શબ્દ ચિંતામણિઃ

(સંસ્કૃત–ગુજરાતી શબ્દકોષ)

कोपस्येव महीपानां कोपस्य विदुषामपि ।
उपयोगो महान् यस्मात् क्लेशस्तेन विना भवेत् ॥ १ ॥

યોજક

સવાઇલાલ વિ. છોટાલાલ વોરા.

દિવાનવાડા, ભાવનગર.

પ્રસિદ્ધ કર્તા

દોલતરામ મગનલાલ શાહ

પગલીશેરી, વડોદરા

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન)

સંવત ૧૯૫૬ સને ૧૯૦૦.

મૂલ્ય ૩૧- ૧૨—૦—૦

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વડોદરા
શ્રી નૂતન વિલાસ પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ કંપની લિમિટેડ
માટે
અમદાવાદ
મુદ્રણકળામંદિર-કં-લિ. માં છાપ્યો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શ્રી

અર્પણપત્રિકા.

નેક નામદાર અખંડ પ્રૌઢ પ્રતાપ સમગ્ર ક્ષાત્રગુણ પાત્ર

મહારાજા શ્રી ભાવસિંહજી બહાદૂર,

મહારાજા સાહેબ, સંસ્થાન ભાવનગર.

પોતાના રાજ્યની પ્રજાનું યથાર્થ રીતે પાલન કરવામાં, અનેક વિદ્યાકળા-
ની વૃદ્ધિનાં કાર્યો કરવામાં, ઉદારતામાં, અને દીન જનોનાં દુઃખ નિ-
વારણ કરવામાં આપના યશસ્વી પૂર્વજોની ખ્યાતિને સંપૂર્ણ
નિભાવવામાં આપે જે અપૂર્વ સામર્થ્ય પ્રજા સમક્ષ દર્શાવી
આપ્યું છે તે આદિ અનેક ઉત્તમ રાજગુણોથી આકૃષ્ટ
થયેલું મારૂં અંતઃકરણ, આ કોષની પ્રસિદ્ધિમાં
જેમના કોષમાંથી પ્રશંસાપાત્ર આશ્રય મળ્યો
છે તેજ આપ મહારાજશ્રીને આ કોષ અર્પણ
કરી કૃતાર્થ થવાને ઉત્કંઠ થાય એ સર્વ
પ્રકારે સ્વાભાવિક જ છે. તો આ
" શબ્દચિન્તામણિ " કોષને
આપના આશ્રિત ચિન્તામણિ
કરકમળમાં સંપૂર્ણ રાજ-
ભક્તિ પૂર્વક અર્પણ
કરૂં છું તે સ્વીકા-
રવા કૃપાળુ
થશો.

વિજ્ઞાપક,

આપ મહારાજનો રાજભક્ત, પ્રજાજન અને સ્વામિભક્ત સેવક—

સવાઈલાલ વિ. છોટાલાલ વોરાના

અનેક સઃજયાભિવાદ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

PREFACE.

The present compilation is the result of a hard work of fifteen years. It is the first Sanskrit-Gujarati dictionary that has yet been published, and aims at placing in the hands of Gujarati-reading public a comprehensive lexicon that would be serviceable in the study of Sanskrit literature without the medium of the English or any other foreign language. Such a work would, therefore, be valuable not only for its intrinsic merit and its place in literature, but also for the service it would render in the promotion of the Gujarati language. One of the principal causes, which retard the cultivation of the vernaculars of this province, is that the vernaculars do not afford means for higher studies. Even for the study of Sanskrit, the parent-stock of the vernaculars, recourse to English literature is essential, there being no dictionaries, annotations, criticisms or historical researches in the vernacular literature. At such a time a dictionary, which facilitates the study of Sanskrit literature directly from the Gujarati, cannot be but hailed with feelings of gratefulness and satisfaction.

The value of the study of Sanskrit requires no demonstration. It would be sufficient here to observe that by closer contact with Sanskrit literature the vernaculars not only imbibe the great philosophy, rich poetry and ancient civilization of a classical literature, but, are chastened and invigorated, both in style and thought, in consequence of approach to the source from which they originally derived their existence. The gymnastic training, which the mind acquires by the study of a classical literature, has its counterpart also in the development of a vernacular language when trained to the service of a classical one.

The present work has, moreover, another aspect of usefulness. A full and complete dictionary of the Gujarati language has not yet been compiled, and this compilation will never be possible, till a glossary of words of the Sanskrit language (as also of the Persian and some other languages) is placed side by side with a glossary of their Gujarati renderings, and till it is thus ascertained how many words of the former language have been embodied in the written and spoken language of Gujarat. This dictionary will, therefore, be useful as furnishing such a glossary of Sanskrit words.

This dictionary, though it contains 1400 pages, does not and cannot give an exhaustive enumeration of all the words of the Sanskrit language. Technical terms, peculiar to particular branches of study, have been omitted. Besides, the Sanskrit language has such an infinite capacity for variety of expression by the formation of compounds that it would

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

be impracticable to include in a lexicon all possible compound expressions. A modest attempt has, however, been made to give all such expressions as occur in the study of ordinary Sanskrit literature. The works, which the compiler has consulted and relied upon, have been cited in his Gujarati preface, and their enumeration will show that no pains have been spared to fulfil all the requirements of the readers of general literature. After each word has been quoted its etymology on the principles of Sanskrit grammar. Then are given its gender and nominative singular form, if the word is a substantive, or its conjugation and third person singular form of the present tense, if the word is a verb. In the case of adjectives the forms of the three genders are given. Compound words have been given separately from their component words, so as to facilitate reference, and with each compound word has been given its solution. Much valuable information beside this has been given, such as quotations from standard authors either defining the meaning of the word or illustrating its use. Where a word has several meanings, the Gujarati rendering for each import has been separately numbered so as to prevent the different meanings being understood as synonyms.

A word of encouragment is due in conclusion to the publisher, but for whose enterprise this costly undertaking would have met with many difficulties in the way of pubication. It is more out of appreciation for the value of the work than from any expectation of profit that the publisher has been induced to undergo the cost, and it will be for the public to recognise and reward the labour of the compiler as well as the expenses of the publisher.

Ahmedabad,
6th December 1899.

RAMANBHAI M. NILKANTH,
B. A., LL. B.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मुखबन्धः

कोषस्येव महीपानां कोषस्य विदुषामपि ।
उपयोगो महान् यस्मात् क्लेशस्तेन विना भवेत् ॥

કોષ અને સાહિત્ય વચ્ચે જેમ અંગાંગિભાવ સંબંધ છે, તેમ સાહિત્ય અને ભાષા વચ્ચે પણ અંગાંગિભાવ સંબંધ છે. જગત્નો ઇતિહાસ ઉજ્વલ અક્ષરે સપ્રમાણ કહી આપે છે, કે જે દેશનું સાહિત્ય જેટલી ઉચ્ચ શ્રેણીપર સ્થાન પામેલું છે, તેટલીજ ઉચ્ચ શ્રેણીના સ્થાનપર તે દેશ તેટલોજ અધિક સભ્યપદવાચ્ય છે. અને અસંદિગ્ધપણે—યથાર્થ રીતે—ગૌરવદોષ વિના—રચનાભાન સાથે ચમત્કૃતિ પૂર્વક જે ભાષામાં વિચારો દર્શાવી શકાય તે ભાષા ઉચ્ચપદે સ્થાપવા યોગ્ય છે. ઉચ્ચ ભાષાના એ સર્વ ગુણો સર્વોત્કૃષ્ટપણે સંસ્કૃત ભાષામાં જોવામાં આવે છે. સંસ્કૃત ભાષામાં વિવિધાર્થદ્યોતકકૃત્ તદ્ધિત્ પ્રત્યયોનું અપ્રતિમ બાહુલ્ય છે, તથા સમાસાદિનું પણ એટલું બધું સ્વાતંત્ર્ય છે, કે જગત્ની બીજી કોઇપણ ભાષામાં તે જોવામાં આવતું નથી. અત્યંત કઠિન તથા પારિભાષિક શબ્દોનું પણ ભાષાંતર કરવા સંસ્કૃત વ્યાકરણથી અનેક અસાધારણ યુક્તિયો મળી શકે છે. હાલ સંસ્કૃત ભાષા મૃતભાષાની સ્થિતિએ છતાં તેમાં હુર્ષટ સ્પેન્સર વગેરે લેખકોની કઠિન કૃતિનું પણ યથાયોગ્ય પ્રતિબિંબ પાડી શકાય છે, તો જે સમયે એ ગીર્વાણ ગિરાનો જીવન પ્રવાહ અખંડિત ચાલતો હશે તે સમયે તેનું સામ્રાજ્ય કેટલું અને કેવું પ્રભાવાન્ હશે એ સહજ સમજી શકાય તેમ છે.

વાલ્મીકિ, વ્યાસ, કાલિદાસ, ભવભૂતિ, બાણ, શ્રી હર્ષ વગેરે જે દેશના કવિ; પાણિનિ, પતંજલિ, હેમચંદ્ર વગેરે જે દેશના વૈયાકરણી; કપિલ, કણાદ, ગૌતમ વગેરે જે દેશના દાર્શનિક; ચરક, સુશ્રુત વગેરે જે દેશના ચિકિત્સક; મનુ, નારદ, બૃહસ્પતિ, રઘુનંદન વગેરે જે દેશના ધર્મોપદેષ્ટા; ભાસ્કરાચાર્ય, આર્યભટ્ટ, વરાહમીહિર, પરાશર વગેરે જે દેશના જ્યોતિર્વિદ; બુદ્ધ, શંકરાચાર્ય, ચૈતન્ય વગેરે જે દેશના ધર્મપ્રચારક; અમરસિંહ, મહેશ્વર વગેરે જે દેશના કોષકારઃ તે દેશનું સંસ્કૃતસાહિત્ય નિર્વિવાદ શ્રેષ્ઠ અને ઉત્કૃષ્ટ હોયજ એ સ્વાભાવિક છે.

તે કાળના સાહિત્યમાં અને આજ કાળની દીન સ્થિતિમાં કેવું મહાન્ અંતર પડી ગયું છે ! કાલનેમિના પરિવર્ત્તનમાં હાલ ભારતગગનનો દેદીપ્યમાન સૂર્ય અસ્તમિત છે; ગાઢાંધકાર રાત્રિના વિરામ આપનારા પડઘામાં સઘળા ભારતવાસીજનો નિદ્રિત છે; પરંતુ ભારતવર્ષના સુભાગ્યે કૃપાળુ આંગ્લલૌમ રાજ્ય નીચે આપણા પ્રાચીન ભરતખંડે ઉદય પામવાનાં સુચિહ્ન દેખાડવા માંડ્યો છે. વિદ્યા સંપાદન કરવાનાં સાધન રાજ્યમાં ઉદારતાથી ખુલ્લાં મૂકવામાં આવ્યાં છે. સંસ્કૃત ભાષા શિખવા તરફ વિશેષ અભિરુચિ થતી જાય છે, એ પણ એક સુચિહ્ન છે. શાસ્ત્રકલાદિ પરત્વે પૂર્વ પ્રજાઓ કરતાં પાશ્ચિમાત્ય પ્રજાના પ્રાબલ્યવશાત્ આ દેશની ભાષાઓ તે દેશની ભાષાઓ કરતાં ન્યૂન બેડા

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ચલી અને ઓછા ઔનત્યવાળી હોય એ સ્વાભાવિક છે. કાલબલથી પૂર્વ પશ્ચિમની પરસ્પર સંબંધગ્રંથિ અધિકાધિક દૃઢ થતી જતી હોવાથી પાશ્ચાત્ય વિદ્યાકલાનું આપણી માતૃગિરામાં ભાષાંતર કરી આપણું અજ્ઞાન દૂર કરવાની ઇચ્છા આપણને નિસર્ગતઃ સ્ફુરે છે.

ઉપર કહેલા કારણથી ગુર્જરગિરાને પણ આરોહ માર્ગે ચઢવું અવશ્યનું છે, અને એ માર્ગ જેમ સત્વર પકડાયો તેમ આપણું અભીષ્ટ વહેલું સધાશે, અને જેમ મોડો પકડાયો તેમ આપણા અભીષ્ટ અને આપણા વચ્ચે તેટલા પ્રમાણમાં અંતર વધશે. એ નિમ્નોન્નત આરોહક્રમમાં ગુર્જરગિરાને પૂરતું સાહાય્ય કરનાર તેની પુત્રીવત્સલ માતા સંસ્કૃતગિરાનો કોમલ હસ્ત છે. થોડા સમય ઉપર કેટલાક લોકોનું એવું પણ માનવું હતું કે ગુર્જરગિરાનો ઉદ્ધાર સંસ્કૃતથી નિરપેક્ષપણે થશે; પણ આજના અનુભવથી એ અભિપ્રાય મિથ્યાપ્રાય સિદ્ધ થયો છે. આધુનિક અગ્રગણ્ય લેખકોનો અભિપ્રાય તેમની લેખનશૈલીના વિષે અસંદિગ્ધપણે કહી આપે છે, કે સંસ્કૃતનો અધિકાધિક આશ્રય અપેક્ષ્ય છે. કેટલા પ્રમાણમાં એ આશ્રય લેવો એ સંબંધે મતભેદ હોય; પરંતુ લેખનશુદ્ધિની આવશ્યકતા સર્વ એક કંઠે સ્વીકારે છે, અને " કક અજમર ગય છ " એવી લેખનપદ્ધતિને સર્વ તિરસ્કારપાત્ર ગણે છે.

પ્રચલિત સ્વદેશી ભાષાઓને કેટલે અંશે અભ્યાસક્રમમાં પ્રવેશાવી ઉત્તેજન આપવું એ પણ આધુનિક વિશ્વવિદ્યાલયોનો એક વિચાર્ય વિષય છે. ગુર્જરભાષાના આ પ્રકારે વિશ્વવિદ્યાલયકૃત અંગીકરણને સંસ્કૃત ભાષા સાથે નિકટ સંબંધ છે. ત્યાં જો ગુર્જર ભાષા સ્વીકારાય તો અધ્યેતવ્ય વિષય અને અધ્યાપક—એ ઉભયની યોગ્યતા આવશ્યક છે. સંસ્કૃત અને ગુજરાતી એ બંને ભાષાના યોગ્ય સંસ્કારને પ્રાપ્ત થયલા અધ્યાપકો મળી શકે. પણ અધ્યેતવ્ય પુસ્તક વા વિષયો તેટલા પ્રમાણમાં પૂર્ણત્વને પ્રાપ્ત થયલા ઉપલબ્ધ છે કે કેમ એ સંશયાત્મક છે. જે વિદ્યાકલાની વિકાસભૂમિ પાશ્ચાત્ય દેશો છે તે ગુજરાતીમાં ભાષાંતર માત્ર દ્વારા અધિક સંમાનાર્હ થાય એ ધારવું અનુચિત છે. તેથી મુખ્ય અધ્યેતવ્ય વિષય જે સાહિત્ય તેના ગુજરાતી ભાષામાં લખાયલા ગ્રંથોનું નિરીક્ષણ કરીશું તો આપણને સહજ જણાશે કે ગયાં પચાસ વર્ષમાં કાલિદાસનું અભિજ્ઞાન શાકુન્તલ, ભવભૂતિનું ઉત્તર રામચરિત તથા બાણની કાદંબરી એ આદિ વિશ્વમાન્ય ગ્રંથ જેવી કૃતિ અથવા તો તેમની અનુકૃતિ જેવું ગુર્જરભાષામાં કશું થયું નથી. કાલિદાસાદિ ગ્રંથકૃદ્વરિષ્ઠમાં જે સામર્થ્ય વિશેષ હતું તે, તે ગ્રંથકારોની કૃતિમાં પ્રતિબિંબિત થયેલી તેમની અનુપમ કલાના સમીચીન અધ્યયનથી ગુર્જરગિરામાં ગુર્જરલેખકો યોગ્ય કાલે લાવી શકશે એ અસંભવ નથી. સર્વને અભીષ્ટ આ હેતુની સિદ્ધિ માટે પણ સંસ્કૃત ભાષાનો અધિક પરિચય, લેખક તથા વાચક ઉભય વર્ગને, ઉપાદેય છે.

આર્ય પ્રજાના ચાર વર્ણના અગણિત વર્ણ થયા, પરસ્પર ભેદ વધતો ગયો, ઈર્ષ્યા અસુયાદિ દોષોનું સામ્રાજ્ય સ્થપાતું ગયું, અહિતકારિણી વ્યક્તિભાવનાએ હિતકારિણી દેશાભિમાનવૃત્તિનો લય કર્યો, શાસ્ત્રોના સત્ય સિદ્ધાંતો ઘોર અજ્ઞાનના પટથી આચ્છાદિત થયા, અને લોકો અનેક રીતે પરાધીન થયા. આ દેશની પ્રજાની આવી દુઃખમય સ્થિતિના અવલોકને તેના હિતૈષી અનેક વિદ્વાનોનાં અંતરમાં વિવિધ વિચારો સ્ફુરાવ્યા છે. તેમાં પ્રધાનપણે આધુનિક અસ્તવ્યસ્ત આર્યપ્રજાનું કોઈ પ્રકારે ઐક્ય કરવું એ સર્વને સંમત છે. કેટલાક પ્રધાનપણે રાજકીય વિષયોની ચર્ચાથી, કેટલાક સામાજિક બંધા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રણને સુધારવાથી, અને કેટલાક ધર્મ સંસ્થાપનદ્વારાએ એકતા સિદ્ધ કરવાના આગ્રહવાળા છે ઉક્ત માર્ગો પોત પોતાના પ્રમાણમાં અભેદરૂપ ગન્તવ્ય સ્થાનને પહોંચાડનાર હોવાથી યોગ્ય છે. પરંતુ જ્યાં સુધી વિચારના વાહન વાણીનું સર્વ પ્રજામાં સામ્ય થયું નથી, જ્યાં સુધી લોકોના ઉરમાં એક માતૃભાષા ઉપર પ્રેમનો આવિર્ભાવ થયો નથી, જ્યાં સુધી મુંબઈ, કલકત્તા, મદ્રાસ તથા અલ્હાબાદના ગ્રેજ્યુએટો પરભાષામાં પરસ્પર પત્ર વ્યવહાર કર્યા કરેછે, ત્યાં સુધી ધારેલી એકતાની સિદ્ધિ થવી કઠિન છે. શ્રુતિયો તથા સ્મૃતિયોનું. રામાયણ તથા મહાભારતનુ, પુરાણો તથા ઉપપુરાણોનું, કાવ્ય તથા નાટકોનું, તાત્પર્ય તેમની મૂલ ભાષામાં સમજવા જ્યાં સુધી લોકોને ઉત્કટ ઉત્કંઠા સ્ફુરી નથી, ત્યાં સુધી એ ઐકયનો કાલ થોડો ઘણો પણ દૂર રહેશે.

દેશાભિમાનના સાધનરૂપે ભાષાસામ્ય સંબંધે બોલતાં પ્રખ્યાત વિદુષી એની બેસન્ટ કહે છે કેઃ—

"In order that men may be competent to meet the needs of this country it is requisite that they should have a knowledge of Sanskrit in order to encourage the opening out of its literature and for spreading the knowledge of what was thought by the ancient men of this country among the people at large; so that the people shall look back to the past, and gain from that past knowledge and experience.....

For, be you sure that a common language is some thing more than a mere convenience; it is a tie which binds heart to heart and mind to mind. You have the choice of two languages which might either of them form the common language of India. The vernaculars are different; men of one province cannot hold converse with men of another; because of this difference of language which keeps them apart, more or less as strangers to each other, What is happening? At the present time the common language among the educated classes is a foreign tongue. The common language of the educated Bengali and the educated Madrasi is English and this is really becoming the common language of India. The men of the different provinces converse in this language and use it for inter-communication, all being separated by their different vernaculars. But would it not tend far more to national feeling if intelligent men should naturally and readily converse in the language of the ancient books, and find themselves on one common ground, as it were, of a common mother-tongue? You should not undervalue the effect of the communications which make men feel the tie of a common kindred, which make men feel as brothers instead of men of different races. You should use the language now common to the Pandits of all the different Indian races—Sanskrit. You should use it as a bond to bind the different races into one, so that nations, conscious of a common descent should feel a desire for common work, for common co-operation, at the present time."

(Means of India's Regeneration. p. p. 10–11.)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અર્થ—આ દેશનું અપેક્ષિત પૂરું પાડવાને માણસો શક્તિમાન થાય તે અર્થે તેઓએ સંસ્કૃતનું જ્ઞાન સંપાદન કરવું આવશ્યક છે, જેથી સંસ્કૃત સાહિત્યના વિકાસને તેઓ ઉત્તેજન આપે, આ દેશના પુરાતન જનસમાજના વિચારોનું જ્ઞાન તેઓ પ્રસારે; જેથી લોકો આ દેશના અતીવ વૃત્તાંતોને અવલોકે અને તે વૃત્તાંતોથી જ્ઞાન અને અનુભવ મળેવે * * * કારણકે તમે નિશ્ચયપૂર્વક માનજો કે સામાન્ય ભાષા એ માત્ર અનુકૂલતાના સાધન કરતાં કંઇ વિશેષ છે; હૃદયને હૃદય સાથે અને ચિત્તને ચિત્ત સાથે સંલગ્ન કરનાર એ એક ગ્રંથિ છે. તમને બે ભાષાની પસંદગી છે; જે બે ભાષામાંની કોઈ પણ આર્યાવર્તની સામાન્ય ભાષા થઇ શકે. દેશી ભાષાઓ ભિન્ન ભિન્ન છે; આ ભાષાભેદ કે જે માણસોમાં અંતરાય પાડી તેમને ન્યૂનાધિક અંશે અન્યોન્યથી અપરિચિત રાખે છે તેને લીધે એક પ્રાંતવાસી માણસો અન્ય પ્રાંતવાસી માણસો સાથે સંલાપ સંબંધ કરી શકતા નથી. અને એનું પરિણામ શું આવે છે? સાંપ્રતકાલમાં કેળવણી પામેલા વર્ગોની સામાન્ય ભાષા વિદેશીય ભાષા છે. વિદ્વાન્ બંગાળી અને વિદ્વાન્ મદ્રાસીની સામાન્ય ભાષા ઇંગ્રેજી છે, અને એ ભાષા વસ્તુતઃ આર્યાવર્તની સામાન્ય ભાષા થતી જાય છે. ભિન્ન ભિન્ન પ્રાંતવાસી મનુષ્યો પોતાની સ્વદેશી ભાષાના ભેદને લીધે એ ભાષામાં વાત કરે છે અને પરસ્પર પત્રવ્યવહારમાં એ ભાષાને વાપરે છે. પણ જો એ દેશી ભાષાઓની માતૃગિરાને તમે તમારી સામાન્ય ભાષા કરો તો શું તેથી ઐકયની લાગણી વિશેષ વૃદ્ધિંગત નહિ થાય? વિદ્વાન્ પુરુષો પ્રાચીન પુસ્તકોની ભાષામાં સ્વાભાવિક રીતે અને ઉત્સાહપૂર્વક વાત કરે, અને સામાન્ય ભાષારૂપ સમાન ભૂમિઉપર સ્થિત થયેલા પોતાને જુએ એ શું ઐકયવૃત્તિને વિશેષ જાગૃત કરનાર નથી? જે વ્યવહારો મનુષ્યોને સવંશોની સબલ સંબંધ ગ્રંથિનું તથા 'આપણે ભિન્ન પ્રજ્ઞાનાં માણસો નથી પણ ભ્રાતૃવત્ છીએ' એ પ્રકારની લાગણીનું ભાન કરાવે છે તેના પરિણામની મહત્તા તમારે ઓછી સમજવી નહિ. ભિન્ન ભિન્ન આર્ય પ્રજ્ઞાઓના પંડિતની આધુનિક સામાન્ય ભાષા જે સંસ્કૃત તે તમારે વાપરવી જોઇએ, ભિન્ન ભિન્ન પ્રજ્ઞાઓનું એકીકરણ કરનાર ગ્રંથિરૂપે તે ભાષાનો તમારે ઉપયોગ કરવો જોઇએ, જેથી પોતાનો સામાન્ય અન્વય સમજનાર પ્રજ્ઞાઓ આધુનિક કાલમાં સામાન્ય કાર્ય કરવા અને પરસ્પર સહાય્ય કરવા ઇચ્છા ધરે."

(આર્યાવર્તના પુનરુદ્ધારનાં સાધન, પૃષ્ટ ૧૦—૧૧)

પ્રસિદ્ધ વિચારક ડૉકટર સ્માઇલ્સ પણ કહે છે, કે જે પ્રજ્ઞાનો અતીવ વૃત્તાન્ત પ્રોત્સાહક, બોધદાયક, તથા તેની ભવિષ્ય ઉન્નતિમાં સહાયક હોય છે તેને ધન્યવાદ ઘટે છે. આર્યપ્રજ્ઞાનો આ પ્રકારનો વૃત્તાન્ત સંસ્કૃત ભાષામાં ઉપલભ્ય હોવાથી તે પક્ષે પણ એ ભાષાની મહત્તા ન્યૂન નથી.

અનંત રત્નરાજિથી ભરેલા સંસ્કૃત સાહિત્યના અક્ષય ભંડારમાં કેવાં કેવાં અમૂલ્ય રત્ન સન્નિવિષ્ટ છે તે સર્વનું જ્ઞાન મેળવવાને સાધનભૂત સંસ્કૃત—ગુજરાતી કોષ પ્રસિદ્ધ કરી, સંસ્કૃત પ્રત્યે અભિરૂચી ધરાવનારાઓને અનુકૂળતા કરી આપવાની ઇચ્છાનું પરિણામ આ "શબ્દ ચિંતામણિ કોષ" છે.

જે પ્રમાણે રાજાને રાજકોષનો અતીવ ઉપયોગ હોય છે, અને તે વિના મહાન કલેશો અનુભવવા પડે છે, તે પ્રમાણે વિદ્યાર્થીઓને પણ કોષની આવશ્યકતા છે; અને તે વિના આયાસપ્રાપ્તિ છે. ગુજરાતી ભાષામાં આવા કોષની ઘણીજ અછત છે એ ઘણું શોચનીય છે.

ઉપરનાં કારણો લક્ષમાં લેઇ અને સંસ્કૃતભાષા વિષયક પરમ અનુરાગથી પ્રેરાઈ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આ સંસ્કૃત–ગુજરાતી કોષના સ્તુત્ય કાર્યનો મને ૧૮૮૨ માં મેં આરંભ કર્યો, અને આ સંબંધમાં શામળદાસ કોલેજના વિદ્વાન પ્રિન્સિપાલ ખા૦ બ૦ જમશેદજી જવરોજજી ઉનવાળા એમ. એ. એઓ સાહેબ સાથે વાતચિત થતાં, તેઓએ મ્હારા વિચારને સબળ પુષ્ટિ આપી; તેથી ઉત્તેજન પામી હાથમાં લીધેલું આ કાર્ય પૂર્ણતાને પામ્યું છે.

આ સંસ્કૃત–ગુજરાતી કોષનું કાર્ય પ્રથમ દૃષ્ટિએ મ્હને જેવું સુગમ લાગ્યું હતું તેવું સુગમ તે નથી એમ અનુભવથી હું જાણી શક્યો છું. પંદર વર્ષના ભારે પ્રયાસ પછીજ આ કોષનું કામ સમાપ્ત થઇ શક્યું છે. કોષનું કામ શરૂ કરતાં પહેલાં મ્હારે નીચે દર્શાવેલાં પુસ્તકો જોઈ જવાની ખાસ જરૂર પડી હતીઃ—

I	Professor	Max Muller's History of Sanskrit Literature.
II	,,	,, ,, India, What does it teach us.
III	,,	Weber's History of Indian Literature.
IV	Dr.	Muir's Original Sanskrit Text.
V	Dr.	Roth's History of Literature of the Vedas.
VI		Goldstuckker's Panini. His place in Sanskrit Literature.
VII		રામદાસસેન પ્રણીત ઐતિહાસિક રહસ્ય.
VIII		નવ્ય ભારત.

કોષની સંકલના કેવા પ્રકારની કરવી, અને શું કર્યાથી સહૃય વાચકોને આ કોષ વિશેષ ઉપયોગી થઇ શકે તે પર વિશેષ લક્ષ આપવામાં આવ્યું છે. આ કોષનાં છાપેલાં પૃષ્ઠ લગભગ ૧૪૫૦ (સુપર રોયલ અષ્ટ પેજી) થયાં છે. એ પરથી અટકળ કરાશે કે આવો મ્હોટો કોષ તૈયાર કરવામાં જે સમય વ્યતીત થયો છે તે કામના વિસ્તારના પ્રમાણમાં વધારે નથી. તેમજ ગુજરાતી ભાષામાં સંસ્કૃત–ગુજરાતી કોષ આ પ્રથમજ છે; એટલુંજ નહીં પરંતુ આ કોષ જેવડો વિસ્તીર્ણ ગ્રંથ અદ્યાપિ એકે પ્રકટ થયો નથી.

શબ્દાર્થ સંકલનામાં નીચે જણાવેલા ગ્રંથોનો આશ્રય લેવામાં આવ્યો છેઃ—

સંસ્કૃત ગ્રંથ.

૧ વાચસ્પત્ય બૃહદભિધાન.	૫ અમરકોષ.
૨ રાધાકાંત દેવકૃત શબ્દકલ્પદ્રુમ.	૬ હેમચંદ્રકોષ.
૩ શબ્દ સ્તોત્ર મહાનિધિ.	૭ વિશ્વકોષ.
૪ શ્યામલદાસ કૃત શબ્દાર્થ ચિંતામણિ	૮ મેદિનીકોષ.
	૯ હલાયુધકોષ.

બંગાળી ગ્રંથ.

૧૦ વિશ્વકોષ.

મરાઠી ગ્રંથ.

૧૧ શબ્દરત્નાકર.

કોષના પુનર્નિરીક્ષણમાં સંસ્કૃતજ્ઞ આર્જ્યુએટો રોકવામાં આવ્યા હતા. શબ્દની વ્યવસ્થા " વાચસ્પત્ય " તથા " શબ્દકલ્પદ્રુમ " ને અનુસરીને કરવામાં આવી છે. સમાસો આદિ શબ્દના પેટામાં ન આપતાં છૂટા આપવામાં આવ્યા છે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પારિભાષિક શબ્દોનો પ્રાયશઃ પરિહાર કરવામાં આવ્યો છે, તથાપિ વ્યવહારમાં રૂઢ થએલા શબ્દો અને કેટલાક મુખ્ય શબ્દોને અવકાશ આપ્યો છે. શબ્દ પછી શાસ્ત્રીય રીતે **વ્યુત્પત્તિ** આપી છે, ધાતુઓનાં ગણાદિ લક્ષણો આપ્યાં છે, તથા સમાસોનો વિગ્રહ કરવામાં આવ્યો છે. યથાર્થ લેખનમાં તેમજ પૂર્વ પ્રજાની સામાજિક, ધાર્મિક, સ્થિતિ વગેરે જાણવા અર્થે શબ્દની વ્યુત્પત્તિ ઘણી સહાયક છે. આ કારણથી યથાર્થ શબ્દ વાપરવાની ઇચ્છાવાળાઓને, તેમજ પ્રાચીન ઇતિહાસ શોધકોને એ ભાગ ઉપયોગી થઇ પડશે. વ્યુત્પત્તિપછી શબ્દોનાં **જાતિઆદિ** લક્ષણો આપ્યાં છે ત્યાર પછી અર્થો આપ્યાછે; અને તેના સ્પષ્ટીકરણને માટે સ્થલે સ્થલે અનેક પ્રમાણભૂત ગ્રંથોમાંથી ઉદાહરણો ટાંકયાં છે. જે ગ્રંથોમાંથી ઉદાહરણો લેવામાં આવ્યાં છે, તેનાં નામની નોંધ આ સાથે આપવામાં આવી છે.

આ કોષ તૈયાર થયા પછી તેને પ્રસિદ્ધ કરવા સારૂ કોઇ પ્રકારની વ્યવસ્થા કરવાના વિચારમાં હું હતોઃ એટલામાં વડોદરા નિવાસી રા. રા. દોલતરામ **મગનલાલ શાહ**, કે જેઓ સાહસિક અને સારા વ્યાપારી તરીકે ગુજરાત અને કાઠીઆવાડમાં સુપ્રસિદ્ધ છે તેમણે આ કોષ ભાવનગરમાં જોતાં પ્રસિદ્ધ કરવાની પોતાની ઇચ્છા જણાવી; અને તેનું મહત્ત્વ સમજી તેના પ્રકટીકરણનું કાર્ય માથે લીધું. આ કોષને પ્રકટ કરવા અર્થે આવશ્યક દ્રવ્ય અર્પવામાં તેમણે પણ પાછી પાની કરી નથી. આ સર્વ કારણોથી તેમનો પ્રયત્ન પણ બહુ પ્રશંસનીય છે. આ કોષ આજે વિદ્વજ્જન પ્રતિ નિવેદન કરવાને હું શક્તિમાન થાઉં છું એ ખાતે મારે આ કોષના પ્રકાશક રા. રા. દોલતરામ **મગનલાલ શાહ**નો આ સ્થળે આભાર માનવો જોઇએ.

આ કોષની અર્પણપત્રિકા સ્વીકારી **નામદાર** ભાવનગરના મહારાજા સાહેબ શ્રી **ભાવસિંહજી** બહાદૂરે મ્હને જે આશ્રય આપવાની કૃપા કરી છે, તેથી તે **નામદાર** સાહેબનો હું ચરણરજ સેવક અતિ આભારી થયો છું. વિદ્યાવૃદ્ધિના કાર્યમાં આ પ્રમાણે ઉત્તેજન આપી નામદારશ્રીએ તેવાં કાર્યો પ્રત્યેની પોતાની હમેશની દૃઢ પ્રીતિ દર્શાવી આપી છે.

ઇતર સરકાર, ગુજરાત વર્નાકયુલર સોસાયટી, વિદ્વાનવર્ગ તથા અન્ય ગૃહસ્થો તરફથી આ કોષને યથાશક્તિ ઉત્તેજન મળશે તો સંકલનકર્તા તથા પ્રકાશક એ ઉભયનો સ્તુત્ય આશય નિષ્ફળપ્રાય જવા સંભવ નથી. તેમજ ગુર્જરપ્રજા પોતાની ગુર્જરગિરાના આરોહકમમાં ઉપર દર્શાવ્યા પ્રમાણે સહાયભૂત–સંસ્કૃત ભાષાના સાધન રૂપ આ કોષ ઉપર અનાદર બતાવવા રૂપ દોષને પાત્ર થશે નહિં. હું આશા રાખું છું કે વિવેકી સજ્જનો કોષકર્તા અને પ્રકાશકનો પ્રયત્ન સફળ કરી સત્કાર્યોત્તેજનનો દુર્લભ યશ પ્રાપ્ત કરશે.

આ કોષના પુનર્નિરીક્ષણમાં રા. રા. કૌશિકરામ વિઘ્નહરરામ મેહેતા, બી. એ, તથા રા. રા. મણિશંકર હરગોવિંદ ભટ્ટ, બી. એ., એમણે ઘણોજ શ્રમ લીધો છે. તેથી તે બન્ને ગૃહસ્થોનો ઉપકાર માનું છું.

વાચક વર્ગના પરિતોષને અર્થે કોષમાં રહેલા દોષોનું શુદ્ધિપત્ર આ સાથેજ છપાવવું યોગ્ય વિચાર્યું છે. મ્હારા આ પ્રથમ પ્રયત્નમાં રહેલા દોષો સારૂ હું પાઠક વર્ગની ક્ષમા ઇચ્છું છું.

આવા અગાધ વિષયવાળા અસામાન્ય ગ્રંથનું સંકલન કરવામાં ગ્રંથકર્તાનો આ પહેલોજ ઉદ્યમ હોઇ, તે કીડીઆં વેચનાર વ્યાપારી હીરામાણેકનો વ્યાપાર કરવાનો ઉ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

દેશ રાખે એ બરાબર છે. તેથી કોષસંકલનામાં કાંઈ ભૂલ થઈ હોય તે સુજ્ઞ વાચકવર્ગ સુધારી વાંચશે એવો ભરોસો છે, તથા સૂચના કરવા જેવું જણાય તે મને જણાવશે તો હું તેમનો ઉપકૃત થઈશ.

પોતાની કૃતિને સર્વાંશે પૂર્ણ કરવાનો ગ્રંથકારનો ઇષ્ટ આશય અનેક કારણોને લીધે પ્રથમ આવૃત્તિમાં પ્રાયશઃ સિદ્ધ થતો નથી. તેથી વિભુની કૃપાથી આ કોષની દ્વિતીય આવૃત્તિ પ્રકટ કરવા પ્રસંગ આવશે ત્યારે અધિકતર પ્રયાસ કરી શબ્દોની, અર્થોની, ઉપસર્ગોની, ઉદાહરણોની તથા પૌરાણિક વ્યક્તિયોના સ્વલ્પ ઇતિહાસાદિની ઉત્કૃષ્ટ રીતે સંકલના (વ્યવસ્થા) કરવા ગ્રંથકર્તા અને પ્રકાશક આશા રાખે છે; કારણકે મહાકવિ કાલિદાસના શબ્દોમાં કહીએ તો ઊભયનું લક્ષ એ છે કે,

असंतोषाद्विदुषां न साधु मन्ये प्रयोग विज्ञानम् ।
बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः ॥

મુ. ભાવનગર,
તા. ૨૦-૨-૧૯૦૦.

સવાઇલાલ વિ. છોટાલાલ વો'રા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जे ग्रंथोमांथी उदाहरणो लीधां छे तेवा ग्रंथोनी नामावली.

(जुओ प्रस्तावना पृष्ठ ६ ठुं.)

अ.

अगस्त्यसंहिता.
अग्निपुराणम्.
आङ्गिराः
अधिकरणमाला.
अध्यात्मरामायणम्.
अनर्घराघवम्.
अभिज्ञानशाकुन्तलम्.
अमरः
अमरचंद्रः
अमरुशतकम्.

आ.

आनंदलहरी.
आर्यासप्तशती.

ई.

ईश्वरसंहिता.

उ.

उज्ज्वलमणिः
उत्तररामचरितम्.
उत्पत्तितन्त्रम्.
उद्भटः
उपनिषद्.
उल्कादानमन्त्रः
उशनाः

ऋ.

ऋक्संहिता
ऋग्वेदः
ऋग्वेदप्रातिशाख्यसूत्रम्.
ऋतुसंहारः

क.

कठोपनिषद्.
कंठश्रुतिः
कथासरित्सागरः
कर्कः
कर्पूरस्तवः
कर्मप्रदीपः
कर्मविपाकः
कलाविलासः
कविकल्पद्रुमः
कविकल्पलता.
कविरहस्यम्
कात्यायनश्रौतसूत्रम्.
कादंबरी.
कामन्दकीनीतिसारः
कामशास्त्रम्.
कालिकापुराणम्
कालिदासः
कालीतन्त्रम्.
कालीहृदयम्.
काव्यचंद्रिका
काव्यप्रकाशः
काव्यादर्शः
काशीखण्डम्.
किरातार्जुनीयम्.
कुमारसंभवम्.
कुल्लूकभट्टटीका.
कुवलयानंदः
कुसुमा०
कूर्मपुराणम्
कैयटः
क्रियायोगसारः

ग.

गंगालहरी.
गंगास्तवः
गरुडपुराणम्
गायत्र्यावाहनमन्त्रः
गीतगोविंदम्
गीता.
गोवर्धनसप्तशती.
गोवर्धनाचार्यः
गोविन्दराजः
गौतमसूत्रम्.

घ.

घटखर्परः

च.

चक्रदत्तः
चक्रपाणिदत्तः
चंडकौशिकम्.
चण्डीपाठः
चंद्रालोकः
चरकसंहिता.
चरकसूत्रस्थानम्.
चर्पटपंजरिकास्तोत्रम्.
चाणक्यनीतिः
चाणक्यशतकम्.
चार्वाकदर्शनम्.
चैतन्यचन्द्रोदयः
चौरपंचाशिका.

छ.

छंदोमञ्जरी.
छान्दोग्योपनिषद्.

ज.

जगन्नाथपंडितः
जयदेवः
जयमङ्गलः
जाबालिः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जैमिनिसूत्रम्.
ज्योतिर्वचनम्.
ज्योतिर्विदाभरणम्
ज्योतिस्तत्वम्.
ज्योतिःसारसंग्रहः

त.

तन्त्रसारः
तर्कसंग्रहः
तर्पणमन्त्रः
ताण्ड्यब्रा०
तिथ्यादि०
त्रिकांडशेषः
त्रिविक्रमभट्टः

द.

दक्षसंहिता.
दशकुमारचरितम्.
दायभागः
दिवाकरः
दीधितिः
दुर्गादासः
दुर्गापूजामन्त्रः
दुर्गोपाख्यानम्.
देवलः
देवीभागवतम्
देवीस्तुतिः
देवीस्तोत्रम्.
द्विरूपकोशः

ध.

धनंजयविजयः

न.

नान्दिपुराणम्.
नवपत्रिका
नारदः
नारदपंचरात्रम्.
नारदपुराणम्
निरुक्तम्.
निर्वाणत०
नीतिशतकम्.
नैषधीयम्.
न्यायमाला
न्यायमुक्तावलिः

प.

पंचतंत्रम्.
पंचदशी.
पदांकदूतम्.
पद्मपुराणम्.
पराशरसंहिता.
पाकराजेश्वरः
पाणिनिशिक्षा.
पाणिनिसूत्रम्.
पातंजलयोगसूत्रम्.
पार्थसारथिमिश्रः
पुराणसारः
पुरुषसूक्तम्.
पुलस्त्यः
पुष्पदंताचार्यः
प्रबोधचंद्रोदयम्.
प्रश्नोपनिषद्.
प्रसन्नराघवम्.

ब.

बाणः
बालभारतम्.
बृहत्संहिता.
बृहदारण्यकोपनिषद्.
बृहन्नालतन्त्रम्.
बृहन्मनुः
बृहस्पतिः
बोधायनः
ब्रह्मवैवर्तपुराणम्.
ब्रह्मसूत्रम्
ब्रह्मसूत्रभाष्यम्

भ.

भगवद्गीता.
भट्टिः
भरतः
भर्तृहरिः
भवभूतिः
भविष्यपुराणम्.
भागवतम्
भामिनीविलासम्
भारतचंपूः
भारतीयम्.
भारविः
भावप्रकाशः
भाषापरिच्छेदः
भोजप्रबंधः
भ्रमराष्टकम्

म.

मणिरत्नमाला.
मत्स्यपुराणम्.
मधुसूक्तम्
मनुस्मृतिः
मम्मटः
मल्लशास्त्रम्.
मल्लिनाथः
महानाटकम्.
महाभारतम्.
महाभाष्यम्.
महावीरचरितम्
माघः
माधवकरः
माधवनिदानम्
मानवधर्मशास्त्रम्
मार्कंडेयपुराणम्
मालतीमाधवम्
मालविकाग्निमित्रम्
मिताक्षरा.
मीमांसकका०
मुकुंदमाला
मुक्ताफलम्.
मुक्तावली.
मुग्धबोधव्याकरणम्.
मुण्डकोपनिषद्
मुद्राराक्षसम्
मुरारिनाटकम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मुहूर्तचिंतामणिः
मृच्छकटिकम्.
मेघदूतम्
मेदिनी.

य.

यजुर्वेदः
यमः
यवनेश्वरः
याज्ञवल्क्यस्मृतिः
यास्कः
योगरसायनम्
योगसूत्रभाष्यम्
योगियाज्ञवल्क्यः

र.

रक्षाबन्धनमन्त्रः
रघुवंशम्.
रतिमञ्जरी.
रत्नकोषः
रत्नावली.
रसगंगाधरः
रसमञ्जरी.
राजतरंगिणी.
राजनिघण्टुः
राजवल्लभः
राजेन्द्रकर्णपूरः
रामकवचम्
रामायणम्.
रामायणचम्पूः
रावणः
रावणकृतशिवतांडवस्तोत्रम्
रुद्रः

ल.

लक्ष्मीचरित्रम्.
लक्ष्मीध्यानम्.
लग्नविधिः
ललितविस्तरः
लीलावती
लीलावतीटीका.

व.

वराहपुराणम्
वराहमिहिरसंहिता.
वसन्तराजः
वसिष्ठः
वह्निपुराणम्.
वाक्यपदीयम्.
वामनपुराणम्
वायुपुराणम्.
वासवदत्ता.
विक्रमांकदेवचरितम्.
विक्रमोर्वशीयम्.
विदग्धमुखमंडलम्.
विदुरनीतिः
विद्धशालभञ्जिका
विवरणप्रमेयसंग्रहः
विवेकचूडामणिः
विष्णुध्यानम्.
विष्णुपुराणम्
विष्णुसहस्रनामावलिः
वीरचन्द्रोदयः
वृत्तरत्नाकरः
वृत्तरत्नाकरटीका.
वृद्धमनुः
वेणीसंहारम्.
वेदान्तपरिभाषा.
वेदान्तसारः
वैद्यचन्द्रिका.
वैद्यजीवनम्.
वैराग्यशतकम्.
व्यासः
व्याससूत्रम्
व्यासस्तुतिः

श.

शङ्करदिग्विजयः
शतपथब्राह्मणम्.
शब्दचंद्रिका.
शब्दमाला.
शब्दरत्नावली.
शब्दार्थचिन्तामणिः
शब्देन्दुशेखरः
शाण्डिल्यसूत्रम्.
शातातपः
शांतिशतकम्.
शारदातिलकम्.
शिक्षा.
शिवकवचम्.
शिवस्तवः
शुक्रनीतिसारः
शुभरंभासंवादः
शृंगारतिलकम्.
शृंगारशतकम्
शेखरः
श्यामास्तवः
श्रीधरः
श्रीपतिः
श्रीभाष्यम्.
श्रीशंकराचार्यः
श्रीसूक्तम्.
श्रीहर्षचरितम्.
श्रुतिः
श्वेताश्वतरोपनिषद्.

ष.

षट्पञ्चाशिका.

स.

समयप्रदीपः
संगीतदामो०
संगीतसा०
सन्ध्यामन्त्रः
सामार्चिकभाष्यम्.
सायणभाष्यम्.
साहित्यदर्पणम्
सांख्यकारिका
सांख्यप्रवचनभाष्यम्.
सांख्यसूत्रम्.
सिद्धांतकौमुदी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सिद्धान्तशिरोमणिः
सुबंधुः
सुभाषितम्
सुश्रुतः
सूर्यनतिः
सूर्यशतकम्
सूर्यसिद्धांतः
सूर्यस्तवः

सौन्दर्यलहरी.
स्कन्दपुराणम्.
स्मरदीपकः
स्मृतिः

ह.

हठयोगप्रदीपिका
हनुमन्नाटकम्.

हरिवंशम्.
हंसदूतम्.
हारीतः
हास्यार्णवः
हितोपदेशः
हेमचन्द्रः
हेमाद्रिश्राद्धकल्पः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ तत् सत् परमात्मने नमः ॥

पृष्ट	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
७	२	२८	अस्वर्वेण	अखर्वेण
१८	१	३४	जननीक्लेशकरिणः	जननीक्लेशकारिणः
१९	१	२०	वरं जातामृतावपि	मृताजातौ सुतौ वरं
२०	१	३८	अजि	अंजि
२०	२	५	विघ्नाटविहव्यवाट्	विघ्नाटविहव्यवाट्
२१	१	२७	येणीये।	पेणीये।
२५	२	९	टाऽापणुं	टाढापणुं
३०	१	१५	भांगभां	भागभां
३०	२	१३	अधस्तराम	अधस्तराम्
३१	१	१५	आधिकाम (आधिकः कामः)	अधिकाम (अधिकः कामः)
३१	२	५	अधिक दांत ताणुं	अधिक दांतवाणुं
३२	२	३७	विपरीत	विपरीतं
३५	२	३०	संशयद्रुमें	संशयद्रुमे
३९	१	२७	महेनभां	महेनतभां
३९	१	४२	आनार्जव	अनार्जव
३९	२	३७	अकृत्तिभ	अकृत्रिभ
४३	१	३८	विंश्राणतात्	विश्राणनात्
४४	२	२०	वेचंसा	वेचसा
४५	२	१२	इति पृच्छंत्यनुवेलमांदनः	इति स्म पृच्छंत्यनुवेलमार्हतः
४७	१	५	टाऽभां	टाढभां
५०	२	१२	अंतर्गतफलारंभा	अंतर्गतफलारंभाः
५०	२	३५	उपवर्लषु	उपवल्लीषु
५५	२	२७	मा कथाः पुनरभूमपाक्रियां	मा कृथाः पुनरभूमपक्रियां
५६	१	४०	माघः	उद्भटः
६४	१	२९	पऽर्षनो।	प्रकर्षनो।
६८	१	४२	ला ખावायक नहि ते	खावा लायक नहि ते
६९	२	४२	सामो। पदार्थ	सातमो। पदार्थ
७०	१	३३	वायक	वाचक
७४	१	१३	अभिशापं	अभिसंतापं
७६	२	१४	किलादत्वान् रामायाभ्यर्थितो हरौ	किलोदन्वान् रामायाभ्यर्थितो ददौ
७७	१	४३	लढाध	लऽाई
८०	१	२२	न त्वेवाहं	नं त्वेवायं जनो
८५	२	३६	तुत्यसख्ये मयूगे	तुलयसंख्यैर्मयूखैः
८६	१	१६	श्रूयत	श्रूयते
८७	१	१०	मूद्र (मृद्रः)	मूद्र (मूद्रः)
८७	२	४१	किमम्या	किमस्या
८८	१	११	विद्रुतो	विद्रुते
८८	२	१४	कामरि.....	काममरि.....
८८	२	२९	सोऽढक्	सोऽरुक्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ट	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
८५	१	२७	अरुणापल	अरुणोपल
८५	२	१८	आनिष्ठेत्	आतिष्ठेत्
५०	२	१२	अर्चयित्वां	अर्चयित्वा
५१	२	२७	अर्थावाद	अर्थवाद
५१	२	३५	विवक्षतां	विवाक्षितां
५३	१	३६	नाम.....	ताम.....
५५	२	२३	अंवटंक	अवटंक
१०१	१	२१	भूर्मि	भूमिं
१०१	१	३०	गाऽवुं.	ઽાढवुं
१०२	१	३५	प्रतिषुातः	प्रतिघातः
१०२	२	११	शाकुंतलन्	शाकुंतलम्
१०३	१	१८	सुनूः	सूनुः
१०४	१	३६	योगनिद्रात् विषदैः	योगनिद्रांताविशदैः
१०४	२	२८	शाड्वलाः	शाद्वलाः
१०५	२	४१		
१०६	२	२०	मुखस्य	मुखस्य
१०६	२	३३	वांच्छया.	वांछ्या
१०८	२	११	ऋतुराग	अनुराग
१११	२	१८	व्यग्याल'ङार.	व्यंग्याल'ङार
११२	१	४०	अयवस्थितस्य चित्तस्य	अव्यवस्थितचित्तस्य
११३	१	१५	अशकयशंकव्यभिचारहेतुर्वाणी न वेदा यदि संति केतुः ॥	अशक्यशंकाव्यभिचारहेतुर्वाणी न वेदा यदि संतु केतु ॥
११३	१	४२	एकौद्यभूतं	एकौघभूतं
११४	१	३९	अन्वशोचंस्त्वं	अन्वशोचस्त्वं
११५	२	१५	ल६।४	ल३।४
११६	२	८		
११७	१	३५	पिपास.	पिपासू
११७	२	१२	प्रमाथी	प्रगल्भवाक्
११८	२	२१	लावण्यमुत्पाद्यं	लावण्यउत्पाद्य
११८	२	२६	मोक्षार्था	मोक्षार्थी
१२०	२	३१	रहित	सहित
१२१	१	३१	चंद्रमसं पूर्ण मंडलं	चंद्रमसंपूर्णमंडलं
१२२	१	३६	वितन्ववतां	वितन्वता
१२२	२	७	निर्दशन—	निदर्शन—
१२४	१	४२	अस्खलितोपचारं	अस्खलितोपचारां
१२५	१	३५	अस्मिता	આशબ્દ अस्मरणीय शબ્દની પછી વાંચવો।
१२७	२	२१	सुगेपु	सुगेषु
१२८	१	८	अहंचकार	अलंचकार
१२८	१	१५	अश्लेशां	अश्लेशा
१३१	१	३०	मदनशरशर	मदनशर
१३१	१	३२	आक्रदित	आक्रंदितं
१३१	२	२०	पासना	पासाना
१३२	२	५	निपिध्धात्	निषिध्धा

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१३३	१	३८	अलपर्णप्रागस्	अभ्यर्णमागस्
१३३	२	३३	सुग्रीव	सुग्रीवं
१३४	२	१	(अगविद्या—)	(अंगविद्या—)
१३५	१	२८	तस्य	तस्याः
१३७	२	४२	तवालंबे	तवावलंबे
१३८	२	४२	निंदध्यासन	निदिध्यासन
१३९	२	५	पश्य आत्मयाजी	पश्यन्नात्मयाजी
१३९	२	२१	तया	त्वया
१३९	२	३३	किरातार्जुनीयम्	माघः
१३९	२	४१	प्राणवती	प्राणवीरे
१४०	२	४२	नभुवे।	नभुनो।
१४१	१	१३	किरातार्जुनीयम्	भट्टिः
१४१	१	१५	चोदनादायिनो	योऽदत्तादायिनो
१४१	१	१८	विजानीयात्	विजानीयाम्
१४१	१	२५	कादिकवि	आदिकवि
१४३	२	२४	किमानतिम्	किलानतिम्
१४५	१	३१	निभाउे।	निभाउे।
१४५	२	२१-२२	तास्मिन् कुलापीड—	આ શ્લોક આપિ શબ્દમાં ન વાંચવો।
१४७	१	३५	आष्लवन	आप्लवन
१४७	२	३४	वार्धकशोभि	वार्धकशोभि
१४८	१	१७	तं	तां
१४९	२	२३	आमुव	आमुप
१५०	१	१	अभुजंता	अभुंजता
१५०	१	१८	आम्नातिनि	आम्नातिभिः
१५१	२	१२	औषध	औषध
१५१	२	३०	समारुरुक्षोः	समारुरुक्षुः
१५२	१	५	श्रियः	श्रियः नी पेहलां न वांचे।
१५२	१	२५	ईषिरेव	ईषिरेन
१५२	१	२९	आरण्यकी पात्रफलप्रसूतिः	आरण्यकोपात्तफलप्रसूतिः
१५२	२	२०	उत्तरचरितम्	उत्तररामचरितम्
१५२	२	३४	विधानम्	बिघातम्
१५३	१	३०	अन्यारूढं रिपोः सोढुं	अत्यारूढं रिपोः सोढं
१५३	१	३४	अन्यारूढिः	अत्यारूढिः
१५४	१	२८	कृतमार्त्विजीनैः	कृतमार्त्विजीनैः
१५४	२	२१	ममार्यगृह्यं	तमार्यगृह्यं
१५५	१	१५	गणैर्गुण्यैः	चणैर्गुण्यैः
१५५	१	४२	चंडकिणां	चंद्रकिणां
१५५	२	२२	आलेह्यशेषा	आलेह्यशेष
१५८	१	१०	निरूपणं	निरूहणं
१६०	२	४०	अश्वापम्.....दुर्वहो	यश्वापम्.....दुर्वहं
१६१	१	१२	चाश्रमत्	नाश्रमत्
१६१	२	८	आश्लिष्टभूमि	आश्लिष्टमूर्मि
१६३	२	८	सांख्य योग्याचार्य	सांख्य योगाचार्य

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ट	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१५३	२	३८	आस्कंदत	आस्कंदन
१५५	१	१३	आहोस्वत्	आहोस्वित्
१५८	२	२	प्रचक्षेत	प्रचक्षते
१५८	२	७	प्राजार्थ.....कीर्तिः	प्रजार्थ.....कीर्तेः
१७३	१	५	सवृतम्	संवृतम्
१७४	१	२५	निल्याः	विघ्नाः
१७४	२	२१	नौ	तौ
१७५	२	१	अलं शब्दशास्त्र	अलंकार शास्त्र
१७६	१	४१	ऽंउेरे।	ढंढेरे।
१७७	१	१४	(उद्गतं शृंखलाः)	(उद्गतं शृंखलातः)
१७७	१	१५	नियताऽारतुं.	नियंता वगरतुं
१७७	१	२७	उच्छोषणं	उच्छेषणं
१७८	२	३६	सारेणाश्रु द्रुतम्	साक्षेणाश्रुद्रुतं
१७६	२	१७	छता थ४	चत्तां थ४
१८०	१	४	उर्ध्वनायु	उर्ध्ववायु
१८०	२	३१	क्व गतोत्तरकोशला	आ श्लोक अहिं न वांचवो।
१८२	२	५	भवत्संभावतोत्थाय	भवत् संभावनोत्थाय
१८३	२	१६	अप्यनारंभमाणस्य	अप्यनारभमाणस्य
१८३	२	२४	लावण्यमुत्पाद्य	लावण्यउःपाद्य
१८३	२	३०	उत्पिंजरजातपत्रैः	उत्पिंजरजातपत्रैः
१८५	१	३८	(——कुंमः)	(——कुंभः)
१८६	१	४२	उदराध्यान (——आध्यानं——)	उदराध्मान (——आध्ममानं——)
१८६	२	६	उदर्चिस्	उदर्चिस्
१८७	१	१५	चक्रऽार	चक्राकार
१८७	२	१२	न्यासैः	न्यायैः
१८८	२	३७	उद्दंड पत्रं	उद्दंडपद्मं
१८६	१	१	उद्गात्	उद्गान
१८६	१	२	युष्म	युक्षो
१८६	१	७	नदंत्याकाशगंगायाः	नदत्याकाशगंगायाः
१६१	१	२२	उपापाऽेल	उपाऽेल
१६१	१	३८	——सामान्यमृतवस्तुमुपासते	——सामान्यमृतवस्तमुपासते
१६१	२	२०	अधिऽ	अधिऽ
१६१	२	२३	(उत्क्रांतो रविः संकांतिं——यः)	(उत्क्रांतो रविसंक्रांतिं——यत्र)
१६१	२	४२	शाश ऽरेल	नाश ऽरेल
१६२	१	३६	वेगहितानुं	वेगविनानुं
१६२	२	२३	उद्दरऽानी	उद्दरऽानी
१६३	१	२५	तामुन्नयनाम्	तामुन्निद्राम्
१६३	२	४३	उन्मादिनादिनो.....वनकंठ कित्वम्	उन्मादिनो.....वत कंटकित्वम्
१६४	१	१३	व्यलोक्यन्नुमिषितैः	व्यलोक्यन्नुन्मिषितैः
१६४	२	२५	रचितोपकारः	रचितोपकाराः
१६४	१	४०	विदर्शन	निदर्शन
१६५	२	३	फलया कांता	फलपाकांता
१६५	२	८	मंडलनामितां	मंडलनाभितां

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१९५	२	२५	(गिरो.....)	(गिरौ.....)
१९६	१	८	नजरानो	नजराणो
१९६	२	२६	ञाकृतेषु	चाकृत्येषु
१९८	१	१२	उपस्थिति	उपस्थिति
२००	२	३६	अप्यासी, अप्यास करनार	अपवासी, अपवास करनार
२०३	१	२४	धटसंरक्षार	धरसंरक्षार
२०३	१	१४	वंटवुं	वटवुं
२०५	२	९	सिंहोरुसत्वं.....	आ श्लोक उरुकाल नी नीचे न व तु वो
२०६	२	१९	———पुष्यंधयानां	———पुष्पंधयानां
२०६	२	२४	उल्लिखित	उल्लिखित
२०८	२	११	तवोपभोक्तं	तवोपभोक्तुं
२१४	१	१	———बिभर्भि गुरुर्विनंत्री	———बिभर्ति गुरुर्विनिद्रः
२१४	१	४३	सगेरे	वगेरे
२१७	२	४	काकरा	कांकरा
२१७	२	२१	हभणें	हभणा
२१८	१	१७	तवेषते	तवैषते
२१९	१	८	मृध्धम्	क्रुध्धम्
२१९	२	१०	वन्हिनिष्ठूतम्	वन्हानिष्ठयूतम्
२२३	२	२९	(उष्णस्य भवः)	(उष्णस्य भावः)
२२४	१	१८	पर्वत तो	पर्वतनो
२२४	१	३१	ककुद्मिकन्यानुत्कांतवास———	ककुद्मिकन्यावकांतवास——
२२५	२	२०	नयनयुगणं	नयनयुगलं
२२७	१	२५	कच्छुघ्ना	कच्छुघ्नी
२२७	२	१८	कच्चट शब्द जुओ	कंचट शब्द जुओ
२२८	१	२५	अ अत्यंत	अत्यंत
२२८	२	२	कटंकर	कटंकट
२२८	२	५	कटंकरेरी	कटंकटेरी
२२८	२	८	कटंकरेरी	कटंकटेरी
२२९	१	२१	धुधरीवाळुं	धुधरीवाळुं
२३०	१	२७	५५ले	उपले
२३०	१	३४	अंधाडे	अधाडे
२३१	१	३	कठिनविषयामेकवेणीं क्रमेण	कठिनविषमामेकवेणीं करेण
२३१	१	१०	गुणिगुणगुणनारंभे	गुणिगणगणनारंभे
२३१	२	१३	गरीवाळुं	भगरीवाळुं
२३२	२	२९	असीद्वारः	आसीत् वरः
२३३	२	८	——भोगिनः	———योषितः
२३६	१	२३	——कदर्थितमालक	———कदर्थितमाल्यः
२३६	१	२५	क्लेशैः कदर्थीकृतकार्यसिंहः	केशैःकदर्थीकृतवीर्यसारः
२४०	१	१	द्याभाद	द्याथाद
२४०	२	२	ऽग	ऽग
२४०	२	१२	करिवरमथोऽयम्—	करिवरमथायम्———
२४३	१	१२	काळुं जुओ	काळुं जुरुं
२४३	२	१३	——कमनीयमंगम्	———कमनीयमंकम्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ट	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
२४३	२	४२	कांतानिपूर्वं	क्रांतानि पूर्वं
२४४	१	३६	कपिल्लच्युतपक्वफलशवैः	कपिल्लच्युतपल्लवफलशवलैः
२४६	१	२६	भामिनीविलासः	भामिनीविलासः
२४६	२	१८	करंडमू	करंडम्
२४८	२	२४	नप्यनी	नखनी
२४६	१	२४	स्वकरकृष्टमेव संगमे	स्वकरकृष्टसंगमे
२४६	२	११	विरुजैः करुणस्वरैरयम्	विरुतैः करुणस्वरैरियम्
२४६	२	१८	हरता वद किं न मेहतं त्वया	हरता त्वां वद किं न मे हृतम्
२५०	१	१८	पालक्राप्य मुनि	पालक्राव्य मुनि
२५२	२	१३	चिकुरु	चिकुर
२५३	१	३२	चलत्कथां	च तत्कथां
२५३	२	२	कर्णाहि	कर्णोटी
२५४	१	२७	धायछे	थायछे
२५५	१	४२	वेणु	वणु
२५५	२	१७	क्षमा क्षयाभारतव	स्याभारतव
२५६	२	४२	उपक्षे	उपक्षे।
२६०	१	१	वसुमन्या	वसुमत्या
२६०	१	६	महावाटकम्	महानाटकम्
२६०	१	३१	गत्या	गत्वा
२६१	१	२६	मदावसं	मदालसं
२६४	१	३५	दपितेन	दयितेव
२६४	२	१२	गुहद्वारे	गुहाद्वारे
२६४	२	२७	ध	प
२६५	२	१०	कृतुकदनकरः	कृतुकदनकरः.
२६६	१	३६	यामांग	यात्रांग
२६६	२	७	माळा	माला
२६६	२	२८	लल्याणं	कल्याणं
२६७	१	२८	मुखरीकृता	मुखरीकृतं
२६७	२	३५	कविराजराज———सुनम्	———कविराजराजि———सुतभ्
२७०	१	१०	———समीरणाते	———समीरणा हि ते
२७६	२	२८	एकपानैः	एकपातैः
२७७	१	३२	उद्भटः	भट्टिः
२८२	२	१५	४द्रिय	४ंद्रिय
२८४	२	१४	औपध	औषध
२८४	२	३०	क्रायत्यनी वहू	क्रायस्थनी वहू
२८४	२	३६	भैंश	भेंश
२८५	२	४१	क्रातक्रभास	क्रार्तक्रभास
२८७	१	३३	वेणु	वणु
२८७	२	१०	लक्ष्मीपतिवक्ष्य———	लक्ष्मीपतिलक्ष्म———
२८७	२	१०	नैषधीयम्	किरातार्जुनीयम्
२८६	२	२०	जयनीं	जयिनीं
२६२	१	१७	क्रालीयर	क्रालीयार
२६४	२	६	नसोनर	नसोतर

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
२७४	२	२७	કાળજી	કાળજું
३०१	१	५	हरिणाक्ष्यः	हरिणाक्ष्याः
३०३	२	२६	——— त्वद्दृकपथं———	———तवदृक्पथं———
३०४	१	२०	खगवागित्यतोपि	खगवागियमित्यतोपि
३०५	१	२	विशति	विशंति
३०५	१	३५	નાનર	વાનર
३०६	१	२४	એક જાતનો	એક જાતનો
३१०	१	७	———समैः	———सभैः
३१५	१	३	पालम्	फलम्
३१८	२	२६	———भृंगः	———मृंग———
३१८	२	३०	ररिणाक्षी	हरिणाक्षी
३१८	२	३३	मृम	भृग
३१६	१	३८	प्राज्यमगच्छत्	प्राज्यमयच्छत्
३२०	२	४१	कलतस्	कुलतस्
३२१	२	३३	गमित——मिदं——	गलित——मिदं हि——
३२७	१	३३	२५३.	२५३५
३२७	१	३५	આલિંગવું	आलिंगवुं
३२६	१	१	तेजोवरिमृदां——	तेजोवारिमृदां———
३३२	२	३	कूलाय कूलेषु	कुलाय कूलेषु
३३४	१	३०	ખરિદદાર.	ખરિદનાર
३३५	२	३३	અતે	અને
३३५	१	३१	——संबंधिभिस्त्वेतास्त्यक्तव्याः—	———संबंधिभिस्त्वेते त्यक्तव्याः——
३३६	२	८	काशः	काणः
३४१	१	३२	કાળુ	કાળું
३४१	२	३	कृष्णद्वैपानं	कृष्णद्वैपायनं
३४२	१	३५	कृष्णकक्त्र	कृष्णवक्त्र
३४४	१	४२	कौतकी	कौतुकी
३४७	१	७	કેવયાળી વાળું	કેશવાળી–વાળું
३५०	१	१६	ગુંફા	ગુફા
३५४	१	२१	चकाश वमसंमुखं	चकारापनसं मुखं
३५५	२	२०	હસ્તરહિપતાણું.	હસ્તરહિતપણું
३५८	२	१	दशः	दृशोः
३५६	२	२६	(प्रक्रमते)	(प्रक्रमते)
३६१	२	१३	मयूरकाः	मायूरकाः
३६३	१	४१	कूध्यन्	क्रुध्यन्
३६६	२	४१	———स्मश्रूदंतिः	——स्मश्रुदंतिः
३६७	१	२७	माघः	मेघदूतम्
३६२	१	७	——दिकचक्रवालांतरालम्	—दिक्चक्रवालांतरालम्
३६५	२	३८	હી ૨ સાબ ગણુના૨	૨ હિસાબ ગણુના૨
३६६	१	३५	गणाभर्तृ	गणभर्तृ
३६६	१	३६	गणभर्तृशिष्यः	गणभर्तृरक्षा
३६८	२	३८	यौवनभिधः	यौवनाश्रियः
४०१	१	१३	शदी	शटी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्धं	शुद्धं
४१२	१	—४२	श. जुओ।	शब्द जुओ।
४१७	१	३१	इत्यौत्सुक्यात्	इत्यौत्सुक्यात्
४१७	२	३३	गुढासाक्षिन्	गूढसाक्षिन्
४१८	२	२६-२७	गृह्—गृह्	गृह—गृह
४१८	२	२६	हेठाणु, २ाशिभुनन	२हेठाणु; २ाशिभुवनं
४२०	२	१७	वाड्मस्याहो	वाड्मयस्याहो
४२१	१	२०	कोकर्णी	गोकर्णी
४२१	२	२४	उपाहताः पश्चिमरात्रिगोचरा	उपारताः पश्चिमरात्रगोचरां
४२२	२	१६	चिरति दध्यौ—	चिरं न दध्यौ——
४२५	१	४१	—रसो——	——रसः——
४२६	२	११	क्रोऽ	क्रोऽ
४३२	१	२६	ष्मज	प्रीष्मज
४३१	१	४०	नासंस्रत्——त्रिपदीच्छेदनामपि	नास्रसत्—च्छेदिनामपि
४३२	२	५	ग्रैवेयाण्यथ	ग्रैवेयाण्यथ
४३२	२	४	वशेरे	वगेरे
४३३	१	२६	नचं	नच
४४२	१	१	गणुंज	धणुंज
४४२	१	२०	चंचुरीति	चंचरीति
४४५	१	३६	प्रवृत्ति——	प्रवृत्ति—
४४६	१	२२	इदम्	इदम्
४५२	१	६	आभाचणु	आभाचंणु
४५२	१	२६	कुदुष्टरोग	कुष्टरोग
४५३	१	२३	स चर्षणिनाम्	स चर्षणीनाम्
४५५	१	१५	चाडाली	चांडाली
४५५	१	३८	चतुराश्रम्यं	चातुराश्रम्य
४५६	१	३४	प्ररव्यं	प्रह्यं
४५६	२	३७	क्रांभदेव	क्राभदेव
४५२	१	२२	चित्रार्पितारंभा	चित्रार्पितारंभ
४६३	२	२१	युवास्था	युवावस्था
४६४	१	११	नटिनि	तटिनि
४६४	१	२३	——नाम्न——	—नाम्नः—
४६५	२	३०	ष्पराश	ष्पाराश
४६६	२	३६	ચોટું	ચોટું
४६६	२	७	अस्तेथी चालनार	आस्तेथी चालनारं
४६६	१	२१	व्यामिश्रनाम्	व्यामिश्रताम्
४७२	१	३६	—मुभेव—	——मुभेच
४७३	२	७	ટાંકેલું	ઢાંકેલું
४७७	१	२५	आभिज्ञाछेदपा नां	अभिज्ञाच्छेदपातानाँ
४७८	१	१२	जगतूनो	जगत्नो
४८१	१	३	भुजेलता	भुजलताँ
४८३	२	१६	લઢાઈ	લડાઈ
४८४	२	४२	जानानि	जानाति
४८५	१	३२	એક	એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
४८७	२	३८	पाणी। भां ६२नार	पाणीभां ६२नार
४८८	२	१७	अप्यन्यमिञ्जलधर——	अप्यन्यस्मिञ्जलधर——
४९१	१	३५	पेाताधान	पेाताधान
४९२	२	३४	कंडं	कंठं
४९३	२	२२	रात्रिजागरपरां——	रात्रिजागरपरो——
४९३	२	२५	४ंद्रियेावडे	ઇંद्रियेावडे
४९४	१	२	कुंकुमाभिताम्राम्	कुंकुमाभिताम्रैः
४९४	१	१०	जाग्रतस्वप्न——मासः——	जाग्रत्स्वप्न——प्राप्तः——
४९५	२	१३	जातिस्वभाय	जातिस्वभाव
४९६	२	४२	विधरां	विधुरां
५०८	१	२९	——चकोरचाणरपटु——	——चकोरपारणपटु——
५०८	२	३७	ज्वाराग्नि	ज्वराग्नि
५१२	२	२४	वाचया टिटिभोऽयम्	वाचालष्टिटिभो यत्र
५१४	२	३५	वने रात्रिचरो डुढोके	वने रात्रिचरी डुढौके
५१५	१	३३	क्ष्	तक्ष्
५२१	२	२९	सेांनुं	सेानुं
५२१	२	३२	तपनीयपीडम्	तपनीयपीठम्
५२२	२	२२	३५ु	३पुं
५२४	२	२५	——आपडु	——आपडुं
५२५	१	१८	वांद्धरवेा	वाद ६रवेा
५२५	२	५	तर्कुटीनी	तर्कुटीनी
५२५	२	१५	द्रूंषणु	दूषणु
५२८	२	३४	ताड्यमानः	ताड्यमाना
५२९	१	४२	मृदुलतांतलतातमलोकयत्	मृदुलतांतलतांतमलोकयत्
५३१	१	३४	पत्रु	पत्रुं
५३२	२	३	तारवु	तारवुं
५३३	१	१४	————निष्फलमहा——	——निष्फलमहो——
५३५	२	३५	पऽवान्न	पऽवान्न
५३५	२	४०	छुटवाने	छुटवाने
५३६	२	५	सूर्य	सूर्य
५३७	२	४१	(निलानिर्मिता——)	(तिलनिर्मिता——)
५३८	२	२	नक्षभां	नक्षत्रभां
५३९	२	५	उचुपात्र	उंचुं पात्र
५४१	१	१	चेांच	चांच
५४१	२	४०	ब्रकारनु	ब्रकारनुं
५४२	१	३१	अश्वगधा	अश्वगंधा
५४४	१	३०	अपपराधीनी	अपराधीनी
५४४	२	२८	तुहिनाशु	तुहिनांशु
५४५	२	११	क्रातवुं	क्रांतवुं
५४७	२	८	तृप्तक्रवु	तृप्त क्रवुं
५४९	१	३१	तैर्यग्योन्य	तैर्यग्योन्य
५५४	१	५	त्रिक्श	त्रिकश
५५८	१	८	त्रणुसूर	त्रणु सूतर

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
५५८	२	३२	तिसप्तती	त्रिसप्तती
५५९	२	४०	कुत्स्नत्रिस्त्रशस्त्रः	कृत्स्नजितास्त्रशस्त्रः
५६५	१	२७	शब्द	शब्द
५६९	२	१०	अज्ञाकरणी	आज्ञा ङरणी
५७०	२	२५	पथे	पथे
५७१	१	२१	——तिरस्कारण्यो——	——तिरस्करिण्यो——
५७५	१	३	राक्षसप्रियः	राक्षसश्रियः
५७८	२	८	दामनि	दामिनि
५८२	१	३८	——शुक्रेण——	——शक्रेण——
५८३	२	२२	आंकडानुं	आकडानुं
५८३	२	२३	——समांन्तात्	——समन्तात्
५८३	२	३१,४३	आंकडानुं , आंकडानुं	आकडानुं, आकडानुं
५८४	१,२	१३,२७	आंकडानुं , आंकडानुं	आकडानुं, आकडानुं
५८४	१	२७	——बालवत्या	——बालवत्सा
५८५	१	१८	——प्रदेशम्	——प्रदोशम्
५९३	२	२३	वधूदुकूलकल——	वधूदुकूलंकल——
५९३	२	३८	(——शुभ्रंपुच्छं——)	(——शुभ्रं पुष्पं——)
५९५	२	२०	स्फुट निर्भिन्नोदुराशयोऽधमः	स्फुट निर्भिन्नदुराशयोऽधमः
५९५	२	२३	भूवमशेषमूलं	मूलमशेषमूलं
५९८	१	२५	महात्सवेन	महोत्सवेन
५९८	२	२८	प्रत्ययकारेण	प्रत्यपकारेण
६०१	२	१२	दुर्यशःपरौ	दुर्यशःपटौ
६०२	२	१५	ब्रह्मापि नरं	ब्रह्मापि तं नरं
६०३	१	३७	चरमः	चरतः
६०४	२	१५	दुष्पारग्रह	दुष्परिग्रह
६०५	१	७	——मनसाऽन्यहिंस्नैः	——मनसापिहिंस्रैः
६०९	२	२८	सूर्य	सूर्य
६१३	१	२३	देवदंउा	देवदंड
६१४	२	५	उपलो	उपलो
६१५	१	३	दिवं प्रार्थयसे	दिवं यदि प्रार्थयसे
६१५	२	२५	यक्षरक्षो	यक्षोरक्षो
६२६	२	३७	प्राणाश्चतस्रः	पणश्चतस्रः
६२८	२	९	नासडी भूकवुं	नसाडी भूकवुं
६५०	१	५	(प्रतिावदधाति——)	(प्रतिविदधाति——)
६५६	१	११	अगिगंभिरो	अतिगंभिरो
६५६	१	१७	धीरोदात्तः	धीरोद्धत्तः
६५६	२	२४	——धंकमग्नानाम्	——पंकमग्नानाम्
६५९	१	२०	अक	अेक
६६१	१	१७	भोटभ	भोटभ
६६१	२	३२	घतधेनुः	घृतधेनुः
६६२	१	४२	कष्ठं	कंठं
६६२	२	१५	वाह्योधान——	बाह्योद्यान——
६६९	१	२१	नगपति किशोरीमविरतम	नगपति किशोरीमविरतम्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પૃષ્ઠ	પ૦	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૬૬૯	૧	૩૪	सर्वदैवतसंबद्धं	सर्वदैवतसंबद्धं
૬૭૦	૧	૪	કરછે	કરછ
૬૭૩	૨	૧૩	चतुर्थं शिवधर्मोख्यं————	આ શ્લોક નંદીશ શબ્દની નીચે વાંચવો.
૬૭૪	૧	૨૩	——અયસો——	——અપસો——
૬૭૮	૨	૪	——તનનું દીટિયું	——રતનનું દીટિયું
૬૮૧	૧	૨૯	જાવનો	જાતનો
૬૮૩	૨	૪	नागकिंजल्क	नागकिंजल्क
૬૮૪	૨	૨૭	कालेव	कालेन
૬૮૭	૨	૫	पितृसद्यगोचरः	पितृसद्मगोचरः
૬૯૦	૧	૫	એકે	એક
૬૯૦	૧	૨૩	ग्रावगणेर्लुठंति	ग्रावगणैर्लुठंति
૬૯૫	૧	૩૯	तरुशाखां न निघर्ष——	तरुशाखान्तनिघर्ष——
૭૦૧	૨	૧	——दर्भाशुभि	——रभीशुभिः
૭૦૧	૨	૧૮	किमरित	किमिति
૭૦૨	૨	૪	न विद्यः	न विद्मः
૭૦૪	૧	૨૫	ધધા	ધંધા
૭૧૦	૧	૩૩	——भ्रमभिलिप	——भ्रमन्निलिंप
૭૧૦	૨	૨૪	निर्णेय	निर्णेय
૭૧૦	૨	૨૫	निर्दग्ध	निर्दग्ध
૭૧૧	૧	૧૬	भूर्वालत्ता	भूर्वालता
૭૧૧	૧	૩૦	निर्दिष्टविषयं——	આ શ્લોક નિર્દિષ્ટ શબ્દની નીચે વાંચવો.
૭૧૧	૨	૨૨	निधारितेऽर्थे——	निर्धारितेऽर्थे——આ શ્લોક નિર્ધારિત શબ્દની નીચે વાંચવો.
૭૧૨	૧	૮	आवस्तु——	अवस्तु——
૭૧૫	૨	૧૮	सिद्धयसिद्धयानावकारः	सिद्धय सिद्धयोर्निर्विकारः
૭૧૮	૧	૬	નિવાર શબ્દ જુઓ।	નીવાટ શબ્દ જુઓ.
૭૧૮	૧	૧૮	વાહેલું	વારેલું
૭૨૦	૨	૯	–संहारं प्रचक्रमे	——संप्रहारं प्रचक्रतू——
૭૨૦	૨	૩૫	———शुभं	——शुंभ
૭૨૧	૨	૧૮	नृपनिर्————	नृपतिर्———
૭૨૫	૧	૩૧	નાંખવોતે	નાંખવું તે
૭૨૭	૨	૧૯	निढिर———	निहार
૭૨૭	૨	૩૩	दयाध्यनं	दयाद्धनं
૭૨૮	૧	૧૬	ઈંગણું	ઈંગણું
૭૨૯	૧	૨૯	——नंदनीयाशेभा	——नंदनीयशोभा
૭૩૦	૧	૩૫	नलिकंठः	——नीलकंठः
૭૩૩	૧	૪૩	——पयोदानीलरम्यम्	——पयोदानिलरम्यम्
૭૩૭	૨	૧૦	भाषापरिच्छदः	भाषापरिच्छेदः
૭૩૮	૨	૩૬	काककदंबकलिहिते चूते	काककदंबकपिहिते चूते
૭૪૦	૧	૪	મુકદમો।	મુકદમો
૭૪૧	૨	૩	બલાયું	બલોયું
૭૪૬	૨	૨૨	ખીજજડો।	ખીજડો
૭૪૬	૨	૧૬	જુનુ	જૂનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ट	प०	पंक्ति	आशुद्ध	शुद्ध
७४९	२	३५	सुंटली	सुंडली
७५१	१	७	(——पहिषी)	(——महिषी)
७५१	१	३४	——किमुपाठि पाठितां	——किमपाठि पाठितोऽपि
७५१	२	२७	पंणफरं	पणफरं
७५३	२	१८	त. [छे એવી સ્ત્રી,——]	——[त छे એવી સ્ત્રી
७५४	२	८	पृष्ठोन गंडस्थलं	मृष्टो न गंडस्थले
७५५	१	४	पापनी २ग	पाननी २ग
७५६	१	१९	ક્રરવુ	કરવું
७५९	१	२५	द्वारमूले	ऊरुमूले
७६१	१	४०	परकीयत्वाम्	परकीयत्वम्
७६१	१	४२	પરકાની સ્ત્રી	પારકાની સ્ત્રી
७६२	१	२६	પારકુ	પારકું
७६९	१	३६	स'स्तर	स'स्तव
७७०	१	३०	——प्रहाररस्तु	प्रहारस्तु
७७०	२	३७	विषपा:	विषया:
७७७	१	४२	परिशंकन्	परिशंकिन्
७८३	१	१६	पर्यंकवंध	पर्यंकवंधं
७८३	१	२९	પાપાનું અચરણ	પાપોનું આચરણ
७९०	१	५	उपरता:	उपारता:
७९०	१	२८	આચરરણ	આચરણ
७९४	१	१९	नाक्षराणि पठता ना किमपाठि	नाक्षराणि पठता किमपाठि
७९४	२	४१	——यमधिगम्यं	——यमाधिगम्य
७९५	२	३५	विक्षेप	विक्षेपं
७९७	१	५	क्रात्स्यायन	क्रात्यायन
७९७	१	२१	विमोचिचो	विमोचितो
७९८	१	२९	——पात्राणां——पात्रं	——पा-त्राणां——पा-त्रं
८००	१	२७	——समदिपादैः	——समादिपादैः
८०१	२	२७	क्षत्रमत्र	क्षणमत्र
८०१	२	३४	समयंति	शमयंति
८०७	२	१२	पर्वतस्यसुता देवी——	આ શ્લોક પાર્વતી શબ્દની નીચે વાંચવો।
८०८	२	१३	रक्षन	रक्षण
८११	२	२२	હીડતાળ	હડતાળ
८१२	१	२५	पिचुं	पिचु
८१३	२	३५	પંડ	પિંડ
८१४	१	१४	પલેા	ઉપલેા
८१७	१	२२	—तीक्ष्णमम्लेतु——	——तीक्ष्णमम्ल
८१८	१	१५	गक्षी	पक्षी
८१९	२	३२	पिष्टपषण	पिष्टपेषण
८२४	१	५	——मधूरंचुकूज	——मधुरं चुकूज
८३२	१	२२	धमार्थ——	धर्मार्थ——
८३२	१	३५	विष्णुं	विष्णु
८३५	१	१५	ધમની પત્ની	ધર્મની પત્ની
८३५	१	३५	અગાર	અંગાર

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પૃષ્ઠ	૫૦	પંક્તિ	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૮૩૫	૧	૪૦	કડીઓ	કંડીઓ
૮૩૬	૧	૫	ઉપતસ્થે	ઉપતસ્થે
૮૩૬	૧	૨૦	પાદ્દડું	પાંદ્દડું.
૮૩૭	૨	૨૦	પુપાહ્વા	પુષ્પાહ્વા
૮૪૦	૨	૧૭	——વિદગ્ધેરથવા——	——વિદગ્ધૈરથવા——
૮૪૩	૧	૨૪	——વિશયશ્ચૈવ——	——વિષયશ્ચૈવ——
૮૪૩	૨	૨૬	કદ્વા	કુદ્વા
૮૪૬	૨	૧૭	ડુકકર	ડુક્કર
૮૪૮	૧	૨૦	પૃષ્ટમાંસાદનં	પૃષ્ઠમાંસાદનં
૮૪૮	૨	૩૭	ગણન કરવું	ગમન કરવું
૮૪૯	૧	૨	લેહ્ય	લેહ્યં
૮૪૯	૨	૧૦	ખલનો ભત્તા	ખરલનો ભત્તા
૮૫૦	૧	૫	ગાડીડીની નાભિમાં	ગાડીની નાભિમાં
૮૫૧	૧	૨૬	પોતતકપ્રિય	પોતનકપ્રિયઃ
૮૫૧	૧	૪૦	કજ્જમાં	યજ્ઞમાં
૮૫૨	૧	૩૫	શેલ્લડી	શેલડી
૮૫૩	૨	૪૦	વરેગે	વગેરે
૮૫૪	૧	૩૦	બળેલુ	બળેલું
૮૫૫	૧	૩૯	પ્રુકાનાં	મૂકાનાં
૮૫૮	૧	૫	પ્રકાંત	પ્રક્રાંત
૮૫૯	૧	૩૨	(પ્રકર્ષેણ ——)	(પ્રકર્ષેણ——)
૮૬૧	૧	૧૩	પ્રચુરપુરષ	પ્રચુરપુરુષ
૮૬૪	૨	૮	તપઃસ્વાધ્યાયેશ્વરપ્રીણધાનનિ--	તપઃસ્વાધ્યાયેશ્વરપ્રણિધાનાનિ——
૮૬૫	૨	૪	આવે	એવે
૮૬૫	૨	૨૪	તયેવ	તદેવ
૮૬૭	૧	૨	નિઃસ્તહસ્તપાદાશિરઃ	નિસ્તહસ્તપાદાશિરઃ——
૮૬૮	૧	૧૪	પ્રતિજ્ઞાનાર્થાય નયન	પતિજ્ઞાતાર્થાપનયનં
૮૬૮	૨	૪૦	પ્રતિનિવ	પ્રતિનવ
૮૬૯	૧	૧૦	નદીયાં	મદીયાં
૮૬૯	૨	૧૭	(—— પતિપદ્ ——)	(——પ્રતિપદ્——)
૮૭૦	૨	૨૩	બિંબ (પ્રથમ)	બિંબ
૮૭૧	૨	૪૩	વ્યલયિત	વ્યલીયત
૮૭૨	૨	૩૫	પ્રતિલંબ	પ્રતિલંભ
૮૭૩	૨	૩૦	ક્ષણમિહાપ્યસ્યગૃહં દાસ્યતિ	—ક્ષણમિહાપ્યસ્મદ્ગૃહે દાસ્યસિ
૮૮૦	૨	૧૭	જાણાવવું તે	જણાવવું તે
૮૮૩	૨	૧૭	કુર્વંતિ	કુર્વીત
૮૮૬	૧	૬	——નિરક્ષરરો——	——નિરક્ષરો——
૮૮૬	૧	૨૧	——દ્દઢ——	——દૃઢં——
૮૮૭	૧	૬	——જ્યાત્સ્ના—	——જ્યોત્સ્ના——
૮૮૭	૨	૪	કાંતવાળું.	કાંતિવાળું
૮૮૮	૧	૨૩	પ્રભંશથુ	પ્રભ્રંશથુ
૮૮૮	૨	૨	મનઃ	મનુઃ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
८९२	१	२०	शाकन्तलम्	शाकुन्तलम्
८९२	१	३७	यत्तरिं	कर्त्तारं
८९२	२	३२	भर्तृहरिः	काव्यप्रकाशः
८९४	१	१२	ज्ञान	ज्ञानं
८९५	१	२	——पूर्व्ययोभवति——	——पूर्व्ययोर्भवति——
८९८	२	३४	लुंटना भाटे	लुंटवा भाटे—
८९८	२	४२	प्रसवविकारो	प्रसवविकारे
९००	१	५	प्रसिद्धिं	प्रसिद्धि
९००	२	१७	मांसपिंडदुग्दता	मांसपिंडवदुद्गता
९०१	२	२४	प्रेरवा लायक	प्रेरवा लायक
९०३	२	५	तमाराध्यगुरं——	तमाराध्यगुरुं——
९०३	२	४३	चरेा तरइ विस्तार	चारे तरइ विस्तार
९०४	१	३	क्रोट	क्रोट
९०४	१	२४	स्वाभाविक भिल्ल	स्वाभाविक भित्र
९०६	१	५	प्रजपति जेनी——	प्रजपति जेनेा——
९०७	१	२६	प्रामृत्	प्राणभृत्
९०७	२	५	क्रतु	कतुं
९०८	२	२१	प्राथामक	प्राथमिक
९०९	२	२२	पतेलुं होनार	पहेलुं होनार
९११	२	४	——जीर्णं——	——जीर्णे——
९११	२	११	——चित्त निश्चल——	——चित्तं निश्चय——
९१४	१	३२	——भवेन्नभजरेः——	——भवेन्नभजरैः
९१६	१	२४	स्वश्वा	स्वश्रा
९१८	२	३०	प्राक्षणु	प्रेाक्षणु
९२०	१	२१	प्लक्षो जंबुप्रमाणो	आ श्लेाक प्लक्ष शब्दनी नीचे वांचेा.
९२०	२	२७	ठाभा	डाभा
९२५	२	९	धारेा	पासे
९२५	२	१४	बहि	नहि
९२७	१	२७	भेाट	भेाट
९२८	१	८	(वडवाया ——)	(वडवायाः——)
९३०	१	२०	भंधनुं टोळुं	भंधुनुं टोळुं
९३२	२	१८	——पित्तान्नक्षतनाशनम्	—पित्तान्नक्षतनाशनम्
९३९	२	२५	बाह्मणेः	ब्राह्मणैः
९४१	२	१०	भेकजातना	भेक जातनी
९४२	१	४०	हुंहुं	हुंहुं
९४३	१	३	बाहलेय	बाहुलेय
९४४	२	३९	संप्रकृत्ते	संप्रवृत्ते
९४९	१	२९	पिशाची भाभाषाभां	पिशाची भाषाभां.
९४९	१	२७	यस्य	कस्य
९४७	१	२९	बृनद्धन	बृहद्धन
९५१	१	२२	पुत्रः	पुत्राः
९५२	२	२७	——दषद्वत्योर्देवनद्योः——	—दषद्वत्योर्देवनद्योः—
९५३	२	३४	——स्मृतिपदा——मेहाश्र	—स्मृतिपदा—मेहाश्र

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
९५४	२	२९	——करुणारौद्र——	—करुणरौद्र—
९५८	१	४	બોજો જમનાર	બોજો ખમનાર
९७०	१	१३	भवुक	भावुक
९७०	२	४०	स स्तौति भास्कर	स स्तौति भास्करं
९७२	१	२७	——प्रसवेत्——	——प्रस्रवेत्——
९७३	१	१२	——धर्यधरः——	——धैर्यधरः
९७५	१	१७	—— ततत्सुप्तं——	——न तत्सुप्तं
९७५	२	१	—— शमुना ——	—शंभुना—
९७५	२	३४	——ग्रहपाडनं	——ग्रहपीडनं
९७९	२	५	—— सुतल चैव	—सुतलं चैव
९७८	१	१५	—— शासतिभूत धात्रीम्	——शास्ति च भूतधात्रीम्
९७८	१	१८	तत् भूतनाथानुगताईसि त्वम्	सत् भूतनाथानुगनार्हसि त्वम्
९७९	२	४०	—— स भवति कथं ——	—स तु भवति कथं—
९८०	१	२२	भूभज्	भूभुज्
९८०	१	३०	भमन्	भूमन्
९८०	२	७	—— अवतारिताः	——अवतारितः
९८१	२	१५	(भूमेरदरे ——)	(भूमेरुदरे—)
९८२	१	४३	—— कपांयोष्णः ——	——कषायोष्णः——
९८२	२	४०	अलकृत	अल'कृत
९८३	२	७	—— पंचवमापुः ——	——पचत्वमापुः——
९८३	२	९	—— पंचभिरंचितः ——	——पंचभिरंचिता——
९८५	१	१०	—— नास्त्योषधं	——नास्त्यौषधं
९८७	२	३२	—— तथैवचा	——तथैवच
९८८	१	१८	—— नराङ्गियः	वराङ्गियः
९८९	१	३५	ञ्यमरी ——	अमरी——
९९२	२	७	प्राकराङ्गिकर्ष	प्राक् सन्निकर्ष——
९९३	२	३५	—— तस्य सारं ——	—तस्य सारो
९९५	२	२७	—— रुपगीयमानं ——	——रुपगीयमान——
९९७	२	२८	—— सरा ——	——रसा——
९९८	२	३५	—— म्नौ —— यनियुता	——मौ——यतियुता
९९८	२	१९	तस्माद्दन्त्योद्वादशशांत्यैः——	तस्मादन्त्योद्वादशसान्त्यौ——
१००३	१	२९	२धेला ——	२ंधेला
१००४	२	३१	मधुमह	मधुमहे
१००४	२	४०	—— मधुर चुकूज	——मधुरं चुकूज
१००५	१	२४	——मधुसुहृद्	मधुसुहृद्
१००५	२	१२	—— कुभिनस्य च ——	——कुंभिनस्याश्च——
१००५	२	२५	—— कर्णजाहच लोचना	——कर्णजाह विलोचना
१००८	१	१८	(मन अप्नोति ——)	(मन आप्नोति——)
१०१०	१	३४	नवमंत्रकृतो ——	तवमंत्रकृतो——
१०११	१	२२	पर्वतोपमः	पर्वतोत्तमः
१०११	२	३५	—— षडजैभ्भों नतो ——	——षडगैम्भौं नतौ——
१०१२	२	१४	—— दृष्टास्त्रयएवमन्या	दुष्टास्त्रयएवमन्या
१०१२	२	३९	—— मयने सा	——मयेन सा

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१०१४	१	३८	४६	४६
१०१४	२	१८	सत्पुंसौ——	सत्पुंसो——
१०१६	१	३६	महती	महतीं
१०२२	१	२५	५।२६	५।२६
१०२५	२	३७	ह्रेाटीशेन	ह्रेाटी शेन
१०२८	१	२८	——लता महिलाद्वया	——लता च महिलाद्वय
१०२८	२	२७	इयं	द्वयं
१०३०	१	१३	——समारंभते	——समारभंते
१०३०	२	४०	मांसस्नेम	मांसस्नेह
१०३१	२	७	कुकुभं	ककुभं
१०३१	२	१४	शुभःकार्य	शुभकार्य
१०३२	२	३३	——मातर	——मातरः——
१०३३	१	१०	——मातुमातुल——	——मातुर्मातुल
१०३३	२	२७	——सभ्यां——	——सभां——
१०३४	१	८	——— स्पृष्ट्वा ——	——स्पृष्टा——
१०३४	२	५	—— शर्करा ——	——शर्करे——
१०३७	२	२५	—— त्वयोदित	——त्वयादितिम्
१०४२	२	२१	——— कालीदासः	——कालीदासाः
१०४४	१	१०	मुक्तचक्षस्	मुक्तबंधन
१०४४	१	२८	——— मुक्ताकारतथा	मुक्ताकारतया
१०४८	१	३१	——मारुतोद्धतम्	मारुतोद्धूतम्——
१०५१	१	११	लमूलघातम्——	समूलघातम्
१०५४	१	३२	——समज्जृंभते	——समुज्जृंभते
१०५५	१	१२	५लचाळु	ફલચાળું
१०५५	१	१७	मृदुलतां ललनामलोक्यत्	मृदुलतांतलतांतमलोकयत्
१०५७	२	२५	——— मेघइव	——मेघमिव
१०५८	१	३५	मेदच्छेद ——	मेदश्छेद——
१०५४	२	३५	—— बहिः ——	——बर्हिः
१०५५	२	५	त्रिस्त्रिवृत यज्ञोपवीत	——त्रिस्त्रिवृतं यज्ञोपवीतम्
१०५५	२	८	स निविश्य यथाकामं——	આ શ્લોક યથાકામ શબ્દની નીચે વાંચવો.
१०५५	२	४०	—— आदिदशे	——आदिदेश
१०७३	१	४०	दिशे याभ्याम्——	दिशं याभ्याम्——
१०७५	१	४३	यूपद्रम	यूपद्रुम
१०७५	१	२५	——रक्तरंज्ञकः	——रक्तसंज्ञकः
१०८०	१	३३	परारिका	——शिलाटिका
१०८४	२	१३	रणोरावणः	रणो वारणः
१०८४	२	३५	अयि	अपि
१०८७	२	१८	निधिगुह्यकादिपरमैः——	निधिगुह्यकाधिपरमैः——
१०८८	१	२३	गतिगोविंदम्	गीतगोविंदम्
१०९१	१	२०	विशुद्धं	विशुद्धं
१०९३	२	२५	राजाप्रय	राजाप्रिय
१०९४	१	२५	समूहस्य	समूहःस
१०९५	१	५	૯૮૧૬	૯૩૧૪

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१०५५	१	१२	पीछुं	पींछुं
१०५८	१	२३	——शाल:	——श्याल:
१०५८	२	१३	लिखतमपि	लिखितमपि
१०५९	२	२	——सुरवम्	——सुखम्
११०२	२	८	——दोषात्	——दोषान्
११०६	१	४०	——गदच्छिदा	——गदाच्छिदः
११०८	१	११	——तच्चेष्टोद्दीपन	——तच्चेष्टोद्दीपनं
१११९	१	१५	——खादरकेत्यपि	——खदिरकेत्यपि
१११२	२	५	कृच्छ्रवर्णमपि——	कृच्छ्रलब्धमपि ——
१११८	२	३०	लिलासा:	विलासा:
१११९	२	४२	लुलायहतकं	लुलापहतकं
११२१	१	७	अथमनर्थं	अर्थमनर्थं
११२२	१	३५,३७	लूटेलुं, लूटवुं	लूंटेलुं, लूंटवुं
११२३	२	१३	——प्रबलं	——प्रवरं
११२५	२	३०	——दर्शन:	——दर्शिनः
११२७	२	२१	रत्नाकारं	रत्नाकरं
११२९	२	३८	धूपेर्जाल——	धूमैर्जाल——
११३२	१	२४	वियाळ	शियाळ
११३५	१	८	वरतनुरथिवा	वरतनुरथवा
११३५	१	३४	——विधानम्	——वितानम्
११४३	१	५	प्रतियोजयिततव्य	प्रतियोजयितव्य——
११४३	१	७	शिशुपालवधम्	रघुवंशम्
११४५	२	२९	कुब्यलग्नां वसोर्धारां——	" આ શ્લોક વસુધારા (વસુને ઉદ્દેશીને ધીની ધાર) શબ્દની નીચે વાંચવો. "
११४९	२	१३	——नाशनभ्	नाशनम्
११५१	१	१३	दर्शनात्	वाच्यदर्शनात्
११५४	२	३१	——शोषिरम्	——शौषिरम्
११५५	१	५	लोमात्	लोभात्
११५७	१	५	——वाहनारातिबंधु——	——वाहनारातिभूषण——
११५८	२	१०	शस्ना	रास्ना
११५९	२	३५	वार्धके——	वार्द्धके
११६०	१	१४	——वयमन्येव——	——वयमन्ये च——
११६४	२	३२	विकश्वरैः	विकस्वरा
११६७	१	४१	चारुनृत्यविगमे च——	આ શ્લોક વિગમ શબ્દની નીચે વાંચો.
११६८	१	२५	विघातन्	विघातिन्
११७१	२	२४	——भर्तृष——	——भर्तृषु——
११७५	१	१७	पार्थित	प्रार्थित
११७६	१	१२	विदेशगमनो	विदेशगमने
११७७	१	२०	विदुमलतिका	विद्रुमलतिका
११८०	१	४	संपद्विनिमयेनेभौ	संपद्विनिमयेनोभौ
११८२	१	१५	——यातोनधन——	——वातोधन——
११८२	२	८	क्षितिरतिविपुलतरे——	આ શ્લોક વિપુલ (મોટું——) ની નીચે વાંચો
११८८	१	४३	બેઢોળ	બેડૉળ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
११८८	२	१	जन्म	जन्मता
११९१	२	२३	पथिग्राम विवीतां तै	पथिग्राम विवीतान्ते
११९३	१	३३	पाणदंडी	पाणंदडी
११९४	२	२	विश्वस्मिन्——पालयिष्यात	विश्वेऽस्मिन्——पालयिष्यति
११९८	१	२३	तदपो हितुमर्हसि	तदपोहितुमर्हसि
१२०४	१	२२	भवेदेकः	भवेदंकः
१२०८	२	३५	वृन्दावन	वृन्दावनं
१२१७	१	२१	એક જતની	એક જાતની
१२१८	२	३५	——वैवस्वतस्येते——	——वैवस्वतस्यैते——
१२२२	२	१३	——मुपैतु	——मपैतु
१२२४	१	५	भर्तहरि:	भर्तृहरिः
१२२५	२	२४	प्रयच्छश्वरे	——प्रयच्छेश्वरे
१२२७	१	२५	सहसाद्विजोपहसितो———	सहसाद्रिजोपहसितो——
१२२८	२	३२	पादाकाष्ट——वलयासग——	पादाकृष्ट——वलयासंग——
१२३०	१	४	तुलपितुं	तुलयितुं
१२३८	१	३३	——कुटुबिनो——	——कुटुम्बिनो——
१२४८	२	२५	शेष्मला	श्लेष्मला
१२५०	१	१३	——सिक्षा	——शिक्षा
१२५१	२	१३	शिति	शित
१२५५	२	१०	——युक्तद्वादशद्वार	——युक्तद्वादशद्वारं
१२५४	२	५	——स्वरः	——सुरः
१२७४	२	३३	श्याम	श्यामं
१२७५	१	३५	उच्चेः श्रवा धेाडे।	उच्चैःश्रवा धेाडे।
१२८०	१	२५	——परधर्मास्तवनुष्ठितात्	——परधर्मास्त्वनुष्ठितात्
१२८१	२	३५	श्लेष्मागार	श्लेष्मागारं
१२८५	१	१०	હિંસા કરવું	હિંસા કરવી
१२८६	१	५	——द्विगुणस्त्रीणां———	——द्विगुणस्त्रीणां———
१२९४	२	१३	——मपि:	मपि
१२९५	१	३८	सकृतत्प्रज	सकृत्प्रज
१२९५	१	४०	सकृतत्फला	सकृत्फला
१२९८	२	१५	शोभते	विशोभते
१३०३	२	५	सत्यसंघ	सत्यसंध
१३०६	२	२३	चिता	चिंता
१३०६	२	३५	कार्म	काममू
१३०८	१	४३	——उपेक्षते जाया	उपेक्षेत जाया
१३०९	२	२५	अभानत राखनार	अनाभत राखनार
१३११	१	४	भर्तुर्विपकृतापि	भर्तुर्विप्रकृतापि
१४१६	२	२५	—— निर्तेता	—— निवर्तेता આ શ્લોક समानोदक ની नीचे वांचेो.
१३१८	१	५	समाहरादुंद्व	समाहारद्वंद्व
१३२०	१	५	स्वभावादुद्भूतां ——	स्वभावादुद्भूतां
१३२०	१	६	घृतकनकमालो ——	घृतकनकमालो ——
१३२६	१	१५	समाराधनतत्पराऽभूत्	समाराधनतत्परोऽभूत्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृष्ठ	प०	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१३२८	१	२३	सवर्चिका	सुवर्चिका
१३३५	२	३१	—— साख्ये ——	—— सांख्ये ——
१३३६	२	३६	सप्तपदीनं ——	सप्तपदीनं ——
१३४३	२	२४	—— शुकलादिर्दशान्तः ——	—— शुकलादिर्दशान्तः ——
१३५४	१	३२	—— पादात् ——	—— प्रादात् ——
१३५६	२	६	सपर्णा	सुपर्णा
१३५७	१	३३	(सुष्ठुप्रभा यस्य)	(सुष्ठु प्रभा यस्य)
१३६०	१	३८	—— गवामविष्ठातृ ——	गवामधिष्ठातृ ——
१३६२	१	३	(—— लाचन ——)	(—— लोचन ——)
१३६२	१	३३	नाश केसर	नाग केसर
१३६४	१	५	छे	छे
१३६६	२	६	सूतिकगृह	सूतिकागृह
१३७०	२	१५	(—— खिलं ——)	(—— खिलं)
१३७४	१	३४	नवेत्यात्महितं	न वेत्यात्म हितं
१३७५	१	२	२ क्षणु	क्ष२णु
१३८५	१	८	३रेवी दशा	३रेखी दशा
१३९१	१	२७	—— सागरशुक्रिमध्य——	—— सागर शुक्ति ——
१३९२	१	३५,३६	स्वायंभव	स्वायंभुव
१३९२	२	१	—— परित्यत्य ——	—— परित्यक्ष्य ——
१३९७	१	१६	—— सते वृत्तिविधास्यति	—— स ते वृत्तिं विधास्यति
१३९७	१	४१	४ग	भुङ्ग
१४०१	२	३०	मदनातले'	मदनानले
१४०४	२	१६	ખોખારીને	ખોંખારીને
१४०५	१	३०	हृद्दिक्षतो	हृदिक्षतो
१४०६	२	३६	गीतगोविंदम्	गंगाऽहरी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शब्दचिंतामणि

अ.

अ. स्वर वर्णे पैकी पहेलो ह्रस्वाक्षर.

अ (अवति अव् उ०) पु० अः विष्णु.

अ (अव् उ०) अव्य० अ संबोधन, निषेध, थोडो अर्थ, अभाव अने अधिक्षेपमां वपरातो अव्यय.

अक्रुणिन् (न क्रुणी) त्रि० णी-णिनी-णि. ६२७ विनानुं, जे देवादार न होय ते.

दिवसस्याष्टमे भागे शाकं पचति योगृहे ।
अक्रुणी चाप्रवासी च सवारिचर मोदते ॥
' महाभारतम् '

अंश् (चुरा० उभय० सेट् अंशयति-ते) भाग पाडवा.

अंश (अंश् अच्) पु० शः १ भाग, विभाग. २ अवयव. ३ खांध, स्कंध. ४ वारसा वगेरेनो भाग पाडवो ते. ५ गोळानो त्रणसो साठमो भाग. ६ राशियक्रनो त्रीसमो भाग. ७ भांगेलो अंश. ८ विषय.

अंशक (अंश् स्वार्थे अल्पार्थे वा कन्) पु० कः १ भाग, विभाग. २ अल्पांश, थोडो भाग.

अंशक („) क्ली० कं. दिन.

अंशक (अंश् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. विभाजक शब्द जुओ.

अंशक („) पु० कः पितराइ वारस वगेरे.

अंशभाज् (अंश भजते भज् क्विप्) त्रि०क्-ग् भागीयो, भाग पडावनार.

अंशमान (अंश् शानच्) त्रि०नः-ना-नं भाग पाडतुं.

अंशयितव्य (अंश् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. भाग पाडवा लायक, भागवा योग्य. अंशनीय.

अंशयितृ (अंश् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. भाग लेतुं, भाग पाडतुं.

अंशल (अंशः अस्ति अस्य इति. अंश लच्) त्रि० लः-ला-लं. भलवाळुं, भज्जुत.

अंशहर (अंशं हरति हृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. भाग लेनार, भागीओ. अंशहारक, अंशहारिन्.

अंशांश (अंशस्य अंशः) पु० शः भागनो भाग.

अंशांशि (अंशः अंशः) अव्य० शि. भागे भाग.

अंशित (अंश्क्त) त्रि० तः-ता-तं. भाग पाडेल.

अंशिन् (अंश् इनि) त्रि० शी-शिनी-शि. १ भागीओ. २ भागवाळुं. ३ अवयववाळुं.

अंशिन् (अंश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. अंशकारक.

अंशु (अंश्कु) पु० शुः १ किरण. २ वेश. ३ प्रकाश. ४ सूत्र. सूक्ष्मांश. ५ लेश. ६ भाग. ७ वेलानो एक अवयव. ८ सूर्य. ९ आकडानुं झाड.

अंशुक [अंशुः स्वार्थे कन्] पु० कः उपलो शब्द जुओ.

अंशुक [अंशु क] क्ली० कं. १ वस्त्र. २ उत्तरीय वस्त्र. ३ धोळुं वस्त्र. ४ झीणुं कपडुं. ५ वनस्पति तेजपत्र. ६ पत्र.

अंशुजाल [अंशोः जालं] क्ली० लं. किरणनुं जाळुं. प्रकाशनुं जाळुं.

अंशुधर [अंशु धृ अच्] पु० रः १ सूर्य. २ आकडानुं झाड. अंशुभृत्.

अंशुपट्ट (अंशुना सूक्ष्मसूत्रेण युक्तं पट्टं) क्ली० ट्टं. सूक्ष्म सूत्रनुं वस्त्र.

अंशुपति (अंशोः पतिः) पु० तिः १ सूर्य. २ आकडानुं झाड.

अंशुमत् (अंशु मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत् १ प्रकाशवाळुं २ किरणुवाळुं.

अंशुमत् („) पु० मान्. १ सूर्य. २ दिलीप राजनो बाप. ३ आकडानुं झाड.

अंशुमती (अंशु मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. वनस्पति सालवण.

अंशुमत्फला (अंशुमत् फल् अच्) स्त्री० ला. केळ.

अंशुमाला (अंशोर्माला) स्त्री० ला. किरणुनी माला.

अंशुमालिन् (अंशुभिर्मलते मल् णिनि) पु० ली १ सूर्य २ आकडानुं झाड.

अंशुल (अंशु लच्) पु० लः १ चाणक्य मुनि, २ मुनि. ३ बुद्धि वाळो माणस.

अंशुल (अंशु लच्) त्रि० लः-ला-लं प्रकाशवाळुं, तेजस्वी.

अंशुवाण (अंशुर्वाणइवास्य) पु० णः १ सूर्य. २ आकडानुं झाड.

अंशुहस्त (अंशुः हस्त इव यस्य)पु० स्तः १ सूर्य. २ आकडानुं झाड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अंश्य (अंश् यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. अंशयितव्य शब्द जुओ.
अंस् (चुरा० उभय० सेट् अंसयति-ते) अंश् धातु जुओ.
अंस (अंस्अच्) पु० सः १ भाग. २ खभो, खांध.
अंसकूट (अंसः कूट इव) पु०. टः બળદની ખુંધ.
अंसत्र (अंसं त्रायते त्रैक) क्ली० त्रं. એક જાતનું બખ્તર.
अंसभार (अंसे धृतः भारः) पु० रः खभे ઉપાડેલ ભાર. अंसेभार.
अंसभारिक (अंसे भारं हरति ष्ठ) त्रि० कः-की-कं, खभे भारवाळुं. खभे भार ઉપાડનાર अंसेभारिक.
अंसल (अंस लच्) त्रि० लः-ला-लं. બળવાળું, જોરાવર.
अंस्य (अंसे भवः यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं खभे होनार.
अंस्य (अंस् यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. अंश्य शब्द जुओ.
अंहति (हंति दूरितंमनया हन् अति) स्त्री०तिः १ दान. २ रोग. ३ त्याग.
अंहती (,, ङीप्) स्त्री०ती. दान.
अंहस् (अंह् असुन् हुक्) क्ली०हः १ पाप. २ પોતાના धर्मनो त्याग.
अंहिति (अंहि क्तिन्) स्त्री० तिः दान.
अंहि (अंह् क्रिण्) पु० रिः १ पग. २ मूळ. ३ ચારની સંખ્યાની સંજ્ઞા.
अंहिप (अंन्हिणा पिवति पा क) पु० पः ઝાડ.
अंहिस्कंध [अंन्हेः स्कंध इव] पु० धः ओडी.
अक् (भ्वा० पर० सेट् अकति) वांकुं જવું.
अक् (चुरा० पर० सेट् अंकयति) चिन्હ युक्त કરવું.
अक (नकम् सुखं) क्ली० कं. દુઃખ.
अक (नास्ति कं सुखं यस्मात्)क्ली० कं. पाप.
अक (अक् अच्) पु० कः वांकुं જવું
अकच (अकाय दुःखाय चायते चाय् उ) पु० चः કેતુગ્રહ.
अकच्च (नास्ति कचो यस्य) त्रि० चः-ची.-चं કેશવિનાનું.
अकंटक (नास्तिकंटको यस्मिन्) त्रि० कः-का-कं-કાંટાવિનાનું
अकथनीय (न कथनीय) त्रि० यः-या-यं न કહેવાલાયક. न બોલવા જોગ.
अकथ्य (न कथ्यः) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. ઉપલો शब्द जुओ.
अकनिष्ठ (अके वेदनिंदारूपे पापे निष्ठा यस्य) पु०ष्ठः शुद्ध. " बहूनि शतसहस्राणि.यावदकनिष्ठानां सन्निपतितान्यभूवन् " ललितविस्तरः
अकानिष्ठ (न कनिष्ठः) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. જે કનિષ્ઠ न होय ते.
अकनिष्ठग (अकनिष्ठ गम् उ.) पु०गः शुद्ध.
अकनिष्ठप (अकनिष्ठान् पाति पा क) पु० पः शुद्धनो એક अधिप.
अकंपित (कंपितं बुद्धेः चालनं नास्ति यस्य) पु० तः शुद्ध.
अकंपित (न कंपितं) त्रि० तः-ता-तं न ડગેલ, न કંપેલ, કંપવિનાનું
" असंदिग्धान् स्वरान् ब्रूयादविकृष्टानकंपितान्- " ऋग्वेदप्रातिशाख्यसूत्रम्.
अकर (नास्ति करो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ હાથવિના નું २ કિરણ વિનાનું ३ शुंढविनानुं ४ કરવિનાનું.
अकरण (न करणं) क्ली० णं. કરણનો અભાવ,-નિવૃત્તિ.
अकरण (नास्ति करणं यस्य) पु० णः परमात्मा.
अकराणि (नञ् कृ अनि) स्त्री० णिः. शाप.
अकरणीय (न करणीयं) त्रि० यः-या-यं. न કરવાલાયક. अकार्य, अकर्तव्य.
अकरा (अकं राति रा क) स्त्री० रा. આંબલી.
अकरुण (नास्ति करुणा यस्य) त्रि० णः-णा-णं. દયાવિનાનું, નિર્દય.
' रघोर्वंशे कुत्सामकरुण समुत्सारयति कः ' महानाटकम्
अकर्कश (न कर्कशः) त्रि० शः-शा-शं. કોમળ,-કુમળું
अकर्ण (नास्ति कर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. કાનવિનાનું २ બહેરું.
अपाणिपादो जवनो गृहीता पश्यत्यचक्षुः स शृणोत्यकर्णः
अकर्ण (नास्ति कर्णोऽस्य) पु० र्णः सर्प, साप.
अकर्ण (नास्ति कर्णो यत्र) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. કર્ણવિનાનું शुद्ध वीजोरे.
' अनर्जुनमकर्णं वा जगदद्येति निश्चितं ' महाभारतम्
अकर्त्तन (नञ् कृत् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. ઠીંગણું, ખર્વ.
अकर्तव्य (न कर्त्तव्यः) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. न કરવાલાયક "अकर्तव्यो विरोधश्च दारुणैः क्षत्रियैः सह" ब्रह्मवैवर्तपुराणम्.
अकर्तृ (न कर्ता) त्रि०र्त्री-र्तृ. न કરનાર अकारक.
' चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः ।
तस्य कर्तारमपि मां विद्ध्यकर्तारमव्ययम् '
भगवद्गीता

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अकर्तृ (नास्ति कर्ता यस्य) त्रि० र्ता-त्री-र्तृ. કર્તાવિનાનો સંસાર વીગેરે.

अकर्तृक (,, कन्) त्रि० क-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अकर्मक(नास्ति कर्म यस्य कन्)त्रि० कः-का-कं. વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ કર્મ વિનાનો ધાતુ વીગેરે.

अकर्म्मण्य (न कर्मणे प्रभवति नञ् कर्मन् यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. કર્મ કરવાને અયોગ્ય દિવસ વીગેરે.

अकर्मन् (न कर्म) क्ली० र्मा. १ કર્મનો અભાવ. २ ખરાબ કામ. ३ न કરવા લાયક કામ.

अकर्मन् (नास्ति कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. કામ વિનાનું.

अकल (नास्ति कलाऽस्य) पु० लः પરમાત્મા.

अकल (नास्ति कला यस्य) त्रि० लः-ला-लं. કળા વિનાનું.

अकलङ्क (न कलङ्कः यस्य) त्रि० ङ्कः-ङ्का-ङ्कं १ મેલ વિનાનું, નિર્મલ. २ શઠપણા વિનાનું. ३ દંભ વગરનું. ४ સરલ.

अकलङ्कन (न कलङ्कनं दंभो यस्य) त्रि०नः-ना-नं દંભ વિનાનું. अकलङ्क

अकलङ्का (न कलङ्कः मलो यस्यां) स्त्री० ङ्का ચંદ્રનુ અજવાળું.

अकल्पित (न कल्पितं) त्रि० तः-ता-तं જે કલ્પિત નહીં તે.

अकल्मष (न कल्मषं यस्य) त्रि० षः-षा-षं. પાપ વિનાનું.

अकल्य (न कल्यः) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. १ તંદુરસ્ત નહિ તે.રોગવાળું. २ અસમર્થ.

' अकल्यः स्वांगचेष्टायां शकुंत इव पंजरे '
श्रीमद्भागवतम्.

अकल्य (न कल्यः) त्रि० ल्य-ल्या-ल्यं. મિથ્યાભૂત નહિ તે; સત્ય.

' अपित्वनीनयदपनीताशेषशल्यमकल्यसंधः '
दशकुमारचरितम्.

अकल्यसंध (,,) त्रि० धः-धा-धं. सत्यसंध શબ્દ જુઓ.

अकल्याण (न कल्याणं) क्ली० णं. અકલ્યાણ, અશુભ, અમંગલ.

अकल्याण (,,)त्रि० णः-णी-णं. કલ્યાણકારક નહિ તે. અશુભ કારક.

अकस्मात् (न कस्मात्) अव्य. स्मात्. એકાએક, અચાનક, અકસ્માત્.

अकांड (न कांडःयस्य) त्रि० ण्डः-ण्डा-ण्डं. અવસર વિનાનું, ઉચિત સમય વગરનું.

' तातस्तमकांडे एव प्राणहरप्रतीकारमुपप्लवम् '
कादंवरी.

अकांड (न कांडः यस्य) त्रि. ण्डः-ण्डा-ण्डं સ્કંધ વિનાનું ઝાડ વીગેરે. २ શઠ વગરનું

अकाम (न कामयते कम् णिच् अच्) त्रि० मः-मा-मं. ઇચ્છા વિનાનું.

अकाम (न कामः यस्य) त्रि० मः-मा-मं. કામ વિનાનું. ' भयादकामापि हि दृष्टिविभ्रमम् ' शाकुंतलम्

अकाय (नास्ति कायो यस्य) त्रि० यः-या-यं દેહ વિનાનું.

अकाय (,,) पु० यः १ રાહુ २ પરમાત્મા.

अकार (अ स्वरूपार्थे कार) पु० रः કેવળ અવર્ણ.

अकार (नास्ति कारः करणं यस्य) त्रि०-रः-रा-रं. કામ વિનાનું

अकारण (नास्ति कारणं यस्य) त्रि०णः-णा-णं કારણ વિનાનું, સબબ વગરનું, ઉદ્દેશ રહિત.

' किमकारणमेवदर्शनं विलपंत्यै रतये न दीयते. '
' कुमारसंभवम् '

अकारण (न कारणं) क्ली० ण-કારણનો અભાવ નિષ્પ્રયોજન.

अकार्पण्य (नास्तिकार्पण्यं यस्य) त्रि० ण्य-ण्या-ण्यं. કૃપણતાવિનાનું, દીનતા વગરનું.

अकार्य्य (अप्रशस्तं कार्य्यं) क्ली०-र्य्यं. ખરાબ કામ, નરસું કામ.

अकार्य्य (न कार्य्यं) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. ન કરવા લાયક.

अकार्य (,,) क्ली० र्यं કામ નહિ તે.

अकाल (अप्रशस्तः कालः] पु० लः ક વખત, અપ્રશસ્ત સમય.

अकाल (अप्राप्तः कालः) पु० लः અનુચિત કાળ, અપ્રાપ્ત સમય.

अकाल (न प्राप्तः कालो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. જેનો અવસર આવ્યો નથી તે.

अकाल (न कालः कृष्णः) पु० लः કાળો વર્ણ ન હોય તે.

अकालकुसुम (अकालं कुसुमं) क्ली० मं. કમોસમનું પુષ્પ.

अकालज (अ काले जायते जन् ड.) त्रि. जः-जा-जं. ક વખતે પેદા થનાર.

अकिंचन (नास्ति किंचन यस्य) त्रि. नः-ना-नं. નિર્ધન, દરિદ્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'अकिंचनः सन् प्रभवःस संपदाम्' 'कुमारसंभवम्'

अकिंचनता (अकिंचनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ग-रीबपणुं, दरिद्रपणुं, अकिंचनपणुं.

अकिंचनत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

'स्थाने भवानेकनराधिपः सन्नाकिंचनत्वं मखजं व्यनक्ति' रघुवंशम्.

अकिंचिज्ज्ञ (न किंचिज्जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. कांई नहिं जाणनार, अज्ञानी.

अकिंचित्कर (न किंचित्करोति) त्रि० रः-रा-रं. १ कांइ नहीं करनार, क्रिया शून्य. २ असमर्थ.

अकिल्बिष (न किल्बिषं यस्य) त्रि० षः-षा-षं पाप विनानुं.

'न मां दोषेण सुग्रीव गंतुमर्हस्यकिल्बिषम्' रामायणम्.

अकीर्ति (अप्रशस्ता कीर्तिः) स्त्री० र्तिः खराब कीर्ति, अे आभ३.

अकीर्तिकर (न कीर्तिकर) त्रि० रः-रा-रं. कीर्तिकर नहि ते.

अकुंठ (नास्ति कुंठा यस्य) त्रि. ठः-ठा-ठं. १ प्रतिभांध विनानुं. २ कर्म दक्ष.

अकुतोभय (नास्ति कुतोऽपि भयं यस्य) त्रि० य-या-यं. कोइ ठेकाणेथी पण जेने बीक न होय ते, भय विनानुं-

अकुप्य (न कुप्य । नञ्तत्पुरुषः) क्ली० प्यं १ सोनुं. २ ३पुं.

अकुमार (न कुमारः) त्रि० रः-रा-रं कुमारावस्था जेनी गई छे अेवुं तरुण.

अकुल (अप्रशस्तं कुलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. नीच कुळनुं, खराब कुळवाळुं.

अकुलीन (न कुलीनः) त्रि. न-ना-नं. जे कुलीन न होय ते.

अकुशल (न कुशलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं जे कुशल न होय ते, अमंगळ.

अकुशल (न कुशलं) क्ली० लं. अमंगळ, अभद्र.

अकूपार (न कूपं ऋच्छति ऋ अण्) पु०- रः मोटो दरियो.

अकूपार (न कुत्सितं पारं गंतव्यदेशो यस्य) पु०- रः १समुद्र २ सूर्य.पर्वत. अकूवार. ३ 'नद्यकूपारवत्कूपावर्द्धते विधुकांतिभिः' हितोपदेशः

अकृत [न कृतं] त्रि०- तः-ता-तं. १ न करेल. २ अन्यथाकृत.

अकृत (न कृतं) क्ली०-तं करणनो अभाव निवृत्ति.

'नैव तस्य कृतेनार्थो नाकृतेनेह कश्चनः भगवद्गीता.

अकृतज्ञ (नकृतंजानाति ज्ञा क) त्रि०ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं कृतज्ञ नहीते, कृतघ्न, करेलो उपकार न जाणनार.

अकृतज्ञता (अकृतस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अकृतज्ञपणुं.

अकृतज्ञत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

अकृतेता(अकृतिनो भावः तल्) स्त्री० ता. अकृतिपणुं. अयोग्या.

अकृतित्व(,, त्व) क्ली० त्वं उपलो शब्द जुओ.

अकृतिन् (न कृती) त्रि० ती-तिनी-ति. कार्य करवाने अक्षम, क्रिया करवामां पाटव रहित.

अकृत्य (न कृत्यं) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. न करी शकाय तेवुं,

अकृत्य (अप्रशस्तं कृत्यं) क्ली०-त्यं. खराब कृत्य, न करवा योग्य.

अकृत्य (न कृत्यं यस्य) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. कर्म विनानुं.

अकृत्रिम (न कृत्रिमः) त्रि० मः-मा-मं. कृत्रिम नहि ते, स्वभावसिद्ध.

अकृत्वा (न कृत्वा) अव्य० त्वा. न करीने.

'अकृत्वा परसंतापमगत्वाखलनम्रताम्' उद्भट

अकृपं (नास्तिकृपा यस्य) त्रि०-पः-पा-पं. कृपा विनानुं.

अकृपण (न कृपणः) त्रि०-ण-णा-णं. १ कृपण नहिंते, २ पुष्कळ.

अकृश (न कृशः) त्रि० शः-शा-शं. जे दुबळुं न होय ते. अकृशं कुचयोः उद्भट

अकृष्टपच्य (अकृष्टे क्षेत्रे पच्यते पच् कर्मणि) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. नही खेडेला खेतरमां उगती जंगर शाक वीगेरे.

अकृष्ण (नास्ति कृष्णः कलंको यस्य.) पु० ष्णः १.चंद्र २. कपूर.

अकृष्ण(न कृष्णः) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. १. काळुं नहि ते २. शुध्ध.

अकृष्ण (न कृष्णः) पु० ष्णः काळा वर्णे विनानोवर्ण.

अकृष्णकर्मन् (न कृष्णं कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. १. शुध्ध काम करनार, २. पुण्यशील.

अकेश (न केशा यस्य) त्रि० शः-शा-शं. १. केश विनानुं, २ थोडा केशवाळुं. ३ अप्रशस्त केशवाळुं.

अकैतव (न कैतवं) क्ली० वं. १. अकपटपणुं २. अधूर्तपणुं.

अकोट (न कुट् घञ्) पु० टः सोपारीनुं झाड.

अकोविद (न कोविदः) त्रि० दः-दा-दं अेपंडित, मूर्ख.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अकौशल (अ कुशल् अण्) त्रि० लः-ला-लं. अकुशलमां होनार. आकौशल,
अकौशल (न कौशलं) क्ली० लं. अकुशलपणुं.
अक्का (अंच् क्विप् कै क) स्त्री० क्का. मा, माता.
अक्त (अंज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १. आंजेल २. परिभित ३. व्याप्त. ४. संडुल.
अक्तु (अंज् तु) स्त्री० क्तुः रात्री.
अक्रम (न क्रमः) पु० मः क्रमनो अभाव.
अक्रम (नास्ति क्रमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. क्रमविनानुं परिपाटी वगरनुं, क्रमणु शिवायनुं.
अक्रव्याद (न क्रव्याद) त्रि० दः-दा-दं अमांस भक्षक.
अक्रांत (न क्रांतः) त्रि० तः-न्ता-तं. नहि क्रमणु करेल.
अक्रांता (नक्रम्यते नञ् क्रम् क्त) स्त्री० ता. रींगणी वृहती.
अक्रिय (नास्ति क्रिया यस्य) त्रि० यः-या-यं. क्रिया वगरनुं, क्रिया रहित.
अक्रिया (न क्रिया) स्त्री० या. क्रियानो अभाव.
अक्रूर (,,) पु० रः वृष्णि (यादव) वंशनो ते नामनो एक क्षत्रिय.
अक्रूर (न क्रूरः) रः-रा-रं. क्रूर नहीं ते.
अक्रोध (न क्रोधः) पु० धः क्रोधनो अभाव.
अक्रोध (नास्ति क्रोधो यस्य) त्रि० धः-धा-धं. क्रोध विनानुं.
अक्लम (न क्लमः) पु० मः श्रमनो अभाव.
अक्लम (नास्ति क्लमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. श्रम विनानुं, थाक वगरनुं.
अक्लांत (न क्लांतः) त्रि० तः-ता-तं. नहि थाकेल.
अक्लिष्ट (न क्लिष्टः) त्रि० ष्टः ष्टा. ष्टं. नहि क्लेश पामेल, नहि थाकेल, क्लेश रहित कर्म विगेरे.
अक्लेश (न क्लेशः) पु० शः क्लेशनो अभाव.
अक्लेश (नास्ति क्लेशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. क्लेश विनानुं, श्रम वगरनुं.
अक्विका ( ) स्त्री० का. गणी.
अक्ष् (स्वा० पर० सेट् अक्ष्णोति भ्वा० पर० अक्षति) व्यापवुं, ओकहो करवुं.
अक्ष (अक्ष् अच्) क्ली० क्षं. १. इंद्रिय, २. मोरथुथु ३ हरियानुं भीडुं ४ संचळ. ५ नेत्र.
अक्ष (,,) पु० क्षः १. पासा. २. रथ, ३ रथनुं एक अंग. ४ चैडुं. ५ रुद्राक्ष. ६ सर्प. ७ आत्मा. ८ गरुड. ९ बेहडानुं झाड. १० ज्योतिष प्रसिद्ध अक्ष, विषुव रेखाना बन्ने पडखे हर कोई स्थाननुं दूरपणुं. ११ सोळ मापनुं परिमाण, कर्ष १२ जन्मथी आंधळो. १३ रावणनो एक पुत्र. १४ जाणेलो अर्थ. १५ चक्रनुं मध्य मंडळ.
अक्षक (अक्ष इव कायति कै क) पु. कः एक जातनुं झाड.
अक्षकूट (अक्षस्य कूट इव) पु० टः नेत्रनी तारा अक्षकूटक.
अक्षक्षेत्र (अक्षनिर्मितं क्षेत्रं) क्ली० त्रं. ज्योतिष शास्त्रमां अक्ष साधवा माटे कल्पेल आठ क्षेत्र पैडी दरेक.
अक्षणिक (न क्षणिकं) त्रि० कः-का-कं स्थिर, निश्चल.
अक्षत (न क्षताः) पु० ताः. जव, यव.
अक्षत (न क्षतानि) क्ली० तानि. ऊपलो शब्द जुओ चोखा. तंडुल.
अक्षत (न क्षतं) क्ली० तं. शस्य शब्द जुओ.
अक्षत (,,) त्रि० तः ता. तं. १. क्षयथीयुक्त २. भिन्न ३. उत्कर्षवाळुं. ४. अविदारित.
अक्षत (,,) क्ली० तं. क्षयनो अभाव.
अक्षतयोनि (अक्षता योनिर्यस्या) स्त्री० निः पुरुष लिंगथी जेनी योनी भगडेल नथी एवी कन्या अक्षता, अविद्धा.
अक्षता (न क्षता) स्त्री० ता. ऊपलो शब्द जुओ, वनस्पति काकडाशींगी.
अक्षदर्शक (अक्ष दृश् ण्वुल्) पु० कः न्यायाधीश.
अक्षदृश् (अक्ष् दृश् क्विप्) पु० क्, ग्. ऊपलो शब्द जुओ.
अक्षदेविन् (अक्ष् दिव् णिनि) पु० वी. पासाथी जुगटुं रमनार, पासे रमनार.
अक्षद्यु (अक्ष् दिव् क्विप् ऊट्) पु० द्युः ऊपलो शब्द जुओ.
अक्षद्यूतं (अक्षैः द्यूतं) क्ली० तं. पासानी रमत, जुगटुं.
अक्षधर (अक्ष धृ अच्) पु० रः १ एक जातनुं झाड, २ विष्णु ३ चक्र.
अक्षधर (,,) त्रि० रः-रा-रं पासो पकडनार.
अक्षधूर्त (अक्षे तद्देवने वा धूर्तः) पु० र्तः पासानी रमतमां हुशीआर, जुगारी.
अक्षधूर्तिल (अक्ष धूर्ती ला क) पु० लः भळद.
अक्षपटल (अक्षस्य पटलं) क्ली० लं. आंखनुं पडळ. अक्षीपटल.
अक्षपटल (अक्षपटल अच्) पु० लः न्यायाधीश, धर्माध्यक्ष.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अक्षपाटक (अक्ष पट् ण्वुल्) पु० कः १ न्यायाधीश, २ धर्माध्यक्ष. अक्षपाटिक.

अक्षपाद (अक्षं नेत्रं जातः पादोऽस्य.) पु० दः न्यायसूत्र કરનારો ગૌતમમુનિ.

अक्षपीडा (अक्षस्य पीडा) स्त्री० ઇંદ્રિયની પીડા.

अक्षभाग (अक्षस्य भागः) पु० गः अक्षांश.

अक्षम (न क्षमते क्षम् अच्) त्रि० मः-मा.-मं. असमर्थ.

अक्षम (नास्ति क्षमा यस्य) त्रि० मः मा. मं. क्षमा વિનાનું.

अक्षमंता (अक्षमस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ असमर्थપણું ૨ અક્ષમા.

अक्षमत्व (अक्षमस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अक्षमा (न क्षमा) स्त्री० मा. क्षमાનો અભાવ, ઈર્ષ્યા.

अक्षमाला (अक्षाणां माला) स्त्री० ला. १ રુદ્રાક્ષની માળા. ૨ સ્ફટિક વીગેરેની માળા.

" अक्षमालाऽपवृत्तिज्ञा कुशासनपरिग्रहा ।
शांभवीव तनुःकस्य न वंद्या दौर्जंनी सभा "॥

अक्षमाला (अक्षस्य मालेव) स्त्री० ला. અરુંધતી.

अक्षय (नास्ति क्षयो यस्य) त्रि० यः-या.-यं. क्षय વિનાનું.

अक्षया (अक्षय अच् टाप्) स्त्री० या. અક્ષયા તિથિ

" अमा वै सोमवारेण रविवारेण सप्तमी ।
चतुर्थी भौमवारेण ह्यक्षयादपिचाक्षया " ॥

अक्षयता (अक्षयस्य भावः तल्) स्त्री० ता. અક્ષય પણું.

अक्षयतृतीया (अक्षय्य तृतीया) स्त्री० त्वं. અખાત્રીજ.

अक्षयत्व (अक्षयस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. અક્ષય પણું.

अक्षय्य (न क्षय्यं) त्रि० य्यः-य्या.-य्यं. જે ન ક્ષય પામે તે.

अक्षय्योदक (न क्षय्यं उदकं यत्र) क्ली० कं. પિંડદાન આપ્યા પછી ભક્ષ અને તેલ મેળવેલું અપાતું પાણી.

अक्षर (न क्षरति नञ् क्षर अच्) क्ली० रं. १ પરબ્રહ્મ ૨ કૂટસ્થ ચૈતન્ય.

" द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरस्याक्षर एवच ।
क्षरःसर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते "॥
भगवद्गीता

अक्षर (") पु० रः १ પરમાત્મા ૨ ભવ.

अक्षर (") त्रि० रः-रा-रं. १ ક્રિયા શૂન્ય. ૨ સ્થિર.

अक्षर (अश् सरन्) क्ली० रं. १ અક્ષર વીગેરે વર્ણ. ૨ બ્રહ્મ. ૩ મોક્ષ. ૪ અધાડો.

अक्षरचण (अक्षर चणप्) त्रि० णः-णा.-णं. લહીયો, લેખક.

अक्षरचंचु (अक्षर चंचुम्) त्रि० चुः-चुः चुं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अक्षरजननी (अक्षराणां जननीव) स्त्री० नी. કલમ, લેખણ.

अक्षरजीवक (अक्षरेण जीवति जीव् ण्वुल्) त्रि० कः-का.-कं. લહીયો, લેખક. अक्षरजीविक, अक्षरजीविन्.

अक्षरमूलिका (अक्षराणां मूलिकेव) स्त्री० का. કલમ, લેખણ.

अक्षरन्यास (अक्षर नि अस् घञ्) पु० सः १ લીપી ૨ પત્રિકા. ૩ અક્ષરની ગોઠવણ, અક્ષરની રચના अक्षरविन्यास.

अक्षरमुख (अक्षराणि मुखे यस्य) पु० खः શાસ્ત્રમાં શાણો.

अक्षरशस् (अक्षर शस्) अव्य० शः અક્ષરે અક્ષર.

अक्षरसंस्थान (अक्षर सम् स्था ल्युट्) क्ली० नं. લીપી. अक्षरांग.

अक्षराज (अक्षेण राजेव) पु० ज. જુગારમાં આસક્ત.

अक्षरी (अश् सरन् ङीप्) स्त्री० री. વર્ષા.

अक्षवती (अक्ष मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. જુગટાની રમત, જુગારનો ખેલ.

अक्षवाट (अक्षाणां पाशकक्रीडानां वाटः) पु० टः १ જુગટું ખેલવાનું સ્થલ. ૨ પાસા જેના ઉપર ખેલાય એવી બાજી વિગેરે.

अक्षवाट (अक्षस्य वाटः) पु० टः મહલનો અખાડો.

अक्षविद् (अक्षं पाशकक्रीडां व्यवहारं वा वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्. द्. १ જુગટું જાણનારો. ૨ કાયદાબાં હુશીયાર. अक्षवेत्तृ.

अक्षविद्या (अक्षस्य तत्खेलनस्य विद्या) स्त्री० द्या. પાસે રમવાની વિદ્યા.

अक्षशौंड (अक्षेषु शौंडः) त्रि० डः-डा.-डं. પાસે રમવામાં હુશીઆર.

अक्षसूत्र (अक्षस्य जपमालायाः सूत्रं) क्ली० त्रं. જપ માલાની દોરી.

अक्षांश (अक्षस्य अंशः) पु० शः अक्षांश.

अक्षाग्रकीलक (अक्षस्य अग्रः कीलकः) पु० कः ધરીનો આગલો ખીલો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अक्षांति (न क्षांतिः) स्त्री० तिः १ क्षांतिनो अभाव, ईर्ष्या. २ क्रोध.
" अक्षांतिसारसर्वस्वं दुर्वाससमवेहि माम् "
विष्णुपुराणम्.

अक्षांति (नास्ति क्षांति र्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. क्षमा वगरनुं.

अक्षारलवण (अक्षारं लवणं) क्ली० णं १ अकृत्रिम मीठुं. २ सींधव. ३ गायनुं दुध, गायनुं घी, धान्य, मग, तल, जव, सामुद्र लवण.

अक्षावली (अक्षाणामावल्यत्र) स्त्री० ली. जपमाळा.

अक्षावाप (अक्ष आ वप् अण्) त्रि० पः-पा-पं. १ जुगारी. २ जुगारीनो अध्यक्ष.

अक्षि (अश् क्सिः) क्ली० क्षि. आंख.

अक्षिक (अक्ष कन्) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.

अक्षिकूटक (अक्ष्णः कूट इव कन्) पु० कः नेत्रतारा अक्षिगोल; अक्षितारा.

अक्षिगत (अक्षिण गतः) त्रि० तः-ता.-तं. १ द्वेष करवा लायक. २ नजरे चडेल.

अक्षितर (अक्षीव तरति तृ अच्) क्ली० रं. पाणी, जल.

अक्षिपक्ष्मन् (अक्ष्णः पक्ष्म) क्ली० क्ष्म. आंखनुं पोपचुं.

अक्षिभू (अक्ष्णः भूः विषयः) स्त्री० भूः आंखनो विषय.

अक्षिभेषज (अक्षिरोगनिवारकं भेषजं) क्ली० जं. એક જાતનું ઝાડ.

अक्षिव (अक्षि वा क) पु० वः शरगवानुं ઝાડ.

आक्षिव (आक्षि वा क) क्ली० वं-सामुद्रलवण.

आक्षिविकूणित (अक्ष्णःविकूणितं संकोचोयत्र) क्ली०-तं कटाक्ष मारवां ते.

अक्षीव (न क्षीवते क्षीव् क) पु०-वः-शरगवानुं ઝાડ-शोभांजन.

अक्षीव („) क्ली०-व એક જાતનું લવણ.

अक्षीव (न क्षीवः) त्रि०-वः-वा-वं उन्मत्त नहिते.

अक्षुण्ण (न क्षुण्णः) त्रि० ण्णः-ण्णा-ण्णं. १ न हारेल, जीतेल. २ न भांगेल, ३ कायमनुं नहीं ते ४ न मारेल.

अक्षेत्र (अप्रशस्तं क्षेत्रं) क्ली० तं १ खराब क्षेत्र २ कुपात्र, उपदेश न अपवा लायक शिष्य वीगेरे.

अक्षेत्रिन् (न क्षेत्री) त्रि०-त्री-त्रिणी त्री जे क्षेत्रनो स्वामी न होय ते.

अक्षेम (न क्षेमं) क्ली०-मं. अमंगळ, अशुभ.

अक्षोट (अक्ष ओटं) पु०-टः એક જાતનું ઝાડ. અખોડ.
अक्षोटक (अक्षोट कन्) पु०-कः उपलो शब्द जुओ. } अक्षोड, अक्षोडक.

अक्षोभ (न क्षोभः) पु०-भः क्षोभनो अभाव.

अक्षोभ (न क्षोभो यस्य) त्रि०-भः-भा-भं. क्षोभ विनानुं.

अक्षौहिणी (अक्षाणां उहिनी) स्त्री०-णी. २१८७० रथ, २१८७० हाथी, ६५६१०घोडा,अने १०९३५० पाळा वाणुं लश्कर.

अक्ष्ण (अश् कन्) त्रि० क्ष्णः-क्ष्णा-क्ष्णं व्यापक, अखंड.

अक्ष्ण („) क्ली०-क्ष्णं. काल, समय.

अखट्ट (न खट्टः) पु०-ट्टः એક જાતનું ઝાડ.

अखट्टि (न खट्टिः) स्त्री०-ट्टिः अशिष्ट व्यवहार, खराब व्यवहार. अखट्टी.

अखंड (न खंडः) त्रि०-डः-डा-डं. अधुं, संपूर्ण, सधळुं.
'अखंडं पुण्यानाम् फलमिव च तद्रूपमनघम्' शाकुंतलम्.

अखंड („) पु०-डः खंडनो अभाव.

अखंडन (न खंड्यते खंडि ल्युट्) पु०-नः परमात्मा.

अखंडन („) त्रि०-नः-ना-नं, संपूर्ण.

अखंडित (न खंडितं) त्रि०-तः-ता-तं. संपूर्ण सधळुं न टुटया वगरनुं ध्यान विगेरे.

अखंडितर्तु (अखंडितः ऋतुः यत्र) पु०-र्तुः- पुष्पवीगेरेनी संपत्तिवाळो ऋतुकाळ.

अखर्व (न खर्व) त्रि०-र्वः-र्वा-र्वं. १ ठींगणुं नहिते, २ नानुं नहिते, मोटुं.
"अखर्वेण गर्वेण विराजमानः" दशकुमारचरितम्

अखात (न खातः) त्रि०-तः-ता-तं. नहि खोदेलुं.
" अखाते च तडागे च प्रविष्टो मकरःकथम्" उद्भटः

अखात (न खातं) पु. क्ली० तः-तं. १ स्वाभाविक सरोवर २ देरा पासेनो पुल.

अखाद्य (न खाद्यः) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. न खावा लायक अभक्ष्य.

अखादित (न खादितं) त्रि० तः-ता-तं न खाधेलुं

अखिन्न (न खिन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ नहि खेद पामेल. २ अकिलष्ट.

अखिल (न खिल् क) त्रि० लः-ला-लं. सधळुं, समग्र.

अखिल (न खिलं) क्ली०. लं. न खेडेल स्थान.

अख्यात (न ख्यातः) त्रि०. तः-ता-तं. १ जे प्रख्यात नहि ते, अप्रसिद्ध. २ न कहेल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अख्याति (अप्रशस्ता ख्यातिः) स्त्री०. तिः ખરાબ-ખ્યાતિ.
अग् (भ्वा. पर० सेट् अंगति) જવું.
अग् (भ्वा० पर० सेट् अगति) વાંકી રીતે જવું.
अग (न गच्छति गम् डः) पु०. गः. १ પર્વત. २ ઝાડ ३ સર્પ.
अग (न गच्छति वक्रगत्या पथिमं) पु०. गः. १ સૂર્ય આકડાનું ઝાડ.
अग (न गच्छति गम् डः) त्रि०. गः.-गा.-गं. નહિ જનાર.
अगच्छ (नञ् गम् श) पु० च्छः. ઝાડ. અખેટિક.
अगज (अगाजायते, जन् डः) क्ली० जं. શિલા-જીત.
अगज (अगे जायते, जन् डः) त्रि० जः.-जा.-जं પહાડી, પર્વતમાં પેદા થનાર.
अगणनीय (न गणनीयं) त्रि०. यः.-या.-यं. અગણ્ય શબ્દ જુઓ.
अगणित (न गणितं) त्रि०. तः.-ता.-तं. નગણેલ.
अगण्य (न गण्यः नञ् गण् यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं-१ જે નગણી શકાય તે. २ અસંખ્ય, ३ ન ગણનામાં લેવા લાયક.
अगति (नगतिः) स्त्री० तिः १ ગતિનો અભાવ. २ ઉપાયનો અભાવ.
अगति (नास्ति गतिर्यस्य) त्रि० तिः.-तिः.-ति. १ ગતિ વિનાનુ. ઉપાય શૂન્ય.
अगतिक (,, कय्) त्रि०. कः.-का.-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अगद (नास्ति गदो यस्मात्) पु०. दः. ઔષધ. દવા.
अगद (नञ् गद् अच्) त्रि०. दः-दा.-दं. ન બોલનાર અકથક.
अगदंकार (अगदं करोति कृ. अण् मुम्) पु०. रः. વૈદ્ય, હકીમ, તબીબ.
अगंतव्य (न गंतव्यः) त्रि० व्यः.-व्या.-व्यं. ન જવા લાયક. अगमनीय, अगम्य.
अगम (न गच्छति गम् अच्) पु०. मः १ ઝાડ. २ પર્વત.
अगम (,,) त्रि०. मः.-मा.-मं. જનાર નહિતે.
अगम्य (न गम्यः) त्रि०. म्यः.-म्या.-म्यं १ ન જવા યોગ્ય. २ ન પામવા લાયક. ३ ન મેળવી શકાય તેવું ४ ન સાંભળી શકાય તેવું.
अगरी (नास्ति गरो विषं यस्याः ङीप्) स्त्री०. री. એક જાતનું ઝાડ.
अगरु (न गिरति गृ. उ०) पु० क्ली० रुः-रु. અગરુ ચંદન. अगुरु.
अगर्व (न गर्वः) पु०. र्वः. ગર્વનો અભાવ.
अगर्व (नास्ति गर्वो यस्य) त्रि० र्वः-र्वा.-र्वं ગર્વ-વિનાનું.
अगर्हित (न गर्हितं) त्रि० तः-ता.-तं. નહિં નિંદેલ, શુદ્ધ.
अगस्ति (अंगं विंध्याचलं अस्यति अस् क्तिच्) पु० स्ति. १ અગસ્ત્ય મુનિ. २ અગથીયાનું ઝાડ.
"अगस्तितुल्या हि घृताब्धिशोषणे" उद्भटः
अगस्तिद्रु (अगस्तिप्रियः द्रुः) पु० द्रुः અગથીયાનું ઝાડ.
अगस्त्य (अगस्त्यै क) पु० स्त्यः १ અગથીયાનું ઝાડ २ અગસ્ત્યમુનિ.
अगस्त्योदय (अगस्त्यस्य उदयः) पु० यः અગસ્ત્ય નક્ષત્રનો ઉદય.
अगात्मजा (अगस्य आत्मजा) स्त्री० जा. પાર્વતી. अगजा
अगाध (न गाधः) क्ली० धं. છિદ્ર.
अगाध (,,) त्रि० धः-धा-धं. १ અતિ ગંભીર. २ દુર્બોધ.
"अगाधजलसंचारी न गर्वं याति रोहितः" उद्भटः
अगाध (न गाधः नीचसीमा यस्य) त्रि० धः. धा. धं. જેના નીચાપણાની સીમા નથી એવું ઘણું ઉંડું.
अगाधजल (अगाधं जलं यत्र) पु० लः. ઘણાજ ઉંડા પાણી વાળું સરોવર.
अगाधजल (अगाधं जलं) क्ली० लं. ઘણુંજ ઉંડું પાણી.
अगाधता (अगाधस्य भावः तल्) स्त्री० ता. અગાધપણું. અગાધત્વ.
अगार (अगं ऋच्छति ऋ अण्) क्ली० रं. ઘર.
अगिन् (अग् इन्) पु० नः सूर्य. આકડાનું ઝાડ.
अगिर (न गीर्यते दुःखेन गृक) पु० रः स्वर्ग.
अगिर (अग इर) पु० रः. १ અગ્નિ, २ સૂર્ય, ३ રાક્ષસ. ४ આકડાનું ઝાડ. ५ ચિત્રાનું ઝાડ.
अगुण (न गुणः) पु० णः. ગુણનો અભાવ, દોષ.
अगुण (नास्ति गुणोयस्य) त्रि० णः-णा.-णं. १ નિર્ગુણ, ગુણવિનાનું २ દોષવાળું.
अगिरौकस् (अगिरः ओको यस्य) पु० काः देव.
अगु (न गौः किरणोयस्य) पु० गुः राहु.
अगुणता (अगुणस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ નિર્ગુણપણું २ દોષ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अगुणत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अगुणवादिन् (अगुण वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ દોષને બોલનાર. २ અગુણને કહેનાર.

अगुरु (न गुर्यस्मात्) क्ली० रु. १ અગુરુચંદન. २ શીશમનું ઝાડ.

अगुरु (न गुरुः) पु० रुः લઘુવર્ણ.

अगुरु (नास्ति गुरुर्यस्य) त्रि० रुः-रुः-वीं-रु. ગુરુવિનાનું, નગરુ.

अगुरु (न गुरुः) त्रि० रुः-रुः-वीं-रु. १ ભારે નહિ તે. २ ગુરુ નહિ તે.

अगुप्त (न गुप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. જે ગુપ્ત નહિ તે, ખુલ્લું.

अगूढ (न गूढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अगूढगंध (न गूढः गंधो यस्य) क्ली० धं. હીંગ.

अगूढगंध (,,) त्रि० धः-धा-धं. જેનો ગંધ છાનો નથી તે.

अगोचर (न गोचरः) त्रि० रः-रा-रं. ગોચર નહિ તે.

अगौकस् (अगः पर्वतः ओकःस्थानं यस्य) पु० काः १ शरभपशु. २ સિંહ. ३ પક્ષી. " अगौकाः पुंसि शरभे पक्षियंत्रास्ययोरपि. " ' मेदिनी. '

अगौकस् (,,) त्रि० काः-काः-कः. પર્વતમાં રહેનાર.

अग्नायी (अग्नि एङ् ङीप्) स्त्री० यी. १ અગ્નિની પત્ની २ ત્રેતાયુગ.

अग्नि (अग् नि) पु०ग्निः १ આગ, આતશ, જઠરાગ્નિ. ३ યસનો અગ્નિ ४ સોનું, ५ ચિત્રાનું ઝાડ.

अग्निक (अग्निरिव कायति कै क) पु० कः એક જાતનો કીડો., इंद्रगोप.

अग्निकण (अग्नेः कणः) पु० णः અગ્નિનો તણખો.

अग्निकर्मन् (अग्नौ कर्म) क्ली० र्म. અગ્નિહોત્ર વિગેરે હોમ. अग्निक्रिया.

अग्निकारिका (अग्निं करोति कृ ण्वुल्) स्त्री० का. એકઋચા.

अग्निकाष्ठ (अग्नेरुद्दीपनं काष्ठं) क्ली० ष्ठं. અગુરુ કાષ્ઠ.

अग्निकुंड (अग्नेराराधनार्थे कुंडं) क्ली० डं. અગ્નિની આરાધનાભાટે કરેલો કુંડ.

अग्निकुमार (अग्नेः कुमारः) पु० रः ज्ञातिकस्वामी.

अग्निकेतु (अग्नेः केतुरिव) पु० तुः ધુમાડો.

अग्निकोण (अग्निदेवताकः कोणः) पु० णः અગ્નિ જેની દેવતા છે એવો પૂર્વ અને દક્ષિણ દિશા વચ્ચેનો ખુણો.

अग्निक्रीडा (अग्निभिः क्रीडा) स्त्री० डा. આતશબાજી, દારુખાનું.

अग्निगृह (अग्निकार्यार्थं गृहं) क्ली० हं. શ્રોત કે સ્માર્ત અગ્નિ રાખવાનું ઠેકાણું.

अग्निगर्भ (अग्निः गर्भे यस्य) पु० र्भः १ એક જાતનું ઝાડ, સમડાનું ઝાડ. २ આગીયો કાચ.

अग्निचयन (अग्नि चि ल्युट्) क्ली० नं. અગ્ન્યાધાન.

अग्निचयन (,,) पु० नः અગ્ન્યાધાન કરવાનો એક મંત્ર.

अग्निचित् (अग्निं चितवान् चि क्विप्) पु० त्-द्. મંત્રપૂર્વક કરેલું છે અગ્ન્યાધાન જેણે એવો અગ્નિહોત્રી.

अग्निचित् (,,) स्त्री० त्-द्. અગ્ન્યાધાન શબ્દ જુઓ.

अग्निचित्या (अग्नेः चित्या) स्त्री० त्या. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

अग्निज (अग्नि जन् ड) पु० जः १ ज्ञातिकस्वामी. २ એક જાતનું ઝાડ.

अग्निज (,,) क्ली० जं. સોનું.

अग्निज (,,) त्रि० जः-जा-जं. અગ્નિથી પેદા થનાર.

अग्निजन्मन् (अग्नेर्जन्मास्य) पु० न्मा. ज्ञातिकस्वामी.

अग्निजन्मन् (,,) क्ली० न्म. સોનું.

अग्निजार (अग्निरिवजारः) पु० रः એક જાતનું ઝાડ. અગ્નિજાલ.

अग्निजन्मन् (अग्नेर्जन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. અગ્નિથી જેનો જન્મ છે તે.

अग्निजिव्हा (आग्नेर्जिव्हेव शिखा यस्य) स्त्री० व्हा લાંગલી.

अग्निजिव्हा (अग्नेर्जिव्हा) स्त्री० व्हा. આગની જ્વાળા

अग्निज्वाला (अग्नेः ज्वालेव) स्त्री० ला. ગજપીપર.

अग्नितेजस् (अग्नेः तेजः) क्ली० जः અગ્નિનું તેજ.

अग्नित्रय (अग्नि त्रि अयच्) क्ली० यं. ગાર્હપત્ય દક્ષિણાગ્નિ અને આવહનીય એવા ત્રણ અગ્નિ. अग्नित्रयी.

अग्निद (अग्नि दा क) त्रि० दः-दा-दं. १ આગ લગાડનાર. २ જઠરાગ્નિ દીપાવનાર.

अग्निदग्ध (अग्निना दग्धं) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. અગ્નિથી બાળેલ.

अग्निदातृ (आग्नेयं ददाति दा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. આગ આપનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अग्निदेव (अग्निः देवः) पु० वः अग्नि.
अग्निदेवा (अग्निर्देवो यस्याः) स्त्री० वा. कृत्तिका नक्षत्र. अग्निदेवता.
अग्निधान (अग्नि धा ल्युट्) क्ली० नं. अग्नि होत्रनो अग्नि राखवो ते, २ आग स्थापवी ते.
अग्निनक्षत्र (अग्निदैवताकं नक्षत्रं) क्ली० त्रं. कृत्तिका नक्षत्र.
अग्निनयन (अग्नेर्नयनं) क्ली० नं. वेदविधि मुजब अग्निनुं प्रणयन.
अग्निनयन (अग्निर्नयनेयस्य) त्रि० नः-ना-नं. जेनी आंखमां अग्नि छे ते.
अग्निनिर्य्यास (अग्नेरिवदीपको निर्य्यासोऽस्य) पु० सः. એક જાતનું ઝાડ. अग्निजार.
अग्निपक्व (अग्निना पक्वं) त्रि० क्वः-क्वा-क्वं. अग्निथी रांधेल.
अग्निपरिक्रिया (अग्नेः परिक्रिया परिचर्य्या) स्त्री० या. होम वीगेरे करी अग्निथी सेवा करवी ते.
अग्निपर्वत (अग्निसाधनं पर्वतः) पु० तः ज्वालामुखी पर्वत.
अग्निप्रणयन (अग्नेः प्रणयनं) क्ली० नं. अग्निनयन शब्द जुओ.
अग्निप्रस्कंदन (अग्नेः प्रस्कंदनं) क्ली० नं. वेदविधान मुजब अग्निकार्य ३५ होम.
अग्निप्रस्तर (अग्नेः प्रस्तरः) पु० रः चकमकनो पथरो.
अग्निबाहु (अग्नेः बाहुरिव) पु० हुः. धुमाडो.
अग्निभ (अग्निरिव भाति भा क) क्ली० भं. सोनुं.
अग्निभ (अग्निदेवताकं भं) क्ली० भं. कृत्तिकानक्षत्र.
अग्निभू (अग्नेर्भवति भू क्विप्) पु० भूः कार्तिकस्वामी. अग्निभव.
अग्निभू („) त्रि० भूः-भूः-भूः. अग्निथी होनार.
अग्निभूति (अग्निरिव भूतिर्यस्य) पु० तिः ते नामनो એક બુદ્ધ, शेपजैनाचार्यनो शिष्य.
अग्निमणि (अग्नेरुत्पादकोमणिः) पु० णिः १ आगीयो काच. २ चकमक.
अग्निमत् (अग्नि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. १ आगवाळुं २ साग्निक विप्रवीगेरे.
अग्निमंथ (अग्निर्मथ्यतेनेन) पु० थः अरणीनुं ઝાડ.
अग्निमांद्य (अग्नेर्मांद्यं) क्ली० द्यं. अग्निनुं मंदपणुं.
अग्निमारुति (अग्निमरुतोऽपत्यं पुमान्) पु० तिः अगस्त्यमुनि.
अग्निमुख (अग्निर्मुखमिव) पु० खः १ देव. २ ब्राह्मण ३ भीलामुं. ४ चीत्रानुं ઝાડ.
अग्निमुख (अग्नेर्मुखं) क्ली० खं. अग्निनुं मुख.
अग्निरक्षण (अग्नेरक्षणं) क्ली० णं. १ अग्निनुं रक्षण २ अग्न्याधान.
अग्निरजस् (अग्ने रज इव) क्ली० जः १ सोनुं २ अग्निनुं वीर्य.
अग्निरजस् („) पु० जाः इंद्रगोपकीडो.
अग्निरहित (अग्निना रहितः) त्रि० तः-ता-तं. १ अग्नि वीनानुं. २ श्रौतके स्मार्त अग्नि वगरनुं.
अग्निरुहा (अग्नि रुह् क टाप्) स्त्री० हा. मांसादनी मांसादनी.
अग्निरेतस् (अग्नेः रेतः) क्ली० तः १ सोनु २ अग्निवीर्य.
अग्निवधू (अग्नेः वधूः) स्त्री० धूः स्वाहा.
अग्निमुखी (अग्निरिव मुखमस्याः ङीप्) स्त्री० भीलाभानुं ઝાડ.
अग्निवर्ण (अग्नेर्वर्णइव वर्णोयस्य) पु० र्णः ते नामनो राजा.
अग्निवर्ण („) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. अग्निना सरखा वर्णवाळुं
अग्निवर्ण (अग्नेर्वर्णः) पु० र्णः. अग्निनो वर्ण.
अग्निवर्द्धक (अग्नि वृध् ण्वुल्) त्रि० कः-र्द्धिका-कं. १ अग्नि वधारनार. २ जठराग्नि वधारनार द्रव्य वीगेरे.
अग्निवल्लभ (अग्नेर्वल्लभः) पु० भः १ सागवृक्ष २ साळ.
अग्निवल्लभ („) त्रि० भः-भा-भं. आगनुं वहालुं.
अग्निवाह (अग्नि वह् अण्) पु० हः १ धुंमाडो २ ओकडो.
अग्निवाहन (अग्नि वह् ल्युट्) पु० नः ओकडो.
अग्निवाहु (अग्नेर्बाहुरिव) पु० हुः. धुमाडो.
अग्निविद् (अग्निं विंदते विद् क्विप्) पु० त्-द्. अग्निहोत्री.
अग्निविंदु (अग्नेर्बिंदुरिव) पु० दुः देवताना तणखारा.
अग्निवीज (अग्निर्वीजमस्य) क्ली० जं. सोनुं. अग्निवीर्य.
अग्निशरण (अग्नेः शरणं गृहं) क्ली० णं. श्रौत के स्मार्त अग्नि राखवानो ओरडो वीगेरे.
अग्निशाला (अग्नीनां शाला) क्ली० ला. ઊपलो शब्द जुओ. अग्निशाल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अग्निशेखर (अग्नेरिव अग्निरिवा शिखा यस्य) पु० खः. १ केसरनुं झाड. २ कुसुंभानुं झाड. ३ એક जातनुं झाड. ४ टीकेा. ५ भाणु.

अग्निशेखर („) क्ली० खं. १ सेानुं २ कुसुंभानुं पुष्प.

अग्निशेखा (अग्नेः शिखा) स्त्री० खा.अग्निनी शग.

अग्निशेखर (अग्नेरिव शेखरमस्य) पु० रः १ केसरनुं झाड. २ कुसुंभानुं झाड. ३ એક जातनु झाड.

अग्निष्टुत् (अग्नि स्तु क्विप्) पु० तः ते नामनेा એક याग.

अग्निष्टुभ् (अग्नि स्तुभ् क्विप्) पु०-प्. ते नामनेा એક यज्ञ.

अग्निष्टोम (अग्निः स्तोमः स्तुतिसाधनं अवसानेऽत्र) पु० मः अग्निष्टेाम याग.

अग्निष्ठ (अग्नौ स्थातुमर्हति स्था क) पु० ष्ठः. अग्निमां रहेवा लायक लेाढानु कढायुं.

अग्निष्ठ (अग्नौ तिष्ठति स्था क) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं अग्निमां रहेनार.

अग्निसंस्कार (अग्निना संस्कारः) पु० रः मंत्रपूर्वक अग्निमां बाळवुं ते.

अग्निसंकाश (अग्नि सं काश् अच्) त्रि० शः-शा-शं. अग्नितुल्य तेजवाळु.

अग्निसंभव (अग्नि सं भू अच्) क्ली० वं. सेानुं.

अग्निसंभव („) पु० वः. जंगली कसुंभानुं झाड.

अग्निसहाय (अग्निनासह अयते अय् अच्) पु० यः. १ वायु, पवन, २ जंगली कसुतर. ३ धुमाडेा.

अग्निसाक्षिक (अग्निः साक्षी यत्र कप्) त्रि० कः-का-कं. अग्निने साक्षी राखी करेलुं कर्म वीगेरे.

अग्निसार (अग्नौ सारो यस्य) क्ली० रं. रसांजन. वन्हिसारं.

अग्निष्वात्त (अग्नि सु आ दा क्त) पु० त्ताः ते नामनेा એક पितृगण. अग्निस्वात्त.

अग्निसख (अग्नेः सखेव) पु० खः वायु, वा.

अग्निहुत् (अग्नि हु क्विप्) पु० त्-द्. अग्निहेात्री.

अग्निहोत्र (अग्नयेहूयतेऽत्र हु त्र) क्ली० त्रं. मंत्र पूर्वक अग्निनुं स्थापन करी तेनेा हेाम करवेा ते.

अग्निहोत्र (अग्नि हु त्र) पु० त्रः १ हविष. २ अग्नि.

अग्निहोत्रिन् (अग्निहोत्र इनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. अग्निहेात्री.

अग्निध् (अग्नि इंध् क्विप्) पु० त्-द्. १ अग्नि सळगावनेा ते २ अग्न्याधान करनारेा.

अग्निध्र (अग्नि धृ क) पु० ध्रः १ अग्न्याधान करनारेा ऋत्विक् २ अग्निकृत्य हेाम वीगेरे.

अग्नीद्र (अग्निश्च इंद्रश्च) पु० द्वि० द्वौ. अग्नि अने इंद्र.

अग्नीधन (अग्नि इंध् ल्युट्) क्ली० नं. १ अग्नि सळगावनेा. २ हविष वीगेरे आपी अग्नि सळगावनेा ते.

अग्न्यभाव (अग्नेरभावः) पु० वः. अग्निनुं नहेावापणुं.

अग्न्यगार (अग्नेरगारं) क्ली० रं. श्रौतके स्मार्त अग्नि ज्यां राखेल हेाय छे ते ओरडा वगेरे अग्न्यागार.

अग्न्यस्त्र (अग्निमयमस्त्रं) क्ली० स्त्रं. भंडुक, २५स, तेाप वीगेरे.

अग्न्याधान (अग्नेराधानं) क्ली० नं. १ मंत्रपूर्वक अग्निनुं स्थापन २ अग्निनुं रक्षण. ३ अग्निहेात्र

अग्न्याधेय (अग्निराधेयोयेन) त्रि० यः-या-यं. अग्निहेात्री.

अग्न्यालय (अग्नेरालयः आ ली अच्) पु० यः. १ अग्निगृह शब्द जुओ. २ अग्निनेा कुंड. ३ स्थंडिल.

अग्न्याहित (अग्निराहितोयेन) त्रि० तः-ता-तं. अग्निहेात्री.

अग्न्युत्पात (अग्निना उत्पातः) पु० तः आकाशमां अग्निએ करेलेा उत्पात.

अग्न्युद्धार (अग्नेराराधनार्थं उद्धारः) पु० रः अरणीनुं लाकडुं धसी अग्नि पेदा करवेा ते.

अग्र (अग् रक्) क्ली०. ग्रं. १ उपलेा भाग २ आडीनेा भाग. ३ आलंबन. ४ पूर्वभाग. ५ मेाटाई, उत्कर्ष. ६ समूह. ७ એક पलभराभर वजन.

अग्र („) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. १ प्रधान. २ प्रथम. ३ अधिक.

अग्रकर (अग्रः करस्य) पु० रः हाथनेा अग्रभाग.

अग्रकाय (अग्रः कायः) पु० यः देहनेा पूर्वभाग.

अग्रग (अग्रं गच्छति गम् ड.) त्रि० गः-गा-गं. आगळ जनार, महेार जनार. अग्रेसर.

अग्रगण्य (अग्रे गण्यते गण् यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. प्रथमभां गणुवा लायक २ प्रधान.

"शमनभवनयाने यद्भवानग्रगण्यः" 'महानाटकम्'

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अग्रगामिन् (अग्रे गच्छति गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. अग्रग शब्द जुओ.

अग्रज (अग्रे जायते जन् ड) पु० जः १ मोटोभाई ૨ ब्राह्मण.

अग्रज (,,) त्रि० जः-जा-जं. आगळ पेदा थनार.

अग्रजंघा (अग्रा जंघा) स्त्री० घा. ज्यंघनो अग्रभाग

अग्रजन्मन् (अग्रे जन्म यस्य) पु० न्मा. १ ब्राह्मण. २ मोटोभाई. ३ ब्रह्मा.

अग्रजन्मन् (,,) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. अग्रे जेनो जन्म छे ते.

अग्रजात (अग्रे जातः जन् क्त) पु० तः. १ ब्राह्मण. २ मोटोभाई.

अग्रजात (,,) त्रि० तः-ता-तं. अग्रे-पेदाथयेल.

अग्रजातक (अग्रजात स्वार्थे क) पु० कः ब्राह्मण.

अग्रजाति (अग्रा श्रेष्ठा जातिर्यस्य) पु० तिः ब्राह्मण.

अग्रजाति (अग्रे जातिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. १ जेनी अग्रे पेदाश होय छे ते. २ जेनी अग्रे ज्ञाति होय छे ते.

अग्रजिव्हा (अग्रा जिव्हा) स्त्री० व्हा. जिभनो अ-ग्रभाग.

अग्रज्या (अग्रा ज्या) स्त्री० ज्या. ज्यानो अग्रभाग.

अग्रणी (अग्रे नीयतेऽसौ नी क्विप्) त्रि० णी-णी-णी. १ श्रेष्ठ २ प्रभु.

अग्राणी (,,) पु० णी. १ अग्नि २ चित्रानुं झाड.

अग्रतःसर (अग्रतः सृ ट) त्रि० रः-रा-रं. अग्रेसर शब्द जुओ. अग्रगामिन् शब्द जुओ.

अग्रतस् (अग्र तसिल्) अव्य० तः आगळथी, अग्रथी. २ आगळ, महोर.

अग्रदानिन् (अग्र दान इनि) त्रि० नी-निनी-नि. प्रेतनी पछवाडे जे दान कराय छे ते जेनार.

अग्रदानीय (अग्रदानमर्हति) त्रि० यः-या-यं. ઉपरनो शब्द जुओ.

अग्रनख (अग्रो नखः) पु०. खः नखनो अग्रभाग.

अग्रनासिका (अग्रनासिका) स्त्री० का. नाकनो अ-ग्रभाग.

अग्रंथिक (नास्ति ग्रंथिः वज्रग्रंथिः यस्य कप्) त्रि० क-का-कं. १ गांठविनानुं २ आत्मज्ञ.

अग्रपर्णी (अग्रे पर्ण यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. એક जातनुं झाड.

अग्रपूजा (अग्रेपूजा) स्त्री० जा. पहेलीपुज्न.

अग्रभाग (अग्रे भागः) पु० गः १ पूर्वभाग २ शे-षभाग ३ अग्रभाग.

अग्रभुज् (अग्र भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्-क-ग्-ज्. अग्रे खानार.

अग्रभू (अग्र भू क्विप्) पु० भूः १ मोटोभाई. २ ब्राह्मण.

अग्रभू (,,) त्रि० भूः-भूः-भू. अग्रे पेदाथ-नार.

अग्रमहिषी (अग्रा महिषी) स्त्री० षी. अग्रराणी.

अग्रमुख (अग्रं मुखं) क्ली० खं. मुखनो अग्रभाग.

अग्रयण (अग्रं अयनात् अच्) क्ली० णं. १ अग्नि कर्याबीना थतुं એક जातनुं श्राद्ध. २ मार्गशीर्ष मा-समां थतो એક जातनो नवान्नेष्टि.

अग्रयान (अग्रे यानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. जेनुं अग्रे जवुं छे ते.

अग्रयान (,,) क्ली० नं. सहुथी आगळ जवुं ते.

अग्रयायिन् (अग्र या णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. १ अग्रगामिन् शब्द जुओ. २ श्रेष्ठ.

अग्रयोधिन् (अग्र युध् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. अग्रेरही लडनार.

अग्रलोहिता (अग्रं लोहितं यस्याः) स्त्री० ता. એક जातनुं शाक.

अग्रबीज (अग्रं शाखाग्रं बीजमस्य) पु० जः डाळ नाखवाथी ઊगनार झाड.

अग्रसंधानी (अग्र सं धा ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. पापपुण्य अशुभ शुभकर्म वीगेरे जेमां नोंधाय छे એवो यमनो रोजमेळ.

अग्रसंध्या (अग्रं सध्यायाः) स्त्री० ध्या. सं'ध्यानो पूर्वभाग.

अग्रसंध्या (अग्रा पूर्वा संध्या) स्त्री० ध्या. प्रातःसं'-ध्या. " कर्कंधूनामुपरि तुहिन रंजयत्यग्रसंध्या " शाकुंतलम् "

अग्रसर (अग्रे सरति सृ ट) त्रि० रः-री-रं. अग्र-गामिन् शब्द जुओ.

अग्रसार (अग्रात् सारो यस्य) पु० रः वांसडो वीगेरे.

अग्रसारा [अग्रं शीर्षमात्रं सारोयस्य) स्त्री० रा. फुलविनानी भंजरी.

अग्रह (नग्रहः) पु० हः परिग्रहनो अभाव.

अग्रह (नास्ति ग्रहः परिग्रहो यस्य) त्रि० ह-हा-हं. परिग्रह नहि करनार सं'न्यासी वीगेरे. साथ-विनानुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अग्रहणीय (न ग्रहणीयं) त्रि० यः-या-यं. नहि ग्रहण् करवा लायक.
अग्रहर (अग्र ह् अच्) त्रि० रः-रा-रं १ अग्रेआपवा लायक वस्तु वीगेरे. २ अग्रे लेनार.
अग्रहस्त (अग्रश्चासौ हस्तश्च) पु० स्तः हाथनो अग्रभाग
" अथाग्रहस्ते मुकुलीकृतांगुलौ. " 'शाकुंतलम्'
अग्रहायण (अग्रः श्रेष्ठः हायनो त्रीहिरत्र) पु० णः मार्गशीर्षमास, मागसर महीनो.
अग्रहार (अग्र ह् घञ्) पु० रः १ पाकेला खेतर वीगेरेमांथी ब्राम्हणमाटे पहेलेथी जुदु करावेल धान्य वीगेरे. ब्रम्हचारीने आपेल खेतर गाम्डुं वीगेरे.
अग्रहार (अग्र ह् अण्) त्रि० रः-रा-रं. अग्रेलेनार. अग्रहारक.
अग्रहारक (अग्र ह् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. उपलो शब्द जुओ.
अग्रांश (अग्रः अंशः) पु० शः अग्रभाग.
अग्राक्षि (अग्रं च यदक्षि च) क्ली० क्षि. अपांग, कटाक्ष.
अग्राणीक (अग्रं च यदनीकं च) क्ली० कं. सेनानी आगळ चालनार शीपाई.
अग्राह्य (न ग्राह्यं) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. अग्रहणीय शब्द जुओ.
अग्रिम (अग्र डिमन्) पु० मः. मोटोभाई.
अग्रिम (,,) त्रि०-मः-मा-मं. १ श्रेष्ठ. २ उत्तम. ३ अग्रेहोनार.
आग्रिय (अग्रेभवः घ) त्रि० यः-या-यं. उपलो शब्द जुओ.
अग्रिय (,,) पु० यः मोटोभाई.
अग्रु (अगि कु) स्त्री० ग्रुः १ नदी २ आंगणी.
अग्रू (,, ऊङ.) स्त्री० ग्रू. उपलो शब्द जुओ.
अग्रेग (अग्रे गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. अग्रगामिन् शब्द जुओ. अग्रेगू
अग्रेगा (अग्रे गच्छति गम् विट्) त्रि० गाः-गाः-गा. उपलो शब्द जुओ.
अग्रेदिधिषु [अग्र दिधि सो कु] पु० षुः पुनर्विवाह करनारो. अग्रेदिधिष्.
अग्रेवण (वनस्याग्रं) क्ली० णं. वननो अग्रभाग.
अग्रेसर (अग्रेसरति सृ ट) त्रि० रः-री-रं. अग्रगामिन् शब्द जुओ.
अग्रेसर (,,) पु० रः सरदार अग्रेसरिक.
अग्र्य (अग्रे जातः यत्) पु० ग्र्यः मोटोभाई.
अग्र्य (,,) त्रि० ग्र्यः-ग्र्या-ग्र्यं. उत्तम. श्रेष्ठ.
अघ् (भ्वा० आत्म० सेट् अंघते) जवुं.
अघ् (चुरा० उभय० सेट् अघयति-ते) पापकरवुं.
अघ (अघ् अच्) क्ली० घं. १ पाप. २ दुःख.
" हरत्यघं संप्रति हेतुरैच्यतः शुभस्य पूर्वाचरितैः कृतं शुभैः । शरीरभाजां भवदीयदर्शनं व्यनक्ति कालत्रितयेऽपि योग्यतां " 'माघः'
अघ (,,) पु० घः ते नामनो एक दैत्य.
अघ (,,) त्रि० घः-घा-घं पाप करनार.
" अघायुरिंद्रियग्रामो मोघं पार्थ स जीवति " 'भगवद्गीता'
अघनाशक (अघ नश् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. पापनो नाशकरनार. अघनाशन.
अघनाशन (अघ नश् णिच् ल्युट्) पु० नः श्रीकृष्ण.
अघमय (अघ मयट्) त्रि० यः-या-यं. पापवाळु.
अघमर्षण (अघ मृष् ल्युट्) क्ली० णं. पापना क्षय माटे जपवा योग्य मंत्र.
अघर्म (न घर्मः) पु० र्मः ठंडक, टाढक, धामनो अभाव.
अघर्म (,,) त्रि० र्मः-र्मा-र्मं. थंडु, शीतल.
अघर्मधामन् (अघर्मं धाम यस्य) पु० मा. १ चंद्र. २ कपुर.
अघवत् (अघ मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. पापवाळुं.
अघविष (अघं व्यसनकारि विषं यस्य) पु० षः सर्प, साप.
अघायुस् (अघं पापसाधनमायुर्यस्य) त्रि० युः-युः-युस्. सर्वे अवस्थामां पापवाळुं.
अघासुर (अघनामकः असुरः) पु० रः अघनामनो दैत्य.
अघाह (अघस्यः अहः) पु० हः १ सुतक वीगेरेथी अपवित्र थएलेलो दिवस. २ व्यसनदिन.
अघृण (नास्ति घृणा यस्य) त्रि० णः-णा-णं. धातकी, निर्दय.
अघृणा (न घृणा) त्रि० णा. ध्याननो अभाव.
अघोर (न घोरः) त्रि० रः-रा-रं. भयानक नहिते, भीहामणु नहिते.
अघोर (नास्ति घोरो यस्मात्) पु० रः शिवनी एक मूर्ति.
अघोरा (अघोर अच् टाप्) स्त्री० रा. भादरवा वद चौदश.
अघोष (नास्ति घोषोऽस्य अत्र वा) पु० षः अघोषवर्ण.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अघोष (,,) त्रि० षः-षा-षं. अवाज विनानुं.
अघोस् (,,) अव्य० घोस् संबोधनमां वपरातो अव्यय.
अघ्न्य (न हन् यक्) पु० घ्न्यः ब्रह्मा.
अघ्न्या [,, टाप्) स्त्री० घ्न्या. गाय.
अघ्न्य (न घ्रा यत्) त्रि० घ्न्यः-घ्न्या-घ्न्यं. न सुंघवा लायक.
अघ्न्य (,,) क्ली० घ्न्यं. भध.
अंक् (चुरा० उभय० अंकयति-ते) १ गणवुं २ नीशान करवुं
अंक (अंक् अच्) पु० क्ली० कः-कं. १ चिन्ह, नीशानी. २ कलंक, डाघो. ३ खोळो.
अंके निधाय चरणौ " शाकुंतलम्. "
अंक (,,) पु० कः १ पर्वत. २ पासेपणुं. ३ आंकडो. ४ देह. ५ अपराध. ६ स्थान. ७ चित्र युद्ध. ८ परस्पर असंबंध. ९ नवनी संख्यानी राशि. १० दृश्यकाव्यनुं एक अंग.
अंकाति (अंच् अति) पु० तिः १ ब्रह्मा. २ अग्नि. ३ अग्निहोत्री. ४ वा. ५ चित्रानुं आड.
अंकाति (,,) त्रि० तिः-तिः-ति. जनार.
अंकधारण (अंकस्य धारणं) क्ली० णं. तप्त मुद्रा वीगेरेतुं चिन्ह धारण करवुं. अंकधारणा.
अंकन (अंक् ल्युट्) क्ली० नं. नीशान करवुं २ गणवुं ३ आंकवुं ४ आंकडा करवा ते.
अंकना (अंक् णिच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द जुओ.
अंकनीय (अंक् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ नीशान करवा लायक. २ आंकडा करवा योग्य. ३ गणवा लायक.
अंकपालि (अंकस्य पालिरिव) स्त्री० लिः भेटवुं, आलिंगन, अंकपालिका.
अंकपालि (अंकेन पालयति पाल् इ) स्त्री० लिः दाईमा, माना अभावे के भावे छोकराने धवरावी मोटुं करनारी स्त्री अंकपाली.
अंकपाली (अंक पालि ङीप्) स्त्री० ली. एक जातनुं सुगंधी द्रव्य.
अंकपूरण (अंकयोः पूरणं) क्ली० णं. बे आंकडानो गुणाकार.
अंकलोक्य (अंक लोक् यत्) पु० क्यः एक जातनुं आड.
अंकलोप (अंकस्य इष्टसंख्यातो लोपः) पु० पः एक संख्यामांथी बीजी संख्यानी बादबाकी
अंकविद्या (अंकानां विद्या) स्त्री० द्या. गणितविद्या.
अंकित (अंक् क्त) त्रि० तः-ता-तं. नीशान करेल, चिन्ह करेल.

" स्वाहा स्वधावषट्कारैरंकितं मेघवाहनं "
अंकिनी (अंक् इनि ङीप्) स्त्री० नी. अंक समूह.
अंकी (अंक् ङीप्) स्त्री० की. एक जातनुं नानुं नगारुं अंक्य.
अंकुट (अंकि उटि) पु० टः कुंची, चावी.
अंकुर (अंक् उरच्) पु० रः १ अंकुर. २ पाणी ३ लोही ४ वाळ ५ मुकुल.
अंकुरक (अंकुर कन्) पु० कः भालो.
अंकुरित (अंकुर इनच्) त्रि० तः-ता-तं. अंकुर जेने पेदा थएल होय ते.
अंकुश (अंक् उशच्) पु० शः हाथीने ठीक चलावववानी आंकडो अंकूश.
अंकुशग्रह (अंकुश ग्रह अच्) पु० हः भावत.
अंकुशदुर्द्धर (अंकुशे दुर्द्धरः) पु० रः आंकडाने नमाने तेवो हाथी.
अंकुशधारिन् (अंकुश धृ णिनि) पु० री. भावत.
अंकुशी (अंकुश अच् ङीप्) स्त्री० शी. ते नामनी एक जैन देवी.
अंकुर (अंक् रुरच्) पु० रः आड छोड वेला वगेरेनो कांटो.
अंकूष (अंक् ऊषच्) पु० षः आंकडो.
अंकोट (अंक ओटच्) पु० टः एक जातनुं आड अंकोड, अंकोल, अंकोलिका.
अंकोलिका (अंकः तद्दानाय उचः) स्त्री० का. भेटवुं ते, आलिंगन.
अंक्य (अंक् यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. अंकनीय शब्द जुओ.
अंक्य (,,) पु० क्यः एक जातनुं नगारुं
अंग् (चुरा० उभय० सेट् अंगयति-ते) नीशान करवुं, चिन्हयुक्त करवुं
अंग (अंग् घञ्) क्ली० गं. १ चित्त. २ शरीर अंग. ३ वेदनां षडंग पैकी प्रत्येक. ४ अवयव. ५ अप्रधान. ६ उपाय.
अंग (अंग् अच्) पु० गः ते नामनो एक देश.
अंगक (अंग कन्) त्रि० कं. शरीर, अंग.
अंगग्रह (अंगस्य ग्रह) पु० हः गात्रनी वेदना.
अंगज (अंग जन् ड) पु० जः १ कामदेव, २ रोग ३ पुत्र. अंगजन्मन्.
अंगज (,,) क्ली० जं. लोही.
अंगज (,,) त्रि० जः-जा-जं. अंगथी पेदा थनार.
अंगजन्मन् (अंगात् जन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. उपलो शब्द जुओ.
अंगजन्मन् (अंगात् जन्मास्य) पु० न्मा. १ कामदेव. २ रोग. ३ पुत्र.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अंगजा (अंग जन् ड टाप्) स्त्री॰ जा. पुत्री.
अंगण (अगि ल्युट्) क्ली॰ णं. आंगणुं, प्रणीयुं.
अंगन (,,) क्ली॰ नं. उपलो शब्द जुओ. जवुं.
अंगति (अंग् अति) स्त्री॰ तिः वाहन, अंगती.
अंगति (,,) पु॰ तिः १ ब्रह्मा, अग्निहोत्री ३ आर्जव ४ विष्णु.
अंगद (अंग दो क) क्ली॰ दं. बाजुबंध.
अंगद (,,) पु॰ दः ते नामनो एक वांदरो.
अंगद (अंगं ददाति दा क) त्रि॰ दः-दा-दं. अंग आपनार.
अंगदा (,, टाप्) स्त्री॰ दा. दक्षिण दिग्गजनी पत्नी.
अंगन (अगि ल्युट्) क्ली॰ नं. १ आंगणुं, प्रणीयुं २ जवुं.
अंगना (अंग न) स्त्री॰ ना. १ सुंदर अंगवाळी स्त्री. २ स्त्री. ३ उत्तर दिग्गजनी स्त्री.
अंगनाप्रिय (अंगनायाः प्रियं) त्रि॰ यः-या-यं. स्त्रीनुं वहालुं.
अंगनाप्रिय (अंगना प्री क) पु॰ यः आसोपालवनुं झाड.
अंगनाप्रिय (अंगनायाः प्रियः) पु॰ यः उत्तर दिग्गज.
अंगपालि (अंग पाल् इ.) स्त्री॰ लि. आलिंगन.
अंगपालिका (अंग पाल्) स्त्री॰ का. धाई, धाव.
अंगप्रायश्चित्त (अंगस्य शुद्धयर्थं प्रायश्चित्तं) क्ली॰ त्तं. देहशुद्धि प्रायश्चित.
अंगभू (अंग भू क्विप्) पु॰ भूः १ कामदेव, पुत्र.
अंगभू (,,) त्रि॰ भूः-भूः-भू. देहथी होनार.
अंगभू (अंगानां अगंनं त्राणां भूः) त्रि॰ भूः-भूः-भूः. करेल छे अंगन्यास जेणे ते.
अंगमर्द (अंग मृद्कर्मण्यण् अच्) पु॰ र्दः शरीर चांपनार.
अंगमर्द (अंग मृद् घञ्) पु॰ र्दः अंगमर्दन.
अंगमर्दक (अंग मृद् णिच् ण्वुल्) त्रि॰ कः-का-कं. शरीर चांपनार, अंग मर्दन करनार.
अंगमर्दिन् (अंग मृद् णिच् णिनि) त्रि॰ र्दी-र्दिनी-र्दि. उपलो शब्द जुओ.
अंगरक्त (अंगे अवयवे रक्तं) क्ली॰ क्तं. एक जातनुं झाड.
अंगरक्षणी (अंग रक्ष् ल्युट् ङीप्) स्त्री॰ णी १ अप्सरा. २ अंगरखुं वीगेरे अंग रक्षणनुं साधन.
अंगराग (अंग रंज् घञ्) पु॰ गः केसरचंदन वगेरे अंगउपर मसळवाना सुगंधी पदार्थ, अंगविलेपन.
अंगराज (अंगानां राजा अच्) पु॰ जः १ कर्ण, २ अंग देशनो राजा. अंगराज्
अंगरुह (अंग रुह् क) क्ली॰ हं. वाळ.
अंगलेप (अंग लिप् घञ्) पु॰ पः अंगराग शब्द जुओ.
अंगव (अंग घा ड) क्ली॰ वं सुकश्लक.
अंगविकल (अंगेन विकलः) त्रि॰ लः-ला-लं देहमां व्याकुलतावाळुं
अंगविकृति (अंगस्य विकृति) स्त्री॰ तिः अंगनो विकार.
अंगविकृति (अंगस्य विकृतिर्यस्मात्) पु॰ तिः एक जातनो रोग
अंगाविक्षेप (अंगस्य विक्षेपः) पु॰ पः अंग हलावबुं.
अंगविद्या (अंगानां वेदोपांगानां विद्या) स्त्री॰ द्या. वेदना पडंगनी विद्या
अंगवैकृत (अंगस्य वैकृतं) क्ली॰तं. अंगनो विकार.
अंगवैकृत (अंगेन अंगचेष्टया वैकृतं ज्ञाप्यतेऽत्र) क्ली॰ तं. हृदयनो भाव जणावनारी चेष्टा.
अंगशुद्धि (अंग शुध् क्तिन्) स्त्री॰ द्धिः १ अंगनी शुद्धि. २ अंग जेथी शुद्ध थायछे एवुंस्नान वीगेरे.
अंगस् (अंज् असुन्) पु॰ गाः पंखी, पक्षी.
अंगसंस्कार (अंग सम् कृ घञ्) पु॰ रः शरीरने टीलां टपका भूपण वीगेरे करी शणगारवुंते, शरीरने चंदन वीगेरे चोपडवुं
अंगसंस्क्रिया (अंगेसंस्क्रिया) स्त्री॰ या. उपलो शब्द जुओ.
अंगहानि (अंगस्य हानिः) स्त्री॰ निः अंगनी हानि.
अंगहार (अंग हृ घञ्) पु॰ रः आंगणी वीगेरेथी एक जातना लटका करी नाचवुंते
अंगहारि (अंग हृ णि) पु॰ रिः अंगहार नाच करवानी रंगभूमी.
अंगहीन (अंगेन हीनः) त्रि॰ नः-ना-नं. अंग विनानुं.
अगांगिभाव (अंगस्य अंगेन वा भावः) पु॰ वः मुख्य अने गौण भाव, उपकार्य अने उपकारक भाव एवुं अंगांगीपणुं.
अंगाधिप (अंगानामधिपः) पु॰ पः १ कर्ण. २ अंग देशनो राजा अंगाधीश, अंगाधीश्वर
अंगार (अंग् आरन्) पु॰ क्ली॰ रः-रं. अंगारो.
अंगार (अंग् आरन्) पु॰ रः भौमग्रह, मंगळ.
अंगारक (अंगार कन्) पु॰ क्ली॰ कः-कं. अंगारो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अंगारक (अंगार कन्) पु० कः १ भौमग्रह, मंगळ. २ भांगरानुं झाड. ३ એક જાતનું ઝાડ. ४ અંગારો.

अंगारक (अंगार कन्) क्ली० कं. १ तणखारो २ એક જાતનું તેલ.

अंगारकमणि (अंगारकप्रियः मणिः) पु० णिः પરવાળુ.

अंगारधानी (अगार धा ल्युट् ङीप्) स्त्री०नी. शगडी. **अंगारपात्री, अंगारशकटी, अंगारि.**

अंगारपरिपाचित (अंगार परि पच् णिच् क्त) क्ली० तं અંગારાઉપર શેકેલાં માંસ વીગેરે.

अंगारपर्ण (अंगारमिव पर्णमस्य) क्ली० र्णं. તેનામનું એકવન.

अंगारपर्ण (अंगारपर्ण अच्) पु०र्णः चित्ररथ गंधर्व.

अंगारपुष्प (अंगारमिव पुष्पमस्य) पु० ष्पः એક જાતનું ઝાડ.

अंगारमंजरी (अंगारा रक्तवर्णा मंजरी यस्याः) स्त्री० री. १ એક જાતનું ઝાડ. २ शरगोहीनुं ઝાડ. **अंगारवल्ली. अंगारवाल्लिका.**

अंगारवेणु (अंगारवर्णो वेणुः) पु० णुः એકજાતનો વાંસ.

अंगारिका (अंगार कन् टाप्) स्त्री० का. शगडी. **अंगारि.**

अंगारिणी (अंगार इनि ङीप्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अंगारित (अंगार इतच्) त्रि० तः-ता-तं. બળીગયેલા જેવું થયેલ કાઇ વીગેરે.

अंगारित (अंगार क्विप् क्त) पु०तः કેશુડાની કળી.

अंगारीय (अंगार छ) त्रि० यः-या-यं. અંગારાનું પ્રકૃતિભૂત લાકડું વીગેરે.

अंगिका (अंग इनि कन् टाप्) स्त्री० का. કાંચળી ચોળી.

अंगिन् (अंग इनि) त्रि० गी-गिनी-गि. १ દેનવાળું २ અવયવવાળું ३ મુખ્ય, પ્રધાન.

अंगिरस् (अगि असि इरस्) पु० राः બ્રહ્માનો તે નામનો એક માનસ પુત્ર.

अंगीकरण (अंग च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं अंगीकार शब्द जुओ.

अंगीकार (अंग च्वि घञ्) पु० रः સ્વીકારવું, કબુલવું.

अंगीकृत (अंग च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. સ્વીકારેલ, કબુલેલ.

अंगु (अगि उ) पु० गुः હાથ.

अंगुरि (अंग उलि) स्त्री० रिः આંગળી. अंगुरी.

अंगुरीय (अंगुरि छ) क्ली० यं. વીંટી, અંગુઠી.

अंगुरीयक (अंगुरीय कन्) क्ली० कं. વીંટી, અંગુઠી.

अंगुल (अंग् उल्) पु० लः १ આંગળી २ वात्सायन मुनि.

अंगुले (अंग् उलि) पु० स्त्री० लिः-ली. १ આંગળી २ હાથીની શુંડનો અગ્રભાગ ३ એક જાતનું ઝાડ.

अंगुलितोरण (अंगुल्या कृतं तोरणं) क्ली० णं. કપાળમાં કરેલ અર્ધચંદ્રાકાર તિલક.

अंगुलित्र (अंगुलि त्रै क) क्ली० त्रं. धनुष् मारती वखते आंगळीओ बांधातो चामडानो पाटो. अंगुलित्राण.

अंगुलिमुख (अंगुल्या मुखं) क्ली० खं. આંગળીનું ટેરવું.

अंगुलिमुद्रा (अंगुलि मुद् रा क) स्त्री० द्रा વીંટી અંગુઠી,

अंगुलिमोटन (अंगुल्यो मोंटनं यत्र) क्ली० नं. ચુકટી વગાડવી, કડાકા ફોડવા. अंगुलिस्फोटन

अंगुलिषंगा (अंगुलौ संगो यस्याः) स्त्री० गा. રાબડી, રાબ.

अंगुलिसंदेश (अंगुलिद्वारा संदेशः) पु० शः આંગળીના ધ્વનિથી સંજ્ઞા આપવી તે.

अंगुली (अंगुलि ङीप्) स्त्री० ली. આંગળી.

अंगुलीक (अंगुली कन्) क्ली० कं. વીંટી, અંગુઠી.

अंगुलीयक (अंगुलीय कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अंगुलीसंभूत (अंगुल्यां संभूतः) पु० तः નખ.

अंगुष्ठ (अंगु स्था क) पु० ष्ठः અંગુઠો.

अंगुष्ठमात्र (अंगुष्ठ मात्रच्) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं અંગુઠા જેટલું લાંબું.

अंगूष (अगि ऊषन्) पु० षः १ બાણ. २ નોળીયો.

अंघस् (अघि असुन्) क्ली० घः પાપ.

अंघि (अघि इक्) पु० घिः १ પગ. २ મૂળીયું.

अंघ्रि (अघि क्रिन्) पु० घ्रिः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अंघ्रिप (अंघ्रि पा क) पु० पः ઝાડ.

अच् (भ्वा० उभय० सेट् अचति-ते.) १ જવું. २ અસ્પષ્ટ બોલવું.

अच् (भ्वा० पर० सेट् अंचति.) १ જવું. २ પૂજવું.

अचक्षुस् (अप्रशस्तं चक्षुः) क्ली० क्षुः ખરાબ આંખ.

अचक्षुस् (नस्तिचक्षुर्यस्य) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. આંખ-વિનાનું.

अचंड (नचंडः) त्रि० डः-डा-डं.) ચંડનહિતે.

अचतुर (न चत्वारिसंति यत्र) त्रि० रः-रा-रं. જ્યાં ચારની સંખ્યા નથી તે.

अचतुर (न चतुरः) त्रि० रः-रा-रं. જે ચતુર નહિતે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अचंचल (न चंचलः) त्रि० लः-ला-लं. चंचल नहिते.
अचपल (न चपलः) त्रि० लः-ला-लं. चपल नहिते.
अचर (न चरति चर् अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ स्थिरतावाळुं. २ चलनहिते. ३ चलन विनानुं.
अचरम (न चरमः) त्रि० मः-मा-मं. १ पहेली अवस्थावाळुं. २ मध्यम अवस्थावाळुं. [अचळ.
अचल (न चलति चल् अच्) त्रि० लः-ला-लं.
अचल (") पु० लः १ आत्मा. २ शिव. ३ पर्वत. ४ भीक्षो.
अचल (") क्ली० लं. परब्रह्म.
अचलकन्या (अचलस्य हिमाचलस्य कन्या) स्त्री० न्या. पार्वती अचलजा. अचलजाता. [पृथ्वी.
अचलकीला (अचलाः कीला इव यस्याः) स्त्री० ला.
अचलज (अचले जायते जन्) त्रि० जः-जा-जं. पर्वतमां पेदा थनार. [डोयल.
अचलत्विष् (अचला स्थिरा त्विट् यस्य) पु० ट्-ड्.
अचलत्विष् (") त्रि० ट्-ड् स्थिरकांतिवाळुं.
अचलद्विष् (अचलेभ्यो द्वेष्टि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. ४ंद्र. अचलरिपु, अचलारि, अचलाराति.
अचलपति (अचलानां पतिः) पु० तिः हिमालय. अचलेंद्र, अचलराज, अचलाधिप, अचलेश्वर.
अचला (न चलति चल् अच् टाप्) स्त्री० ला. पृथ्वी.
अचापल (न चापलं) क्ली० लं. जेने चपलता नथीते.
अचित्त (नास्ति चित्तं यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ चित्तविनानुं. २ चेतना रहित.
अचिंत (नास्ति चिंता यस्य) त्रि० तः-ता-तं. १ चिंताविनानुं. २ विचार वगरनुं भाणस विगेरे.
अचिंतनीय (न चिंतनीयं चिंत् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ जेनो तर्क न थई शके तेवुं. २ विचारी नशकायतेवुं. अचिंत्य. [२ नविचारेल.
अचिंतित (न चिंतितं) क्ली० तं. १ अतर्कित.
अचिर (न चिरं) क्ली० रं. थोडो वखत.
अचिर (") त्रि० रः-रा-रं थोडो काळ रहेनार वस्तु.
अचिरद्युति (अचिराद्युतिर्यस्याः) स्त्री० तिः वीजळी.
अचिरत्विष्, अचिरप्रभा, अचिररोचिस्, अचिरभास्.
अचिरस्य (न चिरस्य) अव्य० स्य. थोडा काळमां.
अचिरांशु (अचिरा अंशवोऽस्याः) स्त्री० शुः वीजळी. अचिराभा.
अचिरात् (न चिरात्) अव्य० रात्. थोडा काळमां. अचिराय, अचिरेण, अचिरम्.
अचेतन (नास्तिचेतनायस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ चेतन विनानुं. २ सानवगरनुं. [चित्तविनानुं.
अचेतस् (नास्ति चेतो यस्य) त्रि० ताः-ताः-तस्.
अचेष्ट (नास्ति चेष्टा यस्य) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. चेष्टा विनानुं. [पणुं. अचेष्टत्व.
अचेष्टता (अचेष्टस्य भावः) स्त्री० ता. चेष्टा रहित-
अचैतन्य (नास्ति चैतन्यं यस्य) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. चैतन्यविनानुं.
अचैतन्य (न चैतन्यं) क्ली० न्यं. चैतन्य भिन्न.
अच्छ (न छो क)त्रि० च्छः-च्छा-च्छं. स्वच्छ, निर्मल.
अच्छ (न छा क) पु० च्छः. १ रींछ. २ स्फटिक.
अच्छ (न छो क) क्ली० च्छं. पासे, ३०३.
अच्छावाक (अच्छ वच् घञ्) पु० कः सोमयागमां होता साथे बोलनारऐक ऋत्विक्.
अच्छावाकसामन् (अच्छावाकेन गेयं साम) क्ली० म. अच्छावाक ऋत्विजे गावानुं साम.
अच्छावाकीय (अच्छावाकस्य भावः कर्म वा-छ) क्ली० यं. १ अच्छावाकनुं काम. २ अच्छावाकपणुं.
अच्छिद्र (नास्ति छिद्रं यत्र) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं १ छेद विनानुं. २ दोषना अभाव वाळुं.
अच्छिन्न (न छिन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ अखंडित. २ छेदन रहित. ३ नहि छेदेल. ४ संतत.
अच्छेदिक (न छेदमर्हति उक) त्रि० कः-का-कं. नछेदवा योग्य. [जुओ.
अच्छेद्य (न छेद्यः) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. उपलो शब्द
अच्छोद (अच्छमुदकं यस्य) क्ली० दं. ते नामनुं ऐक सरोवर.
अच्युत (न च्युतः) पु० तः १ परमेश्वर. २ विष्णु. ३ कृष्ण.
अच्युत (") त्रि०तः-ता-तं. १ क्षरण रहित. २ अभ्रष्ट. ३ स्थिर.
अच्युताग्रज (अच्युतस्य अग्रजः) पु०जः १ बलदेव. २ अरजुननो मोटोभाई. [णानुं झाड.
अच्युतावास (अच्युत आ वस् घञ्) पु०सः पींप-
अच्युति (न च्युतिर्यस्य) त्रि०तिः-तिः-ति. क्षरण-विनानुं
अज् (भ्वा० पर० सेट् अजति.) १ जवुं. २ फेंकवुं.
अज् (चुरा० उभय० सेट् अंजयति- ते) दीपवुं.
अज (न जन् ड) त्रि०जः-जा-जं. जन्म रहित.
अज (न जायते जन् ड) पु०जः १ परमेश्वर. २ भव. ३ ब्रह्मा. ४ विष्णु. ५ शिव. ६ बकरो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૭ કામદેવ. ૮ દશરથનોબાપ. ૯ માક્ષિકધાતુ. ૧૦ ચંદ્ર. ૧૧ મેષરાશિ. ૧૨ કપુર.

अजकर्ण (अजस्य कर्णाः) पु०र्णः બકરાનો કાન.

अजकर्ण (अजस्य कर्ण इव पर्णान्यस्य) पु०र्णः એક જાતનું ઝાડ.

अजकर्णक (अजकर्ण स्वार्थेकः) पु०कः સાગનું ઝાડ.

अजकव (अज क वा क) पु०क्ली० वः-वं. શિવનું એક ધનુષ. અજકાવ, અજગવ.

अजका (अज कन्) स्त्री०का. બકરીના ગળાઉપર લટકતા માંસના પિંડ. ૨ બકરીની લીંડી.

अजक्षीर (अजायाःक्षीरं) क्ली०रं બકરીનુ દૂધ.

अजग (अज गम् ड) पु० गः ૧ વિષ્ણુ. ૨ અગ્નિ. ચિત્રાનું ઝાડ.

अजग (अज गम् ड) क्ली. गं શિવનું ધનુષ.

अजगंधा (अजस्य गंध इव गंधोऽस्याः) स्त्री० धा. અજમોદ. [અજમોદ.

अजगंधिका (अज गंध ठन् इक् टाप्) स्त्री० का.

अजगंधिनी (अज गंध इनि ङीप्) स्त्री० नी. ભરડાશીંગી.

अजगर (अज गृ अच्) पु० रः અજગર.

अजगव (अज ग व) पु० वः શિવધનુષ્. અજગાવ.

अजजीवक (अज एव जीविका यस्य) पु० कः ભરવાડ. [નહિતે અર્થ.

अजघन्य (न जघन्यः) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. અધમ

अजटा (नास्ति जटा यस्याः) स्त्री० टा. ભોંયઆંબલી.

अजडा (अजड् णिच् यच्) स्त्री० डा. એકજાતનું ઝાડ.

अजथ्या (अजानां समूहः थ्यन्) स्त्री० थ्या. ૧ બકરાનું ટોળું. સ્વર્ણુયૂથી. એકજાતની ભુઈ.

अजनक (नास्ति जनको यस्य) त्रि० कः-का-कं. બાપવિનાનું [નજન્મબાપણું

अजननि (जननेरभावः) स्त्री० निः ઉત્પત્તિનો અભાવ. [શબ્દ.

अजननि (न जन् अनिः) पु० निः ધિક્કારવાચક तस्याजननिरेवास्तु जननीक्लेशकारिणः । माघः

अजननी (नास्ति जननी यस्य) त्रि० नीः-नी-नि. માવિનાનું [જન્મવિનાનું.

अजन्मन् (नास्ति जन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्मा-न्म

अजन्य (न जन् यत्) क्ली० न्यं. ભૂકંપ વીગેરે અશુભ ઉત્પાત. [ખરાબજન્મ કરનાર.

अजप (नञ् जप् अच्) त्रि० पः-पा-पं. કુપાઇક,

अजप (अजं पाति पा क) पु० पः બકરાં પાળનારો. अजपाल.

अजपति (अजानां अजस्य वा पतिः) पु० तिः ૧ બકરાનો ધણી. ૨ મંગળગ્રહ. ૩ બકરાંપાળનાર.

अजपथ (अज पथिन् अच्) पु० थः બકરાં ચાલી શકે તેવી રસ્તો, ગગનમાં છાયાપથ.

अजपा (नञ् जप् अच् टाप्) स्त्री० पा. એક જાતનો અક્ષર જપ, અજપાજાપ, હંસમંત્ર.

अजपाद् (अजस्य पादइव पादोऽस्य) पु० दः ૧ રૂદ્ર. ૨ પૂર્વાભાદ્રપદ નક્ષત્ર. [મંદ બુદ્ધિવાળો.

अजबंधु (अजस्य बंधुरिव) पु० धुः બકરાના જેવો

अजमार (अज मृ णिच् अण्) पु० रः કસાઈ, ખાટકી. [એ નામનો એક દેશ, અજમેર.

अजमीढ (अजो मीढः यज्ञे सिक्तः यत्र सः) पु० ढः

अजमीढ (अजमीढ अण्) पु० ढः યુધિષ્ઠિર.

अजमुख (अजस्य मुखमेव सुखत्वेन कल्पितमस्य) पु० खः દક્ષપ્રજાપતિ.

अजमुख (अजस्य मुखं) क्ली० खं. બોકડાનું મોં.

अजमोदा (अजस्य मोद इव मोदो यस्याः) स्त्री० दा. અજમોદ. उग्रगंधा-ब्रह्मदर्भा-यवानिका-अजमोदिका.

अजंभ (नास्ति जंभोऽस्य) पु० भः ૧ સૂર્ય. ૨ દેવકો.

अजंभ (नास्तिजंभोयस्य) त्रि० भः-भा-भं. દાંતવિનાનું.

अजय (अजेन याति या क) पु० यः અગ્નિ.

अजय (न जयः) पु० यः જયનો અભાવ.

अजय (नास्तिजयोयस्य) त्रि० यः-या-यं. જયરહિત.

अजया (नास्ति जयाऽस्यां) स्त्री० या. ભાંગ.

अजय्य (न जेतुं शक्यः यत्) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. નજીતીશકાય તેવું. 'राज्ञामजय्योऽजनि पुंडरीकः' 'रघुवंशम्.'

अजर (न जीर्य्यते जॄ अच्) क्ली० रं. પરબ્રહ્મ.

अजर (नास्ति जरा यस्य) पु०रः દેવ. 'अजरामरवत्प्राज्ञो विद्यामर्थं च चिंतयेत्' हितोपदेश.

अजरा (नास्ति जरा यस्याः) स्त्री० रा. એક જાતની કુવાર.

अजर्य्य (न जॄ यत्) क्ली० र्य्यं. દોસ્તી, સોબત, સંગત. मृगैरजर्य्यं जरसोपदिष्टम् रघुवंशः.

अजलंबन (अज लंब् ल्युट्) क्ली० नं. સોતોજન.

अजलोमन् (अजस्य लोम इव लोम मंजरी यस्य) पु० मा એક જાતનું ઝાડ, એકજાતની સીંગ. अजलोमा, अजलोमी, शुकशिंबी.

अजव (नजवः) पु०वः વેગનો અભાવ.

अजव (नास्तिजवोयस्य) त्रि०वः-वा-वं. વેગ વિનાનું

अजवस्ति (अजस्य वास्तिरिव वस्तिरस्य) पु० स्तिः તેનામનો એક ઋષિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अजशृंगी (अजस्य शृंग इव फलमस्याः) स्त्री० गां. भरडासींग. [ते नामनुं એક નગર.
अजस्तुंद (अजस्य तुदमिव तुदमस्य मुद्) क्ली०दं.
अजस्र. (न जस् र) क्ली०-स्रं. કાયમ, નિત્ય.
अजस्र (") त्रि०.स्रः-स्रा-स्रं. વિચ્છેદ રહિત, સંતત. [નામની એક લક્ષણા.
अजहत्स्वार्था (न जहत् स्वार्थां यां) स्त्री० र्था. તે
अजहल्लिंग (न जहत् लिंगं यं) पु० गः व्याકરણ પ્રસિદ્ધ નિયત લિંગક શબ્દ. [જુઓ.
अजहा (न जहाति शृंगान्) स्त्री० हा. અધ્યંડા શબ્દ
अजा (न जन् टाप्) स्त्री० जा. १ બકરી. २ માયા.
अजागर (न जागरो यस्मात्) पु० रः ભાંગરો.
अजागर (न जागरः) त्रि० रः-रा-रं. न જાગતું, નહિ જાગેલ. [अजाजि.
अजाजी (अजेन वांयते अज् इञ्) स्त्री० जीः જીરું.
अजाजीव (अज आ जीव् अच्) पु० वः ભરવાડ, રબારી. [શબ્દ જુઓ.
अजाजीविन् (अज आ जीव् णिनि) पु०वी. ઉપલો.
अजात (न जातः ज़न् क्त) त्रि० तः-ता-तं. નહિ પેદા થએલ. अजातमृतमूर्खेभ्यो वरं जातामृतावपि पंचतंत्रम्. [જેને દાંત ન આવ્યા હોય તે.
अजातदंत (न जातः दंतोऽस्य) त्रि० तः-ता-तं.
अजातदंत (न जातो दंतो यस्मिन्) त्रि०तः-ता-तं. જેમાં દાંત ન આવ્યા હોય એવી ઉમર વીગેરે.
अजातपक्ष (न जातौ पक्षौ यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. જેને પાંખ ન આવી હોય એવું પક્ષી વીગેરે.
अजातशत्रु (न जातस्य जंतुमात्रस्य शत्रुः) पु० त्रुः युधिष्ठिर. अजातारि.
अजातशत्रु (न जातः शत्रु र्यस्य) त्रि० त्रुः-त्रुः त्रु. જેનો શત્રુ પેદા થયો નથીતે.
अजाति (न जातिः) स्त्री० तिः અનુત્પત્તિ.
अजानि (नास्ति जाया यस्य) पु० निः પત્ની વિનાનો પુરૂષ.
अजानिक (अज आन उञ्) पु० कः ભરવાડ રબારી.
अजानेय (अज आ नी यत्) पु० यः ઉત્તમ ઘોડો.
अजानेय (") त्रि० यः-या-यं. નિર્ભય.
अजांत्री (अजस्य अंत्रमिव मंजरी यस्याः) स्त्री० त्री. એક જાતનું શાક. છગલાંત્રી.
अजापालक (अजान् आ पालयति) पु० कः ભરવાડ, રબારી.
अजादनी (अज अद् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ધમાસો.
अजि (अज् इन्) स्त्री० जिः १ ગતિ, જવું. २ क्षेप. अज़ी.
अजि (") त्रि० जिः-जी-जि. ગતિશીલ.
अजित (न जितः) पु० तः १ બુદ્ધ. २ शिव. ३ વિષ્ણુ.
अजित (") त्रि० तः-ता-तं. નહિ જીતેલ, અનત.
अजिन (अज् इनन्) क्ली० नं ચામડું.
अजिनपत्रा (अजिनं चर्मैव पत्रं पक्षौ यस्याः) स्त्री० त्रा. ચાંમાચીડીયું. अजिनपत्रिका, अजिनपत्री.
अजिर (अज् किरन्) क्ली० रं. આંગણું, પ્રણીયું.
अजिर (") त्रि० रः-रा-रं. જલ્દી જનાર.
अजिर (") पु० रः તે નામનો એક રાજા.
अजिह्म (न जिह्मः) त्रि० ह्मः-ह्मा-ह्मं. સરલ, સીધું.
अजिह्म (") पु० ह्मः દેડકો.
अजिकध (अजी क वा क) पु० वः शिवनुं धनुष.
अजीगर्त्त (अज्यै गमनाय गर्तमस्य) पु०र्तः सर्प, साप.
अजीगर्त्त (") पु०र्तः તે નામનો એક મુનિ. [भेषजं वारि चाणाक्यः
अजीर्ण (नञ् जॄ क्त) क्ली०र्णं. અજીર્ણ. अजीर्णे
अजीर्ण (न जीर्ण) त्रि०र्णः-र्णा-र्णं. જીર્ણ નહિ તે.
अजीव (नास्ति जीवः यस्य) त्रि० वः-वा-वं. જીવ વિનાનું. [અભાવ, મરણ. २ નિંદિત જીવન.
अजीवनि (न जीव् अनि) स्त्री० निः १ જીવનનો
अजेतव्य (न जेतव्यः) त्रि०व्यः-व्या-व्यं. જીતાય નહિ તેવું.
अजेय (न जेयः जि यत्) त्रि० यः-या-यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अजैकपाद (अजस्य एकपाद इव पादो यस्य) पु० दः १ તે નામનો એક ३६. २ ३६ જેનો દેવતા છે એવું પૂર્વા ભાદ્રપદ નક્ષત્ર. अजैकपाद्.
अज्जुका (अर्ज् उकन् टाप्) स्त्री० का. વેશ્યા (નાટકમાં). [બલું.
अज्झटा (अज् क्विप् झट् अच्) स्त्री० टा. ભોયઆંબલી.
अज्झल (अज् क्विप् हल् अच्) क्ली० लं. ઢાલ.
अज्ञ (नजानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १. મૂર્ખ, અજ્ઞાની, બેવકુફ. २ ચૈતન્ય વિનાનું. ३ થોડું જાણનાર.

अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः । भर्तृहरिः

अज्ञता (अज्ञस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ અજ્ઞાન, મૂર્ખાઈ. [જુઓ.
अज्ञत्व (अज्ञस्य भावः त्व) क्ली० त्वं ઉપલો શબ્દ
अज्ञात (न ज्ञातः) त्रि० तः-ता-तं. નહિ જાણેલું.
अज्ञान (नास्ति ज्ञानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. જ્ઞાન વિનાનું, અજ્ઞાની. [શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अज्ञानता (अज्ञानस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अज्ञता
अज्ञानत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. अज्ञानता शब्द जुओ.
अज्ञानिन् (न ज्ञानी) त्रि० नी-निनी-नि. अज्ञानी.
अज्ञेय (न ज्ञेयः) त्रि०यः-या-यं. न जाणवा जेवुं.
अंच् (भ्वा पर० सेट् अंचति) १ जवुं. २ पूजवुं.
अंचाते (अंच् अति) त्रि०तिः-तिः-ति. जनार.
अंचल (अंच् अलच्) पु०लः १ वस्त्रनो पल्लो. २ प्रांत भाग.
अंचित (अंच् क्त) त्रि०तः-ता-तं. १ पूजेल. २ गएल. ३ वखाणेल. ४ ग्रथित. गुंथेल. ५ अकुंचित.
अंजन (अंज् ल्युट्) क्ली०नं. १ आंजणु, काजळी. २ आंजवुं. ३ जवुं. ४ भिश्रकरवुं. ५ लीपवुं. ६ खुल्लु करवुं. ७ मलीनपणुं. ८ सोवीर रसांजन. जनौ तुषारांजनपर्वताविव माघः
अंजन (अंजन अच्) पु०नः तेनामनो एक दिग्गज.
अंजनकेशी (अंजनमिव केशो यस्याः) क्ली०शी. एक जातनुं सुगंधी द्रव्य.
अंजनशलाका (अंजनसाधनं शलाका) स्त्री० का. अंजन आंजवानी शणी.
अंजनाद्रि (अंजनमिव कृष्णः अद्रिः) पु० द्रिः नीलपर्वत. अंजनगिरि. [गरोळी,
अंजनाधिका (अंजनादधिका) स्त्री०का. एक जातनी
अंजनावती (अंजन मतुप्) स्त्री ती. ४शान कोणमां रहेली दिग्गजनी हाथणी. [जातनी गरोळी.
अंजनिका (अंजन यज् क टाप्) स्त्री०का. एक
अंजनी (अंज् ल्युट् ङीप्)स्त्री०नी. १ केशर वीगेरे जेने चोपडेल एवी स्त्री. २ हनुमाननी मा. ३ कडुनुआड. ४ काळांजनीनुं वृक्ष
अंजलि (अंज् अलि) पु०लिः १ अंजली. २ कुडवभरोभर एक वजन. प्रकीर्णः पुष्पाणां हरिचरणयो रंजलिरयम् । वेणीसंहारम्. [नानी उंदरडी.
अंजलिका (अंजलिरिव कायति कै क) स्त्री०.का.
अंजस (अंज् असन्) त्रि० सः-सा-सं. सरळ सीधुं.
अंजसा (अंज् अच् सो का) अव्य० सा. १ जलदीथी, वेगे. २ व्याजथी.
अंजि (अंज् इन्) पु० ञिः तिलक वीगेरे चिन्ह.
अंजिष्ठ (अंज् इष्ठन्) पु० ष्टः १ सूर्य. २ आकडानुं आड. अंजिष्णु. [२ भंगल.
अंजी (अंजिः वा ङीप्) स्त्री० जी १ इळवानुं यंत्र.
अंजीर (अंज् ईरन्) पु० रः एक जातनुं आड.
अट् (भ्वा० पर० सेट् अटति) १ जवुं. २ भटकवु.
अटन (अट् ल्युट्) क्ली०नं. १भटकवुं,आथडवुं.२जवुं.
अटनि (अट् अनि) स्त्री० निः ज्यां दोरी चढावायछे एवो धनुष्नो अग्रभाग अटनी.
अटरुष (अटं रोषति रुष् क) पु०षः अरडुसानुं आड.
अटवि (अट् अवि) स्त्री० विः जंगल, वन. अटवी. विघ्नध्वान्तनिवारणैकसरणिर्विघ्नाटविहव्यवाट् ।
अटा (अट् अङ्) स्त्री० टा. आथडवुं. २ भडकवुं. अटाटा [आथडवुं.२ ढोकट जवुं. अटाटा.
अटाट्या (अट् यङ् अ टाप्)स्त्री० ट्या. चारेतरफ
अट्ट (चुरा० उभय० सेट् अट्टयति-ते.अनादर करवो.
अट्ट (भ्वा० आत्म० सेट् अट्टते) हार मारवुं, मारी नाखवुं. २ अतिक्रमवुं.
अट्ट (अट् घञ्) पु०ट्टः १ अटारी, जरखो. २ किल्लाउपरनुं सैन्यगृह.३महेल.४क्षेपणयन्त्र.५ प्रहार.
अट्ट (") क्ली०ट्टं. अन्न.
अट्ट (अट् अच्) त्रि०ट्टः-ट्टा-ट्टं. १ उंचु. २ धणुं. ३ ऊंचुं.
अट्टट्ट (अट्ट अट्ट) अव्य०ट्ट. धणुं ऊंचे.
अट्टन (अट् ल्युट्) क्ली० नं. १ अनादर. २ एक जातनुं हथीयार. [ज्यां विशेष छे एवुं स्थल.
अट्टस्थली (अट्टप्रधाना स्थली) स्त्री० ली- महेल
अट्टहास (अट्टेन अतिशयेन हासः) पु० सः धणुंज ऊंचेथी हसवुं. [कुंदपुष्प.
अट्टहासक (अट्टहास इव कायति कै कः) पु० कः.
अट्टहासिन् (अट्टहास इनि) त्रि०सी-सिनी-सि. ऊंचेथी हसनार.
अट्टशूल (अट्टमन्नं शूलं विक्रेयं यत्र) त्रि० लः-ला-लं. ज्यां अनाज वेचवा लायक छे एवो देश वीगेरे.
अट्टाल (अट्ट अल् अच्) पु० लः अटारी, जरखो. अट्टालक.
अट्टालिका (अट्टालि कन् टाप्) स्त्री० का. महेल.
अट्टालिकाकार (अट्टालिकां करोति कृ अण्) पु० रः कडीयो.
अड् (भ्वा० पर० सेट् अडति) जवुं.
अड् (भ्वा० पर० सेट् अंडति) जवुं.
अड् (भ्वा० पर० सेट् अडति) उद्यम करवो.
अडु (भ्वा० पर० सेट् अडति) १ समाधान करवुं. २ जोडवुं.
अण् (भ्वा० पर० सेट् अणति) शब्द करवो.
अण् (दिवा० पर० सेट् अण्यति) जीववुं.
अणक (अण् अच् कः) त्रि० कः-का-कं. १ अधम. २ निंदित. अनक.
अणव्य (अणु यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. अणुं नामनुं धान्य ज्यां उत्पन्न थाय छे एवुं क्षेत्र.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अणि (अण् इन्) पु० स्त्री० णिः-णिः. १ धरीनो खीलो. २ अणी. अणी, आणि, आणी.

अणिमन् (अणोर्भावः इमनिच्) पु० मा. १ सूक्ष्मपणुं. २ अणुपणुं. ३ ते नामनुं એક ઐશ્વર્ય ४. सूक्ष्म-परिमाण. [धणुं सूक्ष्म.

अणिष्ठ (अतिशयेन अणुः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अणीयस् (अतिशयेन अणुः ईयसुन्) त्रि० यान्-य-सी-यस्. अत्यंत सूक्ष्म.

अणु (अण् उन्) त्रि० णुः-णुः-णु. १ सूक्ष्म. २ लेश.

अणु (") पु० णुः १ अणु, એક जातनुं धान्य, कांग. २ अणु.

अणुक (अणु कन्) पु० कः એક जातनुं धान्य.

अणुक (") त्रि० कः-का-कं. १ सूक्ष्म. २ हुशीयार. [अणुत्वं.

अणुता (अणोर्भावःतल्) स्त्री० ता. अणुपणुं.

अणुधर्म (अणुः धर्मः) पु० मः सूक्ष्म दुर्बोध्य धर्म.

अणुभा (अणुः सूक्ष्माभा यस्याः) स्त्री० भा. वीजळी.

अणुमात्र (अणुमात्रच्)त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. अणु जेटलुं.

अणुरेणु(अण्वी रेणुः) स्त्री० णुः त्रीणीरज.

अणुरेवती (अणुः सूक्ष्मा रेवती तारेव) स्त्री० ती. એક जातनुं आऽ.

अणुवीक्षण (अणु वि ईक्ष ल्युट्) क्ली० णं. १ सूक्ष्म पदार्थ जोवानुं यंत्र. २ सूक्ष्म पदार्थ जोवो ते.

अंड (अम् डः) क्ली० डं. १ ઈંडुं. २ आंडवो, अंड. ३ वीर्य, पारो. ४ कस्तुरी.

अंडक (अंड कन्) पुः कः आंडवो, अंड.

अंडकोष (अंडस्य कोष इव) पु० षः थेणीयो,अंड. अंडकोश, अंडकोषक.

अंडज (अंडाज्जायते जन् डः) पु० जः १ पंखी २ साप. ३ माछलुं. ४ कांकीडो. [पेदा थनार.

अंडज (") त्रि० जः-जा-जं. ઈंडाथकी

अंडजा(" टाप्) स्त्री० जा. कस्तुरी.

अंडाकार (अंडस्य आकारः) पु० रः ઈंडानो आकार. अंडाकृति.

अंडालु (अंड आलुच्) पु० लुः माछलुं.

अंडीर (अंड ईरन्) त्रि० रः-रा-रं. समर्थ.

अंडीर (") पु० रः पुरुष.

अण्वी (अणु ङीप्) स्त्री० ण्वी. आंगणी.

अत् (भ्वा० पर० सेट् अतति) बांधवुं.

अत् (" अतति) बांधवुं.

अत् (" अतति) १ पामवुं. २ जवुं.

अत् (अत् क्विप्) अव्य० त् आश्चर्य, अद्भुत.

अतक (अत कन्) पु० कः मुसाफर, वटेमार्गु.

अतट (नास्ति तटं यस्य) पु० टः पर्वत वीगेरेनो उंचो भाग. २ पृथ्वीनो नीचो भाग. ३जुओ.

अतट (") त्रि०-टः-टा-टं. तट विनानुं.

अतथ्य (न तथ्यं) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं जुठुं, खोटुं.

अतनु (न तनुः) त्रि०-नुः-नुः-नु. मोटुं, नानुं नहिते.

अतंत्र (न तंत्रं कारणं विवक्षा वा यस्य) त्रि०-त्रः त्रा-त्रं. १ कारण विनानुं. २ विवक्षा शून्य.

अतंद्र (नास्ति तंद्रा यस्य) त्रि०- द्रः द्रा- द्रं. १ घेन विनानुं. २ आळस वगरनु.

अतंद्रित (नतंद्रितं) त्रि० तः- ता- तं उपरो शब्द जुओ. 'अतंद्रिता सा स्वयमेव वृक्षकान्' 'कुमार-संभवम्'

अतप (नास्तितपः यत्र) त्रि० पः- पा- पं. ठाढुं, ठंडु.

अतप्त (नतप्तं) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं १ तपावेल नहिते, तपेल नहिते.

अतर्क (नतर्कः) पु० कः तर्कनो अभाव.

अतर्क (नास्तितर्कां यस्य) त्रि०- र्कं- र्का- र्कं. १ तर्क-विनानुं २ निर्हेतुक. [२ अणुचिंतव्युं, अणुधार्युं.

अतर्कित (नतार्कत) त्रि०- तः-ता-तं. १ न धारेल.

अतर्कित (") अव्य० तं अणुधार्युं, अणु चिंतव्युं, ओचिंतु.

अतल (अस्य तलं) क्ली०- लं, ते नामनु એક पाताल.

अतल (नास्ति तलं यस्य) त्रि० लः- ला- लं तळीया विनानो दरीयो वीगेरे. २ तळीया विनानुं.

अतल (नास्ति तलं प्रतिष्ठा यस्य) त्रि० लः-ला-लं. प्रतिष्ठा विनानुं. [धणुं उंडुं अतलस्पृश्.

अतलस्पर्ष (न तलस्य स्पर्षो यत्र) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं.

अतस् (इदम् तसिल्) अव्य०- तः એथी, એमाटे, એटला माटे. [क्षौमवस्त्र. ४ प्रहरण.

अतस (अत् असच्) पु० सः १ वा. २ आत्मा. ३

अतस ( ) क्ली० सं. शणनुं कापड.

अतसी (अत् असच् ङीप्) स्त्री० सी. એક जातनुं आऽ, शणनुं आऽ.

अतिकथ (अतिक्रांतः कथां) त्रि० थः-था-थं. न कहेवा लायक. २ न मानवा लायक, न श्रद्धा राखवा योग्य. ३ नष्ट.

अतिकथ (अत्युत्कटा कथा) स्त्री० था. १ व्यर्थ बोलवुं. २ नकामु बोलवुं. ३अर्थ विनानुं भाषण.

अतिकंदक (अति कंद कप्) पु०- कः એક जातनुं आऽ. [त्यंत ताप आपनार. २ बहु खेंचनार.

अतिकर्षण (अति कृष् ल्युट्) त्रि० णः-णा-णं १ अ-

अतिकश (अतिक्रांतः कशां) त्रि० शः-शा-शं. कोर-डाना प्रहारने पण न गांठनार घोडो वीगेरे.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अतिकाय (अत्युत्कटः कायो यस्य) त्रि० यः-या-यं. ઉત્કટ શરીરવાળું. મોટા દેહવાળું. [રાવણનો પુત્ર.
अतिकाय (,,) पु० यः તે નામનો એક
अतिकुलव (अति कुल व किच्च) त्रि० लवः-लवा-लवं. ઘણા વાળવાળું. [તે નામનું એક વ્રત.
अतिकृच्छ्र (अतिक्रांतं कृच्छ्रं प्राजापत्यं) क्ली० च्छ्रं
अतिकृच्छ्र (,,) त्रि० च्छ्रः-च्छ्रा-च्छ्रं. અત્યંત કષ્ટ વાળું. [મર્યાદા તોડીને કરેલ.
अतिकृत (મર્યાદાતિક્રમણેન કૃતં) त्रि० तः-ता-तं.
अतिकृति (अति कृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ મર્યાદા તોડીને કરવું તે. ૨ તે નામનું એક વર્ણવૃત્ત.
अतिकृश (अतिरिक्तः कृशः) त्रि० शः-शा-शं. અત્યંત દુબળું. [ક જાતનું ઝાડ. कुब्जकवृक्ष.
अतिकेशर (अतिरिक्तानि केशराण्यस्य) पु० रः એ-
अतिक्रम (अति क्रम् घञ्) पु० मः ઉલ્લંઘન. ૨ લશ્કરનો એક જાતનો હુમલો.
अतिक्रम (अतिक्रांतः क्रमं) त्रि० मः-मा-मं. જેણે ક્રમનું ઉલ્લંઘન કર્યું હોયછે તે.
अतिक्रमण (अति क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. ઉલ્લંઘન. अतिक्रांति. [ઉલ્લંઘન કરનાર.
अतिक्रामिन् (अति क्रम् णिनि) त्रि० मी-मिणी-मि.
अतिक्रांत (अति क्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉલ્લંઘન કરેલ [યોગ.
अतिगंड (गंडमतिक्रांतः) पु० डः તે નામનો એક
अतिगंध (अतिशयितो गंधो यस्य) पु० धः ચંપાનું ઝાડ, गंधक. [ગંધવાળું.
अतिगंध (,,) त्रि० धः-धा-धं. અત્યંત
अतिगंधालु (अति गंध आलुच्) पु० लुः એક જાતનો વેલો. [ગર્વ પામેલ.
अतिगर्वित (अत्यंतं गर्वितं) त्रि० तः-ता-तं. અત્યંત
अतिगर्हित (अत्यंतं गर्हितं) त्रि० तः-ता-तं. અત્યંત નિંદેલ. [ત્યંત મૂર્ખ.
अतिगव (अतिक्रांतो गां बुद्ध्या) त्रि० वः-वा-वं. અ
अतिगव (अतिक्रांता गां वाचं) त्रि० वः-वा-वं. અવર્ણનીય. [૧ દુર્બોધ. ૨ અતિગહન.
अतिगह्वर (अतिक्रांतो गह्वरं दुर्बोधत्वेन) त्रि० रः-रा-रं.
अतिगुण (अतिशयितो गुणः) पु०- णः અતિશય વિનય શાંતિ વીગેરે ગુણ. [વિનાનું.
अतिगुण (अतिक्रांतो गुणं) त्रि० णः- णा- णं. ગુણ
अतिगुण (अतिशयितो गुणो यस्य) त्रि०- णः-णा-णं ઉત્તમ ગુણવાળું.
अतिगुप्त (अत्यंत गुप्तं) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. અત્યંત છાનું
अतिगुरु (अतिशयितः गुरुः) त्रि० रुः-रुः-वीं-रु. ૧ અત્યંત મોટું. ૨ ઘણું ભારે.
अतिगुहा (अतिक्रांतः गुहां) स्त्री०-हा પૃશ્નિપર્ણી.
अतिग्रह (अतिक्रांतो ग्रहं) त्रि० हः-हा-हं. અત્યંત દુર્બોધ.
अतिग्रह (अतिशयितोग्रहःज्ञानं) पु०हः સારૂ જ્ઞાન.
अतिग्रह (अतिशयितः ग्रहो ज्ञानं येषां) त्रि०हः-हा-हं. પોતપોતાનો વિષય ગ્રહણ કરનાર જ્ઞાનેંદ્રિય વીગેરે, પોતપોતાના કાર્યમાં કુશલકર્મેંદ્રિય વીગેરે.
अतिघ्नी (अतिशयेन दुःखं हंति हन् टक्) स्त्री०घ्नी. એક જાતની સુખાવસ્થા. [જનાર.
अतिचर (अति चर् अच्) स्त्री० रः-रा-रं ઓળંડી
अतिचरा (" टाप्) स्त्री०रा. ૧ પદ્મિની ૨ સ્થલપદ્મિની.
अतिचार (अति चर् घञ्) पु० रः ૧ ઓળંડીને જવું. ૨ પોતાના ભોગકાળનું ઉલ્લંઘન કરી ભૌમ વીગેરે પાંચ ગ્રહનું બીજા રાશિમાં જવું.
अतिचारिन् (अति चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઓળંડીને જનાર ૨ અતિચારવાળો ગ્રહ વીગેરે
अतिच्छत्र (अतिक्रांतः छत्रं तुल्याकारेण) पु०त्रः ૧ એક જાતનું જલતૃણ. ૨ એક જાતનું સ્થલતૃણ. अतिछत्रक. [એક જાતનું શાક.
अतिच्छत्रा (अतिक्रांता छत्रमाकारेण) पु० स्त्री० त्रा.
अतिजगती (अतिक्रांता जगतीं) स्त्री० ती. તે નામનો એક છંદ. [ઘણા વેગવાળું.
अतिजव (अतिशयितो जवो यस्य) त्रि० वः-वा-वं.
अतिजव (अतिशयितः जवः) पु० वःअतिशय વેગ.
अतिजागर (अतिशयितो जागरो यस्य) पु०रः એક જાતનું પંખી, નીલ કૈાંચ. [જાગવા વાળુ.
अतिजागर (") त्रि० रः-रा-रं. ઘણું
अतिडीन (अतिक्रांतं डीनं) क्ली० नं. પંખીની એક જાતની ગતિ.
अतितमाम् (अति तमप् आमु) अव्य०माम् અત્યંત.
अतितराम् (अति तरप् आमु) अव्य०राम् અત્યંત.
अतितार (आतिशयितः तारः) त्रि० रः-रा-रं. મોતી વીગેરેની અત્યંત શુદ્ધિ. [અવાજ.
अतितार (") पु० रः ઘણોજ ઉંચો
अतितीक्ष्ण (अतिशयेन तीक्ष्णः) त्रि०क्ष्णः-क्ष्णा-क्ष्णं. અત્યંત તીક્ષ્ણ.
अतितीक्ष्ण (") पु० क्ष्णः शरगवो.
अतितीव्र (अतिशयितः तीव्रः) त्रि० व्रः-व्रा-व्रं. અત્યંત તીવ્ર. [ભ્યાગત.
अतिथि (अत् इथिन्) पु० थिः પરોણો, મેમાન, અ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अतिथिपूजन (अतिथेः पूजनं) क्ली० नं अतिथिनी पूजा.
अतिदातृ (अतिशयितः दाता) पु० ता. मोटो दाता.
अतिदान (अतिशयितं दानं) क्ली० नं अत्यंत दान.
अतिदाह (अतिशयितः दाहः) पु० हः मोटी બળतरा, धणोज दाह. [विपय.
अतिदिष्ट (अतिदिश् क्त) त्रि०ष्टः-ष्टा-ष्टं. अतिदेशनो
अतिदीप्य (अति दीप् यत्) पु० प्यः लाल चित्रानुं ઝાડ. [अत्यंत दुःખે ખમાય તેવું.
अतिदुःसह (अतिशयितं दुःसहं) त्रि० हः-हा-हं.
अतिदेश (अति दिश् घञ्) पु० शः अतिदेश.
अतिधन्वन् (अत्युत्कृष्टं धनुर्यस्य) पु० न्वा. उत्कृष्ट धनुष्य वाळो. [એક છંદ.
अतिधृति (अतिक्रांता धृतिं) स्त्री० तिः ते नामनो
अतिनु (अतिक्रांतो नावं) त्रि० नुः-नुः-नु. वहाणुમાંથી उतरेल. [शब्द જુओ.
अतिनौ (अतिक्रांतो नावं) त्रि० नौः-नौः-नु. उपलो
अतिनिद्र (अति क्रांतो निद्रां) ति० द्रः-द्रा-द्रं. उंघ विनानुं. [કરવાને અયોગ્ય કાળ.
अतिनिद्र (निद्रा संप्रति न युज्यते) क्ली० द्रं. निद्रा
अतिनिद्र (अतिशयिता निद्रा यस्य) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. अत्यंत निद्रा वाळुं. [उंघ.
अतिनिद्रा (अतिशयिता निद्रा) स्त्री० द्रा. अत्यंत
अतिपतन (अति पत् ल्युट्) क्ली० नं. अतिक्रम शब्द જુओ. [नुं ઝાડ. हस्तिकंद,
अतिपत्र (अतिवृहत् पत्रं यस्य) पु० त्रः એક જાત-
अतिपथ (अतिशयितः सुंदरः पंथाः) पु० थः १ सुंदर २ मार्ग. २ सत्पथ. [उपलो शब्द જુओ.
अतिपथिन् (अतिशयितः सुंदरः पंथाः) पु० थी.
अतिपन्न (अति पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. अतिक्रांत शब्द જુओ. [प्रत्यक्ष.
अतिपरोक्ष (अतिक्रांतः परोक्षं) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं.
अतिपात (अति पत् घञ्) पु० तः अतिक्रम शब्द જુओ.

नचेदन्यकार्यातिपातः
शाकुंतलम्

अतिपातक (अतिशयितं पातकं) क्ली०कं. मोटुं पाप.
अतिपातक (अतिक्रांतः पातकं) त्रि० कः-का-कं. पुण्यशाली. [तःકાળ.
अतिप्रगे (अति प्र गै के) अव्य० गे. अत्यंत प्रा-
अतिप्रमाण (अतिशयितं प्रमाणं) क्ली० णं. १ अत्यंत प्रमाण, मोटुं प्रमाण.
अतिप्रमाण (अतिक्रांतं प्रमाणं) त्रि० णः-णा-णं. घटित होय तेथी वधारे प्रमाण वाळुं.
अतिप्रवृद्ध (अतिक्रांतं प्रवृद्धं) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. मर्यादा उपर वधेल. [अत्यंत वधेलुं.
अतिप्रवृद्ध (अतिशायितं प्रवृद्धं) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं.
अतिप्रश्न (अतिक्रम्य मर्यादां प्रश्नः) पु० श्नः मर्यादा ओળंडी करेलो प्रश्न. २ सारो उत्तर आप्या छतां ५री पुछवुं ते. [अतिशय બલવાળું.
अतिबल (अतिशयितं बलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं.
अतिबल (अतिशयितं बलं) क्ली० लं. धणुं जोर.
अतिबला (अतिशयितं बलंयस्याः) स्त्री० ला. १ रामने विश्वामित्रे आपेली એક अस्त्रविद्या. २ वनस्पति अतिબલા. [स्तंબાલક.
अतिबाल (अतिशयितः बालः) त्रि० लः-ला-लं. अ-
अतिबाला (अतिक्रांता बालं) स्त्री०ला. બેવર્ષની કન્યા
अतिब्रह्मचर्य्य (अतिक्रांतो ब्रह्मचर्य्यं) पु० र्य्यः स्त्रीनो संगभ કરનારो. બ્રહ્મચારીપણુ त्यागકરનાર.
अतिभार (अतिशयितो भारः) पु० रः अत्यंत भार वेग, " कोतिभारः समर्थानां किं दूरं व्यवसायिनाम्। को विदेशः सविद्यानां कः परः प्रियवादिनाम् " पंचतंत्रम्.
अतिभारग (अतिभारेण वेगेन गच्छति गम्डः) पु० गः બચ્ચર.
अतिभी (अति भी क्विप्) स्त्री० भीः वज्रज्वाला.
अतिभूमि (अतिशयिता भूमिः) स्त्री० मिः १ अतिमर्य्यादा. २ अधिકપણું.
अतिभूमि (भूमिं मर्य्यादामतिक्रांतः) त्रि० मिः-मिः-मि. બેહદ, હદઉપરાંતનું.
अतिभृत (अति भृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. संभાળથી-પોષેલ.
अतिभोजन (अतिशयितं भोजनं) क्ली० नं હદઉપરાંतખાવું તે, अत्यंत खावुं ते.
अतिमंगल्य (अतिमंगलाय हितं यत्) पु० ल्यः બીલીનું ઝાડ.
अतिमंगल्य (") त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. अतिमंगल જનક.
अतिमर्य्याद (अतिक्रांतो मर्य्यादां) त्रि० दः-दा-दं. १ मर्य्यादाने ओળंडीजनार. २ अत्यंत. ३ બેહદ, હદઉપરાંતનું.
अतिमर्य्याद (") अ० दं, हदઉपरांत, બેહદ.
अतिमात्र (अतिक्रांतं मात्राम्) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. अतिशय, अत्यंत.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अतिमात्र (अतिशयिता मात्रा प्रमाणमस्य) क्ली० त्रं. अतिशय, अत्यंत, " मुनिव्रतैः स्वामतिमात्रकांषिताम् " ' कुमारसंभवम् '

अतिमात्र (अतिक्रांता मात्रां प्रमाणं) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. मोटा प्रमाणवाळुं.

अतिमान (अत्यंतः मानः अभिमानः) पु० नः अतिशय अभिमान.

अतिमान (अतिक्रांतो मानं) त्रि० नः-ना-नं. प्रमाणथी अधिक.

अतिमानुष (अति क्रांतो मानुषं चरित्रं) त्रि० षः-षा-षं. १ मनुष्य अयोग्य दिव्यकर्म वगेरे. २ मनुष्य अयोग्य दिव्यरूप वीगेरे.

अतिमाय (अतिक्रांतो मायां) त्रि० यः-या-यं. मायाथी मोकळुं, मायारहित.

अतिमित्र (अत्यंतं परमं मित्रं) क्ली० त्रं परममित्र.

अतिमुक्त (अतिशयितः मुक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. निर्वाणमुक्तिवाळुं

अतिमुक्त (अतिक्रांतो मुक्तां) पु० क्तः એક જાતનुं ઝાડ. २ माधवीलता.

अतिमुक्तक (अतिमुक्त कन्) त्रि० कः-का-कं. १ निर्वाणमुक्तिवाळुं २ अतिशय छुटुं.

अतिमुक्तक (अतिमुक्त कप्) पु० कः એકજાતનुं ઝાડ. २ તાડनुंઝાડ.

अतिमृत्यु (अतिक्रांतो मृत्युं) पु० त्युः मोक्ष.

अतिमैथुन (अत्यंतं मैथुनं) क्ली० नं पोतानी शक्ति उपरांतनुं मैथुन.

अतिमोदा (अतिशयितो मोदो यस्याः) स्त्री० दा. नवमल्लिका.

अतिरक्त (अत्यंतः रक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १अत्यंत रातुं. २ બहुज अनुराग पामेल.

अतिरक्त (,,) पु० क्तः अत्यंत रातो वर्ण.

अतिरथ (अतिक्रांतो रथं रथिनं) पु० थः એક જાતनो योधो. अतिरथिन्.

अतिरसा (अतिशयितो रसो यस्याः) स्त्री० सा. वनस्पति आसन. रास्ना.

अतिराजन् (अतिशयितो पूजितो राजा) पु० जा पूज्यराजा.

अतिरिक्त (अति रिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता.-क्तं. १ खाली, शून्य. २ अधिक, अत्यंत. ३ भिन्न, अेड.

अतिरिक्त (,,) क्ली० क्तं. अधिकपणुं.

अतिरुच् (अति क्रांतो रुचं) पु० क्- ग् जनुदेश.

अतिरुच् (अतिशयिता रुक्) स्त्री० क्- ग्. अतिशयकांति.

अतिरुक्ष (अतिशयितः रुक्षः) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. अत्यंत लुખुं.

अतिरुक्ष (अतिक्रांतो रुक्षं) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. अत्यंत स्निग्ध.

अतिरूप (अतिक्रांतो रूपं) पु० पः ३५५वैत. ५२मेश्वर.

अतिरूप (अतिशयितं रूपं यस्य) त्रि० पः-पा-पं. अतिशय ३पाळुं.

अतिरूप (अतिशयितं रूपं) क्ली० पं. अत्यंतरूप.

अतिरेक (अति रिच् घञ्) पु० कः १ अधिकपणुं. २ प्रधानपणुं. ३ भेद.

अतिरेकिन् (अति रिच् णिनि) त्रि० की-किणी-कि. घणुंज अधिक.

अतिरोग (अतिशयितो रोगः) पु० गः क्षयरोग.

अतिरोग (अतिशयितो रोगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. अति रोग वाळुं

अतिरोधान (न तिरोधानं) क्ली० नं. १ तिरोधाननो अभाव. २ प्रકाश, आविर्भाव.

अतिरोमश (अतिरोमन् श) पु० शः જંगली બકरो. २ मोटो वांदरो. अतिलोमश.

अतिरोमश (,,) त्रि० शः-शा-शं. अत्यंत ३वाटां वाळुं.

अतिरोहित (न तिरोहितं) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रકाशित. २ आविर्भूत. ३ स्पष्ट.

अतिलुब्ध (अति शयितः लुब्धः) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. अत्यंत लोભीयुं

अतिलोभ (अतिशयितो लोभः) पु० भः अत्यंत लोભ.

अतिवक्तृ (अति वच् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. १ अत्यंत બोलनार. २ બहु બोलकुं.

अतिवक्र (अतिशयं वक्रं) त्रि० क्रः-क्रा-क्रं. अत्यंत वांकुं.

अतिवयस (अति क्रांतो वयः) त्रि० याः-याः-यस् धरડपणुनी अवस्थावाळुं.

अतिवर्तन (अति वृत् ल्युट्) क्ली० नं. अतिरेक शब्द જुओ.

अतिवर्तिन् (अति वृत् णिनि) त्रि० र्ती-र्तिनी-र्ति. १ अतिशय. २ अग्रग.

अतिवर्तुल (अतिशयितः वर्तुलः) पु० लः वटांणु.

अतिवर्तुल (अतिशयितः वर्तुलः) त्रि० लः-ला-लं. अत्यंत वर्तुल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अतिवाद (अति वद् घञ्) पु० दः १ બહુ બોલવું. २ કઠોર વાક્ય. ૩ અપ્રિય વચન.
अतिविकट (अतिशयितः विकटः) त्रि० टः-टा-टं. અત્યંત વિકટ.
अतिविकट (") पु० टः, દુષ્ટ હાથી.
अतिविष (अतिक्रांतो विषं) त्रि० षः-षा-षं. વિષનું અતિક્રમણ કરનાર. [કળી.
अतिविषा (अतिक्रांता विषं) स्त्री० षा અતિવખની
अतिवृत्त (अति वृत्-क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं अतिशयित. अतिक्रांत शब्द જુઓ.
अतिवृत्ति (अति वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः अतिरेक शब्द જુઓ.
अतिवृद्ध (अत्यंतवृद्धं) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. ઘણું વૃધ્ધ.
अतिवृद्धा (अत्यंतं वृद्धा) स्त्री० द्धा. १ ઘાસ વીગેરે ચાવી ન શકે એવી ગાય. અત્યંત ઘરડી.
अतिवृष्टि (अति वृष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः અત્યંત વરસાદ.
अतिवेगित (अति वेग इनच्) त्रि० तः-ता-तं જેને વેગ અત્યંત થયો હોય છે તે.
अतिवेल (अतिक्रांतो वेलां) त्रि० लः-ला-लं. १ મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કરનાર. २ દરીયા વિગેરેનો કાંઠો ઉતરી જનાર. ૩ વેળા વટનાર.
अतिवेल (") अव्य० लं અતિશય.
अतिव्यथा (अतिशयिता व्यथा) स्त्री० था. અત્યંત પીડા. अतिव्यथन.
अतिव्यय (अतिशयितो व्ययः) पु. यः અત્યંત ખર્ચ.
अतिव्याप्ति (अति विआप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः લક્ષણનું અલક્ષ્યને લાગું પડવું.
अतिशक्करि (अतिक्रांता शक्करीं) स्त्री० री. તે નામનું એક વૃત્ત. [ત્યંત શક્તિ.
अतिशक्ति (अतिशयिता शक्तिः) स्त्री० क्तिः અ-
अतिशक्ति (अतिशयिता शक्तिर्यस्य) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति. અત્યંત શક્તિ વાળું.
अतिशक्ति (अतिक्रांतः शक्तिम्) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति. શક્તિનું અતિક્રમણ કરનાર.
अतिशय (अति शीङ् अच्) पु० यः અધિકપણું, અતિરેક. [અધિક.
अतिशय (अतिशय अच्) त्रि० यः-या-यं, ઘણું,
अतिशय (") अव्य० यं. ઘણું, બહુ.
अतिशयन (अति शीङ् ल्युट्) क्ली० नं. અધિકપણું, અતિશયપણું.
अतिशयित (अति शीङ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ અધિક. २ अतिक्रांत शब्द જુઓ.
अतिशयिन् (अति शीङ् णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. अतिशय.
अतिशयोक्ति (अतिशयेन उक्तिर्यत्र) स्त्री० क्तिः તે નામનો એક અર્થાલંકાર.
अतिशयोक्ति (अतिशयेन उक्तिः) स्त्री० क्तिः અતિશય બોલવું.
अतिशायन (अति शीङ् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ અધિકપણું. २ પ્રકર્ષ.
अतिशीत (अतिशयितं शीतं) क्ली० तं. ઘણું ટાઢપણું. [ટાઢું.
अतिशीत (अत्यंतं शीतं) त्रि० तः-ता-तं. અત્યંત
अतिशेष (अति शिष् घञ्) पु० षः થોડો બાકી રહેલભાગ.
अतिशोभन (अति शुभ् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. १ અત્યંત શોભાવાળું. २ શ્રેષ્ઠ. [સંધરો.
अतिसंचय (अतिशयितः संचयः) पु० यः મોટો
अतिसंधं (अतिक्रांतः संधां) त्रि० धः-धा-धं. १ સંધાન વિનાનું. મર્યાદાવટીજનાર.
अतिसंधान (अति सं धा-ल्युट्) क्ली० नं. १ જુઠાઇ, જુઠાણું. २ દગો, કપટ ઠગાઇ.
अतिसंधेय (अति सम् धा) त्रि० यः-या-यं. १ મુશ્કેલાઇથી જેનું સંધાન થાય તે. २ દુઃખેકરી જેનો સંયોગ થાય તે.
अतिसर (अति सृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ વટીનેજનાર. २ અગ્રેજનાર.
अतिसर्ग (अति सृज् घञ्) पु० र्गः १ દાન. २ "મરજીમુજબ કર" એ પ્રમાણે અનુજ્ઞા આપવી તે.
अतिसर्ग (अतिक्रांतः सर्गं) त्रि० र्गः-र्गा-र्गं. १ મુક્ત. २ નિત્ય.
अतिसर्जन (अति सृज् ल्युट्) क्ली० नं. १ દાન. २ અતિશયદાન. ૩ વધ, મારીનાખવું. ४ વિપ્રલંભ.
अतिसर्व (अतिक्रांतः सर्वान्) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. સર્વને વટનાર, સર્વાતીત. [ભનું એક વ્રત.
अतिसांतपन (अतिक्रांतं सांतपनं) क्ली० नं. તે નામ
अतिसाम्य (अत्यंतं साम्यं) क्ली० म्यं. અત્યંત સમપણું. [म्या. જેહીમધ.
अतिसाम्या (अत्यंतं साम्यं मधुनाऽस्याः) स्त्री०
अतिसार (अति सृ णिच् अच्) पु० रः અતિસાર રોગ. અતિસાર.
अतिसारकिन् (अतिसार कुक् इनि) त्रि० की-किनी-कि. અતિસારના દર્દવાળું, અતિસારિન્.
अतिसृज्य (अति सृज् कपम्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं, १ ત્યજવાલાયક. २ સરજવા યોગ્ય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अतिसृष्ट (अति सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ आपेल, दीधेल. २ प्रेरित. ३ सर्जेल.
अतिसौरभ (अतिशयितं सौरभमस्य) पु० भः એક જાતનो ओंगो.
अतिसौरभ (अतिशयितं सौरभं-यस्य) त्रि० भः-भा-भं. अत्यंत ખુશબોદાર. [ખુશબો.
अतिसौरभ (अत्यंतं सौरभं) क्ली०भं. अत्यंत
अतिसौहित्य (अत्यंतं सौहित्यं) क्ली० त्यं. अत्यंत तृप्ति.
अतिस्तुति (अति स्तु क्तिन्) स्त्री० तिः गुणु नहि छतां गुणु गाइ वખाणु કरवां ते.
अतिस्फिर (अति शयितः स्फिरः) त्रि० रः-रा-रं १ अत्यंत स्थूलतावाणुं २ अतिशय वृद्ध.
अतिहसित (अति हस् क्त) क्ली० तं. ઉંચેथी ताणीने हसवुं ते. [જુओ.
आतिहास (अति हस् घञ्) नु० सः ઊपलो शब्द
अतीक्ष्ण (न तीक्ष्णः) त्रि० क्ष्णः-क्ष्णा-क्ष्णं. तीक्ष्णु नहि ते.
अतीत (अति इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. समाप्त थयेल. २ भूत थयेल. ३ गयेल. ४ अतिक्रांत शब्द જુओ.
अतींद्र (अतिक्रांतं इंद्रं गुणैः) पु०. द्रः विष्णु.
अतींद्रिय (अतिक्रांतमिन्द्रियं) त्रि० यः- या-यं. १ इंद्रियना विषयमां न आवे तेवुं, બ્રહ્મ वीगेरे. २ अप्रत्यक्ष.
अतीव (अति इव) अव्य० व. घणुंज, બहुज.
अतुंग (न तुंगः) त्रि० गः-गा-गं. ઉंचुं नहीं ते.
अतुल (नास्ति तुला शुभ्रपुष्पमस्य) पु० लः, तલसनुं ઝाड.
अतुल (नास्ति तुला यस्य) त्रि० लः-ला-लं. જेनो तोल न थई शके तेवुं પરાક્રम वीगेरे, પુष्कળ.
अतुल्य (न तुल्यः) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. १ तुल्य नही ते. २ असमान.
अतुष (नास्ति तुषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. ખांડवा वीगेरेथी छोतरां विनानुं કरेल धान्य वीगेरे.
अतुहिनरश्मि (नतुहिनः रश्मिर्यस्य) पु० श्मिः सूर्य. [કिरण.
अतुहिनरश्मि (नतुहिनः रश्मिः) पु० श्मिः ઉनां
अतृप्त (न तृप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. अतृप्त.
अतृप्ति (न तृप्तिः) स्त्री० प्तिः तृप्तिनो अभाव, संतोषनो अभाव.
अतृप्ति (नास्ति तृप्तिर्यस्य) त्रि० प्तिः-प्तिः-प्ति तृप्ति विनानुं, संतोष विनानुं.
अतेजस् (न तेजः) क्ली० जः १ तेજनो अभाव, २ अंधारुं. ३ छाया.
अतेजस् (नास्ति तेजो यस्य) त्रि० जाः-जाः-जः तेજविनानुं. अतेजस्क. [तेજस्वि नहीं ते.
अतेजस्विन् (न तेजस्वी) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि.
अत्क (अत् कत्) क्ली० त्कं शरीरनो अवयव.
अत्क (,,) पुः त्कः मुशाફर, वटेमार्गु.
अत्ता (अत् तक्) स्त्री० त्ता. १ मा. २ मोटी બेन. ३ मोटी भाशी. [બहेन. अत्तिका, अंतिका.
अत्ति (अत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः नाटकनी भाषामां मोटी
अत्तृ (अद् तृच्) पु० त्ता. પરमेश्वर.
अत्तृ (,,) त्रि० त्ता-त्री-त्तृ. ખानार.
अत्तु (अत् नु) पु० त्नुः १ वा,पवन.२ मुसाફर, वटेमार्गु.
अत्य (अत् यत्) पु० त्यः જલदी જनार घोडो.
अत्यग्निष्टोम (अतिक्रांतो ऽग्निष्टोमं) पु० मः ते नामनो એક यज्ञ. [न गાનारो हाथी.
अत्यंकुश (अतिक्रांतः अंकुशं) पु० शः अंकुशने
अत्यंगुल (अतिक्रांतः अंगुलिं अच्) त्रि० लः-ला-लं आंगળना प्रमाणथी अधिक. [तજवा लायक.
अत्यजनीय (न त्यजनीयं) त्रि० यः-या-यं. न
अत्यध्वन् (अतिक्रांतः अध्वानं) त्रि० ध्वा-ध्वा-ध्वं. मार्गने वटनार.
अत्यध्वन् (अति अध्वन्) पु० ध्वा. सारो रस्तो.
अत्यंत (अतिक्रांतः अंतं) अव्य० तं. अत्यंत.
अत्यंत (अतिक्रांतः अंतं) त्रि० तः-ता-तं. अतिशय, घणुंज. [घणा क्रोधवाणु.
अत्यंतकोपन (अत्यंत कुप् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं.
अत्यंतगामिन् (अत्यंत गम् णिनि)त्रि० मी-मिनी-मि. अत्यंत જनार, બहुજनार.
अत्यंतसुकुमार (अत्यंतं सुकुमारः) पु० रः કांग.
अत्यंताभाव (अत्यंतः अभावः) पु० वः अत्यंताभाव. [प्रसिद्ध ते नामनो એક अभाव.
अत्यंताभाव (अंतमतिक्रांतः अभावः) न्यायशास्त्र
अत्यंतिक (अत्यंतं अंतिकं) अव्य० कं. अत्यंत पासे. [पासेनुं.
अत्यंतिक (,,) त्रि० कः-का-कं. अत्यंत
अत्यंतिक (अत्यंत कठन्) त्रि० कः-का-कं. १ अतिशय गमन કरनार. २ यंत्रणाथी જनार लक्ष्मी विगेरे. [જुओ.
अत्यंतीन (अत्यंत ख) त्रि० नः-ना-नं. ઉपलो शब्द
अत्यम्ल (अतिशयितः अम्लः) त्रि० म्लः-म्ला-म्लं. घणुंज ખाटुं. [ઝाड. २ બहुખाटापणुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अत्यम्ल (,,) पु० म्लः १ એકજાતનું
अत्यम्ला (अतशयिता अम्ला) स्त्री० म्ला. એકજાતનું રાની બીજોરૂ અત્યમ્લપર્ણી.
अत्यय (अति इण् अच्) पु० यः १ વિનાશ. ૨ અભાવ. ૩ અતિક્રમ. ૪ ઓળંડીને જવું. ૫ દોષ. ૬ ગુન્હો. ૭ સીજ્યા.
अत्यर्थ (अतिक्रांतमर्थं) अव्य० र्थं. ઘણું જ, અતિશય.
अत्यर्थ (,,) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. ઘણું જ, અતિશય. [અત્યંત થોડું.
अत्यल्प (अतिशयितः अल्पः) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं.
अत्यशन (अतिशयितमशनं) क्ली० नं. અતિભોજન શબ્દ જુઓ. [એક છંદ.
अत्यष्टि (अतिक्रांता अष्टिं) स्त्री० ष्टिः તે નામનો
अत्याकार (अतिशयेन आकारः) पु० रः તિરસ્કાર.
अत्याकार (अतिशयितः आकारः) पु० रः મોટો આકાર.
अत्याग (न त्यागः) पु० गः ત્યાગનો. અભાવ.
अत्यागिन् (न त्यागी) त्रि० गी-गिनी-गि. ત્યાગી નહિતે.
अत्याचार (अति आ चर् घञ्) पु० रः १ અનુચિત આચરણ. ૨ ઘણું આચરણ. ૩ આચરણને વટી જવું તે.
अत्याज्य (न त्याज्यं) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. અત્યજનીય શબ્દ જુઓ. [લેવું.
अत्यादान (अतिशयितमादानं) क्ली० नं. ઘણું જ
अत्याधान (अति आ धा ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઉપર સ્થાપવું. ૨ સંબંધ. ૩ અતિક્રમણ. ૪ મોટાને મુંકી અગ્નિનું આધાન કરવું.
अत्याल (अति आ अल् अच्) पु० लः ચીત્રો.
अत्याशा (अतिशयिता आशा) स्त्री० शा. ૧ ઘણી-જ આશા ૨ ગેરવ્યાજબી આશા.
अत्याश्रम (अतिक्रांतः आश्रमं) त्रि० मः-मा-मं. સર્વે આશ્રમને ત્યાગ કરનાર. अत्याश्रमिन्.
अत्याहार (अतिशयित आहारः) पु० रः. અત્યંત આહાર.
अत्याहित (अति आ धाक्त) क्ली० तं, અત્યંત બીક, પ્રાણની હાનિની શંકા જેમાં થાય છે એવો અનર્થ.
अत्युक्ति (अति वच् क्तिन्) स्त्री० क्तिः ૧ અત્યંત બોલવું. ૨ અતિશયોક્તિ. ૩ અવગુણી કે જડનું ગુણી કહી વર્ણન કરવું તે.
अत्युक्था (अति वच् उक्था) स्त्री० क्था. તે નામનો એક છંદ. अत्युक्ता.
अत्युच्छ्रित (अत्यंतमुच्छ्रितः) त्रि० तः-ता-तं. અત્યંત ઉચું ૨ ઘણું પાસે પાસેનું. [ત ઉચ.
अत्युत्कट (अत्यंत उत्कटः) त्रि० टः-टा-टं. અત્યંત ઉત્કટ.
अत्युत्कृष्ट (अत्यंत उत्कृष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ.
अत्यूह (अति ऊह् अच्) पु० हः એકજાતનું પંખી.
अत्यूह (अतिशयितः ऊहः) पु० हः અત્યંત તર્ક.
अत्यूहा (" टाप्) स्त्री० हा. નીલિકા શબ્દ જુઓ. [માં, એમાં.
अत्र (इदम् एतत् वा त्रल्) अव्य० त्र. અહીં, આ-
अत्र (न त्रायते केनापि नञ् त्रै क) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. કોઇથી જેનું રક્ષણ ન થાય તે. [એશરમ.
अत्रप (नास्ति त्रपा यस्य) त्रि० पः-पा-पं. નિર્લજ્જ,
अत्रपा (नत्रपा) स्त्री० पा. શરમનો અભાવ.
अत्रभवत् (अत्र भू तृच्) त्रि० वान्-वती-वत्. માન્ય, પૂજ્ય, આપ સાહેબ.
अत्रस्त (न त्रस्तः) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. ૧ બીનેલ નહિ તે. ૨ ત્રાસ વિનાનું. ૩ ત્રાસોપાધિ રહિત.
अत्रास (नास्ति त्रासो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. ત્રાસ વિનાનું.
अत्रास (न त्रासः) पु सः બીકનો અભાવ.
अत्रि (अद् त्रिन्) पु० त्रिः તે નામનો એક મુનિ.
अत्रिजात (अत्रेर्नेत्राजातः) पु० तः ૧ ચંદ્ર. ૨ કપુર. अत्रिपुत्र, अत्रिदृग्ज.
अत्रिन् (अद् त्रिन्) पु० त्री. अत्रिमुनि.
अत्वरा (न त्वरा) स्त्री० रा. ત્વરાનો અભાવ.
अत्सरूक (नास्ति त्सरुरिव मुष्टीवंधनस्थानं यस्य) पु० कः એક જાતનું યજ્ઞીય પાત્ર
अथ (अर्थ ड-रलोपः) अव्य० थ આરંભ, મંગલ, આનંતર્ય, પ્રકરણ, વિકલ્પ, પ્રશ્ન, અને પક્ષાંતર બતાવનાર. अथ प्रजानामधिपः प्रभाते रघुवंशम्
अथकिम् (अथ किम्) अव्य० किम्. સ્વીકાર બતાવનાર અવ્યય, હા.
अथर्वण (अथर्वन् अच्) पु० णः शिव
अथर्वणि (अथर्वणि कुशलः इञ्) पु० णिः. अथर्वन् वेदमां હુશીયાર વિપ્ર. [એક મુનિ.
अथर्वन् (अथ अर्व अनिप्) पु० र्वा. તે નામનો
अथर्वन् (") क्ली० र्व. તે નામનો એક વેદ. [વેદ જાણનાર.
अथर्वविद् (अथर्व वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द् अथ-
अथवा (अथ वा) अव्य० वा. અથવા.
अथो (अर्थ् डो) अव्य० थो. अथ शब्द જુઓ.
अद् (भ्वा. पर० सेट्) अंदति. બાંધવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अद् (अदादि० पर० सेट्) अत्ति ખાવું.
अदंष्ट्र (नास्ति दंष्ट्रा यस्य) त्रि० ष्ट्रः-ष्ट्रा-ष्ट्रं. દાઢ વિનાનું.
अदक्ष (न दक्षः) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. ડાહ્યું નહીં તે.
अदक्षिण (न दक्षिणः) त्रि० णः-णा-णं જેને યજ્ઞ કીધેરેમાં દક્ષિણા ન આપાય તે.
अदग्ध (न दग्धः) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. નહિ બળેલ.
अदंड्य (न दंड्यः) त्रि० ड्यः ड्या-ड्यं. નદંડવા લાયક, अदंडनीय. [પેલ.
अदत्त (न दत्तः दा-क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं નહિ આ-
अदत्ता (न दत्ता) स्त्री० त्ता. વેવિશાળ જેનું કર્યું નથી તેવી કન્યા.
अदन (अद् ल्युट्) क्ली० नं, ખાવું, ખોરાક.
अदनीय (अद् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ખાવા લાયક. [આદિત્ય. अदंतक.
अदंत (नास्ति दंतो यस्य) पु० तः તે નામનો એક
अदंत (,,) त्रि० तः-ता-तं. દાંત વિનાનું.
अदंतक (नास्ति दंतो यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अदभ्र (न दभ्रं) त्रि० भ्रः-भ्रा-भ्रं થોડું નહીં તે.
' अदभ्रदर्भासधिशय्य स स्थलीम् ' भारविः
अदंभ (न दंभः) पु० भः દંભનો અભાવ.
अदंभ (नास्ति दंभोयस्य) त्रि० भः-भा-भं દંભવિ-નાનું.
अदम्य (न दम्यतेस्मौ) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. ન પા-ળી શકાય તેવું વાછરું, પાડું વીગેરે.
अदर्शन (न दर्शनं) क्ली० नं १ દર્શનનો અભાવ. २ લોપ. ३ વિનાશ. अदर्शनं लोपः
पाणिनिः
अदल (नास्ति दलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं, પાંદડા વિનાનું. [નાનું.
अदल (नास्ति दलो यस्य) पु० लः ખંડ વિ-
अदल (नास्ति दलं यस्य) पु० लः એક જાતનું ઝાડ. [કુંવાર.
अदला (नास्ति दलमस्याः) स्त्री० ला. એક જાતની
अदस् (न दस् क्विप्) त्रि० असौ-असौ-अदः આ,એ.
अदातृ (न दातृ) त्रि० ता-त्री-तृ, १ ન આપનાર. २ દાતા નહિતે.
अदान (नास्ति दानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ દાન વિનાનું २ મદજલ વિનાનું.
अदान (न दानं) क्ली० नं. દાનનો અભાવ.
अदांत (न दांतः) त्रि० तः-ता-तं. १ ઇંદ્રિયદમન નહિ કરનાર. २ આવનીત.
अदाय (नास्ति दायो यस्य) त्रि० यः-या-यं. વારસો લેવાને અયોગ્ય. [હિતે.
अदायाद (न दायादः) त्रि० दः-दा-दं. વારસ ન-
अदायिक (न दायिक) त्रि० कः-का-कं. १ વારસ વિનાનું ધન વીગેરે. २ વારસાસંબંધી નહિતે.
अदाह्य (न दाह्य) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. ન બાળવા લાયક. [२ વાણી.
अदिति (नञ् दी क्तिन्) स्त्री० तिः १ પૃથ્વી.
अदिति (न दितिः दनुजमाता) स्त्री० तिः દેવની મા.
अदितिज (अदिति जन् ड) पु० जः દેવ.
अदितिनंदन (अदितेः नंदनः) पु० नः ઉપલો શ-બ્દ જુઓ. [નહિતે.
अदीन (न दीनः) त्रि० नः-ना-नं, દીન નહિતે, રાંક
अदुष्ट (न दुष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. દુષ્ટ નહિતે, દોષ રહિત. [२ દોષ વિનાનું.
अदुषित (न दुषितं) त्रि०तः-ता-तं. १ દુષિત નહિ તે.
अदृश (नास्ति दृगस्य) त्रि० क्-ग्. આંખવિનાનું, આંધળું.
अदृश्य (न दृश्यं) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. १ દૃશ્ય નહિ તે. २ જોવા લાયક નહિ તે, ન જોઇ શકાય એવું.
अदृष्ट (न दृष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ન જોયેલ, ન દેખેલ.
अदृष्ट (,,) क्ली० ष्टं ભાગ્ય, નશીબ કર્મ.
अदृष्टपूर्व (न दृष्टपूर्वं) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. અગાઉ ન જોયેલ તે, નવું.
अदृष्टि (नञ् दृश् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ ક્રૂરદૃષ્ટિ. २ ક્રોધ વીગેરેથી વાંકી નજર. ३ દૃષ્ટિનો અભાવ.
अदृष्टिका (अदृष्टिः कन्) स्त्री० का. કડવી નજર.
अदेय (न देयं) त्रि० यः-या-यं. ન દેવાલાયક, ન આપવા યોગ્ય. [दान.
अदेयदान (न देयं दानं) क्ली० नं. ન આપવાયોગ્ય
अदेश (अपकृष्टः देशः) पु० शः १ નિંદેલ દેશ, २ અયોગ્ય દેશ.
अदैव (दैवं नास्ति यत्र) क्ली० वं. वैश्वदेविक श्राद्ध વિનાનું નિત્ય શ્રાદ્ધ. अदैविक.
अदैव (नास्ति दैवं यस्य) त्रि० वः-वा-वं, ભાગ્ય વિનાનું, અભાગીયું.
अदोष (न दोषः) पु० षः દોષનો અભાવ.
अदोष (नास्ति दोषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं દોષ વિનાનું
अदग (अद् गन्) क्ली० गं. પુરોડાશ.
अद्धा (अत् धा क्विप्) अव्य० द्धा. १ ખરે, સાચે, २ યથાર્થ. ३ અતિશય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अद्भुत (अत् भा डुतच्) क्ली० तं. अद्भुतरस. अद्भुतपणुं.

अद्भुत (,,) त्रि० तः-ता-तं. अद्भुत.

अद्भुतस्वन (अद्भुतः स्वनो यस्य) पु० नः महादेव.

अद्यानि (अद् मनिन्) पु० निः अग्नि.

अद्यर (अद् क्मरच्) त्रि० रः-रा-रं. खावडुं, अकरांतीयुं.

अद्य (अस्मिन्नहनि) अव्य० द्य. आज.

अद्य श्वोवा कुसुमधनुषो यौवराज्याभिषेकः

अद्यतन (अद्य ट्यु तुटच्) त्रि० नः-ना-नं. आजहोनार, आजनुं, आजसंबंधी.

अद्यतन (,,) पु० नः १ सूर्योदयथी ते सूर्यास्त सुधीनो अरसो. २ એક અડધી रातथी ते બીજી અડધી रात सुधीनो अरसो.

अद्यत्व (अद्य त्व) क्ली० त्वं. आजपणुं.

अद्यश्वीना (अद्य श्वस् ख टाप्) स्त्री० ना. पीयावानी तैयारीमां आवेली गाय विगेरे.

अद्यापि (अद्य अपि) अव्य० पि. हजुपण.

अद्रव (न द्रवः) पु० वः द्रवनो अभाव.

अद्रव (न द्रवः यस्य) त्रि०वः-वा-वं. द्रवविनानुं, द्रवशून्य.

अद्रव्य (अप्रशस्तं द्रव्यं) क्ली० व्यं १ खराब पदार्थ. २ खराब द्रव्य. ३ अयोग्य पदार्थ. " नाद्रव्यनिहिता काचित् क्रिया फलवती भवेत् "

अद्रि (अद् क्रि) पु० द्रिः १ पर्वत. २ पर्वतनो पथ्थर. ३ वृक्ष. ४ मेघ. ५ सूर्य. ६ એકજातनुं परिभाण. [शब्द જુओ.

अद्रिकर्णी (अद्रि कर्ण ङीप्) स्त्री० र्णी. अपराजिता.

अद्रिकील (अद्रेः सुमेरोः कील इव) पु० लः विष्कुंभपर्वत. [पृथ्वी.

अद्रिकीला (अद्रयः कीला इव यस्याः) स्त्री० ला.

अद्रिज (अद्रौजायते जन् ड) क्ली० जं. १ गेरु. २ शिलाजतु, शीलाજीत. [पेदा थनार.

अद्रिज (,,) त्रि० जः-जा-जं. पर्वतमां

अद्रिजा (अद्रि जन् ड टाप्) स्त्री० जा पार्वती. अद्रिसुता, अद्रिपुत्री, अद्रिनंदिनी. [भिद्.

अद्रिद्विष् (अद्रि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. इंद्र. अद्रि-

अद्रिद्रोणि (अद्रेः द्रोणि रिव) स्त्री० णिः पर्वतनी नदी.

अद्रिपति (अद्रीणां पतिः) पु० तिः हिमालय.

अद्रिभू (अद्रिभू क्विप्) त्रि० भूः-भूः-भु. पहाडी, पर्वतमां होनार. [जिता शब्द જુओ.

अद्रिभू (,,) स्त्री० भूः पार्वती अपरा-

अद्रिराज् (अद्रिषु राजते राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. हिमालय. [शब्द જુओ.

अद्रिराज (अद्रीणां राजा टच्) पु० जः उपरो

अद्रिशृंग (अद्रेः शृंगः) पु० गः पर्वतनी टोच.

अद्रिसार (अद्रेः सार इव) पु० रः लोहुं, लोखंड.

अद्रिसारमय (अद्रिसारात्मकः) त्रि० यः-या-यं. अत्यंत कठण.

अद्रीश (अद्रीणां अद्रेर्वाईशः) १ हिमालय. २ शिव.

अद्रोह (न द्रोहः) पु० हः द्रोहनो अभाव. [हित.

अद्रोहिन् (न द्रोही) त्रि० ही-हिणी-हि. द्रोही न-

अद्वय (न द्वयं) क्ली० यं. बेपणानो अभाव.

अद्वय (नास्ति द्वयं द्वित्वं तज्ज्ञानं वा यस्य) त्रि० यः-या-यं सर्वात्मपणावडे आत्माने जाणनार, જીव अने आत्मानी એકता जाणनारो.

अद्वय (अद्वय अच्) पु० यः બૌધ્ધ. [२ બૌધ્ધ.

अद्वयवादिन् (अद्वय वद् णिनि) पु० दी १ वेदांति.

अद्वार (निंदितं द्वारं) क्ली० रं पेसवाने अयोग्य गुप्तद्वार.

अद्वार (नास्ति द्वारं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ द्वार विनानुं. २ उपायवगरनुं, निरुपाय. ३ अगम्य, ४ न पेशी शकाय तेवुं, मुश्केलीथी पेसाय तेवुं.

अद्वितीय (न द्वितीयं यस्य) त्रि० यः-या-यं. १ એકलुं, બીजवगरनुं. २ असहचर.

अद्वितीय (,,) क्ली० यं केवल ब्रह्म.

अद्वेष (न द्वेषः) पु० षः द्वेषनो अभाव.

अद्वेष (नास्ति द्वेषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. द्वेष विनानुं.

अद्वैत (न द्वैतं) क्ली० तं अभेद (बेपणा)नो अभाव.

अद्वैत (नास्ति द्वैतं भेदो यस्य) त्रि० तः-ता-त. भेद रहित ब्रह्म वीगेरे.

अद्वैत (,,) क्ली० तं. ब्रह्म.

अद्वैतवादिन् (अद्वैत वद् णिनि) पु० दी. वेदांती.

अधःकाय (अधः अधरं कायस्य) पु० यः शरीरनो नीचलो भाग. [करवुं. २ तिरस्कार. ३ नीचे करवुं.

अधःकार (अधः तस्य कारः) पु० रः १ न्यून

अधःकृत (अधः कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नीचे नांखेल. २ तिरस्कारेल. [हेठेल.

अधःक्षिप्त (अधः क्षिप्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. नीचे

अधःपतित (अधस् पत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. नीचे पडेल. [जमीन उपर सुवुं ते अधश्शया.

अधःशय्या (अधोवर्तिनी शय्या) स्त्री० य्या. नीचे

अधःस्थ (अधः तिष्ठति स्था क) त्रि०स्थः-स्था-स्थं

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नीचे रहेनार. [नुं, दरिद्र.
अधन (नास्ति धनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. धनविना-
अधम (अव् पालने अम धादेशः) त्रि० मः-मा-मं. १ नीच. २ हलकुं. ३ हीणुं. [पणुं. अधमत्व.
अधमता (अधमस्य भावः तल्) स्त्री० ता, अधम-
अधमभृतक (अधम भृ क्त कन्) पु० कः भार वहेनारो भणुर. [त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ऋणदार, देवादार.
अधमर्ण (ऋणं अवश्यं देयं तत् अधमं शोध्यं यस्य)
अधमर्णिक (अधमर्ण ठन्) त्रि० कः-का-कं उपलो शब्द जुओ. [ऋणदार, देवादार.
अधमर्णिन् (अधमर्ण इनि) त्रि० र्णी-र्णिनी-र्णि.
अधमांग (अधमं अंगं) क्ली० गं पग. चरण.
अधमार्ध (अधमं अर्धं) क्ली० र्धं. नाभिनी नीचेनो भाग.
अधमार्द्ध (अधमार्धे भवः यत्) त्रि० र्द्धः-र्द्धी-र्द्धं. नाभिना नीचे नाभांगमां होनार.
अधर (न धृ अच्) पु० रः होठ, नीचेनो होठ.
अधर (न धृ धः) पु० क्ली० रः-रं. स्मर मंदिर, योनि. [२ हलकुं, नीच.
अधर (न धरः) त्रि० रः-रा-रं. १ तळेनुं, नीचेनुं.
अधरतस् (अधर तसिल्) अव्य० तः नीचे, तळे.
अधरमर (अधरस्य मध्विव) क्ली० धु होठनो रस.
अधरा (न धरा) स्त्री० रा. नीचेनी.
अधरामृत (अधर अमृतं) स्त्री० तं. होठनुं अमृत.
अधरीकृत (अधर च्वि कृक्त) त्रि० तः-ता-तं हलकुं करेल [तिरस्कारेल.
अधरीण (अधर ख) त्रि० णः-णा-णं. धिक्कारेल,
अधरेण (अधर एनप्) अव्य० ण. नीचे, तळे.
अधरेद्युस् (अधर ए द्युस्) अव्य० द्युः आवती काले.
अधरोत्तर (अधरंच उत्तरंच) त्रि० रः-रा-रं. १ ऊंचु नीचुं, २ न्यून अधिक.
अधर्म (न धर्मः) पु० र्मः अधर्म.
अधर्म (न धर्मो अस्य) त्रि० र्मः-र्मा-र्मं. अधर्मी.
अधर्मचारिन् (अधर्मं चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. आधर्मनुं आचरण करनार. [अधर्मत्व-
अधर्मता (अधर्म भावेः तल्) स्त्री० ता. अधर्मीपणुं
अधर्मन् (नास्ति धर्मो यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्मं. १ अधर्मी. २ क्षीणपुण्य. [अधर्मवाळुं.
अधर्ममय. (अधर्म मयट्) त्रि० यः-या-यं. घणुं
अधर्मात्मन् (अधर्मप्रधानः आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म अधर्मी. [पापी.
अधर्मिन् (अधर्म इनि) द्वि० र्मी-र्मिणी-र्मि. अधर्मी,
अधर्मिष्ठ (अधर्मिन् इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अत्यंत पापी. [पापना हितनुं, धर्मना हितनुं नहि ते.
अधर्म्य (न धर्माय हितं यत्) त्रि० र्म्यः-र्म्या-र्म्यं.
अधवा (नास्ति धवो यस्याः) स्त्री० वा. रांडीरांड, विधवा.
अधश्चर (अधस् चर् अच्) पु० रः चोर.
अधश्चर (") त्रि० रः-रा-रं. नीचे जनारः
अधश्चौर (अधस् चुर अच् अण्) पु० रः. धर फाडी चोरी करनारो. [धोधाम विसारि सर्वतः माघः
अधस् (अधर् असि) अव्य० धः नीचे तळे. पतत्य.
अधस्तन (अधस् ल्यु तुट्) त्रि० नः-ना-नं. नीचे होनार, तळे होनार. [ज नीचे.
अधस्तमाम् (अधस् तमप् आमु) अव्य० माम् घणुं-
अधस्तराम (अधस् तरप् आमु) अव्य० राम् घणुं नीचे. [तळे.
अधस्तात् (अधर् अस्ताति) अव्य० स्तात्. नीचे,
अधामार्गव (अधा मार्ग वा क) पु०वः अधाडो.
अधार्मिक (न धार्मिकः) त्रि० कः-का-कं. अधर्मी. आधर्मिक.
अधि (न धा कि) अव्य० धि. ईश्वरपणुं, अधिकार, स्वपणुं, अतिशयपणुं, अने अधिकपणुं बतावनार उपसर्ग.
अधि (अ धा कि) पु० धिः मननी पीडा. आधिः
आधिक (अधिकन्) त्रि० कः-का-कं. अधिक, वधारे.
अधिकतम (अधिक तमप्) त्रि० मः-मा-मं. अत्यंत प्रसिद्ध. [अधिक.
अधिकतर (अधिक तरप्) त्रि० रः-रा-रं. मोटु,
अधिकतम (अधिक तमप्) त्रि० मः-मा-मं. अत्यंत अधिक. [कपणुं,
अधिकता (अधिकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अधि-
आधिकत्व (" त्व) क्ली० त्वं उपलो शब्द जुओ आधिक्य. [पुरुषोत्तमभास.
अधिकमास (अधिको मासः) पु० सः मलमास
अधिकरण (अधि कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ आधार, २ व्याकरणप्रसिद्ध कर्तृकर्मद्वारा क्रियाश्रय एक कारक, ३ मीमांसा शास्त्र प्रसिद्ध विषय संशय पूर्वपक्ष सिद्धांत अने निर्णय एवा पंचांग वाक्यनो समुदाय ४ हक. अधिकार. [चेरी, ओफीस, कोर्ट.
अधिकरणमंडप (अधिकर्णार्थं मंडपः) पु० पः कचे-
अधिकरणिक (अधिकरण कन्) पु० कः न्यायाधीश. आधिकरणिक.
अधिकर्मन् (अधिकं कर्म यस्य) त्रि० र्मः-र्मा-र्म. १ अधिक कामवाळुं. २ अधिकारवाळुं.
अधिकर्मिक (अधि कर्म कन्) पु० कः वेपारी पा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सेथी जकात लेनार अधिकारी, हट्टाध्यक्ष.
अधिकांग (अधिकं अंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. अधिक अंगवाळुं
अधिकांग (अधिकमंगात्) क्ली० गं. अधिक अंग.
अधिकांग (अधिकमंगात्) क्ली० गं. अख्तर पहेरनार योध्धो अख्तरने मजबुत करवाने छातीओ पट्टो बांधेछे ते.
अधिकार (अधि कृ घञ्) पु० रः १ आरंभ. २ हक. ३ भालेखी. ४ ५२ज. धर्म. ५ अधिकार.
अधिकारिता (आधिकारिणो भावः तल्) स्त्री० ता अधिकारीपणुं. [उपलो शब्द जुओ.
अधिकारित्व (अधिकारिणो भावः त्व) क्ली० त्वं.
अधिकारिन् (आधि कृ णिनि) त्रि० री- रिणी- रि. अधिकारी. [अभिलाष.
आधिकाम (आधिकः कामः) पु० मः अत्यंत
अधिकाम (अधिकः कामः यस्य) त्रि० मः-मा-मं. अत्यंत अभिलाषवाळुं [गेरे जोनार अध्यक्ष.
अधिकृत (अधि कृ क्त) पु० तः ખર્च ઉપજ वी-
अधिकृत (") त्रि० तः-ता-तं. १ अधिकार आपेल. २ हरकोइ काम उपर नीमेल. ३ स्वामी पणा वाळुं.
अधिकृति (अधि कृ क्तिन्) स्त्री० तिः अधिकार.
अधिक्रम (अधि क्रम् घञ्) पु० मः आरोहण.
अधिक्रमण (अधि क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ.
अधिक्षिप्त (अधि क्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ फेंकेल. २ प्रेरेल. ३ तिरस्कारेल. ४ स्थापेल. ५ निंदेल.
अधिक्षेप (अधि क्षिप् घञ्) पु० पः १ प्रेरण. २ तिरस्कार. ३ स्थापवुं.
अधिगत (अधि गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं १ मेळवेल. २पामेल. ३ जाणेल. 'अधिगतसकलकलाकलापकम्' कादंबरी.
अधिगम (अधि गम् घञ्) पु० मः १ प्राप्ति, मेळवq. २ रक्षण. ३ स्वीकार. अधिगमन. अधिगति.
अधिगुण (अधिको गुणः) पु० णः अधिक गुण.
अधिगुण (अधिको गुणो यस्य) त्रि० णः-णा-णं. अधिक गुणवाळुं. [चढेल धनुष्.
अधिगुण (अधिगतो गुणो येन) क्ली० णं. दोरी उपर
अधिजिह्व (अधिका जिह्वा यस्य) पु० ह्वः બે જીભवाळो सर्प. [पडजीभ.
अधिजिह्विका (अधिरूढा जिह्विका) स्त्री० का.
अधिज्य (अध्यारूढा ज्या यत्र) क्ली० ज्यं. दोरी जेने चढावेल छे એवुं धनुष्.
अधित्यका (अधि त्यकन्) स्त्री० का. पर्वत उपरनी जमीन. अधित्यकायामिवधातुमध्याम् रघुवंशम्.
अधिदंत (अध्यारूढो दंतं) पु० तः दांत उपर-उगेलो दांत. [धिक दांततालुं.
अधिदंत (अधिको दंतो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. अ-
अधिदेव (अधिकृतो देवो येन) पु० वः १ सर्व देवनो अधिप, परमेश्वर. २ अधिदेव.
अधिदेवता (अधिष्ठात्री देवता) स्त्री० ता. अधिष्ठाता देव. अधिदैवत, अधिदैव. [अधीश.
अधिनाथ (अधिको नाथः) पु० थः अधीश्वर,
अधिनाय (अधिनी घञ्) पु० यः ग'ध, ओ.
अधिप (अधि पा क) पु० पः १ प्रभु, ईश्वर. 'अथ प्रजानामधिपः प्रभाते जायाप्रतिग्राहितगंधमाल्याम्' रघुवंशम्. [जुओ.
अधिपति (अधि पा डति) पु० तिः उपलो शब्द
अधिपतिता (अधिपतेः भावः तल्) स्त्री० ता. अधिपतिपणुं. अधिपतित्व, आधिपत्य.
अधिप्रज (अधिका प्रजा यस्य) त्रि० जः-जा-जं. अधिक प्रजावाळुं. [प्रजा.
अधिकप्रजा (अधिका प्रजा) स्त्री० जा. अधिक
अधिभू (अधि भु क्विप्) पु० भूः प्रभु, धणी.
अधिभूत (भूते इति) अव्य० तं. भूतमां.
अधिभोजन (अधिकं भोजनं) क्ली० नं. अधिक भोजन. [तनो रोग.
अधिमांस (अधिकं मांसमत्र) क्ली० सं. એક जा-
अधिमांसक (अधिमांस कप्) पु० कः એક जातनो रोग. [धिकमास.
अधिमास (अधिको मासः) पु० सः भलमास, अ-
अधिराज् (अधि राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. पादशाह, मोटोराजा. अधिराज. [मोटा राजाणुं.
अधिराज्य (अधि राज् यत्) क्ली० ज्यं पादशाही,
अधियज्ञ (अधिकृतो यज्ञो यस्मात्) पु० ज्ञः परमेश्वर.
अधियोग (अधिको योगः) पु० गः ज्योतिषशास्त्र प्रसिद्ध એક यांत्रिक योग. योगं क्षेममथाधियोगगमने क्षेमं रिपूणां वधः।
मुहूर्तचिंतामणिः
अधिरथ (अध्यारूढं रथं रथिनं) पु० थः १ कर्णनो बाप २ अतिरथ शब्द जुओ.
अधिराज् (अधि राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. साम्राज्यवाळोराजा २ संपत्ति वाळो राजा अधिराज.
अधिराष्ट्र (अधिकृतं राष्ट्रं यत्र) क्ली० ष्ट्रं. राज्य.
अधिरूढ (अधि रुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं १ चढनार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ अत्यंत वृध्धिवाळुं. [२ अत्यंत वृद्धि.
अधिरोह (अधि रुह् घञ्) पु० हः १ ઉપર ચઢવું.
अधिरोहण (अधि रुह् ल्युट्) क्ली० णं ઉપલો શબ્દ જુઓ. [नीशरणी.
अधिरोहिणी (अधि रुह् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. पांदर
अधिरोहिणी (अधि रुह् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઉપર ચઢનાર.
अधिरोहिन् (अधि रुह् णिनि) स्त्री० ही-हिणी-हि.
अधिवचन (अधि वच् ल्युट्) क्ली० नं પક્ષપાતથી કહેલું.
अधिवचन (अधिकं वचनं) क्ली० नं. अधिक वचन.
अधिवास (अधि वस् घञ्) पु० सः निवास, वास.
अधिवास (अधि वास् घञ्) पु० सः ખુશ્બો, સુગંધી.
अधिवास (अधि वस् णिच् घञ्) पु० सः यज्ञना आरंभना अगाઉना દિવસે દેવતા વીગેરેને સ્થાપવાનું કામ. [પહેલો શબ્દ જુઓ.
अधिवासन (अधि वस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ઉ-
अधिवासन (अधिवास् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ખુશ્બોદાર કરવું, ગંધમાલ્ય વીગેરેથી સુગંધવાળું કરવું તે. [ખુશ્બોદાર કરેલ.
अधिवासित (अधि वास् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.
अधिवासिन् (अधि वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. નિવાસી. [પમાડવું, ઉપર લઇ જવું.
अधिवाहन (अधि वह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપર
अधिविन्ना (अधि विद् क्त टाप्) स्त्री० न्ना. જેના ઉપર પોતાના પતિએ બીજી સ્ત્રી આણી હોય તે અસહ્ય સ્ત્રી. [બીજી સ્ત્રી પરણનારો.
अधिवेत्ता (अधि विद् तृच्) पु० त्ता. એક સ્ત્રી ઉપર
अधिवेद (अधि विद् घञ्) पु० दः એક સ્ત્રી ઉપર બીજી સ્ત્રી પરણવી તે. अधिवेदन.
अधिश्रवण (अधि श्री णिच् ल्युट्) क्ली० णं. રાંધવું.
अधिश्रय (अधि श्री अच्) पु० यः પાક, રાંધણું.
अधिश्रयण (अधि श्री ल्युट्) क्ली० णं. १ ચુલાઉપર મુકવું. २ ચુલાઉપર મુકી રાંધવું.
अधिश्रयणी (अधि श्री ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. ચુલો, ચુલ. [વા માટેનું પાત્ર વિગેરે.
अधिश्रयणीय (अधिश्रयण छ.) त्रि० यः-या-यं रांधवा
अधिश्रयणीय (अधि श्री अयनीयर्) त्रि० यः-या-यं રાંધવા લાયક પદાર્થ વિગેરે.
अधिश्री (अधिका श्रीर्यस्य) त्रि० श्रीः-श्रीः-श्रि. અત્યંત શોભાવાળુ, બહુ સંપત્તિવાળું. 'समादिदेशाधिकृतानधिश्रीः' रघुवंशम्.
अधिष्ठातृ (अधि स्थातृच) त्रि० ता-त्री-तृ. १ અધ્યક્ષ. २ નીમેલ હરકોઇ કામ વિગેરે વ્યવસ્થી થયું છે કે બેરવાવ્યથી થયેલ છે બીજેરે જોનાર. ३ नियंत शब्द જુઓ.
अधिष्ठान (अधि स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ આધાર २ શહેર. ३ પૈડું. ४ આશ્રય. ५ આરોપાધિકરણ. ६ રહેવું
अधिष्ठित (अधि. स्थाक्त) त्रि० तः-ता. तं २હેલ.
अधिकार (अधि. कृ घञ्) पु०-रः. अधिकार शब्द જુઓ.
अधीत (अधि इङ्क्त) क्ली० तं. अभ्यास, अध्ययन.
अधीत (") त्रि० तः-ता-तं. अभ्यास કરેલ.
अधीति (अधि इङ् क्तिन्) स्त्री० तिः अभ्यास अध्ययन.
अधीतिन् (अधीतमनेन इति) त्रि० ती-ति-नी-ति. જેણે અભ્યાસ કર્યો હોયછે તે.
'त्वगुत्तरासंगवती मधीतिनीम्' कुमारसंभवम्
अधिन (अधिगतं इनं प्रभुं) त्रि० नः-ना-नं. તાબેદાર. वश. क्रतु मां त्वदधीनजीविताम्. कुमारसंभवः ॥
अधीनता (अधिनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. અધીનપણું. [જુઓ.
अधीनत्व (,, त्व) क्ली० त्वं ઉપલો શબ્દ
अधीयान (अधि इङ् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. અભ્યાસ કરતુ. અધ્યાયન કરતુ.
अधीर(न धीरः) त्रि० रः-रा- रं. १ ચંચલ २ धीर-જવિનાનુ ३ કાતર ४ રોગ વિગેરેથી ગભરાયલ
अधीरता (अधीरस्य भावः तल्) स्त्री० ता- અધીરપણું. [જુઓ
अधीरत्व (,, त्वं) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
अधीरा (न धीरा) स्त्री० रा. १ पीजली. २ એક નાયિકા..
अधीश (अधिकः ईशः) त्रि० शः-शा-शं अधिपति શબ્દ જુઓ. अधीश्वर.
अधीष्ट (अधि इषक्त) क्ली० ष्टं. सत्कारपूर्वक व्यापार.
अधीष्ट (अधि इषक्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. सत्कार पूर्वक नियोजेल.
अधुना (अस्मिन् काले) अव्य० ना. હાલ, હમણાં, હવે, अधुनातद्विपरीत कनकलतायां गिरिद्वयजातं
अधुनातन (अधुना भवः ट्युल् तुट्) त्रि० नः-नी-नं હાલ હોણાર, હમણાનું. आधुनिक.
अधृत (न धृतः) पु० तः પરમેશ્વર.
अधृत (न धृतः) त्रि० तः-ता-तं. નહિ ધારણ કરેલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अधुर (नास्ति धूः यस्य अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ ભાર વિનાનું ૨ ચિંતા વિનાનું.

अधूमक (नास्ति धूमो यत्र कप्) त्रि० कः-का-कं. ધુમાડા વિનાનો બળતો અગ્નિ વિગેરે.

अधृति (न धृतिः) स्त्री० तिः १ ધારણનો અભાવ. ૨ ધૈર્યનો અભાવ. [ભાળ. ૨ અહિંસિત.

अधृष्ट (न धृष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ લાજવાળું, શર-

अधृष्य (न धृष्यः) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. જેનો અભિભવ ન થાય તેવું.

"भीमकांतैर्नृपगुणैः स बभूवोपजीविनां ॥
अधृष्यश्चाभिगम्यश्च यादोरत्नैरिवार्णवः ॥ १ ॥
रघुवंशम्

अधृष्य (नास्ति धृष्यं यस्य) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. લાજવાળું, શરમાળ.

अधृष्या (न धृष् क्यप् टाप्) स्त्री० ष्या. નદીવિશેષ.

अधेय (न धेयं) त्रि० यः-या-यं. નહિ ધારણ કરવા લાયક.

अधैर्य्य (न धैर्य्यं) क्ली० र्य्यं. અધીરજ, અધીર.

अधैर्य्य (नास्ति धैर्यं यस्य) त्रि० र्यः-र्य्या-र्य्यं. ધીરજવિનાનું.

अधोंशुक (अधरमंशुकं) क्ली० कं. પહેરવાનું વસ્ત્ર.

अधोक्षज (अधस् अक्ष जन् ड) पु० जः. વિષ્ણુ.

अधोगत (अधस् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નીચે ગયેલ. ૨ ઉતરેલ.

अधोगति (अधस् गम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ નીચે જવું. ૨ નરક વિગેરેમાં જવું.

अधोगति (अधः गतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. १ નીચે જનાર. ૨ નરકમાં જનાર, अधोगामिन्

अधोघंटा (अधरात् घंटेव तदाकारकत्वात्) स्त्री० टा. અધાડો. [પડજીભ.

अधोजिह्विका (अधः अधरा जिह्विका) स्त्री० का.

अधोदारु (अधः दारु) क्ली० रु. લાકડાના દ્વારનું નીચલું લાકડું.

अधोदिश् (अधरा दिक्) स्त्री० क्-ग्. દક્ષિણ દિશા.

अधोदृष्टि (अधः दृष्टिर्यस्य) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. १ નીચે જોનાર, નીચે નજર રાખનાર. ૨ યોગાભ્યાસમાં નાકના ટેરવા ઉપર નજર રાખનાર.

अधोदृष्टि (अधः दृष्टिः) स्त्री० ष्टिः. નીચી નજર, નીચે જોવું,

अधोधस् (अधस् अधस्तात्) अव्य० धः. પાંસેનો નીચેનો દેશ. 'नवानधोधो बृहतः पयोधरान्' माघः

अधोबंधन (अधस् बंधनं) क्ली० नं. નીચેનું બંધન.

अधोभक्त (अधरं भक्तं यस्मात्) क्ली० क्तं. ચોખા ખાધા પછી પીવાનું પાણી.

अधोभाग (अधरो भागः) पु० गः નીચેનો ભાગ.

अधोभुवन (अधरं भुवनं) क्ली० नं. ઠેઠ નીચેનું ભુવન પાતાળ.

अधोमुख (अधः मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खा-खं. નીચે રાખેલ મોં વાળું. 'अधो मुखैरूर्ध्वमुखैश्च पत्रिभिः' रघुवंशम्.

अधोमुखा (अधः मुखं अस्याः) स्त्री० खा. એક જાતનું ઝાડ.

अधोयंत्र (अधः यंत्रं) क्ली० त्रं. નીચેનું જંતર.

अधोलोक (अधः लोकः) पु० कः અધોભુવન શબ્દ જુઓ. [મુખ શબ્દ જુઓ.

अधोवदन (अधः वदनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं अधो-

अधोवायु (अधोगामी वायुः) पु० युः અપાનવાયુ.

अध्यक्ष (अधिगतः अक्षं) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. દેખરેખ રાખનાર, નિશેબાની રાખનાર.

अध्यक्ष (अधि अक्ष अच्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. વ્યાયક.

अध्यक्ष (") पु० क्षः १ ક્ષીરિકા વૃક્ષ. ૨ અધિષ્ઠાતા. ૩ નિયંતા.

अध्यक्ष (अध्यक्ष अच्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનનો વિષય. [ગ્નિમાં. ૨ અગ્નિપાસે.

अध्यग्नि (अग्नौ अग्निसमीपे वा) अव्य० ग्नि. ૧ અ-

अध्यंडा (अधिकमंडामीव बीजं यस्याः) स्त्री० डा. ભાંય આંબલી.

अध्यधिक्षेप (अधिकः अधिक्षेपः) पु० पः. ૧ અત્યંત નિંદા. ૨ ધણોજ તિરસ્કાર.

अध्यधीन (अधिकः अधीनः) त्रि० नः-ना-नं. અત્યંત અધીન, ધણુંજ તાબેદાર.

अध्ययन (अधि इङ् इक् वा अच्) पु० यः १ અધ્યયન. ૨ સ્મરણ. [ધ્યયન.

अध्ययन (अधि इङ् ल्युट्) क्ली० नं. અભ્યાસ, અ-

अध्यवसाय (अधि अव सो घञ्) पु० यः १ ઉત્સાહ. ૨ આ આમજ હોવું જોઇએ એવો નિશ્ચય કરવો તે.

अध्यवसायिन (अध्यवसाय इनच्) त्रि० नः-ना-नं અધ્યવસાય જેને પેદા થયેલ છે તે.

अध्यवसायिन् (अधि अवसो णिनि) त्रि० यी-यिनि-यि. १ ઉત્સાહવાળું. ૨ નિશ્ચયવાળું.

अध्यशन (आधिकं अशनं) क्ली० नं. १ અધિક ખાવું ૨ અજીર્ણમાં પણ ખાવું. [પિતા.

अध्यस्त (अधि अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. આરો-

अध्यात्मदृश् (अध्यात्म पश्यति) त्रि० क्-ग्. આત્મ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ज्ञानी.

अध्यात्मयोग (अध्यात्मनमधिकृत्य योगः) पु० गः मनने विषयथी वाळी आत्मामां योजवुं ते.

अध्यापक (अधि इङ् णिच् ण्वुल्) पु० कः अभ्यास करावनारो, शीखवनारो उपाध्याय.

अध्यापन (अधि इङ् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. भणावबुं, शीखावबुं, अभ्यास करावबुं. अध्यापना.

अध्यापित (अधि इङ् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. भणावेल, शीखवेल.

'अध्यापितस्योशनसाऽपि नीतिम्' कुमारसंभवम्

अध्याप्य (अधि इङ् णिच् ण्यन्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. भणावबा लायक शिष्य विगेरे.

अध्याय (अधि इङ् घञ्) पु० यः १ अभ्यास, अध्ययन. २ पुराण विगेरेनो एक भाग.

अध्यारूढ (अधि आरुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ चढनार. २ चढेलुं. ३ अधिक.

अध्यारोप (अधि आ रुह् णिच् घञ्) पु० पः १ दोरडीमां सर्पनो भूलथी आरोप करबो ते, दोरडीमां भूलथी सर्पनो आरोप करवानुं मिथ्याज्ञान.

अध्यारोपण (अधि आ रुह् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ धान्य वीगेरेनुं रोपबुं. २ अतिशय आरोपण.

अध्यारोह (अधि आ रुह् घञ्) पु० हः चढबुं. अध्यारोहण.

अध्यावाप (अधि वप् घञ्) पु० पः १ बीज वीगेरे वाववुं. २ बीज वीगेरे वाववानुं आधारभूत क्षेत्र.

अध्यावाहनिक (अधि आ वह् णिच् ल्युट्) क्ली० कं. एक जातनुं स्त्रीधन.

अध्यास (अधि आस् घञ्) पु० सः १ उपर बेसबुं. २ अंदर रहेबुं. ३ छीपमां रूपानी भ्रांति थाय एबुं मिथ्या ज्ञान. [२ उपर बेसबुं.

अध्यासन (अधि आस् ल्युट्) क्ली० नं. १ निवास.

अध्यासित (अधि आस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. अधिष्ठित शब्द जुओ

"धेन्वा तदध्यासितकातराक्ष्या" 'रघुवंशम्'

अध्याहार (अधि आ हृ घञ्) पु० रः शब्द वीगेरेनो अध्याहार. २ तर्क. ३ अपूर्वोत्प्रेक्षा. अध्याहरण. [शोधवा लायक.

अध्याहार्य्य (अधि आ हृ ण्यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं.

अध्युषित (अधि वस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. वसेल स्थान वीगेरे.

अध्युष्ट (अधि वस् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. साआत्रण.

'अवाप्य स्वां भूमिं भुजगनिभमध्युष्टवलयं'

आनंदलहरी.

अध्युष्ट्र (अधिगतमुष्ट्रं वाहनत्वात्) त्रि०ष्ट्रः-ष्ट्रा-ष्ट्रं. ऊंटे जोडेल गाडी वीगेरे.

अध्यूढ (अधि वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ घणी सभृद्धिवाळुं. २ घणी वृद्धिवाळुं. ३ अवलंबित.

अध्यूढ (,,) पु० ढः ध्रुवर.

अध्यूढा (,, राप्) स्त्री० ढा. नवी परणेली बाईडीनी अगाउनी बाईडी.

अध्येतव्य (अधि इङ् तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. अध्ययन करवालायक, भणवायोग्य.

अध्येतृ (अधि इङ् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. अध्ययन करनार.

अध्येषण (अधि इष् ल्युट्) क्ली० णं. सत्कारपूर्वक आचार्य वीगेरेनुं प्रेरण. प्रवर्त्तन. अध्येषणा.

अध्येषणा (अधिका एषणा) स्त्री० णा. अधिक प्रार्थना. [जुओ.

अध्रि (न धृ कि) त्रि० ध्रिः-ध्रिः-ध्रि. अधृत शब्द-

अध्रुव (न ध्रुवं) त्रि० वः-वा-वं. १ अनिश्चित. २ चंचल. ३ अस्थिर.

'यो ध्रुवाणि परित्यज्य अध्रुवं परिषेवते' हितोपदेशः

अध्वग (अध्वन् गम् ड) पु० गः १ मुसाफर, वटेभागु. २ सूर्य. ३ ऊंट. ४ घरच्चर. ५ आकडानुं झाड.

अध्वगत् (अध्वन् गम् क्विप्) पु० त्-द् मुसाफर, वटेभागु. [जातनुं झाड.

अध्वगभोग्य (अध्वगेन भोग्यः) पु० ग्यः एक

अध्वगा (अध्वन् गम् ड टाप्) स्त्री० गा. गंगा.

अध्वन् (अद् क्वनिप्) पु० ध्वा. १ रस्तो. २ आकाश. ३ काळ. ४ अवयव. ५ हुमलो, हल्लो.

अध्वनीन (अध्वन् ख) पु० नः मुसाफर, वटेभागु. अध्वन्य.

अध्वर (अध्वन् रा क) पु० रः १ यज्ञ. २ आकाश. ३ आठवसु पैकी ते नामनो एक.

अध्वर (न ध्वरः) त्रि० रः-रा-रं. १ सावधान. २ वांकुं नहि ते. [उपयोगी रथ.

अध्वरथ (अध्वनिहितः रथः) पु० थः मुसाफरीनो

अध्वरथ (अध्वैव रथो यस्य) पु० थः रस्तानो काबेल दूत. [णनारो ऋत्विज्.

अध्वर्य्यु (अध्वर यु क्विप्) पु० र्य्युः यजुर्वेद जा-

अध्वशल्य (अध्वनि शल्य इव) पु० ल्यः अधाडो.

अध्वांत (न ध्वांतं) क्ली० तं. अंधारानो अभाव.

अध्वांतशात्रव (अध्वांतस्य शात्रव इव) पु० वः एक जातनुं झाड.

अध्वायन (अध्वनि अयनं) क्ली० नं. यात्रा, जात्रा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अन् (अदा० पर० सेट् अनिति) १ श्वास लेवुं. २ जीववुं.

अन् (दिवा० आ० सेट् अन्यते) उपलो शब्द जुओ.

अनंश (नास्ति अंशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. १ वारसानो भाग लेवाने अधिकारी न होय ते. २ भागविनानुं. [कैा.

अनंशुमत्फला (न अंशुमत् फलं यस्याः) स्त्री० ला.

अनक (अन् अच् कन्) त्रि० कः-का-कं. १ अधम. २ कुत्सित.

अनक्ष (नास्ति अक्षं यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. आंखविनानुं.

अनक्षर (अप्रशस्तानि अक्षराणि यत्र) क्ली० रं. भुंडुं बोलवुं, गाळ.

अनक्षर (न संति अक्षराणि ज्ञेयत्वेन यस्य) त्रि० रः-रा-रं. मूर्ख, बेवकूफ.

अनक्षि (अप्रशस्तमक्षि) क्ली० क्षि. भंदनेत्र.

अनगार (नास्ति अगारमस्य) पु० रः १ मुनि, सन्यासी. २ घरविनानो.

अनग्न (न नग्नः) त्रि० ग्नः-ग्ना- ग्नं. नागुं नहि ते.

अनग्नि (नास्ति अग्निः श्रौतः स्मार्तो वास्य) पु० ग्निः १ जेना घरमां श्रौत के स्मार्त अग्नि नथी एवो गृहस्थ, २ कर्मत्यागी. ३ संन्यासी.

अनग्नि (नास्ति अग्निर्यस्मिन्) पु० ग्निः अग्निचयन विनानो यज्ञ. [अग्नि विनानुं.

अनग्नि (नास्ति अग्निर्यस्य) त्रि० ग्निः-ग्निः-ग्नि.

अनग्निदग्ध (न अग्निना दग्धः) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. अग्निथी नहि बळेल.

अनघ (नास्ति अघं यस्य) त्रि० घः-घा-घं. १ पापविनानुं. २ दुःखविनानुं. ३ व्यसनविनानुं. ४ स्वच्छ, मेल वगरनुं. ५ दोषरहित. [चित्त.

अनंग (नास्ति अंगं यस्य) क्ली० गं. १ आकाश २

अनंग (,,) पु० गः कामदेव.

तनुना दुःखमनंगमोक्ष्यति ' कुमारसंभवम्.

अनंग (,,) त्रि० गः-गा-गं. अंगविनानुं.

अनंगक (अनंग कन्) क्ली० कं. चित्र.

अनंगलेख (अनंगव्यंजको लेखः) पु० खः कामने खुलो करनार लेख.

' अनंगलेखक्रिययोपयोग्यम् ' कुमारसंभवम्.

अनंगासुहृद् (अनंगस्य असुहृद्) पु० त्-द्. शिव, महादेव. [नहि ते.

अनच्छ (न अच्छः) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं. निर्मळ

अनंजन (न अंजनं) क्ली० नं. १ आकाश. २ परब्रह्म.

अनंजन (न अंजनं दोषः यस्मिन्) पु० नः. नारायण.

अनंजन (नास्ति अंजनं यस्मिन्) त्रि० नः-ना-नं. अंजनविनानी आंख विगेरे, नेत्रे दूरमनंजने पुलकिता तन्वी तवेयं तनुः ' ॥

उद्भटः

अनडुह् (अनः शकटं वहति) पु० ड्वान्. बलद.

अनडुही (अन् डुह् ङीप्) स्त्री० ही. गाय अनड्वाही.

अनणु (न अणुः) पु० णुः स्थूल, धान्य.

अनणु (,,) त्रि० णुः-णुः-णु. स्थूल.

अनत (न नतः) त्रि० तः-ता-तं. न नमेल.

अनतता (अनतस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ने नमेलापणुं. [जुओ.

अनतत्व (,, त्व) क्ली० त्वं उपलो शब्द

अनतिक्रम (न अतिक्रमः) पु० मः अतिक्रमनो अभाव. [न ऊल्लंघन करवा लायक.

अनतिक्रमणीय (न अतिक्रमणीयं) त्रि० यः-या-यं.

अनतिप्रश्न्य (न अति प्रश्न यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. अति प्रश्न करवा न लायक वस्तु वीगेरे.

अनतिरिक्त (न अतिरिक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. अधिक.

अनद्य (न अद्यः) पु० द्यः धोळा सरसव.

अनद्यतन (न अद्यतनः) त्रि० नः-ना-नं. आज नहि होनार. [अभाव.

अनधिकार (न अधिकारः) पु० रः अधिकारनो

अनधिकार (नास्ति अधिकारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. अधिकार विनानुं.

अनधिकारचर्चा (अनधिकारस्य चर्चा) स्त्री० र्चा. जेनो अधिकार नथी तेनी ते विषयमां चर्चा करवी ते. [अधिकारी नहि ते.

अनधिकारिन् (न अधिकारी) त्रि० रीः-रिणी-रि.

अनधिगत (न अधिगतः) त्रि० तः-ता-तं. १ नमेळवेल. २ नहि जाणेल. ३ नगयेल.

अनधिगम (न अधिगमः) पु० मः १ प्राप्तिनो अभाव. २ ज्ञाननो अभाव. ३ गतिनो अभाव.

अनधीन (न अधीनः परस्य) त्रि० नः-ना-नं. स्वाधीन, पराधीन नहि ते.

अनध्यक्ष (नास्ति अध्यक्षो यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. अध्यक्ष विनानुं. [भाव.

अनध्याय (न अध्यायः) पु० यः अध्ययननो अ-

अनध्याय (न अधीयतेऽस्मिन् काले) पु० यः जे काळमां अध्ययननो निषेध कर्यो होय ते काळ.

अनंत (नास्ति अंतो गुणानां यस्य) पु० तः १ विष्णु. ते नामनो एक नाग.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनंत (,,) क्ली० तं ५२ब्रह्म.
अनंत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ अंतविनानुं, छेडावगरनुं, अवधिविनानुं, २ सधळुं, सकळ.
अनंतचतुर्दशी (अनंतपूजार्थं चतुर्दशी) स्त्री० शी. अनंत चौदश.
अनंतजित् (अनंत जि क्विप्) पु० त्-द्. वासुदेव.
अनंतदृष्टि (अनंता दृष्टयो यस्य) पु० ष्टिः १ ४ंद्र. २ ५२मेश्व२.
अनंतदेव (अनंत दिव् अच्) पु व: शेषनाग.
अनंतदेव (अनंत दिव् अच्) पु० वः शेषशायि नाराયण. [तनुं आड.
अनंतमूल (अनंतानि मूलान्यस्य) पु० लः એક જા.
अनंतर (नास्ति अंतरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ त्यार५छीनुं, ५छीनुं २ अव्यवहित ३ पासेनुं, तरतनुं
अनंतरज (अनंतर जन् ड.) पु० जः ते नामनो એક पुत्र. [निर्विघ्न.
अनंतराय (नास्ति अंतरायः यस्य) त्रि० यः-या-यं.
अनंतरूप (अनंतं रूपं यस्य) पु० पः. ५२मेश्व२.
अनंतरूप (अनंतानि रूपाण्यस्य) त्रि० पः-पा-पं. अनंत ३पवाणुं. [नो शंभ.
अनंतविजय (अनंतान् विजयते) पु० यः युधिष्ठि२-
अनंतवीर्य (अनंतं वीर्यमस्य) पु० र्यः ते नामनो એક જૈન. [त चौदशनुं व्रत.
अनंतव्रत (अनंतस्य व्रतं उपासनार्थं) क्ली० तं. अनं-
अनंतशक्ति (अनंता शक्तिरस्य) पु० क्तिः ५२मेश्व२.
अनंतशक्ति (अनंता शक्तिर्यस्य) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति. अनंत शक्तिवाणुं.
अनंतशीर्षा (अनंतानि शीर्षाणि यस्याः) स्त्री० र्षा. वासुकिनी पत्नी.
अनंता (नास्ति अंतो यस्याः) स्त्री० ता. १ गळो. २ पृथ्वी ३ पार्वती ४ धभासो ५ विशल्या ओषधि ६ उपलसरी ७ द्रो ८ आंभणी ९ अग्नि शिખानुं आड १० એક જાતનुं आड ११ डाणी द्रो १२ पीप२ १३ धोणी द्रो.
अनन्य (न अन्यः) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. એકलो, એકटो पोते, એકज, भीजुं नहि ते.
अनन्य (नास्ति अन्यो यस्य) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. प्रभु धणी वीगेरे जेने એકज छे એवो सेवक चाકर वीगेरे.
अनन्यगतिक (नास्ति अन्या गतिर्यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. जेने गति એકज होय छे ते. अनन्यगति.
अनन्यज (अनन्यो विष्णुः तस्माज्जायते जन् ड) पु० जः डामदेव.
अनन्यता (अनन्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. એકपणुं, એકाપणुं. [जुओ.
अनन्यत्व (,, त्व) क्ली० त्वं उपलो शब्द
अनन्यपूर्वा (न अन्यपूर्वा) स्त्री० र्वा. अगाउ કोઇએ न भोगवेली स्त्री, पृथ्वी वीगेरे.
अनन्यभाज् (न अन्यं भजते भज् ण्वि) पु० क्-ग्. १ એકने भज्नार सेवक वीगेरे. २ એકने भोगवनार पति विगेरे.
अनन्यवृत्ति (न अन्या वृत्तिर्यस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति. એકतानचित्तवाणुं २ એકवृत्तिवाणुं.
अनन्वय (नास्ति अन्वयो यत्र) पु० यः ते नामनो એક अर्थालंકार. [न्वय विनानुं.
अनन्वय (नास्ति अन्वयो यत्र) त्रि० यः-या-यं. अ-
अनप (न आधिक्येनापो यत्र) त्रि० पः-पा-पं. थोडा पाणीवाणुं तलाव वीगेरे.
अनपकर्मन् (न अपकर्मन्) क्ली० र्म. भीजने अपકार न કरवो ते. भीज पासेथी लीधेलुं कर्ज न वाળवुं ते, अद्दा न કरवुं, पाछु न लेवुं ते. अनपकरण, अनपक्रिया. [५२ज'६ विनानुं.
अनपत्य (नास्ति अपत्यं यस्य) त्रि० त्यः-त्या-त्यं.
अनपत्यक (नास्ति अपत्यं यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं ५२ज'६ विनानुं. [६ थयेल शब्द.
अनपभ्रंश (न अपभ्रंशः) पु० शः- व्याકरणथी सि-
अनपराध (न अपराधः) पु० धः अपराधनो अभाव. [निरपराधी.
अनपराध (नास्ति अपराधो यस्य) त्रि० धः-धा-धं.
अनपराधिन् (न अपराधी) त्रि० धी-धिनी-धि. उपलो शब्द जुओ.
अनपायिन् (न अपैति अप इ णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि निश्चल, स्थिर 'अनपायिनि संशयद्रुमें' कुमारसंभवम्.
अनपिहित (नास्ति अपिहितं यस्य) त्रि० तः-ता-तं आवरण विनानुं.
अनपेक्ष (न अपेक्षते) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. अनुरोध वगरनुं, अपेक्षा वगरनुं.
अनपेक्षा (न अपेक्षा) स्त्री० क्षा. भेदरકार, भेपरवा, संभाળनो अभाव.
अनपेत (न अपेतः) त्रि० तः-ता-तं. १ भहार नहि होनार, २ अनुगमन ३ न गयेल ४ सहित.
अनभिज्ञ (न अभिजानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. मूर्ख, अज्ञानी, [शब्द जुओ.
अनभिधेय (न अनिधेयः) त्रि० यः-या-यं. अवाच्य
अनभिभव (न अभिभवः) पु० वः ५२ाજयनो अभाव. [अपराजय शब्द जुवो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनभिभवनीय (न अभिभवनीयं) त्रि० यः-या-यं.
अनभिमत (न अभिमतः) त्रि० तः-ता-तं. न मानेल असंमत. [अभाव.
अनभिलाष (न अभिलाषः) पु० षः अभिलाषनो
अनभिलाष (नास्ति अभिलाषो यस्य.) त्रि० षः-षा-षं. अभिलाष वगरनुं. [स्पष्ट नहि ते.
अनभिव्यक्त (न अभिव्यक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं.
अनभिहित (न अभिहितं) त्रि० तः-ता-तं. न कहेल, अनुक्त.
अनभीष्ट (न अभीष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. धारेलुं नहि ते.
अनभ्यावृत्ति (न अभ्या वृत्तिः) पु० त्तिः अभ्यासनो अभाव.
अनंवर (नास्ति अंवरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. नागुं.
अनमस्य (न नमस्य) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. नमवा योग्य नहि ते.
अनय (न नयः) पु० यः १ अभाग्य, खराब नशीब २ आपत्त. ३ खराब नीति ४ नीतिनो अभाव.
अनय (नास्ति नयो यस्य) त्रि० यः-या-यं. १ नीति विनानुं २ दुष्ट.
अनर्काभ्युदित (न ईषत् अर्कः अभ्युदितो यस्मिन्) पु० तः सूर्यनो थोडो उदय काल.
अनर्गल (नास्ति अर्गलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. प्रतिबंधक विनानुं. " तुरंगमुत्सृष्टमनर्गलं पुनः " रघुवंशम्.
अनर्घ (नास्ति अर्घो मूल्यं यस्य) त्रि० र्घः-र्घा-र्घं. अमूल्य. ' अनर्घमपि माणिक्यं हेमाश्रयमपेक्षते ' हितोपदेशः
अनर्घ्य (न अर्घ्यः पूज्यः यस्य यस्माद्वा) त्रि० र्घ्यः-र्घ्या-र्घ्यं. १ अत्यंत पूज्य करवा लायक. २ पूज्य, पूजय, शूज्य. ' अनर्घ्यमर्घेण तमद्रिनाथः ' कुमारसंभवम्. [जेल.
अनर्चित (न अर्चितः) त्रि० तः-ता-तं. नहि पू-
अनर्थ (न अर्थः) पु० र्थः- १ अर्थनो अभाव, अनरथ, २ अधर्म ३ अनिष्ट.
अनर्थ (नास्ति अर्थो यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. अर्थ विनानुं, प्रयोजन विनानुं, मतलब वगरनुं. व्यर्थ.
अनर्थक (नास्ति अर्थो यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો शब्द जुओ.
अनर्थक (,,) क्ली० कं. संबंध विनानुं બોલવું, अर्थ विनानो प्रलाप. [કાર્થ.
अनर्थांतर (न अर्थांतरं) क्ली० रं. १ अभेद, २ એ-
अनर्ह (न अर्हः) त्रि० र्हः-र्ही-र्हं. अयोग्य. ' तान् हव्यकव्ययोर्विप्राननर्हान् मनुरब्रवीत् ' मनुः
अनल (नास्ति नलः पर्य्यायस्तिर्यस्य) पु० लः १ अग्नि २ चित्रानुआड, ३ कृत्तिका नक्षत्र, ४ पित्तधातु, ५ ते नामनो એક वसु. ६ बिलाडानुं आड.
अनलदीपन (अनल दीप् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी नं. જઠराग्नि उद्दीपन करनार दवा विगेरे.
अनलप्रिया (अनलस्य प्रिया) स्त्री० या. अग्निनी पत्नी स्वाहा.
अनलम् (न अलम्) अव्य० लम्. બस नहि ते, ઉપર नहि ते. [आड.
अनलि (अनः अलिर्यत्र) पु० लिः એક જાતનું
अनल्प (न अल्पः) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. घणुं थोडुं नहि ते. [शं. अवकाश विनानुं.
अनवकाश (नास्ति अवकाशो यस्य) त्रि० शः-शा-
अनवकाश (न अवकाशः) पु० शः अवकाशनो अभाव. [नहि ते.
अनवगीत (न अवगीतं) त्रि० तः-ता-तं. निंदित
अनवग्रह (नास्ति अवग्रहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. प्रतिबंध विनानुं.
अनवद्य (न अवद्यं) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ दोष विनानुं, ओढ विनानुं २ अनिंदित.
अनवधान (न अवधानं) क्ली० नं. संभाळनो अभाव, काळजीनो अभाव, प्रमाद.
अनवधान (नास्ति अवधानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. संभाळ विनानुं, काळजी वगरनुं, काळजीनो अभाव. [अनवधानत्व.
अनवधानता (अनवधानस्य भावः तल्) स्त्री० ता-
अनवम (न अवमः) त्रि० मः-मा-मं. १ न्यूनता वगरनुं. २ श्रेष्ठ. ' सुधर्मानवमां सभाम् ' रघुवंशम्
अनवर (न अवरः) त्रि० रः-रा-रं. १ अवर नहि ते. २ श्रेष्ठ. [भनुं, नित्यनुं, निरंतर.
अनवरत (न अवरतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. कायम-
अनवरतम् (न अवरतं) अव्य० तम्, कायम, हमेश, नित्य, निरंतर, विश्राम वगर.
अनवराद्धर्य (अवरास्मिन् अर्द्धे भवः यत्) त्रि० र्ध्यः-र्ध्या-र्ध्यं. श्रेष्ठ, उत्कृष्ट.
अनवलंब (नास्ति अवलंबो यत्र) त्रि० बः-बा-बं. आधार विनानुं, आश्रय वगरनुं.
अनवसर (नास्ति अवसरः यस्य) त्रि० रः-रा-रं. अवसर वगरनुं.
अनवसर (न अवसरः) पु०रः अवसरनो अभाव, तकनो अभाव, उचित कालनो अभाव,
अनवसित (न अवसितः) त्रि० तः-ता-तं १ अनिश्चित २ असमाप्त. [मेळविनानुं, साध्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनवस्कर (न अवस्करो यस्य) त्रि० रः-रा-रं.
अनवस्थ (नास्ति अवस्था यस्य) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. अवस्थावगरनुं.
अनवस्था (न अवस्था) स्त्री० स्था. १ अवस्थानो अभाव. २ એક જાતનो तर्कदोष. ३ એક જાતनो तर्क. [अभाव.
अनवस्थान (न अवस्थानं) क्ली० नं. अवस्थाननो
अनवस्थान (न अवस्थानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. चंचल.
अनवस्थान (न अनवस्थानमस्य) पु० नः वा, पवन.
अनवस्थित (न अवस्थितं) त्रि० तः-ता-तं. १ चंचल, अस्थिर २ व्यभिचारवाळुं
अनवस्थिति (न अवस्थितिः) स्त्री० तिः अवस्थितिनो अभाव.
अनवाप्त (न अवाप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. अप्राप्त. 'नानवाप्तमवाप्तव्यं त्रिषु लोकेषु किंचन' भगवद्गीता.
अनशन (न अशनं) क्ली० नं १ भोजननो अभाव, उपवास. [भोजन विनानुं.
अनशन (नास्ति अशनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं.
अनश्वर (न नश्वरः) त्रि० रः-रा-रं. स्थायी, नित्य.
अनस् (अन् असुन्) क्ली० नाः भा.
अनसूय (नास्ति असूया यस्य) त्रि० यः-या-यं. असूया वगरनुं. अनसूयक, अनसूयु.
अनसूया (न असूया) स्त्री० या. असूयानो अभाव.
अनास्तमित (न अस्तं इतः) त्रि० तः ता-तं. अस्त पामेलुं नहि ते. [अभाव.
अनहंकार (न अहंकारः) पु० रः अहंकारनो
अनहंकार (नास्ति अहंकारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. गर्वविनानुं [अहंकारो नहि ते.
अनहंकारिन् (न अहंकारी) त्रि० री. रिणी. रि.
अनहंकृत (न अहंकृतः) त्रि० तः-ता-तं. गर्व पामेलुं नहि ते. [अभाव.
अनहंकृति (न अहंकृतिः) स्त्री० तिः अहंकारनो
अनहंकृति (नास्ति अहंकृतिर्यस्य) त्रि० तिः-ति.-ति. अहंकार विनानुं.
अनहंवादिन् (अहमिति गर्वेण न वदति) त्रि० दी-दिनी. दि. गर्वविनानुं, अहंकाररहित 'मुक्तसंगोनहंवादी' भगवद्गीता.
अनाकार (नास्ति आकारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. आकारविनानुं, निराकार.
अनाकाल (न आकालः) पु० लः दुकाळ, मोंघवारीनो काळ. [नहि ते.
अनाकुल (न आकुलः) त्रि० लः-ला-लं. आकुळ
अनाक्रांता (न आ क्रम् क्त) स्त्री० ता. भोंयरीगणी.
अनागत (न आगतः) त्रि० तः-ता-तं. १ नहि आवेल. २ भावी.
अनागतार्तवा (न आगतं आर्तवं यस्याः) स्त्री० वा. जेने खीलकुल अटकाव आव्यो नथी એવी કન્યા वीगेरे.
अनागम (नास्ति आगमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. १ नहि आवेल ते. २ हाजर नहि ते. ३ सत्व हेतु क्रिया वीगेरे विनानुं.
अनागस् (नास्ति आगो यस्य) त्रि० गाः-गाः-गस्. १ अपराध विनानुं. २ पापवगरनुं.
'आर्तत्राणाय वः शस्त्रं न प्रहर्तुमनागसि.' शाकुंतलम्
अनाचार (न आचारः) पु० रः १ आचारनो अभाव. २ खराब आचरण. अनाचरण.
अनाचार (नास्ति आचारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. आचारविनानुं.
अनाढ्य (न आढ्यः) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. गरीब.
अनातप (न आतपः) पु० पः १ गरमीनो अभाव. २ छाया.
अनातुर (न आतुरः) त्रि० रः-रा-रं. १ आतुर नहि ते, २ रोगी नहि ते, तंदुरस्त, स्वस्थ.
अनात्मक (नास्ति आत्मा स्थिरः यत्र कप्) त्रि० कः-का-कं. १ क्षणिक. २ अस्थिर.
अनात्मज्ञ (आत्मानं न जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. आत्माना स्वरूपने न जाणनार.
अनात्मवत् (न आत्मवत्) त्रि० वान्-वती-वत्. जीतेंद्रिय नहि ते. [वगरनुं, अनाथ.
अनाथ (नास्ति नाथो यस्य) त्रि० थः-था-थं. धणी
अनादर (न आदरः) पु० रः सन्माननो अभाव, अपमान, तिरस्कार. [रण्यगर्भ.
अनादि (नास्ति आदिर्यस्य) पु० दिः परमेश्वर, हि-
अनादि (,,) त्रि० दिः-दिः-दि. आदि-विनानुं. [पणुं. अनादित्व.
अनादिता (अनादेर्भावः तल्) स्त्री० ता. अनादि-
अनादिष्ट (न आदिष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. विशेष रूपे न करेल. [दोषरहित, दूषणवगरनुं.
अनादीनव (न आदीनवो यस्मिन्) त्रि० वः-वा-वं.
अनादृत (न आदृतं) त्रि० तः-ता-तं. अनादर पामेल. [अवज्ञा.
अनादृत (,,) क्ली० तं. अनादर शब्द जुओ
अनादेय (न आदेयः) त्रि० यः-या-यं. न लेवा लायक, अग्राह्य.
अनादेश (न आदेशः) पु० शः १ आदेशनो अभाव.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ હુકમનો અભાવ. [નહિ તે.
अनाद्य (न आद्यं) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. ખાવાયોગ્ય
अनाद्य (,,) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. અનાદિ.
अनाधार (नास्ति आधारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. આધાર વિનાનું, આશ્રય વગરનું.
अनाधृष्य (न आधृष्यं) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. ન જીતી શકાય તેવું. [ન મેળવેલ.
अनापन्न (न आपन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ન પામેલ,
अनाप्त (न आप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. આપ્ત નહિ તે.
अनामन् (अन अम् कर्तरि) क्ली० म. હરશનો રોગ.
अनामन् (नास्ति नाम यस्य) त्रि० मा-मा-मन्. નામ વિનાનું. અનામક.
अनामन् (,,) पु० मा. મલમાસ.
अनामय (न आमयः) पु० यः. ૧ રોગનો અભાવ. ૨ આરોગ્ય, તંદુરસ્તી.
अनामय (नास्ति आमयो यस्य) त्रि० यः-या-यं. રોગવિનાનું તંદુરસ્ત.
अनामा (न नामन् एम्) स्त्री० मा. અનામિકા આંગળી. अनामन्, अनामिका. [તે
अनायत्त (न आयत्तः) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. વશ નહિ
अनायन (न अयनं यत्र) क्ली० नं એકાંત.
अनायास (न आयासः) पु० सः ૧ મેહેનતનો અભાવ. ૨ સહેલાઈ. ૩ થોડો પ્રયત્ન.
अनायास (न आयासो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. મેહેનત વિનાનું.
अनायासकृत (अनायासेन कृतं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ મહેનત વિના કરેલ, ૨ થોડી મહેનતમાં કરેલ.
अनायुष्य (न आयुष्यं) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. આયુષ્યને હિતકર નહિ એવું અત્યંત ભોજન વીગેરે.
अनारत (न आरतं) अव्य० तं. કાયમ, હમ્મેશ.
अनारब्ध (न आरब्धं) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. નહિ આરંભેલું.
अनारंभ (न आरंभः) पु० भः શરૂઆતનો અભાવ. આરંભનો અભાવ, અનુષ્યનો અભાવ. 'अनारंभो हि कार्याणां प्रथमं बुद्धिलक्षणं' हितोपदेशः
अनारोग्य (न आरोग्यं) क्ली० ग्यं. ૧ આરોગ્યનો અભાવ તંદુરસ્તીનો અભાવ.
अनारोग्य (न आरोग्यं यस्मात्) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. તંદુરસ્તીનું સાધન નહિ તે.
अनार्जव (न आर्जवं) क्ली० वं. ૧ સરળપણાનો અભાવ ૨ સ્વચ્છંદપણાનો અભાવ.
आनार्जव (नास्ति आर्जवं यत्र) पु० वः રોગ.
अनार्तव (न आर्तवं) त्रि० वः-वा-वं. પોતાના યોગ્ય કાળમાં ન ખીલેલ ફૂલ વીગેરે.
अनार्तवा (नास्ति आर्तवं यस्याः) स्त्री० वा, જેને બીલકુલ અટકાવ દેખાણો નથી એવી કન્યા.
अनार्य्य (न आर्य्यः) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. ૧ આર્ય નહિ તે. [अनार्य्यज.
अनार्य्यक (अनार्य्य कन्) क्ली० कं અગરૂનું લાકડું.
अनार्य्यज (अनार्य्यं जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. અનાર્ય દેશમાં પેદા થનાર.
अनार्य्यता (अनार्य्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. અનાર્યપણું. अनार्य्यत्व. [यातु.
अनार्यतिक्त (अनार्य्यप्रियस्तिक्तः) पु० क्तः કરી-
अनार्ष (न ऋषिणा दृष्टः) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं. ઋષિએ ન જોયેલ.
अनालोचित (न आलोचितं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ન જોયેલ. ૨ ન વિચારેલ. ૩ અવિવેચિત.
अनाविल (न आविल) त्रि० लः-ला-लं. સ્વચ્છ, નિર્મલ. [ન ગયેલ ૨ પ્રથમ ગયેલ.
अनावृत्त (न आवृत्तः) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. ૧ ફરીથી
अनावृष्टि (न आवृष्टिः) स्त्री० ष्टिः आवृष्टिनो अभाव.
अनाशिन् (न नाशी) त्रि० शी-शिनी-शि. નાશરહિત.
अनाश्रमिन् (न आश्रमी) त्रि० मी-मिनी-मि गृहस्थाश्रम वीगेरे आश्रम वगरनुं.
अनाश्रय (नास्ति आश्रयो यस्य) त्रि० यः-या-यं आश्रय विनानुं. [५,विश्वासनो अभाव.
अनाश्वास (न आश्वासः) पु० सः અસ્થાનો અભા-
अनासिक (नास्ति नासिका यस्य) त्रि० कः-का-कं. નાકવિનાનું, નકટું.
अनास्थ (नास्ति आस्था यस्य) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. આસ્થા વગરનું. [અનાદર.
अनास्था (न आस्था) स्त्री० स्था. આસ્થાનો અભાવ,
अनाह (न नाहः) पु० हः ગ્રહણી રોગ.
अनाहार (न आहारः) पु० रः આહારનો અભાવ, ભોજનનો અભાવ.
अनाहत (न आहतं) त्रि० तः-ता-तं. ન ભોગવેલું વસ્ત્ર વીગેરે, ન ફાડેલ વસ્ત્ર વીગેરે, નવું વસ્ત્ર વીગેરે. [અકૃત્તિમ, ૨ સ્વાભાવિક.
अनाहार्य्य (न आहार्य्यः) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. ૧
अनाहुत (न आहूतं) त्रि० तः-ता-तं. ન બોલાવેલ.
अनिकेत (नास्ति निकेतो यस्य) त्रि० तः-ता.तं. ૧ નિયમ વિનાના નિવાસવાળું. ૨ સ્થિરમતિ. अनिकेतन.
अनिक्षु (न इक्षुः) क्ली० क्षुः કસાડો.
अनिच्छा (न इच्छा) स्त्री० च्छा. ઇચ્છાનો અભાવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनिच्छु (न इच्छुः) त्रि० च्छुः-च्छुः-च्छु. न ઇ-च्छनार.
अनित्य (न नित्यः) त्रि० त्यः-त्या- त्यं. नित्य नहि [ते २ જન્ય.
अनित्यता (अनित्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. नि-त्यपणुं, अनित्यत्व.
अनिद्र (नास्ति निद्रा यस्य) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ ઉं-घ वगरनुं. २ आળसु नहि ते.
अनिद्रा (न निद्रा) स्त्री० द्रा. ઉંघनो अभाव.
अनिंदित (न निंदितः) त्रि० तः-ता-तं. न निंદેલ.
अनिंद्य (न निंद्यः) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. निंदवा लायक नहि ते. [नहि ते.
अनिपुण (न निपुणः) त्रि० णः-णा-णं. निपुण
अनिभृत (न निभृतः) त्रि० तः-ता-तं. चंचल.
अनिमेष (न निमेष ल) त्रि० षः-षा-षं. स्पंदन शून्य. ' शतैस्तमक्ष्णानिमेषवृत्तिभिः' रघुवंशम्.
अनिमिष (नास्ति निमिषो यस्य) पु० षः १ देव. २ माछंलु. [બૃહસ્પતિ.
अनिमिषाचार्य्य (अनिमिषाणामाचार्यः) पु० र्य्यः
अनियत (न नियतं) त्रि० तः-ता-तं. १ नियम विनानुं २ अव्यवस्थित ३ अनित्य.
अनियम (न नियमः) पु० मः नियमनो अभाव.
अनिराकरण (न निराकरणं) क्ली० णं. निवारणनो अभाव. [पति.
अनिरुद्ध (न निरुद्धः युद्धे केन) पु० द्धः ઉषानो
अनिरुद्धपथ (न निरुद्धः पंथा यत्र) क्ली० थं. आ-કાश. [ઉંषा. બાणासुरनी पुत्री.
अनिरुद्धभाविनी (अनिरुद्धस्य भाविनी) स्त्री० नी.
अनिर्णय (न निर्णयः) पु० यः. निश्चयनो अभाव.
अनिर्णीत (न निर्णीतं) त्रि० तः-ता-तं. न निर्णय કरेल.
अनिर्दश (न निर्गतानि दश दिनानि यस्य उच्) त्रि० शः-शा-शं. न वीतेल छे दश दीवस જેને તે अनिर्द-शाह. [निश्चित.
अनिर्द्धारित (न निर्द्धारितं) त्रि० तः-ता-तं. अ-
अनिर्भर (न निर्भरं) त्रि० रः-रा-रं. थोडुं, જરા.
अनिर्माल्या (न निर्माल्या) स्त्री० ल्यां. पूजा.
अनिर्वचनीय (न निर्वचनीयं) त्रि० यः-या-यं. न બોલી शકाय तेवुं.
अनिर्वाह (न निर्वाहः) पु० हः निर्वाहनो अभाव.
अनिर्वृत्ति (न निर्वृत्तिः) स्त्री० त्तिः १ स्वच्छंद प-णानो अभाव २ दरिद्रपणु.
अनिर्वेद (न निर्वेदः) पु० दः असंतोष, अवैराग्य.
अनिल (अन् इलच्) पु० लः वायु, वा.
अनिलघ्नक (अनिलघ्न कन्) पु० कः બહેડાનुं ઝાડ.
अनिलसख (अनिलस्य सखा टच्) पु० खः अग्नि.
अनिलामय (अनिलकृतः आमयः) पु० यः वात-रोग. [क्षत्र.
अनिली (अनिल ई.) स्त्री० ली. स्वाति न-
अनिलोडित (न निलोडितं) त्रि० तः-ता-तं. नहि विચારેલ.
अनिश (न निशाचेष्टा विनाशः यस्य) त्रि० शः-शा-शं. કાયમનું, નित्यनुं, હમ્મેશનું.
अनिशम् (न निशा अमु) अव्य० शम्. કાયમ, હ-મ્મેશ. [नहि ते.
अनिश्चित (न निश्चितं) त्रि० तः-ता-तं. निश्चित
अनिष्ट (न इष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ચોંટેલું नहि ते.
अनिष्टा (न इष्टा) स्त्री० ष्टा. नागબલા.
अनिष्ट (नास्ति निष्ठा यस्य) त्रि० ष्टः-ष्ठा ष्ठं. निष्ठा वगरनुं.
अनिष्ठा (न निष्ठा) स्त्री० ष्ठा. निष्ठानो अभाव.
अनीक (अन् ईकन्) क्ली० कं. सैन्य.
अनीक (न नी क्विप् कप्) क्ली० कं. युद्ध.
अनीकस्थ (अनीकस्थाक) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. युद्ध-मां रहेनार सीपाઇ वगेरे.
अनीकिनी (अनीक इनि) स्त्री० नी. सेनानो संघ, એક જાતની सेना.
अनीच (न नीचः) त्रि० चः-चा-चं. नीचे नहि ते.
अनीति (न नीतिः) स्त्री० तिः नीतिनो अभाव.
अनीश (नास्ति ईशोयस्य) पु० शः विष्णु.
अनीश (नास्ति ईशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. १ धणी वीनानुं. २ ઉપરીवगरनुं ३ ઇश्वरवगरनुं.
अनीश्वर (नास्ति ईश्वरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ઉप-लो शब्द જુओ. [विनानुं, બેદરકાર.
अनीह (नास्ति ईहा यस्य) त्रि० हः-हा-हं. स्पृहा
अनीहा (न ईहा) स्त्री० हा. બેદરકારી, બેપરવાઇ.
अनु (अन उ) अव्य० नु. १ हीनपणुं २ साथेप-णुं. ३ पांसेपणुं ४ બરોબરપણुं બતાવનાર अव्यय.
अनुक (अनु कन्) त्रि० कः-का-कं. कामुक शब्द જુओ. [वनार. अनुकंपन.
अनुकंपक (अनुकंप ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. दयाला-
अनुकंपन (अनु कंप् ल्युट्) क्ली० नं. दया.
अनुकंपा (अनु कंप् अङ्) स्त्री० पा. ઉપલો शब्द જુओ.
अनुकंप्य (अनु कंप् यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. १ वे-गवाणुं, २ दयालावयायेःय.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनुकरण (अनु कृ ल्युट्) क्ली० णं. નકલ કરવી તે. अनुकर्मन्.

अनुकल्प (अनु कॢप्) पु० ल्पः ગૌણકલ્પ, प्रतिनिधि.

अनुकाम (अनुरूपः कामः) पु० मः. યોગ્ય ઇચ્છા.

अनुकाम (अनु कम् अच्) त्रि० मः-मा-मं. अति-કામુક. [ભરજી મુજબ.

अनुकाम (कामस्य सदृशं) अव्य० मं. ઇચ્છા પ્રમાણે.

अनुकामिन (अनुकाम ख) त्रि० नः-ना-नं. પોતાની ભરજી પ્રમાણે ચાલનાર. [अनुक्रिया.

अनुकार (अनु कृ घञ्) पु० रः નકલ કરવી તે.

अनुकारिन् (अनु कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि નકલ કરનાર. [કરવા લાયક. વાંસે કરવા જોગ.

अनुकार्य्य (अनु कृ ण्यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. નકલ

अनुकाल (कालस्य योग्यं) अव्य० लम्. કાળ પ્રમાણે કાળ મુજબ. [બોલવું.

अनुकीर्तन (अनु कृत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. કહેવું

अनुकूल (अनुगतः कूलं) त्रि० लः-ला-लं. અનુકૂળ.

अनुकूलता (अनुकूलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. અનુકૂલપણું. अनुकूलत्व.

अनुकृत (अनु कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं.

अनुकृति (अनु कृ क्ति) स्त्री० तिः अनुकार શબ્દ જુઓ. [તાણેલ.

अनुकृष्ट (अनु कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ખેચેલ,

अनुक्त (न उक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ न કરેલ, ન બોલેલ. २ અતિ બોળત.

' असावनुक्तोऽपि सहाय एव. ' कुमारसंभवम्.

अनुक्रम (अनुगतः क्रमं) त्रि० मः-मा-मं. ક્રમને અનુસરેલ. ક્રમને નહિ ઓળંડેલ.

अनुक्रम (अनु क्रम् घञ्) पु० मः અનુક્રમ, परिपाटी.

अनुक्रमणिका (अनुक्रमणी कन्) स्त्री० का. ગ્રંથના પ્રકરણ વગેરેનું સાંકળીયું. अनक्रमणी.

अनुक्रोशः (अनु क्रुश् घञ्) पु० शः દયા.

अनुक्रोशः (अनुगतः क्रोशं) त्रि० शः-शा-शं. એક ક્રોશ ગયેલ મુસા૫૨ વગેરે.

अनुक्षण (क्षणे क्षणे) अव्य० णं क्षणेक्षणे.

अनुग (अनु गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. १ વાંસે જનાર, પાછળ જનાર. २ અનુસરનાર. ३ સેવક.

अनुगंग (गंगायां) अव्य० गम्. ગંગામાં.

अनुगत (अनु गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વાંસે ગયેલ. પાછળ ગયેલ. २ અનુસરેલ. ३ સ્વાધીન. ४ સહચર. ५ સેવક. [પાછળ જવું. २ અનુસરવું.

अनुगति (अनु गम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ વાંસે જવું.

अनुगम (अनु गम् अच्) पु० मः ઉપલો શબ્દ જુઓ. સહાય થવું, સામાન્ય ધર્મવડે વિશેષ રૂપનો સંહાર. [છળ જવું. અનુસરવું.

अनुगमन (अनु गम् ल्युट्) क्ली० नं १ વાસે જવું, પા-

अनुगवीन (अनु गु ख) पु० नः ગાયની વાંસે જનાર ગોવાળ.

अनुगामिन् (अनु गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. વાંસે જનાર, પાછળ જનાર, અનુસરનાર, સહચર.

अनुगुण (गुणमनतिक्रम्य) अव्य० णं. ગુણપ્રમાણે.

अनुगुण (अनुकूलो गुणो यस्य) त्रि० णः-णा-णं. १ અનુકૂલ. २ અનુરૂપ. ३ સરખા ગુણવાળું.

अनुगृहीत (अनु ग्रह क्त) त्रि० तः-ता-तं જેનો અનુગ્રહ કરેલ હોય છે તે.

अनुग्र (न उग्रः) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. ઉગ્ર નહિ તે.

अनुग्रह (अनुग्रह् अच्) पु० हः १ મહેરબાની. २ અનુકૂળપણું. ' पादार्पणानुग्रहपूतपृष्ठं ' रघुवंशम्

अनुग्रह (अनुगतः ग्रहं) त्रि० हः-हा-हं. ગ્રહની વાંસે ગયેલ. [રબાનીવાળું.

अनुग्राहिन् (अनुग्रह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. મહે-

अनुग्राह्य (अनुग्रह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. મહેરબાની કરવા લાયક. [છળ જનાર.

अनुचर (अनुचर् ट) त्रि० रः-रा-रं. વાંસે જનાર, પા-

' अन्येद्युरात्मानुचरस्य भावम् '

रघुवंशम्.

अनुचर (") पु० रः १ ચાકર. २ સહચર.

अनुचरी (अनु चर् ट ङीप्) स्त्री० री. १ સહીયર. २ સેવકી. ३ દાસપુત્રી.

अनुचारक (अनु चर् ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. વાંસે-જનાર, પાછળ જનાર. अनुचारिन्. [હચર.

अनुचारक (,,) पु० कः १ સેવક, ચાકર, સ-

अनुचित (न उचितः) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉચિત નહિ તે, અયોગ્ય. २ અપરિચિત.

अनुचिंतन (अनुचित् ल्युट्) क्ली० नं. १ વિચારવું २ સંભારવુ. अनुचिंता. [२ ઉંચના નહિ તે.

अनुच्च (न उच्चः) त्रि० च्चः-च्चा-च्चं. १ ઉંચું નહિ તે.

अनुच्छिष्ट (न उच्छिष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ઉચ્છિષ્ટ નહિ તે.

अनुज (अनु जन् ड) पु० जः નાનો ભાઈ.

' चचार सानुजः शांतः ' रघुवंशम्.

अनुज (") त्रि० जः-जा-जं. વાંસે પેદા થનાર.

अनुजन्मान् (अनु जन्म यस्य) पु० न्मा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. ' जननाथ तवानुजन्मनाम् ' भारविः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनुजा (अनु जन् ड टाप्) स्त्री० जा. नानी બેન. अनुजाता.

अनुजात (अनु जन् क्त) त्रि० तः-ता:-तं. पांसे પેદા થએલ. 'असौ कुमारस्तपनानुजातः' रघुवंशम्.

अनुजात (,,) पु० तः नानो ભાઇ.

अनुजीविन् (अनु जिव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. १ ચાકર, સેવક. २ આશ્રિત. ३ અર્થી. ४ અનુચર.

अनुज्ञा (अनु ज्ञा अङ्) स्त्री० ज्ञा. પરવાનગી.

'गुरोरनुज्ञामधिगम्यमानः' रघुवंशम्.

अनुज्ञात (अनु ज्ञा क्त) त्रि० तः-ता-तं. અનુજ્ઞા કરેલ. [પરવાનગી આપનાર.

अनुज्ञापक (अनु ज्ञा णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं.

अनुतर (अनु तॄ अच्) पु० रः તોર.

अनुतर्ष (अनु तृष् घञ्) पु० र्षः १ તરસ, પીવાની ઇચ્છા. २ મદ્ય. ३ મદ્ય પીવું તે. ४ મદ્યપીવાનું પાત્ર. ५ અભિલાષ. [ત્તાપ.

अनुताप (अनु तप् घञ्) पु० पः પસ્તાવો, પશ્ચા-

'तस्याः करिष्यामि दृढानुतापम्' कुमारसंभवम्.

अनुतापिन् (अनु ताप इनि) त्रि० पी-पिनी-पि. પસ્તાવો કરનાર.

अनुतिल (तिले इति) अव्य० લે. તલભાં.

अनुत्क (न उत्कः) त्रि० त्कः-त्का-त्कं १ स्वस्थ. २ ઉત્કંઠા વિનાનું.

अनुत्कर्ष (न उत्कर्षः) पु० र्षः ઉત્કર્ષનો અભાવ.

अनुत्कर्ष (न उत्कर्षो यस्य) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं. ઉત્કર્ષ વિનાનું.

अनुत्तम (न उत्तमः) त्रि० मः-मा-मं ઉત્તમ નહિ તે.

अनुत्तम (न उत्तमो यस्मात्) त्रि० मः-मा-मं. અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ.

'इह कीर्तिमवाप्नोति प्रेत्य चानुत्तमं सुखम्.'

भगवद्गीता.

अनुत्तर (न उत्तरो यस्मात्) त्रि० रः-रा-रं. અત્યંત શ્રેષ્ઠ. [હલકું.

अनुत्तर (न उत्तरः) त्रि० रः-रा-रं. ઉત્તમ નહિ તે,

अनुत्तर (न उत्तरति उत् तॄ अच्) त्रि० रः-रा-रं. સ્થિર.

अनुत्तरा (न उत्तरा) स्त्री० रा. દક્ષિણ દિશા.

अनुत्तान (न उत्तानः) त्रि० नः-ना-नं. નીચે મુખ રાખનાર.

अनुत्तरंग (न उद्गतः तरंगो विचिचांचल्यं यस्मात्) त्रि० गः-गा-गं- અચંચળ, જેમાં મોજાં થયાં નથી એવું પાણી વગેરે. [અભાવ.

अनुत्पत्ति (न उत् पत्तिः) स्त्री० त्तिः ઉત્પત્તિનો

अनुत्पत्तिक (नास्ति उत्पत्तिर्यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. ઉત્પત્તિવિનાનું.

अनुत्पाद (न उत्पादः) पु० दः ઉત્પત્તિનો અભાવ.

अनुत्साह (नास्ति उत्साहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. ઉત્સાહવગરનું.

अनुत्सिक्त (न उत्सिक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ અહંકારવગરનું. २ ગર્વરહિત. [વગરનું.

अनुत्सुक (न उत्सुकः) त्रि० कः-का-कं. ઉત્કંઠા

अनुत्सेक (न उत्सेकः) पु० कः ગર્વનો અભાવ.

'अनुत्सेको लक्ष्म्यां निरभिभवसारा परकथा' भर्तृहरिः

अनुत्सेकिन् (न उत्सेकी) त्रि० की-किनी-कि. ગર્વ વિનાનું.

"भूयिष्ठं भव दक्षिणा परिजने भोगेष्वनुत्सेकिनी"

शाकुंतलम्

अनुत्सूत्र (न उत्सूत्रं) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं સૂત્રને અનુસરેલ 'अनुत्सूत्रपदन्यासा सद्वृत्तिः सन्निबंधना'

माघः

अनुदक (नास्ति उदकं यत्र) त्रि० कः-का-कं પાણી વિનાનું

अनुदग्र (नास्ति उदग्रो यस्मात्) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. १ ઉંચા અગ્ર વિનાનું. २ મૃદુ. ३ અતીક્ષ્ણ.

अनुदर (नास्ति उदरं यस्य अल्पार्थे नञ्) त्रि० रः-रा-रं १ નાના પેટવાળું. થોડા પેટવાળું. २ કૃશોદર.

अनुदर्शन (अनुदृश् ल्युट्) स्त्री० नं. અનુચિંતન.

'जन्ममृत्युजराव्याधिदुःखदोषानुदर्शनम्'

भगवद्गीता.

अनुदात्त (न उदात्तः) पु० त्तः અનુદાત્ત સ્વર.

'नीचैरनुदात्तः' पाणिनिः

अनुदार (नास्ति उदारो यस्मात्) त्रि० रः-रा-रं. અત્યંત ઉદાર.

अनुदार (न उदारः) त्रि० रः-रा-रं. ઉદાર નહિ તે.

अनुदार (अनुगतः दारान्) त्रि० रः-रा-रं. સ્ત્રીને અનુસરેલ પુરૂષ વગેરે.

'यस्मिन् प्रसीदसि स भवत्युदारोऽनुदारश्च'

अनुदित (न उदितः) त्रि० तः-ता-तं. १ ન બોલેલ, ન કરેલ, २ ન ઉદય પામેલ.

अनुदिन (दिने दिने) अव्य० नं. હમેશ, હરરોજ,

'पारावतः खलु शिलाकणमात्रभोगी कामी भवेदनुदिनं वद कोत्र हेतुः'

अनुदृष्टि (अनुकूला दृष्टिः) स्त्री० ष्टिः અનુકૂળ નજર.

अनुदृष्टि (अनुकूला दृष्टिर्यस्य) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. અનુકૂલ નજરવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनुदेश (अनु दिश् घञ्) पु० शः १ उपदेश. २ यथाक्रम उच्चारण.
अनुद्देश (न उद्देशः) पु० शः उद्देशनो अभाव.
अनुद्धत (न उद्धतः) त्रि० तः-ता-तं उद्धत नहि ते.
अनुद्धरण (न उद्धरणं) क्ली० णं. उद्धारनो अभाव.
अनुद्भट (न उद्भटः) त्रि० टः-टा-टं. मृदु.
अनुद्यम (न उद्यमः) पु० मः उद्यमनो अभाव,
अनुद्यम (न उद्यमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. उद्यम विनानुं. [जुगटुं रमवुं ते.
अनुद्यूत (अनु दिव् क्त) क्ली० तं. जुगटा उपर प्रीति
अनुद्योग (न उद्योगः) पु० गः उद्योगनो अभाव.
अनुद्योग (न उद्योगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. उद्योग विनानुं.
अनुद्रुत (अनु द्रु क्त) त्रि० तः-ता-तं. पांसे गयेल. ' धनुर्धरैरराजन्युतैरनुद्रुतम् ' रघुवंशम्.
अनुद्रुत (,,) क्ली० तं. पा मात्रा उच्चार करवामां जेटलो झळ लागे तेटलो ताळनो काळ.
अनुद्वाह (न उद्वाहः) पु० हः विवाहनो अभाव.
अनुद्विग्न (न उद्विग्नः) त्रि० ग्नः ग्ना-ग्नं नहि उद्वेग पामेल.
अनुद्वेग (न उद्वेगः) पु० गः उद्वेगनो अभाव.
अनुद्वेग (नास्ति उद्वेगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. उद्वेग विनानुं.
अनुधावन (अनु धाव् ल्युट्) क्ली० नं. १ पांसे दोडवुं. २ अनुसंधान ३ तत्वना निश्चय माटे अनुसरवुं.
अनुध्या (अनुध्यै अङ्) स्त्री० ध्या. १ शुभचिंतन. २ अनुग्रह, महेरबानी. ३ आसक्ति.
अनुध्यान (अनु ध्यै ल्युट्) क्ली० नं क्षणेक्षणे चिंतन. ' या नः प्रीतिर्विरूपाक्ष त्वदनुध्यानसंभवा ' कुमारसंभवम्
अनुध्येय (अनुध्यै यत्) त्रि० यः-या-यं. १ जेनुं शुभचिंतन थाय छे ते. २ अनुग्राह्य शब्द जुओ. " अनुदध्युरनुध्येयं सान्निध्यैः प्रतिमागतैः " रघुवंशम्
अनुनय (अनु नी अच्) पु० यः १ विनय. २ प्रणिपात. नमवुं. ३ प्रार्थना. ४ सांत्वन.
'कथं नु शक्योऽनुनयो महर्षेर्विश्राणतादन्यपयास्विनीनाम्' रघुवंशम्.
अनुनयिन् (अनुनय इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. १ विनयवाळुं २ प्रणिपातवाळुं.
अनुनाद (अनुरूपो नादः) पु० दः पडघो.
अनुनादिन् (अनु नाद् णिनि) त्रि० दी- दिनी- दि. १ सरखो नाद करनार. २ पडघो करनार.
अनुनायिका (अनुगता नायिका) स्त्री०का. नायिकानी पांसे चालनारी स्त्री.
अनुनाश (अनु नश् घञ्) पु० शः मुवेलानी पांसे मरवुं. अनुमरण. [अनुनासिक वर्ण.
अनुनासिक (अनुगतो नासिकां) त्रि० कः- का- कं.
अनुनीत (अनु नी क्त) त्रि० तः- ता- तं. उन्मत्त नहि ते. [अपकार.
अनुपकार (न उपकारः) पु० रः उपकारनो अभाव,
अनुपकारिन् (न उपकारी) त्रि० रि- रिणी- रि. उपकारी नहि ते. अपकारी.
अनुपठित (अनु पठ् क्त) तं. गुरुमुखना पाठ प्रमाणे पाठ करवो ते.
अनुपठितिन् (अनुपठितमनेनेति इनि) त्रि० ती- तिनी-ति. अनुपाठ जेणे कर्यो होय छे ते.
अनुपतन (अनु पत् ल्युट्) क्ली० नं. १ पांसे पडवुं. २ सरखु पडवुं. ३ अनुकूल पडवुं.
अनुपद (अनुरूपं पदं) क्ली० दं. १ अनुकूळपद. २ सरखु स्थान. [पडी खोळनार.
अनुपदिन् (अनु पद इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. पांसे ' मृगस्यानुपदी रामो जगाम गजविक्रमः ' भट्टिः
अनुपदिष्ट (न उपदिष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा- ष्टं. उपदिष्ट नहि ते. [भोजडी.
अनुपदीना (अनुपद ख इन टाप्) स्त्री० ना. जोडा,
अनुपधि (नास्ति उपधिर्यत्र) त्रि० धिः-धिः-धि. छळविनानुं, कपटवगरनुं.
अनुपनीत (न उपनीतः) त्रि० तः- ता- तं. जेने उपनयन संस्कार कर्यो नथी ते. [भाव.
अनुपन्यास (न उपन्यासः) पु० सः कहेवानो अ-
अनुपपत्ति (न उपपत्तिः) स्त्री० त्तिः १ युक्तिनो अभाव. २ असंगति.
अनुपम (नास्ति उपमा यस्य) त्रि० मः-मा-मं १ उपमा विनानुं २ अत्यंत उत्कृष्ट.
अनुपमा (नास्ति उपमा यस्याः) स्त्री० मा. १ कुमुद दिग्गजनी स्त्री. २ सुप्रतीक दिग्गजनी स्त्री.
अनुपमेय (न उप मी यत्) त्रि० यः- या. यं. जेनी उपमा थई न शके ते.
अनुपयोग (न उपयोगः) पुं० गः १ उपयोगनो अभाव. २ अनुकूलतानो अभाव.
अनुपयोग (न उपयोगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. उपयोग विनानुं. अनुपयुक्त.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनुपरति (न उपरतिः) स्त्री० तिः ઉપરતિનો અભાવ. (अनुपरामः)

अनुपलक्षित (न उपलक्षितः) त्रि० तः-ता-तं. १ અતાર્કિત. ૨ ખાસ ન જાણેલ.

अनुपलब्धि (न उपलब्धिः) स्त्री० ब्धिः १ લાભનો અભાવ. ૨ પ્રત્યક્ષાદિનો અભાવ.

अनुपवीत (न उपवीतं जातं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. જેનો ઉપવીત સંસ્કાર થયો નથી તે.

अनुपशम (न उपशमः) पु० मः १ શાંતિનો અભાવ. ૨ નિવૃત્તિનો અભાવ.

अनुपस्कृत (न उपस्कृतः) त्रि० तः-ता-तं. १ પાક. भां જે સંસ્કાર થાય છે તે સંસ્કાર વિનાનું. ૨ અનિંદિત. ૩ અપરિષ્કૃત.

अनुपस्थान (न उपस्थानं) क्ली० नं १ ઉપસ્થાનનો અભાવ. ૨ સ્મૃતિનો અભાવ. અનુપસ્થિતિ.

अनुपस्थाप्य (न उपस्थाप्यं) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. ન સંભારવા લાયક. [વિનાનું વસ્ત્ર.

अनुपहत (न उपहतं) क्ली० तं. નવું, કોરું, વાપર્યા ' अनुपहतमतिधवलं ' कादंबरी

अनुपाकृत (न उपाकृतः) त्रि० तः- ता- तं. યજ્ઞમાં ઉપાકરણ વિનાનું.

अनुपात (अनु पत् घञ्) पु० तः. એક જાતનો ગણિતનો સંખ્યાપાત. अनुपतन શબ્દ જુઓ.

अनुपातक (अनु पत् णिच् ण्वुल्) क्ली० कं. બ્રહ્મહત્યા જેવું મોટું પાપ, વેદનિંદા વગેરે.

अनुपान (अनु पा ल्युट्) क्ली० नं. દવા સાથે કે દવા ખાધા પછી પીવા યોગ્ય મધ, ઘી, ગોળ પાણી વગેરે.

अनुपुष्प (अनुगतं पुष्पं) पु० ष्पः એક જાતનું ઝાડ.

अनुपूर्व (अनुगतः पूर्वं) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. १ ક્રમ પ્રમાણેનું. ૨ અનુક્રમ મુજબનુ. ૩ વાંસે જનાર.

अनुपेत (न उपेतः) त्रि० तः-ता-तं. નહિ પાંસે ગયેલ.

अनुप्त (न उप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. નહિ વાવેલ.

अनुप्रवेश (अनु प्रविश् घञ्) पु० शः. વાંસેથી પેસવું, અનુરૂપ પ્રવેશ.

' पुपोष वृद्धिं हरिदश्वदीधितेरनुप्रवेशादिव बालचंद्रमाः ' रघुवंशम्

अनुप्रास (अनुगतः प्रासं) पु० सः, અનુપ્રાસ.

अनुप्लव (अनु प्लु अच्) पु० वः. ૧ સહાય. ૨ દાસ, નોકર. ૩ અનુચર.

' सानुप्लवः प्रभुरपि क्षणदाचराणाम् ' रघुवंशम्

अनुबद्ध (अनु बंध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. બાંધેલ.

अनुबंध (अनुबंध् घञ्) पु० धः. ૧ બંધન, બાંધવું. ૨ વારંવાર અભિનિવેશ. ૩ ઇચ્છાપૂર્વક એક જાતના દોષનો અભ્યાસ. ૪ મુખ્યનું અનુયાયી. ૫ અપ્રધાનસંબંધ. ૬ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ અનુબંધ. ૭ ફલસાધન. ૮ વારંવાર કરવાનો અભ્યાસ. ૯ આરંભ. ૧૦ અનુસરવું. ૧૧ કાયમનો સંબંધ. ૧૨ ભાવિ શુભાશુભ. ૧૩ વાંસેથી સંબંધ.

अनुबंधिन् (अनुबंध इनि) त्रि० धी-धिनी-धि. ૧ સહચર. ૨ અનુગત. ૩ જોડાયેલ. ૪ વ્યાપક.

अनुबंधी (अनु बंध् घञ् ङीप्) स्त्री० धी. ૧ હેડકી. ૨ તૃષ્ણા. તરસ.

' अनुबंधी तु हिक्कायां तृष्णायामपि योषिति ' मेदिनी.

अनुबोध (अनु बुध् णिच् घञ्) पु० धः ૧ પછીનો બોધ. ૨ ચંદન વગેરે ચોપડેલા શરીરને મર્દન કરી પાછું સુગંધિ કરવું. [બીજો ગ્રંથ.

अनुब्राह्मण (ब्राह्मणसदृशं) क्ली० णं. બ્રાહ્મણ સરખો ગ્રંથ ભણનાર.

अनुब्राह्मणिन् (अनुब्राह्मण इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. બ્રાહ્મણ સરખો ગ્રંથ ભણનાર.

अनुभव (अनु भू अच) पु० वः अनुभव.

' अनुभवं वंचसा सखि लुंपसि ' नैषधीयम्.

अनुभाव (अनु भू णिच् घञ्) पु० वः ખજાના વગેરેથી પેદા થયેલ રાજાનું એક જાતનું તેજ. ૨ સમર્થપણું. ' महानुभावा हि नितांतमर्थिनः ' माघः

अनुभाव (अनु भू णिच् अच्) पु० वः ૧ તેજ. ૨ અલંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ રસવ્યંજક એક જાતનો ભાવ. ૩ માહાત્મ્ય. [બોધક.

अनुभावक (अनु भू णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं.

अनुभाविन् (अनु भू णिनि) त्रि० वी-विनी-वि १ સાક્ષાત્કાર વગેરે કરનાર. ૨ વાંસે પેદા થનાર નાના ભાઈ વગેરે. [લવું, સહભાષણ.

अनुभाषणं (अनु सहितं भाषणं) क्ली० णं. સાથે બો-

अनुभूत (अनु भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ અનુભવ કરેલ, અનુભવેલ. ૨ વાંસે પેદા થયેલ.

अनुभूति (अनु भू क्तिन्) स्त्री० तिः ૧ અનુભવ. ૨ સાથે પેદા થવું.

अनुमत (अनु मन् क्त) त्रि० तः-ता.तं. ૧ માનેલ. ૨ કામ વગેરેમાં રજા આપેલ.

अनुमति (अनु मत् क्तिन्) स्त्री० तिः ૧ પરવાનગી. ૨ કલાહીન ચંદ્રવાળી શુકલપક્ષની ચૌદશવાળી પૂનમ.

अनुमंतृ (अनु मन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. પરવાનગી આપનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनुमरण (अनु मृ ल्युट्) क्ली० णं. पांसे भरवुं. २ साथे भरवुं, ३ सती थवुं.
अनुमा (अनु मा अङ्) स्त्री० मा. એક જાતનु જ્ઞાન,
अनुमातृ (अनु मा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. अनुभव કરનાર.
अनुमान (अनु मा ल्युट्) क्ली० नं. अनुमान.
अनुमार्ग (मार्गे) अव्य० गं. मार्गमां, रस्तामां.
अनुमाष (माषे) अव्य० षं. अडदमां
अनुमास (मासे मासे) अव्य० सं. मासे मासे, भ-हिने महिने, दरेक मासे. [કરેલ.
अनुमित (अनु मा क्त) त्रि० तः-ता-तं. अनुमान
अनुमिति (अनु मा क्तिन्) स्त्री० तिः अनुमान.
अनुमित्सा (अनु मातुमिच्छा) स्त्री० त्सा. अनुमान કરવાની ઇચ્છા.
अनुमृत (अनु मृ क्त) त्रि०तः-ता-तं. १ पांसे भरेल. २ साथे भरेल. ३ જેની પાંસે भराયछे ते.
अनुमेय (अनु मा यत्) त्रि यः-या-यं. अनुमान કરવા લાયક.
' फलानुमेयाः प्रारंभाः संस्काराः प्राक्तना इव '
रघुवशम्
अनुमोद (अनु मुद् णिच् घञ्) पु० दः भंजुर કરવું.
अनुमोदन (अनु मुद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો शब्द જુઓ. [જુર કરેલ.
अनुमोदित (अनु मुदणिच क्त) त्रि० ताः-ता-तं भं-
अनुयव (यवे) अव्य० वं. જવમાં.
अनुयात (अनु या क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पांसे ग-येल. २ साथे गयेल. ३ अनुसरेल.
अनुयात्र (यात्रायां) अव्य० त्रं. यात्रामां.
अनुयात्रिक (अनुयात्रा ठन्) त्रि० कः-का-कं. १ पांसे જનાર. २ अनुચર, सेवक.
अनुयायिन् (अनु या णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. ઉપલો शब्द જુઓ.
अनुयुक्त (अनु युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. पूछेल.
अनुयुग (युगे) अव्य० गं. युगमां.
अनुयोक्तृ (अनु युज् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. १ प्रश्नકરનાર, पूछनार. २ पैसा લઇ शीખવનાર.
अनुयोग (अनु युज् घञ्) पु० गः प्रश्न, सवाल.
अनुयोगकृत् (अनुयोग कृ क्विप्) पु० त्-द्. आचार्य.
अनुयोगकृत् (अनुयोग कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. पूछ-नार. [पूछनार.
अनुयोगिन् (अनु युज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि.
अनुयोज्न (अनु युज् ल्युट्) क्ली० नं. पूछवुं, प्रश्न.
अनुयोज्य (अनु युज् ण्यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. १ प्रश्न કરવા લાયક, पूछवायोग्य. २ तें शाभाटे એમ કર્યું એ પ્રમાણે ઠપકા સહિત પૂછેલછે પ્રશ્ન જેના तरફ ते. [रागवाળું, प्रीति पामेल.
अनुरक्त (अनु रंज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. अनु-
अनुरक्त (अनुगतं रक्तं रक्तवर्णं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. रातुं थयेल. [प्रीति.
अनुरक्ति (अनु रंज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः अनुराग
अनुरंजक (अनु रंज् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-जिका-कं. अनुरागवाળું કરનાર. [ઉપલો शब्द જુઓ.
अनुरंजन (अनु रंज् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं.
अनुरंजन (,,) क्ली० नं. अनुरागवाળું કરવું. [જેનો અનુરાગ કરેલ છે તે માણસ વગેરે.
अनुरंजित (अनु रंज् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.
अनुरणन (अनु रण् ल्युट्) क्ली० नं. પડઘો.
अनुरत (अनु रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. अनुराग પામેલ.
अनुरति (अनु रम् क्तिन्) स्त्री० तिः अनुराग.
अनुराग (अनु रंज् घञ्) पु० गः १ अत्यंत प्रीति. २ स्नेह.
अनुराग (अनुगतो रागं) त्रि० गः-गा-गं. रातुं थयेल.
अनुराग (अनुरूपां रागः) पु० गः अनुરૂપરાગ.
' अनुरागवंतमपि लोचनयोः ' माघः
अनुरागिन् (अनु रंज् घिनुण्) स्त्री० गी-गिनी-गि. अनुरागवाળું
अनुरात्र (रात्रौ) अव्य० त्रं. रातमां.
अनुरात्र (रात्रौ रात्रौ) अव्य० त्रं. दरेक रातે.
अनुराधा (अनुगतां राधां विशाखां) स्त्री० धा. તे नामनुं એક नक्षत्र. अनुराधा. [રંધેલ.
अनुरुद्ध (अनु रुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. रोकेल,
अनुरूप (अनु रूप् अच्) त्रि० पः-पा-पं. १ सरખું २ योग्य.
' सत्वानुरूपा सर्वस्य श्रद्धा भवति भारत '
भगवद्गीता.
अनुरूप (रूपस्य सादृश्यं योग्यत्वं वा) अव्य० पं. १ सरખું २ योग्य.
अनुरोध (अनु रुध् घञ्) पु० धः બીજા માટે ચાહેલો विषय पुरो કરવો २ अनुसरण. ३ ખાતર. ४ सीपारस. [अपेक्षक शब्द જુઓ.
अनुरोधिन् (अनु रुध् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि.
अनुलाप (अनु लप् घञ्) पु० पः वारंवार બોલવું.
अनुलिप्त (अनु लिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ ચોપ-ડેલ २ લીપેલ. [३ લીંપણ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनुलेप (अनु लिप् घञ्) पु० पः १ लेप २ चोपडवुं.
अनुलेपक (अनु लिप् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ लींपनार. २ चोपडनार. [जुओ.
अनुलेपन (अनु लिप् ल्युट्) क्ली० नं. अनुलेप शब्द-
अनुलोम (अनु लोम अव्) अव्य० मं. क्रमप्रमाणे, क्रममुजब.
अनुलोम (अनु लोमन् अच्) पु० मः यथा क्रम.
अनुलोम (अनुगतः लोम) त्रि० मः-मा-मं. १ क्रमप्रमाणेनुं २ अनुकूल.

' जडानप्यनुलोमार्थान् प्रवाचः कृतिनां गिरः ' माघः

अनुलोमज (अनुलोम जन् ड) पु० जः विप्र वगेरे उंची जातथी अनुक्रमथी क्षत्रीय वगेरेनी नीच जातनी स्त्रीपेटे पेदा थएल पुत्र.
अनुलोमजन्मन् (अनुलोम जन्म यस्य) पु० न्मा. उपलो शब्द जुओ.
अनुवंश (वंशे) अव्य० शम्. १ वांसमां. २ वंशमां.
अनुवक्तृ (अनु वच् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. गुरुना मुखना उच्चारण प्रमाणे उच्चार करी पाठ करनारो. [वांकुं.
अनुवक्र (अनुक्रमेण वक्रं) त्रि० क्रः-क्रा-क्रं. अत्यंत
अनुवचन (अनु वच् ल्युट्) क्ली० नं. वाजबी करवुं, योग्य वचन.
अनुवर्तन (अनु वृत् ल्युट्) क्ली० नं. १ वांसे जवुं अनुसरवुं. २ व्याकरण वगेरेमां पूर्वसूत्रमां कहेल शब्दनुं उत्तर सूत्रमां अन्वयार्थ खेंचवुं ते.
अनुवर्त्तिन् (अनु वृत् णिनि) त्रि० र्त्ती-र्त्तिनी-र्त्ति. वांसे जनार, अनुयायी.
अनुवाक (अनु वच् घञ्) पु० कः १ ज्ञानशून्य ऋचा. २ ऋग्यजुःनो समूह. ३ शास्त्र नामनो वेद नो एक जातनो भाग.
अनुवाच् (अनु वच् णिच् क्विप्) पु० क्-ग् अध्यापक शब्द जुओ. [शब्द जुओ.
अनुवाचन (अनु वच् णिच् ल्युट्) क्ली० नं अध्यापन
अनुवाचनीय (अनुवाचन छ) पु० यः अध्यापक.
अनुवाद (अनु वद् घञ्) पु० दः वारंवार बोलवुं, पुनरुक्ति. सिध्धोपदेश. ३ खराब अर्थवाणुं बोलवुं
अनुवादक (अनु वद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. अनुवाद करनार. [उपलो शब्द जुओ.
अनुवादिन् (अनुवाद इनि) त्रि० दी-दिनी-दि.
अनुवार (वारे वारे) अव्य० रं. वारंवार.
अनुवासन (अनु वस् ल्युट्) क्ली० नं १ सुगंधीदार करवुं. २ तेल वगेरेथी अस्तिकर्म करवुं ते.
अनुवासित (अनु वास् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ सुगंधिदार करेल. २ अस्तिकर्मथी चिकित्सा करेल.
अनुवास्य (अनु वास यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं १ सुगंधीदार करवा लायक २ अस्तीकर्मथी चिकित्सा करवा योग्य.
अनुविद्ध (अनु व्यध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. संसृष्ट.
अनुवृत्ति (अनुवृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ अनुवर्तन शब्द जुओ. २ सेवा.
अनुवेध (अनु विध् घञ्) पु० धः संसर्ग.
अनुवेल (वेलायां वेलायां) अव्य० लं. समये समये. क्षणे क्षणे.

' इति पृच्छत्यनुवेलमादनः ' रघुवंशम्

अनुवेल्लित (अनु वेल्ल् क्त) क्ली० तं. व्रणना लेप उपर एक जातनुं बंधन.
अनुवेश (अनु विश् घञ्) पु० शः मोटाने पडतो मुश्की नानानो विवाह थायछे ते.
अनुव्याहार (अनु वि आ हृ घञ्) पु० रः अनुवाद, साथे बोलवुं.
अनुव्रजन (अनुव्रज् ल्युट्) क्ली० नं. १ वांसे जवुं. पछवाडे जवुं. २ परोणो मेमान स्नेही वगेरेने थोडे छेटे सुधी वळावया जवुं ते.
अनुव्रज्या (अनु व्रज् क्यप्) स्त्री० ज्या. परोणो मेमान स्नेही वगेरेने थोडे छेटे वळावया जवुं ते, वांसे जवुं.
अनुशय (अनु शीङ् अच्) पु० यः १ पस्तावो, पश्चात्ताप. २ अत्यंत द्वेष. ३ पूर्वनुं वेर.
अनुशयान (अनु शीङ् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. पस्तावो करवो.
अनुशयाना (अनु शीङ् शानच् टाप्) स्त्री० ना. एक प्रकारनी पराधीया नायिका.
अनुशयितव्य (अनु शीङ् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या व्यं. पस्तावो करवा लायक.
अनुशयिन् (अनु शीङ् इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. पस्तावो करनार. [जातनो पगनो रोग.
अनुशयी (अनु शीङ् अच् ङीप्) स्त्री० यी. एक
अनुशर (अनु शृ अच्) पु० रः राक्षस.
अनुशासक (अनुशास् ण्वुल्) त्रि० कः-सिका-कं. अनुशासन करनार.
अनुशासन (अनु शास् ल्युट्) क्ली० नं. १ कर्तव्यनो उपदेश. २ यथार्थपणानुं जणावी देवुं. ३ अनुशासन, निरूपण.
अनुशासितृ (अनु शास् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. अनुशासक शब्द जुओ. अनुशास्तृ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनुशासिन् (अनु शास् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સન શબ્દ જુઓ.
अनुशास्ति (अनु शास् क्तिन्) स्त्री० स्तिः अनुशा-
अनुशिष्ट (अनु शास् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ दंडित. २ अनुशासन करेल.
अनुशीत (शीते) अव्य० तं. १ ટાઢમાં. २ ઠંડકમાં.
अनुशीलन (अनु शील् ल्युट्) क्ली० नं. १ કાયમનો અભ્યાસ. २ क्षणेक्षणनुं आचरण.
अनुशोक (अनु शुच् घञ्) पु० कः પસ્તાવો પશ્ચાત્તાપ. [પસ્તાવો કરનાર.
अनुशोचक (अनु शुच् ण्वुल्) त्रि० कः-चिका-कं.
अनुशोचन (अनु शुच् ल्युट्) क्ली० नं. પસ્તાવો પશ્ચાત્તાપ. [બ્દ જુઓ.
अनुशोचना (अनु शुच् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શ-
अनुशोचनीय (अनु शुच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. શોક કરવા લાયક. [પશ્ચાત્તાપ. अनुशुचित.
अनुशोचित (अनु शुच् क्त) क्ली० तं. પસ્તાવો,
अनुश्लोक (अनु श्लोक् अच्) क्ली० कं. એક જાતનું સામગાન. [શબ્દ જુઓ.
अनुषक्त (अनु संज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. સંલગ્ન
अनुषंग (अनु संज् घञ्) पु० गः १ દયા. २ પ્રસંગ. ૩ જોડાઇ જવું. ४ સંલગ્નપણું.
अनुषंगिन् (अनु संज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि. १ વળગેલ, ચોંટેલ. २ જોડાએલ. ૩ પ્રસક્ત. ४ વ્યાપક.
अनुषिक्त (अनु सिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ વારંવાર સીંચેલ. २ વાંસેથી સીંચેલ.
अनुषेचन (अनु षिच् ल्युट्) क्ली० नं. વારંવાર સીંચવું. २ વાંસેથી સીંચવું. [२ अनुष्टुप्छंद.
अनुष्टुभ् (अनु स्तुंभ् क्विप्) स्त्री० प्. १ सरस्वती.
अनुष्ठातृ (अनु स्था तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ विधान करनार. [अनुष्ठान, विधान.
अनुष्ठान (अनु स्था ल्युट्) क्ली० नं. કામ કરવું,
अनुष्ठित (अनु स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. કરેલ. विहित. [लायक.
अनुष्ठेय (अनु स्था यत्) त्रि० यः-या-यं. કરવા
अनुष्ण (न उष्णः) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. १ ગરમ નહિ તે, ટાઢું. २ આળસું. [ટાઢક.
अनुष्ण (") पु० ष्णः ગરમી નહિ તે
अनुष्ण (न उष्णं) क्ली० ष्णं. કમલ. [२ કપૂર.
अनुष्णगु (अनुष्णाः गावः यस्य) पु० गुः १ ચંદ્ર.
अनुष्णवल्लिका (अनुष्णा वल्ली कन्) स्त्री० का. કાળી દ્રો. [२ દરેક વર્ષ.
अनुसंवत्सर (संवत्सरे) अव्य० रं. १ વર્ષમાં.
अनुसंवरण (अनु सं वृ ल्युट्) क्ली० णं. અનુક્રમે સંતાડવું.
अनुसंहित (संहितायां) अव्य० तं. સંહિતામાં.
अनुसंतति (अनुक्रमेण संततिः) स्त्री० तिः અખંડધારા.

' अनुसंततिपातिनः पटुताम् ' माघः

अनुसंधान (अनु संधा ल्युट्) क्ली० नं. १ ખોળવું, શોધવું २ વિચારવું.
अनुसंधेय (अनु संधा यत्) त्रि० यः-या-यं. १ શોધવાલાયક. २ વિચારવાલાયક.
अनुसर (अनु सृ ट) त्रि० रः-रा-रं. १ અનુસરનાર, વાંસે જનાર, પછવાડે ચાલનાર. २ સાથે જનાર, અનુચર.
अनुसरण (अनु सृ ल्युट्) क्ली० णं. १ અનુસરવું, વાંસે જવું. २ સાથે જવું. ૩ નકલ કરવી.
अनुसाय (साये) अव्य० यम्. સાંજે, સાંજરે.
अनुसार (अनु सृ घञ्) पु० रः अनुसरण. શબ્દ જુઓ. २ અનુક્રમ.
अनुसारणा (अनु सृ णिच् युच्) स्त्री० णा १ अनुधावन શબ્દ જુઓ. २ ખસી જવું, નાશી જવું.
अनुसारणा (अनुगत्य सारणा) स्त्री० णा. अद्यसारणा શબ્દ જુઓ.
अनुसारिन् (अनु सृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. અનુસરનાર, વાંસે જનાર, પછવાડે જનાર.
अनुसूया (अनु सू क्यप्) स्त्री० या. શકુંતલાની એક સખી, અનસૂયા.
अनुसृति (अनु सृ क्तिन्) स्त्री० तिः अनुसरण શબ્દ જુઓ.
अनुसेविन् (अनु सेव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. કાયમ સેવનાર.
अनुस्मृति (अनु स्मृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ વાંસે સંભારવું, પછવાડે સંભારવું. २ અનુરૂપ ચિંતન.
अनुस्यूत (अनु सिव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ગુંથેલું. २ કાયમના સંબંધવાળું.
अनुस्वार (अनुगतः स्वारान्) पु० रः अनुस्वार.
अनुहरण (अनु हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ ચાળા પાડવા. २ નકલ કરવી તે.
अनुहार (अनु हृ घञ्) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अनुहार्य्य (अनु हृ ण्यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. નકલ કરવા લાયક.
अनुहृत (अनु हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. નકલ કરેલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनूक (अनु उच् क) पु० कः १ आगलो भव, गयो जन्मारो. २ पीठनुं એક જાતનું હાડકું.

अनूक (,,) क्ली० कं. साउंशील. २ એક જાતનું यज्ञीय पात्र.

अनूचान (अनु वच् कानच्) पु० नः १ शिक्षा वगेरे षडंगसहित वेदनुं अध्ययन करनार. २ वेदना अर्थना अनुवचनमां समर्थ.

अनूच्च (न ऊचं) त्रि० च्चः-च्चा-च्चं. ઉંચું नहि ते.

अनूढ (अनु वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. न परणेल, अविवाहित.

अनूदित (न उदितं) त्रि० तः-ता-तं. १ न બોલેલ. २ न अनुवाद करेल.

अनूद्य (न उद्यं) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ न બોલવा लायक. २ न अनुवाद करवा लायक.

अनून (न नूनं) त्रि० नः-ना-नं. अनिश्चित; अनूनक.

अनून (न ऊनं) त्रि० नः-ना नं. १ ઉણું नहि ते.

अनूप (अनुगता आपो यत्र) त्रि० पः-पा-पं. पाणीवाळुं, जलमय, उदकप्राय.

अनूप (,,) पु० पः १ पाडो. २ ते नामनो એક देश.

अनूपज (अनूपे जायते जन् ड) क्ली० जं. आदुं.

अनूरु (न स्त ऊरू यस्य) पु रुः १ सूर्यनो सारथी, २ अरुण.

अनूरु (,,) त्रि० रुः-रुः-रु. साथळविनानुं.

अनूरुसारथि (अनूरुः सारथिः यस्य) पु० थिः सूर्य.

'गतं तिरश्चीनमनूरुसारथेः प्रसिद्धतिर्य्यग्ज्वलनं हविर्भुजः' माघः

अनृच (नास्ति अभ्यस्ततया ऋग्यस्य अच्) त्रि० चः-चा-चं. ऋचा भणाव्या विनानो अने उपवीत संस्कार वगरनो बालक वगेरे. अनृच् अनृक्.

अनृजु (न ऋजुः) त्रि० जुः-जु-जु. १ वांकु. २ शठ.

अनृण (नास्ति ऋणं यस्य) त्रि० णः-णा-ण. देवादार नहि ते, करजदार नहि ते.

'प्राणैर्दशरथप्रीतेरनृणं कंठवर्त्तिभिः' रघुवंशम्.

अनृणिन् (न ऋणी) त्रि० णी-णिनी-णि. अऋणिन् शब्द जुओ.

अनृत (न ऋतं) क्ली० तं. १ जुठाणुं. २ ખેડ.

अनृतक (अनृते प्रसृतः कन्) त्रि० कः-का-कं. જેને जुठुं બોલવામાં खुशी होयछे ते.

अनृतवादिन् (अनृतं वदति वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दी. जुठुं બોલનાર.

अनृशंस (न नृशंसः) त्रि० सः-सा-सं. दयाळु.

अनेक (न एकः) त्रि० कः-का-कं. १ अनेक. २ अप्रधान. ३ अकेवळ ४ अप्रथम.

अनेकज (अनेक वारं जायते जन् ड) पु० जः पंखी. पक्षी. [पणुं.

अनेकता (अनेकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अनेक

अनेकत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द जुओ.

अनेकधा (अनेक प्रकारार्थे धा) अव्य० धा. अनेक प्रकारे, अनेक तरेहे.

अनेकप (अनेक पा क) पु० पः- हाथी, द्विप.

'मालवनाथोप्यनेकानेकपयूथसनाथः'
दशकुमारचरितम्

अनेकलोचन (अनेकानि लोचनानि यस्य) पु० नः १ ઇંद्र. २ પરમેश्वर.

अनेकविध (अनेका विधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं-अनेक प्रकारनुं, अनेक तरेहनुं.

अनेकशस् (अनेक शस्) अव्य० शः अनेकवार.

'अनेकशो निर्जितराजकस्त्वम्' भट्टिः

अनेकाग्र (न एकाग्रः) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. એકाग्र चित्तवाळु नहि ते, शून्य हृदय.

अनेकार्थ (अनेके अर्थाः यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ अनेक अर्थवाळो शब्द वगेरे २ अनेक प्रयोजनवाळु.

अनेडमूकः (एडो बधिरः मूकः वाक् शक्ति रहितः नास्ति यस्मात्) त्रि० कः-का-कं १ બेरो अने मुंगो, २ शठ.

अनेनस् (नास्ति एनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-नः १ पाप वगरनुं. २ व्यसन विनानुं.

अनेहस् (न हन् असि) पु० हाः काळ, समय.

'तस्थुस्तस्यांतिके द्रोहश्छिद्रानेहः प्रतीक्षिणः'
राजतरंगिणी.

अनैकाग्र्य (न ऐकाग्र्यं) क्ली० ग्र्यं. એકाग्रपणुं नहिते.

अनैकाग्र्यं (न ऐकाग्र्यं यस्य) त्रि० ग्र्यः-ग्र्या-ग्र्यं. એકाग्रपणुं જેને नथी ते.

अनैक्य (न ऐक्यं) क्ली० क्यं. १ એકपणानो अभाव. २ બहुपणुं. अनेकता, अनेकत्व.

अनैपुण (न निपुणस्य भावः) क्ली० णं- निपुणपणानो अभाव. आनैपुण.

अनैपुण्य (अनिपुणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं उपलो शब्द जुओ. आनैपुण्य.

अनैश्वर्य्य (अनीश्वरस्य भावःष्यञ्) क्ली० र्य्यं, १ अनीश्वरपणुं २ अधीनपणुं आनैश्वर्य्य.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अनो (न नी डो) अव्य० नो नहि नथी.

अनोकह (अनस् अक हन् ड) पु० हः- ઝાડ, वृक्ष.
' अनोकहाकंपितपुष्पगंधी ' रघुवंशम्

अनोदन (न ओदनं रूपं भक्ष्यं यत्र) त्रि० नः-ना-नं. જેમાં ચોખા બીલકુલ ખાતા નથી એવું વ્રત વગેરે.

अंत (अम् तन्) क्ली० तं. १ स्वभाव. २ स्वરૂપ.
' मृदुलतांतलतातमलोकयन् ' माघः

अंत (,,) पु० क्ली० तः-तं. शेष.

अंत (,,) पु० तः १ सीमा, मर्यादा. २ निश्चय. ३ ખાડીનો અવયવ ४ नाश.
' अद्य कांतः कृतांतो वा दुःखस्यांतं करिष्यति. ' उद्भटः

अंत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ मनोहर, २ પાંસેનું.

अंतःकरण (अंतर कृ ल्युट्) क्ली० णं. अंतःકરણ.

अंतःकुटिल (अंतः मध्ये कुटिलः) पु० लः शंખ.

अंतःकुटिल (,,) त्रि० लः-ला-लं. અંદર વાંકું

अंतःपात (अंतर् पत् घञ्) पु० तः. અંદર પડવું.

अंतःपात (अंतर् पत् ण्) पु० तः संधिस्थान.

अंतःपातिन् (अंतर् पत् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. અંદર પડનાર, વચમાં પડનાર, અંદરનું.

अंतःपुर (अंतरभ्यंतरं पुरं गृहं) क्ली० रं. જનાનખાનું. अंतःपुरी.

अंतःपुरचर (अंतःपुरे चरति चर् ट) त्रि० रः-रा-रं. જનાનખાનામાં હરનાર ફરનાર નાજર વગેરે अंतःपुरसहाय.

अंतःपुरिक (अंतःपुरे नियुक्तः ठक्) पु० कः ઉપલો शब्द જુઓ.
' अस्मत्प्रार्थनामंतः पुरिकाभ्यो निवेदय. ' चंडकौशिकम्

अंतः प्रकृति (अंतर्वर्तिनी प्रकृतिः) स्त्री० तिः राज्ञी હજુરમાં બેસનાર ખાનગી વજીર વગેરે.
' अंतःप्रकृतिकोपनं हि राज्ञां महद्व्यसनम् '

अंतःप्रविष्ट (अंतर प्र विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ અંદર પેઠેલ. २ હૈયામાં પેઠેલ.
' अंतःप्रविष्टकर्णपल्लवप्रतिबिंबित. ' कादंबरी.

अंतःशरीर (अंतः मध्यस्थं शरीरं) क्ली० रं. सूक्ष्म शरीर.

अंतःशल्य (अंतःशल्यमिव) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. મનને દુઃખ દેનાર.

अंतःसंज्ञ (अंतः संज्ञा यस्य) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. અંદરમાં જેને સંજ્ઞા છે તે.

अंतःसत्त्वा (अंतरभ्यंतरे सत्त्वं यस्याः) स्त्री० त्वा. ગર્ભિણી સ્ત્રી.

अंतःसुख (अंतरात्मनि सुखं यस्य) त्रि० खं-खा-खं. આત્માનુસંધાનનું સુખ જેને છે તે.
' योन्तःसुखोऽतरारामः ' भगवद्गीता.

अंतःस्वेद (अंतः स्वेदो मदजलं यस्य) पु० दः. જેને મદનાં પાણી ઝરે છે એવો હાથી.

अंतक (अंत् णिच् ण्वुल्) पु० कः. १ मृत्यु. २ परमेश्वर. ३ यम.

अंतक (,,) त्रि० कः-का-कं. नाशक, नाश કરનાર.
' क्रोधांधस्तस्य तस्य स्वयमिह जगतामंतकस्यांतकोहम् ' वेणीसंहारः

अंतकर (अंतं करोति कृ ट) त्रि० रः-रा-रं. ઉપલો शब्द જુઓ. ' अहमंतकरो नूनं ध्वांतस्येव दिवाकरः ' भट्टिः

अंतकरण (अंत् कृ ल्युट्) क्ली० णं नाश કરવું.

अंतकर्मन् (अंतस्य नाशस्य परिच्छेदो कर्म वा) क्ली० र्म. १ नाश કરવું. २ परिच्छेद કરવું.

अंतकारक (अंतं करोति कृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. અંત કરનાર, નાશ કરનાર. अंतकारिन्. अंतकृत्.

अंतकाल (अंतस्य कालः) पु० लः મરણસમય, મોતકાલ.

अंतग (अंतं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. १ છેડે જનાર. २ પારપામનાર. ३ અંતપામનાર.

अंतचर (अंते चरति चर् ट) त्रि० रः-रा-रं. ઉપલો शब्द જુઓ.

अंततस् (अंत ततसिल्) अव्य० तः છેડેથી, છેડે, છેવટ, છેવટે.

अंतपाल (अंतं समीपदेशं पालयति) पु०लः દ્વારપાળ.

अंतर् (अम् अरन् तुडागमः) अव्य० तर् १ અંદર, વચ્ચે, દરમીયાન, મધ્યે. २ બહેરખર. ३ બહારબર, વાજબી.

अंतर (अंतं राति रा क) क्ली० रं. १ अवकाश. २ અંતર. ३ अवधि. ४ પહેરવાનુ વસ્ત્ર. ५ અંતર્ધાન થવું. ६ भेद. ७ छिद्र. ८ विना, વગર. ९ બહાર. १० व्यवधान. ११ आत्मीय. १२ વચ્ચે, મધ્યે, દરમીયાન, અંદર. १३ બાદ કરવુ.

अंतरग्नि (अंतर्वर्ती अग्निः) पु०ग्निः જઠરાગ્નિ.

अंतराग्नि (अग्निमध्ये) अव्य० ग्नि. અગ્નિમાંહે, આગનીમાંહે, આગની અંદર.

अंतरंग (अंतरसदृशं अंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. १ પોતાનાજ દીલનો નોકર વગેરે. २ પોતાના અંગનું માણસ વગેરે. ३ अत्यंत प्रीय.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अंतरंग (,,) क्ली० गं. ते नामनी व्याकरणप्रसिद्ध परिभाषा.

अंतरज्ञ (अंतर जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. विशेषज्ञ.

अंतरतम (अतिशयेन अंतरः सदृशः) त्रि० मः-मा-मं. १ अतिशय सरखो वर्ण स्थान वगेरे. २ अत्यंत पोतानुं. 'स्थानेन्तरतमः' पाणिनिः

अंतरतस् (अंतर तसिल्) अव्य० तः वच्चे, मध्ये, अंतर.

अंतरदेश (अंतरः देशः) पु० शः मध्यदेश.

अंतरय (अंतर इ अच्) पु० यः १ वचमां जवुं. २ व्यवधान. अंतरयन.

अंतरय (अंतर् याति या क) त्रि० यः-या-यं. १ अंदर जनारे. २ देहना मध्यना चित्तमां रहेनार जीव वगेरे.

अंतरा (अंतर् इण् रा) अव्य० रा. १ पासे, नजदीक. २ वच्चे, दरमीयान. ३ विना, वगर, सिवाय.

अंतरात्मन् (अंतर आत्मा) पु० त्मा जीवात्मा.

" तदपि न हरिणाक्षीं विस्मरत्यंतरात्मा ' साहित्यदर्पणम्

अंतरापत्या (अंतरे अपत्यं यस्याः) स्त्री० त्या. गर्भिणी स्त्री.

अंतराय (अंतर अय् अच्) त्रि० यः-या-यं १ व्यवधान करनार. २ विघ्न.

'त्वमंतरायो भवसि च्युतो विधिः' रघुवंशम्.

अंतराराम (अंतर आ रम् घञ्) पु० मः आत्मामां रमेल योगी वगेरे.

अंतराल (अंतर् आ रा क) अव्य० लं. १ मध्ये, वच्चे. २ अंदर, भांहे.

" उदेति भानुर्गगनांतराले "

अंतराल (,,) त्रि० लः-ला-लं. वच्चेनुं, अंदरनुं. [अंदर, भांहे.

अंतरालक (अंतराल क) क्ली० कं १ मध्ये, वच्चे.

अंतरालदिश् (अंतराला दिक्) स्त्री० क्-ग्. बे दिशानी वच्चेनो खुणो. अपदिश्.

अंतरावेदि (अंतरा मध्यस्था वेदिः) स्त्री० दिः बे लउता हाथीनी वच्चेनी भाटीनी वेदी. अंतरावेदी.

अंतरिक्ष (अंतर् ईक्ष् घञ्) क्ली० क्षं. आकाश.

अंतरित (अंतर् इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अंदर गयेल. २ पेटानुं ३ भांहेनुं.

अंतरित (अंतर् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ व्यवधान करेल. २ तिरस्कारेल. ३ ढांक करेल. ४ अपसारित. ५ आच्छादन करेल.

अंतरिंद्रिय (अंतर् इंद्रियं) क्ली० यं. अंतःकरण.

अंतरीक्ष (अंतर् ईक्ष् घञ्) क्ली० क्षं. आकाश.

अंतरीप (अंतर गता आपो यत्र) पु० क्ली० पः-पं. द्वीप. [पातु वस्त्र.

अंतरीय (अंतर छ) क्ली० यं. એક जातनुं पेहेर-

अंतरे (अंतर् इण् विच्) अव्य० रं. १ भांहे. २ वच्चे, मध्ये. [सिवाय. २ वच्चे, मध्ये.

अंतरेण (अंतर् इण् ण) अव्य० ण. १ विना, वगर,

अंतर्गडु (अंतर्गडुरिव निरर्थकः) त्रि० डुः-डुः-डु. निरर्थक, नकामुं.

अंतर्गत (अतर् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ भांहेनुं, अंदरनुं. २ अंतःकरणमां रहेनार.

'अंतर्गतफलारंभाशस्यानामिव संपदः' रघुवंशम्.

अंतर्गृह (अंतःस्थं गृहं) क्ली० हं. १ घरनी अंदरनुं घर. २ काशीमां ते नामनुं એક स्थानक.

अंतर्गृह (गृहस्य मध्यं) अव्य० हं. घरमां, घरनी अंदर.

अंतर्घण (अंतर् हन् अय्) पु० णः द्वार ओळंग्या पछी आवतो घरनो खाली प्रदेश. [भांहे.

अंतर्जठर (जठरस्य मध्यं) अव्य० रं. पेटमां, पेट-

अंतर्जठर (जठरस्य मध्यं) क्ली० रं. पेटनो कोठो.

अंतर्ज्वलन (अंतर् ज्वल् ल्युट्) क्ली० नं. अंदर बळवुं. [पेदा थयेल.

अंतर्जात (अंतर् जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. अंदर

अंतर्ज्वलन (अंतःस्थो ज्वलनः) पु० नः जठराग्नि.

अंतर्दधन (अंतर् दध् ल्युट्) क्ली० नं. छिपाव वगेरे भवणीज.

अंतर्दशा (अंतर्गता दशा) स्त्री० शा. अंतर्दशा.

अंतर्दहन (अंतर् दह् ल्युट्) क्ली० नं. अंदर बळवुं. अंतर्दाह.

अंतर्दहन (अंतःस्थः दहनः) पु० नः जठराग्नि.

अंतर्दुष्ट (अंतःदुष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. दुष्ट अंतःकरणवाळुं. [खऽबी.

अंतर्द्वार (अंतर्गतं द्वारं) क्ली० रं. १ गुप्तद्वार. २

अंतर्द्धा (अंतर् धा ल्युट्) क्ली० द्धा. अंतर्धान. तिरोधान. 'अंतर्द्धामुपयुरुपवलीषु' माघः

अंतर्द्धान (अंतर धा ल्युट्) क्ली० नं. १ उपक्षो शब्द जुओ. २ मुनि वगेरेनो शरीरत्याग.

अंतर्द्धि (अंतर् धा कि) स्त्री० द्धिः १ अंतर्धान. २ व्यवधान. ३ आच्छादन. [अंतःपुर.

अंतर्नगर (अंतःस्थं नगरं) क्ली० रं. अंदरनुं शहेर,

अंतर्भाव (अंतःस्थो भावः) पु० वः १ अंदरनो भाव. २ એક जातनी चित्तवृत्ति.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अंतर्भावना (अंतःस्था भावना) स्त्री० ना. अंदरनुं चिंतन, अंदरनी भावना.
अंतर्भावित (अंतर् भू णिच् क्त) त्रि० तः-ता.-तं. १ अंदर पेसाडेल. २ समुदायनी अंदर करेल.
अंतर्भूत (अंतर् मध्ये भूतः) त्रि० तः-ता-तं. १ अंतर्गत शब्द जुओ. २ मध्ये रहेल.
अंतर्मनस् (अंतरेऽवस्थितं मनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-नः १ व्याकुल चित्तवाळुं. २ समाधानवाळा मनवाळुं.
अंतर्मुख (मुखस्य मध्ये) अव्य० खं. मुखमां.
अंतर्मृत (अंतर्गर्भाशये मृतः) त्रि० तः-ता-तं. गर्भाशयमां मरेल.
'भवत्युच्छ्वासपूर्तिं च शूलं चांतर्मृते शिशौ' सुश्रुतम्.
अंतर्य्य (अंतर् भवः यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. मध्ये होनार, अंदर होनार.
अंतर्य्यमन (अंतर् यम् ल्युट्) क्ली० नं. अंदरनो निग्रह. [भेस्थर.
अंतर्य्यामिन् (अंतर् यम् णिच् णिनि) पु० मी. पर-
अंतर्वंशिक (अंतर्वंश ठक्) त्रि० कः-का-कं. राजाना जनानखानानो नाजर वगेरे. [अंदर.
अंतर्वण (वनस्य मध्यं) अव्य० णं. वनमां, वननी
अंतर्वत्नी (अंतर् मतुप् नुक् ङीप्) स्त्री० त्नी. गाभिणी स्त्री.
'तस्यामेवास्य यामिन्यामंतर्वत्नी प्रजावती.' रघुवंशम्
अंतर्वामि (अंतर् वम् णिच् इक्) पु० मिः जेमां छारेया ओडकार आवे एवुं अक्षर.
अंतर्वार्तिन् (अंतर् वृत् णिनि) त्रि० र्त्ती-र्त्तिनी-र्त्तिं. अंदरनुं, मांहेनुं.
अंतर्वा (अंतर् वा विच्) त्रि० वाः पुत्र पशु वगेरे.
अंतर्वाणी (अंतर्गता वाणी यस्य) पु० णिः बहु शास्त्र जाणनारो पंडित.
अंतर्वाष्प (अंतर्गतं वाष्पं यस्य) त्रि० ष्पः-ष्पा-ष्पं. १ शरीर अंदर रोतुं. २ देखाय तेम न रोतुं.
अंतर्वासस् (अंतर्गतं वासः) क्ली० सः अंदरनुं वस्त्र.
अंतर्विगाह (अंतर्भूत्वा विगाहः) पु० हः अंदर पेसवुं. [शब्द जुवो.
अंतर्विगाहन (अंतर्भूत्वा विगाहनं) क्ली० नं. उपलो
अंतर्वेग (अंतर्गतो वेगः) पु० गः- अंदरनो वेग.
अंतर्वेदि (अंतर्गता वेदिर्यत्र) पु०- दिः प्रयागथी ते हरिद्वार सुधी गंगा यमुना वच्चेनो देश. अंतर्वेदी. [खानानो नाजर वगेरे. अंतरवेडिमक.
अंतर्वेशिक (अंतर्वेश ठक्) त्रि० कः-का-कं. जनान
अंतर्हास (अंतर् हस् घञ्) पु० सः १ छानु छानु हसवुं, गुप्त हसवुं, अंदर हसवुं,
अंतर्हास (अंतर् हासो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. गुप्त, हसनार.
अंतर्हित (अंतर् धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. गुप्त, तिरोहित.
अंतवत् (अंत मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ परिच्छेदयुक्त. २ अंतवाळुं, नाशवंत. नश्वर.
"अंतवंत इमे देहा नित्यस्योक्ता शरीरिणः"
भगवद्गीता.
अंतवासिन् (अंत वस् णिनी) त्रि० सी-सिनी-सि. चेलो, शिष्य. [भय. २ शेषसीभा.
अंतवेला (अंतस्था वेला) स्त्री० ला. १ नाशनो समय. २ भरतीनो छेल्लो समय.
अंतशय्या (अंतस्य नाशार्थं शय्या) स्त्री० य्या. १ मरवानो सांथरो, छेवट मोतनी वखतनुं बीछानुं. २ मसाण.
अंतशय्या (अंत इव शय्या) स्त्री० य्या. मरण.
अंतसद् (अंत सद् क्विप्) पु० त्-द्. शिष्य, चेलो.
'तमुपासते गुरुमिवांतसदः' भारविः
अंतस्ताप (अंतस्थितः तापः) पु० पः १ मननो ताप. २ देहनो ताप.
अंतानल (अंतस्य अनलः) पु० लः. १ प्रलयकाळनो अग्नि, अंत्येष्टिकर्मनो एक अग्नि.
अंतार (अंत ऋ अण्) त्रि० रः-रा-रं. पशुपालक.
अंतावशायिन् (अंत अव शी णिनि) पु० यी. खांडाल वगेरे. [वाळंद, हज्जम.
अंतावसायिन् (अंत अवसो णिनि युक्) पु० यी.
अंति (अंत णिच् इक्) स्त्री० तिः नाटकनी भाषामां मोटी बेन. अंतिका. [जीकतुं.
अंतिक (अंत ठन् इक्) त्रि० कः-का-कं. पासेनुं, न-
"तामन्तिकन्यस्तमणिप्रदीपाम्" रघुवंशम्
अंतिक (,,) अव्य० कं. पासे, नजीक.
अंतिक (,,) क्ली० कं. पासेपणुं, नजीकपणुं. २ चुल. [पासेनुं.
अंतिकतम (अंतिक तमप्) त्रि० मः-मा-मं. घणुंज
अंतिकता (अंतिकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. पासेपणुं, नजीकपणुं. अंतिकत्व.
अंतिका (अंति कन्) स्त्री० का- १ नाटकनी भाषामां मोटी बेन. २ एक जातनी औषधि.
अंतिकाश्रय (अंतिक आ श्री अच्) पु० यः अवलंबनस्थान.
अंतिम (अंते भवः डिमच्) त्रि० मः-मा-मं. अंते होनार, छेल्लुं, अजातमृतमूर्खाणां वरमाद्यो न चान्तिमः.
हितोपदेशः
अंतेवसत् (अंत वस् शतृ) पु० सन्. चेलो, शिष्य.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अंतेवासिन् (अंत वस् णिनि) पु० सी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [છેલું.
अंत्य (अंत यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. અંતે હોનાર.
अंत्य (,,) पु० त्यः १ ચાંડાલ. ૨ મ્લેચ્છ. ૩ નાગરભોથ. [અંત્યેષ્ટિકર્મ.
अंत्यकर्मन् (अंत्यं कर्मन्) क्ली० मं. ઉત્તરક્રિયા,
अंत्यज (अंत्य जन् ड) पु० जः शूद्र.
अंत्यजन्मन् (अंत्य जन्म यस्य) पु० न्मा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચાંડાલ વગેરે.
अंत्यजाति (अंत्या जातिर्यस्य) पु० तिः १ शूद्र. २
अंत्यभ (अंत्यं भं) क्ली० भं. १ રેવતી નક્ષત્ર. ૨ મીન રાશિ. [૨ ચાંડાલ વગેરે.
अंत्ययोनि (अंत्या योनिर्यस्य) पु० निः १ शूद्र.
अंत्यवर्ण (अंत्यः वर्णो यस्य) पु० र्णः शूद्र.
अंत्याश्रम (अंत्यः आश्रमः) पु० क्ली० मः-मं. સંન્યાસાશ્રમ.
अंत्याश्रमिन् (अंत्याश्रम इनि) पु० मी. સંન્યાસી.
अंत्येष्टि (अंते भवा इष्टिः) स्त्री० ष्टिः साग्निक કે निरग्निक प्रेतना दाहसंस्कार पछी थती इष्टि.
अंत्र (अंतिबंधने ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. આંતરડું.
अंत्रकूज (अंत्रस्य कूजः शब्दभेदः) पु० जः. આંતરડામાં ગડબડાટ. अंत्रकूजन. [મોટી બેન.
अंदिका (अदि ण्वुल्) स्त्री० का. નાટકની ભાષામાં
अंदुक (अंदु स्वार्थेक) पु० कः. १ હાથીને પગે બાંધવાની સાંકળ. ૨ સ્ત્રીનું એક પાદભૂષણ. अंदू, अंदु.
अंदोल् (चुरा० उभय० सेट्. अंदोलयति-ते) હીંચકવું.
अंध् (चुरा० उभय० सेट् अंधयति-ते) આંધળા થવું.
अंध (अंध् अच्) त्रि० धः-धा-धं. આંધળું.
अंध (अंध् णिच् अच्) क्ली० धं. १ અંધારું, અંધકાર. ૨ પાણી.
अंधक (अंध ण्वुल्) पु० कः १ તે નામનો એક દૈત્ય. ૨ તે નામનો એક યાદવ. [મહાદેવ.
अंधकरिपु (अंधकस्य तन्नामासुरस्य रिपुः) पु० पुः
अंधकरिपु (अंधकस्य अंधकारस्य रिपुः) पु० पुः १ સૂર્ય. ૨ ચંદ્ર. ૩ અગ્નિ. ૪ ચિત્રાનું ઝાડ. ૫ કપૂર. ૬ આકડાનું ઝાડ. [એક પર્વત.
अंधकवर्त्त (अंधक वृत् अच्) पु० र्त्तः તે નામનો
अंधकवर्त्तीय (अंधकवर्त्ते भवः छ) त्रि० यः-या-यं. અંધકવર્ત્ત પર્વતમાં હોનાર. [૨ અજ્ઞાન.
अंधकार (अंधं करोति कृ अण्) पु० रः १ અંધારું.
' दिवाकरादक्षति यो गुहासु लीनं दिवाभीतमिवांधकारम् '
कुमारसंभवम्.

अंधकारमय (अंधकार मयट्) त्रि० यः-या-यं. ઘણુંજ અંધારાવાળું.
अंधकारि (अंधकस्य अरिः) पु० रिः મહાદેવ. अंधकासृहृद्. [નરક.
अंधकूप (अंधः कूपो यत्र) पु० पः તે નામનું એક
अंधकूप (अंधश्चासौ कूपः) पु० पः આંધારો કુવો.
अंधतमस (अंध् अच् तम् असि अच्) क्ली० सं. १ ઘણુંજ અંધારું. ૨ એક નરકનું નામ.
अंधता (अंधस्य भावः तल्) स्त्री० ता આંધળાપણું. અંધાપો. अंधत्व. [ધારું. अंधतामस.
अंधतामिस (अंधं तामिसं) क्ली० सं. ઘણુંજ અંધતामिस्र (अंधं तामिस्रं यत्र) क्ली० पु० स्रं-स्रः તે નામનું એક નરક. [અંધાપો.
अंधत्व (अंधस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. આંધળાપણું
अंधमूषिका (अंध् मूष् ण्वुल्) स्त्री० का. એક જાતનું ઝાડ. [આંધળું થનાર.
अंधभविष्णु (अंध भू इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु.
अंधभावुक (अंध भू खुकन्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अंधस् (अद् असुन् नुम्) क्ली० धः ઉકાળેલા ચોખા. ' द्विजातिशेषेण यदेतदंधसा ' किरातार्जुनीयम्.
अंधाहि (अंधः अहिरिव) पु० हिः એક જાતનું માછલું. [ધારું.
अंधतामस (अंधं तामसम्) क्ली० सं. ઘણુંજ અંधिका (अंध् णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. १ જુગાર. ૨ રાત. ૩ સ્ત્રી. ૪ રાઈ. ૫ એક જાતનો રોગ.
अंधीकृत (अंध् च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. આંધળું કરેલ. [ળું થયેલ.
अंधीभूत (अंध च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. આંધ-
अंधु (अंध् कु) पु० धुः १ કુવો. ૨ લોડો, ડોફો.
अंधुल (अंध उलच्) पु० लः सरसडानું ઝાડ.
अंध्र (अंधू रन्) पु० ध्रः १ તે નામનો એક દેશ. ૨ એક જાતનો વર્ણસંકર. ૩ એક જાતનો शीકારી.
अन्न (अद् क्त अन् न वा) क्ली० न्नं. १ ઉકાળેલા ચોખા. ૨ અન્ન, અનાજ. ૩ ખોરાક.
अन्न (अद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ખાધેલું. જગ્ધ.
अन्नकोष्ठ (अन्नस्य कोष्ठमिव) पु० ष्ठः અનાજનો કોઠાર. अन्नकोष्ठक. [સૂર્ય.
अन्नकोष्ठक (अन्नकोष्ठ कप्) पु० कः १ વિષ્ણુ. ૨
अन्नज (अन्न जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. અનાજથી પેદા થનાર. [પનાર.
अन्नद (अन्नं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. અન્ન આ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अन्नदा (अन्नं ददाति दा क टाप्) स्त्री० दा. अन्नपूर्णा देवी. [अन्न आपनार.

अन्नदातृ (अन्नं ददाति दा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ.

अन्नदान (अन्न दा ल्युट्) क्ली० नं. अन्ननुं दान.

अन्नदास (अन्नेन पालितो दासः) पु० सः- मात्र अन्न आपवानो ठराव करी राखेलो चाकर.

अन्नपूर्णा (अन्नं पूर्णं यया) स्त्री० र्णा. अन्नपूर्णा देवी. अन्नपूर्णेश्वरी.

अन्नप्राशन (अन्नस्य प्राशनं) क्ली० नं. ते नामनो એક સંસ્કાર, જેમાં બાળકને છઠ્ઠા કે આઠમા માસના આરંભમાં પહેલ વહેલું અન્ન ખવરાવાય છે તે.

अन्नभक्त (अन्नार्थे भक्तः दासः) पु० क्तः अन्नदास शब्द જુઓ. [रीर.

अन्नमय (अन्नस्य विकारः मयट्) पु० यः स्थूल श-

अन्नमय (अन्न मयट्) त्रि यः-यी-यं. १ अन्नविकृत. २ अन्न વધારે જ્યાં જોઇએ છે એવો યજ્ઞ વગેરે.

अन्नकोष (अन्नमयः कोषः) पु० षः अन्नमय કોષ.

अन्नमल (अन्नस्य मलं) क्ली० लं मध.

अन्नरस (अन्नस्य रसः) पु० सः अन्ननो २स. २ अन्ननो सारांश. [खानार.

अन्नाद (अन्नमत्ति अद् अण्) त्रि० दः-दा-दं. अनाज

अन्नादिन् (अन्नमत्ति अद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अन्नाद्य (अन्नरूपं आद्यं) क्ली० द्यं. अन्नરૂપે ભક્ષ્ય.

अन्नाद्य (अन्नं आद्यं यस्य) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. કેવળ अन्न खानार, [प्राशन शब्द જુઓ.

अन्नाशन (अन्नस्य विधानेन अशनं) क्ली० नं. अन्न-

अन्य (अन् यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. १ બીજું, ભિન્ન. २ असदृश.

अन्यचित्त (अन्यादेव स्वव्यापाराक्षमं चित्तं) क्ली० त्तं. પોતાના વિષય જોવામાં અસમર્થ મન.

अन्यचित्त (अन्यस्मिन् चित्तं यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. બીજા ઉપર જેનું મન હોયછે તે.

अन्यत् (अन् यति) अव्य० न्यत् બીજું.

अन्यतम (अन्य डतमच्) त्रि० मः-मा-मं. ઘણામાંથી અમુક એક. [અમુક એક.

अन्यतर (अन्य डतरच्) त्रि० रः-रा-रं. બેમાંથી

अन्यतरेद्युस् (अन्यतर एद्युस्) अव्य० द्युः બેમાંથી એક દિવસે. [णे. २ બીજાથી.

अन्यतस् (अन्य तसिल्) अव्य० तः १ બીજે ઠેકા-

अन्यत्र (अन्य त्रल्) अव्य० त्र. १ બીજે ઠેકાણે.

अन्यथा (अन्य थाच्) अव्य० था. १ બીજીરીતે. २ निष्कारण ३ અભાવે.

'अवाप्यते वा कथमन्यथा द्वयम्.' कुमारसंभवम्

अन्यथाकार (अन्यथा कृ ण्वुल्) अव्य० रम् બીજે પ્રકારે.

अन्यथाख्याति (अन्यथा ख्यातिः) स्त्री० तिः. એક ચીજનું ખરું જ્ઞાન મુકી તેનું બીજી રીતે ખોટું જ્ઞાન રાખવું તે.

अन्यथात्व (अन्यथा त्व.) क्ली० त्वं. अन्यथापणुं.

अन्यथाभाव (अन्यरूपेण भावः) पु० वः. अन्यરૂपाशय. [જે પ્રકારે થયેલ.

अन्यथाभूत (अन्यथा भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. भी-

अन्यथावृत्ति (अन्यथा रूपेण वृत्तिः) स्त्री० त्तिः. चित्र વગેરેની બીજી રીતની વૃત્તિ. २ બીજી રીતની સ્થિતિ. [બીજા પ્રકારે સિદ્ધ થયેલ.

अन्यथासिद्ध (अन्यथा सिद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं.

अन्यथासिद्धि (अन्यथा सिद्धिः) स्त्री० द्धिः. બીજે પ્રકારે સિદ્ધિ.

अन्यदर्थ (अन्यः अर्थः दुक्) पु० र्थः ભિન્ન અર્થ.

अन्यदा (अन्यस्मिन् काले) अव्य० दा. બીજે વખતે. બીજે કાળે.

'अन्यदा भूषणं पुंसां क्षमा लज्जेव योषितां' माघः

अन्यदाशा (अन्या आशा दुक्) स्त्री० शा. १ બીજી આશા. २ ભિન્ન આશા.

अन्यदास्था (अन्यस्मिन् आस्था दुक्) स्त्री० स्था. બીજા ઉપર આસ્થા. [બીજાનું.

अन्यदीय (अन्यस्येदं छ दुक्) त्रि० यः-या-यं.

अन्यदुत्सुक (अन्यस्मिन् उत्सुकः) त्रि० कः-का-कं. બીજા ઉપર ઉત્સુક.

अन्यद्राग (अन्यस्मिन् रागः दुक्) पु० गः. બીજા વિષય ઉપર રાગ. [યલ.

अन्यपुष्ट (अन्यया मातृभिन्नया पुष्टः) पु० ष्टः કોઇ-

'अप्यन्यपुष्टाः प्रतिकूलशब्दाः श्रोतुर्वितंत्रिरिव ताड्यमाना' कुमारसंभवम्.

अन्यपूर्वा (अन्यः पूर्वो यस्याः) स्त्री० र्वा. અગાઉના પતિના મરણ વગેરે ઉપર કરેલો છે બીજો પતિ જેણે એવી સ્ત્રી.

अन्यभृत् (अन्य भृ क्विप्) पु० त्-द्. કોયલ.

अन्यभृत (अन्यया मातृभिन्नया भृतः) पु० तः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अन्यमनस् (अन्यस्मिन् मनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-नं. બીજા ઉપર મનવાળું. अन्यमनस्क, अन्यमानस.

अन्यमातृज (अन्य मातृ जन् ड) पु० जः ओरમાનભાઇ. [पु० तः કોયલ.

अन्यविवर्द्धित (अन्यया स्वमातृभिन्नया विवर्द्धितः)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अन्यशाख (अन्या शाखा यस्य) पु० खः પોતાની વેદશાખા છોડી દઇ બીજી વેદશાખાનું અધ્યયન કરનારો. [જુઓ

अन्यशाखक (" कप्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ

अन्यसाधारण (अन्येन साधारणः) त्रि० णः-णा-णं. બીજા સરખું. [જો જેવું. अन्यादृश्. अन्यादृश.

अन्यादृक्ष (अन्य दृश् क्त्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. બી-

अन्याय (न न्यायः) पु० यः. १ વિચારનો અભાવ. ૨ સંગતિનો અભાવ. ૩ ઉચિતપણાનો અભાવ.

अन्याय (नास्ति न्यायो यस्य) त्रि० यः-या-यं. અન્યાયી.

अन्यायिन् (न न्यायी)त्रि० यी-यिनी-यि. અન્યાયી.

अन्याय्य (न न्याय्यः) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. અનુચિત. [અર્થ.

अन्यार्थ (अन्यः अर्थः) पु० र्थः. બીજો, ભિન્ન

अन्यार्थ (अन्यः अर्थः यस्य) त्रि० र्थः-र्थी-र्थं. બીજા અર્થવાળું. [બીજા ઉપર આસક્ત.

अन्यासक्त (अन्यस्मिन् आसक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं.

अन्यून (न न्यूनं) त्रि० नः-ना-नं. ન્યૂન નહિ તે. વ્યાપ્યભિન્ન. [ધિક નહિ તે.

अन्यूनाधिक (न न्यूनाधिकः) त्रि० कः-का-कं. ન્યૂના-

अन्येद्युष्क (अन्यस्मिन् दिवसे भवः कन्) त्रि० ष्कः-ष्का-ष्कं. બીજા દિવસે હોનાર.

अन्येद्युस् (अन्य ए द्युस्) अव्य० द्युः બીજે દીવસ.

'अन्ये द्युरात्मानुचरस्य भावं जिज्ञासमाना मुनिहोमधेनुः'
रघुवंशम्.

अन्योदर्य्य (अन्यस्मिन् उदरे भवः यत्) पु० र्य्यः. ઓરમાન માનો દીકરો.

अन्योन्य (अन्य अन्य सु) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. ૫૨સ્પર. अन्योन्यमुत्पीडयदुत्पलाक्ष्याः स्तनद्वयं पांडु तथा प्रवृद्धं.'
कुमारसंभवम्.

अन्योन्याध्यास (अन्योन्यस्मिन् अध्यासःआरोपः) पु० सः પરસ્પર તાદાત્મ્યનો આરોપ.

अन्योन्याभाव (अन्योन्यस्मिन् अभावः) पु० वः પરસ્પર અભાવ. [૨ અનુગત.

अन्वक्ष (अनुगतमक्षं) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. ૧ પ્રત્યક્ષ.

अन्वक्ष (अक्ष्णः समीपं षच्) अव्य० क्षम्, આંખની પાસે, નજર આગળ. [અનુગતિ.

अन्वग्भाव (अनूचो भावः) पु० वः. વાંસે જનારપણું,

अन्वच् (") अव्य० क्-ग् વાંસે અનુપદ.

'तां देवतापित्रतिथिक्रियार्थामन्वग्ययौ मध्यमलोकपालः'
रघुवंशम्.

अन्वय (अनु इण् अच्) पु० यः ૧ વંશ, સંતતિ. ૨ વાંસે જવું, અનુગતિ. ૩ વૃત્તિ. ૪ અનુકૂલપણું. ૫ પરસ્પર સંબંધ. ૬ કાર્ય્ય. ૭ કારણનુ અનુસરણ, ૮ સ્થિતિ. ૯ અન્વય.

अन्वयिन् (अनु इण् णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. ૧ અનુગત, ૨ શાબ્દબોધમાં ઉપયોગી. ૩ સંબંધવાળું. ૪ વંશવાળું. ૫ અન્વય વ્યાપ્તિયુક્ત.

अन्वर्थ (अनुगतः अर्थं) त्रि० र्थः-र्थी-र्थं. અર્થાનુગત, યુક્તિનિયુક્ત.

'तथैव सोऽभूदन्वर्थः राजा प्रकृतिरंजनात्'
रघुवंशम्.

अन्ववसर्ग (अनु अव सृज् घञ्) पु० र्गः કામચારાનુજ્ઞા. મરજી પ્રમાણે કર એવી અનુજ્ઞા આપવી તે.

अन्ववाय (अनु० अव् इण् अच्) पु० यः વંશ; સંતાન.

अन्ववेक्षा (अनु अव् इस् अङ्) स्त्री० क्षा. અપેક્ષા.

अन्वष्टका (अनुगतः अष्टकां) स्त्री० का. એક જાતનો શ્રાદ્ધકાળ.

अन्वह (अनु अहन् अच्) अव्य० हम्. પ્રત્યેક દિવસે.

अन्वाचय (अनु आची अच्) पु० यः ઉદ્દેશની સિદ્ધિ માટે અનુદ્દેશની સિદ્ધિનો ઉપદેશ.

अन्वादेश (अनु आ दिश् घञ्) पु० शः ૧ પરીથી ઉપદેશ. ૨ કથિતનું કહેલું. ૩ અનુવાદાર્થ.

अन्वाधि (अनु आ धा कि) पु० धिः કાયમની મનની વ્યથા. [એક સ્ત્રીધન.

अन्वाधेय (अनु आ धा यत्) क्ली० यं. તે નામનું

अन्वायतन (आयतनस्य मध्यं) अव्य० नं. ઘરમાં.

अन्वालंभ (पश्चादालंभः) पु० भः સ્પર્ષ.

अन्वारोहण (अनु आरुह् ल्युट्) क्ली० णं. મુએલા-પતિ વાંસે કે તેની સાથે સતી થઈ સ્ત્રીનું બળી મરવું તે.

अन्वासन (अनु आस् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ પાંસે બેસી સેવા કરવી તે. ૨ ઉપાસના. ૩ શિષ્યાદિનું ઘર. ૪ પસ્તાવો. [બેસવા વગેરેથી સેવા કરેલ.

अन्वासित (अनु आस् क्त) त्रि० तः- ता- तं. પાંસે

अन्वाहार्य्य (अनु आ हृ ण्यत्) क्ली० र्य्यं. ૧ નાંદીમુખ શ્રાદ્ધ. ૨ અમાવાસ્યાયે માસે માસે કરવા યોગ્ય શ્રાદ્ધ. ૩ દક્ષિણા. [શબ્દ જુઓ.

अन्वाहार्य्यक (अन्वाहार्य्य कन्) क्ली० र्य्यं. ઉપલો

अन्वाहार्य्यपचन (अन्वाहार्य्य पच् ल्युट्) पु० नः ૧ દક્ષિણાગ્નિ. ૨ ઋગ્વેદવિધિથી સ્થાપેલ અગ્નિ.

अन्विच्छा (अनु इष् अ) स्त्री० च्छा. શોધવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अन्वित (अनु इण् क्त) त्रि० तः- ता- तं. १ अनुगत शब्द जुओ. २ युक्त. ३ साथे संबंध पामेल. ४ शाब्दबोधमां विशेष्यपणाने पामेल.

अन्विष्ट (अनु इष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. शोधेल. ' यद्वायुरन्विष्टमृगैः किरातैरासेव्यते भिन्नशिखंडिबर्हः ' कुमारसंभवम्.

अन्विक्षण (अनु ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ जोवुं, पर्य्यालोचन. २ तपासवुं, शोधवुं. [जुओ.

अन्वीक्षा (अनु ईक्ष् अङ्) स्त्री० क्षा. उपलो शब्द

अन्वीत (अनु ई क्त) त्रि० तः-ता-तं. अनुगत शब्द जुओ.

अन्वेष (अनु इष् घञ्) पु० षः १ शोध, शोधवुं. २ अनुसंधान. ' वयं तत्वान्वेषान्मधुकरहतास्त्वं खलुकृती ' शाकुंतलम्.

अन्वेषण (अनु इष् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ. अन्वेषण. ' रंध्रान्वेषणदक्षाणां द्विषामामिषतां ययौ. ' रघुवंशम्.

अन्वेषित (अनु इष् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. शोधेल. [धनार.

अन्वेषिन् (अनु इष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. शो-

अन्वेष्टृ (अनु इष् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. उपलो शब्द जुओ. अन्वेषितृ. ' तौ सीतान्वेषिणौ गृध्रं भूपपक्षमपश्यताम् ' रघुवंशम्.

अप (आप् क्विप्) स्त्री० ब. आपः- पाणी. जल.

अप (न पाति पा ड) अव्य० प. विलेग, विपरीतपणुं, विकार, निदर्शन, आनंदत्याग, अने, चोरपणुं बतावनार उपसर्ग.

अपकरण (अपकृष्टं करणं) क्ली० णं. खराब काम, खराब करवुं.

अपकर्मन् (अपकृष्टं कर्म) क्ली० र्म. १ खराब काम, खराब आचरण. २ देवु वगेरे वाळवुं ते.

अपकर्तृ (अप कृ तृच्) त्रि० र्त्ता- त्री- र्तृ. अपकार करनार, खराब करनार.

अपकर्ष (अप कृष् घञ्) पु० र्षः- १ योग्य धर्मथी हीनता पामवी ते. २ उत्कर्ष नहि ते. ३ नीच पदवीमां आणवुं ते. ४ आकर्षण, खेंचवुं अपकर्षण.

अपकर्षण (अप कृष् ल्युट्) त्रि० णः- णी- णं. अपकारक. [३ अनिष्ट चिंतन.

अपकार (अप कृ घञ्) पु० रः १ अपकार. २ द्रोह.

अपकारक (अप कृ ण्वुल्) त्रि०-कः-का-कं. १ अपकार करनार. २ अनिष्ट चिंतन करनार. ३ द्रोही.

अपकारगिर् (अपकारेण द्वेषेण गीर्य्यते. गृ क्विप्) स्त्री०गीः द्वेषवाक्य. भर्त्सनवाक्य.

अपकारिन् (अप कृ णिनि) त्रि० रीं-रिणी-रि. १ अपकार करनार. २ अनिष्ट चिंतन करनार. उद्रोही. ' उपकर्त्रारिणासंधिर्न मित्रेणापकारिणा ' माघः

अपकीर्ति (अपकृष्टा कीर्तिः) स्त्री० र्तिः अपकीर्ति.

अपकृत (अप कृ क्त) त्रि०-तः-ता-तं. जेनो अपकार करेल होयछे ते.

अपकृत (,,) क्ली०तं. अपकार.

अपकृति (अप् कृ क्तिन्) स्त्री० तिः अपकार शब्द जुओ. [जुओ. अपकृत्या.

अपकृत्य (अप कृ क्यप्) क्ली० त्यं. अपकार शब्द

अपकृत्य (अपकृष्टं कृत्यं) क्ली०त्यं. खराब कृत्य.

अपकृष्ट (अप कृष् क्त) त्रि०-ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ हीन, हीणुं. २ अधम, नीच, हलकुं. ३ खेंचेल. ४ पोतानो काळ आगळ करेल.

अपकृष्टता (अपकृष्टस्य भावः तल्) स्त्री० ता- १ हीनपणुं, हीणापणुं. २ अधमपणुं. अपकृष्टत्व.

अपक्ति (न पक्तिः) स्त्री०-क्तिः पाकनो अभाव, हजम थवानो अभाव. [धिस्थान.

अपक्रम (अप क्रम् घञ्) पु० मः अपचानुं अव-

अपक्रम (अपगतः क्रमो यस्मात्) त्रि० मः-मा-मं. क्रमविनानुं. [भागीजवुं.

अपक्रमण (अप क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. नाशीजवुं,

अपक्रमिन् (अप क्रम् णिनि) त्रि० मी-मिणी-मि. नाशी जनार. अपक्रामिन् [जुओ.

अपक्रिया (अप कृ श) स्त्री० या. अपकार शब्द

'जन्मवेषतपसां विरोधिनीं मा कथाः पुनरभूमपाक्रियाम्' किरातार्जुनीयम्

अपक्रोश (अप क्रुश् घञ्) पु० शः निंदन. अपक्रोशन, उपक्रोश.

अपक्व (न पक्वः) त्रि० क्वः-क्वा-क्वं. अपक्व, काचुं.

अपक्वता (अपक्वस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अपक्वपणुं. अपक्वत्व.

अपक्ष (नास्ति पक्षो यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ पांखविनानुं. २ सहाय वगरनुं.

अपक्षपात (न पक्षपातः) पु० तः पक्षपातनो अभाव.

अपगंड (गंडोदरः विपरीतार्थे अप) पु० डः अत्यंत बाळक. [गयेल. २ गयेल.

अपगत (अप गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नाशी

अपगम (अप् गम् घञ्) पु० मः १ नाशी जवुं, पलायन, खसी जवुं, २ जवुं. अपसरण.

अपगा (अप गम् ड) स्त्री० गा. नदी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अपघन (अप हन् अप्) पु० नः १ शरीर, अंग. २ अवयव.

अपघात (अप हन् घञ्) पु० तः १ दुष्ट हेतुवाळुं भरणु. २ खराब धान ३ मारवुं, ठोकवुं.

अपघातिन् (अप हन् णिनि) त्रि० ती- तिनी- ति. मारी नाखनार, अपघातक. [३ अपहरण.

अपचय (अप चि अच्) पु० यः १ व्यय. २ हानि.

अपचरित (अपकृष्टं चरितं) क्ली० तं. १ खराब चरित. २ हीणुं आचरण.

अपचार (अपचर् घञ्) पु० रः १ अहित आचरण. २ कुपथ्यनुं सेवन. ३ अपकार. ४ विनाश. ५ कर्मना लोपना दोष. ६ खराब आचरण.

अपचारिन् (अप् चर् घिनुण्) त्रि० री-रिणी-रि. १ खराब काम करनार. २ हीणुं आचरण करनार. ३ व्यभिचारी. [करवानी इच्छा.

अपचिकीर्षा (अपकर्तुमिच्छा) स्त्री० र्षा. अपकार

अपचिकीर्षु (अपकर्तुमिच्छुः) त्रि० र्षुः-र्षुः-र्षु. अपकार करवा इच्छनार. [पूजेल.

अपचित (अप चाय क्त) त्रि० तः-ता-तं. आनंदथी

अपचित (अप चि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ हीन. २ व्ययित, खरचेल. ३ क्षीण, कृश [२ आभड.

अपचिति (अप चाय क्तिन्) स्त्री० तिः. १ पूजा.

अपचिति (अप चि क्तिन्) स्त्री० तिः १ हीनता. २ खर्च. ३ व्यय. नाश, अपक्षय. [रोग.

अपची (न पच् अच् ङीप्) स्त्री० ची. એક जातनो

अपचीयमान (अप ची शानच्) त्रि० नः-ना-नं. क्षय पामतुं, नाश पामतुं. [छायाविनानुं.

अपच्छाय (अपगता छाया यस्य) त्रि० यः-या-यं.

अपच्छाया (अपकृष्टा छाया) स्त्री० या. खराब छाया.

अपच्यव (अप च्यु अच्) पु० वः अपसरण.

अपंचीकृत (अपंचात्मकः पंचात्मकः कृतः) त्रि० तः-ता-तं. पंचात्मकपणाने पामेल, सूक्ष्मभूत.

अपजय (अप जि अच्) पु० यः पराजय.

अपटांतर (न पटेन अंतरं यत्र) त्रि० रः-रा-रं. १ वचमां पडदाना अंतर विनानुं. २ अव्यवहित. ३ पासेनुं, लगभगतुं.

अपटी (अल्पः पटः) स्त्री० टी. कनात.

अपटीक (अपगता टीका यस्य) त्रि० कः-का-कं. टीकाना ज्ञान विनानुं.

'अपटीको जडो माघे भृशं जाड्येन ताड्यते' माघः

अपटीक (नास्ति पटी यस्य) त्रि० कः-का-कं. प्रावरणुवस्त्रवगरनुं.

अपटीक्षेप (अपव्याकांडपटस्य क्षेपः) पु० पः रंगभूमि उपर पात्रनुं એકदम पडदानुं खसेडवुं. अपटाक्षेप.

अपटु (न पटुः) त्रि० टुः-टुः-टु. टु. १ रोगी, मांदु. २ कार्य करवा असमर्थ. ३ डाहुं नहीं ते.

अपटुता (अपटोर्भावः तल्) स्त्री० ता. अपटुपणुं अपटुत्व अपाटव, अपटिमन्.

अपंडित (न पंडितः) त्रि० तः-ता-तं. पंडित नहि ते.

अपण्य (न पण्य विक्रेयः) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. वेचाय नहि तेवो पदार्थ. [जतनो वातरोग.

अपतंत्रक (अपगतं तंत्रं यत्र कप्) पु० कः એક

'अपतंत्रकातुरंनापतर्पयेत्' सुश्रुतः

अपतर्पण (अप तृप् ल्युट्) क्ली० णं. १ भंदवाड वगेरेमां लांघण. २ उपवास, तृप्तिनो अभाव.

अपतर्पण (अपगतं तर्पणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. तर्पणुविनानुं. [वातरोग.

अपतानक (अप तन् ण्वुल्) पु० कः એક जातनो

अपत्नी (न पतिर्यस्य) स्त्री० त्नीः पति वगर स्त्री. अपति, अपतिका. [नानो पुरुष.

अपत्नीक (न पत्नी यस्य कप्) पु० कः पत्नी वि-

'अपत्नीको मरीमार्ति तरीतार्त्ति कुचोष्मवान्.' उद्भटः

अपत्य (न पतंति पितरः अनेन पत् यत्) क्ली० त्यं. फरजंद, संतान. [औषधि.

अपत्यदा (अपत्य दा क) स्त्री० दा. એક जातनी

अपत्यपथ (अपत्यस्य पंथा अच्) पु० थः योनि.

अपत्यशत्रु (अपत्यस्य शत्रुः तन्नाशकत्वात्) स्त्री० त्रुः करचलो कांटीडो.

अपत्र (नास्ति पत्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. १ पांदडा विनानुं. २ पांखवगरनुं. [२ केरडो.

अपत्र (,,) पु० त्रः १ એક जातनुं झाड.

अपत्रप (अपगता त्रपा यस्मात्) त्रि० पः-पा-पं. लाजविनानुं, बेशरम. अपगतत्रप.

अपत्रपा (अप त्रप् अ) स्त्री० पा. लाज, शरम.

अपत्रपिष्णु (अपत्रप् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णु-ष्णु. शरमाळ, लाजवाळुं. [२ निंदित मार्ग.

अपथ (न पंथाः) पु० क्ली० थः-थं १ खराब रस्तो.

अपथ (नास्ति पंथाः सुंदरमार्गो यत्र) त्रि० थः-था-थं. सुंदर मार्गविनानुं गाम वगेरे.

अपथिन् (न पंथाः) पु० थाः १ खराब मार्ग. २ निंदित मार्ग. [वगेरे. २ अहित आचरण.

अपथ्य (न पथ्यं) क्ली० थ्यं. १ अनिष्ट भोजन

अपद (न पदं) क्ली० दं. हीणुं स्थानक, खराब स्थान.

अपदी (नास्ति पादो यस्याः) स्त्री० दी. पगविनानी स्त्री.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अपदान (अप दैप् ल्युट्) क्ली० नं. शुद्ध आचरण. 'गणयत्यपदानसम्मितां भवतः सोऽपि न सत्क्रियामिमाम्' शाकुंतलम्

अपदांतर (न पदांतरं व्यवधानं यत्र) त्रि० रः-रा-रं. अपदांतर शब्द जुओ. [नो भुणो. विदिश.

अपदिश (दिशोर्मध्यं) अव्य० शं. बे दिशानी मध्ये-

अपदिष्ट (अप दिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ करेल, प्रयोजेल. [हीण देव.

अपदेवता (अपकृष्टा देवता) स्त्री० ता. खराब देव,

अपदेश (अप दिश् घञ्) पु० शः १ लक्ष्य. २ निमित्त, बहानुं. ३ स्वरूपनुं आच्छादन करी जे छल करवुं ते. ४ स्थान. ५ उपदेश.

'रक्षापदेशान्मुनिहोमधेनोर्वन्यान् विनेष्यन्निव दुष्टसत्वान्' रघुवंशम्

अपदेश (अपकृष्टो देशः) पु० शः १ खराब देश. २ हीणुं स्थानक. [कहेवा लायक.

अपदेश्य (अप दिश् यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. छळथी

अपदेश्य (अपदेशे भवः यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. अनुचित स्थाने होनार.

अपद्रव्य (अपकृष्टं द्रव्यं) क्ली० व्यं. हलकुं द्रव्य.

अपद्वार (अपकृष्टं द्वारं) क्ली० रं. खराब द्वार, गांड.

अपध्यान (अपकृष्टं ध्यानं) क्ली० नं. खराब विचारवुं. २ अनिष्ट चिंतन.

अपध्वंस (अप ध्वंस् घञ्) पु० सः नाश, योग्य पायरी वगेरेथी नीचे पाडवुं.

अपध्वंसज (अपध्वंस जन् ड) पु० जः એક જાતનो वर्णसंकर. [सि. नाशक.

अपध्वंसिन् (अप ध्वंस् णिच् णिनि) त्रि० सी-सिनी- "सर्वैनसामपध्वंसि जप्यं स्यादघमर्षणम्" मनुः

अपध्वस्त (अप ध्वंस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ निंदित. २ तजेल. ३ चूर्ण करेल. 'अपध्वस्तः परित्यक्ते निंदितेष्ववचूर्णिते' मेदिनी.

अपध्वांत (अपकृष्टं ध्वांतं ध्वनितं) क्ली० तं. भांगेल कांसाना पात्रना अवाज जेवो अवाज.

अपनय (अप नी अच्) पु० यः. १ दूर करवुं. २ એક स्थानेथी बीजे स्थाने खसेडवुं.

अपनय (अपकृष्टो नयः) पु० यः. खराब नीति, अपकार.

"ततः सपत्नापनयस्मरणानुशयस्फुरा" माघः

अपनयन (अप नी ल्युट्) क्ली० नं. १ दूर करवुं. २ એક स्थानेथी बीजे स्थाने खसेडवुं. ३ खंडन. ४ अपकार साधन.

अपनयन (अपगतं नयनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. आंखविनानुं [नाक वगरनु.

अपनस (अपगता नासिका यस्य) त्रि० सः-सा-सं. 'असिं कौक्षेयमुद्गम्य चकारापनसं मुखम्.' भट्टिः

अपनीत (अप नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ दूर करेल. २ खंडित. ३ खसेडेल.

अपनुद (अप नुद् क) त्रि० दः-दा-दं. १ खंडक. २ शोधक. ३ दूर करनार.

अपनोद (अप नुद् घञ्) पु० दः. १ दूर करवुं. २ खंडन. ३ खसेडवुं. अपनुति, अपनोदन.

अपनोदन (अप नुद् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. दूर करनार. [खराब पाठ.

अपपाठ (अपकृष्टः पाठः) पु० ठः १ खोटो पाठ, २

अपपात्र (अपकृष्टं पात्रं भोजनपात्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. चांडाल वगेरे. [विनानुं, भयरहित.

अपभय (अपगतं भयं यस्य) त्रि० यः-या-यं. बीक

अपभर्तृ (अपकृष्टो भर्ता) पु० र्त्ता. खराब धणी.

अपभी (अपगता भीर्यस्य) त्रि० भीः-भीः-भि. बीक वगरनुं. अपभीति.

अपभ्रंश (अप भ्रंश् घञ्) पु० शः. नीचे पडवुं. 'अत्यारूढिर्भवति महतामप्यपभ्रंशनिष्ठा' शाकुंतलम्.

अपभ्रंश (अप भ्रंश् अच्) पु० शः. अपभ्रंश, अपशब्द.

अपम (अप मा ड) पु० मः. क्रांतिवृत्त. अपमंडल.

अपमर्द (अप मृद् घञ्) पु० र्दः. विमर्द. [द्वेष.

अपमान (अप मा ल्युट्) क्ली० नं. अपभान, अना- 'अथापमानेन पितुः प्रयुक्ता' कुमारसंभवम्.

अपमानित (अपमान इनच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. जेनुं अपमान थयेल होय छे ते.

अपमार्ग (अपकृष्टो मार्गः) पु० र्गः. खराब मार्ग.

अपमित (अप मा क्त) त्रि० तः-ता-तं. अनादृत.

अपमित्यक (अप मित्य कन्) क्ली० कं. करज.

अपमूर्द्ध (अपगतो मूर्द्धा यस्य) त्रि० र्द्धः-र्द्धा-र्द्धं. धड.

अपमृत्यु (अपकृष्टो मृत्युः) पु० त्युः खराब मोत.

अपयशस् (अपगतं यशो यस्य) त्रि० शाः-शाः-शः आबरु विनानुं. [पयश करनार.

अपयशस्कर (अपयशस् कृ ट) त्रि० रः-री-रं. अ-

अपयान (अप या ल्युट्) क्ली० न. नाशी जवुं.

अपर (न पृ अच्) क्ली० रं. हाथीनो पछवाडेनो भाग.

अपर (न पृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ भिन्न. २ बीजुं. ३ शत्रु. ४ पश्चाद्वृत्ति. ५ अर्वाचीन.

अपरक्त (अप रंज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. विराग- पामेल, अनुरागविनानुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अपरति (अपरम् क्तिन्) स्त्री० तिः विरामनो अभाव.
अपरत्र (अपर त्रल्) अव्य० त्र. अपरકાળે.
अपरदक्षिण (अपरा च दक्षिणा च) अव्य० णं. नैऋत्यકોણ. [દોષપક્ષ.
अपरपक्ष (अपरः पक्षः) पु० क्षः १ કૃષ્ણપક્ષ. २
अपररात्र (अपरं रात्रं अच्) पु० त्रः रात्रिनो शेषભાગ. [પ્રીતિ. २ ખરાબ અવાજ.
अपरव (अपकृष्टो रवः) पु० वः १ અપયશ, અપ-
अपरस्पर (अपरः च परः च) अव्य० रं. બરી.
अपरस्पर (,,) त्रि० रः-रा-रं. બરીનું.
अपरहैमन्त (अपर हेमंते भवः अण्) त्रि० न्तः-न्ती-न्तं. હેમંતના શેષભાગમાં હોનાર.
अपरा (अप रा ड टाप्) स्त्री० रा. જરાયુ શબ્દ જુઓ.
अपरा (न पृ अच् टाप्) स्त्री० रा. १ પશ્ચિમદિશા. २ અપરા વિદ્યા. [ગનો અભાવ.
अपराग (अप रंज् घञ्) पु० गः. વિરાગ, અનુરા-
अपराङ्मुख (न पराङ्मुखः) त्रि० खः-खा-खं. નિવૃત્તિ નહિ પામેલ, પુરસદ વિનાનું.
अपराच् (न पराङ्) त्रि० ङ्-ची-क्-ग्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વિષ્ણુ. ३ તે નામનો ઋષિ.
अपराजित (न पराजितः) पु० तः. १ शिव. २
अपराजित (,,) त्रि० तः-ता-तं. न હારેલ.
अपराजिता (न परा जि क्त टाप्) स्त्री० ता. १ બ્રો. २ ઇશાન કોણ. ३ આસંધ. ४ અસનપર્ણી.
अपराद्ध (अप राध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. અપરાધી.
अपराद्ध (,,) क्ली० द्धं. અપરાધ.
अपराद्धपृषत्क (अपराद् पृषत् कन्) पु० त्कः. લક્ષ્યને ચુકનારો ધનુર્ધર.
अपराद्धृ (अप राध् तृच्) त्रि० द्धा-द्धृ-द्धृ. અપરાધ કરનાર.
अपराध (अप राध् घञ्) पु० धः. અપરાધ.
अपराधिन् (अपराधिन् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. અપરાધી. [તે નામનો એક દેશ.
अपरांत (अपरस्याः अंतः सीमाभूतो देशः) पु० तः.
अपरावर्त्तिन् (न परावर्ती) त्रि० र्ती-र्तिनी-र्ति. અવિવૃત્ત. પુરસદ ન પામેલ.
अपराह्ण (अपरमह्नः) पु० ह्णः १ દિવસનો બાકીનો ભાગ. २ બપોર પછીનો દિવસનો ભાગ.
अपराह्णक (अपराह्ण कन्) त्रि० कः-का-कं. અપરાહ્ણે હોનાર. अपराह्णतन.
अपरिकलित (अ परि कलितः) त्रि० तः-ता तं. १ न જાણેલ. २ न સાંભળેલ. ३ न દીઠેલ.
अपरिक्रम (नास्ति परिक्रमः उद्योगो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. ઉદ્યોગ વિનાનું.
अपरिक्लिष्ट (न परि क्लिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ ક્લેશથી સાધ્ય નહિ તે. २ ક્લેશ પામ્યા વિનાનું.
अपरिगत (न परिगतः) त्रि० तः-ता-तं. १ અપ્રાપ્ત. २ અજ્ઞાત.
अपरिगृहीत (न परिगृहीतं) त्रि० तः-ता-तं. १ સ્વીકારેલ નહિ તે. २ ગ્રહણ કરેલ નહિ તે. ३ न જાણેલ.
अपरिग्रह (न परिग्रहः) पु० हः १ સ્વીકારનો અભાવ. २ યોગ શાસ્ત્રમાં વર્ણવેલ એક યમનો અભાવ. [ભાવ.
अपरिचय (न परिचयः) पु० यः પરિચયનો અ-
अपरिचित (न परिचितं) त्रि० तः-ता-तं. १ પરિચય વિનાનું. २ પૂર્વે અજાણ્યું. [દરિદ્ર.
अपरिच्छद (न परिच्छदः यस्य) त्रि० दः-दा-दं.
अपरिच्छन्न (न परिच्छन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. માર્જન શુદ્ધિ વગેરેથી રહિત, સાફ નહિ તે.
अपरिछिन्न (न परिछिन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ અપર્યાપ્ત. २ સીમાવગરનું. ३ ધ્યત્તારહિત. ४ બહાર અને અંદર અશૂન્ય.
अपरिच्छेद (न परिच्छेदः) पु० दः १ પરિચ્છેદનો અભાવ. २ ધ્યત્તાનો અભાવ.
अपरिज्ञान (न परिज्ञानं) क्ली० नं. १ અજ્ઞાન. २ તત્વ વિવેકનો અભાવ. [નહિ તે.
अपरिणत (न परिणतः) त्रि० तः-ता-तं. પરિપક્વ
अपरिणय (न परिणयः) पु० यः વિવાહનો અભાવ. કુંવારાપણું, વાંઢાપણું. अपरिणयन.
अपरिणीत (न परिणीत) त्रि० तः-ता-तं. १ નહિ પરણેલું. २ કુંવારું. [તોષનો અભાવ.
अपरितोष (न परितोषः) पु० षः असंतोष, सं-
अपरिपक्व (न परिपक्वः) त्रि० क्वः-क्वा-क्वं. પરિપક્વ નહિ તે. [અભાવ.
अपरिमाण (न परिमाणः) पु० णः परिभाणनो
अपरिमाण (न परिमाणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. માપમાં ન આવે તેવું, આ આટલું છે એમ ગણી ન શકાય તેવું. अपरिमित. [વાને અયોગ્ય.
अपरिमेय (न परिमेय) त्रि० यः-या-यं. માન કર-
अपरिम्लान (न परिम्लायति म्लै क्त) पु० नः એક જાતનું ઝાડ. [નિ વગરનું.
अपरिम्लान (,,) त्रि० नः-ना-नं. म्ला-
अपरिवृत (न परिवृतः) त्रि० तः-ता-तं. १ આચ્છાદિત નહિ તે. २ વાડવગેરે વિનાનું ક્ષેત્ર વગેરે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अपरिष्कार (न परिष्कारः) पु० रः मार्जनशुद्धि वगेरेनो अभाव. [परिष्कार वगरनुं.
अपरिष्कार (न परिस्कारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं.
अपरिष्टि (अप रिष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः पूजा.
अपरिसमाप्ति (न परिसमाप्तिः) स्त्री० प्तिः समाप्तिनो अभाव. [भाव. २ प्रचारनो अभाव.
अपरिसर (न परिसरः) पु० रः १ विस्तारनो अ-
अपरिसर (न परिसरा यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ विस्तार वगरनुं. २ प्रचार वगरनुं, प्रचार विनानुं.
अपरिहरणीय (न परिहरणीयं) त्रि० यः-या-यं. छोडवा योग्य नहि ते. अपरिहार्य्य.
अपरीक्षित (न परीक्षितः) त्रि० तः-ता-तं. नहि पारखेल. [क्रोध गयेल होय छे ते.
अपरुष् (अपगता रट् यस्य) त्रि० ट्-ड्. जेनो 'अपरुषापरुषाक्षरमाहिता' रघुवंशम्.
अपरूप (अपकृष्टं रूपं) क्ली० पं. खराब रूप.
अपरूप (अपकृष्टं रूपं यस्य) त्रि० पः-पा-पं. खराब रूपवाळुं. [पछीनो दीवस.
अपरेद्युस् (अपरस्मिन् दिवसे एद्युस्) अव्य० द्युः
अपरोक्ष (न परोक्षं) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. प्रत्यक्ष.
अपर्ण (न पर्णानि यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. पांदडा वगरनुं. [र्णा. उमा.
अपर्णा (नास्ति पर्णान्यपि वृत्तिसाधनमस्याः) स्त्री०
अपर्तु (अपगतः ऋतुः स्त्रीपुष्पं यस्याः) स्त्री० र्तुः जेनो अटकाव गयो छे एवी स्त्री.
अपर्य्यन्त (नास्ति पर्य्यंतः यस्य) त्रि० तः-ता-तं. १ सीमा वगरनुं, मर्यादा वगरनुं. २ अयत्तारहित.
अपर्य्याप्त (न पर्य्याप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ असमर्थ. २ असंपूर्ण. ३ थेसुभार.
अपर्य्याप्ति (न पर्य्याप्तिः) स्त्री० प्तिः. १ थेसुभारपणुं. २ असमर्थपणुं. ३ असंपूर्णपणुं.
अपर्य्याय (न पर्य्यायः) पु० यः. क्रमनो अभाव.
अपर्य्याय (अपर्य्यायो यस्य) त्रि० यः-या-यं. क्रमविनानुं, क्रमवगरनुं.
अपर्य्युषित (न पर्य्युषितं) त्रि० तः-ता-तं. तरतनुं. उगेल ताजुं पुल वगेरे. [वानी द्वेरी वगेरे.
अपल (अप ला क) क्ली० लं. १ खीलो. खीले बांध-
अपल (नास्तिं पलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. मांसवगरनुं. [२ संताडवुं.
अपलाप (अप लप् घञ्) पु० पः १ प्रेम, जाणवुं.
अपलाषिका (अप लष् ण्वुल्) स्त्री० का. १ अत्यंत तृष्णा. २ अतिलालसा.
अपलाषिन् (अप लष् घिनुच्) त्रि० षी-षिणी-षि. अनुचित धन वगेरेनी तृष्णावाळुं.
अपलाषुक (अप लष् उकञ्) त्रि० कः-का-कं. उपलो शब्द जुओ. [वगरनुं.
अपवन (न पवनो यस्मिन्) त्रि० नः-ना-नं. वा
अपवर्ग (अप वृज् घञ्) पु० र्गः १ मोक्ष. २ समाप्ति, अंत. [मोक्ष आपनार.
अपवर्गद (अपवर्गं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं.
अपवर्जन (अप वृज् ल्युट्) क्ली० नं. १ दान, २ मोक्ष, छोडवुं. [पवनविनानुं.
अपवन (नास्ति पवनो यस्मिन्) त्रि० नः-ना-नं.
अपवन (अपकृष्टं वनं) क्ली० नं. बाग, वाडी.
अपवरक (अप वृ कन्) क्ली० कं. घरनो छेक अंदरनो खानगी स्त्रीने बेसवानो ओरडो.
अपवरण (अप वृ ल्युट्) क्ली० णं. आवरण दूर करवुं.
अपवर्ग (अप वृज् घञ्) पु० र्गः १ मोक्ष. २ दान. ३ त्याग. ४ फलप्राप्ति. ५ क्रमसमापन.
अपवर्जन (अप वृज् ल्युट्) क्ली. नं. १ दान. २ त्याग.
अपवर्जित (अप वृज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ तजेल, छोडेल. २ आपेल.
अपवर्त्त (अप् वृत् अच्) पु० र्त्तः १ परिवर्त्तन, बदलवुं. २ लीलावतीना गणितनुं वट्टीकरण. अपवर्त्तन.
अपवाद (अप वद् घञ्) पु० १ निंदा. २ अपकीर्ति, मिथ्यावाद. ३ कुत्सित वाक्य. ४ विशेषशास्त्र. ५ अपवाद. ६ विश्वास. ७ प्रणय. ८ हुकम, आदेश. ९ निरासन.
अपवादक (अप वद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. १ निंदक. २ अपकीर्ति करनार. ३ बाध करनार. ४ सामुं थनार. [अपवाद करनार.
अपवादिन् (अप वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि.
अपवारण (अप वृ णिच् ल्युट्) त्रि० णः-णी-णं. व्यवधायक.
अपवारण (अप वृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. व्यवधान.
अपवारित (अप वृ णिच् क्त) क्ली० तं. उपलो शब्द जुओ. अप्रकाश. [च्छादित.
अपवारित (,,) त्रि० तः-ता-तं. आ-
अपवारितक (अपवारित कन्) क्ली० कं. नाटकनी भाषामां अप्रकाश.
अपवारुक (अप वृ कञ्) पु० कः पथ्थर.
अपवाह (अप वह् घञ्) पु० हः એક સ્ત્રી બીજી જે સ્થાને આણવું તે.
अपवाहन (अप वह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. पारका

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

देशना लोकने पोताना देशमां लाववा ते.

अपवाह्य (अप वह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. दूर करवा लायक. [विघ्न विनानुं.

अपविघ्न (अपगतो विघ्नो यस्मात्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. 'शतक्रतूनामपविघ्नमाप' रघुवंशम्.

अपवित्र (न पवित्रः) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. अपवित्र.

अपवित्रता (अपवित्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अपवित्रपणुं, अपवित्रत्व.

अपविद्ध (अप व्यध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ तजेल. २ रद करेल. ३ विंधेल.

अपविद्धपुत्र (अपविद्धः पुत्रः) पु० त्रः धर्मशास्त्र प्रसिद्ध बार जातना पुत्र पैकी ते नामनो एक पुत्र. [प्रसिद्ध अविद्या.

अपविद्या (अपकृष्टा विद्या) स्त्री० द्या. वेदांतशास्त्र 'तत्त्वस्यासंवित्तिरेवापविद्या'

अपविषा (अपगतं विषं यस्याः) स्त्री० षा. एक जातनुं तृण.

अपवृत्त (अप वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. समाप्त.

अपवेध (अप विध् घञ्) पु० धः खोटे हेतुथी वींध पाडवो ते. [ખરચ.

अपव्यय (अपकृष्टो व्ययः) पु० यः गैरवाजबी

अपव्ययमान (अप व्यय शानच्) त्रि० नः-ना-नं. गैरवाजबी खरच करवुं ते.

अपव्रत (अपगतं व्रतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. ग्रहण करेलुं व्रत छुटीगयु होय छे जेनुं ते.

अपशंक (अपगता शंका यस्य) त्रि० कः-का-कं. शंका विनानुं, शंकारहित. [अपसद.

अपशद (अप शद् अच) त्रि० दः-दा-दं. नीच.

अपशब्द (अपकृष्टः शब्दः) पु० ब्दः अपशब्द 'वैयाकरणकिरातादपशब्दमृगाः क्व यांति संत्रस्ताः' उद्भटः

अपशुच् (अपगता शुग्यस्य) पु० क्-ग्. आत्मा.

अपशुच् (अपगता शुग्यस्य) त्रि० क्-ग्. जेनो शोक गयो होय छे ते. [उपलो शब्द जुओ.

अपशोक (अपगतः शोको यस्य) त्रि० कः-का-कं.

अपशोक (,,) पु० कः. अशोकनुं झाड.

अपश्चिम (न पश्चिमः) त्रि० मः-मा-मं. १ अग्रिम, २ आगळ.

'विपश्चितामपश्चिमे' उद्भटः

अपश्री (अपता श्रीर्यस्य) त्रि० श्रीः-श्रीः-श्रि. शोभा विनानुं, लक्ष्मीवगरनुं.

'कुमुदवनमपश्रि श्रीमदंभोजखंडं' माघः

अपश्लिष्ट (अप श्लिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. न भेरेल, संसर्ग विनानुं. वियोग पामेल.

अपष्ट (अप स्था क) क्ली० ष्टं. हाथीनी आंकडनो अग्रभाग.

अपष्टम (अपष्ठं माति) पु० मः. उपलो शब्द जुओ.

अपष्ठु (अप स्था) पु० ष्ठुः. समय, काळ.

अपष्ठु (,,) अव्य० ष्ठु. निर्द्वंप रीते. २ उंडी रीते. ३ ऊलटी रीते.

'अपष्ठु पठतः पाठ्यमधिगोष्टि शठस्य ते' नैषधम्.

अपष्ठु (,,) त्रि० ष्ठु-ष्ठुः-ष्ठु. १ प्रतिकूल. २ विरुद्ध. ३ आगु.

अपष्ठुर (अप स्था कुरच्) त्रि० रः-रा-रं. १ प्रतिकूल. २ विपरीत. [जुओ.

अपष्ठुल (,,) त्रि० लः-ला-लं. उपलो शब्द

अपस् (अप असुन्) क्ली० पः. कर्म.

अपसद (अप सद् अच्) त्रि० दः-दा-दं. अधम, नीच.

अपसर (अप सृ अच्) पु० रः. १ नाशी जवुं. २ प्रतिगृह वगेरे. [२ खरी जवुं.

अपसरण (अप सृ ल्युट्) क्ली० णं. १ नाशी जवुं. 'अपसरणमेव शरणं मौनं वा तत्र राजहंसस्य.'

अपसर्ग (अप सृज् घञ्) पु० र्गः. १ त्याग, छोडीदेवुं, २ दान, ३ मोक्ष. [जुओ.

अपसर्जन (अप सृज् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द

अपसर्प (अप सृप् घञ्) पु० र्पः अपसरण शब्द जुओ.

अपसर्प (अप सृप् अच्) पु० र्पः. छानो आतभीदार 'समाधिराजोरुभुजोऽपसर्प पप्रच्छ भद्रं विजितारिभद्रः' रघुवंशम्.

अपसर्पक (अप सर्प स्वार्थे क) पु० कः. उपलो शब्द जुओ.

अपसर्पण (अप सृप् ल्युट्) क्ली० णं. अपयान शब्द जुओ, अपसर्प. [व्यपणाने पामेल.

अपसल (अप सल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. अपस-

अपसलावि (अप सल् अवि) अव्य० वि. तर्जनी अने अंगुठा वच्चेनो मध्य देश, पितृतीर्थ.

अपसव्य (अप सू यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. उलटुं, विपरित. [णेा भाग.

अपसव्य (अपक्रांतं सत्त्वात्) क्ली० व्यं. देहनो जम-

अपसार (अप सृ अच्) पु० रः. १ दूर करवुं. २ खसेडवुं. ३ अहार करवुं,

अपसारण (अप सृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ.

अपसारित (अप सृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१ दूर करेल. २ ખસેડેલ. બહાર કરેલ.

अपसोपान (अपक्रांतः सोपानं आकारेण) पु० नः હાથીનો નખ. [એક અંગ.

अपस्कर (अप कृ अप् सुट्) पु० क्ली० रः-रं. રથનું

अपस्नात (अपकृष्टं स्नातः) त्रि० तः-ता-तं. મુએલાને ઉદ્દેશીને જેણે સ્નાન કર્યું હોયછે તે. સ્નાન કરાવવા રાખેલું શબ.

अपस्नान (अपक्रांतः स्नानात्) त्रि० नः-ना-नं. નાહવામાંથી બાકી રહેલ પાણી.

'उद्वर्त्तनमपस्नानं विण्मूत्रे रक्तमेव च.' मानवधर्मशास्त्रं.

अपस्पश (अपगतो स्पशो यतः) त्रि० शः-शा-शं. છાના બાતમીદાર વગરનું, પાતંજલ ભાષ્યના નવાન્હિક વગરનું.

'शब्दविद्येव नो भाति राजनीतिरपस्पशा' माघः

अपस्मार (अपगतः स्मारः यतः) पु० रः વાઈ.

अपस्मारिन् (अपस्मार इनि) त्रि० री-रिणी-रि. વાઇના દર્દવાળું.

अपह (अप हन् ड) त्रि० हः-हा-हं. હણનાર.

अपहत (अप हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નાશ કરેલ. २ હણેલ. [२ હણવું.

अपहति (अप हन् क्तिन्) स्त्री० तिः १ નાશ કરવું.

अपहर (अप हृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. અપહરણ કરનાર.

अपहरण (अप हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ ચોરી. २ બલથી ખેંચી લેવું. ३ હરી લેવું. [કરનાર.

अपहर्त्तृ (अप हृ तृच्) त्रि० र्त्ता-र्त्री-र्तृ. અપહરણ

अपहस्त (अपसारणार्थे हस्तः) पु० स्तः કહાડી મુકવા હાથ જેણે ઉંચો કર્યો છે તે.

अपहार (अप हृ घञ्) पु० रः १ अपहरण. શબ્દ જુઓ. २ હાનિ. ३ છાનું રાખવું. ४ અપવ્યય, ધન વગેરે ખરચવું. [રણ કરનાર.

अपहारक (अप हृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. અપહ-

अपहारिन् (अप हृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [હસવું. अपहसित.

अपहास (अप हस् घञ्) पु० सः કારણ વિનાનું

अपन्हव (अप हु अप्) पु० वः १ સંતાડવું, છાનું રાખવું. २ ०હેંભ.

अपहुत (अप हु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ છાનું રાખેલ. સંતાડેલ. २ જેની ચોરી કરેલ તે, અપસારિત.

अपहुति (अप हु क्तिन्) स्त्री० तिः १ સંતાડવું. २ તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

अपह्नुवान (अप ह्नु शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ ચોરતુ. २ છાનું રાખતું.

'अपह्नुवानस्य जनाय यन्निजाम्' नैषधीयम्.

अपह्नोतृ (अपह्नु तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ છાનું રાખનાર. સંતાડનાર. २ ચોરનાર. ३ બીજે ઠેકાણે લઈજનાર. [પાકું નહિ તે.

अपाक (नास्ति पाको यस्य) त्रि० कः-का-कं. કાચું;

अपाक (न पाकः) पु० कः. પરિપક્વપણાનો અભાવ. [आपांसुलाः

अपांशुला (न पांशुला) स्त्री० ला. પતિવ્રતા સ્ત્રીः

'अपांशुलानां धुरिकीर्तनीया.' रघुवंशम्.

अपाकरण (अप आ कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ દૂર કરવું. २ ખસેડવું. ३ દેવું વગેરે અદા કરવું. ४ નિરાકરણ.

अपाकारेष्णु (अप आ कृ इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. १ દૂર કરનાર. २ ખસેડનાર. ३ નિરાકરણ કરનાર.

अपाकर्मन् (अप आ कृ मनिन्) क्ली० र्म. १ દેવું વગેરે અદા કરવું. २ નિરાકરણ. ३ નિવારણ.

अपाकशाक (न पच्यते शाकः यस्य) पु० कः. આદુ. [कि. પાક વિનાનું.

अपाकिन् (न पाकोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० की-किनी-

अपाकृत (अप आ कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ દૂર કરેલ. २ નિવારેલ.

अपाकृति (अप आ कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ દૂર કરવું, ખસેડવું. २ નિવારણ. ३ દેવું વગેરે અદા કરવું. ४ નિરાકરણ. [શબ્દ જુઓ.

अपाक्रिया (अप आ कृ श) स्त्री० या. अपाकरण

अपाक्ष (अपनतं अक्षं) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. ઇંદ્રિયગોચર, प्रत्यक्ष.

अपांक्तेय (न पांक्तेयः) त्रि० यः-या-यं. નાતની ભોજન વગેરેની પંક્તિમાંથી બહાર કહાડેલ. अपांक्त्य.

अपांग (अप अंग् घञ्) पु० गः. १ નેત્રપ્રાંત. २ તિલક. [અંગ ગયું હોય છે તે. अपांगक.

अपांग (अपगतं अंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. જેનું

अपांगक (अपगतमंगं यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अपांगक (अपकृष्टं अंगं यस्य कप्) पु० कः. અધાડો.

अपांगक (अपांगः स्वार्थे कन्) पु० कः १ નેત्रप्रांत. २ તિલક.

अपांगदर्शन (अपांगेन दर्शनं) क्ली० नं. કટાક્ષ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अपांगनेत्र (अपागदश व्याप्यनेत्रं) क्ली० त्रं. લાંબી આંખ.
अपाच् (अप अंच् क्विप्) त्रि० इ-ची-क्-ग्. દક્ષિણનું.
अपाची (अप अंच् क्विप् ङीप्) स्त्री० ची. દક્ષિણદિશા.
अपाचीन (अपाच्यां भवः ख) त्रि० नः-ना-नं. દક્ષિણદિશામાં હોનાર.
अपाच्य (अपाच्यां भवः यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ગરનું.
अपाटव (न पाटवं यस्य) त्रि० वः-वा-वं. પટુતાવ-
अपाटव (नास्ति पाटवं यत्र) क्ली० वं. રોગ.
अपाटव (न पाटवं) क्ली० वं. અપટુતા શબ્દ જુઓ.
अपाणिग्रहण (न पाणिग्रहणं) क्ली० णं. વિવાહનો અભાવ. [રે. ૨ ખરાબ કામ.
अपात्र (न पात्रं) क्ली० त्रं. ૧ કુપાત્ર માણસ વગે-
अपादान (अप आ दा ल्युट्) क्ली० नं. વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ પાંચમી વિભક્તિનું કારક.
अपान (अप अन् घञ्) पु० नः અપાનવાયુ, ગાંડ.
अपांनाथ (अपां नाथः) पु० थः સમુદ્ર.
अपांनिधि (अपां निधिः) पु० धिः ૧ સમુદ્ર. ૨ વિષ્ણુ. [અપાપી.
अपाप (न पापं यस्य) त्रि० पः-पा-पं. પાપવિનાનું,
अपापिन् (न पापी) त्रि० पी-पिनी-पि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अपामार्ग (अप मृज् घञ्) पु० र्गः અધાડો.
अपांपति (अपां पतिः) पु० तिः ૧ દરીયો, વરૂણ.
अपांपित्त (अपां पित्तं) क्ली० त्तं. અગ્નિ, અપ્પિત્ત.
अपाय (अप इण् अच्) पु० यः ૧ વિસ્લેપ કરનારી ક્રિયા. ૨ નાશ. ૩ અપગમન, વિયોગ.
अपायिन् (अपाय इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. ૧ વિયોગયુક્ત. ૨ નાશવંત.
'आगमापायिनोऽनित्यास्तांस्तितिक्षस्व भारत'
भगवद्गीता.
अपार (नास्ति पारं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. પારવિનાનું, અપાર.
अपार (,,) क्ली० रं. નદી વગેરેનો સામો કાંઠો. [જીકનું.
अपार्ण (अप अद् क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. પાંસેનું ન-
अपार्थ (अपगतः अर्थः यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. ૧ નિરર્થક. ૨ વ્યર્થ. ૩ પ્રયોજનવિનાનું.
अपार्थक (,, कप्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રેમાં ખોટી દલીલ.
अपार्थकरण (अपार्थ कृ ल्युट्) क्ली० णं. દાવા વગે-
अपावर्त्तन (अप आ वृत् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ આલોટવું. ૨ અપાકરણ.
अपावृत (अप आ वृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ સ્વતંત્ર. ૨ ઉઘાડેલ. ૩ કહાડીમુકેલ. ૪ ઢાંકેલ.
अपावृति (अप आ वृ क्तिन्) स्त्री० तिः ઉઘાડવું, ખોલવું. [ણમાં છાયાનો ચંદરવો વગેરે.
अपाश्रय (अप आ श्रि अच्) पु० यः મધ્ય, આંગ-
अपाश्रय (अपगतः आश्रयं यस्य) त्रि० यः-या-यं. આશ્રયવિનાનું.
अपासंग (अप आ संज् घञ्) पु० गः ભાથો.
अपासन (अप अस् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઉંચે ફેંકવું. ૨ દૂર કરવું. ૩ મારીનાખવું, વધ. ૪ અપસારણ.
अपासित (अप अस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ દૂર કરેલ. ૨ ખસેડેલ.
अपासृत (अप आ सृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ દૂર થયેલ. ૨ નાશીગયેલ.
अपास्त (अप अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. ૧ ઉડાડેલ, ફેંકેલ. ૨ દૂર કરેલ. ૩ ખસેડેલ.
'समुच्छ्वासितविभ्रमागतिरपास्तसंस्थामतिः'
मालतीमाधवम्.
अपास्य (अप अस् ल्यप्) अव्य० स्य. ૧ દૂર કરીને. ૨ ફેંકીને.
'वद सत्यमपास्य पक्षपातं यदि जातिकुसुमानुकारि पुष्पम्'
उद्भटः
अपि (न पि क्विप्) अव्य० पि. સંદેહ, નિંદા, પ્રશ્ન, કામચારાનુજ્ઞા, પુનરર્થ, સમુચ્ચય, સંભાવના, અને અવધારણ બનાવનાર અવ્યય.
अपिगीर्ण (अपि गृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ૧ વખાણેલ. ૨ કરેલ. ૩ વર્ણવેલ.
अपिच (अपिच) अव्य० च. વળી.
अपिच्छिल (न पिच्छिलः) त्रि० लः-ला-लं. ૧ ગાઢ. ૨ પંક વિનાનું, મેલ વગરનું.
अपितु (अपि तु) अव्य० तु. ૧ જો ૨ તોપણ.
अपितृ (नास्ति पिता यस्य) त्रि० ता-त्री-तृ. બાપ વિનાનું. અપિતૃક.
अपित्व (अपि त्वर् ड) क्ली० त्वं. ભાગ.
अपिधान (अपि धा ल्युट्) क्ली० नं. આચ્છાદન. પિધાન. 'द्वारे पुरस्योद्घटितापिधाने' कुमारसंभवम्.
अपिनद्ध (अपि नह् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. પહેરેલ. પિનદ્ધ. પરિહિત. આમુક્ત. [એક મુનિ.
अपिशल (अपि शल् अच्) पु० लः. તે નામનો
अपिशुन (न पिशुनः) त्रि० नः-ना-नं. ચાડીયો નહિ તે. [પિહિત.
अपिहित (अपि धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. આચ્છાદેલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अपीडन (न पीडनं) क्ली० नं. પીડવું નહિ તે.
अपीत (न पीतः) पु० तः પીળા વર્ણે નહિ તે.
अपीतं (न पीतं) त्रि० तः-ता-तं. १ પીળું નહિ તે. २ પીધેલ નહિ તે.
अपीनस (अपीन सो क) पु० सः એક જાતનો રોગ.
अपीव्य (न पीव्यः) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ધણું સુંદર.
' अपीव्यदर्शनं शश्वत् सर्वलोकनमस्कृतम्. '
श्रीमद्भागवतम्.
अपुंस्का (नास्ति पुमान् यस्याः कप्) स्त्री० स्का. ધણી વિનાની સ્ત્રી.
' नापुंस्कासीति मे मतिः ' भट्टिः
अपुच्छ (नास्ति पुच्छं यस्य) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं. પુંછડાવગરનું.
अपुच्छा (नास्ति पुच्छं यस्याः) स्त्री० च्छा. १ એક જાતનું ઝાડ. २ शीशमनું ઝાડ.
अपुण्य (न पुण्यं) क्ली० ण्यं. પાપ.
अपुण्य (,,) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. પાપી.
अपुण्यकृत् (न पुण्यं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. પાપી, પુણ્યશાલી નહિ તે. [વિનાનું.
अपुत्र (नास्ति पुत्रो यस्य) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. પુત્ર
अपुत्रक (,, कप्) त्रि० कः-त्रिका-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [निर्वाणमुक्ति.
अपुनरावृत्ति (न पुनः आवृत्तिः यतः) स्त्री० त्तिः
अपुनरावृत्ति (न पुनरावृत्तिर्यस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति. પુનરાગમન જેને નથી તે.
अपुनर्भव (न पुनर् भू अप्) पु० वः १ મોક્ષ. २ ફરીથી ઉત્પત્તિનો અભાવ. ३ પ્રશમન, નિવારણ.
अपुनर्भव (न पुनर्भवो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. ફરીથી જન્મવિનાનું, મુક્ત. [નહિ તે.
अपुराण (न पुराणः) त्रि० णः-णा-णं. નવું, પુરાણું
अपुष्ट (न पुष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. પુષ્ટ નહિ તે, જેનું પોષણ કરેલ નથી તે. [પણું.
अपुष्टता (अपुष्टस्य भावः तल्) स्त्री० ता. અપુષ્ટ-
अपुष्टत्व (अपुष्टस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अपुष्पफलद (अपुष्पफल दा क) त्रि० दः-दा-दं १ ફુલવિના ફળનાર ઝાડ, ખજુર વગેરે. २ અહેતુક ફલ આપનાર. [નહિ તે.
अपूजक (न पूजकः) त्रि० कः-जिका-कं. પૂજનાર
अपूजा (न पूजा) स्त्री० जा. १ પૂજનો અભાવ. २ અનાદર. ३ ખરાબ પૂજા. ४ અવિધાનવડે અર્ચન કરવું.
अपूजित (न पूजितः) त्रि० तः-ता-तं. १ ન પૂજેલું २ અનાદૃત. ३ અવજ્ઞાત શબ્દ જુઓ.
अपूत (न पूतः) त्रि० तः-ता-तं. અપવિત્ર.
अपूप (न पूयते पू प) पु० पः. १ ઘઉંના લોટ વગેરેનો પુડો. २ એક જાતનો પુરોડાશ.
अपूपमय (अपूप मयट्) त्रि० यः-या-यं. પુડાના હિતનો ઘઉં, જવ વગેરેનો લોટ.
अपूप्य (अपूप यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ञ्ञ. २ એક જાતનો પ્રત્યય.
अपूरणी (न पूर् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. १ સીમળાનું
अपूर्ण (न पूर्णः) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. અપૂર્ણ.
अपूर्णकाल (न पूर्णः कालः यस्य) त्रि० लः-ला-लं. જેનું જે કાલે પૂર્ણપણું વગેરે યોગ્ય છે તે કાળને ન પામેલ.
अपूर्व (न पूर्वं दृष्टं) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. १ અવિદિત. २ આશ્ચર્ય કરનાર, અદ્‌ભૂત. ३ હેતુવિનાનું. ४ પૂર્વકાળ વગેરેથી ભિન્ન. [પણું.
अपूर्वता (अपूर्वस्य भावः तल्) स्त्री० ता. અપૂર્વ-
अपूर्वत्व (अपूर्वस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. અપૂર્વપણું.
अपूर्वपति (न पूर्वः पतिर्यस्याः) स्त्री० तिः. કુમારી.
अपृक्त (न पृक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. અસંબંધ.
अपृथक् (न पृथक्) क्. એકઠું.
अपृष्ट (न पृष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. પુછેલ નહી તે.
अपेक्षक (अप ईक्ष् ण्वुल्) त्रि० कः-क्षिका-कं. આશા રાખનાર, વાટ જોનાર.
अपेक्षणीय (अप ईक्ष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ વિચારવા લાયક. २ ગણવા લાયક. ३ વિચારવા જોગ.
अपेक्षा (अप ईक्ष् अङ् टाप्) स्त्री० क्षा. १ ઇચ્છા. २ દરકાર, પરવા. ३ ગણતરી. ४ આકાંક્ષા.
अपेक्षित (अप ईक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ચાહેલું.
अपेक्षिन् (अप ईक्ष् णिनि) स्त्री० क्षी-क्षिणी-क्षि. અપેક્ષાવાળું. [णीय शब्द जुओ.
अपेक्ष्य (अप ईक्ष् ण्यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. अपेक्ष-
अपेक्ष्य (अप ईक्ष् ल्यप्) अव्य० क्ष्य. १ ધારીને, વિચારીને. २ ઇચ્છીને. [नासेल.
अपेत (अप इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ગયેલ. २
अपेतराक्षसी (अपेतः राक्षस इव पातकं यस्याः) स्त्री० सी. तुलसीनું ઝાડ.
अपेय (न पेयं) त्रि० यः-या-यं. न पीवा लायक.
' जलधिजलमपेयं पंडिते निर्धनत्वम् ' उद्भटः.
अपेशल (न पेशलं) त्रि० लः-ला-लं. ડાહ્યું નહિ તે.
अपैशुन (न पैशुनं) क्ली० नं. ચાડીયાપણાનો અભાવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अपैशुन्य (न पैशुन्यं) क्ली० न्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अपोगंड (अपसि गंडः स्याज्यः) त्रि० डः-डा-डं. ૧ વિકલ અંગવાળું. ૨ બાળક. ત્રણચણીયાવાળું પેટ વગેરે. ૪ ધણુ બીકણ.

अपोढ (अप वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. તજેલ, છોડેલ.

अपोदिका (अपगतमुदकं यस्याः सा) स्त्री० का. એક જાતનું શાક.

अपोह (अप ऊह घञ्) पु० हः. ત્યાગ, છોડવું.

अपोह (अपशमः ऊहः) पु० हः. વિપરીત તર્ક.

अपोहन (अप ऊह् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લાયક.

अपोह्य (अप ऊह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. તજવા

अपौरुष (नास्ति पौरुषं यस्य) त्रि० षः-षा-षं. પરાક્રમ વિનાનું. [ભાં રહેનાર જંતુ વગેરે.

अप्चर (अप्सु चरति चर् ट्) त्रि० रः-री-रं. પાણી-

अप्तु (आप् तुन्) क्ली० प्तु. ૧ શરીર. ૨ સૂક્ષ્મરૂપે સોમ.

अप्नस् (आप् असुन् नुट्) क्ली० प्नः. કર્મ.

अप्पति (अपां पतिः) पु० तिः. ૧ સમુદ્ર. ૨ વરૂણ.

अप्पित्त (अपां पित्तमिव) क्ली० त्तं. ૧ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. [૨ અપગમન.

अप्यय (अप इण् अच्) पु० यः. ૧ નાશ, લય.

अप्रकट (न प्रकटः) त्रि० टः-टा-टं. પ્રકટ નહિ તે, ગુપ્ત.

अप्रकंप (नास्ति प्रकंपो यस्य) त्रि० कः-का-कं. કંપે નહિ તે, ડગે નહિ તે, ચલન વગરનું,

अप्रकंप (न प्रकंपः) पु० पः. ૧ કંપનો અભાવ.

अप्रकर्ष (न प्रकर्षः) पु० र्षः. ૧ અપ્રકર્ષ. ૨ પ્રકર્ષનો અભાવ. [૨ ચલનનો અભાવ.

अप्रकाश (न प्रकाशः) पु० शः ૧ પ્રકાશનો અભાવ. ૨ ગોપન. [શ વગરનું, છાનું,

अप्रकाश (न प्रकाशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. પ્રકા-

अप्रकाशित (न प्रकाशितं) त्रि० तः-ता-तं. ન પ્રકાશેલ.

अप्रकाश्य (न प्रकाश्यं) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. છાનું રાખવા લાયક, પ્રકાશ કરવા યોગ્ય નહિ તે.

अप्रकृत (न प्रकृतः) त्रि० तः-ता-तं. ૧ યથાર્થ નહિ તે. ૨ અપ્રકાંત નહિ તે.

अप्रकृत (न प्रकृतं प्रकृतिर्यस्य) त्रि० तः-ता-तं. ભય વગેરેથી સ્વભાવહીન.

अप्रकृति (न प्रकृतिः) स्त्री० तिः ૧ પ્રકૃતિનો અભાવ. ૨ વિકૃતિ. ૩ કાર્યકારણુભિન્નપુરૂષ.

अप्रकृति (न प्रकृतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. પ્રકૃતિ વગરનું. અપ્રકૃતિક.

अप्रकृतिस्थ (न प्रकृतिस्थं) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. રોગ ભય વગેરેથી સ્વભાવથકી ડગેલ.

अप्रकृष्ट (न प्रकृष्ट) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. હલકું, અધમ.

अप्रकृष्ट (न प्रकृष्टः) पु० ष्टः. કાગડો.

अप्रखर (न प्रखरः) त्रि० रः-रा-रं. મૃદુ, કોમળ.

अप्रगुण (न प्रकृष्टः गुणः यस्य) त्रि० णः-णा-णं. વ્યાકુળ.

अप्रज (न प्रजा यस्य) त्रि० जः-जा-जं. ૧ પુત્ર વગેરે જેને સંતતિ ન હોય તે, વાંઝિયું. ૨ પ્રજા વગરનું. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अप्रजस् (न प्रजा यस्य असुन्) त्रि० जाः-जाः-जः.

अप्रजाता (न प्रजाता कदापि न प्रसूता) स्त्री० ता. કોઇ દિવસ જેણે ગર્ભ ધારણ નથી કર્યો એવી સ્ત્રી, વાંજણી.

अप्रणीत (न प्रणीतः) त्रि० तः-ता-तं. ૧ વિધિ સંસ્કાર વગેરેથી ન પવિત્ર કરેલ અગ્નિ વગેરે. ૨ અકૃત. [માનવડે જાણી ન શકાય તેવું.

अप्रतर्क्य (न प्रतर्क्यः) त्रि० र्क्यः-र्क्या-र्क्यं. અનુ- 'अप्रतर्क्यमविज्ञेयं प्रसुप्तमिव सर्वतः' मनुः

अप्रतिकर (न प्रति कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. વિશ્વસ્ત, વિશ્વાસપાત્ર.

अप्रतिकार (न प्रतिकारः) पु० रः પ્રતિકારનો અભાવ, ઇલાજનો અભાવ. અપ્રતીકાર, અપ્રતિક્રિયા.

अप्रतिकार (न प्रतिकारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. જેનો ઇલાજ ન થઇ શકે તે. અપ્રતીકાર.

अप्रतिग्राह्य (न प्रतिग्राह्यः) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. લેવા જોગ નહિ તે, પ્રતિગ્રહ કરવાલાયક નહિ તે.

अप्रतिघ (न प्रतिघो यस्य) त्रि० घः-घा-घं. પ્રતિઘાતક વગરનું, પ્રતિબદ્ધક નહિ તે.

अप्रतिद्वंद्व (न प्रतिद्वंद्वः सहचरो यस्य) त्रि० द्वंद्वः-द्वा-द्वं. ૧ સહચર વિનાનું, એકલું. ૨ સામી સ્પર્દ્ધા કરનાર કોઇ જેને નથી તેવું.

अप्रतिपक्ष (न प्रतिपक्षो यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. ૧ વિપક્ષ વગરનું. ૨ અસદૃશ. ૩ નિષ્પન્ન.

अप्रतिपत्ति (न प्रतिपत्तिः) स्त्री० त्तिः ૧ ઇતિ કર્તવ્યતાના નિશ્ચયનો અભાવ. ૨ નિશ્ચયનો અભાવ. ૩ અસ્વીકાર.

अप्रतिपन्न (न प्रतिपन्नं) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ૧ નહિ જાણેલ. ૨ અંગીકૃત નહિ તે.

अप्रतिबल (न प्रतिबलो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. ૧ સામાવાળા વગરનું. ૨ અતિપ્રબલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अप्रतिभ (न प्रतिभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं. १ लाज्यवाळुं, शरमाळ. २ गभरायेल. ३ प्रतिभावगरनुं. [अतुल्य.

अप्रतिम (नास्ति प्रतिमा यस्य) त्रि० मः-मा-मं.

अप्रतियोगिन् (नास्ति प्रतियोगी यस्य) त्रि० गी-गिनी-गि. १ अनुपम. २ अभावसंबंधीथी उलटुं.

अप्रतिरथ (नास्ति प्रतिरथो यस्य) त्रि० थः-था-थं. लडवामां जेनो सामावाळो बीजो नथी एवो योध्धो.

अप्रतिरथ (नास्ति प्रतिरथोऽस्य) पु० थः-था-थं. एक जातनुं सामगान.

अप्रतिरव (न प्रतिरवो यत्र) पु० वः. धन वगेरेनो एक जातनो भोगवटो.

अप्रतिरूप (न प्रतिरूपः यस्य) त्रि० पः-पा-पं. असदृश, अतुल्य.

अप्रतिरूपकथा (न प्रतिरूपा कथा यस्याः) स्त्री० था. जेनो उत्तर न दई शकाय तेवी वाणी. संगतिका. [६ नहि ते.

अप्रतिषिद्ध (न प्रतिषिद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. निषि-

अप्रतिष्ठ (न प्रतिष्ठा यस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ प्रतिष्ठा वगरनुं. २ प्रशंसावगरनुं. ३ निष्फल. ४ आश्रय वगरनुं.

' अप्रतिष्ठे रघुज्येष्ठे का प्रतिष्ठा कुलस्य नः '

उत्तरचरितम्.

अप्रतिष्ठा (न प्रतिष्ठा) स्त्री० ष्ठा. प्रतिष्ठानो अभाव.

अप्रतिष्ठित (न प्रतिष्ठितं) त्रि० तः-ता-तं. प्रतिष्ठित नहि ते.

अप्रतिसंख्य (न प्रतीता संख्या यस्य) त्रि० ख्यः-ख्या-ख्यं. जेनी संख्यानी खातरी करी नथी ते.

अप्रतिसंख्या (न प्रति संख्या) स्त्री० ख्या. विशेष बुद्धिनो अभाव.

अप्रतिश्रुत (न प्रतिश्रुतः) त्रि० तः-ता-तं. स्वीकारेल नहि ते, नहि अंगीकार करेल.

अप्रतिहत (न प्रतिहतः) त्रि० तः-ता-तं. १ न हणेल. २ प्रसिद्ध नहि ते.

अप्रतीक (न प्रतीकं यस्य) त्रि० कः-का-कं. संपूर्ण.

अप्रतीति (न प्रतीतिः) स्त्री० तिः १ विश्वासनो अभाव. २ खातरीनो अभाव. ३ ज्ञाननो अभाव.

अप्रतीप (न प्रतीपः) त्रि० पः-पा-पं. प्रतीप नहि ते. अनुकूल. [गति. ३ अनिवृत्ति.

अप्रतुल (न प्रतुलः) पु० लः १ अभाव. २ असं-

अप्रत्यय (न प्रत्ययः) पु० यः अप्रतीति शब्द जुओ.

' दोषाणां संनिधानं कपटशतमयं क्षेत्रमप्रत्ययानाम् '

पंचतंत्रम्.

अप्रत्यय (न प्रत्ययो यस्य) त्रि० यः-या-यं. १ ज्ञान वगरनुं. २ विश्वास विनानुं.

' बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः '

शाकुंतलम्.

अप्रत्याख्येय (न प्रत्याख्येयः) त्रि० यः-या-यं. १ न नापाडवा लायक. २ न वांधोसेवा लायक. ३ न तजवा योग्य.

अप्रथित (न प्रथितं) त्रि० तः-ता-तं. अप्रसिद्ध.

अप्रधान (न प्रधानः) त्रि० नः-ना-नं. १ प्रधान नहि ते. २ आवेल नहि ते. ३ अज्ञान.

अप्रबल (न प्रबलः) त्रि० लः-ला-लं. बलवाळुं नहि ते, जेरावर नहि ते.

अप्रभाव (न प्रभावः) पु० वः प्रभावनो अभाव.

अप्रभाव (न प्रभावो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. प्रभाव वगरनुं.

अप्रभूत (न प्रभूतं) त्रि० तः-ता-तं. थोडुं, जरा.

अप्रमत्त (न प्रमतः) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ सावधान, सावध. २ संभाळवाळुं. ३ मद्य वगेरेथी न गांडुं थयेल.

अप्रमाण (न प्रमाणं) क्ली० णं. प्रमाणनो अभाव.

अप्रमाद (न प्रमादः) पु० दः सावधानपणुं, सावधपणुं, प्रमादनो अभाव.

अप्रमाद (न प्रमादो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. अप्रमत्त शब्द जुओ. [मत्त शब्द जुओ.

अप्रमादिन् (न प्रमादी) त्रि० दी-दिनी-दि. अप्र-

अप्रमित (न प्रमितः) त्रि० तः-ता-तं. अपरिमित शब्द जुओ.

अप्रमेय (न प्रमेयः) त्रि० यः-या-यं. आ एटलुंज छे ए प्रमाणे न निश्चय थई शके तेवुं.

अप्रयत्न (न प्रयत्नः) पु० त्नः प्रयत्ननो अभाव.

अप्रयत्न (न प्रयत्नो यस्य) त्रि० त्नः-त्ना-त्नं. प्रयत्न वगरनुं.

' अप्रयत्नः सुखार्थेषु ब्रह्मचारी धराशयः ' मनुः.

अप्रलंब (न प्रलंबः) त्रि० बः-बा-बं. उतावळुं, विलंबरहित.

अप्रवर्त्तिन् (न प्रवर्त्ती) त्रि० र्त्ती-र्त्तिनी-र्त्ति. १ प्रवृत्तिशील नहि ते. २ संतत. ३ विच्छेद वगरनुं.

अप्रवीण (न प्रवीणः) त्रि० णः-णा-णं. प्रवीण नही ते.

अप्रवृत्त (न प्रवृत्तः) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. प्रवृत्तिवाळुं नहि ते, निवृत्त.

अप्रवृत्ति (न प्रवृत्तिः) स्त्री० त्तिः. प्रवृत्तिनो अभाव.

अप्रशस्त (न प्रशस्तः) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ खरा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખ. ૨ દુષ્ટ. ૩ વખાણેલ નહિ તે. ૪ નિંદિત.
'अप्रशस्तं निशि स्नातं राहोरन्यत्रदर्शनात्'. पराशरः
अप्रसक्त (न प्रसक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ૧ પ્રસંગ વગરનું. ૨ આગ્રહ વગરનું. ૩ સંબંધ વિનાનું. ૪ અભિનિવેષ વગરનું.
अप्रसक्ति (न प्रसक्तिः) स्त्री० क्तिः. પ્રસંગનો અભાવ. ૨ આગ્રહનો અભાવ. ૩ પ્રાપ્તિનો અભાવ. ૪ સંબંધનો અભાવ.
अप्रसन्न (न प्रसन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ૧ પ્રસન્ન નહિ તે. ૨ અસ્વચ્છ. ૩ સંતુષ્ટ નહિ તે.
अप्रसाद (न प्रसादः) पु० दः. ૧ મેહેરબાનીનો અભાવ, પ્રસન્નતાનો અભાવ. ૨ સ્વચ્છતાનો અભાવ.
अप्रसाद्य (न प्रसादयितुं योग्यं) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. પ્રસન્ન થાય નહિ એવું, અત્યંત ક્રોપવાળું.
अप्रसिद्ध (न प्रसिद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. પ્રસિદ્ધ નહિ તે.
'अप्यप्रसिद्धं यशसे हि पुंसामनन्यसाधारणमेव कर्म.'
कुमारसंभवम्.
अप्रसूत (न प्रसूतः) त्रि० तः-ता-तं. વાંઝિયું.
अप्रसृत (न प्रसृतः) त्रि० तः-ता-तं. વિસ્તાર વગરનું.
अप्रस्तुत (न प्रस्तुतं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ અનિષ્પન્ન. ૨ કાર્ય વગેરે સાધવામાં તૈયાર નહિ તે. ૩ અપકાંત. ૪ જેની સ્તુતિ કરેલ છે નહિ તે.
अप्रस्तुतप्रशंसा (अप्रस्तुतस्य प्रशंसा यस्यां) स्त्री० सा. તે નામનો એક અર્થાલંકાર.
अप्रहत (न प्रहतं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ન ખેડેલ ભૂમિ. ૨ એક જાતનું વસ્ત્ર.
अप्राकृत (न प्राकृतं) त्रि० तः-ता-तं. પ્રાકૃત નહિ તે.
अप्राग्र्य (न प्राग्र्यं) त्रि० ग्र्यः-ग्र्या-ग्र्य. શ્રેષ્ઠ નહિ તે, અધમ. [મડદુ.
अप्राण (न प्राणो यस्य) त्रि० णः-णा-णं. મુએલું,
अप्राणिन् (न प्राणी) त्रि० णी-णिनी-णि. પ્રાણી નહિ તે.
अप्राप्त (न प्राप्तं) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ૧ નહિ પામેલ. ૨ ન આવેલ. [કુમારી.
अप्राप्ता (न प्राप्तः विवाह कालो यस्याः) स्त्री०. प्ता.
अप्राप्ति (न प्राप्तिः) स्त्री० प्तिः. લાભનો અભાવ. ૨ અસંભવ. ૩ ઉપપત્તિનો અભાવ.
अप्रामाणिक (न प्रामाणिकः) त्रि० कः-की-कं. ૧ પ્રમાણથી અસિદ્ધ. ૨ પ્રમાણ નહિ જાણનાર. ૩ પ્રમાણિક નહિ તે.
अप्रामाण्य (न प्रामाण्यं) क्ली० ण्यं. પ્રમાણનો અભાવ, પ્રમાણિકપણાનો અભાવ.
अप्रिय (न प्रियं) त्रि० यः-या-यं. પ્રિય નહિ તે.
अप्रियकर (न प्रियं करोति कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. પ્રિય નહિ કરનાર. [બોલનાર.
अप्रियंवद (न प्रियं वदति) त्रि० दः-दा-दं. અપ્રિય
अप्रियवादिन् (न प्रियं वदति वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अप्रिया (न प्रिया) स्त्री० या. ૧ એક જાતનું ગાછલું. ૨ વહાલી નહિ તે.
अप्रीत (न प्रीतं) त्रि० तः-ता-तं. અસંતુષ્ટ.
अप्रीति (न प्रीतिः) स्त्री० तिः ૧ પ્રીતિનો અભાવ, સંતોષનો અભાવ. ૨ દુઃખ, કંટાળો.
अप्रीतिकर (न प्रीतिं करोति) त्रि० रः-रा-रं. પ્રીતિ નહિ કરનાર, કંટાળો કરનાર.
अप्रेतराक्षसी (न प्रेता प्राप्ता राक्षसीं) स्त्री० सी तુળસી. [હનો અભાવ. ૨ દ્વેષ.
अप्रेमन् (न प्रेम) क्ली० म. ૧ પ્રેમનો અભાવ, સ્ને-
अप्रौढः (न प्रौढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. ૧ પ્રૌઢ નહિ તે, અપ્રૌઢ. ૨ ડાહ્યું નહિ તે.
अप्सरःपति (अप्सरसां पतिः) पु० तिः ઇંદ્ર.
अप्सरस् (अप् सृ असुन्) स्त्री० व. सः અપ્સરા, પરી.
अप्सरायमाणा (अप्सरस इव आचरति अप्सरस् क्यङ् शानच्) स्त्री० णा. અપ્સરાની પેઠે આચરણ કરનાર સ્ત્રી. [રહેનાર જંતુ વગેરે.
अप्सुचर (अप्सु चरति) त्रि० रः-री-रं. પાણીમાં
अफल (नास्ति फलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. ફલવિનાનું, નિષ્ફલ. [આડ, ૨ ઇંદ્ર.
अफल (नास्ति फलमस्य) पु० लः ૧ એક જાતનું
अफला (नास्ति फलं यस्याः) स्त्री० ला. એક જાતની કુંવાર. ૨ ભોંય આંબળી.
अफलाकांक्षिन् (न फलमाकांक्षते) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. કર્મફલની ઇચ્છા ન રાખનાર.
अफलित (न फलितं) त्रि० तः-ता-तं. ન ફળેલું વાંઝિયું.
अफल्गु (न फल्गु) त्रि० ल्गुः-ल्गुः-ल्गु. સાર.
अफुल्ल (न फुल्लं) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. ન ખુલેલ.
अफेन (निंदितं फेनं निर्व्यासोऽस्य) क्ली० नं. અફીણ.
अफेन (न फेनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ફીણ વગરનું.
अब् (भ्वा० आत्म० सेट् अंबते) શબ્દ કરવો.
अबद्ध (न बद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. ૧ બાંધેલું નહિ તે, ભોકળું. ૨ સંબંધ વગરનું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अवद्धक (अवद्ध कन्) त्रि० कः-का-कं. सं'ध अर्थ विनानुं भाषण वगेरे.

अवद्धमुख (न वद्धं मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. अप्रिय बोलनार.

अवध (न वधः) पु० धः १ वधनो अभाव, मारी-नाखवानो अभाव. २ ताडननो अभाव.

अवधा (न वध्यते लंबेन) स्त्री० धा. त्रिकोण वगेरे-नो એક जातनो भाग. अवाधा, आवाधा.

अवध्य (न वधं अर्हति यत्) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. मारी नाखवाने लायक नहि ते, वधना दंडने योग्य नहि ते.

अवध्य (न वंध् क्यप्) क्ली० ध्यं. अयोग्य वाद्य.

अवंधक (न बंधो यत्र कप्) क्ली० कं. એક रीतनुं કરજ लेवुं ते.

अवंधुर (न बंधुरः) त्रि० रः-रा-रं. १ उंचुं, नीचुं नहि ते. २ રડुं नहि ते. ३ કંટાળो भरेलुं.

'विधुरवंधुरवंधुरमैक्षत.) माघः.

अवंध्य (न वंध्यः) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. वांझियुं नहि ते, सફल.

अवंध्य (,,) पु० ध्यः. ફल आपे ફળतुं आड.

अवल (न वलं) क्ली० लं. બળनो अभाव.

अवल (न वलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. બળ वगरनुं ज्नेरविनानुं.

'अवलस्वकुलाशिनो झसान् निजनीडद्रुमपीडितः खगान्' नैषधीयम्.

अबल (न वलं यस्मात्) पु० लः. वरण वृक्ष.

अबला (न वलं यस्याः) स्त्री० ला. नारी.

'भुजलतां जडतामवलाजनः' रघुवंशम्.

अवलिमन् (न वलिमा) पु० मा. रोग वगेरेथी थ-येलुं दुબળापण.

अवाध (न बाधः) पु० धः. १ बाधनो अभाव. [२ प्रतिબंधनो अभाव.

अवाध (न बाधः बाधा वा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. १ बाध वगरनुं. २ पीडा वगरनुं.

अबाधक (न बाधकः) त्रि० कः-का-कं. बाधક नही ते.

अबाधक (नास्ति बाधो यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. बाध वगरनुं. [नहि ते. २ यथार्थ.

अबाधित (न बाधितं) त्रि० तः-ता-तं. १ बाधित

अबाल (न बालः) त्रि० लः-ला-लं. बालक नहि ते.

अबिंधन (आप एव इंधनमस्य) पु० नः. वडवानल.

'अबिंधनं वह्निमसौ बिभर्ति' रघुवंशम्

अबांधव (नास्ति बांधवो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. बांधव वगरनुं. [२ अज्ञान.

अबुद्धि (न बुद्धिः) स्त्री० द्धिः. १ बुद्धिनो अभाव.

अबुद्धि (नास्ति बुद्धिर्यस्य) त्रि० द्धिः-द्धिः-द्धि. १ बुद्धि वगरनुं. २ अज्ञानी.

अबुद्धिपूर्वक (अबुद्धिः पूर्वा यस्य) त्रि० कः-का-कं. बुद्धिपूर्वक नहि ते, ईराદापूर्वक नहि ते.

अबुध (न बुधः) त्रि० धः-धा-धं. १ मूर्ख. २ अल्प-ज्ञानी. [भाव.

अबोध (न बोधः) पु० धः. अज्ञान, बोधनो अ-

'निसर्गदुर्बोधमबोधविक्लवाः' भारविः

अबोधगम्य (न बोधगम्यः) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. ज्ञाणी न शકाय तेवुं.

अब्ज (अप् जन् ड) क्ली० ब्जं. १ કમल. २ अब्-जनी संખ्या. ३ शंખ.

अब्ज (,,) पु० ब्जः. १ धन्वंतरि. २ चंद्र. ३ કપुर. ४ शंખ. ५ એક जातनुं आड.

अब्ज (,,) त्रि० ब्जः-ब्जा-ब्जं. पाणीमां पेदा थनार.

अब्जज (अब्जात् जायते जन् ड) पु० जः. ब्रह्मा.

अब्जबांधव (अब्जानां बांधव इव) पु० वः. १ सूर्य. २ आકडानुं आड. [गः. कोडी.

अब्जभोग (अब्जस्य भोग इव भोगो यस्य) पु०

अब्जभोग (अब्ज भुज् घञ्) पु० गः पद्मકंद.

अब्जयोनि (अब्जं योनिर्यस्य) पु० निः ब्रह्मा.

अब्जवाहन (अब्जस्य चंद्रस्य वाहनं धारणं येन) पु० नः शिव.

अब्जस्थित (अब्जे स्थितः) पु० तः ब्रह्मा.

अब्जहस्त (अब्जं हस्ते यस्य) पु० स्तः १ सूर्य. २ आકडानुं आड.

अब्जिनी (अब्ज इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ કમलनो वेलो. २ કમलनो समूह.

अब्जिनीपति (अब्जिन्याः पतिः) पु० तिः १ सूर्य. २ आકडानुं आड.

अब्द (अवति अव् दन्) पु० ब्दः ते नामनो पर्वत.

अब्द (आपो ददाति दा क) पु० ब्दः १ मेघ. २ ना-गरमोथ.

अब्द (आप् दन्) पु० दः वर्ष, साल.

अब्दसार (अब्दस्य मुस्तायाः सारः) पु० रः કપुर.

अब्दवाहन (अब्दो वाहनमस्य) पु० नः ઇंद्र.

अब्दुर्ग (अद्रिर्वेष्टितं दुर्गं) क्ली० र्गं. चारे तरફ पा-णीवाळो કीલ्लो.

अब्दैवत (आपो दैवतमस्य) क्ली० तं. पूर्वाषाढा नक्षत्र. [रोवर.

अब्धि (आप् धा कि) पु० ब्धिः १ दरीयो २ स-

अब्धिकफ (अब्धेः कफ इव) पु० फः समुद्रફेन, स-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मुद्दश्रीण. अब्धिफेन.
अब्धिज (अब्धि जन् ड) पु० द्वि० जौ. अग्निकुमार.
अब्धिमंडुकी (अब्धि मंडयति) स्त्री० की. छीप.
अब्धिद्वीपा (अब्धिसंख्याता द्वीपा यस्याः) स्त्री० पा. पृथ्वी. [द्वारका.
अब्धिनगरी (अब्धौ तत्समीपे नगरी) स्त्री० री.
अब्धिनवनीतक (अब्धि नवनीत कै क) पु० कः १ चंद्र. २ कपुर.
अब्धिशय (अब्धौ शेते शी अच्) पु० यः विष्णु.
अब्ध्यग्नि (अब्धिस्थितः अग्निः) पु० ग्निः वडवानल.
अब्भक्ष (आप् भक्ष् अण्) पु० क्षः એક જાતનो सर्प. [પાણી ખાઇ રહેનાર.
अब्भक्ष (,,) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. કેવળ
अब्भ्र (आप् भृ क) क्ली० भ्रं. १ मेघ. २ नागरमोथ. ३ अभ्रख. ४ आकाश.
अब्भ्रंलिह (अब्भ्र लिह् खच् मुम्) त्रि० हः-हा-हं. आકાશલગી ઉંચાં, અત્યંત ઉંચું. अब्भ्रंकष.
अब्भ्रक (अब्भ्रमिव कायति कै क) क्ली० कं. अभ्रख.
अब्भ्रंकष (अब्भ्र कष् खच् मुम्) पु० षः पवन, वा.
अब्भ्रकष (,,) त्रि० षः-षा-षं. अत्यंत ઉંચું.
अब्भ्रमातंग (अब्भ्राधिपः मातंगः) पु० गः. ऐरावत हाथी.
अब्भ्रमु (अब्भ्र मा डु) स्त्री० मुः. ऐरावतनी हाथણी.
अब्भ्ररोहस् (अब्भ्र रुह् असुन्) पु० हाः वैदूर्यमणि.
अब्भ्रोत्थ (अब्भ्र उत् स्था क) क्ली० त्थं. पन.
अब्भ्रोत्थ (,,) पु० त्थः पीज्जणीनो अग्नि. [अभाव.
अब्रह्मचर्य्य (न ब्रह्मचर्य्य) क्ली० र्य्यं. ब्रह्मचर्यनो
अब्रह्मचर्य्य (न ब्रह्मचर्य्य यस्य) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. ब्रह्मचर्य्य विनानुं.
अब्रह्मण्य (न ब्रह्मण्यं) क्ली० ण्यं. ब्रह्मण्यनो अभाव.
अब्राह्मण (न ब्राह्मणः) पु० णः १ હલકો ब्राह्मण. २ ब्राह्मण नहि ते.
अभक्त (न भक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ भक्त नहि ते, भक्ति वगरनुं. २ न જીદું કરેલ.
अभक्ति (न भक्तिः) स्त्री० क्तिः भक्तिनो अभाव.
अभक्ति (न भक्तिर्यस्य) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति. भक्ति वगरनुं.
अभक्षण (न भक्षणं) क्ली० णं. १ भक्षणनो अभाव, खावानो अभाव. २ भक्षणनी निवृत्ति.
अभक्ष्य (न भक्ष्यः) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. ला-खावा યક્ર નહિ તે.
अभग्न (न भग्नः) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. ભાંગેલું નહિ તે.
अभंग (न भंगः) पु० गः १ ભંગનો અભાવ. २ પલાયનનો અભાવ.
अभंग (न भंगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. ભંગવગરનું.
अभंगुर (न भंगुरः) त्रि० रः-रा-रं. अभग्न, स्थिर.
अभद्र (न भद्रं) क्ली० द्रं. १ अકલ્યાણ. દુઃખ.
अभय (न भयं) क्ली० यं. બીકનો અભાવ. બચાવ.
अभय (न भयं यस्य) त्रि० यः-या-यं. બીક વગરનું.
अभय (न भयमस्मात्) पु० यः १ परमात्मा. २ परमात्मानुं ज्ञान.
अभय (,,) क्ली० यं. सुगंधीवाળो.
अभयकृत् (अभयं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. १ अभय કરનાર, રક્ષણ કરનાર. २ ભય કર નહિ તે.
अभयंकर (न भयंकरः) त्रि० रः-रा-रं. ભયંકર નહિ તે. [જાતનું લક્કડનું નગારું.
अभयडिंडिम (अभयाय डिंडिमः) पु० मः એક
अभयद (अभयं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. अभय આપનાર, રક્ષણ કરનાર.
अभया (न भयमस्याः) स्त्री० या. १ હરડે. २ દુર્गा.
अभव (न भवः) पु० वः १ उत्पत्तिनो अभाव, જન્મનો અભાવ. વિનાશ.
अभव (न भवः यस्मात्) पु० वः मोक्ष.
'प्राप्तुमभवमभिवांछसि वा' किरातार्जुनीयम्.
अभवितव्य (न भवितव्यं) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. न होवा लायક. [જુઓ.
अभव्य (न भव्यं) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ઉપલો શબ્દ
अभव्य (,,) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ખરાબ ભાગ્યવાળું, અભાગ્યું. ભવ્ય નહિ તે.
अभव्य (,,) क्ली० व्यं. १ अमंगल, अभाग्य.
अभाग (न भागः) पु० गः. ભાગનો અભાવ.
अभाग (न भागो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. જેનો ભાગ ન હોય તે.
अभागिन् (न भागी) त्रि० गी-गिनी-गि. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ अभागियुं.
अभाग्य (न भाग्यं) क्ली० ग्यं. ખરાબ નશીબ.
अभाग्य (न भाग्यं यस्य) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. ખરાબ નશીબવાળું. [અપાત્ર.
अभाजन (न भाजनं) क्ली० नं. १ अनाधार. २
अभार्य्य (न भार्य्या यस्य) पु० र्य्यः. ભાર્યા વગરનું.
अभाव (न भावः) पु० वः. १ मरण. २ होवापણાનો અભાવ, असत्ता. ३ वैशेषिक शास्त्रनो सामो पदार्थ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अभाव (न भावो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. १ भाव विनानुं. २ अनुराग वगरनुं.

अभाव (न भावः सत्यं यस्य) त्रि० वः-वा-वं. मिथ्या भूत. [तनीय.

अभावनीय (न भावनीयः) त्रि० यः-या-यं. अचिं-

अभावसंपत्ति (अभावस्य संपत्तिः) स्त्री० त्तिः अभावनी सपद. [मुंगापणुं.

अभाषण (न भाषणं) क्ली० णं. भाषणनो अभाव,

अभि (न भाति भा कि) अव्य० भि. द्योतन, अभिमुखपणुं, अभिलाष, लक्षणु, चारे तरफनो अर्थ जणावनार उपसर्ग.

अभिक (अभि कन्) त्रि० कः-का-कं. कामुक शब्द जुओ. [अभिलाष.

अभिकांक्षा (अभि कांक्ष अ) स्त्री० क्षा. इच्छा,

अभिकांक्षित (अभि कांक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. चाहेलुं. [चाहनार, अभिलाषवाळुं.

अभिकांक्षिन् (अभि कांक्ष् णिनि) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि.

अभिकाम (अभि कम् घञ्) पु० मः. अभिलाष.

अभिकाम (अभि कम् णिङ् अच्) त्रि० मः-मा-मं. चाहतुं, अभिलाष करतुं.

अभिक्रम (अभि क्रम् घञ्) पु० मः १ आरंभ, शरूआत. २ शत्रुनी सामे जवुं. ३ चढवुं. ४ युद्ध.

अभिक्रोश (अभि क्रुश् घञ्) पु० शः. निंदा.

अभिक्रोशक (अभि क्रुश् ण्वुल्) त्रि० कः-शिका-कं, निंदा करनार.

अभिख्या (अभि ख्या अङ्) स्त्री० ख्या. १ नाम. २ कीर्ति. ३ शोभा. ४ आख्यान.

अभिगत (अभि गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पामेल. २ सेवेल.

अभिगम (अभि गम् घञ्) पु० मः. १ सामुं जवुं. २ अनुकूळताथी जवुं. अभिगमन.

अभिगामिन् (अभि गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. पासे जनार. अभिगंतृ.

अभिगीत (आनुकूल्याय गीतः) त्रि० तः-ता-तं. अनुकूळता माटे गायेल.

अभिगृहीतपाणि (आनुकूल्याय गृहीतः पाणिर्येन) त्रि० णिः-णिः-णि. अनुकूळता माटे जेणे बे हाथ जोड्या छे ते.

अभिग्रस्त (अभि ग्रस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ चारे तरफथी घेरायेल चंद्र वगेरे. २ ग्रहणथी ढंकायेल करेल.

अभिग्रह (अभि ग्रह् अप्) पु० हः. १ लडाई, युद्ध. २ हुमलो, हल्लो. ३ लूट. ४ मोटाई, गौरव. ५ लडवा सामुं जवुं. [चोरवुं.

अभिग्रहण (अभि ग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. १ लूटवुं २

अभिघर्षण (अभि घृष् ल्युट्) क्ली० णं. १ मर्दन. २ परस्परना संयोगवडे घसारो.

अभिघात (अभि हन् घञ्) पु० तः. १ समूळ नाश करवुं. २ मारवुं, ठोकवुं, ताडन. ३ एक जातनो संयोग. ४ पीडवुं.

अभिघातक (अभि हन् ण्वुल्) त्रि० कः-तिका-कं. १ समूळ नाश करनार. २ अभिघात संयोग करनार. [दुश्मन.

अभिघातक (,,) पु० कः शत्रु,

अभिघातिन् (अभि हन् इन्) पु० ती. उपलो शब्द जुओ.

अभिघातिन् (,,) त्रि० ती-तिनी-ति. १ समूळ नाश करनार. २ अभिघात संयोग करनार. ३ ठोकनार.

अभिघार (अभि घृ णिच् घञ्) पु० रः १ अग्निमां घी वगेरेनुं चारे तरफ सेचन करवुं ते. २ एक जातनो संस्कार. ३ घी.

अभिघारण (अभि घृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. घी वगेरेनो एक जातनो संस्कार.

अभिचर (अभि चर् ट) पु० रः चाकर, नोकर.

अभिचार (अभि चर् घञ्) पु० रः शत्रुना वध माटे थतो तांत्रिक मांत्रिक प्रयोग.

अभिचारकल्प (अभिचारसाधनं कल्पः) पु० ल्पः अथर्ववेदना पेटानो एक ग्रंथ.

अभिचारिन् (अभिचार इनि) त्रि० री-रिणी-रि. अभिचार कर्म करवावाळुं.

अभिचैद्य ( ) पु० द्यः शिशुपाल.

अभिच्छाय (अभिगतः छायां) त्रि० यः-या-यं. छायापामेल.

अभिजन (अभि जन् घञ्) पु० नः १ कुळ. २ जन्मभूमि. ३ कुळमां श्रेष्ठ. ४ कीर्ति. ५ आपदाद्याओ वसेलुं स्थान.

अभिजात (अभिमतं जातं जन्म यस्य) त्रि० तः-ता-तं. १ श्रेष्ठ, खानदान कुळनुं. ३ मनोहर. ४ पंडित.

अभिजाति (अभिमता जातिः जननं) स्त्री० तिः खानदान कुलमां पेदा थवुं ते.

अभिजित् (अभि जि क्विप्) स्त्री० त्. १ ते नामनु एक नक्षत्र. २ दिवसनुं आठमुं मुहूर्त.

अभिज्ञ (अभि ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ शाणुं, ढाभेल. २ पंडित. ३ जाणनार, चेतन.

'अभिज्ञाच्छेदपातानां क्रियंते नंदनद्रुमाः'

कुमारसंभवम्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अभिज्ञा (अभि ज्ञा अङ्) स्त्री० ज्ञा. प्रथम पेदा थयेल ज्ञान.

अभिज्ञात (अभि ज्ञा क्त) त्रि० तः-ता-तं. जाणेल, समजेल.

अभिज्ञान (अभि ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. १ चिन्ह. २ ते आछे एवुं ज्ञान. ३ ते आछे एवुं निश्चय ज्ञान.

अभितस् (अभि तसिल्) अव्य० तः पांसे, सामे, जलदी, भीलकुल, सघणुं.

अभिताप (अभि तप् घञ्) पु० पः अत्यंत संताप.

अभिताम्र (भृशं ताम्रं) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. अत्यंत रातुं.

अभिताम्र (भृशं ताम्रः) पु० म्रः. अत्यंत रातो वर्णु.

अभितोमुख (अभितो मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. चारे तरफ जेनुं मुख छे ते.

अभिद्रा (अभि द्रा अङ्) स्त्री० द्रा. १ नाशी जवुं, भागी जवुं २ संभारवुं. [अभिद्रव.

अभिद्रवण (अभि द्रु ल्युट्) क्ली० णं. वेगथी जवुं,

अभिद्रुह् (अभि द्रुह् क्विप्) त्रि० ट्-ड्,-क्-ग्. अपकारक शब्द जुओ.

अभिद्रोह (अभि द्रुह् घञ्) पु० हः. १ अपकार. २ अनिष्ट चिंतन. ३ गाळ.

अभिधर्षण (अभि धृष् ल्युट्) पु० णः. राक्षस.

अभिधर्षण (अभि धृष् ल्युट्) क्ली० णं. १ भूत वगेरेनो आदेश. २ अकळाववुं. ३ निष्पीडन.

अभिधा (अभि धा अङ्) स्त्री० धा. १ कहेवुं, बोलवुं, कथन. २ नाम. ३ भावना. ४ शब्दनिष्ठित एक शक्ति.

अभिधान (अभि धा ल्युट्) क्ली० नं. १ नाम. २ बोलवुं, कहेवुं, कथन. ३ शब्दकोष.

' तवाभिधानाद् व्यथते नताननः ' किरातार्जुनीयम्.

अभिधायक (अभि धा ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. वाचक, शब्द वगेरे.

अभिधायिन् (अभि धा णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. १ कहेनार, बोलनार. २ शब्दप्रयोजक.

अभिधावक (अभि धाव् ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. पांसे जलदीथी जनार.

अभिधावन (अभि धाव् ल्युट्) क्ली० नं. पांसे दोडवुं.

अभिधित्सा (अभि धा सन् अङ्) स्त्री० त्सा. कहेवानी इच्छा. [लायक.

अभिधेय (अभि धा यत्) त्रि० यः-या-यं. कहेवा

अभिधेय (,,) क्ली० यं. नाम.

अभिध्या (अभि ध्यै अङ्) स्त्री० ध्या. पारकुं धन हरवानी इच्छा. २ ग्रहण करवानी इच्छा ३ ध्यान, चिंतन. ४ विषय, प्रार्थना.

अभिध्यातव्य (अभि ध्यातव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ ध्यान करवा लायक. २ चिंतन करवा योग्य.

अभिध्यान (अभि ध्या ल्युट्) क्ली० नं. ध्यान करवुं, चिंतन.

अभिनद्ध (अभि नह् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. बांधेलुं.

' परिरंभरुचिं ततिर्जलानामभिनद्धारसमानसारसेन '

माघः

अभिनंद (अभि नंद् घञ्) पु० दः. १ संतोष. २ गुण वगेरे कहेवाथी थतो आनंद. ३ थोडुं सुख. ४ तारीफ, वखाण. [वखाणवुं ते.

अभिनंदन (अभि नंद् ल्युट्) क्ली० नं. संतोष माटे

अभिनंदन (अभि नंद् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-ना नं. १ संतोष पमाडनार. २ प्रशंसा करनार.

अभिनंदन (,,) पु० नः. ते नामनो एक बुद्ध. [ऊभेद.

अभिनंदा (अभि नंद् अच् टाप्) स्त्री० दा. इच्छा,

अभिनंदित (अभि नंद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ खुश करेल. २ प्रशंसा करेल.

अभिनंदिन् (अभि नंद् णिनी) त्रि० दी-दिनी-दि. संतोषी. [वखाणवा लायक.

अभिनंद्य (अभि नंद् णिच् यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं.

अभिनय (अभि नी अच्) पु० यः. १ लटका, चाळा, नखरां, २ विनय, भजववुं.

' अभिनयमनसः सुरांगनायाः ' किरातार्जुनीयम्.

अभिनव (अभि नु अप्) पु० वः. अनुकूळता माटे वखाणवुं.

अभिनव (अभिमतो नवः) त्रि० वः-वा-वं. नवुं.

" अभिनवमधुलोलुपस्त्वम् " शाकुंतलम्

अभिनवतामरस (अभिनवं च तत्तामरसं च) क्ली० सं. नवुं पद्म. [अंकुर.

अभिनवोद्भिद् (अभिनव उत् भिद् क्विप्) पु० त्-द्.

अभिनवोद्भिद (अभिनव उत् भिद् क) पु० दः उपलो शब्द जुओ.

अभिनहन (अभि नह् ल्युट्) क्ली० नं. १ चारे तरफथी बांधवुं. २ भजमुत बांधवुं.

अभिनिर्मुक्त (अभि निर् मुच् क्त) पु०क्तः सूर्यना अस्तकाळे निद्रावशे छोडयुं छे पोतानुं ते काळनुं कर्म जेणे ते.

अभिनिर्य्याण (अभि निर् या ल्युट्) क्ली० णं. लडवा माटे कुच करवी ते. [ष्पत्ति.

अभिनिर्वृत्ति (अभि निर् वृ क्तिन्) स्त्री० त्तिः. नि-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अभिनिविष्ट (अभि नि विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ चिंतावडे व्यग्र. २ अभिनिवेशवाळुं. ३ विचारवा माटे प्रवृत्त.

अभिनिवेश (अभि नि विश् घञ्) पु० शः. १ हरकोइ काम वगेरे साधवानो मननो आग्रह. २ आसक्ति.

अभिनिवेशिन् (अभि नि विश् णिनि) त्रि० शी-शि नी-शि. १ हरकोइ काम साधवामां मनना आग्रह वाळुं. २ आसक्तिवाळुं.

अभिनिष्क्रम (अभि निस् क्रम् घञ्) पु० मः. बहार निकळवुं, नीसरवुं.

अभिनिष्क्रमण (अभि निस् क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ. [बहार निकळेल.

अभिनिष्क्रांत (अभि निस् क्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

अभिनिष्पतन (अभि निस् पत् ल्युट्) क्ली० नं. बहार पडवुं. [१ संपत्ति. २ उत्पत्ति.

अभिनिष्पत्ति (अभिनिस् पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः.

अभिनिष्पान (अभि निस् स्तन् घञ्) पु० नः. विसर्जनीय. २ अक्षर. [१ सिद्ध. २ उत्पन्न.

अभिनिष्पन्न (अभि निस् पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं.

अभिनीत (अभि नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ दाजखी, योग्य. २ अत्यंत संस्कार पामेल. ३ भूषित. ४ पूजेल. ५ गुस्सावाळुं. ६ जेनो अभिनय करेल छे एवुं.

अभिनीति (अभि नी क्तिन्) स्त्री० तिः १ नखरां, ३५ वगेरेनुं देह वगेरेवडे अनुकरण करवुं. २ प्रिय बोलवा वगेरेनी युक्ति, युक्त.

अभिनेतव्य (अभि नी तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. देह चेष्टा वगेरे करी अनुकरण करवा लायक.

अभिनेतृ (अभि नी तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. नाटक वगेरेमां शरीर वगेरेना चाळा करी अनुकरण करनार पात्र वगेरे. [व्य शब्द जुओ.

अभिनेय (अभि नी यत्) त्रि० यः-या-यं. अभिनेत-

अभिन्न (न भिन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ एक ३५पणाने पामेल. २ भेदेल नही ते. ३ भांगेल नही ते. ४ हद ५ भिन्न नहि ते.

अभिन्नता (अभिन्नस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अभिन्नपणु अभिन्नत्व.

अभिन्नपुट (अभिन्नं पुटं यस्य) पु० टः नवपल्लव. 'दूर्वायवांकुरकक्षत्वगभिन्नपुटोनरान्' रघुवंशम्.

अभिन्यास (अभि नि अस् घञ्) पु० सः. एक जातनो ज्वर.

अभिपत्ति (अभि पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. निष्पत्ति.

अभिपन्न (अभि पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ अपशधी. २ आश्रयमां आवेल. ३ स्वीकारेल, सामे गयेल. [तरफ कुल होय छे एवुं आड.

अभिपुष्प (अभितः पुष्पमस्य) पु० ष्पः जेनुं चारे

अभिप्रणय (अभि प्र णी अच्) पु० यः. १ स्नेह. २ महेरबानी. ३ संताप.

अभिप्रणयन (अभि प्र णी ल्युट्) क्ली० नं. वेदविधिवडे अग्नि वगेरेनो संस्कार

अभिप्रणीत (अभि प्र णी क्त) त्रि० तः-ता-तं. वेदविधिवडे संस्कार पमाडेल अग्नि वगेरे.

अभिप्राय (अभि प्र इण् अच्) पु० यः १ अभिप्राय. अभिगामी. [चाहेल, वांछेल, २ संभव,

अभिप्रेत (अभि प्र इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १

अभिप्रेप्सु (अभि प्र आप् सन् उ) त्रि० प्सुः-प्सुः-प्सु. पामवा इच्छनार. [छांटवुं.

अभिप्रोक्षण (अभितः प्रोक्षणं) क्ली० णं. चारे तरफ

अभिप्लुत (अभि प्लव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ चारे तरफ व्यापेल. २ बधे छांटेल.

अभिभव (अभि भू अप्) पु० वः १ तिरस्कार. २ हार. पराजय. ३ अनादर. ४ रोग वगेरेथी शरीर वगेरेनुं जड थवुं.

अभिभावक (अभि भू ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ तिरस्कार करनार. २ पराजय करनार. ३ जडी भाव करनार. ४ अनादर करनार.

अभिभाविन् (अभि भू णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. उपलो शब्द जुओ.

अभिभूत (अभि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ हारेल. २ शुं करवुं छे एवुं जेने सुजतु नथी ते. ३ व्याकुल. [२ अपमान.

अभिभूति (अभि भू क्तिन्) स्त्री० तिः १ पराजय.

अभिमत (अभि मन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ चाहेलुं. पसंद करेल. २ मानेल. ३ स्वीकारेल. आदर करेल.

'अभिमतफलशंसी चारुपुस्फोटबाहुः' भट्टिः

अभिमत (,,) क्ली० तं. १ अभिमान. २ मिथ्याज्ञान.

अभिमति (अभि मन् क्तिन्) स्त्री० तिः १ अभिमान मिथ्याज्ञान. २ संमति. ३ कुशलत, भंजुरी. ४ आदर. ५ अभिलाष, इच्छा, चाहना.

अभिमंतव्य (अभि मन् तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ जाणवा लायक. २ मानवा योग्य. ३ अभिमानवडे विषयमां लाववा लायक.

अभिमंतृ (अभि मन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ अभिमानी. २ संमान करनार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अभिमंत्रण (अभि मंत्र् ल्युट्) क्ली० णं. १ બોલાવવું, તેડવું. ૨ સલાહ આપવી. ૩ વેદવિધિવડે સંસ્કાર-વાળું કરવું.

अभिमंथ (अभि मंथ् घञ्) पु० थः- १ એક જાતનો નેત્રરોગ. ૨ અત્યંત મથવું. अधिमंथ

अभिमन्यु (अभि मन् युच्) पु० न्युः અર્જુનથકી શ્રીકૃષ્ણની બેન સુભદ્રાના પેટે પેદા થયેલ પુત્ર.

अभिमर (अभि मृ अप्) पु० रः १ મારી નાખવું. ૨ હાર મારવું; વધ. ૩ યુદ્ધ. ૪ બાંધવું. ૫ ભય.

अभिमर (अभि मृ अच्) पु० रः પોતાનું સૈન્ય. ૨ ધનના લોભે હાથી કે વાઘ સામે પોતાનાં જીવની દરકાર ન કરતાં લડવા તૈયાર થયેલ હોય તે.

अभिमर्द (अभि मृद् अच्) पु० र्दः १ લોટ કરવું, ૨ મર્દન કરવું, ચોળવું. ૩ યુદ્ધ ૪ મદ,

अभिमर्दन (अभि मृद् ल्युट्) क्ली० नं. १ મર્દન કરવું, ચોળવું. ૨ ચૂર્ણ કરવું.

अभिमर्श (अभि मृश् घञ्) पु० र्शः २५र्श. अभिमर्ष. 'कृताभिमर्षामनुमन्यमानः सुतां त्वया नाम मुनिर्वि-मान्यः' शाकुंतलम्.

अभिमर्शक (अभि मृश् ण्वुल्) त्रि० कः-र्शिका-कं. १ २५र्श કરનાર. ૨ ધસનાર. अभिमर्षक.

अभिमर्षण (अभि मृश् ल्युट्) क्ली० णं. १ २५र्श, અડકવું. ૨ ધર્ષણ. अभिमर्षण, अभिमर्शन.

अभिमान (अभि मन् घञ्) पु० नः १ ગર્વ. मिथ्यागर्व. ૨ હિંસા. ૩ પ્રણય. ૪ ગર્વ. 'संकल्पयोनेरभिमानभूतं.' कुमारसंभवम्

अभिमानित (अभिमानो जातोऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. અભિમાન પામેલ. [सुरत.

अभिमानित (अभि मन् णिच् क्त) क्ली० तं. मैथुन,

अभिमानिता (अभिमानितो भावः तल्) स्त्री० ता. અભિમાનીપણું. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अभिमानित्व (अभिमानिनो भावः त्व) क्ली० त्वं.

अभिमानिन् (अभि मन् णिनि) त्रि० नी-निनी-नि. १ અભિમાની. ૨ પ્રણયકોપવાળું.

अभिमाय (अभिगतो मायां) त्रि० यः-या-यं. મૂઢ.

अभिमुख (अभिगतो मुखं) त्रि० खः-खी-खा-खं. મોં આગળનું, મોં સામેનું, सम्मुख.

अभिमुख (अभिगतं मुखं यस्य) त्रि० खः-खा-खी-खं. १ સંમુખપણાને પામેલ. ૨ ઉદ્યત.

'प्रसादाभिमुखो ब्रह्मा प्रत्युवाच दिवौकसः' कुमारसंभवम्.

अभिमुख (मुखमभिपक्षी कृत्य) अव्य० खं. १ કાર્યાનુકૂલ થઈને. ૨ સંમુખ થઈને.

'कर्णौ ददात्यभिमुखं मयि भाषमाणे.' अमरुशतकम्.

अभिमुखता (अभिमुखस्य भावः तल्) स्त्री० ता. आभिमुख्य शब्द જુઓ. अभिमुखीभाव.

अभिमुखत्व (अभिमुखस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अभिमुखीकरण (अभिमुख च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. व्याकरण प्रसिद्ध संबोधन.

अभिमृष्ट (अभि मृश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ અડકેલ. ૨ ઘસેલ. ૩ संस्पृष्ट. ૪ ભળેલ.

अभिमृष्ट (अभि मृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. साफ કરેલ.

अभियाचन (अभि याच् ल्युट्) क्ली० नं. સામે જઈ માગવું. [સામાજવું.

अभियाति (अभि या क्तिन्) स्त्री० तिः युद्धमाटे

अभियाति (अभि या क्तिच्) पु० तिः शत्रु. दुश्मन.

अभियातिन् (अभि या क्त इनि) पु० ती. शत्रु. दुश्मन. [જુઓ.

अभियातृ (अभि या तृच्) पु० ता. ઉપલો શબ્દ

अभियातृ (,,) त्रि० ता-त्री-तृ. સામું ચાલનાર.

अभियायिन् (अभि या णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अभियुक्त (अभि युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ આપ્ત ૨ ધરડું. વૃદ્ધ. ૩ શત્રુએ ઘેરેલ. ૪ આસક્ત. ૫ પ્રતિવાદી., ૬ પરાક્રાંત.

अभियुक्तता (अभियुक्तस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ અશક્તિ. ૨ ઉદ્યમ. ૩ તહોમત. ૪ ગુન્હા વગેરેનું કામ ચલાવવું.

अभियोक्तव्य (अभि युज् तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ૧ પ્રતિવાદી. ૨ તોહમતવાળું. ૩ નિષેધ કરવા લાયક. ના પાડવા યોગ્ય.

अभियोक्तृ (अभि युज् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. ગુન્હા વગેરેની પ્રરિયાદ કરનાર વાદી, ફર્યાદી.

अभियोग (अभि युज् घञ्) पु० गः १ નાલાશ. ૨ આગ્રહ. ૩ ઉદ્યોગ .૪ હુમલો, યુદ્ધમાટે બોલાવવું.

अभियोगिन् (अभि युज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि. १ આગ્રહવાળું ૨ અભિનિવેશવાળું. ૩ વાદી. ૪ હુમલો કરનાર.

अभियोजन (भृशं योजनं) क्ली० नं. દૃઢતા માટે વારંવાર યોજેલ તે, યોજવું.

अभिरक्षण (अभितो रक्षणं) क्ली० णं. ચારે તરફનું રક્ષણ, अभिरक्षा. [જુઓ.

अभिरक्षा (अभितो रक्षा) स्त्री० क्षा. ઉપલો શબ્દ

अभिरक्षित (अभि रक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. રક્ષેલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अभिरक्षितृ (अभि रक्ष् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. रक्षण કરનાર.
अभिरत (भृशं रतः) त्रि० तः-ता-तं. અત્યંત આસક્ત. [સક્ત.
अभिरति (अभितो रतिः) स्त्री० तिः. અત્યંત આ-
अभिरम्य (अभि रम् यत्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. ખુબસુરત, મનોરમ.
अभिराज् (अभि राज् क्विप्) त्रि० ट्-ड्. १ અધીશ્વર. २ અત્યંત શોભનાર.
अभिराद्ध (अभि राध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. સેવેલ.
अभिराम (अभि रम् घञ्) त्रि० मः-मा-मं. १ મનોહર. २ પ્રિય. ३ સુંદર.

'ग्रीवाभंगाभिरामं मुहुरनुपतति स्यंदने दत्तदृष्टिः'
शाकुंतलम्.

अभिरुचि (भृशा रुचिः) स्त्री० चिः. અત્યંત રૂચિ.
अभिरूप (,,) त्रि० पः-पा-पं. મનોહર. અનુરૂપ શબ્દ જુઓ.
अभिलंघन (अभि लघ् ल्युट्) क्ली० नं. ઉલ્લંઘન.
अभिलषणीय (अभि लष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ચાહવાલાયક.
अभिलषित (अभि लष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ચાહેલ.
अभिलषित (,,) क्ली० तं. ચાહના.
अभिलषितव्य (अभि लष् तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ચાહવાલાયક.
अभिलाप (अभि लप् घञ्) पु० पः१ हुं आ કરીશ એવું બોલવું. २ બોલવું, કહેવું.
अभिलाव (अभि लू घञ्) पु०वः छेदन.
अभिलाष (अभि लष् घञ्) पु० षः १ ઇચ્છા. २ क्षोभ. अभिलास. [અભિલાષવાળું.
अभिलाषक (अभि लष् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं.
अभिलाषिन् (अभि लष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. ઇચ્છાવાળું. ચાહનાર.

'असंशयं क्षत्रपरिग्रहक्षमा यदार्यमस्यामभिलाषि मे मनः'
शाकुंतलम्.

अभिलाषुक (अभि लष् उकञ्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ

'जयमत्र भवान्नूनमरातिष्वभिलाषुकः'
किरातार्जुनीयम्.

अभिलास (अभि लस् घञ्) पु० सः. ઇચ્છા, ચાહના. [લખી લિધેલ, લખેલ.
अभिलिखित (अभि लिख् क्त) त्रि० तः-ता-तं.
अभिवदन (अभि वद् ल्युट्) क्ली० नं. અનકૂળતા માટે કહેવું, બોલવું.

अभिवंदन (अभि वद् ल्युट्) क्ली० नं. વંદવું, પ્રણામ. [સામેહોનાર, સામેવર્ત્તનાર.
अभिवर्त्तिन् (अभि वृत् णिनि) त्रि० र्त्ती-र्त्तिनी-र्त्ति.
अभिवर्षक (अभितो वर्षकः) त्रि० कः-का-कं. ચારે તરફ વરસનાર. [વરસવું.
अभिवर्षण (अभितो वर्षणं) क्ली० णं. ચારે તરફ
अभिवर्षिन् (अभितो वर्षी) त्रि० र्षी-र्षिणी-र्षि. ચારે તરફ વરસનાર.
अभिवाद (अभि वद् अच्) पु० दः. १ વંદવું, પ્રણામ. २ અપ્રિય બોલવું.
अभिवादक (अभि वद् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. વંદનાર, પ્રણામ કરનાર.
अभिवादन (अभि वद् णिच् ल्युट्) क्ली०नं. १ વંદવું. પ્રણામ २ નામ લઈ નમવું. ३ પગ પકડી નમવું.
अभिवाद्य (अभिवादयितुं अर्हः यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. વંદવાલાયક ગુરૂ પિતા વગેરે.
अभिवाह्य (अभि वह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. १ વહન, વહેવું. २ વહેવાલાયક.
अभिविधि (अभितो विधिः) स्त्री० धिः १ व्याप्ति. २ मर्य्यादा. [વિનયવાળું.
अभिविनीत (अभि वि नी क्त) त्रि० तः-ता-तं.
अभिव्यक्त (अभि वि अंज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ખુલ્લું, ઉઘાડું, સ્પષ્ટ.
अभिव्यक्ति (अभि वि अंज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः પ્રકાશ, ખુલ્લાપણું.
अभिव्यापक (अभि वि आप् ण्वुल्) पु० कः. ચારેતરફ ફેલાવનાર, ચોતરફ વ્યાપનાર.
अभिव्याप्ति (अभि वि आप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. १ ચારેતરફ વ્યાપવું. २ સર્વત્ર રહેવું. ३ સર્વત્ર વર્તવું. [બોલવું.
अभिव्याहार (अभि वि आ हृ घञ्) पु० रः. ३ હું
अभिशंसन (अभि शंस् ल्युट्) क्ली० नं. १ મિથ્યા અપવાદ २ ખોટો આરોપ, જુઠું તહોમત.
अभिशंसिन् (अभि शंस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. १ ખોટો આરોપ મુકનાર. २ જુઠી આળ નાંખનાર.
अभिशंका (अभि शक् अ) स्त्री० १ शक. २ संशय. ३ भ्रम.

'उपेयुषी कल्पलताभिशंकया' किरातार्जुनीयम्.

अभिशंकित (अभि शक् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ संदेहवाळुं. २ भ्रमवाळुं.
अभिशपन (अभि शप् ल्युट्) क्ली० नं. જુઠું તહોમત, ખોટી આળ. २ शाप. अभिशाप.
अभिशप्त (अभि शप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ જુઠું તહોમૂત મુકેલ. २ ખોટી આળ મુકેલ. ३ शप्त.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अभिशस्त (अभि शंस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ જુઠું તહોમત મુકેલ. ૨ ખોટી આળ મુકેલ. ૩ હિંસિત. ૪ આક્રાંત.

अभिशस्त (अभि शस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ હાર મારેલ. ૨ આક્રાંત.

अभिशस्त (अभि शस् क्त) क्ली० स्तं १ આક્રોશ શબ્દ જુઓ. ૨ જુઠી આળ, ખોટું તહોમત. ૩ હિંસન શબ્દ જુઓ.

अभिशस्ति (अभि शंस् क्तिन्) स्त्री० स्तिः. १ આરોપિત દોષનું કહેવું. ૨ લોકાપવાદ. ૩ યાચના, માગવુ.

अभिशाप (अभि शप् घञ्) पु० पः ખોટી આળ. ૨ આરોપિત દોષનું કહેવું. ૩ શાપ. अभिशाप.

अभिशोक (अभिलक्ष्य शोकः) पु० कः કાંઈ ચીજ લક્ષમાં લઈ કરેલો શોક. [શબ્દ જુઓ.

अभिशोचन (अभि शुच् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો

अभिश्वैत्य (अभितः श्वैत्यं शुद्धचारित्र्यादिर्यस्य) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. ૩૩ ચરિતવાળું.

अभिषंग (अभि षंज् घञ्) पु० गः. १ પરાભવ. ૨ કસમ, સમ. ૩ આસક્તિ. ૪ ભૂત વગેરેનો આવેશ. ૫ આક્રોશ. ૬ પરાજય, આલિંગન. ૭ મિથ્યાપવાદ. ૮ શોક. ૯ દુઃખ. ૧૦ સર્વ ભાવનો સંગ.

अभिषव (अभि सू अच्) पु० वः १ યજ્ઞમાં નહાવું તે. ૨ સોમવલ્લીનું પાન. ૩ સોમવલ્લીને ખાંડવી તે. ૪ ચોળવું. ૫ મદ્ય વગેરે અર્ક કહાડવો તે. ૬ નહાવું. ૭ યજ્ઞ. ૮ સોમરસ પીવો તે.

अभिषव (,,) क्ली० वं. ઉપર.

अभिषवण (अभि सू ल्युट्) क्ली० णं. નહાવું, સ્નાન.

अभिषह्य (अभितः सह्यः) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. ખમી શકાય તેવું, સહન થાય તેવું.

अभिषिक्त (अभि सिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ અભિષેક કરેલ. ૨ નાહેલ.

अभिषुत (अभि सू क्त) क्ली० तं. ઉપર.

अभिषेक (अभि सिच् घञ्) पु० कः. १ અભિષેક. ૨ પ્રતિષ્ઠા વગેરેમાં મૂર્તિને નવરાવવું. ૩ સ્નાન.

' काकानामभिषेकेऽकारणतां वृष्टिरनुभवति '
गोवर्द्धनसप्तशती.

अभिषेक्तृ (अभि सिच् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. અભિષેક કરનાર. [અભિષેક કરવા લાયક.

अभिषेक्य (अभि सिच् ण्यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं.

अभिषेचन (अभि सिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ અભિષેક. ૨ અભિષેકદ્રવ્ય.

अभिषेचनीय (अभि सिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. अभिषेक्य शब्द જુઓ.

अभिषेणन (अभि सेना णिच् ल्युट्) क्ली० नं. સેના લઇ યુદ્ધ માટે શત્રુ સામાં જવું તે.

अभिष्टुत (अभि स्तु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વખાણેલ. ૨ વર્ણેલ.

' अभिष्टुतो विश्वसृजा प्रसूनैः ' श्रीमद्भागवतम्.

अभिष्यंद (अभि स्यंद् घञ्) पु० दः. १ અત્યંત વધારો, બહુ વધવું. ૨ એક નેત્રરોગ. ૩ ખરવું. ૪ ટપકવું. [પરૂ. अभिष्यंदरमण.

अभिष्यंदनगर (अभिष्यंदेन कृतं नगरं) क्ली० रं.

अभिष्यंदिन् (अभि स्यंद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ ખરનાર. ૨ ટપકનાર.

अभिष्वंग (अभि स्वंज् घञ्) पु० गः. १ અત્યંત રાગ. ૨ અનાત્મામાં અહંબુદ્ધિ.

अभिसंरब्ध (अभि सं रभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. ક્રોધ પામેલ. [व्यवहार. निष्पत्ति.

अभिसंवृत्ति (अभि सं वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. १

अभिसंश्रय (अभितः संश्रयः) पु० यः. આરે તરફનો આશ્રય. [ને ઉદ્દેશીને કરેલ.

अभिसंहित (अभि सं धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉપ-

अभिसंताप (अभि सं तप् णिच् अच्) पु० पः. अभिशाप शब्द જુઓ.

अभिसंताप (अभि सं तप् घञ्) पु० पः. १ આરે તરફનો સંતાપ. ૨ યુદ્ધ, લડાઇ.

अभिसंधा (अभि सं धा अङ्) स्त्री० धा. १ અભિસંધિ. ૨ ઠગાઇ, ઠગબાજી. ૩ ઉપદેશ.

अभिसंधान (अभि सं धा ल्युट्) क्ली० नं. ઠગાઇ, ઠગબાજી, ઠગવું. ૨ સલાહ. સંધિ, ઉપદેશ.

अभिसंधि (अभि सं धा कि) स्त्री० धिः. ઉપર વગેરેનો ઉદ્દેશ.

' स्वर्गोभिसंधिसुकृतं वंचनामिव मेनिरे ' कुमारसंभवम्.

अभिसंधित (अभि सं धा इनच्) त्रि० तः-ता-तं. જેનો અભિસંધિ થયો હોય છે તે.

अभिसंपात (अभि सं पत् घञ्) पु० तः. १ લડાઇ, યુદ્ધ. ૨ પડવું. ૩ અભિશાપ શબ્દ જુઓ.

अभिसर (अभि सृ ट्) त्रि० रः-री-रं. १ સાથી, સહાય. ૨ અનુચર.

अभिसरण (अभि सृ ल्युट्) क्ली० णं. १ અભિગમન શબ્દ જુઓ. ૨ નાયક કે નાયિકાનું એક રાગથી સંકેત સ્થાનમાં જવું,

अभिसर्जन (अभि सृज् ल्युट्) क्ली० नं. १ દાન. ૨ છોડવું. ૩ વધ, મારી નાખવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अभिसाय (सायम्) अव्य० यम्. सांज्ररे, सांजे. ' सितोदयाद्रेरभिसायमुच्चकैरचूचुरच्चंद्रमसोभिरामताम् ' माघः.

अभिसार (अभि सृ घञ्) पु० रः. १ युद्ध, लडाइ. २ साहाय्य, मदद. ३ साधन. ४ अभिगमन शब्द जुओ. ५ नायक नायिकानुं એક रागे सांकेत स्थળमां જવुं. ' रतिसुखसारे गतमभिसारे मदनमनोहरवेशं. ' जयदेवः.

अभिसारिका (अभि सृ णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. १ नायकने મળવા सांकेतस्थान तरफ જनारी नायिका. २ वांसे જनारी. [अनुचर.

अभिसारिन् (अभि सृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि.

अभिसृष्ट (अभि सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ आपेल, दीधेल. २ छोडेल. ३ सर्जेल.

अभिहत (अभि हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ घुણેल. २ मारेल, ठोकेल. ३ अभिघात संयोगवाળु.

अभिहरण (अभि ह ल्युट्) क्ली० णं. १ लेवुं. २ उपाડवुं. ' कार्मुकाभिहरणाय मैथिला ' रघुवंशम्.

अभिहार (अभि ह घञ्) पु० रः १ બખ્तर वगेरे पहेरवुं. २ संश्लेषण. ३ तेलत. ४ धणीना ३भ३ तेनी भिलकत ચોરवी ते. ५ लेवुं, उपाડवुं.

अभिहित (अभि धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. કहेल, બोલेल.

अभिह्वाति (अभि ह्वे क्तिन्) स्त्री० तिः सामे रही બोलाववुं. [वगरनुं.

अभी (नास्ति भीर्यस्य) त्रि० भीः-भीः-भि. બीક-

अभीक (नास्ति भीर्यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. उपલो शब्द जुओ.

अभीक (अभि कन्) त्रि० कः-का-कं. १ दूर. २ કवि. ३ स्वामी. ४ उत्सुક. ५ कामुक शब्द જुओ. ६ पासेतुं. ७ चाहतुं. [धणुं. २ संतत.

अभीक्ष्ण (अभि क्ष्णा डम्) त्रि० क्ष्णः-क्ष्णा-क्ष्णं. १

अभीक्ष्ण (,,) अव्य० क्ष्णं. वारंवार, ફरी ફरी.

अभीत (न भीतः) त्रि० तः-ता-तं. न બीनेल.

अभीति (न भीतिः) स्त्री० तिः भयनो अभाव.

अभीति (न भीतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. भयवगरनुं. [चाहेल.

अभीप्सित (अभि आप् सन् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

अभीप्सु (अभि आप् सन् उ) त्रि० प्सुः-प्सुः-प्सु. चाहनार.

अभीम (न भीमः) त्रि० मः-मा-मं. भय કर नहि ते.

अभीमान (अभि मन् घञ्) पु० नः अभिमान शब्द जुओ.

अभीर (अभि ईर् अच्) पु० रः गोवाળीयो.

अभीरु (न भीरुः) त्रि० रुः-रुः-रु. બीકण नहि ते.

अभीरु (,,) पु० रुः भैरव.

अभीरु (न भीरुर्यत्र) क्ली० रु. युद्धस्थान.

अभीरुपत्री (अभीरूणि पत्राण्यस्याः) स्त्री० त्री. शतभूली. [शब्द जुओ.

अभीरू (,, उङ्) स्त्री० रूः उपलो

अभील (अभि ईर् अच्) क्ली० लं. ४ष्ट.

अभील (,,) त्रि० लः-ला-लं. भयानક.

अभीशुमत् (अभिशु मतुप्) पु० मान्. १ सूर्य, आકडानुं आड.

अभीषु (अभि इष् कु) पु० षुः १ लगाम. २ किरण. ३ मदेव. ४ अनुराग. अभिशु.

अभीष्ट (अभि इष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. चाहेलुं. वहालुं. [औषधि.

अभीष्टा (अभि इष् क्त टाप्) स्त्री० ष्टा. रेणुंકा

अभुक्त (न भुक्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ न भोगवेल. २ न જमेल, न खाधेल, न खानार.

अभुग्न (न भुग्न) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. सीधुं, वाકुं नहि ते. [नानुं, हुंहुं.

अभुज (न भुजो यस्य) त्रि० जः-जा-जं. हाथविहोयेल. २ मिथ्याभूत, न विद्यमान. ' अभूततल्लाभे च्विः ' पाणिनिः

अभूत (न भूतं) त्रि० तः-ता-तं. १ न थयेल, न

अभूताभिनिवेश (अभुतेऽसत्येऽभिनिवेशः) पु० शः असत्यमां सत्यपणानो अभिनिवेश.

अभूति (न भूतिः) स्त्री० तिः. १ संपत्तिनो अभाव, २ होवापणानो अभाव.

अभूमि (न भूमिः) स्त्री० मिः. अनाश्रम, अविषय.

अभूमिज (न भूमिज) त्रि० जः-जा-जं १ भूमिउपर न पेदाथनार. २ खराब भूमि उपर पेदा थनार धान्य वगेरे. [ते, थोडुं.

अभूयिष्ठ (न भूयिष्ठं) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. धणुं नहि

अभूषित (न भूषितं) त्रि० तः-ता-तं. भूषित नहि ते.

अभृत (न भृतं) त्रि० तः-ता-तं. १ न पोषेल. २ न धारण કरेल. ३ जेने पगार वगेरे भળेल नथी ते.

अभृश (न भृशं) त्रि० शः-शं. थोडुं, जरा.

अभेद (न भेदः) पु० दः १ भेदनो अभाव. २ એકता. [तेवुं.

अभेद्य (न भेद्यं) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. भेदी न शકाय

अभेद्य (,,) क्ली० द्यं. हीरो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अभोक्तव्य (न भोक्तव्यं) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ ભોગવવા લાયક નહિ તે. ૨ ખાવાલાયક નહિ તે. અભોજનીય.

अभोक्तृ (न भोक्तृ) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. १ ભોગવનાર નહિ તે. ૨ ખાનાર નહિ તે.

अभोग (न भोगः) पु० गः ભોગનો અભાવ.

अभोग्य (न भोग्यं) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. અભોક્તવ્ય શબ્દ જુઓ.

अभोजन (न भोजनं) क्ली० नं. ભોજનનો અભાવ.

अभोजनीय (न भोजनीय) त्रि० यः-या-यं. અભોક્તવ્ય શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

अभोज्य (न भोज्यं) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. ઉપલો શબ્દ

अभौम (न भौमं) त्रि० मः-मी-मं. ભૂમિ ઉપર ન હોનાર. [પડેલ. ૨ તેલ વગેરે લગાવેલ.

अभ्यक्त (अभि अंज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ ચો-

अभ्यग्र (अभिमुखमग्रं यस्य) त्रि० ग्रः- ग्रा- ग्रं. પાંસેનુ નજદીકનું. [ઉપર મર્દન કરવું.

अभ्यंग (अभि अंज् घञ्) पु० गः. તેલ વગેરે શરીર

' अभ्यंगनेपथ्यमलंचकार ' कुमारसंभवम्.

अभ्यंजन (अभि अंज् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ નેત્ર વગેરેમાં કાજળ વગેરે દેવો તે. ૩ અભ્યંજનસાધન વ્યાપાર.

अभ्यंजनीय (अभि अंज् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ૧ ચોપડવાલાયક ચંદન વગેરે. ૨ મર્દન કરવા જોગ તેલ વગેરે. [ઉત્કૃષ્ટ, ૨ શ્રેષ્ઠ.

अभ्यधिक (भृशमधिकः) त्रि० कः-का-कं. ૧ વધારે

अभ्यक्ष (अभि अक्ष् अच्) पु० क्षः. ખોળ.

अभ्यनुज्ञा (अभि अनु ज्ञा अङ्) स्त्री० ज्ञा. અનુજ્ઞા શબ્દ જુઓ.

' कृताभ्यनुज्ञा गुरुणा गरीयसा. ' कुमारसंभवम्.

अभ्यनुज्ञान (अभि अनु ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अभ्यनूक्त (अभि अनु वच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ૧ ન કહેલ. ૨ અપ્રકાશિત. [અંદરનું.

अभ्यंतर (अभिगतमंतरं) त्रि० रः-रा-रं. ભાંહેનું,

' शमीमिवाभ्यंतरलीनपावकाम् ' रघुवंशम्.

अभ्यमन (अभि अम् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ રોગ. ૨ અભિગમન. ૩ અપથ્યનું સેવન.

अभ्यमित (अभि अम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ બી-માર, રોગવાળું. ૨ પીડિત. અભ્યંત.

अभ्यमित्र (अभ्यमित्र ख) पु० त्रः शत्रुसंभुखे જનાર, શૂર પીર. अभ्यमित्रीय. अभ्यमित्र्य.

अभ्यमिन् (अभि अम् णिनी) त्रि० मी-मिनी-मि. ૧ રોગવાળું. ૨ પીડા કરનાર.

अभ्यर्चन (अभि अर्च् ल्युट्) क्ली० नं. પૂજા. अभ्यर्चा.

अभ्यर्ह्य (अभि अर्च् ण्यत्) त्रि० र्च्यः-र्च्या-र्च्यं. પૂજવા લાયક. [નજદીકનું.

अभ्यर्ण (अभि अर्द् क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. પાસેનું,

' कृष्णार्णवाभ्यर्णचरैकहंसः ' माघः

अभ्यर्थन (अभि अर्थ् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ પ્રાર્થના, અરજ. ૨ માગુ. [જુઓ.

अभ्यर्थना (अभि अर्थ् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ

' अभ्यर्थनाभंगभयेन साधुर्माध्यस्थमिष्टेऽप्यवलंबितेऽर्थे '

कुमारसंभवम्

अभ्यर्थनीय (अभि अर्थ् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. માગવા લાયક.

अभ्यर्थित (अभि अर्थ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. માગેલું,

' अवकाशं किलादत्वान् रामायाभ्यर्थितो हरौ '

रघुवंशम्.

अभ्यर्थित (,,) क्ली० तं. પ્રાર્થના.

अभ्यर्थ्य (अभि अर्थ् ण्यत्) त्रि० र्थ्यः-र्थ्या-र्थ्यं. अभ्यर्थनीय શબ્દ જુઓ.

' कार्येषु चैककार्यत्वादभ्यर्थ्योऽस्मि न वज्रिणा '

रघुवंशम्.

अभ्यर्दित (अभि अर्द् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઘણું પીડેલ.

अभ्यर्हण (अभि अर्ह् ल्युट्) क्ली० णं. પૂજા.

अभ्यर्हणा (अभि अर्ह युच्) स्त्री० णा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [૨ ઉચિત.

अभ्यर्हित (अभि अर्ह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પૂજેલ

अभ्यर्हणीय (अभि अर्ह् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. પૂજ્ય. [ખેચવું, તાણવું.

अभ्यवकर्षण (अभि अव कृष् ल्युट्) क्ली० णं.

अभ्यवस्कंद (अभि अव स्कंद् घञ्) पु० दः ૧ શત્રુસામે મહોરો કરવો તે. ૨ શત્રુ નિર્બલ થાય તેવો પ્રહાર કરવો તે. ૩ પ્રહાર.

अभ्यवस्कंदन (अभि अव स्कंद् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ખાવું.

अभ्यवहरण (अभि अव हृ ल्युट्) क्ली० णं. ભોજન

अभ्यवहार (अभि अव हृ घञ्) पु०रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ખાધેલ.

अभ्यवहृत (अभि अव हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं.

अभ्यसन (अभि अस् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ અભ્યાસ. ૨ વારંવાર એક ક્રિયા કરવી તે. ૩ વારંવાર આવર્તન.

' विद्यामभ्यसनेनेव प्रसादयितुमर्हसि ' रघुवंशम्.

अभ्यसनीय (अभि अस् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. અભ્યાસ કરવા લાયક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अभ्यसूयक (अभि असू यक् प्युल्) त्रि० कः-यिका-कं. सारे रस्ते वर्तनार भाणुस उपर दोषनो आरोप मुकनार.
'मामात्मपरदेहेषु प्रद्विषंतोऽभ्यसूयकाः' भगवद्गीता.

अभ्यसूया (अभि असू यक् अ टाप्) स्त्री० या. १ सारे रस्ते वर्तनार भाणुस उपर दोषनो आरोप मुकवो ते. २ ઇર્ષ્યા. ૩ દ્વેષ.
'केनाभ्यसूयापदकांक्षिणा ते' कुमारसंभवम्

अभ्यस्त (अभि अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. अभ्यासकरेल.
'शैशवेऽभ्यस्तविद्यानां यौवने विषयैषिणाम्.'
रघुवंशम्.

अभ्यस्य (अभि अस् ण्यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. अभ्यास करवा लायक. [ठी नालाशी.

अभ्याकांक्षित (अभि आ कांक्ष् क्त) क्ली० तं. खोअ-

अभ्याकांक्षित (,,) त्रि० तः-ता-तं. चाहेल.

अभ्याख्यान (अभि आख्या ल्युट्) क्ली० नं. खोटुं तहोमत. [वेल.

अभ्यागत (अभि आ गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. आ-

अभ्यागत (,,) पु० तः अतिथि, पराणो, मेमान.

अभ्यागम (अभि आ गम् अप्) पु० मः १ युद्ध. २ भारी नाश्वुं. ३ विरोध. ४ वेर. ५ अभ्युत्थान. ६ आववुं. ७ पासे. ८ संमुख आववुं. ९ पांसे-रहेवुं.

अभ्यागमन (अभि आ गम् ल्युट्) क्ली० नं. आववुं.

अभ्यागारिक (अभ्यंगार इन्) पु० कः भाल भरवां वगेरेना पोषणमां व्यग्र.

अभ्याघात (अभि हन् घञ्) पु० तः १ मारवुं, ठोकवुं. २ आघात. ३ आघातनो उपदेश.

अभ्याघातिन् (अभि आ हन् घिनुण्) त्रि० ती-तिनीति. हिंसा करनार.
'अभ्याघातिभिरामिश्रश्चातकैः परिहारिभिः'
भट्टिः

अभ्यातान (अभि आ तन् घञ्) पु० नः अत्यंत ફેલાવ. [शરીरात.

अभ्यादान (अभि आ दा ल्युट्) क्ली० नं. आरंभ,

अभ्यांत (अभि अम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. अभ्यमित शब्द जुओ. [मुख आववुं.

अभ्यापत्ति (अभि आ पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः अभि-

अभ्यापात (अभि आ पत् घञ्) पु० तः आइत.

अभ्यामर्द (अभि आ मृद् अच्) पु० र्दः २ण, ल-ढाध.

अभ्यारंभ (अभि आ रभ् घञ्) पु० भः प्रथमनो आरंभ.

अभ्यावृत्ति (अभि आ वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः वारंवार अभ्यास.

अभ्याश (अभि अश् घञ्) पु० शः पांसेनुं.

अभ्यास (अभि अस् घञ्) पु० सः १ उपलो शब्द जुओ. २ वारंवार अनुशीलन. ३ ફરીફરી કરવું. ४ अभ्यास. ५ व्याકरणमां द्विरुक्तपणाने पामेल धातुनो भाग. [तनवडे पेदाथयेल समाधि.

अभ्यासयोग (अभ्यासेन योगः) पु० गः કાયમ चित्-
'अभ्यासयोगयुक्तात्मा ततो याति परां गतिम्'
भगवद्गीता.

अभ्यासादन (अभि आ सद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ दुश्मन निर्बल थाय तेवा धा करवा. २ 'दुश्मननी सामे जवुं. ३ पांसे मुकवुं.

अभ्याहार (अभि आ हृ घञ्) पु० रः. १ धणीनी समक्ष चोरवुं. २ चोरवुं. ३ भोजन. ४ हरवुं.

अभ्युक्त (अभि वच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ समक्ष करेल. २ प्रકाशेल. [चन.

अभ्युक्षण (अभि उक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. छांटवुं, से-
'परस्पराभ्युक्षणतत्पराणाम्.' रघुवंशम्.

अभ्युच्चय (अभि उत् चि अच्) पु० यः. वृद्धि.

अभ्युत्थान (अभि उत् स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ उठवुं, आदरवो. २ आसन वगेरे उपरथी उठवुं. ३ सूर्यनुं उगवुं. ४ उद्यम. ५ उद्भव, पेदा थवुं. ६ आકડાનुं ઝાડ.

अभ्युत्थित (अभि उत् स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उठेल. २ संमान माटे आसन वगेरे उपरथी उठेल. ३ पेदा थयेल. ४ उगेल सूर्य वगेरे.

अभ्युदय (अभि उत् इण् अच्) पु० यः. १ आબાદી. २ वृद्धि. ३ चाहेला કार्यनुं पेदा थवुं.

अभ्युदित (अभि उत् इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. उदय पामेल, प्रકाशेल. [कहेल.

अभ्युदीरित (अभि उत् ईर् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

अभ्युदीरित (,,) क्ली० तं. कहेवुं, बोलवुं.

अभ्युद्गम (अभि उत् गम् अप्) पु० मः. उद्भव शब्द जुओ. [शब्द जुओ.

अभ्युद्गमन (अभि उत् गम् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो

अभ्युद्यत (अभि उत् यम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उद्युक्त शब्द जुओ. २ भाગ्याविना आणेल ફल वगेरे. [त्यंत उंचुं.

अभ्युन्नत (अभि उत् नम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. अ-
'अभ्युन्नतांगुष्ठनखप्रभाभिः' कुमारसंभवम्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अभ्युपगत (अभि उप् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ स्वीकारेल., अंगीकारेल. २ पांसे गयेल.

अभ्युपगम (अभि उप गम् अप्) पु० मः. १ स्वीकार. २ पासे जवुं. ३ प्रतिज्ञा.

अभ्युपपत्ति (अभि उप पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. १ अनुग्रह, मेहेरबानी. २ रक्षा. ३ सांत्वन.

अभ्युपन्न (अभि उप पद् क्तिन्) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. मेहेरबानी पामेल.

अभ्युपाय (अभि उप इण् अच्) पु० यः. १ स्वीकार. २. २ अधिक उपाय. ३ कौशल.

अभ्युपायन (अभि उप् इण् ल्युट्) क्ली० नं. भेट, नजराणो.

अभ्युपेत (अभि उप इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ सामे पांसे आवेल. २ स्वीकारेल. ३ अंगीकार करनार.

अभ्युपेत्या (अभि उप इण् क्यप्) स्त्री० त्या. सेवा. चाकरी. [रहेतुं चाकर वगेरे.

अभ्युषित (अभि वस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. साभे

अभ्यूष (अभि ऊष् क) पु० षः. १ रोटली. २ घीनुं आळेल अन्न. अभ्योष. [कल्पेल तर्क.

अभ्यूह (अभि ऊह् घञ्) पु० हः. पोतानी बुद्धिथी

अभ्र (अभ्र् पर० सेट् अभ्रति) जवुं.

अभ्र (अभ्र् अच्) क्ली० भ्रं. १ मेघ २ नागरमोथ. ३ आभ. आकाश. ४ अभ्रख.

अभ्रक (अभ्र् ण्वुल् अक) पु० क्ली० कः-कं. अभ्रख.

अभ्रंलिह (अभ्र लिह् खश् मुम्) त्रि० हः-हा-हं. आकाशने अडकनार, अत्यंत उंचुं.

अभ्रंलिह („) पु० हः. पवन, वा. अभ्रंकष.

अभ्रनाग (अभ्रस्य अधिष्ठाता नागः) पु० गः. ऐरावत हाथी.

अभ्रपिशाच (अभ्रं पिशाच इव) पु० चः. राहु.

अभ्रम (न भ्रमः) पु० मः. भ्रांतिनो अभाव.

अभ्रम (न भ्रमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. भ्रमवगरनुं.

अभ्रमातंग (अभ्रस्य अधिष्ठाता मातंगः) पु० गः. ऐरावत हाथी.

अभ्रमांसी (अभ्रमांस ङीप्) स्त्री० सी. जटामांसी.

अभ्रमाला (अभ्राणां माला) स्त्री० ला. मेघनो समूह.

अभ्रमु (अभ्रम् उ) स्त्री० मुः ऐरावतनी स्त्री.

अभ्रवाटिका (अभ्रेण वाटो यस्याः ङीप् कप्) स्त्री० का. एक जातनुं आड.

अभ्रातृक (न भ्राता यस्य) त्रि० कः-का-कं. भाईवगरनुं 'अभ्रातृकां प्रदास्यामि तुभ्यं कन्यामलंकृताम्. मनुः

अभ्रांत (न भ्रांतः) त्रि० तः-ता-तं. १ भ्रांत नहि ते. २ स्थिर. [शब्द जुओ.

अभ्रांति (न भ्रांतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. उपलो

अभ्रांति (न भ्रांतिः) स्त्री० तिः १ भमवानो अभाव. २ मिथ्याज्ञाननो अभाव.

अभ्रि (अभ्र् इन्) स्त्री० भ्रिः १ वहाणुमांथी कचरो काढवानो लाकडानो कोदाळो. २ कोदाळो. अभ्री.

अभ्रित (अभ्रं जातं यस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ज्यां वादळो थयां होय एवुं आकाश वगेरे. ददर्श काले दिवमभ्रितामिव' रघुवंशम्.

अभ्रिय (अभ्रे भवः घ) त्रि० यः-या-यं. आकाशमां होनार. मेघमां होनार.

अभ्रेष (न भ्रेषः) पु० षः. उचितपणुं, न्याय्य.

अभ्रेष („) त्रि० षः-षा-षं. चलन-विनानुं.

अभ्रोत्थ (अभ्र उत् स्था क) क्ली० त्थं. वज्र.

अम् (भ्वा पर० सेट् अमति) १ जवुं. २ खावुं. शब्द करवुं. [थवुं. २ पीडवुं.

अम् (चुरा० उभय० सेट् अमयति-ते) १ रोगवाळा

अम् (अम् क्विप्) अव्य० म्. १ जरा. २ जल्दी.

अम (अम् घञ्) पु० मः. रोग.

अम (अम् अच्) त्रि० मः-मा-मं. कच्चुं फल वगेरे.

अमंगल (न मंगलं यतः) पु० लः ऐरंडानुं झाड.

अमंगल (न मंगलं यतः) त्रि० लः-ला-लं. कुशलता वगरनुं, भांगलिक नहि ते.

अमंगल (न मंगलं) क्ली० लं. मंगलनो अभाव. ' अमंगलाभ्यासरतिं विचिंतनम्' कुमारसंभवम्.

अमंगल्य (न मंगलाय हितं यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. १ अमंगलनुं साधन, आचरणशील वगेरे. २ अमंगलसूत्र.

' अमंगल्यं शीलम् ' पुष्पदंताचार्यः

अमंड (न मंडः यस्य) पु० डः ऐरंडानुं झाड.

अमत (अम् अतच्) पु० तः १ काळ. २ रोग. ३ मृत्यु. धूळ, रज.

अमत (न मतः) त्रि तः-ता-तं. १ नहि मानेल, सम्मत नहि ते. २ न जाणेल.

अमति (न मतिः) स्त्री० तिः. १ अज्ञान. २ यथास्वरूपनुं अज्ञान. ३ कुबुद्धि.

अमति (न मतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. १ बुद्धि वगरनुं. २ दुष्ट. [३ कुपुर.

अमति (अम् अति) पु० तिः. १ काळ. २ चंद्र. ' अमतिः पुंसि काले च दुष्टे हिमकरेऽपि च '

शब्दरत्नावली.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अमत्र (अम् अत्रन्) क्ली० त्रं. भोजननुं पात्र.
अमत्त (न मत्तः) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ मत्त नहि ते. २ सावधान, अप्रमादवाळुं.
अमत्सर (न मत्सरः) पु० रः. मत्सरनो अभाव.
अमत्सर (न मत्सरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. मत्सर-विनानुं.
अमनि (अम् अनि) स्त्री० निः. रस्तो, मार्ग.
अमनुष्य (न मनुष्यः) पु० ष्यः. १ मनुष्य नहि ते. २ माणसनां उचित कर्मविनानुं माणस.
अमनोगत (न मनोगतं) त्रि० तः-ता-तं. १ अतर्कित, अणधार्युं. २ मनमां अचिंतित. ३ अनभिप्रेत.
अमनोनीत (न मनसा नीतः) त्रि० तः-ता-तं. १ मनोवृत्तिए नयहण करेल. २ अनभिप्रेत.
अमनोयोग (न मनोयोगः) पु० गः १ सावधानपणानो अभाव. २ तत्त्वनिर्णय करनार मनोवृत्तिनो अभाव. [नहि ते.
अमनोहर (न मनोहरः) त्रि० रः-रा-रं. मनोहर
अमंतव्य (न मंतव्यः) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. न मानवालायक. [विनानुं कर्म वगेरे. असंत्रक.
अमंत्र (न मंत्रः पाठ्यो यत्र) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. मंत्र-
अमंत्र (न मंत्रः वेदाध्ययनं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. १ वेदपाठवगरनो. २ मंत्रनो अनधिकारी शूद्र स्त्री वगेरे.
अमंद (न मंदः) त्रि० दः-दा-दं. १ मंद नहि ते. २ उत्कृष्ट. ३ धणुं. ४ भीषण. ५ कुशल. ६ उद्योगी.
अमंद (,,) पु० दः. आड. [असंदत्व.
अमंदता (न मंदता) स्त्री० ता. मंदपणानो अभाव.
अमम (नास्ति ममेत्यभिमानं यस्य.) त्रि० मः-मा-मं. धर वगेरे उपर जेने महारापणुं नथी एवुं.
अमम (,,) पु० मः. ते नामनो एक जैन साधु. [अममत्व.
अममता (न ममता) स्त्री० ता. ममतानो अभाव.
अमर (न मृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. अमर.
'अजरामरवत्प्राज्ञो विद्यामर्थं च चिंतयेत्.'
हितोपदेशः
अमर (,,) पु० रः. १ देव. २ पारद, पारो. ३ स्थूणा वृक्ष. ४ अमरसिंह. ५ એકજાતનुं आड.
अमरज (अमर जन् ड) पु० जः એક जातनो खेर. कालस्कंध. पत्रत्तरु.
अमरणीय (न मरणीयं) त्रि० यः-या-यं. अमर.
अमरणीयता (न मरणीयता) स्त्री० ता. अमरपणुं अमरणीयत्व. [अमरत्व.
अमरता (अमरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अमरपणुं.
अमरदारु (अमराणां प्रियं दारु) क्ली० रुं. देवदारनुं आड. [जरी ब्राह्मणु.
अमरद्विज (अमरपूजको द्विजः) पु० जः देवनो पू-
अमरपति (अमराणां पतिः) पु० तिः ४ द्र.
अमरपुष्पक (अमरं पुष्पं यस्य) पु० कः १ कल्पवृक्ष. २ काशतृणु. [४ द्र.
अमरप्रभु (अमराणां प्रभुः) पु० भुः १ विष्णु. २
अमरभर्तृ (अमराणां भर्ता) पु० र्ता. ४ द्र.
अमररत्न (अमर इव शुद्धं रत्नं) क्ली० त्नं. स्फटिकमणि.
अमरराज (अमराणां राजा) पु० जः ४ द्र.
अमरलोक (अमराणां लोकः) पु० कः स्वर्ग.
अमरवल्ली (अमरा वल्ली) स्त्री० ल्ली. अमरवेल.
अमरसरित् (अमराणां सरित्) स्त्री० त्. गंगा. अमरापगा.
अमरा (न मरा) स्त्री० रा. १ गळो. २ द्रो. ३ स्थूणावृक्ष. ४ इंटीनो नाळ. ५ ४ द्राणीनुं आड.
अमरा (न म्रियते) स्त्री० रा. जरायु. शब्द जुओ.
अमरा (अमराः संत्यस्यां अच्) स्त्री० रा- अमरावती.
अमरांगना (अमराणामंगना) स्त्री० ना. अप्सरा.
'पुरीमवस्कंद लुनीहि नंदनं मुषाण रत्नानि हरामरांगनाः' माघः
अमराद्रि (अमराणामद्रिः) पु० द्रिः सुमेरु.
अमराधिप (अमराणामधिपः) पु० पः ४ द्र अमरेश.
अमरालय (अमराणामालयः) पु० यः स्वर्ग.
'तत्रामरालयमरालमरालकेशी' नैषधीयम्.
अमरावती (अमर मतुप्) स्त्री० ती. अमरावती.
'निमीलिताक्षीव भियाऽमरावती' हयग्रीववधः
अमरी (अमर ङीप्) स्त्री० री. देवनी स्त्री.
'अमरीकबरीभारभ्रमरीमुखरीकृतम्'
कुवलयानंदः
अमरेश (अमराणामीशः) पु० शः ४ द्र. अमरेश्वर.
अमर्त्य (न मर्त्यः) त्रि० र्त्यः-र्त्या-र्त्यं. अमर, मरणुधर्मरहित.
अमर्त्य (,,) पु० र्त्यः देव.
अमर्त्यभुवन (अमर्त्यानां भुवनं) क्ली० नं. स्वर्ग.
अमर्य्याद (न मर्य्यादा यत्र) त्रि० दः-दा-दं. १ सीमावगरनुं, मर्य्यादावगरनुं. २ सन्मानवगरनुं.
अमर्य्यादा (न मर्य्यादा) स्त्री० दा. १ मर्य्यादानो अभाव, सीमानो अभाव. २ सन्माननो अभाव.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अमर्ष (न मर्षः) पु० र्षः क्षमानो अभाव, क्रोप.
'हर्षामर्षभयोद्वेगैर्वियुक्तः स च मे प्रियः'
भगवद्गीता.
अमर्षण (न मर्षणं) त्रि० णः-णा-णं. १ गुस्सावाळुं, क्रोधवाळुं. २ असहन.
'अमर्षणः शोणितकांक्षया किं पदा स्पृशंतं दशति द्विजिह्वः'
रघुवंशम्.
अमर्षण (न मर्षणं) क्ली० णं. क्रोप, क्रोध.
अमर्षित (न मर्षितं) त्रि० तः-ता-तं. गुस्सावाळुं, क्रोधवाळुं. [क्रोधवाळुं.
अमर्षिन् (न मर्षी) त्रि० र्षी-र्षिणी-र्षि. गुस्सावाळुं,
अमल (अम् कलच्) क्ली० लं. १ अभरख. २ सातलानुं वृक्ष. [रतुं. २ दोषरहित.
अमल (न मलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ मेलवग-
'रसकलामलपल्लवलीलया' माघः
अमला (न मलं यस्याः) स्त्री० ला. १ लक्ष्मी. २ लोंयआंबली. ३ नाभीनाळ. ४ એક જાતનું ઝાડ.
अमलात्मन् (अमल आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. शुद्ध आत्मावाळुं.
अमलिन (न मालिनं) त्रि० नः-ना-नं. १ मलिनपणा विनानुं. २ निर्दोष.
'कुलममलिनं नत्वेवाहं न च जीवितम्.'
मालतीमाधवम्.
अमस (अम् असच्) पु० सः. १ काळ. २ रोग. ३ निर्बोध.
अमसृण (न मसृणं) त्रि० णः-णा-णं. लुखुं, चीकणुं नहि ते.
अमा (न मा कं) अव्य० मा. साथे, पासे.
अमा (,,) स्त्री० मा. अभास, अमावास्या.
अमांस (न मांसं यस्य) त्रि० सः-सा-सं. १ दुबलुं. २ मांसवगरनुं. [दीवान.
अमात्य (अमा सह वसति ण्यक्) पु० त्यः. वजीर,
अमानना (न मानना) स्त्री० ना. माननो अभाव, अनादर. अमानन.
अमानस्य (न मानस्यं) क्ली० स्यं. दुःख.
अमानिता (न मानिता) स्त्री०ता. मानीपणुं नहि ते.
अमानित्व (न मानित्वं) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.
अमानिन् (न मानी) त्रि०नी-निनी-नि. मानी नहि ते.
अमामासी (अमा सह सूर्येण मासो यस्यां ङीप्) स्त्री० सी. अभांस. अमामसी.
अमाय (न माया यस्य) त्रि० यः-या-यं. १ कपट वगरनुं. २ अविद्यावगरनुं.
अमाप (न मापो मानं यस्य) त्रि० पः-पा-पं. अमाप, मान विनानुं. [अभांस. अमावासी.
अमावसी (अमासह वसतः चंद्रार्कौ यस्यां) स्त्री० सी.
अमावास्यक (अमावास्या कन्) त्रि० कः-का-कं. अभांसे होनार. अमावास्य.
आमावास्या (अमासह वसतः चंद्रार्कौ यस्यां) स्त्री० स्या. अभांस. अमावास्या.
अमित (न मितः) त्रि० तः-ता-तं. १ अमाप, माप वगरनुं, न मापेलुं. २ ना जणेल.
'अमितगुणोऽपि पदार्थः प्रायेणैकेन निर्गुणो भवति'
भामिनीविलासः
अमित्र (अम् इत्र) पु० त्रः. शत्रु, दुश्मन.
'अमित्रादपि सद्वृत्तममेध्यादपि कांचनम्' मनुः
अमित्र (न मित्रः) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. १ वेरी, रिपु. २ प्रतिकूल.
'मातृरूपे ममामित्रे नृशंसे राज्यकामुके' रामायणम्.'
अमिथ्या (न मिथ्या) अव्य० थ्या. मिथ्या नहि ते, साचुं.
'तामूचतुस्ते प्रियमप्यमिथ्या' रघुवंशम्
अमिन् (अम् इनि) त्रि० मी-मिनी-मि. रोगी, दरदी.
अमिश्र (न मिश्रः) त्रि० श्रः-श्रा-श्रं. मिश्र नहि ते.
अमिश्रित (न मिश्रितः) त्रि० तः-ता-तं. मिश्रित नहि ते.
अमिष (अम् इषन्) क्ली० षं. लौकिकसुख.
अमिष (न मिषः यत्र) त्रि० षः-षा-षं. छळविनानुं, मशविनानुं.
अमीव (अम् वन्) क्ली० वं. १ पाप. २ दुःख.
'आपृच्छे शापनिर्मुक्तः पादस्पर्शादमीवहन्'
श्रीमद्भागवतम्.
अमुक्त (अदस् टेरकच्) त्रि० कः-का-कं. अमुक.
अमुक्त (न मुक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ छुटु नहि ते. २ बांधेल. ३ छोडेल नहि ते, मुकेल नहि ते. ४ भोकळुं नहि ते.
अमुक्त (न मुक्तं) क्ली० क्तं. हाथछरी.
अमुक्ति (न मुक्तिः) स्त्री० क्तिः छुटकारानो अभाव, मुक्तिनो अभाव.
अमुक्ति (न मुक्तिर्यस्य) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति. मुक्ति वगरनुं. छुटकारा विनानुं.
अमुख्य (न मुख्यं) त्रि० ख्यः-ख्या-ख्यं. मुख्य नहि ते, प्रधान नहि ते.
अमुग्ध (न मुग्धः) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. मुग्ध नहि ते, मोह पामेल नहि ते. २ मनोहर नहि ते.
अमुतस् (अदस् तसिल्) अव्य० तः आथी, आथकी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अमुत्र (अदस् त्रल्) अव्य० त्रं. १ आमां. २ ५२-लोकमां ३ जन्मांतरमां.

अमुत्रत्थ (अमुत्र त्थ) त्रि० त्थः-त्था-त्थं. ५२लोकनुं ५२लोकसंबंधी. [प्रसिद्ध कुल.

अमुष्यकुल (अमुष्य कुलं) क्ली० लं. आनदान कुल,

अमुष्यपुत्र (अमुष्य पुत्रः) पु० त्रः. आनदान कुल-नो पुत्र. [जुओ.

अमुष्यायण (अमुष्य फ) पु० णः. उपलो शब्द

अमृदृक्ष (अमु दृश् कस्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. आनाजेवुं. अमृदृश्, अमृदृश.

अमूर्त (न मूर्त्त क्त) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. मूर्तिरहित.

अमूर्ति (नास्ति मूर्तिर्यस्य) त्रि० र्तिः-र्तिः-र्तिं. १ मूर्तिवगरनुं. २ अवयवविगरनुं.

अमूल (न मूलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ मूणविगरनुं. २ आद्विकारणविगरनुं.

अमूलक (न मूलं यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. १ उप-लो शब्द जुओ. २ मूलार्थमां न देखेल ते.

अमूला (न मूलं यस्याः टाप्) स्त्री० ला. अग्निशिखा-नु झाड. [किंमत न थाय ते.

अमूल्य (न मूल्यं यस्य) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. जेनी

अमृणाल (मृणालसदृश) क्ली० लं. सुगंधी वाळो. वीरणमूल. [ल. २ खस शब्द जुओ.

अमृत (न मृतः) त्रि० तः-ता-तं. १ न मरेल, जीवे-

अमृत (न मृतं मरणं यस्मात्) क्ली० तं. १ अमृत. २ पाणी. ३ घी. ४ पारो, पारद. ५ यज्ञशिष्टद्रव्य. ६ अपाचित वस्तु. ७ दूध. ८ अन्न. ९ सोनुं. १० खावा योग्य पदार्थ. ११ स्वादिष्ट पदार्थ. १२ओर. १३ वज्रनाग. १४ मोक्ष.

अमृत (न मृतं) क्ली० तं. ५२ब्रह्म.

अमृतगर्भ (अमृतं गर्भेऽस्य) पु० भः. १ जीव. २ ब्रह्म.

अमृतजटा (अमृतमिव स्वादुर्जटा यस्याः) स्त्री० टा. जटामांसी.

अमृतता (अमृतस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ अमर-पणुं. २ मोक्ष.

अमृतत्व (अमृतस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. अमृतपणुं.

अमृततरंगिणी (अमृतस्य तरंगिणीव) स्त्री० णी. चंद्रनुं अजवाळु

अमृतदीधिति (अमृतं दीधितावस्य) पु० तिः. १ चंद्र. २ कपुर. अमृतद्युति.

अमृतधारा (अमृतस्य धारा) स्त्री० रा. अमृतनी धार.

अमृतप (अमृत पा क) पु० पः १ विष्णु. २ देव.

अमृतप (अमृत पा क) त्रि० पः-पा-पं. १ अमृत पीनार. २ अमृतसरखुं मध वगेरे पीनार.

'ध्रुवममृतपनामवांच्छया सा' माघः

अमृतफला (अमृतमिव स्वादु फलं यस्याः) स्त्री० ला. १ द्राख. २ आंबली. [देव.

अमृतभुज् (अमृतं भुंक्ते भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्.

अमृतरस (अमृतस्य रसः) पु० सः. अमृतनो रस.

अमृतरसा (अमृतमिव रसे आस्वाद्या) स्त्री० सा. १ એક जातनी द्राख. २ એકजातनुं पकवान्न.

अमृतलता (अमृता लता) स्त्री० ता. १ गळो. २ अमरवेल. [साद.

अमृतवर्ष (अमृतस्य वर्षः) पु० र्षः अमृतनो वर-

अमृतवल्ली (अमृता वल्ली) स्त्री० ल्ली. अमृतलता शब्द जुओ.

अमृतसंभवा (अमृत सं भू अच्) स्त्री० वा. गळो.

अमृतसार (अमृतस्य दुग्धस्य सारः) पु० रः. घी.

अमृतसारज (अमृतसार जन् ड) पु० जः. गोळ.

अमृतसू (अमृत सू क्विप्) पु० सूः १ चंद्र. २ कपुर.

अमृतसू (,,) स्त्री० सूः. देवनी भा.

अमृतसोदर (अमृतस्य सोदरः) पु० रः १ उच्चैः-श्रवाघोडो. २ घोडो.

अमृतांशु (अमृतमिवाल्हादकः अंशुरस्य) पु० शुः. १ चंद्र. २ कपुर. [देव.

अमृतांधस् (अमृतमंधः अन्नमिव यस्य) पु० धाः.

अमृता (न मृता) स्त्री० ता. १ गळो. २ मध. ३ अतिविषनी कणी. ४ भालकांकणीनो वेलो. ५ ४ंद्रवारुणी. ६ आंबली. ७ द्रो. ८ रातुं नसोतर. ९ हरडे. १० तुलसी. ११ पीपर.

अमृताफल (अमृतायाः फलं) क्ली० लं. पटोल.

अमृतायज्ञान (अमृत क्यङ् ज्ञानच्) त्रि० नः-ना-नं. अमृततुल्य. [२ विष्णु.

अमृताश (अमृतमश्नाति अश् अण्) पु० शः १ देव.

अमृताशन (अमृतमश्नाति अश् ल्युट्) पु० शः देव.

अमृतासंग (अमृतस्यासंगो यत्र) पु० गः. એક जातनुं भोरथुथु.

अमृताहरण (अमृत आ ह ल्युट्) पु० णः. गरुड.

अमृताह्व (अमृत आ ह्वे क) क्ली० ह्वं. એક जातनुं फल. अमृतफल.

अमृतोत्पन्न (अमृतमिव उत्पन्नं) क्ली० न्नं. એક जातनुं भोरथुथुं. [मधभाखी.

अमृतोत्पन्ना (अमृतमिव उत्पन्नं यस्याः) स्त्री० न्ना.

अमृतोद्भव (अमृत उत् भू अच्) क्ली० वं. आपरीयुं. [झाड.

अमृतोद्भव (,,) पु० वः थीलीनुं

अमृत्यु (न मृत्युः) पु० त्युः मरणनो अभाव.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अमृत्यु (न मृत्युर्यस्य) त्रि० त्युः-त्युः-त्यु. मृत्यु विनानुं.
अमृषा (न मृषा) अव्य० था. अमिथ्या शब्द जुओ.
अमेधस् (न मेधा यस्य असिच्) त्रि० धाः-धाः-धः. बुद्धिविनानुं, मूर्ख.
अमेध्य (न मेध्यं) त्रि०-ध्यः-ध्या-ध्यं. अपवित्र.
अमेध्य (न मेध्यं) क्ली० ध्यं. गु, नरक.
अमेध्यता (अमेध्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अपवित्रपणुं. अमेध्यत्व.
अमेय (न मेयः) त्रि० यः-या-यं. १ मापी न शकाय तेवुं. २ जाणी न शकाय तेवुं.
अमोघ (न मोघः) त्रि० घः-घा-घं. १ सफळ. २ व्यर्थ नहि ते, निष्फळ नहि ते.
' अमोघाः प्रतिगृह्णंतावर्घ्यानुपदमाशिषम् ' रघुवंशम्.
अमोघा (न मोघा) स्त्री० घा. १ हरडे. २ पटोल. ३ वावडींग. [ते, मोकळुं नहि ते.
अमोचित (न मोचितं) त्रि० तः-ता-तं. छूटुं नहि
अंव (भ्वा० पर० सेट् अंवति) जवुं.
अंवक (अंव् ण्वुल्) क्ली० कं. १ आंख, नेत्र. २ तांबु.
अंवक (अंवः स्वार्थे कन्) पु० कः साप.
अंवर (अंव रा क) क्ली० रं. १ आकाश. २ अभ्रख. ३ वस्त्र, पोशाक. ४ ते नामनुं એક ખુશ્બોदार द्रव्य. [કહાયું. अंवरीष.
अंवरिष (अंव अरिष्) पु० क्ली० षः-षं. शेकवानुं
अंबरीष („) पु० षः १ उपलो शब्द जुओ. २ विष्णु. ३ शिव. ४ सूर्य. ५ બાલક. ६ ते नामनो એક राजा. ७ પસ્તાવો, अनुताप. ८ એક જાતનું ઝાડ. ९ ते नामनुं એક નરક. १० આકાશનું ઝાડ.
अंवरौकस् (अंवरं ओको यस्य) पु० काः देव.
' विलिप्यते मौलिभिरंवरौकसाम् ' कुमारसंभवम्.
अंवष्ठ (अंबं स्था क) पु० ष्टः १ બ્રાહ્મણથી વૈશ્ય સ્ત્રીના પેટે પેદા થયેલ પુત્ર. २ ते नामनो એક देश. ३ भावत. [નો વેલો.
अंवष्ठकी (अंवष्ठ कै क ङीप्) स्त्री० की. એક જાત-
अंवष्ठा (अंवस्था क टाप्) स्त्री० ष्ठा. २ उपलो शब्द जुओ. २ स्वस्थाने ब्राह्मी. ३ यूथिका.
अंबा (अंब अप् टाप्) स्त्री० बा. १ दुर्गा. २ मा. ३ पांडु राजानी सासु.
अंबाला (अंबा ला क टाप्) स्त्री० ला० मा.
अंबालिका (अंबालैव कल् इत्वं) स्त्री० का. १ पांडु राजानी मा. २ मा.
अंबिका (अंबैव कन् इत्वं) स्त्री० का. १ मा. २ धृतराष्ट्रनी मा. ३ दुर्गा.
अंबिकापति (अंबिकायाः पतिः) पु० तिः शिव.
अंबिकेय (अंबिकायाः अपत्यं पुमान् ठक्) पु० यः १ गणेश. २ धृतराष्ट्र. ३ कार्तिकस्वामी. आंबिकेय.
अंबिकेयक (अंबिकेय कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [જાતની ઔષધી, ३ વાળો.
अंबु (अंबि उण्) क्ली० बु. १ पाणी. २ એક
अंबुकण (अंबुनः कणः) पु० णः पाणीनो कण. अंबुकणा.
अंबुकंटक (अंबुनः कंटकमिव) पु० कः १ એક જાતનું મોટું માछलुं. २ शींगोडुं.
अंबुकिरात (अंबुनि किरात इव) पु० तः એક જાતનું મોટું માछलुं.
अंबुकीश (अंबुनि कीश इव) पु० शः એક જાતનું માछलुं. झिंगुमार, अंबुकूर्म. [शब्द जुओ.
अंबुचर (अंबुनि चरति चर ट) त्रि० रः-री रं जलचर
अंबुचामर (अंबुनि चामरमिव) क्ली० रं. शेवाळ.
अंबुचारिन् (अंबुनि चरति चर् णिनि) त्रि० रि-रिणी-रि. जलचर शब्द जूओ.
अंबुज (अंबु जन् ड) पु० जः १ એક જાતનું ઝાડ. २ चंद्र. ३ कपुर. ४ शंख. [३ वज्र.
अंबुज („) क्ली० जं. १ पद्म. २ शंख.
' इंदीवरेण नयनं मुखमंबुजेन.' शृंगारतिलकम्.
अंबुज („) त्रि० जः-जा-जं. पाणीमां पेदा थनार.
अंबुजन्मन् (अंबुनो जन्मास्य) क्ली० न्म. पद्म.
अंबुजन्मन् („) पु० न्मा. १ सारस संबंधी. २ शंख. [लक्ष्मी.
अंबुजासना (अंबुजं आसनं यस्याः) स्त्री० ना.
अंबुताल (अंबु तल् अच्) पु० लः शेवाळ.
अंबुद (अंबु ददाति दा क) पु० दः १ मेघ. २ मोथ.
' शशाक निर्वापयितुं न वासवः स्वतश्च्युतं वन्हिमिवाद्रिरंबुदः ' रघुवंशम्.
अंबुद („) त्रि० दः-दा-दं. पाणी आपनार.
अंबुधर (अंबु धृ अच्) पु० रः १ मेघ. २ मोथ.
' अशनेरमृतस्य चोभयोर्वशिनश्चांबुधराश्च योनयः '
कुमारसंभवम्.
अंबुधि (अंबु धा कि) पु० धिः १ समुद्र. २ धडो वगेरे. ३ चारनी संख्या.
अंबुधिप्रसवा (अंबुधि प्रसू अच्) स्त्री० वा. એક જાતની કુંવાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अंबुनिधि (अंबु नि धा कि) पु० धिः समुद्र. देवासुरैरमृतमंबुनिधिर्ममंथे ' किरातार्जुनीयम्.

अंबुप (अंबु पा क) पु० पः १ વરુણ. २ સમુદ્ર. ૩ એક જાતનું ઝાડ. ૪ शतभिषा નક્ષત્ર.

अंबुप (,,) त्रि० पः-पा-पं. પાણી પીનાર. [જાતનું ઝાડ. अंबुप्रसादन.

अंबुप्रसाद (अंबु प्र सद् णिच् अण्) पु० दः એક

अंबुभृत् (अंबु भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ મેઘ. २ મોથ ૩ સમુદ્ર. [પાણીવાળું.

अंबुमत् (अंबु मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. બહુ

अंबुमात्रज (अंबु मात्र जन् ड) पु० जः. એક જાતની છીપ. [મોથ.

अंबुमुच् (अंबु मुच् क्विप्) पु० क्-ग्. १ મેઘ. २

अंबुर (अंब् उरन्) पु० रः. ઉંબરો, ઉંબર.

अंबुराशि (अंबूनां राशिर्यत्र) पु० शिः. સમુદ્ર. ' अभूतपूर्वा रुचमंबुराशेः ' माघः.

अंबुरुह् (अंबु रुह् क्विप्) क्ली० ह्. કમલ. ' विसृत्वरैरंबुरुहां रजोभिः ' माघः

अंबुरुह (अंबु रुह् क) क्ली० हं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ની.

अंबुरुहा (अंबुरुह अच् टाप्) स्त्री० हा. स्थलपद्मि-

अंबुरुहिणी (अंबुरुह इनि ङीप्) स्त्री० णी. १ કમલની વેલ. २ કમલનો સમૂહ.

अंबुरोहिन् (अंबु रुह् णिनि) क्ली० हि. १ કમલ. २ સારસ પંખી. [પાણીમાં રહેનાર.

अंबुवासिन् (अंबु वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि.

अंबुवासिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. પાટલા વૃક્ષ.

अंबुवासी (अंबुवास ङीप्) स्त्री० सी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अंबुवाह (अंबु वह् अण्) पु० हः १ મેઘ. २ મોથ. ' हलधरपरिधानश्यामलैरंबुवाहैः ' माघः

अंबुवाहिन् (अंबु वह् णिनि) पु० ही. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વહેનાર.

अंबुवाहिन् (,,) त्रि० ही-हिनी-हि. પાણી

अंबुवाहिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. १ પાણી લાવનારી સ્ત્રી. २ વહાણનું એક જાતનું લાકડાનું પાત્ર.

अंबुविहार (अंबुनि विहारः) पु० रः. તરવું વગેરે જલક્રીડા. ' वपुरंबुविहारहिमंशुचिना.' माघः.

अंबुविस्रवा (अंबु वि स्रु अच्) स्त्री० वा. એક જાતની કુંવાર.

अंबुवेतस (अंबुजातः वेतसः) पु० सः. જલવેતસ.

अंबुसर्पिणी (अंबु सृप् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. જળો.

अंबुसेचनी (अंबु सिच् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. ચામડાંમાંથી પાણી કહાડવાનું એક જાતનું પાત્ર.

अंबूकृत (अंबु च्वि कृ क्त) क्ली० तं. યુંક ઉડે તેવું બોલવું.

अंब्ल (अंबि क्ल) पु० ल्लः. ખારાપણું. ખટાશ.

अंब्ल (,,) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. ખાટું.

अंभ् (भ्वा० आत्म० सेट् अंभते) अवाज કરવો.

अंभस् (आप् असुन्) क्ली० भः १ પાણી. २ વાળો. ૩ લગ્નથી ચોથું સ્થાન. ૪ આધ્યાત્મિક તુષ્ટિ.

अंभस्सार (अंभसां सारं) क्ली० रं. મોતી. अंभःसार.

अंभस्सू (अंभसि सूते सू क्विप्) पु० सूः ધુમાડો. अंभःसू. [સ્થં. પાણીમાં રહેનાર. अंभःस्थ.

अंभस्स्थ (अंभसि तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-

अंभसांनिधि (अंभसां निधिः) पु० धिः समुद्र.

अंभोज (अंभसि जायते जन् ड) क्ली० जं. १ પદ્મ. કમળ. २ શંખ. [પેદા થનાર.

अंभोज (,,) त्रि० जः-जा-जं. પાણીમાં

अंभोज (,,) पु० जः १ સારસ. २ ચંદ્ર ૩ કપુર. ૪ શંખ.

' पिबति त्वन्मुखांभोजच्युतं हरिकथामृतम् ' श्रीमद्भागवतम्.

अंभोजखंड (अंभोजानां समूहः खंडच्) क्ली० डं. પદ્મનો સમૂહ.

' कुमुदवनमपश्रि श्रीमदंभोजखंडम्. ' माघः

अंभोजजन्मन् (अंभोजाजन्म यस्य) पु० न्मा. બ્રહ્મા. अंभोजजनि. अंभोजयोनि.

अंभोजयोनि (अंभोजं योनिर्यस्य) पु० निः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' सदनमुपगतोहं पूर्वमंभोजयोनेः ' प्रबोधचंद्रोदयम्.

अंभोजिनी (अंभोज इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ કમલનો સમૂહ. २ કમલની વેલ. [મોથ.

अंभोद (अंभः ददाति दा क) पु० दः १ મેઘ. २

अंभोद (,,) त्रि० दः-दा-दं. પાણી આપનાર. [૩ સમુદ્ર.

अंभोधर (अंभस् धृ अच्) पु० रः १ મેઘ. २ મોથ.

अंभोधि (अंभस् धा कि) पु० धिः समुद्र. अंभोनिधि, अंभोराशि.

' संभूयांभोधिमभ्येति महानद्यो नगापगाः ' माघः

अंभोधिवल्लभ (अंभोधिर्वल्लभो यस्य) पु० भः. પરવાળું.

अंभोरुह (अंभस् रुह् क) क्ली० हं. કમલ. अंभोरुह.

' हेमांभोरुहशस्यानां तद्वाप्यो धाम सांप्रतम्. '

कुमारसंभवम्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अंभोनिधि (अंभस् नि धा कि) पु० धिः. समुद्र. ' मैनाकमंभोनिधिबद्धसख्यं. ' कुमारसंभवम्.
अम्मय (आप् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. १ पाणीनो विकार. २ धणापाणीवाळुं स्थान वगरे.
अम्मय (अप् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. जलमय.
अम्र (अम् रन्) पु० म्रः. आंबो. [पांदडुं.
अम्र (अम्र अण्) क्ली० म्रः १ केरी. २ आंबानुं
अम्लान (अम्र अन् अण्) पु० नः. એકજાતનुं ઝાડ. अम्रानक, अम्लान, अम्लानक.
अम्ल (अम् क्ल) क्ली० म्ले. छाश.
अम्ल (,,) पु० म्लः खटाश, खाटो रस.
अम्ल (,,) त्रि० म्लः-म्ला-म्लं. खाटुं.
अम्लक (अम्ल कन्) पु० कः. એકજાતનुं ઝાડ.
अम्लकेशर (अम्लः केशरो यस्य) पु० रः બીજોરું. अम्लजंबीर.
अम्लता (अम्लस्य भावः तल्) स्त्री० ता. खाटापणुं.
अम्लत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अम्लनायक (अम्ल नी ण्वुल्) पु० कः आम्लवेतस.
अम्लनिशा (अम्ल नि शी ड टाप्) स्त्री० शा. शटी કચુરો. [ઝાડ.
अम्लपनस (अम्लः पनसः) पु० सः. એકજાતનुं
अम्लपित्त (अम्लाय पित्तं) क्ली० त्तं. એકજાતનો રોગ. [ઝાડ. अम्लपूर.
अम्लफल (अम्लं फलं यस्य) पु० लः आंबलीनुं
अम्लभेदन (अम्ल भिद् ल्युट्) पु० नः. आम्लवेतस. [જાતનો વેલો. अम्ललोनिका, अम्लवर्ता.
अम्ललोणिका (अम्ला लोणिका) स्त्री० का. એક
अम्लवतस (अम्लो वेतसः) पु० सः आम्लवेतस.
अम्लशाक (अम्लः शाकः) पु० कः. खाटुं शाक.
अम्लसार (अम्लः सारो यस्य) पु० रः. १ खीभुनुं ઝાડ. २ हिंताल. [ओ.
अम्लसार (,,) क्ली० रं. कांजिक शब्द જુ-
अम्लहरिद्रा (अम्लरसान्विता हरिद्रा) स्त्री० द्रा. आंबा हळदर. [જુઓ.
अम्ला (अम्ल अच् टाप्) स्त्री० म्ला. तिंतिडी शब्द
अम्लातक (न म्लायति म्लै तन्) पु० यः. आम्लवेतस.
अम्लान (न म्लानं) त्रि० नः-ना-नं. म्लान नहि ते.
अम्लन (न म्लै क्त) क्ली० नं. पद्म.
अम्लान (,,) पु० नः એક જાતનुं ઝાડ. [ભાव.
अम्लानि (न म्लानिः) स्त्री० निः. ग्लानीनो अ-
अम्लानि (न म्लानिर्यस्य) त्रि० निः-निः-नि. ग्लानी वगरनुं. [नी वेल.
अम्लानिनी (अम्लान इनि ङीप्) स्त्री० नी. કમલ-
अम्लिका (अम्लेव स्वार्थे कन्) पु० का. आंबलीनुं ઝાડ. अम्लिका. [अम्लोद्गार.
अम्लिका (अम्ल कन्) स्त्री० का. खाटो ओडकार.
अय् (भ्वा० आत्म० सेट् अयते) જવुं.
अय (इण् अच्) पु० यः १ साड नशीब. २ विधान. ३ पाशा. ४ એક જાતનुं જીવડुं.
अयःशूल (अयसः शूलम्) क्ली० लं. लोहानुं शूल.
अयज्ञ (नास्ति यज्ञो यस्य) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. જેણે યज्ञ કર્યો નથી તે.
अयज्ञिय (न यज्ञाय हितः घ) त्रि० यः-या-यं. १ यज्ञमां કામ न आवे એવા અડદ વગેરે. २ यज्ञકર्मમां दान न आपवा लायक. [थी ते.
अयज्वन् (न यज्वा) पु० ज्वा. જેણે यज्ञ કरेल न-
अयत (न यतते यम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જેણે ઇંद्रिय ઉપર यम नथी કર્યો તે. २ જેણે ઇંद्रिय-निग्रह કર્યો નથી તે.
अयत (न यतते यत् अच्) त्रि० तः-ता-तं. મહેનत नहि કरेल छे ते. यत्न नहि કरेल छे ते.
अयतिन् (न यती) त्रि० ती-तिनी-ति. यति नहि ते.
अयत्न (न यत्नः) पु० त्नः यत्ननो अभाव. ' अयत्नशीतले वारि सुखं च स्वेदवर्जितम्.' उद्भटः
अयत्न (न यत्नो यस्य) त्रि० त्नः-त्ना-त्नं. यत्न वितानुं. ' तद्योधवारवाणानामयत्नपटवासनाम् ' रघुवंशम्.
अयत्नकृत (अयत्नेन कृतं) त्रि० तः-ता-तं. મહેનत विना કरेल. [મહેનत विनानुं કામ વગેરે.
अयत्नवत् (अयत्ने मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्.
अयथा (न यथा) अव्य० था. १ अयोग्य. २ यथार्थ नहि ते. [२ निरुपयोगी. ३ अयोग्य.
अयथातथ (न यथातथं) त्रि० थः-था थं. १ ईकट
अयथातथ्य (अयथातथस्य भावः ष्यञ्) क्ली० थ्यं. अयथातथ्य शब्द જુઓ. [नहि ते.
अयथार्थ (न यथार्थः) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. यथार्थ
अयथावत् (अयथा वति) अव्य० त्. यथोचित नहि ते.
अयथेष्ट (न यथेष्टं) अव्य० ष्टं. भरपूर भुजण नहि ते.
अयथेष्ट (,,) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. यथेष्ट नहि ते. थोडुं.
अयन (अय् ल्युट्) क्ली० नं. १ જવुं, गति. २ सूर्यनुं के चंद्रनुं दक्षिणथी उत्तरमां के उत्तरथी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दक्षिणमां जवुं.

अयनकाल (अयनाधारः कालः) पु० लः. सूर्य अने चंद्रनो अयनकाळ. २ जवानोसमय.

अयनचलन (अयनस्य चलनं) क्ली० नं. अयननुं आगळ के पाछळ बीजा स्थानमां जवुं. अयनवलन. [थकी पेदा थयेल भासवगरे.

अयनज (अयन जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. अयनांश

अयनभाग (अयनज्ञापकः भागः) पु० गः. अयनांश शब्द जुओ.

अयनमास (अयनकृतः मासः) पु० सः. दिनमान वगरे जाणवामाटे अयनांशना अनुसारे कल्पेल मास. [चक्षसंक्रांति.

अयनसंक्रांति (अयन सम् क्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः.

अयनांश (अयनज्ञापकः अंशः) पु० शः अयनांश.

अयनांशज (अयनांश जन् ड) पु० जः. अयनमास शब्द जुओ. [ऋभी, नरहनो करभीओ.

अयव (अभ्यो यवो तत्तुल्यो वा) पु० वः. गुनो

अयव (न यवो यस्मिन्) त्रि० वः-वा-वं. जवविनानुं तिलसाधन. २ जववगरनुं पितृकार्य वगरे.

अयशस् (न यशः) क्ली० शः. १ खराब कीर्ति. २ बे आण३. अपयश.

' स्वभावलोलेत्ययशः प्रमृष्टम् ' रघुवंशम्.

अयशस् (न यशो यस्य) त्रि० शाः-शाः-शः. खराब कीर्तिवाळुं. २ अपजश वाळुं. अयस्क.

अयशस्कर (अयशस् कृ र) त्रि० रः-री-रं. अपजश करनार काम वगेरे. अयशस्य.

अयशस्विन् (न यशस्वी) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. यशस्वी नहि ते.

अयस् (इण् असुन्) क्ली० यः लोढुं, लोखंड.

' अभितप्तमयोऽपिमार्दवं भजते कैव कथा शरीरिणाम् ' रघुवंशम्.

अयस् (,,) पु० याः. १ पक्षि. २ चित्रानुं आड.

अयस्कंस (अयो विकारः कं सं) पु० क्ली० सः-सं. एक जातनुं लोढानुं पानपात्र.

अयस्कर्णी (अय इव काष्ठनौ कर्णौ यस्याः) स्त्री० र्णी. लोढा जेवा कहण कानवाळी स्त्री.

अयस्कांत (अयस्सु कांतः) पु० तः. लोहचुंबक पथ्थर.

' शंभोर्यतध्वमाकृष्टुमयस्कांतेन लोहवत् ' कुमारसंभवम्.

अयस्काम (अयस् कम् अण्) त्रि० मः-मी-मं. लोढाने चाहनार.

अयस्कार (अयो विकारं करोति) पु० रः. लुहार.

अयस्कुंभ (अयोविकारः कुंभः) पु० भः लोढानो धडो. [सण्.

अयस्पात्र (अयोमयं पात्रं) क्ली० त्रं. लोढानु वा-

अयाचित (न याच् क्त) पु० तः. उपवर्ष.

अयाचित (न याचितं) त्रि० तः-ता-तं. १ न मागेलुं. २ जेनी पासे न मगाय ते. [मागनार.

अयाचितृ (न याचितृ) त्रि० ता त्री-तृ. न

' अयाचितारं नहि देवदेव मद्रिसुतां ग्राहयितुं शशाक. '

कुमारसंभवम्.

अयाज्य (न याज्यः) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. जेने यज्ञन करवानी अयोग्यता गणायेल छे एवा पतित वगेरे. [द्वीपविनानुं.

अयातयाम (न यातो यामो यस्य) त्रि० मः-मा-मं.

अयाथातथ्य (न याथातथ्यं) क्ली० थ्यं. मिथ्यापणुं.

अयाथार्थ्य (अयथार्थस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्थ्यं. अयथार्थपणुं.

अयान (न यानं यस्य) क्ली० नं. स्वभाव.

अयान (,,) त्रि० नः-ना-नं. गति वगरनुं.

अयानं (न यानं) क्ली० नं. गतिनो अभाव.

अयानय (,,) पु० यः जुगटुं, ते नामनुं एक स्थान.

अयि (इण् इन्) अव्य० यि. अरे, अहो.

' अयि जीवितनाथ जीवसीत्यभिधायोत्थितयानया पुनः '

कुमारसंभवम्.

अयुक्छद (अयुग्मा छदा यस्य) पु० दः एक जातनुं आड. अयुकपत्र, सप्तपर्ण.

अयुक्त (न युक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ अनुचित, अयोग्य. २ आपत्ति पामेल. ३ युक्त नहि ते. ४ युक्तिवगरनुं.

अयुक्ति (न युक्तिः) स्त्री० क्तिः युक्तिनो अभाव.

अयुक्ति (न युक्तिर्यस्य) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति. १ युक्तिवगरनुं. २ योजनाविनानुं.

अयुग (न युगः) त्रि० गः-गा-गं. १ जोड नहि ते. बे जोड, एकी. २ विषम.

' युगपदयुगसाम्नि स्तुत्यसख्ये मयूरे ' माघः

अयुगपत् (न युगपत्) अव्य० त्. एकदम नहि ते.

अयुगू (अयु गे कू) स्त्री० गूः. जेणे मात्र एक वार जण्युं छे एवी स्त्री. काकवध्या. [जुओ.

अयुग्म (न युग्मः) त्रि० ग्मः-ग्मा-ग्मं. अयुग शब्द

अयुग्मनेत्र (अयुग्मानि नेत्राण्यस्य) पु० त्रः महादेव.

' अर्धेन्द्रियक्षोभमयुग्मनेत्रः ' कुमारसंभवम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अयुग्मवाह (अयुग्मा वाहा अस्य) पु० हः सूर्य. अयुग्मवाहन.

अयुग्मशर (अयुग्माः शराः अस्य) पु० रः कामदेव.

अयुज् (न युज् क्विन्) त्रि० क्-ग्. अयुग शब्द जुओ.

'अयुजि नयुगरेफतोयकारो युजि च नजौ जरगाश्च पुंस्यताम्रा'

अयुत (न युतं) त्रि० तः-ता-तं. १ संयुक्त नहि ते. २ संबद्ध नहि ते.

अयुत (,,) क्ली० तं. दश हजार.

'सूर्यसिद्धांतसंख्यया द्वित्रिसागररसुताहतैः' सूर्यसिद्धांतः

अयुद्ध (न युद्धं) क्ली० द्धं. युद्धनो अभाव.

अयुद्ध (न युद्धं यस्य) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. युद्ध विनानुं.

अये (इण् एच्) अव्य० ये. अरेरे, अहो, हे.

'अये दक्षिणेन पुष्पवाटिकामालाप इव श्रूयते' शाकुंतलम्.

अयोग (न योगः) पु० गः १ योगनो अभाव. २ खराब जोग, अवजोग. ३ विशेष.

अयोग (न योगो यस्य) पु० गः १ वियोगी. २ झूठ. [जातनो वर्णसंकर.

अयोगव (अयोगं वाति वा क) पु० वः એક

अयोगुल (अयसा निर्मितो गुलः) पु० लः लोढानी गोणी. अयोगुड.

अयोग्य (न योग्यं) क्ली० ग्यं. अयोग्य.

अयोग्यता (अयोग्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अयोग्यपणुं. [शब्द जुओ.

अयोग्यत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो

अयोग्र (अयः अग्रे यस्य) क्ली० ग्रं. भुसणुं. सांभेलुं.

अयोघन (अयांसि हन्यतेऽनेन हन अप्) पु०नः धण.

'अयोघनेनाय इवाभितप्तम्' रघुवंशम्

अयोजाल (अयोविकारः जालं) क्ली० लं. लोढानी जाळ. [तु. लोढा सरखा कठण दांतवाळुं.

अयोदत् (अयः इव कठिनः दंतः यस्य) त्रि० त्-र्ती-

अयोध्य (योद्धुमशक्यः) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. जेनी सामुं न लडी शकाय ते.

अयोध्या (न योध्या) स्त्री० ध्या. अयोध्या.

'अलमुपहितशोभां तूर्णमायादयोध्याम्' भट्टिः

अयोनि (न योनिः) स्त्री० निः. योनिसीवायनुं हरकोइ स्थान. [नि. अजन्य, नित्य.

अयोनि (न योनिः उत्पत्तिस्थानं यस्य) त्रि० निः-निः-

'जगद्योनिरयोनिस्त्वम्' कुमारसंभवम्.

अयोनिज (न योनि चन् ड) त्रि० जः-जा-जं. योनियथी नहि पेदा थनार.

अयोमय (अयसो विकारः मयट्) त्रि० यः-यी-यं. लोढानुं बनावेल. [प्रीछुं.

अयोमल (अयसो मलं) क्ली० लं. लोढानो भल.

अयोहृदय (अय इव कठिनं हृदयं यस्य) त्रि० यः-या-यं. लोढाजेवा कठण हैयावाळुं.

अर (ऋ अच्) त्रि० रः-रा-रं. उतावळुं.

अर (,,) पु० रः गाडीना पैडानो आरो.

अर (,,) क्ली० रं. १ उतावळापणुं. उतावळ- २ खुणो.

अरक (अरः स्वार्थे कन्) पु० कः गाडीनाः पैडानोः आरो.

'न नाभिभंगेष्वरकावहंति' पंचतंत्रम्.

अरक (अरः संज्ञायां कन्) पु० कः. १ शेवाळ.

अरक्षित (न रक्षितं) त्रि० तः-ता-तं. नहि. रक्षेलुं.

'अरक्षितं तिष्ठति दैवरक्षितं' पंचतंत्रम्

अरग्वध (आरग्वधः) पु० धः. गरमाळो.

अरघट्ट (अरं घट्यतेऽसौ) पु० ट्टः १ मोटेथी कुवो. २ कुवाभांथी पाणी कहाडवानुं लाकडानुं एक यंत्र.

अरघट्ट (अरघट्टः कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

अरजस् (न रजो यस्य) त्रि० जाः-जाः-जः १ रजोगरनुं. २ रजोगुणविनानुं. ३ रजोदर्शन जेनो थयुं नथी ते. अरजस्व.

अरट्ट (अरमटति) पु० ट्टः. अरहुसो. अरहु.

अरण (न रणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. युद्धगरनुं.

'अरणं मरणं समयात् समयात्' भट्टिः

अरणि (ऋ अनि) पु० णिः. १ सूर्य. २ अग्निमंथनुं झाड.

अरणि (,,) पु० णिः. એક जातनुं लाकडुं. जेना घसवाथी अग्नि पेदा थायछे ते. अरणी.

अरणिक (अरणि कन्) पु० कः. अग्निमंथनुं झाड.

अरणीसुत (अरण्याः सुतः) पु० तः. शुकदेव.

अरण्य (ऋ अन्य) पु० क्ली० ण्यः-ण्यं. वन.

अरण्य (,,) पु०ण्यः. कायफल.

अरण्यकदली (अरण्यस्था कदली) स्त्री० ली. जंगली केळ. [जंगली वेणु. जंगली कपास.

अरण्यकार्पासी (अरण्यस्था कार्पासी) स्त्री० सी.

अरण्यकुसुंभ (अरण्यस्थं कुसुंभः) पु० भः. जंगली कसुंबो. [ली चकलो.

अरण्यचटक (अरण्यस्थः चटकः) पु० कः. जंग-

अरण्यचर (अरण्ये चरति चर् ट) त्रि० रः-री-रं. वनचर. अरण्येचर. [भां पेदा थनार.

अरण्यज (अरण्य जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. अरण्य

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अरण्यजार्द्रक (अरण्यजं आर्द्रकं) क्ली० कं. રાની આદુ.
अरण्यजीर (अरण्यस्थं जीरं) पु० रः. રાની જીરૂં.
अरण्यधान्य (अरण्यजं धान्यं) क्ली० न्यं. જંગલી ચોખા. [શબ્દ જુઓ.
अरण्यभव (अरण्य भू अच्) त्रि० वः-वा-वं. अरण्यज
अरण्यमक्षिका (अरण्यजा मक्षिका) स्त्री० का. ડાંસ. [णीलाડો.
अरण्यमार्ज्जार (अरण्ये मार्ज्जारः) पु० रः. રાની
अरण्यमृद्ग (अरण्यजो मृद्गः) पु० द्गः. જંગલી મગ. [રખવાળ.
अरण्यरक्षक (अरण्यस्य रक्षकः) पु० कः. જંગલનો
अरण्यरुदित (अरण्ये रुदितं) क्ली० तं. જંગલમાં રોવું. નિરર્થક. [કાગડો.
अरण्यवायस (अरण्ये वायसः) पु० सः રાની
अरण्यवास (अरण्ये वासः) पु० सः. વનવાસ.
अरण्यवासिन् (अरण्य वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. વનવાસી.

' हिमगिरेरधित्यकारण्यवासिन्यः '

शाकुंतलम्.

अरण्यवासिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. ૧ એકજાતનો વેલો. ૨ જંગલમાં રહેનારી સ્ત્રી.
अरण्यशालि (अरण्यभवः शालिः) पु० लिः. જંગલી ચોખા. [ડાંગર.
अरण्यशूकर (अरण्यभवः शूकरः) पु० रः. જંગલી
अरण्यश्वन् (अरण्ये श्वेव) पु० श्वा. વરૂ.
अरण्यषष्टी (अरण्याय गंतुं षष्ठी) स्त्री० ष्टी. જેઠ સુદ છઠ.
अरण्याध्यक्ष (अरण्यरक्षणे अध्यक्षः) पु०क्षः. રાનનો રખવાળ. [મોટું જંગલ.
अरण्यानी (महदरण्यं आनुक् ङीप्) स्त्री० नी.

' अस्ति मगधदेशे चंपकवतीनामारण्यानी '

हितोपदेशः

अरण्येतिलक (अरण्ये तिलकः) पु० कः રાની તલ
अरण्यौकस् (अरण्ये ओको यस्य) त्रि० काः-काः-कः અરણ્યમાં રહેનાર મુનિ, વાનપ્રસ્થ વગેરે.

' वैक्लव्यं मम तावदीदृशमपि स्नेहादरण्यौकसः '

शाकुंतलम्.

अरत (न रत) त्रि० तः-ता-त. ૧ વિરત શબ્દ જુઓ. ૨ અનુરક્ત નહિ તે.
अरतत्रप (अरता त्रपा यस्य) पु० पः. ધુતરો.
अरतत्रप (अरता त्रपा यस्य) त्रि० पः-पा-पं. બેશરમ, લાજવગરનું.
अरति (ऋ अति) पु० तिः क्रोध, કોપ.
अरति (न रतिः) स्त्री० तिः ૧ રતિનો અભાવ, વિરતિ. ૨ ઉદ્વેગ. ૩ અવ્યવસ્થિતચિત્તપણું. ૪ રાગનો અભાવ. ૫ અસંતોષ. ૬ ઇષ્ટના વિયોગે મનનું વ્યાકુળ થવું. ૭ કામથી થયેલ નાયકની એક જાતની દશા. [ગરનું
अरति (न रतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. રતિવ
अरत्नि (न रत्निर्यस्य) पु० त्निः ૧ હાથ. ૨ કોણી.
अरद (न रदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. ૧ જેને દાંત ઉગ્યા નથી તેવો બાલક. ૨ દાંત વગરનું.
अरंधन (न रंधनं) क्ली० नं. રાંધવાનો અભાવ.
अरंध्र (न रंध्रं यस्य) त्रि० ध्रः-ध्रा-ध्रं. છેદવગરનું.
अरम (न रम् घञ्) त्रि० मः-मा-मं. અધમ, નીચ.
अरम्य (न रम्यं) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. રમણીક નહિ તે.

' न रम्यं नारम्यं प्रकृतिगुणतो वस्तुकिमपि '

उद्भटः

अरर (ऋ अरन्) पु० रः ૧ તે નામનો એક ઋષિ. ૨ યજ્ઞાંગ. ૩ યુદ્ધ. ૪ રણ. ૫ ચામડું કાપવાની એક જાતની છરી. [કણ. ૩ વંશાંકુરનું ઢાંકણ.
अरर (ऋ अरन्) त्रि० रः-री-रं. ૧ બારણું. ૨ ઢાં-
अररि (ऋ इन्) पु० क्ली० रिः-रि. બારણું.
अररु (ऋ अरु) पु० रुः ૧ શત્રુ, દુશ્મન, ૨ આયુધ.
अररे (अर् रा के) अव्य० रे. નીચને બોલાવવામાં વપરાતું સંબોધન.
अरलु (अर् ला कु) पु० लुः श्येनाकृक्ष. [જુઓ.
अरलुक (अरलुः स्वार्थे कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ
अरव (न रवः) पु० वः ચુપકી.
अरव (न रवो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. ૧ ચુપ, છાનું. ૨ અવાજ વગરનું.
अरविंद (अर् विंद् श) क्ली० दं. ૧ કમલ. ૨ કાળું કમલ. ૩ તાંબું. રાતું કમલ. ૫ સારસપંખી.

' वंदेऽरविंदासनसुंदरि त्वाम् ' उद्भटः

अरविंदनाभ (अरविंदं नाभौ यस्य) पु० भः પદ્મનાભ, વિષ્ણુ. [લની વેલ. ૨ કમલનો સમૂહ.
अरविंदिनी (अरविंद इनि ङीप्) स्त्री० नी. ૧ કમ-
अरस (न रसः) पु० सः ૧ રસનો અભાવ. ૨ આસ્વાદનો અભાવ. ૩ હલકો રસ.
अरस (न रसः यस्य) त्रि० सः-सा-सं. ૧ રસવગરનું. ૨ અસાર. [ણનાર નહિ તે.
अरस (न रसं वेत्ति अच्) त्रि० सः-सा-सं. રસ જા-

' किमम्या नाम स्यादरसपुरुषानादरशतैः ' नैषधीयम्.

अरासिक (न रसिकः) त्रि० कः-का-कं. રસિક નહિ તે.

' अरासिकेषु रसस्य निवेदनम् ' उद्भटः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अरासिकता (न रसिकता) स्त्री० ता. रसिकपणुं नहि ते. अरसिकत्व.
अरहित (न रहितः) त्रि० तः-ता-तं. सहित.
अराग (न रागः) पु० गः अनुरागनो अभाव, रंजननो अभाव.
अराग (न रागः यस्य) त्रि० गः-गा-गं. राग वगरनुं 'तमहमरागमतृष्णं कृष्णद्वैपायनं वंदे.' वर्णसंहारः.
अरागिन् (न रागी) त्रि० गी-गिणी-गि. रागी नहि ते, विरागी. [ज्या विनानो देश वगेरे.
अराजक (न राजा यत्र कप्) त्रि० कः-का-कं. रा-
'अराजके हि लोकेऽस्मिन् सर्वतो विद्रुतो भयात्.'
मनुः.
अराजन्य (न राजन्यः) पु० न्यः. क्षत्रिय नहि ते.
अराजीव (अर आ जीव् अण्) पु० वः. रथकार.
अराजीव (न राजीवं यत्र) त्रि० वः-वा-व. कमल-विनानुं सरोवर वगेरे.
अराति (न रा क्तिच्) पु० तिः. दुश्मन, शत्रु.
अरातीयु (अराति क्यच् उ) त्रि० युः-युः-यु. शत्रु प्रमाणे आचरण करनार.
अराल (अर आ ला क) त्रि० लः-ला-लं. वांकुं.
'तत्रामरालयमरालमरालकेशी' नैषधीयम्
अराल (,,) पु० लः. १ गांडो हाथी. २ लाभ. ३ वांको हाथ.
अराला (अर आ ला क टाप्) स्त्री० ला. वेश्या.
अरि (ऋ इन्) पु० रिः. १ दुश्मन. २ पैडुं. ३ એક जातनो खेर.
अरिता (अरेर्भावः तल्) स्त्री० ता. दुश्मनपणुं.
अरित्व (अरेर्भावः त्व) क्ली० त्वं. दुश्मनपणुं.
अरित्र (ऋ इत्र) क्ली० त्रं. सुकवान कर्ण, हाली.
'लोलैरारित्रैश्चरणैरिवाभितः' माघः.
अरिनंदन (अरि नंद् णिच् ल्युट्) त्रि० न-नी-नं. शत्रुने संताप पमाडनार. [ने दमनार.
अरिदम (अरि दम् खच् तुम्) त्रि० मः-मा-मं. शत्रु-
अरिपुर (अरेः पुरं) क्ली० रं. दुश्मननुं शहेर.
अरिमर्द (अरि मृद् अण्) पु० र्दः એક जातनुं आड.
अरिमर्द (,,) त्रि० र्दः-र्दी-र्दं. शत्रुने मर्दन करनार.
अरिमित्र (अरेः मित्रं) क्ली० त्रं. दुश्मनने दोस्त.
अरिमेद (अरि मिद् अच्) पु० दः એક जातनो खेर. [कीडो.
अरिमेदक (अरि मेद कन्) पु० कः એક जातनो
अरिष (न ऋ किषन्) पु० षः એક जातनो रोग.
अरिष (न रि ष् क) क्ली० षं. अखंडितधारे वरसादनुं वरसवुं.
अरिष्ट (न रिष् क्त) पु० ष्टः १ अरीठानुं आड. २ लींबडो. ३ लसण. ४ कागडो. ५ लंका पासेनो એક पर्वत. ६ ते नामनो એક राक्षस. ७ એક जातनुं पंखी. ८ मध.
अरिष्ट (,,) क्ली० ष्टं १ अशुभ. २ खराब भाग्य. ३ छाश. ४ सुवावडीने रहेवानुं स्थळ, सूतिकागृह. ५ अनिष्टसूचक उत्पात वगेरे. ६ खराब स्थान उपर रहेल रवि वगेरे ग्रह. ७ मरणचिन्ह. ८ मद्य. ९ शुभ. १० साठ दैव. ११ अहिंसा. [लींबडानुं आड.
अरिष्टक (अरिष्ट कन्) पु० कः अरीठानुं आड.
अरिष्टतात (अरिष्ट तां तिन्) स्त्री० तिः. १ शुभ कहेवुं. २ अत्यंत कुशळपणुं. ३ सौभाग्य सूचित.
'तदत्र भवता निष्पन्नाशिषां कामरिष्टतातिमाशास्महे'
महावीरचरितम्.
अरिष्टनेमि (अरिष्टस्य नेमिः) पु० मिः. १ कश्यपनो पुत्र. २ ते नामनो तीर्थंकर. [पत्नी.
अरिष्टा (अरिष्ट टाप्) स्त्री० ष्टा. १ कडु. २ कश्यपनी
अरिह (अरि हन् ड) त्रि० हः-हा-हं. शत्रुने हणनार.
'हरिहयोऽरिहयोगविचक्षणः' रघुवंशम्.
अरिहण (अरि हन् अच्) पु० णः ते नामनो એક राजा.
अरुग्ण (न रुग्णः) त्रि० ग्णः-ग्णा-ग्णं. तंदुरस्त.
अरुचि (न रुचिः) स्त्री० चिः १ संतोषनो अभाव. २ इच्छिनो अभाव. [वगरनुं.
अरुचि (न रुचिर्यस्य) त्रि० चिः-चिः-चि. इच्छि
अरुज् (न रुग्यस्य) त्रि० क्-ग्. तंदुरस्त. अरोगी.
'कोरुक् कोरुक् कोरुक् घृतभुङ् मितभुग्शाकभुक्सोऽढक्'
उद्भटः
अरुज (न रुज् क) पु० जः गरमाळो.
अरुज (न रुजः यस्मात्) त्रि० जः-जा-जं. जेथकी रोग नथाय એવું साधन.
'विषेभ्यः खलु सर्वेभ्यः कर्णिकामरुजां स्थिरां'
सुश्रुतः
अरुज (न रुज् यस्य) त्रि० जः-जा-जं. रोगवरगनुं तंदुरस्त.
अरुण (ऋ उनन्) पु० णः. १ सूर्य. २ सूर्यनो सारथि ३ गोळ. ४ संध्यानो रंग. ५ निःशब्द. ६ ते नामनो એક दानव. ७ એક जातनो डोढ. ८ पुन्नाग-नुं आड. ९ अव्यक्तरंग. १० काळाभिश्रित रातो वर्ण. ११ ते नामनो એક देश. १२ आकडानुं आड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अरुण (,,) क्ली० णं. १ केसर. २ सिंदूर.
अरुण (,,) त्रि० णः-णा-णं. કાળું મિશ્રિત રાતું. [રાતું કમલ.
अरुणकमल (अरुणं च तत्कमलं च) क्ली० लं.
अरुणप्रिया (अरुणस्य प्रिया) स्त्री० या. १ सूर्यपत्नी, संज्ञा. २ छाया.
अरुणलोचन (अरुणे लोचने यस्य) पु० नः કપુત૨.
अरुणलोचन (,,) त्रि०नः-ना-नं. રાતી આંખવાળું. [સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ.
अरुणसारथि (अरुणः सारथिरस्य) पु० थिः. १
अरुणात्मज (अरुणस्य आत्मजः.) पु० जः જટાયુ પંખી. २ यम. ३ सावर्णिमनु. ४ शनैश्चर. ५ सुग्रीव. ६ કર્ણ. [જમના.
अरुणात्मजा (अरुणस्य आत्मजा) स्त्री० जा.
अरुणानुज (अरुणस्य अनुजः) पु० जः. ગરુડ. अरुणावरज.
अरुणा (ऋ उनन् टाप्) स्त्री० णा. अतिवखनी કણી. २ नशोतर. ३ भळ. ४ ઇંદ્રિવારણી. ५ ચણોઠી.
अरुणित (अरुण णिच् क्त इतच् वा) त्रि० तः-ता-तं. રાતું કરેલ. રાતું થયેલ.
'स्तनांगरागारुणिताच्च कंदुकात्'
कुमारसंभवम्.
अरुणिमन् (अरुण इमनिच्) पु० मा. રાતાપણું. अरुणता, अरुणत्व. [રાતું કરેલ.
अरुणीकृत (अरुण च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं.
अरुणोदय (अरुणस्य उदयः) पु० यः સૂર્યનો ઉદય.
अरुणोपल (अरुण उपलः) पु० लः લાલ ચુની.
अरुदित (न रुदितं) त्रि० तः-ता-तं. न રડેલ, न રડેલ.
अरुद्ध (न रुद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. न રોધેલ.
अरुंतुद (अरुष् खष् तुद् सुम्) त्रि० दः-दा-दं. મર્મપીડક. દુઃખદાયક.
'अरुंतुदमिवालानमनिर्वाणस्य दंतिनः' रघुवंशम्.
अरुंधती (न रुंधती) स्त्री० ती. १ નરોકની સ્ત્રી. २ વસિષ્ટની પત્ની. [વસિષ્ટમુનિ.
अरुंधतीजानि (अरुंधती जाया यस्य) पु० निः
अरुंधतीनाथ (अरुंधत्या नाथः) पु० थः વસિષ્ટમુનિ.
अरुष् (न रुट् यस्य) त्रि० ट्. ड्. ક્રોધવગરનું.
अरुष्क (अरुष् कै) पु० ष्कः ભીલામું.
अरुष्कर (अरुष् कृ ट) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अरुष्कर (,,) त्रि० रः-री-रं. વ્રણકારક.
अरुस् (ऋ उसि) पु० रुः १ રાતોખેર. २ સૂર્ય.
अरुस् (,,) पु० क्ली० रुः-रुः- व्रण, क्षत.
अरुस् (,,) क्ली० रुः भर्म.
अरुहा (न रुह् क टाप्) स्त्री० हा. ભોંયઆંબલી.
अरूप (नास्ति रूपं यस्य) त्रि० पः-पा-पं. १ રૂપવિનાનું. २ ખરાબ રૂપવાળું.
'श्यामरूपामरातीं भक्षयिष्यामि मानुषीम्.' रामायणम्.
अरूप (कुत्सितं रूपम्) क्ली० पं. ખરાબરૂપ.
अरूप (न रूपं) क्ली० पं. રૂપનો અભાવ.
अरूपहार्य्य (रूपेण न हार्य्यः) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. સૌંદર્ય વગેરેથી ન વશ થાય તેવું.
'अरूपहार्य्यं मदनस्य निग्रहात्.' कुमारसंभवम्.
अरूष (ऋ ऊषन्) पु० षः १ સૂર્ય. २ એક જાતનો સર્પ.
अरे (ऋ ए) अव्य० रे. અરે.
अरेरे (अरे अरे) अव्य० रे. અરેરે.
अरोक (न रोकः यस्य) त्रि० कः-का-कं. १ છેદવગરનું. २ दीप्तिवगरनुं. [तंदुरस्त.
अरोग (न रोगः यस्य) त्रि० गः-गा-गं. રોગવિનાનું,
'एतद्विधानमानिष्टेरोगः पृथिवीपतिः' मनुः
अरोगता (अरोगस्य भावः तल्) स्त्री० ता. तंदुरસ્તી, નીરોગીપણું. [ખ્દ જુઓ. आरोग्य.
अरोगत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-
अरोगिन् (न रोगी) त्रि० गी-गिणी-गि. રોગી નહિ-તે. [હિ તે.
अरोचक (न रोचकः) त्रि० कः-का-कं. રોચક ન-
अरोदन (न रोदनं) क्ली० नं. રોવાનો અભાવ.
अरोधन (न रोधनं) क्ली० नं. १ રોધનનો અભાવ. २ આવરણનો અભાવ. [કાય નહિ તેવું.
अरोध्य (न रोध्यः) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. રોધી શ-
अरोपण (न रोपणं) क्ली० णं. રોપણનો અભાવ.
अरोष (न रोषः) पु० षः. ક્રોધનો અભાવ.
अरोष (न रोषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. ક્રોપ વગરનું.
अरौद्र (न रौद्रः) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. ભયંકર નહિ તે.
अर्क् (चुरा० उभय० सेट् अर्कयति-ते) १ વખાણવું. २ તપવું.
अर्क (अर्च् घञ्) पु० कः. १ सूर्य. २ ४ंद्र. ३ तांबु. ४ આકડાનું ઝાડ. ५ પંડિત. ६ विष्णु. ७ स्फटिक. ८ જેઠ બંધુ. ९ અરગ. १० रविवार. ११ બારની સંખ્યા. १२ उत्तर फाल्गुनी नक्षत्र.
अर्ककांता (अर्कस्य सूर्यस्य कांता) स्त्री० ता. १ सूर्यની પત્ની, સંજ્ઞા. २ છાયા.
अर्कचंदन (अर्कप्रियः चंदनः) पु० नः. રાતું ચંદન.
अर्कज (अर्क जन् ड) पु० जः. १ यम. २ सुग्रीव. ३ કર્ણ. ४ शनैश्चर. अर्कतनय.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अर्कज (,,) पु० द्वि० जौ. अश्विनी कुमार.
अर्कजा (,, टाप्) स्त्री० जा. १ यमुना. २ तपती. अर्कतनया.
अर्कदुग्ध (अर्कस्य दुग्धं) क्ली० ग्धं. आकडानुं दूध.
अर्कनामन् (अर्क नम् णिच् कनि) पु० मा. राता आकडानुं आड. [कडानुं आड.
अर्कपत्र (अर्क इव तीक्ष्णं पत्रं यस्य) पु० त्रः. आ-
अर्कपत्र (अर्कस्य पत्रं) क्ली० त्रं. आकडानुं पांदडुं.
अर्कपादप (अर्क इव पादपः) पु० पः. लींबडानुं आड. [आड. अर्कपुष्पिका.
अर्कपुष्पी (अर्कपुष्प ङीप्) स्त्री० ष्पी. એક જાતનું
अर्कबंधु (अर्कस्य बंधुरिव) पु० धुः. १ गैातम ऋषि. २ पद्म.
अर्कभ (अर्काकांतं भं) क्ली० भं. हस्त नक्षत्र.
अर्कमूल (अर्कस्य मूलं) क्ली० लं. आकडानुं मूळ.
अर्कमूला (अर्क इव मूलं यस्याः) स्त्री० ला. એક જાતનો વેલો. [आड. बंधुकवृक्ष.
अर्कवल्लभ (अर्कस्य वल्लभः) पु० भः. बपोरीयानुं
अर्कवेध (अर्क व्यध् अच्) पु० धः. तालीसपत्र.
अर्कसूनु (अर्कस्य सूनुः) पु० नुः. १ यम. २ शनैश्चर. ३ कर्ण. ४ सुग्रीव. ५ श्राद्धदेव.
अर्कसूनु (,,) पु० द्वि० नू. अश्विनीकुमार.
अर्कसोदर (अर्कस्य सोदरः) पु० रः. ऐरावत.
अर्काश्मन् (अर्कस्य अनुगतः अश्मा) पु० श्मा. १ सूर्यकांतमणि. २ आगीयो क्षार. [चुनी.
अर्काश्मन् (अर्क इव रक्तः अश्मा) पु० श्मा. लाल
अर्केंदुसंगम (अर्केंदू संगच्छेते यत्र) पु० मः. अमावास्या. [चुनी. सूर्यकांतमणि.
अर्कोपल (अर्कस्य अनुगतः उपलः) पु० लः. लाल
अर्गल (अर्ग् कलच्) क्ली० लं. आगळीयो, भोगळ. अर्गला; अर्गली, अर्गलिका. [प्रतिबंध.
अर्गल (,,) क्ली० लं. १ मोन्जे. २ धारणुं ३
अर्ग्वध (आरग्वध) पु० धः. गरमाळो.
अर्घ् (भ्वा० पर० सेट् अर्घति) किम्मत करवी.
अर्घ (अर्घ् घञ्) पु० र्घः. किंमत, मूल्य.
अर्घ (अर्ह् घञ्) पु० र्घः. पूजोपचार.
अर्घदान (अर्घस्य दानं) क्ली० नं. अर्घप्रदान.
अर्घीश (अर्घिन् ईश) पु० शः. महादेव.
अर्घ्य (अर्ह् ण्यत् अर्घ यत् वा) त्रि० र्घ्यः-र्घ्या-र्घ्यं. पूजवालायक, पूज्य. [वालायक, जल वगेरे.
अर्घ्य (अर्घाय देयं यत्) क्ली० र्घ्यं. अर्घमां आप-
अर्घ्य (अर्घ यत्) क्ली० र्घ्यं. जरत्कारमुनिना तपोवनमां पेदाथनार मंथ.
अर्च् (भ्वा० उभय० सेट् अर्चति-ते) पूजवुं.
अर्च् (चुरा० उभय अर्चयति-ते) पूजवुं.
अर्चक (अर्च् ण्वुल्) त्रि० कः-चिका-कं. पूजनार.
अर्चन (अर्च् ल्युट्) क्ली० नं. पूजवुं पूजा.
अर्चना (अर्च् उच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द जुओ.
अर्चनीय (अर्च अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. पूजवा लायक.

'प्रानर्चुमर्च्यं जगदर्चनीयम्.' भट्टिः

अर्चा (अर्च् अङ्) स्त्री० र्चा. १ प्रतिमा, मूर्ति, २ पूजा.
अर्चित (अर्च् क्त) त्रि० तः-ता-तं. पूजेल.

'स्वर्गौकसामर्चितमर्चयित्वा.' कुमारसंभवम्.

अर्चित (,,) पु० तः विष्णु.
अर्चिष्मत् (अर्चिस् मतुप्) पु० ष्मान्. १ सूर्य. २ अग्नि. ३ ते नामनो એક ઉપદેव. ४ आकडानुं आड. ५ चित्रानुं आड.
अर्चिष्मत् (,,) त्रि० ष्मान्-ष्मती-ष्मत्. दीप्तिवाळुं. चळकतुं. [नुं शेहेर.
अर्चिष्मती (अर्चिस् मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. अग्नि-
अर्चिस् (अर्च् इसि) क्ली० र्चिः १ अग्नि वगेरेनी शिखा. २ दीप्ति, चळकाट.

'प्रशमादर्चिषामेतदनुद्गीर्णसुरायुधं.'

अर्च्य (अर्च् यत् ण्यत् वा) त्रि० र्च्यः-र्च्या-र्च्यं. अर्चनीय शब्द जुओ.
अर्ज् (भ्वा० पर० सेट् अर्जति) भेळववुं.
अर्ज् (चुरा० पर० सेट् अर्जयति) उपलो धातु जुओ.
अर्ज् (चुरा० उभय० सेट् अर्जयति-ते) संस्कारवाळुं करवुं.
अर्जक (अर्ज् ण्वुल्) त्रि० कः-र्जिका-कं भेळववनार.
अर्जक (,,) पु० कः એક જાતનું आड.
अर्जन (अर्ज् ल्युट्) क्ली० नं. भेळववुं.
अर्जित (अर्ज् क्त) त्रि० तः-ता-तं भेळवेल.
अर्जुन (अर्ज् उनन्) पु० नः १ पांच पांडवमांहेलो ते नामनो એક પાંડવ. २ अर्जुन, साद्डनुं आड. ३ हजार हाथवाळो ते नामनो એક રાજા. ४ धंद्र. ५ धोळोवर्ण. ६ मोर. ७ એક માનો એક દીકરો. ८ करेणुनुं आड. [२ आंजणी.
अर्जुन (,,) क्ली० नं. १ धास, तृण.
अर्जुन (,,) त्रि० नः-ना-नं. धोळुं.
अर्जुनध्वज (अर्जुनस्य ध्वजः केतुभूतः) पु० जः हनुमान. [की. એક જાતનો વેલો.
अर्जुनपाकी (अर्जुनः फलादिपाको यस्याः ङीप्) स्त्री०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अर्जुनी (अर्ज् उनन् ङीप्) स्त्री० नी. १ उपा. २ गाय, ३ બાહુડા નદી. ४ કુટણી, દલાલ સ્ત્રી.
अर्जुनोपम (अर्जुनवृक्षः उपमा यस्य) पु० मः એક જાતનું ઝાડ.
अर्ण (ऋ न) पु० र्णः અક્ષર વગેરે વર્ણ.
अर्णव (अर्णस्व) पु० वः સમુદ્ર, દરિયો.
नृणामेकोगम्यस्त्वमसि पयसामर्णव इव ' पुष्पदंताचार्य्यः
अर्णवज (अर्णवाज्जायते स्म जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. સમુદ્રથી પેદા થનાર.
अर्णवज (,,) पु० जः સમુદ્રફેન. સંદરફળ.
अर्णवमंदिर (अर्णवो मंदिरमिव यस्य) पु० रः વરુણ. [२ કપુર. ३ એક જાતનું ઝાડ.
अर्णवोद्भव (अर्णव उद् भू अप्) पु० वः १ ચંદ્ર.
अर्णवोद्भव (अर्णव उद् भू अप्) क्ली० वं. અમૃત.
अर्णवोद्भवा (,, टाप्) स्त्री० वा. લક્ષ્મી.
अर्णस् (ऋ असुन् नु ट्) क्ली० र्णः પાણી.
अर्णस (अर्णस् अच्) पु० सः સમુદ્ર.
अर्णस (अर्णस् अच्) त्रि० सः-सा-सं. જલવાલું.
अर्णस्वत् (अर्णस् मतुप्) पु० स्वान्. સમુદ્ર.
अर्णोद (अर्णस् दा क) पु०दः १ મેઘ. २ નાગરમોથ.
अर्णोद (,,) त्रि० दः-दा-दं. પાણી આપનાર.
अर्णोभव (अर्णस् भू अच्) पु० वः શંખ.
अर्तगल (आर्त गल् अच्) पु० लः. આર્તગલ શબ્દ જુઓ.
अर्तन (ऋत् ल्युट्) क्ली० नं. નિંદા.
अर्ति (अर्द् क्तिन्) स्त्री० र्त्तिः १ પીડા. २ ધનુષ્કોટી.
' नात्रं वांच्छति नो निद्रामुपेत्यार्त्तिनिपीडितः ' शुश्रुतः.
अर्त्तिका (ऋत् ण्वुल्) स्त्री० का. નાટકની ભાષામાં મોટી બેન.
अर्थ् (चुरा० आत्म० सेट् अर्थयते) માગવું, જાચવું.
अर्थ (अर्थ् अच्) पु० र्थः. १ અર્થ. २ મતલબ. ३ ધન. ४ પ્રયોજન. ५ નિમિત્ત. ६ શબ્દથી બોધ્ય પદાર્થ, વિષય. ७ જાણવાલાયક વસ્તુ. ८ શબ્દ વગેરે વિષય. ९ વસ્તુના સ્વભાવમાં યથાર્થપણું. १० માગણી, માગવું. ११ અભિલાષ. १२ ફલ, પરિણામ.
अर्थकर (अर्थ कृ ट) त्रि० रः-री-रं. १ ધન કરનાર. २ ધનાળું કરનાર. ३ અર્થ કરનાર. અર્થકારક, અર્થકૃત.
अर्थकाम (अर्थस्य कामः) पु० मः ધનની ઇચ્છા.
अर्थगत (अर्थ गतः) त्रि० तः-ता-तं. १ અર્થનિષ્ટ. २ અર્થાશ્રિત. ३ અર્થને પામેલ. ४ ગતાર્થ.
अर्थगौरव (अर्थस्य गौरवं) क्ली० वं. નાના શબ્દનાપણ અર્થનું મોટાપણું.
' उपमा कालीदासस्य भारवेरर्थगौरवम् ' उद्भटः
अर्थघ्न (अर्थ् हन् ट) त्रि० घ्नः-घ्नी-घ्नं. અર્થનો નાશ કરનાર.
अर्थजात (अर्थानां जातं.) क्ली० तं. અર્થનો સમૂહ.
अर्थज्ञ (अर्थ ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ અર્થ જાણનાર. २ પ્રયોજન જાણનાર. [२ અર્થથી.
अर्थतस् (अर्थ तसिल्) अव्य० तः. १ અર્થપ્રમાણે.
अर्थद (अर्थ ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. ધન આપનાર. અર્થદાયક, અર્થદાયિન્.
अर्थद (,,) पु० दः. કુબેર.
अर्थदूषण (अर्थानां दूषणं) क्ली० णं. વ્યસન વગેરેમાં અસન્માર્ગે પૈસા ઉડાડવાનું દૂષણ.
अर्थना (अर्थ युच्) स्त्री० ना. માગવું, ભયદું, માગણી. [કુબેર.
अर्थपति (अर्थानां पतिः) पु० तिः. १ રાજા. २
अर्थप्रकृति (अर्थानां प्रकृतिः) स्त्री० तिः. પ્રયોજનનો હેતુ.
अर्थप्रयोग (अर्थानां प्रयोगः) पु०गः. વ્યાજ વટંતર વગેરેમાં ધનને કામે લગાડવું તે. [પ્રાપ્તિ.
अर्थप्राप्ति (अर्थानां प्राप्तिः) स्त्री० तिः. ધનની
अर्थमात्रा (अर्थस्य मात्रा) स्त्री० त्रा. બહુધન.
अर्थवत् (अर्थ मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ અર્થવાળું. २ સાર્થક. ३ સફલ.४ ધનવાળું.
अर्थवत् (,,) पु० वान्. પુરૂષ.
अर्थावाद (अर्थस्य स्तुत्यर्थस्य निंदार्थस्य वा वादः) पु० दः. १ તારીફ કરવા લાયક ગુણનું કહેવું. २ નિંદવા લાયક દોષનું કહેવું. ३ પ્રશંસનીય ગુણવાચક શબ્દ. ४ નિંદનીય દોષવાચક શબ્દ.
अर्थविज्ञान (अर्थस्य विज्ञानम्) क्ली० नं. બુદ્ધિના આઠ ગુણના પેટાનો એક ગુણ.
अर्थविद् (अर्थ वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. અર્થ જાણનાર.
' विवक्षतामर्थविदस्तत्क्षणं प्रतिसंहृताम् ' माघः.
अर्थवृद्धि (अर्थानां वृद्धिः) स्त्री० द्धिः. ધનનો વધારો.
अर्थव्यय (अर्थानां व्ययः) पु० यः. ધનનો ખરચ.
अर्थव्ययज्ञ (अर्थव्यय ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. ધનનો ખરચ ક્રમ કરવો તે જાણનાર.
अर्थशास्त्र (अर्थस्य मापकं शास्त्रं) क्ली० स्त्रं. १ નીતિશાસ્ત્ર. २ અભિચાર કર્મ વગેરે પ્રતિપાદન કરનાર એક શાસ્ત્ર. [ધરો.
अर्थसंग्रह (अर्थानां संग्रहः) पु० हः. १ ધનનો સં-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अर्थसंचय (अर्थानां संचयः) पु० यः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
'कुदेशमासाद्य कृतोर्थसंचयः' हितोपदेशः.

अर्थसमाहार (अर्थानां समाहारः) पु० रः. १ ધનનો સંધરો. २ ધનનો સમૂહ.

अर्थसंबंध (अर्थस्य संबंधः) पु० धः. १ ધનનો સંબંધ. २ અર્થનો સંબંધ. [सिद्धि.

अर्थसिद्धि (अर्थस्य सिद्धिः) स्त्री० द्धिः. અર્થની

अर्थहर (अर्थानां हरति तृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. ધન હરનાર.

अर्थहीन (अर्थेन हीनः) त्रि० नः-ना-नं. ૧ ગરીબ, ધન વગરનું. २ અર્થવિનાનું. [दानी.

अर्थागम (अर्थस्य आगमः) पु० मः. ધનની આમદ
'अर्थागमो नित्यमरोगिता च' हितोपदेशः

अर्थाधिकार (अर्थरक्षणे अधिकारः) पु० रः ધનનો બંદોબસ્ત ભાળવવાનો અધિકાર.

अर्थांतर (अन्यः अर्थः) क्ली० रं. ૧ બીજો અર્થ. २ બીજું કારણ.
'अर्थोयमर्थांतरलभ्यएव' कुमारसंभवम्

अर्थांतरन्यास (अर्थांतरं न्यास्यते) पु० सः. તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

अर्थापत्ति (अर्थस्य आपत्तिः) स्त्री० त्तिः મીમાંસાશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પ્રમિતિ.

अर्थार्थिन् (अर्थस्य अर्थी) त्रि० र्थी-र्थिनी-र्थि. ૧ ધન માગનાર. २ હેતુ માગનાર. ३ મતલબી.
'अर्थार्थीजीवलोकोऽयम्'

अर्थिक (अर्थिन् कन्) पु० कः. રાજા વગેરેના વખાણભાવ વગેરે ગાઇ સવારમાં તેઓને ઉઠાડનાર બંદીજન.

अर्थित (अर्थ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. માગેલ.

अर्थिता (अर्थिनो भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ માગનારપણું. २ અર्थिપણું. [જુઓ.

अर्थित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

अर्थिन् (अर्थ इनि) त्रि० र्थी-र्थिनी-र्थि. ૧ માગણુ, બચકું. २ માગનાર. ३ સેવક. ४ અર્થવાળું. ५ ધનવાળું. [સોંપી દીધેલ.

अर्थिसात् (अर्थिन् साति) अव्य० त. માગણુને
'विभज्य मेरुर्नयदर्थिसात्कृतः' नैषधीयम्.

अर्थोष्मन् (अर्थानां उष्मा) पु० ष्मा. ધનની હુંફ.

अर्थ्य (अर्थ यत्) पु० र्थ्यः. ૧ પંડિત. २ વસ્તુસ્વભાવ.

अर्थ्य (,,) त्रि० र्थ्यः-र्थ्या-र्थ्यं. ૧ માગવાલાયક. २ અર્થસાધન. ३ વ્યાજબી, ન્યાય્ય. ४ સાર્થક. ५ સપ્રયોજન. [માગવું.

अर्द् (भ्वा० प० सेट् अर्दति) ૧ પીડવું. २ જવું. ३

अर्द् (भ्वा० उभय० सेट् अर्दति-ते.) પીડવું.

अर्द् (चुरा० उभय० सेट् अर्दयति-ते) મારીનાખવું. હારમારવું.

अर्दन (अर्द् ल्युट्) क्ली०नं. ૧ જવું, ગતિ. २ મારીનાખવું, વધ. ३ પીડવું, પીડા. ४ જાચવું, માગવું.

अर्दना (अर्द् युच् टाप्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ-જુઓ. [३ રોગ.

अर्दनि (अर्द् अनि) पु० निः. ૧ અગ્નિ. २ યાંચા.

अर्दित (अर्द् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ હારમારેલ. २ માગેલ, જાચેલ. ३ ગયેલ. ४ પીડેલ.

अर्दित (,,) क्ली० तं. એકજાતનો રોગ, અડદીયો વા.

अर्द्ध (ऋध् घञ्) पु० र्द्धः. ૧ વૃદ્ધિ. २ ભાગ, ખંડ. ३ સમાનાંશ, સરખોભાગ.

अर्द्धित (ऋध् णिच् अच्) त्रि० र्द्धः-र्द्धा-र्द्धं. ૧ ભાગ કરેલ, ખંડિત. २ અડધું.

अर्द्धकृत (अर्द्ध कृतं) त्रि० तः-ता-तं. અડધું કરેલ.

अर्द्धखार (अर्द्ध खार्याः अच्) क्ली० रं. નીચલો શબ્દ જુઓ. [અડધી પાલી.

अर्द्धखारी (अर्द्ध खार्याः) स्त्री० री. અડધી ભાંગડી.

अर्द्धगंगा (अर्द्ध गंगायाः) स्त्री० गा. કાવેરી નદી.

अर्द्धगुच्छ (अर्द्धः चंद्रसमः गुच्छः) पु० च्छः. ચોવીશ સેરનો હાર.

अर्द्धगुंजा (अर्द्ध गुंजायाः) स्त्री० जा. અડધી ચણોઠી.

अर्द्धचंद्र (अर्द्ध चंद्रस्य) पु० द्रः. અડધો ચંદ્ર. २. ચંદ્રનો ભાગ. ३ અડધાચંદ્રના આકારનું નખક્ષત. ४ એકજાતનું બાણ. ५ ગલહસ્ત.

अर्द्धचंद्रक (अर्द्धचंद्र इव कायति कै क) पु० कः. મોરના પીછાઉપરનો ચંદ્રજેવો આકાર.

अर्द्धचंद्रा (अर्द्ध चंद्रस्य टाप्) स्त्री० द्रा. કાળું નશોતર. [पु० तिः. ગલહસ્ત.

अर्द्धचंद्राकृति (अर्द्धचंद्रस्य आकृतिरिव आकृतिर्यस्य)

अर्द्धचोलक (अर्द्ध चोलस्य कन्) क्ली० कं. કાંચળી.

अर्द्धजाह्नवी (अर्द्ध जाह्नव्याः) स्त्री० वी. કાવેરી.

अर्द्धतिक्त (अर्द्धः असंपूर्णः तिक्तः) पु० क्तः એક જાતનો લીંબડો.

अर्द्धदिन (अर्द्ध दिनस्य) क्ली० नं. અડધો દિવસ.

अर्द्धधार (अर्द्धे धाराऽस्य) क्ली० रं. એક જાતનું શસ્ત્ર. [મહાદેવ.

अर्धनारीश्वर (अर्द्धांगे या नारी तस्या ईश्वरः) पु० रः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अर्द्धनाव (अर्द्धं नावः अच्) क्ली० वं. अडधुं वहाण.
अर्द्धनिशा (अर्द्धं निशायाः) स्त्री० शा. अडधी रात.
अर्द्धपण (अर्द्धं पणस्य) क्ली० णं. अडधो पण, બેકોડી.
अर्द्धपंथ (अर्द्धं पथः अच्) क्ली० थं. अडधो रस्तो.
अर्द्धपारावत (अर्द्धेन अंगेन पारावतः) पु० तः. એક જાતનું પંખી, તેતર.
अर्द्धपुलायित (अर्द्धं पुलायितस्य) क्ली० तं. એક-જાતની અશ્વગતિ.
अर्द्धप्रहर (अर्द्धं प्रहरस्य) पु० रः. अडधो पहोर.
अर्द्धभाग (अर्द्धः भागः) पु० गः अडधो भाग.
' तदर्द्धभागेन लभस्व कांक्षितम् ' कुमारसंभवम्.
अर्द्धभाज् (अर्द्धं भजते भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. अडधो भाग लेनार. [सरनो हार.
अर्द्धमाणवक (अर्द्धं माणवकस्य) पु० कः. બાર
अर्द्धमास (अर्द्धं मासस्य) पु० सः. अडधो मास.
अर्द्धयाम (अर्द्धं यामस्य) पु० मः. अडधो पहोर.
अर्द्धरात्र (अर्द्धं रात्रेः अच्) पु० त्रः. अडधी रात.
अर्द्धर्च (अर्द्धं ऋचः अच्) पु० क्ली० र्चः-र्चं. अडधी ऋचा.
अर्द्धवीक्षण (अर्द्धं वीक्षणं) क्ली० णं. કટાક્ષ દર્શન.
अर्द्धवैशस (अर्द्धस्य वैशसं वधः) क्ली० सं. अडधानो वध.
' विधिना कृतमर्द्धवैशसं ' कुमारसंभवम्.
अर्द्धशत (अर्द्धं शतस्य) क्ली० तं. पचास.
अर्द्धशन (अर्द्धं अशनं) क्ली० नं. अडधुं भावुं. अर्द्धाशन. [माछलुं
अर्द्धशफर (अर्द्धः शफरः) पु० रः એક જાતનું
अर्द्धश्लोक (अर्द्धः श्लोकः) पु० कः. अडधो श्लोक.
अर्द्धसम (अर्द्धेन समः) त्रि मः-मा-मं. अडधा-બરોબર. [નો હાર.
अर्द्धहार (अर्द्धः संपन्नः हारः) पु० रः. ચોસટ સર-
अर्द्धांश (अर्द्धः अंशस्य) पु० शः. अडधो भाग.
अर्द्धार्द्ध (अर्द्ध अर्द्धस्य) पु० र्द्धः. अडधानो अडधो भाग. पाभाग.
नरोरर्द्धार्द्धभागाभ्यां नामयोजयतामुमे.' रघुवंशम्.
अर्द्धासन (अर्द्धं आसनस्य) क्ली० नं. १ अडधु आसन. २ स्नेहदान, ३ अकुत्सित.
' अर्द्धासनं गोत्रभिदोऽध्यवात्सीत् ' भट्टिः
अर्द्धिक (अर्द्धमर्हति ठिठन्) त्रि० कः-का-कं. अड-धाने लायक. अडध भाग लेवा लायक.
अर्द्धिन् (अर्द्ध इनि) त्रि० र्द्धी-र्द्धिनी-र्द्धि. अडधो-भाग लेवा लायक.
अर्द्धेंदु (अर्द्धमिंदोः) पु० दुः. अर्द्धचंद्र. शब्द ज्युओ.
अर्द्धोक्त (अर्द्धं उक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. अडधुं-બોલેલ.
अर्द्धोक्ति (,,) क्ली० क्तिः. अडधुं બોલવું તે.
अर्द्धोदित (अर्द्धं उदितं) त्रि० तः-ता-तं. १ अडधो ઉગેલ ચંદ્ર વગેરે. २ अडधु બોલેલ.
अर्द्धेंदुमौलि (अर्द्धेंदुः मौलावस्य) पु० लिः. महा-देव. [नी कांयळी. चंडातक.
अर्द्धोरुक (अर्द्धं ऊरु काश् ड) क्ली० कं. એક જાત-
अर्पण (ऋ णिच् युक् ल्युट्) क्ली० णं. અર્પણ. अर्पणा.
' पादार्पणानुग्रहपूतपृष्ठं ' रघुवंशम्.
अर्पित (ऋ णिच् युक् क्त) त्रि०तः-ता-तं. १ અર્પેલ. २ આપેલ. ३ નાખેલ.
' हरिचक्रेण तेनास्य कंठे निष्कमिवार्पितम् ' कुमारसंभवम्
अर्पिस (ऋ णिच् युक् इसन्) पु० सः हृदय, હૈયું.
अर्प्य (ऋ णिच् युक् यत्) त्रि० र्प्यः-र्प्या-र्प्यं. अ-र्पण કરવા લાયક. अर्पणीय, अर्पितव्य.
अर्ब् (भ्वा० पर० सेट् अर्बति) ધારમારવું, મારીના-ખવું. [तनो रोग. २ दशकोटीनी संख्या.
अर्बुद (अर्व् विच् उद् इण् ड) क्ली० दं. १ એક જા-
अर्बुद (अर्व उदच्) पु० दः १ आबुनो पहाड. २ ते नामनो એક असुर.
अर्भ (ऋ भ) पु० भः બાલક.
अर्भक (अर्भः स्वार्थे कन्) पु० कः બાલક.
अर्भक (,,) त्रि० कः-र्भिका-कं. १ મૂર્ખ. २ દુબળું. ३ થોડું. ४ બરોબર, સરખું. ५ નાનું.
अर्म (ऋ मन्) पु० क्ली० र्मः-र्मं. એક જાતનો નેત્ર રોગ.
अर्मण (ऋ मन्) पु० णः द्रोण, પનિભાણ, એકમણ.
अर्मन् (ऋ मनिन्) क्ली० र्मं. એક જાતનો નેત્ર રોગ.
अर्य्य (ऋ यत्) पु० र्य्यः १ स्वामी. २ वैश्य.
' अर्यः स्वामिवैश्ययोः ' पाणिनिः
अर्य्य (,,) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. श्रेष्ठ. पूज्य.
अर्य्यमन् (अर्य मा कानिन्) पु० मा. १ सूर्य. २ આકડાનું ઝાડ. ३ उत्तरफाल्गुनी नक्षत्र. ४ पितृनो राजा. [२ स्वामीस्त्री.
अर्य्या (,, टाप्) स्त्री० र्य्या. १ वैश्यस्त्री.
अर्य्यी (,, ङीप्) स्त्री० र्य्यी. १ वैश्यनी पत्नी. २ स्वामीनी पत्नी. अर्य्याणी.
अर्वती (ऋ वनिप् ङीप्) स्त्री० ती. १ घोडी. २ कु-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ટણી, દક્ષાલણ. [ગોકર્ણે પરિમાણ.
अर्वन् (ऋ वनिप्) पु० वो. १ ઘોડ્ર. २ ઘોડો. ३
अर्वन् (,,) त्रि० वो-र्वती-र्वं. ખરાબ, કુત્સિત. [મધ્યકાળે. ३ પછીને કાળે.
अर्वाच् (अवर अंच् क्विन्) अव्य० च्. १ મધ્યે. २
अर्वाच् (,,) त्रि० डः-ची-क्-ग्. १ પછી હોનાર. २ મધ્યે હોનાર.
'कथं वा दीयतामर्वाङ्मुनिना धर्मरोधिना'
किरातार्जुनीयम्.
अर्वाचीन (अर्वाग्भवः ख) त्रि० नः-ना-नं. १ પરવર્તી. २ નવું. ३ નીચ. [અર્વાચીનપણું.
अर्वाचीनता (अर्वाचीनस्य भावः तल्) स्त्री० ता.
अर्वाचीनत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સ્લીલ.
अर्श (ऋश् अच्) त्रि० शः-र्शा-र्शं. પાપિષ્ઠ, અ-
अर्श (,,) क्ली० र्शं. હરસ. [જુઓ.
अर्शस् (ऋ असुन् सुट्) क्ली० र्शः ઉપલો શબ્દ
अर्शस (अर्शस् अच्) त्रि० सः-सा-सं. હરસના રોગવાળું.
अर्शसान (ऋ अशानच् शुट) पु० नः અગ્નિ.
अर्शिन् (अर्श् इनि) त्रि० र्शीः-र्शिणी-र्शि. હરસના રોગવાળું. [२ ભીલામું.
अर्शोघ्न (अर्शस् हन् ट) पु० घ्नः १ સુરણ
अर्शोघ्न (,,) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. હરસને હણનાર.
अर्शोहित (अर्शसे हितः) पु० तः ભીલામું.
अर्शोहित (,,) त्रि० तः-ता-तं. હરસના હિતનું.
अर्सस् (ऋ असुन् सुट्) क्ली० र्सः હરસનો રોગ.
अर्ह् (भ्वा० पर० सेट् अर्हति) લાયક થવું, યોગ્ય થવું.
'तथापि त्वं महाबाहो नैवं शोचितुमर्हसि' भगवद्गीता.
अर्ह् (चुरा० उभय० सेट् अर्हयति-ते.) પૂજવું.
अर्ह (अर्ह् घञ्) पु० र्हः १ પૂજવું, પૂજન. २ જવું. ३ યોગ્યપણું. ४ મૂલ્ય. [२ ઉપયુક્ત.
अर्ह (अर्ह् अच्) त्रि० र्हः-र्हा-र्हं. १ યોગ્ય, લાયક.
अर्ह (,,) पु० र्हः १ ઇંદ્ર. २ ઈશ્વર.
अर्हण (अर्ह् ल्युट्) क्ली० णं. પૂજવું, પૂજા.
अर्हणा (अर्ह् युच्) स्त्री० णा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अर्हणीय (अर्ह् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. પૂજવા લાયક, પૂજનીય. [લાયક.
अर्हत् (अर्ह् शतृ) त्रि० न्-र्हती-त्. પૂજ્ય, પૂજવા
अर्हत् (,,) पु०र्हन्. १ ક્ષપણક. २ બુદ્ધ. [२ શિવ.
अर्हत (अर्ह् झच्) पु० तः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अर्हत (,,) त्रि० तः-ता-तं. માન્ય.
अर्हती (अर्हत् ष्यञ् नुम् ङीप्) स्त्री० ती. પૂજ્યપણું, પૂજ્યતા.
अर्हा (अर्ह् अङ्) स्त्री० र्हा. પૂજા.
अर्हित (अर्ह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પૂજેલ.
अर्ह्य (अर्ह् ण्यत्) त्रि० र्ह्यः-र्ह्या-र्ह्यं. १ પાત્રવાલાયક. વખાણવાલાયક. [પૂજ્ય.
अर्ह्य (अर्ह् यत्) त्रि० र्ह्यः-र्ह्या-र्ह्यं. પૂજવાલાયક.
अल् (भ्वा० उभय० सेट् अलति-ते) १ વારવું. २ શણગારવું. ३ બસ થવું, શક્તિવાળું થવું.
अल (अल् अच्) क्ली० लं. १ વીંછીનો આંકડો. २ હડતાળ.
अलक (अल् कन्) पु० कः ભમ્મરના કેશ, ભંગીવાળા કેશ. २ વાંકા કેશ. ३ ગાંડો કુતરો.
अलकनंदा (अलकां नंदयति) स्त्री० दा० ગંગા.
अलकप्रभा (अलका पर्य्याप्ता प्रभा यस्याः) स्त्री०भा. કુબેરની પુરી. [આડ.
अलकप्रिय (अलक ग्री क) पु० यः એક જાતનું
अलका (अल् कन् टाप्) स्त्री० का० १ આઠ વર્ષથી તે દશ વર્ષની કન્યા. २ કુબેરની પુરી.
अलकाधिप (अलकाया आधिपः) पु० पः. કુબેર. अलकेश, अलकेश्वर. [स. અળતો. २ લાખ.
अलक्त (न रक्तः अस्मात्) पु० क्तः. १ લાખનો ર-
अलक्तक (अलक्तः कन्) पु० कः. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अलक्तरस (अलक्तस्य रसः) पु० सः. લાખનો રસ.
अलक्षण (न लक्षणं) क्ली० णं. १ લક્ષણનો અભાવ. २ સારા ચિન્હનો અભાવ, ખરાબ લક્ષણ.
अलक्षण (न लक्षणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. १ લક્ષણવગરનું. २ અશુભ દૈવવાળું.
अलक्षित (न लक्षितः) त्रि० तः-ता-तं. १ ન જોયેલ. २ ન લક્ષ્યમાં લીધેલ. ३ ન જાણેલ. ४ મારકેટ ન કરેલ.
अलक्ष्मी (न लक्ष्मीः) स्त्री० क्ष्मीः. દરિદ્રપણું.
अलक्ष्य (न लक्ष् यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. १ અજ્ઞેય. २ દુર્જ્ઞેય. [ણીનો મોટો સાપ.અલગર્દ.
अलगर्द्द (अल गृध् अच्) पु० र्द्दः. ઝેરવિનાનો પા-
अलग्न (न लग्नः) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. લગ્ન નહિ તે. લાગેલ નહિ તે.
हरेरंघ्रियुग्मे मनश्चेदलग्नम्' उद्भटः
अलघु (न लघुः) त्रि० घुः-घ्वी-घु. १ ગુરૂ. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दीर्घ. ३ भारे. ४ लघु नहि ते.

अलंकरण (अलं कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ भूषा शब्द जुओ. २ धरेणुं.

अलंकरिष्णु (अलं कृ इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. १ शोभावनार. २ भूषक. ३ शणगारनार.

अलंकर्तृ (अलं कृ तृच्) त्रि० र्त्ता-त्री-तृ. उपलो शब्द जुओ. [करवा समर्थ.

अलंकर्मीण (अलं कर्मन् स) त्रि० णः-णा-णं काम

अलंकार (अलं कृ घञ्) पु० रः. १ अलंकरण शब्द जुओ. २ साहित्यविषयदोषगुणप्रतिपादक ग्रंथ. ३ शब्दभूषण अनुप्रास वगेरे. ४ शब्दार्थभूषण उपमा वगेरे..

अलंकुमारि (अलं कुमार्य्यै तद् भरणाय) त्रि० रिः-रिः-रि. कुमारीना भरण पोषण माटे बस होय. तेवुं धन वगेरे.

अलंकृत (अलं कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. भूषित शब्द जुओ. मंडित शब्द जुओ. [ब्द जुओ.

अलंकृति (अलं कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. अलंकरण श-

अलंक्रिया (अलं कृ श) स्त्री० या. भूषा शब्द जुओ.

अलंघनीय (न लंघनीयः) त्रि० यः-या-यं. वटवा योग्य नहि ते. ओळंडवा लायक नहि ते.

अलंघ्य (न लंघ्यः) त्रि० घ्यः-घ्या-घ्यं. उपलो शब्द जुओ. [नो संधिरोग.

अलजी (अल जन् ड ङीप्) स्त्री० जी. એક जात-

अलज्ज (न लज्जा यस्य) त्रि० जः-जा-जं लाज वगरनुं, બેशरम. [शरमपणुं.

अलज्जा (न लज्जा) स्त्री० जा. लाजनो अभाव, બे-

अलंजर (अलं जृ अच्) पु० रः. माटीनुं पाणी भरवानुं એક मोटुं वासण.

अलति (अल अतिच्) पु० तिः गीति, मातृका.

अलंतराम् (अलम् तरप् आमु) अव्य० राम्. બस.

अलंधूम (अलमत्यर्थो धूमः) पु० मः धुमाडानो समूह.

अलब्ध (न लब्धः) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. न मेळवेल, न पामेल. [शकाय तेवुं.

अलभ्य (न लभ्यः) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं. नमेळवी

अलम् (अल् अमु) अव्य० लम्. भूषण, बसपणुं, संपूर्णपणुं, समर्थपणुं, पर्य्याप्तपणुं, धणुपणुं, वारवुं, निषेध, निरर्थकपणुं, होवापणुं.

'अलं महीपाल तव श्रमेण' रघुवंशम्.

अलंपुरुषीण (अलं पुरुष ख) त्रि० णः-णा-णं. युद्ध वगेरेमां भल्ल वगेरे सामे लढवा वगेरेमां समर्थ.

अलंबुद्धि (अलं बुद्धिः) स्त्री० द्धिः १ मिथ्या बुद्धि २ पर्याप्तबुद्धि.

अलंबुष (अलं वुष् क) पु० षः ते नामनो એક राक्षस. २ रावणनो એક प्रधान. ३ वमन, ઉલटी.

अलंबुषा (अलं वुष् क टाप्) स्त्री० षा. १ रीसामणीनो वेलो. २ भज्जह. ३ मुंडीरी. ४ ते नामनी એક अप्सरा. ५ બीजने नहि पेसवा माटे करेली पाणीनी रेखा. [समर्थ..

अलंभूष्णु (अलं भू उस्नु) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु.

अलय (न लयः) पु० यः १ विनाशनो अभाव.. २ उद्भव.

अलय (न लयो यस्य) त्रि० यः-या-यं. १ विनाश विनानुं. २ अवस्थान वगरनुं. ३ भ्रमणशील.

अलर्क (अलमर्कते अर्क् अच्) पु० र्कः १ धोळो आकडो. २ गांडो कुतरो. ३ એક जातनो कृमि.

अलपस् (न रपः) क्ली० पः अपाप, पुण्य.

अलवाल (न लव आलाति आ ला क) पु० लः आलवाल. शब्द जुओ.

अलस (न लस् अच्) त्रि० सः-सा-सं. आळसु.

अलस (,,) पु० सः १ એક जातनुं झाड. २ એક जातनो पगनो रोग. [णसु.

अलसक (अलस स्वार्थे कन्) त्रि० कः-का-कं. आ-

अलसता (अलसस्य भावः तल्) स्त्री० ता. आळसुपणुं. [ब्द जुओ. आलस्य.

अलसत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो श-

अलसा (न लस् अच् टाप्) स्त्री० सा. એક जातनो वेलो. [जेनी आंखमां आळस होय छे ते.

अलसेक्षण (अलसे ईक्षणे यस्य) त्रि० णः-णा-णं.

अलात (न ला क्त) पु० क्ली० तः-तं. १ ठोयलो. २ ओलवायेल अंगारो. [अलावू.

अलाबु (न लबि उ) स्त्री० बुः. तुंबडानो वेलो.

अलाबुमय (अलाबु मयट्) त्रि० यः-या-यं. तुंबडानुं पात्र वगेरे. [डानी रज.

अलाबूकट (अलाबूनां रजः कटच्) क्ली० टं. तुंब-

अलाभ (न लाभः) पु० भः लाभनो अभाव, हानि. [गरनुं.

अलाभ (न लाभः यस्य) त्रि० भः-भा-भं. लाभव-

अलार (ऋ यङ् अच्) क्ली० रं. ખार, ખारणुं.

आलास (न लस् घञ्) पु० सः. એક जातनो पगनो रोग.

अलि (अल् इन्) पु० लिः- १ भमरो. २ ठोयल. ३ वींछी. ४ वृश्चिकराशि. ५ सुरा. ६ कागडो.

अलिक (अल् इकन्) क्ली० कं. कपाळ, ललाट.

अलिकुल (अलीनां कुलं) क्ली० लं. भमरानुं टोळुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अलिकुलसंकुल (अलिकुलेन संकुलः) पु० लः એક જાતનું ઝાડ.
अलिगर्द्ध (अलि गृध् अच्) पु० र्द्धः. એકજાતનો મોટો સાપ. [નાનું ૨ લિંગવગરનું.
अलिंग (न लिंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. १ चिन्हविअलिंग (न लिंगं) क्ली० गं. १ લિંગનો અભાવ. ૨ કપટચિન્હ.
अलिंगिन् (न लिंगी) त्रि० गी-गिनी-गि. કપટવેશ જેણે ધારણ નથી કરેલ એવો બ્રહ્મચારી વગેરે.
अलिजिव्हा (अलिरिव क्षुद्रा जिव्हा) स्त्री० व्हा. પડજીભ. [લો શબ્દ જુઓ.
अलिजिह्विका (अलि जिव्हा कन्) स्त्री० का. ઉપअलिंजर (अल् इन् जृ अच् मुस्) पु० रः પાણી-ભરવાનું માટીનું મોટું ઠામ. [જાતની પ્રો.
अलिदूर्वा (अलिरिवाकारेण दूर्वा) स्त्री० र्वा. એક
अलिन् (अल इनि) पु० ली. १ ભમરો. २ વીંછી. ३ वृश्चिक રાશિ.
अलिंद (अलिंदच्) पु० दः. १ દ્વારપ્રકોષ્ઠ. २ બહાર બારણાપાસેનો ચોક. ३ બહારનો દ્વારભાગ. ४ તે નામનો એક દેશ. [તરો. ૩ ઓયલ.
अलिपक (न लिप् कन्) पु० कः. १ ભમરો. २ કુ-
अलिपत्रिका (अलिरिव पत्रमस्याः) स्त्री० का. એક જાતનો વેલો. अलिपर्णी. [લિપિને નહિ જાણનાર.
अलिपिज्ञ (न लिपिं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञ.
अलिप्रिय (अलीनां प्रियं) क्ली० यं. રાતું પદ્મ.
अलिप्सा (न लिप्सा) स्त्री० प्सा. લિપ્સાનો અભાવ.
अलिमक (अलि मकक् अच्) पु० कः १ પદ્મકેશર. ૨ મહુડાનું ઝાડ. ૩ ભમરો. ४ ઓયલ. ५ દેડકો.
अलिमोदा (अलि मुद् णिच् अण्) स्त्री० दा. એક જાતનું ઝાડ. [શબ્દ જુઓ.
अलिपक (अलिप कन् श) पु० कः अलिमक
अलिविराव (अलीनां विरावः) पु० वः ભમરાનો ગુંજારવ. [જુઓ.
अलिविरुत (अलीनां विरुतं) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ-
अलीक (अल् ई कन्) त्रि० कः-का-कं. १ જુઠું, ખોટું. २ અપ્રિય. ३ થોડું. [૩ સ્વર્ગ.
अलीक (अल् ई कन्) क्ली० कं. १ કપાલ. २ અપ્રિય.
अलीकता (अलीकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. જુઠપણું, ખોટાપણું. [શબ્દ જુઓ.
अलीकत्व (अलिकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો
अलु (अल् उ) स्त्री० लुः. નાનો કળસીઓ, કરસલી.
अलुब्ध (न लुब्धः) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. લોભીયું નહિ તે.
अलेपक (न लेपो यस्य कप्) त्रि० कः-पिका-कं. સંબંધ વિનાનું પરમાત્મા વગેરે.
अलेपक (न लेपकः) त्रि० कः-का-कं. લેપક નહિ તે.
अलेले ( ) अव्य० ले. પૈશાચી ભાષામાં વપરાતો સંબોધનનો એક અવ્યય.
अलोक (न लोकयते) त्रि० कः-का-कं. અદૃશ્ય. 'लोकालोकइत्याचलः' रघुवंशम्.
अलोक (न लोकः यस्मिन्) त्रि० कः-का-कं. १ લોક વિનાનું. २ નિર્જન.
अलोकन ( ) क्ली० नं. અદૃશ્યપણું.
अलोकनीय (न लोकनीयं) त्रि० यः-या-यं. અદૃશ્ય.
अलोकित (न लोकितं) त्रि० तः-ता-तं. ન જોયેલ.
अलोक्य (न लोकाय साधुः यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. સ્વર્ગ વગેરેનું અસાધન.
अलोभ (न लोभः) पु० भः. લોભનો અભાવ.
अलोभ (न लोभः यस्य) त्रि० भः-भा-भं. લોભ-વિનાનું. [વિનાનું.
अलोभिन् (न लोभी) त्रि० भी-भिनी-भि. લોભ-
अलोल (अलोलः) त्रि० लः-ला लं. १ ચંચલ નહિ તે. २ તૃષ્ણાવગરનું. [નહિ તે.
अलोलुप (न लोलुपः) त्रि० पः-पा-पं. લોભીયું
अलोहित (न लोहितं) त्रि० तः-ता-तं. રાતું નહિ તે.
अलोहित (न लोहितं यस्मात्) क्ली० तं. રાતું કમલ.
अलौकिक (न लौकिकः) त्रि० कः-की-कं. १ લોકમાં નહિ જાણેલ. [યવ.
अल्क ( ) क्ली० ल्कं. ઝાડ, શરીરનો અવ-
अल्प (अल् प) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. १ થોડું, જરા. २ સૂક્ષ્મ, હલકું. ३ ભણવાને લાયક. [સૂક્ષ્મ.
अल्पक (अल्प कन्) त्रि० कः-का-कं. १ થોડું. २
अल्पक (,,) पु० कः यवास શબ્દ જુઓ.
अल्पकेशी (अल्पः केश इव पत्रमस्याः) स्त्री० शी. એક જાતનું ઝાડ.
अल्पगंध (अल्पः गंधः यस्य) क्ली० धं. રાતું પોયણું
अल्पगंध (अल्पः गंधः यस्य) त्रि० धः-धा-धं. થોડા ગંધવાળું.
अल्पज्ञ (अल्पं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. થોડું જાણનાર.
अल्पतनु (अल्पा क्षुद्रपरिमाणा तनुः यस्य) त्रि० नुः-नुः-न्वी-नु. १ ઠીંગણું. २ દુબળુ. ३ થોડાં હાડકાં વાળું.
अल्पता (अल्पस्य भावः तल्) स्त्री० ता. થોડાપણું, જરાપણું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अल्पत्व (अल्पस्य भावः त्व.) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. अल्पय अल्पिमन्.

अल्पपत्र (अल्पं पत्र यस्य) पु० એક જાતની તુલસી. [પાંદડાંવાળું.

अल्पपत्र (,,) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. થોડાં

अल्पपद्म (अल्पं असंपूर्णं पद्मं) क्ली० द्मं रातु કમળ.

अल्पप्रमाण (अल्पं प्रमाणमस्य) पु० णः तरभुज.

अल्पप्रमाणक (,, कप्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [णः त्रणेभेद.

अल्पप्राण (अल्पः प्राणः प्राणनक्रिया यस्मिन्) पु०

अल्पबल (अल्पं बलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. થોડા બળવાળું. [शाक.

अल्पमारिष (अल्पः मारिषः) पु० षः એક જાતનું

अल्पमूर्ति (अल्पा मूर्तिः) स्त्री० र्तिः नानी भूर्ति.

अल्पमेधस् (अल्पा मेधा यस्य असिच्) त्रि० धाः-धाः-धः થોડી બુદ્ધિવાળું. [नानी वयनुं.

अल्पवयस् (अल्पं वयो यस्य) त्रि० याः-याः-यः

अल्पवादिन् (अल्पं वदति) त्रि० दी-दिनी-दि. થોડું બોલનાર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

अल्पभाषिन् (अल्पं भाषते) त्रि० षी-षिणी-षि.

अल्पविद्य (अल्पा विद्या यस्य) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. થોડી વિદ્યાવાળું. [થોડી શક્તિવાળું.

अल्पशक्ति (अल्पा शक्तिर्यस्य) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति.

अल्पशमी (अल्पा शमी) स्त्री० मी. नानी ખીજડી.

अल्पशस् (अल्प शसि) अव्य० शः થોડે, જરા.

अल्पाकांक्षिन् (अल्प आकांक्ष् णिनि) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. થોડાને ચાહનાર.

अल्पायुस् (अल्पं आयुर्यस्य) त्रि० युः-युः-युः થોડી આવરદાવાળું.

अल्पायुस् (,,) पु० युः બકરો, બોકડો.

अल्पायुस् (अल्पं आयुः) क्ली० युः થોડી આવરદા.

अल्पायुष्क (अल्पं आयुः यस्य) त्रि० ष्कः-ष्का-ष्कं. થોડી આવરદાવાળું. [થોડું, થોડામાં થોડું.

अल्पाल्प (अल्प अल्प) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. ઘણું

अल्पाहार (अल्प आहारः यस्य) त्रि० रः-रा-रं. થોડા આહારવાળું. अल्पाहारिन्.

अल्पाहार (अल्पः आहारः) पु० रः થોડો આહાર.

अल्पिका (अल्पा प्रयोगेण कन्) स्त्री०का. नानी भग.

अल्पित (अल्प णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ થોડું કરેલ. ૨ હલકું કરેલ.

' मृषा न चक्रेऽल्पितकल्पपादपः ' नैषधीयम्.

अल्पिष्ठ (अतिशयेन अल्पः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અતિશય થોડું.

अल्पीयस् (अतिशयेन अल्पः ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यस्. ઘણું થોડું.

अल्पीकृत (अल्प च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. થોડું કરેલ. [થયેલ.

अल्पीभूत (अल्प च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. થોડું

अल्पोन (अल्पं ऊनं) त्रि० नः-ना-नं. થોડું ઉણું.

अल्ला (अल् ला क टाप्) स्त्री० ल्ला. ૧ भा. ૨ सर्वज्ञ परभात्म देवता.

अव् (भ्वा० पर० सेट् अवति) ૧ રક્ષણ કરવું. ૨ રાખવું. ૩ જવું. ૪ ચાહવું. ૫ કરવું. ૬ હોવું. ૭ સાંભળવું. ૮ પામવું. ૯ મેળવવું. ૧૦ તૃપ્ત થવું. ૧૧ પેસવું. ૧૨ માગવું. ૧૩ ભેટવું. ૧૪ આલિંગવું. ૧૫ વધવું. ૧૬ હાર મારવું. ૧૭ ગ્રહણ કરવું. ૧૮ સમર્થ થવું. ૧૯ જાણવું. ૨૦ તાબે થવું.

अव (अव् अच्) अव्य० व. निश्चय, असकल्पणुं, नियोग, निम्नता, अनादर अने व्यापवुं बतावनार उपसर्ग.

अवकट (अव कटच्) त्रि० टः-टा-टं. ૧ સામેનું. ૨ ઉલટું. ૩ વાંસેનું. ૪ નીચેનું.

अवकंपित (अव कंप् क्त) पु० तः. ते नामनो બુદ્ધ.

अवकंपित (,,) त्रि० तः-ता-तं. विचलित.

अवकर (अव कृ अप्) पु० रः. पुंल्ले, ઉકરડો.

' अवकरनिकरं विकरतितर्तिकृकवाकुरिवद्वंसः '

उद्भटः

अवकर्षण (अव कृष् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ બલપૂર્વક ખેંચવું. ૨ ખેંચવું, ઢસડવું.

अवकलित (अव कल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ જોયેલ. ૨ કળેલ. ૩ જાણેલ.

अवकाश (अव काश् घञ्) पु० शः. अवकाश.

अवकीर्ण (अव कृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ૧ વ્યાસ. ૨ લોટ કરેલ. ૩ ખાંડેલ. ૪ વ્રત વગેરેમાં ભંગ થયેલ.

अवकीर्णिन् (अव कीर्णमनेन इनि) त्रि० र्णी-र्णिनी-र्णि. પોતાના વ્રત વગેરેમાં ભંગ થયેલ હોય છે તે બ્રહ્મચારી વગેરે.

अवकुंचन (अव कुंच् ल्युट्) क्ली० नं. સંકોચાવું જવું, સંકડાવું જવું. [નીચું.

अवकुटार (अव कुटार) त्रि० रः-रा-रं. अत्यंत

अवकुटार (,,) क्ली० रं. ૧ વિકુપપણું ૨ વિપરીતપણું.

अवकृष्ट (अव् कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ ખેંચેલ, તાણેલ. ૨ દૂર કરેલ. ૩ ખસેડેલ. ૪ જાતિ વગેરેમાંથી બહાર કઢાવેલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अवकृष्ट („) पु० ष्टः. वाशीहुं वगेरे કરનાર ચાકર.

अवकृष्य (अव कृष् क्यप्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. १ ખેંચવા જોગ, તાણવા લાયક. ૨ દૂર કરવા યોગ્ય.

अवकॢप्ति (अव कृप् क्तिन्) स्त्री० तिः સંભાવના.

अवकेशिन् (अव वा इश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. વાંજીયું, ફલવિનાનું.

अवकेशिन् (अवसन्नाः केशाः अस्य इनि) त्रि० शी-शिनी-शि. થોડા કેશવાળું. [કોયલથી કુષ્ટ.

अवकोकिल (अवकुष्टः कोकिलया.) त्रि० लः ला-लं.

अवक्तव्य (न वक्तव्यं) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ન બોલવા લાયક, ન કહેવા જોગ.

अवक्त्र (न वक्त्रं यस्य) त्रि० क्त्रः-क्त्रा-क्त्रं. મોં વિનાનું વ્રણવગેરે. [રીયું.

अवक्र (न वक्रः) त्रि० क्रः-क्रा-क्रं. વાંકું નહિ તે,

अवक्रंदन (अव क्रंद् ल्युट्) क्ली० नं. આસ્તેથી રોવું. अवक्रंद. [૨ ઉતરવું.

अवक्रम (अव क्रम् घञ्) पु० मः १ નીચી ગતિ.

अवक्रय (अव क्री अच्) पु० यः १ કિંમત. ૨ ભાડું. ૩ મહેસુલ. ૪ કર. [શબ્દ જુઓ.

अवक्रांति (अव क्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः अवक्रम

अवक्रुष्ट (अव क्रुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. જેને ઉદ્દેશી અવાજ કરેલ તે. [બીનું.

अवक्लिन्न (अव क्लिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. અત્યંત

अवक्लेद (अव क्लिद् घञ्) पु० दः પાકયા અગાઉ ઝાડપર પળને ગળો આવે છે તે. [કવાથ.

अवक्वाथ (अव क्वथ् घञ्) पु० थः અસંપૂર્ણ

अवक्षय (अव क्षि अच्) पु० यः नाश, क्षय.

अवक्षिप्त (अव क्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ નીચે ફેંકેલ. ૨ ખરાબરીતે ફેંકેલ. [મેલ.

अवक्षीण (अव क्षि क्त) त्रि० णः-णा-णं. નાશપા-

अवक्षीण (अव क्षी क्त) क्ली० णं. १ વિનાશ, ક્ષય.

अवक्षेप (अव क्षिप् घञ्) पु० पः १ ભસરીયું ભાષણ. ૨ નીચે ફેંકવું.

अवक्षेपण (अव क्षिप् ल्युट्) क्ली० णं. નીચે ફેંકવું.

अवक्षेपणी (अव क्षिप् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. બળાનામની ઔષધિ.

अवखात (निम्नः खातः) क्ली० तं. ઉંડો ખાડો.

अवगणन (अव गण् ल्युट्) क्ली० नं. १ તિરસ્કાર. ૨ અનાદર. ૩ નિંદવું, નિંદા. अवगणना.

अवगणित (अव गण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ તિરસ્કારેલ. ૨ અનાદર કરેલ. ૩ નિંદેલ.

अवगंड (अव गम् ड) पु० डः એક જાતનો ગાલનો રોગ. [યેલ. ૨ જાણેલ.

अवगत (अव गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નીચે ગ-

अवगति (अव गम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ નીચે જવું. ૨ જ્ઞાન.

अवगथ (अव गा थ) त्रि० थः-था-थं. १ સવારના પહોરમાં નહાયેલ હોય છે તે. ૨ સવારમાં નહાનાર.

अवगर्हित (अव गर्ह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ અપવાદવાળું. ૨ નિંદિત.

अवगंतव्य (अव गम् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ જાણવા લાયક. ૨ નીચે જવા યોગ્ય. [જ્ઞાન.

अवगम (अव गम् घञ्) पु० मः १ જ્ઞાન. ૨ નિશ્ચય

अवगाढ (अव गाह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ અંદર પેઠેલ. ૨ ડુબેલ. ૩ વિષયભૂત. ૪ ઉંડુ. ૫ નાહેલ.

अवगाह (अव गाह् घञ्) पु० हः १ સ્નાન, નાહવું. ૨ ડુબવું. ૩ અંદર પેસવું. ૪ સાનવડે વિયોગી કરવું. નાહવાનું સ્થાન. [નાહવું.

अवगाहन (अव गाह् ल्युट्) क्ली० नं. સ્નાન,

अवगाह्य (अव गाह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. १ ઉતરી નાહવા લાયક જલ વગેરે. ૨ અંદર પેસવા લાયક. ૩ વિષયમાં લેવા જોગ.

अवगीत (अव गै क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નીંદેલ. ૨ તિરસ્કારેલ. ૩ નીચ. ૪ વારંવાર જોયેલ. ૫ જોયેલ. [લોકાપવાદ.

अवगीति („) स्त्री० तिं. १ નિંદા. ૨

अवगुण (अव गुण् क) पु० णः દોષ, અવગુણ.

अवगुंठन (अव गुंठ् ल्युट्) क्ली० नं. १ બુરખો. ૨ બુરખો નાખવો. ૩ આચ્છાદન કરવું.

अवगुंठिका (अव गुंठ् ण्वुल्) स्त्री० का. १ બુરખો. ૨ પડદો. ૩ બુરખો નાખવો. ૪ પડદો કરવો.

अवगुंठित (अव गुंठ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ બુરખો નાખેલ. ૨ આવૃત. ૩ પડદો આણેલ.

अवगुंठित („) त्रि० तः-ता-तं. ચૂર્ણ કરેલ.

अवगृह्य (अव ग्रह् क्यप्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. પ્રગૃહ્ય સંજ્ઞા જેની છે એવું પદ.

अवगोरण (अव गृ ल्युट्) क्ली० णं. મારી નાખવા માટે શસ્ત્ર વગેરે ઉગામવવું તે.

अवग्रह (अव ग्रह् घञ्) पु० हः १ વરસાદના જલનો પ્રતિબંધ. ૨ વરસાદનું ન આવવું, અનાવૃષ્ટિ. ૩ નિગ્રહ. ૪ પ્રતિબંધ, નડતર. ૫ હાથીનું કપાળ. ૬ હાથીનું ટોળું. ૭ સ્વભાવ.

अवग्रहण (अव ग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. १ જ્ઞાન. ૨ પ્રતિરોધ. ૩ અનાદર. [જુઓ. ૨ શાપ.

अवग्राह (अव ग्रह् घञ्) पु० हः १ अवग्रह शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अवघट्ट (अव घट् घञ्) पु० ट्टः १ જમીનની અંદરની ગુહા. ૨ ઘંટી, ચક્કી. [૨ સાફ કરવું.
अवघर्षण (अव घृष् ल्युट्) क्ली० णं. १ ઘસવું.
अवघर्षित (अव घृष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઘસેલ.
अवघात (अव हन् घञ्) पु० तः १ ખાંડણીયા વગેરેમાં ખાંડી ચોખા વગેરેને ફોતરાં વિનાના કરવા તે. ૨ ભારી નાખવું, મારવું. ૩ ઠોકવું, આઘાત. [ભારી નાખનાર, મારનાર.
अवघातिन् (अव हन् णिनि) त्रि० ती-तिनि-ति.
अवघुष्ट (अव घुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ઢંઢેરો વગેરે પીટાવી લોકોમાં જાહેર કરેલ. [ફરવું.
अवघूर्णन (अव घूर्ण् ल्युट्) क्ली० नं. ચારે તરફ
अवघोटित (अव घुट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ચારે તરફથી ઢાંકેલ. ૨ ચારે તરફથી વીંટેલ.
अवघोषण (अव घुष् ल्युट्) क्ली० णं. સર્વ લોકને જાહેર કરવા સાદ પડાવવો તે. [શબ્દ જુઓ.
अवघोषणा (अव घुष् युच्) त्रि० णा. ઉપલો-
अवघ्राण (अव घ्रा ल्युट्) क्ली० णं. સુંઘવું.
अवचन (न वचनं) क्ली० नं. १ નિંદા ૨ બુંદુ બોલવું ૩ મુંગુરહેવું, કથનનો અભાવ.
अवचन (न वचनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ મુંગુ, બોલ્યાવિનાનું. [વાલાયક.
अवचनीय (न वचनीयं.) त्रि० यः-या-यं. ન બોલ- 'वादेष्ववचनीयेषु तदेव द्विगुणं भवेत्' मनुः
अवचय (अव चि अच्) पु० यः ફળફુલ વગેરે એકઠું કરવું તે. [ફુલ વગેરે એકઠાં કરવાં તે.
अवचाय (अव चि घञ्) पु० यः. હાથે કરી ફળ
अवचारण (अव चर् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ પ્રચાર. ૨ ક્ષારપાકનો વિધિ.
अवचूड (अवनता चूडा यस्य) पु० डः નિશાનનો શણગારેલો નીચે લટકતો વસ્ત્રનો ફરકો. अवचूल. 'पिच्छावचूडमनुमाधवधाम जग्मुः' माघः
अवचूर्णन (अव चूर्ण् ल्युट्) क्ली० नं. ચૂર્ણ કરવું.
अवचूर्णित (अव चूर्ण क्त) त्रि० तः-ता-तं. ચૂર્ણ કરેલ. દળેલ. [શબ્દ જુઓ. ચમર, ચમરી.
अवचूल (अवनता चूडा यस्य) क्ली० लं. अवचूड
अवचूलक (अव चूल कन्) क्ली० कं. ચમર, ચમરી.
अवच्छिन्न (अव छिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ છેદેલ. ૨ કાપેલ. ૩ ઉપાધિ વગેરેવડે વિશેષિત.
अवच्छुरित (अव छुर् क्त) क्ली० तं. अट्टहास શબ્દ જુઓ. [મિશ્રિત.
अवच्छुरित (,,) त्रि० तः-ता-तं.
अवच्छुरितक (अवच्छुरित कन्) क्ली० कं. अट्टहास શબ્દ જુઓ.
अवच्छेद (अव छिद् घञ्) पु० दः. १ છેદવું, છેદન. ૨ સીમા, હદ. ૩ વિશેષકરણ. ૪ એકદેશ. ૫ અવધારણ. વ્યાપ્તિ.
अवच्छेदक (अव छिद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. १ છેદનાર. ૨ સીમા કરનાર. ૩ ખાસ. ૪ અન્યાવ્યવૃત્તિપણાનું નિરૂપક.
अवच्छेदन (अव छिद् ल्युट्) क्ली० नं. १ છેદવું. ૨ કાપવું. ૩ જુદું કરવું.
अवच्छेद्य (अव छिद् ण्यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ છેદવા લાયક. ૨ અવછેદને લાયક.
अवजय (अव जि अच्) पु० यः. પરાજય, હાર.
अवजित (अव जि क्त) त्रि० तः-ता-तं. હારેલ.
अवज्ञा (अव ज्ञा अङ्) स्त्री० ज्ञा. અનાદર.
अवज्ञात (अव ज्ञा क्त) त्रि० तः-ता-तं. જેની અવજ્ઞા થઇ હોયછે તે.
अवज्ञान (अव ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. અનાદર.
अवज्ञेय (अव ज्ञा यत्) त्रि०यः-या-यं. અનાદર કરવા લાયક, તિરસ્કારવા યોગ્ય.
अवट (अव अटन्) पु० टः १ ખાડો. ૨ કુવો. ૩ પ્રજામૂળવગેરે. ૪ જાદુગર.
अवटंक ( ) पु० कः ઓળખ, અટક.
अवटि (अव अटि) स्त्री० टिः १ ખાડો. ૨ કુવો.
अवटी (अव अटि ङीप्) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अवटीट (अव टीट) त्रि० टः-टा-टं. ચીબું.
अवटु (अव टीक् डु) पु० टुः. १ ખાડો. ૨ કુવો. ૩ એકજાતનું ઝાડ. ૪ ડોકનો પાછલો ભાગ. ૫ ડોકનો-ઉંચોભાગ. [ના કેશ.
अवटुज (अवटु जन् ड) पु० जः. માથાની વાંસે-
अवडंक (अवगतः डंकः यस्मात्) पु० कः. ખજાર.
अवडीन (अव डी क्त) क्ली० नं. પક્ષીનો એક જાતની ગતિ. [નનું ધરેલું. ફલગી.
अवतंस (अव तंस् घञ्) पु० सः. એકજાતનું ઝા-
अवतंसित (अवतंस् इतच् वा त) त्रि० तः-ता-तं. १ એકજાતના ઝાડના ધરેણાવાળું. ૨ ફલગીવાળું.
अवतमस (अवततं तमः अच्) क्ली० सं. ૨ થોડું અંધારૂં. ૨ વ્યાપેલું અંધારૂં.
अवतरण (अव तृ ल्युट्) क्ली० णं. १ અવતરવું. અવતાર. ૨ ઉતરવું. ૩ તરજુમો. ૪ નદીવગેરેનાં પગથીયાં. [શબ્દ જૂઓ.
अवतरणिका (अवतरणी कन्) स्त्री० का. अवतरणी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अवतरणी (अव तृ ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. १ परिपाटी. २ ग्रंथवगेरेनो उतारो. ३ तरज्जुभेा.
अवतान (अव तन् घञ्) पु० नः. फेलाव. अवतति.
अवतार (अव तृ घञ्) पु० रः. १ अवतार. २ उतरवुं. ३ तीर्थ. ४ तरज्जुभेा.
अवतारण (अव तृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ भूत वगेरेनुं आवेशथी प्रकट थवुं. २ ग्रंथनी प्रस्तावना. ३ पूजा, अर्चा. ४ उतारवुं. [नी प्रस्तावना.
अवतारणी (,, ङीप्) स्त्री० णी. ग्रंथ-
अवतारित (अव तृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. अवरोपित, उतारेल. [२ जेणे अवतार लीधेा होय ते.
अवतीर्ण (अव तृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ उतरेल.
अवतोका (अवपतितं तोकमस्याः) स्त्री० का. जेनेा गर्भ पडी गयेा होय ते स्त्री.
अवदंश (अव दंश् घञ्) पु० शः. भधपान वगेरेनी तरस वधारे एवुं एक जातनुं चाववानुं द्रव्य.
अवदत्त (अव दा क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. आपी दीधेल, पुरं करेल.
अवहरण (अव ह ल्युट्) क्ली० णं. १ फाडवुं, चीरवुं.
अवदाघ (अव दह् घञ्) पु० घः. निदाघ शब्द-जुओ. [पीळेा वर्ण.
अवदात (अव दै क्त) पु० तः. १ धेाळेा वर्णु. २
अवदात (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ धेाळुं. २ पीळुं. ३ शुद्ध. ४ खुभसुरत, मनेाज्ञ.
अवदातक (अवदात कन्) त्रि० कः-का-कं. उपलेा शब्द जुओ.
अवदान (अव दो ल्युट्) क्ली० नं. १ खंडन. २ शुद्ध करवुं. ३ सुगंधी वाळेा. ४ भागवुं, तेाडवुं. ५ पराक्रम. ६ अतिक्रम.
अवदारक (अव दृ णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. फाडनार, चीरनार, भाग करनार. [२ डेाद्दाणी.
अवदारक (,,) पु० कः. १ पावडेा.
अवदारण (अव दृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. उपलेा शब्द जुओ. [चीरवुं, भाग करवुं.
अवदारण (,,) क्ली० णं. फाडवुं.
अवदारित (अव दृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. फाडेल. चीरेल, भाग करेल. [वाळेा.
अवदाह (अवसादितेा दाहेा येन) क्ली० हं. सुगंधी
अवदाह (अव दह् घञ्) पु० हः बळतरा, ढाह.
अवदाहेष्ट (अवदाहे इष्टं) क्ली० ष्टं. सुगंधी वाळेा.
अवदाहेष्टकापथमिव सोपानमिव.
अवदीर्ण (अव दृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. फाटेल, चीरेल, भाग करेल. [ढवुं.
अवदोह (अव दुह् घञ्) पु० हः. १ दूध. २ दे-
अवद्य (न वद्यं) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ पापी. २ अधम, नीच. ३ कहेवा अयेाग्य. ४ निंदवा लायक.
अवद्य (,,) क्ली० द्यं. १ देाष, २ पाप.
अवद्योतन (अवद्युत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. प्रकाश करवुं. [गुजरी.
अवद्रंक ( ) पु० कः. भज्जर,
अवधातव्य (अव धा तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ध्यान आपवा लायक. काळजी देवा येाग्य. अवधेय.
अवधातव्य (,,) क्ली० तव्यं. नीचलेा शब्द जुओ.
अवधान (अव धा ल्युट्) क्ली० नं. ध्यान, काळजी.
'अवधानपरे चकार सा प्रलयान्तोन्मिषिते विलोचने'
कुमारसंभवम्.
अवधार (अव धृ णिच् अच्) पु० रः. निश्चय, खातरी.
अवधारण (अव धृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ उपलेा शब्द जुओ. २ संख्या वगेरेथी ध्यत्ताकरण.
अवधारणीय (अव धृ णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. निश्चय करवा लायक. [निश्चय करेल.
अवधारित (अव धृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.
अवधार्य (अव धृ णिच् यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. अवधारणीय शब्द जुओ. [साफ करवुं, पकडवुं.
अवधावन (अव धाव ल्युट्) क्ली० नं. वांसे दोडवु.
अवधावनीय (अव धाव् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. वांसे दोडवा लायक, पकडवा लायक.
अवधि (अव धा कि) पु० धिः. १ हद, मर्य्यादा, सीमा. २ काळ. ३ चित्तनेा अभिनिवेश. ४ अपादान. ५ खाडेा. ६ बळ, जेर.
अवधिता (अवधि तल्) स्त्री० ता. हद, सीमा.
अवधित्व (अवधि त्व) क्ली० त्वं. उपलेा शब्द जुओ. [अवधिवाळुं.
अवधिमत् (अवधि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्.
अवधीयमान (अव धा शानच्) त्रि० नः-ना-नं. जे विषयउपर चित्तनेा अभिनिवेश करायछे ते विषय. [अनादर करवुं.
अवधीर् (चुरा० उभय० सेट् अवधीरयति-ते.)
अवधीरण (अव धीर् ल्युट्) क्ली० णं. अवज्ञा, तिरस्कार. [शब्द जुओ.
अवधीरणा (अव धीर युच्) स्त्री० णा. उपलेा
'विशंकसे भीरु यतोऽवधीरणाम्' शाकुंतलम्
अवधीरित (अव धीर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. तिरस्कृत शब्द जुओ. अवज्ञात शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अवधूत (अव धू क्त) त्रि० तः-ता-तं. કંપિત શબ્દ જુઓ, અવધૂત સંન્યાસી. અનાદત શબ્દ જુઓ.
अवधूनन (अव धू णिच् ल्युट्) क्ली० नं. હલાવવું, કંપાવું, એકજાતની ચિકિત્સા.
अवधूलन (अव धूलि णिच् ल्युट्) क्ली० नं. अवचूर्णन શબ્દ જુઓ.
अवधेय (अव धा यत्) त्रि० यः-या-यं. १ अवधातव्य શબ્દ જુઓ. ૨ શ્રદ્ધેય શબ્દ જુઓ. ૩ મુકવા લાયક. ૪ જાણવાજોગ.
अवधेय (,,) क्ली० यं. अवधान શબ્દ જુઓ.
अवध्य (न वध्यः) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. न મારીનાંખવાલાયક, અનર્થવાઽય. [નિંદા.
अवध्वंस (अव ध्वंस् घञ्) पु० सः १ ત્યાગ. ૨
अवध्वस्त (अव ध्वंस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ ચૂર્ણ કરેલ. ૨ નિંદેલ. ૩ નાશપામેલ.
अवन (अव् ल्युट्) क्ली. नं. १ રક્ષણ. ૨ પ્રીતિ. ૩ ખુશ કરવું. ૪ વેગળા જવું. ૫ ભેટવું. ૬ પુછવું. ૭ પકડવું. ૮ મારીનાખવું.
अवनत (अव नम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નમેલ. ૨ નીચું થયેલ.
' लिखन्नास्ते भूमिं बहिरवनतः प्राणदयितः '
अमरुशतकम्.
अवनति (अव नम् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ નમવું. ૨ નીચું થવું. ૩ વિનય. ૪ પ્રણામ.
अवनद्ध (अव नह् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. બાંધેલ. ૨ રોપેલ. ૩ ખોડેલ. ૪ વીંટેલ.
अवनद्ध (,,) क्ली० द्धं. મૃદંગ વગેરે વાદ્ય.
अवनम्र (अव नम् र) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. અતિશય નમ્ર. [૨ નિપાતન.
अवनय (अव नी अच्) पु० यः. १ નીચે ગાડવું.
अवनाट (अव नाटच्) त्रि० टः-टा-टं. ચીમું.
अवनाम (अव नम् घञ्) पु० मः अवनति શબ્દ જુઓ. [૨ નીચે પમાડવું.
अवनाय (अव नी घञ्) पु० यः. १ નીચે આણવું.
अवनायक (अव नी ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. १ નીચે આણનાર. ૨ નીચે પમાડનાર.
अवनाह (अव नह् घञ्) पु० हः. બાંધવું.
अवनि (अव अनि) स्त्री० निः. પૃથ્વી. અવની.
अवनिक्त (अव निज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ ધોયેલ. ૨ શોધેલ.
अवनिनाथ (अवनेः नाथः) पु० थः. રાજા. અવનીનાથ, અવનિપાલ, અવનીપાલ.
अवनिपति (अवनेः पतिः) पु० तिः ઉપલો શબ્દ જુઓ. અવનીપતિ, અવનીશ, અવનીશ્વર. [રુહ્.
अवनिरुह् (अवनि रुह् क्विप्) पु० ट्-ड्. ઝાડ. અવની-
अवनिष्टिवन (अवनि ष्ठिव् ल्युट्) क्ली० नं. થુંકવું.
अवनी (अव अनि ङीप्) स्त्री० नी. १ પૃથ્વી. ૨ ત્રાયમાણનો વેરો.
अवनेजन (अव निज् ल्युट्) क्ली० नं. १ ધોવું, પખાળવું. ૨ શ્રાદ્ધમાં પિંડદાન માટે પાથરેલા કુશને પાણીથી સેક કરવાનો એક સંસ્કાર.
अवंति (अव क्ति) पु० तिः ભાળવો. [तिका.
अवंति (,,) स्त्री० तिः. ઉજ્જન. अवंती, अवं-
अवंतीपुर (अवंती पुर् अच्) क्ली० रं. ઉજ્જન.
अवंतीब्रह्म (अवंतीषु ब्रह्मा अच्) पु० ह्मः. ઉજ્જનનો બ્રાહ્મણ. अवंतिब्रह्म. [अवंतिसोम.
अवंतीसोम (अवंतीषु सोम इव) पु० मः. કાંજક.
अवपतन (अव पत् ल्युट्) क्ली० नं. १ નીચે પડવું. ૨ ઉતરવું.
अवपन्न (अव पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ નીચે પડેલ. ૨ ઉતરેલ. ૩ સંસૃષ્ટ. ૪ સાથે પાકેલ. ૫ સંસર્ગથી દૂષિત.
अवपाक (अव पच् घञ्) पु० कः. ખરાબ પાક.
अवपात (अव पत् घञ्) पु० तः. નીચે પાડવું.
अवपातन (अव पत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. નીચે પાડવું.
अवपात्र (अवरं भोजनयोग्यं पात्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. ભોજન યોગ્ય પાત્ર જેને છે તે.
अवपात्रित (अव पात्र इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શલાકાં બંધાયેલ.
अवपाशित (अव पाश इतच्) त्रि० तः-ता-तं. पा-
' पश्याम्येव हि कंठे त्वां कालपाशावपाशितम् '
रामायणम्.
अवपीड (अव पीड् अच्) पु० डः. એક જાતની ચિકિત્સા. [ચોળવું. निष्पीडन.
अवपीडन (अव पीड् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. દાબવું,
अवपीडना (अव पीड् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अवप्लुत (अव प्लु क्त) त्रि० तः ता-तं. १ ભીનું થયેલ. ૨ સીંચેલ. ૩ अवतीर्ण શબ્દ જુઓ.
अवबाधा (अव बाध् अ) स्त्री० धा. १ પ્રતિબંધ. ૨ બાધા. [નો વાયુરોગ.
अवबाहुक (अवबद्धो बाहुर्येन) पु० कः એક જાત-
अवबुद्ध (अव बुध् क्त)) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ જાણેલ. ૨ જાણનાર. [ગવું.
अवबोध (अव बुध् घञ्) पु० धः १ જ્ઞાન. ૨ જા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अवबोधक (अव बुध् णिच् ण्वुल्) पु० कः १ सूर्य. २ राज्ञ वगेरेने सवारमां जगाडनार બંદીજન वगेरे. [જણાવનાર.

अववोधक (,,) त्रि० कः-धिका-कं.

अववोधन (अव बुध् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. જણાવવું,જ્ઞાપન. [શ્રુત.

अवभर्त्सित (अव भ्रस्ज क्त) त्रि० तः-ता-तं. १

अवभाषण (अव भाष् ल्युट्) क्ली० णं. કહેવું, બોલવું. [પ્રકાશ. ૩ મિથ્યાજ્ઞાન.

अवभास (अव भास् घञ्) पु० सः १ ज्ञान. २

अवभासित (अव भास् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પ્રકાશેલ. [યજ્ઞાંતે સ્નાન કરવું તે.

अवभृथ (अव भृ कथन्) पु० थः १ दीक्षांतयज्ञ. २ 'भुवं कोष्णेन कुंडोघ्नी मेध्येनावभृथादपि' रघुवंशम्.

अवभ्रट (अव भ्रटच्) त्रि० टः-टा-टं. ચીબું.

अवम (अव् अम) त्रि० मः-मा-मं. १ अधम. २ रक्षणार. ३ पापी. ४ कुत्सित.

अवम (,,) क्ली० मं. १ दिनक्षय. २ पाप.

अवमत (अव मन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. अवज्ञात शब्द જુઓ. तिरस्कृत शब्द જુઓ.

अवमतांकुश (अवमतः अंकुशो येन) पु० शः ગાંડો હાથી. [૨ અનાદર, અવજ્ઞા.

अवमति (अव मन् क्तिन्) स्त्री० तिः १ तिरस्कार.

अवमति (अवांतर्गता कार्येषु मतिर्यस्य) पु० तिः ઘણી, ભાલેફ.

अवमतिथि (अवम तिथिः) स्त्री० थिः दिनक्षय.

अवमंतव्य (अव मन् तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ तिरस्कारवालायक. २ अनादर करवा योग्य.

'बालोपि नावमंतव्यो मनुष्य इति भूमिपः' मनुः

अवमंतृ (अव मन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ तिरस्कार करनार. २ अनादर करनार.

अवमंथ (अव मंथ् अच्) पु०थः એક જાતનો રોગ.

अवमर्द (अव मृद् घञ्) पु० र्दः १ पीडवुं, पीडा. २ राज्यनुं એક અંગ.

"अवमर्दः प्रतिघातस्तथा चैव बलीयसाम्"

महाभारतम्.

अवमर्ष (अव मृष् घञ्) पु० र्षः आलोचना शब्द જુઓ. [અનાદર.

अवमान (अव मन् घञ्) पु० नः १ अपमान. २

'अमृतस्येव चाकांक्षेदवमानस्य सर्वदा' मनुः

अवमानन (अव मन् णिच् ल्युट्) क्ली०नं. અપમાન. કરવું. અનાદર. [શબ્દ જુઓ.

अवमानना (अव मन् णिच् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો

'अतोवमाननाऽस्माकं मानिता भवता छता'

विष्णुपुराणम्.

अवमाननीय (अव मन् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. अवमंतव्य शब्द જુઓ.

अवमानित (अव मन् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. અપમાન કરેલ. અપમાન પામેલ.

'विप्रलब्धा तु सा ज्ञेया नितान्तमवमानिता'

साहित्यदर्पणम्.

अवमानिन् (अव मन् णिनि) त्रि० नी-निनी-नि. અપમાન કરનાર.

'धिङ्मामुपनतश्रेयोवमानिनम्' शाकुन्तलम्.

अवमान्य (अव मन् ण्यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. अवमंतव्य शब्द જુઓ.

अवमूत्रयत् (अव मूत्र् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. મુતરવું, પેશાબકરવું.

अवमूर्द्धन् (अवनतो मूर्द्धा यस्य) त्रि० र्द्धा-र्द्धी-र्द्ध. નમેલું જેનું માથું છે તે.

अवमूर्द्धशय (अव मूर्द्धन् शी अच्) त्रि० यः-या-यं. નીચે માથું રાખી સુનાર. [મૂકી દેવું.

अवमोचन (अव मुच् ल्युट्) क्ली० नं. છોડી દેવું,

अवयव (अव यु अप) पु० वः १ अंग. २ એક દેશ. ૩ દ્રવ્યારંભક દ્રવ્ય. ૪ ઉપકરણ.

अवयविन् (अवयव इनि) त्रि० वी-विनी-वि. अवयववाळुं.

अवर (दिवादि पर० सेट् अवर्य्यति) पूजवुं.

अवर (न वरं) त्रि० रः-रा-रं. १ छेलुं. २ अधम. ૩ पांसे होनार. ४ कनिष्ठ.

अवर (न वृ अप्) क्ली० रं. १ हाथीनी जांघ. २ पछीनो देश. [૨ શૂદ્ર.

अवरज (अवर जन् ड) पु० जः १ नानो भाई.

अवरज (,,) त्रि० जः-जा-जं. पांसे पेदा थनार. [थेन. २ शूद्रस्त्री.

अवरजा (अवर जन् ड टाप्) स्त्री० जा. १ नानी

अवरत (अव रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ विराम पामेल. २ विश्राम पामेल. ૩ सतत.

अवरतस् (अवर तसिल्) क्ली० तः १ छेले. २ पांसे.

अवरति (अव रम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ विराम २ निवृत्ति.

अवरवर्ण (अवरः वर्णः) पु० र्णः शूद्र.

अवरवर्णज (अवरवर्णः सन् जायते जन् ड) पु० जः शूद्र.

'ब्राह्मणान् वाधमानंतु कामादवरवर्णजम्' मनुः

अवरव्रत (अवरं व्रतमस्य) पु० तः सूर्य, આકડાનु

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आऽ. [भ व्रतवाणुं.

अवरव्रत (अवरं व्रतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. अध-

अवरशैल (अवरः शैलः) पु० लः. अस्ताचल.

अवरस्तात् (अवर अस्तातिः) स्तात्. पाछळ, छेले, वांसे.

अवरा (नास्ति वरा श्रेष्ठा यस्याः) स्त्री० रा. दुर्गा.

अवरार्द्ध (अवरं अर्द्धं) क्ली० र्द्धं. १ छेल्लो भाग. २ देहनो वांसेनो भाग.

अवरार्द्धर्य (अवरार्द्धे भवः यत्) त्रि० र्द्धर्यः-र्द्धर्या-र्द्धर्यं पाछीना भागमां होनार. [र्ध्यं. न्यून.

अवरार्द्ध्य (अवर ऋध् णिच् अच्) त्रि० र्ध्यः-र्ध्या-

अवरीण (अव रिङ् क्त) त्रि० णः-णा-णं. तिरस्कृत शब्द जुओ. [अति थोडुं.

अवरीयस् (न वरीयान्) त्रि० यान्-यसी-यस्.

अवरुग्ण (अव रुच् क्त) त्रि० ग्णः-ग्णा-ग्णं. १ भांगेल, तुटेल. २ रोगी, दर्दी. [२ गुप्त.

अवरुद्ध (अव रुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ रोकेल.

'अस्ति कश्चिद्राजसुनूरवरुद्धश्चरन्'

दशकुमारचरितम्.

अवरुद्धा (,, टाप्) स्त्री० द्धा. राजाना जनान खानामां रहेल पोते कोई ठेकाणे न जई शकती दासी.

अवरूढ (अव रुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. उतरेल.

अवरोध (अव रुध् घञ्) पु० धः. १ रोकवुं, रोकाण. २ प्रतिबंध. ३ महेल, राजगृह. ४ राजनी राणी. ५ जनानखानु, जनानखानामां रहेनारी स्त्री.

'यस्यावरोधस्तनचंदनानां प्रक्षालनाद्वारि विहारकाले'

रघुवंशम्

अवरोधन (अव रुध् ल्युट्) क्ली० नं. १ निरोध शब्द जुओ. २ राजनुं जनानखानुं. अवरुद्धि.

अवरोधक (अव रुध् ण्वुल्) त्रि० कः-धिका-कं. १ घेरो घालनार. २ आवरण करनार.

'सुधन्वा वीर्यवान् राजा मिथिलामवरोधकः'

रामायणम्.

अवरोधायन (अवरोध अयन) क्ली० नं. जनानखानुं. [नानो ओशीदार नाजर वगेरे.

अवरोधिक (अवरोध कन्) पु० कः. जनानखा-

अवरोधिका (,, टाप्) स्त्री० का. जनानखानामां रहेनारी स्त्री.

'ययुस्तुरंगाधिरुहोवरोधिकाः' माघः

अवरोधिन् (अवरोध इनि) त्रि० धी-धिनी-धि. १ रोकनार. २ आवरण करनार.

अवरोपण (अव रुह् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. उत्पाटित शब्द जुओ.

अवरोपित (अव रुह् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. उत्पाटित शब्द जुओ.

अवरोह (अव रुह् घञ्) पु० हः. १ उतरवुं. २ स्वर्ग. ३ लतो द्रुम.

अवरोह (अव रुह् घञ्) पु० हः. आडना भूळथी ते तेनी टोच सुधी जनार गळो वगेरेनो वेलो.

अवरोहण (अव रुह् ल्युट्) क्ली० णं. उतरवुं.

अवरोहिका (अव रुह् ण्वुल्) स्त्री० का. आसंध. अश्वगंधा. [वर्ण.

अवरोहित (अवरो रोहितः) पु० तः. थोडो रातो

अवरोहिन् (अव रुह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. उतरनार. [आऽ. अवरोहशाखिन्.

अवरोहिन् (,,) पु० ही. वडलातुं

अवर्ग (न वर्गः यस्य) त्रि० र्गः-र्गा-र्गं. वर्गविनातु.

अवर्ण (न वर्णः) पु० र्णः. अपवाद.

'सोढुं न तत्पूर्वमवर्णमीशे आलानिकं स्थाणुमिव द्विपेन्द्रः'

रघुवंशम्.

अवर्ण (न वर्णः यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. वर्णवगरनुं, हलकुं, नित्यं. [अस्थिति.

अवर्त्तन (न वर्त्तनं) क्ली० नं. १ वर्तननो अभाव.

अवर्त्तन (न वर्तनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ जीविकावगरनुं. २ वर्तनवगरनुं.

अवर्त्तमान (न वर्त्तमानं) त्रि० नः-ना-नं. १ नहि वर्तातुं. २ भूत. ३ भविष्यत्. ४ अस्थित.

अवर्द्धमान (न वर्द्धमानं) त्रि० नः-ना-नं. नवधतुं.

अवर्षण (न वर्षणं) क्ली० णं. वरसवानो अभाव.

अवलक्ष (अव लक्ष घञ्) पु० क्षः. धोळो वर्ण. वलक्ष.

अवलक्ष (अव लक्ष अच्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. धोळुं. वलक्ष. [मध्यभाग.

अवलग्न (अव लग् क्त) पु० ग्नः. १ केड. २ देहनो

अवलग्न (,,) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. संबद्ध. शब्द-जुओ.

'विपुलतरोन्मुखलोचनावलग्नम्' माघः

अवलत्तिका (अव लत् तिकन्) स्त्री० का. गोधा शब्द जुओ. [आधार. ३ टेको.

अवलंब (अव लंबि घञ्) पु० बः. १ आश्रय. २

अवलंबन (अव लंबि ल्युट्) क्ली० नं. ऊपलो शब्द जुओ.

'अवलंबनाय दिनभर्तुरभून्न पतिष्यतःकरसहस्रमपि'

माघः

अवलंबित (अव लंबि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આશ્રિત. ૨ ઉતાવળું. ઉતરતું, લટકતું.

अवलंबित (अव लंब् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉતરેલ.

अवलंबिन् (अव लंबि णिनि) त्रि० बी-बिनी-बि. આશ્રય કરનાર. ૨ લટકનાર. ૩ ઉતરનાર.

' भगवति मरीचिमालिन्यस्ताचलचूडावलंबिनि '
कादंबरी.

अवलिप्त (अव लिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ૧ ગર્વપામેલ. ૨ લીંપેલ.

अवलिप्तता (अवलिप्तस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ઉપલો શબ્દ જુઓ. अवलेप.

अवलीढ (अव लिह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. ૧ ચાટેલ. ૨ ખાધેલ. ૩ વ્યાપ્ત.

' पतत्रिणावलीढं च शुना संस्पृष्टमेव च ' मनुः

अवलीला (अवरा लीला) स्त्री० ला. ૧ અનાદર. ૨ અનાયાસ.

अवलुंचन (अव लुंच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ છેદવું, છેદન. ૨ અપનયન. ૩ ઉખેડવું. ૪ વાળવગેરેનું અબંધન.

अवलुंठन (अव लुंठ् ल्युट्) क्ली० नं. આળોટવું.

अवलुंठित (अव लुंठ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. આળોટેલ.

अवलून (अव लू क्त) त्रि० नः-ना-नं. છેદેલ.

अवलेप (अव लिप् घञ्) पु० पः. ૧ ગર્વ. ૨ ચોપડવું, લીંપવું. ૩ ભૂષણ. ૪ સંબંધ.

' दिङ्नागानां पथि परिहरन् स्थूलहस्तावलेपम्. '
मेघदूतः

अवलेपन (अव लिप् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ગર્વ. ૨ સંબંધ. ૩ ચોપડવું, લીંપવું. ૪ લેપ. [ચાટવું.

अवलेह (अव लिह् घञ्) पु० हः. ૧ ચાટણું. ૨

अवलेहन (अव लिह् ल्युट्) क्ली० नं. ચાટવું.

अवलेह्य (अव लिह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. ચાટવા લાયક.

अवलोक (अव लुक् घञ्) पु० कः. જોવું.

अवलोकन (अव लुक् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ જોવું ૨ નેત્ર.

' योगनिद्रातविषदैः पावनैरवलोकनैः ' रघुवंशम्.

अवलोकित (अव लुक् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જોયેલ.

अवलोकित (,,) क्ली० तं. જોવું.

अवलोकित (,,) पु० तः તે નામનો બુદ્ધ. [જોનાર.

अवलोकिन् (अव लुक् णिनि) त्रि० की-किनी-कि.

' तव प्रियं यक्षतुरावलोकिनः ' कुमारसंभवम्.

अवलोप (अव लुप् घञ्) पु० पः ૧ લોપ. ૨ ખંડન. ૩ નાશ. [વેલો.

अवल्गुज (अवल्गु जन् ड) पु० जः. એક જાતનો

अववाद (अव वद् घञ्) पु० दः. ૧ નિંદા. ૨ અપવાદ. ૩ વિશ્વાસ. ૪ અવલંબન. ૫ અવજ્ઞા.

अवश (न वशः) त्रि० शः-शा-शं. વશ નહિ તે. પરાધીન. [કરવું. ૨ શીર્ણપણું કરવું.

अवशादन (अवशद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ નાશ

अवशिष्ट (अव शिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ બાકી રહેલ. ૨ અધિક [કરેલ નહિ તે.

अवशीकृत (न वशीकृतः) त्रि० तः-ता-तं. વશ

अवशीभूत (न वशीभूतः) त्रि० तः-ता-तं. વશ થયેલ નહિ તે. [૨ સમાપ્તિ.

अवशेष (अव शिष् घञ्) पु० षः. ૧ બાકીનો ભાગ.

' तोयावशेषेण हिमाभ्रनभ्रम् ' भट्टिः

अवशोष (अव शुष् घञ्) पु० षः અત્યંત શોષ. ઘણું જ સુકાઈ જવું.

अवश्य (न वश्यः) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. વશકરી ન શકાય તેવું. ૨ અધીન થઇ ન શકે તેવું. ૩ દુર્દાંત.

अवश्यपुत्र (अवश्यः पुत्रः) पु० त्रः. વશ થઇ શકે નહિ તેવો પુત્ર.

अवश्यम् (न वश्यं) अव्य० श्यम्. જરૂર, ખરેખર.

' अवश्यमेव भोक्तव्यं कृतं कर्म शुभाशुभम् '
भगवद्गीता.

अवश्या (अव श्यै क) स्त्री० श्या. હીમ. अवश्याय.

अवश्या (न वश्या) स्त्री० श्या. વશ નહિ થઇ શકે તેવી સ્ત્રી. [અભિમાન.

अवश्याय (अव श्यै ण) पु० यः. ૧ હીમ. ૨

' अवश्याय निपातेन किंचित्प्रक्लिन्नशाड्वला: '
रामायणम्.

अवश्रयण (अव श्रि ल्युट्) क्ली० णं. ચુલા ઉપરથી ઉતારી મુકવું તે.

अवष्टब्ध (अव स्तंभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. ૧ પાંસેનું, લગભગનું. ૨ આશ્રિત. ૩ અવલંબન પામેલ. ૪ આક્રાંત. ૫ બાંધેલું.

अवष्टंभ (अव स्तंभ् घञ्) पु० भः ૧ સોનું. ૨ આધાર, ટેકો. ૩ થાંભલો. ૪ પ્રારંભ. ૫ અનયપણું. ૬ સુષ્ઠુપણું. [આલંબન.

अवष्टंभन (अव स्तंभ् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ પ્રારંભ. ૨

अवस् (अवर असि) अव्य० वः પશ્ચાત્ શબ્દ જુઓ. [અવસ્વાન.

अवस्वाण (अव स्वन् घञ्) पु० णः ભોજન, ખાવું.

अवस (अव असच्) पु० सः ૧ રાજા. ૨ સૂર્ય. ૩ આકડાનું ઝાડ. ૪ મુંસાફરીમાં તલાવ વગેરે પાસે

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એવી ખાવા યોગ્ય પદાર્થ.

अवसक्त (अव संज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. સંલગ્ન.

अवसक्त (,,) क्ली० क्तं. સંસર્ગ.

अवसक्थिका (अववद्धे सक्थिनी यया) स्त्री० का. ૧ ખાટલો, પલંગ. ૨ પર્યંકબંધ.

'शयानः प्रौढपादश्च कृत्वा चैवावसक्थिकाम्.' मनुः

अवसंडीन (अव सत् डी क्त) क्ली० नं. પંખીની એક જાતની ગતિ.

अवसथ (अवसो कथन्) पु० थः ૧ ગામ. ૨ વિદ્યાર્થીને ભણવાને મઠ, નીશાળ વગેરે.

अवसथ (,,) क्ली० थं. ઘર.

अवसथ्य (अवसथ यत्) पु० थ्यः વિદ્યાર્થીને ભણવાને મઠ, નીશાળ વગેરે.

अवसन्न (अव सद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ૧ ખેદ પામેલ. ૨ ના ઉમેદ, ઉદાશ. ૩ દુઃખી. ૪ વિનાશોન્મુખ. ૫ પોતાનું કામ કરવા અસમર્થ.

अवसर (अव सृ अच्) पु० रः ૧ અવસર, તક. ૨ પ્રસ્તાવ. ૩ વરસાદ, વરસવું. ૪ વર્ષ, સાલ. ૫ ક્ષણ. ૬ મંત્રવિશેષ.

अवसरालय (अवसराय आलयो यत्र) पु० यः [અડધી રાત.

अवसर्ग (अव सृज् घञ्) पु० र्गः ૧ સ્વતંત્રપણું, પોતાની મરજી પ્રમાણે ચાલવું તે. ૨ કામચારાનુજ્ઞા.

अवसर्प (अव सृप् अच्) पु० र्पः બાતમીદાર.

अवसर्पिन् (अव सृप् णिनि) त्रि० र्पी-र्पिणी-र्पि. નીચે જનાર.

अवसर्पिणी (अव सृप् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. [એક કલ્પકાળ.

अवसव्य (अव सव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. જમણું.

अवसाद (अव सद् घञ्) पु० दः ૧ વિષાદ. ૨ નાશ. ૩ પોતાનું કામ કરવા અસમર્થપણું.

'धैर्यावसादेन कृतप्रसादा वन्यद्विपेनेव निदाघसिंधुः' किरातार्जुनीयम्.

अवसादक (अव सद् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. ૧ ખેદકારક. ૨ અવસન્નપણું કરનાર.

'शेषशोकः परित्यक्तः सर्वकार्यावसादकः'

अवसादन (अव सद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ વિનાશન. ૨ પુરું કરવું. ૩ કાર્યમાં અક્ષમપણું સંપાદન કરવું.

अवसान (अव सो ल्युट्) क्ली० नं. ૧ વિરામ. ૨ સમાપ્તિ. ૩ મૃત્યુ. ૪ સ્થિતિ. ૫ સીમા, હદ. ૬ વ્યાકરણમાં વર્ણનો વિરામ.

अवसाम (अवरं साम अच्) क्ली० मं. અંત્યકર્મમાં અરણ્યમાં ગાવા લાયક સામ.

अवसाय (अव सो घञ्) पु० यः ૧ સમાપ્તિ. ૨ શેષભાગ. ૩ નિશ્ચય.

'अथावसायः शेषः स्यात् समासो निश्चयोपि च' मेदिनी

अवसायक (अव सो ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. ૧ નિશ્ચયકારક. ૨ સમાપ્તિ કરનાર.

अवसारण (अव सृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. હલાવવું.

अवसित (अव सो क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ સમાપ્ત. ૨ નિશ્ચય કરેલ. ૩ જાણેલ. ૪ પરિપક્વ. ૫ ઋદ્ધ.

अवसित (अव सि क्त) त्रि० तः-ता-तं. સંબદ્ધ.

अवसित (अव सो क्त) क्ली० तं. ભર્જન કરેલ ધાન્ય.

अवसृष्ट (अव सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ આપેલ, દીધેલ. ૨ ત્યાગ કરેલ. ૩ નીસરેલ.

अवसेक (अव सिच् घञ्) पु० कः. ચારે તરફ છાંટવું. [વહું.

अवसेकिम (अव सेक इमन्) पु० मः. એક જાતનું

अवसेचन (अव सिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ अवसेक શબ્દ જુઓ. ૨ શરીરમાંથી લોહી કાઢવું. ફસ ખોલાવવી.

अवसेय (अव सो यत्) त्रि० यः-या-यं. ૧ નિર્ણય કરવા લાયક. ૨ સમાપ્ત કરવા યોગ્ય.

अवस्कंद (अव स्कंद् घञ्) पु० दः. ૧ લશ્કરની છાવણી. ૨ નાહવું. ૩ ઉતરવું. ૪ હુમલો, હલ્લો.

अवस्कंदन (अव स्कंद् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઉતરવું. ૨ આખે અંગે નહાવું. ૩ હુમલો કરવો, હલ્લો કરવો.

अवस्कर (अव कृ अप् सुट्) पु० रः. ૧ વિષ્ટા, ગુ, નરક. ૨ ગુહ્યસ્થાન, ઉપસ્થ વગેરે. ૩ મલ, મેલ.

अवस्करक (अवस्करे भवः कन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ વિષ્ટામાં હોનાર, ૨ મેલમાં હોનાર. ૩ ગુહ્ય સ્થાન, મલસ્થાન વગેરેમાં હોનાર.

अवस्करक (,,) पु० कः. ચાળનારો, સાવરણી. [આખરે.

अवस्तात् (अवर् अस्तात्ति) अव्य० स्तात्. છેવટે,

अवस्तार (अव स्तृ घञ्) पु० रः. ૧ પડદો, કનાત, ટેરો. ૨ પાથરવું.

अवस्तु (न वस्तु) क्ली० स्तु. ૧ વસ્તુનો અભાવ. ૨ ખરાબ ચીજ.

'अवस्तुनिर्बंधपरे कथं नु ते करो यमामुक्तविवाहकौतुकः' कुमारसंभवम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अवस्था (अव स्था अङ्) स्त्री० स्था. १ हाल, हालत, दशा. २ आकार. ३ रहेवुं.

अवस्थान (अव स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ स्थिति. २ रहेवुं. ३ प्रतिष्ठा.

अवस्थापन (अव स्था णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ स्थापवुं. २ खोडवुं. [१ थापेल. २ खोडेल.

अवस्थापित (अव स्था णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

अवस्थायिन् (अव स्था णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. १ रहेनार. २ अवस्थितिवाळुं.

अवस्थित (अव स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ रहेल. २ स्थिर.

अवस्थिति (अव स्था क्तिन्) स्त्री० तिः. १ रहेवुं. २ स्थिति. ३ रेठाण.

अवस्यंदन (अव स्यंद् ल्युट्) क्ली० नं. झरवुं, क्षरण.

अवस्रंसन (अव स्रंस् ल्युट्) क्ली० नं. नीचे पडवुं.

अवस्रंसित (अव स्रंस् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ दबेल. २ पाडेल.

अवहत (अव हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. थोडो धा मारी झेतरां कहाढेल धाणा वगेरे.

अवहति (अव हन् क्तिन्) स्त्री० तिः थोडो धा मारी झेतरां कहाढवां ते.

अवहनन (अव हन् ल्युट्) क्ली० नं. १ थोडो धा मारी झेतरां कहाढवां ते. २ झेडसुं.

अवहरण (अव हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ लई जवुं. २ उपाडी जवुं. ३ बीजे स्थाने लेवुं. [भाग.

अवहस्त (अवरं हस्तस्य) पु० स्तः. हाथनो पृष्ठनो

अवहार (अव हृ घञ्) पु० रः- १ अवहरण शब्द जुओ. २ हरवुं, हरण. ३ बीजा स्थाने लई जवुं. ४ युद्धस्थानथी सैन्य छावणीमां लई जवुं.

अवहार (अव हृ ण) पु० रः १ झुड. २ चोर. ३ झगडो लडाई वगेरे बंध करवाथी थएली सलाह. ४ खोलावुं. ५ भगर.

अवहारक (अव हृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. १ बीजे ठेकाणे लई जनार. २ निवारक. ३ लश्करने युद्धथकी वारनार. [जलचर प्राणी, झुड.

अवहारक (अवहार कन्) पु० कः. एक प्रकारनुं

अवहार्य्य (अव हृ ण्यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. १ दंडवा लायक. २ सीज करवा योग्य. ३ अवश्य आपवा लायक. ४ लई जवा योग्य.

अवहालिका (अव हल् ण्वुल्) स्त्री० का. १ बांधेली वाड. २ भींत. [हास. २ थोडुं हसवुं.

अवहास (अव हस् घञ्) पु० सः. १ मश्करी, उप-
'यच्चावहासार्थम्' भगवद्गीता.

अवहित (अव धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ सावध, सावधान. २ प्रख्यात करेल.

अवहित्था (न वहि स्तिष्ठति स्था क पृषो०) स्त्री० त्था. एक जातनो व्यभिचारी भाव. अवहित्थ.

अवहृत (अव हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ लई लीधेल. २ करेल. ३ दंडेल.

अवहेल (अव हेड् क) क्ली० लं. अनादर.

अवहेलन (अव हेड् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ.

अवहेला (अव हेड् अङ्) स्त्री० ला. अनादर.

अवहेलित (अव हेड् क्त वा इतच्) त्रि० तः-ता-तं. अनादर पामेल.

अवह्वर (अव हृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. वांकुं.

अवाक्पुष्पी (अवाक्पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पी. सुवा.

अवाक्शिरस् (अवाक् शिरो यस्य) त्रि० राः-राः-रः. नीचे माथावालुं 'अवाक्शिरसमुत्पादम्' भट्टिः

अवाग्र (अवनतं अग्रं यस्य) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. नम्र मुखवाळुं, नम्र. [मुखवाळुं.

अवाङ्मुख (अवाङ्मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. नीचे
'अवाङ्मुखस्योपरिपुष्पवृष्टिः' रघुवंशम्.

अवाच् (न वाग्यस्य) त्रि० क्-ग्. मुंगुं.

अवाच् (अव अंच् क्विप्) त्रि० क्-ग्. १ निचेतुं, हेठलुं. २ दक्षिणनुं.

अवाच् (,,) अव्य० क्-ग्. नीचे, हेठल.

अवाच्य (न वाच्यं) क्ली० च्य. खराब वचन.

अवाच्य (,,) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. न. बोलवालायक.

अवाच्य (अवाच् यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. १ छेवटे होनार, २ हेठळ होनार. ३ दक्षिणमां थनार.

अवाच्यदेश (अवाच्यो देशः) पु० शः. स्त्रीनुं गुह्य स्थान. [नभावेल.

अवांचित (अव अंच् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.
'तृणवांच्छया मुहुरवांचितान्' माघः

अवादिन् (न वादी) त्रि० दी-दिनी-दि. १ बोलनार २ नहि ते. २ अविरोधी. [वगेरे.

अवान (अव अन् अच्) त्रि० नः-ना-नं. सुकुं प्रल

अवांतर (अवगतं अंतरं) त्रि० रः-रा-रं. १ अंदरनुं, पेटानुं. २ प्रधानना अंगनुं.

अवापित (न वापितं) त्रि० तः-ता-तं. १ न वावेल. २ न भुंडेल. [पभाडेल.

अवापित (अव आप् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

अवाप्त (अव आप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. मेळवेल, पामेल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अवाप्ति (अव आप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. मेળવવું, પામવું.
'तपः क्लिेदं तदवाप्तिसाधनम्' कुमारसंभवम्.

अवाप्तव्य (अव आप् तव्य्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. મેળવવાલાયક. [વવાલાયક.

अवाप्य (अव आप् ण्यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. મેળ-
'ज्येष्ठता च निवर्तेत जेष्ठावाप्यं च यद्धनम्' मनुः

अवाप्य (न वाप्यं) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. છેદવા ન લાયક કેશવગેરે. २ આરોપ્ય.

अवाम (न वामः) त्रि० मः-मा-मं. १ અનુકૂળ. २ ડાબું નહિ તે, જમણું. ३ સુંદર નહિ તે.

अवार (न वृ घञ्) क्ली० रं. १ નદી વગેરેનો પાસેનો કાંઠો. २ નદી વગેરેનો સામો કાંઠો, ३ પૂર્વતીર.

अवारण (न वारणं) क्ली० णं. १ વારણનો અભાવ. २ નિષેધનો અભાવ. [શકાય તેવું.

अवारणीय (न वारणीयं) त्रि० यः-या-यं વારી ન

अवारपार (अवारपारं च यस्य) पु० रः. દરિયો.

अवारपारीण (अवारपारे गच्छति ख) त्रि० णः-णा-णं. પારેજનાર. [अवरिका.

अवारिका (न वारि यत्र कप्) स्त्री० का. વાણુ.

अवारित (न वारितं) त्रि० तः-ता-तं. ન વારેલ.
'अवारितद्वारतया तिरश्चाम्' नैषधीयम्

अवारीण (अवारे गच्छति ख) त्रि० णः-णा-णं. પારેજનાર. [શબ્દ જુઓ.

अवार्य्य (न वार्य्यः) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. અવારણીય

अवावट ( ) पु० टः એક સ્ત્રીને પેટે બીજા બાપથી પેદા થએલ પુત્ર.

अवावन् (ओण् डव निप्) पु० वा. ચોર.

अवासस् (न वासो यस्य) त्रि० साः-सा-सः. નાગું

अवासिन् (न वासी) त्रि० सी-सिनी-सि. નિવાસી નહિ તે. [થા.

अवास्तव (न वास्तवं) त्रि० वः-वी-वं. જુઠું, મિ-

अवास्तविक (न वास्तविकं) त्रि० कः-का-कं. ખોટું, મિથ્યા. [તેવું.

अवाह्य (न वाह्यं) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. વહી ન શકાય

अवि (अव् इन्) पु० विः १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝા-ડ. ३ બકરો. ४ ઘેટો. ५ ધણી. ६ કાંબળી. ७ પર્વ-ત. ८ ઉંદર. ९ વાયુ.

अवि (,,) स्त्री० विः. લાજ, શરમ. અ-ટકાવવાળી સ્ત્રી. અવી.

अविकट (अवि कटच्) पु० टः. ઘેટાંનું ટોળું.

अविकट (न विकटः) त्रि० टः-टा-टं. વિકટ નહિ તે.

अविकटोरण (अविकटे वेपः उरणः) पु० णः. રા-જાને અપાતો એક જાતનો કર.

अविकत्थन (न विकत्थनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ લડાઈ વગરનું. २ શ્લાઘા વગરનું.

अविकत्थन (न विकत्थनं) क्ली० नं. १ લડાઈનો અ-ભાવ. २ શ્લાઘાનો અભાવ.

अविकल (न विकलः) त्रि० लः-ला-लं. १ વ્યાકુળ નહિ તે, વિકળ નહિ તે. २ अविसंवादिन् शब्द જુઓ.
'कलमविकलताले गायकैर्बोधहेतोः' माघः.

अविकल्प (न विकल्पः) पु० ल्पः. વિકલ્પનો અ-ભાવ. [વગરનું.

अविकार (न विकारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. વિકાર

अविकार (न विकारः) पु० रः. વિકારનો અભાવ.

अविकार्य्य (न विकार्य्यः) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. વિ-કાર નહિ પામવા જોગ. [લ નહિ તે.

अविकृत (न विकृतः) त्रि० तः-ता-तं. વિકાર પામે-

अविकृति (न विकृतिः) स्त्री० तिः. १ વિકારનો અભાવ. २ મૂલ પ્રકૃતિ.

अविकृति (न विकृतिः यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. વિકાર વગરનું. [લો શબ્દ જુઓ.

अविक्रिय (न विक्रिया यस्य) त्रि० यः-या-यं. ઉપ-

अविक्रीत (न विक्रितः) त्रि० तः-ता-तं. ન વેચેલ.

अविक्रेय (न विक्रेय) त्रि० यः-या-यं. ન વેચવા લાયક.

अविक्लम (न विक्लमः) पु० मः. થાકનો અભાવ.

अविक्षत (न विक्षतः) त्रि० तः-ता-तं. १ ભોગ વગેરેથી ભગડેલ નહિ તે. २ ભોગ વગેરેથી ન વિનાશ પામેલ.

अविक्षिप्त (न विक्षिप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. નહિ ફેંકેલ.

अविक्षेप (न विक्षेप्तुं शक्तः क्षिप् क) त्रि० पः-पा-पं. ફેંકવાને અશક્ત.

अविगंधा (अवेः गंध इव गंधो यस्याः) स्त्री० धा. भे-ढाशींगी. अजगंधा शब्द જુઓ. अविगंधिका.

अविगर्हित (न गर्हितं) त्रि० तः-ता-तं. ન નિંદેલ.

अविगीत (न विगीतः) त्रि० तः-ता-तं. ન નિંદેલ.

अविघ्न (न विज् क्त) पु० घ्नः. કરમદાનું ઝાડ.

अविघ्न (न विघ्नः) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. ઉદ્વેગ પામેલ ન-હિં તે. [વિનાનું. २ લડાઈ વિનાનું.

अविग्रह (न विग्रहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. १ શરીર

अविघ्न (न विघ्नं) क्ली० घ्नं. વિઘ્નનો અભાવ.

अविघ्न (न विघ्नं यस्य) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. વિઘ્ન વગ-ગરનું. [નહિ તે. २ મંદ.

अविचक्षण (न विचक्षणः) त्रि० णः-णा-णं. १ ડાહ્યું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अविचार (न विचारः) पु० रः विचारनो अभाव.
अविचार (न विचारः यस्य) त्रि० रः-रा-रं. विचार वगरनुं. [रेल नहि ते.
अविचारित (न विचारितं) त्रि० तः-ता-तं. विचा-
अविचाल्य (न विचाल्यः) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. १ बीजी रीते न करवा लायक. २ स्थिर. ३ अेकरूप.
अविच्छिन्न (न विच्छिनं) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ संतत. २ न तुटेल.
अविच्छेद (न विच्छेदः) पु० दः विच्छेदनो अभाव.
अविच्छेद (न विच्छेदः यस्य) त्रि० दः-दा-दं. अविछिन्न शब्द जुओ.
अविजातीय (न विजातीयः) त्रि० यः-या-यं. अेक जातनुं. [गांडु, अेवकुफ.
अविज्ञ (न विज्ञः) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. डाहुं नहि ते,
अविज्ञात (न विज्ञातं) त्रि० तः-ता-तं. न जाणेल.
अविज्ञातृ (न विज्ञाता) त्रि० ता-त्री-तृ. न जाणनार.
अविज्ञेय (न विज्ञेयः) त्रि० यः-या-यं. १ नहि जाणवा लायक. २ न जाणि शकाय तेवुं.
'अतर्क्यमविज्ञेयं प्रसुप्तमिव सर्वतः' मनुः
अविडीन (न विडीनं) क्ली० नं. अेक जातनी पंखीनी गति.
अवित (अव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. रक्षेल.
अवितथ (न वितथं) क्ली० थं. साचापणुं.
'तदवितथमवादीर्यन्मम त्वं प्रियेति' माघः
अवितथ (,,) त्रि० थः-था-थं. साचुं.
अवितर्क्य (न वितर्क्यः) त्रि० र्क्यः-र्क्या-र्क्यं. तर्कथी न जाणी शकाय तेवुं. [अविख्यात.
अवित्त (न वित्तं) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ न जाणेल. २
अवित्त (न वित्तं यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. गरीब, धनवगरनुं. [२ ज्ञाननो अभाव.
अवित्ति (न वित्तिः) स्त्री० त्तिः. १ लाभनो अभाव.
अवितिं (न वितिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. १ लाभ वगरनुं. २ ज्ञान वगरनुं.
अवित्यज (न वि त्यज् क) पु० जः पारो, पारद.
अविथ्या (अवि थ्यन्) स्त्री० थ्या. धृश्नि.
अविदग्ध (न विदग्धः) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. डाहुं नहि ते, गांडु.
अविदित (न विदितं) त्रि० तः-ता-तं. न जाणेल.
अविदुग्ध (अवेर्दुग्धं) क्ली० ग्धं. गाउरनुं दूध.
अविदूर (न विदूरं) त्रि० रः-रा-रं. पासेनुं, नजदीकनुं
अविदूस (अवेर्दुग्धं दूसच्) क्ली० सं. गाउरनुं दूध.
अविद्धकर्णी (न विद्धः पर्णरूपः कर्णो यस्याः) स्त्री० र्णी. अेक जातनी वनस्पति. [२नुं.
अविद्य (न विद्या यस्य) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. विद्या वग-
'अविद्यो वा सविद्यो वा ब्राह्मणो मामकी तनुः'
अविद्यमान (न विद्यमानः) त्रि० नः-ना-नं. विद्यमान नहि ते, अवर्तमान.
अविद्या (न विद्या) स्त्री० द्या. १ विद्यानो अभाव. २ अजान, ज्ञाननो अभाव. ३ माया.
अविद्वस् (न विद्वान्) त्रि० द्वान्-दुषी-द्वस्. विद्वान नहि ते. [२ अनुराग.
अविद्वेष (न विद्वेषः) पु० षः. १ विद्वेषनो अभाव.
अविद्वेष (न विद्वेषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. १ द्वेष-वगरनुं. २ अनुरागवाळुं. [धणीवाणी स्त्री.
अविधवा (न विधवा) स्त्री० वा. रांडीरांड नहि ते,
अविधा (न विधा) स्त्री० धा. प्रकारनो अभाव.
अविधान (न विधानं) क्ली० नं. ठरावेल विधिनो अभाव.
अविधि (न विधिः) स्त्री० धिः. उपरो शब्द जुओ.
अविधान (न विधानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. विधान विनानुं. [वगरनुं. अविधान.
अविधि (न विधिर्यस्य) त्रि० धिः-धिः-धि. विधि-
अविन (अव इनन्) पु० नः अध्वर्यु शब्द जुओ.
अविनय (न विनयः) पु० यः विनयनो अभाव, खराब नीति. [वगरनुं.
अविनय (न विनयो यस्य) त्रि० यः-या-यं. विनय-
अविनश्वर (न विनश्वरः) त्रि० रः नाश न पामे ते.
अविनश्वर (,,) पु० रः परमेश्वर.
अविनाशिन् (न विनाशी) त्रि० शी-शिनी-शि. नाश नहि पामनार.
अविनीत (न विनीतः) त्रि० तः-ता-तं. १ विनय-विनानुं, अेअदब. २ उद्धत. ३ अशिक्षित.
अविनीता (न विनीता) स्त्री० ता. छीनाल स्त्री.
अविनीय (न विनीयः यस्य) त्रि० यः-या-यं. कपट-विनानुं. [थई न शके अेवो घोडो वगेरे.
अविनेय (न विनेतुं शक्यः) त्रि० यः-या-यं. वश-
अविपक्ष (न विपक्षः यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. शत्रुविनानुं. [हेलाव.
अविपट (अवीनां विस्तारः) पु० टः. १ गाडरनो
अविपद् (न विपद्) स्त्री० त्-द्. संपत्, आफतनो अभाव.
अविपश्चित् (न विपश्चित्) त्रि० त्-द्. १ विचार-विनानुं. २ तात्पर्य ज्ञान वगरनुं. ३ अविवेकी. ४ अविद्वान.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अविपाक (न विपाकः) पु० कः १ પાકનો અભાવ. પાકવાનો અભાવ. ૨ હજમ થવાનો અભાવ. ૩ પરિણામ દશાનો અભાવ.

अविपाक (न विपाकः यत्र) पु० कः १ જેમાં જઠરાગ્નિ મંદ પડી ખાધેલું વગેરે હજમ ન થાય એવો એક રોગ. ૨ વિપાકનો અભાવ.

अविपाल (अवीन् पालयति) त्रि० लः-ला-लं. ગાડરને પાળનાર. [હલકું. ૩ જુઓ.

अविपुल (न विपुलः) त्रि० लः-ला-लं. १ થોડું, ૨

अविप्रकृष्ट (न विप्रकृष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. પાસેનું, નજીકનું. [૨ અનપકાર.

अविप्रिय (न विप्रियं) क्ली० यं. १ અનુકૂલપણું.

अविप्रिय (अवि प्री क) पु० यः. એકજાતનું ઘાસ. [વહાલું.

अविप्रिय (अवीनां प्रियः) त्रि० यः-या-यं. ગાડરને

अविप्लुत (न विप्लुतः) त्रि० तः-ता-तं. ન નાશ-પામેલ.

अविफल (न विफलः) त्रि० लः-ला-लं. સફલ.

अविफुल्लं (न विफुल्लं) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. પ્રફુલ્લ નહિ તે.

अविभक्त (न विभक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ નહિ ભાગપાડેલ કુટુંબ. ૨ દ્રવ્યવગેરે ભાગેલ નહિ તે. ૩ ભિન્ન નહિ તે. [અભાવ.

अविभाग (न विभागः यस्य) पु० गः. ભાગનો

अविभाग (न विभागो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. અવિભક્ત.

अविभाषित (न विभाषितः) त्रि० तः-ता-तं. १ લક્ષમાં નહિ લીધેલ. ૨ નહિ ચિંતવેલ.

अविमरीस (अवि मरीसच्) क्ली० सं. ગાડરનું દૂધ.

अविमल (न विमलः) त्रि० लः-ला-लं. નિર્મલ નહિ તે.

अविमुक्त (न विमुक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ છોડેલ નહિ તે. ૨ મોકળું. નહિ તે.

अविमुक्त (न विमुक्ता) क्ली० क्तं. १ કાશીક્ષેત્ર. ૨ હડપચી અને માથા વચ્ચેનો ભાગ.

अवियुक्त (न वियुक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. વિયોગ નહિ પામેલ. [શબ્દ જુઓ.

अवियोग (न वियोगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. ઉપલો

अवियोग (न वियोगः) पु० गः. १ વિયોગનો અભાવ. ૨ સંયોગ. [નહિ પામેલ.

अविरक्त (न विरक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. વિરાગ

अविरत (न विरतं) त्रि० तः-ता-तं. વિરામ નહિ પામેલ, વિરામ વગરનું.

अविरत (,,) क्ली० तं. વિરામનો અભાવ, નિરંતરપણું. [વિરામવગર.

अविरतम् (न विरतम्) अव्य० तम्. નિરંતર, 'भजामस्त्वां गौरीं नगपतिकिशोरीमविरतम्' સુંદરલહરી.

अविरति (न विरतिः) स्त्री० तिः. १ વિરામનો અભાવ, ૨ નિરંતરપણું અવિરામ.

अविरति (न विरतिः यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. વિરામવગરનું.

अविरल (न विरलः) त्रि० लः-ला-लं. ઘાડું.

अविराम (न विरामः) पु० मः વિરામનો અભાવ, નિરંતરપણું. [મવગરનું. ૨ સંતત.

अविराम (न विरामः यस्य) त्रि मः-मा-मं. १ વિરા-

अविरुद्ध (न विरुद्धः) द्धः-द्धा-द्धं. १ વિરૂદ્ધ નહિ તે. ૨ વિરોધવગરનું. ૩ ન અટકાવેલ. ૪ એકઠેકાણે સાથે રહેનાર.

अविरोध (न विरोधः) पु०धः. વિરોધનો અભાવ.

अविरोध (न विरोधः यस्य) पु० धः-धा-धं. વિરોધવગરનું.

अविल (न विलं यत्र) त्रि० लः-ला-लं. ખાડાવગરનું.

अविलक्षण (न विलक्षणः) त्रि० णः-णा-णं. १ તુલ્યરૂપવાળું. ૨ ભેદવાળા ધર્મવિનાનું.

अविलंब (न विलंब) क्ली० बं. १ વિલંબનો અભાવ. ૨ ઉતાવળ. [ળું. અવિલંબન, અવિલંબિત.

अविलंब (न विलंबः यस्य) त्रि० बः-बा-बं. ઉતાવ-

अविला (अव इलच्) स्त्री० ला. ઘેટી, મેંઢી.

अविलास (न विलासः) पु० सः. १ વિલાસનો અભાવ. ૨ અપ્રકાશ. [લાસ વગરનું.

अविलास (न विलासो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. वि-

अविवक्षित (न विवक्षितः) त्रि० तः-ता-तं. १ બોલવાને ન ઇચ્છેલ., કહેવા નહિ ચાહેલ. ૨ તાત્પર્યનું અવિષયીભૂત. [નું, ઘાડું.

अविवर (न विवरं यत्र) त्रि० रः-रा-रं. છેદ વિના-

अविवाद (न विवादः) पु० दः. १ વિવાદનો અભાવ. ૨ વિરૂદ્ધ વાદનો અભાવ. ૩ એકમતપણું. ૪ અવ્યવહાર. ૫ વિરોધનો અભાવ.

अविवाहित (न विवाहितः) त्रि० तः-ता-तं. જેનો વિવાહસંસ્કાર થયો નથી તે.

अविवाहिन् (न विवाही) त्रि० ही-हिनी-हि. પરણનાર નહિ તે.

अविविक्त (न विविक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ વિવેક વગરનું. ૨ એક થયેલ. ૩ પરસ્પર તાદાત્મ્યને પામેલ.

अविवेक (न विवेकः) पु० कः. વિવેકનો અભાવ.

अविवेक (न विवेको यस्य) त्रि० कः-का-कं. વિવે-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ક વિનાનું.
'सहसा विदधीत न क्रियामविवेकः परमापदां पदम्'
किरातार्जुनीयम्.
अविवेकता (अविवेकस्य भावः) स्त्री० ता. अविवेક. [લો શબ્દ જુઓ.
अविवेकत्व (अविवेकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપ-
अविवेकिन् (न विवेकी) त्रि० की-किनी-कि. વિવેકી નહિ તે.
अविवेचक (न विवेचकः) त्रि० कः-चिका-कं. કાર્ય અને અકાર્યમાં વિવેક વિનાનું. [ભાવ.
अविवेचना (न विवेचना) स्त्री० ना. વિવેકનો અ-
अविशंका (न विशंका) स्त्री० का. १ વિશેષ શંકાનો અભાવ. २ ખાતરી, વિશ્વાસ.
अविशंकित (न विशंकितः) त्रि० तः-ता-तं. १ વિશેષ શંકા વિનાનું. २ જેને શંકા પેદા થઈ નથી તે.
अविशुद्ध (न विशुद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ શુદ્ધ નહિ તે. २ દોષવાળું.
अविशुद्धि (न विशुद्धिः) स्त्री० द्धिः १ શુદ્ધિનો-અભાવ, २ દોષ. [અભાવ.
अविशेष (न विशेषः) पु० षः १ ભેદક ધર્મનો
अविशेष (,,) त्रि० षः-षा-षं. ४२ક વિનાનું.
अविशेष (न विशेषं) क्ली० षं. १ અભેદ. २ એકતા.
अविशेषज्ञ (न विशेषं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. ફરક વિના બાબત જાણનાર.
अविश्रांत (न विश्रांतः) त्रि० तः-ता-तं. १ વિશ્રામ વિનાનું. २ સંતત. ३ જેને થાક નથી લાગ્યો તે.
अविश्वस्त (न विश्वस्तः) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. જેના ઉપર વિશ્વાસ ન આણ્યો હોય તે.
अविश्वसनीय (न विश्वसनीय) त्रि० यः-या-यं. વિશ્વાસ કરવા જોગ નહિ તે.
अविश्वास (न विश्वासः) पु० सः. વિશ્વાસનો અભાવ, ભરોંસાનો અભાવ.
अविश्वास (न विश्वासो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. વિશ્વાસ કરવાને લાયક હોય નહિ તે.
अविश्वासिन् (न विश्वासी) त्रि० सी-सिनी-सि. વિશ્વાસ નહિ રાખનાર.
अविशिष्ट (न विशिष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. વિશ્લેષ પામેલ નહિ તે, સંગત.
अविष (अव टिषच्) पु० षः १ દરીયો. २ રાજા.
अविष (,,) त्रि० षः-षी-षं. રક્ષક, રખેવાળ.
अविष (न विषं यत्र) त्रि० षः-षा-षं. ઝેરવિનાનું.
अविषम (न विषमः) त्रि० मः-मा-मं. १ વિષમ નહિ તે, સમ. २ સુગમ.
अविषय (न विषयो यस्य) त्रि० यः-या-यं. વિષય વગરનું.
अविषय (न विषयः) पु० यः. १ વિષયનો અભાવ. २ અગોચર. [શકાય તેવું.
अविषह्य (न विषह्यः) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. ખમી ન
अविषा (न विषं यस्याः) स्त्री० षा. અતિવખની કળી.
अविषी (अव टिषच् ङीप्) स्त्री० षी. નદી.
अविस् (अव इसन्) क्ली० विः. १ રક્ષણ. २ જવું, ગતિ. [અનુસરવું. २ યથાર્થવિષય.
अविसंवाद (न विसंवादः) पु० दः. १ પ્રમાણને
अविस्रोढ (अवि सोढच्) क्ली० ढं. ગાયનું દૂધ.
अविस्पष्ट (न विस्पष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. સ્પષ્ટ નહિ તે.
अविस्मरण (न विस्मरणं) क्ली० णं. યાદી, સ્મરણ, સંભારવું. [આવેલ. २ ન વિસરેલ.
अविस्मृत (न विस्मृतः) त्रि० तः-ता-तं. १ યાદ
अविहित (न विहितं) त्रि० तः-ता-तं. १ ન કહેલ. २ નિષિદ્ધ. [નહિ તે.
अविव्हल (न विव्हलः) त्रि० लः-ला-लं. વિહ્વલ
अवी (अव ई) स्त्री० वी. અટકાવવાળી બાઇડી.
अवीकाश (न विकाशः) पु० शः. પ્રકાશનો અભાવ.
अवीकाश (न विकाशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं પ્રકાશવગરનું. [તપાસવું.
अवीक्षण (न वीक्षणं) क्ली० णं. १ ન જોવું. ન
अवीक्षित (न वीक्षितं) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अवीक्षित (,,) त्रि० तः-ता-तं. ન જોયેલ.
अवीचि (न वीचिर्यत्र) त्रि० चिः-चिः-चि. મોજા-વિનાનું, લોટવગરનું. [નરક.
अवीचि (,,) पु० चिः. તે નામનું એક
अवीज (न वीजं यत्र) त्रि० जः-जा-जं. १ બી વગરનું. २ વીર્યવગરનું. ३ નપુંસક. ४ કારણવિનાનું.
अवीज (न वीजं) क्ली० जं. १ ખરાબ બી. २ બીનો અભાવ.
अवीर (न वीरः) पु० रः. શૂર નહિ તે.
अवीरा (न वीरः पुत्रादिर्यस्याः) स्त्री० रा. પતિપુત્રવિનાની સ્ત્રી. [२ હયાતીનો અભાવ.
अवृत्ति (न वृत्तिः) स्त्री० त्तिः १ જીવિકાનો અભાવ.
अवृत्ति (न वृत्तिर्यस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति. १ જીવિકાવગરનું. २ અવિદ્યમાન.
अवृद्धिक (न वृद्धिर्यत्र कप्) त्रि० कः-की-कं. વ્યાજ વિનાનું મુદ્દલ ધનવગેરે.
अवृष्टि (न वृष्टिः) स्त्री० ष्टिः વરસાદનો અભાવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अवेक्षक (अव ईक्ष् ण्वुल्) त्रि० कः-क्षिका-कं. १ જોનાર. २ તપાસનાર. ૩ આવક જાવક વગેરે ઉપર દેખરેખ રાખનાર. [દેખરેખ.

अवेक्षण (अव ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. જોવું, તપાસવું,
'वर्णाश्रमावेक्षणजागरूकः' रघुवंशम्.

अवेक्षणीय (अव ईक्ष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. જોવાલાયક. [જોતું. २ તપાસતું.

अवेक्षमाण (अव ईक्ष् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. १
'अवेक्षमाणं महतीं मुहुर्मुहुः' माघः

अवेक्षा (अव ईक्ष् अ) स्त्री० क्षा० अवेक्षण शब्द જુઓ. [२ તપાસેલ.

अवेक्षित (अव ईक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જોયેલ.

अवेक्षितृ (अव ईक्ष् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ જોનાર. २ તપાસનાર. [લાયક. अवेक्षणीय.

अवेक्ष्य (अव ईक्ष ण्यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. જોવા-

अवेदनाज्ञ (वेदनां न जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. વેદનાને નહિ જાણનાર.
"अवेदनाज्ञं कुलिशक्षतानाम्' कुमारसंभवम्.

अवेदि (न वेदिः) स्त्री० दिः જ્ઞાનનો અભાવ.

अवेद्य (न वेद्यः) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ ન જાણવાલાયક. २ અલભ્ય.

अवेद्य (,,) पु० द्यः વાછડું.

अवेद्या (न वेद्या) स्त्री० द्या. न પરણવા લાયક સ્ત્રી.

अवेल (न वेला यत्र) त्रि० लः-ला-लं. १ સીમા વીનાનું, મર્યાદા વગરનું. २ વેળા વગરનું.

अवेल (,,) पु० लः અપલાપ.

अवेला (न वेला) स्त्री० ला. કવેળા.

अवेला (न वेला यस्याः) स्त्री० ला. આવેલ સોપારી.

अवैध (न वैधं) त्रि० धः-धी-धं. १ વિધિવિનાનું. २ વિધિથી ઉલટું.

अवैधव्य (न वैधव्यं) क्ली० व्यं. રંડાપાનો અભાવ.

अवैमत्य (न वैमत्यं) क्ली० त्यं. એકમતપણું.

अवैयात्य (न वैयात्यं) क्ली० त्यं. સલજ્જપણું.

अवैर (न वैरं) क्ली० रं. વેરનો અભાવ.

अवैराग्य (न वैराग्यं) क्ली० ग्यं. વિષયની તૃષ્ણા.

अवोद (अवोद अच्) त्रि० दः-दा-दं. ભીનું.

अवोष (अव उष् क) पु० षः ઉનું અન્ન.

अव्यक्त (न व्यक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. અસ્પષ્ટ, ખુલ્લું નહિ તે.

अव्यक्त (,,) क्ली० क्तं. નિરાકાર બ્રહ્મ.
'अव्यक्तं व्यक्तिमापन्नम्' भगवद्गीता.

अव्यक्त (न व्यक्तः) पु० क्तः १ शिव. २ विष्णु. ૩ કામદેવ. ४ પ્રધાન પુરૂષ.

अव्यक्तराग (न व्यक्तो रागः) पु० गः થોડો રાતો રંગ.

अव्यक्तराग (न व्यक्तो रागो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. થોડું રાતું.

अव्यक्तलिंग (अव्यक्तं लिंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. જેનાં સ્પષ્ટચિન્હ નથી એવો રોગ વગેરે, ગુપ્ત આશ્રમવાળો સંન્યાસી વગેરે.

अव्यक्तलिंग (अव्यक्तस्य लिंगं) क्ली० गं. सांख्यशास्त्रप्रसिद्ध महत्तत्त्व वगेरे. [स्वस्थ.

अव्यग्र (न व्यग्रः) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. વ્યગ્ર નહિ તે,

अव्यंग (न विकलं अंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. વિકલ અંગવિનાનું, પૂર્ણ. [વિનાનું.

अव्यंग (न व्यंगः यस्मिन्) त्रि० गः-गा-गं. व्यंग-

अव्यंगा (अवेरंगमिव अंगमस्याः) स्त्री० गा. शुक-शिंबी. [સંપૂર્ણઅંગવાળીસ્ત્રી.

अव्यंगांगी (अव्यंगं अंगं यस्याः ङीप्) स्त्री० गी.
'अव्यंगांगीं सौम्यनाम्नीं हंसवारणगामिनीम्' मनुः

अव्यंग्य (न व्यंग्यं यस्मिन्) क्ली० ग्यं. વ્યગ્યાલંકાર વિનાનું કાવ્ય,
'सव्यंग्यमुत्तमंकाव्यमव्यंग्यं चाधमंस्मृतम्'
काव्यचंद्रिका.

अव्यंजन (न व्यंजनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. શીંગડાંવગરનું .२ સારાલક્ષણવિનાનું. ૩ ચિન્હવગરનું.

अव्यंडा (न विगतमंडं बीजमस्याः) स्त्री० डा. शुक-शिंबी. [અભાવ.

अव्यतिकर (न व्यतिकरः) पु० रः. સંસર્ગનો

अव्यतिकर (न व्यतिकरः यस्य) त्रि० रः-रा-रं. સંસર્ગવિનાનું.

अव्यथ (न व्यथ् अच्) पु० थः. साप, सर्प.
'अव्यथो निर्व्यथः सर्पे' मेदिनी.

अव्यथ (न व्यथा यस्य) त्रि० थः-था-थं. દુઃખવિનાનું. [२ शुंठ.

अव्यथा (न व्यथा यत्सेवनेन) स्त्री० था. १ હરડે.

अव्यथा (न व्यथा) स्त्री० था. દુઃખનો અભાવ.

अव्यथि (न व्यथ् इन्) पु० थिः ધોડો.

अव्यथिन् (न व्यथ् इनि) त्रि० थी-थिनी-थि. १ व्यथाविनानुं. २ निर्भय.

अव्यथिष (न व्यथ् टिषच्) पु० षः. १ સમુદ્ર. २ સૂર્ય. ૩ આકડાનું ઝાડ.

अव्यथिषी (,, ङीप्) स्त्री० षी. પૃથ્વી. २ રાત. ૩ હલદર. [વિનાનું.

अव्यथ्य (न व्यथ् यत्) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. व्यथा-

अव्यपदेश्य (न व्यपदेश्यम्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કહી ન શકાય તેવું.

अव्यभिचरित (न वि अभि चर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ व्यभिचार विनानो हेतु वगेरे. २ अबाधित.

अव्यभिचार (न व्यभिचारः) पु० रः. व्यभिचारनो अभाव.

अव्यभिचारिन् (न व्यभिचारी) त्रि० री-रिणी-रि. १ व्यभिचारी नहि ते. २ कोइपण प्रतिकूल हेतुथी निवारवाने अशक्य. ३ अबाधित.४ साध्य साधक-व्याप्तिविशिष्ट.

अव्यय (न वि इण् अच्) पु० यः. व्याकरणप्रसिद्ध अव्यय, सर्व विभक्तिमां अने सर्व वचनमां एकरूपे रहेनार शब्दविशेष.

अव्यय (न वि इण् अच्) पु० यः. १ शिव. २ विष्णु.

अव्यय (न वि इण् अच्) क्ली० यं. परब्रह्म.

अव्यय (,,) त्रि० यः-या-यं. १ आदि-अंत विनानुं. २ विकारविनानुं. ३ अविनाशी.

अव्ययीभाव (अव्यय च्वि भू घञ्) पु० वः. ते नामनो एक समास.

'द्वंद्वो द्विगुरपि चाहं मद्देहे नित्यमव्ययीभावः ।
तत्पुरुष कर्मधारय येनाहं बहुव्रीहिः स्याम् ॥

अव्यर्थ (न व्यर्थः) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ व्यर्थ नहि ते. २ सफल.

अव्यलीक (न व्यलीकं) त्रि० कः-का-कं. सायुं

अव्यवधान (न व्यवधानं.) क्ली० नं. १ निकटपणुं. २ व्यवधाननो अभाव. [धानविनानुं.

अव्यधान (न व्यवधानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. व्यव-

अव्यवसाय (न व्यवसायः) पु० यः १ व्यवसायनो अभाव. २ निश्चयनो अभाव. ३ उद्यमनो अभाव.

अव्यवसायिन् (,, इन्) त्रि० यी-यिनी-यि. १ व्यवसायविनानुं, २ निश्चयवगरनुं. ३ उद्यमवगरनुं.

अव्यवस्थ (न व्यवस्था यस्य) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ स्थितिविनानुं. २ चंचल. ३ मर्यादाविनानुं, ४ अविहित.

अव्यवस्था (न व्यवस्था) स्त्री० स्था. १ नियमनो अभाव. २ व्यवस्थानो अभाव. ३ अविधि.

अव्यवस्थित (न व्यवस्थितः) त्रि० तः-ता-तं. १ व्यवस्थित नहि ते. २ चंचल. ३ शास्त्र वगेरेनी मर्यादा वगरनुं.

अव्यवस्थितस्य चित्तस्य प्रसादोऽपि भयंकरः'
हितोपदेशः

अव्यवहार्य्य (न वि अव हृ ण्यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. व्यवहार नहि राखवा लायक. अव्यवहरणीय.

अव्यवहित (न वि अव धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ व्यवधानवगरनुं. २ साक्षात्संबंधवाळुं.

अव्यवहृत (न व्यवहृतम्) त्रि० तः-ता-तं. १ जेनो व्यवहार कर्यो नथी ते. २ भोगवगेरेथी दूषित.

अव्यसन (न व्यसनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. व्यसन विनानुं.

अव्यसन (न व्यसनं) क्ली० नं. व्यसननो अभाव.

अव्यसनिन् (न व्यसनी) त्रि० नी-निनी-नि. व्यसन वगरनुं.

अव्यस्त (न व्यस्तः) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ साद्रु. २ व्यस्त नहि ते. ३ समस्त. [नहि ते.

अव्याकुल (न व्याकुलः) त्रि० लः-ला-लं. व्याकुल

अव्याकृत (न वि आ कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ सांख्यमतप्रसिद्ध प्रधान. २ वेदांतमतप्रसिद्ध न प्रकट थयेल बीजरूप जगत्कारण अज्ञान.

अव्याख्या (न व्याख्या) स्त्री० ख्या. व्याख्यानो अभाव. [भाव.

अव्याज (न व्याजः) पु० क्ली० जः-जं. छलनो अ-

'अव्याजसुंदरीं तां विज्ञानेन ललितेन योजयता'
मालविकाग्निमित्रम्.

अव्याज (न व्याजो यस्य) त्रि० जः-जा-जं. छल विनानुं. [नहि ते.

अव्यापक (न व्यापकः) त्रि० कः-पिका-कं. व्यापक

अव्यापार (न व्यापारः) पु० रः. व्यापारनो अभाव.

'अव्यापारेषु व्यापारं यो नरः कर्तुमिच्छति'
पंचतंत्रम्

अव्यापार (न व्यापारः यस्य) त्रि० रः-रा-रं. व्यापार विनानुं. [व्यापीपणुं. अव्यापित्व.

अव्यापिता (अव्यापिनो भावः तल्) स्त्री० ता. अ-

अव्यापिन् (न व्यापि) त्रि० पी-पिनी-पि. १ अव्यापक. शब्द जुओ. २ परिच्छिन्न. [ते.

अव्याप्त (न व्याप्तं) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. व्याप्त नहि

अव्याप्ति (न व्याप्तिः) स्त्री० प्तिः व्याप्तिनो अभाव. [वगरनुं. २ अनधीन.

अव्याप्य (न व्याप्यं) त्रि० प्यः-प्या-प्यं १ व्याप्ति.

'अव्याप्यवृत्तिः क्षणिको विशेषगुण उच्यते'
न्यायमुक्तावलिः

अव्यायाम (न व्यायामः) पु० मः. १ परिश्रमनो अभाव. २ विशेष विस्तारनो अभाव.

अव्यायाम (न व्यायामो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. परिश्रमविनानुं, थाकवगरनुं. [वाळ्य.

अव्याहत (न वि आ हन् क्त) क्ली० तं. सायुं

अव्याहत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

व्याघातवगरनुं, अप्रसिद्ध. [रनुं.
अव्रण (न व्रणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. व्रणवग-
अव्रत (न व्रतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. व्रतविनानुं. शास्त्रविहित नियमवगरनुं. [कहुं थयुं.
अश् (स्वा० आत्म० वेट् अश्नुते) १ व्यापवुं. २ भे
अश् (क्रया० पर० सेट् अश्नाति) खावुं.
अशकुन (न शकुनं) क्ली० नं. खराब शकुन.
अशक्त (न शक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. अशक्त.
अशक्तता (अशक्तस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अश-क्तपणुं. [जुओ.
अशक्तत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द
अशक्ति (न शक्तिः) स्त्री० क्तिः. शक्तिनो अभाव, अशक्तपणुं. [थतुं भेड ज्ञातनुं तृण.
अशकुंभी (अशा स्कुम्भ ट) स्त्री० भी. पाणी उपर
अशक्य (न शक्यं) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. अशक्य.
'अशक्यशंकव्यभिचारहेतुर्वाणी न वेदायदिसंतिकेतुः'
नैषधीयम्.
अशंक (न शंका यस्य) त्रि० कः-का-कं. १ शंकावि-नानुं. २ निर्भय.
अशत्रु (न शत्रु यस्य) पु० त्रुः १ चंद्र. २ कपुर.
अशत्रु (न शत्रुः) त्रि० त्रुः-त्रुः-त्रु. मित्र, शत्रु नहि ते.
अशन (अश् ल्युट्) पु० क्ली० नः-नं. भेड ज्ञातनुं आड. असन. [२ भोराक, अन्न. ३ व्यापवुं.
अशन (अश् ल्युट्) क्ली० नं. १ खावुं, भोजन.
अशनपर्णी (अशनस्य पर्णमीव पर्णमस्याः) स्त्री० र्णी. भेड ज्ञातनुं आड.
अशना (अशन क्यच् क्विप्) स्त्री० ना. भूख.
अशनाया (अशन क्यच् अ) स्त्री० या. उपलो श-ब्द जुओ.
'च्युताशनायः फलवद्विभूत्या' भट्टिः
अशनायित (अशन क्यच् क्त) क्ली० तं. भूख.
अशनायित (,,) त्रि० तः-ता-तं. भूख्युं. [उपलो शब्द जुओ.
अशनायुक (अशन क्यच् उकञ्) त्रि० कः-का-कं.
अशनि (अश् अनि) पु० निः १ वज्र. २ अग्नि. ३ विजळीनो अग्नि.
अशरीर (न शरीरमस्य) पु० रः. कामदेव.
अशरीर (न शरीरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. शरीर-विनानुं. [नहि ते.
अशरीरिन् (न शरीरी) त्रि० री-रिणी-रि. शरीरी
अशर्मन् (न शर्म) क्ली० र्म. दुःख.
'एकौद्यभूतं तदशर्म कृष्णां विभावरीं ध्वान्तमिव-प्रपेदे'
किरातार्जुनीयम्.

अशर्मन् (न शर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. दुःखी, सुखविनानु. [विनानुं.
अशाख (न शाखा यस्य) त्रि० खः-खा-खं. शाखा-
अशाखा (न शाखा यस्याः) स्त्री० खा. भेड ज्ञातनुं तृण.
अशांत (न शांतं) त्रि० तः-ता-तं. शांत नहि ते.
अशांति (न शांतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. उपलो शब्द जुओ.
अशांति (न शांतिः) स्त्री० तिः. शांतिनो अभाव.
अशाश्वत (न शाश्वतः) त्रि० तः-ता-तं. अनित्य.
अशासन (न शासनं) क्ली० नं. शासननो अभाव.
अशास्त्र (न शास्त्रं) क्ली० स्त्रं. वेदविरुद्ध नास्तिक शास्त्र वगेरे.
अशास्त्रीय (न शास्त्रे विहितः छ) त्रि० यः-या-यं. शास्त्रे भंजुर करेल. नहि ते.
अशिक्षित (न शिक्षितं) त्रि० तः-ता-तं. शीख-वेल नहि ते. [खाधने तृप्त थयेल.
अशित (अश् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ खाधेल. २
अशित (,,) क्ली० तं. खावुं.
अशित्र (अश् इत्र) पु० त्रः १ चोर. २ देवथी खावा योग्य चरु. [नहि ते, दृढ.
अशिथिल (न शिथिलः) त्रि० लः-ला-लं. शिथिल
अशिर (अश् इरच्) पु० रः १ राक्षस. २ अग्नि. ३ पवन. ४ सूर्य. ५ आकडानुं आड. ६ चित्रानुं-आड.
अशिर (,,) क्ली० रं. हीरो.
अशिरस् (न शिरोऽस्य) पु० राः. धड.
अशिरस् (न शिरो यस्य) त्रि० राः-राः-रः माथा-विनानुं. [पलाळ्याविना नाहवुं ते.
अशिरस्स्नान (न शिरसः स्नानम्) क्ली० नं. माथुं
अशिरा (अश् इरच् टाप्) स्त्री० रा. नारी.
अशिव (न शिवं) क्ली० वं. मंगल नहि ते.
अशिव (,,) त्रि० वः-वा-वं. १ मंगलयुक्त नहि ते. २ उग्र.
अशिवी (,,) स्त्री० वी. राक्षसणी.
अशिशु (न शिशुः) त्रि० शुः-शुः-शु. बालक नहि ते.
अशिशिवका (अशि इवी कन्) स्त्री० का. छोकरा-विनानी स्त्री. अशिश्वी.
अशीत (न शीतः) क्ली० तं. गरमी, उनापणुं.
अशित (,,) त्रि० तः-ता-तं. गरम, उनुं.
अशीतकर (अशीतः करः यस्य) पु० रः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड.
अशीति (अष्टगुणा दशतिः) स्त्री० तिः. एंशी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अशीर्षक (अशीर्ष कन्) त्रि० कः-का-कं. १ माथा विनानुं. २ अग्रभागवगरनुं.
अशील (न शीलं) क्ली० लं. १ खराब शील. २ शीलनो अभाव. [वगरनुं.
अशील (न शीलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ शील
अशुच् (न शुगस्य) त्रि० क्-ग्. शोक विनानुं.
अशुचि (न शुचिः) पु० चिः. काळो वर्ण.
अशुचिता (अशुचेर्भावः तल्) स्त्री० ता. अशौच्य शब्द जुओ. अशौच, अशुचित्व.
अशुद्ध (न शुद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ शुद्ध नहि ते. २ दोषवाळुं. ३ अपवित्र.
अशुद्धता (अशुद्धस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अशुद्धपणुं, अशुद्धत्व. अशुद्धि.
अशुद्धि (न शुद्धिः) स्त्री० द्धिः. अशुद्धपणुं.
अशुद्धि (न शुद्धिर्यस्य) त्रि० द्धिः-द्धिः-द्धि. शुद्धपणावगरनुं.
अशुभ (न शुभं) क्ली० भं. १ पाप. २ अमंगल.
अशुभ (न शुभं) त्रि० भः-भा-भं. १ खराब, नरसुं. २ शुभ नहि ते. ३ अपवित्र.
अशुश्रूषा (न शुश्रूषा) स्त्री० षा. चाकरीनो अभाव.
अशून्य (न शून्यं) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. पूर्ण, शुतुं नहि ते.
अशृत (न शृतं) त्रि० तः-ता-तं. पाकु नहि ते. कच्चु.
अशेष (न शेषः) त्रि० षः-षा-षं. बधुं, सघणुं.
अहिंसादिष्वशेषेषु गुणेषु गुणिनां वरः' विष्णुपुराणम्.
अशोक (न शोकः यस्मात्) पु० कः आसोपालवनुं झाड. २ बकुलवृक्ष. ३ विष्णु.
अशोक (,,) क्ली० कं. पारो, पारद.
अशोक (न शोकः यस्य) त्रि० कः-का-कं. शोकविनानुं. दीलगीरीवगरनुं.
अशोक (न शोकः) पु० कः शोकनो अभाव.
अशोकरोहिणी (अशोक रुह् णिनि) स्त्री० णी. कटुका शब्द जुओ. अशोका.
अशोका (न शोको यस्याः) स्त्री० का. १ ऊपरनो शब्द जुओ. २ जैननी एक शासन देवता.
अशोकारि (अशोक ऋ इन्) षु० रिः कदंबनुं झाड.
अशोच्य (न शोच्यः) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. शोक करवालायक नहि ते. अशोचनीय.

'अशोच्यानन्वशोचंस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे'
भगवद्गीता.

अशोधन (न शोधनं) क्ली० नं. अशुद्धपणुं. शोधवानो अभाव. [२ न साफ करेल.
अशोधित (न शोधितं) त्रि० तः-ता-तं. १ अशुद्ध.
अशोभन (न शोभनं) त्रि० नः-ना-नं. सारुं नहि ते.
अशोभन (न शोभनं) क्ली० नं. भंडननो अभाव.
अशोष्य (न शोष्यं) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. सुकवी न शकाय तेवुं.
अशौच (न शौचं) क्ली० चं. अशुचिता शब्द जुओ.
अशौर्य (न शौर्यं) क्ली० र्यं. शूरपणानो अभाव.
अश्मक (अश्मन् कन्) पु० कः. १ ते नामनो एक ऋषि. २ ते नामनो एक देश. [एक जात.
अश्मकुट्ट (अश्मन् कुट् अण्) पु० ट्टः वानप्रस्थनी
अश्मकुट्टक (अश्मन् कुट् ण्वुल्) पु० कः. उपलो शब्द जुओ. [हरिन्भणि.
अश्मगर्भ (अश्मेव कृतो गर्भोऽस्य) पु० र्भः. पन्ना,
अश्मगर्भज (अश्म गर्भ जन् ड) पु० जः. पन्ना. अश्मयोनि. [गोळ.
अश्मगुड (अश्मनिर्मितो गुडः) पु० डः. पथ्थरनो
अश्मघ्न (अश्मन् हन् ड) पु० घ्नः. एकजातनुं झाड.
अश्मज (अश्मेव जायते जन् ड) क्ली० जं. लोहुं, लोखंड. २ शिलाजत.
अश्मज (अश्मन् जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. पथ्थरथी पेदा थनार. [जत.
अश्मजतु (अश्मन् जन् तुन् डिच्च) क्ली० तु. शिला-
अश्मजतुक (अश्मजतु कन्) क्ली० कं. शिलाजत.
अश्मजाति (अश्मनो जातिः सामान्यं यस्य) पु० तिः पन्ना.
अश्मजाति (अश्मा इव जातिरस्य) क्ली० तिः. रत्न.
अश्मदारण (अश्मन् दृ णिच् ल्युट्) पु० णः. पथ्थर फाडवानुं टांकणुं. [फाडवा ते.
अश्मदारण (अश्मन् दृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. पथ्थर
अश्मन् ('अश् मनिन्) पु० श्मा. पथ्थर.
अश्मंत (अश्मनोंतं यत्र) क्ली० तं. १ अशुभ क्षेत्र. २ चुल, भठ्ठी.
अश्मंतक (अश्मन् अंत णिच् ण्वुल्) पु० क्ली० कः-कं. १ एकजातनुं तृण. २ चुलो, भठ्ठी. ३ दीवानो छांयडो.
अश्मंतक(,,) पु० कः एकजातनुं झाड.
अश्मपुष्प (अश्मनः पुष्पमिव) क्ली० ष्पं. शिलाजत.
अश्मभाल (अश्मन् भज् णिच् अच्) क्ली० लं. एक जातनुं लोढानुं पात्र.
अश्मभिद् (अश्मन् भिद् क्विप्) पु० त्-द्. एकजातनुं झाड. अश्मभेदक. अश्मभेद.
अश्मयोनि (अश्मा योनिरस्य) पु० निः. पन्ना.
अश्मर (अश्मन् र) त्रि० रः-रा-रं. पथ्थरनुं, पथ्थरसंबंधी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अश्मरथ (अश्मेव दुर्भेद्यो रथोऽस्य) पु० थः. ते नामनो એક ऋषि.

अश्मरी (अश्मन् रा क ङीप्) स्त्री० री. पथरीनो रोग.

अश्मरीघ्न (अश्मरी हन् ट) पु० घ्नः. वरुणवृक्ष.

अश्मरीहर (अश्मरी ह र) पु० रः. देवधान्य.

अश्मवत् (अश्मन् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. पथ्थरवाळुं. [लोभंडुं.

अश्मसार (अश्मनः सार इव) क्ली० पु० रं-रः लोहुं, ' प्राणाः सत्वरमश्मसारकठिना गच्छन्ति गच्छन्त्वमी ' साहित्यदर्पणम्.

अश्मीर (अश्मन् ईरन्) पु० क्ली० रः-रं. पथरीनो रोग. [छत.

अश्मोत्थ (अश्मन् उत् स्था क) क्ली० त्थं. शिलाजित.

अश्र (अश्रक्) क्ली० श्रं. १ आंसु. २ लोही.

अश्रद्ध (न श्रद्धा यस्य) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. श्रद्धा विनानुं. [करतुं, न मानतुं.

अश्रद्दधान (न श्रद्दधानं) त्रि० नः-ना-नं. अश्रद्धा

अश्रद्धा (न श्रद्धा) स्त्री० द्धा. श्रद्धानो अभाव.

अश्रद्धेय (न श्रद्धेयं) त्रि० यः-या-यं. श्रद्धा करवा लायक नहि ते.

अश्रप (अश्र पा ड) पु० पः. राक्षस.

अश्रम (न श्रमः) पु० मः श्रमनो अभाव, थाकनो अभाव. [थाकविनानुं.

अश्रम (न श्रमः यस्य) त्रि० मः-मा-मं. श्रमवगरनुं,

अश्रवण (न श्रवणं) क्ली० णं. सांभळवानो अभाव, બહેરापणुं. [विनानुं, બહેરुं.

अश्रवण (न श्रवणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. कान

अश्रवण (न श्रवणं यस्य) पु० णः. सर्प, साप.

अश्रांत (न श्रांतं) त्रि० तः-ता-तं. थाकेल नहि ते. श्रमवगरनुं.

' अश्रांतश्रुतिपाठपूतरसनाविर्भूतभूरिस्तवा '
नैषधीयम्.

अश्रांत (न श्रांतं) क्ली० तं. श्रमनो अभाव. थाकनो अभाव, [क्यावगर.

अश्रांत (,,) अव्य० तं. कायम, हमेश, था

अश्रि (अश् क्रि) स्त्री० श्रिः धार वगेरेनो खुणो. अग्री. [अग्रभाग.

अश्रि (आ श्री इन्) स्त्री० श्रिः तलवार वगेरेनो

अश्रिन् (अश्र इनि) त्रि० श्री-श्रिणी-श्रि. आंसुवाळुं.

अश्री (न श्रीर्यस्य) त्रि० श्रीः-श्रीः-श्रि. १ शोभाविनानुं. २ लक्ष्मीवगरनुं.

अश्रिक (,, कप्) त्रि० कः-का-कं. उपलो शब्द जुओ.

अश्रु (अश् क्रुन्) क्ली० श्रु. आंसु.

अश्रुत (न श्रुतं.) त्रि० तः-ता-तं. न सांभळेल.

अश्रुत (न श्रुतं शास्त्रं तज्ज्ञानं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. शास्त्रना ज्ञानविनानुं. मूर्ख.

अश्रुपात (अश्रुणः पातः) पु० तः आंसु पडवां ते.

अश्रुशालिन् (अश्रु शल् णिनि) त्रि० ली-लिनी-लि. आंसुवाळुं. [हीणुं.

अश्रेयान् (न श्रेयान्) त्रि० यान्-यसी-यस्. अत्यंत

अश्रेष्ठ (न श्रेष्ठः) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. श्रेष्ठ नहि ते, हलकु.

अश्रौत (न श्रौतं) त्रि० तः-ता-तं. १ वेदविहित. नहि ते. २ श्रुतिએ निषेध करेल नास्तिक आचरण वगेरे.

अश्लाघा (न श्लाघा) स्त्री० घा. लढाई भारवानो अभाव. वखाणुनो अभाव.

अश्लाघ्य (न श्लाघ्यः) त्रि० घ्यः-घ्या-घ्यं. वखाणुवा लायक नहि ते. अश्लाघनीय.

अश्लीक (न श्रीर्यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. १ लक्ष्मीनुं प्रतिकूल. २ लक्ष्मीनो नाश करनार.

अश्लील (न श्रियं लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. જે सांभळवाथी शरम आवे એवुं भुंडुं भाषण. २ गामडीयानी भोली. ३ એક काव्यदोष.

अश्लील (,,) त्रि० लः-ला-लं. भुंडुं, गाळो वगेरे बोलवुं. [नक्षत्र.

अश्लेषा (न श्लिष् घञ्) स्त्री० षा. ते नामनुं એક

अश्लेषाज (अश्लेषा जन् ड) पु० जः. केतु ग्रह.

अश्लेषाज (,,) त्रि० जः-जा-जं. अश्लेषा नक्षत्रमां पेदा थनार.

अश्लेषाजात (अश्लेषा जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. उपलो शब्द जुओ. अश्लेषाभव, अश्लेषाभू.

अश्लेषाजात (,,) पु० तः. केतुग्रह.

अश्व (अश् कन्) पु० श्वः. १ घोडो. २ पुरुषनी એક जात.

अश्वक (अश्व क) पु० कः. १ खराब घोडो. २ જેनो धणी कोण छे એवुं जाणवामां नथी आव्युं એवो घोडो.

अश्वक (अश्व कन्) पु० कः. घोडो.

अश्वक (,,) त्रि० कः-का-कं. घोडा सरखुं.

अश्वकंदा (अश्वस्य मेंढ्रमिव कंदः यस्याः) स्त्री० दा. वनस्पति, आसंध. अश्वकंदिका.

अश्वकर्ण (अश्वस्य कर्ण इव पर्णमस्य) पु० र्णः. એક जातनुं झाड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अश्वखरज (अश्व खर जन् ड) पु० जः ખચ્ચર.
अश्वकिनी (अश्व क इनि ङीप्) स्त्री० नी. અશ્વિની. નક્ષત્ર.
अश्वखुर (अश्वस्य खुरमिवाकृतिरस्य) पु० रः. એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય, નખલો.
अश्वखुर (अश्वस्य खुरं) क्ली० रं. ઘોડાની ખરી.
अश्वगंधा (अश्वस्य गंध इव गंधो यस्याः) स्त्री० धा. વનસ્પતિ આસંધ.
अश्वगोयुग (अश्व गो युगच्) क्ली० गं. ઘોડાની જોડી.
अश्वगोष्ठ (अश्व गोष्ठच्) क्ली० ष्ठं. તબેલો, ઘોડાર.
अश्वग्रीव (अश्वस्य ग्रीवेव ग्रीवाऽस्य) पु० वः १ હયગ્રીવ રાક્ષસ. २ વિષ્ણુનો એક અવતાર.
अश्वघ्न (अश्व हन् टक्) पु० घ्नः. કણેર.
अश्वचक्र (अश्वस्य चक्रं) क्ली० क्रं. ઘોડાનું ટોળું.
अश्वचिकित्सक (अश्वानां चिकित्सकः) पु० कः. ઘોડાનો વૈદ.
अश्वचिकित्सा (अश्वानां चिकित्सा) स्त्री० त्सा. ઘોડાનું વૈદુ. [વાળું.
अश्वतर (अश्व ष्टरच्) त्रि० रः-रा-रं. ઉતાવળું, વેગ-
अश्वतर (,,) पु० रः १ ખચ્ચર. २ તે નામનો એક સર્પ. ३ તે નામનો એક ગંધર્વ.
अश्वत्थ (न श्वस् स्था क) पु० त्थः. १ પીંપળો. २ એક જાતનું ઝાડ.
अश्वत्थ (अश्व स्था क) क्ली० त्थं. અશ્વિની નક્ષત્ર.
अश्वत्थ (अश्वत्थ अण्) पु० त्थः મુહૂર્ત.
अश्वत्थक (अश्वत्थ कन्) पु० कः પીંપળો.
अश्वत्थक (अश्वत्थ कन्) पु० कः પીંપળો ફળવાનો કાળ.
अश्वत्थक (,,) त्रि० कः-का-कं. પીંપળાને ફળ આવે તે વખતે આપવાલાયક કરજ વગેરે.
अश्वत्थकुण (अश्वत्थ कुणच्) पु० णः પીંપળાનો પાક ફળ વગેરે. [એક જાતનું ઝાડ.
अश्वत्थभेद (अश्वत्थस्य भेदविशेषो यत्र) पु०दः
अश्वत्था ( ) स्त्री० त्था. પુનર્નવ.
अश्वत्थामन् (अश्वस्येव स्थाम बलं यस्य) पु० मा. દ્રોણાચાર્યનો પુત્ર.
अश्वत्थी (क्षुद्रः अश्वत्थः ङीप्) स्त्री० त्थी. १ નાનો પીંપળો. २ જંગલી પીંપળો. અશ્વત્થિકા.
अश्वदंष्ट्रा (अश्वस्य दंष्टे वाकारेण) स्त्री० ष्ट्रा. ગોખરૂ. [ખાસદાર.
अश्वनाय (अश्व नी अण्) पु० यः. ઘોડાનો પાલક,
अश्वंत (अश्वस्य अंतः यत्र) पु० तः. १ ભટ્ટી, ચુલો. २ મોત. ३ અશુભ. ४ ક્ષેત્ર.
अश्वप (अश्वं पाति पा क) पु० पः. ઘોડાનો પાલક, ખાસદાર. अश्वपति. [શબ્દ જુઓ.
अश्वपाल (अश्व पा णिच् अण्) पु० लः. ઉપલો
अश्वपालक (अश्व पा णिच् ण्वुल्) पु० कः. ઘોડાનો પાલક, ખાસદાર.
अश्वपुच्छी (अश्वस्य पुच्छमिव केसरोऽस्याः) स्त्री० च्छी. રાની અડદ. માષપર્ણી.
अश्ववाल (अश्वस्य वाल इव) पु० लः. કસાડો.
अश्वभा ( ) स्त्री० भा. વીજળી.
अश्वमहिषिका (अश्वमहिषयोर्वैरं कन्) स्त्री० का. ઘોડાનું અને પાડાનું વેર.
अश्वमार (अश्व मृ णिच् अण्) पु० रः. કણેર.
अश्वमारक (अश्व मृ णिच् ण्वुल्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કિન્નર.
अश्वमुख (अश्वस्य मुखमिव मुखमस्य) पु० खः.
अश्वमेध (अश्वः प्रधानतया मेध्यतेऽत्र) पु० धः. અશ્વમેધ યજ્ઞ.
अश्वमेधिक (अश्वमेधाय हितः कन्) पु० कः. અશ્વમેધના ખપનું પશુ. [શબ્દ જુઓ.
अश्वमेधीय (अश्वमेधाय हितः छ) पु० यः ઉપલો
अश्वयुज् (अश्व युज् क्विप्) स्त्री० क्-ग्. અશ્વિની નક્ષત્ર. [નક્ષત્રમાં પેદાથનાર.
अश्वयुज् (अश्व युज् अण्) त्रि० क्-ग्. અશ્વિની
अश्वयुज् (अश्व युज् क्विप्) पु० क्-ग्. આસો માસ. अश्वयुज.
अश्वरक्षक (अश्व रक्ष् ण्वुल्) पु० कः अश्वपालक શબ્દ જુઓ. अश्वरक्ष. [રથ.
अश्वरथ (अश्वयुक्तो रथः) पु० थः ઘોડે જોડેલ
अश्वरोधक (अश्व रुध् ण्वुल्) पु० कः કણેર.
अश्वलाल (अश्वस्य लालेवाकृतिर्यस्य) पु० लः એક જાતનો સર્પ. अश्वलोमन्.
अश्ववक्त्र (अश्वस्य वक्त्रमिव वक्त्रमस्य) पु० क्त्रः किन्नर. [ઘોડી.
अश्ववडव (अश्वश्च वडवा च) पु० वः ઘોડો અને
अश्ववह (अश्व वह् अच्) पु० हः ઘોડેસ્વાર.
अश्ववार (अश्व वृ अण्) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [अश्ववारण.
अश्ववारक (अश्व वृ ण्वुल्) पु०-कः ઘોડેસ્વાર.
अश्ववाह (अश्व वह् णिच् अण्) पु० हः ઘોડેસ્વાર अश्ववाहक, अश्ववाहन.
अश्वविक्रयिन् (अश्व विक्री इनि) त्रि० यी-यिणी-यि. ઘોડા વેચવાનો ધંધો કરનાર.
अश्वविद् (अश्व विद् क्विप्) पु० त्-द्. નલરાજા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अश्ववैद्य (अश्वानां वैद्यः) पु० द्यः ઘોડાનો વૈદ.
अश्वशास्त्र (अश्वस्य शास्त्रं) क्ली० स्त्रं. शालिहोत्र વગેરે ઘોડાનું શાસ્ત્ર. [ઘોડાર. મંદુરા.
अश्वशाला (अश्वस्य शाला) स्त्री० ला. તબેલો,
अश्वशृगालिका (अश्वशृगालयोर्वैरं) स्त्री० का. ઘોડાનું અને શિયાળનું વેર.
अश्वषड्ग (अश्व षड् गवच्) क्ली०वं. ઘોડાનું છકડું.
अश्वसाद (अश्व सद् णिच् अण्) पु० दः ઘોડેસ્વાર. अश्वसादिन्. [એક રાજા.
अश्वसेन (अश्वस्य सेना यस्य) पु० नः તે નામનો
अश्वसेननंदन (अश्वसेन नंद् ल्युट्) पु० नः सनत्कुमार.
अश्वस्तन (न श्वस्तनः) त्रि० नः-नी-नं. ૧ આવતી કાલે ન હોનાર તે. ૨ આજનું.
अश्वस्तानिक (न श्वस्तनिकः) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
अश्वहंतृ (अश्व हन् तृच्) पु० ता. કણેર.
अश्वहंतृ (,,) त्रि० ता-त्री-तृ. ઘોડાને હણનાર. [ઘોડાને ચોરનાર.
अश्वहारक (अश्व हृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं.
अश्वा (अश्व टाप्) स्त्री० श्वा. ઘોડી.
अश्वाक्ष (अश्वस्य अक्षीव अच्) पु० क्षः सरसव.
अश्वारि (अश्वस्य अरिः) पु० रि. પાડો.
अश्वारूढ (अश्व आरूढो येन) पु० ढः ઘોડેસવાર.
अश्वारोह (अश्व आ रुह् घञ्) पु० हः ઘોડા ઉપર ચઢવું, ઘોડા ઉપર સ્વારી, સવાર.
अश्वारोहा (अश्वः तन्मेढ्रमिव आरोहः मूलमस्याः) स्त्री० हा. वनस्पति આસંધ. [ચઢનાર.
अश्वावरोहक (अश्व अव रुह् ण्वुल्) पु० कः. ઘોડે
अश्वावरोहिन् (अश्व अव रुह् णिनि) त्रि० ही-हि णि-हि. ઘોડા ઉપર ચઢનાર.
अश्विक (अश्व ष्टन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ ઘોડે બેસેલ. ૨ ઘોડે વહન કરેલ.
अश्विन् (अश्व इनि) पु० द्वि० श्विनौ. અશ્વિનીકુમાર, સ્વર્ગવૈદ્ય.
' किमश्विनौ सोमरसं पिपास ' भट्टिः
अश्विनी (अश्व इनि ङीप्) स्त्री० नी. ૧ અશ્વિની નક્ષત્ર. સૂર્યની સ્ત્રી, त्वष्टृની પુત્રી.
अश्विनीकुमार (अश्विन्याः कुमारौ) पु० द्वि० रौ. અશ્વિનીકુમાર.
अश्वीय (अश्वानां समूहः छ) क्ली०यं. ઘોડાનું ટોળું.
अश्वीय (अश्वाय हितं छ) त्रि० यः-या-यं. ઘોડાના હિતનું.
अश्वोरस (अश्वानामुर इव अच्) क्ली० सं. મુખ્ય ઘોડો.
अश्व् (भ्वा० पर० सेट् अश्वति) ૧ જવું. ૨ ગ્રહણ કરવું. ૩ દીપવું.
अषडक्षीण (न संति षडक्षीणि यत्र ख) त्रि० णः-णा-णं. ત્રીજાને કાને ન પડતાં માત્ર બે શબ્દને કાને રહેલ મસલહત વગેરે.
अषाढ (आषाढी पौर्णमासी यत्र मासे अण्) पु० ढः-अषाढ मास. अशाड.
अषाढ (आषाढी पूर्णिमा प्रयोजनं यस्य अण्) पु० ढः. બ્રહ્મચારીથી લેવાતો દંડ.
' अथाजिनाषाढधरः प्रमाथी ' कुमारसंभवम्.
अषाढक (अषाढ कन्) पु० कः. અષાડ માસ.
अषाढा (नषादि अच् टाप्) स्त्री० ढा. અષાઢા નક્ષત્ર. અષાડા.
अष्टक (अष्टन् कन्) क्ली० कं. ૧ પાણિની વગેરેનું અષ્ટક. ૨ ઋગ્વેદનો એક ભાગ. ૩ આઠ, આઠમું.
अष्टक (अष्टन् कन्) त्रि० कः-का-कं. આઠમું.
अष्टकर्मन् (अष्टौ कर्माण्यस्य) त्रि० र्मा-र्मी-र्म. આઠ કામ જેને કરવાં છે એવો રાજા વગેરે.
अष्टकर्ण (अष्टौ कर्णा अस्य) पु० र्णः બ્રહ્મા.
अष्टका (अष्टका तकन्) स्त्री० का. ૧ પૌષ, માહ અને ફાગણ વદની સાતમ આઠમ ને નોમના ત્રણ દિવસ. ૨ તે દિવસે થતું એક જાતનું કર્મ. ૩ આઠમ. ૪ એક શ્રાદ્ધ.
अष्टकांग (अष्टकमंगं यस्य) क्ली० गं. નથપીઠ.
अष्टकिक (अष्टक उञ्) त्रि० कः-की-कं. અષ્ટકાવાળું.
अष्टकृत्वस् (अष्टन् कृत्वसुच्) अव्य० त्वः આઠવાર.
अष्टकोण (अष्टौ कोणा यस्य) त्रि० णः-णा-णं. આઠ ખુણાવાળું ક્ષેત્ર વગેરે.
अष्टक्य (अष्टकेन क्रीतः यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. આઠ આપી ખરીદ કરેલ.
अष्टगव (अष्टानां गवां समाहारः अच्) क्ली० वं. આઠ બળદનું ટોળું. [ગણું.
अष्टगुण (अष्टन् गुण् क) त्रि० णः-णा-णं. આઠ-
अष्टगृहीत (अष्टकृत्वो गृहीतः) त्रि० तः-ता-तं. આઠવાર કારણ કરેલ.
अष्टचत्वारिंशत् (अष्टाधिका चत्वारिंशत्) स्त्री० त्. અડતાળીશ. अष्टाचत्वारिंशत्.
अष्टत्रिक (अष्टावृत्तं त्रिकं) क्ली० कं. ચોવીશ.
अष्टत्व (अष्टन् त्व) क्ली० त्वं. આઠની સંખ્યા.
अष्टधा (अष्टन् धा) अव्य० धा. આઠ પ્રકારે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अष्टन् (अश् कनिन् तुट्) त्रि० आठ.
अष्टपाद (अष्टौ पादा यस्य) पु० दः. १ કરોળીયો. २ शरभ. अष्टपाद्. [वेलो. अष्टपदी.
अष्टपादिका (अष्टपदी कन्) स्त्री० का. એક જાતનો
अष्टपुष्पी (अष्टानां पुष्पाणां समाहारः ङीप्) स्त्री० ष्पी. આઠ ફુલનો સમાહાર. अष्टपुष्पिका. अष्टपुष्पी.
अष्टम (अष्टानां पूरणः डत् मट्) त्रि० मः-मी-मं. આઠમું.
अष्टमकालिक (अष्टमः कालः भोजने यस्मात्) त्रि० कः-की-कं. સાડાત્રણ દિવસ ઉપવાસ કરી ચોથે દિવસે ખાનાર. [મુઠીનું એક પરિમાણ, કુડવ.
अष्टमान (अष्टौ मुष्टयः माने यस्य) क्ली० नं. આઠ
अष्टमिका (अष्टमी कन्) स्त्री० का. ચાર તોલા બરાબર એક વજન. [આઠમી.
अष्टमी (अष्टानां पूरणी) स्त्री० मी. १ આઠમ. २
अष्टमुष्टि (अष्टौ मुष्टयः परिमाणं यस्य) पु० ष्टिः. એક જાતનું પરિમાણ.

'अष्टमुष्टिर्भवेत्कुंजिः कुंजयोष्टौ च पुष्कलः'
हेमाद्रिः.

अष्टमूर्ति (अष्टौ मूर्तयो यस्य) पु० र्तिः. शिव. अष्टमूर्त्तिधर.

'अवेहि मां किंकरमष्टमूर्तेः' रघुवंशम्.

अष्टलोहक (अष्ट लोह कन्) क्ली० कं. સોનું, રૂપું, તાંબું, સીસું, કલઈ અને ત્રણ જાતનું લોઢું.
अष्टश्रवण (अष्टौ श्रवणा यस्य) पु० णः ब्रह्मा. अष्टश्रवस्.
अष्टाकपाल (अष्टासु कपालेषु संस्कृतः अण्) त्रि० लः-ला-लं. આઠ કપાલમાં સુધારેલ પુરોડાશ વગેરે.
अष्टाक्षर (अष्टावक्षराणि यस्य) त्रि० रः-रा-रं. આઠ અક્ષર જેમાં છે એવું ચરણ વગેરે.
अष्टागव ( ) क्ली० वं. આઠ બલદની વહેલ રથ વગેરે.
अष्टांग (अष्टावंगानि अस्य) पु० गः. १ यम, नियम, आसन, प्राणायाम, प्रत्याहार, धारणा, ध्यान अने समाधिरूपे એક યોગ. २ આઠ અંગથી પ્રણામ.
अष्टांग (अष्टावंगानि) क्ली० गं. આઠ અંગ.
अष्टादश (अष्टादशानां पूरणः) त्रि० शः-शी-शं. અઢારમું.
अष्टादशन् (अष्टाधिका दश) स्त्री० श. અઢાર.
अष्टापद (अष्टौ पदानि यस्य) पु० क्ली० दः-दं. शेत्रंज ચોપાટ વગેરેનું પટ.
अष्टापद (अष्टसु धातुषु पदं यस्य) क्ली० दं. સોનું

'अचेष्टमष्टापदभूमिरेणुः' माघः
अष्टापद (अष्ट आ पद् अप्) पु० दः. १ કરોળીયો. २ शरभ. [વરુ.
अष्टापदपत्र (अष्टापदस्य पत्रं) क्ली० त्रं. સોનાનુ
अष्टापाद्य (अष्टन् आ पद् ण्यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ આઠગણું કરવા લાયક. २ આઠથી ગુણવાલાયક.

'अष्टापाद्यं शूद्रस्य स्तेये भवति किल्बिषम्' मनुः
अष्टाविंशति (अष्टाधिका विंशतिः) स्त्री० तिः. અઠ્ઠાવીશ. [આઠગુણીયું. अष्टास्र.
अष्टार (अष्टौ अरा इव कोणा यस्य) त्रि० रः-रा-रं.
अष्टारचक्रवत् (अष्टार चक्रं मतुप्) पु० वान्. તે નામનો એક ઋષિ.
अष्टावक्र (अष्टकृत्वो वक्रः) पु० क्रः. તે નામનો
अष्टावक्रीय (अष्टावक्र छ) क्ली० यं. अष्टावक्रे બનાવેલ ગ્રંથ. [નો છંદ.
अष्टि (अश् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ બીજ. २ એકજાત-
अष्टीला (अष्टि रा क टाप्) स्त्री० ला. એક જાતનો વ્યાધિ. २ ગોળકાંકરો, ગોળપથ્થર.
अस् (भ्वा० उभय० सेट् असति-ते) १ જવું, २ ગ્રહણ કરવું. ३ દીપવું.

'लावण्यमुत्पाद्य इवास यत्नः' कुमारसंभवम्.

अस् (अदा० पर० सेट् अस्ति) રહેવુ, હોવું, થવુ.

'अस्त्युत्तरस्यां दिशि देवतात्मा' कुमारसंभवम्.

अस् (दिवा० पर० सेट् अस्यति) ફેંકવું.
असंयत (न संयतः) त्रि०तः-ता-तं. બંધનવિનાનું.

'असंयतोपि मोक्षार्थी' कादंबरी
असंयुक्त (न संयुक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. વિયુક્ત. સંયોગ પામેલ નહિ તે. [વિયોગ.
असंयोग (न संयोगः) पु० गः. સંયોગનો અભાવ,
असंयोग (न संयोगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. સંયોગવિનાનું, વિયોગવાળું.
असंशय (न संशयः) पु० यः સંદેહનો અભાવ.

'असंशयं क्षत्रपरिग्रहक्षमा' शाकुन्तलम्.

असंशय (न संशयो यस्य) त्रि० यः-या-यं. સંશયવિનાનું, સંદેહવગરનું.
असंश्रव (न संश्रवः यत्र) त्रि० वः-वा-वं. જ્યાંથી ખબર વગેરે નમણી શકે એવો દૂરદેશ વગેરે.
असंसर्ग (न संसर्गः) पु० र्गः. સંસર્ગનો અભાવ.
असंसर्ग (न संसर्गो यस्य) त्रि० र्गः-र्गा-र्गं. સંસર્ગવગરનું. [નાનું, २ વિભક્ત.
असंसृष्ट (न संसृष्ट) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ સંસર્ગવિ-
असंस्कृत (न संस्कृतं) त्रि० तः-ता-तं. સંસ્કાર નહિ પામેલ. २ પ્રાકૃત.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

असंस्तुत (न संस्तुतः) त्रि० तः-ता-तं. १ न વખાણેલ. २ પરિચય વગરનું.
' प्रेयानपि असंस्तुत इव परित्यक्तः ' कादंबरी.
असंस्थित (न संस्थितः) त्रि० तः-ता-तं. १ ચંચલ, સ્થિતિવગરનું २ પરલોક તરફ ન નીકળેલ.
' गच्छति पुरः शरीरं धावति पश्चादसंस्थितं चेतः '
शाकुन्तलम्.
असकल (न सकलं) त्रि० लः-ला-लं. સઘળું નહિ તે.
असकृत् (न सकृत्) अव्य० વારેવાર.
' असकृद् गर्भवासे च वासं जन्म च दारुणम् ' मनुः
असक्त (न सक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ આસક્તિ વગરનું. २ પ્રભની ઇચ્છા વગરનું.
' कुर्याद्विद्वांस्तथासक्तः ' भगवद्गीता.
असक्थ (न सक्थिर्यस्य षच्) त्रि० क्थः-क्था-क्थं. સાથળ વિનાનું.
असखि (न सखा) पु० खिः દુશ્મન.
असगोत्र (न सगोत्रं) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. સગોત્ર નહિ તે. સમાન ગોત્રવાળું નહિ તે.
असंकल्प (न संकल्पः) पु० ल्पः સંકલ્પનો અભાવ.
असंकल्प (न संकल्पो यस्य) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. સંકલ્પવગરનું. [તિવાળું.
असंकसुक (न संकसुकः) त्रि० कः-का-कं. સ્થિરમ-
असंकुल (न संकुलः) त्रि० लः-ला-लं. પરસ્પર અવિરુદ્ધ. [२ ગામ વગેરેનો રસ્તો.
असंकुल (,,) पु० लः १ પહોળો રસ્તો.
असंक्षेप (न संक्षेपः) पु० पः १ સંક્ષેપનો અભાવ. २ વિસ્તાર. [પવિનાનું. २ વિસ્તારવાળું.
असंक्षेप (न संक्षेपः यस्य) त्रि० पः-पा-पं. १ સંક્ષે-
असंक्षेप (न संक्षेपः) पु० पः વિસ્તાર.
असंख्य (न संख्या यस्य) त्रि० ख्यः-ख्या-ख्यं. સંખ્યાવિનાનું, અસંખ્ય, બેસુમાર.
असंख्यता (असंख्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. અસંખ્યપણું. असंख्यत्व.
' प्रसह्य तेजोभिरसंख्यतां गतैः ' माघः
असंख्यात (न संख्यातः) त्रि० तः-ता-तं. અસંખ્ય.
असंख्येय (न संख्येयः) त्रि० यः-या-यं. અસંખ્ય.
असंग (न संगः) पु० गः १ સંગનો અભાવ. २ સંબંધનો અભાવ.
असंग (न संगः यस्य) त्रि० गः-गा-गं. १ સંગવિનાનું. २ સંબંધવગરનું. ३ પ્રતિબંધવિનાનું. ४ અયુક્ત. ५ અશિક્ષિત. [६ અર્થાલંકાર.
असंगति (न संगतिर्यत्र) पु० तिः તે નામનો એ-
असंगति (न संगतिः) स्त्री० तिः १ સંગતનો અભાવ. २ એકઠા મળવાનો અભાવ.
असंगति (न संगतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. સંગતવિનાનું. [२ એકઠા મળવાનો અભાવ.
असंगम (न संगमः) पु० मः १ સંગમનો અભાવ.
असंगिन् (न संज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि, સંબંધવિનાનું. [વિરુદ્ધ નાસ્તિક શાસ્ત્ર.
असच्छास्त्र (न सच्छास्त्रं) क्ली० स्त्रं. વેદ વગેરેથી
असज्जन (न सज्जनः) पु० नः સજ્જન નહિ તે, દુર્જન.
' नमामसज्जने नार्या संमानयितुमर्हसि ' रामायणम्.
असंज्ञ (न संज्ञा यस्य) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ સંજ્ઞા વગરનું. २ નામવિનાનું. ३ બેસારાવગરનું.
असंज्ञा (न संज्ञा) स्त्री० ज्ञा. સંજ્ઞાનો અભાવ.
असत् (नञ् अस् शतृ) त्रि० सन्-सती-सत्. ન હોતું, ન થતું.
असत् (न सत्) त्रि० सन्-सती-सत्. १ ખરાબ આચરણવાળું, અસાધુ. २ અવ્યક્ત. ३ મૂર્ખ. ४ નિષ્ફળ.
असती (न सती) स्त्री० ती. છીનાળ સ્ત્રી.
असतीसुत (असत्याः सुतः) पु० तः. છીનાળનો દીકરો.
असत्कर्मन् (न सत् कर्म) क्ली० र्म. ખરાબ કામ.
असत्कर्मन् (न सत् कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. ખરાબ કામવાળું. [હિ પામેલ.
असत्कृत (न सत्कृतः) त्रि० तः-ता-तं. સંમાન ન-
असत्ता (न सत्ता) स्त्री० त्ता. १ ન હોવાપણું. २ નિષ્ફલપણું. ३ અસાધુપણું. ४ અવ્યક્તપણું.
असत्व. [ન હોવાપણું. ३ અવ્યક્તપણું.
असत्व (न सत्वं) क्ली० त्वं. १ દ્રવ્ય નહિ તે. २
असत्पथ (न सत्पथः) पु० थः. ખરાબ રસ્તો.
असत्परिग्रह (असतः पक्षस्य परिग्रहः) पु० हः. ખરાબ પક્ષને પકડી રહેવું તે.
असत्परिग्रह (असतः निषिद्धस्य परिग्रहः) पु० हः. १ શૂદ્ર વગેરે પાંસેથી દાન લેવું તે. २ નિશિદ્ધ વસ્તુનું દાન લેવું તે.
असत्य (न सत्यं) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. જૂઠું, ખોટું.
' असत्यमप्रतिष्ठं ते जगदाहुरनीश्वरम् ' भगवद्गीता.
असत्य (,,) क्ली० त्यं. જુઠાપણું, ખોટું, જુઠું.
असत्यवादिन् (असत्यं वदति) त्रि० दी-दिनी-दि. જુઠું બોલનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

असत्यसंध (असत्ये संधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. દગલબાજ. કપટી, નીચ, હલકું. [જુઓ જેવું.
असत्यसंनिभ (असत्यस्य सन्निभः)त्रि० भः-भा-भं.
असद् (न सद्) पु० त्-द्. ४ ६. [જુઓ.
असदागम (न सदागमः) पु० मः असच्छास्त्र शब्द
असदाचार (न सदाचारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. સદાચરણી નહિ તે. [२णु. असदाचरण.
असदाचार (न सदाचारः) पु० रः. ખરાબ આચ-
असदाचारिन् (न सदाचारी) त्रि० रि-रिणी-रि. સદાચારી નહિ તે. [તે.
असदृश (न सदृशः) त्रि० शः-शी-शं. સરખું નહિ
असद्ग्रह (असति वस्तुनि आग्रहः) पु० हः. १ બાલક વગેરેની ખોટી હઠ. २ સાચી ચીજમાં ખોટું જ્ઞાન. [જુઓ.
असद्भाव (न सतो भावः) पु० वः असत्ता शब्द
असद्वृत्ति (न सद्वृत्तिः) स्त्री० तिः सारी वृत्ति नहि ते.
असद्व्यवहार (असत् व्यवहारः) पु० रः. ખરાબ-વ્યવહાર.
असन (अस् ल्युट्) क्ली० नं. ફેંકવું.
असन (अस् युच्) पु० नः એક જાતનું ઝાડ.
' प्रियविमानितमानवतीरुषां निरसनैरसनैरवृथार्थता '
माघः
असनपर्णी (असनस्य पर्णमिव पर्णमस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. એક જાતનું ઝાડ.
असंतति (न संततिः) स्त्री० तिः. १ ધારાનો અભાવ. २ સંતતિનો અભાવ.
असंतति (न संततिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. १ સંતતિવગરનું. २ ધારાવિનાનું.
असंतान (न संतानः) पु० नः १ વિસ્તારનો અભાવ. २ સંતતિનો અભાવ.
असंतान (न संतानो यस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ વિસ્તારવિનાનું. २ સંતતિવગરનું.
असंताप (न संतापः) पु० पः સંતાપનો અભાવ.
असंताप (न संतापो यस्य) त्रि० पः-पा-पं. સંતાપવિનાનું. [નહિ તે.
असंतुष्ट (न संतुष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. સંતોષ પામેલ
' असंतुष्टा द्विजा नष्टाः संतुष्टाः पार्थिवास्तथा ' चाणक्यं.
असंतोष (न संतोषः) पु० षः સંતોષનો અભાવ.
असंतोष (न संतोषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. સંતોષવિનાનું. [વિનાનું.
असंदिग्ध (न संदिग्धं) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. સંદેહ
असंधि (न संधिः) पु० धिः १ સંધિનો અભાવ. २ સુલેહનો અભાવ.
असंधि (न संधिर्यस्य) त्रि० धिः-धिः-धि. १ સંધિવિનાનું, २ સુલેહવગરનું.
असंनद्ध (न संनद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ ગર્વ પામેલ. २ પોતે પંડિત છે એમ માનનાર.
असंनिकर्ष (न संनिकर्षः) पु० र्षः દૂરપણું.
असंनिकृष्ट (न संनिकृष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. દૂરનું. असंनिकर्ष.
असंनिधि (न संनिधिः) पु० धिः દૂરપણું.
असंनिहित (न संनिहितः) त्रि० तः-ता-तं. દૂરનું. असंनिधि.
असंमान (न संमानं) क्ली० नं. સંમાનનો અભાવ.
असपिंड (न सपिंडः) पु० डः सपिंड नहि ते. સાત પેઢીની બહારનો પુરૂષ. [નહિ તે. २ બળ.
असभ्य (न सभ्यः) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं. १ સભ્ય
' अयं त्वसभ्यस्तव जन्मनो गृहे श्रुत्वाग्रजांस्ते
न्यवधीत् सुरेश्वर ' भागवतम्.
असम (न समो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. અતુલ્ય.
असम (न समः) त्रि० मः-मा-मं. વિષમ.
असम (न समोऽस्य) पु० मः બુદ્ધ. [નહિ તે.
असमक्ष (न समक्षः) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. સમક્ષ
असमग्र (न समग्रः) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. સમગ્ર નહિ તે, સઘળું નહિ તે. [ક્ત નહિ તે, અયોગ્ય.
असमंजस (न समंजसं) त्रि० सः-सा-सं. યુક્તિયુ-
' असमंजसमिति मत्वा तथापि खलु खिद्यते चेतः '
उद्भटः
असमंजस (न सम् अञ् असुन्) पु० सः. સગર રાજાનો મોટો દીકરો, અંશુમાન્ રાજાનો બાપ.
असमद् (न समदः कलहो यत्र) त्रि० दः-दा-दं. १ કલહવિનાનું २ વિરોધવગરનું. [નહિ તે.
असमद (न समदः) त्रि० दः-दा-दं. મદ રહિત
असमनेत्र (असमानि नेत्राण्यस्य) पु० त्रः. મહાદેવ.
असमय (न समयः) पु० यः. १ અયોગ્ય કાલ, २ ખરાબ કાળ. [નહિ તે. २ સંગતાર્થ નહિ તે.
असमर्थ (न समर्थः) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ સમર્થ
असमवाण (असमा बाणा यस्य) पु० णः કામદેવ.
असमवायिकारण (न समवायि कारणम्) क्ली० णं. સમવાયિ કારણમાં પ્રત્યાસન્નજનક. २ સમવાયિ કારણાસન્ન કારણ.
असमस्त (न समस्तः) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ સમસ્ત નહિ તે. २ સમગ્ર નહિ તે. ३ સંક્ષિપ્ત નહિ તે. ४ વ્યસ્ત. ५ વ્યાકરણમાં સમાસ નહિ પામેલ વિભક્તિ વગેરેથી કાર્યવાળું વિગ્રહવાક્ય વગેરે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

असमान (न समानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. अतुल्य.
असमान (न समानं) त्रि० नः-ना-नं. १ समान न-हि ते. २ विजातीय.
असमापन (न समापनं) क्ली० नं. १ समाप्तिनो अभाव, २ पूर्तिनो अभाव. [प्त नहि ते.
असमापित (न समापितः) त्रि० तः-ता-तं. समा-
असमाप्त (न समाप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. समाप्त नहि ते. [अभाव.
असमाप्ति (न समाप्तिः) स्त्री० प्तिः समाप्तिनो
असमावर्त (न समावर्तः) पु० र्तः ब्रह्मचारी.
असमावर्तक (अ समावर्त कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.
असमाधि (न समाधिः) पु० धिः १ समाधानने अभाव. २ चित्तनी એકाग्रताने अभाव.
असमाहित (न समाहितं) त्रि० तः-ता-तं. १ चित्तनी એકाग्रताविनानुं. २ समाधि वगरनुं.
असमीक्ष्यकारिन् (समीक्ष्य न करोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ विचार्या विना काम करनार. २ मूर्ख.
असमृद्धि (न समृद्धिः) स्त्री० द्धिः समृद्धिनो अभाव.
असमृद्धि (न समृद्धिर्यस्य) त्रि० द्धिः-द्धिः-द्धि. समृद्धिविनानुं. [भाव. २ लक्ष्मीनो अभाव.
असंपत्ति (न संपत्तिः) स्त्री० त्तिः १ संपत्तिनो अ-
असंपत्ति (न संपत्तिर्यस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति. १ संपत्तिवगरनुं. २ लक्ष्मीविनानुं. [ते.
असंपन्न (न संपन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. संपन्न नहि
असंपर्क (न संपर्को यस्य) त्रि० र्कः-र्का-र्कं. संबंधविनानुं.
असंपर्क (न संपर्कः) पु० र्कः संबंधनो अभाव.
असंपूर्ण (न संपूर्णः) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. संपूर्ण नहि ते.

'क्रूरग्रहः स केतुश्चंद्रमसं पूर्णमंडलमिदानीम्'
मुद्राराक्षसम्.

असंपृक्त (न संपृक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ असंयुक्त. २ असंबद्ध. [नानुं.
असंबद्ध (न संबद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. संबंध वि-
असंपृक्त (न संपृक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. असंबद्ध शब्द जुओ. [हाल नहि ते.
असंप्रति (न संप्रति) अव्य० ति. हमणां नहि ते,
असंबंध (न संबंधः) त्रि० धः-धा-धं. संबंध विनानुं. [शब्द जुओ.
असंबंध (न संबंधो यस्य) त्रि० धः-धा-धं. उपलो
असंबाध (न संबाधो यत्र) त्रि० धः-धा-धं. प्रतिबंधविनानुं, नडतर वगरनुं.

असंबाधा (न संबाधा) स्त्री० धा. सारी रीतना बाधनो अभाव.
असंभव (न संभवः) पु० वः १ संभवनो अभाव. २ होवानो अभाव. ३ समावेशनो अभाव.
असंभवत् (सं भू शतृ) त्रि० वान्-वती-वत्. न-होतुं.

असंभवद्घनरसाशतालीपरिसेविता ।
करं न सहते राजन् भूमिर्नेववधूरिव ॥

असंभावना (न संभावना) स्त्री० ना. संभावनानो अभाव.
असंभावनीय (न संभावनीयः) त्रि० यः-या-यं. मानी नशकाय तेवी वस्तु वगेरे.
असंभूत (न संभूतः) त्रि० तः-ता-तं. १ न थयेल. २ न पेदा थयेल.
असंभृत (न संभृतः) त्रि० तः-ता-तं. १ यत्न विना सिद्ध थयेल. २ न सारीरीते पोषेल.
असंभोग (न संभोगः) पु० गः उपभोगनो अभाव, भोगवटानो अभाव.
असंभ्रम (न संभ्रमः) पु० मः १ संभ्रमनो अभाव. २ भयहेतुचित्तनोक्षोभ.

'शशंस तुल्यसत्त्वानां सैन्यघोषेष्वसंभ्रमम्'
रघुवंशम्.

असंमत (न संमतः) त्रि० तः-ता-तं. १ न मानेल. २ शत्रु.

'असंमतः कस्तव मुक्तिमार्गम्' कुमारसंभवम्.

असंमति (न संमतिः) स्त्री० तिः संमतिनो अभाव.
असंमान (न संमानं) क्ली० नं. संमाननो अभाव.
असंमुग्ध (न संमुग्धः) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. १ पंडितपणाना अभिमान वगरनुं. २ जेणे संदेह कर्यो नथी ते.
असंमूढ (न संमूढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ मूढ नहि ते. २ दृढ निश्चयवाळुं. ३ भ्रांतिविनानुं.

'स्थिरबुद्धिरसंमूढो ब्रह्मविद् ब्रह्मणि स्थितः'
भगवद्गीता.

असंमोह (न संमोहः) पु० हः १ भ्रमनो अभाव. प्रभावाळुं यथार्थ ज्ञान. [चित, अयोग्य.
असम्यच् (न सम्यक्) त्रि० ङ्-मीची-क्-ग्. अनु-
असरु (न सरुः) पु० रुः એક जातनुं झाड.
असल (अस् कलच्) क्ली० लं. १ लोहुं. २ अस्त्र फेंकती वखते बोलवानो એક जातनो मंत्र. ३ हथीयार. [जुदा वर्णनुं.
असवर्ण (न समानो वर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं.
असह (न सह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. न खमनार,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

न सहनार.

असहन (न सहते सह् ल्युट्) पु० नः शत्रु, दुश्मन.

असहन (,,) त्रि० नः-नी-नं. क्षमा विनानुं, जे सहन न करे ते.

असहन (न सहनं) क्ली० नं. क्षमानो अभाव.

असहाय (न सहायमस्य) त्रि० यः-या-यं. १ सहायविनानुं, मददगारविनानुं. २ सहचरवगरनुं.

असहिष्णु (न सहिष्णुः) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. सहनशील नहि ते. [तेवुं, सही न शकाय तेवुं.

असह्य (न सह्यः) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. खमी न शकाय

'नववैधव्यमसह्यवेदनम्' कुमारसंभवम्.

असाक्षात् (न साक्षात्) अव्य० त्. परोक्ष.

असाक्षात्कार (न साक्षात्कारः) पु० रः. प्रत्यक्षनो अभाव. [साक्षीविनानुं. २ अधिष्ठातावगरनुं.

असाक्षिक (न साक्षी यस्य) त्रि० कः-का-कं. १

असाक्षिन् (न साक्षी) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. १ साक्षी नहि ते. २ साक्षीना काममां नआपवालायक साक्षी. [२ अकारण.

असाधन (न साधनं) क्ली० नं. १ साधननो अभाव.

असाधन (न साधनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. साधन वगरनुं.

असाधारण (न साधारणं) त्रि० णः-णा-णं. १ साधारण नहि ते. २ अधिक. ३ अतुल्य.

असाधु (न साधुः) त्रि० धुः-धुः-ध्वी-धु. १ साधु नहि ते. २ सारुंआचरणविनानुं. ३ दुष्ट. ४ संस्कृत सीवाय अपभ्रंशवगेरे. [नहि ते.

असाध्वी (न साध्वी) स्त्री० ध्वी. पतिव्रता स्त्री-

असाध्य (न साध्यः) त्रि० ध्यः-ध्या. ध्यं. १ साधी न शकाय तेवुं. २ अशक्य.

'असाध्यं कुरुते कोपं प्राप्ते काले गदो यथा' माघः

असांतापिक (न संतापाय प्रभवति उक्) त्रि० कः-की-कं. संतापने माटे असमर्थ. [अभाव.

असामर्थ्य (न सामर्थ्यं) क्ली० र्थ्यं. समर्थपणानो

असामयिक (न सामयिकः उक्) त्रि० कः-का-कं. समय विनानुं, असमानुं.

'किमसामयिकं वितन्वतां मनसः क्षोभमुपात्तरंहसः'

किरातार्जुनीयम्.

असामान्य (न सामान्यं यस्य) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. अतुल्य, अनुपम. [अभाव.

असामान्य (न सामान्यं) क्ली० न्यं. समानपणानो

असांप्रत (न सांप्रतम्) अव्य० तम्. अयोग्य, अयुक्त.

'विषवृक्षोऽपि संवर्द्ध्यस्वयं छेत्तुमसांप्रतम्'

कुमारसंभवम्.

असाम्य (न साम्यं) क्ली० म्यं. समानपणुं नहि ते, समपणुं नहि ते. [अभ.

असार (न सारो यस्य) पु० क्ली० रः-रं. अेरंडानुं

असार (,,) त्रि० रः-रा-रं. सारविनानुं.

'निर्दशनमसाराणां लघुर्बहुतृणंनरः' माघः

असार (,,) क्ली० रं. अगुरुचंदन.

असार (न सारः) पु० रः १ सारनो अभाव. २ तुच्छपणुं.

असावधान (न सावधानं) त्रि० नः-ना-नं. सावध नहि ते, काळजीविनानुं. [अभाव.

असाहाय्य (न साहाय्यं) क्ली० य्यं. मददगारीनो

असाहाय्य (न साहाय्यं यस्य) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. मददगारीवगरनुं. [काशी.

असि (अस् इन्) पु० सिः. १ तलवार. २ धनारस,

असिक (असि कन्) क्ली० क. होठ अने हडपचीवच्चेनो भाग.

असिक्निका (असिक्नी कन्) स्त्री० का. जनानखानामां रहेनारी जुवान चाकरडी. असिक्नी.

'गतोगणस्तूर्णमसिक्निकानाम्' पार्णिनः

असिगंड (असिः क्षिप्तो गंडो यत्र) पु० डः. नानुं गाडमभुरीयुं.

असिजीविन् (असि जीव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. तलवार राखी पोतानुं गुजरान चलावनार.

असित (न सितः) त्रि० तः-ता-तं. काळुं.

असित (न सितः) पु० १ काळोवर्ण. २ कृष्णपक्ष. ३ शनिग्रह. ४ ते नामनो अेक मुनि.

असितगिरि (असितः गिरिः) पु० रिः. नीलपर्वत. काळो पर्वत.

'असितगिरिसमं स्यात्कज्जलं सिंधुपात्रे'

पुष्पदंताचार्यः

असितनग (असितो नगः) पु० गः उपलो शब्द जुओ.

'असितनगनितंबस्यामभासां घनानाम्'

किरातार्जुनीयम्.

असितमृग (आसितः मृगः) पु० गः काळीयर.

असिता (न सितः) स्त्री० ता. १ राणी. २ काळा केशवाळी जुवान जनानखानानी स्त्री. ३ ते नामनी अेक अप्सरा. [रः ते नामनो मुनि.

असितालशेखर (असितः अल इव शेखरोऽस्य) पु०

असितांबुज (असितं अंबुजं) क्ली० जं. काळुं कमल.

असिताश्मन् (असितः अश्मा) पु० श्मा. लीलम.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'सितेषु नक्तमसितादमनां चर्यः' माघः
असितृ (अस् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ફેંકનાર.
असितोत्पल (असितं उत्पलं) क्ली० लं. કાળું કમળ.
असितोपल (असितः उपलः) पु० लः. લીલમ.
असिदंष्ट्र (असिरिव दंष्ट्रा यस्य) पु० ष्ट्रः. એક જનતો મોટો ભંઘર. असिदंष्ट्रक. [धार.
असिधारा (असिः धारा) स्त्री० रा. તલવારની
'सतां केनोद्दिष्टं विषममसिधाराव्रतमिदम्.' भर्तृहरिः
असिधाव (असि धाव् अच्) त्रि० वः-वौ-वं. તલવાર ધોઇ સાફ કરનાર.
असिद्ध (न सिद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ સિદ્ધ નહિ તે. २ અપક્વ. ३ અનુમાનથી ન મેળવેલ. ४ સિદ્ધિ વગરનું.
असिद्धि (न सिद्धिः) स्त्री० द्धिः. સિદ્ધિનો અભાવ.
असिधाव (असि धाव् अण्) पु० वः. તલવાર વગેરે હથીયાર સાફ કરનારો.
असिधावक (असि धाव् ण्वुल्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
असिधेनु (असिर्धेनुरिव यस्याः) स्त्री० नुः छरी.
असिधेनुका (असिर्धेनुरिव यस्याः) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
असिपत्र (असिरिव पत्रं यस्य) पु० त्रः १ એક નરક २ तलवारनुं भीयान. ३ शेलडी.
'जातं तमात्मन्यसिपत्रवृक्षम्' रघुवंशम्.
असिपत्र (,,) क्ली० त्रं. तलवारनुं भीयान.
असिपत्र (असिपत्र अच्) पु० त्रः शेलडीना पडछाजेवुं बन्ने तरफ धारवाळुं खड्ग.
असिपत्रक (असिपत्र कन्) पु० कः. शेलडी.
असिपत्रवन (असिरिव पत्रमस्य तादृशंवनं) क्ली० नं. એક જનતનું નરક.
'असिपत्रं वनं नैव लोहदारकमेव च' मनुः
असिपुच्छ (असिरिव पुच्छः अस्य) पु० च्छः. એક જનતનું ભોટું જલજંતु. असिपुच्छक.
असिपुत्रिका (असेः पुत्रीव कन्) स्त्री० का. छरी.
असिपुत्री (असेः पुत्रीव) स्त्री० त्री. ઉપલો શબ्द જુઓ. [नो खेर.
असिमेद (असिरिव मेदः यस्य) पु० दः. એક જनत-
असिलोमन् (असिरिव तीक्ष्णं लोमास्य) पु० मा. हनुनो એક पुत्र. [२थी मारवा लायक.
असिहत्य (असिना हत्यः) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. तलवा-
असिहेति (असिः हेतिः साधनं यस्य) पु० तिः ખડગવડे लडनार योध्धो.

असु (अस् उन्) क्ली० सु. १ चित्त. २ ताप.
असु (,,) पु० व० वः. प्राण.
असुकर (न सुकरः) त्रि० रः-रा-रं. મુશ્કેલ, सहेलुं नहि ते.
असुख (न सुखं) क्ली० खं. दुःख.
असुख (न सुखं यस्य) त्रि० खः-खा-खं. सुખविनानुं, दुःખी. [કરનાર.
असुखावह (न सुखावहः) त्रि० हः-हा-हं. दुःख पेदा
असुखिन् (न सुखी) त्रि० खी-खिनी-खि. दुःખी.
असुगम (न सुगमः) त्रि० मः-मा-मं. सुगम नहि ते.
असुधारण (असूनां धारणं) क्ली० णं. प्राणधारण, જીवन, જીવવું.
असुंदर (न सुंदरः) त्रि० रः-रा-रं. सुंदर नहि ते.
असुभृत् (असुभृ क्विप्) त्रि०त्-द्. प्राणवाळुं, प्राणी.
असुमत् (असु मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. ઉપલો शब्द જુઓ.
'सततमसुमतामगम्यरूपाः' माघः
असुर (अस् उर) पु० रः १ सूर्य. २ आકડાનुं ઝાડ. ३ राहु, ४ भय दानवनो दीકरो.
असुर (न सुरः) पु० रः. राक्षस, दैत्य.
असुरक्ष (न सुखेन रक्ष्यते) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. મુશ્કેलाઇथी रक्षण કरवा लायક.
असुरराज् (असुर राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. १ प्रલ્હાદना दीકरानो दीકरो, બલિ. २ राक्षसनो राજા.
असुररिपु (असुराणां रिपुः) पु० पुः विष्णु.
असुरसा (न सुष्ठु रसः यस्याः) स्त्री० सा. એક જनतनी तुलसी.
असुरा (अस्-उर्-टाप्) स्त्री० रा. रात, रात्री.
असुराचार्य (असुराणामाचार्यः) पु० र्यः. शुक्राचार्य.
असुराह्वा (असुरस्य आह्वं यस्य) क्ली० ह्वं. कांसुं.
असुरी (अस् उर् ङीप्) स्त्री० री. १ राઈ. २ असुरनी स्त्री. [२ना प्रायद्यानुं.
असुर्य्य (असुराय हितं यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. असु-
असुलभ (न सुलभः) त्रि० भः-भा-भं. दुर्लभ, मुશ्केलाઇथी मेળवाय तेवुं.
असुसू (असु सू क्विप्) पु० सूः. બાણ.
असुस्थ (न सुस्थः) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ दुःખे रहेनार. २ रोग वगेरेथी घेरायेल.
असुहृद् (न सुहृद्) पु० द्. मित्र नहि ते, दुश्मन.
'शलभतां लभतामसुहृद्गणः' माघः
असूक्षण (न सूक्षणं) क्ली० णं. अनादर, अवज्ञा. असूर्क्षण. [ते.
असूक्ष्म (न सूक्ष्मं) त्रि० क्ष्मः-क्ष्मा-क्ष्मं. सूक्ष्म नहि

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

असूत (न सूतः) त्रि० तः-ता-तं. न જણેલ, અપ્રસૂત. [णु ઉપર દોષનું આરોપણ કરનાર.

असूयक (असूञ् यक् ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. गु-

असूयन (असूञ् यक् ल्युट्) क्ली० नं. गुण ઉપર દોપનું આરોપણ કરવું. [એ.

असूया (असूञ् यक् अ) स्त्री या. ઉપલો શબ્દ જુ-

असूयु (असूञ् यक् उञ्) त्रि० युः-युः-यु. असूयक શબ્દ જુઓ.

असूर्यम्पश्या (सूर्यमपि न पश्यति) स्त्री० श्या. સૂર્યને પણ ન જુએ એવી અત્યંત છાની રીતે રહેતી રાજની સ્ત્રી વગેરે.

' असूर्यंपश्या राजदाराः ' पाणिनिः

असृक्कर (असृज् कर) पु० रः. શરીરના અંદરની રસ ધાતુ.

असृक्प (असृज् पा क) पु० पः. રાક્ષસ.

असृग्धरा (असृज् धृ अण्) स्त्री० रा. નીચેનો શબ્દ જુઓ. [णु કરનાર નાડી વગેરે.

असृग्वहा (असृज् वह् अच्) स्त्री० हा. લોહી ધાર-

असृग्विमोक्षण (असृजो विमोक्षणं) क्ली० णं. બગડેલું અથવા વધેલું લોહી શરીરમાંથી કઢાવવું તે.

असृज् (न सृज् क्विप्) क्ली० क्-ग्. ૧ લોહી. ૨ એક યોગ. ૩ મંગલગ્રહ. ૪ કેસર.

असृक्पाटी (असृजः पाटी) स्त्री० टी. લોહીની ધાર.

असृष्ट (न सृष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ न સરજેલ. ૨ न तजेल.

असेचनक (न सिच् ल्युट् कन्) त्रि० कः-का-कं. જેના દર્શનથી મનને તૃપ્તિ થતી નથી તે.

' नयनयुगासेचनकं मानसवृत्त्यापि दुष्प्रापम् '
साहित्यदर्पणम्

असेवन (न सेवनं) क्ली० नं. સેવાનો અભાવ. असेवा.

असेवित (न सेवितं) त्रि० तः-ता-तं. न સેવેલ.

असेव्य (न सेव्यः) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. સેવવા લાયક નહિ તે. [તે, સુંદરપણાનો અભાવ.

असौंदर्य्य (न सौंदर्य्य) क्ली० र्य्यं. સુંદરપણું નહિ

असौम्य (न सौम्यः) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. સૌમ્ય નહિ તે.

असौष्ठव (न सौष्ठवं) क्ली० वं. સુંદરપણાનો અભાવ.

अस्कन्न (न स्कन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. અક્ષરિત..

अस्खलित (न स्खलितं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ અચ્યુત. ૨ પોતાના કામમાં ન સાવધાન.

' स मे चिरायास्खलितोपचारम् ' रघुवंशम्

अस्त (अस् क्त) पु० स्तः. અસ્તાચલ.

' विडंबयत्यस्तनिपातसूर्यम् ' रघुवंशम्

अस्त (,,) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. ૧ ફેંકેલ. ૨ આથમેલ.

अस्त (,,) क्ली० स्तं. ૧ આથમવું. ૨ દર્શનનું અયોગ્યપણું. ૩ અવમાન. ૪ લગ્નથી સાતમું સ્થાન

' विडंबयत्यस्तनिमग्नसूर्यम् ' रघुवंशम्

अस्तक (अस्त णिच् ण्वुल्) पु० कः निर्वाण. મોક્ષ.

अस्तग (अस्त गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. આથમનાર.

अस्तगत (अस्त गम् ल्युट्) त्रि० तः-ता-तं. આથમેલ.

अस्तगमन (अस्त गम ल्युट्) क्ली० नं. આથમવું.

' भीमसेनं भजेथास्त्वं प्रागस्तगमनाद्रवेः '
भारतम्

अस्तगिरि (अस्ताय गिरिः) पु० रिः. અસ્તાચલ. अस्ताद्रि. अस्ताचल. [નહિ તે.

अस्तब्ध (न स्तब्धः) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. स्तब्ध

अस्तब्धता (न स्तब्धस्य भावः ता) स्त्री० ता. અસ્તબ્ધપણું. अस्तब्धत्व.

अस्तम् (अस् तमिं) अव्य० स्तम्. ૧ નાશ. ૨ અદર્શન. ૩ આથમવું.

' यातोऽस्तमेषचरमाचलचूडचुंबी ' मुरारिः

अस्तमती (अस्तम् अत् अच् ङीप्) स्त्री० ती. વનસ્પતિ સાલવણ. [૧ આથમવું. ૨ અદર્શન.

अस्तमन (अस्तम् अस्तस्य अनः गतिः) क्ली० नं.

अस्तमय (अस्त मिन् अच्) पु० यः. ૧ પ્રલય. ૨ આથમવું.

' करोत्ययमस्तमयं विवस्वतः ' किरातार्जुनीयम्.

अस्तमित (अस्तम् इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. આથમેલ. [ધણુજ ઉંડું, અત્યંત ગંભીર.

अस्ताघ (अस्तं अघं कालुष्यं यत्र) त्रि० घः-घा-घं.

अस्ताचल (अस्ताय अचलः) पु० लः. અસ્તગિરિ.

'अस्ताचलचूडावलंबिनि भगवति कुमुदिनीनायके चंद्रमसि'
हितोपदेशः

अस्तावलंबन (अस्तं अव लंब् ल्युट्) क्ली० नं. આથમવું. [नि. આથમનાર.

अस्तावलंबिन् (अस्तावलंब णिनि) त्रि० नी-विनी-

अस्ति (अस् स्तिप्) अव्य० स्ति. હયાતિ અને સ્થિતિ બતાવનાર અવ્યય.

अस्तिकाय (अस्ति कायः यस्य) पु० यः. જૈનમત પ્રસિદ્ધ વિદ્યમાનતા સ્વરૂપ એક પદાર્થ.

अस्तिक्षीरा (अस्ति क्षीरं यस्याः) स्त्री० रा. ઘણા દૂધવાળી ગાય. [अस्तिता.

अस्तित्व (अस्ति त्वं) क्ली० त्वं. હોવાપણું, હયાતી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अस्तिमत् (अस्ति विद्यमानं धनं यस्य) त्रि० मान्-मती-मत्. धनवाळुं, द्रोलतभंद. [३ भले.
अस्तु (अस् तुन्) अव्य०स्तु. १ होा, थाओ. २ भेर.
अस्तेन (न स्तेनः) त्रि० नः-ना-नं. चोर नहि ते.
अस्तेय (न स्तेयं) क्ली० यं. चोरीनो अभाव.
अस्तोभ (न स्तोभः यत्र) त्रि० भः-भा-भं. निर थेऽ शब्दविनानुं सूत्र वगेरे.
अस्त्यान (न स्त्यानं) क्ली० नं. निंद्रा ऽपरो.
अस्त्र (अस् ष्ट्रन्) क्ली० स्त्रं. ईंकवा लायऽ भाणु वगेरे. २ धनुष, धनुष्. ३ ऽथीयार, ऽऽग.
अस्त्रकंटक (अस्त्रं कंटक इव) पु० कः भाणु.
अस्त्रकार (अस्त्र कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. अस्त्र ऽरनार. अस्त्रकारक. अस्त्रकारिन्. [वाढकुटीओ वैद्य.
अस्त्रचिकित्सक (अस्त्राणां चिकित्सकः) पु० कः
अस्त्रचिकित्सा (अस्त्रेण चिकित्सा) स्त्री० त्सा. वाढकुटीयुं वैद्युं. [आऽ.
अस्त्रजित् (अस्त्र जि क्विप्) पु० त्-द्. એऽ ज्ञातनुं
अस्त्रजीव (अस्त्र जीव् अण्) पु० वः शीपाई, लऽवैयो. अस्त्रजीविन्.
अस्त्रधारक (अस्त्र धृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. अस्त्र धारण ऽरनार. अस्त्रधारिन्.
अस्त्रसार्ज (अस्त्र सृज् अण्) पु० र्जः तलवार वगेरे ऽथीयार साऽ ऽरनार. अस्त्रमार्जक.
अस्त्रविद्या (अस्त्राणां विद्या) स्त्री० द्या. ऽथीयारनो प्रहार वगेरे शीरीते ऽरवो तेनी विद्या.
अस्त्रसायक (अस्त्रं क्षेप्यं सायक इव) पु० कः लोखंऽनुं भाणु. [नानुं.
अस्त्रहीन (अस्त्रेण हीनः) त्रि० नः-ना-नं. अस्त्रविहीन.
अस्त्रागार (अस्त्राणां आगारं) क्ली० रं. ऽथीयारभानुं. [भार.
अस्त्राघात (अस्त्रेण आघातः) पु० तः ऽथीयारनो
अस्त्राहत (अस्त्रेण आहत) त्रि० तः-ता-तं. ऽथीयारथी ज्ञभ ऽरेल. [वाळुं भाणस वगेरे.
अस्त्रिन् (अस्त्र इनि) त्रि० स्त्री-स्त्रिणी-स्त्रि. ऽथीयार
'अस्त्रीजनः पुनरनेन कृतः किल स्त्री' उद्भटः
अस्त्रीक (न स्त्रीः यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. स्त्रीविनानुं. [ऊंडुं.
अस्थाग (अस्था गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. अत्यंत
अस्थान (न स्थानं) क्ली० नं. १ भराऽ स्थान. २ अयोग्य स्थान.
'अस्थाने पततामतीवमहतामेतादृशी स्याद्गतिः'
साहित्यदर्पणम्.
अस्थाने (न स्थानं युक्तं) अव्य० ने. अयोग्य, अयुऽत.
अस्थायिन् (न स्थायी) त्रि० यी-यिनी-यि. चंचऽ.
अस्थावर (न स्थावरः) त्रि० रः-रा-र. स्थावर नहि ते, ज्ञंगभ.
अस्थि (अस् क्थिन्) क्ली० स्थि. ऽऽऽकुं.
अस्थिक (अस्थि कन्) क्ली० कं. ઉपलो शब्द ज्ञुओ. [अस्थिज.
अस्थिकृत् (अस्थि कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. चरभी.
अस्थिज (अस्थि जन् ड) पु० जः चरभी.
अस्थिति (न स्थितिः) स्त्री० तिः स्थितिनो अभाव, अस्थिरपणुं. २ मर्यादानो अभाव.
'अस्थितिः संगीतमुरजध्वनीनाम्' कादंबरी.
अस्थिति (न स्थितिः यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. १ स्थितिविनानुं. २ मर्यादावगरनुं. [पंऽऽ.
अस्थितुंड (अस्थिइव कठिनतुंडमस्य) पु०डः पंऽी,
अस्थिधन्वन् (अस्थि अस्थिमयं च धनुरस्य) पु० न्वा. शिव, ऽऽदेव. [कंकाल.
अस्थिपंजर (अस्थिपंजर इव) पु० रः ऽऽपंऽर.
अस्थिभक्ष (अस्थि भक्ष् अण्) पु० क्षः १ એऽ ज्ञातनुं पंऽी. २ कुतरो.
अस्थिभंग (अस्थ्नो भंगः) पु० गः ऽऽऽकानुं भांगवुं.
अस्थिमत् (अस्थि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मन्. ऽऽऽकावाळुं. [नुं ज्ञनावेल.
अस्थिमय (अस्थि मयट्) त्रि० यः-यी-यं. ऽऽऽका-
अस्थिमाला (अस्थिनिर्मिता माला) स्त्री० ला. ऽऽऽकानी ज्ञनावेल माला. [भाला.
अस्थिमाला (अस्थ्नो माला) स्त्री० ला. ऽऽऽकानी
अस्थिमालिन् (अस्थिमयी माला यस्य इनि) पु० ली. शिव, ऽऽदेव. [तनुं ज्ञाऽ.
अस्थियुज् (अस्थि युज् क्विप्) पु० क्-ग्. એऽ ज्ञ-
अस्थिर (न स्थिरः) त्रि० रः-रा-रं. स्थिर नहि ते.
अस्थिरता (न स्थिरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अस्थिरपणुं. [ઉपलो शब्द ज्ञुओ.
अस्थिरत्व (,, त्व) क्ली० त्वं.
अस्थिविग्रह (अस्थिसारः विग्रहः अस्य) पु० हः. शिवनो अनुचर भृंगरीट.
अस्थिशृंखला (अस्थ्नः शृंखलेव योजनहेतुः) स्त्री० ला. એऽ ज्ञातनुं ज्ञाऽ.
अस्थिशेष (अस्थिमात्रं शेषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. भात्र ऽऽऽकां रही दुण्ळुं थई गयेलु.
अस्थिसंहार (अस्थि सं हृ अण्) पु० रः. એऽ ज्ञातनुं ज्ञाऽ. [ઉपलो शब्द ज्ञुओ.
अस्थिसंहारिका (अस्थि सं हृ ण्वुल्) स्त्री० का.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अस्थिसंचय (अस्थ्नां संचयः) पु० यः. प्रेत બાળ્યા પછી તરતજ તેનાં હાડકાં ગંગામાં નાખવા એકઠાં કરવાં તે. [શબ્દ જુઓ.

अस्थिसंचयन (अस्थ्नां संचयनं) क्ली० नं. ઉપલો

अस्थिसंभव (अस्थि संभू अप्) पु० वः. ચરબી. अस्थिसार, अस्थिस्नेह. [જુઓ.

अस्थैर्य्य (न स्थैर्यं) क्ली० र्य्यं. अस्थिरता શબ્દ

अस्नाविर (न स्ना विरम्) त्रि० रः-रा-रं. १ રગવિનાનું. २ સ્થૂલ શરીરવિનાનું. [નાનું.

अस्निग्ध (न स्निग्धः) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. स्नेहविहीनं. ચીકાશ વગરનું.

अस्निग्धदारु (अस्निग्धं दारु) क्ली० रु. દેવદારનું ઝાડ. [તેલનો અભાવ.

अस्नेह (न स्नेहः) पु० हः. १ સ્નેહનો અભાવ. २

अस्नेह (न स्नेहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. १ સ્નેહવિનાનું. २ તેલવિનાનું.

अस्पर्श (न स्पर्शः) पु० र्शः. સ્પર્શનો અભાવ.

अस्पर्शन (न स्पर्शनं) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઢકવા લાયક. अस्पृश्य.

अस्पर्शनीय (न स्पर्शनीयं) त्रि० यः-या-यं. न અ-

अस्पर्शित (न स्पर्शितं) त्रि० तः-ता-तं. न અઢેલ. [તે. २ અવ્યક્ત.

अस्पष्ट (न स्पष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ સ્પષ્ટ નહિ

अस्पृह (न स्पृहा यस्य) त्रि० हः-हा-हं. સ્પૃહાવિનાનું.

अस्पृहा (न स्पृहा) स्त्री० हा. સ્પૃહાનો અભાવ.

अस्फुट (न स्फुटः) त्रि० टः-टा-टं. સ્ફુટ નહિ તે.

अस्फुटवाच् (अस्फुटा वाग्यस्य) त्रि० क्-ग्. સ્ફુટ વાણી જેની નથી તે. [પુરૂષ.

अस्मद् (अस्मद् दिक्) त्रि० अहं. હું વાચક, પ્રથમ

अस्मदीय (अस्माकमिदं छ) त्रि० यः-या-यं. અમારું.

'सहास्मदीयैरपि योधमुख्यैः' भगवद्गीता.

अस्मद्वीध (अस्माकमिव विधाऽस्य) त्रि० धः-धा-धं. અમારા જેવું.

अस्मिता (अस्मि तल्) स्त्री० ता. ममता, હું પદ.

अस्मरण (न स्मरणं) क्ली० णं. સ્મરણનો અભાવ. યાદગીરીનો અભાવ.

अस्मरणीय (न स्मरणीयं) त्रि० यः-या-यं. न સંભારવા લાયક, ન યાદ લાવવા લાયક.

अस्मृत (न स्मृतं) त्रि० तः-ता-तं. સાંભરેલ નહિ તે, ભુલી ગયેલ. [જુઓ.

अस्मृति (न स्मृतिः) स्त्री० तिः अस्मरण શબ્દ

अस्यहत्य (अस्मिना अहत्यः) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. તલવારથી ન મારવા લાયક.

अस्यहेति (असिः अहेतिः यस्य) पु० तिः જેની પાસે તલવાર નથી એવો યોધ્ધો.

अस्युद्यत (असिः उद्यतः येन) त्रि० तः-ता-तं. જેણે તલવાર ઉગામી છે તે.

अस्र (अस् रन्) क्ली० स्रं. १ લોહી. २ આંસુ.

अस्र (,,) पु० स्रः १ ખુણો. २ માથાના વાળ, કેશ.

अस्रज (अस्र इव कंठो यस्य) पु० स्रः બાણ.

अस्रखदिर (अस्रवर्णः खदिरः) पु० रः એક જાતનો ખેર.

अस्रज (अस्र जन् ड) क्ली० जं. માંસ.

अस्रप (अस्र पा क) पु० पः १ રાક્ષસ. २ મૂલ નક્ષત્ર.

अस्रपा (अस्रं पिबति पा क्विप्) स्त्री० पा. જલો.

अस्रपा (,,) पु० पाः अस्रप શબ્દ જુઓ.

अस्रयोधिनी (अस्रं रुणद्धि रुध् णिनि) स्त्री० नी. રીસામણીનો વેલો.

अस्रार्जक (अस्राणामर्जकः) पु० कः ધોળી તુળસી.

अस्रु (अस् रु) क्ली० स्रु. આંસુ. [તાનું નહિ તે.

अस्व (न स्वः स्वकीयः) त्रि० स्वः-स्वा-स्वं. પોતાનું

अस्व (न स्वं धनं यस्य) त्रि० स्वः-स्वा-स्वं. નિર્ધન.

अस्वक (न स्वकः स्वकीयः) त्रि० कः-स्विका-कं. પોતાનું નહિ તે. [નહિ તે.

अस्वच्छ (न स्वच्छः) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं. સ્વચ્છ

अस्वच्छंद (न स्वच्छंदः) त्रि० दः-दा-दं. સ્વચ્છંદ નહિ તે, પરાધીન.

अस्वजाति (न स्वस्येव जातिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. ભિન્ન જાતિનું, જુદી જાતનું. [તે, પરાધીન.

अस्वतंत्र (न स्वतंत्रः) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. સ્વતંત્ર નહિ

अस्वंत (असूनां अंतो यत्र) क्ली० तं. ચુલ્લ. ભઠ્ઠી.

अस्वंत (सुष्ठु न अंतो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. ખરાબ અંતવાળું.

अस्वंत (असूनां अंतो यत्र) पु० तः ભરણ, મોત.

अस्वप्न (न स्वप्नः निद्रा यस्य) पु० प्नः. દેવ.

अस्वर (अप्रशस्तः स्वरः) पु० रः. १ ભંદસ્વર. २ ખરાબસ્વર.

अस्वर (न स्वरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ ભંદસ્વરવાળું. २ ખરાબ અવાજવાળું,

अस्वर (न स्वरः) पु० रः व्यंजन વર્ણ.

अस्वरूप (न स्वस्येव रूपं यस्य) त्रि० पः-पा-पं. સમાન સ્વભાવ વગરનું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अस्वर्ग्य (न स्वर्ग्यः) त्रि० र्ग्यः-र्ग्या-र्ग्यं. स्वर्गना हितनुं नहि ते.

अस्वस्थ (न स्वस्थः) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ रोगी, दर्दी. २ दुःखी. ३ बेचैन.

अस्वाच्छंद्यं (न स्वाच्छंद्यं.) क्ली० यं. पराधीनपणुं. अस्वच्छंदता, अस्वच्छंदत्व.

अस्वादु (न स्वादुः) त्रि० दुः-दुः-दु. स्वादविनानुं.

अस्वादुकंटक (अस्वादुः कंटको यस्य) पु० कः. गोभडं. [यः-या-यं. वेदना अध्ययन विनानुं.

अस्वाध्याय (न स्वाध्यायः वेदाध्ययनं यस्य) त्रि०

अस्वाध्याय (न स्वाध्यायः यस्मिन्) पु० यः. जे काळे अध्ययननी मनाई करेल छे एवी आज्ञा.

अस्वामिक (न स्वामी यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. धणीविनानुं, स्वामी वगरनुं.

अस्वामिकृत (न स्वामिकृतं) त्रि० तः-ता-तं. न धणीए करेल खरीदी वगेरे. [धणी विनानुं.

अस्वामिन् (न स्वामि यस्य) त्रि० मी-मिनी-मि.

अस्वाम्यं (न स्वाम्यं) क्ली० म्यं. धणीपणानो अभाव. अस्वामिता, अस्वामित्व.

अस्वास्थ्य (न स्वास्थ्यं) क्ली० स्थ्यं. स्वस्थपणानो अभाव.

' विगृह्य चक्रे नमुचिद्विषा बलीय इत्थमस्वास्थ्यमहर्दिवं-दिवः ' माघः

अस्वीकार (न स्वीकारः) पु० रः. स्वीकारनो अभाव.

अस्वीकृत (न स्वीकृतः) त्रि० तः-ता-तं. १ स्वीकारेल नहि ते. २ ग्रहण करेल नहि ते.

अस्वैरिन् (न स्वैरी) त्रि० री-रिणी-रि. पराधीन, परतंत्र.

अह् (भ्वा० आत्म० सेट् अंहते) जवुं.

अह् (चुरा० उभय० सेट् अंहयति-ते) चळकवुं.

अह् (स्वा० पर० सेट् अह्नोति) व्यापवुं.

अहंयु (अहम् युस्) त्रि० युः-युः-यु. गर्ववाळुं.

' अहंयुनाथ क्षितिपः शुभंयुः ' भट्टिः

अहःपति (अह्नः पतिः) पु० तिः १ सूर्य. २ आकडानुं आड. अहर्पति. [अवसान. अहरशेष.

अहःशेष (अह्नः शेषः) पु० षः सांज, दिवसनो

अहंकार (अहम् कृ घञ्) पु० रः. अहंकार, गर्व.

' अहंकारविमूढात्माकर्ताहमिति मन्यते ' भगवद्गीता.

अहंकारवत् (अहंकार मतुप्) त्रि० वान्-वती.वत्. अहंकारवाळुं, गर्ववाळुं. अहंकारिन्.

अहंकारिन् (अहं कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. उपरनो शब्द जुओ.

अहंकृत (अहमिति कृतं येन) त्रि० तः-ता-तं. अहंकार वाळुं, गर्ववाळुं.

' जातिरूपवयोवृत्तिविद्याभिरहंकृतः, याज्ञवल्क्यः

अहंकृति (अहम् कृ क्तिन्) स्त्री० तिः अहंकार, गर्व.

अहत (न हतं) त्रि० तः-ता-तं. १ न हणेल. २ भागवडे नहि नाश करेल.

अहत (,,) क्ली० तं. नवुं धोळुं कपडुं.

अहन् (न हा कनिन्) क्ली० हः. दिवस.

' अहो अहोभिर्महिमाहिमागमे ' नैषधीयम्

अहननीय (न हननीयं) त्रि० यः-या-यं. नमारवा लायक. अहंतव्य.

अहंता (अहं तल्) स्त्री० ता. हुंपणुं, हुंपद, ममता.

अहमहमिका (अहम् टन् टाप्) स्त्री० का. १ परस्पर २ अहंकार. २ हुं आगी आगळ नीकळी जउं एवी परस्पर वाणी.

' इत्थं चाहमहमिकया तयोर्विवदतोः ' पंचतंत्रम्

अहंपूर्विका (अहं-पूर्वः अहंपूर्वः इति वाक्यं यत्र) स्त्री० का. हुं आगी भळवा नीकळी जवुं एवुं बोल्या वगेरेनुं उत्साहनुं बोलवुं.

' सुगेषु दुर्गेषु च तुल्यविक्रमैर्जवादहंपूर्विकया त्रियासुभिः ' किरातार्जुनीयम्

अहंमति (अहमित्याकारामतिः) स्त्री० तिः १ अविद्या. २ अज्ञान.

अहर (न हरति ह अच्) त्रि० रः-रा-रं. हरनार नहि ते.

अहर (न हरः) त्रि० रः-रा-रं. भारक नहि ते.

अहरणीय (न हरणीयं) त्रि० यः-या-यं. न हरवा लायक.

अहरादि (अह्नः आदिः) पु० दिः सवार, प्रभात.

' शशधरमहरादौ रागवानुष्णरश्मिः ' माघः

अहर्गण (अह्नां गणः) पु० णः. १ दिवसनो समूह. २ ग्रहना मध्यभाव वगेरे जाणवाना साधनना दिवसनो समूह.

अहर्जर (अहन् जृ णिच् अच्) पु० रः. वर्ष, साल.

अहर्दिव (अहश्च दिवा च) क्ली० वं. हरोज हरोज.

अहर्नाथ (अह्नः नाथः) पु० थः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड. अहःपति. अहर्बांधव.

अहर्निश (अहश्च निशा च) क्ली० शं. रात दिवस.

अहर्मणि (अह्नि मणिरिव) पु० णिः. १ सूर्य, आकडानुं आड.

अहर्मुख (अह्नः मुखं) क्ली० खं. सवार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अहल्य (न हलेन कृष्यं) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. હળવડે ન ખેડેલ.

अहल्या (न हल्या) स्त्री० ल्या. १ गोतमनी पत्नी. [२ ते नामनी એક અપ્સરા.

अहल्याजार (अहल्यायाजारः) पु०: रः. ઇંદ્ર.

अहल्यानंदन (अहल्याया नंदनः) पु० नः सतानंद मुनि. [ડાનું આડ.

अहस्कर (अहन् कृ ट) पु० रः. १ सूर्य. २ આકડાનું आड. 'अहंचक्रास्य वधूनहस्करः' माघः

अहस्त (न स्तः हस्तौ यस्य) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. હાથવિનાનું हुंडुं.

अहस्पति (अह्नः पतिः) पु० तिः. सूर्य, આકડાનું आड.

अहह (अहम् हा क) अव्य० ह. अरेरे, अहोहो, अहाहा. अहहा.

अहार्य्य (न हार्य्यः) पु० र्य्यः. पर्वत.

अहार्य्य (न हार्य्यं) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. १ अहरणीय शब्द જુઓ. २ अभेद्य.

अहि (आ हन् डिन् अह इन् वा) पु० हिः. १ सर्प, साप. २ वृत्रासुर. ३ राहु. ४ मुसाफर. पसूर्य. ५ खल. ७ धुतारो. ८ अश्लेशानक्षत्र. ९ सीसुं.

अहिंसक (न हिंसकः) त्रि० कः-सिका-कं. हिंसक नहि ते. अहिंस, अहिंसक.

अहिंसा (न हिंसा) स्त्री० सा. हिंसानो अभाव.

अहिक (अहिरिव कायति कै क) पु० कः. ध्रुवनक्षत्र.

अहिका (,,) स्त्री० का. सीमळानुं आड.

अहिकांत (अहेः कांतः) पु० तः. वा, पवन.

अहिच्छत्र (अहेः फणाकारः छत्रः छात्रकः) पु० त्रः. १ भेंढाशींगी. २ ते नामनो એક देश.

अहिजित् (अहि जि क्विप्) पु० त्-द्. १ कृष्ण. २ ઇંદ્ર. [वेसो.

अहिजिह्वा (अहेर्जिह्वेव) स्त्री० ह्वा. એક જાતનો

अहित (न हितः) पु० तः. दुश्मन. 'अहितानानिलोद्धूतैस्तज्जयायनिव केतुभिः' रघुवंशः.

अहित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ हितनुं नहि ते. २ अपथ्य.

अहितुंडिक (अहि तुड ठक्) पु० कः. १ वादी. २ सापनो खेलाडी. आहितुंडिक.

अहिद्विष् (अहि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. १ गरुड. २ नोळीओ. ३ मोर. ४ ઇંદ્ર. ५ विष्णु.

अहिनकुलिका (अहि नकुल कन्) स्त्री० का. साप अने नोळीयानुं वेर.

अहिनिर्मोक (अहेः निर्मोकः) पु० कः. सापनी कांचळी. अहिनिर्लयणी.

अहिपति (अहेः पतिः) पु० तिः- वासुकिनाग.

अहिपुत्रक (अहिपुत्र कै क) पु० कः. એક જાતની होडी.

अहिफेन (अहेः फेनं गरलमिव) क्ली० नं. अफीण.

अहिफेन (अहेः फेनं) क्ली० नं. सापनी लाळ.

अहिबुध्न (अहिरिव बुध्नो ग्रीवा यस्य) पु० ध्नः. १ ते नामनो એક ઇંદ્र. २ उत्तराभाद्रपदनक्षत्र. अहिबुध्न. अहिर्बुध्न. अहिबुध्न.

अहिबुध्नदेवता (अहिबुध्नः देवता यस्याः) स्त्री० ता. उत्तराभाद्रपद नक्षत्र.

अहिभय (अहेरिव स्वपक्षात् भयम्) क्ली० यं. राजाने पोताना पक्षनो भय होय छे ते.

अहिभुज् (अहि भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. १ साप. २ गरुड. ३ नोळीयो.

अहिभृत् (अहि भृ क्विप्) पु० त्-द्. शिव, महादेव.

अहिम (न हिमं) त्रि० मः-मा-मं. ठार्डु नहि ते.

अहिमद्युति (अहिमा द्युतिर्यस्य) पु० तिः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड. अहिमांशु.

अहिमरोची (अहिमरोचिर्यस्य) पु० चिः ઉપરનો शब्द જુઓ. 'उदयमहिमरोचिर्याति शांतांशुरस्तं' माघः

अहिरिपु (अहेः रिपुः) पु०: पु. १ कृष्ण. २ ઇંદ્र. ३ नोळीयो. ४ मोर. ५ गरुड. [तनो वेसो.

अहिमर्दिनी (अहि मर्द ल्युट्) स्त्री० नी. એક જા-

अहिविद्विष् (अहि वि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. अहिरिपु शब्द જુઓ.

अहिमार (अहि मृ णिच् अण्) पु० रः. अहिरिपु शब्द જુઓ. એક જાતનું आड. [वेसो.

अहिलता (अहिलोकस्य लता.) स्त्री० ता. तांबुलनो

अहीन (न हीनः) त्रि० नः-ना-नं. १ हीन नहि ते, हीणुं नहि ते, २ न्यून नहि ते. [भाग.

अहीन (अहोभिः साध्यते इव) पु० नः. એક

अहीन (अहीनां इनः) पु० नः. वासुकी नाग.

अहीनगु (न हीना गोर्यस्य) पु० गुः. ते नामनो એક राजा. 'अहीनगुर्नाम हि गां समग्रां' रघुवंशः

अहीर ( ) पु० रः. आयरनी जात. आहिरनी जाति. [सर्प.

अहीरणि (अहि ईर् अनि) पु० णि. બે મોંवाळो

अहुत (न हुतं) त्रि० तः-ता-तं. १ न होमेल, २ न બોલાવેલ.

अहुत (न हुतं यत्र) पु० तः. पांच यज्ञपैकी ते नामनो એક यज्ञ.

अहे (अह् ए) अव्य० हे. १ अहो. २ अरे. ३ એ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अहेतु (न हेतुः) पु० तुः. हेतुनो अभाव.
अहेतु (न हेतुर्यस्य) त्रि० तु-तुः-तु. हेतुविनानुं. अहेतुक.
अहेरु (न हि रु) पु० रुः. शतभूली, सतावरी.
अहेतुक (न हेतुकं) त्रि० कः-का-कं. १ हेतुथी न मेळवेल. २ उपपत्तिविनानुं.
अहो (न हा हो) अव्य० हो. अहो. [अने रात.
अहोरात्र (अह इव रात्रिश्चरच्) पु० त्रः दिवस
अहोरूप (अहः रूपं) क्ली० पं. दिवसनुं रूप.
अहोवत (अहो वतत्र) अव्य० त. १ अरेरे. २ हायहाय.

'अहो वतासि स्पृहणीयवीर्यः' कुमारसंभवम्.

अह्नाय (न ह्नु घञ्) अव्य० य. एकदम, जलदीथी.

'अह्नाय सा नियमजं क्लममुत्ससर्ज.' कुमारसंभवम्.

अह्रीक (न ह्रीर्यस्य) त्रि० कः-का-कं. लाज्यविनानुं.
अह्रीक (,,) पु० कः. क्षपणक.
अव्हला (न व्हल् अच् टाप्) स्त्री० ला. भीलाभुं.

आ.

आ स्वराक्षर पैकी बीजो अक्षर.
आ (आप् क्विप्) अव्य० आ. अरेरे, अहो, पण, समुच्चय, सीमा, व्याप्ति अने थोडानो अर्थ बतावनार अव्यय. [ऋषि.
आकन (आ कन् अच्) पु० नः ते नामनो एक
आकंप (आ कंपि घञ्) पु० पः थोडो कंप.
आकंपन (आ कंपि ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ. [कंपावनुं.
आकंपन (आ कंपि णिच् ल्युट्) क्ली० नं. हलावनुं,
आकंपित (आ कंप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. कंपेल, हालेल.
आकंप्र (आ कंपि र) त्रि० प्रः-प्रा-प्रं. थोडा कंपवाळुं.
आकर (आ कृ घ) पु० रः समूह.

'बभूव वज्राकरभूषणायाः' रघुवंशम्.

आकर (,,) त्रि० रः-रा-रं. श्रेष्ठ.
आकर (आ कृ अप्) पु० रः १ खाण. २ स्थान.

'आकरे पद्मरागाणां जन्म काचमणेः कुतः' हितोपदेशः

आकरज (आ कर जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. खाणथी पेदा थनार.
आकरिक (आकर इञ्) त्रि० कः-का-कं. सोना वगेरेनी खाण उपर देखरेख राखनार.
आकरिन् (आकर इनि) त्रि० री-रिणी-रि. खाणथी पेदा थनार.

'दग्धतमाकरिभिः करिभिः क्षतैः' किरातार्जुनीयम्.

आकर्णन (आ कर्ण् ल्युट्) क्ली० नं. सांभळवुं.

'मुदा तदाकर्णनतत्परा भूत्' नैषधीयम्.

आकर्ण (कर्णपर्यंतं) अव्य० र्णं. कानसुधी.
आकर्ष (आ कृष् घञ्) पु० र्षः १ खेंचवुं, ताणवुं. २ पासो.३ जुगटु, जुगार.४ इंद्रिय. ५ धनुषनो अभ्यास. ६ पासा वगेरे रमवानी चोपट वगेरे. ७ कसोटी. ८ लाकडानो अेकजातनो आंकडो.
आकर्षक (आ कृष् ण्वुल्) त्रि० कः-र्षिका-कं. खेंचनार, ताणनार.
आकर्षक (,,) पु० कः लोहचुंबक.
आकर्षण (आ कृष् ल्युट्) क्ली० णं. खेंचवुं, ताणवुं.
आकर्षणी (आ कृष् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. पुष्प वगेरे उतारवानी अेक जातनी लाकडानी आंकडी.
आकर्षिन् (आ कृष् णिनि) त्रि० र्षी-र्षिणी-र्षि. खेंचनार, ताणनार.
आकलन (आ कल् ल्युट्) क्ली० नं. १ आकांक्षा. २ पकडवुं, ग्रहण. ३ संचय. ४ गणवुं. ५ अनुसंधान.
आकलित (आ कल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ थोभेल, पकडेल. २ गणेल. ३ गुंथेल. ४ अनुसरेल.
आकल्प (आ कृप् णिच् घञ्) पु० ल्पः. १ भूषण. २ वेशरचना.
आकल्प (कल्पपर्यंतं) अव्य० कल्पसुधी.
आकल्पक (आ कल्प कन्) पु० कः. १ मोह. २ हर्ष. ३ गांड.४ अंधारु. ५ उकंठा.

'आकल्पकस्तमोमोहप्रन्थिषूत्कलिकामुदोः' मेदिनी.

आकष (आ कष् अच्) पु० षः. कसोटी.
आकषक (आ कष् कन्) त्रि० कः-षिका-कं. कसोटीथी पारखनार. [शब्द जुओ.
आकषिक (आ कष् ठक्) त्रि० कः-की-कं. उपलो
आकस्मिक (अकस्मात् भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. अकस्मात होनार. [चाहवुं.
आकांक्षत् (आ कांक्ष् शतृ) त्रि० क्षन्-क्षंती-क्षत्.
आकांक्षणीय (आ कांक्ष् अनियर्) त्रि० यः-या-यं. चाहवा लायक. [चाहना.
आकांक्षा (आ कांक्ष् अङ्) स्त्री० क्षा. चाहवुं
आकांक्षित (आ कांक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. चाहेल.
आकांक्षिन् (आ कांक्ष् णिनि) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. चाहनार.

'तं भावार्थप्रसवसमयाकांक्षिणीनां प्रजानाम्'

रघुवंशः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आकाय (आ चि घञ्) पु० यः. १ એકઠો કરાતો અગ્નિ. २ નિવાસ.

आकार (आ कृ घञ्) पु० रः. १ આકાર. २ મૂર્તિ. ૩ લક્ષણ. ४ અંગ ઉપરનું મનને જણાવનારું ચિન્હ. ५ ઇસારો, ચેષ્ટા. ६ હૈયાનો ભાવ.

आकारगुप्ति (आकारस्य हृद्गतभावस्य गुप्तिः) स्त्री० प्तिः. આકારનું સંતાડવું. આકારગોપન.

आकारण (आ कृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. તેડું, બોલાવવું. [શબ્દ જુઓ.

आकारणा (आ कृ णिच् युच्) स्त्री० णा. ઉપલો.

आकारवत् (आ कार मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. આકારવાળું. [લાવેલ, તેડેલ.

आकारित (आ कृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. બોલાવેલ.

आकाल (कालपर्य्यंतं) क्ली० लं. કાળસુધી.

आकालिक (अकाले भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. કસમયે હોનાર, કમોશમે થનાર.

' आकालिकीं वीक्ष्य मधुप्रवृत्तिं ' कुमारसंभवम्.

आकालिक (समानकालौ आवंतौ यस्य आ कलङ्) त्रि० कः-की-कं. જલદી નાશ પામનાર.

आकालिकी (,,) स्त्री० की. વીજળી.

आकाश (आकाशते सूर्योदयोऽत्र) पु० क्ली० शः-शं. આકાશ, પોલાણ.

आकाशग (आकाशे गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. આકાશમાં જનાર. [મંદાકિની.

आकाशगंगा (आकाशपथवाहिनी गंगा) स्त्री० गा. ' उभौ यदि व्योम्नि पृथक् प्रवाहावाकाशगंगापयसःपतेताम् ' माघः

आकाशगा (आकाशे गच्छति गम् ड टाप्) स्त्री० ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

आकाशज (आकाश जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. આકાશમાં પેદા થનાર.

आकाशजननी (आकाशस्य जननीव) स्त्री० नी. કિલ્લા વગેરેની નાની બારી.

आकाशदीप (आकाशे विद्यमानः दीपः) पु० पः. આકાશદીવો. [આકાશવાણી.

आकाशभाषित (आकाशे भाषितम्) क्ली० तं.

आकाशमंडल (आकाशो मंडलमिव) क्ली० लं. આકાશમંડલ. ' आकाशमंडलमध्यमध्यास्ते ' कादंबरी.

आकाशमांसी (आकाशभवा मांसी) स्त्री० सी. નાની વડામાંસી.

आकाशयान (अकाश या ल्युट्) क्ली० नं. વિમાન.

आकाशरक्षिन् (आकाश रक्ष् णिनि) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. કેદીનો પહેરેગીર.

आकाशवचन (आकाशे वचनं) क्ली० नं. १ આકાશવાણી. २ પાત્રના અપ્રવેશમાં પણ તેવું વાક્ય-પ્રવેશવાળા પાત્રે સાંભળી આકાશવાક્ય પ્રમાણે બોલવું. [કાશભાર્ગ.

आकाशवर्तमन् (आकाशो वर्तमेव) क्ली० म. આકાશમાર્ગ.

आकाशवल्ली (आकाशस्य वल्लीव) स्त्री० ल्ली. અમરવેલ. [કાશભાષિત શબ્દ જુઓ.

आकाशवाणी (आकाशभवा वाणी) स्त्री० णी. આકાશવાણી.

आकाशसलिल (आकाशात् पतितं सलिलं) क्ली० लं. આકાશનું પાણી.

आकाशस्थ (आकाश स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. આકાશમાં રહેનાર. [कः.वरसाद्ना करा.

आकाशस्फाटिक (आकाशे भवः स्फटिक इव) पु०

आकाशीय (आकाशस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. આકાશનું, આકાશસંબંધી. आकाश्य.

आकाशे (आ काश् के) अव्य० शे. નાટકના અંગનું એક વાક્ય.

आकिंचन्य (अकिंचनस्य भावः ष्यञ्) क्ली० न्यं. અકિંચનપણું, દરિદ્રપણું. अकिंचनता, अकिंचनत्व.

आकिदांत ( ) स्त्री० तिः. તે નામનો એક દેશ. [विक्षिप्त.

आकीर्ण (आ कृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ૧ વ્યાપ્ત. ૨.

' आकीर्णमृषिपत्नीनासुटजद्वाररोधिभिः ' रघुवंशम्

आकुंचन (आ कुच् ल्युट्) क्ली० नं. સંકોચ. સંકોચાઈ જવું.

' उत्क्षेपणं तथावक्षेपणमाकुंचनं तथा ' भाषापरिच्छेदः

आकुंचित (आ कुच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. સંકોચાયેલ.

' नतांसमाकुंचितसव्यपादम् ' भट्टिः

आकुल (आ कुल् क) त्रि०लः-ला-लं. વ્યાકુળ, વ્યગ્ર.

' विभवगुरुभिःकृत्यैस्तस्य प्रतिक्षणमाकुला ' शाकुन्तलम्.

आकुलता (आकुलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. આકુળપણું. [શબ્દ જુઓ.

आकुलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો.

आकुलाकुल (आकुल आकुल) त्रि० लः-ला-लं. અત્યંત આકુલ.

आकुलि (आ कुल् इन्) पु० लिः. આકુળપણું.

आकुलित (आ कुल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. આકુલ કરેલ. [આકુલ કરેલ.

आकुलीकृत (आकुल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं.

आकुलीभूत (आकुल च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આકુલ થયેલ. [ઠેકાય પામેલ.

आकूणित (आ कूण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. થોડું સં-
' मदनशरशरशल्यवेदनाऽऽकूणितत्रिभागेन '
कादंबरी.

आकूत (आ कू क्त) क्ली० तं. १ ઇરાદો. २ અભિપ્રાય, આશય.
' हृदयनिहितं भावाकूतं वमद्भिरिवेक्षणैः '
शाकुन्तलम्.

आकृति (आ कू क्तिन्) स्त्री० तिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आकृति (आ कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ આકાર, ઢાળ. २ દેહ. ३ જાત. ४ રૂપ. [ણેલ.

आकृष्ट (आ कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ખેંચેલ, તા
' नाकृष्टं न च टंकितं न नमितं नोत्थापितं स्थानतः '
महानाटकम्.

आकृष्टि (आ कृष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. ખેંચવું, તાણવું.

आक्रौकेर ( ) पु० रः. મકરરાશિ.

आक्रौशल (अकुशलस्य भावः अण्) क्ली० लं. અકુશલપણું. अकौशल, अकुशलता, अकुशलत्व.

आक्रंद (आ क्रंद् घञ्) पु० दः १ બુમ પાડી રોવું. २ શબ્દ, અવાજ. ३ ભાઈ. ४ દોસ્તદાર. ५ દુઃખીનું રોવાનું સ્થાનક. ६ બોલાવવું, તેડવું. ७ દારૂણ યુદ્ધ.

आक्रंद (आ क्रंद् अच्) पु० दः. १ છીનવી લેનારો. २ બીજા મદદ કરતા દોસ્તદારને અટકાવતો રાજા.

आक्रंदज (आ क्रंद् ल्युट्) क्ली० नं. १ બોલાવવું, તેડવું. २ બુમ પાડી રોવું.

आक्रंदिक (आ क्रंद् ठञ् ठक् वा) त्रि०क्रः-दिका-कं. દુઃખીના રોવાના સ્થાન તરફ દોડનાર.

आक्रंदित (आ क्रंद् क्त) क्ली० तं. બુમ પાડી રોવું.
' तदीयमाक्रंदितमार्तसाधोः ' रघुवंशम्.

आक्रंदिन् (आ क्रंद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ તાણીને રોનાર. २ રોઈને બોલાવનાર.
' परस्पराक्रंदिनि चक्रवाकयोः ' कुमारसंभवम्.

आक्रम (आ क्रम् घञ्) पु० मः १ પરાભવ. २ તરીજવું, ઓળંડવું. ३ આગ્રહ. ४ વ્યાપ્તિ. ५ પરલોકપ્રાપ્તિનું સાધન વિધા કર્મ વગેરે.

आक्रमण (आ क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. વટીજવું, ઓળંડવું. २ પરાભવ.

आक्रांत (आ क्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પરાભવ પામેલ, હારેલ. २ પોતાની ઉપરની ગતિવડે વ્યાપ્ત.
' नितांतमाक्रांतमिवांगनानां ' माघः

आक्रांति (आ क्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ વટીજવું. २ ચઢીયાતા થવું. [બાગ વગેરે.

आक्रीड (आ क्रीड् घञ्) पु० डः. ક્રીડા કરવાનો
' कमप्याक्रीडमासाद्य ' दशकुमारचरितम्.

आक्रीड (आ क्रीड् अच्) त्रि० डः-डा-ड. ક્રીડા કરનાર, રમનાર.

आक्रीडा (आ क्रीड् अङ्) स्त्री० डा. ક્રીડા, રમત.

आक्रीडिन् (आ क्रीड् घिनुण्) त्रि० डी-डिनी-डि. ક્રીડા કરનાર, રમનાર.

आक्रुष्ट (आ क्रुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ ગાળ દીધેલ. २ નિંદેલ. ३ શબ્દ કરેલ. ४ શાપ દીધેલ.

आक्रुष्ट (,,) क्ली० ष्टं. નિંદાથી કે ગાળ-દેઈ બોલવું તે.

आक्रोश (आ क्रुश् घञ्) पु० शः १ નિંદા. २ ગાળ. ३ અપવાદ. ४ શાપ. ५ વિરુદ્ધ વિચાર કરવો તે.

आक्रोशन (आ क्रुश् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आक्लेद (आ क्लिद् घञ्) पु० दः. ભીનું થવું.

आक्षद्यूतिक (अक्षद्यूतेन निवृत्तं) त्रि० कः-की-कं. પાસના જુગારથી બેદા થયેલ વેર વગેરે.

आक्षपाटिक (अक्षपटे नियुक्तः ठक्) पु० कः १ ન્યાયાધીશ. २ પાસાની રમતમાં અધ્યક્ષ.

आक्षपाद (अक्षपादेन प्रोक्तं अण्) त्रि० दः-दी-दं. ગૌતમપ્રોક્ત ન્યાયશાસ્ત્ર વગેરે.

आक्षपाद (अक्षपादस्येदं अण्) त्रि० दः-दी-दं. ગૌતમનું, ગૌતમસંબંધી.

आक्षार (आ क्षर् णिच् घञ्) पु० रः १ દૂષણ મુકવું. २ તહોમત મુકવું. आक्षारण. आक्षारणा.

आक्षारित (आ क्षर् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. બોટું તહોમત મુકેલ, આળ ચઢાવેલ.

आक्षिक (अक्ष ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ પાસાએ રમનાર. २ પાસાએ જીતનાર. ३ પાસાએ જીતેલ.

आक्षिप्त (आक्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ જેનો આક્ષેપ કર્યો હોય તે. २ ખેંચેલ, તાણેલ. ३ ફેંકેલ.

आक्षीव (आ क्षीव् णिच् अच्) पु० वः શરગવાનું ઝાડ.

आक्षीव (ईषत् क्षीवः) त्रि० वः-वा-वं. થોડું ગાંડું.

आक्षेप (आ क्षिप् घञ्) पु० पः १ ફેંકવું. २ ગાળ. ३ નિંદા. ४ કપકો. ५ અપવાદ. ६ તાણવું, ખેંચવું. ७ તે નામનો એક અંલકાર. ८ ઉપસ્થાપન. ९ તિરસ્કાર સહિત બોલવું.

आक्षेपक (आ क्षिप् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ નિંદક. २ ખેંચનાર. [એક જાતનો વાતરોગ.

आक्षेपक (,,) पु० कः १ શીકારી. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'आक्षेपकोऽनिलव्याधौ' मेदिनी.

आक्षोट (आ अक्ष् ओट) पु० टः अખરોટનું ઝાડ.

आक्षोड (आ अक्ष् ओड) पु० डः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आख (आ खन् ड) पु० खः १ પાવડો. २ કોદાળી.

आखकी (आ ख कन् ङीप्) स्त्री० की. १ કોદાળી. २ નાનો પાવડો.

आखंडल (आ खडि डलच्) पु० लः ઇંદ્ર.

'आखंडलः कामिदं बभाषे' कुमारसंभवम्.

आखन (आ खन् घ) पु० नः કોદાળી, પાવડો, ચાંચવો વગેરે ખોદવાનું સાધન.

आखनिक (आ खन् इकन्) पु० कः १ ચોર. २ ભુંડ. ३ ઉંદર.

'भवेदाखनिकश्चोरे शूकरे मूषिकेऽपि च' मेदिनी.

आखनिक (,,) त्रि० कः-का-कं. १ ખોદનાર. २ ખોદવાનું સાધન કોદાળી વગેરે.

आखनिकवक (आ खन् इकवक) पु० कः १ કોદાળી. २ ખોદનારો. ३ ચોર. ४ ભુંડ. ५ ઉંદર.

आखर (आ खन् डर) पु० रः કોદાળી.

आखात (आ खन् क्त) पु० क्ली० तः-तं. કોઇએ નહિ ખોદેલું કુદરતી તલાવ.

आखान (आ खन् घञ्) पु० नः ચારે તરફ ખોદવું.

आखु (आ खन् कु) पु० खुः १ ચોર. २ ભુંડ. ३ ઉંદર. ४ એક જાતનું ઝાડ. ५ કૃપણ.

आखुकर्णपत्रिका (आखुकर्णीव पर्णान्यस्याः) क्ली० का. વનસ્પતી ઉંદરકાની. आखुकर्णी, आखुपर्णिका. आखुपर्णी. [गणेश. आखुवाहन. आखुरथ.

आखुग (आखुना गच्छति गम् ड) पु० गः गणपति,

आखुपाषाण (आखुखननः पाषाणः) पु० णः એક જાતનો પથ્થર.

आखुभुज् (अखु भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. બીલાડો.

आखुभुज (आखु भुज् क) पु० जः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आखुविषहा (आखु विषं हंति हन् ड) स्त्री० हा. १ એક જાતનું ઝાડ. २ એક જાતનો વેલો.

आखूत्कर (आखु उत् कृ अप्) पु० रः ઉંદરે કરેલો પુંજો. [ઢગલાબંધ પેદા થવું.

आखूत्थ (आखु उत् स्था क) पु० त्थः ઉંદરનું

आखूत्थान (आखु उत् स्था ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आखेट (आ खिट् घञ्) पु० टः શીકાર.

आखेटक (आखेट कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आखेटशीर्षक (आखेट इव शीर्षमस्य) क्ली० कं. એક જાતની સળંગ.

आखेटिक (आखेट इक) पु० कः १ કુતરો. २ શિકારી. [२ કરવામાં કુશળ.

आखेटिक (,,) त्रि० कः-का-कं. शीकार-

आखोट (आखः इव उटानि अस्य) पु० टः અખરોટનું વૃક્ષ.

आख्या (आ ख्या अङ् टाप्) स्त्री० ख्या. नाम.

'उमेति मात्रा तपसो निषिद्धात्पश्चादुमाख्यां सुमुखी जगाम' कुमारसंभवम्.

आख्यात (आ ख्या क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ કહેલ, બોલેલ. २ જાહેર કરેલ, પ્રસિદ્ધ.

आख्यात (,,) क्ली० तं-तिङ्. ३५ प्रत्यय.

आख्याति (आ ख्या क्तिन्) स्त्री० तिः કહેવું, બોલવું.

आख्यान (आ ख्या ल्युट्) क्ली० नं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ અગાઉના વૃત્તાંતનું કહેવું. ३ ભેદકધર્મ. ४ प्रतिवचन. [વૃત્તાંતનું કહેવું.

आख्यानक (आख्यान कन्) क्ली० कं. અગાઉના

'नाटकाख्यानकादेशव्याख्यानादिक्रियानिपुणैः'

कादंबरी.

आख्यायक (आख्या ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. કહેનાર, બોલનાર.

आख्यायक (,,) पु० कः दूत, કાશદ.

'आख्यायकेभ्यः श्रुतसूनृवृत्तिः' भट्टिः

आख्यायिका (,,) स्त्री० का. કવિના વંશ વગેરેનું જેમાં વર્ણન છે એવી એક જાતની કથા. [કહેનાર, ખબર જણાવનાર. દૂત વગેરે.

अख्यायिन् (आ ख्या णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि.

'रहस्याख्यायीव स्वनसि मृदु कर्णान्तिकचरः'

शाकुन्तलम्.

आख्येय (आख्या यत्) त्रि० यः-या-यं. કહેવા લાયક, બોલવા જોગ.

आगत (आ गम् क्त) क्ली० तं. આવવું, આગમન.

आगत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ આવેલ. २ પામેલ. ३ મેળવેલ.

आगति (आ गम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ આવવું, આગમન. २ પ્રાપ્તિ. ३ મેળવવું.

आगंतव्य (आ गम् तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. આવવા લાયક. [વવું તે.

आगंतव्य (,,) क्ली० व्यं. अवश्य आ-

'आगंतव्यं झटिति मथुरामंडलाद् गोपकांते.'

आगंतु (आ गम् तुन्) पु० तुः. १ પરોણો, મેમાન,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એકદમ આવેલ માણસ વગેરે. ૩ તાજો આવેલ માણસ. [નાર. ૨ અચાનક આવનાર. आगंतुक.

आगंतु (,,) त्रि० तुः-तुः-तु. १ आव-

आगंतुक (आगंतु कन्) पु० कः १ પરોણો, મેમાન. ૨ અચાનક આવેલ માણસ વગેરે. ૩ તાજો આવેલ માણસ.

आगम (आ गम् घञ्) पु० मः. १ આવવું, આગમન, ૨ પામવું. ૩ મેળવવું. ૪ ઉત્પત્તિ. ૫ સામવગેરે ઉપાય. ૬ લખેલ દસ્તાવેજ. ૭ પુરાવામાં આપવા લાયક લેખ. ૮ વેદ વગેરે પવિત્ર શાસ્ત્ર. ૯ તંત્રશાસ્ત્ર. ૧૦ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ મિત્રવત્ આગમ અક્ષર. ૧૧ શાસ્ત્ર. ૧૨ મંત્ર. ૧૩ તત્ત્વજ્ઞાનવનાર શાસ્ત્ર. ૧૪ ખરીદીનો પ્રતિગ્રહ વગેરે.

आगमन (आ गम् ल्युट्) क्ली० नं. १ આવવું. ૨ પામવું, પ્રાપ્તિ. ૩ ઉત્પત્તિ.

आगमवृद्ध (आगमेन तज्ज्ञानेन वृद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. શાસ્ત્રના અવલોકનથી જેનું જ્ઞાન પાકું થયું છે તે.

' प्रतीय इत्यागमवृद्धसेवी ' रघुवंशम्.

आगमवेतृ (आगम विद् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. આગમ શાસ્ત્ર જાણનાર.

आगमवेदिन् (आगमं वेत्ति विद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. आगमवेतृ શબ્દ જુઓ.

आगमवेदिन् (,,) पु० दी. શંકરાચાર્યના ગુરૂ ગૌડપાદાચાર્ય.

आगमापायिन् (आगमापायौ विद्येतेऽस्य). त्रि०यी-यिनी-यि. ઉત્પત્તિ અને વિનાશવાળું.

' आगमापायिनोऽनित्यांस्तांस्तितिक्षस्व भारत. '

भगवद्गीता.

आगमिक (आगम इन्) त्रि० कः-का-कं. આગમથી પ્રાપ્ત થએલ.

आगमित (आ गम् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જાણેલું. ૨ અભ્યાસ કરેલ. ૩ પમાડેલ. ૪ યાપિત શબ્દ જુઓ. [आगामिन् શબ્દ જુઓ.

आगमिन् (आ गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि.

आगस् (इण् असुन्) क्ली० गः १ અપરાધ. ૨ દંડ. ૩ પાપ.

' अल्पर्णप्रागस्कृतमस्पृशद्भिः ' रघुवंशम्.

आगस्कृत् (आगस् कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. અપરાધી.

आगस्ती (अगस्त्यस्येयं अण् ङीप्) स्त्री० स्ती. દક્ષિણ દિશા,

आगस्त्य (अगस्त्यस्येदं यञ्) त्रि० स्त्यः-स्त्या-स्त्यं. અગસ્તસંબંધી, દક્ષિણ દિશાનો ભાગ.

' कौवेरीदग्भागमपास्य मार्गमागस्त्यमुष्णांशुरिवावतीर्णः '

माघः

आगाध (अगाध एव अण्) त्रि० धः-धी-धं. ઉંડું, અગાધ. [અતિથિ.

आगांतु (आ गम् तुन्) पु० तुः. મેમાન, પરોણો,

आगामक (आगम् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-मिका-कं. ભવિષ્યનું જણાવનાર મતિ વગેરે.

आगामिन् (आ गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. १ આવનાર. ભવિષ્યકાલની વૃત્તિ.

' आगामिनीं जगृहिरे जनतास्तरूणाम् ' माघः

आगामुक (आ गम् उकञ्) त्रि० कः-की-कं. આવનાર.

' सुग्रीवस्त्वार्जितं मित्रं सर्वाश्चागामुकान् द्रुतं ' भट्टिः

आगार (आ ग ऋ अण्) क्ली० रं. ઘર.

आगारदाह (आगार दह् घञ्) पु० हः. ઘર બાળવું

आगुर् (आ गुर् क्विप्) स्त्री० गुः. પ્રતિજ્ઞા.

आगुरण (आ गुर् ल्युट्) क्ली० णं. ઉદ્યમ. आगूरण.

आगू (आगम् क्विप्) स्त्री० गूः. પ્રતિજ્ઞા.

आगूरण (आ गुर् ल्युट्) क्ली० णं. ઉદ્યમ.

आगूर्ण (आ गुर् क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. उद्यत શબ્દ જુઓ.

आगूर्ण (,,) क्ली० र्णं. ઉદ્યમ.

आग्निध्र (अग्नि इंध् रण्) क्ली० ध्रं. અગ્નિ હોમવું સ્થાનક. [ની શાળા.

आग्नीध्र्या (अग्निध्र यत्) स्त्री० ध्र्या. અગ્નિહોત્ર-

आग्नेय (अग्निर्देवता यस्य ठक्) त्रि० यः-या-यं. અગ્નિ જેનો દેવ છે એવું. [નક્ષત્ર.

आग्नेय (,,) क्ली० यं. કૃત્તિકા

आग्नेय (अग्नेरिदं ठक्) त्रि० यः-या-यं. અગ્નિનું અગ્નિ સંબંધી. [પુરાણ.

आग्नेय (अग्निना प्रोक्तं पुराणं ठक्) क्ली०यं. અગ્નિ-

आग्नेय (अग्नि ठक्) पु० यः. ૧ કાર્તિકસ્વામી. ૨ અગ્નિપર્વત. ૩ તે નામનો એક દેશ. ૪ અગસ્ત્ય મુનિ.

आग्नेय (,,) क्ली० यं. ૧ સોનું. ૨ લોહી.

आग्नेय (,,) त्रि० यः-यी-यं. ૧ જઠરાગ્નિ વધારે તેવું ઔષધ વગેરે. ૨ અગ્નિ વધારે તેવો પદાર્થ લાખ વગેરે. [માં હોનાર.

आग्नेय (अग्नौ भवः ठक्) त्रि० यः-यी-यं. અગ્નિ-

आग्नेयी (अग्नि ठक् ङीप्) स्त्री० यी. ૧ અગ્નિકોણ. ૨ સ્વાહા. [હણ. ૩ અનુગ્રહ.

आग्रह (आ ग्रह अप्) पु० हः. ૧ આગ્રહ. ૨

' चलेऽपि काकस्य पदार्पणाग्रहः ' नैः उत्तम

आग्रहायण (आग्रहायणो अस्त्यत्र मासे अण्) पु० णः માર્ગ૦ ભાગશર માસ. आग्रहायणिक.

आग्रहायणी (अग्रहायण्या युक्ता पौर्णमासी) स्त्री० णी. ભાગશર માસની પુનમ.

आग्रहारिक (अग्रहार ठञ्) त्रि० कः-की-कं. સોની અગ્રે જેને દાન અપાય તેવો વિપ્ર વગેરે.

आग्रायण (अग्र अयन अण्) पु० णः. નવું ધાન્ય થયા ઉપર થતો એક યજ્ઞ. आग्रायणेष्टि.

आघट्टक (आ घट्ट् ण्वुल्) पु० कः. રાતો અધાડો.

आघट्टना (आ घट्ट् युच्) स्त्री० ना. ચલાવવું હલાવવું.

' रणद्भिराघट्टनया नभस्वतः' माघः

आघट्टित (आ घट्ट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. હલાવેલ. ચલાવેલ. [માટેનું સૂત્ર.

आघमर्षण (अघमर्षण ठक्) क्ली० णं. પાપના નાશ

आघर्ष (आ घृष् घञ्) पु० र्षः. ઘર્ષન, ઘસવું.

' गंडस्थलाघर्षगलन्मदोदकः' माघः

आघर्षण (आ घृष् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आघाट (आ घट् घञ्) पु० टः સીમા, હદ.

आघात (आ हन् घञ्) पु० तः १ વધ, મારી નાખવું. २ વધ કરવાનું સ્થાન. ३ મારવું ४ ઠોકવું.

आघातन (आ हन् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ વધસ્થાન. २ હણવું. [ચારે તરફ રેડવું તે.

आघार (आ घृ णिच् अच्) पु० रः १ ઘી. २ ઘી

आघोषण (आ घुष् ल्युट्) क्ली० णं. १ ઉંચેથી ઢંઢેરો કાગળે ચઢાવી જાહેર કરવું. २ ઢંઢેરો પીટાવી ખબર આપવી તે. आघोषणा. [२ तृप्त.

आघ्राण (आ घ्रा क्त) त्रि० णः-णा-णं. १ સુંઘેલ.

आघ्राण (,,) क्ली० णं. १ સુંઘવું. २ તૃપ્તિ.

आघ्रात (आ घ्रा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ સુંઘેલ. २ તૃપ્ત. ३ અસ્પૃષ્ટ. [૪૬.

आघ्रेय (आ घ्रा यत्) त्रि० यः-या-यं. સુંઘવા લા

आंग (अंग स्वार्थे अण्) क्ली० गं. કોમલ અંગ.

आंग (अंगस्येदं अण्) त्रि० गः-गा-गं. અંગનું, અંગસંબંધી.

आंग (अंगादागतः अण्) त्रि० गः-गी-गं. વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ અંગાધિકારવિહિત કાર્ય વગેરે.

आंग (अंगेषु भवः अण्) त्रि० गः-गी-गं. અંગ દેશમાં હોનાર. [શબ્દ જુઓ.

आंगकारक (अंगेषु भवः वुञ्) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો

आंगचंक (अंगाः जनपदः यस्य वुञ्) पु० कः १ અંગ જુઓ. હોનારો. २ અંગ દેશના ક્ષત્રિયનો સેવક.

आंगविद्य (अंगविद्या वेद्) त्रि० द्यः-द्यी-द्यं. વ્યાકરણ વગેરે અંગવિદ્યા જાણનાર.

आंगविद्य (अंगविद्यायां भवः अण्) त्रि० द्यः-द्यी-द्यं. અંગવિદ્યામાં હોનાર. [ગ્રંથ.

आंगविद्य (अंगविद्या अण्) क्ली० द्यं. અંગવિદ્યાનો

आंगार (अंगाराणां समूहः अण्) क्ली० रं. અંગારાનો જથ્થો.

आंगिक (अंग ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ અંગના ચાળા વગેરે. २ મૃદંગ વગાડવાનો ધંધો કરનાર.

आंगिरस (अंगिरसः अपत्यं अण्) पु० सः અંગિરસનો પુત્ર.

' अध्यापयामास पितॄन् शिशुरांगिरसः कविः '

मनुः

आंगुरिक (अंगुरि कन्) त्रि० कः-की-कं. આંગળી સરખો પદાર્થ વગેરે. आंगुलिक.

आंग्य (अंगे भवः यत्) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. અંગ દેશમાં હોનાર.

आचक्षाण (आ चक्ष् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. १ કહેવું. २ આખ્યાન કરવું.

आचतुर (चतुः पर्य्यंतं अच्) अव्य० रं. ચારસુધી.

आचक्षुस् (आ चक्ष् उसि) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षुस्. १ કહેવું. २ આખ્યાન કરવું. [ચતુરપણું.

आचतुर्य्य (अचतुरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. અ-

आचभ (आ चम् घञ्) पु० मः આચમન.

आचमन (आ चम् ल्युट्) क्ली० नं. આચમન.

आचमनक (आचमन कन्) क्ली० कं. આચમન કરવા જોગ પાણી વગેરે.

आचमनीय (आ चम् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. આચમન કરવા લાયક જલ વગેરે.

आचमनीय (,,) क्ली० यं. આચમન કરવાનું પાણી. [શબ્દ જુઓ.

आचमनीयक (आचमनीय कन्) क्ली० कं. ઉપલો

आचय (आ चि अच्) पु० यः. દૂર રહેલાં પુષ્પ વગેરે એકઠાં કરવાં તે.

आचयक (आचये नियुक्तः) त्रि० कः-का-कं. દૂર રહેલા પુષ્પ વગેરે એકઠાં કરવા નિમાયેલ.

आचरण (आ चर् ल्युट्) क्ली० णं. આચરણ.

' अधीति बोधाचरणप्रचारणैः ' नैषधीयम्

आचरणीय (आ चर् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. આચરવા લાયક.

आचरित (आ चर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. આચરેલ.

आचरित (,,) क्ली० तं. આચરણ.

' वाग्देवताऽऽचरितचित्रितचित्रसद्मा ' जयदेवः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आचर्य्य (आ चर् शत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. आचरणीय शब्द जुओ.

आचांत (आ चम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ आचमन करनार. २ आचमन करेल जल वगेरे.

आचाम (आ चम् घञ्) पु० मः. १ आचमन. २ भक्षण. ३ पान. ४ ओखानो भंड.

आचार (आ चर् घञ्) पु० रः. आचरण.

आचारवत् (आचार मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. आचारवाणुं [आचारविनानुं. आचारहीन.

आचारवर्जित (आचारेण वर्जितः) त्रि० तः-ता-तं.

आचारवेदी (आचारस्य वेदीव) स्त्री० दी. पुण्य भूमि.

आचारिन् (आ चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. आचरण करनार. [जातनो वेलो.

आचारी (सम्यक् चारः यस्याः ङीप्) स्त्री० री. वेळ

आचार्य्य (आ चर् ण्यत्) पु० र्य्यः १ आचार्य्य. २ गुरु. ३ शिक्षक. ४ शून्य.

आचार्य्यक (आचार्य्य कन्) क्ली० कं. १ आचार्य्यपणुं, आचार्य्यनी पदवी. [ब्द जुओ.

आचार्य्यत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

आचार्य्यमिश्र (आचार्य्यो मिश्रः) पु० श्रः. अत्यंत पूज्य. [करनारी स्त्री.

आचार्य्या (आचार्य टाप्) स्त्री० र्य्या. मंत्रव्याख्या

आचार्य्याणी (आ चर् ण्यत् ङीप् आनुक्) स्त्री० णी. आचार्यनी पत्नी.

' त्र्यंबकं देवमाचार्य्यमाचार्य्याणीं च पार्वतीं '

महावीरचरितम्.

आचिख्यासा (आ ख्या सन्) स्त्री० सा. कहेवानो इच्छा. [हेवाने इच्छनार.

आचिख्यासु (आ ख्या सन् उ) त्रि० सुः-सुः-सु. करे

आचित (आ चि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ व्याप्त. २ गुंथेल. ३ छन्न, छांनुं संग्रह करेल.

आचित (,,) क्ली० तं. १ दश भारनुं एक वजन. २ बे हजार पलनुं एक मान.

आचित (") पु० तः. एक गाडीनो भार.

आचूषण (आ चूष् ल्युट्) क्ली० णं. चुसवुं.

आच्छन्न (आ छद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ढांकेल.

आच्छाक (,,) पु० कः एक जातनुं झाड. [२ आवरण, ढांकण.

आच्छाद (आ छद् णिच् घञ्) पु० दः १ वस्त्र.

आच्छादन (आ छद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जूओ. [आच्छन्न शब्दजुओ.

आच्छादित (आ च्छद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

आच्छादिन् (आ च्छद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. आच्छादन करनार. आच्छादक.

' स्तनयुगपरिणाहाच्छादिना वल्कलेन ' शाकुन्तलम्.

आच्छादनीय (आ च्छद् णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ ढांकवा लायक. २ संताडवा योग्य, आच्छादन करवा योग्य. आच्छाद्य.

आच्छिन्न (आ छिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ बळथी ग्रहण करेल, छीनवेल. २ सारी रीते छेदेल.

आच्छुक (आ छो डु क) पु० कः एक जातनुं झाड.

आच्छुरित (आ छुर् क्त) क्ली० तं. मोटेथी खडखडाट हसवुं. २ नख मारवा ते. ३ नख उपर नख लगाडी वगाडवुं ते. [शब्द जुओ.

आच्छुरितक (आच्छुरित कन्) क्ली० कं. उपलो

आच्छेद (आ छिद् घञ्) पु० दः १ कापवुं, छेदवुं. २ बलात्कारे ग्रहण करवुं. छीनवी लेवुं. ३ चारे तरफ छेदवु. ४ सारी रीते छेदवुं. [जुओ.

आच्छेदन (आ छिद् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द

आच्छोटन (आ स्फुट् ल्युट्) क्ली० नं. चपटी वगाडवी ते.

आच्छोटित (आ स्फुट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. एकठी करी करेल छे अवाज जेनो एवी आंगळी वगेरे.

आच्छोदन (आ छिद् ल्युट्) क्ली० नं. शीकार.

आछ् (म्वा० पर० सेट् आंछति) लंबावबुं. लांबुं करवुं.

आज (आ अज् क) क्ली० जं. धी.

आज (अजस्येदं अण्) त्रि० जः-जी-जं. बकरानुं, बकरा संबंधी.

आज (आज् घञ्) पु० जः विक्षेप. [टोळु.

आजक (अजानां समूहः कन्) क्ली० कं. बकरानुं

आजकार (आजः कारः यस्य) पु० रः शिवनो पोढीयो.

आजगव (अज गव अण्) क्ली० वं. १ शिवनु धनुष्. २ शिवधनुषजेवुं ६६ धनुष्.

आजनन (आ जन् ल्युट्) क्ली० नं. प्रख्यात जन्म.

आजनन (जननपर्यंतं) अव्य० नं. जन्मसुधी. आजन्मन, आजन्म.

आजन्म (जन्मपर्यंतं) अव्य० न्म. उपरनो शब्द जुओ.

' सोहमाजन्मशुद्धानाम् ' रघुवंशम्.

आजमीढः (अजमीढ अण्) पु० ढः. अजमेर.

आजयन (आजि ल्युट्) क्ली० नं. युद्ध. लढाइ.

आजाति (आ जन् क्तिन्) स्त्री० तिः. जन्म.

आजानेय (आजः आनेयः यस्य) पु० यः उत्तम

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

धोडो.

आजि (अज् इण्) स्त्री० जिः १ संग्राम. २ रण-भूमि ३ मर्य्यादा. ४ समानभूमि. ५ आक्षेप.

आजि (,,) पु० जिः. १ क्षण. २ मार्ग.

आजिरेय (अजिर ठक्) त्रि० यः-य्या-यं. आंगणा-मां होनार. [वानी इच्छा.

आजिहीर्षा (आ हृ सन् अ) स्त्री० र्षा. हरण करवानी इच्छा.

आजिहीर्षु (आ हृ सन् उ) त्रि० र्षुः-र्षुः-र्षु. हरण करवा इच्छनार.

आजी (अज् इण् ङीप्) स्त्री० जी. मर्य्यादा.

आजीव (आ जीव् घञ्) पु० वः. १ गुजरानतो उपाय. २ गुजरान. [पाय.

आजीवन (आ जीव् ल्युट्) क्ली० नं. गुजरानतो उ-

आजीवन (जीवनपर्य्यंतं) अव्य० नं. जीवता सुधी.

आजीविका (आ जीव् णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. १ गुजरान. २ गुजरानतो उपाय.

आजीव्य (आ जीव् ण्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ गुजरानतो उपाय. २ जेना उपर जीविका करी छे एवा राजा वगेरे. [काम करवुं ते.

आजू (आ जू क्विप्) स्त्री० जूः मजुरी लीधाविना

आजूर् (आ जुर् क्विप्) स्त्री० जूः. विष्टि.

आज्ञप्त (आ ज्ञा णिच् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. हुकम करेल. [आण.

आज्ञप्ति (आ ज्ञा णिच् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. हुकम,

आज्ञा (आ ज्ञा अङ्) स्त्री० ज्ञा. उपलो शब्द जुओ.

आज्ञाकर (आ ज्ञा कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. हुकम माननार. आज्ञाकारिन्.

'आज्ञाकृन्नूनमाज्ञाकरस्तस्य सुभ्रुवो मकरध्वजः'

भर्तृहरिः

आज्ञात (आ ज्ञा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ सारी रीते जणेल.२ हुकम करेल.

आज्ञान (आ ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. हुकम, आण.

आज्ञानुयायिन् (आज्ञामनुयाति) त्रि० यी-यिनी यि. हुकम माननार. आज्ञानुग, आज्ञानुगत, आज्ञानुगामिन्.

आज्ञानुसारिन् (आज्ञा अनु सृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. उपलो शब्द जुओ. [करनार.

आज्ञापक (आज्ञा ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. हुकम

आज्ञापत्र (आज्ञाज्ञापकं पत्रं.) क्ली० त्रं. १ हुकम-नामुं. २ हुकमनो कागळ. [ते.

आज्ञापन (आ ज्ञा णिच् ल्युट्) क्ली० नं. हुकम करवो

आज्ञाभंग (आज्ञाया भंगः) हुकम न मानवो ते.

आज्ञावह (आज्ञा वहति वह् श्यच्) त्रि० ह्वः-ह्वा-ह्वं. आज्ञानुसारिन् शब्द जुओ.

आज्ञासंपादिन् (आज्ञा सम् पद् णिच् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. आज्ञानुग शब्द जुओ.

आज्य (आ अंज् क्यप्) क्ली० ज्यं. १ घी. २ तेल वगेरे यज्ञक्रियानुं साधन. ३ श्रीवासरचंदन.

आज्यप (आज्य पा क) पु० पः. १ पितृदेव. २ घी पीनारो. [२ अग्नि. ३ घी खानारो.

आज्यभुज् (आज्य भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. १ देव.

आंजन (अंजनायां भवः अण्) पु० नः हनुमान.

'दाशरथिबलैरिवांजननीलनलपरिगतप्रांतैः'

कादंबरी.

आंजन (अंजनस्येदं अण्) त्रि० नः-नी-नं. अंजनानुं, अंजनसंबंध. [अंजलि करवी ते.

आंजलिक्यं (अंजलिरेव कन् यक्) क्ली० क्यं.

आंजनेय (अंजनाया अपत्यं पुमान् ठक्) पु० यः हनुमान. [डीडो.

आंजिनेय (अंजिनी ठक्) पु० यः એક जातनो

आंजिहिषा (आंहितुमिच्छा) स्त्री० षा. आवनानी इच्छा.

'आंहिष्ट जातांजिहिषः' भट्टिः

आटरूष (अटरूष राच् अण्) पु० षः अरडुसो.

आटरूषक (आटरूषः स्वार्थे कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

'आटरूषकवर्णाभा हया यान्त्यनुयाविनाम्'

आटविक (अटवी ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ अरण्यमां विचरनार. २ એક जातनुं सैन्य.

आटि (आ अट् इण्) पु० टिः १ એક जातनुं पंखी. २ એક जातनुं माछलुं.

आटिक (आटाय गमनाय प्रवृत्तः कन्) त्रि० कः-का-कं. जवा माटे प्रवृत्त. आटिक्य.

आटीकन (आ टीक् ल्युट्) क्ली० नं. वाछरडानुं पहेलुं कूदवुं. [जुओ.

आटीकनक (आटीकन कन्) क्ली० कं. उपलो शब्द

आटीकर (आटीक र) पु० रः બલદ.

आटीमुख (आट्या मुखमेव मुखमस्य) क्ली० खं. એક जातनुं शस्त्र.

आटोप (आ टुप् घञ्) पु० पः १ दબદબो. २ ભભકો. ३ अहंकार. ४ वायुथी पेदाथतो पेटनो એક अवाज.

आडंबर (आ दम् वरच्) पु० रः १ अहंकार. २ दબદબो. ३ ભભકો. ४ ठाठ. ५ हर्ष. ६ हाथीनी गर्जना. ७ लढाईनुं नगारुं. ८ पांपण. ९ गुस्सो. १० सुख. ११ आरंभ. १२ नगारानो अवाज. १३ अहंकार. [अहंकारी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आडंबरिन् (आडंबर इनि) त्रि० री-रिणी-रि. १
आडारक (अड् घञ् ततः आरक्) पु० कः ते नामनो એક ઋષિ.
आडि (अड् इण्) पु० डिः आटि शब्द જુઓ.
आडिका (आडी स्वार्थे कन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. आटी, आडी. [उडुप.
आडू (अल् ऊ) पु० डूः દરીયામાં તરવાનો તરાપો.
आढक (आ ढौक् घञ्) पु० कः १ चार प्रस्थ भराभरनुं એક વજન. २ એક હજાર ચોવીસ મુઠીનું એક માપ. ३ બસો છપ્પન પળ બરાબર સોના વગેરેનું માપ.
आढक (आढक्यां फलं) पु० कः तुवेर.
आढकिक (आढक ठञ्) त्रि० कः-का-कं. १ એક આઢક ધાન્ય જેમાં સમાય છે એવું પાત્ર વગેરે. २ એક આઢક ધાન્ય જેમાં રખાય તે. ३ એક આઢક ધાન્ય જેમાં વવાય એવું ક્ષેત્ર વગેરે.
आढकी (आ ढौक् अच् ङीप्) स्त्री० की. એક જાતનું ધાન્ય, તુવેર. [शब्द જુઓ.
आढकीन (आढक ख) त्रि० नः-ना-नं. आढकिक
आढ्य (आ ढौक् ण्यक्) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. १ युक्त. २ विशिष्ट. ३ संपत्तिवाळुं. ४ संपन्न. ५ धनवाळुं.
' आढ्योभिजनवानस्मि कोऽन्योऽस्ति सदृशो मया ' भगवद्गीता.
आढ्यकुलीन (आढ्यकुले भवः ख) त्रि० नः-ना-नं. धनवाळा कुळमां पेदा थनार.
आढ्यंकरण (आढ्य कृ ल्युन् मुम्) क्ली० णं. धनवाळुं करवुं. आढ्य करवुं.
आढ्यचर (भूतपूर्वः आढ्यः चरट्) त्रि० रः-री-रं. जे अगाउ आढ्य हतुं ते. [आढ्य.
आढ्यतम (आढ्य तमप्) त्रि० मः-मा-मं. अत्यंत
आढ्यतर (आढ्य तरप्) त्रि०रः-रा-रं. बहु आढ्य.
आढ्यंभवन (आढ्य भू ल्युन् मुम्) क्ली० नं. संपत्तिवाळुं थवुं.
आढ्यंभविष्णु (आढ्य भू खिष्णुच् मुम्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. संपत्तिवाळुं थयेल.
' आढ्यंभविष्णुर्यशसा कुमारः ' भट्टिः
आढ्यंभावुक (आढ्य भू उकञ् मुम्) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [नीच.
आणक (अणक अण्) त्रि० कः-की-कं. अधम,
आणव (अणोर्भावः अण्) क्ली० वं. अणुपणुं.
आणवीन (अणु खञ्) त्रि० नः-ना-नं. જેમાં અણુ ધાન્ય થાય છે એવું ખેતર વગેરે.
आणि (अन् इन्) पु० क्ली०-णिः-णि. १ धरीनो खीलो. २ मर्यादा. ३ कोटि.
आंड (अंडे भवः अण्) त्रि० डः-डी-डं. १ ઈંડામાં होनार. २ अंडामां थनार.
आंड (अंडानां समूहः अण्) क्ली० डं. ઈંડાનો જથ્થો.
आंडीर (आंड ईरच्) त्रि० रः-रा-रं. આંડવાવાળું.
आतंक (अत् ण्वुल्) पु० कः એક જાતનો સર્પ.
आतंक (आ तंकि घञ्) पु० कः १ रोग. २ संताप. ३ भय. ४ नगारानो अवाज. ५ संदेह.
आतंचन (आ तंच् ल्युट्) क्ली० नं. १ उपद्रव. २ वेग. ३ प्रापणु, पामवु. ४ ईंकवुं. ५ पातळो पदार्थ नांखी कडणु पदार्थनुं चूर्णु करवुं. ६ गाळेला सोना वगेरेमां क्षार नांखी तेनुं झारण करवुं. ७ दूध वगेरेमां खाटो पदार्थ नांखी तेनी विकृति करवी ते. ८ तृप्त करवुं, तर्पणु. ९ निक्षेप.
आतत (आ तन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. विस्तारेल.
' आततज्यमकरोत्स संसदा. ' रघुवंशम्.
आततायिन् (आतत अय् णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. हार मारवा तैयार थयेल.
आतन (आ तन् अच्) पु० नः नजर ईलाव.
आतप (आ तप् घञ्) पु० पः १ सूर्य, गरमी. २ उद्योत. ३ प्रकाश.
' तमातपाक्रांतमनातपत्रम्. रघुवंशम्.
आतपवत् (आ तप मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ सूर्यनी गरमीवाळुं. २ प्रकाशवाळुं.
' शृंगाणी यस्यातपवंति सिद्धाः ' कुमारसंभवम्.
आतपवारण (आतप वृ णिच् ल्युट्) पु० णः. छत्री, छत्र.
' अनुदितान्यसितातपवारणम् ' रघुवंशम्.
आतपत्र (आतपाय त्रायते त्रै क) पु० त्रः. छत्री, छत्र.
' एकातपत्रं जगतः प्रभुत्वम्. ' रघुवंशम्.
आतपत्रक (आतपत्र कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [गरमी मटवी ते.
आतपात्यय (आतपस्य अत्ययः) पु० यः. सूर्यनी
' आतपात्ययसंक्षिप्तनीवारासु निषादिभिः ' रघुवंशम्.
आतपाभाव (आतपस्य अभावः) पु० वः. छाया.
आतपोदक (आतपे लक्ष्यमाणं उदकं) क्ली० कं. ઝાંઝવાનું પાણી.
आतर (आ तृ अप्) पु० रः. नदी वगेरे तरी जवा माटे वहाणुनुं भाडुं अपाय छे ते.
' आतरलाघवहेतोर्मुरहर! तरणिं तवालंबे ' उद्भटः
आतर्पण (आ तृप् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ खुश

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કરવું, તૃપ્ત કરવું. ૨ ઉત્સવના દિવસો દીપવું ગુંપવું વગેરે.
'आतर्पणं प्रीणने स्यान्मंगलालेपनेपि च' मेदिनीः
आतव (आ तु अप्) पु० वः. હિંસા.
आतव (आ तु अच्) त्रि० वः-वा-वं. હિંસા કરનાર, હિંસક.
आतव (,,) पु० वः. તે નામનો એક રાજા.
आतान (आ तन् घञ्) पु० नः. ૧ લાંબો વિસ્તાર. ૨ ચારે તરફ વિસ્તારવું. [સ્તારનાર.
आतानक (आ तन् ण्वुल्) त्रि० कः-निका-कं. વિ-
आतापि (आ तप् इण्) पु० पिः. તે નામનો એક અસુર.
आतापिन् (आ तप् णिनि) पु० पी. સભણી. [જુઓ.
आतापिन् (आ ताप् णिनि) पु० पी. ઉપલો શબ્દ
आतार (आ तृ घञ्) पु० रः- आतर શબ્દ જુઓ.
आति (अत् इण्) पु० तिः. એક જાતનું પંખી.
आतिथेय (अतिथि ढञ्) त्रि० यः-या-यं. ૧ અતિથિનું, અતિથિસંબંધી. ૨ પરોણાચારો કરવામાં કુશલ. ૩ પરોણા નિમિત્તનું ભોજન વગેરે.
आतिथ्य (अतिथि ष्यञ्) क्ली० थ्यं. પરોણાચારી, અતિથિની ચાકરી. आतिथ्या.
'तमातिथ्यक्रियाशान्तरथक्षोभपरिश्रमम्' रघुवंशम्
आतिथ्य (अतिथि ष्यञ्) पु० थ्यः. પરોણો, અતિથિ.
आतिशाय्य (अतिशय ष्यञ्) क्ली० थ्यं. અતિશય.
आतु (अत उण्) पु० तुः. તરવાનો તરાપો.
आतुर (आ अत् उरच्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ આતુર. ૨ પીડાપામેલ. ૩ કાર્યકરવામાં અશક્ત. ૪ રોગી.
आतुरता (आतुरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. આતુરપણું. [શબ્દ જુઓ.
आतुरत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો
आतुर्य्य (आतुरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. આતુરપણું. [કળ.
आतृप्यं (आ तृप् क्यप्) क्ली० प्यं. એક જાતનું
आतोद्य (आ तुद् ण्यत्) क्ली० द्यं. વીણાવગેરે વાદ્ય.
'सजमातोद्यशिरोनिवेशिताम्' रघुवंशम्.
आत्त (आ दा क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. લીધેલ, મહણ કરેલ.
'गामात्तसारां रघुरप्यवेक्ष्य' रघुवंशम्.
आत्तगंध्र (आत्तः गंधः यस्य) त्रि० धः-धा-धं. ૧ જેની ગંધ લીધેલ છે તે. ૨ શત્રુથી હારેલ.
'आत्तगंधमवधूय शत्रुभिः' माघः.
आत्तगर्व (आत्तः गर्वः यस्य) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. શત્રુથી હારેલ.
आत्मकर्मन् (आत्मनः कर्म) क्ली० र्म. પોતાનું કામ.
'आत्मकर्मक्षमं देहं क्षात्रो धर्म इवाश्रितः' रघुवंशम्.
आत्मकृत (आत्मना कृतं) त्रि० तः-ता-तं. પોતે કરેલ. [રક્ષેલ.
आत्मगुप्त (आत्मना गुप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. પોતે
आत्मगुप्ता (आत्मना गुप्ता) स्त्री० प्ता. એક જાતનો વેલો. [હિ. સ્વાર્થી, પેટભરૂ.
आत्मग्राहिन् (आत्मन् गृह् णिनि) त्रि० ही-हिनी
आत्मघात (आत्मन् हन् घञ्) पु० तः આત્મઘાત, આપઘાત. આત્મહત્યા.
आत्मघातिन् (आत्मन् हन् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. આપઘાત કરનાર. [૧ કાગડો, ૨ કુકડો.
आत्मघोष (आत्मानं घोषयति स्वशब्दैः) पु० षः.
आत्मज (आत्मन् जन् ड) पु० जः. ૧ પુત્ર, દીકરો. ૨ કામદેવ. [પુત્ર, દીકરો, સંતાન.
आत्मजन्मन् (आत्मनो जन्मो यस्य) पु० न्मा.
'अत आहर्तुमिच्छामि पार्वतीमात्मजन्मने'
कुमारसंभवम्
आत्मजा (आत्मन् जन् ड) स्त्री० जा. ૧ પુત્રી, દીકરી. ૨ બુદ્ધિ. आत्मजाता. [કરો.
आत्मजात (आत्मन् जन् क्त) पु० तः. પુત્ર, દી-
आत्मज्ञान (आत्मनः ज्ञानं) क्ली० नं. પદાર્થરૂપે આત્માનું જ્ઞાન.
आत्मतत्त्व (आत्मनः तत्त्वं) क्ली० त्त्वं. ૧ આત્માનું તત્ત્વ. ૨ આત્મરૂપ પરમ પદાર્થ. [પણું.
आत्मता (आत्मनो भावः तल्) स्त्री० ता. આત્મા-
आत्मत्व (आत्मनो भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
आत्मतुष्टि (आत्मन्येव तुष्टिर्यस्य) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. આત્મામાં જેનો સંતોષ છે એવો બ્રહ્મજ્ઞાની.
आत्मतुष्टि (आत्मनः तुष्टिः) स्त्री० ष्टिः ૧ પોતાનો સંતોષ. ૨ આત્માનો સંતોષ.
आत्मत्यागिन् (आत्मन् त्यज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि. આપઘાત કરનાર.
आत्मदर्श (आत्मन् दृश् घञ्) पु० र्शः આરસી, આભલું, કાચ.
'निश्वासबाष्पापगमात्प्रपन्नः प्रसादमात्मीयमिवात्मदर्शः'
रघुवंशम्.
आत्मदर्श (,,) पु० र्शः ૧ આત્માનું દર્શન. ૨ બ્રહ્મસાક્ષાત્કાર.
आत्मदर्शन (आत्मन् दृश् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. શ્રવણ, મનન, નિદિધ્યાસન વગેરે બ્રહ્મસાક્ષાત્કારનાં સાધન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आत्मदर्शिन् (आत्मन् दृश् णिनि) त्रि० र्शी-र्शिणी-र्शि. આત્માને જોનાર. [हि. આત્મદ્રોહી.

आत्मद्रोहिन् (आत्मन् दृह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-

आत्मध्यान (आत्मनः ध्यानं) क्ली० नं. આત્માનું ધ્યાન.

आत्मन् (अत् मनिन्) पु० त्मा. १ બ્રહ્મ. २ જીવ. ३ દેહ. ४ બુદ્ધિ. ५ મન. ६ સ્વરૂપ. ७ સૂર્ય. ८ પોતે. ९ અગ્નિ. १० વાયુ. ११ યત્ન. १२ ચિત્તનું ઝાડ. १३ આકડાનું ઝાડ.

आत्मनिष्ठ (आत्मनि निष्ठा यस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. આત્મજ્ઞાનમાં જેની નિષ્ઠા છે એવો મુમુક્ષુ.

आत्मनीन (आत्मन् ख) त्रि० नः-ना-नं. પોતાના હિતનું. આત્મના હિતનું.

' तामात्मनीनामुदवोढ रामः ' भट्टिः

आत्मनीन (,,) पु० नः. १ પુત્ર. २ વિદૂષક. ३ સાળો.

आत्मनेपद (आत्मने आत्मफलबोधनार्थं पदं) क्ली० दं. વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ આત્મનેપદ.

आत्मप्रकाश (आत्मनः प्रकाशः) पु० शः १ આત્માનો પ્રકાશ. २ પોતાનો પ્રકાશ.

आत्मप्रभव (आत्मन् प्र भू अप्) पु० वः. १ કામદેવ. २ પુત્ર. [१ દીકરી, પુત્રી. २ બુદ્ધિ.

आत्मप्रभवा (आत्मन् प्र भू अप् टाप्) स्त्री० वा.

आत्मबंधु (आत्मनो बंधुः) पु० धुः. १ પોતાનો બંધુ. २ માસીનો દીકરો, ફઇનો દીકરો, મામાનો દીકરો વગેરે બાંધવ.

आत्मभू (आत्मन् भू क्विप्) पु० भूः. १ કામદેવ. २ પુત્ર. ३ શિવ. ४ વિષ્ણુ ५ આદિજીવ હિરણ્યગર્ભ.

आत्मभूत (आत्मन् भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પોતાથી થયેલ. २ અનુકૂલ સેવક વગેરે.

' तत्रात्मभूतैः कालज्ञैरहार्यैः परिचारकैः ' मनुः

आत्मभूत (,,) पु० तः १ કામદેવ. २ પુત્ર. [પુત્રી. २ બુદ્ધિ.

आत्मभूता (आत्मन् भू क्त टाप्) स्त्री० ता. १

आत्मभूय (आत्मन् भू क्यप्) क्ली० यं. આત્મરૂપ, બ્રહ્મરૂપ. [સ્વરૂપને પામેલ

आत्ममय (आत्मन् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. આત્મ-

आत्ममानिन् (आत्मन् मन् णिनि) त्रि० नी-निनी-नि. १ પોતાના ઉત્કર્ષમાં અભિમાની. २ સર્વભૂતમાં આત્મપણાને માનનાર.

आत्ममूर्ति (आत्मनः मूर्तिः) स्त्री० र्तिः. ભાઇ.

आत्ममूल (आत्मा मूलं यस्य) क्ली० लं. જગત.

आत्ममूली (आत्मन् मूल ङीप्) स्त्री० ली. ધમાસો.

आत्मंभरि (आत्मन् भृ इन् मुम्) त्रि० रिः-रिः-रि. માત્ર પોતાનું જ પેટ ભરનાર.

' आत्मंभरिस्त्वं पिशितैर्नराणाम् ' भट्टिः

आत्मयाजिन् (आत्मन् यज् णिनि) त्रि० जी-जिनी-जि. १ બ્રહ્મનિષ્ઠ કર્મયોગી. આત્મદર્શી.

' समं पश्य आत्मयाजी स्वाराज्यमधिगच्छति ' मनुः

आत्मयोनि (आत्मा योनिर्यस्य) पु० निः. १ બ્રહ્મા २ શિવ. ३ કામદેવ. ४ વિષ્ણુ. [રક્ષણ.

आत्मरक्षा (आत्मनः रक्षा) स्त्री० क्षा. પોતાનું

आत्मरक्षा (आत्मन इव रक्षा यस्याः) स्त्री० क्षा. ઇંદ્રિયારૂણીનું ઝાડ. [વડે તૃપ્ત થયેલ યોગીંદ્ર.

आत्मराम (आत्मन् रम् घञ्) पु० मः आत्मज्ञान-

आत्मलाभ (आत्मनः लाभः) पु० भः १ પોતાનો લાભ. २ આત્માનો લાભ.

' आत्मलाभपरिणामनिरोधैः ' किरातार्जुनीयम्.

आत्मलोक (आत्मैव लोकः प्रकाशः) पु० कः स्व-प्रकाश आत्मा. [२ પોતાના વાળ.

आत्मलोमन् (आत्मनो लोम) क्ली० मं. १ દાઢી.

आत्मवत् (आत्मन् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत् १ વશચિત્તવાળું. २ નિર્વિકારી મનવાળું.

' श्रुतमाविष्कृतमात्मवत्तया ' रघुवंशम्.

आत्मवत् (आत्मन् वति) अव्य० त्. १ પોતાની પેઠે. २ આત્માપ્રમાણે.

' आत्मवत्सर्वभूतानि यः पश्यति स पंडितः ' चाणक्यः

आत्मवश्य (आत्मा वश्यो यस्य) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. જેને ચિત્ત વશ હોય છે તે.

' आत्मवश्यो विधेयात्मा प्रसादमधिगच्छति. '

भगवद्गीता.

आत्मविद् (आत्मन् विद् क्विप्) त्रि०-त्-द्. આત્મજ્ઞાની. २ પોતાને જાણનાર.

' अधीयन्नात्मविद् विद्वान् ' भट्टिः

आत्मविद् (आत्मानं वेत्ति) त्रि० त्-द्. પોતાના જ પક્ષને જાણનાર.

' य इहात्मविदो विपक्षमध्ये ' किरातार्जुनीयम्.

आत्मविद्या (आत्मनो विद्या) स्त्री० द्या. १ આત્મજ્ઞાન. २ પોતાની વિદ્યા.

' आन्वीक्षिकीं चात्मविद्याम्. मनुः

आत्मवृत्ति (आत्मनः वृत्तिः) स्त्री० त्तिः પોતાનો ધંધો. [१ સાળો. २ વિદૂષક. ३ પુત્ર.

आत्मवीर (आत्मा प्राणः वीर इव यस्य) पु० रः

' आत्मवीरः प्राणवति श्यालके च विदूषके. '

आत्मवीर (,,) त्रि० रः-रा-रं विशेष. બળવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आत्मशक्ति (आत्मनः शक्तिः) स्त्री० क्तिः १ પોતાની શક્તિ. ૨ આત્માની શક્તિ.
' दैवं निहत्य कुरु पौरुषमात्मशक्त्या ' हितोपदेशः
आत्मशल्या (आत्मा स्वरूपं शल्यमिव यस्याः) स्त्री० ल्या. વનસ્પતિ સતાવળ.
आत्मशुद्धि (आत्मनः शुद्धिः) स्त्री० द्धिः १ મનની શુદ્ધિ. ૨ દેહની શુદ્ધિ. ૩ પોતાની શુદ્ધિ.
आत्मश्लाघा (आत्मनः श्लाघा) स्त्री० घा. પોતાનું વખાણ. [દ્યાણ, ચિત્તનો નિરોધ.
आत्मसंयम (आत्मनः संयम) पु० मः મનનું
' आत्मसंयमयोगाग्नौ जुह्वति ज्ञानदीपिते ' भगवद्गीता.
आत्मसमुद्भव (आत्मा समुद्भवो यस्य) पु० वः १ કામદેવ. ૨ પુત્ર. ૩ શિવ. ૪ વિષ્ણુ. ૫ બ્રહ્મા. ૬ પરમાત્મા.
आत्मसमुद्भवा (आत्मन् सम् उत् भू ड्वाप् ठाप्) स्त्री० वा. १ દીકરી. ૨ બુદ્ધિ.
आत्मसंभव (आत्मन् सं भू अच्) पु० वः. आत्मसमुद्भव શબ્દ જુઓ. [री. ૨ બુદ્ધિ.
आत्मसंभवा (,, अच् टाप्) स्त्री० वा. १ દીક-
आत्मसात् (आत्मन् साति) अव्य० त्. પોતાનું-
आत्मसिद्धि (आत्मनः सिद्धिः) स्त्री० द्धिः. १ પોતાની સિદ્ધિ. ૨ આત્માનો લાભ.
आत्मसु (आत्मनः सुखं) क्ली० खं. १ પોતાનું સુખ. ૨ આત્માનો આનંદ. [અપઘાત.
आत्महत्या (आत्मनः हत्या हननं) स्त्री० त्या.
आत्महन् (आत्मन् हन् क्विप्) पु० हा. આપઘાત કરનારો. [૨ વિદૂષક. ૩ પુત્ર.
आत्माधीन (आत्मनः अधीनः) पु० नः. १ સાળો.
आत्माधीन (,,) त्रि० नः-ना-न. १ સ્વાધીન. ૨ બલવાળું. [પોતાના જેવું.
आत्मानुरूप (आत्मनः अनुरूपः) त्रि० पः-पा-पं.
' तस्यामात्मानुरूपायामात्मजन्मसमुत्सुकः ' रघुवंशम्
आत्मापहारक (आत्मन् अप ह ण्वुल्) त्रि० कः-
-का-क. પોતાનું બરોબર ૩૫ છાનું રાખનાર.
आत्मापहारिन् (आत्मन् अप ह णिनि) त्रि० री-
-र्णी-रि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
आत्माराम (आत्मा आराममिव यस्य) पु० मः. આત્મજ્ઞાન માટે મહેનત કરનાર યોગી.
' आत्मारामा विहितरतयो निर्विकल्पे समाधौ '
वेणीसंहारम्.
आत्मालंभ (आत्मन आलंभः) पु० भः. હૃદયનો
-र्थ. [शि. પોતાને ખાનાર.
आत्माशिन् (आत्मन् अश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-
आत्माशिन् (,,) पु० शी. માછલું.
आत्मीय (आत्मन इदं छ) त्रि० यः-या-यं. પોતાનું.
आत्मोदय (आत्मनः उदयः) पु० यः. પોતાનો ઉદય.
आत्मेश्वर (आत्मनः ईश्वरः) पु० रः. મનના વિકારને બંધ કરનાર યોગીશ્વર.
'आत्मेश्वराणां नहि जातुविघ्नाः समाधिभेदप्रभवो भवंति'
कुमारसंभवम्
आत्मोद्भव (आत्मन् उत् भू अच्) पु० वः. १ પુત્ર ૨ કામદેવ.
' आत्मोद्भवे वर्णचतुष्टयस्य ' रघुवंशम्
आत्मोद्भवा (,, टाप्) स्त्री० वा. १ પુત્રી. ૨ રાની અડદ, ભાષપર્ણી ૩ બુદ્ધિ.
आत्मोपम (आत्मा उपमा यस्य) पु० मः पुत्र.
आत्मोपम (,,) त्रि० मः-मा-मं. પોતાસરખું, પોતાજેવું. [અતિશય.
आत्यंतिक (अत्यंत ठक्) त्रि० कः-की-कं. ઘણું જ,
आत्ययिक (अत्ययः नाशः प्रयोजनमस्य ठक्) त्रि० कः का-कं. નાશ જેનું પ્રયોજન છે એવું કર્મ વગેરે.
' अशिश्रवन्नात्ययिकं समेत्य ' भट्टिः
आत्रेय (अत्रेरपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः. અત્રિ મુનિનો પુત્ર. [યાણી સ્ત્રી. आत्रेयां.
आत्रेयिका (आत्रेयी कन्) स्त्री० का. અટકાવ-
आथर्वण (अथर्वन् अण्) त्रि० णः-र्णी-र्णं. १ અથર્વ, વેદનો અભ્યાસ કરનાર. ૨ અથર્વવેદ જાણનાર.
आथर्वण (अथर्वण् अण्) क्ली० णं. અથર્વનનો સમૂહ. [અથર્વ વેદમાં કહેલ કર્મ વગેરે.
आथर्वण (अथर्वणि विहितं अण्) त्रि० णः-र्णी-र्णं.
' अग्नौ साक्षिण्याथर्वणेन विधिना '
दशकुमारचरितम्.
आथर्वणिक (अथर्वन् ढक्) त्रि० कः-की-कं. અથર્વ વેદ ભણનારો બ્રાહ્મણ. [સ્થાન. ૩ દાંત.
आदंश (आ दंश् घञ्) पु० शः. १ દંશ. ૨ દંશ-
आदत्त (आ दा क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. લીધેલ.
आददान (आ दा शानच्) त्रि० नः-ना-नं. લેતું.
आदधान (आ धा शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ધારણ-કરતું.
आदर (आ दृ क) पु० रः. १ આદર, સંભાવ. ૨ આસક્તિ. ૩ અન્ત. ૪ પ્રારંભ.
आदरणीय (आ दृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. આદર આપવા લાયક.
आदर्श (आ दृश् घञ्) पु० शः. १ આરસો, દર્પણ. ૨ ટીકા ૩ પ્રતિપુસ્તક. ૪ નમુનો.
' आदर्शो दर्पणे टीका प्रतिपुस्तकयोरपि. ' मेदिनी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आदर्शमंडल (आदर्श इव मंडलं यस्य) पु० लः. એક જાતનો સર્પ. [હિંસા ૩ ભસાણ.
आदहन (आ दह् ल्युट्) क्ली० नं. १ બાળવું. ૨
आदातृ (आ दा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. લેનાર.
आदान (आ दा ल्युट्) क्ली० नं. લેવું, ગ્રહણ.
' आदानं हि विसर्गाय सतां वारिमुचामिव ' रघुवंशम्
आदानी (आ दा ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતનો વેલો.
आदाय (आ दा घञ्) पु० यः. લેવું, ગ્રહણ.
आदाय(आ दा ल्यप्) अव्य० य. લઈને.
आदायचर (आदाय चरति चरट्) त्रि० रः-री-रं. લઈને જનાર, લઈને ચાલનાર.
' त्वमादायचरो वने ' किरातार्जुनीयम्.
आदायिन् (आ दा णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. आदातृ શબ્દ જુઓ.
" चोदनादायिनो हस्ताल्लिप्सेत ब्राह्मणो धनम्.' मनुः
आदि (आ दा कि) त्रि० दिः-दिः-दि. પહેલું. પ્રથમનું.
' कथमेतद्विजानीयात् त्वमादौ प्रोक्तवानिति ' भगवद्गीता.
आदि (,,) पु० दिः १ પ્રથમ. ૨ પ્રાક્સત્તા. ૩ કારણ. ૪ પ્રકાર. ૫ અવયવ.
आदिकर (आदि कृ ट) पु० रः १ પ્રથમ કરનાર. ૨ પ્રાક્સત્તાકારક.
आदिकर्तृ (आदि कृ तृच्) पु० र्ता. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [૨ પ્રથમ શરૂ થતી ક્રિયા.
आदिकर्मन् (आदि कर्म) क्ली० र्म. १ પ્રથમ કર્મ.
आदिकवि (आदिः आद्यः कविः) पु० विः १ બ્રહ્મા. ૨ વાલ્મિકિ.
आदिकारण (आदि आद्यं कारणं) क्ली० णं. १ પહેલું કારણ. ૨ પરમેશ્વર. ૩ સાંખ્યમતપ્રસિદ્ધ પ્રધાન પુરુષ. [કનું રામાયણ.
आदिकाव्य (आदि आद्यं काव्यं) क्ली० व्यं. વાલ્મિ-
आदिजिन (आदिः आद्यो जिनः) पु० नः ઋષભદેવ.
आदितस् (आदि तसिल्) अव्य० तः १ પ્રથમથી, પહેલેથી. ૨ આદિમાં.
' पतीन्प्रजानामसृजन्महर्षीनादितो दश ' मनुः
आदितेय (अदित्याः अपत्यं ढक्) पु० यः १ દેવ. ૨ સૂર્ય.
आदित्य (अदितेरपत्यं पुमान् ण्य) पु० त्यः १ દેવ. ૨ સૂર્ય. ૩ બાર આદિત્ય. ૪ આકડાનું ઝાડ. ૫ આદિત્ય મંડલમાં હિરણ્યવર્ણ પરમ પુરુષ.
आदित्यपत्र (आदित्यस्य पत्रं) क्ली० त्रं. આકડાના ઝાડનું પાંદડું.
आदित्यपर्णिनी (आदित्यवर्णं पर्णमस्याः इनि) स्त्री० नी. એક જાતની ઔષધિ.
आदित्यपुष्पिका (आदित्यवर्णं पुष्पं यस्याः) स्त्री० का. રાતા ફુલવાળા આકડાનું ઝાડ.
आदित्यभक्ता (आदित्ये भक्ता) स्त्री० क्ता. એક જાતની ઔષધિ. [૨ શનૈશ્ચર. ૩ યમ. ૪ કર્ણ.
आदित्यसूनु (आदित्यस्य सूनुः)पु० नुः १ સુગ્રીવ.
आदित्व (आदेर्भावः त्व) क्ली० त्वं. આદિપણું. આદિતા. [ઇચ્છા.
आदित्सा (आ दा सन् अ) स्त्री० त्सा. લેવાની
आदित्सु (आ दा सन् उ) त्रि० त्सुः-त्सुः-त्सु. લેવાને ઇચ્છનાર.
' आदित्सुभिर्नृपुरसिंजितानि ' कुमारसंभवम्.
आदिदेव (आदि दिव् अच्) पु० वः १ નારાયણ. ૨ શિવ. ૩ પરમાત્મા. [કશિપુ.
आदिदैत्य (आदिः आद्यः दैत्यः) पु० त्यः હિરણ્ય-
आदिन् (अद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ખાનાર.
' पुत्रपुत्रादिनी त्वमसिपापे ' कौमुदी.
आदिपूरुष (आदि पूर् उषन्) पु० षः १ હિરણ્ય-ગર્ભ. ૨ નારાયણ. આદિપુરુષ. [૨ વિષ્ણુ.
आदिभव (आदि भू अच्) पु० वः १ હિરણ્યગર્ભ.
' रसातलादादिभवेन पुंसा ' रघुवंशम्.
आदिभव (,,) त्रि० वः-वा-वं. પહેલું હોનાર. [હેલું હોનાર.
आदिम (आदि डिमच्) त्रि० मः-मा-मं. પહેલું, પ-
' आदिमः श्येनशैलादिसंयोगः परिकीर्तितः'
भाषापरिच्छेदः
आदिमत् (आदि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. १ આદિવાળું. ૨ પ્રથમ સીમાયુક્ત. [રાજા.
आदिराज (आदिः आद्यः राजा टच्) पु० जः પૃથુ-
आदिवराह (आदिः आद्यः वराहः) पु० हः વિષ્ણુનો એક અવતાર. [કપિલ.
आदिविद्वस् (आदिः आद्यः विद्वान्) पु० द्वान्.
आदिशक्ति (आदिः आद्या शक्तिः) स्त्री० क्तिः १ ઇશ્વરની માયારૂપે શક્તિ. ૨ દેવની એક મૂર્તિ.
आदिष्ट (आ दिश् क्त) क्ली० ष्टं. १ ઉપદેશ. ૨ આજ્ઞા.
आदिष्ट (,,) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ હુકમ કરેલ. ૨ ઉપદેશ કરેલ. ૩ ઉદ્દિષ્ટ. ૪ વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ સ્થાનિ જાત વર્ણ વગેરે. [હુકમ કરનાર.
आदिष्टिन् (आदिष्ट अनेन इति) त्रि० ष्टी-ष्टिनी-ष्टि.
आदिष्टिन् (आदिष्ट इनि) पु० ष्टी. એક જાતનો બ્રહ્મચારી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'आदिष्टीनोदकं कुर्य्यादावृतस्य समापनात्. मनुः

आदीनव (आदिनस्य वा नं) पु० वः. १ दुःख. २ दोष.

आदीनवः पुमान् दोषे परिक्लेशदुरंतयोः' मेदिनी.

आदीनव (,,) त्रि० बः-वा-वं. १ दुःख आपनार. २ दुरंत. ३ दुर्दम्य.

आदीपक (आदीप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. १ धर सळगावनार. २ उद्दीपन करनार.

आदीपन (आ दीप् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ उद्दीपन. २ धर वगेरेने शणगारवुं.

आदत (आ दृ क्त) त्रि०तः-ता-तं. १ आदर करेल. २ मान आपेल. ३ आभरडदार. ४ पूजेल.

आदृत्य (आ दृ क्यप्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. आदरणीय शब्द जुओ. [संक्षेपेल दृष्टि.

आदृष्टि (आ दृश् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. त्रण भागनी

आदेय (आ दा यत्) त्रि० यः-या-यं. लेवा लायक.

आदेवक (आ दिव् ण्युल्) त्रि० कः-विका-कं १ जुगटीयो. २ खेलनार.

आदेवन (आ दिव् ल्युट्) क्ली० नं. १ जुगटुं. २ खेलवुं. ३ जुगटुं खेलवानुं साधन पाशा वगेरे.

आदेश (आ दिश् घञ्) पु० शः. १ उपदेश. २ आज्ञा. ३ व्याकरणप्रसिद्ध आदेश ४ शुभाशुभ ५ल. [हुकम करनार. २ उपदेश करनार.

आदेशक (आ दिश् ण्वुल्) त्रि० कः-शिका-कं. १ हु-

आदेशन (आ दिश् ल्युट्) क्ली० नं. हुकम करवो ते. २ उपदेश करवो ते.

'कृतोपनयनस्यास्य व्रतादेशनमिष्यते' मनुः

आदेशिन् (आ दिश् णिनि) त्रि० शी. शिनी-शि. १ हुकम करनार. २ उपदेश करनार. ३ बतावनार.

'कपोलपाटलादेशि बभूव रघुचेष्टितम्' रघुवंशम्

आदेशिन् (,,) पु० शी. ज्योशी.

आदेश्य (आ दिश् क्यप्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. १ हुकम करवा लायक. २ उपदेश करवाजोग, कहेवा लायक.

आदेष्टृ (आ दिश् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. आदेशक शब्द जुओ.

आदेष्टृ (,,) पु० ष्टा. 'मारा ४ष्टकर्म माटे महेनत कर' एवुं ऋत्विजप्रति कहेनार यजमान. [प्रथम होनार. २ प्रधान. ३ श्रेष्ठ.

आद्य (आदौ भवः यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ पहेलुं.

'आसीन्महीक्षितामाद्यः प्रणवश्छंदसामिव' रघुवंशम्.

आद्य (अद् ण्यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. खावा लायक.

आद्य (,,) क्ली० द्यं. धान्य. [२ वाल्मिक.

आद्यकवि (आद्यः कविः) पु० विः. १ ब्रह्मा.

आद्यमाषक (आद्यः माषकः) पु० कः. पांच चणो-ठीभार भरोभरनो एक भासो.

आद्यबीज (आद्यं बीजं) क्ली० जं. मूलकारण.

आद्या (आदौ भवा यत्) स्त्री० द्या. दुर्गा. [पेटभरु.

आद्यून (आ दिव् क्त) त्रि० नः-ना-नं. थेशरम,

आद्योपांत (आद्यावधि उपांतः) अव्य० तं. पहेलेथी छेलेसुधी.

आधमन (आ धा कमनन्) क्ली० नं. १ निक्षेप, थापण. २ अनामत मुकवुं. ३ धरेणे मुकवुं ते.

आधमर्ण्य (अधमर्णस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्ण्यं. करज लेवुं ते. [अधर्म करनार.

आधर्मिक (अधर्मं चरति ठञ्) त्रि० कः-की-कं.

आधर्ष (आ धृष् घञ्) पु० र्षः १ तिरस्कार. २ बलथी पीडवुं. [जुओ.

आधर्षण (आ धृष् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द

आधर्षित (आ धृष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ तिरस्कारेल. २ बलथी पीडेल.

आधर्ष्य (आ धृष् णिच् यत्) त्रि० र्ष्यः-र्ष्या-र्ष्यं. १ दुर्बल. २ तिरस्कारवा लायक. ३ बलथी पीडवा लायक.

आधर्ष्य (,,) क्ली० र्ष्यं. दुर्बलपणुं.

आधान (आ धा ल्युट्) क्ली० नं. १ संस्कारपूर्वक अग्नि वगेरेनुं स्थापन. २ गर्भाधान. ३ धरेणे मुकवुं. ४ अनामत मुकवुं. ५ धारण करवुं. ६ लेवुं. [संस्कार.

आधानिक (आधान ठक्) क्ली० कं. गर्भाधान

आधाय (आ धा घञ्) पु० यः मुकवुं, स्थापन.

आधायक (आ धा ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. आधान करनार. [अय. ३ टेको. ४ बंधन. ५ ज्यारो.

आधार (आ धृ घञ्) पु० रः १ आधार. २ आ-

आधि (आ धा कि) पु० धिः १ मनतुं दुःख. २ धरेणे मुकवुं ते. [धीश.

आधिकरणिक (आधि करण ठक्) पु० कः न्याया-

आधिक्य (अधिकस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्यं. अधिकपणुं. [पीडाने जाणनार, दुःखी.

आधिज्ञ (आधि ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. मननी

आधिदैविक (आधि देव ठञ्) त्रि० कः-की-कं. आधिदैवनुं.

आधिपत्य (अधिपतेर्भावः कर्म वा यक्) क्ली० त्यं. १ अधिपतिपणुं. २ अधिपतिनी क्रिया.

आधिभोग (आधेर्भोगः) पु० गः धरेणे मुकेल चीजनो भोगवटो. [अधिभूतथी पेदायेल.

आधिभौतिक (अधि भूत ठञ्) त्रि० कः-की-कं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आधिमन्यव (अधिमन्यवे हितः अण्) पु० वः तावनो संताप.
आधिरथि (अधिरथ इञ्) पु० थिः. કર્ણ.
आधिराज्य (अधिराजस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० ज्यं. आधिपत्य शब्द જુઓ.
आधिवेदानिक (आधि वेदन ठक्) त्रि० कः-की-कं. એક સ્ત્રી ઉપર બીજી સ્ત્રી પરણતી વખતે પહેલી સ્ત્રીને આપેલ દ્રવ્ય વગેરે. [મુકવું.
आधीकरण (आधि च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. ધરેણે
आधीकृत (आधि कृ च्वि क्त) त्रि० तः-ता-तं. ધરેણે મુકેલ.
आधुत (आ धु क्त) त्रि० तः-ता-तं. હલાવેલ.
आधुनिक (अधुना ठञ्) त्रि० कः-की-कं. હાલનું, હમણાનું.
आधृत (आ धृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ધારણ કરેલ.
आधृष्टि (आ धृष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. आधर्षण शब्द જુઓ.
आधेय (आ धा यत्) त्रि० यः-या-यं. १ આધાર આપવાલાયક. २ ટેકો દેવા યોગ્ય. ३ ધરેણે મુકવા લાયક. ४ ઉત્પાદ્ય. ५ आधानविधिवडे स्थापवालायक.
आधोरण (आ धोर् ल्युट्) पु० णः- भावत.
'आधोरणानां गजसन्निपाते शिरांसि चक्रैर्निशितैः क्षुराग्रैः' रघुवंशम्
आध्मात (आ ध्मा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ शब्दकरेल नाद करेल. २ धमेल. ३ બાળેલ. ४ अहंकार वगेरेथी उद्धत.
आध्मात (,,) पु० तः. १ લડાઈ. २ આફરો. ३ स्फृति. ४ शब्द. ५ दाह.
आध्मान (आ ध्मा ल्युट्) क्ली० नं. १ ધમવું २ અગ્નિના સંયોગથી પેદાથયેલ એકજાતનો શબ્દ.
आध्मान (,,) पु० नः. એકજાતનો રોગ.
आध्मानी (आ ध्मा ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी० એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય. तालिका.
आध्यक्ष्य (अध्यक्षस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्ष्यं. १ અધ્યક્ષપણું. २ प्रत्यक्षपणुं. ३ अधिष्ठानपणुं.
आध्या (आ ध्यै अङ्) स्त्री० ध्या. १ સંભારવું. २ चिंतन. ३ उत्सुकताथी याद करवुं.
आध्यात्मिक (अध्यात्म ठञ्) त्रि० कः-की-कं. અધ્યાત્મસંબંધી, અધ્યાત્મનું. [જુઓ.
आध्यान (आ ध्यै ल्युट्) क्ली० नं. आध्या शब्द
आध्यापक (अध्यापक एव अण्) पु० कः. अध्यापक शब्द જુઓ. [कं. अध्यासथी कल्पेल.
आध्यासिक (अध्यासेन कल्पितः ठक्) त्रि० कः की-
आध्युपभोग (आधेरुपभोगः) पु० गः. आधिभोगः
आध्वनिक (अध्वनि कुशलः ठक्) त्रि० कः-की-कं.
आध्वर्यव (अध्वर्योरिदं अञ्) त्रि० वः-वी-वं. અધ્વર્યુનું, અધ્વર્યુ સંબંધી.
आन (अन् अण्) पु० नः. નાકથી શ્વાસ મુકવો તે.
आनक (अन् णिच् ण्वुल्) पु० कः. १ નગારું. २ મૃદંગ. ३ અવાજ કરેતો મેઘ.
आनक (अन् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-निका-कं. उत्साह आपनार. [नो बाप वसुदेव.
आनकदुंदुभि (आनकं दुंदुभिर्यस्य) पु० भिः कृष्णु-
आनकदुंदुभि (अनका दुंदुभिः) स्त्री० भिः એક જાતનु मोटुं नगारुं. आनकदुंदुभी. [मुनि.
आनक्य ( ) पु० क्यः. તે નામનો એક
आनडुह (अनडुह इदं अण्) त्रि० हः-ही-हं. બલદનું, બલદ સંબંધી.
आनडुहक (अनडुहा कृतं वुञ्) त्रि० कः-का-कं. બલદે કરેલ છાણ વગેરે.
आनत (आ नम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. નમેલ.
आनति (आ नम् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ નમવું, નમન. २ नम्रता..
'आत्मजातिसदृशीं किमानतिम्' किरातार्जुनीयम्
आनद्ध (आ नह् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ બાંધેલ કેશવગેરે. २ व्यापेल. ३ गुंथेल.
आनद्ध (आ नह् क्त) क्ली० द्धं. જેનું મુખ ચામડાથી બાંધેલ છે એવું એક વાદ્ય.
आनन (आ अन् ल्युट्) क्ली० नं. मुख, मों.
'नृपस्य कांतं पिबतः सुताननम्' रघुवंशम्.
आनंतर्य्य (अनंतरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. १ અનંતરપણું. २ वच्चमां व्यवधाननो अभाव.
आनंत्य (अनंतस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. १ अनंतपणुं. २ नाशरहितपणुं. ३ शाश्वतप्रतिष्ठा.
आनंत्य (अनंत एव ष्यञ्) क्ली० त्यं. १ अनंत. २ असीम. [२ ब्रह्म. ३ दुःखनो अभाव.
आनंद (आ नदि घञ्) पु० दः १ हर्ष, सुख शी.
आनंद (आनंद अच्) त्रि० दः-दा-दं. आनंदी
आनंद (आ नदि णिच् अच्) क्ली० दं. मध.
आनंदक (आ नदि ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. हर्षकारक.
आनंदज (आनंद जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. आनंदथी पेदा थनार. [नंदथु.
आनंदथु (आ नदि अथुच्) पु० थुः आ , सुख.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आनंदद (आनंद दा क) त्रि० दः-दा-दं. आनंद आपनार. [शब्द जुओ.
आनंददत्त (आनंदः दत्तः येन) पु० त्तः मेहन
आनंदन (आ नदि णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ मित्र वगेरेना आववा जवा उपर तेनी आगता स्वागता करवी ते. २ मित्र वगेरेना आववा जवा उपर तेने भेटवुं ते. [दा करवुं.
आनंदन (,,) क्ली० नं. आनंद पे-
आनंदपट (आनंदजनक पटः) पु० टः. नवोढानुं वस्त्र.
आनंदपूर्ण (आनंदेन पूर्णः) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. आनंदथी पूर्ण.
आनंदप्रभव (आनंदः प्रभवः यस्य) पु० वः. १ पारो, वीर्य. २ भूत वगेरे प्रपंच.
आनंदभुज् (आनंद भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. आनंद भोगवनार.
आनंदमय (आनंद मयट्) पु० यः. परमात्मा.
आनंदा (आ नदि णिच् अच् टाप्) स्त्री० दा. भांग.
आनंदि (आ नदि इन्) पु० दिः. १ आनंद, हर्ष. २ कौतुक. [पामेल.
आनंदित (आ नदि क्त) त्रि० तः-ता-तं. आनंद
आनंदिन् (आ नदि णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ आनंदी. २ आनंदकारक.
आनय (आ नी अच्) पु० यः १ आणवुं, लाववुं. २ जनोइ देवानो संस्कार. [जुओ.
आनयन (आ नी ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द
आनर्त (आ नृत् घञ्) पु० र्तः १ नाच, नाचवुं. २ नृत्यशाळा. ३ युद्ध. ४ ते नामनो एक देश.
आनर्त (आ नृत् अच्) क्ली० र्तं. पाणी, जल.
आनर्त (,,) त्रि० र्तः-र्त्ता-र्तं. नाचनार.
आनर्तक (आ नृत् ण्वुल्) त्रि० कः-र्तिका-कं. चारे तरफ नाचनार.
आनर्तपुर (आनर्तस्य प्रधानं पुरं) क्ली० रं. द्वारकां.
आनर्थक्य (अनर्थकस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्यं. अनर्थपणुं. [भल वगेरे.
आनव्य (आनोर्नरस्य इदं यत्) क्ली० व्यं. नरनो
आनाथ्य (अनाथस्य भावः ष्यञ्) क्ली० थ्यं. अनाथपणुं.
आनाम्य (आ नम् ण्यत्) क्ली० म्यः-म्या-म्यं. नमस्कार करवा लायक. [जल.
आनाय (आ नी यत्) पु० यः. माछलां पकडवानी
आनायिन् (आनी इनी) त्रि० यी-यिका-यि. मच्छीमार.
आनार्या (आ नी णिनि) त्रि० र्यी-र्यिनी-र्यि. १ आणनार. २ एक ठेकाणेथी बीजे ठेकाणे पहोंचाडनार. [दक्षिणाग्नि.
आनाय्य (आ नी ण्यत्) पु० य्यः. ते नामनो एक
आनाह (आ नह् घञ्) पु० हः. १ बंध. २ मल मूत्रजेमां कष्टजे थई जाय छे एवो एक रोग. ३ लंबाई. [रोगने मटाडे तेवोविधि.
आनाहिक (आनाह ठक्) त्रि० कः-की-कं. आनाह
आनिरुद्ध (अनिरुद्धस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० द्धः. अनिरुद्धनो पुत्र. [पहेलो शब्द जुओ.
आनिरुद्धि (,, इञ्) पु० द्धिः उ-
आनिल (अनिलस्येदं अण्) त्रि० लः-ला-लं. वायुनुं वायुसंबंधी. [अनिल जेनो देव छे ते.
आनिल (अनिलः देवता यस्य अण्) त्रि० लः-ला-लं.
आनिली (आनिल अण टाप्) स्त्री० ली० स्वाति नक्षत्र. [भ. २ हनुमान.
आनिली (अनिलस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० लिः भी-
आनीत (आ नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. आणेल, लावेल.

'आनीता भवता यदा पतिरता साध्वी धरित्रीसुता'
हनुमन्नाटकम्.

आनीति (आ नी क्तिन्) स्त्री० तिः आणवुं, लाववु.
आनील (ईषन्नीलः) पु० लः थोडो काळो वर्ण.
आनील (,,) पु० लः थोडो काळो घोडो.
आनील (ईषन्नीलः) त्रि० लः-ला-लं. थोडुं काळुं.
आनुकूलिक (अनुकूल ठक्) त्रि० कः-की-कं. अनुकूलपणाथी वर्तवुं. [नुकूलपणुं.
आनुकूल्य (अनुकूलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. अ-

'यत्रानुकूल्यं दंपत्योस्त्रिवर्गस्तत्र वर्धते' याज्ञवल्क्यः

आनुगत्य (अनुगतस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. अनुगतपणुं.
आनुगुण्य (अनुगुणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. १ अनुकूळपणुं. २ अनुकूळतानुं आचरण.
आनुचारक (अनुचारक अण्) क्ली० कं. अनुचरनी फरज. [क्यं. अनुनासिकपणुं.
आनुनासिक्यं (आनुनासिकस्य भावः ष्यञ्) क्ली०
आनुपदिक (अनुपदं धावति ठक्) त्रि० कः-की-कं. पगला वांसे दोडतुं.
आनुपूर्वी (अनुपूर्व ष्वञ् ङीप्) स्त्री० र्वी. परिपाटी.
आनुपूर्व्य (अनुपूर्व ष्यञ्) क्ली० र्व्यं. उपलो शब्द जुओ. [भानयुक्त, युक्तिथी सिद्ध.
आनुमानिक (अनुमान ठञ्) त्रि० कः-की-कं. अनु-
आनुरक्ति (आ अनु रंज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः अनुराग.
आनुलोमिक (अनुलोम ठक्) त्रि० कः-की-कं. अनु-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લોમ આચરણવાળું.

आनुलोम्य (अनुलोम ष्यञ्) क्ली० म्यं. १ અનુલોમપણું. २ અનુક્રમ. ३ અનુકૂળપણું.

आनुसूय (अनुसूयया दत्तं अण्) त्रि० यः-यी-यं. અનુસૂયાએ આપેલ.

' स्फुरत्प्रभामंडलमानुसूयं सा विभ्रती शास्वतमंगरागम् '
रघुवंशम्.

आनूप (अनूप अण्) त्रि० पः-पी-पं. જલાનુગત સ્થલમાં રહેનાર પ્રાણી.

आनृत (अनृतं शीलं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. કાયમ જુઠું બોલનાર. [પણું નહિ તે.

आनृण्य (अनृणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. કરજદાર-

आनृशंसि (अनृशंस इञ्) पु० सिः. દયાળુનો દીકરો.

आनृशंस्य (अनृशंसस्य भावः ष्यञ्) क्ली० स्यं. १ દયાળુપણું. २ દયા. [લાવનાર.

आनेतृ (आ नी तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. આણનાર,

आनेय (आ नी यत्) त्रि० यः-या-यं. આણવાલાયક, લાવવાજોગ. [પણું નહિ તે. અનૈપુણ્ય.

आनैपुण (अनिपुणस्य भावः अण्) क्ली० णं. નિપુણ-

आनैश्वर्य्य (अनीश्वरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. ઇશ્વરપણાનો અભાવ. અનૈશ્વર્ય.

आंत (अम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પીડેલ. અમિત.

आंतर (अंतः मध्ये भवः अण्) त्रि० रः-री-रं. અંદરનું માંહેનું. [અત્યંત સરખાપણું.

आंतरतम्य (अंतरतमस्य भावः ष्यञ्) क्ली० म्यं.
' तथाप्यांतरतम्यपरीक्षायामुपयोक्ष्यन्ते '
सिद्धान्तकौमुदी.

आंतरिक्ष (अंतरिक्ष अण्) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. १ આકાશમાં હોનાર ઉત્પાત વગેરે. २ આકાશનું જલ વગેરે. आंतरीक्ष. [ટોળાની અંદર હોનાર.

आंतर्गणिक (अंतर्गणे भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं.

आंतर्गेहिक (अंतर्गेहे भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं ઘરની અંદર હોનાર. अंतर्वेशिक, अंतर्वेश्मिक.

आंतर्य (अंतरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. અંતરવર્તીપણું.

आंतिका (अंतिकेव अण् टाप्) स्त्री० का. મોટી બેન.

आंत्र (अम् क्त) क्ली० त्रं. એક જાતની નાડી.

आंत्र (अंत्रस्येदं अण्) त्रि० त्रः-त्री०त्रं. આંતરડાનું, આંતરડાસંબંધી.

आंदोल् (चुरा० उभय० सेट् आंदोलयति-ते.) १ ડોલાવવું. २ વારંવાર હલાવવું.

आंदोलक (आंदोल् ण्वुल्) त्रि० कः-लिका-कं. १ ડોલાવનાર. २ વારંવાર હલાવનાર.

आंदोलन (आंदोल् ल्युट्) क्ली० नं. १ વારંવાર હલાવવું. २ ડોલાવવું. ३ અનુસંધાન, આલોચન.
' कित्वासामरविंदसुंदरदृशां प्राक्तामरांदोलनात् '
उद्भटः

आंदोलित (आंदोल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વારંવાર હલાવેલ, ડોલેલ.

आंधसिक (अंधस् ठक्) त्रि० कः-की-कं. રસોઇ-ઓ, રસોઈ કરનાર. પાચક.

आंध्य (अंधस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ध्यं. આંધળાપણું.

आंध्र (आ अंध् रन्) पु० ध्रः. આંધ્રદેશ, આંધ્રદેશનો રહેનાર. [અન્નસંબંધી,

आन्न (अन्नस्येदं अण्) त्रि० नः-नी-नं. અન્નનું,

आन्न (अन्नलब्धा ण) त्रि० नः-नी-नं. અન્ન મેળવનાર. [સારા કુળનું.

आन्वयिक (अन्वये भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं.

आन्विक्षिकी (अन्विक्षा ठञ् ङीप्) स्त्री० की. તર્કવિદ્યા, ગૌતમપ્રણીત આત્મવિદ્યા.

आन्वीयिक (अन्वीय ठक्) त्रि० कः-की-कं. અનુકૂલ.

आप् (चुरा० उभय० अनिट् आपयति-ते.) મેળવવું. પામવું. [જુઓ.

आप् (स्वा० पर० अनिट् आप्नोति) ઉપલો ધાતુ

आप (आप् घञ्) पु० पः. તે નામનો એક વસુ.

आप (अपां समूहः अण्) क्ली० पं. પાણીનો સમૂહ.

आपक (आप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. મેળવનાર, પામનાર. [પેદાશનાર.

आपकर (अपकर अञ्) त्रि० रः-री-रं. અપકરથી

आपक्व (ईषत् पक्वं) त्रि० क्वः-क्वा-क्वं. થોડુ પાકેલ, થોડુ પડ્યું.

आपगा (आप गम् ड) स्त्री० गा. નદી.
' संभूयांभोधिमभ्येति महानद्यानगापगा ' माघः

आपगेय (आपगा ठक्) पु० यः. ભીષ્મપિતામહ. नदीज. [આકૃત કાતરનાર.

आपाच्चिक (आपत् चिक् अण्) त्रि० कः-की-कं.

आपण (आ पण् अच्) पु० णः. १ હાટ, દુકાન. २ પીઠ, બજાર.
' भक्ष्यमाल्यापणानां च ददशुः श्रियमुत्तमाम् ' भारते.

आपणिक (आपण ठक्) पु० कः. વણિક, વેપારી.

आपणिक (,,) त्रि० कः-की-कं. દુકાનનું, પીઠનું, રાજમાલવસ્તુ વગેરે.

आपतन (आ पत् ल्युट्) क्ली० नं. १ આવવું, આગમન. २ જાણવું, જ્ઞાન. ३ દૈવવશે પડવું. ४ પ્રાપ્તિ.

आपातिक (आ पत् इकन्) पु० कः. બાજપક્ષી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आपतिक (,,) त्रि० कः-की-कं. दैवाधीन.
आपतित (आ पत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ એકદમ. २ દૈવયોગે પડેલ. [વખત.
आपत्काल (आपद्युक्तः कालः) पु० लः. આફતનો
आपत्कालिक (आपत्काल ठञ्) त्रि० कः-की-कं. આફતના વખતમાં હોનાર.
आपत्ति (आ पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः આફત, આપત્તિ.
आपद् (आ पद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. आपदा.
आपदकाल (आपदा कृतः अकालः) पु० लः. આફતે કરેલો દુષ્કાળ.
आपदेव (आपस्य देवः) पु० वः. વરૂણ.
आपद्धर्म (आपदि धर्मः) पु० र्मः. આફતમાં પાળવા લાયક ધર્મ.
आपन (आप् ल्युट्) क्ली० नं. १ મેળવવું. २ ભરીયું.
आपनिक (आपन इकन्) पु० कः, १ ઇંદ્રનીલમણિ. २ ભીલ. [ધેરાયેલ. २ પામેલ, મેળવેલ.
आपन्न (आ पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ આફતથી
' आपन्नाभयसत्रेषु दीक्षिताः खलु पौरवाः ' शाकुन्तलम्
आपन्नसत्वा (आपन्नं सत्वं यया) स्त्री०त्वा. ગર્ભિણી.
आपमित्यक (आपमित्य ठक्) त्रि० कः-का-कं. કાંઇ બદલામાં આપી ખરીદ કરેલ, સાટામાં ખરીદ કરેલ.
आपराह्णिक (अपराह्णे भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. બપોરપછી હોનાર, સાંજે હોનાર.
आपव (आपु अण्) पु० वः. વશિષ્ટમુનિ.
आपस् (आप् असुन्) क्ली० पः. પાણી, જલ.
आपस्तंब ( ) पु० बः. તે નામનો એક ઋષિ. [જાતનોવેલો.
आपस्तंभिनी (आपस्तंभ णिनि) स्त्री० नी. એક
आपाक (आपच् घञ्) पु० कः. १ કુંભારનો નીંભાડો. २ થોડોપાક. ३ સારોપાક. ४ પુરપાક.
आपांग्य (अपांगे देयं भ्य) क्ली० ग्यं. અપાંગમાં દેવા લાયક અંજન. [વ્યાપાર.
आपाण (आपण् घञ्) पु० णः. વેચવા ખરીદવાનો
आपात (आ पत् घञ्) पु० तः. १ પડવું. २ પાડવુ. ३ તત્કાલ. ४ અચાનક આવવું. ५ ચાલતો કાળ. ६ ઉપક્રમ.
' आपातरम्या विषयाः पर्यन्तपरितापिनः '
किरातार्जुनीयम्.
आपातत्स् (आपात तसिल्) अव्य० तः १ કારણવિના. २ અકસ્માત્. ઉપરથી.
आपाद (आ पद् घञ्) पु० दः. १ ફલનો લાભ. २ આવવું.
आपाद (पादपर्य्यंतं.) अव्य० दं. પગસુધી, પાદસુધી.
आपादन (आ पद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. સંપાદન.
आपान (आ पा ल्युट्) क्ली० नं. १ એકઠાં મધપીવો તે. २ મધપીવામાટે એકઠાથઇ બેસવાનું સ્થાન. ३ ઢોર વગેરેના ટોળાને પાણીપીવાનો અવાડો વગેરે.
आपानक (आपान कन्) क्ली० कं. १ મધપીવો તે. २ પાનગોષ્ટી. [પાન કરનાર.
आपायिन् (आ पा णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. સુરા-
आपालि (आ पल् इन्) पु० लिः. જુ.
आपिंजर (ईषत्पिंजरं) क्ली० रं. १ સોનું. २ થોડોપિંજરવર્ણ.
' मंजर्युदारा शुशुभेऽर्जुनस्य '
' आपिंजरावद्धरजःकणत्वात् ' रघुवंशम्.
आपिशलि (आपिशल इञ्) पु० लिः. તે નામનો એક મુનિ.
' वासुप्यापिशलेः ' पाणिनिः.
आपी (आ प्याय् क्विप्) त्रि० पीः-पीः-पी. જાડું, વૃદ્ધિવાળું.
' तस्मिन्कुलापीडनिभे निषीदं सम्यङ् महीं शासति शासनांकां ' रघुवंशम्.
आपीडा (आ पीड् अ) स्त्री० डा. સારી રીતે દાબવું. २ દાબવું. आपीडन.
आपीडित (आ पीड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ દાબેલ- २ ચોળેલ.
आपीत (ईषत्पीतं) क्ली० तं. ભાક્ષિક ધાતુ.
आपीत (,,) त्रि० तः-ता-तं. થોડું પીળું, થોડું પીધેલું.
आपीत (ईषत्पीतः) पु० तः થોડો પીળો વર્ણ.
आपीन (आप्याय् क्त) क्ली० नं ઉધ.
' आपीनभारोद्वहनप्रयत्नात् ' रघुवंशम्.
आपीन (,,) पु० नः. કૂવો.
आपीन (,,) त्रि० नः-ना-नं. જાડું.
आपूपिक (अपूप ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ અપૂપ રાંધનાર. २ અપૂપ વેચનાર. ३ અપૂપ ખાનાર.
आपूपिक (,,) क्ली० कं. અપૂપનો ઢગલો.
आपूप्य (अपूप यञ्) पु० प्यः. અપૂપ કરવાનો લોટ. [થોડું પૂરવું. ३ અભિવ્યાપ્તિ.
आपूर (,,) पु० रः. સારીરીતે પૂરવું. २ ' स्वेदापूरो युवति सरितां व्याप्य गंडस्थलानि ' माघः
आपूर्यमाण (आ पूर् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. ચારે તરફ ફેલાયેલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'आपूर्यमाणमचलप्रतिष्ठं समुद्रमापः प्रविशन्ति यद्वत्' भगवद्गीता.

आपूष (आ पूष् घञ्) क्ली० षं. કલઈ.

आपृच्छा (आ प्रच्छ् अङ् टाप्) स्त्री० च्छा. १ वा-तચિત. २ પુછવું. ३ આવવા જવા વખતે શુભ પ્રશ્ન. ४ આનંદન. [આપુસન.

आपोशन (आपोभिः जलेन अशनं) क्ली० नं.

आप्त (आप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ પામેલ. २ મેળવેલ. ३ વિશ્વસ્ત. ४ સાચું. ५ પ્રમાણિક. ६ યથાર્થજ્ઞાનવાળું. ७ યુક્તિવાળું. ८ કુશલ. ९ સંપૂર્ણ. १० સંબદ્ધ.

आप्तगर्भा (आप्तो गर्भो यया) स्त्री० र्भा. ગર્ભિણી.

आप्ति (आप् क्तिन्) स्त्री० प्ति. १ મેળવવું. २ પામવું. ३ સ્ત્રીસંયોગ. ४ લાભ. ५ સમાપ્તિ. ६ સંપદ્, ઉત્તર કાળ.

आप्ता (आप् क्त टाप्) स्त्री० प्ता. જટા.

आप्यान (आ प्याय् क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ જાડું. २ મજબુત. ३ વૃદ્ધિ. ४ પ્રીત.

आप्यान (,,) क्ली० नं. १ પ્રીતિ. २ વૃદ્ધિ. ३ જાડું થવું. ४ મજબુત થવું.

आप्यायन (आप्याय् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ખુશ કરવું, વર્ધન. [તૃપ્ત કરનાર, ખુશ કરનાર.

आप्यायन (आप्याय् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं.

आप्यायित (आप्याय् णिच् क्त) त्रि० तः-ता तं. १ ખુશ કરેલ. २ આનંદ પામેલ. ३ વર્દ્ધિત.

आप्रच्छन (आ प्रछ् ल्युट्) क्ली० नं. મિત્ર વગેરેની આવવા જવાની મુલાકાત, ક્ષેમકુશલતાનું પુછવું.

आप्रच्छन्न (आ प्र छद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ અત્યંત ગુપ્ત. २ થોડું ગુપ્ત.

आप्रपद (प्रपदं पदाग्रं तत्पर्य्यंतं) अव्य० दं. ઠેઠ પગ સુધી. [સુધી પહોચતું વસ્ત્ર વગેરે.

आप्रपदीन (आप्रपद ख) त्रि० नः-ना-नं. ઠેઠ પગ

आप्रवण (ईषत्प्रवणः) त्रि० णः-णा-णं. થોડું નમ્ર.

आप्लव (आ प्लु अच्) पु० वः. १ નાહવું, સ્નાન. २ ચારે તરફ જલનું ઉછળવું. [જુઓ.

आप्लवन (आ प्लु ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ

आप्लाव (आ प्लु घञ्) पु० वः आप्लव શબ્દ જુઓ.

आप्लावित (आ प्लु णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જલ વગેરેના પ્રવાહથી અભિવ્યાપ્ત.

आप्लुत (आ प्लु क्त) क्ली० तं. નાહવું, સ્નાન.

आप्लुत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ નાહેલ. २ ભીનું થયેલ.

आप्लुत (,,) पु० तः સ્નાતક ગૃહસ્થ. आप्लवव्रतिन्, आप्लुतव्रत्तिन्.

आप्लुष्ट (आ प्लुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ થોડું બાળેલ. २ સારી રીતે બાળેલ.

आप्व (आप् वन्) पु० प्वः પવન, વા. आप्वन्.

आफूक (ईषत्फुत्कार इव फेनो यत्र) क्ली० कं. અફીણ. [२ મેળવેલ, પામેલ. ३ પ્રતિરૂદ્ધ.

आबद्ध (आ बंध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ બાંધેલ.

'पयोधिमाबद्धचलज्जलाविलम्' माघः

आबद्ध (,,) क्ली० द्धं. १ પ્રેમ. २ દૃઢબંધન. ३ જોતરૂં. ४ ભૂષણ.

आबंध (आ बंध् घञ्) पु० धः १ પ્રેમ. २ દૃઢબંધન. ३ જોતરૂં. ४ ભૂષણ.

'गते प्रेमाबंधे प्रणयबहुमाने विगलिते' अमरुशतकम्.

आबंधन (आ बंध् ल्युट्) क्ली० नं. દૃઢબંધન.

आबर्ह (आ बर्ह् घञ्) पु० र्हः १ ઉત્પાટન. २ હિંસા.

आबाध (आ बाध् घञ्) पु० धः પીડા.

'प्राणाबाधं च नाचरेत्' मनुः

आबाधा (आ बाध् अ) स्त्री० धा. १ પીડા. २ ત્રણ તાપનો કલેશ.

आनिल (आ निल क) त्रि० लः-ला-लं. १ સ્વચ્છ નહિ તે, નિર્મલ નહિ તે. २ ભેદક.

आबिलकंद (आबिलः कंदोऽस्य) पु० दः. એક જાતનું કંદ.

आबुत्त (आप् उत् तन् ड) पु० त्तः- બનેવી.

आब्द (अब्दे भवः अण्) त्रि० ब्दः-ब्दी-ब्दं. મેઘમાં હોનાર.

आब्द (अब्दस्येदं अण्) त्रि० ब्दः-ब्दी-ब्दं. મેઘનું.

आभंडन (आ भंड् ल्युट्) क्ली० नं. નિરૂપણ.

आभरण (आ भृ ल्युट्) क्ली० णं. १ સારી રીતનું પોષણ. ભૂષણ.

'किमित्यपास्याभरणानि यौवने धृतं त्वया वार्द्धकशोभि वल्कलम्' कुमारसंभवम्.

आभरित (आ भृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પૂરેલ. २ અલંકૃત.

आभर्मन् (आ भृ मनिन्) क्ली० र्म १ ગર્ભ વગેરનું પોષણ. २ સારી રીતનું ભરણ પોષણ.

आभा (आ भा अङ्) स्त्री० भा. १ કાંતિ. २ દીપ્તિ. ३ શોભા. ४ ઉપમાન. ५ એક જાતનો વાતરોગ.

आभाति (आ भा क्तिन्) स्त्री० तिः. પ્રતિબિમ્બ.

आभाषण (आ भाष् ल्युट्) क्ली० णं. १ પરસ્પર

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બોલવું. ૨ કહેવું. ૩ વાતચીત, આલાપ ૪ સંબોધન. [બોલાવવા લાયક. ૨ તેડવા લાયક.

आभाष्य (आ भाष् यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. १ 'जनमाभाष्यमिमं न मन्यसे' रघुवंशम्.

आभास (आ भास् अच्) पु० सः. १ ઉપાધિના તુલ્યપણાએ ભાસતો પ્રતિબિંબ. ૨ ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દુષ્ટ હેતુ. ૩ સરખો પ્રકાશ.

आभासुर (आ भास् घुरच्) त्रि० रः-रा-रं. સારી દીપ્તિવાળું.

आभास्वर (आ भास् वरच्) पु० रः १ તે નામના ચોસઠ ગણદેવ. ૨ તે નામના એક બાર ગણદેવ.

आभास्वर (,,) त्रि० रः-री-रं. દીપ્તિવાળું. [વંશનું, વંશસંબંધી.

आभिजन (अभिजनस्येदं अण्) त्रि० नः-ना-नं.

आभिजन (अभिजनादागतः अण्) त्रि० नः-ना-नं. વંશથી આવેલ.

'तं पार्वतीत्याभिजनेन नाम्ना बंधुप्रियां बंधुजनो जुहाव' कुमारसंभवम्.

आभिजात्य (अभिजातस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. ૧ કુલીનપણું. ૨ પંડિતપણું. ૩ સુંદરપણું.

आभिजित (अभिजित् अण्) त्रि० तः-ता-तं. અભિજીત્ નક્ષત્રમાં પેદા થનાર. આભિજિત્ય.

आभिधा (अभिधैव स्वार्थे अण्) स्त्री० धा. ૧ નામ કહેવું. ૨ બોલવું. ૩ એક જાતની શબ્દવૃત્તિ.

आभिधातक (अभिधा तक् अच्) क्ली० कं. શબ્દ.

आभिधानीयक (अभिधानीयस्य भावः वुञ्) क्ली० कं. કહેવા લાયકપણું.

आभिमानिक (अभिमानेन निर्वृत्तः ठक्) त्रि० कः-का-कं. અભિમાનથી પેદા થએલ.

आभिमुख्य (अभिमुखस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ख्यं. અભિમુખપણું. [સુંદરપણું.

आभिरूपक (अभिरूपस्य भावः वुञ्) क्ली० कं.

आभिरूप्य (अभिरूपस्य भावः ष्यञ्) क्ली० प्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आभिषेचनिक (अभिषेचन ठञ्) त्रि० कः-का-कं. અભિષેક કરવાનું દ્રવ્ય વગેરે.

'आभिषेचनिकं यत्ते रामार्थमुपकल्पितम्' रामायणम्.

आभिहारिक (अभिहार ठञ्) त्रि० कः-की-कं. ભેટ, નજરાણો વગેરે.

आभिक्ष्ण्य (अभिक्ष्णस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्ष्ण्यं. ૧ વારંવારપણું, ૨ સતતપણું, સાતત્ય.

आभीर (आ भी रा क) पु० रः. આહેર.

'येषामाभीरकन्याप्रियगुणकथनेनानुरक्तारसज्ञा' उद्भटः

आभीरपल्लि (अभीरप्रधाना पल्लिः) स्त्री० ल्लिः જ્યાં માત્ર ગોવાળીયા રહેતા હોય તેવું નાનું ગામ.

आभीरपल्ली (आभीरपल्लि ङीप) स्त्री० ल्ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आभीरी (आभीर ङीप्) स्त्री० री. ૧ ગોવાળીયણ. ૨ આહીરણ. ૩ ગોવાળીયાની ભાર્યા.

आभील (आ भी ला क) त्रि० लः-ला-लं. ૧ ભયાનક. ૨ દુઃખાવહ.

'आभीलं न द्वयोः कृच्छ्रे वाच्यलिंगे भयानके' मेदिनी.

आभील (,,) क्ली० लं. કષ્ટ, દુઃખ.

आभुग्न (ईषद्भुग्नः) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. ૧ થોડું વાંકું. ૨ વાંકું.

आभेरी (,,) स्त्री० री. તે નામની રાગણી,

आभोग (आ भुज् घञ्) पु० गः १ પરિપૂર્ણપણું. ૨ વરણનું છત્ર. ૩ ભોગવવું, ભોગવટો. ૪ યત્ન.

आभोगिन् (आ भोग इनि) त्रि० गी-गिनी-गि. પરિપૂર્ણ. [અંદરનું, માંહેલું.

आभ्यंतर (अभ्यंतरे भवः अण्) त्रि० रः-री-रं.

आभ्यवहारिक (अभ्यवहार ठक्) त्रि० कः-की-कं. ખાવાલાયક.

आभ्यागारिक (अभ्यागार ठक्) त्रि० कः-की-कं. કુટુંબનું પોષણ કરવા યુથાયેલ.

आभ्यासिक (अभ्यासे भवः ठक्) त्रि० कः-का-कं. પાંસે હોનાર. [ભ્યાસથી થયેલ.

आभ्यासिक (अभ्यास ठक्) त्रि० कः-की-कं. અ-

आभ्युदयिक (अभ्युदय ठक्) क्ली० कं. એક જાતનું શ્રાદ્ધ. [કાશમાં હોનાર.

आभ्र्य (अभ्रे भवः ण्यत्) त्रि० भ्र्यः-भ्र्या-भ्र्यं. આ-

आम् (अम् णिच् क्विप्) अव्य० म्. પ્રતિવચન, યાદગિરી, અંગીકાર અને નિશ્ચય બતાવનાર અવ્યય.

आम (आ अम् घञ्) त्रि० मः-मा-मं. કાચું, અપકવ.

आम (आ अम् घञ्) पु० मः. ૧ રોગ. ૨ એક જાતનો અજીર્ણ રોગ.

आमकुंभ (आमः कुंभः) पु० भः. કાચો ઘડો.

आमगंधि (आमगंध इन्) त्रि० धिः-धिः-धि. કાચા-માંસની બોસરખી બોવાળું. [કાચો તાવ.

आमज्वर (आमः ज्वरः) पु० रः. અપકવજ્વર.

आमंड (आ मंडि अच्) पु० डः. એરંડીયાનું ઝાડ.

आमनस्य (अमनसः भावः ष्यञ्) क्ली० स्यं दुःख.

आमंत्र (आम त्रै क) पु० त्रः. એરંડાનું ઝાડ.

आमंत्र (आ मंत्र अच्) पु० त्रः. आमंत्रण શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आमंत्रण (आ मंत्र् ल्युट्) क्ली० णं. १ બોલાવવું. २ તેડવું. ३ સંબોધન. [જુઓ.
आमंत्रणा (आ मंत्र् युच्) स्त्री० णा. ઉપલો શબ્દ
आमंत्रित (आ मंत्र् क्त) त्रि० तः-ता-तं. બોલાવેલ, તેડેલ.
आमंद (आमं द्यति दो ड) पु० दः. વાસુદેવ.
आमंदा (आ मंद् णिच् अच्) स्त्री० दा. એક જાતનો ખાટલો.
आमंद्र (ईशन्मद्रः) पु० द्रः. થોડો ગંભીર શબ્દ.
'आमंद्रमंथध्वनिदत्तताल्म्' माघः
आमंद्र (,,) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. થોડા ગંભીર શબ્દવાળું.
आमपात्र (आमं पात्रं) क्ली० त्रं. કાચું વાસણ.
'विनाशं व्रजति क्षिप्रं आमपात्रमिवांभसि' मनुः
आमय (आ मी अच्) पु० यः रोग, બીમારી.
आमयाविन्त्व (आमयाविन् त्व) क्ली० त्वं. રોગીપણું, બીમારપણું. आमयाविता.
आमयाविन् (आमय विनि) त्रि० वी-विनी-वि. રોગી, બીમાર.
आमरक्त (आममयकं रक्तं) क्ली० क्तं. રક્તાતિસાર.
आमरणांतिक (आमरणांतं व्याप्नोति ठञ्) त्रि० कः की-कं. મરણ સુધીનું.
आमर्द (आ मृद् घञ्) पु० र्दः જોરથી મર્દન કરવું.
आमर्दन (आ मृद् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [મર્દન કરનાર.
आमर्दिन् (आ मृद् णिनि) त्रि० र्दी र्दिनी-र्दि. જોરથી
आमर्श (आ मृश् घञ्) पु० र्शः. સારી રીતે અડકવું, સારો સ્પર્ષ. [જુઓ.
आमर्शण (आ मृश् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ
आमर्ष (न मृष् घञ्) पु० र्षः १ કોપ, ક્રોધ. २ અસહનતા. [બીનું ઝાડ.
आमलक (आ मल् कुन्) त्रि० कः-की-कं. આંબ-
आमलक (आमलकस्य फलं अण्) क्ली० कं. આંબળું.
आमश्राद्ध (आमेनान्नेन श्राद्धं) क्ली० द्धं. કાચા અન્નથી કરવાલાયક શ્રાદ્ધ.
आमातिसार (आमकृतः अतिसारः) पु० रः. આમે-કરેલ અતિસાર. आमातीसार.
'आमातिसारे नो कार्यमादौ संग्रहणं नृणाम्'
शुश्रुतः
आमात्य (आमात्य अण्) पु० त्यः. વજીર, દીવાન.
आमानस्य (आमानसस्य भावः ष्यञ्) क्ली० स्यं. દુઃખ.
आमान्न (आमं अन्नं) क्ली० न्नं. કાચું અન્ન.
आमावस्य (अमावास्यायां भवः अण्) त्रि० स्यः-स्यी-स्यं. આમાસે હોનાર.
आमावास्यक (अमावास्यायां भवः वुञ्) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
आमिश्र (आ मिश्र् घञ्) त्रि० श्रः-श्रा-श्रं. મિશ્રિત.
आमिष (आमिष् क) क्ली० षं. १ માંસ. २ લાંચ, લાલચ. ३ લોભપામવા યોગ્ય દ્રવ્ય. ४ ભોગવવા લાયક વસ્તુ. ५ સુંદરરૂપ વગેરે. ६ લોભ.
'दिनोपवासी च निशामिषाशी' हास्यार्णवः
आमिषप्रिय (आमिषं प्रियं यस्य) पु० यः. કંકપંખી.
आमिषप्रिय (,,) त्रि० यः-या-यं. માંસ જેને વહાલું છે તે. [ખાનાર.
आमिषभुज् (आमिष भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्-માંસ
आमिषाशिन् (आमिष अश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
आमिषी (आमिष अच् ङीप्) स्त्री० षी. જટામાંસી.
आमुक्त (आ मुच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. પહેરેલ.
'आमुक्तमुक्तालतमस्य वक्षः' माघः
आमुक्ति (आ मुच् क्तिन्) स्त्री० क्तिः १ પહેરવું. २ મર્યાદા. [અંગ.
आमुक्ति (मुक्तिपर्य्यंतं) अव्य० क्ति. મુક્તિસુધી.
आमुख (आ मुख् णिच् अच्) क्ली० खं. નાટકનું
आमुव (आम वप् क) पु० वः એક જાતનો વાંસ.
आमुष्मिक (अमुष्मिन् परलोके भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. પરલોકમાં હોનાર.
आमुष्यायण (अमुष्य फक्) त्रि० णः-णी-णं. પ્રખ્યાત વંશમાં પેદાથનાર.
आमूल (मूलपर्य्यंतं) क्ली० लं. મૂલસુધી.
आमृष्ट (आ मृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ મર્દન કરેલ. २ ઘસેલ. [ल. २ शुद्ध કરેલ.
आमृष्ट (आ मृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ સાફ કરે-
आमृष्ट (आ मृश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. અડકેલ.
आमोक (आ मुच् घञ्) पु० कः. પહેરવું.
आमोचन (आ मुच् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [૩ ગંધ
आमोद (आ मुद् णिच् अच्) पु० दः. અત્યંત દૂર જનાર ખુશ્બો. २ ઉત્તમ સ્ત્રીના મુખશ્વાસની ગંધ.
'आमोदकर्मव्यतिहारमीयुः' माघः
आमोद (आ मुद् घञ्) पु० दः. હર્ષ, હરખ.
आमोदन (आ मुद् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
आमोदन (आ मुद् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं १ હર્ષપેદા કરનાર. २ સુગંધિ સંપાદન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'अभुंजतामोदनमोदनंजनाः' नैषधीयम्.

आमोदन (आ मुद् णिच् ल्युद्) क्ली० नं. हर्षपमाडवुं. २ खुश्बोदार करवुं.

आमोदित (आ मुद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ हर्षपमाडेल. २ खुश्बोदार करेल, खुश्बोदार.

आमोदिन् (आमोद इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ खुश्बोदार कर्पुरवगेरे, खुश्बोवाळुं.२ हर्षवाळुं.

'नवकुटजवनस्यामोदिनो गंधवाहाः'

आमोष (आ मुष् अच्) त्रि० षः-षा-षं. चोर. आमोषिन्. [हरणु.

आमोष (आ मुष् घञ्) पु० षः. १ चोरवुं. २ अप

आम्नात (आम्ना क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ सारी रीते अभ्यास करेल. २ कहेल.

आम्नात (,,) क्ली तं. सारो अभ्यास.

आम्नातिन् (आम्नातमनेन इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. जेणे सारो अभ्यास कर्यो होय ते, जेणे वेदाभ्यास कर्यो छे ते.

'आम्नातिनि नीतिषु बुद्धिमद्भिः' भट्टिः

आम्नाय (आ म्ना घञ् युक्) पु० यः १ सारो अभ्यास.२ सारोपाठ. ३ वेद. [२ धृतराष्ट्र.

आंबिकेय (अंबिका ठक्) पु० यः. १ कार्तिकस्वामी.

आंभसिक (अंभसा वर्त्तते ठक्) पु० कः. माछलुं.

आम्र (अम् रन्) पु० म्रः. आंबो.

आम्र (आम्रस्य फलं अण्) क्ली०म्रं. केरी.

आम्रगंधिक (आम्रस्येव गंधः यस्य कप्) पु० कः. एक जातनुं झाड. [लदर.

आम्रनिशा (आम्रगधा निशा) स्त्री० शा. आंबाहळ.

आम्रपेशी (आम्रस्य पेशीव) स्त्री० शी. सुकवेली केरीनो कटको.

आम्रवण (आम्रस्य वनं) क्ली० णं. आंबानुं वन.

आम्रात (आम्र अत् अच्) पु०तः. एक जातनुं झाड. [जुओ.

आम्रातक (आम्रात कन्) पु० कः. उपलो शब्द

आम्रावर्त (आम्र आ वृत् अच्) पु० र्तः. आम्रात शब्द जुओ.

आम्रावर्त (आम्र आ वृत् णिच् अच्) पु०र्तः. आंबानो रस नाखी बनावेल एक जातनो खाटो पदार्थ.

आम्रिमन् (आम्र इम निच्) पु० मा. खाटापणुं, खटाश. [शब्द वगेरेनुं वारंवार बोलवुं ते.

आम्रेडित (आम्रेड् क्त) क्ली० तं. हरकोइ बोलेलो

आम्लवेतस (आम्लः वेतस इव) पु०सः. आम्लवेतस.

आम्लवेतसक (आम्लवेतस कन्) पु० कः आंबलीनुं झाड. [नुं झाड.

आम्ला (अम्लो रसो यस्याः) स्त्री० म्ला. आंबली.

आम्लिका (आम्ला कन्) स्त्री० का. १ उपलो शब्द जुओ. २ खाटो रस. ३ खाटो ओडकार.

आम्ली (अम्लः रसः अस्य ङीप्) स्त्री० म्ली. आंबलीनुं झाड.

आय (आ इण् अच् अप् घञ् वा) पु० यः १ लाभ. २ प्राप्ति. ३ धन वगेरेनी आमदानी, जनानखानानो रक्षक नाझर वगेरे.

आयश्शूलिक (अयःशूल ठञ्) त्रि० कः-की-कं. काम करवामां तीक्ष्ण कर्मवाळुं. [वतुं.

आयत् (आ इण् शतृ) त्रि० यान्-यती-यत्. आ-

आयत (आ यम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ लांबु. २ खेंचेल, ताणेल. ३ दूरनुं. ४ नियमित.

आयतच्छदा (आयतः छदः यस्याः) स्त्री० दा. केळ.

आयतन (आ यत् ल्युट्) क्ली० नं. १ आश्रय, ठेकाणुं. २ विश्रामस्थान. ३ यज्ञस्थान ४ देव वगेरेने वंदवानुं स्थान. [होणी आंखवाळी.

आयताक्षी (आयते अक्षिणी यस्याः) स्त्री० क्षी. प-

आयति (आ यम् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ लंबाइ. २ भविष्यकाळ. ३ उत्तरकाळ. ४ प्रभाव. ५ फळ आपवानो काळ. ६ संयम. ७ संगम. ८ पामवुं मेळववुं. आयती.

आयति (आ यम् क्तिन्) स्त्री० तिः कर्म.

आयतिमत् (आयति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. लांबुं.

आयत्त (आ यत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ वश थयेल, अधीन. २ जेणे यत्न करेल छे ते,

आयत्ति (आ यत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. १ स्नेह. २ वशीपणुं. ३ समर्थपणुं. ४ सीमा. ५ सुवुं, उधवु. ६ आववुं. ७ प्रभाव. ८ उपाय.

आयतीगव (आयंती गावो यत्र) अव्य० वं. कोढथी गायना आववाने काळे.

'आतिष्ठद्युगपत्संध्यां प्रक्रांतामायतीगवम्' भट्टिः

आयथातथ्य (अयथातथस्य भावः ष्यञ्) क्ली० थ्यं. अनुचितपणुं. [अयनसंबंधी.

आयन (अयनस्येदं अण्) त्रि० नः-नी-नं. अयननुं,

आयमन (आ यम् ल्युट्) क्ली० नं. लंबाइ.

आयमन (आयम् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ नियमभां लावबुं. २ लांबुं करवुं.

आयल्लक (आयत् ली उकन्) पु० कः उकडो.

आयस (अयसो विकारः अण्) त्रि० सः-सी-सं. लोढानुं, लोढानुं बनावेल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आयस (अयस् अण्) क्ली० सं. लोढुं.
आयसी (आयस् अण डीप्) स्त्री० सी. १ रक्षण माटे शरीर उपरनी लोढानी जाळी. २ लोढानुं भ-ख्तर. [बनावेल.
आयसमय (आयस मयट्) त्रि० यः-यी-यं. लोढानुं
आयस्कार (अयस्कार एव अण्) पु० रः. लुहार.
आयस्त (आ यस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ ईकेल. २ प्रतिहत. ३ क्लेश पामेल. ४ तीक्ष्ण करेल. ५ आयासयुक्त.
आयस्थान (आयस्य स्थानं) क्ली० नं. १ लाभनुं स्थान, कर, जकात, दाण वगेरे ज्यां लेवानुं होय ते स्थान.
आयात (आ या क्त) त्रि० तः-ता-तं. आवेल.
' आयाता मधुयामिनी यदि पुनर्नायात एव प्रभुः '
शृंगारतिलकम्.
आयाति (आ या क्तिन्) पु० तिः नहुषराजानो एक दीकरो. [गमन.
आयाति (आ या क्तिन्) स्त्री० तिः आववुं, आ-
आयान (आ या ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ.
आयान (आ या ल्युट्) क्ली० नं. स्वभाव.
आयाम (आ यम् घञ्) पु० मः लंबाइ.
आयाम (आ यम् णिच् घञ्) पु० मः नियमभां लावबुं, नियमन.
आयाम (यामपर्य्यंतं) क्ली० मं. एक पहोर सुधी.
आयास (आ यस् घञ्) पु० सः अत्यंत यत्न, महेनत, तरदी. [तवाळुं.
आयासक (आ यस् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. महेन-
आयासक (आ यस् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-सिका-कं. महेनत करावनार.
आयासिन् (आ यस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. महेनत लेतुं, तरद्दी उठावतुं.
' कामं प्रिया न सुलभा मनस्तु तद्भावदर्शनायासि '
शाकुंतलम्.
आयिन् (आय इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. लाभवाळुं. आयवत्.
आयिन् (इण् णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. जनार.
आयु (इण् उण्) पु० युः नहुष राजानो बाप.
आयु (,,) पु० क्ली० युः-यु. आवरदा.
' अहं केशरिणः क्षेत्रे वायुना जगदायुना '
महाभारतम्.
आयुक्त (आ युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ सारी रीते योजेल. २ व्यापारेल. ३ थोडुं युक्त.
आयुध (आ युध् क) क्ली० धं. शस्त्र, हथीयार.
आयुधधर्मिणी (आयुधधर्म इनि ङीप्) स्त्री० णी. वनस्पती जयंती. [खानुं.
आयुधागार (आयुधस्य आगारं) क्ली० रं. हथीयार
' कोशागारायुधागारदेवतागारभेदकान् ' मनुः
आयुधागारिक (आयुधागार ठक्) त्रि० कः-की-कं. हथीयारखानुं साचववा नीमायेल.
आयुधिक (आयुधेन जीवति ठञ्) त्रि० कः-की-कं. हथीयार राखी गुजरान चलावनार सीपाई वगेरे.
आयुधीय (आयुधेन जीवति छ) त्रि० यः-या-यं. उपलो शब्द जुओ. [आपवुं ते.
आयुर्दाय (आयुषो दायः दानं) पु० यः आयुष
आयुर्द्रव्य (आयुःसाधनं द्रव्यं) क्ली० व्यं. औषध.
आयुर्वेद (आयुर्वेत्त्यनेन विद् घञ्) पु० दः वैद्यक शास्त्र.
आयुर्वेदमय (आयुर्वेद मयट्) पु० यः धन्वंतरि.
आयुर्वेदिक (आयुर्वेद ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ वैद्य, वैद्यकशास्त्रजाणनार. २ वैद्यकशास्त्रनो अभ्यास करनार. [हकीम.
आयुर्वेदिन् (आयुर्वेद इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. वैद्य,
आयुष्काम (आयुः कामयते) त्रि० मः-मा-मं. आवरदा चाहनार.
आयुष्कृत् (आयुः करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. आवरदा वधारनार रसायन वगेरे. आयुष्कर.
आयुष्मत् (आयुष् मतुप्) त्रि० ष्मान्-ष्मती-ष्मत्. लांबी आवरदावाळुं. [वगेरेमांथी एक योग.
आयुष्मत् (,,) पु० ष्मान्. विष्कंभक
आयुष्य (आयुष् यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. आवरदा वधारवानुं साधन, रसायन कर्म वगेरे.
आयुस् (इ उसि) क्ली० युः आवरदा.
' समारुरुक्षोर्दिवमायुषःक्षये ' रघुवंशम्
आयोग (आ युज् घञ्) पु० गः १ फुल फुरुषो वगेरेनी भेट आपवी ते. २ व्यापार. ३ सारो संबंध. [शूद्रथी पेदा थयेल पुत्र.
आयोगव (अयोगव अण्) पु० वः वैश्यकन्यापेटे
आयोजन (आ युज् ल्युट्) क्ली० नं. १ उद्यम. २ आहरण. ३ द्रव्यनी तैयारी. [धी.
आयोजन (योजनपर्यंतं) क्ली० नं. एक जोजन सु-
आयोजित (आ युज् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ सारी रीते संपादन करेल. २ करेल.
आयोद (अयोदस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० दः धौम्यमुनि. [लडाइ. ३ युद्धस्थान.
आयोधन (आ युध् ल्युट्) क्ली० नं. १ लडवुं. २
आर (आ ऋ घञ्) पु० रः १ मंगलग्रह. २ शनिग्रह. ३ एक जातनुं आड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आर (अरा इव अण्) क्ली० रं. ખુણો.
आर (ऋ घञ्) क्ली० रं. १ છેડો. २ પ્રાંતભાગ. ૩ પીતળ. ४ એક જાતનું લોહું. [ધરેણું.
आरकूट (आरकूट अच्) पु० क्ली० टः-टं. પીતળનું
आरकूट (आरकूट घञ्) पु० टः પીતળ.
'किमारकूटाभरणेन श्रियः' नैषधीयम्.
आरक्त (ईषद् रक्तः) पु० क्तः થોડો રાતો વર્ણ.
आरक्त (,,) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ થોડું. રાતું. २ થોડા રાગવાળું.
आरक्त (आ रंज् क्त) क्ली० क्तं. અનુરાગ.
आरक्ष (आ रक्ष् अच्) पु० क्षः. હાથીના કુંભસ્થલનો નીચલો ભાગ. २ હાથીના માથાનું ચામડું. ૩ સૈન્ય. [નટ.
आरक्ष (,,) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. રક્ષણ કરનાર
'शतसाहस्रमारक्षं मध्यगं रक्षसां कपिः' भट्टिः
आरक्ष (आ रक्ष घञ्) पु० क्षः. રક્ષણ. आरक्षा.
आरग्वध (आरगं हंति) पु० धः ગરમાળો.
आरट (आ रट् अच्) पु० टः સારો શબ્દ કરનાર
आरट्ट (आ रट् टच्) पु० ट्टः આરબદેશ.
आरट्टज (आरट्ट जन् ड) पु० जः આરબસ્તાની ઘોડો.
आरणि (आ ऋ अनि) पु० णिः પાણીનું ચક્રાકાર ભમવું.
आरणेय (अरणी ढक्) पु० यः શુકદેવ.
आरण्य (अरण्ये भवः ण) त्रि० ण्यः-ण्यी-ण्यं. જંગલી, રાની.
'आरण्याः सुमनसईषिरेव भृंगैः' माघः
आरण्यक (अरण्ये भवः वुञ्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
'आरण्यकी पात्रफलप्रसूतिः' रघुवंशम्
आरण्यकुक्कुट (आरण्यः कुक्कुटः) पु० टः. રાની-કુકડો. [મગ.
आरण्यमुद्गः (आरण्यो मुद्गः) पु० द्गः જંગલી
आरण्यराशि (आरण्यः राशिः) पु० शिः १ મેષરાશિ २ સિંહરાશિ. ૩ વૃષભરાશિ. ४ મકરરાશિનો પ્રથમ અર્ધભાગ. [ઉપરતિ.
आरति (आ रम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ નિવૃત્તિ. २
आरथ (ईषद् रथः) पु० थः એકકા ગાડી.
आरद्ध (आ रध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. સંસિદ્ધ.
आरनाल (आरो नालः गंधः यस्य) पु० लः કાંજિક શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
आरनालक (आर नाल क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ
आरब्ध (आ रभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. આરંભેલ.
आरब्ध (") क्ली० ब्धं. પ્રારંભ.
आरभटी (आ रभ् अटि ङीप्) स्त्री० टी. નાટ્યશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક જાતની રચના.
आरभ्य (आ रभ् क्यप्) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं. આરંભવાલાયક. आरंभणीय. [આરભ.
आरमण (आ रम् ल्युट्) क्ली० णं. આરામ, વિ-
आरंभ (आ रभ् घञ्) पु० भः પ્રારંભ, શરૂઆત, અહંકાર, દર્પ, ઉદ્યમ, ત્વરા, મારી નાખવું.
आरंभक (आ रंभ् ण्वुल्) त्रि० कः-भिका-कं. આરંભ કરનાર. [રંભ.
आरंभण (आ रभ् ल्युट्) क्ली० णं. શરૂઆત, પ્રા-
आरंभणीय (आ रभ् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. આરંભવા લાયક.
आरव (आ रु अप्) पु० वः અવાજ.
'वानराश्चक्रुरारवम्' रामायणम्.
आरस्य (अरसस्य भावः ष्यञ्) क्ली० स्यं. અરસપણું, નીરસપણું.
आरा (आ ऋ अच् टाप्) स्त्री० रा. १ મોચીની આર. २ એક જાતનું અસ્ત્ર. [આધે, દૂર.
आरात् (आरा आति) अव्य० त्. १ પાસે. २
'मेघमालेवयश्चायमारादपि विभाव्यते'
उत्तरचरितम्.
आराति (आ रा क्तिन्) पु० तिः શત્રુ, દુશ્મન.
आरातीय (आरात् छ) त्रि० यः-या-यं. દૂરનું, પાસેનું.
आरात्रिक (आरात्रि कन्) क्ली० कं. આરતી.
आराधक (आ राध् ण्वुल्) त्रि० कः-धिका-कं. આરાધન કરનાર. [સિદ્ધિ.
आराधन (आ राध् ल्युट्) क्ली० नं. १ પાક. २
आराधन (आ राध् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ આરાધન. २ મેળવવું. ૩ સાધન. ४ સંતોષવું. ५ સેવા સાધન. [ધના, સેવા.
आराधना (आ राध् णिच् युच्) स्त्री० ना. આરા-
आराधनीय (आ राध् णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. આરાધન કરવા જોગ.
'सोहं कथं नाम तवाचरेयमाराधनीयस्य ऋषेर्विधानम्'
रघुवंशम्.
आराधित (आ राध् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ આરાધેલ. २ સંતોષેલ.
'नाराधितो यैश्च पुरुषःप्रधानस्तेषां वृथा जन्म नराधिपानाम्' भागवतम्.
आराधयितृ (आराध् णिच् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ આરાધન કરનાર. २ સેવક.
'नन्वयमेवाराधयिता जनस्तव समीपे वर्त्तते'
शाकुंतलम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आराम (आ रम् घञ्) पु० मः १ બાગ. વાડી, બગીચો. २ આરતિ. [જાતનું ઝાડ.
आरामशीतला (आरामे शीतला) स्त्री० ला. એક
आरामिक (आराम ठक्) पु० कः. બાગનો રખેવાળ, માળી.
आराल (ईषद् रालम्) त्रि० लः-ला-लं. થોડું વાંકું.
आरालिक (आराल ठक्) पु० कः १ રસોયો. २ કુટિલ આચરણવાળો.
आराव (आ रु घञ्) पु० वः. आरव શબ્દ જુઓ.
आराविन् (आ रु णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. બોટેથી અવાજ કરનાર. [કરચલો. ३ ભુંડ.
आरु (ऋ उण्) पु० रुः. १ એક જાતનું ઝાડ. २
आरुज (आ रुज् क) त्रि० जः-जा-जं. સારીરીતે પીડનાર. [વૈશંપાયનનો એક શિષ્ય.
आरुणि (अरुण इञ्) पु० णिः. १ ઉદ્દાલકમુનિ. २
आरुणेय (आरुणि ठक्) पु० यः. ઉદ્દાલક મુનિનો પુત્ર શ્વેતકેતુ.
आरुत (आ रु क्त) क्ली० तं. आराव શબ્દ જુઓ.
आरुरुक्षु (आरुह् सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. ચઢવાને ઇચ્છનાર.
' कैलासगौरं वृषमारुरुक्षोः पादार्पणानुग्रहपूतपृष्ठं '
रघुवंशम्.
आरुषी (,,) स्त्री० षी. ચ્યવનની પત્ની, મનુની એક કન્યા,
आरुह (आ रुह् क) त्रि० हः-हा-हं. ચઢનાર.
आरू (ऋ ऊ णिच) पु० रूः પિંગલવર્ણ.
आरूढ (आ रुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ ચઢેલ. २ ચઢનાર. ३ ઉત્પન્ન.
आरूढ (आ रुह् क्त) क्ली० ढं. ચઢવું.
' अन्यारूढं रिपोःसोढुं चंदनेनेव भोगिनः '
रघुवंशम्.
आरूढि (आ रुह् क्तिन्) स्त्री० ढिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
' अन्यारूढिर्भवति महतामप्यपभ्रंशनिष्ठा ' शाकुन्तलम्.
आरेचित (आ रिच् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. થોડું આકુંચિત.
' आरेचितभ्रूचतुरैः कटाक्षैः ' कुमारसंभवम्.
आरेवत (आ रेव् णिच् अतच्) पु० तः. ગરમાળો.
आरोग्य (अरोगस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ग्यं. તંદુરસ્તી, નિરોગીપણું.
' वैश्यं क्षेमं समागम्य शूद्रमारोग्यमेव च ' मनुः
आरोग्यशाला (आरोग्यार्थं शाला) स्त्री० ला. દવાખાનું.

आरोग्यस्नान (आरोग्यनिमित्तकं स्नानं) क्ली० नं. તંદુરસ્તી થયાપછી તરત માથે પાણી નાંખવું તે.
आरोढृ (आ रुह् तृच्) त्रि० ढा-ढ्री-ढृ. ચઢનાર.
आरोप (आ रुह् णिच् घञ्) पु० पः. १ મિથ્યાજ્ઞાન. २ જુદી આળ વગેરે ચઢાવવી તે.
आरोपक (आ रुह् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. રોપનાર.
' गृहसंवेशको दूतो वृक्षारोपक एव च ' मनुः
आरोपण (आ रुह् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ આરોપ શબ્દ જુઓ. २ સંસ્થાપન. ३ રોપવું.
' यत्रकस्यचिदारोपः परारोपणकारणम् ' रामायणम्
आरोपित (आ रुह् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ચઢાવેલ. २ મુકેલ.
' आरोपितपर्याणं च त्वरिततुरगपरिचारकोपनीतमिंद्रायुधम् ' कादंबरी.
आरोह (आ रुह् घञ्) पु० हः १ ચઢવું. २ અંકુર વગેરેનું ઉગવું. ३ नितंब શબ્દ જુઓ. ४ લંબાઈ. ५ ઉંચાઈ.
आरोहक (आ रुह् ण्वुल्) त्रि०कः-हिका-कं. ચઢનાર.
आरोहण (आ रुह् ल्युट्) क्ली० णं. १ પગથીયું. २ અંકુર વગેરેનું નીકળવું. ३ ચઢવું.
' आरोहणार्थं नवयौवनेन कामस्य सोपानमिव प्रयुक्तम् '
कुमारसंभवम्.
आरोहणीय (आ रुह् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ચઢવાલાયક. [સારા નિતંબવાળું. आरोहिन्.
आरोहवत् (आरोह मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्.
आरोहिणी (आ रुह् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. એક જાતની ગ્રહની દશા.
आरोहिन् (आ रुह् णिनि) त्रि०ही-हिणी-हि. ચઢનાર.
आर्कि (अर्कस्यापत्यं इञ्) पु० र्किः १ યમ. २ શનૈશ્ચર. ३ સુગ્રીવ. ४ વૈવસ્વતમનુ. ५ કર્ણ.
आर्क्ष (ऋक्षस्येदं अण्) त्रि० र्क्षः-र्क्षी-र्क्षं. નક્ષત્રનું, નક્ષત્રસંબંધી. [હોનાર.
आर्क्ष्य (ऋक्षे भवः यत्) त्रि० र्क्ष्यः-र्क्ष्या-र्क्ष्यं. નક્ષત્રમાં
आर्गल (अर्गलमेव अण्) क्ली०लं. આગળીયો આર્ગલી.
आर्गवध (आरग्वध पृषो०) पु० धः ગરમાળો.
आर्घा (आ अर्घ् अच्) स्त्री० र्घा. એક જાતની મધમાખ. [મધ.
आर्घ्य (आर्घया निर्वृत्तं यत्) क्ली० र्घ्यं. એક જાતનું
आर्च (अर्चा ण) त्रि० र्चः-र्ची-र्चं. અર્ચ્યાવાળું.
आर्चायण (ऋचि भवः फक्) त्रि० णः-णा-णं. ઋચામાં હોનાર. [શબ્દ જુઓ.
आर्चिक (ऋचि भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आर्चीक (ऋचीके भवः अण्) त्रि० कः-की-कं. ऋचीक पर्वतमां होनार.
आर्चीक (ऋची क अण्) पु० कः ऋचीक पर्वत.
आर्जव (ऋजोर्भावः अण्) क्ली० वं. सरलपणुं, मन वगेरेनुं सीधापणुं.
' आर्जवं कुटिलेषु न हि नीतिः '
आर्जव (ऋजु स्वार्थे अण्) त्रि० वः-वी-वं. ऋजु शब्द जुओ. [भन्नु.
आर्जुनि (अर्जुनस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० निः अभि-
आर्त (आ ऋ क्त) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. १ दुःखी. २ पीडा पामेल. ३ सुस्थ नहि ते.
आर्त (आर्ति अच्) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. विनाशी.
आर्तगल (आर्त गल् अच्) पु० लः એક जातनो छोड.
आर्तनाद (आर्तस्य नादः) पु०दः दुःखीनो अवाज.
आर्तपर्णि (ऋतुपर्णस्यापत्यं इञ्) पु० र्णिः ऋतुपर्णीनो पुत्र सुदासराजा.
आर्तव (ऋतोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. १ ऋतुनुं, ऋतुसंबंधी. २ स्त्रीना अटकाव संबंधी.
आर्तव (ऋतु अण्) क्ली० वं. स्त्रीनो अटकाव.
आर्तवी (ऋतु अण् ङीप्) स्त्री० वी. धोडी.
आर्ति (आ ऋ क्तिन्) स्त्री० र्तिः १ पीडा. २ मननुं दुःख. ३ विनाश.
' आपन्नार्तिप्रशमनफलाः संपदो ह्युत्तमानाम् ' मेघदूतम्.
आर्त्विज (ऋत्विज इदं अण्) त्रि० जः-जी-जं. ऋत्विज्नुं, ऋत्विज संबंधी.
आर्त्विजीन (ऋत्विज् खञ्) पु० नः. यजमान.
' दक्षिण्यदिष्टं कृतमार्त्विजीनैः ' भट्टिः
आर्त्विज्य (ऋत्विजो भावः ष्यञ्) क्ली० ज्यं. ऋत्विज्पणुं.
आर्थ (अर्थ अण्) त्रि० र्थः-र्थी-र्थं- १ अर्थनुं, अर्थसंबंधी. २ अर्थथी पामेल व्यंजना वगेरे.
आर्थिक (अर्थ ठक्) त्रि०कः-की-कं. १ अर्थने ग्रहण करनार. २ अर्थथी मेळवेल व्यंजन वगेरे.
आर्द्र (अर्द् रक्) त्रि० र्द्रः-र्द्रा-र्द्रं. १ भीनुं, लीलुं. २ रससहित. ३ जलवाळुं. ४ कठण नहि ते.
आर्द्र (,,) क्ली० र्द्रं आर्द्रा नक्षत्र.
आर्द्रिक (आर्द्र कन्) क्ली० कं. आदु.
आर्द्रता (आर्द्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. भीनापणुं.
आर्द्रत्व (,, त्व) क्ली० त्वं उपलो शब्द जुओ.
आर्द्रपदी (आर्द्रौ पादौ यस्याः) स्त्री० दी. भीना पगवाणी स्त्री. [अडद.
आर्द्रमाषा (आर्द्रा माषा यस्यां) स्त्री० षा. राती
आर्द्रशाक (आर्द्र शाक) क्ली० कं. आदु.
आर्द्रा (आर्द्र रक् टाप्) स्त्री० र्द्रा. आर्द्रानक्षत्र.
आर्द्रालुब्धक (आर्द्रायां लुब्धक इव) पु० कः. केतुग्रह.
आर्द्रिका (आर्द्रक टाप्) स्त्री० का. आदु.
आर्द्धरात्रिक (अर्द्धरात्रे भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. अडधी रातें होनार.
आर्द्धिक (अर्द्धमर्हति ठक्) त्रि० कः-की-कं. अडधो भाग लेवाने लायक खेडुत वगेरे.
आर्य्य (ऋ ण्यत्) पु० र्य्यः. १ स्वामी. २ गुरु. ३ मित्र. ४ ससरो. ५ अधिक्षेपक.
आर्य्य (,,) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. १ मान्य, २ श्रेष्ठ. ३ उत्तम कुलमां पेदाथयेल. ४ उदारचरितवाळुं. ५ शांतचित्तवाळुं. ६ पूज्य. [पुरुष.
आर्य्यक (आर्य्य कन्) पु० कः. १ दादो. २ मान्य-
आर्य्यक (,,) क्ली० कं. એક जातनुं यज्ञनुं पात्र. [ओरत. आर्य्यिका.
आर्य्यका (आर्य्य कन् टाप्) स्त्री० का. आण्डहार
आर्य्यगृह्य (आर्य्यस्य गृह्यः पक्ष्यः) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. आण्डहार, मान्य.
' ममार्यगृह्यं निगृहीतधेनुः ' रघुवंशम्
आर्य्यदेश (आर्य्याणां वासार्हः देशः) पु० शः. आर्य्यावर्त देश. [२ आर्य लोकनो धर्म.
आर्य्यधर्म (आर्य्यस्य धर्मः) पु० र्मः. १ सदाचार.
आर्य्यपथ (आर्य्याणां पंथाः) पु० थः. सारामाणुसनो मार्ग, [कंथ. २ मान्यनो दीकरो.
आर्य्यपुत्र (आर्य्यस्य पुत्रः) पु० त्रः १ भरथार,
आर्य्यप्राय (आर्य्यः प्रायः बहुलो यत्र) पु० यः. आर्य्यावर्तदेश. [ता. २ गौरववाळा.
आर्य्यमिश्र (आर्य्यो मिश्रइव) पु० श्रः. १ मानवं-
आर्य्यवृत्त (आर्य्यस्य वृत्तं) क्ली० त्तं. सदाचार.
आर्य्यवृत्त (आर्य्यं वृत्तं यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. सारा चरितवाळुं. [तं. सारा चरितवाळुं.
आर्य्यश्वेत (आर्य्यं श्वेतं चरितं यस्य) त्रि० तः-ता-
आर्य्या (ऋ ण्यन्) स्त्री० र्य्या. १ पार्वती. २ सासु. ३ श्रेष्ठ स्त्री. ४ ते नामनुं એક मात्रावृत्त.
'राजानमुद्दिश्यार्य्यामिमां पपाठ' कादंबरी.
आर्य्यावर्त (आर्य्याणां आवर्तनं अत्र) पु० र्तः. आर्य्यावर्तदेश. [ऋषिसंबंधी.
आर्ष (ऋषेरिदं अण्) त्रि० र्षः-र्षी-र्षं. १ ऋषिनुं,
आर्ष (ऋषिणा जुष्टं) पु० र्षः वेद.
आर्ष (ऋषिर्वेदः तस्येदं अण्) त्रि० र्षः-र्षी-र्षं. वेदनुं, वेदसंबंधी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આર્ષ (ઋષિ અણ્) પુ૰ ર્ષઃ તે નામનો એક વિવાહ.
આર્ષધર્મ (આર્ષો ધર્મઃ) પુ૰ ક્લી૰ ર્મઃ-ર્મ. મનુ વગેરે ઋષિએ કહેલ ધર્મ. [બલદસંબંધી.
આર્ષભ (ઋષભસ્યેદં અણ્) ત્રિ૰ ભઃ-ભી-ભં. બલદનું.
આર્ષભિ (ઋષભસ્યાપત્યં પુમાન્ ઇઞ્) પુ૰ ભિઃ. ઋષભદેવનો પુત્ર. [ની યોગ્યતા પામેલ વાછડો.
આર્ષભ્ય (ઋષભસ્ય પ્રકૃતિઃ ષ્યઞ્) પુ૰ ભ્યઃ. બલદ-
આર્ષિક્ય (ઋષિકસ્ય ભાવઃ યક્) ક્લી૰ ક્યં. ઋષિનો ધર્મ.
આર્ષેય (ઋષિરેવ ઠક્) પુ૰ યઃ વેદદૃષ્ટા ઋષિ.
આર્હત (અર્હત ઇદં અણ્) ત્રિ૰ તઃ-તી-તં. જૈનનું, જૈનસંબંધી.
આર્હત (,,) ક્લી૰ તં. જૈનમત.
આર્હતી (અર્હતો ભાવઃ ષ્યઞ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ તી. યોગ્યતા.
' શ્રૌત્રાર્હતી ગણૈર્ગુણ્યૈર્મહર્ષિભિરહર્નિશમ્ '
આર્હત્ય (અર્હતો ભાવઃ ષ્યઞ્ નુમ્) ક્લી૰ ત્યં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
આલ (આ અલ્ અચ્) ક્લી૰ લં. હરિતાલ, હડતાળ.
આલ (,,) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. ૧ થોડું નહિ તે. ૨ ત્રેષ્ઠ. [નાર, જ્ઞાતા.
આલક્ષિ (આ લક્ષ્ ઇન્) ત્રિ૰ ક્ષિઃ-ક્ષિઃ-ક્ષિ. જાણ-
આલક્ષિત (આ લક્ષ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ સારી રીતે જાણેલ. ૨ ચિન્હથી જાણેલ.
આલક્ષ્ય (આ લક્ષ્ યત્) ત્રિ૰ ક્ષ્યઃ-ક્ષ્યા-ક્ષ્યં. સારી રીતે જાણવા લાયક, લક્ષણથી જાણવા જોગ.
આલગર્દ્ધ (અલ ગર્દ્ધ અણ્) પુ૰ દ્ધઃ પાણીનો સાપ.
આલબ્ધિ (આ લભ્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ બ્ધિઃ ૧ સ્પર્શ. ૨ હિંસા. [જુઓ.
આલભન (આ લભ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ઉપલો શબ્દ
આલભનીય (આ લભ્ અનીયર્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. ૧ અડકવા લાયક. ૨ હિંસા કરવા જોગ.
આલભ્ય (આ લભ્ ણ્યત્) ત્રિ૰ ભ્યઃ-ભ્યા-ભ્યં. ૧ અડકવા લાયક. ૨ મારી નાખવા લાયક.
આલંબ (આ લંબિ ઘઞ્) પુ૰ બઃ. ૧ ટેકો, આશ્રય, આધાર. ૨ નીચે લટકવું. [જુઓ.
આલંબન (આ લંબિ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ઉપલો શબ્દ
આલંબિત (આ લંબિ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ ધારણ કરેલ. ૨ ગ્રહણ કરેલ.
આલંબિન્ (આ લંબિ ઇનિ) ત્રિ૰ બી-બિની-બિ. ૧ લટકનાર, ૨ આશ્રયવાળું.
, આલંબિભિશ્ચંડકિરણાંકલાપૈઃ ' માઘઃ
આલંભ (આ લભિ ઘઞ્) પુ૰ ભઃ. ૧ સ્પર્શ. ૨ હિંસા. [જુઓ.
આલંભન (આ લભિ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ઉપલો શબ્દ
આલંભ્ય (આલંભિ ણ્યત્) ત્રિ૰ ભ્યઃ-ભ્યા-ભ્યં. આલભ્ય શબ્દ જુઓ. [ઉસ્સ્લેપ.
આલય (આ લી અચ્) પુ૰ યઃ. ૧ ઘર. ૨ આધાર.
આલય (લયપર્য્યંતં) અવ્ય૰ યં. લયસુધી.
' પિબત ભાગવતં રસમાલયમ્ ' શ્રીમદ્ભાગવતમ્.
આલર્ક (અલર્કં અણ્) ત્રિ૰ કઃ-ર્કી-ર્કં. ગાંડા કુતરાનું ઝેર વગેરે.
' નિહંતિ વિષમાલર્કં મેઘવૃંદમિવાનિલઃ '
આલવણ્ય (અલવણસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ ણ્યં. ૧ ખારાશનો અભાવ. ૨ ખુબસુરતીનો અભાવ.
આલવાલ (આ લવ આ લા ક) પુ૰ લઃ. ક્યારો.
' વિપુલાલવાલભૃતવારિદર્પણઃ ' માઘઃ
આલસ (આ લસ્ અચ્) ત્રિ૰ સઃ-સા-સં. આળસુ.
આલસ્ય (અલસસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ સ્યં. આળસ.
'આલસ્યાદન્નદોષાચ્ચ વિપ્રાન્મૃત્યુર્જિઘાંસતિ' મનુઃ
આલાત (અલાતમેવ અણ્) ક્લી૰ તં. અંગારો.
આલાન (આલી લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ હાથીને બાંધવાનો થાંભલો. ૨ હાથીને બાંધવાનું દોરડું. ૩ બંધન.
' ગજાલાનપરિક્લિષ્ટૈરાક્ષૌટૈઃ સાર્દ્ધમાનતાઃ '
રઘુવંશમ્.
આલાનિક (આલાન ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. હાથીને બાંધવાનું સાધન લાકડું વગેરે.
, આલાનિકં સ્થાણુમિવ દ્વિપેંદ્રઃ. ' રઘુવંશમ્.
આલાપ (આ લપ્ ઘઞ્) પુ૰ પઃ. ૧ વાતચીત. ૨ બોલવું, કહેવું. ૩ સ્વરસાધન અક્ષર સા,રી,ગ, મ, વગેરે.
આલાપૈરિવ ગાંધર્વમદીપ્યતપદાતિભિઃ ' માઘઃ
આલાપન (આ લપ્ ણિચ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં, ૧ વાતચીત. ૨ બોલવું, કહેવું ૩ સ્વસ્તિવાચન.
આલાપ્ય (આ લપ્ ણ્યત્) ત્રિ૰ પ્યઃ-પ્યા-પ્યં. કહેવા લાયક, બોલવા જોગ.
આલાબુ (અ લાબુ) સ્ત્રી૰ બુઃ. તુંબડી. આલાબૂ.
આલાવર્ત્ત (આલ આ વૃત્ ણિચ્ અચ્) ક્લી૰ ર્ત્તં. લુગડાનો ઘેરો.
આલાસ્ય (આલમાસ્યં યસ્ય) પુ૰ સ્યઃ મધરમછ.
આલિ (આ અલ્ ઇન્) પુ૰ લિઃ. ૧ ભમરો. ૨ વીંછી.
આલિ (અલ્ ણિચ્ ઇન્) સ્ત્રી૰ લિઃ ગોઠણ, બેનપણી.
' નિવાર્યતામાલિ કિમપ્યયં વટુઃ ' કુમારસંભવમ્.
આલિ (આ અલ્ ઇન્) ત્રિ૰ લિઃ-લિઃ-લિ. ૧ નિરર્થક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

. २ शुद्धअंतः ४२णुवाळुं.

आलि (आ अल् इन्) त्रि० लिः-लिः-लि. १ निरर्थक. २ शुद्ध अंतःक२णुवाळुं. [श्रेणी. ३ रेखा.

आलि (,,) स्त्री० लिः १ पाळ, सेतु. २ हार,

आलिंगन (आ लिगि ल्युट्) क्ली० नं. भेटवुं.

' आलिंगनान्यधिकृताःस्फुटमापुरेव ' माघः

आलिंगित (आ लिगि क्त) त्रि० तः-ता-तं. भेटेल.

' योगेनाभ्यासितो व्रतं न चरितं नालिंगिता कामिनी '

साहित्यदर्पणम्.

आलिंगिन् (आ लिगि णिनि) त्रि० गी-गिनी-गि. आलिंगन ४२नार.

[भृंग.

आलिंग्य (' ,,) पु० ग्यः એક જાતનું

आलिंजर (अलिंजर एव अण्) पु० रः એક જાતનું माटीनुं मोटुं वासण.

आलिन् ( ) पु० लीं. वींछी.

आलिंद (अलिंद अण्) पु० दः १ ઘરની આગળ બહારનું પ્રકોષ્ટ. २ ઘરનો એક દેશ. ३ ઘરની અંદર सुवानी वेदिका.

[जुओ.

आलिंदक (आलिंद कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ

आलिप (आ लिप् क) त्रि० पः-पा-पं. आलेप ४२नार.

[ચોપડેલ.

आलिप्त (आ लिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. લીંપેલ,

आलिंपन (आ लिप् ल्युट्) क्ली० नं. લીંપવું-ગુંપવું.

[छण. ३ भ्रमरी. ४ पंक्ति. ५ पाळ.

आलि (आलि ङीप्) स्त्री० ली. १ सोબતણ. २ वीं-

' भास्करालीव रेजे मुनिपरंपरा ' कुमारसंभवम्.

आलीढ (आ लिह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ ચાહેલ. २ ચાખેલ. ३ જખમ ४रेल.

आलीढ (,,) क्ली० ढं. युद्धमां लढवैयानुं એક જાતનું ઉભું રહેવું. [જાતનું ખેલવું.

आलीढक (आ लीढ कन्) क्ली० कं. पाछ३नुं એક

आलीन (आ ली क्त) त्रि० नः-ना-नं. એકઠું થએલ, ભેટેલ.

आलीन (,,) क्ली० नं. संश्लेष.

आलीनक (आलीन कन्) क्ली० कं. ફલપ. आलीत.

आलु (आ ली डु) पु० लुः धुवड.

आलु (,,) स्त्री० लुः आरी.

आलु (,,) क्ली० लु. आलु.

आलुक (आ ला डुकन्) पु० कः शेषनाग. कासालु शब्द जुओ.

आलुक (आलु कन्) क्ली० कं. आळु.

आलुकी (आलु कन् ङीप्) स्त्री० की० એક જાતનું रतालु.

आलुंचन (आ लुच् ल्युट्) क्ली० नं. १ उत्पाटन. २ केश वगेरे खुंटवा ते.

आलुंठन (आ लुंठ् ल्युट्) क्ली० नं. आળोटवुं.

आलुल (आ लुल् क) त्रि० लः-ला-लं. १ चंचल थએલ, ઉધ્ધત.

आलू (आ लू क्विप्) पु० लूः आळु. आलूक.

आलून (आ लू क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ थोडुं छेदेल. २ सारी रीते छेदेल.

' तेनामरवधूहस्तैः सदयालूनपल्लवाः ' कुमारसंभवम्

आलेख (आ लिख् घञ्) पु० खः १ आળખવुं. २ सारी रीते लખवुं. ३ लेખ, दस्तावेज.

आलेखन (आ लिख् ल्युट्) क्ली० नं. १ आળખवुं. २ सारी रीते लખवुं. [नार.

आलेखन (आ लिख् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. आળખ.

आलेखन (,,) पु० नः आचार्य.

आलेखनी (आ लिख् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. लेખणु, ફલમ.

आलेख्य (आ लिख् ण्यत्) त्रि० ख्यः-ख्या-ख्यं. १ आળખवा योग्य छબी वगेरे, २ लખवा लायक.

आलेख्य (आ लिख् ण्यत्) क्ली० ख्यं. १ चित्र. २ लખाणु. [षा-षं. मुએल, भरी गयेल.

आलेख्यशेषा (आलेख्यमेव शेषो यस्य) त्रि० षः-

' आलेख्यशेषस्य पितुर्विवेश ' रघुवंशम्

आलेप (आ लिप् घञ्) पु० पः १ લીપવું ગુંપવु. २ लेप. [जुओ.

आलेपन (आ लिप् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો शब्द

' रचयति चिरं चंदनालेपनानि ' साहित्यदर्पणम्.

आलोक (आ लुक् लोक् वा घञ्) पु० कः १ सूर्य वगेरेनो प्रકाश. २ જોવું, દેખવું.

' यदालोके सूक्ष्मं व्रजति सहसा तद्विपुलताम् '

शाकुंतलम्.

आलोकन (आ लुक् लोक् वा ल्युट्) क्ली० नं. જોવું, दर्शन.

' व्रजति हि सफलत्वं वल्लभालोकनेन ' माघः

आलोकित (आ लोक् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જોયેલ, દેખેલ. [यः-या-यं. જોવા लायक.

आलोकनीय (आ लुक् लोक् वा अनीयर्) त्रि०

आलोकनीयता (आलोकनीयस्य भावः तल्) स्त्री० ता. જોવા लायકપણु. आलोक्य.

' चित्रन्यस्ता इव गताः प्रकामालोकनीयताम् '

कुमारसंभवम्.

आलोकिन् (आलोक् णिनि) त्रि० की-किनी-कि. જોનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आलोचक (आ लुच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. જોનાર.
आलोचन (आ लुच् ल्युट्) क्ली० नं. १ જોવું. २ विवेचन. आलोचना.
आलोचन (लोचनपर्य्यंतं) अव्य० नं. આંખ સુધી.
आलोचित (आ लोच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જોયેલ.
आलोडन (आ लुड् ल्युट्) क्ली० नं. १ વલોવવું, મથવું. २ मर्दन.
आलोडित (आ लुड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વલોવેલ. २ મથેલ. ३ मर्दन કરેલ. ४ ચૂર્ણ કરેલ.

' आलोडितः कांचनषूपरागः ' माघः

आलोल (ईषल्लोलः) त्रि० लः-ला-लं. થોડું ચંચલ.

' क्रीडालोला श्रवणपरुषैर्गर्जितैर्भीषयंतः ' मेघदूतम्.

आलोलित (आ लुल् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. થોડું ચંચલ કરેલ. [નાર.
आवक (अव ण्वुल्) त्रि० कः विका-कं. રક્ષણ કર-
आवनेय (अवनी ढक्) त्रि० यः મંગલગ્રહ.
आवंत (अवंतेरिदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. ઉજ્જન-નું, ઉજ્જનસંબંધી. [ઉજ્જનમાં હોનાર.
आवंत्य (अवंतिषु भवः ष्यञ्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं.
आवपन (आ वप् ल्युट्) क्ली० नं. १ વાવવું. २ એકજાતનું વાસણ. ३ મુંડણ. [વગેરે.
आवरक (आ वृ अण् वुन्) क्ली० कं. આચ્છાદકવસ્ત્ર.
आवरण (आ वृ ल्युट्) क्ली० णं. १ ઢાલ. २ ઢાંકણ. ३ અજ્ઞાન. ४ આવૃત્તિ. ५ વીંટવું.
आवर्जित (आ वर्ज् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ तर्जेल. २ આપેલ. ३ નીચું કરેલ.

' आवर्जितजटामौलिविलंबिशशिकोटयः '

कुमारसंभवम्

आवर्त (आ वृत् घञ्) पु० तः. १ પાણીનું ચક્રાકાર ફરવું. २ ઘોડાનું એકજાતનું ચિન્હ. ३ મણિ. ४ આવર્તન.
आवर्त (आ वृत् अच्) क्ली० तं. भाक्षिकधातु.
आवर्तक (आवर्त कन्) पु० कः. મેઘનો એક અધિપ.

' जातं वंशे भुवनविदिते पुष्करावर्तकानाम् '

मेघदूतम्.

आवर्तक (आवर्त कैक) पु० कः. ઘોડાનું એક જાતનું ચિન્હ. [વેલો.
आवर्तकी (आवर्त कैक ङीप्) स्त्री० की. એકજાતનો
आवर्तन (आ वृत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ વલોવવું. २ મથવું. ३ ધાતુનું ગાળવું. ४ ગુણવું, ५ વીંટવું. ६ ચક્રાકાર ફરવું. ७ સૂર્યનો પૂર્વ દિશામાં જવા સમ-યનો મધ્યાન્હકાળ.
आवर्तनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. ધાતુગાળવાની મુષ. दर्वी शब्द જુઓ.
आवर्तनीय (आ वृत् णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ મથવાલાયક. २ વલોવવાલાયક. ३ ગુણવાલાયક. ४ આવર્તન કરવા જોગ. ५ વારંવાર પાઠકરવાલાયક. ६ ગાળવાલાયક. [જાતનો મણિ.
आवर्तमणि (आवर्ताकारो मणिः) पु० णिः એક
आवर्तित (आ वृत् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ મથેલ. २ વલોવેલ. ३ ગુણેલ. ४ વારંવાર પાઠ કરેલ. ५ ગાળેલ.
आवर्तित (आ वृत् इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેમાં વમળ હોય છે એવું પાણી વગેરે.
आवर्तिन् (आ वृत् णिनि) त्रि० र्ती-र्तिनी-र्ति. કુંડા-ળાના આકારમાં ફરનાર.
आवर्तिन् (आ वृत् णिच् णिनि) त्रि० र्ती-र्तिनी-र्ति. १ વલોવનાર. २ મથનાર. ३ ગાળનાર. ४ ગુણનાર.
आवर्तिनी (आवर्त इनि ङीप्) स्त्री० ती. મેઢો, શીંગી. [ળમાંથી કહાઢી નાંખેલ.
आवर्हित (आ वृह् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. भू-
आवलि (आ वल् इन्) स्त्री० लिः १ એક જાતની ચીજ વગેરેની પંક્તિ, પંગત. २ પરંપરા.
आवली (,, ङीप्) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' द्विजावली बालनिशाकरांशुभिः ' माघः

आवश्यक (अवश्यं भावः वुन्) क्ली० कं. જરૂરી, જરૂરપણું.
आवश्यक (,,) त्रि० कं-की-कं. જરૂરનું.
आवश्यकता (आवश्यकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. જરૂરી.
आवश्यकत्व (आवश्यकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દીકરાની ખેતાબાદારી.
आवश्यपुत्रक (अवश्य पुत्रस्य भावः वुन्) क्ली० कं.
आवसति (सम्यग्वसतिः) स्त्री० तिः. અડધીરાત.
आवसथ (आ वस् अथच्) पु० थः १ એક જાતનું વ્રત. २ રહેવાનું ઠેકાણું. ३ યજ્ઞનો અગ્નિ રાખવાનું સ્થલ. ४ વિશ્રામસ્થાન. ५ ગામ.
आवसथ (,,) पु० थः. આર્યા છંદમાં રચેલ એક કોષ. [સ્થ.
आवसथिक (आवसथ ठञ्) त्रि० कः-की-कं. ગૃહ-
आवसथ्य (आवसथ ष्यञ्) पु० थ्यः १ ઘરનો લૌકિક અગ્નિ. २ યજ્ઞનો અગ્નિ. ३ યજ્ઞના પાંચ-અગ્નિ પૈકી એક. [સીમાડે રહેનાર.
आवसान (आवसात अण्) त्रि० नः-नी-नं. ગામને

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आवसानीक (अवसान ठञ्) त्रि० कः-की-कं. अवसाने होनार.

आवसित (आ अव सो क्त) क्ली० तं. १ पाकेल अनाज. २ मर्दन कर्या पछी जेमांथी तरफलां वगेरे कहाडी नांखेल छे एवुं ढगलो करेल धान्य.

आवसित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ निर्णय करेल. २ अवधारित. ३ समाप्त.

आवस्थिक (अवस्था ठञ्) त्रि० कः-की०कं. काळे करेल अवस्थामां होनार.

'आवस्थिकक्रमं चापि मत्वा कार्यं निरूपणम्'

आवह (आ वह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. १ पमाडनार. २ प्रापक.

'क्लेशावहा भर्तुरलक्षणाहम्' रघुवंशम्.

आवह (,,) पु० हः. सात वायुपैकी ते नामनो एक. [आवतुं.

आवहमान (आ वह् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. क्रमभां-

आवाप (आ वप् घञ्) पु० पः १ वावयुं. २ कंपारो. ३ हेंकवुं, उडाडवुं. ४ मोकलवुं. ५ शत्रुसामे जवानो धरादो. ६ उंचीनीची जमीन, तपेली. ८ मिश्रित करवु. ९ प्रधान होम १० कहुं. ११ पररा‌ष्ट्र चिंतन.

आवापक (आवाप कन्) पु० कः सोनानुं कहुं.

आवापक (आ वप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. वावनार. [साळ २ मुंडन.

आवापन (आ वप णिच् ल्युट्) क्ली०नं. १ वणवानी

आवारि (आ वृ इण्) क्ली० रि. दुकान, हाट,

आवाल (आ वल् णिच् अच्) क्ली० लं. कंपारो.

आवास (आ वस् घञ्) पु० सः. १ रहेवुं, वसवुं, २ वासस्थान, घर वगेरे.'

'आवासोन्मुखवर्हिणाम्' कुमारसंभवम्.

आवाहन (आ वह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. बोलावबुं, तेडवुं. [जातनी मुद्रा.

आवाहनी (आ वह् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. एक

आवाहित (आ वह् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. बोलावेल, तेडेल.

आविक (अवि ठक्) क्ली० कं. काभळो, धाबळो.

आविक (,,) त्रि० कः-की-कं. बकरानुं, बकरा संबंधी.

आविकसौविक (आ विक् सूत्र ठञ्) त्रि० कः-की-कं. बकराना वाळनुं बनावेल.

आविग्न (आ विज् क्त) पु० ग्नः एक जातनुं झाड.

आविदूर्य्य (अविदूरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. पासेपणुं, नजदीकपणुं.

आविद्ध (आ विध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ वींधेल. २ छेदपाडेल. ३ मारेल, ठोकेल. ४ हेंकेल.

आविद्धकर्णी (आविद्धकर्ण ङीप्) स्त्री० र्णी. पाडा शब्द जुओ.

आविध (आ विध् क) पु० धः शारडी.

आविर्भाव (आ विस् भू घञ्) पु० वः १ प्रकाश. २ खुल्लापणामां आववुं.

आविर्भूत (आ विस् भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रगट थयेल. २ खुल्लुं थयेल.

'आविर्भूतप्रथमसुकुलाः कंदलीश्चानुकच्छम्'

मेघदूतम्.

आविल (आ विल् क) त्रि० लः-ला-लं. मेलुं, मळवाळुं. [करवुं, खुल्लुं करवुं.

आविष्करण (आ विस् कृ ल्युट्) क्ली० णं. प्रगट

आविष्कर्तृ (आ विस् कृ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ खुल्लुं करनार, प्रगट करनार. [शब्द जुओ.

आविष्कार (आ विस् कृ घञ्) पु० रः आविष्करण

आविष्कृत (आ विस् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. प्रकाशकरेल, खुल्लुं करेल.

आविष्ट (आ विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ पेसेल. २ भूत वगेरेना आवेशवाळुं. ३ हरकोइ विचार वगेरेमां गुंथायेल. ४ व्याप्त. [प्रकाश.

आविस् (आ अव इसुन्) अव्य० विः खुल्लापणुं,

आवी (अवी अण् ङीप्) स्त्री० वी. १ अटकावनाळी स्त्री. २ गर्भिणी स्त्री.

आवीत (आ व्यै क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ सारी रीते सीवेल. २ धारण करेल.

आवीत (,,) क्ली० तं. १ सारी रीते सीववुं. २ उत्क्षेपकरी धारण करवुं.

आवीतिन् (आवीत इनि) पु० ती. जमणा खभा उपर जेने जनोइ होय छे ते.

आवुक (अव टुण् कन्) पु० कः भाप (नाटकनी भाषामां.) [क्रम.

आवृत् (आ वृत् क्विप्) स्त्री० त्-द्. परिपाटी, अनु-

आवृत (आ वृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ जेनुं आवरण करेल होय छे ते. २ आच्छादन करेल.

आवृति (आ वृ क्तिन्) स्त्री० तिः आवरण शब्द जुओ.

आवृत्त (आ वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ पाछुं करेल. २ नाशीगयेल. ३ वारंवार अभ्यास करेल.

आवृत्ति (आ वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ एकज जातनी क्रियानुं वारंवार करवुं. २ वारंवार अभ्यास. ३ पाछुं करवुं. ४ नाशी जवुं. ५ फरी आववुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आवृष्टि (आ वृष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः सारी वृष्टि.
आवेग (आ विज् घञ्) पु० गः १ वेग. २ मननो એક જાતનો વેગ. [ઝાડ.
आवेगी (आ वेग अच् ङीप्) स्त्री० गी. એક જાતનું
आवेदक (आ विद् णिच् ण्वुल्) पु० कः वादी.
आवेदक (आ विद् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. જણાવનાર.
आवेदन (आ विद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ જણાવવું. २ ફર્યાદ કરવી. ३ કોર્ટ વગેરેમાં અરજ કરવી.
आवेदित (आ विद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જણાવેલ. [હુકમ કરનાર.
आवेदिन् (आ विद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि.
आवेदिन् (आ विद् णिच् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. જણાવનાર.
आवेदिन् („) पु० दी. वादी.
आवेद्य (आ विद् णिच् यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. જણાવવા લાયક. आवेदनीय.
आवेध्य (आ विध् ण्यत्) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. વીંધવા લાયક મોતી વગેરે.
आवेश (आ विश घञ्) पु० शः १ પેસવું. २ ભૂત વગેરેનો આવેશ. ३ અભિનિવેશ. ४ એક જાતનો અહંકાર. ५ આરંભ.
आवेशन (आ विश् ल्युट्) क्ली० नं. १ પેસવું. २ ભૂતવગેરેનો આવેશ. ३ જ્યાં કારખાનું વગેરે ચાલે છે એવું ઘર. ४ ઘર. ५ કોપ વગેરે. ६ સૂર્ય અને ચંદ્રનો પરિધિ.
आवेशिक (आ वेश ठञ्) त्रि० कः-शिका-कं. १ અતિથિ, મેમાન. २ બાંધવવગેરે. ३ અસાધારણ.
आवेशित (आ विश् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નિવેશિત. २ તેડું.
आवेष्टक (आ विष्ट् ण्वुल्) पु० कः કોટ, વાડ વગેરે.
आवेष्टन (आ विष्ट् ल्युट्) क्ली० नं. १ વીંટવું. २ કોટ વાડ વગેરે. ३ ઢાંકણ. [२ ઢાંકેલ.
आवेष्टित (आ वेष्ट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વીંટેલ.
आव्य (अवेर्विकारः ष्यञ्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. બકરાનું દુધ માંસ વગેરે.
आश (अश् घञ्) पु० शः ખાવું, ભોજન.
आशंसन (आ शंस् ल्युट्) क्ली० नं. १ આશા. २ ઇચ્છા. ३ કહેવું.
आशंसा (आ शंस् अ) स्त्री० सा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
आशंसित (आ शंस् क्त) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ
आशंसित („) त्रि० तः-ता-त. १ ચાહેલ. २ આશા રાખેલ.
आशंसितृ (आ शंस् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ આશા રાખનાર. २ ઇચ્છનાર. ३ ભાવીશુભની આશાવાળું. [आशंसु શબ્દ જુઓ.
आशंसिन् (आ शंस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि.
आशंसु (आ शंस् उ) त्रि० सुः-सुः-सु. १ આશાવાળું, ઇચ્છાવાળું. २ ભાવી શુભની ઇચ્છાવાળું.
' लक्ष्मीः पुंयोगमाशंसुः ' भट्टिः
आशक (अश् ण्वुल्) त्रि० कः-शिका-कं. १ ખાનાર. २ ભોગયુક્ત. [શક્તિવાળું.
आशक्त (सम्यक् शक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. સારી
आशंकनीय (आ शंक् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं શક લેવા લાયક.
आशंका (आ शकि अ) स्त्री० का. १ શક. २ સંદેહ. ३ ત્રાસ, ભય. ४ અનિષ્ટપણાનું ચિંતન.
आशंकित (आ शंक् क्त) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
आशंकित („) त्रि० तः-ता-तं. १ શકવાળું. २ સંદેહવાળું. ३ ભયવાળું. ४ અનિષ્ટપણાને ચિંતિત. [आशंका કરનાર.
आशंकिन् (आ शंक् णिनि) त्रि० की-किनी-कि.
आशंक्य (आ शंक् ण्यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. आशंकनीय શબ્દ જુઓ.
आशन (अशन अण्) पु० नः. એક જાતનું ઝાડ.
आशन (अश् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. ખવરાવનાર.
आशय (आ शी अच्) पु० यः अभिप्राय. २ आधार. ३ अदृष्ट. ४ કર્મજન્ય એક જાતનો સંસ્કાર. ५ વિભવ. ६ કૂણસનું ઝાડ. ७ ગર્ભાશય વગેરે સ્થાન.
आशयाश (आशय अश् अण्) पु० शः अग्नि.
आशर (आ शृ अच्) पु० रः. १ અગ્નિ. २ રાક્ષસ.
' आशरस्तु पुमान् वैश्वानरे च रजनीचरे ' मेदिनी.
आशव (आशोर्भावः अण्) क्ली० वं. જલ્દીપણું, ઉતાવળ. आशिमन्, आशुता, आशुत्व.
आशा (आ अश् अ) स्त्री० शा. १ દિશા. २ આશા.
' राघवो रथमप्राप्तां तामाशां च सुरद्विषाम् ' रघुवंशम्.
आशाड (आ षाढ) पु० डः. અષાડ મહિનો. आषाढ.
आशाड (आ षाडा अण्) पु० डः. બ્રહ્મચારીથી ધારણ કરવા લાયક ખાખરાનો દંડ. आशाढ.
आशाडा (आषाढा पृषो०) स्त्री० डा. અષાડા નક્ષત્ર. आषाढा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आशादामन् (आशादामेव) क्ली० म. આશારૂપીંયુ દામણું.
आशायाल (आशा या णिच् अण्) पु० लः. દિક્પાલ.
आशापुर ( ) क्ली० रं. તે નામનું એક નગર. [એક જાતનો ગુગળ.
आशापुरसंभव (आशापुर सं भू अच्) क्ली० वं.
आशाबंध (आशा बंध् अच्) पु० धः. કરોળીયાની જાળ.
आशाबंध (आशाया बंधः) पु० धः. १ આશાનું, બંધન. २ દિશાનો બંધ. ३ વિશ્વાસ. ४ આશારૂપી બંધ.
' आशाबंधः कुसुमसदृशं प्रायशो ह्यंगनानाम्. ' मेघदूतम्.
आशावह (आशा वह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. આશા ધારણ કરનાર.
आशास्य (आं शास् ण्यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. १ પ્રાર્થનીય. २ આશીર્વાદથી સાધવા લાયક.
' आशास्यमन्यत् पुनरुक्तभूतं ' रघुवंशम्
आशित (आ अश् क्त) त्रि० तः-ता-तं. સારી રીતે ખાધેલ. [તૃપ્ત થયેલ.
आशित (आशित अच्) त्रि० तः-ता-तं. ખાવાથી
आशित (आ अश् क्त) क्ली० तं. ખાવું, ભોજન
आशितंगवीन (आशित गो खञ् मुम्) त्रि० नः-ना-नं. જે ઠેકાણે ગાયો ચરી તૃપ્ત થયેલ છે એવું સ્થળ.
आशितं भव (आशित भू खच् मुम्) त्रि० वः-वा-वं. જેના ખાવાથી પ્રાણીઓ તૃપ્ત થયેલ એવું અન્ન વગેરે.
आशितंभव (,,) पु० वः. ખાવાથી તૃપ્તથવું.
आशितृ (आ अश् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. તૃપ્તિથી ખાનાર.
आशिन् (अश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. ખાનાર.
' दिवापवासी तु निशामिषाशी ' हास्यार्णवम्.
आशिमन् (आशोर्भावः इमन् निच्) पु० मा. આશવ શબ્દ જુઓ. [સૂર્ય. ३ અગ્નિ.
आशिर (आ अश् किरच्) पु० रः. १ રાક્ષસ २
आशिष्ट (आ शास् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. આશીર્વાદ આપેલ. [વળું.
आशिष्ट (आशु इष्टन्) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ઘણુંજ ઉતા-
आशिस् (आ शास् क्विप्) स्त्री० शिः १ આશિર્વાદ, પ્રાર્થના.
' तस्मै जयाशीः ससृजे पुरस्तात् ' कुमारसंभवम्.
आशी (आ शृ क्विप्) स्त्री० शीः સર્પની દાઢ.
' विषमाशीभिरनारतं वमंतः ' माघः
आशी (आ शिष् पृषो०) स्त्री० शीः १ આશીર્વાદ. એક જાતની ઔષધિ.
आशीयस् (अतिशयेन आशु ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. અત્યંત ઉતાવળું. [આશીર્વચન.
आशीर्वाद (आशिषो वादः) पु० दः. આશીર્વાદ.
' मंगल्यं दीर्घवर्णान्तमाशीर्वादाभिधानवत् ' मनुः
आशीविष (आश्यां विषमस्य) पु० षः સાપ.
' गुरुत्मदाशीविषभीमदर्शनैः ' रघुवंशम्
आशु (अश् उण्) त्रि० शुः-शुः-शु. ઉતાવળું.
आशु (,,) अव्य० शु. ઉતાવળે, જલદી.
आशु (अश् उण्) पु० शुः એક જાતના ચોખા.
आशुकारिन् (आशु कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. જલદી કરનાર, ઉતાવળે કરનાર, આશુકૃત્.
आशुक्रिया (आशु यथा तथा क्रिया) स्त्री० या. ઉતાવળે કરવું, જલદી કરવું,
आशुग (आशु गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. જલદી જનાર, ઉતાવળે જનાર, [३ સર્પ.
आशुग (,,) पु० गः १ બાણ २ વાયુ.
आशुगामिन् (आशु गम् णिनि) पु० मी. સૂર્ય.
आशुगामिन् (,,) त्रि० मी-मिनी-मि. જલદી જનાર, ઉતાવળે જનાર,
आशुतोष (आशु तोषः यस्य) पु० षः. મહાદેવ.
आशुतोष (,,) त्रि० षः-षा-षं. જલદીથી સંતોષ પામે તે. [નો વેલો.
आशुपत्री (आशु पत्रं यस्याः) स्त्री० त्री. એક જાત-
आशुव्रीहि (आशुश्चासौ व्रीहिश्च) पु० हिः. એક જાતના ચોખા. [અગ્નિ. २ વાયું.
आशुशुक्षणि (आ शुष् सन् अनि) पु० णिः. १
आशौच (अशुचेर्भावः अण्) क्ली० चं. અશુચિતા શબ્દ જુઓ. आशौच्य.
आश्चर्य (आ चर् ण्यत्) क्ली० र्यं. १ અદ્ભુત. २ વિસ્મય રસ. [ભરેલ.
आश्चर्य (,,) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. અચંબા
' किमाश्चर्यं क्षारदेशे प्राणदायमदूतिका ' उद्भटः
आश्म (अश्मनो विकारः अण्) त्रि० श्मः-श्मी-श्मं. પથ્થરનું.
आश्मन (अश्मनो विकारः अण्) त्रि० नः-नी-नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
' अश्वापमाश्मनप्रख्यं सेषुं धत्तेऽन्यदुर्वहाम् ' भट्टिः
आश्मभारक (अश्म भार ठण्) त्रि० कः-की-कं. પથ્થરનો બોજો વહેનાર.
आश्मरिक (अश्मरि ठञ्) पु० कः પથરીનો રોગ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आश्मिक (अश्मन् ठण्) त्रि० कः-की-क. પથ્થરનો બોજો વહેનાર. [ગયેલ. ૨ ધનીભૂત.

आश्यान (आ श्यै क्त) त्रि० नः-ना-नं. ૧ સુકાઇ-

' अंतरालमाश्यानहरिणरुधिरविदुना ' कादंबरी.

आश्र (अश्रमेव अण्) क्ली० श्रं. આંસુ.

आश्रयण (आ श्री णिच् ल्युट्) क्ली० णं. રાંધવું, પાક.

आश्रम (आ श्रम् घञ्) पु० मः ૧ ચાર આશ્રમ પૈકી હરકોઇ આશ્રમ. ૨ મુનિનો વાસ. ૩ તપોવન. મઠ.

आश्रमगुरु (आश्रमनियंता गुरुः) पु० रुः ૨ળ..

' कर्तुमाश्रमगुरुः सचाश्रमत् ' माघः

आश्रमिक (आश्रम ठञ्) त्रि० कः-की-कं. આશ્રમ વાળું. [મવાળું.

आश्रमिन् (आश्रम इनि) त्रि० मी-मिनी-मि. આશ્ર-

आश्रय (आ श्रि अच्) क्ली० यं. ૧ આશરો. ૨ આધાર. ૩ ટેકો. ૪ ઘર. ૫ વિષય. ૬ રાજનો એક ગુણ. [ટેકો.

आश्रयण (आ श्रि ल्युट्) क्ली० णं. ૧ આશરો. ૨

आश्रयण (आ श्रि ल्युट्) त्रि० णः-णी-णं. આશ્રય કરનાર.

' अहमेत्य पतंगवर्त्मना पुनरंकाश्रयणी भवामिते '

कुमारसंभवम्.

आश्रयणीय (आश्रि अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. જેનો આશરો કરાય છે તે.

आश्रयवत् (आश्रय मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत् ૧ આશરાવાળું. ૨ આધારવાળું.

आश्रयाश (आश्रय अश् अण्) पु० शः. ૧ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. ૩ કૃત્તિકા નક્ષત્ર.

आश्रयिन् (आ श्रि इनि) त्रि० यी-यिणी-यि. ૧ આશ્રયવાળું. ૨ આશ્રિત.

' मयूरपृष्ठाश्रयिणा गुहेन ' रघुवंशम्.

आश्रव (आ श्रु अच्) त्रि० वः-वा-वं. કલ્યાસર, વાડ્યમાં રહેલ. [કારવું. ૨ ક્લેશ.

आश्रव (आ श्रु अप्) पु० वः ૧ કબુલ કરવું, સ્વી-

आश्राव (आ श्रु णिच् अच्) पु० वः ૧ સંભળાવ-

वुं. ૨ કબુલ કરાવવું.

आश्री (सम्यक् अश्रिः) स्त्री० श्रिः સારો ખુણો.

आश्रित (आ श्रि क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ આશ્રય પામેલ. ૨ આશરાવાળું, આશ્રિત. ૩ શરણાગત. ૪ આશ્રેય. [શ્રિતપણું. आश्रितत्व.

आश्रितता (आश्रितस्य भावः तल्) स्त्री० ता. आ-

आश्रिन् (आश्र इनि) त्रि०श्री-श्रिणी-श्रि. આંસુવાળું.

आश्रुत् (आ श्रु क्विप्) त्रि० त्-द्. અંગીકાર કરનાર.

आश्रुत् (,,) स्त्री० त्-द्. અંગીકાર.

आश्रुत (आ श्रु क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ સાંભળેલ. ૨ કબુલકરેલ. [૨ સાંભળવું.

आश्रुति (आ श्रु क्तिन्) स्त्री० तिः. ૧ અંગીકાર.

आश्लिष्ट (आ श्लिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ ભેટેલ, આલિંગેલ. ૨ સંબંધવાળું.

' आश्लिष्टभूमिरसितारमुच्चैः ' माघः

आश्लेष (आ श्लिष् घञ्) पु० षः. ભેટવું, આલિંગન. ૨ એક દેશી સંબંધ.

' कंठाश्लेषप्रणयिनि जने किं पुनर्दूरसंस्थे. ' मेघदूतम्.

आश्व (अश्वानां समूहः अण्) क्ली० श्वं. ઘોડાનુ ટોળું.

आश्व (अश्वस्येदं अण्) त्रि० श्वः-श्वी-श्वं. ઘોડાનું, ઘોડાસંબંધી. [વહેવા યોગ્ય રથવગેરે.

आश्व (अश्वेन वाह्यं अण्) त्रि० श्वः-श्वी-श्वं. ઘોડાથી

आश्व (आश्वस्य भावः कर्म वा अञ्) क्ली० श्वं. ૧ ઘોડાપણું. ૨ ઘોડાનું કામ. [મુનિ.

आश्वतराक्षि (अश्वतराक्ष इञ्) पु० क्षिः. મુડિલ

आश्वत्थ (अश्वत्थस्येदं अण्) त्रि० त्थः-त्थी-त्थं. પીંપળાનું, પીંપળાસંબંધી.

आश्वत्थ (अश्वत्थस्य फलं अण्) क्ली० त्थं. પીંપર, પીંપળાનું ફળ. [ળાનું, પીંપળાસંબંધી.

आश्वत्थिक (अश्वत्थ ठक्) त्रि० कः-की-कं. પીંપ-

आश्वत्थी (अश्वत्थ अण् ङीप्) स्त्री० त्थी. અશ્વત્થ નક્ષત્રયુક્ત રાત્રિ.

आश्वमेधिक (अश्वमेधाय हितं ठञ्) त्रि० कः-का-कं. અશ્વમેધના સાધન દ્રવ્ય વગેરે.

आश्वयज (आश्व युजी अण्) पु० जः. આસોમાસ.

' त्यजेदाश्वयुजे मासि मून्यन्नं पूर्वसंचितं ' मनुः

आश्वरथ (अश्वरथस्येदं अण्) त्रि० थः-थी-थं. ઘોડાના રથનું.

आश्वलक्षणिक (अश्वलक्षण ठक्) पु० कः. ઘોડાનાં લક્ષણ પારખનારો. ૨ અશ્વશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર.

आश्वलायन (अश्वल युक्) पु० नः. ઋગ્વેદનું શ્રૌત્ર ગૃહ્યસૂત્ર બનાવનાર તે નામનો એક મુનિ.

आश्वास (आ श्वस् घञ्) पु० सः ૧ સાંત્વન. ૨ આશ્રય આપવો તે. ૩ હીમ્મત આપવી તે. નિર્વૃતિ.

' आश्वासःस्नेहभक्तीनामेकमालंबनं महत् '

उत्तररामचरितम्.

आश्वासक (आ श्वस् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-सिका. कं. ૧ હીમ્મત આપનાર. ૨ સાંત્વન કરનાર.

आश्वासन (आ श्वस् ल्युट्) क्ली० नं. હિંમત

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આપવી તે, ધીરજ આપવી તે.

आश्वासन (आ श्वस् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. १ હિંમત આપનાર. २ સાંત્વન કરનાર.

आश्वासिन् (आ श्वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. સામી આશાવાળું.

' मनस्तु तद्भावदर्शनाश्वासि ' शाकुन्तलम्.

आश्विन (आश्विनी अण्) पु० नः. આસો માસ.

आश्विन (,,) त्रि० नः-नी-नं. આશ્વિની-કુમાર જેના દેવતા છે એવો યજ્ઞ, અસ્ત્ર વગેરે.

आश्विनी (अश्विनी युक्ता पौर्णमासी) स्त्री० नी. આસો માસની પુનેમ.

आश्विनेय (अश्विनी ठक्) पु० द्वि० यौ. અશ્વિની-કુમાર. [સહદેવ.

आश्विनेय (,,) पु० यः. १ નકુલ, २

आश्वीन (अश्व खञ्) पु० नः. એક ઘોડાથી એક રોજમાં જઈશકાય તેટલો રસ્તો.

आषाढ (आषाढी अण्) पु० ढः आषाढमास.

' आषाढस्य प्रथमदिवसे मेघमाश्लिष्टसानुम् '
मेघदूतम्.

आषाढ (,,) पु० ढः. બ્રહ્મચારીથી ધારણ કરવા લાયક ખાખરાનો દંડ. २ મલય પર્વત.

आषाढ (आषाढं धारयति) पु० ढः. ખાખરાનો દંડ ધારણ કરનાર બ્રહ્મચારી.

' अथाजिनाषाढधरः प्रगल्भवाक् ' कुमारसंभवम्.

आषाढा (आ सह् क्त) स्त्री० ढा. આષાઢા નક્ષત્ર.

आषाढाभव (आषाढा भू अच्) पु० वः. મંગલગ્રહ આષાઢાભૂ.

आषाढि (आ सह् क्तिन्) स्त्री० ढिः रतिदेविनु स्थान.

आषाढिन् (आषाढ इनि) पु० ढी. આષાઢધર શબ્દ જુઓ.

' गृहीतव्रतेनाषाढिना ' कादंबरी.

आषाढी (आषाढा अण् ङीप्) स्त्री० ढी. આષાઢમાસની પુનમ.

आषाढीय (आषाढ छ) त्रि० यः-या-यं. १ આષાઢ નક્ષત્રમાં હોનાર. २ આષાઢનુ.

आष्टम (अष्टम अण्) पु०मः. આઠમો ભાગ.

आष्ट्र (अश् ष्ट्रन्) क्ली० ष्ट्रं. આકાશ.

आस् (अदा० आत्म० सेट् आस्ते) બેસવું.

' आस्तेभगमासीनस्योपरितिष्ठति तिष्ठतः ' उद्भटः

आस् (आस् क्विप्) अव्य० आः. યાદગીરી, ખેદ, ગાળ, કોપ, સંતાપ અને પીડા બતાવનાર અવ્યય.

आस (आस् घञ्) पु० सः. १ બેસવું. २ આસન. ३ સ્થિતિ. ४ ધનુષ.

आस (अस् घञ्) पु० सः. ફેંકવું.

आसक्त (आ संज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. આસક્ત.

' आसक्तास्तास्वमी मुढा वामशीला हि जन्तवः '
किरातार्जुनीयम्.

आसक्त (आ संज् क्त) क्ली० क्तं. નિત્ય, સંતત.

आसक्तचेतस् (आसक्तं चेतो यस्य) त्रि० तः-ता-तः आसक्तमनवाળું. आसक्तमनस्, आसक्तचित्त.

आसक्ति (आ संज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः એકજ વિષય ઉપર ચોટી રહેવું તે.

आसंग (आ संज् घञ्) पु० गः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ સારો સંબંધ. ३ ભોગની ઇચ્છા. ४ રક્ષણની ઇચ્છા. ५ કર્તાપણાનું અભિમાન. ६ એક જાતની ભાટી. [२ નિત્યનું.

आसंग (आ संज् अच्) त्रि० गः-गा-गं. १ કાયમનુ

आसंग (,,) अव्य० गं. કાયમ, નિત્ય.

आसंगत्य (असंगतस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. असंगतपણું. २ અસંબંધ. [સંગવાળું.

आसंगिन् (आसंग इनि) त्रि० गी-गि नी. गि. आ-

आसंगिनी (आसंग इनि ङीप्) स्त्री० नी. વંટોળીયો.

आसंजन (आ संज् ल्युट्) क्ली० नं. १ આસક્તિ. २ સંબંધ. [યોજન.

आसंजन (आ संज् णिच ल्युट्) क्ली० नं. યોજવું,

आसंजित (आ संज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. યોજેલ, સંયોજન.

आसक्ति (आ सद् क्तिन्) स्त्री० क्तिः १ પાંસેપણાનો સંબંધ. २ પ્રાપ્તિ. ३ અવિલંબે ઉચ્ચરિતપણું. ४ પ્રત્યક્ષજનક સંનિકર્ષ.

आसदन (आ सद् ल्युट्) क्ली० नं. १ પ્રાપ્તિ २ પાંસેપણાનો સંબંધ.

आसन (आस् ल्युट्) क्ली० नं. १ બેસવું. २ સ્થિતિ. ३ આસન. ४ શત્રૂની સામે કરવું. ५ હાથીનો ખભો. ६ બેઠક. [જીરાનુ વૃક્ષ.

आसन (असन एव अण्) पु० नः १ असन वृक्ष. २

आसनबंध (आसनार्थो बंधः) पु० धः હાથ પગ વગેરનું પરસ્પર બાંધવું તે.

' निषेदुषीमासनबंधधीरः ' रघुवंशम्.

आसना (आस् युच्) स्त्री० ना. १ બેસવું. २ સ્થિતિ.

आसनी (आस् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ બન્દર, હાટ. २ મર્યાદા. ३ સ્થિતિ.

आसंद (आ सद् नि) पु० दः वासुदेव, श्रीकृष्ण.

आसंदिका (आसंदी कन्) स्त्री० का. નાની ખુરશી २ નાની ખાટ. ३ નાની માંચી વગેરે.

आसंदी (आ सद् नी ङीप्) स्त्री० दी.. નાની ખુરશી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ નાનો કોચ. ૩ નાની માંચી. આસનવિશેષ. ૪ સભાની મધ્યની વેદિકા.

आसन्न (आ सद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्न. પાસેનું, નજદીકનું

'आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्यं' पंचतंत्रम्.

आसन्नकाल (आसन्नः कालः) पु० लः १ મરણનો વખત. २ પાસેનો સમય.

आसव्य (आस्ये भवं) त्रि० व्यः-व्या व्यं. १ મોં ઉપર હોનાર. २ મોંમાં હોનાર.

आसमंजस (असमंजस अण्) पु० सः સૂર્યવંશમાં પેદાથયેલ સગર રાજાનો પુત્ર.

आसंबाध (समंतात् संबाधा यत्र) त्रि० धः-धा-धं. ઓડાંવાળો રસ્તો વગેરે.

आसव (आ सू अण्) पु० वः १ મધ. २ યંત્રથી ખેંચવા લાયક અર્ક. ૩ એક જાતનો મધ.

आसवद्रु (आसवस्य कारणं द्रुः) पु० द्रुः તાડીનું ઝાડ.

आसादन (आ सद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ પાસે કરી આપવું. २ સ્થાપન. ૩ મદિન,

आसादित (आसद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ મેળવેલ. २ પામેલ. ૩ સંપાદન કરેલ. ४ ક્રીડા-કરવામાં તત્પર. ५ પાસે આણેલ.

'क्वचिदासादितमीक्षितं श्रुतं वा' उद्भटः

आसाद्य (आ सद् णिच् ण्यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. મેળવવા લાયક, પામવા જોગ, પાસે કરવાલાયક.

आसाधन (आ साध् ल्युट्) क्ली० नं साधन.

आसार (आ सृ घञ्) पु० रः વરસાદ વગેરેનું ધારાથી પડવું २ વેગથી વરસવુ. ૩ દુશ્મનને ઘેરો ઘાલવો. ४ મિત્રનું લશ્કર. ५ પ્રસરવુ. ६ સૈન્યનું ચારે તરફ વ્યાપવું. [વાળો સીપાઇ વગેરે.

आसिक (आसिः ग्रहणमस्य ठञ्) पु० कः તલવાર-

आसिका (आस् ण्वुल्) स्त्री० का. પર્યાયે બેસવું.

आसिक्त (आ सिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ છાંટેલ. २ સિંચેલ. [સ્થાન.

आसिन (आस् क्त) क्ली० नं. બેસવું, બેસવાનું

आसिद्ध (आ सिध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ રાજા-ની આજ્ઞાથી વાદીએ અટકાવેલ પ્રતિવાદી. २ સિદ્ધ કરેલ.

आसीन (आस् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. બેઠેલ.

'आसीनानां सुरभितशिलं नाभिगंधैर्मृगाणाम्'

आसीनप्रचलायित (आसीनेन प्रचलवदाचरितम्) क्ली० तं. બેસીને નિદ્રાવશે ડોલું ખાવું તે.

आसुति (आ सु क्तिन्) स्त्री० तिः १ મધ વગેરેનું ખેંચવું २ સોમનો રસ ખેંચવો તે.

आसुतीवल (आसुती वलच्) पु० लः १ મધ ખેંચ-નારો કલાલ. २ સોમનો રસ ખેંચી યજ્ઞ કરનારો.

आसुर (असुरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. રાક્ષસનું, રાક્ષસ સંબંધી. [નામનો એક વિવાહ.

आसुर (असुर अण्) पु० रः १ રાક્ષસ. २ તે

आसुर (,,) क्ली० रं. १ બિડ લવણ.

आसुरि (असुर इञ्) पु० रिः સાંખ્યયોગ્યાચાર્ય કપિલનો એક શિષ્ય.

आसुरी (असुर अण् ङीप्) स्त्री० १ રાઇ. २ એક જાતની ચિકિત્સા. [સિંચવું.

आसेक (आ सिच् घञ्) पु० कः १ છાંટવું. २

आसेकय (आ सिच् ण्यत्) पु० क्यः એક જાતનો નપુંસક. [સિંચવું.

आसेचन (आ सिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ છાંટવું. २

आसेचन (आ सिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. જેના દર્શનથી મન તૃપ્ત થતું નથી એવો પદાર્થ વગેરે.

आसेचनक (आसेचन कन्) त्रि० कः-का-कं. જેના જોવાથી મનની તૃપ્તિ થતી નથી એવું.

'नयनयुगासेचनकं मानसतृप्त्यापि दुष्प्रापम्' साहित्यदर्पणम्.

आसेदिवस् (आ सिद् क्वसु) त्रि० वान्-दुषी-वस्. પાસે આવેલુ. २ પ્રાપ્ત.

आसेद्ध (आ सिध् तृच्) त्रि० द्धा-द्धी-द्धृ. વાદી.

आसेध (आ सिध् घञ्) पु० धः. વાદીનું રાજા વ-ગેરેની મારફત પ્રતિવાદીને બીજી જગાએ જતાં રોકવું.

आसेवन (आ सेव् ल्युट्) क्ली०नं. १ કાયમ. २ સેવવું.

आसेवा (आ सेव् अ) स्त्री० वा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [२ વારંવારપણું.

आसेवित (आ सेव् क्त) क्ली० तं. १ કાયમ સેવવું.

आसेवित (,,) त्रि० तः-ता-तं. વારંવાર સેવેલ. [વારંવાર સેવનાર.

आसेवितिन् (आसेवित इनि) त्रि० ती-तिनी-ति.

आस्कंद (आ स्कंद् घञ्) पु० दः. १ જવું. २ ઘોડાની એક જાતની ગતિ. ૩ તિરસ્કાર. ४ શોષણ. ५ આક્રમણ. [તિરસ્કાર. ૩ સંશોષણ.

आस्कंदत (आ स्कंद ल्युट्) क्ली० नं. લઢાઈ. २

'आस्कंदनं तिरस्कारे रणे संशोषणेपि च' मेदिनी.

आस्कंदित (आ स्कंद् णिच् क्त) क्ली० तं. ઘોડાની એક જાતની ગતિ. [શબ્દ જુઓ.

आस्कंदितक (आस्कंदित कन्) क्ली० कं. ઉપલો

आस्त (आ अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. સારીરીતે

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ફેંકેલ.

आस्तर (आ स्तृ अप्) पु० रः. હાથીની પીઠની જુલ. ૨ પાથરણું. ૩ સારોવિસ્તાર.

आस्तरण (आ स्तृ ल्युट्) क्ली०णं. ૧ હાથીની જુલ. ૨ પાથરણું. ૩ દર્ભની પથારી. ૪ વિસ્તાર.

आस्तरणिक (आस्तरण ठक्) त्रि० कः-की-कं. પાથરણાનું સાધન વસ્ત્ર વગેરે.

आस्तार (आ स्तृ घञ्) पु० रः. વિસ્તાર.

आस्तिक (अस्ति ठक्) पु० कः. તે નામનો એક મુનિ.

आस्तिक (,,) त्रि० कः-की-कं. આસ્તિક.

आस्तिकता (आस्तिकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. આસ્તિકપણું. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आस्तिकत्व (,, त्व) क्ली० त्वं.

आस्तिकार्थद (आस्तिक अर्थ दा क) पु० कः. જનમેજય. [આસ્તિકપણું.

आस्तिक्य (आस्तिकस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्यं.

आस्तीक ( ) पु० कः જરત્કારૂ મુનિનો પુત્ર. [વાસુકિની બેન, મનસાદેવી.

आस्तीक जननी (आस्तीकस्य जननी) स्त्री० नी.

आस्तीर्ण (आ स्तृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. પાથરેલ, વિસ્તારેલ. [જુઓ.

आस्तृत (आ स्तृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉપલો શબ્દ

आस्था (आ स्था अङ्) स्त्री० स्था. ૧ શ્રદ્ધા. ૨ આદર ૩ પ્રયત્ન. ૪ સભા. ૫ ટેક. ૬ આલંબન. ૭ સ્થિતિ. ૮ અપેક્ષા.

आस्थान (आ स्था ल्युट्) क्ली० नं. ૧ સભા. ૨ શ્રદ્ધા. ૩ આદર. ૪ વિશ્રામસ્થાન.

'राजानमास्थानमंडपमुपगतम्' कादंबरी.

आस्थानी (आ स्था ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. સભા.

'आस्थानीं समये समं नृपजनः सायंतने सर्पतन्'

रत्नावली.

आस्थापन (आ स्था णिच् ल्युट्) क्ली० नं. સ્થાપન.

आस्थापित (आ स्था णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. સ્થાપેલ.

आस्थित (आ स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ રહેલ. ૨ પામેલ. ૩ આરૂઢ. ૪ આશ્રિત.

आस्थिति (आ स्था क्तिन्) स्त्री० तिः ૧ કરેલી આસ્થા. ૨ તાત્પર્યથી વર્તવું.

आस्नात (आ स्ना क्त) त्रि० तः-ता-तं. નાહેલ.

आस्नान (आ स्ना ल्युट्) क्ली० नं. નાહવું.

आस्पद (आ पद घ सुट्) क्ली० दं. ૧ પ્રતિષ્ઠા. ૨ પદ. ૩ સ્થાન. ૪ કામ. ૫ બહાનું. ૬ અવલંબન. ૭ વિષય. ૮ અવસ્થાન. ૯ લગ્નથી દશમું સ્થાન.

आस्पंदन (आ स्पद् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ થોડું હાલવું. ૨ થોડું કંપવું.

आस्फाल (आ स्फल् घञ्) पु० लः ૧ અફલાવવું, હલાવવું. ૨ હાથીના કાનનું હાલવું.

आस्फालन (आ स्फल् णिच ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ બડાશ, ૩ પતરાજ. ૪ તાડન. [હલાવેલ, ચલાવેલ.

आस्फालित (आ स्फल् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

आस्फुजित् (आस्फु जि क्विप्) पु०त-द्. શુક્રાચાર્ય.

आस्फोट (आ स्फुट् णिच् अच्) पु० टः ૧ આકડાનું ઝાડ. ૨ મલ્લ વગેરેના હાથ ઠોકવા તે ખભા થાબડવો. ૩ ધસાવાથી થયેલ શબ્દ.

आस्फोटा (,, टाप्) स्त्री० टा. નવમલ્લિકા.

आस्फोटन (आ स्फुट् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. સુપડા વગેરેથી ઝાટકવું. ૨ પ્રકાશન, ૩ હાથ વગેરેના તાલનો અવાજ.

आस्फोटनी (आ स्फुट् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. વેધ પાડવાનું એક જાતનું હથીયાર.

(आ स्फुट् अच्) पु० टः ૧ આકડાનું ઝાડ ૨ ખાખરાનું ઝાડ. ૩ ઠોવિદાર વૃક્ષ.

आस्फोटक (आ स्फोट कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જાતનો વેલો. અપરાજિતા.

आस्फोता (आ स्फुट अच् टाप्) स्त्री० ता. એક

आस्मीक (अस्माकमिदं अण्) त्रि० कः-की-कं. અમારૂ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आस्माकीन (अस्माकमिदं खञ्) त्रि० नः-ना-नं.

आस्य (अस् ण्यत्) क्ली० स्यं. મોં, મુખ.

आस्य (आस्ये भवः) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. મોં ઉપર હોનાર. आसन्य.

'तुल्यास्यप्रयत्नंसवर्णम्' पाणिनिः

आस्यंदन (आ स्यंद् ल्युट्) क्ली० नं. થોડું ખરવું.

आस्यपत्र (आस्यमेव पत्रमस्य) क्ली० त्रं. પદ્મ.

आस्यलांगल (आस्यं लांगलमिव यस्य) पु०लः ભુંડ.

आस्यलोमन् (आस्यभवं लोम) क्ली० म. દાઢી.

आस्या (आस् क्यप्) स्त्री० स्या. ૧ સ્થિતિ, ગતિરહિતપણું. ૨ આસન.

'आस्या वर्णकफस्थौल्यसौकुमार्यकरी सुखा' सुश्रुतः

आस्यासव (आस्यस्य आसव इव) पु० वः થુંક, લાળ.

आस्र (असृमेव अण्) क्ली० स्रं. લોહી.

आस्रिन् (आस्र इनि) त्रि०स्त्री-स्रिणी-स्रि. લોહીવાળું.

आस्रप (आस्र पा क) पु० पः ૧ મૂલ નક્ષત્ર. ૨

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રાક્ષસ.

आस्रव (आ स्रु अच्) पु० वः ક્લેશ.

आस्राव (आ स्रु ण) पु० वः મોંની લાળ.

आस्राव (आ ु घञ्) पु० वः લોહી વગેરેનો સ્રાવ. ૨ જખમ, ક્ષત.

आस्राविन् (आ स्रु णिनि) त्रि० वि-विनी-वि. જેને ભદ્રજલ વગેરે ટપકેછે તે. ૨ ક્ષત જેને થયેલછે તે.

आस्वानित (आ स्वन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. અવાજ થયેલ. आस्वान.

आस्वाद (आ स्वद् घञ्) पु० दः १ ચાખવું. ૨ સ્વાદ. ૩ રસનો અનુભવ.

'चूतांकुरास्वादकषायकंठः' कुमारसंभवम्.

आस्वादन (आ स्वद् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

आस्वादित (आ स्वद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ચાખેલ ખાધેલ.

'आस्वादितद्विरदशोणितशोणजिह्वः'

आस्वाद्य (आ स्वद् यञ्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. ચાખવા લાયક.

'आस्वाद्यतोयाः प्रभवंति नद्यः' पंचतंत्रम्.

आह (ब्रू अच्) अ० ह. બોલ્યો.

आहक (आ हन् ड कन्) पु० कः એક જાતનો જ્વર. [તાડિત. ૨ ગુણેલ.

आहत (आ हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ માર મારેલ,

आहत (,,) पु० तः એકજાતનું નગારૂ.

आहत (,,) क्ली० तं. ૧ પુરાણું વસ્ત્ર. ૨ નવું એકજાતનું વસ્ત્ર. ૩ હું વંધ્યાપુત્ર છું એવું મિથ્યા બોલવું તે.

आहतलक्षण (आहतं लक्षणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. ગુણથી પ્રસિદ્ધ.

आहति (आ हन् क्तिन्) स्त्री० तिः ૧ મારવું, ઠોકવું, તાડન, મર્દન. ૨ ગુણવું. ૩ આગમન, આવવું. [ધન લાકડી વગેરે. ૨ ગુણવું.

आहनन (आ हन् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ મારવાનું સા-

आहर (आ हृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. સંચય કરનાર. લાવનાર.

आहर (,,) पु० रः ઉચ્છ્વાસ.

आहरण (आ हृ ल्युट्) क्ली० णं. આણવું, લાવવું. ૨ હરવું. ૩ લેવા લાયક નજરાણો, ભેટ, વગેરે.

आहरणीय (आ हृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ૧ આણવા લાયક. ૨ લેવા લાયક, નજરાણો, ભેટ, વગેરે.

आहर्तृ (आ हृ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. ૧ આણનાર. ૨ અનુષ્ઠાન કરનાર. ૩ મેળવનાર. ૪ આયોજક.

'आत्मनोवधमाहर्ता क्वासौ विहगतस्करः'

विक्रमोर्वशीयम्.

आहव (आ ह्वे अप्) क्ली० वं. યુદ્ધ, લઢાઇ.

'नच श्रेयोनुपश्यामि हत्वा स्वजनमाहवे' भगवद्गीता.

आहव (आ हु अप्) पु० वः યજ્ઞ.

आहवन (आ हु ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભવા લાયક.

आहवनीय (आ हु अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. હોમ-

आहवनीय (,,) पु० यः તે નામનો એક અગ્નિ. [આણવું. ૩ હરવું.

आहार (आ हृ घञ्) पु० रः ૧ ભોજન, ખાવું. ૨

आहार्य्य (आ हृ ण्यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. ૧ આહરણીય શબ્દ જુઓ. ૨ વ્યાપ્ય. ૩ બનાવટનું, કૃત્રિમ. ૪ ખાવા લાયક.

आहार्य्य (,,) पु० र्य्यः ૧ લૌકિક અગ્નિ. ૨ ઔપાસનિક. અગ્નિ. ૩ એક જાતના લટકા.

आहार्य्यक (आहार्य कन्) त्रि० कः-का-कं. બનાવટી, કૃત્રિમ. [ડો. નિપાત.

आहाव (आ व्हे अ घञ्) पु० वः પાણીનો અવા-

आहाव (आ व्हे घञ्) पु० वः ૧ યુદ્ધ, લઢાઇ. ૨ બોલાવવું. ૩ અગ્નિ. [૨ પાણિનિ મુનિ.

आहिक (अहिरिव कन् अण्) पु० कः ૧ કેતુગ્રહ.

आहित (आ धा क्त) त्रि० तः ता-तं. ૧ મુકેલ, સ્થાપેલ. ૨ અનામત મુકેલ. ૩ ધરેણે મુકેલ. ૪ અર્પેલ. ૫ કહેલ. ૬ આધાન સંસ્કાર.

आहितलक्षण (आहितं लक्षणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. ૧ ગુણ વગેરેથી પ્રખ્યાત.

आहिताग्नि (आहितः अग्निर्येन) त्रि० ग्निः-ग्निः-ग्नि. વેદમંત્રથી જેણે અગ્નિનો સંસ્કાર કરી અગ્નિ ઘરમાં રાખ્યો છે તે.

आहितुंडिक (अहितुंडेन दिव्यति ठक्) पु० कः વાદી, સાપનો ખેલાડી.

आहुत (आ हु क्त) त्रि० तः-ता-तं. હોમેલ.

आहुत (आ हु क्त) पु० तः પંચ યજ્ઞ પૈકી મનુષ્ય યજ્ઞ કે ભૂતયજ્ઞ.

आहुति (आ हु क्तिन्) पु० तिः ૧ હોમવું. ૨ આહુતિ. ૩ હોમ લાયક દ્રવ્ય.

आहू (आ व्हे क्विप्) त्रि० हूः-हूः-हूः ૧ બોલાવનાર. ૨ બોલાવવાનું હોય તે.

आहूत (आ व्हे क्त) त्रि० तः-ता-तं. બોલાવેલ.

आहूत (,,) क्ली० तं. બોલાવવું, તેડવું.

आहूतप्रपलायिन् (आ हूत प्र परा अय् णिनि)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

त्रि० यी-यिनी-यि. राज्य वगेरेथी बोलाव्यो छतो नासतो फरतो प्रतिवादी शाहिदी वगेरे.

आहूति (आ व्हे क्तिन्) स्त्री० तिः १ बोलावबुं, तेडवुं. २ तेडुं.

आहृत (आ हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ आणेल. २ लावेल. ३ लीधेल. ४ खाधेल. [जुओ.

आहृति (आ हृ क्तिन्) स्त्री० तिः आहरण शब्द

आहेय (अहेरिदं ठक्) त्रि यः-या-यं. सापनुं, साप-संबंधी. [चार बतावनारो अव्यय.

आहो (आ हन्) अ० हो. प्रश्न, विकल्प अने वि-

आहोपुरुषिका (आहो पुरुष युज् टाप्) स्त्री० का. बहादुरी.

आहोस्वित् (आहो स्वित्) अव्य० स्वित्. विकल्प बतावनार अने प्रश्न बतावनार अव्यय.

आह्न (अन्हां समूह अञ्) क्ली० ह्नं. दिवसनो समूह.

आह्निक (अहन् ठञ्) त्रि० कः-का-कं. १ हमेशनुं, रोज्जनुं. २ दिवसे होनार. ३ हमेश साधवा लायक कर्म वगेरे.

आह्निक (,,) क्ली० कं. सूत्रात्मकशास्त्र-भाष्यना पादना अंशनी एक जातनी व्याख्या.

आह्लाद (आ ल्हद् घञ्) पु० दः आनंद, खुशी.

आह्लादन (आ ल्हद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. खुश करवुं, आनंद पमाडवुं.

आह्लादित (आ ल्हद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. खुश-थएल, आनंद पामेल.

आह्लादित (आ ल्हद् इतच्) त्रि० तः-ता तं. जेने आनंद पेदा थएल छे ते.

आह्लादिन् (आ ल्हद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. आनंदी. [दि. आनंदकारक.

आह्लादिन् (आ ल्हद् णिच् णिनि) त्रि० दी-दिनी-

आव्ह (आ व्हे उ) त्रि० ह्वः-ह्वा-ह्वं. बोलावनार.

आव्हय (आ व्हे श) पु० यः कुकडा वगेरेनी-सामा सामी लढाइमां थयेली शरतनी तकरारमां उठेल पांधो.

आव्हय (आ व्ह या क) पु० यः नाम.

आव्हर (आ हृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ पांकु. २ उशीनर देशमां पेदा थयेल. [लावबुं, तेडुं.

आव्हा (आ व्हे अङ्) स्त्री० व्हा. १ नाम. २ बो-

आव्हान (आ व्हे ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ. [बनार तेडुं करनार.

आव्हायक (आ व्हे ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. बोला-

आव्हारक (आ हृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. पांकुं.

—※—

इ.

इ स्वर पैकी त्रीजो ह्रस्वाक्षर.

इ (अस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० इः कामदेव.

इ (अ इञ्) अव्य० इ. भेद, क्रोध, निराकरण, क्षमा, निंदा, उक्ति वगेरे बतावनार अव्यय.

इ (भ्वा० पर० अनिट् अयति) जवुं.

इक् (अदा० पर० अनिट् अधि अध्येति) अभ्यास करवो.

इकट (इ कटच्) पु० टः. वांसडानो अंकुर.

इक्कट (इत् कट्) पु० टः. सादडी वगेरे करवाने उपयोगी एकजातनुं तृण.

इक्षव ( ) पु० वः. शेलडी. [आड.

इक्षु (इष् क्सु.) पु० क्षुः. १ शेलडी. २ एक जातनुं

इक्षुक (इक्षु कन्) पु० कः. शेलडी.

इक्षुकांड (इक्षोः कांड) पु० डः. शेलडीनो कांडो.

इक्षुकांड (इक्षोः कांड इव कांडं यस्याः.) पु० डः. १ कसाडो. २ मुंज तृण.

इक्षुकीय (इक्षु छ कुक्) त्रि० यः-या-यं. शेलडीवा-ळो देश वगेरे. [खेत. २ कसाडो.

इक्षुगंध (इक्षुरिव गंधः यस्य) पु० धः. १ नानुं गो-

इक्षुगंधा (इक्षुगंध टाप्) स्त्री० धा. १ गोखरु. २ कसाडो. ३ एक जातनुं झाड. [पेदाथनार.

इक्षुज (इक्षु जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. शेलडीथी

इक्षुतुल्या (इक्षुणा तुल्या) स्त्री० ल्या. १ कसाडो. २ एक जातनुं धान्य. [इक्षुयष्टि.

इक्षुदंड (इक्षुः दंड इव) पु० डः. शेलडीनो सांठो.

इक्षुदा (इक्षु दा क टाप्) स्त्री० दा. ते नामनी एक नदी.

इक्षुनेत्र (इक्षोर्नेत्रं) क्ली० त्रं. शेलडीनी आंख.

इक्षुपत्र (इक्षोः पत्रमिव पत्रमस्य) पु० त्रः. एक जातनुं धान्य. [शेलडीनो पाक.

इक्षुपाक (इक्षोः पाकः) पु० कः. १ गोळ वगेरे. २

इक्षुप्र (इक्षु पृ क) पु० प्रः. एक जातनुं झाड.

इक्षुवालिका (इक्षोर्वाल इव पत्रादिर्यस्याः) स्त्री० का. कसाडो.

इक्षुभक्षिती (इक्षुः भक्षितः यया) स्त्री० ती. शेलडी खानारी स्त्री. [नदी.

इक्षुमती (इक्षु मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. ते नामनी एक

इक्षुमूल (इक्षोर्मूलमिव मूलमस्य) पु० लः. वांसडो.

इक्षुमूल (इक्षोर्मूलं) क्ली० लं. शेलडीनु मूल.

इक्षुमेह (इक्षुरसतुल्यो मेहः) पु० हः. एक जातनो प्रमेह.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

इक्षुमेहिन् (इक्षुमेह इनि) त्रि० ही-हिनी-हि. ઇક્ષુમેહવાળું.
इक्षुयंत्र (इक्षोर्निर्ष्पाडनं यंत्रं) क्ली० त्रं. ચીચુડો.
इक्षुयोनि (इक्षुरिव योनिर्यस्य) पु० निः એક જાતની શેલડી.
इक्षुर (इक्ष्क्षुरच्) पु० रः १ એક જાતનુ ઝાડ. २ ગોખરૂ. ३ શેલડી. ४ કસાડો.
इक्षुरक (इक्षुर कन्) पु० कः १ કસાડો. २ शरवृक्ष.
इक्षुरस (इक्षोरसः) पु० सः શેલડીનો રસ.
इक्षुरस (इक्षुरस इव रसो यस्य) पु० सः કસાડો.
इक्षुरसक्काथ (इक्षुरसस्य क्वाथः) पु० थः ગોળ.
इक्षुवल्ली (इक्षुरिव सुस्वादा वल्ली)स्त्री० ल्ली. એક જાતનો વેલો. इक्षुवल्लरी.
इक्षुवाटी (इक्षोर्वाटीव) स्त्री० टी. એક જાતની શેલડી. इक्षुवाटिका. [વાડી.
इक्षुवाटी (इक्षूत्पादिकावाटी) स्त्री० टी. શેલડીની
इक्षुविकार (इक्षोर्विकारः) पु० रः ગોળ વગેરે.
इक्षुवेष्टन (इक्षुरिव वेष्टनमस्य) पु० नः એક જાતનું મુંજ તૃણ.
इक्षुशर (इक्षु श अच्) पु० रः કસાડો.
इक्षुशाकट (इक्षु शाकटच्) क्ली० टं. શેલડીનું ખેતર. [જુઓ.
इक्षशाकिन (इक्षु शाकिनच्) पु० नं. ઉપલો શબ્દ
इक्षुसार (इक्षोः सारः) पु० रः ગોળ વગેરે.
इक्ष्वाकु (इक्षु आ कृ डु) पु० कुः १ કડવી તુંબડી. २ सूर्यवंशनो आदि राजा.
इक्ष्वाकु (इक्ष्वाकु अण्) त्रि० कुः-कुः-कु. ઇક્ષ્વાકુવંશમાં પેદા થનાર.
इक्ष्वारि (इक्षु आ ऋ इन्) पु० रिः કસાડો.
इक्ष्वालिका (इक्षूणामालिरिव कायति) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
इख् (भ्वा० पर० सेट् इंखति) જવું.
इख् (भ्वा० पर० सेट् इखति) ઉપલો શબ્દ જુઓ.
इग् (भ्वा० पर० सेट् इंगति) ઉપલો શબ્દ જુઓ.
इङ् (अदा० आत्म० अनिट् अधि अधीते) અભ્યાસ કરવો. [२ અદ્‌ભુત.
इंग (इग् अच्) त्रि० गः-गा-गं. १ જંગમ. २
इंग (इंग् घञ्) पु० गः १ इंगित शब्द જુઓ. २ કંપન. ३ જ્ઞાન.
इंगन (इंग् ल्युट्) क्ली० नं. १ इंगित शब्द જુઓ. २ જ્ઞાન. ३ ચાલવું. इंगना.
इंगित (इंग् क्त) क्ली० तं. १ હૃદયનો ભાવ. २ હૃદયનો ભાવ જણાવનાર ઇસારો ३ ચલન.
इंगित (,,) त्रि० तः-ता-तं. હાલેલું, ચાલેલું, કંપિત.
इंगु (इग् उण) पु० गुः રોગ.
इंगुद (इंगु दो क) पु० दः એક જાતનું ઝાડ.
इंगुदी (,, ङीप्) स्त्री० दी. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

' ता इंगुदीस्नेहकृतप्रदीपमास्तीर्णमेध्याजिनतल्पमंतः'
रघुवंशम्.

इच्छक (इष् ण्वुल्) त्रि० कः-च्छिका-कं. ઇચ્છનાર.
इच्छक (इच्छ कप्) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.
इच्छा (इष् श टाप्) स्त्री० च्छा. ઇચ્છા.
इच्छानिवृत्ति (इच्छाया निवृत्तिः) स्त्री० त्तिः ઇચ્છાની નિવૃત્તિ. [ઇચ્છાવાળું.
इच्छान्वित (इच्छया अन्वितः) त्रि० तः-ता-तं.
इच्छावत् (इच्छा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत् ઇચ્છાવાળું.
इच्छावसु (इच्छयैव वसुर्यस्य) पु०सुः કુબેર.
इच्छित (इच्छा इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને ઇચ્છા પેદા થયેલ છે તે. [ઇચ્છનાર.
इच्छु (इष् उस्) त्रि० च्छुः-च्छुः-च्छु. ચાહનાર.
इच्छुक (इच्छु कन्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
इज्जल (इत् जल) पु० लः એક જાતનું ઝાડ.
इज्य (इज्या अच्) पु० ज्यः १ બૃહસ્પતિ. २ ગુરૂ. ३ વિષ્ણુ. ४ પુષ્ય નક્ષત્ર. ५ પરમેશ્વર.
इज्य (,,) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. પૂજ્ય.
इज्या (यज् क्यप् टाप्) स्त्री० ज्या. १ यज्ञ. २ दान. ३ पूजा. ४ प्रतिभा. ५ કુટણી, દલાલસ્ત્રી. ६ સંગમ.

' इज्याध्ययनदानानि तपः सत्यं धृतिःक्षमा. ' मनुः

इज्याशील (इज्या शील) त्रि० लः-ला-लं. કાયમ યજ્ઞ કરનાર. [२ એક જાતનું માછલું.
इंचाक (इंचा आकन्) पु० कः પાણીનો વાંછી.
इट् (भ्वा० पर० सेट् एटति) જવું.
इट्चर (इटा कामेन चरति पु० रः સાંઢ.
इडा (इल् अच्) स्त्री० डा. १ ગાય. २ વાણી. ३ પૃથ્વી. ४ દુર્ગા. ५ બુધની પત્ની. ६ એક જાતની નાડ. [ભમરી.
इडाचिका (इडा अच् ण्वुल्) स्त्री० का એક જાતની
इडिका (इडा कन्) स्त्री० का. પૃથ્વી.
इडिक्क (इडिक् कैक) पु० क्कः જંગલી બકરો.
इड्वर (इष् वृ अच्) पु० रः इट्चर शब्द જુઓ.
इण् (अदा० पर० अनिट् एति) જવું.
इत् (इण् क्विप्) त्रि० त्-द् જનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

इत (इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ गयेल. २ पामेल. ३ संभारेल.

इत (,,) क्ली० तं. जवुं.

इतर (इ तृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. नीच, पामर.

इतर (इतरा क) त्रि० रः-रा-रं. बीजुं.

'इतरपापफलानि यथेच्छया' उद्भटः

इतरतस् (इतर तसिल्) अव्य० तः १ बीजेथी, जुदेथी. [२ जुदी रीते.

इतरथा (इतर थाल्) अव्य० था. १ बीजी रीते.

इतरेतर (इतर इतर) त्रि० रः-रा-रं. परस्पर, अन्योन्य. [नो जोग.

इतरेतरयोग (इतरेतरस्य योगः) पु० गः परस्पर-

इतरेतराश्रय (इतर इतर आ श्रि अच्) पु० यः परस्परनो आश्रय.

इतरेद्युस् (इतर ए द्युस्) अव्य० द्युः बीजे दिवस.

इतश्चेतश्च (इतश्च इतश्च) अव्य० श्च. अहीं तहीं.

इतस्ततस् (इतस् ततस्) अव्य० तः अहीं तहीं.

'लांगूलविक्षेपविसर्पिशोभैरितस्ततश्चंद्रमरीचिगौरैः'

कुमारसंभवम्

इतस् (इदम् तसिल्) अव्य० तः १ आथी. २ आभां ३ आ उपर.

'अलं महीपाल तव श्रमेण प्रयुक्तमप्यस्त्रमितो वृथास्यात्'

रघुवंशम्

इति (इण् क्तिच्) अव्य० ति. हेतु, प्रकाशन, समाप्ति, निदर्शन, पांसेपणुं, प्रकरण, प्रकार, स्वरूप बतावनार अव्यय.

इति (इण् क्तिन्) स्त्री० तिः १ जवुं. २ ज्ञान.

इतिक (इति कन्) त्रि० कः-की-कं. जवावाळुं; गतिवाळुं.

इतिकथा (इति इत्थं कथा यस्य) त्रि० थः-था-थं. १ विश्वास न राखवा लायक. २ नष्ट.

इतिकथा (इति इत्थं कथा) स्त्री० था. अर्थविनानुं बोलवुं.

इतिकर्तव्य (इति इत्थं कर्तव्यं) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. करवा लायक, करवाने वांजवी होय ते.

इतिकर्तव्यता (इतिकर्तव्य तल्) स्त्री० ता. वांजवी अने खरो धंधाज. [शब्द जुओ.

इतिकर्तव्यत्व (इतिकर्तव्य त्व) क्ली० त्वं. उपलो

इतिवृत्तं (इति इत्थं वृत्तं) क्ली० त्तं. १ ए प्रमाणेनुं वृत्तांत. २ ए प्रमाणे चरितवर्णन करनार पुराण, इतिहास वगेरे.

इतिश (इति शीङ) पु० शः ते नामनो एक ऋषि.

इतिह (इतिह) अ० ह. देवकथा, उपदेश परंपरा.

इतिहास (इति ह आस् घञ्) पु० सः ऐतिहास.

'पूर्ववृत्तकथायुक्तमितिहासं प्रचक्षते'

इत्कर (इत् कर अच्) पु० रः एक जातनुं भरड.

इत्किला (इत् गतः किला शौक्लं यस्याः) स्त्री० ला. रोचना.

इत्थम् (इदम् थमु) अव्य० त्थम्. ए प्रमाणे, एम.

'इत्थं व्रतं धारयतः प्रजार्थं समं महिष्या महनीयकीर्तेः'

रघुवंशम्.

इत्थंभाव (इत्थं भू घञ्) पु० वः १ ए प्रकारनी प्राप्ति. २ ए प्रमाणे थवुं.

इत्थंभूत (इत्थं भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ए प्रकारे पामेल. २ ए प्रमाणे थयेल. [गम्य.

इत्य (इण् क्यप्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. जवालायक,

इत्यक (इत्या कैक) पु० कः. द्वारपाळ.

इत्या (इण क्यप् टाप्) स्त्री० त्या, पालखी, भीयांनो.

इत्यादि (इति आदि) अव्य० दि. वगेरे.

'इत्यादिप्रचुराः पुरातनकथाः सर्वेभ्य एवं श्रुताः'

उद्भटः

इत्वन् (इत् क्वनिप्) त्रि० त्वा-त्वनी-त्वन्. जनार.

इत्वर (इत् क्वरप्) त्रि० रः-री-रं. १ जनार. २ नीच, हलकुं. ३ क्रूर स्वभाववाळुं.

इत्वर (,,) पु०रः. १ मुसाफर. २ नपुंसक.

इत्वरी (इत् क्वरप् ङीप्) स्त्री० री. छीनाल स्त्री.

इद् (भ्वा० पर० सेट् इंदति) ऐश्वरता वाळुं थवुं.

इदंकार्या (इदं कार्य्यं यस्याः) स्त्री० र्या. धंधासो.

इदंतन (अस्मिन् काले भवः) त्रि० नः-नी-नं. हमणानुं, हवेनुं.

इदंता (इदमा भावः तम्) स्त्री० ता. आपणुं.

इदम् (इदि कमि) त्रि० अयं, इयं, इदं. आ.

इदानींतन (इदानीं ष्णुल् तुट्) त्रि० नः-नी-नं. हालतुं, हमणानुं, हवेनुं. [हमणा.

इदानीम् (इदं दानीम्) अव्य० नीम्. हाल, हवे,

'इदानीमौदास्यं भजसि यदि भागीरथि तदा'

जगन्नाथः

इदावत्सर (इदाचिन्हितः वत्सरः.) पु० रः ते नामनुं एक संवत्सर. [भैल. ३ दीप्त.

इद्ध (इंध् क्त) त्रि० द्धः द्धा-द्धं. १ सळगेल. २ नि-

इद्ध (इंध् क्त) क्ली० द्धं. १ दीप्ति. २ सूर्यवगेरेनी गरमी. ३ आश्चर्य.

इध्म (इध् मक्) क्ली० ध्मं. ईंधण, काष्ट.

इध्माजिव्ह (इध्मं जिव्हेव यस्य) पु० व्हः. अग्नि-आग.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

इध्मप्रव्रश्चन (इध्म प्र वृश्च् ल्युट्) पु० नः. કુહાડો.
इन् (तना० पर० सेट् इन्नति) જવું.
इन (इण् नक्) पु० नः. १ સૂર્ય. २ પ્રભુ.૩ તે નામનો એક રાજા. ૪ આકડાનું ઝાડ.
इनानी (इन् अन् णिच् अण्) स्त्री० नी. એકજાતનું ઝાડ.
इंदंवर (इंद् अंवर) क्ली० रं. કાળું કમલ.
इंदि (इद् वृन्) स्त्री० दिः. લક્ષ્મી. ઇંદી.
इंदिंदिर (इंदि करच्) पु० रः ભમરો.
इंदिरा (इंदि करच्) स्त्री० रा. १ લક્ષ્મી. २ શોભા. ૩ કાંતિ. [२ લક્ષ્મીનું ઘર.
इंदिरामंदिरं (इंदिराया मंदिरं) क्ली० रं. १ કમલ.
इंदिरालय (इंदिराया आलयः) पु० क्ली० यः-यं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ કાળુ કમલ.
इंदिवर (इंद्या वरं वरणीयं) क्ली० रं. १ કાળુ કમલ. २ કમલ. इंदीवर.
इंदिवरिणी (इंदिवर इनि ङीप्) स्त्री० णी. १ કમલની વેલ. २ કમલનો સમુદાય.
इंदीवर (इंद्या वरं वरणीयम्) क्ली० रं. १ કાળું કમલ. २ કમલ.
'इंदीवरेण नयनं मुखमंबुजेन' शृंगारतिलकम्.
इंदीवरी (इंदी वृ अच् ङीप्) स्त्री० री. शतमूली.
इंदीवार (इंद्या लक्ष्म्या वारो वरणं यत्र) पु० रः કાળું કમલ. [નક્ષત્ર ४ એકની સંખ્યા.
इंदु (उंद उ) पु० दुः १ ચંદ્ર. २ કપુર, ૩ મૃગશીર્ષ
इंदुक (इंदु कन्) पु० कः એક જાતનુ ઝાડ.
इंदुकलिका (इंदुरिव शुभा कलिका यस्याः) स्त्री० का. કેતકી.
इंदुकलिका (इंदोः कलिका) स्त्री० का. ચંદ્રની કળા.
इंदुकांत (इंदुः कांत इव प्रियोस्य) पु० तः चद्रकांतमणि. [કેતકી. ૩ હલદર.
इंदुकांता (इंदुः कांतः यस्याः) स्त्री० ता. १ રાત. २
इंदुकांता (इंदोः कांता) स्त्री० ता ચંદ્રની વહાલી.
इंदुज (इंदु जन् ड) पु० जः બુધ.
इंदुज (,,) त्रि० जः-जा-जं. ચંદ્રથી પેદા થનાર. [સમુદ્ર.
इंदुजनक (इंदोर्जनकः) पु० कः १ અત્રિ મુનિ. २
इंदुपुष्पिका (इंदुरिव शुभं पुष्पं यस्या) स्त्री० का. એક જાતનું વૃક્ષ. [२ કર્કટરાશિ.
इंदुभ (इंदोः चंद्रस्यभं) क्ली० भं. १ મૃગશીર્ષ નક્ષત્ર.
इंदुभा (इंदोः भा) स्त्री० भा. ચંદ્રની કાંતી.
इंदुभृत् (इंदु भृ क्विप्) पु० त्-द्. મહાદેવ.
इंदुमंडल (इंदोः मंडलं) क्ली० लं. ચંદ્રમંડલ.

इंदुमति (इंदु मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ પુનર્વસુ. २ અજ રાજાની પત્ની.
'वसुधामपि हस्तगामिनीमकरोदिंदुमतीमिवापराम्' रघुवंशम्.
इंदुमौलि (इंदुः मौलावस्य) पु० लिः મહાદેવ.
इंदुरत्न (इंदुरिव शुभं रत्नं) क्ली० त्नं. મોતી.
इंदुलेखा (इंदोर्लेखेव) स्त्री० खा. ચંદ્રની કળા.
इंदुलौहक (इंदु लोह कन्) क्ली० कं. ३પું. इंदुलौह.
इंदुवल्ली (इंदोर्वल्ली) स्त्री० ल्ली. સોમવલ્લી. इंदुलेखा.
इंदुव्रत (इंदुलोकप्राप्त्यर्थं व्रतं) क्ली० तं. ચાંદ્રાયણ વ્રત.
इंदुशेखर (इंदुः शेखरेऽस्य) पु० रः મહાદેવ.
इंदूर (उंदूर पृ०) पु० रः ઉંદર.
इंद्र (इंदि रन्) पु० द्रः १ પરમેશ્વર. २ તે નામનો એક આદિત્ય. ૩ ઇંદ્ર. ૪ કુટજ વૃક્ષ. ૫ તે નામનો એક ઉપદ્વીપ. ६ જ્યેષ્ઠાનક્ષત્ર. ૭ તે નામનો એક યોગ. ૮ રાત. [બેસવાનું ઠેકાણું.
इंद्रक (इंद्रस्य कं सुखं यत्र) क्ली०कं. સભાગૃહ, સભા
इंद्रकील (इंद्रस्य कील इव) पु० लः મંદર પર્વત.
इंद्रकुंजर (इंद्रस्य कुंजरः) पु० रः ઐરાવત હાથી.
इंद्रकोष (इंद्रस्य कोष इव) पु० षः १ ખાટલો, મંચ.
इंद्रगिरि (इंद्र नामा गिरिः) पु० रिः મહેંદ્ર પર્વત.
इंद्रगुरु (इंद्रस्य गुरुः) पु० रुः બૃહસ્પતિ, इंद्राचार्य.
इंद्रगोप (इंद्रः गोपः यस्य) पु० पः એક જાતનો કીડો. [સુખડ.
इंद्रचंदन (इंद्रप्रियं चंदनं) क्ली० नं. એક જાતની
इंद्रछंदस् (इंद्र छदि असुन्) क्ली० दः હજાર સરનો હાર.
इंद्रजाल (इंद्रेण जालं) क्ली० लं. ઇંદ્રજાલ.
इंद्रजालिक (इंद्रजाल कन्) त्रि० कः-की-कं. ઇંદ્રજાલ રચનારો. [પહેલો શબ્દ જુઓ.
इंद्रजालिन् (इंद्रजाल इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. ઉ-
इंद्रजित् (इंद्र जि क्विप्) पु० त्-द्. તે નામનો એક અસુર, રાવણનો એક દીકરો. [ક્ષમણ.
इंद्रजिद्विजयिन् (इंद्रजितो विजयी) पु० यी. લ-
इंद्रतापन (इंद्र तप् णिच् ल्युट्) पु० नः १ તે નામનો એક અસુર. २ રાવણનો પુત્ર મેઘનાદ.
इंद्रतूल (इंद्रस्येव तूलं) क्ली० लं. આકાશમાં ઉડતું તૂલ. [રનો એક પુત્ર.
इंद्रदमन (इंद्रस्य दमनं यस्मात्) पु० नः બાણાસુ-
इंद्रदारु (इंद्रस्य तद् ध्वजस्य साधनं दारु) पु० रुः દેવદારનું એક ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઇંદ્રદ્યુમ્ન (ઇંદ્રસ્યેવ દ્યુમ્નં યસ્ય) પુ૦ મ્નઃ. ભાક્ષવેય ઋષિ. ૨ તે નામનો એક રાજા. ૩ તે નામનો એક અસુર. [સાદડનું ઝાડ.

ઇંદ્રદ્રુ (ઇંદ્રસ્ય ઇંદ્રધ્વજાર્થઃ દ્રુઃ) પુ૦ દ્રુઃ. અર્જુન,

ઇંદ્રદ્રુ (ઇંદ્રનામા દ્રુઃ) પુ૦ દ્રુઃ કુટજ શબ્દ જુઓ.

ઇંદ્રદ્રુમ ((ઇંદ્રસ્ય ઇંદ્રધ્વજાર્થઃ દ્રુમઃ) પુ૦મઃ અર્જુન, સાદડનું ઝાડ.

ઇંદ્રનક્ષત્ર (ઇંદ્રસ્વામિકં નક્ષત્રં) ક્લી૦ ત્રં. ૧ જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર. ૨ ફાલ્ગુની નક્ષત્ર.

ઇંદ્રનીલ (ઇંદ્ર ઇવ નીલઃ) પુ૦ લઃ. પન્નું.

ઇંદ્રનીલક (ઇંદ્રનીલ કન્) પુ૦ કઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ. [હજા૨.

ઇંદ્રનેત્ર (ઇંદ્રસ્ય નેત્રમ્) ક્લી૦ ત્રં. ૧ઇંદ્રની આંખ. ૨

ઇંદ્રપત્ની (ઇંદ્રસ્ય પત્ની) સ્ત્રી૦ ત્ની. ઇંદ્રાણી.

ઇંદ્રપર્વત (ઇંદ્રનામકઃ પર્વતઃ) પુ૦ તઃ. મહેંદ્રપર્વત.

ઇંદ્રપુત્રા (ઇંદ્રઃ પુત્રઃ યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ત્રા. અદિતિ.

ઇંદ્રપુષ્પિકા (ઇંદ્રપુષ્પી કન્) સ્ત્રી૦ કા. એક જાતનું ઝાડ. ઇંદ્રપુષ્પી.

ઇંદ્રપુરોહિત (ઇંદ્રસ્ય પુરોહિતઃ) પુ૦ તઃ બૃહસ્પતિ.

ઇંદ્રપુરોહિતા ( ) સ્ત્રી૦ તા. પુષ્ય નક્ષત્ર. [દીલ્લી.

ઇંદ્રપ્રસ્થ (ઇંદ્રસ્ય ઇંદ્રસ્થાનમેરોઃ પ્રસ્થ ઇવ) ક્લી૦ સ્થં.

ઇંદ્રપ્રહરણ (ઇંદ્રસ્ય પ્રહરણં) ક્લી૦ ણં. વજ્ર.

ઇંદ્રભેષજ (ઇંદ્રેણ પ્રકાશિતં ભેષજં) ક્લી૦ જં. શુંઠ.

ઇંદ્રમહકામુક (ઇંદ્રમહે કામુકઃ) પુ૦ કઃ કુતરો.

ઇંદ્રયવ (ઇંદ્રસ્ય યવ ઇવ) પુ૦ક્લી૦ વઃ-વં. ઇંદ્રજવ.

ઇંદ્રલુપ્ત (ઇંદ્ર ઇંદ્રવર્ણઃ નીલઃ કેશઃ) પુ૦ પ્તઃ જેમાં કેશ ખરી પડેછે એવો એક રોગ, ઉંદરી.

ઇંદ્રલોક (ઇંદ્રસ્ય લોકઃ) પુ૦ કઃ ઇંદ્રલોક.

ઇંદ્રવલ્લી (ઇંદ્રપ્રિયા વલ્લી) સ્ત્રી૦ લ્લી. એક જાતનો વેલો. ઇંદ્રવલ્લરી. [જંઘાનો મધ્યભાગ.

ઇંદ્રવસ્તિ (ઇંદ્રસ્ય આત્મનઃ વસ્તિરિવ) પુ૦ સ્તિઃ

ઇંદ્રવારુણી (ઇંદ્રસ્ય આત્મનઃ વારુણીવ પ્રિયા) સ્ત્રી૦ ણી. ઇંદ્રાણીનુ ઝાડ. ઇંદ્રવારુણિકા.

ઇંદ્રવીજ (ઇંદ્રસ્ય કુટજસ્ય વીજં) ક્લી૦ જં. ઇંદ્રજવ.

ઇંદ્રવૃક્ષ (ઇંદ્રપ્રિયો વૃક્ષઃ) પુ૦ ક્ષઃ દેવદારનું ઝાડ.

ઇંદ્રશત્રુ (ઇંદ્રઃ શત્રુઃ યસ્ય) પુ૦ ત્રુઃ વૃત્રાસુર.

ઇંદ્રશલભ (ઇંદ્રજાતઃ વર્ષાકાલજાતઃ શલભઃ) પુ૦ ભઃ ઇંદ્રગોપ શબ્દ જુઓ.

ઇંદ્રસારથિ (ઇંદ્રસ્ય સારથિઃ) પુ૦ થિઃ માતલિ.

ઇંદ્રસાવર્ણિ (ઇંદ્રપ્રિયઃ સાવર્ણિઃ) પુ૦ ર્ણિઃ ચૌદમો મનું.

ઇંદ્રસુત (ઇંદ્રસ્ય સુતઃ) પુ૦ તઃ ૧ જયંત. ૨ અર્જુન. ૩ અર્જુન, સાદડનુ ઝાડ. ૪ વાલી વાંદરો ઇંદ્રસૂનુ. ઇંદ્રપુત્ર. [ઝાડ.

ઇંદ્રસુરસ (ઇંદ્રઃ કુટજ ઇવ સુરસઃ) પુ૦ સઃ નગોડનું

ઇંદ્રસુરા (ઇંદ્રસ્ય આત્મનઃ સુરેવ પ્રિયા) સ્ત્રી૦ રા. ઇંદ્રાણીનું ઝાડ. ઇંદ્રવારૂણી.

ઇંદ્રસેન (ઇંદ્રસ્ય સેના ઇવ સેના યસ્ય) પુ૦ નઃ તે નામનો એક રાજા.

ઇંદ્રસેના (ઇંદ્રસ્ય સેના) સ્ત્રી૦ ના. ઇંદ્રનું લશ્કર.

ઇંદ્રસેનાની (ઇંદ્રસેનાં નયતિ ની ક્વિપ્) સ્ત્રી૦ ની. કાર્તિકસ્વામી. [ણીનું ઝાડ.

ઇંદ્રા (ઇંદિ રન્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ દ્રા. ઇંદ્રાણી. ઇંદ્રવારૂ-

ઇંદ્રાગ્નિધૂમ (ઇંદ્રાગ્નેર્ધૂમ ઇવ) પુ૦ મઃ હિમ.

ઇંદ્રાણી (ઇંદ્રસ્ય પત્ની ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ણી. ઇંદ્રાણી.

ઇંદ્રાણી (ઇંદ્ર અન્ ણિચ્ અચ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ણી. ૧ મોટી એલાયચી. ૨ નગોડનુ ઝાડ. ૩ એક જાતનુ ઝાડ. ૪ દુર્ગા. ૫ એક જાતનો રતિબંધ.

ઇંદ્રાનુજ (ઇંદ્રસ્ય અનુજઃ) પુ૦ જઃ ૧ વામન ૨. નારાયણ. [કાચબો.

ઇંદ્રાયુધ (ઇંદ્રસ્ય આયુધં) ક્લી૦ ધં. ૧ વજ્ર ૨

ઇંદ્રારિ (ઇંદ્રસ્ય અરિઃ) પુ૦ રિઃ. અસુર.

ઇંદ્રાપિશ (ઇંદ્ર આ પિશ્ ક) પુ૦શઃ ઇંદ્રગોપ કીડો.

ઇંદ્રાવરજ (ઇંદ્રસ્ય અવરજઃ) પુ૦ જઃ ઇંદ્રાનુજ શબ્દ જુઓ.

ઇંદ્રાવસાન (ઇંદ્રસ્ય અવસાનમત્ર) પુ૦ નઃ. ભરૂદેશ.

ઇંદ્રાશન (ઇંદ્ર અશ્ લ્યુટ્) પુ૦ નઃ. ૧ ભાંગ. ૨ નગોડીનું ઝાડ.

ઇંદ્રાસન (ઇંદ્ર આસ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. ઇંદ્રાસન.

ઇંદ્રિય (ઇંદ્ર ઘચ્) ક્લી૦ યં. ૧ ઇંદ્રિય. ૨ વીર્ય. ૩ પારો. [સમુદાય. ઇંદ્રિયવર્ગ.

ઇંદ્રિયગ્રામ (ઇંદ્રિયસ્ય ગ્રામઃ) પુ૦ મઃ. ઇંદ્રિયનો

ઇંદ્રિયવર્ગ (ઇંદ્રિયસ્ય વર્ગઃ) પુ૦ ર્ગઃ. ઉપરનો શબ્દ જુઓ. [પેદાથનાર.

ઇંદ્રિયજ (ઇંદ્રિય જન્ ડ) ત્રિ૦ જઃ-જા-જં. ઇંદ્રિયથી

ઇંદ્રિયનિગ્રહ (ઇંદ્રિયાણાં નિગ્રહઃ) પુ૦ હઃ. ઇંદ્રિયનો નિગ્રહ. [વૃત્તિ.

ઇંદ્રિયવૃત્તિ (ઇંદ્રિયસ્ય વૃત્તિઃ) સ્ત્રી૦ ત્તિઃ. ઇંદ્રિયની

ઇંદ્રિયસંનિકર્ષ (ઇંદ્રિયસ્ય સંનિકર્ષઃ સ્વવિષયૈઃ સહ) પુ૦ ર્ષઃ. પોતાના વિષયસાથે ઇંદ્રિયનો સંબંધ.

ઇંદ્રિયસંપ્રયોગ (ઇંદ્રિયાણાં સંપ્રયોગઃ) પુ૦ ગઃ ઇંદ્રિયનો પોતાના વિષયમાં વ્યાપાર.

ઇંદ્રિયસ્વાપ (ઇંદ્રિયાણાં સ્વવિષયેષુસ્વાપ ઇવાત્ર) પુ૦ પઃ. સુષુપ્તિ અવસ્થા.

ઇંદ્રિયારામ (ઇંદ્રિય આ રમ્ ઘઞ્) ત્રિ૦ મઃ-મા-મં.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઇંદ્રિયના ભોગમાં રમવું.

इंद्रियेश (इंद्रियाणामीशः) पु० शः. १ જીવ. २ ઇંદ્રિયનું અધિષ્ઠાન.

इंद्रेज्य (इंद्रस्य ईज्यः) पु० ज्यः. બૃહસ્પતિ.

इंध् (रुधा० आत्म० सेट् इंधे) દીપવું.

इंध (इंध् घञ्) पु० धः. ઇંધણું કાષ્ટ.

इंध (इंध् अच्) पु० धः. १ તે નામનો એક ઋષિ. २ દીપ્તિયુક્ત.

इंधन (इंध् ल्युट्) क्ली० नं. ઇંધણું, કાષ્ટ.

इंधन (इंध् णिच् ल्युट्) त्रि०नः-नी-नं. દીપન કરનાર.

इंदका (इन्द् अक् कैक) स्त्री० का. મૃગશીર્ષ નક્ષત્રના માથા૩પર રહેલા એક જાતના તારા.

इभ (इण् भ) पु० भः. હાથી.

'वन्येभदानाविलगंधदुर्धराः' माघः.

इभकृणा (इभोपमा कृणा) स्त्री० णा. ગજપીપર.

इभकेशर (इभमद इव केशरः यस्य) पु० रः. નાગકેશર. [१ ભાંગ. २ ચતુરાઈ.

इभनिर्मालिका (इभस्य इव निर्मालिका) स्त्री० का.

इभपालक (इभं पालयति) पु० कः. માવત.

इभपोटा (पोटा पुंगजलक्षणा इभी.) स्त्री० टाः હાથીનાં લક્ષણવાળી હાથણી.

इभभर (इभस्य भरः) पु० रः. હાથીનું ટોળું

इभमाचल (इभमाचलति) पु० लः. સિંહ.

इभया (इभ या क) स्त्री० या. સોનામુખી.

इभयुवति (युवतिरिभी) स्त्री० तिः હાથણી.

इभाख्य (इभस्याख्या यस्य) पु० ख्यः नागकेशर.

इभानन (इभस्याननमेवाननं यस्य) पु० नः ગણેશ.

इभारि (इभस्य अरिः) पु० रिः સિંહ.

इभोषणा (इभ उष णा) स्त्री० णा. ગજપીપર.

इभ्य (इभमर्हति यत्) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं. १ હાથી વગેરે, ધન. २ ધનવાન. ३ ધનાઢ્ય.

इभ्य (,,) पु० भ्यः १ માવત. २ રાજા.

इभ्या (इभ यत् टाप्) स्त्री० भ्या. १ હાથણી. २ એકજાતનું ઝાડ.

इयत् (इदं वतुप्) त्रि० यान्-यती-यत्. એટલું.

'इयदिति गुरुजनसविधे विधृतधनिष्ठापयोधरः पायात्' उद्भटः

इयत्ता (इयत् तल्) स्त्री० त्ता. એટલાપણું.

'यशः परिच्छेत्तुमियत्तयालम्' रघुवंशम्.

इयत्त्व (इयत् त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

इरण (ईरिण पृषो०) त्रि० णः-णा-णं. ખારની જમીન.

इरंमद (इरा मद् खच् मुम्) पु० दः १ અગ્નિ. २ વડવાનલ.

इरा (इण् इक्) स्त्री० रा. १ પૃથ્વી. २ વાણી. ३ અન્ન. ४ જળ. ५ સુરા. ६ કશ્યપની એક પત્નિ.

इराक्षीर (इराक्षीरमिवास्य) पु० रः क्षीरसमुद्र.

इराचार (इरा चरट्) क्ली० रं. વરસાદના કરા.

इराचर (,,) त्रि० रः-री-रं. १ ભૂચર. २ જલચર.

इराज (इरा अज् अच्) पु० जः કામદેવ.

इरांवर (इरा अंबरमिव यस्य) क्ली० रं. વરસાદના કરા.

इरावत् (इरा मतुप्) पु० वान्. દરીયો. २ અર્જુનથી એક નાગકન્યાના પેટે પેદા થયેલ એક વીર.

इरावती (इरा मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. તે નામની એક નદી. [નું ઝાડ.

इरावती (इरा अव शतृ ङीप्) स्त्री० ती. એક જાત-

इरिण (ऋ इन् किच्च) क्ली० णं. ખારની જમીન.

इरिमेद (इरि मेदः यस्य) पु० दः એક જાતનું ખેર.

इरु (,,) पु० रुः બી.

इरेष (इराया ईशः) पु० शः १ રાજા. २ વરૂણ. ३ વિષ્ણુ. ४ વાગીશ.

इर्गल (अर्गल पृषो०) क्ली० स्त्री० लं-ली. આગળીયો.

इर्वारु (उर्व आरु) स्त्री० रुः કાકડી. इर्वालु.

इर्वारु (,,) त्रि० रुः-रुः-रु. હિંસક.

इर्वारुशुक्तिका (इर्वारुः शुक्तिकेव) स्त्री० का. એક જાતની કાકડી. इर्वालुशुक्तिका.

इल् (तुदा० पर० सेट् इलति) १ જવું. २ ફેંકવું. ३ સુવું.

इल् (चुरा० उभय० सेट् एलयति-ते) ફેંકવું.

इलाविला (इल विल् अच् टाप्) स्त्री० ला. કુબેરની ભા. [વાણી. ४ વૈવસ્વત મનુની કન્યા.

इला (इल् क टाप्) स्त्री० ला. १ ભૂમિ. २ ગાય. ३

इलावृत्त (इलापृथ्वीव आवृत्तं विषयादिभिः) क्ली०त्तं. તે નામનો એક દ્વીપ.

इलिका (इला कन् टाप्) स्त्री० का. પૃથ્વી.

इलिनी ( ) स्त्री० नि. અતિથિ રાજાની કન્યા.

इली (इल् क ङीप्) स्त्री० ली. કટાર.

इलीश (इलीव शोभते शुभ उ) पु० शः એક જાતનું ભાજીપાલું. इलिश.

'इलीशोचितपीयुषो वाचा वाचामगोचरः' उद्भटः

इल्वल (इल् वलच्) पु० लः १ એક જાતનું ભાજીપાલું. २ તે નામનો એક અસુર. [કરવું.

इष् (भ्वा० पर० सेट् इषति) १ વ્યાપવું. २ ખુશ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

इव (इन्व क) अव्य० व. सरખાપણું, ઉત્પ્રેક્ષા, થોડો અર્થ બતાવનાર અવ્યય. [જુઓ.
इशीका (इषीका पृषो०) स्त्री० का. इषीका शब्द
इष् (तुदा० पर० सेट् इच्छति) ચાહવું, ઇચ્છવું.
इष् (दिवा० पर० सेट् इष्यति) જવું.
इष (इष् अच्) पु० षः આસો માસ.
इषिका (इष क्लुस्) स्त्री० इषीका शब्द જુઓ.
इषिर (इष् किरच्) पु० रः અગ્નિ.
इषीका (इष् कित्) स्त्री० का. હાથીની આંખનો ગોળો. २ ઘાસ, તૃણ. ૩ મુંજની વચલું તૃણ. ૪ શરની સળી. ૫ વીરણ ઘાસ્ટિકા.
इषु (ईष् उ) पु० स्त्री० षुः-षुः બાણ.
इषुकार (इषु कृ अण्) पु० रः બાણ કરનારો.
इषुधर (इषु धृ अच्) पु० रः બાણ ધારણ કરનાર. इषुभृत्
इषुधि (इषु धा कि) पु० धिः ભાથો.
इषुप (इषु पा क) पु० पः તે નામનો એક અસુર.
इषुपुंखा (इषोः पुखमिव पुखमस्याः) स्त्री० खा. એક જાતનું ઝાડ. [બાણ હોય છે તે.
इषुमत् (इषु मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. જેની પાસે
इष्ट (इष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ચાહેલ, પ્રિય, ઇચ્છાવડે કલ્પેલ.
इष्ट (यज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ પૂજેલ. २ યજ્ઞ કરેલ. ૩ પ્રયત્ને કરી સંતોષેલ.
इष्ट (यज् क्त) पु० ष्टः એરંડાનું ઝાડ.
इष्ट (यज् क्त अच्) क्ली० ष्टं. ઈંટ.
इष्ट (यज् क्त) क्ली० ष्टं. १ યજ્ઞ વગેરે, યજન. २ સંસ્કાર. [ગણિત.
इष्टकर्मन् (इष्ट प्रसिद्धयर्थं कर्म) क्ली० र्मं. એક જાતનું
इष्टकाचित् (इष्टक याचितं.) त्रि० तः-ता-तं. ઈંટે ચણેલ.
इष्टका (इष् तकन् टाप्) स्त्री० का. ઈંટ,
इष्टकापथ (इष्टकायां पंथा यस्य अच्) क्ली० थं. સુગંધીવાળો. [નો બનાવેલ ભાગ.
इष्टकापथ (इष्टकया निर्मितः पंथा अच्) पु० थः ઈંટ-
इष्टकाराशि (इष्टकानां राशिः) पु० शिः ઈંટનો ઢગલો.
इष्टकार (इष्टकार) त्रि० रः-रा-रं. ઈંટવાળું.
इष्टगंध (इष्टः गंधः) पु० धः સુગંધ,
' इष्टगंधः सुगंधे स्यात् त्रिषु क्लीबं च वालुके ' मेदिनी.
इष्टगंध (इष्टः गंधः यस्य) त्रि० धः-धा-धं. સુગંધવાળું.
इष्टगंध (,,) क्ली० धं. રેતી.
इष्टतम (इष्ट तमप्) त्रि० मः-मा-मं. અત્યંત ચાહેલ, બહુજ પ્રિય. [પ્રિય.
इष्टतर (इष्ट तरप्) त्रि रः-रा-रं. બહુ વહાલું, ઘણું
इष्टता (इष्टस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ઇષ્ટપણું. इष्टत्व.
इष्टदेव (इष्टः देवः) पु० वः ઇષ્ટદેવ. इष्टदेवता.
इष्टा (यज् क्त टाप्) स्त्री० ष्टा. १ ખીજડાનું ઝાડ. २ વહાલી સ્ત્રી.
इष्टापूर्त (इष्टं च पूर्तं च तयोः समाहारः) क्ली० र्तं. નવાણ વગેરે ખોદાવાનું કામ. [યાગ.
इष्टि (यज् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ એક જાતનો યાગ. २
' कर्तुमिष्टिमभिवांच्छता मया ' माघः
इष्टि (इष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः ઇચ્છા. સ્લોક વગેરેવાળું એક વાઙ્મય. [કરેલ છે તે.
इष्टिन् (इष्ट इनि) त्रि० ष्टी-ष्टिनी-ष्टि. જેણે ભાગ
इष्टु (इष् तुन्) स्त्री० ष्टुः ઇચ્છા.
इष्टिपच (इष्टि पच् अच्) पु० चः રાક્ષસ.
इष्टिपशु (इष्ट्यर्थं पशु) पु० शुः યજ્ઞનો પશુ.
इष्म (इष् मक्) पु० ष्मः १ કામદેવ. २ વસંત.
इष्टिमुष् (इष्टि मुष् क्विप्) पु० ट्-ड. દૈત્ય.
इष्य (इष् क्यप्) पु० ष्यः વસંતઋતુ.
इष्व (इष् वन्) पु० ष्वः આચાર્ય.
इष्वग्र (इषोः अग्रं) क्ली० ग्रं. બાણનો અગ્રભાગ.
इष्वनीक (इषोः अनीकं) क्ली० कं. બાણનું અવયવ.
इष्व (इष् वन्) पु० ष्वः ઉપદેષ્ટા.
इष्वसन (इषु अस् ल्युट्) पु० नः ધનુષ.
' राममिष्वसनदर्शनोत्सुकम् ' रघुवंशम्
इष्वास (इषु अस् घञ्) पु० सः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
इष्वास (इषु अस् अण्) त्रि० सः-सी-सं. બાણ ફેંકનાર, તીરંદાજ.
इस् (इ सो क्विप्) अव्य० इः ક્રોધ, સંતાપ અને દુઃખનો અનુભવ બતાવનાર અવ્યય.
इह (इदम् ह) अव्य० ह. અહીં.
' तदखिलमिहभूतं भूतगत्या जगत्या ' नैषधीयम्.
इहल (इह ला क) पु० लः ચેદિદેશ.
इहलोक (इह लोक) पु० कः આલોક.
इहामुत्र (इह अमुत्र च) अव्य० त्रं. આ લોક અને પરલોકમાં.

ई.

ई સ્વરવર્ગ પૈકી ચોથો દીર્ઘાક્ષર.
ई (अस्य पत्नी अ ङीप्) स्त्री० ईः લક્ષ્મી.
ई (ई क्विप्) अव्य० ई. વિષાદ, ક્રોધ, દુઃખ, દયા,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સંબોધન અને પાંસેપણું બતાવનાર અવ્યય.

ઈ (અદા૰ પર૰ અનિટ્ એતિ) ૧ જવું. ૨ ખાવું. ૩ વ્યાપવું. ૪ ફેંકવું. ૫ ગર્ભ ધારણ કરવું. ૬ ચાહવું.

ઈ (દિવા૰ આત્મ૰ અનિટ્ ઈયતે) જવું.

ઈક્ષ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ઈક્ષતે) જોવું, દેખવું.

ઈક્ષક (ઇક્ષ્ ણ્વુલ) ત્રિ૰ કઃ-ક્ષિકા-કં. જોનાર.

ઈક્ષણ (ઈક્ષ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. ૧ જોવું. ૨ આંખ.

'અભિમુખે મયિ સંવૃતમીક્ષણમ્' શાકુન્તલમ્

ઈક્ષણિક (ઈક્ષણ ઠન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. દરેક માણસનું શુભ અને અશુભ કહી આપનાર.

'મંગલાદેશવૃત્તાશ્ચ ભદ્રાશ્વેક્ષણિકૈઃસહ' મનુઃ

ઈક્ષતિ (ઇક્ષ્ ક્તિપ્) પુ૰ તિઃ જોવું, દર્શન.

'ઈક્ષતેર્નાશબ્દમ્' વ્યાસસૂત્રમ્.

ઈક્ષમાણ (ઇક્ષ્ શાનચ્) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. જોતું, દેખતું.

ઈક્ષા (ઈક્ષ્ અ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ક્ષા. જોવું, દેખવું.

ઈક્ષિત (ઈક્ષ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. જોયેલ, દેખેલ.

ઈખ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ઈખતિ) જવું.

'ઇંખયન્ પરિજનાપવિદ્ધયા' રઘુવંશમ્.

ઈગ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ઈંગતિ) જવું.

ઈજ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ઈજતે) જવું, નિંદવું.

ઈજ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ઈંજતે) ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ઈડ્ (અદા૰ આત્મ૰ સેટ્ ઈટ્ટે) વખાણવું.

ઈડ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ ઈડયતિ-તે) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [સ્તુતિ.

ઈડન (ઈડ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. વખાણવું, વખાણ,

ઈડા (ઈડ્ અ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ડા. વખાણ, તારીફ, સ્તુતિ.

ઈડિત (ઈડ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. વખાણેલ, તારીફ કરેલ. [લાયક. તારીફ કરવા જોગ.

ઈડ્ય (ઈડ્ ક્યપ્) ત્રિ૰ ડ્યઃ-ડ્યા-ડ્યં વખાણવા

'ભવંતમીડ્યં ભવતઃ પિતેવ' રઘુવંશમ્.

ઈત્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ઈંતતિ) બાંધવું.

ઈતિ (ઈ ક્તિન્) પુ૰ તિઃ ડિંબ શબ્દ જુઓ.

ઈતિ (ઈ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ તિઃ ૧ જવું. ૨ ખેડને એક જાતનો દૈવનો ઉપદ્રવ. [ણેપણું. ઇદ્રક્ત્વ

ઈદૃક્તા (ઈદૃશ તલ) સ્ત્રી૰ તા. એવાપણું, એપ્રમા-

ઈદૃક્ષ (ઇદમ્ દૃશ ક્સ) ત્રિ૰ ક્ષઃ-ક્ષા-ક્ષં. એવું, એ પ્રમાણે. [જુઓ.

ઈદૃગ્ (ઇદમ્ દૃશ્ ક્વિપ્) ત્રિ૰ ક્-ગ્. ઉપલો શબ્દ

ઈદૃશ (ઇદમ્ દૃશ્ કઞ્) ત્રિ૰ શઃ-શી-શં. એવું, એ પ્રમાણે. [ઇચ્છા. ૨ મેળવવાની ઇચ્છા

ઈપ્સા (આપ્તુમિચ્છા આપ્ સન્ અ) સ્ત્રી૰ પ્સા. ૧

ઈપ્સિત (આપ્ સન્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ ચાહેલ. ૨ પામવા ઇચ્છેલ, ૩ ઇચ્છાવિષય.

'શ્રિયાદુરાપઃ કથમીપ્સિતો ભવેત્' શાકુન્તલમ્.

ઈપ્સુ (આપ્ સન્ ઉ) ત્રિ૰ પ્સુઃ-પ્સુઃ-પ્સુ. ૧ મેળવવા ઇચ્છનાર. ૨ પામવા ઇચ્છનાર.

'સૌરભ્યમીપ્સુરિવ તે મુખમારુતસ્ય' રઘુવંશમ્.

ઈયિવસ્ (ઇણ્ ક્વસુ) ત્રિ૰ વાન્-યુષી-વસ્. ૧ જનાર. ૨ પામનાર. [પ્રેરવું.

ઈર્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ ઈરયતિ-તે) ૧ જવું. ૨

ઈર્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ઈરતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ઈર્ (અદા૰ આત્મ૰ સેટ્ ઈર્તે) ૧ જવું. ૨ કંપવું.

ઈરણ (ઈર્ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. ૧ જવું. ૨ પ્રેરવું.

ઈરણ (ઈર્ લ્યુટ્) ત્રિ૰ ણઃ-ણી-ણં. પ્રેરનાર.

ઈરણા (ઈર્ યુચ્) સ્ત્રી૰ ણા. જવું, પ્રેરવું.

ઈરિણ (ઈર્ ઇનન્) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. ખારની જમીન.

ઈરિત (ઈર્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ પ્રેરેલ. ૨ ગયેલ. ૩ ફેંકેલ. ૪ કરેલ. ૫ કંપેલ. [જનાર.

ઈરિન્ (ઈર્ ણિનિ) ત્રિ૰ રી-રિણી-રિ. ૧ પ્રેરનાર. ૨

ઈર્ષ્ય (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ઈર્ષ્યતિ) અદેખાઇ કરવી.

ઈર્ત્સા (ઋધ્ સન્ અ) સ્ત્રી૰ ર્ત્સા. વધવાની ઇચ્છા.

ઈર્ત્સુ (ઋધ્ સન્ ઉ) ત્રિ૰ ર્ત્સુઃ-ર્ત્સુઃ-ર્ત્સુ. વધવાને ઇચ્છનાર.

ઈર્મ (ઈર્ મક્) ક્લી૰ મં. વ્રણ.

ઈર્ષ્યા (ઈર્ ણ્યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ર્ષ્યા-ઈર્ષ્યા શબ્દ જુઓ.

ઈર્ષ્યા (ઇર્ યક્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ર્ષ્યા. ચર્ષ્યા.

ઈર્ષ્યાપથ (ઇર્ષ્યારૂપઃ પંથા અચ્) પુ૰ થઃ સમાધિ માન વગેરે ભિક્ષુકના જ્ઞાનનો એક ઉપાય.

ઈર્વારુ (ઈર્ વૃ ઉણ) પુ૰ સ્ત્રી૰ રુઃ-રુઃ કાકડી.

ઈર્ષ્ય્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ઈર્ષ્યતિ) અદેખા થવું.

ઈર્ષ્યક (ઈર્ષ્ય ણ્વુલ્) ત્રિ૰ કઃ-ર્ષ્યિકા-કં. અદેખાઇ કરનાર.

ઈર્ષ્યક (,,) પુ૰ કઃ એક જાતનો નપુંસક.

ઈર્ષ્યા (ઈર્ષ્ય્ અ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ર્ષ્યા. અદેખાઇ.

ઈર્ષ્યાલુ (ઈર્ષ્યા આલુચ્) ત્રિ૰ લુઃ-લુઃ-લુ. અદેખાઇવાળું.

ઈર્ષ્યુ (ઈર્ષ્ય્ ઉ) ત્રિ૰ ર્ષ્યુઃ-ર્ષ્યુઃ-ર્ષ્યુ. અદેખાઇ કરનાર.

ઈલા (ઈડ્ ક) સ્ત્રી૰ લા. ૧ વાણી. ૨ ગાય. ૩ પૃથ્વી.

ઈલિ (ઈર્ ઇન્) સ્ત્રી૰ લી. ૧ કટાર. ૨ નાની ગદાના આકારનો એક સોટો. ઈલી, ઈલિકા.

ઈલિત (ઈર્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. વખાણેલ.

ઈલી (ઈર્ ઇન્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ લી. ઈલિ શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઈશ્ (અદા० આત्म० સેટ્ ઈષ્ટે) ઐશ્વરતાવાળું થવું.
ઈશ (ઈશ્ ક) પુ० શः ૧ ઐશ્વર. ૨ મહાદેવ. ૩ આર્દ્રા નક્ષત્ર. ૪ અગીયારની સંખ્યા.
ઈશકોણ (ઈશસ્વામિકः કોણः) પુ० णः. ઐશાન ખુણો.
ઈશપુરી (ઈશસ્ય પુરી) સ્ત્રી० રી. બનારસ, કાશી.
ઈશા (ઈશ્ ક ટાપ્) સ્ત્રી० શા. ૧ લાંગલ દંડ. ૨ દુર્ગા. ૩ એશ્વર્યવાળી સ્ત્રી.
ઈશસખ (ઈશः સખા યસ્ય ટચ્) પુ० खः કુબેર.
ઈશાન (ઈશ્ ચાનશ્) ત્રિ० नः-ना-नं. ઐશ્વરપણું કરવાવાળું [નક્ષત્ર. ૩ અગીયારની સંખ્યા.
ઈશાન (,,) પુ० नः ૧ રુદ્ર. ૨ આર્દ્રા.
ઈશાની (ઈશસ્ય પત્ની) સ્ત્રી० नी. ૧ દુર્ગા. ૨ ખીજડાનું ઝાડ.
ઈશિતવ્ય (ઈશ્ तव्य) ઐશ્વરપણું.
ઈશિતવ્ય (,,) ત્રિ० व्यः-व्या-व्यं. અધીન.
ઈશિતા (ઈશિન્ तल्) સ્ત્રી० ता. ઐશ્વરપણું. ઈશિત્વ. [૨ પતિ. ૩ પ્રભુ, ઐશ્વર.
ઈશિન્ (ઈશ્ णिनी) ત્રિ० शी-शिनी-शि. ૧ ધણી.
ઈશી (ઈશસ્ય પત્ની ङीप्) સ્ત્રી० शी. ૧ દુર્ગા. ૨ સ્વામીની પત્ની.
ઈશ્વર (ઈશ્ वरच्) પુ० रः ૧ મહાદેવ. ૨ કામદેવ. ૩ પૈતન્યાત્મા. ૪ પરમેશ્વર. [૨ આઢ્ય.
ઈશ્વર (,,) ત્રિ० रः-री-रं. ૧ સ્વામી, ધણી.
'आत्मेश्वराणां नहि जातुनित्याः समाधिभेदप्रभवो भवन्ति'
कुमारसंभवम्.
ઈશ્વરતા (ઈશ્વરસ્ય भावः तल्) સ્ત્રી० ता. ઐશ્વરપણું. [ઓ.
ઈશ્વરત્વ (,, त्व) ક્લી० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુ.
ઈશ્વરા (ઈશ્વર ટાપ્) સ્ત્રી० रा. ૧ દુર્ગા. ૨ ઐશ્વર્યવાળી સ્ત્રી. [ણી. ૩ પ્રભુની પત્ની.
ઈશ્વરી (ઈશ્વર ङीप्) સ્ત્રી० री. ૧ દુર્ગા. ૨ ધણીયાણી
'ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम्' श्रीसूक्तम्.
ઈશ્વરી (ઈશ્ वनिप् ङीप् रादेशः) સ્ત્રી० री. ૧ ઐશ્વર્યવાળી સ્ત્રી. ૨ એકજાતનો વેલો. ૩ એક જાતની કાકડી. ૪ એક જાતનું ઝાડ.
ઈષ્ (તુદા० પર० સેટ્ ઈષતિ) વીણવું.
ઈષ્ (ભ્વા० આત્म० સેટ્ ઈષતે) ૧ જવું. ૨ આપવું. ૩ મારીનાખવું. ૪ જોવું. [સોમાસ.
ઈષ (ઈષ્ ક) પુ० षः. ૧ ઉત્તમ મનુનો પુત્ર. ૨ આ-
ઈષદ્જલ (ઈષત् जलं) ક્લી० लं. થોડું પાણી.
ઈષત્ (ઈષ્ अति) અવ્ય० षत् થોડુ, જરા.
ઈષત્કર (ઈષત् कृ खल्) ત્રિ० रः-रा-रं. ૧ ધણું જ થોડું. ૨ થોડી મેહનતથી સાધવાલાયક.
ઈષદુષ્ણ (ઈષત્ उष्णं) ત્રિ० ष्णः-ष्णा-ष्णं. થોડું ગરમ.
ઈષદુષ્ણ (ઈષત् उष्णः) પુ० ष्णः. થોડી ગરમાશ.
ઈષદ્રક્ત (ઈષત् रक्तः) ત્રિ० क्तः-क्ता-क्तं. થોડું રાતું.
ઈષદ્રક્ત (,,) પુ० क्तः. થોડો રાતોવર્ણ.
ઈષા (ઈષ્ अ टाप्) સ્ત્રી० षा. ૧ હળનું એક લાકડું ૨ ગાડાનું લાંબું લાકડું. ૩ રથનો એક અવ્યય. ૪ હલ અને ધોંસરાનું વચલું લાકડું.
ઈષાદંત (ઈષેव दंतः यस्य) પુ० तः. લાંબા દાંતવા. જો હાથી.
ઈષિકા (ઈષેव कन्) સ્ત્રી० का. ૧ હાથીની આંખનો ગોળો. ૨ પીંછી. ૩ એક જાતનુ અસ્ત્ર.
ઈષિર (ઈષ્ किरच्) પુ० रः. અગ્નિ.
ઈષીકા ( ) સ્ત્રી० का. ચિતારાની પીંછી. ૨ એક જાતનું તૃણ.
ઈષ્મ (ઈષ્ मक्) પુ० ष्मः. ૧ કામદેવ. ૨ વસંતઋતુ.
ઈહ્ (ભ્વા० આત્म० સેટ્ ઈહતે) ચેષ્ટા કરવી.
ઈહમાન (ઈહ્ शानच्) ત્રિ० नः-ना-नं. ચેષ્ટા કરતું.
ઈહા (ઈહ્ अङ् टाप्) સ્ત્રી० हा. ૧ ચાહવું, ચાહના. ૨ ચેષ્ટા. ૩ ઉદ્યમ.
'हंतुं क्रोधवशादीहां चकाते नौ परस्परम्'
किरातार्जुनीयम्.
ઈહામૃગ (ઈહામૃગ अण्) પુ० गः. વરૂ.
ઈહામૃગ (ઈહયા ઈહાસાધ્યો મૃગः) પુ० गः. ૧ બનાવટનો ભરગલો. ૨ એક જાતનુ નાટક.
ઈહાવૃક (ઈહાપ્રધાનો વૃકः) પુ० कः. વરૂ.
ઈહિત (ઈહ્ क्त) ત્રિ० तः-ता-तं. ૧ તાકેલ. ૨ ચાહેલ. ૩ ચેષ્ટિત. [ચરિત. ૪ ઉદ્યમ. ૫ ચેષ્ટા.
ઈહિત (,,) ક્લી० तं. તાકવું. ૨ ચાહવું. ૩

—*—

उ.

उ સ્વર વર્ણ પૈકી પાંચમો હ્રસ્વાક્ષર.
उ (उ क्विप्) અવ્ય० उ. સંબોધન, કોપનું બોલવું, અને નિયોગમાં વપરાતો અવ્યય.
'उमेति मात्रा तपसो निषिद्धा पश्चादुमारव्यां सुमुखी जगाम' कुमारसंभवम्.
उ (अत उ) પુ० उः ૧ મહાદેવ. ૨ ચંદ્રમંડલ. ૩ બ્રહ્મા.
उकानह ( ) પુ० हः ૧ પીળા અને રાતા વર્ણનો ઘોડો. ૨ કાળા અને રાતા વર્ણનો ઘોડો.
उक्त (वच् क्त) ત્રિ० क्तः-क्ता-क्तं. બોલેલ, કરેલ.
उक्त (,,) ક્લી० क्तं. ૧ એકાક્ષર છંદ. ૨ વાક્ય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उ બોલવું [શબ્દ, શક્તિ.
उक्ति (वच् क्तिन्) સ્ત્રી० क्तिः કહેવું, બોલવું, વચન,
उक्थ (वच् थक्) ક્લી० क्थं. એક સામ મંત્ર.
उक्ष् (ભ્વા० પર० સેટ્ उक्षति) છાંટવું, સીંચવું.
'उक्षांप्रचक्रुर्नगरस्य मार्गान्'
उक्षण (उक्ष् ल्युट्) ક્લી० णं. છાંટવું, સીંચવું, પાતળા દ્રવ્યવડે બીજા દ્રવ્યનું સંયોજન, વ્યાપાર.
उक्ष (उक्ष् घञ्) ત્રિ० क्षः-क्षा-क्षं. ભીનું, છાંટેલ.
उक्षतर (उक्ष तरप्) પુ० रः ગાડી વગેરેમાં ન જોડવાલાયક ઉમરવાળો બલદ. [તની ઔષધિ.
उक्षन् (उक्ष कनिन्) પુ० क्षा ૧ બલદ. ૨ એક જા-
'विदलितमहाकूलमुक्ष्णां विषाणविघट्टनैः'
माघः
उक्षित (उक्ष् क्त) ત્રિ० तः-ता-तं. છાંટેલ, સીંચેલ.
उख् (ભ્વા० પર० સેટ્ ओखति) જવું.
उख् (ભ્વા० પર० સેટ્ उंखति) જવું. [તૃણ.
उखर्वल (उख वलच् रुर्) પુ० लः એક જાતનું
उखल (उख् कलच्) પુ० लः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
उखा (उख् क) સ્ત્રી० खा. તોલડી.
उख्या (उखा यत्) ત્રિ० ख्यः-ख्या-ख्यं. ૧ તોલડીમાં હોનાર. ૨ તોલડીમાં સંસ્કારેલ.
उग्र (उच् रक्) પુ० ग्रः ૧ મહાદેવ. ૨ શરગવાનું ઝાડ. ૩ કેરલદેશ. ૪ એક જાતનો વર્ણસંકર.
उग्र (,,) ક્લી० ग्रं. ૧ વછનાગ. ૨ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક નક્ષત્રપંચક.
उग्र (,,) ત્રિ० ग्रः-ग्रा-ग्रं. ૧ ઉત્કટ શબ્દ જુઓ. ૨ તીક્ષ્ણ વીર્યવાળું.
'निखिलरसायनराजो गंधेनोग्रेण लशून इव'
भामिनीविलासः
उग्रक (उग्र कन्) પુ० कः ૧ એક જાતનો નાગ. ૨ શૂર. [વાળું.
उग्रकर्मन् (उग्रं कर्म यस्य) ત્રિ० र्मा-र्मा-र्म. ઉગ્રકામ-
उग्रकांड (उग्रः कांडः यस्य) પુ० डः કાલેરાનું ઝાડ.
उग्रकांडक (उग्रः कांडः यस्य) પુ० कः બેરાનું ઝાડ.
उग्रगंध (उग्रः गंधः यस्य) ક્લી० धं. હીંગ.
उग्रगंध (,,) પુ० धः ૧ કાયફલ. ૨ ચંપાનું ઝાડ. ૩ અર્જકવૃક્ષ. ૪ લશણ.
उग्रगंधा (उग्रः गंधः यस्याः) સ્ત્રી० धा. ૧ વજ. ૨ અજમોદ. ૩ પવાની. [દેવી.
उग्रचंडा (उग्रा चंडा) સ્ત્રી० डा. તે નામની એક
उग्रता (उग्रस्य भावः तल्) સ્ત્રી० ता. ૧ ઉગ્રપણું, ૨ અલં શબ્દ શાસ્ત્રમાં કહેલ એક વ્યભિચારી ગુણ.
उग्रत्व (,, त्व) ક્લી० त्वं. ઉગ્રપણું. ઔદ્ધત્ય.
उग्रधन्वन् (उग्रं धनुर्यस्य) પુ० न्वा. શિવ.
उग्रनासिक (उग्रा नासिका यस्य) ત્રિ० कः-का-कं. લાંબા નાકવાળું.
उग्रंपश्य (उग्र दृश् खच् मुम्) ત્રિ० श्यः-श्या-श्यं. ધાતકી નજરવાળા વાઘ વગેરે.
उग्रशेखरा (उग्रस्य शेखरं वासस्थानत्वेनास्याः) સ્ત્રી० रा. ગંગા.
उग्रसेन (उग्रा सेना यस्य) પુ० नः કંસનો બાપ.
उग्रसेनज (उग्रसेन जन् ड) પુ० जः કંસ.
उग्रा (उच् रक् टाप्) સ્ત્રી० ग्रा. ૧ વજ, ધાણા. ૩ યવાની.
उकुण (उम् कुण् क) પુ० णः માંકડ.
उच् (દિવા० પર० સેટ્ उच्यति) એકઠું કરવું.
उचित (वच् कितच्) ત્રિ० तः-ता-तं. ૧ વાજબી. ૨ જોગ. ૩ શસ્ત્ર. ૪ પરિચિત.
'वंशोचितत्वादभिमानवत्याः' किरातार्जुनीयम्
उच्च (उद् चि ड) ત્રિ० च्चः-च्चा-च्चं. ઉંચું.
उच्च (,,) પુ० च्चः રાશિગૃહમાં ગ્રહની એક જાત. [ઉંચું.
उच्चतम (उच्च तमप्) ત્રિ० मः-मा-मं. અતિશય
उच्चतर (उच्च तरप्) ત્રિ० रः-रा-रं. બહુ ઉંચું.
उच्चता (उच्चस्य भावः तल्) સ્ત્રી० ता. ઉંચાપણું.
उच्चत्व (उच्चस्य भावः त्व) ક્લી० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
उच्चकैस् (उच्चैस् टेरकच्) અવ્ય० कैः ઉંચે, ઉંચું.
उच्चटा (उत् चट् अच्) સ્ત્રી० टा. એક જાતનું લસણ. ૨ ભોંય આંબલી. ૩ નાગરમોથ. ૪ ચણોઠી.
उच्चंड (उत् चडि अच्) ત્રિ० डः-डा-डं. ૧ અત્યંત ઉગ્ર. ૨ બહુ કોપવાળું. ૩ ત્વરાવાળું.
उच्चतरु (उच्चः तरुः) પુ० रुः નાળિયેરનું ઝાડ., ઉંચું ઝાડ.
उच्चताल (उच्चः तालः यत्र) પુ० लः જ્યાં ઉંચો તાલ હોય છે તે દેશ વગેરે. માન, ગોષ્ટિ, મદ્ય પીવાની જગ્યા.
उच्चदेव (उच्चः देवः) પુ० वः શ્રીકૃષ્ણ.
उच्चंद्र (उच्छिष्टः चंद्रः यत्र) પુ० द्रः રાતનો બાકીનો ભાગ.
उच्चभाषण (उच्चं भाषणं) ક્લી० णं. તાણીને બોલવું
उच्चय (उत् चि अच्) પુ० यः. ૧ પૂલ વગેરે તોડવાં તે. ૨ સ્ત્રીના વસ્ત્રની ગાંઠ. ૩ મોટો સમુદાય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उच्चलित (उत् चल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જવાને તયાર થયેલ. ૨ ચાલેલું.

उच्चललाटा (उच्चं ललाटं यस्याः) स्त्री० टाः ઉંચા કપાળવાળી સ્ત્રી.

उच्चनीच (उच्चं च नीचं च) त्रि० चः-चा-चं. ઉંચુ નીચું.

उच्चा (उत् चि उ टाप्) स्त्री० च्चा. ઉંચી સ્ત્રી.

उच्चाटन (उत् चट् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. મૂલમાંથી ખેંચી કહાડવું. ઉત્પાટન.

उच्चाटनीय (उत् चट् णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. એક જગાથી બીજી જગાએ ખસેડવા જોગ: ' उच्चाटनीयः करनाविकानाम् ' नैषधीयम्

उच्चार (उत् चर् घञ्) पु० रः. ૧ ઉચ્ચાર. ૨ નરક.

उच्चारण (उत् चर् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. ઉચ્ચાર.

उच्चारणज्ञ (उच्चारण ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. ઉચ્ચારણ જાણનાર. [તે.

उच्चारित (उच्चार इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જે હોય

उच्चारित (उत् चर् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉચ્ચારેલ. उच्चरित [રવા લાયક.

उच्चार्य (उत् चर् यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. ઉચ્ચા-

उच्चार्य्यमाण (उत् चट् णिच् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. ઉચ્ચાર કરાતો.

' कस्मैचित्कार्यायोच्चार्यमाणो वर्ण इत्संज्ञः ' मुग्धबोधः

उच्चावच (उदक्च् आवाक् च) त्रि० चः-चा-चं. ૧ ઉંચુ વગેરેથી અનેક પ્રકારનું. ૨ હલકું.

' उच्चावचानि भूतानि सततं चेष्टयन्ति याः ' मनुः

उच्चिंगट (,,) पु० टः. એક જાતનું માછલું. ક્રોધિલો પુરૂષ.

' उच्चिंगटस्तृणगढमत्स्यकोपनयोः पुमान् ' मेदिनी.

उच्चूड (उन्नता चूडा यस्य) पु० डः. ધ્વજનો ઉંચા લુગડાનો કટકો. [જુઓ.

उच्चूल (उन्नता चूडा यस्य) पु० लः. ઉપલો શબ્દ

उच्चैःशिरस् (उच्चैः शिरो यस्य) त्रि० राः-राः-रः. ૧ મોટું. ૨ ઉંચા માથાવાળું.

' ममत्वमुच्चैःशिरसामतीव ' कुमारसंभवम्

उच्चैःश्रवस् (उच्चैः श्रवः अस्य) पु० वाः. ઇંદ્રનો તે નામનો એક ઘોડો.

' न चित्रमुच्चैः श्रवसः पदक्रमम् ' माघः

उच्चैःश्रवस् (उच्चैः श्रु असुन्) त्रि० वाः-वा-वः. ૧ મોટું. ૨ ઉંચા કાનવાળું.

उच्चैर्घुष्ट (उच्चैः घुष्ट) क्ली० ष्टं. ૧ ડંડેરો. ૨ ઉંચેથી પોકારનો અવાજ.

उच्चैर्घोष (उच्चैर्घोषः) पु० षः. ઊપલો શબ્દ જુઓ'

उच्चैस् (उद् चि डैसि) अव्य० चैः ૧ ઉંચેથી. ૨ મોટેથી. ૩ ઉંચું. ૪ મોટું.

' अकृत्वा हेलया पादमुच्चैर्मुर्द्धसुविद्विषाम् ' माघः

उच्चैस्तम (उच्चैस् तमप्) त्रि० मः-मा-मं. અત્યંત ઉંચું.

उच्चैस्तर (उच्चैस्तरप्) त्रि० रः-रा-रं. બહુ ઉંચુ.

उच्चैस्तराम् (उच्चैस्तरप् आमु०) अ० राम्. ઘણે ઉંચેથી.

' उच्चैस्तरां वक्ष्यति शैलराजः ' कुमारसंभवम्

उच्छन्न (उद् छद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ૧ નાશ પામેલ. ૨ લુપ્તપ્રાય.

उच्छल (उत् शल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. ઉછલનાર.

उच्छलत् (उत् शल् शतृ) त्रि० लन्-लती-लत्. ઉછળતું.

' स्वच्छंदोच्छलदच्छकच्छकुहरच्छातेतरांबुच्छटा ' उद्भटः

उच्छलन (उत् शल् ल्युट्) क्ली० नं. ઉછળવું, ઉછાળો.

उच्छादन (उत् छद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ આચ્છાદન. ૨ ખુશબોદાર પદાર્થથી દેહ સાફ કરવું તે.

' स्नापनोच्छादनेनच ' रामायणम्.

उच्छास्त्र (उद्गतं शास्त्रात्) त्रि० स्त्रः-स्त्रा-स्त्रं. ૧ શાસ્ત્રવિરૂદ્ધ અધર્મનું કૃત્ય વગેરે. ૨ શાસ્ત્રનુ ઉલ્લંઘન કરનાર.

उच्छास्त्रवर्तिन् (उच्छास्त्रं यथा तथा वर्तते) त्रि० र्ती-र्तिनी-र्ति. શાસ્ત્રનુ ઉલ્લંઘન કરી વર્તનાર.

उच्छिख (उन्नता शिखा यस्य) त्रि० खः-खा-खं. ૧ ઉંચી શિખાવાળું. ૨ ઉંચી શગવાળો અગ્નિ વગેરે.

उच्छिघन (उत् शिघि ल्युट्) क्ली० नं. નશીકરવું.

उच्छिन्न (उत् छिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ૧ છેદેલ. ૨ કાપેલ. ૩ સમૂલ નાશ કરેલ.

उच्छिरस् (उन्नतं शिरः यस्य) त्रि० राः-राः-रं: ૧ ઉંચા માથાવાળું. ૨ મહાત્મ વગેરેથી મહિમાવાળું.

उच्छिलिंध्र (उत्थितं शिलिंध्रं) क्ली० ध्रं. કાગડાની ટોપી. કુતરાનો કાન.

उच्छिलिंध्र (उत्थितं शिलिंध्रं यस्मात्) त्रि० ध्रः-ध्रा-ध्रं. વિકાસ પામેલ છે કાગડાની ટોપી જેથી એવી પૃથ્વી વગેરે.

उच्छिष्ट (उत् शिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ છાંડેલ અન્ન વગેરે. ૨ બાકી, શેષ. ૩ છાંડેલ.

उच्छिष्टभोजिन् (उच्छिष्टं भुक्ते भुज् णिनि) त्रि० जी-जिनी-जि. છાંડેલ અન્ન વગેરે ખાનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उच्छिष्टमोदन (उच्छिष्ट मुद् ल्युट्) क्ली० नं. भीणु.
उच्छीर्षक (उत्थापितं स्थापितं शीर्षं यस्मिन्) क्ली० नं. ओशीकुं. [उंचा माथावाळु.
उच्छीर्षक (उन्नतं शीर्षं यस्य) त्रि० कः-का-कं.
उच्छीर्षक (उत् शीर्ष कै क) क्ली० कं. माथानो भाग.
उच्छुष्क (ऊर्ध्वंगतः शुष्कं) त्रि० ष्कः-ष्का-ष्कं. ऊपरथी सुकायेल.
उच्छून (उत् श्वि क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ उंचु. २ फुली गयेल. ३ सुजेल. ४ वधेल.
'स्वर्गग्रामटिकाविलुंठनवृथोच्छूनैः किमेभिर्भुजैः' साहित्यदर्पणम्.
उच्छून (,,) क्ली० नं. १ सुजवुं, सुज्जवुं. २ फुली जवुं.
उच्छृंखल (उद्गतं शृंखलाः) त्रि० लः-ला-लं. १ बंधनरहित. २ नियताकारनुं. ३ प्रतिबंधविनानुं.
उच्छेद (उत् छिद् घञ्) पु० दः १ छेदवुं. २ कापवुं. ३ समूल नाश करवुं. उच्छेदन.
उच्छेदकर (उच्छेदं करोति) त्रि० रः-री-रं. समूल नाश करनार.
'सतां भवोच्छेदकरः पिता ते' रघुवंशम्
उच्छेद्य (उत् छिद् ण्यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ समूल नाश करवा लायक. २ छेदवा लायक. उच्छेदनीय.
उच्छेषण (उत् शि ल्युट्) क्ली० णं. १ उच्छिष्ट. २ खाधानो अवशेष.
उच्छेषण (उत् शुष् णिच् ल्युट्) त्रि० णः-णा-णं. १ सुकवी देनार. २ संतापक.
'यच्छोकमुच्छोषणमिंद्रियाणाम्' भगवद्गीता.
उच्छोषण (उत् शुष् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. सुकाइ जवुं. [द्रव्यनो आंकडो.
उच्छ्राय (उत् श्री अच्) पु० यः १ उंचाइ. २ उंच्य
'उच्छ्रायेण गुणितं चितेः फलम्' लीलावती.
उच्छ्राय् (उत् श्री घञ्) पु० यः उंचापणुं, उचाई.
उच्छ्रावण (उत् श्रु णिच् ल्युट्) क्ली० णं. उंचेथी संभळावुं.
उच्छ्रित (उत् श्रि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उंचुं. २ उंचा प्रदेशने पामेल. ३ छोडेल. ४ पेदा थयेल. ५ आभाद थयेल. ६ वधतुं. [२ उत्कर्ष.
उच्छ्रिति (उत् श्रि क्तिन्) स्त्री० तिः १ उंचाई.
उच्छ्रेय (उत् श्रीयते) त्रि० यः-या-यं. उंचुं.
उच्छ्वसन (उत् श्वस् ल्युट्) क्ली० नं. १ श्वास लेवुं २ उसकुं लेवुं.
उच्छ्वसित (उत् श्वस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ विकास पामेल. २ खीलेल. ३ त्वरित. ४ त्वरित. ५ आश्वासवाळुं. ६ उच्छवासवाळुं.
उच्छ्वसित (,,) क्ली० तं. १ प्राण. २ श्वास, दम.
उच्छ्वास (उत् श्वस् घञ्) पु० सः १ निशासो. २ आख्यायिकानो एक भाग. ३ प्राण वायुनु लांबी गतिए बराबर निकळवुं. ४ आश्वास. ५ अंदरनो श्वास.
उच्छ्वासिन् (उत् श्वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. १ उर्ध्वश्वासवाळुं. २ लांबानिश्वासवाळुं. ३ पेदा थयेल. [३ विराम पामवुं.
उच्छ् (तुदा० पर० सेट् उंछति) १ पीणवुं. २ बांधवुं.
उज्जयनी ( ) स्त्री० नी. उज्जयणी. उज्जयिनी.
उज्जयंत (उत् जि झ) पु० तः रैवताचळ.
उज्जायनी (उत् जय् णिनि) स्त्री० नी. उज्जन.
उज्जासन (उत् जस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. मारी नाखवुं, डार मारवुं.
उज्जिघ्र (उत् घ्रा श) त्रि० घ्रः-घ्रा-घ्रं. सुंगनार.
उज्जृंभ (उत् जृभि घञ्) पु० भः १ विकास पामवुं. २ खीलवुं, फुलवुं.
उज्जृंभ (उत् जृभि अच्) त्रि० भः-भा-भं. १ विकाश पामनार. २ खीलनार. ३ बगासावाळुं ४ प्रकाशवाळुं.
उज्जृंभण (उत् जृभि ल्युट्) क्ली० णं. १ विकाश पामवुं. २ बगासु खावुं. उज्जृंभा.
उज्जृंभित (उत् जृभि क्त) क्ली० तं. १ चेष्टा. २ बगासु खावुं. [पामेल. २ बगासु खाधेल.
उज्जृंभित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ विकाश
उज्जेष (उत् जिष् घञ्) पु० षः उत्कर्ष पामवुं.
उज्जेष (उत् जिष् अच्) त्रि० षः-षा-षं. उत्कृष्ट.
उज्ज्वल (उत् ज्वल् अच्) क्ली० लं. सोनुं.
उज्ज्वल (,,) पु० लः शृंगार रस.
उज्ज्वल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ उजळुं. २ चळकाटवाळुं. ३ विकाशवाळुं.
उज्ज्वलता (उज्ज्वलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. उजलापणुं. [जुओ. औज्वल्य.
उज्ज्वलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द
उज्ज्वलन (उत् ज्वल् ल्युट्) क्ली० नं. १ दीप्ति. २ उजळापणुं. [सळगेल.
उज्ज्वलित (उत् ज्वल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. बळेल,
उज्झ् (तुंदा० पर० सेट् उज्झति) छोडवुं, तजवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'सलिलेन्मज्जनमुज्झति स्फुटम्' नैषधीयम्.

उज्झ (उज्झ् अच्) त्रि० ज्झः-ज्झा-ज्झं. तजनार, छोडनार.

उज्झता (उज्झस्य भावः तल्) स्त्री० ता. त्याग करनारपणुं, त्याग, छोडवुं. उज्झत्व.

उज्झित (उज्झ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. छांडेल.

उंछ् (उछि घञ्) पु० छः वीणवुं.

उंछन (उछि ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ.

उंछशील (उंछ शील् क) क्ली० लं. दाणा वीणी खावा ते.

उट (उ टक्) क्ली० टं. १ घास, तृण. २ पान, पांदडुं.

उटज (उद् जन् ड) पु० जः १ घास पांदडा वगेरेथी बनावेल मुनी वगेरेनी झुंपडी.

उठ् (भ्वा० पर० सेट् ओठति) जवुं.

उडु (उडु कु) स्त्री० डुः १ नक्षत्र. २ जल. उडु.

'उडुगणपरिवारो नायकोप्यौषधीनाम्.' उद्भटः

उडु (,,) क्ली० डु. १ उपलो शब्द जुओ.

उडुप (उडु पा क) पु० पः १ जलमां तरवानुं साधन, त्रापो, चंद्र. ३ कपुर. उडुप.

'तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम्.' रघुवंशम्.

उडुपति (उडूनां पतिः) पु० तिः १ चंद्र. २ वरुण. ३ कपुर. उडूपति.

उडुपथ (उडूनां पंथाः) पु० थः आकाश.

उडुंबर (डंबरः पृषो०) पु० रः १ उंबरानुं झाड. २ तांबुं. ३ उंबर. [कोट.

उडुंबर (,,) क्ली० रं. એક जातनो

उडुराज (उडु राज् क्विप्) पु० जः १ चंद्र. २ कपुर.

उडुराज (उडूनां राजा टच्) पु० जः उपलो शब्द जुओ. [એક ऋषि.

उडुलोमन् (उडूरिव लोमास्य) पु० मा. ते नामनो

उडूप (उडू पा क) पु० पः १ चंद्र. २ कपुर.

उडूपति (उडूनां पतिः) पु० तिः १ चंद्र. २ वरुण. ३ कपुर.

उड्डयन (उत् डी ल्युट्) क्ली० नं. उडवुं.

उड्डामर (उत्कृष्टः डामरः) त्रि० रः-रा-रं. १ उत्कृष्ट. २ श्रेष्ठ. ३ उद्भट.

उड्डीन (उत् डी क्त) त्रि० नः-ना-नं. उडतुं.

उड्डीन (,,) क्ली० नं. उडवुं.

उड्डीयन (उड्डीय् ल्युट्) क्ली० नं. १ कुदवुं. २ उडवुं.

उड्डीयमान (उड्डीय शानच्) त्रि० नः-ना-नं. उडतुं.

उड्डीश (उत् डी क्विप् तस्य ईशः) पु० शः १ महादेव. २ ते नामनुं એક तंत्र.

'उड्डीशो ग्रंथभेदे स्यात्' मेदिनी.

उदू ( ) पु० दूः १ पाणी. २ चीनाश गुलाब.

उत् (उ क्विप्) अव्य० त्. प्रश्न, तर्क, संशय. अतिपणुं, उपरपणुं बतावनार उपसर्ग.

उत (उ क्त) अव्य० त. प्रश्न, वितर्क, घणुपणुं, समुदाय अने वितर्क बतावनार अव्यय.

'वीरो रसः किमयमित्युत दर्प एषः' वीरचरितम्.

उत (व्ये क्त) त्रि० तः-ता-तं. शीवेल.

उतथ्य (उ तथ्य) पु० थ्यः अंगिरसनो पुत्र, बृहस्पतीनो मोटो भाई.

उतथ्यानुज (उतथ्य अनु जन् ड) पु० जः बृहस्पति. उतथ्यावरज.

उताहो (उत च आहो च) अव्य० हो. विकल्प विचार अने वितर्क बतावनार अव्यय.

उत्क (उद्गतं मनः यस्य) त्रि० त्कः-त्का-त्कं. १ उद्वेग पामेल. २ बीजा उपर चित्तवाळुं.

'तत् श्रुत्वा च श्रवणसुभगं गर्जितं मानसोत्काः' मेघदूतम्.

उत्कच (उद्गतः उन्नतः वा केशः यस्य) त्रि० चः-चा-चं. १ केशवीनातुं. २ उंचा केशवाळुं.

उत्कट (उत् कट् अच्) पु० टः १ रातो शेलडी. २ शर. ३ मदोन्मत्त हाथी. ४ मद.

उत्कट (,,) क्ली० टं. १ तज, दालचीनी २ त्वक्पत्र. [३ गांडु. ४ अहंकारी.

उत्कट (,,) त्रि० टः-टा-टं. १ तीव्र. २ विषम.

उत्कटा (उत् कट् अच् टाप्) स्त्री० टा એક जातनो वेलो. [रतिबंध.

उत्कंठ (उद्गतः कंठः अत्र) पु० ठः. એક जातनो

उत्कंठ (उन्नतः कंठः यस्य) त्रि० ठः-ठा-ठं. उंचा कंठवाळुं. [चिंता.

उत्कंठा (उत् कठि अ) स्त्री० ठा. १ उत्सुकपणुं. २

'यास्यत्यद्य शकुन्तलेति हृदयं संस्पृष्टमुत्कंठया' शाकुन्तलम्.

उत्कंठित (उत्कंठा जाताऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेने उत्कंठा पेदाथयेल छे ते.

'सारेणाश्रु द्रुतमविरतोत्कंठमुत्कंठितेन' मेघदूतम्.

उत्कंठिता (उत्कंठा इतच् टाप्) स्त्री० ता. ते नामनि એક नायिका.

'उत्कंठितासि तरले नहि नहि सखि पिच्छलः पंथाः' साहित्यदर्पणम्.

उत्कता (उत्कं तनोति तन् ड टाप्) स्त्री० ता. गजर-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पींपर. [उत्कत्व.
उत्कता (उत्कस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ઉત્સુકપણું
उत्कंधर (उन्नतः कंधरः यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ઉંચી ડોકવાળું. [थयेल कंप.
उत्कंप (उत्कृष्टः कंपः) पु० पः. ક્રોમ વગેરેથી પેદા
उत्कंपन (उत् कंपि ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વાળું. उत्कंप.
उत्कंपिन् (उत् कंपि णिनि) त्रि०पी-पिनी-पि. ઉત્કંપ
उत्कंपिन् (उत् कंप् णिच् णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि. કંપ કરે તેવું, કંપકારક.
उत्कर (उत् कृ अप्) पु० रः. ધાન્ય વગેરેનો ઢગલો કરવો તે. २ ઢગલો કરેલ ધૂળ વગેરે. ३ સમૂહ. ४ પ્રસારવું. ५ તૃણ કહાડી નાખવું તે. ६ હાથપગ વગેરે ફેંકવા તે. ७ એકઠો કરેલ પુંજો વગેરે નાખવાનો ખાડો વગેરે ઉકરડો. [ભીહાઈ.
उत्करिका (उत्कर कन्) स्त्री० का. એક જાતની
उत्कर्ण (उन्नतः कर्णः यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ઉંચા કાનવાળું.
उत्कर्तन (उत् कृत् ल्युट्) क्ली० नं. १ છેદવું. २ કાતરવું. ३ મૂળથી કાઢી નાખવું.४ ઉપાડીને છેદવું.
उत्कर्ष (उत् कर्ष घञ्) पु० र्षः. १ મોટાઇ, ઉત્કૃષ્ટપણું २. અધીકપણું. ઉપાડીને ખેંચવું.
उत्कर्ष (उत् कर्ष अ) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं. ઉત્કર્ષ નિમિત્તનું.
उत्कर्षक (उत् कृष् ण्वुल्) त्रि० कः-र्षिका-कं. ઉત્કર્ષ ધારણ કરનાર.
उत्कर्षण (उत् कृष् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપાડીને ખેંચવું.
उत्कर्षित (उत्कर्ष इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ઉત્કર્ષ જેને પેદા થયો હોય તે.
उत्कर्षिन् (उत् कृष् णिनि) त्रि० र्षी-र्षिणी-र्षि. ઉપાડીને ખેંચનાર. [દેશ, ઓડિસા.
उत्कल (उत् कल् अच्) पु० लः. તે નામનો એક
उत्कल (उत्कः सन् लाति ला क) पु० लः १ પારધી. २ બોજો વહેનારો. ३ ધ્રુવનો એક પુત્ર.
उत्कलिका (उत् कल् वुन्) स्त्री० का. ફુલ વગેરેની કળી. २ ઉત્કંઠા. ३ ભોજું. ४ હેલા. ५ ક્રોમ વગેરેથી પેદા થયેલ રભરણ.
उत्कलित (उत् कल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉત્કંઠિત. २ આભાદ.
उत्कषण (उत् कष् ल्युट्) क्ली० णं. ખેડવું, ખેડાણ. 'सद्यः सीरोत्कषणसुरभिक्षेत्रमारुह्य मालम्.' मेघदूतम्.
उत्काका (उत्क अक् अच् टाप्) स्त्री० का. વર્ષો વર્ષ વીયાતી ગાય. [કરવો તે.
उत्कार (उत् कृ घञ्) पु० रः ઉપણવું તે, ઢગલો 'उत्कारेण धान्यानामनभिष्टपरिग्रहाः' भट्टिः
उत्कारिका (उत् कृ ण्वुल्) स्त्री० का. એક જાતનું પાચન. [ऋषि.
उत्कास (उत्क अस् अच्) पु० सः તે નામનો એક
उत्कास (उत् क अस् घञ्) पु० सः એક જાતનો રોગ.
उत्कासन (उत् क अस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. અંદરના કફને બોંખારી બહાર કહાઢવો તે, ઉધરસ ખાવી. [ડનાર.
उत्किर (उत् कृ श) त्रि० रः-रा-रं. ફેંકનાર, ઉડા- 'निनाय सात्यंतहिमोत्किरानिलाः' कुमारसंभवम्.
उत्कीर्ण (उत् कृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ ઉલ્લેખ કરેલ. २ લખેલ. ३ આંધેલ. ४ ઉંચે ફેંકેલ.
उत्कीर्तन (उच्चैः कीर्तनं) क्ली० नं. દેવ વગેરેનું નામ ઉંચેથી બોલવું તે. [બોલેલ.
उत्कीर्तित (उत् कृत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉંચેથી
उत्कुट (उन्नः कुटः यत्र) क्ली०टं. છતા થઇ સુવું તે.
उत्कुण (उत् कुण् अच्) पु० णः માંકડ.
उत्कूट (उन्नतं कूटं यस्य) पु० टः છત્તર.
उत्कूल (उद्गतः कूलं) त्रि०ल:-ला-लं. ફીનારે ગયેલ.
उत्कूलित (उत्कूल णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ફીનારે આણેલ, ફીનારે પહોંચેલ.
'प्रतिक्षणोत्कूलितशैवलाभाः' माघः
उत्कृत्य (उत् कृत् क्यप्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. १ છેદવા લાયક. २ કાતરવા જોગ.
उत्कृष्ट (उत् कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ ઉત્કૃષ્ટ. २ ઉત્તમ. ३ ખેડેલ. ४ રૂડું. [ઉત્કૃષ્ટ.
उत्कृष्टतम (उत्कृष्ट तमप्) त्रि० मः-मा-मं. ઘણું જ
उत्कृष्टतर (उत्कृष्ट तरप्) त्रि० रः-रा-रं. ઘણું ઉત્કૃષ્ટ.
उत्कृष्टभूम (उत्कृष्टा भूमिर्यत्र) पु० मः ઉત્તમ જમીનવાળો દેશ. [લાંચ, રૂશવત.
उत्कोच (उद्गतः कोचः कार्यप्रतिबंधो येन) पु० चः
उत्कोचक (उत्कोच कन्) पु० कः લાંચ લેનાર, રૂશવત ખાનાર.
उत्क्रमः (उत्क्रम् घञ्) पु० मः १ ઉપર જવું. २ બહાર જવું. ३ ઉલટો ક્રમ. ४ વટી જવું.
उत्क्रमण (उत् क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ અપસરણ.
उत्क्रांत (उत् क्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉંચે ગયેલ. २ બહાર ગયેલ. ३ વટેલ.
उत्क्रांति (उत् क्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः उत्क्रमण शब्द જુઓ. [ખી.
उत्क्रोश (उत् क्रुश् अच्) पु० शः એક જાતનું પં-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उत्क्रोश (,,) त्रि० शः-शा-शं. ઉંચેથી રોનાર. [ભીતું કરનાર.

उत्क्लेदिन् (उत् क्लिद् णिच् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि.

उत्क्लेश (उत् क्लिश् घञ्) पु० शः ઉર્દ્ધવાયુએ કરેલ ક્લેશ. [જુઓ.

उत्क्लेशन (उत् क्लिश् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ

उत्क्षिप्त (उत् क्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ઉંચે ફેંકેલ.

उत्क्षिप्त (,,) पु० प्तः ધંતુરો.

'क्षणं क्षणोत्क्षिप्तगजेन्द्रकृत्तिना' माघः

उत्क्षिप्तिका (उत्क्षिप्त कन्) स्त्री० का. એક જાતનું કાનનું ઘરેણું.

उत्क्षेप (उत् क्षिप् घञ्) पु० पः ઉપર ફેંકવું.

उत्क्षेपक (उत् क्षिप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. ઉંચે ફેંકનાર. [ચોર.

उत्क्षेपक (,,) पु० कः લુગડાં વગેરેનો

उत्क्षेपण (उत् क्षिप् ल्युट्) क्ली० णं. १ ઉપર ફેંકવું. २ ધાન્ય વગેરે ભસળવાનું કાષ્ઠ વગેરે સોળ પણ. ३ વીંજણો, પંખો. [ल. २ રચેલ.

उत्खचित (उत् खच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ખુથે-

उत्खला (उत् खल् अच्) स्त्री० ला. એક જાતનું ખુશ્બોદાર દ્રવ્ય.

उत्खात (उत् खन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ખોદેલ. २ મૂલસહિત કાઢી નાંખેલ. ઉત્પાટન.

'उत्खातं निधिशंकया क्षितितलं ध्माता गिरेर्धातवः' भर्तृहरिः

उत्खात (,,) क्ली० तं. १ ખોદવું ૨ મૂલ સાથે કહાડી નાખવું. ३ ઉત્પાટન.

उत्खातकेलि (उत्खातमेव केलिः) पु० लिः વપ્રક્રીડા શબ્દ જુઓ.

उत्खेद (उत् खिद् उञ्) पु० दः છેદવું.

उत्त (उंद् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. ભીનું

उत्तंस (उत् तंसि अच्) पु० सः એક શિરોભૂષણ. २ એક કાનનું ભૂષણ.

'नोत्तंसं क्षिपति क्षितौ श्रवणतः' साहित्यदर्पणम्.

उत्तट (उत्कांतं तटं) त्रि० टः-टा-टं. તટને ઓલંઘનાર. [ઉત્તાપ.

उत्तप्त (उत् तप् क्त) क्ली० प्तः १ સુકું માંસ. २

उत्तप्त (,,) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. તપેલ.

उत्तप्त (उद्गतं तप्तं तापः यस्य) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. નાહેલ.

उत्तम (उद् तमप्) त्रि० मः-मा-मं. १ ઉત્કૃષ્ટ. २ ઉમદા, ३ મુખ્ય. ४ અંતે હોનાર.

उत्तम (,,) पु० मः १ વિષ્ણુ ૨ ધ્રુવનો ઓરમાન ભાઇ.

उत्तमता (उत्तमस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ઉત્તમપણું.

उत्तमत्व (उत्तमस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જાતનું ઝાડ.

उत्तमफलिनी (उत्तमा फलिनी) स्त्री० नी. એક

उत्तमर्ण (उत्तमं ऋणं यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. દેણદાર. દેવાવાળો. उत्तमार्णिक, उत्तमार्णिन्.

उत्तमशाख (उत्तमा शाखा यस्य) त्रि० खः-खा-खं. ઉત્તમ શાખાવાળું. [ઉત્તમ ચરિત્રવાળું.

उत्तमश्लोक (उत्तमः श्लोको यस्य) त्रि० कः-का-कं.

'क उत्तमश्लोकगुणानुवादात् पुमान् विरज्येत विना पशुत्वात्' भागवतम्.

उत्तमस् (उल्लंघितं तमो येन) त्रि० माः-मा-मः અંધારૂ જેણે ઓલંઘેલ છે તે. तमोतीतः.

उत्तमसाहस (उत्तमः साहसः) पु० सः ઉંચામાં ઉંચી સીજ. મહોટો દંડ.

उत्तमा (उद् तमप् टाप्) स्त्री० मा. १ ઘણીજ ખુબ્ સુરત ઓરત. २ તે નામની એક નાયિકા.

उत्तमांग (उत्तमं अंगं) क्ली० गं. માથું.

उत्तंभ (उत् स्तंभ् घञ्) पु० भः १ પ્રવૃત્તિમાંથી નિવૃત્તિ લેવી, થંભાવું જવું. २ અવલંબન.

उत्तंभन (उत् स्तंभ् ल्युट्) क्ली० नं. અવલંબન.

उत्तर (उत् तृ अप्) क्ली० रं. જવાબ.

'वचस्तस्य सपदि क्रिया केवलमुत्तरम्' माघः

उत्तर (उद् तरप्) त्रि० रः-रा-रं. १ ઉત્તમ. २ ઉત્તરનું. ३ છેલ્લું, અંતનું. ४ ઉચેનું. ५ ઉપરનું.

उत्तर (उत् तृ अप्) पु० रः १ શિવ. २ હરિ. ३ વિરાટ રાજાનો એક પુત્ર.

उत्तरकाल (उत्तरः कालः) पु० लः ભવિષ્યકાળ.

'क्वगतोत्तरकोशला.' उद्भटः

उत्तरकोशला (उत्तरा चासौ कोशला च) स्त्री० ला. અયોધ્યા નગરી.

'यदुपतेः क्वगता मथुरापुरी रघुपतेः क्व गतोत्तरकोशलाः' उद्भटः

उत्तरक्रिया (उत्तरा क्रिया) स्त्री० या. ઉત્તર કારજ ૨ ઉત્તર કાલમાં કરવા લાયક કામ.

उत्तरंग (उत्तरमंगं) क्ली० गं. ઠારનું ઉપરનું કાષ્ઠ. ઓતરંગ.

उत्तरंग (उद्गतः तरंगः यस्मिन्) त्रि० गः-गा-गं. જેમાં મોજાં પેદા થએલ છે તે.

'प्रत्यग्रहित् पार्थिववाहिनीं तां भागीरथीं शोण इवोत्तरंगः' रघुवंशम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उत्तरच्छद (उत्तरश्चासौ छदश्च) पु० दः ओछाड. 'शय्योत्तरच्छदविमर्दकृतांगरागम्' रघुवंशम्.
उत्तरण (उत् तृ ल्युट्) क्ली० णं. उतरवुं.
उत्तरत् (उत् तृ शतृ) त्रि० रन्-रती-रत्. उतरतुं.
उत्तरतस् (उत्तर तसिल्) अव्य० तः १ उत्तरे. २ उत्तरथी. [जवाब आपनार.
उत्तरदायक (उत्तर दा ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. 'परपुंसि रता नारी भृत्यश्चोत्तरदायकः' चाणक्यः
उत्तरादेगीश (उत्तरदिशः ईशः) पु० शः कुबेर.
उत्तरादिश्(उत्तरा दिक्) स्त्री० क्-ग्. उत्तर दिशा.
उत्तरपक्ष (उत्तरः पक्षः) पु० क्षः १ वादमां पूर्वपक्षने तोडनार सिद्धांत पक्ष. २ कृष्णपक्ष.
उत्तरपट (उत्तरश्चासौ पटश्च) पु० टः उत्तरीय वस्त्र.
उत्तरपद (उत्तरवर्ति पदं) क्ली० दं. १ समास वगेरेमां छेलुं पद. २ पोतानाथी पछीनुं पद.
उत्तरपश्चिमा (उत्तरस्याः पश्चिमायाः अंतराला दिक्) स्त्री० मा. नैऋत्य कोण.
उत्तरपाद (उत्तरः पादः) पु० दः चार पादवाळा व्यवहारनुं बीजुं पाद.
उत्तरपूर्वा (उत्तरस्याः पूर्वस्याः अंतराला दिक्) स्त्री० र्वा. ईशान कोण.
उत्तरफल्गुनी (उत्तरा फल्गुनी) स्त्री० नी. उत्तरा फल्गुनी नक्षत्र. उत्तराफाल्गुनी.
उत्तरभाद्रपद् (उत्तरा भाद्रपद्) स्त्री० त्-द्. उत्तराभाद्रपद नक्षत्र. उत्तराभाद्रपदा.
उत्तरमीमांसा (उत्तरस्य वेदशेषभागस्य मीमांसा) स्त्री० सा. वेदव्यासप्रणीत वेदांतदर्शननुं शारीरक शास्त्र.
उत्तररामचरित (उत्तरं रामस्य चरितं यत्र) क्ली० तं. भवभूतिप्रणीत ते नामनुं करुणरसप्रधान नाटक.
उत्तरवयस् (उत्तरं वयः) क्ली० यः वृद्धावस्था.
उत्तरवादिन् (उत्तरं उत्तरपक्षं वदति) त्रि० दी-दिनी-दि. उत्तर पक्षने कहेनार प्रतिवादी.
उत्तरवेदी (उत्तरा वेदी) स्त्री० दी. यज्ञमां एक जातनी वेदी. [न्या. २ उत्तर दिशा.
उत्तरा (उद् तरप् टाप्) स्त्री० रा. १ विराटनी क-
उत्तरात् (उत्तर आति) अव्य० रात्. १ उत्तर तरफ. २ उत्तरे. ३ उत्तरथी. [डोड.
उत्तराधर (उत्तरश्चासौ अधरश्च) पु० रः उपरनो 'पुनर्विवक्षुः स्फुरितोत्तराधरः' कुमारसंभवम्.
उत्तराधर (उत्तरश्च अधरश्च) त्रि० रः-रा-रं. उंचुं नीचुं.
उत्तराधिकार (उत्तर अधि कृ घञ्) पु० रः वारसामां मिलकत वगेरे लेवामां क्रमे हरकोईने हक.
उत्तराधिकारिन् (उत्तर अधि कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. वारसो वगेरे लेवानो क्रमे हकदार.
उत्तरापरा (उत्तरस्याः अपरस्याः अंतरादिग्) स्त्री० रा. वायु कोण. [खराब उत्तर.
उत्तराभास (उत्तर आ भास्) पु० सः दुष्ट उत्तर,
उत्तरायण (उत्तरस्यामयनं) क्ली० णं. सूर्यनुं उत्तर दिशामां जवुं, सूर्यनो उत्तर दिशामां जवानो काळ.
उत्तरार्द्ध (उत्तरमर्द्धस्य) क्ली० र्द्धं. १ देहनो पूर्व भाग. २ आडीनो भाग.
उत्तराशा (उत्तरा आशा) स्त्री० शा. उत्तर दिशा.
उत्तराषाढा (उत्तरा आषाढायाः) स्त्री० ढा. ते नामनुं एक नक्षत्र. उत्तराशाढा. [वस्त्र.
उत्तरासंग (उत्तर आ संज् घञ्) पु० गः उत्तरीय 'त्वगुत्तरासंगवतीमधीतिनीम्) कुमारसंभवम्.
उत्तरासंग (उत्तरस्यां आसंगः) पु० गः उत्तर दिशामां आसक्ति.
उत्तराह (उत्तरमहः टच्) पु० हः बीजे रोज.
उत्तराहि (उत्तर आहि) अव्य० हि. १ उत्तरमां. २ उत्तर तरफ. ३ उत्तरे. ४ उत्तरथी.
उत्तारिक (उत्तर ठन्) त्रि० कः-का-कं. उतरवा लायक नदी वगेरे.
उत्तरीय (उत्तर छ) त्रि० यं. उत्तरीयवस्त्र.
उत्तरेण (उत्तर एनप्) अव्य० ण. १ उत्तरमां. २ उत्तरथी. ३ उत्तर
'तत्रागारं धनपतिगृहादुत्तरेणास्मदीयम्' मेघदूतम्.
उत्तरेद्युस् (उत्तर ए द्युस्) अव्य० द्युः आवतो रोज, आवतो दिवस, बीजे दहाडे.
उत्तरोत्तर (उत्तरस्यादुत्तरः) त्रि० रः-रा-रं. उत्तरोत्तर, क्रमवडे उत्तर. [उत्तरौष्ठ.
उत्तरोष्ठ (उत्तरः ओष्ठः) पु० ष्ठः उपरनो होठ.
उत्तर्जन (उत् तर्ज् ल्युट्) क्ली० नं. उंचेथी धिक्कारवुं. [१ छतुं. २ उपर मुखवाळुं.
उत्तान (उद्गतः तानः विस्तारो यस्य) त्रि० नः-ना-नं. उत्तानपाणिद्वयसन्निवेशात् प्रफुल्लराजीवमिवांकमध्ये' कुमारसंभवम्.
उत्तानक (उत् तन् ण्वुल्) पु०कः एक जातनुं झाड.
उत्तानपत्रक (उत्तानं पत्रं यस्य कप्) पु० कः राता एरंडानुं झाड. [मनुनो पुत्र, ध्रुवनो बाप.
उत्तानपाद (उत्तानौ पादावस्य) पु० दः स्वायंभु
उत्तानपादज (उत्तानपाद जन् ड) पु० जः ध्रुव.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उत्तानशय (उत्तान शी अच्) त्रि० यः-या-यं. छतुं सुनार. [२ संताप. उत्तप्त.

उत्ताप (उत् तप् घञ्) पु० पः १ धणीज गरमी.

उत्तार (उत् तॄ णिच् घञ्) पु० रः १ उतारवुं. २ ओळंडवुं. ३ पारे लइ जवुं. ४ वखत.

उत्तार (उच्चैस्तारः) त्रि० रः-रा-रं. अत्यंत ऊंचो अवाज वगेरे. [उद्धार. ३ उत्तम.

उत्तार (उत् तॄ घञ्) त्रि० रः-रा-रं. १ मोटुं. २

उत्तारक (उत् तॄ णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. १ उतारनार. २ पारपमाडनार.

उत्तारण (उत् तॄ णिच् ल्युट्) त्रि० णः-णी-णं. उपलो शब्द जुओ. [पार पमाडवुं.

उत्तारण (उत् तॄ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ उतारवुं २

उत्तार्य्य (उत् तॄ णिच् यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. उलटी करवा लायक, ओकवा जोग. २ उतरवालायक.

उत्ताल (उत् तल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. १ मोटुं. २ प्रतिष्ठित.

उत्ताल (,,) पु० लः वांदरो.

उत्तिष्ठमान (उत् स्था शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ वधतुं. २ ऊठतुं

उत्तीर्ण (उत् तॄ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. उतरेल. २ पार गयेल. ३ छोडेल, मुकत.

उत्तुंग (उत्कृष्टं तुंगं) त्रि० गः-गा-गं. अत्यंत ऊंचुं.

उत्तुंगता (उत्तुंगस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अत्यंत ऊंचापणुं. उत्तुंगत्व.

उत्तुष (उद्गतः तुषः अस्मात्) पु० षः शेकेल साळ.

उत्तेजन (उत् तिज् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ उत्तेजन. २ तीक्ष्ण करवुं. ३ प्रेरवुं. ४ व्यग्रपणुं करवुं. ५ उद्दीपन. [शब्द जुओ.

उत्तेजना (उत् तिज् णिच् युच्) स्त्री० ना. उपलो

उत्तेजित (उत् तिज् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रेरेल. २ मोकलेल. ३ तीक्ष्ण करेल. ४ उत्तेजन आपेल. ५ उस्केरेल. ६ उद्दीपित.

उत्तेजित (,,) क्ली० तं. १ उस्केरवुं. २ उत्तेजन. ३ प्रेरवुं. ४ मोकलवुं. ५ उद्दीपन, एक जातनी घोडानी गति.

उत्तेरित (उत् तॄ इतच्) क्ली० तं. एक जातनी घोडानी गति. [तिराळो घोडो.

उत्तेरित (उत्तेरित अच्) पु० तः एक जातनी ग-

उत्तोरण (उन्नतं तोरणं यत्र) त्रि० णः-णा-णं. ऊंचा दरवाजावाळुं नगर वगेरे.

'उत्तोरणामन्वयराजधानीम्.' रघुवंशम्.

उत्तोरण (उन्नतं तोरणं) पु० क्ली० णः-णं. ऊंचुं तोरण. [लवुं. २ ऊंचे उपाडवुं.

उत्तोलन (उत् तुल् ल्युट्) क्ली० नं. १ उपाडी तो-

उत्तोलित (उत् तुल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उपाडी तोलेल. २ ऊंचे उपाडेल.

उत्त्रास (उत् त्रस् घञ्) पु० सः अत्यंत भय.

उत्थ (उत् स्था क) त्रि० त्थः-त्था-त्थं. १ पेदाथनार. २ उत्पन्न थनार. ३ ऊभुं रहेनार. ४ उगनार.

'भवत्संभावतोत्थाय परितोषाय मूर्छते.' कुमारसंभवम्.

उत्थान (उत् स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ ऊठवुं. २ ऊभुं थवुं. ३ पेदा थवुं, उत्पत्ति. ४ उद्यम. ५ हर्ष. ६ उत्साह. ७ रण. ८ पुरुषपणुं. ९ तंत्र. १० आंगणुं, फळियुं. ११ राज्यनिर्वाह वगेरेनी चिंता. १२ हद, मर्यादा. १३ चैत्य शब्द जुओ. १४ प्रबोध, जागवुं.

उत्थापक (उत् स्था णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. १ ऊठाडनार. २ उपाडनार. ३ ऊंचुं करनार. ४ उत्तेजक. ५ उत्थापन करनार.

उत्थापन (उत् स्था णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ ऊठाडवुं. २ उपाडवुं. ३ प्रबोधन. ४ जगाडवुं. ५ ऊंचुं करवुं. ६ हलावबुं. ७ ओडवुं. ८ उत्तेजन करनार.

उत्थापित (उत् स्था णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ऊठाडेल. २ उपाडेल. ३ ऊंचु करेल. ४ उस्केरेल. ५ ओकेल.

उत्थाप्य (उत् स्था णिच् यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. १ ऊठाडवा लायक २ उपाडवा जोग. ३ उस्केरवा लायक. [२ पेदा थयेल. ३ उधुअत.

उत्थित (उत् स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ऊठेल.

'विल्वोत्थितां भूमिमिवोरगाणाम्.' माघः.

उत्थितांगुलि (उत्थिता अंगुलयो यत्र) पु० लिः विस्तारेल आंगळीवाळी हथेळी.

उत्थिति (उत् स्था क्तिन्) स्त्री० तिः १ ऊठवुं. २ ऊभा थवुं. ३ वर्द्धित थवुं.

उत्पत (उत पत् अच्) पु० तः पंखेरु, पंखी.

उत्पत (,,) त्रि० तः-ता-तं. ऊडनार.

उत्पतन (उत् पत् ल्युट्) क्ली० नं. १ ऊडवुं. २ ऊंचे पडवुं.

उत्पताक (उत्तोलिता पताका यत्र) त्रि० कः-का-कं. ऊंची ध्वजावाळा दरवाजावाळुं नगर वगेरे.

'पुरंदरश्रीपुरमुत्पताकाम्. रघुवंशम्.

उत्पतित (उत् पत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ऊंचे गयेल. २ ऊडेल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उत्पतितृ (उत् पत् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ ઉંચે જનાર. २ ઉડનાર. [१ ઉંચે જતું, કુદતું. २ ઉડતું
उत्पतिष्णु (उत् पत् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णुं. 'उत्पतिष्णू सहिष्णू च चेरतुः खरदूषणौ' भट्टिः
उत्पत्ति (उत् पत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः उत्पतन शब्द જુઓ. [ઉત્પન્ન થવું, ઉત્પત્તિ, પેદાશ.
उत्पत्ति (उत् पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः પેદા થવું,
उत्पत्तिक्रम (उत्पत्तौ क्रमः) पु० मः જગત્ વગેરેની ઉત્પત્તિની પરિપાટી. [૨ આડો રસ્તો.
उत्पथ (उत् पथिन् अच्) पु० थः १ ખરાબ રસ્તો. 'क्षिप्तावरोधांगनमुत्पथेन गाम्.' माघः
उत्पन्न (उत् पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. પેદા થયેલ. ઉત્પન્ન.
उत्पल (उत् पल् अच्) क्ली० लं. १ કાળુ કમલ. २ પોયણું વગેરે. ३ દુષ્ટ ઔષધી. ४ ફુલ, પુષ્પ.
उत्पल (उत्कांतं पलं मांसं) त्रि० लः-ला-लं. માંસ-વિનાનું.
उत्पलगंधिक (उत्पलगंधि कन्) क्ली० कं. ગોરોચન.
उत्पलपत्र (उत्पलस्य पत्रमिव) क्ली० त्रं. १ એક જાતનું તીલક. २ સ્ત્રીના સ્તન ઉપર નખક્ષત.
उत्पलपत्र (उत्पलस्य पत्रं) क्ली० त्र. કમલનું પાંદડું
उत्पलपत्रक (उत्पलस्य पत्रमिव कन्) क्ली० कं. એક જાતનું શસ્ત્ર.
उत्पलशारिवा (उत्पलं तदाकारं पुष्पमस्याः) स्त्री० वा. ધોળી ઉપલસરી. अनंतावधू, उत्पलगोपा, श्यामा. [એક અપ્સરા.
उत्पलावती (उत्पल मतुप्) स्त्री० ती. તે નામની
उत्पलिनी (उत्पल इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ કમલની વેલ. २ કમલનો સમૂહ. ३ પોયણાની વેલ. ४ પોયણાનો સમુદાય.
उत्पवन (उत् पु ल्युट्) क्ली० नं. १ ધી હોમવું. २ ધાન્ય વગેરે હવામાં ઉડાડી તેમાંથી ફોતરાં કહાડવાં તે. ३ યજ્ઞના પાત્ર વગેરેનો એક જાતનો સંસ્કાર. [જોનાર. २ ઉન્મુખ.
उत्पश्य (उत् दृश् श) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. १ ઉંચે
उत्पाट (उत् पट् णिच् घञ्) पु० टः મૂલમાંથી ઉખેડી નાખવું, સમૂળ નાશ કરવું.
उत्पाटक (उत् पट् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-टिका-कं. ઉત્પાટન કરનાર.
उत्पाटन (उत् पट् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ उत्पाट શબ્દ જુઓ. २ એક જાતની વ્રણવેદના.
उत्पाटिका (उत् पट णिच् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. આડની નીરસ છાલ.
उत्पात (उत् पत् घञ्) पु० तः उत्पतन शब्द જુઓ. २ ભૂકંપ વગેરેથી ઉત્પાત. ३ એક જાતનો રોગ.
'ओषामासे मत्सरोत्पातवातः' माघः
उत्पाद (उत् पद् घञ्) पु० दः ઉત્પત્તિ.
उत्पादक (उर्द्ध स्थिताः पादा अस्य) पु० कः शरभ.
उत्पादक (उत् पद् णिच् ण्वुल्) पु० कः બાપ.
उत्पादक (,,) त्रि० कः-दिका-कं. પેદા-કરનાર.
उत्पादन (उत् पद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. પેદા કરવું.
उत्पादशय (उत्पादः सन् शेते) पु० यः १ ટિટોડી. २ છોકરું. [એક જાતનો વેલો.
उत्पादिका (उत् पद् णिच् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का.
उत्पादित (उत् पद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પેદાકરેલ, ઉત્પન્ન કરેલ.
'अध्यनारंभमाणस्य विभोरुत्पादिताः परैः' माघः
उत्पादिन् (उत् पद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ઉત્પત્તિવાળું.
'सर्वमुत्पादि भंगुरम्' हितोपदेशः
उत्पादिन् (उत् पद् णिच् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. પેદા કરનાર, ઉત્પન્ન કરનાર. उत्पादक.
उत्पाद्य (उत् पद् णिच् यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. जननीय शब्द જુઓ.
'लावण्यमुत्पाद्य इवास यत्नः' कुमारसंभवम्.
उत्पाली (उत्पाल् अण् ङीप्) स्त्री० ली. તંદુરસ્તી આરોગ્ય. [એક સંસ્કાર.
उत्पाव (उत् पु घञ्) पु० वः યજ્ઞના પાત્ર વગેરેનો
उत्पिंजल (उत् पिज् कलन्) त्रि० लः-ला-लं. અત્યંત ગાભરૂ. उत्पिंजर.
'कुर्वाणमुत्पिंजरजातपत्रैः' माघः
उत्पिवः (उत् पा श) त्रि० वः-वा-वं. ઉંચે ખેંચી પીનાર. [૨ દબેલ. ३ મથેલ.
उत्पेष्ट (उत् पिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ પીસેલ.
उत्पीड (उत् पीड् अच्) त्रि० डः-डा-डं. १ ધસારા-થી પીડનાર. સંબાધક.
उत्पीड (उत् पीड् घञ्) पु० डः १ ક્ષીણ. २ દુઃખ, પીડા. ३ ટેલો ભારવો. ४ ઉપદ્રવ. ५ ક્લેશ આપવો.
उत्पीडन (उत् पीड् ल्युट्) क्ली० नं. १ બાધા. २ દુઃખ. ३ ઉત્તેજન. ४ પ્રવર્તન. ५ અધિકપણું.
उत्पीडयत् (उत् पीड् शतृ) त्रि० यन्-यंति-यत्. १ દુઃખ દેતું. २ ઉત્તેજન આપતું. ३ અધિક થતું.
'अन्योन्यमुत्पीडयदुत्पलाक्ष्याः' कुमारसंभवम्.
उत्पुच्छ (उत्क्षिप्तः पुच्छः येन) त्रि० च्छः-च्छा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

च्छं. ઉંચું કે કેલ છે પુંછડુ જેણે તે.

उत्पुट (उद्घाटितं पुटमस्य) त्रि० टः-टा-टं. પ્રફુલ્ શબ્દ જુઓ. [उत्पवित.

उत्पुत (उत् पु क्त) त्रि० तः-ता-तं. પવિત્ર કરેલ.

उत्पेय (उद्धृत्य पेयं) त्रि० यः-या-यं. ઉપાડીને પીવા લાયક. ૨ ઉંચે ખેંચી પીવા જોગ.

उत्प्रभ (उद्गता प्रभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं. જેની કાંતિ ગઇ છે એવો અગ્નિ વગેરે.

उत्प्राशन (उद्धृत्य प्राशनं) क्ली० नं. ઉપાડીને ખાવું.

उत्प्रास (उत् प्र अस् घञ्) पु० सः ઉપહાસ, ઠઠ્ઠો મશ્કરી.

उत्प्रेक्षण (उत् प्र ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ ઉંચે જોવુ. ૨ ઉદ્ભોવન. ૩ લિંગ વગેરેથી હરકોઇ પદાર્થનુ માનવું.

उत्प्रेक्षा (उत् प्र ईक्ष अ) स्त्री० क्षा. ૧ ઉપરનો શબ્દ જુઓ. તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

उत्प्लवन (उत् प्लु ल्युट्) क्ली० नं. ૧ તરવું. ૨ કુદકો મારવો ૩ ઉદ્રેક.

उत्प्लवा (उत् प्लु अच्) स्त्री० वा. વહાણ, નૌકા.

उत्फल (उत्कृष्टं फलं) क्ली० लं, ઉત્કૃષ્ટ ફળ.

उत्फल (उत् फल् घञ्) पु० लः કુદકો, ફાળ.

उत्फुल्ल (उत् फुल् क्त) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. ૧ વિકાશ પામેલ. ૨ ખીલેલ. ૩ ચીનું.

' उत्फुल्लनीलमलिनोदरतुल्यभासः '. माघः

उत्फुल्ल (,,) क्ली० ल्लं. સ્ત્રીની ગુહ્યેંદ્રિય.

' उत्फुल्लं करणे स्त्रीणा मुत्तानेपि विकस्वरे ' मेदिनी.

उत्स (उंद् स) पु० त्सः જલપ્રવાહ.

उत्संग (उत् संज् घञ्) पु० गः ૧ ખોળો. ૨ મધ્યભાગ. ૩ ઉપરનો ભાગ. ૪ સંગ.

' उत्संगे वा मलिनवसने सौम्य निक्षिप्य वीणाम् ' मेघदूतम्.

उत्संग (उत्क्रांतः संगं) त्रि० गः-गा-गं. સંગવીનાનો સંન્યાસી વગેરે. [સર્વસંયુક્ત કરેલ.

उत्संगित (उत्संगेन णि क्त) त्रि० तः-ता-तं. સં-

उत्संजन (उत् संज् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ફેંકવું, ઉત્ક્ષેપણ. ૨ ઉંચે સંયોજવું.

उत्सत्ति (उत् सद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः ૧ ઉચ્છેદ. ૨ સમૂળ નાશ.

उत्सन्न (उत् सद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ૧ સમૂળ નાશ કરેલ. ૨ નષ્ટ. ૩ થોડી મેહેનતમાં સધાય તેવું.

उत्सर्ग (उत् सृज् घञ्) पु० र्गः ૧ દાન. ૨ ત્યાગ. ૩ વિધાન. ૪ અપાનવાયુ, વિષ્ટાનું છોડવું. ૫ છોડવું, વિધાન. ૬ ન્યાય. ૭ સમાપ્તી. ૮ વાર્ષિક વેદપાઠની સમાપ્તી.

उत्सर्जन (उत् सृज् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ દાન. ૨ ત્યાગ. ૩ છમાસે કરવા લાયક એક જાતની વૈદિક ક્રિયા. [ગળ જવું. ૨ ઉલ્લંઘન.

उत्सर्पण (उत् सृप् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ છોડીને આ-

उत्सर्पिणी (उत् सृप् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. એક જાતની કાળની ગતિ.

उत्सर्पिन् (उत् सृप् णिनि) त्रि० र्पी-र्पिणी-र्पि. ૧ સટકનાર. ૨ અતિશયિત. ૩ છોડીને આગળ જનાર. ૪ ઉલ્લંઘન કરનાર.

उत्सर्य्या (उत् सृ यत्) स्त्री० र्य्या. ગર્ભ ધારણ કરવાની અવસ્થાને પોહોંચેલ ગાય.

उत्सव (उत् सू अप्) पु० वः ૧ ઓચ્છવ. ૨ કોપ. ૩ ઇચ્છા, પ્રસવ. ૪ ઉન્નતિ. ૫ આબાદી.

उत्सादन (उत् सद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઉંચે જવું. ૨ ચઢવું. ૩ ઉંચું કરવું. ૪ નાશ કરવું. ૫ શરીરને ખુશ્બોદાર પદાર્થ ઘસવા. ૬ ઉતેળીયો કરવો. ૭ શરીરના અવયવ ચોળવા.

उत्सादनीय (उत् सद् णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ૧ નાશ કરવા લાયક. ૨ ઉતેલીયો કરવા જોગ.

उत्सादित (उत् सद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. સમૂળ નાશ કરેલ.

उत्सारक (उत् सृ णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. ૧ દૂર કરનાર. ૨ ખસેડનાર.

उत्सारक (,,) पु० कः દ્વારપાળ.

उत्सारण (उत् सृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ દૂર કરવું. ૨ ખસેડવું ૩ ચલાવવું, હલાવવું.

उत्सारित (उत् सृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ દૂર કરેલ. ૨ ખસેડેલ. ૩ ચલાવેલ, હલાવેલ.

उत्साह (उत् सह् घञ्) पु० हः ૧ ઉત્સાહ. ૨ હોંશ. ૩ ઉદ્યમ. ૪ અત્યંત સ્થિર પ્રયત્ન. ૫ અધ્યવસાય. ૬ સૂત્ર. ૭ હીમત. ૮ કલ્યાણ. ૯ વીર રસનો એક સ્થાયિ ભાવ. [ઉત્સાહવાળું.

उत्साहक (उत् सह् ण्वुल्) त्रि० कः-हिका-कं.

उत्साहन (उत् सह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ઉત્સાહ પેદા કરવો. [વીરરસ.

उत्साहवर्धन (उत्साह वृध् णिच् ल्युट्) पु० नः

उत्साहवर्धन (उत्साह वृध् ल्युट्) क्ली० नं. ઉત્સાહ વધારવો.

उत्सिक्त (उत् सिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ૧ ગર્વવાળું. ૨ ઉદ્ધત. ૩ વધેલ, વૃદ્ધિવાળું. ૪ અતિ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शयित. [२ आतुर ३ उत्सुक.

उत्सुक (उत् पु डु कन्) त्रि० कः-का-कं. होशीलुं.

उत्सुकता (उत्सुकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. उत्सुकपणुं. [जुओ. औत्सुक्य.

उत्सुकत्व (उत्सुकस्य भावः) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

उत्सूत्र (उत्क्रांतं सूत्रं) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. विधानसूत्रथकी अतीत.

उत्सूर (उत्क्रांतः सूरं) पु० रः सांज. उत्सूर्य.

उत्सृज्य (उत् सृज् क्यप्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. त्याग करवा लायक. २ छोडवा जोग.

उत्सृष्ट (उत् सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ छोडेल, तजेल. २ आपेल, अक्षेल.

उत्सेक (उत् सिच् घञ्) पु० कः १ गर्व, अभिमान. २ छांटवुं. ३ वधवुं, वधारो.

उत्सेकिन् (उत्सेक इनि) त्रि० की-किनी-कि. १ गर्ववाळुं. २ वधारावाळुं., अतिशयित्व.

उत्सेध (उत् सिध् अच्) पु० धः देह, शरीर.

उत्सेध (उत् सिध् घञ्) पु० धः उंचाई.

उत्स्वन (उच्चैः स्वनः) पु० नः उंचो अवाज.

उत्स्वन (उच्चैः स्वनो यस्य) त्रि० नः-ना-नं. उंचा अवाजवाळुं.

उद् (उ क्विप् तुक्) अव्य० त्-द्. प्रकाश, विभाग, उपरपणुं, मोटाई, प्रणलपणुं, आश्चर्य, शक्ति, प्रधानपणुं, बंधन अभाव अने मोक्षना अर्थमां वपरातो उपसर्ग.

उद् (उद् अच्) क्ली० द्. पाणी, जळ.

उदक (उद् ण्वुल्) क्ली० कं. पाणी, जळ.

उदककिया (उदकेन क्रिया तर्पणम्) स्त्री० या. शास्त्रविहित जल वगेरेथी तर्पण. उदककर्मन्, उदककार्य. [प्रवाह.

उदकमेह (उदकमिव मेहः) पु० हः એક जातनो

उदकल (उदक लच्) त्रि० लः-ला-लं. पाणीवाळुं.

उदकशुद्ध (उदकेन शुद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ नाहेल. २ पाणीथी शुद्ध थयेल.

उदकिल (उदक इलच्) त्रि० लः-ला-लं. पाणीवाळुं.

उदकीर्ण (उदकेन कीर्णः) पु० र्णः એક जातनो छोड. उदकीर्य्य.

उदकुंभ (उदकपूर्णः कुंभः) पु० भः पाणीनो धडो. 'तपः कृशः शांत्युदकुंभहस्तः' भट्टिः

उदकोदर (उदकयुक्तं उदरं यस्मात्) क्ली० रं. એક जातनो रोग.

उदक्त (उत् अंच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ गयेल. २ चढेल, हवा वगेरेमांथी बहार कढाडेल.

२४

उदक्य (उदक यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. जेने पाणी जोइअे छे अेवी डांगर वगेरे, पाणीथी जेने नाहवुं जोइअे छे अेवुं अशुचि.

उदक्या (उदक यत् टाप्) स्त्री० क्या. अटकावपाणी स्त्री.

'नोदक्ययाभिभाषेत यज्ञं गच्छेन्न चावृतः' मनुः

उदगद्रि (उदगुत्तरस्यामद्रिः) पु० द्रिः हिमालय. उदकपर्वत.

उदगयन (उदक् उदिच्यामयनं) क्ली० नं. उत्तरायण.

उदग्भूम (उदक् भूमि अच्) त्रि० मः-मा-मं. सारी जमीनवाळो देश वगेरे.

उदग्र (उद्गतं अग्रं यस्य) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. १ वधेल. २ उंचु. ३ उद्धत.

उदग्रदत् (उदग्राः दंताः यस्य) त्रि० न्-दती-दत्. मोटा दांतवाळुं. [मोटी प्रभावाळुं.

उदग्राभ (उदग्रा आभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं.

उदंक (उद् अच् घञ्) पु० कः घी तेल वगेरे भरवानुं आभडानुं कुल्लु वगेरे, साणसो.

उदङ्मुख (उदक् उत्तरस्यां मुखं यस्य) त्रि० खः-खा-खं. उत्तर दिशामां जेनुं मो होय छे ते.

'स्थानादस्मात्सरसनिचुलादुत्पतोदङ्मुखः खम्' मेघदूतम्.

उदच् (उद् अंच् क्विप्) त्रि० दक्-दीची-दक्. १ उतरतुं. २ उंचे गयेल. ३ अनंतरनुं.

उदज (उद् अज् अच्) पु० जः पशुने हाकवुं.

उदंचन (उद् यंच् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ढांकणुं, ढांकण. २ उपर इंचवुं.

उदंचित (उद् अंच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पूजेल.

उदंचित (उद् अंच् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उपर चढाडेल. २ उपर इंचेल.

उदंड (उद्गतः दंडम्) त्रि० डः-डा-डं. प्रचंड.

उदद्या (उत् अद् यत्) स्त्री० द्या. तेलनी कोडी.

उदधानं (उदक धा ल्युट्) पु० नः १ मेघ. २ कुंभ.

उदधि (उदक धा कि) पु० धिः १ समुद्र. २ धडो. ३ मेघ.

उदधिक्रम (उदधि क्रम् विट्) पु० मः क्रयम समुद्रनी मुसाफरी करनार खलासीआ वगेरे.

उदधिमल (उदधेर्मल इव) पु० लः समुद्रफीण.

उदधिमेखला (उदधेर्मेखलेव यस्याः) स्त्री० ला. पृथ्वी.

उदधिसुत (उदधेः सुतः) पु० तः १ चंद्र. २ कपुर.

उदधिसुता (उदधेः सुता) स्त्री० ता. लक्ष्मी.

उदंत (उद्गतः अंतः यस्मात्) पु० तः १ वृतांत, खबर

ખર. ૨ સાધુ.
' कांतोदंतः सुहृदुपनतः संगमात् किंचिदूनः '
उदंतक (उदंत कन्) पु० कः. વૃત્તાંત, બાતમી, ખબર.
उदंतिका (उदंत णिच् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. તૃપ્તિ.
उदन्या (उदक क्यच् टाप्) स्त्री० न्या. તરસ.
उदन्वत् (उदक मतुप्) पु० वान्. દરીયો, સમુદ્ર.
' उदन्वदंभःपरिवीतमूर्तिः ' माघः
उदपात्र (उदकपूर्णं पात्रं) क्ली० त्रं. જલતું પાત્ર.
उदपान (उदकं पीयतेऽस्मिन् पा ल्युट्) पु० क्ली० नः-नं. પાણી પીવાભાટે કુવા પાસે કરેલી કુંડી, હવાડો વગેરે. [જે ચીજ વટાય છે તે.
उदपेश (उदक पिष् घञ्) पु० षः. પાણી નાંખી
उदमान ( ) पु० नः. આઢકના પચાશમા ભાગ બરોબરનું એક માન.
उदय (उद इ अच्) पु० यः. સૂર્ય વગેરે ગ્રહનું ઉગવું. ૨ વૃદ્ધિ. ૩ નફો, ફાયદો. ૪ ઉત્પત્તિ. ૫ ઉપર જવું, ઉદયાચલ. [ઉદયાચલ.
उदयगिरि (उदयः उदयस्थानं गिरिरिव) पु० रिः.
' उदयगिरिवनालीबालमंदारपुष्पम् '
उदयन (उद् इ ल्युट्) पु० नः. ૧ અગસ્ત્યમુનિ. ૨ કુસુમાંજલિ ગ્રંથ કરનાર, અવંતીનો એક રાજા, વત્સરાજ.
उदयन (उद् इ ल्युट्) क्ली० नं. ઉદય.
उदयवेला (उदयस्य वेला) स्त्री० ला. સૂર્ય વગેરે ગ્રહની ઉગવાની વેલા, ઉદયનું ટાણું.
उदयिन् (उदय इन्) त्रि० यी-यिनी-यि. ઉદય પામનાર. [૩ મધ્યભાગ.
उदर (उत् ऋ अप्) क्ली० रं. ૧ પેટ. ૨ લડાઈ.
उदरग्रंथि (उदरे ग्रंथिरिव) पु० थिः ગુલ્મરોગ.
उदरत्राण (उदर त्रै ल्युट्) क्ली० णं. પેટ ઉપરનું વસ્ત્રબંધન, કમરબંધ.
उदरथि (उत् ऋ गथिन्) पु० थिः સમુદ્ર.
उदरपिशाच (उदरे तत्पूर्त्तौ पिशाच इव) पु० चः બધુ અન્ન વગેરે ખાઈ જનારો.
उदरंभरि (उदर भृ इन् मुम्) त्रि० रिः-रिः-रि. કેવળ પોતાનું પેટ ભરનાર.
उदरवत् (उदर मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. મોટા પેટવાળું. उदरिक, उदरिन्, उदरित्.
उदरशय (उदर शी अच्) त्रि० यः-या-यं. પેટમાં સુનાર. [આકરો.
उदराध्यान (उदरस्य आध्यानं यस्मात्) क्ली० नं. રોગ.
उदरामय (उदर आम याक्) पु० यः એક જાતનો
उदरावर्त (उदरे आवर्त इव) पु० तः ડુંટી, નાભિ.
उदरिणी (उदर इनि ङीप्) स्त्री० णीः ગર્ભિણી સ્ત્રી.
उदर्क (उद् अर्क घञ्) पु० कः ૧ ભાવિકાળ. ૨ ભવિષ્ય કાળ. ઉત્તરકાળ.
उदर्चिस् (उर्द्धः अर्चिः यस्य) पु० र्चिः ૧ મહાદેવ. ૨ અગ્નિ. ૩ કામદેવ. ૪ હરી.
उदर्चिस् (,,) त्रि० र्चिः-र्चिः-र्चि. ઉંચી શગવાળું.
उदर्द (उद् अर्द अच्) पु० र्दः એક જાતનો રોગ.
उदलावणिक (उदक लवण ठक्) त्रि० कः-का-कं. મીઠાવાળા પાણીમાં પકાવેલ શાક દાળ વગેરે.
उदवसित (उद् अव सो क्त) क्ली० तं. ઘર.
उदवाप (उदक वप् अण्) पु० पः ૧ માત્ર જલવડે શ્રાદ્ધ કરનારો, માત્ર જલવડે તર્પણ કરનારો.
उदवासः (उदके वासः) पु० सः તળાવ વગેરેના પાણી પાસે રહેવાનો વાસ ઘર વગેરે.
' सहस्य रात्रीरुदवासतत्परा ' कुमारसंभवम्.
उदवाह (उदक वह् अण्) पु० हः મેઘ.
उदशराव (उदक पूर्णः शरावः) पु० वः પાણી ભરેલું શકોરું. [આંસુ આવ્યાં હોય તે.
उदश्रु (उद्गतं अश्रु यस्य) त्रि० श्रुः-श्रुः-श्रु. જેને
' तस्य पश्यन् स सौमित्रिरुदश्रुर्वसतिद्रुमान् '
रघुवंशम्.
उदश्वित् (उदक श्वि क्विप्) क्ली०त्. અડધું પાણી નાખેલ છાશ. [૨ રદ કરવું.
उदसन (उत् अस् ल्युट्) क्ली० नं. ઉંચે કરવું.
उदस्थान (उदकेन प्लावितं स्थानं) क्ली० नं. પાણીથી ભિન્નાયેલ સ્થાન. [રહેવું.
उदस्थान (उदनि स्थानं वासः) पु० नः પાણીમાં
उदहार (उद् हृ अण्) त्रि० रः-री-रं. પાણી લઇ જનાર.
उदहार (उद् हृ घञ्) पु० रः પાણી લઇ જવું.
उदाज (उद् अज् घञ्) पु० जः પશુને પ્રેરવું, પશુને હાંકવું.
उदात्त (उत् आ दा क्त) पु० त्तः તે નામનો એક સ્વર. ૨ નાયકનો એક ભેદ. ૩ આપવું, રાવત. ૪ એક જાતનું વાઘ. ૫ તે નામનો એક અર્થાલંકાર. [તા. ૩ સમર્થ.
उदात्त (,,) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. ૧ મોટું. ૨ દા-
उदान (उत् आ अन् घञ्) पु० नः પાંચ પ્રાણ પૈકી તે નામનો એક. ૨ ડુંટી. ૩ ઉદરાવર્ત. ૪ એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જાતનો સર્પ. ૫ પક્ષમ. [નો દીકરો.

उदापु (उत् आप् उन्) पु० पुः જરાસંધના દીકરા-

उदार (उत् आ राक्) त्रि० रः-रा-रं. સખાવત, દાતા, મોટું, મહા, અસાધારણ, ગંભીર, જબણું, સરભ.

उदारता (उदारस्य भावः तल्) स्त्री०ता. ઉદારપણું.

उदारत्व (,, त्वं) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. औदार्य्य. [મોટા મનવાળું.

उदारचेतस् (उदारं चेतः यस्य) त्रि० ताः-तााः-तः

उदारधी (उदारा धीः) स्त्री० धीः ઉત્કૃષ્ટ બુદ્ધિ.

उदारधी (उदारा धीः यस्य) त्रि० धीः-धीः-धी. ઉત્કૃષ્ટ બુદ્ધિવાળું.

उदावर्त (उत् आ वृत् घञ्) पु० र्तः એક જાતનો રોગ, જેમાં મલ મૂત્ર બંધ થઈ જાયછે તે રોગ.

उदावर्त्त (उदकस्य आवर्तः) पु०र्तः પાણીનું ચક્કાર ભમવું, ભમરો.

उदावर्ता (उत् आवृत् अच् टाप्) स्त्री० र्ता. સ્ત્રીનો એક જાતનો યોનિરોગ.

उदावसु ( ) पु० सुः નેભિવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

उदास (उत् अस् घञ्) पु० सः १ ઉંચે ફેંકવું ૨ અલગું રહેવું. ૩ ઉપેક્ષા.

उदासितृ (उत् आस् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ બેદરકાર. ૨ હરકોઈ વિષયમાં નહિ પડનાર.

उदासीन (उत् आस् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ મધ્યસ્થ, ત્રાહિત. ૨ અલગું રહેનાર. ૩ ઉપેક્ષા કરનાર.

उदास्थित (उद् आ स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ દ્વારપાલ. ૨ બાતમીદાર. ૩ દેખરેખ રાખનાર.

उदाहरण (उत् आ हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ દાખલો, દૃષ્ટાંત. ૨ ઉપોદ્ઘાત. ૩ કહેવું, જોર કરવું. ૪ કથા પ્રસંગ. [उदाहृति.

उदाहार (उत् आ हृ घञ्) पु० रः દાખલો, દૃષ્ટાંત.

उदाहृत (उत् आ हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ દાખલો દઈ કહેલ. ૨ કહેલ.

उदित (वद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. કહેલ, બોલેલ.

उदित (वद् क्त) क्ली० तं. કહેવું, બોલવું.

उदित (उत् इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉદય પામેલ. ૨ પેદા થયેલ. ૩ સમૃદ્ધ.

उदित (,,) क्ली० तं. સુગંધીવાળો, ઉદય.

उदीक्षण (उद् ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ જોવું. ૨ નીહાળવું. ૩ ઉંચે જોવું. [જોગ.

उदीक्ष्य (उत् ईक्ष ण्यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. જોવા

उदीची (उदच् ङीप्) स्त्री० ची. ઉત્તર દિશા.

उदीचीन (उद्च् ख) त्रि० नः-ना-नं. १ ઉતરદિશામાં હોનાર. ૨ ઉત્તર કાળમાં હોનાર. ૩ ઉત્તર દેશમાં હોનાર. [શબ્દ જુઓ.

उदीच्य (उदच् यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. ઉપલો 'शरैरुदीचिरोदीच्यानुद्धरिष्यन् रसानिव' रघुवंशम्.

उदीच्य (,,) क्ली० च्यं. સુગંધીવાળો.

उदीप (उद्गता आपो यतः) त्रि० पः-पा-पं. જ્યાંથી પાણી ગયું હોય એવો દેશ વગેરે.

उदीरण (उत् ईर ल्युट्) क्ली० णं १ કહેવું, બોલવું. ૨ ઉચ્ચારવું. ૩ ફેંકવું. ૪ પ્રેરવું.
'उद्घातः प्रणवो यासां न्यासैस्त्रिभिरुदीरणम्'
कुमारसंभवम्.

उदीरणा (उत् ईर युच्) स्त्री० णा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

उदीरित (उत् ईर क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ કહેલ, બોલેલ. ૨ ઉચ્ચારેલ. ૩ પ્રેરેલ. ૪ ફેંકેલ.
'अभिलाषमुदीरितेंद्रियः' कुमारसंभवम्.

उदीरित (,,) क्ली० तं. १ કહેવું, બોલવું. ૨ ઉચ્ચારવું. ૩ ફેંકવું. ૪ પ્રેરવું.

उदीर्ण (उत् ॠ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ ધણું જ, બહુજ.. ૨ મોટું.. ૩ સખાવત. ૪ ઉદય પામેલ. ૫ ઉત્તેજન.

उदीर्ण (,,) पु० र्णः વિષ્ણું.

उदुंबर (उदुंबर वत्) पु० रः १ ઉંબરાનું ઝાડ. ૨ ઉંબરો. ૩ નપુંસક. ૪ એંશી રતિ બરોબરનું એક વજન.

अदुंबर (,,) क्ली० रं. તાંબુ.

उदुंबरदला (उदुंबरस्येव दलमस्याः) स्त्री० ला. એક જાતનું ઝાડ.

उदूखल (उर्द्धं खं लाति ला क) क्ली० लं. ૧ ગુગળ. ૨ ખાંડણીયો, ખાંડણી. ૩ એક સંધિ.

उदूढ (उत् वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ વહેલ. ૨ ધારણ કરેલ. ૩ સ્થુલ. ૪ પરણેલ.

उदूढा (,, टाप्) स्त्री० ढा. પરણેલી. સ્ત્રી.

उदेजय (उद् एज् णिच् खश्) त्रि० यः-या-यं. ઉદ્વેગકારક. [પકાવેલ ચોખા.

उदौदन (उदकेन सिद्धः ओदनः) पु० नः પાણીમાં-

उद्गत (उद् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઊંચે ગયેલ ૨ ઉદય પામેલ. ૩ ઊલટી કરેલ. ૪ પેદાથયેલ
'वयोतिपातोद्गतवातवेपिते' किरातार्जुनीयम्.

उद्गतशृंग (उद्गतं शृंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं જેને શીંગડું ઊગ્યું હોય તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उद्गति (उद् गम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ उत्पत्ति. २ ३ उदय. ३ ઉંચે જવું.

उद्गंधि (उत्कृष्टः गंधः यस्य इन्) त्रि० धिः-धिः-धि. ઉત્કૃષ્ટ ગંધવાળું.

'विजृंभणोद्गंधिषु कुड्मलेषु' रघुवंशम्.

उद्गम् (उत् गम् घञ्) पु० मः १ ઉંચે જવું. २ ઉચાઈ. ३ પેદા થવું. ४ उदय.

'हरिततृणोद्गमशंकया मृगीभिः' किरातार्जुनीयम्

उद्गमन (उत् गम् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપરનો शब्द જુઓ. [કપડાનું જોડુ.

उद्गमनीय (उत् गम् अनीयर्) क्ली० यं. ધોયેલા

उद्गमनीय (,,) त्रि० यः-या-यं ઉંચે જવા જોગ. [अतिशय.

उद्गाढ (उत् गाह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. अत्यंत,

'प्रेमार्द्राः प्रणयस्पृशः परिचयादुद्गाढरागोदयाः'

उद्गात (उत् गै तृच्) पु० ता. સોળ ઋત્વિજ પૈકી તે નામનો એક, સામવેદનો ગાન કરનારો ऋत्विज् [टी. ३ ઓકવું.

उद्गार (उत् गृ घञ्) पु० रः १ ઓડકાર. २ उल्ल-

'धूमोद्गारानुकृतिनिपुणा जर्जरा निष्पतंति'

मेघदूतम्.

उद्गारिन् (उत् गृ णिनि) त्रि० रि-रिणी-रि. १ ઓડકાર ખાનાર. २ ઓકનાર.

'यः षण्यस्त्रीरतिपरिमलोद्गारिभिर्नागराणाम्'

मेघदूतम्.

उद्गीरण (उत् गृ ल्युट्) क्ली० णं. उद्गार शब्द જુઓ.

उद्गीत (उत् गै क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉંચેથી ગાયેલ. [તે નામનો એક વૃત્ત.

उद्गीति (उत् गै क्तिन्) स्त्री० तिः १ ઉંચેથી ગાવુ.

उद्गीथ (उत् गै थक्) पु० थः १ સામગાનનુ એક એક અવ્યય. २ સામગાન. ३ સામવેદનો ધ્વનિ.

'अस्मिन्नगस्त्यप्रमुखाः प्रदेशे भूयांस उद्गीथविदो वसंन्ति'

उत्तररामचरितम्.

उद्गीर्ण (उत् गृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ ઉલટી કરેલ, ઓકેલ. २ उद्गमित.

उद्गुर्ण (उत् गुर् क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. २ ઉંચુ કરેલ २ ઉપાડેલ. ३ ઉગવેલ.

उद्ग्रंथ (उद्गतः ग्रंथात्) त्रि० थः-था-थं. છુટું, મોકળું.

उद्ग्रंथ (उत् ग्रंथ घञ्) पु० थः. ઊન-ભોજન.

उद्ग्राह (उत् गृह् घञ्) पु० हः. १ ઊંચે લેવું. २ લેવું. ३ વિદ્ધ, વિચાર. उद्ग्रहण.

उद्ग्राहिणी (उत् गृह् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. એક જાતની દોરી.

उद्घ्न (उत् हन् क्विप्) पु० द्घ्नः १ પ્રશંસા. २ રૂડું. ३ દેહનો વાયુ. ४ અગ્નિ. ५ હસ્તપુટ.

उद्घट्टन (उत् घट्ट् ल्युट्) क्ली०नं. ઘસવું, હલાવવુ.

उद्घट्टना (उत् घट्ट् युच्) स्त्री० ना. ઉપરનો शब्द જુઓ.

उद्घन (उत् हन् अप्) पु० नः લાકડા ઉપર લાકડું મુકી છોલાય છે કપાય છે તેમાં નીચેનુ લાકડું.

उद्घर्षण (उत् घृष् ल्युट्) क्ली०णं. ઈટ વગેરે કઠીણ પદાર્થથી શરીર વગેરે ઘસવું उद्घर्ष.

उद्घस (उत् घस् अच्) क्ली० सं. માંસ.

उद्घाट (उत् घट् णिच् अच्) पु० टः. ચોકીદાર, પહેરેગીર વગેરેનું ચકલું, ચોકી વગેરે.

उद्घाटक (उत् घट् णिच् ण्वुल्) पु० कः. કુવા વગેરેમાંથી પાણી કાઢવાનું એક જાતનું પાત્ર

उद्घाटक (उत् घट् णिच् ण्वुल्) पु० कः ઉઘાડનાર. उद्घाटिन्.

उद्घाटन (उत् घट् णिच् ल्युट्) क्ली०नं. १ ઉઘાડવું २ ઉઘાડવાનું સાધન કુંચી વગેરે. [ઉઘાડેલ.

उद्घाटित (उत् घट् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

उद्घाटितज्ञ (उद्घाटित ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. विज्ञ शब्द જુઓ.

उद्घाटिन् (उत् घट् णिच् णिनि) त्रि० टी-टिनी-टि. उद्घाटक शब्द જુઓ. [વગેરે ઉઘાડનારી.

उद्घाटिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. કુંચી

उद्घात (उत् हन् घञ्) पु० तः १ પ્રારંભ, શરૂઆત. २ પ્રતિઘાત. ३ ભગદલ. ४ નાટકમાંથી રૂંધી શ્વાસ કહાડવો તે. ५ ગ્રંથનો એક જાતનો પરિચ્છેદ.

उद्घातिन् (उत् हन् णिनि) त्रि० तीं-तिनी-ति. ઠોકર લાગે જેમાં એવી ભૂમી વગેરે.

'उद्घातिनीं भूमिमिति रज्जुसंयमनात्'

शाकुन्तलम्.

उद्घोष (उत् घुष् घञ्) पु० षः. ઉંચો અવાજ.

उद्देश (उत् दिश अच्) पु० शः. જુ, કેશકીઠ.

उद्दंड (उन्नतः दंडः यस्य) त्रि० डः-डा-डं. ઊંચાદંડ-વાળું.

उद्दंडपत्रं गृहदीर्घिकाणाम्' कुमारसंभवम्

उद्दंड (उन्नतः दंडः) पु० डः. ઉંચો દંડ.

उद्दंड (उत्क्रांतः दंडः) त्रि० डः-डा-डं. પ્રચંડ

उद्दंडपाल (उद्दंड पाल घञ्) पु० लः. १ એકજાતનો સાપ. २ એક જાતનું માછલું.

उद्दंतुर (उत् अतिशयेन दंतुर) त्रि० रः-रा-रं. १ ઉંચુ. २ ઉંચા દાંતવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उद्गात (उत् दा ल्युट्) क्ली० तं. બાંધવું, બંધન. २ લગ્ન ૩ વડવાનલ. ४ કડ. ५ ઉદ્યમ. ६ ચુભ.

उद्गांत (उत् दम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. અત્યંત તાબે થએલ. અત્યંત દમિત.

उद्दाम (उद्गतः दाम्नः) त्रि० मः-मा-मं. १ બંધન વીનાનું २ स्वतंत्र. ३ अत्यंत उग्र. ४ गंभीर.

'नदन्त्याकाशगंगायाः स्रोतस्युद्दामदिग्गजे'

रघुवंशम्.

उद्दाम (उत्कृष्टं दाम यस्य) पु० मः. १ વરૂણ. २ દંડકનો એક ભેદ. [२ એકજાતનું ઝાડ.

उद्दाल (उत् दल् णिच् अच्) पु०लः. १ રાની કોદ્રા.

उद्दालक (उत् दल् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः. १ રાની કોદ્રા. २ તે નામનો એક ઋષિ.

उद्दालकपुष्पभंजिका (उद्दालकस्य पुष्पाणि भज्यंते यत्र ण्वुल्) स्त्री० का. એક જાતની રમત.

उद्दालकायन (उद्दालक फक्) पु० नः. श्वेतकेतु.

उद्दित (उत् दो क्त) त्रि० तः-ता-तं. બાંધેલ.

उद्दिष्ट (उत् दिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ઉપદેશકરેલ २ ચાહેલ. ३ બતાવેલ.

उद्दिष्ट (,,) क्ली० ष्टं. એક જાતનો ઉપાય. [પ્રકાશનાર.

उद्दीपक (उत् दीप् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं

उद्दीपन (उत् दीप् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

उद्दीपन (उत् दीप् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. १ પ્રકાશ કરવું. २ उत्तेजन.

उद्दीपित (उत् दीप् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પ્રકાશ કરેલ. २ उत्तेजन.

उद्दीप्त (उत् दीप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं પ્રકાશવાળું.

उद्दीप्र (उत् दीप् रन्) त्रि० प्रः-प्रा-प्रं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

उद्दीप्र (उत् दीप् रन्) पु० प्रः. ગુગળ.

उद्दृप्त (उत् दृप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ગર્વવાળું.

उद्देश (उत् दिश् घञ्) पु० शः. १ દાખલો, દૃષ્ટાંત. २ શોધવું. ३ અભિલાષ. ४ ઉપદેશ. ५ વિતરણ. ६ અભિધાન. ७ સ્થાન.

उद्देश (उत्कृष्ट देशः) पु० शः. उत्कृष्ट देश.

उद्देशतस् (उद्देश तसिल्) अव्य० तः. સંક્ષેપમાં, ટુંકામાં. [દાખલાનું વાક્ય. ३ ઉદાહરણ.

उद्देशक (उत् दिश् ण्वुल्) पु० कः. १ ઉપદેશક. २

उद्देशक (उद्देश कन्) त्रि० कः-का-कं. પૂજા વગેરે કરવા માટે દેવાલય વગેરેમાં રોપેલું ઝાડ વગેરે.

उद्देश्य (उत् दिश् ण्यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. અનુવાદ્ય. [જાતની કીડી.

उद्देहिका (उद्गतो देहो यस्य कप्) स्त्री० का. એક

उद्द्योत (उत् द्युत् घञ्) पु० तः- પ્રકાશ, અજવાળું. २ વિશેષ પ્રકાશ. उद्योत.

उद्द्योत (उत् द्युत् णिच् अच्) पु० तः. રત્નાવલીનું વ્યાખ્યાન. २ નાગેશનું ફોટપ્રદીપનું વ્યાખ્યાન. ३ મહાભાષ્યના પ્રદીપનું વ્યાખ્યાન.

उद्द्राव (उत् द्रु घञ्) पु० वः. નાશી જવું, ભાગી-જવું. [ભાગીગયેલ.

उद्द्रुत (उत् द्रु क्त) त्रि० तः-ता-तं. નાશી ગયેલ.

उद्धत (उत् हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ બે અદબ, અવિનયવાળું. २ ઉંચે લાધેલ. ३ વાક્ય વગેરેમાં ચંચલ, પ્રગલ્ભ ૫ હલાવેલ.

उद्धत (उत् हन् क्त) पु० तः રાજનો મલ.

उद्धतता (उद्धतस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ઉદ્ધત-પણું. [જુઓ. औद्धत्य.

उद्धतत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

उद्धतमनस्क (उद्धतं मनो यस्य) त्रि० स्कः-स्का-स्कं. ઉદ્ધત મનવાળું.

उद्धतमनस्कत्व (उद्धतमनस्कस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. અભિમાન, ગર્વ.

उद्धति (उत् हन् क्तिन्) स्त्री० तिः १ ઉંચે જવું. २ ઉંચાઇ. ३ ગર્વ. ४ ઠોકર લાગવી તે.

उद्धम (उत् धमा श) त्रि० मः-मा-मं. १ ધમનાર. २ અવાજ કરનાર.

उद्धय (उत् धेट् श) त्रि० यः-या-यं. ખેંચીને પીનાર.

उद्धर्तृ (उत् हृतृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. १ઉંચે ખેંચનાર. २ ઉદ્ધાર કરનાર. ३ ઉન્મૂલ કરનાર. ४ તારણ કરનાર. उद्धारक.

उद्धरण (उत् धृ ल्युट्) क्ली० णं. १ મુક્તિ. २ ઉલ-ટી કરવી તે. ३ કરજ અદા કરવું. ४ ઉતારવું. ५ મૂલમાંથી ઉખેડી નાખવું. ६ ઉદ્ધાર. ७ પચેલ અન્ન વગેરે. ८ ઉત્થાપન. ९ ખેંચી લેવું

उद्धरणीय (उत् हृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ સમૂલ નાશ કરવા લાયક. २ ઉત્થાપન કરવા લાયક. ३ હરવા લાયક. [२ ઉત્સવ.

उद्धर्ष (उत्कृष्टः हर्षः) पु० र्षः १ હરખ, ઉમંગ.

उद्धर्षण (उत् हृष् णिच् ल्युट् क्ली० णं. १ ઉત્સા-હવાળું કરવું. २ હરખવાળું કરવું. ३ શરીર ઉપર રૂવાડાં ઉભાં થતાં તે.

उद्धर्षण (उत् हृष् णिच् ल्युट्) त्रि० णः-णी-णं. १ આનંદકારક. २ રૂવાં ઉભાં કરનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उद्धव (उत् हु अप्) पु० वः १ કૃષ્ણનો એક વહાલો દોસ્તદાર. ૨ ઓચ્છવ, ઉત્સવ. ૩ યજ્ઞનો અગ્નિ. [જેણે હાથ ઉંચા કર્યા હોય તે.

उद्धस्त (उत्क्षिप्तौ हस्तौ येन) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं.

उद्धान (उत् धाञ् ल्युट्) क्ली० नं. ચુલ, ભઠ્ઠી.

उद्धांत (उत् धाञ् झ) पु० तः મદ્ય વગરનો હાથી.

उद्धत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉલટી કરેલ. ૨ ઉપર ગયેલ.

उद्धार (उत् हृ घञ्) पु० रः उद्धरण શબ્દ જુઓ. ૨ ત્યાગ. ૩ ઉત્કર્ષ.

उद्धारक (उत् हृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ઉંચે ખેંચનાર. ૨ ઉદ્ધાર કરનાર.

उद्धारण (उत् हृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ ઉત્થાપન. ૨ ઉંચે લેવું. ૩ ઉદ્ધાર કરવું.

उद्धारा (उद्धाता धारा यस्याः) स्त्री० राः. ગળો.

उद्धुर (उद्गता धूर्यस्मात् अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ ભારવિનાનું. ૨ કઠ. ૩ નિરક્ષ. ૪ ઉંચું.

उद्धूत (उत् धू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ હલાવેલ. ૨ કંપાવેલ. [૨ ઉપર ફેંકવું.

उद्धूनन (उत् धू नुक् ल्युट्) क्ली० नं. १ હલાવવું.

उद्धूपन (उत् धूप् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ ધૂપદેવો. ૨ ધૂપ.

उद्धूलन (उत् धूल् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ ધૂલશરીરે વગેરે ઉપર ભર્દન કરવું. ૨ મસાલો, ચૂર્ણ.

उद्धूषण (उत् धूष् ल्युट्) क्ली० णं. રવાટાં ઉભાં થવાં તે.

उद्धृत (उत् हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉપર ફેંકેલ. ૨ ઉધારેલ, જુદું કરેલ. ૪ ઉપાડેલ, ૫ ઉચ્છેદ કરેલ. ૬ છાંડેલ અન્ન વગેરે.

उद्धृति (उत् हृ क्तिन्) स्त्री० तिः ઉપર ખેંચવું. ૨ ઉપર ફેંકવું. ૩ ઉપાડવું.

उध्मान (उत् ध्मा ल्युट्) क्ली० नं. ચુલ, ભઠ્ઠી.

उद्धय (उज्झ् क्यप्) पु० द्वयः એક નદનું નામ.

उद्बंधन (उत् बध् ल्युट्) क्ली० नं. १ બાંધવું. ૨ ઉચેથી ગળા વગેરેને પાશ વગેરેથી બાંધવું. उद्बंध.

उद्बाहु (उत्तोलितः बाहुर्येन) त्रि० हुः-हुः-हु. ઉંચા કરેલા છે જેણે હાથ તે.

'उद्बाहुरिव वामनः' रघुवंशम्.

उद्बुद्ध (उत् बुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ જાણેલ. ૨ વિકાસ પામેલ. ૩ જાગેલ.

उद्बोध (उत् बुध् घञ्) पु० धः १ થોડું જ્ઞાન. ૨ જાગવું. ૩ વિકાસ. ૪ સ્મૃતિ પેદા થવા માટે સંસ્કારનું ઉદ્દીપન.

उद्बोधक (उत् बुध् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. उद्दीपक શબ્દ જુઓ. જગાડનાર.

उद्बोधक (,,) पु० कः १ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ.

उद्भट (उत् भट् अप्) पु० टः १ સુપડું. ૨ સુપડાના આકારનો કાચબો. ૩ સૂર્ય.

उद्भट (,,) त्रि० टः-टा-टं. १ મોટા આશયવાળું, ઉદાર ૨ પ્રવર,

उद्भट (,,) पु० टः કોઇ ગ્રંથમાં ન હોય તેવો તેના બોલનારથી અજ્ઞાનમાં રહેલો શ્લોક.

उद्भट (उद्गतः भटात् ग्रंथात्) त्रि० टः-टा-टं. ગ્રંથની બહારના અને કોઇના મુખેથી નહિ સાંભળેલ શ્લોક.

उद्भव (उत् भू अप्) पु० वः उत्पत्ति, પેદાશ.

उद्भव (,, अच्) त्रि० वः-वा-वं. उत्पत्ति वाळुं

'सोमोद्भवायाः सरितोनृसोमः' रघुवंशम्.

उद्भव (उद्गतो भवात्) त्रि० वः-वा-वं. संसारातीत.

उद्भावन (उत् भू णिच् ल्युट्) क्ली० नं. માનવું. ૨ કલ્પવું. ઉત્પાદન. ૪ ચિંતન. ૫ ઉત્ક્ષેપણ.

उद्भावित (उत् भू णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ માનેલ. ૨ કલ્પેલ. ૩ ચિંતેલ.

उद्भास (उत् भास् घञ्) पु० सः दीप्ति.

उद्भासवत् (उद्भास मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. दीप्तिवाळुं, દીપનાર. उद्भासित.

उद्भासित (उत् भास् क्त) त्रि० तः-ता-तं. दीपेल.

उद्भासिन् (उत् भास् इनि) त्रि० सी-सिनी-सि. उद्भासवत् शब्द જુઓ.

'विभूषणोद्भासिपिनद्धभोगिना' कुमारसंभवम्.

उद्भिज्ज (उद्भिज् जन् ड) पु ज्जः જમીન ફોડી પેદા થનાર વેલ છોડ વગેરે. [જુઓ.

उद्भिद् (उत् भिद् क्विप्) त्रि० त्-द्. ઉપલો શબ્દ

उद्भिद (उत् भिद् क) पु० दः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

उद्भिन्न (उत् भिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ પેદા થયેલ. ૨ દલિત. ૩ ભેદેલ.

उद्भूत (उत् भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પેદાથયેલ, ઉત્પન્ન. ૨ પ્રત્યક્ષ, યોગ્ય.

उद्भूति (उत् भू क्तिन्) स्त्री० तिः उत्पत्ति, પેદા થવું.

उद्भूति (उत्कृष्टा भूतिः) स्त्री० तिः १ સારી વિભૂતી. ૨ ઉંચાઈ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'त्वत्कुलोद्भूतये विधिः' कुमारसंभवम्

उद्भेद (उत् भिद् अच्) पु० दः इवाटा ઉભાં थवांते.

उद्भेद (उत् भिद् घञ्) पु० दः १ ફોડીને પેદા थवुं. २ प्रકाश. ३ मेलन.

'पुष्पोद्भेदं शरकिसलयैर्भूषणानां विशेषात्' मेघदूतम्

उद्भेदन (उत् भिद् ल्युट्) क्ली० नं. प्रકाशन.

उद्भ्रम (उत् भ्रम् घञ्) पु० मः १ उद्वेग. २ चारे तरफ भमवुं. [भवुं. उद्भ्रांति

उद्भ्रमण (उत् भ्रम् ल्युट्) क्ली० णं. चारे तरफ भ-

उद्भ्रांत (उत् भ्रम् क्त) क्ली० तं. ઉપલો शब्द જુओ. [या ફरी भડग वगेरे भमाववुं.

उद्भ्रांत (उत् भ्रम् णिच् क्त) क्ली० तं. हाथ उ-

उद्भ्रांत (उत् भ्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ भ्रांति-वाणुं. २ ઉંचे ફरनार. ३ विव्हल.

उद्भ्रांतक (उद्भ्रांत कन्) क्ली० कं. धूर्णित गति, धूभीने જવું. [लवा જेवुं.

उद्य (वद् क्यप्) त्रि यः-द्या-द्यं. કहेवा लायક, भो-

उद्यत् (उत् या शतृ) त्रि० यन्-यती-यत्. १ उद्य थ पामतुं. २ ઉંचे જतुं.

उद्यत (उत् यम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उद्यमवाणुं. २ જेणे उद्यम ર्यो होय ते. ३ उगामेल. ४ उपा-पाडेल. ५ तैयार थयेल.

उद्यत (,,) पु० तः ग्रंथनो परिच्छेद.

उद्यत (,,) क्ली० तं. उद्यम.

उद्याति (उत् यम् क्तिन्) स्त्री० तिः उद्यम.

उद्यम (उत् यम् घञ्) पु० मः १ उद्योग. २ उपाडवुं.

उद्यमन (उत् यम् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઉंचे ફें-ફवुं. २ उगामवुं. ३ उपाडवुं.

उद्यमित (उत् यम् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उ-पाडेल. २ उद्यम माटे प्रेरेल.

'आत्मनो मधुमदोद्यमितानाम्' किरातार्जुनीयम्.

उद्यान (उत् या ल्युट्) पु० क्ली० नः-नं. वाडी. भाग.

'बाह्योद्यानस्थितहरशिरश्चंद्रिकाधौतहर्म्या'

मेघदूतम्.

उद्यानपाल (उद्यान पाल् अण्) त्रि० लः-ली-लं. भागवान, भाणी.

'उद्यानपालसामान्यमृतवस्तुमुपासते'

कुमारसंभवम्

उद्यानपालक (उद्यान पाल् ण्वुल्) त्रि० कः-लिका-कं. ઉપલો शब्द જુओ.

'ततः प्रविशत्युद्यानपालिका' मालविकाग्निमित्रम्.

उद्यापन (उत् या णिच् ल्युट्) क्ली० नं. व्रत वगेरे ઉજવવुं ते.

उद्याव (उत् यु घञ्) पु० वः भिश्रण.

उद्यास (उत् यस् घञ्) पु० सः १ प्रयास. २ उ-द्योग. ३ ते नामनो એક देव.

उद्युक्त (उत् युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ उद्योग-वाणुं २ तैयार थयेल.

उद्योग (उत् युज् घञ्) पु० गः उद्यम.

उद्योगिन् (उत् युज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि. उद्योगी.

'उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः' हितोपदेशः

उद्योजक (उत् युज् ण्वुल्) त्रि० कः-जिका-कं. प्रव-र्तक.

उंद्र (उंद् रक्) पु० द्रः पाणीनो બીલાડो.

उंद्रक ( ) पु० कः सौभपुर, गंधर्वनगर उद्रंग.

उद्रथ (उद्गतः रथः यस्मात्) पु० थः रथनो બીલો.

उद्रथ (उद्गतः रथः पक्षो यस्मात्) पु० थः १ એક જातनो पंખी, कुકडो. ताम्रचूड.

उद्रिक्त (उत् रिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ अति-शय. २ अधिક. ३ २કुट.

उद्रेक (उत् रिच् घञ्) पु० कः १ अतिशयपणुं. २ वृद्धि. ३ उपક्रम.

उदत्सर (उत्क्रांतो रविः संक्रांतिं चांद्रमासो यः) पु० रः એક જातनुं वर्ष. [द्यन. ३ उत्पाटन.

उद्वपन (उत् वप् ल्युट्) क्ली० नं. १ तोलवुं. २

उद्वमन (उत् वम् ल्युट्) क्ली० नं. वामीट ફरवुं.

उद्वयस् (उत्क्रांतः वयः) त्रि० यान्-या-यस्. वृद्ध, थयुं. [अधिકपणुं.

उद्वर्त (उत् वृत् घञ्) पु० तः १ अतिशयपणुं २

उद्वर्तन (उत् वृत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ शरीरने निर्मल ફरवानुं द्रव्य वगेरे. २ घसवुं. ३ लेपन ફरवुं. ४ हरકोइ द्रव्यथी शरीर उपरथी तेल वगेरे કहाढी नाખवानो व्यापार.

उद्वर्तन (उत् वृत् ल्युट्) क्ली० नं. કुदवुं.

उद्वर्तनीय (उद्वर्तन घ) त्रि० यः-या-यं. शरीरने चोपडी सुगंधीद्रार ફरवा योग्य पदार्थ. [हसवुं.

उद्वर्द्धन (उत् वृध् ल्युट्) क्ली० नं. भननी अंदर

उद्वर्द्धन (उत् वृध् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. वधारवुं.

उद्वर्हण (उत् वृह् ल्युट्) क्ली० णं. १ समूल नाश ફरवुं. २ उत्पाटन ३ ઉंचे खेंચवुं, उद्गार.

उद्वर्हित (उत् वृह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ समूळ शाश ફरेल. २ ઉंचे खेंચेल.

उद्वह (उत् वह् अच्) पु० हः १ पुत्र, दीકरो. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सरदार. ३ वंशकारक. ४ सातवायुपैकी ते नामनो એક.

उद्वह (उत् वह् अप्) पु० हः विवाह.

उद्वहन (उत् वह् ल्युट्) क्ली० नं. १ ખાંધ વગેરે ઉપર ઉપાડી લઇ જવું. २ विवाह. ३ વહેવું.

उद्वान (उत् वन् घञ्) पु० नः ઉલટી કરવી.

उद्वान (उत् वन् अच्) त्रि० नः-ना-नं. ઉલટી કરેલ.

उद्वांत (उत् वम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કાઢવું. २ ઉચે ખેંચવું.

उद्वाप (उत् वप् घञ्) पु० पः મૂળમાંથી ખેંચી

उद्वाप (उत् वप् णिच् घञ्) पु० पः ખંડન.

उद्वास (उत् वास् घञ्) पु० सः પોતાના સ્થાનના અતિક્રમણનડે અસ્ત પામવું. [हार मारवुं

उद्वासन (उत् वस् ल्युट्) क्ली० नं. મારી નાંખવું.

उद्वासन (उत् वस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. છોડીદેવું, મુકી દેવું. २ देशपार કરવું. ३ બીજા સ્થાને લઇ જવું. ४ એક જાતનો સંસ્કાર.

उद्वाह (उत् वह् घञ्) पु० हः विवाह.

उद्वाहन (उत् वह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ विवाह. २ બેચાર એતર વગેરે ખેડવું. ३ પરણાવવું. ४ બીજે ઠેકાણે લઇ જવું.

उद्वाहनी (उत् वह् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ડોડી.

उद्वाहिक (उद्वाह ठक्) त्रि० कः-की-कं. विवाह साधन मंत्र वगेरे. [વાહ થયો હોય તે.

उद्वाहित (उद्वाह इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેનો વિ-

उद्वाहिन् (उद्वाह इनि) त्रि० हीं-हिनी-हि. પરણનાર.

उद्वाहिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. દોર, દોરડી, દોરડું. [२ व्याकुल.

उद्विग्न (उत् विज् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. १ ઉદ્વેગવાળું.

'निमग्नोद्विग्नसंह्रीणः पद्मे दानैश्च मेदिना' भट्टिः

उद्वीक्षण (उत् वि ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ ઉંચેનીચું કરવું २ नेत्र.

उद्वृत्त (उत् वृत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अधिक. २ ઉંચે ફેરેલ. ३ छांडेल. ४ क्षोभ पामेल.

'उद्वृत्तनक्रासहसोन्मज्ज' रघुवंशस्.

उद्वेग (उत् विज् घञ्) पु० गः १ ઉદ્વેગ. २ भय. ३ विरहथी दुःખનું પેદા થવું.

उद्वेग (उद्वतः वेगो यस्मात्) त्रि० गः-गा-गं. १ વેગ હિનાનું, સ્થિર. २ જલદી જનાર. [સોપારી.

उद्वेग (उत् विज् अच्) क्ली० गं. એક જાતનું ફળ.

उद्वेजन (उत् विज् ल्युट्) क्ली० नं. ઉદ્વેગ.

उद्वेजनीय (उद्वेजन छ) त्रि० यः-या-यं. ઉદ્વેગ કરનાર, બોલવું વગેરે, उद्वेजक. [पामेल.

उद्वेजित (उत् विज् क्त) त्रि० तः ता-तं. ઉદ્વેગ

उद्वेदि (उन्नता वेदि यत्र) त्रि० दिः-दिः-दि. ઉંચી વેદિવાળું.

'विमानं नवमुद्वेदि चतुःस्तंभप्रतिष्ठितम्.' रघुवंशम्.

उद्वेप (उत् वेप् घञ्) पु० पः કંપવું, થરથરવું.

उद्वेपि (उत् वेप् अच्) त्रि० पः-पा-पं. કંપનાર, થરથરનાર.

उद्वेल (उत्क्रांतः वेलां) त्रि० लः-ला-लं. १ મર્યાદા જેણે ઓલંડી હોય તે. २ વેળા જેણે ઓલંડી હોય તે.

उद्वेष्टन (उत् वेष्ट् ल्युट्) क्ली० नं. १ વીંટવું, વીંટાળવું. २ હાથ પગનું બાંધવું, उपश्लेष.

उद्वेष्टन (उद्गतं वेष्टनात्) त्रि० नः-ना-नं. છોડેલ છે બંધન જેણે એવું.

उद्वेष्टित (उत् वेष्ट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વીંટેલ.

उद्वोढृ (उत् वह् तृच्) त्रि० ढा-ढ्री-ढृ. પરણનાર.

उध्रस् (क्र्या० पर० सेट् उध्रस्नाति) વીણવું.

उन्द् (रुधा० पर० सेट् उनत्ति) ભીનું કરવું.

उन्दुर (उंद् उर) पु० रः ઉંદર.

उंदुरु (उंद् ऊरु) पु० रुः उपलो शब्द जुओ.

उंदुरुकर्णी (उंदुरस्य कर्ण इव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. ઉંદરકાની उंदुरकर्णी.

उंदूरू (उद् ऊरू) पु० रूः ઉંદર.

उन्न (उंद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ ભીનું. २ दयाવાળું. [મોટું.

उन्नत (उत् नम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉંચુ. २ 'उन्नतेन स्थितिमता धुरमुद्वहता भुवः'

उन्नतचेतस् (उन्नतं चेतः यस्य) त्रि० ताः-ताः-तः મોટા મનવાળું. [उन्नतता, औन्नत्य.

उन्नतत्व (उन्नतस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉંચાપણું.

'तदेव नैसर्गिकमुन्नतात्वम्'

उन्नतानत (उन्नतं च आनतं च) त्रि० तः-ता-तं. ઉંચુંનીચું.

उन्नति (उद् नम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ ઉંચાઇ. २ મોટાઈ. ३ उदय. ४ वृद्धि. ५ गરુડની पत्नी.

उन्नतीश (उन्नत्या ईशः) पु० शः गરુડ.

उन्नद्ध (उत् नह् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ બાંધેલ. २ ઉકટ.

उन्नमन (उद् नम् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઉંચું કરવું. २ ઉપાડવું. ३ એક જાતનું યંત્રકર્મ.

उन्नमन (उद् नम् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઉંચાઇ, ઉંચા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પણું, ઉન્નતિ. [ચું કરેલ. ૨ ઉપાડેલ.
उन्नमित (उद् नम् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉં-
'अवप्रयत्नोन्नमिता नमत्फणैः' कुमारसंभवम्.
उन्नम्र (उद् नम् रक्) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. ઉંચું.
उन्नय (उद् नी अच्) पु० यः दुवा વગેરેમાંથી પા-
ણી વગેરે ખેંચવું. [ચે પખાડવું.
उन्नयन (उत् नी ल्युट्) क्ली० नं. १ વિતર્ક. ૨ ઉં-
उन्नयन (उन्नमितं नयनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ઉંચી
આંખવાળું. [નાકવાળું.
उन्नस (उन्नता नासा यस्य) त्रि० सः-सा-सं. ઉંચા
उन्नाद (उद् नद् घञ्) पु० दः ઉંચો અવાજ.
उन्नाभ (उन्नता नाभिर्यस्य अच्) पु० भः. તે નામ-
નો એક રાજા. [ચી દુંટીવાળું.
उन्नाभि (उन्नता नाभिर्यस्य) त्रि० भिः-भिः-भि. ઉં-
उन्नाभि (उन्नता नाभिः) पु० भिः. ઉંચી દુંટી.
उन्नाय (उद् नी घञ्) पु० यः १ ઉંચે લઈજવું. ૨
વિતર્ક. ૩ ઉચ્ચય.
'उन्नायानधिगच्छंतः प्रह्लादैर्वसुधाभृताम्' भट्टिः
उन्नायक (उद् नी ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. ઉંચે
લઇજનાર. ૨ વિભાગ કરનાર.
उन्नाह (उद् नह् घञ्) पु० हः ઉપાડીને બાંધવું.
उन्नाह (,,) क्ली० हं. કાંછક.
उन्निद्र (उद्गता निद्रा यस्य) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ વિકાસ
પામેલ. ૨ નિદ્રારહિત.
'तासुन्नयनामवनिशयनां सौधवातायनस्थाम्'
मेघदूतम्.
उन्नीत (उद् नी क्त) त्रि० तः-ता तं. ઊંચે લિધેલ.
૨ વિતર્કિત. [જુઓ.
उन्नेतृ (उद् नी तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. उन्नायक शब्द
उन्नेतृ (,,) पु० ता. સોળ ઋષિ પૈકી
નો એક ઋષિ.
उन्मज्जक (उद् मस्ज ण्वुल्) त्रि० कः-ज्जिका-कं. પા-
ણી વગેરે ઉપર તરનાર. [ઉપર તરવું.
उन्मज्जन (उद् मस्ज् ल्युट्) क्ली० नं. પાણી વગેરે
'सलिलोन्मज्जनमुज्झति स्फुटम्' नैषधीयम्.
उन्मत्त (उद् मद् क्त) पु० त्तः. १ ધંતુરો. ૨ એક
જાતનું ઝાડ.
उन्मत्त (,,) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ ઉન્માદ
વાળું, ઘેલું. ૨ ભૂત વગેરેના આવેશવાળું.
उन्मत्तक (उन्मत्त कन्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ
જુઓ. [પણું.
उन्मत्तता (उन्मत्तस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ઉન્મત્ત
उन्मत्तत्व (,, त्व) क्ली. त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ

उन्मथन (उद् मथ् ल्युट्) क्ली० नं. १ મર્દન. ૨ હિંસા
કરવું. ૩ મથન. ૪ એકજાતનું યંત્ર કર્મ.
उन्मथन (उद् मथ् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. १ મર્દન
કરનાર. ૨ મથનાર.
'विपक्षचित्तोन्मथनानखव्रणाः' किरातार्जुनीयम्.
उन्मथित (उद् मथ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ મથેલ.
૨ મર્દન કરેલ. [વિનાનું.
उन्मद (उद्गतः मदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. મદ
उन्मद (उद्गतः मदो यस्मात्) त्रि० दः-दा-दं. જેથી
મદ પેદા થાય એવું સાધન વગેરે.
'उदीरयामासुरिवोन्मदानाम्' रघुवंशम्.
उन्मदन (उद्भूतः मदनः यस्य) त्रि० नः-ना-नं. જે-
ને કામ પેદા થયો હોય તે.
'तदा प्रभृत्युन्मदना बभूव' कुमारसंभवम्.
उन्मादिष्णु (उत् मद् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णु-ष्णु.
ઉન્મત્ત.
उन्मनस् (उद्भ्रांतं मनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-नः १
સંભ્રાંત મનવાળું. ૨ બીજા વિષય ઉપર જેનું મન
હોય છે તે, એક ચિત્તવાળું નહિ તે.
'उन्मनाः प्रथमजन्मचेष्टितान्यस्मरन्नपि बभूव राघवः'
रघुवंशम्.
उन्मनस्क (उद्भ्रांतं मनो यस्य कप्) त्रि० स्कः-
स्का-स्कं. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
उन्मनी (उन्मनस् पृषो०) स्त्री० नी. યોગીના મનની
એક જાતની અવસ્થા.
उन्मथ (उद् मंथ् घञ्) पु० थः १ મારી નાંખવું,
હાર મારવું. ૨ ઉન્મર્દન.
उन्मथन (उद् मंथ् ल्युट्) क्ली० नं. १ વલોવવું, મ-
થવું. ૨ વલોવવાનું સાધન.
उन्माथ (उद् मंथ् घञ्) पु० थः १ બાળ, ફાંદો.
૨ મારી નાંખવું, હાર મારવું. ૩ વલોવી ઉડાવવું.
उन्माद (उद् मद् घञ्) पु० दः १ ઉન્મત્તપણું,
ઘેલાપણું. ૨ એક જાતનો રોગ.
उन्मादक (उद् मद् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं.
શરીરને ગાંડું કરી નાખે એવું દ્રવ્ય ધંતુરો
વગેરે.
उन्मादन (उद् मद् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. ઉ-
ન્માદ કરનાર દ્રવ્ય ધંતુરો વગેરે. [બાણ.
उन्मादन (,,) पु० नः કામદેવનું એક
उन्मादवत् (उन्माद मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्.
ઉન્માદવાળું. [ઉન્મત્ત. ૨ ઉન્માદવાળું.
उन्मादिन् (उत् मद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १
'उन्मादिनादिनोमातुलपुत्रकस्य कथं सहामोवनकंठकित्वं'
उद्भटः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उन्मान (उद् मा ल्युट्) क्ली० नं. १ मापवुं, मोजवुं. २ वजन करवुं.
उन्मान (उद् मा ल्युट्) पु० नः द्रोण शब्द जुओ.
उन्मार्ग (उत्क्रांतः मार्गात्) त्रि० र्गः-र्गा-र्गं. रस्तेथी आडुं चालनार.
'नित्यमुन्मार्गगामिनाम्' हितोपदेशः
उन्मार्ग (,,) पु० र्गः विरुद्ध मार्ग.
उन्मिति (उद् मा क्तिन्) स्त्री० तिः १ मापवुं, मोजवुं. २ वजन करवुं.
उन्मिष (उद् मिष् क) त्रि० षः-षा-षं. १ थोडा प्रकाश वाळुं. २ प्रबुद्ध. [शब्द जुओ.
उन्मिषित (उद् मिष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. उघरेलो
'व्यलोकयन्नुमिषितैस्तादिन्मयैः' कुमारसंभवम्.
उन्मीलन (उद् मील् ल्युट्) क्ली० नं. १ विकाश पामवुं. २ आंख वगेरे उघाडवुं. उन्मील.
उन्मीलित (उद् मील् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ विकाश पामेल. २ उघडेल आंख वगेरे.
'ते चोन्मीलितमालतीसुरभयः प्रौढाः कदंबानिलाः' साहित्यदर्पणम्.
उन्मीलित (उद्मील णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रकाशित. २ उघाडेल नेत्र वगेरे.
'उन्मीलितं तूलिकयेव चित्रम्' कुमारसंभवम्.
उन्मुक्त (उद् मुच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. छुटुं, बंधनविनानुं.
उन्मुख (उर्द्ध मुखं यस्य) त्रि० खः-खा.खं. १ ऊंचा मुखवाळुं. २ उत्कंठित, उद्योगी. ३ उत्सुक. ४ तत्पर.
उन्मुद्र (उद्गता मुद्रा यस्मात्) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ विकाश पामेल. २ मुद्राविनानुं, सीलवगरनुं.
उन्मूलन (उद् मूल् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. मूलमांथी खेंची कढाववुं. [खेंची कढाडेल.
उन्मूलित (उन्मूल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. मूलमांथी
उन्मेय (उद् मा यत्) त्रि० यः-या-यं. १ मापवा लायक. २ तोलवा जोग. ३ वजन करवा लायक.
उन्मेष (उद् मिष् घञ्) पु० षः आंख वगेरे उघाडवुं, थोडो प्रकाश. [जुओ.
उन्मेषण (उद् मिष् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द
उप (वप् क) अव्य० प. अधिकपणुं, हीनपणुं, उपरपणुं, पासेपणुं, सरभापणुं, व्याप्ती, शक्ति, शरुआत, दान, दोषनुं कहेवुं, अने विदशीन बतावनार अव्यय.
उपक (उप कन्) पु० कः ते नामनो एक ऋषि.
उपकंठ (उपगतः कंठं) त्रि० ठः-ठा-ठं. पासेनुं, नजदीकतुं.
'तस्योपकंठे घननीलकंठः' कुमारसंभवम्.
उपकंठ (,,) क्ली० ठं. १ गामनो अंत. २ घोडानी एक जातनी गति. [२ कंठे.
उपकंठ (कंठस्य समीपं) अव्य० ठं. १ कंठनी पासे
उपकन्या (उपगता कन्या) स्त्री० न्या. कन्यानी बहेनपणी.
उपकरण (उप कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ प्रधान अंग. २ राजा वगेरेना छत्रचामर वगेरे शोभान. ३ उपकार. [२ कानमां.
उपकर्ण (कर्णस्य समीपं) अव्य० र्णं. १ कानपासे.
उपकर्तृ (उप कृ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. उपकार करनार. [२ आयोजन.
उपकल्पन (उप कृप् ल्युट्) क्ली० नं. १ संपादन.
उपकल्पना (उप कृप् युच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द जुओ.
उपकार (उप कृ घञ्) पु० रः उपकार, पाड.
उपकारक (उप कृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. उपकार करनार.
उपकारिका (उप कृ ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. १ पाड करनारी. २ राजमेहेल, नृपालय. ३ तंबु डेरा वगेरे पट मंदिर. [कार करवा लायक.
उपकार्य्य (उप कृ ण्वुल्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. उप-
उपकार्य्या (,, टाप्) स्त्री० र्य्या. १ राजमेहेल. २ तंबु डेरा वगेरे. उपकारी.
'तस्योपकार्यारचितोपकारः' रघुवंशम्.
उपकीचक (उपगतः कीचकं) पु० कः कीचकनो नानो भाइ. [जरी.
उपकुंचि (उप कुंच् इ) स्त्री० चिः काणु जरी, काळी
उपकुंचिका (उपकुंचि कट्) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ. [२थुथु. २ नानी ओलायची.
उपकुंचिका (उप कुच् ण्वुल टाप्) स्त्री० का. १ मो-
उपकुर्वाण (उप् कृ शानच्) पु० णः एक जातनो ब्रह्मचारी. [कार करतुं.
उपकुर्वाण (उप् कृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. उप-
उपकुल्या (उप् कुल्) स्त्री० ल्या. पींपर.
उपकुश (उप कुश्) पु० शः एक जातनो मुखरोग.
उपकुश (कुशस्य समीपं कूशेवा) अव्य० शं. १ डाभ पासे. २ डाभमां, [पासे. २ कुवामां
उपकूप (कूपस्य समीपं कूपे वा) अव्य० पं. १ कुवा
उपकूल (कूले कूलस्य समीपे वा) अव्य० लं. १ तीरपासे. २ तीरमां.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उपकृत (उप कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. उपकार करेल.
उपकृत (,,) क्ली० तं. उपकार.
उपकृति (उप् कृ क्तिन्) स्त्री० तिः उपलो शब्द जुओ. [जेणे उपकार कर्यो होय ते.
उपकृतिन् (उप कृतमनेन इनि) त्रि० ति-तिनी-ति.
उपकृष्ण (कृष्णस्य समीपं) अव्य० ष्णं. कृष्ण पासे.
उपकृष्ण (उपगतः कृष्णं) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. कृष्णने पामेल.
उपकॢप्त (उप् कॢप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ गोठवेल. २ नियत. ३ उपभोग. माटे समर्थ.
उपक्रम् (उप् क्रम् घञ्) पु० मः १ प्रथमनी शरुआत. २ उपायना ज्ञानपूर्वक आरंभवुं. ३ साम वगेरे उपाय. ४ चिकीत्सा. [आत.
उपक्रमण (उप् क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. आरंभ. शरु-
उपक्रमणिका (उप्क्रमणी कन्) स्त्री० का. १ ग्रंथनी प्रस्तावना. २ ग्रंथनो मुखबंध. उपक्रमणी.
उपक्रमणीय (उप् क्रम् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. शरु करवा लायक.
उपक्रमणीय (उपक्रमणं छ) त्रि० यः-या-यं. चिकित्सांना अंगमां दीर्घआयुष वगेरे जाणवानुं साधन, एक जातनुं लक्षण. [करनार.
उपक्रमितृ (उप् क्रम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. शरु
उपक्रांत (उप् क्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ शरु करेल. २ विस्तारेल.
उपक्रिया (उप् क्रम् श) स्त्री० या. उपकार.
उपक्रोश (उप् क्रुश् घञ्) पु० शः निंदा.
' राज्येन किं तद्विपरीतवृत्तेः प्राणैरुपक्रोशमलीमसैर्वा ' रघुवंशम्.
उपक्रोशन (उप् क्रुश् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ.
उपक्रोष्टृ (उप् क्रुश् तृच्) पु० ष्टा. गधेडो.
उपक्रोष्टृ (,,) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. निंदा करनार.
उपक्लेश (उप क्लिश् घञ्) पु० शः भद वगेरे.
उपक्वण (उप् क्वण् अप्) पु० णः वीणानो अवाज.
उपक्वाण (उप् क्वण् घञ्) पु० णः उपलो शब्द जुओ. [शान.
उपक्षय (उप क्षी अच्) पु० यः हानी, हाण, नुक-
उपक्षय (उपगतः क्षयं) त्रि० यः-या-यं. क्षय पामेल. [सपासे. २ निवासभां.
उपक्षय (क्षयस्य समीपं क्षये वा) क्ली० यं. १ निवा-
उपक्षीण (उप् क्षी क्त) त्रि० णः-णा-णं. १ क्षयपामेल. २ हाण पामेल.
उपग (उप गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. १ पासे जनार. २ पामनार.
' औषध्यः फलया कांता बहुपुष्पफलोपगाः ' मनुः
उपगण (उपगतः गणः येन) पु० णः नानुं टोळुं.
उपगत (उप गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पामेल. २ स्वीकारेल. ३ मेळवेल. ४ जाणेल. ५ गएल. ६ पासे आवेल.
' उपगतोपिच मंडलनामिताम् ' रघुवंशम्.
उपगत (उपगत अच्) क्ली० तं. पहोंच, रसीद.
' धनीवोपगतं दद्यात् स्वहस्तपरिचिन्हितम् ' मनुः
उपगत (उप गम् क्त) क्ली० तं. १ प्राप्ति. २ स्वीकार. ३ मेळववुं. ४ जाणवुं. ५ जवुं. ६ पासे आववुं.
उपगति (उप गम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ प्राप्ति. २ स्वीकार. ३ ज्ञान. ४ मेळववुं. ५ जवुं. ६ पासे आववुं.
उपगंतृ (उप गम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ पामनार. २ स्वीकारनार. ३ जाणनार.
उपगम (उप गम् घञ्) पु० मः १ पांसेजवुं. २ ज्ञान. ३ स्वीकार. [जुओ.
उपगमन (उप् गम् ल्युट्) क्ली० नं. उपगति शब्द
उपगामिन् (उप् गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. १ पामनार. २ पांसे जनार. ३ स्वीकारनार. ४ जाणनार.
उपगिर (गिरोगिरेः समीपे वा अच्) अव्य० रं. १ पर्वतपांसे. २ पर्वतमां. उपगिरि.
उपगीति (उप् गै क्तिन्) स्त्री० तिः ते नामनु एक मात्रावृत्त.
उपगु (उपगतः गौः येन) त्रि० गुः-गुः-गु. १ जेणे किरण वगेरे मेळव्यां होय ते. २ गोवाळ.
उपगुरु (उपगुरुः सादृश्येन गुरुः) पु० रुः गुरुसरखो उपदेशक. [२ गुरुमां, गुरु उपर.
उपगुरु (गुरोः समीपं गुरौ वा) क्ली० रु. १ गुरुपांसे.
उपगूढ (उप् गुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ छानुं. २ भेटेलुं.
' विश्रामार्थमुपगूढमजस्रम् ' माघः
उपगूढ (,,) क्ली० ढं. आलिंगन, भेटवुं.
उपगूहन (उप् गुह् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ. [भेटवुं.
उपगोह्य (उप् गुह् ण्यत्) क्ली० ह्यं. आलिंगन,
उपगोह्य (उप् गुह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. १ भेटवा लायक, आलिंगवा जोग. २ हरण करवा लायक.
उपग्रह (उप् ग्रह् अप्) पु० हः १ कारागारमां बां-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

धवुं. २ छेद करवुं. ३ अनुकूलपणुं. ४ उपयोग. ५ स्वीकारवुं.

उपग्रह (उप् ग्रह् घञ्) पु० हः केंद्री.

उपग्रह (उपगतो ग्रहं सादृश्येन) पु० हः ग्रहसरखो बीजो ग्रह, राहु केतु वगेरे.

उपग्रहण (उप् ग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. १ स्वीकारवुं. कारण कहेवुं.

उपग्राह (उप् ग्रह् णिच् अच्) पु० हः भेट, नजरानो.

उपग्राह्य (उप् ग्रह् ण्यत्) क्ली० ह्यं. उपलो शब्द जुओ.

उपघात (उप् हन् घञ्) पु० तः १ नाशकरवुं. २ अपकार, नुकशान. ३ रोग. ४ कार्यनी योग्यता संपादन करनी ते. [नाश करनार, पीडनार.

उपघातक (उप हन् ण्वुल्) त्रि० कः-तिका-कं. १

उपघातिन् (उप् हन् णिनि त्रि० ती-तिनी-ति. उपलो शब्द जुओ. [लगनो आधार.

उपघ्न (उप हन् क) पु० घ्नः पासेनो आश्रय, लगो-

उपचक्र (उपगतः चक्रं) पु० क्रः એક जातनुं पंखी. [कमां. २ चक्रपासे.

उपचक्र (चक्रे चक्रस्य समीपे वा) अव्य० क्रं. १ च-

उपचक्षु (उपगं चक्षुः) क्ली० क्षु. यशमां.

उपचतुर (उपगतः चत्वारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. लगभग चारनी पांसेनुं.

उपचतुर (चतुरस्य समीपे चतुरे वा) क्ली० रं. १ चतुरनी पांसे. २ चतुरमां.

उपचय (उपाचि अच्) पु० यः १ वृद्धि. २ उंचाइ. ३ लग्नथी त्रीजु, छठुं, दशमुं अने अगीआरमुं स्थान.

'स्वशक्त्युपचये केचित् परस्य व्यसने परे'.

माघः

उपचरित (उप चर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उपासेल. २ लक्षणाथी जणावेल.

उपचर्म (चर्मणि चर्मसमीपे वा अच्) अ० मं. चामडामां, चामडापांसे उपचर्मन्. [चिकीत्सा.

उपचर्य्य (उप चर् यत्) क्ली० र्य्यं. १ सेववुं. २

उपचर्य्य (उप् चर् यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. १ सेववालायक. २ चिकित्सा करवा योग्य.

उपचर्य्या (,, टाप्) स्त्री० र्य्या. उपलो शब्द जुओ. [थेल. २ मतिधातक.

उपचाकु (उप चक् उण्) त्रि० कुः-कुः-कु. खुश थ-

उपचापन् (उप् चि णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि. वृद्धि. कारक.

उपचाप्य (उप् चि ण्यत्) पु० प्यः यज्ञ.

उपचार (उप् चर् घञ्) पु० रः १ सेवा. २ चिकित्सा. ३ व्यवहार. ४ प्रज्ञानुं साधन. ५ धर्मनुं अनुष्ठान. ६ लांच, रुशवत. ७ यथार्थ बोलवाथी संतोष करवो.

उपचार्य्य (उपचर् ण्यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. १ सेववालायक. २ चिकीत्सा करवा जोग.

उपचार्य्य (,,) क्ली० र्य्यं. १ सेवा. २ चिकीत्सा.

उपचित (उप चि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ वधेलुं. २ समृद्ध. ३ चोपडेल. ४ लेपन वगेरेथी वधतुं. ५ समाहित. [चाध.

उपचिति (उप चि क्तिन्) स्त्रि० तिः १ वृद्धि. २ उं-

उपचित्रा (उपगतां चित्रां) स्त्री० त्रा. उंदरकानी. २ स्वातीनक्षत्र. ३ हस्तनक्षत्र.

उपचेय (उप् चि यत्) त्रि० यः-या-यं. आंकडे वगेरेथी वांकुचाणी એકઠां करवालायक पुष्प वगेरे.

उपछंदन (उप छद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ ढांसलावबुं. २ उपभंत्रण. [य. शब्द जुओ.

उपजप्य (उप जप् यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. भेदनी-

उपजरस (जरायाः समीपं अच्) अ० सं. धडपण पांसे. [उपदेशक.

उपजल्पिन् (उप जल्प् णिनि) त्रि० ल्पी-ल्पिनी-ल्पि.

उपजानु (जानुनः समीपम्) क्ली० नु. जांग पांसे.

उपजाप (उप जाप् घञ्) पु० पः १ भेद. २ छानो जप. ३ એકપક्षं मठाडी देवानो व्यापार.

'तेषु तेषु चाकृतेषु परोपजापाः' दशकुमारचरितम्.

उपजापक (उप जप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. भेदक, भेद करी नाखनार. [भेदने योग्य.

उपजापसह (उपजाप सह् अच्) त्रि० हः-हा-हं.

उपजिह्वा (उपगता जिह्वा यस्याः) स्त्री० ह्वा. १ એક जातनी कागडी. २ पञ्जाबी. ३ એક जातनो रोग.

उपजीवक (उप जीव् ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. जीववाना उपायथाणुं. २ प्रयोजन्य. ३ बीजा उपर आधारवाणुं.

उपजीविन् (उप जीव् णिनि) स्त्री० वी-विनी-वि. १ आश्रित. २ उपजीविकावाणुं.

'भीमकांतैर्नृपगुणैः स बभूवोपजीविनाम्'

रघुवंशम्.

उपजोष (उप जुष् घञ्) पु० षः प्रीति, सेववुं.

उपजोषण (उप जुष् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ. [पांसे.

उपजोषम् (उप जोषम्) अव्य० षम्. १ मुंगुं. २

उपज्ञा (उप ज्ञा अङ्) स्त्री० ज्ञा. १ उपदेशविना पेदा थयेल ज्ञान. २ पहेलुं ज्ञान.
उपज्ञात (उप ज्ञा क्त) त्रि तः-ता-तं. विना उपदेश जणेलुं. [राणो.
उपढौकन (उप ढौक् ल्युट्) क्ली० नं. भेट, नजर
उपतंत्र (उपगतं तंत्रं सादृश्येन) क्ली० त्रं. शिवे बनावेल तंत्र सरखुं तंत्र.
उपतप्त (उप् तप् क्त) त्रि प्तः-प्ता प्तं. तपेल.
'स्मरोपतप्तोऽपि भृशं न स प्रभुः' नैषधीयम्.
उपतप्तृ (उप तप् तृच्) त्रि० प्ता-प्त्री-प्तृ. १ रोग. २ तापक. ३ संताप.
उपताप (उप तप् घञ्) पु० पः १ संताप. २ त्वरा ३ अशुभ. ४ पीडा.
उपताप (उप तप् णिच् अच्) पु० पः रोग.
उपातेष्य (उपगतं तिष्यं) क्ली० ष्यं. आश्लेषा.
उपतीर (तीरे तीरस्य समीपे वा) अव्य० रं. १ तीरमां. २ तीरपासे.
उपतैल (उपगतः तैलं) त्रि० लः-ला-लं. जेने तेल लगाडयुं होय ते. [पासेनी जमीन.
उपत्यका (उपत्य कन्) स्त्री० का. पर्वतनी टेकरीनी
उपदंश (उप दंश् घञ्) पु० शः १ चांदी. २ मद्यपान वगेरे वधारे करावे तेवुं चाटणुं. ३ करडवुं. ४ એક जातनुं झाड. ५ शरगवो. ६ सांडसो. ७ भक्ष्यद्रव्यनी सामग्री ८ उसवुं.
उपदर्शक (उप दृश् णिच् ण्वुल्) पु० कः द्वारपाळ.
उपदर्शक (,,) त्रि० कः-र्शिका-कं. बतावनार, देखाडनार.
उपदर्शक (उप दृश् ण्वुल्) त्रि० कः-र्शिका-कं. १ पासे रही जोनार. २ साक्षी.
उपदा (उप दा अङ्) स्त्री० दा. १ नजराणो, भेट २ लांच.
उपदान (उप दा ल्युट्) क्ली० नं उपसो शब्द जुओ.
उपदिश (दिशि दिशः समीपे वा अच्) अव्य० शं. दिशामां, दिशापासे. उपदिश्.
उपदिशा (उपगता दिशां) स्त्री० शा. दिशानो खुणो. उपदिश्. [करेल.
उपादिष्ट (उप दिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. उपदेश
उपादी (उप दा क ङीप्) स्त्री० दी. એક जातनो छोड. એક जातनो क्रीडो. उपदिका,
उपदेव (उपगतः देवं) पु० वः सिद्ध, पिशाच, राक्षस वगेरे. [जुओ.
उपदेवता (उपगतः देवतां) स्त्री० ता. उपसो शब्द
उपदेश (उप दिश् घञ्) पु० शः १ शिखामण. २ हितनुं कहेवुं ३ એક जातनी दिशा. ४ आद्योच्चारण. [उपदेश करनार.
उपदेशक (उप दिश् ण्वुल्) त्रि० कः-शिका-कं.
उपदेशिन् (उप दिश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. उपसो शब्द जुओ. उपदेष्टृ
उपदेश्य (उप दिश् ण्यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. उपदेश करवा लायक. [वगेरेथी वधवुं.
उपदेह (उप दिह् घञ्) पु० हः शरीरनुं सोजो
उपदेह (देहस्य समीपे देहे वा) क्ली० हं. देहपासे, देहमां. [क्रीडो.
उपदेहिका (उप देह टन्) स्त्री० का. એક जातनो
उपद्रव (उप द्रु घञ्) पु० वः १ उपद्रव. २ जुलम. ३ धातुना विषमपणाथी शरीरमां पेदा थयेल विकार ४ उत्पात.
उपद्रष्टृ (उप दृश् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. जोनार, साक्षी.
उपधर्म (उपहीनो धर्मः) पु० र्मः १ अप्रधान धर्म. २ हीणो धर्म.
उपधा (उप धा अङ्) स्त्री०धा. १ स्थापन, स्थापवुं. २ परीक्षा. ३ छल. ४ उपाय. ५ अंत्यवर्णथी पूर्वभाग. ६ उपाधी.
उपधातु (,,) पु० तुः धातु सरखी बीजी चीज, मेरथुथु वगेरे.
उपधान (उप धा ल्युट्) क्ली० नं १ ओशीकु. २ प्रणय. ३ पासे मुकवुं. ४ विशेष. ५ भेट. ६ એક व्रत.
उपधानीय (उप धा अनीयर्) क्ली० यं. ओशीकुं.
उपधानीय (,,) त्रि० यः-या-यं. पासे मुकवा लायक.
उपधायिन् (उप धा णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. ओशीकावाळुं माणस वगेरे.
उपधारण (उप धृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. उपर रहेल वस्तुने अंकुश वगेरेथी खेंचवी ते.
उपधारणा (उप धृ णिच् युच्) स्त्री० णा. चित्तने એક विषय उपर लावया माटे योगमां कहेलो એક व्यापार.
उपधि (उप धा कि) पु० धिः १ वस्तुना खरा स्वरूपने बीजी रीते बतावी देवानो व्यापार. २ छल. ३ रथनुं चक्र.
उपधूपित (उप धूप् क्त) पु० तः १ मृगु. २ मोर.
उपधूपित (,,) त्रि० तः-ता-तं. थोडा धुमाडावाळुं. [धारण.
उपधृति (उप धृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ किरणु. २ सं-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उपध्मान (उप ध्मा ल्युट्) क्ली० नं. होठ.

उपध्मानीय (उप ध्मा छ) पु० यः ५ अने ६ नी पूर्वे आवता विसर्गने स्थाने ⨯ आ प्रमाणे लखातुं चिन्ह.

उपध्वस्त (उप ध्वंस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ नाश पामेल. २ भिश्रित.

उपनक्षत्र (उपगतं नक्षत्रं) क्ली० त्रं. उपनक्षत्र.

उपनख (उपगतं नखं) क्ली० खं. એક જાતનો રોગ.

उपनत (उप नम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नमेल. २ उपस्थित. ३ पामेल.

उपनति (उप नम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ नमवुं. २ उपस्थिति. ३ पामवुं.

उपनद (नद्याः समीपं अच्) अव्य० दं. नदीपासे.

उपनदि (नद्याः समीपं) अव्य० दि. उपलो शब्द. जुओ.

उपनय (उप नी अच्) पु० यः उपनयन शब्द जुओ.

उपनयन (उप नी ल्युट्) क्ली० नं. १ उपनयन संस्कार. २ पासे आणवुं.

उपनहन (उप नह् ल्युट्) क्ली० नं. १ बांधवुं. २ बांधवानुं साधन.

उपनाय (उप नी णिच् अच्) पु० यः उपनयन संस्कार जुओ.

उपनायक (उपगतः नायकं) पु० कः नायकसरखो, उपपति नायकने साहाय्य करनार.

उपनायन (उपनी णिच् ल्युट्) क्ली० नं. उपनयन संस्कार जुओ.

उपनाह (उप नह् घञ्) पु० हः १ पीणा वगेरेनो नीचेनो भाग. २ गुमडुं वगेरे उजवता माटे लेपन द्रव्य. ३ बांधवुं.

उपनाहन (उप नह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. लेप करी पाटा बांधवा ते.

उपनिक्षेप (उप नि क्षिप् घञ्) पु० पः १ ३५ संख्या बतावी. २ ते प्रमाणे ते द्रव्य आपवुं.

उपनिधान (उप नि धा ल्युट्) क्ली० नं. १ उपलो शब्द जुओ. २ पासे मुकवुं. ३ पासे मुकायेल द्रव्य.

उपनिधि (उप नि धा कि) पु० धिः उपलो शब्द जुओ.

उपनिपात (उप नि पत् घञ्) पु० तः १ पासे आववुं. २ એકદમ आववुं.

उपनिषद् (उप नि सद् क्विप्) स्त्री० त्-द् १ ब्रह्मविद्या. २ ब्रह्मविद्यानुं प्रतिपादन करनार એક जातनो ग्रंथ.

उपनिष्कर (उप निष् कृ अच्) क्ली० रं. राजमार्ग, सरीयाम मार्ग.

उपनिष्क्रमण (उप निष् क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ.

उपनीत (उप नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. जेने उपनयन संस्कार कर्यो होय छे ते. २ पासे आणेल. ३ पासे स्थापेल.

उपनेतृ (उप नी तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ उपनयन संस्कार करनार. २ पासे लावनार.

उपनेत्र (उपगतं नेत्रं) क्ली० त्रं. यशभां.

उपनेत्र (नेत्रस्य समीपे नेत्रे वा) अव्य० त्रं. आंख पासे. नेत्रभां.

उपन्यास (उप नि अस् घञ्) पु० सः १ विश्वास, रक्षण माटे अनामत राखेल द्रव्य. २ वाक्यनो उपक्रम. ३ विचार. ४ वाक्यप्रयोग. ५ नवल कथा.

उपपत्ति (उपमितः पत्या) पु० तिः धणी शिवायनो राखेलो आशक.

उपपत्ति (उप पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ हेतु. २ प्राप्ति. ३ सिद्धि. ४ युक्ति. ५ संगति. ६ उपाय.

उपपद (उपोच्चारितं पदं) क्ली० दं. १ उपपद. २ सप्तम्यंतपदे बतावेल उपपद. ३ ओळख.

उपपन्न (उप पद् क्त) त्रि० न्न-न्ना-न्नं. १ युक्तिवाळुं. २ योग्य. ३ पामेल. ४ उत्पन्न करेल.

'अतीन्द्रियेष्वप्युपपन्नदर्शनः' रघुवंशम्.

उपपात (उप पत् घञ्) पु० तः १ એકદમ आववुं. २ नाश. ३ फलोन्मुखपणुं.

उपपातक (उप पत् णिच् ण्वुल्) क्ली० कं. पातक, नानुं पाप.

उपपातिन् (उप पत् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. १ એકદમ आवनार. २ अकस्मात्, उपस्थित.

उपपाद (उप पद् घञ्) पु० दः उपपत्ति शब्द जुओ. [१ उपपत्तिवाळुं करनार.

उपपादक (उप पद् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं.

उपपादक (उप पद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. १ युक्तियुक्त. २ उपपत्तिवाळुं.

उपपादुक (उप पद् उकञ्) त्रि० कः-का-कं. देव देहमां अणुंथी पेदा थतो देह.

उपपुर (उपगतं पुरं) क्ली० रं. पेट.

उपपुर (पुरस्य समीपं पुरे वा) अव्य० रं. १ शहेरनी पासे. २ शहेरमां. [वाय नानां अढार पुराणो.

उपपुराण (उपगतं पुराणं) क्ली० णं. महापुराणो शि-

उपपुष्पिका (उपगता पुष्पमिव विकाशभावं) स्त्री०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

का. બગાસું ખાવું તે. [રહેનાર.

उपपौर (उपपुरे भवः अण्) त्रि० रः-री-रं. પરાનું

उपपौर्णमास (पौर्णमास्याः समीपं) अव्य० सम्. પુનમ પાસે. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

उपपौर्णमासि (पौर्णमास्याः समीपं) अव्य० सि.

उपप्रदान (उप उपाधौतेन प्रदानं) क्ली० नं. १ ભેટ. २ નજરાણું. ३ લાંચ, રૂશવત.

उपप्रलोभन (उप प्र लुभ् ल्युट्) क्ली० नं. १ સારી રીતે લોભાવવું. २ લાલચ, લોભાવવું. ३ લલચાવે એવું સાધન.

उपप्लव (उपं प्लु अप्) पु० वः १ ઉપદ્રવ. २ જુલમ. ३ વિઘ્ન. ४ ભય. ५ ઘેરો, ઘેરવું. ६ ઉત્પાત. ७ આફત. ८ સૂર્યચંદ્રનું ગ્રહણ. ९ વિકલ્પ. १० પાસે જવું. ११ રાજવિપ્લવ.

'उपप्लवो हि लोकानां धूमकेतुरिवोत्थितः'

कुमारसंभवम्

उपप्लव (उप प्लु अच्) पु० वः રાહુ. [શહેર.

उपप्लाव्य (उप प्लु यत्) क्ली० व्यं. તે નામનું એક

उपप्लुत (उप प्लु क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉપદ્રવવાળું.

उपबर्ह (उप बर्ह् घञ्) पु० र्हः १ ઓશીકું. २ ઉપપીડન. [ભાગી જવું. २ ભાગવું.

उपभंग (उप भंज् घञ्) पु० गः १ યુદ્ધ વગેરેમાંથી

उपभुक्त (उप भुज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ભોગવેલ.

उपभुक्ति (उप भुज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः ઉપભોગ શબ્દ જુઓ.

उपभोग (उप भुज् घञ्) पु० गः ભોગવટો, ભોગ.

'नजातु कामः कामानामुपभोगेन शाम्यति' मनुः

उपभोग्य (उप भुज् ण्यत्) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. ભોગવવાલાયક.

'असूत सा नागवधूपभोग्यं' कुमारसंभवम्

उपभोजिन् (उप भुज् णिनि) त्रि० जी-जिनी-जि. ઉપભોગ કરનાર. [૨ બોલાવવું, તેડું.

उपमंत्रण (उप मंत्र् ल्युट्) क्ली० णं. १ ખુશામત.

उपमर्द (उप मृद् घञ्) पु० र्दः १ ચોળવું. २ દાબવું. ३ મર્દન કરવું. ४ આશ્લેષ. ५ ભારભારવું. ६ મારી નાખવું. [જુઓ.

उपमर्दन (उप मृद् घञ्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ

उपमा (उप मि अ) स्त्री० मा. १ સરખાપણું, સાદૃશ્ય. २ ઉપમાલંકાર. ३ ઉપમાન.

उपमातृ (उपमिता मात्रा) स्त्री० ता. મા શિવાય ધવરાવી ઉછેરનાર સ્ત્રી. २ મા સરખી મારી વગેરે.

उपमातृ (उप मा तृच्) त्रि० ताः-त्री-तृ. ઉપમાન કરનાર.

उपमान (उप मा ल्युट्) क्ली० नं. १ સરખાપણાનું જ્ઞાન. २ સરખાપણાના જ્ઞાનનું સાધન.

उपमित (उप मा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ મુકાબલો કરેલ. २ સરખાવેલ. [જુઓ.

उपमिति (उप मा क्तिन्) स्त्री० तिः उपमान शब्द

उपमेत (उपमा इतः) पु० तः सालवृक्ष.

उपमेय (उप मा यत्) त्रि० यः-या-यं. १ મુકાબલો કરવા લાયક. २ સરખાવવાલાયક.

उपयंतृ (उप यम् तृच्) पु० ता. ધણી, કંથ, પરણનાર.

उपयंत्र (उपगतं यंत्रं) क्ली० त्रं. એક જાતનું યંત્ર.

उपयम (उप यम् अच्) पु० मः વિવાહ.

उपयमन (उप यम् ल्युट्) क्ली० नं. १ વિવાહ. २ સંયમ ३ અગ્નિનું નીચે સ્થાપવું. ४ બાંધવાનું સાધન કુશ વગેરે.

उपयाचितक (उपयाचित कन्) त्रि० कः-का-कं. પોતાની કામનાની સિદ્ધિ માટે દેવને આપતું પશુ વગેરે.

'कृतविविधदेवतोपयाचितकानि' कादंबरीः

उपयाम (उप यम घञ्) पु० मः વિવાહ.

उपयाल (उप या ल्युट्) क्ली० नं. १ પાસે જવું. २ પામવું.

उपयुक्त (उप युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ ઉપયોગનું, ખપનું. २ વ્યાજબી. ३ રચિત.

उपयोग (उप युज् घञ्) पु० गः ઉપયોગ, ખપ, २ આવરણ.

'औषधान्नाविहाराणामुपयोगः सुखावहः'

माधवनिदानम्.

उपयोगिता (उपयोगिनः भावः तल्) स्त्री० ता. ઉપયોગીપણું. उपयोगित्व. [યોગી.

उपयोगिन् (उपयोग इनि) त्रि० गी-गिनी-गि. ઉપ-

उपरक्त (उप रंज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. આકૃત વગેરે પીડા થયેલ. २ રંગેલ. [કે ચંદ્ર.

उपरक्त (उप रंज् क्त) पु० क्तः ગ્રહણ થયેલ સૂર્ય

उपरक्ष (उप रक्ष् अण्) पु० क्षः બૉડીગાર્ડ.

उपरत (उप रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ મરી ગયેલ. २ નિવૃત્તિ પામેલ. ३ વિરામ પામેલ.

उपरति (उप् रम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ વિરામ. २ ભોત. ३ નિવારણ.

उपराग (उप रंज् घञ्) पु० गः १ આકૃત, વીપત. २ ગ્રહણ. ३ ખરાબ વર્તણુક ४ રાહુ.

उपराज (राज्ञः समीपं अच् टाक) अव्य० जं १

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રાજા પાસે ૨ રાજમાં.

उपराज (उपगतः राजानं सादृश्यन तच) त्रि० जः-जी-जं. રાજા સરખો હજુરી કારભારી વગેરે.

उपराधय (उप राध् णिच् श) पु० यः उपसेवક.

उपराम (उप रम् घञ्) पु० मः १ मृत्यु, मोत. २ બંધ થવું. ૩ અટકવું. ૪ સંન્યાસ. ૫ વિરાગ. निवृत्ति. [રાજની પાસે. ૨ રાજમાં.

उपराम (रामस्य समीपे रामे वा) अव्य० मं. १

उपराव (उप रु घञ्) पु० वः પાસે કરેલો અવાજ.

उपरि (उर्द्ध रिल्) अव्य० रि. ઉપર.

उपरिचर (उपरि चरट्) त्रि० रः-री-रं. ઉપર ચાલનાર પંખી વગેરે. [પેદા થનાર.

उपरिज (उपरि जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. ઉપર

उपरितन (उपरि भवः) त्रि० नः-नी-नं. ઉપર હોનાર.

उपरिष्टात् (उपरि ष्टातिल्) अव्य० त्. ઉપર.

उपरिसद्य (उपरि सद्य) क्ली० द्यं. ઉંચે બેસવું. ઉપર બેસવું.

उपरुद्ध (उप रुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. ૧ રોકેલ. ૨ અટકાવેલ. ૩ મૂત્ર વગેરેના વેગવાળું.

उपरूपक (उपगतं रूपकं) क्ली० कं. નાટયશાસ્ત્ર. પ્રસિદ્ધ અઢાર પ્રકારનાં ઉપરૂપક પૈકી એક.

उपरोध (उप रुध् घञ्) पु० धः અટકાવ. ૨ રોકણ. ૩ આવરણ. ૪ પ્રતિરોધ. ૫ ઘેરો.

उपरोधक (उप रुध् कन्) क्ली० कं. ખાનગી ઓરડો. ૨ વાસઘર. [રેતી. ૪ રત્ન.

उपल (उप लाक्) पु० लः ૧ પથ્થર. ૨ કાંકરો. ૩

उपलक्षण (उप लक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. લક્ષણ.

उपलक्ष्य (उप लक्ष् ण्यत्) क्ली० क्ष्यं. આશ્રય.

उपलब्ध (उप लभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. ૧ મેળવેલ, પામેલ. ૨ જાણેલ.

उपलब्धवत् (उपलब्ध तवतु) त्रि० वान्-वती-वत्. મેળવનાર, પામનાર.

उपलब्धार्था (उपलब्धः अर्थो यस्याः) स्त्री० र्था. હિતોપદેશ વગેરેની કથા.

उपलब्धि (उप लभ् क्तिन्) स्त्री० ब्धिः ૧ મેળવવું, પામવું. ૨ જ્ઞાન. ૩ મતિ.

उपलब्धृ (उप लभ् तृच्) त्रि० ब्धा-ब्धी-ब्धृ. ૧ મેળવનાર. ૨ જાણનાર. ૩ પામનાર.

उपलभेदिन् (उपल भिद् णिनि) पु० दी. એક જાતનું ઝાડ.

उपलभ्य (उप लभ् यत्) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं. ૧ પામવાલાયક. ૨ મેળવવા જોગ. ૩ જાણવાલાયક.

'आरंभसिद्धौ समयोपलभ्यं' रघुवंशम्.

उपलंभ (उप लभ् मुम्) पु० भः ૧ જ્ઞાન. ૨ લાભ.

उपलंभतस् (उपलंभ तसिल्) अव्य० तः ૧ જ્ઞાનથી. ૨ લાભથી. [વખાણવાલાયક.

उपलंभ्य (उप लभ् यत् मुम्) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं.

उपला (उप लाक टाप्) स्त्री० ला. સાકર.

उपलालिका (,,) स्त्री० का. ત્રાસ, જુલમ.

उपलिंग (उपमितं लिंगेन) क्ली० गं. ૧ ભૂકંપ વગેરે ઉપદ્રવ. ૨ અરિષ્ટ. [લ. ૨ ચોપડેલ.

उपलिप्त (उप लिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता--प्तं. ૧ લીંપેલ.

उपलेप (उप लिप् घञ्) पु० पः લીંપવું, લીપણ.

उपलेपन (उपलिप् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

उपवट (उपमितं वटेन) पु० टः એક જાતનું ઝાડ.

उपवट (वटस्य समीपं वटे वा) पु० टः ૧ વડની પાસે. ૨ વડમાં.

उपवन (उपमितं वनेन) क्ली० नं. વાડી, બાગ.

उपवन (वने,वनस्य समीपं वा) क्ली० नं. વનમાં, વનપાંસે. [સારી રીતે વર્ણવું તે.

उपवर्णन (उपवर्ण् ल्युट्) क्ली० नं. ગુણરૂપ વગેરે

उपवर्तन (उप वृत् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ દેશ. ૨ જળવાળું સ્થલ.

उपवर्ह (उप वृह् घञ्) पु० र्हः ઓશીકું.

उपवर्हण (उप वृह् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વેલો.

उपवल्लिका ( ) स्त्री० का. એક જાતનો

उपवसथ (उप वस् अथ) पु० थः ગામડું.

उपवस्त (उपवसु क्त) क्ली० स्तं. ઉપવાસ.

उपवस्ति (उप वसु क्तिन्) स्त्री० स्तिः आधार, अवलंबनं. [અગ્નિકુંડ.

उपवास (उप वस् घञ्) पु० सः ૧ ઉપવાસ. ૨

उपवासक (उप वस् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ઉપવાસ કરનાર. [પવાસમાં હિતનું વ્રત વગેરે.

उपवासक (उपवासे हितं कन्) त्रि० कः-का-कं. ઉ-

उपवासिन् (उप वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. અભ્યાસી, અભ્યાસ કરનાર.

'दिनोपवासी तु निशामिषाशी जटाधरः सनकुलटाभिलाषी' हास्यार्णव.

उपवाहन (उप वह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. પાસે લઇ જવું. [વાનો હાથી.

उपवाह्य (उत्कृष्टो वाह्यः) पु० ह्यः રાજાનો બેસ-

उपविंदु (उपगतं विंदुं) पु० दुः તે નામનો એક રાજા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उपविष (उपमितं विषेण) पु० षः धंतुरो, अरीणु वगेरे बनावटनुं ઝेर.
उपविष (उपगतं विषं) क्ली० षं. बनावटनुं ઝेर.
उपविषा (उपगता विषं) स्त्री० षा. अतीवखनी કળी.
उपविष्ट (उप विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. બेहेल.
उपवीत (उप व्यै क्त) क्ली० तं. જनोઈ.
उपवीतिन् (उपवीत इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. જनोઈवाળो બ्राह्मण वगेरे. उपवीतक.
उपवृंहित (उप बृह् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ એકઠुं કरेल. २ બहु કरेल. ३ વधारेल.
उपवेद (उपमितः वेदेन) पु० दः वेद सरખो आयुર्वेद, गंधर्व वेद, धनुर्वेद वगेरे.
उपवेश (उप विश् घञ्) पु० शः બेसवुं. [જुઓ.
उपवेशन (उप विश् ल्युट्) क्ली० नं. उपલो शब्द
उपवेशिन् (उप विश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. બेसनार. [એક જातनुं લाકડुं.
उपवेष (उप विष् घञ्) पु० षः अंगारा ભागवानुं
उपवैणव (उप वेणु अण्) क्ली० वं. त्रिसंध्य.
उपव्याघ्र (उपमितो व्याघ्रेण) पु० घ्रः चीतो.
उपव्याघ्र (व्याघ्रस्य समीपं) अव्य० घ्रं. वाधनी પासे. [त्ति. ३ ઇंद्रियनो निग्रह. ४ तृष्णानो नाश.
उपशम (उप शम् घञ्) पु० मः १ शांति. २ निवृ-
उपशमन (उप शम् ल्युट्) क्ली० नं. १ शांति. २ व्याधि वगेरेनुं शमन. [निदान शास्त्रमां કहेल.
उपशमन (उप शम् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. निवारण,
उपशय (उप शी अच्) पु० यः १ पासे જवुं. २सु-ખावहोपयोग. [थभां. २ हाथ पांसे.
उपशय (शयस्य समीपं शये वा) अव्य० यं. १ हा-
उपशरद (शरदि शरदः समीपे वा अच्) अव्य० दं. १ शरद पासे. २ शरदमां.
उपशल्यं (उपगतं शल्यं) क्ली० ल्यं. १ गामनो सी-माडो. २ प्रांत भाग. [२ निवृत्ति.
उपशांति (उप शम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ शांति.
उपशाय (उप शी अच्) पु० यः पहेरेगीरनुं वारा-ફरती सुवुं.
उपशिंघन (उप शिंघ् ल्युट्) क्ली० नं. सुंघवुं.
उपशिंघन (उप शिंघ् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. सुंघाड-वानो व्यापार. [ष्य.
उपशिष्य (उपगतः शिष्यं) पु० ष्यः शिष्यनो शि-
उपशोभा (उपगतां शोभां सादृश्येन) स्त्री० भा. आ-रोपितशोભा.
उपश्रुत (उप श्रु क्त) त्रि० तः-ती-तं. अंगिકार કरेल.
उपश्रुति (उप श्रु क्तिन्) स्त्री० तिः दैवप्रश्न.
उपश्लिष (उप श्लिष् घञ्) पु० षः आधार अने आधेयनो એક देश संબंध.
उपश्लेषण (उप श्लिष् ल्युट्) क्ली० नं. उपरनो शब्द જुઓ. [आपतुं, आलंबन. २ आडंबर.
उपष्टंभ (उप स्तंभ् घञ्) पु० भः १ पડवाथी टेકो
उपष्टंभक (उप स्तंभ कन्) पु० कः अधिકपणुं.
उपसंग्रह (उप संग्रह् अच्) पु० हः १ पग पકडी नमवुं. २ उपहार. ३ सारो संग्रह.
उपसंग्रहण (उप संग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. १ पग पક-डी नमवुं. २ सारो संग्रह. [.पકडी नमवा लायક.
उपसंग्राह्य (उप संग्रह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. पग
उपसंयम (उप सम् यम् घञ्) पु० मः १ બांधवुं. २ सारो नियम. ३ उपसंहार. [કબुलतनुं બोलवुं.
उपसंवाद (उपेत्य संवादः वदनं) पु० दः शरतथी
उपसंव्यान (उप सं व्यै ल्युट्) क्ली० नं. पेहरवानुं वस्त्र.
उपसंहार (उप सं हृ घञ्) पु० रः १ समाप्ति २ संग्रह. ३ सारी रीते हरवुं. ४ संधणापणावडे संબंध.
उपसत्ति (उप सद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ सेवा. २ अनुगति. ३ पांसेपणावाळो संબंध. ४ संબंध.
उपसदन (उप सद् ल्युट्) क्ली० नं. १ सेववुं. २ अनुगतिथी पामवुं.
उपसदन (सदनस्य समीपं समीपे वा) अव्य० नं. १ घरपांसे. २ घरमां.
उपसदि (उप सद्क ङीप्) स्त्री० दी. धारा.
उपसन्न (उप सद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. पांसे आ-वेल. २ उपसेवક. ३ उपस्थित.
उपसमाधान (उप सम् आ धा ल्युट्) क्ली० नं. ઢगलो કरवो.
उपसमिधं (समिधः समीपे समिधि वा) क्ली० धं. १ समिधपांसे. २ समिधमां.
उपसंपन्न (उप सम् पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ भ-री गयेल. २ पामेल.
उपसंहर (उप सं हृ अच्) पु० रः १ गर्भग्रहण माटे स्त्रीनुं पशुपासे જवुं ते.
उपसरण (उप सृ ल्युट्) क्ली० णं. १ पांसे જवुं. २ उपरनो शब्द જुઓ.
उपसर्ग (उप सृज् घञ्) पु० र्गः १ व्याકरण प्रसि-द्ध उपसर्ग. २ अंगविકार. ३ उपद्रव. ४ शुभा-शुभ. ५ सूचક उत्पात. ६ छोડवुं.
उपसर्जन (उप सृज् ल्युट्) क्ली० नं. १ उपद्रव. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उत्पात. ३ व्याकरणप्रसिद्ध विशेषण.

उपसर्पण (उप सृप् ल्युट्) क्ली० णं. पासे जवुं.

उपसर्पिन् (उप सृप् णिनि) स्त्री० र्पी-र्पिणी-र्पि. पासे जनार.

उपसर्य्या (उप सृ यत् टाप्) स्त्री० र्य्या. गर्भग्रहणकरवाना अवसरमां आवेल गाय.

उपसार्य्य (उप सृ ण्यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. पामवा लायक; पामेल, [हलभां.

उपसीर (सीरस्य समीपे सीरे वा) क्ली० रं. हलपासे

उपसूर्यक (उप सूर्य कन्) क्ली० कं. चंद्र के सूर्यनो परिधि.

उपसृष्ट (उप सृज् क्त) क्ली० ष्टं. मैथुन.

उपसृष्ट (,,) पु० ष्टः कामुक शब्द जुओ. २ ग्रहण थयेल सूर्य. ३ ग्रहण थयेल चंद्र.

उपसृष्ट (,,) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ छोडेल. २ उपसर्गयुक्त.

उपसेवक (उप सेव् ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. सेववामां आसक्त. २ भोगमां आसक्त.

उपसेवन (उप सेव् ल्युट्) क्ली० नं. सेवनमां आसक्ति. २ भोगमां प्रवीण.

उपसेविन् (उप सेव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. उपसेवक. शब्द जुओ. उपसेवा.

उपस्कर (उप कृ अच् ण्वुल्) पु० रः १ भारी नाखवुं. २ उंदर. ३ वाहन. ४ घटसंस्कार.

उपस्करण (उप कृ ल्युट्) क्ली०णं. १ भारी नाखवुं. २ संधान. ३ विकार. ४ हिंसानुं साधन. ५ भूषण वगेरेनुं साधन.

उपस्कार (उप कृ घञ्) पु० रः भूषण. २ विकार. ३ संधान. ४ प्रतिपन्नउपसंस्कार.

उपस्कीर्ण (उप कृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. भारी नाखेल.

उपस्कृत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ भूषित, संस्कृत. २ विकार पामेल, संधान थयेल.

उपस्थ (उप स्था क) पु० क्ली० स्थः-स्थं. स्त्री के पुरुषनी गुह्येंद्रिय. [जानुं आड.

उपस्थपत्र (उपस्थमिव पत्रं यस्य) पु० त्रः पिंप-

उपस्थातृ (उपस्था तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. पासे रहेनार. २ उपासक.

उपस्थान (उप स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ पासे रहेवुं. २ उपसेवन. ३ अनुसंधान, स्मरण. ४ पूजा करवा माटे पासे जवुं.

उपस्थित (उप स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्राप्त. २ पासे आवेल. ३ पासे रहेल. ४ क्षेपितः

'उपस्थितांशोणितपारणामे' रघुवंशम्.

उपस्थिति (उप स्था क्तिन्) स्त्री० तिः १ स्मरण. २ सेवन. ३ पासे रहेवुं. ४ पासे आववुं.

उपस्पर्ष (उप स्पृष् घञ्) पु० र्षः १ स्नान. २ अडकवुं. [जुओ.

उपस्पर्षन (उप स्पृष् ल्युट्) क्ली० नं. उपरनो शब्द

उपस्वेद (उप स्विद् घञ्) पु० दः १ परशेवो. २ ताप.

उपहत (उप हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. तिरस्कारेल.

उपहासित (उप हस् क्त) क्ली० तं. ठठ्ठो.

उपहासित (,,) त्रि० तः-ता-तं. हसी कढावेल.

उपहास्तिका (उपगता हस्तं) स्त्री० का. पायटो.

उपहार (उप हृ घञ्) पु० रः भेट.

उपहास (उप हस् घञ्) पु० सः ठठ्ठा मस्करी.

उपहास्य (उप हस् ण्यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. हांसी करवा लायक. [हास करवा लायकपणुं.

उपहास्यता (उपहासस्य भावः) स्त्री० ता. उप-

'गामिष्याम्युपहास्यतां' रघुवंशम्.

उपहित (उप धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अर्पेल. २ पासे मुकेल. ३ निहित. ४ आरोपित.

उपहूति (उप हू क्तिन्) स्त्री० तिः बोलावबुं, तेडवुं.

उपहृत (उप हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. भेटमां आपेल.

उपह्वर (उप ह्व घ) क्ली० रं. निर्जनस्थान.

उपह्वर (,,) पु० रः रथ.

उपांशु (उप अंश् उ) पुः शुः એક जातनो जप.

उपांशु (,,) अव्य० शु. निर्जनमां.

'परिचेतुमुपांशुधारणाम्' रघुवंशम्.

उपकर्मन् (उप आ कृ मनिन्) क्ली० र्मन्. जे એક जातना कर्मथी वर्षाना अंतमां वेदपाठनो फरी आरंभ थाय छे ते कर्म, संस्कारपूर्वक श्रुतिने ग्रहण करवी. ३ संस्कारपूर्वक पशुने मारवुं.

उपाकृत (उप आ कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. यज्ञमां वध करतां संस्कारेल पशु. आरंभेल.

उपाख्यान (उप आ ख्या ल्युट्) क्ली० नं. असलना वृत्तांतनुं कहेवुं. [शब्द जुओ.

उपाख्यानक (उपाख्यान कन्) क्ली० कं. उपरनो

उपागत (उप आ गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. पासे आवेल. [आववुं.

उपागति (उप आ गम् क्तिन्) स्त्री० तिः पासे

उपागम (उप आ गम् अप्) पु० मः स्वीकार, पासे-आववुं.

उपाग्रहण (उप आ ग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. संस्कार

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पूर्वक वेदनी शरुआत करवी ते.

उपांग (उपमितं अंगेन) क्ली० गं. १ प्रधान अंगने उपयोगी नानुं अंग. २ वेदना अंग सरखुं नानुं बीजुं अंग.

उपांग (,,) पु० गः टीलुं.

उपाजे (उप अज् के) अव्य० जे. दुर्बलमां भळी नांखवुं. [पण. २ छाणु वगेरेथी लींपवुं.

उपांजन (उप अंज् ल्युट्) क्ली० नं. १ लींपवुं, ली-

उपात्त (उप आ दा क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ पामेल, मेळवेल. २ ग्रहण करेल, लीधेल.

उपात्त (,,) पु० त्तः अंदर जेने भद्र पेदा थयो छे एवो हाथी.

उपात्यय (उप अति इण् अच्) पु० यः नाश, क्रमनुं उल्लंघन, लोकशास्त्र वगेरेनी मर्यादाने वटवुं ते.

उपादान (उप आ दा ल्युट्) क्ली० नं. १ हरण करवुं. २ लेवुं. ३ प्रत्याहार. ४ એક जातनुं कारण जेवुं के कुंडल, कडां वगेरेनुं सोनु.

उपादिक (उप अद् इन् कन्) पु० कः એક जातनो क्रीडो. उपोदिक.

उपादेय (उप आ दा यत्) त्रि० यः-या-यं. हरण करवा लायक. लेवा जेग.

उपाधि (उप आ धा कि) पु० धिः १ એક रीते रहेल वस्तुने बीजी रीते देखाडवानु कपट. २ ओळख, उपनाम. ३ उपाधी. ४ धर्मनी चिंता. ५ उपलक्षणरूप विशेषण.

उपाध्याय (उप अधि इण् घञ्) पु० यः धर्मगुरु.

उपाध्याया (,,) स्त्री० या. धर्मगुरुस्त्री.

उपाध्यायानी (उपाध्यायस्य पत्नी ङीप् आ नुक्) स्त्री० नी. उपाध्यायनी वहु.

उपाध्यायी (उपाध्यायस्य पत्नी ङीप्) स्त्री० यी. उपलो शब्द जुओ, धर्मगुरु स्त्री.

उपानह् (उप नह् क्विप्) स्त्री० त्-द्. जोडा, खासडुं.

'कृतावरोहस्य हयादुपानहौ' नैषधीयम्

उपानुवाक्य (उपानुगतं अनुवाक्यं) क्ली० क्यं. अनुवाक सरखुं એક जातनुं वैदिक वाक्य.

उपांत (अंतस्य समीपं अंतेवा) अ० तं. १ अंतपासेर. २ अंते.

उपांत (उपमितं अंतेन) त्रि० तः-ता-तं. १ अंतनुं, पासेनुं, निकटनुं, २ प्रांतनुं.

'उपांत वानीरगृहाणि दृष्ट्वा' रघुवंशम्.

उपांतिक ( ) त्रि० कः-का-कं. अत्यंत निकटनुं, घणुंज पासेनुं. [पामेल.

उपांतिम (उपगतं अंतिमम्) त्रि० मः-मा-मं. छेलाने

उपांत्य (उपांते भवः यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. अंतनी पासे होनार. [२ साधन.

उपाय (उप अय् घञ्) पु० यः १ धलाज, उपाय.

'उपायेन तु यच्छक्यं नतच्छक्यं पराक्रमैः'

हितोपदेशः

उपायन (उप अय् ल्युट्) क्ली० नं. १ भेट आपवुं. २ भेट.

'तस्योपायनयोग्यानि रत्नानि सरितांपतिः'

उपायिन् (उपाय इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. साधनयुक्त. [त्त. २ विराम पामेल.

उपारत (उप आ रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ निवृ-

'उपारताःपश्चिमरात्रिगोचरात्' किरातार्जुनीयम्.

उपारंभ (उप आ रभि घञ्) पु० भः प्रारंभ, शरुआत. [कभानार. २ मेळवनार.

उपार्जक (उप अर्ज् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १

उपार्जन (उप अर्ज् ल्युट्) क्ली० नं. १ कमावुं. २ मेळववुं. [येल. २ मेळवेल.

उपार्जित (उप अर्ज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ कमा-

उपालब्ध (उप आ लभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. तिरस्कारथी निंदेल.

उपालंभ (उप आ लभ् घञ्) पु० भः मेणुं.

उपालंभन (उप आ लभ् ल्युट्) क्ली० नं. मेणुं आपवुं. [वध करवा लायक.

उपालंभ्य (उप आ लभ् ण्यत्) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं.

उपावर्त्तन (उप आ वृत् ल्युट्) क्ली० नं. १ फरीथी आववुं. २ जमीन उपर आलोटवुं.

'तदुपावर्तनशंकि मे मनः' रघुवंशम्.

उपावृत्त (उप् आ वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ फरीथी आवेल. २ जमीन उपर आळोटेल.

उपावृत्त (,,) पु० त्तः जमीन उपर आळोटतो घोडो. [पांसे.

उपाश्रम (आश्रमस्य समीपं) अव्य० मं. आश्रम

उपाश्रय (उप आ श्रि अच्) पु० यः १ आश्रय करनारो. २ आशरो. ३ अपाशरो.

उपाश्रित (उप आ श्रि क्त) त्रि० तः-ता-तं. जेनो आश्रय लीधो होय ते.

उपासक (उप आस् ण्वुल्) त्रि० कः-सिका-कं. १ सेवक. २ उपासना करनार.

उपासक (उप आस् ण्वुल्) पु० कः शूद्र.

उपासंग (उप आ संज् घञ्) पु० गः भाथो.

उपासन (उप अस् ल्युट्) क्ली० नं. बाण इंकवानो अभ्यास. [नन. ३ उपासना.

उपासन (उप आस् ल्युट्) क्ली० नं. १ सेवा. २ भ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उपासना (उप आस् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

उपासा (उप आस् अ) स्त्री० सा. ઉપલો શબ્દ

उपासादित (उप आ सद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. મેળવેલ. [પ્રિ, લાભ.

उपासादित (,,) क्ली० तं. પ્રા-

उपासादितिन् (उप सादित इनि) त्रि० तीं-तिनी-ति. જેણે મેળવ્યું હોય છે તે.

उपासित (उप आस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉપાસેલ.

उपासितृ (उप आस् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ઉપાસના કરનાર.

उपास्ति (उप आस् क्तिन्) स्त्री० स्तिः ઉપાસના.

उपास्य (उप आस् ण्यत) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. ઉપાસના કરવા લાયક.

उपाहितं (उप आसन्नं अहितं यतः) पु० तः ઉલ્કાપાત, ભૂકંપ વગેરે ઉપદ્રવ.

उपेक्षक (उप ईक्ष् ण्वुल्) त्रि० कः-क्षिका-कं. ઉપેક્ષા કરનાર. ૨ સૌથી ધીરું.

उपेक्षण (उप ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ ઉદાસિનપણું. ૨ ત્યાગ.

उपेक्षणीय (उप ईक्ष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ૧ છોડવા લાયક. ૨ ઉલીજ વગેરે ન કરવા લાયક.

उपेक्षा (उप ईक्ष् अ) स्त्री० क्षा. ૧ ત્યાગ. ૨ ઉદાસીનપણું. ૩ એક જાતનું જ્ઞાન.

उपेत (उप इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પાંસે ગયેલ. ૨ યુક્ત. ૩ સેવા વગેરે ધર્મવડે પામેલ. ૪ ઉપનયન સંસ્કાર કરેલ.

उपेंद्र (उपगतं इंद्रं) पु०द्रः વિષ્ણુ.

उपेय (उप ईण् यत्) त्रि० यः-या-यं. ૧ પામવા લાયક. ૨ ઉપાયથી સાધવા લાયક. શોધી પામવા લાયક.

उपेयिवस् (उप् इण् क्वसु) त्रि० वान्-युषी-वत्. ૧ પામેલ. ૨ મેળવેલ. ૩ પાંસે ગયેલ.

' उपेयुषो मोक्षपथं मनस्विनः ' माघः

उपोढ (उप वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. ૧ પાંસેનું, નજીકનું, ૨ પરણેલ. ૩ ગોઠવેલ સૈન્ય વગેરે.

उपोढ (,,) क्ली० ढं. એક જાતની લશ્કરની ગોઠવણ. [શાક.

उपोति (उप व्येञ् क्त ङीप्) स्त्री० ती. એક જાતનું

उपोत्तम (उपगतमुत्तमम्) त्रि० मः-मा-मं. જે અંતે હોનાર તેથી પૂર્વે હોનાર તે.

उपोदकी (उपगतमुदकम् अत्र) स्त्री० की. ઉપલો શબ્દ જુઓ. उपोदिका.

उपोद्घात (उप उत् हन् घञ्) पु० तः ૧ શરૂઆત, પ્રારંભ. ૨ દીબાચો.

उपोद्वलन (उप उत् वल् ल्युट्) क्ली० नं. ઉત્તેજન.

उपोषण (उप उष् ल्युट्) क्ली० णं. અપવાસ, અપ્પાસ. [જુઓ.

उपोषित (उप वस् क्त) क्ली० तं ઉપલો શબ્દ

उपोषित (,,) त्रि० तः-ता-तं. અપ્પાસ કરનાર.

उपोष्य (उप वस् क्यप्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. અપવાસ કરી કહાઢવા લાયક તિથિ વગેરે.

उप्त (वप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ૧ વાવેલ. મુંડેલ.

उप्ति (वप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः વાવવું, વાવણી.

उप्य (वप् क्यप्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. વાવવા લાયક.

उब्ज् (तुदा० पर० सेट् उब्जति) ઊંધું કરવું.

उब्जक (उब्ज् ण्वुल्) त्रि० कः-ब्जिका-कं. ઊંધું.

उभ् (तुदा० पर० सेट् उभति) ભરવું, પુરવું.

उभ (उभ् क) त्रि० द्वि० भौ-भे-भे બન્ને.

उभय (उभ् अ यच्) त्रि० यः-या-यं. બન્ને.

उभयतस् (उभय तसिल्) अव्य० तः બન્ને તરફથી.

उभयत्र (उभय त्रल्) अव्य० त्र. બન્ને તરફ. બન્નેમાં. [રીતે.

उभयथा (उभय थाल्) अव्य० था. બેરીતે, બન્ને

उम् (उ उमि) अव्य० म्. સ્વીકાર રોષ અને પ્રશ્નમાં વપરાતો અવ્યય.

उमा (ओः शिवस्य मा लक्ष्मीरिव) स्त्री० मा. પાર્વતી.

' उमेति मात्रा तपसोनिषिद्धा पश्चादुमाख्यां सुमुखी जगाम ' कुमारसंभवम्.

उमा (वे मक्) स्त्री० मा. ૧ હલદર. ૨ એક જાતનુ ઝાડ. ૩ કીર્તિ. ૪ કાંતિ. ૫ શાંતિ.

उमाकट (उमा कटच्) पु० टः. ૧ હલદરની રજ, અળસીની રજ.

उमागुरु (उमाया गुरुः) पु० रुः હિમાલય.

उमापति (उमायाः पतिः) पु० तिः મહાદેવ.

उमाकांत, उमाधव, उमानाथ.

उमावन (उमा प्रीतये वनमत्र) क्ली० नं. શોણિતપુર.

उमासुत (उमायाःसुतः) पु० तः કાર્તિકસ્વામી.

उंबर (उम् बृ अच्) पु० रः ૧ ઉંબરો. ૨ તે નામનો એક ગંધર્વ.

उंबी (उम् वा ङीप्) स्त्री० बी. અડધું પાકેલ, ભાંજર.

उंबर (उम् बृ क उत्) पु० रः ઉંબરો.

उंभ् (तुदा० पर० सेट् उंभति) પુરવું, ભરવું.

उंभि (उभ् इन्) त्रि० भिः-भिः-भि. ભરનાર, પુરનાર.

उम्य (उमा यत्) क्ली० म्यं. ૧ શણનું ખેતર. ૨

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मीन. [भाणा.
उरःसूत्रिका ( ) स्त्री० का. मोतीनी
उरग (उरस् गम् ड) पु० गः १ साप. २ अश्लेशा नक्षत्र. ३ सीसु.
उरगभूषण (उरगाः भूषणं यस्य) पु० णः महादेव.
उरगराज (उरगानां राजा) पु० जः वासुकी.
उरगराज (उरगो राजेव) पु० जः मोटो सर्प.
उरगस्थान (उरगानां स्थानं) क्ली० नं. पाताळ.
उरगारि (उरगस्यारिः) पु० रिः १ गरुड. २ साप.
उरगाशन (उरग अश् ल्युट्) पु० नः १ मोर. २ गरुड. [पंने खानार.
उरगाशन (,,) त्रि० नः-नी-नं. सर्प
उरंग (उरस् गम् ड) पु० गः साप.
उरंगम (उरस् गम् खच्) पु० मः ऊपलो शब्द जुओ. [आड.
उरण (ऋ ल्युट्) पु० णः १ मेंढो. २ એક જાતનुं,
उरणाक्ष (उरणस्य अक्षीव अक्षिपुष्पं यस्य) पु० क्षः એક જાતનुं आड.
उरणाख्य (उरणस्य आख्या इव ख्याख्या यस्य) पु० ख्यः ऊपलो शब्द जुओ. [तनुं आड.
उरभ्र (उरु भ्रम् ड) पु० भ्रः १ मेंढो. २ એક જા-
उररी (उर् अरीक्) अव्य० री. १ स्वीकार. २ वीस्तार. [करण, उररीकृति.
उररीकार (उररी कृ घञ्) पु० रः स्वीकार. उररी-
उररीकृत (उररी कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. स्वीकारेल.
उरल (उर कलच्) त्रि० लः-ला-लं. गतिवाळुं.
उरश्छद (उरस् छद् णिच् घञ्) पु० दः બખ્તર.
उरस् (दिवा० पर० सेट् उरस्यति) બલવાળु थवुं.
उरस् (ऋ असुर्) क्ली० रः छाती.
उरसिज (उर सि जन् ड) पु० जः स्तन, धैंओ.
उरसिजात (उरसि जन् क्त) पु० तः ऊपलो शब्द जुओ. उरसिरुह.
उरसिरुह (उरसि रोहति) पु० हः स्तन.
' उरसिरुहेण हारलीलाम् ' माघः
उरसिल (उरस् इलच्) त्रि० लः-ला-लं. पहोळी छातीवाळु, ३डी छातीवाळु. [જાતનું વસ્ત્ર.
उरस्कर (उरस् करक) पु० रः १ બાળકનું એક
उरस्तस् (उरस् तसिल्) अव्य० तः छातीथकी.
उरस्त्र (उरस् त्रै क) क्ली० स्त्रं. छातीनुं બખ્તર.
उरस्त्राण (उरस्त्रै ल्युट्) क्ली० णं. ऊपलो शब्द जुओ.
उरस्य (उरस् यत्) पु० स्यः પરણેલી સ્ત્રીનો પુત્ર.
उरी (उर ईक्) अव्य० री. १ उररी शब्द जुओ. २ विस्तार.
उरीकार (उरी कृ घञ्) पु० रः उररीकार शब्द जुओ.
उरीकृत (उरी कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उररीकृत शब्द जुओ. २ विस्तारेल.
उरु (ऊर्णु कु) त्रि० रुः-रुः-र्वी-रु. १ मोटुं. २ विस्तारवाळुं. ३ विशाळ. ४ घणुं. ५ आजु.
उरुकाल (उरुः कालः पाकेऽस्य) पु० लः એક જાતનो वेलो.
' सिंहोरुसत्वं निजगाद सिंहः ' रघुवंशम्.
उरुकाल (उरुः कालः) पु० लः लांबो काळ.
उरुगाय (उरु गै घञ्) पु० यः श्रीकृष्ण.
' जिह्वा सती दार्दुरिकेव सूत न चोपगायत्युरुगायगाथाः ' भागवतम्.
उरुता (उरोः भावः तल्) स्त्री० ता. १ मोटापणुं. २ विशाळपणुं ३ विस्तीर्णपणुं. ४ लांबापणुं,બહુપણुं. [जुओ. उरिमन्, औरव.
उरुत्व (उरोः भावः त्व) क्ली० त्वं. ऊपलो शब्द
उररी (उरु रा कि) अव्य० री. १ अंगीकार. २ विस्तार.
उरुवुक (उरुवुः स्वर्थे कन्) पु० कः એરંडी उरवु.
उरुवूक (उरु वै) पु० कः रातो એરંडो.
उर्ज्ज (चुरा० उभय० सेट् उर्ज्जयति-ते.) જીतवुं. ऊर्ज्. [जुओ.
उरोज (उरस् जन् ड) पु० जः उरसिज शब्द
उर्ज्ज (भ्वा० पर० सेट् उर्ज्जति) જીतवुं. ऊर्ज्जे.
उर्ज्जित (उर्ज्ज क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ वधेलुं. २ प्रख्यात.
' बाणाक्षरैरेव परस्परस्य नामोर्ज्जितं चापभृतः शशंसुः ' रघुवंशम्
उर्णनाभ (उर्णेव सूत्रं नाभावस्य अच्) पु० भः કरोडीयो. ऊर्णनाभ. [वाळुं એક चिन्ह. ऊर्णा.
उर्णा (उर्णु उ) स्त्री० र्णा. १ ઉन. २ કपाळमां वाळ-
उर्द (भ्वा० आत्म० सेट् उर्दते) १ रभवुं. २ आपवुं ३ चाખवुं. ऊर्द्
उर्द्र (उर्द् रक्) पु० र्द्रः पाणीनो धीलाडो.
उर्व् (भ्वा० पर० सेट् उर्वति) भारी नाખवुं. ऊर्व्.
उर्वट (उरु अट् अच्) पु० टः वाछडो.
उर्वर (उरु ऋ अच्) त्रि० रः-रा-रं. अधिक.
उर्वरा (उरु ऋ अच्) स्त्री० रा. १ रसाळ भूमि. २ पृथ्वी. [वाळुं, अधिक.
उर्वरित (उर्वर इतच्) त्रि० तः-ता-तं. अधिकपणुं.
उर्वशी (उरु अश् क ङीप्) स्त्री० शी. ते नामनी એક અપ્સરા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उर्वशीरमण (उर्वशी रम् ल्युट्) पु० णः પુરૂરવસ્ રાજા. उर्वशीविल्लभ.
उर्वारु (उरु ऋ उण्) पु० रुः કાકડી.
उर्वारुक (उर्वारु कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
उर्वी (उरु ङीप्) स्त्री० र्वी. પૃથ્વી.
उर्वीधर (उर्वी धृ अच्) पु० रः પર્વત.
उर्वीभृत् (उर्वी भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ રાજા.
उर्वीरुह (उर्वी रुह् क्) पु० हः ઝાડ.
उल् (भ्वा० पर० सेट् उलति) બાળવું.
उल्य (वल् क्वच्) पु० ल्यः ઘણી ડાળી અને ઘણા પાંદડાવાળી વેલ.
उलप (,,) क्ली० पं ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ એક જાતનું તૃણ.
उलिंद (वल् किंद) पु० दः તે નામનો એક દેશ.
उलु (उरु लत्वं) त्रि० लुः-लुः-लु. १ ભોટું. २ બુદ્ધિયુક્ત.
उलूप (उरु पा क) पु० पः એક જાતનું તૃણ.
उलूक (वल् ऊ क) पु० कः १ ઘુડ. २ ઇંદ્ર. ३ દુર્યોધનનો એક દૂત. ४ એક જાતનું તૃણ.
उलूक (,,) क्ली० कं એક જાતનું તૃણ.
उलूखल (उलू ख ला क) क्ली० लं. ખાંડણીઓ. ખાંડણી.
उलूखल (,,) पु० लः ગુગળ.
उलूखलिक (उलूखल इक) त्रि० कः-की-कं. ખાંડણીયામાં ખાંડેલ., ખાંડણીમાં ખાંડેલ.
उलूत (उल् ऊतच्) पु० तः અજગર.
उलूपिन् (उलूप इनि) पु० पी. शिशुभार. उलुपिन्. उलपिन्. [કન્યા.
उलूपी (,,) स्त्री० पी. નાગની એક
उलूलुध्वनि (उलूलु ध्वनिः) पु० निः વિવાહ વગેરે આનંદોત્સવમાં સ્ત્રીઓથી થતો એક જાતનો ધ્વનિ,
'उच्चैरुलूलुध्वनिमुच्चचार' नैषधीयम्. उलु, उलूलु.
उल्का (उष् क) स्त्री० ल्का. १ રેખાના આકારમાંથી પડતો તેજનો ઢગલો. २ મશાલ, કાકડો. ३ એક જાતનો દીપ.
उल्कामुख (उल्केव मुखमस्य) पु० खः १ એક જાતનું પ્રેત. २ એક જાતનું શીયાળ.
उल्कुषी (उल् कुष क ङीप्) स्त्री० षी ઉલ્કા.
उल्लंघन (उत् लघि ल्युट्) क्ली० नं. ઓલંડવું.
उल्लल (उत् लल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. બહું રોગવાળું.
उल्ललित (उत् लल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉંચે ચાલેલ. २ ચંચલ થયેલ. ३ અલોલિત.
उल्वण (उल् वण् अच्) त्रि० णः-णा-णं. १ ઉત્કટ. २ ઉંચુંનીચું. ३ પ્રકાશવાળું.
'तस्यासीदुल्वणो मार्गः पादपैरिव दंतिनः' रघुवंशम्.
उल्लसन (उत् लस् ल्युट्) क्ली० नं. ૩વાડાં ઉભાં થવાં તે.
उल्लसन (उत् लस् ल्युट्) क्ली० नं. ઉલ્લાસ.
उल्लसित (उत् लस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉલ્લાસ પામેલ, હર્ષ પામેલ.
उल्लाघ (उत् लाघ् क्त) पु० घः તીખાં, મરી.
उल्लाघ (,,) त्रि० घः-घा-घं. १ ચોખું, શુદ્ધ. २ ડાહ્યું. ३ રોગથકી છુટેલ.
उल्लाप (उत लप् घञ्) पु० पः १ વાંકુવેણ. २ શોક ભય વગેરેથી વિકાર પામેલ સ્વરવાળું વાક્ય. ३ ખરાબ વાક્ય. ४ સૂચન.
उल्लापिक (उल्लाप् ठक्) त्रि० कः-का-कं. સૂચક.
उल्लास (उत् लस् घञ्) पु० सः १ ઉલ્લાસ. २ પ્રકાશ. ३ શરૂઆત. ४ પરિચ્છેદ.
'उल्लासः फुल्लपंकेरुहपटलपतन्मत्तपुष्पंधयानाम्. जगन्नाथः
उल्लासिन् (उत् लस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. १ ઉલ્લાસવાળું. २ પ્રકાશવાળું.
'सुमनसामुल्लसिनि मानसे' चंद्रालोकः
उल्लिखित (उत् लिख् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ લખેલ. २ ચીતરેલ. ३ ઉખડેલ. ४ રેખા કરેલ. ५ પાતળું કરેલ. ६ ઉપર લખેલ.
उल्लुंचन (उत् लुंच् ल्युट्) क्ली० नं. વાળનું ખુંટી કઢાવવું. २ વાળ કાપવા. ३ મૂળમાંથી નાશ કરવું.
उल्लुंठन (उत् लुंठ् ल्युट्) क्ली० नं. પોતાનો અભિપ્રાય સંતાડી બીજી રીતે બોલી પ્રકાશ કરવું.
उल्लुंठा (उत् लुंठ् अ) स्त्री० ठा. આળોટવું.
उल्लू (उत् लू क्विप्) त्रि० लूः-लूः-लू. મૂળમાંથી છેદી નાખનાર.
उल्लेख (उद् लिख् घञ्) पु० खः १ ઉચ્ચારવું, બોલવું. २ ઘર્ષણ. ३ ઉજેડવું. ४ છોલવું. ५ તે નામનો એક અર્થાલંકાર.
उल्लेखन (उद् लिख् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઉચ્ચારવું, બોલવું. २ ખોદવું. ३ ઉલટી કરવું. ४ રેખા વગેરેથી ચિન્હ ઘસવું.
उल्लोच (उद् लुच् घञ्) पु० चः ચંદરવો.
उल्लोल (उद् लोल् घञ्) पु० लः મોટો મોજો.
उल्लोल (,,) त्रि० लः-ला-लं. અત્યંત

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ચંચળ. [૨ ગર્ભ.
उल्व (उल् वत्) पु० ल्वः ગર્ભને વીંટાયેલ ચામડું. ' यथोल्वेनावृतोगर्भस्तथा तेनेदमावृतम्' भगवद्गीता.
उल्वण (उल्वल् अच्) त्रि० णः-णा-ण. ખુલ્લુ, સ્પષ્ટ.
उशनस् (उश क नसि) पु० नाः શુક્ર, ભાર્ગવ. ' अध्यापितस्योशनसाऽपि नीतिम्. कुमारसंभवम्.
उशिज् (वश् इजि) पु० क्-ग्. ૧ ધી: ૨ અગ્નિ. ૩ ચિત્રાનું ઝાડ.
उशी (वश ई) स्त्री० शी: એક જાતની ઇચ્છા.
उशीनर (उशी प्रदो नरः) पु० रः કંદહાર, ગાંધાર.
उशीर (वश ईरन् कित्) पु० क्ली० रः-रं. સુગંધીવાળો, વીરણનો વાળો.
उशीरक (उशीर कन्) क्ली० कं. સુગંધીવાળો.
उशीरिक (उशीर ठन्) त्रि० कः-की-कं. સુગંધીવાળો વેચનાર. [ળવું, હારમારવું.
उष् (भ्वा० पर० सेट् ओषति) ૧ બાળવું. ૨ બા-
उष (उष् क्) त्रि० षः-षा-षं. ૧ દાહક. ૨ કામી.
उष (उष् क) पु० षः પરોઢીયું, રાત્રીનો શેષ ભાગ. ૨ ગુગળ. ૩ ત્રણ સંધ્યાનો સમય.
उषंगु (उष् अंगु) पु० गुः ૩૬. [મૂળ.
उषण (उष् क्युन्) क्ली० णं. ૧ તીખાં. ૨ પીપળી
उषणा (,, टाप्) स्त्री० णा. ૧ શુંઠ. ૨ ચવ્યક. ૩ પીપર.
उषती ((उष् शतृ) स्त्री० ती. અકલ્યાણકારકવાણી.
उषप (उष् कपन्) पु० पः ૧ સૂર્ય. ૨ અગ્નિ. ૩ ચિત્રાનું ઝાડ. ૪ આકડાનું ઝાડ. [નું ઝાડ.
उषर्बुध (उशस् वुध् क) पु० धः ૧ અગ્નિ. ૨ ચિત્રા
उषस् (उष् असुन् किच) क्ली० षः પરોઢીયું.
उषसी (,, ङीप्) स्त्री० सी. ત્રણ સંધ્યાનો સમય.
उषसी (उषस् क ङीप्) स्त्री० सी. સાંજ.
उषा (उष् क टाप्) स्त्री० षा. ૧ જે વખતે નક્ષત્રની કાંતિ ક્ષય પામે છે તે કાળ. ૨ રાત્રિ. ૩ ખારની જમીન. ૪ બાણાસુરની પુત્રી. ૫ તોલડી. ૬ ગાય. ૭ સવાર વગેરેની ત્રણ સંધ્યા.
उषा (,,) अव्य० षा. પ્રાતઃકાળ. પરોઢીયું.
उषाकल (उषायां कलः यस्य) पु० लः કુકડો.
उषातन (उषा ट्युट् तुट्) त्रि० नः-ना-नं. પરોઢીયામાં હોનાર. [રમણ.
उषापति (उषायाः पतिः) पु० तिः અનિરૂદ્ધ. ઉષા-
उषित (वस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વસેલ, રહેલ.
उषित (,,) क्ली० तं. વાસ, વસવું. [જેલ.
उषित (उष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ બાળેલ. ૨ બ-
उषीर (उष् कीरच्) पु० क्ली० रः-रं. સુગંધીવાળો.
उष्ट्र (उष् ष्ट्रन्) पु० ष्ट्रः ઉંટ. [ફુલ.
उष्ट्रकांडी ( ) स्त्री० डी. એક જાતનું
उष्ट्रगोष्ट (उष्ट्र गोष्टच्) क्ली० ष्टं. ઉંટને રાખવાનું સ્થળ. [પેઠે બેસવું.
उष्ट्रासिका (उष्ट्रस्येवासिका) स्त्री० का. ઉંટની
उष्ट्रिका (उष्ट्र इत) स्त्री० का. એક જાતનું વાસણ.
उष्ट्रिका (उष्ट्री कन्) स्त्री० का. ઉંટણી.
उष्ट्री (उष्ट्रस्य स्त्रीजातिः ङीप्) स्त्री० ष्ट्री. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
उष्ण (उष् नक्) पु० ष्णः ૧ ગરમી, ઉનાપણું. ૨ ગ્રીષ્મઋતુ. ૩ ડુંગળી. ૪ તે નામનું એક નરક. ૫ તડકો, તાપ.
उष्ण (उष्ण अच्) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. ૧ ગરમ, ઉનું. ૨ ડાહ્યું. ૩ આળસવિનાનું. [નાનુ, ક્ષિપ્રકારી.
उष्णक (उष्ण कन्) त्रि० कः-का-कं. આળસવિ-
उष्णाक (उष्ण कन्) पु० कः ૧ ઉનાપણું, ગરમી. ૨ ગ્રીષ્મઋતુ.
उष्णक (उष्ण णिच् ण्वुल्) पु० कः તાવ, જ્વર.
उष्णाक (उष्ण कन्) पु० कः ગ્રીષ્મઋતુ.
उष्णता (उष्णस्य भावः) स्त्री० ता. ગરમી, ઉનાપણું, ગરમપણું. [જુઓ. ઔષણ્ય, उष्णिमन्.
उष्णत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
उष्णकर (उष्णः करो यस्य) पु० रः ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. [નાર.
उष्णकर (उष्णं करोति) त्रि० रः-रा-रं. ૧ ઉનું કર-
उष्णग (उष्ण गम् ड) पु० गः ગ્રીષ્મકાલ.
उष्णगम (उष्ण गम् घञ्) पु० मः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [આકડાનું ઝાડ.
उष्णगु (उष्णा गावः यस्य) पु० गुः ૧ સુરજ. ૨
उष्णनदी (उष्णा नदी) स्त्री० दी. વૈતરણી નદી.
उष्णरश्मि (उष्णा रश्मयो यस्य) पु० श्मिः ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ.
उष्णवारण (उष्ण वृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. છત્રી.
उष्णांशु (उष्णा अंशवः यस्य) पु० शुः સૂર્ય.
उष्णागम (उष्णस्य आगमो यत्र) पु० मः ઉનાળાની મોસમ. उष्णाभिगम. [રહીને ન સહન કરનાર.
उष्णालु (उष्णं न सहते आलु) त्रि० लुः-लुः-लु. ગ-
' उष्णालुः शिशिरे निषीदति नरः ' किरातार्जुनीयम्.
उष्णासह (उष्ण आ सह् अच्) पु० हः હેમંતઋતુ.
उष्णिका ( ) स्त्री० का. રાખ.
उष्णिका ( ) स्त्री० का. હુંશીઆર ઓરત.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उष्णीष (उष्ण उष् क) पु० क्ली० षः-षं. १ पाघडी. २ मुगट.

उष्णीषिन् (उष्णीष इनि) त्रि० षी-षिणी-षि. १ पाघडीवाळुं. २ मुगटवाळुं.

उष्णोदक (उष्णं उदकं) क्ली० कं. उंतुं पाणी.

उष्णोपगम (उष्ण उप गम् घञ्) पु० मः ग्रीष्मऋतु. [ऋतु. ४ ग्रीष्मऋतु.

उष्म (उष् मक्) पु० ष्मः १ गरमी. २ तडको. ३

उष्मक (उष्म कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

उष्मन् (उष् मनिन्) पु० ष्मा. १ ग्रीष्मऋतु. २ तडको. ३ गरमी. ऊष्मन्.

उष्मप (उष्मन् पा क्विप्) पु० पः એક जातनो तपस्वी. ऊष्मप.

उष्मागम (उष्म आ गम् घञ्) पु० मः निदाघकाल.

उस्र (वस रक्) पु० स्रः १ किरण. २ બलद. ३ देव.

उस्रा (वस् रक् टाप्) स्त्री० १ गाय, २ पृथ्वी. ३ એક जातनी वेल.

उस्रिक (उस्र कन्) पु० कः धरडो બલદ.

उस्रिका (उस्र कन् टाप्) स्त्री० का. थोडु दूध आपनारी गाय.

उह् (भ्वा० पर० सेट् ओहति) दुःख देवुं.

उह (उच हच) अव्य० ह. संबोधनमां वपराती अव्यय.

उहह (उहच अच्) अव्य० ह. उपरनो शब्द जुओ.

उह्यमान (वह् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. जेनुं वहन कराय छे ते.

'यथोह्यमानः किल भोगिवैरिणा' नैषधीयम्.

उह्य (वह् रक्) पु० ह्यः બલદ.

—*—

ऊ.

ऊ स्वर वर्णपैकी छठ्ठो दीर्घाक्षर.

ऊ (वेज् क्विप्) अ० ऊ. दया संबोधन, रक्षण अने वाक्यना आरंभमां वपराती अव्यय.

ऊ (अव् क्विप्) त्रि० ऊः-ऊ-ऊ. पालनार, रक्षनार.

ऊ (,,) पु० ऊः १ चंद्र. २ महादेव. ३ कपुर.

ऊढ (वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. परणेल, वहेल.

ऊढकंकट (ऊढः कंकटः येन) त्रि० टः-टा-टं. जेणे બખ્તર पेहेर्युं छे ते.

ऊढा (वह् क्त टाप्) स्त्री० ढा. परणेली स्त्री.

ऊढि (वह् क्तिन्) स्त्री० ढिः १ परणवुं. २ वहेवुं.

ऊत (वे क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ शीवेल. २ गुंथेल. ३ वणेल.

ऊत (ऊव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. रक्षेल.

ऊत (वेज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ गुंथेल. २ वणेल. ३ सीवेल.

ऊति (ऊव् क्तिन्) स्त्री० तिः रक्षण, रक्षा.

ऊति (ऊव् वेज् वा क्तिन्) स्त्री० तिः १ सीववुं. २ वणववुं. ३ गुंथवुं. ४ लीला. ५ खरवुं. ६ वेग. ७ कर्मवासना, એક जातनु लक्षण. [हितनुं.

ऊधन्य (ऊधसे हितं) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. आउना

ऊधस् (ऊद् असुन्) क्ली० धः आउ, भावलु.

ऊधस्य (ऊधस् यत्) क्ली० स्यं. दूध.

'ऊधस्यमिच्छामि तवोपभोक्तुम्.' रघुवंशम्.

ऊधस्वती (ऊधस् मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. ३०आउवाळी. [भी करवुं.

ऊन् (चुरा० उभय० सेट् ऊनयति-ते) બાદ करवुं, क-

ऊन (ऊन् अच्) त्रि० नः-ना-नं. १ ઉણुं. २ असपूर्णु. ३ બાદ करेल.

ऊम् (ऊप् मक्) अव्य० मूं. १ क्रोधनुं બોलवुं. २ प्रश्न निंदा अने स्पर्धामां वपराती अव्यय.

ऊम (अव मन्) क्ली० मं. ते नामनुं એક नगर.

ऊप् (भ्वा० आत्मं० सेट् ऊपते) सीववुं.

ऊररी (ऊप् ररीक) अव्य० १ विस्तार. २ अंगीकार.

ऊररीकार (ऊररी कृ घञ्) पु० रः १ विस्तार. २ अंगीकार. [गीकारेल. २ विस्तारेल.

ऊररीकृत (ऊररी कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अं-

ऊरव्य (ऊरु यत्) पु० व्यः वैश्य.

ऊरी (ऊप् रीक्) अव्य० री. १ अंगीकार. २ विस्तार.

ऊरीकार (ऊरी कृ घञ्) पु० रः १ अंगीकार. २ विस्तार. [कारेल. २ विस्तारेल.

ऊरीकृत (ऊरी कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अंगी-

ऊरु (ऊर्णु कु) पु० रुः साथळ, जांघ.

ऊरुज (ऊरु जन् ड) पु० जः वैश्य. ऊरुव्य.

ऊरुदघ्न (ऊरु दघ्नच्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. साथळ सुधी उंचुं. ऊरुद्वयस्, ऊरुमात्र.

ऊरुपर्वन् (ऊर्वोः पर्वेव) पु० र्वा. घुंटण, ढींचण.

ऊरुरी (ऊप् रुरीक) अव्य० री. १ विस्तार. २ अंगीकार. [२ विस्तार.

ऊरुरीकार (ऊरुरी कृ घञ्) पु० रः १ अंगीकार.

ऊरुरीकृत (ऊरुरी कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अंगीकारेल. २ विस्तारेल.

ऊरुस्तंभ (ऊरु स्तंभ् अण्) पु० भः १ એક जातनो रोग. २ सात्विकभावथी साथल स्तंभाय छे ते.

'करिणी वोरुस्तंभविधृता' कादंबरी.

ऊरुस्तंभ (ऊर्वोः स्तंभः) पु० भः साथळरूपी थंभ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઊર્જ્ (ચુરા॰ પર॰ સેટ્ ઊર્જ્જતિ) ૧ જીતવું. ૨ બલ મુકવું. ૩ જીવવું. [જુઓ.
ઊર્જ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ ઊર્જ્જતિ) ઉપલો ધાતુ
ઊર્જ્જ (ઊર્જ્ અચ્ ઘઞ્ વા) પુ॰ જઃ ૧ બલ. ૨ જીવન. ૩ કાર્તિક માસ. ૪ ઉત્સાહ.
ઊર્જ્જ (ઊર્જ્ અચ્) ક્લી॰ જ્જં. પાણી.
ઊર્જ્જ (ઊર્જ્ અચ્) ત્રિ॰ જ્જઃ-જ્જા-જ્જં. જોરાવર, બળવાળું. [જાતનો અન્નરસ.
ઊર્જ્જસ્ (ઊર્જ્ અસુન્) ક્લી॰ જ્જઃ બલ, જોર, એક
ઊર્જ્જસ્વલ (ઊર્જ્જસ્ વલચ્) ત્રિ॰ લઃ-લા-લં. બળવાળું, જોરાવર. ઊર્જ્જસ્વત્.
ઊર્જ્જસ્વિન્ (ઊર્જ્જસ્ વિનિ) ત્રિ॰ સ્વી-સ્વિની-સ્વિ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ઊર્જ્જા (ઊર્જ્ અ) સ્ત્રી॰ જ્જા. ૧ બલ. ૨ ઉત્સાહ. ૩ વૃદ્ધિ. ૪ અન્નરસનો વિકાર.
ઊર્જ્જાવત્ (ઊર્જ્જા મતુપ્) ત્રિ॰ વાન્-વતી-વત્. ૧ બળવાળું. ૨ વૃદ્ધિવાળું. [દ્ધિવાળું.
ઊર્જ્જિત (ઊર્જ્ જ્ક્ત) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. બલવાળું, વૃ-
ઊર્જ્જિત (,,) ક્લી॰ તં. ૧ બલ. ૨ ઉત્સાહ. ૩ સમર્થપણું.
ઊર્જ્જિત (ઊર્જ્જ્ ણિચ્ ક્ત) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. વધારેલ.
ઊર્ણ (ઊર્ણા અચ્) ક્લી॰ ર્ણં. ઉનનું વસ્ત્ર વગેરે.
ઊર્ણનાભ (ઊર્ણ નાભ વત્) પુ॰ ભઃ ૧ કરોળીયો. ૨ તે નામનો એક ઋષિ. [પત્નિ.
ઊર્ણા (ઊર્ણુ ઉ) સ્ત્રી॰ ર્ણા. ૧ ઉન. ૨ ચિત્રરથની
ઊર્ણામય (ઊર્ણા મયટ્) ત્રિ॰ યઃ-યા-યં. ઉનનું બનાવેલ. [કવું, આચ્છાદન કરવું.
ઊર્ણુ (અદા॰ ઉભય॰ સેટ્ ઊર્ણોતિ-ઊર્ણોતિ-ઊર્ણુતે) ઢાં-
ઊર્દ્ ઉર્દ્ ધાતુ જુઓ.
ઊર્દ્ (ઉર્દ્ અચ્) ત્રિ॰ ર્દઃ-ર્દી-ર્દં. રમતીયાળ.
ઊર્દ્દર (ઊર્જ્જ્ દ અચ્) પુ॰ રઃ ૧ રાક્ષસ. ૨ શરો.
ઊર્દ્ધ્વ (ઉદ્ ઉ ઊર) ત્રિ॰ ર્દ્ધ્વઃ-ર્દ્ધ્વા-ર્દ્ધ્વં. ૧ ઉંચુ. ૨ ઉપરનું. ૩ ઉત્પાટિત. ૪ ઉંચે ફેંકેલ. ૫ ખેડેલ. ઊર્દ્ધ્વ.
ઊર્દ્ધ્વ (,,) અવ્ય॰ ર્દ્ધ્વં. ૧ ઉંચે. ૨ ઉપર. ઊર્દ્ધ્વ
ઊર્દ્ધ્વક (ઊર્દ્ધ્વઃ સન્ કાયતિ) પુ॰ કઃ એક જાતનું મૃદંગ. ઊર્દ્ધ્વક.
ઊર્દ્ધ્વકચ (ઊર્દ્ધ્વાઃ ઉત્પાટિતાઃ કચા યસ્ય) ત્રિ॰ ચઃ-ચા-ચં. કેશવગરનું. ઊર્દ્ધ્વકચ.
ઊર્દ્ધ્વકંઠ (ઊર્દ્ધ્વઃ કંઠઃ યસ્ય) ત્રિ॰ ઠઃ-ઠી-ઠં. ઉંચી ડોકવાળું. ઊર્દ્ધ્વકંઠ. [ળ

ઊર્દ્ધ્વકંઠી (ઊર્દ્ધ્વ કંઠ ઙીપ્) સ્ત્રી॰ ઠી. મોટી સતા-
ઊર્દ્ધ્વકાય (ઊર્દ્ધ્વ કાયસ્ય) પુ॰ યઃ શરીરનો ઉપરનો ભાગ. ઊર્દ્ધ્વકાય. [કેશવાળું. ઊર્દ્ધ્વકેશ.
ઊર્દ્ધ્વકેશ (ઊર્દ્ધ્વઃ કેશા યસ્ય) ત્રિ॰ શઃ-શી-શં. ઉંચા
ઊર્દ્ધ્વગ (ઊર્દ્ધ્વ ગમ્ ડ) ત્રિ॰ ગઃ-ગા-ગં. ૧ ઉંચે જનાર. ૨ ઉપર જનાર. ઊર્દ્ધ્વગ.
ઊર્દ્ધ્વગતિ (ઊર્દ્ધ્વ ગતિર્યસ્ય) ત્રિ॰ તિઃ-તિઃ-તિ. ઊર્દ્ધ્વગ શબ્દ જુઓ. ઊર્દ્ધ્વગતિ.
ઊર્દ્ધ્વગતિ (ઊર્દ્ધ્વ ગતિઃ) સ્ત્રી॰ તિઃ ૧ ઉંચે જવું. ૨ ઉપર ગતિ. ઊર્દ્ધ્વગતિ.
ઊર્દ્ધ્વગમ (ઊર્દ્ધ્વ ગમ્ ડ) પુ॰ મઃ વિષ્ણુ. ઊર્દ્ધ્વગમ.
ઊર્દ્ધ્વચરણ (ઊર્દ્ધ્વઃ ઊર્દ્ધ્વસ્થઃ ચરણો યસ્ય) ત્રિ॰ ણઃ-ણા-ણં. ઉંચા પગવાળું. ઊર્દ્ધ્વચરણ.
ઊર્દ્ધ્વચરણ (,,) પુ॰ ણઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ઊર્દ્ધ્વચરણ. [ઉપરપણું. ઊર્દ્ધ્વતા.
ઊર્દ્ધ્વતા (ઊર્દ્ધ્વસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી॰ તા. ઉંચાપણું,
ઊર્દ્ધ્વત્વ (,, ત્વ) ક્લી॰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. ઊર્દ્ધ્વત્વ. [દ્વૈદૃષ્ટિ.
ઊર્દ્ધ્વદૃષ્ટિ (ઊર્દ્ધ્વા દૃષ્ટિઃ) સ્ત્રી॰ ષ્ટિઃ ઉંચે જોનાર. ઊ-
ઊર્દ્ધ્વદૃષ્ટિ (ઊર્દ્ધ્વા દૃષ્ટિઃ યસ્ય) ત્રિ॰ ષ્ટિઃ-ષ્ટિઃ-ષ્ટિ. ઉંચી નજરવાળું. ઊર્દ્ધ્વદૃષ્ટિ.
ઊર્દ્ધ્વદેહ (ઊર્દ્ધ્વઃ મરણોત્તરં ભાવી દેહઃ) પુ॰ હઃ મરણ પછી થનારો દેહ. ઊર્દ્ધ્વદેહ.
ઊર્દ્ધ્વદમ (ઊર્દ્ધ્વ દમ્ અચ્) ત્રિ॰ મઃ-મા-મં. ૧ ઉપાડેલ. ૨ ઉંચું કરેલ. [ખાંડણી વગેરે.
ઊર્દ્ધ્વપાત્ર (ઊર્દ્ધ્વ નેતવ્યં પાત્રં) ક્લી॰ ત્રં. યજ્ઞપાત્ર
ઊર્દ્ધ્વપુંડ્ર (ઊર્ધ્વં પુંડ્રં ઇક્ષુયષ્ટિરિવ) પુ॰ ણ્ડ્રઃ ઉંચુ ટીલું.
ઊર્દ્ધ્વબાહુ (ઊર્દ્ધ્વૌ બાહુઃ) પુ॰ હુઃ ઉંચો હાથ.
ઊર્દ્ધ્વબાહુ (ઊર્દ્ધ્વઃ બાહુર્યસ્ય) હુઃ-હુઃ-હુ. ઉંચા હાથવાળું. [૨ ઉંચેનો ભાગ.
ઊર્ધ્વભાગ (ઊર્દ્ધ્વઃ ભાગઃ) પુ॰ ગઃ ૧ ઉપરનો ભાગ.
ઊર્ધ્વભાજ્ (ઊર્ધ્વં ભજતે ભજ્ ક્વિપ્) ત્રિ॰ ક્-ગ્. ૧ ઉપર હોનાર. ૨ ઉંચે હોનાર.
ઊર્ધ્વમુખ (ઊર્દ્ધ્વ મુખં યસ્ય) ત્રિ॰ ખઃ-ખી-ખં. ૧ ઉપર મુખવાળું. ૨ ઉંચા મોંઢાવાળું.
ઊર્ધ્વરેતસ્ (ઊર્દ્ધ્વં ઊર્ધ્વગં રેતો યસ્ય) પુ॰ તાઃ ૧ મહાદેવ. ૨ ભીષ્મ પિતામહ. ૩ સનકાદિક મુનિ.
ઊર્ધ્વલિંગ (ઊર્દ્ધ્વં લિંગં યસ્ય) પુ॰ ગઃ મહાદેવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ऊर्ध्वलोक (ऊर्ध्वः लोकः) पु० कः स्वर्ग.
ऊर्ध्वस्थ (ऊर्ध्वं तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ ઉંચે રહેનાર. ૨ ઉપર હોનાર.
ऊर्ध्वस्थित (ऊर्ध्वं स्थितः) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉપર રહેલ. ૨ ઉંચે રહેલ. [પીઠ.
ऊर्ध्वस्थिति (ऊर्ध्वं स्थितिर्यत्र) पु० तिः ઘોડાની
ऊर्ध्वस्थिति (ऊर्ध्वा स्थितिः) स्त्री० तिः ઉંચે રહેવું, ઉપર રહેવું. [ऊर्ध्वस्थ शब्द જુઓ.
ऊर्ध्वस्थिति (ऊर्ध्वा स्थितिः यस्य) त्रि०तिः-तिः-ति.
ऊर्ध्वायन (ऊर्ध्वं अयनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ઉંચે ગતિવાળું. [૨ ઉંચી ગતિ.
ऊर्ध्वायन (ऊर्ध्वं अयनं) क्ली० नं. १ ઉપર જવું.
ऊर्ध्वावर्त (ऊर्ध्वं आ वृत् घञ्) पु० र्तः ઘોડાની પીઠ.
ऊर्ध्वासित (ऊर्ध्वं असितः) पु० तः કારેલુ.
ऊर्ध्वासित (ऊर्ध्वं आसितं) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉપર બેઠેલ. ૨ ઉંચે બેસેલ.
ऊर्मि (ऋ मि उच) पु० स्त्री० र्मिः-र्मिः १ લોઢ, મોજું. ૨ વેગ. ૩ પ્રકાશ. ૪ ઉત્કંઠા. ૫ પીડા. ૬ વસ્ત્રનો સંકોચ. [તની ગતિ.
ऊर्मि (,,) स्त्री० र्मिः ઘોડાની એક જા-
ऊर्मिका (ऊर्मि कैक) स्त्री० का. અંગોઠી, વીંટી.
ऊर्मिका (ऊर्मि कन्) स्त्री०का. १ મોજું, લોઢ. ૨ ઉત્કંઠા. ૩ વસ્ત્રભંગ. ૪ ભમરાનો અવાજ.
ऊर्मिन् (ऊर्मि इनि) त्रि० र्मी-र्मिणी-र्मि. મોજાવાળું, લોઢવાળું. [શબ્દ જુઓ. વાંકું.
ऊर्मिमत् (ऊर्मि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. ઉપલો
ऊर्मिमालिन् (ऊर्मि माला इनि) पु० ली. સમુદ્ર, દરીયો. [લક્ષ્મણની પત્ની.
ऊर्मिला (,,) स्त्री० ला. જનકની કન્યા,
ऊर्वंग (ऊरुरिव अंगं यस्य) क्ली० गं. શિલીંધ્ર શબ્દ જુઓ. [એક અપ્સરા.
ऊर्वशी (ऊरु अश् अच् ङीप्) स्त्री० शी. તે નામની
ऊर्वी (ऊरु अच् ङीप्) स्त्री० र्वी. જાંઘનો મધ્યભાગ.
ऊर्षा (उर् स) स्त्री० र्षा. એક જાતનુ તૃણ.
ऊलूक (ऊल् ऊक् च्) पु० कः ઘુડ.
ऊष् (भ्वा० पर० सेट् ऊषति) રોગવાળું થવું.
ऊष (ऊष् क) पु० षः १ ખાર, ક્ષાર. ૨ કાનનું કાણું. ૩ ચંદનનું ઝાડ. [પારો. ૩ વીર્ય.
ऊष (,,) क्ली० षं. १ પરોઢીયું. ૨
ऊषक (उष् ण्वुल्) क्ली० कं. પરોઢીયું, પ્રભાત.
ऊषण (ऊष् ल्युट्) क्ली० णं. १ મરી, તીખાં. ૨ પીપળીમૂળ. ૩ સુંઠ.
ऊषण (,,) पु० णः ચિત્રાનું ઝાડ.
ऊषणा ( ) स्त्री० णा. १ ચવ્યક. ૨ પીંપર.
ऊषर (ऊष् राक) क्ली० रं. ખારની જમીન.
ऊषरज (ऊषर जन् ड) क्ली०ज. એક જાતનું ભીડું.
ऊषा (ऊष् क टाप्) स्त्री० षा. १ ચોખા. ૨ ખારીમાટી.
ऊष्म (ऊष् मन्) पु० ष्मः १ ગરમી. ૨ ગ્રીષ્મઋતુ.
ऊष्म (,,) त्रि० ष्मः-ष्मा-ष्मं. ગરમ, ઉનું.
ऊष्मन् (ऊष् मनिन्) पु० ष्मा. ગ્રીષ્મઋતુ.
ऊह् (भ्वा० आत्म० सेट् ऊहते) તર્ક કરવો.
ऊह (ऊह् घञ्) पु० हः १ તર્ક. ૨ પારખવું, પરીક્ષણ. ૩ આરોપ. ૪ સમૂહન.
ऊहन (ऊह् ल्युट्) क्ली० नं. તર્ક.
ऊहनी (वह् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. સાવરણી.
ऊहा (ऊह् अ टाप्) स्त्री० हा. તર્ક, અધ્યાહાર.
ऊहिन् (ऊह् इनि) त्रि० ही-हिनी-हि. તર્કવાળું, તર્ક કરનાર. [ऊहनीय.
ऊह्य (ऊह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. તર્ક કરવા લાયક.

—*—

ऋ.

ऋ સ્વર વર્ણ પૈકી સાતમો હ્રસ્વાક્ષર.
ऋ (भ्वा० पर० अनिट् ऋच्छति) જવું.
ऋ (जुहो० पर० अनिट् इयर्ति) પામવું, જવું.
ऋ (स्वा० पर० अनिट् ऋणोति) ઠાર મારવું, મારી નાખવું.
ऋ (ऋ क्विप्) अव्य० ऋ. સંબોધન, ભસ્કરી, બોલાવવું અને નિંદામાં વપરાતો અવ્યય.
ऋ (,,) स्त्री० आ. દેવમાતા, અદિતિ.
ऋकथ (ऋच् थक्) क्ली० कथं. १ સોનું. ૨ ધન. ૩ વારસાની દોલત. [લેવો.
ऋकथग्रहण (ऋकथ ग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. વારસો
ऋकथग्राह (ऋकथ ग्रह् अण्) त्रि० हः-ही-हं. વારસો લેનાર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ऋकथग्राहक (ऋकथ ग्रह् ण्वुल्) त्रि० कः-हिका-कं.
ऋकथग्राहिन् (ऋकथ ग्रह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. વારસો લેનાર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ऋकथिन् (ऋकथ इनि) त्रि० कथी-कथिनी-कथि.
ऋक्ष (ऋष् स कित्) पु० क्षः १ નક્ષત્ર. ૨ રીંછ. ૩ તે નામનો એક પર્વત. [જાતનું ઝાડ,
ऋक्ष (,,) क्ली० क्षं. १ ભીલામું. ૨ એક
ऋक्षर (ऋष् क्सरन्) पु० रः १ કાંટો. ૨ ઋતિવજ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ऋक्षरा (,, टाप्) स्त्री० रा. पाणीनी धार.
ऋक्षराज (ऋक्षाणां राजा टच्) पु० जः १ चंद्र. २ मोटो रींछ. ३ जांबुवंत. [पर्वत.
ऋक्षवत् (ऋक्ष मतुप्) पु० वान्. ते नामनो એક
'वप्रक्रियामृक्षवतस्तटेषु' रघुवंशम्.
ऋक्षवंत (ऋक्ष वंत) पु० तः सह्यरासुरनुं शहेर.
ऋक्षेश (ऋक्षाणामीशः) पु० शः ऋक्षराज शब्द જુओ. [संहिता.
ऋक्संहिता (ऋचां संहिता) स्त्री० ता. ऋग्वेदनी
ऋग्विधान (ऋचां विधानं) क्ली० नं. ऋग्वेदथी એક જાતના કર્મનું વિધાન.
ऋग्वेद (ऋचां वेदः) पु० दः ऋग्वेद.
ऋग्वेदविद् (ऋग्वेद विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. ऋग्वेद જાણનાર.
ऋच् (तुदा० पर० सेट् ऋचति) વખાણવું.
ऋच् (ऋच् क्विप्) स्त्री० क्-ग्. ऋग्वेद.
ऋग्गाथा (ऋचामिव गाथा) स्त्री० था. એક જાતનું લૌકિકજ્ઞાન.
ऋचीक (ऋच ईक क्) पु० कः ते नामनो એક ऋषि, ते नामनो એક सविता.
ऋचीष (ऋच कीषन्) क्ली० षं. એક જાતનું પાત્ર.
ऋच्छ् (तुदा० पर० सेट् ऋच्छति) १ જવું. २ મૂર્છા પામવું. ३ કષ્ણ થવું.
ऋच्छरा (ऋच्छ् घञ् टाप्) स्त्री० रा. वेश्या.
ऋज् (भ्वा० आत्म० सेट् ईर्जते) १ જવું. २ બલ આપવું. ३ ભેળવવું. ४ स्थिर थवुं.
ऋज् (भ्वा० आत्म० सेट् ऋजते) शेકવું.
ऋजीक (ऋज् ईकन् कित्) पु० कः १ धंद्र. २ धुभाडो. [જુओ. २ ते नामनुं એક नरक.
ऋजीष (ऋज् कीषन्) क्ली० षं. १ ऋचीष शब्द
ऋजु (अर्ज कु) त्रि० जुः-जुः-जु. १ વાંકું નહીં તે, સીધું. २ सगुण. ३ सरल. [સીધા દેહવાળું.
ऋजुकाय (ऋजुः कायः यस्य) त्रि० यः-या-यं.
ऋजुकाय (,,) पु० यः ऋश्यपमुनि.
ऋजुग (ऋजु गम् ड) पु० गः બાણ.
ऋजुग (,,) त्रि० गः-गा-गं. સીધું જનાર.
ऋजुता (ऋजोर्भावः तल्) स्त्री० ता. सरलपणुं, સીધાપણું. [જુओ. आर्जव.
ऋजुत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द
ऋजुरोहित (ऋजु च तद्रोहितं च) क्ली० तं. धंद्रनुं धनुष्य.
ऋजूक (ऋज् ऊकञ्) पु० कः ते नामनो એક देश.
ऋजूकरण (ऋजु च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. સીધું કરવું. २ સીધાપણું સંપાદન કરવાનું સાધન.
ऋजूकृत (ऋजु च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. સીધું કરેલ.
ऋज्र (ऋज् रन्) पु० ज्रः नायક, सरदार.
ऋज्वी (ऋजु ङीप्) स्त्री० ज्वी. १ ग्रहनी એક જાતની गति, सरल स्त्री.
ऋंजसान (ऋजि असानच्) पु० नः मेध.
ऋण् (तना० उभय० सेट् ऋणोति ऋणुते) જવું.
ऋण (ऋ क्त) पु० क्ली० णः-णं. १ કરજ, દેવું. २ જલ. ३ કીલ્લો. ४ ભૂમિ.
ऋणकर्तृ (ऋणं करोति) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ કરજદાર, દેવાદાર. [જથી ધેરાએલ.
ऋणग्रस्त (ऋणेन ग्रस्तः) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. કર-
ऋणग्रह (ऋण ग्रह् अच्) पु० हः કરજ લેવું.
ऋणग्राहिन् (ऋण ग्रह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. કરજ લેનાર. [આપનાર.
ऋणदातृ (ऋण दा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. કરજ
ऋणदान (ऋण दा ल्युट्) क्ली० नं. કરજ આપવું.
ऋणदास (ऋणमोचनेन दासः) पु० सः કરજ અદા થવા ઉપર રહેલો ચાકર. [હામી.
ऋणमत्कुण (ऋण मत्कुण् क) पु० णः જમીન,
ऋणमुक्ति (ऋण मुच् क्तिन्) स्त्री० क्तिः કરજથી મોકળા થવું. ऋणमोक्ष. [હામી.
ऋणमार्गण (ऋण मार्ग ल्युट्) पु० णः જમીન,
ऋणलेख्य (ऋणसूचकं लेख्यं) क्ली० ख्यं. કરજનો દસ્તાવેજ. [દેવાદાર.
ऋणवत् (ऋण मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. કરજદાર,
ऋणशोधन (ऋण शुध् ल्युट्) क्ली० नं. કરજ અદા કરવું તે. [લેવું તે.
ऋणादान (ऋण आ दा ल्युट्) क्ली० नं. કરજ લઇ
ऋणांतक (ऋण अंति ण्वुल्) पु० कः મંગલગ્રહ.
ऋणायकरण (ऋण अय कृ ल्युट्) क्ली० णं. કરજ અદા કરવું. ऋणायाकरण.
ऋणायनयन (ऋण अय नी ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો शब्द જુओ. ऋणायनोदन.
ऋणिक (ऋण ठन्) पु० कः કરજદાર, દેવાદાર.
ऋणिन् (ऋण इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. ઉપલો शब्द જુओ.
ऋत (ऋ क्त) क्ली० तं. १ મોક્ષ. २ જલ. ३ કર્મફલ. ४ सत्य.
ऋत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ गयेल. २ પૂજેલ. ३ દીપ્ત. ४ साचुं. [એક જક્ષ.
ऋतजित् (ऋत जि क्विप्) पु० त्-द्. ते नामनो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ऋतधामन् (ऋतं धामास्य) पु० मा. विष्णु.
ऋतध्वज (ऋतं सत्यं ध्वजमिव यस्य) पु० जः ते नामनो એક બ્રહ્મર્ષિ.
ऋतम् (ऋतं कमि) अव्य० तम् साचे.
ऋतंभर (ऋतं भृ अच्) पु० रः પરમેશ્વર.
ऋति (ऋ क्तिन्) स्त्री० तिः १ જવું, ગતિ. २ મંગલ. ३ સ્પર્ધા. ४ નિંદા. ५ માર્ગ.
ऋतिकर (ऋतिं करोति कृ खच् मुम्) त्रि० रः-रा-रं. પીડાકારક. [નિંદા.
ऋतीया (ऋत् ईयङ् अ) स्त्री० या. शरम, ઠપકો,
ऋतु (ऋ तु कित्) पु० तुः १ ઋતુ. २ દીપ્તિ. ३ માસ. ४ સ્ત્રીનો અટકાવ. ५ સ્ત્રીના અટકાવનો સોળ દીવસનો કાળ. [એક યાગ.
ऋतुग्रह (ऋतूनां ग्रहः यत्र) पु० हः તે નામનો
ऋतुपति (ऋतूनां पतिः) पु० तिः वसंतऋतु.
ऋतुपर्य्यय (ऋतूनां पर्य्ययः) पु० यः ઋતુનું ક્રમે ફરી જવું. [આડ વગેરે.
ऋतुप्राप्त (ऋतुः प्राप्तः अनेन) पु० प्तः ફુલવાળું
ऋतुमती (ऋतु मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. અટકાવ વાળી સ્ત્રી.
ऋतुराज (ऋतूनां राजा टच्) पु० जः वसंतऋतु.
ऋतुवृत्ति (ऋतूनां वृत्तिर्यत्र) पु० त्तिः વર્ષ.
ऋतुवृत्ति (ऋतोः वृत्तिः) स्त्री० त्तिः ઋતુનો ધર્મ.
ऋतुलिंग (ऋतोः लिंगं) क्ली० गं. ઋતુનું ચિન્હ.
ऋतुस्थला ( ) स्त्री० ला. તે નામની એક અપ્સરા. [તર્યાપછી નાહેલી સ્ત્રી.
ऋतुस्नाता (ऋतौ स्नाता) स्त्री० ता. અટકાવ ઉતર્યાપછી નાવું તે.
ऋतुस्नान (ऋतौ शुध्यर्थं स्नानं) क्ली० नं. અટકાવ ઉતર્યાપછી નાવું તે.
ऋते (ऋत के) अव्य० ते. શીવાય, વગર, વિના.
ऋतोक्ति (ऋता उक्तिः) स्त्री० क्तिः સાચું બોલવું.
ऋत्विज् (ऋतु यज् क्विप्) पु० क्-ग्. ઋત્વિજ.
ऋद्ध (ऋध् क्त) क्ली० द्धं. १ પાકેલું મર્દન કરેલ ધાન્ય. २ સિદ્ધાંત. ३ ઋદ્ધિ.
ऋद्ध (,,) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. સમૃદ્ધ, સંપન્ન.
ऋद्धि (ऋध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः १ વૃદ્ધિ. २ સંપત્તિ. ३ સિદ્ધિ. [३ એક જાતની ઔષધી.
ऋद्धि (ऋध् क्तिच्) स्त्री० द्धिः १ પાર્વતી. २ લક્ષ્મી.
ऋध् (दिवा० पर० सेट् ऋध्यति) વધવું.
ऋध् (स्वा० पर० सेट् ऋध्नोति) १ વધવું. २ વૃદ્ધ થવું.
ऋफ (तुदा० पर० सेट् ऋफति) ઠાર મારવું.
ऋफ (तुदा० पर० सेट् ऋफति) १ આપવું, દેવું, २ ઠાર મારવું. ३ નિંદવું. ४ લડવું.
ऋभु (ऋ भू डु) पु० भुः १ દેવ. २ એક જાતનો દેવગણ. [३ ४ ६.
ऋभुक्ष (ऋभु क्षि ड) पु० क्षः १ વજ્ર. २ સ્વર્ગ.
ऋभू (ऋ भू क्विप्) पु० भूः દેવ.
ऋश्य (ऋश् क्यप्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. હિંસા કરવા લાયક.
ऋश्य (,,) पु० श्यः મૃગ.
ऋष् (तुदा० पर० सेट् ऋषति) १ જવું. २ ઠાર મારવું.
ऋषभ (ऋष अभक्) पु० भः १ એક જાતની ઔષધિ. २ બલદ. ३ તે નામનો એક મુનિ.
ऋषभतर (ऋषभ ष्टरच्) पु० रः ભાર વહેવામાં નબળી શક્તિવાળો બળદ. [ટાપુ.
ऋषभद्वीप (ऋषभ इव श्वेतः द्वीपः) पु० पः એક
ऋषभध्वज (ऋषभः ध्वजः यस्य) पु० जः १ મહાદેવ. २ તે નામનો એક પર્વત.
ऋषभी (ऋषभ ङीप्) स्त्री० भी. १ નરાકાર સ્ત્રી. २ ગાય. ३ શુકશિંબી.
ऋषि (ऋषी कि) पु० षिः १ ઋષિ. २ વેદ. ३ કિરણ. ४ દર્શન. ५ શાસ્ત્ર.
ऋषिकुल्य (ऋषिकुलाय हितं यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. ઋષિના ટોળાના હિતનું
ऋषिकुल्य (ऋषिकुलमर्हति यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्य. ઋષિના ટોળાને લાયક.
ऋषिकुल्या (ऋषीणां कुल्येव) स्त्री० ल्या. નદી.
ऋषिपंचमी (ऋषीणां पूजांगं पंचमी) स्त्री० मी. ઋષિપંચમી. [રાની અડદ.
ऋषिप्रोक्ता (ऋषिणा शैषज्याय प्रोक्ता) स्त्री० क्ता.
ऋषी (ऋषि ङीप्) स्त्री० षी. ઋષિની સ્ત્રી.
ऋषीक (ऋष्यां भवः क) पु० कः ઋષિનો ઔરસ પુત્ર. ऋषिक.
ऋष्टि (ऋष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ બે તરફ ધારવાળું ખડ્ગ. २ ખડ્ગ. ३ આયુધ.
ऋष्य (ऋष्य क्यप्) पु० ष्यः એક જાતનો મૃગ.
ऋष्यकेतु (,,) पु० तुः અનિરુદ્ધ.
ऋष्यप्रोक्त (ऋषिभिरप्रोक्ता) स्त्री० क्ता. અતિબળા, શુકશિંબી. [એક પર્વત.
ऋष्यमूक (ऋष्यः मूकः यत्र) पु० कः તે નામનો
ऋश्यशृंग (ऋष्यस्य शृंगमिव शृंगमस्य) पु० गः તે નામનો એક મુનિ.

—*—

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ऋ.

ऋ स्वर वर्णे पैडी आठमो दीर्घाक्षर.
ऋ (ऋ क्विप्) पु० आ. १ भैरव. २ दनुज.
ऋ (,,) स्त्री० आ. १ देवनी मा २ राक्षसनी मा. ३ गति. ४ यादृदास्ती.
ऋ (,,) क्ली० ऋ छाती.
ऋ (,,) अव्य० ऋ निंदा, रक्षा, भय अने वाक्यारंभमां वपरातो अव्यय.
ऋ (क्रया० पर० सेट् ऋणाति) जवुं.

ऌ.

ऌ स्वर वर्णे पैडी नवमो ह्रस्वाक्षर.
ऌ (ऋ क्विप्) स्त्री० ला. १ देवनी मा. २ पर्वत. ३ भूमि.

ॡ.

ॡ स्वर वर्णे पैडी दशमो दीर्घाक्षर.
ॡ (ऋ टप्लः) पु० लः १ महादेव. २ दाभो गाल.
ॡ (ऋ ,,) स्त्री० लः १ देवनी स्त्री. २ राक्षसनी स्त्री. ३ क्रामधेनुनी मा. ४ दैत्यनी मा.

ए.

ए स्वर वर्णे पैडी अगीयारमो दीर्घाक्षर.
ए (इ विच्) पु० एः विष्णु.
ए (इ विच्) अव्य० ए. १ यादगीरी, असूया, दया, संबोधन अने बोलावबामां वपरातो अव्यय.
एक (इण् कन्) त्रि० कः-का-कं. १ एक. २ केवळ. ३ एकलुं. ४ बीजुं. ५ मुख्य. ६ सायुं. ७ समान. ८ थोडुं.
एकक (एक कन्) त्रि० कः-का-कं. एकलुं.
एककर (एक कृ ट) त्रि० रः-रा-रं. एक करनार.
एककर (एकः करः यस्य) त्रि० रः-रा-रं. एक हाथवाळुं. [एकज काम करनार.
एककार्य (एकं कार्यं यस्य) त्रि० र्यः-र्या-र्यं.
एककार्य्य (एकं कार्यं) क्ली० र्य्यं. एक काम.
एककाल (एकः कालः) पु० लः एक काम.
एककालिक (एककाले भवः ठन्) त्रि० कः-की-कं. एक काले होनार. [एक काले होनार.
एककालीन (एक काले भवः खञ्) त्रि० नः-ना-नं.
एककुंडल (एकं कुंडलं यस्य) पु० लः १ कुबेर. २ बलराम.
'एककुंडल आख्यातो बलरामे धनाधिपे' मेदिनी.
एककुट्ट (एकं प्रधानं कुट्टं) क्ली० ट्टं. एक जातनो डाढ.
एकगम्य (एकत्वेन गम्यः) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. एकपणावडे जाणवा लायक परमात्मा वगेरे.
एकगुरु (एकः गुरुर्यस्य) पु० रुः जेनो एक गुरु होय छे ते. एकतीर्थ.
एकग्राम (एकः ग्रामः) पु० मः एक गाम.
एकग्राम (एकः ग्रामः यस्य) त्रि० मः-मा-मं. एक गामनुं रेहेनार. [एक गामभां होनार.
एकग्रामीण (एकग्रामे भवः ख) त्रि० णः-णा-णं.
एकग्रामीय (एकग्रामे भवः छ) त्रि० यः-चा-यं. एक गामभां होनार.
एकचक्र (एकं चक्रं यस्य) पु० क्रः सूर्यनो रथ.
एकचक्र (एकं श्रेष्ठं चक्रं यस्य) क्ली० क्रं. हरिग्रह. एक नगरनुं नाम. [एकताळीश.
एकचत्वारिंशत् (एकाधिकचत्वारिंशत्) स्त्री० त्.
एकचर (एक चर् अच्) त्रि० रः-रा-रं. एकलुं फरनार. [वाळो.
एकचरण (एकः चरणः यस्य) पु० णः एक पग-
एकचर्य्या (एकस्य चर्य्या) स्त्री० र्य्या. एकलुं फरवुं.
एकचारिन् (एक चर् णिनि) त्रि० रीन्-रिणी-रि. एकलुं फरनार. [सहचर.
एकचारिन् (,,) पु० रीन् शुद्धनो एक
एकचित्त (एकं चित्तं) क्ली० त्तं. एक चित्त.
एकचित्त (एकं चित्तं यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. एक चित्तवाळुं. [थी पेदा थनार.
एकज (एकाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. एक
एकजटा (एका जटा यस्याः) स्त्री० टा. ते नामनी एक देवी. [राज.
एकजन्मन् (एकं प्रधानं जन्म यस्य) पु० न्मा.
एकजन्मन् (एकमेव जन्म यस्य) क्ली० न्मा. शूद्र.
एकजात (एक जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. एकथी पेदा थयेल. [जातनो कीडो.
एकजाति (एका जातिरस्य) पु० तिः १ शूद्र. २ एक
एकजाति (एका जातिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. १ समान धर्मवाळुं. २ एक जातवाळुं.
एकजाति (एका जातिः) स्त्री० तिः समान धर्म, एक जात. [समान धर्मवाळुं.
एकजातीय (एकां जातिमर्हति छ) त्रि० यः-या-यं.
एकजातीय (एकः प्रकारः जातीय) त्रि० यः-या-यं. सरखा प्रकारनुं. [एक.
एकतम (एक तमप्) त्रि० मः-मा-मं. घणाभांथी.
एकतर (एक तरप्) त्रि० रः-रा-रं. बेमांथी एक.
एकतस् (एक तसिल्) अव्य० तः १ एकमां. २ एकथी. ३ सरखापणुं. ४ समपणुं. ५ अभेद.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'तामेकतस्तव बिभर्मि गुरुर्वितंत्री' रघुवंशम्.

एकता (एकस्य भावः) स्त्री० ता. १ એકપણું, २ એકલાપણું. ઐક્ય.

'व्रजतोरपि प्रणयपूर्वमेकताम्' माघः

एकतान (एक तन् अण्) त्रि० नः-नी-नं. १ એક ઠેકાણે ચિત્તવાળું. २ એક વિષય ઉપર મનવાળું.

एकतान (एकः तानः यस्य) पु० नः १ એકપણાને પામેલ. એક જાતનો સ્વર. २ એક રૂપવિસ્તાર.

एकतानक (एक तन् ण्वुल्) त्रि० कः-निका-कं. એક વિષય ઉપર મનવાળું. २ એક ઠેકાણે ચિત્તવાળું.

एकताल (एकः तालः यत्र) त्रि० लः-ला-लं. એક લેવાળું ગાન વગેરે. [નું વાધ.

एकताल (एक एव तालः यत्र) पु० लः એક જાત-

एकतीर्थिन् (एकतीर्थ इनि) त्रि० र्थी-र्थिनी-र्थि. સમાન આશ્રમવાળું.

एकतोदत् (एकतस् दंतः) त्रि० त्-द्-ती-त्. મોંમાં એક પડખે દાંત છે એવું પશુ વગેરે.

एकत्र (एक त्रल्) अव्य० त्र. એકઠું, એક ઠેકાણે.

एकत्व (एकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. एकता શબ્દ જુઓ.

एकदंष्ट्र (एका दंष्ट्रा यस्य) पु० ष्ट्रः ગણેશ.

एकदंत (एकः दंतः यस्य) पु० तः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

एकदा (एक दाच्) अव्य० दा. એક સમયે.

एकदिश् (एका दिग् यस्य) त्रि० क्-ग्. એક દિશામાં હોનાર. [વાળું, કાણું.

एकदृश् (एका दृग् यस्य) त्रि० क्-ग्. એક આંખ-

एकदृश् (एका दृक्) स्त्री० क्-ग्. એક આંખ.

एकदृश् (एक दृश् क्विप्) पु० क्-ग्. १ મહાદેવ. २ કાગડો. ३ તત્વદર્શી.

एकदृष्टि (एका दृष्टिर्यस्य) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. २ એક નજરવાળું. २ કાણું. [મહાદેવ. ३ તત્વજ્ઞ.

एकदृष्टि (एका दृष्टिर्यस्य) पु० ष्टिः १ કાગડો. २

एकदेव (एकः देवः) पु० वः १ એકદેવ. २ મુખ્ય દેવ. ३ પરમેશ્વર. [દેવતાવાળું.

एकदेवत (एका देवता यस्य) त्रि० तः-ता-तं. એક

एकदेश (एकः देशः) पु० शः १ અવયવ. २ એક દેશ.

एकदेह (एकः श्रेष्ठः देहः यस्य) पु० हः બુધગ્રહ.

एकदेह (एकस्मात् देहो यत्र) पु० हः વંશરૂપે ગોત્ર.

एकदेह (एकं देहं) पु० हं. એક દેહ.

एकधन (एकं समानं धनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. અવિભક્ત મિલકતવાળું કુટુંબ વગેરે.

एकधर्मन् (एकः धर्मः यस्य) त्रि० र्मा-र्मी-र्म. એક ધર્મવાળું, સમાન ધર્મવાળું.

एकधर्मिन् (एकः धर्मः यस्य इनि) त्रि० र्मी-र्मिणी-र्मि. એક ધર્મવાળું. [પ્રકારે.

एकधा (एक धाच्) अव्य० धा. એક રીતે, એક

एकनट (एकः मुख्यः नटः) पु० टः નાટક વગેરેમાં મુખ્ય નટ. [ધણીવાળું.

एकनाथ (एकः नाथः यस्य) त्रि० थः-था-थं. એક

एकपक्ष (एकः पक्षः यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. મદદગાર, સહાય.

एकपक्ष (एकः पक्षः) पु० क्षः એક પક્ષ.

एकपत्नी (एकः पतिः यस्याः) स्त्री० त्नी. १ પતિવ્રતા. २ એક ધણીવાળી સ્ત્રી.

'कामेकपत्नीं व्रतदुःखशीलाम्' कुमारसंभवम्.

एकपद (एकं पदं यस्मिन्) अव्य० दम्. એકદમ, તત્કાળ. [વાળું.

एकपद (एकः पादो यस्य) त्रि० दः-दी-दं. એક પગ-

एकपद (एकं पदं) क्ली० दं. १ એક સ્થાન. २ એક પદ. ३ તત્કાળ. ४ સુપ્તિગંતરૂપપદ. ५ એક કોઠાવાળું સ્થાન. [તિબંધ.

एकपद (एकं पदं यस्मिन्) पु० दः એક જાતનો પ્ર-

एकपदी (एकं समानं पदं यत्र) स्त्री० दी. રસ્તો.

एकपदी (एकः पादो यस्याः) स्त्री० दी. એક પગવાળી સ્ત્રી. [દડાવાળું.

एकपर्ण (एकं पर्ण यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. એક પાં-

एकपलाश (एकः पलाशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. એક પાંદડાવાળું. [શિવ.

एकपाद् (एकः पाद् यस्य) पु० द्-द्. १ વિષ્ણુ. २

एकपाद (एकः पादः) पु० दः १ એક પગ. २ એક ચરણ.

एकपादिका (एक पाद् इन्) स्त्री० का. પંખીની એક જાતની ઉભા રહેવાની રીત.

एकपिंग (एकं पिंगं नेत्रमस्य) पु० गः કુબેર.

एकपिंगल (एकं पिंगलं नेत्रं यस्य) पु० लः કુબેર.

एकपिंड (एकः समानः पिंडः यस्य) पु० ड: સપિંડ.

एकपुरुष (एकः पुरुषः) पु० षः १ પરમેશ્વર. २ એક પુરૂષ. ३ પ્રધાનપુરૂષ.

एकपुरुष (एकः पुरुषो यस्मिन्) त्रि० षः-षा-षं. એક પુરૂષ જેમાં છે એવું શહેર વગેરે.

एकपुष्कर (एकं पुष्करं यस्य) पु० रः એક જાતનું વાધ. [જુઓ. कारल.

एकपुष्कल (,,) पु० लः ઉપલો શબ્દ

एकपुष्पा (एकं पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पा. એક જાત-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नुं ओड. [नुं ओसडे. एकफला.
एकफली (एकं फलं यस्याः) स्त्री० ली. એક જાત-
एकभक्त (एकं भक्तं भोजनं यत्र) क्ली० क्तं. જેમાં એકવાર ભોજન થાય છે એવું વ્રત.
एकभक्त (एकस्मिन् भक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ એકજ ઉપર ભક્ત. २ બીજા ઉપર આસક્ત નહિ તે.
एकभक्ति (एकस्मिन् भक्तिर्यस्य) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति. એકજ ઉપર ભક્તિ, બીજા ઉપર નહિ તે.
एकभार्य्य (एका भार्य्या यस्य) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. એક ભાર્જાવાળું. [વડે ભરણ પોષણ કરવા લાયક.
एकभार्य्य (एकेन भार्य्यः) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. એક
एकभार्य्या (एकस्यैव भार्य्या) स्त्री० र्य्या. એકની-જ ભાર્જા, સાધ્વી સ્ત્રી.
'तामेकभार्यां परिवादभीरोः' रघुवंशम्.
एकभाव (एकस्य भावः) पु० वः એકપણું, અભેદ.
"स्वतेजसा सत्त्वगुणप्रवाहमात्मैकभावेन भजध्वमद्धा'
श्रीमद्भागवतम्.
एकभाव (एको भावो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. એક ભાવવાળું. [ક સ્વભાવ. ૩ એક આશય.
एकभाव (एकः भावः) पु० वः १ એક રાગ. २ એ-
एकभूत (एक भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. એક થયેલ. एकीभूत. [ભહેલ.
एकभूम (एका भूमिर्यत्र) पु० मः એક માળવાળો
एकमति (एका मतिः) स्त्री० तिः એકમત.
एकमति (एका मतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. એક મતિવાળું
एकमुख (एकं मुखं यस्य) त्रि० खः-खा-खी-खं. १ એક મુખવાળું. २ મુખ્ય મુખવાળું. ३ એક દ્વારવાળો મંડપ વગેરે. [મૂળવાળું.
एकमूल (एकं मूलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. એક
एकमूला (एकं मूलं यस्याः) स्त्री० ला. સાલવણ. एकमूली. [शरनो हार.
एकयष्टिका (एका यष्टिरिव आवली यस्याः) એક
एकयोनि (एका योनिर्यस्य) त्रि० निः-निः-नि. १ એક જાતવાળું. २ સમાન જાતવાળું. ३ એક યો-નિવાળું. [ઉત્પત્તિસ્થાન.
एकयोनि (एका योनिः) स्त्री० निः એક યોનિ, એક
एकरज (एक रंज् क) पु० जः ભાંગરો.
एकरस (एकः रसः) पु० सः એકરસ.
एकरस (एकः रसः यस्य) त्रि० सः-सा:-सं. १ એક રાગવાળું. २ એક અભિપ્રાયવાળું. ३ અભિ-જ્ઞરસવાળું. ४ એક રસવાળું.
एकरस (एको रसो यत्र) त्रि० सः-सा-सं. १ રાગ-વાળો વિષય વગેરે. २ એક રસવાળું નાટક વગેરે.
एकराज् (एको राजते राज् क्विप्) पु० ट्. સાર્વભૌમ.
एकराज (एको राजा टच्) पु० जः १ એક રાજા. २ એક શ્રેષ્ઠ.
एकरात्र (एका रात्रिः) क्ली० त्रं. એક રાત.
एकरात्रिक (एकरात्र ठन्) त्रि० कः-की-कं. એક રાત ચાલે તેટલું ભોજન વગેરે. [२ એક રાશિ.
एकराशि (एकः राशिः) पु० शिः १ એક ઢગલો.
एकरिक्थिन् (एकं समानं रिक्थमस्य इनि) त्रि० क्थी-क्थिनी-क्थि. અવિભક્ત કુટુંબ વગેરે.
एकरूप (एकं रूपं यस्य) त्रि० पः-पा-पं. १ સમાન રૂપવાળું, સરખા રૂપવાળું. २ એક રૂપવાળું.
एकरूप (एकं रूपं) क्ली० पं. એકરૂપ.
एकरूपता (एकरूपस्य भावः तल्) स्त्री० ता. એક રૂપપણું. ऐकरूप्य. [જીઓ.
एकरूपत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
एकरूप्य (एकं रूप्यं यस्मिन्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. એકથી આવેલ.
एकल (एक ला क) त्रि० लः-ला-लं. એકલું.
एकलिंग (एकं लिंगं यस्य) पु० गः કુબેર.
एकलिंग (एकं लिंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. १ એક લિંગવાળો શબ્દ વગેરે, નિયતલિંગ. २ એક ચિત્ત-વાળું. [એક ઋષિ.
एकलू (एकं लुनाति लू क्विप्) पु० लूः તે નામનો
एकवक्त्र (एकं वक्त्रं यस्य) त्रि० क्त्रः-क्त्रा-क्त्रं. એક મુખવાળું.
एकवचन (एक वच् ल्युट्) क्ली० नं. એકવચન.
एकवर्ण (एकः वर्णः यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ એક વર્ણવાળું. २ શ્રેષ્ઠ વર્ણવાળું. ३ એક સ્વરૂપવાળું.
एकवर्ण (एकः वर्णः) पु० र्णः १ એક વર્ણ. २ શ્રેષ્ઠ વર્ણ. [વાછડી.
एकवर्णी (एकवर्ण अच् ङीप्) स्त्री० र्णी. કરતાલ.
एकवर्षिका (एक वर्ष क्य) स्त्री० का. એક વર્ષની
एकवस्त्र (एकं वस्त्रं यस्य) त्रि० स्त्रः-स्त्रा-स्त्रं. ઉત્તરીય વસ્ત્રવિનાનું. २ એક વસ્ત્રવાળું. [२ તુલ્યરૂપ વાક્ય.
एकवाक्य (एकं वाक्यं) क्ली० क्यं. १ એકવાક્ય.
एकविंशत् (एकाधिका विंशतिः) स्त्री० त्. એક-વીશ. एकविंशति. [ગાડું.
एकवाद (एक वाद अच्) पु० दः એક જાતનું ન-
एकविध (एका विधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. એક પ્રકારનું. [णे. २ કુબેર.
एकविलोचन (एकं विलोचनं यस्य) पु० नः १ કા-
एकविलोचन (,,) त्रि० नः-ना-न.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક આંખવાળું.
एकवीर (एकः वीरः) पु० रः મુખ્ય શૂરો.
एकवृक्ष (एकः वृक्षः) पु० क्षः એક ઝાડ.
एकवृक्ष (एकः वृक्षः घन्) पु० क्षः જ્યાં ચાર ક્રોશમાં ઝાડ દેખાય એવો દેશ.
एकवेणी (एकीभूता वेणी) स्त्री० णी. ચોટલો નહિ વાળવાથી એકઠી થઇ ગએલ વેણી.
एकशत (एकाधिकं शतं) क्ली० तं. એકસો એક.
एकशफ (एकं शफं यस्य) पु० फः એક ખરીવાળો પશુ.
एकशाख (एका शाखा यस्य) त्रि० खः-खा-खं. १ એક શાખાવાળું ઝાડ વગેરે. २ સરખી વેદની શાખાવાળો વિપ્ર વગેરે.
एकशाला (एका शाला) स्त्री० ला. એકશાળા.
एकशृंग (एकं शृंगं प्रधानं यत्र) पु० गः વિષ્ણુ.
एकशृंग (एकं शृंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. એક શીંગડાવાળું, એક શિખરવાળું. [મૂળવાળું.
एकशेष (एकः शेषः मूलं यस्य) त्रि० षः-षा-षं. એક
एकसर्ग (एकविषयः सर्गः यस्य) त्रि० र्गः-र्गा-र्गं. એક વિષય ઉપર આસક્ત મન જેનું છે તે.
एकसर्ग (एकः सर्गः) पु० र्गः એક સૃષ્ટિ.
एकसूत्र (एकं सूत्रं वादनसाधनं यत्र) पु० त्रः ઽમ३.
एकस्थ (एकस्मिन् तिष्ठति स्थाक) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. એક ઠેકાણે રહેનાર.
' हृतैकस्थं क्वचिदपि नते चंडिसादृश्यमस्ति ' मेघदूतम्.
एकस्थित (एकस्मिन् स्थितः) त्रि० तः-ता-तं. એક ઠેકાણે રહેલ.
एकशयन (एको शयनो वयोमानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. એક વર્ષ જેનું થયું છે એવું ઝાડ વગેરે.
एकहायनी (एकः हायनः वयोमानं यस्याः ङीप्) स्त्री० नी. એક વર્ષની વાછડી.
एका (एक टाप्) स्त्री० का. દુર્ગા. [કલું.
एकाकिन् (एक आ किनि) त्रि० की-किनी-कि. એ-
एकाक्ष (एकः अक्षि यस्य) पु० क्षः કાગડો.
एकाक्ष (,,) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. એક આંખવાળું, કાણું. [માણસ નથી એવું ધર.
एकागार (एकमसहायमागारं) क्ली० रं. જ્યાં કોઇ
एकाग्र (एकमग्रं यस्य) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. એકાગ્ર.
एकाग्रता (एकाग्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. એકાગ્રપણું. [જુઓ.
एकाग्रत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
एकाग्र्य (एकं अग्र्यं यस्य) त्रि० ग्र्यः-ग्र्या-ग्र्यं. એકાગ્ર.
एकांग (एकं प्रधानं अंगं यस्य) पु० गः મુખ.
एकांग (एकमंगं) क्ली० गं. १ એક અંગ. २ માથું.
एकांग (एकं सुदरं अंगं यस्मात्) क्ली० गं. સુખડ.
एकांड (एकं अंडं यस्य) पु० डः એક જાતનો કીડો.
एकादश (एकादशन् डट्) त्रि० शः-शी-शं. અગીયારમું.
एकादशन् (एकाधिका दश) त्रि० श. અગીયાર.
एकादशम (एकादशन् डट् मुट्) त्रि० मः-मी-मं. અગીયારમું. [(પ્રેતનું)
एकादशाह (एकादशाह अच्) पु० हः અગીયારમું
एकादशी (एकादशानां पूरणं उट्) स्त्री० शी. અગીયારશ.
एकानंशा (एकोन अंशः यस्याः) स्त्री० शा. દુર્ગા.
एकांत (एकस्मिन्नेव अंतः समाप्तिर्यस्य) त्रि० तः-तां-तं. १ अत्यंत. २ अतिशय. ३ એકાંત.
' कश्चैकांतं सुखमुपगतो दुःखमेकांततो वा ' मेघदूतम्
एकांत (एक एवः अंतः स्वभावो यस्य) त्रि० तः-तां-तं. એકરૂપપણાને પામેલ.
' विलोक्यैकांतभूतानि ' भागवतम्
एकांत (,,) अव्य० तं. ઘણું, વધારે.
एकांतलस् (एकांत तसिल्) अव्य० तः એકાંતે.
एकांतदुःषमा (एकांतां दुःषमा) स्त्री० मा. એક જાતનો કાળ. [રીયું.
एकांतर (एकं अंतरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. એકાંત-
एकांतिन् (एकांत इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. અતિશય, ઘણું જ. [ગણીશ.
एकोनविंशति (एकेनोना विंशतिः) स्त्री० तिः ओ-
एकाह्वा (एकः अह्वो यस्याः) स्त्री० ह्वा. એક વર્ષની વાછડી.
एकायन (एकं अयनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ એક વિષય ઉપર મનવાળું. २ એકજ અવલંબનીય જે છે તે. [માત્ર એકથી જવા જોગ.
एकायन (एकस्य अयनं गतिर्यत्र) त्रि० नः-ना-नं.
एकायन (एकं अयनं) क्ली० नं. એક સ્થાન.
एकार्थ (एकः अर्थः) पु० र्थः १ એક અર્થ. २ એક પ્રયોજન. ३ એક અભિધેય. [થવાળું.
एकार्थ (एकः अर्थः यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. એક અ-
एकावली (एका आवली) स्त्री० ली. १ એક સરનો હાર. २ તે નામનો એક અર્થાલંકાર.
एकाष्टका (एका अष्टका) स्त्री० का. १ માઘવદ આઠમ. २ માઘવદ આઠમે થતું એક શ્રાદ્ધ.
एकाष्ठी (,,) स्त्री० ष्ठी. કપાસ. [વૃક્ષ.
एकाष्ठील (एका स्थील लाति लाक) पु० लः બકુ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

एकाष्टीला (,, टाप्) वनस्पति, पाढ.
एकाह (एकमहः टच्) पु० हः એક રોજ.
एकाहगम (एकाह गम् घञ्) पुं० मः એક રોજમાં જવાય તેવો દેશ.
एकीकरण (एक च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. એક કરવું.
एकीकृत (एक च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. એક કરેલ.
एकीभाव (एक च्वि भू घञ्) पु० वः એક થવું.
एकीभूत (एक च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. એક થયેલ. [દગાર, સહાય કરનાર.
एकीय (एक छ) त्रि० यः-या-यं. १ એકનું. २ મદ-
एकेक्षण (एका ईक्षणा यस्य) पु० णः १ કાગડો. २ શુક્રાચાર્ય. [આંખવાળું, કાણું.
एकेक्षण (,,) त्रि० णः-णा-णं. એક
एकैक (एक एक) त्रि० कः-का-कं. દરેક, પ્રત્યેક.
एकैकशस् (एकैक शसि) अव्य०शः એકપછી એક.
एकौषिका (एका मुख्या एषिका) स्त्री० का. એક જાતનું ઝાડ.
एकोक्ति (एका उक्तिः) स्त्री० क्तिः १ એક બોલી. २ બે પદાર્થના વિષયવાળી એક શક્તિ.
एकोदक (एकं उदकं यस्य) पु० कः સમાનોદક. ' जन्मन्येकोदकानां तु त्रिरात्राच्छुद्धिरिष्यते ' मनुः
एकोदर (एकं उदरं गर्भस्थानं यस्य) पु० रः સહોદર, ભાઈ.
एकोदर (एकमुदरं) क्ली० रं. એક પેટ.
एकोद्दिष्ट (एकः उद्दिष्टः यत्र) क्ली० ष्टं. એક જાતનું શ્રાદ્ધ. [त. ઓગણચાળીશ.
एकोनचत्वारिंशत् (एकेन ऊना चत्वारिंशत्) स्त्री०
एकौघ (एकः ओघः) पु० घः એક પ્રવાહ.
एज् (भ्वा० आत्म० सेट् एजते) કંપવું.
एजत्क (एजत्कं शीर्षं यस्य) त्रि० त्कः-त्का-त्कं. જેનું માથું કંપતુ હોય તે.
' वलीपलितएजत्कः ' भागवतम्
एजन (एज् ल्युट्) क्ली० नं. કંપ.
एजि (एज् इन्) त्रि० जिः-जी-जि. वातरोगवाળું.
एट् (भ्वा० आत्म० सेट् एटते) બાધ કરવો.
एरंका (इण् र कन्) स्त्री० का. એક જાતનું ખડ.
एरंग (आ ईर् अंगच्) पु० गः એક જાતનું માછલું.
एरंड (ईर् अंडच्) पु० डः એરંડો.
एरंडक (एरंड कन्) पू० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
एड (आङ् ईड् अच्) त्रि० डः-डा-डं. બહેરું.
एड (,,) पु० डः ઘેટો.
एडक (ईल् ण्वुल्) पु० कः १ જંગલી બકરો. २ ઘેટો. ३ મોટો શિંગડાંવાળો ઘેટો. ४ એક જાતનું પશુ. [અને મુંગું.
एडमूक (एडो बधिरो मूकश्च) त्रि०कः-का-कं. બહેરું
एडुक (एड् उक्) क्ली० कं. જેમાં અંદર કાકરા નાખ્યા છે એવી ભીંત. २ જેમાં અંદર કઠીણ દ્રવ્ય નાખેલ છે એવી ભીંત. एट्क, ऐडूक, एडोक.
एण (इण् ण) पु० णः એક જાતનું હરણ. २ હરણ. ' तस्य स्तनप्रणयिभिर्मुहुरेणशावैः ' रघुवंशम्.
एणक (एण कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
एणातिलक (एणस्तिलकमिव चिन्हं यस्य) पु० कः ચંદ્ર. [બચ્ચું. एणशाव, एणशावक,
एणस्यकुणक (एणस्य कुणकः) पु० कः હરણનું
एत (इण् तन्) त्रि० तः-ता-तीं-तं. જુદા જુદા રંગનું. [જુદા જુદા રંગ.
एत (,,) पु० तः १ એક જાતનું હરણ. २
एत (आ इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. આવેલ.
एतद् (इण् तद्) त्रि० एतः-एता-एतद्-एतद्. આ. ' एते वयममीदाराः कन्येयं कुलजीवितम् ' कुमारसंभवम्.
एतन (आई तन्) पु० नः વિશ્વાસ.
एतर्हि (इदम् र्हिल्) अव्य० र्हि. હમણાં.
एतश (इण् तश्) पु० शः બ્રાહ્મણ.
एतशस् (इण् तशस्) पु० शाः ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ ઘોડો. [આવું. एतादृश एतादक्ष.
एतादृश (एतत् दृश् कञ्) त्रि० शः-शी-शं. એવું, ' अस्थाने पततामतीव महतामेतादृशी स्याद्गतिः ' उद्भटः
एतावत् (एतत् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. એટલું. આટલું.
एध् (भ्वा० आत्म० सेट् एधते) વધવું.
एध (इंध् घञ्) पु० धः બળતણ.
एधस् (एध् असुन्) क्ली० धः બળતણ.
एधा (एध् अ) स्त्री० धा. સમૃદ્ધિ.
एधित (एध् क्त णिच् क्त वा) त्रि० तः-ता-तं. १ વધેલ. २ વધારેલ. [પાપ. ३ નિંદા.
एनस् (इण् असुन् नुम्) क्ली० नः १ અપરાધ. २
एनस्विन् (एनस् विनि) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. १ પાપી. २ અપરાધી. [का. દંતી વૃક્ષ.
एरंडपत्रिका (एरंडस्य पत्रमिव पत्रमस्याः) स्त्री०
एरंडी (एरंड अण् ङीप्) स्त्री० डी. પીપર. एरंडा.
एर्वारु (एर वृ णिच् उ) पु० रुः કાકડી.
एर्वारुक (एर्वारु स्वार्थे क) पु० कः ઉપરનો શબ્દ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ.

એલક (એ ડક) પુ૦ કઃ મેંઢો, ધેટો.

એલવાલુ (એલેવ વલતે) ક્લી૦ લુ. એક જાતનું સુગંધી ૬૦૫. એલબાલુક, એલાવાલુ.

એલા (ઇલ્ અચ્) સ્ત્રી૦ લા. એલાયચી.

એલાપર્ણી (એલાયાઃપર્ણમિવ પર્ણમસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ર્ણી. રાસ્ના.

એલીકા (આ ઇલ્ ઈકન્) સ્ત્રી૦ કા. નાની એલાયચી.

એલુક (ઇલ્ ઉક્) ક્લી૦ કં. એક જાતનું સુગંધિ ૬૦૫.

એવ (ઇણ્ વન્) અવ્ય૦ બ. જ.

' ત્વમેવ ચાતકાધાર ઇતિ કસ્ય ન ગોચરઃ ' ઉદ્ભટઃ

એવમ્ (ઇણ્ વમુ) અ૦ વમ્. એમ, એ પ્રમાણે.

' એવં વાદિનિ દેવર્ષૌ પાર્શ્વે પિતુરધોમુખી '

કુમારસંભવમ્.

એષ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ એષતે) જવું.

' સ વૈ બત ભ્રષ્ટમતિસ્તવેષતે ' ભાગવતમ્.

એષણ (એષ્ લ્યુટ્) પુ૦ ણઃ ક્ષોભ૬નું બાણ.

એષણ (ઇષ્ ણિચ્ યુચ્) સ્ત્રી૦ ણા. ૧ પુત્ર, વિત્ત, સ્ત્રી વગેરેની ચાહના. ૨ પ્રેરણા.

એષણી (એષ્ લ્યુટ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ર્ણી. સોનોનો કાંટો. એષણિકા. [એક અસ્ત્ર.

એષણી ( ) સ્ત્રી૦ ર્ણી. વ્રણ ફોડવાનું

એષણીય (ઇષ્ એષ્ વા અનીયર્) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. ૧ ચાહવા લાયક. ૨ જવા જોગ.

' જાયાપતિર્લૌકિકમેષણીયં ' કુમારસંભવમ્.

એષા (એષ અ) સ્ત્રી૦ ષા. ઇચ્છા.

એષિન્ (ઇષ્ ણિનિ) ત્રિ૦ ષી-ષિણી-ષિ. ચાહનાર.

એષ્ટવ્ય (ઇષ્ તવ્યત્) ત્રિ૦ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. ચાહવા જોગ.

એષ્ય (એષ્ ણ્યત્) ત્રિ૦ ષ્યઃ-ષ્યા-ષ્યં. ચાહવા લાયક.

એષ્ય (એષ્ ણ્યત્) ત્રિ૦ ષ્યઃ-ષ્યા-ષ્યં. જવાજોગ.

એષ્ય (ઇષ્ ણ્યત્) ક્લી૦ ષ્યં. એક જાતનું શલ્યકર્મ.

એહિ (આ ઇદ્ ઇન્) ત્રિ૦ હિઃ-હિઃ-હિ. સારી ચેષ્ટાવાળું.

—*—

ઐ

ઐ સ્વરવર્ણપૈકી દશમો દીર્ઘાક્ષર.

ઐ (આ ઇણ્ વિચ્) પુ૦ ઐઃ મહાદેવ.

ઐ (,,) અ૦ ઐ. યાદગીરી અને બોલાવવામાં વપરાતો અવ્યય.

ઐક (એક ણ્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. એક.

ઐકપત્ય (એકપતેર્ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ત્યં. એક પતિપણું. [તપણું.

ઐકમત્ય (એકમતેર્ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ત્યં. એકમ-

ઐકભાવ્ય (એકભાવસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ વ્યં. એકસ્વભાવપણું. [સોનો ધણી.

ઐકશતિક (એકશત ઠઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. એક-

ઐકાગારિક (એકાગાર ઠઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. ચોર.

ઐકાગ્ર (એકાગ્ર અણ્) ત્રિ૦ ગ્રઃ-ગ્રી-ગ્રં. એકાગ્ર શબ્દ જુઓ. [ગ્રપણું.

ઐકાગ્ર્ય (એકાગ્રસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ર્ય્યં. એકા-

ઐકાંતિક (એકાંતં અવશ્યં ભાવી ઠઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. અવશ્ય હોનાર. [સત્તાવડે વ્યાપક.

ઐકાંતિક (એકાંત ઠઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. પોતાની

ઐકાન્વિક (એકાન્યત્ ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. વાંચવા ભણવામાં એકવાર ચુક કરતો શિષ્ય વગેરે.

ઐકાર્થ્ય (એકાર્થસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ર્થ્યં. એકાર્થપણું, એક પ્રયોજન.

ઐકાહિક (એકાહ ઠઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. ૧ એક દીવસ રહેનાર તાવ વગેરે. ૨ એકરોજ આપી રાખેલ ચાકર વગેરે. ૩ એક દીવસ રાખેલ અધ્યાપક વગેરે. ૪ એક દીવસ ચાલનાર ઓચ્છવ વગેરે.

ઐકીય (એકસ્યેદં) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. એકનું.

ઐક્ય (એકસ્યભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ક્યં. એકતા શબ્દ જુઓ. [ગોળ વગેરે.

ઐક્ષવ (ઇક્ષુ અણ્) ત્રિ૦ વઃ-વી-વં. શેલડીનો વિકાર

ઐક્ષવ (,,) ક્લી૦ વં. એક જાતનું મધ.

ઐક્ષુક (ઇક્ષુ ઠઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. શેલડી થવાનું ખેતર. [થએલ એક રાજા.

ઐક્ષ્વાક (ઇક્ષ્વાકુ અણ્) પુ૦ કઃ સૂર્યવંશમાં પેદા

ઐચ્છિક (ઇચ્છા ઠઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. ઇચ્છાવડે કરેલ.

ઐડ (ઇડ અણ્) ત્રિ૦ ડઃ-ડી-ડં. ધેટાનું.

ઐડ (ઈડા અણ્) પુ૦ ડઃ પુરૂરવસ્.

ઐડવીડ ( ) પુ૦ ડઃ કુબેર. ઐલવિલ.

ઐણ (એણસ્યેદં અણ્) ત્રિ૦ ણઃ-ણા-ણં. કાળા મૃગનું.

ઐણેય (એણ્યા ઇદં ઠક્) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. કાળી મરઘલીનું.

ઐણેય (એણ ઠક્) પુ૦ યઃ એક જાતનો રતિબંધ.

ઐતિહાસિક (ઇતિહાસ ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. ૧ ઇતિહાસથકી મેળવેલ. ૨ ઇતિહાસ જાણનાર. ૩ ઇતિહાસ ભણનાર.

ઐનસ (એનસ્ અણ્) ક્લી૦ સં. પાપ.

ઐંદવ (ઇંદુર્દેવતા યસ્ય-અણ્) ક્લી૦ વં. મૃગશીર્ષ નક્ષત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ऐंदव (इंदु अण्) त्रि०वः-वी-नं. चंद्रनुं, चंद्रसंबंधी.
'संकरापात्रकृत्यासुमासंशोधनमैंदवम्' मनुः.
ऐंदव (,,) पु० वः चांद्रमास.
ऐंदवी (,, ङीप्) स्त्री० वी. वनभावची.
ऐंद्र (इंद्रः देवता अस्य) क्ली० द्रं. ज्येष्ठानक्षत्र.
ऐंद्र (इंद्रस्येदं अण्) त्रि० द्रः-द्री-द्रं. ઇંद्रनुं, ઇંद्रसंबंधी.
'मृद्वं हि राज्यं पदमैंद्रमाहुः' रघुवंशम्.
ऐंद्र (इंद्र अण्) पु० द्रः १ अर्जुन. २ वाली वांदरो. ३ जयंत.
ऐंद्र (,,) क्ली० द्रं. रानी आदु. [गर.
ऐंद्रजालिक (इंद्रजाल ठक्) त्रि कः-की-कं. भाजी-
ऐंद्रि (इंद्रस्यापत्यं पुमान् ठञ्) पु० द्रिः १ जयंत. २ अर्जुन. ३ वाली वांदरो. ४ कागडो.
'ऐंद्रिः किल नखैस्तस्याविददार स्तनौ द्विजः'
रघुवंशम्.
ऐंद्रिय (इंद्रिय अण्) क्ली० यं. ઇंद्रिय.
ऐंद्रिय (इंद्रिय अण्) त्रि० यः-या-यं. १ ઇंद्रियवडे प्रकाश्य. २ ઇंद्रियवडे जाणवा लायक. ३ ઇंद्रियनुं.
ऐंद्रियक (इंद्रिय वुञ्) त्रि० कः-का-कं. १ ઇंद्रियवडे प्रकाश्य. २ ઇंद्रियवडे जाणवा लायक.
'यथा मनोरथः स्वप्नः सर्वमैंद्रियकं मृषा' भागवतम्.
ऐंद्री (इंद्र अण् ङीप्) स्त्री० द्री. १ ઇंद्राणी. २ अलक्ष्मी. ३ ઇंद्रवारुणी. ४ पूर्व दिशा. ५ ज्येष्ठा तारा. ६ नानी એલાયચી.
'यष्ट्याह्वमैंद्रीनलिनानिदुर्वा' चरकसंहिता.
ऐंन्य (इन ण्यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. १ सूर्यथी होनार. २ स्वामीथी थनार. [संबंधी.
ऐभ (इभस्येदं अण्) त्रि० भः-भी-भं. हाथीनुं, हाथी
ऐरावण (इरावन् अण्) पु० णः १ ऐरावत हाथी. २ ते नामनो એક सर्प.
ऐरावत (इरा मतुप् अण्) पु० तः १ नारंगीनुं आड. २ એક जातनुं आड. ३ ઇंद्रनो એક हाथी.
'प्रीतिमैरावतस्य' मेघदूतम्.
ऐरावत (,,) क्ली० तं. १ ઇंद्रधनुष. २ जळवाळुं वादळुं.
ऐरावती (,, ङीप्) स्त्री० ती. १ ઇरावती नदी. २ वीजळी. ३ ऐरावत हाथीनी स्त्री. ४ वटपत्री.
ऐरिण (इरिण् अण्) क्ली० णं. એક जातनुं लवण.
ऐरिय (ईरा ठक्) त्रि० यः-या-यं. जमीनमां पेदा थनार अन्न वगेरे.
ऐरेय (ईरा ठक्) क्ली० यं. એક जातनुं मद्य.
ऐरेय (,,) पु० यः मंगल. [मंगल ग्रह.
ऐल (इला अण्) पु० लः १ बुधपुत्र पुरूरवस्. २
ऐलवालुक (एलवालुक अण्) क्ली० कं. एलवालुक शब्द जुओ.
ऐलविल (एडः विडः) पु० लः कुबेर.
ऐलेय (इला ठक्) पु० यः मंगल ग्रह.
ऐलेय (,,) क्ली० यं. एलवालुक शब्द जुओ.
ऐश (ईशस्येदं अण्) त्रि० शः-शी-शं. ઇशनुं, ઇशसंबंधी.
'सुरसरिदिवतेजो वन्हिनिष्ठूतमैशम्' रघुवंशम्.
ऐश्वर (ईश्वरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. ઉपलो शब्द जुओ.
'पश्य मे योगमैश्वरम्' भगवद्गीता.
ऐश्वर्य (ईश्वरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. ઈश्वरपणुं.
ऐषमस् (अस्मिन् वत्सरे) क्ली० मः चालतुं वर्ष.
ऐषमस्तन (ऐषमः भवः) त्रि० नः-नी-नं. वर्तमान वर्षमां होनार. ऐषमस्यः [लोकनुं.
ऐहलौकिक (इह लोक ठञ्) त्रि० कः-की-कं. आ-
ऐहिक (इह ठञ्) त्रि० कः-की-कं. अहीं होनार. अहीं जाणेल.

—+:*:+—

ओ.

ओ स्वर वर्णनो पांचमो એક दीर्घाक्षर.
ओ (उ विच्) अव्य० ओ. संबोधन, बोलाववु, याद्गीरी अने द्यामां वपरातो अव्यय.
ओ (,,) पु० ओः ब्रह्मा. [वृषल.
ओक (उच् घ) पु० कः १ आश्रय. २ पंखी. ३
ओकण (उ विच् कण् अच्) पु० णः जु. ओकणि, ओकोदनी.
ओकस् (उच् असुन्) क्ली० कः १ घर. २ आश्रय.
ओकुल (उच् उलच्) पु० लः अडधा बाळेल घउं.
ओकोदनी (ओकः अदनं यस्याः) स्त्री० नी. जु.
ओक्कणी (उच् विच् कण् अच् ङीप्) स्त्री० णी. जु.
ओख् (भ्वा० पर० सेट् ओखति) १ वारवुं. २ सोषवुं. ३ शोभावबुं. ४ शक्तिवाळुं थवुं.
ओघ (उच् घञ्) पु० घः १ समूह. २ जलनो वेग. ३ ताल देवुं, नाचवुं वगेरे. ४ परंपरा. ५ उपदेश. ६ એક जातनी आध्यात्मिक तुष्टि. ७ राजनो दाढो. [वाणुं.
ओघवत् (ओघ मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ओघ-
ओंकार (ओं स्वरूपे कारः) पु० रः प्रणव.
ओंकारा ( ) स्त्री०रा. दुर्गानी એક देवी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ओज् (चुरा० उभय० सेट् ओजयति-ते) બળવાળું થવું. [રાશિ.

ओज (ओज् अच्) पु० जः બાર રાશિ પૈકી વિષમ

ओजस् (उज्ज् असुन्) क्ली० जः १ બલ, જોર. ૨ પ્રાણુબલ. ૩ પ્રકાશ, દીપ્તિ. ૪ ટેકો, આશ્રય. ૫ ધાતુનું તેજ. ૬ શસ્ત્ર વગેરેમાં હુંશિયારી. ૭ બાર રાશિ પૈકી વિષમ રાશિ. ૮ જ્ઞાનેંદ્રિયની હુંશીયારી. ૯ કાવ્યનો એક જાતનો ગુણ. ૧૦ ગૌડી રીતિ. ૧૧ શરીરમાં ધાતુરસપોષક એક વસ્તુ.

ओजस्वत् (ओजस् मतुप्) त्रि० स्वान्-स्वती-स्वत्. બળવાળું, તેજવાળું.

ओजस्विन् (ओजस् विनि) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. ૧ બળવાળું. ૨ તેજવાળું. [જુઓ.

ओडिका (ओडी कन्) स्त्री० का. નીવાર શબ્દ

ओडी (उड् ङीप्) स्त्री० डी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ओड्र (आ उंद रक्) पु० ड्रः ઓઢિયા દેશ.

ओड्र (,,) क्ली० ड्रं. જપાપુષ્પ શબ્દ જુઓ.

ओण् (भ्वा० पर० सेट् ओणति.) ખસેડવું, દૂર કરવું.

ओत (आ वेञ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પરોવેલ.

ओतु (अव् तुन्) पु० तुः બીલાડો.

ओदन (उंद् युच्) पु० क्ली० नः-नं. ભાત, ચોખા.

ओदनी (ओदन इवाचरति) स्त्री० नी. વલા શબ્દ જુઓ. ओदनिका.

ओप्त (उंद् मन्) पु० प्रः ભીનું કરવું.

ओम् (अव् मन्) अ० म्. १ પ્રણવ. ૨ શરૂઆત. ૩ પરબ્રહ્મ. ૪ સ્વીકાર. ૫ પરવાનગી. ૬ દેવ કરવું. ૭ ખંડન. ૮ અસ્વીકાર. ૯ શુભ, મંગલ.

ओल (आ उद् क) त्रि० लः-ला-लं. ભીનું.

ओल (,,) पु० लः એકજાતનું કંદ, સુરણ.

ओलज् (भ्वा० पर० सेट् ओलंजति) ફેંકવું.

ओलड् (चुरा० उभय० सेट् ओलंडयति ते) ફેંકવું.

ओल्ल (ओल) पु० ल्लः એક જાતનું કંદ, સુરણ.

ओष (उष् घञ्) पु० षः १ દાહ. ૨ પાક.

ओषण (उष् ल्युट्) पु० णः તીખાશ, કડુરસ.

ओषणी (,, ङीप्) स्त्री० णी. એક જાતનું શાક. [ડીયું, ઔષધ.

ओषधि (ओष धा कि) स्त्री० धिः ઓશડ, ઓશ- 'भवंति यत्रौषधयो रजन्यामतैलपूराः सुरतप्रदीपाः' कुमारसंभवम्.

ओषधी (,, ङीप्) स्त्री० धी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [હિમાલયનું શહેર.

ओषधिप्रस्थ (ओषधिबहुलं प्रस्थं यत्र) पु० स्थः

ओषधीपति (ओषधीनां पतिः) पु० तिः १ ચંદ્ર. ૨ કપુર. ओषधीश, ओषधिपति.

ओष्ठ (उष् थल्) पु० ष्ठः હોઠ.

ओष्ठजाह (ओष्ठ जाहच्) क्ली० हं. હોઠનું મૂલ.

ओष्ठपुष्प (ओष्ठोपमानं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः બપોરીયાનું ઝાડ.

ओष्ठी (ओष्ठ इवाचरति) स्त्री० ष्ठी. એક જાતનું ઝાડ.

ओष्ठोपमफला (ओष्ठोपमं फलं यस्याः) स्त्री० ला. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ओष्ठ्य (ओष्ठ यत्) त्रि० ष्ठ्यः-ष्ठ्या-ष्ठ्यं. હોઠથી હોનાર. 'प' વર્ગ, 'उ' વગેરે.

औ.

औ સ્વરવર્ણ પૈકી ચૌદમો દીર્ઘાક્ષર.

औ (आ अव् क्विप्) पु० औः १ અનંત. ૨ નિસ્વન.

औ (,,) स्त्री० औः પૃથ્વી.

औ ,,) अ० औ. બોલાવવું, વિરોધ અને નિર્ણયમાં વપરાતો અવ્યય.

औक्थिक (उक्थ ठक्) त्रि० कः-की-कं. ૧ ઉક્થ જાણનાર. ૨ ઉક્થનો અભ્યાસ કરનાર.

औक्ष (उक्षणां समूहः अण्) क्ली० क्षं. બળદનું ટોળું.

औक्ष (उक्षन् इदं अण्) त्रि० क्षः-क्षी- क्षं. ૧ બળદનું. ૨ બળદસંબંધી.

औक्षक (उक्षणां समूहः वुञ्) क्ली० कं. બળદનું ટોળું.

औख्य (उखा यत्) त्रि० ख्यः-ख्या-ख्यं. તોલડીમાં રાંધેલ.

औघ (ओघ अण्) पु० घः પાણીનો સંઘાત.

औचितो (उचितस्य भावः ष्यञ् ङीप्) स्त्री० ती. યોગ્યપણું. [શબ્દ જુઓ.

औचित्य (उचितस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. ઉપલો

औजसिक (ओजस् ठक्) त्रि० कः-की-कं. ૧ જોરાવર. ૨ શૂર. ૩ તેજસ્વી.

औजस्य (ओजस् ष्यञ्) क्ली०स्यं. ૧ બળ. ૨ તેજ.

औडुपिक (उडुप ठक्) त्रि० कः-की-कं. હોડી ત્રાપો વગેરેવડે તરનાર.

औडुंबर (उडुंबर अञ्) त्रि० रः-री-रं. ૧ ત્રાંબાનું પાત્ર વગેરે. ૨ ઉંબરાના લાકડાનું બનાવેલ. औदुंबर.

औडुंबर (,,) पु० रः યજ્ઞ.

औडुंबर (,,) क्ली० रं. ૧ તાંબુ. ૨ એક જાતનો કોઢ.

औद्र (उद्र अण्) पु० द्रः ઓઢીયા દેશનો રાજા.

औत्कंठ्य (उत्कंठा ष्यञ्) क्ली० ठ्यं. ઉત્કંઠા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

औत्कर्ष्य (उत्कर्ष ष्यञ्) क्ली० र्ष्यं. उत्कर्ष.
औत्तमि (उत्तमस्यापत्यं इञ्) पु० मिः ते नामनो એક મુનિ.
औत्तरपथिक (उत्तरपथ ठञ्) त्रि० कः-की-कं. १ उत्तर तरફ જનાર. २ उत्तर तरફથી લાવેલ.
औत्तराधर्य (उत्तराधर ष्यञ्) क्ली० र्ष्यं. ઉંચાનીચાપણું. [કાળમાં હોનાર.
औत्तराह (उत्तर आहच्) त्रि० हः-हा-हं. उत्तर કા-
औत्तरेय (उत्तराया अपत्यं ठक्) पु० यः अभिम. न्युनो पुत्र, परिक्षित राज्ञ.
औत्तानपाद (उत्तानपाद यण्) पु० दः ध्रुवराज्ञ.
औत्तानपादि (उत्तानपाद इञ्) पु० दिः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [માં હોનાર.
औत्पातिक (उत्पात ठक्) त्रि० कः-की-कं. उत्पात-
'औत्पातिकं तदिह देव विचिंतनीयम्.' उद्भटः
औत्सर्गिक (उत्सर्ग घञ्) त्रि० कः-की-कं. सामान्य विधिने લાયક.
औत्संगिक (उत्संग ठक्) त्रि० कः-की-कं. ખેડે લઇ જનાર. [उत्सुકપણું, उत्કંઠા.
औत्सुक्य (उत्सुकस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्यं. १
'औत्सुक्येन कृतत्वरा सहभुवा व्यावर्तमाना ह्रिया'
रत्नावलीः
औदक (उदकस्येदं अण्) त्रि० कः-की-कं. પાણીનું, પાણીસંબંધી. [માં હોનાર.
औदक (उदके भवः अण्) त्रि० कः-की-कं. પાણી-
औदक (उदकपूर्ण गृह्णाति अण्) त्रि० कः-की-कं. પાણી ભરેલ લઇ જનાર.
औदनिक (ओदन ठक्) पु० कः રસોયો.
औदायिक (उदय ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ લાભકાળમાં હોનાર. २ उदयमां होनार.
औदरिक (उदर ठक्) त्रि० कः-की-कं. કેવળ પોતાનું જ પેટ ભરનાર.
औदर्य्य (उदर्य्य अण्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. १ પેટનો અગ્નિ વગેરે. २ પેટની અંદર પેઠેલ. ३ અંદર પેઠેલ.
औदार्य्य (उदारस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. १ उदारपणुं. २ वाक्यनी अर्थसंपत्ति.
'स सौष्ठवौदार्यविशेषशालिनीं विनिश्चितार्थामिव वाचमाददे' किरातार्जुनीयम्.
औदासीन्य (उदासीनस्य भावः ष्यञ्) क्ली० न्यं. १ उदासीपणुं २ रहितपणुं. ३ रागनी निवृत्ति. ४ तटस्थपणुं [शब्द જુઓ.
औदास्य (उदासस्य भावः ष्यञ्) क्ली० स्यं. उपलो
'इदानिमौदास्यं यदि भजसि भागीरथि तदा'
जगन्नाथः
औद्दालक (औद्दाल कन्) क्ली० कं. એક જાતનું ધાન્ય.
औद्दालकि (उद्दालक इञ्) पु० किः गौतमऋषि.
औद्धत्य (उद्धतस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. उद्धतपणुं.
औद्धारिक (उद्धार ठक्) त्रि० कः-की-कं. ભાગ પાડતી વખતે આપવા લાયક ધન વગેરે.
औद्वाहिक (उद्वाह ठञ्) त्रि० कः-की-कं. १ विवाहमां मेળવેલ. २ विवाहमां देवानुं.
औधस (ऊधस इदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. १ આઉનું, આઉસંબંધી. [કાનપાંસે હોનાર.
औपकर्णिक (उपकर्णे भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं.
औपकार्य्या ( ) क्ली० र्य्या. छापरु, मंडप. [वं. गोवाणीयानो पुत्र वगेरे.
औपगव (उपगुः गोपः तस्यापत्यं अण्) त्रि० वः-वी-
औपगवक (उपगु वुञ्) क्ली० कं. उपगुना वंशनो समुदाय. [रो, २ गीष्पतिनो शिष्य, उद्धव.
औपगवि (उपगु इञ्) पु० विः १ गीष्पतिनो दीक-
औपग्रस्तिक (उपग्रस्त ठञ्) त्रि० कः-की-कं. ગ્રહણ थयुं होय ते वખતે પોતાની સત્તાથી व्यापक.
औपजानुक (उपजानु ठक्) त्रि० कः-की-कं. ધુંટણ सुधी पहोचनार हाथ वगेरे.
औपदेशिक (उपदेशेन जीवति ठक्) त्रि० कः-की-कं. उपदेश करी पोतानुं गुજરान करनार.
औपदेशिक (उपदेशेन प्राप्तः ठक्) त्रि० कः-की-कं. उपदेशथकी मेળવેલ.
औपधर्म्य (उपधर्म ष्यञ्) क्ली० र्म्यं. खोटो धर्म.
'वेशं विधाय बहु भाषत औपधर्म्यम्' भागवतम्.
औपधेय (उपधि ठञ्) क्ली० यं. गાડાનું પાઇડું.
औपनायनिक (उपनायन ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ उपनयनना हितनुं. २ उपनयनमां कामनुं विधान वगेरे. [नाटकनी पासे होनार.
औपनासिक (उपनासे भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं.
औपनिधिक (उपनिधेरेव) क्ली० कं. अनामत मुકેલ वस्तु.
औपनिषद (उपनिषद् अण्) पु० दः परमात्मा.
औपनिषद (,,) क्ली० दं. उपनिषद्-प्रतिपाद्य परब्रह्म, परब्रह्म प्रतिपादन करनार उपनिषद ग्रंथो वगेरे.
औपनिषद (उपनिषद इदं अण्) त्रि० दः-दी-दं. उपनिषद्नुं, उपनिषद्संबंधी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

औपनीविक (उप नीवि ठक्) त्रि० कः-की-कं. नीवी पांसे होनार.

औपपत्तिक (उपपत्ति ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ उपपत्तिवडे फलेल. २ उपपत्तिवाळुं.

औपम्य (उपमा ष्यञ्) क्ली० म्यं. १ उपमा. २ सरखापणुं.

औपयिक (उपायेन लब्धः ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ उपायथी मेळवेल. २ उपाययुक्त.

औपायिक (उपाय एव ठक्) पु० कः उपाय.

औपयौगिक (उपयोग ठञ्) त्रि० कः-की-कं. उपयोगी. [होनार.

औपरिष्ट (उपरिष्टात् अण्) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. उपर

औपरोधिक (उपरोध ठक्) पु० कः पीलुना झाडनो करेल दंड. [पथ्थरसंबंधी,

औपल (उपलस्येदं अण्) त्रि० लः-ला-लं. पथ्थरनुं,

'यथा प्लवेनौपलेन निमज्त्युदके तरन्' मनुः

औपवस्त (उपवस्तु कर्मणि अण्) क्ली०स्तं. उपवास, अप्पास.

औपवस्त्र (उपवस्त्रमेव अण्) क्ली० स्त्रं. उपवस्त्र.

औपवस्त्व (उपवस्तोर्भावः अण्) क्ली० स्त्वं. अप्पास. [अपातुं दान वगेरे.

औपवास (उपवास अण्) क्ली० सं. अप्पासमां

औपवास्य (उपवास ष्यञ्) क्ली० स्यं. अप्पास.

'औपवास्यं तदाकार्षीद्राघवः सह सीतया'

रामायणम्.

औपवाह्य (उपवाह्य एव अण्) पु० ह्यः उपवाहन रथ गाडी वगेरे.

'औपवाह्यः कुबेरस्य सार्वभौम इति श्रुतः'

रामायणम्.

औपस्थान (उपस्थान अण्) त्रि० नः-नी-नं. उपासक. [सेवाकरी गुजरान करनार.

औपस्थानिक (उपस्थान ठक्) त्रि० कः-की-कं.

औपस्थ्य (उपस्थस्य भावः ष्यञ्) क्ली० स्थ्यं. १ उपस्थ इंद्रियना व्यापारथी थयेल सुख. २ उपस्थपणुं.

औपहारिक (उपहार ठक्) त्रि० कः-की-कं. भेटने माटे अपातुं द्रव्य वगेरे. [करेल.

औपाधिक (उपाधि ठञ्) त्रि० कः-की-कं. उपाधिओ

औपाधिक (उपाधिरेव ठञ्) पु० कः उपाधि.

औपाध्यायक (उपाध्याय वुञ्) त्रि० कः-की कं. उपाध्यायथी मेळवेल.

औपानह्य (उपानह् ञ्य) त्रि० ह्यः-ह्या ह्यं. जोडा करवा लायक चामडुं, मुंज तृण वगेरे.

औपासन (उपासन अण्) त्रि० नः-नी-नं. उपासननुं.

औपासन (,,) पु० नः स्मार्ताग्नि.

औम (उमा अण्) त्रि० मः-मी-मं. अळसीनो विकार.

औमाक (उमा वुञ्) त्रि० कः-की-कं. उपलो शब्द जुओ. [तेवुं क्षेत्र.

औमीन (उमानां भवनं क्षेत्रं) क्ली० नं. अळसी थाय

औरग (उरगस्येदं अण्) त्रि० गः-गी-गं. सर्पनुं, सर्पसंबंधी.

औरग (उरग अण्) क्ली० गं. अश्लेषानक्षत्र.

औरल (उरलस्येदं जण्) त्रि० लः-ली-लं. घेटानुं, घेटासंबंधी. [नो कामळो वगेरे.

औरल् (उरल अण्) त्रि० ल्ः-ल्ी-ल्ं. घेटाना वाळ-

औरल्क (उरल्राणां समूहः वुञ्) क्ली० कं. घेटानुं टोळुं. [वानो धंधो करनार.

औरालिक (उरल ठञ्) त्रि० कः-की-कं. घेटां वेच-

औरस (उरसः निर्मितः अण्) पु० सः विधिपूर्वक परणेली एक ज्ञातिनी स्त्रीने पेटे पेदा थयेल पुत्र.

औरस (उरस् अण्) त्रि० सः-सी-सं. औरस.

औरासिक (उरस् एव ठक्) क्ली० कं. छाती.

औरस्य (उरस्य अण्) पु० स्यः औरस शब्द जुओ.

और्ण (ऊर्णा अञ्) त्रि० र्णः-र्णी-र्णं. उननुं बनावेल.

और्णक (ऊर्णा वुञ्) त्रि० कः-का-कं. उपलो शब्द जुओ. [उर्ध्वकाले होनार.

और्ध्वकालिक (ऊर्ध्वकाले भवः) त्रि० कः-की-कं.

और्ध्वदेहिक (ऊर्ध्वदेह ठञ्) त्रि० कः-की-कं. मरण पछी मुआेलानी थती उत्तरक्रिया.

और्ध्वश्रोतसिक (ऊर्ध्वश्रोतस् ठक्) त्रि० कः-की-कं. शैव, शिवभक्त.

और्व (उर्व् अण्) क्ली० र्वं. एक जातनुं लवण.

और्व (,,) पु० र्वः वडवानल.

और्वश (उर्वश्या इदं अण्) त्रि० शः-शी-शं. उर्वशीनुं. [मुनि. उर्वशीना पुत्र आयु वगेरे.

और्वशेय (उर्वश्या अपत्यं ठक्) पु० यः १ अगस्त्य

औलूक (उलूकानां समुदायः अञ्) क्ली० कं. घुडनुं टोळुं. [कणादमुनिनुं दर्शन, वैशेषिक.

औलूक्य (उलूक यञ्) पु० क्यः १ कणादमुनि. २

औलूक्य (औलूकस्य छात्रः अण्) त्रि० क्यः-क्यी-क्यं. कणादमतानुसारी.

औलूखल (उलूखल अण्) त्रि० लः-ली-लं. खांडणीयामां योग्य, खांडणीमां खांडेल.

औशनस (उशनस् अण्) क्ली० सं. शुक्राचार्ये बनाव-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वेल धर्मशास्त्र.

औशनस (,,) त्रि० सः-सी-सं. १ शुक्राचार्यनु. २ शुक्राचार्यसंबंधी. ३ शुक्राचार्यथी पेदाथनार देवयानी वगेरे.

औशीर (वश् ईरन् अण्) क्ली० रं. १ आसन. २ अथनासन. [डांडो.

औशीर (उशीर अण्) क्ली० रं. चमरी, चमरीनो

औषण (ऊषण अण्) क्ली० णं. तीखाश.

औषणशौंडी (ओषणे शौंडी) स्त्री० डी. सुंठ.

औषध (औषधि अण्) क्ली०धं. औषधि, औषधीथी पेदाथनार अन्न वगेरे.

औषधि (आ ओषधि) स्त्री० धिः औषधि.

औषधी (आ औषधि ङीप्) स्त्री० धी. औषधि.

औषर (उषरे भवः अण्) क्ली० रं. એક जातनुं लवण.

औषरक (औषरमिव कन्) क्ली० कं. खारो.

औषस (उषसि भवः अण्) त्रि० सः-सी-सं. परोढियामां होनार. **औषस्य.**

औषस (उषस इदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. परोढियानुं, परोढियासंबंधी.

औषिक (उषसि भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. परोढियामां होनार. औषसिक.

औष्ट्र (उष्ट्रस्येदं अण्) त्रि० ष्ट्रः-ष्ट्री-ष्ट्रं. ઉંटनुं.

औष्ट्रक (उष्ट्राणां समूहः वुञ्) क्ली० कं. ઉंटनुं टोळुं. [वगेरे.

औष्ट्रिक (उष्ट्र ठक्) त्रि० कः-की-कं. ઉंटडीनुं दूध

औष्ठ्य (ओष्ठ यत्) त्रि० ष्ठ्यः-ष्ठ्या-ष्ठ्यं. होठमां होनार. [गरमी, गरमाश.

औष्ण्य (उष्णस्य भवः ष्यञ्) क्ली० ष्ण्यं. ઉनापणुं.

औष्म्य (उष्म यञ्) क्ली० ष्म्यं. गरमी. गरमाश

'पूर्वराजवियोगौष्म्यं कृत्स्नस्य जगतो हतम्'

रघुवंशम्.

—*—

क.

क कंठस्थानीय व्यंजन पैकी प्रथमाक्षर.

क (कै शब्दे कच् दीप्तौ वा ड) पु० कः १ ब्रह्मा. २ विष्णु. ३ कामदेव. ४ अग्नि. ५ वायु. ६ यम. ७ सूर्य. ८ आत्मा. ९ दक्षप्रजापति. १० कामग्रंथ. ११ मोरपक्षी. १२ चित्त. १३ देह. १४ काम. १५ मेघ. १६ शब्द, अवाज. १७ प्रकाश. १८ अंतःकरण. १९ जीव. २० दंभ. २१ ब्राह्मण. २२ धन, द्रव्य. २३ केश.

क (कै शब्दे कच् दीप्तौ वा ड) क्ली० कं. १ जल. २ सुख. ३ वाणविनानुं मस्तक. ४ वाणवाळुं मस्तक. ५ मंगल, कल्याण. [सुखी, सुखवाळुं.

कंक्य (कं सुखार्थं तदस्य य) त्रि० क्यः-क्या-क्यं.

कंक्यु (कं यु) त्रि० क्युः-क्युः-क्यु. ઉपलो शब्द जुओ. [होनार, ग्रहयोगनो એક भेद.

कंवुल ( ) क्ली० लं. वर्ष लग्ननो काल ઉपर

कंश (कं जलं शेतेऽत्र) पु० शः पाणी पीवानुं वासण, पंचपात्र, प्यालो वगेरे.

कंस (कम् स्) पु० सः १ कांसु, कांस्यधातु. २ सोनारूपा वगेरेनी धातुथी बनावेलुं पाणी पीवानुंपात्र. ३ आढक नामनुं એક जातनुं माप. ४ यज्ञमां वपरातुं गोळ आकारनुं पात्र. ५ ઉग्रसेन राजनो ते नामनो पुत्र, मथुरानो ते नामनो राजा, श्रीकृष्णनो मामो, देवकीनो भाई.

'कंसजघान कृष्णः काशीतलवाहिनीं गंगा' उद्भटः

कंसक (कंसमेव स्वार्थे कन्) क्ली० कं. कांसु, कांस्यधातु.

कंसकार (कंसं तन्मयपात्रं करोति कृ अण्) पु० रः १ कंसारो, २ कांसानां वासण बनाववनार.

कंसकृष् (कंसं कृष्टवान् कृष् क्विप्) पु० ट्-ड्. वासुदेव, श्रीकृष्ण.

'निषेदिवान् कंसकृषः स विष्टरे' माघः

कंसज (कंस जन् ड) क्ली० जं. कांस्यधातु.

कंसजित् (कंसं जितवान् जी क्विप्) पु० त्. वासुदेव, श्रीकृष्ण. कंसध्वंसिन्. [अरडुसो.

कंसनोत्पाटन (कंसनुत्पाटयति) क्ली० नं. वनस्पति,

कंसवती (कंस मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. ઉग्रसेन राजनी ते नामनी पुत्री. [श्रीकृष्ण.

कंसहन् (कंसं हतवान् हन् क्विप्) पु० हा. वासुदेव,

कंसा (कंस् टाप्) स्त्री० सा. ઉग्रसेननी दीकरी, कंसनी बेन. [हाऽकुं.

कंसार (कंसं तदाकारत्वमृच्छति ऋ अण्) क्ली० रं.

कंसारति (कंसस्यारातिः) पु० तिः १ वासुदेव, श्रीकृष्ण. २ जटामांसी. ३ आंजणुनी जाति सूरमो.

कंसारि (कंसस्य अरिः) पु० रिः ઉपलो शब्द जुओ. [स्वधातु, कांसुं.

कंसास्थि (कंसमस्थीव कठिनत्वात्) क्ली० स्थि. कांसुं.

कंसिक (कंसेन सीतः टिकन्) त्रि० कः-का-कं. सोसठ पलना मानथी खरीद करेल.

कंसोद्भवा (कंसमिवोद्भवति उद् भू अच्) स्त्री० वा. એક जातनी खुश्योद्दार धोळी माटी, माटी.

कक् (भ्वा० आत्म० सेट् ककते) १ इच्छवुं, चाह-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वुं. २ चपल थवुं, चंचल थवुं. ३ तरशुं थवुं. ४ गर्विष्ट थवुं.

कक् (भ्वा० आत्म० सेट् कंकते) जवुं, गमन करवुं.

ककंद (कक् अंदच्) पु० दः १ सोनुं, सुवर्ण. २ राजा.

ककरहाट (कं विषं करहाटेऽस्य) पु० टः जेना मूलमां विष छे एवुं एक जातनुं आड. ककरघाट.

ककुंजल (कं जलं कुजयति कुज् अलच्) पु० लः चातक पक्षी, अपैयो जानवर.

ककुत्स्थ (वृषरूपधरस्य शुकस्य ककुदि तिष्ठति स्था क) पु० त्स्थः सूर्यवंशमां पेदा थयेल ईक्ष्वाकुना पुत्र शशादनो पुत्र, ते नामनो एक राजा.

'इक्ष्वाकुवंश्यः ककुदं नृपाणां ककुत्स्थ इत्याहितलक्षणोऽभूत्' रघुवंशम्.

ककुद् (कं सुखं कौति कु क्विप् तुक्) स्त्री० द्. १ बलदनी खुंध, बलदनी पीठ उपर जे मांसपींड थाय छे ते. २ धोळुं छत्र वगेरे राजनुं चिन्ह. ३ प्रधान, मुख्य. ४ पर्वततो अग्रभाग, पर्वतनी टोच. [पु० क्ली०-दः-दं. उपलो शब्द जुओ.

ककुद (कस्य देहस्य सुखस्य कुं भूमिं ददाति दा क)

ककुदाक्ष (ककुदं राजचिन्हमक्ष्णोति धारयति) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. राजचिन्ह, चम्भर, छत्र वगेरे धारण करनार. [२ पर्वत, पहाड. ३ ऋषभऔषधी.

ककुद्मत् (ककुद् तस्य मतुप्) पु० मान्. १ बलद.

'तुषारसंघातशिलाः खुराग्रैः समुल्लिखन्दर्पकलः ककुद्मान्' कुमारसंभवम्.

ककुद्मती (ककुदिव मांसपिंडोऽस्त्यस्य मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. डेड, डटी, डम्भर.

ककुद्मिकन्या (ककुद्मिनः पर्वतस्य कन्या इव) स्त्री० न्या. बळदेवनी स्त्री रेवती.

'ककुद्मिकन्यानुत्कांतवासलब्धाधिवासया' माघः

ककुद्मिन् (ककुदस्त्यस्य मिनि) त्रि० द्मी-द्मिनी-द्मि. १ शिखरवाळुं, टोचवाळुं. २ खुंधवाळुं.

ककुद्मिन् (ककुद् मिनि) पु० द्मी. १ पर्वत. २ बलद. ३ ऋषभ औषधी. ४ रैवतराजा.

ककुद्मिसुता (ककुद्मिनः सुता) स्त्री० ता. श्रीकृष्णना भाई बळरामनी पत्नी रेवती.

ककुंदर (कस्य शरीरस्य पृष्ठदेहस्य भूमिं दृणाति दृ अच्) क्ली० रं. केडनी नीचेना सीधा कुलानो बे खाडा.

ककुभ् (कं प्रकाशं स्कुभ्नाति स्कुभ् क्विप्) स्त्री० प्-व. १ दिशा. २ शोभा, कांति. ३ चंपाना पुष्पनी माळा. ४ ते नामनी एक रागिणी. ५ शास्त्र. ६ मोकळा केश, छुटा केश.

ककुभ (कं वातं स्कुभ्नाति स्कुभ् क्) पु० भः १ वीणांग, स्वरना गांभार्य माटे वीणानी नीचे जडेलुं काष्टपात्र. २ एक जातनो राग.

ककुभ (कस्य वातस्य कुः भूमिः भात्यस्मात्) पु० भः अर्जुन, साद्डानुं आड.

'मध्ये समुद्रं ककुभः पिशंगी' माघः

ककुभा (,, टाप्) स्त्री० भा. १ ते नामनी एक रागिणी. २ (ज्योतिषमां) दिशा व० भाः ३ दश संख्यानी अंक संज्ञा.

ककुभादनी (ककुभ इवाद्यते अद् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. एक जातनुं सुगंधी द्रव्य. नली. नरी.

ककेरुक ( ) पु० कः पेटमां रहेलो जीवडो.

कक् (भ्वा० पर० सेट् कक्कति) हसवुं.

कक्कल (कक् उलच्) पु० लः. अकुल वृक्ष.

कक्कोल (कक् वासौ कोलश्चेति) पु० लः. कंकोल नामनुं आड.

'वनानि च सुरम्याणि कक्कोलानां त्वचंस्य च' रामायणम्.

कक्कोलक (इदमर्थे कन्) क्ली० कं. कंकोळ नामना वृक्षथी उत्पन्न थयेल सुगंधी द्रव्य, कंकोल.

कक्ख् (भ्वा० पर० सेट् कक्खति) हसवुं.

कक्खट (कक्ख् अटन्) त्रि० टः-टा-टं. १ कठण, मजबुत, २ हासवाळुं. [कडिनी.

कक्खटी (कक्ख् अटन् ङीप्) स्त्री० टी. खडी, चाक.

कक्ष (कष्) पु० क्षः १ जंगल, वन, रान, २ तृण. ३ सुंकुं तृण. ४ वेल, वेलो. ५ सुकाइ गयेल काइनुं जंगल. ६ राजा वगेरेनुं जनानखानुं. ७ बाहुमूल, काख ८ हाथीने बांधवानो दोर, पाडो. ९ पार्श्वविभाग, बाजु. १० ग्रहनु फरवुं. ११ कक्षा. १२ दरवाजो, बारणुं. १३ गुगळ नामनी वनस्पति, १४ बहेडानुं आड. १५ धरनी भींत. १६ स्पर्धानुं आस्पद. १७ जलप्रायदेश.

कक्ष (,,) क्ली० क्षं. पाप.

कक्षक (कक्ष कन्) पु० कः वासुकि नागना कुलमां पेदा थनार सर्पनो एक भेद. [कूर्म.

कक्षप (कक्षे जलप्राये पिबति पा ड) पु० पः काचबो

कक्षरुहा (कक्षे जलप्राये रोहति रुह् क्) स्त्री० हा. मोथ, नागरमोथ, मुस्ता. [कुक्कुर.

कक्षशाय (कक्षे शुष्कतृणे शेते शी ण) पु० यः कुतरो.

कक्षशायी (कक्ष शी ण ङीप्) स्त्री० यी. कुतरी.

कक्षशायु (कक्षे शुष्कतृणे शेते उण्) पु० युः कुतरो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कक्षसेन ( ) पु० नः परीक्षितनो ते नामनो એક પુત્ર.

कक्षा (क ष् स्) स्त्री० क्षा. १ કાખ, ૨ ઉત્તરીય વસ્ત્ર. ૩ હાથીને બાંધવાનો દોર. ૪ સમાનપણું. ૫ કેડે બાંધવાનું વસ્ત્ર વગેરે. ૬ સંશયકોટિ. ૭ જનાનખાનું ૮ કાંચી. ૯ સ્પર્ધાપદ. ૧૦ ઘરની ભીંત. ૧૧ પ્રકોષ્ઠ. ૧૨ દીકરો.

कक्षांतर (कक्षा अंतर) क्ली० रं. ૧ ખાનગી ઓરડો. ૨ જનાનખાનાનો ઓરડો. ૩ છેક અંદરનો ઓરડો.

कक्षापट (कक्षाकारः पटः) पु० टः. લંગોટી.

कक्षाय (नामधातुः कक्षायते) પાપ કરવાને ઇચ્છવું.

कक्षावत् (कक्षा मतुप्) पु० वान्. તે નામનો એક મુનિ.

कक्षावेक्षक (कक्षां कक्षं वाऽवेक्षते अव ईक्ष् ण्वुल्) पु० कः ૧ ડેલીનો ચોકીદાર. ૨ જનાનખાનાનો રખેવાળ. ૩ બાગ બગીચાનો રખેવાળ. ૪ ચિત્રકાર, ચિતારો, રંગારી. ૫ કવિ. ૬ છીનાળવો, જાર. ૭ પેહેરેગીર, દ્વારપાલ.

कक्षिन् (कक्षं पापमस्त्यस्य इनि) त्रि०क्षी-क्षिणी-क्षि. પાપી, પાપયુક્ત, પાપવાળું.

कक्षीवत् (कक्ष्यस्त्यस्य मतुप्) पु० वान्. સ્ફોટાયન નામનો ઋષિ.

कक्षेयु ( ) पु० युः ૩દ્રાશ્વ નામના રાજાનો બીજો પુત્ર.

कक्षोत्था (कक्षाज्जलप्रायदेशादुत्तिष्ठति स्था क) स्त्री० त्था. મોથ, નાગરમોથ. કક્ષોદ્ભવા.

कक्ष्य (कक्षे भवः यत्) पु० क्ष्यः રુદ્રનો એક ભેદ.

कक्ष्य (कक्षे मध्ये भवः यत्) क्ली० क्ष्यं. ૧ તરાજવું, કાંટા વગેરેનું પલ્લું. (क्ष्या) ૨ હાથીને કેડે બાંધવાનો દોર. ૩ સ્ત્રીનું કટીભૂષણ, મેખલા. ૪ કમરપટો. ૫ જેની ફરતે ભીંત વાડ વગેરે વાળી લીધેલ છે તેવું સ્થલ. ૬ ઘરની ભીંત. ૭ જનાનખાનું, અંતઃપુર. ૮ તુલ્યતા, સરખાપણું, સામ્ય, સમપણું. ૯ ઉદ્યોગ. ૧૦ ઉત્તરીય વસ્ત્ર. ૧૧ વસ્ત્રનું અંચલ. ૧૨ ચણોઠી. ૧૩ ઉદ્યોગ. ૧૪ કેડનું બંધન, પરિકર. [ટાયન નામનો ઋષિ. ૨ હાથી.

कक्ष्यावत् (कक्ष्यास्त्यस्य मतुप्) पु० वान्. ૧ સ્ફોટાયન

कक्ष्यावेक्षक (कक्ष्यमवेक्षते अव ईक्ष् ण्वुल्) पु० कः कक्षावेक्षक शब्द જુઓ.

कख् (भ्वा० पर० सेट् कखति) હસવું.

कख्या (कख् यत्) स्त्री० ख्या. ૧ વાડ, બેડી. ૨ મોટી મહાભારતનો એક ભાગ.

कग् (भ्वा० पर० सेट् कगति) હરકાંઇ કામ કરવું, હરકાંઇ કાર્ય બજાવવું.

कंक (कक् अच्) पु० कः ૧ કપટી વેશમાં બ્રાહ્મણ થયેલ તે. ૨ ક્ષત્રીય. ૩ યમ. ૪ મોટી ઉત્તમ કેરી જેને છે એવો આંબો. ૫ યુદ્દેવનો નાનો ભાઇ. ૬ ખંડના અઢાર ભાગમાં રહેલો એક ભાગ. ૭ કંસનો નાનો ભાઇ. ૮ એક જાતનું પક્ષી જેની પાંખનાં શરપુંખ થાય છે. ૯ ક્ષત્રિય.

कंकट (ककि अटन्) पु० टः બખતર, કવચ.

कंकटक (कंकट एव स्वार्थे कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कंकटिन् (कंकटोस्त्यस्य इनि) त्रि० टी-टिनी-टि: બખતરવાળું, બખતર જેણે પહેર્યું છે તે.

कंकटेरी ( ) स्त्री० री. વનસ્પતિ, હલદર.

कंकण (कम् शुभं कणति कम् कण् अच्) क्ली० णं. ૧ હાથનું એક ભૂષણ, કાંકણ. ૨ ભૂષણ. ૩ હરતસૂત્ર. ૪ શેખર. [પાણીનું કણ.

कंकण (कमित्यव्ययं जलार्थकं तस्य कणः) पु० णः 'नितंबे पत्राली नयनयुगणं कंकणभरम्' उद्भटः

कंकाणिन् (कंकण इनि) त्रि० णी-णिनि-णि. જેને હરતભૂષણ, કાંકણ વગેરે છે તે.

कंकणीका (पुनः पुनः कणति कण् वर् इकन्) स्त्री० का. ૧ નાની ઘુઘરી. ૨ ઘંટડી. ૩ નાની ઘંટડી. ૪ નાનો ઘુઘરો. કંકણી.

कंकत (ककि अतच्) पु० तः ૧ નાગબલા નામની ઔષધિ. ૨ થોડા ઝેરવાળો મોટો સર્પ.

कंकत (,,) क्ली० तं. કાંસકી, દાંતીઓ.

कंकतिका (कंकती कन्) स्त्री० का. કેશ સાફ કરવાનું સાધન, કાંસકી, દાંતીઓ. [જુઓ.

कंकती (कक् अतच् ङीप्) स्त्री० ती. ઉપલો શબ્દ

कंकत्रोटि (कंकस्य त्रोटिरिव चंचुरस्य) पु० टिः એક જાતનું માછલું. કંકત્રોટ.

कंकपत्र (कंकस्य पत्रमिव पत्रं पक्षो यस्य) पु० त्रः બાણ, તીર. कंकपत्रिन्.

कंकमाला (कंकं करचापल्यं मलते धारयति मल् अच्) स्त्री०ला. હાથની તાળીવડે બજાવવું, કડતાલ.

कंकमुख (कंकस्य मुखमिव मुखं यस्य) पु० खः સાણસી, ચીપીઓ.

कंकर (कं सुखं कीरति क्षीयते कृ अच्) त्रि० रः-री-रं. ૧ કુત્સિત, ખરાબ, બુરૂ. ૨ કુટિલ.

कंकर (,,) क्ली० रं. પુષ્કળ પાણી નાખેલ છાસ, કાંકરો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કંકરોલ (कंक इव लोलः) पु० लः પીસ્તાનું ઝાડ.
કંકલોડ્ય (कंक लोड् ण्यत्) क्ली० ड्यं. એક જાતનો તેજાનો. [स्थिरा. ध्रुवा.
કંકશત્રુ (कंकस्य शत्रुः) पु० त्रुः शालपर्णीનું ઝાડ.
કંકશાય (कंक इव शेते शी ण) पु० यः કુતરો.
કંકસૂચિ ( ) पु० चिः કંકમોટિ શબ્દ જુઓ.
કંકા (कंक् अच्) स्त्री० का. १ ઉગ્રસેન રાજાની તે નામની પુત્રી. ૨ એક જાતનું ચંદન જેને ગોપીચંદન કહેછે તે. [नुं હાડપિંજર.
કંકાલ (कंक् कालच्) पु० लः ચામડી માંસ વિના-
' कंकालक्रीडनोत्कः कलितकलकलः कालकालीकलत्रः '
उद्भटः
કંકાલમાલિન્ (कंकालानां मालाऽस्त्यस्य इनि) पु० ली. મહાદેવ, શંભુ. [रीत्र.
કંકાલય (कंकालं याति या क) क्ली० यं. દેહ, શ-
કંકુ (ककि उन्) पु० कुः ૧ એક જાતનું ધાન્ય જેને કાંગ કહે છે તે. ૨ ઉગ્રસેન રાજાનો તે નામનો પુત્ર, કંસરાજાનો ભાઇ.
કંકુષ્ઠ (कंकुसमीपं तिष्ठति) क्ली० ष्ठं. પર્વતની એક જાતની સોનેરી અથવા રૂપેરી રંગની માટી, જે કે ઔષધિમાં ઉપયોગી છે. કંગુષ્ઠ.
કંકેરુ (ककि एरु) पु० रुः એક જાતનો કાગડો.
કંકેલિ (कं सुखं तदर्थं केलि रञ्) पु० लिः આસોપાલવનું ઝાડ, અશોક વૃક્ષ. [स्तुक.
કંકેલ્લુ (क कि एल्लि) पु० ल्लिः આસોપાલવનું ઝાડ., અશોકવૃક્ષ. [वधु, पापभोग.
કંખ (कं खलत्यनेन खल् ड) क्ली० खं. પાપનું ભોગ-
કંગુ (कंसुखमंगति) स्त्री० गुः એક જાતનું ધાન્ય, કાંગ. [नी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
કંગુની (कंगु शब्देन नीयते ज्ञायते नी ड ङीप्) स्त्री०
કંગુલ (कंगुं लाति गृह्णात्यनेन ला क) पु० लः હાથ. હસ્ત, કર.
કચ્ (भ्वा० पर० सेट् कंचति) બાંધવું.
કચ્ (भ्वा० पर० सेट् कंचति) અવાજ કરવો, નાદ કરવો.
કચ્ (भ्वा० आत्म० सेट् कचते) ચળકવું, ચમકવું.
કચ (कच् अच्) पु० चः ૧ કેશ, માથાના વાળ ૨ બૃહસ્પતિનો તે નામનો પુત્ર. ૩ શુષ્કવૃક્ષ. ૪ મેઘ. [शोभा.
કચ (कच् घञ्) पु० चः ૧ બાંધવું, બંધનઃ ૨
કચગ્રહ (कचानां ग्रहः) पु० हः કેશનું પકડવું, મા-
થાના વાળનું ચોભવું, ચોટલો કે ચોટલીનું પકડવું.
કચંગન (कचस्यांगनम्) क्ली० नं. વેરો નથી નાંખેલો જેના ઉપર એવી જમીન, કર વિનાની પીઠ.
કચંગલ (कच् अंगलच्) पु० लः સમુદ્ર, દરિયો.
કચપ (कच् कपन्) क्ली० पं. १ તૃણ. ૨ પાંદડું, પાન.
કચપક્ષ (कचानां समूहः कच पक्ष) पु० क्षः કેશનો સમૂહ, કેશનો જથ્થો, પુષ્કળ વાળ.
કચપાશા (कचानां समूहः कच पाशच्) पु० शः ઉપલો શબ્દ જુઓ. कचकलाप.
કચમાલ (कचं कचकांतिं मलते मल् अच्) पु० लः ધુમાડો, ધૂમ. खतमाल.
કચરિપુફલા (कचस्य रिपुः फलमस्याः) स्त्री० ला. ખીજડાનું ઝાડ, शमीवृक्ष.
કચહસ્ત (कचानां समूहः कच हस्त) पु० स्तः कचपक्ष शब्द જુઓ.
કચા (कच् अच् टाप्) स्त्री० चा. હાથણી.
' करिण्यांतु कचा स्त्रियाम् ' मेदिनी.
કચાકચિ (केशेषु केशेषु गृहीत्वा प्रवृत्तं युद्धं) अव्य० चि. એક બીજાનાં કેશ પકડી થયેલું યુદ્ધ. કેશાકેશિ.
કચાકુ (कच इव अकति अक् उण्) त्रि० कुः-कुः-कु. ૧ વાંકું ચાલનાર. ૨ ક્રૂર, ઘાતકી, દુષ્ટ, ૩ દુઃશીલ.
કચાચિત (कचैरालुलायिते रचितः) त्रि० तः-तां-तं. છુટા કેશવાળું.
' कचाचितौ विश्वगिवागतौ गजौ ' किरातार्जुनीयम्.
કચાટૂર (कच इव अटति अट् डरच्) पु० रः એક જાતનું પક્ષી. दात्यूह.
કચામોદ (कचमामोदयति कच आमुद् णिच् अच्) पु० दः સુગંધીવાળો.
કચુ (कच् उन्) स्त्री० चुः એક જાતનો ભૂમિકંદ.
કચેલ (कच्यते वध्यतेऽनेन कच् एलच्) क्ली० लं. લેખ્યપત્ર બાંધવાનું સૂત્ર દોરો વગેરે.
કચ્ચર (कुत्सितं के वाचरति चर् अच्) क्ली० रं. જલમાં પેદા થનારી એક જાતની વનસ્પતિ.
કચ્ચર (कुत्सितं के वा चरति चर् अच्) त्रि० रः-री-रं. ૧ કુત્સિત, ખરાબ, બુરું. ૨ દુષ્ટ, ઘાતકી. ૩ મેલું, મેલે બગાડેલું.
કચ્ચિત્ (कम् चि क्विप्) अव्य० च्चित्. પ્રશ્ન, મંગલ. અભિલાષ અને હર્ષ બતાવનાર અવ્યય.
' कच्चिद्भर्तुः स्मरसि रसिके त्वं हि चास्य प्रियेति '
मेघदूतम्.
કચ્છ (केन जलेन छृणाति छृ ड) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं. ૧ જલથી ઢંકાઈ ગયેલ, જલપ્રાય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કચ્છ (,,) પુ० च्छः ૧ તે નામનો એક દેશ. ૨ જે દેશે નિરંતર પાણી રહેછે. તેવો દેશ, નદી, સરોવર. ૩ તળાવ વગેરેનો કીનારો, તર. ૪ જે જમીનની હદ પાણી સુધી આવેલ છે તે જમીન. ૫ નૌકાંગ, વહાણનું એક અંગ.

કચ્છા (,, ટાપ્) સ્ત્રી० च्छा. ૧ કાછડી. ૨ લંગોટી. ૩ વારાહી નામની વનસ્પતિ. ૪ એક જાતનું જાનવર જેને તમરૂં કહેછે તે.

કચ્છટિકા (कच्छप्रदेशमटति अट् अच् कन् इत्व) સ્ત્રી० કા. ૧ કાછડી, કાછડો. ૨ વસ્ત્રનું અંચલ.

કચ્છપ (कच्छमात्मनो मुखसंपूटं पाति पा ड) પુ० पः ૧ કાચબો. ૨ કુબેરના નવનિધિ માંહેલો એક નિધિ. ૩ મલ્લના યુદ્ધનો એક ભેદ. ૪ અર્ક કહાઢવાનું એક જાતનું યંત્ર.

કચ્છપી (कच्छप ङीप्) સ્ત્રી० पी. ૧ કાચબી. ૨ સરસ્વતીની તે નામની વીણા. ૩ તે નામનો સાંસર્ગિક રોગ, ખસનો રોગ.

કચ્છપિકા (कच्छपी कन्) સ્ત્રી० કા. ૧ ખસનો રોગ. ૨ કાળી નગોડનું ઝાડ.

કચ્છભૂ (कच्छा भूः) સ્ત્રી० भूः પાણીવાળી જમીન, જલપ્રાય ભૂમિ.

કચ્છરુહા (कच्छे जलप्राये रोहति रुह् क) સ્ત્રી० हा. ૧ નાગરમોથ, મોથ. ૨ દૂર્વા, ધ્રો.

કચ્છાટિકા ( ) સ્ત્રી० કા. કચ્છટિકા શબ્દ જુઓ.

કચ્છાંત (कच्छस्य जलप्रायदेशस्यांतः) પુ० तः તળાવ, સરોવર, નદી વગેરેની હદ.

કચ્છુ (कष् उ) પુ० च्छुः સાંક્રમિક રોગ, ખસ.

કચ્છુઘ્ના (कच्छुं हंति हन्) સ્ત્રી० घ्ना. ૧ હપુષા નામની વનસ્પતિ. ૨ પટોળ નામની વનસ્પતિ.

કચ્છુર (कच्छुरस्त्यस्य र) ત્રિ० रः-रा-रं. ૧ જેને ખસનો રોગ થયો હોય છે તે. ૨ પામર. ૩ જારકર્મી, છીનાળવું, રંડીબાજ.

કચ્છુરા (कच्छुः साध्यत्वेनास्यां) સ્ત્રી० रा. ૧ છીનાળવી રાંડ. ૨ વનસ્પતિ ધમાસો. ૩ વનસ્પતિ શઢી; કચુરો. [જુઓ.

કચ્છૂ ( ) સ્ત્રી० च्छु. કચ્છુ શબ્દ

કચ્છૂમતી (कच्छूः साध्यत्वेनास्यां मतुप् ङीप्) સ્ત્રી० ती. કુહલી નામની વનસ્પતિ.

કચ્છોટિકા (कच्छ उट कन्) સ્ત્રી० કા. કાછડો, કાછડી, વસ્ત્રનું અંચલ. [ની વનસ્પતિ.

કચ્છોર (केन छुर्यते छुर् घञ्) પુ० रः કચુરો નામ-

કચ્ચી (कचु ङीप्) સ્ત્રી० च्ची. એક જાતનું ભૂમિફૂંદ.

કજ (के जायते जन् ड) ત્રિ० जः-जा-जं. જલમાં ઉત્પન્ન થનાર, પાણીમાં પેદા થનાર, (जं) કમલ, પંકજ.

કજ્જલ (कुत्सितं जलमस्मात्) ક્લી० લં. ૧ કાજલ, મેશ, સુરમો. (लः) ૧ મેઘ. ૨ એક જાતનો મત્સ્ય.

કજ્જલિકા (कज्जल क्विप् अच् ङीप्) સ્ત્રી० કા. શુદ્ધ પારો અને ગંધક ખલમાં નાંખી પુષ્કળ તેનું મર્દન કરવાથી તે નામનો પદાર્થ બને છે.

કજ્જલી (कज्जल ङीप्) સ્ત્રી० લી. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

કજ્જલધ્વજ (कज्जलं ध्वज इवास्य) પુ० जः દીવો, દીપ. कज्जवलध्वज.

કજ્જ્વલરોચક (कज्ज्वलं रोचयति रुच् णिच् ण्वुल्) પુ० कः દીવી, ચીરાગદાની, શુરમાદાની. कज्जलरोचकः [એક જાતનું શાક.

કંચટ (कचि अटच्) ક્લી० टं. જલમાં પેદા થનાર

કંચટ (कचि अटच्) પુ० टः જલપીંપળ નામની વનસ્પતિ લાંગલી. [શબ્દ જુઓ.

કંચડ (कचि अडन्) પુ० डः નપુંસકલિંગી. કંચટ

કંચાર (कंचं प्रकाशमृच्छति ऋ अण्) પુ० रः ૧ સૂર્ય, સુરજ. ૨ આકડાનું ઝાડ.

કંચિકા (कचि ण्वुल्) સ્ત્રી० કા. ૧ વાંશડાની શાખા. ૨ નાનું ગુમડું, ફોલ્લી.

કંચુક (कचि उकन्) પુ० कः ૧ સાપની કાંચળી. ૨ કાંચળી, ચોળી, ૩ બખ્તર. ૪ વસ્ત્ર, કપડું.

કંચુકાલુ (कंचुकोऽस्त्यस्य आलुच्) પુ० लुः ૧ સર્પ, સાપ.

કંચુકિન્ (कंचुक अस्त्यर्थे इनि) પુ० की. ૧ સાપ, સર્પ. ૨ જનાનખાનાનો નોકર. ૩ જવ. ૪ ચણા. ૫ છીનાળવો, રંડીબાજ.

કંચુલિકા (कचि उलच् ङीप् कन् टाप्) સ્ત્રી० કા. કાંચળી, ચોળી. [પહેરવાનું આભરણ.

કંચૂલ (कचि ऊलच्) ક્લી० लं. સ્ત્રીને શરીર ઉપર

કંજ (के जले जायते जन् ड) ત્રિ० जः-जा-जं. પાણીમાં પેદા થનાર, જલમાં ઉત્પન્ન થનાર. (जः) ૧ બ્રહ્મદેવ. ૨ હિરણ્યગર્ભ, ૩ કેશ, માથાના વાળ. (ज.) ૧ પદ્મ, કમલ. ૨ અમૃત, સુધા.

કંજક (कंजि ण्वुल्) પુ० कः મેના નામનું પક્ષી.

કંજજ (कंजात् पद्माज्जायते जन् ड) ત્રિ० जः-जा-जं. હિરણ્યગર્ભ, બ્રહ્મા, બ્રહ્મદેવ.

કંજન (कं सुखं जनयति जन् णिच् अच्) પુ० नः ૧ મેના નામનું પક્ષી. ૨ કામદેવ, મદન.

કંજર (कांजि अरन्) પુ० रः ૧ બ્રહ્મદેવ, બ્રહ્મા. ૨ પેટ, ઉદર. ૩ સૂર્ય. ૪ આકડાનું ઝાડ. ૫ હાથી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કંજલ (કજિ કલચ્) પુ૰ લ: કંજક શબ્દ જુઓ.
કંજાર (કં જલં જારયતિ જૃ ણિચ્ અચ્) પુ૰ ર: ૧ ચતુરાનન. બ્રહ્મા. ૨ પેટ, ઉદર. ૩ સૂર્ય. ૪ આકડાનું ઝાડ. ૫ હાથી. ૬ તે નામનો એક મુનિ.
કંજિકા (કજિ ણ્વુલ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ કા. એક જાતની ઔષધિ. બ્રહ્મયષ્ટિકા.
કટ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ કટતિ) ૧ જવું. ૨ હાલવું, ચાલવું. ૩ વર્ષવું. ૪ દુ:ખથી અથવા મુશ્કેલાઇથી જીવવું. ૫ કષ્ટથી કહેવું.
કટ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ કંટતિ) જવું, ગમન કરવું.
કટ (કટ્ અચ્) ત્રિ૰ ટ:-ટા-ટં. ક્રિયા કરનાર.
કટ (કટ્ ઘઞ્ અચ્ વા) પુ૰ ટ:. ૧ હાથીનું ગંડસ્થલ. ૨ ગંડસ્થલ, ગાલ. ૩ એક જાતનું તૃણ જેની સાદડી ચટાઇ વગેરે થાયછે તે. ૪ સાદડી, ચટાઇ. ૫ શવ, મડદુ, પ્રેત. ૬ મડદુ લઇ જવાનો રથ. ૭ સમય, વેલા. ૮ અધિકપણું, અતિશયપણું, ૯ સ્મશાનભૂમિ, મસાણ. ૧૦ કડવું પડખું. ૧૧ તૃણ. ૧૨ તૃણ અથવા ઘાસનો બનાવેલ પડદો. ૧૩ મોસમ. ૧૪ લાકડાનું પાટીયું. લાકડાનો જાડો કડકો. ૧૫ ઘૂતક્રીડાનું સાધન દ્રવ્ય. ૧૬ ઔષધીનો એક ભેદ. ૧૭ બાણ.
કટક (કટ્ વુન્) પુ૰ ક્લી૰ ક:-કં. ૧ હાથનું ભૂષણ, કડું. ૨ પર્વતનો મધ્યભાગ. ૩ સેના, ફોજ. ૪ ચક્ર, ચાક, ૫ સમુદ્ર લવણ, દરીયામાંથી પેદા થયેલ મીઠું. ૬ રાજધાની ૭ નગરી. ૮ લશ્કરનો સંધ. ૯ શહેર. ૧૦ ગામડું. ૧૧ ઘર, રહેઠાણ. ૧૨ પર્વતમાં પૃથ્વીનો સપાટ ભાગ. ૧૩ હાથીનું દંતમંડલ.
કટકર (કટપ્રકારા પ્રકરે દ્વિત્વં) ત્રિ૰ ર:-રા-રં. અત્યંત, અતિશય, સર્વોત્કૃષ્ટ. (ર:) મહાદેવ.
કટકાર (કટં કરોતિ કૃ અણ્) ત્રિ૰ ર:-રી-રં. સાદડી-ચટાઇ વગેરે કરનાર કારીગર.
કટકાર (,,) પુ૰ સ્ત્રી૰ ર:-રી. વર્ણસંકરનો એક ભેદ. કટકૃત્.
કટકિન્ (કટોઽસ્ત્યસ્ય ઇનિ) પુ૰ કી. પર્વત પહાડ.
કટકીય (કટકાય વલયાય હિત: છ) ત્રિ૰ ય:-યા-યં. કડુ બેરખી વગેરે માટેનું સોનું વગેરે.
કટકોલ (કટસ્ય નિષ્ઠીવનરૂપસ્ય જલસ્ય કોલ: ઘનીભાવો યત્ર) પુ૰ લ: પીચદાની, પાવળું. થુંક વાનું વાસણ.
કટખાદક (કટમપિ ખાદયતિ ખદ્ ણ્વુલ્) ત્રિ૰ ક:-કા-કં. ૧ સબળું ખાનાર, સર્વભક્ષક. ૨ મડદુ ખાનાર. (ક:) ૧ શીયાળ, શીયાળનો. ૨ કાગડો.
કટખાદક (કટસ્યાવરણસ્ય ખં મધ્યાસ્થતં છિદ્રમત્તિ) પુ૰ ક: કાચનું વાસણ.
કટંકર (કટં કરતિ ગ્વાલયાઽઽવૃણોતિ કર્ અચ્) પુ૰ ર: ૧ ગણેશ. ૨ વન્હિ. ૩ ચિત્રા નામની ઔષધિનું ઝાડ. ૪ સોનું.
કટંકરેરી (કટં કરં સુવર્ણં તત્કાંતિમીરયતિ ઈર્ અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ રી. ૧ વનસ્પતિ હલદર. ૨ વનસ્પતિ આંબાહલદર.

'નીલોત્પલોશીરકટં કરેરી' સુશ્રુત:

કટદાન (કટં દેહાવર્તનં દીયતેઽત્ર દા લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ભગવાનની મૂર્તિની ચોતરફ ફરવું તે.
કટન ( ) ક્લી૰ નં. ઘરનું છાપરૂં.
કટપૂતન (,,) પુ૰ ન: એક જાતનો રાક્ષસ. [શંભુ.
કટપ્રૂ (કટે શ્મશાને પ્રવતે પ્રુ ક્વિપ્) પુ૰ પ્રૂ: મહાદેવ.
કટપ્રૂ (કટેન શવેન પ્રવતે પ્રુ ક્વિપ્) પુ૰ પ્રૂ: રાક્ષસ. વિદ્યાધર. [પુ૰ પ્રૂ: ૧ જુગટીઓ. ૨ સ્વચ્છંદી.
કટપ્રૂ (કટં સમયમાચારમતિક્રમ્ય પ્રવતે પ્રુ ક્વિપ્)
કટપ્રૂ (કટં જલતૃણં પ્રવતે પ્રુ ક્વિપ્) પુ૰ પ્રૂ: એક જાતનો કીડો. [ઢગરો. કટિપ્રોથ.
કટપ્રોથ (કટસ્ય પ્રોથો માંસપિંડ:) પુ૰ થ: કુલો.
કટભંગ (કટસ્ય ભંગ:) પુ૰ ગ: સૈન્યનું ભંગાણ.

'કટભંગસ્તુ સસ્યાનાં હસ્તછેદે નૃપાત્યયે' મેદિની.

કટભંગ (કટસ્ય સૈન્યસ્ય ભંગો યસ્માત્) પુ૰ ગ: રાજાનું મૃત્યુ. [હાથથી છેદવું.
કટમંગ (કટસ્ય ઔષધીનાં ભંગ: છેદનં) પુ૰ ગ: તૃણનું
કટભી (કટ ઇવ ભાતિ ભા ક ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ભી. વનસ્પતિ ભાલકાંકણી. ૨ વિષ્ણુકાંતાનામની ઔષધિ.
કટમાલિની (કટાનાં કિણ્વૌષધીનાં સાધનત્વેન માલાઽસ્ત્યસ્યા:) સ્ત્રી૰ ની. ૧ ભદિરા, દારૂ, હરકોઇ કેરી આસવ. [વાધ.
કટંબ (કટ્ અંબચ્) પુ૰ બ: ૧ બાણ, શર. ૨ વાદિત્ર.
કટંભર (કટં ગુણાતિશયં વિભર્તિ મુમ્ ભૃ ખચ્) પુ૰ ર: એક જાતની વેલ.
કટંભરા (,, ટાપ્) સ્ત્રી૰ રા. ૧ હાથણી. ૨ સાટોડી નામની વનસ્પતિ. ૩ મરવી નામની ઔષધિ.
કટત્રણ (ઉત્કટો વ્રણો યુદ્ધકંડુરસ્ય) પુ૰ ણ: ભીમસેન, ભીમ, પાંડવમાંહેલો ત્રીજો પાંડવ.
કટશર્કરા (કટ: નાલ: શર્કરેવ મિષ્ટરસત્વાદસ્યા:) સ્ત્રી૰ રા. ગાંગેરૂ નામની વનસ્પતિ.
કટસ્થલ (કટમેવ સ્થલમ્) ક્લી૰ લં. હાથીનું ગંડસ્થલ, કમર, કેડ.
કટાકુ (કટ્ કાકુ) પુ૰ કુ: પંખી, પક્ષી, પંખેરૂ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कटाक्ष (कटं गंडं अक्षति व्याप्नोति अक्ष् अच्) पु० क्षः नेत्रना कोणथी जोवुं, अपांगदृष्टि.

कटाग्नि (कटेन वीरणादिवेष्टनेन जातोग्निः) पु० ग्निः तृणनो अग्नि, अपराधी, गुन्हेगार, बाळीदेवा जेवां जे तृण-तरखलां-तेने वींटी देछे ते, तृणनो अग्नि. [खुशबोदार तृण, सुगंधीवाळो.

कटायन (कटस्य अयनं उत्पत्तिसाधनं) क्ली० नं.

कटार (कट् आरन्) पु० रः १ नागर. २ कामी.

कटाल (दुष्टः कटोस्त्यस्य लच्) त्रि० लः-ला-लं. खराब गालवाळुं. २ बगडी गयेल गालवाळुं.

कटाह (कटमाहंति आहन् ड) पु० हः १ कढायुं, कढाई, २ कायबानी पीठ. ३ ते नामनो એક द्वीप. ४ कायबो. ५ सुपडुं. ६ जेनां शिंगडां थोडांज बहार नीकळ्यां छे એवुं पाडुं. ७ खप्पर. ८ नरकनो भेद. [कटी.

कटि (कट् इकन्) स्त्री० टिः केड, कम्मर. कटिका,

कटिकर (.) पु० रः कटिपश्चाद्भाग.

कटितट (कट्यास्तटं) क्ली० टं. केडनो भाग, कमरनो प्रदेश.

कटित्र (कटिं त्रायते त्रै क) क्ली० त्रं. १ नानी धुधरीवाळुं भूषण जे केड उपर बंधाय छे ते. २ केड उपर बांधवानुं वस्त्र. ३ केड कुला वगेरेनुं रक्षण करनार बख्तर.

'मृणालगौरं शितिवाससं स्फुरत्किरीटकेयूरकटित्रकंकणम्' श्रीमद्भागवतम्.

कटित्राण (कटिः त्रायतेनेन त्रै ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ. [स्थलवाळो हाथी.

कटिन् (कटोस्त्यस्य इनि) पु० टी. वखाणेला गंड-

कटिन् (कटोस्त्यस्य इनि) त्रि० स्त्री-टिनी-टि. १ जेने पडदो आणेलो होय छे ते. २ ढांकेल कमरवाळुं.

कटिप्रोथ ( ) पु० थः कुलो, ढगरो.

कटिमालिका (कटिमालेव कन्) स्त्री० का. એક जातनुं कटिभूषण.

कटिरोहक (कटिः हस्तिकटिः तं रोहति रुह् ण्वुल्) पु० कः हाथीनी केड उपर बेसनार, हाथीनी केड उपर चढनार.

कटिल्ल (कट इल्ल) पु० ल्लः कारेलुं, कारेलानो वेलो.

कटिल्लक (कटिल्ल एव कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

कटिल्लका ( ) स्त्री० का. कारेलानो वेलो.

कटिशीर्षक (कटिः शीर्षमेव संज्ञायां कन्) पु० कः कुलो, ढगरो, कटिदेश.

कटिशूल (कटिस्थं शूलं) क्ली० लं. केडमां नीकळतुं शूळ, कमरमां आवतुं शूळ.

कटिशृंखला (कटेः शृंखला) स्त्री० ला. केडमां धारण करवा योग्य नानी धुधरीवाळो कंदोरो, केडमां पेहेरवानी नानी धुधरीवाळी सांकळी.

कटिसूत्र (कटौ धार्यं सूत्रं) क्ली० त्रं. केडमां धारण करवा योग्य सुतरनुं अथवा धातुनुं बनावेल सूत्र. २ स्त्रीनो कमर पट्टो. [तीखी पीपर.

कटी (कट् इकन् ङीप्) स्त्री० टी. १ केड, कमर. २

कटीतल (कट्यास्तलमास्पदं यस्य) पु० लः वांकुं खड्ग, वांकी तलवार.

कटीतल (कट्यास्तलं) क्ली० लं. कुलो, ढगरो.

कटीर (कट् ईरन्) पु० रः १ गुफा, गुहा. २ केड. ३ कुलो. ४ बे कुला मध्येनो पोलो प्रदेश.

कटीरक (कटीर एव कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ

कटु (कट् उन्) त्रि० टुः-टुः-टुी-टु. १ तीखुं, तीखाश वाळुं. २ तिक्ष्ण. ३ मत्सरवाळुं. ४ विकाळ. ५ भयानक. ६ दुःखकारक. ७ अटेखुं. ८ गरम. ९ सुवासिक. १० खराब. ११ दुर्गंधवाळुं. १२ मान आवे तेवुं.

कटु (,,) क्ली० टु. १ खुश कामे, अकार्य. २ खराब आचरण. ३ ठपको. ४ दूषण, आरोप.

कटु (,,) पु० टुः १ तीखो रस, तीखाश, तीखापणुं. २ चंपानुं पुष्प. ३ कपुर.

कटु (,,) स्त्री० टुः-टुी. १ राई. २ कोथमीर. ३ पहोल नामनी वनस्पति.

कटुक (कटु कन्) पु० कः १ तीखो रस, तीखाश. तीखापणुं. २ कंकोळ नामनी वनस्पति. ३ पटोळ नामनी वनस्पति.

कटुका (,,) स्त्री० का. वनस्पति. कटुकी.

कटुका (,,) स्त्री० का. १ कडु. २ कोळीग्रो. ३ कटुकाकडी. ४ राई. त्रिकुट (शुंठ पीपर अने तीखां).

कटुकः (,,) पु० कः १ आकडो. २ धंद्रजवनुं झाड. ३ सुगंधी तृण.

कटुक (कटु कन्) त्रि० कः-का-कं. कटु शब्द जुओ.

कटुकंद (कटुकंदमस्य) पु० क्ली० दः-दं. १ लसण. २ आदु. ३ शरगवो. [युं, कडवुं तुंबडुं.

कटुकालांबु (कटुकं अलांबु) पु० बुः कडवुं दूधी-

कटुकी (कटुक ङीप्) स्त्री० की. એક जातनी वनस्पति. कटुरोहिणी. [स, मश्वर.

कटुकीट (कटुः दंशेन दुःखदत्वात् कीटः) पु० टः डांस-

कटुकीटक (कटुकीटक एव कन्) पु० कः उपलो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शब्द जुओ. [पक्षी.

कटुक्काण (कटुस्तीक्ष्णः क्काणो यस्य) पु० णः तेतर

कटुग्रंथि (कटुग्रंथिरस्य) पु० क्ली० थिः-थि. १ आदु. २ पीपळीमूल. ३ शुंठ.

कटुचातुर्जातक (चतुर्ष्वां जातकं स्वार्थे अण्) क्ली० कं. એલાયચી, तज, तभालपत्र, अने भरी.

कटुच्छद (कटुश्छदः पत्रं यस्य) पु० दः तगरनुं ઝાડ.

कटुत्व (कटोर्भावः) क्ली० त्वं. १ तीખाश, तीખापणुं. २ तीक्ष्णुपणुं. ३ બેસ્વાદપણું, स्वादरहितપણું.

कटुतिक्त (कटुश्चासौ तिक्तश्च) पु० क्तः १ वनस्पति કરીયાતું. २ કટુકી नामनी औषधि. ३ शणनुं ઝાડ.

कटुतिक्तक (कटुतिक्त एव कन्) पु० कः. ઉપલો शब्द जुओ. [કડવી દુધીનો વેલો.

कटुतिक्ता (विपाके कटुः स्वादे तिक्ता) स्त्री० क्ता.

कटुतिक्तिका (कटुतिक्ता एव स्वार्थे कन् इत्व) स्त्री० का. ઉપલો शब्द जुओ.

कटुतुंबी (विपाके कटुस्तुंबी) स्त्री० बी. કડવી तुंબડી.

कटुत्रय (कटोस्त्रयं) क्ली० यं. शुंઠ, पींपर अने तीખां. त्रिकटु. [त्रिकटु.

कटुत्रिक (कटोस्त्रिकं) क्ली० कं. ઉપલો शब्द जुओ.

कटुदला (कटुदलो यस्याः) स्त्री० ला. કાકડીનો વેલો.

कटुनिष्पाव (कटुः निष्पावः) पु० वः કડવો वाल.

कटुपत्र (कटु पत्रमस्य) पु० त्रः १ कटुच्छद शब्द जुओ. वनस्पति पीतपापडो. [जुओ.

कटुपत्रक (कटुपत्र एव कन्) पु० कः ५५लो शब्द

कटुपत्रिका (कटुपत्रमस्याः क्य इत्व) स्त्री० का. ભોરંગડી नामनी वनस्पति. कंटकारी.

कटुफल (कटु फलमस्य) पु० लः १ કારેલીનો વેલો. २ કંકોળ.

कटुभंग (कटुर्भंगं एकदेशोस्य) पु० गः शुंઠ.

कटुभद्र (कटुरपि भद्रः हितकारी) पु० द्रः शुंઠ, आदु.

कटुमंजरिका (कटुर्मंजर्यस्याः) स्त्री० का. અંધાડો नामनी वनस्पति. अपामार्ग.

कटुमंजरी (कटुर्मंजर्यस्याः) स्त्री० री. ઉપલો शब्द जुओ. अपामार्ग. [धीद्रव्य.

कटुमोद (कटुर्मोदो यस्य) पु० दः એક जातनुं सुगं-

कटुर (कट् उरन्) क्ली० रं. छाश, तક.

कटुरव (कटुः परुषो रवो यस्य) पु० वः દેડકો.

कटुरवी (कटुरव ङीप्) स्त्री० દેડકી.

कटुरोहिणी (कटुः सती रोहति रुह् णिनी) स्त्री० णी कटुकी शब्द जुओ.

कटुवार्ताकी (कटुश्चासौ वार्ताकी) स्त्री० की. धेणी ભોરંગડી नामनी वनस्पति. [कटुवीजा.

कटुवीजा (कटुवीजमस्याः) स्त्री० जा. तीખी पींपर.

कटुस्नेह (कटुः स्नेहोस्य) पु० हः धोળो सर्शव.

कटूत्कट (कटुश्चासौ उत्कटः) क्ली० टं. १ शुंઠ. २ आदु.

कटूत्कटक (कटूत्कटमेव कन्) क्ली० कं. ઉપલો शब्द जुओ. [तर्पणमां आपवा लायक જલ.

कटोदक (कटाय प्रेताय देयं जलं) क्ली० कं. प्रेतना

कटोल (कट् उलच्) पु० लः १ કટુરસ, तीખोरस. २ चांडाल.

कटोलवीणा (कटोलस्य वीणा) स्त्री० णा. १ चांडलनी वीणा, चंडालनुं એક जातनुं वाद्रित्र. २ रावण हाथो, किन्नरी. [वनस्पति.

कटूफल (कट् फलमस्य) क्ली० लं. કાયફલ नामनी

कटूफला (,, टाप्) स्त्री० ला. गांभारी शब्द जुओ.

कटूवंग (कटु अंगमस्य) क्ली० गं. श्येनाडनुं ઝાડ.

कटूवंग (कटूनि उग्राणि अंगानि यस्य) पु० गः १ लोध्र वृक्ष. २ सूर्यवंशमां पेदा थनार दिलीपराजा.

कटूवर (कटूष्वरच्) क्ली० रं. १ दहीनो मठो. २ छास. [कटुकी शब्द जुओ.

कटूवी (कट् ङीप्) स्त्री० ट्वी. तीખी, तीખाशवाणी.

कठ् (चुरा० उभय० सेट् कंठयति-ते.) उत्कंઠापूर्वक संभारवुं, उत्कंઠापूर्वक याद लावबुं, शोक करवो.

कठ् (भ्वा० उभय० सेट् कंठति—कंठते.) उत्कंઠापूर्वक संभारवुं, उत्कंઠापूर्वक याद लावबुं, शोक करवो.

कठ् (भ्वा० पर० सेट् कठति) दुःખथी જીવવું, दुःખमां જીવવું.

कठ (कठ् अच्) पु० ठः १ ते नामनो એક मुनि. २ कठप्रोक्त शाખानुं अध्ययन करनार. ३ यજુર્વેदनी शाખा. ४ स्वरભेद. ५ ऋગ્ભेद. ६ आपत्ति, आप्त.

कठमर्द (कठं मृद्नाति) पु० दः महादेव, शंभु.

कठर (कठ् अरन्) त्रि० रः-रा-रं. १ કઠણ. २ કઠોર. [खानो अभ्यास करनार त्रैत्रिय विप्र.

कठश्रोत्रिय (कठश्चासौ श्रोत्रियः) पु० यः कठ शा-

कठाध्यापक (कठश्चासावध्यापकश्च) पु० कः कठशाखानो अभ्यास करेलो अध्यापक.

कठाहक (कठमार्हति आहन् ण्वुल्) पु० कः એક जातनुं पक्षी. दात्यूह.

कठिका (कठ् कन्) स्त्री० का. ખડી, चाक. कठिनी.

कठिंजर (कठिं कठिनं जरयति जॄ णिच् खच् मुम्) पु० रः तुलसीनुं ઝાડ.

कठिन (कठ् इनन्) त्रि० नः-ना-नं. १ કઠણ. २ स-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખ્ત. ૩ કઠોર. ૪ સ્તબ્ધ. ૫ નિર્દય, ક્રૂર. ૬ કષ્ટથી સાધ્ય હોય તે, નિષ્ઠુર.
'गंडाभोगात्कठिनविषयामेकवेणींकृशेन' मेघदूतम्.

कठिनत्व (कठिनस्य भावः) क्ली० त्वं. કઠણપણું, સખ્તપણું, કઠોરપણું, મુશ્કેલાઈ. काठिन्य, कठिनता.

कठिनपृष्ठ (कठिनः पृष्ठो यस्य) पु० ष्ठः કાચબો.

कठिना (कठ् इनन् टाप्) स्त्री० ना. તપેલી, તપેલું, થાલી. [निका.

कठिनी (कठिन् ङीप्) स्त्री० नी. ખડી, ચાક. कठि-
'गुणिगुणगुणनारंभे न पतति कठिनी सुसंभ्रमात्यस्य'
हितोपदेशः

कठिला ( ) स्त्री० ला. વનસ્પતિ રાતી સાટોડી. रक्तपुनर्नवा.

कठिल्ल ( ) पु० ल्लः ૧ કારેલાનો વેલો, કારેલું. ૨ વનસ્પતિ સાટોડી.

कठिल्लक (कठिल्ल एव कन्) पु० कः ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ તુલસીનું ઝાડ.

कठेर (कठ् एरक्) त्रि० रः-रा-रं. મુશ્કેલાઈથી જીવનાર, દુઃખમાં જીવનાર. कृच्छ्रजीविन्. [ऋषि.

कठेरणि ( ) पु० णिः તે નામનો એક

कठेरु (कठ् एरु) पु० रुः ચમ્મરથી ન'ખાતો વા.

कठोर (कठ् ओरन्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ કઠણ. ૨ સખ્ત. ૩ નિર્દય. ૪ દુષ્ટ. ૫ ધાતકી. ૬ પૂર્ણદશામાં આવેલું.
'कठोरतारापतिलांच्छनच्छविः' माघः

कठोरता (कठोरस्य भावः) स्त्री० ता. કઠોરપણું. कठोरत्व. [શબ્દ જુઓ.

कठोल (कठ् ओलच्) त्रि० लः-ला-लं. कठोर.

कड् (तुदा० पर० सेट् कडति) ૧ ખાવું. ૨ મદમાં આવવું, મદ પામવું.

कड् (भ्वा० पर० सेट् कंडति-ते) ૧ અહંકાર આણવો. ૨ ક્ષેતરા કહાડી નાખવાને ધાન્ય વગેરેને ખાંડવું તે.

कड् (चुरा० उभय० सेट् कंडयति-ते) ૧ રક્ષણ કરવું. ૨ સંભાળવું ૩ ફોતરાથી ધાન્યને જુદું કરવું.

कड (कड् अच्) त्रि० डः-डा-डं. ૧ મૂર્ખ, બેવકૂફ, ૨ અજ્ઞાની.

कड (कड् घञ्) पु० डः ખાવા યોગ્ય પદાર્થ.

कडक (कड् अच् कन्) क्ली० कं. બાફથી ઉત્પન્ન થયેલ સમુદ્રનું મીઠું.

कडंगर (कड् गृ अच् मुम्) क्ली० रं. ભગ વગેરે ધાન્યનું ફલફુલવિનાનું તૃણ. ૨ કડબ વગેરે. कडं-कर.

कडंगरीय (कडंगरमर्हति) त्रि० यः-या-यं. ૧ ભગ-વગેરે ધાન્યનુ ફલફુલવિનાનુ તૃણ ખવરાવવાને યોગ્ય. ૨ કડબ ખવરાવવા લાયક. कडंकरीय.

कडत्र (कड् अत्रन्) क्ली० त्रं. ૧ ભાંડ, વાસણ, પાત્ર. ૨ સ્ત્રી, ભાર્યા. ૩ શ્રોણી.

कडंब (कड् अंबच्) पु० बः ૧ છેડો, અંત. ૨ પ્રાંત ભાગ. ૩ ખૂણો. ૪ ભાજી ઈત્યાદિકનો કાંદો.

कडंबी (कडंब ङीप्) स्त्री० बी. એક જાતનું શાક.

कडार (कड् आरन्) त्रि० रः-रा-रं. ભોંજરા વર્ણવાળું, ભોંજરૂ. [૨ સેવક, ચાકર, નોકર.

कडार (,,) पु० रः ૧ ભોંજરો વર્ણ.

कडार (कड् आरन्) त्रि० रः-रा-रं. અહંકાર પામેલું, અહંકારી, ગરૂરીવાળું, ગર્વિષ્ઠ.

कडितुल (कड्या तुलाऽत्र) पु० लः ખડ્ગ, તલવાર.

कड् (भ्वा० पर० सेट् कड्डति) કઠણ થવું, સખ્ત-થવું. કઠોરથવું.

कण् (भ्वा० पर० सेट् कणति) ૧ રોવું ૨ નાદ કરવો, શબ્દ કરવો. ૩ દુઃખીનું રોવું. [જવું.

कण् (भ्वा० पर० सेट् कणति) ૧ જવું. ૨ પાંસે

कण् (चुरा० पर० सेट् कणयति) આંખ મીચવી, મીચવું.

कण (कण् अच्) पु० णः ૧ ધાન્ય વગેરેનો બારીક અંશ. ૨ લેશ. ૩ ઘણોજ સૂક્ષ્મભાગ.
'उद्यानानां नवजलकणैर्यूथिकाजालकानि'
मेघदूतम्

कणगुग्गुल (कणश्चासौ गुग्गुलुः) पु० लुः ભેંસો ગુગલ નામની વનસ્પતિ.

कणजीर (कणश्चासौ जीरश्च) पु० रः ૧ હલકું જીરું. ૨ ઝીણું જીરું. ૩ બારીક જીરું. ૪ ધોળું જીરું.

कणजीरक (कणजीर अल्पार्थे कन्) पु० कः ૧ હલકું જીરું. ૨ ઝીણું જીરું. ૩ બારીક જીરું. ૪ ધોળું જીરું. [દુક.

कणप (कण पा क) पु० पः એક જાતનું યંત્ર, બં-
'चापचक्रकणपप्रासपट्टिशमुशलतोमरादिप्रहरणजालम्'.
दशकुमारचरितम्

कणभ (कण इव भाति भा क) पु० भः એક જાતનો કીડો. [क्षी, वैशेषिक सूत्रकार कणादमुनि.

कणभक्ष (कण भक्ष् अण्) पु० क्षः એક જાતનું પ-

कणभक्षक (कण भक्ष् ण्वुल्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कणलाभ (कणानां लाभो यस्मात्) पु० भः લોટ પીસવાની ચક્કી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कणलाभ ( ) पु० भः पाणीनुं चक्राकार फरवुं.
कणशस् (कण विप्सार्थे शस्) अव्य० शः कणेकण.
कणा (कण् टाप्) स्त्री० णा. १ तीखी लींडी पीपर. २ जूनं. ३ बारीक भाग. ४ सूक्ष्म अंश. ५ એક જાતની माखी. [णीयेाडे, खंजनपक्षी.
कणाटीन (कणायाटति अट् ईनन्) पु० नः १ दीवा-
कणाटीर (कणायाटति ईरक्) पु० रः उपलेा शब्द જુએા. [णाटीन शब्द જુએા.
कणाटीरक (कणाटीर एव स्वार्थे कन्) पु० कः क-
कणाद (कणमत्ति अद् अण्) पु० दः १ सेानार, सेानी. २ वैशेषिक सूत्रकार.
कणिक (कणो विद्यतेस्य कन्) १ धउंनेा लेाट, भेंदेा. २ अतिसूक्ष्म अंश, धणेा बारीक भाग. ३ गणीआरीनुं आड. ४ वैरी, शत्रु.
कणिका (कण् इच् टाप्) स्त्री० का. जूनं, तांदळजनी भाजीनेा એક भेद, धणेा थेाडेा भाग.

'तामुत्थाप्य स्वजलकणिकाशीतलेनालिनेन'

मेघदूतम्

कणित (कण् क्त) क्ली० तं. १ पीडितनेा शब्द, आर्तस्वर, दुःखीनी धुम. २ पीडित शब्द करनार.
कणिश (कणो विद्यतेऽस्य इनि कणिः तं श्यति शो क) क्ली० शं. धान्य वगेरेनुं कणसलुं.
कणी (कणा ङीप्) स्त्री० णी. १ वनजूई. २ कणिका.
कणीक (कण् ईकन्) त्रि० कः-का-कं. १ अल्प, थेाडुं, जरा. २ बारीक.
कणीचि (कण ईचि) स्त्री० चिः १ चणेाठी. २ पुल जेने आवेल એવી वेल. ३ गाडा, गाडु.
कणीचि (,,) पु० चिः १ निवास. २ पल्ली.
कणीयस् (कण ईयस्) त्रि० यान्-यसी-यस्. अत्यंत बारीक, अतिसूक्ष्म, धणुं थेाडुं, वयमां नाहानुं.
कणेर (कण् एर) पु० रः कणेरनुं आड.
कणेरु (कण एरु) पु० रुः कणेरनुं आड.
कणेरु (कण एरु) स्त्री० रुः १ वेश्या. हाथणी.
कंटक (कटि प्वुल्) पु० क्ली० कः कं. १ कांटेा. २ दुश्मन. ३ माछलानेा कांटेा. ४ रेामांच. ५ सेायनी छेवटनेा अणीदार भाग. ६ उपद्रव, हरकेाई हरकत, दिलगीरी के गभराटनु मूलकारण.
कंटकद्रुम (कंटकप्रधानेा द्रुमः) पु० मः बावणीयेा वगेरे कांटानु आड. २ सीभळानु आड.
कंटकपर्णा (कंटकानि पर्णेस्याः) स्त्री० र्णा. केवडेा.

कंटकप्रावृता (कंटकैः प्रावृता व्याप्ता) स्त्री० ता એક જાતની કુંવાર.
कंटकफल (कंटकाचितं फलमस्य) पु० लः १ गेाखरुनु आड. २ पनसनुं आड. [लानेा वेलेा.
कंटकफला (कटकाचितं फलमस्याः) स्त्री० ला. कंटे-
कंटकभुज् (कंटकानि भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. उंट.
कंटकवृंताकी (कंटकाचिता वृंताकी) स्त्री० की. वेंगणेनेा छेाड, रींगणानेा छेाड. वंत्याकनेा छेाड.
कंटकश्रेणि (कंटकानां श्रेणिरत्र) स्त्री० णिः वनस्पति, भेायरीगणी. [चीडेा.
कंटकागार (कंटक आ गृ अण्) पु० रः कांकरेडेा, का-
कंटकार (कंटकमृच्छति कृ अण्) पु० रः शीभलानु आड. [रींगणी. कंटकारिका.
कंटकारी (कंटकार ङीप्) स्त्री० री. वनस्पति. भेाय-
कंटकाल (कंटं कंटकाकारं फलं कलयति कल् अच्) पु० लः पनसनुं आड.
कंटकालुक (कंटकाय अलति पर्याप्नोति अल् उकञ्) पु० कः जवासानुं आड.
कंटकाशन (कंटकमश्नाति अश् युच्) पु० नः उंट.
कंटकाष्ठील (कंटकमष्ठीलमिवास्य) पु० लः એકજાતનुं माछलुं.
कंटकित (कंटको रेामांचेा जातेा यस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेने रेवाडां उभां थया हेाय छे ते, जेने रेामांच पेदा थयेल ते.

'असीद्वारः कंटकितप्रकोष्टः'

कंटकिन् (कंटकेास्त्यस्य इनि) त्रि० की-किनी-कि. कांटावाळु, कंटकयुक्त.
कंटकिन् (,,) पु० की० १ माछलुं. २ खेरनुं आड. ३ बावळनुं आड. ४ करंजीनुं आड. ५ भद्दनवृक्ष. ६ खेारडीनुं आड. ७ गेाखरुनु आड. ८ वांसनुं आड. [आड.
कंटकिनी (कंटकिन् ङीप्) स्त्री० नी. भेारींगणीनुं.
कंटकिफल (कंटकयुक्तं फलमस्य) पु० लः करंजनुं आड. २ गेाखरुनुं आड.
कंटकिल (कंटक इलच्) पु० लः એક જાતનेा वांस.
कंटकिल (कंटकेाऽस्त्यस्य इलच्) त्रि० लः-ला-लं. कांटावाळु. [वेलेा.
कंटकिलता (कंटकिनी लता) स्त्री० ता. काकडीनेा
कंटकी (कंटक ङीप्) स्त्री० की. रींगणु, वेंगणी, वंत्याकीनेा छेाड.
कंटकीद्रुम (कंटकी द्रुमः) पु० मः १ खेरनुं आड. २ बावळनुं आड. [कंटकफल, कंटाकिफल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कंटकीफल (कंटकीफलस्य) पु० ल: પનસનું ઝાડ.
कंटकुरंट (कंटप्रधानः कुरंटः) पु० ट: એક જાતની વનસ્પતિ. [વડો, કેતકી.
कंटदला (कंटं कंटकाचितं दलमस्याः) स्त्री० ला. કેતકી.
कंटफल (कंटं कंटकान्वितं फलमस्य) पु० ल: ૧ ગોખરૂનું ઝાડ. ૨ ધતુરાનું ઝાડ. ૩ પનસનું ઝાડ. ૪ એરંડાનું ઝાડ.
कंटल (कंट अलच्) पु० ल: બાવળનું ઝાડ.
कंटेकारिन् ( ) पु० री. પનસનું ઝાડ.
कंटाफला (कंटावेष्टनं तदुपलक्षितं फलमस्य) स्त्री० ला. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
कंटालु (कंटाय अलति पर्य्याप्नोति अल् उण्) स्त्री० लुः ૧ રીંગણી. ૨ બાવળનું ઝાડ. ૩ વાંસડાનું ઝાડ.
कंटिन् (कंटास्त्यस्य इनि) त्रि० टी-टिनी-टि. કાંટાવાળું, કંટકયુક્ત.
कंटिन् (,,) पु० टी. ૧ ખેર. ૨ અધાડાનું ઝાડ. ૩ બાવળનું ઝાડ.
कंटिनी (,,) स्त्री० टिनी. ભોરીંગણી.
कंठ (कठि अच्) पु० ठः ૧ ગળું, ઘાંટી, કંઠ. ૨ પાંસે, સમીપ, નિકટ. ૩ કંઠનો ધ્વનિ, ૪ ધ્વનિ, અવાજ. ૫ હોમકુંડના બાહ્યભાગમાં આંગળીઓ ભાપેલું સ્થાન. ૬ મદનવૃક્ષ. ભીંઢળ.
' कंठाश्लेषप्रणायिनि जने किं पुनर्दूरसंस्थे ' मेघदूतम्
कंठकुणिका (कंठध्वनिरिव कूणयति कुण् ण्वुल्) स्त्री० का. વીણા નામનું એક વાદિત્ર.
कंठग (कंठ गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. કંઠસુધી જનાર, ગળાસુધી જનાર.
कंठतलासिका (कंठतल आस् ण्वुल्) स्त्री० का. ચામડું અથવા દોરી જે ઘોડાને ગળે વીંટાળાય છે તે.
कंठनीडक (कंठे निकटस्थे नीडे कायति कै क) पु० कः સમળી નામનું પક્ષી, સમડી નામનું પક્ષી,
कंठनीलक (कंठ नील् णिच् ण्वुल्) पु० कः મશાલ, મોટો દીવો, તૃણ વગેરેનો ભડકો.
कंठपाशक (कंठे पाश इव-कायति कै क्) पु० कः હાથીને ગળે બાંધવાનો દોર.
कंठपाशक (कंठपाश एव कन्) पु० कः ગળે બાંધવાની દોરડી. [ળામાં બંધન.
कंठबंधन (कंठे बंधनं) स्त्री० नं. ગળે બાંધવું, ગ-
कंठभूषा (कंठे भूषा) स्त्री० षा. ગળામાં પહેરવાનું આભરણ, કંઠમાં પહેરવાનું ઘરેણું.
कंठमणि (कंठे धार्यो मणिः) पु० णिः ગળામાં પહેરવા યોગ્ય મણિ. [જની મીક્ષાશ.
कंठमाधुर्य (कंठस्य माधुर्यं) क्ली० र्यं. ગળાના અવા-
कंठलग्न (कंठे लग्नं) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. ગળે વળગેલું, ગળે બાંધેલું, આલિંગેલું. [જુઓ.
कंठलता (कंठः लतेव) स्त्री० ता. કંઠમૂષા શબ્દ
कंठशोष (कंठस्य शोषो यस्मिन्) पु० षः પિત્તરોગ.
कंठसूत्र ( ) क्ली० त्रं. રતિશ્રમ પામેલ વિદગ્ધા નાયિકા પોતાના પ્રિયને સ્તનાભિધાત કરે છે એવો એક રતિબંધ.
' तस्य निर्दयरतिश्रमालसाः कंठसूत्रमपदिश्य भोगिनः '
रघुवंशम्.
कंठस्थ (कंठे तिष्ठति स्था) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. ૧ કંઠમાં રહેનાર. ૨ ગળામાં હોનાર. ૩ જેનો કંઠથી ઉચ્ચાર થાય છે તે.
कंठागत (कंठ आ गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. કંઠસુધી આવેલું, ગળાસુધી આવેલું.
कंठाग्नि (कंठेऽग्निः पाकाग्निर्यस्य) पु० ग्निः પક્ષી, પંખી, પંખેરું. [બ્દ જુઓ.
कंठाभरण (कंठस्य आभरणं) क्ली० णं. કંઠભૂષા શ-
कंठाल (कठि आलच्) पु० लः ૧ સુરણ. ૨ યુદ્ધ, લડાઇ. ૩ ઉંટ. ૪ પાવડો. ૫ વાહણ. ૬ કોદાળી.
कंठाला (,, टाप्) स्त्री० ला. દહીં વગેરે વલોવવાનું વાસણ.
कंठावसक्त (कंठे अवसक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ૧ કંઠે વળગેલું. ૨ ગળે બાંધેલું, આલિંગેલું.
कंठिका (कंठो भूष्यतेऽनया) स्त्री० का. ગળામાં પહેરવા યોગ્ય એક સરની કંઠી.
कंठी (कंठ ङीप्) स्त्री० ठी. ૧ ઘોડાને ગળે બાંધવાનો ચામડાનો પટ્ટો. ૨ કંઠ, ગળું.
कंठीरव (कंठ्यां रवोऽस्य) पु० वः ૧ સિંહ. ૨ માંતેલો હાથી. ૩ ખચ્ચર, પારેવુ.
कंठीरवी (कंठारव ङीप्) स्त्री० वी. વાસક વૃક્ષ, અરડુસાનું ઝાડ. [મહાદેવ, શંભુ, નીલકંઠ.
कंठेकाल (कंठे कालः कंठो कालोस्य वा) पु० लः
कंठ्य (कंठे भवः यत्) त्रि० ठ्यः-ठ्या-ठ्यं. ૧ ગળામાં હોનાર. ૨ કંઠમાં પેદા થનાર, ગળામાં થનાર.
कंठ्य (कंठस्वराय हितः यत्) त्रि० ठ्यः-ठ्या-ठ्यं. ગળાના અવાજ માટે હિતકારક, કંઠના ધ્વનિસારૂ ફાયદાકારક.
कंडन (कंड् ल्युट्) क्ली० नं. ફોતરાંથકી જુદા કરવા માટે મુસલ, સાંબેલાં વગેરેવડે ધાન્ય વગેરેનું ખાંડવું, ધાન્ય વગેરેનું ખાંડેલું દ્રવ્ય.
कंडनी (कंडन ङीप्) स्त्री० नी. ૧ મુસળી, સાંબેલું. ૨ ખારણીયો. [મોટી નાડી, મહાસ્નાયુ.
कंडरा (कंड अरन्) स्त्री० रा. શરીરમાંહેલી એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कंडिका (कडि ण्वुल्) स्त्री० का. वेदनो એક દેશ.
कंडु (काड कु) स्त्री० डुः १ शरीरने ખણવું, शरीरને ખરજવું. २ જેમાં કાયમ ખણ્યા કરાય છે એવો રોગ.
कंडुघ्न (कंडुं हंति हन्) पु० घ्नः वनस्पति ગરમાળો, ધોળો સરશવ.
कंडुर (कंडुं राति रा क) पु० रः કારેલાનો વેલો.
कंडू (नामधातुः उभय० सेट् कंडूयति-ते) शरीरने ખણવું, शरीरने ખરજવું.
कंडू (कंडूय क्विप्) स्त्री० डूः कंडु शब्द જુઓ.
कंडूकरी (कंडूं करोति कृ डीप्) स्त्री० री. કારેલીનો વેલો.
कंडूघ्न (कंडूं हंति हन्) पु० घ्नः कंडुघ्न शब्द જુઓ.
कंडूति (कंडूय क्तिन्) स्त्री० तिः ખણવું, ખરજવું, ખણવું થાય તેવો રોગ. [ખરજતું.
कंडूयत् (कंडूय शतृ) त्रि० न्-यती-त्. ખણતું, ખરજતું.
कंडूयन (कंडूय ल्युट्) क्ली० नं. कंडूति शब्द જુઓ.
कंडूया (कंडूय टाप्) स्त्री० या. ખણવું, ખરજવું.
कंडूयितृ (कंडूय तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ખણનાર, ખરજનાર.
कंडूल (कंडू अलच्) पु० लः સૂરણ.
कंडूल (कंडू अलच्) त्रि० लः-ला-लं. જેને ખરજ આવેછે તે, ખરજવાના રોગવાળું, ખસ વગેરેના રોગવાળું.
कंडोल (कडि ओलच्) पु० लः १ વાંસડા વગેરેથી બનાવેલ ધાન્ય ઇત્યાદિ રાખવાનું પાત્ર, ટોપલી, ટોપલા, કંડિયા વગેરે. २ ઉંટ.
कंडोलक (कंडोल एव कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વીણા, રાવણ હાથ્થો, કિન્નરી.
कंडोलवीणा (कंडोल इव वीणा) स्त्री० णा. ચાંડાળ
कंडोली (कंडोलस्तदाकारो यस्याः डीप्) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
कंडोली (कंडोल डीप्) स्त्री० ली. ઉંટણી.
कण्व (कण् क्वन्) त्रि० ण्वः-ण्वा-ण्वं. १ બુદ્ધિશાળી, અકલમંદ. २ વખાણ કરનાર, સ્તુતિ કરનાર.
कण्व (...) पु० ण्वः १ પુરૂવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા. २ કાશ્યપ ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થયેલ ગોત્ર પ્રવર્તક તે નામનો એક મુનિ.
कण्व (...) क्ली० ण्वं. પાપ, પાતક.
कण्वरथंतर (कण्वेन गीतं रथंतरं) क्ली० रं. સામગાનનો એક ભેદ. [શકુંતલા.
कण्वसुता (कण्वस्य प्रतिपालिता सुता) स्त्री० ता.
कत (कं जलं शुद्धं तनोति तन् ड) पु० तः १ अंबुप्रसाद शब्द જુઓ. २ તે નામનો એક ઋષિ.
कतक (कस्य जलस्य तको हासो यस्मात्) पु० कः-अंबुप्रसाद शब्द જુઓ. પાણીને સ્વચ્છ કરનાર પદાર્થ વિશેષ. [કયું, પુષ્કળમાંથી કોણ.
कतम (किं डतम) त्रि० मः-मा-मं. પુરૂકલમાંથી
कतमाल (कस्य जलस्य तमायालति अल् अच्) पु० लः અગ્નિ, આગ. [માંથી કોણ.
कतर (किं डतर) त्रि० रः-रा-रं. બેમાંથી કયું, બે
कति (किं डति) त्रि० ति-ति-ति. १ કેટલું, કેવડું. २ થોડું, અલ્પ, જરા.
कतिचित् (कति चित) अव्य० त्. કેટલી રીતે, હરકોઇ પ્રકારે, થોડા વખતને માટે.
कतिथ (कति थुक्) त्रि० थः-था-थं. શું, કેટલું.
कतिधा (कति धाच्) अव्य० धा. કેટલી રીતે, કેટલા પ્રકારે.
कतिपय (कति अयक् पुक्) त्रि० यः-या-यं. કેટલું. ' संपत्स्यन्ते कतिपयदिनस्थायिहंसादशार्णाः ' मेघदूतम्.
कतिपयथ (कतिपय थुक्) त्रि० थः-था-थं. कतिथ शब्द જુઓ.
कतिविध (कति विधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. કેટલા પ્રકારનું, કેટલી રીતનું, પુષ્કળ પ્રકારનું, એકલા પ્રકારનું. [તૃણ.
कत्तृण (कुत्सितं तृणं) क्ली० नं. સુગંધિ તૃણ. ચાકુ-
कत्तोय (कुत्सितं तोयमत्र) क्ली० यं. મદ્ય, મદિરા.
कत्थ (भ्वा० आत्म० सेट् कत्थते) १ વખાણવું. २ ખોટી બડાઇ મારવી, તારીફ કરવી.
कत्र् (चुरा० पर० सेट् कत्रर्यति) १ ઢીલું કરવું. २ પોચું કરવું. ३ મોકળું કરવું.
कत्सवर (कद् स वृ अप्) पु० रः. ખભો, ખાંધ.
कथ् (चुरा० उभय० सेट् कथयति-ते) १ કહેવું, બોલવું. २ વ્યાખ્યાન કરવું.
कथक (कथ् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ કહેનાર, બોલનાર. २ વ્યાખ્યાન કરનાર. ३ વાત કહેનાર. ४ પુરાણ ઇતિહાસ વગેરેની કથા કરનાર.
कथक (कथ् ण्वुल्) पु० कः १ હરદાસ. २ પુરાણિક. ३ વાત કહેનાર ભાટ ચારણ વગેરે. ४ નાંદીકર.
कथंकथिक (कथं कथमिति प्रष्टृत्वेनास्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. શાપ્રકારે, કેમ, એપ્રમાણે પ્રશ્ન કરનાર. [છપાછ, પ્રશ્ન, પૃચ્છા.
कथंकथिकता (कथंकथिकस्य भावः) स्त्री० ता. पु-
कथंकार (कथं ण्वुल्) अव्य० रं. શી રીતે, કેવી રીતે, કેમ કરીને, શા પ્રકારે, શી રીતે, કેમ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कथंचन (कथं चन) अव्य० न. કોઇક રીતે, કેટલીક રીતે, કોઇક ઉપાયે.
कथंचित् (कथं चित्) अव्य० त्. કોઇક રીતે, કેટલીક રીતે, બીજી રીતે.
कथंता (कथं तल्) स्त्री०ता. ૧ પુછપાછ. ૨ ચોકશી. ૩ શા પ્રકારનો ભાવ.
कथन (कथ् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ કહેવું, બોલવું. ૨ કથા. ૩ વાત, વાર્તા.
कथनीय (कथ् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. કહેવા યોગ્ય, બોલવા લાયક, કથા કરવા યોગ્ય,
कथम् (किं थमो) अव्य० थं. કેમ, કેવી રીતે, શા પ્રકારે, શીરીતે, શાપ્રમાણે.
कथमपि (कथम् अपि) अव्य० पि. અત્યંત કષ્ટે, પુષ્કળ મોટાઇએ.
कथंभाव (कथमित्यस्य भावः) पु० वः કિંપ્રકારતા, કોઇપણ પ્રકારની પ્રાપ્તિ.
कथंभूत (कथं भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. શાપ્રકારે થયેલું. ૨ શીરીતે પામેલું. ૩ કેવું. ૪ શીરીતનું.
कथा (कथ् अ) स्त्री० था. कथन શબ્દ જુઓ.
कथानक (कथयत्यत्र आनुक) क्ली० कं. ૧ ગપ્પ મારેલી વાર્તા, જોડી કહાડેલી વાર્તા, કહાણી.
कथानुराग (कथायां अनुरागः) पु० गः ૧ કથા ઉપર પ્રીતિ. ૨ કથન ઉપર આસક્તિ.
कथांतर (कथाया अंतरमवकाशः) क्ली० रं. કથાનો અવકાશ, કથાનો અસર.
कथांतर (अन्या कथा) क्ली० रं. ૧ બીજી વાત. ૨ બીજું કહેવું. ૩ અન્ય કથા.
कथापीठ (कथायाः पीठमिव) क्ली० ठं. કથાના પ્રસ્તાવસૂચક ગ્રંથનું મુખ. [જુઓ.
कथाप्रबंध (कथायाः प्रबंधः) पु० धः કથા શબ્દ
कथाप्रसंग (कथायां प्रसंगः) पु० गः કથા ઉપર આસક્તિ, વાર્તા ઉપર પ્રીતિ.
कथाप्राण (कथया प्राणिति जीवति अन् अच्) पु० णः ૧ કથા કરી ગુજરાન કરનાર. ૨ વાતો કરી પેટ ભરનાર. ૩ નાટકાચાર્ય. ૪ હરદાસ.
कथामुख (कथाया आमुखं) क्ली० खं. કથાનો પ્રારંભ, વાર્તાની શરૂઆત.
कथायोग (कथायाः योगः) पु० गः કથા, વાર્તા, સંભાષણ, વ્યાખ્યાન. [વાર્તાની શરૂઆત.
कथारंभ (कथाया आरंभः) पु० भः કથાનો પ્રારંભ,
कथाशेष (कथाकथनमात्रं शेषोऽस्य) त्रि० षः-षा-षं. મરીગએલ, મૃત. [વાર્તાની સમાપ્તિ.
कथाशेष (कथायाः शेषः) पु० षः કથાની સમાપ્તિ,
कथित (कथ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. કહેલું, બોલેલું.
कथित (,,) क्ली० तं. કહેવું, બોલવું.
कथितपद (कथितं पदं) क्ली० दं. વારંવાર કહેવું, પુનરૂક્તિ, અનુવાદ.
कथितपदता (कथितपदस्य भावः) स्त्री० ता. પુનરૂક્તિરૂપે વાક્યનો એક દોષ.
कथीकृत (अकथा कथा संपद्यमाना क्रियते) त्रि० तः-ता-तं. કહેવામાત્ર બાકી રાખેલું, બોલવામાત્ર બાકી રાખેલું.
कथोद्घात (कथाया उद्घातः) पु० तः નાટક વગેરેની કથા બોલવાનો પ્રારંભ કરવો તે.
कथोपकथन (कथा उप कथ् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ભાષણ કરવું. ૨ વ્યાખ્યાન કરવું. ૩ કહેવું, બોલવું. ૪ કથન કરવું. ૫ વાર્તા. ૬ વાત.
कथोपाख्यान (कथाया उपाख्यानं) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ कथितव्य.
कथ्य (कथ् ण्यत्) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. कथनीय શબ્દ
कद् (भ्वा० पर० सेट् कदति) ૧ ગાભરા થવું, વ્યાકુળ થવું. ૨ હાર મારવું. ૩ રોવું, રડવું. ૪ બોલાવવું, હાક મારવું.
कद् (दिवा० आत्म० सेट् कद्यते) વિવ્હલથવું.
कद (क ददाति क दा क) त्रि० दः-दा-दं. ૧ સુખ આપનાર. ૨ જલ આપનાર. [રમોથ.
कद (,,) पु० दः ૧ મેઘ. ૨ નાગ-
कदक (कदः मेघ इव कायति प्रकाशते कै क) क्ली० कं. ચંદરવો, ચન્દી, ઉલેચ, છત.
कदक्षर (कुत्सितमक्षरं) क्ली० रं. ખરાબ અક્ષર, ખરાબ વર્ણ.
कदग्नि (कुत्सितोऽग्निः) पु० ग्निः મંદાગ્નિ.
कदग्नि (कुत्सितः अग्निः यस्य) त्रि० ग्निः-ग्निः-ग्नि. મંદાગ્નિવાળું. [દુષ્ટભાગ.
कदध्वन् (कुत्सिताध्वा) पु० ध्वा. ખરાબ રસ્તો,
कदन (कद् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ હારમારવું. ૨ નાશ કરવું. ૩ મર્દન કરવું. ૪ પાપ. ૫ યુદ્ધ. ૬ વિવ્હલતા. [કુપથ્ય અન્ન. ૩ અભક્ષ્ય અન્ન.
कदन्न (कुत्सितमन्नं) क्ली० नं. ૧ ખરાબ અન્ન. ૨
कदपत्य (कुत्सितमपत्यम्) क्ली० त्यं. ખરાબ છોકરૂં.
कदंब (कद् अंबच्) क्ली० बं. ટોળું, સમુદાય, સંઘ.
कदंब (कद् अंबच्) पु० बः ૧ કદંબનું ઝાડ. ૨ સરશવનું ઝાડ. ૩ હલદરનું ઝાડ. ૪ શિશિરઋતુ. ૫ નિર્ગુણ મનુષ્ય. [ઓ.
कदंबक (कद् अंबच् कन्) पु० कः कदंब શબ્દ જુ-
कदंबक (कदंब एव कन्) क्ली० कं. ટોળું, સમુદાય,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સંધ.

कदंबद (कदंब दो क) पु० दः સરપવનું ઝાડ.

कदंबपुष्पा (कदंबस्य पुष्पमेव पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. વનસ્પતિ ગોરખ મુંડી. [शब्द જુઓ.

कदंबपुष्पिका (कदंबपुष्पी कन्) स्त्री० का. ઉપલો

कदंबपुष्पी (कदंबस्य पुष्पमिव पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पी. कदंबपुष्पा शब्द જુઓ. [गोलक्षेम.

कदंबभ्रमवृत्त (कदंब इव भ्रमस्य वृत्तं) क्ली० त्तं.

कदंबानिल (कदंबस्य अनिलः) पु० लः કદંબનો વા.

'ते चोन्मीलितमालतीसुरभयः प्रौढाः कदंबानिलाः'

कदर (कं जलं दृणाति दृ अच्) पु० रः १ ધોળા ખેરનું ઝાડ. २ એક જાતનું ધાન્ય. ३ એક જાતનો વ્યાધિ.

'कदरः श्वेतखदिरे ककचव्याधिभेदयोः' मेदिनी.

कदर (क दृ अच्) क्ली० रं. એક જાતનું પાયસ.

कदर (,,) पु० रः કરવત.

कदर्थ (कुत्सितोर्थः) पु० र्थः १ ખરાબ અર્થ. २ પદનો કુત્સિત અર્થ.

कदर्थित (कुत्सित अर्थ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ દૂષિત. २ કુત્સિત અર્થ કરેલ. ३ નિરૂપયોગી કરેલું, વ્યર્થ કરેલું, નિષ્ફળ કરેલ.

'भ्रष्टभूषणकदर्थितमालकं' माघः

कदर्थीकृत (कदर्थे च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. વિકલ કરેલ, ભંદ કરેલ.

'क्लेशैः कदर्थीकृतकार्यसिंहः' किरातार्जुनीयम्.

कदर्य्य (कुत्सितोर्यः स्वामी) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. १ પૈસો વિભવ છતાં પાઇનો ખરચ ન કરે તેવો કંજુસ. २ લોભથી અર્થનો સંચય કરનાર

कदर्य्यता (कदर्यस्य भावः) स्त्री० ता. १ દૂષણપણું, સુમપણું, કોસરીયાપણું, હલકાપણું, નીચપણું, પામરપણું, અકિંચનપણું, कदर्यत्व.

कदल (कदल्याः फलं) क्ली० लं. કેળું.

कदल (कद कलच्) पु० लः १ કેળનું ઝાડ. २ શીમળાનું ઝાડ.

कदला (कद कलच् टाप्) स्त्री० ला. કેળનું ઝાડ.

कदली (कदल ङीप्) स्त्री० ली. १ કેળનું ઝાડ. २ કેળના પાંદડાના આકાર જેવા લુગડાવાળી ધ્વજા, પતાકા. ३ હરીણનો એક ભેદ. ४ હાથી ઉપરનો જરી પટકો.

'कदली कदली करभः करभः करिराजकरः करिराजकरः' प्रसन्नराघवम्.

कदलक (कदल एव कन्) पु० कः કેળનું ઝાડ. २ ભાવૃક્ષ.

कदलिका (कदली कन्) स्त्री० का. કેળ, રંભા.

कदलित ( ) त्रि० तः-ता-तं. અંકુર પામેલ, વમન કરેલ. [કાકડી, સુંદર સ્ત્રી.

कदलीक्षता ( ) स्त्री० ता. એક જાતની

कदलीपुष्प (कदल्याः पुष्पं) क्ली० ष्पं. કેળનું ફુલ.

कदलीनाल (कदल्या नालं) क्ली० लं. કેળની નાળ, કેળનો ગાભો. [ફળ.

कदलीफल (कदल्याः फलं) क्ली० लं. કેળું, કેળનું

कदश्व (कुत्सितोश्वः) पु० श्वः ખરાબ ઘોડો.

कदा (कस्मिन् काले किं दा) अव्य० दा. ક્યારે, કયે વખતે. [કાર, બેડોળ, કુરૂપ.

कदाकार (कुत्सित आकारः) पु० रः ખરાબ આ-

कदाकार (कुत्सित आकारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ખરાબ આકારવાળું, બેડોળ, ખરાબ રૂપવાળું.

कदाख्य (कुत्सिताऽऽख्या यस्य) पु० ख्यः કુષ્ઠ નામની વનસ્પતિ. [સમયે.

कदाचन (कदा चन) अव्य० न. કોઇ કાલે, કોઇ

कदाचार (कुत्सित आचारः) पु० रः ખરાબ આચરણ.

कदाचार (कुत्सित आचारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ખરાબ આચરણવાળું, ખરાબ આચરણ કરનાર, દુરાચરણી. [વેલાએ, કોઇ સમયે.

कदाचित् (कदा चित्) अव्य० त्. કોઇવાર, કોઇ

कदातन (कदा ष्ट्युल् तुट्) त्रि० नः-नी-नं. ક્યારે હોનાર. [ક્યારેપણ.

कदापि (कदा अपि) अव्य० કોઇવાર, કોઇવેલાએ,

कदामत्त (कदाचिन्मत्तः) पु० त्तः તે નામનો એક ઋષિ. [જરા ગરમ.

कदुष्ण (ईषदुष्णं) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. થોડું ઉનું,

'श्वसन् कदुष्णं पुरमाविवेश' भट्टिः

कदुष्ण (ईषदुष्णं) क्ली० ष्णं. થોડી ઉનાશ, થોડી ગરમી, થોડો ઉષ્ણ સ્પર્શ. [હલકો રથ.

कद्रथ (कुत्सितो रथः) पु० थः १ ખરાબ રથ. २

'युधि कद्रथवद्भीमं बभंज ध्वजशालिनम्' भट्टिः

कद्रु (कद् रु) पु० द्रुः १ માંજરો વર્ણ. २ કાબરચીતરો વર્ણ. [२ કાબરચીતરા વર્ણવાળું.

कद्रु (कद् रु) त्रि० द्रुः-द्रुः-द्रु. १ માંજરા વર્ણવાળું.

कद्रुण (कद्रु न) त्रि० णः-णा-णं. १ પિંગલ વર્ણવાળું. २ માંજરા વર્ણવાળું.

कद्रुसुत (कद्रोः पुत्रः) पु० त्रः સર્પ, નાગ.

कद्रू (कद् रू) स्त्री० द्रूः નાગમાતા, સર્પની તે નામ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नी भा. २ दक्षप्रजापतिनी ते नामनी कन्या. ३ कश्यपऋषिनी पत्नि.

कद्वद (कुत्सितं वदति वद् अच्) त्रि० दः-दा-दं. १ निंदितवाऽय बोलनार. २ खराब भाषण करनार. ३ न समजाय एवा शब्दवाळुं.

कद्वर (कत् वृ अच्) क्ली० रं. એક जातनी छाश.

कन् (भ्वा० पर० सेट् कनति) १ प्रकाशवुं. २ चाहवुं. ३ आशक थवुं. ४ प्रीति करवी. ५ जवुं. ६ पांसेजवुं.

कनक (कन् वुञ्) क्ली० कं. सोनुं.

कनक (कनि वुञ्) पु० कः १ चंपानुं आड. २ लाख जेमांथी उत्पन्न थाय छे ते आड. ३ नागकेसर. ४ कृष्णागुरु. ५ धाणरानुं आड. ६ धंतुरानुं आड.

कनकक्षार (कनकस्य द्रावणाय क्षारः) पु० रः जेथकी सोनुं जलदी गळी जाय एवो टंकणखार.

कनकदंड (कनकस्य दंडो यत्र) पु० डः राजछत्र.

कनकदंडक (कनकदंड कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

कनकध्वज (,,) पु० जः धृतराष्ट्रनो ते नामनो એક पुत्र.

कनकपराग (कनकस्य परागः) पु० गः सोनानी झीणी भूकी, सोनानी भारीक रज.

कनकपत्र (कनकनिर्मितं पत्रं पत्राकारं भूषणं) क्ली० त्रं. केवळ सोनानुं बनावेलुं कानमां पहेरवानुं आभरण.

कनकप्रभा ( ) स्त्री० भा. पीळी जुईनुं आड. २ वनस्पति मालकांकणी.

कनकप्रसवा (कनकमिव प्रसवं पुष्पमस्याः) स्त्री० वा. पीळा केवडानुं आड. सुवर्णे केतकी.

कनकभंग (कनकस्य भंगः) पु० गः सोनानो कटको, हेमनो टुकडो.

कनकमय (कनकस्य विकारः मयट्) त्रि० यः-या-यं. सोनानुं बनावेल, सुवर्णनुं बनावेल.

कनकरंभा (कनककलिका रंभा) स्त्री० भा. जेने पीळा रंगनां केळां थायछे એવी केळ, सुवर्णकदली.

कनकरस (कनकवर्णो रस उपरसः) पु० सः हडताळ, हरताळ.

कनकरस (कनकस्य रसः) पु० सः १ सोनानो रस. [२ धंतुरानो रस.

कनकलोद्भव (कन् कल् उद् भू अच्) पु० वः राळ, सालवृक्षनो निर्य्यास, सालनो गुंदर. यक्षधूप.

कनकस्थली (कनकनिर्मिता स्थली) स्त्री० ली. सोनानी भूमि, सुवर्णनी जमीन.

कनकसूत्र (कनकनिर्मितं सूत्रं) क्ली० त्रं सोनानो तार. सोनानो वाळो. सोनानो दोर.

कनकांगद (कनकमयमंगदं) क्ली० दं. सोनानो बाजुबंध.

कनकाचल (कनकमयोऽचलः) पु० लः सुमेरु पर्वत, कांचनाद्रि.

कनकाध्यक्ष (कनकरक्षणाय अध्यक्षः) पु० क्षः सोनानी संभाळ माटे नीमेलो पुरुष.

कनकायु ( ) पु० युः धृतराष्ट्रनो ते नामनो એક पुत्र.

कनकार (कनक ऋ अच्) पु० रः केविदारनुं आड.

कनकालुका (कनकनिर्मिता आलुः कन्) स्त्री० का. सोनानी झारी, सोनानुं बनावेल એક जातनुं पात्र.

कनकाव्ह (कनकस्याव्हाइव आव्हा यस्य) पु० व्हः १ नागकेशर. २ धंतुरानुं आड.

कनकाव्ह (,,) पु० व्हः धंतुरो.

कनकाव्हय ( ) उपलो शब्द जुओ.

कनन (कन् युच्) त्रि० नः-ना-नं. काणुं, એક आंखवाळुं, એક नेत्र. [पेलुं. २ उत्तेजन.

कनल (कन् अलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ दीप्त, दी-

कनवक ( ) पु० कः यदुवंशमां उत्पन्न थयेल शूरसेन राजनो पुत्र. वसुदेवनो नानोभाइ.

कनि (नामधातु० उभ० सेट् कनयति-ते) १ जुवान करवुं. २ नानुं करवुं. ३ थोडु करवुं.

कनिष्ठ (अतिशयेन युवा अल्पो वा इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ अत्यंत जुवान, घणुज तरुण. २ घणु थोडुं. ३ घणु नानुं, उम्मरे नानुं, वासेथी पेदा थयेल.

कनिष्ठः (,,) पु० ष्ठः नानोभाइ.

कनिष्ठा (,, टाप्) स्त्री० ष्ठा. नानीबेन.

कनिष्ठत्व (कनिष्ठस्य भावः) क्ली० त्वं. अत्यंतनानापणुं, अत्यंत थोडापणुं. कनिष्ठपणुं. कनिष्टता.

कनिष्ठपद ( ) क्ली० दं. बीजगणित. प्रसिद्ध जेथ संख्यानी अपेक्षाએ न्यून संख्यावाळुं वर्गमूळ.

कनिष्ठिका (कनिष्ठैव स्वार्थे कन्) स्त्री० का. पांच आंगळीमां सौथी नानी आंगळी, टचली-आंगळी. कनिष्ठा.

' पुरा कवीनां गणनाप्रसंगे कनिष्ठिकाधिष्ठितकालिदासः '

उद्भटः

कनी (कन् अच् ङीप्) स्त्री० नी. १ कन्या, कुमारी, कुमारिका. २ दुहिता. [घणुं थोडीक.

कनीक ( ) त्रि० कः-का-कं. अतिसूक्ष्म,

कनीचि (कन् ईचि) स्त्री० चिः १ अणोहाडी. २ फुलवाळी वेल. ३ गाडी, गाडुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कनीनक ( ) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.
कनीनिका (कन् इनन् कन् टाप्) स्त्री० का. १ આંખના ડોળામાં રહેલો ગોળ તારો. કનિષ્ઠિકા આંગળી, પાંચ આંગળીમાંની સૌથી નાની આંગળી, ટચલી આંગળી. [આંગલી.
कनीनी (कनि इनन् ङीप्) स्त्री० नी. ટચલી
कनीयस् (अयमनयोर्वा अतिशयेन युवा अल्पो वा ईयस्) त्रि० यान्-यसी-यस्. १ અતિ તરૂણ. २ ઉમ્મરે નાનું. ३ થોડું, स्वल्प, ઘણું થોડું.
कनीयस् („) पु० यान्. નાનાભાઇ.
' कलत्रवानहं वाले कनीयांसं भजस्व मे ' रघुवंशम्
कनीयस (कनीयसो क) क्ली० सं. त्रांबु, तांबु.
कनीयस (कनीयस् एव स्वार्थे अच्) त्रि० सः-सी-सं. कनीयस् शब्द જુઓ.
कनीयसी (कनीयस् ङीप्) स्त्री० सी. નાનીબેન.
कनेरा („) स्त्री० रा. १ વેશ્યા, કસબણ. २ હાથણી. [સુખવાળુ.
कंत (कंसुखमित्यस्य त) त्रि० तः-ता-तं. સુખી.
कंति (कं सुखमित्यस्य ति) त्रि० तिः-ति-ति. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
कंतु (कं तु) त्रि० तुः-तुः-तु. कंत शब्द જુઓ.
कंतु (कम् तुन्) पु० तुः १ કામદેવ, मदन. २ હૃદય, અંતઃકરણ. [ઋષિ.
कथंक ( ) पु० कं. તે નામનો એક
कंथा (कम् थन्) स्त्री० था. १ ઘણાં વસ્ત્રના કડકા સીવી એક વસ્ત્ર કરવું તે. २ માટીની ભીંત.
' कंथां वहसि दुर्बुद्धे गर्दभेनापि दुर्वहाम् '
श्रीशंकरविजयः
कंथाधारण (कंथाया धारणं) क्ली० णं. કંથા ધારણ કરવી. [યોગી. કંથા ધારણ કરનાર.
कंथाधारिन् (कंथा धारयति इन्) पु० री. જોગી,
' क्वचित्कंथाधारी क्वचिदपि च दिव्यांवरधरः '
भर्तृहरिः
कंद (कदि अच् णिच् अच् घञ् वा) पु० क्ली० दः-दं. १ કંદ २ સૂરણ, બધાંશસ્યનું મૂળ. ४ ગાજર.
कंद (कं ददाति दा क) पु० दः १ મેઘ. २ નાગરમોથ. ३ એક જાતનું કપુર. [જાતની ગળો.
कंदगडुची (कंदोद्भवा गडुची) स्त्री० ची. એક
कंदट (कदि अटन्) क्ली० टं. ધોળું કમલ.
कंदफ (...ात्फलमस्याः) स्त्री० ला. નાના કારેલા
कंदबहु बहुला) स्त्री० ला. ત્રિપાર્ણિકાનું ઝાડ.
कंदमूल । मूलं) क्ली० लं. १ કંદજેવું મૂળ હોય છે તે. २ મૂળો.
कंदर (कं गजशीर्षेदीर्यतेऽनेन दृ अच्) पु० रः હાથીને વશ રાખવાનો અંકુશ.
कंदर (कं जलेन दीर्यते दृ अप्) क्ली० रं. १ આદું. २ શુંઠ. ३ અંકુશ.
कंदर (कं जलेन दीर्यते दृ अप्) पु० स्त्री० रः-रा-री. ગુંફા, ગુહા, પર્વતની ખો. कंदरा. [પહાડ.
कंदराकर (कंदराणामाकरः) पु० रः ડુંગર, પર્વત,
कंदराल (कंदराय अलति अल् अच्) पु० लः १ જંગલી અખરોટનું ઝાડ. २ પારસ પીંપળાનું ઝાડ. ३ લાખ પેદા થાયછે એવું પીંપળાનું ઝાડ.
कंदरालक (कंदराल कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
कंदरूल ( ) पु० लः કડવું સૂરણ.
कंदरोद्भवा (कंदर उत् भू अच्) स्त्री० वा. એક જાતની ગળો. [ગળો.
कंदरोहिणी (कंदाद्रोहति) स्त्री० णी. એક જાતની
कंदर्प (कं सुखं तस्मै दृप्यति दृप् अच्) पु० र्पः १ કામદેવ, मदन. २ તે નામનું એક ધ્રુવપદ.
' तत्र निश्चित्य कंदर्पमगमत्पाकशासनः ' कुमारसंभवम्.
कंदर्पकूप (कंदर्पस्य कूप इव) पु० पः સ્ત્રીની ઉપસ્થ ઇંદ્રિય, યોનિ.
कंदर्पकेलि (कंदर्पेण केलिः) स्त्री० लिः કામક્રીડા.
कंदर्पजीव (कंदर्पं जीवयति वर्द्धयति जीव् णिच् अच्) पु० वः પનસનું ઝાડ. [હાદેવ, શંભુ.
कंदर्पमथन (कंदर्पं मथ्नाति मथ् ल्युट्) पु० नः म-
कंदर्पमूल (कंदर्पस्य मूलं इव) पु० लः પુરૂષનું ઉપસ્થ ઇંદ્રિય, આંડવો, લંડ.
कंदल (कदि अलच्) क्ली० लं. १ ગાલ, ગંડસ્થળ. २ ઉત્પાત દેખાડનાર અપશકુન. ३ ભાલ, કપાલ. ४ નવાંકુર. ५ न समञ्जस એવો અવાજ. ६ અવ્યક્ત. અવાજ ७ કપોલ. ८ દૂષણ. ९ તિરસ્કાર.
कंदल (कदि अलच्) पु० लः १ બાહુયુદ્ધ. २ સોનું.
कंदली (कदि कलच् ङीप्) स्त्री० ली. १ એક જાતનું હરણ. २ ध्वज, પતાકા. ३ કેળનું ઝાડ. ४ વાવટો. ५ ગુલ્મ. [લાનો વેલો.
कंदलता (कंदल धाता लता) स्त्री० ता. નાના કારે-
कंदलिका (कंदली कन् टाप्) स्त्री० का. કેળ કેળાનું ઝાડ. [મેલ, અંકુરિત, વમિત.
कंदलित (कंदल इतच्) त्रि० तः-ता-तं. અંકુર પા-
कंदलिन् (कंदल् इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. જેને પુષ્કળ નવાંકુર હોય છે તે.
कंदली (कदि कलच् ङीप्) स्त्री० ली. १ એક જાતનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હરણ. ૨ ધ્વજ, પતાકા. ૩ કેળનું ઝાડ. ૪ ગુલ્મ.

कंदलीकुसुम (कंदल्याः कुसुममिव कुसुममस्य) क्ली० मं. વર્ષાઋતુમાં જમીનમાંથી ફુટતી કાગડાની ટોપી. છત્રાક, શિલિંધ્ર.

कंदवर्द्धन (कंदेन वर्द्धते वृध् ल्युट्) क्ली० नं. શુરણ.

कंदवल्ली (कंदाकारा वल्ली) स्त्री० ल्ली. વાંજણી કાકડીનો વેલો.

कंदशाक (कंदप्रधानः शाकः) पु० कः. શુરણ.

कंदशालिनी ( ) स्त्री० नी. વાંઝણી કાકડીનો વેલો.

कंदशूरण (कंदेषु शूरणः श्रेष्ठः) पु० णः. શૂરણ.

कंदसंज्ञ ( ) क्ली० ज्ञं. સ્ત્રીની યોનિનો વિકાર, યોનિમાંહેલો અર્શ. [ઇંદ્રની વાડી.

कंदसार (कंदानां सारोऽत्र) क्ली० रं. नंदन वन,

कंदाढ्य (कंदेनाढ्यः) पु० ढ्यः. જમીનકંદ, ભૂમિકંદ. [ગળો.

कंदामृता (कंदप्रधानाऽमृता) स्त्री०ता. એક જાતની

कंदार्ह (कंदेषु अर्हः पूज्यः) पु० र्हः. શૂરણ.

कंदालु (कंदेनालुरिव) पु० लुः. ૧ શૂરણ. ૨ જમીન કંદ, ભૂમિકંદ. ૩ કાસાલુ.

कंदिन् (कंदोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. કંદવાળું, કાંદાવાળું.

कंदिरी (कंदि इरच् ङीप्) स्त्री० री. રીશાંમણી નામની વનસ્પતિ, લાજાળુ નામની વનસ્પતિ.

कंदु (स्कंद् उ) त्रि० दुः-दुः-दु. લોઢાનું વાસણ.

कंदु (स्कंद् उ) पु० क्ली० दुः-दु. મધ બનાવવાનું પાત્ર.

कंदुक (कं सुखं ददाति दा डु कन्) पु० कः. દડો. ' स्तनांतरागारुणिताच्च कंदुकात् ' कुमारसंभवम्.

कंदुपक्व (जलोपसेकं विना कंदुपात्रे पक्वं) त्रि० क्वा-क्वं. પાણી નાખ્યાસીવાય લોખંડના પાત્રમાં પકવ કરેલું. [કમલ.

कंदोट (कंदि ओटन्) पु० टः. કાળું કમલ, ધોળું-

कंदोत (कंदे मूले ऊतः) पु० तः. પોયણું.

कंदोद्भवा (कंदादुद्भवति) स्त्री० वा. ગળોનો એક ભેદ. [નાગરમોથ.

कंध (कं जलं दधाति धा क) पु० धः. ૧ મેઘ. ૨

कंधर (कं जल धारयति धृ अच्) पु० रः. ૧ મેઘ, ૨ નાગરમોથ- ૩ શાકનિ જાતિ. ૪ તાંદળજો.

कंधर (कं शिरो धारयति धृ अच्) पु० रः. ડોક, ગ્રીવા. [જુઓ.

कंधरा (कं धृ अच् टाप्) स्त्री० रा. ઉપલો શબ્દ

कंधि (कं शिरो धीयतेऽत्र धा कि) स्त्री० धिः. ગ્રીવા, ડોક, ગરદન.

कंधि (कं जलं धा कि) पु० धिः. સમુદ્ર.

कन्न (कन् क्त) क्ली० न्नं. ૧ પાપ. ૨ મૂર્ચ્છા.

कन्यका (कन्या कन् टाप्) स्त्री० का. ૧ છોકરી. છોડી. ૨ દીકરી, પુત્રી, ૩ કુમારિકા.

कन्यकाजात (कन्यकायां जातः) पु० तः. કુંવારી છોડીનાપેટે પેદા થયેલ પુત્ર, કાનીન, જેવાકે, વ્યાસ કર્ણ વગેરે.

कन्यकाछल (कन्यकायै छलः) पु० लः. છળકરીને કાપટ્યસહિત કુંવારી છોડીને ભોગવવી તે.

कन्यकापति (कन्यकायाः पति) पु० तिः. જમાઇ. જામાતૃ. [પ્રાંત.

कन्यकुब्ज (कान्याः कुब्जा यत्र) पु० ब्जः. કનોજ

कन्यस (कन्य सो घ) पु० सः. નાનો ભાઈ.

कन्यस (,,) त्रि० सः सः-सा-सं. અધમ, નીચ, હલકું, નહાનું.

कन्यसा (,, टाप्) स्त्री० सा. નહાની બેન.

कन्या (कन्यत्) स्त्री० न्या. આઠ વર્ષના વયની છોડી. ૨ નહિ પરણાવેલી છોકરી. ૩ કુંવારી પુત્રી, કુમારિકા, કુમારી. ૪ મેષ વગેરે બાર રાશિમાંહેલી છઠ્ઠી રાશી. ૫ દુર્ગા, પાર્વતી. ૬ મોટી એલાયચી. ૭ પુત્રી, વાછડી. ૮ કાકડીનો વેલો. ૯ એક જાતની ગળો. ૧૦ ચાર અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છંદ.

कन्याका (कन्यैव कन्) स्त्री० का. કુમારી.

कन्याकाल (कन्योपलक्षितः कालः) पु० लः. કન્યાને પરણાવવાનો યોગ્ય સમય.

कन्याकुब्ज (कन्याः कुब्जा यत्र) पु० ब्जः. કનોજ પ્રાંત, જે દેશમાં કુશનાભ રાજાની સો પુત્રીઓ પવનવડે કુબડી થઇ ગયેલ હતી.

कन्याग्रहण (कन्याया ग्रहणम्) क्ली० णं. શાસ્ત્રવિધિપૂર્વક કન્યાનું પાણિગ્રહણ.

कन्याट (कन्या अट् घञ्) पु० टः. ૧ વાસભવન. ૨ ઘરનો મધ્યભાગ.

कन्यादातृ (कन्याया दाता) पु० ता. વિવાહે કન્યાનું દાન કરનાર બાપ વગેરે, કન્યાદાતા.

कन्यादान (कन्याया दानमादानं वा) क्ली० नं. ૧ વિવાહમાં કન્યાનું દાન કરવું તે. ૨ વિવાહમાં કન્યાને લેવી તે.

कन्यादूषण (कन्यायां दूषणम्) क्ली० णं. કુમારી ઉપર આરોપ મુકવો તે, કન્યા ઉપર જુલમ વો તે. [ધનનો એક

कन्याधन (कन्याकाले लब्धं धनं) क्ली० नं

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कन्यापति (कन्यायाः पतिः) पु० तिः જમાઇ, દા-માદ. जामातृ.

कन्यापाल (कन्यां पालयति) पु० लः કુમારીને ઉ-છેરી મોટી કરનાર પિતા વગેરે.

कन्यापाल (कन्याप्रधानः पालः) पु० लः કુમારીને ઉછેરી મોટી કરી તેના દાનને માટે ધારેલું ધન લેનાર. [પુત્ર. कानीन.

कन्यापुत्र (कन्यायाः पुत्रः) पु० त्रः એક જાતનો

कन्याभर्तृ (कन्यायाः प्रार्थनीयो भर्ता) पु० र्ता. કા-र्तिકસ્વામી.

कन्याभर्तृ (कन्याया भर्ता) पु० र्ता. જમાઇ, દામાદ.

कन्यामय (कन्या प्राचूर्ये मयट्) क्ली० यं. જનાન-ખાનું. [સારી તે નામનો એક સાધુ.

कन्याराम (कन्या रम् घञ्) पु० मः બૌદ્ધમતાનુ-

कन्यावेदिन् (कन्यां दुहितरमाविंदति णिनि) पु० दी. જમાઇ દામાદ. [ચીને પૈસા લેવા તે.

कन्याशुल्क (कन्यायाः शुल्कम्) क्ली० ल्कं. કન્યા વે-

कन्यासमुद्भव (कन्यायाः समुद्भवति) पु० वः कन्याजात शब्द જુઓ.

कन्याहरण (कन्याया हरणं) क्ली० णं. કન્યાને ચો-રી લઇ જવી, કન્યાને છાનીમાની ઉપાડી જવી.

कन्यिका (कन्यैव कन् इत्व) स्त्री० का. કન્યા.

कन्युष (कनि उष् क) क्ली० षं. હાથનો નીચલો ભાગ, પોંચો. हस्तपुच्छ.

कप् (भ्वा० आत्म० सेट् कंपते) કંપવું, હાલવું.

' चकंपे तीर्ण लौहित्ये तस्मिन्प्राग्ज्योतिषेश्वरः '

रघुवंशम्.

कप (कं पाति पा क) पु० पः વરૂણ, અપાંપતિ.

कप (कं जलं पिवति पा क) त्रि० पः-पा-पं. પાણી પીનાર. [રાક્ષસ.

कप (,,) पु० पः તે નામનો એક

कपट (कप् अटन्) पु० क्ली०-टः-टं. છલ, દગો.

कपटता (कपटस्य भावः) स्त्री० ता. છલ, દગાઈ. कापट्य, कपटत्व. [ચતુર.

कपटपटु (कपटे पटु) त्रि० टुः-ट्टी-टु. કપટકળામાં

' छलयन्प्रजास्त्वमनृतेन कपटपटुरैंद्रजालिकः ' माघः

कपटप्रबंध (कपटस्य प्रबंधः) पु० धः કપટ કરવું. દગાઇ કરવી તે. [રતાવેજ, ખોટો લેખ.

कपटलेख्य (कपटस्य लेख्य) क्ली० ख्यं. જૂઠો દ-

कपटवेश (कपटप्रयुक्तो वेशः) त्रि० शः-शा-शं. કપટવડે બીજાનું રૂપ ધારણ કરનાર. कपटधारिन्.

कपटवेश (,,) पु० शः કપટી વેશ, કપટી સોંગ, કપટવડે બીજો વેશ ધારણ કરવો તે.

कपाटिक (कपट ठञ्) त्रि० कः-का-कं. કપટી, દગલ-બાજ, પ્રપંચી, ડગ. [પહેલો શબ્દ જુઓ.

कपटिन् (कपटमस्त्यस्य इनि) त्रि० टी-टिनी-टि. छ-

कपटेश्वरी (कपट ईश् करप् ङीप्) स्त्री० री. वन-स्पति, ધોળી ભોરીંગણી.

कपर्द (केन सुखेन परा पूर्या दीयते दा क) पु० र्दः શિવની જટા, કોડો. [જુઓ.

कपर्दक (कपर्द कन्) पु० स्त्री०-कः-का. ઉપલો શબ્દ

कपर्दिका (कपर्द कन्) स्त्री० का. કોડી. वराटक.

कपर्दिन् (कपर्दः अस्त्यस्य इनि) पु० र्दी. મહાદેવ, शंभु, शिव.

' कपर्दी कैलासं करिवरमथोऽयं कुलिशभृत् '

भोजप्रबंधः

कपर्दिन् (,,) त्रि० र्दी-र्दिनी-र्दि. જટા, વાળું.

कपाट (कं वातं पाव्यति तद्गतिं रुणद्धि पट् णिच् अण्) पु० क्ली०-टः-टं. કમાડ, બાર, બારણું.

कपाटघ्न (कपाटं हंति शक्तौ हन् ठक्) पु० घ्नः ચોર, ચોરટો.

कपाटसंधि (कपाटं संधीयतेऽत्र सं धा कि) पु० धिः દરવાજાનો સાંધો, કમાડનો સાંધો.

कपाटिका (कपाट अल्पार्थे कन्) स्त्री० का. નાની બારી.

कपाल (कं जलं शिरो वा पालयति पाल् अण्) पु० क्ली० लः-लं. ૧ ખોપરીનો કટકો. ૨ માથાની ખો-પરી, ૩ અર્ધપાત્ર. ભીખારીનું ભિક્ષા માગવાનું ખપ્પર, ૫ સમુદાય, સમૂહ, જમાત, ૬ કુષ્ઠ રોગનો એક ભેદ. ૭ યજ્ઞનુ ઉપયોગી એક જાતનું માટીનું પાત્ર. ૮ ઇંડા વગેરેનો અવયવ. ૯ શેકવાનું એક જાતનું પાત્ર.

कपालभृत् (कपालं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्. ૧ મહાદેવ, શિવ, शंभु. ૨ ખોપરી ધારણ કરનારો.

कपालमालिन् (कपालानां मालाऽस्त्यस्य इनि) पु० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ ખોપરીની માલા-વાળો.

कपालशिरस् (कपालं शिरसि यस्य) पु० राः शिव.

कपालसंधि ( ) पु० धिः રાજાઓમાં પરસ્પર એક મત થઇ કોલ કરાર થયો હોય તે.

कपालि (कं ब्रह्मशिरःपालयति पाल् इ) पु० लिः મહાદેવ, शंभु. शिव.

कपालिका (कपाल कन् इत्वं) स्त्री० का. ૧ ભાંગેલા માટીના વાસણનો ખંડ, ઠીબ. ૨ દંતરોગનો એક ભેદ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कपालिन् (कपालोऽस्त्यस्य इनि) पु० ली. महादेव शिव, शंभु,
' कपालि वा स्यादथवेन्दुशेखरः ' कुमारसंभवम्.
कपालिनी (कपालिनः स्त्री ङीप्) स्त्री० नी. दुर्गा, पार्वती, भृडानी, भवानी.
कपि (कपि इन्) पु० पिः १ वांदरो. २ वानर, ३ हनुमान्. ४ नारायण. ५ विष्णु, ६ शेलारस.
' कुपितकपिकपोलक्रोडताम्रस्तमांसि ' उद्भटः
कपि (क पा क) पु० पिः १ आंबणीनुं आड. २ करमदानुं आड. ३ वराह. ४ राता चंदननुं आड, ५ पींगल वर्ण.
कपिकच्छु (कपीनामपि कच्छुः यस्याः) स्त्री० च्छुः. शूकशिंबीनुं आड. कपिय. कपिकच्छु, कपिकच्छुरा.
कपिकंदुक (कस्य शिरसः पि कंदुकः) पु० कः. माथानुं हाडकुं. [अर्जुन, मध्यम पांडव.
कपिकेतन (कपिर्हनुमान् केतने यस्य) पु० नः
कपिकोलि (कपीनां प्रियः कोलिः) पु० लिः એક जातनुं બોरनुं आड. [જુओ.
कपिचूडा (कपीनां चूडेव) स्त्री० डा. नीयलो शब्द
कपिचूत (कपीनां चूतइव प्रियत्वात्) पु० तः. आकडानु आड. [कपितैल, तुरष्क.
कपिज (कपितो जायते जन् ड) पु० जः शेलारस
कपिंजल (कमनीयं शब्दं पिंजयति) पु० लः १ चातक पक्षी, બपैयो जनवर; २ तेतर पक्षी.
कपितैल (कपिभिः शिलाया दारणेन निष्पादितं तैलं) क्ली० लं. शेलारस.
कपित्थ (कपिस्तिष्ठत्यत्र स्था क) पु० त्थः કोઠनु आड. [आडनु इण, કोઠ.
कपित्थ (कपित्थस्य फलं अण्) क्ली० त्थं. કोઠाना
कपित्थक (कपित्थ एव कन्) पु० कः. કोઠनुं आड.
कपित्थपत्रा (कपित्थस्येव पत्राण्यस्याः) स्त्री० त्रा. એક जातनुं शाक. [पलो शब्द जुओ.
कपित्थपत्रिका (कपित्थपत्रेव कन्) स्त्री० का. उ-
कपित्थपर्णी (कपित्थस्य पर्णान्येव पर्णान्यस्याः) स्त्री० र्णी. कपित्थपत्रा शब्द जुओ.
कपित्थास्य (कपित्थमिवास्यं यस्य) पु० स्यः. એक जातनो वांदरो. [कपिता.
कपित्व (कपेर्भावः) क्ली० त्वं. કપિपणुं, वांदरपणुं.
कपिध्वज (कपिर्हनुमान् ध्वजे यस्य) पु० जः. अर्जुन, मध्यम पांडव. [२स.
कपिनामन् (कपेर्नाम नाम यस्य) पु० मा. शेला-
कपिपिप्पली (कपिवर्णा रक्ता पिप्पली) स्त्री० ली. वनस्पति, रातो अधाडो.

कपिप्रभा (कपावपि प्रभा स्वगुणप्रसारोऽस्याः) स्त्री० भा. कपिकच्छु शब्द जुओ.
कपिप्रभु (कपीनां प्रभूः) पु० भुः. १ रामचंद्र, रघुनाथ, दाशरथि २ सुग्रीव.
कपिप्रय (कपीनां प्रियः) पु० यः. १ કोઠनुं आड. २ अंबाडानुं आड. [रघुनाथ, श्रीरामचंद्र.
कपिरथ (कपिर्हनुमान् रथ इव वाहनमस्य) पु० थः.
कपिरथ (कपिर्हनुमान् रथे यस्य) पु० थः. अर्जुन, मध्यम पांडव.
कपिरस ( ) पु० सः. पींपरनुं आड.
कपिरोमफला ( ) स्त्री० ला. એक जातनी वनस्पति. [रावणवाळु.
कपिल (कपि लच्) त्रि० लः-ला-लं. मांजरुं, मांज-
कपिल (कपि लच्) पु० लः. १ सांख्यशास्त्रना प्रवर्तावनार मुनि, ब्रह्मप्रजापतिथकी देवहुतिने पेटे पेदाथयेल भगवद्अवतार. ३ अग्नि. ४ कुतरो. ५ शेलारस. ६ मांजरोवर्ण, पिंगलवर्ण, वनस्पति चित्रो. [कंपान्वित.
कपिलक (कप् इरन् क) त्रि० कः-का-कं. કंपाणु
कपिलद्युति (कपिला द्युतिर्यस्य) पु० तिः. १ सूर्य, सूरज. २ आकडानुं आड.
कपिलद्राक्षा (कपिला द्राक्षा) स्त्री० क्षा. એक जातनी द्राक्षा, काणी द्राक्षा.
कपिलद्रुम (कपिलोद्रुमः) पु० मः. એक जातनुं सुगंधी द्रव्य. काक्षी. [गंगानदी.
कपिलधारा (कपिलेव शुद्धा धारा यस्य) स्त्री० रा.
कपिलफला (कपिलं फलमस्याः) स्त्री० ला. काणी द्राक्षानो वेलो.
कपिलाचार्य (कपिलनामाचार्यः) पु० र्यः. विष्णु.
कपिलाश्व (कपिला अश्वा यस्य) पु० श्वः ४द्र.
कपिलिका (कपिला कन् इत्व) स्त्री० का. शतपदी-नो भेद.
कपिलोह (कपिवर्णं पिंगलं लोहं) क्ली० हं. पीतळ.
कपिवल्लिका (कपिवर्णा वल्लिका) स्त्री० का. गजपींपर, मोटी लांबी तीखी पींपर. [नारदमुनि.
कपिवक्त्र (कपिवक्त्रमिव वक्त्रमस्य) पु० क्त्रः
कपिवदान्य (कपीषु वदान्यः) पु० न्यः अंबाडानुं आड. [गजपींपर, मोटी लांबी तीखी पींपर.
कपिवल्ली (कपिरिव तल्लोमतुल्या वा वल्ली) स्त्री० ल्ली.
कपिवात ( ) पु० तः पारस पींपळानुं आड.
कपिश (कपिवर्णं श्यति शो क) त्रि० शः-शा-शं. थोडु रातुं अने थोडुं काळुं, काळु अने पीळुं मि-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મિશ્રિત, કાળું અને પીળું મિશ્રિત વર્ણ.

कपिश (कपिवर्णं श्यति शो क) पु० शः शेલારસ.

कपिशा (कपिश टाप्) स्त्री० शा. १ માધવીલતા. ૨ ઉત્કલદેશ પાસેની તે નામની એક નદી. ૩ પીશાચની મા. [शिव, शंभु.

कपिशांजन (कपिशमंजनं यत्र) पु० नः महादेव,

कपिशापुत्र (कपिशायाः पुत्रः) पु० त्रः पिशाच.

कपिशायन ( ) पु० नः १ देव. २ गોળનો દારૂ. [શ્રિત રાતો રંગ કરેલ.

कपिशित (कपिश क्त) त्रि० तः-ता-तं. કાળો મિ-

कपिशी (कपिश ङीप्) स्त्री० शी. १ માધવી લતા. ૨ ભદિરા, સુરા. [સુરા.

कपिशीका (कपिशेव ईकन् टाप्) स्त्री० का. ભદિરા,

कपिशीर्ष (कपीनां प्रियं शीर्षमग्रं) क्ली० र्षं. ભીંત કોટ વગેરેનો ઉપલો ભાગ. [હીંગળોક

कपिशीर्षक (कपेः शीर्षमिव कायति कै क) क्ली० कं.

कपीकच्छू (कपिकच्छुः संज्ञायां वा दीर्घः) स्त्री० च्छूः कपिकच्छु शब्द જુઓ.

कपीज्य (कपिभिरिज्यते यज् क्यप्) पु० ज्यः १ રામચંદ્ર, રઘુનાથ, દાશરથિ. ૨ ક્ષિરિકા વૃક્ષ.

कपीज्य (कपीषु इज्यः श्रेष्ठः) पु० ज्यः सुग्रीवવાનર.

कपीतन (कपीनां ईं लक्ष्मीं तनोति तन् अच्) पु० नः १ અંબાડાનું ઝાડ. ૨ સોપારીનું ઝાડ. ૩ બીલીનું ઝાડ. ૪ શિરિષનું ઝાડ. ૫ પીંપળાનું ઝાડ.

कपींद्र (कपिरिंद्र इव) पु० द्रः હનુમાન, ભારૂતિ.

कपींद्र (कपीनामिंद्रः नियोक्ता वा) पु० द्रः १ સુગ્રીવવાનર. ૨ રામચંદ્ર, રઘુનાથ, દાશરથિ, વિષ્ણુ.

कपीवत् ( ) पु० वान्. વસીષ્ઠ ઋષિનો તે નામનો એક પુત્ર,

कपीष्ट (कपीनामिष्टः) पु० ष्टः १ કોઠનું ઝાડ. ૨ એક જાતનું ઝાડ.

कपुच्छल (कस्य शिरसः पुच्छलमिव लाति ला क) क्ली० लं. १ ભોંયસુધી લટકતા કેશ ૨ કેશ ચૂડા.

कपुष्टिका (कस्य शिरसः पुष्ट्यै पोषणाय कायति) स्त्री० का: માથાના કેશનો સંસ્કાર.

कपूय (कुत्सितं पूयते) त्रि० यः-या-यं. અધમ, નિંદવા યોગ્ય, નીચ, હલકું.

कपोत (कवृ ओतच्) पु० तः પારેવું, કબુતર. ૨ જેનો કંઠ કાબર ચિત્રો છે એવું જંગલી પારેવું. ૩ હોલો પક્ષી.

कपोती (कपोत ङीप्) स्त्री० ती. કબુતરની સ્ત્રી.

कपोतक (कपोत इव कायति प्रकाशते कै क) क्ली० कं. १ અંજન, સુરમો. ૨ સાજીખાર. ૩ લાલ સુરમો.

कपोतचरणा (कपोतस्य चरणः चरणाकारो यस्याः) स्त्री० णा. એક જાતનું સુવાસિક દ્રવ્ય.

कपोतपालिका (कपोत पाल् ण्वुल्) स्त्री०का. પક્ષીઓ પાળવા માટે કાષ્ટ વગેરે અન્ય પ્રકારથી બનાવેલ ગૃહ. [શબ્દ જુઓ.

कपोतपाली (कपोतपालं ङीप्) स्त्री० ली. ઉપલો

कपोतवंका (कपोतो वंच्यते प्रत्यर्यतेऽनया) स्त्री० का. બ્રાહ્મીનું ઝાડ.

कपोतवर्णी (कपोतस्य वर्ण इव वर्णो यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. નાની એલાયચી, [ભીલવૃક્ષ.

कपोतवेगा (कपोतस्य वेगो यस्याः) स्त्री० गा. બ્રા-

कपोतसार (कपोतस्तद्वर्ण इव सारोऽत्र कृष्णत्वात्) क्ली० रं. એક જાતનું અંજન, સુરમો, સ્રોતોંજન.

कपोतांघ्री (कपोतस्यांघ्रिरंघ्र्याकारो यस्याः) स्त्री० घ्रिः कपोतचरणा શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

कपोतांजन (कपोतवर्णमंजनं) क्ली० नं. कपोतसार

कपोताभ (कपोतस्याभा इव आभो यस्य) पु० भः १ કબુતરના રંગ જેવો રંગ. ૨ એક જાતનો ઉંદર.

कपोतारि (कपोतस्यारिः) पु० रिः સીંચાણો પક્ષી.

कपोतिका (कपोतां कन्) स्त्री० का. કબુતરની સ્ત્રી.

कपोती (कपोतजातिः स्त्री ङीप्) स्त्री० ती. કબુતરની જાતમાંહેલી સ્ત્રી.

कपोल (कप् ओलच्) पु० लः ગાલ, ગંડ.

'कपोलपाटलादेशि बभूव रघुचेष्टितम्' रघुवंशम्.

कपोलकाष ( ) पु० षः હાથીનું કપાળ અથવા ગાલ. [ગંડ.

कपोलफलक (कपोल एव फलकः) पु० कः ગાલ

कप्याख्य (कपिः इति आख्या यस्य) पु० ख्यः शेલારસ. [અંત ભાગ.

कप्यास (कपि आस् घञ्) पु० सः વાંદરાની પીઠનો

कफ (केन जलेन फलति ड) पु० फः શરીરમાં રહેલ વાત પિત્ત અને કફ એવી ત્રણ ધાતુમાંહેલી એક ધાતુ. શ્લેષ્મ. [ના વિકારનો કરનાર.

कफकर (कफं तद्विकारं करोति) त्रि० रः-री-रं. કફ-

कफकूर्चिका (कफं कूर्चति कूर्च् ण्वुल्) स्त्री० का. થુંક, લાળ.

कफघ्न (कफं तद्विकारं हंति हन् टक्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. કફના વિકારને હણનાર, કફના વિકારને મટાડનાર.

कफघ्नी (कफं हंति हन् टक् ङीप्) स्त्री० घ्नी. વનસ્પતિ રોંપ, હપુષાનો એક ભેદ.

कफणि (केन लालेन फणति स्फुरति इन्) पु० स्त्री० णिः-णिः કોણી, બાવડા વચ્ચેની ગ્રંથિ. कफणी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कफनाशन (कफ नश् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. કફનો નાશ કરનાર, કફને મટાડનાર. [મેાથ.
कफरुहा (कफ रुह् घ टाप्) स्त्री० हा. મેાથ નાગર-
कफल (कफ लच्) मि० लः-ला-लं. કફદાયક, કફકારક. [વધારનાર, કફની વૃદ્ધિ કરનાર.
कफवर्द्धक (कफ वृध् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. કફને
कफवर्द्धक (कफ वृध् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. ઉપલેા શબ્દ જુએા. [ધી. લીબ્યાં, ભરી.
कफविरोधिन् (कफं विरुणद्धि विरुध् णिनि) पु०
कफविरोधिन् (,,) त्रि० धी-धिनी-धि. કફના વિકારને મટાડનાર.
कफांतक (कफस्य अंतकः) पु० कः બર્બુરનું ઝાડ.
कफापहा (कफमपहंति) स्त्री० हा. કાળું જીરું
कफारि (कफस्यारिः) पु० रिः १ અ.ફુ. २ શુંઠ.
कफिन् (कफः प्रधानोस्त्यस्य) त्रि० फी-फिनी-फि. કફવાળું, શ્લેષ્મવાળું [જુએા. કફેલૂ.
कफेलु (कफ ला कु) त्रि० लुः-लुः-लु. ઉપલેા શબ્દ.
कफोणि (केन जलेन फणति) पु० स्त्री० णिः-णिः કેાણી. [२ વખાણવું.
कब् (भ्वा० पर० सेट् कबति) १ રંગવું, રંગદેવેા.
कबंध (क बध् घञ्) पु० क्ली० धः-धं. १ ધડ. २ પેટ, ઉદર.
कबंध (क बध् घञ्) पु० धः १ રાહુ. २ ધૂમકેતુ. ३ તે નામનેા એક રાક્ષસ. ४ નર, મનુષ્ય. ५ ખલ
कबंध (कबध् घञ्) क्ली० धं. જળ, પાણી.
कबंधता (कबंधस्य भावः) स्त्री० ता. ધડપણહીનપણું.
'यस्य नेष्यति वपुः कबंधताम्' माघः
कबित्थ (कपयस्तिष्ठत्यत्र) पु० त्थः કેાઠનું ઝાડ.
कबिल (कबृ इलच्) पु० लः ભાંજરેા વર્ણ, પિંગલ વર્ણ. [વાળું, પિંગલ વર્ણવાળું.
कंबिल (कबृ इलच्) त्रि० लः-ला-लं. ભાંજરા વર્ણ-
कम् (भ्वा० आत्म० सेट् कामयते) ચાહવું.
कम् (कम् विच्) अव्य० कम्. १ પાદપૂરણમાં વપરાતેા અવ્યય. २ માથું. ३ પાણી. ४ સુખ. ५ મંગલ. ६ નિંદા.
कमठ (कम् अठन्) पु० ठः १ કાચબેા. २ વિષ્ણુનેા અગીયારમેા કૂર્માવતાર. ३ મુનિનું જલપાત્ર. ४ વાંસ. ५ તે નામનેા એક દૈત્ય.
कमंडलु (कस्य जलस्य मंडं लाति ला कु) पु० क्ली० लुः-लु. સંન્યાસી યતિ વગેરેનું ભૂણભય કે કાષ્ટમય પાત્ર, કમંડલ. [ઝાડ.
कमंडलु (,,) पु० लुः પીપરનું
कमंडलुतरु (कमंडलुस्तदाकृतिस्तरुः) पु० रुः पी-પરનું ઝાડ. [२ ખુબસુરત. ३ કામુક.
कमन (कम् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. १ ચાહવા યેાગ્ય.
'त्रिभुवनकमनं तमालवर्णं रविकरगौरवरांबरं दधानं'
श्रीमद्भागवतम्;
कमन (कम् युच्) पु० नः १ કામદેવ. २ બ્રાહ્મણ. ३ આસેાપાલવનું ઝાડ.
कमनच्छद (कमनः सुंदरः छदो यस्य) पु० दः કંક પક્ષી. २ ક્રૌંચ પક્ષી.
कमनीय (कम् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ ચાહવા યેાગ્ય. २ પ્રીતિ કરવા યેાગ્ય સુંદર. ३ ઇચ્છના કરવા યેાગ્ય. ४ વાંછના કરવા લાયક.
'अनन्यनारीकमनीयमंगम्' कुमारसंभवम्;
कमनीयत्व (कमनीयस्य भावः) क्ली० त्वं. ચાહવા યેાગ્યપણું, સુંદરપણું, સૌંદર્ય, ખુબસુરતી. कमनीयता, कामनीयक.
कमंध (कम् अंधम्) क्ली० धं. પાણી, જલ.
कमर (कम् अरच्) त्रि० रः स-रं. કામુક, કામી.
कमल (कम् कलच्) पु० क्ली० लः-लं. १ કમલ. २ પદ્મ. ३ કમળકાકડી. ४ એક જાતનેા મૃગ.
कमल (कम् कलच्) क्ली० लं. १ પાણી. २ તાંબું. ३ કાંસુ. ४ દવા, ઔસડ.
कमल (,,) पु० लः १ સારસ પંખી. २ એક જાતનેા મૃગ. [શબ્દ જુએા.
कमलच्छद (कमलमिव च्छदो यस्य) पु० कमनच्छद
कमलज (कमलात् विष्णोर्नाभिकमलाज्जायते) पु० जः १ ચતુરાનન બ્રહ્મા. २ રેાહિણી નક્ષત્ર.
कमलयोनि (कमलं विष्णुनाभिकमलं योनिरुत्पत्तिस्थानं यस्य) पु० निः. ચતુરાનન બ્રહ્મા.
कमलबीज (कमलस्य बीजं) क्ली० जं કમલકાકડી. पद्माक्ष. [સુંદર સ્ત્રી. ३ એક જાતનું લીંબુ.
कमला (कम् कलच् टाप्) स्त्री० ला. १ લક્ષ્મી. २
कमलाकर (कमलानामाकरः) पु० रः કમલનેા સમૂહ, કમલનેા જથ્થેા.
'हरिदश्वः कमलाकरान्' रघुवंशम्
कमलापति (कमलायाः पतिः) पु० तिः नारायण, विष्णु. [लक्ष्मी.
कमलालया (कमलमालयो यस्याः) स्त्री० या. ल-
कमलासख (कमलायाः सखा) पु० खः नारायण, विष्णु. [देव.
कमलासन (कमलमासनमस्य) पु० नः ब्रह्मा, ब्रह्म-
'कांतानि पूर्वं कमलासनेन' कुमारसंभवम्;
कमलासनस्थ (कमलासने तिष्ठति स्था क) पु०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्थः विधाता, ब्रह्मा.

कमलिनी (कमलानां देशः इनि) स्त्री० नी. કમળ જ્યાં પુષ્કળ હોયછે તેવો દેશ અથવા સ્થલ.

कमलिनी (कमलानां समूहः) स्त्री० नी કમલનો સમુદાય, પદ્મનો જથ્થો. [પદ્મનો વેલો.

कमलिनी (कमल इनि ङीप्) स्त्री० नी કમલનીવેલ,

' अभिययुः सरसो मधुसंभृतां कमलिनीमलिनीरपत-
त्रिणः' रघुवंशम्.

कमलोत्तर (कमलमिवोत्तरमुत्कृष्टं) क्ली० रं. કસુંબાનું ફુલ. [ता, विरिंचि, चतुरानन.

कमलोद्भव (कमलादुद्भवति) पु० वः બ્રહ્મા, વિધા-

कमा (कम् अ) स्त्री० मा. શોભા, સુંદરપણું, ખુબસુરતી, સૌંદર્ય.

कमितृ (कम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ કામનાવાળું, ચાહનાવાળું, ચાહનાર, કામુક.

कंप (कंप् घञ्) पु० पः કંપવું, ધ્રુજવું, હાલવું.

कंपन (कंपि युच्) त्रि० नः-ना-नं. કંપતું.

कंपन (कंपि ल्युट्) क्ली० नं કંપવું, ધ્રુજવું, હાલવું.

कंपन (कंपि णिच् युच्) त्रि० नः-ना-नं. ધ્રુજાવનાર, કંપાવનાર, હલાવનાર.

कंपन (,,) पु० नः १ शिशिरऋतु. २ એક જાતનો સન્નિપાતિક જ્વર.

कंपमान (कंपमानच्) त्रि० नः-ना-नं. હાલતું, ધ્રુજતું, કંપતું. [न, वा.

कंपलक्ष्मन् (कंपः लक्ष्म यस्य) पु० क्ष्मा. વાયુ, પવ-

कंपा (कंपि अ) स्त्री० पा. ધ્રુજવું, હાલવું, કંપવું.

कंपाक (कंपाय काम्यति कैक) पु० कः વાયુ, પવન, વા. [વાળું, થથરાટવાળું, કંપવાળું.

कंपान्वित (कंपेन अन्वितः) त्रि० तः-ता-तं. ધ્રુજ-

कंपित (कंप् णिच् क्त) क्ली० तं. હલાવેલું, કંપાવેલ.

' अनोकहाकंपितपुष्पगंधि ' रघुवंशम्.

कंपित (कंपि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ધ્રુજેલું, કંપેલું, હાલેલું. २ કંપયુક્ત. [ते.

कंपित (कंपि क्त) क्ली० तं. ધ્રુજવું, હાલવું, કંપવું

कंपित (कंपि णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. હલાવેલ.

' अतिचपलकपिकुलकंपितकपिलच्युतपक्वफलशवलैः '
कादंबरी.

कंपिन् (कंप् इनि) त्रि० पी-पिनी-पि. ધ્રુજવાવાળું, કંપવાળું, હાલવાવાળું.

कंपिल्ल (कंपि इल्ल) पु० ल्लः એક જાતનું ઝાડ, રોચના. कंपिल्ल, कंपिल्य. [पतुं.

कंप्र (कंपि र) त्रि० प्रः-प्रा-प्रं. ધ્રુજતું, હાલતું, કં-

' विधाय कंप्राणि मुखानि कं प्रति ' नैषधीयम्

कंब् (भ्वा० पर० सेट् कंबति) જવું, ગમન કરવું.

कंबर (कंब् अरन्) पु० रः કાબરચિત્રો વર્ણ.

कंबर (कंब् अरन्) त्रि० रः-रा-रं. કાબરચિત્રા રંગવાળું, કાબરચિત્રું.

कंबल (कंब् कलच्) पु० लः १ કાંબળો, ધાબળી, સાલ વગેરે ઉનનું વસ્ત્ર. २ સર્પનો રાજા. ३ એક જાતનો નાનો ઝાડો. ४ ઉત્તરીયવસ્ત્ર. ५ હરિણની એક જાતિ. [३ ઇંદ્રિય.

कंबल (कंब् कलच्) क्ली० लं. १ પાણી. २ કમલ.

कंबलकारक (कंबलं करोति कृ ण्वुल्) पु० कः ધાબળી કાંબળી વગેરે ઉનનું વસ્ત્ર કરનાર.

कंबलवाहक ( ) क्ली० कं. ઉનના વસ્ત્રથી ઢાંકેલી ગાડી જે કે બલદીઆવડે જોડાયેલી છે. [तनी सभળी.

कंबलायिन् ( ) पु० यी. એક જા-

कंबलिक (कंबली कन्) स्त्री० का. કામળી, ધાબળી. [બેલ, કામળાવાળો.

कंबलिन् (कंबल इनि) पु० ली. બલદીઓ, બલદ,

कंबलिवाह्यक (कंबलिना वाह्यकं) क्ली० कं. કંબલનો રથ. બળદનો રથ. [कंवी.

कंबि (कंब् इन्) स्त्री० बिः १ દર્વી, કડછી, તબેથો.

कंबु (कम् उन् बुक्) पु० बुः १ શંખ. २ ચુડો, વલય. ३ ગળું. ४ કાબરચિત્રો વર્ણ. ५ હાથી. ६ માન. ७ છીપ. ८ કદંબનું ઝાડ.

कंबु (कम् उन् बुक्) पु० क्ली० बुः-बु. शंख,

' नाभिपल्वलपुंडरीकमुकुलः कंबोः सपत्नीकृतः '
मुरारिः

कंबु (कम् उन् बुक्) त्रि० बुः-बुः-बु. કાબરચિત્રું, १ કાબરચિત્રા રંગવાળું.

कंबु (,,) स्त्री० बुः ગ્રીવા. [कु, अधम.

कंबुक ( ) त्रि० कः-का-कं. નીચ, હલ-

कंबुक (कंबुरेव स्वार्थे कन्) पु० कः शंख.

कंबुकंठी (कंबुरिव कंठो यस्याः ङीप्) स्त्री० ठी. શંખજેવી ડોકવાળી.

कंबुका (कंबुरेव कन्) स्त्री० का. ગ્રીવા,

कंबुका (कंबुरिव कायति कै क) स्त्री० का. આસન નામની વનસ્પતિ. અશ્વગંધા.

कंबुकाष्ठा (कंबु चित्रवर्णं काष्ठं यस्याः) स्त्री० ष्ठा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कंबुग्रीवा (कंबुरिव रेखात्रययुता ग्रीवा) स्त्री० वा. શંખ જેવી ત્રણ રેખાવાળી ડોક.

कंबुपुष्पी (कंबुरिव पुष्पं यस्याः ङीप्) स्त्री० ष्पी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शंखपुष्पी नामनी वनस्पति. कंबुकुसुमा.
कंबुज (कंबु जन् ड) पु० जः शंख.
कंबुमालिनी ( ) स्त्री० नी. कंबुपुष्पा शब्द जुओ.
कंबू (कंब् कू) त्रि० बूः-वूः-वूं. चोर, चोट्टुं.
कंबू (कंबु उण्) पु० बूः ग्रीवा.
कंबोज (कंब् ओज्) पु० जः १ ते नामनो हाथीनो એક ભેદ. २ ते नामनो उत्तर हिंदुस्थानमां એક देश. [वासी.
कंबोज (कंबोज अण्) पु० जः કંબોજ देशना रहे-'कंबोजाः समरे सोढुं तस्य वीर्यमनीश्वराः' रघुवंशम्.
कंभ (कम् भ) त्रि० भः-भा-भं. १ જળવાળું, પાણી-વાળું. २ सुખी, सुખयुक्त.
कंभारी (कं जलं बिभर्ति कं भृ) स्त्री० री. એક જા-તની वनस्पति. गंभारी. [खिवाळो.
कंभु (कं जलं तच्छैत्यं बिभर्ति भृ डु) क्ली० भु. सुगं-
कम्र (कम् र) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. १ मैथुनની ઇચ્છા-વાળું, કામુક. २ सुंदर, मनोहर. [वनस्पति.
कयस्था (कय स्था क) स्त्री० स्था. કાકોળી नामनी
कयाधू ( ) स्त्री० धूः જંભાસુરની કન્યા, हिरण्यકशिपूनी पत्नी.
कर (कृ अप्) पु० रः. १ हाथ. २ हाथीनी शुंढ. ३ કિરણ. ४ राजा वगेरेथी लेवातो કર. ५ हस्तनक्षत्र. ६ वरसादनो કરો.
कर (करोति कृट्) त्रि० रः-री-रं. કરનાર.
कर (,,) पु० द्वि० रौ. બેની संખ्यानी संज्ञा.
करक (किरति क्षिपति करोति वा जलमत्र) पु० क्ली० कः-कं. संन्यासी यति वगेरेनुं जलपात्र.
करक (कर एव स्वार्थे कन्) पु० कः. १ हाथ. २ राજ્યાદ્ય ભાગ. ३ કેરડાનું ઝાડ. ४ ખાખરાનું ઝાડ. ५ કરમદાનું ઝાડ. ६ બકુલનું ઝાડ. ७ દાડમ-નું ઝાડ. ८ वरसादनो કરો.
करकच (,,) पु० चः. જ્યોતિશ્શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક યોગ. [स्त्री० का. કૂર્મમુદ્રા.
करकच्छपिका (करे हस्ते स्थिता कच्छपिका.)
करकंटक (करस्य कंटक एव) क्ली० कं. नખ.
करकपात्रिका (करकः कमंडलुरिव पात्रिका) स्त्री० का. કમંડળના જેવું પાત્ર.
करकमल (कर इव कमलं) क्ली० लं. हस्तકમल.
करकलश (करः कलश इव) पु० शः. પાણી રાખ-વા માટે હાથનો ખોબો કર્યો હોય તે. [કરો.
करका (कृ वुन्) स्त्री० का. वरसादमां પડતો
करकाज (करकातो जायते) त्रि० जः-जा-जं. કરા-થી પેદા થનાર, કરાથી ઉત્પન્ન થનાર.
करकांभस् (करकाया इव शीतलमंभो यस्य) पु० भाः. નાળીયેરનું ઝાડ. [नामनो એક पुत्र.
करकायु (,,) पु० युः. धृतराष्ट्रनो ते
करकासार (करकाया आसारः) पु० रः. કરાની वृष्टि, કરાનો वरसाद. [આંગળી.
करकुड्मल (करस्य कुड्मलमिव) क्ली० लं. आंगળ,
करकृष्णा ( ) स्त्री० ष्णा. કાળું જીરું.
करकोष (करयोः कोषइव) पु० षः અંજલી, બેહાથ ઉપરા ઉપરી રાખી ડોડાનો આકાર બનાવવો તે.
करगृह (करो गृह्यतेऽत्र गृह् अच्) पु० हः. विवाह, लग्नसमय, उध्धार, पाणिग्रहण.
करग्रह (करस्य ग्रहः) पु० हः. કર, જકાત વગેરે राज्यभाग लेवो ते. [पाणिग्रहण, लग्न.
करग्रहण (करस्य ग्रहणं यत्र) क्ली० णं. विवाह,
करग्रहारंभ (करग्रहस्यारंभः) पु० भः प्रजापासेथी કર लेवानो प्रारंभ.
करग्राह (करस्य ग्राहः) पु० हः १ हाथ પકડનાર. २ परणेल. ३ કર वसुल કરનાર.
करग्राहिन् (करग्रह णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. કર-वसुल કરનાર, જકાત लेनार, हाथ પકડનાર.
करघर्षण (कराभ्यां घर्षणं) क्ली० णं. બે હાથને ઘસ-वा, બેહાથવડે ચોળવું.
करघर्षण (कराभ्यां घृष्यते घृष् ल्युट्) क्ली० णं. દહીં વલોવવાની હાથરવાઈ, रवाध.
करघर्षिन् (कर घृष् णिनि) पु० र्षी- दही વલોવવા-નું साधन, हाथरवाई.
करघर्षिन् (,,) त्रि० र्षी-र्षिणी-र्षि. हाथ ઘસનાર, हाथ ચોળનાર.
करंक (कीर्यते जलमत्र) पु० कः १ કમંડલ. २ ना-ળીયેરનું કાચલું, शरीरनु हरકોઇ હાડ.
करंक (कस्य शिरसः रंक इव) पु० कः १ माथानी ખોપરી. २ એક જાતની २स भरेली शेलडी.
करंकशालि (करंक इव शालते) पु० लिः. એક જાતની २स भरेली शेलडी.
करच्छद (कर इव आवरकश्छदो यस्य) पु० दः. એક જાતનું ઝાડ.
करज (करे जायते जन् ड) पु० जः. १ नખ. २ એક જાતનું सुगंधि द्रव्य. જેને નખલો કહેછે.
करज (कं जलं शिरो वा रंजयति) पु० जः કરમદાનું ઝાડ.
करज (कराज्जायते जन्) त्रि० जः-जा-जं. हाथथी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પેદાથનાર, કરથી ઉત્પન્ન થનાર, કિરણુથકી પેદા-થનાર.

करजाख्य (करजस्य आख्या इव आख्या यस्य) क्ली० ख्यं. એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય જેને નખલો કહે છે તે.

करजाल (कराणां जालं) क्ली० लं. કિરણનો જથ્થો.

करंज (कं शिरः जलं वा रंजयति अण्) पु० जः. કરંજવૃક્ષ.

करंजक (करंज एव कन्) पु० कः. કરમદાનું ઝાડ. ભાંગરાનું ઝાડ.

करंजफल (करंजस्य फलमिवाम्लं फलं यस्य) पु० लः. કોઠનું ઝાડ.

करट (किरति मदं कृ अटन्) पु० टः १ હાથીનું ગંડસ્થળ. ૨ કાગડો. ૩ કસુંબાનું ઝાડ અથવા ફૂલ. ૪ નિંદવા યોગ્ય ધંધો કરી ગુજરાન કરનાર પુરૂષ. ૫ નાસ્તિક, પાખંડમતાનુસારી. ૬ એક જાતનું વાદ્ય. ૭ અગીયારમાને દિવસે જે શ્રાદ્ધ થાય છે તે. ૮ કેરડાનું ઝાડ ૯ કાંકીડો.

'करट त्वं रटकस्तवापराधः' उद्भटः

करटक (करट एव कन्) पु० कः १ કાગડો. ૨ ચોરશાસ્ત્રપ્રવર્તાવનાર કર્ણીસુત.

करटा (कृ अटन् टाप्) स्त्री० टा. ઘણીજ મુશ્કેલા-ઈથી દોવાદે તેવી ગાય.

करटिन् (करट इनि) पु० टी. હાથી, ગજ.

'दिगन्ते श्रूयन्ते मदमलिनगंडाः करटिनः'

भामिनीविलासः

करटु (कृ अट्) पु० टुः એક જાતનું પક્ષી.

करण (कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ સાધકતમ. ૨ કરવું. ૩ કર્મ, કૃત્ય ૪ હેતુ. ૫ કારણ ૬ વ્યાપાર. ૭ દેહ, શરીર. ૮ જ્ઞાનેંદ્રિય. ૯ ખેતર, ક્ષેત્ર. ૧૦ હૃદય, અંતઃકરણ. ૧૧ ધાન્યનું કણ. ૧૨ મૈથુન, સુરત. ૧૩ ગામ, કરણ નામની લેખકવૃત્તિનું આચરણ. ૧૪ ગાયન, ગાવું. ૧૫ નાટકમાં નાચ ૧૬ હાથનું ફેલાવવું. ૧૭ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક તિથિયોગ. ૧૮ પ્રથમાદિ સાત વિભક્તિ પૈકી ત્રીજી વિભક્તિનો અર્થ. ૧૯ કૃત. ૨૦ દસ્તાવેજ.

करण (कृ ल्युट्) पु० णः કાયસ્થ, વૈશ્યથકી શૂદ્રસ્ત્રી ને પેટે પેદા થયેલ પુત્ર. ૨ જ્ઞાતિબહાર કહાડેલ ક્ષત્રિયથકી ક્ષત્રિય સ્ત્રીપેટે પેદા થયેલ પુત્ર, વર્ણસંકર જાતિનો એક ભેદ.

करणत्राण (करणैर्हस्तादिभिस्त्रायते त्रै ल्युट्) क्ली० णं. માથુ ૧ મસ્તક.

करणत्व (करणस्य भावः) क्ली० त्वं. કરણપણું, સાધનપણું, કરવાપણું.

करणनियम (करणस्य नियमः) पु० मः १ ઇંદ્રિયનો નિગ્રહ, ઇંદ્રિયને અમતીયારમાં રાખવી તે. ૨ કરવાનો નિયમ.

करणाधिप (करणानां अधिपः) पु० पः જીવ, જીવાત્મા. ૨ ઇંદ્રિયનો અધિષ્ઠાતા દેવ.

करणि ( ) स्त्री. णिः કરવું.

करणीय (कृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. કરવા યોગ્ય.

करणीसुता ( ) स्त्री० ता. દત્તક કરેલી કન્યા.

करंड (कृ अंडन्) पु० डः મધપુડો.

करंड (कृ अंडच्) पु० डः १ કંડીયો, ટોપલી વગેરે વાંસ અને નેતરનું બનાવેલ પાત્ર. ૨ ચક્રવાક પક્ષી. ૩ ખડ્ગ, તલવાર.

'काचिद्बाला रमणवसतिं प्रेषयंती करंडम्' उद्भटः

करंडका (करंड कन् टाप्) स्त्री० का. નાનો કંડીયો.

करंडिन् (करंड इनि) त्रि० डी-डिनी-डि. મત્સ્ય, માછલું. [પાટી.

करतल (करस्य तलं) क्ली० लं. હથેળી, હાથની સ-

करताल (करेन तालो यत्र) पु० स्त्री० लः-ली. કડતાલ નામનું એક વાદ્ય.

करतालो (करेन दीयमानस्तालो यत्र ङीप्) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

करताली (करस्य ताली) स्त्री० ली. હાથની તાળી વગાડવી તે, करतालिका.

करतोया (करतोय अच्) स्त्री० या. બંગાલામાં તે નામની એક નદી. સદાનીરા. [જુઓ.

करतोयिनी (कर तोय) स्त्री० नी. ઉપલો શબ્દ

करद (करं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. ૧ કર આપનાર. ૨ જકાત આપનાર, હાથ દેનાર. ૩ કિરણ આપનાર. [તુર, શાણું.

करदक्ष ( ) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. ડાહ્યું, ચ-

करदीकृत (करद च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. કોલ આપી અંગીકાર કરેલું.

करंधम (करं धमति धमा मुम् खश्) पु० मः ઇક્ષ્વાકુ વંશમાં પેદા થયેલ એક રાજપુત્ર.

करपत्रं (करात् पतति पत् घ्रून्) क्ली० त्रं. કરવતી, કરવત. [ક્રીડા.

करपत्र (करावेव पत्रं वाहनं यत्र) क्ली० त्रं. જલ-

करपत्रवत् (करपत्रं तदाकारः पत्रवृंते यस्य मतुप्)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पु० वान्. ताडनुं आड. [जलक्रीडा.
करपत्रिका (करो पत्रमिव वाहनं यस्याः) स्त्री० का.
करपर्ण (करः हस्त इव पर्णमस्य) पु० र्णः १ लाल એरंडानुं आड. २ भींडानुं आड. [आंगळी.
करपल्लव (करस्य पल्लवमिव) पु० वः आंगळ,
करपात्र (करः पात्रमिव यत्र) क्ली० त्रं. जलक्रीडा-नो એक भेद, ખોબેખોબે પાણી ઉડાવવું તે.
करपात्र (करएव पात्रं) क्ली० त्रं. हाथરूपी वासण, अंजलि. [ખડ્ગ.
करपाल (करं पालयति पाल् अण्) पु० लः तलवार,
करपालिका (करपाली कन्) स्त्री० का. १ तलवार, ખડ્ગ. २ એક धारवाळुं अस्त्र. ३ सोटो, हाथमां राખवानी लाકडी. [જુओ.
करपालं (करपाल ङीप्) स्त्री० ली. उपलो शब्द
करपीडन (करस्य वधूकरस्य पीडनं ग्रहणं यत्र) क्ली० नं, विवाह, लग्न, પરણેતર. पाणिपीडन.
करपुट (कर एव पुटं) क्ली० टं. हाथ રूपी पડિયો, अंजलि, हाथजोड.
करपुष्कर (कर एव पुष्करं) क्ली० रं. हस्तકમળ, કરકમળ. [णु કरेल, हाथवडे उछेरेल.
करपुष्ट (करेण पुष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. हाथवडे पोष.
करप्रचेय (करे प्रचेयः) त्रि० यः-या-यं. हाथमां धारण કरवा योग्य, हाथमां लेवा लायક.
करबाल (करस्य बालः शिशुरिव) पु० लः नખ.
करवाल (करं बलति वल अण्) पु० लः ખડ્ગ, तलवार. [तनुं अस्त्र, બંधुક.करनालिका.
करवालिका (करवाली कन्) स्त्री० का. એક જा-
करभ (कृ अभच्) पु० भः १ हाथीनुं બચ્ચું. २ ઊંટનું બચ્ચું. ३ ઊંટ. ४ नખलो नामनुं सुगंधी द्रव्य. ५ अणिमाधथी ते कनिष्ठिका आंगळी सुधी. કરનો બાહ્ય દેશ. ६ હરકોઇ જનાવરનું બચ્ચું.
'धात्री करभ्यां करभोपमोरुः' रघुवंशम्.
करभंजिका (करभ भंज् ण्वुल्) स्त्री० का. કરભ-દાનું आड. [ति धमासो. २ ઊંટડी.
करभप्रिया (करभस्य प्रिया) स्त्री० या. १ वनस्प-
करभवल्लभ (करभस्य वल्लभः) पु० भः १ કોહનું आड. २ लधु पीलुनुं आड.
करभादनिका (करभैरद्यते अद् ल्युट्) स्त्री० का. नीचलो शब्द જુओ. [वनस्पति धमासो.
करभादनी (करभैरद्यते अद् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी.
करभिन् (करभ इनि) पु० भी. हाथी.
करभिनी (करभिन् ङीप्) स्त्री० नी. हाथणी.
करभी (करभस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० भी. सांढ, ઊંટડी, ઊંટણ.
करभीर (करभिनमीरयति ईर् अण्) पु० रः सिंह.
करभूषण (करो भूष्यतेऽनेन) क्ली० णं. કાંકણ, કંકણ, કડુ वगेरे हस्तभूषण, हस्ताभरण.
करभोरू (करभ इव उरू यस्याः) स्त्री० रुः १ उडा ઉરવાળી. २ उत्तम स्त्री.
'अयं स यस्मात्प्रणयावधीरणां विशंकनीयां करभोरु मन्यसे' शाकुन्तलम्.
करमट्ट (करमट्टति अट् खमुम्) पु० ट्टः सोपारीनुं आड. गुवाकवृक्ष.
करमथित (करेण मथितं) क्ली० तं. हाथेકरीने वલोवेलुं अथवा भथेलुं दही, मठो.
करमरिन् (करे बंधनागारे म्रियते मृ इनि) पु० री. કેદી, બંधीवान. [आड.
करमर्द (करं मृद्नाति मृद् अण्) पु० र्दः કरमदानुं
करमर्द (करमर्दस्य फलं अण्) क्ली० र्दं. કरमदुं.
करमर्दक (करमर्द एव कन्) पु० कः કरमदानुं वृक्ष आड. [જુओ.
करमर्दिन् (करः मृन्दाति णिनि) पु० र्दी. उपलो श-
करमाल (कर इव माला यस्य) पु० लः धुभाडो.
करमाला (करः करांगुलिपर्व मालेव) स्त्री० ला. हा-थमां राखवानी भाला.
करमुक्त (करे स्थापयित्वा मुच्यते शत्रुं प्रति) क्ली० क्तं. કरमांथी मारवानुं भालुं બरछी वगेरे अस्त्र.
करमुक्त (करान्मुक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. हाथथी छुटेलुं, हाथथी छोडेलुं, हाथथी मुકेलुं.
करंब (कृ अंबच्) त्रि० बः-बा-बं. मिश्रित, એકઠું थयेलुं. (बः) मिश्रण.
करंबित (करंबो मिश्रणजातो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. એકઠું थयेल, मिश्रण જेनुं थએल छे ते.
'मधुकरनिकरकरंबितकोकिल' गीतगोविंदम्.
करंभ (केन जलेन रंभ्यते सिच्यते रंभ् घञ्) पु० भः दहींथी भेળवेल लोट. २ भ्रष्ट यव. ३ प्रियंगु वृक्ष. ४ वनस्पति शतावर. ५ मिश्रगंध. ६ दहीं-नी तर.
'ज्योत्स्नाकरंभमुदरंभरपंचकोशः' मुरारिः
करंभक (करंभ एव कन्) पु० कः उपलो शब्द જુओ. [કેલું, हाथवडे બंध કरेलुं.
कररुद्ध (करेण रुद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. हाथवडे रो-
कररुह (करे रोहति रुह् क) पु० हः १ नખ. २ सुगंधी द्रव्य नખलो. ३ तलवार.
'अनाघ्रातं पुष्पं किसलयमलूनं कररुहैः' शाकुन्तलम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

करार्द्धि (करेण ऋद्धिर्यत्र) स्त्री० र्द्धिः કરતાલી.
करल (कर ला क) पु० लः કોડીનું ઝાડ.
करवाल (कर वल् अच्) पु० लः करपाल शब्द જુઓ.] शब्द જુઓ.
करवालिका (कर वाल ङीप्) स्त्री० का. करपालिका
करवी (कस्य वायो रवो यत्र ङीप्) स्त्री० वी. १ હીંગના ઝાડનું પત્ર, હીંગુપત્ર. २ ચોટલાની લટ.
करवीर (करं वीरयति वीर् अण्) पु० रः १ ખડ્ગ. २ ધોળા ફુલની કણેરનું ઝાડ. ३ દેશભેદ. ४ મસાણ, સ્મશાન. ५ અર્જુન, સાદડાનું ઝાડ.
करवीरक (करं वीरयति वीर् ण्वुल्) पु० कः ખડ્ગ, તલવાર. [જુનસાદડ નામનું ઝાડ.
करवीरक (करवीर एव कायति कै क) पु० कः अ-
करवोरक (करवीरे भवः कन्) क्ली० कं. કણેરના ઝાડના મૂળમાં પેદાથતું એક જાતનું વિષ.
करवीरी (कराय विक्षेपाय वीराः पुत्राः यस्याः) स्त्री० री. १ દેવમાતા અદિતિ. २ ઉત્તમભગાય. ३ પુત્રવાળી સ્ત્રી. [આંગળ.
करशाखा (करस्य शाखेव) स्त्री० खा. આંગળી,
करशीकर (करस्य हस्तिकरस्य शीकरः) पु० रः. હાથીની શુંઢમાંથી ઉડતા જલકણ.
करशूक (करस्य शूकः शूचिरिव) पु० कः. નખ.
करसूत्र (करवरं सूत्रं) क्ली० त्रं. વિવાહ વગેરેમાં મંગલ માટે હાથે બંધાતુ સૂત્ર.
करस्थालिन् (करः स्थालीवास्यस्य इनि) पु० ली. મહાદેવ, શંભુ. [પદ્મ વગેરેનો સમૂહ.
करहाट (करैः सूर्यकिरणैर्हाट्यते हट् घञ्) पु० टः.
करहाटक (करस्य हाटकः) पु० कः. હસ્તાભરણનું સોનું., હાથનું સોનું. [शब्द જુઓ.
कराग्रपल्लव ( ) क्ली० वं. करपल्लव
कराघात (करेणाघातः) पु० तः. હાથવડે ઠોકવું, હાથવડે મારવું.
कराट (कर अटच्) त्रि० टः-टा-टं. વિકટ.
करामर्द (कर आ मृद् अण्) पु० र्दः. કર્મદાનું ઝાડ.
करांबुक (करांबु कप्) पु० कः. કરમદાનું ઝાડ.
कराम्लक (कराम्ल कप्) पु० कः. કરમદાનું ઝાડ.
करायिका (कर क्यङ् ण्वुल्) स्त्री० का. બગલાની સ્ત્રી, બગલી. [અંગુલીમુદ્રા.
कारुट (कर आ रुट् अच्) पु० टः. અંગોઠી, વીંટી,
कराल (करं लाति ला क) पु० लः. १ રાળમિશ્રિત તેલ, તાર. २ દંતરોગ. ३ કસ્તુરીમૃગ.
कराल (,,) क्ली० लं. કૃષ્ણ તુળસી.
कराल (कराय विक्षेपायालति) त्रि० लः-ली-लं. १ ભયાનક, ભયંકર, બીહામણું. २ ઉચ, ઉંચું. ३ જેના દાંત ઉંચે નિકળેલછે તે, ४ વિકરાલ.
करालक (कराल कन्) पु० कः. કાળી તુળસી.
करालकर (करालः करो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. જેની શુંઢ મોટી હોયછે તે, જેની શુંઢ કઠોર હોયછે તે.
करालता (करालस्य भावः) स्त्री० ता. કરાળપણું. करालत्व. [એક ભેદ.
करालभैरव (करालो भैरवः) क्ली० वं તે નામનો.
कराला (कराल टाप्) स्त्री० ला. १ વનસ્પતિ ઉપલસરી. २ વાવડીંગનું ઝાડ. ३ પાર્વતી.
करालांक (करालः अंको यस्य) पु० कः १ વનસ્પતિ ઉપલસરી. २ વાવડીંગનું ઝાડ.
करालिक (कराणां करतुल्यशाखानामालिर्यत्र) पु० कः वृक्ष, ઝાડ.
करालित (कराल इतच्) त्रि० तः ता-तं. ભય પામેલ. ભયંકર કરેલ, વિકરાળ કરેલ.
करास्फोट (करेणास्फोटो यत्र) पु० टः १ લડાઇને સમયે હાથ ઉપર તાલ મારવો તે. २ कराघात શબ્દ જુઓ. [બેરનું ઝાડ.
करिक (करो विक्षेपोस्त्यस्य इक) पु० कः દુર્ગંધી
करिकणवल्ली (करिकणः गजपिप्पल्यवयव एव वल्ली) स्त्री० ल्ली. મોરવેલનો વેલો જેને ચવક કહેછે તે.
करिका (करो विलेखनमस्त्यस्यां ठक्) स्त्री० का. નખની રેખા. [નાગકેશરનું ચૂર્ણ.
करिकुसुंभ (करिणो नागकेसरस्य चूर्णं) क्ली० भं.
करिकुंभ (करिणः कुंभः) पु० भः હાથીનું ગંડસ્થલ. [નીખી પીંપર, ગજપીંપર.
करिकृष्णा ( ) स्त्री० ष्णा. મોટી લાંબી
करिगर्जित (करिणो गर्जितं गर्जना) क्ली० तं. હાથીનું ગર્જવું, હસ્તીની ગર્જના. बृंहित.
करिज (करिणो जायते जन् ड) पु० स्त्री० जः-जं. હાથીનું બચ્ચું, હાથણી. [એક ભેદ.
करिणी (करिन् ङीप्) स्त्री० णी. હાથણી, દેવતાનો
'आरोप्य करिणीं हृष्टः स्तूयमानोऽविशत्पुरम्'
भागवतम्.
करिदंत (करिणो दंतः) पु० तः હાથીદાંત, હાથીનો દાંત. [રપતિ મૂળો. મૂલક.
करिदंताभ (करिदंतवदाभा यस्य) क्ली० भं वन-
करिदारक (करिणं दृणाति दृ ण्वुल्) पु० कः સિંહ.
करिदारण (करिन् दृ ल्युट्) पु० णः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
करिनासिका (करिणो नासिको यस्याः) स्त्री० का. એક જાતનુ યંત્ર. २ એક જાતનું વાદ્ય, રણસીંગુ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

करिन् (करः शुंडोऽस्त्यस्य इनि) पु० री. १ હાથી, હસ્તી. २ આઠની સંખ્યા.

करिप (करिणं पाति पा क) पु० पः भावत.

करिपत्र (करी तत्फलमिवपत्रं यस्य) पु० त्रः तालीसपत्रनुं ઝાડ.

करिपथ (करिन् पथिन् अच्) पु० थः હાથીને આવવા જવા યોગ્ય રસ્તો.

करिपिप्पली (करिपूर्वपदयुक्ता पिप्पली) स्त्री० ली. મોટી લાંબી તીખી પીપર, ગજપીપર.

करिपोत (करिणः पोतः) पु० तः હાથીનું બચ્ચું.

करिबंध (करिणं बध्नात्यत्र बध् घञ्) पु० धः હાથીને બાંધવાનો ખીલો વગેરે.

करिमाचल (करिणि माचं शाठ्यं लाति ला क) पु० लः સીંહ. गजमाचल.

करिमुख (करिणो मुखमिव मुखमस्य) पु० खः गणुपति, गणेश, गजानन, इभानन.

करिमुख (करिणो मुखं) क्ली० खं. હાથીનું મુખ, હાથીનું મોં.

करियादस् (करीव यादः) क्ली० दः પાણીનો હાથી.

कारर (कृ इरन्) पु० क्ली०- रः-रं. કેરનું ઝાડ, કેરડો.

करिरत ( ) क्ली० तं. એક જાતનો રતિબંધ.

' भूगतस्तनभुजास्यमस्तकामुन्नतां स्वयमधोमुखीं स्त्रियं। क्रामति स्वकरकृष्टमेव संगमे नागरैः करिरतं तदुच्यते ॥

करिरत (करिणो रतं) क्ली० तं. હાથીનું રમવું.

करिशावक (करिणः शावकः) पु० कः करिपोत शब्द જુઓ.

करिष्ठ (अतिशयेन कर्त्ता इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. ઘણું કરનાર, બહુ કરનાર. [કરનાર.

करिष्यत् (कृ शतृ) त्रि० न्-न्ती-न्. ભવિષ્યકાળે

करिष्यमाण (कृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. કરવા યોગ્ય, કર્તવ્ય. [સુકવવાની વળગણી.

करिसुंदरिका (करीव सुंदरी) स्त्री० का. ધોતીયાં

करिस्कंध (करीणां समूहः स्कंधच्) क्ली० धं. હાથીનું ટોળું, હાથીનો સમૂહ.

करींद्र (करीणामिंद्रः) पु० द्रः શ્રેષ્ઠ હાથી, ગજરાજ.

करीर (कृ ईरन्) पु० रः १ ઘટ, કુંભ. २ અંકુર. ३ વંશાંકુર. ४ કેરનું ઝાડ, કેરડો.

करीरक (करीर कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

करीरकुण (करीरस्य पाकः) पु० णः કેરનું પાકવું.

करीरिका (करीरी उङ्) स्त्री०का. હસ્તિદંતનું મૂળ.

करीष (कृ ईषन्) पु० क्ली० षः-षं. १ સુકાયેલું છાણ. २ ઢોરઢાંખરનું છાણ.

करीषंकषा (करीषं कषति कष् खच् मुम्) स्त्री० षा. તોફાની વા.

करीषाग्नि (करीषाणामग्निः) पु० ग्निः સુકાયેલાં છાણાંની આગ.

करीषिणी (करिषिन् ङीप्) स्त्री० णी. લક્ષ્મી.

' गंधद्वारां दुराधर्षां नित्यपुष्टां करीषिणीम् ' श्रीसूक्तम्.

करुण (कृ उनन्) पु० णः १ કરુણારસ, દયા. २ બૌદ્ધમતનો સાધુ.

करुण (कृ उनन्) त्रि० णः-णा-णं. દયાવાળુ, દયાળુ.

करुण (करुणा अच्) त्रि० णः-णा-णं. દીન.

' विरुजैः करुणस्वरैरयम् ' कुमारसंभवम्.

करुणमल्ली (करुणा करुणाविषयाः मल्ली) स्त्री० ल्ली. નવમલ્લિકા. બટમોગરાનું ઝાડ.

करुणविप्रलंभ (करुणरसयुक्तो विप्रलंभः) शृंगार २सनो ते नामनो એક ભેદ.

करुणा (कृ उनन् टाप्) स्त्री० णा. દયા, પારકાના દુઃખનું હરણ કરવાની ઈચ્છા.

' करुणाविमुखेन मृत्युना हरता वद किं न मे हृतं त्वया ' रघुवंशम्.

करुणात्मक (करुणा आत्मन्) त्रि० कः-का-कं. દયાળું, કરુણાયુક્ત. [ભંડાર.

करुणानिधि (करुणाया निधिः) पु० धिः. દયાનો

करुणापर (करुणायां परः) त्रि० रः-रा-रं. દયામાં તત્પર.

करुणामय (करुणा मयट्) त्रि० यः-यी-यं. દયાવાળું.

' काकुत्स्थं करुणामयं गुणनिधिं विप्रप्रियं धार्मिकम् ' महानाटकम्.

करुणामल्ली (करुणा करुणाविषयाः मल्ली) स्त्री० ल्ली. करुणमल्ली शब्द જુઓ.

करुणार्द्र (करुणयाऽऽर्द्रः) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. કરુણાવડે ભીનું થયેલું. દયાળું, દયાયુક્ત.

करुणाविप्रलंभ (करुणारसयुक्तो विप्रलंभः) पु०भः. શૃંગાર રસનો તે નામનો એક ભેદ.

करुणावेदिता (करुणावेदिनो भावः तल्) स्त्री० ता. દયાળુપણું, કરુણાયુક્તપણું.

करुणिन् (करुणास्त्यस्य इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. કૃપાયુક્ત, દયાળું, દયાવાળું.

करुंधम ( ) पु० मः. तुर्वसु કુલમાં પેદાથયેલ, ત્રેવસુ રાજાનો તે નામનો પુત્ર.

करुम ( ) पु० मः પિશાચનો એક ભેદ.

करूष (कृ ऊषन्) पु० षः. તે નામનો એક દેશ.

करूषज (करूषे जायते जन् ड) त्रि० जः-जाः-जं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કરૂષ દેશમાં પેદા થનાર, કરૂષ દેશમાં ઉત્પન્ન થનાર.

करूषाधिपति (करूषाणामधिपतिः) पु० तिः. દંતવક્રનામનો રાજા,

करेट (करे अटति अट् अच्) पु० टः. નખ. करज.

करेटव्या (करे अटनं व्ययति व्यथ्ड) स्त्री० व्या. એક જાતનું પક્ષી. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

करेटु (केन मस्तकेन रेटति रेट् कु) पु० स्त्री. टुः-टुः.

करेणु (के मस्तके रेणुरस्य) पु० णुः હાથી, કર્ણિકારનું ઝાડ.

' त्रस्तः समस्तजनहासकरः करेणोः ' माघः

करेणु (के मस्तके रेणुरस्याः) स्त्री० णुः હાથણી, એક જાતની ઔષધિ.

' गजाय गंडघ्वजलं करेणुः ' कुमारसंभवम्.

करेणुका (करेणुरेव स्वार्थे कन्) स्त्री० का. હાથણી. करेणू. [પ્રવર્તાવનાર પાલકાપ્યમુનિ.

करेणुभू (करेणौ भवति भू क्विप्) पु० भूः હસ્તિશાસ્ત્ર

करेणुवर्य (करेणुषु वर्यः) पु० र्यः હાથીમાં મોટો હાથી. [તીવનાર પાલકાપ્ય મુનિ.

करेणुसुत (करेणोः सुतः) पु० तः હસ્તિશાસ્ત્ર પ્રવ-

करेनर ( ) पु० रः એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય તુરુષ્ક, करेवर. [नी ખોપરી.

करोट (के शिरसि रोटते रुट् अच्) क्ली० टं. માથા-

करोटक ( ) पु० कः નાગનો એક ભેદ.

करोटि (करोट इन्) स्त्री० टिः માથાની ખોપરી.

' वपुषि भटकरोटिन्यस्तकीलालसिंधुः '

धनंजयविजय.

करोटि (करोट ङीप्) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

करोत्कर ( ) पु० रः જુલમ કરી કર લેવો તે, જબરદસ્તીથી કર લેવો તે,

कर्क (भ्वा० पर० सेट् कर्कति) હસવું.

कर्क (कृ क कर्क् अच् वा) पु० र्कः ૧ અગ્નિ. ૨ ધોળો ઘોડો. ૩ કાકડાશીંગીનું ઝાડ. ૪ ઘડો, કુંભ. ૫ કરચલો. ૬ ભારરાશીમાં મેષથી માંડીને તે નામનો ચોથો રાશિ. ૭ કાચ, આભલું, દર્પણ. ૮ કાત્યાયન શ્રૌતસૂત્રનો તે નામનો ભાષ્યકાર. ૯ સુંદરતા, સુંદરપણું. ૧૦ બીલીનું ઝાડ. ૧૧ કાંટો.

कर्कखंड (कर्कः श्वेताश्वयुक्तो भूमिखंडो यत्र) पु० डः એક દેશનું નામ, જ્યાં કેવળ ધોળા ઘોડા પેદા થાય છે. [એક જાતની કાકડી.

कर्कचिर्भटिका (कर्कवर्णा चिर्भटिका) स्त्री० का.

कर्कचिर्भटी (कर्कवर्णा चिर्भटी) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कर्कट (कर्क अटन्) पु० टः ૧ બીલીનું ઝાડ. ૨ કરચલો. ૩ ભારરાશિમાં મેષથી માંડીને તે નામની ચોથીરાશિ. ૪ તુંબડીનો વેલો. ૫ બગલો. ૬ સન્નિપાત ૭ બીલાનો એક ભેદ. ૮ કાંટો.

कर्कटक (कर्कट एव कायति कै क) पु० कः એક જાતનું યંત્ર, કંપાસ, શેલડીની જાતિ.

कर्कटक (कर्कट एव कन्) पु० कः કરચલો.

कर्कटवल्ली (कर्कटप्रिया वल्ली) स्त्री० ल्ली. ગજપીપર, મોટી લાંબી તીખી પીપર. [ડશીંગીનું ઝાડ.

कर्कटशृंगी (कर्कट इव शृंगं यस्याः) स्त्री० गी. કાક-

कर्कटाक्ष (कर्कट इवाक्षि ग्रंथिभेदो यस्य) पु० क्षः કાકડી. [स्त्री० ख्या. કાકડાશીંગીનું ઝાડ.

कर्कटाख्या (कर्कटस्य आख्या इव आख्या यस्याः)

कर्कटांगा (कर्कटस्यांगमिव अंगमस्याः) स्त्री० गा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લીનું ઝાડ.

कर्कटाव्ह (कर्कटमाव्हयते आ व्हे क) पु० ह्वः બી-

कर्कटि (कर्कं कंटकमटति अट् इन्) स्त्री० टिः કાકડી, કાકડીનો વેલો. [ડીનો વેલો.

कर्कटिका (कर्कटि एव कन्) स्त्री० का. કાકડી, કાક-

कर्कटिनी (कर्कटि इनि ङीप्) स्त्री० नी. દારૂ હલદર.

कर्कटु (कर्कट कु) पु० टुः કરચલો.

कर्करी (कर्कर ङीप्) स्त्री० री. ૧ કાકડીનો વેલો. ૨ સીમળાનું ઝાડ. ૩ કાકડાશીંગીનું ઝાડ. ૪ સર્પ. ૫ કરચલાની સ્ત્રી. ૬ ચિભડીનો વેલો. ૭ પાણીનો કુંભ. [धुः-धुः બોરડી, બોરનું ઝાડ.

कर्कंधु (कर्कं कंटकं दधाति धा कुः सुम्) पु० स्त्री०

कर्कंधु (कर्कंधोः फलं अण्) क्ली० धु. બોરડીનું ફલ, બોર. [પાક, બોરનું પાકવું, બોરનું પકવ થવું.

कर्कंधुकुण (कर्कंधूनां पाकः कुणच्) क्ली० णं. બોરનો

कर्कंधू (कर्कं धा कू) स्त्री० धूः બોરડી, બોરડીનું ઝાડ.

' कर्कंधूफलमुच्चिनोति शबरी मुक्ताफलाशंकया '

साहित्यदर्पणम्.

कर्कफल (कर्कप्रकाशान्वितं सत्फलति फल् अच्) क्ली० लं. નાના આમળાનું ઝાડ.

कर्कर (कर्क अरन्) पु० रः ૧ આભલું, દર્પણ. ૨ ચૂર્ણ થઇ જાય તેવો કાકરો. ૩ મુદ્ગર, મગદલ. ભોગરી. [भर्त्सित. ૨ કઠણ, કઠોર.

कर्कर (कर्कहासं राति रा क) त्रि० रः-रा-रं. ૧ દઢ,

कर्करांग (कर्कर इवांगं यस्य) पु० गः ખંજનપક્ષી, દીવાળીઘોડો.

कर्कराटु (कर्कं हासं रटति रट् कु) पु० टुः નેત્રના એક ખુણાથી જોવું, કટાક્ષ, અપાંગદર્શન.

कर्कराटुक (कर्कं कठिनं रटति रट् उकच्) पु० कः કરચલો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कर्करांधुक (कर्कर अंधु कप्) पु० कः अत्यंत अंधारो कुवो.

कर्कराल (कर्करः सन् अलति अल् अच्) पु० क्ली० लः-लं. गुंचळीवाळा वाळ, गुंचळीवाळा केश.

कर्कराक्ष (कर्करे अक्षिणी यस्य) पु० क्षः खंजनपक्षी, दीवाळीघोडो. खंजरीर, खंजन.

कर्कारिका (कर्करि कन् इत्वम्) स्त्री० का. आंखमां खरज आवे तेवो एक रोग.

कर्करी (कर्क हासं राति रा डीप्) स्त्री० री. पाणी भरवानुं नाळवावाळुं पात्र, झारी वगेरे.

कर्करीक (कर्कर इकन्) स्त्री० कं. शरीर, देह.

कर्करीका (कर्करी स्वार्थे कन्) स्त्री० का. कर्करी शब्द जुओ.

कर्करेट (कर्कं कर्केति शब्दं रेटत्यस्मात् रेट् घञ्) पु० टः क्रोकपणु पदार्थ उपर पंजे नाखती वखते जे आकार थाय छे ते. [एक जातनुं पक्षी.

कर्करेटु (कर्केति शब्दं रेटति रेट् उकञ्) पु० टुः

कर्कश (कर्क श) त्रि० शः-शा-शं. १ कठोर. २ कठण. ३ घातकी, निर्दय. ४ आरसी. ५ अडक्षाय नहीं तेवुं. ६ कठोर अंतःकरणनुं. ७ न समज्याय तेवुं. ८ अत्यंत.

' ऐरावतास्फालनकर्कशेन ' कुमारसंभवम्.

कर्कश (,,) पु० शः १ शेलडी. २ खड्ग, तलवार. ३ शुंडारोचनी नामनी वनस्पति. ४ तज्जनुं झाड.

कर्कशच्छद (कर्कशानि छदानि यस्य) पु० दः सागनुं झाड. २ पटोळानुं झाड, घोषातकीनुं झाड.

कर्कशवाक्य (कर्कशं वाक्यं) क्ली० क्यं. निष्ठुरवचन, कठोरवाणी.

कर्कशा (कर्कश टाप्) स्त्री० शा. १ जंगली ओरतुं झाड. २ लघु भरडाशींगीनुं झाड.

कर्कशिका (कर्कश कन् इत्व) स्त्री० का. जंगली-ओरतुं झाड, जंगली ओरडी.

कर्कसार (कर्कः कठिनः सारो यस्य) क्ली० रं. दहींए मेळवेलो ओराक अथवा लोट.

कर्कारु (कर्कं हासं ऋच्छति ऋ उण्) पु० रुः १ कोळानो वेलो. २ काकडीनो वेलो.

कर्कारुक (कर्कारु कन्) पु० कः १ कोळानो वेलो. २ काकडीनो वेलो. [कर्कटराशि, कर्कराशि.

कार्कि (कर्क् इकन्) पु० किः कर्कराशि. कुलीरराशि,

कर्की (कर्क डीप्) स्त्री० र्की. १ कोळानो वेलो. २ काकडीनो वेलो. [तनुं रत्न.

कर्कोतन ( ) पु० क्ली० नः-नं. एक जं-

कर्कोट (कर्क ओट) पु० टः अनंत, वासुकि, पद्म, महापद्म, तक्षक, कर्कोट, शंख अने कुलिक ए प्रमाणेना आठ नागनायकमांहेलो ते नामनो एक नागनायक.

कर्कोटक (कर्कोट कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

कर्कोटक (कर्कोट इव कायति कै क) पु० कः १ शेलडी. २ वनस्पति कारेली. ३ थीक्षीनुं आड.

कर्कोटकी (कर्कोटक ङीप्) स्त्री०र्की. कंटोलानो वेलो.

कर्कोटकीफल (कर्कोटक्याः फलं) क्ली० लं. कंटोलुं.

कर्ग (भ्वा० पर० सेट् कर्गति) जवुं, गमन करवुं.

कर्चरिका (कर्चरी कन्) स्त्री० का. कचोरी नामनुं पक्वान्न.

कर्चरी (कं जलं चूर्यऽतेऽत्र) स्त्री० री. १ जलविनानो शुष्क प्रलनो कटको. २ कचोरी.

कर्चूर (कर्ज्ज् ऊर) क्ली० रं. १ सुवर्ण, सोनुं. २ हडताल.

' रराज कर्चूरपिशंगवाससः ' माघः

कर्चूर (कर्ज्ज ऊर) पु० रः १ वनस्पति कचूरो. २ कोथरचित्रो वर्ण. ३ कपुरकाचली. ४ आंबाहलदर.

कर्चूर (कर्ज्ज ऊर) त्रि० रः-रा-रं. कोथरचितुं, कोथरचित्रा रंगवाळुं.

कर्चूरक (कर्चूर एव कन्) पु० कः १ वनस्पति. कचुरो. २ कपुरकाचली. ३ आंबाहलदर.

कर्ज्ज् (भ्वा० पर० सेट् कर्ज्जति) पीडवुं, दुःख देवुं, दुखववुं, पीडा करवी.

कर्ण् (चुरा० उभ० सेट् कर्णयति-ते) भेदवुं, काणुं पाडवुं, बाकुं पाडवुं, विंधवुं. आ० (कर्णयति-ते सांभळवुं.

कर्ण (कर्ण्यते आकर्ण्यतेऽनेन कर्ण् अप्) पु० र्णः १ कान, श्रवण शब्द साधन ज्ञानेंद्रिय. २ कर्णनुं गोलक. ३ अंग देशनो ते नामनो एक राजा. ४ कुमारिकावस्थामां सूर्यथी कुंतीने पेटे पेदा थयेल ते नामनो पुत्र. ५ वाहाणनुं शुकान. ६ भुजना अंतथी ते कोटि सुधी जे रेखा थाय छे ते. ७ छंदमांहेलो दीर्घाक्षर.

कर्णक (कर्ण् ण्वुल्) पु० कः १ वृक्ष इत्यादिनां पत्र शाखा वगेरे. २ एक जातनो रोग.

कर्णकित (कर्णक इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेने शाखापत्र थयेल छे एवुं वृक्ष.

कर्णकंडू (कर्णे कंडू) स्त्री० डूः कानमां थयेलो ते नामनो एक रोग. [रोगनो एक भेद.

कर्णकृमि (कर्णे कृमिर्यस्मिन्) स्त्री० मिः कर्णगत

कर्णकुब्ज (कर्णो कुब्जः) पु० ब्जः, कनोज देश.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कर्णगतरोग (कर्णगतो रोगः) पु० गः. બાધિર્ય, કર્ણક્ષ્વેડ, કર્ણગૂથ, કર્ણકંડુ, કર્ણકૃમિ વગેરે કાનમાં થયેલા રોગ.

कर्णगूथ (कर्णस्य गूथम्) पु० थः. કર્ણમાં થયેલો તે નામનો રોગ જેમાં કાનનો મલ પાતલો થઈ મોમાં તથા નાકમાં આવેછે.

कर्णगोचर (कर्णस्य व्यापारजन्यबोधस्य विषयः) पु० रः. શ્રવણ યોગ્ય વિષય. [જેલું, શ્રુત.

कर्णगोचर (,,) त्रि० रः-री-रं. સાંભ-

कर्णग्राह (कर्ण नौक्षेपणीं गृह्णाति ग्रह् अच्) पु० हः. વાણનું સુકાન પકડનાર, સુકાની.

कर्णग्राहवत् (कर्णग्राह मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જેને સુકાની હોયછે તે.

कर्णच्छिद्र (कर्णे छिद्रं) क्ली० द्रं. કાનમાં છેદ, કાનમાં બાકું, કાનમાં કાણું, કાનમાં શબ્દ સાંભળનારૂં. બાકું. [કહેનાર. ૨ ખલ. કર્ણેજપ.

कर्णजप (कर्णे जपति जप् अण्) पु०पः. ૧ કાનમાં

कर्णजाप (कर्णे जपति जप् अच्) पु० पः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ખૂણીયું, કાનનું ખૂળ.

कर्णजाह (कर्णस्य मूलं जाहच्) क्ली० हं. કાનનું.

कर्णजित् (कर्णं जितवान् जी क्विप्) पु० त्. અર્જુન, મધ્યમ પાંડવ.

कर्णताड (कर्णस्य ताडः) पु० डः. હાથીના કાનના ફફડવાથી થતું અથડાવવું. [જુઓ.

कर्णताल (कर्णस्य तालः) पु० लः. ઉપલો શબ્દ ' दानार्थिनो मधुकरा यदि कर्णतालैः ' उद्भटः

कर्णदर्पण (कर्णस्थदर्पण इव) पु० णः. એક જાતનું કાનનું ભૂષણ, એક જાતનું કર્ણાભરણ.

कर्णदुंदुभि (कर्णे दुंदुभिरिव) स्त्री० भिः. એક જાતનો કીડો. कर्णकीटी. शतपदी.

कर्णधार (कर्णमरित्रं धारयति धृ अच्) पु० रः. સુકાન પકડનાર, સુકાની.

कर्णनाद (कर्णे नादः) पु० दः. કાનમાં અવાજ, આંગળી વગેરે કાનમાં નાંખવાથી જે અવાજ સંભળાય તે. [બ્દ પ્રવેશ થવા માટે યોગ્ય માર્ગ.

कर्णपथ (कर्ण पथिन् अच्) पु० थः. કર્ણરંધ્રરૂપી શ-

कर्णपरंपरा (कर्णस्य परंपरा) स्त्री० रा. એક કાનેથી ઉત્તરોત્તર બીજે કાને પડવું તે.

कर्णपाक (कर्णस्य पाकः) पु० कः. કર્ણગતના રોગના પ્રકારમાંહેલો એક જાતનો તે નામનો રોગ, જેમાં કાનની નાળ સુજી જાયછે.

कर्णपाली ( ) स्त्री० लिः એક જાતનો કાનનો રોગ જેમાં કાનની માંસ પેશી તુટી જાયછે.

कर्णपाली (कर्णपालि ङीप्) स्त्री० ली. કર્ણાભરણનો એક ભેદ. [ભેદ.

कर्णपिशाचि ( ) स्त्री० चि. દેવીનો એક

कर्णपुत्रिका (कर्णस्य पुत्रिकेव) स्त्री० का. કાનની પાળ. [પુર, કર્ણ રાજાનું શહેર.

कर्णपुर् (कर्णस्य पुः) स्त्री० पूः चंपा नगर, ભાગલ-

कर्णपुर (कर्णस्य पुरः) क्ली० रं ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कर्णपुष्प (कर्ण इव पुष्पं यस्य) पु० ष्पः એક જાતનુ ઝાડ.

कर्णपूर (कर्णं पूरयति पुर् अण्) पु० रः ૧ કાળું કમલ. ૨ અશોકવૃક્ષ. ૩ કર્ણાભરણ. ૪ શિરિષનું ઝાડ.

' यस्याश्वोरश्रिकुरुनिकरः कर्णपूरोमयूरः ' बाणः

कर्णपूरक (कर्णपूर एव कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઝાડ.

कर्णपूरक (कर्णं पूरयति पृ ण्वुल्) पु० कः કદંબનું

कर्णप्रणाद (कर्ण प्रनद् घञ्) पु० दः કર્ણગત રોગના પ્રકારમાંહેલો તે નામનો એક પ્રકાર.

कर्णप्रतिनाह (कर्णप्रति नह् घञ्) पु० हः કર્ણગત રોગના પ્રકારમાંહેલો પ્રકાર. [બાજલું.

कर्णफल (कर्णः फलमिवास्य) पु० लः એક જાતનું

कर्णभूषण (कर्णं भूषयति भूष् ल्युट्) क्ली० णं. કાનનું ઘરેણું, કર્ણાભરણ. [મેલ.

कर्णमल (कर्णस्थं मलं) क्ली० लं. કાનમાં પેદા થતો

कर्णमुकुर (कर्णस्य मुकुर इव) पु० रः कर्णदर्पण શબ્દ જુઓ. [એક ભેદ.

कर्णमोटि (कर्णं मोटयति इन्) स्त्री० टिः દુર્ગા દેવીનો

कर्णमोटी (कर्णं मोटयति ङीप्) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कर्णल (कर्णः कर्णशक्तिस्तस्य लच्) त्रि० लः-ला-लं. સાંભળવાની શક્તિ જેને ઘણી તીક્ષ્ણ છે તે.

कर्णलता (कर्णस्य लतेव) स्त्री० ता. એક જાતનું કાનનું આભરણ. [શબ્દ જુઓ.

कर्णलतिका (कर्णलता कन् इत्वं) स्त्री० का. ઉપલો

कर्णवंश (कर्णः कर्णाकारो वंशो यत्र) पु० शः વાંસડાનો બનાવેલો ઉંચો મંચ. [શ્રવણેંદ્રિય.

कर्णवत् (कर्ण मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत. કાનવાળું,

कर्णवत् (,,) पु० वान्. સુકાની.

कर्णवर्जित (कर्णेन वर्जितः) त्रि० तः-ता-तं. કાનરહિત, કાનવિનાનું, બહેરું.

कर्णवर्जित (कर्णेनि वर्जितः) पु० तः સાપ, સર્પ.

कर्णविदध्रि ( ) पु० ध्रिः. કર્ણરોગની એક જાતિ જેમાં કાન ઉપર ફોડ થાય છે તે.

कर्णविट् (कर्णस्य विट्) स्त्री० ट्-ड्. કાનમાં પેદા

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

थतो मेल.
'वसाशुक्रमसृङ्मज्जामूत्रविड्घ्राणकर्णविट्' मनुः
कर्णवेध (कर्णयोर्वेधः) पु० धः. कानનું વિંધવું.
कर्णवेधनिका (कर्णौ विध्यतेऽनया) स्त्री० का. कान-વિંધવાની સોય શલાકા વગેરે.
कर्णवेधनी (कर्णौ विध्यतेऽनया विध् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. कर्णारा.
कर्णवेष्ट (कर्णौ विष्टयेतेऽनेन) पु० ष्टः એક જાતનુ કર્ણાભરણ, કુંડલ, ચોકડું વગેરે.
कर्णवेष्टक (कर्णौ विष्टयेतेऽनेन ण्वुल्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [वेष्ट શબ્દ જુઓ.
कर्णवेष्टन (कर्णौ विष्टयेतेऽनेन ल्युट्) पु० नः. कर्ण-
कर्णव्यधविधि (कर्णव्यधस्य विधिः) पु० धिः. કાન વિંધવાનો વિધિ. [નાળ, કર્ણગોલક.
कर्णशष्कली (कर्णस्य शष्कलीव) स्त्री० ली. કાનની
कर्णशूल (कर्णे शूलं) क्ली० लं. કાનમાં શૂલ આવ-વાનો અથવા ચમકા આવવાનો રોગ.
कर्णश्रव (कर्णेन श्रवः श्रवणयोग्यः) त्रि० वः-वा-वं. સાંભળવા યોગ્ય, શ્રવણ કરવા લાયક.
कर्णसंश्राव (कर्णस्य कर्णयोर्वा संश्रावः यत्र) पु० वः કર્ણગત રોગનો એક ભેદ જેમાં કાનની સર પાકી તેમાંથી પરૂ વહે છે તે.
कर्णसू (कर्णं सूते सू क्विप्) स्त्री० सूः. કુંતી, પૃથા, કર્ણની મા. कर्णजननी. [વનસ્પતિ તિલવણ.
कर्णस्फोटा (कर्णस्फोटो विदारणं यस्याः) स्त्री० टा.
कर्णस्रोतस् (कर्णस्य स्रोत इव) क्ली० तः. કાનમાં પેદા થતો મેલ. [કાનવીંધ્યો, બહેરું.
कर्णहीन (कर्णेन हीनः) त्रि० नः-ना-नं. કાનવિનાનું,
कर्णहीन (,,) पु० नः. સર્પ, સાપ.
कर्णाकर्णि (कर्णे कर्णे गृहीत्वा प्रवृत्तं कथनं) पु० र्णिः એક કાનેથી બીજે કાને ગ્રહણ કરેલી ફેલાયલી વાત.
'कर्णाकर्णि हि कपयः कथयन्ति चलत्कथाम्'
रामायणम्.
कर्णाट (कर्ण अट् अच्) पु० टः તે નામનો દક્ષિણ હિંદુસ્થાનમાંહેલો એક દેશ. २ એક જાતની વન-સ્પતિ.
'तेषां मूर्ध्नि ददाति वामचरणं कर्णाटराजश्रिया'
नैषधीयम्
कर्णाट (कर्णाटे भवाः) पु० व० टाः કર્ણાટક દેશમાં રહેનાર લોક.
कर्णाटक (कर्णाट एव कन्) पु० कः તે નામનો દ-ક્ષિણ હિંદુસ્થાનમાંહેલો એક દેશ. २ ગોત્રપ્રવર્તક તે નામનો એક ઋષિ.
कर्णाटि (कर्णाटानां स्त्री० ङीप्) स्त्री० टी. કર્ણાટક-દેશના રહેનાર લોકની સ્ત્રી.
'कर्णाटीचीनपीनस्तनवसनदशादोलनस्पंदमंदः'
उद्भटः
कर्णानुज (कर्णस्यानुजः) पु० जः કર્ણનીવાંસે જ-ન્મનાર યુધિષ્ઠિર, ધર્મરાજા.
कर्णान्तिक (कर्णस्य अंतिकः) त्रि० कः-का-कं. કાનની પાંસેનું, કાનની નજીકનું. [ણની એક જાતિ.
कर्णाबु (कर्णस्यांबुरिव) पु० स्त्री० बुः-बु. કર્ણાભર-
कर्णाबू (कर्णस्यांबूरिव) स्त्री० बूः ઉપલો શબ્દ જુ-ઓ. [ગરમાળાનું ઝાડ.
कर्णाभरणक (कर्णाभरणमिव कायति कै क) पु० कः
कर्णारा (कर्ण ऋ घञ् टाप्) स्त्री० रा. कर्णवेधनिका શબ્દ જુઓ.
कर्णारि (कर्णस्यारिः) पु० रिः १ અર્જુન, મધ્યમ પાંડવ. २ અર્જુન, સાદડાનું ઝાડ.
कर्णस्फाल (कर्णं आ स्फुर् णिच्) पु० लः હાથીના કાનનું હાલવું, હાથીના કાનનું ફરવું. કર્ણતાલ, કર્ણતાડ. [२ ભેદન, ભેદવું.
कर्णि (कर्ण इन्) पु० र्णिः १ બાણનો એક ભેદ.
कर्णिक (कर्ण ठन्) त्रि० कः-का-कं. કાનવાળું, જેને કાન હોય છે તે.
कर्णिक (,,) पु० कः સુકાની.
कर्णिका (कर्ण इकच् टाप्) स्त्री० का. १ કર્ણાભરણ-નો એક ભેદ. २ હાથીની શુંઢનો આગળ પડતો આંગળીના આકારવાળો પદાર્થ. ३ કમલનો બીજ-કોષ. ४ હાથની પાંચ આંગળીમાંહેલી વચલી આં-ગળી. ५ લેખણ. ६ મેઢાશીંગનું ઝાડ. ७ ધોળી જાયનું ઝાડ, કાંટાવાળી શેવંતીનું ઝાડ. ८ કોઇપ-ણ ફલનું દીંટું. [મેરૂપર્વત.
कर्णिकाचल (कर्णिकायां स्थितोचलः) पु० लः सु-
कर्णिकार (कर्णिभेदनं करोति कृ अण्) पु० रः १ ક-ર્ણેરનું ઝાડ. २ ગરમાલાનું ઝાડ. ३ પદ્મકોષ.
'वर्णप्रकर्षे सति कर्णिकारं दुनोति निर्गंधतया स्म चेतः'
कुमारसंभवम्.
कर्णिकिन् (कर्णिकाऽस्त्यस्य इनि) त्रि० की-किनी-कि. १ કાનવાળું. २ લાંબા કાનવાળું. (की.) १ સુકા-ની. २ મુખ્ય સાત પર્વતમાંહેથી એક પર્વત. ३ વાંકા અવયવવાળું બાણ.
कर्णिनी (कर्णिन् ङीप्) स्त्री० नी. યોનીનો એક જા-તનો રોગ. યોન્યર્શ. [બાળું, વૃદ્ધકર્ણ.
कर्णिल (कर्ण इलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ લાંબા કાન-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कर्णी (कर्ण इन् ङीप्) स्त्री० र्णी. १ બાણનો એક ભેદ ૨ મૂલદેવની માતા.

कर्णीमत् (कर्णि मतुप्) पु० मान्. ગરમાળાનું ઝાડ.

कर्णीरथ (कर्णीन्यासो रथो रथतुल्यवाहनं च) पु० थः ખાંધે ઉપાડી લઇ જવા યોગ્ય પાલખી બીયાનો વગેરે વાહન.

' कर्णीरथस्थां रघुवीरपत्नीम् ' रघुवंशम्.

कर्णीसुत (कर्ण्याः सुतः) पु० तः ચોરતુ શાસ્ત્ર રચનાર મૂલદેવ.

' कर्णीसुतप्रहिते च पथि मतिमकरवम् '

दशकुमारचरितम्.

कर्णेचुरचुरा (कर्णे चुर चुरा) स्त्री० रा. કાનમાં છાની વાત કહેવી તે, કાનમાં ગુચપુચ વાત કરવી.

कर्णेजप (कर्णे जपति जप् अच्) पु० पः કાનમાં કહેનાર. ૨ ખલ. ૩ ચાડીઓ.

कर्णेटिरटिरा (कर्णे टिरटिरा) स्त्री० रा. કાનમાં વાત છાની કહેવી તે, કાનમાં ગુચપુચ ગુચપુચ વાત કરવી તે.

कर्णेदु (कर्णे इंदुरिव) पु० दुः અર્દ્ધચંદ્રાકાર જેવો કાનમાં પહેરવાનો એક જાતનો દાગીનો.

कर्णोपकर्णिका (कर्णादुपकर्णोऽस्त्यस्याः ठञ् इत्वम्) स्त्री० का. એક કાનેથી બીજે કાને પહોંચેલી વાત, ગપ, ખબર.

' प्रागेव कर्णोपकर्णिकया श्रुतापवादक्षुभितहृदयः '

पंचतंत्रम्.

कर्णोर्ण (कर्णे ऊर्णाऽधिकं लोम यस्य) पु० र्णः એક જાતનો મૃગ જેના કાનમાં ઉન જેવા વાળ ધાયછે.

' कर्णोर्णैकपदं चास्मै निर्जुष्टं वृकनाभिभिः '

श्रीमद्भागवतम्.

कर्ण्य (कर्णे भवः यत्) त्रि० र्ण्यः-र्ण्या-र्ण्यं. કાનમાં ભેદા થનાર, કાનમાં હોનાર.

कर्ण्य (कर्ण यत्) त्रि० र्ण्यः-र्ण्या-र्ण्यं. ભેદ કરવા યોગ્ય, તોડવા યોગ્ય.

कर्त्त् (चुरा० उभय० सेट् कर्तयति-ते) १ ઢીલું કરવું. ૨ પોચું કરવું. ૩ ભોકળું કરવું. ૪ દૂર કરવું.

कर्तन (कर्त्त् ल्युट्) क्ली० नं. १ કાપવું. ૨ છેદવુ. ૩ કાતરવું. ૪ પોચું કરવું, ઢીલું કરવું. ૫ ભેદ.

कर्त्तनी (कर्त्त् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ કાતર. ૨ છેદવાનું સાધન. ૩ કાતરવાનું સાધન.

कर्तनिका (कर्तनी कन् टाप्) स्त्री० का. ૫ કાતર. ૨ છરી, ચાકુ. ૩ નાની તલવાર. ૪ પારધીની છરી. कर्तरी. कर्तरिका. कर्तरि.

कर्तरी (कर्तरात्ति ऋ ङीप्) स्त्री० री. ઉપલો શબ્દ જુઓ, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ યોગનો એક ભેદ.

कर्त्तव्य (कृत् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ૧ કરવાયોગ્ય. ૨ છેદવાયોગ્ય. ૩ કાતરવાયોગ્ય.

कर्त्तव्य (") क्ली० व्यं. અવશ્ય છેદવું. ૨ જરૂર છેદવું તે. [યોગ્ય, કરવાલાયક.

कर्त्तव्य (कृ तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ કરવા-

कर्त्तव्य (कृ तव्यच्) क्ली० व्यं. અવશ્ય કરણ, જરૂર કરવાનું કામ.

कर्त्तव्यत्व (कर्त्तव्यस्य भावः) क्ली० त्वं. કરવાપણું, કરવાયોગ્યપણું, જરૂર કરવાપણું. कर्तव्यता,

कर्त्तित (कृत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ કાપેલું. ૨ છેદેલું. ૩ કાતરેલું. [પર્યે વિચાર કરનાર.

कर्तिष्यत् ( ) त्रि० न्-र्ती-त्. કાપવા વિ-

कर्त्तृ (कृ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. १ કરનાર. ૨ ક્રિયા-નિષ્પાદક. ૩ ક્રિયા કરવામાં સ્વતંત્રતાથી વર્તી તે કરનાર. ૪ ઉદ્યોગી.

कर्त्तृ (कृ तृच्) पु०ता.१ બ્રહ્મદેવ. ૨ સૃષ્ટિનો કરનાર. વાક્યમાં પ્રથમાંતકે તૃતીયાંત જે કારક આવેછે તે.

कर्त्तृ (कृत् तृच्) त्रि० र्त्ता-र्त्री-र्त्तृ. १ છેદનાર ૨ કાપનાર. ૩ કાતરનાર.

कर्त्तृ (कृत् तृच्) पु० क्ली० र्ती-र्त्तृ. નાનું ખડ્ગ, કટારી.

कर्त्तक (कर्ता एव कन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ કરનાર. ૨ કામકરનાર. ૩ ઉદ્યોગી.

कर्त्तृक (कृर्तृ कन्) पु० कः નાનું ખડ્ગ. ૨ કટારી.

कर्त्तृत्व (कर्तुर्भावः) क्ली० त्वं. ૧ કરનારપણું. ૨ કામકરનારપણું. ૩ કર્તાપણું. ૪ છેદનારપણું. ૫ કાપનારપણું. ૬ કાતરનારપણું.

कर्त्तृवाच्य (कर्त्ता वाच्यो यस्य) पु० च्यः કર્તા જેનો વાચ્યછે એવો પ્રત્યય.

कर्त्र् (चुरा० उभ० सेट् कर्त्रयति-ते) કર્તૃધાતુ. જુઓ.

कर्त्राभिप्राय (कर्त्तारमभिप्रेति संबध्नाति) पु० यः કર્તાસાથે સંબંધ રાખનાર ક્રિયાફલ. [ભિપ્રાય.

कर्त्रभिप्राय (कर्तुरभिप्रायः) पु० यः કર્તાનો અ-

कर्त्री (कर्त्तृ ङीप्) स्त्री० त्री. કાતર.

कर्द् (भ्वा० पर० सेट् कर्दति) ૧ પેટીની અંદર ગડબડવું. ૨ કાગડાના જેવો અવાજ કરી બોલવું. ૩ ખરાબ અવાજ કરવો.

कर्द (कर्द् अच्) पु० दः ૧ પંક, કાદવ, કીચડ. ૨ ડોળાની પાપણનો રોગ.

कर्दट (अर्द् अटन्) पु० टः કાદવ, કીચડ, પંક.

कर्दट (कर्द कट् अच्) पु० टः ૧ પદ્મકંદ ૨ પાણીમાં પેદાથનાર હરકોઈ તૃણ.

कर्दन् (कर्द् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ પેટમાં શબ્દ થવો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ते. २ पेटमां आंतरडानो गडगडाट. ३ उदरशब्द.

कर्दम (कर्द् अम) पु० मः १ કાદવ, કીચડ, પંક. २ પાપ, પાતક. ३ તે નામનો એક પ્રજાપતિ. ४ બ્રહ્મદેવનો પુત્ર. ५ કપિલ મુનિનો પિતા. ६ ભગનું ઝાડ. ७ ગાળ.

कर्दम (कर्द् अम) क्ली० मं. માંસ.

कर्दमक (कर्दमे कायति प्रकाशति कै क) पु० कः ભાત, ચોખા.

कर्दमाटक (कर्दमे इव आटो गतिरत्र कप्) पु० कः વિષ્ટા વગેરે નાખવાનું સ્થાન, વિષ્ટા વગેરે લઇ જવાનું નાળું.

कर्दमित (कर्दमो जातोऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેનો કચરો થઇ ગયો છે, જેનો કાદવ થઇ ગયો છે તે. [કાદવવાળો દેશ.

कर्दमिनी (कर्दमानां देशः इनी) स्त्री० नी. ધણાજ

कर्पट (कृ विच् पट्) पु० क्ली० टः-टं. १ ચીથરૂ, २ મેલું લુગડું. ३ વસ્ત્રનો કટકો. ४ પર્વતનો એક ભેદ. ५ ગેરૂથી રંગેલું લુગડું.

कर्पटक (कर्पट एव कन्) पु० कः १ ચીંથરૂં. २ જીર્ણ વસ્ત્રનો કટકો.

कर्पटधारिन् (कर्पटं धारयति धृ णिनि) त्रि० री-रिणी-णि. કંથા કૌપીન કે કષાયવસ્ત્ર ધારણ કરનાર, ભિક્ષુક, યતિ, સંન્યાસી વગેરે.

कर्पटिक (कर्पट अस्त्यर्थे ठन्) त्रि० कः का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

कर्पटिन् (कर्पट इनि) त्रि० टी-टिनी-टि. कर्पटधारिन्

कर्पण (कृप् ल्युट्) पु० णः ભાલું, ભાલોડું.

कर्पर (कृप् अकन्) पु० रः १ ઠીબ. २ માથાની ખોપરી. ३ લોઢાની કડાઇ, તવી વગેરે. ४ ઉંબરાનું ઝાડ. ५ એક જાતનું શસ્ત્ર.

कर्परांश (कर्परस्यांशः) पु० शः १ કપાલનો ભાગ. २ ખોપરીનો ભાગ. ३ ઠીબનો ભાગ.

कर्पराल (कर्पर इवालति अल् अच्) पु० लः १ ડુંગરી. २ અખરોટનું ઝાડ. પીલુવૃક્ષ.

कर्पराश ( ) पु० शः રેતાળ જમીન, રેતી.

कर्पराशन् (कर्परेऽश्नाति) पु० शी. બટુકભૈરવ.

कर्पारकातुत्थ (कर्परिकैव तुत्थं) क्ली० त्थं. ભોરથુથુ. તુત્થાંજન.

कर्परी (कृप् अरन् ङीप्) स्त्री० री. દારૂહલદરથી થતો તુત્થ. (रः-रा-रं) ખાપરીયું.

कर्पास (कृ पास) पु० क्ली० सः-सं. કપાસ, કપાસીઆનું ઝાડ. વેણુનું ઝાડ.

कर्पासफल (कर्पासस्य फलं) क्ली० लं. કપાસીઓ.

कर्पासी (कर्पास ङीप्) स्त्री० सी. કપાસીઆનું ઝાડ, વેણુનું ઝાડ.

कर्पूर (कृप् ऊर) पु० क्ली० रः-रं કપુર.

कर्पूरक (कर्पूर इव कायति कै क) पु० कः. કચુરો નામની વનસ્પતિ, શઠી કચુરો.

कर्पूरतिलका (कर्पूरस्य तिलकं यस्याः) स्त्री० का. પાર્વતીની એક સખી વિજયા.

कर्पूरतैल (कर्पूरस्य तैलमिव) क्ली० लं. એક જાતનું તેલ. हिमतैल.

कर्पूरनालिका ( ) स्त्री० का. એક જાતનો પાક.

कर्पूरमणि (कर्पूरवर्णो मणिः) पु० णिः. એક જાતનું રત્ન, જે ઔષધમાં કામ આવેછે.

कर्पूररस (कर्पूर इव कृतो रसः पारदः) पु० सः. શોધીને કપુરજેવો કરેલો પારો.

कर्पूरस्तव (कर्पूरशब्दधरितः स्तवः) पु० वः. तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध क्ष्यामास्तव.

कर्पूरा (कृप् ऊर) स्त्री० रा. એક જાતની હલદર.

कर्फर (कृ फल्) पु० रः. આરસો, આભલું, દર્પણ, કાચ.

कर्ब् (भ्वा० पर० सेट् कर्बति) જવું, ગમન કરવું.

कर्बर (कर्ब राति) पु० रः. १ રાક્ષસ. २ પિશાચ. ३ વાઘ. [कर्बुर.

कर्बु (कर्ब् उ) पु० र्बुः કાબરચિત્રો વર્ણ, ચિત્ર વર્ણ.

कर्बु (कर्ब उ) त्रि० र्बुः-र्बुः-र्बु. કાબરચિત્રું ચિત્રવર્ણવાળું.

कर्बुदार (कर्बुः सन् दारयति दृ णिच् अच्) पु० रः. १ કોવિદારનું ઝાડ. २ નીલગીરીનું ઝાડ. ३ સ્વેતકાંચનું ઝાડ.

कर्बुर (कर्ब् उरच्) पु० रः કાબર ચિત્રોવર્ણ, ચિત્રવર્ણ, २ કપુરકાચલી. ३ આંબાહલદર. ४ પાપ. ५ ધંતુરાનું ઝાડ. ६ રાક્ષસ. ७ કચુરો નામની વનસ્પતિ.

कर्बुर (कर्ब् उरच्) क्ली० रं. १ સોનું. २ જલ, પાણી.

कर्बुर (,,) त्रि० रः-रा-रं. કાબરચિત્રું, ચિત્ર વર્ણવાળું.

कर्बूर (कर्ब् ऊरच्) पु० रः. १ રાક્ષસ. २ શઠીકચુરો નામની વનસ્પતિ. ३ કપુરકાચલી, ४ ચિત્રવર્ણની શેલડી. ५ કાબરચિત્રો વર્ણ. कर्बूरक.

कर्बूर (कर्ब् ऊर) क्ली० रं. १ હડતાળ. २ સોનું. कर्बूरक. [રચિત્રા વર્ણવાળું.

कर्बूर (कर्ब ऊर) त्रि० रः-रा-रं. કાબરચિત્રું. કાબર-

कर्बूरित (कर्बूर इतच्) त्रि० तः-ता-तं. અનેક રંગ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નું કરેલું' કાબર ચિતું કરેલું. [કૃતિ.

કર્મ (,,) પુ૰ ક્લી૰ મઃ-ર્મ. કામ, ક્રિયા,

કર્મકર (કર્મ કરોતિ કૃ ટ) ત્રિ૰ રઃ-રી-રં. પોતાની મેહેનત બદલ હરકોઇ લઇ કામ કરનાર. ૨ દાસ, સેવક, નોકર. ૩ કામ કરનાર.

કર્મકર (,,) પુ૰ રઃ પગ.

કર્મકાર (કર્મ કૃ અચ્) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. કારીગરી વગેરેનું કર્મ કરનાર, કામ કરનાર.

કર્મકાર (,,) પુ૰ રઃ ૧ લુવાર. ૨ બલદીયો. [જાતનું કામ કરનાર.

કર્મકારક (કર્મ કૃ ણ્વુલ્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. હરકોઇ

કર્મકારિન્ (કર્મ કૃ ણિનિ) ત્રિ૰ રી-રિણી-રિ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

કર્મકાર્મુક (કર્મણિ કાર્મુકમ્) ક્લી૰ કં. યુદ્ધમાં જેનો સંપૂર્ણ ઉપયોગ પડેછે એવું ધનુષ્ય.

કર્મકીલક (કર્મણા કીલક ઇવ) પુ૰ કઃ ધોળી, રબ્બક. [દેશ કરનાર. ધર્મોપદેશક.

કર્મકૃતવત્ ( ) પુ૰ વાન્. ધર્મનો ઉપ-

કર્મક્ષમ (કર્મણિ ક્ષમઃ) પુ૰ મઃ કામ કરવાને સમર્થ, કામ કરવાને શક્તિવાળું.

કર્મક્ષેત્ર (કર્મણાં ક્રિયાણામનુષ્ઠાનસ્ય ક્ષેત્રં) ક્લી૰ત્રં. ૧ ક્રિયા કરવાને યોગ્ય ક્ષેત્ર. ૨ ભારતવર્ષ.

કર્મગ્રંથિ (કર્મણાં ગ્રંથિર્બંધનમસ્માત્) સ્ત્રી૰ થિઃ અજ્ઞાનજન્ય વાસનારૂપી દોષ.

કર્મચાંડાલ (કર્મણા ચાંડાલ ઇવ) પુ૰ લઃ ૧ કર્મ કરી ચાંડાલજેવો ૨ રાહુ.

કર્મચિત્ (કર્મ ચિતવાન્ ચિ ક્વિપ્) ત્રિ૰ ત્. કર્મને એકઠું કરનાર.

કર્મચેષ્ટા (કર્મણે ચેષ્ટા) સ્ત્રી૰ ષ્ટા. ૧ કર્મ કરવા વિષયે લાંબો પ્રયત્ન, કૃતિજન્ય ચેષ્ટા.

કર્મચોદના (કર્મણિ કર્માવબોધને ચોદના વિધિઃ) સ્ત્રી૰ ના. કર્મ વિષયે પ્રેરણારૂપિ વિધિ.

કર્મચોદના (કર્મ ચુદ્ અ) સ્ત્રી૰ ના. કર્મપ્રવૃત્તિ હેતુ જેનો છે એવા જ્ઞાન જ્ઞેય અને જ્ઞાતારૂપી અર્થ.

'જ્ઞાનં જ્ઞેયં પરિજ્ઞાતા ત્રિવિધા કર્મચોદના'

ભગવદ્ગીતા.

કર્મજ (કર્મણા જાયતે જન્ ડ) ત્રિ૰ જઃ-જા-જં. ૧ કર્મહેતુક રોગ વગેરે. ૨ કર્મથી પેદા થનાર. ૩ કાયિક, વાચિક, માનસીક કર્મવડે ઉત્પન્ન થનાર. ૪ સ્થાવર વગેરેનો જન્મ. ૫ કર્મજન્ય સંયોગ વિભાગ. ૬ વેગાખ્ય સંસ્કાર.

કર્મજ (કર્મન્ જન્ ડ) પુ૰ જઃ ૧ વડ. ૨ કલિયુગ.

કર્મઠ (કર્મણિ ઘટટે અ ડચ્) ત્રિ૰ ઠઃ-ઠા-ઠં. ૧ સ્નાન સંધ્યા વગેરે આન્હિક કર્મ કરેછે તે. ૨ કર્મસિદ્ધ કરવાને સમર્થ. ૩ આરંભેલું કાર્ય છેવટ લાવનાર.

કર્મણિ (કર્મનીયતિ સમાપ્તિં)સ્ત્રી૰ ણિઃ કર્મની સમાપ્તિમાં કરવા યોગ્ય પ્રાયશ્ચિત્તેષ્ટિ.

કર્મણ્ય (કર્મણા સંપાદિ યત્) ત્રિ૰ ણ્યઃ-ણ્યા-ણ્યં. કર્મથી સંપાદન કરેલું, કર્મવડે સંપન્ન થયેલું, કર્મવડે હાંસીલ થયેલું.

કર્મણ્ય (કર્મણિ સાધુ યત્) ત્રિ૰ ણ્યઃ-ણ્યા-ણ્યં. કામ કરવામાં હુંશિઆર, કર્મકુશલ.

કર્મણ્યા (કર્મ યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ણ્યા. ૧ વેતન, પગાર. ૨ મૂલ્ય.

કર્મણ્યાભુજ્ (કર્મણ્યાં વેતનં મુંક્તે ભુજ્ ક્વિપ્) પુ૰ ક્વ્. ભાડું લઇ નોકરી કરનાર. ભરણ્યભુજ્.

કર્મતસ્ (કર્મ તસિલ્) અવ્ય૰ તઃ કર્મથકી, કર્મથી.

કર્મત્વ (કર્મણો ભાવઃ) ક્લી૰ ત્વં. ક્રિયા, સંસાર વિષયક જે કર્તવ્ય કર્મ તે.

કર્મદેવ (કર્મણા પ્રાપ્તઃ દેવભાવઃ) પુ૰ વઃ કર્મવડે દેવપણાને પામેલા એવા તેત્રીશ દેવ. [બ્દ જુઓ.

કર્મદેવતા (,,) સ્ત્રી૰ તા. ઉપલો શ-

કર્મદોષ (કર્મૈવ દોષઃ કર્મણિ દોષઃ કર્મહેતુકો દોષો વા) પુ૰ ષઃ ૧ કામમાં ચૂક. ૨ કાર્યમાં ભૂલ. ૩ કામ તેજ ભૂલ, કર્મ તેજ દોષ. ૪ કર્મથી પેદા થયેલ પાપ વગેરે દોષ. ૫ કર્મવિપાકનો દોષ. ૬ કરેલા કર્મનું ખરાબ પરિણામ. ૭ સકલ કર્મનો હેતુ. ૮ મિથ્યાજ્ઞાનજન્ય વાસનારૂપે દોષ..

કર્મધારય ( ) પુ૰ યઃ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ સમાનાધિકરણધરિત તે નામનો સમાસભેદ,

કર્મન્ (કૃ મનિન્) પુ૰ ક્લી૰ ર્મા-ર્મ. ૧ યજ્ઞ વગેરેનું અનુષ્ઠાન, કર્તરિપ્રયોગમાં દ્વિતીયાંત અને કર્મણિપ્રયોગમાં પ્રથમાંત જે કારક આવે છે તે. ૨ શુભાશુભ અદૃષ્ટ. ૩ પૂર્વે કરેલાં કર્મનું પરિણામ. ૪ કામ, ક્રિયા. ૫ હરએક પદાર્થનો સ્વાભાવિક ગુણ.

કર્મનાશા (કર્મ નાશયતિ નશ્ ણિચ્ અચ્) સ્ત્રી૰ શા. કીકટ દેશમાં તે નામની એક નદી.

કર્મનિષ્ઠ (કર્મણિ નિષ્ઠા યસ્ય) સ્ત્રી૰ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. અગ્નિહોત્ર યજ્ઞયાગ વગેરે વેદપ્રસિદ્ધ કર્મ ઉપર નિષ્ઠા રાખનાર. ૨ કામમાં આસક્ત.

કર્મનિષ્ઠા (કર્મણિ નિષ્ઠા) સ્ત્રી૰ ષ્ઠા. ૧ કર્મમાં નિષ્ઠા. ૨ કામમાં આસક્તિ. [નામનો એક ઋષિ.

કર્મંદ (કર્મ દા ક) પુ૰ દઃ ભિક્ષુસૂત્રકાર તે

કર્મંદિન્ (કર્મદેન પ્રોક્તમધીયતે ઇનિ) ત્રિ૰ દી-દિની-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दि. कर्मद्वप्रोक्त भिक्षुसूत्रनो अभ्यास करनार.

कर्मपथ (कर्मणां कायिकादीनां पंथा टच्) पु० थः कायिक, वाचिक, मानसिक कर्मनो मार्ग.

कर्मप्रवचनीय (कर्मक्रियां प्रोक्तवान्) पु० यः व्याकरणप्रसिद्ध क्रियाओ निरूपण करेला संबंध विशेषना द्योतक अनुआदि शब्द.

कर्मन्यास (कर्मणां विहितकर्मणां विधिना न्यासः त्यागः) पु० सः ईश्वरार्पण बुद्धिथी करेला कर्मफलनो विधिथी त्याग. कर्मसंन्यास.

कर्मफल (कर्मणां शास्त्रविहितानां निषिद्धानां वा फलं) क्ली० लं. १ शास्त्रप्रसिद्ध विहित अने निषिद्ध कर्मनुं फल. २ शुभाशुभकर्मनुं सुखदुःख वगेरे फल.

कर्मफल (कर्मरंगस्य फलं) क्ली० लं. એક जातना ઝાડनुं फल.

कर्मभू (कर्मणो भूः) स्त्री० भूः १ कृषिकर्म करेली पृथ्वी, खेडेल भोंय. २ हिंदुस्थान, भारतवर्ष.

कर्मभूमि (कर्मणो भूमिः) स्त्री० मिः हिंदुस्तान, भारतवर्ष.

कर्मभोग (कर्मणः सुखदुःखादिभोगः) पु० गः १ कर्मजन्य सुखदुःख वगेरेनो भोग. २ कर्मजन्य सुखदुःख वगेरेनो साक्षात्कार.

कर्ममूल (कर्मणोमूलमिव मूलमस्य) क्ली० लं. दर्भ, डाभ, कुशतृण.

कर्ममीमांसा (कर्मप्रतिपादिका मीमांसा) स्त्री० सा. जैमिनि मुनिप्रणीत कर्मविषयक ते नामनुं विचारशास्त्र.

कर्मयुग (कर्मणो युगं) क्ली० गं. कलियुग, कलजुग.

कर्मयोग (कर्मणि योगः कौशलं) पु० गः १ कौशलनो એક भेद. २ फलनी सिद्धि असिद्धिनुं समभावन. [जातनुं ઝાड.

कर्मरंग (कर्मणि हिंसायां रंज् घञ्) पु० गः એક

कर्मरी (कर्मभैषज्योपयोगक्रियां राति डीप्) स्त्री० री. वंशरोचना, वंशलोचन.

कर्मवज्र (कर्म श्रौतकर्म वज्रमिव यस्य) पु० ज्रः शूद्र.

कर्मवारी (कर्मणां चंद्रकलाक्रियाणां वारीव) स्त्री० री. तिथि, तथ. [शुभ फल.

कर्मविपाक (कर्मणो विपाकः) पु० कः कर्मनुं शुभा-

कर्मशाला (कर्मणः शाला) स्त्री० ला. शिल्पविद्या संबंधी कारीगरी वगेरे काम करवानी शाला.

कर्मशील (कर्म शीलयति शील् अण्) त्रि० लः-ला-लं. हमेश जे यज्ञयाग वगेरेना आन्हिक कर्ममां अथवा साधारण कर्ममां जे प्रवृत्त रहे छे ते.

कर्मशूर (कर्मणि शूरः) पु० रः. प्रयत्नवडे प्रारंभेला कर्मनी समाप्ति करनारो. २ फलना उदय सुधी काम करनार. काम करवावाळो.

कर्मसंन्यास (कर्मणो स्वरूपतः फलतोऽथवा त्यागः) पु० सः. स्वरूपथी वा फलथी कर्मनो त्याग.

कर्मसन्यासिक (कर्मणां सन्यासोस्त्यस्य ठक्) पु० कः कर्मत्यागी भिक्षुक सन्यासी यति वगेरे.

कर्मसन्यासिन् (कर्मसन्यासोस्त्यस्य इनि) पु० सी. १ विधानवडे कर्मत्याग करनार भिक्षुक संन्यासी वगेरे. २ कर्मफलनो त्यागी.

कर्मसंग (कर्मणि संगः आसक्तिः संज् घञ्) पु० गः. १ कर्ममां आसक्ति. २ कामभां मन चोंटाडवुं ते. ३ आ हुं करुंछु अने तेनुं फल हुं भोगवीश એ प्रमाणे धरावनारो अभिनिवेश.

कर्मसचिव (कर्मसु सचिवः) पु० वः. मंत्रविनाना बीजा कामभां मदद करनार मुख्य मंत्री शिवाय बीजो मंत्रि.

कर्मसाक्षिन् (कर्म साक्षात् पश्यति इनि) पु० क्षी. सूर्य, सोम, यम, काल, पृथ्वी, जल, तेज, वायु, अने आकाश એ नव कर्मसाक्षी कहेवायछे.

कर्मसाधन (कर्मणः साधनं) क्ली० नं. जेणेकरी कर्म सिद्ध थायछे ते, कामनुं साधन.

कर्मसिद्धि (कर्मणः सिद्धिः) स्त्री० द्धिः. १ सारा नरसा फलनी प्राप्ति. २ कामनी सिद्धि.

'स्वकर्मसिद्धिं पुनराशशंसे' कुमारसंभवम्.

कर्मस्थान (कर्मणः व्यापारचिंतनस्य स्थानं) क्ली० नं. ज्योतिषमां लग्नथी दशमुं स्थान.

कर्महेतु (कर्मणो हेतुः) पु० तुः. कामनुं कारण, कर्मनो सभ्यभ.

कर्मांग (कर्मणोऽगं) क्ली० गं. वेदविहित याग यज्ञ वगेरे कर्मनुं अंग, जेवुं के दर्शवगेरे यागनुं प्रयाज वगेरे अंग छे, कामनुं अंग.

कर्माजीव (कर्मणा आ जीवः जीवनं) पु०वः १ काम करीने पोतानुं गुजरान करवुं. २ शिष्य वगेरेने विद्यावडे पोतानुं जीवन चलावबुं.

कर्मात्मन् (कर्मणि आत्मभावो यस्य) पु० त्मा. पोताना अदृष्ट उपर बंधायेलो संसारी शरीरयुक्त जीव.

कर्मात्मन् (कर्मणि आत्मा मनो यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. १ कामभां जेनो जीव छे ते, कामभां जेनी काळजी छे ते. २ कर्ममां जे आसकत छे ते.

कर्माध्यक्ष (कर्मणोऽध्यक्षः) पु० क्षः १ क्रियासाक्षी. २ करेलुं नहि करेलुं निगाहमां राखनार.

कर्मानुबंध (कर्मणः कर्मणि वा अनुबंधः) पु० धः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કામનો સંબંધ, કામ ઉપર આધાર.

कर्मानुबंधिन् (कर्मणः अनुबंधी) त्रि० धी-धिनी-धि. કર્મસાથે જોડાએલ, કર્મથી બંધાયેલ.

कर्मानुरूप (कर्मणः अनुरूपं) त्रि० पः-पा-पं. કામ પ્રમાણેનું, કર્મપ્રમાણેનું, કરજપ્રમાણેનું.

कर्मानुरूपतस् (कर्मणः अनुरूप तसिल्) अव्य० तः કામપ્રમાણે, કર્મપ્રમાણે, કરજમુજબ.

कर्मानुसारतस् (कर्मन् अनुसार तसिल्) अव्य० तः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कर्मानुस्थायिन् (कर्मणो अनुस्थायी) त्रि० यी-यिनी-यि. १ કામ કરનાર. २ કરજ બજાવનાર. ३ યજ્ઞ યાગાદિનું અનુષ્ઠાન કરનાર.

कर्मांत (कर्मणः कृषिकर्मणोंऽतो यत्र) पु० तः ખેડેલી જમીન.

कर्मांत (कर्मणः तत्फलस्यांतोऽत्र) पु० तः શેલડી, ધાન્ય વગેરે એકઠું કરી રાખવાનું સ્થાન.

कर्मांत (कर्मणोंतः) पु० तः १ કામનો અંત, યજ્ઞ યાગાદિ કર્મનો અંત. २ કર્મ સમાપ્તિ.

कर्मांतर (अन्यत्कर्म) क्ली० रं. બીજું કામ.

कर्मांतिक (कर्मांतं भवः ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ કર્મનીઅંતે હોનાર. २ કર્મ પુરૂ કરવું.

कर्मांतिक (,,) पु० कः સેવક, નોકર.

कर्माभिधायक (कर्मन् अभिधा ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. એક કર્મ ભોગવનાર, કામબતાવનાર.

कर्मार (कर्म ऋच्छति ऋ अण्) पु० रः કારીગર શિલ્પવિદ્યા જાણનાર, શિલ્પી, લોહાર. २ એક જાતનું ઝાડ. ३ એક જાતનો વાંસ.

कर्मार्ह (कर्म अर्हति अर्ह अण्) त्रि० र्हः-र्हा-र्हं. કામ કરવા સમર્થ, કામ કરવા યોગ્ય.

कर्मार्ह (कर्म अर्हति) पु० र्हः પુરૂષ.

कर्माशय (कर्मणामाशयः) पु० यः કર્મજન્ય ધર્માધર્મરૂપી ગુણભેદ.

कर्मिन् (कर्माऽस्त्यस्य इनि) त्रि० मी-र्मिणी-र्मि. १ કર્મ કરનાર. २ વ્યાપારયુક્ત ३ ફલના અભિધાનવડે કર્મ કરનાર. ४ યજ્ઞ યાગાદિ કર્મ કરનાર.

कर्मिन् (कर्मन् इनि) पु० मी. ખાખરાનું ઝાડ.

कर्मिष्ठ (अतिशयेन कर्मी इष्ठन्) स्त्री० ष्ठः ष्ठा-ष्ठं. १ કામમાં કુશલ, કામમાં હુંશીયાર. २ અત્યંત કર્મી, કર્મશૂર. [વર્ણવાળું, કાબરચિત્રું.

कर्मीर (कर्मन् ईरन्) त्रि० रः-रा-रं. કાબરચિત્રા

कर्मेंद्रिय (कर्मणां वचनादीनां निमित्तमिंद्रियम्) क्ली० यं. હસ્ત, પાદ, ગુદ, ઉપસ્થ. (યોની વા લિંગ) અને વાચા એ પાંચ કર્મેંદ્રિયમાંથી પ્રત્યેક.

कर्मोदार ( ) क्ली० रं. ઉત્તમ કાર્ય, ઉત્કૃષ્ટ કર્મ. [ડાઇ મારવી, ३ ડોળધાલવું.

कर्व् (भ्वा० पर० सेट् कर्वति) १ ગર્વ કરવો, २ બકર्व (कृ वः) पु० र्वः १ કામ. २ પ્રીતિ. ३ ઉંદર.

कर्वट (कर्व अटच्) पु० क्ली० टः-टं. १ શહેર, નગર. २ બશેં ચારશેં ગામવાળા પ્રગણાની રાજધાની કે જે સુંદર દેખાવની અને રૂડા બાંધાની હોવી જોઇએ. ३ પીઠવાળું ગાંમડું, ગામ.

कर्वट (,,) पु० टः આઠસો ગામમાં એક મોટું ગામ.

कर्वर (कृ श्वरच्) पु० रः १ વાઘ. २ રાક્ષસ.

कर्वरी (कृ श्वरच् ङीप्) स्त्री० री. १ રાત્રિ. २ દુર્ગા, પાર્વતી. ३ વનસ્પતિ ત્રિગુપત્રી. ४ હલદર.

कर्वुदार (कर्व उण् दृ अण्) पु० रः કોવિદારનું ઝાડ.

कर्श्य (कृश् यत्) पु० श्यः કચુરો નામની વનસ્પતિ.

कर्ष (कृष् अच् घञ् वा) पु० र्षः १ એંશી રતીભારનું તે નામનું વજન. २ સોળ માસાનું એક વજન.

कर्ष (कृष् घञ्) पु० र्षः १ આકર્ષણ, ખેંચવું, તાણવું. २ વિલેખન. ३ ખેડવું.

कर्षक (कृष् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ખેંચનાર, આકર્ષણ કરનાર. २ ખેડનાર, ખેડુત. ३ લેખક.

कर्षण (कृष ल्युट्) क्ली० णं. १ ખેંચવું, તાણવું. २ ખેડવું, ખેડ, તાણ, ખેંચ.

'भज्यमानमतिमात्रकर्षणात्' रघुवंशम्.

कर्षणि (कृष् अनि) स्त्री० णिः असती स्त्री, असाध्वी स्त्री, व्यभिचारिणी स्त्री.

कर्षणी (कृष् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. १ વનસ્પતિ ધોળી વેખંડ. २ क्षीरिणीનું ઝાડ. ३ ઘોડાની લગામનો એક ભાગ જે લોહમય તેના મુખમાં રહે છે.

कर्षणीय (कृष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ખેંચવા યોગ્ય, તાણવા યોગ્ય. २ ખેડવા યોગ્ય.

कर्षफल (कर्षमात्रं फलमस्य) पु० लः બહેડાનું ઝાડ, બિભીતકનું ઝાડ. [આમલી.

कर्षफला (कर्षमात्रं फलमस्याः ङीप्) स्त्री० ला.

कर्षयत् (कृष् शतृ) त्रि० न्-ती-त्. १ ખેંચતું, તાણતું. २ હેરાન કરતું, હરકત કરતું.

कर्षापण (कर्षेण पण्यते) पु० णः એક જાતનું માન.

कर्षाह्व (कर्ष इति आह्वा यस्य) पु० ह्वः. એશીં ગુંજભારનું એક વજન.

कर्षिणी (कृष् इनि ङीप्) स्त्री० णी. १ એક જાતનું ઝાડ. २ લગામ. [લું. २ ખેડેલું.

कर्षित (कृष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ખેંચેલું, તાણે-

कर्षिन् (कृष इनि) त्रि० र्षी-र्षिणी-र्षि. १ ખેંચનાર,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ताणनार, २ खेडनार, खेडाण करनार.
'इतंवेरमामुखरशृंखलकर्षिणस्ते' रघुवंशम्.

कर्षू (कृष् ऊ) पु० र्षूः. १ छाणानो वस्तेव, सुका छाणानो अग्नि. २ खेती काम, खेड, खेडाण. ३ उपजीविक, गुजरान.

कर्षू (,,) स्त्री० र्षूः हाथनी बनावेल नानी नदी, खाडी नेर वगेरे. २ नदी. ३ अग्निकुंड. ४ नानी नदी. ५ खाडो.

कार्हि (कस्मिन्काले किंहिल्) अव्य० क्यारे, कइवेला-ओ, कयेसमये. [समओ, केटलवेळाओ.

कार्हिचित् (कर्हि चित्) अव्य० चित्. क्यारेक, केटलक-

कल् (चुरा० उभय० सेट् कलयति-ते) गणवुं, संख्याकरवी, जवुं, गमन करवुं. अव साथे-जाणवुं. आ साथे-बांधवुं, जाणवुं, परि साथे-ध्यानमां लेवुं, लक्ष्यमां लेवुं. वि साथे-विकल थवुं, व्यंग करवुं. सं साथे-एक संख्याना रूपमां आणवुं, सारांश कहाढी जाणवुं. वि, अव साथे-वियोजन करवुं, जुदुं करवुं.

कल् (भ्वा० आत्म० सेट् कलते) १ गणवुं, संख्या करवी. २ शब्द करवो, नाद करवो. [प्रेरवु.

कल् (ारवु) उभय० सेट् कलयति-ते) मोकलवु,

कल (हंस (घञ्) पु० लः. १ मधुर अस्पुटध्वनि. २ कवि नानो चारमात्रा बोलतां जेटली वार लागेछे तेट परम क्षर. ३ भे

कल अच्) क्ली० लं. शुक्र, वीर्य, चरमधातु.

कल ल् अच्) पु० लः. १ घोरनुं आड. २ सा ह.

कल (हंस ,,) त्रि० लः-ला-लं. जीर्ण नहि ते.

कल कल् ण्वुल्) पु० कः. एक जातनुं माछलुं. शकुल.

कलकंठ (कलः कलप्रधानः कंठो यस्य) पु० ठः. १ कोयल. २ हंसपक्षी. ३ कपुतरपक्षी.

कलकंठी (कलकंठ ङीप्) पु० ठी. कोयल, हंसपक्षी-नीस्त्रीजाति, कपुतर पक्षीनी स्त्रीजाति.

कलकल (कलः गुणवचनत्वात् प्रकारे द्वित्वं) पु० लः. कलकल शब्द. कोलाहल.
'कलकलोलकलोलदशान्यया' माघः.

कलकल (कलस्य सालवृक्षस्य कला यत्र) पु० लः. राळ. सालनिर्यास.
'कलकल उक्तः कोलाहले तथा सालनिर्य्यासे' मेदिनी.

कलकीट (कलप्रधानः कीटः) पु० टः एक जातनो कीडो,

कलकूजिका ( ) स्त्री० का. काम बुद्धि-वाणी स्त्री.

कलकूट ( ) पु० टः ते नामनुं एक नगर.

कलघोष (कलो घोषोऽस्य) पु० षः कोयल पक्षी.

कलघोषी (कलघोष ङीप्) स्त्री० षी. कोयल पक्षीनी स्त्रीजाति.

कलंक (कल्चासौ अंकश्च) पु० कः १ डाघो. २ चिन्ह, नीशानी, अपवाद. ३ खट्टो. ४ गाळ. ५ तांबा वगेरे धातुनो मेल.

कलंकष (करेण कृषति मुम्) पु० षः सींह.

कलंकषा (करेण कषति) स्त्री० षा. १ कडताळ. २ वाघविशेष.

कलंकषी (कलं कष् ङीप्) स्त्री० षी. सिंहण.

कलंकित (कलंको जातोऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ जेने डाघो लागेल छे ते, जेने खट्टो बठेल छे ते. ३ जेने चिन्ह थयेल छे ते.

कलंकिन् (कलंकोस्त्यस्य इनि) त्रि० की-किनी-कि. १ डाघवाळुं, खट्टावाळुं. ३ लोकापवादवाळुं. ४ चिन्हवाळुं, कलंकवाळुं.

कलंकुर (कं जलं लंकयति लकि णिच् उरच्) पु० रः पाणीनुं पोतानी मेळे चक्राकारमां भमवुं, जलावर्त.

कलंज (केति शब्दं लंजति भाषते लंजि अण्) पु० जः १ विष पायेल अस्त्रनुं मारेलुं जनावर २ झेर पायेल अस्त्रवडे मारेलु मृग. ३ ताम्रकुट पक्षी. ४ एक जातनुं धान.

कलंज (,,) क्ली० जं. झेर पायेल अस्त्रवडे मारेल जनावरनुं मांस.

कलट (कं जलं लटति आवृणोति लट् अण्) क्ली० टं. घर आच्छादवा माटेनो तृणमय पदार्थ.

कलता (कलस्य भावः) स्त्री० ता. स्वरमाधुर्य.

कलतूलिका (कलं सुखविषयं तूलयति पूरयति) स्त्री० का. विषयेच्छावाळी स्त्री, कामेच्छावाळी स्त्री. कलभूणिका, कलकूजिका.

कलत्र (कलं त्रायते त्रै क) क्ली० त्रं. १ भार्या, भार्या, पोतानी स्त्री. २ नितंब, कुल्हो. ३ दुर्गस्थान, किल्लानुं स्थल. ४ अष्ट लग्नथी सातमुं स्थान.

कलत्रवत् (कलत्र मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. जेने भार्या छे एवुं, जेने पोतानी स्त्री हयात छे ते.
'कलत्रवंतमात्मानमवरोधे महत्यपि' रघुवंशम्.

कलत्रिन् (कलत्र इनि) त्रि० त्री०त्रिणी-त्रि. उपले शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'वसुमन्या हि नृपाः कलत्रिणः'

कलधूत (कलेनाव्यक्तेन धूतः शुद्धः) क्ली० ३पु॰.

कलधौत (कलेनाव्यक्तेन धौतः शुद्धः) क्ली० तं. १ सोनुं, सुवर्ण. २ ३पु॰.

'कन्येयं कलधौतकोमलरुचिः कीर्तिस्तु नातः परा'

महावाटकम्

कलधौत (कलो ध्वनिभेदो शुद्धोऽत्र) क्ली० तं. मधुर अस्पष्टध्वनि. [अस्पष्ट अवाज.

कलध्वनि (कलश्चासौ ध्वनिश्च) पु० निः मधुर,

कलध्वनि (कलो ध्वनिरस्य) पु० निः १ कपुतरपक्षी. २ मोरपक्षी. ३ कोयलपक्षी.

कलध्वनि (कलो ध्वनिर्यस्य) त्रि० निः-निः-नि. मधुर अस्पष्ट अवाजवाळुं

कलन (कल् ल्युट्) क्ली० नं. १ चिन्ह, डाघ. २ वात पित्त वगेरेनो दोष. ३ ग्रहण, लेवुं. ४ पकडवुं. ५ ग्रास, गळवुं. ६ ज्ञान, भणवुं, ७ मधुर स्वर.

कलन (कं जलं लाति) पु० नः वेतसनुं आड.

कलना (कल् युच्) स्त्री० ना. १ ज्ञान, भणवुं. २ ग्रहण, पकडवुं. ३ लेवुं. ४ छोडवुं, मुकवुं, मेलीदेवुं.

कलनाद (कलो नादोऽस्य) पु० दः राजहंस.

कलनाद (कलश्चासौ नादश्च) पु० दः मधुर अस्पष्ट ध्वनि.

कलनादि (कलनाद ङीप्) स्त्री० दी. राजहंसणी.

कलंदर (कल दृ खच् मुम्) पु० रः वर्णसंकरनी जातिमांहेलो कोइ पुरुष, मिश्र जातिनो मनुष्य.

कलंदिका (कलं कामं ददाति) स्त्री० का. सर्व विद्याज्ञान.

कलभ (करेण शुंडेन भाति भा क) पु० भः १ त्रीश वर्षनो हाथी. २ पांच वर्षनुं हाथीनुं बच्चुं.

'गत्वा सद्यः कलभतनुतां शीघ्रसंपातहेतोः'

मेघदूतम्.

कलभ (कं वातं लभते लभ् अच्) पु० भः धंतुरानुं आड. [आड.

कलभवल्लभ (कलभस्य वल्लभः) पु० भः पीलुनुं

कलम (कल् कमच्) पु० मः १ लेखणु, एक जातनो भात. २ जेने उगवामां पुष्कळ पाणी जोइअे छे ते. ३ नाना छोडनी अवस्थामां जमीनथकी खेंची फरीथी बीजे जगोअे रोपाय छे अेवी डांगर.

'आपादपद्मप्रणताः कलमा इव ते रघुम्'

रघुवंशम्.

कलम (कल् कमच्) पु० मः चोर, चोरटो.

कलमोत्तम (कलमेषूत्तमः) पु० मः चोखामां उत्तम सुगंधिवाळो चोखो.

कलंब (कल् कड्वा अंबच्) पु० ब० वः १ बाण, शर. २ कदंबनुं आड, ३ दीटीयुं, कांडु.

कलंब (,,) पु० बः पांच संख्यानी संज्ञा. [ओ.

कलंबक (कलंब एव कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

कलंबिका (कलंबीव कायति कै क) स्त्री० डोकना पछवाडाना भागमां रहेली अेक नाडी.

कलंबिका (कलंबी कन्) स्त्री० का. १ अेक जातनुं शाक. २ राजगरानुं शाक.

कलंबी (के जले लंबते लबि अच्) स्त्री० बी. अेक जातनुं शाक.

कलंबुट (के जले लंबते लबि उट्) पु० टः भाखण.

कलंबू (के जले लंबते लबि ऊङ्) स्त्री० बूः अेक जातनुं शाक. कंलबु.

कलयत् (कल् शतृ) त्रि० न्-ती-त्. १ गणतु, गणना करतुं. २ पकडतुं. ३ कंपतुं.

कलरव (कलो रवोऽस्य) पु० वः १ पारेवुं पक्षी. २ कोयल पक्षी. [ध्वनि.

कलरव (कलश्चासौ रवश्च) पु० वः [illegible] अस्पष्ट

कलल (कल् कलच्) पु० क्ली० लः-लं. [illegible] भेवेष्टनचर्म. २ अेक मासमां पाकेलो वीर्यवि[illegible]

कललज (कललमिव जायते जन् ड) [illegible]नः १ राळ. २ गर्भ. [illegible] आड.

कललजोद्भव (कललज उत् भू अप्) पु[illegible]: सा-

कलविंक (कलं वंकते वक् अच् इत्वं) [illegible]क्कः १ चकलो. २ चिन्ह, कलंक. ३ धोळी चमरी[illegible] ४ द्रव्यवतुं आड. [शाक रहुओ.

कलविंकक (कलविंक एव कन्) पु० कः उपलो

कलविंग ( ) पु० गः कलविंक शब्द जुओ.

कलश (कलध्वनिं शयति) पु० शः १ कुंभ, घट, घडो, गागर. २ कुंभराशि. ३ मानभेद, बत्रीश शेरनुं माप.

कलशि (कलशः इन्) स्त्री० शिः १ घडो, गागर, कुंभ. २ कुंभराशि. ३ चणापरपोटीनुं आड. ४ बत्रीश शेरनुं माप.

कलशी (कलश ङीप्) स्त्री० शी. उपलो शब्द जुओ.

कलशीपदी (कलशीव पादावस्याः) स्त्री० दी. घडाना आकारना पगवाळी स्त्री.

कलशीसुत (कलश्याः सुत इव) पु० तः अगस्त्यमुनि. कुंभोद्भव.

कलशोदर (कलश इव उदरमस्य) त्रि० रः-रा-रं,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગાગર જેવડા પેટવાળું. [એક ભેદ.

કલશોદર (,,) પુ૰ રः તે નામનો

કલસ (કેન જલેન લસતિ લસ્ અચ્) પુ૰ સः ૧ ગાગર, ઘડો, કુંભ, ઘટ. ૨ કુંભરાશિ. ૩ બત્રીશ શેરનું માપ. ૪ ચાર આઢકનો કલસ, સોળ દ્રોણુનો એક કલસ.

કલસિ (કેન જલેન લસતિ લસ્ ઇન્) સ્ત્રી૰ સિः ગાગર, ઘડો, કુંભ, ઘટ, ચણાપરપોટીનું ઝાડ.

કલસી (કલસ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ સી. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

કલસીસુત (કલસ્યાः સુત ઇવ) પુ૰ તः કલશીસુત શબ્દ જુઓ.

કલસોદધિ (કલસ ઇવ ઉદધિः) પુ૰ ધિः સાગર.

કલસ્વર (કલશ્વાસૌ સ્વરશ્ચ) પુ૰રः અવ્યક્ત મધુર સ્વર.

કલહ (કલં કામં હંત્યત્ર હન્ ડ) પુ૰ ક્લી૰ હः-હં. ૧ વિવાહ. ૨ વાગ્વિવાદ, જઘડો. ૩ લઢાઇ, યુદ્ધ.

કલહ (,,) પુ૰ હः ૧ તલવારનું મીયાન. ૨ ઠગાઇ. ૩ જુઠાણું. ૪ રસ્તો, માર્ગ. ૫ શસ્ત્ર માર્યાવિના જુલમ કરવો તે. ૬ ગાળો દેવી. ૭ મારવું ૮ લાત મારવી વગેરે.

કલહંસ (કલપ્રધાનો હંસः) પુ૰ સः રાજહંસ પક્ષી. ૨ નાનો હંસ. ૩ પાણીનું બતક પક્ષી. ૪ નૃપશ્રેષ્ઠ. ૫ પરમાત્મા, કેવળ બ્રહ્મ. ૬ અતિ જગતી છંદનો એક ભેદ.

' કલસં જલસંભૃતં પુનः કલહંસः કલયાંબભૂવ સः '
નૈષધીયમ્.

કલહંસી (કલહંસ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ સી. ૧ રાજહંસણ, નાની હંસણ.

' કલહંસીષુ મદાવસંગતમ્ ' રઘુવંશમ્.

કલહકાર (કલહં કરોતિ કૃ અણ્) ત્રિ૰ રः-રા-રં. ૧ કજીઓ કરનાર, જઘડો કરનાર. ૨ લઢાઇ કરનાર, યુદ્ધ કરનાર. [નः પૂતિકરંજનું ઝાડ.

કલહનાશન (કલહં નાશયતિ નશ્ ણિચ્ લ્યુટ્) પુ૰

કલહપ્રિય (કલહः પ્રિયો યસ્ય) ત્રિ૰ યः-યા-યં. જેને કજીઓ, ઝગડો, લડાઇ, વિવાદ, વહાલું છે તે.

કલહપ્રિય (,,) પુ૰ યः નારદમુનિ.

કલહપ્રિયા (કલહः પ્રિયો યસ્યાः) સ્ત્રી૰ યા. મેનાપક્ષી. સારિકા.

કલહાંતરિતા (કલહાદંતરિતા) સ્ત્રી૰ તા. અવસ્થાંતર પામેલી નાયિકાનો એક ભેદ. [કરવો.

કલહાય (નામ ધા૰ આત્મ૰ સેટ્ કલહાયતે) કલહ

કલા (કલ્ અચ્) સ્ત્રી૰ લા. ૧ આખા ચંદ્રનો સોળમો ભાગ. ૨ કોઇ વસ્તુનો સૂક્ષ્મ અંશ. ૩ ત્રીશ કાષ્ટાત્મક કાલ (અઢારવાર ડોળાની પાપણને ફરતાં જેટલો સમય લાગે છે તે કાષ્ટા અને એવી ત્રીશ કાષ્ટાની કલા, ત્રીશ કલાનું એક ક્ષણ, બાર ક્ષણનું એક મુહૂર્ત અને ત્રીશમુહૂર્તનો એક રાત્રિદિવસ). ૪ રાશિના એક ભાગનો સાઠમો અંશ. ૫ ભંડોળ ઉપર વ્યાજ. ૬ કળા, હુન્નર. ૭ મનસલ નામની સુગંધી ઔષધિ. ૮ શરીરમાં સપ્તધાતુ, માંસ રક્ત વગેરેમાંથી પ્રત્યેક ધાતું. વાદ્ય નૃત્ય વગેરે ચોસઠ કલામાંથી પ્રત્યેક જેવી કે, ૧ વાદ્ય. ૨ નૃત્ય. ૩ ગીત. ૪ નાટ્ય. ૫ આલેખ્ય. (આલેખવાની ક્રિયા). ૬ વિશેષક છેદ્ય (દેહને રંગવું). ૭ મણિભૂમિકા કર્મ (જમીનથકી રત્ન કહાડવાં). ૮ તંદુલ કુસુમ બલિ વિકાર (દેવને તંદુલ પુષ્પ બલી વગેરેથી પૂજવું). ૯ પુષ્પાસ્તરણ (ફુલની શય્યા કરવી તે). ૧૦ દશનવસનાંગરાગ (દાંત, લૂગડાં અને અંગનું રંગવું). ૧૧ શયનરચન (બેઠક વગેરેને બિછાનાં પાથરી ગોઠવવું). ૧૨ ઉદકવાદ્ય (કાચના પ્યાલામાં પાણી ભરી સ્વરાનુક્રમે જલતરંગ બજાવવું). ૧૩ ઉદકઘાત (પુઆરા ઉડાડવા બંધ કરવા વગેરે). ૧૪ ચિત્રયોગ (ચીતરવું, ચિત્ર કહાડવું). ૧૫ માલ્યગ્રથનવિકલ્પ (પુષ્પ વગેરેની માલા ગુંથવી તે). ૧૬ કેશશેખરાપીડયોજન (કેશ વાળની લટનું ગુંથવું). ૧૭ નેપથ્યયોગ (વેશ લેવો, સ્વાંગ લેવો). ૧૮ કર્ણપત્રભંગ (કાનને ભૂષણ કરવું). ૧૯ સુગંધયુક્તિ (અત્તર વગેરે ખુશ્બોદાર પ્રવાહી પદાર્થનું યંત્રમાં ખેંચવું). ૨૦ ભૂષણયોજન (અલંકાર વગેરે શી રીતે પહેરવાં તે ગોઠવણ). ઇંદ્રિજાલ (જારણ મારણ વગેરેની ગારૂડી વિદ્યાનું જાણવું). ૨૨ કૌચમારયોગ (બીજા મનુષ્ય વગેરેને ફસવવા માટે બક ધ્યાન ધરવાની વિદ્યા). ૨૩ હસ્તલાઘવ (હાથચાલાકી, હાથની હુંશીઆરી). ૨૪ ચિત્રશાકાપૂપભક્ષ્યવિકારક્રિયા (અદ્ભુત ભાજી પકવાન્ન મિષ્ટાન્ન વગેરેની ક્રિયાનું જ્ઞાન). ૨૫ પાનક રસ રાગાસવ યોજન (શરબત, શરાબ મદ્ય મદિરા અર્ક વગેરેને સ્વાદિષ્ટ સિદ્ધ કરવું). ૨૬ સૂચીવાપકર્મ (સીવવાનું જ્ઞાન). ૨૭ વીણા ડમરૂક વાદ્યક્રીડા (વીણા ડમરૂ ડફ ખંજરી વગેરે વાદ્ય બજાવવાની વિદ્યા). ૨૮ પ્રહેલિકા (ઉખાણાં, મશરીઆં વેણ મારવાની વિદ્યા). ૨૯ પ્રતિમા (મૂર્તિ પુતળાં વગેરે બનાવવાની વિદ્યા). ૩૦ દુર્વચકયોગ (દુષ્ટ અને ખરાબ બોલનાર માણસને પ્રપંચથી હરાવી દેવાની વિદ્યા),

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩૧ પુસ્તકવાચન (જેમ પાઠ કર્યો હોય તેમ પુસ્તકનું વાંચવું). ૩૨ નાટિકાખ્યાયિકાદર્શન (ઇતિહાસ પ્રમાણેજ અથવા ઇતિસુધી નાટક આખ્યાન વગેરે કરવું). ૩૩ કાવ્યસમસ્યાપૂર્તિ (શ્લોક ઇત્યાદિ અપૂર્ણ કવિતા સંપૂર્ણ કરી દેવાની વિદ્યા). ૩૪ પટ્ટિકાવેત્રબાણવિકલ્પ (લાકડી, પટ્ટા ખેલવાની અને બાણ ફેંકવાની વિદ્યા.) ૩૫ તર્ક કર્મ (યુક્તિ તર્ક પ્રપંચ યોજવાનું જ્ઞાન.) ૩૬ તક્ષણ (સુતારની કારીગિરીની વિદ્યા.) ૩૭ વાસ્તુવિદ્યા (ઘરની જગા બનાવવાનું કામ.) ૩૮ રૂપ્ય રત્ન પરીક્ષા (રુપું રત્ન હિરા માણેક ઝવેર પારખવાની વિદ્યા.) ૩૯ ધાતુવાદ (રસાયન કર્મનું જ્ઞાન.) ૪૦ મણિરાગજ્ઞાન (મણિ માણિક્ય વગેરેને રંગવાનું જ્ઞાન.) ૪૧ આકરજ્ઞાન (બાણ શોધી કહાડવાનું જ્ઞાન.) ૪૨ વૃક્ષાયુર્વેદયોગ (ઝાડના આયુષ જાણવાની વિદ્યા.) ૪૩ મેષ કુક્કુટ લાવક યુદ્ધ વિધિ (મેંઢો કુકડાં લાવક વગેરે પક્ષીને લડાવવાની વિદ્યા.) ૪૪ શુક સારિકા પ્રલાપન (પોપટ મેના વગેરેને બોલતાં કરવાની વિદ્યા.) ૪૫ ઉત્સાહન (ઉત્તેજન આપવાનું જ્ઞાન.) ૪૬ કેશ માર્જન કૌશલ્ય (કેશ સાફ કરવાની હુશીઆરીનું જ્ઞાન.) ૪૭ અક્ષરમુષ્ટિકાકથન (મુઠીમાં શું છે તે કહી દેવાની વિદ્યા.) ૪૮ મ્લેચ્છિતક વિકલ્પ (મ્લેચ્છ કાવ્યનું જ્ઞાન.) ૪૯ દેશભાષાજ્ઞાન (સ્વદેશી ભાષાનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન). ૫૦ પુષ્પવાટિકાનિમિત્તજ્ઞાન (ફુલ ઝાડના બગીચા બનાવવાની કળા). ૫૧ યંત્રમાતૃકા (જંત્ર ખેંચી મંત્ર પ્રયોગ કરવાનું જ્ઞાન). ૫૨ ધારણમાતૃકા (કાગળ ભુર્જપત્ર વગેરે ઉપર અક્ષર ખેંચી મંત્રપ્રયોગ કરવાનું જ્ઞાન.) ૫૩ સંપાટય ( ) ૫૪ માનસી કાવ્યક્રીયા (મનમાં કવિતા રચવાની ક્રિયા). ૫૫ ક્રિયા વિકલ્પ ( ) ૫૬ છલિતક યોગ (કપટપ્રપંચના યોગનું જ્ઞાન). ૫૭ અભિધાનકોષછંદોજ્ઞાન (શબ્દનું તથા કવિતા રચનાનું જ્ઞાન). ૫૮ વસ્ત્રગોપન (સુતરના વસ્ત્રને રેશમી અને રેશમીને સુતરાઉ જેવું દેખાડવાની ક્રિયા). ૫૯ દ્યૂતવિશેષ (ખોટા પાસા નાંખી દ્યૂતક્રિયા કરવાની વિદ્યા). ૬૦ આકર્ષણક્રિયા (મંત્રબલથી બીજાની વસ્તુ હરણ કરવાની વિદ્યા). ૬૧ બાલક્રીડનક (બાલકને ખુશીકરા ખેલવવાની વિદ્યા). ૬૨ વૈનાયિક વિદ્યા (ભરવાની વિદ્યા). વૈજયિકી વિદ્યા (વશીકરણની વિદ્યા). ૬૪ વૈતાલિકી વિદ્યા (વીરમંત્ર જાણવાની વિદ્યા).

કલાકુલ (કલયા માત્રયાપિ આકુલયતિ) ક્લી૰ લં. હાલાહલ વિષ.

કલાકેલિ (કલેવ કેલિરસ્ય) ત્રિ૰ લિઃ-લિઃ-લિ. ૧ વિલાસી. ૨ ચેનવાળું. [મદન.

કલાકેલિ (,,) પુ૰ લિઃ કામદેવ,

કલાંકુર (કલાસ્યાંકુરો યત્ર) પુ૰ રઃ. સારસપક્ષી.

કલાંકુર (કલાનામંકુરો યત્ર) પુ૰ રઃ. ૧ ચોરનું શાસ્ત્ર પ્રવર્તાવનાર મૂલદેવ. ૨ કંસાસુર.

કલાંકુરી (કલાંકુર ઙીપ્) સ્ત્રી૰ રી. સારસપક્ષીની સ્ત્રીજાતિ.

કલાચિક (કલા ચિકન્) સ્ત્રી૰ કા. ૧ કોણીથી મણિબંધસુધી હસ્તાવયવ. ૨ પીકદાની.

કલાચી (કલામચતિ ગચ્છતિ અચ્ અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ચી. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પક્ષી.

કલાટીન (કલાટે સાધુરિવ) પુ૰ નઃ. એક જાતનું

કલાદ (કલામંશમાદત્તે આ દા ડ) પુ૰ દઃ સોનાર, સોની. [શબ્દ જુઓ.

કલાદક (કલામત્તિ અદ્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ. ઉપલો

કલાધર (કલાં ધરતિ ધૃ અચ્) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ચોસઠ કલા ધારણ કરનાર. [કપુર.

કલાધર (,,) પુ૰ રઃ. ૧ ચંદ્ર. ૨

કલાનિધિ (કલા નિધીયન્તે યત્ર) પુ૰ ધિઃ. ૧ ચંદ્ર. ૨ કપુર.

કલાનુનાદિન્ (કલમનુનદતિ નદ્ ણિનિ) પુ૰ દી. ૧ ભમરો. ૨ ચકલોપક્ષી. ૩ ચાતકપક્ષી. (બપૈયો) એકજાતનું પક્ષી. [જી ચંદ્રની કલા.

કલાંતર (અન્યા કલા) ક્લી૰ રં. ૧ વ્યાજ. ૨ બીજી ' જ્યોત્સ્નાંતરાણીવ કલાંતરાણિ ' કુમારસંભવમ્.

કલાપ (કલાં માત્રામાપ્નોતિ આપ્ અણ્) પુ૰ પઃ. ૧ સમૂહ. ૨ જથ્થો. ૩ મોરનું પીછું. ૪ સાધારણ ભૂષણ. ૫ દાગીનો. ૬ બાણરાખવાનો ભાથો. ૭ કટિમેખલા. ૮ બાણ. ૯ ધનુષ. ૧૦ ચાંદો, ચંદ્ર. ૧૧ અર્ધચંદ્રાકારવાળું અસ્ત્ર. ૧૨ કાર્તિકસ્વામીને અર્પણકરેલ સંસ્કૃત વ્યાકરણ. ૧૩ એ નામનું એક ગામ. ૧૪ મોતી વગેરેની સર.

કલાપ (કલાં પાતિ પા ક) ત્રિ૰ પઃ-પા-પં. ડાહ્યું, શાણું, વિદગ્ધ.

કલાપક (કલાપ કન્) પુ૰ કઃ. ૧ કલાપ શબ્દ જુઓ. ૨ હાથીને ગળે બાંધવાનો દોર. ૩ એક વિષયનું ચતુઃશ્લોકાત્મક વર્ણન.

કલાપક (કલાપિત વુઞ્) ક્લી૰ કં. જે કાળે મોર કળા કરેછે તે કાળે આપવા યોગ્ય ઋણ વગેરે.

કલાપવત્ (કલાપ મતુપ્) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્. જે-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નીપાંસે બાણ રાખવાનો ભાથો હોયછે તે.

कलापशस् (कलाप शस्) अव्य० शः. ગુચ્છે, ગુચ્છે.

कलापिन् (कलापोस्त्यस्य इनि) पु० पी. १ મોરપક્ષી. २ વડનું ઝાડ. ३ ચંદ્ર, ચાંદો. ४ કલાપનામે વ્યાકરણ કર્તા. ५ વૈશંપાયનના શિષ્યમાંહેલો તે નામનો એક શિષ્ય. [પક્ષી.

कलापिन् (कलस्यापी आप् णिनि) पु० पी. કોયલ

'ध्वनिहृष्टकूजितकलाः कलापिनः' माघः

कलापिनी (कलापश्चन्द्रोऽस्यां इनि) स्त्री० नी. રાત્રિ, રાત. [વનસ્પતિ નાગરમોથ.

कलापिनी (कलापतुल्यः आकारो यस्याः) स्त्री० नी.

कलापूर्ण (कलाभिः पूर्णः) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ચોસઠ કલાથી સંપૂર્ણ. [કપુર.

कलापूर्ण (,,) पु० र्णः १ ચંદ્ર. २

कलाभृत् (कलां विभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द् १ ચંદ્ર, ચાંદો. २ કપુર. ३ ચોસઠ કલા જાણનાર. ४ કલા જાણનાર.

'कला च सा कांतिमती कलाभृतः' कुमारसंभवम्.

कलाय (कलामयते अय् अण्) पु० यः ધાન્યની જાતિ, વટાણા.

'विकसितकलायकुसुमासितद्युते' माघः

कलायक (कलाय एव कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તાં જે ધ્રુજે છે તે.

कलायखंज (कलाये खंजः) पु० जः ચાલતાં ચાલ-

कलायन (कलानामयनं यत्र) पु० नः १ નાચનાર. २ તલવારની ધાર ઉપર નાચનાર. [ધ્રો.

कलाया (कला अय टाप्) स्त्री० या. એક જાતની

कलालाप (कलमालपति आ लप् अण्) पु० पः १ ભમરો. २ મધમાખ. [સ્વરનો આલાપ.

कलालाप (कलस्यालापः) पु० पः अव्यक्त मधुर

कलावत् (कलाः संत्यत्र मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ કલાવાળું. २ અંશવાળું.

कलावत् (कला मतुप्) पु० वान्. १ ચંદ્ર. २ કપુર.

कलावती (कलावत् ङीप्) स्त्री० ती. १ ગોકુળની ગોવાળણ રાધાની મા. २ પટલમાં કહેલ દીક્ષાનો એક ભેદ. ३ તે નામની એક વીણા. ४ તે નામની એક સ્વર્ગવેશ્યા. [કુકડો.

कलाविक (कलेनाविकायति आ वि कै क) पु० कः

कलाविकल (कलया विकलः) पु० लः ચકલો પક્ષી.

कलाविकली (कलाविकल ङीप्) स्त्री० ली. ચકલી.

कलाविकी (कलाविक ङीप्) स्त्री० की. કુકડી.

कलाहक (कलमाहंति आ हन् क्विप्) पु० कः એક જાતનું વાઘ.

कलि (कल् इन्) स्त्री० लिः ડુલની કળી.

कलि (,,) पु० लिः १ ચાર યુગમાંહેલો તે નામનો ચોથો યુગ, કલજુગ. २ કજીઓ, કલહ. ३ યુદ્ધ. ४ શર, ધનુષ. ५ ધોળા ધતુરાનું ઝાડ. ६ બેડાનું ઝાડ. ७ કલિદ્રુમ.

कलिक (कल ठन्) पु० कः એક જાતનો બગલો.

कलिका (कलिरेव स्वार्थे कन्) स्त्री० का. ડુલની કલી. २ ચંદ્રબિંબનો સોળમો ભાગ.

'मुग्धामजातरजसंकलिकामकाले' उद्भटः

कलिकापूर्व (कलिकया अंशेन जन्यमपूर्वं) क्ली० र्वं. જેનું ફલ પછી ભોગવાય છે એવું સાંપ્રતકાલિક કર્મ.

कलिकार (कलिं करोति कृ अण्) क्ली० रः-रा-रं. १ લડાઇ કરનાર. २ કજીઓ કરનાર.

कलिकार (,,) पु० रः નારદમુનિ.

कलिकार (कलिकमूच्छति ऋ अण्) पु० रः १ કલિંગ પક્ષી. २ એક જાતનું પક્ષી. ३ પૂતિકરંજનું ઝાડ.

कलिकारक (कलिं करोति कृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ કજીઓ કરનાર. २ લડાઇ કરનાર.

कलिकारक (,,) पु० कः નારદમુનિ.

कलिकारी (कलिकार ङीप्) स्त्री० री. १ જલપીંપરનું ઝાડ. २ વનસ્પતિ વિષલાંગલી.

कलिंग (के मुर्द्धनि लिंगमस्याः) पु० गः १ કાકોકઉવો પક્ષી. २ રાઇનું ઝાડ. ३ પીંપરનું ઝાડ. ४ તે નામનો એક દેશ.

कलिंग (कलिं गच्छति खच् मुम्) पु० गः ४ંદ્રજવનું ઝાડ. २ પૂતિકરંજનું ઝાડ. ३ દેશવિશેષ.

कलिंग (कलिंग अण्) क्ली० गं. ४ંદ્રજવ.

कलिंगक (कलिंग कन्) पु० कः १ કુડજવૃક્ષનું ખી. २ ४ંદ્રજવ.

कलिंगा (कं सुखमलिंगं यस्याः) स्त्री० गा. નસોતર.

कलिंज (कं वातं लंजति लजि कण्) पु० जः સાદડી, ચટાઇ.

कलित (कल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જાણેલું. २ મેળવેલું. ३ ભાગ કરેલું. ४ ગણેલું. ५ પામેલું. ६ પકડેલું. ७ વિચારેલું. ८ હાથમાં લીધેલું. ९ બાંધેલું. १० કરેલું.

कलित (कल् क्त) क्ली० तं. १ જ્ઞાન. २ લાભ.

कलितरु (कल्याख्यः तरुः) पु० रुः બહેડાનું કલિદ્રુમ.

कलिंद (कलिं ददाति द्यति वा खच् मुम्)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१ તે નામનો એક પર્વત. २ કલિદ્રુમ, બેડાનું ઝાડ. ૩ સૂર્ય.

कलिंदकन्या (कलिंद कन्येव) स्त्री० न्या. યમુના નદી

'कलिंदकन्या मथुरां गताऽपि' रघुवंशम्.

कलिंदगिरिजा (कलिंदगिरि जन् ड टाप्) स्त्री० जा ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कलिंदनंदिनी (कलिंदस्य नंदिनी) स्त्री० नी. कलिंद कन्या શબ્દ જુઓ.

कलिप्रिय (कलिः प्रियो यस्य) त्रि० यः-या-यं. જેને કળીઓ વહાલો છે તે.

कलिप्रिय (कलिः प्रियः यस्य) पु० यः १ नारद मुनि, २ वानर, માંકડું, વાંદરો.

कलिमारक (कलीनां कलिकानां माला यत्र) पु० कः કાંટા કરંજનું ઝાડ. पूतिकरंज.

कलिमाल्य (कलीनां कलिकानां माल्यं यत्र) पु० ल्यः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कलियुग (कलिरूपो युगः) पु० गः કલજુગ.

कलिल (कल् इलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ દુઃખે પેસાય તેવું. २ ગહન. ३ મિશ્ર. ४ દુરધિગમ. ५ દુર્ભેદ્ય.

'यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्यति'

भगवद्गीता

कलिवृक्ष (कलेर्वृक्षः) पु० क्षः. બેડાનું ઝાડ. कलिद्रुम.

कलिहारी (कलिं हरति ह अण् ङीप्) स्त्री० री. એક જાતનું ઔષધ. विषलांगली.

कली (कलि ङीप्) स्त्री० ली. ફુલની કળી, अस्फुटित पुष्प.

कलुक्क ( ) पु० क्कः. १ એકજાતનુ વાદ્ય, ઝાંઝ.

कलुक्का ( ) स्त्री० क्कः. १ તારા. २ દારૂની દુકાન. ३ મદ્ય વેચવાનું પીઠું. ४ ઉલ્કા.

कलुष (कल् उषच्) त्रि० षः-षा-षं. १ અસ્વચ્છ. २ મેલું, મેલવાળું, મલમિશ્રિત. ३ દુષ્ટ, ઘાતકી. ४ નિંદેલું. ५ અસમર્થ. ६ પાપી.

'भावावबोधकलुषादपि तेन रात्रौ' माघः

कलुष (कस्य जलस्य लुषो घातकः) पु० षः પાડો, મહિષ.

कलुष (कल् उषच्) क्ली० षं, પાપ, પાતક.

कलुषयोनि (कलुषा योनिर्यस्य) જેની ઉત્પત્તિ અશુદ્ધ અને અસ્વચ્છ છે તે, મેલું.

कलुषित (कलुष इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ મેલુ કરેલ, મેલુ. २ અપવિત્ર. ३ દુષ્ટ. ४ ઘાતકી.

कलुषिन् (कलुष इनि) त्रि० षी-षिणी-षि. १ પાપી. २ અપવિત્ર. ३ મલમિશ્રિત.

कलुषी (कलुष ङीप्) स्त्री० षी. ભેંશ.

कलेवर (कले शुक्रे वरं श्रेष्ठं) क्ली० रं. शरीर. देह.

'यं यं भावं स्मरन् देही त्यजत्यंते कलेवरम्'

गीता.

कलोत्तार (कलः उत्तारः यस्य) त्रि० रः-रा-रं. તીક્ષ્ણ નાદનું. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कलोत्ताल (कलः उत्तालः यस्य) त्रि० लः-ला-लं.

कल्क (कल् क) त्रि० ल्कः-ल्का-ल्कं. પાપી, પાતકી, પાપાશય.

कल्क (कल् क) पु० क्ली० ल्कः-ल्कं. १ વિષ્ટા, ગુ, પેટમાંહેલો ગુદદ્વારે નિકળતો મળ. २ પાતક, પાપ. ३ દંભ, ઢોંગીપણું. ४ મેલ. ५ અહંકાર, ગર્વ. ६ કચરો, કીચડ. ७ ગાળ .८ કાનનો મેલ- ९ ચટણીજેવો વાટેલો અથવા ધુંટેલો પદાર્થ. १० ઘી, તેલ વગેરેનો ગાળ. १२ શેલારસ. १३ વિભીતકનું ઝાડ. બેડાનું ઝાડ. १४ રૂક્ષતા કરવાનું ચૂર્ણ.

कल्कन (कल्कं करोति कल्क णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઢોંગીપણું કરવું. २ શઠપણું કરવું. ३ शाठ्याचरण, દંભ. [पु० लः. દાડમનું ઝાડ.

कल्कफल (कल्कस्य विभीतकस्य फलमिव फलमस्य)

कल्कि (कल्कोऽस्त्यस्य इन्) पु० ल्किः ભગવાનના દશ અવતારમાંહેલો દશમો અવતાર જે હજુ સુધી થયો નથી.

कल्किन् (कल्कि इनि) त्रि० ल्की-ल्किनी-ल्कि. १ ગાળવાળું. २ કચરાવાળું. ३ મેલવાળું. ४ દુરાચારી. ५ દંભી.

कल्किन् (,,) पु० क्ली. કલ્કી અવતાર.

कल्किपुराण (कल्किनः पुराणम्) क्ली० णं. वेदव्यासप्रणीत अनुभागवत, તે નામનું ઉપપુરાણ.

कल्प (कृप् घञ् कृप् णिच् अच् वा) पु० ल्पः १ પ્રલય. २ બ્રહ્માનો રાત્રિ દિવસ મળીને એક દિવસ. ३ રચવું. ४ વિકલ્પ. ५ ઇતિકર્તવ્યતાવાળું વિધાન. ६ વેદના ષડંગ પૈકી એક અંગ. ७ વૈદિકવિધાન જ્ઞાપક, તે નામનું એક શાસ્ત્ર. ८ યોગ્યપણું. ९ લાયકપણું, લાયકી. १० ઠરાવ, નિર્ધાર. ११ કલ્પવૃક્ષ. १२ નિરોગીપણું. १३ અવાજ, શબ્દ, ધ્વનિ. १४ દંભ. १५ ગુફા, ગુહા.

कल्प (कृप् णिच् अच्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. १ લાયક, યોગ્ય २ સરખુ, તુલ્ય. ३ કલામાં હુશીઆર. ४ ગહન.

कल्पक (कृप् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ રચનાર, રચના રચનાર. २ આરોપક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કલ્પક (,,) પુ૰ કઃ વનસ્પતિ કચુરો. ૨ વાળંદ, હજામ, નાઇ.

કલ્પકાર (કલ્પં કલ્પસૂત્રં કરોતિ) પુ૰ રઃ કલ્પસૂત્ર કરનાર આશ્વલાયન વગેરે. કલ્પકારક.

કલ્પકાર (કલ્પં વેશં કરોતિ અણ્) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. વેશ વગેરે કરનાર, સ્વોંગ વગેરે ધારણ કરનાર.

કલ્પકાર (,,) પુ૰ રઃ વાળંદ, હજામ, નાઇ. કલ્પકારક. [પ્રલય.

કલ્પક્ષય (કલ્પસ્ય સૃષ્ટેઃ ક્ષયોત્ર) પુ૰ યઃ સૃષ્ટિનો

કલ્પતરુ (કલ્પશ્ચાસૌ તરુશ્ચ) પુ૰ રુઃ કલ્પવૃક્ષ, વાંછિત ફલ આપનારુ ઝાડ. ૨ સ્મૃતિનિબંધનનો એક ભેદ. ૩ શારીરસૂત્ર ઉપરના ભાષ્ય ટીકાનો ભામતી રૂપે ગ્રંથ. [ત ફલ આપનારૂં ઝાડ.

કલ્પદ્રુ (કલ્પશ્ચાસૌદ્રુશ્ચ) પુ૰ દ્રુઃ કલ્પવૃક્ષ, વાંછિ,

કલ્પદ્રુમ (કલ્પશ્ચાસૌ દ્રુમશ્ચ) પુ૰ મઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ. કલ્પપાદપ. [પવું. ૩ ફાતરવું.

કલ્પન (કૃપ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ છેદવું. ૨ કા-

કલ્પન (કૃપ્ ણિચ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ રચના. ૨ વિધાન. ૩ આરોપ. ૪ નિશ્ચય. ૫ નિર્ધાર. ૬ અટકળ, તર્ક. ૭ રચના, ભૂષણ. ૮ શિલ્પ વગેરેની કળાનું કરવું.

કલ્પના (કૃપ્ ણિચ્ યુચ્) સ્ત્રી૰ ના. ૧ રચના. ૨ વિધાન. ૩ ચઢવા વાસ્તે હાથીને સજ કરવો તે. ૪ વ્યતિરેક વ્યાપ્તિના જ્ઞાનના તાબાના અનુમાનનો એક ભેદ. ૫ અર્થાપત્તિરૂપે પ્રમાણાંતર. ૬ તર્ક. ૭ અજમાશ. ૮ નિશ્ચય. ૯ શૃંગારવું, ભૂષણ. ૧૦ વિધિ, કાયદા. ૧૧ અટકળ. ૧૨ નિયમ, સંપાદન.

કલ્પનાકાલ (કલ્પનાયાઃ કાલ ઇવ કાલો યસ્ય) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. સંકલ્પ વિકલ્પની પેઠે એકદમ જલ્દી નાશ પામે તેવું અસ્થિર.

કલ્પની (કૃપ્ લ્યુટ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ની. ફાતર ફાતરવાનું સાધન.

કલ્પનીય (કૃપ્ અનીયર્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. કલ્પના કરવા યોગ્ય.

કલ્પપાદપ (કલ્પશ્ચાસૌ પાદપશ્ચ) પુ૰ પઃ કલ્પતરુ શબ્દ જુઓ, મહાદાનના અંદર સોનાનું બનાવેલ ઝાડના આકારનું જે દ્રવ્ય અપાય છે તે.

'મૃષા ન ચક્રેઽલ્પિતકલ્પપાદપઃ' નૈષધીયમ્.

કલ્પપાલ (કલ્પં સુરાભિલાષં પાલયતિ) પુ૰ લઃ મદ્ય વેચવાનો ધંધો કરી ગુજરાન ચલાવનાર, શૌંડિક, કલાલ.

કલ્પલતિકા (કલ્પાચાસૌ લતિકા ચ) સ્ત્રી૰ કા. ઇચ્છિત ફલ આપનારી લતા.

કલ્પલતા (,,) સ્ત્રી૰ તા. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

કલ્પવૃક્ષ (કલ્પશ્ચાસૌ વૃક્ષશ્ચ) પુ૰ ક્ષઃ કલ્પતરુ

કલ્પસૂત્ર ( ) ક્લી૰ ત્રં. આશ્વલાયન આપસ્તંબ વગેરેએ બનાવેલ વૈદિક કર્મના અનુષ્ઠાનનું પ્રતિપાદન કરનાર સૂત્ર ગ્રંથ.

કલ્પાંત (કલ્પસ્યાંતોત્ર) પુ૰ તઃ પ્રલય, પ્રલયસમય.

કલ્પાંતક્રૂરકેલિઃ ક્રતુક્રદનકરઃ કુંદકર્પૂરકાંતિઃ
ઉદ્ભટઃ

કલ્પાંતસ્થાયિન્ (કલ્પાંતે તિષ્ઠતિ) ત્રિ૰ યી-યિની-યિ. કાયમ રહેનાર, નિત્ય રહેનાર.

કલ્પિત (કૃપ્ ણિચ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ બનાવેલ. ૨ કરેલ. ૩ રચેલ. ૪ ક્રિયામાં કરેલું. ૫ અનુમાન કરેલું. ૬ અટકળ કરેલ. ૭ તર્ક કરેલ. ૮ સિદ્ધકરેલ. ૯ તૈયાર કરેલ. ૧૦ વ્યંજીત.

કલ્પિત (,,) પુ૰ તઃ યુદ્ધમાટે અથવા બેસવા માટે તૈયાર કરેલ હાથી.

કલ્પિતાર્ઘ (કલ્પિતોઽર્ઘો યસ્ય) ત્રિ૰ ર્ઘઃ-ર્ઘા-ર્ઘં. જેને અર્ઘ આપવો કર્યો છે તે.

'કલ્પિતાર્ઘાય તસ્મૈ' મેઘદૂતમ્.

કલ્પ્ય (કૃપ્ યત્) ત્રિ૰ લ્પ્યઃ-લ્પ્યા-લ્પ્યં. ૧ રચના કરવા યોગ્ય. ૨ રચવાયોગ્ય. ૩ કરવા યોગ્ય. ૪ અનુષ્ઠાન કરવા લાયક. [તિ, કરવું.

કલ્મન્ (કર્મન્ રસ્ય લઃ) ક્લી૰ લ્મ. કામ, ક્રિયા, કૃ-

કલ્મલિ (કલયતિ અપગમયતિ મલં) પુ૰ લિઃ તેજ, પ્રકાશ, અજવાળું, [મણિબંધ.

કલ્મષ (કર્મ સો ક) ક્લી૰ ષં. ૧ પાપ, પાતક. ૨

કલ્મષ (,,) પુ૰ ષઃ ૧ તે નામનું નરક. ૨ તે નામનો એક માસ. [મેલું. ૨ પાપી.

કલ્મષ (,,) ત્રિ૰ ષઃ-ષા-ષં. ૧ મલીન,

કલ્માષ (કલ્ માષ્ અચ્) પુ૰ ષઃ ૧ ચિત્રવર્ણ. ૨ કાબરચિત્રોવર્ણ. ૩ કાળોવર્ણ, ધોળા અને કાળા વર્ણનું મિશ્રણ. ૪ રાક્ષસ. ૫ એક જાતના સુગંધી ચોખા. ૬ અગ્નિનો ભેદ. ૭ નાગભેદ.

કલ્માષ (કલ્ મષ્ અચ્) ત્રિ૰ ષઃ-ષા-ષં. કાબરચિત્રુ, કાબરચિત્રાવર્ણવાળું, ધોળા અને કાળા રંગવાળું.

કલ્માષ (કલ્માષઃ કંઠો અસ્ય) પુ૰ ષઃ મહાદેવ, શંભુ. કાલકંઠ, નીલકંઠ.

કલ્માષપાદ (કલ્માષૌ પાદૌ યસ્ય) પુ૰ દઃ સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલ સુદાસ રાજાનો તે નામનો પુત્ર. ઋતુપર્ણ રાજાનો પૌત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कल्माषी (कल्माष ङीप्) स्त्री० षी. १ जमदग्नि ऋषिनी काબરચિત્રી કામધેનું. ૨ યમુનાનદી. ૩ ગંગા યમુનાના સંગમ ઉપર ભૃગુઋષિના આશ્રમ પાંસેથી નીકળતી નદી.

कल्य (कल् यत् कलासु साधु यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. १ ક્રિયાચતુર, ડાહ્યું, શાણું. ૨ નિરોગી, તંદુરસ્ત. ૩ સમર્થ. ૪ તૈયાર થયેલું, સજ્જ થયેલું. ૫ શુભ કરવાવાળું. ૬ કલ્યાણ આપનારૂં. ૭ બેરૂ, મુંગુ. ૮ પઢાવેલું, શિખવેલું. ૯ ઉપદેશ કરેલું.

कल्य (कल् यत्) क्ली० ल्यं. १ સવારનો પહોર. ૨ ભવિષ્ય. ૩ ગઇ કાલનો દિવસ. ૪ આવતી કાલનો દિવસ. [ભોજન. નાસ્તો. કલ્યાશ.

कल्यजाग्धि (कल्ये प्रातर्जग्धिः) स्त्री० ग्धिः સવારનું

कल्यता (कल्यस्य भावः) स्त्री० ता. તંદુરસ્તી, નીરોગીપણું. [શૈાંડિક.

कल्यपाल (कल्यं पालयति) पु० लः દારૂ ખેંચનાર,

कल्यवर्त (कल्ये प्रातर्वृत्यते वृत् णिच् अच्) पु० र्तः प्रातर्भोजन, નાસ્તો.

कल्या (कल्य टाप्) स्त्री० ल्या. १ સુરા, ભદ્ય. ૨ શુભાભિકા વાણી. ૩ હરડે, હરડેનું ઝાડ.

कल्याण (कल्ये प्रातरण्यते शब्द्यते अण् घञ्) क्ली० णं. १ સોનું, સુવર્ણ, હેમ. ૨ મંગલ. ૩ સુદૈવ. ૪ સૈાખ્ય.

' कल्याणं वः क्रियासु किसलयरुचयस्तेकराभास्करस्य '
सूर्यशतकम्.

कल्याण (कल्य अण् घञ्) त्रि० णः-णी-णं. १ શુભયુક્ત. ૨ સુખી. ૩ સંતોષી. ૪ મંગલયુક્ત.

कल्याण (कल्य अण् घञ्) पु० णः રાળનું ઝાડ.

कल्याणक (कल्याण इव कायति कै क) पु० कः વનસ્પતિ પિત્તપાપડો.

कल्याणगुड (कल्याणयुक्तः गुडः) पु० डः પીપળી મૂળ જીરૂં પીપર અજમોદ વગેરેથી મિશ્રિત પાકેલો ગોળ.

कल्याणचार (कल्याणः चारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. કલ્યાણ માર્ગે આચરતું. ૨ ભાગ્યશાલી, સુદૈવવાળું. [જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ યામાંગ.

कल्याणयोग (कल्याणनामकः योगः) पु० गः

कल्याणवत् (कल्याण मतुप्) त्रि० वान्-वती वत्. મંગલયુક્ત, શુભયુક્ત.

कल्याणवाचन (कल्याण वच् णिच्) क्ली० नं. શાસ્ત્રવિહિત કર્મ કર્યા પછી બ્રાહ્મણદ્વારાએ કલ્યાણયુક્ત મંત્રનું બોલાવવું, સ્વસ્તિવાચન.

कल्याणबीज (कल्याणं बीजं यस्य) पु० जः એક જાતનું ધાન્ય. મસૂર.

कल्याणिका (कल्याण कन् इत्वं) स्त्री० का. १ રાતેા સોમલ. ૨ મણસલ.

कल्याणिन् (कल्याण इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. १ કલ્યાણકારક. ૨ ક્ષેમકારક. ૩ ક્ષેમસંપન્ન. ૪ મંગલયુક્ત.

' कल्याणिनी भवतु मौक्तिकशुक्तिमाला ' उद्भटः

कल्याणिनी (कल्याण इनि ङीप्) स्त्री० नी. વનસ્પતિ બલદાણા.

कल्याणी (कल्याण ङीप्) स्त्री० णी. १ કલ્યાણ કરવાવાળી, માંગલ્યદા. ૨ રાની અડદનુ ઝાડ, માષપર્ણી. ૩ રાળ. ૪ ગાય.

' उपस्थितेयं कल्याणी नाम्नि कीर्तित एव यत् '
रघुवंशम्.

कल्यापाल (कल्यां सुरां पालयति) पु० लः कल्यपाल શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

कल्यापालक (कल्या पा णिच् ण्वुल्) पु० कः ઉપલેા

कल्युष ( ) क्ली० षं. મણિબંધ.

कल्ल् (भ्वा० आत्म० सेट् कल्लते) १ અસ્પષ્ટ બોલવું. ૨ ખરાબ શબ્દ કરવું. ૩ મુંગા થવું. ૪ શબ્દ કરવેા. [વાની શક્તિવિનાનું.

कल्ल (कल्ल् अच्) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. બહેરૂં, સાંભળ-

कल्लत्व (कल्लस्य भावः) क्ली० त्वं. १ બહેરાપણું. ૨ સ્વરનું ભેદન, સ્વરભંગ.

कल्लि ( ) अव्य० ल्लि આવતી કાલે.

कल्लोल (कल्ल् ओलच्) पु० लः १ મોટા લોઢ, મોટા મોજા, મોટા તરંગ. ૨ આનંદ, ઉમંગ હર્ષ.

' लल्याणं वो विधत्तांकरटमदधुनिलोलकल्लोलमाला '
भारतचंपुः

कल्लोल (कल्ल् ओलच्) त्रि० लः-ला-लं. વેરી, શત્રુ, દ્વેષી, સામાવાળું. [तरंगिणी.

कल्लोलिनी (कल्लोल इनिं ङीप्) स्त्री० नी. નદી.

कल्हण ( ) पु० णः राजतरंगिणी ગ્રંથનો કર્તા.

कव् (भ्वा० आत्म० सेट् कवते) १ વખાણવું, ૨ કાવ્ય કરવું. ૩ ચીતરવું. ૪ વર્ણવું, વર્ણન કરવું.

कवक (कु अच् कन्) पु० कः કોળીયેા ગ્રાસ.

कवक (,,) क्ली० कं. ચેામાસામાં નીકળતી કાગડાની ટોપી. भूच्छत्राक, शिलिंध्र.

कवच (कं वातं वंचति) पु० क्ली० चः-चं. १ બખ્તર. ૨ રણનુ નગારૂ. ૩ દુંદુભિ. ૪ નોબત. ૫ કવચરૂપે બીજો અક્ષર. 'हुं' ૬ વનસ્પતિ પિત્તપાપડો. ૭ વનસ્પતિ તજ. ૮ ભૂર્જ વૃક્ષ. ૯ લાંબી પીપરનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कवचपत्र (कवचमिव पत्रं पत्रमस्य) पु० त्रः भूर्જ પત્રનું ઝાડ, ભોજપત્રનું ઝાડ.
कवचहर (कवचं हरति येन वयसा ह अच्) पु० रः બાલ, બાલક, શિશુ, કુમાર.
कवचिन् (कवच इनि) त्रि० ची-चिनी-चि. જેણે બખ્તર ધારણ કરેલું છે તે.
कवटी (कु अटन् ङीप्) स्त्री० टी. કમાડ, દ્વાર, બારણું. કપાટ, કવાટ.
कवयि (काज्जलात्वयते गच्छति वय् इन्) स्त्री० यिः એક જાતનું માછલું.
कवर्गी (क वर्ग इन् ङीप्) स्त्री० र्गी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
कवर (कौति कु अरन्) पु० रः પાઠ કરનાર, પાઠક.
कवर (कं जलं वृणोति वृ अच्) पु० क्ली० रः-रं. ૧ મીઠું, લવણ. ૨ ખટાશ, ખટાઇ.
कवर (के मूर्ध्नि वरं वरणीयं) त्रि० रः-री-रं. કેશભૂષા, કેશભૂષણ. [વર્ણ.
कवर (कु अरन्) पु० रः કાબરચીતરો વર્ણ, ચિત્ર
कवर (,,) त्रि० रः-रा-रं. કાબરચીતરું, ચિત્ર વર્ણવાળું.
कवर (कव् अरन्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ જોડેલું, ૨ સાંધેલું. ૩ મિશ્રિત. ૪ ખચિત. ૫ સંપૃક્ત,
कवरक (कवरं किरति क्षिपति कृ ड) पु० कः બંદીવાન, કેદી.
कवरकी (कवरक ङीप्) स्त्री० की. બંદીવાન સ્ત્રી.
कवरी (कवर ङीप्) स्त्री० री. ૧ ચોટલાની લટ. ૨ હીંગુપત્રી. કવરી.
' अमरीकवरीभारभ्रमरीमुखरीकृता ' कुवलयानंदः
कवर्ग (कघटितो वर्गः) पु० र्गः કંઠસ્થાનથી પેદા થએલ. ક, ખ, ગ, ઘ, ઙ. રૂપીવર્ણસમૂહ.
कवर्गीय (कवर्गे भवः) त्रि० यः-या-यं. કવર્ગમાં પેદા થનાર, કવર્ગમાં હોનાર.
कवल (केन तालेन वलते वल् अच्) पु० लः એક જાતનું માછલું. [ગ્રાસ.
कवल (के जले वलते वल् अच्) पु० लः કોળિઓ
' मुस्ताप्ररोहकवलावयवानुकीर्णम् ' रघुवंशम्.
कवलग्रह (कवलस्य ग्रहः) पु० हः કોળિઓ લેવો તે, ગ્રાસ લેવો તે.
कवलप्रस्थ (कवलस्य प्रस्थः) पु० स्थः કોળિઆ જેટલા પરિમાણનો એક ભેદ.
कवलिका (कवल इव कन्) स्त्री० का. ગુમડું, ક્ષત વગેરે ઉપર પોટીશ.
कवलित (कवलं करोति कवल् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ જેનો કોળીઓ કરેલ છે. ૨ ખાધેલું, ભક્ષણ કરેલું. ૩ વ્યાપ્ત. [નો કાંટો.
कवस (कु अस्) पु० सः ૧ બખ્તર. ૨ એક જાત-
कवाट (कं वातं वटति वट् अण्) क्ली० टं. કમાડ, બારણું.
' कवाटदुर्धर्षतिरः प्रसारिता ' नैषधीयम्.
कवाटघ्न (कवाटं हंति शक्त्या) पु० घ्नः ચોર.
कवाटचक्र (कवाटं चक्रं यस्मात्) पु० क्रः એક જાતનું વૃક્ષ. [માડ, નાનું બારણું.
कवाटी (कवाट अल्पार्थे ङीप्) स्त्री० टी. નાનું ક-
कवार (कं जलं वृणोति वृ अण्) क्ली० रं. કમળ, પદ્મ.
कवि (कु कव् वा इन्) पु० विः ૧ સર્વજ્ઞ. ૨ બ્રહ્મા. ૩ વાલ્મિકમુનિ. ૪ કાવ્ય કરનાર, કવિતા રચનાર. ૫ ભૃગુપુત્ર, શુક્રાચાર્ય. ૬ સૂર્ય. ૭ ઘુવડ પક્ષી. ૮ આકડાનું ઝાડ.
कवि (कव् इन्) त्रि० विः-विः-वी-वि. ૧ મેધાવી. ૨ ક્રાંતદર્શી. ૩ જ્ઞાતા. ૪ વિદ્વાન્. ૫ સ્તુત્ય. ૬ સ્તુતિ કરનાર.
कवि (कु अच् इ) स्त्री० विः લગામ. ખલીન.
कविका (कविरेव कन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [આદિ કવિ.
कविज्येष्ठ (कविषु ज्येष्ठः) पु० ष्ठः वाल्मिकिमुनि,
कविता (कवेर्वर्णयितुर्भावः तल्) स्त्री० ता. કવિ કર્મ કાવ્ય, કવિતા, કવિત્વ. कवित्व.
कवितावेदिन् (कवितां वेत्ति) पु० दी. કવિ.
कवित्व (कवेर्भावः) क्ली० त्वं. ૧ કાવ્ય. ૨ કાવ્યવિદ્યા. ૩ વિદ્યા. ૪ કવિપણું.
कविपुत्र (कवेः पुत्रः) पु० त्रः ૧ ભાર્ગવ, શુક્રાચાર્ય, દૈત્યગુરૂ. ૨ કવિનો દીકરો.
कविय (कं सुखमजति) क्ली० यं. લગામ.
कविराज (कवीनां राजा कविः राजेव वा टच्) पु० जः ૧ કવિશ્રેષ્ઠ, ૨ કવિમાં ઉત્તમ. ૩ કવિ તેજ રાજા.
' श्रीहर्षे कविराजराजमुकुटालंकारहीरः सुनम्.'
नैषधीयम्.
कविरामायण (कविना कवित्वेन रामः अयनं यस्य) पु० णः वाल्मिकिमुनि, આદિ કવિ.
कविल (कु कव् वा इलच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ વખાણ કરનાર, તારીફ કરનાર, સ્તુતિ કરનાર. ૨ શબ્દ કરનાર. [કાવ્ય જાણનાર, કવિ.
कविवेदिन् (कविं कवित्वं वेत्ति विद् णिनि) पु० दी.
कवीय (कवि स्वार्थे छ) क्ली० यं. લગામ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कवूल ( ) क्ली० लं. नीलकंठे ताज्यके कहेलो ते नामनो એક યોગ. [ल.२ कुवलय.

कवेल (कं जलं विलति विल् अण्) क्ली० लं- १ कम-

कवोष्ण (कुत्सितमुष्णं कवादेशः) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. थोडुं उनुं, थोडुं गरम, जरा उष्णु.

'पयः पूर्वैः स्वनिश्वासैः कवोष्णमुपभुज्यते'

रघुवंशम्.

कवोष्ण (,,) क्ली० ष्णं. थोडुं गरमपणुं, थोडी उष्णुता.

कव्य (कवयः क्रांतदर्शिनः पितरस्तस्येदं अण्) क्ली० व्यं. पितृप्रेतने उद्देशीने अपातो अन्न બલિ વગેરે.

कव्यवाल (कव्यंबल्यते दीयतेऽस्मै वल् घञ्) पु० लः. १ अग्नि, वन्हि. २ पितृदेवनो भेद.

कव्यावाह (कव्यं वहति प्रापयति पितॄन् वह् घञ्) पु० हः. पितृप्रेतने अन्नબલિ वगेरे पहोंचाडनार अग्नि. [शब्द जुओ.

कव्यवाह् (कव्यं वहति वह् ण्वि) पु० ट्-ड्. उपलो

कव्यवाहन (कव्यं वहति वह् ल्युट्) पु० नः. कव्यवाह शब्द जुओ.

कश् (भ्वा० पर० सेट् कशति) १ જવું. २ शब्दકरवो. ३ शासन કरवुं. ४ मारवुं.

कश (कश् अच्) पु० शः. चाબક, કोરडो.

कशा (कश् अच् टाप्) स्त्री० शा. १ चाબક, કोरडो; २ કोरडाथी मारवुं.

कशात्रय ( ) क्ली० यं. घोडाने कोरडावडे मारवानी त्रण रीति छे ते.

'सम्यक् कशात्रयविचारवता नियुक्तः' माघः.

कशार्ह (कशाताडनमर्हति अर्ह अण्) त्रि० र्हः-र्ही-र्हं. કोरडाथी मारवा योग्य, चाબકथी ठोકवा योग्य.

कश्य (कशामर्हति) त्रि० श्यः-श्या-श्यं, उपलो शब्द जुओ.

काशिक (कश् इकन्) पु० कः. तोળिओ.

काशिपु (कशति दुःखं) पु० क्ली० पुः-पु. १ अन्न. २ आच्छादन, वस्त्र. ३ शय्या, બીछानुं. ४ आसनભेद. [બन्ने.

काशिपू (,,) पु० द्वि०पू. अन्नवस्त्र

कशोरक (कश इरक) पु० कः. ते नामनो એક પક્ષી.

कशेरु (कं जलं वातं वा शृणाति क शृ उ एरङ्) स्त्री० रुः. १ तृण કंदनो એક ભેદ. २ त्वष्टानी चौदકन्याओमांहेली ते नामनी એક કન્યા.

कशेरु (,,) पु० क्ली० रुः-रु. पीઠनुं એક હાડકું.

कशेरु (,,) पु० रुः. भारतवर्षना नवખंडमांहेलो ते नामनो એક ખંડ.

कशेरुक (कशेरु कन्) क्ली० कं. १ तृणકंदनो એક ભેદ. २ કांदो. ३ पाणी, उदક.

कशेरुका (कशे रुकन् टाप्) स्त्री० का. पीઠनुं दंडજेवुं હાડકું.

कशेरूस् (कशृ एरङ्) स्त्री० रुः. એક જાતનું तृण.

कश्चन (कः च न) अव्य० न. કોક, કોઈએક, કોઈક.

'दमघोषसुतेन कश्चन प्रतिशिष्टः प्रतिभानवानथ'

माघः.

कश्चित् (कः चित्) अव्य० त्. उपलो शब्द जुओ.

'कश्चित्कांताविरहगुरुणा स्वाधिकारात्प्रमत्तः'

मेघदूतम्.

कश्मल (कश् कल मुट्) क्ली० लं. १ मूर्छा. २ मोह. ३ पातक, पाप. [भेलुं.

कश्मल (कश् कल् मुट्) त्रि० लः-ला-लं. मलिन,

कश्मीर (कश् ईरन् मुट्) पु० रः. કाश्मीरदेश.

कश्मीरज (कश्मीरे जायते जन् ड) क्ली० जं. केशर. काश्मीर, कुंकुम. [केशर.

कश्मीरजन्मन् (कश्मीरे जन्म यस्य) क्ली० न्म.

कश्य (कशत्यनेन कश् यत्) क्ली० श्यं. भद्दिरा, मद्य.

कश्य (कशामर्हति यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. કोरडो मारवा योग्य, चाબક मारवा लायક.

कश्यप (कश्यं पिबति पा क) पु० पः १ ते नामनो એક ऋषि. २ दक्षप्रजापतिनो जमाई. ३ ब्रह्मदेवनो मानसपुत्र, महिषीनोपुत्र. ४ देव, दानव, मनुष्य, सर्प, गंधर्व वगेरे सर्वजातिनो पिता. ५ मृगनो એક ભેદ. ६ मत्स्यनो એક ભેદ.

कश्यपनंदन (कश्यपस्य नंदनः) पु० नः गરुડपक्षी. कश्यपपुत्र, कश्यपसुत. [सवुं. ३ चोળवुं.

कष् (भ्वा० पर० सेट् कषति) १ ઠार मारवुं २ ध-

कष (कष् अट्) पु० षः कसोटी.

'सुवर्णरेखेव कषे निवेशिता' मृच्छकटिकम्.

कषण (कष् ल्युट्) त्रि०णः-णा-णं. १ अपડव, ક્રાચું. २ पुख्त दशामां नहि आवेलुं. ३ वयमां नहि आवेलुं.

कषण (कष् ल्युट्) क्ली० णं. १ धसवुं. २ कसोटीवडे धसवुं. ३ चोળवुं. ४ निशान કरवुं ५ हलाववुं.

'कषणकंपनिरस्तमहाहिभिः' माघः

कषपाषाण (कषस्य पाषाणः) क्ली० पु० णं-णः कसोटी. [चाબક કोरडो.

कषा (कष्यते ताड्यतेऽनया कष् अच्) स्त्री० षा.

'कृच्छ्रेण पृष्ठे कषयाभिताडितः' श्रीमद्भागवतम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कषाकु (कष् आकु) पु० कुः १ सूर्य. २ अग्नि. ३ आकडानुं ઝાડ. ४ चित्रानुं ઝાડ.

कषाघात (कषायाः घातः) पु० तः चाબુક મારવો તે, ફટકો મારવો તે, કોરડો મારવો તે.

कषाय (कष् आय) त्रि० यः-या-यं. १ स्वादमां तुरं. २ सुगंधी, ખુશબોદાર, सुवासिક. ३ ઉંદરના રંગ જેવા રંગવાળું. ४ राता रंगनुं.

कषाय (कषति कंठं कष् आय) पु० क्ली० यः-यं. १ तुरो स्वाद, तुरो रस. २ કવાથ, કાઢો. ३ तेलीओ लाल रंग. ४ राग. ५ विलेपन. ६ अंगराग. ७ मल. ८ रातो अने पीળો એકઠો રંગ.

कषाय (कष् आय) पु० यः १ धावडीनुं ઝાડ. २ કોઠનું ઝાડ. ३ राળનું ઝાડ. ४ आसक्ति. ५ मननो ताप.

कषायकृत् (कषाय कृ क्विप्) पु० त. लोध्रनुं ઝાડ.

कषायचित्र (कषायेण चित्रं) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. रातातेलीआ रंगनुं. [सो. २ ખજુરીનું ઝાડ.

कषाया (कषाय टाप्) स्त्री० या. १ वनस्पति धभा-

कषायान्वित (कषायेणान्वितः) त्रि० तः-ता-तं. तुरं, तुरा स्वादवाળું, કટાણું.

कषायित (कषायो जातोऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને રંગ થયેલ છે તે, રંગેલું.

कषायिन् (कषाय इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. १ तुरं, तुरास्वादनुं. २ रातातेलीआ रंगनुं. ३ विषयमां आसक्त.

कषायिन् (,,) पु० यी. १ सागनुं ઝાડ. २ ખજુરીનું ઝાડ. ३ બકુલનું ઝાડ.

कषि (कष् इन्) त्रि० षिः-षिः-षि. १ हिंसाકારક. २ धातुक, धातકी. ३ दुष्ट.

कषित (कष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જેને દુઃખ દીધું હોય તે, २ જેનો અપકાર કરેલ હોય તે.

कषिका (कष् ईकन्) स्त्री० का. કોદાળી.

कषीका (कष् ईकन्) स्त्री० का. पक्षीजाति.

कषेरुका (कषेरु कन्) स्त्री० का. १ पीઠનું લાંબુ હાડકું. २ तृण, કંદની जाति. ३ तृणनी जाति.

कष्ट (कष् क्त) क्ली० ष्टं. पीडा, व्यथा, दुःख.

कष्ट (,,) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ दुःખी. २ કષ્टवाળું, पीडावाळुं. ३ કષ્टथी मेળववा योग्य. ४ गहन. ५ पीडाकारક.

कष्टकर (कष्टं करोति कृ) त्रि० रः-री-रं. पीडा કરનાર, दुःख देनार, કષ્ट કરનાર.

कष्टकार (कष्टं करोति कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. ઉપલો शब्द જુઓ. (रः) संसार, जगत्, विश्व, दुनिया,

कष्टकारक (कष्टं करोति कृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. पीडा કરનાર, दुःख देनार, કષ્ट કરનાર.

कष्टकारक (,,) पु० कः संसार, जगत्, विश्व, दुनिया.

कष्टारिपु (कष्टसाध्यो रिपुः) पु० पुः બહુજ દુઃખથી साधी लेवाय तेवो शत्रु.

कष्टस्थान (कष्टस्य स्थानं) क्ली० नं. दुःખનું ઠેકાણું, पीडानी જગા. कष्टास्पद.

कष्टि (कष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ परीक्षा, परीक्षण. २ दुःख, पीडा. ३ કસોટી મુકવી. [चालवुं.

कस् (भ्वा० पर० सेट् कसति) १ જવું. २ हालवुं,

कस् (अदा० आत्म० सेट् कंसते) १ नाश કરવું. २ જવું. ३ आज्ञा કરવી. ४ शासन કરવું.

कस् (अदा० आत्म० सेट् कसते) १ नाश કરવું. २ જવું.

कस (कस् अच्) पु० सः કસોટી.

कसन (कसति हिनस्ति ल्युट्) पु० नः ઉધરસનો રોગ, કફનો રોગ.

कसनोत्पाटन (कसनं कासरोगम् उत्पाटयति उत् पट् ल्युट्) पु० नः वनस्पति અરડુસો.

कसा (कस् अच् टाप्) स्त्री० सा. चाબુક, કોરડો.

कसांबु ( ) क्ली० बु. पितृप्रेतने કવ્य दान आपती वખते अपातुं જલ.

कसिपु ( ) पु० पुः अन्न, ખોરાક, ઉકાળેલા ચોખા.

कसेरुका (कसुरुः कन्) स्त्री० का. १ એક જાતનું तृण. २ पीઠનું લાંબું હાડકું.

कस्तीर (कस्तीरे जातं) क्ली० रं. १ धातुनी जाति, કથીર. २ ते नामनुं એક નગર. [કસ્तुरी.

कस्तुरिका (कसति गंधो दूरतः यस्याः) स्त्री० का.

कस्तूर ( ) पु० रः જેમાં કસ્तुरी पेदा थायछे ते मृगनी दुंटी, કસ્तुरीमृगनी नाभि.

कस्तूरिका (कस्तूरी एव कन्) स्त्री० का. कस्तुरी.

कस्तूरिकांडज ( ) पु० जः कस्तुरी.

कस्तूरी (कसति गंधो दूरतः यस्याः कस् उर् तुट्) स्त्री० री. कस्तुरी. मृगमद.

'कस्तूरीकरपत्रभंगनिकरो मृष्टो न गंडस्थले'

उद्भटः

कस्तूरीमृग (कस्तूरी हेतुको मृगः) पु० गः જેની दुंटीमां कस्तुरी थायछे ते जातनो मृग. कस्तुरिकामृग. [मोह, मूर्च्छा.

कस्मल ( ) क्ली० लं. पाप, पातक,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कस्मात् ( ) अव्य० स्मात् शाथी, शाभाटे, केम.

कस्वर (कस् वरच्) त्रि० रः-रा-रं. १ જનાર, ગમન કરનાર. ૨ હિંસક, હિંસા કરનાર.

कहय (कस्य सूर्यस्य हयः) पु० यः सूर्यनो घोडो.

कहोड ( ) पु० डः ते नामनो એક ઋષિ, ઉદ્દાલક ઋષિનો શિષ્ય, અષ્ટાવક્રનો પિતા.

कह्लार (के जले ह्लादते ह्लाद् अच्) पु० रः धोणुं કમલ.

'आह्लदिकह्लारसमीरणा ते' माघः

कह्व (कं जलं ह्वयति ह्वे क) पु० ह्वः બગલો પક્ષી.

कांसीय (कंसस्य विकारः छ) क्ली० यं. धातुनी જાતિ, કાંસું.

कांस्य (कंसीयस्य विकारः घञ्) क्ली० स्यं. १ धातुनी જાતિ, કાંસું. ૨ એક જાતનું વાદ્ય. ૩ એક જાતનું પરિમાણ.

कांस्य ( ) पु० क्ली० स्यः-स्यं. પીવાનું વાસણ, પ્યાલો, કાંસીઓ. [कांसुं.

कांस्यक (कांस्य कन्) क्ली० कं. धातुनी જાતિ

कांस्यकार (कांस्य पात्रं करोति पु० रः કંસારો.

कांस्यनील (कांस्येन कृतो नीलः) पु० लः એક જાતનું અંજન, એક જાતનો સુરમો.

काक (कै कन्) पु० कः १ કાગડો, કાગ. ૨ કાળો ઉંબર. ૩ લંગડો માણસ. ૪ ભૂમિનો એક ભાગ. ૫ કાકપદજેવો આકાર. ૬ તિલકનો એક ભેદ. ૭ બેશરમ આદમી. ૮ ભાતની એક જાત. ૯ કોયલ પક્ષી.

'काकानामभिषेके कारणतां वृष्टिरनुभवति'
गोवर्द्धनः

काक (कस्य शिरसः आकः सेधवं) पु० कः પાણીમાં ભાથું બુડાવવું.

काक (काकानां समूहः अण्) क्ली० कं. કાગડાનું ટોળું.

काककंगु (काकप्रिय कंगुः) पु० गुः એક જાતનું ધાન્ય. [નો કાગડો.

काककंटक (काके कंटक इव) पु० कः એક જાત-

काककला (काकस्य कला अवयवो यस्याः) स्त्री० ला. काकजंघा शब्द જુઓ.

काकघ्नी (काकं हंति) स्त्री० घ्नी. કરંજનું ઝાડ.

काकचिंचा (काकपर्णा चिंचा प्रांतभागं यस्याः) स्त्री० चा. કાળામુખવાળી ચણોઠીનો વેલો.

काकचिंचि (काकचिंचा पृषो०) स्त्री० चिः ઉપલો શબ્દ જુઓ. काकचंचा, काकचिंची.

काकच्छद (काकस्य छद इव छदो यस्य) पु० दः ખંજન પક્ષી, દીવાળીયોડો.

काकच्छद (काकस्य छदः) पु० दः કાગડાની પાંખ.

काकच्छद (,,) पु० दः કેશના જુલ્ફા.

काकच्छदि (काकच्छद इव) पु० दिः અંજન પક્ષી, દીવાળીયોડો. काकच्छद. [જુઓ.

काकच्छर्दि ( ) पु० र्दि. ઉપલો શબ્દ

काकजंघा (काकस्य जंघेव जंघावयवो यस्याः) स्त्री० घा. काककला शब्द જુઓ.

काकजंबु (काकवर्णा जंबुः) स्त्री० बुः એક જાતની વનસ્પતિ. भूमिजंबू, भूमिजंबुका.

काकण ( ) क्ली० णं. કાળા અને રાતા ડાઘવાળું પત. महाकुष्ट. [જુઓ.

काकणक (काकण एव कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ

काकणंतिका (कु ईषत्कणंती निमीलंती कण् शतृ ङीप्) स्त्री० का. ચણોઠી.

काकणंती (कु ईषत्कणंती निमीलंती) स्त्री० ती. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [काकत्व.

काकता (काकस्य भावः) स्त्री० ता. કાગડાપણું.

काकतालीय (काकतालमिव छ) क्ली० यं. અવિતર્કિત સંભવ જેમકે અતર્કિત કાગડાનું આવવું અને અકસ્માત્ તાડનું પડવું એવો સંભવ.

काकतालीयवत् (काकतालीय वत्) अ० वत्. અવિતર્કિત સંભવની પેઠે, જેમકે અતર્કિત કાગડાનું આવવું અને અકસ્માત્ તાડનું પડવું થાય તેમ.

काकतालुकिन् (काकतालुक इनि) त्रि० की-किनी-कि. १ નીચ, હલકું. ૨ તુચ્છ માનવા યોગ્ય.

काकतिक्ता (काकमांसवत् तिक्ता) स्त्री० क्ता. १ ચણોઠી. ૨ રાંગનું ઝાડ. ૩ વનસ્પતિ સાગરગોટી.

काकतिंदुक (काकवर्णो तिंदुकः) पु० कः १ વનસ્પતિ, કચુરો. ૨ જહેર કચુરો. काकतिंदु.

काकतुंड (काकतुंडस्य वर्णोस्तस्य अच्) पु० डः. કાલાગુરૂ ચંદન.

काकतुंडी (काकवत् कृष्णतुंडमस्याः ङीप्) स्त्री० डी. १ ચણોઠી. ૨ કાકનાસાનું ઝાડ. काकतुंडिका.

काकदंतगवेषण (काकदंतस्य गवेषणं) क्ली० णं. કાગડાને દાંત છે કે નહિ એવો નિરર્થક તપાસ કરવો તે.

काकदंतिका (काकदंति कन्) स्त्री० का. १ ધોળી ચણોઠી. ૨ એક જાતની વનસ્પતિ જેને દાંતી કહે છે.

काकध्वज (काकमीषजलं बाष्पं ध्वज इवास्य) पु० जः સમુદ્રની નીચે રહેલો અગ્નિ, વાડવાગ્નિ, વાડવાનલ. [निप्) पु० मा. બકવૃક્ષ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

काकनामन् (काकेनापि नाम्यतेऽसौ नम् णिच् ड्व-
काकनासा (काकस्य नासेव फलमस्याः) स्त्री० सा. કાંગનું ઝાડ. ૨ ધોળું નસોતર. काकनासिका.
काकनीला (काक इव नीला) स्त्री० ला. એક જાતનું જાંબુ.
काकंदी ( ) स्त्री० दी. આંબળાનું ઝાડ.
काकपक्ष (काकस्य पक्षः तदाकारोस्त्यस्य) पु० क्षः કાનશેરીઆં, જુલફાં.
'काकपक्षधरमेत्य याचितः' रघुवंशम्.
काकपक्षक (काकपक्ष कन्) पु० कः ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
काकपद ( ) पु० दः. એકજાતનો રતિબંધ. જેમાં સ્ત્રીના બે પગ પુરૂષ પોતાના ખભા ઉપર મુકી સ્ત્રીના ભગમાં લિંગને હળવેથી મુકી મૈથુન કરેછે તે. [ર્ણી. રાની ભગનું ઝાડ.
काकपर्णी (काक इव कृष्णं पर्णमस्याः ङीप्) स्त्री०
काकपाद (,,) पु० दः. વેહકળીનું ઝાડ.
काकपीलु (काकप्रियः पीलुः) पु० लुः. काकतिंदुक શબ્દ જુઓ. ૨ રાતીચણોઠીનું ઝાડ. ૩ ધોળી ચણોઠીનું ઝાડ. [શબ્દ જુઓ.
काकपीलुक (काकपीलुरेव कन्) पु० कः. ઉપલો
काकपुच्छ (काकस्येव पुच्छो यस्य) पु० च्छाः. કોયલ, કોકિલપક્ષી. [परभृत्.
काकपुष्ट (काकेन पुष्टः) पु० ष्टः. કોયલ, કોકિલપક્ષી.
काकपुष्प (काकवर्णं पुष्पमस्य) क्ली० ष्पं. એક જાતની વનસ્પતિ. गंधपर्ण. ग्रंथीपर्णी.
काकपेय (काकैरनतिक्रंवैरःपेयं) त्रि० यः-या-यं. નીચી ડોક વાળ્યાવિના કાગડાથી પી શકાય તેવું.
काकफल (काकप्रियं फलमस्य) पु० लः. લીંબડાનું ઝાડ. [ને આપવાયોગ્ય બલિ.
काकबलि (काकेभ्यो देयो बलिः) पु० लिः. કાગડા-
काकभंडी ( ) स्त्री० डी. ધોળિયચણોઠીનું ઝાડ. [એક જાત.
काकभास (काकवद् भासते) पु० सः. કાગડાની
काकभीरु (काकाद् भीरुः) पु० रुः. ઘુડપક્ષી. પેચક.
काकमद्गु (काक इव कृष्णो मद्गुः) पु० द्गुः. એક જાતનું પક્ષી. दात्यूह.
काकमर्द (काकं मृद्नाति मृद् अण्) पु० र्दः. એકજાતનું ઝાડ. महाकालवृक्ष. [જુઓ.
काकमर्दक (काक मृद् ण्वुल्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ
काकमाचिका (काकमाची कन्) स्त्री० का. એકજાતની વનસ્પતી.
काकमाची (काकान् मंचते ङीप्) स्त्री० ची. ઉપલો શબ્દ જુઓ., કાયફલનો વેલો.
काकमातृ (काकस्य मातेव पोषिका) स्त्री० ता. काकमाचिका શબ્દ જુઓ.
काकमुद्गा (काकेन ईषज्जलेन मुदं गच्छति) स्त्री०द्गा. રાની મગ. मुद्गपर्णी.
काकयव (काकमीषज्जलमत्र ताटशो यवः) पु० वः. ફલવિનાનું તૃણધાન્ય વીગેરે. વાંઝીયા યવ વગેરે.
काकरुक (कु कृ उकः) त्रि० कः-का-कं. ૧ નાગું, દિગંબર. ૨ ધણીવિનાનું. ૩ ગરીબ.
काकरुक (,,) पु० कः. ૧ કપટ. ૨ દગો. ૩ સ્ત્રીવશપુરૂષ. [કાગડાનો અવાજ.
काकरुत (काकस्य रुतं) क्ली० तं. કાગડાનો શબ્દ,
काकरुहा (काक इव रोहति अंतरीक्षे) स्त्री० हा. એક જાતની વનસ્પતિ. वृंदाकवृक्ष.
काकरूक (कुत्सितं करोति कृ ऊक) त्रि० कः-का-कं. ૧ નિર્ધન. ૨ ગરીબ. ૩ બીકણ. ૪ દિગંબર, નાગુ, નગ્ન. [અધીનતામાં વર્તતો પુરૂષ.
काकरूक (का कृ ऊक) पु० कः ૧ દંભ. ૨ સ્ત્રીની
काकल (ईषत्कलो यस्मात् कादेशः) क्ली० लं. ગ્રીવાનો ઉન્નત પ્રદેશ. [કાગડો. દ્રોણકાક.
काकल (केति कलो थस्य) पु० लः એક જાતનો
काकल (ईषत्कज्जलं लाति ला क) क्ली० लं. ભાતની એક જાત, ચોખાની એક જાત. [દેશ.
काकलक (काकल कप्) पु० कः ગ્રીવાનો ઉન્નત
काकलि (कल् इन् कादेशः) स्त्री० लिः મધુર અને અસ્પુટ ધ્વનિ. [જુઓ.
काकली (काकलि ङीप्) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ
'क्रीडत्कोकिलकाकलीकलकलैरुद्गीर्णकर्णज्वराः'
साहित्यदर्पणम्.
काकली (काकलः गलस्थोन्नतप्रदेशाकारो यस्याः ङीप्) स्त्री० ली. ખાતર પાડવાનું સાધન, ખાતરીયું.
काकली (काकं काकवर्णमर्द्धफले लाति ला ङीप्) स्त्री० ली. ચણોઠી.
काकलीद्राक्षा (काकलीव सूक्ष्मा द्राक्षा) स्त्री० क्षा. બીજ વિનાની દરાખ, બીસમીસ.
काकलीरव (काकली मधुरास्फुटो रवो यस्य ' वः કોયલ, કોકિલ પક્ષી.
काकलीरव (काकलीश्वासौ रवश्च) पु० र અને અસ્પુટ ધ્વનિ.
काकवंध्या (काकीव वंध्या) स्त्री० ध्या પેઠે એકજ વાર ફરજંદને જન્મ આ
काकवल्लभा (काकस्य वल्लभा) स्त्री

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જાંબુ. ૨ કાગડી. [નો વેલો. સ્વર્ણવલ્લી.

काकवल्लरी (काकप्रिया वल्लरी) સ્ત્રી०રી. એક જાત-

काकवैरि (काको वैरिर्यस्य) पु० रिः काकारि શબ્દ જુઓ. [વાજ, કાગડાનું બોલવું.

काकशब्द (काकस्य शब्दः) पु० ब्दः કાગડાનો અ-

काकशालि (काकवर्णः शालिः) पु० लिः એક જાત-નો ચોખો, કાળી સાળ. [શબ્દ જુઓ.

काकशिंबी (काकप्रिया शिंबी) स्त्री० बी. काकतुंडी

काकशीर्ष (काकः शीर्षऽग्रे यस्य) पु० र्षः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જાતનું ઝાડ. વકવૃક્ષ.

काकस्त्री (काकस्य स्त्रीव श्यामत्वात्) स्त्री० स्त्री. એક

काकस्त्री (काकस्य स्त्री) स्त्री० स्त्री. કાગડી.

काकस्फुर्ज (काकः स्फूर्जत्यत्र स्फुर्ज् घञ्) पु० र्जः काकतिंदुक શબ્દ જુઓ.

काका (काकः काकाकारोऽस्त्यस्य अच्) स्त्री० का. ૧ કાકનાસા શબ્દ જુઓ. ૨ ચણોઠી. ૩ કાક-માચી શબ્દ જુઓ.

काकांगी (काकस्यांगं जंघेवाकारो यस्याः ङीप्) स्त्री० गी. काकजंघा શબ્દ જુઓ. काकांगा.

काकांची (काकं तत्जंघाकारमंचति ङीप्) स्त्री० ची. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

काकांड (काकया अंड इव फलमस्य) पु० डः ૧ મહાનિંબનું ઝાડ. ૨ કાકતિંદુક શબ્દ જુઓ.

काकांडी (काकांड ङीप्) स्त्री० डी. વનસ્પતિ માલ-કાંકણી.

काकादनी (काकैरद्यतेऽसौ अद् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ધોળી ચણોઠી. ૨ ચણોઠી. ૩ વનસ્પતિ માલ-કાંકણી. [શબ્દ જુઓ.

काकायु (काकस्यायुर्यस्मात्) पु० युः કાકવલ્લરી

काकार (कंजलमाकिरति आ कृ अण्) त्रि० रः-रा-रं. જેમાંથી જલનો સ્રાવ થાય છે તે.

काकारि (काकोरिरस्य) पु० रिः ઘુડ, ઘુડપક્ષી. કાકશત્રુ. [ડોમ કાગડો. દ્રોણકાક.

काकाल (केति शब्दं कालति कल् अच्) पु० लः

काकि (काकस्यापत्यं इञ्) पु० स्त्री० किः-की. કાગ-ડાનું બચ્ચું.

काकिणिका (काकिणी स्वार्थे कन्) स्त्री० का. ૧ એક માસાનો ચોથો ભાગ. ૨ એક પણનો ચોથો ભાગ. ૩ ત્રીશકોડી.

काकिणी ( ) स्त्री० णी. ૧ એક મા-સાનો ચોથો ભાગ. ૨ એક પણનો ચોથો ભાગ. ૩ વીશકોડીની એક કાકિણી. ૪ એક ચણોઠી જે-ટલું વજન. ૫ તાજવાની દાંડી. ૬ એક કીડો.

काकिनी ( ) स्त्री० नी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

काकिल ( ) पु० लः ગળાનો ઉંચો ભાગ.

काकी (काक् ङीप्) स्त्री० की. ૧ કાગડી, વાયસી લતા. ૩ કાંકોલીનું ઝાડ.

काकु (कक् उण्) पु० कुः શોક ભય વગેરેવડે થતા ધ્વનિમાં વિકાર. ૨ અલંકાર, પ્રસિદ્ધ વિરુદ્ધાર્થ-કલ્પક શબ્દ.

' प्राणिजगदुरकाकुश्रावकाः स्निग्धकंठाः माघः

काकुत्स्थ (ककुत्स्थनृपस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० त्स्थः કકુત્સ્થ રાજાના વંશમાં પેદા થનાર રાજામાં-નો પ્રત્યેક, કકુત્સ્થ વંશમાં પેદા થનાર કકુત્સ્થ રાજાનો એક પુત્ર. રામચંદ્ર.

' काकुत्स्थं ईषत्स्मयमान आस्ते ' भट्टिः

काकुद (काकुं ददाति दा क) क्ली० दं. મોંની અંદ-રનું તાળવું, બીજી જીભ.

काकुभ (ककुभ इदं अण्) त्रि० भः-भा-भं. ૧ દિશા-સંબંધી, દિશાનું, દિશાને લગતું. ૨ કકુભ્છંદવાળું.

काकेंदु (काकस्य इंदुरिवाह्लादकत्वात्) पु० दुः काक-तिंदुक શબ્દ જુઓ. [બ્દ જુઓ.

काकेंदुकी (काकेंदु कन् ङीप्) स्त्री० की. ઉપલો શ-

काकेष्ट (काकस्येष्टः) पु० ष्टः લીંબડાનું ઝાડ.

काकेष्टा (काकस्येष्टा) स्त्री० ष्टा. ૧ ચણોઠીનો વે-લો. ૨ કાંગનું ઝાડ,

काकोचिक (ईषत् कोचि संकोची कुच् णिनि कन्) पु० कः એક જાતનું માછલું. काकोचि.

काकोडुंबर (काकस्य प्रिय उडुंबरः) पु० रः એક જાતના ઉંમરાનું ઝાડ. काकोदुंबर.

काकोडुंबरिका (काकोडुंबरी कन्) स्त्री० का. ઉ-પલો શબ્દ જુઓ.

काकोदर (काकमुदरं यस्य) पु० रः સાપ, સર્પ.

' काकोदरो येन विनीतदर्पः ' उद्भटः

काकोदरी (काकोदर ङीप्) स्त्री० री. સાપણ, સ-र्पिणी, સાપેણ.

काकोल (कक् णिच् ओल्) पु० लः તે નામનું નરક.

काकोल (,,) पु० लः કાગડાની એક જાતિ. દ્રોણકાક.

काकोल (कंजमाकोलति आकुल् अण्) पु० लः ૧ કું-ભાર. ૨ કાકોલ નામની ઔષધિ.

काकोली (काकोल जातित्वात् ङीप्) स्त्री० ली. ૧ કુંભારણ. ૨ સાપણ. ૩ જંગલી ભુંડણ. ૪ ડોમ કાગડી.

काकोलूकिका (काकोलूक समाहारः ततो वैरे वुञ्)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સ્ત્રી० કા. કાગડા અને ઘુડનું સ્વભાવસિદ્ધ વૈર.

काकोलूकीय (काकोलूक छ) સ્ત્રી० યં. કાગડા અને ઘુડનું યુદ્ધવર્ણન કરનાર એક આખ્યાન.

काक्ष् (ભ્વા० પર० સેટ્ કાંક્ષતિ) ચાહવું, ઇચ્છવું.

काक्ष (કુત્સિતમક્ષમત્ર) પુ० ક્ષઃ કટાક્ષ, અપાંગદર્શન.

' आज्ञालाभोन्मुखो दूरात् काक्षेणानादरेक्षितः '
भट्टिः

काक्ष (ઈષદક્ષમત્ર का देशः) સ્ત્રી० ક્ષં. નાખુશીથી અથવા કોપથી ડોળા કહાડી જોવું.

काक्ष (काक्ष अच्) ત્રિ० ક્ષઃ-ક્ષા-ક્ષં. તિરસ્કાર અથવા નાખુશીથી જોવું.

काक्षी (कक्षे भवः अण् ङीप्) સ્ત્રી० ક્ષી. ૧ સૌરાષ્ટ્ર દેશમાં થતી માટી. ૨ તુવર.

काक्षीव [ईषत् क्षीवयति क्षीव् णिच् अच्) પુ० વઃ. શરગવાનું ઝાડ. શોભાંજનવૃક્ષ.

काक्षीव ( ) પુ० વઃ. ગૌતમ ઋષિ થકી શૂદ્રા ઔશીનરીને પેટે પેદાથયેલ પુત્ર.

काक्षीवक (ईषत् क्षीवयति क्षीव् णिच् ण्वुल्) પુ० કઃ. શરગવાનું ઝાડ. શોભાંજન.

काक्षीवत् (काक्षी मतुप्) પુ० વાન્. કોઈ શૂદ્રાને પેટે દીર્ઘતમસ્ ઋષિથકી પેદાથયેલ પુત્ર

काक्षीवत (काक्षीवतोऽपत्यं अण्) પુ० સ્ત્રી० તઃ-તી. કાક્ષીવત્ મુનિનું કરજદ.

काक्षीवत (कक्षीवत इदं अण्) ત્રિ० તઃ-તી-તં. ૧ કાક્ષીવત્ મુનિનું, કાક્ષીવત્મુનિસંબંધી. ૨ કાક્ષીવત્ મુનિને લગતું.

काग (कें॑ति शब्दं गायति गै क) પુ० गः. કાગડો.

कागद (कागः काकवर्णो मस्यादिर्दीयतेत्र दा क) પુ० दः. કાગળ. [થોડો અગ્નિ.

काग्नि (ઈષદગ્નિઃ-કાદેશઃ) પુ० ग्निः. થોડી આગ,

कांक्षत् (काक्ष् शतृ) ત્રિ० न्-ती-त्. ઇચ્છતું, ચાહતું, પ્રીતિરાખતું. [અભિલાષ.

कांक्षा (काक्ष् अ) સ્ત્રી० क्षा. ૧ ચાહવુ, ઇચ્છવું. ૨

कांक्षित (काक्ष् क्त) ત્રિ० तः-ता-तं. ચાહેલું, ઇચ્છેલું. અભિલષિત.

कांक्षिता (कांक्षिणो भावः) સ્ત્રી० ता. ચાહવું, અભિપ્રાય, ઇચ્છા. कांक्षित.

कांक्षिन् (का क्षि णिनि) ત્રિ० क्षी-क्षिणी-क्षि. ચાહનાર, ઇચ્છનાર, અભિલાષ રાખનાર.

' देवा अप्यस्य रूपस्य नित्यं दर्शनकांक्षिणः ' गीता.

कांक्षीरू ( ) પુ० रूः. કૈંચપક્ષી.

कांगा (कुत्सितमंगमस्याः) સ્ત્રી० गा. વનસ્પતિ વેખંડ.

कांगारू ( ) પુ० रूः. કૈંચ પક્ષી.

कांघारू ( ) પુ० रूः. કૈંચપક્ષી.

काच् (ભ્વા० આત્મ० સેટ્ कांचते) ૧ પ્રકાશવું. ૨ દીપવું. ૩ બાંધવું. [ભીણ, ૨ સીંકુ.

काच (कच्यते वध्यतेऽनेन कच् घञ्) ક્લી० चं. ૧

काच (काचः क्षारमृत्तिकाऽस्त्यस्य अच्) પુ० चः. કાચજેવુ ચકચકાટ કરનાર એક લવણ. ૧ કાચલવણ. ૨ નેત્રરોગ જેમાં આંખમાં પડદો આવી જાયછે તે. ૩ કાચ. ૪ એકજાતની માટી.

काचक (काचः स्वार्थे कन्) પુ० क. કાચ.

काचकूपी (काचस्य कूपी) સ્ત્રી० पी. કાચની શીશી.

काचघटी (काचस्य घटी) સ્ત્રી०टी. કાચનું વાસણ.

काचन (कच् णिच् ल्युट्) ક્લી० नं. પુસ્તક વગેરેનું બંધન, દોરી, સૂત્ર, પ્રીત વગેરે.

काचन (का चन) અ०ન. કોઇ એક સ્ત્રી, કોઇકસ્ત્રી.

काचनक (काचन स्वार्थे कन्) ક્લી० कं. પુસ્તક વગેરેનું બંધન, દોરી, સૂત્ર, પ્રીત વગેરે.

काचनकिन् (काचनक इन्) પુ० की. લેખપત્ર.

कांचन (कचि ल्युट्) ક્લી० नं. ૧ સુવર્ણ, સોનુ, ૨ દ્રવ્ય, ધન. ૩ માલ. ૪ કમલકેસર, પદ્મકેસર. ૫ નાગકેસર. ૬ દીપ્તિ. ૭ બંધન.

कांचन (,,) પુ० नः ૧ ચંપાનું ઝાડ. ૨ નાગકેસરનું ઝાડ. ૩ ઉંબરાનું ઝાડ. ૪ ધંતુરાનું ઝાડ. ૫ કાંચનવૃક્ષ. [નાનું બનાવેલ.

कांचन (कांचन अण्) ત્રિ० नः-ना-नं. સોનાનું, સોના

' तन्मध्ये च स्फटिकफलका कांचना वासयष्टिः '
मेघदूतम्.

कांचनक (कांचनमिव कायति कै क) ક્લી० कं. ૧ હડતાલ. ૨ પદ્મકેસર. ૩ એક જાતના ચોખા.

कांचनक (कांचन एव स्वार्थे कन्) ક્લી० कं. સોનું, સુવર્ણ

कांचनक (,,) પુ० कः પુલ્લિંગી कांचन શબ્દ જુઓ. [સણ.

काचभाजन (काचमयं भाजनं) ક્લી० नं. કાચનું વા

काचमल (काचस्य मल इव) ક્લી० लं. સંચળ.

काचलवण (काचहेतुकं लवणं) ક્લી० णं. સંચળ.

काचसंभव (काच सं भू अच्) ક્લી० वं. સંચળ.

काचिक्ष (काच इव अक्षी यस्य) પુ० क्षः એક જાતનો બગીચો.

काचिघ (काचि हन् ड) પુ० घः સોનું.

काचित (कच् णिच् क्त) ત્રિ० तः-ता-तं. સીંકામાં મુકેલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

काचूक (कच् ऊकञ्) पु० कः કુકડો.
काजल (कुत्सितं जलं) क्ली० लं. ખરાબપાણી.
कांचनकंदर (कांचनस्य कंदरः) पु० रः સોનાની ગુફા. [स्त्री० णी. વનસ્પતિસતાવળ.
कांचनकारिणी (कांचनं वंधनं करोति कृ णिनि)
कांचनक्षीरी (कांचनमिव क्षीरं यस्याः ङीप्) स्त्री० री. એક જાતની વનસ્પતિ. સ્વર્ણક્ષીરી.
कांचनगिरि (कांचनमयस्तत् प्रधानो वा गिरिः) पु० रिः. ૧ સુમેરૂપર્વત. ૨ દાનમાટે કલ્પેલો સોનાનો પર્વત. [ઢગલો, હેમનો ઢગલો.
कांचनचय (कांचनस्य चयः) पु० यः. સોનાનો
कांचनपत्रिका (कांचनमिव पत्र यस्याः) स्त्री० का. વનસ્પતિ કાળીમુસળી.
कांचनपुष्पिका (कांचनमिव पुष्पमस्याः) स्त्री० का. ૧ પીળી જાઇનું ઝાડ. ૨ ગણીઆરીનુ ઝાડ.
कांचनपुष्पी (कांचनमिव पुष्पमस्याः ङीप्) स्त्री० ष्पी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
कांचनभू (कांचनस्य भूः) स्त्री० भूः સોનાની માટી, સોનાની જમીન. कांचनभूमि.
कांचनप्रभ (कांचनमिव प्रभा यस्य) पु० भः. ઐલ વંશમાં પેદાથયેલ તે નામનો એક રાજા.
कांचनमय (कांचनं विकारार्थे मयट्) त्रि० यः-यी-यं. સોનાનું બનાવેલ, સોનાનું કરેલું.
कांचनवप्र (कांचनस्य वप्रः) पु० प्रः. સોનાટેકરી.
कांचनवर्मन् (कांचनस्य वर्म यस्य) पु० र्मा. તે નામનો એક રાજા.
कांचनसंधि ( ) पु० धिः. બે પક્ષકાર. વચ્ચે સરખી શરતે કોલ કરાર થાય છે તે.
कांचनाक्ष (कांचने कांचनवर्णे अक्षिणी यस्य) पु० क्षः. તે નામનો એક દાનવ.
कांचनार (कांचनं तद्वर्णमृच्छति पुष्पेण) पु० रः. પીળાં ફુલવાળું કોવિદારનું ઝાડ.
कांचनाल (कांचनं तद्वर्णमलति अल् अण्) पु० लः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નાગકેશરનું ઝાડ.
कांचनाह्वय (कांचन इति आह्वयो यस्य) पु० यः.
कांचनी (काच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ ગોરચંદન. ૨ ગોરોચના. ૩ હલદર.
कांचनीय (कांचनस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. સોનાનું. સોનાસંબંધી. [ગોરચંદન, ગોરોચના.
कांचनीया (कांचनाय दीयते हिता छ) स्त्री० या.
कांचि (काच् इन्) स्त्री० चिः. कांची. શબ્દ જુઓ.

हृतकांचिवलित्रयोत्तरजघनादपरभोगभुक्तायाः '
आर्यासप्तशती.

कांचिक (कांचि इन् कन्) क्ली० कं. कांजिक શબ્દ જુઓ.
कांची (कांचि ङीप्) स्त्री० ची. ૧ સ્ત્રીના કટિબંધનનું દામ, કટિમેખલા, કમરપટ્ટો. ૨ ચણોઠીનો વેલો. ૩ અયોધ્યા, મથુરા, માયા, કાશી, કાંચી, અવંતિકા અને દ્વારાવતી એ નામનાં સાત પવિત્ર શહેરમાંહેલું તે નામનું એક શહેર.
कांचीपद (कांच्याः पदं) क्ली० दं. જઘન.
कांजिक (कुत्सिता अंजिका व्यक्तिर्यस्य) क्ली० कं. કાંજી, રાબ. [૨ ચલાશીલતા.
कांजिका (ईषदंजिका) स्त्री० का. ૧ ઝવંતીલતા.
काटुक (कटुकस्य भावः अण्) क्ली० कं. કટુત્વ શબ્દ જુઓ. કટુકરસ.
काट्य (काटे विषममार्गे कूपे वा भवः यत्) त्रि० ट्यः-ट्या-ट्यं. વિષમમાર્ગમાં હોનાર, કૂવામાં થનાર.
काठ (कठ् घञ्) पु० ठः પાષાણ.
काठ (कठस्येदं) त्रि० ठः-ठी-ठं. કઠ શાખા સંબંધી, કઠશાખાનું.
काठक (कठशाखानां धर्म आम्नायः समूहो वा वुञ्) पु० कः કઠશાખાનો ધર્મ, કઠશાખાનો અમ્નાય. ૩ કઠશાખાનો સમૂહ. [ખજુર.
काठिन (कठिनस्य फलं अण्) क्ली० नं. ખારેક,
काठिन (कठिनस्य भावः) क्ली० नं. काठिन्य શબ્દ જુઓ.
काठिन्य (कठिनस्य भावः) क्ली० न्यं. ૧ કઠિણપણું. ૨ અઘરાપણું. ૩ દુર્બોધપણું. ૪ નિષ્ઠુરપણું. ૫ મુશ્કેલાઇ.

' इति पाठयतां ग्रंथे काठिन्यं कुत्र लभ्यते ' उद्भटः
काठिन्यफल (काठिन्यं फलं यस्य) पु० लः કોઠનું ઝાડ, કોઠી. [ઋષિ.
काडेरणि ( ) पु० णिः તે નામનો એક
काण (कण् घञ्) पु० णः કાગડો.
काण (,,) त्रि० णः-णा-णं. કાણું, કેવળ એક નેત્રવાળું.
काणभूति ( ) पु० तिः પિશાચપણાને પામેલો તે નામનો એક યક્ષ.
काणुक (कण् उकच्) त्रि० कः-का-कं. ૧ પ્રકાશેલું. ૨ પૂર્ણ કરેલ. ૩ ક્ષમણ કરેલું. ૪ સુંદર.
काणूक (कण् ऊकण्) पु० कः કાગડો.
काणूकी (काणूक ङीप्) स्त्री० की. કાગડી.
काणेय ( ) त्रि० यः-या-यं. કાણું, કેવળ એક નેત્રવાળું. काणेर.
काणेली ( ) स्त्री० ली. ૧ નહિ પરણેલી

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કન્યા, અસતી સ્ત્રી.

काणेलीमातृ (काणेली माता यस्य) पु० ता. १ क्षीवीનો એક પ્રકાર. ૨ નહિ પરણેલી કન્યાનો પુત્ર. ૩ રંડાયેલી રાંડનો પુત્ર. ૪ અસતી સ્ત્રીનો પુત્ર.

' काणेलीमातः ! वामतस्तस्य सार्थवाहस्य गृहम् '

मृच्छकटिकम्.

कांड (कणि ड) पु० क्ली० डः-डं. १ દંડ, દંડો, દાંડો. ૨ બાણ, શર. ૩ નિંદ્યવર્ગ, નિંદિતસમુદાય. ૪ વેળા, કાળ, અવસર, વખત. ૫ પાણી. ૬ ગ્રંથનો ભાગ (જેમકે રામાયણમાં બાલકાંડ, ઉત્તરકાંડ, કિસ્કંધાકાંડ વગેરે) ૭ પર્વ. ૮ વૃક્ષનો સ્કંધ. ૯ વૃક્ષનું ડાળખું. ૧૦ વૃક્ષનો એક ભાગ જ્યાંથી તેની શાખા ડાળ વગેરે નીકલે છે. ૧૧ ગુચ્છો. ૧૨ ઢગલો, જમાવ, જથ્થો. ૧૩ ધોડો. ૧૪ પ્રેતપિતૃ અને દેવતાના યજ્ઞનો એક ભાગ. ૧૫ પૃષ્ઠભાગનું લાંબું હાડકું. ૧૬ ખુશામત. ૧૭ વખાણ, તારીફ, શ્લાઘા. ૧૮ ગુપ્તપણું. ૧૯ એકાંતપણું. ૨૦ તૃણવિશેષ. ૨૧ નિર્જનપૃથ્વી.

कांडकटुक (काडे स्तंबेपि कटु कस्तिलः) पु० कः કારેલાનો વેલો. [જો અધાડો.

कांडकंट (कांडे कंटो यस्य) पु० टः वनस्पति धो-

कांडकांडक (कांडस्य कांडमिव कांडमस्य) पु० कः काश शब्द જુઓ. काशतृण.

कांडकार (कांडं करोति कृ ण्वुल्) पु० रः સોપારીનું ઝાડ.

कांडकारक (कांडं करोति कृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. બાણ કરનાર, બાણ બનાવનાર. कांडकार.

कांडकीलक (कांडे कीलमिवास्य कप्) पु० कः લોધ્રવૃક્ષ.

कांडगोचर (कांडस्य बाणस्य गोचरो इव गोचरोस्य) पु० रः એક જાતનું લોહમય અસ્ત્ર, લોખંડીબાણ.

कांडणी (कांड नी क्विप्) स्त्री० णी. એક જાતનો છોડ જેને રામદૂતી કહે છે. सूक्ष्मपर्णी.

कांडतिक्त (कांडे तिक्तः) पु० क्तः वनस्पति કરિયાતું. भूनिव. [બ્દ જુઓ.

कांडतिक्तक (कांड तिक्त कन्) पु० कः ઉપલો શ-

कांडधार (कांडं धारयति धृ अच्) पु० रः તે નામનો એક દેશ. [वनस्पति.

कांडनी (कांड नी क्विप्) स्त्री० नी. એક જાતની

कांडनील (कांडे नीलः कीटाकलनात्) पु० लः લોધ્ર વૃક્ષ.

कांडपट (कांड इव पटः) पु० टः તંબુ વગેરેને ઝરતો વીંટાળવા માટેનો પડદો કનાત ઇત્યાદિ.

' ततः स्वमेवागारमानीय कांडपटपरिक्षिप्ते विविक्तोद्देशे '

दशकुमारचरितम्.

कांडपटक (कांडपट कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ-

' उत्क्षिप्तकांडपटकान्तरलीयमानः ' माघः

कांडपुष्पा (कांडात्पुष्पमस्याः टाप्) स्त्री० ष्पा. એક જાતનું ઝાડ. द्रोणवृक्ष.

कांडपृष्ठ (कांडः पृष्ठे यस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. શસ્ત્રવડે જીવનાર, સીપાઇ, યોદ્ધો વગેરે શસ્ત્રવડે લડનાર.

कांडपृष्ठ (कांडः वक्षस्कंध इव पृष्ठमस्य) क्ली० ष्ठं. સ્થૂલ પૃષ્ઠવાળું ધનુષ્ વગેરે.

कांडपृष्ठ (कांडः पृष्ठे यस्य) पु० ष्ठः १ वैश्यापति. २ दत्तकपुत्र. ३ પાળેલો પુત્ર.

कांडभंग (कांडस्य भंगः) पु० गः હાડકાનું ભાંગી-જવું, અસ્થિભંગ.

कांडमध्या ( ) स्त्री० ध्या. कांडवल्ली शब्द જુઓ.

कांडरुहा (कांडात् रोहति रुह् क) स्त्री० हा. वनस्पति કડુ, કટકી, કટુરોહણી.

कांडर्षि (कांडस्य वेदभागस्य ऋषिः तदधिकारेण विचारकः) पु० र्षिः કર્મકાંડ વગેરેના વિચારક જૈમિનિ મુનિ વગેરે.

कांडवत् (कांडोऽस्त्यस्य मतुप्) पु० वान् तिरंदાજ, શર ધારણ કરનાર. [શબ્દ જુઓ.

कांडवल्ली ( ) स्त्री० ल्ली. कांडमध्या

कांडवारिणी (कांडान् रिपुबाणान् वारयति) स्त्री० णी. કલ્પભેદે દુર્ગાનું એક નામ.

कांडलाव (कांडं लुनाति लु अण्) त्रि० वः-वा-वं. વૃક્ષનો સંધિ છેદનાર. [ચાંડાલવીણા.

कांडवीणा (कांड इव स्थूला वीणा) स्त्री० णा.

कांडशाखा (कांडयुक्ताः शाखा यस्याः) स्त्री० खा. લઘુ સોભવલ્લી. [ડાળખા વગેરેનો સાંધો.

कांडसंधि (कांडस्य संधिः) पु० धिः १ ગાંઠ. २

कांडस्पृष्ट (स्पृष्टं गृहीतं कांडं येन) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ધનુષ્બાણ ધારણ કરનાર, ધનુષ્બાણ રાખેલ છે જેણે તે. [भोथ. भद्रमुस्ता.

कांडहीन (कांडेन हीनं) क्ली० नं. वनस्पति नागर-

कांडिका (कांडोऽस्त्यस्य ठञ्) स्त्री० का. १ લંકાનામનું એક જાતનું ધાન્ય. ૨ એક જાતની કાકડી.

कांडीर (कांड ईरन् ईरच् वा) त्रि० रः-रा-रं. १ બાણ ધારણ કરનાર. ૨ બાણથી લડનાર. ૩ તીરંદાજ.

कांडीर (कांड ईरन्) पु० रः १ वनस्पति અધાડો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ કાંડવેલનો વેલો. ૩ કારેલીનો વેલો.

कांडीरी (कांडीर ङीप्) स्त्री० री. મજીઠ. मंजिष्ठा.

कांडेक्षु (कांडे इक्षुरिव) पु० क्षुः કાસ નામનું તૃણ.

कांडेर (कांड ईरच्) पु० रः १ એક જાતનું શાક. તાંદળજો. [શબ્દ જુઓ.

कांडेरुहा (कांडे रोहति रुह् क) स्त्री० हा. કાંડરુહા.

काण्व (कण्वेन दृष्टं साम) क्ली० ण्वं. કણ્વઋષિએ જોએલ તે નામનું એક સામ.

काण्व (कण्वगोत्रापत्यस्य छात्रः अण्) पु० ण्वः કણ્વ ઋષિના ગોત્રમાં પેદાથયેલા વિદ્વાન્પુત્રનો શિષ્ય.

काण्व (कण्वस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० ण्वः. કણ્વ ઋષિનો પુત્ર. [२, ધિક્કાર.

कात् (कुत्सितमतत्यनेन अत् क्विप्) अ० त्. તિરસ્કા-

कात्कृत (कात् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ તિરસ્કારેલ, ધિક્કારેલ.

कातंत्र (ईषत् तंत्रमस्य) पु० त्रः કાલાપક વ્યાકરણ જેકે સર્વવર્માએ કાર્તિકેય સ્વામીની કૃપાથી બનાવેલું છે તે.

कातर (ईषत्तरति स्वकार्यसमाप्तिं तृ अच् कादेशः) त्रि० रः-रा-रं. १ બીકણ. २ અધૈર્યવાન. ૩ વ્યસનમાં આવીપડેલ. ४ વ્યગ્ર. ५ ચંચલ. ६ બીનેલું. 'विद्धा मृगी व्याधशिलीमुखेन मृगोऽपि तत्कातरवीक्षणेन' उद्भट.

कातर (कै जले आतरति) पु० रः १ વહાણ, નૌકા. २ મોટો એક જાતીનો મત્સ્ય. ૩ ઋષિભેદ.

कातरत्व (कातरस्य भावः) क्ली० त्वं. બીકણપણું. २ ભ્રાંત ચિત્તવાળાપણું. કાતરતા. कार्तर्य.

कातल (का अ तल्) पु० लः. १ એક જાતનો મોટો મત્સ્ય. २ ઋષિભેદ.

काति (कै क्तिन्) स्त्री० तिः. વખાણ, સ્તવ, તારીફ.

कात्य (कात्यायनस्य छात्रः) पु० यः. કાત્યાયનનો શિષ્ય.

कात्य (कात्यस्येदं छ) त्रि० यः-त्या-त्यं. કાત્યાયનના શિષ્યસંબંધી, કાત્યાયનના શિષ્યનું.

कातु (कं जलमतति अत् उक्) पु० तुः. કૂવો, કૂપ.

कात्थ (कर्तर्षेः गोत्रापत्यं पुमान्) पु० त्थः. તે નામનો એક મુનિ, કાત્યાયન.

कात्थक्य (कत्थक ष्यञ्) पु० क्यः. અગ્નિભેદ.

कात्यायन (कतस्य गोत्रापत्यं पुमान्) पु० नः. १ વિશ્વામિત્રના વંશમાં પેદાથયેલ તે નામનો ઋષિ. २ ગોભિલ મુનિનો પુત્ર. ૩ કતવંશમાં પેદાથયેલ સોમદત્તવિપ્રથી વસુદત્તાના પેટે થયેલ વરરુચિ, કાત્યાયન, પાણિનીયવાર્તિકકાર.

कात्यायनी (कतस्य गोत्रापत्यं स्त्री यञ् ङीप्) स्त्री० नी. કત ગોત્રમાં પેદા થયેલ છોકરી.

कात्यायनी (कात्यायनस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० नी. १ वार्तिककार કાત્યાયન વરરુચિની સ્ત્રી. २ કષાયવસ્ત્ર ધારણ કરનારી આધેડ વિધવા. ૩ યાજ્ઞવલ્ક્ય ઋષિની તે નામની પત્ની. [દુર્ગાનું નામ.

कात्यायनी (कात्यायन ङीप्) स्त्री० नी. કલ્પભેદે

कात्यायनीतंत्र (कात्यायनीपूजावर्णनं तंत्रं) क्ली० त्रं. દુર્ગાપૂજા મંત્ર વગેરેનું વર્ણન કરનાર શિવપ્રણીત તે નામનું તંત્ર.

कात्यायनीपुत्र (कात्यायन्याः पुत्रः) पु० त्रः કાર્તિકસ્વામી, કાર્તિકેય. [યનનો શિષ્ય.

कात्यायनीय (कात्यायनस्य छात्रः) पु० यः कात्या-

काथक्य (कथकर्षेर्गोत्रापत्यं युवा यञ्) पु० क्यः કથક ઋષિના ગોત્રમાં પેદા થયેલ જુવાનીઓ.

काथिक (कथायां साधुः ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ કથા કરવાવાળો. २ કથન કરનાર. ૩ કથારચનામાં સમર્થ. [કથાસંબંધી, વાતને લગતું.

काथिक (कथाया इदं) त्रि० कः-का-कं. १ વાર્તાનુ,

कादंब (कदि णिच् अंबच्) पु० बः १ બાલહંસ. २ બાલકપક્ષી. ૩ શર.

'क्वचित् खगानां प्रियमानसानां कादंबसंसर्गवतीव पंक्तिः' रघुवंशम्.

कादंब (कदंबे भवः अण्) त्रि० बः-बा-बं. જમાવમાં હોનાર, સમૂહમાં થનાર.

कादंब (कदंब एव अण्) पु० बः કદંબનું ઝાડ.

कादंब (कदंब् अण्) पु० बः १ શેલડી. २ બાણ.

'कादंबानामेकपानैरसीव्यत्' माघः

कादंब (कदंबस्येदं अण्) त्रि० बः-बा-बं. १ જમાવનું, સમૂહસંબંધી, ટોળાને લગતું. २ કદંબવૃક્ષનું, કદંબવૃક્ષને લગતું, કદંબવૃક્ષસંબંધી વગેરે.

'कादंबमद्धोद्भूतकेसरं च' रघुवंशम्.

कादंबक (कदंब कन्) पुं० कः બાણ, શર.

कादंबर (कदंबोद्भव रसं हाति रा क) पु० रः દહીંની તર.

कादंबर (कादंबं लाति प्रकृतित्वेन ला क) क्ली० रं. १ શેલડીનો વિકાર ગોળ વગેરે. २ ગોળનો મધ.

'निषेव्य मधुमाधवाः सरसमत्र कादंबरम्' माघः

कादंबरी (कुत्सितं मलिनमंबरं यस्य तस्य प्रिया) स्त्री० री. બલભદ્રને ઘણીજ વહાલી હતી તેથી મદિરા.

'कादंबरीमदविघूर्णितलोचनस्य युक्तं हि लांगलभृतः पतनं पृथिव्याम्' उद्भटः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कादंबरी (कादंबरस रातिरा क ङीप्) स्त्री० री. १ કોયલ, કોકિલ પક્ષી. ૨ સરસ્વતી, શારદા, વાગ્દેવતા- ૩ મેના પક્ષી. બાણભટ્ટે અધુરી મુકેલ અને તેના પુત્રે સમાપ્ત કરેલ તે નામની કથા.

कादंबरीबीज (कादंबरी साधकं बीजं) क्ली० जं. મદ્ય સાધવાનું એક જાતનું દ્રવ્ય.

कादंबर्य (कादंबर्या हित यत्) पु० र्यः કદંબનું ઝાડ.

कादंबा (कदंब इवाचरति कदंब क्विप् अच् टाप्) स्त्री० बा. કદંબપુષ્પી.

कादंबिनी (कादंबाः कलहंसाः संत्यस्याः इनि) स्त्री० नी. વાદળાંની લાંબી હાર. મેઘમાલા.

' मदीयमतिचुंबिनी भवतु काऽपि कादंबिनी ' जगन्नाथः

कादाचित्क (कदाचिद् भवः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. કદાચિત્ હોનાર, કોક દિવસ થનાર, કોક દહાડો હોનાર, પ્રસંગે બનનાર.

काद्रवेय (कद्र्वाः अपत्यं पुमान् ठक्) पु० यः મોટી ફેણ અને પૂંછડીવાળો નાગનો એક ભેદ.

कानक (कनकस्येदं अण्) त्रि० कः-की-कं. ૧ સોનાનું, સોનાસંબંધી, ધંતુરાનું, ધંતુરાસંબંધી.

कानक (कनकफलमिवोग्रं फलमस्य) क्ली० कं. એક જાતનું ધીજ, નેપાળાનું ધીજ. જયપાલબીજ.

कानन (कन् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ વન, અરણ્ય. ૨ ઘર.

' छन्नोपांतः परिणतफलद्योतिभिः काननाम्रैः ' मेघदूतम्.

कानन (कस्य ब्रह्मण आननं) क्ली० नं. ऋतुर्मुख બ્રહ્માનું મોં.

' काननं विपिने गेहे परमेष्ठिमुखेपि च ' मेदिनी.

काननाग्नि (काननोत्थितोऽग्निः) पु० ग्निः. દાવાનલ.

काननारि (काननस्यारिरिव) पु० रिः બિજોરાનું ઝાડ. શમીવૃક્ષ. [કનિષ્ઠાનું ૪૨૭૬ દ.

कानिष्ठिनेय (कनिष्ठाया अपत्यं पुमान्) पु० यः કૃ-

' कृते कानिष्ठिनेयस्य ज्येष्ठिनेयो विवासितः ' उद्भटः

कानीत (कानीतस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० तः કનીત રાજાનો પુત્ર પૃથુશ્રવા.

कार्नान (कन्यायाः अनूढायाः अपत्यं ठक्) पु० नः કુંવારી કન્યાના પેટે પેદા થયેલ પુત્ર, જેમ કે કર્ણ, વ્યાસ વગેરે.

कांत (कन् कम् वा क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ દેખાવડું. ૨ સુંદર. ૩ વહાલુ, પ્યારું. ૪ પ્રીતિનું. ૫ સુખકારક. ૬ પ્રકાશેલ. ૭ ચાહેલું, અભીષ્ટ. ૮ રૂડું.

कांत (कन् कम् वा क्त) पु० तः ૧ વાસુદેવ, કૃષ્ણ. ૨ ચંદ્ર, ચાંદો. ૩ કપુર. ૪ વસંત. ૫ પતિ. ૬ કુંથુ. ૭ ચકોરપક્ષી. ૮ આંબાનું ઝાડ. ૯ વર્ષાદની મોસમ. ૧૦ રાળનું ઝાડ. ૧૧ હિજ્જલવૃક્ષ. ૧૨ કાર્તિકેય. [જાતનું લોઢું.

कांत (,,) क्ली० तं. ૧ કેસર. ૨ એક

कांतता (कांतस्य भावः) स्त्री० ता. ૧ વહાલાપણું. ૨ દેખાવડાપણું. ૩ સુંદરપણું. ૪ ચકચકીતપણું.

कांतत्व. [પક્ષી. મયૂર.

कांतपक्षिन् (कांते पक्षे अस्य इनि) पु० क्षी. મોર-

कांतपाषाण (कांतः पाषाणो यस्य) पु० णः લોહચુંબક. [ઝાડ, કોવિદારવૃક્ષ.

कांतपुष्प (कांतं पुष्पमस्य) पु० ष्पः એક જાતનું

कांतलोह (कांतं लोहमस्य) पु० हः લોહચુંબક. અયસ્કાંત.

कांता (कम् क्त टाप्) स्त्री० ता. ૧ વહાલી સ્ત્રી. ૨ નાગરમોથ. ૩ મોટી એલાયચી. ૪ કાંગનું ઝાડ.

कांतांघ्रिदोहद (कांतांघ्रिस्तत्ताडनं दोहदमस्य पुष्पोद्गमे) पु० दः અશોકવૃક્ષ. (યુવતી સ્ત્રીના પગની લાત લાગવાથી અશોક વૃક્ષ પુષ્પિત અને પ્રફુલિત થાય છે માટે).

कांताचरणदोहद (कांताचरणताडनेन दोहदमस्य पुष्पोद्गमे) पु० दः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कांतायस (कांतायस् अच्) क्ली० सं. લોહચુંબક માહેલું લોઢું.

कांतार (कस्य सुखस्यांतमृच्छति ऋ घञ्) पु० क्ली० रः-रं. ૧ મોટું અરણ્ય. ૨ દુર્ગમભાગ. ૩ કાંટા, ચોર લુંટારા વગેરેથી રોકાયેલ ભાગ. ૪ છિદ્ર, છેદ.

कांतार (कांतारसमृच्छति ऋ अण्) पु० रः એક જાતની શેલડી. ૨ વાંસડો, વાંસ. ૩ કોવિદારનું ઝાડ.

कांतारक (कांतार कन्) पु० कः રાતી શેલડી.

कांतारग (कांतारे गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. જંગલમાં જનાર, અરણ્યમાં જનાર.

कांतारी (कांतार ङीप्) स्त्री० री. રાતી શેલડી.

कांति (कम् कन् वा क्तिन्) स्त्री० तिः ૧ પદાર્થમાત્રનું તેજ. ૨ શોભા. ૩ કાંતિ, તુર. ૪ ઇચ્છા, ચાહવું, અભિલાષ. ૫ સ્ત્રીનો શૃંગારવડે પેદા થનાર સુંદરતાનો ગુણ. ૬ તે નામની ચંદ્રની કલા. ૭ લક્ષ્મીની એક અનુચર દેવી. ૮ ચંદ્રપ્રિયા. ૯ કામશક્તિનો ભેદ.

कांतिद (कांतिं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. ૧ શોભા આપનાર, ૨ કાંતિ આપનાર.

कांतिद (,,) क्ली० दं. ૧ પિત્તધાતુ. ૨ ઘૃત, ઘી. [કં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कांतिदायक (कांतिं ददाति दा ण्वुल्) त्रि० कः-का-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कांतिदायकं (,,) क्ली० कं. १ કચુરો. २ વનસ્પતિ, વનહલદર. [કાંચી નગરી.
कांतिनगरी ( ) स्त्री० री. મોક્ષપુરી,
कांतिभृत् (कांतिं बिभर्ति भृ क्विप्) त्रि० त्-ती-त्. કાંતિ ધારણ કરનાર. [કપુર.
कांतिभृत् (कांति भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ ચંદ્ર. २
कांतिमत् (कांतिरस्त्यस्य मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. કાંતિવાળું, શોભાવવું.
' कला च सा कांतिमती कलावतः ' कुमारसंभवम्.
कांतिमत् (,,) पु० मान्. १ ચંદ્ર. २ કપુર. [સુંદરતા. २ કાંતિ.
कांतिमत्ता (कांतिमतो भावः) स्त्री० त्ता. १ શોભા,
कांतिमती (कांति मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ શોભાવાળી, કાંતિવાળી. २ અપ્સરાનો એક ભેદ.
कांद (कंदस्येदं अण्) त्रि० दः-दा-दं. કાંદાનું, કાંદાસંબંધી, કાંદાને લગતું.
कांद (कंदे भवः अण्) त्रि० दः-दा-दं. કાંદામાં હોનાર, કંદમાં થનાર. [વનું, કામદેવસંબંધી.
कांदर्प (कंदर्पस्येदं अण्) त्रि० र्पः-र्पी-र्पं. १ કામદે-
कांदर्पिक (कंदर्पस्तद्वृद्धप्रयोजनमस्य ठक्) क्ली० कं. કામદેવની વૃદ્ધિ કરનાર સાધન.
कांदव (कंदौ संस्कृतं भक्ष्यं अण्) क्ली० वं. લોઢાના પાત્રમાં સુધારેલું રાંધેલું અથવા પાકેલું ભક્ષ્ય.
कांदविक (कांदवं पणमस्य ठक्) त्रि० कः-का-कं. મિષ્ટાન્ન વેચનાર, પક્વાન્ન વેચનાર, કંદોઇ.
कांदिग्भूत (कां दिशं यामित्येवमाकुलीभूतः) त्रि० तः-ता-तं. કઇ દિશા તરફ હું હવે જાઉં એવા વિચારમાં ગભરાટ પામેલું.
कांदिशीक (कां दिशां यामीत्याह) त्रि० कः-का-कं. ભાગી જતું, નાશી જતું, દોડી જતું. [દેશ.
कान्यकुब्ज (कन्यकुब्ज अण्) पु० ब्जः કનોજ
कान्यजा (काजलादन्यस्मिन् जायते जन् ड टाप्) स्त्री० जा. એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય. નલી.
कापट्य (कपटस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ट्यं. દગલબાજી, દગો, નિષ્પ્રામાણિકપણું, કપટપણું.
कापटिक (कपटेन चरति ठक्) त्रि० कः-का-कं. કપટથી આચરણ કરનાર, દગલબાજીથી વ્યવહાર ચલાવનાર. ३ કપટી. ४ દુષ્ટ. ५ છિપ્પરપે રાજાનો દૂત. [માર્ગ, નિંદ્ય રસ્તો.
कापथ (कुत्सितः पंथाः अच्) पु० थः १ ખરાબ
' आस्थातुं कापथं दुष्टं विशमं बहुकंटकम् '
रामायणम्.
कापथ (कुत्सितः पंथाः यस्य अच्) पु० थः દાનવ-
ભેદ. [ખરાબ આચરણવાળું.
कापथ (,,) त्रि० थः-था-थं.
कापथ (कुत्सितः पंथा यस्य) क्ली० थं. સુગંધીવાળો.
कापाटिक (कपाटिकैव स्वार्थे अण्) क्ली० कं. નાનું કમાડ, હલકું કમાડ, નાનું બારણું.
कापाल (कपालस्येदं अण्) त्रि० लः-ला-लं. કપાલનું, કપાલસંબંધી, કપાલને લગતું.
कापाल (,,) क्ली० लं. કુષ્ઠ રોગ.
कापालिक (कपालिकैव अण्) क्ली० कं. નાનું કપાલ.
कापालिन् (कापालं ब्रह्मकपालं व्रते धार्यत्वेनास्य इनि) पु० ला. १ शिव, शंभु. २ વર્ણસંકરનો એક ભેદ. ३ વાસુદેવનો પુત્ર.
कापाली (कापाल ङीप्) स्त्री० ली. वनस्पति वावडंग. विडंग.
कापिक (कपिरेव ठक्) पु० कः વાંદરો, વાનર.
कापिल (कापिलं तदुक्तं शास्त्रंवेत्त्यधीते अण्) त्रि० लः-ला-लं. સાંખ્ય શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર, કપિલપ્રોક્ત શાસ્ત્રને જાણનાર, સાંખ્યવેત્તા.
कापिल (कपिलेन प्रोक्तं अण्) क्ली० लं. કપિલમુનિપ્રણીત સાંખ્યશાસ્ત્ર.
कापिल (कपिलस्येदं अण्) त्रि० लः-ला-लं. કપિલ મુનિનું, કપિલમુનિ સંબંધી. [વર્ણ.
कापिल (कपिल एव स्वार्थे अण्) पु० लः પિંગલ
कापिलेय (कपिलायाः तन्नाम्न्या ब्राह्मण्या अपत्यं ठक्) पु० यः १ કપિલા નામની બ્રાહ્મણીનો પુત્ર. २ કપિલ મુનિનો તે નામનો એક શિષ્ય.
कापिश (कपिशा अण्) क्ली० शं. દ્રાક્ષાનો મદ્ય.
कापिशायन (कापिशे जातं ष्फक्) पु० नः १ દ્રાક્ષામદ્ય. २ દેવતા, દેવ.
कापिशायन (,,) क्ली० नं. મદ્ય.
कापिशायिनी (कापिश ष्फक् ङीप्) स्त्री० नी. દરાખ. દ્રાક્ષા.
कापिशेय (कपिशाया अपत्यं ठक्) पु० यः પિશાચ.
कापुरुष (कुत्सितः पुरुषः) पु० षः १ હલકો માણસ. २ ખરાબ આદમી. ३ નીચ માણસ. ४ બીકણ માણસ.
कापुरुष (कापुरुषस्येदं अण्) त्रि० षः-षी-षं. હલકા માણસનું, ખરાબ પુરૂષ સંબંધી.
कापुरुषता (का पुरुषस्य भावः) स्त्री० ता. હલકા માણસપણું. कापुरुषत्व. कापुरुष्य.
कापेय (कपेर्भावः कर्म वा ठक्) क्ली० यं. १ વાનરાપણું. २ વાંદરાનું કર્મ. [ઋષિ.
कापेय (कपिगात्रापत्यं पुमात् ठक्) पु० यः शैनक-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कापेय (कपेरिदं ठक्) त्रि० यः-यी-यं. वांदरानुं, वांदरासंबंधी. [टोळुं, कपुतरनो समूह.

कापोत (कपोतानां समूहः अण्) क्ली० तं. पारेवानुं

कापोत (कपोतस्येदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. पारेवानुं, पारेवा संबंधी.

कापोत (कपोतवर्णोस्त्यस्य अच्) पु० तः १ साळखार. २ पारेवाना सरखो वर्ण. ३ सौवीरांजन.

कापोतपाक्य (कपोतपाकानां पूगः ष्यञ्) क्ली० क्यं. पारेवाना बच्चांनुं टोळुं, कपुतरना बच्चांनो समुदाय.

कापोतांजन (कापोतं च तदंजनं च) क्ली० नं. એક जातनो सुरमो. सौवीरांजन.

काप्य (कुत्सितमाप्यं) क्ली० प्यं. पाप वगेरे.

काप्यकर (काप्य करोति) पु० रः पाप करी बीजा पासे पोतानो अपराध कबुल करनार.

काप्यकार (काप्यं करोति कृ अण्) पु० रः ઉपलो शब्द जुओ.

काफल (कुत्सितं फलं यस्य) पु०लः कायफलनुं झाड.

काफल (काफलस्य फलं अण्) क्ली० लं. कायफल.

काम (कम् घञ्) पु० मः १ कामदेव. २ ઇच्छा, प्रीति, अभिलाष. ३ आंबानुं झाड. ४ बलराम. ५ रौक्मणेय. ६ परमेश्वर. ७ कामनाविषय. ८ अनुरागनो भेद. [पणुं जतावनार अव्यय.

काम (कम् घञ्) अव्य० मं. अनुज्ञा अने अत्यंत-

'कामं नृपाः सन्ति सहस्रशोन्ये राजन्वतीमाहुरनेन पृथ्वीम्' रघुवंशम्.

काम (कामावहितं अण्) क्ली० मं. वीर्य, शुक्र, रेतस्.

काम (कम् अण्) त्रि० मः-मा-मं. कामनायुक्त ઇच्छावाळुं, प्रीतीवाळुं.

कामकला (कामस्य कला) स्त्री० ला. तिथि पर्त्वे कामदेवनी कला स्त्रीना स्तनादिक अंगमां वसि रहेछे ते.

कामकला (कामस्य कला प्रिया) स्त्री० ला. कामदेवनी पत्नी रति. [निष्पादक.

कामकार (काम कृ अण्) त्रि० रः-रा-रं. काम्य-

कामकार (कामेन करणं) पु० रः १ ઇच्छावडे करवुं. २ अभिलाषथी ५ण अभिसंधिवडे काम करवुं ते. [नी ઇच्छाना अनुसारथी.

कामकारतस् (कामकार तसिल्) अव्य० तः पोता-

कामकूट (काम एव कूटं शृंगं प्रधानमस्य) पु० टः वेश्यापति, वेश्यानो धणी.

कामकूट (,,) पु० टः. १ वेश्याविभ्रम. २ कामराजनामनो श्रीविद्याना मंत्रनो એક भेद.

कामकृत् (काम कृ क्विप्) त्रि० त्-ती-त्. ઇच्छाप्रमाणे काम करनार, पोतानी प्रीतिना अनुसारे काम करवावाळुं. [लिः-लि. छिनाळवो.

कामकेलि (कामे तद्धेतुकरतौ केलिरस्य) त्रि० लिः-

कामकेलि (काम इव केलिः) पु० लिः. १ मैथुन. सुरत. स्त्रीसंग.

कामक्रीडा (कामेन क्रीडा) स्त्री० डा. १ कामहेतुक क्रीडा. २ पंदर अक्षरना चरणवाळो ते नामनो छंदोभेद.

कामखड्गदला (कामोद्दीपकं खड्गमिव दलमस्याः) स्त्री० ला. सोनकेतकी स्वर्णकेतकी.

कामग (कामेन यथेष्टदेशं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. पोतानी मरजी प्रमाणे जनार, पोतानी प्रीतीना अनुसारे फरनार.

कामग (कामेन यथेष्टं गच्छति गम् ड) पु० गः. १ पोतानी ઇच्छाथी स्त्रीपासे जनार पुरुष. २ कंदर्पनो એક भेद.

कामगम (काम गम् ड) त्रि० मः-मा-मं. पोतानी मरजीप्रमाणे जनार, पोतानी ઇच्छाना अनुसारे फरनार, [कोकिला पक्षी. २ कामुकी स्त्री.

कामगा (कामेन गच्छति गम् ड टाप्) स्त्री० गा. १

कामगामिन् (कामं यथेष्टं गच्छति गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. १ पोतानी ઇच्छा प्रमाणे जनार. २ पोतानी मरजी मुजब फरनार. ३ पोतानी मरजीमां आवे ते स्त्रीपासे के पुरुषपासे जनार पुरुष के स्त्री. [र्वमां ते नामनो એક पर्वत.

कामगिरि (कामप्रधानो गिरिः) पु० रिः. भारतव-

कामगुण (कामकृतो गुणः) पु० णः. १ अनुराग, प्रिति. २ विषय. ३ आभोग, विषयवांच्छना.

कामचार (कामेन चरति चर् ट) त्रि० रः-रा-रं. पोतानी मरजीमुजब फरनार, पोतानी ઇच्छाना अनुसारे फरनार.

कामचार (कामेन यथेष्टं चारः चर् घञ्) पु० रः. १ पोतानी मरजीप्रमाणे आचरण करवुं. २ पोतानी ઇच्छाप्रमाणे वर्तवुं.

कामचार (काम चर् णिच् अच्) पु० रः. कोथनुं क्षेत्र वगेरे भेळीदइ ढोर वगेरेने पोतानी मरजी मुजब चरावबुं. [शब्द जुओ.

कामचार (कामेन चरति) त्रि० रः-रा-रं. कामचर

कामचारिन् (कामेन चरति चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. कामचर शब्द जुओ.

कामचारिन् (काम चर् णिनि) पु० री. १ मरजीप्रमाणे फरनार पुरुष. २ गरुडपक्षी. ३ कामुक.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कामचारिणी (कामेन चरति चर् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. १ स्वच्छंदी. २ छीनाळ.

कामज (कामेन जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. कामथी उत्पन्न थयेल, यथेष्ट पेदा थनार.

कामज (कामाज्जायते जन् ड) पु० जः. मदनपुत्र, अनिरुद्ध. [लपक्षी.

कामजति (कामं जनयति) पु० तिः. कोयल, कोकि-

कामजाति (कामजमानयात) पु० तिः. उपलो श-ब्द जुओ. [कोकिलपक्षी.

कामजानी (कामजानि ङीप्) स्त्री० नी. कोयल,

कामजाल (कामजमालाति ला क) पु० लः कोयल. कोकिलपक्षी.

कामजित् (कामं जयति जि क्विप्) पु० त्-द्. १ महादेव, शंभु. कार्तिकेय, कार्तिकस्वामी. ३ जीतदेव.

कामठ (कमठ एव अण्) पु० ठः. कायथो.

कामठ (कमठस्येदं अण्) त्रि० ठः-ठी-ठं. कायथानुं, कायथासंबंधी.

कामठक ( ) पु० कः. धृतराष्ट्र, नागकुलमां पेदाथयेल अने सर्पसत्रमां नाशपामेल. ते नामनो सर्पभेद.

कामतस् (काम तसिल्) अव्य० तः. १ कामथी. २ पोतानी इच्छाथी, पोतानी मरजीथी. ३ विषय वांछनाथी. ४ मनोविकारथी. ५ खुशिथी.

कामताल (कामं तालयति तल् णिच् अच्) पु० लः. कोयल, कोकिलापक्षी.

कामतिथि (कामपूजार्था तत्स्वामिका वा तिथिः) स्त्री० थिः. कामदेवनी पूजाभाटे निर्धारित तिथि, कामदेव जेनो स्वामिछे एवी तिथि.

कामत्व (कामस्य भावः) क्ली० त्वं. १ कामपणुं. २ कामुकपणुं. कामता.

कामद (कामं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. इच्छेलुं आपनार, कामने आपनार. [मेश्वर.

कामद (भक्तानां कामं ददाति दा क) पु० दः. पर-

कामद (कामं सौंदर्येण द्यति दा क) पु० दः. कार्तिकस्वामी, कार्तिकेय. [पुरुष.

कामंदक ( ) पु० कः. ते नामनो एक

कामदा (कामं ददाति दा) स्त्री० दा. १ यथेच्छित वस्तु आपनारी. २ कामने आपनारी. ३ काम दुहागाय, कामधेनु. ४ नागरवेलना पानतो वेलो, नागवल्ली. ५ हरडेनुं झाड.

कामदुघ (कामं दोग्धि दुह् क) त्रि० घः-घा-घं. यथेच्छित वस्तु आपनार, इच्छेलुं देनार.

कामदुधा (कामं दोग्धि दुह् क) स्त्री० ग्धा. कामधेनुं गाय.

कामदुह् (कामं दोग्धि दुह् क्विप्) त्रि० धुक्-धुग् चाहेलुं आपनार, अभीष्ट पदार्थदेनार.

कामदुह् („) स्त्री० धुक्-धुग्. कामधेनु.

कामदूती (कामस्य दूतीव) स्त्री० ती. १ कोयलपक्षी, कोकिलापक्षी. २ सागरगोटीनो वेलो. कामदूतिका.

कामदेव (काम्यते मुमुक्षुभिः काम्यस्तथाभूतः सन् दीव्यति) पु० वः. परमेश्वर.

कामदेव (कामएव देवः) पु० वः. कामदेव, कंदर्प, अनंग, मन्मथ. [शंभु, शिव.

कामध्वंसिन् (काम ध्वंस् णिनि) पु० सी. महादेव,

कामधेनु (कामप्रतिपादिका धेनुः) स्त्री० नुः १ अभीष्ट पदार्थ आपनारी स्वर्गनी गाय. २ सुरभिपुत्री, रोहिणीनी कन्या.

कामधेनुतंत्र ( ) क्ली० त्रं. शिवे बनावेल मंत्रनो एक भेद.

कामन (कम् ल्युट्) क्ली० न. अभिलाष, प्रीति, चाहवुं, इच्छवुं. इच्छा.

कामन (कम् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. कामुक, कामनावाळुं, इच्छावाळुं.

कामांदकि (कामंदकस्यापत्यं पुमान्) पु० किः ते नामनो एक विद्वान् जेणे नीतिशास्त्र बनावेलुं छे.

कामंदकीय (कामंदकस्येदं छ) क्ली० यं. कामंदकिए बनावेल नीतिशास्त्र.

कामंधमिन् (काम यथेष्टं धमति ध्मा णिनि) पु० मी. कंसारो, कणुसारो. [इच्छा, चाहवुं, इच्छवुं.

कामना (कम् युच्) स्त्री० ना. अभिलाष, प्रीति,

कामनीडा ( ) स्त्री० डा. कस्तुरी.

कामनीयक (कमनीयस्य भावः वुञ्) क्ली० कं. १ रम्यपणुं, रमणिकपणुं, रमणीयता. २ चाहवा लायकपणुं.

कामपत्नी (कामः पतिर्यस्याः नानादेशः ङीप्) स्त्री० त्नी. रति, कामदेवनी स्त्री.

कामपाल (कामान् पालयति) पु० लः बलराम. श्रीकृष्णनो मोटो भाई. [कृष्ण, वासुदेव.

कामपाल (भक्तानां कामान् पालयति) पु० लः श्री-

कामपूर (कामं पूरयति पूर् णिच् अण्) त्रि० रः-रा-रं. चाहेलुं पुरुं पाडनार, अभीष्ट वस्तु आपनार.

कामपूर („) पु० रः परमेश्वर.

कामप्रद (कामं प्रददाति प्र दा क) त्रि० दः-दा-दं. कामद शब्द जुओ. [ते नामनो एकरतिबंध.

कामप्रद („) पु० दः. १ परमेश्वर. २

कामप्रवेदन (कामस्य अभिलाषस्य आविष्करणम्)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्ली० नं. अभिलाषनुं खुल्लुं करवुं, जे उभेद होय ते जाहेरमां मुकवी ते.

कामप्रश्न (कामं यथेष्टं प्रश्नः) पु० श्नः १ चाहेते पुछवुं, मरजीमां आवे ते पुछवुं २ चाहेलो प्रश्न,

कामफल (कामं यथेष्टं फलमस्य) पु० लः आंबानुं झाड. [केळनुं झाड.

कामफला (कामं यथेष्टं फलमस्याः) स्त्री० ला. केळ,

कामबद्ध (कामेन बद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ कामवडे बांधेलुं २ प्रीतिथी बांधेलुं.

कामबन्ध (,,) क्ली० न्धं. वन, जंगल, अरण्य.

कामभक्ष (कामं यथेष्टं भक्षयति) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ पोते जे चाहेलुं होय ते खानार, २ यथेष्टित खानार.

काममत् (कम् णिङ् अमु) अव्य० मं. अनुमति, स्वीकार, कबुलत, अत्यंतपणु, पर्य्याप्तपणुं, अनसूया अने स्वछंदार्थे बतावनार अव्यय.

काममह (कामस्य महः यस्मिन्) पु० हः चैत्रमासमां करवा योग्य कामदेवनो महोत्सव, चैत्रमासनी पौर्णमासी [गणेश, गन्धनन.

काममालिन् ( ) पु० लीं. गणपति,

काममुद्रा ( ) स्त्री० द्रा. एक जातनी मुद्रा, ते करवानो प्रकार तांत्रिक ग्रंथ ज्ञानार्णवमां जुओ.

कामयमान (काम् णिच् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. चाहतुं, इच्छतुं, प्रीति राखतुं, कामुक.

कामया ( ) अव्य० या. मारे माटे, मारा वास्ते करीने. [यमान शब्द जुओ.

कामयान (कम् णिच् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. काम-

कामयितृ (कम् णिच् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. इच्छतुं, चाहतुं, प्रीति राखतुं, कामुक.

कामरूप (कामेन रूपमस्य) त्रि० पः-पा-पं. १ मरजीप्रमाणे रूप धारण करनार. २ पोतानी इच्छाना अनुसारे रुप लेनार.

'जानामि त्वां प्रकृतिपुरुषं कामरूपं मघोनः' मेघदूतम्.

कामरूप (कामं काम्यं सुंदरं रूपमस्य) त्रि०पः-पा-पं. १ सुंदर, खुब सुरत. २ मनोहर. ३ देखावडुं. ४ मनोहर, मनोरम. ५ अत्यंत रुडुं.

कामरूप (,,) पु०पः बंगाळाना पश्चिम भागमां आशाम प्रांतनुं एक गाम.

कामरूपिन् (कामं काम्यं रूपमस्त्यस्य इनि) त्रि० पी-पिणी-पि. १ वखाणेला रूपवाळुं, सुंदर. २ रूपाळुं, रुडुं.

कामरूपिन् (कामं यथेष्टं रूपमस्त्यस्य इनि) त्रि० पी-पिणी-पि. १ मनमां आवे तेवुं रूप धारण करनार. २ यथेच्छित रूप लेनार.

कामरूपिन् (,,) पु० पी. एक जातनो विद्याधर उपदेव.

कामरूपिणी (,, ङीप्) स्त्री० णी. वनस्पति आसंध, आसन. अश्वगंधा.

कामरेखा (कामानां कामव्यापाराणां रेखा पंक्तिर्यत्र) स्त्री० खा. वेश्या, गणिका. [लासी, कामुक.

कामल (काम कलच्) त्रि० लः-ला-लं. इच्छावि-

कामल (काम कलच्) पु० लः. वसंतऋतु.

कामल (कस्य जलस्य अमलो यत्र) पु० लः. १ सुकी पाणीविनानी उजड जमीन. २ मरुदेश. ३ ते नामनो रोग. [लंड.

कामलता (कामस्य लतेव) स्त्री० ता. पुरुषलिंग,

कामलायन (कमलस्यापत्यं पुमान् फक्) पु० नः. उपकोल नामनो मुनि.

कामालिका (कास्य जलस्य अमलो संबंधो यत्र ठन्) स्त्री० का. कंगुधान्य, कांग.

कामालिन् (कमलेन प्रोक्तमधीयते णिनि) पु० ली. वैशंपायनना एक शिष्य कमल ऋषिए बनावेल शास्त्रनो अभ्यास करनार पुरुष.

कामवत् (कामोऽस्त्यस्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ विषय करवानी इच्छावाळुं. २ मैथुन करवाना अनुरागवाळुं. ३ अभिलाषवाळुं. [हलदर.

कामवती (कामवत् ङीप्) स्त्री० ती. वनस्पति

कामवल्लभ (कामस्य वल्लभः) पु० भः. १ आंबानुं झाड. २ सारसपक्षी. ३ वसंतऋतु, माधव.

कामवल्लभा (कामस्य वल्लभा) स्त्री० भा. १ चंद्रनु अजवाळुं., ज्योत्स्ना. २ रति.

कामवृत्त (कामं यथेष्टं वर्त्तनं) त्रि०त्तः-त्ता-त्तं. मरजी प्रमाणे चालनार, पोतानी इच्छा मुजब वर्तनार.

कामवृत्ति (कामस्य वृत्तिः वर्त्तनं) स्त्री० त्तिः १ कामनुं वर्तवुं. २ कामनुं होवुं. ३ कामनुं चेष्टित.

कामवृत्ति (कामेन स्वेच्छया वृत्तिः) स्त्री० त्तिः १ स्वेच्छावडे आचार. २ स्वेच्छाथी वर्त्तवुं.

'न कामवृत्तिर्वचनोयमीक्षते' कुमारसंभवम्.

कामवृत्ति (कामतो वृत्तिरस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति. १ स्वेच्छाचारवाळुं. २ कामथकी जेने वर्त्तवुंछे ते.

कामवृद्धि (कामस्य वृद्धिः) स्त्री० द्धिः १ कामनुं वधवुं. २ विषयवासनानुं वधवुं. ३ इच्छानी वृद्धि.

कामवृद्धि (कामस्य वृद्धिरस्मात्) स्त्री० द्धिः कामनी वृद्धि करनार औषध वगेरे.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कामवृंता (कामं वृंतं यस्याः) स्त्री० ता. पाटला वृक्ष.

कामशक्ति (कामस्य शक्तिः) स्त्री० क्तिः १ कामनी सत्ता. २ कामदेवनी शक्ति. ३ विषयवांछनानी शक्ति. कामदेवनी पत्नीनो એક भेद.

कामशर (कामशरः शर इव वा कामस्य शरो वा) पु० रः १ कामदेवनुं બાણ. २ આંબાનું ઝાડ.

कामशास्त्र (कामस्य काम्यस्य स्वर्गादेः प्रतिपादकं शास्त्रं) क्ली० स्त्रं. स्वर्ग વગેરેના काम्य पदार्थना प्रतिपादनने करनारं शास्त्र.

कामशास्त्र (कामस्य तच्चेष्टितस्य प्रतिपादकं शास्त्रं) क्ली० स्त्रं. कामदेव कला, चेष्टित वृत्ति વગેરેનું વર્ણન करनार शास्त्र, वात्स्यायन सूत्र वगेरे.

कामसख (कामस्य सखा टच्) पु० खः १ वसंत ऋतु, આંબાનું ઝાડ.

कामसुत (कामस्य सुतः) पु० तः यादव कुलमां पेदा थयेल प्रद्युमन्नो पुत्र अनिरुद्ध.

कामसू (कामं कामावतारं सूते) स्त्री० सूः ३रुक्मिणी.

कामसू (काममभीष्टं सूते सू क्विप्) त्रि० सूः-सूः-सूः अभीष्टपदार्थ पेदा करनार, चाहेलुं आपनार.

'किमत्र चित्रं यदि कामसूर्भूः' कुमारसंभवम्.

कामसू (भक्तानां कामं सूते सू क्विप्) पु० सूः वासुदेव, श्रीकृष्ण.

कामसूत्र (कामस्य कामव्यापारस्य प्रतिपादकं सूत्रं) क्ली० त्रं. वात्स्यायन मुनि વગેરેએ બનાવેલ, कामदेवना व्यापारनुं वर्णन करनारं शास्त्र.

कामस्तुति (कामस्य स्तुतिरस्मिन्) स्त्री० तिः प्रतिकार दोषना निवारणभाटे प्रतिगृहीताथी બોલવालायक એક मंत्र. [श्वर, महादेव, शंभु.

कामहन् (कामं हतवान् हन् क्विप्) पु० हा. ५२मे-

कामहेतुक (कामहेतु क) त्रि० कः-का-कं. १ स्वेच्छानुं. २ पोताना मननुं. ३ कामना हेतुनुं.

कामाक्षी (कामं शोभनमक्षि यस्याः यच् ङीप्) स्त्री० क्षी. १ कौलिक मतवाળાએ मानेली ते नामनी देवी मूर्ति. २ બીજભેદ.

कामाख्या ( ) स्त्री० ख्या. १ पार्वतीनुं योनि पीठरूपि स्थान. २ पार्वतीनी योनि पीठनी अधिष्ठाता देवी.

कामाग्नि (कामस्याग्निः) पु० ग्निः कामदेवनो अग्नि, कामानल. [नख.

कामांकुश (कामे कामोद्दीपने अंकुश इव) पु० शः

कामांकुश (कामस्यांकुश इव) पु० शः पुरुषनुं लिंग.

कामांग (कामं कामोद्दीपनमंगं मुकुलमस्य) पु० आंબાનું ઝાડ.

कामातुर (कामेन कामे वा आतुरः) त्रि० रः-रा-रं. १ कामवडे आतुर. २ कामभां आतुर. कामार्त्त.

'कामातुराणां न भयं न लज्जा' हितोपदेशः

कामात्मज (कामस्यात्मजः) पु० जः कामसुत शब्द જुओ.

कामात्मन् (कामप्रधानो रागप्रधान आत्मा मनो यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. रागप्रधान चित्तवाળું, प्रीतिप्रधान मनवाળું.

कामात्मन् (कामः तदायत्तः आत्मा स्वरूपं यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. જેનું स्वरूप कामदेवथी व्याप्त थयुं होय ते. २ कामाधीन स्वरूपवाળું. ३ कामभय स्वरूपवावाळुं. [इंद्रिय. २ मन. ३ बुद्धि.

कामाधिष्ठान (कामस्य अधिष्ठानं) क्ली० न. १

कामाधिष्ठित (कामेनाधिष्ठितः) त्रि० तः-ता-तं. १ कामव्याप्त. २ कामे જેમां अधिष्ठान करेलुं छे ते. ३ कामनी જેनामां सत्ता वधेली छे ते.

कामाधिकार (कामस्याधिकारः) पु० रः १ कामदेवनो अमल. २ कामदेवनी सत्ता. ३ कामदेवनी करवापणानी शक्ति, इच्छानो अधिकार.

कामायुध (कामस्यायुधः आयुधः इव वा) पु० धः १ कामदेवनुं हथीयार, २ आंબાનું ઝાડ. ३ पुरुषनुं लिंग. [જુઓ.

कामानल (कामस्यानलः) पु० लः कामाग्नि शब्द

कामाशन (कामं यथेष्टमशनं नच्) क्ली० नं. पोतानी इच्छा प्रमाणे જેમां भोजन न थाय तेवुं तप.

कामांध (कामेन कामोद्दीप्तेनांधयति अंध् णिच् अच्) पु० धः केवलपक्षी, क्रौंचपक्षी.

कामांध (कामेनांधः) त्रि० धः-धा-धं. कामदेवनी सत्तावडे केवल आंधळुं थयुं होय ते. स्मरांध.

कामांधा (कामं यथेष्टमंधयति अंध् णिच् अच्) स्त्री० धा. कस्तुरी. [अच्) पु० धः आंबानुं ઝાડ.

कामायुध (कामस्यायुधमिव मुकुलआकारोऽस्त्यस्य

कामायुध (कामस्यायुधं) क्ली० धं. कामदेवनुं हथीआर, कामास्त्र.

कामायुध (कामस्यायुधमिव) पु० धः पुरुषलिंग.

कामायुस् (कामं यथेष्टमायुर्यस्य) पु० युः १ गरुड-पक्षी. २ गीध पक्षी.

कामारण्य (कामं शोभनमरण्यं) क्ली० ण्यं. રૂડु मनोहर वन, सुंदर जंगल.

कामारि (कामस्यारिः) पु० रिः १ महादेव, शंभु.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ ઉપધાતુ ભાક્ષિક.

कामार्त (कामेन आर्तः) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. १ કામપીડિત. २ કામદેવથી વ્યાપ્ત.

'कामार्ता हि प्रकृतिकृपणाश्चेतनाचेतनेषु'
मेघदूतम्.

कामालिका (काममलति भूषयति अल् ण्वुल् टाप् इत्वं) स्त्री० का. સુરા, દારૂ, મદ્ય.

कामालु (कामं यथेष्टमलति अल् उण्) पु० लुः २तांજલીનું ઝાડ. [रौक्मिणेय.

कामावतार (कामस्यावतारः) पु० रः અનિરૂદ્ધ.

कामावशायिता (कामावशायिनो भावः तल्) स्त्री० ता. सत्यसंકલ્પપણાના રૂપમાં યોગીના ઐશ્વર્યનો એક ભેદ, જેમાં યોગી પોતાની ઇચ્છાપ્રમાણે સર્વ પદાર્થનું પોતાના ચિત્તમાં સમાવેશન કરે છે.

कामावसाय (कामस्य अवसायः) पु० यः કામની શાંતિ, આત્મવિદ્યા, આત્મનિયમન.

कामावसायिता (कामावसायिनो भावः तल्) स्त्री० ता. कामावशायिता शब्द જુઓ.

कामावसायितृ (कामं अव् सो णिच् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ કામશાંતિ કરનાર. २ આત્મનિગ્રહકરણ. ३ આત્મસંયમ કરનાર.

कामावसायिन् (कामस्यावसायी) त्रि० यी-यिनी-यि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कामासन (काममर्दनार्थमासनम्) क्ली० नं. કામદેવનુ મર્દન કરવા હેતુથી યોગીથી બનતું તે નામનું એક આસન.

कामि (कम् णिच् इण्) त्रि० मिः-मिः-मि. કામુક.

कामि (कम् णिच् इण्) स्त्री० मिः કામદેવની પત્ની, રતિ.

कामिक (कामोऽस्त्यस्य ठञ्) पु०कः જંગલીબતક.

कामिक (कामेन निर्वृत्तं ठञ्) त्रि कः-की-कं. કામવડે નિવડેલું, કામ્ય. [ચાહવું. कामित्व.

कामिता (कामिनो भावः तल्) स्त्री० ता. ઇચ્છા,

कामिन् (कम् णिच् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. १ કામનાવાળું, ઇચ્છાવાળું, પ્રીતિવાળું. २ કામદેવના વેગવાળું. વિષયાસક્ત, વિષયેચ્છાવાળું.

कामिन् (प्रशस्तःकामोस्त्यस्य इनि) पु० मी. १ સત્યસંકલ્પવાળો પરમેશ્વર. २ કામિપુરૂષ. ३ ચકવોપુરૂષ. ४ પારેવું, કબુતર. ५ ચકલોપક્ષી. ६ ચંદ્ર, ચાંદો. ७ સારસપક્ષી. ८ ઋષભ ઔષધિ.

कामिनी (कामिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ કામી સ્ત્રી. २ સુંદરી સ્ત્રી. ३ કામદેવના વેગવાળી સ્ત્રી. ४ સ્ત્રી. ५ વનસ્પતિ હળદર. ६ સુરા. ७ મદિરા. ८ કામશક્તિનો ભેદ.

कामिनीश (कामिन्याः कामिनीप्रियां जनस्य ईशः तत्साधकत्वात्) पु० शः શરગવાનું ઝાડ.

कामीन (काममनुगच्छति ख) पु० नः એક જાતની સોપારીનું ઝાડ. [જુઓ.

कामील (काममनुगच्छति ख) पु० लः ઉપલો શબ્દ

कामुक (कम् उकञ्) पु० कः १ આશોપાલવનું ઝાડ. અશોકવૃક્ષ. २ ચકલોપક્ષી. ३ ચકવોપક્ષી. ४ પારેવું, કબુતર. ५ માધવીલતા.

कामुक (कम् उकञ्) त्रि० कः-का-की-कं. કામાસક્ત, કામી, ઇચ્છાવાળું, મૈથુનની ઇચ્છાવાળું.

कामुककांता (कामुकस्य कांता) स्त्री० ता. માધવીલતા. [कमुकत्व.

कामुकता (कामुकस्य भावः) स्त्री० ता. કામુકપણું.

कामुका (कामुक टाप्) स्त्री० का. १ ધનધાન્યની ઇચ્છા કરનારી સ્ત્રી. २ ઇચ્છાવાળી. ३ બગલાપક્ષીની સ્ત્રી બગલી. ४ કામની આસક્તિવાળી સ્ત્રી.

कामुकायन (कामुकस्यापत्यं फक्) पु० स्त्री० नः-ना. કામાસક્ત પુરૂષ વગેરેનું કરજદ, કામવિષ્ટ પુરૂષ વગેરેનું છોકરૂં.

कामेश्वर (कामानामीश्वरः) पु० रः.પરમેશ્વર.

कामेश्वरी (कामानामीश्वरी) स्त्री० री. ત્રિપુરા, કામાખ્યા, કામેશ્વરી, શિવા અને સારદા એવાં પાર્વતીનાં પાંચ રૂપમાંહેલું તે નામનું એક રૂપ, ભૈરવીનો ભેદ.

कामोदक (कामेन स्वेच्छया प्रेतोद्देशेन दीयमानमुदकं) क्ली० कं. પ્રેતપિતૃને છોડી દઇ આપ્તમિત્રના પ્રેતને ઉદ્દેશી પોતાની ઇચ્છાવડે તેને અપાતું ઉદક.

कामोदा (कुत्सितो मोदो यस्याः) स्त्री० दा. રાગિણીનો એક ભેદ.

कांपिल (कंपिलस्य अदूरे भवः अण्) पु० लः. હિંદુસ્તાનની ઉત્તરદિશામાં તે નામનો એક દેશ.

कांपिल्य (कांपिल ष्यञ्) पु० ल्यः. તે નામનો એક હિંદુસ્તાનની ઉત્તરદિશામાંહેલો દેશ, તે નામનું શહેર. कांपिल्ल. [નામનો એક દેશ.

कांपिल्ल (कांपिल अण्) पु० ल्लः. હિંદુસ્તાનમાં તે

कांपिल्लका (कांपिल कन् टाप्) स्त्री० का. હિંદુસ્તાનની ઉત્તર દિશામાં તે નામનો એક દેશ.

कांपील (कांपिल अण्) पु० लः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કામળો જેણે ઓઢેલ છે તે.

कांबल (कंबलेन परिवृतः अण्) त्रि० लः-ला-लं.

कांबल (कंबलेन परिवृतः रथः अण्) पु० लः. કાંબળો જેને ઢાંકેલ છે તેવો રથ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कांवलिक ( ) पु० कः. જવ કે ચોખાનું પાણી વગેરે.

कांवविक (कंवुः कंवुभूषणं प्रयोजनमस्य) पु० कः. છીંપ, શંખ વગેરે વેચવાનો ધંધો કરનાર, છીંપ શંખ વગેરેનાં ઘરેણાં કરી વેચવાનો ધંધો કરનાર.

कांवुका (कुत्सितमंवु यस्याः कप् टाप्) स्त्री० का. વનસ્પતિ આસંધ. અશ્વગંધા.

कांबोज (कंबोजोऽभिजनो यस्य अण्) पु० जः. કંબોજ દેશનો રહેનાર, કંબોજ દેશનો રહિવાશી.

कांबोज (कांबोजदेशे भवः अण्) त्रि० जः-जी-जं. કંબોજ દેશમાં પેદા થનાર, કંબોજ દેશમાં ઉત્પન્ન થનાર. [ધોળા ખેરનું ઝાડ.

कांबोज (कंवोज अण्) पु० जः. १ पुन्नागवृक्ष. २

कांबोज (कंबोजानां जनपदानां राजा अण्) पु० जः. કંબોજ દેશનો રાજા.

कांबोजी (कंबोजेषु भवा अण् ङीप्) स्त्री० जी. १ રાની અડદ. २ भाषपर्णी, ચણોઠીનો વેલો. ३ ધોળા ખેરનું ઝાડ.

काम्य (कम् यत्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. १ કામના ઉદ્દીપન કરવામાં હિતકારક. २ કામનાવાળું કર્મ વગેરે. [જેમાં યુધિષ્ઠિર રહેલો હતો.

काम्यक (काम्य कन्) क्ली० कं. તે નામનું અરણ્ય

काम्यकर्मन् (काम्यं कर्मन्) क्ली० र्म. સ્વર્ગ વગેરેની ઇષ્ટ કામનાવાળું અધિકારી કર્તવ્ય, જ્યોતિષ્ટોમ વગેરે.

काम्यगीर् (काम्याचासौ गीश्च) स्त्री० गीः. १ રમણીય વાણી. २ ચાહવા યોગ્યબોલી. ३ ખુશકારક વચન.

काम्यत्व (काम्यस्य भाव त्व) क्ली० त्वं. १ કામુકપણું २ અત્યંત ઇચ્છા. ३ સુંદરપણું. काम्यता.

काम्यता (,, तल्) स्त्री० ता. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

काम्यदान (काम्यं च तद्दानं च) क्ली० नं. સ્વર્ગ વગેરેના ફલની કામનાવડે અપાતુ દાન.

काम्यफल (काम्यस्य फलं) क्ली० लं. કામ્યકર્મનું ફલ. [સંકલ્પપૂર્વક મૃત્યુ.

काम्यमरण (काम्यं मरणं) क्ली० णं. યથેષ્ટ મરણ,

काम्या (कम् णिच् यत् टाप्) स्त्री० म्या. ઇચ્છા, કામના. [ખટાશ.

काम्ल (इषदम्लं) क्ली० म्लं. થોડી ખટાશ, જરાક

काम्ल (,,) त्रि० म्लः-म्ला-म्लं. થોડું ખાટું, થોડી ખટાશ વાળું.

काय (कस्य प्रजापतेरिदं अण्) त्रि० यः-या-यं. પ્રજાપતિ જેનો દેવ છે એવું હવિસ્ વગેરે.

काय (,,) क्ली० यं. કનિષ્ઠકાંગુલિમૂલસ્થાનરૂપે પ્રજાપતિતીર્થ.

काय (चि घञ्) पु० यः १ મૂલધન, મુદ્દલનાણું. २ સમુદાય, જમાવ. ३ ભક્ષ્ય, વેધનિશાની. ४ મનુષ્ય વગેરેનો જાતિસ્વભાવ.

काय (,,) पु० क्ली० यः-यं. દેહ, શરીર, કાયા.

' अनेकदोषदुष्टोऽपि कायः कस्य न वल्लभः '

पंचतंत्रम्.

कायक (कायस्येदं) त्रि० कः-का-कं. દેહનું, દેહસંબંધી, દેહને લગતું. [દેહપરિશ્રમ.

कायक्लेश (कायस्य क्लेशः) पु० शः शरीरदुःख,

कायाचिकित्सा (कायस्य चिकित्सा) स्त्री० त्सा. ઔષધ બાબતથી દેહના દર્દની ચિકિત્સા.

कायवलन (काय वल् ल्युट्) क्ली० नं. બખ્તર.

कायमान (कै शानच्) क्ली० नं. તૃણથી બનાવેલી ઝુંપડી.

कायमान (कायस्य मानं) क्ली० नं. દેહનું પરિમાણ.

कायस्थ (काये तिष्ठति स्था) पु० स्थः કેવલ બ્રહ્મ, પરમાત્મા.

कायस्थ (काय स्था क) पु० स्थः ક્ષત્રિયપિતાથી શૂદ્રમાતાને પેટે પેદા થયેલ પુત્ર, મુત્સદ્દી, કાયચ.

कायस्था (काय स्था टाप्) स्त्री० स्था. १ હરડે. २ કાયસ્થ લોકની સ્ત્રીજાતિ. ३ કાકોલી નામની વનસ્પતિ. ४ બંને જાતની એલચી. ५ તુલસી.

कायस्थाली ( ) स्त्री० ली. વનસ્પતિ રાતી પાડલ. [કાકોલી.

कायस्थिका (कायस्था कन्) स्त्री० का. વનસ્પતિ

कायस्थी (कायस्थस्य स्त्री० ङीप्) स्त्री० स्थी. કાયસ્થની સ્ત્રી, કાયચની વહું.

कायाग्नि (कायेऽग्निः) पु० ग्निः ખાધેલી ચીજ હજમ કરી દે તે પેટમાંહેલો અગ્નિ, જઠરાનલ.

कायिक (कायस्येदं कन् ठक् वा) त्रि० कः-का-कं. कायक શબ્દ જુઓ.

कायिकावृद्धि (कायिरूपा वृद्धिः) स्त्री० द्धिः ગાય, બળદ, ભેંશ વગેરે ઉપર રૂપીયા આપી તેનું વ્યાજ લેવું તે. [કરનાર, બજાવનાર.

कार (करोति कृ अण्) त्रि० रः-रा-रं. કરનાર, કામ

कार (करस्येदं) क्ली० रं. પાણીના કરાનું જલ.

कार (कृ घञ्) पु० रः १ કામ, કાર્ય, કાજ. २ હાર મારવું, વધ. ३ ખાતરી કરવી તે. ४ નિશ્ચય કરવો તે. ५ યત્ન, મહેનત, ઉદ્યોગ. ६ તપનું આચરણ, તપશ્ચર્યા. ७ કર, વેરો. ८ હિમનો ઢગલો. ९ હિમ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

थी ढंकायेलो पर्वत. १० धणी. [કરનાર.

कारक (कृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. કરનાર, કામ

कारक (कृ ण्वुल्) पु० कः એક જાતનું તૃણ.

कारक (,,) क्ली० कं. વ્યાકરણમાં ક્રિયા-સાથે જેનો સંબંધ હોય છે એવા કર્તા, કર્મ, કરણ, સંપ્રદાન, અપાદાન, અને અધિકરણમાંથી પ્રત્યેક.

कारकर (कारं करोति) त्रि० रः-रा-रं. કરનાર, કામ કરનાર. [જોઇએ તેવું કારણ.

कारकहेतु (कारक हेतु) पु० तुः કરવાનો હેતુ,

कारकुक्षीय (कारकुक्षि छ) पु० यः હિંદુસ્થાનના ઉત્તર ભાગમાં તે નામનો શાલ્વ રાજાનો દેશ.

कारकुक्षीय (कारकुक्षीये भवाः) पु० याः કારકુક્ષીય દેશના લોક.

कारज (करजस्य नखस्येदं अण्) त्रि० जः-जा-जं. નખનું, નખસંબંધી, નખમાં હોનાર.

कारज (कार जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. કામથી પેદા થનાર. [गजशावक, करिपोत.

कारज ( ) पु० जः હાથીનું બચ્ચું.

कारण (कृ युच् ल्युट्) क्ली० णं. १ સબબ, હેતુ, કારણ. २ નિમિત્ત. ३ સમવાયી, અસમવાયી અને નિમિત્ત એવા ત્રણ કારણમાંથી પ્રત્યેક. ४ કાર્ય સાધન. ५ હાર મારવું, વધ કરવો. ६ જ્ઞાનેંદ્રિય. ७ મૂલતત્વ. ८ ભૂત અને વર્તમાન કાળમાં ઉત્પન્ન થયેલું કારણ, ભૂતદૈવત. ९ વાદ્યવિશેષ. १० ઇતિહાસનું મૂળ. [કારણ, નિદાન.

कारणकारण (कारणस्य कारणं) क्ली० णं. મુખ્ય

कारणकारण (,,) क्ली० णं. પાંચ મહાભૂતમાં જે આદિકારણ તે.

कारणगुण (कारणस्य गुणः) पु० णः १ હેતુનો ગુણ. २ પંચમહાભૂતનો ગુણ.

कारणगुणोद्भवगुण (कारणस्य गुणोद्भवगुणः) पु० णः १ પંચમહાભૂતના સંબંધથી પેદા થયેલ ગુણ. २ કારણથી પેદા થનાર ગુણ.

कारणतस् (कारण तसिल्) अव्य० तः સબબથી, કારણથી, હેતુથી.

कारणत्व (कारणस्य भावः) क्ली० त्वं. કારણપણું, હેતુતા, સાધકત્વ. कारणता.

कारणमाला (कारणस्य माला) स्त्री० ला. १ કારણનો ક્રમ. २ પરિણામનો અનુક્રમ. ३ તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

कारणवादिन् (कारणं वदति वद् णिनि) पु० दी. १ કૃર્યાદ કરનાર. २ વાદી. ३ પૂર્વપક્ષી.

कारणशरीर (कारणरूपं शरीरं) क्ली० रं. લિંગદેહ.

कारणा (कृ णिच् युच्) स्त्री० णा. १ તીવ્ર વેદના. २ પ્રેરણા.

कारणिक (कारणेन चरति ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ પ્રમાણથી અર્થનિશ્ચય કરનાર. २ પ્રમાણથી પરીક્ષા કરનાર.

कारणिक (कारणस्येदं ठक्) त्रि० कः-का-कं. કારણનું, કારણ સંબંધી, કારણને લગતું.

कारणोत्तर (कारणेन उत्तरं) क्ली० रं. વાદીની કૃર્યાદી ઉપર પ્રતિવાદી "મને તે બીલકુલ આપ્યું નથી" એવો ઉત્તર આપે છે તે.

कारंडव (करंड अण्) पु० वः બતકપક્ષી.

कारंडव्यूह ( ) पु० हः બૌદ્ધસાધુ.

कारंधमिन् (कारं धमति ध्मा इनि) पु० मी. १ કંસારો. २ ધાતુવાદરત.

कारभू (कारस्य भूः) स्त्री० भूः કર લેવાની જમીન.

कारंभा (ईषत् रंभा) स्त्री० भा. પ્રિયંગુ શબ્દ જુઓ.

कारमिहिका (कारमिह कन् टाप्) स्त्री० का. કપુર-ઘનસાર.

कारयत् (कृ णिच् शतृ) त्रि० न्-यंती-यत्. કરાવતું.

कारयितृ (कृ णिच् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. કરાવનાર.

कारयिष्णु (कृ णिच् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. કરાવતું. [ल કામ કરનાર.

कारयमाण ( ) त्रि० णः-णा-णं. નીમે-

कारव (का इति रवो यस्य) पु० वः કાગડો,

कारवी (का रव ङीप्) स्त्री० वी. १ કાગડી. २ વનસ્પતિ અજગંધા. ३ કાળુંજીરૂં. ४ મેથી. ५ જંગલી તુલસી. ६ અજમોદ. ७ હિંગુપત્રી. ८ કારેલીનો વેલો.

कारवेल्ल (कारवेल्ल अच्) पु० ल्लः કારેલીનો વેલો, કારેલું. कारवल्ली, कारवल्लिका. [જુઓ.

कारवेल्लक (कारवेल्ल कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ

कारस्कर (कारं वज्रं करोति) पु० रः १ એક જાતની વનસ્પતિ. २ એક જાતનું ઝાડ.

कारस्करादिका (कारस्कर अट् ण्वुल्) स्त्री० का. સો પગવાળો કીડો.

कारा (कृ अङ्) स्त्री० रा. १ બંદિખાનું, કેદખાનું. २ પીડા. ३ બંધન. ४ દૂતી. ५ પ્રસેવક. ६ સોનારણ. [બંદિખાનું.

कारागार (कारायाः आगारं) क्ली० रं. કેદખાનું,

कारागुप्त (कारायां गुप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. કેદખાનામાંહેલો કેદી, બંદીવાન, કેદ કરેલ, કેદમાં પુરેલો. [ણ, સારસપક્ષીની સ્ત્રી.

कारायिका (कृ आ रा ण्वुल्) स्त्री० का. १ સારસ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कारावर ( ) पु० रः ચમાર, નિષાદ પિતાથી વૈદેહીને પેટે પેદા થયેલ પુત્ર, વર્ણસંકરની જાતિ. [કેદખાનું, કેદ.

कारावेश्मन् (કરાયા વેશ્મ) ક્લી० ષ્મ. બંદીખાનું,

कारि (कृ इन्) त्रि० रिः-रिः-रि. કારીગર, હુન્નરી, શિલ્પ વગેરેનું કામ કરનાર. [કાર્ય.

कारि (,,) स्त्री० रिः કામ, કૃતિ, કારજ,

कारिका (कृ वुन् टाप्) स्त्री० का. ૧ નાચનારી સ્ત્રી, નાટક કરનારી સ્ત્રી, નટી. ૨ દુઃખ, પીડા, હુન્નર, કલા. ૪ ભોરીંગણી. ૫ કાર્ય. ૬ કૃતિ. ૭ વ્યાજ. ૮ ઉંટણ, સાંઢણી. [નાવેલું.

कारित (कृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. કરાવેલું, બ-

कारितवत् (कारित मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. કરાવનાર, બનાવનાર, નીમનાર, યોજનાર, ઉદ્યોગમાં લાવનાર.

कारिता (कृ णिच् क्त टाप्) स्त्री० ता. વ્યાજ.

कारिन् (कार इनि) त्रि० री-रिणी-रि. कारितवत् શબ્દ જુઓ. [ઠગલો.

कारिष (करिषस्य समूहः अण्) क्ली० षं. છાણનો

कारिष (करिषस्येदं अण्) त्रि० षः-षा-षं. છાણનું, છાણ સંબંધી.

कारी (कृ इञ् ङीप्) स्त्री० री. ભોરીંગણી.

कारु (कृ उण्) त्रिं० रुः-रुः-रु. ૧ શિલ્પકામ કરનાર, કારીગર, હુન્નરી, કલાગીર. ૨ કરનાર, કામ કરનાર.

कारु (,,) पु० रुः વિશ્વકર્મા.

कारु (,,) पु० रुः કુશલપણું. ૨ શિલ્પવિદ્યા. ૩ કામ. [લાગીર, શિલ્પી.

कारुक (कारु कन्) पु० कः કારીગર, હુન્નરી, ક-

कारुची ( ) स्त्री० ची. એક જાતની વનસ્પતિ.

कारुचौर (कारु चुर अच्) पु० रः ઘર ફોડનાર ચોર.

कारुज (कारु जन् ड) पु० जः ૧ કારીગરે પેદા કરેલ. ૨ કારીગરીથી થયેલ પદાર્થ. ૩ કૌશલ્યથી કરેલો પદાર્થ.

कारुज ( ) पु० जः ૧ દેહ ઉપરના તલ. ૨ ગેરુ. ૩ નાગકેસર. ૪ હાથીનુ બચ્ચું. ૫ રાયડો.

कारुणिक (करुणा ठक्) त्रि० कः-का-कं. દયાળું, કરુણાવાળું, દયાવાળું. [પણું.

कारुणिकता (कारुणिकस्य भावः) स्त्री० ता. દયાળું-

कारुणिकत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कारुंडी (ईषत् रुंडी) स्त्री० डी. જળો. कारुंडिका.

कारुण्य (करुणा ष्यञ्) क्ली० ष्यं. કરુણા, દયા.

कारुष (करुष अण्) पु० षः નાતબહાર કહાડેલો વૈશ્યનો પુત્ર, તે નામનો એક દેશ.

कारुष (,,) पु० व० षाः કરુષ દેશના લોક.

कारूष (करूष अण्) पु० षः તે નામનો એક દેશ.

कारूष (कारूष अण्) पु० व० षाः. કરૂષદેશના લોક.

कारूषक (कारूष कन्) पु० कः. કારૂષદેશના લોક.

कारूहस्त (कारोर्हस्तः) पु० स्तः કારીગરનો હાથ, હુન્નરીનો હાથ, શિલ્પવિદ્યા જાણનારનો હાથ.

कारोत्तम (कार उत्तम) पु० मः. દારૂઉપરનું ટીણ.

कारोत्तर (कार उत् तॄ अच्) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कारोत्तर (,,) पु० रः. કુવો, કૂપ.

कार्कटक ( ) पु० कः. કાકડીનું ઝાડ.

कार्कण (कृकणस्येदं अण्) त्रि० णः-णी-णं. જંગલી કુકડાનું, જંગલી કુકડાસંબંધી.

कार्कवाकव (कृकवाकोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. કુકડાનું, કુકડાને લગતું.

कार्कश्य (कर्कशस्य भावः ष्यञ्) क्ली० श्यं. ૧ કઠણપણું. ૨ કઠોરપણું. ૩ દૃઢપણું. ૪ અજ્ઞતપણું. कर्कशता, कर्कशत्व. [સરખું, ધોળા ઘોડાજેવું.

कार्किक (कर्क इकन्) त्रि० कः-की-कं. ધોળા ઘોડા

कार्ण (कर्णस्येदं अण्) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. કાનનું, કાનસંબંધી. [પણ.

कार्ण (कर्ण अण्) क्ली० र्णं. કાનનું ઘરેણું, કર્ણભૂ-

कार्णाछिद्रक (कर्णछिद्र अण् कन्) पु० कः. નાનામુખવાળો કુવો.

कार्णावेष्टकिक ( ) त्रि० कः-की-कं. કુંડલ વગેરે કર્ણભૂષણથી શૃંગારેલું.

कार्तयुग (कृतयुगस्येदं अण्) त्रि० गः-गी-गं. કૃતયુગનું, કૃતયુગસંબંધી.

कार्तवीर्य (कृतवीर्यस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० र्यः. ૧ સહસ્રાર્જુન રાજા જેને પરશુરામે મારેલો હતો. ૨ જૈનમતના ચક્રવર્તી રાજામાંહેલો તે નામનો એક રાજા. [ધંતુરાનું ફલ.

कार्तस्वर (कृतस्वर अण्) क्ली० रं. ૧ સોનું. ૨

कार्तांतिक (कृतांत ठक्) पु० कः. જ્યોષી, જ્યોતિષી.

कार्तिक (कृत्तिका अण्) पु० कः. કાર્તકમાસ, ચૈત્રમાસથી પ્રારંભીને આઠમો માસ. ૨ કાર્તિકસ્વામી.

कार्तिकिक (कार्तिकी ठक्) पु० कः. કાર્તકમાસ, ચૈત્રમાસથી પ્રારંભીને આઠમો માસ.

कार्तिकेय (कृतिका ठक्) पु० यः. કાર્તિકસ્વામી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सेनानी. [पूर्णमासी उपर थतो ओच्छव
कार्तिकोत्सव (कार्तिकस्य उत्सवः) पु० वः. कार्तिक
कार्त्स्न (कृत्स्नस्य भावः) क्ली० नं. બધું, સંપૂર્ણપણું.
कार्त्स्न्य (कृत्स्नस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्स्न्यं. બધાપણું, સઘળાપણું, આખાપણું. साकल्य.
कार्दम (कर्दमेन रक्तं अण्) त्रि० मः-मी-मं. १ કીચડ ચોપડાયેલ. २ કચરાવડે ખરડાયેલ.
कार्दमीक (कर्दमेन रक्तं ठक्) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
कार्पट (कर्पट एव स्वार्थे अण्) पु० टः १ જુના ફાટલા લુગડાનો કડકો. જુનાં ફાટલાં લુગડાં પહેરેલ છે જેણે એવો અરજદાર ઉમેદવાર વગેરે. ३ લાખ, લાક્ષા. [का. જોળી, વાટવો.
कार्पटगुम्फिका (कर्पटेन खंडवस्त्रेण गुम्फिव अण्) स्त्री०
कार्पटिक (कर्पटेन चरति ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ જુના ફાટેલા વસ્ત્રના કડકા પેહેરીને યાત્રા કરનાર, યાત્રાળું, દેશાટન કરનાર. २ કર્મઠ.
कार्पण्य (कृपणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० प्यं. १ કંજુસપણું, સુમપણું, કરકશરીઆપણું કૃપણપણું. २ દીનપણું, ગરીબાઇ, કંગાલપણું, દીનત્વ.
'कार्पण्यदोषोपहतः स्वभावः' भगवद्गीता.
कार्पास (कर्पास एव अण्) क्ली० सं. કપાસનું વસ્ત્ર, કાપડ.
कार्पासनासिका (कर्पासस्य तत्पूरणार्था नासिकेव) स्त्री० का. કપાસમાંથી સૂત્ર કહાડવાનું યંત્ર.
कार्पाससौत्रिक (कार्पाससूत्रेण निर्वृत्तः ठक्) त्रि० कः-की-कं. રૂના સુતરનું બનાવેલ, રૂના સુતરનું કરેલું. [કપાસીઆ.
कार्पासास्थि (कार्पासस्यास्थीव) क्ली० स्थि. કપાસ,
कार्पासिक (कार्पासेन निर्वृत्तः ठक्) त्रि० कः-की-कं. રૂના સૂત્રનું બનાવેલ, રૂના સૂત્રનું કરેલું.
कार्पासी (कर्पासी अण् ङीप्) स्त्री० सी. કપા સીઆનું ઝાડ., વેણુ. कार्पासीका.
कार्म (कर्मशीलमस्य अण्) त्रि० मः-मी-मं. કામવાળું. २ હમેશ કામમાં પ્રવૃત્તિવાળુ. ३ ફલની અપેક્ષા ન રાખતાં કામ કરનાર.
कार्मण (कर्मैव अण्) क्ली० णं. કામ, ક્રિયા, કર્મ.
कार्मण (कर्मणे हितं अण्) क्ली० णं. १ મૂલકર્મ, મણિમંત્ર મહૌષધિવડે જારણ મારણ મોહન વશીકરણ વગેરેનું કામ, જાદુવિદ્યા. वीरविद्या.
कार्मण (कर्म साध्यत्वेनास्य अण्) त्रि० णः-णी-णं. १ ક્રિયાદક્ષ, કર્મકુશલ. २ કામ સંપૂર્ણ કરનાર.
कार्मणी (कर्म अण् ङीप्) स्त्री० णी. મણિમંત્ર ઔષધિવડે જારણ મારણ મોહન વશીકરણ વગેરેની જાદુવિદ્યાનું કામ. कार्मणत्व.
कार्मारक (कर्मारेण कृतं वुञ्) त्रि० कः-की-कं. કર્મકારે કરેલું, કર્મકારે બનાવેલું.
कार्मिक (कर्मणा चित्रकर्मणा वा निर्वृत्तः ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ કૃતિનું કરેલું. २ જેના ઉપર ચિત્રકામ વગેરે કહાડેલ છે તે.
कार्मुक (कर्मणे प्रभवति उकञ्) क्ली० कं. १ ધનુષ્, મેષથી પ્રારંભેલી બારરાશિમાંહેલી નવમી રાશિ.
'विहाय लक्ष्मीपतिवक्ष्यकार्मुकम्' नैषधीयम्.
कार्मुक (,,) पु० कः १ વાંસ, વાંસડો. २ ધોળા ખેરનું ઝાડ. ३ મહાનિંબનું ઝાડ.
कार्मुक (कृमुकस्येदं अण्) त्रि० कः-की-कं. સોપારીનું, સોપારીસંબંધી.
कार्मुकासन (कार्मुक इवासनम्) क्ली० नं. એક જાતનું તે નામનું આસન. [ધારણ કરનાર.
कार्मुकिन् (कार्मुक इनि) त्रि० की-किनी-कि. ધનુષ
कार्य (कृ ण्यत्) क्ली० र्यं. १ હેતુ, ઉદ્દેશ. ३ પ્રયોજન. ४ મૂલકારણ, નિમિત્ત, સબબ. ५ કામ. ६ વ્યાપાર. ७ જન્મલગ્નથી દશમું સ્થાન. ८ ઉદ્યોગ, ધંધો. ९ નાટકમાં ધમકી દેવી તે.
कार्य (,,) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. કરવા યોગ્ય, કૃતિસાધ્ય, કર્તવ્ય. कर्तव्यकरणीय.
कार्यकारण (कार्यस्य कारणम्) क्ली० णं. કાર્યવિષયમાં જે નૈમિત્તિક હેતુ ઉત્પન્ન થાય છેતે.
कार्यकारणतस् (कार्यकारण तसिल्) अ० तः કાર્યના હેતુથી, પ્રસંગાનુસારથી.
कार्यकुशल (कार्ये कुशलः) पु० लः કામમાં હુશીઆર, કાર્યમાં ચતુર, ક્રિયાનિપુણ.
कार्यचिंतक (कार्यं चिंतयति चिंत् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. કર્તવ્ય વિષયમાં કૃત અને અકૃતનો વિચાર કરનાર.
'धर्मज्ञाः शुचयोऽलुब्धा भवेयुः कार्यचिंतकाः'
याज्ञवल्क्यः
कार्यता (कार्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ કર્તવ્યતા, કરવા યોગ્યપણું. २ કૃતિસાધ્યતા. कार्यत्व.
कार्यपुट (कार्य पुट् क) पु० टः १ ઉન્મત્ત. २ ક્ષપણક. ३ અનુદ્યોગી. ४ બે શરમ, આળસુ. ५ બે મર્યાદ. ६ અર્થવિનાનું કામ કરનાર પુરૂષ.
कार्यप्रद्वेश (कार्यं प्रद्विष्यतेऽनेन प्र द्विष् घञ्) पु० षः આળસ. [રાપણું.
कार्यवत् ( ) अ० वत्. ખરેખરે, ખ-
कार्यवत् (कार्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. કામવા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ળું ધંધાસર લાગેલું, ઉદ્યોગમાં પ્રવૃત્ત થયેલું.
कार्यवत्ता (कार्यवतो भावः तल्) स्त्री० त्ता. ક્રિયા, કર્મ, કૃતિ. [ઉદ્દેશ્ય, અંત.
कार्यवस्तु ( ) क्ली० स्तु. અભિપ્રાય,
कार्यविपत्ति (कार्ये विपत्तिः) स्त्री० त्तिः કાર્યમાં વિપત્તિ, કાર્યમાં વિઘ્ન.
कार्यशाब्दिक (कार्यं शब्दः इत्याह ठक्) पु० कः શબ્દનું અનિત્યપણું કહેનાર નૈયાયિક.
कार्यशेष (कार्यस्य शेषः) पु० षः કામનો શેષ ભાગ. [કામમાં મુશ્કેલાઇ.
कार्यसंदेह (कार्ये संदेहः) पु० हः કામમાં શક.
कार्यसागर (कार्यस्य सागरः) पु० रः કામનો દરીઓ, ભારે કામ, મુશ્કેલાઇ ભરેલું કામ.
कार्यसाधक (कार्यं साध्नोति साध् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. કામ સાધનાર.
कार्यसिद्धि (कार्यस्य सिद्धिः सिध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः ચાહેલા કામનું સિદ્ધ થવું, ચાહેલું કામ પુરૂં થવું.
कार्यहंतृ (कार्यं हंति हन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ૧ કાર્યમાં હાનિ લાવનાર. ૨ ચાહેલા કામમાં વિઘ્ન લાવનાર. ૩ કામ બગાડી નાંખનાર.
कार्या (कृ ण्यत्) स्त्री० र्या. એક જાતનું ઝાડ.
कार्याक्षम (कार्येषु अक्षमः) त्रि० मः-मा-मं. કામ કરવાને નાલાયક, કામ કરવા અયોગ્ય, કામ કરવા અસમર્થ. કામ કરીશકે નહિ તે.
कार्याधिप (कार्यस्याधिपः) पु० पः ૧ કામનો ઉપરી. ૨ કામની દેખરેખ રાખનાર. ૩ વ્યાપારરૂપી કાર્યસ્થાનનો અધિપ. कार्याधीश.
कार्यान्वित (कार्येणान्वितः) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ક્રિયાયુક્ત. ૨ કાર્યયુક્ત. ૩ કાર્યતાબોધક પદનું પ્રતિપાદન કરનાર અર્થવાળું
कार्यार्थ (कार्यस्यार्थः) पु० र्थः ૧ કાર્યનો હેતુ. ૨ ઉદ્યોગવિષયે હેતુ. ૩ ધંધાનું નિમિત્ત.
कार्यिक (कार्य ठक्) त्रि० कः-की-कं. જેને ઉદ્યોગ છે તે, જેને ધંધો છે તે, જેનો ઉદ્યોગમાં યત્ન છે તે.
कार्यिन् (कार्य णिनि) त्रि० र्यी-र्यिणी-र्यि. ૧ કાર્યયુક્ત. ૨ કાર્યાર્થી. ૩ આદેશસ્થાની.
कार्शनव (कृशानोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. અગ્નિનું, અગ્નિસંબંધી, અગ્નિને લગતું.
कार्शनव (कृशानु अण्) त्रि० वः-वी-वं. અગ્નિવાળું, ગરમ. [એક જાતનું ઝાડ. ગંભારી.
कार्शमरी (कृश् णिच् मनिन् रा क ङीप्) स्त्री० री.
कार्श्य (कृशस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्श्यं. નબળાપણું, દુબળાપણું.
कार्श्य (,,) पु० र्श्यः. સાગનું ઝાડ. ૨ વનસ્પતિ કચુરો. ૩ કપુરકાચલી. कार्ष्य.
कार्ष (कृषिः शीलमस्य ण) पु० र्षः. ખેડુત, ખેડ કરનાર. कृषिवल.
कार्षक (कार्ष कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
कार्षापण (कार्षेणापण्यते आ पण् घ) पु० क्ली० णः-णं. ૧ એંશી રતિભારનો એક કર્ષ. ૨ સોળપણવાળું વજન. [કીમ્મતનો કર્ષ.
कार्षापणवर ( ) पु० रः હલકી
कार्षापणिक (कार्षापणेन क्रीतः) त्रि० कः-की-कं. કાર્ષાપણ આપી ખરીદ કરેલું.
कार्षि (कर्षतीति कर्षः इन्) त्रि० र्षिः-र्षिः-र्षि. ૧ ખેડ કરનાર. ૨ અંતર્ગત મલ દૂર કરનાર.
कार्षि (कर्ष् इञ्) स्त्री० र्षिः. ૧ ખેડ, ખેડુતનું કામ. ૨ ખેંચવું, તાણવું, આકર્ષણ.
कार्षिक (कर्ष ठक्) पु० कः. ૩૫ીઆ ભારનું અથવા સોળ માસાભારનું વજન.
कार्षिक (कर्षः कर्षणं शीलमस्य ठक्) पु० कः. ખેડુત, ખેડનાર.
कार्षिक (कर्षं कर्षणमर्हति) त्रि० कः-की-कं. હમેશ ખેડ કરવાને લાયક, નિત્ય કર્ષણ કરવા યોગ્ય.
कार्षिक (कर्षेण क्रीतः ठन्) त्रि० कः-की-कं. એકકર્ષ આપી ખરીદ કરેલું.
कार्ष्ण (कृष्णस्येदं अण्) त्रि० र्ष्णः-र्ष्णा-र्ष्णं. ૧ કૃષ્ણનું, કૃષ્ણસંબંધી. ૨ કૃષ્ણદ્વૈપાયન વ્યાસનું.
कार्ष्ण (कृष्णो देवताऽस्य अण्) त्रि० र्ष्णः-र्ष्णा-र्ष्णं. કૃષ્ણ જેનો દેવછે એવું હવિષ્ વગેરે.
कार्ष्णायस (कृष्णायसो विकारः अण्) त्रि० सः-सी-सं. કાળા લોઢાનું બનાવેલ, કાળા લોખંડનું કરેલું.
कार्ष्णायस (कृष्णायस् अण्) क्ली० सं. કાળું લોઢું.
कार्ष्णि (कृष्णस्यापत्यं इञ्) पु० ष्णिः ૧ શુકદેવ. ૨ કામદેવ, રૌક્મિણેય.
कार्ष्णी (कृष्ण अण् ङीप्) स्त्री० ष्णी. સતાવળ.
कार्ष्ण्य (कृष्णस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्ष्ण्यं. ૧ કાળાપણું, કાળાશ. ૨ કૃષ્ણપણું, कृष्णत्व, कृष्णता.
कार्ष्य (कृष्यतेऽसौ कृष् ष्यण्) पु० र्ष्यः સાગનું ઝાડ. [ઝાડનું વન, સાગના ઝાડની ઝાડી.
कार्ष्यवण (कार्ष्यवृक्षाणां वनं) क्ली० णं. સાગના
काल् (चुरा० उभय० सेट् कालयति-ते) વખત ગણવો. [કાળું, કાળારંગવાળું.
काल (ईषदलति अल् अच् कादेशः) त्रि० लः-ला-लं.
काल (,,) पु० लः કાળો વર્ણ, કાળાશ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

काल (काल् अच्) क्ली० लं. १ लोहुं, लोखंड. २ कृष्णागुरुचंदन. ३ એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય. ४ કંકોળ.

काल (,,) पुं० लः १ कोयल. २ राળ. ३ राता चित्रानुं आड. ४ शनैश्चरग्रह. ५ द्रोणु कागडो.

काल (कालयति सर्वं कल् अच्) पु० लः १ यमराज, प्रेतराज. २ महाकालशिव. ३ परमेश्वर. ४ न्यायमतमां એક દ્રવ્ય. ५ मृत्यु.

काल (काल् घञ्) पु० लः કાળ, સમય, વેળા,-વખત.

कालक (काल कन्) त्रि०कः-लिका-कं. કાળા રંગનું.

कालक (,,) पुं० कः १ अंग उपर કાળા ટપકાનું ચિન્હ થાયછે તે. २ કાળો પાણીનો સર્પ. ३ धान्यनो એક ભેદ. ४ अव्यक्त राशिनी એક સંજ્ઞા.

कालक (कालवर्णेन रक्तः कन्) त्रि० कः-का-कं. કાળારંગે રંગેલું. કાળા રંગમાં બોળેલું.

कालक (कल् ण्वुल्) क्ली० कं. એક જાતનું આડ.

कालकचु (काला चासौ कचुश्च) पु० चुः કાળા વર્ણનું એક જાતનું કંદ.

कालकंज (कालकं जन् ड) पु० जः દાનવનો ભેદ.

कालकंज (कालं च तत् कंजं च) क्ली० जं. કાળું કમળ. [महादेव.

कालकटंकट (कालरूपः कटंकटः) पु० टः शिव,

कालकंटक (कालः कंटकः यस्य) पु० कः એક જાતનું પંખી. [કાળા કાંટાવાળું.

कालकंटक (कालः कंटकः यस्य) त्रि० कः-का-कं.

कालकंठ (कालः कंटोऽस्य) पु० ठः १ शिव, महादेव. २ જલકુકડો. ३ मोर. ४ खंजनपक्षी. नीलकंठ.

' कालिंदीकालकंठः कलयतु कुशलं कोपि कापालिको नः '
उद्भटः

कालकंठ (कालः कंठः यस्य) त्रि० ठः-ठी-ठं. કાળા કંઠવાળું.

कालकंठ (कालः कंठः) पु० ठः. કાળો કંઠ.

कालकंदक (कालः कंदकः) पु० कः પાણીનો સાપ.

कालकर्णिका (कालकर्णी कन्) स्त्री का. દુર્ભાગ્ય, દુર્દૈવ, અકલ્યાણ. [જુઓ.

कालकर्णी (काल् अच् ङीप्) स्त्री० र्णी. ઉપલો શબ્દ

कालकलाप (कालश्चासौ कलापश्च) पु० पः કાળા વટોણા. [જેવું. २ मृत्यु सरખું.

कालकल्प (काल कल्पप्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. १ કાળ

कालकस्तूरी (कालाचासौ कस्तूरी च) स्त्री० री. કાળી કસ્તૂરી.

कालका (कालैव कन्) स्त्री० का. दक्षप्रजापतिनी ते नामनी કન્યા.

कालकारित (कालेन कारितं) त्रि० तः-ता-तं. કાળે કરાવેલું. [परमेश्वर.

कालकाल (कालमपि कालयति कल् अण्) पु० लः

कालकीर (कालः कीरोऽत्र) पु० रः તે નામનો એક દેશ. [પ્રસિદ્ધ તે નામનો એક રાજા.

कालकीर्ति (काला कीर्तिरस्य) पु० र्तिः भारत-

कालकील (कालं तद् ज्ञानं कीलयति कील् अण्) पु० लः. १ ધોંધાટ. २ ધભરાયેલ મનુષ્ય વગેરેનો અવાજ. ३ ઘણામનુષ્યનો એકઠો અવાજ કોલાહલ.

कालकीलक (कालकील कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [प्रेतराज.

कालकुंठ (कालेन कुंठ्यते कुंठ् घञ्) पु० ठः. यमराज

कालकुष्ठ (कालं च तत्कुष्ठं च) क्ली० ष्ठं. એક જાતની પર્વતની માટી. કંકુષ્ઠ. [જુઓ.

कालकुष्ठक (काल कुष्ठ कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ

कालकूट (कालं शिवमपि कूट्यति कूट् अण्) क्ली० टं. १ ઝેર. २ એક જાતનું ઝેર.

' कालकूटस्य जयनीं तां स्तुवे वामलोचनाम् '
विद्धशालभंजिका.

कालकूट (काल कूट् अण्) पु० टः કાગડો.

कालकूटकंठ (कालकूटं कंठे यस्य) पु० ठः महादेव, शंभु.

कालकूटि (कालकूटे भवः इञ्) त्रि० टिः-टिः-टि. १ ઝેરમાં હોનાર. २ કાલકૂટમાં થનાર.

कालकृत् (कालं कालमानं करोति स्वगत्या कृ क्विप्) पु० तृ-द्. १ सूर्य. २ परमेश्वर. ३ આકડાનું આડ.

कालकृत (कालेन कृतं) त्रि० तः-ता-तं. કાલે કરેલું, સમયે કરેલું. [આકડાનું આડ.

कालकृत (कालः कृतोऽनेन) पु० तः १ सूर्य. २

कालकृत (कालः अवधिरूपः कृतो यस्य) पु० तः કરેલો છે અવધિ જેણે એવો આધિનો એક ભેદ.

कालकेय (कालकाया अपत्यं) पु० यः કાલકાનો પુત્ર, તે નામનો દાનવનો એક ભેદ.

कालकेशी (कालः केशी यस्य ङीप्) स्त्री० शी. માથાના કાળાવાળવાળી સ્ત્રી.

कालकेशी (कालकेश इव पत्रादिर्यस्याः ङीप्) स्त्री० शी. એક જાતની ઔષધિ. નીલી.

कालक्षेप (कालस्य क्षेपः क्षेपणं) पु० पः વખત કાઢવો તે, સમય ખરચી નાખવો તે, કર્તવ્યકર્મના કાળનું બંધન. [ક્ષમીનો ભેદ.

कालकर्णी (कालः कर्णो यस्याः) स्त्री० र्णी. અલ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कालखंजन (कालेन खंजति खंजि ल्युट्) क्ली० नं. शरीरमांनुं काळजुं.
कालखंड (कालं कृष्णं खंडं) क्ली० डं. जमणी कुखमां रहेलो मांसनो कडको.
कालगंगा (काली गंगा नदी) स्त्री० गा. यमुना नदी.
कालगंध (कालः कृष्णो गंधः गंधवत् द्रव्यं) पु० धः सुगंधी द्रव्य कालागुरु, कालचंदन.
कालगंध (कालः गंधः अस्य) पु० धः એક जातनो मोटो नाग. अलगई. [त्सर.
कालग्रंथि (कालस्य ग्रंथिरिव) पु० थिः वर्ष, संव-
कालघट ( ) पु० टः जन्मेजयना सर्पसत्रमां ते नामनो એક ऋत्विग् ब्राह्मण.
कालंकृत (ईषदलंकृतः कादेशः) त्रि०तः-ता-तं. थोडुं शृंगारेल.
कालचक्र (कालस्य कालगतेश्चक्रमिव) क्ली० क्रं. १ आर आरावाळुं काळतुं चक्र. २ संवत्सरचक्र. ३ काळतुं चक्र.
कालचिंतक (कालं चिंतयति चिंत् ण्वुल्) पु० कः ज्योशी, ज्योश जाणनार, ज्योतिर्विद्, दैवज्ञ, कार्तांतिक.
कालचिह्न (कालस्य चिह्नं) क्ली० ह्नं. १ समयनुं चिह्न. २ वेळानुं लक्षण. ३ मृत्युनुं चिह्न.
कालजोषक (काले यथायोग्यकाले जुषते जुष् ण्वुल्) त्रि० कः-का:कं. योग्यकाले अल्पाहारवाळा भोजनथी संतुष्ट.
कालज्ञ (कालं योग्यं कालं ज्योतिष्कालं वा जानाति ज्ञा ड) त्रि०ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ योग्य समयने जाणनार, उचित समयने समजनार.
कालज्ञ (कालं जानाति ज्ञा क) पु० ज्ञः ज्योशी.
कालज्ञान (कालस्य ज्ञानं) क्ली० नं. योग्य समयनुं ज्ञान.
कालज्ञान (काले ज्ञायतेऽनेन ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. १ सारागम वगेरे ज्योतिश्शास्त्र. २ मृत्युनां चिह्न जणावनार लक्षण.
कालंजर (कालं जरयति जॄ णिच् अच्) पु० रः १ खुदेलखंडमांहेलो ते नामनो એક डुंगर. २ भैरवभेद. ३ ते नामनो એક देश.
कालंजर (कालं मृत्युं जरयति जॄ णिच् अच्) पु० रः मृत्युंजय, शिव. [दिक्षा, चंडी, पार्वती.
कालंजरी (कालंजरस्य पत्नी ङीप्) स्त्री० री. चं-
कालतम (अतिशयेन कालः कृष्णः तमप्) त्रि० मः-मा-मं. अहुज काळुं, अत्यंत काळुं.
कालतर (अतिशयेन कलः तरप्) त्रि० रः-रा-रं. अहुकाळुं, घणुंकाळुं. [समयथी. २ मृत्युथी.
कालतस् (काल तसिल्) अव्य० तः १ काळथी,
कालता (कालस्य भावः) स्त्री० ता. १ काळाश, काळापणुं. २ काळपणुं. ३ समय, वेला. कालत्व.
कालताल (कालतायै अलति अल् अच्) पु० लः तमालवृक्ष. [पिलुनुं आड.
कालतिंदुक (कालश्चासौ तिंदुकश्च) पु० कः ખराब
कालतीर्थ (कालं च तत् तीर्थं च) क्ली० र्थं. कोशल देशमां ते नामनुं એક तीर्थ.
कालदंड (कालप्रापको दंडः) पु०डः १ मृत्युने पहोंचाडनार दंड. २ यमने पहोंचाडनार दंड. ३ ज्योतिष्प्रसिद्ध वारादियोगनो भेद.
'श्रेयस्त्रैविक्रमस्ते वितरतु विबुधद्वेषिणां कालदंडः'
दशकुमारचरितम्.
कालदंड (कालस्य यमस्य दंड) पु० डः यमराजनो दंड. [काळा दांतवाळुं.
कालदंतक (कालो दंतोऽस्य कप्) त्रि० कः-का-कं.
कालदंतक (,,) पु० कः वासुकिकुलमां उत्पन्न थनार सर्पनत्रमां नाश पामेल नागनो भेद. [ળનो स्वभाव. ३ काळनो धर्म.
कालधर्म (कालस्य धर्मः) पु० र्मः १ मृत्यु. २ का-
कालधर्म (कालस्य ऋतुविशेषस्य धर्मः) पु० र्मः ऋतुवगेरेना समयनो धर्म. [मृत्यु.
कालधर्मन् (कालस्येव धर्मोऽस्य अनिच्) पु० र्मा.
कालनर (कालः कालचक्रं राशिचक्रं नर इव) पु० रः मेष वगेरे बारराशिरूपी भस्तक वगेरे अंगवाळो कल्पेलो कालपुरुष. [महादेव, शंभु.
कालनाथ (कालस्य कालभैरवस्य नाथः) पु० थः
कालनाभ (कालः कृष्णः नाभिरस्य अच्) पु० भः हिरण्याक्ष दैत्यनो ते नामनो पुत्र.
कालनियोग (कालेन कृतः कालस्य नियोगो वा) पु० गः १ दैव. २ दैवाज्ञा. ३ प्रारब्ध. ४ काळे करेलो नियम. [वनस्पति गुगळ.
कालनिर्यास (कालश्चासौ निर्यासश्च) पु० सः
कालनेमि (कालस्य मृत्योर्नेमिः स्तंभः) पु० मिः १ ते नामनो એક राक्षस जेणे हनुमानने द्रोणगिरि लावतां विघ्न कर्युं हतुं. २ हिरण्यकशिपुनो ते नामनो એક पुत्र. [उपलो शब्द जुओ.
कालनेमिन् (कालस्येव नेमिस्तस्य इनि) पु० मी.
कालनेमिरिपु (कालनेमे रिपुः) पु० पुः विष्णु.
कालनेमिहन् (कालनेमिं हतवान् हन् क्विप्) पु० हा. उपलो शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कालपथ ( ) पु० थः विश्वामित्रनो ते नामनो એક પુત્ર.

कालपर्ण (कालं कृष्णं पर्णमस्य) पु० र्णः तगरनुं ઝાડ. [२५ति કાળું નसोतर.

कालपर्णिका (कालं कृष्णं पर्णमस्याः) स्त्री० का. वन-

कालपर्णी (,, ङीप्) स्त्री० र्णी. ઉપલો शब्द જુओ.

कालपर्यय (कालस्य पर्ययः वैपरित्येन गमनं) पु० यः १ शुभदायક કાલનું અशुभदायક३पे જવું. २ अशुभदायक કાલનું शुभदायક३पे જવું.

कालपर्वत (कालश्चासौ पर्वतश्च) पु० तः त्रिકुट પર્વતપાસेनो ते नामनो એક डुंगर.

कालपाश (कालस्य पाशः) पु०शः કાળનો પાસલો, मृत्यु. [पु३५.

कालपाशिक (कालपाश ठक्) पु० कः ફાંसी देनार

कालपुच्छ (कालः पुच्छोऽस्य) पु० च्छः १ એક જાતિનो मृग. २ ચકલો પક્ષી.

कालपुरुष (कालः कालचक्रं पुरुष इव) पु० षः कालनर शब्द જુओ. [पु३५.

कालपुरुष (कालश्चासौ पुरुषश्च) पु० षः કાળો

कालपुरुष (कालपुरुषः प्रतिपाद्यतयाऽस्त्यस्य अच्) पु० षः ज्योतिश्शास्त्र.

कालपुरुष (कालस्य यमस्य पुरुषः) पु० षः यमदूत

कालपृष्ठ (कालः पृष्ठमस्य) पु० ष्ठः १ કર્णनुं धनुष्. २ धनुष्. ३ કાળો मृग. ४ ક્રૌंચपक्षी.

कालपेषिका (कालपेषि कन्) स्त्री० का. १ वन-स्पति भळ. २ કાળું ઝ३ कालपेशिका.

कालपेषी (काल पिष् घञ् ङीप्) स्त्री० षी. १ ઉપલો शब्द જુओ. २ स्याभालता. कालपेशी.

कालप्रभात (कालं कृष्णं प्रभातं यत्र) क्ली० तं. शरद्ऋतु. [प्रुल्लित, पुष्કળ પકव.

कालप्ररूढ (काले प्ररूढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. अत्यंत

कालबलन (काल बल् ल्युट्) क्ली० नं. બખ્तर. कालवलन. [काकतिंदुक शब्द જુओ.

कालबीजक (कालानि बीजकान्यस्य) पु० कः

कालभांडिका (कालाभायै कृष्णप्रभायै अंडति अंड् ण्वुल्) स्त्री० का. वनस्पति भळ. मंजिष्ठा.

कालभैरव (कालस्य भैरवं यस्मात्) पु० वः शिवां-शी भैरवनो भेद.

कालमल्लिका (कालाचासौ मल्लिका च) स्त्री० का. કાળી तुળसी. कालमल्ली, कृष्णार्जक.

कालमान (कालस्य मानं) क्ली० नं. કાલનું માન.

कालमान (कालोमन्यतेऽसौ मन् घञ्) पु० नः કાળી तुળसी. कालमल्ली.

कालमाल (कालेन कृष्णवर्णेन मालः संबंधोऽत्र) पु० लः ઉપલો शब्द જુओ. [मुખवाળું.

कालमुख (कालं मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. કાળા

कालमूल (कालं मूलमस्य) पु० लः रातो चित्रानुं ઝાડ, वनस्पति रातो चित्रो.

कालमेषिका (कालमेषि कन्) स्त्री० का. १ वनस्प-ति भळ. २ वनस्पति नसोतर. ३ वनस्पति भा-भची. कालमेशिका, कालमेशी.

कालमेषी (कालवर्णं मिषते कांडेन मिष् अण्) स्त्री० षी. १ ઉપલો शब्द જુओ. २ शाहજીरुं.

कालयवन (कालश्चासौ यवनश्च) पु० नः ते नामनो એક राजा. [જુओ.

कालयाप (कालस्य यापः) पु० पः कालक्षेप शब्द

कालयापन (कालस्य यापनं) क्ली० नं. कालक्षेप शब्द જુओ.

कालयुक्त (काल युज् क्त) पु० क्तः प्रभव वगैरे साठ संवत्सर मांहेलो ते नामनो भावनमो संवत्सर.

कालयोग (कालस्य योगः) पु० गः કાલનो संબंध, समयनो જोग. [शिव, महादेव.

कालयोगिन् (काल एव योगोऽस्त्यस्य इनि) पु० गी.

कालरात्रि (कालो रात्रिरिव) स्त्री० त्रिः १ प्रलय-रात्रि. २ प्रलयકાળ. ३ दुर्गानी मूर्तिनो भेद. ४ दीपान्वित अमावास्या.

कालरात्रि (कालीचासौ रात्रिश्च) स्त्री० त्रिः १ કાળી अंधारी रात. २ કાળીચौदशनी रात्रि.

कालरुद्र (कालरूपो रुद्रः) पु० द्रः કાલ३पे ३६.

काललवण (कालं च तल्लवणं च) क्ली० णं. १ संच-लખार. २ બीड लवण. विड्लवण.

काललोचन (कालं लोचनमस्य) त्रि० नः-ना-नं. કાળી આંખવાળું. [એક राक्षस

काललोचन (,,) पु० नः ते नामनो.

काललोचन (कालं च तल्लोचनं च) क्ली० नं. કાળી આંખ.

काललोह (कालंच तल्लोहंच) क्ली० हं. કાળું लो-ખंड, કાળું लोढुं. कृष्णायस्.

कालवृंत (कालं वृंतमस्य) पु० तः प्रुलित्थनुं ઝાડ, प्रुलथी. कालवृक्ष.

कालवृंती (कालवृंत ङीप्) स्त्री० ती. वनस्पति राती पाडल. पाटलावृक्ष. [ઠरावेलुं व्याज.

कालवृद्धि (काल वृध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः ६२भासे

कालवेला (कालस्य वेला) स्त्री० ला. २वि वगेरे वारोभां दिन रात्रिना अर्ध याम.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कालशाक (कालं च तच्छाकं च) पु० कं. ते नामनुं એક શાક. श्राद्धशाक. [साल, કાળો ચોખો.
कालशालि (कालश्चासौ शालिश्च) पु० लिः કાળી
कालशेय (कलस्यां भवः ठक्) त्रि० यः-या-यं. કળશીમાં હોનાર, કળશીમાં થનાર.
कालशेय (,,) क्ली० यं. છાસ તક.
कालसंरोध (कालस्य संरोधः) पु० धः સમયનો રોધ, સમયનો અટકાવ, વેલાનું રોકાણ, ઘણા વખતસુધી રહેવું
कालसंरोध (कालस्य संरोधः) पु० धः સમયવડે અટકાવ, સમયવડે રોકાણ.
कालसंकर्षा (कालेन संकृष्यतेऽसौ कृष् घञ्) स्त्री० र्षा. નવવર્ષની કુમારી. [સંપાદન કરેલું.
कालसंपन्न (कालेन संपन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. કાળે
कालसर्प (कालश्चासौ सर्पश्च) पु० र्पः કાળો મોટો નાગ.
कालसार (कालः कृष्णवर्णः सारः प्रधानमस्य) पु० रः કૃષ્ણસાર મૃગ, કાળીયર, કડીઆર.
कालसार (कालः सारः यस्य) क्ली० रं. પીતચંદનનું ઝાડ.
कालसाह्वय (कालेन समानः आह्वयो यस्य) क्ली० यं. મૂત્રવિષ્ઠા વગેરેનું ભરેલ તે નામનું મહાઘોર નરક.
कालसूत्र (कालस्य यमस्य सूत्रमिव) क्ली० त्रं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.
कालसेय (कलस्यां भवः) त्रि० यः-या-यं. कालसेय
कालस्कंध (कालः स्कंधो यस्य) पु० धः १ तमालवृक्ष. २ विटखदिरनुं ઝાડ. ३ ઉખરાનું ઝાડ. ४ જીવકવૃક્ષ. [જય, શિવ.
कालहर (कालं मृत्युं हरति हृ टच्) पु० रः મૃત્યુ-
कालहानि (कालस्य हानिः) स्त्री० निः १ વિલંબ. २ વાર લગાડવી તે. ३ વખતમાં નુકશાન.
कालहीन (कालेन कृष्ण वर्णेन हीनः) पु० नः લોધ્ર-વૃક્ષ.
कालहोरा (काले कालभेदे होरा) स्त्री० रा. રાત્રિદિનમાં ઉદય પામેલ બાર લગ્નનું અર્દ્ધરૂપ હોરા.
काला (कालो वर्णोऽस्त्यस्य अच्) स्त्री० ला. १ વનસ્પતિનીલી. २ વનસ્પતિ ભાંઠ. ३ કાળું જીરું. ४ વનસ્પતિ આસંધ. ५ વનસ્પતિ પાડલ. ६ દક્ષ પ્રજાપતિની તે નામની કન્યા. ७ કશ્યપઋષિની પત્ની, [ખેંચેલું. २ મૃત્યુએ ખેંચેલું.
कालाकृष्ट (कालेन आकृष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ કાળે
कालाक्षरिक (काले यथायोग्यकालेऽक्षरं वेत्ति ठक्) त्रि० कः-की-कं. અક્ષર શીખેલું.
कालागुरु (कालं च तद् गुरु च) क्ली० रु. કાળો અગુરૂ. કૃષ્ણાગુરુ.
' कालागुरुचंदनचर्चितांगी ' ऋतुसंहारः
कालाग्नि (कालः सर्वहिंसकोऽग्निः) पु० ग्निः બ્રહ્માંડના પ્રલય વખતે થતો અગ્નિ.
कालाग्निरुद्र (कालाग्निरूपो रुद्रः) पु० द्रः સર્વ હિંસક, કાલાગ્નિ રૂપી રૂદ્ર.
कालांग (कालं च तदंगं च) क्ली० गं. કાળું અંગ.
कालांग (कालमंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. કાળું અંગ જેનું છે તે, કાળાઅંગવાળું.
कालांग (कालस्य कालपुरुषस्य अंगं) क्ली० गं. १ કાળનું અંગ. २ કાળપુરૂષનું અંગ.
कालाजिन (कालस्य कृष्णमृगस्याजिनं) क्ली० नं. કળીયારનું ચામડું, કૃષ્ણસારનું ચામડું.
कालांजन (कालमंजनं) क्ली० नं. કાજલ, સુરમો.
कालांजनी (काली अंजनी) स्त्री० नी. એક જાતની વનસ્પતિ. રેચની, क्षुपभेद. [કોકિલપક્ષી.
कालांडज (कालमंडजं यस्य) पु० जः કોયલ,
कालांडजी (कालांडज ङीप्) स्त्री० जी. કોયલ, કોકિલાપક્ષી.
कालातिरेक (कालस्यातिरेकः) पु० कः. १ યોગ્ય સમયનું ઉલ્લંઘન કરી જવું. २ વાજબી વેળાને વટીજવું તે. ३ સંવત્સરનો અતિક્રમ.
कालातीत (कालस्यातीतमत्ययः) क्ली० तं. १ સમયનો નાશ. २ વેળાની હાનિ. ३ યોગ્ય સમયનું નીકળી જવું. ४ ખરી મોશમનું ચાલ્યું જવું કાલાત્યય.
कालातीत (अतीतः कालो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. જેના કાળનું અતિક્રમણ થયું છે તે, જેનો કાળ વહી ગયો છે તે, अतिक्रांतकाल.
कालात्मक (काल आत्मा यस्य कप्) पु० कः કાળસ્વરૂપ પરમેશ્વર. [બ્દ જુઓ.
कालात्मन् (काल आत्मा यस्य) पु० त्मा. ઉપલો શ-
कालात्मन् (कालेन तत्कृत आत्मा स्वरूपं यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. કાલકૃત સ્વભાવવાળું, સ્થાવર, જંગમ વગેરે.
कालात्यय (कालस्य अत्ययः) पु० यः १ સમયનો નાશ. २ વેળાનિ હાનિ. ३ યોગ્ય સમયનું નીકળી જવું. ४ ખરી મોશમનું ચાલ્યું જવું.
कालाध्यक्ष (कालानां ज्ञवर्गाणामध्यक्षः) पु० क्षः १ પરમેશ્વર. २ સૂર્ય, ३ આકડાનું ઝાડ.
कालानल (कालः सर्वसंहारकोऽनलः) पु० लः સર્વનો સંહાર કરનાર પ્રલયાગ્નિ. कालाग्नि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कालानलचक्र (कालानल इव हिंसकं चक्रं) क्ली० कं. રાજાની જયચર્યામાં કહેલું અનિષ્ટ વગેરેનું જ્ઞાપક ચક્ર.

कालानुनादिन् (काले वर्षाकाले वा अनुनदति अनुनद् णिनि) पु० दी. १ ભમરો, ભ્રમર. २ બપૈયો, ચાતકપક્ષી, ચકલોપક્ષી.

कालानुसारक (कालं कृष्णवर्णमनुसरति अनु सृ ण्वुल्) क्ली० कं. १ તગરનું ઝાડ. २ પીળાચંદનનું ઝાડ.

कालानुसारक (कालमनुसरति अनु सृ. ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. કાલને અનુસરનાર, સમયવર્તી ચાલનાર.

कालानुसारिन् (कालमनुसरति अनु सृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कालानुसारिन् (कालं कृष्णवर्णं मृगमदमनुसरति) क्ली० रि. १ शिलाजीत. २ शीशम, शीशमनुं ઝાડ.

कालानुसार्य (कालो मृगमदो गंधेनाऽस्य) क्ली० र्यं. १ तगरनुं ઝાડ. २ शीशम, शीशमनुं ઝાડ. ३ शीलाजीत नामनुं सुगंधी द्रव्य.

कालांतक (कालस्यांतकः) पु० कः यमराज, यम, दक्षिणदिशानो पति.

कालांतर (अन्यः कालः) क्ली० रं. १ બીજો કાલ, બીજો સમય. २ उत्पत्तिनो उत्तरકાલ. ३ आवनारो કાળ. ४ गयेलो કાળ. ५ मुद्दत, वायदो.

कालांतरविष (कालांतरे विषं विकारकारि यस्य) पु० षः દંશ થયા પછી ઘણા વખતે જેનું વિષ વિકાર કરે છે એવું પ્રાણી ઉંદર વગેરે.

कालाप (कालो मृत्युराप्यते यस्मात् आप् घञ्) पु० पः १ सर्पनी ફેણ. २ पिशाच. ३ भूत. ४ राक्षस.

कालाप (कलापं व्याकरणभेदं वेत्त्यधीते वा अण्) त्रि० पः-पा-पं. १ કલાપ વ્યાકરણનો અભ્યાસ કરનાર. २ કલાપ વ્યાકરણ જાણનાર.

कालापक (कालापिना प्रोक्तस्य शाखाभेदस्य धर्म आम्नायो वा वुञ्) पु० कः કલાપિએ કહેલ શાખાભેદનો ધર્મ, કલાપશાખાનો આલાપ.

कालापकर्ष (कालस्य अपकर्षः) पु० र्षः १ કાળની હાનિ. २ કાળની હીનતા.

कालाभ्र (कालश्चासावभ्रश्च) पु० भ्रः १ કાળું વાદળ. २ જળવાળો કાળો મેઘ. कालमेघ.

कालायस (कालं च तदायसं च) क्ली० सं. १ કાળું લોખંડ, કાળું લોઢું. २ લોઢું લોખંડ.

कालाशुद्धि (कालस्य अशुद्धिः) स्त्री० द्धिः કાળની અશુદ્ધિ, વેળાની અશુદ્ધિ, સમયનું અશુદ્ધપણું. कालाशौच.

कालिक (काले वर्षाकाले चरति ठञ्) पु० कः કૌંચ પક્ષી, બગલો પક્ષી.

कालिक (कालेन निर्वृत्तः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. १ કાળથી નીવડેલું. २ કાળે કરેલું. ३ કાલકૃત.

कालिक (काले भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. કાલમાં હોનાર, સમયમાં હોનાર, [गुरुचंदन. कालीयक.

कालिक (कालो वर्णो स्वस्य ठञ्) क्ली० कं. કાલા

कालिक (प्रकृष्टः दीर्घकालोऽस्य ठञ्) क्ली० कं. વૈર, શત્રુતા, દુશ્મનવટો, દુશ્મની.

कालिका (कालो वर्णोस्त्यस्य ठञ्) स्त्री० का. १ કાળકાદેવી. २ દુર્ગામૂર્તિનો એક ભેદ. ३ કાળી સ્ત્રી. ४ ગૌરી, પાર્વતી. ५ ચંડિકા. ६ मेघमाला. ७ सजल मेघनो समुदाय. ८ स्वर्गनी ते नामनी अप्सरा. ९ કાગડી. १० वनस्पति મેંઢાશીંગી. ११ रोमावली. १२ हृदयथी ते नाभिसुधी आवनारी केशनी पंक्ति. १३ उधारे आपेली वस्तुनुं हप्तावार मूल्य आपवुं ते. १४ કાળું જીરું. १५ मेश, मशी, शाही. १६ वनस्पति કાકોલી. १७ शिवा, भीलडी. १८ दुधमांहेनो कीडो. १९ हिमाचलमां उगनार त्रिशिरावाळी हरडे. २० चार वर्षनी कुमारी. २१ કાળી ચકલી. २२ वनस्पति लघुनीली.

कालिका (कालस्य भावः उण्) स्त्री० का. કાળો વર્ણ, કાળાશ, કૃષ્ણવર્ણ. २ स्वर्णदोष, सोनामां देखातो दोष. [का. नवमेघ, नवुं सजल वादळ.

कालिका (कालजलाय अलति अल् टाप् इत्वं) स्त्री०

कालिका (काले दीयते ठक्) स्त्री० का. मुद्दल नाणानुं अमुक કાળે આપવાનું ઠરાવેલું વ્યાજ.

कालिका (कं जलमलति अल् ण्वुल् टाप् इत्वं) स्त्री० का. सुरा, मद्य, भट्टिरा. [વાળી, કાળી.

कालिका (कालक टाप् इत्वं) स्त्री० का. કાળા રંગ-

कालिकापुराण (कालिकाया माहात्म्यादि प्रतिपादकं पुराणम्) क्ली० णं. કાલિકા દેવીનું માહાત્મ્ય વગેરે. વર્ણન કરનાર ઉપપુરાણ. [शब्द जुओ.

कालिकाशाक ( ) पु० कः कालशाक

कालिकाश्रम (कालिकाया आश्रमः) पु० मः भारतप्रसिद्ध विपाशा नदीने तीरे ते नामनुं એક તીર્થ.

कालिंग (कं जलमालिंगति आ लिंग् अण्) पु० गः १ हाथी. २ सर्प. ३ लोखंड, लोढुं. ४ वनस्पति એવીલુ. [ળીંગડું, તડબુચ.

कालिंग (केन जलेनालिंग्यते लिंग् घञ्) क्ली० गं. કા-

कालिंग (कलिंगे भवः अण्) त्रि० गः-गी-गं. કલિંગ દેશમાં હોનાર, કલિંગ દેશમાં પેદા થનાર.

कालिंग (कलिंगानां राजा) पु० गः કલિંગ દેશનો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રાજા.

'प्रतिजग्राह कालिंगस्तमस्त्रैर्गजसाधनः'

रघुवंशम्.

कालिंगक (कालिंग कन्) पु० कः કલિંગ દેશનો રાજા.

कालिंगीका (कालिंगी कन्) स्त्री० का. १ કાલિંગડાનો વેલો. તડમુચનો વેલો. ૨ નસોતર.

कालिंगी (कालिंग अण् ङीप्) स्त्री० गी. એક જાતની કાકડી. કલિંગ દેશના રાજાની રાણી.

कालिंजर ( ) पु० रः બુંદેલ ખંડમાંહે તે નામનો એક ડુંગર.

कालिदास (काल्या दासः) पु० सः માલવ દેશના ઉજ્જયિની નામની રાજધાનીના રાજા વિક્રમાદિત્ય ની સભામાંના નવપંડિતરત્ન માંહેલું તે નામનું એક પંડિત રત્ન, આમહા કવિએ રઘુવંશ, કુમારસંભવ, મેઘદૂત, સ્મૃતિચંદ્રિકા. જ્યોતિર્વિદાભરણ, માલવિકાગ્નિમિત્ર. વિક્રમોર્વશી, અભિજ્ઞાન શાકુંતલ અને નલોદય વગેરે ઉત્કૃષ્ટ અને લોકોત્તર ગ્રંથ રચેલા છે. [જુઓ.

कालिदासक (कालिदास क) पु० कः ઉપલો શબ્દ

कालिन् (कालयति कल् णिनि) त्रि० ली-लिनी-लि. પ્રેરણા કરનાર, પ્રેરક. [આર્દ્રા નક્ષત્ર.

कालिनी (कालशिवोधिष्टातृत्वेनास्त्यस्य) स्त्री० नी.

कालिंद (कालिं जलराशिं ददाति दा क) क्ली० दं. કાલીંગડુ, તડમુચ, તરમુજ. [જુઓ.

कालिंदक (कालिंद कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ

कालिंदी (कलिंदे पर्वते भवा अण् ङीप्) स्त्री० दी. ૧ યમુનાનદી. ૨ વનસ્પતિ કાળુ અથવા રાતુંનસોતર. ૩ વનસ્પતિ કાળી ઉપલસરી.

'कालिंदीजलजनितश्रियं श्रयन्ते' माघः

कालिंदीकर्षण (कालिंदी कर्षति कृष् ल्यु) पु० णः બલરામ, બલદેવ, કૃષ્ણનો મોટો ભાઈ.

कालिंदीभेदन (कालिंदी भिनत्ति भिद् ल्यु) पु० नः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સૂર્યપત્ની.

कालिंदीसू (कालिंदीं यमुनां सूते सू क्विप्) स्त्री० सूः

कालिंदीसोदर (कालिंद्याः सोदरः) पु० रः યમરાજ, પ્રેતરાજ. [કાળાપણું, કાળોવર્ણ.

कालिमन् (कालस्य भावः इमनिच्) पु० मा. કાળાશ,

कालिंमन्या (आत्मानं कालीं मन्यते मन् खश् मुम्) स्त्री० न्या. પોતે પંડે કાળી છે એવું માનનારી સ્ત્રી.

कालिय (के जले आलीयते आ ली क) पु० यः તે નામનો એક નાગ જેનું શ્રીકૃષ્ણે દમન કેરલું છે.

कालियदमन (कालियं दमयति दम् णिच् ल्यु) पु० नः वासुदेव, कृष्णु. [भवानी.

काली (कालस्य शिवस्य पत्नी) स्त्री० ली. शिवपत्नी,

काली (काल ङीप्) स्त्री० ली. ૧ કાળી સ્ત્રી. ૨ હિમાચલની પુત્રી ઉમા. ૩ દુર્ગા મૂર્તિનો ભેદ. ૪ માતૃકાનો ભેદ. ૫ ભીમસેનની પત્ની. ૬ શાંતનુની પત્ની સત્યવતી. ૭ મેશ, શાહી.

काली (कल् अच् ङीप्) स्त्री० ली. ૧ તુવેર. ૨ મહાવિદ્યા. ૩ કાલરાત્રિ. ૪ રાત્રિ, રાત. ૫ કાલાંજની. ૬ નસોતર. ૭ હળદર.

कालीक (के जलेऽलीक इव) पु० कः જલકુકડો.

कालीची (काल्या यमभगिन्या चीयते ची ड ङीप्) स्त्री ची. યમનું ધનસાક્ષ કરવાનું સ્થલ, યમરાજાનું સર્વ પ્રાણીને પુણ્ય પાપના પ્રમાણમાં ન્યાય આપવાનું સ્થાન. [પાડો, મહિષ.

कालीतनय (कालीमितः प्राप्तो नयो यस्य) पु० यः

कालीतनयी (कालीतनय ङीप्) स्त्री० यी. ભેંશ, મહિષી,

कालीय (कालस्थाने भवं छ) त्रि० यः-या-यं. ૧ કાલાગુરુનું ઝાડ. ૨ પીળા ચંદનનું ઝાડ. ૩ શીલાજીત. [જુઓ.

कालीयक (कालीय कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ

कालीयक (कालीय इव कायति कै क) पु० कः वनस्पति हार हरिद्रा.

कालुष्य (कलुषस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ष्यं. મલિનપણું, મેલાપણું. कलुषत्व, कलुषता.

कालेय (कलाया अपत्यं ढक्) पु० यः વૃત્રાસુરની મદદ લઈ દેવની સામે લડનાર તે નામનો એક દાનવભેદ.

कालेय (कलायै हितं ढक्) क्ली० यं. કાળજુ.

कालेय (कं सुखं आलेयमादेयं यस्मात्) क्ली० यं. કાલાગુરુચંદન. [બંધી, કલિને લગતું.

कालेय (कलेरिदं) त्रि० यः-यी-यं. કલિનું, કલિસંબંધી.

कालेय (कलिना दृष्टं साम ठक्) क्ली० यं. માધ્યંદિનસવનમાં સાતમું સૂક્ત લઈને ગાવા યોગ્ય સામગાન.

कालेयक (कलये विरोधाय साधु ठक् क) पु० कः કુતરો,

कालेयक (कालेय स्वार्थे संज्ञायां बा क) पु० कः ૧ કાલાગુરુચંદન. ૨ વનસ્પતિ હલદર.

'मधुकरकुलकलंककालीकृतकालेयककुसुमकुड्मलेषु'

कादंबरी.

कालेयक (कालेय क) क्ली० कं. વનસ્પતિ દારૂ હલદર. [૩ અકારવર્ણ. ૪ આકડાનું ઝાડ.

कालेश (कालस्य ईशः) पु० शः ૧ સૂર્ય. ૨ શિવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कालोदक (कालमुदकं यस्य) क्ली० कं. भारतप्रसिद्ध ते नामनु એક તીર્થ. [પાણી.
कालोदक (कालं च तदुदकं च) क्ली० कं. કાળું
कालोष्ण (काले उष्णः) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. १ योग्यકાળે વાવેલું. २ ખરી મોસમે વાવેલું.
काल्प (कल्पस्येदं अण्) त्रि० ल्पः-ल्पी-ल्पं. કલ્પસંબંધી, કલ્પનું, કલ્પને લગતું.
काल्प (कल्पे भवः अण्) पु० ल्पः १ એક જાતનું કંદ. २ કચુરો. ३ વનહરિદ્રા.
काल्प (कल्पे भवः अण्) त्रि० ल्पः-ल्पी-ल्पं. કલ્પમાં હોનાર, કલ્પમાં થનાર.
काल्प (कल्प अण्) क्ली० ल्पं. વ્યાઘ્રનખ.
काल्पक (काल्पे कप्) पु० कः કચુરો.
काल्पनिक (कल्पनाया आगतः ठन्) त्रि० कः-की-कं. १ કલ્પનામાં હોનાર.
काल्पसूत्र (कल्पं सूत्रं वेत्त्यधीते वा अण्) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. १ કલ્પસૂત્રનો અભ્યાસ કરનાર, કલ્પસૂત્રને જાણનાર.
काल्पिक (कल्पसूत्रे उक्तः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. કલ્પસૂત્રમાં કહેલ વિધાન, વિધિ વગેરે, વેદાંગકલ્પગ્રંથમાં કહેલું વિધાન વગેરે.
काल्य (कल्यमेव स्वार्थे अण्) क्ली० ल्यं. સવાર, પ્રાતઃકાળ, પરોઢીયું.
काल्य (प्राप्तः कालो यस्य यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. જેનો યોગ્ય કાળ આવી પહોંચ્યો છે તે, જેની ખરી મોશમ આવી છે તે.
काल्य (काले भवः यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. કાળે હોનાર, સમયે થનાર. [ચુરો, કાચી હલદર.
काल्यक (काले साधु यत् क) क्ली० कं. વનસ્પતિ કંકાલ્યા (कालः गर्भग्रहणयोग्यकालः प्राप्तोऽस्याः) स्त्री० ल्या. ગર્ભ ગ્રહણ કરવાનો યોગ્ય કાલ જેનો આવી પહોંચ્યો છે એવી ઋતુમતી સ્ત્રી વગેરે.

'उपसर्या काल्या प्रजने' पाणिनिः

काल्याणक (कल्याणस्य भावः वुञ्) क्ली० कं. કલ્યાણભાવ, મંગલભાવ, હિતપણું.
काल्याणिनेय ( ) त्रि० यः-या-यं. સદ્‌ગુણી સ્ત્રીથકી થયેલું, સદ્‌ગુણી સ્ત્રી થકી નીવડેલું. [છે એવું સાભગાન.
काव (कविर्देवताऽस्य अण्) क्ली० वं. કવિ જેનો દેવ
कावचिक (कवचिनां समूहः ठञ्) क्ली० कं. બખ્તર પહેરેલા પુરૂષોનું ટોળું. વર્મધારિસમૂહ.
कावर (कर्वर पृषो०) पु० रः કર્વર શબ્દ જુઓ.
कावरुक ( ) त्रि० कः-का-कं. ભયાનક, બીહામણું, વિકરાળ.
कावरुक ( ) पु० कः ધુડપક્ષી.
कावाद (कुत्सित ईषद्वा वादः कादेशः) पु० दः १ ખરાબ બોલવું. २ થોડું બોલવું, દુર્વાદ. ३ વાક્‌કલહ. [વાળ. શૈવાલ.
कावार (कं जलं आवृणोति आ वृ अण्) क्ली० रं. शे-
कावारी (कं जलमावृणोति आ वृ ङीप्) स्त्री० री. દાંડાવિનાની છત્રી. [વી સ્ત્રી.
कावी (कवेरीयं घ्यञ् ङीप्) स्त्री० वी. કવિ સંબં-
कावृक (कुत्सित ईषद्वा वृक इव) पु० कः ચક્રવાક-પક્ષી. २ ચંડુલપક્ષી. ३ કુકડોપક્ષી.

'कावृकः कृवाकौ स्यात्पीतमस्तककोकयोः

मेदिनी.

कावेर (कस्य सूर्यस्य आ ईषद्वेरमंगं यस्य) क्ली० रं. કેશર. કુંકુમ. [ની એક નદી.અદ્ધગંગા.
कावेरी (कवेरस्येदं अण् ङीप्) स्त्री० री. તે નામ-
कावेरी (कुत्सितमपवित्रं वेरं यस्याः ङीप्) स्त्री० री. १ વેશ્યા, કસબણ. २ વનસ્પતિ હળદર.
काव्य (कवेः भृगुपुत्रस्यापत्यं यत्) पु० व्यः १ શુક્ર, શુક્રાચાર્ય, દૈત્યગુરૂ. [કવિસંબંધી.
काव्य (कवेरिदं घञ्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. કવિનું,
काव्य (कव् ण्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ સ્તુતિ કરવા યોગ્ય, વર્ણનીય.
काव्य (कवेः कर्म ष्यञ्) क्ली० व्यं. કવિએ કરેલ ગદ્ય પદ્યાત્મક વાક્યવિશેષ, કવન.

काव्यं यशसेऽर्थकृते व्यवहारविदे शिवेतरक्षतये

काव्यप्रकाशः

काव्यचौर (काव्यस्य चौर इव) पु० रः. પારકાના કાવ્યમાંથી ચોરી પોતાના કાવ્યમાં ગદ્યપદ્યાત્મક વાક્ય વગેરે નાખે તે.
काव्यरसिक (काव्यस्य रसं वेत्ति ठक्) त्रि० कः-का-कं. કાવ્યશાસ્ત્રે પ્રતિપાદન કરેલા રસને જાણનાર.
काव्यालिंग ( ) क्ली० गं. તેનામનો એક અર્થાલંકાર. [સ્ત્રં. કાવ્યરૂપ શાસ્ત્ર.
काव्यशास्त्र (काव्यं शास्त्रमिव उपदेशकत्वात्) क्ली०
काव्या (कव् ण्यत् टाप्) स्त्री० व्या. १ બુદ્ધિ, અક્કલ. २ પૂતના, કંસની બહેન, શ્રીકૃષ્ણની માસી.
काव्यार्थापत्ति ( ) स्त्री० त्तिः તે નામનો એક અર્થાલંકાર.
काश् (भ्वा० आत्म० सेट् काशते) પ્રકાશવું, ચળકવું, ચમકવું, દીપ્ત થવું.
काश् (दिवा० आत्म० सेट् काश्यते) પ્રકાશવું. ચળકવું, ચમકવું, દીપ્તથવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

काश (केन जलेन कफात्मकेनाश्यते क अश् घञ्) पु० शः काशरोग, કસન, ઉધરસ, ખાંસી.

काश (कश् अच्) पु० क्ली० शः-शं. એક જાતનું તૃણ., કસાડો.

काश (ईषदश्नाति कादेशः) पु० शः એક જાતનો ઉંદર. ૨ તે નામનો એક ઋષિ. [કસાડો.

काशक (काश् ण्वुल्) पु० कः એક જાતનું તૃણ.

काशकृत्स्न (काशवत् कृत्स्नः) पु० त्स्नः ઇંદ્ર, ચંદ્ર, કાશકૃત્સ્ન, આપિશલિ, શાકટાયન, પાણિનિ, અને અમરસિંહ એ આઠ આદિશાબ્દિક માંહેલો તે નામનો એક

काशपरि (काशः परो यस्याः ङीप्) स्त्री० री. જેની ચારે તરફ કસાડો તૃણ છે એવી નદી.

काशफरी (काशः परो यस्याः ङीप्) स्त्री० री. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

काशमय (काशस्य विकारः मयट्) त्रि० यः-यी-यं. કસાડાના તૃણનું બનાવેલ, કસાડાના તૃણનું કરેલ.

' कुशकाशमयं बर्हिरास्तीर्य भगवान्मनुः '
भागवतम्.

काशमय (काश प्राचुर्ये मयट्) त्रि० यः-यी-यं. જ્યાં કસાડાનું તૃણ ઘણું હોયછે તે સ્થલ વગેરે.

काशमर्द (काशं मृन्दाति मृद् अण्) पु० र्दः એક જાતની વનસ્પતિ. [નામનો પુત્ર.

काशय ( ) पु० यः કાશી રાજાનો તે

काशाल्मलि (कुत्सिता शाल्मलिः) स्त्री० लिः એક જાતના શીમળાનું ઝાડ. [બનારસ.

काशि (काश् इन्) स्त्री० शिः કાશીક્ષેત્ર, કાશી,

काशिक (काशेरिदं ठञ्) त्रि० कः-का-कं. કાશીનું, કાશીસંબંધી, કાશીને લગતું.

काशिका (काश् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. પાણીનિસૂત્ર ઉપર વામનાચાર્યે કરેલી વૃત્તિ.

काशिका (काशी कन्) स्त्री० का. બનારસ.

काशिकाप्रिय (काशिका प्रिया यस्य) पु० यः धन्वंतरि. [નારસ.

काशिकी ( ) स्त्री० की. કાશીક્ષેત્ર, બ-

काशिन् (काश णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. ૧ પ્રકાશવાળું, ચળકાટવાળું, કાશરોગવાળું, ઉધરસવાળું.

काशिप (काशिं पाति पा क) पु० पः ૧ કાશીનો રાજા. ૨ મહાદેવ, વિશ્વેશ્વર. કાશિનાથ.

काशिपुरी (काशेः पुरी) स्त्री० री. બનારસ, કાશી, કાશીનગરી.

काशिराज (काशिनां जनपदानां राजा टच्) पु० जः કાશીદેશનો અધિપ, કાશીદેશનો રાજા.

काशिल (काश् इल्) त्रि० लः-ला-लं. કસાડાના તૃણથી આચ્છાદન કરેલું.

काशिष्णु (काश् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. તેજવાળું, પ્રકાશવાળું, તેજોમય. પ્રકાશશીલ.

' काशिष्णुना कनकवर्णविभूषणेन ' भागवतम्.

काशी (काश् इन् ङीप्) स्त्री० शी. કાશિ. શબ્દ જુઓ.

काशीनाथ (काश्या नाथः) पु० थः ૧ કાશીવિશ્વેશ્વર મહાદેવ. [યાત્રા.

काशीयात्रा (काश्या यात्रा) स्त्री० त्रा. કાશીક્ષેત્રની

काशीराज (काशीनां जनपदानां राजा टच्) पु० जः કાશિરાજ શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

काशीश (काश्यामीशः) पु० शः काशीनाथ शब्द

काशीश (काशि इश् क) क्ली० शं. હીરાકસી. કાશીસ. [વિકલઓલી. ૩ બુદ્ધિ. ૪ રોગ. કાસૂ.

काशू (कश् ऊणिच्) स्त्री० शूः. શક્તિરૂપ અસ્ત્ર. ૨

काशूकार (काशूं विकलत्वं करोति कृ अण्) पु० रः સોપારીનું ઝાડ, ફોફળનું ઝાડ. गवाक्षवृक्ष.

काशेय (काश्यां भवः ढक्) त्रि० यः-यी-यं. કાશીક્ષેત્રમાં હોનાર, કાશીક્ષેત્રમાં થનાર.

काशेय (काशेर्नृपस्यापत्यं ढक्) पु० यः કાશીના રાજાનો પુત્ર. [શીના રાજાની પુત્રી.

काशेयी (काशेर्नृपस्यापत्यं स्त्री ढक्) स्त्री० यी. કા-

काश्मरी (कश् वनिप् पृषो०) स्त्री० री. ગાંભારી નામની વનસ્પતિ.

काश्मर्य (काश्मरी ष्यञ्) क्ली० र्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ, વનસ્પતિ પુષ્કરમૂલ. ૩ કાયફલનું ઝાડ.

काश्मीर (काश्मीरे भवः अण्) क्ली० रं. ૧ વનસ્પતિ પુષ્કરમૂલ. ૨ ટંકણખાર. ૩ કેશર કુંકુમ.

' काश्मीरद्रवसांद्रदिग्धवपुषः ' भागवतम्

काश्मीर (,,) त्रि० रः-री-रं. કાશ્મીર દેશમાં હોનાર, કાશ્મીર દેશમાં થનાર.

काश्मीर (काश्मीरदेशानां राजा अण्) पु० रः કાશ્મીરદેશનો રાજા.

काश्मीर (काश्मीर एव) पु० रः તે નામનો હિંદુસ્થાનની ઉત્તરમાં એક દેશ.

काश्मीरक (कश्मीरे भवः वुञ्) त्रि० कः-का-कं. કાશ્મીરદેશમાં હોનાર, કાશ્મીરદેશમાં થનાર.

काश्मीरज (काश्मीरे जायते जन् ड) पु०जः ૧ વનસ્પતિ પુષ્કરમૂલ. ૨ કેશર.

काश्मीरज (,,) त्रि० जः-जा-जं. કાશ્મીરદેશમાં પેદાથનાર, કાશ્મીર દેશમાં ઉત્પન્ન

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

होनार. [ખની કળી.
काश्मीरजा (काश्मीरे जायते) स्त्री० जा. अतिव-
काश्मीरजन्मन् (काश्मीरे जन्म यस्य) क्ली० न्म. કેશર. अग्निशिख, वाह्लिक.
काश्मीरजीरक (काश्मीर जीरकम्) क्ली० कं કાળું-જીરું, શાહજીરું. कृष्णजीरक.
काश्मीरा (काश्मीर अच् टाप्) स्त्री० रा. १ કાળીદ-રાખ. २ અતિવખની કળી.
काश्मीरिक (काश्मीर ठक्) त्रि० कः-का-कं. काश्मी-रक शब्द જુઓ.
काश्मीर्य (काश्मीर ण्य) क्ली० र्यं. કેશર.
काश्य (कं जलमाश्यं यत्र) क्ली० श्यं. मध, भद्दिरा.
काश्य (काश्यां भवः यत्) पु० श्यः કાશીનો રાજા.
काश्यक (काश्यक) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
काश्यप (काश्यं मद्यं पिबत्यत्र पा क) क्ली० पं. માંસ.
काश्यप (कश्यपस्य गोत्रापत्यं अण्) पु० पः. १ કણાદમુનિ. २ કશ્યપગોત્રમાં પેદા થયેલ છોકરું. ३ સૂર્યસારથિ અરુણ. ४ એક જાતનો મૃગ.
काश्यप (कश्यपस्येदं अण्) त्रि० पः-पी-पं. કશ્યપનું, કશ્યપસંબંધી, કશ્યપને લગતું.
काश्यपनंदन (कश्यपस्य नंदनः) पु० नः. १ ગરુડ. સૂર્યસારથી અરુણ. २ દેવ.
काश्यपायन (कश्यपस्य गोत्रापत्यं फक्) पु० नः. કશ્યપ ગોત્રમાં પેદાથનાર બ્રાહ્મણ.
काश्यपि (कश्यपे भवः इञ्) पु० पिः. १ ગરુડ. २ સૂર્યસારથિ અરુણ. [ભૂમિ. २ કશ્યપસ્ત્રી.
काश्यपी (कश्यपस्येयं ङीप्) स्त्री० पी. १ પૃથ્વી,
काश्यपेय (कश्यप्यां भवः ढक्) पु० यः. કશ્યપ-પત્નીને પેટે પેદા થયેલ સુર અને અસુર. २ સૂર્ય ३ ગરુડપક્ષી. [શબ્દ જુઓ.
काश्वरी (काश् वनिप् र ङीप्) स्त्री० री. काश्मरी.
काष (कष्यतेऽनेन कष् घञ्) पु० षः. સોનું વગેરે પારખવાની કસોટી. २ તે નામનો એક ઋષિ.
काषाय (कषायेण रक्तः अण्) त्रि० यः-यी-यं. રાતા રંગનું, રાતા રંગે રંગેલું, ગેરુવગેરે રાતા વર્ણે રંગેલું.
काषायकंथ (काषायी कंथा यस्य) त्रि० थः-था-थं. ગેરુવિગેરે રાતા રંગથી રંગેલી છે કંથા જેની એવું
काषायवासिक (काषाये वस्त्रे वासोऽस्य ठक्) पु० कः. એક જાતનો કીડો.
काषायिन् (कषायेण प्रोक्तमधीयते णिनि) पु० यी. કષાયઋષિએ કહેલી શાખાનો અભ્યાસ કરનારો.
काष्ठ (काष् क्थन् नेट्) क्ली० ष्ठं. લાકડું, ઇંધણું, કાઠ.
काष्ठक (काष्ठं विद्यतेस्य च्छ कुक्) त्रि० कः-का-कं. લાકડાવાળું, ઇંધણાંવાળું, કાષ્ઠયુક્ત.
काष्ठक (काष्ठ कन्) क्ली० कं. અગુરુચંદનનું ઝાડ.
काष्ठकदली (काष्ठमिव कठिना कदली) स्त्री० ली. જંગલી કેળનું ઝાડ.
काष्ठकीट (काष्ठे कीटः) पु० टः લાકડાને કોરી કાણું પાડનાર એક જાતનો કીડો. घुण, काष्ठतंतु.
काष्ठकुट्ट (काष्ठं कुट्टति कुट् अण्) पु० ट्टः લક્કડ-ખોદ પક્ષી.
काष्ठकुद्दाल (काष्ठमयः कुद्दालः) पु० लः વહાણુ-માંથી કચરો કહાઢી નાખવાની કાષ્ઠની બનાવેલ કોદાળી. [શબ્દ જુઓ.
काष्ठकृद्दाल (काष्ठमयः कृद्दालः) पु० लः ઉપલો
काष्ठजंबु (काष्ठप्रधानो जंबुः) पु० बुः એક જાતના જાંબુડાનું ઝાડ.
काष्ठतक्ष् (काष्ठं तक्षति तक्ष् क्विप्) पु० ट्. સુતાર.
काष्ठतक्षक (काष्ठं तक्षति तक्ष् ण्वुल्) पु० कः ઉપ-લો શબ્દ જુઓ. [ક્ષતક્ષ્ શબ્દ જુઓ.
काष्ठतक्षणकर्तृ (काष्ठतक्षणं करोति) पु० र्ता. का-
काष्ठतंतु (काष्ठे तंतुरिव) पु० तुः काष्ठकीट शब्द જુઓ.
काष्ठदारु (काष्ठप्रधानो दारुः) पु० रुः દેવદારનું ઝાડ.
काष्ठद्रु (काष्ठप्रधानो द्रुः) पु० द्रुः ખાખરાનું ઝાડ. पलाश, किंशुक. [આંબળું.
काष्ठधात्रीफल (काष्ठप्रधानं धात्रीफलं) क्ली० लं.
काष्ठपाटला (काष्ठमिव कठिना पाटला) स्त्री० ला. એક જાતની વનસ્પતિ, ધોળી પાડસ, सितपाटला.
काष्ठकामठी (काष्ठनिर्मिता मठीव) स्त्री० ठी. ચિ-તા, ચેહ.
काष्ठमय (काष्ठात्मकं मयट्) त्रि० यः-यी-यं. १ કા-ષ્ઠાત્મક. २ કહેણુ હૈયાવાળું. ३ નિર્દય.
काष्ठमल्ल (काष्ठे मल्लइव यत्र) पु० ल्लः १ પ્રેત લઈ-જવાનું સાધન. २ પ્રેત લઈજવાનું વાહન.
काष्ठमौन (काष्ठमिव मौनं) क्ली० नं. કેવળ ઈસારા ચાળાથી પોતાનો અભિપ્રાય દેખાડી મુંગાપણું રાખવું તે. [રપતિ દારુહલદર.
काष्ठरजनी (काष्ठप्रधाना रजनी) स्त्री० नी. वन-
काष्ठलेखक (काष्ठे लिखति लिख् ण्वुल्) पु० कः काष्ठकीट शब्द જુઓ. घूणकीट. घुण.
काष्ठलोहिन् (काष्ठं च लोहं चास्त्यस्य) पु० ही. લો-ઢાથી મઢાવેલ લાકડાનો ઘોડા સોટો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

काष्ठवत् (काष्ठ मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ઈંધણાવાળું, લાકડાંવાળું. [४सरખું.

काष्ठवत् (काष्ठ वत्) अव्य० त्. લાકડાજેવું, કા-

काष्ठवल्लिका (काष्ठमिव शुष्का वल्लिका) स्त्री० का. વનસ્પતિ કહુ.

काष्ठसारिवा (काष्ठमिव शुष्का सारिवा) स्त्री० वा. વનસ્પતિ ધોળી ઉપલસરી. काष्ठशारिवा.

काष्ठा (काश् क्थन् टाप्) स्त्री० ष्ठा. १ દિશા, સ્થલ, સ્થાન, ૨ જગો. ૩ હદ, મર્યાદા, સીમા. ૪ સ્થિતિ. ૫ અઢાર નિમેષની એક કાષ્ઠા. ૬ ઉત્કર્ષ, શ્રેષ્ઠપણું. ૭ કશ્યપ મુનિની તે નામની એક પત્ની. ૮ લક્ષ્ય, નિશાની, વેધ. ૯ અવસ્થા.

काष्ठा (,,) स्त्री० ब० ष्ठाः दश सं-ख्यानी संज्ञा. [સ્પતિ દારૂહલદર.

काष्ठा (काष्ठं प्राधान्येस्त्यस्यां अच्) स्त्री० ष्ठा. વન-

काष्ठागार (काष्ठनिर्मितमागारं) क्ली० रं. લાકડાનું બનાવેલું ઘર.

काष्ठांबुवाहिनी (काष्ठनिर्मिता अंबुवाहिनी) स्त्री० नी. પાણી ભરી રાખવા કાષ્ઠ પાષાણ વગેરેથી બનાવેલી ટાંકી, પાણી વહેવાનું અથવા ઉલેચવાનું કાષ્ઠપાત્ર. [જાતનું કંદ.

काष्ठालुक (काष्ठामिव कठिनमालुकं) क्ली० कं. એક-

काष्ठिक (काष्ठमस्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ બહુ કાષ્ઠવાળું. ૨ ઇંધણાંવાળું.

काष्ठिका (काष्ठी स्वार्थे कप् टाप्) स्त्री० का. લાક-ડાનો કટકો. [લાકડાવાળું. ૨ ઇંધણાંવાળું.

काष्ठिन् (काष्ठमस्त्यस्य इनि) त्रि० ष्ठी-ष्ठिनी-ष्ठि. ૧

काष्ठील (काष्ठिना इल्यते इल् घञ्) पु० लः. એક જાતના આકડાનું ઝાડ.

काष्ठीला (ईषदाष्ठीलेव) स्त्री० ला. રાની કેળનું ઝાડ.

काष्ठीलिका (काष्ठीला इव कप् टाप्) स्त्री० का. ઉ-પલો શબ્દ જુઓ.

कास् (भ्वा० आत्म० सेट् कासते) ૧ રોગનું ચિહ્ન બતાવે તેવો ખરાબ અવાજ કરવો તે.

कास (कस् घञ्) पु० सः. ઉધરસ, ખાંસી, તે નામનો રોગ જેનું નિદાન શ્વાસ અને હેડકીના નિદા-ન પ્રમાણે છે.

कासकंद (कासहेतुकः कंदः) पु० दः ઉધરસમાં ફાયદો કરનાર એક જાતનો આકુ. कासालु.

कासकुंठ (कासेव कुंठः) त्रि० ठः-ठा-ठं. ઉધરસથી પીડાએલ, ખાંસીથી પીડાએલ.

कासकुंठ (कासकुंठ अच्) पु० ठः यमराज, प्रेत-राજ.

कासघ्न (कासं हंति हन् टक्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. કાસ-રોગને હણનાર, ઉધરસનો નાશ કરનાર.

कासघ्न (,,) पु० घ्नः ૧ એહેડાનું ઝાડ, કાસને હણનાર. ૨ સુશ્રુતગ્રંથમાં કહેલું વિધાન.

कासघ्नी (कासं हंति हन् टक् ङीप्) स्त्री० घ्नी. ૧ વનસ્પતિ ભારંગ. ભોરીંગણી.

कासजीत् (कासं जयति जी क्विप्) स्त्री० त्. વન-સ્પતિ ભારંગ. ભાર્ગી.

कासजीत् (,,) त्रि० त्-ती-त्. કાસ રોગને જીતનાર, કાસ રોગનું નાશક.

कासनाशिनी (कासं नाशयति नश् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ વનસ્પતિ કાકડાશીંગી. ૨ કાસ રોગને નાશ કરવાવાળી. [ખાટો પ્રવાહી પદાર્થ.

कासंदीवटिका (कासंदी वटति) स्त्री० का. પીવાનો

कासमर्द (कासं मृद्नाति मृद् अण्) पु० दः એક જાતની વનસ્પતિ.

कासमर्द (कस्य जलस्य आसेन मृद्यतेऽसौ) पु० दः પીવાનો ખાટો પ્રવાહી પદાર્થ. [સ્પતિ પટોળ.

कासमर्दन (कासं मृद्नाति मृद् ल्यु) पु० नः वन-

कासर (के जले आसरति सृ अच्) पु० रः પાડો.

'व्यारोषं मानिन्यास्तमोदिवः कासरं कलमभूमेः'

आर्यासप्तशती.

कासरी (के जले आसरति आ सृ अच् ङीप्) स्त्री० री. ભેંશ.

कासहन् (कासं हंति हन् क्विप्) त्रि० हा-हा-ह. કાસ રોગને હણનાર ક્વાથ, લેપ વગેરે.

कासार (कस्य जलस्यासारो यत्र) पु० रः ૧ સરો-વર, તલાવ. ૨ દંડકછંદનો એક ભેદ.

'विकाशः कासारोपवनपवनोपि व्यथयति'

गीतगोविंदम्.

कासार ( ) क्ली० रं. એક જાતનું પકવાન્ન.

कासारि (कासस्यारिः) पु० रिः એક જાતની વન-સ્પતિ. [આલુ. એક જાતનું કંદ.

कासालु (कासकारी आलुः) पु० लुः એક જાતનું

कासिका ( ) स्त्री० का. રાની ભગનું ઝાડ.

कासिन् (कासोस्त्यस्य णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. કાસરોગવાળું, ઉધરસવાળું, ખાંસીવાળું.

कासीय ( ) क्ली० यं. એક જાતની ધાતુ કાંસુ. [હીરાકસી.

कासीस (कसींक्षुद्रकासं स्यति सो क) क्ली० सं.

'कासीसकटुरोहिण्योर्जातिकंदहरिद्रयोः' सुश्रुतः

कासू (कश् ऊ) स्त्री० सूः ૧ એક જાતનું આયુધ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બરછી, ભાલો. ૨ દીપ્તિ. ૩ રોગ. ૪ બુદ્ધિ.

कासूतरी ( ) સ્ત્રી॰ રી. ઉપલો શબ્દ-જુઓ. [ગતિ, કુગતિ.

कासृति (कुत्सिता सृतिः सरणं) સ્ત્રી॰ तिः ખરાબ

कासेक्षु (कास इक्षुः) પુ॰ क्षुः. એકજાતનું તૃણ, કસાડો. [વાદ્ય, શિંગ. કાહલા.

काहका (काहला लस्यकः) સ્ત્રી॰ का. એકજાતનું

काहल (कुत्सितं हलति हल् अच्) પુ॰ लः. ૧ બીલાડો. ૨ કુકડો. ૩ અવાજ, શબ્દ, નાદ.

काहल (,,) ક્લી॰ लं. અવ્યક્ત ભાષણ.

काहल (,,) ત્રિ॰ लः-ला-लं. ૧ સુકાયેલું, સુકું. ૨ અત્યંત મોટું. ૩ ધણું, અત્યંત. ૪ ખલ, લુચ્ચું. ૫ અનાડી. ૬ ઘાતકી, અપકારી.

काहला (कुत्सितं हल् अच् टाप्) સ્ત્રી॰ ला. ૧ ગાયનું શિંગડું. ૨ શીંગડાના આકારનું વાદ્ય. ૩ ડંકો, નગારૂ. ૪ ધંતુરાના ફુલના આકારવાળું વાદ્ય. ૫ અપ્સરાનો ભેદ. [નું ઝાડ.

काहलापुष्प (काहलेव पुष्पमस्य) પુ॰ ष्पः. ધંતુરા-

काहलि (कं सुखमाहलति आ हल् इन्) પુ॰ लिः. મહાદેવ, શિવ, શંભુ.

काहली (काहली ङीप्) સ્ત્રી॰ ली. ૧ તરણી, યુવતી. ૨ કુકડી. ૩ બીલાડી. [નું ઝાડ.

काही (ईषदाहंति आ हन् डीप्) સ્ત્રી॰ ही. ધંદરજવ-

कि (જુઓ॰ પર॰ અનિટ્ चिकेति) જાણવું, સમજવું.

किंराजन् (कुत्सितो राजा) પુ॰ जा. ખરાબ રાજા.

किंवत् (किं मतुप्) ત્રિ॰ वान्-वती-वत्. શાવાળું, શીવસ્તુવાળું, શાપદાર્થવાળું.

किंवदंती (किं वद् डीप्) સ્ત્રી॰ ती. સાચો કે ખોટો લોકપ્રવાદ, ખબર, જનશ્રુતિ. किंवदंति.

किंवा (किंच वाच) અવ્ય॰ वा. સંભાવના, વિતર્ક અને બીજા પક્ષના દ્યોતનમાં વપરાતો અવ્યય.

किंशारु (किं शृ जुण्) પુ॰ रुः. ૧ ધાન્ય વગેરેનો અગ્રભાગ. ૨ બાણ. ૩ કંકપક્ષી.

'किंशारुर्वा शस्यशूके विशिखे कंकपक्षिणि'
मेदिनी.

किंशुक (किंचित् शुक इव शुकतुंडाभ पुष्पत्वात्) પુ॰ कः. કેસુડાનું ઝાડ. ખાખરાનું ઝાડ. પલાશવૃક્ષ.

किंशुलुक (किंशुक लुमध्यता) પુ॰ कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દ્વાર, ખરાબ મિત્ર.

किंसखा (कुत्सितः सखा) પુ॰ खा. ખરાબ દોસ્ત-

'स किंसखा साधु न शास्ति यो नृपम्'
किरातार्जुनीयम्.

किंस्वित् (किं स्वित्) અવ્ય॰ त्. વિતર્કમાં વપરાતો અવ્યય. [ચાષપક્ષી.

किकि (कक् इन् इत्वं) પુ॰ किः. ૧ નાળીએર. ૨

किकिदिव (किकीत्यव्यक्तशब्देन दीव्यति दिव् क) પુ॰ वः ચાષપક્ષી. किकिदिवि, किकिन्.

किक्किष ( ) પુ॰ षः દેહમાં ઉત્પન્ન થનાર એક જાતનો કીડો. [સર્પ.

किक्किसाद ( ) પુ॰ दः એક જાતનો

किंखि ( ) પુ॰ खिः એક જાતનું શીયાળ.

किंकणी (किंचित् कणति कि कन् इन् डीप्) સ્ત્રી॰ णी. નાની ઘંટડી, ટોકરી, ઘુઘરી.

किंकर (किं करोति कृ अच्) ત્રિ॰ रः-रा-रं. દાસ, સેવક, ચાકર, નોકર.

'अवेहि मां किंकरमष्टमूर्तेः कुंभोदरं नाम निकुंभतुल्यम्'
रघुवंशम्.

किंकरी (किंकरस्य पत्नी ङीप्) સ્ત્રી॰ री. સેવકની વહુ, ચાકરની સ્ત્રી, દાસની પત્ની.

किंकल ( ) પુ॰ लः સાત્વતવંશમાં પેદા થનાર તે નામનો એક રાજા.

किंकार्यता (किंकार्यस्य भावः) સ્ત્રી॰ ता. શું કરવાનું છે તે જાણવું તે.

किंकिणी (किंकण् इन् डीप्) સ્ત્રી॰ णी. નાની ટોકરી, ઘંટડી, ઘુઘરી, નાની ઘુઘરી, ઘંટડી વગેરે જેને મુકેલ એવો દાગીનો, ભૂષણ. ૨ ખાટી દ્રાક્ષ. ૩ વનસ્પતિ વેરણ. ૪ કંટાળીનો વેલો. किंकाणि.

किंकिणीका (किंकिण इकन्) સ્ત્રી॰ का. નાની ઘંટડી, નાની ટોકરી, નાની ઘુંઘરી.

किंकिर (किं किरति कृ क) ક્લી॰ रं. હાથીનો કુંભ.

किंकिर (किंचित् किरति वियोगिनं रागाय कृ क) પુ॰ रः ૧ ભમરો. ૨ કોયલ. ૩ કોયલપક્ષી, ૪ કામદેવ, મદન. ૫ રાતો વર્ણ.

किंकिरात (किंकिरं रक्तवर्णमतति अत् अच्) પુ॰ तः ૧ આસોપાલવનું ઝાડ, અશોકવૃક્ષ. ૨ કામદેવ. ૩ કોયલપક્ષી. ૪ પોપટ.

'वटनमितशिरः शेखरैः किंकिरातैः' रत्नावली.

किंकिरिन् (किंकिर इनि) પુ॰ री. એક જાતનું ઝાડ. विकंकतवृक्ष. [પક્ષી.

किंकिरि (किंकिर ङीप्) સ્ત્રી॰ री. ભમરી, કોકિલા-

किंकिल (किं किलच्) અ॰ ल. કોપ અને અશ્રદ્ધામાં વપરાતો અવ્યય. [બીજું.

किंच (किंच) અ॰ च. ૧ અને વળી. ૨ વધારે. ૩

किंचन (किं चन) અવ્ય॰ न. કાંક, થોડું, કાંઇએક.

किंचन (किंचन् अच्) પુ॰ नः એક જાતના ખાખરાનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

किंचनता (किंचन तल्) स्त्री० ता. कांक, थोडापणुं, कांकपणु. [जरा, अेक.

किंचित् (किंचित्) अव्य० त्. कांक, कांअेक, थोडु,

' वस्तुसिद्धिर्विचारेण न किंचित्कर्मकोटिभिः '

विवेकचूडामणिः

किंचिलिक (किंचुलुक पृषो०) पु० कः नीचलो शब्द जुओ. [ज्ञातनो क्रीडो. महीलता.

किंचुलुक (किंचिच्चुलुंपति चुलुंप् डुः) पु० कः अेक

किंज (किं जलं लवोपः) क्ली० जं. पद्म वगेरेनी अंदरना रंगअेरंगी तंतु, पद्म वगेरेनुं केशर.

किंजल (किंचिज्जलमत्र) क्ली० लं. उपलो शब्द जुओ.

किंजल्क (किंचिज्जलति जल् क) पु० ल्कः १. पद्म वगेरेनी अंदर वाळजेवा रंगअेरंगी तंतु, पद्म वगेरेनुं केशर. २ पुष्परेणु. ३ नागकेशर. ४ केशर.

किंजल्क (,,) क्ली० ल्कं. नागकेशरनुं फुल, वनस्पति केश.

किंजल्किन् (किंजल्क णिनि) त्रि० की-किनी-कि. जेने किंजल्क होय छे ते, किंजल्कवाळुं.

किट् (भ्वा० पर० सेट् केटति) १ जवुं, गमनकरवुं. २ धीवरावबुं, त्रास आपवो.

किटकिटाय (नामधातु० क्यङ् किटकिटायते) अव्यक्त शब्द करवो.

किटि (किट् इन् कित् च) पु० टिः डुक्कर, भुंड.

किटिभ (किटिरिव भाति भा क) क्ली० भं. सर्पना दंशथी थतो उपद्रव.

किटिभ (,,) पु० भः भाथानी जु.

किटी (किटि् ङीप्) स्त्री० टी. भुंडण, भुंडणी.

किट्ट (किट् क्त) क्ली० ट्ट. धातु वगेरेनो कीटोडो. २ कीटु. ३ तेल वगेरेनो मेल. ४ विष्टा. ५ काननो मेल. [वीर्य.

किट्टवर्जित (किट्टेन वर्जितं) क्ली० तं. शुक्र, पारो,

किट्टाल(किट्टमालाति आ ला क) पु० लः त्रांणानो कळश. [नो किटोडो, लोढानो मेल.

किट्टाल (किट्टरूपेणालति अल् अच्) पु० लः लोढा-

किण (कण् अच् इत्वं) पु० णः १ शुष्कव्रण. २ मांसनीगांठ. ३ हाथ वगेरे उपर कोढाणी, सुडी वगेरेना घसारानुं चिह्न, घर्षण, चिह्न. ४ अेक ज्ञातनो लाकडानो क्रीडो. [किण होय छे ते.

किणवत् (किण मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. जेने

किणि (किणाग्र प्रभवति इन्) स्त्री० णिः वनस्पति अधाडो.

किणिही (किणिनो व्रणान् हंति हन् ङीप्) स्त्री० ही. वनस्पति अधाडो.

किण्व (किण् क्वन्) क्ली० ण्वं. सुराभीज, जेमांथी मद्य बने छे अेवां बीज. २ पाप.

किण्वीय (किण्वाय हितं) त्रि० यः-या-यं. किण्वने माटेनुं, किण्वमाटे हितावहकारक.

कित् (भ्वा० पर० सेट् चिकित्सति) १ रोग मटाडवा वैद्यकी क्रियाथी प्रयत्न करवो. २ शक लेवो, संशय-लेवो. ३ नाश करवुं. ४ शासन करवुं.

कित् (जुहो० पर० सेट् चिकेत्ति) १ जाणवुं. २ समजवुं. [वासकरवो. २ इच्छवुं.

कित् (चुरा० पर० सेट् केतयति) १ रहेवुं, वसवुं,

कित (कित् क) पु० तः ते नामनो अेक ऋषि.

कितव (कितेन वाति वा क) त्रि० वः-वा-वं. १ ठग, धुताराः. २ कपटी. ३ धातकी. ४ बल. ५ गांडु. ६ दगाखोर. ७ नुकसान करनारे.

कितव (,,) पु० वः १ जुगारी, जुगटीओ. २ धंतुरानुं झाड, ३ सुगंधी द्रव्य-रोचना.

कितनु (कुत्सिता तनुरस्य) पु० नुः अेक ज्ञातनो आठ पगवालो क्रीडो, अेक ज्ञातनो करोळीयो.

किंतमाम् (किं तमप् आमुः) अव्य० माम्. घणा-भांथी अेकनुं अतिशय. [अेकनुं अतिशय.

किंतराम् (किंतरप् आमुः) अव्य० रां. बेमांथी

किंतु (किंचतुच) अव्य०तु. परंतु, तथापि, सीवाय.

किंतुघ्न ( ) पु० घ्नः ज्योतिषमां अगीआरमुं करण.

किंदम ( ) पु० मः ते नामनो अेक ऋषि जेणे मृगरूप धारण करी कोइ अेक मृगीसाथे मैथुन कर्युं जे मैथुन करवाना आरंभमां पांडुराजा थी ते मरायो. [खराब नोकर.

किंदास (कुत्सितो दासः) पु० सः खराब सेवक,

किंधिन् (कुत्सिता धीरस्त्यस्य इनि) पु० धी. धोडो, अश्व.

किंधिनी (किंधिन् ङीप्) स्त्री० नी. धोडी.

किन्नर (कुत्सितो नरः) पु० रः १ देवयोनिनो भेद, कुबेर दूत, पुलस्त्य ऋषिनो पुत्र जेनुं मुख अश्व सरखुं अने शरीर मानुष सरखुं होय छे. २ अर्हतनो उपासक. ३ वर्षभेद.

' उदास्यतामिच्छति किन्नराणां तानप्रदायित्वमिवोपगंतुम् ' कुमारसंभवम्.

किन्नरी (किन्नर ङीप्) स्त्री० री. किन्नरनी स्त्री.

किन्नरेश (किन्नरस्य ईशः) पु० शः कुबेर, उत्तर दिशानो पालक.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

किन्नु (किंच नुच) अ० न्नु. પ્રશ્ન. વિતર્ક, સરખાપણું, સ્થલ, સ્થાન અને વિકલ્પ બતાવનાર અવ્યય. [એક જાતનો કીડો.

किप्य ( ) पु० प्यः વિષ્ટામાં પેદા થનાર

किम् (कु डिम्) त्रि० कः-का-किं. કોણ, શું, જે, વિતર્કવિષય, કુત્સા, ગર્હણ, પ્રશ્ન અને સરખાપણું બતાવનાર શબ્દ.

'कः कौ के कं कौकान् हसति च हसतो हसंति हरिणाक्ष्यः' उद्भटः

किम् (,,) अ० किम्. થોડાપણામાં અને અતિશયપણામાં વપરાતો અવ્યય.

किमर्थ ( ) अ० र्थम्. શામાટે, શાસારૂ.

किमिच्छक (किमिच्छसि किमिच्छसीति पृच्छति) त्रि० कः-का-कं. તું શું ચાહે છે ? તું શું ચાહે છે ? એ પ્રમાણે પુછવા માટે નીમાયેલ ચાકર વગેરે.

किमु (किम् उ) अव्य० मु. પ્રશ્ન, નિષેધ, નિંદા અને વિતર્કમાં વપરાતો અવ્યય.

किमुत (किंच उतच) अव्य० त. પ્રશ્ન, વિકલ્પ, વિતર્ક અને અતિશયપણામાં વપરાતો અવ્યય.

किंपच (किंपचति पच् अच्) त्रि० चः-चा-चं. કૃપણ, કંજુસ, સુમ. [શબ્દ જુઓ.

किंपचान (किंपच् आनच्) त्रि० नः-ना-नं. ઉપલો

किंपुरुष (कुत्सितः पुरुषः) पु० षः ૧ કિન્નર શબ્દ જુઓ, ૨ પૃથ્વીના નવખંડમાંહેલો એક ખંડ. ૩ ખરાબ પુરૂષ. [જુઓ.

किंपूरुष (कुत्सितः पूरुषः) पु० षः ઉપલો શબ્દ

किंभरा (किंचिद् बिभर्ति भृ अच्) स्त्री० रा. એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.

किंभूत (किं भू क्त) अ० तं. શી રીતે, શા પ્રકારે.

कियत् (किं परिमाणे वतुप्) त्रि० यान्-यती-यत्. કેટલું, કેવડું, કેવડુંનાનું, કેટલું લાંબુ, કેટલુ ટુંકું, કેટલું પહોળું, ઇ૦.

कियत् (किं वतुप्) अ० त्. થોડું, અલ્પ, જરા.

'गंतव्यमस्ति कियदित्यसकृदब्रुवाणा'

साहित्यदर्पणम्.

कियदेतिका (कियदेतदारभ्यमाणं करोति णिचि ण्वुल्) स्त्री० का. ઉદ્યોગ, ઉત્સાહ, લાંબી મેહેનત. કેટલું મોટુ કામ. कियदेहिका.

कियद्दूर (कियद् दूरम्) त्रि० रः-रा-रं. થોડું દૂર, જરા આધું. [ઘોડો, રાતો ઘોડો.

कियाह (कियान् रक्तवर्णः हयः पृषो०) पु० हः કાળો

किर (किरति कृ क) पु० रः ૧ ડુક્કર, ભુંડ. ૨ વિક્ષેપક.

किरक (किरति कृ कन्) पु० कः ૧ નાનું ડુક્કર, બાલભુંડ. ૨ લહીયો, લખનાર, લેખક.

किरी (किर् ङीप्) स्त्री० री. ભુંડણી, ભુંડણ.

किरण (कीर्यते परितः कृ ल्यु) पु० णः.. સૂર્ય ચંદ્ર વગેરેનું કિરણ.

'एकोहि दोषो गुणसन्निपाते निमज्जतींदोः किरणेष्विवांकः'

कुमारसंभवम्

किरणमालिन् (किरणानां मालास्त्यस्य इनि) पु० ली. ૧ સૂર્ય. ૨ ચંદ્ર. ૩ આકડાનું ઝાડ. ૪ કપુર

किरत् (कृ शतृ) त्रि० रन्-रती-रत्. ફેલાતું. ૨ પ્રસરતું. ૩ પ્રકાશતું. [का. મેનાપક્ષી.

किराटिका (किरे पर्वतभूमौ अटति अट् ण्वुल्) स्त्री०

किरात (किरमवस्करादेर्निक्षेपस्थानमतति) पु० तः ભિલ્લ વગેરે અરણ્યમાં રહેનારી જાતિ. ૨ જાતિભેદ, વનસ્પતિ કરિયાતું, ધોડાનો રક્ષક, શિવ, મહાદેવ. [નુવાળું.

किरात (,,) त्रि० तः-ता-तं. થોડા ત-

किरातिक्त (किरातो भूनिंव इव तिक्तः) पु० क्तः વનસ્પતિ કરિયાતું.

किरातार्जुनीय (किरातमर्जुनं चाधिकृत्य कृतं काव्यं छ) क्ली० यं. મહાકવિ ભારવિપ્રણીત અઢાર સર્ગવાળું તે નામનું મહકાવ્ય.

किरातशिन् (किराता न श्राति अश् णिनि) पु० शी. ગરૂડપક્ષી. [स्त्री० तिः ગંગાનદી.

किराति (किरेण समंतात् जलक्षेपेण अतति अत् इन्)

किरातिनी (किरातदेश उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्य इनि ङीप्) स्त्री० नी. વનસ્પતિ જટામાંસી.

किराती (किरात ङीप्) स्त्री० ती. ૧ પાર્વતી, દુર્ગા. ૨ કુટની સ્ત્રી. ૩ ભાગિરથીનદી. ૪ ભિલ્લ જાતિની સ્ત્રી. ૫ ચામર લેનારી સ્ત્રી. [મેઘ.

किरि (किरति भूमिं कृ इ) पु० रिः ડુક્કર, ભુંડ,

किरिटि (किरिणा टल्यते टल् डि) क्ली० टिः ખજુરનું ઝાડ, ખજુર.

किरी (किरि ङीप्) स्त्री० री. ભુંડણ, ભુડણી.

किरीट (कृ ईटन् कित्) पु० क्ली० टः-टं. ૧ મુકુટ, તાજ. ૨ શિરોવેષ્ટન, પાધડી વગેરે.

किरीटमालिन् (किरीट मल् णिनि) पु० ली. અર્જુન, મધ્યમ પાંડવ.

किरीटिन् (किरीटोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० टी-टिनी-टि. મુકુટ ધારણ કરનાર, તાજ ધારણ કરનાર, શિરોવેષ્ટન ધારણ કરનાર.

किरीटिन् (,,) पु० टी. અર્જુન,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અર્જુન સાદડનું ઝાડ.

किरीडाट् (કંડવા० પર० સેટ् किरीडाट्यति) ધુતવું, ધુતારાપણું કરવું.

किर्मि (कृ कि मुट्) સ્ત્રી० र्मिः १ ખાખરાનું ઝાડ, કિંશુકવૃક્ષ. ૨ ઘર. ગૃહ, મંદિર. ૩ સોનાની પુતળી. ૪ લોઢાની પ્રતિમા. [જુઓ.

किर्मी (कृ कि मुट् ङीप्) સ્ત्री० र्मी. ૧ ઉપલો શબ્દ

किर्मीर (कृ कि ईरन्) पु० रः ૧ નારંગીનું ઝાડ. ૨ બીજોરાનો એક ભેદ. ૩ તે નામનો એક રાક્ષસ, જે રાક્ષસને ભીમસેને માર્યો હતો. ૪ કાબરચિત્રો વર્ણ. [અનેકરંગી, કાબરચિત્રાવર્ણવાળું.

किर्मीर (,,) त्रि० रः-रा-रं. કાબરચિત્રું,

किर्मीरजित् (किर्मीरं राक्षसभेदं जितवान् जी क्विप्) पु० त्. પાંડવપુત્ર ભીમસેન, ભીમ.

किर्मीरत्वच् (किर्मीरा चित्रात्वग्यस्य) पु० क्-ग्. ૧ નારંગીનું ઝાડ. ૨ એક જાતના બીજોરાનું ઝાડ.

किर्मीरभिद् (किर्मीरं राक्षसभेदं भिन्नवान् भिद् क्विप्) पु० त्-द्. પાંડુપુત્ર ભીમસેન, ભીમ.

किर्मीरसूदन (किर्मीरं सूदयति) पु० नः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

किर्मीरहन् (किर्मीरं राक्षसभेदं हतवान् हन् क्विप्) पु० हा. किर्मीरभिद् શબ્દ જુઓ.

किर्मीरित (किर्मीर इतच्) त्रि० तः-ता-तं. અનેક રંગનું કરેલું, ચિત્રવિચિત્ર રંગનું કરેલું, કાબરચિત્રું કરેલું.

किल् (તુદા० પર० સેટ् किलति) ૧ ખેલવું, રમવું, ક્રીડવું ૨ ધોળું થવું, ગૌરહોવું.

किल् (ચુરા० ઉભય० સેટ् केलयति-ते) ૧ મોકલવું. ૨ ફેંકવું. ૩ પ્રેરવું.

किल (किल् क) अव्य० ल. સંભાવના, નિશ્ચય, વાર્તાપ્રસિદ્ધ અર્થનું દ્યોતન, હેતુ, ખરેખર કારણ, અરુચિ, અલીક અને ખચિતના અર્થમાં વપરાતો અવ્યય.

किलकिंचित (किल अलोकेन किंचित् ईषत् चितं रचितं) क्ली० तं. સ્મિત, રુદિત, હસિત, ક્રોધ ત્રાસ શ્રમ વગેરેથી મિશ્રિત સ્ત્રીનો તે નામનો એક ભાવ. ૨ હર્ષથી ગાયન વગેરે મિશ્રિત બોલવું. ૩ અલ્પ હસવું, થોડા થોડા રાગે ભરેલ સ્ત્રી પુરુષના વિલાસ.

किलकिल ( ) पु० लः મહાદેવ, શિવ.

किलकिला (किल प्रकारे द्वित्वं टाप्) स्त्री० ला. હર્ષનો ધ્વનિ, આનંદનો નાદ. ૨ વીરપુરુષપણું ગર્જવું.

किलाट (किल अट् अच्) पु० टः દૂધને પકાવીને કરેલો અને વાળેલો પિંડ અથવા ગોળો, દૂધની બળી, દૂધની મલાઇ.

किलाटक (किलाट क) स्त्री० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

किलाटिन् (किलाट् णिनि) पु० टी. બાંધુ, વાંસનું ઝાડ, વાંસડાનું ઝાડ. [તનો વિકાર.

किलाटी (किलाट ङीप्) स्त्री० टी. દૂધનો એક જ-

किलास (किल वर्णे क किलमस्यति अस् अण्) पु० क्ली० सः-सं. ૧ કોઢ. ૨ ધોળો કોઢ. ૩ સિધ્મ રોગ.

किलासघ्न (किलासं हंति हन् पु० घ्नः એક જાતીની વનસ્પતિ, કાકરોલ.

किलासिन् (किलास णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. ૧ કોઢીયું. ૨ ધોળા કોઢવાળું. ૩ સિધ્મ રોગવાળું.

किलिंच (किलि इन् चिड मुम्) पु० क्ली० चः-चं. ૧ સુગંધી વાળો. ૨ ખજુરીનાં પાંદરાં. ૩ વાંસ વગેરેથી બનાવેલી ટટ્ટી, ચટાઇ, ચક વગેરે. ૪ લીલા લાકડાનો કડકો. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

किलिंज (किलि इन् जन् ड मुम्) पु० क्ली० जः-जं.

किलिम (किल इमन्) पु० मः દેવદારનું ઝાડ.

किलिम (,,) क्ली० मं. દેવદારનાં ઝાડમાંથી રાળજેવું નિકળતું સત્વ.

किल्विन् (किल् क्विप् विनि) पु० ल्वी. અશ્વ, ઘોડો.

किल्विनी (किल्विन् ङीप्) स्त्री० नी. ઘોડી.

किल्विष (किल् टिषच् वुक्) क्ली० षं. ૧ પાપ. ૨ અપરાધ. ૩ રોગ. ૪ અન્યાય. ૫ મોટો અપરાધ. ૬ વેદના, પીડા.

किल्विषिन् (किल्विष णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. ૧ પાપી. ૨ અપરાધી. ૩ રોગી.

किशर (किं शॄ अच्) पु० क्ली० रः-रं. એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય. કિસર.

किशरा (किंचिच्छृणोति शॄ अच् टाप्) स्त्री० रा. સાકર, સાકરીઆ ખાંડ, શર્કરા.

किशल (किंचिच्छलति शल् अच्) पु० क्ली० लः-लं. પલ્લવ, કુણગો. કિસલ.

किशलय (किंचिच्छलति शल् क्यन्) पु० क्ली० यः. यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. કિસલય.

'अनाघ्रातं पुष्पं किशलयमलूनं कररुहैः'

शाकुन्तलम्

किशलयतल्प (किशलयस्य तल्पं) क्ली० ल्पं. નવપલ્લવની બનાવેલી શય્યા અને બીછાનું. કિશલયશય્યા, કિશલયશયન.

किशोर (कश् शद्वे किशोरा० निपात०) पु० रः. ૧ સૂર્ય. ૨ લોબાન. ૩ પંદરવર્ષની અંદરની વયનો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

छोકરો. ૪ વછેરો. ૫ આકડાનું ઝાડ.

किशोर (किशोर अच्) त्रि० रः-रा-रं. બાળકદશા-વાળું, બાલ્યાવસ્થાપન્ન.

किशोरी (किशोर ङीप्) स्त्री० री. ૧ વચ્છેરી. ૨ ૫ંદર વર્ષની અંદરની ઉમરવાળી કુમારી.

' भजामस्त्वां गौरीं नगपतिकिशोरीमविरतम् '
सुंदरलहरी.

किष्क् (चुरा० आत्म० सेट् किष्कयते) મારવું, ઠાર મારવું

किष्किंध (किं किं दधाति धा क सुट्) पु० धः. ૧ તે નામનો એક દેશ. ૨ તે નામનો મહીસુર પ્રાંતમાં એક પર્વત કે જે વાલિ નામના વાનરને રહેવાનું સ્થલ હતુ.

किष्किंधा (किष्किंध टाप्) स्त्री० धा. ૧ વાલિનામ-ના વાનરની કિષ્કિંધ પર્વતમાંની રાજધાની.

किष्किंधी (किष्किंध ङीप्) स्त्री० धी. કિષ્કિંધ પર્વ-તની ગુફા.

किष्किंध्य (किष्कंध स्वार्थे यत्) पु० ध्यः. ૧ તે નામનો એક દેશ. ૨ તે નામનો મહિસોર પ્રાંતમાં એક પર્વત.

किष्किंध्या (किष्किंध यत् टाप्) स्त्री० ध्या. કિષ્કિં ધ પર્વતની ગુફા, કિષ્કિંધપર્વતમાં વાલિ નામના વાનરની રાજધાની.

किष्किंध्याधिप (किष्किंध्यायाः अधिपः) पु० पः. વાલિવાનર, સુગ્રીવનો મોટો ભાઇ.

किष्कु (किष्क उन्) पु० स्त्री० ष्कुः-ष्कुः. ૧ એકહા-થનું માપ. ૨ એક વેંતનું માપ, ખોપરીનો નીચે-નો ભાગ.

किष्कु (,,) त्रि० ष्कुः-ष्कुः-ष्कु. ૧ ખલ. લુચ્ચું. ૨ દાંડ. ૩ કુત્સિત, હલકું.

किष्कुपर्वन् (किष्कुमितं वितस्तिमितं हस्तमितं वा पर्वाऽस्य) क्ली० र्वं. ૧ વાંસ, વાંસડો. ૨ શેલડી. ૩ ખરૂ, રાહું. [किशल शब्द જુઓ.

किसल (किमीषत् सलति सल् अच्) पु० क्ली० लः-लं.

किसलय (किमीषत् सलति सल् कयन्) पु० क्ली० यः-यं. किशलय शब्द જુઓ.

' अनाघ्रातं पुष्पं किसलयमलूनं कररुहैः शाकुंतलम्.

किसलयित (किसलय इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને નવપલ્લવ થએલ છે તે.

की. ( ) अ० की. કુત્સા અને નિંદામાં વપરાતો અવ્યય.

कीकट (कीकट् अच्) पु० टः ૧ મગધદેશ, બહાર પ્રાંત, પટના જેની રાજધાની છે તે દેશ.

कीकट (,,) त्रि० टः-टा-टं. ૧ ગરીબ, કંગાલ. કંજુશ, કૃપણ.

कीकटी (कीकट ङीप्) स्त्री० टी. અશ્વા, ઘોડી.

कीकश (कीति कशति कश् अच्) पु० शः ચાંડાલ.

कीकस (कीति कसति कस् अच्) पु० सः ૧ એક જાતનો કાંડો. ૨ વાંદરો. ૩ ભિક્ષુક.

कीकस (,,) क्ली० सं. હાડકું, હાડ.

कीकस (,,) त्रि० सः-सा-सं. કઠણ, કઠોર. [પંખેરૂં, પક્ષી.

कोकसास्य (कीकसमास्येऽस्य) पु० स्यः પંખી,

कीकि (कीति शब्दं कायति कै कि) पु० किः ચાષપક્ષી.

कीचक (कीत्यव्यक्तं शब्दं चकति चक् अच्) पु० कः ૧ વાયુ ભરાવાથી શબ્દ કરતો વાંસ, પોલો વાંસડો. ૨ તે નામનો એક રાક્ષસ. ૩ વિરાટ રાજાનો સાલો.

' स कीचकैर्मारुतपूर्णरंध्रैः ' कुमारसंभवम्

कीचकजित् (कीचकं जितवान् जि क्विप्) पु० त्. ભીમસેન, ભીમ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कीचकभीद् (कीचकं भिनत्ति भिद् क्विप्) पु० त्-द्.

कीचकहन् (कीचकं हतवान् हन् क्विप्) पु० हा. कीचकजित् શબ્દ જુઓ.

कीचकाव्ह (कीचक इति आव्हा यस्य) पु० व्हः પોલો વાંસ, પોકળ વાંસડો.

कीट् (चुरा० उभय० सेट् कीटयति-ते) ૧ રંગવું, રંગ દેવું. ૨ બાંધવું, બંધન કરવું.

कीट (कीट् अच्) पु० टः કીડો, કૃમિ.

' ये कीटास्त्वद्दृकपथं च न गतास्ते त्वत्फलाभ्यंतरे '
उद्भटः

कीटक (कीट् कन्) त्रि० कः-का-कं. કઠણ.

कीटक (,,) पु० कः ૧ કીડો, કૃમિ. ૨. ક્ષત્રિય પુરૂષથી વૈશ્યસ્ત્રીપેટે પેદા થએલ વર્ણસં-કર પુત્ર. ૩ ભાટ, માગધ જાતિ. ૪ વૃશ્ચિક રાશિ.

कीटघ्न (कीटं हंति) पु० घ्नः ગંધક.

कीटज (कीटेभ्यो जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. કીડાથકી પેદાથનાર, કીડાથકી ઉત્પન્નથનાર.

कीटज (,,) क्ली० जं. રેશમ, હીર. कौशेय. [जतु.

कीटजा (,,) स्त्री० जा. લાખ, લાક્ષા.

कीटपादिका (कीटाः पादे मूलेस्थाः कइत्वं) स्त्री० का. વનસ્પતિ લાજાળુ. हंसपदी.

कीटमणि (कीटेषु मणिः) पु० णिः આગીઓ જીવ-ડો. खद्योत. [રહેનાર એક કીડો.

कीटमेष (कीटो मेष इव) पु० षः નદીતીરે રેતીમાં

कीटसंज्ञ (कीटः संज्ञा यस्य) पु० ज्ञः ૧ કર્કરાશિ. ૨ મીનરાશિ. ૩ વૃશ્ચિકરાશિ. ૪ મકરરાશિનુ અંત્યાર્ધ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कीटेर (कील् एरच्) पु० रः એક જાતનું શાક. તાંદળજો. [ડીમધ.

कीतनीका ( ) स्त्री० का. વનસ્પતિ જે-

कीदृक् (कस्येव दर्शनमस्य किम् दृश् कश्) त्रि०क्-ग्-કોનાજેવું, શેનાજેવું, શાપ્રકારનું, કેવું.

कीदृश (कस्येव दर्शनमस्य किम् दृश्) त्रि० क्-ग्. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' प्रिये स कीदृग् भविता तव क्षणः ' नैषधीयम्.

कीदृश (कस्येव दर्शनमस्य) त्रि० शः-शी-शं. कीदृक्ष શબ્દ જુઓ.

कीनाश (कुत्सितं नाशयति) पु० शः १ યમ. २ વાનર, વાંદરો. ૩ ગરીબ માણસ. ૪ શિવનો જટાજુટ, કપર્દ.

कीनाश (,,) त्रि० शः-शा-शं. १ નાનું. २ થોડું. ૩ હલકું. ૪ નીચ. ૫ કૃપણ, કંજુસ. ૬ ખેડુત, ખાટકી. ૮ કસાઈ. ૯ પશુવધકરનાર.

' य उद्यतमनादृत्य कीनाशमभियाचते ' श्रीमद्भागवतम्.

कीर (कीति ईरयति ईर् णिच् अच्) पु० रः १ પોપટ, પોપટપક્ષી. २ કાશ્મીરદેશ.

' खगवागित्यतोपि किं न मुदं धास्यति कीरगीरिव ' नैषधीयम्.

कीर (कीर् अण्) पु० ब० राः કાશ્મીરદેશમાં રહેનાર લોક.

कीर (की ईर् णिच् अच्) क्ली० रं. માંસ.

कीरक (कीर अल्पार्थे कन्) पु०कः પોપટનું બચ્ચું, નાનો પોપટ.

कीरक (कीर स्वार्थे कन्) पु० कः १ એક જાતનું ઝાડ. २ બુદ્ધમતને અનુસરનાર પુરૂષ. ૩ ક્ષપણક.

कीरतनुफला (कीरतनुरिव फलमस्याः) स्त्री० ला. રૂનું ઝાડ, વેણુનું ઝાડ. [રૂપતિ, શુકનાસા.

कीरनासा ( ) स्त्री० सा. વન-

कीरवर्णक (कीरस्येव वर्णो यस्य कप्) पु० कः એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય. [પોપટની પંડિત.

कीरश्रेणि (कीरस्य श्रेणिः) स्त्री० णिः પોપટની હાર,

कीरी (कीर ङीप्) स्त्री० री. પોપટી, પોપટની સ્ત્રી જાતિ.

कीरेष्ट (कीरस्येष्टः) पु० ष्टः १ આંબાનું ઝાડ. २ અખરોટનું ઝાડ, અખોડનું ઝાડ. ૩ કડવા લીંબડાનું ઝાડ.

कीर्ण (कृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ આચ્છાદન કરેલું. २ પસરેલું. ૩ મુકેલું, વિસ્તૃત. ૪ પીડિત. ૫ હિંસિત. ૬ નિહિત.

कीर्णि (कृ क्तिन्) स्त्री० र्णिः १ આચ્છાદન. २ ફેલાવવું, વિસ્તાર, વિસ્તૃતિ. ૩ હિંસન, પ્રસાર.

कीर्तन (कृत् ल्युट्) क्ली० नं. १ કહેવું, બોલવું, કથન. २ વખાણવું, પ્રશંસા કરવી તે. ૩ ઈશ્વરનામ વારંવાર બોલવું તે કીર્તન.

कीर्तना (कृत् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ. યશ, જશ. ૩ ખ્યાતિ.

कीर्तनीया (कृत् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ કહેવા લાયક. २ કીર્તન કરવાજોગ. ૩ વખાણવાલાયક.

' अपांसुलानां धुरि कीर्तनीया ' रघुवंशम्.

कीर्तन्य ( ) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. કીર્તન કરવા યોગ્ય. कीर्तनीय.

कीर्तयत् (कृत् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. १ બોલતું, કહેતું. २ વખાણતું. ૩ કીર્તન કરતું

कीर्ति (कृत् क्तिन्) स्त्री० तिः १ યશ, જશ, આબરૂ. २ ખ્યાતિ. ૩ પ્રસાદ. ૪ કૃપા, મહેરબાની. ૫ નાદ, અવાજ. ૬ દીપ્તિ. ૭ માતૃકાનો એક ભેદ. ૮ કચરો, કીચક. ૯ વિસ્તાર, વિસ્તૃતિ. ૧૦ કાંતિ, તેજ.

कीर्तित (कृत् क्त) त्रि०तः-ता-तं. १ કહેલું, બોલેલું. २ ખ્યાત, પ્રખ્યાત. ૩ વખાણેલ, તારીફ કરેલ.

कीर्तिभाज् (कीर्तिं भजते भज् क्विप्) त्रि० भाक्. કીર્તિમાન્, આબરૂ ભોગવનાર, આબરૂવાળું.

कीर्तिभाज् (,,) पु० भाक्. દ્રોણાચાર્ય, શ્રીકૃષ્ણનો જ્યેષ્ટ બંધુ.

कीर्तिमत् (कीर्ति मतुप्) पु० मान्. १ વિશ્વદેવના પેટાનો આદ્ય દેવનો એક ભેદ. २ વસુદેવનો મોટો પુત્ર. [રદાર, કીર્તિવાળું.

कीर्तिमत् (कीर्ति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. આબ-

कीर्तिशेष (कीर्तिः शेषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. મરી-ગયેલ, જેની કીર્તિ માત્ર રહી છે તે અર્થાત્ મૃત.

कीर्तिशेष (कीर्तेः शेषो यस्य) पु० षः. મૃત્યુ, મરણ.

कीर्त्य (कीर्त यत्) त्रि० र्त्यः-र्त्या-र्त्यं. કહેવા યોગ્ય, વખાણવા યોગ્ય, તારીફ કરવા લાયક. कीर्तनीय.

कीर्मी ( ) स्त्री० र्मी. સોડી વગેરે તૃણનું બનાવેલું ઘર, તૃણનું બનાવેલ ઝુંપડું મઠ વગેરે.

कीर्यमाण ( ) त्रि० णः-णा-णं. આચ્છાદિત. [કરવું. २ ખીલવવું. ૩ અડકવું.

कील् (भ्वा० पर० सेट् कीलति) १ બાંધવું, બંધન

कील (कील् घञ्) पु० लः. १ લોઢું લાકડું વગેરેનો ખીલો, મેખ, ખુંટો વગેરે. २ કોણી. ૩ કોણીથી નિમ્ન ભાગ. ૪ ગાય વગેરે બાંધવાનો ખીલો. ૫ ભાલું, બર્છી. ૬ સાધારણ હથીઆર. ૭ અગ્નિ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જ્વાલા, વન્હિશિખા.
'कीलाः कुंठतया विशति न महीमाहन्यमाना अपि'
उद्भटः
कीलक (कील् घञ् स्वार्थे क) पु० कः. १ ગાય વગેરેને બાંધવાનો ખીલો. २ લોઢા લાકડા વગેરેનો ખીલો, ખુંટો, મેખ, ઇત્યાદિ. ३ સાઠ સંવત્સરમાંહેલો બેંતાળીશમો સંવત્સર, તંત્રોક્ત દેવતાભેદ. ४ મંત્રવિશેષ.
कीलक (,,) क्ली० कं. સપ્તશતી જપાંગમાં પાઠ કરવાયોગ્ય સ્તવનો એક ભેદ.
कीलसंस्पर्श (कीलं तदुपकारं संस्पृशति संस्पृश् अण्) पु० शः. એક જાતનું ઝાડ.
कीला (कील् अ) स्त्री० ला. १ બાંધવું, બંધ. २ અગ્નિજ્વાલા, વન્હિશિખા.
कीलाल (कीलाय बंधाय अलति अल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. બાંધવા યોગ્ય.
कीलाल (,,) पु० लः. પશુ.
कीलाल (कीलां वन्हिशिखामलति वारयति अल् अच्) क्ली० लं. પાણી, જલ. ઉદક.
कीलाल (कीलां तत्तद्वर्णमलति याति) क्ली० लं. १ રુધિર, લોહિ, રક્ત. २ અમૃત. ३ મધ.
कीलालधि (कीलालं धीयतेऽत्र धा कि) पु० धिः समुદ્ર, સાગર. तोयधि, वारांनिधि, वारिधि.
'वद्मः सत्यमपां निधिर्जलनिधिः कीलालधिस्तोयधिः'
उद्भटः
कीलालप (कीलालं पिबति पा क) त्रि० पः-पा-पं. १ લોહી પીનાર. २ પાણી પીનાર.
कीलालप (,,) पु० पः राक्षस.
कीलित (कील् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ બાંધેલું, બદ્ધ. २ ટાંચેલું. ३ છેદપાડેલું. ४ ખીલો ઘાલી બંધ કરેલું વગેરે. ५ જાતકીલ. ६ સુણીએ દીધેલું.
कीलित (,,) क्ली० तं. બાંધવું, બંધન, બંધ. [દિગંબર.
कीश (कीशवद्वस्वरहितं) त्रि०शः-शा-शं. નાગું, નગ્ન,
कीश (किंहनुमान् ईशो यस्य) पु०शः वानर, વાંદરો.
कीश (कुत्सितं शेते) पु० शः पक्षी, પંખી, પંખેરું.
कीश (कपिकपोलतुल्यवर्णत्वात्) पु० शः १ सूर्य, સૂરજ. २ આકડાનું ઝાડ. [તિ અઘાડો.
कीशपर्ण (कीशः तल्लोमेव पर्णमस्य) पु० र्णः वनस्प-
कीशपर्णक (कीशपर्ण स्वार्थे कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [અઘાડો.
कीशपर्णी (कीशपर्ण ङीप्) स्त्री० र्णी. वनस्पति
कु (भ्वा० आत्म अनिट् कवते) १ અવાજ કરવો, શબ્દ કરવો. २ રંગવું, રંગદેવો.
कु (तुदा० आत्म० अनिट् कवते) १ અવાજ કરવો. २ અસ્પષ્ટ નાદ કરવો. ३ આંતની પેઠે શબ્દ કરવો.
कु (अदा० पर० सेट् कौति) અવાજ કરવો, શબ્દ કરવો.
कु (स्वा० पर० सेट् कुनोति) १ પંખી સરખો અવાજ કરવો. २ ભ્રમર સરખો ગુંજારવ કરવો, અસ્પષ્ટ ગુંગુ ઇત્યાદિ બોલવું.
कु (कु डु) अव्य० कु. નિંદા, પાપ, થોડો અર્થ અને નિવારણમાં વપરાતો અવ્યય.
कु (,,) स्त्री० कुः १ ભૂમિભાગ. २ પૃથ્વી. ३ એક સંખ્યાની સંજ્ઞા. [જણાવવું, જ્ઞાપન.
कुत्सा (कु सि अ) स्त्री० सा. १ ભાષણ, બોલવું. २
कुक् (भ्वा० आत्म० सेट् कोकते) १ લેવું. २ સ્વીકારવું. [રવું. ३ સમર્થ.
कुक (कुक् क) त्रि० कः-का-कं. १ લેવું. २ સ્વીકા-
कुकभ (कुकस्य भा यत्र) क्ली० भं. મધ, મદિરા.
कुकर (कु कृ ट) त्रि० रः-रा-रं. ખરાબ કામ કરનાર, કુકર્મ કરનાર. कुकर्मकारक.
कुकर (कुत्सित आदानादिमांद्ययुक्तः करो यस्मात्) पु० रः કુષ્ટિરોગ, જે રોગ થયાથી હાથ પોતાનું કામ કરવાથી બંધ રહે છે તે.
कुकर (कुत्सितः करो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ ખરાબ હાથવાળું. २ વાંકા હાથવાળું. ३ રોગ થયેલા હાથવાળું. [ચરણ.
कुकर्मन् (कुत्सितं कर्म) क्ली० र्म. ખરાબકામ, દુરા-
कुकर्मन् (कुत्सितं कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मी-र्म. ખરાબ કામ કરનાર, દુરાચરણી. [ગર.
कुकील (कोः पृथ्व्याः कील इव) पु० लः पर्वत, डुं-
कुकुद (कोः पृथ्व्याः कुद् ईषद् द) पु० दः शास्त्रविधिपूर्वक अलंकार पहेरावेली कन्यानुं दान करनार पुरुष.
कुकुंदर (कुत्सितं कुंदरमत्र) पु० रः સ્ત્રીના કુલા.
कुकुभा ( ) स्त्री० भा. રાગિણીનો ભેદ. [શીય રાજા. ३ દશાર્હદેશનો રાજા.
कुकुर (कुक् उर् कित्) पु० रः १ કુતરો. २ યદુવં-
कुकुराधिप (कुकुरस्य अधिपः) पु० पः કૃષ્ણ.
कुकुरी (कुकुर ङीप्) स्त्री० री. કુતરી.
कुकूटी (कोः पृथ्व्याः कूटोऽस्त्यस्य अच् ङीप्) स्त्री० टी. સીમાળાનું ઝાડ.
कुकूल (कोः भूमेः कूलं कुत्सितं कूलं वा) क्ली० लं. ખાલીથી ભરેલો ખાડો.
कुकूल (,,) पु० क्ली० लः-लं. તુષાનલ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ફેાતરાં તૃણ વગેરેનેા અગ્નિ.

कुकोल (कुत्सितं कोलति कुल् अच्) क्ली० लं. બેાર-નું ઝાડ, બેારડી.

कुक्कुट (कुका आदानेन कुटति कुट् क) पु० टः १ કુકડેા. ૨ જંગલી કુકડેા, શૂદ્ર પુરૂષથી ચાંડાલીના પેટે પેદા થયેલ પુત્ર. ૩ તણખારેા, તણખેા. ૪ સળગાવેલ તૃણનેા ડાભ. [જુએા.

कुक्कुटक (कुक्कुट स्वार्थे क) पु० कः ઉપલેા શબ્દ

कुक्कुटपादप (कुक्कुटाकारः पादपः) पु० पः એક જાતની વનસ્પતિ.

कुक्कुटमंडप ( ) पु० पः १ મુક્તિ-મંડપ. ૨ મુક્તિ હેાનારૂં સ્થાન.

कुक्कुटमस्तक (कुक्कुटस्येव मस्तकं शिखा यस्य) पु० कः વનસ્પતિ ચવ્યક.

कुक्कुटव्रत ( ) क्ली० तं. શ્રાવણ માસની શુક્લ સપ્તમીએ સંતાન માટે શિવપ્રીત્યર્થ સ્ત્રીવર્ગ જે વ્રત કરે છે તે.

कुक्कुटशिख (कुक्कुटस्य शिखेव शिखा यस्य) पु० खः કસુંબાનું ઝાડ.

कुक्कुटागिरि (कुक्कुटप्रधानो गिरिः) पु० रिः જે પર્વતમાં કુકડા ઘણા હેાય છે તે.

कुक्कुटांड (कुक्कुटस्यांडः) पु० डः કુકડીનું ઈંડુ.

कुक्कुटांडक (कुक्कुट अंड कै क) पु० कः ભા-તની એક જાત. [એક જાતનેા સર્પ.

कुक्कुटाभ (कुक्कुट इवाभाति आ भा क) पु० भः

कुक्कुटाहि (कुक्कुट इव तच्चरण इव अहिः) पु० हिः ઉપલેા શબ્દ જુએા. [દંભ, દંભચર્યા.

कुक्कुटि (कुक्कुट इवाचरति) स्त्री० टिः ઢોંગીપણું,

कुक्कुटी (कुक्कुट ङीप्) स्त्री० टी. १ કુકડી. ૨ સીમળાનું ઝાડ. ૩ એક જાતનેા કીડેા.

कुक्कुटोरग (कुक्कुट इव तच्चरण इवोरगः) पु० गः કુક્કુટાભ શબ્દ જુએા.

कुक्कुभ (कुक् इत्यंक्तं शब्दं कौति कुभ् क) पु० भः १ કુકડેા. ૨ રાની કુકડેા. ૩ રેાગાન.

कुक्कुभक (कुक्कुभ स्वार्थे कन्) पु० कः ઉપલેા શબ્દ જુએા. [નેા એક ઋષિ. ૩ યાદવકુલ.

कुक्कुर (कुक् कुर् क) पु० रः १ કુતરેા. ૨ તે નામ-

कुक्कुर (,,) क्ली० रं. વનસ્પતિ ગ્રંથિ-પર્ણી. [મૃગ.

कुक्कुरवाच् (कुक्कुरस्येव वागस्य) पु० ग्. સારંગ

कुक्कुरी (कुक्कुर ङीप्) स्त्री० री. કુતરી.

कुक्कुरेश (कुक्कुरस्य ईशः) पु० शः કૃષ્ણ, યાદ-વનાથ.

कुक्कुरवाच् (कुक्कुर वच् अच्) पु० ग्. સારંગ મૃગ.

कुक्ष (कुष् कस्) पु० क्षः પેટ, જઠર.

कुक्षि (कुष् क्सि) पु० क्षिः १ જઠર, પેટ. ૨ પેટનું જમણું કે ડાબું પડખું, કુખ. ૩ મધ્યભાગ.

कुक्षिंभरी (कुक्षिं बिभर्त्ति भृ ख मुम्) त्रि० रिः-रिः-रि. દેવ અતિથિ વગેરેનેા અનાદર કરી કેવળ પેા-તાનુંજ પેટ ભરનાર, પેટભરનાર.

कुक्षिरंध्र (कुक्षौ मध्यभागे रंध्रं यस्य) पु० ध्रः એક જાતનું ઝાડ. [આવે છે તે.

कुक्षिशूल (कुक्षौ शूलं) क्ली० लं. પેટમાં જે શૂલ

कुख्याति (कुत्सिता ख्यातिः) स्त्री० तिः અપજશ, બેઆબરૂ. [કેસર.

कुंकुम (कुक्यते आदीयते कुक् उमक् मुम्) पु० मः

कुंकुमताम्र (कुंकुम इव ताम्रः) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. રાતું, કેસરજેવું રાતું. [કેશરની ધૂળ.

कुंकुमरेणु (कुंकुमस्य रेणुः) स्त्री० णुः. કેશરની રજ,

कुंकुमाक्त (कुंकुमेनाक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. કેશરના રંગવાળું. ૨ કેશરથી રંગેલું.

कुंकुमांक (कुंकुमस्यांकः) पु० कः. કેશરનેા ડાઘ

कुंकुमांक (कुंकुमस्यांको यस्य) त्रि० कः-का-कं. કે-શરનેા જેને ડાઘ લાગેલછે તે, કેશરનેા જેને રંગ લાગેલ છે તે.

कुंकुमाद्रि (कुंकुमस्याकरोऽद्रिः) पु० द्रिः. કાશ્મિર-દેશમાંહેલેા એક પર્વત જેમાં કેશર પેદાથાયછે તે.

कुंकुमारुण (कुंकुमवदरुणं) त्रि० णः-णा-णं. રાતું, રાતુંચેાળ.

कुच् (तुदा० पर० सेट् कुचति) ૧ રેાકવું. ૨ અટ-કાવવું. ૩ લખવું. ૪ વાંકું કરવું. ૫ વાંકું થવું. ૬ સ્પર્શ કરવેા, અડકવું. [યેાધર.

कुच (कुच् क) पु० चः. થાન, સ્તન, ધાઈ, સ્ત્રીપ-

' कुचावस्याः कामद्विपकलभकुंभाविति परे '

उद्भटः

कुचकुंभ (कुचौ कुंभाविव) पु० भः. સ્ત્રીના સ્તન.

कुचंडिका (कुचंडी स्वार्थे कन्) स्त्री० का. વનસ્પતિ મુરવેલ, મરવી. મુર્વા.

कुचंडी (कुत्सिता चंडी विकारकारित्वात् कोपनेव) स्त्री० डी. ઉપલેા શબ્દ જુએા.

कुचतट (कुचस्तटमिव) क्ली० टं. વિશાલ સ્તન.

कुचतट (कुचस्य तटं) क्ली० टं. સ્તનનેા એક દેશ.

कुचतटाग्र (कुचतटस्याग्रं) क्ली० ग्रं. સ્તનની રાતી અથવા કાળી ઉપલા ભાગવાળી ટીટડી. कुचाग्र.

कुचंदन (कुत्सितं चंदनं) क्ली० नं. ૧ રતાંજલી,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રક્તચંદન. ૨ કેસર. ૩ પતંગનું ઝાડ.

कुचफल (कुच इव फलमस्य) पु० लः. ૧ દાડમનું ઝાડ. ૨ કોહનું ઝાડ.

कुचर (कौ चरति कु चर् ट) त्रि० रः-री-रं પૃથ્વી-ઉપર ચાલનાર, સ્થલચર, ભૂમિઉપર ફરનાર.

कुचर (कुत्सितं चरति चर् अच्) त्रि०रः-री-रं. ૧ પારકાનું ખરાબ કરનાર. ૨ કુકર્મ કરનાર. ૩ દુરાચરણી.

कुचर (कुत्सिते स्थाने चरति चर् अच्) त्रि० रः-री-रं. ૧ ખરાબસ્થલે ચાલનાર. ૨ ખરાબ ઠેકાણે ફરનાર. ૩ જ્યાં નહિ જઈશકાય તેવે ઠેકાણે ફરનાર.

कुचर्या (कुत्सिता चर्या) स्त्री० र्या. કુકર્મ, દુરાચરણ.

कुचाग्र (कुचस्याग्रं) क्ली० ग्रं. સ્તનની રાતી અથવા કાળી દીંટડી. ચૂચુક. [શાક.

कुचांगेरी (कुत्सिता चांगेरी) स्त्री० री. એકજાતનું

कुचिक (कुच इकन्) पु० स्त्री० कः-का. એકજાતનું માછલું.

कुचित (कुच इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ૧ માપેલું. ૨ સંકોચાયલું. ૩ આકુંચિત. ૪ રોધ કરેલ.

कुचेल (कुत्सितं चेलं) क्ली० लं. ખરાબવસ્ત્ર, ખરાબ કપડું.

कुचेल (कुत्सितं चेलमस्य) त्रि० लः-ला-लं. ખરાબ વસ્ત્રવાળું, ખરાબ કપડું ધારણ કરનાર.

कुचेला (कुचा संकुचा इला यस्य) स्त्री० ला. ૧ વનસ્પતિ પહાડમૂલ. ૨ વનસ્પતિપાડ. ૩ મનશીલ.

कुचेली (कुचेल ङीप्) स्त्री० ली. વનસ્પતિ પહાડમૂલ.

कुच्छ (कु छो क) क्ली० च्छं. ૧ ધોળું કમલ. ૨ પોયણું. કુમુદ.

कुज् (भ्वा० पर० सेट् कोजति) ચોરવું.

कुज् (भ्वा० पर० सेट् कुंजति) અસ્પષ્ટ અવાજ કરવો, ગુંજારવ કરવો.

कुज (कौ पृथ्व्यां जायते जन् ड) पु०जः ૧ મંગલગ્રહ. ૨ નરકાસુર. ૩ ઝાડ, ઝાડવું.

कुजप (कुत्सितं जपति जप् अच्) त्रि० पः-पा-पं. ખરાબ જપ કરનાર.

कुजंभ (कुत्सितो जंभो दंतो यस्य) त्रि० भः-भा-भं. ૧ ખરાબ દાંતવાળું, જેને ખરાબ દાંત હોયછે તે.

कुजंभन (कोः पृथ्व्याः जंजनमिवात्र) पु० नः ઘર ફોડનાર ચોર.

कुजंभर ( ) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुजंभल ( ) पु० लः कुजंभन શબ્દ જુઓ.

कुजा (कोः पृथ्व्या जायते जन् ड) स्त्री० जा. સીતાદેવી.

कुजा (कुजा वृक्षा आश्रयत्वेन संत्यस्य अच्) स्त्री० जा. કાત્યાયની દેવી.

कुजाष्टम (कुजो मंगलग्रहोष्टमोऽत्र) पु० मः જન્મલગ્ન અવધિમાં આઠમા સ્થાનમાં રહેલ મંગલગ્રહરૂપે યોગનો ભેદ.

कुज्जिश ( ) पु० शः એક જાતનું માછલું.

कुज्या ( ) स्त्री०ज्या. જ્યા પંચકના પેટાની તે નામની એક જ્યા.

कुज्झटि (कु क्षिप् झट् इन्) स्त्री० टिः ધુમ્મશ.

कुज्झटिका (कुज्झटी कन्) स्त्री० का. ધુમ્મશ.

कुत्झटि (कुज्झटि ङीप्) स्त्री० टी. ધુમ્મશ.

कुंच् (भ्वा० पर० सेट् कुंचति) ૧ જવું. ૨ તરફ જવુ. ૩ વાંકુંચુકું ચાલવું. ૪ વાંકુ કરવું. ૫ વાંકું થવું. ૬ ટૂંકું થવું. ૭ નાનું કરવું. ૮ નાનું થવું. ૯ સંકોચાઈ જવું. ૧૦ કમી થવું. ૧૧ અલ્પ થવું.

कुंचन (कुंच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ આંખમાં મલ પેદા કરી તેને જોવાનો વિષય બંધ કરે છે એવો એક નેત્રરોગ. ૨ વાંકું થવું. ૩ સંકોચ પામવું. ૪ સંકોચાવવું. [કોળાનો વેલો

कुंचफला (कुंचं संकुचितं फलमस्याः टाप्) स्त्री० ला.

कुंचि (कुंच् इन्) पु० चिः આઠ મુઠીનું એક માપ, અષ્ટમુષ્ટિનું એક માન.

कुंचिका (कुंच् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. ૧ ચણોઠી. ૨ કુંચી, ચાવી. ૩ વાંસડાની શાખા, વંશશાખા ૪ વનસ્પતિ વેખંડ. ૫ વનસ્પતિ મેથી. ૬ વનસ્પતિ કાળીજીરી. ૭ એક જાતનું માછલું.

कुंचित (कुंच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વાંકું, વાંકુ વળી-ગયેલ.

कुंचित (कुंच् क्त) क्ली० तं. તગરનું ફૂલ.

कुंज (कौ जायते जन् ड मुम्) पु० क्ली० जः-जं. પર્વત વગેરેમાં વેલા વગેરેથી આચ્છાદન પામેલું સ્થાન, નિકુંજ. ૨ હાથીદાંત. ૩ હાથીની હનુ. ૪ તે નામનો એક ઋષિ.

कुंजकुटीर (कुंजस्य कुटीरः) पु० रः લતા વગેરેથી જેને વળ પાડી આચ્છાદિત કરેલ છે તે ઘર, લતા-ગૃહ, કુંજ.

'कुजितकुंजकुटीरे' गीतगोविंदम्.

कुंजर (कुंजः हस्तिदंतो इक्षुर्वास्य) पु० रः ૧ હાથી. ૨ શ્રેષ્ઠપણું અને ઉત્તમપણું બતાવનાર તે નામનો વિશેષણ શબ્દ. ૩ તે નામનો એક દેશ. ૪ પાંચ માત્રાનો પ્રથમ પ્રસ્તાર. [સંજ્ઞા.

कुंजर (,,) पु० ब० राः આઠ સંખ્યાની

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कुंजरक्षारमूल (कुंजरस्य गजपिप्पल्याः क्षारमिवाग्रं मूलमस्य) पु० लः भूळो.

कुंजरछाय (कुंजरस्य छायाऽत्र) पु० यः ते नामनो ज्योतिष्शास्त्रप्रसिद्ध એક યોગ; આ યોગ મઘા નક્ષત્રમાં ચંદ્ર કે હસ્ત નક્ષત્રમાં સૂર્ય આવેછે ત્યારે થાયછે.

कुंजरपिप्पली (कुंजर उपपदी पिप्पली) स्त्री० ली. લાંબી મોટી તીખી પીપર, ગજપીપર. गजपिप्पली.

कुंजरा (कुंजः हस्तिदंतमिव पुष्पमस्याः अच्) स्त्री० रा. वनस्पति પાડલ. [२ सिंह.

कुंजराति (कुंजरस्यारातिः) पु० तिः १ शरभपशु.

कुंजरालुक (कुंजरालु कर्) क्ली० कं. એક જાતનું કંદ. हस्तालुक.

कुंजराशन (कुंजरैरश्यते अश् ल्युट्) पु० नः પીંપળાનું ઝાડ, પીંપળો.

कुंजल (कुत्सितं जलमत्र) क्ली० लं. કાંજી, રાબ.

कुंजिका (कुंजी कन्) स्त्री० का. कुंचिका शब्द જુઓ. कांजिक.

कुट् (तुदा० पर० सेट् कुटति) १ વાંકું થવું. २ વાંકું કરવું. ३ અપ્રમાણિક થવું. ४ ઠગવું.

कुट् (चुरा० आत्म० सेट् कोटयते) १ કાપવું. २ તપાવવું. ३ ઉષ્ણ કરવું. ४ ઉનું કરવું.

कुट् (भ्वा० पर० सेट् कुटति) १ કુંઠિત કરવું. २ અભિષ્ટ કરવું. ३ અભિષ્ટ થવું. ४ અટકાવવું. ५ હાલતું અટકાવવું.

कुट् (दिवा० पर० सेट् कुट्यति) કુટવું, કાપવું.

कुट (कुट् क) पु० टः १ ઘડો, ગાડું. २ કીલ્લો. ३ પર્વત. ४ પથ્થર વગેરે ભાગવાનો હથોડો. ५ ઝાડ, વૃક્ષ. ६ તે નામનો એક ઋષિ.

कुट (,,) पु० क्ली० टः-टं. ઘડો કળશીઓ વગેરે ઉદકપાત્ર.

कुटक (कुटसंज्ञायां कन्) पु० कः તે નામનો એકદેશ.

कुटंक (कुटेहभूमिः टंकयतेऽनेन टक् घञ्) पु० कः ઘરનું છાપરું.

कुटंगक (कुटस्यांगमिव क) पु० कः १ लतागृह, કુંજ. २ ઘરનું છાપરું. ३ ઘર. ४ ઝુંપડી, ભઠી. કુબો. [ઝાડ, છેદેલ્લવનું ઝાડ.

कुटच (कुट इव चीयते चि ड) पु० चः એક જાતનું

कुटज (कुटे पर्वते जायते जन् ड) पु० जः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'कुटजपुष्परसं बहुमन्यते' उद्भटः

कुटज (कुटे घटे जायते जन् ड) पु० जः अगस्त्य मुनि, द्रोणाचार्य.

कुटजबीज (कुटजस्य बीजं) क्ली० जं. ઇંદ્રજવ. इंद्रयव.

कुटन्नट (कुटन् सन् नटति नट् अच्) पु० टः એક જાતનું ઝાડ. श्योनाकवृक्ष. [२ जलभोथ.

कुटन्नट (,,) क्ली० टं. १ नागरभोथ.

कुटप (कुट् कपन्) पु० पः १ મુનિ. २ ઘર આગળનો બગીચો. ३ કુડવ નામનું પાશેરનું માપ.

कुटप (कुट कमन्) क्ली० पं. પદ્મ, કમલ.

कुटर (कुट् करन्) पु० रः રવાઇના દાંડા ઉપર રહેલ દોરી બાંધવાનો ખીલો સ્તંભ વગેરે.

कुटरवाहिनी (कुटर वहति) स्त्री० नी. વનસ્પતિ ધોળું નસોતર. [त'भु.

कुटरु (कुट् अरु) पु० रुः કપડાંથી બનાવેલ ઘર,

कुटरुणा (कुटेषु वृक्षेषु अरुणा) स्त्री० णा. વનસ્પતિ ધોળું નસોતર.

कुटल (कुट कलच्) क्ली० लं. ઘરનું છાપરું.

कुटहर (कुटं घटं हरति) त्रि० रः रा-रं. ઘડો લઇ જનાર, કુંભ લઇ જનાર. कुटहारक.

कुटहारिका (कुटं हरति हृ ण्वुल् इत्व) स्त्री० का. દાસી, ચાકરડી, ઘડો લઇ જનારી.

कुटि (कुट् इन्) स्त्री० टिः १ ઘર, ગૃહ. २ વાંકાપણું. ३ કુટિલપણું. [देह.

कुटि (,,) पु० टिः १ વૃક્ષ, ઝાડ. २ શરીર,

कुटिक ( ) त्रि० कः-का-कं. વાંકું, વક્ર.

कुटिका ( ) स्त्री० का. તે નામની એક નદી.

कुटिकोष्टिका ( ) स्त्री० का. તે નામની એક નદી. [એક જાતનું માછલું.

कुटिचर (कुटि कुटिलं जले चरति चर् अच्) पु० रः

कुटित (कुट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વાંકું, વક્ર, વાંકું વળી ગયેલું. [અપ્રમાણિકપણે વર્તતું.

कुटितृ (कुट् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ વાંકું વળતું,

कुटिर (कुट् इरन् कित्) क्ली० रं. १ ઝુંપડું. २ ભઠી. કુબો. [ક્રોશ કુટિલા નદી.

कुटिल (कुट् इलच्) त्रि० लः-ला-लं. વાંકું, વક્ર.

कुटिल (,,) क्ली० लं. १ ધાતુ કથીર, વંગ.- २ તગરનું પુષ્પ. [३ એક જાતનું શાક.

कुटिल (,,) पु० लः કામદેવ, મદન. शंख.

कुटिला (कुटिल टाप्) स्त्री० ला. १ એ નામની નદી. २ સરસ્વતી નદી. ३ વનસ્પતિ સ્પૃકા.

कुटिलिका (कुटिला कन्) स्त्री० का. १ સુવારની એરણ. २ પારધીનું છુપાઇને ચાલવું.

कुटी (कुटि ङीप्) स्त्री० टी. १ ઝુંપડી, ભઠી. २ એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય. ३ કુટણી સ્ત્રી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कुटीचक (कुट्यां चकते चक् अच्) पु० कः હંસ, પરમહંસ, બહૂદક અને કુટીચક એવા ચાર પ્રકારના સંન્યાસીમાંથી તે નામનો એક.

कुटीचर (कुट्यां चरति चर् ड) पु० रः કુટુંબપોષણ પુત્રાદિકને સ્વાધિન કરી પોતે પરમાર્થમાં ગુંથાનારો પુરૂષ. [મનો એક પારેપદ.

कुटीमुख (कुटीव मुखमस्य) पु० खः શિવનો તે ના-

कुटीर (कुटी र) पु० क्ली० रः-रं. १ જુંપડી. २ મઢી. ૩ નિર્વાહસ્થલ.

कुटीर (,,) क्ली० रं. સ્ત્રીસંગ, સુરત, મૈથુન.

कुटीरक (कुटीर एव कन्) पु० कः ઝુંપડી, મઢી.

कुटुंगक ( ) पु० कः १ ઘરનું છાપરૂં. २ ઝાડ ઉપર વીટલાઈને ચઢનારી વેલ. ૩ ધાન્ય વગેરે રાખવા વાંસડા વગેરેથી બનાવેલ પાત્ર.

कुटुनी (कुट् उन् ङीप्) स्त्री० नी. પરપુરૂષને પરસ્ત્રીસાથે સમાગમ કરાવનારી સ્ત્રી, દલાલસ્ત્રી.

कुटुंब् (चुरा० आत्म० सेट् कुटुंबयते) પાલન કરવું, પોષણ કરવું. [संतति, न्याात.

कुटुंब (कुटुंब् अच्) क्ली० वं. પોષ્યવર્ગ, બાંધવ,

कुटुंबक (कुटुंब एव स्वार्थे क) पु० क्ली० कः-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [હોનાર.

कुटुंबक (कुटुंब कन्) त्रि० कः-का-कं. એક કુટુંબમાં

कुटुंबव्यापृत (कुटुंबस्य भरणे व्यापृतः) त्रि० तः-ता-तं. કુટુંબના ભરણ પોષણમાં ગુંથાયેલ, કુટુંબનું પોષણ કરવામાં આસક્ત.

कुटुंबिक (कुटुंबोस्त्यस्य इञ्) त्रि० कः-का-कं. કુટુંબવાળું, કુટુંબપાલક, કુટુંબયુક્ત, ગૃહસ્થ.

कुटुंबिता (कुटुंबिनो भावः) स्त्री० ता. એક કુટુંબમાં હોવાપણું [જુઓ.

कुटुंबित्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

कुटुंबिन् (कुटुंबोस्त्यस्य इनि) त्रि० बी-बिनी-बि. १ ખેડુત, ખેડનું કામ કરનાર. २ કુટુંબરક્ષક, ગૃહસ્થ.

' प्रायेण गृहिणीनेत्राः कन्यार्थेषु कुटुंबिनः '

कुमारसंभवम्.

कुटुंबिनी (कुटुंबानां समूहः इनि) स्त्री० नी. १ ભાર્યા. २ પતિ પુત્રવાળી સ્ત્રી. ૩ વનસ્પતિ ગૃહિણી.

कुटुंबिनी (,,) स्त्री०नी. કુટુંબનું ટોળું, કુટુંબનો જમાવ.

कुटुंबार्थ (कुटुंबस्य अर्थ) अ० र्थे. કુટુંબમાટે, કુટુંબસારૂં, કુટુંબવાસ્તે, કુટુંબઅર્થે.

कुटुंबौकस् (कुटुंबस्यौकः) क्ली० कः કુટુંબને રહેવાનું ઘર, ઠેકાણું.

कुटेर ( ) पु० रः कुटीर शब्द जुओ.

कुट्ट (चुरा० उभ० सेट् कुट्टति-ते) १ કાપવું, છેદવું. २ નિંદવું. ૩ કપડો દેવો. ४ કુટવું.

कुट्ट (चुरा० आत्म० सेट् कुट्टयते) १ તપાવવું. २ તાવવું. ૩ ગરમ કરવું.

कुट्टक (कुट्ट ण्वुल्) पु० कः ગણિત વિષયમાં તે નામનો એક વ્યવહાર, પક્ષિવિશેષ, જલકાક.

कुट्टन (कुट्ट ल्युट्) क्ली० नं. १ કુટવું. २ કાપવું. ૩ છેદવું. ४ કપડો દેવો. ५ નિંદવું, નિંદા.

कुट्टनी (कुट्ट ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. પરપુરૂષસાથે પરસ્ત્રીનો સમાગમ કરાવનાર સ્ત્રી.

कुट्टमित ( ) क्ली० तं. સ્ત્રીનો એક જાતનો વિલાસ.

' प्राहुः कुट्टमितं नामशिरःकरविधूननम् '

साहित्यदर्पणम्.

कुट्टाक (कुट्ट आ कन्) त्रि० कः-का-कं. १ છેદનાર. २ કાપનાર. ૩ કુટનાર. ४ ચૂર્ણ કરનાર. ५ નિંદનાર. ६ કપડો દેનાર. [देश.

कुट्टापरांत ( ) पु० तः તે નામનો એક

कुट्टार (कुट्ट आरन्) पु० रः પર્વત, ડુંગર.

कुट्टार (,,) क्ली० रं. १ આનંદ. २ રમણ, રાત. ૩ કામળો વગેરે ઉનનું વસ્ત્ર. ४ કેવલ.

कुट्टित (कुट्ट क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ છેદેલું. २ કાપેલું. ૩ ચૂર્ણ કરેલું. ४ કુટેલું. ५ ખંડકરેલું, કપડો દીધેલું. ६ નિંદેલું. [भांस.

कुट्टित (,,) क्ली० तं. કડકા કરેલું પકાવવાનું

कुट्टिन् (कुट्ट इनि) त्रि० ट्टी-ट्टिनी-ट्टी. १ છેદનાર. २ કાપનાર. ૩ ચૂર્ણ કરનાર. ४ કુટનાર. ५ નિંદનાર.

कुट्टिनी (कुट्टिन् ङीप्) स्त्री० नी. પરપુરૂષસાથે પરસ્ત્રીનો સમાગમ કરાવનાર દલાલ સ્ત્રી.

कुट्टिम (कुट्ट इमप्) पु०क्ली० मः-मं. १ રત્નમયભૂમિ. २ રત્નની ખાણ. ૩ ફરસબંધ જમીન, ઘર બાંધવા માટે તૈયાર કરેલી જમીન. ५ ઝુંપડી, મઢી. ६ દાડમનું ઝાડ.

कुट्टिमित (कुट्टिम इतच्) क्ली० तं. कुट्टमित शब्द जुओ. २ સ્ત્રીના કેશ, સ્તન, વગેરે પકડવાથી અગર જે તે સ્ત્રીને હૃદયમાં હર્ષ થાય છે તો પણ તે બહારથી દુઃખનો પોકાર પાડે છે એવી જાતનો એક સ્ત્રીવિલાસ.

कुट्टहारिका (कुट्टितद्रव्यं हरति हृ ण्वुल् टाप् इत्वं) स्त्री० का. દાસી, ચાકરડી.

कुट्टीर (कुट्ट ईरन्) त्रि० रः-रा-रं. १ છેદનાર. २ કાપનાર. ૩ કુટનાર. ४ નિંદનાર. ५ કપડો દેનાર.

कुट्टीर (,,) पु० रः નાનો પર્વત, ના-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નો ડુંગર.

कुट्टीरक (कुट्टीर इव कायति कै क) त्रि० कः-का-कं. નાના ડુંગર જેટલો ઢગલો, નાના પર્વત જેટલો ઢગલો,

कुट्मल (कुट् कमलच्) पु०क्ली०लः-लं. કમલ વગેરેની કળી ખીલવા ઉપર આવેલી પુલ વગેરેની કળી.

' द्योतितान्तः समैः कुंदकुट्मलाग्रदतः स्मितैः ' माघः

कुट्मल (,,) क्ली० लं. १ તે નામનું એક નરક. २ કળીના આકારનો બાણનો આગલો ભાગ.

कुठ् (भ्वा० पर० सेट् कुंठति) १ ગતિમાં અટકવું, ચાલવું. २ મોચન કરવુ. ३ આળસ કરવું. ४ બુદ્ધું થવું. [ળવું, વેષ્ટન કરવું.

कुठ् (चुरा० उभय० सेट् कुंठयति-ते) वींटवुं, वींटा-

कुठ (कुठ् घञ्) पु० ठः ઝાડ, ઝાડવું, વૃક્ષ.

कुठर (कुठ् करन्) पु० रः १ રવાઈ ખેંચવાની દોરી બાંધવાનો સ્તંભ. २ એક પ્રકારનો નાગ.

कुठाकु (कुठ् आ कुन् कित्) पु० कुः લક્કડખોદ પક્ષી.

कुठाटंक (कुठाररूपः टंकः) पु० कः કુહાડો, કુવાડો.

कुठार (कुठ् आरन्) पु० रः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ વૃક્ષ, ઝાડ, ઝાડવું.

' मातुः केवलमेव यौवनवनच्छेदे कुठारा वयम् '

भर्तृहरिः

कुठारक (कुठार अल्पार्थे क) पु० कः નાનો કુહાડો, કુવાડી.

कुठारिका (कुठारी क) स्त्री० का. १ નાની કુવાડી, નાનો કુવાડો. २ ૪સ ખોલવા વગેરેમાં કુવાડીના આકારનું વપરાતું નાનું શસ્ત્ર.

कुठारी (कुठार ङीष्) स्त्री० री. કુવાડો.

कुठारु (कुठ् आरु) पु० रुः १ ઝાડ, ઝાડવું. २ વાનર, વાંદરો. [વૃક્ષ, ઝાડ, ઝાડવું.

कुठि (कुठ् इन् कित्) पु० ठिः १ પર્વત, ડુંગર. २

कुठिक (कुठ् इकन् कित्) पु० कः वनस्पति કુઠ, પાનની જડ. [सी. ३ वनतुलसी.

कुठेर (कुठ् एरन्) पु० रः १ અગ્નિ. २ ધોળી તુલ-

कुठेरक (कुठेर स्वार्थे क) पु० कः १ એક જાતનું ઝાડ. २ ધોળી તુલસી. [ति श्वेत तुलसी.

कुठेरज (कुठेर इव जायते जन् ड) पु० जः वनस्प-

कुठेरु (कुठ् एरुक्) पु० रुः ચામરથી નાખેલો વા. ચામરવાત. [વિકલ થવું.

कुड् (भ्वा० पर० सेट् कुंडति) १ વિકલ કરવું. २

कुड् (भ्वा० आत्म० सेट् कुंडते) १ બાળવું. २ બાળવું.

कुड् (चुरा० उभय० सेट् कुंडयति-ते) १ રક્ષણ કરવું, બચાવવું. २ રાખવું.

कुड् (तुदा० पर० सेट् कुडति) १ ખાવું, ભક્ષણ કરવું. २ ઢગલો કરવો. ३ બાલની પેઠે બોલવું.

कुडप (कुड् कपन्) पु० पः १ પ્રસ્થનો ચોથો ભાગ, પાશેર. २ ચાર આંગળ પહોળું અને ચાર આંગળ ઉંડુ એવું એક ધાતુ કાષ્ટ વગેરેનું માપ. ३ સોળ કર્ષનું એક કુડવ.

कुडव (कुड कवन्) पु० वः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुडि (कुड् इन्) पु० डिः. शरीर, દેહ, કાયા.

कुडिका (कुडी कप्) स्त्री० का. તપસ્વી લોકનું મૃણ્મય કે કાષ્ટમય પાત્ર.

कुडिश (कुड् श इट्) पु० शः એકજાતનું માછલું.

कुड्मल (कुड् कमलच्) क्ली० लं. તે નામનું એક નરક. [ઉપર આવેલી પુલ વગેરેની કળી.

कुड्मल (,,) पु० लः. મુકુલ, ખીલવા

' दलितपाटलकोमलकुड्मले ' माघः.

कुड्मलित (कुड्मलो जातोस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને ખીલવા ઉપર આવેલી કળી પેદાથયેલ છે તે, જેને મુકુલ ઉત્પન્ન થયોછે તે. મુકુલિત.

कुड्य (कुड् ण्यत्) क्ली० ड्यं. १ ભીંત. २ લીંપવું, વિલેપન. ३ કુતૂહલ.

वैडूर्यकुड्येषु शशियुतिभ्यः ' माघः.

कुड्यक (कुड्य स्वार्थे क) क्ली० कं. ભીંત.

कुड्यछेदिन् (कुड्यं छिनत्ति छिद् णिनि) पु० दी. ભીંત તોડી ઘરની અંદર પેસનાર ચોર.

कुड्यछेद्य (कुड्यं छेद्यं यस्य) पु० द्यः. ખોદનાર. ખનક.

कुड्यमत्स्य (कुड्ये मत्स्य इव) पु० त्स्यः. ગરોળી.

कुण् (तुदा० पर० सेट् कुणति) १ અવાજ કરવો. २ ઉછેરવું. ३ અન્નદાન વગેરેથી આશ્રય આપવો.

कुण् (चुरा० उभय० सेट् कुणयति-ते) १ शिखाभाण् देवी. २ બોલવું. ३ વાત કરવી. ४ ઉપદેશ કરવો. ५ આમંત્રણ કરવું. ६ બોલાવવું.

कुणक (कुण् क) पु० कः. બાલક, શિશુ.

कुणप (कुण् कपन्) पु० पः. મડદું, શબ, પ્રેત. २ દુર્ગંધી. ३ બરછી, ભાલો.

कुणप (,,) त्रि० पः-पा-पं.१ દુર્ગંધવાળું. २ મડદાજેવું જડ.

कुणपी (कुणप ङीप्) स्त्री० पी. મેના.

कुणाल (कुण् कालन्) पु० लः. देशविशेष.

कुणि (कुण् इन्) पु० णिः. નંદીવૃક્ષ.

कुणि (,,) त्रि० णिः-णिः-णि. १ લેવા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વગેરેની ક્રિયામાં મંદહાથવાળું. ૨ વાંકા હાથવાળું, ડુંડું. [અવાજ.

कुणिंद (कुण् किंदत्) पु० दः. શબ્દ, નાદ, ધ્વનિ,

कुणिपदी (कुणिरिव कुंठितशक्तिः पादोऽस्याः) स्त्री० दी. હાલવાચાલવામાં મંદશક્તિવાળા પગવાળી સ્ત્રી.

कुंटक (कुटि ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. સ્થૂલ, જાડું. ચરબીવાળું.

कुंठ (कुठि अच्) त्रि० ठः-ठा-ठं. ૧ આળસું. ૨ મંદ. ૩ મૂર્ખ, મતિમંદ, બેવકૂફ.

कुंठित (कुठि क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખુંથએલ.

'दशवदनभुजानां कुंठिता यत्र शक्तिः'

महानाटकम्.

कुंड (कुड्यते जलं वन्हि वाऽत्र कुड् अच्) क्ली० डं. ૧ હોમ યજ્ઞ વગેરેનો અગ્નિ રાખવામાટે કરેલું ચતુષ્કોણાકૃતિ ક્ષેત્ર. ૨ પાણી રાખવામાટે કરેલું ચાર ખુણાવાળું જલાશય, જલ રાખવાનું એક જાતનું પાત્ર. વૈશ્વદેવ કરવા માટે કરેલું તામ્રપાત્ર, કુંડ.

कुंड (कुडि घञ्) पु० डः પતિ જીવતાં સ્ત્રીના જાર કર્મથી પેદા થયેલ પુત્ર. ૨ નાગવિશેષ. ૩ મહાદેવ. ૪ એક જાતનું પક્ષી.

कुंड (कुड् अ) पु० डः દાહ, બળવું.

कुंडक (कुंड कन्) क्ली० कं. માટીનું નાનું ઉદકપાત્ર.

कुंडक (,,) पु० कः ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર.

कुंडकीट (कुंडे योनिकुंडे कीट इव) पु० टः વેદ ધૂર્તનો બનાવેલ છે એ પ્રમાણે બોલનાર ચાર્વાકમતને અનુસરનાર. ૨ પતિત બ્રાહ્મણનો પુત્ર, છીનાળાથી પેદા થયેલ બ્રાહ્મણનો પુત્ર, દાસી સાથે મૈથુન કરવાની ઇચ્છા રાખનાર પુરૂષ.

कुंडकील (कुंडे कील इव) पु० लः નીચ પુરૂષ.

कुंडगोल ( ) क्ली० लं. કાંજી, રાબ. કાંજિક. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुंडगोलक (कुंडे गोलं गोलाकारकमत्र) क्ली० कं.

कुंडगोलक (कुंडश्च गोलश्च) पु० द्वि० કૌ. કુંડગોલક, કુંડ અને ગોલક. પતિ જીવતાં પરસ્ત્રીથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર તે કુંડ અને વિધવા પરસ્ત્રીથી ઉત્પન્ન થએલ પુત્ર તે ગોલક.

परदारेषु जायेते द्वौ पुत्रौ कुंडगोलकौ ।

पत्यौ जीवति कुंडः स्यात् मृते भर्तरि गोलकः ॥ मनुः

कुंडंग (कुंडं तदाकारं गच्छति) पु० गः એક જાતનું ઝાડ. [ખ્ડ જુઓ.

कुंडंगक (कुंडंग एव स्वार्थे क) पु० कः ઉપરનો શ-

कुंडज (कुंड जन् ड) पु० जः ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર. [પેટ કુંડી જેવું હોયછે તે.

कुंडजठर (कुंड इव जठरमस्य) त्रि० रः-रा-रं. જેનું

कुंडजठर (,,) पु० रः તે નામનો એક ઋષિ. [એક જાતનો નાગ.

कुंडधार (कुंडं कुंडाकारं धारयति धृ अच्) पु० रः

कुंडप ( ) पु० पः પ્રસ્થનો ચોથો ભાગ, પાશેર.

कुंडपायिन् (कुंडेन कुंडाकारचमसेन सोमं पिबति पाणिनि) पु० यी. કુંડાકાર ચમસ (પાત્ર) વડે સોમ વલ્લીનું પાન કરનાર, યજમાન સહિત સોળ ઋત્વિક્ સાથે એક જાતનો યજ્ઞ કરનાર.

कुंडपाय्य (कुंडाकारेण चमसेन सोमः पीयतेऽत्र पा यत्) क्ली० ष्यं ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुंडभेदिन् (कुंडभिद् णिनि) पु० दी. ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર.

कुंडल (कुंडि कलच्) पु० क्ली० लः-लं. ૧ તે નામનું એક કર્ણભૂષણ. ૨ કરભૂષણ. ૩ ગળાનું ભૂષણ. ૪ વેષ્ટન, વીંટવું. ૫ મંડલ, વર્તુલ.

कुंडलना (कुंडल णिच युच्) स्त्री० ना. વેષ્ટન કરવું વીંટવું. ૨ વર્તુલાકાર વીંટાળજવું. કુંડાળું કરવું.

कुंडला (कुंडल् अच् टाप्) स्त्री० ला. ગળોનો વેલો.

कुंडलिका (कुंडली कन्) स्त्री० का. ૧ કુંડાળું. ૨ તે નામનો છંદોભેદ. ૩ પક્વાન્નની જાતિ જલેબી.

कुंडलिन् (कुंडलमस्त्यस्य इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. ૧ કુંડલવાળું. ૨ વર્તુલવાળું. ૩ વેષ્ટનવાળું.

कुंडलिन् (कुंडल इनि) पु० ली. ૧ સર્પ. ૨ વરૂણ. ૩ મોરપક્ષી. ૪ એક જાતનું કાબરૂ હરિણ.

'वामांगीकृतवामांगि कुंडलीकृतकुंडलि' उद्भटः

कुंडलिनी (कुंडलिन् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ પક્વાન્ન જલેબી. ૨ વનસ્પતિ ગળો. ૩ તંત્રમતમાં દેવતા.

कुंडशायिन् (कुंडे शेते) पु० यी. ધૃતરાષ્ટ્ર રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર.

कुंडशिन् (कुंडगोलकयोरन्नमश्नाति) पु० शी. ૧ ભડવો. ૨ જારકર્મથી ઉત્પન્ન થયેલ પુરૂષની પાંસેથી પોતાનું પોષણ મેળવતો. ૩ કુંડગોલકનું અન્ન ખાનાર. [એક રાજા.

कुंडिक ( ) पु० कः કૌરવમાં તે નામનો

कुंडिका (कुंडि ण्वुल्) स्त्री० का. સંન્યાસી યતિ વગેરેનું જલપાત્ર, કમંડલુ, ધાતુમય મૃણ્મય કે કાષ્ટમય કુંડી, કુંડું. [કુંડવાળું, કમંડલુવાળું.

कुंडिन् (कुंडोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० डी-डिनी-डि. ૧

कुंडिन् (कुंड इनि) पु० डी. શિવ, મહાદેવ.

कुंडिन (कुंडि इनच्) पु० नः કુરુ વંશમાં પેદા થયે-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લ એક રાજા, તે નામનો એક ઋષિ.

કુંડિન (,,) ક્લી૦ નં. વિદર્ભ દેશની તે નામની રાજધાની, નળ રાજાના સસરાનું મુખ્ય શહેર. કુંડિનપુર. [છોકરા.

કુંડિન (કુંડિન અણ્) પુ૦ ૧૦ નાઃ કુંડિન ઋષિના

કુંડી (કુંડ્ અચ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ કમંડલુ.

કુંડીર (કુંડિ ઇરન્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. બલવાન, જોરાવર, સમર્થ. [પુરૂષ.

કુંડીર (,,) પુ૦ રઃ માણસ, મનુષ્ય,

કુંડોધ્ની (કુંડ ઉધસ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ધ્રી. કુંડી જેવડા આડ (આવલા) વાળી ગાય ભેંસ વગેરે.

કુંડોદર (કુંડ ઇવ ઉદ રમસ્ય) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. કુંડ જેવા પેટવાળું.

કુંડોદર (,,) પુ૦ રઃ એક જાતનો નાગ.

કુતનુ (કુત્સિતા તનુરસ્ય) પ૦ નુઃ કુબેર, યક્ષ.

કુતનુ (,,) ત્રિ૦ નુઃ-નુઃ-નુ. ખરાબ દેહવાળું, ખરાબ શરીરવાળું, કુરૂપ.

કુતનુ (કુત્સિતા તનુઃ) સ્ત્રી૦ નુઃ ખરાબ દેહ, ખરાબ કાયા, કુરૂપ. [૨ ક્ષુદ્રદંડ, દડિકા.

કુતંત્રી (કુત્સિતા તંત્રી) સ્ત્રી૦ ત્રી. ૧ ખરાબ વીણા.

કુતપ (કુત્ કપન્) પુ૦ પઃ ૧ સૂર્ય. ૨ અગ્નિ. ૩ બલદ, બલદીઓ. ૪ દ્વિજાતિ (બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય) ૫ પરોણો, અભ્યાગત, અતિથિ. ૬ ભાણેજ.

કુતપ (,,) પુ૦ ક્લી૦ પઃ-પં. ૧ દર્ભ. ૨ દીકરીનો દીકરો. ૩ એક જાતનું વાદ્ય. ૪ નેપાળ દેશમાંહેલો પેદા થયેલો કામળો. ૫ બનાત વગેરે વસ્ત્ર. ૬ દિવસના પંદર ભાગોમાંનો આઠમો ભાગ અષ્ટમ મુહૂર્ત.

કુતપસપ્તક (કુતપસ્ય સપ્તકમ્) ક્લી૦ કં. પ્રેતના શ્રાદ્ધમાં અવશ્ય જે સાત પદાર્થ જોઇએ છે તેનો સમૂહ જેમ કે અપરાણહકાળ, શૃંગ પાત્ર, ઊર્ણાવસ્ત્ર રૌપ્યધાતુ, કુશતૃણ, કાળાતલ અને વાછરૂંસહિત ગાય.

કુતપાષ્ટક (કુતપાનામષ્ટકં) ક્લી૦ આઠ પારિભાષિક કુતપ જેવાં કે મધ્યાન્હ ખર્જૂપાત્ર (શૃંગપાત્ર) ઊર્ણાવસ્ત્ર, રૌપ્ય, દર્ભ, તલ, ગાય અને દૌહિત્ર.

કુતશ્ચન (કુતસ્ ચન) અ૦ ન. કયાંકથી. કોક ઠેકાણેથી. [જુઓ.

કુતશ્ચિત્ (કુતસ્ ચિત્) અવ્ય૦ ત્. ઉપલો શબ્દ

કુતસ્ (કિં તસિલ્) અવ્ય૦ તઃ ૧ કયાંથી. ૨ શા માટે. ૩ શી રીતે. ૪ શા પ્રકારે. ૫ શાથી.

કુતસ્ય (કુતઃ ત્યપ્) ત્રિ૦ ત્યઃ-ત્યા-ત્યં. ૧ કયાંથી હોનારૂં ૨ શી રીતે હોનાર. ૩ કયાંથી થનાર.

કુતુક (કુત્ ઉક્ ઉ) ક્લી૦ કં. ૧ ઇચ્છા. ૨ પ્રીતિ. ૩ હોંશ, કુતૂહલ. ૪ આશા. ૫ ઉત્સુકપણું.

કુતુપ (કુતૂ ડુપચ્) પુ૦ પઃ ઘી તેલ વગેરે રાખવાનું નાનું ચર્મપાત્ર. ૨ નાનો કુંપો.

કુતુપ (કુતપ) પુ૦ ક્લી૦ પઃ-પં. દિનના પંદરમા ભાગનો આઠમો ભાગ.

કુતૂ (કુત્ કૂ) સ્ત્રી૦ તૂઃ ઘી તેલ વગેરે ભરી રાખવાનું નાનું ચર્મપાત્ર.

કુતૂણક (કુત્સિતં તૂણકમસ્મિન્) પુ૦ કઃ બાલ્યા વસ્થામાં થતો તે નામનો એક જાતનો રોગ.

કુતૂહલ (કુતૂશ્ચર્મમયસ્નેહપાત્રમિવ હૃદયં હલતિ હલ્ અચ્) ક્લી૦ લં. ઉત્કંઠા, હોંશ, ઔત્સુક્ય, કુતુક.

'અપ્યાસ્તિ મે શકુન્તલાદર્શનં પ્રતિ કુતૂહલમ્'

શાકુન્તલમ્.

કુતૂહલ (કુતૂહલ્ અચ્) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. ૧ અદ્ભુત, અચંબાતુ, આશ્ચર્યકારક. ૨ વખાણેલું. ૩ રૂડું, ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ. [કુતૂહલવાળું.

કુતૂહલવત્ (કુતૂહલ મતુપ્) ત્રિ૦ વાન્-વતી-વત્.

કુતૂહલિત (કુતૂહલ ઇતચ્) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. કુતૂહલ પેદા થયું હોય તે. [લો શબ્દ જુઓ.

કુતૂહાલિન્ (કુતૂહલ ઇનિ) ત્રિ૦ લી-લિની-લિ. ઉપ-

કુતૃણ (કુત્સિતં તૃણં) ક્લી૦ ણં. ખરાબ તૃણ, ખરાબ ઘાસ. [તૃણ. કુંમી. કુંમિકા.

કુતૃણ (કૌ જલે તૃણં) ક્લી૦ ણં. એક જાતનું જલ-

કુતોનિમિત્ત (કુતઃ નિમિત્તમસ્ય) ત્રિ૦ ત્તઃ-ત્તા-ત્તં. શા નિમિત્તનો, શા હેતૂનો, શા સબબનો.

કુત્ર (કિં ત્રલ્) અ૦ ત્ર. કયાં, કયે ઠેકાણે.

'હા સીતા કેન નીતા મમ હૃદયગતા કેન વા કુત્ર દૃષ્ટા'

મહાનાટકમ્.

કુત્રાચિત્ (કુત્ર ચિત્) અવ્ય૦ ત્. કયાંક, કોક ઠેકાણે, કોક સમયે, ક્વચિત્. કુત્રચન.

કુત્રત્ય (કુત્ર ત્યપ્) ત્રિ૦ ત્યઃ-ત્યા-ત્યં. કયાં હોનાર. કયાં થનાર. કયાં રહેનાર.

કુત્રાપિ (કુત્ર અપિ) અવ્ય૦ પિ. કયાંક, કોક ઠેકાણે.

કુત્સ્ (ચુરા૦ આત્મ૦ સેટ્ કુત્સયતે) ૧ નિંદવું, ધિક્કારવું તિરસ્કારવું. ૩ દોષ મુકવો.

કુત્સ (કુત્સયતે સસારે કુત્સ્ અચ્) પુ૦ ત્સઃ તે નામનો એક ઋષિ. [ધર્મવાળું.

કુત્સન (કુત્સ્ લ્યુટ્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. નિંદાસાધન-

કુત્સન (,,) ક્લી૦ નં. નિંદવું, ધિક્કારવું, તિરસ્કારવું, નિંદાસાધન કર્મ.

કુત્સલા (કુત્સ્ કપચ્) સ્ત્રી૦ લા. વનસ્પતિ ગળી,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગણીનો છોડ. [રકાર.

कुत्सा (कुत्स अ) स्त्री० त्सा. निंदा, धिक्कार, तिर-

कुत्सावादिन् (कुत्सां वदति वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ निंदा करनार. २ धिक्कारनार. ३ तिरस्कार करनार. ४ गाळ देनार.

कुत्सित (कुत्स् क्त) त्रि० तः-ता-तं. निंदेलुं, धिक्कारेलुं. २ नीच, खराब. [नस्पति कुष्ठ.

कुत्सित (,,) क्ली० तं. १ निंदा. २ व-

कुथ् (भ्वा० पर० सेट् कुथति) १ क्लेशमां आवी पडवुं, संकटग्रस्त थवुं. २ संलग्न होवुं. ३ ढार मारवुं. ४ दुःखववुं. ५ पीडवुं. ६ दुःख भोगववुं. ७ क्लेश पामवो. [वधु, दुर्गंधनुं आववुं.

कुथ् (दिवा० पर० सेट् कुथ्यति) खराब थानुं आ-

कुथ् (क्रया० पर० सेट् कुथ्नाति) १ दुःखमां आववुं. २ दुःख भोगववुं.

कुथ (कुथ् क) पु० थः १ कंथा. २ धोळो दर्भ. ३ डीट, डीडो. ४ प्रातःस्नान करनार ब्राह्मण. ५ हाथी उपर नांखवानी झूल.

कुथ (कुथ् क) क्ली० थं. हाथी उपर नाखवानी झुल.

कुथा (कुथ् क टाप्) स्त्री० था. उपरनो शब्द जुओ

कुथुम ( ) पु० मः सामवेदनी ते नाम-नी शाखा. [ज्ञाणनार द्विज.

कुथुमिन् (कुथुमं वेत्ति इन्) पु० मी. कुथुमशाखाने

कुथोदरी (कुथा इव उदरमस्याः) स्त्री० री. कुंभकर्णनी पौत्री, निकुंभनी पुत्री

कुद् (चुरा० पर० सेट् कोदयति) जुहुं बोलवुं, मिथ्या बोलवुं. [द्वाळो.

कुदाल (कुं भूमि दारयति) पु० लः कोदाळी, कोदिन (कोः पृथ्व्याः भ्रमणेन दिनं) क्ली० नं. १-सावन दिन. २ सूर्यना उदयथी ते बीजे वार थतां तेना उदय सुधीनो काल.

कुदिन (कुत्सितं दिनं) क्ली० नं. खराब दिवस, ज्योतिश्शास्त्रमां निषेध करेलो दिवस. कुवासर.

कुदाष्टि (कुत्सिता दाष्टिः) स्त्री० ष्टिः. १ खराब नजर. २ वेदबाह्य तार्किक कल्पना. ३ पाखंडीज्ञान. ४ अशक्तदृष्टि. [ळ नजरवाळुं.

कुदाष्टि (कुत्सिता दृष्टिर्यस्य) त्रि० ष्टिः-ष्टि-ष्टि. खरा-

कुदेह (कुत्सितो देहो यस्य) पु० हः. कुबेर, यक्ष.

कुदेह (कुत्सितो देहः.) पु० हः खराब देह, खराब शरीर, कुरूप. [कायावाळुं.

कुदेह (कुत्सितो देहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. खराब

कुद्दल ( ) पु० लः. कोदाळो.

कुदार (कुं पृथ्वीं दारयति दृ अच्) पु० रः. उपरनो शब्द जुओ. २ कोविदारनुं झाड. [जुओ.

कुदाल (,,) पु० लः. कुद्दल शब्द

कुदालक (कुदाल स्वार्थे क) पु० कः. कुद्दल शब्द जुओ. [उपर आवेली पुलनी कणी.

कुद्मल (कुड्मल पृषो०) क्ली० लं. मुकुल, खीलवा-

कुद्य (कुद् क्यप्) क्ली० द्यं. भींत.

कुद्र (चुरा० उभय० सेट् कुंद्रयति-ते) खोटुं बोलवुं, असत्य भाखवुं.

कुद्रंक (कुत्सितं रंकं चिह्नमस्य) पु० कः १ माळ उपर बांधेल मंडप. २ माळ उपर बांधेल रहेवानुं घर. [जुओ.

कुद्रंग (कुत्सितो रंगो यत्र) पु० गः उपरनो शब्द

कुद्रव (कुं भूमिं द्रवति द्रु अच्) पु० वः एक जातनुं धान्य, कोद्रा. [एक ऋषि.

कुद्रि ( ) पु० द्रिः ते नामनो

कुधान्य (कुत्सितं धान्यं) क्ली० न्यं. हलकुं धान्य, खराब धान्य. [हाड. महीध्र.

कुध्र (कुं पृथ्वीं धारयति धृ क) पु० ध्रः पर्वत, प-

कुनक ( ) पु० कः करचलो. करट.

कुनख (कुत्सितो नखोऽत्र) पु० खः एक जातनो नखरोग. [राख नखवाळुं.

कुनख (कुत्सितो नखो यस्य) त्रि० खः-खी-खं. ख-

कुनख (कुत्सितो नखः) पु० खः खराब नख.

कुनाखिन् (कुनख इनि) त्रि० खी-खिनी-खि. १ जेने कुनखनो रोग थयेल छे ते. २ खराब नखवाळुं.

कुनट (कुत्सितो नटः) पु० टः खराब नट.

कुनट (कुत्सिते नटति नट् अच्) पु० टः एक जातनी वनस्पति.

कुनटी (कुत्सितं नटति नट् अच ङीष्) स्त्री० टी. १ कोथमीर, धाणा. २ मांसल.

कुनलिन् (ईषन्नलो यस्य इनि) पु० ली. अगथीआनुं झाड. अगस्त्यवृक्ष. [नीच पालक.

कुनाथ (कुत्सितो नाथः) पु० थः १ खराब धणी.

कुनाथ (कोः पृथ्व्या नाथः) पु० थः पृथ्वीनो धणी. महीनाथ.

कुनाभि (ईषन्नाभिरिव आवर्तत्वात्) पु० भिः कुबेरनो एक भंडार. २ वंटोळीयो, वा.

कुनामन् (कुत्सितं प्रातस्स्मरणीयं नाम यस्य) त्रि० मा-मनी-मन्. १ अतिकृपण. २ धणुंज सुभ.

कुनाशक (ईषन्नाशयति स्पर्शात् नश् णिच् ण्वुल्) पु० कः वनस्पति धमासो. दुरालभा, यवास.

कुनिवंच ( ) पु० चः दशमा मनुनो ते नामनो एक पुत्र.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कुनीति (कुत्सिता नीतिः) स्त्री० तिः अनीति, अन्याय, दुराचरण.

कुंत (कुं भूमिमुनत्ति उद् त) पु० तः १ भालुं, बर्छी. २ नानुं प्राणी. ३ એક જાતનું ધાન્ય. ४ अंडभाव. ५ એક જાતનો નાનો કીડો.

कुंतल (कुतं लाति ला क) पु० लः १ કેશ, માથાના વાળ. २ હળ.

कुंतल (कुंतलं केशाग्राकारं लाति ला क) पु० लः १ જવ. २ પાણી પીવાનું નાનું વાસણ. ३ ચમસ. ४ જેના હાથમાં ભાલું હોયછે તે. ५ તે નામનો એક દેશ. ६ ધ્રુવકનો ભેદ.

कुंतलवर्धन (कुंतलान् वर्धयति वृध् णिच् ल्युट्) पु० नः ભાંગરો. ભૃંગરાજ. [કેશનો જથ્થો.

कुंतलहस्त (कुंतलस्य पाशः) पु० स्तः. કેશપાશ,

कुंतलिका (कुंतलाकारो विद्यतेऽस्याः इच्) स्त्री० का. ધી વગેરે કાઢવાનું સાધન, પાળું વગેરે.

कुंतलोशीर (कुंतल इवोशीरं) क्ली० रं. સુગંધીવાળો.

कुंताप ( ) पु० पः વૈદિક ક્રિયાના પાદનો એક ભેદ. [દેશ.

कुंति (कम् क्षिच्) पु० व० तयः તે નામનો એક

कुंति (,,) पु० तिः વિદર્ભવંશમાં પેદા થયેલ કુંધ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર.

कुंतिभोज (कुंतिसंज्ञको भोजः) पु० जः પૃથાનો બાપ, ભોજ દેશનો અધિપ.

कुंतिसुता (कुंतेः सुता) स्त्री० ता. १ વસુદેવની બેન, કુંતિભોજ રાજાને દત્તકપણાએ આપેલી પૃથા,

कुंती (कुंति ङीप्) स्त्री० ती. १ વસુદેવની બેન. २ કુંતિભોજ રાજાને દત્તક આપેલી પૃથા, યુધિષ્ઠિર વગેરેની મા, પાંડુરાજાની સ્ત્રી.

कुंतीतनय (कुंत्यास्तनयः) पु० यः १ ધર્મ વાયુ અને ઇંદ્રથી કુંતીના પેટે પેદા થયેલ ધર્મ ભીમ ને અર્જુન. २ સૂર્યથકી કુંતીના પેટે પેદા થયેલ પુત્ર કર્ણ. कुंतीसुत. कौंतेय.

कुंथ् (क्र्या० पर० सेट् कुंथ्नाति) १ સંકટમાં પડવું. २ દુઃખ ભોગવવુ. ३ ખણવું. ४ ખણગી પડવું, બેટવું.

कुंथु (कुंथ् उन्) पु० थुः તે નામનો એક બૌદ્ધ. २ જૈનમતનો સત્તરમો તીર્થંકર સાધુ. ३ જૈન મતમાં તે નામનો એક સાર્વભૌમ રાજા.

कुंद (कुं पृथ्वीं कदयपात्र ददाति दा क) पु० दः વિષ્ણુ.

कुंद (कुं भूमिमुनत्ति उंद् अण) पु० दः १ એક જા-તનો સુગંધી પદાર્થ, કિંદુ. २ શ્રમ. ३ કુબેરનો તે નામનો એક ભંડાર. ४ કરવીર વૃક્ષ, કણેરનું ઝાડ.

कुंद (कु दन् मुमच्) पु० क्ली० दः-दं. મોગરાનું ઝાડ. [२ પદ્મ.

कुंद (,,) क्ली० दं. મોગરાનું ફુલ,

कुंदक (कुंद कन्) पु० कः કિંદુનું ઝાડ, મોગરાનું ઝાડ. [डाल. मार्जार.

कुंदम (कुंदेन मीयते मा क) पु० मः બિલાડો. बि-

कुंदमाला (कुंदपुष्पाणां माला) स्त्री० ला. મોગરાના ફુલનો હાર.

कुंदर (कुं धरां दारयति दृ अच्) पु० रः १ વરાહનો અવતાર ધારણ કરનાર વિષ્ણુ. २ એક જાતનું શાક. [મૂલ, કમળનો જથ્થો.

कुंदिनी (कुंदानां समूहः इनि) स्त्री० नी. પદ્મનો સ-

कुंदु (कुं भूमिं दृणाति दृ डु) पु० दुः ઉંદર.

कुंदु (,,) स्त्री० दुः એક જાતનો સુગંધી પદાર્થ, કિંદુ.

कुंदुर ( ) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुंदुरु (कुं भूमिमुनत्ति उद्) पु० रुः ઉંદર.

कुंदुरु (कुं भूमिमुनत्ति उद्) पु० स्त्री० रुः-रुः એક જાતનો સુગંધી પદાર્થ, કિંદુ.

कुंदुरुक (कुंदुरु स्वार्थे कन्) पु० कः એક જાતનો સુગંધી પદાર્થ કિંદુ.

कुप् (चुरा० उभ० सेट् कुंपयति-ते) १ ઢાંકવું, આચ્છાદન કરવું. २ સ્મરણ કરવું. ३ સંભાળવું. ४ ફલાવવું.

कुप् (भ्वा० पर० सेट् कुंपति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

कुप् (चुरा० उभ० सेट् कोपयति-ते) १ પ્રકાશવું, ઓલવું. [થવું.

कुप् (दिवा० पर० सेट् कुप्यति) ક્રોધ પામવો, ધુસ્સે

कुपत ( ) अव्य० तं. ઉત્તમ રીતિથી.

कुपथ (कुत्सितः पंथाः पथन् अच्) पु० थः १ કુમાર્ગ, ખરાબ માર્ગ. २ વેદબાહ્ય માર્ગ. ३ વેદવિરુદ્ધ માર્ગ. ४ નાસ્તિકપણું. ५ પાખંડ.

कुपथ्य (कुत्सितं पथ्यं) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. શરીરને જે અહિતકારક તે, શરીરને જે રોગકારક તે.

कुपथ्य (कुपथस्येदं) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. ખરાબ માર્ગ સંબંધી, કુમાર્ગનું.

कुपाणि (कुत्सितः पाणिः) पु० णिः १ ખરાબ હાથ. २ વાંકો હાથ. ३ કુંઠો હાથ.

कुपाण (कुत्सितः पाणिर्यस्य) त्रि० णिः-णिः-णि. १ ખરાબ હાથવાળું. २ વાંકા હાથવાળું. ३ કુંઠા હાથવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कुपित (कुप क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ क्रोधपामेल, गुस्से थयेल. २ चपडेल.
'कुपितकपिकपोलक्रोडताम्रस्तमांसि' उद्भटः

कुपितांतक (कुपितोंतकः) पु० कः क्रोध पामेल मृत्यु, पांसे आवेलुं मरण.

कुपिनिन् (कुपिनी मत्स्यधानी अस्त्यस्य) पु० नी. जलमां माछलानो पकडनार.

कुपिनी (गुप्यते मत्स्योऽत्र गुप् इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ माछलां राखवानुं वांस वगेरेनुं बनावेलुं पात्र. २ माछलां पकडवानी जाळ. [नार.

कुपिंद (कुप् किंदच्) पु० दः साळवी, लुगडुं वणु-

कुपीलु (कुत्सितः पीलुः) पु० लुः अभरोटना झाडनो એક भेद.

कुपुत्र (कुत्सितः पुत्रः) पु० त्रः खराब पुत्र, कुपुत्र, कपुत. [पुत्रवाळुं, कुपुतवाळुं.

कुपुत्र (कुत्सितः पुत्रो यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. खराब

कुपुत्र (कोः पृथ्व्याः पुत्रः) पु० त्रः १ मंगलग्रह. २ नरकासुर.

कुपुरुष (कुत्सितः पुरुषः) पु० षः १ नीच माणस. २ हलको माणस. ३ खराब माणस. ४ पायन्दमो.

कुपूय (कुत्सितं पूयते पूय् अच्) त्रि० यः-या-यं. १ निंद्य. २ अधम. ३ नीच. ४ जलाचार वगेरेमां निंदित. [हरडेनुं धातु. २ धातु.

कुप्य (गुप् क्यप्) क्ली० प्यं. १ सोना रुपा सीवायनी

कुप्यशाला (कुप्यस्य तत्पात्रादिनिर्माणस्य शाला) स्त्री० ला. तांबा वगेरे धातुनां पात्र बनाववानी जग्या. [नीच. २ निंद्य. जघन्य.

कुप्रीय (कु प्री क) त्रि० यः-या-यं. १ अधम. २

कुप्लव (कुत्सितः प्लवः) पु० वः तृण वगेरेनी बनावेली खराब होडी.
'यादृशं पालमाप्नोति कुप्लवैः संतरन् जलम्' मनुः

कुब् (चुरा० पर० सेट् कुंबयति-ते) १ पाथरवुं. २ ढांकवुं. ३ संताडीदेवुं. ४ आच्छादन करवुं. ५ पडदो करी देवो.

कुब् (भ्वा० पर० सेट् कुंबति) उपलो धातु जुओ.

कुबल (कुत्सितं बलमस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ निंदित बळवाळुं. २ खराब जोरवाळुं.

कुबलाश्व (कुबलोऽश्वो यस्य) त्रि० श्वः-श्वा-श्वं. १ दुबळा घोडावाळुं. २ नबळो घोडो जोडेलुं.

कुबलाश्व (,,) पु० श्वः सूर्यवंशमां पेदाथयेल ते नामनो એક राजा.

कुबेर (कुत्सितं बेरमस्य कुंबति धनं वा कुबि एरकु) पु० रः. ते नामनो એક यक्षराज.

कुबेरक (कुबेर कन्) पु० कः. अजमानुं झाड.

कुबेरक (कुत्सितं बेरकं) क्ली० कं. खराब देह, कुरूप.

कुबेरनेत्र (,,) पु० त्रः. वनस्पति पाळी.

कुबेराक्षी (कुबेरस्याक्षीव पिंगलं पुष्पमस्याः यच्) स्त्री० क्षी. वनस्पति पाळी.

कुबेराचल (कुबेरस्याचलः) पु० लः. कैलास पर्वत.

कुबेराद्रि (कुबेरस्याद्रिः) पु० द्रिः. कैलास पर्वत.

कुब्ज (ईषदुब्जमार्जवं यत्र) पु० ब्जः. १ वनस्पति अधाडो. २ थोडीवांकी तलवार. ३ એકજातनुं माछलुं. ४ खुंधापणानो रोग.

कुब्ज (,,) त्रि० ब्जः-ब्जा-ब्जं. कुबडुं. खुंधुं.

कुब्जक (कुब्ज क) त्रि० कः-का-कं. कुबडुं, खुंधुं.

कुब्जक (,,) पु० कः. बहु खुश्बोदार कांटा शेवंती झाड. [घेरनुं झाड.

कुब्जकंटक (कुब्जः कंटकोऽस्य) पु० कः धोळा

कुब्जत्व (कुब्जस्य भावः) क्ली० त्वं खुंधापणुं, कुबडापणुं. कुब्जता.

कुब्जा (कुब्जा) स्त्री० ब्जा. १ कंसनी दासी, कृष्णुनी सखी, जे श्रीकृष्णना स्पर्शवडे उत्तम प्रमदा थईगइ ते. [कन्या. २ देवी मूर्तिनो એક भेद.

कुब्जिका (कुब्जा कन्) स्त्री० का. १ आठ वर्षनी

कुब्र (कुबि रन्) क्ली० ब्रं. १ रान, जंगल, अरण्य. २ अग्निकुंड. ३ कुंड. ४ कुंडल. ५ सूत्र. ६ शरण. ७ गांडु.

कुब्रह्म (कुत्सितो ब्रह्मा टच्) पु० ह्मः. १ खराब ब्राह्मण. २ शूद्रने घेर नोकरीकरनार विप्र.

कुब्रह्मन् (कुत्सितो ब्रह्मा) पु० ह्मा. उपलो शब्द जुओ. [जुओ.

कुभ् (चुरा० उभय० सेट् कुंभयति-ते) कुब् धातु

कुभ (कुत्सितो भा यस्य) त्रि० भः-भी-भं. खराब कांतिवाळुं.

कुभा (कोः पृथ्व्याः भा) स्त्री० भा. पृथ्वीनी छाया.

कुभा (कुत्सिता भा) स्त्री० भा. खराब तेज, खराब कांति.

कुभृत् (कुं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्. १ पर्वत. पहाड. २ सात संख्यानी संज्ञा. शैल, कुधृत्.

कुमार (चुरा० उभय० सेट् कुमारयति-ते) खेलवुं, रमवुं, क्रीडवुं.

कुमार (कुमारयति कुत्सितो मारो यस्मात् कौ पृथ्व्यां मारयति वा) पु० रः. १ कार्तिकेय, कार्तिकस्वामी. २ शुकपक्षी, पोपट. ३ नाटचोक्तिमां युवराज. ४

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

धोडेस्वार. ५ पांच वर्षनो बालक. ६ जैनमतना चोवीस तीर्थंकरना शिष्यपैकी ते नामनो એક. ७ सिंधुनद. ८ वरुणवृक्ष. ९ शाकद्विपेश्वरनो ते नामनो એક पुत्र. [બાલક.

कुमार (कौ मारयति) क्ली० रं. शुद्ध सोनुं.

कुमार (कुमारयति) त्रि० रः-री-रं. सुंदर, કુંવારું

कुमारक (कुमार स्वार्थे क) पु० कः पुछिंगी कुमार शब्द જુઓ. [ઝાડ. वरुणवृक्ष.

कुमारक (कुमार संज्ञायां कन्) पु० कः એક જાતનું

कुमारघातिन् (कुमारं हंति हन् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. બાલકને મારનાર, કુંવારાનો ઘાત કરનાર. शिशुमारक.

कुमारता (कुमारस्य भावः) स्त्री० ता. १ કુમારપણું, કુમારદશા. २ કુંવારાપણું कुमारत्व.

कुमारपाल (कुमारैः पाल्यते) पु० लः १ शालिवाहनराजा. २ गुजरात देशनो ते नामनो એક राजा.

कुमारपाल (कुमारं पालयति) त्रि० लः-ला-लं. કુમારને પાલનાર, કુંવારાનું રક્ષણ કરનાર.

कुमारपालक (कुमारं पालयति पा ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો शब्द જુઓ.

कुमारपालन (कुमारेण पाल्यते पा ल्युट्) पु० नः शालिवाहन राजा. [પાલન કરવું.

कुमारपालन (कुमारस्य पालनं) क्ली० नं. કુમારનું

कुमारभृत्या (कुमारस्य भृत्या भरणं) स्त्री० त्या. सुवाणीपणुं. [राज, राजपुत्र.

कुमारयु (कुमारं कौमारं याति या कु) पु० युः युव-

कुमारललिता ( ) स्त्री० ता. सुकुमार चेष्टा, सात अक्षरना पादवाळो ते नामनो એક छंद. [हो. मेारपक्षी.

कुमारवाहिन् (कुमारं स्कंदं वहति वह् णिनि) पु०

कुमारसंभव (कुमारस्य स्कंदस्य संभवमनधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) क्ली० त्व. महाકવિ કાલિદાસે રચેલું તે નામનું એક મહાકાવ્ય.

कुमारसू (कुमारं स्कंदं सूते सू क्विप्) स्त्री० सूः १ गंगानदी. २ पार्वती, हैमवती.

कुमारसू (कुमारं स्कंदं सूते सू क्विप्) पु० सूः १ अग्नि. २ चित्रानुं ઝાડ.

कुमारिका (कुमारी स्वार्थे संज्ञायां वा क) स्त्री० का. १ કુંવારીકન્યા. २ મોટી એલચીનો વેલો. ३ नवमल्लिका. ४ કુંવાર. [એક મીમાંસક.

कुमारिल ( ) पु० लः ते नामनो

कुमारी (कुमार ङीप्) स्त्री० री. १ નહિ પરણેલી કન્યા, કુંવારી કન્યા. २ બાર વર્ષની કન્યા. ३ पार्वती. ४ नवमल्लिका. ५ ते नामनी એક નદી. ६ वनस्पति भूतकुमारी. ७ જંબુદ્વીપનો તે નામનો એક भाग. ८ वांझणी काकडीनो वेलो. ९ काળી ચકલી. १० कांटाशेवंतीनुं ઝાડ. ११ वनस्पति अपराजिता. १२ अटभोगरी. १३ सीता. १४ मोटी એલચી.

कुमारीपुत्र (कुमार्याः पुत्रः) पु० त्रः. કન્યા કાલમાં પેદાથયેલ પુત્ર, કુંવારીનો દીકરો. कानीन.

कुमाल् (चुरा० उभ० सेट् कुमालयति-ते) कुमार् धातु જુઓ.

कुमालक (कुमाल् ण्वुल्) पु० कः. भालवदेशनो એક भाग, भालवदेशनो तालुको. सौवीरदेश.

कुमुद् (कौ मोदते मुद् क्विप्) क्ली० त्-द्. १ પોયણું. २ धोળું કમળ. ३ रातुं કમળ.

कुमुद् (कुत्सिता मुदस्य) त्रि० त्-द् १ निर्दय. २ अप्रीत. ३ કૃપણ.

कुमुद् (कुनीती मुद्) स्त्री० त्. બરાબર હર્ષ.

कुमुद (कौ मोदते मुद् क) क्ली० दं. १ પોયણું. २ रातु કમળ. ३ धोળुंકમળ. ४ કાળું કમળ. ५ રૂપું, રૌપ્ય. ६ ५મ.

'कुमुदवनमपश्रि श्रीमदंभोजखंडम्' माघः

कुमुद (कौ मोदते मुद् क) पु० दः. १ કપટ. २ ते नामनो એક नाद. ३ ते नामनो એક वानर. ४ नैर्ऋत्य दिशानो ते नामनो એક पालक. ५ ते नामनो એક दैत्य. ६ ते नामनो એક विष्णुनो पारिषद. ७ गुगળ. ८ એક दिग्गज.

कुमुद (कं मोदयति मुद् क) पु० दः. विष्णु.

कुमुदखंड (कुमुदानां समूहः खंडच्) क्ली० डं. પોયણાના પુષ્પનો સમૂહ.

कुमुदखंड (कुमुदस्य खंडं) क्ली० डं. પોયણાના પુલનો ભાગ, પોયણાના પુલનો કટકો.

कुमुदगंधा (कुमुदस्येव गंधमर्हति) स्त्री० ध्या. જે સ્ત્રીના શરીરમાંથી પોયણાના જેવી ગંધ આવેછે તે.

कुमुदनाथ (कुमुदस्य नाथः) पु० थः. १ चांद्रो, चंद्र. २ કપુર.

'ततः कुमुदनाथेन कामिनीगंडपांडुना'
रघुवंशम्.

कुमुदपति (कुमादानां पतिः) पु० तिः. १ चांद्रो, चद्र. २ કપુર. [જુઓ.

कुमुदबंधु (कुमुदानां बंधुः) पु० धुः कुमुदनाथ शब्द

कुमुदबांधव (कुमुदानां बांधवः) पु० वः कुमुदनाथ शब्द જુઓ.

कुमुदवती (कुमुदानि संत्यस्यां मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ પોયણાની વેલ. २ જે જગાએ પુષ્કળ પોયણાં

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

थणां होय छे ते जगा. ३ पोयणानो समूह. कुमुदिनी, कुमुद्वती.

कुमुदा (कुत्सितं मोदते मुद् क टाप्) स्त्री० दा. १ वनस्पति शालपर्णी. २ वनस्पति कुंभिका. ३ वनस्पति क्षायरस.

कुमुदाकर (कुमुदानामाकरः) पु० रः जे स्थानके पुष्कळ पोयणां होय छे ते स्थानक.

' कुमुद्वतीनां कुमुदाकरैरिव ' माघः

कुमुदाक्ष (कुमुद अक्षी यच्) पु० क्षः नागविशेष; ते नामनो विष्णुनो એક पारिषद.

कुमुदाभिख्य (कुमुदस्येवाभिख्या शोभा यस्य श्वेतत्वात्) क्ली० ख्यं. રૂપું. रौप्य. रजत.

कुमुदावास (कुमुदानामावासः) पु० सः जे स्थाने पोयणां पुष्कळ होय छे ते स्थान, कुमुद्वत्प्रायदेश.

कुमुदिक (कुमुद ष्ठच्) त्रि० कः-का-कं. ज्यां पोयणां होय छे तेनी नज्जक.

कुमुदिका (कुमुदी कन् टाप्) स्त्री० का. वनस्पति क्षायरस.

कुमुदिनी (कुमुदानि संत्यस्मिन् देशे इनि ङीप्) स्त्री० नी. जे ठेकाणे पुष्कळ पोयणां होय छे ते ठेकाणुं.

कुमुदिनी (कुमुदानां लता इनि ङीप्) स्त्री० नी. पोयणानो वेलो. [समूह.

कुमुदिनो (कुमुदानां समूहः) स्त्री० नी. पोयणांनो

कुमुदिनीनायक (कुमुदिन्या नायकः) पु० कः १ चांदो, चंद्र. २ कपुर. [शब्द जुओ.

कुमुदिनीपति (कुमुदिन्याः पतिः) पु० तिः उपलो

कुमुदेश (कुमुदानामीशः) पु० शः कुमुदनाथ शब्द जुओ. कुमुदेश्वर.

कुमुद्वत् (कुमुद् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ पुष्कळ पोयणांवाळुं. २ पोयणांवाळुं. ३ कुमुदयुक्त.

कुमुद्वती (कुमुद् मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. कुमुदवती शब्द जुओ., कुमुदनागनी भेन.

कुमुद्वतीश (कुमुद्वत्या ईशः) पु० शः कुमुदिनीनायक शब्द जुओ. कुमुद्वतीनाथ, कुमुद्वतीपति.

कुमुद्वयेरु ( ) पु० रुः पृथ्वीनो दक्षिण गोळार्ध. [विष्णु.

कुमोदक (कुं मोदयति मुद् णिच् ण्वुल्) पु० कः

कुंप् (कुपि अच् नुम्) त्रि० पः-पा-पं. वांको हाथवाळु.

कुंबा (कुंबि अ) स्त्री० बा. अपवित्र मनुष्य वगेरेनुं आववुं वगेरे બંધ કરવા માટે યજ્ઞના ફરતી કરેલી દૃઢ વાડ વગેરે.

कुंभ (कुं भूमिं कुत्सितं वा उंभति उंभ् अच्) पु० भः १ घडो, घट. २ मेष सुंधीनी બાર राशि पैकी अगीआरमी राशि. ३ हाथीना माथा उपरना मांसना બે पींड, गंडस्थल. वेश्यानो धणी, वेश्यापति. ५ कुंभकर्णनो ते नामनो એક पुत्र. ६ प्राणायामनुं अंग. ७ श्वासरोधक चेष्टानो એક भेद. ८ बीश द्रोणनुं એક माप. चउद शेर.

कुंभ (कुत्सितं उंभति उंभ् अच्) क्ली० भं. १ गुगुल. २ वनस्पति नसोतर.

कुंभक (कुंभ इव कायति कै क) पु० कः प्राणायामनुं अंग, श्वासरोधक चेष्टानो એક भेद.

कुंभकर्ण (कुंभ इव कर्णावस्य) पु० र्णः रावणनो ते नामनो भाई के जे विश्रवाथी केकसीना पेटे पेदा थयेल हतो. [એક रोग

कुंभकाला (कुंभाख्या कामला) स्त्री० ला. ते नामनो

कुंभकार (कुंभं करोति कृ अण्) पु० रः १ कुंभार. २ घडा બનાવનાર पुरुष. ३ रानी कुकडो.

कुंभकारक (कुंभं करोति कृ ण्वुल्) पु० कः १ कुंभार.

कुंभकारिका (कुंभकारी कन्) स्त्री० का. १ कुंभारण. २ भणसल. ३ रानी तुलसी. ४ એક જાતનुं नेत्रांजन. [जुओ.

कुंभकारी (कुंभकार ङीष्) स्त्री० री. उपलो शब्द

कुंभज (कुंभाज्जायते जन् ड) पु० जः १ अगस्त्य मुनि. २ द्रोणाचार्य. ३ वसीष्ठमुनि.

कुंभतुंबी (कुंभ इव तुंबी यस्य) स्त्री० बी. એક जातनी तुंबडीनो वेलो जेने घडा जेवडां तुंबडां थायछे. [स्त्री. दलाल स्त्री.

कुंभदासी (कुंभस्य वेश्यापतेर्दासी) स्त्री ०सी. कुटणी

कुंभनाभ (कुंभ इव नाभिरस्य अच्) पु० भः बलिदैत्यनो ते नामनो એક पुत्र.

कुंभपदी (कुंभ् पद् ङीष्) स्त्री० दी. जेनो એક पग मोटो थयो होयछे ते.

कुंभपाद (कुंभ इव स्फीतः पादोऽस्य) पु० दः जेनो એક पग मोटो थयो होयछे ते.

कुंभपुटा ( ) स्त्री० टा. वनस्पति धोळुं नसोतर. [कुंभज शब्द जुओ.

कुंभयोनि (कुंभः योनिरुत्पत्तिस्थानमस्य) पु० निः

' प्रससादोदयादंभः कुंभोयोनेर्महौजसः ' रघुवंशम्

कुंभरेतस् ( ) पु० ताः ते नामनो એક अग्नि. [गरत्यमुनि. वसिष्ठमुनि.

कुंभरेतस् (कुंभं स्थितं रेतो यस्य) पु० ताः १ अ.

कुंभला (कुंभं कुंभाकारं लाति ला क) स्त्री० ला. वनस्पति. मुंडिरी. मुंडितिका.

कुंभशाला (कुंभपाकार्थं शाला) स्त्री० ला. भाटीनां

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કુંભ વગેરે પકાવવાનું સ્થાનક, નીભાડો.

कुंभसंधि (कुंभयोःसंधि) पु० धिः હાથીના ગંડની સંધિ. [મુનિ. ૨ વસિષ્ઠમુનિ. ૩ દ્રોણાચાર્ય.

कुंभसंभव (कुंभः संभवो यस्य) पु० वः ૧ અગસ્ત્ય-

कुंभा (कुत्सितवृत्त्या उंभा यस्याः) स्त्री० भा. વેશ્યા.

कुंभाख्या (कुंभ इति आख्या यस्याः) स्त्री० ख्या. વનસ્પતિ રાતી પાડલ.

कुंभांड (कुंभ इवांडो यस्य) पु० डः બાણાસુરનો તે નામનો એક પ્રધાન.

कुंभांडक (कुंभांड स्वार्थक) क्ली० कं કોળું.

कुंभाधिक (कुंभस्य अधिपः) पु० कः शनिग्रह. कुंभाधीश. [૨ વનસ્પતિ કાયફલ.

कुंभिका (कुंभा स्वार्थे क इत्वं) स्त्री० का. ૧ વેશ્યા.

कुंभिका (कुंभस्तदाकारोऽस्त्यस्याः) ૧ જલ ઉપર થનારૂં એક જાતનું તૃણ. ૨ પાટલાવૃક્ષ. ૩ દ્રોણપુષ્પી. ૪ નેત્રરોગ.

कुंभिन् (कुंभोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० भी-भिनी भि. કલસવાળું, જેની પાંસે ધડો હોય છે તે.

कुंभिन् (,,) पु० भी. હાથી, એક જાતનો ભ્રમર, જલજંતુની એક જાત.

कुंभिनी (कुंभिन् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ પૃથ્વી. ૨ જયપાલનું ઝાડ. ૩ વનસ્પતિ ગુગલ.

कुंभिनीबीज (कुंभिन्या बीजं) क्ली० जं. જયપાલનું બીજ. [વનસ્પતિ કાયફલ.

कुंभिपाकी (कुंभिनो पाको यस्याः ङीष्) स्त्री० की.

कुंभिमद (कुंभिनः गजस्य मदुः) पु० दः ૧ હાથીનો મદ. ૨ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય.

कुंभिक (कु उंभ् इकच्) पु० कः ૧ ચોર. ૨ કાવ્ય ચોર. ૩ સાળો, પોતાની પત્નીનો ભાઈ. ૪ અકાલિક ગર્ભપાત થાય છે તે. ૫ એક જાતનું માછલું.

कुंभी (कुंभ अल्पार्थे ङीप्) स्त्री० भी. ૧ નાનો ધડો, નાની ગાગર, નાનો કુંભ. ૨ જલોત્પન્ન એક જાતની વનસ્પતિ. ૩ કાયફલ. ૪ એક જાતના એરંડાનું ઝાડ. જેને જયપાલ વૃક્ષ કેહેછે. ૫ કુવેરનેત્ર શબ્દ જુઓ. ૬ વતસ્પતિ નસોતર. ૭ પીતપાપડાનું ઝાડ. ૮ વનસ્પતિ પાટલા.

कुंभीधान्य (कुंभमीतं धान्यमस्य) पु० न्यः એક વર્ષસુધી ઉપયોગમાં આવે તેટલું ધાન્ય સંગ્રહ કરનાર ગૃહસ્થ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुंभीधान्यक (कुंभमीतं धान्यमस्य कप्) पु० कः

कुंभीनस (कुंभाव नसा नासा यस्य) पु० सः એક જાતનો વિષવાળો મોટો ક્રૂર સર્પ.

कुंभीनसी (कुंभाव नसा नासा यस्य ङीष्) स्त्री० सी. લવણાસુરની મા. [એક નરક.

कुंभीपाक (कुंभी पच् घञ्) पु० कः તે નામનું

कुंभीबीज (कुंभ्या बीजं) क्ली० जं. એક જાતના એરંડાનું બી, જયપાલ વૃક્ષનું બી.

कुंभीर (कुंभिनं हस्तिनमपीरयति ईर् अण्) पु० रः ૧ એક જાતનો મ્હર. ૨ કાયફલનું ઝાડ.

कुंभीरमक्षिका (कुंभीरोपपदा माक्षिका) स्त्री० का. પાણી ઉપર બેસનારી એક જાતની માખી.

कुंभील (कुंभिर रस्यलः) पु० लः कुंभीर. શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

कुंभीलक (कुंभील क) पु० कः कुंभील. શબ્દ

कुंभोदर (कुंभतुल्यमुदरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. કુંભ જેવું જેનું પેટ હોય છે તે.

कुभोदरं (,,) पु० रः शिवनो એક પારિપદ.

' कुंभोदरं नाम निकुंभतुल्यम्. ' रघुवंशम्.

कुर् (तुदा० पर० सेट् कुरति) ૧ વાદ કરવો, અવાજ કરવો. ૨ કુરકુર કરવું.

कुरका (कुरकुर इव कायति कै क) स्त्री० का. એક જાતનું વૃક્ષ. સલ્લકીવૃક્ષ. [પક્ષી.

कुरंकर (कुरं करोति कृ खच् मुम्) पु० रः સારસ-

कुरंकुर (कुरमित्यव्यक्तं शब्दं कुरति कुर् क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुरंग (कौ रंगति रंग् अच्) पु० गः ૧ હરણ. ૨ તારલોહ. ૩ એક જાતનો મૃગ.

' कुरंगमातंगपतंगभृंगः ' श्रीधरः

कुरंगक (कुरंग स्वार्थे क) पु० कः હરણ.

कुरंगक (कुरंग इव कायति कै क) पु० कः વનસ્પતિ અકલકરો.

कुरंगनयना (कुरंगस्येव नयनमस्याः) स्त्री० ना. હરણજેવી ચપલ આંખવાળી. हरिणाक्षी, मृगनयना. [मृगमद.

कुरंगनाभि (कुरंगस्य नाभिः) पु० भिः કસ્તુરી.

कुरंगम (कौ रंगं मिमीते मा ड) पु० मः હરણ. મૃગ.

कुरंगेका (कौ रंगोऽस्त्यस्य कन्) स्त्री० का. રાની મગનું ઝાડ.

कुरंगी (कुरंग ङीप्) स्त्री० गी. હરણી મૃગી.

कुराचिल्ल (कुरे शब्दे चिल्लति चिल् अच्) पु० ल्लः કરચલો.

कुरट (कुर् अटन् कित्) पु० टः. ચમાર, ચર્મકાર.

कुरटी (कुरट ङीप्) स्त्री० टी. ચમારણ, ચર્મકારી.

कुरंट (कुर अंटक्) पु० टः એક જાતનું ઝાડ.

कुरंटक (कुरंट स्वार्थे क) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पीतझींटी.

कुरंड (कुर् अंडक्) पु० ड: १ अंधोटनुं आड. २ अंडवृद्धिनो रोग. ३ आंतरआलनो रोग.

कुरर (कुर् कुरन्) पु० र: એક જાતનું પક્ષી, टीटोडी. [જાતિ. २ मेंढी, घेटी.

कुररी (कुरर ङीप्) स्त्री० री. १ कुररपक्षीनी स्त्री

कुरल (कुरर रस्य ल:) पु० ल: १ केशनी लट. २ कुररपक्षी.

कुरव (कुत्सितो रवो यस्य) त्रि० व:-वा-वं. જેનો અવાજ ખરાબ છે તે, જેનો શબ્દ ખરાબ છે તે, ખરાબ નાદવાળું. [કર્કશ નાદ.

कुरव (कुत्सिता रव:) पु० व: ખરાબ અવાજ,

कुरव (कुत्सितो रवो यस्य) पु० व: કબુતર, પારેવું.

कुरव (ईषद्रवो यत्र) पु० व: એક જાતનું આડ, सितभंदिर. [જુઓ.

कुरवक (कुरव स्वार्थे क) पु० क: ઉપલો શબ્દ

कुरस (कुत्सितो रस:) पु० स: ખરાબ રસ.

कुरस (कुत्सितो रसो यस्य) त्रि० स:-सा-सं. ખરાબ રસવાળું. [મદ્ય.

कुरस (कुत्सितो रसो यत्र) पु० स: એક જાતનો

कुरसा (कुरस टाप्) स्त्री० सा. गोळीहालो वेलो. गोजिह्वालता. [કાળા પગવાળો ઘોડો.

कुराल ( ) पु० ल: ધોળા ધોળા રંગનો

कुराह (कुलाह) पु० ह: ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुरी (कु रा क ङीप्) स्त्री० री. એક જાતનું ખડ धान्य. [रत, ग्राम्यधर्म.

कुरीर (कृञ् ईरन् उकारादेश) क्ली० रं. मैथुन, सु-

कुरु (कृ उच्) पु० रु: १ चंद्रवंशमां पेदा थयेल अजमीढ राजनो प्रपौत्र ते नामनो એક राजा. २ पृथ्वीना चार महाद्वीप पैकी ते नामनो એક. ३ पृथ्वीना नव वर्ष मांहेलो ते नामनो એક, જેને उत्तरकुरु कुरुवर्ष वगेरे कहेछे. ४ कुरुक्षेत्र. ५ उकाळेला चोखा, भात. ६ वनस्पति भोरींगणी. ७ प्रियव्रत राजनो पौत्र, आग्निध्र राजनो पुत्र.

कुरु (,,) पु० ब० व: કુરુ દેશમાં રહેનાર લોક.

'विजित्य य: प्राज्यमगच्छदुत्तरान् कुरूनकुप्यं वसुवास-वोपम:' किरातार्जुनीयम्.

कुरुकंदक (कुरव इव विस्तीर्ण: कंदोऽस्य) पु० क्ली० क:-कं. એક જાતનો મૂળો. મૂલક. [એક ભેદ.

कुरुकुल्ला (,,) स्त्री० ल्ला. स्यामाशक्तिनो

कुरुक्षेत्र (कुरूणामंतर्गतं क्षेत्रं) क्ली० त्रं. કુરુસ્થળ, જ્યાં કૌરવ પાંડવનું યુદ્ધ થયેલું હતું.

कुरुक्षेत्रीयोग ( ) पु० ग:. मृत्युसूचक ग्रहनो એક જાતનો યોગ.

'पंचग्रहयुते मृत्यौ लग्नसंस्थे बृहस्पतौ।
सौम्यक्षेत्रगते लग्ने कुरुक्षेत्रे मृतिर्भवेत्॥

कुरुजांगल (कुरुषु जांगलं) क्ली० लं. કુરુક્ષેત્ર.

कुरुंट (कुत्सितं रुंटति रुटि अच्) पु० ट: कुरंट शब्द જુઓ. [જુઓ.

कुरुंटक (कुरंट एव स्वार्थे क) पु० क: करंट शब्द

कुरुंटी (कु रुटि अच् ङीष्) स्त्री० टी. १ लाकडानी पुतळी. २ ब्राह्मणी. ३ अध्यापकनी स्त्री.

कुरुतीर्थ ( ) क्ली० र्थं. भारतप्रसिद्ध ते नामनुं એક तीर्थ.

कुरुनदिका (अल्पिका नदिका) स्त्री० का. नानी नदी.

कुरुंब (कुरु उंबच्) क्ली० बं. १ બીજોરાની એક જાત. २ नारंगीनी એક જાત.

कुरुराज (कुरूणां राट्) पु० ट्-ड्. १ दुर्योधन. २ कुरुनो राजा. [જુઓ.

कुरुराज (कुरूणां राजा टच्) पु० ज: ઉપલો શબ્દ

'स्वस्थाः भवंतु कुरुराजसुताः सभृत्याः'
वेणीसंहार:

कुरुरी (कुरर ङीप्) स्त्री० री. એક જાતનું પક્ષી.

कुरुल (कुर उलक्) पु० ल: केशनी लट.

कुरुवक (कुरुव कप्) पु० क: कुरवक शब्द જુઓ. चूर्णकुंतल.

कुरुवर्ष (कुरुसंज्ञिकं वर्षं) क्ली० र्षं. જંબુ દ્વીપમાંहेलो उत्तर कुरु नामनो वर्ष देश.

कुरुविंद (कुरून् विंदति विद् श) पु० द: १ वनस्पति नागरमोथ. २ काचलवण. ३ माणेक, એક જાતનું रत्न. ४ अडद. ५ फूल. ६ पाषाण. ७ अरण्य. [लोक. २ काच, दर्पण, आभलुं.

कुरुविंद (कुरून् विंदति विद् श) क्ली० दं. १ हींग-

कुरुविंदक (कुरु विंद स्वार्थे क) पु० क: वनस्पति नागरमोथ. माणेक, એક જાતનું रत्न, काचलवण, अडद, फूल, पाषाण, अरण्य. [पद्मरागमणि.

कुरुविल्ल ( ) पु० ल्ल:. माणिक्य रत्न.

कुरुविल्व (कुरुषु विल्व इव) पु० ल्व:. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुरुविस्त (कुरुषु प्रख्यात: विस्त:) पु० स्त:. सुवर्ण पल, ३२० चणोठीनुं सोनुं वगेरे तोळवानुं माप.

कुरुवृद्ध (कुरुराजस् वृद्ध:) पु० द्ध:.भीष्मपीतामह.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कुरूप (कुत्सितं रूपं) क्ली० पं. ખરાબરૂપ, કદરૂપ.
कुरूप (कुत्सितं रूपमस्य) त्रि० पः-पा-पं. ખરાબ રૂપવાળું. કદરૂપ. [કુરૂપપણું કુરૂપતા.
कुरूपत्व (कुरूपस्य स्वभावः) क्ली० त्वं. કુરૂપપણું.
कुरूपिन् (कुरूप इनि) त्रि० पी-पिनी-पि. રૂપહીન, કદરૂપ.
कुरूप्य (कुत्सितं रूप्यं) क्ली० प्यं. કથીર.
कुर्कट (कुर् इत्युक्तं शब्दं कुरुते) पु०टः. કુકડો.
कुर्कुर (कुर् इत्युक्तं शब्दं करोति) पु० रः. કુતરો.
कुर्कुर (कुर् कुर् कः) पु० रः કુતરો.
कुर्कुरी (,, ङीप्) स्त्री० री. કુતરી.
कुर्चिका ( ) स्त्री० का. કૂર્ચિકા શબ્દ જુઓ. [કુલંજનવૃક્ષ, ગંધમૂલ
कुर्णज ( ) पु० जः એક જાતનું ઝાડ.
कुर्द् (भ्वा० आत्म० सेट् कूर्दते) ખેલવું, રમવું, ક્રીડવું, કૂદવું.
कुर्दन (कुर्द् ल्युट्) क्ली० नं. ખેલવું, રમવું, ક્રીડા.
कुर्पर (कृ क्विप् पृ अच्) पु० रः ૧ કોણી. ૨ ઢીંચણ, ઘુંટણ.
कुर्पास (कुर्परे आसते घञ्) पु० सः કોણીસુધી આચ્છાદન કરનારૂં સ્ત્રીનું વસ્ત્ર ચોળી કાંચળી વગેરે. [જુઓ. कूर्पास. कूर्पासिक.
कुर्पासक (कुर्पास स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ
कुर्वत् (कृ शतृ) त्रि० न्-ती-त्. કરતું, કામ કરતું.
कुर्वत् (कृ शतृ) पु० न्. ૧ ચાકર, સેવક. ૨ કર્મકાર,
कुर्वद्रूप (कुर्वत्फलोन्मुखं रूपं यस्य) पु० पः ચાર્વાકમત અને બૌદ્ધમત પ્રસિદ્ધ કારણ, હેતુ.
कुर्वाण (कृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. કરતું, કામ કરતું. કારક.
कुर्वाण (,,) पु० णः ચાકર, નોકર.
कुल् (भ्वा० पर० सेट् कोलति) ૧ જમાડવું, જમાવવું. ૨ બાંધવું.
कुल (कुल् क) क्ली० लं. ૧ સજ્જનીય વર્ગનો સમૂહ. ૨ જનપદદેશ. ૩ એ મધ્યમ હલથી ખેડાય તેવી જમીન. ૪ ગોત્ર. ૫ વંશ. ૬ ઘર. ૭ દેહ, શરીર. ૮ ઉત્તમ કુલ.
कुल (,,) पु० लः શ્રેષ્ઠ શિલ્પવેત્તાના કુલમાં પેદા થયેલ, શિલ્પવિદ્યાકુશલ પુરૂષ.
कुलक (कुल् क कन् वा) पु० कः ૧ વનસ્પતિ પટોલ, શિલ્પકુલમાં પ્રધાનપુરૂષ. ૨ લીલો સર્પ.
कुलक (,,) क्ली० कं. ૧ એકજ વિષયનું નિર્ણય કરનાર અને એકાન્વયી પાંચ શ્લોક. ૨ જમાવ, જમાવટ.
कुलक (कुल कन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ કુલીન. ૨ કુલપ્રધાન. ૩ શિલ્પકુલમાં શ્રેષ્ઠ.
कुलक (कुल कै क) पु० कः ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ રાફડો. ૩ કુપીલુ. [કરી.
कुलकन्या (कुलस्य कन्या) स्त्री० न्या. કુલીન છોકરી.
कुलकर्कटी (कुला कर्कटी नित्यकर्मधारयः) स्त्री० टी. એક જાતની કાકડીનો વેલો.
कुलकर्मन् (कुलस्य कर्म) क्ली० र्म. કુલનું કામ, કુલાચરણ.
कुलक्क (कु लक्का घञ्) पुः क्कः કરતાલ.
कुलक्षय (कुलस्य क्षयः) पु० यः કુલનો નાશ.
' कुलक्षयकृतं दोषं मित्रद्रोहे च पातकम् '
श्रीभगवद्गीता.
कुलगिरि ( ) पु० रिः કુલાચલ નામનો પર્વત. [ઘાત કરનાર, કુલનાશક.
कुलघ्न (कुलं हंति हन् टक्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. કુલ-
कुलंगी ( ) स्त्री० गी. વનસ્પતિ મેઢાશિંગી, વનસ્પતિ કાકડાશીંગી.
कुलज (कुले सत्कुले जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. સારા કુલમાં પેદા થનાર, ઉત્તમ કુલમાં ઉત્પન્ન થનાર.
कुलजा (,, टाप्) स्त्री० जा. સારા કુલમાં પેદા થયેલ કન્યા સ્ત્રી વગેરે, [સ્ત્રી.
कुलजाया (कुलस्य जाया) स्त्री० या. ઉત્તમકુલની
कुलजाया सा जाया केवलजाया तु केवलं माया '
उद्भटः
कुलंज (कुं पृथ्वीं रंजयति रज् णिच् अण्) पु० जः. એકજાતની વનસ્પતિ. [જુઓ.
कुलंजन ( ) पु० नः ઉપલો શબ્દ
कुलट ( ) पु० टः. ઔરસપુત્રવિનાનો હરકોઇ પુત્ર. [રિણી સ્ત્રી, છીનાલ ઓરત.
कुलटा (कुलात् कुलांतरमटति) स्त्री० टा. વ્યભિચા-
' यथेष्टं चेष्टते स्फुटकुचतटाः पश्य कुलटाः '
उद्भटः
कुलटी (कुत्सितं रटयते रट् क ङीष्) स्त्री० टी. મનઃશલ. મનઃશિલા.
कुलतंतु (कुलस्य तंतुरिव) पु० तुः. કુલના અવલંબનરૂપ, કુલના આધારરૂપ. [કુલથી.
कुलतस् (कुल् तसिल्) अव्य० तः. કુલપ્રમાણે,
कुलतिथि ( ) पु० स्त्री० थिः-थिः. ચોથ, આઠમ, બારસ અને ચૌદશ એ તિથિમાંની પ્રત્યેક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कुलतिलक (कुलेषु तिलकः) पु० कः. કુલનો ઉદય કરનાર પુરૂષ, કુલની આબાદી કરનાર પુરૂષ.

कुलत्थ (कुलं भूलग्नं सत्तिष्ठति स्था क) पु० त्थः. એકજાતનું ધાન્ય, કળથી. [२ रानी કળથી.

कुलत्था („ टाप्) स्त्री० त्था. १ કાળોસુરમો.

कुलत्थिका (कुलत्था कन् इत्वम्) स्त्री० का. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ એક જાતનો રોગ.

कुलधर्म (कुलस्य धर्मः) पु० र्मः. કુલનો ધર્મ. કુલકર્મ શબ્દ જુઓ.

'उत्सन्नकुलधर्माणां मनुष्याणां जनार्दन ।
नियतं नरके वासो भवतीत्यनुशुश्रुम ' ॥
भगवद्गीता.

कुलधुर्य (कुलेषु धुर्यः) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. કુલમાં શ્રેષ્ઠ, કુલમાં પ્રધાન. [शुभनक्षत्र.

कुलनक्षत्र (कुलं श्रेष्ठं नक्षत्रं) क्ली. त्रं. સારૂંનક્ષત્ર,

कुलनायिका („) स्त्री० का. કૌલિકમતમાં દેવીને મદ્યનું સમર્પણ કર્યા અગાઉ વામપથી જે યોગિનીની વિધિપૂર્વક પૂજા કરેછે તે યોગિની. [स्त्री, સારા કુલની સ્ત્રી. कुलवधू.

कुलनारी (कुलस्य सत्कुलस्य नारी) स्त्री० री. કુલીન

कुलनाश (कुलं मूलग्नं नाश्नाति न अश् अच्) पु० शः. ઉંટ. [જુઓ.

कुलनाश (कुलस्य नाशः) पु० शः. कुलक्षय શબ્દ

कुलनाशक (कुलं नाशयति नश् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. કુલનો નાશ કરનાર.

कुलनाशन (कुलं नाशयत्यनेन णिच् ल्युट्) क्ली० नं. કુલનો નાશ કરવાનું સાધન.

'मुसलं कुलनाशनं' भारतम्.

कुलनाशी (कुलनाश ङीष्) स्त्री० शी. ઉંટણી, ઉંટડી.

कुलंधर (कुलं वंशं धारयति धृ अच् मुम्) त्रि० रः-रा-रं. કુલનું રક્ષણ કરનાર, કુલરક્ષક, વંશધારક.

कुलपति (कुलस्य कुले वा पतिः) पु० तिः १ કુલનો ધણિ, કુલમાં શ્રેષ્ઠ. २ મુનિભેદ.

कुलपर्वत ( ) पु० तः कुलगिरि શબ્દ જુઓ.

कुलपालक (कुलं पालयति पा ण्वुल्) पु० कः १ ખીજોરાની એક જાત. २ નારંગીની એક જાત.

कुलपालक („) त्रि० कः-का-कं. કુલને પાલન કરનાર અને વંશનું રક્ષણ કરનાર.

कुलपालि (कुलं पालयति पाल् इञ्) स्त्री० लिः કુલવતી સ્ત્રી, સારા કુલની ઓરત. [જુઓ.

कुलपालिका (कुलपालि क) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ

कुलपुत्र (कुलस्य पुत्रः) पु० त्रः વંશરક્ષક પુત્ર, સારા કુલનો પુત્ર.

कुलप्रसूत (कुले सत्कुले प्रसूतः) त्रि० तः-ता-तं. સારા કુલમાં પેદા થયેલ, ઉત્તમ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

कुलवधू (कुले गेहे एव स्थिता वधूः) स्त्री० धूः કેવળ ઘરમાં બેસી રહેનારી ઉત્તમ કુલની સ્ત્રી, કુલનારી શબ્દ જુઓ.

'ब्रूते ब्रूते व्रजकुलवधूः कापि साध्वी ममाग्रे ' उद्भटः

कुलभृत्या (कुलैः वंशभवैः भृत्या भरणं) स्त्री० त्या. ગર્ભપ્રસવ થયા પછી અથવા તેની અગાઉ જણુવાવાળી ગર્ભિણી સ્ત્રીની સેવા ચાકરી કરવી તે.

कुलभृत्या (कुलस्य भृत्या) स्त्री० त्या. કુલનું ભરણ કરેલું તે. [प्रसिद्ध ते नामनुं એક તીર્થ.

कुलंपुन (कुलं पुनोति पु खश् मुम्) क्ली० नं. भारत-

कुलंभर (कुलं बिभर्ति) त्रि० रः-रा-रं. કુલનું પોષણ કરનાર, કુલનું ભરણ કરનાર.

कुलंभर (कौ भूमौ रंभे लीयते) पु० रः ચોર.

कुलंभल ( ) पु० लः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

कुलयोषित् ( ) स्त्री० त्. कुलवधू

कुलवत् (कुल् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ઉંચા કુળવાળું, ઉત્તમ વંશમાં પેદા થયેલ. कुलिन्, कुलीन.

कुलवर्णा (कुलैर्वैद्यकुलैर्वर्णा गुणकीर्तनं यस्याः) स्त्री० र्णा. વનસ્પતિ, રાતુ નસોતર.

कुलवार ( ) पु० रः ભોમવાર, શુક્રવાર.

कुलविद्या (कुलक्रमादागता विद्या) स्त्री० द्या. આન्विक्षिकी વગેરે વિદ્યા. २ કુલક્રમે આવેલી વિદ્યા.

कुलविप्र (कुलक्रमागतो विप्रः) पु० प्रः. ગોર, કુલગોર, પુરોહિત. कुलगुरु.

कुलव्रत (कुले चर्य्यं व्रतं) क्ली० तं. કુલક્રમવડે પાળવા યોગ્ય વ્રત.

'गमितवयसामिक्ष्वाकूणामिदं कुलव्रतम्' रघुवंशम्.

कुलश्रेष्ठिन् (कुलेषु श्रेष्ठी) त्रि० ष्ठी-ष्ठिनी-ष्ठि. १ કુલપરંપરા જે શેઠ હોયછેતે. २ કુલમાં જે પ્રધાન હોયછેતે. ३ કુલીન. ४ ઉત્તમ શિલ્પવેત્તાના કુલમાં પેદા થયેલ.

कुलसंख्या (कुलेषु संख्या कीर्तिः) स्त्री० ख्या. સારા કુલમાં ગણુતરી, વંશની શ્રેષ્ઠતા.

'कुलसंख्यां च गच्छन्ति कर्षन्ति च महायशः'
मनुः

कुलसत्र (कुलजैरनुष्ठीयते सत्रं) क्ली० त्रं. કુલીન માણસથી થતો યજ્ઞ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कुलसंतति (कुलस्य संततिः) स्त्री० तिः वंश, પેઢી.
कुलसन्निधि (कुलस्य सन्निधिः) स्त्री० धिः. સગું, વહાલું, સંબંધી, સાક્ષીઓનું હાજરપણું.
कुलसंभव (कुले सत्कुले संभवः) पु० वः. સારા કુલમાં પેદાથવું, સારાકુલમાં ઉત્પન્ન થવું.
कुलसौरभ (कुलं श्रेष्ठं सौरभमस्य) पु० भः. એક જાતની સુગંધી ઔાષધિ. [જુઓ.
कुलस्त्री (कुले स्थिता स्त्री) स्त्री० स्त्री. કુલવધૂ શબ્દ
कुलहुंडक (कुलाय संघाय हुंडते हुंड् ण्वुल्) पु० कः. જલનું ચક્રાકાર ફરવું. આવર્ત.
कुलहला ( ) स्त्री० ला. વનસ્પતિ ગોરખમુંડી.
कुलाकुल (कुलं च अकुलं च) त्रि० लः-ला-लं. ઉંચા અથવા નીચા કુલમાં જેનું મિશ્રણ થયેલું હોયછે તે.
कुलाकुलतिथि (कुलाकुलातिथिः) पु० स्त्री० थिः-थिः.બીજ, છઠ, અને દશમની તિથિમાહેલી પ્રત્યેક.
कुलाकुलनक्षत्र (कुलाकुलं नक्षत्रं) क्ली० त्रं. આર્દ્રા, મૂલ, અભિજીત્, અને શતતારકા.
कुलाकुलवार (कुलाकुलो वारः) पु० रः. બુધવાર.
कुलांगार (कुलस्यांगारमिव) क्ली० रं. કુલમાં અધમપુરૂષ, વંશને દોષ આપનાર, વંશમાં અંગારાજેવો.
कुलाचल (कुले अचलः) पु० लः. હિંદુસ્તાનમાં માહેંદ્રાદિજે સાત પર્વતછે તેમાંથી પ્રત્યેક.
कुलाचार (कुलस्योचित आचारः) पु० रः. કુલધર્મ. કુલનો ઉચિત આચાર. કુલને શોભે તેવું આચરણ.
कुलाचार्य (कुलस्याचार्यः) पु० र्यः. કુલગુરૂ, કુલપરંપરાનો ગોર, પુરોહિત.
कुलाट (कुलेन संघेनाटति अट् अच्) पु० टः. કાદવમાં રહેનારૂં એક જાતનું માછલું.
कुलाधारक (कुलं आ धृ ण्वुल्) पु० कः. પુત્ર.
कुलाभि ( ) पु० भिः. ખજાનો, દ્રવ્યનો સંગ્રહ.
कुलाय (कुलं पक्षसंघातोऽयतेऽत्र अय् घञ्) पु० यः. ૧ પક્ષીનો માળો. ૨ સ્થાન.
कुलाय (कौ लायो गतिरस्य) क्ली० यं. દેહ, શરીર.
कुलायनिलाय ( ) पु० यः. માળામાં બેસવું, માળામાં બચ્યાંનું સેવવું.
कुलायनिलायिन् ( ) त्रि० यी-यिनी-यि. ઈંડાને સેવતું.

'खगकुलाय कुलायनिलायिनाम्' माघः

कुलायनिलायिता (कुलायनिलायिनो भावः) स्त्री० ता. ઈંડાને સેવનારપણું, ઈંડાને સેવનારની હાલત.
कुलायस्थ (कुलाये तिष्ठति स्था क) पु० स्थः પંખી, પંખેરૂં, પક્ષી.
कुलायिका (कुलायः पक्षिवासस्थानं विद्यतेऽस्यां इन्) स्त्री० का. પક્ષિશાલા, ચીડીઆખાનું.
कुलाल (कुलं कालन्) पु० लः ૧ કુંભાર. ૨ જંગલી કુકડો.

'मालाकारात् कर्मकार्यां कुंभकारो व्यजायत'
परासरसंहिता.

कुलालंविन् ( ) त्रि० वी-विनी-वि. ૧ કુલનો આધારભૂત, વંશનું ગુજરાન ચલાવનાર.

'वरमेकः कुलालंबी यत्र विश्रूयते पिता' हितोपदेशः

कुलालिका (कुलालि स्वार्थे क) स्त्री० का. ૧ કુંભારણ. ૨ રાની કળથી. ૩ કાળો સુરમો. ૪ સૌવીરાંજન. [જુઓ.
कुलाली (कुलाल ङीप्) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ
कुलाह (कुल् आ हन् ड) पु० हः. ધોડા પીળારંગનો કાળા ઢીચણવાળો ધોડો. [कुकलास.
कुलाहक (कुलाह संज्ञायां कन्) पु० कः કાંકીડો.
कुलाहल (कुलमाहलति हल् अच्) पु० लः એક જાતનું નાનું ઝાડ. [વર ચકલો.
कुलि (कुल् इन् कित्) पु० लिः હાથ, હસ્ત, જના-
कुलि (,,) स्त्री० लिः વનસ્પતિ ભોરીંગણી. कंटकारि, कंटकारिका, बृहती, कुली.
कुलिक (कुलमधीनत्वेन प्राशस्त्येनवाऽस्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ વંશમાં જે શ્રેષ્ઠ હોય છે તે. ૨ શિલ્પવેત્તાના કુલમાં પ્રધાન પુરૂષ વગેરે,
कुलिक (,,) पु० कः અષ્ટ મહાનાગમાંહેલો તે નામનો એક. ૨ દિવસનો ત્યાગ કરવા યોગ્ય એક ભાગ. ૩ દુષ્ટ મુહૂર્તનો એક ભેદ.
कुलिकवेला (कुलिका वेला) स्त्री० ला. શુભકાર્ય કરવાના દિનની અશુભ વેળા.
कुलिंग (कौ पृथव्यां लिंगति लिंग् अच्) पु० गः ૧ ચકલોપક્ષી. ૨ કાકાકૌવા નામનું પક્ષી.
कुलिंग (कुत्सितं लिंगं) क्ली० गं. ખરાબ લિંગ, ખરાબ જાતિ.
कुलिंगक (कुलिंग क) पु० कः ચકલો પક્ષી.
कुलिंगी (कुलिंग ङीप्) स्त्री० गी. વનસ્પતિ કાકડાશૃંગી.
कुलिज (कुलौ हस्ते जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. હાથ ઉપર પેદાથનાર નખ વગેરે.
कुलिन् (कुल् इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. ઉત્તમ કુલવાળું, શ્રેષ્ઠવંશનું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कुलिन् (,,) पु० ली. पर्वत, पहाड.
कुलिंद ( ) पु० व० दाः ते नामनो એક દેશ.
कुलिंद ( ) पु० दः કુલિંદ દેશનો રાજા.
कुलिर (कुल् इरन् कित्) पु० रः १ કરચલો. २ મેષ વગેરે બારરાશિમાં ચતુર્થરાશિ.
कुलिश (कुलिश् क) पु० क्ली० शः-शं. १ ઇંદ્રનું વજ્ર. २ એક જાતનું માછલું. ३ એક જાતનું રત્ન. ४ કુહાડો, પરશુ.
' अवेदनाङ्गं कुलिशक्षतानाम् ' कुमारसंभवम्.
कुलिशद्रुम (कुलिश इव द्रुमः) पु० मः थोरनुं ઝાડ.
कुलिशधर (कुलिशं धरति धृ अच्) पु० रः ઇંદ્ર, દેવરાજ. [लो शब्द જુઓ.
कुलिशपाणि (कुलिशः पाणावस्य) पु० णिः उप-
कुलिशभृत् (कुलिशं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. कुलिशधर शब्द જુઓ.
कुलिशांकुशा ( ) स्त्री० शा. બૌદ્ધ લોકોની દેવીનો એક ભેદ.
कुलिशासन (कुलिशमिव दृढमासनं यस्य) पु० नः બૌદ્ધમતપ્રવર્તક શાક્યમુનિ.
कुली (कुल् ङीष्) स्त्री० ली. १ વનસ્પતિ ભોરીંગણી. २ મોટી સાળી., પાટલાસાસુ.
कुलीक (कुल् ईकन् कित्) पु० कः પક્ષી, પંખી, પંખેરૂ.
कुलीन (कुले जातः ख) त्रि० नः-ना-नं. ઉત્તમ કુલમાં પેદા થનાર, સત્કુલમાં ઉત્પન્ન થનાર.
कुलीन (कुले सत्कुले जातः ख) पु० नः १ ઉત્તમ જાતિનો ઘોડો. २ કૌલિક ધર્મને માનનાર ઉપાસક.
कुलीन (कौलीनं) त्रि० नः-ना-नं. પૃથ્વીને લાગેલું, પૃથ્વીને સંયુક્ત થયેલું. ભૂલગ્ન.
कुलीनक (कुलीन संज्ञायां क) पु० कः રાનીભૃગ.
कुलीनता (कुलीनस्य भावः) स्त्री० ता. કુલીનપણું.
कुलीनत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પાણી, જલ.
कुलीनस (कुलीनं भूलग्नं स्यति सो क) क्ली० सं.
कुलीर (कुल् ईरन् कित्) पु० क्ली० रः-रं. कुलिर શબ્દ જુઓ.
कुलीरशृंगी (कुलीरः कुलीरावयवमिव शृंगमस्याः ङीष्) स्त्री० गी. વનસ્પતિ કાકડાશૃંગી. कर्कटशृंगी, कुलीरविषाणिका. [જુઓ.
कुलीरा ( ) स्त्री० रा. ઉપલો શબ્દ
कुलीराद् (कुलीरमत्ति अद् क्विप्) पु० त्-द्. કરચલાનું ખાનાર.
कुलीश (कुलीश पृषो०) पु० क्ली० शः-शं. कुलिश શબ્દ જુઓ.
कुलुक (कुल् उलच् कित्) क्ली० कं. જીભ્હામલ., ઉલ, જીભ ઉપરનો મેલ. [લકાગિન.
कुलुकगुंजा (कौ लुका गुप्ता गुंजेव) स्त्री० जा. उ-
कुलूत ( ) पु० व. ताः તે નામનો એક દેશ. [२ વંશપતિ.
कुलेश्वर (कुलस्येश्वरः) पु० रः १ મહાદેવ, શિવ.
कुलोत्कट (कुलेन उत्कटः) पु० टः ઉત્તમ જાતિનો ઘોડો. [કુલનું, શ્રેષ્ઠવંશનું.
कुलोत्कट (,,) त्रि० टः-टा-टं. ઉત્તમ
कुलोद्वह (कुलमुद्वहति वह् अच्) पु० हः કુલેશ્વર શબ્દ જુઓ. [નામનો એક રોગ.
कुल्फ (कुल् फक् अस्य उच्च) पु० क्ली० फः-फं. તે
कुल्मल् (कुष् क्मलन्) क्ली० लं. પાપ, પાતક.
कुल्माष (कोलति कुल् क्विप् कुल्माषोऽस्मिन्) पु० क्ली० षः-षं. કાંજી, રાબ.
कुल्माष (,,) क्ली० षं. અર્ધપાકેલું યવધાન્ય. २ મોટા અડદ. ३ એક જાતનું ધાન્ય. ४ કળથી. ५ નિંદેલા અડદ. ६ તે નામનો એક રોગ.
कुल्माष (कोलति कुल् क्विप् कुल्माषोऽस्मिन्) पु० षः સૂર્યનો તે નામનો એક પારિપાર્શ્વિક. २ ચોખા મગ વગેરેની મિશ્રિત ખીચડી.
कुल्माषाभिषुत् (कुल्माषस्य अभिषुतं) क्ली० तं. ચોખાની કે જવ વગેરેની કાંજી. કાંજિક.
कुल्माषी (कुल्माष ङीप्) स्त्री० षी. તે નામની એક નદી.
कुल्य (कुल् क्यप्) क्ली० ल्यं. १ માંસ. २ હાડકું, અસ્થિ. ३ આઠ દ્રોણનું એક પરિમાણ. ४ ધાન્ય વગેરે.
कुल्य (कुलाय हितं यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. કુલને માટે ફાયદાકારક, કુલવાસ્તે હિતકારી, કુલહિત.
कुल्य (कुले भवः यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. १ કુલમાં ઉત્પન્ન થનાર. २ માન્ય. ३ સારા કુલમાં પેદા થનાર. [પનાર પ્રધાન વગેરે.
कुल्य (,,) पु० ल्यः સારી બુદ્ધિ આ-
कुल्य (कुल् चतुर्थ्यां य) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. કુલની પાસેનો દેશ વગેરે.
कुल्या (कुल्य टाप्) स्त्री० ल्या. १ પાણીનો નળ. २ પાણીની નેર. ३ બનાવેલી નાની નદી. ४ ખાઇ. ५ નદી. ६ કુલવતી સ્ત્રી. ७ ઔષધિ જીવંતી.
कुलूक ( ) पु० कः મનુસંહિતાનો તે ના-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भनो એક વિદ્વાન્ ટીકાકાર દિવાકરનો પુત્ર.

कुल्वक ( ) क्ली० कं. कुलुक शब्द જુઓ.

कुव (कुं भूमि वाति गच्छति वा क) क्ली० वं. કમંલપ્રકુલ.

कुवंग (ईषद्वंगं गुणेन) क्ली० गं. સીંસું.

कुवचस् (कुत्सितं वचः) क्ली० चः ખરાબ વાણી, ખરાબ ભાષણ, હલકું બોલવું.

कुवचस् (कुत्सितं वचोस्य) त्रि० चाः-चाः-चस्. ખરાબ ભાષણ કરનાર, હલકી વાણી બોલનાર.

कुवज्रक (कुत्सितं वज्रमिव कायति कै क) क्ली० कं. એક જાતનું રત્ન. वैक्रांतमणि.

कुवद (कुत्सितं वदति) त्रि० दः-दा-दं. ખરાબ ભાષણ કરનાર, દુર્વાક્ય બોલનાર.

कुवम (कौ पृथ्व्यां वमति जलं वम् अच्) पु० मः સૂર્ય, સૂરજ. [स्वाद.

कुवर (कुत्सितं व्रीयते वृ अप्) पु० रः તુરો રસ, તુરો

कुवर (,, अच्) त्रि० रः-रा-रं. તુરું, તુરા રસવાળું, તુરા સ્વાદવાળું.

कुवल (कौ वलति वल् अच्) क्ली० लं. १ કમલ. २ કુમુદ. ३ બોર. ४ મોતી, મુક્તાફળ. ५ જલસર્પોદર.

कुवलय (कोर्वलयमिव शोभाहेतुत्वात्) क्ली० यं. કમલ, કુમુદ.

कुवलय (कोर्वलयं) क्ली० यं. ભૂમંડલ, ભૂગોલ.

कुवलयापीड (कुवलयमापीडः भूषणं यस्य) त्रि० डः-डा-डं. १ નીલાકમળથી શૃંગારેલ, २ ધોળું કમલ જેને ભૂષણ છે તે. ३ કમળથી અલંકૃત. ४ કંસના હસ્તિરૂપ દૈત્યવિશેષ.

कुवलयित (कुवलय इतच्) त्रि० तः-ता-तं. કમલથી શૃંગારેલ, જ્યાં કમલ પેદા થયેલ, જ્યાં કમલ બનીગયેલ.

कुवलयिनी (कुवलयानां समूहः इनी) स्त्री० नी. કમલનો સમૂહ. उत्पलिनी.

कुवलयेषता (कुवलयस्य ईषता) स्त्री० ता. ભૂમંડલનું કૃશત્વ, ભૂગોલનું સ્વામિત્વ. [विष्णु.

कुवलेशय (कुवले जले शेते शी अच्) पु० यः

कुवलाश्व (कुवलोऽश्वोऽस्य) पु० श्वः સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલ ધુંધુમારરાજા. कुवलयाश्व.

कुवाद (कुत्सितो वादः) पु० दः १ કુવાક્ય. २ ખરાબ ભાષણ. ३ બીજાના દોષનું કહેવું.

कुवाद (कुत्सितो वादोऽस्य) त्रि० दः-दा-दं. ખરાબ ભાષણ કરનાર, કુવાક્ય બોલનાર.

कुवाहुल (कु वह् उलच्) पु० लः ઉષ્ટ્ર, ઊંટ.

कुवाहुली (कुवा हुल ङीप्) स्त्री० ली. ઊંટડી, ઊંટણી.

कुविद्य (कुत्सिता विद्या यस्य) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ નિંદિત વિદ્યા ભણેલું. २ નિંદ્ય વિદ્યાવાળું. ३ ખરાબ વિદ્યાવાળું, કુવિદ્યાવાળું.

कुविद्या (कुत्सिता विद्या) स्त्री० द्या. નિંદ્યવિદ્યા.

कुविद्यास (कुविद्यां स्यति सो क) पु० सः કુવિદ્યાને મટાડનાર, કુવિદ્યાનો નાશ કરનાર, કુવિદ્યાની હિંસા કરનાર. [तंतुवायः

कुविंद (कुत्सितं विंदंते विद् श) पु० दः સાળવી.

कुविवाह (कुत्सितो विवाहः) पु० हः १ ખરાબ વિવાહ. २ નિંદિત પરણેતર, નિંદ્યલગ્ન.

कुवृत्ति (कुत्सिता वृत्तिः) स्त्री० त्तिः १ ખરાબ આચરણ. २ બુરૂવર્તન. ३ ખરાબ વર્તણુંક. ४ હલકો ધંધો.

कुवृत्ति (कुत्सिता वृत्तिरस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति. १ ખરાબ આચરણવાળું. २ બુરૂ વર્તવાવાળું. ३ ખરાબ વર્તણુકવાળું. ४ હલકા ધંધાવાળું.

कुवृत्तिकृत् (कुवृत्तिं करोति कृ क्विप्) पु० त्. કરંજનું ઝાડ.

कुवृत्तिकृत् (कुवृत्तिं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-त्-त्. १ નિંદિત ચેષ્ટા કરનાર. २ ખરાબ વર્તણુક કરનાર. ३ ખરાબ ધંધો કરનાર.

कुवेणि (कुत्सिता वेणिरस्याः) स्त्री० णिः જેને કેશની વેણિ ખરાબ હોય છે એવી સ્ત્રી.

कुवेणी (ईषत् वेणंते मात्स्याः अस्याः) स्त्री० णी. માછલાં રાખવાનું વાંસનું બનાવેલ પાત્ર કંડીઓ વગેરે. मत्स्यधानी.

कुवेर (कुत्सितं वेरमस्य) पु० रः યક્ષરાજ કુબેર, ઉત્તરદિશાનો તે નામનો પાલક.

कुवेरक (कुवेर स्वार्थे क) पु० कः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ અર્હત્નો તે નામનો એક ઉપાસક. ३ નંદી વૃક્ષ. [वेरनेत्र शब्द જુઓ.

कुवेरनेत्र (कुवेरस्य नेत्रमिव नेत्रमस्य) पु० त्रः कु-

कुवेराक्षी (कुवेरस्याक्षीव पिंगं पुष्पमस्याः षच् ङीष्) स्त्री० क्षी. कुवेराक्षी शब्द જુઓ.

कुवेराचल (कुवेरस्याचलः) पु० लः કૈલાસપર્વત. कुवेरपर्वत, कुवेरगिरि. [क्ली० लं. કમલ.

कुवेल (कुवेषु जलजपुष्पेषु इं शोभां लाति ला क)

कुवैद्य (कुत्सितो वैद्यः) पु० द्यः १ ખરાબ વૈદ્ય. २ વૈદ્યકશાસ્ત્રના વિધિનું ઉલંઘન કરી પોતાનીજ ઇચ્છાવડે ઉલટું આચરણ કરનાર વૈદ્ય.

कुव्र ( ) क्ली० व्रं. અરણ્ય, જંગલ, રાન.

कुश् (दिवा० पर० सेट् कुश्यति) आलिंगन करवुं,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भेटवुं.
कुश् (चुरा० उभय० सेट् कुंशयति-ते) प्रकाशवुं.
कुश् (भ्वा० पर० सेट् कुंशति) प्रकाशवुं.
कुश (कौ शेते शी क अथवा कुं पापं श्यति शो ड) पु० क्ली० शः-शं. ते नामनु એક तृण, दर्भ.
कुश (कु शो ड) पु० शः १ दाशरथि रामनो ते नामनो पुत्र. २ ज्योतु. ३ धीना समुद्रथी घेरायेल ते नामनो पृथ्वीनो એક द्वीप.
'रिपुनागांकुशं कुशम्' रघुवंशम्.
कुश (कौ शेते शी क) क्ली० शं. पाणी, જल.
कुश (कु शी ड) त्रि० शः-शा-शं. १ पापी. २ भक्त.
कुशकंडिका (कुशैः कंडिकेव) स्त्री० का. वैदिक अग्निनो ते नामनो એક संस्कार.
कुशकाश (कुशकाशानां समाहारः) क्ली० शं. दर्भ तृण अने કरसडा तृणनो જथ्थो.
कुशधारा ( ) स्त्री० रा. ते नामनी એક नदी.
कुशध्वज (कुशः ध्वजेस्य) पु० जः જनક राजनो ते नामनो नानो भाई.
'तौ कुशध्वजसुते सुमध्यमे' रघुवंशम्.
कुशनाभ (कुश इव नाभिरस्य अच्) पु० भः બलाકाश्व राजनो पौत्र, कुश राजनो पुत्र.
कुशनामन् (कुश इति नाम अस्य) पु० मा. कुवाहुल शब्द જुओ. [असुर, मारीचिनो पुत्र.
कुशनेत्र ( ) पु० त्रः ते नामनो એક
कुशप (कुश कपन्) क्ली० पं. पीवानुं पात्र. पंચपात्र. પ્યालो वगेरे. पानपात्र.
कुशपुष्प (कुशाकारं पुष्पमस्य) क्ली० ष्पं. એક જातनुं सुगंधी द्रव्य. [फुल.
कुशपुष्प (कुशाश्च पुष्पाणि च) क्ली० ष्पं. दर्भ अने
कुशय (कु शी अच्) पु० यः पानपात्र, पंચपात्र, પ્यालो वगेरे.
कुशल (कुश् कलन्) क्ली० लं. १ कल्याण क्षेम. २ सारापणुं. ३ नीरोगीपणुं. ४ पुण्य. ५ चतुरपणुं.
कुशल (कुश् कलन्) त्रि० लः-ला-ली-लं. १ चतुर. ડाहुं, प्रवीण, हुंशीयार. शाणुं. २ कल्याणवाळुं.
'मयाऽऽप्तं रामत्वं कुशलवसुता न त्वधिगता' साहित्यदर्पणम्.
कुशल (कुशं लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. १ दर्भ लेनार, २ कुश पકડनार.
कुशल (कुशल अच्) अव्य० लं. सारुं.
कुशलता (कुशलस्य भावः) स्त्री० ता. १ कुशलपणुं. २ चतुराई, शाणपण, हुंशीआरी, प्रवीणता.
कुशलत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉपलो शब्द जुओ. [लव, दाशरथि रामना બे पुत्र.
कुशलव (कुशश्च लवश्च) पु० द्वि. वौ. कुश अने
कुशलिन् (कुशल इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. १ कल्याणवाळुं. २ अनुકूल. ३ सद्गुणी. ४ सुખी. ५ क्षेमवाळुं. ६ आબाद. ७ हुंशीआर, चतुर,
'कुशलिनी वत्सस्य वार्ताऽपि नो' साहित्यदर्पणम्.
कुशली (कुश ली ड) स्त्री० ली. એક जातनुं ઝाड.
कुशवत् (कुश मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. जेना हाथमां दर्भ होयछे ते, कुशवाळुं. [नगरी.
कुशवती (कुशवत् ङीष्) स्त्री० ती. ते नामनी એક
कुशस्तब (कुशानां स्तबः) पु० बः. दर्भनो जुडो, दर्भनो थोકडो.
कुशस्थल (कुशप्रधानं स्थलं) क्ली० लं. કनोજदेश.
कुशस्थली (कुशप्रधाना स्थली) स्त्री० ली. કनोજ देश. २ रेवतराजએ બांधेलुं अने यदुलोકोએ शृंगारेलुं ते नामनुं એક शहेर. ३ द्वारકां. ४ उજ्જयिनी.
कुशा (कुश अ) स्त्री० शा. १ दोरी. २ लगाम. ३ भीडीકाકडीनो वेलो. ४ उंબरानो लाકडानो બनावेल प्यालो. [पु० रः. यज्ञाग्नि, यज्ञनो अग्नि.
कुशाकर (कुशैराकीर्यते आच्छाद्यतेऽत्र आ कृ अप्)
कुशाक्ष (कुश इव सूक्ष्माग्रमक्षि यस्य अच्) पु० क्षः. वांदरो, वानर.
कुशाक्षी (कुशाक्ष ङीप्) स्त्री० क्षी. वांदरी, वानरी.
कुशाग्र (कुशस्य अग्रं) क्ली०ग्रं. दर्भनो आगलो भाग.
कुशाग्र (कुशस्य अग्रमिव सूक्ष्मत्वात्) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. १ कुशना आगला भागजेवुं तीક्ष्ण. २ मुश्केલीथी समજी शકाय तेवुं ग्रहण કरवानी बुद्धिवाळुं.
'कुशाग्रबुद्धे कुशली मुरुस्ते' रघुवंशम्.
कुशाग्रीय (कुशाग्रतुल्यं छ) त्रि० यः-या-यं. कुशना अग्रજेवुं तीक्ष्ण.
कुशाग्रीयमति (कुशाग्रीया मतिरस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. १ तीक्ष्णબुद्धिवाळुं. २ अत्यंत बुद्धिशाणी.
कुशांगुरीय (कुशनिर्मितमंगुरीयं) क्ली० यं. दर्भनी બनावेल हाथमां पहेरवा लायક वींटीજेवी पवीत्री.
कुशांब ( ) पु० बः. नेभिवंशमां पेदा थयेल ते नामनो એક राजा, कुशराजानो पुत्र.
कुशारणि (कुशं जलं शापार्थं उदकमरणिरिवास्य) पु० णिः. दुर्वासामुनि. [रोहिडानुं ઝाड.
कुशाल्मलि (कुत्सितः शाल्मलिः) पु० लिः. रक्त-
कुशावती (कुश मतुप् ङीष्) स्त्री० ती. दाशरथि रामना पुत्र कुशनी ते नामनी राजधानी.
'कुशावतीं श्रोत्रियसात्स कृत्वा' रघुवंशम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कुशावर्त (कुशस्य जलस्यावर्त्तो यत्र) पु० र्तः ते नामनुं એક તીર્થ, ગંગાવતારતીર્થ, ગંગાદ્વાર.

कुशाश्व ( ) पु० श्वः संजय રાજાનો પૌત્ર, સહદેવ રાજાનો પુત્ર.

कुशासन (कुशनिर्मितमासनं) क्ली० नं. દર્ભથી બનાવેલું આસન.

' अक्षमालापवृत्तिज्ञा कुशासनपरिग्रहा ॥
शांभवीव तनुः कस्य न वंद्या दौर्जनी सभा '

उद्भटः

कुशासन (कुत्सितं शासनं) क्ली० नं. ખરાબ હુકમ, ખરાબ અમલ. ખરાબ શાસન.

कुशासन (कोः पृथ्व्याः शासनं) क्ली० नं. પૃથ્વીનો અમલ, પૃથ્વીઉપર હુકમ.

कुशिक (कुशनामा नृपः जनकत्वेनाऽस्त्यस्य ठन्) पु० कः. ૧ ગાધિરાજાનો બાપ, વિશ્વામિત્રનો દાદો, ૨ બહેડાનું ઝાડ. ૩ સાગનું ઝાડ. ૪ હલનું ફળ. ૫ તેલનો ગાળ.

कुशिक (कुश ठन्) त्रि० कः-का-कं. કાણું.

कुशिका (कुशी क) स्त्री० का. લોઢાનું ફળ.

कुशित (कुश इतच्) त्रि० तः-ता-तं. પાણી મેળવેલ, જલમિશ્રિત. [દર્ભવાળું, કુશયુક્ત.

कुशिन् (कुशोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० शी-शिनी-शि.

कुशिन् (मुशोऽस्त्यस्य इनि) पु० शी. વાલ્મિકમુનિ.

कुशी (कुश् विकारार्थे ङीप्) स्त्री० शी. લોઢાનું બનાવેલું ફળ. [યોગ. ૨ રક્તચંદન.

कुशीद (कु सद् श) क्ली० दं. ૧ વ્યાજમાટે ધનપ્ર-

कुशील (कुत्सितं शीलमस्य) त्रि० लः-ला-लं. ખરાબ શીલનું, ખરાબ સ્વભાવનું, ખરાબ વર્તણુકનું.

कुशील (कुत्सितं शीलं) क्ली० लं. ખરાબ શીલ.

कुशीलव (कुशीलं वाति वा क) पु० वः ૧ ગાયક. ૨ નટ. ૩ ચારણ, ભાટ. ૪ બંદિજન. ૫ ગપ્પાં મારનાર. ૬ કીર્તિ ફેલાવનાર માણસ. ૭ વાલ્મિ-કમુનિ. [રામના કુશ અને લવ બન્ને પુત્ર.

कुशीलव (कुशश्च लवश्च) पु० द्वि० वौ. દાશરથિ

कुशीवश ( ) पु० शः વાલ્મિકમુનિ.

कुशुंभ (कुशुंभ् अच्) पु० भः कुसंभ शब्द જુઓ.

कुशूल (कुश् कूलच्) पु० लः ૧ અન્નનો કોઠાર. ૨ તુપનો અગ્નિ, ફોતરાનો અગ્નિ. ૩ અનાજ રાખ-વાનું સ્થાન.

' को धन्यो बहुभिः पुत्रैः कुशूलापूरणाढकैः '

हितोहदेशः

कुशूलधान्यक (कुशूलपरिमितं धान्यं यस्य) पु० कः પોતાના કુટંબનો ત્રણ વર્ષસુધી નિર્વાહ ચાલે તેટલું ધાન્ય એકઠું કરી રાખનાર ગૃહસ્થ.

कुशेशय (कुशे शेते शी अच्) क्ली० यं. ૧ કમલ. ૨ રાતું કમલ.

' कुशेशयैर्यत्र जलाशयोषिताम् ' माघः

कुशेशय (कुशे शेते शी अच्) पु० यः ૧ સારસ-પક્ષી. ૨ કર્ણિકારનું ઝાડ. ૩ કુશદ્વિપમાં તે નામનો એક પર્વત.

कुशेशय („) त्रि० यः-या-यं. કુશ તૃણ ઉપર સુનાર, કુશ તૃણના બીછાના ઉપર સુનાર.

कुशेशयकर ( ) पु० रः સૂર્ય, સુરજ.

कुशोदक (कुशसहितमुदकं) क्ली० कं. દર્ભસાથે પાણી.

कुष् (क्या० पर० सेट् कुष्णाति) ૧ બહારક ઢાડવું. ૨ કહાડી મુકવું. ૩ તપાસવું. ૪ તજવીજ કરવી. ૫ કશોટીપર લાવવું. ૬ પ્રકાશવું.

कुषक (कुष् ण्वुल्) पु० कः બહેડાનું ઝાડ.

कुषाकु (कुष् आकु) पु० कुः ૧ વાંદરો. ૨ સૂર્ય. ૩ અગ્નિ.

कुषाकु (कुष् आकु) त्रि० कुः-कुः-कु. ૧ બળતું. ૨ ગરમ થઈ જેશભારતુ. ૩ નિર્દય, ઘાતકી.

कुषित् (कुषिद् पृषो०) अव्य० त्. ૧ રૂડી રીતે, સારી રીતે, ઉત્તમ રીતે. ૨ બહુ રીતે.

कुषित (कुष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પાણી મેળવેલ, જલમિશ્રિત.

कुषित्वा (कुष् त्वा) अव्य० त्वा. બહાર કહાઢીને.

कुषीद (कु सद् श) पु० दः વ્યાજ વટાવથી વધારા માટે ધનનો પ્રયોગ.

कुषीद (कु सद् श) त्रि० दः-दा-दं. ૧ આળસુ. ૨ એદી, મંદ.

कुषुभ् (दिवा० पर० सेट् कुषुभ्यति) ફેંકવું.

कुषुंभक (कुषुंभ् ण्वुल् मुम्) पु० कः નોળીઓ.

कुष्ठ (कुष् कथन्) पु० क्ली० ष्ठः-ष्ठं. ૧ રોગવિશેષ, કોઢ જેકે અઢાર પ્રકારના થાયછે. ૨ તે નામનું એક વૃક્ષ.

कुष्ठ (कुष् कथन्) क्ली० ष्ठं. ૧ પોલાદ તીંખુ. ૨ વન-સ્પતિ કોલિંજન. ૩ એક જાતનું વિષ.

कुष्ठकेतु (कुष्ठं तन्नाशनं केतुरस्य) पु० तुः એક જા-તનું વૃક્ષ. मार्कंडिका. [કોઢનો સમૂહ.

कुष्ठगण (कुष्ठस्य गणः) पु० णः અઢાર પ્રકારના

कुष्ठघ्न (कुष्ठं हंति हन् टक्) पु० घ्नः ૧ ખેરનું ઝાડ. ૨ એક જાતની વનસ્પતિ. हितावली.

कुष्ठगंधिनी (कुष्ठस्येव गंधोऽस्याः इनि ङीप्) स्त्री० नी. વનસ્પતિ આસંધ. अश्वगंधा.

कुष्ठघ्नी (कुष्ठं हंति हन् टक् ङीप्) स्त्री० घ्नी. ૧

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વનસ્પતિ કાકમાચી. ૨ વનસ્પતિ બાબચી.

कुष्ठनाशन (कुष्ठं नाशयति नश् णिच् ल्युट्) पु० नः १ રાતા ખેરનું ઝાડ. ૨ શિરીષ વૃક્ષ. ૩ વનસ્પતિ વારાહીકંદ, ધોળા સરશવ.

कुष्ठनाशिन् (कुष्ठं नाशयति नश् णिच् इनि) त्रि० शि-शिनी-शि. કોઢનો નાશ કરનાર, કોઢને મટાડનાર. [જાતની વનસ્પતિ. સોમરાજી.

कुष्ठनाशिनी (कुष्ठनाशिन् ङीप्) स्त्री० नी. એક

कुष्ठल (कुत्सितं स्थलं) क्ली० लं. ખરાબ સ્થાન, ખરાબ ઠેકાણું. [भिस्थल.

कुष्ठल (कोः स्थलं) क्ली० लं. પૃથ્વીની સપાટી, ભૂ.

कुष्ठविद् (कुष्ठस्य तत्स्वरूपादोर्वेद् विद्या विद् क्विप्) स्त्री० द्. કોઢ અને તેના સ્વરૂ વગેરેની વિદ્યા.

कुष्ठविद् (कुष्ठं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० द्-द्-द्. કોઢ અને તેના સ્વરૂપને જાણનાર.

कुष्ठसूदन (कुष्ठं सूदयति सू ल्युट्) पु० नः ગરમાળો.

कुष्ठहंतृ (कुष्ठरोगं हंति हन् तृच्) पु० ता. વનસ્પતિ હસ્તિકંદ, હાથીકંદ. आरग्वध.

कुष्ठहंत्री (कुष्ठ हंतृ ङीप्) स्त्री० त्री. વનસ્પતિ બાબચી. [ઝાડ. खदिरवृक्ष.

कुष्ठहृत् (कुष्ठं हरति हृ क्विप्) पु० त्. દુર્ગંધી ખેરનું

कुष्ठारि (कुष्ठस्यारिः) पु० रिः १ ખેરનું ઝાડ. ૨ દુર્ગંધી ખેરનું ઝાડ. ૩ વનસ્પતિ પટોળ. ૪ અર્કવૃક્ષ, આકડાનું ઝાડ. ૫ ગંધક.

कुष्ठित (कुष्ठं जातमस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને કોઢ થયેલ છે તે, કોઢિયું, કોઢવાળું.

कुष्ठिन् (कुष्ठमस्त्यस्य इनि) त्रि० ष्ठी-ष्ठिनी-ष्ठि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुष्मल (कुष् क्मलन्) क्ली० लं. ૧ કાપવું, છેદવું, ભાગ કરવા. ૨ છાદન. ૩ વિકાસ પામેલ.

कुष्मांड (ईषत् उष्मा पित्तहेतुत्वात् अंडेषु बीजेषु यस्य) पु० डः ૧ કોળું. ૨ શિવનો તે નામનો એક પરિષદ. ૩ એક જાતની ગર્ભની દશા.

कुष्मांडक (कुष्मांड एव क) पु० कः કોળું.

कुष्मांडनवमी ( ) स्त्री० मी. કાર્તિક માસના શુકલ પક્ષની નવમી જે દિવસે સોનાની મૂર્તિ સાથે કોળાનું દાન થાયછે.

कुस् (दिवा० पर० सेट् कुस्यति) ભેટવું, અલિંગવું.

कुस् (चुरा० पर० सेट् कुसयति) ૧ પ્રકાશવું, ચમકવું. ૨ બોલવું.

कुस् (भ्वा० पर० सेट् कुंसति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

कुसरित् (कुत्सिता सरित्) स्त्री० त्. ખરાબ નદી.

कुसल (कुस् कलच्) क्ली० लं. મંગલ, કલ્યાણ, ક્ષેમ,

कुसल (कुस् कलच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ ખુશી. ૨ સુખી. ૩ નીરોગી. ૪ ચતુર, ડાહ્યું. कुशल.

कुसित (कुस् इत) पु० तः વસ્તીવાળો દેશ જનપદ.

कुसित (ईषत् सितं सि क्त) त्रि० तः-ता-तं. થોડું બાંધેલું, જરા બાંધેલું.

कुसित (कुस् इत) त्रि० तः-ता-तं. વ્યાજે નાણું આપી વ્યાજ ઉપર પોતાની ઉપજીવિકા ચલાવનાર.

कुसितायी (कुसित ङीप् एङादेशः) स्त्री० यी. નાણાનું વ્યાજ ખાઇ ઉપજીવિકા કરનાર પુરૂષની પત્ની.

कुसिद (कुस् इद) त्रि० दः-दा-दं. નાણું વ્યાજે આપી તેના વ્યાજ ઉપર પોતાનું ગુજરાન ચલાવનાર. [જ વટાવથી ધનનો પ્રયોગ કરનાર.

कुसिद (,,) पु० दः વધારે માટે વ્યા-

कुसिदायी (कुसिद ङीप् एङादेशः) स्त्री० यी. कुसितायी શબ્દ જુઓ.

कुसीद (कुस् ईद) क्ली० दं. મુદ્દલ નાણા ઉપર વ્યાજ વટાવ ખાઈ ધનનો પ્રયોગ કરનાર.

कुसीद (,,) त्रि० दः-दा-दं. મુદ્દલ નાણા ઉપર વ્યાજ ખાઇ ઉપજીવિકા કરનાર.

कुसीदक (कुसीद कन्) त्रि० कः-का कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुसीदिक (कुसीद वृध्यर्थं द्रव्यं प्रयच्छति ष्ठन्) त्रि० कः-की-कं. લોકમાં વ્યાજ ઉપર કરજે નાણું આપનાર. [શબ્દ જુઓ.

कुसीदिन् (कुसीद इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ઉપલો

कुसुम (कुस् उम) क्ली० मं. ૧ ફુલ, પુષ્પ. ૨ ફુલ. ૩ નેત્રરોગ, ફુલું. ૪ સ્ત્રીરજ, સ્ત્રીનો અટકાવ. ૫ પટના નગર, કુસુમપુર.

कुसुमकार्मुक (कुसुमं कार्मुकमस्य) पु० कः કામદેવ, મદન, મન્મથ.

'कुसुमकार्मुककार्मुकसंहितः' माघः

कुसुमचित्त (कुसुमैः चितं) त्रि० तः-ता-तं. જેના ઉપર ફુલની રચના કરેલ છે તે.

'पीडाभाजः कुसुमचिताः साशंसम्'
किरातार्जुनीयम्.

कुसुमंपचक (कुसुमानां पंचकं) क्ली० कं. કામદેવના બાણરૂપે કમલ વગેરે પાંચ ફુલ જેમ કે અરવિંદ, અશોક, ચૂત, નવમલ્લિકા અને નીલોત્પલ.

कुसुमपुर (कुसुमाख्यं पुरं) क्ली० रं. પાટલિપુત્ર નગર, પટના.

'पितृवधपरित्रासादपक्रांते कुसुमपुरात्कुमारे मलयकेतौ'
मुद्राराक्षसम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કુસુમબાણ (કુસુમાનિ અરવિંદાદીનિ બાણાન્યસ્ય) પુ० ણઃ કામદેવ, અનંગ, મદન. પુષ્પવાણ.

કુસુમમય (કુસુમ મયટ્) ત્રિ० યઃ-યી-યં. ફુલ જ્યાં વધારે હોય તે. [ષ્પિત હોતું.

કુસુમયત્ (કુસુમ્ શતૃ) ત્રિ० યન્-યન્તી-યત્. પુ-

કુસુમવત્ (કુસુમ મતુપ્) ત્રિ० વાન્-વતી-વત્. જેને પુષ્પ આવેલછે તે, ફુલવાળું.

કુસુમવતી (કુસુમવત્ ઙીપ્) સ્ત્રી० તી. ૧ રજસ્વલા સ્ત્રી, રજોદર્શન જેને થયેલ તે સ્ત્રી. ૨ પટના શહેર, પાટલીપુત્ર. [લવડે વિચિત્ર.

કુસુમવિચિત્ર (કુસુમૈર્વિચિત્ર) ત્રિ० ત્રઃ-ત્રા-ત્રં. પુ-

કુસુમાકર (કુસુમાનામાકરઃ) પુ० રઃ. વસંતઋતુ પુષ્પાકર.

' માસાનાં માર્ગશીર્ષોઽસ્મિ ઋતૂનાં કુસુમાકરઃ '
ભગવદ્ગીતા.

કુસુમાગમ (કુસુમાનામાગમો યત્ર) પુ० મઃ. વસંત-ઋતુ. પુષ્પાગમ. [અંજન.

કુસુમાંજન (કુસુમાકરમંજનં) ક્લી० નં. એકજાતનું

કુસુમાંજલિ (કુસુમપૂર્ણોઽજલિઃ) પુ० લિઃ. ફુલનો ભરેલો અંજલિ, પુષ્પભરેલો ખોબો.

કુસુમાંજલિ (કુસુમાનામંજલિરિવ) પુ० લિઃ. ઉદયનાચાર્યે બનાવેલ પાંચ સ્તબકવાળો પરમાત્માનું નિરૂપણ કરનાર તે નામનો એક ગ્રંથ.

કુસુમાત્મક (કુસુમમેવ આત્મા યસ્ય કપ્) ક્લી० કં. કેસર. કુંકુમ.

કુસુમાધિપ (કુસુમેષુ કુસુમપ્રધાનેષુ વૃક્ષેષુ અધિપઃ શ્રેષ્ઠઃ) પુ० પઃ. ચંપાનું ઝાડ.

કુસુમાધિરાજ્ (કુસુમેષુ અધિરાજતે અધિરાજ્ ક્વિપ્) પુ० ટ્-ડ્. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

કુસુમાયુધ (કુસુમાનિ આયુધાન્યસ્ય) પુ० ધઃ. કામદેવ, મદન. પુષ્પાસ્ત્ર.

' તવ પ્રસાદાત્કુસુમાયુધોઽપિ ' કુસુમારસંભવમ્

કુસુમાલ (કોઃ પૃથ્વ્યાઃ સુમાલઃ) પુ० લઃ. ચોર. સ્તેન, ચૌર.

કુસુમાવચાય (કુસુમાનામવચાયઃ) પુ० યઃ. ફુલ એકઠાં કરવાં તે, પુષ્પ જમાં કરવાં તે.

કુસુમાવતંસ (કુસુમાનામવતંસઃ) ક્લી० સં. ફુલનો તોરો, શેર.

કુસુમાસવ (કુસુમસ્ય તદ્રસસ્ય આસવં) ક્લી० વં. ૧ ફુલનો દારૂ, ફુલના રસનો મદ્ય.

કુસુમેષુ (કુસુમાનિ ઇષવઃ યસ્ય) પુ० ષુઃ. કામદેવ મન્મથ. કુસુમબાણ.

કુસુમોચ્ચય (કુસુમાનામુચ્ચયો યત્ર) પુ० યઃ. ફુલનો ગચ્છો, ફુલનો ગોટો.

કુસુમોચ્ચય (કુસુમાનામુચ્ચયઃ) પુ० યઃ. ફુલનો સમૂહ. [કમંડલું.

કુસુંભ (કુસ્ ઉંભ) પુ० ભઃ. ૧ કસુંબાનું ઝાડ. ૨

કુસુંભ (,,) ક્લી० ભં. ૧ કસુંબો, ૨ સોનું.

કુસુંભરાગ (કુસુંભસ્ય રાગઃ) પુ० ગઃ. કસુંબાનો રંગ.

' કુસુંભરાગારુણિતૈઃ સુદૃકુલૈર્નિતવાવિંવાનિ વિલાસિનીનામ્ '
ઋતુસંહારઃ

કુસુંભરાગ (કુસુંભસ્તદ્રસ ઇવ રાગઃ) પુ० ગઃ. દંપતીની એક જાતની અન્યોન્ય પ્રીતિ.

કુસુંભલ્લા (કુસુંભલ્લાક ટાપ્) સ્ત્રી० લ્લા. વનસ્પતિ દારુ હરિદ્રા. [ડલુ ધારણ કરનાર.

કુસુંભવત્ (કુસંભ મતુપ્) ત્રિ० વાન્-વતી-વત્. કંભ-

કુસ્ (કુસ્ કૂ) પુ० સૂઃ. જમીનનોકોડો.

કુસૂલ (કુસ્ કુલચ્) પુ० લઃ. કુશૂલ શબ્દ જુઓ.

કુસૃતિ (કુત્સિતા સ્રુતિઃ સૃ ક્તિન્) સ્ત્રી० તિઃ ૧ કપટ, શઠપણું, શાઠ્ય. ૨ ઇંદ્રજાલ,જાદુગીરી. ૩ ખરાબ વર્તણુક.

કુસૃતિ (કુત્સિતા સ્રુતિરાચારો યસ્ય) ત્રિ० તિઃ-તિ-તિ. દુરાચરણી, ખરાબ વર્તણુકનું.

' કસ્માદ્વયં કુસૃતયઃ ખલયોનયસ્તે દાક્ષિણ્યદૃષ્ટિપદવીં ભવતઃપ્રણીતાઃ ' ભાગવતમ્

કુસ્તુભ (કું પૃથ્વીં સ્તુભ્નોતિ સ્તુભ્ ક) પુ० ભઃ ૧ વિષ્ણુ. ૨ સમુદ્ર.

કુસ્તુંબરી (કુત્સિતા તુંબરી) સ્ત્રી० રી. વનસ્પતિ કોથમરી, ધાણા. ધાન્યકા.

' આર્દ્રાં કુસ્તુંબરીં કુર્યાત્ સ્વાદુસૌગન્ધ્યહૃદ્યતામ્ ' સુશ્રુતઃ

કુસ્તુંબુરુ (કુત્સિતં તુંબુરુ) ક્લી० રુ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચાલની ઓરત.

કુસ્ત્રી (કુત્સિતા સ્ત્રી) સ્ત્રી० સ્ત્રી. ખરાબ સ્ત્રી, ખરાબ

કુસ્મ્ (ચુરા० આત્મ० સેટ્ કુસ્મયતે) ૧ બુદ્ધિપૂર્વક જોવું. ૨ ચિત્તદઈ તપાસવું. ૩ અયોગ્યરીતે હાલવું. [વિસ્મય પમાડવું.

કુહ્ (ચુરા० આત્મ० સેટ્ કુહયતે) આશ્ચર્ય પમાડવું,

કુહ (કુહ્ અચ્) પુ० હઃ યક્ષરાજ કુબેર.

કુહ (કુહ્ ડ) ક્લી० હં. વિસ્મય પમાડનાર.

કુહક (કુહ્ ણ્વુલ્) ત્રિ० કઃ-કા-કં. ૧ જાદુ વિદ્યા જાણનાર, જાદુગર. ૨ ઠગબાજ.

કુહક (કુહ્ કુંન્) ક્લી० કં. ૧ જાદુગિરી, ગારુડી વિદ્યા. ૨ ઠગાઈ, વંચના. ૩ માયા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तेजोवरिमृदां यथा विनिमयो यत्र त्रिसर्गो मृषा ।
धाम्ना स्वेन सदा निरस्तकुहकं सत्यं परं धीमहि ॥

कुहककार (कुहकं करोति कृ) त्रि० रः-री-रं. १ જાદુગર. ૨ ઠગબાજી કરનાર, જાદુવિદ્યા જાણનાર.

कुहककारिन् (कुहकं करोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कुहकवृत्ति (कुहकं वृत्तिरस्य) त्रि० त्तिः-त्ति:-त्ति. જાદુગિરીની વિદ્યાવડે પોતાની ઉપજીવિકા ચલાવનાર, માણસને ઠગી પોતાનું ગુજરાન ચલાવનાર.

कुहकवृत्ति (कुहकस्य वृत्तिः) स्त्री० त्तिः જાદુ કરી પોતાની ઉપજીવિકા કરવી તે, માણસને ઠગી પોતાનું ગુજરાન ચલાવવું તે.

कुहकस्वन (कुहको विस्मायकः स्वनो यस्य) पु० नः કુકડો. कुक्कुट. [रः કુકડો. कुक्कुट.

कुहकस्वर (कुहको विस्मायकः स्वरो यस्य) पु० ઉપલો શબ્દ.

कुहन (ईषत् प्रयत्नेन हन्यते हन् अप्) क्ली० नं. ૧ માટીનું વાસણ. ૨ કાચનું વાસણ.

' कुहनं मृत्तिकाभांडविशेषे काचभाजने , मेदिनी.

कुहन (कुं पृथ्वीं हंति हन् अच्) त्रि० नः-ना-नं. ૧ પૃથ્વીવાળું. ૨ મત્સરી. ૩ દાંભિક. ૪ કપટવેશી, પાખંડી, ઢોંગી.

कुहन (कुह् ल्युट्) क्ली० नं. વિસ્મયપમાડવું.

कुहना (कुह् युच्) स्त्री० ना. ૧ દંભ, દંભચર્યા. ૨ લોકો પાસેથી દ્રવ્ય હાંસીલ કરવાંમાટે કરેલો કપટવેશ. [શબ્દ જુઓ.

कुहतिका (कुह् ल्युट् इत्वं क) स्त्री० का. ઉપલો

कुहनी (कुं पृथ्वीं हंति हन् अच् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ સાપેણ. ૨ ઉંદરડી.

कुहर (कुं हरति ह अच्) पु० रः નાગનો ભેદ.

कुहर (कुं हरतिं ह अच्) क्ली० रं. ૧ ગુફા, કોતર. ૨ છેદ, છિદ્ર.

कुहर (कुहं राति रा क) क्ली० रं. ૧ દાન. ૨ કંઠસ્થાન, ગળું. ૩ કંઠશબ્દ. ૪ સ્ત્રીસંગ, મૈથુન.

कुहरित (कुहर् णिच् क्त) क्ली० तं. ૧ કોકિલનો આલાપ. ૨ શબ્દ, અવાજ. ૩ સુરતધ્વનિ.

कुहलि (कु हलि इन्) पु० लिः તાંબુલ, પાન. पुगपुष्पिका.

कुहा (कुह् क) स्त्री० हा. વનસ્પતિ કહુ.

कुहु (कुह् कु) स्त्री० हुः ૧ કોકિલપક્ષીનો સ્વર. ૨ કહુ એવો શબ્દ.

कुहू (कुह् क) स्त्री० हूः ૧ નાશ પામેલી છે ચંદ્રની કલા જેમાં એવી પ્રતિપદાયુક્ત અમાવાસ્યા તિથિ. અધિષ્ઠાત્રી. ૩ દેવની પત્નીનો એક ભેદ. ૪ કોકિલનો આલાપ.

' केनाश्रावि पिकानां कुहूं विहायेतरःशब्दः '
आर्यासप्तशती.

कुहूक (कुहू कन्) पु० कः કોયલપક્ષી.

कुहूकंठ (कुहूरिति शब्दः कंठे यस्य) पु० ठः કોયલપક્ષી. [કૂર્માવતાર.

कुहूपाल (कुहू पाल् अण्) पु० लः કાચબાનો રાજા,

कुहूमुख (कुहूवा मुखं) क्ली० खं. નાશ પામેલી ચંદ્રકલાવાળી પ્રતિપદાયુક્ત અમાવાસ્યાનું મુખ.

कुहूमुख (कुहूरिति शब्दो मुखे यस्य) पु० खः કોયલ પક્ષી.

कुहूरव (कुहूरिति रवो यस्य) पु० वः કોયલ પક્ષી.

कुहूरव (कुहूरिति रवः) पु० वः કુહૂ એવો શબ્દ.

' पिक विधुस्तव हन्ति समंतमस्त्वमपि चंद्रविरोधि-
कुहूरवः ' उद्भटः

कुहूल (कुह् ऊलच्) क्ली० लं. સ્તંભ ઇત્યાદિ નાખવા માટે કરેલો ખાડો, ભૂમિચ્છેદ.

कुहेडिका (कु हेड् इन् क) स्त्री० का. ધુમસ-

कुहेडी (ईषत् हेडांत नेत्रसंचारोऽत्र हिड् इन् ङीप्) स्त्री० ધુમસ. कुज्झटिका. [જુઓ.

कुहेलिका (कुहेली क) स्त्री० का. कुहेडिका શબ્દ

कुहेली (कु हिड् इन् ङीप्) स्त्री० ली. कुहेडिका શબ્દ જુઓ. [નાદ.

कुह्वान (कुं ह्वै ल्युट्) क्ली० नं. ખરાબ શબ્દ, ખરાબ

कू (तुदा० आत्म० सेट् कुवते) દુઃખનો શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો. [અતિ શબ્દ કરવો.

कू (क्र्या० उभय० सेट् कुनाति-कुर्नीते) શબ્દ કરવો,

कू (कू क्विप्) स्त्री० कूः પિશાચસ્ત્રી, પિશાચી.

कूकुद (कूकु दा क) पु० दः કુકુદ શબ્દ જુઓ.

' सत्कृतालंकृतां कन्यां यो ददाति स कूकुदः '
अमरः

कूच (कू चट् दीर्घश्च) पु० चः કુચ શબ્દ જુઓ.

कूचिका (कूची क) स्त्री० का. ૧ નાનો કુચડો, નાની કુચડી. ૨ ઘીમાં સીજેલા ચોખા જે દૂધમાં પકાવેલા હોય છે તે.

कूची (कू चट् ङीष्) स्त्री० ची. રંગ દેવાની કુચડી, ગોળ કરવાનો કુચડો.

कूज् (भ्वा० पर० सेट् कूजति) પક્ષીની પેઠે અવ્યક્ત શબ્દ કરવા, અસ્પષ્ટ અવાજ કરવો.

' चुकूज कूले कलहंसमंडली ' नैषधीयम्.

कूजत् (कूज् शतृ) त्रि० न्-जंती-त्. અવ્યક્ત શબ્દ કરવો, અસ્પષ્ટ અવાજ કરવો.

कूजन (कूज् ल्युट्) क्ली० नं. અવ્યક્ત અવાજ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અસ્પષ્ટ નાદ, પક્ષિશબ્દ.

कूजित (कूज् क्त) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कूजित (कूज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ અવ્યક્ત શબ્દ જેણે કરેલ છે તે. ૨ પક્ષી સરખો અવાજ જેણે કરેલ છે તે.

' मधुकरनिकरकरंबितकोकिलकूजितकुंजकुटीरे '

जयदेवः

कूजिन् (कूज् णिनि) त्रि० जी-जिनी-जि. જેના પેટમાં વાયુ વગેરેથી ગડબડાટ થાય છે તે.

कूट् (चुरा० आत्म० सेट् कूटयते) ૧ ન આપવું, આપવા ના પાડવું. ૨ ન સમજાય તેવું કરવું. ૩ અસ્પષ્ટ થાય તેવું કરવું. ૪ ગાભરૂં કરવું. ૫ અપવાદ મુકવો.

कूट् (चुरा० उभय० सेट् कूटयति-ते) ૧ બોલાવવું. ૨ બોલવું. ૩ દુઃખ દેવું. ૪ સંતાપવું. ૫ ઉપદેશ કરવો, શિખામણ દેવી. ૬ પ્રચ્છાદન કરવું.

कूट (कूट् अच् घञ् वा) पु० टः ૧ અગસ્ત્ય મુનિ. ૨ ઘર, ગૃહ. ૩ નિશ્ચલ રાશિ, ધાન્યાદિનો ઢગલો. ૪ દંભ. ૫ લોઢાનો મગદળ મોગરી વગેરે. ૬ માયા. ૭ પર્વતની ટોચ, ગિરિશિખર. ૮ હલનું લોખંડી ફળ. ૯ અસત્ય. ૧૦ ગુપ્ત શસ્ત્ર, ગુપ્તી. ૧૧ અજ્ઞાન, મૂર્ખત્વ. ૧૨ કપટ, કૈતવ. ૧૩ હરણ પકડવાની એક જાતની જાળ, ફાંસો. ૧૪ યથાર્થ વસ્તુનું સ્વરૂપ સંતાડી દઇ અયથાર્થ આકારમાં તે દેખાડવું. ૧૫ શહેરનો દરવાજો. ૧૬ આગલો ભાગ. ૧૭ ભાંગેલું શીંગડું. ૧૮ હલકાપણું, નીચપણું.

कूट (कूट् अच्) त्रि० टः-टा-टं. ૧ ખોટું, ઢગલબાજ, કપટી, કપટવાળું. ૨ મિથ્યાભૂત.

कूटक (कूट् ण्वुल्) क्ली० कं. હલનો એક અવયવ. ફાલ. [પર્વત.

कूटक (कूटसंज्ञायां कन्) पु० कः તે નામનો એક

कूटकार (कूटं करोति कृ) पु० रः ૧ ઢગાખોર મનુષ્ય, ઢગલબાજ માણસ. ૨ ખોટો સાક્ષી.

कूटकारक (कूटं करोति कृ ण्वुल्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कूटकार्पायण ( ) पु० णः ખોટો ચલણી સીક્કો, બનાવટનો ચલણી સીક્કો.

कूटकृत् (कूटं करोति कृ क्विप्) पु० त्. ૧ શિવ, મહાદેવ. ૨ કાયસ્થ.

कूटकृत् (कूटं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्. ૧ અપ્રમાણિક, ખોટું. ૨ ખોટું કાટલું માપ વગેરે બનાવનાર.

कूटज (कूटाजायते जन् ड) पु० जः कुटज શબ્દ જુઓ.

कूटता (कूटस्य भावः) स्त्री० ता. ૧ અપ્રમાણિકપણું. ૨ અસત્યપણું. ૩ લબાડીપણું. ૪ ઢગલબાજપણું. [થીને જે તાવ આવે છે તે.

कूटपर्व ( ) पु० र्वः પિત્ત વગેરેથી હા-

कूटपाक (कूट् पच् घञ्) पु० कः ૧ પિત્તજ્વર. ૨ કુંભારનો ચુલો.

कूटपालक (कूटं मृत्स्तोमं पालयति पालि ण्वुल्) पु० कः ૧ કુંભાર. ૨ કુંભારનો નીભાડો.

कूटपूर्व ( ) पु० र्वः હાથીનો ત્રિદોષથી થયેલો જ્વર. [કડવાનો ફાંસો.

कूटयंत्र (कूटं यंत्रं) क्ली० त्रं. પશુ પક્ષી વગેરેને પ-

कूटशस् (कूटशस्) अव्य० शः ઢગલે ઢગલા, રાશિએ રાશિ. [શબ્દ જુઓ.

कूटशाल्मलि (कूटः शाल्मलिः) पु० लिः कुशाल्मलि

कूटशासन् (कूटं शासनं) क्ली० नं. ખોટું હુકમનામું, ખોટી સનદ.

कूटसंक्रांति (कूटा संक्रांतिः) स्त्री० तिः ૧ ખોટી સંક્રાંતિ. ૨ અડધી રાત ગયા પછી સૂર્યનું સંક્રમણ થાય છે તે; कूटसंक्रांति.

कूटसाक्षिन् (कूटः साक्षी) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. ખોટું બોલનાર સાક્ષી.

कूटस्थ (कूट इव निश्चलं तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः स्था-स्थं. એક રૂપતાવડે ઘણાકાળ રહેનાર, પરિણામ વગેરેથી શૂન્ય.

कूटस्थ (,,) पु० स्थः પરમાત્મા.

' क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते '

भगवद्गीता.

कूटस्थ (,,) क्ली०स्थं. ૧ સુગંધી દ્રવ્ય. ૨ વાઘનખ. [સોનું.

कूटस्वर्ण (कूटं स्वर्णं) क्ली०र्णं. ખોટું સોનું, ભાદલું

कूटागार (कूटमागारं) क्ली० रं. ૧ ઉપલી મેડી. ૨ અગાશી. ૩ ખોટું ઘર. ૪ ક્રીડાનું ઘર.

कूटायुस् (कूटमायुरस्य) क्ली० पु० युः ગુગળનું ઝાડ. गुग्गुलवृक्ष, पुरोवृक्ष.

कूटायुध (कूटमायुधं) क्ली० धं. ગુપ્તી.

कूटार्थभाषा (कूटार्थस्य कल्पितार्थस्य भाषा कथा) स्त्री० षा. ૧ કલ્પિતવાતનું કહેવું. ૨ ગપ્પાંભારી કહેવું. ૩ પ્રબંધની કલ્પનારૂપે કહેવું.

कूटार्थभाषिता (कूटार्थभाषिणो भावः) स्त्री० ता. કલ્પેલી વાર્તા, કલ્પેલી કથા, ગપ્પાંભારી કહેવું તે.

कूटार्थभाषिन् (कूटार्थं भाषते भाष् णिनि) त्रि०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ષી-ષિણી-ષિ. કલ્પેલી વાત કહેનાર, કલ્પેલી કથા કહેનાર. ૨ ગપ્પાંમારી કહેનાર.

કૂડ્ (તુદા૦ પર૦ સેટ્ કૂડતિ) ૧ ખાવું, જમવું, ભક્ષવું. ૨ કઠણ થવું. ૩ પાકું થવું. ૪ ઘનીભાવ પામવું.

કૂડ્ય (કૂડ્ ણ્યત્) ક્લી૦ ડ્યં. કુડ્ય શબ્દ જુઓ.

કૂણ્ (ચુરા૦ આત્મ૦ સેટ્ કૂણયતે) સંકોચ પામવું, સાંકડું થવું.

કૂણિ (કૂણ્ ઇનિ) ત્રિ૦ ણિ:-ણિ:-ણિ. ૧ હાથે ઠુંઠું. ૨ રોગ વગેરેથી રહી ગયેલા અથવા વાંકા હાથવાળું.

કૂણિકા (કૂણ્ ણ્વુલ્) સ્ત્રી૦ કા. ૧ પશુનું શીંગડું. ૨ વીણાના મધ્યમાં રહેલી વાંસની શળી.

કૂણિત (કૂણ્ ક્ત) ત્રિ૦ ત:-તા-તં. સંકોચ પામેલું.

કૂદર (કુત્સિતં ઉદરં યસ્ય) પુ૦ ર: ઋતુમતી બ્રાહ્મણીની સાથે ઋષિએ મૈથુન કર્યાથી પેદા થએલ પુત્ર. [જુઓ.

કૂદ્દાલ (કુદ્દાલ પૃષો૦) પુ૦ લ: કુદાલ શબ્દ

કૂન્ (ચુરા૦ આત્મ૦ સેટ્ કૂનયતે) કૂણ્ ધાતુ જુઓ.

કૂપ્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ કૂપયતિ-તે) ૧ અશક્ત થવું. ૨ દુર્બલ હોવું. ૩ અશક્ત કરવું. ૪ દુર્બલ કરવું.

કૂપ (કુર્વન્તિ મંડુકા અસ્મિન્ કૂ પક્) પુ૦પ: ૧ કૂવો. ૨ મોટી ખાઇ, મોટો ખાડો; ૩ નૌકાનો મધ્યસ્તંભ. ૪ વહાણનો કૂવો.

'ક્ષૌણીનૌકૂપદંડ: ક્ષરદમરસરિત્પટ્ટિકાકેતુદંડ:'

દશકુમારચરિતમ્.

કૂપક (કૂપે ગર્તે કાયતિ કૈ ક) પુ૦ ક: ૧ નૌકાનો મધ્યસ્તંભ. ૨ નદીની વચ્ચેનું ઝાડ; ૩ નદી વચ્ચેનો પથ્થર, નદી વચ્ચેનો પર્વત.

કૂપક (કૂપ સ્વાર્થે ક) પુ૦ ક: ૧ માટીનું વાસણ. ૨ તેલ વગેરે રાખવાનું પાત્ર, શીશો, બરણી વગેરે. ૩ ચિતા. કુકુંદર શબ્દ જુઓ. ૫ ઉદપાન.

કૂપકચ્છપ (કૂપસ્ય કચ્છપ:) પુ૦ પ: કુવાનો કાચબો.

કૂપકચ્છપ (કૂપે એવાન્યત્ર સંચારશૂન્ય: કચ્છપ ઇવ) પુ૦ પ: કુવાના કાચબાની પેઠે બીજા હરકોઇ સ્થળે નહિ જઇ શકતો પુરૂષ વગેરે.

કૂપકાર (કૂપં કરોતિ કૃ) પુ૦ ર: કુવો કરનારો, કુવો ખોદનારો.

કૂપજ (કૂપ ઇવ જાયતે જન્ ડ) પુ૦ જ: રોમકૂપ.

કૂપદ્ (કૂપ્ અદિ) અવ્ય૦ દ્. પ્રશ્ન અને પ્રશંસામાં વપરાતો અવ્યય.

કૂપમંડુક (કૂપસ્ય મંડુક:) પુ૦ ક: કુવાનો દેડકો.

કૂપમંડુક (કૂપે એવાન્યત્ર સંચારશૂન્ય: મંડુક ઇવ) પુ૦ ક: કુવાવિના બીજા હરકોઇ સ્થલે નહિ જનાર દેડકા જેવો પોતાના ઘરમાં બેસી રહેનાર પુરૂષ.

કૂપાંગ (કૂપાકારમંગમાસ્મિન્) ક્લી૦ ગં. રૂવાડું, રોમાંચ. કૂપાંક. [સમુદ્ર.

કૂપાર (કૂં પૃથ્વી પિપર્તિ પૃ અણ્) પુ૦ ર: દરીયો,

કૂપિકા (કૂપી ક કન્ વા) સ્ત્રી૦ કા. ૧ તેલ વગેરે ભરવાની શીશી. ૨ નદી વચ્ચેનું ઝાડ.

કૂપી (કૂપ્ ઇન્ ડીપ્) સ્ત્રી૦ પી. શીશી, શીસો.

કૂમ (કૌ પૃથ્વ્યાં ઉમા કાંતિર્યતઃ) ક્લી૦ મં. ૧ સરોવર. ૨ નાનું સરોવર.

કૂર (કૌ પૃથ્વ્યાં ઉવં નયનં લાતિ લા ક) પુ૦ ક્લી૦ ર:-રં. ૧ અન્ન. ૨ ભાત. ૩ સીજેલા ચોખા.

કૂર્ચ (કુર્યતે કુર્ ચટ્) પુ૦ ક્લી૦ ૧ ર્ચ:-ર્ચં. નાકનો ઉપલો ભાગ. ૨ બે ભ્રૂકુટી વચ્ચેનો ભાગ. ૩ મુછ, શ્મશ્રુ. ૪ દાઢી. ૫ કપટ, કૈતવ. ૬ દંભ. ૭ મોરનું પુંછડું. ૮ હસ્તાંગુષ્ઠ અને મધ્યમ અંગુલીના અગ્ર ભાગનું એકઠું મેળવવું તે. ૯ મુષ્ટિપ્રમાણ કુશ. ૧૦ વેણ વગેરેનો જુડો. ૧૧ માયુ, મસ્તક. ૧૨ ખોટાં વખાણ. ૧૩ આસનનો એક ભેદ. ૧૪ તંત્ર શાસ્ત્રમાં બીજનો એક ભેદ. ૧૫ મલ વગેરે કઢાડી નાખવાનો કુચો.

કૂર્ચ (કૂર્ચટ્) ત્રિ૦ ર્ચ:-ર્ચી-ર્ચં. કઠણ, કઠિણ.

કૂર્ચક (કૂર્ચ સ્વાર્થે ક) પુ૦ ક: દાંત ઘસવાનો કૂચો, દંતધાવન કાષ્ઠ.

કૂર્ચકિન્ (કૂર્ચક ઇનિ) ત્રિ૦ કી-કિની-કિ. વાયુ વગેરેથી પુગાઈ ગયેલા શરીરના ભાગવાળું.

કૂર્ચપર્ણી (કૂર્ચ ઇવ પર્ણાન્યસ્યા:) સ્ત્રી૦ ર્ણી. વનસ્પતિ મરડાશીંગી. [શ્રુયુક્ત.

કૂર્ચલ (કૂર્ચ્ લચ્) ત્રિ૦ લ:-લા-લં. દાઢીવાળું, શ્મ-

કૂર્ચશિરસ્ ( ) ક્લી૦ ર: પગની એડી.

કૂર્ચશીર્ષ (કૂર્ચ: શ્મશ્રુ: તદ્વચ્છીર્ષ યસ્ય) પુ૦ ર્ષ: ૧ નાળીએરનું ઝાડ. ૨ જીવકવૃક્ષ. [જુઓ.

કૂર્ચશીર્ષક (કૂર્ચશીર્ષ કપ્) પુ૦ ક: ઉપલો શબ્દ

કૂર્ચશેખર (કૂર્ચ શ્મશ્રુ: ઇવ શેખરોઽસ્ય) પુ૦ ર: નાળીએરનું ઝાડ.

કૂર્ચામુખ ( ) પુ૦ ખ: વિશ્વામિત્રના વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક ઋષિ.

કૂર્ચિકા (કૂર્ચસ્તદાકારોસ્ત્યસ્યા:) સ્ત્રી૦ કા. ૧ દહીંથી અથવા છાસથી જે વિકૃતિ થાય છે તે. ૨ કુંચી, ચાવી. ૩ ઝાડનો મહોર. ૪ રંગ દેવાની

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કુચડી. [કુચડી વગેરે.

कूर्चिका (कूर्च् क) स्त्री० का. રંગ દેવાનો કુચો.

कूई (भ्वा० आत्म० सेट् कूईते) કુંઈ ધાતુ જુઓ.

कूईन (कूई ल्युट्) क्ली० नं. ખેલવું, ક્રીડા, બાલલીલા, ખેલ. [પૂર્ણિમા.

कूईनी (कूई ल्यु० ङीष्) स्त्री० नी. ચૈત્રમાસની

कूर्प (कूरं पाति पा क) पु० पं: ૧ બે ભ્રૂકુટીનો વચલો ભાગ. ૨ નાક ઉપરનો ભાગ.

कूर्पर (कुर्परवत् पृषो०) पु० रः કુર્પર શબ્દ જુઓ. કંચૂક. [જુઓ.

कूर्पास (कुर्पासवत् पृषो०) पु० सः कुर्पास शब्द

कूर्पासक (कूर्पास क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' प्रस्वेदवारिसविशेषविषक्तमंगे कूर्पासकं क्षतनखक्षतमुत्क्षिपन्ति ' माघः

कूर्म (कुत्सितः को वा ऊर्मिर्वेगो यस्य) पु० र्मः ૧ કાચબો, કચ્છપ. ૨ વિષ્ણુનો બીજો અવતાર. ૩ નાગ, કૃકલ, કૂર્મ, દેવદત્ત અને ધનંજય એવા દેહમાં રહેલા પાંચ પ્રાણ પૈકી તે નામનો એક. ૪ સંધ્યા વગેરે કર્મમાં એક જાતની થતી મુદ્રા.

' कूर्मः पादोऽत्र यष्टिर्भुजगपतिरसौ भाजनं भूतधात्री ' उद्भटः

कूर्मचक्र (कूर्माकारं चक्रं) क्ली० कं. કૂર્મની આકૃતિવાળુ શુભાદિસૂચક તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ચક્ર.

कूर्मपुराण (कूर्मेण भाषितं पुराणं) क्ली० णं. વ્યાસ નિર્મિત અષ્ટાદશ પુરાણ પૈકી તે નામનું એક પુરાણ. [કોરૂ, કોડીયું.

कूर्मपृष्ठ (कूर्मस्य पृष्ठमिव) क्ली० ष्ठं. રામપાતર, શ-

कूर्मपृष्ठ (कूर्मस्य पृष्ठं) क्ली० ष्ठं. કાચબાની પીઠ.

कूर्मपृष्ठक (कूर्मपृष्ठमिव कायति) क्ली० कं. કંડીઆ વગેરેનું ઢાંકણું.

कूर्मराज (कूर्माणां राजा टच्) पु० जः કાચબાનો રાજા, મોટો કાચબો. ૨ પૃથ્વીને ધારણ કરનાર મોટો કાચબો.

' पृथ्वि ! स्थिरा भव भुजंगम ! धारयैनां
त्वं कूर्मराज ! तदिदं द्वितयं दधीथाः ।
महानाटकम्

कूर्मराज (कूर्मरूपेण राजते राज् अच्) पु० जः ભગવાનનો કૂર્મ અવતાર.

कूल (भ्वा० पर० सेट् कूलति) ૧ વીંટવું. ૨ આચ્છાદન કરવું. ૩ લીંપવું. [નો કાંઠો.

कूल (कूल् अच्) क्ली० लं. નદી વગેરેનું તીર, નદી-

' चुकूजकूले कलहंसमंडली ' नैषधीयम्

' राधामाधवयोर्जयन्ति यमुनाकूले रहः केलयः ' जयदेवः

कूल (कूल् घञर्थे क) पु० लः ૧ સરોવર. ૨ તલાવ. ૩ સૈન્યનો પૃષ્ઠભાગ. ૪ સ્તૂપ. ૫ પાંસે.

' कूलाय कूलेषु विलुठ्यते सुताः ' नैषधीयम्.

कूलक (कूल् ण्वुल् कूल् कन्) क्ली० कं. ૧ તીર, કાંઠો. ૨ માટીનો ટેકરો, સ્તૂપ

कूलंकष (कूलं कषति कष् खष् मुम्) त्रि० षः-षा-षं. તીરસુધી વ્યાપક.

' कूलंकषेव सिंधुः प्रसन्नमंभस्तटतरुं च ' शाकुंतलम्.

कूलंकष (कूलं कषति कष् खष् मुम्) पु० षः ૧ સમુદ્ર. ૨ નદીનો પ્રવાહ.

कूलंकषा (,, टाप्) स्त्री० षा. નદી.

कूलंचर (कूले नदी कूले चरति चरट्) त्रि० रः-री-रं. નદી વગેરેના કાંઠા ઉપર ચરનાર, નદી વગેરેના કાંઠા ઉપર ફરનાર.

कूलंधय (कूलं धयति धे खष् मुम्) त्रि० यः-या-यं. નદીના કાંઠાને સ્પર્શ કરતું વન વગેરે.

कूलभू (कूलस्य भूः) स्त्री० भूः કાંઠાની જમીન, તીરની ભૂમિ.

कूलमुद्रज (कूलमुद्रजति उत् कञ् खष् मुम्) त्रि० जः-जा-जं. કાંઠાને ભેદનાર, કૂલભેદક.

कूलमुद्वह (कूलमुद्वहति उत् वह् खष् मुम्) त्रि० हः-हा-हं. પુરવડે કાંઠાને તાણી જનાર.

कूलवती (कूल् मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. નદી.

कूलहुंडिक (कूले हुंडते हुंड् ण्वुल्) पु० कः પાણીનું ઘરીયા નદી વગેરેમાં ચક્રાકાર ફરવું. જલાવર્ત. कूलहुंडक.

कूलिका ( ) स्त्री० का- વીણાનો નીચેનો ભાગ, વીણાનું તળીયું.

कूलिनी (कूलिन् ङीप्) स्त्री० नी. નદી, તટિની.

कूलेचर (कूले चरति चर् ट) त्रि० रः-री-रं. જલચર શબ્દ જુઓ.

कूल्य (कूले भवः यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. તટ ઉપર હોનાર, કાંઠા ઉપર થનાર.

कूवर (कू वरच्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ કુબડું. ૨ સુંદર. ૩ મનોહર. ૪ દેખાવડું.

कूवर (कु वरच्) पु० क्ली० रः-रं. ૧ ગાડી, રથ વગેરેનું એક અવયવ જેને ધુંસરી જોડે છે તે. ૨ રથીને બેસવાનું રથનું એક સ્થાન.

कूवर (,,) पु० रः એક જાતનું ઝાડ.

कूवरिन् (कूवर णिनि) पु० री. ગાડી રથ વગેરે.

कूवरी (कूवर ङीप्) स्त्री० री. કામળો બનાત વગેરેથી આચ્છાદિત ગાડી રથ વગેરે.

कूवार (कूं भूमिं वृणोति वृ अण्) पु० रः कूपार

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शब्द जुओ. [भेद.

कूष्म ( ) पु० ष्मः हवनीय देवनो એક

कूष्मांड (ईषदुष्मा अंडेषु वीजेषु यस्य) पु० डः कुष्मांड शब्द जुओ. [जुओ.

कूष्मांडक (कूष्मांड क) पु० कः कुष्मांडक शब्द

कूष्मांडवटिका (कूष्मांडखंडमिश्रिता वटिका) स्त्री० का. એક જાતની गोળी.

कूष्मांडिका (कूष्मांडी कन्) स्त्री० का. रातुं डोणुं.

कूष्मांडी (कूष्मांड ङीप्) स्त्री० डी. ९ दुर्गा. २ એક જાતની औषधि. ३ એક જાતની डोणानी वेल.

कूहना (कूह युच्) स्त्री० ना. कुहना शब्द जुओ.

कूहा (कु उह् घञर्थे क) स्त्री०हा. कुहा शब्द जुओ.

कृ (भ्वा० उभ० अनिट् करति-ते) करवुं.

कृ (तना० उभय० अनिट् करोति-कुरुते) करवुं.

कृ (स्वा० उभय० सेट् कृणोति-कृणुते) भारवुं, डार-भारवुं, वध करवो.

कृक (कृ कक्) पु० कः गळुं, कंठ.

कृकण (कृ कण् अच्) पु० णः १ कृमि. २ देहमां रहेलो એક वायु. ३ એક જાતનुं पक्षी.

कृकर (कृ इति शब्दं करोति) पु० रः १ महादेव. शिव. २ देहमां रहेलो એક જાતનो वायु. ३ એક જાતનो पक्षी. ४ वनस्पति ચબ્બક. ५ કણેરનुं ઝાડ. [पिंपर.

कृकरा (कृ इति करोति कृ अण्) स्त्री० रा. वनस्पति

कृकल (कृ कल् अच्) पु० लः पांच ઉપપ્રાણોમાંहेलो ते नामनो એક. [वनस्पति पींपर.

कृकला (कृकं कृकाकारं लाति ला क टाप्) स्त्री० ला.

कृकलास (कृकं कंठं लासयति लस् णिच् अच्) पु० सः કાંકિડો, सरट, कृकलाश.

कृकवाकु (कृकेण वक्ति वच् जुण् कश्च) पु० कुः १ કુકડો. २ मोर. ३ કાંકિડો.

कृकवाकुध्वज (कृकवाकुर्मयूरो ध्वजे यस्य) पु० जः કार्तिकेय, कार्तिकस्वामी.

कृकाट (कृकमटति अण्) क्ली० टं. गरदननो पांसेनो भाग, गरदननो सीधो पाछलो भाग.

कृकाटिका (कृक् अट् ण्वुल्) स्त्री० का. ઉપલો शब्द जुओ. शिरोग्रीवसंधान.

कृच्छ्र (कृत् रक्) पु० क्ली० च्छ्रः-च्छ्रं. १ धर्मशास्त्र प्रोक्त सांतपन वगेरे प्रायश्चित्त व्रतमांथी ते नामनुं એક. २ कष्टसाधन. ३ प्राजापत्य व्रत.

कृच्छ्र (,,) त्रि० च्छ्रः-च्छ्रा-च्छ्रं. १ कष्टसाध्य. २ कष्टयुक्त. ३ कष्टकारक. ४ दुःख आपनार. ५ धातकी.

कृच्छ्र (कृत् रक्) क्ली० च्छ्रं. १ पाप, पातक. २ संकट. ३ पीडा.

कृच्छ्र (कृत् रक्) पु० च्छ्रः मूत्रकृच्छ्रनो रोग.

कृच्छ्रगत (कृच्छ्रं गतः) त्रि० तः-ता-तं. १ संकट पामेलुं. २ जेने मूत्रकृच्छ्रनो रोग थयेल ते.

कृच्छ्रता (कृच्छ्रस्य भावः) स्त्री० ता. १ भयंकरपणुं. २ प्राणुसंकट, मुश्केलाई. कृच्छ्रत्व.

कृच्छ्रसांतपन (कृच्छ्रं सांतपनं) पु० क्ली० नः-नं. धर्मशास्त्रप्रोक्त ते नामनुं એક व्रत.

कृच्छ्र ( ) पु० क्ली० च्छ्रः-च्छ्रं. अत्यंत मुश्केलाईथी साधी शकाय तेवुं ते नामनुं એક व्रत जेमां अन्न वगेरेनो त्याग करी त्रण, नव, बार के એકवीश दिवससुधी जलपी उपोषण कराय छे.

कृच्छ्रारि (कृच्छ्रस्य दुःखस्यारिः) पु० रिः એક જાતની घीलीनुं ઝાડ.

कृच्छ्रार्ध ( ) पु० र्धः छो दिवसपर्यंत जे प्रायश्चित्त कर्म कराववामां छे ते.

कृड् (तुदा० पर० सेट् कृडति) जाडुं थवुं, धाडुं थवुं, कठण थवुं, घावुं, नक्की थवुं.

कृणंज (कृणंजय पृषो०) पु० जः कृणंजव शब्द जुओ. [रंगारी.

कृणु (कृनु णत्वं) पु० णुः. चीतारो, रंग करनार,

कृत् (चुरा० उभय० सेट् कीर्तयति-ते) शब्द करवो, अवाज करवो. [उ कातरवुं.

कृत् (तुदा० पर० सेट् कृंतति) १ कापवुं. २ छेदवुं.

कृत् (रुधा० पर० सेट् कृणति) वींटवुं, घेरवुं, वींटाळवुं.

कृत् (करोति प्रातिपदिकसंज्ञा कृ क्विप्) पु० त्. व्याकरणप्रसिद्ध प्रातिपदिक संज्ञा करनारो ते नामनो એક प्रत्यय. [नार, कर्ता. कर्तृ.

कृत् (करोति कृ क्विप्) त्रि० त्. करनार, काम कर-

कृत (कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ करेलुं. २ संपादन करेलुं. ३ जनित. ४ अभ्यास करेलुं. ५ बस थयेलुं, पर्याप्त. ६ बनावेलुं. ७ हरकत करेलुं. ८ योग्य. ९ साधित. १० पक्व.

कृत (,,) क्ली० तं. कृत, द्वापर, त्रेता अने कलियुगमांहेलो ते नामनो એક युग, सत्ययुग. २ करेला कर्मनुं परिणाम अथवा फल. ३ क्रिया कर्म.

कृत (,,) पु० तः दासनो એક भेद.

कृत (,,) पु० ब० ताः चार संख्यानी संज्ञा.

कृतक (कृतात् करणादागतः कन् कृतमेव स्वार्थे

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क वा) त्रि० कः-का-कं. १ બનાવટનુ, કૃતિથી કરેલું. ૨ ખોટું, જુઠું, અસત્ય. ૩ કૃત્રિમ, કરેલુ, બનાવેલું,

कृतक (कृतात् करणादागतः कन्) क्ली० कं. १ હાથે બનાવેલુ મીઠું. ૨ કાચલવણ. ૩ બીડ લવણ.

कृतकर्तव्य (कृतं कर्तव्यं येन) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. જે કામ કરવા યોગ્ય છે તે જેણે કરેલું છે તે.

कृतकर्मन् (कृतं कर्म येन) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. १ જેણે કામ કરેલું છે તે. ૨ ચતુર, શાણું, ડાહ્યું, દક્ષ.

कृतकर्मन् (कृतं च तत्कर्म च) क्ली० र्म. કરેલું કામ, કરેલું કાર્ય,

कृतकर्मन् (कृतं कर्म येन) पु० र्मा. १ પરમેશ્વર. ૨ ત્રણ ઋણથી મોકળો થયેલ સંન્યાસી.

कृतकाल (कृतः कालो येन यस्य वा) त्रि० लः-ला-लं. १ જેણે વખત નિમ્યો છે તે. ૨ જેણે વેળાની મર્યાદા બાંધી છે તે. ૩ અમુક વખત માટે મોકલેલું. ૪ અમુક વખત માટે અનામત મુકેલું.

कृतकृत्य (कृतं कृत्यं येन) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. कृतकर्तव्य શબ્દ જુઓ. ૨ તૃપ્ત. ૩ કરાવેલું કાર્ય જેનું સિદ્ધ થએલ છે તે.

'कृतकृत्यो विधिर्मन्ये न वर्द्धयति तस्य ताम्'
माघः

कृतकृत्यता (कृतकृत्यस्य भावः) स्त्री० ता. તૃપ્તતા, તૃપ્તિ, ઇચ્છેલા કામની સિદ્ધિ.

कृतकृत्यत्व (कृतकृत्यस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઉપવર્ષમુનિ.

कृतकोटि (कृता कोटिर्येन) पु० टिः કાશ્યપમુનિ,

कृतकोप (कृतः कोपो येन) त्रि० पः-पा-पं. ગુસ્સે થયેલ, ક્રોધ પામેલ. [દાર, વેચાતું લેનાર.

कृतक्रय (कृतः क्रयो येन) त्रि० यः-या-यं. ખરીદ-

कृतक्रिय (कृता क्रिया येन) त्रि० यः-या-यं. જેણે પોતાનું ઇચ્છિત કાર્ય સિદ્ધ કરેલ છે તે, જેણે નિત્ય કર્મ કરેલું છે તે.

कृतक्षण (कृतः क्षणः समयो येन) त्रि० णः-णा-णं. જેને અવકાશ મળેલ છે તે. ૨ જેણે સમયની મર્યાદા બાંધી છે તે. [શબ્દ જુઓ.

कृतक्रुध (कृतः क्रुधो येन) त्रि० धः-धा-धं. कृतकोप-

कृतघ्न (कृतं हंति हन् टक्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. જે કરેલો ઉપકાર ભૂલિ જઇ ઉપકાર કરનારનો અપકાર કરવા તૈય્યાર થાય છે તે, નિમક હરામ, કરેલુ બગાડનાર.

कृतघ्नता (कृतघ्नस्य भावः) स्त्री० ता. કૃતઘ્નપણું.

कृतघ्नत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृतचूड (कृतं चूडाकर्म यस्य) त्रि० डः-डा-डं. જેનું ચૌલકર્મ કરેલું છે તે.

कृतजन्मन् (कृतं जन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. ઉત્પન્ન કરેલું, પેદા કરેલું, નિર્માણ કરેલું.

कृतज्ञ (कृतं कृतोपकारं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. કરેલો ઉપકાર નહિ ભૂલી જનાર, ઉપકાર કરનારનો સામો ઉપકાર કરનાર, નિમકહલાલ.

कृतज्ञ (,,) पु० ज्ञः કુતરો.

कृतज्ञ (कृते कार्ये ज्ञ आत्मा यस्य) पु० ज्ञः પરમેશ્વર.

कृतज्ञता (कृतज्ञस्य भावः) स्त्री० ता. કૃતઘ્નપણું નહિ તે, નિમકહલાલી, કરેલા ઉપકારનું નહિ ભૂલી જવું.

'कृतज्ञतामस्य वदंति संपदः' किरातार्जुनीयम्.

कृतज्ञत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृततीर्थ (कृतं तीर्थं येन) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ જેણે તીર્થયાત્રા કરેલ છે તે. ૨ દેશાટન કરનાર. ૩ મંત્રી, સલાહ આપનાર.

कृतत्रा (कृत त्रै क) स्त्री० त्रा. ત્રાયમાણ.

कृतत्व (कृतस्य भावः) क्ली० त्वं. ૧ કરવાપણું. ૨ કરેલાપણું. ૩ કાર્યત્વ.

कृतदार (कृता दारा येन) त्रि० रः-रा-रं. જેણે સ્ત્રી પરણેલી છે તે, જેણે સ્ત્રી કરેલી છે તે.

कृतदास (कृतो दासो येन) त्रि० सः-सा-सं. જેણે ચાકર કરેલ છે તે, જેણે સેવક કરેલ છે તે.

कृतदास (,,) पु० सः પગાર લઈ દાસત્વ કરનાર પુરૂષ.

कृतधी (कृता संपादिता धीर्येन) त्रि० धीः-धीः-धि. १ શાસ્ત્રાભ્યાસવડે સુધરેલા અંતઃકરણવાળું. ૨ બુદ્ધિશાલી. ૩ વિદ્વાન, ભણેલું, ૪ સ્થિર ચિત્તવાળું. ૫ શાણું. ૬ વિચારવાળું.

कृतध्वंस (कृतो ध्वंसो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. ૧ જેનો નાશ કરેલ છે તે. ૨ હરાવેલ. ૩ જીતિ લીધેલ. ૪ હરકત કરેલ.

कृतध्वस्त (कृतं ध्वस्तं यस्य) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. ૧ જેનો નાશ કરેલ છે તે. ૨ સંપાદન કર્યા પછી ખોવાઈ ગયેલ.

कृतपुंख (कृतः अभ्यस्तः पुंखयुक्तो वाणो येन) त्रि० खः-खा-खं. બાણને પૂંકવાનો અભ્યાસ જેણે કરેલછે તે.

कृतपूर्व (कृतं पूर्वं) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. અગાઉ કરેલું, પૂર્વે બનાવેલું.

कृतपूर्विन् (कृतं पूर्वमनेन इनि) त्रि० र्वी-र्विणी-र्वि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અગાઉ કામ કરનાર, કરેલું છે પૂર્વે કામ જેણે તે. કૃતપૂર્વકર્મક.

कृतपूर्वनाशन (कृतपूर्वं नाशयति) क्ली० नं. અપકાર, ઉપકારનું ભૂલીજવું.

कृतपौरुष (कृतं पौरुषं येन) त्रि० षः-षा षं. જેણે મરદાઇ કરેલી છે તે, જેણે બહાદુરી કરેલી છે તે.

कृतप्रणाम (कृतः प्रणामो येन) त्रि० मः-मा-मं. જેણે પ્રણામ કરેલ છે તે, જેણે નમસ્કાર કરેલ છે તે. [લી, કંકોળ.

कृतफल (कृतं फलमस्य) क्ली० लं. વનસ્પતિ કાકો-

कृतबुद्धि (कृता संपादिता बुद्धिर्येन) त्रि०द्धिः-द्धिः-द्धि. કૃતધી શબ્દ જુઓ. [તો અવ્યય.

कृतं (कृत कमु) अव्य० तं. બસ, નિષેધમાં વપરા-

'अथ वा कृतं संदेहेन' शाकुन्तलम्.

कृतमाल (कृता मालाऽस्य) पु० लः १ ગરમાળાનું ઝાડ. ૨ ગણીઆરીનું ઝાડ.

कृतमाल (कृता माला येन) त्रि० लः-ला-लं. ૧ કરેલી છે માળા જેણે તે. ૨ બનાવેલ છે હાર જેણે તે. ૩ માળા બનાવનાર, હાર બનાવનાર.

कृतमुख (कृतं संस्कृतं मुखं यस्य) त्रि० खः-खा-खं. ૧ પંડિત, શાણું, ડાહ્યું. ૩ વિદ્વાન. ૪ નિપુણ.

कृतयज्ञ (कृतो यज्ञो येन) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. જેણે યજ્ઞ કરેલ છે તે.

कृतरथ (कृतो संस्कृतो रथोऽस्य) पु० थः નેમિવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

कृतरथ (कृतो रथो येन) त्रि० थः-था-थं. કરેલો છે રથ જેણે તે, રથકાર.

कृतलक्षण (कृतानि लक्षणान्यस्य) त्रि० णः-णा-णं. ૧ ગુણવડે પ્રખ્યાત. ૨ જેણે ચિન્હ કરેલું હોય છે તે. ૩ જેણે ડાધ પાડેલ છે તે.

'ज्ञातिसंबंधिभिस्त्वेतास्त्यक्तव्याः कृतलक्षणाः'

मनुः

कृतवत् (कृत वतु) त्रि० वान्-वंती-वत्. કરતું, કરનાર.

'कृतवानसि विप्रियं न मे प्रतिकूलं नच मे त्वया कृतम्'

कुमारसंभवम्.

कृतवर्मन् (कृतं संस्कृतं वर्माख्य) पु० र्मा. કૃતવીર્યરાજાનો ભાઇ, કનક રાજાનો પુત્ર.

कृतविद्य (कृता अभ्यस्ता विद्या येन) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. વિદ્યાભ્યાસ જેણે કરેલ છે તે.

कृतवीर्य (कृतं वीर्यमनेन) पु० र्यः ચંદ્રવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા, કનક રાજાનો પુત્ર, કાર્તવીર્ય અર્જુનનો બાપ, કૃતવર્માનો ભાઇ.

कृतवेतन (कृतं वेतनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. પગાર આપી નોકરીમાં રાખેલ દાસ.

कृतवेदिन् (कृतं वेत्ति विद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. કૃતજ્ઞ શબ્દ જુઓ. [લ, શ્વેતધોષા.

कृतवेध (कृतो वेधो यस्य) पु० धः ધોબાતકીની વે-

कृतवेधक (कृतो वेधो यस्य कप्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કીની વેલ.

कृतवेधना (कृता वेधना यस्य) स्त्री० ना. ધોબાત-

कृतवेपथु (कृतं वेपथु येन) त्रि० थुः-थुः-थु. કાંપતું, થરથરતું, કંપનાર.

कृतशिल्प (कृतमभ्यस्तं शिल्पं येन) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. શિલ્પવિદ્યાનો જેણે અભ્યાસ કરેલછે તે.

कृतशोभ (कृता शोभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं. શોભાયમાન, દેદીપ્યમાન, તેજસ્વી, સુંદર.

कृतश्रम (कृतः श्रमो येन) त्रि० मः-मा-मं. જેણે શ્રમ કરેલછે તે, જેણે તસદી લીધેલછે તે. ૨ મહોત્સાહવાળું.

कृतसंज्ञ (कृता संज्ञा संकेतो यस्मै) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. જેનાતરફ ઇસારો કરેલછે તે, જેની તરફ સંકેત કરેલછે તે.

'स्थापयेद् दासान् कृतसंज्ञान् समंततः' मनुः

कृतसापत्निका (कृतं सापत्न्यं यस्याः कप्) स्त्री० का. જે સ્ત્રીના ભર્તાએ બીજી સ્ત્રી કરેલીછે તે પહેલી સ્ત્રી. कृतसापत्नका.

कृतहस्त (कृतः अभ्यस्तः हस्तः बाणादिमोचने येन) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. બાણ ફેંકવામાં કુશળ.

कृतहस्तता (कृतहस्तस्य भावः) स्त्री० ता. ધનુષ્ય ફેંકવામાં કુશલપણું. [શબ્દ જુઓ.

कृतहस्तत्व (कृतहस्तस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો

कृताकृत (कृतं चाकृतं च) क्ली० तं. ૧ કરેલું અને નહિ કરેલું કામ. ૨ કરવું અને નકરવું.

कृताकृत (,,) त्रि० तः-ता-तं. થોડું કરેલું અને થોડું ન કરેલું.

कृताकृत (कृतं कार्यं च अकृतं कारणं च) क्ली० तं. કાર્ય અને કારણ.

कृतागम (कृत आगमो येन) पु० मः. પરમેશ્વર.

कृताग्नि ( ) पु० ग्निः. કાર્તવીર્ય અર્જુનનો કાકો, કૃતવીર્યરાજાનો ભાઈ.

कृतांक (कृतः अंको यस्य) त्रि० कः-का-कं. ૧ જેને આંકડા પાડેલછે તે. ૨ જેને ચિન્હ કરેલછે. ૩ જેને ડામ દીધેલછે. [એક પાસો.

कृतांक (,,) पु० कः. ચારસંખ્યાવાળો

कृतांजलि (कृतः अंजलिर्येन) त्रि० लिः-लिः-लि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रार्थना इत्यादि करवामाटे जेणे अंजलि करेलछे ते.

कृतांजलि (कृतः अंजलिरिव पत्रसंकोचो येन) पु० लिः. रीसामणीनो वेलो. लाजालुलता.

कृतात्मन् (कृतः शिक्षितः संस्कृतो वा आत्मा अंतःकरणं येन) त्रि०त्मा-त्मा-त्म. १ सुधरेला चित्तवाळुं. २ शिखवेला मनवाळुं. ३ निग्रह करेला मनवाळुं. ४ शुद्धअंतःकरणवाळुं.

कृतात्यय (कृतस्य कर्मजन्यभोगस्य अत्ययः अवसानं) पु० यः. भोगविना करेला कर्मनो नाश.

कृतानुकृत (कृतस्य अनुकृतं) क्ली० तं. करेला कामनी बराबर काम करवुं ते.

कृतांत (कृतः अंतो विपर्ययो नाशो निश्चयो वा येन) पु० तः १ सिद्धांत. २ दैव. ३ पाप. ४ यम. ५ पापरूप कर्म. ६ पूर्वजन्मभां करेला कर्मनुं फलोन्मुख दैव. ७ शनिग्रह. ८ शनिवार. ९ यम जेनो स्वामी छे एवुं भरणी नक्षत्र. १० तेनी संख्यानी संज्ञा.

'कृतांतस्य दूतो जरा कर्णमूले' उद्भटः

कृतांतक (कृतांत एव स्वार्थे क) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [सूरज.

कृतांतजनक (कृतांतस्य जनकः) पु० कः सूर्य,

कृतांतजननका (कृतांतो जनको यस्याः) स्त्री० का. एक जातनुं सुगंधी द्रव्य, रेणुका.

कृतान्न (कृतं च तदन्नं च) क्ली० न्नं. पक्वान्न.

कृताभिषेक (कृतः अभिषेको यस्य) त्रि० कः-का-कं. १ करेलो छे अभिषेक जेनो ते. २ करेल छे प्रतिष्ठा अने संस्कार जेनो ते.

कृतार्थ (कृतः अर्थः प्रयोजनं येन) त्रि० र्थः-र्था र्थं. १ पोतानी मतलब जेणे सिद्ध करेल छे. २ जेणे अर्थ पुरो पाडेल छे ते.

'विलोकनेनैव तवामुना मुने कृतः कृतार्थोस्मि निवर्हितांहसा' माघः

कृतार्थता (कृतार्थस्य भावः) स्त्री० ता. १ अर्थसिद्धि. २ तृप्ति. ३ मतलबनुं हांशील करवुं, मतलबनुं पुरुं पाडवुं. ४ कृतार्थपणुं. जुओ.

कृतार्थत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

कृतालय (कृत आलयो येन) त्रि० यः-या-यं. जेणे वास करेल छे ते, जेणे ठेकाणुं करेल छे ते. कृतवास.

'यत्र ते दयिता भार्या तनयाश्च कृतालयाः'

रामायणम्.

कृतालय (,,) पु० यः देडको, भंडुक.

कृतावदान (कृतमवदानं येन) त्रि० नः-ना-नं. विख्यात कर्मवाळुं.

कृतावसक्थिक (कृता अवसक्थिका येन) त्रि० कः-का-कं. वस्त्र वगेरेवडे जानुं अने जंघा जेणे बांधेल छे ते. कृतावशक्थिक.

कृतावस्थ (कृता अवस्था यस्य) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ बोलावेल, तेडेल. २ नक्की करेल, निश्चय करेल. ३ राजीकरेल.

कृतावास (कृत आवासो येन) त्रि० सः-सा-सं. जेणे वास करेल छे, जेणे थोडा काळ वास्ते वासो करेल छे ते.

कृताशन (कृतमशनं येन) त्रि० नः-ना-नं. जेणे खाधेलुं छे ते, जेणे भोजन करेलुं छे ते खानार.

कृतास्कंदन (कृतमास्कंदनं येन) त्रि० नः-ना-नं. हुमलो करतुं, हल्लो करवुं.

कृतास्त्र (कृतं शिक्षितमस्त्रं येन) त्रि० स्त्रः-स्त्रा-स्त्रं. अस्त्र विद्यानो जेणे अभ्यास करेल छे ते, अस्त्र विद्यामां निपुण. [भां कुशलपणुं

कृतास्त्रता (कृतास्त्रस्य भावः) स्त्री० ता. अस्त्रविद्या-

कृताह्निक (कृतमह्निकं येन) त्रि० कः-का-कं. जेणे नित्यकर्म करेलुं छे ते, जेणे आह्निक कर्म कर्युं छे ते.

कृति (कृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ काम, कार्य, क्रिया. २ कर्तृव्यापार, ३ पुरुष प्रयत्न. ४ विश अक्षरना चरणवाळो ते नामनो एक छंद. ५ हिंसा. ६ वध. ७ हरकत करवी ते. ८ दुःख देवुं ते. ९ वीशनी संख्या.

कृताह्वान (कृतमाह्वानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. जेने बोलावेल छे ते, जेनुं आह्वाहन करेल छे ते.

कृतिकर (कृतिसंख्यातुल्याः करा यस्य) पु० रः रावण.

कृतिन् (कृतमनेन इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. १ करेलुं छे कार्य जेणे ते. २ पोतानुं काम सिद्ध करनार. ३ पुण्यवान्. ४ डाहुं, चतुर, प्रवीण. ५ अभ्यास कर्यो छे जेणे ते. ६ सद्गुणी. ७ ताबेदार. ८ शुद्ध. धर्मी. [पुत्र, धृति राजानो पौत्र.

कृतिरात ( ) पु० तः ध हुलास्वराजानो

कृते (कृ क्ति एदंतत्वं) अव्य० ते. माटे, निमित्ते, सारु, सारु.

'कृते किं नास्माभिर्विगलितविवेकैः' भर्तृहरिः

कृतेर्ष्य (कृता ईर्ष्या येन) त्रि० र्ष्यः-र्ष्या-र्ष्यं. करेली छे ईर्ष्या जेणे ते, ईर्ष्यावाळुं, अदेखुं.

कृताञ्चैस् ( ) अव्य० ञ्चैः ऊंचे करेलुं.

कृतोदक (कृतमुदकं स्नानतर्पणादिकं येन) त्रि० कः-का-कं. स्नान तर्पण वगेरे जेणे करेलुं छे ते.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कृतोद्वाह (कृत उद्वाहो येन) त्रि० हः-हा-हं. જેણે ઉદ્વાહ કરેલ છે તે, જેણે લગ્ન કરેલ છે તે. ઉભો રહીને અથવા ઉંચા હાથ રાખીને પ્રાયશ્ચિત્ત કરે છે તે.

कृतोपकार (कृत उपकारो येन यस्य वा) त्रि० रः रा-रं. જેને યજ્ઞોપવીત સંસ્કાર થયેલ છે એવો બ્રહ્મચારી.

कृतोपभोग (कृत उपभोगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. વાપરેલું, ભોગવેલું, ઉપયોગમાં આણેલું. જેનો ઉપભોગ કરેલ છે તે.

कृतौजस् (कृतमोजो येन) पु० जाः કૃતવીર્ય રાજાનો ભાઇ, કાર્તવીર્ય અર્જુનનો કાકો.

कृतौजस् (,,) त्रि० जाः-जाः-जस्. ૧ બળવાળું. ૨ પરાક્રમ જેણે કરેલું છે તે. ૩ જોરાવર.

कृत्त (कृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. ૧ કાપેલું. ૨ છેદેલું. ૩ ચાહેલું. ૪ ચેષ્ટિત. ૫ તોડેલું. ૬ ભાગ કરેલું.

कृत्ति (कृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः મૃગ વગેરેનું ચામડું. ૨ ભૂર્જપત્ર. ૩ કૃત્તિકા નક્ષત્ર. ૪ મૃગચર્મ.

कृत्तिका (कृंतति उग्रत्वात् कृत् क्तिन् किच्च) स्त्री० का. અશ્વિનીથી ગણતાં તે નામનું ત્રીજું નક્ષત્ર જેના તારા છ છે અને જેનો અધિષ્ઠાતૃ દેવ અગ્નિ છે.

कृत्तिकांजि (कृत्तिका शकटाकारा अंजि तिलकादिकं यस्य) पु० जिः માથામાં ગાડીના આકારવાળો અશ્વમેધના ઉપયોગમાં આવતો ઘોડો.

कृत्तिकातनय (कृत्तिकायास्तनयः) पु० यः કાર્તિકેય. કાર્તિકસ્વામી.

कृत्तिकाभव (कृत्तिकायां भवः) पु० वः. ૧ કાર્તિકેય, કાર્તિકસ્વામી. ૨ ચંદ્ર, ચાંદો.

कृत्तिकासुत (कृत्तिकायाः सुतः) पु० तः. કાર્તિકેય. કાર્તિકસ્વામી. कृत्तिकापुत्र, कृत्तिकासूनु.

कृत्तिवास (कृत्तं गजासुरचर्म वस्ते वस् अण्) पु० सः મહાદેવ, શંભુ. [ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

कृत्तिवासस् (कृत्तिर्गजासुरचर्म वासो यस्य) पु० सः

कृत्नु (कृ क्तनु) पु० त्नुः શિલ્પવિદ્યાને જાણનારો. ૨ શિલ્પી. ૩ શાણો પુરૂષ. ૪ કારૂ.

कृत्य (कृ क्यप् तुगागमश्च) क्ली० त्यं. ક્રિયા, કામ, અર્થ, હેતુ, વેદ વગેરેમાં જે વિહિત કર્મ.

कृत्य (,,) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. કરવા-યોગ્ય, કર્તવ્ય.

कृत्य (कृ क्यप् तुक्) पु० त्यः. વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ण्यत्, क्यप्, तव्य, अनीयर्, यत् અને केलिम એવા છ પ્રત્યય. [હરકત કરનાર.

कृत्यक (कृत्य कन्) त्रि० कः-का-कं. પીડા કરનાર,

कृत्यज्ञ (कृत्यं कर्तव्यं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. ૧ ડાહ્યું, ચતુર, શાણું. ૨ કરવાયોગ્યછે તે જાણનાર.

कृत्यवर्त्मन् (कृत्यस्य वर्त्म) क्ली० र्त्म. ૧ ખરો રસ્તો. ૨ યોગ્યરસ્તો. ૩ યોગ્ય કામ કરવાનો માર્ગ.

कृत्यविद् (कृत्यं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. કૃતજ્ઞ શબ્દ જુઓ.

कृत्यविधि (कृत्यश्चासौ विधिश्च) स्त्री० धिः. જે રીતે જે કામ થાયછે તે રીતિ, જે રસ્તે જે કામ થાય છે તે રસ્તો, જે વિધિથી જે કામ થાયછે તે વિધિ.

कृत्या (कृ क्यप् टाप्) स्त्री० त्या. ૧ ક્રિયા, કામ, કર્મ. ૨ દેવ વગેરેની મૂર્તિનો એક ભેદ. ૩ જાદુ-ગિરી. ૪ મરકીનો રોગ. [અને અકર્તવ્ય.

कृत्याकृत्य (कृत्यं च अकृत्यं च) क्ली० त्यं. કર્તવ્ય

कृत्रिम (कृ क्त्रिः मप्) क्ली० मं. ૧ બિડલવણ. ૨ કાચલવણ. ૩ રસાંજન.

कृत्रिम (,,) पु० मः ૧ ચીની કપુર. ૨ શેલારસ. ૩ ધર્મશાસ્ત્રમાં કહેલા બાર પુત્ર પૈકી તે નામનો એક. ૪ દત્તકપુત્ર.

कृत्रिम (,,) त्रि० मः-मा-मं. ૧ બનાવટનું, બનાવેલું. ૨ ક્રિયાનિષ્પન્ન. ૩ વિશેષ્યનિઘ્ન. ૪ કૃતક શબ્દ જુઓ.

कृत्रिमधूप (कृत्रिमो धूपः) पु० पः જુદી જુદી તરેહના સુગંધિ પદાર્થના મિશ્રણથી બનાવેલ દશાંગાદિ ધૂપ.

कृत्रिमपुत्र (कृत्रिमश्चासौ पुत्रश्च) पु० त्रः ધર્મશા-સ્ત્રમાં કહેલા બાર પુત્ર પૈકી તે નામનો એક પુત્ર.

कृत्रिमपुत्रक (कृतिमपुत्रः क) पु० कः ઉપરનો શબ્દ જુઓ. कृत्रिमसुत, कृत्रिमसूनु, कृत्रिमतनय વગેરે.

कृत्रिमामित्र (कृत्रिमं मित्रं) क्ली० त्रं. લેવાદેવા માટે કરેલો દોસ્તદાર. [ગીચો, વાડી, ઉદ્યાન.

कृत्रिमवन (कृत्रिमं च तद्वनं च) क्ली० नं. બાગ, ૫-

कृत्वरी (कृ ड्वनिप् तुक् ङीप्) स्त्री० री. કરનારી, કરવાવાળી. [હિંસા કરીને, હાર મારીને.

कृत्वा (कृ त्वा) अव्य० त्वा. કરીને, બનાવીને,

कृत्वी ( ) स्त्री० त्वी. વ્યાસના પુત્ર શુકદેવની તે નામની કન્યા.

कृत्स (कृत् सः कित्) क्ली० त्सं. જલસમુદાય.

कृत्स (,,) पु० त्सः પાપ, પાતક.

कृत्स्न (कृत् क्सन्) त्रि० त्स्नः-त्स्ना-त्स्नं. સઘળું,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આખુ', સમગ્ર, સકલ, અશેષ.

कृत्स्न (,,) क्ली० त्स्नं. પાણી, જલ.

कृत्स्न (,,) पु० त्स्नः કુક્ષી, પેટ.

कृत्स्नशस् (कृत्स्न शस्) अव्य० शः તમામ, સઘળું, બાકી નહિ તે, સમગ્રરીતે,

कृदंत ( ) पु० तः कृत् प्रत्यय જેને અંતે છે એવું પ્રાતિપદિક નામ.

कृदर (कृ अरन्) पु० रः ૧ કોઠાર, અનાજની ખાર. कुशूल શબ્દ જુઓ.

कृंतत्र (कृत् कत्रन् नुम्) क्ली० त्रं. હલ, લાંગલ.

कृंतन (कृत् ल्युट् मुम्) क्ली० नं. છેદવું, કાપવું, કાતરવું, છેદવા કે કાપવાનું સાધન.

'नातः परं कर्मनिबंधकृंतनम्' भागवतम्.

कृंतनिका (कृंतनी क) स्त्री० का. ૧ છરી, ચાકુ. ૨ છરીની ધાર.

कृंतनी (कृंतन ङीप्) स्त्री० नी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृंतविचक्षणा ( ) स्त्री० णा. 'હે વિચક્ષણ! તું કાપ' એવું જે ક્રિયામાં બોલાયછે તે ક્રિયા.

कृप् (भ्वा० आत्म० सेट् कल्पते) ૧ સમર્થ હોવું. ૨ શક્તિમાન્ હોવું. ૩ સંપત્તિવાળું હોવું.

कृप् (चुरा० उभय० सेट् कल्पयति-ते) ૧ વિચારવું. ૨ વિચાર કરવો. ૩ મિશ્રણ કરવું. ૪ એકઠું કરવું. ૫ ચીતરવું. ૬ રંગવું.

कृप (तुरा० उभय० सेट् कृपयति-ते) દુબળા થવું, [દુર્બલ થવું.

कृप (कृप् अच्) पु० पः તે નામનો એક રાજર્ષિ, શરદ્વત ગૌતમનો પુત્ર, કૃપાચાર્ય, દ્રોણાચાર્યનો સાળો. ૨ વેદ પુરાણ ભાંધનાર વ્યાસ.

कृपण (कृप् क्युन्) त्रि० णः-णा-णं. ૧ અદાતા. ૨ કંજુસ, સુમ, કૃપણ. ૩ દીન, ગરીબ, મંદ.

कृपण (,,) पु० णः કીડો. કૃમિ.

कृपणता (कृपणस्य भावः) स्त्री० ता. ૧ અદાતાપણું, કંજુસપણું, સુમપણું. ૨ દીનપણું, ગરીબપણું, મંદપણું. कृपणत्व, कार्पण्य.

कृपणिन् (कृपण इनि) पु० णी. કીડો.

कृपणिन् (कृपण इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. દીનતાવાળું, દૈન્યયુક્ત.

कृपा (कृप् अङ्) स्त्री० पा. મહેરબાની.

कृपाण (कृपां नुदति नुद् ड णत्वं) पु० णः ખડ્ગ, તલવાર.

'कृपणस्य कृपाणस्य केवलमाकारतो भेदः' उद्भटः

कृपाणक (कृपाण स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृपाणिका (कृपाणी क) स्त्री० का. ૧ કાતર. ૨ ચાકુ, છરી, કટાર.

कृपाणी (कृपाण ङीष्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृपाद्वैत (कृपया अद्वैतः) पु० तः બૌદ્ધમતમાં તે [નામનો એક સાધુ.

कृपालु (कृपां लाति ला डु) त्रि० लुः-लुः-लु. દયાળુ, કૃપાયુક્ત.

'गुरो कृपालो कृपया वहैनम्' मणिरत्नमाला

कृपावत् (कृपा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृपी (कृप ङीप्) स्त्री० पी. શરદ્વત ગૌતમની પુત્રી, દ્રોણાચાર્યની પત્ની, અશ્વત્થામાની મા.

कृपीट (कृप् कीटन्) क्ली० टं. ૧ પેટ. ૨ જલ, પાણી. ૩ વન, અરણ્ય. ૪ ધાણું, લાકડું.

कृपीटपाल (कृपीटं पालयति पालि अण्) पु० लः ૧ સમુદ્ર, દરીયો. ૨ વહાણનું સુકાન. ૩ વાયુ, પવન.

कृपीटयोनि (कृपीटं काष्ठं योनिरस्य) पु० निः ૧ અગ્નિ, આગ, વન્હિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

कृपीपति (कृप्याः पतिः) पु० तिः દ્રોણાચાર્ય.

कृपीपुत्र (कृप्याः पुत्रः) पु० त्रः અશ્વત્થામા. कृपीतनय, कृपीतनुज, कृपीसूनु.

कृपीसुत (कृप्याः सुतः) पु० तः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृमि (कम् इन्) पु० मिः ૧ એક જાતનો નાનો જીવડો. ૨ જંતુ, જીવડો. ૩ લાક્ષા, લાખ. ૪ કૃમિયુક્ત. ૫ ગધેડો, ખર. ૬ એક જાતનો રોગ.

कृमिक (कृमि स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृमिकंटक (कृमौ कृमिरोगे कंटकमिव) क्ली० कं. ૧ વનસ્પતિ વાવડીંગ. ૨ ઉંબરાનું ઝાડ. ૩ વનસ્પતિ ચિત્રાંગ.

'कृमिकंटकं तु चित्रांगविडंगोदुंबरेषु च' मेदिनी.

कृमिकर्ण (कृमियुक्तः कर्णः) पु० र्णः એક જાતનો કાનનો રોગ જેમાં કાનની અંદર જીવડા પડે છે.

कृमिकोषोत्थ (कृमेः कोषादुत्तिष्ठति उत् स्था क) त्रि० त्थः-त्था-त्थं. રેશમી, રેશમનું, હીરાગળી,

कृमिकोषोत्थ (,,) क्ली० त्थं. રેશમ, હીર. [ગનો એક ભેદ.

कृमिग्रंथि ( ) पु० थिः સંધિગત રોગ-

कृमिघातिन् (कृमिः हन्यतेऽनेन) पु० ती. વનસ્પતિ વાવડીંગ.

कृमिघ्न (कृमीन् हंति हन् टक्) पु० घ्नः ૧ વનસ્પતિ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વાવડીંગ. ૨ કુંગળી. ૩ ભીલામું. ૪ કડવા લીંબડાનું ઝાડ. ૫ ગણિઆરીનું ઝાડ.

कृमिघ्ना (कृमिघ्न टाप्) स्त्री० घ्ना. वनस्पति હલદર. हरिद्रा.

कृमिघ्नी (कृमिघ्न ङीप्) स्त्री०घ्नी. वनस्पति वावडिंग.

कृमिज (कृमेर्जायते जन् ड) क्ली० जं. अगुરુચંદન.

कृमिजा (कृमेर्जायते जन् ड टाप्) स्त्री० जा. लाक्षा, લાખ.

कृमिजग्ध (कृमिभिर्जग्धं) क्ली० ग्धं. अगुરુચંદન.

कृमिजलज (कृमिर्जलज इव) पु० जः शंખ शीप વગેરેમાં રહેનાર પ્રાણી.

कृमिण (कृमिरस्त्यस्य न णत्वं) त्रि० णः-णा-णं. કૃમિયુકત, કીડાવાળું.

कृमिदंतक (कृमियुक्तो दंतोऽत्र) पु० कः એક જાતનો દંતરોગ જેમાં દાંતની અંદર કીડો થાય છે.

कृमिफल (कृमयः फलेऽस्य) पु० लः ઉંબરાનું ઝાડ.

कृमिमाक्षिका (कृमिरिव मक्षिका) स्त्री० का. કીડા-સરખી માખી. [વાળું, કૃમિયુકત.

कृमिमत् (कृमि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. કીડા-

कृमिरिपु (कृमे रिपुः) पु० पुः वनस्पति वावडिंग.

कृमिल (कृमिं लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. કીડાવાળું, કૃમિયુકત. [ચ્યાં જેને છે એવી સ્ત્રી.

कृमिला (,, टाप्) स्त्री० ला. પુષ્કળ બ-

कृमिवारिरुह (कृमिरिव वारिरुहः) पु० हः कृमि-जलज शब्द જુઓ.

कृमिशंख (कृमिचूलः शंखः) पु० खः જેમાં કીડો પેદા થાય છે એવો શંખ.

कृमिशुक्ति (कृमिरिव शुक्तिः) स्त्री० क्तिः शींपમાં રહેનાર માછલું કીડો વગેરે.

कृमिशैल (कृमीणां शैल इव) पु० लः રાડો. कृमि-पर्वत, कृमिगिरि. [शब्द જુઓ.

कृमिशैलक (कृमिशैल स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો

कृमिहंतृ (कृमीन् हंति हन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. કૃમિને હણનાર, કૃમિનો નાશ કરનાર.

कृमिहर (कृमीन् हरति हृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृमीलक (कृमीन् ईरयति जनयति ईर् ण्वुल्) पु० कः એક જાતનું જંગલી કઠોળ, રાનીભગ, વન-મુદ્ગ. [૨ ગુગ્ગલ વૃક્ષ, ક્રમુક વૃક્ષ.

क्रमुक (क्रमुको पृषो०) पु० कः ૧ સોપારીનું ઝાડ.

क्रव् (स्वा० पर० सेट् कृणोति) ૧ મારવું વધ કરવો, હારમારવું ૨ દુઃખદેવું.

क्रवि (स्वा० पर० सेट् कृविणोति) ૧ ઈચ્છા કરવી. ૨ દુઃખદેવું. ૩ ભારી નાખવું. [नी साळ.

क्रवि (करोत्यनेन कृ वि कित्) पु० विः વસ્ત્ર વણવા-

क्रश् (दिवा० पर० सेट् कृश्यति) ૧ સૂક્ષ્મ કરવું. ૨ પાતળું કરવું. ૩ ઝીણું કરવું.

कृश (कृश् क्त) त्रि० शः-शा-शं. ૧ સૂક્ષ્મ. ૨ થોડું, અલ્પ. ૩ પાતળું. ૪ બારીક. ૫ અશકત.

' कृशः काशः खंजः श्रवणहरितः पुच्छविकलः '

भर्तृहरिः

कृशता (कृशस्य भावः) स्त्री० ता. સૂક્ષ્મપણું, થોડા-પણું, અલ્પપણું, પાતળાપણું, બારીકપણું, અશ-કતપણું. कृशिमन्, कार्श्य. [જુઓ.

कृशत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

कृशर (कृशमल्पमात्रं राति रा क) पु० रः તલ, તાંદુલ અને દૂધથી પકાવેલું એક જાતનું પકવાન્ન. ૨ ખીચડી. [ખીચડી.

कृशरा (कृशमल्पमात्रं राति रा क टाप्) स्त्री० राः

कृशला (कृशं कार्शं लाति ला क टाप्) स्त्री० ला. મસ્તકના કેશ. [પિત્તપાપડો. પર્પટ.

कृशशाख (कृशा शाखा यस्य) पु० खः वनस्पति

कृशाकु ( ) पु० कुः તપાવવું, દીલગીર થવું.

कृशांग (कृशमंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. નાજુક બદનવાળું, પાતળા અંગવાળું, કૃશઅંગનું.

कृशांगी (कृशमंगं यस्याः) स्त्री० गी. ૧ નાજુક બ-દનવાળી સ્ત્રી. ૨ પ્રિયંગુનું ઝાડ.

' कृशांग्याः संतापं वदति नलिनीपत्रशयनं '

रत्नावली.

कृशानु (कृश् आ नुक्) पु० नुः ૧ અગ્નિ. ૨ ચિ-ત્રાનું ઝાડ. [ખ્યાની સંજ્ઞા.

कृशानु (,,) पु० व० नवः ત્રણ સં-

कृशानुक (कृशानु ठन्) त्रि० कः-का-कं. વહ્નિ-યુકત, અગ્નિવાળું.

कृशानुरेतस् (कृशानौ पतितं रेतः यस्य) पु० ताः મહાદેવ, शिव. [तेज.

कृशानुरेतस् (कृशानो रेतः) क्ली० तः અગ્નિનું

कृशाश्व (कृशोऽश्वोऽस्य) पु० श्वः तृणबिंदुवंशमां પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજર્ષિ, દક્ષપ્રજાપતિ-નો તે નામનો એક જમાઈ.

कृशाश्विन् (कृशाश्वेन प्रोक्तं नाट्यसूत्रमधीते इनि) त्रि० श्वी-श्विनी-श्वि. કૃશાશ્વે કરેલા નાટય સૂત્રનું અધ્યયન કરનાર.

कृशिका (कृशैव स्वार्थे क) स्त्री० का. એક જાતની

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વનસ્પતિ, ઉંદરકાની. આખુકર્ણી.

कृष् (तुदा० आत्म० अनिट् कृषते) १ ખેંચવું. २ ખેડવું. ३ લીંટા કરવા. ४ રેખા કાઢવી.

कृष् (भ्वा० पर० अनिट् कर्षति) ઉપલો ધાતુ જુઓ. अनु (अनुकर्षति) પૂર્વપદ વગેરેનું ઉત્તરવાક્ય સાથે લગાડી દેવું. अप (अपकर्षति) હીણાપણું કરવું, હલકું કરી દેવું, તિરસ્કારવું. आ (आकर्षति) ખેંચવું, તાણવું.

कृषक (कृष् कुन्) त्रि० कः-का-कं. १ ખેડ કરનાર. २ આકર્ષણ કરનાર, ખેંચનાર.

कृषक (,,) क्ली० कं. હળનું ફળ.

कृषक (,,) पु० कः १ ખેડુત. २ બળદ, બળદીઓ.

कृषर (कृष् करन्) क्ली० रं. कृशर शब्द જુઓ.

कृषाण (कृष् आनक्) पु० णः १ ખેડુત. २ ખેંચનાર, આકર્ષક.

कृषाणु (कृष् आनुक्) पु० णुः कृशानु शब्द જુઓ.

कृषि (कृष् इक्) स्त्री० षिः १ ખેડ, કૃષિકર્મ. २ ખેડવું.

कृषि (कृष् कि) स्त्री० षिः भू, પૃથ્વી.

कृषिक (कृष् इकन्) पु० कः १ હળનું ફળ. २ ખેડુત, ખેડકરનારા પુરૂષ.

कृषिका (कृषि क) स्त्री० का. ખેડ, કૃષિકર્મ.

कृषिजीविन् (कृष्या जीवति जीव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. ખેડકરી પોતાનું ગુજરાન ચલાવનાર.

कृषी (कृष् ङीप्) स्त्री० षी. ખેડ, કૃષિકર્મ, ખેડવું.

कृषीवल (कृषिरस्त्यस्य वृत्तित्वेन इलच्) त्रि० लः-ला-लं. कृषिजीविन् शब्द જુઓ.

कृष्कर (कृष् कृ टक्) पु० रः. મહાદેવ, શંભુ.

कृष्ट (कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ખેડેલું, ખેડાણ કરેલું.

कृष्ट (,,) क्ली०ष्टं. १ ખેડવું. २ ખેંચવું.

कृष्टता (कृष्टस्य भावः) स्त्री० ता. ખેડવું, કર્ષણ, ખેડ. [જુઓ.

कृष्टत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

कृष्टपच्य (कृष्टे क्षेत्रे स्वयमेव पच्यते) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. ખેડયાપછી વાવેલું અથવા રોપેલું, ખેડેલા ક્ષેત્રમાં પોતાનીમેળે પાકેલું.

कृष्टपाक्य (,,) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृष्टि (कृष् क्तिच्) पु० ष्टिः. વિદ્વાન્, પંડિત.

कृष्टि (कृष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. ખેડવું, ખેંચવું, તાણવું, રેખા કાઢવી.

कृष्टोप्त (कृष्टे क्षेत्रे उप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ખેડેલા ક્ષેત્રમાં વાવેલું.

कृष्ण (कृष् नक्) पु० ष्णः. १ વિષ્ણુનો તે નામનો એક અવતાર, વાસુદેવ, દેવકીનંદન. २ વેદવ્યાસ. ३ પરબ્રહ્મ. ४ મધ્યમ પાંડવ અર્જુન. ५ કોયલ પક્ષી. ६ કાગડો. ७ કાળોવર્ણ. ८ કરમદાનું ઝાડ. ९ મહિનાનો કૃષ્ણપક્ષ.

कृष्ण (कृष् नक्) क्ली० ष्णं. १ કાળાં મરી. २ લોખંડ, લોઢું. ३ મોરથુથુ. ४ કાલાગુરૂચંદન. ५ એક જાતનો ક્ષાર, બીડલવણ. ६ અશુભકર્મ.

कृष्ण (,,) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. કાળું.

कृष्णक (कृष्ण कन्) पु० कः. વનસ્પતિ કાળાસરસવ. [હરણનું ચામડું. कृष्णाजिन.

कृष्णक (कंपितं कृष्णाजिनं कन्) क्ली० कं. કાળા

कृष्णकंद (कृष्णः कंदोऽस्य) क्ली० दं. રાતુ કમલ.

कृष्णकर्कटक (कृष्णश्चासौ कर्कटकश्च) पु० कः. કાળો કરચલો.

कृष्णकर्मन् (कृष्णं च तत्कर्म च) क्ली० र्म. હિંસાવગેરેનું કાળું કામ, પાપવગેરેનું આચરણ.

कृष्णकर्मन् (कृष्णं कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. १ કાળું કામ કરનાર, બુરું કામ કરનાર. २ પાપ વગેરેના આચરણવાળું.

कृष्णकर्मन् (कृष्णार्पितं कर्म) क्ली० र्म. १ પરમેશ્વરને અર્પણ કરેલું કામ. २ કૃષ્ણને સોંપેલું કામ.

कृष्णकर्मन् (कृष्णार्पितं कर्मयस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. १ પરમેશ્વરને અર્પણ કરેલું છે કામ જેણે તે. २ કૃષ્ણને સોંપેલું છે કામ જેણે તે.

कृष्णकर्मन् (कृष्णं च तत्कर्म च) क्ली० र्म. વ્રણની કૃષ્ણતા કરનારી એક જાતની ક્રિયા.

कृष्णकलि (कृष्ण इव चूडाला कलिः कलिकाऽस्य) पु० लिः. એકજાતનું ઝાડ.

कृष्णकाक (कृष्णश्चासौ काकः) पु० कः એક જાતનો કાગડો.

कृष्णकाय (कृष्णा कायाऽस्य) पु० यः પાડો, મહિષ.

कृष्णकाया (कृष्णकाय टाप्) स्त्री० या. ભેંશ, મહિષી. [ચંદન.

कृष्णकाष्ठ (कृष्णं काष्ठमस्य) क्ली० ष्ठं. કાલાગુરૂ

कृष्णकाष्ठक (कृष्ण काष्ठ स्वार्थे क) क्ली०कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कृष्णकोहल (कृष्णकस्य उहं लाति ला क) पु० लः જુગટી, જુગારી, જુગટું ખેલનારો.

कृष्णगंगा (कृष्णा चासौ गंगा च) स्त्री० गा. વેણા નદી, જે મહાબળેશ્વરના પહાડમાંથી નીકળી દક્ષિ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ણ તરફ વહીને કૃષ્ણા નદીને મળે છે.

कृष्णगति (कृष्णा गतिर्गतिस्थानमस्य) पु० तिः १ વહ્નિ, અગ્નિ, આગ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

कृष्णगंध (कृष्ण उग्रो गंधोऽस्य) पु० धः शरગવાનું ઝાડ. શોભાંજનવૃક્ષ, શિગ્રુવૃક્ષ.

कृष्णगर्भ (कृष्णवर्णो गर्भोऽस्य) पु० र्भः કાચફલ.

कृष्णगिरि (कृष्णश्चासौ गिरिः) पु० रिः असितगिरि શબ્દ જુઓ. [કંઠવાળું, કાળા ગળાવાળું.

कृष्णग्रीव (कृष्णा ग्रीवा यस्य) त्रि० वः-वा-वं. કાળા

कृष्णग्रीव (कृष्णा ग्रीवाऽस्य) पु०वः મહાદેવ, શંભુ. નીલકંઠ, કાલકંઠ. [જાતનું ધાન્ય, ચણો.

कृष्णचंचुक (कृष्णा चंचूरस्य कप्) पु० कः એક

कृष्णचंदन (कृष्णप्रियं चंदनं) क्ली० नं. ૧ ધોળી સુખડ. ૨ હરિચંદન.

कृष्णचंद्र (कृष्णश्चंद्र इव) पु० द्रः વાસુદેવ, શ્રીકૃષ્ણ.

कृष्णाचर (कृष्णस्य भूतपूर्वः चर् ट) त्रि० रः-री-रं. ગતજન્મમાં જે કૃષ્ણરૂપી હોય તે, આગલા જન્મમાં કૃષ્ણસાથે સંબંધ રાખનાર. [ઠીનું ઝાડ.

कृष्णचूडा (कृष्णा चूडा अग्रमस्य) स्त्री० डा. ચણો.

कृष्णचूडिका (कृष्णा चूडाग्रमस्याः कप्) स्त्री० का. ઉપલેા શબ્દ જુઓ. [કીટોડો, લોઢાનો મેલ.

कृष्णचूर्ण (कृष्णस्य लोहस्य चूर्णं) क्ली० र्णं. લોઢાનો

कृष्णजटा (कृष्णा जटाऽस्य) स्त्री० टा. વનસ્પતિ જટામાંસી. [શાહજીરું.

कृष्णजीर (कृष्णश्चासौ जीरः) पु० रः કાળુ જીરું,

कृष्णजीरक (कृष्णजीर स्वार्थे क) पु० कः ઉપલેા શબ્દ જુઓ.

कृष्णता (कृष्णस्य भावः) स्त्री० ता. કાળાપણું, કાળાશ, કૃષ્ણપણું. [ગોશીર્ષચંદન.

कृष्णताम्र (कृष्णं ताम्रं) क्ली० म्रं. કાળાગુરુચંદન,

कृष्णतार (कृष्णतामृच्छति ऋ) पु० रः ૧ એક જાતનું કાળુ હરણ, કૃષ્ણસાર. ૨ હરણ.

कृष्णत्रिवृता (कृष्णा चासौ त्रिवृता) स्त्री० ता० વનસ્પતિ કાળું નસોતર.

कृष्णत्व (कृष्णस्य भावः) क्ली० त्वं. ૧ કાળાશ, કાળાપણું. ૨ કૃષ્ણપણું. [દાંતવાળું.

कृष्णदंत (कृष्णा दंता यस्य) त्रि० तः-ता-तं. કાળા-

कृष्णदंता (कृष्णदंत टाप्) स्त्री० ता. એક જાતનું ઝાડ. [કાળારંગનો દેહ.

कृष्णदेह (कृष्णश्चासौ देहश्च) पु० हः. કાળું શરીર,

कृष्णदेह (कृष्णो देहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. કાળા દેહવાળું, કાળા શરીરવાળું.

कृष्णदेह (,,) पु० हः. ભ્રમરો, ભ્રમર,

कृष्णद्वैपायन (द्वीपे भवः फक् कृष्णश्चासौ द्वैपायनश्च) पु० नः. વેદવ્યાસ.

' तमहमरागमतृष्णं कृष्णद्वैपायनंवंदे ' वेणिसंहारम्.

कृष्णधत्तूर (कृष्णश्चासौ धत्तूरश्च) पु० रः. કાળાધતુરાનું ઝાડ. કૃષ્ણધૂસ્તૂર.

कृष्णधन (कृष्णकर्मणार्जितं धनं) क्ली० नं. જુગટા વીગેરેથી કમાયેલું દ્રવ્ય.

कृष्णपक्ष (कृष्णश्चासौ पक्षश्च) पु० क्षः. માસનું અંધારિયું પખવાડીયું.

' रावणेन हृता सीता कृष्णपक्षेसिताऽष्टमी '

महानाटकम्.

कृष्णपदी (कृष्णौपादौ यस्याः ङीप्) स्त्री० दी. કાળા પગવાળી. [કાળી તુલસીનું ઝાડ.

कृष्णपर्णी (कृष्णानि पर्णानि यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी.

कृष्णपाक (कृष्णः कृष्णवर्णः पाकः फलमस्य) पु० कः. કરમદાનું ઝાડ. કર્મદ.

कृष्णपाकफल (कृष्णपाकरूपं फलमस्य) पु० लः. કરમદાનું ઝાડ. [દુર્ગા.

कृष्णपिंगला (कृष्णा पिंगला) स्त्री० ला. પાર્વતી,

कृष्णपिंडीतक (कृष्णः पिंडीतकः) पु० कः. એક જાતનું ઝાડ. [જુઓ.

कृष्णपिंडीर (कृष्णः पिंडीरः) पु० रः. ઉપલેા શબ્દ

कृष्णपिपीली (कृष्णा चासौ पिपीली) स्त्री०ली. કાળી કીડી. कृष्णपिपीलिका, कृष्णपिप्पली.

कृष्णपुष्प (कृष्णं पुष्पमस्य) पु० ष्पः. કાળાધતુરાનું ઝાડ. [યંગુનું વૃક્ષ.

कृष्णपुष्पी (कृष्णं पुष्पमस्याः ङीष्) स्त्री० ष्पी. પ્રિ-

कृष्णफल (कृष्णं फलमस्य) पु० लः. કરમદાનું ઝાડ. [ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

कृष्णफलपाक (कृष्णफलरूपेण पाकोऽस्य) पु० कः.

कृष्णबीज (कृष्णानि बीजानि यस्मिन्) पु० जः. કાળીંગડુ, શરગવાનું ઝાડ. [નવાળો દેશ.

कृष्णभूमि (कृष्णा भूमिर्यस्य) पु० मिः. કાળીજમી-

कृष्णभूमिजा (कृष्णभूमि जन् ड टाप्) स्त्री० जा. એક જાતનું તૃણ.

कृष्णभेदी (कृष्णो वर्णेन भेदः खंडो यस्याः) स्त्री० दी. વનસ્પતિ કડુ. કટુકી, કૃષ્ણભેદા.

कृष्णमल्लिका (कृष्णा चासौ मल्लिका च) स्त्री० का. કાળી તુલસી. [વાળું માછલું.

कृष्णमत्स्य (कृष्णश्चासौ मत्स्यश्च) पु० त्स्यः. કાંટા-

कृष्णमुख (कृष्णं मुखं अग्रं वा यस्य) त्रि० खः-खी-खं. ૧ કાળામુખવાળું. ૨ કાળા અગ્રભાગવાળું.

कृष्णमुख (कृष्णं मुखं यस्य) पु० खः. ૧ કાળામુ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખવાળો વાંદરો. ૨ તે નામનો એક દાનવ.

कृष्णमुखा (कृष्णमुख टाप्) स्त्री० खा. वनस्पति કાળી ઉપલસરી. [કઠોળ, કાળા મગ.

कृष्णमुद्ग (कृष्णश्चासौ मुद्गश्च) पु० द्गः. એકજાતનું

कृष्णमृग (कृष्णश्चासौ मृगश्च) पु० गः कृष्णसार श० જુઓ. [कृष्णमृत्तिका.

कृष्णमृत् (कृष्णाचासौ मृद्) स्त्री० द्. કાળીમાટી.

कृष्णमृत् (कृष्णा मृत् यस्य) पु० द्. કાળી માટીવાળો દેશ.

कृष्णयजुर्वेद (कृष्णः यजुर्वेदः) पु० दः यजुर्वेदના કૃષ્ણ અને શુક્લ એવા બે ભેદ છે તેમાંથી તૈત્તિરીય રૂપ યજુર્વેદનો એક ભેદ, પ્રતિપદાયુક્ત પૂર્ણિમાનું તે ભેદવાળા ગ્રહણ કરે છે માટે તે કૃષ્ણ કહેવાયછે.

कृष्णरक्त (कृष्णः रक्तः) पु० क्तः કાળો અને રાતો રંગ. [જાતનું શાક. जतुका.

कृष्णरुहा (कृष्णासती रोहति रुह्) स्त्री० हा. એક

कृष्णरूप्य (कृष्णस्य भूतपूर्वः रूप्यः) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. અગાઉની કૃષ્ણચર ગાય વગેરે.

कृष्णल (कृष्णो वर्णोऽस्त्यस्य लच्) पु० लः ચણોઠીનું ઝાડ. [૨ એક ચણોઠીનું વજન.

कृष्णल (कृष्णलस्य फलं अण्) क्ली० लं. ૧ ચણોઠી.

कृष्णलक (कृष्णल एव स्वार्थे क) पु० कः ચણોઠીનું ઝાડ. [ણોઠીનું વજન.

कृष्णलक (कृष्णल क) क्ली० कं. ૧ ચણોઠી. ૨ ચ-

कृष्णलवण (कृष्णं च तल्लवणं च) क्ली० णं. કાળું મીઠું, સંચળખાર.

कृष्णला (कृष्ण ला क) स्त्री० ला. ચણોઠી.

कृष्णलोह (कृष्णश्चासौ लोहश्च) पु० हः લોહચુંબક. अयस्कांत.

कृष्णलोहित (कृष्णः सन् लोहितः) पु० तः કાળા સાથે ભળેલ રાતો રંગ. कृष्णरक्त.

कृष्णलोहित (कृष्णं च तल्लोहितं च) त्रि०तः-ता-तं. કાળાસાથે ભળેલા રાતા રંગવાળું. [મુખ.

कृष्णवक्त्र (कृष्णं च तद्वक्त्रं च) क्ली० क्त्रं. કાળું

कृष्णकक्त्र (कृष्णं वक्त्रमस्य) त्रि० क्त्रः-क्त्रा-क्त्रं. કાળા મુખવાળું. [વાળો વાંદરો.

कृष्णवक्त्र (कृष्णं वक्त्रमस्य) पु० क्त्रः કાળામુખ-

कृष्णवर्ण (कृष्णश्चासौ वर्णश्च) पु० र्णः કાળોરંગ, કાળોવર્ણ. [રંગવાળું, કાળું.

कृष्णवर्ण (कृष्णो वर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. કાળા

कृष्णवर्ण (कृष्णो वर्णो यस्य) पु० र्णः. ૧ રાહુ ગ્ર-હ. ૨ શૂદ્ર.

कृष्णवर्त्मन् (कृष्णं वर्त्म गतिः स्थानं वास्य) पु० र्त्मा. ૧ રાહુગ્રહ. ૨ અગ્નિ, આગ. ૩ વનસ્પતિ ચિત્રેા.

' हविषा कृष्णवर्त्मेव भूयो भूयोऽभिवर्द्धते ' भारतम्.

कृष्णवर्त्मन् (कृष्णं एव वर्त्म) क्ली० र्त्म. વાસુદેવરૂપ ગતિ.

' कृष्णवर्त्मनि गुणान् गणयंति ' उद्भटः

कृष्णवर्त्मन् (कृष्णं वर्त्म आचरणमस्य) त्रि०र्त्मा-र्त्मी-र्त्म. કાળા આચરણવાળું, ખરાબ આચરણવાળું.

कृष्णवर्वर (कृष्णश्चासौ वर्वरश्च) पु० रः વનસ્પતિ કાળી તુળસી. [જાતનું શાક. जतुका.

कृष्णवालिका (कृष्णा चासौ वल्लिका) स्त्री० का. એક

कृष्णवल्ली (कृष्णा चासौ वल्ली) स्त्री०ल्ली. ૧ કાકડીનો વેલો. ૨ કાળી તુલસી. ૩ એક જાતની ઉપલસરી.

कृष्णविषाणा (कृष्णमृगस्य विषाणा विषाणयुक्ता) स्त्री० णा. યજ્ઞમાનને કંડુયન કરવાનું એક સાધન-દ્રવ્ય. [ઝાડ.

कृष्णवीज (कृष्णं वीजमस्य) पु० जः શરગવાનું

कृष्णवीज (,,) क्ली० जं. કાળીંગડું.

कृष्णवृंता (कृष्णं वृंतं यस्याः) स्त्री० ता. ૧ પાટલા વૃક્ષ. ૨ રાની અડદ. ૩ ગાંભારી.

कृष्णवृतिका (कृष्णवृंता कन् इत्वं) स्त्री० का. ઉપ-લેા શબ્દ જુઓ. [તના ચેાખા.

कृष्णव्रीहि (कृष्णश्चासौ व्रीहिश्च) पु० हिः એક જા-

कृष्णशकुनि (कृष्णश्चासौ शकुनिश्च) पु० निः કા-ગડો, કાગ. [કાળીઅર.

कृष्णशार (कृष्णश्चासौ शारश्च) पु० रः કાળું હરણ,

कृष्णशालि (कृष्णश्चासौ शालिश्च) पु० लिः कृष्ण-व्रीहि શબ્દ જુઓ.

कृष्णशिग्रु (कृष्णवर्णः शिग्रुः) पु० ग्रुः એક જાતનો શરગવો. कृष्णशोभांजन.

कृष्णशृंग (कृष्णं शृंगमस्य) पु० गः પાડો, મહિષ.

कृष्णशृंगी (कृष्णशृंग ङीप्) स्त्री० गी. ભેંશ, મહિષી.

कृष्णश्रित (कृष्णं श्रितः) त्रि० तः-ता-तं. કૃષ્ણનું આશ્રિત, વાસુદેવની ભક્તિ કરનાર.

कृष्णसख (कृष्णस्य सखा टच्) पु० खः ૧ મધ્યમ પાંડવ અર્જુન. ૨ અર્જુન સાદડાનું ઝાડ. ૩ કૃષ્ણ-નો દોસ્તદાર.

कृष्णसखि (कृष्णस्य सखा) स्त्री० खि. જીરૂં.

कृष्णसमुद्भवा (कृष्णासती समुद्भवति) स्त्री० वा. કૃષ્ણગંગા. [એક જાતનો સર્પ.

कृष्णसर्प (कृष्णश्चासौ सर्पश्च) पु० र्पः કાળો સાપ,

कृष्णसर्षप (कृष्णवर्णः सर्षपः) पु० पः કાળો સર-સવ. [અર, એક જાતનું કાળું હરણ.

कृष्णसार (कृष्णसारवद् विग्रहादि) पु० रः કાળી-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'कृष्णसारे ददच्चक्षुस्त्वयि चाधिज्यकार्मुके'
शाकुंतलम्.

कृष्णसार (कृष्णः सारो यस्मिन्) पु० रः १ शीशमनुं ઝાડ. २ ખેરનું ઝાડ. ३ ધોરનું ઝાડ.

कृष्णसारा (कृष्णः सारो यस्यां) स्त्री० रा. शीशमनुं ઝાડ. [કાળું હરણ.

कृष्णसारंग (कृष्णश्चासौ सारंगश्च) पु०ग: કળીઅર,

कृष्णसारथि (कृष्णः सारथिरस्य) पु० थिः १ અર્જુન, મધ્યમ પાંડવ, २ અર્જુન સાદડાનું ઝાડ.

कृष्णसुंदर (कृष्णवर्णः सन् सुंदरः) पु० रः श्रीकृष्ण वासुदेव.

कृष्णस्कंध (कृष्णः स्कंधोऽस्य) पु० धः तभालवृक्ष.

कृष्णा (कृष्ण टाप्) स्त्री० ष्णा. १ પાંડવપત્ની દ્રૌપદી. २ તીખી પીપર. ३ દ્રાક્ષ. ४ ગળીનો છોડ. ५ વનસ્પતિ સાટોડી. ६ વનસ્પતિ કાળી ઉપલસરી. ७ કાળું જીરું. ८ કાળો સુરમો. ९ મહાબળેશ્વરના પહાડમાંથી નીકળતી કૃષ્ણા નદી. १० કાળી નગોડ. ११ વનસ્પતિ જટામાંસી. १२ વનસ્પતિ કડુકી. १३ કસ્તૂરી. १४ વનબાબચી. १५ વનસ્પતિ કાકોલી. १६ દુર્ગા, પાર્વતિ.

कृष्णागुरु (कृष्णं च तदगुरु च) क्ली० रु. કાળું અગુરુચંદન. कालागुरु.

कृष्णाचल (कृष्णप्रियः पर्वतः) पु०लः રૈવતક પર્વત, ધણુ કરીને ગિરનાર પર્વત.

कृष्णाचल (कृष्णश्चासौ अचलश्च) पु० लः असितगिरि शब्द જુઓ.

कृष्णाजिन (कृष्णं च तदजिनं च) क्ली० नं. કળીઅરનું ચામડું, કાળા હરણનું ચર્મ.

कृष्णाजिनिन् (कृष्णाजिन् इनि) त्रि० नी-निनी-नि. કાળા હરણના ચામડાવાળું.

कृष्णानदी (कृष्णा चासौ नदी च) स्त्री० दी. મહાબલેશ્વરના પર્વતમાંથી નીકળતી તે નામની નદી. कृष्णगंगा. [ખંડ, લોઢું.

कृष्णामिष (कृष्णं वासुदेवमामिषति) क्ली० षं. લોહ-

कृष्णायस (कृष्णं च तदयश्च अच्) क्ली० सं. એક જાતનું લોઢું. કાળું લોઢું.

कृष्णार्चिस् (कृष्णः कालवर्णोऽर्चिरस्य) पु० र्चिः અગ્નિ, આગ, વહ્નિ.

कृष्णार्जक (कृष्णश्चासावर्जकः) पु० कः વનસ્પતિ, કાળી તુળસી. कालतुलसी.

कृष्णावास (कृष्णस्य आवासः) पु० सः. પીંપળાનું ઝાડ. अश्वत्थवृक्ष. [श्रित शब्द જુઓ.

कृष्णाश्रित (कृष्णमाश्रितः) त्रि० तः-ता-तं. कृष्ण-

कृष्णाष्टमी (कृष्णा अष्टमी) स्त्री० मी. १ કૃષ્ણપક્ષની આઠમ. २ વાસુદેવના જન્મદિવસની આઠમ, કૃષ્ણજન્માષ્ટમી, શ્રાવણના કૃષ્ણપક્ષની આઠમ.

कृष्णिका (कृष्णैव संज्ञायां कन्) स्त्री० का. રાજસર્ષપ. [પણું, કાળાશ.

कृष्णिमन् (कृष्णस्य भावः इमनच्) पु० मा. કાળા-

कृष्णीकरण (कृष्ण च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. કાળું કરવું. [થયેલું.

कृष्णीभूत (कृष्ण च्वि भू क्तं) त्रि० तः-ता-तं. કાળુ

कृष्णेक्षु (कृष्णश्चासौ इक्षुश्च) पु० क्षुः કાળી શેલડી.

कृष्णोदर (कृष्णमुदरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. કાળા પેટવાળું. [સર્પ. दर्वीकरसर्प.

कृष्णोदर (कृष्णमुदरं यस्य) पु० रः એક જાતનો

कृष्य (कृष् अर्हार्थे क्यप्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. १ ખેડવા યોગ્ય. २ ખેંચવા લાયક, ખેડાણને લાયક.

कृसर (कृ सर् किच्च) पु० रः कृशर शब्द જુઓ.

कृसरा (,, टाप्) स्त्री० रा. कृशरा शब्द જુઓ. [आग्नेयनक्षत्र.

कृसान ( ) क्ली० नं. कृत्तिका नक्षत्र.

कॄ (तुदा० पर० सेट् किरति) ફેંકવું, ફેંલાવવું; अनु (अनुकिरति) વાંસે ફેંકવું. अप (अपकिरति) હર્ષવાસ ભક્ષણના અર્થે ખોદવું. अव (अवकिरति) નીચે ફેંકવું, દૂરથી ફેંકવું, દૂરથી ઉડાડવું. आ (आकिरति) ચારે તરફ ફેંકવું, વિસ્તારવું, ફેલાવવું; उत् (उत्किरति) ઢગલો કરવો, એકઠું કરવું, ઉકરડાની પેઠે એકઠું કરવું, सम्+उत् (समुत्किरति) છેદવું, ઠાર મારવું, ફાડવું, ફાડી નાખવું, उप (उपकिरति) છેદવું, કાપવું; परा (पराकिरति) સારી રીતે ફેંકવું, વ્યાપવું. प्र (प्रकिरति) રૂડી રીતે ફેંકવું, જુદી જુદીજાતનું એકઠું થવું, નાના વિષયનું સંમિશ્રણ થવું. प्रति (प्रतिकिरति) ઠાર મારવું, હિંસા કરવી, वि (विकिरति) ફેંકવું, ઉડાડવું; सम् (संकिरति) મિશ્રણ થવું, જુદી જુદી જાતિનું એકઠું થવું.

कॄ (क्रया० उभ० सेट् कृणाति-कृणीते) ઠાર મારવું, વધ કરવો.

कॄ (चुरा० आत्म० सेट् कारयते) જાણવું.

कॄत् (चुरा० पर० सेट् कीर्तयति) १ જાહેર કરવું, પ્રસિદ્ધ કરવું. २ સંશય પામવો.

कॄत्त (कॄत् ल) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ રચેલું, રચિત. २ ગોઠવેલું, કરેલું. ३ નિશ્ચય કરેલું. ४ ખચ્ચીત કરેલું. ५ નિશ્ચંત. ६ કાપેલું, છેદેલું. ७ કાયમ કરેલું. ८ નીમેલું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कृसकीला (कृसं कीलयति) स्त्री० ला. स्थावर भीलकत वगेरे उपर थयेल सरकारी दस्तावेज वगेरे.
कृसधूप (कृसो धूपो येन) पु० पः शेलारस, सिल्हक.
कृसधूप (कृसो धूपः) पु० पः बनावेल धूप, कृत्रिम धूप. [उ रचना, अवधारण.
कृसि (कृष् किन्) स्त्री० सिः १ कल्पना. २ नैपत्य.
कृसिक (कृसित आगतः कन्) त्रि० कः-का-कं. ऋशीदेलुं, वेचातुं लीधेलुं. [એક દેશ.
केकय ( ) पु० ब० यः ते नामनो
केकय (केकयानां राज्ञः अण्) पु० यः केकय देशनो राजा.
केकय (केकयनामा पश्चिमदेशो राजत्वेन अस्य) पु० यः द्वापरयुगमां थयेल ते नामनो એક राजा.
केकयी (केकय ङीप्) स्त्री० यी. दशरथ राजानी એक स्त्री, केकय राजानी पुत्री, रामना भाई भरतनी माता.
केकर (के कर्तुं नेत्रतारां शीलमस्य) त्रि० रः-रा-रं. त्रांसी आंखवाळुं, टेडी आंखवाळुं. [३ष.
केकल (के कल् अच्) पु० लः नटवो, नाचनारो पु-
केका (के मूर्ध्नि कायते कै क) स्त्री० का. मोरनी वाणी.

' षड्जसंवादिनीः केका द्विधाभिन्नाः शिखंडिभिः '
रघुवंशम्.

केकावल (केकां वलते वल् अच्) पु० लः मोर, मयूर.
केकावली (केकावल ङीप्) स्त्री० ली. ढेल.
केकिक (केका ठन्) पु० कः मोर, मयूर.
केकिन् (केका इनि) पु० की. उपलो शब्द जुओ.
केकेयी (कैकेयी पृषो०) स्त्री० यी. दशरथराजानी એक पत्नी, भरतनी मा.
केचन (किं चन) अव्य० न. कोइक.
केचुक (केचु स्वार्थे क) पु० कः એक जातनुं कंद.
केणिका (के मूर्ध्नि अणकः) स्त्री० का. तंबु, डेरो. पटकुट्ट, पटमंडल.
केत् (चुरा० उभय० सेट् केतयति-ते) १ बोलावबुं, २ आमंत्रण करबुं. ३ संकेत करवो. ४ भरलहत करवी. [३ मूर्ति. ४ ४च्छा.
केत (कित् घञ्) पु० तः १ घर. २ निवास, वास.
केतक (कित् ण्वुल्) पु० कः केवडानुं वृक्ष. केतकी.
केतक (,,) क्ली० कं. केवडो.

' स कौतकी तत्र ददर्श केतकम् '

केतन (कित् ल्युट्) क्ली० नं, १ चिन्ह. २ ध्वज, निशान. ३ कृत्य, कार्य. ४ बोलावबुं, निमंत्रण. ५ स्थान. ६ घर. ७ निवास.
केतु (चाप तु) पु० तुः १ नवग्रहमांहेलो ते नामनो એक ग्रह. २ राहुना ऊर्ध्वदेहवाळो ते नामनो ग्रह. ३ निशान. ४ ज्योतिश्शास्त्रमां उत्पातनो भेद. ५ दीप्ति, प्रकाश. ६ ध्वजा.
केतुतारा (केतुयुक्ता तारा) स्त्री० रा. धूमकेतु.
केतुभ (केतु भा ड) पु० भः मेघ.
केतुमत् (केतु मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. १ पावठावाळुं. २ निशानवाळुं.
केतुमत् (,,) पु० मान्. १ काशीराज दिवोदासनां वंशमां पेदा थयेल એक राजा. २ એક जातनो भहेल. ३ धन्वंतरिनो એક पुत्र. ४ दानवनो એક भेद. ५ दानवनुं भाषण.
केतुमाल (केतुयुक्ता मालास्य) पु० लः आग्निध्र राजानो એક पुत्र, जंबुद्वीपमांहेलो એક वर्ष.
केतुयष्टि (केतोर्यष्टिः) स्त्री० ष्टिः ध्वजानी दांडी.
केतुरत्न (केतो रत्नं) क्ली० त्नं. એક जातनो मणि. वैदूर्यमणि.
केतुवसन (केतोर्वसनं) क्ली० नं. वावटानुं लुगडुं.
केदर (के दृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. केकर शब्द जुओ.
केदार (केन जलेन दारोऽस्य) पु० रः १ हिमालयमांहेलो એક पर्वत. २ हिमालयमांहेलुं स्थान जेने अद्रिकेदार कहेछे. ३ चारे तरफ सेतुबंधवाळुं क्षेत्र. ४ आलवाल, क्यारो. ५ ते नामनुं એક महाक्षेत्र.

' केदारपोषणरताः कंबलवंतं न बाधते शीतम् '
विदग्धमुखमंडनम्.

केदारक (केदार संज्ञायां क) पु० कः खेडेला क्षेत्रमां पेदा थयेल એક जातना चोखा.
केदारज (केदारे जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. खेडेला क्षेत्रमां पेदा थयेल. [२अरलीला.
केनती (के सुखार्थं नतिः ङीष्) स्त्री० ती. अमलीलो,
केनार (के वृ घञ्) पु० रः १ माथुं, मस्तक. २ कपाल. ३ सांधो, संधि. ४ डुंभिका नरक.
केनिपात (के निपात्यते नि पत् णिच् अच्) पु० तः वहाणनुं सुकान. [शब्द जुओ.
केनिपातक (के निपात स्वार्थे क) पु० कः उपलो
केंदु (ईषद् इंदुरिव) पु० दुः એક जातनुं सीसमनुं आड.
केंदुक (केंदु स्वार्थेक) पु० कः उपलो शब्द जुओ.
केंद्र ( ) क्ली० द्रं. १ वर्तुलनुं मध्य.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ समीकरण. ३ ज्योतिष्मां ४८ लग्नथी पहेलुं, चोथुं सातमुं अने दशमुं स्थान.

केप् (भ्वा० आत्म० सेट् केपते) १ हालवुं २. कांपवुं. ३ जवुं.

केयूर (के बाहुशिरसि याति या ऊर्) पु० क्ली० रः-रं. १ भाजुबंध. २ એક જાતનो ते नामनो रतिबंध.

'केयूरा न विभूषयंति पुरुषं हारा न चंद्रोज्वलाः'
भर्तृहरिः

केरल ( ) पु० व० लाः मलबार देश.

'भयोत्सृष्टविभूषाणां तेन केरलयोषिताम्'
रघुवंशम्.

केरल (केरल अण्) पु० लः मलबार देशनो राजा.

केरली (केरल ङीष) स्त्री० ली. १ हीरा. २ ते नामनो એક જ્યોતિગ્રંથ. ३ केरल देशनी स्त्री.

'कर्णाटीनां मुषितमुरली केरली हारलीलः'
राजेन्द्रकर्णपूरः

केल् (भ्वा० पर० सेट् केलति) केप् धातु जुओ.

केलक (केल् ण्वुल्) पु० कः. ખડ્ગनी धार उपर नाચनार नटवो. [કરવો, રમવું.

केला (कंडवा० आत्म० सेट् केलायते) विलास

केलास (केला सद् ड) पु० सः स्फटिकमणि.

केलि (केल् इन्) पु० स्त्री० लिः-लिः १ खेल, क्रीडा, रमवुं. २ स्त्रीविलास. ३ परिहास. ४ पृथ्वी. ५ पुरुषनुं कांतासाथे विहारथी क्रीडवुं.

'केलिं कुरुष्व परिमुंच्य सरोरुहाणि' उद्भटः

केलि (केल् इन्) स्त्री० लिः १ पृथ्वी, जमीन. २ रमत. ३ क्रीडा

'मालत्याः कुसुमेषु येन सततं केलीकृता लीलया'
भ्रमराष्टकम्.

केलिक (केलिः प्रयोजनमस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. क्रीडा करनार, खेलनार. [वृक्ष.

केलिक (केलिः प्रयोजनमस्य ठक्) पु० कः. अशोक

केलिकदंब (केलेः केल्यर्थः कदंवः) पु० बः એક જાતनुं कदंबनुं झाड. [भोज, विलास.

केलिकला (केलिरूपा कला) स्त्री० ला. खेल, क्रीडा,

केलिकला (केलिना कला यत्र) स्त्री० ला. सरस्वतीनी वीणा.

केलिकिल (केलिना किलति किल् क) पु० लः १ नाटयशास्त्रमां शृंगारवयस्य, विदूषक. २ शिवनो ते नामनो એક अनुचर, कुष्मांडक.

केलिकिला (केलिना किलति किल् क टाप्) स्त्री० ला. कामदेवनी पत्नी रति.

केलिकिलावती (केलि किला मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. कामदेवनी पत्नी रति. [ઉંટ, ઉષ્ટ્ર.

केलिकीर्ण (केलिनिमित्तकैर्धूलिभिः कीर्णः) पु० र्णः

केलिकुंचिका (केलेः कुंचिकेव) स्त्री० का. साળी, पोतानी स्त्रीनी बहेन.

केलिकोष (केलीनां कोष इव) पु० षः नट, नटवो.

केलिगृह (केलेः गृहं) क्ली० हं. क्रीडा करवानुं घर, स्त्रीसाथे विलास करवानुं घर. केलिमंदिर.

केलिनागर (केलिप्रधानो नागरः) पु० रः भोग जेने वहालो छे એवो नायक.

केलिपर (केलौ परः) त्रि० रः-रा-रं. क्रीडा करवामां तत्पर, खेल करनार. [स्त्री, विलास.

केलिमुख (केलीनां मुखमत्र) पु० खः परिहास, म-

केलिवन (केलेर्वनम्) क्ली० नं. वाडी.

'अवेक्षते केलिवने प्रविष्टः क्रमेलकः कंटकजालमेव'
किरातार्जुनीयकाव्यम्.

केलिवृक्ष (केलेः क्रीडार्थं वृक्षः) क्ली० क्षं. कदंबनुं झाड. [नार विदूषक.

केलिवृक्ष (केलेर्वृक्ष इव) पु० क्षः परिहास करवा-

केलिशयन (केलौ शयनमत्र) क्ली० नं. पलंग, खाटलो. [रित्री, भूमि, पृथ्वी.

केलिशुषि (केलिना शुष्यति शुष् कि) स्त्री० षिः ध-

केलिसचिव (केलौ सचिवः सहायः) पु० वः केलि करवामां मदद्गार विदूषक वगेरे.

केव् (भ्वा० आत्म० सेट् केवते) सेवबुं.

केवर्त्त (के जले वर्तते वृत् अच्) पु० र्त्तः कोळी, माछलानो वध करनार. कैवर्तक.

केवल (केव् कल्) त्रि० लः-ला-ली-लं. १ अद्वितीय. २ असहाय. ३ એક, એકજ. ४ सघळुं. ५ आખुं બધું

'निषेदुषी स्थंडिल एव केवले' रघुवंशम्.

केवल (,,) अव्य० लं. १ मात्र, फक्त. २ निश्चयपूर्वक, खरेખर.

'न केवलं संप्रति मागधीपतेः' रघुवंशम्.

केवल (,,) पु० लः એક જાતनो कुંભક.

केवल (,,) क्ली० लं. १ ब्रह्मनुं अद्वैतપણું मानवानुं निर्णयज्ञान. २ अवधारण.

केवलज्ञानिन् (केवलं शुद्धं ज्ञानमस्य) पु० नी. अर्हत् मतनो એક साधु. [तीर्थं.

केवलद्रव्य (केवलं च तद् द्रव्यं च) क्ली० व्यं. भरी,

केवलवैयाकरण (केवलो वैयाकरणः) पु० णः मात्र व्याકरणशास्त्र जाणनार, फक्त व्याकरणना ज्ञा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નવાળો, બીજા કોઈ શાસ્ત્રનું જ્ઞાન નહિ છતાં માત્ર વ્યાકરણ જાણનાર.

केवलव्यतिरेकिन् (केवलो व्यतिरेकी) क्ली० कि. ન્યાયશાસ્ત્રમાં અનુમાનનો એક ભેદ.

केवलान्वयिन् (केवलोऽन्वयोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. ૧ કેવળ અન્વયવાળું. ૨ કોઈ પણ અભાવવિનાનું.

केवलिन् (केवलं शुद्धं ज्ञानमस्य) पु० ली. જેને શુદ્ધજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું છે એવો જૈન.

केवली (केवल ङीष्) स्त्री० ली. જ્ઞાનનો એક ભેદ.

केविका (केव् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. એક જાતનું પુષ્પ.

केश (क्लिश् अच्) पु० शः ૧ વનસ્પતિવાળો. ૨ વરુણ, દક્ષિણદિશાનો પતિ. ૪ દૈત્યની જાતિ. ૫ વિષ્ણુ. ૬ સૂર્ય અગ્નિ વગેરેનું કિરણ.

केश (के शिरसि शेते शी अच्) पु० शः વાળ, કેશ.

केशक (केशेषु प्रसिद्धः ठन्) त्रि० कः-शिका-कं. કેશની રચના કરવામાં તત્પર.

केशकर्मन् (केशानां कर्म रचनादि) क्ली० र्म. કેશ સુધારવાનું, સાફ કરવાનું, સંસ્કાર કરવાનું કર્મ.

केशकलाप (केशानां कलापः) पु० पः કેશનો સમૂહ, કેશનો જથ્થો. [शैलडी, ४क्षु.

केशकार (केशं केशाकारं करोति कृ अण्) पु० रः

केशकारिन् (केशं तद्रचनां करोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. કેશની રચના કરનાર.

केशकीट (केशेषु कीटः) पु० टः કેશનો કીડો, જૂ.

केशगर्भ (केशः गर्भेऽस्य) पु० र्भः વરુણ, દક્ષિણદિશાનો પતિ.

केशगर्भक (केशः गर्भेऽस्य कप्) पु० कः ચોટલાની અથવા ચોટલીની લટ, વેણી, કબરી.

केशगृहीत ( ) त्रि० तः-ता-तं. જેના કેશ પકડેલ હોય છે તે.

केशग्रह (केशस्य ग्रहः) पु० हः કેશનું પકડવું.

केशग्रहण (केशस्य ग्रहणं) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

केशघ्न (केशान् हंति हन् टक्) क्ली० घ्नं. એક જાતનો રોગ જેમાં વાળ ખરી જાય છે, ઉંદરી. इंद्रलुप्तक.

केशच्छिद् (केशान् छिनत्ति छिद् क्विप्) पु० त्-द्. હજામ, વાળંદ, નાપિત. [જુઓ.

केशच्छिद (,,) पु० दः ઉપલો શબ્દ

केशट (केशेषु केशान् वा अटति अट् अच्) पु० टः ૧ વિષ્ણુ. ૨ બકરો, બોકડો. ૩ ભાઈ, બંધુ, ભ્રાત. ૪ માંકડ. ૫ શોપણ નામે કામદેવનું એક બાણ. ૬ શોનક વૃક્ષ. [જાતનું તૃણ.

केशधृत् (केशमिव धरति धृ क्विप्) पु० त्. એક

केशनामन् (केशस्य नामेव नाम यस्य) क्ली० म. સુગંધિ વાળો. [બ્દ જુઓ.

केशपक्ष (केशानां समूहः पक्षादेशः) केशकलाप श-

केशपंक्ति (केशानां पंक्तिः) स्त्री० क्तिः કેશની હાર, કેશની ઓળ. [સ્પતિ અધાડો.

केशपर्णी (केशमिव पर्णमस्याः ङीष्) स्त्री० र्णी. वन-

केशपाश (केशानां पाशः पाशादेशः) पु० शः केशकलाप शબ્દ જુઓ.

'तं केशपाशं प्रसमीक्ष्य कुर्युर्बालप्रियत्वं शिथिलं चमर्यः' कुमारसंभवम्.

केशपाशी ( ) स्त्री० शी. શિખા, ચોટલીની લટ જે કે માથામાં વચ્ચે હોય છે તે.

केशप्रसाधनी (केशः प्रसाध्यतेऽनया प्रसाध् ल्युट् ङीष्) स्त्री० नी. દાંતીઓ કાંસકી વગેરે વાળ સાફ કરવાનું સાધન. [મસ્તક.

केशभू (केशानां भूरुत्पत्तिस्थानं) स्त्री० भूः માથું

केशमथनी (केशो मथ्यतेऽनया मथ् ल्युट् ङीष्) स्त्री० नी. બીજાનું ઝાડ. शमीवृक्ष.

केशमार्जक (केशान् मार्ष्टि मृज् ण्वुल्) पु० कः દાંતીઓ કાંસકી. केशप्रसाधनी. [બ્દ જુઓ.

केशमार्जन (केशो मृज्यतेऽनेन) पु० नः ઉપલો શ-

केशमार्जन (केशस्य मार्जनं) क्ली० नं. વાળને સાફ કરવા તે. [બડાનું ઝાડ.

केशमुष्टि (केशानां मुष्टिरिव) पु० ष्टिः મોટા લીં-

केशर (के जले शिरसि वा शीर्यति शॄ अच्) पु० क्ली० रः-रं. કુસુમની અંદરનું કેશર, પદ્મ વગેરે ફુલમાં પેદા થનાર કેશના આકારનો તંતુ.

केशर (के जले शिरसि वा शीर्यति शॄ अच्) पु० रः ૧ નાગકેશરનું ઝાડ. ૨ પુન્નાગવૃક્ષ. ૩ કેશવાળી. ૪ કેસર, કુંકુમ. ૫ બકુલવૃક્ષ. [ઝાડ, હિંગ.

केशर (,,) क्ली० रं. હિંગનું

केशरचना (केशस्य रचना) स्त्री० ना. કેશનું ગુંથવું, ઓળવું વગેરે સંસ્કાર.

केशरंजन (केशान् रंजयति रंज् ल्युट्) पु० नः ભાંગરાનું ઝાડ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

केशराज (केशा राजंतेनेन राज् घञ्) पु० जः

केशराल्ल (केशरे तदवच्छेदे आल्लः) पु० ल्लः ૧ ધંતુરાનું ઝાડ. ૨ સંતરાનું ઝાડ. ૩ બીજોરાનું ઝાડ.

केशरिन् (केशर णिनि) पु० री. ૧ સિંહ. ૨ ઘોડો. ૩ નાગકેસરનું ઝાડ. ૪ પુન્નાગ વૃક્ષ. ૫ બીજો-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રાનું ઝાડ. ૬ હનુમાનનો બાપ. ૭ એક જાતનો વાંદરો.

केशरिसुत (केशरिणः सुतः) पु० तः હનુમાન્.

केशलुंच (केशान् लुंचति लुच् अच्) पु० चः મુંડિત-મુંડ, જૈનનો એક મુનિ.

केशव (केशाः प्रशस्ताः संत्यस्य) त्रि० वः-वा-वं. ૩ઝા કેશવાળું, ૩ડી કેશવાળી વાળું.

केशव (केशं केशिनं वाति हंति वा क) पु० वः ૧ વિષ્ણુ. ૨ પરમેશ્વર. ૩ વિષ્ણુમૂર્તિનો ભેદ.

केशव (के जले शवः) पु० वः પાણીમાં રહેલું મડદું.

'के शवं पतितं दृष्ट्वा द्रोणो हर्षमुपागतः'

विदग्धमुखमंडनम्.

केशवत् (केश मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. કેશવાળું કેશવાળીવાળું. [केशवता.

केशवत्व (केशवस्य भावः) क्ली० त्वं. વિષ્ણુપણું.

केशवर्द्धिनी (केशा वर्द्धंतेऽनया वृद्ध् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. વનસ્પતિ મહાબલા.

केशवायुध (केशवस्यायुधाकारोऽस्त्यस्य) पु० धः આંબાનું ઝાડ. આમ્રવૃક્ષ, સહકારવૃક્ષ; માકંદ-વૃક્ષ. [દિર. ૨ પિંપળાનું ઝાડ.

केशवालय (केशवस्यालयः) पु० यः ૧ વિષ્ણુમં-

केशवावाल ( ) पु० लः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

केशववास (केशवस्यावासः) पु० सः केशवालय

केशवेश (केशस्य वेशः) पु० शः ૧ કેશબંધરચના. ૨ કબરીબંધન.

केशहंतृफला (केशहंतृ फलमस्याः) स्त्री० ला. ખી-જડાનું ઝાડ. શમીવૃક્ષ, કેશહંત્રી.

केशहंत्री (केशान् हंति हन् तृच् ङीप्) स्त्री० त्री. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

केशहस्त (केशो हस्त इव) पु० स्तः કેશનો સમૂહ, કેશનો જથ્થો.

'लक्ष्मीवान् सरसि रराज केशहस्तः' माघः

केशाकेशि (केशेषु केशेषु गृहीत्वा प्रवृत्तं युद्धं) अव्य० शि. સામસામે એક બીજાના કેશ પકડી થયેલું યુદ્ધ.

केशांत (केशतयति छेदनात्) पु० तः બ્રાહ્મણને ૧૬ માં વર્ષે ક્ષત્રિયને ૨૨ મા વર્ષે અને વૈશ્યને ૨૪ માં વર્ષે કેશછેદન નામનું ગોદાન કર્મ થાયછે તે.

केशांत (केशस्यांतः) पु० तः કેશનો અંતભાગ, કેશનો અગ્રભાગ.

'केशांतमंतः कुसुमं तदीयम्' कुमारसंभवम्.

केशांतिक (केशांतः केशपर्य्यंतः परिमाणमस्य ठक्) त्रि० कः-का-कं. કેશના અંતભાગ સુધી પોહોચ-નારૂં.

केशारि (केशस्य अरिः) पु० रिः નાગકેશરનું ઝાડ.

केशार्हा (केशं केशवर्णमर्हति अर्ह् अण्) स्त्री० र्हा. ગળીનું ઝાડ.

केशावकर्षण (केशानामवकर्षणं) क्ली० णं. ધણું-કરીને પ્રીતિથી કેશ ખેંચવા અથવા કેશ તાણવાતે.

केशि ( ) पु० शिः તે નામનો એક દા-નવ.

केशिक (प्रशस्तः केशो यस्य ठक्) त्रि० कः-का-कं. ૧ ૩ઝા કેશવાળું. ૨ વખાણવા યોગ્ય કેશવાળું.

केशिक (केशस्येदं) त्रि० कः-का-कं. કેશસંબંધી, કેશનું, કેશને લગતું. [ति सतावळ.

केशिका (केशीव कायति कै क) स्त्री० का. વનસ્પ-

केशिन् (केश प्राशस्त्ये भूम्नि वा इनि) त्रि० शी-शिनी-शि. ૩ઝા કેશવાળું, ઘણા કેશવાળું, કેશના જેવી કાળાશવાળું.

केशिन् (केश् इनि) पु० शी. દ્વાપરયુગમાં કૃષ્ણે મારેલો તે નામનો અસુર.

केशिनिसूदन (केशिनं निषूदयति नि सूद् ल्यु०) पु० नः વાસુદેવ, કૃષ્ણ.

केशिनी (केश इनि ङीप्) स्त्री० नी. ૧ વનસ્પતિ જટામાંસી. ૨ ૩ઝા કેશવાળી સ્ત્રી. ૩ ઘણા કેશવાળી સ્ત્રી. ૪ કન્યા૩૫માં અપ્સરાનો એક ભેદ. ૫ પાર્વ-તીની તે નામની એક સહચરી. ૬ અજમીઢ રા-જાની તે નામની એક પત્ની. ૭ સુહોત્ર રાજાની તે નામની ભાર્યા. ૮ સગર રાજાની તે નામની સ્ત્રી. ૯ રાવણની મા.

केशी (केश ङीप्) स्त्री० शी. ૧ ગળીનું ઝાડ. ૨ વ-નસ્પતિ જટામાંસી. ૩ વનસ્પતિ મહાસતાવરી.

केशोच्चय (केशानां उच्चयः) पु० यः કેશનો સમૂહ, વાળનો જથ્થો.

केश्य (केशाय हितः यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. કેશ-ના વધવામાં તથા કાળાશમાં ફાયદાકારક, કેશ માટે હિતનું.

केश्य (केश् यत्) क्ली० श्यं. કૃષ્ણાગુરૂચંદન.

केश्य (केशाय हितः यत्) पु० श्यः ભાંગરાનું ઝાડ.

केसर (के जले सरति सृ अच्) पु० क्ली० रः-रं. એ બન્ને લિંગનો કેશર શબ્દ જુઓ.

केसर (के जले सरति सृ अच्) पु० रः પુલ્લિંગી કેશ-ર શબ્દ જુઓ. [द्युसृण.

केसरवर (केसरेषु वरं) क्ली० रं કેશર. કુંકુમ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

केसराम्ल (के जलनिमित्तं सरति आम्लो रसोऽस्य) पु० म्लः केशराम्लः शब्द જુઓ.
केसारिका (के जले सरति सृ अच् टाप् इत्वं) स्त्री० का. सहदेवी લતા.
केसरिन् (केसरोऽस्त्यस्य इनि) पु० री. १ घोडो. २ सिंह. ३ पुन्नागनुं ઝાડ. ४ नागકેસરનું ઝાડ. ५ એક જાતના शरगवानुं ઝાડ. ६ હનુમાન્નો બાપ.
केसरिसुत (केसरिणः सुतः) पु० तः હનુમાન્, भाરૂति. [કરવો.
कै (भ्वा० पर० सेट् कायति) अवाज કરવો, शब्द
कैंशुक (किंशुकस्येदं अण्) क्ली० कं. કેસુડું, ખાખરાનું ફુલ. [રાજા.
कैकय (केकय स्वार्थे अण्) पु० यः કૈકય દેશનો
कैकयी (कैकय ङीप्) स्त्री० यी. દશરથ રાજાની રાણીઓ પૈકી તે નામની એક, ભરતની માતા.
कैकस (केकसः अस्तिसारतयाऽस्त्यस्य अण्) पु० सः તે નામનો એક રાક્ષસ. [મની એક કન્યા.
कैकसी (कैकस ङीप्) स्त्री० सी. सुमालीनी તે ना-
कैंकर्य (किंकरस्य भावः) क्ली० र्यं. ચાકરપણું, दास-પણું. किंकरत्व; किंकरता; दास्य.
कैकेय (केकयानां राजा अण्) पु० यः કૈકય દેશનો રાજા.
कैकेयी (कैकेय ङीप्) स्त्री० यी. कैकयी शब्द જુઓ.
कैटज (कुटज पृषो०) पु० जः कुटज शब्द જુઓ.
कैटभ ( ) पु० भः તે નામનો એક દૈત્ય, જેને વિષ્ણુએ માર્યો હતો. [વિષ્ણુ.
कैटभजित् (कैटभं जितवान् जि क्विप्) पु० त्-द्.
कैटभारि (कैटभस्य अरिः) पु० रिः વિષ્ણુ.
कैटभी (कैटभ अण् ङीष्) स्त्री० भी. મહાકાલી.
कैटर्य (कैटं राति रा क ष्यञ्) पु० र्यः १ वनस्पति કાયફલ. २ કરીયાતાનું ઝાડ. ३ पूतिકरંજનું ઝાડ. ४ भद्रवृक्ष.
कैटर्यक (कैटर्य स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો शब्द જુઓ.
कैडर्य (कैडर्य पृषो०) पु० र्यः कैटर्य शब्द જુઓ.
कैतव (कितवस्य भावः कर्म वा अण्) क्ली० वं. १ शઠપણું. २ કપટ. ३ જુગાર, જુગટું. ४ वैदूर्य-મણિ.
कैतव (कैतव स्वार्थे अण्) त्रि० वः-वा-वं, १ કપટી. २ જુગારી, જુગટીઓ. ३ शठ.
कैतव (कितव अण्) पु० वः धंतुरानुं ઝાડ.
कैतवक ( ) क्ली० कं. ભયકારક અને સંકટ કારક જુગટું.
कैतवेय (कितवायाः अपत्यं ढक्) पु० यः अंशुमान् રાજાનો પુત્ર ઉલુક.
कैदार (केदारस्येदं अण्) त्रि० रः-रा-रं. ખેતરનું, ખેતર સંબંધી. [સમૂહ.
कैदार (के दार अण्) क्ली० रं. ખેતરો, ખેતરનો
कैदार (,,) पु० रः ભાત, ચોખા, शालि. [સમૂહ.
कैदारक (कैदार वुञ्) क्ली० कं. ખેતરો, ખેતરનો
कैदारिक (केदार ठञ्) क्ली० कं. ખેતરો, ખેતરનો સમૂહ. [ત્રસંબંધી.
कैदार्य (केदारस्येदं) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्यं. ક્ષેત્રનું ક્ષે-
कैदार्य (केदार ष्यञ्) क्ली० र्यं. ખેતરો, ખેતરનો સમૂહ. [न्नरસંબંધી.
कैन्नर (किन्नरस्येदं) त्रि० रः-री-रं. કિન્નરનું, કિ-
कैन्नर (किन्नरः तन्नामवर्षः अभिजनो यस्य ष्यञ्) त्रि० रः-री-रं. કિન્નરવર્ષમાં રહેનાર.
कैरलेय (केरलस्य राजा ढक्) पु० यः કેરલ દેશનો રાજા, મલબાર દેશનો રાજા.
कैरव (के जले रौति रु अच्) पु०क्ली०वः-वं. પોયણું.

' कस्मै नाथ समर्प्य कैरवकुलं व्योमांतमालंबसे '
उद्भटः

कैरव (किरव अण्) क्ली० वं. કપટવેશ, ઠગબાજી, કૈતવ.
कैरव (,,) पु० वः शत्रु, वैरी, दुश्मन.
कैरविणी (कैरवाणां समूहः) स्त्री० णी. १ પોયણા-નો સમૂહ, પોયણાનું ટોળું. २ પોયણાવાળું તલાવ.
कैरविणीखंड (कैरविणीनां समूहः) पु० डः પોય-ણાની વેલનો સમૂહ.
कैरविणीफल ( ) क्ली० लं. પોયણાનું બીજ. कुमुदिनीबीज. [चंद्र, चंद्रमा.
कैरविन् (कैरवं प्रकाशतयाऽस्त्यस्य इनि) पु० वी.
कैरवी (कैरवस्य प्रिया अण् ङीप्) स्त्री० वी. १ चां-दनी, चंद्रनुं અજવાળું. २ મેથી.
कैराटक (किरं पर्वतभूमिमटति अट् ण्वुल् ततः स्वार्थे अण्) पु० कः એક જાતનું સ્થાવર વિષ.
कैरात (किरात इव शूरः अण्) त्रि० तः-ता-तं. બ-લવાન्, शक्तिमान्, જોરાવર.
कैरात (किरातदेशे भवः अण्) क्ली० तं. १ वनस्पति કરીઆતુ. २ चंदनનો એક ભેદ.
कैरात (किरातस्येदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. ભીલનું, ભીલસંબંધી. [રીઆતું.
कैरातक (कैरात स्वार्थे क) क्ली० कं. वनस्पति કરીઆતું.
कैराल (कैरं पर्वतभूमिमलति अल् अण् ततः स्वार्थे

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अण्) क्ली० लं. वनस्पति वावडींग.
कैराली (कैराल ङीप्) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [विलास.
कैल (केलीनां समूहः) क्ली० लं. ક્રીડા, ખેલ, રમત.
कैलास (कैल तेनास्यतेऽत्र आस् घञ्) पु० सः તે નામનો એક પર્વત, જેના ઉપર શિવ અને કુબેર રહે છે.
'कैलासस्य त्रिदशवनितादर्पणस्यातिथिःस्याः' मेघदूतम्.
कैलासनाथ (कैलासस्य नाथः) पु० थः १ शिव. २ કુબેર. [१ કુબેર. २ મહાદેવ, शिव.
कैलासनिकेतन (कैलासः निकेतनमस्य) पु० नः
कैलासौकस् (कैलास ओको यस्य) पु० काः १ કુબેર. २ शिव.
कैवर्त्त (के जले वर्तते वृत् अच् ततः स्वार्थे अण्) पु० र्त्तः કેળી વગેરે, માછલાં મારનાર.
कैवर्त्तक (कैवर्त्त स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વેલો. वल्लरंगा.
कैवर्त्तिका (कैवर्त्ती कन्) स्त्री० का. એક જાતનો
कैवर्त्तमुस्तक (कैवर्तमुस्त कन्) क्ली० कं. वनस्पति જલ મુસ્તા. कैवर्त्तमुस्त.
कैवर्ती (कैवर्त्तस्य स्त्री) स्त्री० र्ती. કૈવર્ત્તની પત્ની.
कैवर्ती (कैवर्त अण् ङीप्) स्त्री० र्ती. એક જાતની મોથ. [રપતિ વાવડીંગ.
कैवल (के वलते वल् अच् स्वार्थे अण्) क्ली० लं. वन-
कैवल्य (केवलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. આત્યંતિક દુઃખના દૂર થવા રૂપી મુક્તિનો એક ભેદ, કેવળપણું, નિરાળાપણું.
कैवल्य (केवल एव स्वार्थे क ष्यञ्) क्ली० ल्यं. અદ્વિતીય વસ્તુ, એકજ વસ્તુ.
कैवल्य (कैवल्यं स्वरूपत्वेनास्त्यस्य) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. કૈવલ્ય સ્વરૂપ જેને છે તે, એકલું, એકાકી.
कैशव (केशवस्येदं) त्रि० वः-वा-वं. કેશવનું, કેશવ-સંબંધી.
कैशिक (केशानां समूहः ठक्) क्ली० कं. કેશનો સમૂહ, કેશનો જથ્થો.
कैशिक (केश ठन्) पु० कः १ शृंगार. २ તે નામનો એક રાજા. ३ પ્રીતિ.
कैशिकी (कैशिक ङीप्) स्त्री० की. નાટકપ્રસિદ્ધ કૈશિકી, આરભટી, સાત્વતી અને ભારતી એવી ચાર પ્રકારની વૃત્તિમાંહેલી તે નામની એક.
कैशोर (किशोरस्य भावः अञ्) क्ली० रं. કિશોરપણું, બાલકપણું, પંદર વર્ષસુધીની અવસ્થા.
कैशोरक (कैशोर स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
कैश्य (केश यत्) क्ली० श्यं. ઘણા કેશ, ૩ડા કેશ.
कैशी ( ) स्त्री० शी. वनस्पति પહાડમૂલ.
कोक (कुक् अच्) पु० कः १ ચકવો પક્ષી, ચક્રવાક. २ દેડકો. ३ કાકીડો. ४ ખજુરીનું ઝાડ. ५ વિષ્ણુ. ६ વરૂ.
कोकड (कोकं तद्रवं लाति ला क) पु० डः એક જાતનો મૃગ. चमरमृग. [પારેવું કબુતર.
कोकदेव (कोक इव दिव्यति दिव अच्) पु० वः
कोकनद (कोकान् नदति नादयति नद् अच्) पु० दः રાતું પદ્મ, રાતું પોયણું.
कोकनदच्छवि (कोक नदस्य च्छविरिव च्छविर्यस्य) पु० विः રાતો વર્ણ, રક્તવર્ણ.
कोकनदच्छवि (,,) त्रि० वि:-विः-वि. રાતું, રાતા રંગવાળું.
कोकवंधु (कोकयोर्मेलनकारित्वात् वंधुरिव) पु० धुः १ સૂર્ય, સૂરજ. २ આકડાનું ઝાડ.
कोकरक ( ) पु० ब० काः તે નામનો એક દેશ. [वः એક જાતનો મૃગ.
कोकवाच (कोकस्य वाचेव वाचा रवो यस्य) पु०
कोकामुख (कोकः आमुखे यस्य) क्ली० खं. ભારત-પ્રસિદ્ધ તે નામનું એક તીર્થ. [ધોડો. कर्क.
कोकाह (कोक इवाहंति आ हन् ड) पु० हः ધોળો
कोकिल (कुक् इलच्) पु० लः १ કોયલપક્ષી, કોકિલપક્ષી, કોયલ જનાવરનો નર. २ અંગાર.
कोकिलक (कोकिल संज्ञायां कन्) पु० कः તે નામનો એક છંદ.
कोकिलनयन(कोकिलस्य नयनमिव नयनमस्य) पु० नः રાતા પુષ્પવાળું એક જાતનું વૃક્ષ.
कोकिला (कोकिल टाप्) स्त्री० ला. १ કોયલપક્ષી, કોયલપક્ષીની માદા. २ વનસ્પતિ કાંકોલી.
कोकिलाक्ष (कोकिलस्य अक्षीव रक्तं पुष्पमस्य टच्) पु० क्षः कोकिलनयन શબ્દ જુઓ.
कोकिलावास (कोकिलस्य आवासो यत्र) पु० सः આંબાનું ઝાડ. [જાતની શેલડી.
कोकिलेक्षु (कोकिल इव कृष्णः इक्षुः) पु० क्षुः એક
कोकिलेष्टा (कोकिलस्य इष्टा) स्त्री० ष्टा. મોટા જાંબુડાનું ઝાડ. [આંબાનું ઝાડ.
कोकिलोत्सव (कोकिलानामुत्सवोऽत्र) पु० वः
कोंक ( ) पु० ब० काः કોંકણદેશ.
कोंकण ( ) पु० ब० णाः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कौंकण (कोंकण अण्) क्ली० णं. એક જાતનું અસ્ત્ર.
कौंकणा (कोंकणदेशोद्भवा अण्) स्त्री० णा. પરશુરામની મા. રેણુકા.
कौंकणासुत (कोंकणायाः सुतः) पु० तः પરશુરામ, જમદગ્નિનો પુત્ર. [એક જાતિ.
कोच (कुच् घञ्) पु० चः ૧ સંકોચ. ૨ તે નામની
कोजागर (को जागर्ति इति लक्ष्म्या उक्तिरत्र काले) पु० रः शरद् पुनम, આશ્વિનમાસની પૌર્ણમાસી.
कोट (कुट् घञ्) पु० टः ૧ કુટિલપણું, વાંકાપણું. ૨ ગઢ, કોટ. ૩ ઝુંપડી. ૪ છાપરું.
कोटक (कुट् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ૧ વાંકું વળનાર. ૨ કુટિલથનાર. ૩ વાંકું, વક્ર.
कोटक (कुट् ण्वुल्) पु० कः ઝુંપડી, ઝીલ્લો, કોટ વગેરે બાંધનાર પુરૂષ.
कोटर (कोटं कौटिल्यं राति रा क) पु० क्ली० रः-रं. વૃક્ષના સ્કંધ વગેરેમાં ગુંફા જેવો પોલો ભાગ.
' उपवनतरुकोटरे विहंगः ' भोजप्रबंधः
कोटरावण (कोटरं दुर्गसन्निकृष्टवनं तथाभूतवृक्षाणां वनं) क्ली० णं. ગુંફા જેવું પોલાણ જે ઝાડના સ્કંધ વગેરેમાં છે એવાં ઝાડવાળું વન.
कोटरी (कोटं कौटिल्यं रीणाति री क्विप्) स्त्री० री. ૧ નગ્ન સ્ત્રી. ૨ પાર્વતી, દુર્ગા.
कोटवी (कोटं कौटिल्यं वाति वा क ङीप्) स्त्री० वी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
कोटि (कुट् इन्) स्त्री० टिः ૧ ધનુષ્નો અગ્રભાગ. ૨ વસ્તુમાત્રનો અગ્રભાગ.. ૩ અસ્ત્રની ધાર. ૪ જેમાં સો લક્ષ આવેછે એવી કરોડની સંખ્યા. ૫ સંશયનું અવલંબન જેને છે એવો વાદ. ૬ પૂર્વપક્ષ. ૭ લંબરેખા. ૮ ઉત્કર્ષ, મોટાઇ, શ્રેષ્ઠતા. ૯ એક જાતની વનસ્પતિ. ૧૦ ત્રિકોણની સરલ રેખા.
कोटिक (कोट्या बहुधा कायति कै क) पु० कः એક જાતનો ચોમાસામાં પેદા થતો રાતો કીડો. इंद्रगोपकीट.
कोटिकास्य (कोटिकस्येवास्यमस्य) पु० स्यः शिवि વંશમાં પેદા થયેલ સુરથ રાજાનો પુત્ર.
कोटिजित् (कोटिं कविकोटिं जितवान् जि क्विप्) पु० त्. રઘુવંશ વગેરે કાવ્ય નાટક કરનાર મહા કવિ કાલિદાસ. [ષ્ટતા સાધવાનું એક અંગ.
कोटिज्या ( ) स्त्री० ज्या. ગ્રહની રપ-
कोटिपात्र (कोटिरग्रं पात्रे जलाशये यस्य) पु० क्ली० त्रः-त्रं. વહાણનું સુકાન. [કોટિનું ફલ.
कोटिफल (कोटेः फलम्) क्ली० लं. ત્રિકોણ વગેરેના
कोटिर (कोटिं राति रा क) पु० रः ૧ ધનુષ્. ૨ નોળીઓ. ૩ પતંગિયો કીડો.
कोटिवर्ष (कोटि वृष् अप्) क्ली० र्षं. બાણાસુરની રાજધાનીનું શહેર.
कोटिश (कोटि शो क) पु० शः ક્ષેત્ર વગેરેનાં ઢેફાં ભાંગી નાખવાનું એક જાતનું ઓજાર.
कोटिश (कोट्या अग्रेण श्यति शो क) पु० शः નાગનું એક કુલ.
कोटिशस् (कोटि शस्) अव्य० शः કરોડોકરોડ.
' गाः कोटिशः स्पर्शयता घटोघ्नीः ' रघुवंशम्.
कोटी (कोटि ङीष्) स्त्री० टी. ૧ कोटि શબ્દ જુઓ. ૨ એક જાતનું શાક.
कोटीर (कोटिमीरयति ईर् अण्) पु० रः ૧ શિરોભૂષણ, તાજ, મુકુટ. ૨ જટા.
' कटोरे कोटीरेस्खलसि जहि जंभारिमुकुटम् '
आनंदलहरी.
कोटीवर्ष (कोटी वृष् अप्) क्ली० र्षं. कोटिवर्ष શબ્દ જુઓ. [મગદળ.
कोटीश (कोटी शो क) पु० शः ઢેફાં ભાગવાનો
कोट्ट (कुट् घञ्) पु० ट्टः ૧ ગઢ, કોટ. ૨ પુરનો એક ભેદ.
कोट्टवी (कोट्टं वाति वा क ङीप्) स्त्री० वी. ૧ નાગી સ્ત્રી. ૨ દુર્ગા, પાર્વતી. ૩ બાણાસુરની મા.
कोट्टवीपुर (कोट्टव्याः पुरम्) क्ली० रं. બાણાસુરનું શહેર.
कोट्टार (कुट्ट् आरक्) पु० रः ૧ કુવો. ૨ તલાવ વગેરેમાં ઉતરવાને કરેલાં પગથીઆં ઘાટ વગેરે. ૩ દુર્વ્યસની પુરૂષ. ૪ નાગર.
कोड (कुडि अच्) पु० डः ગોળ ચાંમહાં જેમાં થાય છે એવો કુષ્ટ રોગ.
कोडर (कुडि अट् पृषो०) पु० रः એક જાતનું વૃક્ષ.
कोण (कुण् घञ् अच् वा) पु० णः ૧ સારંગી વગેરે બજાવવાનું કામઠા જેવું સાધન. ૨ તલવાર વગેરેની ધાર. ૩ ઢોલ વગેરે વગાડવાની દાંડી. ૪ લાકડી, યષ્ટિકા. ૫ મંગલગ્રહ. ૬ શનિગ્રહ. ૭ ખુણો. ૮ ધનુષ્નો એક ભાગ. ૯ ગ્રહ વગેરેનો એક દેશ.
कोणकुण (कोणे मस्तेके कुणति कुण् अच्) पु० णः માંકડ.
कोणप (कोण पा क) पु० पः રાક્ષસ, પિત્તરોગ.
कोणापात (कोणानामाघाता यत्र) पु० तः વાદ્યનો સંઘાત.
' कोणापातेषु गर्जत्प्रलयघनघटान्योन्य संघट्टचंडः '
वेणीसंहारः
कोणि (कुण् इन्) त्रि० णिः-णिः-णि. હુંઠા હાથવા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ળું, વાંકા હાથવાળું.

કોથ (કુથ્ ઘञ્) પુ० થः ૧ એક જાતનો નેત્ર રોગ. એક જાતનો ભગંદર રોગ. ૩ પડવું, ગલન. ૪ માનખંડન.

કોથ (કુથ્ અચ્) ત્રિ० થः-થા-થં. ગલિત, પડેલું.

કોદંડ (કોः શબ્દિતો દંડો યસ્ય) ક્લી० પુ० ડં-ડः ધનુષ્, ધનુરાશિ. [દેશ. ૨ ભમ્ભર, ભ્રૂલતા.

કોદંડ (,,) પુ० ડः તે નામનો એક

કોદ્રવ (કોः સન્ દ્રવતિ દ્રુ અચ્) પુ० વः એક જાતનું ધાન્ય, કોદરા. [તનું પક્ષી.

કોનાલક (કોને જલોને અલતિ) પુ० કः એક જા-

કોન્વશિર ( ) પુ० રः બ્રાહ્મણના શાપ વડે શૂદ્રપણાને પામેલો ક્ષત્રિય.

કોપ (કુપ્ ઘञ્) પુ० પः ૧ ક્રોધ, ગુસ્સો. ૨ શૃંગારરસનું એક અંગ, પ્રણય કોપ, ધાતુનું વૈષમ્ય કરનાર દોષનો એક જાતનો વિકાર.

કોપક્રમ (કોપસ્ય ક્રમः) પુ० મः ક્રોધનો ક્રમ.

કોપક્રમ (કસ્યં બ્રહ્મણ ઉપક્રમः) પુ० ક્લી० મः-મં. બ્રહ્માએ પ્રથમ જાણીને પ્રારંભ કરેલી જગત્ની સૃષ્ટિ. [વાળું, કોપકનાર.

કોપન (કુપ્ યુચ્) ત્રિ०નः-ના-નં. ગુસ્સાવાળું, ક્રોધ-

કોપન (કુપ્ ણિચ્ લ્યુટ્) ક્લી० નં. ૧ કોપનિષ્પાદક. ૨ કોપસાધક.

કોપન (કુપ્ યુચ્) પુ० નः તે નામનો એક અસૂર.

કોપનક (કોપન કન્) ક્લી० કં. એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.

કોપના (કુપ્ યુચ્ ટાપ્) સ્ત્રી० ના. કોપવાળી સ્ત્રી.

' કયાસિ કામિન્ સુરતાપરાધાત્પાદાનતः કોપનયાવધૂતः ' કુમારસંભવમ્.

કોપનીય (કુપ્ અનીયર્) ત્રિ० યः-યા-યં. ૧ કોપ કરવા યોગ્ય. ૨ દ્વેષવિષય. [ખોટો કોપ.

કોપપદ (કોપસ્ય પદં) ક્લી० દં. ક્રોધનો દેખાવ,

કોપયિતૃ (કુપ્ ણિચ્ તૃચ્) ત્રિ० તા-ત્રી-તૃ. ગુસ્સે કરાવનાર, કોપાવિષ્ટ કરનાર.

કોપયિષ્ણુ (કુપ્ ણિચ્ ઇષ્ણુચ્) ત્રિ० ષ્ણુः-ષ્ણુ:-ષ્ણુ. કોપ કરાવતું, ગુસ્સો કરાવતું.

કોપવત્ (કોપ મતુપ્) ત્રિ० વાન્-વતી-વત્. કોપવાળું, ગુસ્સાવાળું.

કોપવૈરિ ( ) પુ० રिः અગથીઆનું ઝાડ.

કોપિત (કુપ્ ણિચ્ ક્ત) ત્રિ० તः-તા-તં. ગુસ્સે ભરાએલું, કોપાવિષ્ટ કરાવેલું. [સંપાદક.

કોપિન્ (કુપ્ ણિચ્ ણિનિ) ત્રિ० પી-પિની-પિ. કોપ-

કોપિન્ (કોપ ણિનિ) ત્રિ० પી-પિની-પિ. કોપવાળું, ગુસ્સાવાળું, ક્રોધવાળું.

કોપિન્ (,,) પુ० પી. પાણીનું. પારેવું.

કોમલ (કુ કલચ્ મુટ્) ત્રિ० લः-લા-લં. ૧ મનોહર. ૨ કુમળું. ૩ દેખાવડું.

' નિશા ચ શય્યા ચ શશાંકકોમલા ' નૈષધીયમ્.

કોમલક (કોમલ સ્વાર્થે ક) ત્રિ० કः-કા-કં. પાણી.

કોમલક (કોમલ સંજ્ઞાયાં કન્) ક્લી० કં. કમલની નાલમાંહેલો તંતુ. [મૃદુપણું, કોમળપણું.

કોમલતા (કોમલસ્ય ભાવः) સ્ત્રી० તા. કુમળાપણું,

કોમલત્વ (કોમલસ્ય ભાવः) ક્લી० ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ગવાનું ઝાડ.

કોમલપત્રક (કોમલાનિ પત્રાણ્યસ્ય) પુ० કः શર-

કોમલા (કોમલ ટાપ્) સ્ત્રી० લા. ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ કુમળી.

કોમાસિકા (ઈષદુમેવાસ્તે આસ્ ણ્વુલ્ ઇત્વં) સ્ત્રી० કા. કુટનું ૫ળ. જાલિકા.

કોયષ્ટિ (કં જલં યષ્ટિરિવાસ્ય) સ્ત્રી० ષ્ટिः એક જાતનું જલચર પક્ષી. [જુઓ.

કોયાષ્ટિકા (કોયષ્ટिः કન્) સ્ત્રી० કા. ઉપલો શબ્દ

કોર (કુલ્ અચ્) પુ० રः દેહસ્થ સંધિનો એક ભેદ.

કોર (કુલ્ ઘञ્) પુ० રः પુલની કળી.

કોરક (કુલ્ ણ્વુલ્) પુ० ક્લી० કः-કં. પુલની કળી. ૨ એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય. ૩ વનસ્પતિ કંકોલ. ૪ ચકોરપક્ષી. ૫ કમલના નાળનો તંતુ.

કોરકિત (કોરક ઇતચ્) ત્રિ० તः-તા-તં. જેને કળી આવેલ છે તે, જેને કળી પેદા થયેલ છે તે.

કોરંગી (કુર્ અંગચ્ ઙીષ્) સ્ત્રી० ગી. ૧ નાની એલા યચી, સૂક્ષ્મૈલા. ૨ તીખી પીંપર.

કોરદૂષ (કોરં દૂષયતિ દૂષ્ અણ્) પુ० ષः એક જાતનું ધાન્ય કોદ્રા. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

કોરદૂષક (કોરં દૂષયતિ દૂષ્ અણ્ ક) પુ० કः

કોરદૂષ્ય ( ) પુ० ષ્યः કોરદૂષ શબ્દ જુઓ. [કિત શબ્દ જુઓ.

કોરિત (કોર જાતાર્થે ઇતચ્) ત્રિ० તः-તા-તં. કોર-

કોલ (કુલ્ અચ્) પુ० લः ૧ ભુંડ, ડુક્કર. ૨ નાની હોડી, નાનું પડાવું, નાંનું વહાણ. ૩ શનિગ્રહ. ૪ આલિંગવું, ભેટવું. ૫ એક જાતનું શસ્ત્ર. ૬ બોળો. ૭ સંકર જાતિનો મનુષ્ય. ૮ ભિલ્લ, રાની કોળી વગેરે. ૯ કંકોળનું ઝાડ. ૧૦ ચિત્રાનું ઝાડ. ૧૧ તે નામનો એક ક્ષત્રિય જેને સગર રાજાએ ન્યાત બહાર મુક્યો હતો. [ઝાડ.

કોલ (કુલ્ અચ્) પુ० સ્ત્રી० લः-લા-લી. બોરડીનું

કોલ (કોલસ્ય ફલં અણ્) ક્લી० લં. બોરડીનું ૫ળ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બોર.

કોલ (કુલ્ અચ્) ક્લી૦ લં. ૧ વૈદ્યકશાસ્ત્રમાં એક જાતનું તોલ, એક તોલો. ૨ કાળુંભરી. ૩ વનસ્પતિ ચવ્યક.

કોલક (કુલ્ ણ્વુલ્) પુ૦ ક્લી૦ કઃ-કં. ૧ કાળું ભરી. ૨ તીખીપીંપર. ૩ વનસ્પતિ કંકોલ.

કોલકંદ (કોલ ઇવ કંદોઽસ્ય) પુ૦ દઃ એક જાતનું મહાકંદ. [જાતની બોરડીનું ઝાડ.

કોલઘોંટા (કોલા ચાસૌ ઘોંટા ચ) સ્ત્રી૦ ટા. એક

કોલદલ (કોલં બદરિફલમિવ દલમસ્ય) ક્લી૦ લં. સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો.

કોલનાસિકા (કોલસ્ય સૂકરસ્ય નાસિકેવ) સ્ત્રી૦ કા. એક જાતની વનસ્પતિ. રંકિની.

કોલપુચ્છ (કોલસ્ય સૂકરસ્ય પુચ્છમિવ પુચ્છમસ્ય) પુ૦ ચ્છઃ કંકપક્ષી.

કોલમૂલ (કોલં બદરીફલમિવ મૂલમસ્ય) ક્લી૦ લં. ઔષધિ પીંપળીમૂળ. પિપ્પલીમૂલ.

કોલંબક (કુલ્ અંબચ્ કન્) પુ૦ કઃ તારરહિત તુંબડા વગેરે સહિત વીણા.

કોલવલ્લી (કોલ ઇવ વલ્લી) સ્ત્રી૦ લ્લી. ઔષધિ ગજપીંપર. ગજપિપ્પલી.

કોલા (કુલ્ અણ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ લા. ૧ ઔષધિ પીંપળીમૂળ. ૨ વનસ્પતિ ચવ્યક. ૩ બોરડીનું ઝાડ. ૪ કોલાપુર.

કોલાંચ ( ) પુ૦ બ૦ ચાઃ કલિંગ દેશ.

કોલાપુર (કોલેવ પુરમ્) ક્લી૦ રં. દક્ષિણ હિંદુસ્થાનમાં તે નામનું એક શહેર, જેમાં લક્ષ્મીનું સ્થાનક છે.

કોલાવિધ્વંસિન્ (કોલાં વિધ્વંસિતું શીલમસ્ય ઇનિ) પુ૦ સી. એક જાતના પહાડી ભૂંડ૦૭.

કોલાહલ (કુલ્ ઘઞ્ તં હલતિ હલ્ અચ્) પુ૦ ક્લી૦ લઃ-લં. ધોંધાટ, દૂર સંભળાય તેવો અવ્યક્ત શબ્દ.

'ततो हलहलाशब्दः पुनः कोलाहलो महान्'

रामायणम्.

કોલિ (કુલ્ ઇન્) સ્ત્રી૦ લિઃ બોરડીનું ઝાડ.

કોલિસર્પ ( ) પુ૦ ર્પઃ સગરવડે ભૂંડ૦૭પણાને પામેલ તે નામનો એક ક્ષત્રીય.

કોલિ (કોલિ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ લી. બોરડીનું ઝાડ.

કોલ્યા (કોલમર્હતિ કુલ્ યત્) સ્ત્રી૦ લ્યા. ઔષધિ પીંપળી મૂળ. [૧ વિદ્વાન્. ૨ પંડિત.

કોવિદ (કોવેંદઃ તં વેત્તિ વિદ્ ક) ત્રિ૦ દઃ-દા-દં.

'आत्मनैव गुणदोषकोविदः' माघः

કોવિદાર (કું ભૂમિં વિદૃણાતિ વિ દૃ અણ્) પુ૦ રઃ એક જાતનું ઝાડ. [શબ્દ જુઓ.

કોવિદારક (કોવિદાર સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ ઉપલો

કોશ (કુશ્ ઘઞ્ અચ્ વા) પુ૦ ક્લી૦ શઃ-શં. ૧ વૃષણ, અંડ. ૨ પુરૂષનું લિંગ. ૩ પુરૂષ વગેરેનો લોંડો. ૪ મુકુલ. ૫ અંગનું રક્ષણ કરનાર વસ્ત્ર, બંડી, અંગરખું વગેરે. ૫ તપાવેલા લોઢાને અડકાડવા વગેરેનો શપથ. ૬ એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર, ચમસ. ૭ સમૂહ. ૮ ખડ્ગ વગેરેનું મીઆન. ૯ પક્ષી ઇલાદિનું ઇંડુ. ૧૦ ગર્ભાશય, ગર્ભસ્થાન. ૧૧ સોનું અથવા રૂપું. ૧૨ સોના રૂપાની બનાવેલ વસ્તુ. ૧૩ દ્રવ્ય, ધન વગેરેનાં આગાર, ખજાનો. ૧૪ શબ્દ પર્યાય. [મીઆન બનાવનાર પુરૂષ.

કોશકાર (કોશં કરોતિ) પુ૦ રઃ ખડ્ગ વગેરેનું

કોશકૃત્ (કોશં ખડ્ગાદ્યાવરણં વેષ્ટનં વા કરોતિ કૃ ક્વિપ્) પુ૦ ત્. ખડ્ગ વગેરેનું મીઆન બનાવનાર પુરૂષ, એક જાતની શેલડી.

કોશચંચુ (કોશઃ ચંચૌ યસ્ય) પુ૦ ચુઃ સારસપક્ષી.

કોશપાલ (કોશં પાલયતિ પાલ્ અણ્) પુ૦ લઃ ધન વગેરેના ખજાનાનું રક્ષણ કરનાર, ધનાધ્યક્ષ પુરૂષ.

કોશફલ (કોશે ફલમસ્ય) ક્લી૦ લં. કંકોલ, બોર.

કોશફલા (કોશે ફલમસ્યાઃ ટાપ્) સ્ત્રી૦ લા. વનસ્પતિ નસોતર.

કોશલા (કુશ્ કલ્) સ્ત્રી૦ લા. સરયૂ નદીના તટ ઉપર આવેલું અયોધ્યા શહેર, અયોધ્યા શહેરને ફરતો દેશ.

કોશલાત્મજા (કોશલાધિપસ્ય આત્મજા) સ્ત્રી૦ જા. દાશરથિ રામચંદ્રની ભાતા, કૌશલ્યા.

કોશલાધિપ (કોશલાયા અધિપઃ) પુ૦ પઃ અયોધ્યાનો રાજા.

કોશલિક (કુશલાય કર્મણે દીયતે ઠક્) ક્લી૦ કં. લાંચ, માણસ વગેરેને લલચાવવા આપેલું દ્રવ્ય.

કોશવત્ (કોશ મતુપ્) ત્રિ૦ વાન્-વતી-વત્. ૧ ખજાનાવાળું, દ્રવ્યાગારવાળું. ૨ મુકુલવાળું. ૩ ધનવાન્.

કોશવતી (કોશ મતુપ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ તી. ૧ ખજાનાવાળી. ૨ એક જાતની વનસ્પતિ.

કોશવાસિન્ (કોશે વસતિ વસ્ ણિનિ) ત્રિ૦ સી-સિની-સિ. ૧ કોશની અંદર રહેનાર કીડો પ્રાણી વગેરે. ૨ મ્યાનમાં રહેનાર.

કોશવૃદ્ધિ (કોશસ્ય વૃદ્ધિરત્ર) પુ૦ દ્ધિઃ ૧ એક જાતનો રોગ. ૨ વધરાવલનો રોગ.

કોશશાયિકા (કોશે શેતે શી ણ્વુલ્) સ્ત્રી૦ કા. મીઆનમાં રહેનાર છરી તલવાર વગેરે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कोशस्कृत् ( ) पु० त. रेशमनो કીડો.
कोशस्थ (कोशे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. કોશની અંદર રહેનાર, મ્યાનની અંદર રહેનાર.
कोशागार (कोशस्यागारं) क्ली० रं. द्रव्यनो ખજાનો રાખવાનું ઠેકાણું. ધનાગાર.
कोशातक (कोशमतात अत् क्वुन्) पु० कः वेदशाખાનો એક ભેદ, કઠશાખા, કેશ.
कोशातकिन् ( ) पु० की. १ धंधो, उद्योग, व्यापार. २ व्यापारी. ३ वडवानल, समुद्र नीचेनो अग्नि.
कोशातकी (कोश अत् क्वुन् ङीप्) स्त्री० की. १ કાકડીનો વેલો. २ અધાડાનું ઝાડ.
कोशाध्यक्ष (कोशस्य अध्यक्ष) पु० क्षः द्रव्यना ખજાના ઉપર દેખરેખ રાખનારો પુરુષ, યક્ષરાજ કુબેર. [णुं, कोशयुक्त.
कोशिन् (कोश इनि) त्रि० शी-शिनी-शि. કોશવા-
कोशिन् (कोश इनि) पु० शी. આંબાનું ઝાડ.
कोशिला (कोश इलच्) स्त्री० ला. રાની મગનું ઝાડ. મુદ્ગપર્ણી.
कोशी (कुश् अच् ङीष्) स्त्री० शी. १ ચામડાના બ્યો-ગ, ચામડાની મોજડી. २ ધાન્ય વગેરેનો અગ્રભાગ.
कोष (कुष् अच्) पु० क्ली० षः-षं. कोश शब्द જુઓ. [२ ધંડુ.
कोषक (कोष् स्वार्थे क) पु० कः १ આંડવો, વૃષણ.
कोषकार (कोषं करोति) पु० रः कोशकार शब्द જુઓ. [शब्द જુઓ.
कोषकृत् (कोषं करोति कृ क्विप्) पु० त्. कोशकृत्
कोषग्रहण (कोष गृह् ल्युट्) क्ली० णं. કસમ લેવરાવવા, શપથ ખવરાવવા તે. कोशग्रहण.
कोषचंचु (कोशः चंचौ यस्य) पु० चुः कोशचंचु शब्द જુઓ. [शब्द જુઓ.
कोषनायक (कोष नी ण्वुल्) पु० कः कोशाध्यक्ष
कोषफल (कोषे फलमस्य) क्ली० लं. कोशफल शब्द જુઓ.
कोषल (कोष अलच्) पु० लः अयोध्या शहेर.
कोषला (कोष् अलच्) स्त्री० ला. ઉપલેટ શબ્દ જુઓ.
कोषलिक ( ) क्ली० कं. લાંચ આપવી, અમલદાર વગેરેને ધનથી લલચાવવા તે.
कोषवत् (कोष मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. कोशવत् शब्द જુઓ. [રોગ, વધરાવલનો રોગ.
कोषवृद्धि (कोषस्य वृद्धिरत्र) पु० द्धिः અંડવૃદ્ધિનો
कोषशायिका (कोषे शेते शी ण्वुल्) स्त्री० का. મ્યાનમાં રહેનાર છરી, તલવાર ઇત્યાદિ.
कोषशुद्धि (कोषेण शुद्धिः) स्त्री० द्धिः કસમ ખાઇ શુદ્ધ હોવું, શપથ લઇ શુદ્ધ થવું.
कोषाध्यक्ष (कोषस्य अध्यक्षः) पु० क्षः कोशाध्यक्ष शब्द જુઓ.
कोषापहरण (कोषस्य अपहरणं) क्ली० णं. દ્રવ્યનું હરણ કરવું, ખજાનાનું હરણ કરવું.
कोषिन् (कोष इनि) पु० षी. આંબાનું ઝાડ.
कोष्ठ (कुश् थन्) पु० ष्ठः १ ઘરનો મધ્યભાગ. २ ઉદરનો મધ્યભાગ. ३ આમ, મૂત્ર, રક્ત, અગ્નિ, અન્ન વગેરેના સ્થાનકમાંથી પ્રત્યેક, જેમકે આમ-કોષ્ઠ, રક્તકોષ્ઠ, વગેરે.
कोष्ठ (कुश् थन्) पु० क्ली० ष्ठः-ष्ठं. અનાજ રાખ-વાની વખાર, કોઠાર, કુશૂલ.
कोष्ठ (,,) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. પોતાનું. આત્મીય, સ્વકીય.
कोष्ठक (कोष्ठ क) क्ली० कं. १ વખાર. २ કોઠાર. ३ પાણી વગેરે ભરી રાખવાનું ટાંકું વગેરે. ४ ધ-નાગાર. ५ कोष्ठक.
कोष्ठपाल (कोष्ठ पाल् अण्) पु० लः १ કોટવાળ. २ શહેર સુધારો કરનાર. ३ द्रव्यना ખજાનાની રક્ષા કરનાર. ४ ચોકીદાર, પહેરેગીર. ५ ધાન્યા-ગારનું રક્ષણ કરનાર. [વખાર.
कोष्ठागार (कोष्ठ आगारमिव) क्ली० रं. કોઠાર,
कोष्ठागारिक (कोष्ठागारे भवः तत्र नियुक्तो वा ठन्) त्रि० कः-की-कं. १ કોઠારમાં હોનાર, વખારમાં થનાર. २ કોઠારે નીમાયેલ. ३ વખારની સંભાળ માટે નિયુક્ત. [રાનલ.
कोष्ठाग्नि (कोष्ठस्य अग्निः) पु० ग्निः જઠરાગ્નિ. જઠ-
कोष्ण (ईषदुष्ण) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. થોડું ઉનું, થોડું ગરમ.

'भुवं कोष्णेन पीनोधनी मेध्येनावभृथादपि'
रघुवंशम्.

कोष्ण (,,) क्ली० ष्णं. થોડી ગરમી, થોડી ઉનાશ, થોડી ઉષ્ણતા.
कोसल (कुस् अलच्) पु० ब० लाः अयोध्या देश.
कोसल (कोसला अभिजनो यस्य) पु० लाः अयो-ध्याना लोक. [राज.
कोसल (कोसलानां राजा) पु० लः अयोध्या देशनो
कोसला (कुस् अलच् टाप्) स्त्री० ला. अयोध्या शहेर. [योध्यानो राज.
कोसलाधिपति (कोसलस्याधिपतिः) पु० तिः अ-
कोसलेश (कोसलस्य ईशः) पु० शः अयोध्यानो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

धणी. कोसलेश्वर.

कोहल (कौ हलति हल् अच्) पु० लः १ એક જાતનું વાદ્ય. २ એક જાતનો મધ. ૩ નાટકશાસ્ત્રકાર એક મુનિ. [ऋषि.

कोहनीय ( ) पु० यः તે નામનો એક

कौकली (कोकिलेन दृष्टा अण्) स्त्री० ली. કોકિલ ઋષિએ જોએલી સૌત્રાયણી.

कौकृत्य (कुत्सितं कृत्यं अण्) क्ली० त्यं. १ ખરાબ કામ, કુકર્મ, દુષ્કૃતિ. २ અનુતાપનો વિષય.

' कौकृत्यमनुतापे स्यादयुक्तकरणेपि च ' मेदिनी.

कौक्कुटिक (कुक्कुरीं मायां पादपतनदेशं च पश्यति ठक्) पु० कः १ પોતાના પગ નીચે જીવ જંતુ ન મરી જાય એવા વિચારથી ખાલી પગે ચાલનાર યતિ, સંન્યાસી વગેરે. २ દાંભિક, ઢોંગી, કપટી.

कौक्कुटिकंदल (कौक्कुटिः स इव कंदलः) पु० लः એક જાતનો સર્પ.

कौक्ष (कुक्षौ वद्धः) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. કુખે બાંધેલું, કુક્ષિએ બદ્ધ, પેટને લગતું, ઉદર સાથે સંબંધ રાખનાર. [બાંધેલ તરવાર વગેરે.

कौक्षेय (कुक्षौ भवः ठञ्) त्रि० यः-यी-यं. પેટ ઉપર

' असिं कौक्षेयमुद्यम्य चकाश वनसंमुखम् ' भट्टिः

कौक्षेयक (कुक्षौ वद्धः ढकञ्) पु० कः પેટે બાંધેલ ખડ્ગ, ખડ્ગ, તલવાર.

' कौक्षेयकेण सन्निहितविषधरेणेव चंदनलता '

कादंबरी.

कौंक (कोंक एव) पु० कः કોંકણ દેશ.

कौंकण (कोंकण अण्) पु० ब० णाः કોંકણ દેશ.

कौंकण (कोंकण अण्) पु० णः કોંકણ દેશનો રાજા.

कौंकिण (,,) क्ली० णानि. કોંકણ દેશ.

क्रौंच (क्रौंच एव स्वार्थे अण्) पु० चः क्रौंच પર્વત.

क्रौंचदारण (क्रौंच द्रु युच्) पु० णः કાર્તિકેય, કાર્તિકસ્વામી. [હાથીસંબંધી.

कौंजर (कुंजरस्येदं अण्) त्रि० रः-रा-रं. હાથીનું,

कौंजायनी (कौंजायन ङीप्) स्त्री० नी. બ્રાહ્મણી, બ્રાહ્મણસ્ત્રી. [ઋષિનો બાલક.

कौंजि (कुंजस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० जिः કુંજ

कौट (कूटे अद्रिशृंगे भवः अण्) पु० टः ઇંદ્રયવનું ઝાડ, કુટજ વૃક્ષ.

कौट (कुट्यां भवः अण्) त्रि० टः-टा-टं. સ્વતંત્ર.

कौट (कूटस्य भावः) क्ली० टं. १ મિથ્યા કહેલું. २ ખોટાપણું, જુઠ્ઠાપણું.

कौट (कूटस्येदं) त्रि० टः-टा-टं. १ ઘરનું, ઘરસંબંધી. २ ઘરમાં હોનાર, ઘરમાં થનાર.

कौट (कूट अण्) त्रि० टः-टा-टं- १ દગલબાજ. २ અપ્રામાણિક. ૩ કપટી. ४ જુઠ્ઠાણાભરેલું. ५ પ્રાંસામાં સપડાયેલ.

कौटकिक (कूटं मांसकूटं पण्यमस्य ठञ्) त्रि० कः-का-कं. માંસ વેચનાર, ખાટકી, કસાઈ.

कौटज (कौटे जायते जन् ड) पु० जः ઇંદ્રયવનું ઝાડ, કુટજ વૃક્ષ.

कौटतक्ष (कौटः स्वतंत्रः स चासौ तक्षा च) पु० क्षः પોતાને ઘેર બેસી ધડનાર સુતાર, २ સ્વતંત્ર સુતાર.

कौटल्य (कुटला यञ्) पु० ल्यः. તે નામનો એક મુનિ, वात्स्यायन.

कौटल्य (कुट् कलच् ष्यञ्) क्ली० ल्यं. १ વાંકાપણું. વક્રપણું, કુટિલપણું. २ અપ્રામાણિકપણું.

कौटसाक्ष्य (कूटसाक्षिणो भावः) क्ली० क्ष्यं. ખોટીશાખ, ખોટીગવાહી.

कौटि (कूटस्यापत्यं इञ्) पु० टिः. १ અપ્રમાણિક માણસનો બાલક. २ ખોટું બોલનાર માણસનો બાલક.

कौटिक (कूटेन मृगबंधनयंत्रेण चरति ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ ખાટકી, કસાઈ. २ માંસવેચી ઉપજીવિકા કરનાર.

कौटिलिक (कुटिलिकया हरति मृगान् अंगारान् वा) पु० कः. १ લુહાર. २ ખાટકી, કસાઈ. ૩ પારધી.

कौटिल्य (कुटिलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. વાંકાપણું.

' कौटिल्यं कचनिचये करचरणाधरतलेषु रागस्ते '

मम्मटः.

कौटिल्य (कुटिल स्वार्थे ष्यञ्) पु० ल्यः. ચાણક્યમુનિ.

' कौटिल्यः कुटिलमतिः स एष येन ' मुद्राराक्षसम्.

कौटीर्य (कुटीरः केवलः स्वार्थे ष्यञ्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. કેવલ, એકલુ, અસહાય. [વૈતી.

कौटीर्या (कौटिरिर्य्या यस्याः) स्त्री० र्या. દુર્ગા, પા-

कौटुंब (कुटुंबं तद् भरणं प्रयोजनमस्य अण्) त्रि० बः-बा-बं. કુટુંબના ભરણ પોષણ માટે ઉપયોગી દ્રવ્ય વગેરે.

कौटुंबिक (कुटंबस्तद् भरणे प्रसृतः ठक्) त्रि० कः-का-कं. કુટુંબના ભરણ પોષણમાં ગુંથાયેલ.

कौटुंबिक (कुटंबे भवः ठक्) त्रि० कः-का-कं. કુટુંબમાં હોનાર, કુટુંબમાં થનાર. कुटुंबमध्यपातिन्.

कौडविक (कुडवस्य दायः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. એક કુડવ ધાન્ય વાવવા યોગ્ય ક્ષેત્ર વગેરે.

कौडविक (कुडवं तत्परिमितमन्नं पचति संभवति वा

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ठक्) त्रि० कः-का-कं. એક કુડવ અનાજ જેમાં સમાયછે એવું પાત્ર વગેરે. ૨ એક કુડવ અનાજ રાંધનાર. [राक्षस.

कौणप (कुणपः भक्ष्यत्वेनास्त्यस्य अण्) पु० पः.

कौणपदंत (कौणपस्य दंता इव दंता यस्य) पु० तः. ભીષ્મપીતામહ. [એકજાતનો સર્પ.

कौणपाशन (कौणपानामशनमिवाशनमस्य) पु० नः.

कौंडल (कुंडलमस्त्यस्य अण्) त्रि० लः-ला-लं. કુંડલવાળું, કુંડલયુક્ત.

कौंडाग्निक (कौंडे अग्नौ भवः वुञ्) त्रि० कः-का-कं. કુંડસંબંધી અગ્નિમાં હોનાર.

कौंडिनेयक (कुंडिने जातः ढकञ्) त्रि० कः-का-कं. કુંડિન શહેરમાં પેદાયનાર, કુંડિન શહેરમાં ઉત્પન્ન થનાર. [भीमकराजानी राजधानी.

कौंडिल्य (,,) क्ली० ल्यं. કુંડિનપુર,

कौंडिन्य (,,) पु० न्यः. તે નામનો એક ઋષિ.

कौंडिल्य (,,) पु० ल्यः. કૌંડિન્ય મુનિ.

कौण्य (कुणस्वभावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. અહરતપણું હસ્તરહિપતાણું.

कौतस्कुत (कुतः कुतः भवः अण्) त्रि० तः-ता-तं. ક્યાંથી ક્યાંથી હોનાર, ક્યાંથી ક્યાંથી થનાર.

कौतुक (कुतुकस्य भावः स्वार्थे वा अण्) पु० कः. ૧ ઉત્સાહ. ૨ ઇચ્છા. ૩ હર્ષ, ઉમંગ. ૪ કુતૂહલ. ૫ મંગલમાટે હસ્તે બાંધેલું સૂત્ર. ૬ સુખભોગ. ૭ ગાવું નાચવું વગેરે. ૮ ઉત્સવ. ૯ ભોગકાલ. ૧૦ પરંપરાથી આવેલું મંગલ. ૧૧ સુખ, ખુશી. ૧૨ ઉત્સવ. [कुतूहल शब्द જુઓ.

कौतूहल (कुतूहलस्य भावः कर्म वा अण्) क्ली० लं.

कौथुम (कुथुमं वेदशाखाभेदमधीते वेत्ति वा अण्) पु० मः કુથુમ નામની વેદશાખાનો અભ્યાસ કરનાર દ્વિજ, કુથુમ નામની વેદશાખા જાણનાર દ્વિજ.

कौदालिक ( ) पु० कः કોળીથકી ધોબણને પેટે પેદા થયેલ પુત્ર.

कौद्रविक (कोद्रवो निमित्तमस्य ठञ्) क्ली० कं. સંચળખાર. સૌવર્ચલવણ.

कौद्रवीण (कोद्रवस्य भवनं क्षेत्रं) त्रि० णः-णा-णं. કોદ્રા વાવવા યોગ્ય ક્ષેત્ર વગેરે.

कौनख्य (कुनखिनो भावः) क्ली० ख्यं. કુનખપણું, ખરાબ નખવાળાપણું [गंधि द्रव्य.

कौंती (कुंति अण् ङीष्) स्त्री० ती. એક જાતનું સુ-

कौंतेय (कुंती ठक्) पु० यः ૧ કુંતિપુત્ર, યુધિષ્ઠિર, ભીમ વગેરે. ૨ અર્જુન સાદડાનું ઝાડ.

कौंद (कुंदस्येदं) त्रि० दः-दा-दं. મોગરાનું, મોગરા સંબંધી. [કુવાસંબંધી.

कौप (कूपस्येदं) त्रि० पः-पी-पं. કુવાનું જલ વગેરે,

कौपीन (कूपे पतनं मर्हति खञ्) क्ली० नं. ૧ અકાર્ય. ૨ પાપ. ૩ ઉપસ્થ, ગુહ્યેંદ્રિય. ૪ ચીર. ૫ લંગોટી. ૬ પુરૂષનું લિંગ.

' कौपीनं परिधाय चर्मकरिणः शंभुः पुरोधावति '

उद्भटः

कौपीनवत् (कौपीन मतुप्) त्रि० वान्-वती वत्. લંગોટીવાળું. [गदा. कौमोदकी.

कौपोदकी (कौमोदकी पृषो०) स्त्री० की. વિષ્ણુની

कौबेर (कुबेरस्येदं) त्रि० रः-रा-रं. કુબેરનું, કુબેરસંબંધી.

कौमार (कुमारस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. ૧ કુમારે સંબંધી, બાલાનું. ૨ કાર્તિકસ્વામીસંબંધી, કાર્તિકસ્વામીનું. ૩ તરૂણ. ૪ મૃદુ. ૫ કુમારદશાને પામેલું. ૬ સનત્કુમારનું.

कौमार (कुमारस्य भावः) क्ली० रं. કુમારપણું, બાલકપણું, વયોવસ્થાનો એક ભેદ.

' देहिनोस्मिन्यथा देहे कौमारं यौवनं जरा '

भगवद्गीता.

कौमार (कुमार अञ्) पु० रः જેને પૂર્વે પતિ નહોતો એવી કન્યાને પરણનાર પુરૂષ, કુંવારીને પરણનારો.

कौमार (कुमार एव स्वार्थे अण्) त्रि० रः-री-रं. કુમાર શબ્દ જુઓ. [રપણું, બાલકપણું.

कौमारक (कौमार स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. કુમા-

कौमारिक ( ) पु० कः પુષ્કળ કન્યાનો પિતા. [यः-या. कानीन शब्द જુઓ.

कौमारिकेय (कुमारिकाया अपत्यं ढक) पु० स्त्री०

कौमारी (कौमार ङीष्) स्त्री० री. નહિ ગ્રહણ કરેલ છે બીજી સ્ત્રી જેણે એવા પતિની ભાર્યા.

कौमारी (कुमारस्येयं अण् ङीप्) स्त्री० री. ૧ કુમારની, કુમારસંબંધીની. ૨ કાર્તિકસ્વામીની શક્તિ. ૩ માતૃકાનો એક ભેદ.

कौमुद (कौमुदेव कीर्तितः) पु० दः કાર્તિકમાસ.

कौमुदिक ( ) त्रि० कः-का-कं. કુમુદસંબંધી, કુમુદને લગતું, કુમુદનું.

कौमुदिका (कौमुदी स्वार्थे क) स्त्री० का. ચંદ્રનું અજવાળું, ચાંદની. જ્યોત્સ્ના.

कौमुदिका (कौमुदी संज्ञायां कन्) स्त्री० का. તે નામની દુર્ગાની એક સખી.

कौमुदी (कौमुदस्येयं अण् ङीप्) स्त्री० दी ચંદ્રનું અજવાળું, ચાંદની. જ્યોત્સ્ના. ચંદ્રિકા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'त्वमस्य लोकस्य च नेत्रकौमुदी' कुमारसंभवम्.

कौमुदी (कौमुदस्येयं अण् ङीप्) स्त्री० दी. १ कार्तिकमासनी पौर्णुमासी. २ आश्विनमासनी पौर्णुमासी. ३ दीपोत्सवतिथि. ४ उत्सव. ५ कार्तिकमासमां थतो उत्सव.

कौमुदीचार (कौमुद्या ज्योत्स्नायाश्चारोऽत्र काले) पु० क्ली० रः-रं. आश्विनमासनी पौर्णुमासीनो दिवस.

कौमुदीपति (कौमुद्याः पतिः) पु० तिः १ चंद्र, चांदो. २ कपुर. कोमुदीनाथ. [दीवानुं झाड.

कौमुदीवृक्ष (कौमुद्या दीपशिखायाः वृक्षः) पु० क्षः

कौमोदकी (कुमोदको विष्णुः तस्येयं अण् ङीप्) स्त्री० की. विष्णुनी गदा. कौपोदकी.

'श्रीवत्सं कौस्तुभं मालां कौमोदकीं गदां मम' भागवतम्.

कौंभकारि (कुंभकारस्यापत्यं इञ्) पु० स्त्री० रिः-रिः कुंभारनुं बालक, कुंभारनुं ४२७६.

कौरव (कुरुषुभवः अण्) त्रि० वः-वी-वं. कुरुवंशमां उत्पन्न थनार, कुरुवंशमां पेदा थनार. कुरुवस्य.

कौरव (कुरुदेशस्य राजा अण्) पु० वः कुरु देशनो राजा. [शमां पेदा थनार.

कौरव (कुरुदेशे भवः अण्) त्रि० वः-वी-वं. कुरुदे-

कौरव (कुरोरिदं अण्) त्रि० वः-वा-वं. कुरुसंबंधी, कुरुनुं.

'क्षेत्रं क्षत्रप्रधनपिशुनं कौरवं तद्भजेथाः' मेघदूतं.

कौरव (कुरोस्तद्वंशजातादि० वुञ्) त्रि० वः-वा-वं. कुरुवंशमां पेदा थनार, कुरुकुलोत्पन्न.

कौरवायणि (कुरोरपत्यं फिञ्) पु० स्त्री० णिः-णिः कुरुवंशमां पेदा थनार पुरुष स्त्री वगेरे.

कौरवेय (कुरोरपत्यं ढक्) पु० स्त्री० यः-या. उपरो शब्द जुओ.

कौरव्य (कुरोरपत्यं ण्य) पु० स्त्री० व्यः-व्या. कौरव.

'कौरव्याः पशवः प्रिया परिभवक्लेशोपशांतिः फलम्' वेणिसंहारम्.

कौरव्य (कुरदेशस्य राजा ण्य) पु० व्यः कुरु देशनो राजा.

कौरुजांगल (कुरुजंगलेषु जातः अण्) त्रि० लः-ला-लं. कुरु अने जंगल देशमां पेदा थनार. कौरुजंगल.

कौरुपांचाल (कुरुपांचालेषु प्रसिद्धः अण्) त्रि० लः-ला-लं. कुरु अने पंचाल देशमां प्रसिद्ध, कुरु अने पंचाल देशमां विख्यात.

कौर्प्य ( ) पु० र्प्यः वृश्चिक राशि.

कौर्म (कूर्ममधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) क्ली० र्मं. कूर्म पुराण.

कौर्म (कूर्मस्येदं अण्) त्रि० र्मः-र्मा-र्मं. १ कासवानुं, कासवासंबंधी. २ कूर्मावतारनुं, कूर्मावतारसंबंधी.

कौल (कुले भवः अण्) त्रि० लः-ला-लं. सारा कुलमां पेदा थनार, खानदान कुलमां उत्पन्न थनार, कुलीन.

कौल (कुले कुलाचारे रतः कुलं वेत्ति वा अण्) त्रि० लः-ला-लं. १ शक्तिनुं उपासक. २ तांत्रिक मतने अनुसरनार. ३ तांत्रिकमतना आचारने जाणनार.

कौल (कुलं कुलाचारमधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) क्ली० लं. तांत्रिक उपासनाने प्रवर्तावनार ग्रंथ कौलोपनिषद् वगेरे.

कौलकेय (कुले भवः ठक् कुक् च) त्रि० यः-या-यं. सारा कुलमां पेदा थनार, खानदान कुलमां उत्पन्न थनार, कुलीन.

कौलकेय (कुलटाया अपत्यं ढक् पृषो०) पु० यः छीनाळवी स्त्रीनो पुत्र, जारकर्म करनारी औरतनो दीकरो.

कौलटिनेय (भिक्षुक्याः सत्या अपत्यं ढक्) पु०स्त्री० यः-यी. साध्वी भीखारणनी संतति अथवा

कौलटेय (भिक्षुक्याः सत्या असत्या वा ढक्) पु० स्त्री० यः-यी. १ व्यभिचारिणी अथवा अव्यभिचारिणी भिक्षुकीनुं. २ कुलटानुं.

कौलटेर (कुलटाया असत्या अपत्यं ढक्) पु० स्त्री० रः-रा. व्यभिचारिणी स्त्रीनुं, छीनाळवी औरतनुं.

कौलत्थीन (कुलत्थस्य भवनं क्षेत्रं खञ्) त्रि० नः-नी-नं. कळथी पेदा थवा योग्य क्षेत्र वगेरे.

कौलपुत्रक (कुलपुत्रस्य भावः वुञ्) क्ली० कं. कुलपुत्रपणुं.

कौलव ( ) पु० वः. ज्योतिषप्रसिद्ध तिथ्यर्द्धरूपे करणनो एक भेद.

कौलालक (कुलालेन कृतं वुञ्) त्रि० कः-का-कं. कुंभारे करेलुं, कुंभारे बनावेलुं. [शकोरुं.

कौलालक ( ) क्ली० कं. रामपातर,

कौलिक (कुलादागतः ठक्) त्रि० कः-का-कं. कुलपरंपराथी चाल्यो आवेल आचार वगेरे.

कौलिक (कुले कुलागमे सिद्धः ठक्) क्ली० कं. तंत्रोक्त कुलधर्म. तंत्रोक्त कुलाचार.

कौलिक (कौलं कुलधर्मं प्रवर्त्तयति ठक्) पु० कः. १ कौलिक मत प्रवर्तावनार शिव. २ पाखंडी. ३ शक्तिनो उपासक.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कौलिक (कुलिक इवार्थे ठक्) त्रि० कः-का-कं. कुलप-रंपराथी चाल्यो आवेल आचार वगेरे.

कौलिक (कुले कुलागमे सिद्धः ठक्) क्ली० कं. तंत्रोक्त कुलधर्म, तंत्रोक्त कुलाचार.

कौलिक (कौलं कुलधर्मं प्रवर्तयति ठक्) पु० कः. कौलिक मत प्रवर्तावनार शिव. २ पाखंडी. ३ शक्तिनो उपासक.

कौलिशिक (कुलिश इवार्थे ठक्) त्रि० कः-का-कं. वज्रसरखुं, वज्रजेवुं.

कौलीन (कुलायागतः खञ्) त्रि० नः-ना-नं. कुलक्रमे आवेलुं.

कौलीन (कौ पृथ्व्यां लीनः) त्रि०नः-ना-नं. पृथ्वीमां अथवा पृथ्वीउपर लीन थयेलुं. भूलग्न.

कौलीन (कौ लीनं लयः यस्मात्) क्ली० नं. १ लोकापवाद. २ ज्ञातभी. ३ पशुपक्षी अने सर्प वगेरेनुं युद्ध.४ कुकार्य, दुष्कर्म. ५ गुह्येंद्रिय. ६ गप्पां.

कौलीन (कुल् खञ्) त्रि० नः-ना-नं. उत्तम कुलनुं.

कौलीन (,,) पु० नः. शक्तिनो उपासक, वामभतानुसारी. [काकडाशींगी.

कौलीरा (कुलीर अच् टाप्) स्त्री० रा. वनस्पति

कौलेय (कुले भवः ढक्) त्रि० यः-या-यं. उत्तमकुलमां पेदाथनार, ज्ञानदान कुलमां उत्पन्न थनार.

कौलेयक (कुले भवः ढकञ्) पु० कः-का-कं. १ उपलो शब्द जुओ. २ कुलपरंपराथी आवेल.

कौलेयक (कुले भवः ढकञ्) पु० कः. कुतरो.

कौलेशभैरवी ( ) स्त्री० वी. त्रिपुराभैरवीनो एक भेद.

कौल्माषीण (कुल्माषाणां भवनं क्षेत्रं खञ्) त्रि० णः-णा-णं. अडदवावचा योग्य क्षेत्र वगेरे.

कौल्य (कुले भवः ष्यञ्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. उत्तम कुलमां पेदाथनार, ज्ञानदान कुलमां उत्पन्न होनार.

कौवलं (कुवलमेव स्वार्थे अण्) क्ली० लं. बोर, बोरडीनुं फळ. [कुबेरने लगतुं, कुबेरसंबंधी.

कौवेर (कुवेरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. कुबेरनुं,

कौवेर (कुवेरो देवता यस्य अण्) त्रि० रः-री-रं. कुबेर जेनो देवता छे ते.

' कौवेरदिग्भागमपास्य मार्गम् ' माघः.

कौवेर (कुवेर अण्) पु० रः. एकजातनुं झाड. कुष्ठवृक्ष.

कौश (कुश् अण्) पु० शः कुशाद्वीप.

कौश (कुशस्येदं अण्) त्रि० शः-शी-शं. दर्भनुं, दर्भसंबंधी. [बनावेल, दर्भनुं करेलुं.

कौश (कुशस्य विकारः अण्) त्रि० शः-शी-शं. दर्भनुं

कौश (कुशा भूम्ना संत्यत्र अण्) क्ली० शं. कनोज प्रांत, कनोज देश.

कौशल (कुशलस्य भावः अण्) क्ली० लं. डापण, हुंशीआरी, दक्षता, कुशलपणुं.

' हावहारि हसितं वचनानां कौशलं दृशि विकारविशेषः ' माघः

कौशलिका (कुशलस्य पृच्छा ठक् टाप्) स्त्री० का. १ नजराणो, भेट. २ कुशलप्रश्न.

कौशली (कुशलाय दीयते अण्) स्त्री० ली. उपलो शब्द जुओ.

कौशली (कुशलस्य पृच्छा) स्त्री० ली. कुशलपणा माटे पूछवुं, क्षेमता कुशलता माटे पूछवुं ते.

कौशलेय (कौशल्याया अपत्यं ठक्) पु० यः दाशरथि, रामचंद्र.

कौशल्य (कुशल ष्यञ्) क्ली० ल्यं. १ शहाणपण, चतुराई. २ उत्कृष्ट दैव. ३ कुशलपणुं.

कौशल्या (कोशलदेशे भवा ष्यञ्) स्त्री० ल्या. रामचंद्रनी माता, दशरथ राजानी ते नामनी राणी.

कौशल्यातनय (कौशल्यायास्तनयः) पु० यः सीतापति रामचंद्र. [शब्द जुओ.

कौशल्यानंदन (कौशल्याया नंदनः) पु० नः उपलेह

कौशल्यायनि (कौशल्याया अपत्यं फिञ्) पु० निः कौशल्यातनय शब्द जुओ.

' स्त्रियामहे न गच्छामः कौशल्यायनिवल्लभाम् ' भट्टिः

कौशांब (कुशांबेन निर्वृत्तः ढक्) त्रि० बः-बी-बं. कुशांब राजाए करेलुं.

कौशांबी (कौशांब ङीष्) स्त्री० बी. कुशांब राजाए बांधेली ते नामनी नगरी.

कौशिक (कुशिकस्यापत्यं अण् कुशेन वृत्तः ठञ्) पु० कः १ इंद्र. २ धुवडपक्षी. ३ गुगळनुं झाड. ४ सर्प पकडनार वादी. ५ नोळीओ. ६ शब्दकोश करनार, शब्द रचना करवामां जे कुशळ छे ते. ७ प्रीति, अनुराग. ८ अस्थिसार, मज्जा. ९ शृंगार रस. १० क्रोधाध्यक्ष. ११ एक जातनुं झाड.

कौशिक (कुशिकस्य गोत्रापत्यं अण्) पु० कः १ विश्वामित्र मुनि. २ पौरव वंशमां पेदाथयेल ते नामनो एक राजा. ३ ते नामनो एक असुर.

कौशिकप्रिय (कौशिकस्य प्रियः) पु० यः रामचंद्र.

कौशिकफल (कौशिकं कोशस्थं फलमस्य) क्ली० लं. नाळीएर, श्रीफल.

कौशिका (कोश एव स्वार्थे क) स्त्री० का. १ पाणी पीवानुं नानुं पात्र, प्यालो पंचपात्र वगेरे. २ यज्ञमां वपरातुं पात्र. चमस.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कौशिकात्मज (कौशिकस्य आत्मजः) पु० जः १ જયંત. २ અર્જુન. ૩ વિશ્વામિત્રનો પુત્ર.

कौशिकायुध (कौशिकस्यायुधं) क्ली० धं. ઇંદ્રધનુષ્.

कौशिकारातिं (कौशिकस्य अरातिः) पु० तिः કાગડો, કાગ. [શબ્દ જુઓ.

कौशिकारि (कौशिकस्य अरिः) पु० रिः ઉપલો

कौशिकी ( ) स्त्री० की. १ નાટ્યશાસ્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ ચાર વૃત્તિપૈકી તે નામની એક વૃત્તિ. તે નામની એક નદી. ૩ યશોદાના પેટે કન્યાપણાએ ઉત્પન્ન થયેલ યોગમાયા. ૪ પાર્વતીના દેહથકી થએલી એક દેવી મૂર્તિ.

कौशिक्योज (कौशिक्या इव ओजो यस्य) पु० जः એક જાતનું ઝાડ. શાખોટવૃક્ષ.

कौशीलव्य (कुशीलव ष्यञ्) क्ली०व्यं. ગાનાર અને નાચનારપણું, કુશીલવપણું, ગાનાર નાચનાર વગેરેનું કામ. [વસ્ત્ર, હીરાગળ વસ્ત્ર.

कौशेय (कृमिकोशादुत्थितं) क्ली० यं. રેશમ, રેશમી

'लाक्षालोहितकौशेयपरिधानम्' कादंवरी.

कौशेय („) त्रि० यः-या-यं. રેશમનું, રેશમનું બનાવેલ. [સંબંધી.

कौश्य (कुशस्येदं) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. દર્ભનું, દર્ભ-

कौश्य (कुशगोत्रस्य अपत्यं ष्यञ्) पु० स्त्री० श्यः-श्या. કુશગોત્રમાં પેદા થયેલ પુરૂષ કે સ્ત્રી.

कौषिक (कौशिक पृषो०) पु० कः પુલિંગી કૌશિક શબ્દ જુઓ. [ગરત્ય મુનિની પત્ની.

कौषीतकी (कुषितकस्यापत्यं स्त्री) स्त्री० की. અ-

कौषेय (कोष् ढक्) क्ली० यं. १ રેશમ. ૨ રેશમી વસ્ત્ર, હીરાગળ વસ્ત્ર.

'कौषेयं कृमिजं सुवर्णमुपलादिंदीवरं गोमयात्' पंचतंत्रम्.

कौषेय („) त्रि० यः-या-यं. રેશમનું, રેશમનું કરેલું, હીરનું બનાવેલું.

कौष्ठ्य (कुष्ठ ष्यञ्) त्रि० ष्ठ्यः-ष्ठ्या-ष्ठ्यं. ઉદર સંબંધી, કોઠા સંબંધી. [માતા.

कौसल्या ( ) स्त्री० ल्या. રામચંદ્રની

कौसीद (कुसीदस्येदं अण्) त्रि० दः-दी-दं. વ્યાજનું, વ્યાજસંબંધી.

कौसीद्य (कुत्सितं सीदत्यस्मिन् ष्यञ्) क्ली० द्यं. ૧ આળસ. ૨ ધેન, તંદ્રા.

कौसीद्य (कुसीदस्य भावः ष्यञ्) क्ली० द्यं. વ્યાજ વટું કરવું તે, વ્યાજ મેળવવું તે.

कौसुम (कुसुमस्येदं अण्) त्रि० मः-मा-मं. ફુલનું, ફુલસંબંધી.

'विनयति सुदृशो दृशः परागं प्रणयिनि। कौसुममाननानिलेन' माघः

कौसुम (कुसुमेन निर्वृत्तं) क्ली० मं. એક જાતનું અંજન. પુષ્પાંજન.

कौसुंभ (कुसुंभेन रक्तं अण्) त्रि० भः-भी-भं. કસુંબાએ રંગેલું, કસુંબેલ.

'कौसुंभं पृथुकुचकुंभसंगिवासः' माघः

कौसुंभ (कुसुंभस्येदं अण्) त्रि० भः-भी-भं. કસુંબાનું, કસુંબાસંબંધી.

'दिनकरकरसंगव्यक्तकौसुंभकान्तिः' माघः

कौसुंभ (कुसुंभ स्वार्थे अण्) पु० भः જંગલી કસુંબો. [भाषावी. २ કપટી.

कौसृतिक (कुसृत्या चरति ठक्) त्रि० कः-की-कं. १

कौस्तुभ (कुस्तुभः जलधिः तत्र भवः अण्) पु० क्ली० भः-भं. એક જાતનો મણિ કે જે વિષ્ણુની છાતી ઉપર રહેછે.

कौस्तुभलक्षक ( ) पु० कः વિષ્ણુ.

कौस्तुभलक्षण (कौस्तुभो लक्षणमस्य) पु० णः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

कौस्तुभवक्षस् (कौस्तुभो वक्षसि यस्य) पु० क्षाः कौस्तुभलक्षक શબ્દ જુઓ. कौस्तुभहृदय.

क्रथ् (चुरा० उभय० सेट् कथयति-ते) ઠાર મારવું, વધ કરવો, દુઃખવવું.

क्रथ् (भ्वा० पर० सेट् क्नथति) ઉપલો શબ્દ જુઓ.

क्रस् (दिवा० पर० सेट् क्नस्यति) १ વાંકું થવું, વાંકું રહેવું. ૨ ચમકવું, પ્રકાશવું.

क्रस् (चुरा० उभय० सेट् क्नसयति-ते) પ્રકાશવું, ચકચકવું. [શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો.

क्नु (क्र्या० उभय० सेट् क्नूनाति-नीते) નાદ કરવો,

क्नूय् (भ्वा० आत्म० सेट् क्नूयते) १ શબ્દ કરવો. ૨ વાગવું, ખાજવું. ૩ વાસ મારવું. ૪ ભીનું થવું.

क्नूयितृ (क्नूय् शतृ.) त्रि० ता-त्री-तृ. १ અવાજ કરતું, શબ્દ કરતું. ૨ વાગતું. ૩ ભીનું થતું, આર્દ્ર થતું. [હોવું, વક્ર થવું.

क्मर (भ्वा० पर० सेट् क्मरति) વાંકું થવું, કુટિલ

क्य (कः प्रजापतिः तस्मै हितः यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. પ્રજાપતિને હિતકારક, પ્રજાપતિને ફાયદાકારક.

ककच (क इति कचति कच् अच्) पु० क्ली० चः-चं. કરવત.

ककच (क कच् अच्) पु० चः १ કેરડાનું ઝાડ. ૨ એક જાતનું ઝાડ. ૩ જ્યોતિષ્પ્રસિદ્ધ તે નામનો એક યોગ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ક્રકચચ્છદ (ક્રકચ इव च्छदो यस्य) पु० दः કેતકીનું ઝાડ. [શબ્દ જુઓ.
ક્રકચપત્ર (ક્રકચ इव पत्रमस्य) पु० त्रः ઉપલો
ક્રકચપાદ (ક્રકચ इव पादो यस्य) पु० दः કાંકીડો, કાંચીડો. कृकवास, क्रकचपाद्.
ક્રકચપૃષ્ઠી (ક્રકચ इव पृष्ठं यस्याः ङीष्) स्त्री० ष्ठी. એક જાતનું નાનું માછલું.
ક્રકચવ્યવહાર ( ) पु० रः લીલાવતીમાં કહેલું તે નામનું એક ગણિત.
ક્રકચા (ક્રકચ् अच् टाप्) स्त्री० चा. કેતકીનું ઝાડ. [જાતનું પક્ષી.
ક્રકણ (क इति कणति कण् अच्) पु० णः એક
ક્રકર (क इति शब्दं कर्तुं शीलमस्य कृ ट) पु० रः ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ કેવડો, કેરનું ઝાડ. ૩ करपत्र શબ્દ જુઓ.
ક્રકર (क इति शब्दं कर्तुं शीलमस्य कृ ट) त्रि० रः-रा-रं. દીન, કંગાલ, ગરીબ.
ક્રતુ (कृ कतु) पु० तुः સૂપસહિત સોમસાધ્ય યજ્ઞ. ૨ યાગ. ૩ બ્રહ્માનો માનસ પુત્ર તે નામનો એક ઋષિ. ૪ સંકલ્પ. ૫ ઇંદ્રિય. ૬ શ્રાદ્ધ ભોક્તા અને વૈશ્વદેવ તે પૈકી એક. ૭ વિષ્ણુ.
ક્રતુચ્છદ ( ) पु० दः જૈન.
ક્રતુચ્છદ ( ) त्रि० दः-दा-दं યજ્ઞક્રિયામાં કુશલ. [प्) पु० त्-द् પ્રાણાયામ.
ક્રતુદોષનુદ્ (क्रतूनामिंद्रियाणां दोषं नुदति नुद् क्विप्)
ક્રતુદ્રુહ્ (क्रतवे द्रुह्यति द्रुह् क्विप्) पु० ट्-ड्. અશ્વમેધ યજ્ઞ, રાજસૂયયજ્ઞ.
ક્રતુવિક્રિયિન્ (क्रतु विक्री णिनि) पु० यी. પોતાનું યજ્ઞફલ વેચી બીજા પાસેથી ધન ગ્રહણ કરનાર બ્રાહ્મણ. [એક અપ્સરા.
ક્રતુસ્થૂલા ( ) स्त्री० ला. તે નામની
ક્રતૂત્તમ (क्रतुषु उत्तमः) पु० मः રાજસૂયયજ્ઞ.
ક્રથ્ (भ्वा० पर० सेट् क्रथति) ૧ મારવું, ઠાર મારવું, વધ કરવો. ૨ ઇજા કરવી. ૩ દુઃખ દેવું.
ક્રથ્ (चुरा० उभय० सेट् क्राथयति-ते) ૧ હર્ષ પામવો. ૨ આનંદ કરવો. ૩ ભોજ કરવી. ૪ ગમ્મત કરવી. ૫ ખુશી થવું. [જનવિશેષ.
ક્રથ (क्रथ् अच्) पु० थः ૧ જનકરાજાનો પુત્ર. ૨
ક્રથન (क्रथ् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઠારમારવું, વધ કરવો. ૨ મારણ. ૩ છેદન.
ક્રથન (क्रथ् ल्यु०) पु० नः તે નામનો એક દાનવ.
ક્રથનક (क्रथने प्रस्तः कन्) पु० कः ઉંટ, સાંઢીઓ, ઉષ્ટ્ર. [અગુરૂ.
ક્રથકૈશિક ( ) क्ली० कं. એક જાતનું
ક્રદ્ (भ्वा० पर० सेट् क्रंदति) ૧ રોવું, રડવું, રડવું. ૨ બોલાવવું. ૩ સાદ કરી બોલવવું.
ક્રદ્ (भ्वा० आत्म० सेट् क्रदते) વિકલ થવું.
ક્રંતૃ (कम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. જનાર, ક્રમણ કરનાર. [મોટો સાદકરી બોલાવવું.
ક્રંદ્ (चुरां० उभय० सेट् क्रंदयति-ते) રોવું, રડવું,
ક્રંદન (क्रद् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ રોવું, રડવું, બોલાવવું. ૨ મોટો સાદ મારી બોલાવવું. ૩ યોધ વીર વગેરેને યુદ્ધમાં બોલાવવું.
ક્રંદન (,,) पु० नः બીલાડો.
ક્રંદની (ङीप्) स्त्री० नी. બીલાડી.
ક્રંદિત (क्रंद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. રડેલું, રોયેલું, મોટેથી બોલાવેલું.
ક્રંદિત (क्रद् क्त) क्ली० तं. क्रंदन શબ્દ જુઓ.
ક્રપ્ (भ्वा० आत्म० सेट् क्रपते) કૃપા કરવી, દયા કરવી.
ક્રમ્ (भ्वा० पर० सेट् क्रामति-क्राम्यति) જવું, ચાલવું. अति (अतिक्रामति) હદ બહાર જવું, ઉલ્લંઘન કરવું, વટવું अनु (अनुक्रामति) ક્રમવડે જવું, પાંસે જવું. अभि (अभिक्रामति) હલ્લો કરવો, સામે જવું, આરંભવું. अप (अपक्रामति) નાશી-જવું, ભાગીજવું, હિંસા કરવી. आ (आक्रमते) ઉદય પામવો, ઉગવું. आ (आक्रमति) ઉપર ચઢવું. उत् (उत्क्रामति) ઉદય પામવું, ઉલ્લંઘન કરવું, હદબહાર જવું, ઉલટાપણાએ જવું. उप (उपक्रमते) આરંભવું, શરૂ કરવું, વધવું, ઉત્સાહ પામવું. निस् (निष्क्रामति) પાંસે જવું. परि (परिक्रामति) ભમવું, ફરવું. प्र (प्रक्रमते) આરંભવું, શરૂ કરવું. वि (विक्रमते) ડગલું ભરી ચાલવું, પગે ચાલવું, પગે માપી ચાલવું. वि-आ (व्याक्रमते) આજ્ઞાભંગ કરવો, આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરવું. सं. (संक्रमते) એક ઠેકાણે રહેલાનું બીજે ઠેકાણે જવું. वि-अति (व्यतिक्रामति) ઉલટાપણાએ ક્રમવું. अभि-अति (अभ्यति क्रामति) ઉલ્લંઘન કરવું, વટવું. सं-अति (समतिक्रामति) સારી રીતે ઓળંડવું, સારીરીતે વટવું.
ક્રમ (क्रम घञ्) पु० मः ૧ ટાંટીઆ, પગ. ૨ જવું. ૩ પગે કરી આગળ થવું. ૪ સંકલ્પ. ૫ સામર્થ્ય, સત્તા. ૬ અનુક્રમ, પરિપાટી. ૭ અતિક્રમણ કરવું. ૮ આક્રમણ કરવું. ૯ વેદની સંહિતાના મંત્રનો વિલોમ પાઠ. ૧૦ વિષ્ણુ. ૧૧ વિન્યાસ.
ક્રમ (क्रम् घञ्) क्ली० मं. કીચડ, કાદવ, પંક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्रमक (क्रमं वेदपाठभेदमधीते वेत्ति वा वुञ्) त्रि० कः-का-कं. वेदना क्रमपाठनो अभ्यास करनार, वेदना क्रमपाठने जाणनार.

क्रमक ( ) त्रि० कः-का-कं. जनार, जनार, जेने अनुक्रम छे ते, अनुक्रमतुं.

क्रमजित् (क्रम जि क्विप्) पु० त्. ते नामनो एक राज्ञ.

क्रमज्या (क्रमस्य ज्या) स्त्री० ज्या. ज्योतिश-शास्त्रमां ग्रहोना स्पष्टाधिकारमां करेल ज्यानो एक भेद. क्रांतिज्या.

क्रमण (क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. जवुं, डगलुं भरवुं. 'पृष्टे त्वधर्मं क्रमणेषु यज्ञम्' भागवतम्.

क्रमण (क्रम् ल्युट्) पु० णः १ टांटीआ, पग, चरण. २ ते नामनो एक राज्ञ.

क्रमतस् (क्रम तसिल्) अव्य० तः क्रमेकरीने, अनुक्रमे, एकपछी एक. [प्रकार.

क्रमदंडक ( ) पु० कः वेदपाठनो एक

क्रमदीश्वर ( ) पु० रः संक्षिप्तसार नामनुं व्याकरण करनार ते नामनो एक विद्वान्.

क्रमपद ( ) पु० दः वेदपाठनो एक प्रकार. [प्रकार.

क्रमपार ( ) पु० रः वेदपाठनो एक

क्रममाण (क्रम् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. जतुं, आगळ वधतुं. [एकपछी एकनो योग.

क्रमयोग (क्रमेण योगः) पु० गः अनुक्रमे योग,

क्रमशस् (क्रम शस्) अव्य० शः अनुक्रमे, एकपछी एक, क्रमथकी.

क्रमागत (क्रमेण आगतः) त्रि० तः-ता-तं. कुल वगेरेनी परंपराथी आवेलुं, क्रमवडे पामेलुं, अनुक्रमे मेळवेलुं, दादा पछी पिता, पिता पछी पुत्र, ए प्रमाणे अनुक्रमे मळेलुं. [गतपणुं.

क्रमागतता (क्रमागतस्य भावः) स्त्री० ता. क्रमा-

क्रमायात (क्रमेण आयातः) त्रि० तः-ता-तं. क्रमागत शब्द जुओ.

क्रमि (क्रम इन्) पु० मिः कृमि शब्द जुओ.

क्रमिक (क्रमादागतः ठन्) त्रि० कः-का-कं. क्रमागत शब्द जुओ. [क्रमवाळुं, अनुक्रमवाळुं.

क्रमिक (क्रमो विद्यतेऽस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं.

क्रमिकंटक (क्रमौ कंटकमिव तन्नाशकत्वात्) क्ली० कं. १ वनस्पति वावडिंग. २ ऊंधरानुं झाड.

क्रमिघ्न (क्रमीन् हंति हन् ट) क्ली० घ्नं. वनस्पति वावडिंग. [चंदन.

क्रमिज (क्रमिभ्यो जायते जन् ड) क्ली० जं. अगुरु

क्रमिजा (क्रमिज टाप्) स्त्री० जा. लाक्षा, लाख.

क्रमितृ (क्रम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. जनार, क्रमण करनार. [वडींग.

क्रमिशत्रु (क्रमीणां शत्रुरिव) पु० त्रुः वनस्पति वा-

क्रमु (क्रम् उन्) पु० मुः सोपारीतुं झाड, पोफळतुं झाड.

क्रमुक (क्रम् उन् कन्) पु० कः १ सोपारीनुं झाड, पोफळनुं झाड. २ रातो लोध्रनुं झाड. ३ वनस्पति भद्रमुस्ता.

क्रमुक (,,) क्ली० कं. कपाशीआनुं फळ.

क्रमुकी (क्रमुक ङीप्) स्त्री० की. सोपारीनुं झाड, पोफळनुं झाड.

क्रमेतर (क्रमादितरः) त्रि० रः-रा-रं. १ वेदना वगेरे क्रमथी भिन्न २ क्रमथी भिन्न.

क्रमेल (क्रममालंब्य एलति एल् अच्) पु० लः ऊंट, सांढीओ, उष्ट्र. [जुओ.

क्रमेलक (क्रमेल स्वार्थे क) पु० कः उपरो शब्द 'क्रमेलकः कंटकलंपटस्तम्' नैषधीयम्.

क्रमेलकी (क्रमेलक ङीप्) स्त्री० की. ऊंटडी, ऊंटणी, सांढणी.

क्रमेली (क्रमेल ङीप्) स्त्री० ली. उपरो शब्द जुओ.

क्रमोद्वेग (क्रमेण उद्वेगो यस्य) पु० गः भळद, भळदीओ.

क्रय (क्री अच्) पु० यः १ वेचातुं लेवुं, खरीदवुं. २ खरीदेलो पदार्थ वस्तु वगेरे.

क्रयक्रीत (क्रयेण क्रीतः) त्रि० तः-ता-तं. वेचातुं लीधेल, खरीदेल.

क्रयनियम (क्रये नियमः) पु० मः खरीदनार अने वेचनारनी वच्चे नियमनो एक भेद.

क्रयलेख्य (क्रयस्य लेख्यः) पु० ख्यः १ कबालाखत, वेचाणुखत. २ खरीदीलेख. ३ खरीदीनुं सूचक पत्र.

क्रयविक्रय (क्रयश्च विक्रयश्च) पु० यः खरीदवुं, अने वेचवुं, खरीदी, अने वेचाण.

'क्रयविक्रयवेलायां काचः काचो मणिर्मणिः' उद्भटः

क्रयविक्रयिक (क्रयविक्रयाभ्यां जीवति ठन्) पु० कः भाल वेचीने अने खरीद करीने पोतानुं गुजरान चलावनार व्यापारी.

क्रयविक्रयिन् (क्रयविक्रय इनि) त्रि० यि-यिनी-यि. वेचनार अने खरीद करनार. [कपिशीर्ष.

क्रयशीर्ष (कपिशीर्षम् पृ०) क्ली० र्षं. भींतनी वंडी.

क्रयाणक ( ) त्रि० कः-णिका-कं. वेचवा योग्य.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्रयारोह (क्रयार्थमारोहति आं रुह् घञ्) पु० हः બજાર, પીઠ, ગુજરી.

क्रयिक (क्रयेण जीवति ठन्) त्रि० कः-का-कं. માલ વેચી અને ખરીદીને પોતાની ઉપજીવિકા ચલાવનાર વ્યાપારી વગેરે.

क्रयिक (क्रयः प्रयोजनमस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. વેચાતું લેનાર, ખરીદદાર, ખરીદી કરનાર.

क्रयिन् (क्रय णिनि) त्रि० यी-यिणी-यि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

क्रेय (क्री यत्) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. ખરીદદાર ખરીદ કરે એવી બુદ્ધિથી હાટ, ગુજરી, બજાર અને જાહેર રસ્તામાં મુકેલો માલ વગેરે.

क्रव्य (क्लृप् यत्) क्ली० व्यं. આમમાંસ કાચું માંસ.

'स्थपुटगतमपि क्रव्यमव्यग्रमत्ति'

मालतिमाधवम्.

क्रव्यघातन (क्रव्यार्थं घात्यतेऽसौ हन् णिच् ल्युट्) पु० नः १ મૃગ, હરણ. २ એક જાતનો મૃગ.

क्रव्यभुज् (क्रव्यं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. રાક્ષસ, અસુર. [નાર, માંસાહારી.

क्रव्यभुज् (,,) त्रि० क्-ग्. માંસ ખા-

क्रव्यभुज् (,,) पु० क्-ग्. એક જાતનો મૃગ क्रव्यघातन. रुरु.

'ससैसंधवः क्रव्यभुगेणमांसयोः' सुश्रुतः

क्रव्याद् (क्रव्यमत्ति अद् क्विप्) पु० त्-द्. રાક્ષસ, અસુર.

'क्रव्याद्रक्षसि पुंसि स्यान्मांसाशिन्यन्यलिंगकः'

मेदिनी.

क्रव्याद् (क्रव्यमत्ति अद् क्विप्) त्रि० त्-द्. માંસ ખાનાર, માંસભક્ષક.

'क्रव्याद्गणपरीवारश्चितारिनरिव जंगमः'

रघुवंशम्.

क्रव्याद (क्रव्यमत्ति अद् अण्) पु० दः १ રાક્ષસ, અસુર. २ વન્હિનો એક ભેદ: ३ શબને બાળતો અગ્નિ. ४ સિંહ. ५ સીયાણોપક્ષી. ६ ગૃધ્રપક્ષી, ગીધ.

क्रव्याद (क्रव्यमत्ति अद् अण्) त्रि० दः-दा-दं. માંસ ખાનાર, માંસભક્ષક.

क्रव्यादिन् (क्रव्यमत्ति अद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

क्रशि (नामधातु उभय० क्रशयति-ते) દુબલું કરવું, નબલું કરવું, પાતળું કરવું.

क्रशित (क्रश क्त) त्रि० तः-ता-तं. દુબલું કરેલ.

'क्रशितं शरीरमशरीरशरैः' माघः

क्रशिमन् (कृशस्य भावः इमनच्) पु० मा. દુબળાપણું, નબલાપણું, પાતળાપણું.

'सुभ्रुवां क्रशिमशालिनि मध्ये' माघः

क्रशिष्ठ (अतिशयेन कृशः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અતિશય દુબળું, અતિશય પાતળું.

क्रशीयस् (अतिशयेन कृशः ईयस्) त्रि० यान्-यसी-यस्. ઘણું દુબળું, ઘણું પાતળું.

क्रा (क्रम् विद्) त्रि० काः-काः-का. જનાર, ક્રમણ કરનાર.

क्राकचिक (क्रकचः करपत्रः तत्क्रियया जीवति ठन्) त्रि० कः-का-कं. કરપતવડે વહેરી પોતાનું પોષણ કરનાર.

'मयूरकाः क्राकचिका वेधका रुचकास्तथा'

रामायणम्.

क्राथ (क्रथ् अण्) पु० थः १ રામચંદ્રનો તે નામનો એક વાનર સેનાપતિ. २ નાગનો ભેદ.

क्राथ (क्रथानां राजा अण्) पु० थः १ રાહુગ્રહનો અવતાર. २ તે નામનો એક રાજા.

क्राथ (क्रथ् घञ्) पु० थः મારણ, મારવું.

क्रांत (क्रम् क्त) पु० तः ઘોડો.

क्रांत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ વ્યાપેલું. २ હલ્લો કરેલું. ३ પસરેલું. ४ ઉલ્લંઘન કરેલું. ५ ચઢેલું, દૂર ગયેલું, અતીત,

क्रांतं रुचा कांचनवप्रभाजा' माघः

क्रांत (,,) क्ली० तं. १ ક્રમણ, ક્રમણનું કર્મ, ક્રાંતિ. २ પાદેંદ્રિય.

(मनसींदुं दिशः श्रोत्रे क्रांते विष्णुं बले हरम्'

मनुः

क्रांतदर्शिन् (भूतादिसर्ववस्तु द्रष्टुं शीलमस्य) त्रि० र्शी-र्शिणी-र्शि. १ સર્વજ્ઞ. २ ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાનને જાણનાર.

क्रांति (क्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ જવું, ગમન. २ અયન. ३ ગ્રહ વગેરેનું ક્રમણ. ४ સૂર્યને ફરવાનો માર્ગ. ५ ક્રાંતિવૃત્ત. ६ પગલું મુકવું.

क्रांतिज्या (क्रांतिरूपिणी ज्या) स्त्री० ज्या. क्रमज्या શબ્દ જુઓ.

क्रांतिपात (क्रांत्यर्थः पातः) पु० तः વિષુવવૃત્ત અને ક્રાંતિવૃત્તનું એકઠું આવી જવું, વિષુવવૃત્ત અને ક્રાંતિવૃત્તનો સંપાત. [શબ્દ જુઓ.

क्रांतिमंडल (क्रांत्यर्थं मंडलम्) क्ली० लं. નીચેનો

क्रांतिवृत्त (क्रांत्यर्थं वृत्तं) क्ली० त्तं. ક્રાંતિવલયન આકારનું વૃત્તક્ષેત્ર.

क्रांतिसाम्य (क्रांत्याः साम्यं) क्ली० म्यं. ગ્રહનં

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्रांतिनुं सरखापणुं, ग्रहनी सरखी क्रांति.

क्रांतिसूत्र (क्रांत्याः सूत्रमिव) क्ली० त्रं. ध्रुवनो स्पर्ष करतो क्रांतिओनो सूत्राकार એક योग.

क्रांतु (क्रम् तुन्) पु० तुः पंખी, પંખेरुं, પક્ષी.

क्रामत् (क्रम् शतृ) त्रि० न्-मंती-त्. १ જतुं, क्रमण करतुं. २ उल्लंधन करतुं.

क्रायक (क्री ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ખरीद करनार, वेचातुं लेनार, ખरीददार. २ ખरीद करी पोतानुं गुજरान चલावनार.

क्रिमि (क्रम् इन् इत्वं) पु० मिः १ કीडो, क्षुद्र જंतु. २ એક જातनो रोग.

क्रिमिकंटक (क्रिमौ कंटकमिव) क्ली० कं. १ वनस्पति वावडींग. २ उंબरानुं ઝाड.

क्रिमिघ्न (क्रिमीन् हंति हन् टक् ड) क्ली० घ्नं. वनस्पति वावडींग. [गुરुચંदन.

क्रिमिज (क्रिमीभ्यो जायते जन् ड) क्ली० जं. अ-

क्रिमिजा (क्रिमीभ्यो जायते) स्त्री० जा. लाખ, लाक्षा.

क्रिमिशत्रु (क्रिमेः शत्रुरिव) पु० त्रुः लींબडानुं ઝाड.

क्रिमिशात्रव (क्रिमेः शात्रव इव) पु० वः दुर्गंधी ખेरनुं ઝाड. विट्खदिर. [वल्मिक.

क्रिमिशैल (क्रिमि निमित्तं शैलः) पु० लः २ાફડो.

क्रिय (क्रिया विद्यतेऽत्र अच्) पु० यः मेપराशि.

क्रियमाण (कृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. करतुं, કाम करतुं, ખनावतुं.

क्रिया (कृ श) स्त्री० या. १ आरंभ. २ प्रायश्चित्त. ३ शिक्षा. ४ पूજा, पूજन. ५ संप्रધारण. ६ विચार. ७ उपाय. ८ चेष्टा. ९ व्याधिग्रस्तनी चिકित्सा. १० करण, करवुं, કाम. ११ धर्मसंબंधी प्रेतनुं मृत्युथी બार दिवसनुं कर्म. १३ सકर्मक ક्रिया. १४ अકर्मक ક्रिया. १५ चोકशी करवी. १६ तજवीજ करवी. १७ वादी, प्रतिवादी, ફरीयादी वगेरेने शपथ आपी दावा ફरीयाद वगेरेनी तજवीજनुं कर्म. १८ वाકयमां ક्रिया साथे જेनो अन्वय थाय એवा कर्ता कर्म, करण, संप्रदान, अपादान अने अधिકरणमांथी प्रत्येक. १९ श्राद्ध. २० शौच.

क्रियाकल्प (क्रियायां चिकित्सायां कल्पो विधिः) पु० ल्पः व्याधिग्रस्तनी चिકित्सा करवामां એक विधि. [रनार, ક्रिया करनार.

क्रियाकर (क्रियां करोति) त्रि० रः-री-रं. કाम क-

क्रियाकर („) पु० रः अભ्यास करનार नवो शिष्य.

क्रियाकार („) पु० रः उपलो शબ्द જुओ.

क्रियाकार (क्रियां करोति कृ) त्रि० रः-रा-रं. १ त्रिલिंगी क्रियाकर शબ्द જुओ. २ कार्य करनारो.

क्रियाद्वेषिन् (क्रियां व्यवहारांगसाधनं द्वेष्टि द्विष् णिनि) पु० षी. व्यवहारमां पांच प्रકारना साક्षीપैકी ते नामनो એक.

क्रियाद्वेषिन् (क्रियां द्वेष्टि द्विष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. કामनो द्वेष करनार.

क्रियानिर्देश (क्रियाया निर्देशो यस्मात्) पु० शः साक्षी, शाખ, गवाही, साખीती वगेरे.

क्रियापाद (क्रिया-विवाद-साधनं पाद इव) पु० दः १ चतुष्पाद व्यवहारमां ते नामनुं त्रीજुं पाद. २ प्रतिवादीना બोल्याउपर वादीनो उत्तर.

क्रियाफल (क्रियायाः फलं) क्ली० लं. १ उत्पत्ति, आप्ति, विકृति अने संસ्कृतिभांथी प्रत्येक. २ उत्पत्ति वगेरे कर्मनुं ફल. ३ यज्ञજन्य पुण्य, अपुण्य वगेरे ફल. ४ ક्रियानुं ફल.

क्रियाभ्यावृत्ति (क्रियाया अभ्यावृत्तिः) स्त्री० त्तिः ક्रियानुं वारंवार करवुं ते.

क्रियायोग (क्रियैव योगः योगोपायः) पु० गः तप, स्वाध्याय अने ईश्वर प्रणिધानमांथी प्रत्येक.

क्रियायोग (क्रियाया योगः) पु० गः ક्रियानो संબंध, ક्रियानो योग.

क्रियार्थ (क्रिया अनुष्ठानमर्थोऽभिधेयो यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. कर्तव्य विधिनुं બोधक वेद वगेरेनुं वाકय.

क्रियार्थ (क्रिया अर्थः प्रयोजनमस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. જेने ક्रियानुं प्रयोजन छे ते, જेने ક्रियानुं निमित्त होय छे ते.

' अपि क्रियार्थं सुलभं समित्कुशम् ' कुमारसंभवम्.

क्रियावत् (क्रियाऽस्त्यस्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ ક्रियावाળुं. २ कामમां रहेलुं. ३ कामवाળुं. ४ ક्रियानो જेने आश्रय छे ते.

क्रियावसन्न (क्रिययावसन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. साક्षीथी पराજय पामेल वादी के प्रतिवादी.

क्रियावादिन् (क्रियां क्रियासाध्यं वदति वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. वादी, ફरीयादी.

क्रियाविशेषण (क्रियाया विशेषणमिव) क्ली० णं. व्याकरणप्रसिद्ध धातुसाथे विशेषणपणाએ भासમान अने संબंध राખनार अव्यय.

क्रियाशक्ति (क्रियैव शक्तिः) स्त्री० क्तिः १ जगत्नी उत्पत्तिना साधनमां परमेश्वरनी सत्ता. २ कामनी सत्ता.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्रियासमभिहार (अभि ह घञ्) पु० रः क्रियानुं वारंवार करवुं.

क्रियास्नान (क्रियांगं स्नानं) क्ली० नं. माटीथी अने पाणीथी थतुं એક પ્રકારનું સ્નાન.

क्रियेंद्रिय (क्रियायाः साधनमिंद्रियं) क्ली० यं. वाचा वाह वगेरे કર્મેંદ્રિય.

क्री (क्र्या० उभय० सेट् क्रीणाति-क्रीणीते) ખરીદવું, ખરીદ કરવું, વેચાતુ લેવું. वि (विक्रीणाति-णीते). વેચવું. [ખરીદનાર, વેચાતું લેનાર.

क्री (क्री क्विप्) त्रि० क्रीः-क्रीः-क्रि. ખરીદ કરનાર,

क्रीड् (भ्वा० पर० सेट् क्रीडति) ખેલવું, રમવું.

क्रीड (भ्वा० आत्मने० सेट् क्रीडते) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [ગમ્મત, રમત, મોજ.

क्रीड (क्रीड् घञ्) पु० डः રમવું, ખેલવું, પરિહાસ,

क्रीडक (क्रीड् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. રમનાર, ખેલનાર, ક્રીડા કરનાર. દ્વારે ઉભો રહેલો સેવક.

क्रीडत् (क्रीड् शतृ) त्रि० न्-ड॑ती-त्. ખેલતું, રમતું, ક્રીડા કરતું.

क्रीडन (क्रीड् ल्युट्) क्ली० नं. १ ખેલવું, રમવું, ક્રીડા, પરિહાસ, ગમ્મત, રમત. २ ક્રીડા કરવાનું સાધન.

'बालक्रीडनमिन्दुशेखरधनुर्भंगावधि प्रहृता'
महानाटकम्.

क्रीडनक (क्रीडन स्वार्थे क) क्ली० कं. ખેલવાનું સાધન, રમવાની વસ્તુ.

क्रीडनीय (क्रीडनाय साधु छ) त्रि० यः-या-यं. ખેલતું, રમતું, ક્રીડાકરતું.

क्रीडनीय (क्रीड् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. રમવા યોગ્ય, ખેલવા યોગ્ય.

क्रीडमान (क्रीड् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. રમનાર.

क्रीडा (क्रीड अ) स्त्री० डा. १ પરિહાસ. २ રમવું, ખેલવું.

'बालक्रीडनकैः क्रीडन् कृष्णक्रीडां य आददे'
भागवतम्.

क्रीडाकृत (क्रीडायां आकूतम्) क्ली० तं. રમવાની ઉમેદ, ખેલવાની ઇચ્છા, ક્રીડા કરવાનો અભિલાષ.

क्रीडाताल (क्रीडायां ताल इव) पु० लः એક જાતનો તાલ જેમાં એકજ પ્લુત સ્વર આવે છે.

क्रीडानारी (क्रीडार्थं नारी) स्त्री० री. ક્રીડા કરવા માટે રાખેલી વેશ્યા.

क्रीडायान (क्रीडार्थं यानं) क्ली० नं. पुष्पस्थ, નાની ગાડી, નાનો રથ.

क्रीडारत्न (क्रीडायां रत्नमिव) क्ली० त्नं. રતિ, મૈથુન.

क्रीडारथ (क्रीडार्थं रथः) पु० थः નાની ગાડી, નાનો રથ. [આત.

क्रीडारंभ (क्रीडाया आरंभः) पु० भः ક્રીડાની શરૂ-

'क्रीडारंभं कुवलयदृशां यौवनांते विवाहम्'
उद्भटः

क्रीडावत् (क्रीडा मतुप्) स्त्री० वान्-वती-वत्. રમતું, ખેલતું, ગમ્મત કરતું, ક્રીડાવાળું.

क्रीडितृ (क्रीड् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. રમનાર, ખેલનાર, ક્રીડા કરનાર.

क्रीत (क्री क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખરીદેલું, ખરીદ કરેલું વેચાતું લીધેલું. [લેવું.

क्रीत (क्री क्त) क्ली० तं. ખરીદી, ખરીદવું, વેચાતું

क्रीत (क्री क्त) पु० तः ધર્મશાસ્ત્રમાં કહેલા બાર પુત્ર પૈકી તે નામનો એક જે કે તેના માબાપ પાસેથી અથવા તેના પાલન કરવાવાળા પાસેથી વેચાતો લીધેલો હોય છે. [જુઓ.

क्रीतक (क्रीत स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ

क्रीतक („) त्रि० कः-का-कं. ખરીદેલું, વેચાતું લીધેલું.

क्रीतानुशय ( ) पु० यः ખરીદેલું તેના વેચનારને પાછું આપવું તે. क्रयानुशय.

क्रीतापहरण (क्रीतस्य अपहरणं) क्ली० णं. ખરીદેલું છીનવી લેવું તે. [૨ હંસ.

कुंच् (कुंच् क्विप्) पु० ड्. १ એક જાતનો બગલો.

कुंच् (कुंच् अच्) पु० चः १ એક જાતનો બગલો. २ क्रौंच पर्वत.

कुंचा (कुंच् टाप्) स्त्री० चा. એક જાતની વીણા.

कुड् (तुदा० पर० सेट् कूडति) १ ડુબવું, બુડવું. २ જુહુથવું. ३ ખાવું. ४ બાલકની પેઠે રમવું.

कुथ् (क्र्या० पर० सेट् कूथ्नाति) ભારી નાખવું, હિંસન કરવું. [પામવો, ગુસ્સેથવું.

कुध् (दिवा० पर० अनिट् कूध्यति) કોપવું, ક્રોધ

कुध् (कूध् क्विप्) स्त्री० त्-द्. १ કોપ, ક્રોધ, ગુસ્સો. २ મનોવૃત્તિનો એક ભેદ.

कुधा (कूध् टाप्) स्त्री० धा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'इति कूधाऽकूश्यत तेन केतकम्' नैषधीयम्.

कुध्यत् (कूध् शतृ) त्रि० न्-ध्यंती-त्. કોપ પામતું, ગુસ્સેથતું.

'कूध्यन् कुलंधक्ष्यति विप्रवह्निः, भट्टिः

कुंच् (भ्वा० पर० सेट् कूंचति) १વાંકાથવું. २ ઘેહું થવું. ३ નાનું થવું. कुंच्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्रुंथ् (क्र्या० पर० सेट् क्रुन्थति) १ क्लेशमां आपी पऽवुं. २ आपद्ग्रस्त थवुं. ३ भेटवुं, आलिंगवुं. ४ चोटी ज्वुं. ५ ज्लेऽाइ ज्वुं. ६ दुःख भोगववुं.

क्रुश् (भ्वा० पर० अनिट् क्रोशति) रोवुं, ३दन क-रवुं, बोलावववुं, हाऽ भारवी. अनु (अनुक्रोशति) दया लावववी. आ (आक्रोशति) ખराऽ बोलवुं, अप्रिय कहेवुं. उत् (उत्क्रोशति) ઉंचे स्वरेथी बोलावववुं, हाऽ भारवी. उप (उपक्रोशति) ઽपऽेा देवो. प्र (प्रक्रोशति) मोटे स्वरेथी आरऽवुं.

क्रुश्वन् (क्रुश् क्वनिप्) पु० श्वा. शीयाळ. शीआ-ळवो.

क्रुश्वनी (क्रु श्वन् ङीप्) स्त्री० नी. शीयाळवी.

क्रुष्ट (क्रुश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ रोयेलुं, २ऽेलुं. २ ખराऽ बोलेलुं. ३ मोटेथी आरऽेलुं. ४ हाऽ भारेल, बोलावेल. [स्वर.

क्रुष्ट (क्रुश् क्त) क्ली० ष्टं. रोवानो अवाज, ३दन

क्रूड् (भ्वा० पर० सेट् क्रूडति) क्रुड्. धातु ज्ुओ.

क्रूर (कृत् रक्) त्रि० रः-रा-रं. १ निर्दय. २ कठण. ३ हिंसा करनाऽ, घातऽी. ४ उग्र. ५ कठोर मनतुं.

क्रूर (,,) पु० रः १ विषम राशि. २ ग्रहनो એऽ भेद. ३ सींचाणो पक्षी. ४ रातीकणेरनुं आऽ. ५ काळा धंतुरानुं आऽ. ६ कंऽपंखी.

क्रूर (,,) क्ली० रं. पूर्वाफल्गुनी, मघा अने भरणी એवां त्रण नक्षत्रमांथी प्रत्येऽ.

क्रूरकर्मन् (क्रूरं कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मी-र्म. घातऽी काम करनाऽ, दया विनानुं काम करनार, हिंसाऽर्म करनार. [वेलो.

क्रूरकर्मन् (,,) पु० र्मा. ऽऽपी तुंबऽीनो

क्रूरकोष्ठ (क्रूरं कठिनं कोष्ठं यस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अत्यंत रेचऽ औषधि आपवाथी पण ज्ुलाब न लागे ने एवुं पेट कोઽ मनुष्य वगेरे.

क्रूरगंध (क्रूर उग्रो गंधो यस्य) पु० धः गंधऽ.

क्रूरगंध (,,) त्रि० धः-धी-धं. उग्र गंधवाळुं.

क्रूरता (क्रूरस्य भावः) स्त्री० ता. क्रूरपणुं.

क्रूरत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द ज्ुओ. [२ मंगल ग्रह.

क्रूरदृश् (क्रूरा दृग् यस्य) पु० क्-ग्-१ शनैश्चर ग्रह.

क्रूरदृश् (क्रूरं पश्यति दृश् क्विप्) त्रि० क्-ग्. १ लुच्चो, भल. २ चाऽीओ. ३ क्रूररीते ज्ोनार..

क्रूरधूर्त (क्रूरः कृष्णत्वात् धूर्तः) पु० र्तः काळा धंतु-रानुं आऽ.

क्रूरप्रसादन (क्रूरमपि प्रसादयति प्रसद् णिच् ल्युट्) पु० नः चाऽर, सेवऽ, नोऽर, भक्त.

क्रूरराविन् (क्रूरमुग्रं रौति रु णिनि) पु० वी. એऽ जातनो कागऽो. [ग्रह. २ मंगल ग्रह.

क्रूरलोचन (क्रूरं लोचनमस्य) पु० नः १ शनैश्चर

क्रूरा (क्रूर टाप्) स्त्री० रा. वनस्पती राती साटोऽी.

क्रूराकृति (क्रूरा आकृतिः) स्त्री० तिः क्रूर आऽार.

क्रूराकृति (क्रूरा आकृतिर्यस्य) पु० तिः रावण.

क्रूराकृति (,,) त्रि० तिः-तिः-ति. क्रूर आऽारवाळुं.

क्रूर्च (,,) पु० क्ली० र्चः-र्चं. दाढी.

क्रेणि (क्री नि) त्रि० णिः-णिः-णि. खरीद करनार, वेचातुं लेनार. [वेचातुं लेवा योग्य.

क्रेय (क्री यत्) त्रि० यः-या-यं. खरीद करवा योग्य,

क्रेतृ (क्री तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. खरीद करनार, वे-चातुं लेनार.

क्रेय (क्री यत्) त्रि० यः-या-यं, खरीद करवा योग्य, वेचातुं लेवा लायऽ. क्रयणार्ह, क्रेतव्य.

क्रैव्य (क्रिवीनां पांचालानां राजा) पु० व्यः क्रिवि-देशनो राजा.

क्रौंच (क्रुंच् अच्) पु० चः ते नामनो એऽ पर्वत.

क्रौंचदारण (क्रौंचं दारयति) पु० णः कार्तिऽस्वामि, कार्तिऽेय.

क्रोड (क्रुड् घञ्) पु० डः १ भुंड, डुऽ्ऽर. २ शनि-ग्रह. ३ छातीनो मध्यभाग. ४ घोऽानी छाती. ५ वृक्षनी गुंश. ६ એऽ जातनुं ऽंद. ७ ते नामनुं એऽ गाम. [राल.

क्रोड (क्रुड् अच्) क्ली० स्त्री० डं-डा. भुजनुं अंत-

क्रोडकांता (क्रोडस्य कांता) स्त्री० ता. भूमि, पृथ्वी.

क्रोडपर्णी (क्रोडे कंटकमध्ये पर्णान्यस्याः) स्त्री० र्णी. वनस्पति भोरींगणी. कंटकारी.

क्रोडपाद (क्रोडे पादोऽस्य) पु० दः काचबो.

क्रोडपुच्छी (क्रोड पुच्छमिवाकारोऽस्याः) स्त्री० च्छी. એऽ जातनी वनस्पति. क्रोडचरण, क्राडांघ्रि, कच्छप.

क्रोडी (क्रोड् ङीप्) स्त्री० डी. १ भुंडणु, डुऽ्ऽरी. २ એऽ जातनुं ऽंद. पृश्निपर्णी. वाराही.

क्रोडीकरण (क्रोड च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. भेटवुं, आलिंगवुं. [शब्द ज्ुओ. आलिंगन.

क्रोडीकृति (क्रोड च्वि कृ क्तिन्) स्त्री० तिः उपलो

क्रोडीमुख (क्रोड्याः शूकर्या मुखमिव मुखमस्य) पु० खः गेंडो. [भोथ. मुस्ता.

क्रोडेष्टा (क्रोडस्य इष्टा प्रिया) स्त्री० ष्टा. वनस्पति

क्रोथ (क्रुध् घञ्) पु० थः भारी नाभवुं, ऽारभारवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्रोध (कुध् घञ्) पु० धः १ કોપ, ગુસ્સો. ૨ પારકાના અપકાર માટે મનોવૃત્તિનો એક ભેદ.
'क्रोधांधस्तस्य तस्य स्वयमिह जगतामन्तकस्यान्तकोऽहम्' વેણીસંહાર.

क्रोधकृत् (क्रोधं करोति कृ क्विप्) पु० त्, કોપ કરનાર, ગુસ્સો કરનાર. [પથી પેદા થનાર.

क्रोधज (क्रोधाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. ક્રોધ-

क्रोधज (,,) पु० जः મોહ.

क्रोधन (कुध युच्) त्रि० नः-ना-नं. ગુસ્સો કરતું, કોપતું, કોપ કરનાર.

क्रोधन (,,) पु० नः १ ગર્ગાચાર્યનો તે નામનો એક શિષ્ય. ૨ ભૈરવનો એક ભેદ. ૩ સાઠ સંવત્સર પૈકી તે નામનો ઓગણસાઠમો સંવત્સર.

क्रोधनीय (कुध् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ક્રોધ લાવવાને જે કારણભૂત હોયછે તે.

क्रोधनीय (कुध् अनीयर्) क्ली० यं. હરકત, ખજ, પીડા, દુઃખ.

क्रोधमूर्च्छित (क्रोधेन मूर्च्छितः) त्रि० तः-ता-तं. અત્યંત કોપાવિષ્ટ, ગુસ્સે થયેલુ, ગુસ્સાથી ભરાઇ ગયેલું. [જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય. ચોર.

क्रोधमूर्च्छित (क्रोधो मूर्च्छित इव) पु० तः એક

क्रोधवर्द्धन (क्रोधं वर्द्धयति वृध् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. કોપ વધારનાર, ગુસ્સો વધારનાર, ક્રોધ વધારે કરનાર.

क्रोधहन् (क्रोधं हंति हन् क्विप्) त्रि० हा-हा-हं. ક્રોધ હણનાર, કોપને હણનાર.

क्रोधहन् (क्रोधं हंति हन् क्विप्) पु० हा. વિષ્ણુ.

क्रोधहंतृ (क्रोधं हंति हन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ક્રોધને હણનાર, ક્રોધઘાતક. [એક અસુર.

क्रोधहंतृ (क्रोधं हंति हन् तृच्) पु० ता. તે નામનો

क्रोधसंभव (क्रोधः संभवत्यस्मात् सं भू अच्) त्रि० वः-वा-वं. જેથકી ક્રોધ પેદા થાયછે તે.

क्रोधसंभव (क्रोधस्य संभवः) पु० वः કોપની ઉત્પત્તિ, ગુસ્સાનું પેદા થવું.

क्रोधालु (कुध् आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. ક્રોધવાળું, કોપયુક્ત. કોપશીલ. [શબ્દ જુઓ.

क्रोधिन् (कुध् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. ઉપલો

क्रोश (कुश् घञ्) पु० शः १ રોવું, રૂદન. ૨ બોલાવવું, આહ્વાન. ૩ ૮૦૦૦ હાથનો એક ક્રોશ. ૪ મુહૂર્ત. ૫ પટલ.

क्रोशत् (कुश् शतृ) त्रि० न्-शंती-शत्. ૧ રોતું. ૨ બોલાવતું. ૩ હાક મારતું.

क्रोशताल (क्रोशं वाप्यं तालः यत्र) पु० लः નગારું ડંકો. ઢક્કા. [શબ્દ જુઓ.

क्रोशध्वनि (क्रोशं व्याप्य ध्वनिरस्य) पु० निः ઉપલો

क्रोशयुग (क्रोशस्य युगं) क्ली० गं. બેક્રોસ. ગવ્યૂતિ. ક્રોશદ્વય.

क्रोशिन् (कुश् णिनि) त्रि० 'शी-शिनी-शि. શબ્દ કરનાર, અવાજ કરનાર, મોટેથી આરડનાર.

क्रोष्टु (कुश् तुन्) पु० ष्टुः શીયાળ.

क्रोष्टुक (क्रोष्टु स्वार्थे क) पु० कः શીયાળ. શૃગાલ. जंबुक.

क्रोष्टुकपुच्छिका (क्रोष्टुकस्य पुच्छमिव पुच्छमस्याः) स्त्री० का. એક જાતની વનસ્પતિ.

क्रोष्टुकमेखला (क्रोष्टुकस्य मेखलेवास्त्यस्याः अच्) स्त्री० ला. ઉપલો શબ્દ જુઓ. पृश्नीपर्णी.

क्रोष्टुकशिरस् ( ) क्ली० रः વાતજ એક રોગ.

क्रोष्टुपुच्छिका (क्रोष्टोः पुच्छमिवास्त्यस्याः ठल्) स्त्री० का. क्रोष्टुकपुच्छिका શબ્દ જુઓ.

क्रोष्टुपुच्छी (क्रोष्टोः पुच्छमिव पुच्छमस्याः अच्) स्त्री० च्छी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

क्रोष्टुविन्ना (क्रोष्टुना विन्ना) स्त्री० न्ना. क्रोष्टुकपुच्छिका શબ્દ જુઓ.

क्रोष्टृ (क्रोश् तृच्) पु० ष्टा. શીયાળ.

क्रोष्टेक्षु (क्रोष्टृप्रियः इक्षुः) पु० क्षुः ધોળી શેલડી.

क्रोष्टी (क्रोष्टृ ङीप्) स्त्री० ष्ट्री. શીઆળવી.

क्रौंच (कुंच् स्वार्थे अण्) पु० चः १ ક્રૌંચપર્વત. ૨ એક જાતનું પંખી. ૩ તે નામનો એક દ્વિપ. ૪ તે નામનો એક અસુર. [કાર્તિકેય.

क्रौंचदारण (क्रौंच दृ ल्युट्) पु० णः કાર્તિકસ્વામી,

क्रौंचरंध्र (क्रौंचस्य रंध्रम्) क्ली० ध्रं. માનસસરોવરમાં રહેલા હંસને નીકળવાનું ક્રૌંચ પર્વતનું બાકું.
'हंसद्वारं भृगुपतियशोवर्त्म यत् क्रौंचरंध्रम्' मेघदूतम्.

क्रौंचसूदन (क्रौंचं मयदैत्यसुतं सूदयति) पु० नः કાર્તિકસ્વામી, કાર્તિકેય.

क्रौंचादन (क्रौंचस्य अदनं) क्ली० नं. ૧ કમલતંતુ. ૨ કમલબીજ. ૩ પીંપળીમૂલ. ૪ એક જાતનું કંદ.

क्रौंचारांति (क्रौंचस्य दैत्यभेदस्य अरातिः) पु० तिः ૧ પરશુરામ. ૨ કાર્તિકસ્વામી, કાર્તિકેય.

क्रौंचारि (क्रौंचस्य अरिः) पु० रिः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

क्रौर्य (क्रूरस्य भावः) क्ली० र्यं. ક્રૂરતા શબ્દ જુઓ.

क्रौशशतिक (क्रोशशतं गच्छति ठल्) त्रि० कः-की-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कं. सो क्रोश जनार.

कौशशतिक (कोशशतादभिगमनमर्हति ठञ्) त्रि० कः-की-कं. सो क्रोशथी आवनार भिक्षु वगेरे.

क्लथ् (चुरा० उभय० सेट् क्लथयति-ते) १ ठार मारवुं. २ दुःखदेवुं.

क्लथ (भ्वा० पर० सेट् क्लथति) उपलो शब्द जुओ.

क्लद् (भ्वा० पर० सेट् क्लदति) १ रोवुं, रडवुं. २ हाक मारवी, बोलावबुं. [२ धाभरा थवुं.

क्लद् (दिवा० आत्म० सेट् क्लद्यते) १ विह्वल थवुं.

क्लप् (चुरा० उभय० सेट् क्लपयति-ते) अव्यक्त बोलवुं, अस्पष्ट बोलवुं. [जवुं.

क्लम् (दिवा० पर० सेट् क्लाम्यति) थाकवुं, थाकी-

क्लम् (भ्वा० पर० सेट् क्लमति) उपलो धातु जुओ.

क्लम (क्लम् घञ्) पु० मः १ थाकवुं, थाकी जवुं, थाक, श्रम.

'तपःक्लमं साधयितुं य इच्छति' शाकुन्तलम्.

क्लमथ (क्लम् अथच्) पु० थः १ थाकवुं, थाकीजवुं, थाक, श्रम.

क्लमित्व (क्लमिनो भावः) क्ली० त्वं. थाकनारपणुं.

क्लमित्वा ( ) अव्य० त्वा. थाकीने. क्लांत्वा.

क्लमिन् (क्लम् इनि) त्रि० मी-मिनी-मि. थाकवाळुं, थाकेलुं, थाकीगयेलुं. क्लांतियुक्त. [भवुं.

क्लव् (दिवा० आत्म० सेट् क्लव्यते) भीवुं, त्रास पा-

क्लांत (क्लम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. थाकेलुं, थाकी गएलुं, थाकथी पीडायेलुं. श्रमित.

क्लांति (क्लम् क्तिन्) स्त्री० तिः थाकवुं, थाक. परिश्रम.

क्लांतिच्छिद् (क्लांति छिद् क्विप्) त्रि० त्-द्. श्रमनो नाश करनार, थाकने मटाडनार.

क्लांतिच्छेद (क्लांत्याः छेदः) पु० दः श्रमनो नाश, थाकनो छेद.

क्लांत्वा (क्लम् त्वा) अव्य० त्वा. थाकीने

क्लित्वा (क्लिद् त्वा) अव्य० त्वा. भीनुं थइने.

क्लिद् (दिवा० पर० सेट् क्लिद्यति) भीनुं थवुं, आर्द्र होवुं.

"सुवेशं पुरुषं दृष्ट्वा भ्रातरं यदि वा सुतम्।
योनिः क्लिद्यति नारीणां सत्यं सत्यं हि नारद॥"
नारदपंचरात्रम्.

क्लिद् (भ्वा० उभय० सेट् क्लिदति-ते) रोवुं, रडवुं.

क्लिद् (भ्वा० आत्म० सेट् क्लिदते) शोक करवो.

क्लिदित्वा (क्लिद् क्त्वा) अव्य० त्वा. भीनुं थइने, आर्द्र थइने.

क्लिन्न (क्लिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. भीनुं, भीनुं थयेलुं.

क्लिन्नवर्त्मन् ( ) पु० र्त्मा. डोळामांथी हमेश पाणी नीकळे एवो एक नेत्ररोग.

क्लिन्नाक्ष (क्लिन्ने अक्षिणी यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. भीनी आंखवाळुं.

क्लिश् (क्र्या० पर० सेट् क्लिश्नाति) बाध करवो. दुःखदेवुं, हरकत करवी.

क्लिशित (क्लिश् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ दुःखी. २ श्रम पामेलुं. ३ पीडित. ४ उपतापित.

क्लिशितवत् (क्लिश् क्त मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. कष्ट सहेनारुं, दुःख सोसनार.

क्लिशित्वा (क्लिश् क्त्वा) अव्य० त्वा. दुःख दइने, कष्ट आपीने. [पीडित. ३ उपताप पामेल.

क्लिष्ट (क्लिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ क्लेशवाळुं. २

क्लिष्ट (,,) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. पूर्वापर विरुद्ध अर्थवाळुं.

क्लिष्टा (क्लिष्ट अच् टाप्) स्त्री० ष्टा. पातंजलशास्त्र प्रसिद्ध चित्तवृत्तिनो एक भेद.

क्लिष्टि (क्लिश् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ सेवा. २ क्लेश. ३ संकट. ४ पीडा. [जुओ.

क्लिष्ट्वा (क्लिश् क्त्वा) अव्य० ष्ट्वा. क्लिशित्वा शब्द

क्लीतक (क्लीतक् अच्) क्ली० कं. जेठीमध मधूक.

क्लीतकिका (क्लीतक् इन् टाप्) स्त्री० का. गळीनो छोड.

क्लीतकिका (क्लीतक् कन् टाप्) क्ली० कं. जेठीमध.

क्लीब् (भ्वा० आत्म० सेट् क्लीबते) १ अशक्त होवुं. २ निर्वीर्य होवुं. ३ निर्जन होवुं. ४ लाजणाळुं थवुं. ५ भडकणु थवुं. [पंढ.

क्लीव (क्लीब् क) पु० क्ली० बः-वं. नपुंसक, नामरद,

क्लीव (क्लीब् क) त्रि० बः-वा-वं. १ कर्तव्य कर्ममां उत्साहविनानुं. २ अधीर. ३ बलविनानुं. ४ अशक्त.

क्लीवता (क्लीवस्य भावः) स्त्री० ता. पंढपणुं, नामरदाई, नपुंसकपणुं, अधीरपणुं. क्लैब्य.

क्लीवत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [रवुं.

क्लु (भ्वा० आत्म० अनिट् क्लवति) जवुं, गमन क-

क्लृप्त (क्लृप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ रचेलुं. २ करेलुं. ३ बनावेलुं. ४ कल्पेलुं. ५ मुंडेलुं.

'क्लृप्तकेशनखश्मश्रुदंतः शुक्लांवरः शुचिः' मनुः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कृत्रकीला (कृत्रं कीलमत्र) स्त्री० ला. खभेलो पट्टो.

क्लेद (क्लिद् घञ्) पु० दः भीनाश, भीनापणुं.
'पदस्थितस्य पद्मस्य वन्धू वरुणभास्करौ।
पदच्युतस्य तस्यैव क्लेदक्लेशकरावुभौ' उद्भटः

क्लेदक (क्लिद् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. भीनुं करनार, आर्द्र करनार. [२ करुपर.

क्लेदन् (क्लिद् णिच् कनिन्) पु० दा. १ चंद्र, चांदो.

क्लेदन (क्लिद् णिच् ल्यु) पु० नः देहमां रहेलो એક जातनो श्लेष्म. [नार, आर्द्र करनार.

क्लेदन (,,) त्रि० नः-ना-नं. भीनुं कर-

क्लेदन (क्लिद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. भीनुं करवुं.

क्लेदु (क्लिद् उन्) पु० दुः १ चंद्र, चांदो. २ सन्नि-पात, सनेपात. ३ करपुर.

क्लेश (क्लिश् घञ् अच्) पु० शः १ दुःख. २ पीडा, कष्ट. ३ रोगजनित श्रम. ४ अविद्या वगेरे पांच दुःख. ५ क्लेप.
'क्लेशकर्मविपाकाशयैरपरामृष्टः पुरुषविशेष ईश्वरः'
पातंजलयोगसूत्रम्.

क्लेशक (क्लिश् वुञ्) त्रि० कः-की-कं. पीडादेनार, ध-जाकरनार, क्लेशकरनार. [नाश.

क्लेशप्रहाण (क्लेशप्रहा ल्युट्) क्ली० णं. क्लेशनो

क्लेशापह (क्लेशमपहंति) त्रि० हः-हा-हं. क्लेश भ-टाडनार, क्लेशनो नाश करनार, क्लेशने हणनार.

क्लेशापह (,,) पु० हः पुत्र, दीकरो.

क्लेशित (क्लिश् क्त) त्रि० तः-ता-तं. क्लेश पामेल.

क्लेशिन् (क्लिश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. क्लेशशील.
'निःश्वासेनाधरकिसलयक्लेशिना विक्षिपंतीम्.' माघः

क्लेष्टृ (क्लिश् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. क्लेशकारक.

क्लैतकिक (क्लीतकेन निर्वृत्तं ठञ्) क्ली० कं. जेही भधनो भध.

क्लैव्य (क्लीवस्य भावः ष्यञ्) क्ली० व्यं. क्लीवता शब्द

क्लोमन् (क्लृ मनिन्) क्ली० म. हृदयना नीचेना भा-गमां जभणी बाजुओ कुक्षिना अंदर मांसनो पींडाकार पदार्थ.

क्व (किं अकुः) अव्य० क्व. क्यां.
'क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चाल्पविषया मतिः'
रघुवंशम्.

क्वंगु (कु अगि उन्) पु० गुः એક जातनुं अनाज कांग. कंगु. [कुत्रचित्.

क्वचित् (क्व चित्) अव्य० त्. क्यांक, कोक ठेकाणे.

क्वचन (क्व चन) अव्य० न. उपलो शब्द जुओ.
'क्वचन पतनयोग्यं देशमन्विष्यताधः'
नैषधीयम्.

क्वण् (भ्वा० पर० सेट् क्वणति) अव्यक्त शब्द क-रवो. [वाज. ३ क्वणक्वण शब्द.

क्वण (क्वण् अप्) पु० णः १ वीणानो शब्द. २ अ-

क्वण (क्वण् अच्) त्रि० णः-णा-णं. अव्यक्त शब्द करनार, अवाज करनार.

क्वणन (क्वण् ल्युट्) क्ली० नं- १ वीणानो शब्द. २ कनकन એवो अवाज.

क्वणन (क्वण् ल्यु) पु० नः नानुं माटीनुं वासण.

क्वणित (क्वण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. कनकन એ प्रमा-णे वागेलुं, नाद करेलुं.
'विभूषणानां क्वणितं च षट्पदः'

क्वत्य (क्व त्यप्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. क्यांनुं, क्यां थनार, क्यां होनार, शेमां थनार.

क्वथ् (भ्वा० पर० सेट् क्वथति) उकाळवुं, क्वाथ करवो.

क्वथन (क्वथ् ल्युट्) क्ली०नं. उकाळो, क्वाथ उकाळवो.

क्वथिका (क्वथ् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. कढी.

क्वल (कु अल् अच्) पु० लः भोटुं भोर.

क्वाण (क्वण् घञ्) पु० णः शब्द, अवाज.

क्वाण (क्वण् अण्) त्रि० णः-णा-णं. शब्द करनार, अवाज करनार. [भो, क्वाथ.

क्वाथ (क्वथ् घञ्) पु० थः १ अत्यंत दुःख. २ उका-

क्वाथोद्भव (क्वाथादुद्भवति उत् भू अच्) क्ली० वं. भोरथुथु, तुत्थांजन.

क्वेल् (भ्वा०पर० सेट् क्वेलति) जवुं, हालवुं, कंपवुं.

क्ष (क्षि ड) पु० क्षः १ प्रलय. २ संवर्त्त. ३ राक्षस. ४ नृसिंहनो अवतार. ५ वीजणी. ६ खेतर, क्षेत्र. ७ क्षेत्रपाल, खेतरपाळ. ८ नाश. ९ खेडुत.

क्षञ् (भ्वा०आत्म० सेट् क्षजते) १ हालवुं. २ जवुं. ३ देवुं, आपवुं. ४ भक्षवुं.

क्षञ् (भ्वा० आत्म० सेट् क्षंजते) देवुं, आपवुं.

क्षञ् (भ्वा० पर० सेट् क्षजति) दुःखमां आवी पडवुं, संकटमां आववुं. [जुओ.

क्षञ् (चुरा० उभय० सेट् क्षंजयति-ते) उपलो शब्द

क्षञ् (भ्वा० आत्म० सेट् क्षजते) हार मारवुं, भारी नाखवुं. [जुओ.

क्षण् (तना० उभय० सेट् क्षणोति-णुते) उपलो शब्द

क्षण (क्षणोति दुःखं क्षण् अच्) पु० णः १ त्रीश क-लात्मक जे काल कहेवाय छे ते. २ उत्सव. ३ रहुं मुहूर्त. ४ मुहूर्तरूपे कालांश. ५ वेळा, समय. ६ व्यापारविनानी स्थिति. ७ अवसर. ८ मध. ९ पराधीनता. १० राळ.

क्षणक्षण (क्षणः क्षणः) अव्य० णं. क्षणमात्र.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ક્ષણક્ષેપ ( ) પુ૰ પઃ થોડીવાર, ક્ષણનું જવું.

ક્ષણતુ (ક્ષણ્ અતુ) પુ૰ તુઃ વ્રણ, ક્ષત.

ક્ષણદ (ક્ષણં દદાતિ દા ક) ક્લી૰ દં. જલ, પાણી.

ક્ષણદા (ક્ષણં દદાતિ દા ક ટાપ્) સ્ત્રી૰ દા. ૧ રાત્રિ, રાત. ૨ વનસ્પતિ હલદર.

'રેમે ક્ષણદયા દત્તક્ષણસ્ત્રીક્ષણસૌહૃદઃ' ભાગવતમ્.

ક્ષણદાકર (ક્ષણદાં કરોતિ) પુ૰ રઃ ૧ ચંદ્ર, ચાંદો. ૨ કપુર.

ક્ષણદાચર (ક્ષણદાયાં ચરતિ) પુ૰ રઃ રાક્ષસ.

'સાનુપ્રવઃ પ્રભુરતિક્ષણદાચરાણામ્'

ક્ષણદાચર (ક્ષણદાયાં ચરતિ ચર્) ત્રિ૰ રઃ-રી-રં. રાત્રિમાં ફરનાર. [બાપણું, રતાંધળાપણું.

ક્ષણદાંધ્ય (ક્ષણદાયામાંધ્યં) ક્લી૰ ધ્યં. રાતઆંધ-

ક્ષણચ્યુતિ (ક્ષણં ચ્યુતિરસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ તિઃ વીજળી.

ક્ષણન (ક્ષણ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. મારીનાંખવું, હાર મારવું. [જાતનું માછલું.

ક્ષણનિઃશ્વાસ (ક્ષણં નિઃશ્વાસોઽસ્ય) પુ૰ સઃ એક

ક્ષણપ્રભા (ક્ષણં પ્રભાઽસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ભા. વીજળી. વિદ્યુલ્લતા.

ક્ષણભંગ (ક્ષણાત્ પરો ભંગઃ) પુ૰ ગઃ ક્ષણમાં નાશ પામવું તે, થોડા સમયમાં નાશ પામવું તે.

ક્ષણભંગુર (ક્ષણં પ્રાપ્ય ભંગુરઃ) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ક્ષણમાત્રમાં નાશ પામનાર, થોડા કાળમાં નાશ થનાર. [યેલું.

ક્ષણભૂત (ક્ષણ્ ભૂ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ક્ષણભર થ-

ક્ષણમાત્ર ( ) અવ્ય૰ ત્રં. ફક્ત એક ક્ષણ.

ક્ષણરામિન્ (ક્ષણં રમતે રમ્ ણિનિ) પુ૰ મી. કમુત-૨, પારેવું.

ક્ષણાંતર (અન્યઃ ક્ષણઃ) અવ્ય૰ રે-રં. બીજી ક્ષણે.

ક્ષણિક (ક્ષણઃ સ્વસત્તાવ્યાપ્યતયાઽસ્ત્યસ્ય) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ક્ષણવાર ટકનાર, થોડીવાર રહેનાર.

ક્ષણિકા (ક્ષણિક ટાપ્) સ્ત્રી૰ કા. વીજળી.

ક્ષણિત (ક્ષણઃ સંજાતોઽસ્ય ઠન્) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. જેને એક ક્ષણ થયેલ છે તે. વિદ્યુત.

ક્ષણિન્ (ક્ષણ્ ઇનિ) ત્રિ૰ ણી-ણિની-ણિ. ૧ ક્ષણભંગુર શબ્દ જુઓ. ૨ વિશ્રાંત. ૩ ઉત્સવવાળું.

ક્ષણિની (ક્ષણિન્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ની. ૧ રાત્રિ, રાત. ૨ હળદર.

ક્ષણેપાક (ક્ષણે પચ્યતે પચ્ ઘઞ્) પુ૰ કઃ એક ક્ષણમાં પકાવાય અથવા રંધાય તેવો પદાર્થ.

ક્ષત્ (ક્ષણ્ ક્વિપ્) સ્ત્રી૰ ત્. ૧ હારમારવું. ૨ મારીનાખવું. ૩ ફાડી નાખવું, પીડવું.

ક્ષત (ક્ષણ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ ફાડી નાખેલ. ૨ પીડેલું. ૩ વ્રણવાળું. ૪ ક્ષતિયુક્ત ૫ તોડી નાખેલું. ૬ નાશ કરેલું. ૭ ભાગી નાખેલું. ૮ કચરી નાખેલું. ૯ ઘસેલું.

ક્ષત (ક્ષણ્ ક્ત) ક્લી૰ ત્તં ૧ વ્રણ ૨ જખમ. ૩ ઘસારો, ઘર્ષણ. ૪ દુઃખકારક વગેરે. ૫ ફાડી નાખવું.

ક્ષતકાસ (ક્ષતઃ કાસઃ) પુ૰ સઃ વાત, પિત્ત, શ્લેષ્મ, ક્ષય અને ક્ષત એવા પાંચ કાસ રોગ પૈકી તે નામનો એક. [છોડ, ક્ષુપભેદ.

ક્ષતઘ્ન (ક્ષતં હંતિ હન્ ટક્) પુ૰ ઘ્નઃ એક જાતનો

ક્ષતઘ્ની (ક્ષતઘ્ન ડીપ્) સ્ત્રી૰ ઘ્ની. લાખ, લાક્ષા.

ક્ષતજ (ક્ષતાજ્જાયતે જન્ ડ) ત્રિ૰ જઃ-જા-જં. વ્રણથી પેદા થનાર, જખમથી ઉત્પન્ન થનાર.

ક્ષતજ (,,) ક્લી૰ જં. લોહી, રૂધિર.

ક્ષતજ (,,) પુ૰ જઃ ૧ હોહનો એક જાતનો રોગ. ૨ એક જાતનો ઉધરસનો રોગ.

ક્ષતજવ્રણ (ક્ષતજં વ્રણં) ક્લી૰ ણં. જખમમાંથી પેદા થયેલ વ્રણ.

ક્ષતજસ્તનરોગ (ક્ષતજઃ સ્તનરોગઃ) પુ૰ ગઃ ફોડ અભિઘાત વગેરેથી સ્તન ઉપર જે સોજો ચઢી જાય છે એવો રોગ.

ક્ષતવિધ્વંસિન્ (ક્ષતં વિધ્વંસ્યતિ) ત્રિ૰ સી-સિની-સિ. ક્ષતનો નાશ કરનાર, જખમનો આરામ કરનાર. [રહિતપણું.

ક્ષતવૃત્તિ (ક્ષતા વૃત્તિઃ) સ્ત્રી૰ ત્તિઃ ગરીબી, આશ્રય

ક્ષતવૃત્તિ (ક્ષતા વૃત્તિરસ્ય) ત્રિ૰ ત્તિઃ-ત્તિઃ-ત્તિ. ૧ જેની વૃત્તિ ક્ષીણ થઇ છે તે. ૨ જેની જીવિકા હણાયેલ છે તે.

ક્ષતવ્રતં (ક્ષતં વ્રતમસ્ય) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ગ્રહણ કરેલું વ્રત ત્યાગ કરનાર, જેનો વ્રતભંગ થયેલ છે તે. અવકીર્ણિન્. [તનો નેત્રરોગ.

ક્ષતશુક (ક્ષતઃ શુક્રઃ યસ્મિન્) ક્લી૰ કં. એક જા-

ક્ષતહર (ક્ષતં હરતિ) ક્લી૰ રં. અગુરૂચંદન.

ક્ષતારિ (ક્ષતોઽરિર્યેન) ત્રિ૰ રિઃ-રિઃ-રિ. જેણે દુશ્મનને કત્લ કરેલ છે તે, વિજયી.

ક્ષતિ (ક્ષણ્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ તિઃ ૧ નુકશાન, હાણ, હાનિ. ૨ અપજય. ૩ ક્ષય.

'હયાનાં ન ક્ષતિઃ કાચિન્નરથસ્ય ન માતલેઃ'

મહાભારતમ્.

ક્ષતોદર (ક્ષતં ઉદરં અસ્મિન્) પુ૰ રઃ એક જાતનો ઉદરરોગ, વાતોદર, પિત્તોદર, કફોદર, ત્રિદોષોદર, જલોદર, પ્લીહોદર, ક્ષતોદર અને બદ્ધગુદોદર એવા આઠ પ્રકારના ગુદોદરમાંથી તે નામનો એક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्षतौजस् (क्षतं ओजो यस्य) त्रि० जाः-जाः-जस्. १ अशक्त, शक्तिहीन. २ दुर्बल, निर्बल.

क्षत्तृ (क्षद् तृच्) पु० त्ता. १ सारथि. २ द्वारपाल. ३ ब्रह्मदेव, ब्रह्मा. ४ दासीपुत्र. ५ माछलुं. ६ क्षत्रियथकी शूद्र स्त्रीने पेटे पेदा थयेल पुत्र. ७ वैश्यथकी शूद्र स्त्रीने पेटे पेदा थयेल पुत्र.

क्षत्त्र (क्षद् तृच्) त्रि० त्ता-त्री-त्तृ. कामनी अंदर नियोजेल, नियुक्त.

क्षत्त्र (क्षतत्रायते त्रै क) पु० क्ली० त्रः-त्रं. क्षत्रिय.

क्षत्त्र (क्षद् त्रै क) क्ली० त्रं. १ पाणी. २ धन. ३ तगर. ४ देह.

क्षत्त्रकर्मन् (क्षत्त्रस्य कर्म) क्ली० र्मा. क्षत्रियनुं काम.

क्षत्त्रधर्म (क्षत्त्रस्य धर्मः) पु० र्मः क्षत्रियनो धर्म.

क्षत्त्रधर्मन् (क्षत्रस्य धर्मोऽस्मिन्) पु० र्मा. अनेनस वंशमां पेदा थयेल संकृतिनो पुत्र, नहूष राजनो भाई. [यज्ञ.

क्षत्त्रभृति ( ) पु० तिः ते नामनो एक

क्षत्त्रबंधु (क्षत्रे राष्ट्रे बंधुरिवास्य) पु० धुः क्षत्रिय.

क्षत्त्रबंधु (क्षत्रस्य बंधुरिव) पु० धुः १ भगडेल क्षत्रिय. २ अधम क्षत्रिय. ३ क्षत्रिय सरखो हरकोई भीजो.

क्षत्त्रविद्या (क्षत्रस्य विद्या) स्त्री० द्या. धनुर्वेद.

क्षत्त्रवृक्ष (क्षत्रविशेषो वृक्षः) पु० क्षः एक जातनुं वृक्ष. चुचुकंदवृक्ष.

क्षत्त्रवृद्ध (क्षत्त्रेषु वृद्धः) पु० द्धः आयुवंशमां पेदा थयेल ते नामनो एक राजा.

क्षत्त्रसव ( ) पु० वः क्षत्रियथी करवा योग्य यज्ञ. [क्षत्रियहन्.

क्षत्त्रांतक (क्षत्त्रस्य अंतकः) पु० कः परशुराम.

क्षत्त्रांतकारिन् (क्षत्त्रस्य अंतं करोति) पु० री. उपलो शब्द जुओ.

क्षत्त्रिन् (क्षत्र णिनि) पु० त्री. क्षत्रिय.

क्षत्त्रिय (क्षत्त्रे राष्ट्रे साधुः तस्यापत्यं जातौघ) पु०

क्षत्त्रिया (क्षत्त्रिय टाप्) स्त्री० या क्षत्रियनी जाति स्त्री.

क्षत्त्रियाणी (क्षत्रिय आनुक् ङीप्) स्त्री०णी. क्षत्रियनी पत्नी, क्षत्रियनी वहु. [जुओ.

क्षत्त्रियी (क्षत्रिय ङीष्) स्त्री० यी. उपलो शब्द

क्षद् (भ्वा० आत्म० सेट् क्षदते) १ खावुं, भक्षण करवुं. २ दळवुं. [ण करतुं, २ दळतुं.

क्षदत् (क्षद् शतृ) त्रि० न्-दंती-त्. १ खातुं, भक्ष-

क्षदन (क्षद् ल्युट्) क्ली० नं. १ खावुं ते, भक्षण. २ दळवुं ते.

क्षप् (चुरा०उभय० सेट् क्षपयति-ते) झेंकवुं, सहेवुं, खमवुं.

क्षंतृ (क्षम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. क्षमावाळुं.

क्षंतव्य (क्षम् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. माफ करवा योग्य, क्षमा करवा लायक,

क्षप (क्षप् अच्) पु० पः पाणी जल.

क्षपण (क्षपयति विषयरागं क्षप् ल्युट्) पु०णः क्षपणक शब्द जुओ.

क्षपण (क्षप् ल्युट्) क्ली० णं. झेंकवुं, अशुद्धि, आशौच, नाश करवुं, उपवास करवो ते.

क्षपण (क्षप् ल्यु) त्रि० णः-णा-णं. झेंकनार, निर्लज्ज.

क्षपणक (क्षपण स्वार्थे क) पु० कः १ बौद्धमतानुसारी संन्यासी. २ बौद्धमत भांहेलो साधु. ३ बौद्धमतनो दिगंबर साधु.

क्षपणी (क्षप् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. १ गोफण. २ माछलां पकडवानी जाळ. ३ नौकानुं हलेसुं.

क्षपण्यु (क्षप् अन्यु) पु० न्युः अपराध.

क्षपयत् (क्षप् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. १ झेंकतुं. २ सहन करतुं, खमतुं.

क्षपा (क्षपयति चेष्टां क्षप् अच्) स्त्री० पा. १ रात्री, २ वनस्पति हलदर. रजनी.

'आश्वासयन्तो विप्राद्र्याः क्षपां सर्वां व्यनोदयन्' महाभारतम्.

क्षपाकर (क्षपां करोति कृ) पु० रः १ चंद्र, कपुर.

क्षपाकृत् (क्षपां करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. उपरनो शब्द जुओ.

क्षपाचर (क्षपायां चरति चर् ट) पु० रः राक्षस.

क्षपाचर (क्षपायां चरति चर् ट) त्रि० रः-री-रं. रात्रिमां फरनार, रात्रिमां चरनार

क्षपाट (क्षपायामटति अट् अच्) त्रि० टः-टा-टं. उपलो शब्द जुओ.

क्षपाट (क्षपायामटति अट् अच्) पु० टः राक्षस.

'ततः क्षपाटैः पृथुपिंगलाक्षैः' भट्टिः

क्षपानाथ (क्षपाया नाथः) पु० थः १ चंद्र, चांदो. २ कपुर.

'क्षिप्रं क्षपानाथ इवाधिरूढः' माघः

क्षपांत (क्षपाया अंतो यस्मात्) पु० तः सवारनुं पहोर, प्रातःकाळ. [दिवस.

क्षपाह (क्षपा च अहश्च) पु० क्ली० हः-हं. रात्रि

क्षपित (क्षप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ झेंकेलुं. २ ओढावेलुं. ३ सहन करेलुं. ४ खमेलुं. ५ मोकलेलुं.

क्षम् (भ्वा० आत्म० सेट् क्षमते) १ सहेवुं, खमवुं. २ क्षमा करवी, माफ करवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'ऋते रवेः क्षालयितुं क्षमेत कः' माघः

क्षम् (दिवा० पर० सेट् क्षाम्यति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

क्षम (क्षम् अच्) त्रि० मः-मा-मं. १ क्षमावाळुं २ सहन કરનાર, ખમીજનાર. ૩ ભાર્ इ કરનાર. ४ समर्थ. ५ शक्त. ६ हितनुं.

'प्रियासु बालासु रतक्षमा नु' नैषधीयम्.

क्षम (क्षम् अच्) क्ली० मं. युद्ध, લડાઈ.

क्षमता (क्षमस्य भावः) स्त्री० ता. १ लायકी, योग्यता. २ शक्तपणुं, समर्थपणुं. ૩ सहनशीलपणुं. ४ અર્થપ્રકાશનને માટેનું સામર્થ્ય.

क्षमत्व (,,) क्ली० त्वं. १ लायકी, योग्यता. २ शक्तपणुं, समर्थपणुं. ૩ सहनशीलपणुं.

क्षमा (क्षम् अङ्) स्त्री० मा. १ सहनशीलपणुं. २ ખમીજવું તે, भाइी. ૩ पृथ्वी, ४ रात्रि. ५ તે નામની દુર્ગાની शक्ति. ६ राधानी ते नामनी એક सखी. [ग्रह. २ नरકासुर.

क्षमाज (क्षमया जायते जन् ड) पु० जः १ मंगल

क्षमादंश (क्षमया दंश इव) पु० शः शरीरवानुं ઝાડ.

क्षमापन (क्षमण्इच् युच्ल्यु) त्रि० नं. भृदु भाषण વીગેરેથી સમાવિષ્ટ કરવું.

क्षमाभुज् (क्षमां भुंक्ते) पु० क्-ग्. राजा. भूभृत्.

क्षमाभुज (क्षमा भुज् क) पु० जः ઉપલો शब्द જુઓ. [वाळुं, क्षमा કરનારું.

क्षमावत् (क्षमा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. क्षमा-

क्षमितृ (क्षम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ખમનાર, सहन કરનાર, क्षमा કરનાર, सहनशील.

क्षमिन् (क्षम् घिनुण्) त्रि० मी-मिनी-मि. ઉપલો शब्द જુઓ.

क्षय (क्षि अच्) पु०यः १ नाश. २ ઘસારો, ઘસાવવું. नुકसान. ४ હાણ. ५ प्रलय. ६ ઘર, गृह. ७ रोग. ८ क्षयरोग. ९ साठवर्षभांहेलुं ते नामनुं એક છેલ્લું વર્ષ.

क्षयंकर (क्षयं करोति) त्रि० रः-रा-रं. नाशકारક.

क्षयकास (क्षयश्च कासश्च) पु०सः क्षयरोगनी ઉધરस.

क्षयकुठार (क्षये कुठार इव) पु० रः એક જાતનું રસાયન જે કે क्षयरोगने नाश કરનારું છે તે.

क्षयगामिन् (क्षयं गच्छति) त्रि० मी-मिनी-मि. क्षय પામનાર, नाश પામનાર. [ઉત્પન્ન થનાર.

क्षयज (क्षयाज्जायते) त्रि० जः-जा-जं. क्षयथी ઉ-

क्षयथु. ( ) पु० थुः કાસરોગ.

क्षयनाशिनी (क्षयरोगं नाशयति नश् णिच् णिनि ङीष्) स्त्री० नी. એક જાતની ઔષધિ. जीवंती. जीवा.

क्षयपक्ष (क्षयः पक्षः) पु० क्षः માસનું બીજું પખવાડીયું, कृष्णपक्ष.

क्षयमास ( ) पु० सः બે સંક્રાંતિવાળો ચાંદ્રમાસ.

क्षयरोग (क्षयहेतुः रोगः) पु० गः शरीरમાં ઉત્તરોત્તર સર્વ ધાતુ क्षय પામે છે જે થકી એવો રોગ. यक्ष्मरोग.

क्षयरोगिता (क्षयरोगिणो भावः) स्त्री० ता. क्षयरोगिपणुं [प्रलय ઉપર वातो वा.

क्षयवायु (क्षयस्य प्रलयस्य वायुः) पु० युः विश्वना

क्षयिन् (क्षय इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. १ क्षयवाळुं. २ ખેરોગવાળું. यक्ष्मयुक्त.

क्षयिन् (क्षय इनि) पु० यी. १ चंद्र, चांदो. २ કપુર.

क्षयिष्णु (क्षि इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. क्षयशील.

क्षय्य (क्षेतुं शक्यं यत्) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. १ नाश થઈ शકाय तेवुं. २ क्षयपामी शके तेवुं. क्षय्यजय्यौ शक्यार्थे. पाणिनिः

क्षर (भ्वा० पर० सेट् क्षरति) १ हालवुं. २ चालवुं. ૩ ખરવું. ४ गળવું. ५ પડવું. ६ हलावुं. ७ પાડવું, મુકવું. सं (संक्षरति) વહેવું. आ (आक्षारयति निंद्धुं, आरोप મુકવો. [विष्णु.

क्षर (क्षर् अच्) पु० रः १ मेघ. २ परमेश्वर. ૩

क्षर (,,) क्ली० रं. १ जल, पाणी. २ देह. ૩ કાર્ય અને કારણ. [तुं, २ नश्वर.

क्षर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ चल, चળ-

क्षरक (क्षर् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ખરતું. २ નીચે પડતું. [પેદા થનાર.

क्षरज (क्षरे जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. मेघमां

क्षरण (क्षर् ल्युट्) क्ली० णं. १ ખરવું, ઝરવું. २ स्रवण. ૩ यंत्र मारફत क्षार, मद्य वगेरे ખેંચવું. ४ मोचन.

क्षरण (क्षर् ल्यु) त्रि० णः-णा-णं. क्षरणशील, ખરતું.

क्षरत् (क्षर् शतृ) त्रि० न्-रंती-त्. १ ખરતું, ઝરપતું. २ मुंકतुं. ૩ખેરવતું.

'स्रोतोभिस्त्रिदशगजामदं क्षरन्तः'

किरातार्जुनीयम्.

क्षरिन् (क्षर् इनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઉપલો शब्द જુઓ.

क्षल् (भ्वा० पर० सेट् क्षलति) १ हालवुं. २ स्थलांतर કરવું. ૩ એકઠું કરવું.

क्षल् (चुरा० उभय० सेट् क्षालयति-ते) १ स्वच्छ કરવું, साફ કરવું, शुद्ध કરવું. २ પખાળવું, प्र (प्रक्षालयति-ते) धोवुं, પખાળવું.

'ऋते रवेः क्षालयितुं क्षमेत कः' माघः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ક્ષવ (ક્ષુ અપ્) પુ૰ વઃ ૧ ખાંસી, ઉધરસ. ૨ છીંક. ૩ રાજસર્ષપ-રાઇ.

ક્ષવક (ક્ષુ અપ્ ક) પુ૰ કઃ ૧ રાઇ. ૨ વનસ્પતિ અધાડો. ૩ ભૂતાકાશ.

ક્ષવકૃત્ (ક્ષવં કરોતિ કૃ ક્વિપ્) પુ૰ત્. એક જાતની છીંકણી. ક્ષુપભેદ. [૨ છીંક.

ક્ષકથુ (ક્ષુ અથુચ્) પુ૰થુઃ ૧ ખાંસી, ઉધરસ, કાસ.

ક્ષવિકા (ક્ષવઃ સાધ્યતયાઽસ્ત્યસ્ય) સ્ત્રી૰ કા. ૧ એક જાતની ભોરીંગણી. ૨ એક જાતની વૃહતી. ૩ સ્ત્રી, ઓરત. [ધી, ક્ષત્રિયનું.

ક્ષાત્ર (ક્ષત્રસ્યેદં અણ્) ત્રિ૰ ત્રઃ-ત્રા-ત્રં. ક્ષત્રિયસંબંધી

'ક્ષાત્રો ધર્મ ઇવાશ્રિતઃ' રઘુવંશમ્.

ક્ષાત્ર (ક્ષત્રસ્ય ભાવઃ કર્મ વા ષ્યઞ્) ક્લી૰ ત્રં. ૧ ક્ષત્રિયપણું, ક્ષત્રિયવટ. ૨ ૨ ક્ષત્રિયનું કામ.

ક્ષાંત (ક્ષમ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ સહનશીલ. ૨ ખમે તેવું. ૩ સહિષ્ણુ. ૪ સહન કરેલ, ખમેલું, સહેલું.

ક્ષાંતિ (ક્ષમ્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ તિઃ ક્ષમા, સહનશીલતા.

ક્ષાંતુ (ક્ષમ્ તુન્) ત્રિ૰ તુઃ-તુઃ-તુ. ક્ષમાવાળું, ક્ષમાશીલ.

ક્ષાતુ (ક્ષમ્ તુન્) પુ૰ તુઃ પિતા, બાપ.

ક્ષામ (ક્ષૈ ક્ત) ત્રિ૰ મઃ-મા-મં. ૧ ક્ષીણ. ૨ અશક્ત. ૩ દુર્બલ. ૪ પાતળું. ૫ નાજુક. ૬ અલ્પ.

'ક્ષામક્ષામકપોલમાનનમુરઃ કાઠિન્યમુક્તં સ્તનમ્'

શાકુંતલમ્.

ક્ષામ (ક્ષૈ ક્ત) ક્લી૰ મં. ક્ષય, ધસારો.

ક્ષામ (,,) પુ૰ મઃ પરમેશ્વર, વિષ્ણુ.

ક્ષામતા (ક્ષામસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૰ તા. ૧ ક્ષીણપણું. ૨ અશક્તપણું. ૩ દુર્બલપણું. ૪ નાજુકપણું. ૫ પાતળાપણું. [જુઓ.

ક્ષામત્વ (,,) ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ

ક્ષામવત્ (ક્ષામઃ દોષક્ષયઃ સાધ્યતયાઽસ્ત્યસ્ય મતુપ્) પુ૰ વાન્. તે નામનો એક અગ્નિ.

ક્ષામવતી (ક્ષામવત્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ તી. તે નામની એક ઇષ્ટિ. [કુપથ્ય, અપથ્ય.

ક્ષામાસ્ય (ક્ષામસ્ય ક્ષયસ્યાસ્યં સ્થાનં) ક્લી૰ સ્યં.

'અપથ્યમહિતં રોગ્યં ક્ષામાસ્યં પરિકીર્તિતમ્'

શબ્દચંદ્રિકા.

ક્ષાર (ક્ષર્ ણ) પુ૰ રઃ ૧ કાચ. ૨ ખારો રસ. ૩ ધુતારો. ૪ ખારું મીઠું. ૫ રાખ. ૬ ભસ્મ. ૭ ગોળ. ૮ ટંકણખાર. ૯ સાજીખાર. ૧૦ સામુદ્રિક લવણ. ૧૧ ખાર.

ક્ષાર (ક્ષર્ ણ) ક્લી૰ રં. ૧ યવક્ષાર. ૨ કાળું મીઠું.

ક્ષારક (ક્ષર્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ ૧ થોડા વખતથી પેદા થયેલ પુત્ર. ૨ પક્ષી માછલાં વગેરે રાખવાનો કંડીઓ.

ક્ષારક (ક્ષારસ્ય તદ્યોત્તનાય સાધુઃ કન્) પુ૰ કઃ ધોબી, રજક. [પર ક્ષાર લગાડવો તે.

ક્ષારકર્મન્ (ક્ષારસ્ય કર્મ) ક્લી૰ ર્મ. વ્રણ વગેરે ઉ-

ક્ષારગુડ (ક્ષારેણ પક્વો ગુડઃ) પુ૰ ડઃ ક્ષારથી પકાવેલો ગોળ.

ક્ષારણ (ક્ષર્ ણિચ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. ૧ યંત્રવડે અર્ક કાઢવો તે. ૨ સુવર્ણ વગેરે ધાતુની ભસ્મ કરવી તે.

ક્ષારણ (,,) ક્લી૰ ણં. ઠપકો, આરોપ.

ક્ષારણા (ક્ષર્ ણિચ્ યુચ્) સ્ત્રી૰ ણા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ક્ષારતૈલ (ક્ષારયુક્તં તૈલમ્) ક્લી૰ લં. કાનમાં નિકળતા ચસકા શૂલ વગેરે મટાડવાવાળું એક જાતનું તેલ.

ક્ષારત્રય (ક્ષારસ્ય ત્રયં) ક્લી૰ યં. સાજીખાર, ટંકણખાર અને જવખાર. [જુઓ.

ક્ષારત્રિક (ક્ષારસ્ય ત્રિકં) ક્લી૰ કં. ઉપલો શબ્દ

ક્ષારદલા (ક્ષારો દલોઽસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ લા. એક જાતનું શાક.

ક્ષારદશક (ક્ષારાણાં દશકં) ક્લી૰ કં. શરગવાનું મૂલ, ખાખરો, અધાડો, ચિત્રો, આદું, લીંબડો, શેલડી, મૂલા, યુક્ટિકા અને કેળ એ પ્રમાણે દશ પ્રકારનાં ક્ષાર દ્રવ્ય. [વાળો દેશ.

ક્ષારદેશ (ક્ષારપ્રધાનોદેશઃ) પુ૰ શઃ ખારી માટી-

ક્ષારદ્રુ (ક્ષારપ્રધાનો દ્રુઃ) પુ૰ દ્રુઃ એક જાતનું વૃક્ષ.

ક્ષારનદી (ક્ષારપ્રધાના નદી) સ્ત્રી૰ દી. નરકમાંહેલી તે નામની એક નદી. [જુઓ.

ક્ષારપત્ર (ક્ષારઃ પત્રેઽસ્ય) પુ૰ ત્રઃ ક્ષારદલા શબ્દ

ક્ષારભૂમિ (ક્ષારપ્રધાના ભૂમિઃ) સ્ત્રી૰ મિઃ ૧ દરીઆની પાંસેની જમીન. ૨ ખારી જમીન.

ક્ષારમધ્ય (ક્ષારો મધ્યેઽસ્ય) પુ૰ ધ્યઃ વનસ્પતિ અધાડો. [રી માટી, ખારી ધૂળ.

ક્ષારમૃત્તિકા (ક્ષારપ્રધાના મૃત્તિકા) સ્ત્રી૰ કા. ખા-

ક્ષારમેલક (ક્ષારાણાં મેલકઃ) પુ૰કઃ ક્ષારનો સમૂહ.

ક્ષારમેલક (ક્ષારાણાં મેલો યત્ર કપ્) પુ૰ કઃ સાધુ.

ક્ષારમેહ (ક્ષારયુક્તો મેહઃ) પુ૰ હઃ પિત્તજન્ય પ્રમેહનો એક ભેદ.

ક્ષારરસ (ક્ષારો રસઃ) પુ૰ સઃ ખારો રસ, મીઠું.

ક્ષારવૃક્ષ (ક્ષારપ્રધાનો વૃક્ષઃ) પુ૰ક્ષઃ ક્ષાર આપનારું હરેક ઝાડ, ખાખરો, અધાડો વગેરે.

ક્ષારશ્રેષ્ઠ (ક્ષારઃ શ્રેષ્ઠોઽત્ર) પુ૰ ષ્ઠઃ ખાખરાનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्षाराच्छ (क्षारेणाच्छं) क्ली० च्छं. १ લવણુ, મીઠું, સમરસ, ૨ સામુદ્રિક લવણ. [ક્ષુધા.
क्षारिका (क्षर् ण्वुल् टाप् इत्वं) स्त्री० का. ભુખ,
क्षारित (क्षर् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ લોકાપવાદથી ઘેરાયેલ. ૨ જેને માથે દોષ આવેલ હોય છે તે. ૩ स्रावित. [કરનાર. ૩ શુદ્ધ કરનાર.
क्षाल (क्षल् ण) त्रि० लः-ला-लं. १ ધોનાર. ૨ સ્વચ્છ
क्षालन (क्षल् ल्युट्) क्ली० नं. १ ધોવું, પખાળવું. ૨ ગાળવું.
क्षालित (क्षल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ધોયેલું. ૨ સ્વચ્છ કરેલું. ૩ ગાળેલું. ૪ સાફ કરેલું.
'क्षालितं नु शमितं नु वधूनां द्रावितं नु हृदयं मधुवारैः' माघः
क्षि (भ्वा० पर० अनिट् क्षयति) १ ધસાવું. ૨ સૂક્ષ્મથવું. ૩ સૂક્ષ્મ કરવું. ૪ નાશ કરવું. ૫ રાજ કરવું.
क्षि (भ्वा० पर० अनिट् क्षिणोति) १ દુઃખવવું. ૨ હાર મારવું, વધ કરવો, મારી નાખવું.
क्षि (तुदा० पर० अनिट् क्षियति) १ વસવું, રહેવું ૨ જવું, ગમન કરવું.
क्षि (क्रया० पर० अनिट् क्षिणाति) દુઃખવવું, હાર મારવું, વધ કરવું, મારી નાંખવું.
क्षि (क्षि डि) त्रि० क्षिः-क्षिः-क्षि. १ નિવાસ, રહેવું. ૨ જવું, ગતિ. ૩ क्षय. [મારી નાખવું.
क्षिण् (तना० उभय० सेट् क्षिणोति-णुते) હાર મારવું,
क्षित (क्षि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ હાર મારેલું, માર્યું નાખેલું. ૨ ક્ષીણ કરેલું.
क्षित (,,) क्ली० तं. હિંસા, હાર મારવું.
क्षिति (क्षि क्तिन्) स्त्री० तिः १ ભૂમિ, પૃથ્વી. ૨ નિવાસ, રહેવાની જગ્યા. ૩ નાશ. ૪ ક્ષય, હાણ, નુકશાન. ૫ પ્રલયકાળ. [રોચન.
क्षिति (क्षि क्तिच्) स्त्री० तिः સુગંધી દ્રવ્ય, ગો-
क्षितिकण (क्षितेः कणः) पु०णः ધૂળ, માટીનો કણ.
क्षितिकंप (क्षितेः कंपः) पु० पः પૃથ્વીકંપ, ભૂકંપ.
क्षितिक्षम (क्षितौ क्षमते क्षम् अच्) पु० मः ખેરનું ઝાડ. [પાલ.
क्षितिक्षित् (क्षितिमीष्टे) पु० त्-द्. રાજા, ભૂપ, ભૂ-
क्षितिखंड (क्षितेः खंडं) क्ली० डं. १ માટીનું ઢેકું. ૨ પૃથ્વીનો કડકો.
क्षितिज (क्षितेर्जायते जन् ड) पु० जः १ મંગલગ્રહ, કુજ. ૨ નરકાસુર. ૩ ભૂનાગ. ૪ ઝાડ, વૃક્ષ. ૫ વૃત્તક્ષેત્રનો એક ભેદ.
क्षितिज (क्षितेर्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. પૃથ્વીથી પેદા થનાર. [પાટી, પાતાલ.
क्षितितल (क्षितेस्तलम्) क्ली० लं. પૃથ્વીની સ-
'उत्खातं निधिशंकया क्षितितलं ध्माता गिरेर्धातवः' भर्तृहरिः
क्षितिदेव (क्षितौ देव इव पूज्यत्वात्) पु० वः બ્રાહ્મણ, વિપ્ર. भूदेव, भूसूर.
क्षितिधर (क्षितिं धारयति धृ अच्) पु० रः १ પર્વત, ડુંગર. ૨ વાસુકી. ૩ દિગ્ગજ. ૪ પૃથ્વીને ધારણ કરનાર કૂર્મ.
'क्षितिधरपतिकन्यामाददानः करेण' कुमारसंभवम्.
क्षितिनाग (क्षितेर्जातो नागः) पु० गः क्षितिज तु.
क्षितिनाथ (क्षितेर्नाथः) पु० थः ભૂપ, ભૂપાલ, રાજા, પૃથ્વીનો ધણી. क्षितिपति.
क्षितिप (क्षितिं पाति पा क) पु० पः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
'यः संमानं सदा धत्ते भृत्यानां क्षितिपोधिकम्' पंचतंत्रम्.
क्षितिपाल (क्षितिं पालयति पाल् अण्) पु० लः क्षितिनाथ શબ્દ જુઓ. क्षितिपालक.
'कृताकृतेभ्यः क्षितिपालभाग्भ्यः' भट्टिः
क्षितिपीड (क्षित्याः पीडं) क्ली० डं. પૃથ્વીની સપાટી. भूतल. [૨ નરકાસુર.
क्षितिपुत्र (क्षित्याः पुत्रः) पु० त्रः १ મંગલગ્રહ.
क्षितिप्रतिष्ठ (क्षितौ प्रतिष्ठा यस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ પૃથ્વી ઉપર રહેનાર. ૨ પૃથ્વી ઉપર જેની પ્રતિષ્ઠા છે તે. क्षितितनय. कुज.
क्षितिभृत् (क्षितिं बिभर्ति धारयति पालयति वा भृ क्विप्) पु० त्-द्. ૧ રાજા, ભૂપ. ૨ ડુંગર, પર્વત.
'अधुना धनैः क्षितिभृतोऽतिभृताः' किरातार्जुनीयम्.
क्षितिमंडल (क्षितेर्मंडलम्) क्ली० लं. ભૂગોલ, પૃથ્વીનો ગોળો. [ભોંયરું.
क्षितिरंध्र (क्षित्या रंध्रं) क्ली० ध्रं. પૃથ્વીનો ખાડો,
क्षितिरुह (क्षितौ रोहति रुह् क) पु० हः ઝાડ, વૃક્ષ,
क्षितिवदरी (क्षितौ सक्ता बदरी) स्त्री० री. નીચી ભોંયને લગતી બોરડી.
क्षितिवर्द्धन (क्षितिं वर्द्धयति वृध् णिच् ल्यु) क्ली० नं. મડું, મડદું, શબ. प्रेत.
'करोमि क्षितिवर्द्धनम्' भट्टिः
क्षितिवृत्तिमत् (क्षितिवृत्ति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. પૃથ્વીસરખું સહનશીલ.
क्षितिव्युदास (क्षितिं व्युदस्यति वि उत् अस् अण्) पु० सः ભોંયરામાંહેલું ઘર. [૨ નરકાસુર.
क्षितिसुत (क्षित्याः सुतः) पु० तः १ મંગલગ્રહ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्षितीश (क्षितिमीष्टे ईश् अण्) पु० शः १ राजा, नृप. २ विष्णु.
क्षितीश्वर (क्षितेरीश्वरः) पु० रः राजा, नृप.
क्षित्यदिति (क्षितौ अदितिः) स्त्री० तिः पृथ्वी उपर अदितिनो अवतार देवकी, कृष्णनी माता.
क्षित्वन् (क्षित् क्वनिप् नुक्) पु० त्वा. वायु, पवन.
क्षिद् (भ्वा० आत्म० सेट् क्षेदते) १ अस्पष्ट शब्द करवो. २ अफसोस करवो.
क्षिद्र (क्षिद् रक्) पु० द्रः १ रोग. २ सूर्य. ३ शींगडुं, विषाण. ४ आकडानुं झाड.
क्षिप् (तुदा० उभय अनिट् क्षिपति-ते) फेंकवुं उडाडवुं, मोकलवुं, प्रेरवुं. अधि (अधिक्षिपति-ते) तिरस्कारवुं, आरोप मुकवो, दोष लाववो. अव (अवक्षिपति-ते) नीचे फेंकवुं. आ (आक्षिपति-ते) १ खेंचवुं, ताणवुं. २ हसवुं, मस्करी करवी. उत् (उत्क्षिपति-ते) ऊंचकवुं, ऊंचे लेवुं परिआ (पर्याक्षिपति-ते) खेंचीने बांधवुं, ताणीने बांधवुं. नि (निक्षिपति-ते) मुकवुं. प्र (प्रक्षिपति-ते) जोरथी फेंकवुं, बळकरीने फेंकवुं. परि (परिक्षिपति-ते) चारे तरफ फेंकवुं, वि (विक्षिपति-ते) फेलावबुं, पीखेरवुं. सं (संक्षिपति-ते) सारी रीते फेंकवुं. संक्षेप करवुं, विस्तीर्ण पदार्थ वगेरे हुंकामां लावी देवुं. निस् (निःक्षिपति-ते) बधुं फेंकवुं, बीलकुल फेंकवुं सं+आ (समाक्षिपति-ते) स्थलांतर करवुं, मोकलवुं. [जुओ. २ प्रेरवुं.
क्षिप् (दिवा० पर० अनिट् क्षिप्यते) १ क्षिप् धातु
क्षिप (क्षिप् क) त्रि० पः-पा-पं. फेंकनार, उडाडनार.
क्षिपक (क्षिप कन्) त्रि०कः-का-कं. फेंकनार उडावनार.
क्षिपक (क्षिप कन्) पु०-कः युद्ध करनार मनुष्य, लडवैयो. क्षेपक.
क्षिपण (क्षिप क्युन्) क्ली० णं. १ फेंकवुं. २ उडाववुं. ३ निंदवुं, निंदा करवी ते. ४ ठपको देवो.
क्षिपणि (क्षिप् अनि कित्) स्त्री० णिः वहाणनुं हल्लेसुं.
क्षिपणि (क्षिप् अनि) पु०णिः १ एक जातनी जाळ. २ फेंकीने मारवानुं आयुध. ३ मंत्र. ४ अध्वर्यु.
क्षिपणी (क्षिप् अनि कित् ङीप्) स्त्री०-णी. वहाणनुं हल्लेसुं.
क्षिपणु (क्षिप् अनुङ्) पु०-णुः १ वा, पवन, पारधी.
क्षिपत् (क्षिप् शतृ) त्रि०न्-पंती-त्. फेंकतुं, उडावतुं, प्रेरतुं. [देह. ३ खुरशोद्गार गंध.
क्षिपण्यु (क्षिप् कन्युच्) पु०-ण्युः १ वसंत ऋतु. २
क्षिपण्यु (क्षिप् कन्युच्) त्रि०-ण्युः-ण्युः-ण्यु. खुरशोदार, सुगंधि.
क्षिपति (क्षिप् अति) पु०-तिः हाथ, बाहु.
क्षिपास्त (क्षिप् अस्त) पु०-स्तः उपलो शब्द जुओ. [ते. २ रात्रि.
क्षिपा (क्षिप् अङ् टाप्) स्त्री० पा. १ फेंकवुं, फेंकवुं
क्षिप्त (क्षिप् क्त) त्रि०तः-ता-तं. १ फेंकेलुं. २ उडावेलुं. ३ प्रेरेलुं. ४ त्याग करेलुं. ५ वायु रोगथी ग्रस्त. ६ रागद्वेषथी विषयासक्त. ७ मुकेल. ८ अपमान करेल. ९ अवज्ञा करेल.
क्षिप्तकुक्कुर (क्षिप्तःकुक्कुरः) पु०रः गांडो कुतरो.
क्षिप्तचित्तता (क्षिप्तचित्तस्य भावः) स्त्री० ता. असावधपणुं, सावधानपणुं नहि ते.
क्षिप्ति (क्षिप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः १ फेंकवुं, उडाडवुं. २ प्रेरवुं. ३ गूढार्थ जणवो.
क्षिप्नु (क्षिप् क्नु) त्रि० प्नुः-प्नुः-प्नु. १ फेंकतु, फेंकनार. २ हरकत करनार.
क्षिप्यत् (क्षिप् शतृ) त्रि० प्यन्-प्यती-प्यंती-प्यत्. १ फेंकतुं. २ दूर नाखतुं. ३ एक बाजुअे कहाडी नाखतुं. [शब्द जुओ.
क्षिप्यमाण (क्षिप् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. उपलो
क्षिप्र (क्षिप् रक्) त्रि० प्रः-प्रा-प्रं. जलदीनुं, त्वरानुं, उतावळनुं. [वेगे, त्वराअे.
क्षिप्र (क्षिप् रक्) अव्य० प्रं. जल्दी, उतावळथी, 'क्षिप्रं ततोश्वन्यतुरंगयायी' भट्टिः
क्षिप्र (क्षिप् रक्) क्ली० प्रं. १ पुष्य. २ अश्विनी. ३ अभिजित्.
क्षिप्रकारिन् (क्षिप्रं करोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ चालाक. २ जल्दीथी करनार. ३ त्वराथी काम करनार.
क्षिप्रपाकिन् (क्षिप्रं पच्यते पच् घिनुण्) पु० की. अेक जातनुं झाड. गर्दभांडवृक्ष.
क्षिप्रमूत्रता (क्षिप्रमूत्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अेक जातनो वातरोग जेमां मनुष्य वातरोगे थोडा वखतमां घणीवार पीशाब करे छे.
क्षिप्रहोम (क्षिप्रं हूयते हु मन्) पु० मः सायंकाळे अने प्रातःकाळे करवा योग्य होम.
क्षिया (क्षि अङ्) स्त्री० या. १ नाश. २ अपचय. ३ धर्मनी हदनुं ओळंडवुं.
क्षिव् (भ्वा० पर० सेट् क्षेवते) १ मुखथी बहार कहाडवुं. २ थुंकवुं. ३ ओकवुं.
क्षी (भ्वा० उभय० अनिट् क्षयति-ते) १ पीडवुं. २ दुःखवुं. ३ हिंसन करवुं.
क्षीज् (भ्वा० पर० सेट् क्षीजति) क्षिद् धातु जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्षीजन (क्षीज् ल्युट्) क्ली० नं. વાંસડાની નળીનું વાદ્ય, વેણુવાદ્ય. कीचकवंशवाद्य.

क्षीण (क्षि क्त) त्रि० णः-णा-णं. ૧ દુર્બલ. ૨ અશક્ત ૩ નાશ પામેલું. ૪ ક્ષય પામેલું. ૫ પાતળું. ૬ નાજુક. ૭ ઓછું થયેલું. ૮ કમી થયેલું. ૯ ખોયેલું. ૧૦ હરકત પામેલું. ૧૧ ભાંગેલુ. ૧૨ ફોડેલું. ૧૩ તોડેલું. ૧૪ ગરીબ. ૧૫ દબાવેલુ. ૧૬ તાબે કરેલું. [ડીઆની આઠમનો ચંદ્ર.

क्षीणचंद्र (क्षीणश्चासौ चंद्रश्च) पु० द्रः બન્ને પખવા-

क्षीणता (क्षीणस्य भावः) स्त्री० ता. અશક્તપણું, દુર્બલપણું, ક્ષીણપણું. [જુઓ.

क्षीणत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

क्षीणपुण्य (क्षीणं पुण्यमस्य) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. જેનું પુણ્ય ક્ષય પામેલ છે તે.

क्षीणमध्य (क्षीणा मध्या यस्य) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. પાતળી કેડનું, નાજુક કમરનું.

क्षीणवत् (क्षीण क्तवतु) त्रि० वान्-वती-वत्. નાશ પામેલ, વેરાન થયેલ; ઉજ્જડ થએલ.

क्षीणवासिन् (क्षीणवास णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. નાશકારક ઘરમાં વસતું. [પારેવું.

क्षीणवासिन् (,,) पु० सी. કબુતર,

क्षीणविक्रांत ( ) त्रि० तः-ता-तं. બી-કણ, હીમ્મતવિનાનું, સત્તાવગરનું.

क्षीणवृत्ति (क्षीणावृत्तिरस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति. ૧ પોષણભાટે ઉદ્યમવિનાનું. ૨ વૃત્તિવગરનું. ૩ ઉપજીવિકાવગરનું.

क्षीणशक्ति (क्षीणा शक्तिरस्य) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति. અશક્ત, દુર્બલ, નબળું, શક્તિવિનાનું.

क्षीणाज्यकर्मन् (क्षीणं आज्यकर्म यस्य) पु० र्मा. તે નામનો એક બૌદ્ધ સાધુ. [જીન, અર્હત્.

क्षीणाष्टकर्मन् (क्षीणान्यष्टकर्माणि यस्य) पु० र्मा.

क्षीव् (भ्वा० आत्म० सेट् क्षीवते) મદપાનવું.

क्षीव (क्षीव् क्त) त्रि० वः-वा-वं. મદ પામેલું, મત્ત, મદોન્મત્ત.

क्षीर (क्षि क्रन्) पु० क्ली० रः-रं. ૧ દૂધ. ૨ જલ, પાણી. ૩ અરલ દ્રવ્ય. ૪ તરતની વીયાએલી ગાયનું દૂધ.

क्षीरकंठ (क्षीरं कंठे यस्य) पु० ठः ધાવણું બાળક.

क्षीरकंटक (क्षीरकंठ स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

क्षीरकंद (क्षीरमिव कंदो यस्य) पु० दः એક જાતની વનસ્પતિ. क्षीरविदारी.

क्षीरकाकोलिका (क्षीरमिव शुभ्रा काकोली) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

क्षीरकाकोली (क्षीरमिव शुभ्रा काकोली) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

क्षीरकांडक (क्षीरान्वितं कांडं यस्य कप्) पु० कः ૧ થોરનું ઝાડ. ૨ આકડાનું ઝાડ.

क्षीरकाष्ठा (क्षीरप्रधानं काष्ठं यस्याः) स्त्री० ष्ठा. પીંપરનું ઝાડ, વડલીનું ઝાડ. वटीवृक्षः

क्षीरकीट (क्षीरस्य कीटः) पु० टः દૂધનો પોરો, દૂધ માંહેલો કીડો. [ઠો. ગળેલો ખજુર.

क्षीरखर्ज्जूर (क्षीरवत् स्वादुः खर्ज्जूरः) पु० रः भी-

क्षीरघृत (क्षीरस्य घृतं) क्ली० तं. ભથેલા દૂધમાંથી પેદા થયેલ ઘી.

क्षीरज (क्षीराज्जायते जन् ड) क्ली० जं. દહીં, દધિ.

क्षीरज (क्षीराज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. દૂધથી પેદા થનાર, ક્ષીરથી ઉત્પન્ન થનાર.

क्षीरतैल (क्षीरपक्वं तैलं) क्ली० लं. દૂધમાં પકાવેલ એક જાતનું તેલ.

क्षीरदल (क्षीरं दले यस्य) पु० लः ૧ આકડાનું ઝાડ. ૨ વનસ્પતિ ધોળું નસોતર. [ઝાડ.

क्षीरद्रुम (क्षीरप्रधानो द्रुमः) पु० मः પીંપળાનું

क्षीरधि (क्षीरं धीयतेऽस्मिन् धा कि) पु० धिः क्षीरसमुद्र. क्षीरनिधि.

क्षीरनाश ( ) पु० शः એક જાતનું ઝાડ. शाखोट वृक्ष. [દૂધનો દરીઓ.

क्षीरनिधि (क्षीरस्य निधिः) पु० धिः क्षीरसमुद्र, 'इंदुः क्षीरनिधाविव' रघुवंशम्.

क्षीरनीर (क्षीराक्तं नीरमिव) क्ली० रं. આલિંગન, ભેટવું.

क्षीरनीर (क्षीरं च नीरं च) क्ली० रं. દૂધ અને પાણી.

क्षीरनीर (क्षीरतुल्यं नीरं) क्ली० रं. દૂધ સરખું પાણી. '[પીનાર.

क्षीरप (क्षीरं पिबति पा क) त्रि० पः-पा-पं. દૂધ

क्षीरपर्णिन् (क्षीरयुक्तं पर्णमस्य इनि) पु० र्णी. આકડાનું ઝાડ. [શબ્દ જુઓ.

क्षीरपर्णी (क्षीरयुक्त पर्णमस्याः) स्त्री० र्णी. ઉપલો

क्षीरपलांडु (क्षीरमिव शुभ्रः पलांडुः) पु० डुः ધોળી ડુંગળી.

क्षीरपाण (क्षीरस्य पानं) क्ली० णं. દૂધ પીવું તે.

क्षीरपाण (क्षीरपाणं यस्य) त्रि० णः-णी-णं. ૧ દૂધ પીનાર. ૨ ઉશીનર દેશવાસી લોક.

क्षीरपादप (क्षीरप्रधानः पादपः) पु० पः પારસ પીંપળાનું ઝાડ. ૨ ઉંબરાનું ઝાડ. ૩ પીંપળાનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઝાડ. [પીનાર

क्षीरपायिन् (क्षीरं पिबति) त्रि० यी-यिनी-यि. દૂધ

क्षीरफल (क्षीरं फले यस्य) पु० लः કર્મદાનું ઝાડ.

क्षीरफला (क्षीरं फलेऽस्याः) स्त्री० ला. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લો. ૨ ગોવાળીઓ.

क्षीरभृत (क्षीरेण भृतः) पु० तः ૧ દૂધવડે પોષે-

क्षीरमोचक (क्षीरं मुंचति मुच् ण्वुल्) पु० कः શરગવાનું ઝાડ. [જાતની વેલ; મોરવેલ.

क्षीरमोरट (क्षीर इव स्वादुर्मोरटः) पु० टः એક

क्षीरयष्टिका (क्षीरयुक्ता यष्टिका) स्त्री० का. દૂધ અને જેઠીમધનો મિશ્રિત પદાર્થ.

क्षीरलता (क्षीरप्रधाना लता) स्त्री० ता. એક જાતનો વેલો. क्षीरविदारी. [બ્દ જુઓ.

क्षीरवल्ली (क्षीरप्रधाना वल्ली) स्त्री० ल्ली. ઉપલો શ-

क्षीरविकृति (क्षीरस्य विकृतिः) स्त्री० तिः દૂધનો વિકાર. કૂર્ચિકા શબ્દ જુઓ.

क्षीरविदारिका (क्षीरविदारी क) स्त्री० का. ધોળી ભોંયકોળી. ભૂમિકુષ્માંડ.

क्षीरविदारी (क्षीरमिव शुभ्रा विदारी) स्त्री० री. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

क्षीरवृक्ष (क्षीरप्रधानो वृक्षः) पु० क्षः ૧ ઉંબરાનું ઝાડ. ૨ વડનું ઝાડ. ૩ પીંપળાનું ઝાડ. ૪ મધૂક, મહુડું.

क्षीरशर (क्षीरं शीर्य्यतेऽत्र शॄ अण्) पु० रः તપાવેલા દૂધની દહીંના યોગથકી બનેલી ઉપરની તર. આમિક્ષા.

क्षीरशाक ( ) क्ली० कं. નષ્ટ, દુગ્ધ.

क्षीरशीर्ष (क्षीरमिव शीर्षं यस्य) पु० र्षः એક જાતનું ચંદન. [થનાર એક જાતનું ઝાડ.

क्षीरशुक्ल (क्षीरमिव शुक्लः) पु० क्लः પાણીમાં પેદા

क्षीरशुक्ला (क्षीरमिव शुक्ला) स्त्री० क्ला. ૧ क्षीरकाकोली શબ્દ જુઓ. ૨ ભૂમિકુષ્માંડ શબ્દ જુઓ.

क्षीरश्री (क्षीरेण श्रीयते मिश्रीक्रीयते श्री क्विप्) त्रि० श्रीः-श्रीः-श्रि. દૂધથી મિશ્રિત.

क्षीरश्री (क्षीरस्य श्रीरिव श्रीरस्य) त्रि० श्रीः-श्रीः-श्रि. દૂધના સરખી શોભાવાળું

क्षीरश्री (क्षीरस्य श्रीः) स्त्री० श्रीः દૂધની શોભા.

क्षीरस (क्षीरं स्यति सो क) पु० सः क्षीरशर શબ્દ જુઓ.

क्षीरसमुद्र (क्षीरतुल्यः स्वादुरसः समुद्रः) पु० द्रः દૂધનો દરીઓ. क्षीरसागर.

क्षीरसर्पिस् (क्षीरेण पक्वं सर्पिः) क्ली० र्पिः દૂધવડે પકાવેલું એક જાતનું ઘી.

क्षीरसार (क्षीरस्य सारः) पु० रः માખણ. નવનીત.

क्षीरस्फटिक (क्षीरमिव शुभ्रः स्फटिकः) पु० कः ધોળા વર્ણનો સ્ફટિક.

क्षीरहिंडिर (क्षीरस्य हिंडीरः) पु० रः દૂધનું ફીણ.

क्षीरा (क्षीरवर्णोऽस्त्यस्याः अच्) स्त्री० रा. काकोली શબ્દ જુઓ.

क्षीराद (क्षीरमत्ति) पु० दः क्षीरकंट શબ્દ જુઓ.

क्षीराब्धि (क्षीरस्य दुग्धसरस्य अब्धिः) पु० ब्धिः દૂધનો દરીઓ.

क्षीराब्धिज (क्षीराब्धौ जायते जन् ड) पु० जः ૧ ચંદ્ર. ૨ કપુર. [૨ સામુદ્ર લવણ.

क्षीराब्धिज (,,) क्ली० जं. ૧ મોતી.

क्षीराब्धिजा (,, टाप्) स्त्री० जा. લક્ષ્મી.

क्षीराब्धितनय (क्षीराब्धेस्तनयः) पु०यः ૧ ચંદ્ર, ચાંદો. ૨ કપુર.

क्षीराब्धितनया (क्षीराब्धेस्तनया) स्त्री०या. લક્ષ્મી.

क्षीराविका (क्षीरावी स्वार्थे क) स्त्री० का. દૂધિનો વેલો. [જુઓ.

क्षीरावी (क्षीर् अण् ङीप्) स्त्री० वी. ઉપલો શબ્દ

क्षीराह्व (क्षीरमाह्वयते आ ह्वे क) पु० ह्वः એક જાતનું દેવદારનું ઝાડ.

क्षीराह्वा (क्षीरआह्वे क टाप्) स्त्री० ह्वा. એક જાતની વનસ્પતિ, क्षीरकाकोली.

क्षीरिका (क्षीरं तत्तुल्यस्वादू रसोस्त्यस्य कन्) स्त्री० का. ૧ એક જાતનું મીઠું ખજુર. ૨ ખીર.

क्षीरिणी (क्षीरिन् ङीप्) स्त्री० णी. દૂધાળ ગાય.

क्षीरिन् (क्षीर् इनि) पु० री. ૧ દૂધ જેમોંથી નીકળે છે એવી એક ઝાડની જાતિ. ૨ થોરનું ઝાડ. ૩ આકડાનું ઝાડ. ૪ પીંપરનું ઝાડ. ૫ ઉંબરાનું ઝાડ.

क्षीरिन् (क्षीर इनि) त्रि० री-रिणी-रि. દૂધવાળું.

क्षीरेयी (क्षीरेण ईं शोभां याति या ङीप्) स्त्री० यी. ખાંડ, દૂધ અને ચોખાનો બલિ.

क्षीरोद (क्षीरमिव स्वादु उदकं यस्य) पु० दः દૂધનો દરીઓ. क्षीरसागर.

क्षीरोदतनय (क्षीरोदस्य तनयः) पु० यः ૧ ચંદ્ર, ચાંદો. ૨ કપુર,

क्षीरोदतनया (क्षीरोदस्य तनया) स्त्री०-या. લક્ષ્મી.

क्षीरोदनंदन (क्षीरोदस्य नंदनः) पु०-नः ૧ ચંદ્ર, ચાંદો. કપુર. [રાંધેલ ચોખા.

क्षीरौदन (क्षीरेणोपसिक्त ओदनः) पु० नः દૂધમાં

क्षीव् (भ्वा०-पर०-सेट् क्षीवति) क्षीव् ધાતુ જુઓ.

क्षीव (क्षीव् अच्) त्रि०वः-वा-वं. क्षीव શબ્દ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ક્ષુ (અદા૰પર૰સેટ્ ક્ષૌતિ) ૧ છીંકવું. ૨ છીંકવા સરખો અવાજ કરવો.

' કૃતકં કામિનિ ચુક્ષુવે મૃગાક્ષ્યા ' માઘ:

ક્ષુ (ક્ષણ્ ડુ) પુ૰ ક્ષુ: ૧ સિંહ. ૨ સ્તવ વગેરેનો અવાજ.

ક્ષુણ (ક્ષુ નુક્) પુ૰ ણ: અરીઠાનું ઝાડ.

ક્ષુણ્ણ (ક્ષુદ્ ક્ત) ત્રિ૰ ણ્ણ:-ણ્ણા-ણ્ણં. ૧ બારીક કરેલું. ૨ ચૂર્ણ કરેલું. ૩ અભ્યસ્ત. ૪ પાષાણ વગેરેથી કચરેલું. ૫ પરાભવ પામેલું.

ક્ષુત્ (ક્ષુદ્ ક્વિપ્) સ્ત્રી૰ ત્-દ્. છીંક.

ક્ષુત (ક્ષુદ્ ક્ત) પુ૰ ત: છીંક, ખાંસી, કાસ. ક્ષવથુ.

ક્ષુત (") ત્રિ૰-ત:તા:તં. છીંકેલું.

ક્ષુતક (ક્ષુતાય સાધુ: કન્) પુ૰ ક: રાઈ.

ક્ષુતવત્ (ક્ષુત ક્તવતુ) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્. ૧ છીંકનાર. ૨ ઉંઘરસવાળું.

' રાત્રૌ મયિ ક્ષુતવતિ ક્ષિતિપાલપુત્ર્યા '
ચૌરપંચાશિકા.

ક્ષુતાભિજનન (ક્ષુતમભિજનયતિ જન્ ણિચ્ લ્યુ) પુ૰ ન: રાઈ.

ક્ષુત્કરી (ક્ષુતં કરોતિ ક્ષુત્ કૃ ટ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ રી. એક જાતનું ઝાડ. સર્પાક્ષીવૃક્ષ.

ક્ષુત્પિપાસિત (ક્ષુત્ પિપાસા ઇતચ્) ત્રિ૰ ત:-તા-તં. જેને ભૂખ અને તરસ લાગેલ છે તે.

ક્ષુત્પ્રતિકાર (ક્ષુત: પ્રતિકાર:) પુ૰ ર: ભૂખનો ઉપાય, ખાવું, જમવું, ભૂખ મટાડવાનો ઇલાજ.

ક્ષુદ્ (રુધા૰ ઉભય૰ સેટ્ ક્ષુણત્તિ ક્ષુત્તે) દળવું, લોટ કરવો. [તે. ચૂર્ણન.

ક્ષુદ્ (ક્ષુદ્ ક્વિપ્) સ્ત્રી૰ ત્-દ્. લોટ કરવું તે, દળવું

ક્ષુદ્ર (ક્ષુદ્ રક્) ત્રિ૰ દ્ર:-દ્રા-દ્રં. ૧ કૃપણ, સૂમ. ૨ અધમ. ૩ હલકું, નીચ. ૪ ક્રૂર, ઘાતકી. ૫ કંગાલ. ૬ નાનું, અલ્પ.

ક્ષુદ્ર (") પુ૰ દ્ર: તાંદળજો.

ક્ષુદ્રક (ક્ષુદ્ર કન્) ત્રિ૰ ક:-કા-કં. ૧ ઘણું નાનું. ૨ અતિશય નીચ. [વનસ્પતિ, ભોંયરીંગણી.

ક્ષુદ્રકંટિકા (ક્ષુદ્રં કંટમસ્યા: ટાપ્ ઇત્વં) સ્ત્રી૰ કા.

ક્ષુદ્રકંવુ (ક્ષુદ્રશ્ચાસૌ કંવુશ્ચ) પુ૰ વુ: નાનો શંખ.

ક્ષુદ્રકારવલ્લી (ક્ષુદ્રા કારવલ્લી) સ્ત્રી૰ લ્લી. જંગલી કારેલાનો વેલો.

ક્ષુદ્રકુલિશ (ક્ષુદ્રશ્ચાસૌ કુલિશશ્ચ) પુ૰ શ: એક જાતનો મણિ. વૈકાંતમણિ.

ક્ષુદ્રકુષ્ઠ (ક્ષુદ્ર: કુષ્ઠ:) પુ૰ ષ્ઠ: અગીઆર જાતના કોઢ પૈકી એક જાતનો કોઢ. [ગોખરૂ.

ક્ષુદ્રક્ષુર (ક્ષુદ્ર ક્ષુરસ્યેવાકારોઽસ્ત્યસ્ય) પુ૰ ર: નાનું

ક્ષુદ્રગોક્ષુર (ક્ષુદ્રો ગોક્ષુર:) પુ૰ ર: એક જાતનું ગોખરૂ. [ધરી, ટોકરી.

ક્ષુદ્રઘંટિકા (ક્ષુદ્રા ઘંટિકા) સ્ત્રી૰ કા. ઘંટડી, ઘુ-

ક્ષુદ્રચંદન (ક્ષુદ્રશ્ચાસૌ ચંદનશ્ચ) પુ૰ ન: રતાંજળી, રાતું ચંદન.

ક્ષુદ્રચંપક (ક્ષુદ્રશ્ચાસૌ ચંપકશ્ચ) પુ૰ ક: નાગની ફેણ સરખાં અને પીળાં ફૂલ જેને થાયછ એવું એક ઝાડ, નાગ ચંપો. [જંતુ.

ક્ષુદ્રજંતુ (ક્ષુદ્રો જંતુ:) પુ૰ તુ: નાનો જંતુ, હલકો

ક્ષુદ્રજાતીફલ (ક્ષુદ્રં જાતીફલં) પુ૰ લ: આંબળાનું ઝાડ.

ક્ષુદ્રજીર (ક્ષુદ્રં ચ તજ્જીરં ચ) પુ૰ ર: કણજીરું.

ક્ષુદ્રજીરક (ક્ષુદ્રં ચ તજ્જીરકં ચ) પુ૰ ક: ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ક્ષુદ્રજીવા (ક્ષુદ્ર જીવ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ વા. એક જાતનું ઝાડ. જીવંતી વૃક્ષ.

ક્ષુદ્રતમ (ક્ષુદ્ર તમપ્) ત્રિ૰ મ:-મા-મં. ૧ અત્યંત હલકું. ૨ ઘણુજ નીચ. ૩ બહુજ અલ્પ.

ક્ષુદ્રતંદુલ (ક્ષુદ્ર: તંદુલ:) પુ૰ લ: ૧ એક જાતની વનસ્પતિ. ૨ વાવડીંગ.

ક્ષુદ્રતર (ક્ષુદ્ર તરપ્) ત્રિ૰ ર:-રા-રં. ૧ ઘણું હલકું. ૨ બહુ નીચ. ૩ ઘણું થોડું.

ક્ષુદ્રતા (ક્ષુદ્રસ્ય ભાવ:) સ્ત્રી૰ તા. હલકાપણું, નીચપણું, નાનાપણું, અધમપણું. [જુઓ.

ક્ષુદ્રત્વ (") ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ

ક્ષુદ્રદંશિકા (ક્ષુદ્રા ચાસૌ દંશિકા ચ) સ્ત્રી૰કા. નાના ડાંસ. ૨ નાનો મચ્છર. [જુઓ.

ક્ષુદ્રદંશી (ક્ષુદ્રા દંશી) સ્ત્રી૰ શી. ઉપલો શબ્દ

ક્ષુદ્રદુરાલભા (ક્ષુદ્રા દુરાલભા) સ્ત્રી૰ ભા. વનસ્પતિ ધમાસાનો એક ભેદ. [ઝાડ.

ક્ષુદ્રધાત્રી (ક્ષુદ્રા ધાત્રી) સ્ત્રી૰ ત્રી. કાકડાશીંગીનું

ક્ષુદ્રધાન્ય (ક્ષુદ્રં ધાન્યં) ક્લી૰ ન્યં. ખડ ધાન્ય, સામો વગેરે. [નકામું.

ક્ષુદ્રનાસિક (ક્ષુદ્રા નાસિકા યસ્ય) ત્રિ૰ ક:-કા-કં.

ક્ષુદ્રપત્ર (ક્ષુદ્રાણિ પત્રાણ્યસ્ય) પુ૰ ત્ર: ૧ ધોળો દર્ભ. ૨ વનસ્પતિ સાટોડી. ૩ વનસ્પતિ રાનતુલસી.

ક્ષુદ્રપત્રા (ક્ષુદ્રાણિ પત્રાણ્યસ્યા:) સ્ત્રી૰ ત્રા. ૧ વનસ્પતિ સાટોડી. ૨ વનસ્પતિ રાન તુલસી. ૩ એક જાતનું શાક, ચુક્રિકા. [વચા.

ક્ષુદ્રપત્રી (ક્ષુદ્રપત્ર ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ત્રી. વનસ્પતિ વજ.

ક્ષુદ્રફલા (ક્ષુદ્રં ફલં યસ્યા:) સ્ત્રી૰ લા. ૧ વનસ્પતિ ભોંયરીંગણી. ૨ ઇંદ્રવારણીનું ઝાડ. ૩ એક જાતની કાકડી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्षुद्रभंडाकी (क्षुद्रा भंडाकी) स्त्री० की. वनस्पति रींगणी. वृहती.

क्षुद्रमत्स्य (क्षुद्रश्चासौ मत्स्यश्च) पु० त्स्यः नानुं मा-छलुं. [गपैडी ते नामनो એક રોગ.

क्षुद्ररोग (क्षुद्रश्चासौ रोगश्च) पु० गः ચાળીश क्षुद्ररो-

क्षुद्रयुवती (क्षुद्रा युवती) स्त्री० ती. १ वनस्पति वेખંડ. २ वनस्पति वज.

क्षुद्रल (क्षुद्र लच्) त्रि० लः-ला-लं क्षुद्ररोगवाળुं.

क्षुद्रवंशा (क्षुद्रो वंशो यस्याः) स्त्री०शा. रीसामणीनो वेલो. [स्पति धोળी भोयरींगणी.

क्षुद्रवार्ताकिनी (क्षुद्रा वार्ताकिनी) स्त्री० नी. वन-

क्षुद्रवार्ताकी (क्षुद्रा वार्ताकी) स्त्री० की. वनस्पति भोयरींगणी.

क्षुद्रशंख (क्षुद्रश्चासौ शंखश्च) पु० खः नानो शंખ.

क्षुद्रशार्दूल (क्षुद्रः शार्दूलः) पु० लः चित्तो, दीपडो.

क्षुद्रशीर्ष (क्षुद्रं शीर्षमस्य) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं. नाना भा-थावाળुं.

क्षुद्रशुक्ति (क्षुद्रा शुक्तिः) स्त्री० क्तिः नानी छींप.

क्षुद्रशुक्तिका (क्षुद्रशुक्तिः स्वार्थे कप्) स्त्री० का. ઉપલો शब्द જુઓ. क्षुद्रश्यामा (क्षुद्रा श्यामा) स्त्री० मा. કટભીવૃક્ષ.

क्षुद्रश्वास (क्षुद्रः श्वासोऽत्र) पु० सः એક જાતનો દમનો રોગ.

क्षुद्रश्वेता (क्षुद्रः श्वेतः श्वेतवर्णो यस्य) स्त्री० ता. એક જાતની અર્કાદિગણમાં કહેલી ઔષધિ.

क्षुद्रसहा (क्षुद्रस्य सहा) स्त्री०-हा. रानी भग. मुद्ग-पर्णी. [सोनुं. पीतળ.

क्षुद्रसुवर्ण (क्षुद्रं च तत्सुवर्णं च) क्ली० र्णं. હલકું

क्षुद्रहिंगुलिका (क्षुद्रहिंगुली स्वार्थे क टाप्) स्त्री० का. वनस्पति भोंयरींगणी. कंटकारी.

क्षुद्रहिंगुला (क्षुद्रा हिंगुली) स्त्री०-ली. ઉપલો शब्द જુઓ.

क्षुद्रा (क्षुद् रक् टाप्) स्त्री०-द्रा. १ वेश्या, કસબણ. २ नाચનારી स्त्री; नटी. ३ नानी मधमाખ. ४ सा-धारण मधमाખ. ५ वनस्पती भोंयरींगणी. ६ હ-રડોઈ अवयव જેને કમ છે એવી स्त्री. ७ वन-स्पति रातो साटोडी. ८ જળ વગેરે. ९ કલહકા-રક स्त्री. [अंजन.

क्षुद्रांजन (क्षुद्रं च तदंजनं च) क्ली०नं. એક જાતનું

क्षुद्रांडमत्स्यसंघात (क्षुद्राणामंडमत्स्यानां संघातः) पु० तः पोताधान शब्द જુઓ.

क्षुद्रापामार्ग (क्षुद्रः अपामार्गः) पु० र्गः वनस्पति रातो अधाडो.

क्षुद्रामलकसंज्ञ (क्षुद्रामलकस्य संज्ञेव संज्ञा यस्य) पु० ज्ञः એક જાતનું ઝાડ. कर्कटवृक्ष.

क्षुद्राम्र (क्षुद्रः आम्रः) पु० म्रः कोशाम्र शब्द જુઓ.

क्षुद्रिका (क्षुद्रेव कन्) स्त्री० का. डांस, मच्छर.

क्षुद्रेंगुदी (क्षुद्रा इंगुदी) स्त्री० दी. वनस्पति धमासो.

क्षुद्रोलूक (क्षुद्रश्चासावुलूकश्च) पु० कः १ घुવड पक्षी. २ नानुं घुવडपक्षी.

क्षुध् (दिवा० पर० सेट् क्षुध्यति) भूખ लागवी.

क्षुध् (क्षुध् क्विप्) स्त्री० त्-द्. भूખ, क्षुधा.

क्षुधा (क्षुध् टाप्) स्त्री० धा. भूખ. बुभुक्षा.

क्षुधाध्वंस (क्षुधाया ध्वंसः) पु० सः भूખनो नाश.

क्षुधापीडित (क्षुधया पीडित.) त्रि० तः-ता-तं. भूખथी पीडायेल, भूખथी पीडा पामेल.

क्षुधाभिजनन (क्षुधामभिजनयति अभिजन् णिच् ल्यु) पु० नः राઈ. राजिका.

क्षुधालु (क्षुध् आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. भूખवाળुं, જેને भूख लागेल छे ते.

क्षुधावत् (क्षुधा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ઉપલો शब्द જુઓ. क्षुधायुक्त.

क्षुधावती (क्षुधा मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. भूખवाળी, જે थકी भूख लागे छे એવी એક गुटिका.

क्षुधित (क्षुधाजाताऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને भूख लागी छे ते, भूખराળुं.

क्षुधुन (क्षुध् उन्) पु० नः म्लेच्छ जाति.

क्षुप (क्षुप् क) पु० पः १ જેની शाખा अने मूળ नानां छे એवुं એક ઝાડ. २ श्रीकृष्णनो सत्यभामा ना पेटे पेदा थयेल ते नामनो पुत्र. ३ द्वारकानी पश्चिमे એક पर्वत. [હલાવેલું.

क्षुब्ध (क्षुभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. क्षोभ पामेलुं,

क्षुब्ध (क्षुभ् क्त) पु० ब्धः १ रवाई. २ એક જાતનો रतिબંध.

क्षुभ् (भ्वा० आत्म० सेट् क्षोभते) क्षोभ पामवुं.

क्षुभ् (दिवा० पर० सेट् क्षुभ्यति) १ गભराटमां आ-ववुं. २ गડબડाट पामवो. ३ अंग हलावबुं. ४ हलावबुं. [पवुं.

क्षुभ् (क्रया० पर० सेट् क्षुभ्नाति) १ हालबुं. २ कं-

क्षुभ (क्षुभ् क) त्रि० भः-भा-भं. १ प्रवर्तक. २ क्षो-भक. [એક पारिषद.

क्षुभा (क्षुभ् क टाप्) स्त्री० भा. सूर्यनो ते नामनो

क्षुभित (क्षुभ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. व्याकूल. २ गभ-राटपामेलुं. ३ બીનेलुं. ४ ભડકेलुं. ५ उद्वेग पा-मेलुं. ६ क्षोभ पामेल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'क्षुभितसैन्यपरागविपांडुरे' माघः

क्षुमा (क्षु मक्) स्त्री० मा. १ शण. २ गणी. ३ जवासानुं झाड.

क्षुंप् (भ्वा० पर० सेट् क्षुंपति) जवुं, गमन करवुं.

क्षुर् (तुदा० पर० सेट् क्षुरति) १ कापवुं. २ छेदवुं. ३ रेखा कहाडवी. ४ लीटाकरवा.

क्षुर (क्षुर् क क्षु रक् वा) पु० रः अस्त्रो. २ पशु वगेरेनी खरी. ३ वनस्पति गोखरु. ४ बाण. ५ એક जातनुं झाड.

क्षुरक (क्षुर स्वार्थे क) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

क्षुरक (क्षुर् कन्) पु० कः १ वनस्पति गोखरु. २ केळिलाक्ष. [भत, मुंडण, केशच्छेदन.

क्षुरकर्मन् (क्षुरस्य क्षुरेण वा कर्म) क्ली० मं. हज्जा-

क्षुरपत्र (क्षुरमिव पत्रमस्य) पु० त्रः अस्त्रा सरखी धारवाळुं बाण.

क्षुरप्र (क्षुर इव पृणाति हिनस्ति पृ क) पु० प्रः એક जातनुं बाण. घास छेदवानुं એક जातनुं अस्त्र.

क्षुरभांड (क्षुरस्य भांड) क्ली० डं. अस्त्रा राखवानी डोथणी. क्षुरधान.

'भद्रे! शीघ्रमानीयतां क्षुरभांडं येन क्षौरकर्मकरणाय गच्छामि' पंचतंत्रम्.

क्षुरमर्दिन् (क्षुरं मृद्नाति) पु० दीं. हज्जाम, वाळंद, नाथ. नापित. [लो शब्द जुओ.

क्षुरमुंडिन् (क्षुरेण मुंडति मुंड् णिनि) पु० डी. उपक्षुरा (क्षुर् अच् टाप्) स्त्री० रा. वनस्पति એખरो.

क्षुरांग (क्षुर इव अंगमस्य) पु० गः वनस्पति गोखरु. [એક जातनुं शाक.

क्षुरिका (क्षुद्रः क्षुरः क ङीप्) स्त्री० का. १ छरी. २

क्षुरिकापत्र (क्षुरिकेव पत्रमस्य) पु० त्रः बाण, शर.

क्षुरिणी (क्षुरिन् ङीप्) स्त्री० णी. १ वाळंदनी स्त्री, हज्जामनी भार्या. २ वनस्पति वराहकांता.

क्षुरिन् (क्षुर् इनि) पु० री. १ हज्जाम, वाळंद २ पशु.

क्षुरी (क्षुर् ङीप्) स्त्री० री. छरी.

क्षुल्ल (क्षुदं लाति ला क) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. १ हलकुं. २ कनिष्ठ. ३ नानुं. अल्प. [जुओ.

क्षुल्लक (क्षुल्ल क) त्रि० कः-का-कं. उपलो शब्द

क्षुल्लक (क्षुधा लक्ष्यते) त्रि० कः-का-कं. १ अल्प. २ नीच. ३ पामर. [खलु.

क्षुल्लक (,,) पु० कः नानो शंख. शं-

क्षुल्लतात (क्षुल्लः तातः) पु० तः बापनो नानो भाइ.

क्षुल्लतातक (क्षुल्लतात क) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [नानो भाइ.

क्षुल्लपितामह (क्षुल्लः पितामहः) पु० हः दादानो

क्षेड् (चुरा० उभय सेट् क्षेडयति-ते) खावुं, भक्षवुं.

क्षेड ( ) पु० डः कर्णरोग, विष, झेर, नाद, शब्द.

क्षेडित (क्षेड् क्त) पु० तः सिंहनो नाद.

क्षेत्र (क्षि ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. १ खेतर, क्षेत्र. २ पत्नी, स्त्री. ३ शरीर, देह. ४ अंतःकरण. ५ पवित्र स्थल. ६ तीर्थस्थल. ७ रेखागणित. ८ भूमिति.

क्षेत्रकर (क्षेत्रं करोति कृ) त्रि० रः-रा-रं. क्षेत्र करनार, खेतर खेडनार. [शब्द जुओ.

क्षेत्रकार (क्षेत्रं करोति कृ) त्रि० रः-रा-रं. उपलो

क्षेत्रज (क्षेत्रे जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ खेतरमां पेदा थनार. २ शरीरोत्पन्न, धर्मशास्त्रमां कहेला बार पुत्र पैकी ते नामनो એક, पोतानी आज्ञाथी पोतानी स्त्री पेटे गोत्रज अथवा बीजा पुरुषना संभोगथी पेदा थयेल पुत्र.

क्षेत्रज (क्षेत्रे जायते जन् ड) पु० जः १ धर्मशास्त्रप्रसिद्ध बार पुत्र पैकी ते नामनो એક, पोतानी स्त्री साथे पोतानी आज्ञाथी गोत्रज अथवा परपुरुषना संभोगथी पेदा थयेल पुत्र.

क्षेत्रजा (क्षेत्रे जायते जन् ड) स्त्री० जा. वनस्पति धोणी भोंयरींणी.

क्षेत्रज्ञ (क्षेत्रं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ डाहुं, चतुर, शाणुं, हुंशीआर. २ ज्ञाता, ज्ञानी. ३ खेडुत, खेडकरनार, क्षेत्रनो जाणनार.

क्षेत्रज्ञ (क्षेत्रं जानाति ज्ञा क) पु० ज्ञः १ आत्मा. २ जीव.

'क्षेत्रज्ञं च मां विद्धि सर्वक्षेत्रेषु भारत' भगवद्गीता.

क्षेत्रदूती (क्षेत्रे दूतीव) स्त्री० ती. धोणी भोंयरींगणी. [धणी. २ खेतरनो मालेक. ३ जीव.

क्षेत्रपति (क्षेत्रस्य पतिः) पु० तिः १ जमीननो

क्षेत्रपाल (क्षेत्रं पालयति) पु० लः १ क्षेत्रनुं रक्षण करनारो. २ क्षेत्रनुं रक्षण करनारी देवता, खेतरपाल. [२ गणितक्षेत्रफल.

क्षेत्रफल (क्षेत्रस्य फलं) क्ली० लं. १ खेतरनुं फल.

क्षेत्रभूमि (क्षेत्रस्य भूमिः) स्त्री० मिः १ खेतरनी जमीन. २ खेडेली जमीन.

क्षेत्रमालिका (क्षेत्र मल् णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. वनस्पति वज. [तनी काकडी.

क्षेत्ररुहा (क्षेत्रे रुहति रुह् क) स्त्री० हा. એક जा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्षेत्रविद् (क्षेत्रं वेत्ति विद् क्विप्) पु० त्-द्. १ ज्ञानी पुरुष. २ आत्मज्ञ. ३ ખેડુત, ખેડ કરનાર.
क्षेत्रसंन्यास (क्षेत्रे संन्यासः) पु० सः કાશી વગેરે ક્ષેત્રમાં રહેવું અને બીજે કોઇ ઠેકાણે ન જવું એવો નિયમ. [ખાડો, ખેતરની હદ.
क्षेत्रसीमा (क्षेत्रस्य सीमा) स्त्री० मा. ખેતરનો સી-
क्षेत्रसंभव (क्षेत्र सं भू अप्) त्रि० वः-वा-वं. ક્ષેત્રમાં હોનાર.
क्षेत्रस्थ (क्षेत्रे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ ખેતરમાં રહેનાર. २ કાશી વગેરે પવિત્રસ્થળમાં વાસ કરનાર.
क्षेत्राजीव (क्षेत्र आ जीव् अण्) त्रि० वः-वा-वं. ખેતર ખેડી ખેડાવી પોતાનું ગુજરાન ચલાવનાર.
क्षेत्राधिदेवता (क्षेत्रस्य अधिदेवता) स्त्री० ता. ખેતરનો અધિદેવ.
क्षेत्राधिप (क्षेत्रस्य अधिपः) पु० पः ખેતરનો ધણી.
क्षेत्रामलकी (क्षेत्रे जाता आमलकी) स्त्री० की. ખેતરમાં થનાર આંબળી.
क्षेत्रिक (क्षेत्र ठञ्) पु० कः १ ખેડ કરનાર, ખેડુત. २ કંથ, પતિ. ३ ખેતરનો ધણી.
क्षैत्रिक (,,) त्रि० कः-का-कं. ખેતરવાળું, જેને ખેતર હોય છે તે.
क्षेत्रिक (क्षेत्रस्येदं) त्रि० कः-का कं. ખેતરસંબંધી, ખેતરનું, ખેતરને લગતું.
क्षेत्रिन् (क्षेत्र णिनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. જેને ખેતર હોય છે તે, ખેતરવાળું.
क्षैत्रिन् (,,) पु० त्री. १ ખેડુત. २ ધણી, કંથ, પતિ. [મંજિષ્ઠા.
क्षेत्रिणी (क्षेत्रिन् ङीप्) स्त्री० णी. વનસ્પતિ ભજ્ઞ.
क्षेत्रिय ( ) क्ली० यं. ચરાણનું ખડ તૃણ છોડ વગેરે. २ ઔષધોપચાર.
क्षेत्रिय (क्षेत्रे यच्) पु० यः १ જ્વર, રંડીબાજ, છીનાળવો. २ ઔપધ. ३ આરામ ન થાય તેવો રોગ. ४ ક્ષેત્રનો ધણી. [ખેદ.
क्षेद (क्षीद् घञ्) पु० दः દીલગીરી, અપસોસ,
क्षेप (क्षिप् घञ्) पु० पः १ મોકલવું. २ પ્રેરવું. ३ ફેંકવું. ४ પ્રેરવું. ५ અહંકાર. ६ ગરમ મીજાસીપણું. ७ વાર. ८ અનાદર, અસત્કાર. ९ ધિક્કાર. १० દૂષણ. ११ ઠપકો. १२ પુષ્પ વગેરેનો ગુચ્છો. १३ ગણિતમાં મેળવવાની સંખ્યા. १४ લંઘન.
क्षेपक (क्षिप् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ફેંકનાર. २ પ્રેરનાર. ३ ગાળદેતું. ४ ઠપકો દેતું. ५ મેળવી દીધેલું. ६ ગ્રંથકારના શ્લોક બીજા ગ્રંથકારના શ્લોક સાથે એકઠા કરી દેનાર.
क्षेपण (क्षिप् ल्युट्) क्ली० णं. १ ફેંકવું. २ પ્રેરવું. ३ વેળાનું ગાળવું. ४ ગાળદેવી. ५ બંધન. ६ મલ્લનો એક જાતનો વ્યાપાર. ७ મારણ. ८ નિક્ષેપ. ९ અપવાદ.
क्षेपणि (क्षिप् अनि) स्त्री० णिः १ હલ્લેસું. २ જળ, માછલાં મારવાની જાળ. [જુઓ.
क्षेपणी (क्षिप् अण् ङीप्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ
क्षेपणीय (क्षिप् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ફેંકવા લાયક.

'नाराचक्षेपणीयाश्मनिष्पेषोत्पतितानलम्'
रघुवंशम्.

क्षेपणीय (,,) पु० यः એક જાતનું અસ્ત્ર. [અત્યંત જલદી કરનારું.
क्षेपिष्ठ (क्षिप् इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અત્યંત શીઘ્ર,
क्षेपीयस् (क्षिप् ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यस्. બહુ શીઘ્ર. [પ્રેરનાર.
क्षेप्तृ (क्षिप् तृच्) त्रि० प्ता-प्त्री-प्तृ. १ ફેંકનાર. २
क्षेम (क्षि मन्) पु० क्ली० मः-मं. १ સુખીપણું. २ કલ્યાણપણું. ३ મળેલી વસ્તુનું સંરક્ષણ. ४ મોક્ષ, મુક્તિ. ५ વૈશ્યસાથે સત્કારપૂર્વક ભાષણ (क्षेममस्ति?) [બાદ. ३ કલ્યાણયુક્ત.
क्षेम (,,) त्रि० मः-मा-मं. १ સુખી. २ આ-
क्षेमक (क्षेम कन्) पु० कः ચોર નામનું એક જાતિનું સુગંધી દ્રવ્ય. [કરનાર. સુખી કરનાર.
क्षेमकर (क्षेमं करोति कृ) त्रि० रः-रा-रं. કલ્યાણ
क्षेमकार (क्षेमं करोति) त्रि० रः-री-रं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.
क्षेमंकर (क्षेमं करोति) त्रि० रः-रा-रं. क्षेमवत्.
क्षेमंकरी (क्षेमं करोति) स्त्री० री. સારા શકુનની સૂચક એક જાતની સમળી.
क्षेमवत् (क्षेम मतुप्) त्रि०वान्-वती-वत्. १ કલ્યાણ યુક્ત. २ આરોગ્યવાન્, તંદુરસ્ત.
क्षेमा (क्षेम अच् टाप्) स्त्री० मा. દુર્ગાનું એક નામ.
क्षेम्य (क्षेम यत्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं.१ સૌભાગ્યવાળું, २ સારા દૈવવાળું. ३ આબાદ. ४ તંદુરસ્ત.
क्षेव् (भ्वा० पर० सेट् क्षेवति) क्षिव् धातु જુઓ.
क्षै (भ्वा० पर० सेट् क्षायति) १ નાશપામવું, નાશ-થવું. २ પડતિ દશામાં આવવું. ३ મ્લાન થવું. ४ કમ હોવું.
क्षैण्य (क्षीणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. ક્ષીણપણું. ક્ષીણતા અને ક્ષીણત્વ શબ્દ જુઓ.
क्षैत्र (क्षेत्राणां समूहः अण्) क्ली० त्रं. १ ખેતરનો સમૂહ. २ ઘણું ક્ષેત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्षेत्रज्ञ (क्षेतज्ञस्य भावः) क्ली० ज्ञं. १ निराकारपणुं. २ आत्मापणुं. ३ चित्स्वरूपपणुं. ४ जीवपणुं.

क्षैत्रज्ञ (क्षेत्रज्ञ अच्) क्ली० ज्ञं. उपलो शब्द जुओ. निराकारपणानुं अने चित्स्वरूपपणानुं ज्ञान.

क्षैत्रपत्य (क्षेत्रपतेर्भावः) क्ली० त्यं. १ क्षेत्रपतिपणुं, वतन. २ वतनदारी. ३ क्षेत्रनी मालेकी.

क्षैरेय (क्षीर ढञ्) त्रि० यः-या-यं. दूध घाली बनावेलुं, दूध नाखी करेलुं. [खडी.

क्षीरेयी (क्षीर ढञ् ङीष्) स्त्री० यी. १ खीर. २ रा-

क्षोट् (चुरा० उभय० सेट् क्षोटयति-ते) १ मोकलवुं. २ प्रेरवुं. ३ फेंकवुं. [अथवा रतंभ.

क्षोड (क्षोड् अप्) पु० डः हाथी बांधवानो खीलो

क्षोजन ( ) क्ली० नं. भोरलीनो अवाज, वांसणीनो नाद.

क्षोणि (क्षु अणि) स्त्री० णिः १ पृथ्वी, भूमि. २ जवासानुं झाड. ३ एक संख्यानी संज्ञा.

क्षोणी (क्षु अणि ङीप्) स्त्री० णी. पृथ्वी.

'क्षोणीनौकूपदंडः क्षरदमरसरित्पट्टिकाकेतुदंडः'
दशकुमारचरितम्.

क्षोद (क्षुद् घञ्) पु० दः १ चूर्ण, लोट. २ धूळी. ३ लोट करेल पदार्थ. ४ धूळ, रज.

'कीर्णैः पिष्टातकौघैः कृतदिवसमुखैः कुंकुमक्षोदगौरैः'
रत्नावली.

क्षोद (,,) पु० दः पथ्थर वगेरे के जेना उपर हरकांइ चीज दळाय अथवा वटाय छे ते खरल वगेरे. [विचारसह.

क्षोदसह (क्षोदं सहते सह् अच्) त्रि० हः-हा-हं.

क्षोदस् (क्षुद् असुन्) क्ली० दः पाणी.

क्षोदारज ( ) त्रि० जः-जा-जं. चूरो करेल, चूर्ण करेल, भूको करेल, धुकणी करेल.

क्षोदित (क्षुद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ चूर्ण करेल. २ दळेल.

क्षोदित (,,) क्ली० तं. १ भूको. २ चूरो. ३ धुकणी, दळेलो अथवा चूर्ण करेल पदार्थ.

क्षोदिमन् (क्षुद् इमनिच्) पु० मा. क्षुद्रपणुं.

क्षोदिष्ठ (क्षुद्र इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. घणुंज क्षुद्र.

क्षोदीयस् (क्षुद्र ईयस्) त्रि० यान्- यसी-यस्. घणुं क्षुद्र.

'बृहत्सहायः कार्यान्तं क्षोदीयानपि गच्छति'
माघः

क्षोभ (क्षुभ् घञ्) पु० भः १ उद्वेग. २ व्यथता. ३ मनतो ताप. ४ हालवुं, कंपवुं, गडमडाट पामवुं. ५ विकार.

'अथेन्द्रियक्षोभमयुग्मनेत्रः' कुमारसंभवम्.

क्षोभक (क्षुभ् ण्वुल्) त्रि० कः-भिका-कं क्षोभकारक.

क्षोभण (क्षुभ् ल्युट्) पु० णः १ विष्णु. २ शिव. ३ कामदेवनुं एक नाम. [दा थनार,

क्षोभण (,,) त्रि० णः-णा-णं. क्षोभ पे-

क्षोभण (क्षुभ् ल्युट्) क्ली० णं. क्षोभ.

क्षोभित (क्षुभ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. क्षोभ पामेल.

क्षोम (क्षु मन्) पु० क्ली० मः-मं. १ धर उपरनी मेडी, भाळ, मेडो वगेरे. २ अभ्र. ३ दुकूल.

क्षोमक (क्षोम कन्) पु० कः एक जातनुं सुगंधि द्रव्य, गणुहासक. [कनी संज्ञा,

क्षोणि (क्षु णिन्) स्त्री० णिः १ पृथ्वी, भूमि. २ ए-

क्षौणीप्राचीर (क्षोण्याः प्राचीर इवास्य) पु० रः समुद्र, सागर, दरीओ, [ल. ३ २ज, धूळ.

क्षौद्र (क्षुद्रा अण्) क्ली० द्रं. १ मध. २ पाणी, ज-

क्षौद्र (,,) पु० द्रः एक जातना चंपानुं फुल.

क्षौद्र (क्षुद्रस्य भावः अण्) क्ली० द्रं. क्षुद्रपणुं.

क्षौद्रक्य (क्षुद्रक ष्यञ्) क्ली० क्यं. १ बारीकपणुं,

क्षौद्रज (क्षौद्र जन् ड) क्ली० जं. मीणु.

क्षौद्रेय (क्षौद्र ठञ्) क्ली० यं. मीणु.

क्षौम (क्षुमन् अण्) त्रि० मः-मा-मं. शणनु बनावेल वस्त्र वगेरे.

क्षौम (क्षौम अण्) पु० क्ली० मः-मं. १ धर उपरनी हवावाणी मेडी. २ ओरडा उपरनो भेडो, भेडी वगेरे. ३ भारतनो वांसलो भाग. ४ एक जातना खास आकारवाणी भारत.

क्षौम (,,) पु० मः दुकूलथी ढांकेल रथ.

क्षौम (क्षौम अण्) पु० क्ली० मः-मं १ वणेलुं हीर. २ वणेलुं रेशम. ३ वणेलुं शणनुं कापड. ४ दुकूल.

क्षौमक (क्षौम इव कार्यति कै क) पु० कः एक जातनुं सुगंधिद्रव्य. [मुंडण, साधारण मुंडवुं.

क्षौर (क्षुर् अण्) पु० रः माथुं मुंडवुं, हजामत,

क्षौरिक (क्षुर ठक्) पु० कः वाळंद, हजाम.

क्षौरी ( ) स्त्री० री. सज्जयो, अस्त्रो.

क्षण् (अदा० पर० सेट् क्ष्णौति) तीक्ष्ण करवुं, धार लाववी. [उपाडी जवुं.

क्ष्णु (अदा० आत्म० सेट् क्ष्णुते) १ लक्षजवुं. २

क्ष्णुत (क्ष्णु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ धार कहाडेलुं, २ तीक्ष्ण करेलुं.

क्ष्मा (क्षम् अच्) स्त्री० क्ष्मा. १ पृथ्वी, भूमि. २ एकनी संख्या. वसुंधरा, सागरांवरा.

'प्रोत्सर्पतक्ष्मा च पदातिपीडिता' भागवतम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्षमाज (क्ष्मा जन् ड) पु० जः १ मंगलग्रह.
क्षमातल (क्ष्मायास्तलं) क्ली० लं. पृथ्वीनी सपाटी. भूतल.
क्षमाप (क्ष्मां पाति पा क) पु० पः राजा. भूप.
क्षमाभुज् (क्ष्मां भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. राजा. भूभृत्. [२ पर्वत, डुंगर. भूधर.
क्षमाभृत् (क्ष्मां बिभर्त्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ राजा.
क्षमाय् (भ्वा० आत्म० सेट् क्ष्मायते) हलावबुं, कंपावबुं. [कंपावेलुं.
क्षमायित (क्षमाय् क्त) त्रि० तः-ता-तं. हलावेलुं,
क्षमायितृ (क्षमाय् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. हलावनार, कंपावनार. [डरवो.
क्ष्विड् (भ्वा० पर० सेट् क्ष्वेडति) अस्पष्ट शब्द
क्ष्विण्ण (क्ष्विद् क्त) त्रि० ण्णः-ण्णा-ण्णं. अवाज करेल, नाद करेल, भूंडु. [शब्द करवो.
क्ष्विद् (भ्वा० पर० सेट् क्ष्वेदति) अवाज करवो,
क्ष्विद् (दिवा० पर० सेट् क्ष्विद्यति) १ मुश्त करवुं, मेळवुं करवुं. २ तेल घालवुं.
क्ष्मील् (भ्वा० पर० सेट् क्ष्मीलति) १ दीपवुं, २ चमकवुं. ३ आंखनी पेठे उघाड अडकाव करवुं. ४ भींचावुं.
क्ष्वेड (क्ष्विड् अच्) त्रि० डः-डा-डं. १ वांकुं, वांकडुं २ वांकुं वळी गयेल. ३ दुष्ट. ४ धातडी. ५ दुराचरणी.
क्ष्वेड (,,) क्ली० डं. એક જાતનું ઝેર.
क्ष्वेड (क्ष्विड् घञ्) पु० डः १ ઝેર, विष. २ अवाज, नाद. ३ कानमां मेल वधवाथी थतो अवाज, अव्यक्त कर्णनाद. ४ એક જાતનો કાનનો રોગ. ५ स्नेह. ६ छोडी देवुं. ७ એક જાતનું ઝાડ.
क्ष्वेडा (क्ष्विड् अच् टाप्) स्त्री० डा. १ सिंहनो नाद. २ सिंहना नाद सरीखो युद्धमां शूरवीरनो नाद. ३ वांसनी सोटी, सळी. [उच्चार.
क्ष्वेडन (क्ष्विड् ल्युट्) क्ली० नं. संगीतमां अस्पष्ट
क्ष्वेडित (क्ष्विड् क्त) क्ली० तं. सिंहनो नाद.
क्ष्वेल् (भ्वा० पर० सेट् क्ष्वेलति) कांपवुं, हालवुं, चालवुं, जवुं.
क्ष्वेला (क्ष्वेल् अ) स्त्री० ला. नीचेनो शब्द जुओ.
क्ष्वेलिका (क्ष्वेला स्वार्थे क इत्वम्) स्त्री० का. क्रीडा, रमत.
क्ष्वेली (क्ष्वेल् ङीष्) स्त्री० ली. उपरनो शब्द जुओ.

'क्ष्वेल्यावलोकहसितैर्व्रजसुंदरीणाम्
उत्तंभयन् रतिपतिं रमयांचकार'
श्रीभागवतम्.

ख.

ख व्यंजन पैडी बीजे कंठ्यस्थानीय ह्रस्वाक्षर.
ख (खन् ड) क्ली० खं. १ स्वर्गलोक. २ आकाश, गगन. ३ ज्ञाननी इंद्रिय. ४ ज्ञान. ५ सुख. ६ कल्याण. ७ पोलाण, पोकळपणुं. ८ खालीपणुं, शून्यता. ९ मींडु. १० शून्य. ११ शहेर. १२ क्षेत्र. १३ छिद्र. १४ वर्तन. १५ काम. १६ मंगलपणुं. १७ मंगलकार्य. १८ आलु. १९ वादळनी जाळ. २० हस्तादि नक्षत्र पासेथी दशमुं नक्षत्र. २१ એક जातनी उपधातु, अभ्रख. २२ परब्रह्म. २३ क्षत. [पणुं. ३ हाथी.
ख (,,) पु० खः १सूर्यनुं नाम, २ वि-
खकुंतल (खमाकाशः कुंतलमिवास्य) पु० लः महादेव, शिव.
खक्ख् (भ्वा० पर० सेट् खक्खति) हसवुं.
खक्खट (खक्ख् अटन्) पु० टः खडी, चाक. कक्खट. [सुरज. २ आकडानुं ઝાड.
खखोल्क (खे खेषु उल्का इव) पु० ल्कः १ सूर्य,
खग (खे गच्छति गम् ड) पु० गः १ पक्षी. २ बाण. ३ सूर्य. ४ वायु, पवन. ५ दैव. ६ तीड.
खग (,,) पु० व० गाः नव संख्यानी संज्ञा. [मां ५२नार, आकाशमां जनार.
खग (खे गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. आकाश-
खगखान (खगानां खानं) क्ली० नं. ઝાડनी બખોल, ઝાડનું પોલાણ.
खगगति (खगानां गतिः) स्त्री० तिः पंखीनी गति.
खगपति (खगानां पतिः) पु० तिः गરુડपक्षी.
खगम (खे गच्छति) पु० मः पक्षी, आकाशमां जनार गंधर्व वगेरे. खगेश.
खगवक्त्र (खगस्य वक्त्रमिवाकारो यस्य) पु० क्त्रः એક જાતનું ઝાડ.
खगवती (खग मतुप् ङीष्) स्त्री० ती. १ पृथ्वी, भूमि. २ એક જાતનું ઝાડ. लकुचवृक्ष.
खगशत्रु (खगस्य शत्रुरिव) पु० त्रुः वनस्पति अति गुहा. [બાજ.
खगशत्रुः (खगस्य शत्रुः) पु० त्रुः सींचाणो पंखी,
खगस्थान (खगानां स्थानं) क्ली० नं. वृक्षनी બખોल, पक्षीनो भाळो.
खगांतक (खगस्यांतकः) पु० कः सींचाणोपक्षी.
खगासन (खगस्य सूर्यस्य आसनमिव) पु० नः उदयाचल.
खगेंद्र (खगानामिंद्रः) पु० द्रः गરુડपक्षी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

खगेंद्रध्वज (खगेंद्रो ध्वजोऽस्य) पु० जः विष्णु. गरुडध्वज.

'ज्ञानेन वैयासकिशब्दितेन भेजे खगेन्द्रध्वजपादमूलम्' श्रीभागवतम्.

खगेश (खगानामीशः) पु० शः गरुडपक्षी.

खगेश्वर (खगानामीश्वरः) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

खगोड ( ) पु० डः એક જાતનું બરૂ.

खगोल (खस्य गोलः) पु० लः આકાશ ગોલ.

खगोलविद्या (खगोलस्य विद्या) स्त्री० द्या. જ્યોતિર્વિદ્યા. [બરૂ.

खग्गड (ख गल् अच् पृषो०) पु० डः એક જાતનું

खंकर (खन् कृ अप्) पु० रः ચોટલાની લટ, વાળનું ગુંચળું.

खच् (तुदा० पर० सेट् खचति) ૧ સારૂં કરવું. ૨ પવિત્ર કરવું, પાવન કરવું. ૩ આબાદ કરવું.

खच् (क्या० पर० सेट् खच्नाति) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [તાણી બાંધવું.

खच् (चुरा० पर० सेट् खचयति) ખેંચી બાંધવું,

खचमस (खचम् अस्) पु० सः ૧ ચંદ્ર, ચાંદો. ૨ કપુર.

खचर (खे चरति चर् ट) पु० रः ૧. વાયુ, પવન. ૨ રાક્ષસ. ૩ સૂર્ય. ૪ મેઘ. ૫ પક્ષી, ખેચર.

खचर (,,) त्रि० रः-री-रं. આકાશમાં ફરનાર, ગગનમાં ચાલનાર.

'खचरनगरकल्पं त्रासयन् पांडवानाम्' महाभारतम्.

खचारिन् (ख चर् णिनी) त्रि० रीः-रिणी-रि. આકાશમાં ફરનાર.

खचारिन् (,,) पु० री. ज्ञार्तिकस्वामी.

खचित (खच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ મિશ્રિત, સંયુક્ત. ૨ જોડેલું, એકઠું મેળવી દીધેલું ૩ વ્યાપ્ત. ૪ તાણી બાંધેલું.

खज् (भ्वा० पर० सेट् खजति) મથવું, વલોવવું.

खज् (,, खंजति) ૧ લંગડું ચાલવું. ૨ મોંકું ચાલવું. ૩ અટકવું.

खज (खज् अच्) पु० जः ૧ પળી. ૨ ચમચો. ૩ કડછી. ૪ વલોવવાનો દંડ. ૫ હાથો.

खजक (खज कप्) पु० कः મંથનદંડ, રવાઇ.

खजप (खज कपन्) पु० पः घी, घृत.

खजल (खस्य जलं) क्ली० लं. ૧ મેઘરવો. ૨ આકાશનું પાણી.

खजा (खज् अ टाप्) स्त्री० जा. ૧ મથવું, ૨ મારી નાંખવું. ૩ કડછી, તબેથો, ચમચો, પાવળું.

खजाक (खज् आकन्) पु० कः પક્ષી.

खजाका (खज् आकन्) स्त्री० का. પળી, પાવળું, ચમચો, કડછી. [જુઓ.

खजिका (खज् ण्वुल्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ

खजित् (ख जि क्विप्) पु० त्-द्. બૌદ્ધમતના સાત સાધુ પૈકી તે નામનો એક.

खज्योतिष् (खं ज्योतिरस्य) पु० तिः આગીઓ જીવડો. खद्योत.

खंज (खज् अच्) त्रि० जः-जा-जं. ખોડું, લંગડું.

खंजक (खंज कन्) त्रि० कः-का-कं. ખોડું, લંગડું.

खंजखेट (खंजः सन् खेटः) पु० टः દીવાળીયોડો, ખંજનપક્ષી. [જુઓ.

खंजखेल (खंजः सन् खेलति) पु० लः ઉપલો શબ્દ

खंजन (खंज् ल्यु) पु० नः દીવાળીયોડો, ખંજનપક્ષી.

'एको हि खंजनवरो नलिनीदलस्थः' शृंगारतिलकम्

खंजनरत (खंजन रम् क्त) क्ली० तं. તપસ્વિ સાધુલોકોનો એકત્ર વાસ. [જેવું એક પક્ષી.

खंजना (खंजन इवाचरति) स्त्री० ना. ખંજનપક્ષી

खंजनाकृति (खंजनस्येवाकृतिर्यस्य) पु० तिः ખંજનપક્ષી જેવો એક પક્ષી. [તનો પક્ષી.

खंजनिका (खं जना क इत्वम्) स्त्री० का. એક જા-

खंजरीट (खंज क कीटन्) पु० टः દીવાળીયોડો, ખંજનપક્ષી. [બ્દ જુઓ.

खंजरीटक (खंजरीट स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શ-

खट् (भ्वा० पर० सेट् खटति) ૧ ઇચ્છવું, ચાહવું. ૨ શોધવું, તપાસવું, તજવીજ કરવી.

खट (खट् अच्) पु० टः ૧ ઘાસ, તૃણ. ૨ કફ, શ્લેષ્મ. ૩ અંધારો કુવો. ૪ કોદાળી, કુહાડી, ૫ ટાંકણું. ૬ હળ. ૭ એક જાતનું સુગંધિ તૃણ. ૮ મૂઠી, મુષ્ટિ. [જોડી દેનાર પુરૂષ. ૨ મુષ્ટિ.

खटक (खट कन्) पु० कः ૧ બન્ને પક્ષનું લશ્ર

खटकामुख (खटकस्येवामुखमत्र) पु० कः બાણ, બંદુક વગેરે મારવાની તૈયારી કરતી વખતે થતી એક મુદ્રા.

खटखादक ( ) पु० कः ખાનાર, ભક્ષક, કાગડો, શીઆળવું, કાચપાત્ર, ચતુષ્પાદ પશુ.

खटिक (खट् वुन् इट्) पु० कः મુઠી, મુષ્ટિ, બીડેલો હાથ. [૨ કાળો સુગંધિ વાળો.

खटिका (खटा क इत्वं) स्त्री० का. ૧ ચાક; ખડી.

खटिनी (खट् इन् ङीष्) स्त्री० नी. ચાક, ખડી.

खटी (खट् अच् ङीष्) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

खट्ट (चुरा० पर० सेट् खट्टयति) ढांकवुं, आच्छादन करवुं.

खट्टन (खट्ट् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. ढींगणुं, कद्दमां ढुंकुं.

खट्टा (खट् अड् टाप्) स्त्री० टा. એક જાતનું તૃણ.

खट्टाश (खट्टा अश् अ) पु० शः એક જાતનો ખીલાડો. [એ.

खट्टास (,,) पु० सः ઉપલો શબ્દ જુ-

खट्टि (खट् कि) पु० ट्टिः १ प्रेत ઉપાડી લઇ જવાનું સાધન. २ મેલી, ઢાહડી.

खट्टिक (खट्ट् इकन्) त्रि० कः-की-कं. १ पारधी. २ ખાટકી, કસાઇ.

खट्टिका (खट्ट् इकन् टाप्) स्त्री० का. પ્રેત ઉપાડી લઇ જવાનું સાધન ઢાહડી વગેરે.

खट्टी (खट्ट् अच् ङीप्) स्त्री० ट्टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

खट्टेरक (खट्ट् एरक्) त्रि० कः-का-कं खट्टन શબ્દ

खट्वा (खट् क्वन्) स्त्री० ट्वा. ઢોલીઓ, ખાટલો, પલંગ.

खट्वांग (खट्वाया अंगं) क्ली० गं. ખાટલા (ઢોલીઆ)નું એક અંગ ઇસ સાલ પાયો વગેરે. २ शिवनुं आयुध. ३ चितातु लाकडुं.

खट्वांग ( ) पु० गः સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા. [શબ્દ જુઓ.

खट्वांगदिलिप ( ) पु० पः ઉપલો

खट्वांगभृत् (खट्वांगं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. મહાદેવ, શિવ. खट्वांगधर. [જુઓ.

खट्वांगिन् (खट्वांग इनि) पु० गी. ઉપલો શબ્દ

खट्वांगी (खट्वांग ङीप्) स्त्री० गी. એક જાતનું પાત્ર.

खट्वारूढ (खट्वायामारूढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ ખાટલા ઉપર ચઢેલ. २ नीच, હલકું. ३ तरछोडेल. ४ भूलकरतुं. ५ ખોટે રસ્તે જતું. ६ બેવકુફ. ७ ઘેલું.

खट्विका (खट्वा कन्) स्त्री० का. નાનો ખાટલો, પલંગડી, ઢોલડી. [કરવા. ३ કટકો કરવો.

खड् (चुरा पर० सेट् खाडयति) १ કાપવું. २ ભાગ-

खड् (भ्वा० पर० सेट् खंडति) ઉપલો શબ્દ જુઓ.

खड् (चुरा० उभय सेट् खंडयति-ते) १ કાપવું. २ ભાગકરવા. ३ કટકો કરવો. [લોવવું.

खड् (भ्वा० आत्म० सेट् खंडते) मथन કરવું. ५-

खड (खड् अच्) पु० डः १ કાપવું. २ તોડવું. ३ કટકો કરવો. ४ छाशनी કઢી. ५ એક જાતનું तृण.

खडक्किका (खडक्की कन्) स्त्री० का. १ छानुं ખાર. २ ખાનગી ધરની વાંસેનું બારણું. ३ नानी छानी ઉપલી બારી. [જુઓ.

खडक्की (खडग् कृ ड ङीप्) स्त्री० क्की. ઉપલો શબ્દ

खडतू (खड् अतू) पु० तू. १ બાહુ અને જંઘાવડે તરવું. २ બાહુ અને જંઘાનું આભરણ.

खडिका (खडी कन्) स्त्री० का. ચાક, ખડી.

खडी (खड् अप् ङीप्) स्त्री० डी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

खडु (खड् कु) पु० डुः મૃતશય્યા.

खड्ग (खड् गन्) पु० ड्गः १ ગેંડો. २ ગેંડાનું શીંગડું. ३ तलवार. ४ यज्ञशस्त्र. ५ બૌદ્ધમતાનુસારી એક સાધુ. ६ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય.

'खड्गांश्चकार नृपतिर्निशितैः क्षुरप्रैः'

रघुवंशम्.

खड्ग (खड् गन्) क्ली० गं. લોહું, લોખંડ.

खड्गकोष (खड्गस्य कोषः) पु० षः १ तलवारनुं भीयान. २ प्रसरनारी એક જાતની વેલ.

खड्गचर्मधर (खड्गचर्म धारयति) पु० रः ઢાલ તલવાર धारण કરનાર સીપાઇ योध વગેરે.

खड्गधेनु (खड्गयुक्ता धेनुरिव) स्त्री० नुः એક જાતની ગેંડી. खड्गिधेनुका.

खड्गपत्र (खड्गस्य पत्रं) क्ली० त्रं. तलवारनुं पातुं.

खड्गपत्र (खड्ग इव पत्राण्यस्य) पु० त्रः એક જાતની प्रसरनारी लता.

खड्गपाणि (खड्गः पाणौ यस्य) त्रि० णिः-णिः-णि. જેના હાથમાં તલવાર હોય છે તે.

खड्गपात्र (खड्गशृंगकृतं पात्रं) क्ली० त्रं. ગેંડાના શીંગડાનું બનાવેલું વાસણ. [भीआन.

खड्गपिधान (खड्गस्य पिधानं) क्ली० नं. तलवारनुं

खड्गपिधानक (खड्ग पिधानक) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [तलवार. २ छरी.

खड्गपुत्रिका (खड्गस्य पुत्रिकेव) स्त्री० का १ नानी

खड्गपुंत्री (खड्गस्य पुत्रीव) स्त्री० त्री. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [भार.

खड्गप्रहार (खड्गस्य प्रहारः) पु० रः तलवारनो

खड्गमांस (खड्गस्य मांसम्) क्ली० सं. ગેંડાનું માંસ.

खड्गलेखा (खड्गानां लेखा) स्त्री० खा. तलवारनी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रेखा. [साधु.
खड्गराट (खड्ग राज्) पु० टः १ ढाल. २ बौद्धमतनो
खड्गवत् (खड्ग मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. तलवार-वाळुं. [खड्गप्रहार.
खड्गाघात (खड्गस्याघात) पु० तः तलवारनो मार,
खड्गाधार (खड्गस्य आधार इव) पु० रः तलवारनुं मोआन. [लवारे मारेलुं, खड्गे कापेलुं.
खड्गाभिहत (खड्गेन अभिहतः) त्रि० तः-ता-तं. त-
खड्गामिष (खड्गस्यामिषं) क्ली० षं. गेंडानुं मांस.
खाड्गिक (खड्ग इक) पु० कः मांस वेचनार, खाटकी.
खाड्गिधेनु (खाड्गिनी धेनुः) स्त्री० नुः गेंडी. खाड्गिधेनुका.
खाड्गिन् (खड्ग इनि) पु० ङ्गी. १ गेंडो. २ जैनमतानुं सारी गेय साधु. ३ महादेव. ४ मंजुघोष.
खाड्गिन् (खड्ग इनि) त्रि० ङ्गी-ङ्गिनी-ङ्गि. तलवार-वाळुं.
खाड्गिमार (खाड्गिनं मारयति) पु० रः एक जातनी वेल जे खाधाथी गेंडानुं मृत्यु थाय छे.
खड्गीक (खड्ग ईकन्) क्ली० कं. छातरडुं.
खंड (खंड् घञ्) त्रि० डः-डा-डं. १ खंडित. २ खंड करेल.
खंड (खड् घञ् खंड घञ् वा) पु० क्ली० डः-डं. १ कटको, टुकडो, भाग, विभाग. २ ग्रंथनुं प्रकरण अथवा भाग. ३ समीकरणमां एक जातनुं गणित. ४ एकदेश. [नो नरम गोळ.
खंड (खंड् घञ्) पु० डः १ रत्नदोष. २ एक जात-
खंड (खन् ड) क्ली० ड. १ काळुं मीठुं. २ खांड.
खंडक (खंड् ण्वुल्) त्रि० कः-डिका-कं. खंड करनार.
खंडक (खंड् वुन्) पु० कः १ टुकडो, कटको. २ कापेलो नख.
खंडक (खंड क) पु० कः साकरनी एक जात, खांड.
खंडकर्ण (खंड इव कर्णःकंदो यस्य) पु० र्णः शकरकंद. [कथा.
खंडकथा (खंडः खंडिता कथा) स्त्री० था. स्वल्प-
खंडकालु (खंडकः इव मिष्टं आलु) क्ली० लु. शकरकंद. खडकर्ण. [शब्द जुओ.
कंडकालुक (खंडकालु स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो
खंडकाव्य (खंडं काव्यम्) क्ली० व्यं. मेघदूत जेवुं नानुं काव्य.
खंडज (खंड इव जायते जन् ड) पु० जः गोळ.
खंडधारा (खंडे एकदेशे धारा यस्य) स्त्री० रा. कातर.
खंडन (खड् ल्युट्) क्ली० नं. १ कटको करवो ते, भाग करवो ते. २ तोडवुं. ३ खंड. ४ सामानो अभिप्रायवाळ युक्ति वगेरेथी तोडी नाखवो ते. ५ नाश करवुं. ६ नहि सरखुं करी देवुं. ७ बलवो, बंड.
खंडन (खंड ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. खंडित करनार.
'स्मरगरलखंडनं मम शिरसि मंडनम्'
गीतगोविंदम्
खंडनरत (खंडने रतः) त्रि० तः-ता-तं. १ कापवामां कुशल. २ खंडन करवामां हुंशीआर, खंडन करवामां गुंथायेल.
खंडना (खंड युच्) स्त्री० ना. खंडन.
खंडनीय (खंड अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. खंडन करवा लायक. खंडितव्य. [जथ्थो.
खंडपत्र ( ) क्ली० त्रं. अनेक पांदडांनो
खंडपरशु (खंडः परशुरस्य) पु० शुः १ महादेव, शंभु २ परशुराम, ३ विष्णु.
'येनैव खंडपरशुर्भगवान् प्रचंडः' उद्भटः
खंडपर्शु (खंडः पर्शुरस्य) पु० र्शुः १ जमदग्नि-पुत्र परशुराम. २ महादेव, शिव. ३ राहु. ४ भागेला दांतवाळो हाथी. [नारो.
खंडपर्शु (,,) पु० र्शुः मलमपट्टी कर-
खंडपाल (खंड पाल् अण्) पु० लः सुखडीओ, कंदोइ, हलवाई.
खंडप्रलय (खंडस्य प्रलयः) पु० यः १ विश्वना एक भागनो प्रलय. २ हरकोइ भागनो नाश.
खंडफण (खंडः खंडिता फणा यस्य) पु० णः एक जातनो साप.
खंडमंडल (खंडः खंडितः मंडलः) पु० लः वर्तुलनो एक भाग. २ असंपूर्णगोळ. ३ अपूर्ण मंडल.
खंडमंडल (खंडो मंडले यस्य) त्रि० लः-ला-लं. जेनुं संपूर्ण मंडल नथी ते.
खंडमोदक (खंड इव मोदयति मुद् णिच् ण्वुल्) पु० कः एक जातनी खांड. [काळुं मीठुं.
खंडलवण (खंडं च लवणं च) क्ली० णं. भिडलवण,
खंडशस् (खंड शस्) अव्य० शः कडके कडका, टुकडे टुकडा, खंडे खंड.
खंडसर (खंड इव सरति सृ अच्) पु० रः खंडमोदक शब्द जुओ.
खंडाभ्र (खंडं च तदभ्रं च) क्ली० भ्रं. वीखराइ गयेल वादळुं, वादळनो कडको.
'खंडाभ्रमभ्रवेशे स्यात् तथा दंतक्षतांतरे' मेदिनी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

खंडाभ्र (खंडः अभ्रमिव) क्ली० भ्रं. १ दांतनो કરડ. २ એક જાતનું દંતલક્ષ.

खंडाली (खंड् आ ला क ङीष्) स्त्री० ली. १ તેલ માપવાનું એક વજન. २ નાનું તલાવ.

खंडाली (,,) स्त्री० ली. કામુક સ્ત્રી.

खंडिक (खंड् इकन्) पु० कः १ બગલ, કાખ. २ તે નામનો એક ઋષિ. ३ કલાપ.

खंडिक (खंड् इकन्) त्रि० कः-का-कं. ક્રોધ પામેલ.

'खंडिकोपाध्यायः शिष्याय च पेटिकां ददाति'

महाभाष्यम्.

खंडित (खंड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ તોડેલું. २ નાશ કરેલું. ३ ખંડન કરેલું. ४ બલવાખોર. ५ ખંડખોર. ६ સામું થયેલું. ७ વીખરાઈ ગયેલું. ८ પસરેલું. ९ વિનાશ પામેલું. १० નાઉમેદ થયેલું. ११ વિશ્વાસઘાત કરેલું. १२ નિરાકૃત.

'विगतदयं खलु खंडितेन मम्ले' माघः

खंडितव्रत (खंडितं व्रतमस्य) त्रि० तः-ता-तं. १ જેની વર્તણુક દંગાખોર છે તે. २ બલવાખોર. ३ જેનું વ્રત ખંડિત થયું છે તે.

खंडिता (खंड् क्त) स्त्री० ता. તે નામની એક નાયિકા કે જે પોતાનો નાયક બીજી યુવતી સાથે લાગુ પડેલો જોઈ ઈર્ષ્યા કરે છે.

खंडिताशंस (खंडिता आशंसा यस्य) त्रि० सः-सा-सं. નાઉમેદ થયેલું, પોતાની આશા કે ઉમેદમાં નિષ્ફલ ગયેલું. [નાર, ખંડક.

खंडिन् (खंड णिनि) त्रि० डी-डिनी-डि. ખંડ કરનાર.

खंडिन् (खंड इनि) पु० डी. ખંડવાળું.

खंडिनी (खंडिन् ङीप्) स्त्री० नी. પૃથ્વી, ભૂમિ.

खंडी (खंडि अच् ङीष्) स्त्री० डी. રાની મગ.

खंडीर (खंड ईरन्) पु० रः पीળા મગ.

खंडु (खडि उ) त्रि० डुः-डुः-डु. ખંડક, ખંડન કરનાર.

खंड्य (खंड् यत्) त्रि० ड्यः-ड्या-ड्यं. ખંડન કરવા યોગ્ય. खंडनीय, खंडितव्य.

खतमाल (खस्य तमालः) पु०लः १ ધુમાડો. २ મેઘ.

'खतमालस्तु पुल्लिंगो धूमेपि जलवाहकः'

खद् (भ्वा० पर० सेट् खदति) १ સ્થિર થવું. २ દૃઢ થવું. ३ હરકત કરવી. ४ હાર મારવું. ५ મારી નાખવું. ६ ખાવું, ભક્ષણ કરવું. [કરવું.

खद् (चुरा० पर० सेट् खादयति) ઢાંકવું, આચ્છાદન

खद (खद् अप्) पु० दः સ્થિરપણું.

खदिका (ख दो कन् इत्वं टाप्) स्त्री० का. શેકેલી ડાંગર.

खदिर (खद् किरच्) पु० रः १ ખેરનું ઝાડ. २ ઇંદ્ર. ३ ચંદ્ર. ४ કપુર.

खदिरपात्रिका (खदिरपत्री स्वार्थे क) स्त्री० का. રીસામણીનો વેલો, લાજલુની વેલ.

खदिरपत्री (खदिरस्य पत्रमिव पत्रमस्याः) स्त्री०त्री. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

खदिरसार (खदिरस्य सारः) पु० रः ખેરસાર.

खदिरिका (खदिरी स्वार्थे क) स्त्री० का. १ રીસામણીનો વેલો, લાજલુની વેલ. २ લાખ.

खदिरी (खद् किरच् ङीप्) स्त्री० री. રીસામણીનો વેલો.

खदिरोद्भूत (खदिरादुद्भूतः) पु० तः ખેરસાર.

खदिरोपम (खदिरस्य उपमा यस्य) पु० मः બાવળનું ઝાડ.

खदूरक (खदूर कन्) त्रि० कः-का-कं. ઠીંગણું.

खदूरवासिनी (खदूर वस् णिनि) स्त्री० नी. બૌદ્ધમતમાં મનાયેલ શક્તિ પૈકી તે નામની એક.

खद्योत (ख द्योतते द्युत् अच्) पु० तः આગીઓ જીવડો.

'खद्योतालीविलसितनिभां विद्युदुन्मेषदृष्टिं'

मेघदूतम्.

खद्योत (खं द्योतयति द्युत् णिच् अण्) पु० तः १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ. खद्योतक. [જુઓ.

खद्योतन (ख द्युत् णिच् ल्यु) पु० नः ઉપલો શબ્દ

खधूप (ख धूप् अण्) पु० पः १ હવાઇ. २ લાકડાનું કરેલું બાણ. [જા કરવી, દુઃખવવું.

खन् (भ्वा० उभय० सेट् खनति-ते) १ ખોદવું, ખ-

खनक (खन् ण्वुल्) पु० कः १ ઉંદર. २ ચોર. ३ બાણ ખોદનાર. ४ સોના વગેરેની બાણ.

खनक (खन् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ખોદતો. २ ફાડતો. ३ તોડતો. ४ વિભાગ કરતો.

खनत् (खन् शतृ) त्रि० न्-नंती-त्. ખોદતું, ફાડતું, તોડતું.

खनि (खन् इन्) स्त्री० निः १ સુવર્ણ વગેરેની બાણ. २ આધાર. ३ પૃથ્વીનું વિદારણ. ४ ખોદેલ બાડો.

खनितृ (खन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ખોદનાર.

खनित्र (खन् इत्रच्) क्ली० त्रं. કોદાળી, પાવડો.

खनित्रक (खनित्र स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

खनित्वा ( ) स्त्री० त्वा. ખોદીને.

खनी (खन् इन् ङीप्) स्त्री० नी. १ સુવર્ણ વગેરેની બાણ. २ આધાર. ३ પૃથ્વીનું વિદારણ. ४ ખો-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

देल ખાડો.

खपुर (ख पृ क) पु० रः १ સોપારીનું ઝાડ. ૨ એક જાતનું સુગંધિ તૃણ. ૩ લશણ. ૪ આમવાયુ.

खपुर (ख पृ क) क्ली० रं. १ હરિશ્ચંદ્રની નગરી. ૨ આકાશમાંહેલી છુપીનગરી. ૩ માટીનું પાત્ર. ૪ વનસ્પતિ વાળો.

खभ्रांति (खे भ्रांतिरस्य) पु० तिः સમળો, સમડી.

खमणि (खस्य मणिः) पु० णिः १ સૂર્ય, સુરજ. ૨ આકડાનું ઝાડ. [નિ, મંદપણું.

खमीलन (खानां मीलनम्) क्ली० नं. સુસ્તી, ઝોકા-

खमूर्ति (खस्य मूर्तिः) स्त्री० र्तिः આકાશની મૂર્તિ.

खमूलि (खमूली पृषो०) स्त्री० लिः પાણીમાં પેદા થનારી એક જાતની વનસ્પતિ.

खमूलिका (खमूली स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

खमूली (खं मूलमस्याः) स्त्री० ली. खमूलि. શબ્દ

खंव् (भ्वा० पर० सेट् खंवति) १ જવું. ૨ હાલવું, ચાલવું.

खर (ख रा क) त्रि० रः-रा-रं. १ अत्यंत ગરમ. ૨ તીખું, તીક્ષ્ણ. ૩ તીક્ષ્ણ ધારવાળું. ૪ ઘાતકી. ૫ દુષ્ટ. ૬ ખોખરા સાદવાળું. ૭ સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાળું. ૮ વ્યવહારમાં ચતુર. ૯ ઠીંગણું, ઠુંકું.

खर (,,) पु० क्ली० रः-रं. ગરમી, ઉષ્ણતા, ગરમાશ.

खर (,,) पु० रः १ વિષ્ણુ. ૨ ગધેડો. ૩ તે નામનો એક રાક્ષસ. ૪ રાવણનો ભાઈ. ૫ વનસ્પતિ રીંગણી. ૬ ક્રૌંચપક્ષી. ૭ કાગડો. ૮ વનસ્પતિ ધમાસો. ૯ દૈત્ય. [કડાનું ઝાડ.

खरकर (खरः करः अस्य) पु० रः १ સૂર્ય. ૨ આ-

खरकुटि ( ) स्त्री० टिः વાળંદનું ઘર. खरकुट्टि.

खरकुटी (खरा निद्रा कुटी) स्त्री० टी. વાળંદનું ઘર.

खरकोण (खर कुण् अच्) पु० णः એક જાતનું પક્ષી. कपिंजल [પક્ષી.

खरकाण (खर काण् अच्) पु० णः એક જાતનું

खरगंधनिभा (खरगंधेन नितरां भाति) स्त्री० भा. એક જાતની વનસ્પતિ. [શબ્દ જુઓ.

खरगंधा (खरो गंधो यस्याः) स्त्री० धा. ઉપલો

खरगृह (खराणां गृहं) क्ली० हं. ગધેડાને રાખવાનું સ્થળ, ગધેડાં બાંધવાનો તબેલો.

खरगेह (खराणां गेहं) क्ली० हं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સ્પતિ નાગકેસર. ૨ દાશરથિ રામ.

खरघातन (खरस्य घातनं यस्मात्) पु० नः १ वन-

खरच्छद (खरः च्छदः पत्रमस्य) पु० दः १ એક જાતનું તૃણ. ૨ એક જાતનું બરૂ. ૩ સાગનું ઝાડ.

खरणस् (खरा नासिका यस्य) त्रि० णाः-णाः-णस्. १ ગધેડાનાજેવા નાકવાળું. ૨ તીક્ષ્ણ નાકવાળું.

खरणस (खरा नासिका यस्य) त्रि० सः-सा-सं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રી સામણીનો વેલો.

खरत्वच् (खरा त्वगयस्य) स्त्री० क्-ग्. એક જાતનો

खरदंड (खरो दंडो यस्य) क्ली० डं. કમલ.

खरदूषण (खरस्य दूषणं यस्मात्) पु० णः ધતુરાનું ઝાડ. [રામચંદ્ર.

खरध्वंसिन् (खर ध्वंस् णिनि) पु० सी. દાશરથિ

खरधन्विनिका ( ) स्त्री० का. એક જાતની વનસ્પતિ નાગબલા.

खरनाद (खरस्य नादः) पु० दः ગધેડાનો અવાજ.

खरनादिन् (खर नद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ગધેડાના જેવો અવાજ કરતું.

खरनादिनी (खरनादिन् ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. રેણુકબીજ.

खरपत्र (खराणि पत्राण्यस्य) पु० त्रः १ વનસ્પતિ રાતી તુલસી. ૨ સાગનું ઝાડ.

खरपत्रक (खरपत्र कन्) पु० कः એક જાતનું ઝાડ. तिलकवृक्ष. [ખંડનું પાત્ર.

खरपात्र (खरं पात्रं) क्ली० त्रं. લોઢાનું વાસણ, લો-

खरपादाढ्य (खरैः पादैः आढ्यः) पु० ढ्यः કોઠનું ઝાડ, કોઠી.

खरपाल ( ) पु० लः લાકડાનું વાસણ.

खरपुष्प (खराणि पुष्पाण्यस्य) पु० ष्पः વનસ્પતિ મરવો. [સ્પતિ વનતુલસી.

खरपुष्पा (खराणि पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० ष्पा. વન-

खरपुष्पिका (खरपुष्पैव क टाप् इत्वम्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. વર્વરા. [પારેવું.

खरप्रिय (खलः प्रियः यस्य) पु० यः કબુતર,

खरमंजरी (खरा मंजरी यस्याः) स्त्री० री. વનસ્પતિ અધાડો. [વાહન.

खरयान (खरेण यानम्) क्ली० नं. ગધેડાએ જોડેલું

खरलोमन् (खरं लोम यस्य) पु० मा. મુખ્ય નાગ પૈકી તે નામનો એક. खररोमन्.

खरशब्द (खरस्य शब्दः) पु० ब्दः खरनाद शब्दः જુઓ. [રંગ. માર્ગી.

खरशाक (खरं शाकमस्य) पु० कः વનસ્પતિ ભા-

खरशाल (खरशालायां जातः) त्रि० लः-ला-लं. ગધેડાના તબેલામાં પેદા થનાર.

खरशाला (खरस्य शाला) स्त्री० ला. ગધેડાં રાખ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वानो तभेलो. खरशाल.
खरस्कंध (खरः स्कंधो यस्य) पु० षः प्रियालवृक्ष.
खरांशु (खराः अंशवः अस्य) पु० शुः १ सूर्य. सुरज. २ आकडानुं आड. [जातनुं तृण.
खरागरी (खरं आगिरति इति) स्त्री० री. એક
खरालक (खर अल् ण्वुल्) पु० कः खोખंडीभाणु.
खरालिक ( ) पु० कः उपलो शब्द જુओ. [जातनी वनस्पति.
खराश्वा (खरैः अश्यते खर अश्व) स्त्री० श्वा. એક
खराह्वा (खर आ ह्वे क टाप्) स्त्री० ह्वा. अजમोद.
खरिका (खर कन्) स्त्री० का. કસ્तुरीनो भूકो.
खरिंधय (खरिं धयति) त्रि० यः-या-यं. गधेडीनुं दूध पीनार, गधेडीने धावनार.
खरु (खन् र क) पु० रुः १ महादेव, शिव. २ धोडो. ३ दांत. ४ गर्व, अभिमान. ५ કામદેव, मदन. ६ धोળो रंग.
खरु (खन् कु र) त्रि० रुः-रुः-रु. १ धोળुं. २ दुष्ट. ३ धातકी. ४ अयोग्य अथवा निषिद्ध वस्तु भाटे કામना राખनार. ५ मूर्ख, એवकुફ. ६ गांडुं, धेलुं. ७ तीक्ष्णु. [कन्या.
खरु (खन् कु र) स्त्री० रुः पतिने वरवावाणी
खरोंद्वेदिन् ( ) त्रि० दी-दिनी-दि. ज्ञरणु भारणु जाणनार.
खर्घ (भ्वा० पर० सेट् खर्घति) જવું, गमन કरवुं.
खर्ज् (भ्वा० पर० सेट् खर्जति) १ पूજन કरवुं. २ संभान કरवुं. ३ आतिथ्य કरवुं. ४ दुःખदेवुं. ५ ઇજા देवी. ६ साફ કरवुं, स्वच्छ કरवुं.
खर्जन (खर्ज् ल्युट्) क्ली० नं. ખરજવुं, કંડूयन.
खर्जिका (खर्ज् वुन्) स्त्री० का. १ स्वाद. २ રુચि. ३ तरस लगाडनार રुચि. ४ उपदंश रोग.
खर्जुर (खर्ज उरच्) क्ली० रं. १ રुપुं. २ ખજુर. ३ હડताળ. [तनो ફોડो. ३ ખજુरीनुं आड.
खर्ज् (खर्जि ऊ) स्त्री० र्जूः १ ખરજવुं. २ એક જા-
खर्जूघ्न (खर्जूं हंति हन् टक्) पु० घ्नः १ आकडानुं आड. २ धंतुरानुं आड. ३ એક જातनुं आड. खजुघ्न. [हडताળ.
खर्जूर (खर्ज् ऊ र) क्ली० रं. १ રुપुं. २ ખજુर. ३
खर्जूर (खर्जूरस्य फलं) पु० रः १ ખજુरनुं आड, ખજુरी. २ वींछी.
खर्जूररस (खर्जूरस्य रसः) पु० सः १ ખજુरनो रस. २ ताडी, ताडनो रस.
खर्जूरिका (खर्जूरी कन्) स्त्री० का. ખજુरी.
खर्जूरी (खर्जूर् ङीप्) स्त्री० री. ખજુरी, ખજુरीनुं आड. [लागे तेम ડંખवुं.
खर्द् (भ्वा० पर० सेट् खर्दति) કरડवुं, ડંખवुं, ઝेर
खर्प्पर (कर्पर पृषो०) पु० क्ली० रः-रं. ખापरीयुं.
खर्प्पर (,,) पु० रः १ चोर. २ ઠग, ઠगल-બાज. ३ ખोपरी. ४ छत्री, छत्र. ५ भीખ मागવानुं पात्र, ખપ્પર. ६ माटीना वासणनो કડકो.
खर्प्पराल (खर्पर अल् अच्) पु० लः લાખी पींપળानुं आड. कंदराल.
खर्परी (खर्पर ङीप्) स्त्री० री. ખापरीयुं.
खर्परीतुत्थ (खर्परी एव तुत्थं) क्ली० त्थं. ખापरीयुं.
खर्व् (भ्वा० पर० सेट् खर्बति) જવुं, गमन કरवुं.
खर्व (खर्व् अच्) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं १ ઠींगणुं, ટुंકुं, કદमां नानुं. [नामनो એક.
खर्व (खर्व् अच्) पु० र्वः कुબेरना नवनिधि पैકी ते
खर्व (खर्व अच्) क्ली० र्वं. १०००००००००नी संખ्या. खर्व.
खर्वशाख (खर्वाः शाखाः हस्तपादादयो यस्य) त्रि० खः-खा-खं. ટुंકुं, ઠींगणुं.
खर्वित (खर्व् क्त) त्रि० तः-ता-तं. -ह्रस्व, ટुंકुं.
खर्म (खुर मक्) क्ली० र्मं. १ पुरुषत्व, मरदाઇ. २ वणेलुं रेशम. [કरवो, अभिमान કरवुं.
खर्व् (भ्वा० पर० सेट् खर्वति) गर्विष्ट थवुं, गर्व
खर्व (खर्व् अच्) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. १ ઠींगणुं. २ ટुंકुं, કદमां नानुं.
खर्व (खर्व् अच्) पु० र्वः १ कुબेरना नवनिधि पैકी ते नामनो એક. २ कांटाशेवतीनुं आड.
खर्व (,,) क्ली० र्वं. खर्व शब्द જुओ.
खर्वट (खर्व अट्) पु० क्ली० टः-टं. चारसो गामडा-नी राजधानीनुं शहेर, पर्वतपासेनुं शहेर.
खर्वा (खर्व् अच् टाप्) स्त्री०र्वा. वनस्पति नागબला.
खल् (भ्वा० पर० सेट् खलति) १ એકठुं કरवुं, જमा કरवुं. २ चालवुं, हालवुं.
खल (खल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. १ हलકुं. २ખ-राब. ३ दुष्ट. ४ धातકी. ५ नीच. ६ लुચ्चुं. ७ निर्दय.
खल (,,) पु० क्ली० लः-लं. १ भाटी, भूत्ति-કा. २ જગ્या. ३ स्थान. ४ खेतर वगेरेमां दाणा वगेरेनु ખળु.
खल (खल् अच्) पु० लः १ सूर्य, सुरज. २ धंतुरा-नुं आड. ३ तमालवृक्ष. ४ आकडानुं आड. ५ ખ-रल.
खलक (ख लं क कन्) पु० कः धडो, कुंभ.
खलकुल ( ) पु० लः કलथी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

खलता (खलस्य भावः) स्त्री० ता. १ हलकापणुं. २ खराबपणुं. ३ दुष्टपणुं. ४ धातकीपणुं. ५ नीचपणुं. ६ लुच्चापणुं. ७ निर्दयपणुं. [वेल.

खलता (खस्य लता पृषो०) स्त्री० ता. आकाशती

खलति (खल् इतच्) त्रि० तिः-तिः-ती-ति. माथे तालवाळुं. खल्वाट.

खलति (,,) पु० तिः माथानी ताळ.

खलतिक (खलति कै क) पु० कः पर्वत.

खलत्व (खलस्य भावः) क्ली० त्वं. खलता शब्द जुओ.

खलपू (खल पू क्विप्) पु० स्त्री० पूः-पूः साफ करनार, वाळनार, ओडनार, झाडुं कहाडनार.

खलमूर्ति (खल इव मूर्तिरस्य) पु० र्तिः पारो, पारद. [द्रोस्ती अथवा संबंध.

खलसंसर्ग (खलस्य संसर्गः) पु० र्गः खलनी साथे

खलि (खल् इन्) पु० स्त्री० लिः १ खोळ. २ धी तेल वगेरेनो गाळ, कचरो कुचो वगेरे.

खलिद्रुम ( ) पु० मः सीधा देवदारनुं झाड.

खलिन् (खल इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. खोळवाळुं, धी तेल वगेरेना कचरावाळुं. [लगाम.

खलिन (खे अश्वमुखे लीनं पृषो०) पु० क्ली० नः-नं.

खलिश (खे लिशति लिश् क) पु० शः એક जातनुं माछलुं. [जुओ.

खलिशा (खलिश टाप्) स्त्री० शा. उपलो शब्द

खलीकृत (खल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ तरछोडेल. २ तिरस्कारेल.

खली (खल् इत् ङीप्) स्त्री० ली. खोळ.

खलीकार (खल् कृ घञ्) पु० रः १ अपकार. २ तरछोडवुं ते.

खलीन (खे लीनम्) त्रि० नः-ना-नं. आकाशमां लीन.

खलीन (खे अश्वमुखे लीनं) पु० क्ली० नः-नं. लगाम.

खलीकार (खल च्वि कार) पु० रः १ नुकसान, हाणु. २ तेल वगेरेनो गाळ कहाढवो ते. ३ भर्त्सन.

खलीकृत (खल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ तरछोडेल. २ अपकृत. [कार. २ भर्त्सन.

खलीकृति (खल च्वि कृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ अप-

खलीन (खे मुखे लीनः) पु० क्ली० नः-नं. लगाम.

खलु (खल् उन्) अव्य० लुः १ निश्चयदर्शक अव्यय. २ गद्यपद्यमां संपूर्ति माटे वपराते। अव्यय. ३ निश्चयपणुं, मात्रपणुं अने खरेखरपणुं बताववानुं अव्यय.

खलुज् (खलुज क्विप्) पु० क्-ग् अंधकार. आंधाडं.

खलुरेप (खलु रिप् घञ्) पु० पः એક जातनो मृग.

खलुरेपक (खलुरेपः स्वार्थे क) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

खलूरिका (खडि ऊरच् कन्) स्त्री का. लश्करी सीपाईने कवायत शीखववानी जग्या. २ शस्त्रनो अभ्यास.

खलेधानि (खले धीयते वृषभा अत्र) स्त्री० निः खळीमां बळद बांधवानुं लाकडुं. [शब्द जुओ.

खलेवाली (खल वल् अण् ङीप्) स्त्री० ली. उपलो

खलेश (खले शेते शी) पु० शः એક जातनुं माछलुं.

खलेश (खलेष्वीशः) पु० शः १ लुच्चानो सरदार. २ अत्यंत दुष्ट. ३ पुष्कळ नीच.

खलेशय (खलेश या क) पु० यः એક जातनुं माछलुं. [ण. २ नीच बोलवुं ते.

खलोक्ति (खला उक्तिः) स्त्री० क्तिः १ हलकुं भाष-

खलोक्ति (खलस्य उक्तिः) स्त्री० क्तिः १ हलकानुं वचन. २ नीचनुं भाषण. ३ दुष्टनी वाणी.

खल्य (खल यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. खोळने माटे लायक, खळा माटे योग्य.

खल्या (खलानां समूहः) स्त्री० ल्या. १ खळांनो समुदाय, घणां खळां. २ दुष्टनुं टोळुं, खलनो समूह. ३ खरलनो जथ्थो.

खल्लु (खलं लाति ला क्त) पु० ल्लः १ चामडानुं वस्त्र. २ खाडी, खाइ, नाळुं. ३ उंडो खाडो. ४ चातक पक्षी. ५ चामडुं. ६ मशक, पखाल वगेरे पाणी राखवानी चामडानी चीज. ७ औषध वगेरे घुंटवानुं के वाटवानुं साधन, खरल.

खल्लक (खल्ल स्वार्थे क) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

खल्लकी ( ) स्त्री० की. साकर.

खल्लिका (खल् ला क् टाप् इत्वं) स्त्री० का. खावानो पदार्थ रांधवा माटे तवाइ हलवाइ वगेरे.

खल्लिट (खल्लीव टलति टल् ड पृषो०) त्रि० टः-टा-टं. जेना माथाना वाळ गयेला छे ते, तालवाळुं.

खल्ली (खल् ला क ङीष्) स्त्री० ल्ली. એક जातनो रोग.

खल्लीट (खल्लीव टलति टल् ड) त्रि० टः-टा-टं. खलति शब्द जुओ. रोग वगेरेथी जेना माथाना वाळ गयेला होय छे ते.

खल्वट (खल् अट् अण्) पु० टः माथानी ताल.

खल्वाट (खल् वट् अण्) त्रि० टः-टा-टं. तालीओ, माथा उपर तालवाळुं.

'खल्वाटो दिवसेश्वरस्य किरणैः संतापितो मस्तके'

भर्तृहरिः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

खल्लिका ( ) स्त्री० का. खल्लिका श-ब्द જુઓ.

खव् (क्या० पर० सेट् खौनाति) १ આસ્વાદ કરવું. २ સંપત્તિવાળું કરવું. ३ સ્વચ્છ કરવું. ४ શુદ્ધ કરવું. ५ દ્રવ્ય ઉધાર કરવું.

खपुष्प (खे पुष्पं) क्ली० ष्पं. આકાશનું ફુલ. 'एष वंध्यासुतो याति खपुष्पकृतशेखरः' उद्भटः

खवल्ली (खस्य वल्ली) स्त्री० ल्ली. १ આકાશનો વેલો. २ મૂળવિનાની આકાશવલ્લી.

खवारि (खस्य वारि) क्ली० रि. આકાશનું પાણી, વરસાદનું પાણી, ઝાકળ વગેરે.

खवाष्प (खस्य वाष्पं) क्ली० ष्पं. १ ધરફ. २ ઝાકળ. ३ હિમકણ.

खश (ख शी पु) पु० व० शाः હિંદુસ્તાનની ઉત્તરમાં તે નામનો એક પહાડી મુલક.

खशय (खे शेते शी) त्रि० यः-या-यं. આકાશમાં સુનાર. [જુઓ.

खशरीर (खमेव शरीरम्) क्ली० रं. खमूर्ति શબ્દ

खशा (ख शी ड टाप्) स्त्री० शा. १ મુરા નામનું સુંગધિ દ્રવ્ય. २ કશ્યપની એક પત્ની.

खशेट (ख शिट् अण्) पु० टः खलिश શબ્દ જુઓ,

खश्वास (खस्य श्वास इव) पु० सः પવન, વાયુ, વા.

खष् (भ्वा० पर० सेट् खषति) १ ઠાર મારવું, મારી નાખવું. २ પીડવું. ३ ધ્વજા કરવી. ४ હરકત કરવી. [બલાત્કાર. ३ જુલમ.

खष्प (खन् पु) पु० ष्पः १ ક્રોધ, કોપ, ગુસ્સો. २

खस (ख सो क) पु० सः १ ખરજવું. २ ખસ. ३ હિંદુસ્તાનની ઉત્તરમાં તે નામનો એક પહાડી મુલક. ४ ખસખસનું ઝાડ.

खस (खस् अण्) पु० सः ખસદેશમાં હોનાર લોક.

खसगंध (खसस्येव गंधोऽस्य) पु० धः વનસ્પતિ क्षीरकंचुकी. खसकंद.

खसतील (खस तील् क) पु० लः ખસખસનું ઝાડ.

खसम (खेन समः) पु० मः ખુદ્ધ.

खसंभव (खे संभवति सं भू अच्) त्रि० वः-वा-वं. આકાશમાં હોનાર, આકાશમાં પેદા થનાર.

खसंभवा (,, टाप्) स्त्री० वा. એક જાતની વનસ્પતિ. આકાશમાંસી.

खसर्पण (खे सर्पति सृप् ल्यु) पु० णः ખુદ્ધ.

खसर्पण (खे सर्पणं) क्ली० णं. આકાશમાં જવું, આકાશમાં ખસવું.

खसा (ख सो क टाप्) स्त्री० सा. રાક્ષસની ભા.

खसात्मज (खसाया आत्मजः) पु० जः રાક્ષસ, દૈત્ય. [જુઓ.

खसासुत (खसायाः सुतः) पु० तः ઉપલો શબ્દ

खस्तनी (ख स्तन् ङीप्) स्त्री० नी. પૃથ્વી, ભૂમિ.

खस्खस (खस् प्रकारः पृषो०) पु० सः અફીણનું ઝાડ, અફીણનું બીજ, ખસખસ.

खस्खसरस (खस्खसस्य रसः) पु० सः અફીણ.

खस्फटिक (खमिव निर्मलः स्फटिकः) पु० कः १ સૂર્યકાંતમણિ. २ ચંદ્રકાંતમણિ.

खहर (खं शून्यं हरो यत्र) पु० रः ગણિતમાં જે આંકનો શૂન્ય ભાજક હોય છે તે.

खाखस (खस प्रकारे द्वित्वं पृषो०) पु० सः ખસખસનું ઝાડ. [ળવર્ણી ઘોડો.

खांगाह (ख अंग आ हन् ड) पु० हः ધોળો પીંપ-

खाजिक (खज् ण्वुल्) पु० कः ભુંજેલ શાળ, શેકેલી ડાંગર.

खाट (खट् घञ्) पु० टः ઠાઠડી, મેલી.

खाटा ( ) स्त्री० टा. खट्टि. શબ્દ જુઓ.

खाटि (खट् इञ्) स्त्री० टिः १ खट्टि શબ્દ જુઓ. २ વ્રણ. ३ ચિહ્ન. ४ મનની લહેર. ५ असद् ગ્રહ.

खाटिका (खाटी क) स्त्री का. १ ઠાઠડી, મેલી.

खाटी (खट् इञ् ङीप्) स्त्री० टी. ઠાઠડી, મેલી.

खांड (खंडस्य विकारः अप्) पु० डः ખાંડનો વિકાર. [નામનું ઇંદ્રનું વન.

खांडव (खांड वा क) क्ली० वं. અર્જુને બાળેલું તે

खांडव (,,) त्रि० वः-वा-वं. ખાંડના વિકારવાળા લાડુ વગેરે. [બ્રાહ્મણની જાતિ.

खांडवायन ( ) पु० नः એક જાતની

खांडविक (खांडव ठञ्) पु० कः હલવાઇ, કંદોઇ, સુખડીઓ.

खांडिक (खंड ठक्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

खात (खन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ખોદેલું. २ ફાડેલું.

खात (,,) क्ली० तं. १ ચોરસ તલાવ. २ નાનું સરોવર. ३ ખાઈ. ४ ખોદવું તે.

खातक (खात कन्) पु० कः १ ખોદનારો. २ કર્જદાર, દેણદાર.

खातक (खात क) क्ली० कं. ખાઈ.

खातभू (खाता भूः) स्त्री० भूः ખોદેલી જમીન.

खात्र (खन् ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. १ નાનું તલાવ. २ પાવડો. ३ કોદાળી. ४ અરણ્ય, જંગલ. ५ દોરો, સુતળી.

खात्वा (खन् त्वा) अव्य० त्वा. ખોદીને.

खाद् (भ्वा० पर० सेट् खादति) ખાવું, ભક્ષવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

खादक (खाद् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ खानार, भक्षनार. २ ऽर्ज्जदार. [भक्ष्यपदार्थ.

खादन (खाद् ल्युट्) क्ली० नं. १ खावुं, भक्षण. २

खादन (खाद् ल्यु) पु० नः दांत.

खादनीय (खाद् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. खावा योग्य, भक्षवा लायक. खाद्य.

खादि ( ) पु० दिः हस्तभूषण.

खादित (खाद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. खाधेलुं, भक्षेलुं.

'आशंकमानो वैदेहीं खादितां निहतां मृताम्'
भट्टिः.

खादितवत् (खादित वतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. खानारुं, भक्षणारुं.

खादितव्य (खाद् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. खावायोग्य, भक्षवायोग्य. खाद्य. [भक्षक.

खादिन् (खाद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. खानार,

खादिर (खदिर अण्) त्रि० रः-री-रं. १ खेरना झाऽथी उत्पन्न थयेलुं, खेरतुं बनावेलुं. २ खेरतुं, खेर संबंधी.

खादिरसार (खादिरः सारः) पु० रः खेरसार.

खादुक (खाद् उन् कन्) त्रि० कः-की-कं. १ अपऽकार करनार. २ नुकसान करनार. ३ धंज करनार. ४ धातकी. ५ दुष्ट. हिंसाशील.

खाद्य (खाद् ण्यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. खावा योग्य, भक्षवा लायक. [हिंसा.

खान (खे ल्युट्) क्ली० नं. १ खावुं. २ खोदवुं. ३

खानि (खन् इञ्) स्त्री० निः खाण.

खानिक (खन् इञ्) क्ली० कं. भीतमां पडेलुं खाडुं, भीतमां पडेल छेद. [चोर.

खानिल (खन् इलच्) त्रि० लः-ला-लं. धर खोदनार,

खानी (खन् ङीष्) स्त्री० नी. खाण.

खानोदक (खानाय उदकमत्र) पु० कः नाणीओर.

खापगा (खस्य आपगा) स्त्री० गा. स्वर्गंगा.

खार (ख ऋ अण्) पु० रः १६ द्रोणनुं एक अनाजनुं वजन, ५१२ शेरनुं एक अनाजनुं वजन.

खारि („ ङीप्) स्त्री० रिः उपलो शब्द जुओ.

खारिंपच (खारिं पचति पच् खश् मुम्) त्रि० चः-चा-चं. एक खारि अनाज जेनामां रंधाय छे एवुं पात्र वगेरे.

खारी (खारि ङीप्) स्त्री० री. १ खार शब्द जुओ. कोरडानी शरीर उपर नीशानी.

खारीक (खारि इकन्) त्रि० कः-का-कं. एक खारी अनाज जेमां ववाय छे एवुं क्षेत्र वगेरे.

खारीवाप (खारी वप् घञ्) त्रि० पः-पा-पं. उपलो शब्द जुओ. [माथे ताल होवापणुं.

खालित्य (खलति यत्) क्ली० त्यं. तालीआपणुं.

खाशि ( ) पु० वं० यः बंगालानी पूर्वे तेनामनो एक पहाडी देश. [जुओ.

खाशिक ( ) पु० वं० काः उपलो शब्द

खाश्मरी ( ) स्त्री० री. एक जातनी वनस्पति. गांभारी [पशु. किखि.

खिखि (खि खिट् ड पृषो०) स्त्री० खिः एक जातनुं

खिंखिर (खि कृ क पृषो०) पु० रः उपलो शब्द जुओ. [युध, एक जातनुं सुगंधी द्रव्य.

खिंखिर („) पु० रः शिवनुं एक आ-

खिंखिरा (टाप्) स्त्री० रा. खिखि शब्द जुओ. [स आपवो. २ धीवुं.

खिद् (भ्वा० पर० सेट् खेदति) १ धीवरावबुं, त्रा-

खिद् (दिवा० पर० सेट् खिद्यते) १ दुःख भोगववुं. २ संकट भोगववुं. ३ खेद पामवो.

खिद् (रुधा० आत्म० सेट् खिन्ते) १ दुःख भोगववुं. २ संकट भोगववुं. ३ खेद पामवो.

खिदिर (खिद् किरच्) पु० रः १ चंद्र, चांदो. २ अनाथ. ३ गरीब. ४ यति, योगी. ५ कपुर.

खिद्यमान (खिद् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ कष्ट पामतुं. २ विपत्ति सहेतुं. ३ दुःख भोगवतुं. ४ खेद पामतुं.

खिद्र (खिद् रक्) पु० द्रः १ रोग, मंदवाड, बीमारी. २ गरीब, अनाथ.

खिन्न (खिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ विपत्ति भोगवी छे जेणे ते. २ दुःखी. ३ बेचेन. ४ खेदपामेल. ५ थाकी गयेल.

'खिन्नोसि मुंच शैलम्) सुवंकुः

खिल (खिल् क) त्रि० लः-ला-लं. नहि खेडेल, खाली, शून्य.

खिल („) पु० लः ब्रह्मा, विष्णु.

खिल („) पु० क्ली० लः-लं. मंत्र, स्तोत्र वगेरेनो सारसंग्रह.

खु (भ्वा० आत्म० सेट् खवते) १ नाद करवो. २ अवाज करवो. ३ वागवुं.

खुंगाह (खु गाह् अच्) पु० हः काळो घोडो.

खुज् (भ्वा० पर० सेट् खोजति) चोरवुं.

खुंजाक (खुंज् आक) पु० कः एक जातनुं तृण. देवताडक. खुज्जाक.

खुड् (भ्वा० आत्म० सेट् खुंडते) १ लंगडा थवुं, खोडा होवुं, लंगडावबुं, खोडवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

खुड् (तुदा० पर० सेट् खुडति) ઢાંકવું આચ્છાદન કરવું.
खुड् (भ्वा० पर० सेट् खोडति) ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દન કરવું.
खुड् (चुरा० पर० सेट् खोडयति) ઢાંકવું, આચ્છા-
खुड् (भ्वा० पर० सेट् खुंडति) કડાકો થાય તેમ ભાગવું, ભાગ કરવા, ફાડવું.
खुड् (चुरा० पर० सेट् खुंडयति) ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ડવું, ખંજવાળવું.
खुर् (तुदा० पर० सेट् खुरति) १ કાપવું. २ ઉઝર-
खुर (खुर् क) पु० रः १ ખરી. २ સુગંધિદ્રવ્ય ન-ખલો. ३ સળગ્યો, અસ્ત્રો. ४ ખાટલા વગેરેનો પાયો. [कक्षः.
खुरक (खुर् कन्) पु० कः એક જાતનું ઝાડ. તિલ-
खुरक्षेप (खुरस्य क्षेपः) पु० पः લાત, પાટું.
खुरणस् (खुर इव नासिका यस्य) त्रि० णाः-णाः-णस्. ચપટા નાકવાળું, ચીબા નાકવાળું.
खुरणस (,,) त्रि० सः-सा-सं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ની સડક.
खुरपदवी (खुरस्य पदवी) स्त्री० वी. ઘોડાના પગ-
खुरप्र (खुर प्रा क) पु० प्रः ખરીના આકાર જેવું બાણ.
खुरली (खुर् अलच्) स्त्री० ली. १ તીર ફેંકવાનો અભ્યાસ. २ ધનુર્વિદ્યા વગેરેનો અભ્યાસ.
'खुरलीकलहे गणानाम्' महावीरचरितम्.
खुरसामा ( ) स्त्री० ना. એક જાતની વનસ્પતિ.
खुराक (खुर् आक) पु० कः श्वापद, જનાવર.
खुराघात (खुरस्याघातः) पु० तः ખરીનો માર.
खुराभिघात (खुरस्याभिघातः) पु० तः ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
खुरालक (खुर् अल् वुञ्) पु० कः લોખંડી બાણ.
खुरालिक (खुर् अल् ठक्) पु० कः १ લોખંડી બા-ણ. २ વાળંદની કોથળી. ३ ઓશીકું.
खुर्द् (भ्वा० आत्म० सेट् खुर्दते) ખેલવું, ક્રીડવું, રમવું, કુદવું. [ભાગ.
खुलक ( ) पु० कः ગુલ્ફનો આઠમો
खुल्ल (खुदं लाति ला क) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. १ નાનું. २ થોડું, જરા. ३ કનિષ્ઠ. ४ ક્ષુદ્ર.
खुल्ल (खुदं लाति ला क) क्ली० ल्लं. એક જાતનું સુ-ગંધિ દ્રવ્ય, નખલો.
खुल्लक (खुल्ल कन्) त्रि० कः-का-कं. १ નાનું. २ થો-ડું, જરા. ३ ગરીબ. ४ નીચ. ५ હલકું. ६ કનિ-ષ્ઠ. ७ ક્ષુદ્ર. ८ ખલ. [ભાઈ.
खुल्लतात (खुल्लः तातव्य) पु० तः બાપનો નાનો
खुल्लतातक (खुल्लः तातः कन्) पु० कः ઉપલો શ-બ્દ જુઓ. [નાનો ભાઈ.
खुल्लपितामह (खुल्लः पितामहस्य) पु० हः દાદાનો
खुल्लम (खुल्लेन मीयते मा क) पु० मः રસ્તો, માર્ગ.
खेखीरक (खे आकाशे खीलक इव) पु० कः વાંસ વગેરેની અવાજ કરતી પોકળ નળી.
खेगमन (खे गमनं यस्य) पु० नः એક જાતનું પક્ષી.
खेचर (खे चरति चर् ट) पु० रः १ મહાદેવ. २ વિ-દ્યાધર નામનો ઉપદેવ. ३ પારો, પારદ. ४ ધાતુ હીરાકસી. ५ રવિ વગેરે ગ્રહ. ६ ઘોડો.
खेचर (,,) क्ली० रं. ખડ, તૃણ.
खेचरी (खे चरति चर् ट ङीप्) स्त्री० री. १ પાર્વતી, દુર્ગા. २ એક જાતની મુદ્રા.
खेट् (भ्वा० पर० सेट् खेटति) ખીવું, ગાભરું થવું.
खेट् (चुरा० पर० सेट् खेटयति) ખાવું, ભક્ષવું.
खेट (खेट् अच्) त्रि० टः-टा-टं. १ હલકું. २ ખરા-બ, નીચ. ३ હથીઆર બાંધેલ.
खेट (खिट् घञ्) पु० क्ली० टः-टं. શીકાર, મૃગયા.
खेट (खिट् घञ्) पु० टः १ ઢાલ. २ ગામડું. ३ ખે-ડુત લોકનું રહેઠાણ. ४ બલરામનું મુસળ.
खेटंग (खेटं अंगं यस्य) पु० गः ઉપદ્રવ કરનાર એક જાતનો જંતુ.
खेटिताल (खेटिः तालो यस्य) पु० लः રાજાનો સ્તુતિપાઠક, ભાટ, ચારણ, બારોટ વગેરે.
खेटिन् (खेट् इनि) पु० टी. १ રંડીબાજ. २ કામી. ३ નાગર.
खेड् (चुरा० पर० सेट् खेडयति) ખાવું, ભક્ષવું.
खेडिताल (खेडिः तालः यस्य) पु० लः खेटिताल શબ્દ જુઓ.
खेद (खिद् घञ्) पु० दः १ દીલગીરી, અફસોસ. २ દુઃખ, પીડા. ३ સુસ્તી, માંદ. ४ ગ્લાનિ, ગરી-બપણું.
खेदन (खिद् ल्युट्) क्ली० नं. દીલગીરી, અફસોસ.
खेदान्वित (खेदेनान्वितः) त्रि० तः-ता-तं. ખેદ-વાળું.
खेदित (खेद इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ દુઃખ પામે-લું. २ પીડિત, ખેદ પામેલ, ગ્લાનિ પામેલ, દરિ-દ્ર, ગરીબ. [કારક.
खेदिन् (खिद् णिच् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. દૈન્य-
खेदिनी (खेदिन् ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતની વનસ્પતિ. અસનપર્ણી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

खेय (खन् क्यप्) त्रि० यः-या-यं. ખોદવા યોગ્ય.
खेय (,,) क्ली० यं. १ ખાઈ. २ એક જાતનો સેતુ.
खेल् (भ्वा० पर० सेट् खेलति) હાલવું, કાંપવું.
खेल (खेल् अच्) पु० लः ખેલ, રમત.
खेलत् (खेल् शतृ) त्रि० न्ती-लंति-लत्.

'खेलल्लोलंबकोलाहलमुखरितदिक्चक्रवालांतरालम्' भारतचंपु.

खेलन (खेल् ल्युट्) क्ली० नं. રમવું, રમત.
खेलनी (खेल् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. શેાગઠી, શેત્રંજનાં મહોરાં વગેરે રમવાનું સાધન.
खेला (खेल् अङ् टाप्) स्त्री० ला. રમવું, રમત, ક્રીડા.
खेलि (खेल् कि) स्त्री० लिः १ स्तुति, स्तोत्र. २ गायन, ગાણું. ३ भज्जन. ४ ક્રીડા, રમત, ખેલ.
खेलि (,,) पु० लिः १ બાણ. २ સૂર્ય. ३ જનાવર. ४ પક્ષી. ५ આકડાનું ઝાડ.
खेव् (भ्वा० पर० सेट् खेवति) સેવવું, ચાકરી કરવી.
खेसर (खे सृ ड) पु० रः ખચ્ચર.
खै (भ्वा० पर० सेट् खायति) १ સ્થિરથવું. २ મારી નાંખવું. ३ ઉપદ્રવ કરવો. ४ દુઃખ કરવું. ५ ખોદવું. ६ ખેદ કરવો. [તા રંગનો ઘોડો.
खोकाह ( ) पु० हः ઘોળા સાથે રા-
खोट् (भ्वा० पर० सेट् खोटति) લંગડાવવું, ખોડવું, ખોડંગવું. [ક્ષવું, ફેંકવું.
खोट् (चुरा० उभय० सेट् खोटयति-ते) ખાવું, ભ-
खोटि (खोट् इन्) स्त्री० टिः ધુતારી અને યુક્તિવાળી સ્ત્રી. खोरि.
खोटी (खोट् इन् ङीप्) स्त्री० टी. १ એક જાતનું વૃક્ષ. २ ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વું,ખોડંગવું.
खोड् (भ्वा० पर० सेट् खोडति) લંગડાવવું, ખોડ-
खोड् (चुरा० पर० सेट् खोडयति) ફેંકવું.
खोड (खोड् अच्) त्रि० डः-डा-डं. ખોડું, લંગડું.
खोडकशीर्ष (खोडकं शीर्षमस्य) क्ली० र्षं. કમાન દ્વાર છાપરાવાળું ઘર.
खोडकशीर्षक (,, कप्) क्ली० कं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ એક જાતનું ઝાડ.
खोर् (भ्वा० पर० सेट् खोरति) લંગડાવું, ખોડવું, ખોડંગવું.
खोर (खोर् अच्) त्रि० रः-रा-रं. લંગડું, ખોડું.
खोरक (खोर् कन्) पु० कः ઘોડાનો જવર.
खोल् (भ्वा० पर० सेट् खोलति) લંગડાવું, ખોડવું, ગતિવિકલ થવું.
खोल (खोल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. લંગડું, ખોડું.
खोलक (खोल् ण्वुल्) पु० कः १ વાસણ, પાત્ર. २ યુદ્ધમાં માથાનું રક્ષણ કરવા માટે પહેરાતી ટોપી. ३ કીડીએ બનાવેલ રાફડો. ४ સોપારીની છાલ.
खोलि (खोल् इन्) स्त्री० लिः બાણ રાખવાનું ભાથું.
खोल्क ( ) पु० ल्कः. તારો, ગ્રહ.
खोलमुक (खे उल्मुकः) पु० कः મંગલગ્રહ.
ख्या (अदा० पर० सेट् ख्याति) કહેવું, કહી દેખાડવું, પ્રખ્યાત કરવું, મશહુર કરવું. વ્યાખ્યાન કરવું. अभि (अभिख्याति) પ્રકાશવું, દીપવું. आ (आख्याति) આબરૂમંદ થવું. वि (विख्याति) પ્રસિદ્ધ કરવું. सु (सुख्याति) પસંદ હોવું. कु (कुख्याति) બે આબરૂ થવું,प्रति+आ (प्रत्याख्याति) રદ કરવું, નાપાડવું. सं (संख्याति) ગણવું. सम्+आ (समाख्याति)નામ દેવું, સંજ્ઞા આપવી.
ख्यात (ख्या क्त) त्रि० तः-ता-तं. કહેલ, પ્રસિદ્ધ, પ્રખ્યાત.

'ख्यातः शक्रो भगांगो विधुरपि मलिनो माधवो गोपजातः' उद्भटः

ख्यात (,,) क्ली० तं. १ કહેવું. २ ઘોષણા. [નિર્દેલ.
ख्यातगर्हण (ख्याता गर्हणा यस्य) त्रि० णः-णा-णं.
ख्यातगर्हित (ख्यातं गर्हितं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ख्याति (ख्या क्तिन्) स्त्री० तिः १ પ્રસિદ્ધિ, પ્રખ્યાતિ. २ કીર્તિ. ३ જ્ઞાન, સમજ. ४ કહેવું. ५ પ્રહત્તા. ६ પ્રકાશ. ७ પ્રશંસા, વખાણ.
ख्यापक (ख्या ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ પ્રસિદ્ધ કરનાર. २ પ્રખ્યાત કરનાર. ३ જાણમાં મુકનાર, જાહેર કરનાર. ४ કહેનાર.
ख्यापन (ख्या ल्युट्) क्ली० नं. १ પ્રસિદ્ધ કરવું. २ સમજાવવું. ३ પ્રખ્યાત કરવું. ४ સુચવવું, સમજાવવા, ५ "મે કર્યું" એમ કબુલ કરવું.

ग.

ग વ્યંજન પૈકી ત્રીજો અક્ષર.
ग (गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. જનાર, ધણુકરીને ઉત્તર પદમાં વપરાતો વિશેષણ શબ્દ, જેમકે અષ્ટગ વર્ગગ. [૪ ગુરૂ વર્ણ.
ग (,,) पु० गः १ ગણેશ. २ ગંધર્વ. ३ સિંહ.
ग (गै ड) क्ली० गं. ગાણું, ગાયન. [ભીડુ.
गगन (गम् युच्) क्ली० नं. १ આકાશ, આભ. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'गगनं गगनाकारं सागरः सागरोपमः'
कुवलयानंदः

गगनगति (गगने गतिर्यस्य) पु० तिः १ सूर्य. २ आकडानुं आड. ३ गगनमां जेनी गति छे એवा ग्रह वगेरे.

गगनगति (गगने गतिः) स्त्री० तिः गगनमां જવું.

गगनध्वज (गगनस्य ध्वज इव) पु० जः १ सूर्य, सुरજ. २ मेघ. ३ आकडानुं आड.

गगनपुष्प (गगनस्य पुष्पं) क्ली० ष्पं. आકાशनुं ફુલ. गगनकुसुम.

गगनविहारिन् (गगने विहरति वि हृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. आકાशमां रમनारुं.

'स हि गगनविहारी कल्मषध्वंसकारी' उद्भटः

गगनविहारिन् (,,) पु० १ सूर्य, सूरજ. २ आકાशप्रદीप. ३ देव, आकडानुं आड.

गगनसद् (गगने सीदति सद् क्विप्) त्रि० त्-द्. आકાशमां બेसनार, आકાशमां रहेनार.

गगनसद् (गगने सीदति सद् क्विप्) पु० त्-द्. १ देव. २ उपદेव.

गगनसिंधु (गगने सिंधुः) स्त्री० धुः मंदाકिनी.

'गगनसिंधुफेनधवलांतरस्य' कादंबरी.

गगनस्थ (गगने तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. गगनमां रहेनार.

गगनस्थित (गगने स्थितः स्था क्त) त्रि०तः-ता-तं. आકાशमां रहेलुं. [वायु, पवन, वा.

गगनस्पर्शन (गगनं स्पर्शति स्पृश् ल्यु) पु० नः

गगनांगना (गगनगता अंगना) स्त्री० ना. अप्सरा.

गगनाग्रं (गगनस्य अग्रं) क्ली० ग्रं. छेल्लुं ઉंचुं आકाशभाग.

गगनेचर (गगने चरति चर् ट) पु० रः १ नक्षत्र. २ ग्रह. ३ देव. ४ पक्षी. ५ सूर्य, आकडानुं आड.

गगनेचर (गगने चरति) त्रि० रः-रा-रं. आકાशमां चालनार.

गगनोल्मुक (गगने उल्मुक इव) पु० कः मंगलग्रह.

गग्घ् (भ्वा० पर० सेट् गग्घति) १ हसवुं. २ धिકारथी हसवुं.

गंगा (गम् गन्) स्त्री० गा. भागीरथी नदी.

गंगाका (गंगा कन् टाप्) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ.

गंगाक्षेत्र (गंगेव क्षेत्रम्) क्ली०त्रं. गंगा नदी, गंगा-नदीना कांठा उपरनी બे કોश सुधीनी જमीन.

गंगाचिल्ली (गंगातीरस्था चिल्ली) स्त्री० ल्ली. गंगाना तीरे रहेनारुं એક જातनुं नानुं पक्षी.

गंगाज (गंगायां जायते जन् ड) पु० जः १ भीष्म-पितामह. २ कार्तिकस्वामी. गंगापुत्र, गांगेय.

गंगाजल (गंगायां जलं) क्ली०लं. गंगा नदीनुं पाणी.

गंगाटेय (गंगायास्तीरे याति पृषो०) त्रि० यः-या-यं. गंगा नदी तरફ જतुं, गंगा नदी उपर रहेतुं.

गंगाटेय (,,) पु० यः એક જातनुं माछलुं.

गंगादज (गंगया दजः) पु० जः भीष्मपितामह.

गंगाद्वार (गंगाया द्वारं) क्ली० रं. आકाशमांथी જे ઠેકाणे गंगा नदी उतरेली छे ते स्थल, हरिद्वार.

गंगाधर (गंगां धारयति धृ अच्) पु० रः १ महादेव, शंभु. २ समुद्र.

गंगाधाराकण (गंगाधारायाः कणः) पु० णः गंगा-नदीनी धाराभांथी ઉડतां જलनां कण.

गंगापत्री (गंगेव शुभ्राणि पत्राण्यस्याः) स्त्री० त्री. એક જातनुं आड.

गंगापार (गंगायाः पारं) क्ली० रं. गंगानदीनो पार.

गंगापुत्र ( ) पु० त्रः गंगाक्षेत्र उपर रही पोतानी उपજीविका चलावनार ते नामनी ब्राह्मण जाति. [तળीयुं.

गंगामध्य (गंगाया मध्यं) क्ली० ध्यं. गंगानदीनुं

गंगांबु (गंगाया अंबु) क्ली० बु. गंगानुं पाणी, आश्विन मासमां पडता वरसातनुं पाणी.

गंगायात्रा (गंगाया यात्रा) स्त्री०त्रा. १ गंगानदीनी जात्रा. २ मांदा माणसने भरवा माटे गंगानदीने कांठे लઈ જवुं ते. [कार्तिकस्वामी.

गंगासुत (गंगायाः सुतः) पु० तः भीष्मपितामह,

गांगिका (गंगा कन्) स्त्री० का. गंगानदी.

गांगिभूत (गंगा च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. गंगा રूप थयेलुं.

गंगुक (गं गुक पृषो०) पु० कः कांग.

गंगोल ( ) पु० लः એક जातनो मणि.

गच्छ (गम् क्विप् तुक् गम् स वा) पु० च्छः १ वृक्ष, आड. २ लीलावतीमां कहेल पद. [करतुं.

गच्छत् (गम् शतृ) त्रि० न्-छंती-त्. જतुं, गमन

गज् (भ्वा० पर० सेट् गजति) पीने छाकटा थवुं, भदोन्मत्त थवुं. [वो, शब्द करवो.

गज् (चुरा० उभय० सेट् गजयति-ते) अवाज करवो.

गज् (भ्वा० पर० सेट् गंजति) उपलो शब्द जुओ.

गज (गज् अच्) पु० जः १ हाथी. २ ते नामनुं એક भरतर माप. ३ धरनी पासे બे तरફ चूना वगेरेथी बांधेलो ढोળाव जेना उपर धर બंधाय छे ते. ४ जमीननी अंदर नानो खाडो जेना अंदर

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अग्नि संयोगथी रसायन वगेरे तैयार थाय छे ते. ५ नागकेसरनुं झाड. [हाथीकंद.

गजकंद (गजः गजदंत इव कंदो यस्य) पु० दः

गजकर्ण (गजस्य कर्ण इव कर्ण यस्य) पु० र्णः એક यक्ष.

गजकृष्णा (गज इव कृष्णा) स्त्री० ष्णा. गजपीपर.

गजगौरीव्रत ( ) क्ली० तं. भाद्रपद मासमां स्त्रीओथी करातुं એક व्रत.

गजचिर्भटा (गजप्रिया चिर्भटा) स्त्री० टा. એક जातनुं झाड.

गजच्छाया ( ) स्त्री० या. श्राद्ध करवाने योग्य એवो समयनो એક भाग.

गजढक्का (गजोपरिस्था ढक्का) स्त्री० क्का. हाथीऽ ढोल.

गजता (गजानां समूहः) स्त्री० ता. हाथीनुं टोळुं, हाथीनो समुदाय.

गजता (गजस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ हाथीपणुं. २ हाथीनुं काम. गजत्व. [जेटलुं उंचुं.

गजदघ्न (गज दघ्नच्) त्रि० घ्नः-घ्नी-घ्नं. हाथी

गजदंत (गजस्य दंतः) पु० तः हाथीदांत.

गजदंत (गजस्य दंताविव दंतावस्य) पु० तः गणेश, गणपति. [खुंटी.

गजदंत (गजस्य दंतः इव) पु० तः भीतनी खीली,

गजदान (गजस्य दानं) क्ली० नं. हाथीना गंडस्थळमांथी झरतुं पाणी.

गजदान (,,) क्ली० नं. हाथीनुं दान.

गजद्वयस (गज द्वयसच्) त्रि० सः-सी-सं. गजदघ्न शब्द जुओ.

गजतासा (गजस्य तासा) स्त्री० सा. हाथीनी सुंड.

गजपति (गजानां पतिः) पु० तिः १ २जवाडानो मोटो हाथी. २ हाथीओमां मोटो हाथी. ३ हाथिनो पति. [तीखी पीपर. इभकणा.

गजपिप्पली (गजनामका पिप्पली) स्त्री० ली. लांबी

गजपुंगव (गजेषु पुंगवः) पु० वः मोटो उंचो हाथी. "श्वा पिंडदस्य कुरुते गजपुंगवस्तु" भर्तृहरिः

गजपुट ( ) पु० टः अग्निना संयोगथी रसायन वगेरे तैयार करवाने जमीनमां खोदेलो नानो એક हाथनो खाडो.

गजप्रिया (गजस्य प्रिया) स्त्री०या. हाथीनी वहाली. २ એક जातनुं झाड. [दीलडी, हस्तिनापुर.

गजपुर (गजस्य हस्तिनामनृपस्य पुरं) क्ली० रं.

गजबंधनी (गजा बध्यंते अत्र) स्त्री०नी. हाथीस्थान, हाथीने बांधवानी जगा. हस्तिशाला; वारी.

गजबंधिनी (गजस्य बंधनं अत्र) स्त्री० नी. उपलो शब्द जुओ. [झाड. अश्वत्थवृक्ष.

गजभक्षक (गजो भक्षकोऽस्य) पु० कः पींपळानुं

गजमंडलिका (गजानां मंडलिका) स्त्री० का. गाडीनी चारे तरफ हाथीनुं फरतुं कुंडाळुं.

'चंद्राकृतीनि गजमंडलिकाभिरुच्चैः' माघः

गजमंडली (गजानां मंडली) स्त्री० ली. १ हाथीनुं मंडळ. २ उपलो शब्द जुओ.

गजमात्रल (गजस्य मात्रं लुनाति) पु० लः सिंह.

गजमात्र (गज मात्रच्) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. गजदघ्न शब्द जुओ.

गजमुख (गजस्य मुखमस्य) पु० खः गणपति, गणेश. गजानन, गजास्य.

गजमुख (गजस्य मुखं) क्ली० खं. हाथीनुं मोढुं.

गजमोटन (गजं मोटयति मोट् ल्यु) पु० नः सिंह.

गजयूथ (गजस्य यूथः) पु० थः हाथीनुं टोळुं.

गजवदन (गजस्य वदनमस्य) पु० नः गणपति, गणेश.

गजवदन (गजस्य वदनं) क्ली० नं. हाथीनुं मोढुं.

गजव्रज (गज इव व्रजः) त्रि० जः-जा-जं. हाथीना जेवुं चालनार.

गजव्रज (गजानां व्रजः) पु० जः हाथीनुं टोळुं.

गजव्रज (गजस्य व्रजः) पु० जः हाथीनी चाल, हाथीनी गति.

गजसाह्वय (गजस आह्वयः) पु०यः पुरातन हस्तिनापुर, हालनुं दिल्ली शहेर, कुरुवंशनी राजधानीनुं એક शहेर, [ऐरावत, गजेंद्र.

गजाग्रणी (गजेषु अग्रणीः) पु० णीः इंद्रनो हाथी

गजाजीव (गज आ जीव् घञ्) पु० वः भावत.

गजांड (गजस्य अंडमिव मूलं यस्य) पु० डः એક जातनो भूळो.

गजानन (गजस्याननमस्य) पु०नः गणपति, गणेश.

गजानन (गजस्याननं) क्ली० नं. हाथीनुं मोढुं.

गजारि (गजानामरिः) पु० रिः १ हाथीनो शत्रु. २ सिंह. ३ शंभु. ४ એક जातनुं झाड.

गजारोह (गज आ रुह् अण्) पु० हः भावत.

गजारूढ (गजे आरूढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. हाथी उपर चढेलुं.

गजाशन (गजैरश्यते) पु० नः १ पींपळानुं झाड. २ એક जातनुं झाड. गजादन.

गजाशन (,,) क्ली० नं. कमलनी वेलनुं भूल. गजादन. [गणेश.

गजास्य (गजस्य आस्यमस्य) पु० स्यः गणपति,

गजास्य (गजस्य आस्यं) क्ली० स्यं. हाथीनुं मुख.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गजास्य (गजस्य आस्यमिवास्यं यस्य) पु० स्यः गणपति.

गजाह्व (गजसहिता आह्वा यस्य) क्ली० हुं. पुरातन हस्तिनापुर, हालतुं दिल्ली शहेर, कुरुवंशनी राजधानीनुं शहेर. [जुओ.

गजाह्वय ( ) क्ली० यं. उपलो शब्द

गजाह्वा (गजोपपदा आह्वा यस्याः) स्त्री० ह्वा. १ लांबी तीणी पींपर. २ हस्तिनापुर. गजपिप्पली इभकणा.

गजेंद्र (गजानामिंद्रः) पु० द्रः ५-४ंद्रनो हाथी ऐरावत. २ मोटो उंचो हाथी, ३ गजयूथनो पति.

गजोषणा (गजोपपदा उषणा) स्त्री० णा. गजपिप्पली शब्द जुओ.

गंज (गञ् अच्) पु० क्ली० जः-जं. १ खाण. २ हीरानी खाण. ३ गायने राखवानी जग्या. ४ गोवाणीआनुं रहेठाण. ५ खजनो, द्रव्यगार. ६ धान्य वेचवानी जग्या, अनाज वेचवानी पीठ. ७ पामरतुं घर. ८ मधनुं वासण.

गंज (गजि अच्) पु० जः अपमान, तिरस्कार.

गंजन (गजि ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. १ तिरस्कार करनार. २ दारु.

'युष्मत्कृते खंजनगंजनाक्षि शिरो मदीयं यदि याति यातु' उद्भटः

गंजा (गज् अच् टाप्) स्त्री०जा. १ खाण. २ हीरानी खाण. ३ गांजानुं आड. ४ दारु पीवानी दुकान, घर वगेरे. ५ पीवानुं पात्र. ६ जुंपडी. ७ नीच लोकोनुं रहेठाण. ८ गुंजा. ९ रति.

गंजाकिनी ( ) स्त्री० नी. गांजथी बनावेल औषधि,

गंजायिका ( ) स्त्री० का. गांजो, भांग.

गंजिका (गंजा कन् टाप् इत्वम्) स्त्री० का. मध पीवानी दुकान, घर वगेरे.

गड् (भ्वा० पर० सेट् गडति) १ टीपुं करवुं. २ प्रवाही पदार्थनी पेठें वहेवुं.

गड् (भ्वा० पर० सेट् गंडति) गाल उपर रोगनुं थवुं, गंडमाळनुं होवुं.

गड (गड् अच्) पु० डः १ एक जातनुं माछलुं. २ प्रतिरोध. ३ पडवो. ४आच्छादन. ५ वाड. ६ खाध. ७ माळवा प्रांतनो एक भाग. ८ एक जातनुं लवण.

गडक (गड कन्) पु० कः एक जातनुं माछलुं.

गडयंत (गड् णिच् भच्) पु० तः वादळुं, मेघ.

गडलवण (गडदेशे लवणम्) क्ली० णं. एक जातनुं लवण जे अजमेर प्रांतमां पेदा थाय छे ते.

गडि (गड् इन्) पु० डिः १ आळसु बळदीओ. २ वत्सतर. [वांकडुं.

गडु (गड् उ) त्रि० डुः-डुः-डु. खुंधुं, कुबडुं,

गडु (गड् उ) पु० डुः १ खुंधो पुरुष. २ भालुं, बर्छी. ३ गलगंड. ४ पृथ्वीनो एक जातनो कीडो. ५ पाणीनुं पात्र. [आंगळीनी वींटी.

गडुक (गडु कन्) क्ली० कं. १ पाणीनुं पात्र. २

गडुकंठ (गडुः कंठे यस्य) त्रि० ठः-ठी-ठं. जेने गलगंडनो रोग थयेल छे ते.

गडुर (गडु र) त्रि० रः-री-रं. खुंधुं, कुबडुं, वांकडुं.

गडुल (गडु र) त्रि० लः-ली-लं. उपलो शब्द जुओ.

गडेर (गड् एरक्) पु० रः गाडर, घेटुं.

गडोत्थ (गड् उत् स्था क) क्ली० त्थं. एक जातनुं लवण. [२ साकर, गोळ. ३ गोळी.

गडोल (गड् ओलच्) पु० लः १ कोळीओ, ग्रास.

गडुर (गड् डर) पु० रः गाडर, घेटुं. गडुल.

गडुरिका (गडुर ठञ्) स्त्री० का. १ जेनुं मूळ न जणाय एवो आवेलो अकस्मात् पाणीनो मोटो प्रवाह. २ गाडरने अनुसरनार गाडरनी पंक्ति, एकली मेंढी. [जुओ.

गडुलिका (गडुल ठञ्) स्त्री० का. उपरनो शब्द

गडुक (गड् डुक) पु० कः ओरी.

गडूक (गड् डूक) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

गण् (चुरा० पर० सेट् गणयति) गणवुं.

गण (गण् अच्) पु० णः १ समुदाय, जूथ, टोळुं. २ २७ रथ, २७ हाथी, ८१ घोडा, अने १३५ पायदळथी बनेलुं सैन्य. ३ महादेवना प्रमथ वगेरे सेवक पैकी प्रत्येक. ४ नक्षत्रना अनुरोधवडे ज्योतिष्शास्त्रप्रसिद्ध देव, मनुष्य अने राक्षस एवा त्रण गण छे ते पैकी प्रत्येक. ५ गणपति. ६ कविताभां लघु गुरुना क्रमवडे बनेला त्रण अक्षरना मगण, रगण, भगण, इत्यादि आठ गणोमांथी प्रत्येक. ७ संप्रदाय. ८ एक देशी धर्म. ९ व्याकरणशास्त्रप्रसिद्ध धातु पाठमां कहेल भ्वादि अदादि वगेरे गणो पैकी प्रत्येक. १० एक जातनी अंक संख्या. ११ एक जातनुं सुगंधि द्रव्य, चोर.

गणक (गण् ण्वुल्) पु० कः १ जोशी, दैवज्ञ. हीरसाभ वगेरे गणनार मनुष्य.

'गणिकागणकौ समानधर्मौ' उद्भटः

गणकार (गणं करोति कृ) पु० रः तृतीय पांडुपुत्र. भीमसेन. २ वर्ग पाडनार पुरुष.

गणकी (गणकस्य स्त्री ङीष्) स्त्री० की. जोशीन स्त्री.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गणचक्रक (गणचक्र कन्) क्ली० कं. એકઠા મળી સદ્‌ગુણી મનુષ્યોનું ભોજન.
गणता (गणस्य भावः) स्त्री० ता. १ સમૂહ, ટોળું, જૂથ. २ વર્ગ. ३ હીસાબ, ગણિત, ક્રમનું ગણવું.
गणत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
गणदीक्षा (गणस्य दीक्षा) स्त्री० क्षा. १ આરંભેલા વ્રત વગેરેનો તેની સમાપ્તિ સુધીના નિયમનો સ્વીકાર કરવો તે. २ હરકોઈ કાર્યનો અધિકાર. ३ गणपतिના ભજન પૂજનની દીક્ષા.
गणदीक्षिन् (गणदीक्षा णिनि) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. १ गणपतिના ભક્તિમાર્ગમાં દીક્ષા પામેલ. २ જ્ઞાતિ અને અનેક મનુષ્યનું કામ કરનાર ઉપાધ્યાય.
गणदेवता (गणभूता देवता) स्त्री० ता. આદિત્ય, રુદ્ર, વસુ ઇત્યાદિ દેવતા પૈકી પ્રત્યેક.
गणद्रव्य (गणस्वामिकं द्रव्यं) क्ली० व्यं. જે દ્રવ્ય ઉપર ગણની સત્તા હોય છે તે.
गणधर (गण धृ अच्) पु० रः १ વર્ગનો ઉપરી. २ જૂથનો ઉપરી. ३ શાળાનો અધ્યક્ષ. ४ જૈન મહાવીરના પ્રથમ શિષ્યનું ઉપપદ. [२ गणित.
गणन (गण् ल्युट्) क्ली० नं. १ ગણવું, ગણતરી.
गणना (गण् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
'यदि त्रिलोकीगणनापरा स्यात्' नैषधीयम्.
गणनाथ (गणानां नाथः) पु० थः १ गणपति. २ મહાદેવ. ३ ટોળાનો નાથ. [જુઓ.
गणनायक (गणानां नायकः) पु० कः ઉપલો શબ્દ
गणनायिका (गणानां नायिका) स्त्री० का. દુર્ગા, પાર્વતી.
गणनीय (गण् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ગણવા યોગ્ય, વર્ગ પાડવા લાયક. गण्य, गणितव्य.
गणपति (गणानां पतिः) पु० तिः ગણેશ. હેરંબ.
गणपर्वत (गणभूयिष्ठः पर्वतः) पु० तः કૈલાસ પર્વત.
गणपिंडक (गणस्य पीड इव कायति के क) क्ली०कं. છાતી. [ગણેશ. ३ મહાદેવનો ધણી.
गणाभर्तृ (गणानां भर्त्ता) पु० र्त्ता. १ મહાદેવ. २ 'शृंगाण्यमुष्य भजते गणभर्तृशिष्यः' किरातार्जुनीयम्.
गणयितृ (गण् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ગણનાર, ગણતરી કરનાર. [ત્રિનો સમૂહ.
गणरात्र (गणानां रात्रीणां समाहारः) क्ली० त्रं. रा-
गणरूप (गणा बहूनि रूपाण्यस्य) पु० पः આકડાનું ઝાડ. [ઝાડ.
गणरूपक (गणरूप कन्) पु० कः રાતા આકડાનું
गणरूपिन् (गणा बहूनि रूपाण्यस्य) पु० पी. આક-ડાનું ઝાડ. [અન્યતરિ.
गणवतीसुत (गणवत्याः सुतः) पु० तः કાર્તીકેય,
गणशस् (गण शस्) अव्य० शः ટોળેટોળાં.
गणहासक (गण हस् णिच् ण्वुल्) पु० कः એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. વાંસ. गणहास.
गणाग्रणी (गणानामग्रणीः) पु० णी. १ गणपति, ગણેશ. २ ટોળાનો ઉપરી.
गणाचल (गणभूयिष्ठः अचलः) पु० लः કૈલાસ પર્વત.
गणाधिप (गणानामाधिपः) पु० पः १ गणपति. २ ગણેશ. ३ સૈન્યસમૂહ વગેરેનો રક્ષક. ४ જૈન ગણાધિપ પૈકી દરેક. ५ શિવ.
गणाधिपति (गणानामधिपतिः) पु० तिः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કરેલું અન્ન
गणान्न (गणार्थान्नं) क्ली० न्नं. અનેકને માટે તૈયાર
गणान्न (गणानामन्नं) क्ली० न्नं. ટોળું જેનો ધણી છે એવું અન્ન.
गणाभ्यंतर (गणस्य अभ्यंतरम्) त्रि० रः-रा-रं. ટોળામાંહેલું, સમૂહના અંદરનું.
गणाभ्यंतर (गणार्थ अभ्यंतरः) पु० रः સમૂહ માટે દાનમાં આપેલ ભૂ વગેરેના ધન ઉપર ગુજરાન ચલાવનાર.
गणि (गण् इन्) स्त्री० णिः ગણવું, ગણતરી.
गणिका (गण ठन्) स्त्री० का. १ વેશ્યા, કીસબણ. २ પીળી જુવારનું ઝાડ. ३ ગણીઆરીનું ઝાડ. ४ હાથણી. [થણી.
गणिका (गण् ण्वुल्) स्त्री० का. ગણનારી. २ હા-
गणिकारिका (गणिकारी कन्) स्त्री० का. ગણીઆરીનું ઝાડ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.
गणिकारी (गणिं करोति कृ अण् ङीप्) स्त्री० री.
गणित (गण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ગણેલું, ગણતરી કરેલું.
गणित (गण् क्त) क्ली० तं. १ ગણવાની વિદ્યા, હિસાબ કરવાની વિદ્યા, જેમકે બીજગણિત, પાટી ગણિત, રેખાગણિત. २ ગણવું, ગણતરી.
'पारे परार्द्धं गणितं यदि स्यात्' नैषधीयम्.
गणितव्य (गण् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ગણવા યોગ્ય. गणनीय. [કરવાવાળું.
गणितिन् (गणित इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. ગણના
गणिन् (गण इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. સમુદાયવાળું. ટોળાવાળું.
गणिपिटक (,,) स्त्री० का. જૈનમત પ્રસિદ્ધ એક વિદ્યાનો ભાગ. દ્વાદશાંગી.
गणीभूत (गण च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ग-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

णना करेलुं. २ समुदायमां भेळवेलुं. ३ वर्गमां भेळवी दीधेलुं. [तरी करवा लायक.

गणेय (गण् यत्) त्रि य:-या-यं. गणवायोग्य, गण्य. "गणेयनिःशेषगुणोपि स स्यात्" नैषधीयम्.

गणेरु (गण् एरु) पु० रुः गणीआरीनुं आड.

गणेरु (गण् एरु) स्त्री० रुः १ वेश्या, कसभण. २ हाथणी.

गणेरुक (गणेरु क) पु० कः गणीआरीनुं आड.

गणेरुका (गणेरु कै क टाप्) स्त्री० का. १ उपलो शब्द जुओ. २ वेश्या, कसभण. ३ कुटणी स्त्री.

गणेश (गणानामीशः) पु० शः १ गणपति. २ महादेव. [करेणुनुं आड.

गणेशकुसुम (गणेश इव कुसुमम्) पु० मः रातो

गणेशभूषण (गणेशस्य भूषणम्) क्ली० णं. सींदुर.

गणेशान (गणानामीशानः) पु० नः १ गणेश. २ शिव.

गणोत्साह (गणे उत्साहो यस्य) पु० हः એક जातनुं पशु, गेंडो.

गंड (गम् ड गड् अच् वा) पु०डः १ गाल. २ आंखथी हनवटी पर्यंत चेरानो सधळो भाग. ३ डाघ, चिन्ह. ४ उकाळो. ५ परपोटो. ६ गांठ, ग्रंथि. ७ हाथीनुं कुंभस्थळ. ८ એક जातनुं पशु, गेंडो. ९ शूर, योद्ध. १० घोडा उपरना जीन उपर ओशीआ जेवुं होय छे ते. ११ नाटकमां पात्रवर्गनुं એક जातनुं भाषण. १२ सत्ताविष योग पैकी दशमो योग. १३ नेत्र अने गाल वच्चेनो उंच्चो भाग.

गंडक (गंड क) पु० कः १ गेंडो. २ चारनी संख्याथी गणवानी એક रीति. ३ प्रतिरोध. ४ जुदाइ. ५ जुदुं करवुं, नीराळुं करवुं. ६ ज्योतिर्विद्यानो એક भाग. ७ એક जातनुं मत्स्य. ८ गांडपणुं. ९ फोडलानो रोग.

गंडकारी (गंडं करोति) स्त्री० री. १ वनस्पति रीसामणी. २ खेरनुं आड.

गंडकाली (गंडेषु काली) स्त्री० ली. १ वनस्पति रीसामणी. २ खेरनुं आड.

गंडकी (गंड ङीष्) स्त्री० की. ते नामनी એક नदी, जेमां शालग्राम पेदा थाय छे.

गंडकीपुत्र (गडक्याः पुत्र) पु० त्रः शालग्राम.

गंडकुसुम (गंडस्य कुसुममिव) क्ली० मः हाथीनां कुंभस्थळमांथी झरतुं पाणी. मदोदक.

गंडकूप (गंडे कूपः) पु० पः पर्वतना शिखरनो कुवो.

गंडगात्र (गंडमिव गात्रमस्य) क्ली० त्रं. सीताफल.

गंडदूर्वा (गंडयुक्ता दूर्वा) स्त्री० र्वा. એક जातनी घेरो.

गंडफलक (गंडः फलकमिव) क्ली० कं. १ गाल, नेत्र अने गाल वच्चेनो मध्यदेश. २ विस्तारवाळो गाल.

गंडमाला (गंडानां स्फोटकानां माला यस्याः) स्त्री० ला. એક जातनो ते नामनो रोग, जेमां डोक सुजी जाय छे.

गंडमालिन् (गंडमाला णिनि) त्रि० ली-लिनी-लि. जेने गंडमालानो रोग थयो होय छे ते.

गंडयंत (गंडि भच्) पु० तः मेत्र.

गंडशिला (गंड इव शिला) स्त्री० ला. मोटो पथ्थर.

गंडशैल (गंड इव शैलः) पु० लः तोफान, भूकंप वगेरेथी पर्वत अथवा खड्ग वगेरेनो पडी गयेलो मोटो पथ्थर.

"किं पुत्रि गंडशैलभ्रमेण नवनीरदेषु निद्रासि"
आर्यासप्तशती.

गंडशैल ( ) पु० लः गाल, कपोल, कपाल.

गंडस्थल (गंडस्य स्थलं) क्ली० लं. गाल.

गंडस्थली (गंडस्य स्थली) स्त्री० ली. गाल.

गंडांग (गंड इव अंगमस्य) पु० गः એક जातनो गेंडो. [त दूर्वा.

गंडाली (गंड् अण् ङीष्) स्त्री० ली. धोळी घेरो, श्वेत

गंडि (गंड् इन्) पु० डिः आडनुं थड.

गंडु (गड् उ) पु० डुः १ ओशीकुं. २ गांड.

गंडुल (गंडु लच्) त्रि० लः-ला-लं. गांडवाळुं.

गंडूपद (गंडुयूतानि पदान्यस्य) पु०दः पृथ्वीमांहेलो એક जीवडो.

गंडूपदभव (गंडूपद भू अच्) पु० वः सींसु.

गंडूपदी (गंडूपद ङीष्) स्त्री० दी. એક जातनी जीवात.

गंडूष (गंड् ऊषण् नुम्) पु० षः १ मुख धोवाभाटे मुखमां जे पाणीनुं चांगळु लेवाय छे ते. २ पाणी वगेरेनो कोगळो. ३ हाथीनी शुंढनो अग्रभाग. ४ प्रसृत, परिमाण.

गंडूषा (,, टाप्) स्त्री० षा. १ कोगळो. २ चांगळुं.

गंडोपधान (गंड उप धा ल्युट्) क्ली० नं. ओशीकुं.

गंडोल (गंड ओलच्) पु० लः १ साकर. २ कोगळो.

गण्य (गण् यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. गणवायोग्य, गणतरी करवा लायक.

गत (गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ गयेलुं. २ जाणे-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લું. ૩ સમજેલું. ૪ પામેલું. ૫ મેળવેલું. ૬ ખોવાઇ ગયેલું. ૭ સમાપ્ત. ૮ પડેલ. ૯ એ પ્રમાણેના ભાવને પામેલ.

गत (गम् क्त) क्री० तं. જવું, ગતિ.

'गतं तिरश्चीनमनूरुसारथेः माघः

गतकाल (गतश्चासौ कालश्च) पु० लः ગયેલો વખત, ભૂતકાળ. [તિર્યકભવડે હોનારી ક્રિયા.

गतकाल ( ) अव्य० लं. કાળના અ-

गतक्लम (गतः क्लमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. જેનો થાક ગયેલ છે તે.

गतचेतन (गता चेतना यस्य) त्रि० नः-ना-नं. બેશુદ્ધ, બેભાન, મૂર્ચ્છા પામેલું.

गतज्वर (गतो ज्वरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. જેનો તાવ ગયેલ છે તે. [વાદળાં વિનાનું.

गततोयद (गतं तोयदं यस्मात्) त्रि० दः-दा-दं.

गतत्रप (गता त्रपा यस्य) त्रि० पः-पा-पं. બેશરમ.

गतप्रत्यागत (गतं च प्रत्यागतं च) त्रि० तः-ता-तं. ગયેલું અને ફરીથી આવેલું. [ગયેલ કાલ.

गतदिन (गतं च तद्दिनं च) क्री० नं. ગયેલો દિવસ,

गतधृति (गता धृतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. જેની ધીરજ ગયેલ છે તે, દૃઢતાવિનાનું.

गतनासिक (गता नासिका यस्य) त्रि० कः-का-कं. નકટું, નાકવિનાનું, જેનું નાક ગયેલ છે તે.

गतभर्तृका (गतो भर्ता यस्य) स्त्री० का. १ વિધવા. २ જેનો ધણી ગયો છે તે સ્ત્રી.

'किमु मुहुर्मुमुहुर्गतभर्तृकाः' माघः

गतमाय (गता माया यस्य) त्रि० यः-या-यं. १ જેની માયા ગયેલ છે તે. २ નિર્દય. ૩ સુધરેલું. ૪ જેનું અજ્ઞાન નાશ પામેલ છે તે.

गतलक्ष्मीक (गता लक्ष्मीर्यस्य) त्रि० कः-का-कं. જેની લક્ષ્મી ગયેલ છે તે, દુર્ભાગ્ય.

गतवत् (गत मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જનાર, પામનાર, મેળવનાર, સંપાદન કરનાર.

गतवित्त (गतं वित्तं यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. જેની દોલત ગયેલ છે તે.

गतविभव (गतो विभवो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. ગરીબ થઇ ગયેલ, દરિદ્ર થયેલ.

गतव्यथ (गता व्यथा यस्य) त्रि० थः-था-थं. દુઃખમાંથી છુટું થયેલું, જેની વ્યથા ગયેલ છે તે.

गतशैशव (गतं शैशवं यस्य) त्रि० वः-वा-वं. જેનું બાલકપણું ગયેલ છે તે, જે બાલક મટી આઠ વર્ષની ઉમ્મરથી મોટું થયેલ છે તે.

गतशोक (गतः शोको यस्य) त्रि० कः-का-कं. જેની દીલગીરી દૂર થઇ છે તે, જેનો શોક નાશ પામ્યો છે તે. [વિનાનો હાથી.

गतसत्रक (गतं सत्रमवसादहेतुर्यस्य) पु० कः भद्द

गतस्पृह (गता स्पृहा यस्य) त्रि० हः-हा-हं. સ્પૃહા વિનાનું.

'गतस्पृहो धैर्यधरः कृपालुः' वैद्यजीवनम्.

गताक्ष (गतेऽक्षिणी यस्य टच्) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. આંખવિનાનું, આંધળું.

गतागत (गतं च आगतं च) क्री० तं. જવું આવવું. પક્ષીની એક જાતની ગતિ.

गतानुगतिक (गतानुगत ठन्) त्रि० कः-का-कं. १ ગયેલાની વાંસે જનારું. २ કરેલાની નકલ કરનું, ૩ થયેલાને અનુસરતું.

'गतानुगतिको लोकः' हितोपदेशः

गतायुस (गतमायुर्यस्य) त्रि० युः-युः-युः १ ઘરડું. २ ભરીગયેલું. ૩ જેનું આયુસ્ ગયેલ છે તે.

गतार्तवा (गतमार्तवं यस्याः) स्त्री० वा. જેનો ઋતુકાળ ગયેલ છે તે, જેને રજોદર્શન બંધ થયેલ છે તે.

गतार्थ (गतोऽर्थो यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ અર્થવિનાનું. २ દોલતવિનાનું.

गतासु (गता असवो यस्य) त्रि० सुः-सुः-सु. ભરી ગયેલ પ્રાણગયેલ.

गति (गम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ જવું. २ હાલવું, ચાલવું, ગતિ. ૩ માર્ગ, રસ્તો. ૪ આયુસ્ની મર્યાદા. ૫ ચાહેલું સિદ્ધ કરવાનો ઉપાય. ૬ જ્ઞાન. ૭ સમજ, જાણવું. ૮ અદૃષ્ટ. ૯ પ્રારબ્ધ, નશીબ. ૧૦ દશા, અવસ્થા, હાલત. ૧૧ સૂર્ય વગેરે ગ્રહથી રાશિચક્રમાં જે ઉલ્લંઘન થાય છે તે. ૧૨ પાપનું આચરણ. ૧૩ અનાચરણ. ૧૪ આશ્રય. ૧૫ શરણે જવાનું ઠેકાણું. ૧૬ ક્ષેમ. ૧૭ રણકૌશલ્ય.

गतिक (गति कन्) क्री० कं. १ જવું. २ હાલવું, ગતિ. ૩ રસ્તો. ૪ દશા, હાલત. ૫ શરણસ્થાન. ૬ આશ્રય. [વેલો. २ પરંપરા. ૩ નદી.

गतिका (गम् इलच् टाप्) स्त्री० का. १ એક જાતનો

गत्वर (गम् क्वरप्) त्रि० रः-री-रं. જતું, હાલતું, વાલતું, ગતિ કરતું.

'शरदंबुधरच्छायागत्वर्य्योयौवनाभियः'

किरातार्जुनीयम्.

गत्वा (गम् क्त्वा) अव्य० त्वा. જઇને.

गत्यून ( ) त्रि० नः-ना-नं. १ જઈ શકાય તેવું, ન પ્રવેશ થાય તેવું, ઉજડ, નિરાશ્રિત, આશ્રયવિનાનું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गद् (भ्वा० पर० सेट् गदति) १ બીમાર થવું, આજારી થવું. २ સ્પષ્ટ બોલવું.

गद् (चुरा० पर० सेट् गदयति) ગર્જવું.

गद (गद् अच्) पु० दः रोग, -मंदवाड. २ બોલવું, કહેવું. ३ શ્રીકૃષ્ણનો નાનો ભાઈ. ४ મેઘધ્વનિ. ५ તે નામનો એક અસુર.

गद (,,) क्ली० दं. એક જાતનું વિષ.

गदयित्नु (गद इत्नुच् अच्) त्रि० त्नुः-त्नुः-त्नु. १ બોલકું, વાચાળ, બહુ બોલનાર. २ કામુક, ઇચ્છાવાળું. [મદન. २ શબ્દ.

गदयित्नु (गद् इत्नुच् अच्) पु० त्नुः १ કામદેવ,

गदा (गद् अच् टाप्) स्त्री० दा. १ તે નામનું એક આયુધ, ગદા. २ પાટલવૃક્ષ.

गदाख्य (गद इति आख्या यस्य) क्ली० ख्यं. વનસ્પતિ કુષ્ઠ. गदाह्वय. अश्विनीकुमार.

गदागद (गदाग दैप् क) पु० द्वि० दौ. દેવવૈદ્ય,

गदाग्रज (गदस्य अग्रजः) पु० जः १ શ્રીકૃષ્ણ, વાસુદેવ. २ બલરામ.

' यावद्गदाग्रजकथासु रतिं न कुर्यात् '

श्रीभागवतम्.

गदाग्रणी (गदानामग्रणीः) पु० णीः क्षयरોગ.

गदाधर (गदां धारयति धृ अच्) पु० रः १ શ્રીકૃષ્ણ. २ વિષ્ણુ.

गदाभृत् (गदां बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ શ્રીકૃષ્ણ. २ વિષ્ણુ. ३ ગદાને ધારણ કરનાર પુરૂષ. ४ ગદાવડે લડનારો માણસ.

गदांबर (गदोंऽबरमस्मात्) क्ली० रं. મેઘ.

गदाराति (गदानामरातिः) पु० तिः ઔષધ, દવા.

गदाह्व (गदेति आह्वा यस्य) क्ली० ह्वं. વનસ્પતિ કુષ્ઠ.

गदित (गद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. બોલેલું, કહેલું.

गदितवत् (गदित मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. બોલનાર, કહેનાર. [नार.

गदितृ (गद् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. બોલનાર, કહે-

गदिन् (गदा इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ગદાવાળું, ગદા ધારણ કરવાવાળું. [वाऽवाળું.

गदिन् (गद इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. રોગવાળું, મંદ

गद्गद (गद्गद् अच् वा) पु० दः ગળગળીત થઈ બોલવું. [આનંદમાં અસ્પષ્ટ બોલવું તે.

गद्गद्ध्वनि (गद्गदः ध्वनिः) पु० निः દુઃખ અથવા

गद्गद्ध्वनि (गद्गदो ध्वनिर्यस्य) त्रि० निः-निः-नि. ગદ્ગદ અવાજવાળું.

गद्गदपद (गद्गदं पदं) क्ली० दं. અસ્પષ્ટ વાણી.

गद्गद्वाचा (गद्गद् युक्ता वाचा) स्त्री० चा. ગળગળીત થઇ બોલવું, દુઃખ, શોક, આનંદ વગેરેથી અસ્પષ્ટ બોલવું તે. [હેવા યોગ્ય.

गद्य (गद् यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. બોલવા યોગ્ય, ક-

गद्य (,,) क्ली० द्यं. ગ્રંથ વગેરેનો પદ્ય-ભિન્ન વાતભાગ. [ભાગવાળું.

गद्यात्मक (गद्य आत्मन् कप्) त्रि० कः-का-कं. गद्य-

गद्यानक (गद्य आनो ड क) क्ली० कं. અડતાળી અથવા ચોસઠ રતિનું એક સોનું રૂપું વગેરે તોળવાનું વજન, ગદીઆણો. [જુઓ.

गद्यालक (गद्य अल् अच् क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ

गंतव्य (गम् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. જવાયોગ્ય. २ પામવાયોગ્ય.

' गंतव्या ते वसतिरलका धाम यक्षेश्वराणाम् '

मेघदूतम्.

गंतु (गम् तुन्) पु० तुः १ મુસાફર, વટેમાર્ગુ. २ જનાર.

गंतृ (गम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ જનાર, ગમન કરનાર, ચાલનાર. २ પામનાર.

' तदा गंताऽसि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्यच '

श्रीभागवतम्

गंत्री (गम् तृच् ङीप्) स्त्री० त्री. બલદ જોડવા યોગ્ય ગાડી. [જુઓ.

गंत्रीरथ (गंत्री रथ इव) पु० थः ઉપલો શબ્દ

गंध् (चुरा० आत्म० सेट् गंधयते) १ મારી નાખવું, હાર મારવું. २ હરકત કરવી. ३ દુઃખ દેવું. ४ માગવું. ५ જવું.

गंध (गंध् अच्) पु० धः १ બો, ગંધ, વાસ. २ સુવાસિત પદાર્થ. ३ સુવાસ, સુગંધ. ४ ફેલાતો સુગંધ. ५ ગંધક. ६ સંબંધ. ७ નીસ્બત. ८ પડોશી. ९ અહંકાર, ગર્વ. १० પીશેલું ચંદન. ११ થોડું, જરા, લેશ. १२ શરગવાનું ઝાડ.

गंध (गंध् अच्) क्ली० धं અગુરૂચંદન. [गंधक.

गंधक (गंध कन्) पु० कः १ શરગવાનું ઝાડ. २

गंधकचूर्ण (गंधकप्रधानः चूर्णः) पु० र्णः દારૂ.

गंधकारिका (गंधं करोति कृ ण्वुल्) स्त्री० का. બીજી સ્ત્રીના ઘરમાં રહી અત્તર ખુશ્બો વગેરે તૈયાર કરનારી નારી. [રૂપતિ બોળી રીસામણી.

गंधकारी (गंधं करोति कृ अण्) स्त्री० री. १ વન-

गंधकालिका (गंधकाली क) स्त्री० का. વ્યાસની માતા સત્યવતી. [શબ્દ જુઓ.

गंधकाली (गंधक अल् अच् ङीष्) स्त्री० ली. ઉપલો

गंधकाष्ठ (गंधयुक्तं काष्ठं) क्ली० ष्ठं. ખુશ્બોદાર લાકડું જેવું કે અગુરૂ ચંદન, ચંદન વગેરેનું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गंधकेलिका (गंधं केलति) स्त्री० का. કસ્તુરી.
गंधकुटी (गंधः कुटीव) स्त्री० टी. १ વનસ્પતિ તાલીસપત્ર. २ મુરા નામનું સુગંધિ દ્રવ્ય.
गंधखेड (गंधस्य खेडा यत्र) क्ली० डं. એક જાતનું સુવાસિત તૃણ. गंधखेल, गंधखलक.
गंधखेडक (गंधखेड स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [હાથી.
गंधगज (गंधप्रधानो गजः) पु० जः ઉત્તમ જાતીનો
गंधगुण (गंधस्य गुणो यस्मिम्) त्रि० णः-णा-णं. જેનામાં ગંધનો ગુણ હોય છે તે.
गंधघ्राण (गंधस्य घ्राणं) क्ली० णं સુંઘવું, વાસલેવો.
गंधचेलिका (गंधं चेलति चेल् ण्वुल्) क्ली० का. કસ્તુરી.
गंधजटिला (गंधेन जटिला) स्त्री० ला. વજ.
गंधजात (गंधो जातो यत्र) क्ली० तं. દાલચિનીના ઝાડનું પાંદડું. તેજપત્ર.
गंधज्ञा (गंधं जानाति) स्त्री० ज्ञा. નાક, નાસિકા.
गंधसूर्य ( ) क्ली० र्यं. મોટા નાદથી વાગતું યુદ્ધનું નગારું. [ગંધી તૃણ.
गंधतृण (गंधपुत्रं तृणं) क्ली० णं. એક જાતનું સુ-
गंधतैल (गंधयुक्तं तैलं) क्ली० लं. અત્તર વગેરે ખુશ્બોદાર તેલ. [લાયચી.
गंधत्वच् (गंधयुक्ता त्वग् यस्याः) स्त्री० क्-ग्. એ-
गंधदला (गंधयुक्तं दलं यस्याः) स्त्री० ला. વનસ્પતિ અજમોદ. અજમોદા.
गंधदारु (गंधप्रधानं दारु) क्ली० रु. ચંદન, સુખડ.
गंधद्रव्य (गंधप्रधानं द्रव्यं) क्ली० व्यं. નાગકેસર.
गंधद्विप (गंधप्रधानो द्विपः) पु० पः એક જાતનો ઉત્તમ જાતિનો હાથી.

'गंधद्विपस्येव मतंगजौघः' किरातार्जुनीयम्.

गंधधूलि (गंधप्रधाना धूलिः) स्त्री० लिः કસ્તુરી.
गंधन (गंध् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઉત્સાહ. २ જરી મહેનત. ३ હિંસા, વધ. ४ સ્પષ્ટ કરવું, ખુલ્લું કરવું. ५ સુચવવું, સૂચના. ६ પ્રકાશન.
गंधनकुल (गंधेन नकुलः) पु० लः એક જાતની છછુંદર. [સ્પતિ રાસ્ના.
गंधनाकुली (गंधयुक्ता नाकुली) स्त्री० ली. વન-
गंधनामन् (गंधेति पदयुक्तं नाम अस्य) पु० मा. એક જાતની સુગંધી વનસ્પતિ, રાતી તુલસી.
गंधनाली (गंधस्य नालीव) स्त्री० ली. નાક, નાસિકા. गंधनालिका. [મોગરાનું ઝાડ. નવમલ્લિકા.
गंधनिलया (गंधयः निलयो यत्र) स्त्री० या. ખટ
गंधनिशा (गंधयुक्ता निशा) स्त्री० शा. १ આંબા હળદર, २ શટીકચુરો.
गंधप (गंध पा क) पु० पः પિતૃગણની જાતિ.
गंधपत्र (गंधयुक्तं पत्रं यस्य) पु० त्रः १ નારંગીનું ઝાડ. २ ધોળી તુળશી. ३ બીલાનું ઝાડ.
गंधपत्रा (गंधयुक्तं पत्रं यस्याः) स्त्री० त्रा. શટી કચુરો. [કા.નીચેનો શબ્દ જુઓ.
गंधपत्रिका (गंधयुक्तं पत्रं यस्याः कप् इत्वं) स्त्री०
गंधपत्री (गंधयुक्तं पत्रं यस्याः) स्त्री० त्री. १ વનસ્પતિ આસંધ. २ વનસ્પતિ અજમોદ. ३ એક જાતની વનસ્પતિ. [હળદર. હરિદ્રા.
गंधपलाशिका (गंधयुक्तं पलाशं यस्याः) स्त्री० का.
गंधपलाशी (गंधयुक्तं पलाशमस्याः) स्त्री० शी. १ વનસ્પતિ આંબાહળદર. २ વનસ્પતિ શઢીકચુરો.
गंधपाषाण (गंधयुक्तः पाषाणः) पु० णः ગંધક.
गंधपिशाचिका (गंधेन पिशाचिकेव) स्त्री० का. ધૂપ, ધૂમાડાથી ફેલાતો સુગંધ.
गंधपीता (गंधयुक्तं पीतं पत्रमस्याः) स्त्री० ता. गंधपलाशी શબ્દ જુઓ.
गंधपुष्प (गंधयुक्तं पुष्पमस्य) पु० ष्पः १ વેતસ. २ ગણીઆરીનું ઝાડ. ३ આશોપાલવનું ઝાડ. અક્ષોટ વૃક્ષ.
गंधपुष्पा (गंधयुक्तं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. १ કેતકીનું ઝાડ. २ ગણીઆરીનું ઝાડ. ३ ગળોનો છોડ.
गंधप्रियंगु (गंधयुक्तः प्रियंगुः) पु० गुः ગંધપ્રિયંગુ.
गंधफणिज्झक (गंधप्रधानः फणिज्झकः) पु० कः એક જાતની તુલસી. [ઝાડ. २ બીલીનું ઝાડ.
गंधफल (गंधयुक्तं फलमस्य) पु० लः १ કોઠનું
गंधफला (गंधयुक्तं फलमस्याः टाप्) स्त्री० ला. વનસ્પતિ પ્રિયંગુ, વનસ્પતિ મેથી.
गंधफली (,, ङीप्) स्त्री० ली. સોનચંપાનું ઝાડ.
गंधबंधु (गंधस्य बंधुरिव) पु० धुः આંબાનું ઝાડ.
गंधबीजा (गंधं बीजं यस्याः) स्त्री० जा. મેથી.
गंधभद्रा (गंधेन भद्रमस्याः) स्त्री० द्रा. એક જાતનો વેલો. [જુઓ.
गंधभांड (गंधस्य भांड इव) पु० डः गर्दभांड शब्द
गंधमांसी (गंधप्रधाना मांसी) स्त्री० सी. વનસ્પતિ જટામાંસી.
गंधमातृ (गंधस्य मातेव) स्त्री० ता. પૃથ્વી, ભૂમિ.
गंधमादन (गंधेन मादयति मद् णिच् ल्युट्) पु० क्ली० नः नं. તે નામનો પર્વત.
गंधमादन (गंधेन मादयति मद् णिच् ल्युट्) पु० नः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१ वांदरो. २ भमरो. ३ गंधक.

गंधमादनी (गंधेन माद्यतेऽनया) स्त्री० नी. भदिरा.

गंधमादिन् (गंध माद् णिनि) त्रि० दी दिनी-दि. જેનો ગંધ મદ પમાડે છે તે.

गंधमादिनी (गंधमादिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ એક જાતનો મધ. २ લાખ. ३ વનસ્પતિ મોરમાંસી.

गंधमार्जार (गंधप्रधानो मार्जारः) पु० रः એક જાતનો બીલાડો. [कुटी. शब्द જુઓ.

गंधमालिनी (गंध मत् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. गंध-

गंधमुखा (गंधो मुखेऽस्याः) स्त्री० खा. એક જાતની છછુંદર. [જાતનો વેલો.

गंधमुंड (गंधं मुंडयति मुंड् णिच् अण्) पु० ड: એક

गंधमूल (गंधो मूले यस्य) पु० लः वनस्पति शटी.

गंधमूलक (गंधमूल कन्) पु० कः આંબા હળદર.

गंधमूला (गंधो मूले यस्याः) स्त्री० ला. १ આંબા-હળદર. २ લોબાનનું ઝાડ. ३ વનસ્પતિ રાસ્ના.

गंधमूली (,,) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

गंधमूषिक (गंधप्रधानः मूषिकः) पु० कः छछुंदर.

गंधमूषिका (गंधमूषि कन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

गंधमूषी (गंधप्रधाना मूषी) स्त्री० षी. गंधमूषक

गंधमृग (गंधप्रधानो मृगः) पु० गः કસ્તુરી મૃગ.

गंधमैथुन (गंधेन गंधघ्राणेन मैथुनमस्य) पु० नः બળદીઓ.

गंधमोदन (गंध मुद् णिच् ल्यु) क्ली० नं गंधक.

गंधमोहिनी (गंधेन मोहयति) क्ली० नी. ચંપાની કળી. [બોળ.

गंधरस (गंधयुक्तो रसो यस्य) पु० सः રાતી આ-

गंधराज (गंध राज् अच्) पु० जः ઉમદા ખુશ્બોદાર. દ્રવ્ય. [ગુગળ. २ એક જાતનું ઝાડ.

गंधराज (,,) पु० जः १ એક જાતનો

गंधराज (,,) क्ली० जं. ચંદન.

गंधराजी (गंधेन राजते) स्त्री० जी. સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો.

गंधर्व (गंध अर्व् अच्) पु० वः १ એક જાતના દેવ. २ દેવગાયક. ३ ઘોડો. ४ કસ્તુરી મૃગ. ५ એક જાતનું હરણ. ६ મુઆ અને પછી જન્મ્યા અગાઉ જીવની પિશાચરૂપી સ્થિતિ. ७ કોયલ પક્ષી. ८ ગાયક, ગવૈઓ. ९ સૂર્ય. १० જ્ઞાની મનુષ્ય. ११ ધોળી કણેરનું ઝાડ. १२ આકડાનું ઝાડ.

गंधर्वनगर (गंधर्वाणां नगरं) क्ली० रं. ગંધર્વનું શહેર. २ આકાશમાંનું ઉડતું શહેર.

गंधर्व (गंध अर्व् अच्) पु० वः गंधर्व.

गंधर्वविद्या (गंधर्वस्य विद्या) स्त्री० द्या. નાચવું, ગાવું, બજાવવું વગેરે વિદ્યા.

गंधर्वविवाह (गंधर्वविधिना विवाहः) पु० हः આઠ પ્રકારના ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ વિવાહ પૈકી તે નામનો એક. [પવેદ.

गंधर्ववेद (गंधर्वस्य वेदः) पु० दः सामवेदनो उ-

गंधर्वहस्त (गंधर्वस्य हस्त इव पत्रमस्य) पु० स्तः એરંડાનું ઝાડ. [શબ્દ જુઓ.

गंधर्वहस्तक (गंधर्वहस्त स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો

गंधर्वा (गंधर्व टाप्) स्त्री० र्वा. કોકિલ પક્ષીની માદા.

गंधलता (गंधान्विता लता) स्त्री० ता. કાંગ.

गंधलोलुपा (गंधे लोलुपा) स्त्री० पा. માખી, ભક્ષિકા. [પદાર્થ વેચનારો. २ ગાંધી.

गंधवणिज् (गंधस्य वणिक्) पु० क्-ग्. १ સુગંધિ

गंधवत् (गध मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ગંધવાળુ, બોવાળું, વાસવાળું.

गंधवती (गंधवत् ङीप्) स्त्री० ती. १ પૃથ્વી, ભૂમિ. २ એક શહેરનું નામ. ३ એક જાતનો મધ. ४ સુગંધિ વનસ્પતિ તાલિસપત્ર. ५ નદીવિશેષ.

गंधवल्कल (गंधयुक्तं वल्कलं) क्ली० लं. तज, દાલચીની. [મહાપળા.

गंधवल्लरी (गंधान्विता वल्लरी) स्त्री० री. વનસ્પતિ

गंधवल्ली (गंधयुक्ता वल्ली) स्त्री० ल्ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બોવાળું, વાસવાળું.

गंधवह (गंधं वहति) त्रि० हः-हा-हं. ગંધવાળું,

गंधवह (,,) पु० हः १ કસ્તુરીમૃગ. २ પવન, વાયુ. ३ ખુશ્બો જેની પાંસેછે એવો નાયક.

'दिग्दक्षिणा गंधवहं मुखेन' कुमारसंभवम्.

गंधवहा (,, टाप्) स्त्री० हा. નાક, નાસિકા.

गंधवाह (गंधं वहति वह् अण्) पु० हः १ પવન. २ કસ્તુરીમૃગ. [સિકા.

गंधवाहा (,, टाप्) स्त्री० हा. નાક, ना-

गंधविह्वल (गंधेन विह्वलयति) पु० लः ઘઉં. गोधूम.

गंधवृक्ष (गंधयुक्तो वृक्षः) पु० क्षः સાગનું ઝાડ. गंधवृक्षक.

गंधव्याकुल (गंधेन व्याकुलयति) क्ली० लं. કંકોળ.

गंधशटी (गंधयुक्ता शटी) स्त्री० टी. गंधपलाशी शब्द જુઓ. [ચોખા.

गंधशालि (गंधयुक्तः शालिः) पु० लिः સુવાસિક

गंधशुंडिनी (गंधयुक्ता शुंडिनी) स्त्री० नी. गंधमूषिक शब्द જુઓ.

गंधशेखर (गंधः शेखरेऽस्य) पु० रः કસ્તુરી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गंधसार (गंधयुक्तः सारो यस्य) पु० रः १ भणी-आगरुं. २ गंधक. ३ भोगरानुं झाड.
गंधसूची ( ) स्त्री० ची. गंधमुखी शब्द जुओ. [णानुं पुल.
गंधसोम (गंधार्थं सोमोऽस्य) क्ली० मं. धोळा पोय-
गंधहारिका (गंध हृ ण्वुल्) स्त्री० का. गंधकारिका शब्द जुओ.
गंधा (गंध् णिच् अच् टाप्) स्त्री० धा. १ ચંપાની કળी. २ शढी કચુरो. शटी.
गंधाखु (गंधयुक्तः आखुः) पु० खुः छछुंदर.
गंधाजीव (गंधेन आजीवति) पु० वः गंधवणिज् शब्द जुओ. [गंधवाणुं.
गंधाढ्य (गंधेनाढ्यः) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. गंधभरेल,
गंधाढ्य (,,) पु० ढ्यः नारंगीनुं झाड.
गंधाढ्य (,,) क्ली० ढ्यं. चंदन.
गंधाढ्या (गंधेन आढ्या) स्त्री० ढ्या. १ पीणी जुઈ. २ ખુશ્બો જેની પાંસે છે એવી સ્त्री. ३ तરણી.
गंधापकर्षण (गंधस्यापकर्षणं) क्ली० णं. गंधनुं કઢાડી नांખवुं. [रानी भीन्जेरुं.
गंधाम्ला (गंधयुक्तोऽम्लोरसो यस्याः) स्त्री० म्ला.
गंधार (गंधमृच्छति ऋ अण्) पु० रः १ सप्त स्वर-पैકी ते नामनो એક स्वर. गांधार. २ सिंदुर. ३ राग. [એક देश. કંદહार.
गंधार (,,) पु० व० राः ते नामनो
गंधारि (गंधस्य अरिः) पु० रिः वनस्पति रातो धमासो. [એક જાતની वनस्पति.
गंधाला (गंधाय अलति अल् अच् टाप्) स्त्री० ला.
गंधालिका (गंधाली कन्) स्त्री० का. वनस्पति કપુरકાચली. [लो शब्द जुओ.
गंधाली (गंधमलति अल् अण् ङीप्) स्त्री० ली. उप-
गंधालीगर्भा (गंधाली गर्भे यस्याः) स्त्री० र्भा. नानी એલાયची. सूक्ष्मैला.
गंधाश्मन् (गंधयुक्तोऽश्मा) पु० श्मा. गंधक.
गंधाष्टक (गंधानां गंधव्याणामष्टकं) क्ली० कं. चंदन, કપુर, केसर, सुगंधी वाળो, नागरमोथ, गोरोચन, देवदार अने पुल એવાં આઠ सुगंधि द्रव्य.
गंधाह्वा (गंध आ ह्वे) स्त्री० ह्वा. राती तुलसी.
गंधिक (गंध् इन्) पु० कः १ गंधक. २ गंधवणिज् शब्द जुओ. [ओवाળु, गंधयुક्त.
गंधिन् (गंध णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. वासवाળु,
गंधिन् (,,) पु० धी. १ भांકડ. २ કस्तुरीमृग. ३ એક જાતની भाખी. [पत्र.
गंधिनी (गंधिन् ङीप्) स्त्री० नी. वनस्पति तालीस-
गंधोतु (गंधयुक्तः ओतुः) पु० तुः गंधमार्जार शब्द जुओ. [मद्य.
गंधोत्तमा (गंधेन उत्तमा उत्कृष्टा) स्त्री० मा. भदिरा,
गंधोद (गंधवासितं उदकं) क्ली०दं. खुश्बोदार पाणी.
गंधोपजीविन् (गंध उपजीव् णिनि) पु० वी. गंधाजीव शब्द जुओ.
गंधोली (गंध ओलच् ङीप्) स्त्री ली. १ उपलो शब्द जुओ. २ नागरमोथ. [२ किरण.
गभस्ति (गं वभस्ति भस् क्तिच्) पु० स्तिः १ सूर्य.
गभस्ति (,,) पु० स्तिः शिव.
' गभस्तिर्ब्रह्मकृद्ब्रह्मा ब्रह्मविद् ब्राह्मणो गतिः '
महाभारतम्.
गभस्ति (,,) स्त्री० स्तिः स्वाहा नाम्नी अग्निपत्नि. गभस्ती.
गभस्तिपाणि (गभस्तिः पाणिरिवास्य) पु० णिः १ सूरજ. २ आકડानुं झाड. गभस्तिकर. गभस्तिहस्त. [रજ. २ आકડानुं झाड. ३ किरण.
गभस्तिमत् (गभस्ति मतुप्) पु० मान्. १ सूर्य, सू-
गभस्ती (गभस्ति ङीप्) स्त्री० स्ती. स्वाहा नाम्नी अग्निपत्नि.
गभीर (गच्छति जलमत्र गम् ईरन् भादेशः) त्रि० रः-रा-रं. १ ઉંडुं. २ धाडुं. ३ ઉંडो. ४ गंभीर, જેનुं तળीयुं हाथ नहि लागे तेवुं, જેनो ताग न आवे तेवुं.
' जीर्णा तरिः सरिदतीवगभीरनीरा ' उद्भटः
गभीरध्वनि (गभीरश्चासौ ध्वनिश्च) पु० निः गंभीर नाद, ઉંडो अवाज. [नोभत.
गभीरिका (गभीर कन्) स्त्री० का. मोटुं नगारुं,
गभोलिक ( ) पु० कः नानुं गोળ ओशीकुं.
गम् (भ्वा० पर० सेट् गच्छति) જવुं, हालवुं, चालवुं, हांसीલ કरवुं, पामवुं, पहोंચवुं. अनु (अनुगच्छति) पांसे જવुं, अनुसरवुं, नકल કरवी. आ (आगच्छति) आववुं. आ (आगमयते) वार लगाડवी, वाट જोवी. अधि (अधिगच्छति) मेળववुं, पामवुं, अध्ययन કरवुं, छोડवुं, सुકवुं, शीખवुं. अप (अपगच्छति) पांसे જવुं, दूर જવुं, जुदा पડवुं. अव (अवगच्छति) જાણवुं, समજવुं. उत् (उद्गच्छति) पांसे જવुं, पांसे आववुं, ઉપર જવुं. उप (उपगच्छति.) पासे જવुं, उत्पन्न કरवुं, કमुल કरवुं. उप आ (उपागच्छति) पासे

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જવુ, પાસે આવવું, દુઃ (દુર્ગચ્છતિ) દુઃખથી જવું, મુશ્કેલીથી જવું. નિ (નિર્ગચ્છતિ) જ્ઞાન મેળવવું. નિઃ (નિર્ગચ્છતિ) બહાર જવું, પુંઠે જવું. પરિઉત્ (પર્યુદ્ગચ્છતિ) ઉપર ઉડવું. પરિ (પરિગચ્છતિ) ઘેરવું, ઘેરીલેવું, ઘેરોઘાલવો, બહાર જવું. પ્રતિ આ (પ્રત્યાગચ્છતિ) સામું આવવું. વિ (વિગચ્છતિ) શત્રુ ઉપર જવું. સં (સંગચ્છતે) એકઠું જવું, સંગે જવું, ભેટવું. સં આ (સમાગચ્છતિ) મળવું, મુલાકાત કરવી, એકઠું આવવું. સુ (સુગચ્છતિ) આનંદથી જવું, સુખે જવું.

गम (गम् अप्) पु० मः १ રસ્તો, માર્ગ. ૨ જવુ, ગમન. ૩ શત્રુ ઉપર જવું. ૪ ધૂતનો એક ભેદ. ૫ અક્ષવિવર્ત.

गमक (गम् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ૧ બોધક. ૨ જણવનાર. ૩ પહોંચાડનાર.

गमकारित्व (गमकारिणो भावः) क्ली० त्वं. અવિચારપણું. [ભાર્યુ, મુસા૫૨.

गमथ (गम् अथच्) पु० थः ૧ માર્ગ, રસ્તો. ૨ વટે-

गमन (गम् ल्युट्) क्ली०नं. જવું, પ્રયાણ. ૨ મેળવવું, પામવું. ૩ સ્ત્રીપાસે જવું. ૪ સ્ત્રી પુરૂષનો સંયોગ. ૫ શત્રુ વગેરે ઉપર જવું.

गमनार्ह (गमन अर्ह् अच्) त्रि० र्हः-र्ही-र्हं. જવાયોગ્ય, ગમન કરવા લાયક.

गमनीय (गम् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ પામવા યોગ્ય. ૩ મેળવવાયોગ્ય. ૪ સોધવાયોગ્ય. ૫ અનુસરવા લાયક.

गमयत् (गम् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. ગતિ કરાવતું, જવાડતું. [ગમનાગમન.

गमागम (गमश्च आगमश्च) पु० मः જવું આવવું,

गमित (गम् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ જવાડેલું, મોકલેલું, પ્રેષિત. [તા૨, ૨ જનાર.

गामिन् (गम इनि) पु० मी. ૧ વહાણમાં જનાર ઉ-

गंब् (भ्वा० पर० सेट् गंबति) ૧ જવું. ૨ ચાલવું.

गंभारी (गम् भृ अण्) स्त्री० री. એક જાતનું ઝાડ. गंभारिका.

गंभीर (गम् ईरन् भादेशः नुमागमश्च) त्रि० रः-रा-रं. ૧ ભંદ. ૨ ગભીર શબ્દ જુઓ.

गंभीर (,,) पु० रः ૧ પદ્મ. ૨ બી-જોરાનું ઝાડ. ૩ જારણ મારણ વગેરેનો મંત્ર.

गंभीरता (गंभीरस्य भावः) स्त्री० ता. ગંભીરપણું.

गंभीरनाद(गंभीरश्चासौ नादश्च) पु० दः ગંભીરધ્વનિ શબ્દ જુઓ. [જાતનો હાથી.

गंभीरवेदिन् (गंभीर विद् णिनि) पु० दी. એક

" चिरकालेन यो वेत्ति शिक्षां परिचितामपि।
गंभीरवेदी विज्ञेयः स गजो गजवेदिभिः ॥ "

गंभीरार्थ (गंभीरश्चासावर्थः) पु० र्थः ઉંડો અર્થ.

गंभीरिका (गंभीर कन् टाप् इत्वम्) स्त्री० का. તે નામની એક નદી. ૨ નદી. ૩ એક જાતનો દૃષ્ટિરોગ. [જુઓ. गंतव्य શબ્દ જુઓ.

गम्य (गम् यत्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. ગમનીય શબ્દ

गम्यता (गम्यस्य भावः) स्त्री० ता. ગમ્યપણું.

गम्यत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

गय (गै घञ्) पु० यः ૧ જંગલી બળદ. ૨ તે નામનો એક રાજર્ષિ. ૩ અસુરનો એક ભેદ.

गया (गयासुरेण निर्मिता) स्त्री० या. અલાહબાદ પાસે ઉત્તર હિંદુસ્થાનમાં તે નામનું એક તીર્થ.

गर (गृ अच्) पु० क्ली० रः-रं. ૧ વિષ, ઝેર. ૨ વિષભંજક દવા. ૩ વછનાગ.

गर (गृ अप्) पु० रः ૧ રોગ. ૨ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ પાંચમું કરણ. ૩ ગળવું. ૪ ગળીજવું.

गर (,,) त्रि० रः-रा-रं. દુષ્ટ.

गरघ्न (गरं हंति) त्रि० घ्नः-घ्नी-घ्नं. ઝેરનો નાશ કરનાર. [છલી.

गरङ्गी (,,) स्त्री० ङ्गी. એક જાતની મા-

गरण (गृ ल्युट्) क्ली० णं. ૧ ગળવું, ગળીજવું. ૨ ભીનું કરવું, આર્દ્ર કરવું. ૩ પ્રેક્ષણ. ૪ ઝેર.

गरद (गरं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. ૧ ઝેર આપનાર. ૨ અપથ્યકારક. ૩ રોગજનક.

'किं कुर्मः कं प्रति ब्रूमो गरदायां स्वमातरि'
उम्दटः

गरद (गरदो क) क्ली० दं. વિષ, ઝેર. [ઝાડ.

गरद्रुम (गरयुक्तः द्रुमः) पु० मः એક જાતનું

गरभ (गृ अभच्) पु० भः ગર્ભ.

गरल (गिरति जीवनं गृ अलच्) क्ली० लं. ૧ વિષ, ઝેર. ૨ સર્પવિષ. ૩ તૃણનું મૂળ. ૪ ખડની થોકડી. ૫ એક જાતનું ધાન.

'गरलमिव कलयति मलयसमीरम्'
गीतगोविंदम्.

गरलारि (गरलस्य अरिः) पु० रिः ભરકત મણિ.

गरव्रत (गरः विषवत्सर्पः भोजनं व्रतमस्य) पु० तः મોર, મયૂરપક્ષી.

गरा (गृ अच् टाप्) स्त्री० रा. એક જાતનું ઝાડ.

गरा (गृ अ टाप्) स्त्री० रा. ૧ ગળવું, ગળીજવું. ૨ ખાવું. [તનું દેવતાડ દ્રુમ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गरागरी (गर आ गृ अच् ङीष्) स्त्री० री. એક જા-
गरात्मक (गरस्य विषस्येव आत्मा यस्य क्यप्) क्ली० कं. શરગવાનું બી. [લાખ.
गराधिका (गरे गरप्रतिकारे अधिका) स्त्री० का.
गरायिका (गर इव आचरति क्यप् ण्वुल्) स्त्री० का. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
गरिमन् (गुरु इमनच्) पु० मा. १ મોટાઈ. २ શ્રેષ્ઠત્વ. ३ અણિમા વગેરે આઠ સિદ્ધ પૈકી તે નામની એક. ४ ભારેપણું.
गरिष्ठ (गुरु इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ અત્યંત મોટું. २ અત્યંત શ્રેષ્ઠ. ३ અત્યંત ભારે.
गरी (गृ अच् ङीष्) स्त्री० री. गरागरी શબ્દ જુઓ.
गरीयस् (गुरु ईयस्) त्रि० यान्-यसी-यस्. ઘણું મોટું, અત્યંત મોટું ઘણું ભારે.
गरुड (गरुद्भ्यां डयते डी ड) पु० डः ગરૂડપક્ષી, વિષ્ણુનું વાહન, વિનતાને પેટે કશ્યપથી પેદાથયેલ પક્ષિરાજ.
गरुडध्वज (गरुडो ध्वजे यस्य) पु० जः વિષ્ણુ.
' समाहितमतिश्चैव तुष्टाव गरुडध्वजम् ' વિષ્ણુપુરાણમ્.
गरुडपुराण (गरुडेन प्रोक्तं पुराणं) क्ली० णं. ગરૂડપુરાણ.
गरुडकृत ( ) क्ली० तं. એક જાતનો ચાર ચરણવાળો છંદ જેના એકેક ચરણમાં સોળ અક્ષર હોય છે. [સારથિ.
गरुडाग्रज (गरुडस्य अग्रजः) पु० जः અરૂણ, સૂર્ય-
' विभिन्नवर्णा गरुडाग्रजेन ' माघः
गरुडचिन्हांकित (गरुडचिन्हेनांकितम्) क्ली० तं. એક જાતનું રત્ન. [જુઓ.
गरुडाश्मन् (गरुड इवाश्मा) पु० श्मा. ઉપલો શબ્દ
गरुडोत्तीर्ण (गरुडादुत्तीर्णो वर्णन) क्ली० र्णं. ભરકત મણિ. [૩ ગળવું.
गरुत् (गृ उति) पु० त्. १ પાંખ, પક્ષ. २ ખાવું.
गरुत्मत् (गरुत् मतुप्) पु० मान्. १ પંખી, પંખેરૂ, પક્ષી. २ ગરૂડપક્ષી. [તનું પક્ષી.
गरुद्योधिन् (गरुत् युध् णिनि) पु० धी. એક જા-
गरुल (गरुड इस्य लः) पु० लः ગરૂડ પંખી.
गर्ग (गृ ग) पु० र्गः બ્રહ્માનો પુત્ર, તે નામનો એક મુનિ. २ બળદ. ३ તાલનો એક ભેદ.
गर्गर (गर्ग इति राति रा क) पु० रः १ એક જાતનું માછલું. २ તરણ પશુ. ३ દહીં વલોવવાનું એક પાત્ર. ४ ગાગર.
गर्गसंहिता (गर्गेण कृता संहिता) स्त्री० ता. ગર્ગાચાર્યે બનાવેલ એક જ્યોતિર્ગ્રંથ.
गर्गरी (गर्गर ङीष्) स्त्री० री. ૧ નાની ગાગર. २ દહી વલોવવાની ગોળી.
गर्गा (गर्ग टाप्) स्त्री० र्गा. ગર્ગઋષિની પત્નિ.
गर्गाट (गर्ग अट् अच्) पु० टः એક જાતનું માછલું.
गर्गी (गर्ग ङीप्) स्त्री० र्गी. ગર્ગઋષિની પત્ની.
गर्गीय ( ) त्रि० यः-या-यं. ગર્ગઋષિના વંશમાં પેદા થનાર.
गर्ध् (भ्वा० पर० सेट् गर्धति) જવું, ગમન કરવું.
गर्ज (भ्वा० पर० सेट् गर्जति) ગર્જવું, ગાજવું.
' शरदि गर्जति न वर्षति वर्षासु वर्षति निःस्वनो मेघः
उद्भटः
गर्ज् (चुरा० उभय० सेट् गर्जयति-ते) ગર્જવું, ગાજવું.
गर्ज (गर्ज् घञ्) पु० र्जः ૧ હાથીનું ગર્જવું. २ મેઘ વગેરેનું ગાજવું.
गर्जक (गर्ज् ण्वुल्) पु० कः એક જાતનો મત્સ્ય.
गर्जन (गर्ज् ल्युट्) क्ली० नं. १ અવાજ. २ ગાજવું. ३ ક્રોધ. ४ દોષ. ५ સંતાપ. ६ મેઘ વગેરેની ગર્જના.
' वातोल्लासितकल्लोल धिक् ते सागर गर्जनम् '
उद्भटः
गर्जनीय (गर्ज् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ગાજવા-યોગ્ય. [લસણ.
गर्जर (गरं जरयति) क्ली० रं. ૧ ગાજર. २ રાતું
गर्जरी (गर्ज् अरच् ङीष्) स्त्री० री. રાતું લસણ.
गर्जा (गर्ज् अ टाप्) स्त्री० र्जा. ગાજવું.
गर्जि (गर्ज् इन्) पु० र्जिः મેઘનો ગડગડાટ.
गर्जित (गर्ज् क्त) पु० तः મદોન્મત્ત હાથી.
गर्जित (,,) क्ली० तं. મેઘ વગેરેનું ગાજવું, મેઘ વગેરેનો ગડગડાટ. गर्जि.
गर्जित (गर्ज् इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને ગર્જન પેદાથયેલ છે તે. [ગર્જના કરનાર.
गर्जित (गर्ज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ગાજેલું. २
गर्ज्य (गर्ज् यत्) त्रि० र्ज्यः-र्ज्या-र्ज्यं. ગાજવાયોગ્ય.
गर्त (गृ तन्) पु० र्तः ૧ ખાડ. २ જમીનની અંદર ખાડો. ३ સ્ત્રીના કુલા ઉપર બે ખાડા થાય છે તે.
गर्तिका (गर्तोऽस्त्यस्याः ठन्) स्त्री० का. સાળવીનું ઘર, જ્યાં સાળ રાખે છે તે સ્થળ.
गर्द् (भ्वा०पर० सेट् गर्दति) અવાજ કરવો, ગાજવું.
गर्द् (चुरा० उभय० सेट् गर्दयति-ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ. गर्द्. [તની ગંધ.
गर्दभ (गर्द् अभच्) पु० भः ૧ ગધેડો. २ એક જા-
गर्दभ (,,) क्ली० भं. ૧ પોપણું. २ વ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नस्पति वावडिंग. [ति भा.र.ग. मार्गी.
गर्दभगंधिका (गर्दभगंधी कन्) स्त्री० का. वनस्प-
गर्दभशाखी (गर्दभगंधी शाखायां यस्याः) स्त्री० खी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
गर्दभांड (गर्दभ अम् ड) पु० डः १ पारसपींपळो. २ लाખी पींपळो. [यणुं.
गर्दभाह्वय (गर्दभमिति आह्वा यस्य) क्ली० यं. पो-
गर्दभिका (गर्दभी कन्) स्त्री० का. १ गधेडी. २ કડુ. ૩ ધોળી ભોરીંગણી.
गर्दभी (गर्दभ ङीष्) स्त्री० भी. १ गधेडी. २ छाणनो કીડો. ૩ વનસ્પતિ ધોળી ગોકર્ણી.
गर्द्ध (गृध्) पु० र्द्धः १ લોભીઆપણું. २ गर्दभांड शब्द જુઓ. [लुब्ध.
गर्द्धन (गृध् युच्) त्रि०नः-ना-नं. લોભીયું, લાલચુ,
गर्द्धिन् (गृध् णिनि) त्रि० र्द्धी-र्द्धिनी-र्द्धि. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લગ્ન રાખવી.
गर्ध् (चुरा० उभय० सेट् गर्धयति-ते) ચાહવું, લા-
गर्न् (भ्वा० पर० सेट् गर्नति) જવું, ગમન કરવું.
गर्व् (चुरा० आत्म० सेट् गर्वयते) ભગરૂર થવું, અહંકાર રાખવો, ગર્વિષ્ટ થવું.
गर्व (गर्व अच्) पु० र्वः અહંકાર, ભગરૂરી.
गर्भ (गृ भन् भस्य बः) पु० र्भः ગર્ભ શબ્દ જુઓ.
गर्भा (,, अच् टाप्) स्त्री० र्भा. વખતનો મધ્ય ભાગ, સ્થલ અને સમયનો ભાગ.
गर्भ (गृ भन्) पु० र्भः १ ગર્ભ, ગાભ. २ ઉદરમાં-રહેલ પ્રાણી. ૩ બાળક. ४ પેટ, કુક્ષિ. ૫ નાટક સંધિનો ભેદ. ६ કૃણસનો કાંટો.
गर्भक (गर्भ कन्) क्ली० कं. બે રાત્રિ.
गर्भक (गर्भे केशमध्ये कायति कै क) पु० कः કેશમાં નાખેલી પુષ્પ વગેરેની ભાળા.
गर्भकंटक ( ) पु० कः પનસનું ઝાડ.
गर्भकर (गर्भं करोति) त्रि० रः-री-रं. ગાભ કરનાર.
गर्भकोश (गर्भस्य कोशः आधार इव) पु० शः પેટમાં ગર્ભને રહેવાનું ઠેકાણું, ગર્ભાશય.
गर्भगृह (गर्भ इव गृहं) क्ली० हं. ઘરનો મધ્ય ભાગ. ગર્ભભવન.
' कांता गर्भगृहे गवाक्षविवराद् व्यापारिताक्षी बहिः '
गर्भग्रहण (गर्भस्य ग्रहणं) क्ली० णं. ગર્ભ ધારણ કરવો.
गर्भघातिन् (गर्भं हन् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. ગર્ભને મારનાર, ગાભનો નાશ કરનાર.
गर्भचलन (गर्भस्य चलनं) क्ली० नं. ગાભનું હાલવું.
गर्भच्युत (गर्भः च्युतः यस्मात्) त्रि० तः-ता-तं. ગાભ પાડનાર, કસુવાવડ કરનાર.
गर्भच्युति (गर्भस्य च्युतिः) स्त्री० तिः १ ગાભનું પાડવું, કસુવાવડ થવી. २ જન્મ આપવો.
गर्भंड (गर्भस्य अंड इव) पु० डः દુંટીનું વધવું.
गर्भद (गर्भं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. ગર્ભ આપનાર, ગર્ભકર.
गर्भद (,,) पु० दः १ વનસ્પતિ ધોળી રીંગણી. २ પુત્રજીવનું ઝાડ.
गर्भद्रुह (गर्भं द्रुह्यति द्रुह् क्विप्) त्रि० ध्रुक्-ध्रुग्-ध्रुट् ध्रुड्. ગર્ભ પાડનાર. [નાડ.
गर्भनाडी ( ) पु० स्त्री० डी. ગર્ભની
गर्भपरिस्राव ( ) पु० वः ગર્ભાશય શબ્દ જુઓ. [છી રોપાતો ભાત.
गर्भपाकिन् (गर्भपाक इनि) पु० की. બે મહીના પ-
गर्भपातक (गर्भं पातयति पत् णिच् ण्वुल्) पु० कः ગર્ભપાત કરનાર. [નું ઝાડ. रक्तशोभांजन.
गर्भपातक (,,) पु० कः રાતા શરગવા-
गर्भपातन (गर्भस्य पातनं) क्ली० नं. ગર્ભ પાડવો તે.
गर्भपातनी (गर्भं पत् णिच् ल्यु ङीप्) स्त्री० नी. ગણીઆરીનું ઝાડ.
गर्भपोषण (गर्भस्य पोषणं) क्ली० णं. ગર્ભનું પોષણ. [બાલક છોકરાનું પોષણ કરવું.
गर्भभर्मन् (गर्भस्य शिशोः भर्म भरणम्) क्ली० र्म.
गर्भरूप ( ) पु० पः બાળક, બચ્ચું.
गर्भरूपक (गर्भरूप कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુ-ઓ.
गर्भवती (गर्भ मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. ગાભણી સ્ત્રી.
गर्भशंकु (गर्भाय शंकुः) पु० कुः ગાભને પેટમાંથી કહાડી લેવાનું એન્જર. [શબ્દ જુઓ.
गर्भशय्या (गर्भस्य शय्येव) स्त्री० य्या. गर्भाशय
गर्भसंभवा (गर्भे सं भू अच् टाप्) स्त्री० वा. એલા-ચચી. [ગર્ભમાં રહેનાર.
गर्भस्थ (गर्भे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं.
गर्भस्राव (गर्भस्य स्रावः) पु० वः પ્રસવકાળ અગા-ઉ રોગ વગેરેથી ગર્ભ પડીજાયછે તે.
गर्भागार (गर्भ एव आगारं) क्ली० रं. ૧ ઘરની અં-દરનો ઓરડો. ૨ ઘરનો ખાનગી ભાગ જ્યાં જ-નાનો ઓરત વગેરે બેસે છે. ૩ દેવાલયનો મંડપ જ્યાં મૂર્તિ વગેરે બેસાડેલ હોય છે.
गर्भागार (,,) क्ली० रं. गर्भस्थान.
गर्भाधान (गर्भे आ धा ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ગર્ભ ધારણ કર્યા અગાઉ સ્ત્રીને જે એક સંસ્કાર કરે છે તે. ૨ ગર્ભ ધારણ કરવો તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'गर्भाधानक्षणपरिचयान्नूनमावद्धमालाः' मेघदूतम्

गर्भाशय (गर्भस्य आशयः) पु० यः १ પેટની અંદર ગર્ભને રહેવાનું ઠેકાણું. २ પેટના ગર્ભને વીંટાતું ચામડું.

गर्भाष्टम (गर्भाद् गर्भग्रहणसमयादष्टमः) पु० मः ગર્ભ ગ્રહણ કર્યાના સમયથી આઠમો માસ.

'गर्भाष्टमेऽष्टमे वापि' स्मृतिः

गर्भिणी (गर्भ णिनि ङीप्) स्त्री० णी. ગર્ભવતી શબ્દ જુઓ. [નો મનોરથ.

गर्भिणीदोहद (गर्भिण्या दोहदं) क्ली० दं. गर्भिणी-

गर्भिण्यवेक्षण (गर्भिण्या अवेक्षणं) क्ली० णं. સુઆણીપણું, ગર્ભિણી ઉપર દેખરેખ રાખવી તે.

गर्भित (गर्भं इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને ગર્ભ પેદા થયેલ છે તે. आपन्नगर्भा. सगर्भा.

गर्भोपघातिनी (गर्भं उपहंति) स्त्री० नी. ગર્ભધારણ કર્યા પછી પુરૂષનો સંગ કરી અથવા બીજું હરકાંઇ કામ કરી ગર્ભ પાડી નાખનારી.

गर्मुटिका (गर्मुत इव उटं पर्णमस्य) स्त्री० का. એક જાતના ચોખા. गर्मुच्छद.

गर्म्मुत् (गृ उति मुट्) स्त्री० त्-द्. १ સોનું. २ વેલ, વેલો. ३ એક જાતનું ધાન્ય.

गर्व्व (भ्वा० पर० सेट् गर्वति) मदपाभवुं, अहंકार કરવો, ગર્વ કરવો.

गर्व्व (चुरा० आत्म० गर्वयते) અહંકાર વધારવો.

गर्व (गर्व् घञ्) पु० र्वः अभिमान, अहंकार, दर्प.

गर्वर ( ) त्रि० रः-रा-रं. અભિમાની, અહંકારી, ગર્વિષ્ઠ.

गर्वाट (गर्वेण अटति) पु० टः १ ઘરનો પેહેરેગીર. २ ગામનો ચોકીદાર. ३ દ્વારપાળ.

गर्वित (गर्वो जातोऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને ગર્વ પેદા થએલ છે તે. मत्त.

'यूथं तदप्रसरगर्वितकृष्णसारम्' रघुवंशम्.

गर्ह् (भ्वा० उभय० सेट् गर्हति-ते) १ નિંદવુ. २ ધિક્કારવું, તિરસ્કારવું. [જુઓ.

गर्ह् (चुरा० उयय० सेट् गर्हयति-ते) ઉપલો ધાતુ

गर्हण (गर्ह् ल्युट्) क्ली० णं. १ ધિક્કારવું. २ નિંદા.

गर्हणा (गर्ह् युच्) स्त्री० णा. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

गर्हणीय (गर्ह् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. નિંદવા યોગ્ય.

'विधिरेव विशेषगर्हणीयः' उद्भटः

गर्हा (गर्ह् युच्) स्त्री० र्हा. गर्हण શબ્દ જુઓ.

गर्हित (गर्ह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નિંદેલું. २ ધિક્કારેલું, તિરસ્કારેલું. ३ ઠપકો દીધેલું. ४ અધમ, નીચ, હલકું, ખરાબ.

गर्हिन् (गर्ह् णिनि) त्रि० र्ही-र्हिणी-र्हि. નિંદા કરનાર.

गर्ह्य (गर्ह् यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. गर्हणीय શબ્દ જુઓ. [વા લાયક વાણી બોલનાર.

गर्ह्यवादिन् (गर्ह्यं वदति) त्रि० दी-दिनी-दि. નિંદ-

गल् (भ्वा० पर० सेट् गलति) १ ખાવું, ભક્ષણ કરવું. २ પડવું. ३ સ્રવણ થવું. ४ ગળવું. [પડવું.

गल् (चुरा० आत्म० सेट् गलयते) १ ગળવું. २ ટ-

गल (गृ अच् गल् अच् वा) पु० लः १ ગળું. २ રાળ. ३ એક જાતનું ઝરૂ. ४ દોર, દોરી. ५ વાદ્ય-યંત્રવિશેષ. ६ એક જાતનું માછલું.

गलक (गल क) पु० कः એક જાતનું માછલું.

गलकंवल (गले कंवल इव) पु० लः ગાયણલદના ડોક ઉપર જુલતું ચર્મ. सास्ना [નો રોગ.

गलगंड (गले गंड इव) पु० डः એક જાતનો ગળા-

गलग्रह (गल ग्रह् अच्) पु० हः અનાધ્યાયનો દિવસ જેમ કે પડવો, ચોથ, સાતમ, આઠમ, નોમ, તેરશ, ચૌદસ પુનમ, અને અમાવાસ્યા.

गलत् (गल् शतृ) त्रि० न्-लंति-त्. १ નીચે પડતું. २ ટપકતું. ३ ગળતું.

गलन (गल् ल्युट्) क्ली० नं. १ ગળવું. २ પડવું. ३ ટપકવું. ४ ભરવું. ५ નીચે પડવું. [યોગ્ય.

गलनीय (गल् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ગળવા-

गलंतिका (गल् शतृ ङीप् कन्) स्त्री० का. १ પાણી ની ગળતી. २ નાનું ઉદકપાત્ર. ३ ઝારી.

गलमेखला (गलस्य मेखलेव) स्त्री० ला. ગળામાં પહેરવાનો દોરો, કંઠભૂષણ.

गलविद्रधि ( ) पु० धिः ગળાનો રોગ.

गलव्रत (गलः सर्पः भक्षणं व्रतमस्य) पु० तः ભોર, મયૂર પક્ષી.

गलशुंडिका (गले शुंडिकेव) स्त्री० का. પડજીભી.

गलशुंडी (गले शुंडीव) स्त्री० डी. तालुरोग. [स्तनी.

गलस्तनी (गले स्तनमस्याः) स्त्री० नी. બકરી. गले-

गलहस्त ( ) पु० स्तः ગળું ધોળવું.

गलहस्तित (गलहस्त इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેનું ગળું ધોળાયેલ છે તે. [બાણ.

गलहस्तित (,,) पु० तः એક જાતનું

गला (गल् अच् टाप्) स्त्री० ला. રીસામણીનો વેલો.

गलांकुर (गले अंकुर इव) पु० रः ગંડમાળનોરોગ.

गलानिल (गले अनिलोऽस्य) पु० लः એક જાતનું માછલું. [બદ, ગળીઓ બળદ.

गलि (गृ इन् रस्य लः) पु० लिः જાડો આળસુ બ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गलि (गल् इन्) स्त्री० लिः वेलो.

गलित (गल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पडेलुं. २ नीचे पडेलुं. ३ गळेलुं. ४ भरेलुं. ५ टपकेल. ७ निर्बंध. ८ भोकळुं.

' तनिम्ना शोभंते गलितविभवाश्चार्थिषु नृपाः '
भर्तृहरि.

गलितक (गलित कै क) पु० कः એક જાતનો નાચ.

गलितकुष्ठ (गलितं कुष्ठं यस्य) पु० ष्ठः असाध्य કુષ્ઠ રોગની જાતિ.

गलू ( ) स्त्री० लू. એક જાતનું રત્ન.

गलेगंड (गले गंड इव) पु० डः એક જાતનું પક્ષી.

गलेस्तनी (गलेस्तनमस्याः) स्त्री० नी. બકરી.

गल्भ् (भ्वा० आत्म० सेट् गल्भते) १ બાહાદુર થવું. २ હિમ્મતમંદ થવું. ३ વિશ્વાસુ થવું.

गल्भ (गल्भ् अच्) त्रि० ल्भः-ल्भा-ल्भं. १ બહાદુર. २ હિમ્મતમંદ. ३ ગર્વિષ્ઠ, અહંકારી.

गल्या (गलानां कंठानां समूहः) स्त्री० ल्या. ગળાનો સમુદાય, કંઠનો સમૂહ. २ ઘણું ગળાં.

गल्ल (गल् ल) पु० ल्लः ગાલ.

गल्लक (गल्ल स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

गल्लक (गलं लाति कन्) पु० कः મધ પીવાનું પાત્ર. चषक.

गल्लचातुरी (गल्ले चातुरी यस्याः) स्त्री० री. નાનું ગોળ ગાલ નીચે મુકવાનું ગાલમશરીયું.

गल्वर्क ( ) पु० र्कः એક જાતનો મણિ, વૈદૂર્યમણિ. [ઠપકો દેવો. ३ દૂષણ આપવું.

गल्ह् (भ्वा० आत्म० सेट् गल्हते) १ નિંદવું. २

गवय (गु अयच्) पु० यः ગાયના જેવું ગલકંબલ વિનાનું એક જાતનું પશુ, રોઝ. એક જાતનો વાનર.

गवयी (गवय ङीप्) स्त्री० यी. રોઝની માદા.

गवयोद्भाव ( ) क्ली० वं. તપખીર.

गवराज (गव राज् अच्) पु० जः બળદ.

गवल (गवं लाति ला क) पु० लः રાની પાડો.

गवल („) क्ली० लं. ભેંશનું શીંગડું, પાડાનું શીંગડું.

गवाक्ष (गो अक्ष् अप् ङीप्) पु० क्षः હવાને જવા માટે રાખેલું બાકું, ઝરખો, બારી. २ વનસ્પતિ ગોખરૂ. ३ એક જાતનો વાનર.

गवाक्षजाल (गवाक्षस्य जालः) क्ली० लं. બારી કે જાળીઆ ઉપરની જાળી, જાળીદાર કામ.

' गवाक्षजालैरभिनिष्पतंत्यः ' भट्टिः

गवाक्षी (गवाक्ष अण् ङीप्) स्त्री० क्षी. १ મોગરીની વેલ. २ એક જાતની ચિભડીની વેલ. ३ ઇંદ્રવારૂણી. [માળવું.

गवाची ( ) स्त्री० ची. એક જાતનું

गवादन (गोभिरद्यते अद् ल्युट्) क्ली० नं. ઘાસ, ખડ.

गवादनी („ ङीप्) स्त्री० नी. १ ઇંદ્રવારૂણી. २ ખડની ગંજી. ३ એક જાતનો ફાકડીનો વેલો.

गवालूक (गव् अल् ऊकञ्) पु० कः રોઝ.

गवाशन (गोमांसमश्नाति) पु० नः જાતિ બહાર મુકેલો માણસ જેણે ગાયનું માંસ ખાધેલ છે તે.

गवाषिका ( ) स्त्री० का. લાખ.

गवाह्निक (गो अहन् ढक्) क्ली० कं. ગાયનો એક દિવસનો ખોરાક, ગવાનક.

गविनी (गवां समूहः) स्त्री० नी. १ બળદનું ટોળું. २ ગાયનું ટોળું. [એક દાનવ.

गविष्ठ ( ) पु० ष्ठः સૂર્ય, તે નામનો

गवी (गौ ङीप्) स्त्री० वी. ગાય.

गवी ( ) स्त्री० वी. વ્યાખ્યાન, સંભાષણ.

गवीन ( ) त्रि० नः-ना-नं. પૂર્વે જ્યાં ગાય હતી તે સ્થળ.

गवीश्वर (गवामीश्वरः) पु० रः ગાયનો ધણી.

गवेडु (गवे दीयते दा कु) पु० डुः ઋષિથી ખાવા યોગ્ય ખડ ધાન્ય. [જુઓ.

गवेडुका (गवेडु कन् टाप्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ

गवेधु (गवे धीयते धा कु) पु० धुः गवेडु શબ્દ જુઓ. [બ્દ જુઓ.

गवेधुका (गवेधु कन् टाप्) स्त्री० का. गवेडुका श-

गवेंद्र (गोरिंद्र इव) पु० द्रः મોટો બળદ.

गवेरुक ( ) क्ली० कं. ગેરૂ.

गवेष् (चुरा० उभय० सेट् गवेषयति-ते) શોધવું, તપાસવું. [પાસ.

गवेषण (गवेष् ल्युट्) क्ली० णं. શોધવું, શોધ, त-

गवेषणा (गवेष् युच्) स्त्री० णा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

गवेषित (गवेष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. શોધેલું, તપાસેલું. [તપાસનાર.

गवेषिन् (गवेष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. શોધનાર,

गवोद्घ (प्रशस्ता गौः) पु० द्घः ઉત્તમ ગાય.

गव्य (गोर्विकारः यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ ગાયનો વિકાર, દૂધ, દહિં, ઘી, છાણ, ગોમૂત્ર વગેરે.

गव्य (गोर्हितं यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ગાય બળદને હિતકારક, ગાય બલદને ફાયદામંદ.

गव्य (गोरिदं यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ગાયનું, ગાય સંબંધી.

गव्य (गवि भवं यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ ગાયથી

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પેદાથનાર દૂધ, દહિ, ધી, છાણ, ગોમૂત્ર વગેરે.
गव्य (गो यत्) क्ली० व्यं. ધનુષ્ની દોરી.
गव्य (गोर्विकारः यत्) क्ली० व्यं. ગોરોચન.
गव्या (गोर्विकारः यत् टाप्) स्त्री० व्या. ગાયનું ટોળું, ગાયનો સમૂહ.
गव्या (,,) स्त्री० व्या. ધનુષ્ની દોરી.
गव्यूत (गव्यूतिः पृषो०) क्ली०तं. બેક્રોશની લંબાઈ, એક ક્રોશ, ચાર હજાર હાથ.
गव्यूति (गोर्यूतिः) स्त्री० तिः બે ક્રોશનું એક માપ, એક ક્રોશનું માપ. [પેસાય નહિ તેવું હોવું.
गह् (चुरा० उभय० सेट् गहयति-ते) ઉજડ થવું,
गह (गह् घञ्) पु० हः ૧ ગુફા. ૨ અરણ્ય, રાન.
गहन (गह् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ગુફા. ૨ અરણ્ય, જંગલ. ૩ પીડા, દુઃખ.
गहन (,,) त्रि० नः-ना-नं. પેસી શકાય નહિ તેવું. ૨ સમજી શકાય નહિ તેવું. ૩ ઉજડ.
'कर्मणां गहना गतिः' भगवद्गीता.
गहीय (गह् च्छ) त्रि० यः-या-यं. દુષ્પ્રવેશ, દુર્ગમ, દુર્જ્ઞેય.
गह्व (गह् व) क्ली० ह्वं. ૧ ગંભીરપણું. દુષ્પ્રવેશ.
गह्वर (गह् वरच्) क्ली०रं. ૧ ગુફા. ૨ રાન, અરણ્ય. ૩ દાંભિકપણું, ઢોંગ. ૪ રોવું, રૂદન. ૫ વિષમસ્થાન. ૬ અનેક અર્થથી સંકુલ.
'गौरीगुरोर्गह्वरमाविवेश' रघुवंशम्.
गह्वर (,,) पु० रः નિકુંજ, લતાગૃહ
गह्वरा (,, टाप्) स्त्री० रा. વનસ્પતિ વાવડિંગ.
गह्वरित (गह्वर इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ગુફાની અંદર રહેલું
गह्वरी (गह् वरच् ङीप्) स्त्री० री. ગુફા, ગુહા.
गा (भ्वा० आत्म० अनिट् गाते) જવું, ગમન કરવું.
गा (जुहो० पर० सेट् जगाति) ૧ સ્તુતિ કરવી, વખાણવું. ૨ જન્મવું.
गा (गै क टाप्) स्त्री० गा. ગાથા, ગીત, પદ, શ્લોક ઇત્યાદિ કવિતાનું ગાન.
गांग (गंगा अण्) क्ली० गं. મેઘની ધારાનું જલ. ૨ સોનું. ૩ ધંતુરાનું જંડવું.
गांग (गंगाया इदं अण्) त्रि० गः-गा-गं. ગંગાનું, ગંગા સંબંધી.
'तथा न गांगैः सलिलैर्दिवच्युतैः' कुमारसंभवम्.
गांग (गंगाया अपत्यं पुमान् अण्) पु० गः ૧ કાર્તિકસ્વામી. ૨ ભીષ્મપિતામહ.
गांगट (गांग अट् अच्) पु० टः એક જાતનું નાછલું.
गांगटक (गांगट स्वार्थे कन्) पु० कः એક જાત નું માછલું.
गांगटय ( ) पु० यः गांगट शब्द જુઓ.
गांगाटेय (गांगट पृषो०) पु० यः गांगट शब्द જુઓ.
गांगायनि (गंगा फिञ्) पु० निः ૧ ભીષ્મપિતામહ. ૨ કાર્તિકસ્વામિ. ૩ પ્રવરપ્રવર્તક એક મુનિ.
गांगेय (गंगाया अपत्यं पुमान्) पु० यः ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૧ ભીષ્મપિતામહ. ૨ કાર્તિકસ્વામી.
गांगेय (गंगा ढक्) क्ली० यं. ૧ એક જાતનું તૃણ. ૨ સોનું. ૩ વનસ્પતિ, નાગરમોથ. ૪ ધંતુરાનું જંડવું. [કી. વનસ્પતિ નાગબલા.
गांगेरुकी (गांगं जळमीरति ईर् कन् ङीप्) स्त्री०
गांगेष्ठी (गांगे गंगातीरे तिष्ठति स्था क) स्त्री० ष्ठी. એક જાતની વનસ્પતિ.
गांगोघ (गांगमोघं) क्ली० घं. ગંગાનો પ્રવાહ.
गाजर (गां जरयति जॄ णिच् अच्) पु० रः ગાજર.
गाजिकाय ( ) पु० यः એક જાતનું પક્ષી.
गाढ (गाह् क्त) क्ली० ढं. અતિશય દૃઢ.
'सद्यः कांडच्युतभुजलतामंथिगाढोपगूढे' मेघदूतम्.
गाढ (,,) त्रि० ढः-ढा-ढं. ૧ અત્યંત, ઘણું જ, પુષ્કળ. ૨ ભારે. ૩ અતિશય. ૪ દૃઢ. ૫ સેવેલું. ૬ મજબુત. ૭ કઠણ.
गाढता (गाढस्य भावः) स्त्री० ता. અતિશયપણું, અત્યંતપણું, ભારેપણું, અતિશયદૃઢતા, મજબુતી, કઠણપણું. [જુઓ.
गाढत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
गाढमुष्टि (गाढा मुष्टिर्यत्र) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. ૧ યજ્ઞોપયોગી તલવાર જેવી છરી. ૨ ખડ્ગ.
गाढमुष्टि (गाढा मुष्टिरस्य) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. કૃપણ, લોભીયું. [ગણેશસંબંધી.
गाणपत (गणपतेरिदं) त्रि० तः-ती-तं. ગણેશનું,
गाणपत्य ( ) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભક્ત.
गाणपत्य (गणपतेरिदं) पु० त्यः ગણેશને માનનાર
गाणपत्य (गणपतेर्भावः) क्ली० त्यं. ૧ ટોળાનું મુખીપણું. ૨ ગણેશપણું.
गाणिक (गण इ क) त्रि० कः-की-कं. ૧ ગણસૂત્ર જાણનાર. ૨ ગણસૂત્રમાં કુશલ.
गाणिक्य (गणिकायाः समूहः) क्ली० क्यं. કસ્બણનું ટોળું, વેશ્યાનો સમૂહ.
गांडि (गंड् इन्) पु० डिः ગાંઠ.
गांडिव (गांडिर्ग्रंथिरस्यास्तीति) पु० क्ली० वः-वं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१ अर्जुनનું એક ધનુષ્. ૨ ધનુષ્.
गांडिविन् (गांडिव इनि) पु० नी. १ मध्यम पांडव अर्जुन. २ अर्जुन साहडानुं झाड. ३ धनुष्यवाळो.
गांडीव (गांडिर्ग्रंथिरस्यास्ति) पु० क्ली० वः-वं. गांडिव शब्द જુઓ. [જુઓ.
गांडीविन् (गांडीव इनि) पु० नी. गांडिविन् शब्द
गातव्य (गै तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. गावालायक, गावाजोग.
गातु (गै तु) त्रि० तुः-तुः-तु. गुस्सावाळुं, क्रोधाविष्ट.
गातु („) पु० तुः १ गंधर्व. २ मोटो काळो भमरो. ३ कोयलपक्षी. ४ गवैओ, गानारो. ५ आयुष्यनी चाल. [करनार.
गातृ (गै तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ गानार, गायन-
गात्र (गा ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. १ शरीर. २ हाथीनी जंघा वगेरे प्रदेश.
गात्रक (गात्र स्वार्थे क) क्ली० कं. शरीर, देह.
गात्रभंग (गात्रस्य भंगः) पु० गः शरीरनुं भागवुं.
गात्रभंगा (गात्रस्य भंगो यस्याः) स्त्री० गा. वनस्पति शुकरींबी. [साफ करवानुं वस्त्र.
गात्रमार्जनी (गात्रं मृज्यतेऽनया) स्त्री० नी. शरीर
गात्ररुह (गात्रे रोहति) क्ली० हं. रूंवाडां.
गात्रसंग्रव ( ) पु० वः એક જાતનું નાનું પક્षी.
गात्रानुलेपिनी (गात्रमनुलिप्यतेऽनया) स्त्री० नी. शरीरने सुगंधीवाळुं करवा माटे એક જાતની વર્તિ.
गात्रोत्सादन (गात्र उत् सद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. शरीरने सुगंधी पदार्थथी सुगंध युक्त करवुं.
गाथक (गै थकन्) पु० कः गवैयो, गायन करी-उपजीविका करनार, गानार.
गाथा (गै थन्) स्त्री० था. १ आर्याछंद. २ प्राकृत भाषा वगेरेमां रचेलुं पद्य ३ श्लोक.
गाथिक ( ) पु० कः गाथक शब्द જુઓ.
गाथिका ( ) स्त्री० का. श्लोक इत्यादीथी रचेली कविता. [જુઓ. गाथायुकत.
गाथिन् (गाथा इनि) पु० थी. १ गाथक शब्द
गाध् (भ्वा० आत्म० सेट् गाधते) १ शोधवुं. २ तजवीज करवी. ३ तपासवुं. ४ रहेवु. ५ उभा रहेवुं. ६ ग्रंथ इत्यादीनुं रचवुं.
गाध् (गाध् घञ्) पु० धः भणवानी इच्छा.
गाध („) पु० क्ली० धः-धं. तणीयुं ताग. [ते, छीछरं.
गाध (गाध् अच्) त्रि० धः-धा-धं. जे ऊंडु न होय
' सरितः कुर्वती गाधाः पथश्चाशानकर्दमान् ' रघुवंशम्.

५२

गाधि (गाध् इन्) पु० धिः चंद्रवंशमां पेदा थयेल कनोज देशनो राजा, विश्वामित्रनो पिता.
गाधिज (गाधेर्जायते जन् ड) पु० जः विश्वामित्र मुनि. [જુઓ.
गाधितनय (गाधेस्तनयः) पु० यः ઉપલો શબ્દ
गाधिपुर (गाधेः पुरं) क्ली० रं. कनोजशहेर.
गाधिभू (गाधेर्भवति भू क्विप्) पु० भूः विश्वामित्रमुनि. [જુઓ.
गाधेय (गाधेरपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः ઉપલો શબ્દ
' विश्वामित्रस्तु गाधेयो राजा विश्वरथश्चह '
गान (गै ल्युट्) क्ली० नं. गाणुं, गायन, गीत, ध्वनि, अवाज, नाद.
गानिनी (गान इनि) स्त्री० नी. वनस्पति वेખંડ.
गानीय (गै अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. गावायोग्य.
गांतु (गम् तु) त्रि० तुः-तुः-तु. जनार, चालनार, मुसाफर, वटेमार्गु. [ગ્ય गाडी.
गांत्री (गंत्री अण् ङीप्) स्त्री० त्री. બલદ જોડવાયो-
गांदिनी (गा दै णिनि पृषो०) स्त्री० नी. १ गंगानदी. २ अक्रूरनी माता. ३ काशीराजनी कन्या. ४ स्वफल्कनी पत्नी.
गांदिनीसुत (गांदिन्याः सुतः) पु० तः १ कृष्णनो काको अक्रूर. २ भीष्मपितामह. ३ कार्तिकस्वामी.
गांधर्व (गंधर्वस्येदं) त्रि० वः-र्वी-र्वं. १ गंधर्वनुं, गंधर्वसंबंधी. २ गंधर्व जेनो देवता छे એવું અસ્ત્ર વગેરે.
गांधर्व (गंधर्व अण्) क्ली० र्वं. गाणुं, गान, संगीत.
गांधर्व (गंधर्व अण्) पु० र्वः १ गंधर्व, देवगायक. २ એક જાતનો विवाह. ३ ते नामनो એક ઉપદ્વીપ. ४ ते नामनो એક વેદ. ५ घोडो.
गांधर्व („) क्ली० र्वं. स्त्रीपुरुषनी अन्योन्य भरजीथी शास्त्रविधिपूर्वक कराती अष्टविवाह पैकी ते नामनो એક विवाह.
गांधार (गंधं सौरभमृच्छति अण्) पु० रः १ सिंदूर. २ सप्तस्वरपैकी ते नामनो એક. ३ कंदहारદેશ. ४ गीतिभेद.
गांधार (गांधारे भवं) क्ली० रं. १ गंधरस.
गांधारराज (गांधाराणां जनपदानां राजा टच्) पु० जः १ दुर्योधनની माताનो બાપ सुબલराजा. २ दुर्योधनનો मामो शकुनी. ३ कंदहारदेशनो राजा.
गांधारी (गांधार इञ्) पु० रिः १ दुर्योधनનો मामो शकुनी. २ कंदहारनो राजा.
गांधारी (गंधारस्यापत्यं स्त्री) स्त्री० री. १ दुर्योधनની माता, धृतराष्ट्रराजानी पत्नी, सुબલ राजानी पुत्री.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ જૈનમતની એક દેવતા. ૩ વનસ્પતિ ધમાસો. ૪ કંદહારદેશના રાજની પ્રજા.

गांधारेय (गांधार्या अपत्यं ढक्) पु० यः १ દુર્યોધન વગેરે સો બંધુમાંથી પ્રત્યેક. ૨ ગાંધારીનું છોકરૂં.

गांधिक (गंध ठञ्) पु० कः १ લખનારો, લેખક. ૨ ગાંધી. ૩ સુગંધીદ્રવ્ય વેચનાર. ૪ એક જાતનો કીડો.

गामिन् (गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. જનાર.

गामुक (गम् उकञ्) त्रि० कः-की-कं. જંતુ, હાલતું, ચાલતું.

गांभीर्य (गंभीरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. १ ગંભીરપણું. ૨ પાણીની ઉંડાઈ. ૩ અવિકારીપણું. ૪ અચપલપણું.

' मेघनिर्घोषगांभीर्यं प्रतिनादविधायिता '

गाय (गै घञ्) क्ली० यं. गान, गाणुं.

' यथाविधानेन पठन् सामगायमविच्युतम् '

याज्ञवल्क्यः

गाय (गै अच्) त्रि० यः-या-यं. ગાનાર.

गायक (गै ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं. ગાનારૂં, ગાન કરનાર.

गायक („) पु० कः ગવૈયો. [કરતું.

गायत् (गै शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. ગાતું, ગાન

गायत्र ( ) क्ली० त्रं. ગાણું, ગાન, ગીત.

गायत्री (गायंतं त्रायते त्रै क) स्त्री० त्री. १ એક જાતનો વેદોક્ત મંત્ર. ૨ ૭ અક્ષરના ચરણવાળો એક છંદ. ૩ વેદનો એક છંદ જેના અક્ષર ૨૪ અને ચરણ ૩ હોય છે તે.

गायन (गै ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. ગાણું કરી પોતાનું ગુજરાન ચલાવનાર.

गायन („) क्ली० नं. ગાણું, ગાન, સંગીત.

गारित्र (गृ णि त्रन्) क्ली० त्रं. એક જાતનું ધાન્ય, ચોખા. [કતભણિ. ૨ વિષમંત્ર. ૩ સોનું.

गारुड (गरुडो देवताऽस्य अण्) क्ली० डं. १ મરકતમણિ.

गारुडक (गरुडेन प्रोक्तं अण्) क्ली० डं. ગરૂડપુરાણ.

गारुडिक (गारुडेन विषमंत्रेण जीवति ठक्) पु० कः ગારૂડી, વિષવૈદ્ય. [૨ એક જાતનું અસ્ત્ર.

गारुत्मन् (गरुत्मन् अण्) क्ली० न्. १ મરકતમણિ.

गार्ग (गर्गस्यापत्यं अण्) त्रि० र्गः-र्गी-र्गं. ગર્ગઋષિના વંશમાં પેદા થનાર.

गार्गक (गार्गाणां समूहः) क्ली० कं. ગર્ગઋષિના વંશમાં પેદા થનારનું ટોળું.

गार्ग्य (गर्गस्यापत्यं) त्रि० र्ग्यः-र्ग्या-र्ग्यं. ગર્ગઋષિના વંશમાં પેદા થનાર.

गार्त्समद ( ) त्रि० दः-दी-दं. ગૃત્સમદ ઋષિસંબંધી. [ગીધનું, ગીધને લગતું.

गार्द्ध (गृद्धस्येदं) त्रि० र्द्धः-र्द्धी-र्द्धं. ગીધસંબંધી.

गार्द्धपक्ष (गार्द्धः पक्षो यस्य) पु० क्षः ગીધની પાંખથી રચેલું બાણ.

गार्ध्य (गृध्रस्य भावः) क्ली० र्ध्यं. લોભીઆપણું.

गार्ध्य ( ) क्ली० र्ध्यं. લોભીઆપણું, ઇચ્છા, આશા. [ઘપક્ષી સંબંધી.

गार्ध्र (गृध्रस्येदं) त्रि० ध्रः-ध्री-ध्रं. ગીધપક્ષીનું, ગી-

गार्ध्रपक्ष ( ) पु० क्षः गार्द्धपक्ष શબ્દ જુઓ.

गार्ध्रपत्र ( ) पु० त्रः गार्द्धपक्ष શબ્દ જુઓ.

गार्भ (गर्भस्येदं अण्) त्रि० र्भः-र्भी-र्भं. ગાભ સંબંધી, ગાભનું, ગાભને લગતું. [જુઓ.

गार्भिक (गर्भ ठक्) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો શબ્દ

गार्भिण (गार्भिणीनां समूहः अण्) क्ली० णं. ગાભણીનું ટોળું, ગર્ભિણી સ્ત્રીઓનો સમૂહ.

गार्भिण्य (गार्भिणीनां समूहः यच्) क्ली० ण्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [યજ્ઞીય અગ્નિ.

गार्हपत्य (गृहपतेः नाम्ना युक्तः) पु० त्यः તે નામનો

गार्हस्थ्य (गृहस्थस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० स्थ्यं. ગૃહસ્થપણું, ગૃહસ્થનો ધર્મ, ગૃહસ્થનું કર્મ.

गाल (गल् घञ्) पु० लः ૧ પાણી થઈ જવું. ૨ વહેવું. ૩ ટપકવું, ટીપાં ભારૂક પાડવું.

गालन (गल् ल्युट्) क्ली० नं. પાણી જેવું કરવું, ગાળવું. [એક મુનિ. ૨ લોધ્રવૃક્ષ.

गालव (गालं वाति वा क) पु० वः ૧ તે નામનો

गालि (गल् इन्) पु० लिः शाप, ગાળ.

गालित (गल् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ગાળેલું, ટપકાવેલું. ૨ પાણી જેવું કરેલું.

गालिन् ( ) त्रि० ली-लिनी-लि. ૧ ગાળનાર, પાણી ભારૂક કરનાર. ૨ ગાળ દેનાર.

गालिनी (गालिन् ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતની મુદ્રા. [રોગ. ૨ મૂર્ખતા.

गालोडन (गो आ लोड् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઉન્માદ,

गालोड्य (गो आ लोड् यत्) क्ली० ड्यं. ૧ કમલનું બીજ, એક જાતનું ધાન્ય.

गाह् (भ्वा० पर० सेट् गाहते) ૧ ડરવું. ૨ હાલવું. ૩ નાશ કરવો. ૪ ટોચવું. ૫ अव (अवगाहते) નહાવું, સ્નાન કરવું. वि (विगाहते) નહાવું, સ્નાન કરવું.

गाहन (गाह् ल्युट्) क्ली० नं. નહાવું, સ્નાન.

गाहित (गाह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ નાહેલું, સ્ના-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

न કરેલું. ૨ નાશ કરેલું.
गाहितृ (गाह् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ૧ સ્નાન કરનાર, નહાનાર. ૨ કાપનાર. ૩ નાશ કરનાર.
गिर् (गृ क्विप्) स्त्री० गीः ૧ વાણી. ૨ વાગ્ય. ૩ વાગ્દેવતા, સરસ્વતી.
गिरण (गृ ल्युट्) क्ली० णं. ગળવું, ગળીજવું.
गिरा (गृ टाप्) स्त्री० रा. વાણી. गिर् શબ્દ જુઓ.
गिरि (गृ इ) पु० रिः ૧ પર્વત, પહાડ. ૨ એક જાતનો તાંત્રિક સંન્યાસી. ૩ પરિવ્રાજકની એક ઉપાધિ. ૪ પૂજ્ય.
गिरि (गृ अच्) स्त्री० रिः ૧ નાની ઉંદરડી. ૨ ગળીજવું, ગળવું. ૩ તે નામનો દશમો આશ્રમ.
गिरिकंटक (गिरेः कंटक इव) पु० कः ઈંદ્રનું વજ્ર.
गिरिकदंब (गिरेः कदंबः) पु० बः ડુંગરી કદંબનું ઝાડ. [કેળ.
गिरिकंदली (गिरिजाता कंदली) स्त्री० ली. રાની
गिरिकंदर (गिरेः कंदरः) पु० रः પર્વતની ગુફા.
गिरिकर्णिका (गिरिः कर्ण इव यस्याः) स्त्री० का. પૃથ્વી.
गिरिकर्णी (गिरेः कर्णमिव पत्रं यस्याः) स्त्री० र्णी. વનસ્પતિ ધોળી ગોકર્ણી. ૨ વનસ્પતિ વિષ્ણુકાંતા. ૩ અપરાજીતા. ૪ જવાસાનું ઝાડ. गिरिकर्णिका.
गिरिकल्प (गिरि कल्पप्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. પર્વત સરખું, પર્વતજેવું.
गिरिका (गिरिरेव क टाप्) स्त्री०का. નાની ઉંદરડી.
गिरिकाण (गिरिणा काणः) त्रि० णः-णा-णं. ૧ રોગથી અંધ થયેલ. ૨ એક ચક્ષુવાળું.
गिरिगुड (गिरौ गुड इव) पु० डः રમવાનો દડો.
गिरिज (गिरौ जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. પર્વતમાં પેદા થનાર.
गिरिज (,,) क्ली० जं. ૧ અભ્રક. ૨ લોબાન. ૩ લોખંડ, લોઢું. ૪ શિલાજીત.
गिरिज (,,) पु० जः મધુક વૃક્ષ.
गिरिजा (,, टाप्) स्त्री० जा. ૧ પાર્વતી, દુર્ગા. ૨ વનસ્પતિ રાસ્ના. ૩ गिरिकंदली.
गिरिजामल (गिरिज अम् कलच्) क्ली० लं. અભ્રક.
गिरिज्वर (गिरेः ज्वर इव) पु० रः ધંદ્રનું વજ્ર.
गिरित (गृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ગળેલું, ગળી ગયેલું. ૨ ખાધેલું.
गिरिदुर्ग (गिरौ दुर्गः) पु० र्गः પર્વતમાંહેલો કીલ્લો.
गिरिधातु (गिरिस्थो धातुः) पु० तुः ગેરૂ.
गिरिनिंब (गिरिस्थो निंबः) पु० बः ડુંગરી લીંબડો.
गिरिध्वज ( ) पु० जः ધંદ્રનું વજ્ર.
गिरिप्रिय (गिरिः प्रियो यस्य) त्रि० यः-या-यं. જેને ડુંગર વહાલો છે તે.
गिरिप्रिया (गिरिः प्रियो यस्याः) स्त्री० या. જેના કેશની ચમરી થાયછે તે ગાય.
गिरिभू (गिरौ भवति) त्रि० भूः-भूः-भू. પર્વતમાં હોનાર, ડુંગરમાં થનાર. [गंगा.
गिरिभू (गिरि भू क्विप्) स्त्री० भूः ૧ પાર્વતી. ૨
गिरिभू (,,) पु० भूः બટથોડો.
गिरिभू (गिरेः भूः) स्त्री० भूः પહાડની જમીન.
गिरिमल्लिका (गिरौ मल्लीव कन्) स्त्री० का. કુટજનું ઝાડ. कुटज. [વર હાથી.
गिरिमान (गिरिरिव मानमस्य) पु० नः મોટો જોરા-
गिरिमृद्भव (गिरिमृदि भवति) पु० वः ગેરૂ.
गिरिमेद (गिरेर्मेद इव) पु० दः એક જાતનું ખેરનું વૃક્ષ. गिरिमृत्. [तनुं वृक्ष.
गिरियक (गिरिं याति या कन्) पु० कः એક જા-
गिरियाक (गिरिं याति या क्विप् कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
गिरिवासिन् (गिरौ वसति) त्रि० सी-सिनी-सि. પર્વતમાં હોનાર, ડુંગરા ઉપર વસનાર.
गिरिवासिन् (,,) पु० सी. પર્વતમાં હોનારૂં સુરણ. [तनी राजधानी.
गिरिव्रज (गिरिणां व्रजो यत्र) पु० जः મગધ પ્રાં-
गिरिश (गिरौ शेते इति) पु० शः शिव, महादेव.

'गिरिशमुपचचार प्रत्यहं सा सुकेशी'

कुमारसंभवम्.

गिरिशालिनी (गिरि शल् णिनि) स्त्री० नी. વનસ્પતિ અપરાજીતા. [पति.
गिरिशृंग (गिरि शृंग अच्) पु० गः ગણેશ ગણ-
गिरिशृंग (गिरेः शृंगः) पु० गः પર્વતની ટોચ, ડુંગરનું શિખર. [૨ લોઢું. ૩ કલઈ.
गिरिसार (गिरिषु सारः) पु० रः ૧ મલયાચલ.
गिरिसुत (गिरेः सुतः) पु० तः મૈનાક પર્વત.
गिरिसुता (गिरेः सुता) स्त्री० ता. પાર્વતી, દુર્ગા.
गिरी (गृ इन् ङीप्) स्त्री० री. નાની ઉંદરડી.
गिरीश (गिरेः कैलासस्य ईशः) पु० शः महादेव, शिव.
गिरीश (गिरीणामीशः) पु० शः હિમાલય.
गिरीश (गिर् ईशः) पु० शः બૃહસ્પતિ.
गिरीश ( ) स्त्री० ब. शाः અગિઆર સંખ્યાની સંજ્ઞા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गिल (गृ क) पु० ल. १ ખીજોરૂ. २ પપનસ.
गिल (गृ घञ्) पु० लः ગળીજવું, ગળવું તે.
गिल (गृ अच्) त्रि० लः-ला-लं. ગળનાર, ગળીજનાર. [માછલું.
गिलग्राह (गिल ग्रह् अण्) पु० हः એક જાતનું
गिलत् (गृ शतृ) त्रि० न्-लंती-त्. ગળતું, ગળીજતુ.
गिलन (गृ ल्युट्) क्ली० नं. ગળવું, ગળીજવું,
गिलि (गिल् इन्) स्त्री० लिः ખાવું, ગળવું, ગળીજવું. [ળીગયેલું. ૩ ખાધેલું.
गिलित (गृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ગળેલું. २ ગ-
गिष्ण (गै इष्णुच्) पु० ष्णः १ સામવેદ ભણેલો બ્રાહ્મણ. २ ગાનારો. ३ નાટકકાર.
गीत (गै क्त) त्रि० तः-ता-तं. ગાયેલું, ગાનકરેલું.
गीत (,,) क्ली० तं. ગીત, ગાણું, ગાન.
गीतक (गीत क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
गीतमोदिन् (गीतेन मोदते) पु० दी. કિન્નર, એક જાતનો ઉપદેવ.
गीता (गै क्त टाप्) स्त्री० ता. ગુરુ શિષ્યની કલ્પનાથી રચેલ ઉપદેશાત્મક કથા વિશેષ જેમકે ભગવદ્ગીતા, રામગીતા વગેરે.
'गीता सुगीता कर्तव्या किमन्यच्छास्त्रविस्तरैः'
गीति (गै क्तिन्) स्त्री० तिः १ ગાન, ગાણું. २ આર્યાછંદનો તે નામનો એક ભેદ.
गीतिका (गीति अल्पार्थे कन्) स्त्री० का. નહાનું ગાણું. [રૂપતિ. २ જીવાત્મા.
गीरथ (गीः रथ इवास्य) पु० थः १ દેવગુરૂ, બૃહ-
गीर्ण (गृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ સ્તુત, વખાણેલું. २ ગળી ગયેલું, ગળેલું.
गीर्णि (गृ क्तिन्) स्त्री० र्णिः १ વખાણ, તારીફ. २ સ્તુતિ. ३ ગળવું, ગળીજવું.
गीर्देवी (गिरां देवी) स्त्री० वी. સરસ્વતી, વાગ્દેવતા, શારદા. [કાંકણી.
गीर्वता ( ) स्त्री० ता. વનસ્પતિ માલ-
गीर्वाण (गीरेव वाणो यस्य) पु० णः देव.
गीष्पति (गिरः पतिरिव) पु० तिः १ બૃહસ્પતિ. २ પંડિત. गीर्पति.
गु (तुदा० पर० सेट् गुवति) હગવું.
गु (भ्वा० आत्म० सेट् गवते) અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો.
गुग्गुल (गुक् व्याधिः ततो गुडति रक्षति). पु० लुः ગુગળનું ઝાડ. २ રાતા શરગવાનું ઝાડ.
गुग्गुलु ( ) पु० लुः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
गुच्छ (गुतं छ्यति छो क) पु० च्छः १ ફળી, ફૂલ, વગેરેનો ગોટો. २ બત્રીશ શેરનો હાર. ३ મોરનું પૂંછડું. [જુઓ.
गुच्छक (गुच्छ स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ
गुच्छदंतिका (गुच्छ दंत कप् टाप् इत्वम्) स्त्री० का. કેળ.
गुच्छपत्र (गुच्छाकृतीनि पत्राण्यस्य) पु० त्रः તાડનું ઝાડ.
गुच्छफला (गुच्छाकृतीनि फलान्यस्याः) स्त्री० ला. १ કેળ. २ દ્રાક્ષની વેલ. ३ કાકમાચી.
गुच्छार्द्ध (गुच्छ ऋध् अ) पु० र्द्धः ચોવીશ શેરનો હાર. [સુગંધી તૃણ.
गुच्छाल (गुच्छ अल् अच्) पु० लः એક જાતનું
गुज् (तुदा० पर० सेट् गुंजति) અવાજ કરવો.
गुज् (भ्वा० पर० सेट् गोजति) ગુંજારવ કરવો, અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો. [રાગણી.
गुज्जरी ( ) स्त्री० री. તે નામની એક
गुंज (गुजि अच्) पु० जः ગુચ્છો, જુમખો.
गुंज (गुजि घञ्) पु० जः ગુણગુણ એવો અવાજ.
गुंजकृत् (गुजं करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. મોટો ભમરો.
गुंजत् (गुज् शतृ) त्रि० न्-जंती-त्. ગુંજારવ કરતું.
गुंजन (गुज् ल्युट्) क्ली० नं. ગુંજારવ કરવું, ગણુગણવું.
गुंजा (गुजि अच्) स्त्री० जा. १ ચણોઠીનો વેલો. २ ચણોઠી. ३ બેધડુના દાણાની બરોબર એક વજન. ४ એક જાતનું નગારૂં. ५ દારૂનું પીઠું. ६ ગુંજારવ. ७ ચર્ચા.
गुंजिका (गुंजी कन्) स्त्री० का. ત્રણ જવનું એક માન.
गुंजित (गुज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ગુંજારવ કરેલું.
गुंजित (,,) क्ली० तं. ગુંજારવ, ગણુગણવું તે.
गुटि (गु टिक्) स्त्री० टिः ગોળી. [જુઓ.
गुटिका (वटिका पृषो०) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ
'गुटिकाविशदं हिमांभः' रघुवंशम्.
गुटी (गुटिक् ङीप्) स्त्री० टी. गुटि शब्द જુઓ.
गुठ् (चुरा० पर० सेट् गुंठयति) १ ઢાંકવું. ઘેરી લેવું. अव (अवगुंठयति) પડદો કરવો. [કરવું.
गुड् (तुदा० पर० सेट् गुडति) બચાવવું, રક્ષણ
गुड् (चुरा० उभय० सेट् गुंडयति-ते) १ રક્ષણ કરવું, બચાવવું. २ गुठ् धातु જુઓ. ३ ચૂર્ણ કરવું, લોટ કરવો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गुड (गुड् अच्) त्रि० डः-डा-डं. गोળ.

गुड (गुड् कन्) पु० डः १ गोળો. २ गोળ. ३ पति मुआ पछी ज्यर क्रमथी पेदा थयेल पुत्र. ४ हाथीनी पीठ उपर नाખवानुं आस्तरण.

गुडक (गुड कन्) पु० कः १ गोળभां तैयार करेल मुरબ્બો वगेरे. २ गोળाકार पदार्थ. ३ गोળभां पકावेल औषध.

गुडकाष्ट (गुडयुक्तं काष्टं) क्ली० ष्टं. शेલडी.

गुडची (गुड चि क्विप्) स्त्री० ची. वनस्पति गળो.

गुडतृण (गुडस्य गुडार्थं तृणं) क्ली० णं. शेલडी, गुडत्रिण. [तज, दालચिनी.

गुडत्वच् (गुड इव मधुरा त्वक् यस्य) पु० क्-ग्.

गुडत्वच (गुड इव मधुरा त्वचा यस्य) क्ली० चं. ज्यवंत्री. [तज, दालચिनी.

गुडत्वचा (गुड इव मधुरा त्वचा यस्याः) स्त्री० चा.

गुडदारु (गुडप्रधानो दारुः) पु० रुः शेલडी.

गुडधेनु (गुडनिर्मिता धेनुः) स्त्री० नुः दानने माटे धेनु तरीકे કલ્પેલો गोળनो ઢगलो. [पઉवान्नः.

गुडपिष्ट (गुडयुक्तं पिष्टं) क्ली० ष्टं. गोળ भेળवेलुं

गुडपुष्प (गुड इव मधुरं पुष्पमस्य) पु० ष्पः मधुક वृक्ष, महुडानुं ઝाड. [वृक्ष.

गुडफल (गुड इव मधुरं फलमस्य) पु० लः पीलु

गुडमूल (गुड इव मधुरं मूलमस्य) पु० लः तांदળजो.

गुडमूल ( ) पु० लः शेલडी.

गुडल (गुडं लाति ला क) क्ली० लं. गोળनो दारु.

गुडल (,,) त्रि० लः-ला-लं. गोળथी उत्पन्न थयेल. [रवृक्ष.

गुडबीज (गुड इव मधुरं बीजं यस्य) पु० जः मसूर

गुडशिग्रु (गुड इव मधुरः शिग्रुः) पु० ग्रुः रातो शरगवानुं ઝाड.

गुडा (गुड् किच टाप्) स्त्री० डा. १ वनस्पति गળो २ કાળी द्राक्षा. ३ चूर्ण, भूકी. ४ गोળी.

गुडाका (गुड् आ क) स्त्री० का. १ उंघ, निद्रा. २ आળस.

गुडाकेश (गुडाकाया ईशः वशित्वात्) पु० शः १ महादेव. २ मध्यम पांडव अर्જुन.

गुडाशय (गुड इव मधुरः आशयः गर्भमध्यं यस्य) पु० यः गुडफल शब्द જुओ.

गुडिका (गुड वुन्) स्त्री० का. गोળी.

गुडुची (गुड् उचट् ङीप्) स्त्री० ची. वनस्पति गળो.

गुडूची (गुड् ऊचट् ङीप्) स्त्री० ची. उपलो शब्द જुओ.

गुडेर (गुड् एरक्) पु० रः १ ढेબीयो, ग्रास. २ गोળो.

गुडेरक (गुडेर कन्) पु० कः ढेબीओ, ग्रास.

गुडोद्भवा (गुड उद्भवो यस्याः) स्त्री० वा. ખांड.

गुडौदन (गुडश्च ओदनं च) क्ली० नं. गोળ ચोખा.

गुण् (चुरा० उभय० सेट् गुणयति-ते) १ गुંथवुं. २ तेऽवुं. ३ उपદेश करवो.

गुण (गुण् अच्) पु० णः १ गुण. २ सत्व, रજ, तમ, એ नामना त्रण गुणपैકी प्रत्येક. ३ संधि विગ्रह वगेरे छ गुणमांथी प्रत्येક. ४ दोरी, दोर, रજ्જु. ५ ज्ञानेंद्रिय. ६ शुકल, नील वगेरे गुणमांथी प्रत्येક. ७ दान, त्याग. ८ आवृत्ति. ९ गुણवुं. १० विश्वना चराचर पदार्थनो मूળ धर्म. ११ ज्ञान अज्ञान वगेरे मनना धर्ममांनो प्रत्येક. १२ न्यायसंमत ३५ वगेरे चोवीश पदार्थमांथी प्रत्येક. १३ अप्रધान, अमनुष्य. १४ तंतु. १५ उत्कर्ष. १६ દૂधी. १७ व्याકरण प्रसिद्ध એકार ओકार गुण.

गुण (गुण् अच्) स्त्री० वः णाः त्रण संख्यानी संज्ञा [नार. ३ आवर्तक.

गुणक (गुण् ण्वुल्) पु० कः १ गुणव्य अंક. २ गुण-

गुणकथन (गुणस्य कथनं) क्ली० नं. १ गुणनुं કहेवुं. २ કामे करेली नायકनी એક अवस्था.

गुणकर्मन् (गुणं कर्म) क्ली० र्म. अप्रધान કाम.

गुणकार (गुणं करोति कृ अच्) पु० रः गुणाકार करनार, गुणनार. [सेन. २ रसोઇओ.

गुणकार (,,) पु० रः १ भीम, भीमसेन. २ रसोઇओ.

गुणगान (गुणस्य गानं) क्ली० नं. गुणनुं गावुं.

गुणगौरी (गुणेन गौरी शुद्धा) स्त्री० री. गुणेકरी शुद्ध स्त्री.

'अनृतगिरं गुणगौरि माकृथा माम्' माघः

गुणग्राह्य (गुणानां पक्षः) पु० ह्यः. गुणनो पक्षपाती.

गुणज्ञ (गुणं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. गुण જाणनार. [पણा मुજબ, गुणथी.

गुणतस् (गुण तसिल्) अ० तः गुण प्रमाणे, योग्य-

गुणता (गुणस्य भावः तल्) स्त्री० ता. गुणपणुं, उत्तमपणुं, योग्यता, अप्रधानपणुं. [जुओ.

गुणत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

गुणत्रय (गुणानां त्रयम्) क्ली० यं. सत्व रજ अने तम એ त्रण गुण. [भापवुं, गणवुं

गुणन (गुण् ल्युट्) क्ली० नं. गुणवुं, वर्णन करवुं,

गुणनिका (गुण् वुच् कन्) स्त्री० का. १ पुस्तक वगेरेनो वारंवार अभ्यास. २ शून्य. ३ तृस, नाच. ४ माला.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गुणनिधि (गुणानां निधिः) पु० धिः गुणनो भंडार.
गुणनी (गुण् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. पुस्तक वगेरेनुं वारंवार अनुशीलन.
गुणनीय (गुण अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ गुणवा योग्य, गुणाकार करवा लायक. २ उपदेश करवा योग्य. [विधानो अभ्यास करवो ते.
गुणनीय (,,) पु० यः जुदी जुदी
गुणनीय (,,) क्ली० यं. गुण्य अंक.
गुणपूग ( ) पु० गः उत्तम गुण.
गुणलयनिका (गुणं लय नी कप्) स्त्री० का. तंबु.
गुणलयनी (गुण ली ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. उपलो शब्द जुओ. [नो लोभीओ.
गुणलुब्ध (गुणेन लुब्धः) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं गुण-
गुणलुब्धाः स्वयमेव संपदः ' किरातार्जुनीयम्.
गुणवत् (गुण मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ गुणवाळुं, गुणी. २ दोरीवाळुं, दोरीओ बांधेलु.
गुणवत्तम (गुण मतुप् तमप्) त्रि० मः-मा-मं. अत्यंत गुणी. [गुणवाळुं.
गुणवत्तर (गुण मतुप् तरप्) त्रि० रः-रा-रं. बहु
गुणवत्ता (गुणवतो भावः) स्त्री० त्ता. गुणवाळा पणुं. [पण.
गुणवाचक (गुण वच् ण्वुल्) पु० कः गुणविशे-
गुणवाद (गुणस्य वादः) पु० दः १ एक जातनो अर्थवाद. २ गुण कहेनार. ३ गुण कहेवा ते.
गुणविशेष्य ( ) क्ली० ष्यं. गुणनुं विशेषणपणुं. [वहाणनो कुवो.
गुणवृक्ष (गुणानां बंधनाधारः वृक्ष इव) पु० क्षः
गुणवृक्षक (गुणवृक्षः कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [शास्त्र, पातंजल योग शास्त्र.
गुणसंख्यान (गुण सं ख्या ल्युट्) क्ली० नं. सांख्य
गुणसंपत् (गुणस्य संपत्) स्त्री० त्-द्. अत्यंत उत्तम गुण, गुणनी संपत्ति. [२ ब्रह्मदेव.
गुणसागर (गुणानां सागर इव) पु० रः १ बौद्ध.
गुणसागर (,,) पु० रः गुणनो दरीओ.
गुणा (गुण अच् टाप्) स्त्री० णा. धी.
गुणाकर (गुणस्य आकरः) पु० रः १ गुणनी खाण. २ बौद्ध. [युक्त.
गुणाढ्य (गुणेन आढ्यः) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. गुण-
गुणाढ्य (गुणेन आढ्यः) पु० ढ्यः ते नामनो एक कवि. [तमथी अतीत परमेश्वर.
गुणातीत (गुणैरतीतः) पु० तः सत्व, रज अने
गुणिका (गुण इत् क) स्त्री० का. सुजेल अंग.
गुणित (गुण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. गुणेलुं, ढगलो करेल, राशि करेल. [जुओ.
गुणिता (गुणिनो भावः) स्त्री० ता. गुणवत्ता शब्द
गुणिन् (गुण इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. गुणवत्. शब्द जुओ-
' गुणिगणगणनारंभे न पतति कठिनी सुसंभ्रमाद्यस्य '
हितोपदेशः
गुणिन् (,,) पु० णी. धनुष्, चाप.
गुणीभूत (अगुणः गुणः भूतः) त्रि० तः-ता-तं. १ गुणयुक्त थयेलुं. २ अप्रधान थयेलुं. ३ अमुख्य थयेलुं.
गुणीभूतव्यंग्य (गुणीभूतं व्यंग्यमत्र) क्ली० ग्यं. अलंकारशास्त्रप्रसिद्ध मध्यम काव्य. [वाळुं.
गुणेश्वर (गुणानामिश्वरः) पु० रः चित्रकूट पर्वत.
गुणेश्वर (,,) त्रि० रः-रा-रं. उत्तम गुण
गुणोत्कर्ष (गुणस्य उत्कर्षः) पु० र्षः धणोज उत्तम गुण, गुणनुं उत्तमपणुं. [गान शब्द जुओ.
गुणोत्कीर्तन (गुणस्य उत्कीर्तनं) क्ली० नं. गुण-
गुणोपेत (गुणैरुपेतः) त्रि० तः-ता-तं. उत्तम गुणथी अक्षेलुं. गुणयुक्त.
गुणौघ (गुणानामोघः) क्ली० घं. गुणनो ढगलो.
गुंडित (गुंड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ दळेलुं. चूर्णकरेलुं, लोट करेलुं. २ घेरेलुं, ढांकेलुं. ३ भुरखो करेल.
गुंड (गुंड् अच्) पु० डः १ एक जातनुं सुगंधी तृण. २ दळवुं, पेषण. ३ चूर्ण करेल.
गुंडक (गुंड कन्) त्रि० कः-का-कं. भेलुं.
गुंडक (गुंड् इञ्) पु० कः १ चूर्ण, लूटो, धूळ. २ तेल राखवानुं पात्र. ३ खराब खाणुं. ४ क्लेदोक्ति.
गुंडिक (गुंड् इञ्) पु० कः लोट करेल चोखा वगेरे.
गुंडिका (,, टाप्) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ.
गुंडिचा ( ) स्त्री० चा. रथयात्रामां अठवाडीआ सुधी जगन्नाथनो रथ जे स्थळे अटकी रहे छे ते. [ओल.
गुंडित (गुडि क्त) त्रि० तः-ता-तं. धूळथी खरडा-
गुण्य (गुण् यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. १ गुणवा योग्य २ गुणवा लायक. ३ वखाणवा योग्य, स्तुत्य.
गुत्स (गुघ् स् किच) पु० त्सः खीलवः उपर आवेली कणी. ३ गोटो, गुच्छो. ४ सुगंधी वनस्पति ग्रंथिपर्णी.
गुत्सक (गुत्स स्वार्थे क) पु० कः १ चमरी. २ गोटो. ३ जुमखुं, गुच्छो. ४ ग्रंथनो परिच्छेद.
गुत्सपुष्प (गुत्सं पुष्पमस्य) पु० ष्पः एक जातनो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

छोऽ. सप्तपर्णे. [हार.

गुत्सार्द्ध (गुत्स ऋध् अच्) क्ली. द्वं. चोवीश सरनो

गुद् (भ्वा० पर० सेट् गोदति) खेलवुं, रमवुं.

गुद (गुद् क) क्ली० दं. मलविष्टा त्याग करनारनुं अने अपानवायु कहाडवानुं એક द्वार, गांड.

गुदकील (गुदे कील इव) पु० लः हरसनो रोग.

गुदग्रह (गुदं गृण्हाति ग्रह् अच्) पु० हः १ કोष्ठवायु. २ आमवायु. ३ उद्गावर्तरोग.

गुदजघ्न (गुदजं हंति) पु० घ्नः કડવું सुरણ.

गुदभ्रंश (गुदस्य भ्रंशो यस्मात्) पु० शः એક જાતનो गुदरोग.

गुदा (गुद् अच् टाप्) स्त्री० दा. गुद शब्द જुओ.

गुदांकुर (गुदायामंकुर इव) पु० रः हरसनो रोग, मूल व्याधि..

गुदौष्ठ (गुदस्य ओष्ठ इव) पु० ष्ठः गांडनो એક अवयव. [होवुं.

गुद्र (चुरा० पर० सेट् गुंद्रयति) खोटुं बोलवुं, જુઠું

गुध् (भ्वा० आत्म० सेट् गोधते) रमवुं, खेलवुं.

गुध् (दिवा० पर० सेट् गुध्यति) वीटवुं, वीटीलेवुं. धेरवुं. [रसे थवुं.

गुध् (क्या० पर० सेट् गुध्नाति) કोपाविष्ट थवुं, गु-

गुधित (गुध् क्त) त्रि० तः-ता-तं. धेरेलुं, वींटी लीधेलुं. [णु करनार.

गुधेर (गुध् एरक्) त्रि० रः-रा-रं. બचावनार. रक्ष-

गुंदल (गुद् अलच् नुम्) पु० लः मृदंग वगेरे वाद्यनो ध्वनि.

गुंदाल (गुंद्रल पृषो०) पु० लः चકोरપક्षी.

गुंद्र (गुद् रक् नुम्) पु० द्रः એક जातनुं तृण.

गुंद्र (,,) क्ली० द्रं. १ वनस्पति प्रियंगु. २ वनस्पति नागरमोथ. ३ सुगंधी द्रव्य धोलेलो.

गुंद्र (गुंद्र अच्) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. खोटुं बोलनार, જુઠું બોલનાર.

गुंद्राल (गुंद्रा ला क) पु० लः गुंदाल शब्द જુओ.

गुप् (भ्वा० आत्म० सेट् गोपते) १ संताडवुं, छानुं राખवुं. २ ઠपકो आपवो. ३ धिક्कारवुं

'जुगोप गोरूपधरामिवोर्वीम्' रघुवंशम्.

गुप् (भ्वा० पर० सेट् गोपायति) रक्षण करवुं, બचावुं. [लथवुं, गભराઈजवुं.

गुप् (दिवा० पर० सेट् गुप्यति) गाभरा थवुं, व्याકुल

गुप् (चुरा० उभय सेट् गोपयति-ते) १ प्रકाशवुं. २ બोलवुं.

गुप् (गुप् क्विप्) त्रि० प्-व्. रक्षण करनार.

गुपिल (गुप् इलच्) पु० लः १ राजा, भूप. २ रक्षક.

गुप्त (गुप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ संताडेलुं, छानुं राખेलुं. २ रक्षेलुं, रक्षण करेलुं.

गुप्त (,,) पु० प्तः वैश्यसंज्ञा.

गुप्तगति (गुप्ता गतिरस्य) पु० तिः બातमीदार, छानो दूत.

गुप्तगति (गुप्ता गतिः) स्त्री० तिः छानी गति.

गुप्तचर (गुप्तः चरः) त्रि० रः-री-रं. १ छानी रीते ફरनार, छानो બातमीदार.

गुप्तचर (गुप्तः चरो यस्य) पु० रः બલભद्र.

गुप्ति (गुप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः १ छानुं राખवुं, संताडवुं. २ रक्षण करवुं, रक्षा. ३ पहेरो. ४ कारागार, બंदीખानुं. ५ पृथ्वीमां खाडो, खाई वगेरे. ६ खाडा माटे पृथ्वीनुं खोદवुं. ७ पग. ८ पुंज्ञे, गंદકी वगेरे नाખवानुं स्थान. ९ नौકाछिद्र. १० अटકाव, रोध. १२ કोટબંधी.

गुफ् (तुदा० पर० सेट् गुफति) गुंथवुं.

गुंफित (गुफ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ક्रम प्रमाणे गोઠवेलुं. २ गुंथेलुं ३ દोरी ઉपर બांधेलुं.

गुंफ् (तुदा० पर० सेट् गुंफति) गुंथवुं.

गुंफ (गुंफ् घञ्) पु० फः १ गुंथवुं, गुथણी. २ બाજુબंध वगेरे हस्तभूषण. ३ मूछ.

गुंफन (गुंफ् ल्युट्) क्ली० नं. गुंथवुं, गंठवुं.

गुंफना (गुंफ् युच्) स्त्री० ना. वाङ्मयमां शब्द अने अर्थनी सारी रચना. २ गुंथवुं, गंठवुं.

गुंफित (गुंफ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ गुंथेलुं. २ गंठेलुं. ३ सारी रीते गोઠवेलुं.

गुर् (भ्वा० पर० सेट् गोरति) ઉठाववुं.

गुर् (तुदा० आत्म० सेट् गुरते) ઉपलो धातु જुओ.

गुर् (दिवा०आत्म० सेट् गुर्यते) જवुं, भारी नाખवुं.

गुरण (गुर् ल्युट्) क्ली० णं. १ प्रयत्न, ઉद्योग. २ भारवा माटे ઉतावળु.

गुरु (गिरत्यज्ञानं गृणाति उपदिशति वा धर्मम् गॄ उत्) पु० रुः १ पिता, બाप. २ आचार्य. ३ शास्त्रनो ઉपदेश करनार. ४ संप्रदायप्रवर्तक. ५ उपाध्याय ६ तांत्रिक मंत्रनो ઉपदेश करनार. ७ देवगुरु बृहस्पति. ८ बृहस्पति જेनो अधिદेव छे એवुं पुष्य नक्षत्र. ९ द्विमात्र दीर्घ એवो स्वर वगेरेनो वर्ण. १० बिंदु अने विसर्गयुक्त એवो એક मात्र वर्ण. ११ संयुक्ताक्षरनी पूर्वे रहेलो એક मात्र वर्ण. १२ द्रोणाचार्य. १३ कुटुंबमां જे वडील होय छे ते. १४ जातકर्म ઉपनयन वगेरे संस्कार करनार. १५ (नाट्योक्तिमां) राजा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગુરુ (गृ उत्) त्रि० रुः-र्वी-रु. १ ભારે, વજનદાર. ૨ જડ. ૩ અતિશયિત. ૪ પુષ્કળ. ૫ મોટું. ૬ લઠ્ઠ. ૭ ઉત્તમ. ૮ શ્રેષ્ઠ. ૯ દીર્ઘસ્વર. ૧૦ અમૂલ્ય.

ગુરુક (गुरु अल्पार्थे क) पु० कः થોડું જડ.

ગુરુક્રમ (गुरोः क्रमः) पु० मः ગુરૂ પરંપરા ઉપદેશ.

ગુરુઘ્ન (गुरुं हंति) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. ગુરૂને મારી નાખનાર.

ગુરુજન (गुरुः जनः) पु० नः ૧ વડીલ પુરૂષ. ૨ ગુરૂલોક. ૩ કુટુંબનો મોટો વૃદ્ધ માણસ.

ગુરુટક (गुरु कटि प्वुल् पृषो०) पु० कः મોરના સરખું પક્ષી.

ગુરુતલ્પગ (गुरोः पितुः तल्पं दारान् गच्छति गम् ड) पु० गः ગુરુપત્ની સાથે જાર કર્મ કરનારો.

ગુરુતલ્પવ્રત ( ) क्ली० तं. ગુરૂપત્ની સાથે જાર કર્મ કર્યા પછી જે પ્રાયશ્ચિત્ત કરાવાય છે તે. [શબ્દ જુઓ.

ગુરુતલ્પિન્ (गुरुतल्प णिनि) पु० ल्पी. ગુરુતલ્પગ

ગુરુતા (गुरोर्भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ લઠ્ઠપણું, વજનદારપણું, ભારેપણું, મોટાપણું. ૨ વડીલપણું, ગુરૂપણું. ૩ અતિશયિતપણું, પુષ્કળપણું, દીર્ઘપણું. ૪ શ્રેષ્ઠપણું. [ઓ. गौरव.

ગુરુત્વ („ त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુ.

ગુરુદૈવત (गुरुः दैवतं यस्य) पु० तः પુષ્ય નક્ષત્ર.

ગુરુપત્ર (गुरूणि पत्राण्यस्य) क्ली० त्रं. કથીર.

ગુરુપત્રા (गुरूणि पत्राणि पाचने यस्याः) स्त्री० त्रा આંબલીનું ઝાડ. [એક જાતનું વાદ્ય.

ગુરુમર્દલ (गुरुश्चासौ मर्दलः) पु० लः મૃદંગ સરખું

ગુરુરત્ન (गुरोः प्रियं रत्नं) क्ली० त्नं. પોખરાજ.

ગુરુવત્ (गुरु वत्) अव्य० त्. ગુરૂપ્રમાણે, ગુરૂ જેવું.

ગુરુવવૃત્તિ ( ) स्त्री० त्तिः જેવી રીતે ગુરુ સાથે વર્તાય છે તેવી રીતે બીજા સાથે વર્તવું તે.

ગુરુવર્ચોઘ્ન (गुरु वर्चस् हन् टक्) पु० घ्नः કાગદી લીંબુનું ઝાડ. [તે નામનો એક વાર.

ગુરુવાર (गुरुदैवतो वारः) पु० रः સાત વાર પૈકી

ગુરુશિંશપા (गुर्वी शिंशपा) स्त्री० पा. વજનદાર શીશમ. [જુઓ.

ગુરુસાર (गुरुः सारोऽस्मिन्) पु० रः ઉપલો શબ્દ

ગુરુસારા (गुरुः सारोऽस्याम्) स्त्री० रा. ગુરુશિંશપા શબ્દ જુઓ. [સ્થિર.

ગુરુસ્થિર (गुरुः स्थिरः) त्रि० रः-रा-रं. પુષ્કલ

ગુરુહન્ (गुरुं हंति हन् क्विप्) पु० हा. ગુરૂને મારી નાખનારો.

ગુરુભ ( ) क्ली० भं. પુષ્ય નક્ષત્ર.

ગુર્જર ( ) पु० रः ગુજરાત પ્રાંત.

ગુર્જર (गुर्जर अण्) पु० ब० राः ગુજરાત પ્રાંતના રહેવાસી લોક. [રાગણી. ૨ ગુજરાતણ.

ગુર્જરી (गुर्जर अण् ङीप्) स्त्री० री. ૧ એક જાતની

ગુર્દ (भ्वा० पर० सेट् गुर्दति) રમવું, ખેલવું.

ગુર્દ (भ्वा० आत्म० सेट् गुर्दते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ગુર્દ (चुरा० उभय० सेट् गुर्दयति-ते) ૧ રહેવું, વસવું. ૨ બોલાવવું, તેડવું.

ગુર્વ્ (भ्वा० पर० सेट् गुर्वति) ઉગામવું.

ગુર્વર્થ (गुरोः अर्थम्) अ०र्थम्. ગુરૂમાટે, ગુરૂસારૂં.

ગુર્વિણી (गुरुर्गर्भोऽस्यास्य इनि) स्त्री० णी. ગર્ભિણી. ગાભવાળી.

ગુર્વી (गुरु ङीप्) स्त्री० र्वी. ૧ ગર્ભિણી, ગાભવાળી. ૨ ગુરૂપત્ની. ૩ વડીલપણાવાળી સ્ત્રી. ૪ ગૌરવયુક્ત સ્ત્રી.

ગુલ (गुडः उत्पलः) पु० लः ગોળ. [કંદ.

ગુલંચકંદ (गुलंचः कंदो यस्य) पु० दः એક જાતનું

ગુલિકા (गुली कन् टाप्) स्त्री० का. ગોળી ગુટિકા.

ગુલો (गुड् अल् ङीप्) स्त्री० ली. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ એક જાતનો રોગ.

ગુલુચ્છ ( ) पु० च्छः જુમખો, ગુચ્છો.

ગુલુંચ્છ (गुल गुंच्छति) पु० च्छः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

ગુલુંચ્છક (गुलुंछ कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ

ગુલ્ફ (गुल् फक्) पु० ल्फः પાદગ્રંથિ.

ગુલ્મ (गुड् मक्) पु० ल्मः ૧ પેટની ડાબી બાજુએ જે રોગ હોય છે તે. ૨ ૯ હાથી, ૯ ઘોડા, ૨૭ રથ અને ૪૫ પાળાવાળી સેના. ૩ પેટમાં ગોળો ચઢી આવવાનો રોગ. ૪ ઘાસનો ઝુડો. ૫ કીલ્લો. ૬ ખાઈ. ૭ બચાવની સ્થિતિમાં રહે એવી રીતે લશ્કરને કવાયત કરાવવી તે. ૮ ઝાડી.

ગુલ્મકેતુ (गुल्मः केतुरस्य) पु० तुः એક જાતનું નેતર. ૨ એક જાતનું ઘાસ. ૩ અમ્લવેતસ.

ગુલ્મમૂલ (गुल्माकृति मूलमस्य) क्ली० लं. આદુ.

ગુલ્મવલ્લી (गुल्मप्रधाना वल्ली) स्त्री० ल्ली. સોમલતા.

ગુલ્મિન્ (गुल्म इनि) त्रि० ल्मी-ल्मिनी-ल्मि. ૧ ગુલ્મ રોગવાળું. ૨ ઝાડીવાળું.

ગુલ્મિની (गुल्म इनि ङीप्) स्त्री० नी. ફેલાતી વેલ.

ગુલ્મી (गुल्म अच् ङीष्) स्त्री० ल्मी. ૧ તાંબુ. ૨ આંબલી. ૩ એલાયચી. ૪ ચણીબોરનું ઝાડ.

ગુલ્ય (गुड् क्यप्) क्ली० ल्यं. ગોળ જેવી મીઠાશ, ગળ્યાપણું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गुह्य (गुह् यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. भधुर.
गुवाक (गु आ क) पु० कः सोपारीनुं आड, फोइल-नुं आड. गूवाक. [वस्त्र वगेरेथी ढांकवुं.
गुह् (भ्वा० पर० सेट् गुहति) आच्छादन करवुं,
गुह (गुह् क) पु० हः १ कार्तिकस्वामी. २ घोडो. ३ शृंगवेराधिप. ४ चंडालनाथ, रामभित्र. ५ विष्णु. ६ पृथ्वीनी अंदरनो खाडो.
गुहा (गुह् अङ् टाप्) स्त्री० हा. १ गुंफा. २ पृथ्वी-नी अंदरनो खाडो. ३ हृदय. ४ એક जातनो वेसो, सिंहपुच्छी.
गुहागृह (गुहैव गृहम्) क्ली० हं. गुंफा.
गुहामुखं (गुहाया मुखं) क्ली० खं. गुंफानुं मों.
गुहामुख (गुहा इव मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. १ गुंफा जेवा मुखवाळुं. २ घणाज पहोळा मुख-वाळुं.
गुहाशय (गुहायां शेते शी अच्) पु० यः १ गुंफामां सुनार, गुंफामां रहेनार. २ वाघ. ३ विष्णु. ४ उंदर.
गुहिन (गुह् इनच्) क्ली० नं. रान.
गुहिल (गुह् इलच्) क्ली० लं. दोलत, भाखभिलकत, धन. [भचावनार.
गुहेर (गुह् एरक्) पु० रः १ लुहार. २ रक्षक,
गुह्य (गुह् यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. १ छानुं, संताड-वायोग्य. २ संताडेलुं, खानगी.
गुह्य (,,) पु० ह्यः १ विष्णु. २ परमात्मा. ३ कायथो, ४ दंभ.
गुह्य (,,) क्ली० ह्यं. १ पुरुषनुं शिस्न. २ स्त्रीनी योनि. ३ એકांत, खानगी. ४ अपानद्वार, गांड. [साचवनार એક जातनी देवयोनि.
गुह्यक (गुह्यं कं सुखमस्य) पु० कः १ कुबेरनुं धन
'इत्थौत्सुक्यादपरिगणयन् गुह्यकस्तं ययाचे'
मेघदूतम्.
गुह्यकेश (गुह्यकानामीशः) पु० शः कुबेर.
गुह्यकेश्वर (गुह्यकानामीश्वरः) पु० रः ઉपलो शब्द जुओ.
गुह्यगुरु (गुह्यः गुरुः) पु० रुः महादेव, शिव.
गुह्यदीपक (गुह्यः संदीपयति दीप् ण्वुल्) पु० कः आगीओ जीवडो.
गुह्यनिष्पंद (गुह्यानिष्पंदते) पु० दः भूत, पेशाच.
गुह्यपुष्प (गुह्यं पुष्पमस्य) पु० ष्पः पिंपळानुं आड.
गुह्यभाषित (गुह्यं भाषितं) क्ली० तं. १ छानु बोल-वुं. २ मंत्र.
गुह्यमय (गुह्य मयट्) त्रि० यः-यी-यं. कार्तिकस्वामी.
५३
गू (भ्वा० पर० सेट् गुवति) हगवुं.
गू (गुम् कू) स्त्री० गूः गु, भल.
गूढ (गुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ संताडेलुं, छानुं राखेलुं. २ संवृत.
गूढ (,,) क्ली० ढं. १ એકांत स्थळ. २ खान-गी भाग. ३ छानापणुं. [रीते ५२नार.
गूढचार (गूढः चारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. छानी
गूढचार (,,) पु० रः भातमीदार, खा-नगीदूत. [जुओ.
गूढचारिन् (गूढः सन् चरति) पु० री. उपलो शब्द
गूढज (गूढं गुप्तं यथा तथा जातः) पु० जः धर्मशा-स्त्रप्रसिद्ध बार जातना पुत्र पैकी ते नामनो એક.
गूढनीड (गूढं नीडं यस्य) पु० डः खंजनपक्षी, दी-वाळीघोडो.
गूढपत्र (गूढं पत्रमस्य) पु० त्रः केरनुं आड.
गूढपथ (गूढः पंथा यस्य) पु० थः अंतःकरण.
गूढपथ (गूढः पंथाः) पु० थः छानो रस्तो, गुप्त-मार्ग. [गूढपाद.
गूढपाद् (गूढः पादो यस्य) पु० त्-द्. सर्प, साप.
गूढपाद (गूढौ पादौ यस्य) त्रि० दः-दा-दं. ढांकेल पगवाळुं. [वेशभां भाणस.
गूढपुरुष (गूढः पुरुषः) पु० षः भातमीदार, छानो
गूढपुष्प (गूढानि पुष्पाण्यस्य) पु० ष्पः બકुलनुं आड.
गूढफल (गूढं यथा तथा फलति) पु० लः બोरडी.
गूढभाषित (गूढं भाषितम्) क्ली० तं. छानी खબर.
गूढमार्ग (गूढो मार्गः) पु० र्गः छानो रस्तो. खान-गी मार्ग.
गूढमैथुन (गूढं मैथुनमस्य) पु० नः डागडो.
गूढमैथुन (गूढं मैथुनम्) क्ली० नं. छानुं मैथुन.
गूढवर्चस् (गूढो वर्चो यस्य) पु० र्चाः हेडको.
गूढव्यंग्य (गूढं व्यंग्यं यत्र) स्त्री० ग्या. એક जात-नी लक्षणा.
गूढासाक्षिन् (गूढः साक्षी) पु० क्षी. छानो साक्षी.
गूढांग (गूढमंगमस्य) पु० गः डाचबो.
गूढांघ्रि (गूढा अंघ्रयो यस्य) पु० घ्रिः सर्प, साप.
गूढोत्पन्न (गूढं यथा तथा स्यादुत्पन्नः) पु० न्नः गूढ-ज शब्द जुओ.
गूढोत्मन् (गूढः आत्मा पूषो०) पु० त्मा. परमात्मा.
गूथ (गू थक्) पु० क्ली० थः-थं. विष्टा, भल, गु. गू.
गूथलक्त (गूथे रक्तः) पु० क्तः मेनाने मळतुं એક जातनुं पक्षी.
गून (गू क्त) त्रि० नः-ना-नं. हगेलुं.
गूर् (दिवा० आत्म० सेट् गूर्यते) १ भारी नाखवुं,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વધ કરવો. ૨ ગતિ. ૩ ધરવું થવું. ૪ નાશ થવો.

गूर् (ચુરા૦ આત્મ૦ સેટ્ गूरयते) ૧ ઉગામવું. ૨ ખાવું.

गूरण (गूर् ल्युट्) क्ली० णं. ઉદ્યમ, ઉગામવું.

गूर्द् (भ्वा० આત્મ૦ સેટ્ गूर्दते) રમવું, ખેલવું.

गूर्द् (ચુરા૦ આત્મ૦ સેટ્ गूर्दयते) ૧ વસવું, રહેવું. ૨ તેડવું, બોલાવવું.

गूवाक (गु वाक् पृषो०) पु० कः સોપારીનું ઝાડ, ફોફળનું ઝાડ. [આંખ.

गूषणा (गूषयति) स्त्री० णा. મોરના પીંછામાંહેલી

गूहमान (गूह् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. સંતાડતું, છાનું રાખતું.

गृ (भ्वा० पर० सेट् गरति) છાંટવું, ભીનું કરવું.

गृज् (भ्वा० पर० सेट् गर्जति) ૧ ગાજવું, ગર્જવું. ૨ અવાજ કરવો. ૩ બરબડવું.

गृञ् (भ्वा० पर० सेट् गृंजति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

गृंजन (गृञ् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઝેર નાંખેલું માંસ. ૨ ઝેર આપી મારી નાખેલ પ્રાણીનું માંસ. ૩ રાતુ લસણ. ૪ ગાજર.

गृंजन (गृज्यते भक्ष्यत्वेन कथ्यते गृज् ल्युट्) पु० नः ૧ ગાંજો. ૨ ગાજર. ૩ લસણ. ૪ લાલ મુળો.

गृंजनक (गृंजन कन्) क्ली० कं. વિષ ચોપડેલ પશુનું માંસ. [આઠમો પુત્ર.

गृंजिम ( ) पु० मः સુસેનનો તે નામનો

गृणत् (गृण् शतृ) त्रि० न्-णंती-त्. ૧ બોલતું. ૨ ખુશામત કરતું. ૩ વખાણતું, તારીફ કરતું.

गृंडिव ( ) पु० वः શીકાર કરવા યોગ્ય.

गृत्स (गृध् स) पु० त्सः ૧ કામદેવ, મદન. ૨ વખાણ કરનારો. ૩ વખાણવા લાયક.

गृत्समद (गृत्सस्य मदोस्य) पु० दः તે નામનો એક ઋષિ. [રાખનાર. ૨ લોભી.

गृद्धिन् (गृद्ध णिनि) त्रि० द्धी-द्धिनी-द्धि. ૧ પ્રીતિ

गृध् (दिवा० पर० सेट् गृध्यति) ઇચ્છવું, ચાહવું, લોભ કરવો, લુબ્ધ થવું.

गृधु (गृध् कु) पु० धुः ૧ કામદેવ. ૨ કામિ પુરૂષ. ૩ અભિલાષ રાખનાર.

गृधू (गृध् कू) स्त्री० धूः ૧ સમજણ. ૨ જ્ઞાન. ૩ અપાનવાયુ. ૪ દુષ્ટ, ધાતકી. [ભીષું.

गृध्नु (गृध् क्नु) त्रि० ध्नुः-ध्नुः-ध्नु. ઇચ્છાવાળું. ૨ લોભી.

गृध्नुताः (गृध्नोर्भाव) स्त्री० ता. ૧ લોભીઆપણું. ૨ ઇચ્છાવાળાપણું [જુઓ.

गृध्नुत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

गृध्य (गृध् क्यप्) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. ૧ લોભ કરવા યોગ્ય. ૨ ચાહવા લાયક.

' गृध्यमर्थमवाप्स्यसि ' भट्टिः

गृध्य (,,) क्ली० ध्यं. લોભિઆપણું. लिप्सा.

गृध्यिन् (गृध्य इनि) त्रि० ध्यी-ध्यिनी-ध्यि. લોભી.

गृध्र (गृध्र कन्) पु० ध्रः गीध પક્ષી.

' तौ सीतान्वेषिणौ गृध्रं लूनपक्षमपश्यताम् '
रघुवंशम्.

गृध्र (,,) त्रि० ध्रः-ध्रा-ध्रं. લોભીયું, ચાહતું.

गृध्रनखी (गृध्र नख अच् ङीप्) स्त्री० खी. ૧ રાની બોરનું ઝાડ. ૨ ચણીબોર. ૩ સામાન્ય બોરનું ઝાડ. [૨ ગીધનો રાજા.

गृध्रराज (गृध्राणां राजा टच्) पु० जः ૧ જટાયું.

गृध्रसी (गृध्र सो ङ ङीप्) स्त्री० सी. કમરની નીચેના ભાગમાં પીડતો સંધિવાયુ. गृध्रसी

गृष्टि (सकृत् गर्भं गृह्णाति) स्त्री० ष्टिः ૧ એકવાર વિયાયેલી ગાય. ૨ એક વાર જેણે જણેલ છે તે. ૩ બોરડી.

' गृष्टिर्गुरुत्वाद्वृषो नरेन्द्रः ' रघुवंशम्.

गृह् (भ्वा० पर० सेट् गर्हते) ૧ પકડવું. ૨ બોભકું. ૩ લેવું. ૪ કબુલ કરવું. ૫ સ્વીકારવું. ૬ મેળવવું.

गृह् (ચુરા૦ આત્મ૦ સેટ્ गर्हयते) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [આખ્યા. ૪ રાશિભુનન.

गृह् (गृह् क) क्ली० हं. ૧ ઘર. ૨ હેરાણ. ૩ નામ.

गृह् (,,) पु० वः हा વિધિપૂર્વક લગ્ન કરેલી સ્ત્રી. [વખાર.

गृहक (गृह् कन्) क्ली० कं. અનાજ વગેરે રાખવાની

गृहकच्छप (गृहे कच्छप इव) पु० पः વાટવાનું સાધન, દળી દેવાનો પથ્થર.

गृहकारक (गृहं करोति) पु० कः ઘર બાંધનારો.

गृहकारिन् (,,) पु० री. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભમરો.

गृहकारिन् (,,) पु० री. એક જાતનો

गृहकार्य (गृहस्य कार्यं) क्ली० र्यं. ઘરનું કામ.

गृहगोधा ( ) स्त्री० धा. નાની ગરોળી.

गृहगोधिका (गृहगोधा कन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

गृहगोलक (गृह गोल कै क) पु० कः ઉપલો શબ્દ

गृहगोलिका (गृह गोधिका पृषो०) स्त्री० का. गृहगोधा શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गृहच्छिद्र (गृहस्य छिद्रं यस्मात्) क्ली० द्रं. कुटुंब-कलह, कुटुंबदुःख.

'आयुर्वित्तं गृहच्छिद्रं मंत्रमैथुनभेषजम्'
हितोपदेशः

गृहच्छिद्र (गृहस्य छिद्रं) क्ली० द्रं. घरमां पाडेलुं બાકું. [પેદા થનાર.

गृहज (गृहे जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. घरमां

गृहज (,,) पु० जः घरमां पेदा थएल गुलाम. [માં પેદા થએલ.

गृहजात (गृहे जातः जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. घर-

गृहजात (गृहे जातः) पु० तः घरमां उत्पन्न थएल गुलाम.

गृहणी (गृहे नीयते) स्त्री० णी. चोખાનું પાણી.

गृहतटी (गृहस्य तटीव) स्त्री० टी. १ देवडी. २ ઉંબરો. [घरनो गुलाम.

गृहदास (गृहे दासः) पु० सः १ घरनो चाકर. २

गृहदासी (गृहे दासी) स्त्री० १ घरनी चाકरડी. २ घरनी गुलामडी. ३ घरनी लोंडी.

गृहदीप्ति (गृहस्य दीप्तिरस्याः) स्त्री० प्तिः सदाचर-णवाणी स्त्री. [गी. अज़शूगी.

गृहद्रुम (गृहमिव द्रुमः) पु० मः वनस्पति भरડाशी-

गृहद्वार (गृहस्य द्वारः) पु० रः घरनुं બારણું.

गृहनमन (गृह नम् णिच् ल्यु) पु० नः वायु, वा.

गृहनाशन (गृहं नाशयति) पु० नः पारेवुं, કબુતર.

गृहनीड (गृहे नीडो यस्य) पु० डः चકલો.

गृहपति (गृहस्य पतिः) पु० तिः १ घरनो धણि. २ બ્રહ્મચર્યવ્રતનું સંપૂર્ણ આચરણ કરી ગૃહસ્થાશ્ર-મમાં પેઠેલો પુરૂષ. ३ अभ्यागतनुं आतिथ्य दान वगेरे यथाशक्ति કરનારો પુરૂષ. ४ ગૃહસ્થ. ५ મંત્રી. ६ ધર્મ.

गृहपोतक (गृहं पोत इव यस्य) पु० कः घरनो नि-चलो भाग જેના ઉપર ઘર ઉભું રહે છે તે.

गृहबलि (गृहे देयो बलिः) पु० लिः गृहस्थनी अव-स्थामां पितृगण, भूतगण वगेरेने अपातो બલિ.

गृहबलिप्रिय (गृहबलिः प्रियो यस्य) पु० यः १ કાગડો. २ चકલું. ३ બગલું.

गृहबलिभुज् (गृहबलिं भुंक्ते भुज् क्विप्) क्-ग्. उप-लो शब्द જુઓ. [डी मुકेलो.

गृहभंग ( ) पु० गः घरनी બહાર કલા-

गृहभंग (गृहस्य भंगः) पु० गः १ कुटुंबनाश. २ गृ-हनाश.

गृहभंजन (गृहस्य भंजनम्) क्ली० नं. १ कुटुंबनो नाश કરવો તે. २ घरनो नाश કરવો તે.

गृहभूमि (गृहयोग्या भूमिः) स्त्री० मिः घर चણવા માટેની યોગ્ય જમીન. वास्तुभूमि.

गृहमणि (गृहे मणिरिव) पु० णिः दीप, दीवो.

गृहमार्जिका (गृह मर्च् ण्वुल्) स्त्री० का. चांभाचण.

गृहमृग (गृहे मृग इव) पु० गः कुतरो.

गृहमेधिन् (गृहैर्दारैर्मेधते मेध णिनि) पु० धी. १ गृहस्थ, घरधणी.

'प्रजायै गृहमेधिनाम्' रघुवंशम्.

गृहमेधिनी (गृहमेधिन् ङीप्) स्त्री० नी. गृहस्थनी स्त्री. [योग्य કર્મ, गृहस्थनुं कर्तव्यकर्म.

गृहमेधीय (गृह मेध् छ) क्ली० यं. गृहस्थने કરવા-

गृहयंत्र (गृहे यंत्रं) क्ली० त्रं. वस्त्र वगेरे राખવાની ખળગણી. [गृहस्वामी.

गृहयाज्य (गृह आज्य) पु० ज्यः गृहस्थ, घरधणी,

गृहयालु (गृह आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. लेनार, ग्र-हण કરનાર, લેવાની મરજી રાખનાર, પકડવાની મરજી રાખનાર. [णुं २ स्त्रीवाणुं.

गृहवत् (गृह मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ घरवा-

गृहवाटिका (गृहसमीपे वाटिका) स्त्री० का. घरनी પાંસે કરેલો બગીચો. [२ ठांકાનું પાણી.

गृहवारि (गृहस्य वारि) क्ली० रि. १ घरनुं पाणी.

गृहव्यापार (गृहस्य व्यापारः) पु० रः घरनुं કામ-કાજ, घरनो वेहेवार.

गृहस्थ (गृहेषु दारेषु तिष्ठति अभिरमते स्था क) पु० स्थः गृहस्थाश्रमी पुरुष. [२જ.

गृहस्थधर्म (गृहस्थानां धर्मः) पु० र्मः गृहस्थनी ई-

गृहस्थाश्रम (गृहस्थस्य आश्रमः) पु० मः चार आ-श्रम પૈકી બીજો આશ્રમ.

गृहाक्ष (गृहस्य अक्षीव) पु० क्षः બારી.

गृहागत (गृह आगतः) त्रि० तः-ता-तं. घेर आवेलुं.

गृहागत (,,) पु० तः अभ्यागत, अ-तिथि, પરણેલો. [स्थ.

गृहाधिप (गृहस्य अधिपः) पु० पः घरधणी, गृह-

गृहाभिपालिन् (गृहमभिपालयति) पु० ली. घरनो રખવાળ, घरनो चोકीदार. [णीनी कांश.

गृहाम्ल (गृहस्थितमम्लं) क्ली० म्लं. चोખાના પા-

गृहायनिक (गृहायन ठक्) पु० कः गृहस्थ, घर-धणी. [કરેલી વાડી.

गृहाराम (गृहसमीपे आरामः) पु० मः घरनीपांसे

गृहालिका (गृहालि कै क) स्त्री० का. गृहगोधा श-ब्द જુઓ.

गृहावगृहणी (गृह अव गृह् ल्युट्) स्त्री०णी. ઉંબરો.

गृहाशया (गृह आशी अच् टाप्) पु० या. तंभो-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लनो वेलो. [शब्द जुओ.
गृहाश्मन् (गृहस्थितः अश्मा) पु० श्मा. गृहकच्छप
गृहाश्रम (गृह आ श्रम् घञ्) पु० मः गृहस्थाश्रम.
गृहाश्रमिन् (गृहाश्रम णिनि) पु० मी. गृहस्थ.
गृहिणी (गृह इनि) स्त्री० णी. १ भार्या, स्वस्त्री, धरवाळी. २ गृहकर्ममां कुशळ स्त्री. गेहिनी.
गृहिणी सचिवः सखी मिथः प्रियशिष्या ललिते कलाविधौ ' रघुवंशम्.
गृहिन् (गृह णिनी) पु० ही. धरवाळो. गृहस्थ, धरधणी.
गृहीत (गृह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ग्रहण करेलु. २ लीधेलुं. ३ पकडेलुं. ४ थोभेलुं. ५ भागेलुं. ६ कबुल करेलुं. ७ मेळवेलुं, जाणेलुं.
गृहीतादेश (गृहीता दिशा येन) त्रि० क्-ग्. पलायन करीगयेल, नाशीगयेल, भागीगयेल.
गृहीतविद्य (गृहीता विद्या येन) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. भणेलुं, शीखेलुं, विद्यामां कुशल. [२ भणेल.
गृहीतवेतन (गृहीतं वेतनं येन) त्रि० नः-ना-नं. पगा-
गृहीतृ (गृह् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ ग्रहण करनार. २ थोभनार, पकडनार, झालनार.
गृहीत्वा (गृह् क्त्वा) अ० त्वा. ग्रहणकरीने, थोभीने, पकडीने, झालीने. [रचिलुं.
गृहोपकरण ( ) क्ली० णं. धरनुं राच-
गृहोपस्कर ( ) क्ली० रं. उपलो शब्द जुओ.
गृहोलिका (गृहे वलते) स्त्री० का. नानी गरोळी.
गृह्ण हत् (गृह् शतृ) त्रि० घ्नन्-घ्नती-घ्नत्. १ ग्रहण करतुं, पकडतुं, झालतुं. २ स्वीकारतुं.
गृह्य (गृह् यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. १ ग्रहण करवा लायक. १पकडवायोग्य. ३ थोभवालायक. ४ आधार राखतुं. ५ आश्रय राखतुं. ६ पक्षपाती. ७ बीजापासे मुकवायोग्य. ८ पक्षना पेटातुं. ९ पक्षना ताबातुं. १० स्वीकारवा योग्य. ११ कबुल करवा लायक. १२ मानवा लायक.
गृह्य (,,) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. धरनुं, धरसंबंधी.
गृह्य (गृह् क्यप्) क्ली० ह्यं. गृह्यासक्त पक्षि मृग वगेरे.
गृह्य (,,) क्ली० ह्यं. वेदविहित कर्मना जाणनार गोभील ऋषि वगेरेना सूत्रग्रंथ. गुह्यद्वार.
गृह्य (गृहे भवः यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. धरमां होनार, धरमां थनार. [क्षी वगेरे.
गृह्यक (गृह्य कन्) पु० कः धरमां पाळेल पशु प-
गृह्यगुरु (गृह्यो गुरुः) पु० रुः शिव, महादेव.
गृह्यसूत्र (गृह्यं सूत्रं) क्ली० त्रं. वेदना ७ अंग पैकी एक अंग नामे कल्पसूत्र तेनो बीजो भाग जेमां स्मार्त कर्मनुं विवेचन छे. [भाखुं.
गॄ (तुदा० पर० सेट् गिरति गिलति) १ गळवुं. २
गॄ (चुरा० आत्म० सेट् गारयते) १ जणावुं, जणावबुं. २ शीखवुं. [जर करवो.
गॄ (क्रया० पर० सेट् गृणाति) शब्द करवो, अवा-
गेंडु (गा इंडु) पु० डुः रमवानो दडो.
गेंडुक (गेंडु क) पु० कः उपलो शब्द जुओ.
गेद (भ्वा० आत्म० सेट् गेदते) जवुं, गमन करवुं.
गेंदुक (गेंदु कन्) पु० कः रमवानो दडो.
गेप् (भ्वा० आत्म० सेट् गेपते) १ कांपवुं. २ लज्जवुं. ३ जवुं. ४ स्थळांतर करवुं.
गेय (गै यत्) त्रि० यः-या-यं. गावायोग्य, गान करवा लायक. [गावुं.
गेय (,,) क्ली० यं. गान, गाणुं, गीत,
' अनंता वाङ्मस्याहो गेयस्येव विचित्रता ' माघः
गेय (,,) त्रि० यः-या-यं. गायन करनार गवैयो. [करी संताप पमाडवुं.
गेष् (भ्वा० आत्म० सेट् गेषते) १ सेवबुं. २ सेवा-
गेष् (भ्वा० आत्म० सेट् गेषते) शोधवुं, तपासवुं, शोधकरी जोवुं. [गावानो धंधोछे ते, गानार.
गेष्णु (गै इष्णुच्) पु० ष्णुः गवैयो, गायक, जेनो
गेह (गोः गणेशो गंधर्वो वा इह ईप्सितो यत्र) क्ली० हं. धर. [धरमां जे शूरो ते. गेहेनर्दिन्.
गेहनर्दिन् (गेहे नर्दति) पु० र्दी. भाहेरराकपण्
गेहशूर (गेहे शूरः) पु० रः उपलो शब्द जुओ.
गेहिन् (गेह णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि. धरवाणुं, गृहस्थ, धरधणी. [धरवाणी.
गेहिनी (गेहिन् ङीप्) स्त्री० नी. भार्या, स्वस्त्री,
गै (भ्वा० पर० सेट् गायति) गावुं. उत् (उद्गायति) मोटेथी गावुं. प्र (प्रगायति) मोटेथी गावुं. वि. (विगायति) क्षात्रीपूर्वक ओलवुं.
गैर (गिरौ भवः) त्रि० रः-री-रं. पर्वतमां पेदा थनार, पहाडमां होनार. [गेरु.
गैरिक (गिरौ भवः ढक्) क्ली० कं. १ सोनुं. २
गैरिक (,,) त्रि० कः-की-कं. धरमां पेदाथनार, पहाडमां होनार, पहाडी. [जीत.
गैरेय (गिरौ भवः ढक्) क्ली० यं. १ गेरु. २ शिला-
गो (गम् डो) पु० गौः १ बलद, वृषभ. २ स्वर्ग. ३ किरण. ४ वज्र. ५ पाणी, जल. ६ पशु. ७ चंद्र. ८ सूर्य. ९ वायु. १० ऋषभनाम्नी औषधि. ११

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वृषभ राशिमां सूर्य.
गो (,,) पु० क्ली० गौः-गु. १ अंग उपरना केश. २ पाणी. ३ मुख. ४ सत्य.
गो (,,) स्त्री० गौः १ गाय. २ आंख. ३ बाण. ४ दिशा. ५ शारदा, सरस्वती. ६ पृथ्वी. ७ पाणी. ८ शय्या. ९ भा, भाता. १० अवलोकन. ११ दृष्टि. [ખરૂ.
गोकंटक (गोर्धेनोः कंटकः) पु० कः वनस्पति गो-
गोकंटक (गोः कंटक इव) पु० कः १ गायनी खरीनुं चिन्ह. २ गायनी खरीनुं चिन्ह जे स्थळे पडेलुं छे ते स्थळ.
गोकर्ण (गोर्नेत्रं इव कर्णो यस्य) पु० र्णः सर्प, साप.
गोकर्ण (गो रिव कर्णावस्य) पु० र्णः १ એક જાતनो मृग. २ अंगुष्ठथी ते अनामिका सुधी विस्तारनुं प्रमाण. ३ गणदेवतानो એક भेद. ४ ते नामनुं એક शैवतीर्थ.
गोकर्ण (गोः कर्णः) पु० र्णः गायनो कान.
गोकर्णा (गोकर्ण इव पत्रमस्याः) स्त्री० र्णी. वनस्पति आसंध.
कोकर्णी (गोकर्ण अच् ङीप्) स्त्री० र्णी. १ ते नामनो એક वेलो. २ वनस्पति दूर्वा.
गोका (गोरेव स्वार्थे क) स्त्री० का. गाय.
गोकिराटिका (गो कृ क अट् अच् ण्वुल्) स्त्री० का. मैना.
गोकील (गोः पृथ्व्याः कील इव) पु० लः १ हळ. २ खेतर वगेरेनां ढेरां भागी नाखवानुं मुशळ. गोकिल. [બળદનું ટોળું.
गोकुल (गवां कुलं) क्ली० लं. १ गायनो समुदाय. २
गोकुल (गवां कुलं यत्र) क्ली० लं. १ गायनुं टोळुं राखवानो वाडो वगेरे. २ ते नामनुं व्रजमां એક गांभडु. [रहेनार.
गोकुल (गोकुल अण्) त्रि० लः-ली-लं. गोकुलनुं
गोकुलिक (गवि कुलिकः जड इव) त्रि० कः-का-कं. पंकमां पडेली गायने કઢાववामां उपेक्षा करनार.
गोकृत (गवा कृत) क्ली० तं. १ गायनुं छाणु. २ બળદનું छाणु. [२ બળદે करेल.
गोकृत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ गाये करेल.
गोक्षुर (गोः क्षुर इव) पु० रः वनस्पति गोખરૂ.
गोक्षुर ( ) पु० रः गायनी खरी.
गोक्षुरक (गोक्षुर स्वार्थे क) पु० कः वनस्पति गोખરૂ.
गोखा (गां खनति अनया) स्त्री० नखा.
गोखुर (गौः खुर इव) पु० रः वनस्पति गोખરૂ.
गोखुर (गोः खुरम्) क्ली० रं. गायनी खरी.
गोगोयुग (गो गोयुगच्) क्ली० गं. બળદની જોડી.
गोगोष्ठ (गोः स्थानं गोष्ठच्) क्ली० ष्ठं. गाय राखवानुं स्थान. [गाय.
गोगृष्टि (गोः गृष्टिः) स्त्री० ष्टिः એક वार वियायेल
गोग्रंथि ( ) पु० थिः सुકાયેલું छाणु.
गोग्रंथि (गवां ग्रंथिः पंक्तिर्यत्र) पु० थिः गोगोष्ठ शब्द જુओ. [औषधि.
गोग्रंथि (गोः ग्रंथिरिव) पु० थिः એક जातनी
गोग्रह (गवां ग्रहः) पु० हः गायनुं हरण करवुं.
गोग्रहण (गवां ग्रहणं) क्ली० णं. उपलो शब्द જુओ. [अपातुं खड वगेरे.
गोग्रास (गवां ग्रासः) पु० सः प्रायश्चित्तमां गायने
गोघ्न (गोर्हन्यतेऽस्मै हन् टक्) पु० घ्नः पराणो, अभ्यागत, अतिथि.
गोघ्न (गो हंति हन् टक्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. १ બળદने भारी नाखनार. २ गायने भारी नाखनार.
गोघृत (गवां घृतं) क्ली० तं. गायनुं घी.
गोचर (गावः इंद्रियाणिचरंत्यस्मिन्) पु० रः ઇંद्रिय विषयरूप रस वगेरे.
गोचर (गावः चरंत्यस्मिन्) पु० रः १ गायने चरवानुं स्थान, गोચर. २ देह. ३ જન્મराशिमां पोत-पोताने स्थाने सूर्य वगेरे ग्रहनुं જવું.
'उपाहृताः पश्चिमरात्रिगोचरा' किरातार्जुनीयम्.
गोचर (गवि चरति) त्रि० रः-रा-री-रं. पृथ्वीचर.
गोचर ( ) त्रि० रः-रा-रं. गायनी चरवानी उत्तम જગા જેને छे ते.
गोचर्मन् (गोः चर्म) क्ली० र्मं. गायनुं चामडुं.
गोचर्मन् ( ) क्ली० र्मं. त्रणसें ५૮ लांबुं अने दश ५૮ पहोळुं क्षेत्र वगेरे.
गोचारक (गां चारयति चर् णिच् ण्वुल्) पु० कः गायने चारनार गोवाળीओ.
गोची (गामं चति) स्त्री० ची. એક जातनुं माछलुं.
गोची (गाः वाचः अंचति) स्त्री० ची. हिमालयनी पत्नी. [आंगળीवाળी हथेળी. अलंबुष.
गोच्छाल (गामाच्छादयति) पु० लः विस्तारेल
गोजर (गोषु जरः जीर्णः) पु० रः धरडो બળદ.
गोजल (गवि जातं जलं) क्ली० लं. गोमूत्र. गायनुं मूतर. [रूपति लोरींगणो, कंटकारिका.
गोजागरिक (गवि जागरिकः प्रहरीव) पु० कः वन-
गोजागरिक (गवि स्वर्गे जागरिकः) त्रि० कः-का-कं. स्वर्गमां जागृत्. [दर्वी. गोजिव्हिका. गोजी.
गोजिव्हा (गोर्जिव्हेव) स्त्री० व्हा. वनस्पति पाषरी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગોડુ (गोंडः पृषो०) पु० डुः નાભી ઉપર માંસનો ઉંચો ભાગ. गोंडः

ગોડુંચ (गोडुंच इव) पु० वः ૧ પાણીનું તરભુચ, કાળીંગડું. ૨ એક જાતનું જંતુ.

ગોડુંચા (गां भूमिं तुंतिवा पृषो०) स्त्री० चा. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. એક જાતની કાકડી. गोडुंचिका.

ગોણી (गोण ङीप्) स्त्री० णी. ૧ વસ્ત્રનો ટુકડો. ૨ ધાન્ય વગેરે રાખવાની ગુણ. ૩ બે સુપડાનું એક માપ. ૪ એક જાતનું વજન.

ગોંડ (गोरंड इव) पु० डः ૧ નીચ જાતીનો એક ભેદ. ૨ વધેલી દુંદી. [લ્હપુત્ર ગોતમ મુનિ.

ગોતમ (गोभिस्तमो ध्वस्तं यस्य पृषो०) पु० मः ऋ-

ગોતમાન્વય (गोतमः अन्वयो यस्य) पु० यः માયા-દેવીનો પુત્ર શાક્યસિંહ. [તમની પત્ની.

ગોતમી (गोतम ङीप्) स्त्री० मी. ૧ અહલ્યા. ૨ ગો-

ગોતલુજ (प्रशस्तः गौः) पु० जः ૧ ઉત્તમ બળદ. ૨ ઉત્તમ ગાય.

ગોતીર્થ (गोहेतुकं तत्स्थित्या तीर्थमिव) क्ली० र्थं. ૧ ગોષ્ઠ શબ્દ જુઓ. ૨ તે નામનું એક તીર્થ.

ગોત્ર (गां त्रायते त्रै क) क्ली० त्रं. ૧ નામ. ૨ વન, જંગલ. ૩ ખેતર, ક્ષેત્ર. ૪ રસ્તો, માર્ગ. ૫ છત્ર. ૬ સજાતીય ગુણ. ૭ પુત્ર પૌત્ર વગેરે વંશ. ૮ વંશનો મૂલ પુરૂષ જે ઋષિ હોય તે. ૯ કાશ્યપ વગેરેના વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ મનુષ્ય જાતિ. ૧૦ દ્રવ્ય. ૧૧ સત્ય વચન. ૧૨ શરીર, દેહ. ૧૩ વૃદ્ધિ. ૧૪ આબાદી.

ગોત્ર (गांपृथ्वीं त्रायते त्रै क) पु० त्रः પહાડ, પર્વત.

ગોત્રક (गोत्र कन्) क्ली० कं. કુટુંબ, ખટલો.

ગોત્રજ (गोत्रे जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. ૧ સજાતીય ગુણમાં પેદા થનાર. ૨ કુટુંબી. ૩ ગોત્રમાં ઉત્પન્ન થનાર. [૧ ઈંદ્ર. ૨ નામ ભેદનારો.

ગોત્રભિદ્ (गोत्रान् भिनत्ति भिद् क्विप्) पु० त्-द्.

ગોત્રરિક્થ (गोत्रस्य रिक्थं) क्ली० क्थं. વડીલે મેળવેલું દ્રવ્ય. [વાળું.

ગોત્રવત્ (गोत्र मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ગોત્ર-

ગોત્રવત્ (गोत्र वति) अ० त्. પર્વતસરખું, પહાડ જેવું. [લેવામાં ચુકવું. गोत्रस्खलिन्.

ગોત્રસ્ખલન (गोत्रे नामनि स्खलनं) क्ली० नं. નામ

ગોત્રા (गवोः समूहः त्र) स्त्री० त्रा. ૧ ગાયનું ટોળું. ૨ બળદનું ટોળું

ગોત્રા (गां त्रायते त्रै क) स्त्री० त्रा. પૃથ્વી.

ગોદ (गां ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. ગાયનું દાન કરનાર.

ગોદ (गां नेत्रं दायति दै क) पु० दः માથાનું ભેજું, મગજ.

ગોદત્ર (गोदं त्रायते त्रै क) क्ली० त्रं. ભેજાને રક્ષનાર મુગટ વગેરે.

ગોદંત (गोर्दंत इवावयवो यस्य) क्ली० तं. હડતાળ.

ગોદંત (गवां दंतं) क्ली० तं. ગાયનો દાંત.

ગોદા (गां स्वर्गं ददाति दा क) स्त्री० दा. ગોદાવરી નદી.

ગોદાન (गोर्दानं) क्ली० नं. ગાયનું દાન.

ગોદારણ (गां भूमिं दारयति दृ णिच् ल्युल्) क्ली० णं. ૧ હળ. ૨ કોદાળો. ૩ પાવડો.

ગોદાવરી (गां ददाति दा कीवरादेशः) स्त्री० री. તે નામની એક નદી.

ગોદુહ્ (गां दोग्धि दुह् क्विप्) पु० क्-ग्. ગાય દોનાર ગોવાળીઓ ભરવાડ વગેરે.

' चिरंति दध्यौदुहतः स गोदुहः ' माघः

ગોદોહન (गोर्दोहनं) क्ली० नं. ૧ ગાયને દોવી તે. ૨ ગાયને દોવાનો સમય. [નું પાત્ર.

ગોદોહની (गोदुह् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ગાય દોવા-

ગોદ્રવ (गो द्रु अच्) क्ली० वं. ગોમૂત્ર., ગાયનું મુતર.

ગોધન (गवां धनं समूहः) क्ली० नं. ગાયનું ટોળું.

ગોધન (गोरेव धनं) क्ली० नं. ગાય બળદ રૂપી ધન.

ગોધન (गोरेव धनमस्य) त्रि० नः-ना-नं. ગાય બલદ રૂપી ધન જેને છે તે.

ગોધન ( ) पु० नः મોટા માથાવાળું જાણુ.

ગોધર (गां धरति धृ अच्) पु० रः પર્વત.

ગોધા (गुध्यते वेष्टयते बाहुरनया गुध् घञ्) स्त्री० धा. ધનુષનો ઘસારો હાથ ઉપર ન લાગે તેના માટે કરેલો ચામડાનો બાહુબંધ. ૨ એક જાતનો સાપ. ૩ ઘો. [રૂપતિ રાની લાજલું.

ગોધાપદિકા (गोधा पदी कन्) स्त्री० का. વન-

ગોધાસ્કંધ (गोधेव स्कंधोऽस्य) पु० धः એક જાતનું ખેરનું ઝાડ. [માછલો.

ગોધિ (गो धा कि) पु० धिः ૧ કપાળ, ભાલ, મોટો

ગોધિકા (गो धा कन्) स्त्री० का. મોટું દરીઆઇ માછલું. [હતિ.

ગોધિની (गुध् णिनि) स्त्री० नी. એક જાતની સૃ-

ગોધુમ (गुध् उम्) पु० मः ઘહું. [ઝાડ.

ગોધૂમ (गुध् ऊम्) पु० मः ૧ ઘહું. ૨ નારંગીનું

ગોધૂમક (गोधूम कन्) पु० कः એક જાતનો સર્પ.

ગોધૂમસંભવ (गोधूमेन संभवति) त्रि० वः-वा-वं. કણકથી પેદા થએલ. [શબ્દ જુઓ.

ગોધૂમિકા ( ) स्त्री० का. ગોજિવ્હા

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગોધૂલિ (गोभ्य उत्थिता धूलिर्यत्र) पु० लिः वसंत ઋતુ અને શિશિર એવી ત્રણ ઋતુમાં સૂર્યના અસ્તની પૂર્વેની અને સૂર્યના અસ્તની પછીની અર્ધ ઘટિકા મળી એક ઘટિકાનો કાલ, ગ્રીષ્મ ઋતુમાં અર્ધસૂર્યોદયિકકાલ. શરદ અને હેમંત ઋતુમાં પૂર્ણસૂર્યોદયિક કાલ.

ગોધેનુ (गोर्धेनुः) स्त्री० नुः દુધવાળી સવત્સા ગાય.

ગોધેર (गुप् एरच्) पु० रः રક્ષણકર્તા.

ગોનર્દ (गवि जले नर्दति नर्द् अच्) पु० र्दः १ સારસપક્ષી. ૨ જે દેશમાં મહાભાષ્યકાર પતંજલિની ઉત્પત્તિ થઇ છે તે. [તની મોથ.

ગોનર્દ ( ) क्ली० र्दं. એક જા-

ગોનર્દીય (गोनर्दे भवः छ) पु० यः પતંજલિમુનિ.

ગોનસ (गोरिव नासा अस्य) पु० सः એક જાતનો સર્પ.

ગોનાથ (गवां नाथः) पु० थः બળદ, ગાયનો ધણી.

ગોનાય (गां नयति नी अण्) पु० यः ગોવાળ.

ગોનાસ (गोरिव नासा अस्य) पु० सः १ गोनस શબ્દ જુઓ. એક જાતનો મણિ.

ગોનિષ્પંદ (गोर्निष्पंदते स्पंद् अच्) क्ली० दं. गोद्रव શબ્દ જુઓ.

ગોપ (गां भूमिं वा पाति पा क) पु० पः १ ગોવાળીઓ. ૨ ગામનો વહિવટ કરનાર અને રક્ષણ કરનાર અધિકારી. ૩ ઉપકાર કરનાર. ૪ વૈદ્ય.

ગોપક (गोप कन्) पु० कः ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

ગોપક (गुप् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. રક્ષણ કરનાર.

ગોપકન્યા (गोपस्य कन्या) स्त्री० न्या. ગોવાળીઆની કન્યા. [વનસ્પતિ ઉપલસરી.

ગોપકન્યા (गोपस्य कन्येव प्रियतया) स्त्री० न्या.

ગોપકર્કટિકા (गोपप्रिया कर्कटिका) स्त्री० का. ચીભડું.

ગોપઘોંટા (गोपप्रिया घोंटा) स्त्री० टा. રાની બોરનું ઝાડ.

ગોપતિ (गवां पतिः) पु० तिः १ ગાયનો ધણી. ૨ બળદ, સાંઢ. ૩ મહાદેવ. ૪ સૂર્ય. ૫ ઇંદ્ર. ૬ રાજા ૭ શ્રીકૃષ્ણ. [પારીનું ઝાડ.

ગોપદલ (गोपदमात्रस्थानं लाति ला क) पु० लः સો-

ગોપન (गुप् ल्युट्) क्ली० नं. १ સંતાડવું. ૨ રક્ષણ કરવું. ૩ ઇર્ષ્યા. ૪ આકુલપણું. ૫ દીપવું.

' उचितं गोपनमनयोः कुचयोः कनकाद्रिकांतितस्करयोः '
उद्भटः

ગોપના (गुप् युच्) स्त्री० ना. દીપ્તિ.

ગોપનીય (गुप् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. રક્ષણ કરવાયોગ્ય, સંતાડવાયોગ્ય. गोप्य.

ગોપરસ (गोपः रसोऽस्य) पु० सः બોળ. वोल.

ગોપવધૂ (गोपस्य वधूरिव) स्त्री० धूः વનસ્પતિ ધોળી ઉપલસરી. [વાળીઆની સ્ત્રી.

ગોપવધૂ (गोपस्य वधूः) स्त्री० धूः ગોવાળણ, ગો-

ગોપવધૂટી (गोपस्य वधूटी) स्त्री० टी. જુવાન ગોવાળણ.

' नूतनजलधररुचये गोपवधूटिदुकूलचोराय '
न्यायमुक्तावलिः

ગોપભદ્ર (गोपं भद्रमिव) क्ली० द्रं. કમલનું મૂલ.

ગોપવલ્લી (गोपप्रिया वल्ली) स्त्री० ल्ली. १ મોરવેલ. ૨ વનસ્પતિ ઉપલસરી. [સરી.

ગોપા (गां पाति पा क) स्त्री० पा. વનસ્પતિ ઉપલ-

ગોપા (गां पाति पा क्विप्) स्त्री० पा. ગોવાળણ.

ગોપાંગના (गोपस्यांगना) स्त्री० ना. ગોવાળીયણ.

ગોપાંગના (गोपस्य वैद्यस्य अंगनेव प्रियत्वात्) स्त्री० ना. વનસ્પતિ ઉપલસરી.

ગોપાટવિક ( ) पु० कः ગોવાળીઓ. [૨, ઉછેરનાર.

ગોપાપક (गुप् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. રક્ષણ કરના-

ગોપાનસી (गुपूञ् नसट् ङीप्) स्त्री० सी. ઘરનો ઉપરનો એક ભાગ.

ગોપાયન (गुप् ल्युट्) क्ली० नं. રક્ષણ કરવું, રક્ષા.

ગોપાયન (गुप् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. રક્ષનાર, રક્ષણ કરનાર. [કરેલું.

ગોપાયિત (गुप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. રક્ષેલું, રક્ષણ

ગોપાયિતૃ (गुप् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. રક્ષણ કરનાર.

ગોપાલ (गां सुरभिवृषादिकं पृथ्वीं वा पालयति) पु० लः १ ગોવાળ. ૨ ગામનું રક્ષણ કરનારો. ૩ રાજા. ૪ શ્રીકૃષ્ણ. [બ્દ જુઓ. ૨ મહાદેવ.

ગોપાલક (गोपाल स्वार्थे क) पु० कः १ ઉપલો શ-

ગોપાલકર્કટિકા (गोपालप्रिया कर्कटिका) स्त्री० का. ચીભડું. [પલો શબ્દ જુઓ.

ગોપાલકર્કટી (गोपालप्रिया कर्कटी) स्त्री० टी. ઉ-

ગોપાલિકા (गोपाली कन्) स्त्री० का. १ ગોવાળણ. ૨ ઉપલસરી. [વેલો.

ગોપાલી (गोपाल अच् ङीप्) स्त्री० ली. ચીભડીનો

ગોપાલી (गोपालस्य पत्नी) स्त्री० ली. ગોવાળીયણ.

ગોપાષ્ટમી (गोपप्रिया अष्टमी) स्त्री० मी. કાર્તિક શુદ્ધ આઠમ જે દિવસે કૃષ્ણે ગોવાળનો વેષ લીધો હતો.

ગોપિકા (गुप् ण्वुल्) स्त्री० का. રક્ષણ કરનારી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गोपिका (गोपी कन्) स्त्री० का. गोवाणीयण्.
गोपित्त (गोः पितं) क्ली० त्तं. गोरोचन.
गोपित्तजा (गोपित्ततो जायते जन् ड टाप्) स्त्री० जा. गोरोचना.
गोपिन् (गुप् णिनि) त्रि०पी-पिनी-पि. रक्षण करनार.
गोपिनी (गुप् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. १ वनस्पति उपलसरी. २ रक्षण करनारी.
गोपिल (गुप् इलच्) त्रि० लः-ला-लं. रक्षण करनार, रक्षक. [२ वनस्पति उपलसरी.
गोपी (गोपस्य स्त्रीजातिः) स्त्री० पी. १ गोवाळण.
गोपीचंदन (गोपीप्रियं चंदनम्) क्ली० नं. એક જાતની शुभ्र माटी. [वनारो.
गोपीथ (गुप् थक्) पु० थः रक्षण करनारो, બચા-
गोपीथ (,,) क्ली० थं. पुण्यक्षेत्र, રૂડું तीर्थ.
गोपुच्छ (गोः पुच्छः) पु० च्छः गायनुं पूंछडुं.
गोपुच्छ (गोः पुच्छ इव पुच्छो यस्य) पु० च्छः એક જાતનो वानर, એક જાતનो हार.
गोपुटा (गोरिव पुटमस्याः) स्त्री० टा. मोटी એલાયची. [महादेवना पोहीआनुं भस्तक.
गोपुटिक (गोः पुटिकं पुटयुक्तं मस्तकं) क्ली० कं.
गोपुर (गावः पूर्यंते यत्र) क्ली० रं. १ शहेरनो દરવાजो, पुरद्वार. २ मोहुद्वार. वनस्पति जल मुस्ता.
गोपुरीष (गोः पुरीषं) क्ली० षं. १ गायनुं छाण. २ બળદનું छाण.
गोपेंद्र (गोपेषु इंद्रः) पु० द्रः श्रीकृष्ण.
गोपेश (गोपस्य गोपाया वा ईशः) पु० शः १ બૌદ્ધशास्त्रमुनि. २ श्रीकृष्ण. ३ गोवाणनो उपरी.
गोप्तृ (गुप् तृच्) त्रि० प्ता-प्त्री-प्तृ. रक्षण करनार, रक्षक. [योग्य. २ संताडवा लायक.
गोप्य (गुप् यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. १ रक्षण करवा
गोप्य (,,) पु० प्यः दास, नोकर.
गोप्यक (गोप्य कन्) पु० कः १ दास, गुलाम. २ भक्तिवाळो. ३ रोगिष्ट.
गोप्याधि (गोप्यः आधिः) पु० धिः જેનો उपयोग नहि करतां केवळ सारी रीते જાળવવા माटे थापणमां मुकेल वस्तु.
गोप्रकांड (प्रशस्तो गौः) क्ली० डं. उत्तम गाय.
गोप्रचार (गवां प्रचारो यस्मिन्) पु० रः गायनुं જ્યાં चरण थायछे એवुं स्थळ क्षेत्र જમીન वगेरे.
गोप्रिय (गवां प्रियः) पु० यः सांढ, खुंट.
गोफणा ( ) स्त्री० णा. शिकुं, गोफण.
गोभंडिर (गवि भंडिरः) पु० रः पाणीतुं બતકું.
गोभानु ( ) स्त्री० नुः चंद्रवंशमां पेदा थयेल ते नामनो એક राजा, वन्हि राजानो पुत्र.
गोम् (चुरा० पर० सेट् गोमयति) लीपवुं.
गोमक्षिका ( ) स्त्री० का. डांस.
गोमंडल (गवां मंडलं) क्ली० लं. १ गायनो समूह. બળદનु टोळुं. ३ किरणनो જથ્થો. ४ भूमंडळ.
गोमत् (गो मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत् गायवाळुं, બળદવાળું.
गोमती (गोमत् ङीप्) स्त्री० ती. १ अयोध्या प्रांतमां ते नामनी એક नदी. २ गोवध कर्या બદલ प्रायश्चित्त करवानो वेदनो એક मंत्र.
गोमत (गवां मतं) क्ली० तं. गव्यूति शब्द जुओ.
गोमतल्लिका (प्रशस्तः गौः) स्त्री० का. હળી गयेली उत्तम गाय.
गोमत्स्य (गौरिव स्थूलमत्स्यः) पु० त्स्यः मगर.
गोमध्यमध्य ( ) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. नाजुक कमरवाळुं. [पर्वत.
गोमंत ( ) पु० तः ते नामनो એક
गोमय (गवां पुरीषं मयट्) क्ली० यं. गायनुं छाण.
गोमयच्छत्र (गोमये छत्रमिव) क्ली० त्रं. वरसादमां पेदा थती डागडाटोपी. [लो शब्द जुओ.
गोमयच्छात्रका (गोमयछत्र ङीप् क) स्त्री० का. उप-
गोमयप्रिय (गोमयं प्रियमस्य) क्ली० यं. એક જાતનું तृण. [छाणमां पेदा थनार.
गोमयोत्थ (गोमय उत् स्था क) त्रि० त्थः-त्था-त्थं.
गोमयोत्था (टाप्) स्त्री० त्था. छाणमां पेदा थनार એક જાતનो કીડો. [जुओ.
गोमयोद्भव (गोमये उद्भवति) पु० वः उपलो शब्द
गोमायु (गां विकृतां वाचं मिनोति मा उग्) पु० युः १ शीयाळ. २ गंधर्वभेद.
गोमिथुन (गोर्मिथुनम्) क्ली० नं. गायनुं જોડું.
गोमिन् (गौ मिनि) पु० मी. १ गायनो भालेक. २ शीआळ. ३ पूजारी. ४ बुद्धधर्मानुंसारी सेवक. ५ उपासक. [मुनि.
गोमिल ( ) पु० लः ते नामनो એક
गोमीन् ( ) पु० नः गोमत्स्य शब्द जुओ. [नो એક भेद. २ ग्राह, नक्र.
गोमुख (गोरिव मुखमस्य) पु० खः १ उपदेव यक्ष-
गोमुख (,,) क्ली० खं. १ लेप, लेपन. २ એક જાતનું वाद्य. ३ भींतमां चोरे पाडेलुं छिद्र. ४ જપ करवानी गौमुखी.
गोमुख (गोर्मुखं) क्ली० खं. गायनुं मुख.
गोमुखी (गोर्मुखमिव मुखमस्याः) स्त्री० खी. १ જપ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કરવાની ગૌમુખી. ૨ હિમાલય પર્વતમાં ગાયના મુખની આકૃતિ જેવી ભેખડ જેમાંથી ભાગીરથી નદી નીકળે છે તે. [મૂર્ખ.

ગોમૂઢ (ગોરિવ મૂઢઃ) ત્રિ૰ ઢઃ-ઢા-ઢં. બળદ સરખો

ગોમૂત્ર (ગોર્મૂત્રં) ક્લી૰ ત્રં. ગાયનું મૂત્ર.

ગોમૂત્રિકા (ગોમૂત્રં સાધનત્વેનાસ્ય ઠન્) સ્ત્રી૰ કા. ૧ ગોમૂત્રમાં પેદા થયેલ વેલ. ૨ ચિત્રકાવ્યનો તે નામનો એક બંધ.

ગોમેદ (ગોરિવ મિદ્યતિ મિદ્ અચ્) પુ૰ દઃ ૧ એક જાતનો મણિ. ૨ તે નામનો એક દ્વીપ.

ગોમેદક (ગોમેદ કન્) પુ૰ કઃ ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ સુગંધિદ્રવ્યનું શરીર ઉપર લેપન કરવું તે. ૩ એક જાતનું વિષ.

ગોમેધ (ગાવો મેધ્યંતેઽત્ર મિધ્ ઘઞ્) પુ૰ ધઃ ગોયજ્ઞ.

ગોયાન (ગવા યાતિ યા લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ગાડું, બળદ જોડેલ ગાડી રથ વગેરે.

ગોયુગ (ગોર્યુગમ્) ક્લી૰ ગં. બળદનું જોડું.

ગોરક્ષ (ગો રક્ષ્ અચ્) ત્રિ૰ ક્ષઃ-ક્ષા-ક્ષં. ગાયનું રક્ષણ કરનાર, ગાયને જાળવનાર, બળદની સંભાળ રાખનાર.

ગોરક્ષ (,,) પુ૰ ક્ષઃ નારંગીનું ઝાડ.

ગોરક્ષ (,,) પુ૰ ક્ષઃ ૧ મહાદેવ, શિવ. ૨ ગોરખમુનિ.

ગોરક્ષ (ગો રક્ષ્ ઘઞ્) પુ૰ ક્ષઃ ગાયનું રક્ષણ.

ગોરક્ષક (ગો રક્ષ્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ ૧ ગાયનું રક્ષણ કરનારો. ૨ ગાયની સંભાળ રાખનારો.

ગોરક્ષકર્કટી (ગોરક્ષપ્રિયા કર્કટી) સ્ત્રી૰ ટી. નાની કાકડી.

ગોરક્ષજંબૂ (ગોરક્ષે ગોપે જંબુરિવ) સ્ત્રી૰ બૂઃ ૧ ધણું. ૨ બોર. ૩ એક જાતની વનસ્પતિ.

ગોરક્ષતુંબી (ગોરક્ષપ્રિયા તુંબી) સ્ત્રી૰ બી. કુંભના આકારનું તુંબડું.

ગોરક્ષ્ય (ગવાં રક્ષ્યં) ક્લી૰ ક્ષ્યં. ગાયનું રક્ષણ, ગાયની સંભાળ, ગાયનું જાળવવું.

ગોરંકુ (ગવિ જલે રંકુઃ) પુ૰ કુઃ ૧ પાણીનું બતક. ૨ બંદીવાન, કેદી. ૩ નગ્ન સાધુ. [બોર.

ગોરટ (ગવિ રટતિ રટ્ અચ્) પુ૰ ટઃ એક જાતનો

ગોરણ (ગુર્ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. ઉગામવું.

ગોરસ (ગો રસઃ) પુ૰ ક્લી૰ સઃ-સં. ૧ દૂધ, દહીં. ૨ પૃથ્વીનો રસ. ૩ ઈંદ્રિયનો રસ. ૪ વાણીનો રસ.

' વિના ગોરસં કો રસો કામિનીનામ્ '

ગોરસજ (ગોરસાજ્જાયતે જન્ ડ) ક્લી૰ જં. ૧ દહીં. ૨ છાશ. ૩ માંખણ.

૫૪

ગોરાજ (ગવાં રાજા ટચ્) પુ૰ જઃ બળદ.

ગોરાટી (ગો રટ્ ઘઞ્ ઙીષ્) સ્ત્રી૰ ટી. એક જાતનું નાનું પંખી.

ગોરુત (ગો રુતં) ક્લી૰ તં. બે ક્રોશની લંબાઇ.

ગોરોચ (ગૌઃ કિરણ ઇવ રોચતે રુચ્ અચ્) ક્લી૰ ચં. હરતાળ.

ગોરોચના (ગોર્જાતા રોચના) સ્ત્રી૰ ના. એક જાતનો પીળો પદાર્થ, ગોરોચન જે કે ગાયના માથામાંથી અને ગાયના મૂત્રમાંથી પેદા થાય છે તે.

ગોર્દ ( ) ક્લી૰ દં. માથાનું ભેજું.

ગોલ (ગુડ્ ઘઞ્) પુ૰ લઃ ચારે તરફથી વર્તુલ આકાર. ૨ પતિના મૃત્યુ પછી જારકર્મથી વિધવાને પેટે પેદા થયેલ પુત્ર. ૩ ભૂગોળ. ૪ ખગોળ. ૫ એક રાશિમાં છ ગ્રહનો યોગ. ૬ મદનવૃક્ષ.

ગોલ ( ) ક્લી૰ લં. મંડલ.

ગોલક (ગોલ ક) પુ૰ કઃ ૧ પતિના મૃત્યુ પછી વિધવાને પેટે જારકર્મથી પેદા થયેલ પુત્ર. ૨ ગોલાકૃતિવાળો પદાર્થ. ૩ પાણીનો કુંભ. ૪ વટાણો.

ગોલક (ગોલ કન્) ક્લી૰ કં. વૈકુંઠલોક.

ગોલા (ગાં દીપ્તિં લાતિ લા ક ટાપ્) સ્ત્રી૰ લા. ૧ ગોળો, વર્તુલ. ૨ સ્ત્રીસખી. ૩ ગોદાવરી નદી. ૪ પાણીનો કુંભ. ૫ મનશિલ. ૬ મશી, શાહી. ૭ એક જાતની ઔષધી. [જાતનો વાનર.

ગોલાંગુલ (ગોરિવ કૃષ્ણં લાંગુલમસ્ય) પુ૰ લઃ એક

ગોલાધ્યાય (ગોલજ્ઞાય અધ્યાયઃ) પુ૰ યઃ ભાસ્કરાચાર્યપ્રણીત સિદ્ધાંતશિરોમણિનો છેલ્લો ચોથો ભાગ. [જાતનો છાણનો કીડો.

ગોલાસ (ગોમયે લાસો જન્મ યસ્ય) પુ૰ સઃ એક

ગોલિહ (ગો લિહ્ ક) પુ૰ હઃ એક જાતનો છોડ.

ગોલીઢ (ગોભિર્લીઢઃ) પુ૰ ઢઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ગોલોક (ગવાં લોકઃ) પુ૰ ક્લી૰ કઃ-કં. વૈકુંઠના દક્ષિણ ભાગ ઉપર રહેલું સ્થાનક. [સ્થાન.

ગોલોક ( ) પુ૰ કઃ વિષ્ણુનું નિવાસ

ગોલોમન્ (ગોર્લોમ) ક્લી૰ મ. ગાયના વાળ.

ગોલોમતસ્ (ગોલોમ તસિલ્) અ૰ તઃ ગાયના વાળથી. [જટામાંસી.

ગોલોમિકા (ગોલોમી કન્) સ્ત્રી૰ કા. વનસ્પતિ

ગોલોમી (ગોલોમસદૃશં લોમ યસ્યાઃ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ મી. ધોળી દ્રોણ. [વનસ્પતિ વજ.

ગોલોમી (ગોલોમ્નિ જાતા અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ મી.

ગોલોમી (ગોલોમ્નિ મિયં અણ્) સ્ત્રી૰ મી. વેશ્યા, કસ્બણ. [વેલ.

ગોવંદની (ગવિ વંદતે લ્યુટ્) સ્ત્રી૰ ની. પ્રિયંગુની

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गोवर (गो वृ अच्) क्ली० रं. ઢોરમાં ગાયની ખરી-એ છુંદાયેલ સૂકું છાણ.
गोवर्द्धन (गा वर्धयति वृध् ल्यु) पु० नः वृंदावन भांहेलो એક પર્વત.
गोवर्द्धनधर (गोवर्द्धन धृ अच्) पु० रः श्रीकृष्ण, नंदनंदन. [વરોળ ગાય.
गोवशा (वशा वंध्या गौः) स्त्री० शा. वांझणी गाय,
गोवाट (गो वाटं यत्र) क्ली० टं. गोष्ठ शब्द જુઓ.
गोवास (गवां वासः) पु० सः गोष्ठ शब्द જુઓ.
गोविकर्त्तृ (गां विकृंतति) पु० र्त्ता. રાંધવા વગેરે માટે ગાયને મારનારો.
गोविंद (गा विंदति विद् श) पु० दः १ विष्णु. २ कृष्ण. ३ गायपाળનારો. ४ ગાયનો ધણી. ૬ બૃહસ્પતિ.
गोविट् (गोर्विट्) स्त्री० ट्-ड्. १ गायनुं छाण. २ બળદનું છાણ. गोकृत्. गोमय. गोशकृत्.
गोविषाण (गोर्विशाणं) क्ली० णं. १ गायनुं शींगडुं. २ બળદનું શીંગડું.
गोविषाणिक (गोविषाण ठन्) पु० कः गायना शींगडानुं બનાવેલું એક જાતનું વાદ્ય.
गोविष्ठा (गवां विष्टा) स्त्री० ष्ठा. १ गायनुं छाण. २ બળદનું છાણ.
गोवृंद (गवां वृंदं) क्ली० दं. गायनो समूह, બળદનું ટોળું, ગાય બળદ રૂપી ધન. [બળદ.
गोवृंदारक (गोः वृंदारकमिव) पु० कः उत्तम
गोवृष (गवि वर्षति रेतः वृष् क) पु० षः બળદ, બૈલ. [જુઓ.
गोवृषभ (गवि वृषभ इव) पु० भः उपरनो शब्द
गोव्रज (गवां व्रजः) पु० जः गाय राખવાનું સ્થાન, ગાય રાખવાનો વાડો. गोष्ठ.
गोव्रज (,,) पु० जः गायनुं टोળું, બળદનું ટોળું, ગાય રાખવાનું સ્થાન.
गोव्याघ्र (गौश्च व्याघ्रश्च) क्ली०घ्रं. બળદ અને વાઘ.
गोशकृत् (गोः शकृत्) स्त्री० त्-द्. १ गायनुं छाण. २ બળદનું છાણ.
गोशाल (गवां शाला) पु० लः गाय राખવાનું स्थान. [જુઓ.
गोशाल (,,) क्ली० लं. उपरनो शब्द
गोशाल्य (गोशालायां भवः छ) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. गायना स्थानमां पेदा थयेल. गौशाल.
गोशीर्ष (गोः शीर्षमिव) क्ली० र्षं. मलयाचलमां पेदा थतुं पीत चंदन. [नु माथुं.
गोशीर्ष (गोः शीर्षं) क्ली० र्षं. गायनुं माथुं, બળદ
गोशीर्षक (गोः शीर्षमिव कायति कै क) पु० कः मलयाचलमां पेदा थतुं पीत चंदन.
गोशृंग (गोः शृंगमिव शृंगमग्रं यस्य) पु० गः બાવળનું ઝાડ. [બલદનું શીંગડું.
गोशृंग (गोः शृंगं) क्ली० गं. १ गायनुं शींगडुं. २
गोषट्कं (गवां षट्कं) क्ली० ट्कं. १ બલદનું છકડું. २ गायनुं छकडुं.
गोष्ठ् (भ्वा० आत्म० सेट् गोष्ठते) જમાવવું, એકઠું કરવું, ઢગલો કરવો.
गोष्ठ (गावस्तिष्ठंत्यत्र स्था क) पु० क्ली० ष्ठः-ष्ठं. गाय राખવાની ઢોર વાડો વગેરે સ્થાન.
गोष्ठ (गो स्था क) पु० ष्ठः सभा. [ध्यक्ष.
गोष्ठपति (गोष्ठस्य पतिः) पु० तिः गोष्ठनो अ-
गोष्ठवेदिका (गोष्ठकृता वेदिका) स्त्री०का. गोशाળામાં કરેલ યજ્ઞકુંડ.
गोष्ठश्व (गोष्ठे श्वा अच्) त्रि० श्वः-श्वा-श्वं. १ અદેખું, પડોશી વગેરેનું સારું ન દેખી શકે તેવું. २ गोष्ठनो कुतरो.
गोष्ठागार (गोष्ठस्य आगारं) क्ली० रं. गोठ
गोष्ठाध्यक्ष (गोष्ठस्य अध्यक्षः) पु० क्षः गोष्ठपति शब्द જુઓ. [पाष्टमी शब्द જુઓ.
गोष्ठाष्टमी (गोष्ठे कर्तव्या अष्टमी) स्त्री० मी. गो-
गोष्ठि (गो स्था कि) स्त्री० ष्ठिः १ सभा. २ પરસ્પર संभाषण. [બંધનું.
गोष्ठिक ( ) त्रि० कः-की-कं. કુટુંબ સં-
गोष्ठी (गो स्था कि ङीप्) स्त्री० ष्ठी. १ गोष्ठि शब्द જુઓ. २ समूह. ३ पोष्यवर्ग.
गोष्ठीपति (गोष्ठ्याः पतिः) पु० तिः १ सभानो अध्यक्ष. २ ઘણા પોષ્યવર્ગને પાળનારો.
गोष्ठेशय (गोष्ठे शेते शी) त्रि० यः-या-यं. गोशाળામાં સુનાર. [યના પગ જેવું માન.
गोष्पद (गोः पदं) क्ली० दं. १ गायनो पग. २ गा-
गोष्पद (गावः पद्यंते यस्मिन् देशे सुट्) क्ली० दं. १ गाय चरे छे ते देश. २ गाय चरे ते वन वगेरे.
गोस (गांस्यति सो क) पु० सः १ रात्रिनो चोथो प्रहर. २ गंधरस. ३ ઉષ્ણકાળ.
गोसंख्य (गाः संचष्टे) पु० ख्यः गोवाળ, गोप.
गोसंख्यातृ (गाः संचष्टे) पु० ता. गोवाળ, गोरक्षक.
गोसगृह (गोसाय गृहं) क्ली० हं. धरनो हेठ अंदरनो भाग, सुवानो ओरडो ખોલિ વગેરે.
गोसंग ( ) पु० गः सवारनो पहोर, पपरोढीयुं, रात्रिनो चोथो प्रहर.
गोसदक्ष (गोः सदक्षः) पु० क्षः १ रोઝ. २ गाय

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સરખો. ૩ બલદ જેવો. [દાન કરનારો.
गोसंप्रदाय (गां संप्रददाति दा अण्) पु० यः गायनुं
गोसंभव (गो सं भू अच्) त्रि० वः-वा-वं. गायथी पेदा थनार. [श्रो, श्वेत दूर्वा.
गोसंभवा (गोरिव संभवो यस्याः) स्त्री० वा. धोणी
गोसर्ग (गावः सृज्यंतेऽत्र) पु० र्गः परोढीयुं.
गोसव (गो सू अप्) पु० वः गोमेध यज्ञ.
गोस्तन (गोस्तन इव गच्छो यस्य) पु० नः चोत्रिस सरनो हार. २ प्रुलनो गुच्छो, गोटो वगेरे.
गोस्तन (गोः स्तनः) पु० नः गायनुं स्तन, गायनो आंचळ. [क्षानो वेलो, द्राक्षा.
गोस्तना (गोस्तनमिव फलं यस्याः) स्त्री० ना. द्रा-
गोस्तनी (,,) स्त्री० नी. उपलो शब्द जुओ.
गोस्थान (गवां स्थानं) क्ली० नं. गोशाळा, गोष्ट.
गोस्थानक (गोस्थान कन्) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ. [२ बळद. ३ गोंसाई.
गोस्वामिन् (गोः स्वामी) पु० मी. १ गायनो धणी.
गोहत्या (गोर्हत्या) स्त्री० त्या. गायनी हत्या.
गोहरितकी (गोर्हरितकीव) स्त्री० की. भीलीनुं झाड.
गोहन्न (गोर्हन्न) क्ली० न्नं. १ गायनुं छाणु, २ बलदनुं छाणु. [भंद, बलदने हितकारक.
गोहित (गवे हितं) त्रि० तः-ता-तं. गायने हितकारक.
गोहित (गवां हितं यस्मात्) पु० तः भीलीनुं झाड.
गोहिर (गुह् इरच्) क्ली० रं. पगनी एडी.
गोह्य (गुह् ण्यत्) क्ली० ह्यं. संताडवुं, छानुं राखवुं, छुपावबुं.
गोह्य (,,) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. संताडवा-योग्य, छानुं राखवा लायक, छुपावबायोग्य.
गौग्गुलव (गुग्गुल अण्) त्रि० वः-वी-वं. गुगुळनो धूप, वगेरे.
गौच्य (गौच्या अपत्यं यण्) पु० च्यः मैनाक पर्वत.
गौंजिक (गुंजा ठक्) पु० कः सोनी.
गौड ( ) पु० डः गौड, कान्यकुब्ज, सारस्वत, मैथिल अने उत्कल एवा पांच जातना ब्राह्मणोमांथी (पंचगौडमांथी) प्रत्येक. [मध्यप्रदेश.
गौड ( ) पु० व० डाः बंगाला प्रांतनो
गौड ( ) पु० डः गौड देशनो रहेवासी.
गौड (गुडस्य विकारः) त्रि० डः-डा-डं. गोळनुं बनावेलुं. [गोळ संबंधी.
गौडिक (,,) त्रि० कः-की-कं. गोळनुं,
गौडी (गुड् ङीप् अण्) स्त्री० डी. १ गोळनो दारु. २ अलंकारशास्त्र प्रसिद्ध काव्यरीतिनो एक भेद.
गौण (गुणादागतः ठञ्) त्रि० णः-णी-णं. १ गुणना योगथी बनेल शब्द वगेरे. २ अप्रधान, अमनुष्य. ३ गुण गुण्यने लगतुं.
गौणिक (गुण् ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ गुणनुं साधन. २ गुण जाणनार. ३ गुणप्रतिपादन ग्रंथनो जाणनार. ४ सत्व वगेरे गुणथी निपजेल.
गौणिक (गुण इव स्वार्थे ठक्) पु० कः गुण.
गौतम (गौतमस्यापत्यं शिष्यो वा अण्) पु० मः १ न्यायशास्त्रकर्ता ते नामनो एक ऋषि. २ बौद्धशास्त्र-मुनि. ३ जैनमतना छेल्ला साधुनो पहेलो शिष्य. ४ शतानंद. ५ नचिकेतस्नो पिता. ६ गौतमना कुळमां पेदा थयेल छोकरुं. ७ कृपाचार्य.
गौतमसंभवा (गोतमात् संभवति अच्) स्त्री० वा. गोदावरीनदी.
गौतमी (गोतम इदमर्थे अण्) स्त्री० मी. १ गौतम-ऋषिए बनावेल सोळ पदार्थ रूपी विद्या. २ शाक्यसिंहमुनिए बनावेल विद्या. ३ गोदावरी नदी. ४ ते नामनी एक राक्षसी. ५ कण्वऋषिनी बहेन. ६ पार्वती. ७ द्रोणाचार्यनी बहु.
गौत्रम (गात्रमुत्ताम्यति उत् तम् अच् स्वार्थे अण्) क्ली० मं. एक जातनुं जेर. [त्रपुज शब्द जुओ.
गौधार (गोधाया अपत्यं आरक्) पु० रः गोधिका-
गौधेय (गो धा ठक्) पु० यः उपलो शब्द जुओ.
गौधेर ( ) पु० रः गोधिकात्मज शब्द जुओ.
गौपुच्छिक (गोपुच्छस्य इदं) त्रि० कः-की-कं. १ गायना पुंछडानुं. २ गायना पुंछडा संबंधी.
गौर (गुर् र) पु० रः १ चंद्र. २ धोळो वर्ण. ३ धोळो सरशव. ४ अरुणवर्ण. ५ चैतन्य नामे ऋषि. ६ साठ दिवसे थाय एवो भात. ७ कपुर.
गौर (,,) त्रि० रः-री-रं. १ धोळुं. २ विशुद्ध. ३ पीळुं. ४ श्रीकुं रातुं.
गौर (,,) क्ली० रं. १ सोनुं. २ कमलकेशर. ३ केशर. ४ कमल.
गौरक्ष्य (गोरक्षस्य भावः कर्म वा अच्) क्ली० क्ष्यं. १ गायनुं रक्षण. २ गायना रक्षणनुं काम.
गौरचंद्र (गौरः चंद्र इव) पु० द्रः कृष्ण चैतन्य महाप्रभु.
गौरजीरक (गौरः जीरकः) पु० कः धोळुं जीरुं.
गौरव (गुरोर्भावः) क्ली० वं. १ गुरुता शब्द जुओ. २ अभ्युत्थान वगेरे करी सत्कार आपवो ते.
गौरव (गुरो रिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. गुरुनुं, गुरुसंबंधी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गौरवल्ली (गौरा चासौ वल्ली च) स्त्री० स्त्री. એક જાતનો વેલો.
गौरवित (गौरवं जातमस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ગૌરવ પામેલું, માન્ય, આબરૂદાર.
गौरवेरित ( ) त्रि० तः-ता-तं. માન્ય, આબરૂદાર, કીર્તિમાન્. [મધૂક. ધૂમલ.
गौरशाक (गौरः शाको यस्य) पु० कः એક જાતનું
गौरा (गौर टाप्) स्त्री० रा. વિશુદ્ધ સ્ત્રી.
गौरांग (गौरं अंगं यस्य) पु० गः १ કૃષ્ણચૈતન્ય દેવ. ૨ ધોળા અંગવાળો. [વિ૫, વછનાગ.
गौरार्द्रक (गौरं आर्द्रकमिव) क्ली० कं. એક જાતનું
गौरास्य (गौरमास्यं यस्य) पु० स्यः એક જાતનો વાનર. [વાળું.
गौरिक ( ) त्रि० कः-का-कं. ધોળાવર્ણું-
गौरिक ( ) पु० कः ધોળો સરશવ.
गौरिका (गौरी कन् टाप्) स्त्री० का. ૧ કુંવારી છોકરી. ૨ આઠ વર્ષની છોકરી. ૩ રજોદર્શન જેને નથી થયેલ એવી કન્યા.
गौरिल (गौर इलच्) पु० लः પોલાદનો અથવા સામાન્ય લોખંડનો ભૂકો. ૨ ધોળો સરસવ.
गौरी (गौर ङीप्) स्त्री० री. ૧ પાર્વતી. ૨ આઠ વર્ષની કન્યા. ૩ રજોદર્શન જેને નથી થયેલ એવી કન્યા. ૪ હલદર. ૫ દારૂ હલદર. ૬ ગોરોચના. ૭ પ્રિયંગુ. ૮ ધોળી દ્રો. ૯ ધોળું નસોતર. ૧૦ કોથમીર. ૧૧ સુગંધીદ્રવ્ય ધનેરો. ૧૨ ભટ્ઠ. ૧૩ ભૂમિ, પૃથ્વી. ૧૪ પશ્ચિમદિશાના પાલક વરૂણની સ્ત્રી. ૧૫ તુલસી. ૧૬ સોનકેલ. ૧૭ તે નામની એક રાગીણી.
गौरीगुरु (गौर्या गुरुः) पु० रुः હિમાલય.
' गौरीगुरोर्गह्वरमाविवेश ' रघुवंशम्.
गौरीज (गौरी जन् ड) पु० जः ગણેશ, કાર્તિકસ્વામી.
गौरीज („) क्ली० जं. ઉપધાતુ અભ્રક.
गौरीनाथ (गौर्या नाथः) पु० थः શિવ.
' गौरीनाथं पवनतनयं चंपकं चास्य भावम् ' उद्भटः
गौरीपट्ट (गौर्याः पट्टमिव स्थानम्) पु० ट्टः લિંગ રહેવાનું થાળું. [તાળ.
गौरीललित (गौरी हरिद्रेव ललितम्) पु० तं. હડ-
गौरीशिखर (गौर्याः तपःस्थानं शिखरं) क्ली० रं. હિમાલય પર્વતમાં પાર્વતીનું તપશ્ચર્યા કરવાનું સ્થાન. [શબ્દ જુઓ.
गौरुतल्पिक (गुरुतल्प ठक्) पु० कः गुरुतल्पिन्
गौलक्षणिक (गोलक्षण ठक्) त्रि० कः-की-कं. ગાયનું લક્ષણ જાણનાર, બળદનું લક્ષણ જાણનાર.
गौल्मिक (गुल्मस्येदं ठक्) त्रि० कः-की-कं. ગુલ્મનું, ગુલ્મસંબંધી.
गौल्य (गुडस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. મીઠાશ.
गौलिक (गुडे साधुः) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.
गौशतिक (गोशतमस्यास्ति) पु० कः ૧ સો ગાયનો માલીક. ૨ સો બળદનો ધણી.
गौष्ठीन (पूर्वभूतं गोष्ठं) क्ली० नं. પૂર્વે જ્યાં ગાય બંધાતી હતી તે સ્થળ.
गौसहस्रिक (गोसहस्रमस्यास्ति) पु० कः હજાર ગાયનો ધણી, હજાર બળદનો માલેક.
ग्रथ् (भ्वा० आत्म० सेट् ग्रंथते) ૧ વાંકું કરવું. ૨ વાંકું થવું. ૩ દુષ્ટ થવું. ૪ ગુંથવું. ૫ ગાંઠ દેવી. ૬ ગંઠવું. [વું. ૩ રચવું.
ग्रथ् (क्र्या० पर० सेट् ग्रथ्नाति) ૧ ગુંથવું. ૨ ગંઠ-
ग्रथित (ग्रथ् क्त) पु० तः-ता-तं. ૧ ગુંથેલું. ૨ ગંઠેલું. ૩ ગુંથિત. ૪ અનુક્રમ પ્રમાણે બાંધેલું કે ગોઠવેલું. ૫ હિંસિત. ૬ હરાવેલું.
ग्रंथ (ग्रथ् अच्) पु० थः ૧ ગંઠવું. ૨ ગુંથવું. ૩ ગદ્યપદ્યાત્મક પુસ્તક. ૪ દ્રવ્ય. ૫ દોલત. ૬ નિલકૃત. [ગ્રંથકૃત્.
ग्रंथकार (ग्रंथं करोति अण्) पु० रः ગ્રંથ કરનાર,
ग्रंथकुटी (ग्रंथार्थकुटी) स्त्री० टी. પુસ્તકાલય.
ग्रंथन (ग्रथ् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ગુંથવું તે. ૨ ગંઠવું તે.
ग्रंथना (ग्रथ् युच्) स्त्री० ना. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
ग्रंथि (ग्रथ् इञ्) पु० थिः ૧ ગાંઠ. ૨ વાંસના સાંધા ઉપરની ગાંઠ. ૩ બાંધવું, બંધન. ૪ વાંકાપણું.
ग्रंथिक (ग्रंथ ठन्) क्ली० कं. ૧ પીપળીમૂળ. ૨ વનસ્પતિ ગુગળ. ૩ કેરડાનું ઝાડ.
ग्रंथिक („) पु० कः જ્યોશી, દૈવજ્ઞ.
ग्रंथिका („ टाप्) स्त्री० का. ૧ વનસ્પતિ વેખંડ. ૨ વજ. [દ્રો.
ग्रंथिदूर्वा (ग्रंथियुक्ता दूर्वा) स्त्री० र्वा. એક જાતની
ग्रंथिन् (ग्रथ् णिनि) त्रि० थी-थिनी-थि. ૧ ગ્રંથ ભણેલ. ૨ પંડિત. ૩ વિદ્વાન્.
ग्रंथिनी („ ङीप्) स्त्री० नी. કેળ.
ग्रंथिपर्ण (ग्रंथिभिः युतं पर्णमस्य) क्ली० र्णं. એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.
ग्रंथिपर्णी („ ङीप्) स्त्री० र्णी. ૧ એક જાતની દ્રો. ૨ એક જાતનો વેલો.
ग्रंथिफल (ग्रंथियुक्तं फलं यस्य) पु० लः ૧ કોઠનું ઝાડ. ૨ એક જાતનું ઝાડ.
ग्रंथिबंधन (ग्रंथेः बंधनं) क्ली० नं. ગાંઠ બાંધવી તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ग्रंथिभेद (ग्रंथे भेंदः) पु० दः १ गांठ छोडवी ते. २ गांठ कापवी ते. [वाळुं.
ग्रंथिमत् (ग्रंथि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. गांठ
ग्रंथिमत् (,,) पु० मान्. એક જાતની वन-स्पती. [तनुं ઝાડ. लकुचवृक्ष.
ग्रंथिमत्फल (ग्रंथिमत्फलं यस्य) पु० लः એક જા-
ग्रंथिमूल (ग्रंथियुतं मूलं यस्य) क्ली० लं. १ गाजर. २ लसण. [જાતની દ્રો. मालादूर्वा.
ग्रंथिमूला (ग्रंथियुतं मूलं यस्याः) स्त्री० ला. એક
ग्रंथिल (ग्रंथ् इलच्) त्रि० लः-ला-लं. ગાંઠવાળું.
ग्रंथिल (,,) क्ली० लं. १ पीपळीमूळ. २ આદું.
ग्रंथिल (,,) पु० लः १ કેરનું ઝાડ. २ બીલીનું ઝાડ. ३ वनस्पति ગોખરૂ. ४ ચોર નામનું સુગંધિ દ્રવ્ય.
ग्रंथिला (,, टाप्) स्त्री० ला. १ घोणी द्रो. २ वनस्पति ભદ્રમોથ. ३ પુદીનો. [બૃહ જુઓ.
ग्रंथिवर्हिन् ( ) पु० हीं. ग्रंथिपर्ण श-
ग्रंथिहर (ग्रंथिं हरति हृ अच्) पु० रः પ્રધાન, વ-ૈદ્ય, કારભારી, સલાહ આપનારો.
ग्रंथीक (ग्रंथिक पृषो०) क्ली० कं. पीपळीमूळ. ग्रंथिक.
ग्रस् (भ्वा० आत्म० सेट् ग्रसते) १ ખાવું. २ ગળ-વું. ३ ગળીજવું. [જુઓ.
ग्रस् (चुरा० उभय सेट् ग्रासयति-ते) ઉપલો ધાતુ
ग्रस् (भ्वा० पर० सेट् ग्रसति) ઉપલો शब्द જુઓ.
ग्रसन् (ग्रस् ल्युट्) क्ली० नं. १ ખાવું. २ ગળવું. ३ ગળીજવું. ४ લેવું. ५ પકડવું.
ग्रसमान (ग्रस् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ ગળતું. २ ખાતું. ३ લેતું. ४ પકડતું. ५ હરણ કરતું. ६ આતુરતાથી મેળવતું અથવા સાંભળતું.
ग्रसिष्णु (ग्रस् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. १ ગળ-નારૂ. २ ખાનારૂં.
ग्रस्त (ग्रस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ ગળેલું. २ ખાધેલું. ३ લોપ પામેલ છે વર્ણપદ જેમાં એવું એક જાતનું વાક્ય. ४ હરણ કરેલ. ५ પકડેલ.
ग्रस्ति (ग्रस् क्तिन्) स्त्री० स्तिः १ ખાવું. २ ગળવું.
ग्रस्तृ (ग्रस् तृच्) त्रि० स्ता-स्त्री-स्तृ. १ ખાનાર. २ ગળનાર.
ग्रह् (भ्वा० पर० सेट् ग्रहति) १ લેવું. २ પકડવું. ३ થોભવું. ४ કબુલ કરવું. ५ મેળવવું. [જુઓ.
ग्रह् (चुरा० उभय० सेट् ग्राहयति) ઉપલો ધાતુ
ग्रह् (क्रया० पर० सेट् गृह्णाति-गृह्णीते) ઉપલો ધાતુ જુઓ. अनु (अनुगृह्णाति-गृह्णीते) કૃપા કરવી, અનુગ્રહ કરવો. अव (अवगृह्णाति-गृह्णीते) સામુ થવું, અટકાવવું. उत् (उद्गृह्णाति) વિસ્વાસ રા-ખવો, અનામત મુકવું. उप (उपगृह्णाति) અનુ-ગ્રહ કરવો, પુરૂં પાડવું. नि (निगृह्णाति) હરણ કરવું, દબાવવું, નિગ્રહ કરવો, શાસન કરવું. परि (परिगृह्णाति) ધારણ કરવું, પકડવું, થોભવું, લેવું. प्रति (प्रतिगृह्णाति) કબુલ કરવું, સ્વીકાર તરીકે લેવું, ભેટવું, તાબે કરવું, સ્વીકારવું. वि (विगृह्णाति) લડવું, કજીઓ કરવો. सं (संगृह्णाति) એકઠું કરવું, સંધરવું.
ग्रह (ग्रह् अच्) पु० हः પકડવું, થોભવું. २ લેવું, ગ્રહવું. ३ સૂર્ય વગેરે નવગ્રહ. ४ સૂર્ય અને ચંદ્રનું ગ્રહણ. ५ એક જાતનો આગ્રહ. ६ બાળકને પીડ-તો અરિષ્ટ પુતનાદિ. ७ અનુગ્રહ. ८ રાહુ. ९ રણ-માં ઉદ્યમ. १० ગ્રહસ્થાન. ११ રાશિગ્રહ. १२ સ્વીકાર, કબુલત.
ग्रह (,,) पु० व० हाः नव સંખ્યાની સંજ્ઞા.
ग्रहकल्लोल (ग्रहेषु कल्लोल इव) पु० लः રાહુગ્રહ.
ग्रहण (ग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. १ સ્વીકારવું. २ કબુ-લ કરવું. ३ થોભવું. ४ પકડવું. ५ લેવું. ६ જબ-રીથી ગ્રહણ કરવું. ७ સૂર્ય અને ચંદ્રનું ગ્રહણ. ८ નાદ, શબ્દ. ९ ઇંદ્રિય. १० આદર. ११ સત્કાર. १२ હાથ, કર. १३ જ્ઞાન. १४ બંધન. १५ વિદ્યા. १६ કલા.
ग्रहणक (ग्रहण कन्) क्ली० कं. ગ્રાહકશાસ્ત્ર.
ग्राहणांत (ग्रहणस्य अंतः) पु० तः १ વિદ્યા કલા-ના અભ્યાસનો અંત ૨ ગ્રહણનો મોક્ષ.
ग्रहणांतिक ( ) क्ली० कं. વિદ્યા કલા ઇત્યાદિના અભ્યાસનો અંત.
ग्रहणि (ग्रह अनि) स्त्री० णिः १ તે નામનો એક રોગ. २ સંગ્રહણિ રોગ. ३ શરીરમાં ઉષ્ણત્વ ફેલા-વનારી નાડી. [રોગ, संग्रहणी.
ग्रहणी (ग्रह अनि ङीप्) स्त्री० णी. તે નામનો એક
ग्रहणीरुज् (ग्रहणी रुज्) स्त्री० क्-ग्. ઉપલો શ-બ્દ જુઓ.
ग्रहणीय (ग्रह् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ લેવા યો-ગ્ય. २ થોભવાલાયક. ३ ગ્રાલવાયોગ્ય. ग्रहीतव्य, ग्राह्य.
ग्रहणीहर (ग्रहणीं हरति) क्ली० रं. वनस्पति लवंग.
ग्रहनायक (ग्रहाणां नायकः) पु० कः १ સૂર્ય. २ શનિગ્રહ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ग्रहनाश (ग्रहं नाशयति) पु० शः એક જાતનું વૃક્ષ.
ग्रहनाशन (,,) पु० नः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કપુર.
ग्रहनेमि (ग्रहाणां नेमिरिव) पु० मिः १ ચંદ્ર. २
ग्रहपति (ग्रहाणां पतिः) पु० तिः ग्रहनायक शब्द જુઓ. [પીડા.
ग्रहपीडा (ग्रहेण पीडा) स्त्री० डा. ખરાબ ગ્રહની
ग्रहपुष (ग्रहं पुष्णाति) पु० षः सूर्य, સૂરજ.
ग्रहपूजा (ग्रहाणां पूजा) स्त्री० जा. सूर्य વગેરે નવ-ગ્રહની પૂજા. [ગ્રહની પ્રીતિ અર્થે યજ્ઞ.
ग्रहमख (ग्रहप्रीत्यर्थं मखः) पु० खः सूर्य વગેરે નવ-
ग्रहयज्ञ (ग्रहप्रीत्यर्थं यज्ञः) पु० ज्ञः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
ग्रहयाग (ग्रहप्रीत्यर्थं यागः) पु० गः ग्रहमख शब्द
ग्रहयालु (ग्रह् आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. १ ગ્રહણ કરતું. २ લેતું. ३ પકડતું.
ग्रहराज (ग्रहाणां राजा टच्) पु० जः १ सूर्य. २ ચંદ્ર. ३ બૃહસ્પતિ. ४ આકડાનું ઝાડ. ५ કપુર.
ग्रहविप्र ( ) पु० प्रः १ જ્યોશી. २ ગ્રહ નક્ષત્ર વગેરેની વિદ્યા જાણનાર બ્રાહ્મણ.
ग्रहाधार (ग्रहाणामाधारः) पु० रः ધ્રુવનક્ષત્ર.
ग्रहाधीन (ग्रहाणामधीनः) त्रि० नः-ना-नं. ગ્રહની સત્તાને તાબે હોય છે તે. [દ્રવ્ય ગોરોચના.
ग्रहापहा (ग्रह अप् हन् अच्) स्त्री० हा. સુગંધી
ग्रहामय (ग्रहकृतः आमयः) पु० यः पूतनादि पि-शाचવડે બાલકને થતો રોગ.
ग्राहिल (ग्रह् इलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ લેવાની ઇ-ચ્છા રાખનાર. २ ગ્રહણ કરવાની ઉમેદ રાખ નાર. [શબ્દ જુઓ.
ग्रहीतव्य (ग्रह् तव्यच्) त्रि व्यः-व्या-व्यं. ग्रहणीय.
ग्रहीतृ (ग्रह् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ગ્રહણ કરનાર.
ग्रहेश (ग्रहाणामीशः) पु० शः ગ્રહનાયક શબ્દ જુઓ.
ग्राम (ग्रस् मन्) पु० मः १ ગામ. २ ગાયનમાં સ્વ-રસંધવિશેષ. ३ શબ્દ વગેરેની પુઠે ગ્રામ શબ્દ આવવાથી તેનો સમુદાયવાચક અર્થ થાયછે, જેમ કે ગુણગ્રામ ઇત્યાદિ.
ग्रामक (ग्राम कन्) पु० कः ગામ.
ग्रामकूट (ग्रामस्य कूट इव) पु० टः शूद्र.
ग्रामकोड (ग्रामे कोडः) पु० डः ગામડીઓ ડુક્કર.
ग्रामग (ग्रामं गच्छति) त्रि० गः-गा-गं. ગામ જ-નાર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ग्रामगामिन् (,,) त्रि० मी-मिनी-मि.
ग्रामगृह्य (ग्राम-ग्रह् क्यप्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. ગામ-ની બહાર હોનાર, ગામની બહાર રહેનાર.
ग्रामगृह्या (,, टाप्) स्त्री० ह्या. ગામની બહાર રહેનાર સેના. [ગામ લુંટવું.
ग्रामघात (ग्रामस्य घातः) पु० तः ગામ મારવું,
ग्रामंगमिन् ( ) त्रि० मी-मिनी-मी. ग्रामग शब्द જુઓ.
ग्रामणी (ग्रामं नयति नी क्विप्) स्त्री० णी. १ વાળ-ંદ, હજામ. २ પતિ. ३ ગામનો ધણી.
ग्रामणी (,,) त्रि० णीः-णीः-णी. १ પ્ર-ધાન. २ મુખ્ય. ३ ઉત્તમ. ४ શ્રેષ્ઠ, ઉમદા. ५ માત્ર ઉપભોગનું વિચારનાર.
ग्रामणी (,,) स्त्री० णीः १ વેશ્યા, ક-રબણ. २ ખેડુતની સ્ત્રી. ३ ગણીનો છોડ.
ग्रामणीत्व (ग्रामणी त्व) की० त्वं. ઉત્તમપણું, પ્ર-ધાનપણું, ઉમદાપણું. ગ્રામણીતા.
ग्रामणीपुत्र (ग्रामण्याः पुत्रः) पु० त्रः વેશ્યાનો પુત્ર, કરબણનો દીકરો. [તાર.
ग्रामतक्ष (ग्रामस्य तक्षः) पु० क्षः ગામડીઓ સુ-
ग्रामतस् (ग्राम तसिल्) अ० तः ગામથી.
ग्रामधर्म (ग्रामो धर्मः) पु० र्मः મૈથુન.
ग्रामता (ग्रामाणां समूहः तल्) स्त्री० ता. ગામનું ટોળું, ગ્રામનો સમુદાય.
ग्रामभृत् (ग्राम भृ क्विप्) पु० त्-द्. ગામડે સંદેશા કહેવરાવવા માટે રાખેલો નોકર. ग्रामभृतः.
ग्राममद्गुरिका ( ) स्त्री० का. એક જા-તનું માછલું.
ग्राममुख (ग्रामस्य मुखं यत्र) पु० खः બજાર, હાટ.
ग्राममृग (ग्रामे मृगः) पु० गः કુતરો.
ग्रामयाजक (ग्रामे यजति) पु० कः ગામડામાં ચાલ-તાધર્મનો અધ્યક્ષ. २ જુદી જુદી જાતના વર્ણનો યાજક.
ग्रामवास (ग्रामे वासः) पु० सः ગામડામાં વસવું.
ग्रामवास (ग्रामे वासो यस्य) पु० सः ગામડીઓ, ગામડામાં રહેનાર.
ग्रामवासिन् (ग्रामे वसति) त्रि० सी-सिनी-सि- ગા-મમાં રહેનાર, ગામડામાં વસનાર.
ग्रामविशेष ( ) पु० षः ગાયનમાં સ્વર-વિશેષ.

'स्फुटी भवद्ग्रामविशेषमूर्च्छना' माघः

ग्रामशत (ग्रामाणां शतम्) क्ली० तं. સો ગામ.
ग्रामशतेश (ग्रामशतस्य ईशः) पु० शः સો ગામનો ધણી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ग्रामसंकर ( ) पु० रः साधारण पाणी-नी नेर, गामडानी पाणीनी नेर.

ग्रामस्थ (ग्रामे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. गाममां रहेनार, गामभां होनार.

ग्रामस्थ (,,) पु० स्थः गामडीओ.

ग्रामहासक (ग्रामं हासयति) पु० कः भनेवी, भेन नो वर. [मृगया.

ग्रामाधान (ग्राम आ धा ल्युट्) क्ली० नं. शीकार,

ग्रामाधिकृत (ग्रामे अधिकृतः) पु० तः गामनो पटेल, गामनो मुखी, गामनो अधिकारी.

ग्रामाधिपति (ग्रामस्य अधिपतिः) पु० तिः उपलो शब्द जुओ. [कृत शब्द जुओ.

ग्रामाध्यक्ष (ग्रामस्य अध्यक्षः) पु० क्षः ग्रामाधि-

ग्रामांत (ग्रामस्य अंतं) क्ली० तं. गामनी पासेनी जगा. [नी पासे रहेनार.

ग्रामांतीय (ग्रामांते भवः छ) त्रि० यः-या-यं. गाम-

ग्रामिक (ग्राम क्) त्रि० कः-की-कं. ग्रामसंबंधी, गामडानुं, गामडीयुं. [मुखी, गामभां रहेनारो.

ग्रामिक (,,) पु० कः गामनो पटेल,

ग्रामिक्य (ग्रामिकस्य भावः यत्) क्ली० क्यं. गामनुं पटेलपणुं. २ गामनुं मुखीपणुं.

ग्रामिन् (ग्राम इनि) त्रि० मी-मिनी-मि. १ गामडीयुं. गामडामां होनारुं २ मैथुनयुक्त.

ग्रामिन् (,,) पु० मी. १ गामनो पटेल. २ गामनो मुखी. ३ गामनो धणी.

ग्रामिणी (ग्राम इनि ङीप्) स्त्री० णी. गळीनो छोड.

ग्रामीण (ग्रामे भवः खञ्) पु० णः १ कुतरो. २ कागडो. ३ गामडानुं डुक्कर.

ग्रामीण (ग्रामे भवः खञ्) त्रि० णः-णी-णं. १ ग्रामभां होनार, गामडामां थनार. २ गामभां वसनार. [जतनुं औषध-

ग्रामीणी (ग्रामे भवः खञ् ङीप्) स्त्री० णी. એક

ग्रामीय ( ) त्रि० यः-या-यं. गामभां रहेनारुं, गामभां थनारुं. [लो शब्द जुओ.

ग्रामीयक (ग्रामीय स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. उप-

ग्रामेय (ग्रामे भवः ढक्) त्रि० यः-या-यं. ग्रामीय शब्द जुओ. [शब्द जुओ.

ग्रामेयक (ग्रामे भवः ढकञ्) त्रि० कः-का-कं. उपलो

ग्रामेया (ग्राम ढक्) स्त्री० या. वेश्या.

ग्रामेवास (ग्रामे वासः) पु० सः गामभां रहेवुं, गामडामां निवास. [नारो.

ग्रामेवास (ग्रामे वासो यस्य) पु० सः गामभां रहे-

ग्रामेवासिन् (ग्रामे वसति) पु० सी. उपलो शब्द जुओ.

ग्राम्य (ग्रामे भवः य) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. १ ग्रामभां होनार, गामभां थनार. २ गामडामां वसनार. ३ जंगली. ४ हलकुं. ५ प्राकृत.

ग्राम्य (,,) पु० म्यः गामडानुं डुक्कर.

ग्राम्य (,,) क्ली० म्यं १ संस्कृतविनानी सर्वे प्राकृत भाषाओनी प्रत्येक. २ गामडी बोली. ३ अश्लील भाषण. ४ मैथुन. [कंद.

ग्राम्यकंद (ग्राम्यश्चासौ कंदः) पु० दः એક जतनुं

ग्राम्यकर्कटी (ग्राम्या कर्कटी) स्त्री० टी. કોળું. कुष्मांड.

ग्राम्यकर्मन् (ग्राम्यं कर्म) क्ली० र्मः मैथुन.

ग्राम्यकुंकुम (ग्राम्यस्य कुंकुमम्) क्ली० मं: કસુંબો.

ग्राम्यधर्म (ग्राम्यस्य धर्मः) पु० र्मः मैथुन.

ग्राम्यधर्मिन् (ग्राम्यधर्म इनि) त्रि० र्मी-र्मिणी-र्मि मैथुनरत.

ग्राम्यपशु (ग्राम्यः पशुः) पु० शुः गामडानुं पशु.

ग्राम्यमद्गुरिका (ग्राम्या मद्गुरिका) स्त्री० का. એક जतनुं भाछलुं.

ग्राम्यमृग (ग्राम्यो मृग इव) पु० गः कुतरो.

ग्राम्यराशि (ग्राम्यो राशिः) पु० शिः ज्योतिर्विद्या-प्रसिद्ध मिथुनादि राशिनो भेद.

ग्राम्यवल्लभा (ग्राम्यस्य वल्लभा) स्त्री० भा. वेश्या.

ग्राम्यशूकर (ग्राम्यः शूकरः) पु० रः गामडानुं डुक्कर, पाळेलुं डुक्कर.

ग्राम्या (ग्रामे भवा यत्) स्त्री० म्या. तुळसी.

ग्राम्याश्व (ग्रामोऽश्वः) पु० श्वः गधेडो.

ग्रावन् (ग्रस् आ वन् विच्) पु० वा. १ पथ्थर, पाषाण. २ पर्वत, पहाड. ३ मेघ. [भज्भुत.

ग्रावन् (,,) त्रि० वा-वा-व. दृढ, कठण,

ग्रास (ग्रस् घञ्) पु० सः १ गळवुं, गळीजवुं. २ भक्षण. ३ अन्न. ४ कोळीओ, ग्रास. ५ ग्रहणमां छाद्य छादकनो स्पर्श. [अन्न अने वस्त्र.

ग्रासाच्छादन (ग्रासश्च आच्छादनं च) क्ली० नं.

ग्राह (ग्रह् घञ्) पु० हः १ लेवुं. २ पकडवुं, थोभवुं. ३ कबुलवुं, स्वीकार. ४ ग्रहण. ५ मोटो मगर. ६ जबराईथी करवुं. ७ सहसाकर्म. ८ ज्ञान.

ग्राह (ग्रह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. १ लेनार. २ जबरीथी हरण करनार. ३ पकडनार.

ग्राहक (ग्रह् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ग्रहण करनार. २ लेनार. ३ स्वीकारनार. ४ धराक.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ग्राहक (,,) पु० कः १ सीचाणो पक्षी. २ पटेल. ३ ફોજદાર. ४ લેનારો. ५ ઘરાક.

ग्राहवत् (ग्राह मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. મોટા મગરવાળું.

ग्राहिन् (ग्रह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. १ લેનાર. २ ચોભનાર. ३ માનનાર. ४ સ્વીકારનાર, કબુલ કરનાર. ५ બંધકોશ કરનાર. ६ જબરીથી હરણ કરનાર.

ग्राहिन् (,,) पु० ही. કોઠનું ઝાડ.

ग्राहिणी (ग्राहिन् ङीप्) स्त्री० णी. १ જવાસાનો ભેદ २ વનસ્પતિ ધમાસો. ३ વનસ્પતિ લાજાળું. ४ લેનારી. ५ સત્કાર કરવાયોગ્ય. ६ જાણવાયોગ્ય.

ग्राह्य (ग्रह् यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. १ ગ્રહણ કરવાયોગ્ય. २ લેવાયોગ્ય. ३ કબુલ કરવાયોગ્ય. ४ પકડવાયોગ્ય. ५ ચોભવાલાયક. ६ માનવાયોગ્ય. ७ સત્કાર કરવાયોગ્ય. ८ જાણવાયોગ્ય.

ग्रीवा (गृ वन्) स्त्री० वा. ડોક.

' ग्रीवाभंगाभिरामं मुहुरनुपतति स्यंदने बद्धदृष्टिः '
शाकुन्तलम्.

ग्रीविन् (ग्रीवा इनि) पु० वी. ઉંટ, ઉષ્ટ્ર.

ग्रीविन् (,,) त्रि० वी-विणी-वि. १ લાંબી ડોકવાળું. २ સુંદર ડોકવાળું. [ઉનાશ.

ग्रीष्म (ग्रस् मक्) पु०ष्मः १ ગ્રીષ્મઋતુ. २ ઉષ્ણતા,

ग्रीष्म (,,) त्रि० ष्मः-ष्मा-ष्मं. ઉનું, ઉષ્ણ, ગરમ.

ष्मज (ग्रीष्मे जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ ગ્રીષ્મઋતુમાં પેદા થનાર. २ ગરમીમાં ઉત્પન્ન થનાર. [५લ.

ग्रीष्मजा (,, टाप्) स्त्री० जा. સીતા-

ग्रीष्मभव (ग्रीष्मे भवति) त्रि० वः-वा-वं. १ ગ્રીષ્મઋતુમાં પેદા થનાર. २ ગરમીમાં ઉત્પન્ન થનાર.

ग्रीष्मभवा (ग्रीष्मे भवति) स्त्री० वा. બટમોગરો, નવમલ્લિકા. [શબ્દ જુઓ.

ग्रीष्मोद्भव (ग्रीष्मे उद्भवति) त्रि०वः-वा-वं. ग्रीष्मभव

ग्रीष्मोद्भवा (,,) स्त्री० वा. ग्रीष्मभवा શબ્દ જુઓ.

ग्रुच् (भ्वा० पर० सेट् ग्रोचति) १ ચોરવું. २ જવું.

ग्रैव (ग्रीवायां भवं अण्) त्रि० वः-वा-वं. ડોક ઉપર હોનાર, ડોક ઉપર થનાર.

' नासंसत् करिणां ग्रैवं त्रिपदीच्छेदनामपि ' रघुवंशम्.

ग्रैवेय (,, ढञ्) क्ली० यं. १ ડોકમાં પહેરવાનું આભરણ. २ ઘોડા હાથી વગેરેની ડોકમાં સાંકળ વગેરે નાખેછે તે.

ग्रैवेय (ग्रीवायां भवं ढञ्) त्रि० यः-या-यं. ડોક ઉપર હોનાર, ડોક ઉપર થનાર.

ग्रैवेय (,,) क्ली० यं. १ ડોકમાં પહેરવાનું આભરણ. २ ઘોડા હાથી વગેરેની ડોકમાં સાંકળ વગેરે નાંખેછે તે.

' तूर्णवर्माण्यथो कक्षान् ग्रैवेयाण्यथ कंवलान् '
महाभारतम्.

ग्रैवेयक (ग्रीवा ढकञ्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' नूपुरौ विमलौ तद्वत् ग्रैवेयकमनुत्तमम् '

ग्रैष्म (ग्रीष्मे भवं अण्) त्रि० ष्मः-ष्मी-ष्मं. १ ગ્રીષ્મ ઋતુનું. २ ગરમીનું. [માં હોનાર.

ग्रैष्मक (ग्रीष्मे भवः) त्रि० कः-का-कं. ગ્રીષ્મ ઋતુ-

ग्रैष्मी (,, ङीप्) स्त्री० ष्मी. બટમોગરો, નવમલ્લિકા. [તિ, શ્રમ. ३ ગ્લાનિ.

ग्लयन (ग्लै णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ થાક. २ કલાં-

ग्लयित (ग्लै णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ થાકેલું. २ પીડા પામેલું. ३ ગ્લાનિ પામેલ.

ग्लस् (भ्वा० आत्म० सेट् ग्लसते) ખાવું, ભક્ષવું.

ग्लह् (भ्वा० आत्म० सेट् ग्लहते) १ સ્વીકારવું. २ લેવું. [જુઓ.

ग्लह् (चुरा० उभय० सेट् ग्लहयति-ते) ઉપલો શબ્દ

ग्लह (ग्लह् घ) पु० हः १ પાસાવડે રમવું. २ જુગટું, દ્યૂત.

ग्लान (ग्लै क्त) त्रि० नः-ना-नं. ग्लयित शब्द જુઓ.

ग्लान (,,) क्ली० नं. દીનપણું.

ग्लानि (ग्लै नि) स्त्री० निः १ થાક, શ્રમ. २ સુસ્તી. ३ માંદ. ४ દુર્બલપણું.

ग्लास्नु (ग्लै स्नु) त्रि० स्नुः-स्नुः-स्नु. ગ્લાનિવાળું.

' वसन् माल्यवति ग्लास्नूरामो जिष्णुरधृष्णुवत् ' भट्टिः

ग्लुच् (भ्वा० पर० सेट् ग्लोचति) १ ચોરવું. २ જવું.

ग्लुच् (भ्वा० पर० सेट् ग्लुंचति) १ ચોરવું. २ જવું.

ग्लेय (भ्वा० पर० सेट् ग्लेयते) १ પરાધીન થવું. २ દરિદ્ર થવું. ३ કાંપવું. ४ હાલવું. ५ સ્થલાંતર કરવું. [યોગ્ય, પીડા પામવા લાયક.

ग्लेय ( ) त्रि० यः-या-यं. થાકવા

ग्लेव् (भ्वा० आत्म० सेट् ग्लेवते) સેવવું.

ग्लेष् (भ्वा० आत्म० सेट् ग्लेषते) १ શોધવું. २ ચોકસી કરવી. [બળા થઇજવું.

ग्लै (भ्वा० पर सेट् ग्लायति) १ થાકીજવું. २ દુ-

ग्लौ (ग्लै डौ) पु० ग्लौ. १ ચંદ્ર. २ કપુર.

ग्लौतृ (ग्लै तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ થાકી જતું. २ શ્રમ પામતું. ३ દુબળા થઇ જતું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

घ.

घ व्यंजनवर्ण पैकी चोथो वर्ण.

घ (घट् ड) पु० घः १ घंट, घंटा. २ घंटा वगेरेनो नाद. [री करवी.

घग्घ् (भ्वा० पर० सेट् घग्घति) १ हसवुं. २ भस्क-

घघ्घ् (भ्वा० पर० सेट् घघति) हसवुं.

घट् (भ्वा० आत्म० सेट् घटते) १ करवुं. २ मेहनत करवी. ३ चेष्टा करवी.

घट् (चुरा० उभय० सेट् घाटयति-ते) १ एकठुं करवुं. २ जमावबु. ३ संचय करवो. ४ एकठुं मुकवुं. ५ जोडी देवुं. ६ मारी नाखबुं ७ हार मारवुं. ८ प्रकाशवुं.

घट् (भ्वा० पर० सेट् घटति) प्रकाशवुं.

घट् (चुरा० उभय० सेट् घंटयति-ते) १ शब्द करवो. २ नाद करवो, अवाज करवो. ३ बोलवुं.

घट (घट् अच्) पु० टः १ घडो, कुंभ, २ कुंभराशि. ३ वीश द्रोणुना बराबरनुं एक माप. ४ मदोन्मत्त हाथीनुं गंडस्थल. ५ यम, नियम, प्राणायम वगेरे योगाभ्यास. ६ यत्न करनारो मनुष्य.

घटक (घट् णिच् ण्वुल्) पु० कः जे वृक्षनां फुल न-जरे न आवतां एकदम जेना उपर फळ आवे छे एवुं झाड. २ घटना करनारो. ३ मध्य रहेलो पुरुष. ४ वाक्य लक्षण वगेरेमां मध्यपाती पदार्थ. ५ यो-द्धो. ६ कुलगुरु, कुलाचार्य. ७ वगाडनारो.

घटक (,,) त्रि०क:-का-कं. महेनत करी पोतानुं काम सिद्ध करनार

'न चे वेद्या घटका वचापि वेद्या' भर्तृहरिः

घटग्रह (घटं गृह्णाति) त्रि० हः-हा-हं. घडो लेनार.

घटदासी (घटायोजिका दासी) स्त्री० सी. कुटणी स्त्री, दलाल स्त्री.

घटन (घट् ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रयत्न. २ उद्योग. ३ जमा करवुं. ४ संचय करवो. ५ मिश्र करवुं. ६ मेलन. ७ मेळवीदेवुं. [२ हाथीनुं टोळुं.

घटना (घट् युच्) स्त्री० ना. १ उपलो शब्द जुओ.

'अघटितघटनापटीयसी'

घटयोनि (घटो योनिरस्य) पु० निः अगस्त्य ऋषि.

घटराज (घटेषु राजते) पु० जः कुंभ.

घटस्थापन (घटस्य स्थापनम्) क्ली० नं. नवरात्रि वगेरेमां दुर्गा वगेरेनी प्रीतिने अर्थे जे कलश स्था-पन थायछे ते. [शब्द जुओ.

घटस्थापना (घटस्य स्थापना) स्त्री० ना. उपलो

घटा (घट् अ) स्त्री० टा. १ घटज शब्द जुओ. २ सभा, समूह, टोळु. ३ हाथीनुं टोळु. ४ मेघा-डंबर.

घटाटोप (घटया आटोपः) पु० पः आडंबर.

घटिक (घटीव कन्) क्ली० कं. कुलो.

घटिक (घटेन तरति) पु० कः घडाथी तरनारो.

घटिका (घट् णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. १ पगनो अं-क भाग. २ एक मुहूर्त. ३ अहोरात्रनो त्रिशमो भाग. ४ एकदंड. ५ चोवीश मिनीटनो समय.

घटिका (घटी स्वार्थे क) स्त्री० का. नानी घडी.

घटिकार्धक ( ) पु० कः घडीआळची, वण्तनी आलर वगाडनार.

घटिकालवण ( ) क्ली० णं. भिडलवण.

घटित (घट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ घडेलुं. २ करे-लुं. ३ मेलाप थयेलुं. ४ मिश्र थयेलुं. ५ जोडेलुं. ६ योजन. [वाळो.

घटिन् (घट् इनि) पु० टी. १ कुंभराशि. २ घडा-

घटिंधम (घटिं धमति) पु० मः घडो बनावनार.

घटिंधम (,,) त्रि० मः-मा-मं. घडानी अं-दर फुंकनार.

घटी (घटेन सच्छिद्रेण कुंभेन ज्ञाप्या) स्त्री० टी. १ दंडात्मक काल. २ घडी. ३ घडियाळ.

घटी (घट् अल्पार्थे ङीप्) स्त्री० टी. नानो घडो, नानी गागर, नानो कुंभ.

'घटी चेटी विटः किं स्विज्जानात्यमरकामिनीम्'

उद्भटः

घटीकार (घटीं करोति) पु० रः कुंभार.

घटोयंत्र (घट्या ज्ञापकं यंत्रं) क्ली० त्रं. कुवा वगेरे-मांथी पाणी कहाडवानुं यंत्र, उद्घाटन. २ ग्रहणी रोगनो भेद. ३ घडीयाळ.

घटोत्कच (घट् उत् कच् अच्) पु० चः भीमसेन-थी हिडंबा राक्षसीने पेटे पेदा थयेल ते नामनो राक्षस.

घटोद्भव (घटादुद्भवति) पु० वः अगस्त्यऋषि.

घट्ट (भ्वा० आत्म० सेट् घट्टते) हालवुं, चालवुं.

घट्ट (चुरा० उभय० सेट् घट्टयति-ते) उपलो धातु जुओ.

घट्ट (घट्ट् घञ्) पु० ट्टः १ नदी वगेरेना तीरे स्नान माटे करेलो घाट. २ चलावबुं.

घट्टन (घट्ट् ल्युट्) क्ली० नं. १ जवुं, लावबुं, हलावबुं. २ काम. ३ जीवनोपाय. ४ घसवुं, मसळवुं.

घट्टना (घ युच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द जुओ.

घट्टजीविन् (घट्ट जीव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સમુદ્ર વગેરે ઉપર સ્નાન કરવા આવેલ મનુષ્યનાં વસ્ત્ર વગેરે સાચવી પોતાનું ગુજરાન ચલાવનાર.

घट्टित (घट् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ निर्भित. २ હલાવેલ.

घण् (तना० उभ० सेट् घणोति घणुते) પ્રકાશવું.

घंट (घण् क्त) त्रि० टः-टा-टं. દીપ્ત થયેલ.

घंटा (हन् ट) स्त्री० टा. १ ઘંટ. २ કાંસા વગેરેની મિશ્રિત ધાતુથી બનાવેલ ઝાલર. ૩ એક જાતનો છોડ. [घंटापाटलि.

घंटाक (घंटा कै क) पु० कः એક જાતનો છોડ.

घंटाकर्ण (घंटयुक्तौ कर्णावस्य) पु० र्णः મહાદેવનો તે નામનો એક અનુચર.

घंटाताड (घंटया ताडयति) पु० डः १ ઘંટ વગાડનાર. २ ઝાલર વગાડનાર. [વો તે.

घंटाताडन (घंटायास्ताडनं) क्ली० नं. ઘંટવગાડ-

घंटापथ (घंटोपलक्षितः पंथाःटच्) पु० थः રાજમાર્ગ, સરીયામ રસ્તો. [ઝાડ.

घंटापाटलि ( ) पु० लिः એક જાતનું

घंटाबीज (घंटाया बीजः) पु० जः જયપાલવૃક્ષ, નેપાળો.

घंटारव (घंटाया रवः) पु० वः ઘંટનો અવાજ.

घंटारवा (घंटैव आरवति) स्त्री० वा. રાનીશણ.

घंटालिका (घंटाली कन्) स्त्री० का. મોટા લીંબુનું ઝાડ.

घंटावत् (घंटा मतुप्) त्रि०वान्-वती-वत्. ઘંટવાળું.

घंटाशब्द (घंटायाः शब्दः) पु०ब्दः ઘંટનો અવાજ.

घंटाशब्द (घंटायाः शब्द इव) पु० ब्दः કાંસ્યધાતુ, કાંસું. [ટોકરી ૩ પડજીભી.

घंटिका (घंटैव कन्) स्त्री० का. १ ઘંટડી. २ ઘુઘરી,

घंटु (घट् उ) पु० टुः १ હાથીના ગળા ઉપરની ઘંટડીવાળી સાંકળ દોરી વગેરે. २ હાથીનો ઘંટ, પ્રતાપ.

घंटेश्वर (घंटानामीश्वरः) पु० रः મંગલથી મેધા નામની પત્નીના પેટે પેદા થયેલ પુત્ર, ત્રણદાયક.

घंड (घण् डी ड) पु० डः ભમરો.

घन (हन् अप्) पु० नः १ મેઘ. २ વનસ્પતિ નાગરમોથ. ૩ ઔષ. ४ મજબુતપણું, દૃઢતા. ५ કઠણપણું. ६ વિસ્તાર, ફેલાવ. ७ દેહ. ८ લોઢાનો મગદળ, ઘણ. ૯ કપૂર. १० ઉપધાતુ અભ્રક. ११ મગજ, ભેદ. १२ ધનવર્ગ. १३ ત્રિધાતુ.

घन (,,) क्ली० नं. १ લોખંડ. २ ઘંટ ઝાલર વગેરે કાંસ્યવાદ્ય. ૩ મધ્યમ નૃત્ય. ४ ચર્મ.

घन (,,) त्रि० नः-ना-नं. १ દૃઢ. २ કઠણ. ૩ પૂર્ણ. ४ ઘણી ઝાડીવાળું. ५ ધાડુ. ६ નિબિડ. ७ જાડું. ८ ગંભીર. ૯ ઘણું. १० પુષ્કળ.

घनकफ (घनस्य मेघस्य कफ इव) पु० कः વરસાદમાં પડતા કરા. કરક, મેઘોપલ. [સમ.

घनकाल (घनस्य कालः) पु० लः વરસાદની મો-

घनगोलक (घनेन गोल इव कायति कै क) पु० कः સોનું રૂપું એકઠું કરેલ મિશ્રધાતુ.

घनघनौघ (घनघनस्य ओघः) पु० घः જળવાળા મેઘનો સમુદાય.

घनचय (घनस्य चयः) મેઘનો સમુદાય.

घनच्छद (घना छदा यस्य) पु० दः શરગવાનું ઝાડ, શિગ્રુ.

घनजंबाल (घनो जंबालः) पु० लः પુષ્કલ કચરો.

घनज्वाला (घनस्य ज्वालेव) स्त्री० ला. વીજળી, વીજ.

घनताल (घनतायां अलति) पु० लः ચાતકપક્ષી.

घनतिमिर (घनेन तिमिरम्) क्ली० रं. १ મેઘથી થયેલું અંધારું. २ પુષ્કલ અંધકાર.

घनतोल (घनं तोलयति) पु० लः ચાતકપક્ષી.

घनत्व (घनस्य भावः) क्ली० त्वं. १ જાડાપણું. २ સ્થૂલપણું. ૩ દૃઢપણું, દૃઢતા. ४ કઠણપણું. ઘનતા.

घनत्वच् (घना त्वग्यस्य) पु० क्-ग्. લોધ્રવૃક્ષ.

घनध्वनि (घनो ध्वनिः) पु० निः મેઘનો અવાજ.

घनध्वनि (,,) त्रि० निः-निः-नि. જેનો ગંભીર અવાજ હોય છે તે.

घननाभि (घनस्य नाभिरिव) पु० भिः ધુમાડો.

घननीहार (घनः नीहारः) पु० रः પુષ્કળ ઝાકળ, ઘણુંજ હીમ. [ટોડી. પુનર્નવા.

घनपत्र (घनानि पत्राण्यस्य) पु० त्रः વનસ્પતિ સા-

घनपदवी (घनस्य पदवी) स्त्री० वी. આકાશ.

' क्रामद्भिर्घनपदवीमनेकसंख्यैः ' किरातार्जुनीयम्.

घनपल्लव (घनाः पल्लवा अस्य) पु० वः શરગવાનું ઝાડ.

घनपाषंड (घने पाषंड इव) पु० डः મોર, મયૂર.

घनफेनिला (घनवत्फेनिला) स्त्री० ला. વનસ્પતિ કાકેલી.

घनमूल (घनस्य समत्रिघातस्य मूलं अयं) क्ली० लं. ત્રિઘાત વડે કાઢેલું સંખ્યાનું મૂળ જેમ કે १००० નું ઘનમૂલ १० ઇત્યાદિ.

घनरव (घने घनकाले रवोऽस्य) पु० वः મોર, મયૂર.

घनरस (घनस्य रसो निष्पंदः) पु० सः જલ, પાણી.

घनरस (घनश्चासौ रसश्च) पु० सः १ કપૂર. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હરકોઇ પદાર્થ વસ્તુ વગેરેનું સત્વ સાર વગેરે.
घनवर्त्मन् (घनस्य वर्त्म) क्ली० र्त्म. આકાશ.
घनवल्लिका (घनस्य वल्लिकेव) स्त्री० का. १ વીજળી, વીજ. २ અમૃતસ્રવા નામની વેલ.
घनवल्लि (घनस्य मेघस्य वल्लीव) स्त्री० ल्ली. વીજલી, વીજ. [એક નરક.
घनवात (घनो वातोऽत्र) पु० तः पातालभांहेलुं
घनवात (घनस्य वातः) पु० तः मेघनो पवन.
घनवास (घनो वासो गंधोऽस्य) पु० सः કોળાનો વેલો.
घनवाहन (घन इव वाहनमस्य) पु० नः महादेव.
घनवाहन (घन इव वाहनमस्य) पु० नः ઇંદ્ર.
घनश्याम (घन इव श्यामः) पु०मः १ राम. २ श्रीकृष्ण. [જેવું કાળું.
घनश्याम (,,) त्रि० मः-मा-मं. आभ-
घनसमय (घनस्य समयः) पु० यः वरसादनी मोसम.
घनसार (घनस्य सार इव शीतलत्वात्) पु० रः १ કપુર. २ चंदन. ३ બુધ નામનો ગ્રહ. ४ જલ, પાણી. ५ પારો, પારદ. [ઝાડ.
घनस्कंध (घनः स्कंधो यस्य) पु० धः આંબલીનું
घनस्वन (घनेन सुष्ठु अनिति) पु० नः वनस्पति तांदળજો. मेघनाद. [मेघनाद.
घनस्वन (घनस्य स्वनः) पु० नः मेघनो नाद.
घनस्वन (घनश्चासौ स्वनश्च) पु० नः गंभीर अवाज. [मापपर्णी. रुद्रजटा.
घना (घन् अच् टाप्) स्त्री० ना. १ रातो पाड. २
घनाकर (घन आ कृ अच्) पु० रः वरसादनी मोसम. [पीपाल.
घनागम (घनानां मेघानामागमो यत्र) पु० मः व-
घनाघन (घन् अच्) पु० नः १ ઇંદ્ર. २ भातेलो भारीनाथे એવો હાથી. ३ वृष्टिकरनाइं वादणुं. ४ अन्योन्यनुं संघट्टन.
घनाघन (,,) त्रि० नः-ना-नं. १ दुष्ट. २ दयावगरनुं. ३ જેને સાંધો ન હોય તે. ४ शूर.
घनाघना (,, टाप्) स्त्री० ना. એક જાતની वनस्पति. [वनांत.
घनात्यय (घनानामत्ययो यत्र) पु० यः शरत्काल.
घनामय (घनो दृढ आमयो यस्मात्) पु० यः ખજુરીનું ઝાડ.
घनामल (घनोऽमलः) पु० लः એક જાતનું શાક.
घनांबु (घनस्य अंबु) क्ली० वु. આકાશમાંથી પડતું પાણી.
घनाराव (घन इव आरावो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. મેઘના સરખા નાદવાળું.
घनाराव (घनस्य आरावः) पु० वः મેઘનો નાદ.
घनारुण (घनः अरुणः) त्रि० णः-णा-णं. अत्यंत રાતું, પુષ્કળ રક્ત.
घनावरुद्ध (घनेनावरुद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. મેઘે રોકેલું, મેઘથી આચ્છાદિત. [२ वातावरण.
घनाश्रय (घनानामाश्रयो यस्य) पु० यः १ आकाश.
घनीकृत (घन च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નક્કી કરેલું. २ જાડું કરેલું. ३ ઘાડું કરેલું. ४ भज्भुत २रेलुं. ५ धन करेल. [नरक.
घनोदधि (घन उदधिरिव) पु० धिः એક જાતનું
घनोपल (घनस्य उपल इव कठिनत्वात्) पु० लः वरसादमां पडता आकाशमांहेला करा.
घनोपरुद्ध (घनेनोपरुद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. घनावरुद्ध शब्द જુઓ. [मेघनो समूह.
घनौघ (घनस्य ओघः) पु० घः मेघनुं એકઠું थवुं,
घंघ् (भ्वा० पर० सेट् घंघति) १ જવું. २ न જવું. ३ चालवुं.
घर्घट (घर् घट् अच्) पु० टः એક જાતનું માછલું.
घर्घर (पुनः पुनः घरति) पु० रः १ चालतां पाणी ना ध्वनिवाळो એક નાદ. २ द्वार. ३ स्वरनो भेद. ४ डुंगरीरस्तो. ५ पर्वतभाग. ६ हास्य.
घर्घरा (घर्घरा क टाप्) स्त्री० रा. १ वीणा. २ धुधरी.
घर्घरारव (घर्घरः आरवः) पु० वः घोघरो अवाज.
घर्घरिका (घर्घरी कन्) स्त्री० का. १ घंटडी. २ धुधरी. ३ धुधरीवाणी कटीमेખળા. ४ એક જાતનું વાદ્ય. ५ शेકેલું धान्य. ६ એક જાતનો નાદ.
घर्घरित (घर्घर् णिच् क्त) क्ली० तं. એક જાતનો ભુંડનો અવાજ.
घर्घरी (घर्घर ङीप्) स्त्री० री. १ घंटडी, धुधरी, टोકરી. २ धुधरीवाणी कटीमेખલા.
घर्घूघा ( ) स्त्री० घा. એક જાતનો ક્રીડો. यमकीट.
घर्ब् (भ्वा० पर० सेट् घर्बति) જવું, ગમન કરવું.
घर्म (घृ मक्) पु० र्मः १ धाम, ઝકારો. २ आतप. ३ उनास. ४ ग्रीष्मऋतु. ५ सूर्यताप.
घर्मद्युति ( ) पु० तिः १ सूरज, सूर्य. २ આકડાનું ઝાડ.
घर्मपयस् (घर्मस्य पयः) क्ली० यः परसेवो, धामथी शरीरमांथी निકળતું પાણી.
घर्मरश्मि (घर्मयुक्ता रश्मयोऽस्य) पु० श्मिः १ सूर्य,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सूरज. २ आकडानुं झाड.
घर्मांत (घर्मस्य अंतोत्र) पु० तः वर्षाऋतु.
घर्मांतकामुकी (घर्मांते कामुकी) स्त्री० की. એક જાતનું ધોળું પક્ષી, બગલી.
घर्मांबु (घर्मस्यांबु) क्ली० बु. घर्मपयस् शब्द જુઓ.
घर्मोदक (घर्मस्योदकं) क्ली० कं. घर्मपयस् शब्द જુઓ.
घर्ष (घृष् घञ्) पु० र्षः घसारो, घसवुं, घर्षण
घर्षण (घृष् ल्युट्) क्ली० णं- १ घसवुं. २ घसारो. ३ दળવું. [सांगेलुं, दस्तो वगेरे.
घर्षणाल (घर्षणा यालति अल् अच्) पु० लः मुसળुं,
घर्षणी (घृष् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. હળદર.
घर्षित (घृष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ घसेलुं. २ દળેલું. ३ कुटेलुं. ४ वाटेलुं.
घल (घोल पृषो०) क्ली० लं छाश.
घस् (भ्वा० आत्म सेट् घसते) १ धसी साफ करवुं. २ धसी चકચકિત करवुं. घस् [रवुं.
घस् (भ्वा० पर० अनिट् घसति) खावुं, भक्षण कः
घस (घस् अच्) पु० सः ते नामनो એક राक्षस.
घसि (घस् इन्) पु० सिः १ अन्न, अनाज. २ भक्षण.
घस्मर (घस् क्मरच्) त्रि० रः-री-रं. १ खावडुं. २ खानारुं. ३ भक्षणशील. ४ खाઉधરुं.
घस्र (घस् रक्) पु० स्रः दिवस, दिन.
घस्र (,,) क्ली० स्रं. केसर.
घस्र (,,) त्रि० स्रः-स्रा-स्रं. १ हिंस्र. २ अपકારક. ३ दुःખદેનાર.
घा (हन् ड) स्त्री० घा. १ कांची, કંદોરો. २ घात.
घाट (घट् अच्) पु० टः १ डोકનો वांसलो भाग. २ गाय वगेरेनुं ફરવાનું એક જાતનું स्थान.
घाटा (घट् अच् टाप्) स्त्री० टा. डोકનો वांसलो भाग. [नो भाग.
घाटिका (घाटा क इत्वम्) स्त्री० का. डोકनो वांसले-
घांटिक (घंटया चरति ठक्) पु० कः देवળ वगेरेमां मूर्ति वगेरे पासे घंट वगाडनार. २ सवारमां राજા वगेरेने ઉઠાડવા वाघ वगाडनार. ३ धंतुरो.
घांटिक (,,) त्रि० कः-की-कं. १ घंट वगाडनार. २ सभખાઈ व्यवहार करनार.
घात (हन् घञ्) पु० तः १ मारी नांખવું, हारभारवुं. २ मारवुं. ३ अंकनुं पूरण. ४ गुणवुं, गुણાકાર. ५ બાણ. ६ प्रहार.
घातक (घातयति हन् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं. मारीनाખनार, घात करनार.
घातन (हन् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ मारीनांખવું, हारभारवुं. २ प्रहार करवो. ३ पशुनो બલી आપवो ते, अपहार. [જુઓ.
घातन (,,) त्रि० नः-नी-नं. घातक शब्द
घातनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતનું शस्त्र, गદા. [करतुं.
घातयत् (हन् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत् घात-
घातव्य (हन् णिच् क्तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ घात करवा लायक. २ गुणवा लायक.
घातस्थान (घातस्य स्थानं) क्ली० नं. १ फांसी शूલી वगेरे घात करवानुं स्थान. २ पशु वगेरेनो वध करवानी જગા. ३ कसाण.
घाति (हन् इण्) स्त्री० तिः १ प्रहार. २ हिंसा. ३ आघात. ४ पक्षीनुं मारवुं. ५ पशुनो शिકार. ६ पक्षीओ धन.
घातिन् (हन् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. १ हिंसा करनार. २ मारीनाખनार. ३ प्रहार करनार.
घातिपक्षिन् (घाति चासौ पक्षी) पु० क्षी. शीयाણो पक्षी, બાજ. [नार. २ क्रूर.
घातुक (हन् उकञ्) त्रि० कः-की-कं. १ हिंसा कर-
घात्य (हन् ण्यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. १ घातव्य शब्द જુઓ. [प्रेક्षण. ४ भीनुं करवुं.
घार (घृ अच्) पु० रः १ सिंचवुं. २ छांटवुं. ३
घार्तिक (घृतेन निर्मितः ठक्) पु० कः घी જેમાં नाખेल छे એवो भक्ष्य पदार्थ.
घास (घस् घञ्) पु० सः १ खड, तृण. २ भक्ष्य-द्रव्य. [आड. ३ खावालायक खड वगेरे.
घासि (घस् इण्) पु० सिः १ अग्निदेव. २ चित्रानुं
घिण् (भ्वा० आत्म० सेट् घिण्णते) लेवुं, ग्रहण करवुं.
घु (भ्वा० आत्म० सेट् घवते) नाद करवो, शब्द करवो.
घु (घु डु) पु० घुः १ ध्वनि, रानी કબુતરનો अवाज. [ओनी पारिभाषिक संज्ञा.
घु (,,) दा धा अने ते ३५ धारण करनार धातु-
'दाधाघ्वदाप्' पाणिनिः
घुट् (भ्वा० आत्म० सेट् घोटते) १ पाछुं आववुं. २ फरी आववुं. ३ अदल બદલ करवुं.
घुट् (तुदा० पर० सेट् घुटति) १ सामुं मारवुं. २ आघात थवुं. ३ सामुं थवुं. ४ अटકावववुं. ५ रक्षण करवुं. ६ બચાववुं.
घुट (घुट् अच्) पु० टः पगनी घुंटी.
घुटिका (घुटी कन्) स्त्री० का. ઉપલો शब्द જુઓ.
घुटी (घुट् इन् ङीप्) स्त्री० टी. घुट शब्द જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઘુણ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ ઘોણતિ) ૧ ભમવું. ૨ ચક્રાકાર ફરવું.

ઘુણ (ઘુણ્ ક) પુ॰ ણઃ ૧ કાષ્ટમાં પેદા થતો એક જાતનો કીડો જે કાષ્ટમાં કાણું પાડે છે. ૨ ભમરો.

ઘુણવલ્લભા (ઘુણસ્ય વલ્લભેવ) સ્ત્રી॰ મા. કાળી અતિ વખની કળી.

ઘુણાક્ષર (ઘુણકૃતમક્ષરં) ક્લી॰ રં. ઘુણ નામના કીડાથી પડી ગયેલા લાકડામાં અક્ષર.

'ઘુણાક્ષરન્યાયેન નિર્મિતં તસ્યા વપુઃ'

દશકુમારચરિતમ્.

ઘુંટ (ઘુટ્ ક મુમ્) પુ॰ ટઃ ઓડી. ઘુંટક.

ઘુંડ (ઘુણ્ ડ) પુ॰ ડઃ ભમરો.

ઘુર (ઘુર્ક) ત્રિ॰ રઃ-રા-રં. એક જાતનો અવાજ કરનાર.

ઘુરિ (ઘુર્ કિ) સ્ત્રી॰ રિઃ ભુંડનું મોં. [જુઓ.

ઘુરી (,, ઙીપ્) સ્ત્રી॰ રી. ઉપલો શબ્દ

ઘુર્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ ઘુરતિ) ૧ ભયંકર થવું. ૨ અવાજ કરવો. ૩ ઘુર ઘુર એવો શબ્દ કરવો.

ઘુર્ઘુર ( ) પુ॰ રઃ એક જાતનો કીડો.

ઘુર્ઘુર ( ) પુ॰ ર. ડુક્કરનો અવાજ.

ઘુર્ઘુરા ( ) સ્ત્રી॰ રા. કુતરા સરખું કિંવા બીલાડા સરખું ઘુર ઘુર કરવું.

ઘુર્ઘુરી (ઘુર્ઘુર અચ્ ઙીપ્) સ્ત્રી॰ રી. ભમરી.

ઘુષ્ (ભ્વા॰ આત્म॰ સેટ્ ઘુંષતે) ૧ ચકચકીત કરવું. ૨ ખુબસુરત કરવું. ૩ કર્મ કરવું.

ઘુષ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ ઘોષતિ) ૧ ભારી નાખવું, ઠાર મારવું.

ઘુષ્ (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ ઘોષયતિ-તે) ૧ વખાણવું, તારીફ કરવી. ૨ જાહેર કરવું. ૩ ખુલ્લું કરવું. ૪ શબ્દ કરવો.

ઘુષિત (ઘુષ્ ક્ત) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ૧ પ્રખ્યાત કરેલું. ૨ જાહેર કરેલું. ૩ ખુલ્લું કરેલું.

ઘુષ્ટ (,,) ત્રિ॰ ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કરી આપેલું અન્ન.

ઘુષ્ટાન્ન (ઘુષ્ટં ઉદપુષ્પદેયમન્નમ્) ક્લી॰ ન્નં. અવાજ

ઘુષ્ટ્રૂ ( ) પુ॰ ષ્ટ્રૂઃ રથ, ગાડી, ગાડું.

ઘુસૃણ (ઘુસ્ ઋણક્) પુ॰ ણઃ કેસર. કુંકુમ.

'ઘુસૃણાપિંજરતનુર્ઘરાઘર્ઘરસ્વના' કાદંવરીઃ

ઘૂક (ઘૂ ઇતિ કાયતિ કૈ ક) પુ॰ કઃ ઘુડ પક્ષી, પેચક, ઉલૂક, નિશાટન.

ઘૂકારિ (ઘૂકસ્ય અરિઃ) પુ॰ રિઃ કાગડો.

ઘૂકાવાસ (ઘૂકાનામાવાસો યત્ર) પુ॰સઃ શાખોટવૃક્ષ.

ઘૂર્ (દિવા॰ આત્म॰ સેટ્ ઘૂર્યતે) ૧ હિંસા કરવી ૨ દુઃખ દેવું. ૩ જીર્ણ થવું. [કાર ફરવું.

ઘૂર્ણ્ (તુદા॰ ઉભય॰ સેટ્ ઘૂર્ણતિ-તે) ભમવું, ચક્રા-

ઘૂર્ણ (ઘૂર્ણ્ અચ્) પુ॰ ર્ણઃ ૧ ચક્રાકાર ફરવું, ભમવું. ૨ એક જાતનો રોગ.

ઘૂર્ણ (,,) ત્રિ॰ ર્ણઃ-ર્ણા-ર્ણં. ભ્રાંત.

ઘૂર્ણન (ઘૂર્ણ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ચક્રાકાર ફરવું, ભમવું.

ઘૂર્ણના (ઘૂર્ણ્ યુચ્) સ્ત્રી॰ ના. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ઘૂર્ણાયમાન ( ) ત્રિ॰ નઃ-ના-નં. ભમાવવું, ચક્રાકાર ફેરવવું.

ઘૂર્ણિ (ઘૂર્ણ્ ઇન્) સ્ત્રી॰ ર્ણિઃ ઘૂર્ણન્ શબ્દ જુઓ.

ઘૂર્ણિત (ઘૂર્ણ્ ક્ત) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ભમેલું, ચક્રાકાર ફરેલું. [ચારે તરફ ચક્રાકૃતિ ફેરવેલું.

ઘૂર્ણ્યમાન (ઘૂર્ણ્ શાનચ્) ત્રિ॰ નઃ-ના-નં. ભમાવેલું.

ઘૃ (ભ્વા॰ પર॰ અનિટ્ ઘરતિ) ૧ છાંટવું. ૨ સિંચવું. ૩ ભીનું કરવું. [જુઓ.

ઘૃ (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ ઘારયતિ-તે) ઉપલો ધાતુ

ઘૃ (જુહો॰ પર॰ અનિટ્ જિઘર્તિ) પ્રકાશવું.

ઘૃણ્ (તના॰ઉભય॰ સેટ્ ઘર્ણોતિ-ઘર્ણુતે ઘૃણોતિ-ઘૃણુતે.) પ્રકાશવું.

ઘૃણ્ (ભ્વા॰ આત્म॰ સેટ્ ઘૃણ્ણતે) લેવું, ગ્રહણ કરવું.

ઘૃણા (ઘૃ નક્) સ્ત્રી॰ ણા. ૧ દયા, કરૂણા. ૨ નિંદા.

'તાં વિલોક્ય વનિતાવધે ઘૃણામ્' રઘુવંશમ્.

ઘૃણાલુ (ઘૃણા આલુચ્) ત્રિ॰ લુઃ-લુઃ-લુ. દયાલુ, દયાવાળું. [ળું.

ઘૃણાવત્ (ઘૃણા મતુપ્) ત્રિ॰ વાન્-વતી-વત્. દયાવા-

ઘૃણાવતી (,, ઙીષ્) સ્ત્રી॰ તી. ગંગા.

ઘૃણાવાસ (ઘૃણાયા આવાસો યત્ર) પુ॰ સઃ કોળાનો વેલો. [લા. ૪ તરંગ.

ઘૃણિ (ઘૃ નિ) પુ॰ ણિઃ ૧ કિરણ. ૨ સૂર્ય. ૩ જ્વા-

ઘૃણિ (,,) ત્રિ॰ ણિઃ-ણિઃ-ણિ. ૧ નાપસંદ, પ્રિય નહિ લાગે તે. ૨ દીપ્ત.

ઘૃણિ (,,) ક્લી॰ ણિ. જલ.

ઘૃણિત ( ) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. દયા કરેલું, દોષવડે આરોપિત, નિંદેલું.

ઘૃણિતા (ઘૃણિનો ભાવઃ) સ્ત્રી॰ તા. દયાળુપણું.

ઘૃણિત્વ (ઘૃણિનો ભાવઃ તલ્) ક્લી॰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દયાવાળું.

ઘૃણિન્ (ઘૃણાસ્ત્યસ્ય ઇનિ) ત્રિ॰ ણી-ણિની-ણિ. દયાળુ,

ઘૃણિનિધિ (ઘૃણીનાં નિધિઃ) પુ॰ ધિઃ ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. [દીપ્તિ.

ઘૃત (ઘૃ ક્ત) ક્લી॰ તં. ૧ જલ, પાણી. ૨ ઘી. ૩

ઘૃતકુમારી (ઘૃતમિવ કુમારી સુંદરી) સ્ત્રી॰ રી. એક જાતની વનસ્પતિ, એક જાતની કુંવાર. ઘૃતકુ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मारिका. [देवता.
घृतदीधिति (घृतेन दीधितिरस्य) पु० तिः अग्नि-
घृतधारा (घृतस्य धारा) स्त्री० रा. घीनी धार.
घृतपशु (घृतेन कल्पितः पशुः) पु० शुः हवन वगेरे-मां पशुभद्दल घीनो करेलो पशु.
घृतपूर (घृतेन पूर्यते पुर् अच्) पु० रः એક જાતनुं पकवान्न, घेબर. [वृक्ष.
घृतपूर्णक (घृतं पूर्णमत्र कप्) पु० कः એક જાતનुं
घृतप्राश (घृतस्य प्राशः) पु० शः घी खावुं, घी पीवुं. [जुओ.
घृतप्राशन (घृतस्य प्राशनम्) क्ली० नं. उपलो शब्द
घृतप्लुत (घृतेन प्लुतम्) त्रि० तः-ता-तं. घी चोप-डेलुं, घी छांटेलुं.
घृतलोलीकृत (घृतेन घृते वा लोलीकृतम्) त्रि० तः-ता-तं. १ घी भेળवेलुं. २ घीना अंदर भीन्-वेलुं.
घृतवत् (घृत मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. घीवाળुं.
घृतवर (घृतं वरमत्र) पु० रः એક જાતનु पक-वान्न, घीवर-घेवर-घेબर.
घृतहेतु (घृतस्य हेतुः) पु० तुः भाખण.
घृताक्त (घृतेन अक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ घी चो-पडेलुं. २ घीनी अंदर भीन्वेल.
घृताची (घृत् अंच् क्विप् ङीप्) स्त्री० ची. ते नामनी अप्सरा.
घृताचीगर्भसंभवा (घृताच्या गर्भ इव संभवति) स्त्री० वा. भोटी એલાયची. [चोपडेलुं.
घृताभ्यक्त (घृतेन अभ्यक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. घी
घृताव्ह (घृत आ व्हे क) पु० व्हः १ टरपंटाइन तेल. २ सरલદ्रुभ. [२ पाणीवाળुं.
घृतिन् (घृत इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. १ घीवाળुं.
घृतेली (घृत इल् अच् ङीष्) स्त्री० ली. કीटविशेष.
घृतोद (घृतमिव उदकमस्य) पु० दः घीनो द्व-रीओ. [खवानुं पात्र, कुल्लुं.
घृतोदक ( ) पु० कः चामडानुं घी रा-
घृष् (भ्वा० आत्म० सेट् घर्षते) १ धसवुं. २ कुटवुं. ३ दળवुं. ४ वाटवुं.
घृष् (,,) हर्ष पामवो.
घृष्ट (घृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ धसेलुं. २ कुटेलुं. ३ दળेलुं. ४ वाटेलुं. ५ चोળेलुं.
'घृष्टं घृष्टं चंदनं चारुगंधम्'
घृष्टि (घृष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ धसवुं. २ कुटवुं. ३ दળवुं. ४ वाटवुं. ५ चोળवुं. ६ २५धो. ७ डुક्कर कंद. ८ वनस्पति लाल्णुनो એક भेद.
घृष्टि (,,) पु० ष्टिः रानी डुक्कर.
घृष्टिला (घृष्टिं लाति ला क) स्त्री० ला. એક જાતनी वनस्पति.
घृष्ट्वा (घृष् क्त्वा) अव्य० ष्ट्वा. धसीने.
घृष्वि (घृष् क्विन्) पु० ष्विः रानी डुक्कर.
घेंचलिका ( ) स्त्री० का. એક જાતनुं कंद.
घोंघ ( ) पु० घः मध्यजग्या.
घोट (घुट् अच्) पु० टः घोडो.
घोटक (घुट् ण्वुल्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.
'शाटीहाटक घोटक स्फुटघटाटोपाय तुभ्यं नमः'
उद्भटः
घोटिका (घोटी कन्) स्त्री० का. घोडी. घोटी.
घोटिका (घुट् ण्वुल्) स्त्री० का. काકडी.
घोणा (घुण् अच् टाप्) स्त्री० णा. १ नाक. २ घोडानुं नसकोरुं. ३ घोडानुं नाक.
घोणिन् (घोणा इनि) पु० णी. रानी डुक्कर.
घोंटा (घुट् अच् नुम्) स्त्री० टा. १ सोपारीनुं ઝाड. २ એક જાતना બोरनुं ઝाड. ३ सागनुं ઝाड.
घोंटाफल (घोंटायाः फलम्) क्ली० लं. सोपारी, ફोફल. [साप.
घोनस (गोनस पृषो०) पु० सः એક જાતनो मोटो
घोर् (भ्वा० पर० सेट् घोरति) घोडानीपेठे चालवुं.
घोर (घुर् अच्) पु० रः १ शिव, महादेव. २ ऋ-षिविशेष. ३ सांख्यशास्त्रप्रसिद्ध रजोगुणप्रधा-न आકाश वगेरेना विषय धर्म.
घोर (,,) क्ली० रं. विष, ઝेर.
घोर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ भयंકर, भया-नક. २ दारुण, ३ दुर्गम.
घोरघृष्य (घोर घृष् क्यप्) क्ली० ष्यं. कांसुं. घोरघृष्ट.
घोरता (घोरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. भयंકरपणुं, भयानકपणुं, घोरपणुं.
घोरत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.
घोरदर्शन (घोरं दर्शनं यस्य) पु० नः १ घुडपक्षी. २ એક જાતनुं जंगली पशु.
घोररासन (घोरं रासनमस्य) पु० नः शीयाळ.
घोररासिन् (घोरं रसति रस् णिनि) पु० सी. उप-लो शब्द जुओ. [भयंकर रूपवाळो.
घोररूप (घोरं उग्रं रूपमस्य) पु० पः १ महादेव. २
घोररूपिन् (घोरः रूपी) त्रि० पी-पिनी-पि. भयंकर, क्रूर, भीहामणुं.
घोरवाशन (घोरं वाशते) पु० नः शीयाळ.
घोरवाशिन् (घोरं वाशते) पु० शी. उपरनो शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

घोरसंकाश ( ) त्रि० शः-शा-शं. क्रूर, घोरરૂપ.

घोरा (घुर् अच्) स्त्री० रा. १ रात्रि. २ सांख्यशास्त्रप्रसिद्ध मनोवृत्तिनो એક ભેદ. ૩ એક જાતનો વેલો.

घोल (घुड् घञ्) पु० लः छाश, મથેલું દહીં.

घोष् (घुष् घञ्) पु० षः १ ધ્વનિ, અવાજ. २ સાધારણ મેઘ શબ્દ. ૩ ગોવાળીઆનું રહેઠાણ.

घोष (घुष् अच्) पु० षः १ वनस्पति અધાડો. २ व्याકરણપ્રસિદ્ધ ઘોષવર્ણ.

घोष („) क्ली० षं. કાંસુ, કાંસ્ય.

घोषक (घुष् ण्वुल्) पु० कः १ દાંડી પીટનાર, ઢંઢેરો પીટનાર. २ જાહેર કરનાર. [બોલવું.

घोषण (घुष् ल्युट्) क्ली० णं. ઉંચે સ્વરે પોકારીને

घोषणा (घुष् णिच् युच्) स्त्री० णा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ળું, ઘોષવાળું.

घोषवत् (घोष मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. નાદવા-

घोषवती („ ङीप्) स्त्री० ती. વીણા.

घोषा (घुष् अच् टाप्) स्त्री० षा. वनस्पति કાકડાશીંગી. २ वनस्पति વાવડિંગ. [બ્દ જુઓ.

घोषिन् (घुष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. घोषवत् श-

घौर (घोरस्य भावः) क्ली० रं. ક્રૂરતા.

घ्न (हंति) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. મારનાર, મારી નાખનાર, વધ કરનાર, હિંસા કરનાર.

घ्नत् (हन् शतृ) त्रि० घ्नन्-घ्नंती-घ्नत्. મારતું, મારી નાખતું, વધ કરતું, હિંસક.

घ्रति ( ) स्त्री० तिः નાક, નાસિકા.

घ्रा (भ्वा० पर० सेट् जिघ्रति) सुंघवुं.

घ्राण (घ्रा ल्युट्) क्ली० णं. નાક, નાસિકા.

घ्राण („) क्ली० णं. વાસ, સુંઘવું.

घ्राण (घ्रा क्त) त्रि० णः-णा-णं. સુંઘેલું.

घ्राणदुःखदा (घ्राणस्य दुःखदा) स्त्री० दा. છીંક.

घ्रात (घ्रा क्त) त्रि० तः-ता-तं. સુંઘેલું.

घ्राति (घ्रा क्तिन्) स्त्री० तिः १ નાક. २ વાસલેવી તે, સુંઘવું તે. [નાર.

घ्रातृ (घ्रा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. સુંઘનાર, વાસ લે-

ङ.

ङ व्यंजन वर्ण પૈકી પાંચમો વર્ણ.

ङ (डु ङ) पु० ङः १ વિષય. २ વિષયસેવા. ૩ વિષયરક્ષા. ४ ભૈરવ દેવતા. [કરવો.

ङु (भ्वा० आत्म० सेट् ङवते) शब्द કરવો, અવાજ

च.

च व्यंजन પૈકી છઠ્ઠો વર્ણ.

च (चि ड) त्रि० चः-चा-चं. १ બીજવિનાનું, નિર્બીજ. २ ખલ. ૩ દુષ્ટ. ४ દુર્જન.

च (चि ड) पु० चः १ चंद्र. २ ચોર ૩ મહાદેવ. ४ ચંડેશ. ५ કાચબો. ६ સૂર્ય. ७ આકડાનું ઝાડ.

च („) अ० च. પક્ષાંતર, અવધારણ, હેતુ, તુલ્યતા, અન્વાચય, અને પાદપૂરણમાં વપરાતો શબ્દ, અને, ને. [સામાથવું.

चक् (भ्वा० आत्म० सेट् चकते) १ હઠાવવું. २

चक् (भ्वा० उभय० सेट् चकति-ते) १ પ્રકાશવું. २ તૃપ્ત થવું. ૩ સંતોષ પામવું.

चकास् (अदा० पर० सेट् चकास्ति) १ પ્રકાશવું. २ ચમકવું. ૩ ચળકવું.

चकासयत् (चकास् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्- १ પ્રકાશ કરતું. २ ચળકતું. ૩ ચમકતું.

चकासित (चकास् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પ્રકાશેલું. २ ચળકેલું, ચમકેલું. ૩ સુશોભિત. ४ ભભકાદાર. [બીકણ, બીનેલું. ૩ શંકિત.

चकित (चक् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ભડકણ. २

चकित („) क्ली० तं. १ ભય, બીક. २ સંભ્રમ. ૩ સ્ત્રીઓનો એક સાત્વિકાલંકાર.

चकिता ( ) स्त्री० ता. चष्टि શબ્દ જુઓ.

चकोर (चक् ओरन्) पु० रः ચકોર પક્ષી.

'सारसैश्चक्रवाकैश्च चकोरैर्वल्गुकूजितम्.'

श्रीभागवतम्.

चकोरक (चकोर कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચકોરના જેવી આંખવાળું.

चकोरदृश् (चकोरस्य दृगिव दृगस्य) त्रि० क्-ग्.

चक्ष् (चुरा० उभय० सेट् चक्षयति-ते) दुःખદેવું, દુઃખવવું. [કૃત્વ, અપ્રમાણિકપણું.

चक्षस ( ) क्ली० सं. વાંકાપણું, વ-

चक्र (क्रियतेनेन कृ घञर्थे क) क्ली० कं. ચક્રવાક પક્ષી.

चक्र („) क्ली० कं. १ રથ વગેરેનુ પૈડું. २ સૈન્ય. ૩ જમાવ, સમુદાય. ४ કુંભારનોચાકડો. ५ રાષ્ટ્ર. ६ રાજ્ય. ७ એક જાતનો દંભ. ८ એક જાતનું અસ્ત્ર. ९ એક જાતનો પુટ. १० જલનું ચક્રાકાર ભમવું. ११ એક જાતનો સેનાવ્યૂહ. १२ પ્રહાર, માર. १३ દેવાર્ચનયંત્ર.

चक्रकारक (चक्रं करोति कृ ण्वुल्) पु० क्ली० कः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कं. सुगंधी द्रव्य नखलो. २ नख.

चक्रकुल्या (चक्रस्य तदाकारस्य कुल्येव) स्त्री० ल्या- वनस्पति प्रश्नपर्णी.

चक्रगज (चक्रे दद्रुरोगे गज इव) पु० ज: એક જા- તનું ઝાડ. જેથી દરાજ મટે છે.

चक्रगंडु (चक्रमिव गंडुः) पु० डु: એક જાતનું ગોળ ઓશીકું. [च्छः आशोपालवनुं ઝાડ.

चक्रगुच्छ (चक्रमिव गुच्छः स्तवको यस्य) पु०

चक्रजीवक (चक्रेण जीवति जीव् ण्वुल्) पु० कः કું- ભાર. [ब्द જુઓ.

चक्रजीविन् (चक्र जीव् णिनि) पु० वी. ઉપલો श-

चक्रजीविनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. કુંભારણ, કુંભારની સ્ત્રી. [કુકર.

चक्रदंष्ट्र (चक्रमिव दंष्ट्रा यस्य) पु० ष्ट्रः રાની

चक्रधर (चक्रं सुदर्शनं फणामंडलं वा धारयति धृ अच्) पु० रः १ विष्णु. २ सर्प.

चक्रधर (चक्रं धारयति धृ अच्) त्रि० रः-री-रं. ચ- ક્ર ધારણ કરનાર.

चक्रधारा (चक्रस्य धारा) स्त्री० रा. ચક્રની ધાર.

चक्रनख (चक्र नख अच्) क्ली० खं. સુગંધી દ્રવ્ય નખલો. [ક. ૨ લોખંડની ભાટી. ૩ ચકવો.

चक्रनामन् (चक्रात् नाम यस्य) पु० मा. १ भाक्षि-

चक्रपद्माट (चक्रपद्मे अटति) पु० टः એક જાતનું ઝાડ. [શબ્દ જુઓ.

चक्रपर्णी (चक्रमिव पर्णमस्याः) स्त्री० र्णी. चक्रकुल्या

चक्रपाणि (चक्रं पाणौ यस्य) पु० णिः विष्णु.

चक्रपाद (चक्रं पाद इव यस्य) पु० दः १ २थ. २ ગાડી, ગાડું.

चक्रपाद (चक्रमिव पादोऽस्य) पु० दः હાથી, હસ્તી.

चक्रपाल (चक्रं पालयति) पु० लः १ देशाधिકારી. २ રાષ્ટ્રપાલ. [२ આકડાનું ઝાડ.

चक्रबंधु (चक्रयोर्बंधुरिव) पु० धुः १ सूर्य, सूरજ.

चक्रबांधव (चक्रयोर्बांधव इव) पु० वः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ष्णु. २ ચક્ર ધારણ કરનારો.

चक्रभृत् (चक्रं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ वि-

चक्रभेदिनी (चक्रौ भिनत्ति परस्परं वियोजयति) स्त्री० नी. રાત, રાત્રિ. [શિલ્પીનું યંત્ર.

चक्रभ्रम (चक्रमिव भ्रमति) पु० मः એક જાતનું

चक्रमंडलिन् (चक्रमिव मंडलोऽस्त्यस्य) पु० ली. એ- ક જાતનો મોટો સર્પ. [चक्रमई.

चक्रमर्द (चक्र मृद् अण्) पु० र्दः એક જાતનું ઝાડ.

चक्रमर्दक (चक्र मर्दः कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. चक्रमर्दक

चक्रमुख (चक्रमिव मुखमस्य) पु० खः રાની કુકર.

चक्रयान (चक्रेण याति) क्ली० नं. પૈડાવડે જનાર ગાડી, ગાડું, રથ વગેરે.

चक्ररद (चक्रमिव रदो यस्य) पु० दः રાની કુકકર.

चक्ररथ ( ) पु० थः ચક્રવાક પક્ષી.

चक्ररेणुका (चक्ररेणुः स्वार्थे कन्) स्त्री० का. રાતી કરેણુનું ઝાડ. [રપતિ ગળો.

चक्रलक्षणा (चक्रं लक्षणमस्याः) स्त्री० णा. वन-

चक्रलक्षणिका (चक्रलक्षणा स्वार्थे कन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [नागरમોથ. उच्चटा.

चक्रला (चक्रं लाति ला क) स्त्री० ला. એક જાતની

चक्रवत् (चक्र वति) अ० वत्. ચક્રસરખું, ચક્ર પ્રમાણે.

चक्रवत् (चक्र मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ ચક્ર- વાળું. २ ચક્ર ધારણ કરનાર. उपर्युक्त આકારવાળું.

चक्रवत् (,,) पु० वान्. १ विष्णु. २ चक्र- वर्ती राजा. ३ તેલી. [क्रवर्तीपणुं.

चक्रवर्तिता (चक्रवर्तिनो भावः तल्) स्त्री० ता. च-

चक्रवर्तित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

चक्रवर्तिन् (चक्र वृत् णिच् णिनि) पु० र्ती. १ चक्र- वर्ती राजा, सार्वभौम राजा. २ श्रेष्ठ.

'पद्मावतीचरणचारणचक्रवर्ती' गीतगोविंदम्.

चक्रवर्तिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. १ वन- स्पति જટામાંસી. २ લાખ, અળતો. ३ એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય. [પક્ષી, ચકવો.

चक्रवाक (चक्रशब्देन उच्यते) पु० कः ચક્રવાક

'परस्पराक्रंदिनि चक्रवाकयोः पुरो वियुक्ते मिथुने कृपावती' कुमारसंभवम्.

चक्रवाकिन् (चक्रवाक णिनि) त्रि० की-किनी-कि. જ્યાં ચક્રવાક પક્ષી હોય છે તે સ્થળ.

चक्रवाट (चक्रस्येव वाटोऽत्र) पु० टः १ હદ, સી- મા. २ હરકોઈ કામમાં ગુંથાવું. ३ દીવી.

चक्रवाड (चक्रमिव वाडते वेष्टयति अच्) पु० डः લોકાલોક પર્વત. चक्रवाल.

चक्रवाड (,,) क्ली० डं. મંડલ, મંડ- લાકારમાં વર્તતો સમૂહ. [પવન.

चक्रवात (चक्रमिव वातः) पु० तः વંટોળીઓ, 'चक्रवातस्य रूपेण जहारासीनमर्भकम्' श्रीभागवतम्'

चक्रवाल (चक्रमिव वाडते वाड् अच्) पु० लः लोकालोक पर्वत.

चक्रवाल (,,) क्ली० लं. १ મંડલ. २ वर्तुल. ३ क्षितिजवृत्त. ४ समूह, જમાવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चक्रवाल (,,) पु० क्ली० लः-ला-लं. અંગુઠી, વીંટી, આંગળીનું ભૂષણ. [વ્યાજ.
चक्रवृद्धि (चक्रमिव वृद्धिः) स्त्री० द्धिः ચક્રવૃદ્ધિ
चक्रव्यूह (चक्रमेव व्यूहः) पु० हः યુદ્ધ માટે ભંડાકાર સૈન્યનું રાખવું તે. [ચણોઠી.
चक्रशल्या (चक्रमित्र शल्यमत्र) स्त्री० ल्या. ચોળી
चक्रश्रेणी (चक्राणां श्रेणिरत्र ङीप्) स्त्री० णी. વનસ્પતિ મરડાશીંગી. અજશૃંગી.
चक्रसंज्ञ (चक्रस्य संज्ञा संज्ञाऽस्य) क्ली० ज्ञं. એક જાતની ધાતુ, કલૈ.
चक्रसंज्ञ (,,) पु० ज्ञः ચકવો પંખી.
चक्रसंवर (चक्रं संवृणोति सं वृ अच्) पु० रः બુદ્ધમતપ્રસિદ્ધ એક દેવ. [ચકવો પંખી.
चक्रसाह्वय (चक्रेण समाना आह्वा यस्य) पु० यः
चक्रहस्त (चक्रं हस्ते यस्य) पु० स्तः चक्रपाणि શબ્દ જુઓ.
चक्रा (चक् रक् टाप्) स्त्री० क्रा. १ वनस्पति नागरमोथ. २ वनस्पति काकडाशींगी.
चक्रांकी (चक्र अक् अच् ङीप्) स्त्री० की. હંસણી, હંસની માદા.
चक्रांग (चक्रमिवांगं यस्य) पु० गः હંસ.
चक्रांगी (चक्र अंग अच् ङीष्) स्त्री० गी. १ હંસણી, હંસની માદા. २ મજીઠ. ३ કાકડાશીંગી. ४ કડુ.
चक्राट (चक्र अट् अण्) पु० टः १ सर्प પકડનાર, સર્પનો ખેલ દેખાડનારો. २ ઠગ, કપટી. ३ એક જાતનું પરિમાણ, દીનાર. [કરેલું.
चक्राण ( ) त्रि० णः-णा-णं. કરતું,
चक्राधिवासिन् (चक्र आधिवास णिनि) पु० सी. નારંગીનું ઝાડ.
चक्रायुध (चक्रमायुधमस्य) पु० धः વિષ્ણુ.
चक्रावर्त (चक्रस्येव आवर्तः) पु० र्तः ચક્રાકાર ઘુમવું. [પંખી.
चक्राह्व (चक्रमिव आह्वो यस्य) पु० ह्वः ચકવો
चक्रिका (चक्र ठन् टाप्) स्त्री० का. જાંધ.
चाक्रिन् (चक्र इनि) त्रि० क्री-क्रिणी-क्रि. १ ચક્રવાળું, પૈડાવાળું. २ ચક્રાકાર.
चक्रिन् (,,) पु० क्री. १ વિષ્ણુ. २ સર્પ. ३ કુંભાર. ४ તેલી. ५ ચક્રવાકપક્ષી. ६ બાતમીદાર. ७ સૂચક. ८ સાર્વભૌમરાજા. ९ મહાદેવ. १० ગધેડો. ११ ગ્રામજાલિક. १२ ખોકડો. १३ કાગડો. १४ વ્યાલનખ. [રાજા. २ ગધેડો.
चक्रीवत् (चक्र मतुप्) पु० वान्. १ તે નામનો એક
चक्रु (कृ कु) पु० क्रुः १ કારભારી. २ કરનાર.

चक्रि. [विधादेवी.
चक्रेश्वरी (चक्रस्य ईश्वरी) स्त्री० री० જૈનમતની
चक्ष् (अदा० आत्म० सेट् चक्षे) १ કહેવું. २ બોલવું. ३ જોવું. ४ ત્યાગ કરવું, છોડવું. ५ आ (आ-चक्षे) જોવું.
चक्षण (चक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ બોલવું, કહેવું, ભાષણ કરવું. २ તૃપા વધે તેવો પદાર્થ, રસ વગેરે ખાવો તે. [તિ, જ્ઞાનનો ઉપદેશક.
चक्षस् (चक्ष् आसुन्) पुं० क्षाः १ દેવાચાર્ય બૃહસ્પ-
चक्षुःश्रवस् (चक्षुसा शृणोति) पुं० वाः સર્પ, સાપ.

'इति स्म चक्षुःश्रवसां प्रियानले
स्तुवंति निन्दन्ति हृदा तदात्मनः'

नैषधीयम्.

चक्षुर्दान (चक्षुसोर्दानम्) क्ली० नं. મૂર્તિની સ્થાપના પ્રારંભમાં તેનાં નેત્ર આંજવાની ક્રિયા.
चक्षुर्विषय (चक्षुसोर्विषयः) पु० यः १ આંખનો વિષય. २ જોવું, દૃષ્ટિ, અવલોકન. ३ પ્રત્યક્ષપણું, વિદ્યમાનપણું.
चक्षुष्मत् (चक्षुस् मतुप्) त्रि० ष्मान्-ष्मती-ष्मत्. આંખવાળું, સુંદર આંખવાળું.
चक्षुष्मत्ता (चक्षुष्मतो भावः तल्) स्त्री० त्ता. આંખવાળાપણું. [શબ્દ જુઓ.
चक्षुष्मत्व (चक्षुष्मतो भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો
चक्षुष्य (चक्षुषे हितः यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. १ પ્રિયદર્શન. २ સુંદર. ३ આંખને ફાયદાકારક, નેત્રને હિતનું.
चक्षुष्य (,,) पुं० ष्यः १ કમલ. २ પુંડરિકવૃક્ષ. ३ કાળા શરગવાનું ઝાડ. ४ એક જાતનું અન્ન.
चक्षुष्य (,,) क्ली० ष्यं. १ સૌવીરાંજન. २ કાળું ખાપરીયું. ३ સ્થલપદ્મ.
चक्षुष्य (चक्षुस् यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. નેત્રમાં હોનાર. २ પ્રિય.
चक्षुष्या (,, टाप्) स्त्री० ष्या. १ વનસ્પતિ મરડાશીંગી. २ રાની કળથી. ३ કાળો સુરમો.
चक्षुस् (चक्ष् उसि सित्वं) क्ली० क्षुः આંખ, લોચન.
चक्षूराग (चक्षुसो रागः) पु०गः આંખનું રાતાપણું.
चक्षूरोग (चक्षुसो रोगः) पु० गः આંખનો રોગ.
चच् (स्वा० पर० सेट् चच्नोति) १ જીવથી મારી નાંખવું. २ કતલ કરવું. [३ ઝાડ.
चंकुर (चकि उरच्) पु० रः १ રથ. २ ગાડું, ગાડી.
चंकुर (,,) क्ली० रं. હરકોઇ વાહન.
चंक्रमण (क्रम् चङ् ल्युट्) क्ली० णं. १ વારંવાર ભ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भवुं. २ अहीं तहीं भभवुं. ३ गणुंज भभवुं. ४ वांकुं ५२वुं. [ળवे જતું, વાંકુંચુંકું જતું.

चंक्रमण ( ) त्रि० णः-णा-णं. ઉપરોક્ત

चंक्रमा (क्रम् अङ् टाप्) स्त्री० मा. वांकुंचुंकुं જવું. આસ્તે આસ્તે જવું.

चंक्रमावत् (चंक्रमा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. વાંકીચુંકી ગતિવાળું, આસ્તે આસ્તે ગતિવાળું.

चंग ( ) त्रि० गः-गा-गं. १ सुंदर. २ मनोहर, ખુબસુરત. ३ हुंशीआर, ડાહ્યું. ४ तंदुरस्त.

चंचेंडा (चम् अंडमिव फलं यस्य पृषो०) स्त्री० डा. એક જાતનો વેલો. [ચાલવું.

चंच् (भ्वा० पर० सेट् चंचति) १ જવું. २ હાલવું,

चंचत् (चंच् शतृ) त्रि० चन्-चंती-चत्. १ જતું. २ ચાલતું, હાલતું. ३ હલાવતું. ४ અસ્થિર.

चंचत्क ( ) त्रि० त्कः-त्का-त्कं. જતું, હાલતું, ચાલતું, ધ્રુજતું.

चंचरिन् (चर् णिनि) पु० री० ભમરો.

चंचरी (चंच् घञ् ला क ङीष्) स्त्री० री. ભમરી. ' स्थिरी चरी करीति चेन्न चंचुरीति चंचरी ' उज्ज्वटः

चंचरीक (चर ईकन्) पु० कः भ्रमर, ભમરો.

चंचल (चंचं गतिं लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. १ ચંચલ. २ સ્થિર નહિ તે. ३ કંપવાળું. ४ હાલતું.

चंचल (,,) पु० लः १ कामुक. २ वायु.

चंचला (,, टाप्) स्त्री० ला. १ લક્ષ્મી. २ વીજલી, વીજ. ३ લાંબી તીખી પીંપર.

चंचा (चंच् अच् टाप्) स्त्री० चा. १ वांस तृण વગેરેની કરેલી ચટાઇ, સાદડી, ટટ્ટી વગેરે. २ तृणનું બનાવેલું.

चंचु (चंच् उन्) पु० चुः १ એરંડાનું ઝાડ. २ રાતા એરંડાનું ઝાડ. ३ એક જાતનું શાક. ४ હરિણ, મૃગ.

चंचु (चंचु उत्) स्त्री० चुः પક્ષીની ચાંચ.

चंचुका (चंचु कन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

चंचुभृत् (चंचुं बिभर्ति) पु० त-द्. પંખી, પંખેરૂ, પક્ષી. [વાળું.

चंचुमत् (चंचु मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. ચાંચ-

चंचुमत् (,,) पु० मान्. પંખી, પંખેરૂ, પક્ષી. [નાર. २ હુંશીઆર.

चंचुर (चंच उरच्) त्रि० रः-री-रं. १ वारंवार જ-

चंचुसूचि (चंचुः सूचिरिवास्य) पु० चिः એક જાતનું પક્ષી. कारंडव. [શબ્દ જુઓ.

चंचुसूचिक (चंचुसूचिः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો

चंचू (चंच् ऊङ्) स्त्री० चूः चांच.

' नुनुदे ननु कंडुपंडितः पटुचंचूपुटकोटिकुट्टनैः '
नैषधीयम्.

चंचूर्यमाण ( ) त्रि० णः-णा-णं. ખરાબ આચરણ પાળતું, દુરાચરણી, ધાતકીપણું કરતું.

चट् (भ्वा० पर० सेट् चटति) १ ભાંગવું. २ વિંધવું. ३ હરકત કરવી. ४ મારીનાખવું.

चट् (चुरा० उभय० सेट् चाटयति-ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [લો પક્ષી. चटक.

चटक (चटति भिनत्ति धान्यादिकं) पु० कः ચક-

चटक (,,) क्ली० कं. પીંપળીમૂળ.

चटका (चटक टाप्) स्त्री० का. ચકલી.

चटकाशिरस् (चटकायाः शिर इव) क्ली० रः પીંપળીમૂળ.

चटकिका (चटका कन् इत्वम्) स्त्री० का. ચકલી.

चटिका (चट् इकन् टाप्) स्त्री० का. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ २ પીંપળીમૂળ. [પીંપળીમૂળ.

चटिकाशिरस् (चटिकायाः शिर इव) क्ली० रः

चटु (चट् कु) पु० टुः १ પ્રિયબોલવું. २ પ્રિયવાક્ય. ३ બેસવું એક આસન. ४ પેટ.

चटु (,,) क्ली० टु. પ્રિયબોલવું.

' छायां निजस्त्रीचटुलालसानाम्. माघः

चटुल (चट् उलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ ચંચલ, ચપલ. २ કંપવાળું. ३ હાલતું. ४ સુંદર.

' मदेन किंचिच्चटुलालसानाम् ' माघः

चटुला (,, टाप्) स्त्री० ला. વીજલી, વીજ.

चटुलालस ( ) त्रि० सः-सा-सं. પ્રીતિવાળું મિથ્યા ભાષણ કરતાં જેને આવડતુ હોય છે તે. [વચનવાળું. २ ચંચલ. ३ સુંદર.

चटुलोल (चटुश्च लोलश्च) त्रि० लः-ला-लं. १ પ્રિય-

चड् (भ्वा० आत्म० सेट् चंडते) ગુસ્સે થવું, કોપવાળું થવું. [જુઓ.

चड् (चुरा० उभय० सेट् चंडयति-ते) ઉપલો ધાતુ

चण् (भ्वा० पर० सेट् चणति) १ આપવું. २ અવાજ કરવો. ३ હરકત કરવી. ४ મારી નાખવું. ५ જવું.

चण (चण् अच्) पु० णः ચણા.

चणक (चण् कुन्) पु० कः ચણા. चण.

चणक (,,) पु० कः તે નામનો એક મુનિ જેનુ ગોત્રાપત્ય ચાણક્ય હતું.

चणका ( ) स्त्री० का. એક જાતનું ધાન્ય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चणकात्मज (चणकस्यात्मजः) पु० जः ચણકપ વાત્સાયન મુનિ.
चणकाम्लक (चणकजातमम्लकं) क्ली० कं. ચણાનો ખાર. चणकाम्ल.
चणकाम्लवारि (चणके अम्लवारि) क्ली० रि. ખેતરમાં હિમથી ચણાનાં પાંદડાં ઉપર પડેલ પાણી.
चणभोजिन् (चणान् भुंक्ते) पु० जी. ઘોડો, અશ્વ.
चंड (चड् अण्) त्रि० डः-डा-डं. १ अत्यंत કોપવાળું. २ तीक्ष्णु. ३ भयंકર. ४ ઉનું, ઉષ્ણ, ગરમ.
चंड (चड् अण्) पु० डः १ તે નામનો એક દૈત્ય. २ यमदूत. ३ तिंतिडी वृक्ष. ४ આંબલીનું ઝાડ.
चंड (,,) क्ली० डं. १ तीक्ष्णपणुं. २ ભયંકરપણું. ३ क्रोधवाળાપણું. ४ ઉનાશ, ગરમી.
चंडता (चंडस्य भावः) स्त्री० ता. નપુંસકલિંગી ચંડ શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
चंडत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
चंडनायिका (चंडा नायिका) स्त्री० का. પાર્વતીની આઠ સખી પૈકી તે નામની એક. २ महिषासुरने मारनारी देवी.
चंडरुद्रिका (चंडा रुद्रिका) स्त्री० का. ચંડનાયિકા વગેરેનું આરાધન કરી સંપાદન કરેલી જારણ મારણ વગેરેની વિદ્યા.
चंडवत् (चंड् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ત્રિલિંગી चंड शब्द જુઓ.
चंडवती (चंड मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. પાર્વતીની આઠ સખી પૈકી તે નામની એક, દુર્ગાદેવી.
चंडा (चंड् आचि टाप्) स्त्री० डा. १ ધોળી ધ્રો. २ वनस्पति ઉંદરકાની. ३ ચોર નામનું સુગંધી દ્રવ્ય. ४ पद्मावती नदी. ५ ઘણા ગરમ મિજાજવાળી સ્ત્રી.
चंडांशु (चंडा अंशवो यस्य) पु० शुः १ सूर्य. २ આકડાનું ઝાડ.
चंडात (चंडमतति अत् अण्) पु० तः કણેરનું ઝાડ. करवीर. प्रतीहास.
चंडातक (चंड अत् ण्वुल्) पु० क्ली० कः-कं. अद्धोरुक शब्द જુઓ. [પુરૂષથી પેદા થયેલ પુત્ર.
चंडाल (चड् आलच्) पु० लः બ્રાહ્મણીને પેટે શૂદ્ર-
चंडालता (चंडालस्य भावः) स्त्री० ता. ચંડાલપણું.
चंडालत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
चंडालवल्लकी (चंडालस्य वल्लकी) स्त्री० की. ચંડાલની વીણા. કંટોલ. [શબ્દ જુઓ.
चंडालवीणा (चंडालस्य वीणा) स्त्री० णा. ઉપલો
चंडालिका (चंडाल इन् टाप्) स्त्री० का. १ ચંડાલની વીણા. २ એક જાતની ઔષધી.
चंडालिका (चंडमलति अल् ण्वुल्) स्त्री० का. દુર્ગા દેવી, ચંડી. [શબ્દ જુઓ.
चंडालीका ( ) स्त्री० का. ઉપલો
चंडि (चडि इन्) स्त्री० डि. પાર્વતી, દુર્ગા.
चंडिका (चंडी स्वार्थे क) स्त्री० का. પાર્વતી, ચંડી, દુર્ગા. [दाह. ३ क्रूरता. ४ उग्रत्व.
चंडिमन् (चंडस्य भावः) पु० मा. १ संताप. २
चंडिल (चंड इलच्) पु० लः १ महादेव. २ વાળંદ. ३ એક જાતનું શાક.
चंडी (चड् ङीप्) स्त्री० डी. १ કોપવાળી સ્ત્રી. २ દુર્ગા. ३ દુર્ગાદેવીના મહાત્મ્યનું વર્ણન કરનારૂં सप्तशती नामनुं स्तोत्र. [કણેરનું ઝાડ.
चंडीकुसुम (चंडीप्रियं कुसुमं यस्य) पु० मः રાતી
चंडीश (चंड्या ईशः) पु० शः शिव.
चंडीश्वर (चंड्या ईश्वरः) पु० रः शिव.
चंडु (चडि उन्) पु० डुः १ ઉંદર. २ वानरनी એક જાતિ.
चत् (भ्वा० उभय० सेट् चतति-ते) भागवुं, જાચવું.
चतुः ( ) अ० तुः ચારવાર.
चतुःशाल (चतसृणां शालानां समाहारः) क्ली० लं. ચારશાળા. चतुःशाली. [શબ્દ જુઓ.
चतुःशाला (,,) स्त्री० ला. ઉપલો
चतुःषष्टि (चतुरधिका षष्टिः) स्त्री० ष्टिः १ ચોસઠની સંખ્યા. २ ऋग्वेद. ३ ચોસઠ વિદ્યા.
चतुःसम (चत्वारि समानि यत्र) क्ली० मं. લવીંગ, જીરૂ, હરડે અને અજમોદ જેમાં ચાર સરખે ભાગે છે એવી દવા. [૨ સંખ્યાવાળું.
चतुर् (चत् उरन्) व० चत्वारः, चत्वारि. ચાર, ચા-
चतुर (चत् उरच्) पु० रः १ હાથીશાળા. २ ઓશીકું, गालमशुरियुं.
चतुर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ ડાહ્યું, શહાણું, કુશલ, હુંશીઆર.
चतुरंग (चत्वारि अंगानि यत्र) क्ली० गं. १ હાથી, ઘોડા, રથ અને પાયદળ એવા ચાર અંગવાળી સેના. २ બુદ્ધિબલ, શેત્રંજ.
चतुरंगबल (चतुरंग च तद्बलं च) क्ली० लं. હાથી, ઘોડા, રથ અને પાયદળ એવા ચાર અંગવાળી સેના. [બ્દ જુઓ.
चतुरंगसैन्य (चतुरंगं सैन्यं) क्ली० न्यं. ઉપલો શ-
चतुरंगिन् (चतुरंग इनि) त्रि० गी-गिणी-गि. જેને ચાર અંગ હોયછે તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चतुरंगिणी (,, ङीप्) स्त्री० णी. हाथी, घोडा, रथ अने पायदळ એવા चार अंगवाणी सेना.
चतुरंगुला (चतस्रोंगुल्यः प्रमाणमस्य पर्वणः) स्त्री० ला. वनस्पति गरमाळो.
चतुरता (चतुरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. चतुरपणुं.
चतुरत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉपलो शब्द જુओ. चातुर्य.
चतुरंता ( ) स्त्री० ता. पृथ्वी, भूमि.
चतुरस्र ( ) त्रि० स्रः-स्रा-स्रं. चार खुणानुं, चार खुणावाळुं. [णुं क्षेत्र वगेरे.
चतुरस्र (,,) क्ली० स्रं. चार खुणावा-
चतुरानन (चत्वार्याननानि यस्य) पु० नः ब्रह्मदेव.
चतुरूषण ( ) क्ली० णं. सुंठ, मरी, पींपर अने पींपळीमूळ એवी चार गरम वस्तुनो समाहार.
चतुर्गति (चतुर्भिर्गतिरस्य) पु० तिः ज्ञायभो.
चतुर्गुण ( ) त्रि० णः-णा-णं. चोगणुं. चतुर्गुणित.
चतुर्थ (चतुर् डट् थुक्) त्रि० र्थः-र्था-र्थीं-र्थं. चोथुं.
चतुर्थ (,,) क्ली० र्थं. चोथो भाग.
चतुर्थक (चतुर्थ कन्) त्रि० कः-र्थिका-कं. चोथे चोथे दिवसे आवनार.
चतुर्थकाल (चतुर्थः कालः) पु० लः उपोषण કर्याना दिन पछी भीजा दिननो सायंकाळ.
चतुर्थफळ ( ) क्ली० लं. ज्योतिषमां मध्यम ग्रहनुं स्पष्टीકरण કरवा माटे गणितमां आवेलुं चोथुं ५ल. [भाग.
चतुर्थांश (चतुर्थः अंशः) पु० शः चोथो भाग, पा
चतुर्थिका (चतुर्थी कन्) स्त्री० का. ज्ञासनुं એક मान, એક पल.
चतुर्थी (चतुर्थ ङीप्) स्त्री० र्थी. १ चोथ, चोथी. २ व्याકरणप्रसिद्ध ङे, भ्यां, भ्यस्.
चतुर्दत् (चत्वारो दंता यस्य) त्रि० त्-दंती-त्. चार दांतवाळुं. [हाथी.
चतुर्दंत (,,) पु० तः ઇंद्रनो ઐरावत
चतुर्दश (चतुरधिका दश) त्रि० शः-शी-शं. चौदमुं.
चतुर्दशधा (चतुर्दश धाच्) अ० धा. चौदप्रકारे, चौदरीते.
चतुर्दशन् (चतुरधिका दश) त्रि० व० श. चौद.
चतुर्दशी (चतुर्दश ङीप्) स्त्री० शी. १ चौदशनी तिथि. २ चौदगी. ३ धोणी नગोड,
चतुर्दोल (चतुर् दोल् घञ्) क्ली० लं. चार शખ્સथी उपाડवा लायक पાલખी मियानो वगेरे यान.
चतुर्धा (चतुर् धाच्) अ० र्धा. चारप्रકारे, चारરीते.
चतुर्भद्र (चतुर्णां भद्राणां समाहारः) क्ली० द्रं. धर्म अर्थ ज्ञाम अने मोक्ष એवा चार अर्थनो समुदाय.
चतुर्भद्र (,,) क्ली० द्रं. नागरमोथ, अतिविषनीકळी, गળो अने शुंઠ એवी चार औषधिनो समुदाय.
चतुर्भाग (चतुः भागः) पु० गः चारभाग.
चतुर्भुज (चत्वारो भुजा यस्य) पु० जः १ विष्णु. २ चारहाथवाळो. [क्षेत्र वगेरे.
चतुर्भुज (,,) पु० जः चार खुणावाळुं
चतुर्मुख (चत्वारि मुखानि यस्य) पु० खः चतुरानन शब्द જુओ.
चतुर्युज् (चतुर् युज् क्विप्) त्रि० क्-ग्, चार घोडा किंवा બળદ જેने જोડाय छे એवो रथ वगेरे.
चतुर्युग (चतुर्णां युगानां समाहारः) क्ली० गं. चार युगनो समाहार.
चतुर्वक्त्र (चत्वारि वक्त्राण्यस्य) पु० क्त्रः ब्रह्मदेव.
चतुर्वर्ग (चतुर्णां धर्मार्थकाममोक्षणां वर्गः) पु० र्गः धर्म, अर्थ, ज्ञाम अने मोक्ष એ चारनो समुदाय.

'चतुर्वर्गफलं ज्ञानं कालावस्थाश्चतुर्युगाः'
रघुवंशम्.

चतुर्वर्ण (चत्वारो वर्णाः) पु० र्णः १ ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य, अने शूद्र એवा चार वर्ण. २ चार रंग. ३ चार अक्षर.
चतुर्वर्णमय (चतुर्वर्ण मयट्) त्रि० यः-यी-यं. १ चार वर्णनुं. २ चार वर्णनुं બनेलुं.
चतुर्विद्य (चतस्रो वेदरूपा विद्या अस्य) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ चार वेद જाणनार. २ चार वेदमां કुशल. चतुर्वेद, चातुर्वेद्य.
चतुर्विद्या (चतस्रो विद्याः) स्त्री० द्या. ऋग्, यजुस्, साम अने अथर्व એ चार वेदविधा.
चतुर्विध (चतस्रो विधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. चार प्रકारनुं, चार रीतनुं.
चतुर्विधान्न (चतुर्विधमन्नं) क्ली० न्नं. भोज्य, पेय, चोष्य अने लेह्य એवुं चार प्रકारनुं अन्त.
चतुर्विंशतिक (चतुर्विंशति कन्) त्रि० कः-की-कं. જ्यां चोवीश होयछे ते.
चतुर्वेद्य ( ) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. चार वेदमां કुशल, चार वेदने जाणनार.
चतुर्वेद ( ) त्रि० दः-दा-दं. ઉपलो शब्द જુओ.
चतुर्व्यूह (चत्वारो व्यूहा यस्य) पु० हः विष्णु.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चतुर्व्यूह (,,) क्ली० हं. १ हेय, हान, हानोपाय अने हेयहेतु એવા ચાર વ્યૂહવાળું મોક્षशास्त्र. २ रोग, आरोग्य, रोगनिदान अने भैषज्य એવા ચાર વ્યૂહવાળું ચિકિત્સાशास्त्र.

चतुर्होत्र (चत्वारि होत्राणि होमाः प्रीत्यर्थमस्य) पु० त्रः १ પરમેશ્વર. २ विष्णु.

चतुल (चत् उलच्) त्रि० लः-ला-लं. अनामत मुકનार, स्थापयिता.

चतुश्चक्र (चत्वारि चक्राण्यस्मिन्) क्ली० क्रं. રુદ્રयामलमां કહેલ એક જાતનું ચક્ર.

चतुश्चत्वारिंशत् (चतुरधिका चत्वारिंशत्) स्त्री० शत्. सुંવાणीश.

चतुश्शाला (चतस्रः शालाः) स्त्री०ला. ચાર शाળा.

चतुश्शृंग (चत्वारि शृंगाण्यस्य) पु० गः १ કुशद्वीप માંહેલો તે નામનો વર્ષ. २ પરમેશ્વર. ३ नाम, आख्यात, निपात अने उपसर्ग એવા ચાર પ્રકરણवाળું शब्दशास्त्र.

चतुष्क (चतुरवयवं चत्वारोऽवयवा वा यस्य कन्) क्ली० ष्कं. १ ચાર. २ ચાર સંખ્યાવાળું. ३ ચાર स्तંભવાળો મંડપ. ४ ચાર અવયવવાળું.

चतुष्कर्णता (चतुष्कर्णस्य भावः) स्त्री०ता. વિશ્વાસ, ભરોંસો. [કુમારાનુચર भातृका.

चतुष्कर्णी (चतुष्कर्ण ङीप्) स्त्री० र्णी. તે નામની

चतुष्कल (चतस्रः कला यत्र) पु० लः આર્યા વગેરે છંદમાં ચાર માત્રાવાળો ગણ. [समुदाय.

चतुष्किका (चतुष्की कन्) स्त्री० का. ચાર પદાર્થનો

चतुष्किन् (चतुष्क णिनि) त्रि० ष्की-ष्किणी-ष्कि. જ્યાં ચાર હોયછે તે. [तलाव.

चतुष्की (चतुष्क ङीप्) स्त्री० ष्की. એક જાતનું

चतुष्कोण (चत्वारः कोणा यत्र) त्रि० णः-णा-णं. ચાર ખુણાવાળું, ચાર કોણનું. [वाणु क्षेत्र.

चतुष्कोण (,,) क्ली० णं. ચાર કોણ-

चतुष्टय (चत्वारोऽवयवा विधा यस्य) त्रि० यः-यी-यं. १ ચાર પ્રકારના ભાગવાળું. २ ચોગણું. ३ ચાર ખુણાવાળું,

'अवृत्तिरासीच्छब्दानाम् चरितार्था चतुष्टयी'
कुमारसंभवम्.

चतुष्टय (चतुर्णामवयवः) क्ली० यं. ચાર.

'युक्तं मणिस्तंभचतुष्टयेन' कुमारसंभवम्.

चतुष्टय (चतुर् तपय्) क्ली० यं. લય, ચોથું, 'सातमुं' अने 'दशमुं' स्थान.

चतुष्टोम (चतुस्तरः स्तोमः) पु० मः यज्ञभेद.

चतुष्पंचाशत् (चतुरधिका पंचाशत्) स्त्री० शत्. ચોપન. [पु० थः ब्राह्मण.

चतुष्पथ (चत्वारः पंथा ब्रह्मचर्यादय आश्रमा यस्य)

चतुष्पथ (चतुर्णां पथां समाहारः अच्) पु० थः १ ચારનો સમુદાય. २ ચાર રસ્તા જ્યાં એકઠા થાય છે એવું સ્થાન. [चतुष्पाद शब्द જુઓ.

चतुष्पद् (चत्वारि पदानि चरणा यस्य) त्रि० त्-द्.

चतुष्पद (,,) स्त्री० क्ली० दी-दं. ચાર ચરણવાળી કવિતા. [કરણ.

चतुष्पद (,,) क्ली० दं. तिर्यगधरूप ध्रुव

चतुष्पदी (चत्वारः पादा अस्याः) स्त्री० दी. १ ચાર ચરણવાળું પદ્ય. २ प्राकृतभाषाप्रसिद्ध ચોપાઇ. ३ ચાર પગવાળી.

चतुष्पाटी (चतस्रो दिशः पाटयति) स्त्री० टी. નદી.

चतुष्पाठी (चतुर्णां वेदानां पाठोत्र) स्त्री० ठी. જે ઠેકાણે વેદ વગેરેનો शिष्यने अभ्यास थाय छे ते ઠેકાણું.

चतुष्पाणि (चत्वारः पाणयोऽस्य) पु० णिः विष्णु.

चतुष्पाणि (चत्वारः पाणयो यस्य) त्रि०णिः-णिः-णि. ચાર હાથવાળું. [ચાર ચરણવાળું.

चतुष्पाद् (चत्वारः पादा अस्य) त्रि० त्-द्-दी-त्-द्.

चतुस्तन (चत्वारः स्तना अस्य) त्रि० नः-नी-नं. ચાર આંચળવાળું. [त्रीश.

चतुस्त्रिंशत् (चतुरधिका त्रिंशत्) स्त्री० त्-द्. चो-

चतुस्त्रिंशज्ज्ञावज्ञ (चतुस्त्रिंशज्ज्ञातं जानाति) पु० ज्ञः બૌद्ध.

चतुस्सन (चतुर्णां धर्मार्थकाममोक्षाणां सनः दाता) पु० ब० नाः सनक, सनत्कुमार, सनंद अने सनातन नामना ચાર ब्रह्मपुत्र. [विष्णु.

चतुस्सन (चतुर्णां वर्गाणां सनः दाता) पु० नः

चतूराजी (चतुर्णां राज्ञां समाहारः) स्त्री० जी. १ शेत्रंजनी બાજી. २ ચાર राजानी टोणी.

चतूरात्र (चतसृणां रात्रीणां समाहारः) क्ली० त्रं. ચાર રાત્રિનો સમુદાય. [यतो ऋतु.

चतूरात्र (,,) क्ली० त्रं. ચાર રાત્રિ લગી

चत्वर (चत् ष्वरच्) क्ली० रं. १ આંગણું, ફળીયું. २ यज्ञ કરવા માટે કરેલા संस्कारयुक्त ભૂભાગ. ३ જુદા જુદા જનનું વાસસ્થાન. ४ ચાર રસ્તાનો संगम. ५ चोतरो. [णीसमुं.

चत्वारिंश (चत्वारिंशत् डट्) त्रि० शः-शी-शं. चा-

चत्वारिंशत् (चत्वारो दशतः परिमाणमस्याः) स्त्री० शत्. चाणीश. [३ गर्भाशय.

चत्वाल (चत् वालच्) पु० लः १ હોમકુંડ. २ दर्भ.

चद् (भ्वा० उभय० सेट् चदयति-ते) भांगवुं,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જાચવું. [શી કરવું.
चद् (भ्वा० पर० सेट् चदति) १ પ્રકાશવું. २ ખુ-
चदिर (चद् किरच्) पु० रः १ હાથી. २ સર્પ. ३ કપુર. ४ ચંદ્ર. [સાપણ.
चदिरी (चद् किरच् ङीष्) स्त्री० री. १ હાથણી. २
चन् (भ्वा० पर० सेट् चनति) १ ધન્ન દેવી. २ ભાર. વું. ३ ક્ષર ભારવું. ४ કતલ કરવું. ५ માનવું. ६ વિશ્વાસ રાખવો. ७ અવાજ કરવો.
चन् (चुरा० पर० सेट् चानयति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
चन (चन् अन्) अ० न. શબ્દના ઉત્તર ભાગમાં આવી અસાકલ્ય અને નકારપણું બતાવનાર અવ્યય, कश्चन, केचन વગેરેમાં.
चनस् (च असुन्) क्ली० नः ખોરાક, અન્ન.
चनसित (चनः सितः अवधानं यस्य) क्ली० तं. એક પ્રકારનું બ્રાહ્મણનું ગુપ્ત નામ.
चंद (चदि अच्) पु० दः १ ચંદ્ર. २ કપુર.
चंदक (चंद इव कायति कै क) पु० कः એક જાતનું માછલું.
चंदक (चंद स्वार्थे क) पु० कः १ ચંદ્ર. २ કપુર.
चंदक (चदि ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ખુશકારક २ આનંદકારક.
चंदकपुष्प (चंदकं पुष्पमस्य) क्ली० ष्पं. લવીંગ.
चंदन (चद् ल्यु) पु० क्ली०-नः-नं. १ સુખડ. २ સુખડનું ઝાડ. ३ સુગંધિ ધસેલું ચંદન.
चंदन (,,) क्ली० नं. રાતું ચંદન.
'सत्वसंश्रयसुखोपि दुष्यते कृष्णसर्पशिशुनेव चंदनः'
शाकुन्तलम्.
चंदन (,,) पु० नः વાનરની એક જાતિ.
चंदनगिरि (चंदनस्योत्पत्तिस्थानं गिरिः) पु० रिः મલયાચલ. [જાતની ઉપલસરી.
चंदनगोपी (चंदनामपि गोपायति) स्त्री० पी. એક
चंदनपुष्प (चंदनमिव सुगंधिपुष्पमस्य) क्ली० ष्पं. લવીંગ. [બનાવેલ.
चंदनमय (चंदन मयट्) त्रि० यः-यी-यं. સુખડનું
चंदनशारिवा (चंदनमिव सुगंधिशारिवा) स्त्री० वा. એક જાતની ઉપલસરી.
चंदनसार (चंदनस्येव सारोऽस्य) पु० रः વૃક્ષસાર.
चंदनसार (चंदनस्य सारः) पु० रः ધસેલી સુખડનો સાર. [चंदनगिरि શબ્દ જુઓ.
चंदनाचल (चंदनोत्पत्तिस्थानं अचलः) पु० लः
चंदनी (चंद् ल्यु ङीप्) स्त्री० नी. १ તે નામની એક નદી. २ એક જાતની ઉપલસરી.
चंदनीया (चद् अनीयर् टाप्) स्त्री० या. ગોરોચના.
चंदिर (चदि किरच्) पु० रः १ હાથી. २ ચંદ્ર. ३ કપુર.
चंदिरी (चंदिर ङीप्) स्त्री० री. હાથણી.
चंद्र (चदि णिच् रक्) पु० द्रः १ ચાંદો, ચંદ્ર. २ કપુર. ३ સોનું. ४ પાણી. ५ તે નામનો એક દ્વીપ. ६ કાંપિલ્ય ७ આલ્હાદક દ્રવ્ય.
चंद्र (चदि रक्) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ ચાહવાયોગ્ય. २ કમનીય. ३ ઉત્કૃષ્ટ.
चंद्र (,,) पु० द्रः १ મોરપીંછમાંહેલો ચંદ્રાકાર પદાર્થ. २ ચંદ્રગુપ્તરાજા. ३ થોડા ઘણા રાતા રંગવાળું મોતી. ४ હીરો. ५ મૃગશીર્ષ નક્ષત્ર. ६ એક અંકની સંજ્ઞા.
चंद्रक (चंद्र इव कायति कै क) पु० कः १ મોરનાં પીછાંમાંહેલો ચંદ્રાકાર પદાર્થ. २ નખ. ३ એક જાતનું માછલું.
चंद्रक (चंद्र स्वार्थे क) पु० कः १ ચાંદો, ચંદ્ર. २ કપુર. ३ સોનું. ४ પાણી. ५ જલમાં પડેલ તેલનું ચંદ્રાકારમંડલ. [ગવાનું બી.
चंद्रक (चंद्र कन्) क्ली० कं. १ ધોળું ભરી. २ શર-
चंद्रकला (चंद्रस्य कला) स्त्री० ला. ચંદ્રમંડલના સરખા સોળ ભાગમાંનો પ્રત્યેક. [પક્ષી.
चंद्रकवत् (चंद्रक मतुप्) पु० वान्. મોર, મયૂર 'प्राद्रवत् सपदि चंद्रकवान् द्रुमाग्रात्' माघः
चंद्रकाटुकि ( ) स्त्री० किः તે નામનું એક પ્રવર.
चंद्रकांत (चंद्रः कांतः अभीष्टो यस्य) पु० क्ली० तः-तं. १ શ્રીખંડચંદન. २ પોયણું.
चंद्रकांत (,,) पु० तः ચંદ્રકાંતમણિ.
चंद्रकांता (चंद्रस्य कांता) स्त्री० ता. १ ચંદ્રપત્ની રોહિણી. २ ચાંદણી. ३ રાત્રિ.
चंद्रकांति (चंद्रस्येव कांतिरस्य) क्ली० ति. રૂપું.
चंद्रकांति (चंद्रस्य कांतिः) स्त्री० तिः ચંદ્રની કાંતિ.
चंद्रकिन् (चंद्रकोस्त्यस्य इनि) पु० की. મોર, મયૂરપક્ષી. [લક્ષ્મણનો પુત્ર.
चंद्रकेतु (चंद्रः केतावस्य) पु० तुः દશરથનો પૌત્ર,
चंद्रक्षय (चंद्रः क्षीयतेऽस्मिन्) पु० यः અમાવાસ્યા.
चंद्रगुप्त (चंद्रेण गुप्तः) पु० प्तः મૌર્યવંશમાં પેદા થયેલ પાટલી પુત્રનો તે નામનો એક રાજા જેને નીતિનિપુણ ચાણક્યે રાજ્યગાદી અપાવી હતી.
चंद्रगृह (चंद्रस्य गृहं) क्ली० हं. કર્કરાશિ चंद्रमंदिर.
चंद्रगोल (चंद्र एव गोलः) पु० लः ગોલાકાર ચંદ્ર-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मंडल. [चंद्रलोकमां रहेनार पितृलोक.
चंद्रगोलस्थ (चंद्रगोले तिष्ठति स्था क) पु० व० स्थाः
चंद्रगोलिका (चंद्रगोल ठन् टाप्) स्त्री० का. चांदणी, चंद्रनुं अजवाळुं. ज्योत्स्ना. [माछलुं.
चंद्रचंचल (चंद्र इव चंचलः) पु० लः એક जातनुं
चंद्रचार (चंद्रस्य चारः) पु० रः चंद्रनुं हरेकाइ राशिमां जवुं. [देव.
चंद्रचूड (चंद्रः चूडायां यस्य) पु० डः शिव, महा- ' नखेन कस्य धन्यस्य चंद्रचूडो भविष्यति ' उद्भटः
चंद्रज (चंद्राजायते जन् ड) पु० जः बुध.
चंद्रजात (चंद्राजातः) पु० तः बुध. [दानव.
चंद्रतापन (चंद्रं तापयति) पु० नः ते नामनो એક
चंद्रदार (चंद्रस्य दाराः) पु० व० राः १ अश्विनी वगेरे सत्तावीश नक्षत्र. २ दक्षप्रजापतिनी कन्याओ.
चंद्रदेव (चंद्र इव देवः) पु० वः ते नामनो એક राजा. [चंदन.
चंद्रद्युति (चंद्रस्य द्यूतिरिव द्यूतिरस्य) पु० तिः
चंद्रद्युति (चंद्रस्य द्युतिः) स्त्री० तिः चंद्रनो प्रकाश. [दानव.
चंद्रनाभ (चंद्रो नाभावस्य) पु० भः ते नामनो એક
चंद्रनामन् (चंद्रस्य नामान्येव नामान्यस्य) पु० मा. कपुर.
चंद्रपाद (चंद्रस्य पादः) पु० दः चंद्रकिरण, ' नियमितपरिखेदा तच्छिरश्चंद्रपादैः ' कुमारसंभवम्.
चंद्रपुत्र (चंद्रस्य पुत्रः) पु० त्रः बुध.
चंद्रपुष्पा (चंद्रमिव श्वेतं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. वनस्पति धोणी भोरींगणी,
चंद्रप्रभ (चंद्रस्य प्रभेव प्रभा यस्य) पु० भः जैन मतना चोवीश तीर्थंकर पैकी आठमो.
चंद्रबाला (चंद्रस्य कपुरस्य बालेव सुगंधित्वात्) स्त्री० ला. मोटी એलायची स्थूलैला.
चंद्रबाला (चंद्रस्य बालेव) स्त्री० ला. १ चंद्रपत्नी रोहिणी. २ चांदणी. ३ चंद्रनुं अजवाळुं.
चंद्रभस्मन् (चंद्र इव शुभ्रं भस्म) क्ली० स्म. कपुर.
चंद्रभूति (चंद्रस्येव भूतिः कांतिरस्य) क्ली० तिः रुपुं. रजत. [मणि.
चंद्रमणि (चंद्रप्रियो मणिः) पु० णिः चंद्रकांत
चंद्रमास् (चंद्रमाल्हादं मिमीते मा असि) पु० माः १ चंद्र, चांदो. २ कपुर. [शिव.
चंद्रमौलि (चंद्रो मौलावस्य) पु० लिः महादेव,
चंद्ररेखा (चंद्रस्य रेखा) स्त्री० खा. १ चंद्रनी रेखा. २ वनस्पति आभची.
चंद्ररेणु (चंद्र आल्हादिको रेणुरत्र) पु० णुः काव्य चैत्र.
चंद्रला (चंद्रं लाति ला क) स्त्री० ला. कर्णाटकप्रसिद्ध ते नामनी એક देवी, चंद्रला देवीनुं स्थान.
चंद्रलेखा (चंद्रस्य लेखा) स्त्री० खा. चंद्ररेखा शब्द जुओ.
चंद्रलोह (चंद्र इव शुभ्रं लोहं) क्ली० हं. रुपुं.
चंद्रलोहक (चंद्र इव शुभ्रं लोहकम्) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ
चंद्रवत् (चंद्र मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. चांदावाळुं.
चंद्रवंश (चंद्रः मूलपुरुषः वंशे यस्य) पु० शः पुरुरवस् राजानुं पर'परा कुल.
चंद्रवंश्य (चद्रवंशे भवः यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. चद्रवंशमां पेदा थनार.
चंद्रवल्लरी (चंद्र इव वल्लरी) स्त्री० री. सोमवेल.
चंद्रवल्ली (चंद्र इव वल्ली) स्त्री० ल्ली. १ सोमवेल. २ माधवीलता. [ब्द जुओ.
चंद्रवाला (चंद्रस्य वालेव) स्त्री० ला. चंद्रबाला श-
चंद्राविहंगम (चंद्र इव शुभ्रः विहंगमः) पु० मः એક जातनुं धोळुं पंखी. [द्रायणव्रत.
चंद्रव्रत (चंद्रस्य चंद्रलोकप्राप्तये व्रतं) क्ली० तं. चां-
चंद्रशाला (चद्रः शालेवाधारो यस्याः) स्त्री० ला. चांदनी, चंद्रनुं अजवाळुं.
चंद्रशाला (चंद्र इव शाला उच्चस्थितत्वात्) स्त्री० ला. धरनी ठेठ उपली मेडी, धरनो उपरनो भाग अगाशी वगेरे. [शब्द जुओ.
चंद्रशालिका (चंद्रशाला कन्) स्त्री० का. उपलो
चंद्रशिला (चंद्रप्रिया शिला) स्त्री० ला. चंद्रकांतमणि.
' प्रल्हादिता चंद्रशिलेव तूर्णम् ' भट्टिः
चंद्रशेखर (चंद्रः चंद्रकला शेखरे यस्य) पु० रः महादेव, शिव.
चंद्रसंभव (चंद्रात्संभवति) पु० वः बुध.
चंद्रसंभवा (चंद्रः संभवोऽस्याः) स्त्री० वा. नानी એलायची. सूक्ष्मैला.
चंद्रसंज्ञ (चंद्रस्य संज्ञेव संज्ञा यस्य) पु० ज्ञः कपुर.
चंद्रसालोक्य (चंद्रेण सहसालोक्यम्) क्ली० क्यं. चंद्रलोकनी प्राप्ति.
चंद्रसेन (चंद्रा आल्हादिका सेना अस्य) पु० नः ते नामनो भारतप्रसिद्ध એક राजा जेने अश्वत्थामाએ मार्यो.
चंद्रहन् (चंद्रं हतवान् हन् क्विप्) पु० हा. राहु.
चंद्रहास (चंद्रं हसति हस् अण्) पु० सः १ खड्ग. २ रावणनो खड्ग.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चंद्रहास (,,) क्ली० सं. ३पुं.
चंद्रहासा (,, टाप्) स्त्री० सा. १ वनस्पति गळो. २ वनस्पति धोळी भोरींगणी.
चंद्रा (चंदि रक्) स्त्री० द्रा. १ એલાયચી. २ चंद्रवो. ३ वनस्पति गळो.
चंद्रांशु (चंद्रस्य अंशुः) पु० शुः चंद्रकिरण.
चंद्रातप (चंद्र आ तप् अच्) पु० पः १ चंद्रनी, चंद्रवो, छत. [वाळु, चांदनी.
चंद्रातप (चंद्रस्य आतप इव) पु० पः चंद्रनुं अज-
'चंद्रातपमिव रसतामुपेतम्' कादंबरीः
चंद्रात्मज (चंद्रस्य आत्मजः) पु० जः બુધ.
चंद्रानन (चंद्र इवाननमस्य) पु० नः कार्तिकस्वामी, कार्तिकेय. [જેવા મુખવાળું.
चंद्रानन (चंद्र इवाननं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. चंद्र
चंद्रापीड ( ) पु० डः १ महादेव, शंभु. २ ते नामनो એક राजपुत्र.
चंद्रास्पदा (चंद्रः आस्पदं यस्याः) स्त्री० दा. वनस्पति काकडाशिंगी. [शंभु.
चंद्रिक (चंद्रि चंद्रयुक्तं शिरो यस्य) पु० कः महादेव,
चंद्रिका (चंद्र वुन् टाप्) स्त्री० का. १ चांदनी, चंद्रनुं अजवाळुं. २ એક જાતનું માછલું. ३ मोटी એલાયચી. ४ मल्लिका. ५ मेथी. ६ चंद्रना अजवाळानी पेठे आनंददायक स्त्री.
'चंद्रिकामिव चिन्वंति चकोरा इव साधवः' उद्भटः
चंद्रिकाद्राव (चंद्रिकया द्रावो यस्य) पु० वः चंद्रकांतमणि. [चकोर पक्षी.
चंद्रिकापायिन् (चंद्रिकां पिबति पा णिनि) पु० यी.
चंद्रिकांबुज (चंद्रिकेव शुभ्रमंबुजम्) क्ली० जं. १ धोळुं कमल. २ पोयणुं.
चंद्रिल (चंद्र इलच्) पु० लः १ शिव, महादेव. २ वाळंद, हज्जाम. ३ એક જાતનું शाक.
चंद्री (चंद्र रक् ङीप्) स्त्री० द्री. वनस्पति ब्राह्मी.
चंद्रेष्टा (चंद्रः इष्टः यस्याः) स्त्री० ष्टा. पोयणानी वेल.
चंद्रोदय (चंद्रस्य उदयः) पु० यः १ चंद्रनो उदय. २ पारानुं એક જાતનું रसायन.
चंद्रोपल (चंद्रप्रिय उपलः) पु० लः चंद्रकांतमणि.
चंद्रौरस (चंद्रस्य ओरसः) पु० सः बुध.
चप् (चुरा० उभय० सेट् चपयति-ते) ઠળવું, चुर्णु-करवुं [२ सांत्वन करवुं.
चप् (भ्वा० उभय० सेट् चपति-ते) १ सभळावबुं.
चप् (चुरा० उभय० सेट् चंपयति-ते) જવું.
चपट (चपेट पृषो०) पु० टः १ लांबी करेल आंगळी वाळो हाथनो पंजो, लपडाक, तमाचो.
चपल (चप् कल्) पु० लः १ पारो. २ माछलुं. ३ चातक पक्षी. ४ એક જાતનો પથ્થર. ५ क्षय.
चपल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ चंचल. २ त्वरित गतिवाळुं. ३ शीघ्र. ४ दोषनो निश्चय कर्या विना काम करनार. ५ विकल. [चापल्य.
चपलता (चपलस्य भावः तल्) स्त्री०ता. चंचलपणुं.
चपलत्व (चपलस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द जुओ.
चपला (चप् कल् टाप्) स्त्री० ला. १ लक्ष्मी. २ वेश्या, ३ तीखी पींपर. ४ छाल. ५ वीजणी. ६ भद्दिरा. ७ विजया.
चपेट (चपाय एटति) पु० टः चपट शब्द जुओ.
चपेटा (,, टाप्) स्त्री० टा. चपट शब्द जुओ.
'चपेटापाटनातिथिम्' काव्यप्रकाशः
चपेटिका (चपेटा कन्) स्त्री० का. चपट शब्द जुओ. [तिथि.
चपेटो (चपाय एटति) स्त्री०टी. भाद्रपद शुद्ध छठनी
चम् (भ्वा० पर० सेट् चमति) १ खावुं. २ पीवुं. ३ खोराकने होभां नाखवो. आ (आचामति) आचमन करवुं. वि (विचमति) खावुं.
चम् (स्वा० पर० सेट् चम्नोति) ઉપલો धातु जुओ.
चमत्करण (चमत् कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ चमत्कार. २ आश्चर्यकारक कविता, आश्चर्यकारक व्यापार. ४ तमासो, खेल. [जुओ.
चमत्कार (चमत् कृ घञ्) पु० रः ઉપલો शब्द
चमत्कार (चमत् कृ अण्) पु० रः वनस्पति अधाडो. [चमत्कारक, चमत्कारयुक्त.
चमत्कारिन् (चमत् कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि.
चमत्कृति (चमत् कृ क्तिन्) स्त्री० तिः चमत्करण शब्द जुओ. [२ ते नामनो એક दैत्य.
चमर (चम् अरच्) पु० रः १ पाडाजेवो એક मृग,
चमर (,,) क्ली० रं. चमरी, चमर.
चमरपुच्छ (चमरस्य पुच्छमिव पुच्छमस्य) पु० च्छः એક જાતનું पशु. विलेशय. [भरी, चामर.
चमरपुच्छ (चमरस्य पुच्छं) क्ली० च्छं. चमर, च-
चमरिक (चमर ठन्) पु० कः એક જાતનું झाड.
चमरी (चमरस्य जातिः ङीप्) स्त्री० री. चमर मृगनी भादा जेना पुंछडाना वाळनी चमरी बने छे.
'केशेषु चमरीं हंति सीम्नि पुष्कलको हतः' उद्भट.
चमरी (चमरमिवाकारोऽस्त्यस्याः ङीष्) स्त्री० री. भंजरी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'चमरं चामरे स्त्री तु मंजरीमृगभेदयोः' मेदिनी.

चमस (चमत्यस्मिन् चम् असुन्) पु० क्ली० सः-सं. १ पलाश वगेरेना लाकडानुं बनावेल सोमरस पीवानुं यज्ञीय पात्र.

चमस (चमस् अच्) पु०सः १ औषधि पीतपापडो, खडशलीओ. २ लोटनो घीगोळमिश्रित लाडु, पिष्टकभेद, ३ अडदना लोटनुं वडुं वगेरे.

चमसी (चमस् अच् ङीप्) स्त्री० सी. सूक्ष्म अडदनो लोट. [स्थान, कृतस्वर.

चमीकर ( ) पु० रः सोनानुं उत्पत्ति

चमू (चम् ऊ) स्त्री० मूः १ सेना. २ ७२५ हाथी, ७२५ रथ, २७८७ घोडा अने ३५४५ पायदळवाळुं सैन्य.

'पश्यैतां पांडुपुत्राणामाचार्य महतीं चमूम्'
श्रीभगवद्गीता.

चमूचर (चमूप् चरति चर् ट) पु० रः लश्करमां चालनार शीपाध, सैनिक वगेरे.

चमूनाथ (चम्वा नाथः) पु० थः सेनापति.

चमूपति (चम्वाः पतिः) पु० तिः उपरो शब्द जुओ.

चमरु (चम् ऊरु पृषो०) पु०रुः એક जातनुं हरिण.

'इदमरुयुगं न चमरुदशः' प्रसन्नराघवम्.

चमूहर (चमूं दैत्यसैन्यं हरति) पु० रः महादेव, शंभु. [दारवृक्ष.

चंप (चपि अच्) पु० पः એક जातनुं झाड. कोवि-

चंपक (चपि ण्वुल्) पु० कः १ चंपानुं झाड. २ એક जातनी केळ ३ એક जातनुं पनसनुं झाड.

चंपक (,,) क्ली० कं. १ चंपानुं फुल, सोनकेळनुं केळुं.

'व्यलोकयच्चंपककोरकावलीः' नैषधीयम्.

चंपकचतुर्दशी ( ) स्त्री० शी. જેઠ शुद्ध चौदशनी तिथि. [चंपाना फुलनी माळा.

चंपकमाला (चंपकपुष्पनिर्मिता माला) स्त्री० ला.

चंपकमाला (चंपकपुष्पाकारा माला) स्त्री० ला. स्त्रीनुं कंठाभरण नामे चंपाकळीनो हार.

चंपकमाला (,,) स्त्री० लाः दश अक्षरना पादवाळुं ते नामनुं એક वर्णवृत्त.

चंपकरंभा (चंपकोपपदा रंभा) स्त्री० भा. એક जातनी केळ.

चंपकालु (चंपक अल् उण्) पु० लुः पनसनुं झाड.

चंपकावती (चंपक मतुप्) स्त्री० ती. कर्ण राजानी राजधानी भागलपुर. [नसनुं झाड.

चंपकोष (चंपः चंपकः इव कोषो यस्य) पु० षः प-

चंपा (चप् अच्) स्त्री० पा. १ अंग देशना राजा कर्णनी राजधानी, भागलपुर. २ पनसना प्रालसामांथी नीकळती पेशी. ३ ते नामनी એક नदी.

चंपाधिप (चंपाया अधिपः) पु० पः कर्ण राजा, चंपा नगरीनो राजा.

चंपापुरी (चंपानामिका पुरी) स्त्री० री. कर्णराजानी राजधानी, चंपानगरी. [जुओ.

चंपालु (चंपया अलति) पु० लुः चंपकालु शब्द

चंपावती (चंपा मतुप्) स्त्री० ती. चंपकावती शब्द जुओ. [जेवां के नृसिंहचंपू वगेरे.

चंपू (चपि ऊ) स्त्री० पूः गद्यपद्यात्मवाणीवाळुं काव्य

चंपेश (चपाया ईशः) पु० शः १ कर्ण राजा. २ चंपा नगरीनो राजा. [देश.

चंपोपलक्षित (चंपया उपलक्षितः) पु० तः अंग

चंपोपलक्षिता (चपोपलक्षित अण्) पु० व० ताः अंग देशना रहेवाशी.

चंव् (भ्वा० पर० सेट् चंवति) १ जवुं. २ हालवुं, चालवुं. [चालवुं.

चय् (भ्वा० आत्म० सेट् चयते) १ जवुं. हालवुं,

चय (चि अच्) पु० यः १ समूह, जथ्थो. २ कोट. ३ कोटनो दरवाजो. ४ कोटनुं मूलधन. ५ खाधमांथी खोदेल माटीनो ढग. ६ पुष्प वगेरेनुं એકઠું करवुं. ७ धरनी भींत चणवा करेलो माटीनो ढगलो. ८ भभणुं त्रभणुं चोधणुं એ प्रमाणे अनुक्रमे वृद्धि. ९ डीलो. १० सोजो.

'चयस्त्विषामित्यवधारितं पुरा'. माघः

चयक (चये कुशलः कन्) त्रि० कः-का-कं. १ એકઠुं करवामां हुशीआर. २ पुष्प वगेरे वीणी એકઠां करवामां कुशल.

चयन (चि ल्युट्) क्ली० नं. १ पुष्प वगेरेनुं એકઠुं करवुं, जमा करवुं. २ अग्नि वगेरेनो એક संस्कार. ३ संस्कारसाधन यूप वगेरे.

चयनीय (चि अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. એકઠुं करवायोग्य, जमा करवा लायक.

चर् (भ्वा० पर० सेट् चरति) १ जवुं. २ खाध जवुं. ३ वर्तवुं. ४ आचरण करवुं. अति (अतिचरति) वटीजवुं, ओळंडी जवुं. अति+आ (अत्याचरति) आज्ञा भंग करवी. अभि (अभिचरति) ठगवुं, छेतरवुं, ध्यानदेवुं, जादु करवुं. अनु (अनुचरति) अनुसरवुं, हाजर रहेवुं, नकल करवी. आ (आचरति) आचरण करवुं, धर्म वगेरे पालवुं. उत् (उच्चरते) हृदयहार जवुं, उल्लंघीने जवुं, कहाडी मुकवुं. उत् (उच्चरति) उठवुं, उपर

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જવું, ઉચ્ચારવું. उप (उपचरति) પાંસેજવું, પૂજવું, સંભાન દેવું. परि (परिचरति) સેવવું, ચાકરી કરવી. प्र (प्रचरति) પ્રસિદ્ધ કરવું, આચરવું. वि+अभि (व्यभिचरति) આડે રસ્તે જવું, ધાતકી રીતે વર્તવું. सं (संचरते) ચઢવું, ઉપર ચઢવું. सं (संचरति) સાથે જવું, क्षेत्रेजવું. सं+आ (समाचरति) રૂડી રીતે આચરવું, પ્રસિદ્ધ કરવું. निस् (निश्चरति) બહારજવું, નીકળવું.

चर् (चुरा० उभय० सेट् चारयति-ते) ૧ સંદેહ પામવો, સંશય પામવો. ૨ શકથી છુટા થવું.

चर (चर् अच्) पु० रः ૧ છાનો રાજદૂત. ૨ બાતમીદાર. ૩ મંગલગ્રહ. ૪ પાશાથી ખેલવાનો એક ભેદ, અક્ષદ્યૂતનો ભેદ. ૫ ખંજનપક્ષી, દીવાળીયો. ૬ મેષ કર્ક તુલા અને મકર રાશી. ૭ સ્વાતિ પુનર્વસું અને શ્રવણથી ત્રણ નક્ષત્ર.

चर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ૧ જંગમ. ૨ ચંચલ. ૩ અનવસ્થિત, ચલ.

चरक (चर स्वार्थे क) पु० कः ૧ છાનો રાજદૂત. ૨ બાતમીદાર.

चरक (चर संज्ञायां कन्) पु० कः ૧ એક વૈદક ગ્રંથકર્તા. ૨ તે નામનો એક વૈદકગ્રંથ. ૩ ભિક્ષુકક-૨. ૪ ચકકર. ૫ વનસ્પતિ પીતપાપડો, ખડશલીઓ.

चरकाल (चरस्य कालः) पु० लः દિનમાનનું જ્ઞાન મેળવવા માટે સાધવા યોગ્ય કાલનો ભેદ.

चरगृह (चररूपं गृहं) क्ली० हं. મેષ, કર્ક, તુલા અને મકર રાશિ. [ઘોડો.

चरट (चर् अटच्) पु० टः ખંજનપક્ષી, દીવાળી-

चरण (चर् ल्युट्) पु० णः ૧ પગ, ટાંટીઓ. ૨ વેદનો એક દેશ, शाखापर्य्याय. ૩ ચાર પાદવાળા શ્લોકનો ચોથો ભાગ. ૪ ચોથો ભાગ, પા ભાગ. ૫ એક દેશ.

चरण (,,) क्ली० णं. ૧ આચરણ, આચરવું. ૨ અનુષ્ઠાન કર્મ કરવું.

चरणगत (चरणं चरणे वा गतः) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પગને પામેલું. ૨ પગમાં પડેલું. ૩ નમેલું.

चरणग्रंथि (चरणस्य ग्रंथिरिव) पु० थिः પગની ઘુંટી. [ડવું. ૨ પગે નમવું.

चरणपतन (चरणे पतनम्) क्ली० नं. ૧ પગમાં પ-

चरणपतित (चरणे पतितः) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પગમાં પડેલું. ૨ પગે નમેલું, પગે લાગેલું.

चरणपर्वन् (चरणस्य पर्वन्) क्ली० र्व. પગની ઘુંટી.

चरणयुग (चरणयोर्युगं) क्ली० गं. ૧ બે પગ. ૨ શ્લોકનાં બે પાદ.

चरणव्यूह (चरणानां वेदशाखानां व्यूहोऽत्र) पु० हः વેદશાખાનો વિભાગ પાડનાર તે નામનો એક ગ્રંથ.

चरणार्द्ध (चरणस्य अर्द्धं) क्ली० र्द्धं. ૧ અડધો પગ. ૨ શ્લોકના એક પાદનો અડધો ભાગ. ૩ પા ભાગનું અડધું. [પગે કરી નમાવેલું.

चरणानमित (चरणैरानमितम्) त्रि० तः-ता-तं.

चरणाभरण (चरणस्य आभरणं) क्ली० णं. પગનું આભરણ.

चरणामृत (चरणस्य अमृतं) क्ली०तं. આચાર્ય, દેવ, ગુરૂ વગેરે માન્ય પુરૂષોના પગ ધોએલું પાણી.

चरणायुध (चरणं आयुधं यस्य) पु० धः કુકડો.

'आकर्ण्य संप्रति रुतं चरणायुधानाम्'

साहित्यदर्पणम्.

चरणारविंद (चरणमेवारविंदम्) क्ली० दं. चरणकमल. [चरणामृत शब्द જુઓ.

चरणोदक (चरणप्रक्षालनेनोद्भूतं उदकम्) क्ली० कं.

चरणोपग (चरण उप गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. પગ પાંસે જનાર, પગ પાંસે પામનાર. [જુઓ.

चरंटि (चिरंटि पृषो०) स्त्री० टिः चिरंटि शब्द

चरण्य (चरण यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. ચરણ સરખું. [ખાતું. ૩ જવું.

चरत् (चर् शतृ) त्रि० न्-रंती-त्. ૧ ચરતું. ૨

चरपुष्ट (चरणे पुष्टः) पु० ष्टः ગધેડાનું મનુષ્ય.

चरभ (चरण एव भः) क्ली० भं. મેષ, કર્ક, તુલા અને મકર રાશિ.

चरम (चर अमच्) त्रि० मः-मा-मं. ૧છેલ્લું. ૨ અંતનું. ૩ પશ્ચિમનું. ૪ શેષ હોનાર.

चरम (,,) त्रि० मं. અંત, છેડો.

चरमक्ष्माभृत् (चरमश्चासौ क्ष्माभृत्) पु० त्-द्. અસ્તાચલ.

चरमाचल (चरमश्चासावचलश्च) पु०लः અસ્તાચલ.

'यातोऽस्तमेष चरमाचलचूडचुंबी.' मुरारिः

चरमाद्रि (चरमश्चासावद्रिश्च) पु० द्रिः અસ્તાચલ.

चरव्य (चरवे हितं) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ચરૂને માટેનું, ચરૂ માટે ફાયદામંદ.

चराचर (चरः अचरो विद्यतेऽस्मिन्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ જંગમ. ૨ હાલતું ચાલતું. ૩ એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે લઇ જવાય તેવું. ૪ અસ્થિર, ચંચલ. [રૂપે જગત્. ૨ આકાશ.

चराचर (चरश्चाचरश्च) क्ली० रं. ૧ સ્થાવર જંગમ.

चराचर ,,) त्रि० रः-रा-रं. ૧ ચલ અને અચલ. ૨ ચેતન અને જડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चरि (चर् इन्) पु० रिः पशु.
चरित (चर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ करेलुं. २ अनुष्ठित. ३ आचरण करेल. ४ गयेलुं. ५ पाभेलुं. ६ जाणेलुं.
चरित (,,) क्ली० तं. १ आचरण. २ चरित्र. ३ स्वभाव. ४ वर्तन, वर्तवुं.
' वाग्देवताचरितचित्रितचित्रसद्मा ' गीतगोविंदम्.
चरितव्य (चर् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ आचरण करवा योग्य. २ अनुष्ठान करवा लायक. ३ पाळवायोग्य.
चरितार्थ (चरितः प्राप्तः अर्थः प्रयोजनं येन) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ सफल. २ कृतार्थ. ३ जे फलपामेल होयछे ते, प्राप्त फल. ४ धारेलो अर्थ जेने प्राप्त थयो होयछे ते.
' रामरावणयोर्युद्धं चरितार्थमिवाभवत् ' रघुवंशम्.
चरितार्थता (चरितार्थस्य भावः तल्) स्त्री० ता. सफलपणुं, कृतार्थपणुं, धारेल कर्मनी प्राप्ति.
चरितार्थत्व (चरितार्थस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.
चरित्र (चर् इत्र) क्ली० त्रं. १ अनुष्ठान. २ व्रतकर्म वगेरेनुं अनुष्ठान. ३ स्वभाव. ४ चेष्टित लीला वगेरे. ५ आचरण, वर्तणूक.
चरित्रा (,, टाप्) स्त्री० त्रा. आंबलीनुं झाड.
चरिष्णु (चर इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. १ जंगम. २ फरनाइ. ३ चर. ४ चल. ५ चरणशील.
चरीत्र (चरित्र पृषो०) क्ली० त्रं. चरित्र शब्द जुओ.
चरु (चरति होमादिकमस्मात्) पु० रुः १ हव्यान्न. २ होमना माटे रांधेलुं अन्न. ३ होमनुं अन्न रांधवानुं पात्र.
' ततश्च संस्कृते वह्नौ गोक्षीरेण चरुं पचेत् '
शारदातिलकम्.
चरु (चरंत्यापो यत्र) पु० रुः मेघ. [शब्दरत्नावली.
चरुवेलिन् ( ) पु० ली. महादेव,
चरुव्रण (चरोर्व्रण इव) पु० णः एक जातनी पुरी, एक जातनो पुडो. [रत्नमाला.
चरुश्रयण (चरोः श्रयणं) क्ली० णं. हव्यान्ननो संस्कार.
चरुस्थाली (चरोः स्थाली) स्त्री० ली. हव्यान्न रांधवानुं एक जातनुं पात्र.
चर्ग् (भ्वा० पर० सेट् चर्गति) जवुं, गमन करवुं.
चर्च् (चुरा० उभय० सेट् चर्चयति-ते) १ वांचवुं. २ अभ्यास करवो. ३ चर्चा करवी.
चर्च् (तुदा० पर० सेट् चर्चति) १ बोलवुं. २ निंदवुं, गाळ देवी. ३ चर्चा करवी.
चर्चरी (चर्च् अरन् ङीष्) स्त्री० री. १ एक जातनुं गायन. २ उत्साह. ३ हर्षनी रमत. ४ हाथनी ताळीनो अवाज. ५ वांकाकेश. ६ उभंगनो नाद. ७ बोटुं वखाणवुं. ८ वाजिंत्र अने कंठना स्वरनी एकता. ९ भभडाथी बोलवुं. १० वसंत समयनी क्रीडा. ११ ते नामनुं एक अक्षरवृत्त. चर्चरिका.
चर्चरीक (चर्च् ईकन्) पु० कः १ महाकाल भैरव. २ एक जातनुं शाक. ३ केशरचना.
चर्चस् (चर्च् असुन्) पु०चीः ते नामनो एक निधि.
चर्चा (चर्च् अच्) स्त्री० र्चा. १ दुर्गा. २ चामुंडा देवी.
चर्चिक्य (चार्चिक्य पृषो०) क्ली० क्यं. चंदन वगेरेथी देहनुं लेपन करवुं ते. चार्चिक्य.
चर्चित (चर्च् क्त) त्रि० तः-ता-तं. चंदन वगेरेथी लेपन करेलुं.
' पयोधराश्चंदनपंकचर्चिताः ' ऋतुसंहारः
चर्चित (,,) क्ली० तं. चर्चिक्य शब्द जुओ.
चर्च्च (भ्वा० आत्म० सेट् चर्चते) १ बोलवुं. २ दोषमुक्तवो. ३ निंदवुं. ४ अध्ययन करवुं. ५ चर्चा करवी.
चर्त्य (चृत् यत्) त्रि० र्त्यः-र्त्या-र्त्यं. १ भारी नाखवायोग्य. २ हननीय.
चर्पट (चृप् अटन्) पु० टः १ चपेट शब्द जुओ. २ खडसलीआनो समूह. ३ वनस्पति पीतपापडो, खडसलीओ ४ परस्त्रीनुं सौंदर्य न जोवाय ते माटे जेणे पोताना डोळा फोडी नाखेल छे एवो साधु.
चर्पटी (,, ङीप्) स्त्री० टी. १ लोटनी पोळी वगेरे. २ चपेटी शब्द जुओ.
चर्व् (भ्वा० पर० सेट् चर्वते) १ जवुं, गमन करवुं. २ खावुं, भक्षण करवुं. ३ चाववुं.
चर्भट (चर् क्विप् भट् अच्) पु० टः चीभडुं.
चर्भटी (,, ङीप्) स्त्री० टी. १ सारोप वाग्य. २ चर्चा. ३ हर्षक्रीडा.
चर्म (चर्मसाधनतयास्त्यस्य अच्) क्ली० र्म. ढाल.
चर्मकंटक (चर्मणि कंटक इव) पु० कः वनस्पति पित्तपापडो. [शिकाकाइ, चीकाभाइ.
चर्मकषा (चर्म कष् अच् टाप्) स्त्री० षा. वनस्पति
चर्मकसा (चर्म कस् अच् टाप्) स्त्री० सा. उपलो शब्द जुओ.
चर्मकार (चर्मन् कृ अण्) पु० रः चमार, मोची.
चर्मकारक (चर्मन् कृ ण्वुल्) पु० कः उपलो शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ. [મોચી.
चर्मकारिन् (चर्मन् कृ णिनि) पु० री. ચમાર,
चर्मकारी (चर्मन् कृ अण्) स्त्री० री. १ ચમારણ. २ ભોયણ. ३ એક જાતની ઔષધિ.
चर्मकार्य (चर्मन् कृ ण्यत्) क्ली०र्य. ચામડાનું કામ.
चर्मकील (चर्मणि कील इव) पु० लः હરસ, મસા.
चर्मकृत् (चर्मन् कृ क्विप्) पु० त्-द्. १ ચમાર, २ મોચી. [છાપું.
चर्मचटका (चर्मणा चटकेव) स्त्री० का. આંમાયણ,
चर्मचटिका (चर्मचटी कन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [चर्मचटका शब्द જુઓ.
चर्मचटी (चर्म चटति चट् अच् ङीप्) स्त्री० टी.
चर्मचित्रक (चर्म चित्रयति चित्र् ण्वुल्) क्ली० कं. ધોળા કોઢનો રોગ. [२ રૂવાડું. ३ કેશ.
चर्मज (चर्मणि जायते जन् ड) क्ली० जं. १ લોહી.
चर्मज (,,) त्रि० जः-जा-जं. ચામડાથી પેદા થનાર, ચર્મોત્પન્ન.
चर्मण्वती (चर्मन् मतुप्) स्त्री० ती. ચંબલ નદી. તે નામની એક નદી.
चर्मतरंग (चर्मणि तरंग इव) पु० गः વૃદ્ધાવસ્થાવડે શરીરની ચામડી ઉપર પડેલું વળીયું, કરચલી. [દેહ ઉપર કાળા તલ હોયછે તે.
चर्मतिल (चर्मणि तिला यस्य) त्रि० लः-ला-लं. જેને
चर्मदंड (चर्मणा कृतो दंडः) पु० डः કોરડો, ચાબુક.
चर्मदल (चर्म दलयति दल् अण्) क्ली० लं. એક જાતનો કોઢ. [१ કુષ્ટરોગ. २ ખરજવું.
चर्मदूषिका (चर्म दूषयति दूष् ण्वुल्) स्त्री० का.
चर्मद्रुम (चर्म चर्मीकारवल्कलं यस्य) पु० मः ભૂર્જવૃક્ષ, ભોજપત્રનું ઝાડ.
चर्मन् (चर् मनिन्) क्ली० र्म. १ ચામડું, २ છાલ, ३ ઢાલ. ४ જેનાથી સ્પર્શ મેળવાય છે એવુ ઇંદ્રિય. [રોગ, ચામુક,
चर्मनालिका (चर्मनिर्मिता नालिकेव) स्त्री० का. કોરા
चर्मपट्टिका (चर्मनिर्मिता पट्टिका) स्त्री० का. સોગટાં ઇત્યાદિ ખેલવાનો ચામડાનો પટ.
चर्मपत्रा (चर्मेव पत्रं पक्षेऽस्याः) स्त्री० त्रा. चर्मचटका शब्द જુઓ.
चर्मपादुका (चर्मनिर्मिता पादुका) स्त्री० काः १ ચામડાના જોડા. २ ચામડાની મોજડી.
चर्मपुट (चर्ममयं पुटमत्र) पु० टः १ ચામડાનું કુંડલું. २ ચામડાનું બતકું. [જુઓ.
चर्मपुटक (चर्मपुटः कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ
चर्मप्रभेदिका (चर्म प्रभिनत्ति) स्त्री० का. ચામડું કાપવાનું ઓજાર, રાંપ, આરી, વીગેરે.
चर्मप्रसेविका (चर्मणा प्रसीव्यते) स्त्री० का. ચામડાની ધમણ.
चर्मबंध (चर्मणो बंधः) पु० धः ચામડાનો બંધ.
चर्ममय (चर्मणो विकारः मयट्) त्रि० यः-यी-यं ચામડાનું બનાવેલ.
' यथा काष्ठमयो हस्ती यथा चर्ममयो मृगः ' मनुः
चर्ममुंडा (चामुंडा पृषो०) स्त्री० डा. ચામુંડા દેવી દુર્ગા. [બકુ.
चर्मयष्टि (चर्ममयी यष्टिरिव) पु० ष्टिः કોરડો, ચા-
चर्मरंगा (चर्मणे रंगोऽस्याः) स्त्री० गा. વનસ્પતિ સોનામુખી.
चर्मरु (चर्म राति रा कु) पु० रु. ચમાર, મોચી.
चर्मवत् (चर्मन् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ચામડાવાળુ, ચામડાથી આચ્છાદિત કરેલું.
चर्मवसन (चर्म गजासुरचर्म वसनमस्य) पु० नः મહાદેવ, શંભુ.
चर्मवसन (चर्मणो वसनं) क्ली० नं. ચામડાનું લુગડું.
चर्मवृक्ष (चर्मप्रधानो वृक्षः) पु० क्षः ભૂર્જવૃક્ષ, ભોજપત્રનું ઝાડ. [ટી એલાયચી. સ્થૂલેલા.
चर्मसंभवा (चर्मणि त्वचि संभवति) स्त्री० वा. ભો-
चर्मसार (चर्मणः सारः) पु० रः ખાધેલા અન્નનો વિકૃત રસ. [જુઓ.
चर्माभस् (चर्मणोभः) क्ली० भः १ ઉપલો શબ્દ
चर्मार (चर्म शिल्पसाधनतया ऋच्छति) पु० रः ચમાર, મોચી. [કાપવું, ચામડાને કાતરવું.
चर्मावकर्तन (चर्मणः अवकर्तनम्) क्ली० नं. ચામડાને
चर्मावकर्तिन् (चर्मन् अव कृत् णिनि) पु० र्ती. ચમાર, મોચી.
' आयुः सुवर्णकाराणां यशश्चर्मावकर्तिनाम् ' मनुः
चर्मावकर्तृ (चर्मन् अव कृत् तृच्) पु० र्त्ता. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
चर्मिक (चर्ममयं फलकं युद्धसाधनतयाऽस्त्यस्य) पु० कः ઢાલ રાખી યુદ્ધ કરનાર પુરૂષ.
चर्मिन् (चर्मदेहावरकं फलकं वा अस्त्यस्य इनि) त्रि० र्मी-र्मिणी-र्मि. १ ઢાલ રાખનાર. २ ઢાલ રાખી લડનાર. ३ ચામડાવાળુ,
चर्मिन् (चर्माणि वल्कलान्यस्यां संति) पु० र्मी. १ ભૂર્જવૃક્ષ. २ ભૃંગરીટ નામનો એક શિવગણ. ३ કેળનું ઝાડ. [આચરવાલાયક. ३ ખાવાયોગ્ય.
चर्य (चर् यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. १ જવાયોગ્ય. २
चर्या (,,) क्ली० र्यं. १ અવશ્ય આચરણ કરવું તે. २ અવશ્ય જવું તે. ३ યોગમાર્ગની

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्थिति. ४ धर्माचरण, ५ गमन. ६ भक्षण. ७ वर्तणुक. [उपलो शब्द जुओ.

चर्या (चर् क्यप्) स्त्री० र्या. १ आचार. २ गति. ३

चर्व् (भ्वा० पर० सेट् चर्वति) १ चावबुं. २ खाबुं.

चर्व् (चुरा० उभय० सेट् चर्वयति-ते) उपलो शब्द जुओ. [भक्षण.

चर्वण (चर्व् ल्युट्) क्ली० णं. १ चावबुं. २ खाबुं,

चर्वणा (चर्व् युच्) स्त्री० णा. १ खाबुं. २ चालबुं. ३ आस्वादन.

चर्वणीय (चर्व् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ चावबायोग्य. २ भक्षण करवा लायक.

चर्वन् (चर्व् अङ्) पु० र्वा. १ लात मारवी ते. २ चावबुं. ३ भक्षण करबुं. [खायेलुं.

चर्वित (चर्व् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ चावेलुं. २

चर्वितपात्र (चर्विताय पात्रं) क्ली० त्रं. पीकदानी, चावेलुं नाखवानुं पात्र. [पखो शब्द जुओ

चर्वितपात्रक (चर्वितपात्रं स्वार्थे कन्) क्ली० क. उ-

चर्वितव्य (चर्व् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ चावबायोग्य. २ खावायोग्य. [जुओ

चर्व्य (चर्व् यत्) त्रि० र्व्यः-र्व्या-र्व्यं. उपलो शब्द

चर्षणि (कृष् अति) पु० णिः १ मनुष्य, माणस. २ मनुष्यजाति. ३ कृत अकृत जाणनारो.

' सचर्षणिनामुदगाच्छुचो मृजन् ' श्रीभागवतम्

चर्षणी (कृष् अनि ङीप्) स्त्री० णी. छीनाळ.

चल् (भ्वा० पर० सेट् चलति) १ चालबुं, हालबुं. २ कांपबुं. ३ चळबुं.

चल् (तुदा० पर० सेट् चलति) १ खेलबुं, रमबुं, क्रीडबुं. २ विलास करवो.

चल् (चुरा० पर० सेट् चालयति) १ उछेरबुं. २ पालबुं. ३ पोषबुं. ४ भरण करबुं.

चल (चल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. १ चंचल. २ अस्थिर. ३ कंपबाळुं.

' प्रायश्चलं गौरवमाश्रितेषु ' कुमारसंभवम्

चल (,,) पु० लः पर्वतेश्वर.

चल (चल् णिच् अच्) क्ली० लः कंपन, कांपबुं, हालबुं, [ग्रहपर्यंत जे अंतर ते.

चलकर्ण (चलः कर्णः यस्मिन्) पु० र्णः पृथ्वीथी

चलकेतु (चलः केतुः) पु० तुः એક જાતની ધ્વજા.

चलचंचु (चला चंचुरस्य) पु० चुः चकोर पक्षी.

चलचित्तता (चलचित्तस्य भावः तल्) स्त्री० त्ता. मनतुं चंचलपणुं. चलचित्तत्व,

चलत् (चल् शतृ) त्रि० न्-लंती-लत्. १ चालतुं, हालतुं. २ जतुं.

चलता (चलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. चंचलपणुं.

चलत्पद ( ) अ० दं. चालतुं, फरतुं.

चलत्पूर्णिमा (चलंती पूर्णिमा पूर्णिमाचंद्र इव) स्त्री० मा. એક જાતનું માછલું.

चलत्व (चलस्य भावः) क्ली० त्वं. चंचलपणुं.

चलदंग (चलदंगमस्य) पु०गः એક જાતનું માછલું.

चलदंगक (चलदंगः स्वार्थे कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

चलदल (चलानि दलानि यस्य) पु० लः पीपळा नुं झाड.

चलद्विप ( ) पु० षः कोकिलपक्षी.

चलन (चल् ल्युट्) क्ली० नं. १ चाल. २ हालबुं. ३ चळबुं. ४ जबुं. ५ भमबुं. ६ फरबुं.

चलन (,,) पु० नः पग, टांटीओ.

चलन (चल् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. १ कंपबाळुं. २ हालतुं. ३ चालतुं.

चलन (,,) पु० नः हरिण, मृग.

चलनक (चलन कन्) क्ली० कं. चंडातक शब्द जुओ.

चलनी (चल् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ धाबरी, चणीओ, हस्तिणंधनी. [नुं झाड.

चलपत्र (चलानि पत्राणि यस्य) पु० त्रः पीपळा

' अंगेन केनापि विजेतुमस्या
गवेष्यते किं चलपत्रपत्रम् ' नैषधीयम्.

चलपुच्छ (चलं पुच्छं यस्य) पु० च्छः खंजन पक्षी. दीवाळीधोडो.

चलमान (चल् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ हालतुं, चालतुं. २ फरतुं. ३ चळतुं.

चलस् (,,) क्ली० लः એક જાતની ભાજી.

चलसंधि (चलः संधिः) पु० धिः हालतो सांधो.

चला (चल् अच् टाप्) स्त्री० ला. १ लक्ष्मी. २ शेलारस. ३ पीजणी.

चलाधल (चल् अच्) पु० लः कागडो.

चलाचल (,,) त्रि० लः-ला-लं. चंचल.

' चलाचलैरनुपदमाहताः खुरैः ' माघः

चलांतक (चले चलने आतंको यस्मात्) पु० कः वातामयनो भेद, એક જાતનો વાત રોગ.

चलि ( ) पु० लिः वीणा वगेरेनुं आस्फादन.

चलित (चल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ चळेलुं. २ चालेलुं. ३ हालेलुं. ४ गयेलुं. ५ कंपेलुं. ६ जणेलुं, पामेलुं. [गति.

चलित (चल् क्त) क्ली० तं. १ चालबुं ते, हालबुं;

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चलु (चल् उ) पु० लुः ફોગળો.
चलुक (चलुना मीयते कन्) पु० कः १ નાનું પાત્ર. ૨ પાણી વગેરે લેવામાં હસ્તાકૃતિ કરવી તે, ખોબો, પ્રસૃતિ. [નું ઇંદ્રિય સ્થિર નથી તે.
चलेंद्रिय (चलानींद्रियाण्यस्य) त्रि० यः-या-यं. જે-
चलेषु (चले लक्ष्यमप्राप्त इषुर्यस्य) पु० षुः જેનું બાણ નીશાનને નથી લાગેલું તે પુરૂષ.
चवर्ग (चस्य वर्गः) पु० र्गः तालुस्थानवडे उच्चारेल स्पर्ष वर्णवाळो वर्ग. च, छ, ज, झ, ञ.
चवर्गीय (चवर्गे भवः छ) त्रि० यः-या-यं. चवर्गमां होनार.
चवल (चर्व् अलच्) पु० लः १ राजभाष. २ એક જાતનું धान्य. ३ ચોળી.
चवि (चर्व् इन्) स्त्री० विः वनस्पति चव्यक.
चविक (चवि कन्) पु० क्ली० कः-कं. ઉપલો शब्द જુઓ. [જુઓ.
चविका (,, टाप्) स्त्री० का. चवि शब्द
चवी (चर्व् इन् ङीप्) स्त्री० वी. चवि शब्द જુઓ.
चव्य (चर्व् ण्यत् पृषो०) क्ली०व्यं. वनस्पति चव्यक.
चव्यजा (चव्य जन् ड टाप्) स्त्री० जा. वनस्पति गजपींपर. [ઉપલો शब्द જુઓ.
चव्यफल (चव्यमिव फलति फल् अच्) क्ली० लं.
चव्यिका (चव्य ठन् टाप्) स्त्री० का. १ वनस्पति चव्यक. २ वनस्पति तज.
चष् (भ्वा० उभय० सेट् चषति-ते) ખાવું, ભક્ષવું.
चष् (भ्वा० पर० सेट् चषति) ઠાર મારવું, મારી નાખવું. [પાત્ર.
चषक (चष् ण्वुल्) पु० क्ली० कः-कं. मद्य पीवानुं
चषक (,,) क्ली० कं. १ मद्य. २ એક જાતનું मद्य.

' चषकोऽस्त्री पानपात्रे मधुमद्यप्रभेदयोः '

मेदिनी.

चषति (चष् अति) पु० तिः १ वध. २ भक्ष.
चषाल (चष् आलच्) पु० लः यज्ञीय यूपने माथे राखेलो वलयाकार काष्टमय के लोहमय पदार्थ.
चह् (भ्वा० पर० सेट् चहति) ઠગવું, छेतरवुं.
चह् (चुरा० उभय० सेट् चहति-ते) ઉપલો धातु જુઓ.
चाकचाक्य (चकचकस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्यं. १ चकचकितपणुं. २ ઉજ્જ્વલપણું.
चाकचिक्य (चाकचाक्य पृषो०) क्ली०क्यं. ઉપરનો शब्द જુઓ.
चाक्र (चक्रेण निर्वृत्तं अण्) त्रि० क्रः-क्री-क्रं. १ चक्र વડે થએલું. २ चक्रवडे नीपजेलुं.
चाक्रिक (चक्रेण समूहेन यंत्रभेदेन चक्रयुक्तशकटेन चरति ठक्) पु० कः १ ગાડીવાન. २ તેલી. ३ राजा. ४ ચોદ્ધા વગેરેને નિયમિત કાલે ઘંટાસ્વરે निद्राभांथी जाग्रत् करनार બંદીજન.
चाक्षुष (चक्षुषा गृह्यते अण्) क्ली० षं. चक्षुग्राह्य રૂપવિષય. [त्यक्ष. २ देखातुं. ३ જોવાયેલું.
चाक्षुष (चक्षुषा निर्वृत्तः अण्) त्रि० षः-षी-षं १ प्र-
चाक्षुष (चक्षुषोऽपत्यं) पु० षः रिपुंजय चक्षुष् राजानो पुत्र छठ्ठो मनु.
चांग (चमंगं तदवयवो दंतो यस्मात्) पु० गः १ हांतनुं धोળાપણું, २ हांतनी सुंदरता.
चांगेरी (चांग ईर् अण् ङीप्) स्त्री० री. એક જાતની ભાજી. [હાલતું, ધણું હાલતું.
चाचलि ( ) त्रि० लिः-लिः-लि वारंवार
चांचल्य (चंचलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. चंचलपणुं.
चाट (चट् अच्) पु० टः १ प्रथम विश्वासु थइ हणी जइ आगलानुं धन चोरनार पुरुष. २ ઠગ.
चाटकैर ( ) पु० रः नानो चकलो.
चाटपुट ( ) पु० टः એક જાતનો ताल.
चाटु (चट् उण्) पु० क्ली० टुः-टु. १ प्रियवाक्य. २ मिथ्या प्रियवाक्य, खुशामद. ३ खुशामद करनार.

' श्रीरं विलोकयति चाटुशतैश्च भुंक्ते ' भर्तृहरिः

चाटुक (चाटु कन्) क्ली० कं. ઉપલો शब्द જુઓ.
चाटुकार (चाटुं करोति) त्रि० रः-री-रं १ आनंद युक्त બોલનાર. २ मिथ्या स्तुति करनार. ३ खुशामद करनार.
चाटुपटु (चाटौ पटुः) पु० टुः १ ભાંડ. २ મશ્કરો, ઠઠ્ઠાખોર. ३ विदूषक. ४ खुशामद करवामां हुंशीयार. ५ प्रिय બોલવામાં डाहुं.
चाटुलोल (चाटुषु लोलः) त्रि० लः-ला-लं चाटुकार शब्द જુઓ. [ખોર, विदूशक.
चाटुवटु (चाटुकारकः वटुः) पु० टुः મશ્કરો, ઠઠ્ઠા-
चाटुशत (चाटूनां शतं) क्ली० तं. १ વખાણવાળું પુષ્કલ ભાષણ. २ ઘણી खुशामद.
चाटूक्ति (चाटोरुक्तिः) स्त्री० क्तिः १ प्रिय બોલવું. २ मिथ्या स्तुति. ३ खुशामद.
चाटूक्ति (चाटुवाक्यस्य उक्तिर्यत्र) स्त्री० क्तिः सेवा, चाकरी. [नो शिष्य.
चाणक (चाणक्यस्य छात्रः अण्) पु० कः चाणक्य-
चाणकोन (चणकस्य भवनं क्षेत्रं खञ्) त्रि० नः-ना-नं. चणा वाववा योग्य क्षेत्र वीगेरे.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चाणक्य (चणकस्य मुनेर्गोत्रापत्यं घञ्) पु० क्यः १ वात्सायन ऋषि. २ चंद्रगुप्त राजनो वजीर कौटिल्य. [ए मुनिओ रचेल नीतिशास्त्र.

चाणक्य (चाणक्येन प्रोक्तं अण्) क्ली० क्यं. चाणु-

चाणक्य (चणक स्वार्थे ष्यञ्) पु० क्यः चणक श-ब्द जुओ. [चणकमूलो.

चाणक्यमूलक (चाणक्यं मूलमस्य कप्) क्ली० कं.

चाणूर ( ) पु० रः ते नामनो एक मल्ल, कंसनो एक अनुचर. [वासुदेव.

चाणूरसूदन (चाणूरं सूदयति) पु० नः श्रीकृष्ण

चांड (चंडस्य भावः) क्ली० डं. चंडता शब्द जुओ.

चांडाल (चंडाल स्वार्थे अण्) पु० लः चंडाल श-ब्द जुओ. [वीणा. २ चंडालण.

चांडालिका (चांडाली कन्) स्त्री० का. १ चांडाल-

चांडाली (चांडालस्य स्त्री) स्त्री० ली. चंडालनी स्त्री.

चातक (चत् ण्वुल्) पु० कः चातक पक्षी, अपैओ.

' रे रे चातक सावधानमनसा मित्र क्षणं श्रूयताम् '
भर्तृहरिः

चातकानंदन (चातकमानंदयति) पु० नः १ मेघ. २ वर्षाकाल. [दुःख देवुं.

चातन (चत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ पीडवुं. २

चातुर (चतुर एव स्वार्थे अण्) त्रि० रः-रा-रं. १ डाहुं, शाणुं, कुशल, हुंशीआर. नेत्रगोचर. ३ नियमभां राखनार. [गाडुं, रथ, वगेरे.

चातुर (चतुर्भिरह्यते अण्) क्ली० रं. चार पैडावाळुं,

चातुरक (चातुर स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ. [ओशीकुं.

चातुरक (चातुर कै क) पु० कः गालभशुरीयुं,

चातुरक (चातुरः स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. चा-तुर शब्द जुओ.

चातुरका ( ) स्त्री० का. हुंशीआरी, चतुराइ, डहापण.

चातुरक्ष (चतुर्भिरक्षैर्निष्पाद्यते अण्) क्ली० क्षं. एक जातनी क्रीडा, चार पासानी रमत.

चातुरक्ष (चतुरक्ष अण्) पु० क्षः ओशीकुं.

चातुराश्रमिक (चतुर्षु आश्रमेषु विहितः) त्रि० कः-की-कं. चार आश्रमभां विहित.

चतुराश्रम्य (चत्वारः आश्रमाः ष्यञ्) क्ली० म्यं. चार आश्रमनो समुदाय. [सारथी.

चातुरिक (चातुरीं वेत्ति ठक्) पु० कः गाडीवान,

चातुरी (चतुरस्य भावः ष्यञ्) स्त्री० री. चतुराइ.

चातुर्जात (चतुर्जात अण्) क्ली० तं. तज, तमाल पत्र, એલાયચી अने नागकेसर.

चातुर्जातक (चातुर्जात कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [वगेरे.

चातुर्थक (चतुर्थ ठक्) चोथे दिवस आवनार ज्वर

चातुर्थिक („) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

चातुर्बीज (चतुरबीजमेव अण्) क्ली० जं. मेथी, रानीमेथी, यवानिका अने शाहजीरुं.

चातुर्भद्र (चतुर्भद्रमेव अण्) क्ली० द्रं. नागरमोथ, शुंठ, अतिविष अने गळो.

चातुर्मास (चतुर्मासे भवः अण्) त्रि० सः-सा-सं. चतुर्मासमां पेदा थनार.

चातुर्मास्य (चतुर्षु मासेषु भवो यज्ञः ष्यञ्) क्ली० स्यं. प्रत्येक चार मासनी आखरे यज्ञ करेछे ते.

चातुर्य्य (चतुरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. चतुराइ, डहापण, हुंशीआरी.

चातुर्वर्ण्य (चत्वारो वर्णा एव स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० र्ण्यं. ब्राह्मण, क्षत्रिय. वैश्य अने शूद्र ए चार वर्ण.

' चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः ' भगवद्गीता.

चातुर्वर्ण्य (चतुर्वर्ण ष्यञ्) क्ली० र्ण्यं. ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य अने शूद्र ए चार वर्णोमांनी प्रत्येकनो धर्म. [ज्ञाणुनार.

चातुर्विद्य (चतुर्वेदं वेत्ति) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. चार वेद

चातुर्होतृक (चतुर्होतृ ठक्) त्रि० कः-की-कं. चार होतृविप्रथी करवा योग्य.

चातुष्टय (चतुष्टयं कलापसूत्रवृत्तिमधीते इति) पु० यः १ चार वृत्तिनो ज्ञाणनार पुरुष. २ चार वृत्तिनो अभ्यास करनार पुरुष.

चात्र (चाय् ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. अग्निमंथन करवाना यंत्रनो एक अवयव.

चात्वाल (चत् वालञ्) पु० लः १ यज्ञकुंड शब्द जुओ. २ उत्तर वेदीनी आगळनो माटीनो ढगलो.

चांदनिक (चंदनेन संपद्यते ठक्) त्रि० कः-की-कं. चंदनवडे शोभितुं करेलुं.

'वपुश्चांदनिकं यस्य कर्णवेष्टनिकं मुखम्' भट्टिः

चांद्र (चंद्रस्येदं अण्) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. चंद्र संबंधी. चंद्रनुं.

चांद्र (चंद्र अण्) क्ली० द्रं. चांद्रायण व्रत.

चांद्र („) पु० द्रः चंद्रकांतमणि.

चांद्र (चंद्र अण्) १ मृगशीर्ष नक्षत्र. २ आदु. ३ धोणी भोरींगणी. [गानदी.

चांद्रभागा (चांद्रो भागोऽस्याम्) स्त्री० गा. चंद्रभा-

चांद्रमस (चंद्रमसः इदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. चंद्र-नुं चंद्रसंबंधी.

' लब्धोदया चांद्रमसीव लेखा ' रघुवंशम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चांद्रमास (चांद्रो मासः) पु० सः चंद्रसंबंधी महिनो, शुक्लप्रतिपदाथी मांडी अमावास्यासुधीनो काळ.

चांद्रवत्तिक (चांद्रायणं व्रतं यस्य ठक्) त्रि० कः-की-कं. चांद्रायणव्रत आचरणु करनार.

चांद्रायण (चंद्रस्यायनमिवायनं यस्मिन्) क्ली० णं. ते नामनुं એક व्रत.

चांद्रायणविधान (चांद्रायणस्य विधानम्) क्ली० नं. चांद्रायणु व्रतनुं अनुष्ठान.

चांद्री (चद्रस्येयं ङीप्) स्त्री० द्री. १ चंद्रपत्नी. २ चांदनी. ३ धोळी भोरींगणी.

'गुरुकाव्यानुगां विप्रचान्द्रीमिभनभः श्रियम्' माघः

चाप (चपस्य वंशभेदस्य विकारः अण्) पु० पः १ धनुष्. २ धनराशि. ३ गोळनो अर्द्धभाग.

चापल (चपलस्य भावः) क्ली० लं. चांचल्य शब्द જુओ. [જુओ.

चापल्य (,,) क्ली० ल्यं. उपलो शब्द

चापिन् (चाप इनि) त्रि० पी-पिनी-पि. धनुष् धारणु करनार. [धनराशि.

चापिन् (,,) पु० पी. १ महादेव. २

चापुका (,,) स्त्री० का. नानुं गोळ ओशीकुं. [री, चम्भर.

चामर (चमर्या विकारः अण्) पु० क्ली० रः-रं. चम-

चामरग्राह (चामरं गृह्णाति) पु० हः चामरथी वाढोळनार पुरुष.

चामरपुष्प (चामरमिव पुष्पमस्य) पु० ष्पः १ सोपारीनुं आड. २ आंबानुं आड. ३ केतकनुं आड. ४ कसाडानुं आड. [शब्द જુओ.

चामरपुष्पक (चामरपुष्पः कन्) पु० कः उपलो

चामरिन् (चामर इनि) पु० री. अश्व, घोडो.

चामरिन् (,,) त्रि० री-रिणी-रि. चम्भरवाळुं.

चामीकर (चमीकर अण्) क्ली० रं. सोनुं. २ धंतुरो.

'शुद्धचामीकरप्ररव्यं सर्वाभरणभूषितम्'

चामीकर (चामीकरस्य विकारः अण्) त्रि० रः-री-रं. सोनानुं बनावेल.

चासुंडा ( ) स्त्री० डा. १ चामुंडादेवी. २ परब्रह्मनी सप्तशतीप्रसिद्ध शक्ति. ३ मातृका चर्ममुंडा.

चांपिला (चांपा इलच् टाप्) स्त्री० ला. चंपानदी.

चांपेय (चंपायां नद्यां जंबुनद्यां भवं ढक्) क्ली० यं. १ धंतुरो. २ सोनुं. ३ किंजल्क.

चांपेय (चंपा ढक्) पु० यः १ नागकेसरनुं आड. २ चंपानुं आड. [नामनो पुत्र.

चांपेय (,,) पु० यः विश्वामित्रनो ते

चांपेयक (चांपेय कन्) क्ली० कं. किंजल्क.

चाम्य (चम् ण्यत्) क्ली० म्यं. अन्न वगेरे.

चाय् (भ्वा० उभय० सेट् चायति-ते) १ पूजवुं. २ चक्षुथी जाणवुं, जोवुं. ३ संमान करवुं.

'तं पार्वतीयाः प्रमदाश्चचायिरे' माघः

चार (चर् स्वार्थे अण्) पु० रः बातमीदार, प्रणिधि.

चार (चर् अण्) पु० रः बंदीखानुं, कारागार.

चार (चर् घञ्) पु० रः गति, गमन, जवुं.

चार (चरेण चरणेन निर्वृत्तं अण्) बनावटनुं विप.

चारक (चर् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. गाय वगेरे चरावनार, पशुपालक.

चारक (चार एव स्वार्थे क) पु० कः १ गति. २ बंध. ३ कारागार, बंदीखानुं. ४ એક जातनुं आड.

'निगडितचरणाश्चारके निरोद्धव्याः'

दशकुमारचरितम्.

चारकांड (चारस्य कांडः) पु० डः ग्रहनी गतिनो अंश.

चारचक्षुस् (चारश्चक्षुरस्य) पु० क्षुः बातमीदार जेनी आंख छे એवो राजा वगेरे.

चारचण (चार चणप्) त्रि० णः-णा-णं. गतिमां खुबीदार. [शब्द જુओ.

चारचंचु (चार चंचुप्) त्रि० चुः-चुः-चु. उपलो

चारज्या (चारस्य ज्या) स्त्री० ज्या. ग्रहनी गतिनी ज्या. [नुं सुगंधि द्रव्य. नली.

चारटिका (चर् णिच् अटन्) स्त्री० का. એક जात-

चारटी (चर् णिच् अटन् ङीष्) स्त्री० टी. १ स्थल कमलनी वेल. २ भोंयआंवली.

चारण (चारयति कीर्तिं चर् णिच् ल्यु) पु० णः कीर्ति प्रसिद्ध करनार भाट चारण वगेरे बंदीजन. २ देवनो स्तुतिपाठक. [करनारी स्त्री.

चारणदारा (चारणस्य दाराः) पु० व० राः नृत्य

चारणैकमय (चारणैरेकमयम्) त्रि० यः-यी-यं. स्तुतिपाठकथी भरेलुं. [सरीयाम रस्तो.

चारपथ (चारार्थः पंथाः अच्) पु० थः राजमार्ग,

चारभट (चारे बुद्धिसंचारे भटः) पु० टः धीर पुरुष, वीर. [थनी सभाप्ति पर्यंत जाणनार.

चारमिक (चरममर्धीते ठक्) त्रि० कः-की-कं. अं-

चारवायु (चारेण रव्युदग्गतिभेदेन कृतो वायुः) पु०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

युः उनाणानो पवन. [तभीद्वार.
चारांतरित ( ) पु० तः छानो ण्ण-
चारिका (चारी कन्) स्त्री० का. जुस.
चारित्र (चरित्रमेव स्वार्थे अण्) क्ली० त्रं. १ चरित्र शब्द जुओ. २ स्वभाव. ३ कुलक्रमथी आवेलो आचार. [आड
चारित्रा (,,) स्त्री० त्रा. आंबलीनुं
चारित्रिय (चरित्रमेव स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० त्र्यं. चरित्र शब्द जुओ. [२ जंगम. ३ गमनशील.
चारिन् (चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ जनाइं.
'संगमाय लिशि गूढचारिणम्' रघुवंशम्.
चारिन् (,,) पु० री. पायदळ, पाळुं.
चारु (चरति चित्ते उण्) पु० रुः १ बृहस्पति. २ रुक्मिणीनो पुत्र. [मनोहर.
चारु (,,) त्रि० रुः-रुः-रुं-रु. सुंदर,
'चकाशतं चारु चमरुचर्मणा' माघः
चारु (,,) क्ली० रु. केसर.
चारुक (चारु संज्ञायां कन्) पु० कः એક जातनुं धान्य. [नस्पति, नागरमोथ.
चारुकेशरा (चारुणि केशराण्यस्याः) स्त्री० रा. व-
चारुगर्भ (चारुः गर्भो यस्य) पु० र्भः रुक्मिणीनो पुत्र. [ते नामनो એક पुत्र.
चारुचित्र (चारु चित्रमस्य) पु० त्रः धृतराष्ट्रनो
चारुता (चारोर्भावः तल्) स्त्री० ता. सुंदरपणुं. मनोहरपणुं. [जुओ.
चारुत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपरो शब्द
चारुदेष्ण ( ) पु० ष्णः रुक्मिणीनो पुत्र.
चारुधामन् (चारु धामास्य) पु० मा. वनस्पति आंबाहलदर [शची.
चारुधारा (चारो धारा अस्याः) स्त्री० रा. भंद्राणी,
चारुनेत्र (चारु मनोहरं नेत्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. सुंदर आंखवाळुं.
चारुनेत्र (चारु च तन्नेत्रं च) क्ली० त्रं. मनोहर आंख.
चारुपुट (चारु पुटमत्र) पु० टः એક जातनो ताल.
चारुफला (चारूणि फलान्यस्याः) स्त्री० ला. द्राक्षानी वेल. [नो पुत्र. २ मनोहर यशवाळो.
चारुयशस् (चारु यशोऽस्य) पु० शाः १ श्रीकृष्ण-
चारुलोचन (चारु लोचनमस्य) त्रि० नः-ना-नं. मनोहर नेत्रवाळुं. [पांख.
चारुलोचन (चारु लोचनं) क्ली० नं. मनोहर
चारुवक्त्र (चारु वक्त्रमस्य) त्रि० क्त्रः-क्त्रा-क्त्रं. सुंदर मुखवाळुं.

चारुवक्त्र (चारु वक्त्रं) क्ली० क्त्रं. सुंदर मुख.
चारुवर्द्धना (चारु चारुतां वर्धयति) स्त्री० ना. स्त्री.
चारुव्रता (चारु व्रतं यस्याः) स्त्री० ता. એક मास पर्यंत उपोषण करनारी स्त्री.
चारुशिला (चार्वी शिला) स्त्री० ला. १ मणि, रत्न. २ उडी शिला.
'कुतुहलाच्चारुशिलोपवेशम्' भट्टिः
चारुशीर्ष (चारु शीर्षमस्य) पु० र्षः ४ द्रनो द्वारपाल आलंबायन
चारुहासिन् (चारु हसति हस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. मनोहर हसवावाळुं.
चारेक्षण (चारः ईक्षणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. चारचक्षुस् शब्द जुओ.
चार्चिक्य (चर्चिकैव ष्यञ्) क्ली० क्यं. शरीर उपर चंदन वगेरेनो लेप करवो ते.
चार्म (चर्मणा वृत्तः अण्) त्रि० र्मः-र्मी-र्मं. १ चामडाथी ढांकेल. २ चामडाथी रक्षण करेलुं.
चार्मण (चर्मणां समूहः अण्) क्ली० णं. चामडानो समूह. [बनावेल.
चार्मिक (चर्मन् ठक्) त्रि० कः-की-कं. चामडानुं
चार्मिण (चर्मिणां समूहः) क्ली० णं. चमारनो समूह, मोचीनुं टोळुं.
चार्य ( ) पु० र्यः व्रात्यानो पुत्र.
चार्वंगी (चारूण्यंगानि यस्याः) स्त्री० गी. सुंदर अंगवाळी.
चार्वाक (चारुलोकसम्मतं वाक्यं वाक्यं यस्य पृषो०) पु० कः बृहस्पतिनो शिष्य लोकायत नास्तिक.
चार्वाकता (चार्वाकस्य भावः) स्त्री० ता. चार्वाकपणुं. [शब्द जुओ.
चार्वाकत्व (,,) क्ली० त्वं. उपरो
चार्वाघाट (चारु आ हन् अण् ट) पु० टः એક जातनुं पंखी.
चार्वी (चारु ङीष्) स्त्री० र्वी. १ सुंदरपणावाळी स्त्री. २ चांदनी. ३ चंद्रनुं अजवाळुं, यक्षराज कुबेरनी पत्नी. ४ बुद्धि. ५ दीप्ति.
चाल (चल् णिच् अच्) पु० लः घरनुं छापरुं.
चाल (चल् णिच् अच्) पु० लः १ हलावबुं, चलावबुं.
चाल (चल् घञ्) पु० लः हालबुं.
चालक (चल् ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं. हलावनार, चलावनार, એક स्थळेथी बीजे स्थळे पमाडनार.
चालक (,,) पु० कः अंकुशने न माने तेवो हाथी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चालन (चल् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. चाળણી.
चालनी (चल् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. चાળણી.
चाष (चष् णिच् अच्) पु० षः એક જાતનું પંખી.
'केयूरमंडलीनां प्रभासंतानेन क्वचिद्विकीर्यमाणचाषः'
कादंबरीः
चास (चस् णिच् अच्) पु० सः १ એક જાતની શે-લડી. २ चाष પક્ષી.
चि (स्वा० उभय० अनिट् चिनोति चिनुते) १ ખેં-ચવું. २ વિભાગપૂર્વક લેવું. ३ એકઠું કરવું. ४ જમાં કરવું. अधि (अधिचिनोति) વધારે એકઠું કરવું. अप (अपचिनोति-नुते) નાશ કરવું. उप+सं (उपसंचिनोति-नुते) ભેળવવું, જમાવવું. निस् (निश्चिनोति-नुते) નિશ્ચય કરવો, ઠરાવવું. वि+निस् (विनिश्चिनोति) ખરેખરો નિશ્ચય કરવો. सं. (संचिनोति-नुते) સંચય કરવું, એકઠું કરવું. उप (उपचिनोति-नुते) વધવું. वि (विचिनोति-नुते) વિણવું, વધારે એકઠું કરવું.
चि (भ्वा० उभय० सेट् चयति-ते) ખેંચવું, વિ-ભાગપૂર્વક લેવું, એકઠું કરવું, જમાં કરવું.
चि (चुरा० उभय०सेट् चायति-ते चापयति-ते चपय-ति-ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
चिकरिषु (कृ सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. કેંકરવાની ઉમેદ રાખનાર, ઉદ્યાડવાને ઇચ્છનાર.
चिकर्तिषु (कृत् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. કાપવાની ઉમેદ રાખનાર, કાપી નાખવા ઇચ્છનાર.
चिकित्सक (कित् सन् ण्वुल्) पु०कः વૈદ્ય, तબીબ, હકીમ, ડાક્ટર.
चिकित्सन (कित् सन् ल्युट्) क्ली० नं. રોગનો પ્ર-તિકાર, વૈદ્ય કરવું, રોગ નિવારણનો ઉપાય.
चिकित्सा (कित् सन् अ) स्त्री० त्सा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.
चिकित्सित (कित् सन् क्त) क्ली० तं. चिकित्सा
चिकित्सित (,,) त्रि० तः-ता-तं. જે-ના દર્દ ઉપર ઔષધોપાય કરેલ છે તે.
चिकित्स्य (कित् सन् यत्) त्रि० त्स्यः-त्स्या-त्स्यं. દવા કરવા લાયક દર્દી.
चिकिन ( ) त्रि० नः-ना-नं. ચીકા ના-કવાળું, ચપટા નાકવાળું.
चिकिल (चि इलच् कुक्) पु० लः પંક, કાદવ.
चिकीर्षक (कृ सन् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. કરવાની ઇચ્છા રાખનાર. [વાની ઇચ્છા રાખવું.
चिकीर्षत् (कृ सन् शतृ) त्रि० षत्-षंति-षत्. કર-
चिकीर्षा (कर्तुमिच्छा) स्त्री० र्षा. કરવાની ઇચ્છા.
चिकीर्षु (कर्तुमिच्छुः) त्रि० र्षुः-र्षुः-र्षु. કરવાની ઇ-ચ્છા રાખનાર.
चिकुर (चि इत्यव्यक्तं शब्दं कुरति कुर् क) पु० रः १ કેશ. २ પર્વત. ३ એક જાતનું ઝાડ. ४ સર્પ.
चिकुर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ચંચલ, ચપલ. [મૂહ.
चिकुरपक्ष (चिकुराणां समूहः) पु० क्षः કેશનો સ-
चिकुरपाश (चिकुराणां समूहः) पु० शः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.
चिकुरहस्त (चिकुराणां समूहः) पु० स्तः चिकुरपक्ष
चिकुरित (चिकुर क्त) त्रि०तः-ता-तं. ચંચલ કરેલું,
'आरक्तचिकुरितेक्षणाम्' कादंबरी.
चिकूर (चिकुर पृषो०) पु० रः કેશ.
चिक्क (चुरा० उभय० सेट् चिक्कयति-ते) પીડવું, દુઃ-ખદેવું.
चिक्क (चिक् कै क) पु० क्कः છછુંદર.
चिक्कण (चिक्कं कणति कण् अच्) पु० णः સોપારીનું ઝાડ, ટ્રોપણનું ઝાડ. [ટ્રોપણ.
चिक्कण (चिक्कणस्य फलं अण्) क्ली० णं. સોપારી
चिक्कण (चिक् कण् अच्) त्रि० णः-णा-णं. ચીકણું, स्निग्ध, મૃદુ, કોમલ.
चिक्कणा (,, टाप्) स्त्री० णा. ઉત્તમ ગાય.
चिक्कणी (चिक्कण ङीप्) स्त्री० णी. १ સોપરી. २ સોપારીનું ઝાડ.
चिक्कस ((चिक्क असच्) पु० सः યવનો લોટ.
चिक्का (चिक्क् अच्) स्त्री० क्का. १ સોપારી. २ સો-પારીનું ઝાડ, [બ્દ જુઓ.
चिक्किण ( ) त्रि० णः-णा-णं. चिक्कण श-
चिक्किणा ( ) स्त्री० णा. ઉત્તમ ગાય, સોપારી, સોપારીનું ઝાડ.
चिक्किर (चिक्क इरच्) पु० रः એક જાતનો ઉંદર.
चिक्रिडिषा (क्रिडितुमिच्छा) स्त्री० षा. ખેલવાની ઇચ્છા. [ય ખેલદવાળું, અતિશય ભીનું.
चिक्लिद (क्लिद् लुक् अच्) त्रि० दः-दा-दं. અતિશ-
चिखादिषु (खादितुमिच्छुः) त्रि० षुः-षुः-षु. ખાવા-ની ઇચ્છાવાળું.
चिंगट (चिंगड पृषो०) पु०टः એક જાતનું માછલું.
चिंगड (चिम् गल् क) पु० डः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
चिंचा (चिम चिड्) स्त्री० चा. આંબલીનું ઝાડ.
चिंचा (चिंचाफलं अण्) स्त्री० चा. આંબલીનું ફલ.
चिंचाटक (चिंचेव अटति अट् ण्वुल्) पु० कः એક જાતનું તૃણ. [ખાટું શાક.
चिंचाम्ल (चिंचावदम्लः) पु० म्लः એક જાતનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चिंचासार (चिंचा इव सारो यस्य) पु० रः એક જાતનું શાક. चिंचिका.
चिंची (चिंच ङीप्) स्त्री० ची. ચણોઠી. [वृक्ष.
चिचिंड (चि इंडच् चुक्) पु० डः એક જાતનું
चिचीषत् (चेतुमिच्छत्) त्रि० षन्-षंती-षत्. એક હું કરવાની ઇચ્છા રાખનાર.
चिच्छक्ति ( ) स्त्री० क्तिः चैतन्य.
चिच्छित्सु (छेतुमिच्छुः) त्रि० त्सुः-त्सुः-त्सु. છેદવાની ઇચ્છા રાખનાર. [क देश.
चिच्छिल (चित् शिल् अच्) पु० लः તે નામનો એ-
चिट् (भ्वा० पर० सेट् चेटति) સેવક થવું, ભોકલવું. [જુઓ.
चिट् (चुरा० उभय० सेट् चेटयति-ते) ઉપલો ધાતુ
चिटी (चिट् ङीप्) स्त्री० टी. ચંડાલનો વેષ ધારણ કરનાર યોગિની.
चित् (चुरा० उभय० सेट् चिंतयति-ते) १ વિચારવું. २ સંભારવું. ३ સ્મરણ કરવું. ४ ચિંતન કરવું. ५ જાણવું.
चित् (भ्वा० पर० सेट् चेतति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
चित् (चित् क्विप्) स्त्री० त्-द्. १ જ્ઞાન. २ ચેતના. ३ ચૈતન્ય. ४ પંડે પ્રકાશમાન બ્રહ્મ. ५ ચિત્તવૃત્તિનો એક ભેદ. [જુઓ.
चित् ( ) अव्य० त्. चन शब्द
चित् (चित् क्विप्) त्रि० त्-द्. ચયન કરનાર.
चित (चि क्त) त्रि०तः-ता-तं. १ આચ્છાદન કરેલું. २ એકઠું કરેલું. ३ સંચય કરેલું. ४ સંપાદન કરેલું. ५ ઢાંકેલું. ६ ઢગલો કરેલું.
चिता (चि क्त टाप्) स्त्री० ता. ચિતા, ચેહ.
चिताचूडक (चितैव चूडकं) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
चिति (चि क्तिन्) स्त्री० तिः ચિતા, ચેહ.
चिति (,,) स्त्री० तिः १ સમૂહ. २ એકઠું કરવું. ३ જમા કરવું.
चिति (चि क्तिन्) स्त्री० तिः १ ચૈતન્ય. २ દુર્ગા.
चितिका (चिति स्वार्थे क) स्त्री० का. ચિતા, ચેહ,
चितिका (चितिरिव कायति कै क) स्त्री० का. કેડની સાંકળ, कटिशृंखला.
चित्कार (चित् कृ घञ्) पु० रः ચીશ.

' वैनायक्यश्चिरं वो वदनविधुतयः पान्तु चित्कारवत्यः '
मालतीमाधवम्.

चित्कारशब्द (चित्कारस्य शब्दः) पु० ब्दः ચીસનો અવાજ.
चित्त (चित् क्त) क्ली० त्तं. १ મન. २ અંતઃકરણ.

' चित्तस्य शुद्धये कर्म न तु वस्तूपलब्धये '

चित्त (चित् कर्मणि कर्तरि वा क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ જાણેલું. २ જાણનાર.
चित्तकलित (चित्तेन कलितं) त्रि० तः-ता-तं. १ મને કળેલું. २ ચિત્તે અટકળ કરેલું.
चित्तजन्मन् (चिताज्जन्म यस्य) पु० न्मा. १ કામદેવ. २ પ્રીતિ. ३ હોંશ.
चित्तज्ञ (चित्तं चित्तवृत्तिं जानाति ज्ञा ड) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. મનનો જાણનાર.
चितप्रसन्नता (चित्तस्य प्रसन्नता) स्त्री० ता. १ હર્ષ, ઉમંગ. २ ચિત્તનું પ્રસન્નપણું.
चित्तप्रसादन (चित्तस्य प्रसादनम्) क्ली० नं. ચિત્તનું પ્રસન્નપણું કરવું તે.
चित्तभू (चित्त भू क्विप्) पु० भूः કામદેવ.
चित्तभूमि (चित्तस्य भूमिरवस्था) योगशास्त्रप्रसिद्ध ચિત્તની એક અવસ્થા.
चित्तभ्रम (चित्तस्य भ्रमो यस्मात्) पु० मः सन्निपात, सन्नेपात.
चित्तभ्रम (चित्तस्य भ्रमः) पु० मः મનની ભ્રાંતિ.
चित्तराग (चित्तस्य रागः) पु० गः મનનિ પ્રીતિ.
चित्तल (चित्तं लाति ला क) पु० लः એક જાતનો મૃગ. [મનવાળું. २ ચિત્તવાળું.
चित्तवत् (चित्त मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ મૃદુ
चित्तवित् (चित्तं वेत्ति) त्रि० त्-द्. चित्तज्ञ शब्द જુઓ. [उन्मादरोग.
चित्तविप्लव (चित्तस्य विप्लवो यस्मात्) पु० वः
चित्तविभ्रम (चित्तस्य विभ्रमो यस्मात्) पु० मः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [वै. २ મનની ઉન્નતિ.
चित्तसमुन्नति (चित्तस्य समुन्नतिः) स्त्री० तिः १ ग-
चित्तसंस्राव (चित्तस्य संस्रावो यत्र) पु० वः વિચારનો ઓધ. [મનોહર.
चित्तहारक (चित्तं हरति हृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं.
चित्तहारिन् (चित्तं हरति हृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઉપલો શબ્દ જુઓ. चित्तहर.
चित्ताभोग (चित्तस्य आभोगः एकविषयता) पु० गः ચિત્તનું એક વિષય ઉપર સ્થિરત્વ.
चित्तासंग (चित्त आ संग् घञ्) पु० गः १ કામદેવ. २ પ્રીતિ, હોંશ. [३ ચિંતન. ४ કર્મ.
चित्ति (चित् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ પ્રજ્ઞા. २ વિચાર.
चित्तोन्नति (चित्तस्य उन्नतिः यस्मात्) स्त्री० तिः १ ગર્વ. २ અહંકાર.
चित्य (चित् क्यप्) क्ली० त्यं. ચિતા, ચેહ.
चित्य (,,) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. એકઠું કરવા

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

યોગ્ય, જમા કરવા લાયક.

चित्या (चि क्यप् टाप्) स्त्री० त्या. ચિતા, ચેહ.

चित्र् (चुरा० उभय० सेट् चित्रयति-ते) १ ચિત્ર વિચિત્ર કરવું. २ ચિત્ર કહાડવું. ३ ચીતરવું. ४ આશ્ચર્ય પામવું. ५ વિસ્મય પામવું.

चित्र (चि ष्ट्रन् चित्र् अच् वा) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. १ કાબરચિત્રું. २ અદ્‌ભૂત. ३ અજબ.

चित्र (,,) पु० त्रः યમ, પ્રેતરાજ.

चित्र (चि ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. १ તિલક. २ કાબરચિત્રો વર્ણ. ३ અદ્‌ભૂત. ४ આલેખ. ५ ચિત્ર. ६ આકાશ. ७ ઉખાણું. ८ કુષ્ટરોગનો એક ભેદ.

चित्र (चित्र् अच्) पु० त्रः १ એરંડાનું ઝાડ. २ આસોપાલવનું ઝાડ. ३ ચિત્રાનું ઝાડ. ४ તે નામનો એક અલંકાર. [ટીલું.

चित्रक (चित्रमिव कायति कै क) क्ली० कं. તિલક,

चित्रक (चित्रेण कायति कै क) पु० कः १ વાઘ. २ ચીત્તો. ३ વનસ્પતિ ચિત્રો.

चित्रक (चित्र कन्) पु० कः १ ચિતારો. २ શૂરવીર. ३ એરંડાનું ઝાડ. ४ મૃગાંતક.

चित्रकंठ (चित्रः कंठो यस्य) पु० ठः १ પારેવું, કબુતર. २ જંગલી કબુતર.

चित्रकंबल (चित्रः कंबलः) पु० लः ગાલીચો.

चित्रकर (चित्रं लेख्यभेदं आश्चर्यं वा करोति) पु० रः १ ચિતારો. २ રંગારો. ३ વેલબુટ્ટા વગેરેનું ચિત્ર કહાડનાર. ४ અજબ પમાડે તેવું કામ કરનાર.

चित्रकर्मन् (चित्रं कर्मास्य) पु० र्मा. १ ચિતારો. २ રંગારો. ३ અચંબો પમાડે તેવું કામ કરનાર.

चित्रकर्मन् (चित्रस्य चित्रं वा कर्म) क्ली० र्म. १ ચીતરવું, ચીતરવાનું કામ. २ ચિત્ર વિચિત્ર કામ.

चित्रकर्मविद् (चित्रकर्म वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. १ ચીતારાનું કામ જાણનાર. २ અચંબો પમાડે તેવું કામ જાણનાર. [ચિત્તો.

चित्रकाय (चित्रः कायोऽस्य) पु० यः १ વાઘ. २

चित्रकार (चित्रं करोति कृ अण्) पु० रः ચિત્રકર શબ્દ જુઓ.

चित्रकुंडल (चित्राणि कुंडलान्यस्य) पु० लः ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર. [એક પર્વત.

चित्रकूट (चित्रं कूटं शृंगमस्य) पु० टः તે નામનો दृष्टः ककुद्मानिव चित्रकूटः ' રઘુવંશમ્.

चित्रकृत् (चित्रं करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्, ચિત્રકર શબ્દ જુઓ.

चित्रकेतु (चित्रः केतुरस्य) पु० तुः १ તે નામનો ગરુડનો પુત્ર. २ તે નામનો લક્ષ્મણનો પુત્ર. ३ સુરસેન રાજાનો પુત્ર. ४ યદુવંશમાં પેદા થયેલ દેવભાગ રાજાનો પુત્ર. [ચિત્રગત શબ્દ જુઓ.

चित्रग (चित्रं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं.

चित्रगत (चित्रं गतः गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ચિત્રમાં આલેખેલું, ચિત્રાર્પિત.

चित्रगंध (चित्रो गंधो यस्य) क्ली० धं. હડતાલ.

चित्रगंध (चित्रो गंधोऽस्य) त्रि० धः-धा-धं. અજબ બોવાળું.

चित्रगुप्त (चित्रं गुप्तं धर्मस्य रक्षणं यस्य) पु० प्तः १ યમરાજ. २ યમની પાસે પુણ્ય પાપનો મેળ રાખનાર. [વિચિત્ર ગાય જેને છે તે.

चित्रगो (चित्रा गावो यस्य) त्रि० गुः-गुः-गु. ચિત્ર-

चित्रग्रीव (चित्रा ग्रीवा यस्य) पु० वः સારસ પક્ષી.

चित्रजल्प (चित्रः जल्पः) पु० ल्पः એક જાતનું ભાષણ. [નરપતિ વાવડિંગ

चित्रतंडुल (चित्रस्तंडुलोऽस्य) पु० क्ली० लः-लं. વ-

चित्रतंडुला (चित्रः तंडुलोऽस्याः) स्त्री० ला. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભોજપત્રનું ઝાડ.

चित्रत्वक् (चित्रा त्वगस्य) पु० क्-ग्. ભૂર્જવૃક્ષ,

चित्रदंडक (चित्रः दंडः कांडो यस्य क) पु० कः એક જાતનું સુરણ. [ત્ર પ્રકારે.

चित्रधा (चित्र धाच्) अ० धा. અજબપરીતે, વિચિ-

चित्रनेत्रा (चित्रं नेत्रं यस्याः) स्त्री० त्रा. સારિકા-પક્ષી, મેના.

चित्रपक्ष (चित्रौ पक्षावस्य) पु० क्षः તેતરપક્ષી.

चित्रपट (चित्रयुक्तः चित्रस्य वा पटः) पु० टः १ છીંટ વગેરેનું ચિત્રેલું કપડું. २ ચિત્ર આલેખેલું લુગડું. [શબ્દ જુઓ.

चित्रपत्र (चित्रं पत्रं पक्षोऽस्य) पु० त्रः ચિત્રપક્ષ

चित्रपत्रिका (चित्रं पत्रं यस्याः)) स्त्री० का. એક જાતની વનસ્પતિ,

चित्रपत्री (,,) स्त्री० त्री. જટામાંસી.

चित्रपथा (चित्रः पंथाः यस्याः) स्त्री० था. પ્રભાસ તીર્થ પાસેની તે નામની નદી.

चित्रपद (चित्रं पदं यस्मिन्) त्रि० दः-दा-दं. વિચિત્ર પદવાળું વાક્ય વગેરે.

चित्रपदा (चित्रं पदं स्वाधिष्ठानपदं यस्याः) स्त्री० दा. આઠ અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છંદ.

चित्रपर्णिका (चित्राणि पर्णान्यस्याः) स्त्री० का. વનસ્પતિ ભાંજ. [સારિકા પક્ષી.

चित्रपादा (चित्रौ पादौ यस्याः) स्त्री० दा. મેના,

चित्रपिच्छक (चित्रं पिच्छमस्य) पु० कः મોર, મયૂરપક્ષી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चित्रपुंख (चित्रः पुंखोऽस्य) पु० खः એક જાતનું બાણ.
चित्रपृष्ट (चित्रं पृष्ठं यस्य) पु० ष्टः એકલોપક્ષી.
चित्रफल (चित्रं फलं फलकमिवाकारोऽस्यस्य अच्) पु० लः એક જાતનું માછલું.
चित्रफलक (चित्रफलः स्वार्थे कन्) पु० कः ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ ચીતરવાનું પાટીયું
चित्रफला (चित्रं फलं यस्याः) स्त्री० ला. ૧ વનસ્પતિ ભોરીંગણી. ૨ ચીભડી. ૩ કાકડી, ૪ વંતાકનું ઝાડ.
चित्रबर्ह (चित्रा बर्हा यस्य) पु० र्हः ૧ મોર, મયૂરપક્ષી. ૨ ગરૂડનો એક દીકરો.
चित्रबर्हिन् (चित्रो बर्हो) त्रि० र्ही-र्हिणी-र्हि. જેનાં પીંછાં ચિત્રવિચિત્ર હોયછે તે.
चित्रबाहु (चित्रौ बाहू यस्य) पु० हुः ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર. [ઝાડ.
चित्रबीज (चित्रं बीज यस्य) पु० जः એરંડાનું
चित्रबीजा (चित्रं बीजं यस्याः) स्त्री०जा. વનસ્પતિ વાવડિંગ.
चित्रभानु (चित्रा भानवो यस्याः) पु० नु. ૧ સૂર્ય. ૨ અગ્નિ. ૩ વનસ્પતિ ચિત્રો. ૪ આકડાનું ઝાડ. ૫ ભૈરવ. [રિણ.
चित्रमृग (चित्रो मृगः) पु० गः એક જાતનો હ-
चित्रमेखल (चित्रा मेखला यस्य) पु० लः મોર, મયૂરપક્ષી.
चित्रयोधिन् (चित्रं युध्यति युध् णिनि) पु० धी. ૧ તૃતીય પાંડવ અર્જુન. ૨ અર્જુન સાદડાનું ઝાડ. ૩ આશ્ચર્યકારક યુદ્ધ કરનાર.
चित्ररथ (चित्रो रथोऽस्य) पु० थः ૧ સૂર્ય. ૨ તે નામનો એક ગંધર્વ. ૩ આકડાનું ઝાડ.
चित्ररेफ ( ) पु० फः ૧ મેધાતિથિનો પુત્ર. [રચિત્રું.
चित्रल (चित्रं लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. કાબ-
चित्रल (,,) पु० लः કાબરચિત્રો વર્ણ.
चित्रलता (चित्रा लता यस्याः) स्त्री० ता. વનસ્પતિ મજીઠ.
चित्रलेखनी (चित्रं लिख्यतेऽनया लिख् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ચિત્ર કહાડવાની લેખણ કુચી વગેરે.
चित्रलेखा (चित्रं लेखयति लिख् अण्) स्त्री० खा. ચિત્રની રેખા. [ના, સારિકાપક્ષી.
चित्रलोचना (चित्रं लोचनं यस्याः) स्त्री० ना. મે-
चित्रवत् (चित्र मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ૧ ચિત્રેલું ૨ રંગેલું. ૩ ચિત્રવાળું.
चित्रवदाल (चित्रवत् आ अल् अच्) पु० लः એક જાતનો મત્સ્ય. [તે નામનો એક પુત્ર,
चित्रवर्मन् (चित्रं वर्म यस्य) पु० र्मा. ધૃતરાષ્ટ્રનો
चित्रवल्लोक (चित्रा लता इव कायति) पु०कः એક જાતનો મત્સ્ય. [૨ કાકડી.
चित्रवल्ली (चित्रा वल्ली) स्त्री० ल्ली. ૧ કાળિંગડું.
चित्रवल्ली (,,) स्त्री० ल्ली. ચિત્રવિચિત્ર વેલ.
चित्रवाहन (चित्रं वाहनमस्य) पु० नः ભણિપુરનો [તે નામનો એક નાગરાજા.
चित्रवीर्य (चित्रमाश्चर्यं वीर्यं यस्य) पु० र्यः રાતા એરંડાનું ઝાડ.
चित्रशाला (चित्रलेखनिर्माणार्था शाला) स्त्री० ला. ચિત્ર કહાડવાનું સ્થાન. જાલિની. [બૃહસ્પતિ.
चित्रशिखंडिज (चित्रशिखंडिन् जन् ड) पु० जः
चित्रशिखंडिन् (चित्रशिखंड इनि) पु० डी. મરીચિ, અંગિરા, અત્રિ, પુલસ્ત્ય, પુલહ, ક્રતુ અને વસીષ્ઠ એ સપ્તર્ષિમાંથી પ્રત્યેક.
चित्रशिरस् (चित्रं शिरोऽस्य) पु० रा. ૧ તે નામનો એક ગંધર્વ. ૨ મૂત્ર અને પુરીષનું એક જાતનું સત્વ. [જાતનો કીડો.
चित्रशीर्षक (चित्रं शीर्षमस्य कप्) पु० कः એક
चित्रशोक (चित्र शुच् घञ्) पु०कः આશોપાલવનું ઝાડ, અશોકવૃક્ષ.
चित्रश्री (चित्रा श्रीः) स्त्री० श्रीः અજબ શોભા.
चित्रसर्प (चित्रः सर्पः) पु० र्पः માલુધાન સર્પ, નાના વર્ણનો સર્પ.
चित्रसेन (चित्रा सेना यस्य) पु० नः ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો પુત્ર, નરકાધ્યક્ષ, તે નામનો એક ગંધર્વ.
चित्रस्थ (चित्रे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. ચિત્રગત શબ્દ જુઓ.
चित्रहस्त (चित्रः आश्चर्यहस्तो हस्तक्रिया यत्र) पु० स्तः મલ્લ યુદ્ધનું એક અંગ.
चित्रा (चित्र् अच्) स्त्री० त्रा. ૧ તે નામનું એક નક્ષત્ર.૨ સુભદ્રા, કૃષ્ણની બેન. ૩ વનસ્પતિ ઉંદરકાની. ૪ મોહ, અવિદ્યા, ૫ તે નામની એક સ્વર્ગવેશ્યા. ૬ તે નામનો એક છંદ. ૭ મજીઠ. ૮ વસુદેવથકી રોહિણીના પેટે પેદા થયેલ નવમી કન્યા. ૯ ધોળી દ્રો. ૧૦ ચિત્રગુપ્તની બેન. ૧૧ કાકડી.
चित्राक्ष (चित्रे अक्षिणी यस्य) पु० क्षः ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર. [પક્ષી.
चित्राक्षी (,, ङीप्) स्त्री० क्षी. મેના, સારિકા
चित्रांग (चित्राण्यंगान्यस्य) पु० गः ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો પુત્ર. ૨ વનસ્પતિ રાતો ચિત્રો,ચિત્રો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चित्रांग (चित्रमंग यस्मात्) क्ली० गं १ હડતાળ. २ મજીઠ. ૩ હીંગળોક. [ચિત્ર અંગવાળું.

चित्रांग (चित्रमंग यस्य) त्रि० गः-गा-गं. ચિત્ર વિ-

चित्रांगद (चित्रः अंगदो यस्य) पु० दः ભીષ્મપિતામહનો ઓરમાઈ ભાઈ, શાંતનુથી સત્યવતીને પેટે પેદાથયેલ પુત્ર.

चित्रांगदसू (चित्रांगद सू क्विप्) स्त्री० सूः સત્યવતી, શાંતનુ રાજાની પત્ની, વ્યાસની માતા.

चित्राटीर (चित्रां नक्षत्रमटति) पु० रः १ ચંદ્ર. २ શિવનો એક ધંટાકર્ણ નામનો અનુચર. ૩ થલિમાં દેવાયેલા બકરાનું લોહિથી ખરડાયેલું ભાળ. ४ કપુર.

चित्रान्न (चित्रमन्नं) क्ली० न्नं. १ ખીચડી. २ ભીડો ભાત. ૩ કેસરીભાત. ४ વિચિત્ર અન્ન.

चित्रापूप (चित्रः अपूपः) पु० पः એક જાતનું પકવાન્ન. [પરોઢીયું.

चित्रामघा ( ) स्त्री० घा. સવારનો પહોર,

चित्रायस (चित्रमायसं) क्ली० सं. પોલાદ.

चित्रायुध (चित्रं आयुधमस्य) पु० धः તે નામનો એક ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર. [જેમેલ પુતળી વગેરે.

चित्रारंभ (चित्रस्य आरंभः) पु० भः ચિત્રમાં આ-

चित्रार्पितारंभा (चित्रे अर्पित आरंभो यस्य) त्रि० भः-भा-भं. ચિત્ર લિખિત, ચિત્રમાં આલેખેલું.

'चित्रार्पितारंभ इवावतस्थे' कुमारसंभवम्.

चित्रिक (चैत्रिक पृषो०) पु० कः ચૈત્ર માસ.

चित्रिका (चित्रा क) स्त्री० का. ચિત્રા નક્ષત્ર.

चित्रित (चित्र् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ચીતરેલું.

चित्रिन् (चित्र णिनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. १ આશ્ચર્યકારક. २ અનેક રંગથી ચિત્રેલું, ચિત્રવાળું.

चित्रिणी (चित्र णिनि ङीप्) स्त्री० णी. પદ્મિની, ચિત્રિણી, શંખિની અને હસ્તિની એવા ચાર પ્રકારની સ્ત્રી પૈકી તે નામની એક જે ક્ષમાવાળી, ચંચલ, ગાયનકલા જાણનારી, મર્યાદામાં વર્તી ચાલે તેવી, હાથીની ગતિજેવી ગતિવાળી, સુંદરી, સોળ વર્ષની, મયૂરના અવાજ જેવા અવાજ વાળી, રાતા ઓઠવાળી, પીળાશ પડતાં ચક્ષુવાળી, પીત સ્તનવાળી, માંસવાળા હાથવાળી, આઠ આંગળભર યોનિવાળી, ઉંચા સ્તનવાળી, ધોળે વર્ણે હોય છે. [આશ્ચર્યકારક.

चित्रीयमाण ( ) त्रि० णः-णा-णं.

चित्रेश (चित्राया ईशः) पु० शः १ ચંદ્ર. २ કપુર.

चित्रोक्ति (चित्रा उक्तिः) स्त्री० क्तिः આશ્ચર્યકારક ભાષણ.

चित्रोक्ति (चित्रा आश्चर्यकरी उक्तिः) स्त्री० क्तिः આકાશભાષણ.

चित्रौदन (चित्रं ओदनमस्मिन्) क्ली० नं. ચિત્રાન્ન શબ્દ જુઓ. [આકાશ જેવો નિર્લેપ, શુદ્ધ બ્રહ્મ.

चिदाकाश (चित् आकाशमिव) पु० क्ली० शः-शं.

चिदात्मन् (चित् चैतन्यस्वरूपमस्य) पु० त्मा. ચૈતન્ય સ્વરૂપ પરમાત્મા.

चिदाभास (चित् आभासः प्रतिबिंबः) पु० सः આત્માનું બુદ્ધિમાં પ્રતિબિંબ, જીવ.

चिद्रूप (चिदेव रूपमस्य) पु० पः કેવલ બ્રહ્મ.

चिद्रूप (,,) त्रि० पः-पा-पं. १ જ્ઞાની. २ સમજણું.. ૩ હળીભળી જાય તેવું. ४ સારા અંતઃકરણવાળું. ५ ઉદાર બુદ્ધિવાળું.

चिंतन (चित् ल्युट्) क्ली० नं. १ ધ્યાન. २ વિચાર. ૩ સંભારવું. ४ ચિંતા.

चिंतना (चित् युच्) स्त्री०. ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [યોગ્ય. २ ધ્યાનમાં લેવાલાયક.

चिंतनीय (चित् अनीयर्) त्रि० यः १ વિચારવા

चिंतयत् (चित् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. १ વિચારતું. २ ધ્યાનમાં લેવું.

चिंतयितव्य (चित् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. चिंतनीय શબ્દ જુઓ.

चिंतयित्वा (चित् क्त्वा) स्त्री० त्वा. વિચારીને.

चिंता (चित् अङ् टाप्) स्त्री० ता. चिंतन શબ્દ જુઓ. २ તે નામનો એક વ્યભિચારી ગુણ. ૩ દર્શનસંભોગભાવનાનો એક ભેદ.

चिंताकुल (चिंतया आकुलः) त्रि० लः-ला-लं. ચિંતાવડે વ્યાકુળ.

चिंतापर (चिंता परा यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ ચિંતામાં તત્પર. २ વિચારવાળું.

चिंतामणि (चिंतायां सर्वकामदो मणिः) पु० णिः १ સર્વે વાંછેલું પુરૂં પાડનાર એક જાતનો મણિ. २ સર્વ કામના પુરી પાડનાર એવો પરમેશ્વર. ૩ જ્યોતિષ્પ્રસિદ્ધ તે નામનો એક યાત્રાયોગ. ४ સ્પર્ધમણિ. ५ તે નામનો એક બૌદ્ધસાધુ. ६ તે નામનો એક ગણેશ.

चिंतायान (चिंतायां यानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ ધ્યાન કરતું. २ વિચાર કરતુ.

चिंतावत् (चिंता मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ ચિંતાવાળું. २ વિચારવાળું.

चिंतावेश्मन् (चिंतार्थं वेश्म) क्ली० श्म. મસ્લત કરવાનો ઓરડો, વિચાર કરવાનું ઘર. યંત્રણાગૃહ.

चिंति (चिंति इन्) पु० तिः તે નામનો એક દેશ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चिंतिडी (तिंतिडी पृषो०) स्त्री० डी. आंબલીનું ઝા-ડ. तिंतिडी. [વિચારેલું. ૩ ચિંતાયુક્ત.
चिंतित (चिंत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ધારેલું. २
चिंतित (,,) क्ली० तं. १ ધારણા. २ વિચાર. [વિચાર. ૩ ચિંતા.
चिंतिति (चिंति क्तिन्) स्त्री तिः १ ધારણા. २
चिंतिया (चिंता स्वार्थे घ) स्त्री० या. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ણ, વિચારમાં ખોલવું તે.
चिंतोक्ति (चिंताया उक्तिः) स्त्री० क्तिः ચિંતાનું વે-
चिंत्य (चिंत् यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. ચિંતનીય શ-બ્દ જુઓ.
केषु केषु च भावेषु चिंत्योऽसि भगवन्मया ' भगवद्गीता.
चिंत्यद्योत (चिंत्यः सन् द्योतते द्युत् अच्) पु० तः તે નામનો એક દેશ.
चिन्न ( ) क्ली० न्नं. એક જાતનું ધાન્ય.
चिन्वत् (चि शतृ) त्रि० न्वन्-न्वंती-न्वत्. એકઠું કરતું, જમાં કરતું. [पृथुक. चिपट.
चिपिट (चि पिटच्) पु० टः એક જાતનું પીટક.
चिपिट (,,) पु० टः ચીબું નાક.
चिपिटक (चिपिट कन्) पु० कः पृथुक.
चिपिटीकरण (चिपिटि च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. નેત્રપ્રાંતનું આકુલી કરણ, આંગળીથી નેત્રને દાબ-વું તે. [ટા નાકવાળું.
चिपुट (चिपिट पृषो०) त्रि० टः-टा-टं. ચીબું, ચપ-
चिप्प (चिक्क अच्) पु० प्पः એક જાતનો નખરોગ.
चिप्प (,,) पु० प्पः એક જાતનો ફોડો.
चिबु ( ) पु० बुः નીચલા હોઠનો નીચ-લો ભાગ, હડપચી.
चिबुक (चिबु कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
चिमि (चि मिक्) पु० मिः १ પોપટ. २ એક જાત-નો છોડ જેના રેપામાંથી દોરડાં વસ્ત્ર વગેરે બને છે તે. [જુઓ.
चिमिक (चिमि स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ
चिर (चिर् क) क्ली० रं. લાંબો કાળ, વિલંબ.
चिर (,,) त्रि० रः-रा-रं. લાંબો કાળ રહેનાર.
चिरकार (चिरं करोति कृ अण्) त्रि० रः-रा-रं. લાંબો વખત લગાડના૨, દીર્ઘસૂત્રી, કામ કરવા માં વિલંબ લગાડનાર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ
चिरकारिक (चिरं करोति कृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं.
चिरकारिन् (चिरं करोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणि-रि. चिरकार શબ્દ જુઓ.
चिरकारिन् (,,) पु० री. ગૌતમ નો તે નામનો એક પુત્ર. [ધૈ સમય.
चिरकाल (चिरः कालः) पु० लः લાંબો કાલ, દી-
चिरकालता (चिरकालस्य भावः तल्) स्त्री० ता. લાંબા કાળપણું. [रकार શબ્દ જુઓ.
चिरक्रिय (चिरा क्रिया यस्य) त्रि० यः-या-यं. चि-
चिरजीवक (चिर जीव् ण्वुल्) पु० कः १ જીવક વૃક્ષ, લાંબો કાળ જીવનારો.
चिरजीविका (चिरा जीविका) स्त्री० का. લાંબા કા-ળસુધી ચાલે તેટલી વૃત્તિ.
चिरजीविन् (चिरं जीवति जीव णिन्) त्रि० वी-विनी-वि. લાંબો કાળ જીવનાર.
चिरजीविन् (,,) पु० वी. १ વિષ્ણુ. २ માર્કંડેય. ૩ અશ્વત્થામા. ४ કાગડો. ५ વ્યાસ-ઋષિ. ६ હનુમાન્. ७ બિભીષણ. ८ કૃપાચાર્ય. ૯ પરશુરામ. १० સીમળાનું ઝાડ. ११ જીવકવૃક્ષ.
चिरंजीविन् (चिरं जीवति जीव् णिनि) पु० वी. चिरजीविन् શબ્દ જુઓ.
चिरंजीविन् (,,) त्रि० वी-विनी-वि. લાંબો કાળ જીવનાર.
चिरटी (चिरेण अटति पितृगृहात् भर्तृगेहम्) स्त्री० टी. १ યુવતી. २ પોતાના પિતાને ઘેર રહેલી યુવા-સ્થામાં આવેલી સ્ત્રી. [રપતિ કરીઆંતું.
चिरतिक्त (चिरः तिक्तो रसो यत्र) पु० क्तः वन-
चिरत्न (चिरे भवः चि रत्न) त्रि० त्नः-त्ना-त्नं. જુ-નું, પુરાણું, પુરાતન. [બ્દ જુઓ.
चिरंतन (चिरं ण्वुल् तुट्) त्रि० नः-नी-नं. ઉપલો શ-
' चिरंतनस्तावदभिमन्यवो विशम् ' माघः
चिरंतन (,,) क्ली० नं. વનસ્પતિ પુષ્ક-રમૂલ.
चिरदिवसम् ( ) अ० सम्. ઘણા દિવસે.
चिरनिविष्ट (चिरेण निविष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. चिर-त्व શબ્દ જુઓ. [की. કોઠ. कपित्थ.
चिरपाकिन् (चिरेण पाकोऽस्त्यस्य दुर्जरत्वात्) पु०
चिरपुष्प (चिराणि पुष्पाण्यस्य) पु० प्पः બકુલ વૃક્ષ.
चिरम् (चि रमुक्) अ० रम्. ઘણા કાળે, લાંબા સ-મયથી.
' चिरं चकोरस्य भवन्मुखस्पृशा ' नैषधीयम्.
चिरमोहिन् (चिरेण मोहति) पु० ही. ગધેડો.
चिरंभण (चिरं भणति भण् अच्) पु० णः સભળો, રાભડી. [त्रं. લાંબો વખત.
चिररात्र (चिरा रात्रिः योगविभागात् अच्) क्ली०
चिररात्राय (चिररात्रमयते अय् अण्) अव्य० य. લાંબો સમય, લાંબો વખત.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चिरविल्व (चिर विल् व) पु० ल्वः કરંજવૃક્ષ.
चिरसूता (चिरं सूता) स्त्री० ता. ઘણા કાળે જેણે જ-ણ્યું છે એવી ગાય વગેરે. [જુઓ.
चिरसूतिका (चिरसूता क) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ
चिरसेवक (चिरः सेवकः) पु० कः જુનો ચાકર.
चिरस्थ (चिरं तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. ઘણો વખત રહેનાર.
चिरस्थ (,,) पु० स्थः નાયક.
चिरस्थायिन् (चिर स्था णिनि) त्रि० यी-यिनी-यिन्. ઘણો વખત રહેનાર.
' नष्टिनि तव द्रुमपातनपातकमेकं चिरस्थायि ' उद्भटः
चिरस्य (चिरमस्यते अस् यत्) अ० स्य. લાંબો વખત.
' चिरस्य दृष्टेवमृतोत्थितेव ' कुमारसंभवम्.
चिराटिका (चिरमटति अट् ण्वुल्) स्त्री० का. ધોળી સાટોડી. श्वेतपुनर्नवा. [વખત.
चिरात् (चिरमतति अत् क्विप्) अव्य० त्. લાંબો
चिरात् (,,) पु० त्. ૧ ગરૂડ. ૨ વનસ્પતિ કરીઆતું. [રીઆતું.
चिरातिक्त (चिरं आतिक्तः) पु० क्तः વનસ્પતિ ક-
चिराय (चिरमयते अय् अण्) अ० य. લાંબો વખત.
' चिराय नाम्नप्रथमाभिधेयताम् ' माघः
चिरायुस् (चिरमायुर्थस्य) पु० युः દેવ.
चिरायुस् (,,) त्रि० युः-युः-यु. લાંબો વખત જીવનાર. [અટકાવ.
चिरारोध (चिरं आरोधः) पु० धः ઘણા કાળનો
चिराश्रित (चिरं आश्रितः) त्रि० तः-ता-तं. લાંબા વખતનું આશ્રિત.
चिरि (चि रिक्) पु० रिः પોપટ, शुकपक्षी.
चिरिक (चिरि स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
चिरिंटी (चिरंटि पृषो०) स्त्री० टी. चिरंटि शब्द
चिरिबिल्व (चिर विल्व पृषो०) पु० ल्वः કરંજ વૃક્ષ.
चिरु (चीयते चि रुक्) क्ली० रु. ખભાનો સાંધો.
चिरम् (चिरमेति इ विच्) अ० रं. લાંબો વખત.
चिरेण (चिर् एनप्) अ० ण. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
' निद्रा चिरेण नयनाभिमुखी बभूव ' रघुवंशम्.
चिर्भटिका (चिर्भटी कन्) स्त्री० का. ચિભડીનો વેલો.
चिर्भटी (चिरेण भटति भट् अच् ङीप् पृषो०) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
चिर्भिट (चिर्भिटी पृषो०) पु० टः ચીભડાનો વેલો.
चिर्भिट (चिर्भिटस्य फलम्) क्ली० टं. ચીભડું.
चिल् (तुदा० पर० सेट् चिलति) ૧ આચ્છાદન કરવું. ૨ ઢાંકવું. ૩ લુગડું પેહેરવું.
चिलचिम (चिलिं चिनोति) पु० मः એક જાતનું માછલું. [માછલું.
चिलमीनक (चिलमीन क) पु० कः એક જાતનું
चिलमीलिका (चिरं मीलति मील् ण्वुल्) स्त्री० का. કંઇલૂપણ, કંઈ. [જાતનું માછલું.
चिलिचिम (चिरं चिनोति चि मक्) पु० मः એક
चिलचिमि (,,) पु० मिः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [છલું.
चिलीम (चिली मा क) पु० मः એક જાતનું મા-
चिल्ल् (भ्वा० पर० सेट् चिल्लति) ૧ शिथिल થવું. ઢીલું થવું, પોચું થવું. ૨ ભાગ કરવા.
चिल्ल (चिल् अच्) पु० ल्लः चिरंभण शब्द જુઓ.
चिल्ल (क्लिन्न पृषो०) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. क्लिन्न शब्द જુઓ. [જાતનો કીડો. सिल्लिका.
चिल्लक (चिल्ल इव कायति कै क) पु० कः એક
चिल्लभक्ष्या (चिल्लेन भक्ष्या) स्त्री० क्ष्या. એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો. हट्टविलासिनी.
चिल्लाभ (चिल्ल इव आभाति) पु० भः ધંટીછોડો, ચોર.
चिल्लि (चिल्ल इन्) पु० ल्लिः ભ્રૂકુટિનો વચલોભાગ.
चिल्लिक (चिल्लि कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
चिल्लिका (चिल्लि कन् टाप्) स्त्री० का. એક જાતનું શાક. ૨ એક જાતનો કીડો, તમરૂં.
चिल्ली (चिल्ल इन्) स्त्री० ल्ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
चिवि (चिवि अण्) स्त्री० विः હડપચી.
चिवु (चिव् उ) पु० वुः ઉપલો શબ્દ જુઓ. चिबुक.
चिवुक (चिवुः कन्) क्ली० कं. હડપચી.
चिवुक (,,) पु० कः મુચુકંદ વૃક્ષ.
चिह्ण (चिक्कण पृषो०) त्रि० णः-णा-णं. चिक्कण शब्द જુઓ.
चिहुर (चिकुर पृषो०) पु० रः चिकुर शब्द જુઓ.
चिन्ह् (चुरा० उभय० सेट् चिन्हयति-ते) નીશાન કરવું, ચિન્હ કરવું.
चिन्ह (चिन्ह् अच्) क्ली० न्हं. લક્ષણ, નીશાન.
' चक्रे प्रजाः स्वाः स्वनिमेषचिन्हाः ' रघुवंशम्.
चिन्हकारिन् (चिन्हं करोति कृ णिनि) त्रि० री-रि-णी-रि. ૧ નિશાન કરવાવાળું. ૨ ભયંકર. ૩ ઘોરદર્શન. [रिणी-रि.चिन्ह ધારણ કરનાર.
चिन्हधारिन् (चिन्हं धारयति धृ णिनि) त्रि० री-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चिन्हधारिणी (. ,, ङीप्) स्त्री० णी. वनस्पति उपलसरी.
चिन्हित (चिन्ह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नीशानी करेल. २ अंकित. ३ मुद्रित, लांछित.
चीक (चुरा० उभय० सेट् चीकयति-ते) १ अडकवुं, स्पर्ध करवो. २ सहन करवुं, खमवुं. ३ उतावळु थवुं. [वाज.
चीचिकूटि ( ) अ० टि. पक्षीनो अ
चीडा (चिड पृषो०) स्त्री० डा. એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય.
चीन (चि नक् पृषो०) पु० नः १ ते नामनो એક દેશ. २ એક જાતનું ધાન્ય. ३ ચીન દેશમાં પેદા થતું વસ્ત્ર. ४ એક જાતનો હરિણ.
चीन (,,) क्ली० नं. १ ध्वज. २ सींसु.
चीन (,,) पु० व० नाः १ ते नामनो એક દેશ. २ ચીનદેશના લોક.
चीनक (चीन कन्) पु० कः चीनी કપુર.
चीनकर्पूर (चीनजः कर्पूरः) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
चीनज (चीन जन् ड) क्ली० जं. પોલાદ.
चीनपिष्ट (चीनस्य सींसकस्य पिष्टं) क्ली० ष्टं. સીંસાનો ભુક્કો. [सिंदूर.
चीनपिष्ट (चीनं पिष्टमिव) पु० ष्टः १ सींसु. २
चीनवंग (चीनभवं वंगं) क्ली० ग. सींसु.
चीनांशुक (चीननिर्मितं अंशुकम्) क्ली० कं. १ चीन देशनुं वस्त्र. २ चीनाइ કાપડ.
' चीनांशुकमिव पीवरस्तनजघनायाः कुलीनायाः'
उद्भटः
चीनाक (चीनं तदाकारमकति अक् अण्) पु० क. ચીનીકપૂર'
चीनाकर्कटि (चीनं इव स्वादु कर्कटी) स्त्री० टी. એક જાતની કાકડી.
चीव् (भ्वा० पर० सेट् चीवति) લેવું, ગ્રહણ કરવું.
चीव् (भ्वा० आत्म० सेट् चीभते) વખાણવું, તારીફ કરવી, સ્તુતિ કરવી.
चीर (चि कन् दीर्घश्च) क्ली० रं. १ वस्त्रखंड. २ चींथरुं. ३ ફાટેલું વસ્ત્ર. ४ ઝાડની છાલ. ५ वस्त्रभेद. ६ हारविशेष. ७ शिरोभूषण. ८ वस्त्र. ९ सीसु. १० भाला. ११ रेखाभेद. १२ એક જાતનું લેખ્ય. १३ गायनो आंचळ. [चीर.
चीरक (चीर कन्) क्ली० कं. १ विकारलेखन. २
चीरपर्ण (चीरमिव पर्णमस्य) पु० र्णः सागनुं ઝાડ.
चीरलि ( ) पु० लिः એક જાતનું પક્ષી.
चीरवासस् (चीरं वासो यस्य) त्रि० साः-सा:-सः १ चींथरुं पहेरनार. २ चीरनां लुगडांवाळुं.
चीरि (चि कि) स्त्री० रिः આંખ ઉપર ઢાંકવાનો પડદો. नेत्रांशुक.
चीरिका (चीरि कै क) स्त्री० का. એક જાતનું જંतु, तमरु. २ आंखे ढांकवानो पडदो.
चीरिन् (चीर इनि) त्रि० री-रिणी-रि. ચીરથી ઢાંકેલું, ચીરવાળું. [ક જાતનો કીડો.
चीरीवाक (चीरीति वाकः शब्दोऽस्य) पु० कः એ-
चीरुक (ची रु कन्) क्ली० कं. એક જાતનું વૃક્ષ.
चीरुका (,, टाप्) स्त्री० का. એક જાતનું જંतु, तमरु.
चीर्ण (चर् नक् पृषो०) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ ચીરેલું. २ ફાડેલું. ३ સંપાદન કરેલું. ४ કરેલું. ५ शीलित. [ઝાડ. २ ખજુરીનું ઝાડ.
चीर्णपर्ण (चीर्णे पर्णमस्य) पु० र्णः १ લીંબડાનું
चोलिका (चीरिकां पृषो०) स्त्री० का. चीरिका शब्द જુઓ. [લેવું.
चीव् (भ्वा० उभय० सेट् चीवति-ते) ગ્રહણ કરવું,
चीव् (चुरा० उभय० सेट् चीवयति-ते) १ પ્રકાશવું. २ બોલવું. [વસ્ત્ર, કફની.
चीवर (चि वरच्) क्ली० रं. ફકીર વગેરે ભિક્ષુકનું
' पेटीचीवरपट्टवस्त्रपटवश्चेतातपत्रच्छटा ' उद्भटः
चीवरिन् (चीवर इनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ ચીવર ધારણ કરનાર, ભિક્ષુક. २ બુદ્ધ ભિક્ષુક.
चुकोपयिषु (कुप् णिच् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. કોપાવિષ્ટ કરવાને ઇચ્છા કરનાર. [ખદેવું.
चुक् (चुरा० उभय० सेट् चुक्कयति-ते) પીડવું, દુઃ-
चुक्कार (चुक् आ रा क) पु० रः सिंहनाद.
चुक्र (चक् रक्) क्ली० क्रं. ખરાશ, ખારાપણું.
चुक्र (,,) पु० क्रः એક જાતની વનસ્પતિ. अम्लवेतस.
चुक्र (,,) क्ली० क्रं. १ ખાટો સરકો. २ એક જાતની ખાટી કાંજી. ३ ખાટી ભાજી.
चुक्रक (चुक्र कन्) क्ली० कं. ખાટીભાજી.
चुक्रत्व (चुक्रस्य भावः) क्ली० त्वं. ખટાશ, ખાટાપણું चुक्रता. चुक्रिमन्.
चुक्रा (चक् रक् टाप्) स्त्री० क्रा. १ આંબલી. २ એક જાતની ખાટી ભાજી.
चुक्रिका (चुक्रा कन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
चुक्रिमन् (चुक्रस्य भावः) पु० मा. चुक्रत्व शब्द જુઓ.
चुक्री (चुक्र ङीष्) स्त्री० क्री. चांगेरी शब्द જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चुक्षा (चष् स) स्त्री० क्षा. हिंसा.
चुचि ( ) पु० चिः स्त्रीतुं स्तन, थान.
चुचुक (चुचु कै क) पु० क्ली० कः-कं. स्तननो अग्रभाग, स्तननी दींटडी. चुचूक, चूचुक.
चुच्चू (चुचु पृषो०) पु० चूः એક જાતનું શાક.
चुच्चूक (चुचुक पृषो०) पु० कः चुचुक शब्द જુઓ.
चुच्चु ( ) पु० च्चुः એક જાતનું શાક. चुच्यु.
चुच्च् (भ्वा० पर० सेट् चुच्चति) १ नष्टावुं. २ पीडवुं. ३ मथवुं. ४ अर्क કહાડવો.
चुंचु ( ) पु० चुः छछुंदर, वर्णसंकरनी એક જાતિ.
चुंचुरी (चुंचु रा क ङीप्) स्त्री० री. पाशाने બદલે આંબલીના કચુકાથી રમાતી એક જાતની રમત.
चुट् (भ्वा० पर० सेट् चोटति) १ नानुं थवुं. २ थोडुं थवुं. ३ छीछरं थवुं. ४ हलकुं थवुं. ५ धटवुं.
चुर् (चुरा०पर० सेट् चोटयति) उपलो धातु જુઓ.
चुर् (भ्वा० पर० सेट् चुंटति) उपलो धातु જુઓ.
चुर् (चुरा० उभय० सेट् चुंटयति-ते) छेदवुं, કાપવું.
चुर् (तुदा० उभय० सेट् चुटति) उपलो धातु જુઓ. [જુઓ.
चुर् (चुरा० उभय० सेट् चोटयति-ते) उपलो धातु
चुर् (तुदा०पर० सेट् चुटति) १ नानुं थवुं. २ थोडुं थवुं. ३ छीछरं थवुं. ४ हलकुं थवुं. ५ धटवुं.
चुर्ट् (चुरा० उभय० सेट् चुर्टयति-ते) उपलो धातु જુઓ. २ એકઠું કરવું. ३ જમા કરવું.
चुठ् (भ्वा० पर० सेट् चुंठति) १ नानुं थवुं. २ थोडुं थवुं. ३ छीछरं थवुं. ४ धटवुं.
चुड् (चुरा० उभय० सेट् चुंडयति-ते) १ કાપવું, छेदवुं.
चुड्ड (भ्वा० पर० सेट् चुड्डति) १ ઇशारत કरवी. २ કામચેષ્ટા કरवी. ३ હાવ કरवा. ४ चाળा કरवा. ५ કरवुं. ६ अर्थ सूचवी देवो.
चुण् (तुदा० पर० सेट् चुणति) १ કાપવું. २ छेदवुं.
चुंडा (चुंडि अच्) स्त्री० डा. १ कुवो. २ કुंभ.
चुंडी (चुंडि ङीष्) स्त्री० डी. कुवानी पासेनुं જલાशय. [ભીનું થવું.
चुत् (भ्वा० पर० सेट् चोतति) १ ભીનું કरवुं. २
चुत (चोतति शोणितमस्मात् चुत् क) षु० तः गांड, अपानद्वार, गुदद्वार.
चुति (चुत् क्तिन्) स्त्री० तिः उपलो शब्द જુઓ.
चुद् (चुरा० उभय० सेट् चोदयति-ते) १ प्रेरवुं. २ मोકલવું. ३ હુકમ કरवो. ४ विચारवुं. ५ पुछवुं.
चुद् (भ्वा० उभय० सेट् चुंदति-ते) तीक्ष्ण કरवुं.
चुंदी (चुद् की) स्त्री० दी. कुटणी स्त्री, कुट्टिनी.
चुप् (भ्वा० पर० सेट् चोपति) १ हળवे चालवुं. २ आस्तेथी चालवुं.
चुप्य (चुप् क्यप्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. १ हળवे चालनार. २ आस्तेथी चालनार.
चुप्य (,,) पु० प्यः ते नामनो એક ऋषि.
चुब् (चुरा० उभय० सेट् चुंबयति-ते) चुंબन કरवुं, બચ્ચી કरवी.
चुब् (भ्वा० पर० सेट् चुंबति) उपलो धातु જુઓ.
चुब्र (चुब् र) क्ली० ब्रं. मुખ, ચોકરો.
चुंब (चुब् घञ्) पु० बः चुंબन. બચ્ચી કरवी, બોકો દેવો તે.
चुंबक (चुंबति लौहं चुब् ण्वुल्) पु० कः १ लोहચુંબક. २ ચમકપાણ. ३ तोળવાના કાંટાનો મધ્ય ભાગ અથવા उपलो भाग.
चुंबक (चुब् ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं. १ બચ્ચી કरનार, બોકો લેનાર. २ કામુક. ३ धूतारो. ४ ग्रंथनो હરકોઇ એક દેશિક ભાગ જાણનાર.
चुंबत् (चुब् शतृ) त्रि० न्-बंती-बत्. બચ્ચી લેતું, બોકો ભરતું, चुंબन કरतुं. [બો લેવો તે.
चुंबन (चुब् ल्युट्) क्ली० नं. બચ્ચી ભરવી તે, બોકો
चुंबना (चुब् युच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द જુઓ.
चुंबा (चुब् अ) स्त्री० बा. उपलो शब्द જુઓ.
चुंबित (चुब् क्त) त्रि० तः-ता-तं. બચ્ચી લીધેલું, બોકો ભરેલું. [બન કरवुं.
चुंबितवत् (चुंबित वतु) त्रि० वान्-वती-वत्. चुं-
चुंबिन् (चुंब् णिनि) त्रि० बी-बिनी-बि. चुंબन લેનાર, બોકો ભરનાર.
चुर् (चुरा० उभय० सेट् चोरयति-ते) चोरवुं.
चुर् (भ्वा० पर० सेट् चोरति) चोरवुं.
चुर (चुर् क) त्रि० रः-रा-रं. चोरी કरनार, चोर.
चुरण् (कण्ड्वा० उभय० सेट् चुरण्यति-ते) चोरवुं.
चुरा (चुर् अ) स्त्री० रा. चोरी, चोरवुं.
चुरि (चुर् कि) स्त्री० रिः १ कुवापासेनुं જલાशय. २ કુંभ. ३ नानो कुवो.
चुरी (चुर ङीष्) स्त्री० री. उपलो शब्द જુઓ.
चुल् (चुरा० उभय० सेट् चोलयति) १ ઉંચું કरवुं. २ ઉछાળવું. ३ ઉઠવું. ४ ચુમકી મારવી.
चुल (चुर् क) त्रि० लः-ली-लं. चोर, चोट्टु, चोरी કरनार. [नदी.
चुलका ( ) स्त्री० का. ते नामनी એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चुलुक (चुल् उकञ्) पु० कः १ કાદવ, ૨ ઘણો કચરો. ૩ વટલેલું તપેલી ઇત્યાદિ નાનું પાત્ર. ૪ પાણી રખાય તેવી રીતે હાથ પોળો કરવો તે. ૫ ગોત્રપ્રવર્તક તે નામનો એક ઋષિ.

चुलुक (,,) क्ली० कं. અડદ ધુમીજાય તેટલું માત્ર જલ. [છલું.

चुलुकिन् (चुलुक इनि) पु० की. એક જાતનું મા-

चुलुंप् (भ्वा० पर० सेट् चुलुंपति) १ કાપવું. ૨ છેદવું. ૩ અદર્શ થવું. ૪ અંતર્ધાન થવુ.

चुलुंप (चुलुंप् घञ्) पु०पः છોકરાને લાડ લડાવવું તે.

चुलुंपा (चुलुंप् अच् टाप्) स्त्री० पा. બકરી.

चुलुंपिन् (चुलुंप् णिनि) पु० पी. એક જાતનું મા- છલું. [કોધનો અર્થ ખુલ્લો કરવો.

चुल् (भ्वा० पर० सेट् चुल्लति) १ ચાળા કરવા. ૨

चुल्ल (चुल् ल) क्ली० ल्लं. १ ચીપડાવાળી આંખ. ૨ ભીની આંખ.

चुल्ल (,,) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. १ ચીપડા વાળી આંખવાળું. ૨ ભીની આંખવાળું.

चुल्लक ( ) पु० कः પાણી લેવા કરેલી ખાડાવાળી હથેળી.

चुल्लकी (चुल् ण्वुल् ङीप्) स्त्री० की. ૧ નદીનો સામો કાંઠો. ૨ એક જાતનું નાનું પાત્ર. ૩ એક જાતનું માછલું.

चुल्लि (चुल् लिक्) स्त्री० ल्लिः ચૂલ, ચૂલો. चुल्ला.

चुल्ली (,, ङीष्) स्त्री० ल्ली. ૧ ચૂલ, ચૂલો. ૨ ચિતા.

चुस्त (चु क्त सुट्) पु० क्ली० स्तः-स्तं. ૧ તપેલી વગેરેમાં રાંધેલું માંસ. ૨ એક જાતનો માંસપિંડ. ૩ પનસફલના અંદરનો પદાર્થ.

चूचुक (चुष् उक् पृषो०) त्रि० कः-का-कं. ચુસવાની શક્તિવિનાનું.

चूचूक (,,) पु० क्ली० कः-कं. કુચનો અગ્રભાગ, સ્તનની દીંટડી.

चूडक (चूडाऽस्त्यस्य कन्) पु० कः કુવો.

चूडा (चुल् अच् दीर्घत्वं) स्त्री० डा. ૧ મોરની શિખા. ૨ માથાની મધ્યની શિખા. ૩ કુવો. ૪ બાહુભૂષણ, ૫ અગ્ય, ૬ મસ્તક, ૭ શિરોભૂષણ. ૮ સંસારભેદ. ૯ ઉપરની મેડી. ૧૦ ધોળી ચણોઠીનું ઝાડ. चुंडाशब्द જુઓ.

चूडाकरण (चूडा कृ ल्युट्) क्ली० णं. સોળ સંસ્કાર પૈકી તે નામનો એક સંસ્કાર. [જુઓ.

चूडाकर्मन् (चूडायाः कर्म) क्ली० र्म. ઉપલો શબ્દ

चूडामणि (चूडास्थितो मणिः) पु० णिः માથામાં રહેલો મણિ.

' चूडामणिभिरुद्घृष्टपादपीठं महीक्षिताम् ' रघुवंशम्.

चूडामणि (चूडायां मणिरिवास्य) पु० णिः ૧ કાકમાચીનું ફલ. ૨ તે નામનો એક યોગ.

चूडार (चूडायामृच्छति) त्रि० रः-रा-रं. માથામાં જનાર, માથા ઉપર પામનાર.

चूडारक (चूडा आरक) पु० कः તે નામનો એક ઋષિ. ૨ ચૂડાયુક્ત. [જુઓ.

चूडारत्न (चूडाया रत्नं) क्ली० त्नं. चूडामणि शब्द

चूडाल (चूडाऽस्त्यस्य ल) त्रि० लः-ला-लं. ૧ ચૂડાયુક્ત. ૨ શિખાવાળું.

चूडाल (,,) क्ली० लं. માથું, મસ્તક.

चूडाल (,, टाप्) स्त्री० ला. ૧ વનસ્પતિ નાગરમોથ. ૨ ધોળી ચણોઠી. ૩ ઉચ્ચટા તૃણ.

चूडावत् (चूडा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ૧ ચૂડાવાળું. ૨ ચૂડાવિશિષ્ટ. [જુઓ.

चूडिक (चूडा ठन्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ

चूडिन् (चूडा इनि) त्रि० डी-डिनी-डि. चूडावत् शब्द જુઓ.

चूर्ण् (चुरा०उभय० सेट् चूर्णयति-ते) સંક્રિયા કરવું.

चूत (चोतति रसं चूत् क) पु० तः આંબો.

' चूतांकुरास्वादकषायकंठः पुंस्कोकिलोऽयं मधुरं कुकूज '
कुमारसंभवम्.

चूत (चूतस्य फलम् अण्) क्ली० तं. કેરી.

चूत (च्यू क्त) क्ली० तं. ગુદદ્વાર, અપાનદ્વાર, ગાંડ.

चूतक (चूत कन्) पु० कः ૧ આંબો. चुरि શબ્દ જુઓ.

चूतक (चूतकस्य फलं अण्) क्ली० कं. કેરી.

चूति (च्यू क्तिन्) स्त्री० ति. ગુદદ્વાર, અપાનદ્વાર, ગાંડ. [નાખવું.

चूर् (दिवा० आत्म० सेट् चूर्यते) બાળવું, બાળી

चूरु (चूर् उरु) पु० रुः એક જાતનો કૃમિ.

चूर्ण् (चुरा० उभय० सेट् चूर्णयति-ते) ૧ દલવું. ૨ લોટ કરવો. ૩ ભૂકો કરવો. ૪ ચૂરો કરવો.

चूर्ण (चूर्ण् अच्) क्ली० र्णं. ૧ લોટ. ૨ ભૂકો, ચૂરો, મેંકુ. ૩ અબીલ. ૪ ધૂળ.

' चूर्णमानीयतां तूर्णं पूर्णचंद्रनिभानने ' उद्भटः

चूर्ण (चूर्ण् अच्) पु० र्णः દળવું, પેષણ.

चूर्णक (चूर्ण स्वार्थे क) क्ली० कं. ૧ નપુંસકલિંગી चूर्ण शब्द જુઓ. ૨ અકઠોર અક્ષરવાળું, સ્વલ્પસમાસવાળું એક જાતનું ગદ્ય. ૩ ચૂર્ણન.

चूर्णक (चूर्ण कन्) पु० कः શેકેલું અને દળેલું અનાજ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चूर्णकार (चूर्णं करोति कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. १ ચૂનો કરનાર. ૨ લોટ કરનાર, ભૂકો કરનાર. ૩ ચૂરો કરનાર.

चूर्णकुंतल (चूर्णः कुंतलः) पु० लः માથાના નાના કેશ. કેશનું ગુંચળું, કેશની લટ. [चूर्णत्व.

चूर्णखंड (चूर्णस्य खंडः) पु० डः ચૂનાના કાંકરા.

चूर्णता (चूर्णस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ચૂર્ણપણું.

चूर्णपारद (चूर्णं पारदस्य) पु० दः પારાનો હેતુ-ભૂત લોટ જેવો થઇ ગયેલ હીંગલોક.

चूर्णशस् (चूर्ण शस्) अव्य० शः ભૂકેભૂકો, ચૂરેચૂરો.

चूर्णि (अशेषविदुषां तर्के चूर्णयति चूर्ण् इन्) स्त्री० र्णिः १ પતંજલિકૃત મહાભાષ્ય. ૨ સોકોડી. ૩ પાંચ દમડી. ૪ કાર્ષાપણ. चूर्णी.

चूर्णि (चूर्ण् इन्) स्त्री० र्णिः ચૂર્ણન, ચૂર્ણ.

चूर्णिका (चूर्णश्चूर्णनमस्याः) स्त्री० का. સક્તુ, સાથવો. [भाष्यकार पतंजलिमुनि.

चूर्णिकृत् (चूर्णिं करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. મહા-

चूर्णित (चूर्ण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ દળેલું, લોટ કરેલું. ભૂકો કરેલું.

चूर्णिदासी (चूर्णिनियुक्ता दासी) स्त्री० सी. લોટ કરવાવાળી ચાકરડી, દળવાવાળી દાસી.

चूर्णिन् (चूर्णे संसृष्टः इनि) त्रि० र्णी-र्णिनी-र्णि. १ ચૂર્ણમાં એકઠું કરેલ. ૨ લોટમાં મિશ્ર કરેલ.

चूर्णी (चूर्ण इन् ङीप्) स्त्री० र्णी. चूर्णि શબ્દ જુઓ.

चूर्णीकृत (चूर्ण च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ચૂર્ણ ૧ કરેલ. ૨ ભૂકો કરેલ. ૩ ચૂરો કરેલ. ૪ ભૂકો કરેલ.

चूर्ति (चर् क्तिन्) स्त्री० र्तिः १ જવું, ગમન. ૨ ચરણ.

चूल (चूल् क) पु० लः કેશ.

चुला (चूडा डस्यलः) स्त्री० ला. चूडा શબ્દ જુઓ.

चूलिक ( ) पु० कः તળેલું પક્વાન્ન પુરી વડું વગેરે.

चूलिका (चूल् ण्वुल्) स्त्री० का. ૧ હાથીના કાનનું મૂલ. ૨ નાટકનું એક અંગ.

'अंशुलताजालजटिलचूलिकानां' कादंबरी.

चूलिन् (चुला इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. કેશવાળું, શિખાવાળું.

चूष् (भ्वा० पर० सेट् चोषति) ચૂસવું.

चूषा (चूष् अङ्) स्त्री० षा. ચૂસવું તે.

चूषा (चुष् घञर्थे क) स्त्री० षा. હાથીની કેડે બાંધવાનો દોર. [ચૂસવાલાયક.

चूष्य (चूष् यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. ચૂસવાયોગ્ય,

चूष्य (,,) क्ली० ष्यं. ચૂસવાયોગ્ય પદાર્થ.

चृत् (तुदा० पर० सेट् चृंतति) ૧ ઠારમારવું. ૨ પીડવું. ૩ એકત્ર કરી બાંધવું, ગુંથવું.

चृत् (चुरा० पर० सेट् चर्चयति) ૧ સંદીપન કરવું. ૨ પ્રકાશિત કરવું. ૩ સળગાવવું.

चृत् (भ्वा० पर० सेट् चर्तति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

चृप् (चुरा० उभय० सेट् चर्पयति-ते) दीपन કરવું.

चृप् (भ्वा० पर० सेट् चर्पति) चृत् ધાતુ જુઓ.

चेकित (कित् घञ् अच्) त्रि० तः-ता-तं. અતિશય વાસ અને જ્ઞાનવાળું.

चेकितान (कित् घञ् चानश्) पु० नः ૧ મહાદેવ, શંભુ. ૨ તે નામનો એક રાજા.

चेकितान (,,) त्रि० नः-ना-नं. अति-शय જ્ઞાનવાળું.

चेक्रिय ( ) त्रि० यः-या-यं. વારંવાર કામ કરનાર, અતિશય કામ કરનાર, ઉદ્યોગી, મહેનતુ.

चेट (चिट् अच्) पु० टः દાસ, ચાકર.

चेटक (चिट् ण्वुल्) पु० कः ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ ઉપપતિ નાયક સાથે સંધિ કરીદેવામાં કુશલ.

चेटिका (चेटी कन्) स्त्री० का. દાસી, ચાકરડી.

चेटी (चिट् अच् ङीप्) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'प्रेष्याश्चेट्यश्च वध्यश्च बलस्थाश्चापि सर्वशः'
रामायणम्.

चेड (चिट् अच्) पु० डः દાસ, ચાકર.

चेडक (चेड् कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

चेडिका (चेडी कन्) स्त्री० का. દાસી, ચાકરડી.

चेडी (चिट् अच् ङीप्) स्त्री० डी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

चेत् (चित् विच्) अ० त्. यदि-नो અર્થ, પક્ષાંતર, અસંદેહ અને સંદિગ્ધતાવડે બોલવામાં વપરાતો અવ્યય.

चेतक (चित् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं. ૧ ચેતા-વનાર. ૨ સૂચના આપનાર. ૩ ચેતનવાળું.

चेतकी (चेतयति बुद्धिबलेंद्रियाणि चित् णिच् ण्वुल् ङीप्) स्त्री० की. હરડે. हरितकी, अभया, पथ्या, कायस्था, पूतना, अमृता, चेतनकी.

चेतन (चित् ल्यु) पु० नः ૧ આત્મા, જીવ. ૨ પ-રમેશ્વર. ૩ મનુષ્ય. ૪ પ્રાણિમાત્ર.

चेतन (,,) त्रि० नः-ना-नं. ૧ જીવ-વાળું. ૨ પ્રાણવાળું.

चेतनको (चेतनं करोति) स्त्री० की. હરડે.

चेतनत्व (चेतनस्य भावः) क्ली० त्वं. ચેતનપણું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चेतनता, चैतन्य, चेतना.

चेतना (चित् युच्) स्त्री० ना. १ બુદ્ધિ. २ જ્ઞાન-સત્તા. ३ હરડે. ४ સ્મરણ. ५ સાવધપણું. ६ સ-જીવપણું. ७ જ્ઞાન. ८ ચૈતન્ય. ९ ચિત્તવૃત્તિ.

चेतनावत् (चेतना मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ચેતનાવાળું.

चेतनीया (चेतनायै हिता छ) स्त्री० या. १ બુદ્ધિ. २ જ્ઞાનશક્તિ. ३ જ્ઞાનુવાલાયક સ્ત્રી.

चेतय ( ) त्रि० यः-या-यं. चेतनावत् શબ્દ જુઓ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

चेतयमान (चित् णिच शानच्) त्रि० नः-ना-नं.

चेतयितृ (चित् णिच् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ચેતાવ-નાર, સૂચવનાર.

चेतस् (चित् असुन्) क्ली० तः १ ચિત્ત. २ ચિત્ત-વૃત્તિ.. ३ ચૈતન્ય. ४ પ્રજ્ઞા, બુદ્ધિ.

चेतस् (चित् असुन्) त्रि० ताः-ताः-तस्. જ્ઞાતા, જાણનાર.

चेतिका (चित् णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. જાઇની વેલ.

चेतोजन्मन् (चेतसि जन्मास्य) पु० न्मा. કામદેવ, મદન. મનોભૂ.

' चेतोजन्मशरप्रसूनमधुभिर्व्योमिश्रनामाश्रयत् '
नैषधीयम्.

चेतोभव (चेतस् भू अण्) पु० वः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નવાળું. २ ચૈતન્યયુક્ત.

चेतोमत् (चेतस् मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. १ भ-

चेदार ( ) पु० रः કાંકરીડો. કૃકલાસ.

चेदि ( ) पु० दिः તે નામનો એક દેશ.

चेदि (चेदि अण्) पु० ब० यः તે નામનો એક દેશ.

चेदिक (चेदि स्वार्थे क) पु० कः ચેદિ દેશ.

चेदिपति (चेदेः पतिः) पु० तिः १ દમઘોષનો પુત્ર શિશુપાલ. २ ઉપરિચર નામનો એક વસુ.

चेदिराज (चेदीनां राजा टच्) पु० जः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રાગિણી.

चेबी ( ) स्त्री० बी. તે નામની એક

चेय (ची यत्) त्रि० यः-या-यं. १ એકઠું કરવા લા-યક. २ ચયન કરવા જોગ. ચેતવ્ય.

चेल् (भ्वा० पर० सेट् चेलति) १ હાલવું, ચાલવું, २ ચંચળથવું. ३ જવું.

चेल (चिल् घञ्) पु० लः વસ્ત્ર, કાપડ.

चेल (चिल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. અધમ, હલકું, નીચ.

चेलगंगा (चेलमिव गंगा) स्त्री० गा. ગોકર્ણપાસે-ની નદી.

चेलप्रक्षालक (चेलं प्रक्षालयति) पु० कः વસ્ત્ર ધો-નારો, ધોબી.

चेलान (चेल् आनच्) पु० नः એક જાતનો વેલો.

चेलाल (चेलमिवालति अल् अच्) पु० लः કાકડી-ની વેલ. [शक.

चेलाशक (चेल् अश् ण्वुल्) पु० कः પ્રેતભેદ. ચેલા-

चेलिका (चेल् ण्वुल्) स्त्री० का. १ કાપડું. २ ચો-ળી. ३ કાંચળી.

चेलुक (चेल् उक) पु० कः બુદ્ધભિક્ષુકનો શિષ્ય.

चेल् (भ्वा० पर० सेट् चेलति) ચાલવું, હાલવું, જવું. [જુઓ.

चेवी ( ) स्त्री० वी. चेबी શબ્દ

चेष्ट् (भ्वा० आत्म० सेट् चेष्टते) १ ચાળા કરવા. २ વ્યાપાર કરવો.

' यथेष्टं चेष्टन्ते स्फुटकुचतटाः पश्य कुलटाः' उद्भटः

चेष्ट ( ) क्ली० ष्टं. કાયિક વ્યાપાર, ચાળા.

चेष्टक (चेष्ट् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ચેષ્ટાવાળું.

चेष्टक (,,) पु० कः એક જાતનો રતિબંધ.

चेष्टन (चेष्ट् ल्युट्) क्ली० नं. કાયિક વ્યાપાર, ચાળા.

चेष्टमान (चेष्ट् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. કાયિક વ્યા-પાર કરતું, ચાળા કરતું.

चेष्टयितृ (चेष्ट् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ચાળા કર-નાર, કાયિક વ્યાપાર કરતું. [कृतिजन्या चेष्टा.

चेष्टा (चेष्ट् अङ्) स्त्री० ष्टा. કાયિક વ્યાપાર, ચાળા.

चेष्टानाश (चेष्टाया नाशोऽत्र) पु० शः પ્રલયકાળ.

चेष्टाबल (चेष्टया बलमस्मिन्) क्ली० लं. જ્યોતિષ્શા-સ્ત્રપ્રસિદ્ધ ગ્રહનું બલ. [વાળું, જંગમ.

चेष्टावत् (चेष्टा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ચેષ્ટા-

चेष्टित (चेष्ट् क्त) त्रि० तः-ता-त. ચેષ્ટાવાળું, ચે-ષ્ટાન્વિત.

चेष्टित (,,) क्ली० तं. १ ગતિ. २ ચેષ્ટા, કાયિક વ્યાપાર. ३ આચાર, આચરણ. ४ વર્તણુક.

चैटयत (चेट इव यततं) त्रि० तः-ता-तं દાસની પેઠે યત્ન કરનાર. [कृति. ३ જીવ.

चैतन्य (चेतन एव) क्ली० न्यं. १ પરમાત્મા. २ પ્ર-

चैतन्य (चेतनस्य भावः ष्यञ्) क्ली० न्यं. १ ચેતના, ચેતનપણું. २ આત્મધર્મ. [ભેદ.

चैतन्य (चेतन ष्यञ्) पु० न्यः કૃષ્ણાવતારનો એક

चैतन्यभैरवी ( ) स्त्री० वी. તે નામની એક ભૈરવી.

चैत्त (चित्तस्येदं अण्) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ ચિત્તનું, ચિત્તસંબંધી. २ ચિત્તાભિમાની.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

चैत्य (चित्याया इदं अण्) क्ली० त्यं. १ यज्ञस्थान. २ देवालय. ३ देव राखवानुं ठेकाणुं. ४ जैनमतनुं देवल. ५ जैन वा बुद्धनी मूर्ति. ६ सीमा देखाडनार पथ्थर वगेरे नीशान. ७ गाम वगेरेनी पासेनुं महावृक्ष. ८ श्मशान. ९ देवावास. १० बुद्ध.

चैत्यक (चैत्य इव कायति कै क) पु० कः पींपळानुं झाड. [सेनुं धर.

चैत्यगृह (चैत्यस्य समीपे गृहं) क्ली० हं. चैत्यनी पा-

चैत्यतरु (चैत्यः तरुः) पु० रुः १ गाम वगेरेनी पासेनुं महा वृक्ष. २ पींपळानुं झाड.

चैत्यद्रु(,,) पु० द्रुः उपरो शब्द जुओ.

चैत्यमुख (चैत्यस्य देवकुलस्य मुखमस्य) पु० खः कमंडल, कमंडलु.

चैत्ययज्ञ (चैत्यार्थं यज्ञः) पु० ज्ञः गृहोक्त ते नाम- [नो એક यज्ञ.

चैत्यावहार (चैत्यस्य विहारोऽत्र) पु० रः श्रीनगर.

चैत्यवृक्ष (चैत्यस्य समीपे वृक्षः) पु० क्षः चैत्यतरु शब्द जुओ.

चैत्र (चित्रायां भवः अण्) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. चित्रा नक्षत्रमां होनार, चित्रा नक्षत्रमां थनार.

चैत्र (,,) पु० त्रः ते नामनो એક बुध-पुत्र.

चैत्र (चित्रा नक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी यस्मिन्) पु० त्रः १ चांद्र चैत्रमास. २ मीन राशिमां रहेल छे रवि जेनो એवो सौर चैत्र. ३ वर्षभेद.

चैत्र (चित्रमेव स्वार्थे अण्) क्ली० त्रं. १ देवळ. २ भડहुं. [चळ.

चैत्र (चि ष्ट्रन्) पु० त्रः १ बुद्धभिक्षुक. २ वर्षा-

चैत्रक (चैत्रः कन्) पु० कः चैत्रमास.

चैत्ररथ (चित्ररथेन गंधर्वेण निर्वृत्तं अण्) क्ली० थं. ते नामनी कुबेरनी वाडी. [मुनि.

चैत्ररथ (चित्ररथ अण्) पु० थः ते नामनो એક

चैत्ररथि ( ) पु० थिः शशबिंदु राजा.

चैत्ररथ्य (चैत्ररथमेव स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० थ्यं. ते नामनी कुबेरनी वाडी. [मासनी पूर्णिमा.

चैत्रावली (चैत्रे आवली सम्यगत्र) स्त्री० ली. चैत्र-

चैत्रि (चैत्र इञ्) पु० त्रिः चैत्रमास.

चैत्रिक (चित्रानक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी यस्मिन् मासे ठक्) पु० कः उपरो शब्द जुओ.

चैत्रिन् (चैत्री विद्यतेऽस्मिन् इनि) पु० त्री. चैत्रमास.

चैत्री (चित्रानक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी अण्) स्त्री० त्री. चैत्रमासनी पूर्णिमा.

चैदिक (चेदि देशे भवः) त्रि० कः-की-का-कं. चेदी देशमां होनार, चेदिदेशमां थनार.

चैद्य (चेदीनां जनपदानां राजा ष्यञ्) पु० द्यः शिशु-पाल, चेदिदेशनो राजा.

चैतितेय (चिंतायुक्तायाः स्त्रीया अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः चिंतायुक्त स्त्रीनो पुत्र. [संबंधी.

चैल (चेलस्येदं अण्) त्रि० लः-ला-लं. वस्त्रनुं, वस्त्र-

चैल (चेलमेव स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० लं. वस्त्र, कापड.

चैलकि (चेलकस्यापत्यं पुमान्) पु० किः श्रीवलक्ष-पि. [स्त्र धोनार, धोबी.

चैलधाव (चेलं वस्त्रं धावति धाव् अण्) पु० वः व-

चोकुटि ( ) पु० टिः ते नामनुं એક गोत्रप्रवर.

चोक्ष ( ) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ डाहुं, दक्ष. २ शुद्ध, स्वच्छ. ३ भुस्कारक. ४ गाळेलुं. ५ सुंदर. ६ देखावडुं.

चोच (चु च) क्ली० चं. १ वृक्ष वगेरेनी छाल. २ चामडुं. ३ दालचीनी, तज. ४ केणुं. ५ नाळीએर. ६ लवंग. ७ अडधुं भक्षण करेल ताडनुं फळ.

चोचक (चोच स्वार्थे क) क्ली० कं. १ छाल. २ चा-मडुं.

चोटी ( ) स्त्री० टी. બंडी, कणजे.

चोड (चुल् अच्) पु० डः १ चोળी. २ कांचળी ३ બंडी. [देश.

चोड (,,) पु० डः तंजावर देश, चोल

चोडी (,, ङीष्) स्त्री० डी. स्त्रीनुं એક जातनुं वस्त्र. [भोकलनार.

चोदक (चुद् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. प्रेरक, प्रेरनार,

चोदक (,,) पु० कः प्रवर्तक विधिवा-क्य. [२ प्रवर्तन.

चोदन (चुद् ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रेरवुं, उत्तेजन देवुं.

चोदना (चुद् युच्) स्त्री० ना. प्रेरणा, प्रेरवुं. २ प्र-वर्तना वाक्य. ३ प्रवृत्ति हेतुं. ४ आज्ञा.

'ज्ञानं ज्ञेयं परिज्ञाता त्रिविधा कर्मचोदना' भगवद्गीता.

चोदनागुड ( ) पु० डः२मवानो दडो.

चोदनी (चुद् ल्यु ङीप्) स्त्री० नी. वनस्पति धमासो.

चोदयितृ (चुद् णिच् शतृ) त्रि० ता-त्री-तृ. चोद-ना करनार.

चोदित (चुद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रेरेलुं. २ मो-कलेलुं. ३ जणावेलुं. ४ तेमणुं करेलुं. ५ आज्ञ-रेलुं. ६ उत्तेजन करेलुं.

चोद्य (चुद् यत्) क्ली० द्यं. १प्रश्न. २ पूर्वपक्ष.

चोद्य (,,) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ प्रेरवायोग्य. २ अद्भुत. ३ आक्षेप्य.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

' निवारमूलेङ्गुदशाकवृत्तिः सुसंयता चामिकार्येषु चोद्यः '
भारतम्

चोयन (चुय् ल्युट्) क्ली० नं. १ आस्तेथी जवुं, मंदगति. २ छानुं थवुं. ३ मौन.

चोर (चुर् अच्) पु० रः १ चोर, चोट्टो. २ ते नामनो એક ऋषि. ३ ते जातनुं सुगंधि द्रव्य.

चोरक (चोर इव कायति कै कं) पु० कः ग्रंथिपर्ण-नुं आड. [એક હાથી.

चोरघात (चोरं हंति हन् अण्) पु० तः राजानो

चोरपुष्पिका (चोरपुष्पी स्वार्थे क) स्त्री० का. એક जातनी वनस्पति. शंखिनी. [शब्द जुओ.

चोरपुष्पी (चोर इव पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पी. उपलेट

चोरा (चोर अच् टाप्) स्त्री० रा. शंखपुष्पिका.

चोरिका (चोरस्य भावः वुञ्) स्त्री० का. चोरपणुं, चोरी. चौरिका.

चोरित (चुर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. चोरेल.

चोरितक (चोरित कन्) क्ली० कं. चोरेली चीज.

चोल (चुल् घञ्) पु० लः १ चोणी, कांचणी. २ કेડ सुधी पहोंचे तेटलुं वस्त्र. ३ मंडी. ४ तंजावर देश.

चोलक (चोल इव कायति कै क) पु० कः १ आड गेरेनी छाल. २ उरत्राण. ३ छातीनुं બખ્તર.

चोलकिन् (चोलक इनि) पु० की० १ वंशांकुर. २ नारंगीनुं आड. ३ क्षिप्रकुपर्व.

चोली (चुल् घञ् ङीष्) स्त्री० ली. १ चोणी, कांचणी. २ पुरुषने पहेरवानुं એક वस्त्र.

चोलोंडुक (चोलस्य अंडुक इव) पु० कः माथे विंटवानुं એક वस्त्र.

चोष (चः सं चासौ उषः दाहः) पु० षः पडेले रहेल अग्निथी थयेलो संताप, शरीरदाह.

चोष (चुष् घञ्) पु० षः चूसवुं.

चोष्य (चुष् ण्यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. चुसवायोग्य.

चोस्क (चदि डः पृषो०) पु० स्कः १ उत्तम धोडो. २ वनस्पति गरमाळो. [शब्द जुओ. चोल.

चौड (चुडा प्रयोजनमस्य अण्) क्ली० डं. चूडाकर्मन्

चौड (चूडेव स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० डं. माथानी शीખा.

चौड (चूडाया इदं अण्) त्रि० डः-डा-डं. चूडासंबंधी, शिખातुं. [जुओ. चौलकर्मन्.

चौडकर्मन् (चौडं कर्म) क्ली० मं. चूडाकर्मन् शब्द

चौदायनि ( ) पु० निः गोत्रप्रवर्तक ते नामनो એક ऋषि. [ऋषि.

चौपयत ( ) पु० तः ते नामनो એક

चौर (चुरा शीलमस्य) पु० रः १ चोर, २ ते नामनो એક कवि.

चौरतस् (चौर तसिल्) अव्य० तः चोरथी.

चौरहृत (चौरेण हृतं) त्रि० तः-ता-तं. चोरे लीधेलुं, चोरेलुं. [शब्द जुओ.

चौरिका (चोरस्य भावः ष्वुञ्) स्त्री० का. चोरिका

चौरिकाक ( ) पु० कः એક जातनो कागडो. [એક गायत्रि.

चौरी (चौर ङीष्) स्त्री० री. १ चोरी. २ ते नामनी

चौर्य (चोरस्य भावः) क्ली० र्यं. चोरी, चोरनुं काम.

चौर्यक (चौर्य कन्) क्ली० कं. १ माथानी शिખा. २ चूडाकर्म. [जुओ.

चोल (चूडा ष्यञ् अण् वा) क्ली० लं. चूडाकर्मन् शब्द

चौलकर्मन् (चौलं कर्म) क्ली० मं. उपलेट शब्द जुओ.

चौलुक्य (चुलुकस्य गोत्रापत्यं घञ्) पु० क्यः ते नामनो એક राजर्षि.

च्यवन (च्यु ल्यु) क्ली० नः भार्गव ऋषि.

च्यवन (च्यु ल्युट्) क्ली० नं. १ खरवुं, पडवुं, २ गळवुं, च्युति. [रनार.

च्यावन (च्यु० णिच् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं च्युति क-

च्यावन (च्यु० णिच् ल्युट्) क्ली० नं. च्युतिसंपादन.

च्यु (भ्वा० आत्म० सेट् च्यवते) १ गळवुं २ खरवुं. ३ पडवुं. ४ जवुं.

च्यु (चुरा० उभय० सेट् च्यावयति-ते) १ खमवुं, सहन करवुं. २ हसवुं.

च्युत् (भ्वा० पर० सेट् च्योतति) १ खरवुं. २ पडवुं.

च्युत (च्यु० क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ गळेलुं. २ खरेलुं. ३ पडेलुं. ४ गयेलुं.

च्युति (च्यु० क्तिन्) स्त्री० तिः १ गळवुं. २ खरवुं. ३ पडवुं. ४ जवुं.

' कुर्या हरस्यापि पिनाकपाणेर्धैर्यच्युतिं के मम
धन्विनोऽन्ये ' कुमारसंभवम्.

च्युति (च्योतति शोणितमस्मात् च्युत् कि) स्त्री० तिः गांड, गुदद्वार, अपानद्वार.

च्युप (च्यवतेऽनेनेति) पु० पः भों, चेहेरो, मुख.

च्युस् (चुरा० उभय० सेट् च्योसयति-ते) हसवुं, खमवुं, सहन करवुं.

च्युत (चूत पृषो०) पु० तः आंबानुं आड.

च्यूति ( ) स्त्री० तिः च्युति शब्द जुओ.

च्योत्न (च्यु त्नण्) क्ली० त्नं. खस.

च्योत्न („) त्रि० त्नः-त्ना-त्नं. १ अंडथकी पेदा थयेल. २ क्षीणपुण्य. ३ जनार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

છ.

છ વ્યંજન વર્ણપૈકી તાલુસ્થાનીય અઘોષ સાતમો વર્ણ.
छ ( ) પુ૦ છઃ છકાર.
छ (છો ક) પુ૦ છઃ ૧ કાપવું. ૨ છેદવું. ૩ તોડવું. ૪ વિભાગ, ભાગ.
छ (છો ઘઞર્થે ક) ત્રિ૦ છઃ-છા-છં. નિર્મલ, સ્વચ્છ, શુદ્ધ, ૨ તોડનાર, છેદનાર, કાપનાર,
छ (,,) ક્લી૦ છં. ઘર, ગૃહ.
छ (છદ્ ડ) ક્લી૦ છં. છાદન, આચ્છાદન.
छग (છ રોમભિચ્છાદનં ગચ્છતિ ગમ્ ડ) પુ૦ गः બકરો, બોકડો. છાગ.
छगण (છાય વન્હેરચ્છાદનાય ગણ્યતે ગણ્ અચ્) પુ૦ ક્લી. णः णं. છાણ, કરીષ.
छगल (છ કલચ્ ગુક્) પુ૦ લઃ ૧ બકરો, બોકડો. ૨ તે નામનો એક મુનિ. ૩ વૃદ્ધદારક વૃક્ષ.
छगल (,,) ક્લી૦ લં. ભુરંવસ્ત્ર, નીલવસ્ત્ર.
छगलक (છગલ સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ ૧ બકરો, બોકડો. ૨ વૃદ્ધદારક. [પ્રચંડા દેવીનું સ્થાન.
छगलंड ( ) પુ૦ ડઃ દક્ષિણ દેશમાં
छगलांघ्रि (છગલસ્યેવાંઘ્રિર્મૂલંયસ્ય) સ્ત્રી૦ घ्रिः વૃદ્ધદારક વૃક્ષ. [શબ્દ જુઓ.
छगलांडी (છગલાંડ અચ્ ઙીષ્) સ્ત્રી૦ डी. ઉપલેા
छगलांत्री (છગલસ્યાંત્રમિવ પુષ્પમસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ त्री. વૃદ્ધદારક ઔષધિ. [નામનો એક શિષ્ય.
छगलिन् (છગલ ઇનિ) પુ૦ ली. કલાપી ઋષિનો તે
छगली (છગલ ઙીષ્) સ્ત્રી૦ ली. બકરી.
छगी (છગ ઙીષ્) સ્ત્રી૦ गी. ઉપલેા શબ્દ જુઓ.
छच्छिका ( ) સ્ત્રી૦ का. એક જાતની છાશ.
छटा (છો અટન્ કિચ્ચ) સ્ત્રી૦ टा. ૧ તેજ, કાંતિ, દીપ્તિ. ૨ પરંપરા.
' सटाच्छटाभिन्नघनेन विभ्रता ' माघः
छटाफल (છટેવ પરંપરાન્વિતં ફલમસ્ય) પુ૦ लः સોપારીનું ઝાડ.
छटाभा (છટયા ભાતિ) સ્ત્રી૦ भा. વીજળી, વીજ.
छत्र (છદ્ ણિચ્ ષ્ટ્રન્) ક્લી૦ त्रं. ૧ છત્રી, છત્તર. ૨ આવરણ.
' शशिप्रभं छत्रमुभेव चामरे ' रघुवंशम्
छत्र (,,) પુ૦ त्रः એક જાતનો ક્ષુપ.
छत्रक (છત્ર સ્વાર્થે ક) ક્લી૦ कं. છત્રી, છત્તર.
छत्रक (છત્ર ઇવ કાયતિ કૈ ક) પુ૦ કઃ ૧ નાનું દેવલ. ૨ માછલાના જેવો જેનો રંગ છે એવું એક પક્ષી.
छत्रगुंड (છત્રમિવ ગુંડો યસ્ય) પુ૦ ડઃ એક જાતનું તૃણ, ગુંડતૃણ.
छत्रचक्र ( ) ક્લી૦ ક્રં. જ્યોતિશ્ચક્ર.
छत्रधार (છત્રં ધારયતિ ધૃ અણ્) ત્રિ૦ रः-रा-रं. છત્ર ધારણ કરનાર. છત્રધર.
छत्रधारण (છત્ર ધૃ લ્યુટ્) ક્લી૦ णं. છત્રી ધરવી તે, છત્રનું ધારણ કરવું [ધારણ કરનારપણું.
छत्रधारता (છત્રધારસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૦ ता. છત્ર
छत्रपत्र (છત્રમિવ પત્રમસ્ય) પુ૦ त्रः ૧ સ્થલપદ્મ. ૨ ભૂર્જપત્રનું ઝાડ. [તલનું ઝાડ.
छत्रपुष्प (છત્રમિવપુષ્પમસ્ય) પુ૦ ष्पः તિલકવૃક્ષ,
छत्रपुष्पक (છત્રપુષ્પઃ કન્) પુ૦ कः ઉપલેા શબ્દ જુઓ.
छत्रभंग (છત્રસ્ય ભંગો યત્ર) પુ૦ गः ૧ વિધવાપણું. ૨ સ્વતંત્રપણું. ૩ રાજ્યનાશ.
छत्रभंग (છત્રસ્ય ભંગઃ) પુ૦ गः છત્રનો ભંગ.
छत्रवत् (છત્ર મતુપ્) ત્રિ૦ वान्-वती-वत्. છત્રવાળું.
छत्रवत् (છત્ર વત્) અ૦ त्. છત્રજેવું, છત્રસરખું.
छत्रा (છદ્ ત્રણ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ त्रा. ૧ સુલ્પા. ૨ ક્રોથમરીધાણા. ૩ મજીઠ. ૪ ચોમાસામાં થતી કાગડાની ટોપી.
छत्राक (છત્રેવ કાયતિ કૈ ક) ક્લી૦ कं. ચોમાસામાં થતી કાગડાની ટોપી. [આસન.
छत्राकी (,, ઙીપ્) સ્ત્રી૦ की. વનસ્પતિ રાસ્ના,
छत्रातिच्छत्र (છત્રમતિક્રમ્ય કૃતમાવરણં યસ્ય) પુ૦ त्रः એક જાતનું પાણીમાં પેદા થતું સુગંધિ તૃણ.
छत्राधान्य (છત્રધાન્યમિવ) ક્લી૦ न्यं. ક્રોથમરીધાણા. કસ્તુંબરી.
छत्रिका (છત્રં તદાકારં પુષ્પમસ્ત્યસ્ય) સ્ત્રી૦ का. ચોમાસામાં પેદા થતી કાગડાની ટોપી. શિલિંધ્ર.
छत्रिन् (છત્રમસ્ત્યસ્ય ઇનિ) ત્રિ૦ त्री-त्रिणी-त्रि. છત્રીવાળું.
छत्रिन् (,,) પુ૦ त्री. વાળંદ, હજામ.
छत्वर (છદ્ ત્વરચ્) પુ૦ रः ૧ ઘર, ગૃહ. ૨ કુંજ, લતાગૃહ. [આચ્છાદન કરવું. ૨ બચાવવું.
छद् (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ છાદયતિ-તે) ૧ ઢાંકવું,
छद् (ભ્વા૦ ઉભય૦ સેટ છદતિ-તે) ઉપલેા ધાતુ જુઓ.
छद (છદ્ ઘઃ) પુ૦ दः ૧ વૃક્ષ વગેરેનું પત્ર, પાંદડું. પાંખ ૩ તમાલ વૃક્ષ. ૪ ગ્રંથિપર્ણ વૃક્ષ.
छदन (છદ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ नं. ૧ પાંદડું. ૨ પાંખ. ૩ દાલચિની, તજ. ૪ ઢાંકણ, પિધાન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

छदपत्र (छदार्थं पत्रमस्य) पु० त्रः भूर्जपत्रनु ઝાડ. [नुं छापरुं, पडाળ.
छदि (छद् कि) स्त्री० दिः १ रथनो ગુરખો. २ ઘર-
छदिस् (छद् इसि) क्ली० दिः घरनुं छापरुं.
छद्मतापस (छद्मना तापसः) पु० सः લોકને ઠગવા માટે બનેલો ખોટો તાપસ.
छद्मन् (छाद्यते स्वरूपमनेन) क्ली० द्म. १ કપટ, છલ. २ स्वરूपनुं आच्छादन.

'कैकेयीशंकयेवाह पलितच्छद्मना जरा'
रघुवंशम्.

छद्मिका (छद्म अस्त्यस्याः इति कन्) स्त्री० का. વનસ્પતિ ગળો.
छद्मिन् (छद्म अस्त्यर्थे इनि) त्रि० स्त्री-द्मिनी-द्मि. १ કપટી. २ ઢોંગી. ३ स्वરूप आच्छादन કરનાર.
छंद्वर ( ) पु० रः छांत, लताગૃह, કુંજ,
छंद् (छद् अच्) पु० दः १ अभिલાષ. २ વશપણું, તાબેદારી, અધીનપણું. ३ એક જાતનું વિષ. ४ ઝેર. [२ તાબેદાર.
छंद (,,) त्रि० दः-दा-दं. १ गुप्त, छानुं.
छंदक (छदि ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं. રક્ષક, બચાવનાર.
छंदक (,,) पु० कः वासुदेव, श्रीकृष्ण.
छंदकपातन (छंदकेन पातयति लोकान्) पु० नः કપટી તાપસ્. [લાપથી.
छंदतस् (छंद तसिल्) अ० तः ઇચ્છાથી, અભિ-
छंदःपर्ण (छंदांसि पर्णानीव यस्य) पु० र्णः भायाभय संसार. [સમૂહ.
छंदश्चिति (छंदसां चितिः) स्त्री० तिः छंदनो
छंदस् (छंदयति असुन्) क्ली० दः १ वेद. २ ઇચ્છા, હેતુ. ३ प्रयोजन. ४ मरજી मुજબ आचार. ५ કપટ. ६ गायत्री, उष्णिक, बृहती वगेरे छंद.
छंदस्कृत (छंदसि कृतं) क्ली० तं. छंदमां रચેલ वेदांगविशेष. [गરુડનો मोटो भाई अरुण.
छंदस्तुभ् (छंदसा पक्षेण स्तुभ्नाति सूर्यं) पु० प्-व्.
छंदस्य ( ) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. मरજીथी કरेलुं., अभिलाषथी કरेलुं.
छंदोग (छंदः सामवेदं गायति गै क) पु० गः सामवेद જાણનારો બ્રાહ્મણ.
छंदोदेव ( ) पु० वः वाળંदथकी બ્રાહ્મણીને પેટે પેદા થયેલ ચાંડાલ.
छंदोनुवृत्त (छंदसा अनुवृत्तं) क्ली० त्तं. ઇચ્છામુજબ આચરણ, મરજીમુજબ ચાલવું.

छंदोभाषा (छंदसा भाषा) स्त्री० षा. छंदस्वडे કહેવું.
छंदोम ( ) पु० मः ते नामनो એક याग.
छंदोमदशाह (छंदोमश्चासौ दशाहश्च) पु०हः दशाह साध्ययाग. [વગેરેનો સમુદાય.
छंदोविचिति (छंदसां विचितिः) स्त्री० तिः गायत्री
छन्न (छद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ ટાંકેલુ, આચ્છાદન કરેલું. २ ખાનગીનું. ३ छादित.
छन्न (,,) क्ली० न्नं. ખાનગીપણું.
छप् (चुरा० उभय० सेट् छंपयति-ते) જવું, ગમન કરવું.
छप् (भ्वा० पर० सेट् छंपति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
छम् (भ्वा० पर० सेट् छंमति) ખાવું, ભક્ષવું.
छमच्छमित ( ) क्ली० तं. छमछम એવો નાદ. [છોકરો.
छमंड (छम् अंडच्) पु० डः भा आप विनानो
छरिषा ( ) स्त्री० षा. वनस्पति दारु હલદર.
छर्द् (चुरा० उभय० सेट् छर्दयति-ते) ઓકવું.
छर्द (छर्द् अच्) क्ली० र्दं. ઓકવું, વમન.
छर्दन (छर्द् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
छर्दन (छर्द् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. ઓકનાર, ઉલટી કરનાર, વમન કરનાર.
छर्दन (,,) पु० नः १ अंलंभुष राक्षस. २ લીંબડાનું ઝાડ, ३ भदनवृक्ष.
छर्दायनिका (छर्दायनी क) स्त्री० का. કાકડી.
छर्दि (छर्द् णिच् इञ्) स्त्री० र्दिः १ ઓકવું, વમન રોગ. [छर्दीका.
छर्दिका (छर्द् ण्वुल्) स्त्री०का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
छर्दिकारिपु (छर्दिकाया रिपुः) पु० पुः नानी એલાયચી. क्षुद्रैला.
छर्दिघ्न (छर्दिं हंति हन्) पु० घ्नः કડવો લીંબડો.
छर्दिघ्न (छर्दिं हंति) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. વમન મટાડનાર, ઓકારીને હણનાર. [वामनरोग.
छर्दिस् (छर्द् इसि) स्त्री० र्दिः १ ઓકવું, વમન. २
छर्दिस् (,,) क्ली० र्दिः धर. [જુઓ.
छर्दीका (छर्दिका पृषो०) स्त्री० का. छर्दिका शब्द
छल (छल् अच्) क्ली० लं. १ छल. २ કપટ. ३ शठपणुं. ४ ઠગાઇ. ५ स्वरूपाच्छादन. ६ यथार्थ गूઢન. ७ એક જાતનું દૂષણ. ८ युद्धमर्यादा पासे જવું.

'आक्षिप्तकेतुकुथसैन्यगजच्छलेन' माघः

छलक (छल् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. छल કરનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

छलन (छल् ल्युट्) क्ली० नं. १ छળવું. २ ઠગવું. ૩ છેતરવું, છલ.
छलना (छल् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ. वंचना, प्रतारणा. [છેતરવું, છલવું.
छलयत् (छल् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. ઠગતું,
छलिक ( ) क्ली० कं. એક જાતનું ગીત.
' देवि शर्मिष्ठायाः कृतिचतुष्पदीं छलिकदुष्प्रयोज्य-
मुदाहरंति ' मालविकाग्निमित्रम्.
छलित (छल् क्त) त्रि० तः-ता-त. ઠગેલું, છેતરેલું, છળેલું.
छलित (छल् क्त) क्ली० तं. छलन શબ્દ જુઓ.
छलिन् (छल् इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. છળવાળું.
छल्लि (छद् ला कि) स्त्री० ल्लिः १ છાલ. २ વેલા, વેલો. ૩ સંતતિ.
छल्ली (छद् ला क ङीप्) स्त्री० ल्ली. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ એક જાતનું ફુલ.
' छल्ली वीरुधि संताने वल्कले कुसुमान्तरे ' मेदिनी.
छवि (छो वि कित्) स्त्री० विः १ શોભા, કાંતિ. २ ખુબસુરતી, સુંદરપણું.
छवी (छो वि ङीप्) स्त्री० वी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
' आपान्डरीभूतमुखच्छवीनाम् ' कुमारसंभवम्.
छष् (भ्वा० उभय० सेट् छषति-ते) મારી નાખવું.
छा (छो क्विप्) स्त्री० छा. १ પશુનુ બાલક. २ પારદ, પારો. ૩ છેદન કરનારો.
छाग (छाग्या दुग्धं अण्) क्ली० गं. બકરીનું દૂધ.
छाग (छो गन्) पु० गः બકરો, બોકડો.
छाग (छागस्येदं अण्) त्रि० गः-गी-गं. १ બોકડાનું, બોકડાસંબંધી, બોકડાને લગતું. २ બકરીનું, બકરીસંબંધી.
छागकण ( ) पु० णः સાગનું ઝાડ.
छागण (छगण स्वार्थे अण्) पु० णः છાણનો દેવતા, કરીપાગ્નિ.
छागभोजिन् (छागं भुंक्ते भुज् णिनि) पु० जी. વરૂ.
छागभोजिन् („) त्रि० जी-जिनी-जि. બકરાં ખાનાર.
छागमय (छाग मयट्) क्ली० यं. કાર્તિકસ્વામીનું છઠ્ઠું મુખ.
छागमुख (छागस्य मुखमिव मुखमस्य) पु० खः १ કાર્તિકસ્વામી. २ કુમારનો એક અનુચર.
छागरथ (छगस्य रथं वाहनमस्य) पु० थः १ અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ. [યમુનિ.
छागल (छगस्यापेरपत्यं पुमान् अण्) पु० लः આત્રે-
छागल (छगल एव स्वार्थे अण्) पु० लः બકરો, બોકડો. [જુઓ.
छागलक (छागल स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ
छागलक („) पु० कः આત્રેયમુનિ.
छागली ( ) स्त्री० ली. બકરી.
छागवाहन (छागो वाहनमस्य) पु० नः અગ્નિ.
छागिका (छागी स्वार्थे कन्) स्त्री० का. બકરી.
छागी (छाग ङीप्) स्त्री० गी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
छात (छो क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ છન્ન શબ્દ જુઓ. २ દુર્બલ.
' स्वच्छंदोच्छलदच्छकच्छकुहरच्छातेतरांवुच्छटा '
काव्यप्रकाशः
छात्र (छत्रं गुरोर्वैगुण्यवर्णनं शीलमस्य) पु० त्रः ચેલો, શિષ્ય. अंतेवासिन्. [મધ.
छात्र (छत्र ण) क्ली० त्रं. પીળા રંગનું એક જાતનું
छात्रक (छात्र स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જાણનારો, થોડું ભણનાર મંદશિષ્ય.
छात्रगंड (छात्रो गंड इव) पु० डः પદ્યનું પાદમાત્ર
छात्रता (छात्रस्य भावः) स्त्री० ता. શિષ્યપણું, ચેલાપણુ. शिष्यता, अंतेवासिता.
छात्रत्व („) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
छात्रदर्शन (छात्र मधुभेद एव दृश्यते) क्ली० नं. મધ જેવા સ્વાદવાળું ભાખણ કરેલું હોય તે.
छात्रव्यंसक (छात्रो व्यंसकः) पु० कः મંદશિષ્ય.
छात्रि (छद् क्त्रिन्) स्त्री० त्रिः છાદન, ઢાંકવું.
छात्रि (छद् क्त्रिच्) त्रि० त्रिः-त्रिः-त्रि. છાદક, ઢાંકનાર. [ળ. પટલ.
छाद (छादयति छद् अच्) क्ली० दं. છાપરૂં, પડા-
छादन (छद् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઢાંકવું. २ ઢાંકણ. ૩ આચ્છાદન. ४ પત્ર, પાંદડું.
छादन („) त्रि० नः-ना-नं. ઢાંકનાર., આચ્છાદન કરનાર.
छादन (छद् ल्यु) पु० नः એક જાતનું ઝાડ.
छादित (छद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઢાંકેલું, સંતાડેલું, આચ્છાદન કરેલું.
' छादिते दिनकरस्य भावने ' घटखर्परः
छाद्मिक (छद्मना चरति व्यवहरति ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ કપટી, કપટવડે આચરણ કરનાર. २ કપટવડે વ્યવહાર કરનાર. [ઋષિ.
छांदड ( ) पु० डः તે નામનો એક
छांदस (छंदस इदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. १ વેદ સંબંધી, વેદનું. २ છંદસંબંધી છંદનું.
छांदस (छंदसि भवः अण्) त्रि० सः-सी-सं. વેદમાં હોનાર, છંદમાં થનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

छांदस (छंदस् स्वार्थे अण्) क्ली० सः वेद.
' मन्ये त्वां विषये वाचां स्नातमन्यत्र छान्दसात् '
श्रीभागवतम्.

छांदस (छंदोऽधीते वेत्ति वा अण्) पु० सः वेद ज-
णुनारो द्विज, वेदनो अभ्यास करनार द्विज, श्रो-
त्रिय.
' द्वारि तिष्ठंति भो राजन् छांदसाः श्लोकशत्रवः '
भोजप्रबंधः

छांदस (छंदसो व्याख्यानो ग्रंथः अण्) क्ली० सं. वेद-
व्याख्यान ग्रंथ.

छांदोग्य (छंदोगानां धर्म आम्नायः समूहो वा) क्ली०
ग्यं. १ सामवेद जाणनारनो समूह. २ सामवेद
जाणनारनो धर्म. ३ सामवेदनुं उपनिषद्.

छाया (छो य टाप्) स्त्री० या. १ छायो, छांयडो.
२ प्रतिबिंब. ३ सूर्यनी पत्नी. ४ कांति. ५ पाल-
न, पाळवुं. ६ पंगत, पंक्ति. ७ लांच, उत्कोच.
८ कात्यायनी, दुर्गा. ९ अंधकार. १० अंधारुं.

छायाकर (छायां करोति कृ अच्) त्रि० रः-री-रं.
१ छाया करनार. २ छत्र धरनार.

छायांक (छाया सूर्यप्रतिबिंबः अंको यस्य) पु० कः
१ चांद्रो, चंद्र. २ कपुर.

छायातनय (छायायास्तनयः) पु० यः शनैश्चर.

छायातरु (छायाप्रधानस्तरुः) पु० रुः १ छायावाळुं
मोटुं वृक्ष जेनी नीचे सवार अने सांजे अत्यंत
शीतळ छाया रहेछे ते झाड.
' स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु '
मेघदूतम्.

छायात्मज (छायाया आत्मजः) पु० जः शनैश्चर.

छायापथ (छायायुक्तः पंथाः) पु० थः १ आकाश.
२ आकाशस्थाननो भेद, आकाशमार्ग.

छायापाद (छायायाः शंकुच्छायाया पाद इव) पु०
दः एक जातनुं शंकुनुं पादभान.

छायापुत्र (छायायाः पुत्रः) पु० त्रः शनैश्चर.

छायापुरुष (छायायां दृश्यः पुरुषः) पु० शः छाया-
मां देखाती पुरुषाकृति.

छायाभृत् (छायां सूर्यकांतिं बिभर्ति भृ क्विप्) पु०
त्-द्. १ चंद्र, चांद्रो. २ कपुर.

छायामान (छायया सूर्यप्रतिबिंबेन मीयते मा ल्युट्)
पु० नः १ चंद्र, चांद्रो. २ कपुर. [भाषु.

छायामान (छायायां मानं) क्ली० नं. छायानुं प्र-

छायामित्र (छायया मित्रमिव) क्ली० त्रं. छत्री, छत्र,
छत्तर. आतपत्र.

छायामृगधर (छायारूपं मृगं धारयति धृ अच्) पु०
रः १ चंद्र, चांद्रो. २ कपुर. मृगांक, शशांक.

छायायंत्र (छायया कालज्ञानरूपकं यंत्रं) क्ली० त्रं.
काळ साधवानुं एक यंत्र.

छायावत् (छाया मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. छाया-
वाळुं, छांयडावाळुं. [शब्द जुओ.

छायावृक्ष (छायाप्रधानो वृक्षः) पु० क्षः छायातरु

छाल (छा अलच्) पु० क्ली० लः-लं. छाल वल्कल.

छालिक्य (छलिके रूपकभेदे भवः ष्यञ्) क्ली० क्यं.
गानभेद. [रका. ३ गाळ.

छि (छा कि) स्त्री० छिः १ निंदा, गर्हा. २ तिर-

छिक्क (छिक्क ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं. छींकनार,
छींक लावनार.

छिक्कका (,, टाप्) स्त्री० का. छींक आणु-
नार, वनस्पति नाकछिंकणी.

छिक्कण (छिक्क् ल्युट्) क्ली० णं. छींकवुं, छींक.

छिक्कणी (छिक्क् ल्यु ङीप्) स्त्री० णी. छींक आणु-
नार वनस्पति, नाक छींकणी.

छिक्कर ( ) पु० रः एक जातनो
मृग. [का. छींक.

छिक्का (छिक् इत्यव्यक्तं शब्दं करोति कृ ड) स्त्री०

छिक्कार (छिक् कृ अण्) पु० रः एक जातनो मृग.

छिक्किका (छिक्का ठन्) स्त्री० का. वनस्पति नाक-
छींकणी. [लो शब्द जुओ.

छिक्किपत्रा (छिक्कीनि पत्राण्यस्याः) स्त्री० त्रा. उप-

छित (छो क्त) त्रि० तः-ता-तं. छिन्न.

छित्ति (छिद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ कापवुं, छेदवुं,
छेदन.

छित्ति (छिद् क्तिन्) पु० त्तिः एक जातनुं झाड.

छित्वर (छिद् त्वरच्) त्रि० रः-री-रं. १ कपटी. २
धूतारो. ३ वैरी. ४ छेदक, छेदनार.

छिद् (रुधा० उभय० अनिट् छिनत्ति-छिंते) १ का-
पवुं. २ छेदवुं. ३ तोडवुं. ४ द्वैधीकरण. आ (आ-
छिनत्ति) पकडवुं, जबरीथी हरवुं. उत् (उच्छि-
नत्ति) समूल नाश करवुं, वि (विच्छिनत्ति) वि-
भाग करवा, भेदवुं. [नार. ३ तोडनार.

छिंद् (छिद् क्विप्) त्रि० त्-द्. १ कापनार. २ छेद-

छिदक (छिद् क्वुन्) क्ली० कं. ४ द्रवुं वगे.

छिदा (छिद् अङ्) स्त्री० दा. छेदवुं, कापवुं, छेदन.

छिदि (छिद् इन् किच्च) स्त्री० दिः १ कुवाडी. २ ४-
द्रवुं वगे. [कापनार.

छिदि ( ),, त्रि० दिः-दि-दि. १ छेदनार

छिदिर (छिद् किरच्) पु० रः १ कुआडो. २ अग्नि.
३ एक जातनो देर. ४ प्राण. ५ तलवार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

छिदुर (छिद् कुरच्) त्रि० रः-रा-रं. १ वैरी. २ धूतारो. ३ कपटी. ४ भंडभोर. ५ छेदक, छेदनार, छेदनद्रव्य. [तानी भेळे छेदायेल.

छिदुर (,,) त्रि० रः-रा-रं. पंडे छेदायेल, पोचा.

छिद् (चुरा० उभय० सेट् छिद्रयति-ते) भेदवुं, काणुं पाडवुं, छेद पाडवुं, भाकुं करवुं.

छिद्रकर्ण (छिद्रयुक्तः कर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. काणावाळा कानवाळुं, विंधेला कानवाळुं.

छिद्रता (छिद्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. छिद्रपणुं.

छिद्रत्व (,, त्वं) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

छिद्रदर्शिन् (छिद्रं पश्यति दृश् णिनि) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि. छिद्र जोनार, ओछ जोनार. दूषण जोनार. [पीपर. गजपिप्पली.

छिद्रवैदेही (छिद्रप्रधाना वैदेही) स्त्री० ही. गज-

छिद्रांतर (छिद्रमंतर् मध्ये यस्य) पु० रः ओक जातनो काणावाळो वांस.

छिद्रान्वेषिन् (छिद्रमन्वेषति) त्रि० षी-षिनी-षि. छिद्र शोधनार, दूषण शोधनार. ओछ तपासनार.

छिद्राफल (छिद्रं दूषणमाफलति आ फल् अच्) क्ली० लं. कपटहेतु, मायाफल. [पाडेलुं.

छिद्रित (छिद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. विंधेलुं, छेद-

छिद्रित (छिद्रं जातं यस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेने छिद्र पडेल छे ते, जेने दूषण थेडेलु छे ते.

छिद्रिन् (छिद्र णिनि) त्रि० द्री-द्रिणी-द्रि. छेदवाळुं, काणावाळुं. [जुओ.

छिद्वर (छिद् क्वरच्) त्रि० रः-रा-रं. छिद्वर शब्द

छिन्न (छिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ कापेलुं. २ छेदेलुं. ३ विभक्त.

छिन्नक (छिन्न आल्पार्थे क) त्रि० कः-का-कं. १ थोडुं कापेलुं. २ जरा छेदेलु. ३ अल्प विभक्त.

छिन्नकर्ण (छिन्नः कर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ जेना कान कापेल छे ते. २ जेना कान विंधेल छे ते.

छिन्नद्वैध (छिन्नं द्वैधं यस्य) त्रि० धः-धा-धं. १ जेनो संशय नाश पामेल छे ते. २ जेनुं बे प्रकारपणुं नाश पामेल छे ते.

छिन्ननास (छिन्ना नासा यस्य) त्रि० सः-सा-सं. १ जेनुं नाक कपायेल छे ते. २ जेनुं नाक विंधेल छे ते. [लुं, भगेलुं.

छिन्नभिन्न (छिन्नं च भिन्नं च) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. कापे-

छिन्नमस्त (छिन्नं मस्तं यस्य) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं जेनुं माथुं कापेलुं होयछे ते.

छिन्नमस्ता (छिन्नं मस्तमस्याः) स्त्री० स्ता. दशमहाविद्यामा पेटानी ते नामनी एक देवी.

छिन्नरुह (छिन्नः सन् रोहति रुह् क) पु० हः तिलकवृक्ष. [हा. १ वनस्पति गळो. २ स्वर्णकेतकी.

छिन्नरुहा (छिन्ना सती रोहति रुह् क टाप्) स्त्री०

छिन्नवेशिका ( ) स्त्री० का. वनस्पति पाढ. पाढा.

छिन्नश्वास (छिन्नश्चासौ श्वासश्च) पु० सः क्षुद्रश्वास.

छिन्ना (छिद् क्त) स्त्री० न्ना. १ वनस्पति गळो. २ वेश्या, कस्बण. [गळो. गडुची. तंत्रिका.

छिन्नोद्भवा (छिन्नाप्युद्भवति) स्त्री० वा. वनस्पति

छिलिंहिड (छिलि हिंड् अच् चस्य छः) पु० डः पातालगरुडवृक्ष. [का. छछुंदर.

छुछुंका (छुछु इत्यव्यक्तं शब्दं कायति कै क) स्त्री०

छुछुंदर (छुछु दृ अप् पृषो०) पु० रः एक जातनो उंदर.

छुछुंदरी (,, ङीप्) स्त्री० री. छछुंदर.

छुच्छु ( ) स्त्री० च्छुः छछुंदर.

छुर् (चुरा० उभय० सेट् छोटयति-ते) कापवुं, छेदवुं.

छुर् (तुदा० पर० सेट् छुरति) उपलो धातु जुओ.

छुड् (तुदा० पर० सेट् छुडति) ढांकवुं, आच्छादन करवुं.

छुड् (भ्वा० पर० सेट् छोडति) उपलो धातु जुओ.

छुद्र (छुद् रक्) क्ली० द्रं. १ किरण. २ सामो उपकार करवो ते. [स्पर्श करवो.

छुप् (तुदा० पर० सेट् छुपति) अडवुं, अडकवुं,

छुप (छुप् क) त्रि० पः-पा-पं. चपल, चंचळ.

छुर् (भ्वा० पर० सेट् छोरति) कापवुं, छेदवुं.

छुर् (तुदा० पर० सेट् छुरति) लींपवुं, चोपडवुं.

छुरा (छुर् क टाप्) स्त्री० रा. चूनो, कणी चूनो.

छुरिका (छुरी कन्) स्त्री० का. छरी.

छुरिकापत्री (छुरिकेव पत्रमस्याः ङीप्) स्त्री० त्री. एक जातनो वेलो श्वेतालता.

छुरित (छुर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ थेडेलुं. २ जडेलुं. ३ मिश्रित करेलुं. ४ लीपेलुं. ५ चोपडेलुं. ६ कापेलुं. ७ छेदेलुं.

छुरी (छुर् क ङीप्) स्त्री० री. छरी.

छूरिका (छुरिका पृषो०) स्त्री० का. १ उपलो शब्द जुओ. २ वरोळ गाय, वांझणी गाय.

' गोषु ब्राह्मणसंस्थासु छूरिकायाश्च भेदने ' मनुः

छूरी (छुरी पृषो०) स्त्री० री. छरी.

छृद् (चुरा० उभय० छर्दयति-ते) १ प्रज्वलित करवुं. २ प्रकाशित करवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

छृद् (भ्वा० पर० सेट् छर्दति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
छृद् (रुधा० उभय सेट् छृणत्ति छृंत्ते) १ ઓકવું, ઉલટી કરવી, વમન કરવું. २ અડકવું, ચમકવું. ३ ખેલવું, રમવું.
छृप् (चुरा० उभय० सेट् छर्पयति-ते) १ ભાગવું. २ સળગાવવું. ३ પ્રજ્વલિત કરવું.
छृप् (भ्वा० पर० सेट् छर्पति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
छेक (छे ड कन्) त्रि० कः-का-कं. ગૃહાસક્ત પશુ પક્ષી વગેરે. २ નાગર, ચતુર. ३ ડાહ્યું, શાણું.
छेक (,,) અલંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક અનુપ્રાસ.
छेका (छेक डे कन् टाप्) स्त्री० का. ગાંડી સ્ત્રી.
छेकापह्नुति (छेका अपह्नुतिः) स्त्री० तिः તે નામનો એક અલંકાર. [ભાષણ. २ પર્યાયોક્તિ.
छेकोक्ति (छेकस्य उक्तिः) स्त्री० क्तिः १ ચતુરનું
छेतव्य (छिद् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ છેદવા યોગ્ય, કાપવા લાયક. छेदनीय.
छेतृ (छिद् तृच्) त्रि० त्ता-त्री-तृ. १ કાપનાર, છેદનાર. २ તોડનાર. ३ ગૂઢોદાહરણ વગેરેનું નિરાકરણ કરનાર. [કાપવું. ३ તોડવું.
छेद् (चुरा० उभय० सेट् छेदयति-ते) १ છેદવું. २
छेद (छिद् घञ् अच् वा) पु० दः १ કાપવું, २ છેદવું. ३ ભાગ, હિસ્સો. ४ ગૂઢોદાહરણ વગેરેને સ્પષ્ટ કરવું. ५ ખંડ, કડકો.
' अभिज्ञाछेदपातानां क्रियंते नंदनद्रुमाः ' कुमारसंभवम्
छेद (छिद् अच्) त्रि० दः-दी-दं. १ છેદક. २ ભાજક. ३ ભાગનાર, ભાગ કરનાર.
छेदक (छिद् ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं १ છેદ કરનાર. २ ભાગ કરનાર, ३ ભાગનાર, ભાજક.
छेदकर (छेदं करोति) त्रि० रः-री-रं. છેદ કરનાર.
छेदकर ( ) पु० रः લાકડું કાપનારો.
छेदन (छिद् ल्युट्) क्ली० नं. १ કાપવું. २ છેદવું. ३ ભાગવું, ભાગ કરવા. ४ છેદવાનું સાધન.
छेदन (छिद् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. छेदक શબ્દ જુઓ.
छेदनीय (छिद् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. छेत्तव्य શબ્દ જુઓ.
छेदनीय (छेदन छ) पु० यः એક જાતનું ઝાડ.
छेदि (छिद् इन्) त्रि० दिः-दिः-दि. छेत्तृ શબ્દ જુઓ.
छेदित (छेदो जातोऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેનો છેદ થયેલ છે તે, દ્વિધાકૃત.
छेदिन् (छिद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. छेद કરનાર.
छेद्य (छिद् यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. छेदनीय શબ્દ જુઓ.
छेमंड (छमंड पृषो०) पु० डः छमंड શબ્દ જુઓ.
छेलक (छो डेल कन्) पु० कः બોકડો, બકરો.
छेलका (छेलक टाप्) स्त्री० का. બકરી.
छेलु (छो डे लु) पु० लुः એક જાતની વનસ્પતિ.
छैदिक (छेदं नित्यमर्हति ठञ्) त्रि० कः-का-कं. હમેશ કાપવાયોગ્ય ક્ષેત્ર વગેરે.
छो (दिवा० पर० अनिट् छ्यति) કાપવું, છેદવું.
छोटिका (छुट् ण्वुल्) स्त्री० का. ચપટી વગાડવી તે.
छोदिन् (छुट् णिनि) पु० टी. માછલું પકડનારો, पारधि. कैवर्त. धीवर.
छोरण (छुर् ल्युट्) क्ली० णं. છોડવું, મુકી દેવું, ત્યાગ.
छोलंग (छुर् अंगच्) पु० गः બીજોરાનું ઝાડ. मातुलुंग. [ખજુરી.
छोहारा ( ) स्त्री० रा. પશ્ચિમ દેશમાં
छ्यु (भ्वा० पर० अनिट् छ्यवति) જવું, ગમન કરવું.

ज.

ज તાલુસ્થાનીય સ્પર્શસંજ્ઞ આભ્યંતર પ્રયત્ન વ્યંજન વર્ણ પૈકી આઠમો ઘોષવર્ણ.
ज (जि जन् वा ड) पु० जः १ મૃત્યુંજય. २ જન્મ. ३ પિતા. ४ જનાર્દન. ५ વિષ્ણુ. ६ બ્રહ્મદેવ. ७ ભોગ. ८ વિષ. ९ તેજ. १० કાંતિ. ११ પિશાચ १२ વેગ. १३ ગાયન. १४ જય. १५ પ્રાપ્તિ.
ज (जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ જીતનાર. २ ઉત્પન્ન. ३ ખાધેલું, ભક્ષેલું. ४ ચપલ. ५ પેદા થનાર.
जकुट (जं जातं कुटति कुट् क) पु० टः १ કુતરો. २ મલયાચલ.
जकुट (,,) क्ली० टं. એક જાતનો છોડ.
जक्ष् (अदा० पर० सेट् जक्षिति) १ ખાવું, જમવું. २ હસવું.
' हविर्जक्षिति निश्शंको मखेषु मघवानसौ ' भट्टिः
जक्ष् (भ्वा० आत्म० सेट् जंक्षते) આપવું, દેવું.
जक्षण (जक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. જમવું, ખાવું, ભક્ષણ.
जक्षि (जक्ष् कि) स्त्री० क्षिः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
जक्षिवस् (जक्ष् क्वसु) त्रि० वान्-वसी-वस्. ખાતું, જમતું. [તી દશા.
जक्ष्म (यक्ष्म षृषो०) पु० क्ष्मः क्षय, क्षयरोग, પડ.
जक्ष्मन् (यक्ष्मन् पृषो०) पु० क्ष्मा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
जगच्चक्षुस् (जगतां चक्षुरिव प्रकाशत्वात्) पु० क्षुः १ સૂરજ, સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ.
जगत् (गम् क्विप् तुक्) पु० गत्. વાયુ, પવન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जगत् („) क्ली० गत् १ जगत्. २ विश्व, ब्रह्मांड. ३ मायामय संसारचक्र.

जगत् („) त्रि० गत्-गती-गत्. जंगम, गमनशील, चर. [हरि हर वगेरे.

जगत्पति (जगतां पतिः) पु० तिः १ परमेश्वर २

जगती (गम् क्विप् ङीप्) स्त्री० ती. १ भुवन. २ पृथ्वी. ३ जंबुक्षेत्र. ४ बार अक्षरना पादवाळो ते नामनो एक छंद. [जेनी स्त्रीछे एवो राजा.

जगतीजानि (जगती जाया यस्य) पु० निः पृथ्वी

जगतीधर (जगतीं धारयति धृ अच्) पु० रः पर्वत, पहाड. [पति, राजा वगेरे.

जगतीपति (जगत्याः पतिः) पु० तिः जगतूनो 'त्रिः सप्तकृत्वो जगतीपतीनां' किरातार्जुनीयम्.

जगतीरुह (जगती रुह् क) पु० हः झाड, वृक्ष.

जगत्कर्तृ (जगतः कर्ता) पु० र्ता. १ परमेश्वर. २ ब्रह्मदेव, वगेरे. [सर्व ब्रह्मांड

जगत्कृत्स्न (कृत्स्नं जगत्) क्ली० त्स्नं. आखुं विश्व,

जगत्त्रय (जगतां त्रयम्) क्ली० यं. स्वर्ग, मृत्यु अने पाताळ एवां त्रण जगत्.

जगत्पति (जगतः पतिः) पु० तिः १ परमेश्वर. २ हरि हर वगेरे. ३ जगनो धणी.
'यदा च तस्याधिगमे जगत्पतेः' कुमारसंभवम्.

जगत्प्राण (जगत्प्राणित्यस्मात्) पु० णः वायु, पवन.

जगत्समग्र (समग्रं जगत्) क्ली० ग्रं. जगत्कृत्स्न शब्द जुओ. [२ सूर्य. ३ आकडानुं झाड.

जगत्साक्षिन् (जगतः साक्षी) पु० क्षी. १ ईश्वर.

जगत्स्रष्टृ (जगतः स्रष्टा) पु० ष्टा. जगनो सरजनार चतुरानन.

जगदंत (जगतोंऽतः) पु० तः जगत्नो अंत.

जगदंबा (जगतोंऽबा) स्त्री० बा. जगत्नी माता. दुर्गा, पार्वती. जगज्जननी.

जगदंबिका (जगतः अंबिका) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ. जगद्धात्री.

जगदात्मक (जगत् आत्मन् कप्) त्रि० कः-का-कं. जगमां आत्मारूपे वर्ततो.

जगदात्मन् (जगतः आत्मा) पु० त्मा. १ परमेश्वर, ईश्वर. २ जगनो आत्मा. [ईश्वर.

जगदादि (जगतः आदिः) पु० दिः परमेश्वर, ईश्वर.

जगदादिज (जगत् आदि जन् ड) पु० जः परमेश्वर, ईश्वर.

जगदाधार (जगत आधारः) पु० रः १ वायु, पवन. २ जगदाश्रयकाळ [वन. जगदायु.

जगदायुस् (जगतः आयुर्यस्मात्) पु० युः वायु, पवन.

जगदीश (जगत ईशः) पु० शः १ परमेश्वर. २ जगनो धणी. ३ विष्णु.

जगद्गुरु (जगतो गुरुः) पु० रुः १ परमेश्वर. २ शिव वगेरे. ३ जगत्ने उपदेश करनार नारदमुनी वगेरे.

जगद्गौरी (जगति गौरी इव) स्त्री० री. मनसादेवी.

जगद्दीप (जगतो दीप इव प्रकाशत्वात्) पु० पः १ परमेश्वर. २ शिव वगेरे. [चतुरानन.

जगद्धातृ (जगतो धाता) पु० ता. १ परमेश्वर. २

जगद्धात्री (जगतो धात्री) स्त्री० त्री. जगदंबा शब्द जुओ.

जगद्बल (जगतां बलमस्मात्) पु० लः वायु, पवन.

जगद्योनि (जगतां योनिरिव) पु० निः १ परमेश्वर. २ ब्रह्मा. ३ विष्णु. ४ महादेव.

जगद्योनि („) स्त्री० निः पृथ्वी, भूमि.

जगद्ग्रहा (जगंति वहति धारयति वह् अच्) स्त्री० हा. पृथ्वी, भूमि. [शः कल्पांत, प्रलयकाल.

जगद्विनाश (जगतः सर्वकर्मवतो विनाशो यत्र) पु०

जगद्विनाश (जगतो विनाशः) पु० शः जगत्नो नाश. [अग्नि. २ जंतु.

जगनु (जगता नम्यते नम् ड) पु० नुः १ वैश्वानर

जगन्नाथ (जगतां नाथः) पु० थः १ परमेश्वर. २ विष्णु. [शब्द जुओ.

जगन्नाथ ( ) क्ली० थं. जगन्नाथक्षेत्र

जगन्नाथक्षेत्र (जगन्नाथस्य क्षेत्रं) क्ली० त्रं. ओढया प्रांतमां जगन्नाथनुं स्थानक. [ष्णु.

जगन्निवास (जगतां निवासो यस्मिन्) पु० सः विष्णु.
'जगन्निवासो वसुदेवसद्मनि' माघः

जगन्निवास (जगति निवासः) पु० सः जगमां रहेवुं ते.

जगन्नु (जगता नम्यते) पु० न्नुः जगनु शब्द जुओ.

जगन्मय (जगत् मयट्) पु० यः विष्णु.

जगन्मातृ (जगतां माता) स्त्री० ता. जगदंबा शब्द जुओ. [तुं, जतुं, गमनशील.

जगन्वस् (गम् क्वसु) त्रि० वान्-न्नुषी-वस्. चाल-

जगर (जागर्ति युद्धेऽनेन जागृ अच्) पु० रः अफ्तर.

जगल (जन् ड गल् अच्) क्ली० लं. १ छाणु. २ उपलो शब्द जुओ.

जगल („) पु० लः मधनो नीचलो पातळो भाग. २ मध खेंचवानो काढेलो द्राक्षारस. ३ प्राशन करवानो भादक पदार्थ. [धूर्त.

जगल („) त्रि० लः-ला-लं. धूताई,

जग्ध (अद् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. खाधेलुं, ज-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मेलुं. [न. २ खोराक.
जग्ध (,,) क्ली० ग्धं. १ खावुं, भोज-
जग्धि (अद् क्तिन्) स्त्री० ग्धिः १ खावुं. २ खो-राक, भोजन. ३ એકठां એसी भोजन કरवुं ते, पंक्तिએ એसी भोजन કरवुं ते.
जग्ध्वा (अद् क्त्वा) अव्य० ग्ध्वा. खाधने, જમीने.
जग्मि (गम् किम् द्वित्वं) पु० ग्मिः वायु, पवन.
जग्मि (,,) त्रि० ग्मिः-ग्मिः-ग्मी-ग्मि. જનार, गंतृ. [नार.
जग्मिवस् (गम् क्वसु) त्रि० वान्-ग्मुषी-वत्. જ-
' तंजग्मिवांसं नगरोपकंठे ' रघुवंशम्.
जघन (वंकं हंति हन् घड्) क्ली० नं. १ सैन्यनी पछाडीनी टोणी. २ स्त्रीनी કમरनो नीचलो भाग. ३ કુલ્લા.
' चीनांशुकमिव पीनस्तनजघनायाःकुलीनायाः ' उद्भटः
जघनकूपक (जघनस्य कूप इव कायति) पु० द्वि० કौ. सुंदर स्त्रीना કटीप्रदेश नीचे બे खाडा होय छे ते.
जघनचपला (जघनेन चपला) स्त्री० ला. १ नाच કरवामां कुशल स्त्री. २ ते नामनो मात्रावृत्तनो એક भेद. [ला.એક જातनुं ઉંબरानुं ઝાડ.
जघनेफला (जघने इव मध्यभागे फलमस्याः) स्त्री०
जघन्य (जघनमिव यत् जघने भवः यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. १ निंदेलुं. २ गर्हित. ३ छेवटनुं, छेलु. ४ अधम, नीच. ५ थोडु, अल्प.
जघन्य (जघने भवः यत्) पु० न्यः शूद्र, चार वर्ण पैકी छेलो चोथो वर्ण. [शब्द જुओ.
जघन्यज (जघन्ये जायते जन् ड) पु० जः उपलो
जघन्यज (,,) त्रि० जः-जा-जं. नानुं, કनिष्ट. [आખरथी.
जघन्यतस् (जघन्य तसिल्) अव्य० तः छेवटथी,
जघन्यभ (जघन्यं भं) क्ली० भं. आर्द्रा, आश्लेषा, स्वाती, ज्येष्ठा, भरणी, अने शततारा એवां छ नक्षत्र પैકी प्रत्येક. [नार. भारी नाખनार.
जघन्वस् (हन् क्वसु) त्रि० वान्-न्नुषी-वत्. भार-
जघ्नि (हन् किन् द्वित्वं) पु० घ्निः १ भारवानुं साधन शस्त्र वगेरे. २ तीक्ष्ण अस्त्र.
जघ्नु (हन् कु द्वित्वं) त्रि० घ्नुः-घ्नुः-घ्नु. भारनार, भारी नाખनार, धातक.
जंगपुग ( ) क्ली० गं. धातકीपणुं, पाप.
जंगम (गम् यङ् अच्) त्रि० मः-मा-मं. १ सतत-गतिवाळुं, જंगम. २ स्थावर नहि ते, चर.
शरीरिणां स्थावरजंगमानाम् ' कुमारसंभवम्.
जंगमकुटी (जंगमा कुटीव) स्त्री० टी. छत्री, छतर.
जंगमगुल्म (जंगमः गुल्म इव) पु० ल्मः रक्षण કरनार पाળातुं टोળुं.
जंगमता (जंगमस्य भावः) क्ली० ता. જंगमपणुं.
जंगमत्व (,,) स्त्री० त्व. उपलो शब्द જुओ.
जंगल (गल् यङ् अच्) क्ली० लं. १ अरण्य, જंगल. २ वेरान देश. ३ मांस. ४ निर्जन स्थल.
जंगल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ उજड. वेरान. २ निर्जन.
जंगाल (जंगं कुटिलगतिमलति वारयति अल् अच्) पु० लः पाणीनी गतिनो रोध કरवा माटे बांधेली पाળ, सेतु.
जंगुल (गम् यक् लुक् डुल्) क्ली० लं. विष, ઝेर.
जंघा (हन् लङ् अच् पृषो०) स्त्री० घा. साथळ. જांध.
जंघाकारिक (जंघाकर ठन्) पु० कः જांधना બળे કरी दोडी पोतानुं गुજरान चलावनार જासुद, કासद वगेरे. जंघाकर.
जंघात्राण (जंघा त्रायतेऽनेन त्रा ल्युट्) क्ली० णं. १ જांधीयो. २ જांधनुं रक्षण કरनार બખ्तर.
जंघाप्रहत (जंघा तद् गतिः प्रहताऽस्य) त्रि० तः-ता-तं. १ જांधनी गति જेनी हणायेल छे ते. २ भंद गतिवाळुं.
जंघाप्रहृत (जंघा प्रहृताऽस्य) त्रि० तः-ता-तं. જांधनो व्यापार જेनो બंध पडेल छे ते.
जंघाबंधु (जंघा बंधुरिवास्य) पु० धुः ते नामनो એક ऋषि. [એક ऋषि.
जंघारथ (जंघा रथ इवास्य) पु० थः ते नामनो
जंघारि (जंघा अरिरिवास्य) पु० रिः विश्वामित्र मुनि.
जंघाल (जंघा वेगवती यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ वेगवाळी साथळवाळो. २ धावक, दोડनार.
जंघाल (,,) पु० लः એક જातनो मृग. [वतुं शूल.
जंघाशूल (जंघायां शूलः) क्ली० लं. જांधमां आ-
जंघिल (अतिशय वेगवती जंघाऽस्य) त्रि० लः-ला-लं. जंघाकरिक शब्द જुओ.
जञ् (भ्वा० पर० सेट् जंजति) लडवुं. युद्ध કरवुं.
जज (जञ् अक्) पु० जः लडवैयो, लडनारो.
जजौजस् (जजस्य ओजः) क्ली० जः लडवानी शक्ति, બल, જोर. [थनार. २ જाणेल.
जञ्ञि (ज्ञा जन् वा किन्) त्रि० ञ्ञिः-ञ्ञि-ञ्ञि. १ पेदा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जंज (जज् घञ्) पु० जः लडवुं, योधन.
जंज (जज् अच्) त्रि० जः-जा-जं. लडनार, युद्ध करनार.
जंजपूक (जप् यङ् उक्) त्रि० कः-का-कं. १ अतिशय जप करनारुं. २ मंत्रनो वारंवार जप करनार.
जंजभ्यमान (जभ् यङ् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. गात्र नमावावाथी फाडेलुं छे मुख जेणे ते.
जर् (भ्वा० पर० सेट् जटति) १ वाळनुं जटा जेवुं करवुं. २ वाळनुं एकहुं करवुं.
जटा (जट् अच् जन् टन्) स्त्री० टा. १ तपस्वी महादेव वगेरेनी केशनी जटा. २ वनस्पति जटामांसी. ३ वनस्पति कपिञ्छु ४ वेद पाठनो एक भेद. ५ शिखा. ६ मूल. ७ शाखा. ८ अन्योन्य चोटेला केश. ९ वनस्पति शतावळ.
' जटानेयं वेणी कृतक बकलापो न गरलम् उद्भटः
जटाचीर (जटासहितं चीरं वसनमस्य) पु० रः महादेव, शिव.
जटाजूट (जटानां जूटो बंधः) पु० टः जटानो समूह.
' शंभोर्जटाजूटतटादिवापः ' माघः
जटाज्वाल (जटेव ज्वालाऽस्य) पु० लः दीवो प्रदीप.
जटाटंक (जटा टंक इवास्य) पु० कः महादेव, शिव.
जटाटीर (जटामटति अट् ईरन्) पु० रः उपरो शब्द जुओ.
जटाधर (जटां धारयति धृ अच्) पु० रः १ जटाटंक शब्द जुओ. २ बुद्धनो एक साधु. ३ जटा धारण करनारो.
' जटाधरः सन् कुलटाभिलाषी ' हास्यार्णवम्.
जटामांसी (जटां मन्यते मन् स) स्त्री० सी. ते नामनी एक वनस्पति जटिला. तपस्विनी. भूतजटा.
जटायु (जटां यौति या कु) पु० युः १ ते नामनो एक गीध. २ गुगळनुं झाड.
जटायुस् (जटं संहतमायुरस्य) पु० युः उपरो शब्द जुओ. [श्वरी.
जटारुद्रा (जटया रुद्र इव) स्त्री० द्रा. वनस्पति ४-
जटाल (जटा अस्त्यर्थे लच्) पु० लः १ वडनुं झाड. २ वनस्पति कचुरो. ३ गुगळनुं झाड. ४ पीपरनुं झाड. [टावाळुं.
जटाल (जटा अस्त्यर्थे लच्) त्रि० लः-ला-लं. ज-
जटाला (जटा लच् टाप्) स्त्री० ला. वनस्पति जटामांसी. [वडनुं झाड. ३ जटावाळो.
जटालु (जटा आलुच्) पु० लुः १ पीपरनुं झाड. २
जटावत् (जटा मतुप्) त्रि० वान्-वाती-वत्. जटावाळुं. [टामांसी.
जटावती (जटा मतुप् ङीष्) स्त्री० ती. वनस्पति ज-
जटावल्ली (जटेव वल्ली) स्त्री० ल्ली. वनस्पति ३द्रजटा.
जटि (जट् इन्) पु० टिः १ वडनुं झाड. २ पीपरनुं झाड. ३ समूह, जमाव.
जटि (जट् इन्) स्त्री० टिः १ जटा. २ एकठा चोटी गयेल केश. ३ वनस्पति जटामांसी.
जटिन् (जटा इनि) त्रि० टी-टिनी-टि. जटावाळुं.
जटिन् (,,) पु० टी. १ पींपरनुं झाड. २ वडनुं झाड.
जटिल (जटा इलच्) त्रि० लः-ला-लं. जटावाळुं.
' विवेश कश्चिज्जटिलस्तपोवनम् ' कुमारसंभवम्.
जटिल (जटा इलच्) पु० लः १ सिंह, २ जटावाळो ब्रह्मचारी. ३ पींपरनुं झाड. ४ वनस्पति कचुरो.
जटिला (जटा इलच् टाप्) स्त्री० ला. १ वनस्पति जटामांसी. २ वनस्पति वेखंड. ३ वनस्पति वज. ४ पींपर. ५ वनस्पति उच्चटा. ६ जटावाणी स्त्री.
जटिली (जटा इलच् ङीष्) स्त्री० ली. सिंहण.
जटी (जट इन् ङीष्) स्त्री० टी. १ पींपरनुं झाड. २ वडनुं झाड. ३ जटामांसी. [वगेरे थायछे ते.
जठुल (जठ् उलच्) पु० लः देह उपर काळा तल
जठर (जायते जंतुर्गर्भो वा यस्मिन्) पु० क्ली० रः-रं. पेट. [कठण.
जठर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ भांधेलुं. २
जठरज्वाला (जठरस्य ज्वाला) स्त्री० ला. पेटनी झाळ. उदर ज्वाला.
जठरनुद् (जठरं नुदति रेचनाय नुद् क्विप्) पु० त्-द्. वनस्पति गरमाळो. आरग्वध.
जठरयंत्रणा (जठरस्य यंत्रणा) स्त्री० णा. प्रसव समय वगेरे समये जे दुःख थायछे ते.
जठरव्यथा (जठरे व्यथा) स्त्री० था. पेटमां दुःख.
जठरानल (जठरस्य अनलः) पु लः पेटनो अग्नि, जे वडे खाधेली चीज वगेरे हजम थायछे ते.
जठरामय (जठरस्य आमयः) पु० यः पेटनो रोग, उदररोग.
जड (जलति घनीभवति जल् अच्) त्रि० डः-डा-डं. १ मूर्ख. २ मंद मतिवाळुं. ३ वेद ग्रहण करवाने अशक्त. ४ हिमग्रस्त, अत्यंत ठंडु. ५ मुंगुं.
जड ((,,) क्ली० डं. १ पाणी, जल, २ सीसुं.
जडता (जडस्य भावः) स्त्री० ता. १ मूर्खपणुं, अे-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વકુપ્રાધ. ૨ ઠંડાપણું. ૩ જડપણું. जाड्य, जडिमन्.

'भुजलताजडतामवलाजनः' रघुवंशम्.

जडत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जडभरत (जडो मूक इव भरतः) पु० तः અંગીરસ પ્રવરસુત તે નામનો એક યોગી.

जडा (जड् णिच् अच् टाप्) स्त्री० डा. ૧ शुक्लशिंशपा. ૨ ભોંયઆંબલી. [शब्द જુઓ.

जडिमन् (जडस्य भावः इमनिच्) पु० मा. જડતા

जडीकृत (जड च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. રોગ વગેરેથી જેની ઇંદ્રિય દેહાવયવ વગેરે જડ થયેલ છે તે.

जडुल (जट् उलच्) पु० लः जटुल શબ્દ જુઓ.

जतविल (जतुना निर्वृत्तः इल) त्रि० लः-ला-लं. ૧ લાખમાંથી કરેલું દ્રવ્ય વગેરે, લાખનો કચરો વગેરે.

जतु (जत् उ) क्ली० तु. ૧ લાખ. ૨ અલતો.

जतुक (जतु स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जतुक (जतु इव कायति कै क) क्ली० कं. હિંગ.

जतुका (,, टाप्) स्त्री० का. એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય., પર્પટી. [ઓ.

जतुकारी (जतु करोति) स्त्री० री. ઉપલો શબ્દ જુ-

जतुकृत् (जतु करोति) स्त्री० तू-द्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બ્દ જુઓ.

जतुकृष्णा (जात्यैव कृष्णा) स्त्री० ष्णा. जतुकारी श-

जतुपुत्रक (जतुनिर्मितः पुत्र इव) पु० कः બાળ શેત્રંજ વગેરેનાં શોગટાં મહોરાં વગેરે.

जतुमणि ( ) पु० णिः એક જાતનો રોગ. [ખાની એક જાત.

जतुमुख (जतुनेव संश्लिष्टं मुखमस्य) पु० खः ચો-

जतुरस (जतुनां रसः) पु० सः અળતો.

जतूका (जतू कन्) स्त्री० का. ૧ ચાંપાચણ. ૨ એક જાતનું સુગંધિદ્રવ્ય. [વચલો સાંધો.

जत्रु (जन् रु नस्य त) पु० त्रुः स्कंध અને છાતીનો

जत्रुक (जत्रु स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जत्वश्मक (जत्वु अश्म इव) क्ली० कं. અળતો, લાખ. [થવું, જન્મવું.

जन् (जुहो० पर० सेट् जजंति) પેદા થવું, ઉત્પન્ન

जन् (दिवा० आत्म० सेट् जायते) ઉપલો શબ્દ જુ-ઓ. [ઉત્પન્ન કરવું.

जन् (चुरा० उभय० सेट् जनयति-ते) પેદા કરવું,

जन (जन् अच्) पु० नः ૧ મનુષ્ય, લોક. ૨ મહ-

લોકથી ઉંચેનો લોક. ૩ તે નામનો અસુર.

जनक (जन् णिच् ण्वुल्) पु० कः ૧ પિતા, બાપ. ૨ પેદા કરનારો.

जनक (,,) त्रि० कः-का-कं. ૧ પેદા કરનાર, ઉત્પન્ન કરનાર. ૨ વિદેહ દેશનો તે નામનો રાજા. ૩ એક ઉપસ્મૃતિ કરનારો તે નામનો ઋષિ. કર્તા.

जनकता (जनकस्य भावः) स्त्री० ता. ૧ બાપપણું. ૨ કર્તાપણું. ૩ પેદા કરનારપણું. ૪ જનકપણું.

जनकत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તા, વૈદેહી.

जनकात्मजा (जनकस्य आत्मजा) स्त्री० जा. सी-

जनकारिन् (जनैः कीर्य्यते कृ णिनि) पु० री. અળતો.

जनंगम (जन गम् खच् मुम्) पु० मः ચાંડાલ.

जनचक्षुस् (जनानां चक्षुः प्रकाशत्वात्) पु० क्षुः ૧ સૂર્ય, સૂરજ. ૨ આકડાનું ઝાડ.

जनत् (जन् भावे अति) पु० त्. જનન, જન્મ.

जनता (जनानां समूहः तल्) स्त्री० ता. મનુષ્યનો સમુદાય. [નપણું. जनत्व.

जनता (जनस्य भावः) स्त्री० ता. માણસપણું, જ-

जनत्रा (जनान् त्रायते त्रै क) स्त्री० त्रा. છત્રી, છ-त्तर.

जनदेव (जनो देव इव) पु० वः દેવજેવો મનુષ્ય.

जनन (जन् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ પેદા થવું, જન્મવું. ૨ જન્મ. ૩ આવિર્ભાવ. ૪ વંશ.

जनन (जन् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. પેદા કરવું, ઉત્પ-न्न કરવું.

जननाशौच (जननिमित्तं शौचं) क्ली० चं. પ્રસવ-નિમિત્તે અપવિત્રપણું, સૂતક વગેરે.

जननि (जन् अनि) स्त्री० निः ૧ એક જાતનું સુગં-ધિ દ્રવ્ય. ૨ જન્મ, જન્મવું, પેદાથવું.

जननी (जन् णिच् अनि ङीप्) स्त्री० नी. ૧ માતા, મા, માવડી. ૨ દયા. ૩ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. ૪ એક જાતનું પક્ષિ. ૫ વાગોલ. ૬ મોગરાના ફુલનો વેલો. ૭ વનસ્પતિ જટામાંસી. ૮ મજીઠ. ૯ અળતો, લાખ. ૧૦ કટુકી. ૧૧ પેદા કરનારી સ્ત્રી.

जनपद (जनाः पद्यंते गच्छंति यत्र पद् घञ्) पु० दः દેશ. [સ્વામી.

जनपदिन् (जनपदाः संत्यस्मिन्) पु० दी. જનપદ.

जनप्रवाद (जनेषु प्रवादः) पु० दः લોકાપવાદ.

जनप्रिय (जनस्य प्रियः) पु० यः ૧ શરગવાનું ઝાડ. ૨ વનસ્પતિ ધાણા. ૩ નારંગીનું ઝાડ. ૪ ઝીણા ધણું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जनप्रिय (जनानां प्रियः) त्रि० यः-या-यं. લોકપ્રિય.
जनमेजय (जनमेजयति ऐज् खश् मुम्) पु० यः પરીક્ષિત રાજાનો તે નામનો પુત્ર, કુરુનામ રાજાનો પુત્ર, પુરૂ રાજાનો પુત્ર. [ઉત્પન્ન કરતું.
जनयत् (जन् शतृ) त्रि०यन्-यंति-यत्. પેદા કરતું,
जनयितृ (जन् णिच् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. પેદા કરનાર, ઉત્પન્ન કરનાર, ઉત્પાદક.
जनयितृ (,,) पु० ता. પિતા, બાપ.
जनयित्री (,, ङीष्) स्त्री० त्री. મા, ભાતા, ભાવડી. [કરતું, ઉત્પન્ન કરતું.
जनयिष्णु (जन् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. પેદા
जनरव (जनस्य रवः) पु० वः લોકાપવાદ.
जनलोक (जनः लोकः) पु० कः સાત લોક પૈકી તે નામનો એક લોક. [આઠ.
जनवल्लभ (जनस्य वल्लभः) पु० भः श्वेत રોહિતનું
जनवल्लभ (,,) त्रि० भः-भा-भं. લોકપ્રિય. [વાર્તા.
जनवाद (जनस्य वादः) पु० दः લોકાપવાદ, લોક-
जनश्रुत (जनेषु श्रुतः) त्रि० तः-ता-तं. લોકપ્રસિદ્ધ, લોકવિખ્યાત.
जनश्रुति (जनेभ्यः श्रूयते श्रु क्तिन्) स्त्री० तिः સત્ય કે અસત્ય લોકવાર્તા. કિંવદંતી.
जनस् (जन् णिच् असुन्) क्ली० नः જનલોક.
जनस्थान ( ) क्ली० नं. દંડકારણ્ય, દંડકારણ્યમાંહેલું નાશિક ક્ષેત્ર.
जनस्थान (जनानां स्थानं) क्ली० नं. જનનું સ્થાન.
जना (जन् अङ्) स्त्री० ना. ઉત્પત્તિ, જન્મ.
जनातिग (जनमतीत्य गच्छति अति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. ૧ લોકાતીત. ૨ અલૌકિક.
जनाधिनाथ (जनानामधिनाथः) पु० थः ૧ લોકનો અધિપ. ૨ વિષ્ણુ. [ર્યાદા.
जनांत ( ) पु० तः જનસમીપ, જનમ-
जनांतिक (जनस्य अंतिकम्) क्ली० कं. બધાં ન સાંભળે તેમ ખુલ્લું જાહેર કરવું તે.
'अन्योन्यामंत्रणं यत्स्यात् जनांते तज्जनांतिकम्.'
जनांतिक (,,) क्ली० कं. માણસની પાંસે.
जनार्दन (जनैरर्थते याच्यते पुरुषार्थलाभाय अर्द् ल्युट्) पु० नः વિષ્ણુ.
जनार्दन (जनानर्दति हिनस्ति) त्रि० नः-ना-नं. ૧ માણસને પીડનાર. [આવેરો.
जनार्दनकर (जनार्दनश्चासौ करश्च) पु० रः ઝઝી-
जनाशन (जनानश्नाति अश् ल्युट्) पु० नः વરૂ.
जनाशन (,,) त्रि० नः-नी-नं. મનુષ્યને ખાનાર.
जनाशन (जनानामशनं) क्ली० नं. મનુષ્યનું ભક્ષણ.
जनाश्रय (जनानामाश्रयः) पु० यः મંડપ, માંડવો.
जनि (जन् इन् इ) स्त्री० निः ૧ ઉત્પત્તિ. ૨ અભૂત, પ્રાદુર્ભાવ.
जनि (जायते गर्भोऽस्यां जन् इ) स्त्री० निः ૧ નારી. ૨ સ્વસ્ત્રી ૩ ભાતા, મા. ૪ સ્નુષા, પુત્રસ્ત્રી. ૫ બંધુસ્ત્રી.
जनि (जायते आरोग्यमनया) स्त्री० निः ૧ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. ૨ એક જાતની ઔષધિ.
जनिक (जन् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. પેદા કરનાર, ઉત્પન્ન કરનાર.
जनिका (,, टाप्) स्त्री० का. ૧ પેદા કરનારસ્ત્રી. ૨ મા, ભાતા, ભાવડી.
जनित (जन् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પેદા કરેલ, ઉત્પન્ન કરેલ.
जनितृ (जन् तृच्) पु० ता. પિતા, બાપ.
जनित्री (,, ङीप्) स्त्री० त्री. ભાતા, મા.
जनित्व (जन् णिच् इत्वन्) पु० त्वः પિતા, બાપ.
जनित्वा (,, टाप्) स्त्री० त्वा. મા, ભાતા.
जनिमन् (जन् मनिन्) पु० मा. જન્મ, ઉત્પત્તિ.
जनिष्य (जन् स्य) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. પાંસે પેદા થતું, પાંસે ઉત્પન્ન થતું. जनिष्यमाण.
जनिष्यमाण ( ) त्रि० णः-णा-णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઠીક, માફક આવે તેવું.
जनीन (जन् ख) त्रि० नः-ना-नं. લાયક, યોગ્ય,
जनु ( ) स्त्री० नुः જન્મ, ઉત્પત્તિ.
जनुस् (जन् उसि) क्ली० नुः જન્મ, ઉત્પત્તિ.
जनू (जनु ऊङ्) स्त्री० नूः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
जनेष्ट (जनैरिष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. માણસે ચાહેલું, લોકોએ ચાહેલું. जनाभिमत.
जनेष्ट (,,) पु० ष्टः મુદ્ગરવૃક્ષ.
जनेष्टा (,,) स्त्री० ष्टा. ૧ હલદર. ૨ જુઈના ફુલનું ઝાડ. ૩ લાખ. ૪ એક જાતની ઔષધિ. [યશ, આબરૂ.
जनोदाहरण (जनैरुदाह्रीयते) क्ली० णं. કીર્તિ,
जनौ (जनानवति जन् अव् क्विप्) त्रि० नौः-नौः-नौ. માણસનું રક્ષણ કરનાર. મનુષ્યરક્ષક.
जनौघ (जनानामोघः) क्ली० घं. માણસનું ટોળું.
जंतु (जन् तुन्) पु० तुः ૧ જનનશીલ પ્રાણી. ૨ અવિદ્યાના દોષથી દેહાભિમાની જીવ. ૩ સોમક રાજાનો તે નામનો પુત્ર. ૪ મનુષ્ય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जंतुक (जंतु स्वार्थे क) पु० कः જંત, જંતુ.
जंतुकंबु (जंतुरूपः कंबुः) पु० बुः એક જાતની છીપ, એક જાતનો કૃમિશંખ.
जंतुका (जंतुभिः कायते कै क टाप्) स्त्री० का. १ લાખ. २ નાભિહિંગુ.
जंतुघ्न (जंतून् हंति) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. જંતુને મારી નાખનાર.
जंतुघ्न (,,) पु० घ्नः બીજોરાનું ઝાડ.
जंतुघ्न (जंतून् हंति हन् क) क्ली० घ्नं. १ વાવડીંગ. २ હીંગ.
जंतुघ्नी (जंतुघ्न ङीप्) स्त्री० घ्नी. વાવડીંગ.
जंतुनाशन (जंतून् नाशयति) क्ली० नं. હિંગ. હિંગુ.
जंतुफल (जंतवः फलेऽस्य) पु० लः ઉંબરાનું ઝાડ, ગુલેરનું ઝાડ. [पृथ्वी. क्षिति.
जंतुमती (जंतवः संत्यस्यां वाहुल्येन) स्त्री० ती.
जंतुमारी (जंतून् मारयति) स्त्री० री. નિંબૂક.
जंतुला (जंतून् लाति ला) स्त्री० ला. કસાડાનું તૃણ.
जंतुहंत्री (जंतून् हंति हन् तृच्) स्त्री० त्री. વાવડીંગ. व्यडंग.
जन्म (जन् मन्) क्ली० न्मं. જન્મ.
जन्मकील (जन्मनः कील इव रोधकत्वात्) पु० लः વિષ્ણુ. [જન્મવારની તિથિ.
जन्मतिथि (जन्मनस्तिथिः) पु० क्ली० थिः-थि.
जन्मद (जन्म ददाति दा क) पु० दः પિતા, બાપ.
जन्मदिन (जन्मनो दिनं) क्ली० नं. १ જન્મવાર. २ જન્મનો દિવસ.
' सुखाय तजन्मदिनं बभूव ' किरातार्जुनीयम्.
जन्मन् (जन् मनिन्) क्ली० न्म. જન્મ; ઉત્પત્તિ. २ ગર્ભવાસથી યોનિદ્વારાએ નિસરવું. ३ જન્મનક્ષત્ર. ४ અપૂર્વ દેહગ્રહણ.
जन्मनक्षत्र (जन्मनो नक्षत्रं) क्ली० त्रं. જે નક્ષત્રમાં જન્મ હોય તે નક્ષત્ર. जन्मपति.
जन्मप (जन्म पाति पा क) पु० पः १ જન્મલગ્નનો પતિ. २ જન્મરાશિનો પતિ.
जन्मभ (जन्मस्थं भम्) क्ली० भं. १ જન્મનક્ષત્ર. २ જન્મરાશિ. ३ જન્મલગ્ન. [જન્મસ્થલ.
जन्मभूमि (जन्मनो भूमिः) स्त्री० मिः જન્મસ્થાન,
जन्ममास (जन्मनो मासः) पु०सः જન્માધાર માસ.
जन्मराशि (जन्मनो राशिः) पु० शिः જન્મકાલિક રાશિ. [ન્મવાળું.
जन्मवत् (जन्मन् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જ-
जन्मवर्त्मन् (जन्मनः वर्त्म) क्ली० र्त्म. યોનિ. भग.
जन्मशय्या (जन्मसमये शय्या) स्त्री० य्या. પ્રસવના સમયે જે શેજ પાથરે તે, જન્મનિમિત્તની શેજ. [જે ભવ, પરલોક.
जन्मांतर (अन्यजन्म) क्ली० रं. બીજો જન્મ, બા-
जन्मांतरीय (जन्मांतरे भवं) त्रि० यः-या-यं. બીજે જન્મ હોનાર. [પક્ષની અષ્ટમી.
जन्माष्टमी (कृष्णजन्माष्टमी) स्त्री० मी. શ્રાવણકૃષ્ણ
जन्मिन् (जन्म इनि) पु० न्मी. १ પ્રાણી. २ જીવ.
जन्मिन् (,,) त्रि०न्मी-न्मिनी-न्मि. જન્મવાળું.
जन्मेजय (जनमेजयः पृषो०) पु० यः जनमेजय શબ્દ જુઓ.
जन्य (जन् यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. १ પેદા થવા યોગ્ય, ઉત્પન્ન થવા લાયક. २ પેદા થતું.
जन्य (,,) पु० न्यः पिता, બાપ.
जन्य (जन् भावे यत्) क्ली० न्यं. १ પેદા થવું, જનન. २ જન્મ, ઉત્પત્તિ.
जन्य (जनीं वधूं वहति नयति वा यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. નવોઢાસ્ત્રીનાં જ્ઞાતિ મિત્ર સ્નેહિ વગેરે.
जन्य (जन् यत्) क्ली० न्यं. १ બજાર. २ હાટ. ३ યુદ્ધ, લઢાઇ. ४ जनश्रुति શબ્દ જુઓ.
जन्य (,,) पु० न्यः देह, शरीर.
जन्य (जनाय हितं यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. માણસના હિતનું, મનુષ્યને પ્રાયદાકારક.
जन्य (जनस्य जल्पः जल्पार्थे यत्) पु० न्यः માણસનું બકવું, માણસનો બડબડાટ.
जन्या (जन् यत् टाप्) स्त्री० न्या. १ માતા, મા. २ માની સખી. ३ પ્રીતિ.
जन्यु (जन् युच्) पु० न्युः १ અગ્નિ. २ પ્રાણી. ३ બ્રહ્મદેવ. ४ ચિત્રાનું ઝાડ. [ઉત્પત્તિ.
जन्यु (जन् भावे युच्) पु० न्युः જન્મ, જનન.
जप् (भ्वा० पर० सेट् जपति) १ ઉચ્ચારવું, ઓચરવું. २ મનમાં બોલવું, જપવું.
जप (जप् कर्तरि अच्) त्रि० पः-पा-पं. १ ઉચ્ચાર, ઓચરનાર. २ જપનાર.
जप (जप् भावे अप्) पु० पः મંત્ર. १ દેવનામ વગેરે તું મનમાં વારંવાર અથવા બહુવાર બોલવું. २ સપ્તશતીનો પાઠ.
' जपः स्यादक्षरावृत्तिर्मानसोपांशुवाचकैः '
जपन (जप् ल्युट्) क्ली० नं. જપવું, જપ કરવો.
जपनीय (जप् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. જપ કરવા લાયક, જપવા યોગ્ય.
जपमाला (जपार्थं माला) स्त्री० ला. જપ કરતી વખતે જે માલા ફેરવાયછે તે.
जपयज्ञ (जप एव यज्ञः) पु० ज्ञः જપરૂપે યજ્ઞ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जपस्थान (जपार्थं स्थानं) क्ली० नं. જપ કરવાનું યોગ્ય સ્થલ.

जपा (जप् अच् टाप्) स्त्री० पा. १ જાસ્વંદીનું ઝાડ. ' सांध्यं तेजः प्रतिनवजपापुष्परक्तं दधानः ' मेघदूतम्.

जपाव्हा (जपेति आव्हा यस्याः) स्त्री० व्हा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [છે તે, જપ કરેલું.

जपित (जप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જેનો જપ કરેલ

जपित्वा (जप् क्त्वा) स्त्री० त्वा. જપ કરીને.

जपिन् (जप् णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि. જપ કરનાર.

जप्य (जप् यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. जपनीय શબ્દ જુઓ. [ઋષિની ભા, જપાલ ઋષિની ભા.

जवाला ( ) स्त्री० ला. સત્યકામ

जभ् (भ्वा० पर० सेट् जभति) मैथुन કરવું, ઠોકવું.

जभ् (भ्वा० पर० सेट् जंभति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

जभ् (चुरा० उभय० सेट् जंभयति-ते) બગાસું ખાવું

जभ् (भ्वा० आत्म० सेट् जभते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

जमदग्नि (जमन् प्रज्वलितोऽग्निरिव) पु० ग्निः ભૃગુ-વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક ઋષિ, પરશુરામનો પિતા. [ભક્ષણ.

जमन (जम् ल्युट्) क्ली० नं. જમણ, જમવું, ખાવું,

जंपती (जाया च पतिश्च जमादेशः) पु० द्वि०ती. સ્ત્રી અને પુરૂષ, ધણી ધણીઆણી. દંપતી, જાયાપતી.

जंवाल (जंवमालाति आ ला क) पु० लः १ પંક, કાદવ. २ શેવાળ. ३ કેતકીનું ઝાડ.

' जंवूवज्जलविंदुवज्जलजवज्जंवालवज्जालवत् ' उद्भटः

जंवालिनी (जंवाल इनि ङीप्) स्त्री० नी. નદી.

जंविर (जंवीर पृषो०) पु० रः १ લીંબુનું ઝાડ. २ બીજોરાનું ઝાડ. ३ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जंवीर (जम् इरच् वुक्) पु० रः १ લીંબુનું ઝાડ. २ બીજોરાનું ઝાડ. ३ ધોળા ભરવાનુ ઝાડ. अर्जकनुं वृक्ष. [२ જંબુદ્વીપ

जंबु (जंबू पृषो०) पु० बुः १ જાંબુનુ ઝાડ, જાંબુડો.

जंबु („) स्त्री० बुः જાંબુનું ઝાડ, જાંબુડો.

जंबु (जंबोः फलं अण्) क्ली० बु. જાંબુ. जंबू.

जंबुक (जंबु स्वार्थे क) पु० कः જાંબુનું ઝાડ, જાંબુડો.

जंबुक (जंबु कै क) त्रि० कः-का-कं. નીચ, હલકું.

जंबुक („) पु० कः १ शीआण. २ श्योनाक वृक्ष. [नो अनुचर.

जंबुक („) पु० कः કુમારનો તે નામ-

जंबुखंड ( ) पु० डः તે નામનો પૃથ્વીનો એક ખંડ.

जंबुद्वीप (जंबुनामा द्वीपः) पु० क्ली० पः-पं. પૃથ્વીના સાત દ્વીપ પૈકી તે નામનો એક. जंबूखंड.

जंबुमत् (जंबु मतुप्) पु० मान्. १ તે નામનો એક પર્વત. २ તે નામનો એક વાનર.

जंबू (जंबु ऊ) स्त्री० बूः જાંબુડો, જાંબુનું ઝાડ.

जंबूक (जंबु स्वार्थे क) पु० कः जंबुक શબ્દ જુઓ.

जंबूनदी (जंबुफलस्य जाता नदी) स्त्री० दी. જાંબુના રસની વહેતી નદી, નલિની, પાવની, સરસ્વતી, જાંબૂનદી, સીતા, ગંગા અને સિંધુ એ સાત માંથી તે નામની એક નદી. [२ કેતકવૃક્ષ.

जंबूल (जंबू लाति ला क) पु० लः १ જાંબુનું ઝાડ.

जंबूल („) क्ली० लं. વરકન્યાના બન્ને પક્ષનું પરિહાસવચન.

जंबूलमालिका ( ) स्त्री० का. વર કન્યાના બન્ને પક્ષનાં પરિહાસ વચનનો સમૂહ.

जंबूवनज (जंबूवने जायते जन् ड) पु० जः श्वेतजंबूवृक्ष. [જાંબુડો.

जंबूवृक्ष ( ) पु० क्षः જાંબુડાનું ઝાડ,

जंभ (जभ् अच् नुम्) पु० भः १ તે નામનો એક દૈત્ય. २ રાવણનો તે નામનો અનુચર.

जंभ (जभ् करणे घञ्) पु० भः १ દાંત. २ બાણ રાખવાનું ભાતું. ३ હડપચી. [ભાગ.

जंभ (जभ् घञ्) पु० भः १ લીંબુનું ઝાડ. २ અંશ,

जंभ (जभ् भावे घञ्) पु० भः १ ભક્ષણ, ભક્ષ્ય. २ બગાસું. [દૈત્ય.

जंभक (जंभ एव स्वार्थे क) पु० कः १ દાંત. २ એક

जंभक (जभ् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ભક્ષક, ખાનાર. २ મારનાર, હાર મારનાર. ३ બગાસું ખાનાર. [२ તે નામનો એક રાક્ષસ.

जंभद्विष् (जंभं द्वेष्टि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. १ ઇંદ્ર.

जंभन (जंभ् ल्युट्) क्ली० नं. १ બગાસું ખાવું. २ હિંસા.

जंभभेदिन् (जंभं भिनत्ति) पु० दी. ઇંદ્ર.

जंभर (जंभं भक्षणरुचिं ददाति) पु० रः બીજોરું.

जंभल (जंभं लाति ला क) पु० लः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ બુદ્ધભેદ.

जंभला („ टाप्) स्त्री० ला. તે નામની એક રાક્ષસી.

जंभा (जभि अ) स्त्री० भा. બગાસું. जंभा. जंभका.

जंभारि (जंभस्य भक्ष्यस्य असुरभेदस्य वा अरिः) पु० रिः १ ઇંદ્ર. २ અગ્નિ. ३ વજ્ર.

' जंभारिरेव जानानि रंभासंभोगविभ्रमम् ' उद्भटः

जंभिन् (जंभ् णिनि नुम्) पु० भी. બીજોરું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जंभिन् (,,) स्त्री० भि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
जंभिन् (,,) त्रि० भी-भिनी-भि. બગાસાવાળું.
जंभीर (जभ् ईरन् नुम्) पु० रः ૧ બીજોરું. ૨ મરવક.
जय (जि अच्) पु० यः ૧ જીતવું, ફતેહ, જીત. ૨ વશીકરણ. ૩ ધૃદ્રપુત્ર જયંત. ૪ પરમેશ્વર. ૫ યુધિષ્ઠિર. ૬ અગ્નિમંથનું ઝાડ. ૬ તે નામનો એક દાનવ. ૭ વિશ્વામિત્રનો તે નામનો એક પુત્ર. ૮ સોમવંશમાં પેદા થયેલ સંજય નામના રાજાનો પુત્ર. ૯ ઐલથી પેદા થયેલ ઉર્વશીનો પુત્ર. ૧૦ તે નામનો એક દ્વિજ. ૧૧ જનક રાજાના વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા. ૧૨ સંકૃતિ રાજાનો પુત્ર. ૧૩ દક્ષિણ દ્વારનું ઘર. ૧૪ સાઠ સંવત્સરપૈકી અઠ્ઠાવીશમો સંવત્સર.
जयक (जये कुशलः कन्) त्रि० कः-का-कं. જયમાં હુંશીઆર, ફતેહમાં કુશલ. [નો એક અનુચર.
जयक (,,) पु० कः કુમારનો તે નામ-
जयकारिका (जय् कृ ण्वुल्) स्त्री० का. વનસ્પતિ રીસામણી. [પાશાની ક્રીડાનો એક ભેદ.
जयकोलाहल (जयस्य कोलाहलो यस्मिन्) पु० लः
जयकोलाहल (जयस्य कोलाहलः) पु० लः ફતેહનો અવાજ. [ડંકો, જયનું નગારું, જીતની નોબત.
जयढक्का (जयसूचिका ढक्का) स्त्री० क्का ફતેહનો
जयत् (जि शतृ) त्रि० न्-यंति-यत् જીતવું, જય પામવું.
जयत्सेन ( ) पु० नः વિરાટના નગરમાં કપટ થી વેશ ધારણ કરી રહેલો નકુલ પાંડવ.
जयत्सेन (जयंती सेनाऽस्य) त्रि० नः-ना-नं. જીતતી છે સેના જેની તે.
जयदत्त (जयेन दत्तः) पु० त्तः ધૃદ્રપુત્ર જયંત.
जयदुर्गा (जयाय पूजनीया दुर्गा) स्त्री० र्गा. દુર્ગા દેવીની એક મૂર્તિ.
जयदेव ( ) पु० वः ગીતગોવિંદ નામનું રસિક કાવ્ય કરનારો કવિ જેનો વાસ કંકબિલ્વ ગામમાં હતો.
जयद्बल (जयत् बलं यस्य) पु० लः વિરાટ નગરમાં કપટવેષ ધારણ કરી રહેનાર સહદેવ પાંડવ.
जयद्रथ (जयन् रथोऽस्य) पु० थः પુરૂવંશમાં પેદા થયેલ બૃહન્મનસ્ રાજાનો યશોદેવીના પેટે પેદા થયેલ પુત્ર, દુઃશલ્યા નામની ધૃતરાષ્ટ્ર રાજાની કન્યાનો પતિ. [તે નામનો એક સરદાર.
जयधर्मन् (जये धर्मः अस्य) पु० र्मा. કુરૂસેનાનો
जयध्वज ( ) पु० जः કાર્તવીર્ય અર્જુનનો પુત્ર.
जयध्वज (जयस्य ध्वजा) पु० जः ફતેહની ધજા.
जयन (जि ल्युट्) क्ली० नं. ૧ જય, જીતવું, ફતેહ. ૨ ઘોડા હાથી વગેરેનું બખ્તર.
जयनी (जि ल्यु ङीप्) स्त्री० नी- ધૃદ્રની કન્યા.
जयंत (जि झच्) पु० तः ૧ ધૃદ્રપુત્ર. ૨ શિવ. ૩ ચંદ્ર. ૪ વિરાટ નગરમાં કપટ વેશ ધારણ કરી રહેલો ભીમ પાંડવ. ૫ વિષ્ણુ. ૬ તે નામનો રૂદ્ર. ૭ તે નામનો એક તારા. ૮ કપુર.
जयंती (जि झच् ङीप्) स्त्री० ती. ૧ ધૃદ્રની પુત્રી. ૨ તે નામની એક દુર્ગાશક્તિ. ૩ વાવટો. ૪ ધજા, પતાકા. ૫ એક જાતનું ઝાડ. ૬ તે નામનો જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ યાત્રા યોગ. ૭ શ્રાવણકૃષ્ણાષ્ટમી ઉપર રોહિણીયોગ થાયછે તે મત્સ્યવરાહ કૂર્મ ઇત્યાદિનો જન્મવાર.
जयपत्र (जयसूचकं पत्रं) क्ली० त्रं. યુદ્ધ વિવાદ વગેરેમાં શૂર વીર પંડિત વગેરેને જીતી મેળવેલું પત્ર દસ્તાવેજ ઇત્યાદિ.
जयपाल (जयं पालयति पाल् अण्) पु० लः ૧ વિષ્ણુ. ૨ બલ્લદેવ. ૩ ભૂપાલ. ૪ એરંડાનું વૃક્ષ.
जयपुत्रक (पुत्र इव पुत्रकः जय इव पुत्रकः) पु० कः પાશક ભેદ. [નો એક ભાઇ.
जयप्रिय (जयः प्रियः यस्य) पु० यः વિરાટ રાજા-
जयप्रिया (जयः प्रियः यस्याः) स्त्री० या. કુમારના એક અનુચરની ભાનું નામ.
जयमंगल (जयेन मंगलमस्मात्) पु० लः ૧ રાજાને બેસવા યોગ્ય ઉત્તમ હસ્તી. ૨ એક જાતનો ધ્રુવક.
जययज्ञ (जयार्थं यज्ञः) पु० ज्ञः અશ્વમેધ યજ્ઞ.
जयरात ( ) पु० तः કલિંગ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર. [ફતેહમંદ.
जयवत् (जय मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत् જયવાળું.
जयवाहिनी (जयस्य जयंतस्य वाहिनी) स्त्री० नी. ધૃદ્રાણી, શચી. [અવાજ, જયધ્વનિ.
जयशब्द (जयसूचकः शब्दः) पु० ब्दः ફતેહનો
जयश्री (जयस्य श्रीः) स्त्री० श्रीः ફતેહની શોભા.
जयसिंह (जयेन सिंह इव) पु० हः જયપુરનો રાજા જેણે स्मृतिकल्पद्रुम નામનો નિબંધ બનાવેલ છે.
जयसेन (जययुक्ता सेना यस्य) पु० नः તે નામનો એક માગધ રાજા. [વાળી જેની સેનાછે તે.
जयसेन (,,) त्रि० नः-ना-नं. જય-
जयस्तंभ (जयसूचकः स्तंभः) पु० भः બીજા દેશો જીત્યા પછી પોતાની કીર્તિનું નામ રાખવા માટે ઉભો કરેલો ફતેહનો થાંભલો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जयस्वामिन् (जयेन स्वामी) पु० मी. કાત્યાયન-સૂત્ર ઉપર વ્યાખ્યાન કરનાર તે નામનો પંડિત.
जया (जि अच्) स्त्री० या. १ પાર્વતી. ૨ પાર્વતીની એક સાહેલી. ૩ ત્રીજ, આઠમ અને તેરશમાંથી પ્રત્યેક તિથિ. ૪ હરડેનું ઝાડ. ૫ ભાંગ. ૬ કાળી દ્રોનું ઝાડ. ૭ પતાકા. ૮ અગ્નિ મંથનું ઝાડ.
जयादित्य (जयेन आदित्य इव) पु० त्यः વ્યાકરણ ગ્રંથ કરનાર તે નામનો એક વિદ્વાન.
जयानीक (जययुक्तं अनीकमस्य) पु० कः દ્રુપદ રાજાનો એક પુત્ર, વિરાટરાજાનો એક ભાઇ.
जयावहा (जयं रोगजयमावहति आ वह् अच्) स्त्री० हा. ભદ્રદંતીનું વૃક્ષ. [શબ્દ જુઓ.
जयाश्व (जययुक्तः अश्वः यस्य) पु० श्वः जयप्रिय
जयाव्हा (जयस्य आव्हा आव्हा यस्य) स्त्री० व्हा. ભદ્રદંતીનું ઝાડ.
जयिन् (जि इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. જયવાળું, કૃતેહમંદ. [કૃતેહમંદ.
जयिष्णु (जि इष्णु) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. જયવાળું,
जय्य (जेतुं शक्यः यत्) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. જીતીશ તેવું, જીતવાને શક્ય.
जय्यता (जय्यस्य भावः) स्त्री० ता. १ જીતવાની શક્તિ. ૨ જીતવાને સુલભપણું. [જુઓ.
जय्यत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
जरठ (जृ अठ) त्रि० ठः-ठा-ठं. १ ઘરડું. ૨ કર્કશ. ૩ કઠણ. ૪ જૂનું. ૫ પીળા રંગવાળું. ૬ પરિણામ પામેલું.
जरठ (,,) पु० ठः १ પાંડુરાજા. ૨ જરાવસ્થા.
जरडी (जृ अड् ङीप्) स्त्री० डी. એક જાતનું તૃણ.
जरण (जृ ल्यु) त्रि० णः-णी-णं. १ જીર્ણ, જૂનું. ૨ ઘરડું.
जरण (,,) पु० णः १ જીરૂ. ૨ કાળુંજીરું. ૩ સંચલ, સૌવર્ચલવણ. ૪ એક જાતનું ઝાડ.
जरण (,,) क्ली० णं. १ હિંગ. ૨ કુષ્ઠૌષધિ.
जरणा (,, टाप्) स्त्री० णा. १ કાળુંજીરું. ૨ જરાવસ્થા. [વૃદ્ધ.
जरत् (जृ शतृ) त्रि० न्-रती-त्. १ જીર્ણ, જૂનું. ૨
जरतिका (जरती कन्) स्त्री० का. તુચ્છ ગણવાયોગ્ય વૃદ્ધ સ્ત્રી. [વાળું.
जरतिन् (जरत् इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. જરાવસ્થા-
जरत्कर्ण (जरंतौ कर्णावस्य) पु० र्णः તે નામનો એક ઋષિ. [મુનિ.
जरत्कारु ( ) पु० रुः તે નામનો એક
जरत्कारु ( ) स्त्री० रुः મનસાદેવી, આસ્તિકઋષિની માતા. [લો શબ્દ જુઓ.
जरत्कारुप्रिया (जरत्कारोः प्रिया) स्त्री० या. ઉપ-
जरद्गव (जरन् गौः) पु० वः १ વૃદ્ધબલદ. ૨ ધર્મરૂપ બલદ. [૨ આકાશનો માર્ગ.
जरद्गवी (जरती गौः) स्त्री० वी. १ ઘરડી ગાય.
जरंत (जृ शतृ) पु० तः પાડો.
जरंती (जरंत णिच्) स्त्री० ती. ભોંશ. [ઋષિ.
जरमान ( ) पु० नः તે નામનો એક
जरसान (जृ असानच्) पु० नः પુરૂષ.
जरा (जृ अङ् गुणः) स्त्री० रा. વયે કરેલી નબલાઇવાળી માંસ વગેરેની એક જાતની અવસ્થા. ૨ જીર્ણપણું. ૩ વૃદ્ધપણું, ઘરડપણ. ૪ જરાહેતુ. ૫ જરાવસ્થાની અધિષ્ઠાતૃદેવતા. ૬ તે નામની એક રાક્ષસી. ૭ ક્ષીરિણીવૃક્ષ.
जरातुर (जरया आतुरः) त्रि० रः-रा-रं. १ જૂનું, જીર્ણ. ૨ ઘરડપણે ઘેરેલું.
जरापुष्ट (जरया पुष्टः) पु० ष्टः જરાસંધરાજા.
जरापुष्ट (जरायां पुष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ઘરડપણુમાં પુષ્ટ.
जराभीरु (जरातो भीरुः) त्रि० रुः-रुः-रु. ઘરડપણથી બીકણ, વૃદ્ધાવસ્થાથી બીકણ.
जरायणि (जराया राक्षस्या अपत्यं पाल्यत्वात् फि) पु० णिः જરાસંધ રાજા.
जरायु (जरामेति इलुण्) पु० युः १ ગર્ભાશય. ૨ ગર્ભાવરણ ચામડી. ૩ જટાયુ પક્ષી. ૪ અગ્નિમંથવૃક્ષ. તે નામની કુમારાનુચરની માતા.
जरायुज (जरायौ जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. ગર્ભાશયમાંથી પેદાથનાર મનુષ્ય પશુ વગેરે.
जरायुस् ( ) पु० युः जरायु શબ્દ જુઓ.
जरासंध (जरया राक्षस्या देहसंधो यस्य) पु० धः મગધ દેશના રાજા બૃહદ્રથનો તે નામનો પુત્ર.
जरित (जरा जाता यस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને ઘરડપણ આવેલું છે તે.
जरितारि (जरितस्य अरिः) पु० रिः ભંદપાળ ઋષિનો મોટો પુત્ર.
जरिन् (जरास्त्यस्य इनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઘરડપણવાળું, જરાયુક્ત. जरावत्.
जरुथ (जर् उथन्) पु० थः માંસ
जरुथ (,,) त्रि० थः-था-थं. પરૂષભાષી.
जर्च् (तुदा० पर० सेट् जर्चति) બોલવું, કહેવું.
जर्ज् (तुदा० पर० सेट् जर्जति) १ બોલવું, કહેવું. ૨ નિંદવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जर्जर (जर्ज् अर) पु० रः धूम्रध्वज, धूप.
जर्जर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ जीर्ण, जूनुं. २ खंडित. ३ फाटेलुं. ४ वृद्ध.
जर्जरता (जर्जरस्य भावः) स्त्री० ता. जर्जरपणुं.
जर्जरत्व (,,) क्ली० त्वं. ऊपलो शब्द जुओ.
जर्जरित (जर्जरं करोति जृणिच् क्त) त्रि० तः-ता-त. जीर्ण करेलुं, कटका करेलुं, धरडुं करेलुं.
जर्जरीक (जर्ज् ईक) त्रि० कः-का-कं. १ घणा छिद्रवाळुं. २ धरडापणावाळुं. जरातुर शब्द जुओ.
जर्जरीकृत (जर्जर च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. जर्जर करेलुं. [जर्जर थएल.
जर्जरीभूत (जर्ज्जर च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं.
जर्ज्ज् ( ) जर्ज् धातु जुओ.
जर्ण (जृ नन्) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. जीर्ण शब्द जुओ.
जर्ण (,,) पु० र्णः १ चंद्र. २ वृक्ष. ३ कपुर. [जीर्ण.
जर्ण (,,) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. जूनुं, वृद्ध,
जर्तिल (जृ विच्) पु० लः जंगली तल.
जर्तु (जन् रथ तु) पु० र्तुः १ योनि, स्त्री, गुह्येंद्रिय. २ हाथी.
जर्त्स् (भ्वा० पर० सेट् जर्त्सति) १ भत्सवुं, रक्षण करवुं. २ बोलवुं. ३ ठपको देवो. [जुओ.
जर्हिल (जर्तिल पृषो०) पु० लः जर्तिल शब्द
जल् (चुरा० उभय० सेट् जालयति-ते) १ आच्छादन करवुं, ढांकवुं. २ चारे तरफ वाडनीपेठे करवुं. ३ ढांकण लावबुं. [धारवाणुं करवुं.
जल् (भ्वा० पर० सेट् जलति) १ तीक्ष्ण करवुं. २
जल (जल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. १ जड, मंदमति.
जल (,,) क्ली० लं. १ पाणी. २ एक जातनुं सुगंधी तृण. ३ लग्नावधिक चोथुं स्थान. ४ पूर्वाषाढा नक्षत्र. ५ शीतस्वभाव. ६ गायनो गर्भकोष.

'न तज्जलं यच्च न चारुपंकजम्' भट्टिः

जलकंटक (जले कंटक इव) पु० कः १ भगरभच्छ. २ एक जातनी जलोत्पन्न वनस्पति शृंगाटक, शिंगोडु. [शब्द जुओ शिशुमार शब्द जुओ.
जलकपि (जलं कपिरिव) पु० पिः अंबुकीश
जलकपोत (जले कपोतः) पु० तः पाणीनुं पारेवुं.
जलकर (जले करः) पु० रः माछलां वगेरे ग्रहण खुंटा वगेरे उपर हरीआइ राजकीय जकात.
जलकरंक (जलस्य करंक इवाधारः) पु० कः १ नाणीअेर. २ मोजे. ३ छीप.
जलकलक (जलेन कल्क इव) पु० ल्कः झाडव, कचरो.
जलकाक (जले काक इव कृष्णत्वात्) पु० कः जळकागडो.
जलकांक्ष (जलं कांक्षति कांक्ष् अच्) पु० क्षः हाथी.
जलकांक्षिन् (जलं कांक्षति कांक्ष् णिनि) पु० क्षी. ऊपलो शब्द जुओ. [पाणीने चाहनार.
जलकांक्षिन् (,,) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि.
जलकांतार (जलमेव कांतारो यस्य) पु० रः वरुण.
जलकामुक (जलस्य कामुकः) पु० कः कुटुंबिनी वृक्ष. २ पाणीने चाहनारो. [माछलुं.
जलकिराट (जले किराट इव) पु० टः अेक जातनुं
जलकुक्कुट (जले कुक्कुट इव) पु० टः पाणकोळु.
जलकुक्कुभ (जले कुक्कुभ इव) पु० भः अेक जातनुं पक्षी. कोयष्टि.
जलकुंतल (जले कुंतल इव) पु० लः शेवाळ.
जलकुब्जक (जले कुब्ज इव कायति कै क) पु० कः अेक जातनी वनस्पति.
जलकूपी (जले कूपीव) स्त्री० पी. १ कुवानो खाडो, तळाव. २ पुष्करिणी.

'जलकूपी कूपगर्ते पुष्करिण्यां च योषिति'

मेदिनी.

जलकूर्म (जलस्य कूर्मः) पु० र्मः पाणीनो कायबो.
जलकेश (जले केश इव) पु० शः जलकुंतल शब्द जुओ. [वगेरेनुं तर्पण.
जलक्रिया (जलसाध्या क्रिया) स्त्री० या. मृतक पितृ
जलक्रीडा (जले क्रीडा) स्त्री० डा. पाणीमां रमवुं, पाणीमां खेलवुं.
जलखग (जलस्य खगः) पु० गः जलचर पक्षी.
जलगुल्म (जलस्य गुल्म इव) पु० ल्मः १ कायबो. २ पाणीनुं नानुं तलाव, नानुं जलाशय. ३ पाणीनुं चक्राकार भमवुं. [भां जनार.
जलंग (जलं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. पाणी-
जलंग (,,) पु० गः अेक जातनी औषधि. महाकाल.
जलंगम (जलं गमयति स्पर्षात्) पु० मः चंडाल.
जलचत्वर (जलेन चत्वरः) पु० रः पाणीनुं जलाशय.
जलचर (जले चरति चर् ट) त्रि० रः-रा-रं. पणीभां फरनार, पाणीभां जनार.
जलचारिन् (जले चरति चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ऊपलो शब्द जुओ.
जलचारिन् (,,) पु० री. माछलुं.
जलज (जले जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. ज-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लोत्पन्न.

जलज (,,) क्ली० जं. १ कमळ. २ शंख. ३ એક જાતનો क्षार. ४ लवंग.

जलज (,,) पु० जः १ माछलुं. २ चंद्र. ३ शेवाळ. ४ જલવેત. ५ કુપીલુ કપુર.

जलज (,,) पु० द्वि० जौ. मीन अने કર્કટ राशि. [निः अब्जदेव.

जलजकुसुमयोनि (जलजकुसुमं योनिरस्य) पु०

जलजंतु (जलस्य जंतुः) पु० तुः पाणीना सर्वे જંतु. यादस्.

जलजंतुका (जलजंतु संज्ञायां कन्) स्त्री० का. જ-

जलजन्मन् (जले जन्मास्य) क्ली० न्म. कमल, पद्म.

जलजाजीव (जलजैराजीवति) पु० वः मांछलां वगेरे જલચર प्राणी मारी જીवनारो.

जलजिव्ह (जला जडास्वादे असमर्था जिव्हा यस्य) पु० व्हः मधर.

जलजोविन् (जलेन तज्जातमत्स्यादिना जीवति) पु० वी. जलजाजीव शब्द જુओ. [छीप.

जलडिंब (जले डींब इव) पु० वः એક જાતની

जलतंदुलीय (जलजातस्तंदुलीयः) पु० यः એક જાતનું शाક. किंचट. [पाणीनो मोन्जे.

जलतरंग (जलस्य तरंगः) पु० गः पाणीनो लोढ,

जलतापिक (जलतापिन् स्वार्थे कन्) पु० कः એક જાતનું माछलुं.

जलतायिक (जलतायिन् संज्ञायां कन्) पु० कः કાકમાચી वृक्ष. [तनुं माछलुं.

जलतापन् (जलता अप् णिनि) पु० पी. એક જા-

जलताल (जलतायै अलति अल् अच्) पु० लः ઉ पलो शब्द જુओ.

जलत्रा (जलात् त्रायते त्रै क) स्त्री० त्रा. छत्री, छ-त्तर. जंगमकुटी शब्द જુओ. [आपनार.

जलद (जलं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. पाणी

जलद (,,) पु० दः १ मेघ. २ કપુર. ३ वनस्पति नागरमोथ.

' संदेशं मे तदनु जलद श्रोष्यसि श्रोत्रपेयम् '

मेघदूतम्.

जलदकाल (जलदस्य कालः) पु० लः वर्षाकाल.

जलदक्षय (जलदानां क्षयोत्र) पु० यः शरत्काल.

जलदुर्दुर (जले दुर्दुर इव) पु० रः એક જાતનું वाद्य. [नी हार.

जलदपंक्ति (जलदानां पंक्तिः) स्त्री० क्तिः वादळां-

जलदागम (जलदानां मेघानामागमो यत्र) पु० मः वर्षाकाल.

जलदान (जलस्य दानं) क्ली० नं. पाणी आपवुं.

जलदाभ (जलदस्य आभेव आभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं. वादळ जेवा रंगवाळुं. [गनुं आड.

जलदाशन (जलदैरश्यते अश् ल्युट्) क्ली० नं. सा-

जलदुर्ग (जलवेष्टितं दुर्गं) क्ली० र्गं. चारे तरफ जेने पाणी छे એवो किल्लो. [पूर्वाषाढा नक्षत्र.

जलदेव (जलं देवः अधिष्ठात्री देवता यस्य) पु० वः

जलदेव (जलस्य जलस्थितो वा देवः) पु० वः पा-णीनो देव, पाणीमां रहेतो देव. [शाक.

जलद्राक्षा (जले द्राक्षेव) स्त्री० क्षा. એક જાતનું

जलद्रोणी (जलस्य जलसेचनार्थं द्रोणीव) स्त्री० णी. वहाणमां पाणी सिंचवानु એક જાતનું पात्र.

जलद्वीप (जलप्रधानोद्वीपः) पु० पः ते नामनो એક द्वीप.

जलधर (जलं धरति धृ अच्) पु० रः १ वादळ. २ नागरमोथ. ३ समुद्र. ४ એક જાતનું वृक्ष.

' अप्यन्यस्मिञ्जलधरमहाकालमासाद्य काले '

मेघदूतम्.

जलधर (,,) त्रि० रः-रा-रं. पाणी धा-रण करनार.

जलधरमाला (जलधराणां माला) स्त्री० ला. १ १ जलदपंक्ति शब्द જુओ. २ ९१२ अक्षरना पाद-वाळो ते नामनो એક छंद.

जलधार (जलं धारयति धारि अण्) पु० रः शाक-द्वीपमांहेलो એક पर्वत.

जलधारा (जलस्य धारा) स्त्री० रा. पाणीनी धार.

जलधि (जलं धीयतेऽत्र धा कि) पु० धिः १ सागर. २ पंदरनी संख्या. [नी संज्ञा.

जलधिय (,,) पु० व० यः चार संख्या

जलधिगा (जलधिं गच्छति गम् ड) स्त्री० गा. १ नदी. २ गंगा वगेरे नदी.

जलधिज (जलधौ जायते जन् ड) पु० जः १ चंद्र. २ कपुर. ३ समुद्रमां पेदा थनार.

जलधिजा (,, टाप्) स्त्री० जा. लक्ष्मी.

जलनकुल (जले नकुल इव) पु० लः पाणीनो शी-लाडो.

जलनिधि (जलं निधीयतेऽस्मिन्) पु० धिः सागर.

जलानीधि (,,) पु० व० यः चारनीसंज्ञा.

जलानिर्गम (जलानां निर्गमः) पु० मः पाणीनो नि-सरवानो रस्तो.

जलनीलिका (जलनीली स्वार्थे क) स्त्री० का. शेवाळ.

जलनीली (जलं नीलयति निल् णिच् अच् ङीप्)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्त्री० ली. शेवाळ. [नो એક દાનવ.
जलंधम (जलं धमति धमा खश्) पु० मः ते नाम-
जलंधमा („ टाप्) स्त्री० मा. सत्यभा-माने पेटे કૃષ્ણથકી પેદાથએલ કન્યા.
जलंधर (जलं धरति धृ खच्) पु० रः १ ते नाम-नो એક ઋષિ. २ ते नामनो એક દાનવ. ३ યોગ. नुं अंग, अंघविशेष. [पंथी.
जलपक्षिन् (जलस्थितः पक्षी) पु० क्षी. જલચર
जलपटल (जलस्य पटलमस्मिन्) क्ली० लं. १ मेघ. २ વાદળનો સમુદાય. [સમુદ્ર.
जलपति (जलस्य पतिः) पु० तिः १ વરૂણ. २
जलपति (जलं पतिरस्य) पु० तिः पूर्वाषाढानक्षत्र.
जलपथ (जलस्य पंथाः) पु० थः १ પાણીનો માર્ગ. २ પાણી બહાર નિસરવાના નળ વગેરેનો માર્ગ. પ્રણાલી.
जलपथ (जलमेव पंथाः अच्) पु० थः જલમાર્ગ.
जलपात्र (जलस्य पात्रं) क्ली० त्रं. પાણીનું વાસણ
जलपान (जलस्य पानं) क्ली० नं. પાણી પીવું તે.
जलपारावत (जले पारावतं इव) पु० तः એક જાતનું પ્રાણી. [अप्पित्त, अपांपित्त.
जलपित्त (जलस्य पित्तमिव) क्ली० त्तं. અગ્નિ.
जलपिप्पली (जलजाता पिप्पली) स्त्री० ली. ઔષધિ જલપીપલ. લાંગલી, મત્સ્યગંધા.
जलपुष्प (जलजातं पुष्पं) क्ली० ष्पं. પાણીમાં પેદા થનાર ફૂલ, કમલ વગેરે. [સમૂહ.
जलपूर (जलस्य पूरः) पु० रः પાણીનું પૂર, જલ-
जलपृष्ठजा (जलस्य पृष्ठे जायते जन् ड) स्त्री० जा. શેવાળ.
जलप्रदान (जलस्य प्रदानं) क्ली० नं. १ પ્રેત વગેરેને પાણી આપવું. २ પાણી આપવું.
जलप्रपा (जलदानार्थं प्रपा) स्त्री० पा. પાણી આપ-વાનુ ઠેકાણું પરબ વગેરે. [ઠેકાણું.
जलप्रांत (जलस्य प्रांतः) पु० तः પાણી પાસેનું
जलप्राय (जलं प्रायं यत्र) त्रि० यः-या-यं. પુષ્કળ જલવાળો દેશ વગેરે. [२ માછલું.
जलप्रिय (जलं प्रियं यस्य) पु० यः १ ચાતક પક્ષી.
जलप्रिय („) त्रि० यः-या-यं. જેને પાણી વહાલું છે તે. [શબ્દ જુઓ.
जलप्लव (जले प्लवते प्लु अच्) पु० वः જલનકુલ
जलप्लावन (जलस्य प्लावनम्) क्ली० नं. १ પાણીનું પૂર. २ પાણીની રેલ.
जलफल (जले फलमस्य) क्ली० लं એક જાતનું ફલ, શીંગોડું. શૃંગાટક.

जलबंध (जलं बध्नाति बध् अच्) पु० धः પાણી અ-ટકાવવા માટે કરેલો લાકડાં વગેરેનો સેતુ, પાળ, પુલ વગેરે. [જુઓ.
जलबंधक (जलबंधः कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ
जलबंधु (जलं बंधुरस्य) पु० धुः માછલું, મત્સ્ય.
जलबालक (जल बाल इवास्य कप्) पु० कः विं-ध्याचल. [णी, वीज.
जलबालिका (जलस्य बालिकेव) स्त्री० का. वीज-
जलबिंब (जलस्य बिंब इव) पु० क्ली० बः-बं. પા-णीनुं બડબડીયું, બુદ્બુદ, પરપોટો.
जलबिल्व (जलप्रधानो बिल्व इव) पु०ल्वः કરચલો.
जलबिल्व (जलप्रधानो बिल्वः) पु० ल्वः જલાશય.
जलबुद्बुद (जलस्य बुद्बुदः) क्ली० दं. પાણીનું બડબડીયું, પરપોટો. [शाक.
जलब्राह्मी (जले ब्राह्मीव) स्त्री० ह्मी. એક જાતનું
जलभू (जल भू क्विप्) पु० भूः १ મેઘ. २ એક જાતનું કપુર. ३ જલપિપ્પલી. ४ નાગરમોથ.
जलभू (जलाधारा भूः) स्त्री० भूः જલાધાર ભૂમિ.
जलभू (जले भवति) त्रि० भूः-भूः-भू. પાણીમાં પેદા થનાર. [२ નાગરમોથ.
जलभृत् (जलं बिभर्त्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ મેઘ.
जलभृत् („) त्रि० त्-त्-त्. પાણીને ધારણ કરનાર. [णीनी भाषी.
जलमक्षिका (जलजाता मक्षिका) स्त्री० का. पा-
जलमंडुक (जले मंडुकमिव) क्ली० कं. જલદુર્દુર શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
जलमद्गु (जले मद्गुरिव) पु०द्गुः જલકાક શબ્દ
जलमय (जल मयट्) त्रि० यः-या-यं. જલવાળું. सलिलमय, जलात्मक. [मेघ. २ नागरमोथ.
जलमसि (जलं स्वस्थितं तोयं मस्यति) पु० सिः १
जलमार्ग (जलस्य तद्वाहस्य मार्गः) पु० र्गः જલને નીસરવાનો નળ વગેરે. પ્રણાલી.
जलमार्ग (जलस्य मार्गः) पु० र्गः પાણીનો માર્ગ.
जलमार्जार (जले मार्जार इव) पु० रः જલનકુલ શબ્દ જુઓ.
जलमातृका (जलस्थिता मातृका) स्त्री० का. મત્સ્યી, કૂર્મી, વારાહી, દર્દુરી, ભદ્રી, જલકા અને જંતુકા એવી સાત માતૃકાઓમાંથી પ્રત્યેક.
जलमुच् (जलं मुंचति मुच् क्विप्) पु० क्-ग् १ મેઘ. २ એક જાતનું કપુર. ३ નાગરમોથ.
जलमुच् („) त्रि० क्-ग्. પાણી મુક-નાર, જલ છોડનાર.
जलमूर्ति (जलं मूर्तिरस्य) स्त्री० र्तिः शिव, शंभु.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जलमूर्तिका (जलस्य मूर्तिः घनीभावो यत्र) स्त्री० का. पाणीनो કરો. करका.
जलमोद (जलेन जलयोगेन मोदयति सेवितं) क्ली० दं. सुगंधीवाळो. उशीर.
जलयंत्र (जलस्योत्क्षेपणाय यंत्रं) क्ली० त्रं. १ पु-आरो. २ कुवा वगेरेमांथी पाणी उंचे चढाववानुं यंत्र.
जलयात्रा (जलं तदाहरणार्थं यात्रा) स्त्री० त्रा. शुभ કર્મના સંપાદન માટે જલ લેવા જવું તે.
जलयान (जले यायते गम्यतेऽनेन या ल्युट्) क्ली० नं. જેવડે પાણીમાં જઈ શકાય તેવાં સાધન વહાણ વગેરે.
जलरंक (जले रंक इव) पु० कः બતકપક્ષી.
जलरंज (जले रंजति रंज् अच्) पु० जः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
जलरंड (जलस्य रंड इव) पु० डः જલનું ચક્રાકાર ભમવું. २ સર્પ. ३ પાણીનું ટીપું. [भीडुं.
जलरस (जलप्रधानो रसो यत्र) पु० सः લવણ,
जलरस (जलस्य रसः) पु० सः પાણીનો રસ.
जलराशि (जलानां राशिरत्र) पु० शिः સમુદ્ર, સાગર.
जलराशि (जलस्य राशिः) पु०शिः જલનો સમૂહ
जलरुंड (जलस्य रुंड इव) पु० डः जलरंड शब्द જુઓ.
जलरुह् (जले रोहति रुह् क्विप्) पु० क्विं० ट्-ड्. १ પદ્મ, કમલ. २ પાણીમાં ઉગનારું.
जलरुह (जले रोहति) क्ली० हं. ઉપલો શબ્દ જુઓ
जलरूप (जलस्य रूपमिव रूपमस्य) पु० पः એક જાતનું માછલું.
जलरूप (जलस्य रूपं) क्ली० पं. પાણીનું રૂપ.
जललता (जलस्य लतेव) स्त्री० ता. પાણીનો લોઢ, મોજો.
जलवत् (जल मतुप्) त्रि०वान्-वती-वत्. પાણીવાળું.
जलवरंट (जलप्रधानो वरंटः) पु० टः પાણી નીસરતું વ્રણ. [જાતની વનસ્પતિ. कुंभिका.
जलवल्कल (जलानां वल्कल इव) पु० लः એક
जलवल्ली (जलजाता वल्ली) स्त्री० ल्ली. એક જાતની વનસ્પતિ. शृंगाटक.
जलवाद्य (जलं वाद्यमिव) क्ली० द्यं. હાથ મારવાથી વાદ્યતુલ્ય જેનો ધ્વનિ થાયછે એવું જલ.
जलवानीर (जलजातो वानीरः) पु० रः अंबुवेतस शब्द જુઓ.
जलवास (जले वासः) पु० सः પાણીમાં વસવું.
जलवास (जलेन वास्यते सुरभीक्रियते) पु० सं. સુગંધિ વાળો, वीरणमूल, उशीर.
जलवाह (जलं वहति वह्) पु० हः १ મેઘ. २ એક જાતનું કપુર. ३ नागरमोथ.
जलवाह (,,) त्रि० हः-हा-हं. १ પાણી લઇ જનાર. २ પાણી વહેનાર,
जलवाहक (,, ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
जलवाहन (जलस्य वाहनं) क्ली० नं. १ પાણી વહેવું. २ પાણી લઇ જવું તે.
जलवाहनी (जलं उह्यतेऽस्याम्) स्त्री० नी. પાણીની નળી, નળ પેટી વગેરે.
जलविंदुजा (जलविंदु जन् ड टाप्) स्त्री० जा. એક જાતની સાકર.
जलविषुव (जलप्रधानं विषुवं) क्ली वं. રાશિચક્રમાં તુલારાશિ ૩પે એક સ્થાનક. [શબ્દ જુઓ.
जलविषुवत् (जलप्रधानं विषुवत्) क्ली० त्. ઉપલો
जलवृश्चिक (जले वृश्चिक इव) पु० कः એક જાતનું માછલું. [શબ્દ જુઓ.
जलवेतस (जलजातो वेतसः) पु० सः अंबुवेतस
जलव्यध (जलं विध्यति व्यध् अच्) पु० धः એક જાતનું માછલું. [પં. २ ક્રૂર કર્મવાળું જંતુ.
जलव्याल (जलस्य व्यालः) पु० लः પાણીનો સ-
जलशय (जले शेते शी अच्) पु० यः विष्णु.
जलशयन (जलं शयनमस्य) पु० नः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પાણી ઉપર સુવું.
जलशयन (जले शयनं) क्ली० नं. પાણીમાં સુવું,
जलशायिन् (जले शेते) पु० यी. १ નારાયણ, વિષ્ણુ. २ પાણી ઉપર સુનાર. [શબ્દ જુઓ.
जलशुक्ति (जलस्य शुक्तिरिव) पु० क्तिः शंबुक
जलशूक (जलस्य शूकमग्रमिव) पु० कः શેવાળ. शैवाल. [શબ્દ જુઓ. कुंभीर.
जलशूकर (जलस्य शूकर इव) पु० रः जलकिराट
जलसमुद्र (जलस्य समुद्रः) पु० द्रः સાત સમુદ્ર પૈકી તે નામનો એક સમુદ્ર. [જળો.
जलसर्पिणी (जले सर्पति सृप् णिनि) स्त्री० णी.
जलसूचि (जलस्था सूचिरिव) स्त्री० चिः १ એક જાતનું નાનું પક્ષી. २ ફૂંચપક્ષી. ३ शिशुमार. ४ જળો.
जलस्तंभन (जलं स्तभ्यतेऽनेन स्तंभ् ल्युट्) क्ली० नं. પાણી થંભાવ જાય જેનાથી એવો યંત્ર.
जलस्तंभन (जलस्य स्तंभनं) क्ली० नं. પાણીનું થંભાઈ જવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जलस्थ (जले तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. પાણીમાં હોનાર.

जलस्था (जले तिष्ठति स्था क) स्त्री० स्था. એક જાતની ધ્રો. ગંડદુર્વા.

जलह (जलेन हन्यते हन् ड) क्ली० हं. જલમંદિર, જલયંત્રવાળું ઘર. [જવું

जलहरण (जलस्य हरणम्) क्ली० णं. પાણી લઇ

जलहस्तिन् (जले हस्तीव) पु० स्ती. પાણીમાં રહેનાર હાથી જેવો મોટો જંતુ.

जलहार (जलं हरति हृ अच्) त्रि० रः-री-रं. પાણી લેનાર, પાણી લઇ જનાર.

जलहारिन् (,, णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સમુદ્રનું ક્ષીણ.

जलहास (जलानां हास इव) पु० सः १ ક્ષીણ. ૨

जलहोम (जले क्षिप्तः होमः) पु० मः પાણીમાં આપવા યોગ્ય વૈશ્વદેવાદિનો હોમ.

जलहृद (जलप्रचुरो हृदः) पु० दः १ બહુપાણીવાળો ઝરો. ૨ પાણીવાળો ઝરો. [જુઓ.

जलाकर (जलस्य आकरः) पु० रः जलाशय શબ્દ

जलाका (जले आकायति कै क) स्त्री० का. જળો.

जलाकाश (जलप्रतिबिंबितो जलावच्छन्नो वा आकाशः) पु० शः १ જલથી ઢંકાયેલ આકાશ. ૨ જલમાં પ્રતિબિંબ પડેલું છે જેનું એવો આકાશ.

जलाक्षी (जल अक्ष् अण् ङीप्) स्त्री० क्षी. જલપીપળી. [જુઓ.

जलाखु (जले आखुरिव) पु० खुः जलनकुल શબ્દ

जलांजल (जलमंजति अंज् अलच्) क्ली०लं. શેવાળ.

जलांजल (जलस्य अंजलमिव) क्ली० लं. પાણીનું પોતાની મેળે બહાર જવું. ૨ પોતાની મેળે નિસરતું પાણી.

जलांजलि (जलपूर्णो अंजलिः) पु० लिः १ પાણીની અંજલિ. ૨ પિતૃ વગેરેની તર્પણ ક્રિયા.

जलाटन (जले अटति अट् ल्यु) पु० नः કંકપક્ષી.

जलाटन (जले अटनं) क्ली० नं. પાણીમાં ભમવું, પાણીમાં ફરવું. [જળો.

जलाटनी (जले अटति अट् ल्यु ङीप्) स्त्री० नी.

जलांटक (जले अटति अट् ण्वुल्) पु० कः મોટો મધર. નક્રરાજ.

जलांडक (जले अंड इव कायति कै क) પોતાધાન.

जलात्मक (जलमेवात्मा यस्य कप्) त्रि० कः-त्मिका-कं. જલમય શબ્દ જુઓ. [જળો.

जलात्मिका (जलमेवात्मा यस्याः कप्) स्त्री० का.

जलात्यय (जलस्यात्ययोऽत्र) पु० यः शरत्કાલ.

जलात्यय (जलानामत्ययः) पु० यः પાણીનું દૂર જવું. જલાપગમ.

जलाधार (जलानामाधारोऽत्र) पु० रः પાણીનો આધાર તલાવ વગેરે. જલાશય. [વરુણ.

जलाधिदैवत (जलस्य आधिदैवतं यस्य) पु० तः

जलाधिदैवत (जलमधिदैवतं यस्य) क्ली० तं. પૂર્વાષાઢા નક્ષત્ર.

जलाधिप (जलस्य अधिपः) पु० पः १ વરુણ. ૨ જલપતિ. ૩ રવિ વગેરે ગ્રહ.

जलानुसार (जलवदनुसारः) पु० रः १ પાણી સરખું જવું. ૨ પાણી સરખુ અનુસરવું.

जलांतक (जलमेवांतो भूमंडलस्य सीमा यत्र कप्) पु० कः સાત સમુદ્રના પેટાનો એક સમુદ્ર.

जलांविका (जलस्यांविकेव) स्त्री० का. કુવો, કૂપ.

जलायुका (जलमायुर्यस्याः) स्त्री० का. જળો.

जलार्क (जलप्रतिबिंबितोऽर्कः) જલમાં પ્રતિબિંબ પડેલો સૂર્ય. [જુઓ.

जलार्णव (जलमयः अर्णवः) पु० वः जलांतक શબ્દ

जलार्द्र (जलेनार्द्रः) त्रि० र्द्रः-र्द्रा-र्द्रं. પાણીથી ભીનું.

जलार्द्र (,,) क्ली० र्द्रं. પાણીથી ભીનું વસ્ત્ર. [પંખો.

जलार्द्रा (जलेनार्द्रा) स्त्री० र्द्रा. ભીનો તાડછાનો

जलालु (जलजात आलुः) पु० लुः એક જાતનું આલું. [પદ્મકંદ.

जलालुक (जले आलुरिव कायति कै क) पु० कः

जलालुका (जले अलति) स्त्री० का. જળો.

जलालोका (जले आलोक्यते आ लुक् घञ्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભમવું.

जलावर्त (जलस्यावर्तः) पु० र्तः પાણીનું ચક્રાકાર

जलावास (जले आवासो यस्य) पु० सः १ માછલું. ૨ પાણીમાં જેનો વાસ છે તે.

जलाविल (जलेन आविलम्) त्रि० लः-ला-लं. પાણીનો ડાઘો પડેલ.

जलावुका ( ) स्त्री० का. જળો.

जलाशय (जले तत्समीपे वा आशेते आ शी अच्) पु० यः સુગંધીવાળો. ઉશીર.

जलाशय (जलं आ शी अच्) पु० यः १ સમુદ્ર. ૨ તલાવ વગેરે.

जलाशयोत्सर्ग (जलाशयस्य उत्सर्गः) पु०र्गः વાવકુવા વગેરેની પ્રતિષ્ઠા રૂપે ઉત્સર્ગ.

जलाशय (जलं आशयः आधारो यस्य) पु० यः શીંગોડું.

जलाशायिन् (जले आ शेते) त्रि० यी-यिनी-यि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१ प्रायश्चित्त माटे पाणीमां सुनार. २ पाणीमां सुनार. [शब्द जुओ.

जलाश्रय (जलस्य आश्रयो यत्र) पु० यः जलाधार

जलाश्रया (जलमाश्रयति) स्त्री० या. १ બગલી, બગલા પક્ષીની સ્ત્રી. २ એક જાતનું તૃણ.

जलाषाह (जलमासहते) त्रि० ट्-ड्. પાણીને સહન કરનાર.

जलाष्टीला (जलेनाष्टीला) स्त्री० ला. ચાર ખુણાવાળું મોટું તલાવ पुष्करिणी. [જળો.

जलासुका (जले असवो यस्याः कप्) स्त्री० का.

जलाह्वय (जले आह्वयः शोभनतया कीर्तनमस्य) पु० यः કમલ. [જળો.

जलिका (जलमुद्रवे स्थानत्वेनास्याः ठन्) स्त्री० का.

जलुका (जल् उक्) स्त्री० का. જળો.

जलूका (जलमोको यस्याः पृषो०) स्त्री० का. જળો.

जलेचर (जले चरति चर् ट) त्रि० रः-री-रं. १ પાણી ઉપર ચાલનાર. २ પાણીમાં ફરનાર

जलेज (जले जायते जन् ड) क्ली० जं. પદ્મ.

जलेज (,,) त्रि० जः-जा-जं. પાણીમાં પેદા થનાર, જલોત્પન્ન.

जलेजात (जले जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પાણીમાં પેદા થયેલ, જલોત્પન્ન.

जलेजात (जले जातः जन् क्त) क्ली० तं. પદ્મ.

जलेंद्र (जलस्य इंद्रः) पु० द्रः १ વરૂણ. २ મોટો દરિયો. ३ પૂર્વપક્ષ, જંભલ.

'जलेन्द्रः पुंसि वरुणे जंभले च महोदधौ' मेदिनी.

जलेंधन (जलान्येवेंधनान्यस्य) पु० नः १ વડવાગ્નિ, સમુદ્રાગ્નિ. २ સૂર્ય વીજળી વગેરેનું તેજ.

जलेभ (जलजात इभः) पु० भः પાણીનો હાથી.

जलेरुह (जले रोहति रुह् क) त्रि० हः-हा-हं. પાણીમાં ઉગનાર પદ્મ વગેરે.

जलेरुहा (,,) स्त्री० हा. જલમાં પેદા થતી એક જાતની વનસ્પતિ.

जलेवाह (जले वाहो गतिरस्य) पु० हः પાણીમાં ડુબકી મારનારો.

जलेश (जलस्य ईशः) पु० शः १ વરૂણ. २ સમુદ્ર.

जलेशय (जले शेते शी अच्) पु० यः १ વિષ્ણું. २ માછલું.

'सप्तसामोपगीतं त्वां सप्तार्णवजलेशयम्' रघुवंशम्.

जलेशय (,,) त्रि० यः-या-यं. १ પાણી ઉપર સુનાર ૨ પાણીમાં સુનાર. [મુદ્ર.

जलेश्वर (जलस्य ईश्वरः) पु० रः १ વરૂણ. २ સમુદ્ર.

'भीमोद्भवां प्रति नले च जलेश्वरे च' नैषधीयम्.

जलोका (जलमोको यस्याः पृषो०) स्त्री० का. જળો. जलौका.

जलोच्छ्वास (जल् उत् श्वस् घञ्) पु० सः १ વધી ગયેલા પાણીને બહાર જવાનો માર્ગ. २ પરીવાહ.

जलोच्छ्वास (,,) पु० सः અધિક જલનું સઘળે ઠેકાણે વહેવું. [દરનો રોગ.

जलोदर (जलप्रधानमुदरं यस्मात्) पु० रः જલં-

जलोरगी (जले उरगीव) स्त्री० गी. જળો.

जलौका (जलमोको यस्याः पृषो०) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जलौकस् (जलमोको यस्याः) स्त्री० काः જળો.

जलौकस (जल ओकस् यच्) पु० सः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जलौकसी (जलौकस ङीप्) स्त्री० सी. જળો.

जल्प् (भ्वा० पर० सेट् जल्पति) १ બોલવું. २ બકવું, બરબડવું.

जल्प (जल्प् भावे घञ्) पु० ल्पः १ કહેવું, બોલવું. २ કથન. ३ ગૌતમમતમાં એક જાતનો વાદ. ४ બડબડ.

जल्पक (जल्प् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ બકનાર, બડબડનાર. २ કહેનાર, બોલનાર. ३ અવાચ્ય ભાષણ કરનાર. [જુઓ.

जल्पन (जल्प् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. ઉપલો શબ્દ

जल्पन (जल्प ल्युट्) क्ली० नं. १ કથન. २ બકવું. ३ બડબડવું. [શબ્દ જુઓ.

जल्पाक (जल्प वाकन्) त्रि० कः-की-कं. जल्पक

जल्पित (जल्प् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ બોલેલું. २ બકેલું, બડબડેલું. [કવું, બડબડવું.

जल्पित (,,) क्ली० तं. १ બોલવું. २ બ-

जल्पितृ (जल्प् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. જલ્પન કરનાર. [શબ્દ જુઓ.

जल्पिन् (जल्प् णिनि) त्रि० ल्पी-ल्पिनी-ल्पि. ઉપલો

जव (जु अप्) पु० वः १ વેગ. २ ત્વરિત ગતિ.

'जवेन कंडं समयाः प्रपेदिरे' माघः

जव (जु अच्) पु० वः १ દોડનાર. २ કાશદ. ३ જાસુદ. [તિવાળું.

जव (,,) त्रि० वः-वा-वं. વેગવાળું, ત્વરિતગ-

जवन (जु ल्युट्) क्ली० नं. १ વેગ. २ ત્વરિતગતિ.

अवन (जु ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. १ વેગવાળું. २ ત્વરિત ગતિવાળું.

जवन (,,) पु० नः १ અત્યંત વેગવાળો ઘોડો. २ એક જાતનો હરીણ. ३ યવનદેશ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जवनाल (जवनाय अलाति) पु० लः એક જાતનું ધાન્ય. [ચક વગેરે.

जवनिका (जु ल्युट् कन्) स्त्री० का. કનાત, પડદો,
' नरः संसारांते विशति यमधानीं जवनिकाम् '
भर्तृहरिः

जवनी (जु ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ એક જાતની ઔષધિ. ३ યવનની સ્ત્રી.

जवस् (,,) क्ली० वः વેગ, ત્વરિત ગતિવાળું.

जवस (जु असुम्) क्ली० सं. ઘાસ, તૃણ.

जवा (जु अच्) स्त्री० वा. તે નામનું એક વૃક્ષ.

जवादि ( ) क्ली० दि. એક જાતનું સુંગધિ દ્રવ્ય. [વાળો ધોડો.

जवाधिक (जवेनाधिकः) पु० कः અત્યંત વેગ-
जवाधिक (,,) त्रि० कः-का-कं. અત્યંત વેગવાળું.

जवानिल (जवयुक्तः अनिलः) पु० लः તોફાની વા.

जवापुष्प (जवायाः पुष्पम्) पु० ष्पं. જાસવંદીનું ઝાડ.
' जवापुष्पश्रेणीरुचिरुचिरपादांबुजतलम् '
हंसदूतम्.

जविन् (जव णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. વેગવાળું.

जविन (जव इनन्) पु० नः એક જાતનું ઝાડ.

जष् (भ्वा० उभय० सेट् जर्षति-ते) भारी नाખવું, ઠાર મારવું.

जस् (दिवा० पर० सेट् जस्यति) છુટું કરવું, ભોકળું કરવું, મુકંત કરવું.

जस् (चुरा० उभय० सेट् जासयति-ते) १ भारी नाખવું, ઠાર મારવું. २ અનાદર કરવો.

जस् (भ्वा० पर० सेट् जसति) જવું ગમન કરવું.

जस् (चुरा० उभय० सेट् जंसयति-ते) रक्षण કરવું, બચાવવું.

जसुरि (जस् उरिन्) पु० रिः ઇંદ્રનું વજ્ર.

जहक (हा क्वुन्) त्रि० कः-का-कं. १ ક્ષાળક. २ ત્યાગ કરનાર. [પેની કાંચળી.

जहक (हा क्वुन्) पु० कः १ કાળ, વખત. २ સ-

जहत् (हा शतृ) त्रि० न्. હંતી-હતી-હત. છોડતું, ત્યાગ કરતું. [નામની એક લક્ષણા.

जहत्स्वार्था (जहत् स्वार्थो यस्याम्) स्त्री० र्था. તે

जहदजहल्लक्षणा (जहच्च अजहच्च स्वां तादृशी लक्षणा) स्त्री० णा. તે નામની એક લક્ષણા.

जहल्लक्षणा (जहती लक्षणा) स्त्री० णा. એક જાતની લક્ષણા.

जहा (जहाति हा श) स्त्री० हा. એક જાતની વનસ્પતિ.

जहानक (हा शानच् कन्) पु० कः પ્રલય.

जहु (हा उन्) पु० हुः १ છોકરું, બચ્ચું. २ કુરુવંશમાં પેદા થએલ તે નામનો એક રાજા.

जन्हु (जहाति हा नु) पु० न्हुः ભરત વંશમાં પેદા થયેલ અજમિઢ રાજાનો તે નામનો પુત્ર, ભાગિરથી નદીનો પિતા.
' जन्होः कन्यां सगरतनयस्वर्गसोपानपंक्तिम् '
मेघदूतम्.

जन्हुकन्या (जन्होः कन्या) स्त्री० न्या. ગંગા, ભાગિરથી નદી,

जन्हुतनया (जन्होः तनया) स्त्री० या. ઉપલો શબ્દ જુઓ. જાન્હવી, જન્હુસુતા.

जन्हुसप्तमी (जन्हुप्रीत्यर्थं सप्तमी) स्त्री० मी. વૈશાખ માસના શુદ્ધપક્ષની સપ્તમી. [૩ દ્વેરાણી.

जा (जन् ड) स्त्री० जा. १ ભા. २ પેદા કરનારી.

जागत (जगती अण्) त्रि० तः-ती-तं. १ જગતી છંદનું. २ જગત્માં થનાર.

जागर (जागृ घञ्) पु० रः १ જાગરણ, જાગવું, અંતઃકરણની એક જાતની વૃત્તિ. નિદ્રાક્ષય,
' रात्रिजागरपरां दिवाशयः ' रघुवंशम्.

जागरक (जागृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. જાગનાર, જાગરણ કરનાર. [જાગવું, જાગરણ.

जागरण (जागृ ल्युट्) क्ली० णं. નિદ્રારહિતપણું,

जागरा (जागृ अ) स्त्री० रा. જાગવું, જાગરણ.

जागरित (जागृ क्त) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जागरित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ જાગેલું. २ ઇંદ્રિયોવડે અર્થજ્ઞાન.

जागरितस्थान (जागरितं स्थानमस्य) पु० नः વૈશ્વાનર, આત્મા. [જાગરણ કરનાર.

जागरितृ (जागृ तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. જાગનાર,

जागरिन् (जागृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जागरिष्णु (जागृ इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. જાગતાર, જાગરણ કરનાર. [૫૬ જુઓ.

जागरूक (जागृ ऊक) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શ-
' वर्णाश्रमावेक्षणजागरूकः ' रघुवंशम्.

जागर्ति (जागृ क्तिन्) स्त्री० र्तिः जागरण શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

जागर्य्या (जागृ क्यप्) स्त्री० र्य्या. ઉપલો શબ્દ

जागुड (जगुडे भवः अण्) क्ली० डं. કેશર.

जागुड (,,) पु० डः १ જગુડ દેશના

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લોક. ૨ જંગુડ દેશમાં હોનાર.
'अवनीं जागुडकुंकुमाभिताम्राम्' माघः
जागृ (अदा० पर० सेट् जागर्ति) જાગવું.
'या निशा सर्वभूतानां तस्यां जागर्ति संयमी'
गीता.
जागृवि (जागृ क्विन्) पु० विः १ રાજા. ૨ અગ્નિ. ૩ ચિત્રાનું ઝાડ.
जाग्रत् (जागृ शतृ) त्रि० ग्रत्-ग्रंती-ग्रत्. १ જાગતું. ૨ સાવધાન. ૩ પ્રકાશમાન.
'जाग्रतस्वप्नसुषुप्तिधामरहितः मासः प्रबोधोदयः'
प्रबोधचंद्रोदयः
जाग्रिया (जा गृ इङ्) स्त्री० या. જાગવું, જાગરણ.
जाघनी (जघनस्य समीपं अण् ङीप्) स्त्री० नी. સાથળ.
जांगल (जंगले भवः जंगलप्रायो वा अण्) त्रि० लः-ला-लं. १ જંગલમાં હોનાર. ૨ વનમાં થનાર, વનપ્રાય. ૩ જંગલી.
जांगल (,,) क्ली० लं. જંગલનું પાણી.
जांगल (,,) पु० लः વૈદ્યકશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ. તે નામનો એક દેશ. ૨ તેતર પક્ષી.
जांगल (,,) क्ली० लं. માંસ, શીકાર કરી આણેલું માંસ.
जांगलपाथिक (जंगलपथ ठञ्) त्रि० कः-का-कं. જંગલ દેશને રસ્તેથી આણેલું. ૨ જાંગલ દેશમાં જનાર.
जांगलि (जंगल इञ्) पु० लिः ગારૂડી, મંત્ર વગેરે વડે વિષ ઉતારનાર, સર્પ પકડનાર. વિષવૈદ્ય.
जांगुलि (जम् यङ् डुलि) पु० लिः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
जांगुलिक (जांगुलि ठञ्) पु० कः जांगलि શબ્દ
जांगुली (जांगुलस्य विषस्येयं अण्) स्त्री० ली. મંત્ર વગેરે વિષ ઉતારવાની વિદ્યા, ગારૂડી વિદ્યા. વિષવિદ્યા. [જંઘા.
जांघनी ( ) स्त्री० नी. સાથળ,
जांघि (जंघाया इदं तस्यां भवं वा इञ्) त्रि० घिः-घि-घि. १ જંઘથી થનાર, સાથળથી હોનાર. ૨ જંઘનું, જંઘસંબંધી.
जांघिक (जंघाभ्यां जीवति ठञ्) पु० कः १ કાશદ, જાસુદ. ૨ દોડનારો. ૩ ઉંટ. [એક ઋષિ.
जांजलि ( ) पु० लिः તે નામનો
जांजिन् (जज् णिनि) त्रि० जी-जिनी-जि. લડવૈયું, લડાઈ કરનાર, શૂર. [વૃક્ષ.
जाटलि (जाटं लाति ला डि) पु० लिः એક જાતનો
जाटासुरि (जटासुरस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० रिः જટાસુરનો પુત્ર.
जाठर (जठरे भवः अण्) पु० रः જઠરાગ્નિ.
जाठर (जठरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. પેટનું, પેટ સંબંધી. [નાર રોગ વગેરે.
जाठर्य (जठरे भवः) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. પેટમાં હોનાર
जाडार (जडस्यापत्यं पुमान् वा आरक्) पु० रः જડનો પુત્ર.
जाड्य (जडस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ड्यं. १ જડપણું. ૨ મૂર્ખપણું. જડતા, જડત્વ, જડિમન્,
'जाड्यं धियो हरति सिंचति वाचि सत्यम्'
भर्तृहरिः
जाड्यारि (जाड्यस्यारिः) पु०रिः બીજોરું. જંબીર.
जात (जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પેદાથયેલ, ઉત્પન્ન થયેલ. ૨ ખુલ્લું. ૩ જાહેર, વ્યક્ત.
जात (जन् भावे क्त) क्ली० तं. १ જન્મ. ૨ સમૂહ.
'निःशेषविश्राणितकोशजातम्' रघुवंशम्.
जातक (जात स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. १ પેદાથયેલ, ઉત્પન્ન થયેલ. ૨ વ્યક્ત. ૩ સુંદર.
जातक (जातं जन्म तदधिकृत्य कृतो ग्रंथः) पु० कं. હોરાતંત્ર.
जातक (जात कन्) पु० कः ભીખારી.
जातकचक्र (जातकस्य शुभाशुभसूचकं चक्रं) क्ली० क्रं. પેદા થયેલ મનુષ્ય વગેરેનું શુભ અને અશુભ દેખાડી આપનારૂં ચક્ર.
जातकर्मन् (जाते कर्म) क्ली० र्म. પુત્ર વગેરે જન્મ નિમિત્તે પિતાથી કરવા યોગ્ય પુત્ર સંસ્કારનો એક ભેદ. [દાંત પેદા થયેલ છે તે.
जातदंत (जाताः दंता यस्य) त्रि० तः-ता-तं. જેને
जातप्रत्यय (जातः प्रत्ययो यस्य) त्रि० यः-या-यं. જેને ખાતરી થયેલ છે તે, જેને ભરૂંસો પડેલ છે તે, માનતું.
जातमर्ष (जातः मर्षः यस्य) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं. ક્રોધાવિષ્ટ, ક્રોપ પામેલ, ગુસ્સે થયેલ.
जातमात्र (जात एव) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. તાજું પેદા થયેલ, સદ્યઃ પેદા થયેલ. [ઉત્પત્તિ.
जातमात्र (जातमेव) क्ली० त्रं. કેવળ જન્મ, માત્ર
जातरूप (जातं प्रशस्तं रूपम्) क्ली० पं. સોનું.
'न जातरूपच्छदजातरूपता' नैषधीयम्.
जातरूप (जातं रूपम्) पु० पः ધંતુરાનું ઝાડ.
जातरूप (जातस्य रूपं) क्ली० पं. પેદાથયેલાનું રૂપ, ઉત્પન્ન થયેલાનું રૂપ.
जातरूप (जातं रूपमस्य) त्रि० पः-पा-पं. પેદા

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

થયેલ છે ૩૫ જેનું તે. [સ્વર્ણમય.
जातरूपमय (जातरूप मयट्) त्रि० यः-यी-यं.
जातवेद् (जातं वेत्ति) पु० दः १ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. [પહેલો શબ્દ જુઓ.
जातवेदस् (जातं सद्योजातं विंदति) पु० दाः ઉ-
जातवेदसी (जातवेदस् ङीप्) स्त्री० सी. પાર્વતી.
जातापत्या (जातं अपत्यं यस्याः) स्त्री० त्या. જેને અપત્ય પેદા થયેલ છે એવી સ્ત્રી.
जाति (जन् क्तिन्) स्त्री० ति. १ જન્મ. ૨ જાત. ૩ બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય શૂદ્ર અને મહાશૂદ્રમાંથી પ્રત્યેક. ૪ વંશપરંપરા, ૫ ધર્મભેદ. ૬ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પુલ્લિંગ સ્ત્રીલિંગ અને નપુંસક લિંગમાંથી પ્રત્યેક. ૭ વેદશાખાનો એક ભેદ. ૮ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પૌત્રાદ્યપત્યાત્મક ગોત્ર. ૯ ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ સાધર્મ્ય વૈધર્મ્યવાળા વ્યાપ્તિ અને નિરપેક્ષાવડે વાદિવાક્યમાં દૂષણદાન રૂપે વાક્ય. ૧૦ ષડ્જ વગેરે સાત સ્વરમાંથી પ્રત્યેક. ૧૧ તે નામનો એક અલંકાર. ૧૨ ચૂલ, અગ્નિ રહેવાની જગા. ૧૩ આંબલીનું ઝાડ. ૧૪ ચમેલીનું ઝાડ. ૧૫ જાયફલનું ઝાડ. ૧૬ કાંપિલ્લ. ૧૭ પ્રકાર, જાતિ. ૧૮ જાવંત્રી.
जातिकोश (जातेः कोशमिव) पु० क्ली० शः शं. જાયફલ. જાતીફલ, માલતીફલ.
जातिकोशा (जातिकोश टाप्) स्त्री० शा. જાવંત્રી.
जातिकोष (जातेः कोषमिव) पु० क्ली० षः-षं. જાયફલ. [પહેલો શબ્દ જુઓ.
जातिकोषी (जाति कुप् अण् ङीप्) स्त्री० षी. ઉ-
जातिज्ञ (जाति ज्ञा क) क्ली० ज्ञं. જાયફલ.
जातिता (जातेर्भावः) स्त्री० ता. જાતિપણું.
जातित्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તિનોધર્મ.
जातिधर्म (जातेर्धर्मः) पु० र्मः બ્રાહ્મણ વગેરે જા-
जातिपत्री (जातेः जातिफलस्य पत्री) स्त्री० त्री. જાવંત્રી. जातिफलत्वक्.
जातिफल (जातेः फलम्) क्ली० लं. જાયફલ.
जातिब्राह्मण (जात्या ब्राह्मणः) पु० णः १ જન્મથી બ્રાહ્મણ. ૨ તપ અને સ્વાધ્યાય રહિત વિપ્ર.
जातिभ्रंश (जात्या भ्रंशो यस्मात्) पु० शः એક જાતનું પાપ. [તવાળું.
जातिमत् [जाति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. જા-
जातिमात्र (जातिरेव मात्रच्) क्ली० त्रं. ૧ સ્વાધ્યાય વગેરેથી હોનાર જન્મ. ૨ માત્રજાતિ, કેવળ જાત.
जातिवैर (जात्या स्वभावेन वैरं) क्ली० रं. સ્વાભાવિક વેર, જન્મથી વેર.
जातिवैलक्षण्य (जातौ वैलक्षण्यम्) क्ली० ण्यं. જાતિમાં વિલક્ષણપણું. જાતમાં જુદાપણું.
जातिशस्प (जातेः शस्पं) क्ली० स्पं. જાયફળ.
जातिसार (जातेः सारः) पु० रः જાયફલ.
जातिस्मर (जातिं स्मरति स्मृ) त्रि० रः-रा-रं. આગલે જન્મારે પોતાની જાત કઇ હતી તે સંભારનાર.
जातिस्मरता (जातिस्मरस्य भावः) स्त्री० ता. પૂર્વકાલે પોતે કોણ હતો એ વિષયનું સ્મરણ.
जातिस्मरत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સ્વભાવ, જન્મપ્રકૃતિ.
जातिस्वभाव (जातेः स्वभावः) पु० वः જાતનો
जातिहीन (जात्या हीनः) त्रि० नः-ना-नं. જાતબહાર થયેલ, જાતવિનાનું.
जाती (जन् क्तिच् ङीष्) स्त्री० ती. ૧ જાયનો વેલો. ૨ જાવંત્રી. ૩ જાયનું ફૂલ.
जातीकोश (जातेः कोश इव) पु० शः જાયફલ. जातिसार. [જુઓ.
जातिकोष (जातेः कोषमिव) पु० षः ઉપલો શબ્દ
जातीपत्री (जातिपत्रि ङीप्) स्त्री० त्री. જાવંત્રી.
जातिफल (जातेः फलं) क्ली० लं. જાયફળ. जातिशस्प. [લીનું ઝાડ.
जातीफला ( ) स्त्री० ला. આંબ-
जातीय (जातौ भवः छ) त्रि० यः-या-यं. ૧ જાતનું. ૨ જાતિમાં થનાર, જાતિમાં હોનાર.
जातीरस (जात्या रस इव रसोऽस्य) पु० सः રક્તાબોળ.
जातु (जै जन् वा क्तुन्) अ० तु. ૧ કદાચિત્. ૨ સંભાવના અને ગર્હા બતાવનાર અવ્યય.

'न जातु कामः कामानामुपभोगेन शाम्यति'

मनुः

जातुक (जातुगर्हितंमस्मात्) क्ली० कं. હિંગ.
जातुधान (जातु गर्हितं धानमभिधानमस्य) पु० नः રાક્ષસ. [લાખનું બનાવેલ, લાખનું કરેલ.
जातुष (जतुनो विकारः अण् सुकच्) त्रि० षः-षा-षं.
जातूकर्ण ( ) पु० र्णः તે નામનો એક ઋષિ.
जातेष्टि (जाते पुत्रजनने इष्टिः) स्त्री० ष्टिः પુત્ર વગેરેના જન્મોત્તર કરવા યોગ્ય વેદવિહિત વૈશ્વાનર ઇષ્ટિ.
जातोक्ष (जातः दम्यावस्थः उक्षा टच्) पु० क्षः ૧ વૃષભ. ૨ પ્રૌઢદશામાં આવેલ બલદ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जात्य (जातौ भवः यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. १ જાતિમાં હોનાર. ૨ જાતનું, જાતમાં થનાર. ૩ શ્રેષ્ઠ. ૪ કુલિન- ૫ દાંત. ૬ સુંદર. ૭ સમકોણ.

जात्यंध (जात्या अंधः) त्रि० धः-धा-धं. જન્મનું આંધળું. જન્માંધ, જનુષાંધ.

जात्यासन ( ) क्ली० नं. ३६યામલ-પ્રસિદ્ધ એક જાતનું આસન.

जानक (जनकस्य तन्नामनृपस्येदं अण्) त्रि० कः-की-कं. १ જાપનું, પિતાસંબંધી. ૨ જનકનું, જનક રાજાસંબંધી.

जानकि (जनकस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० किः ભારતપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક રાજા.

जानकी (जनकस्यापत्यं स्त्री) स्त्री० की. જનક રાજાની પુત્રી, રામની પત્ની સીતા.

'सुमोच जानन्नपि जानकीं न यः' माघः

जानत् (ज्ञा शतृ) त्रि० न्-नंती-त्. १ જાણતું. ૨ જ્ઞાની.

जानन (ज्ञा ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जानपद (जानेन उत्पन्ना पद्यते पद् अप्) पु० दः જન, લોક.

जानपद (जनपद एव स्वार्थे अण्) पु० दः દેશ.

जानपद (जनपदे भवः अण्) त्रि० दः-दी-द. १ દેશમાં હોનાર. ૨ જનમાં થનાર. ૩ લોકમાં હોનાર.

जानपदी (जनपद अण् ङीप्) स्त्री० दी. વૃત્તિ.

जानार्दन (जनार्दनस्येदं अण्) त्रि० नः-ना-नं. જનાર્દનનું, જનાર્દનસંબંધી.

जानु (जन् उण्) क्ली० नु. ઘુંટણ, ઢીંચણ.

जानुकारक (जानु कृ ण्वुल्) पु० कः રવિનો એક પાર્શ્વગ. [રાજ.

जानुजंघ ( ) पु० घः તે નામનો એક

जानुप्रकृतिक ( ) क्ली० कं. એક જાતનું મલ્લયુદ્ધ. [ધો.

जानुसंधि (जानोः संधिः) पु० धिः ઘુંટણનો સાં-

जानुर्वजानु ( ) क्ली० नु. એક જાતનું ખડ્ગયુદ્ધ. [ઋષિ.

जान्य ( ) पु० न्यः તે નામનો એક

जाप (जप् घञ्) पु० पः જપ. [जाप.

जापक (जप् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. જપ કરનાર.

जापन (जप् ल्युट्) क्ली० नं. १ ના કબુલ કરવું. ૨ ના મંજુર કરવું. ૩ રદ કરવું. ૪ પૂર્ણ કરવું, પુરું કરવું. [નાર.

जापिन् (जप् णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि. જપ કર-

जाप्य (जप् यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. જપ કરવા યોગ્ય. [મત્સ્યપુ.

जाबाल (जबालाया अपत्यं पुमान्) पु० लः सत्यકા-

जाबाल (जाबालेन दृष्टं अण्) पु० लः સામવેદીય તે નામનું ઉપનિષદ્. [सत्यકામ ઋષિ.

जाबालि (जबालस्य अपत्यं पुमान् इञ्) पु० लिः

जामदग्न्य (जमदग्नेरपत्यं पुमान् यञ्) पु० ग्न्यः જમદગ્નિપુત્ર પરશુરામ [જુઓ.

जामदग्नेय (जमदग्नेरपत्यं ढक्) पु० यः ઉપલો શબ્દ

जामल (यामलः) पु० लः આગમ શાસ્ત્રનો ભેદ.

जामा (जम् अण्) स्त्री० मा. દુહિતા, પુત્રી.

जामातृ (जायां माति मिनोति मिमीते वा) पु० ता. १ જમાઇ. ૨ સૂર્યાવર્ત સ્વામી.

जामातृक (जामातृ कन्) स्त्री० कः-का-कं. જમાઇનું

जामातृता (जामातुर्भावः) स्त्री० ता. જમાઇપણું.

जामातृत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जामि (जम् इन्) स्त्री० मिः १ બેન. ૨ કુલીન સ્ત્રી. ૩ પુત્રી, દુહિતા. ૪ સ્નુષા, ૬ પાસેની સપિંડસ્ત્રી.

जामित्र (जाया मित्रं) क्ली० त्रं. ઇષ્ટ લગ્નથી સાતમું સ્થાન.

जामित्रवेध (जामित्रस्य वेधो यस्मात्) पु० धः પાપયહી ઇષ્ટ લગ્નથી સાતમે સ્થાને રહેલ ચંદ્રરૂપે યોગભેદ.

जामी (जम् इन् ङीप्) स्त्री० मी. जामि શબ્દ જુઓ.

जामेय (जाम्या अपत्यं ढक्) पु० यः ભાણેજ, ભગિનીપુત્ર.

जांबव ( ) क्ली० वं. સોનું.

जांबव (जंब्वा इदं) त्रि० वः-वी-वं. જાંબુડાનું, જાંબુડાસંબંધી. [ઋક્ષરાજ.

जांबवत् (जांब मतुप्) पु० वान्. તે નામનો એક

जांबवती (जांबवत् ङीप्) स्त्री० ती. જાંબુવાનની પુત્રી, શ્રીકૃષ્ણની એક પત્ની. [ધંતુરો.

जांबूनद (जंबूनद्यां भवं अण्) क्ली० दं. १ સોનું. ૨

जांबूनदमय (जांबूनद म मयट्) त्रि० यः-यी-यं. સોનાનું, સોનાનું કરેલું.

जाय्यक (जयति गंधांतरं जि ण्वुल्) क्ली० कं. પીળા રંગનું એક જાતનું ખુશ્બોદાર ચંદન.

जायमान (जन् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. પેદા થતું, ઉત્પન્ન.

जाया (जायतेऽस्यां जनेर्यक् आत्वं) स्त्री० या. વેદવિહિતવિધિપૂર્વક પરણેલી સ્ત્રી, પત્ની.

'कः संनद्धे विरहविधुरां त्वय्युपेक्षेत जायाम्'
मेघदूतम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जायाघ्न (जायां हंति हन्) पु० घ्नः १ पत्नीने मारनारो. २ पत्नीमृत्यु देखाडी आपनारुं शरीर उपरनुं એક જાતનું ચિન્હ.

जायाजीव (जायया तन्नृत्यादिना आजीवति) पु० वः स्त्रीवेश धारण करी पोतानुं गुजरान चलावनार, स्त्रीरूप धारण करनार.

जायानुजीविन् (जायया अनुजीवति) पु० वी. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ બગલો.

जायापती (जाया च पतिश्च) पु० द्वि० ती. જંપતિ શબ્દ જુઓ. દંપતી. [પ્રતેહમંદ.

जायिन् (जि णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. જયવાળું,

जायु (जयति रोगान् जि उण्) पु० युः ઔષધિ.

जार (जीर्यतेनेन जॄ घञ्) पु० रः १ પોતાના પતિ શિવાય સ્ત્રીએ રાખેલો બીજો પતિ. २ ઉપપતિ. ३ છિનાળવો. ४ જારકર્મ કરનારો.

जारज (जाराज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. જાર કર્મવડે પેદા થયેલ સંતતિ.

जारज (,,) पु० जः ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક પુત્ર.

जारजयोग (जारजस्य सूचको योगः) पु० गः જ્યોતિષ્પ્રસિદ્ધ એક જાતનો યોગ.

जारजात (जार जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જારકર્મથી પેદા થએલ.

'न जारजातस्य ललाटशृंगम्' उद्भटः

जारजात (,,) पु० तः ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક પુત્ર.

जारण (जॄ ल्यु) त्रि० णः-णा-णं. પાચન કરનાર દ્રવ્ય વગેરે, જારક.

जारण (जॄ ल्युट्) क्ली० णं. ઔષધ માટે વનસ્પતિ ધાતુ વગેરેની ભસ્મ કરવી, જીર્ણતા સંપાદન.

जारण (जॄ ल्यु) क्ली० णं. १ જીરું. २ મંત્રશાસ્ત્રમાં જારણ, મારણ, મોહન અને વશીકરણ એવા ચાર પ્રકારમાંથી તે નામનો એક.

जारणी (,, ङीप्) स्त्री० णी. જીરું.

जारातिनेय (जरत्या अपत्यं ढक्) पु० यः વૃદ્ધ સ્ત્રીનો પુત્ર. [કરનારાનું પોષણ કરનારો.

जारभर (जारं बिभर्ति भृ अच्) पु० रः જારકર્મ

जारभरा (जारेण बिभर्ति भृ अच्) स्त्री० रा. છીનાળ સ્ત્રી. [જરાસંધનો પુત્ર.

जारासंधि (जरासंधस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० धिः

जारित (जॄ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ શોધેલ ધાતુ વગેરે. २ ભારેલ રસાયણ વગેરે.

जारी (जॄ णिच् अच् ङीष्) स्त्री० री. એક જાતની ઔષધિ.

जारु (जॄ उण्) पु० रुः જરાયુ શબ્દ જુઓ.

जारु (,,) त्रि० रुः-रुः-रु. જારક.

जारुत्थ ( ) पु० त्थः दक्षिणायन सूर्य थती वખते सूर्यप्रीत्यर्थ જે ત્રણ વેળા અર્ચન થાયછે તે અર્ચનમધ્યેનો એક યજ્ઞ.

जारुथी (जरुथेन असुरविशेषेण निर्वृत्ता अण्) स्त्री० थी. તે નામની એક નગરી.

जारुथ्य (जरुत्थं मांसस्तोत्रं वा तदर्हति) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. માંસદાનવડે પોષેલું, સ્તોત્રાર્હ.

जार्यक ( ) पु० कः એક જાતનું શીકારી પશુ.

जाल (जल् अण् अच् वा) पु० क्ली० लः-लं. १ માછલાં ઇત્યાદિને ફસાવવાની જાળ. २ સમૂહ, સમુદાય. ३ નાનું જાળીયું, ગવાક્ષ. ४ નદી. ५ ઉઘડેલું પુષ્પ. ६ ગર્વ, દંભ, અહંકાર. ७ ઇંદ્રજાલ, જાદુ, માયા.

जाल (जल् अच्) पु० लः કદંબનું ઝાડ.

जालक (जार कन्) क्ली० कं. १ પુષ્પ વગેરેની કળી. २ વૃક્ષનો નવો અંકુર. ३ પક્ષીનો માળો. ४ પક્ષી વગેરે પકડવાની જાળ. ५ ગર્વ, અહંકાર. ६ કેળું. ७ સમૂહ, જમાવ. ८ દેહલોભ.

जालक (जालमिव कायति कै क) पु० कः १ જાળીયું, ગવાક્ષ. २ ક્ષારક.

जालकारक (जालं करोति) पुं० कः १ જાળ કરનારો. २ એક જાતનો કીડો.

जालकि ( ) पु० किः એક પ્રકારનો આયુધજીવી. [નો. મેંઢી, ઘેટી.

जालकिनी (जालकं देहलोम तदस्त्यस्याः) स्त्री०

जालकी (जालक ङीप्) स्त्री० की. જાળતુલ્ય મેઢાના વાળ. [તનો ક્ષુદ્ર રોગ.

जालगर्दभ ( ) पु० भः એક જા-

जालगोणिका (जालमिव गोण्यत्र कप्) स्त्री० का. દહીં વલોવવાનું એક જાતનું વાસણ.

जालंधर (जालं धरति) पु० रः १ તે નામનો એક દૈત્ય. २ તે નામનો એક ઋષિ. ३ તે નામનો યોગી. ४ લાહોર પ્રાંતમાંહેલો એક દેશ.

जालपाद् (जालमिव पादोऽस्य) पु० त्. १ હંસ. २ બતકપક્ષી. [જુઓ.

जालपाद (,,) पु० दः ઉપલો શબ્દ

जालप्राया (जालस्य प्रायो बाहुल्यं यस्मात्) स्त्री० या. જાળીદાર કામવાળું બખ્તર.

जालमालि ( ) पु० लिः એક જાતનો આયુધજીવી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जालवत् (जाल मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જાળવાળું. [નું એક સરોવર.
जालसरस (जालयुक्तं सरः अच्) पु० सः ते नाम-
जालहूद (जलप्रचुरो हूदः तत्र भवः तस्येदं वा अण्) त्रि० दः-दी-दं. १ ઘણા જલવાળું, ઝરામાં થનારૂં. २ ઘણા જલવાળા ઝરાનું. ३ ઘણા જલવાળા ઝરા સંબંધી. [ગવાક્ષ.
जालाक्ष (जालमिवाक्षि षच्) पु०क्षः नातुं જાળીયું,
जालिक (जालेन चरति जीवति जाल ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ જાળવડે પશુપક્ષી વગેરે પકડી પોતાની આજીવિકા કરનાર. २ જારણ મારણ વગેરે ઇંદ્રજાલિક પ્રયોગ કરનાર.
जालिक (,,) पु० कः १ પારધી. २ માછલાંને જાળવડે પકડનારો. ३ એક જાતનો કીડો.
जालिका (जाल अस्त्यर्थे कन्) स्त्री० का. १ જાળીવાળું એક જાતનું વસ્ત્ર. २ ગિરિસાર. ३ જળો. ४ વિધવા. ५ એક જાતનું અખ્તર.
जालिन् (जाल इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. १ જાળવાળું. २ ગવાક્ષવાળું.
जालिन् (,,) पु० ली. १ પારધી. २ માછલાં મારી પોતાની આજીવિકા કરનારો. ३ ઇંદ્રજાલિક. [२ પ્રમેહ રોગીની પીડક.
जालिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. १ ચિત્રશાળા.
जाली (जल् अन् ङीप्) स्त्री० ली. १ જ્યોત્સ્ના, ચાંદની. २ પટોલ. ३ ક્ષારક.
जाल्म (जल् म) त्रि० ल्मः-ल्मा-ल्मं. १ હલકું. २ નીચ, પામર. ३ ક્રૂર, ઘાતકી. ४ ગુણ દોષ તથા રૂપવિના કામ કરનાર. ५ અવિચારી.
'कतमेन दिग्भागेन गतः स जाल्मः' उर्वशीयम्.
जाल्मक (जाल्म स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
जाल्य (जल ण्यत्) पु० ल्यः शिव, महादेव.
जावन्य (जवनस्य भावः ष्यञ्) स्त्री० न्यं. વેગ, ત્વરિતગતિ. जवनता, जवनत्व, जवनिमन्.
जापक ( ) क्ली०कं. जायक शब्द જુઓ.
जाहक (दह् ण्वुल्) पु० कः १ ભીંદોડો, બીલાડો. २ જળો. ३ ખાર. ४ એક જાતનો બિલાડો.
जाह्नव (जह्नोरिदं) त्रि० वः-वी-वं. જન્હુ રાજાનું, જન્હુ રાજાસંબંધી.
जाह्नवी (जह्नु अण् ङीप्) स्त्री० वी. ગંગાનદી.
'अपूरयत् सा जलधिं न जाह्नवी' माघः
जाह्नवीय (जाह्नव्या इदम्) त्रि० यः-या-यं. ગંગાનદીનું, ગંગાનદીસંબંધી.
जि (भ्वा० पर० अनिट् जयति) १ सर्वोत्कृष्टतार्थी वर्तवुं. २ જીતવું. ३ હરાવવું. परा (पराजयते) હરાવવું. वि+अति (व्यतिजयते) પરસ્પર જીતવું, પરસ્પર હરાવવું. वि (विजयते) विजय પામવું.
जि (ज्या कि) त्रि० जिः-जिः-जि. જીતવાળું, જયશીલ, કૃતેહ. [ક્ષયશીલ.
जि (,,) पु० जिः १ પિશાચ. २ રાક્ષસ. ३
जिकन ( ) पु० नः ते नामनो એક સ્મૃતિકાર વિદ્વાન. [२ ચેતના.
जिगत्नु (गम् कृत्नु सत्वं) पु० त्नुः १ પ્રાણ વાયુ.
जिगमिषत् (गम् सन् शतृ) त्रि०न्-न्ती-त्. જવાને ઇચ્છતું. [ઇચ્છા.
जिगमिषा (गम् सन् अ टाप्) स्त्री० षा. જવાની
जिगमिषु (गम् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. જવાને ઇચ્છતું. [ઇચ્છતું.
जिगरिषु (गृ सन् उ) त्रि०षुः-षुः-षु. હરણ કરવાને
जिगीषत् (जि सन् शतृ) त्रि० न्-न्ती-त्. જીતવાને ઇચ્છતું. [ઇચ્છા. २ પ્રકર્ષ. ३ ઉદ્યમ.
जिगीषा (जि सन् अ टाप्) स्त्री० षा. १ જીતવાની
जिगीषु (जि सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. જીતવાને ઇચ્છતું. [વાને ઇચ્છતું.
जिघत्सत् (अद् सन् शतृ) त्रि० न्-त्सन्ती-त्. ખા-
जिघत्सा (अद् सन् अ टाप्) स्त्री० त्सा. १ क्षुधा, ભૂખ. २ ખાવાની ઇચ્છા.
जिघित्सु (अद् सन् उ) त्रि०त्सुः-त्सुः-त्सु. १ભૂખ્યું. २ ખાવાને ઇચ્છા કરનાર.
जिघांसा (हन् सन् अ टाप्) त्रि० सा. મારવાની ઇચ્છા, મારી નાખવાનો ઇરાદો.
जिघांसु (हन् सन् उ) त्रि० सुः-सुः-सु. १ મારવાને ઇચ્છા કરનારૂં. २ મારી નાખવા ઇરાદો કરનાર.
जिघांसु (,,) पु० सुः शत्रु, रिपु, दुश्मन.
जिघृक्षत् (ग्रह सन् शतृ) त्रि० क्षन्-क्षन्ती-क्षत्. લેવાને ઇચ્છતું, ગ્રહણ કરવા ઉભેદ રાખતુ.
जिघृक्षा (ग्रह् सन् अ टाप्) स्त्री० क्षा. १ લેવાની ઇચ્છા, ગ્રહણ કરવાની ઉભેદ. २ લોભ.
जिघृक्षु (ग्रह् सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. १ ગ્રહણ કરવાને ઇચ્છતું. २ પકડવાની ઉભેદ રાખતું. ३ લેવાને ઇરાદો રાખતું. [લેનારૂં.
जिघ्र (घ्रा श) त्रि० घ्रः-घ्रा-घ्रं. સુંઘનારૂં, વાસ-
जिघ्रत् (घ्रा शतृ) त्रि०न्-घ्रती-त्. સુંઘતું, વાસલેતુ.
जिंगशल्य ( ) पु० ल्यः એક જાતનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जिंघी (जि अच् ङीप्) स्त्री० घी. भजि६. मंजिष्ठा.
जिजीविषु (जीव् सन् उ) त्रि० पुः-षुः-षु. जीववाने ४२छतुं.
जिजीषत् (जि सन् शतृ) त्रि० षन्-षंती-षत्. जीतवाने ४२छतुं, हरावबाने उभेद राभतुं.
जिज्ञापयिषु (ज्ञा णिच् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. જણાववાને ઉભેદ રાખનાર, ખબર આપવાને ४२छनार.
जिज्ञासमान (ज्ञा शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ तજવીજ કરતું. २ शोधतुं, तपासकरतुं. ३ જાણવાને ४२छतुं.
'जिज्ञासमाना मुनिहोमधेनुः' रघुवंशम्.
जिज्ञासा (ज्ञा सन् अ टाप्) स्त्री० सा. જાણવાની ४२छा.
जिज्ञासित (ज्ञा सम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ तજવીજ કરેલું. २ शोधेलुं. ३ तपास करेलुं. ४ જાणवा ४२छेलुं. [४२छनार. २ मुमुक्षु.
जिज्ञासु (ज्ञातुमिच्छुः) त्रि० सुः-सुः-सु. १ જાણવાને
जिज्ञास्य (ज्ञा सन् यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. જાणवा योग्य.
जित् (जि क्विप्) त्रि० त्-द्. जीतनार, हरावनार.
जित (जि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ जीतेलुं, हरावेलुं. २ ताબે કરેલું.
जित (,,) पु० तः જૈન મતના એક साधुना शिष्य पैडी ते नामनो એક.
जित (,,) क्ली० तं. જય, ફતેહ.
जितकाशि (जितेन काशते जित काश् इन्) पु० शिः मुठी, मुष्टि.
जितकाशि (जितो दृढीकृतः काशो येन) त्रि० शिः-शिः-शिं. १ જયવાળું, ફતેહમંદ. २ જયેકરી भत्त थयेलुं. [नी-शि. જયવડે પ્રકાશમાન.
जितकाशिन् (जितेन जयेन काशते) त्रि० शी-शि-
जितक्रोध (जितः क्रोधो येन) त्रि० धः-धा-धं. જેણે ક્રોધ જીતેલ છે તે.
जितनेमि (जिता नेमिरत्र) पु० मिः पींपળાનાં લાકડાંનો કરેલો દંડ.
जितशत्रु (जितः शत्रुर्येन) त्रि० त्रुः-त्रुः-त्रु. १ જેણે દુશ્મનને હરાવેલ છે તે. २ જેણે शत्रुने जीतेल छे ते.
जितशत्रु (जिताः शत्रवः येन) पु० त्रुः १ જૈન મતનો બીજો साधु. २ જેણે दुश्मन जीतेल छे ते.
जितश्रम (जितः श्रमो येन) त्रि० मः-मा-मं. દુનિआनी જંજાળથી मुक्त थयेलुं.
जिता (जित अच् टाप्) स्त्री० ता. ५८डी, ६८डी.
जिताक्षर (जितान्यक्षराणि येन) त्रि० रः-रा-रं. १ सारी रीते वांचनार. २ ઝડપથી વાંચતું.
जितात्मन् (जितः आत्मा येन) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. १ જેણે પોતાનો પંડ જીત્યોછે તે. २ विषयासक्ति-रहित. [જેણે शत्रु जीतेल छे ते.
जितामित्र (जितान्यमित्राणि येन) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं.
जितामित्र (,,) पु० त्रः विष्णु.
जितारि (जितोऽरिर्येन) पु० रिः १ ઉપલો शब्द જુઓ. २ शांभवनो બાપ. ३ જૈનમતનો એક साधु. ४ जीतनारो. [शत्रु जीतेल छे ते.
जितारि (,,) त्रि० रिः-रिः-रि. જેણે
जिताह्व (जितं जयः आहवे यस्य) त्रि० वः-वा-वं. લડાઇમાં જીતનાર.
जितेंद्रिय (जितानींद्रियाणि येन) त्रि० यः-या-यं. જેણે ઇંદ્રિય જીતેલ છે તે. [द्रियपणुं.
जितेंद्रियता (जितेंद्रियस्य भावः) स्त्री० ता. जीतें-
जितेंद्रियत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ. [यशालि.
जित्तम (जित् तमप्) त्रि० मः-मा-मं. अतिशय જ-
जित्तम (जित् तमप्) पु० मः भिथुनराशि.
जित्य (जेतुं योग्यम्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. જીતि शકाय तेवुं, जीतवायोग्य.
जित्य (जि क्यप्) पु० त्यः હળનો દાંતો.
जित्या (जि क्यप्) स्त्री० त्या. હળનું ફલ.
जित्वर (जि क्वरप्) त्रि० रः-रा-रं. ફતેહમંદ, જયशालि.
जित्वरी (,, ङीप्) स्त्री० री. वाराणसीक्षेत्र.
जित्वा (जि क्त्वा) अव्य० त्वा. १ જીતીને. २ હરાવીને.
जिन (जि नक्) त्रि०नः-ना-नं. ફતેહમંદ, જયशील.
जिन (,,) पु० नः १ विष्णु. २ કામદેવ, બુદ્ધ. ३ જૈનમતમાં उत्तम मानेल अने पूर्वे वीतराग थयेल चोवीश तीर्थंકर પૈકી એક. ४ બૌદ્ધમતानुसारी अपगण्य साधुपैडी એક. ५ वृद्ध. ६ त्रिકાલને જાણનાર જ્ઞાની. [ध्यानी संज्ञा.
जिन ( ) पु० व० ना. चोवीश सं-
जिनयोनि (जिना योनिरनेन) पु० निः હરણ.
जिनसद्मन् (जिनस्य सद्म) क्ली० द्म. જૈનનું દેવળ.
जिनेंद्र (जिनः इंद्रः येन) पु० द्रः १ બુદ્ધ. २ व्याકરણકાર.
जिम् (स्वा० आत्म० सेट् जेमते) જમવું, खावुं.
जिरि (स्वा० पर० सेट् जिरिणोति) १ हुःખદેવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ ધજા કરવી. ૩ હિંસા કરવી. ૪ જખમી કરવું.

जिव् (भ्वा० पर० सेट् जिंवति) १ આનંદ પમાડવો, આનંદ આપવો. ૨ ખુશી કરવું, સંતુષ્ટ કરવું. ૩ ખુશી થવું. ૪ મોકળા કરવું.

जिवाजिव (जीवंजीवः पृषो०) पु० वः મોરનાં પીછાંસરખાં જેને પીંછાં છે એવુ એક જાતનું પક્ષી.

जिवि (स्वा० पर० सेट् जिविनोति) १ શોધવું. ૨ તજવીજ કરવું, તપાસવું. ૩ હિંસા કરવી.

जिवि (जू क्विन् व) पु० त्रिः १ પંખી, પંખેરૂ. ૨ સમય, વેળા.

जिष् (भ्वा० पर० सेट् जेषति) છાંટવું, સિંચવું.

जिष्णु (जिष् स्नु) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. જયશાલી, કૃતેહમંદ.

जिष्णु (,,) १ વિષ્ણુ. ૨ કૃષ્ણ. ૩ ઇંદ્ર. ૪ અર્જુન. ૫ અર્જુન સાદડનું ઝાડ.

जिहान (हा शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ જતું. ૨ તરફ જતું. ૩ મેળવતું. ૪ પામતું. ૫ છોડતું, ત્યાગ કરતું.

जिहानक (जिहान कन्) पु० कः પ્રલય.

जिहासत् (हा शतृ सन्) त्रि० सन्-संती-त्. છોડવાની ઉમેદ કરતું, ત્યાગ કરવાને ઇચ્છા કરતું.

जिहासा (हा सन् अ) स्त्री० सा. છોડવાની ઇચ્છા, ત્યાગ કરવાની ઉમેદ.

जिहासु (हा सन् उ) त्रि० सुः-सुः-सु. છોડવાને ઇચ્છનાર, ત્યાગ કરવાની ઉમેદ રાખનાર.

जिहीर्षत् (हर्तुमिच्छत्) त्रि० र्षन्-र्षती-र्षत्. હરણ કરવાને ઇચ્છતું, લેવાને ઉમેદ રાખતું.

जिहीर्षा (हर्तुमिच्छा) त्रि० र्षा. હરણ કરવાની ઇચ્છા, લેવાની ઉમેદ.

जिहीर्षु (हर्तुमिच्छुः) त्रि० र्षुः-र्षुः-र्षु. હરણ કરવાને ઇચ્છનાર, લેવાની ઉમેદ રાખનાર.

जिह्म (हा मन्) त्रि० ह्मः-ह्मा-ह्मं. १ વાંકું. ૨ મંદ, સુસ્ત. ૩ અપ્રસન્ન. [જાતનું ઝાડ. ૨ કપટ.

जिह्म (,,) पु० ह्मं. १ તગરનું ઝાડ, એક

जिह्मग (जिह्मं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. १ વાંકું જનાર. ૨ નિષ્પ્રમાણિક રીતે જનાર. ૩ સુસ્ત રીતે જનાર, મંદ રીતે જનાર.

जिह्मग (,,) पु० गः સર્પ.

जिह्मता (जिह्मस्य भावः) स्त्री० ता. १ વાંકાપણું. ૨ નિષ્પ્રમાણિકપણું, ૩ સુસ્તપણું, મંદપણું.

जिह्मत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जिह्ममोहन (जिह्मं मोहति मुह् ल्यु) पु० नः દેડકો.

जिह्मशल्य (जिह्मं शल्यमस्मात्) पु० ल्यः ખદિર.

जिह्मित (जिह्म इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ વાંકું. ૨ વાંકવળેલું. ૩ કાઢી લાવેલું.

जिह्व (लिह्यतेऽनेन) क्ली० ह्वं. જીભ, ઇંદ્રિય.

जिह्वल (जिह्व ला क) त्रि० लः-ला-लं. ખાવાનું, લોભીયું.

जिह्वा (लिह्यतेऽनया) स्त्री० ह्वा. જીભ.

जिह्वानिर्लेपन (जिह्वा निस् लिप् ल्युट्) क्ली० नं. १ જીભ સાફ કરવી તે. ૨ જીભ સાફ કરવાનું સાધન.

जिह्वाप (जिह्वया पिबति) पु० पः १ કુત્તો. ૨ રીંછ. ૩ બિલાડો. ૪ વાઘ. ૫ ચીત્તો. [મેલ.

जिह्वामल (जिह्वाया मलं) क्ली० लं. જીભ ઉપરનો

जिह्वामूल (जिह्वाया मूलम्) क्ली० लं. જીભનું મૂળ.

जिह्वामूलीय (जिह्वामूले भवः छ) पु० यः વિસર્ગ પ્રાસે ક ખ એવા બે વર્ણ આવવાથી અર્ધચંદ્રાકાર જે વિસર્ગ થાયછે તે. क ᳵ करोति, क ᳵ खनोति.

जिह्वारद (जिह्वा रद इव यस्य) पु० दः પંખી, પક્ષી.

जिह्वालिह् (जिह्वां लेढि) पु० ट्-ड्. કુતરો.

जिह्वास्वाद (जिह्वा स्वद् घञ्) पु० दः १ ચાટવું. ૨ જીભનો સ્વાદ.

जिह्वाशत (जिह्वानां शतम्) क्ली० तं. સો જીભ.

जिह्वोल्लेखन (जिह्वा उत् लिख् ल्युट्) क्ली० नं. जिह्वानिर्लेपन. [જીભ સાફ કરવાનું સાધન.

जिह्वोल्लेखनिका (जिह्वाया उल्लेखनिका) स्त्री० का.

जिह्वोल्लेखनी (जिह्वाया उल्लेखनी) स्त्री० नी. જીભ સાફ કરવાનું સાધન. [પુરાણું.

जीन (ज्या क्त) त्रि० नः-ना-नं. ઘરડું, જીર્ણ, જુનું,

जीमूत (जीवनं मूतं वद्धं अनेन) पु० तः १ મેઘ, વાદળું. ૨ પર્વત. ૩ એક જાતનું તૃણ. ૪ ઇંદ્ર. ૫ પાલન કરનારો. ૬ ઉછેરનારો. ૭ એક જાતનો વેલો. ૮ દંડક છંદનો એક ભેદ. ૯ ધૈર્યવાળો. ૧૦ સૂર્ય. ૧૧ ચંદ્રવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો રાજા. ૧૨ આકડાનું ઝાડ. ૧૩ નાગરમોથ.

जीमूतकूट (जीमूतः कूटे यस्य) पु० टः પર્વત.

जीमूतमूल (जीमूतस्य मूलमिव मूलमस्य) पु० लः શટીકચુરો.

जीमूतवाहन (जीमूतं वाहनमस्य) पु० नः १ ઇંદ્ર. ૨ તે નામનો એક વિદ્વાન્ ગ્રંથકાર જેણે દાયાદ ભાગ ઉપર વિશેષ વિવેચન કરેલું છે. ૩ વિદ્યાધર જીમૂતવાહન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जीमूतवाहिन् (जीमूतं वहति वह् णिनि) पु० ही. धूमाडो. [धान्य
जीर (ज्या रक्) पु० रः १ जीरुं. २ એક જાતનું
जीरक (जीर कन्) क्ली० कं. जीरुं.
जीरण (जीरकं पृषो०) पु० णः जीरुं.
जीर्ण (जॄ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ જુનું. २ અસલનું. ३ ફાટેલું. ४ પાચન થયેલું, હજમ થયેલું.
जीर्ण (,,) पु० र्णः १ વૃદ્ધ થઇગયેલો પુરૂષ, ડોસો. २ જીરૂ.
जीर्ण (,,) क्ली० र्णं. લોબાન.
जीर्णज्वर (जीर्णश्चासौ ज्वरः) पु० रः જુનો તાવ, ઘણા સમયથી આવતો તાવ.
जीर्णता (जीर्णस्य भावः) स्त्री० ता. १ જુનાપણું. २ અસલીપણું. ३ જીર્ણપણું.
जीर्णत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
जीर्णदारु (जीर्णः दारुः) पु० रुः એક જાતનું ઝાડ.
जीर्णपर्ण (जीर्णानि पर्णान्यस्य) पु० र्णः १ કદંબનું ઝાડ, જૂનાં પાંદડાંવાળો.
जीर्णपर्ण (जीर्णं च तत्पर्णं) क्ली० र्णं. જૂનું પાંદડું.
जीर्णवज्र (जीर्णं वज्रं हीरकमिव) क्ली० ज्रं. એક જાતનો હીરો.
जीर्णवत् (जॄ क्तवतु) त्रि० वान्-वती-वत्. જૂનું, જીર્ણ. [२ ફાટેલું વસ્ત્ર.
जीर्णवस्त्र (जीर्णं च तद्वस्त्रं) क्ली० स्त्रं. १ જૂનું વસ્ત્ર.
जीर्णवाटिका (जीर्णा चासौ वाटिका) स्त्री० का. १ જૂની વાડી. २ ખરાબ દશામાં આવેલ બાગ.
जीर्णवृक्षक (जीर्णवृक्षं मूलमस्य) पु० कः નાગરમોથ. जीर्णवृक्षक.
जीर्णा (जॄ क टाप्) स्त्री० र्णा. જાડુ જીરૂં.
जीर्णि (जॄ क्तिन्) पु० र्णिः जीर्णता शब्द જુઓ.
जीर्णि (जॄ क्तिन्) स्त्री० र्णिः પાચન, પાક, હજમ થવું તે, પચવું તે. [દેહ.
जीर्वि (जॄ क्विन्) पु० र्विः १ કુવાડો. २ ગાડી. ३
जीव् (भ्वा० पर० सेट् जीवति) જીવવું. आ (आजीवति) પેટના માટે મેળવવું. उप (उपजीवति) ઉદરના નિર્વાહ માટે બીજાના તાબેદાર થવું. सं (संजीवति) સુખથી જીવવું, સુખે રહેવું. अनुकूलताथी રહેવું. प्र (प्रजीवति) સુખથી જીવવું.
जीव (जीव् अच्) त्रि० वः-वाः-वं. જીવતું, જીવવાળું, જીંદગીવાળું, હયાતીવાળું, આયુષ્યવર્ધક.
जीव (जीव् क) पु० वः १ આત્મા. २ ક્ષેત્રજ્ઞ. ३ બૃહસ્પતિ. ४ ફણીરાજ. ५ પ્રાણી. ६ એક જાતનું ઝાડ.
जीव (जीव् घञ्) पु० क्ली० वः-वं. પ્રાણ ધારણ કરવા તે, જીવિત દશા. २ ઉપજીવિકા.
जीविक (जीव् ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. १ ચાકરી કરી ઉપજીવિકા કરનાર. २ સર્પનો ખેલ કરી પેટ ભરનાર, ગારૂડી. ३ વ્યાજ ઉપર પોતાનું પેટ ભરનાર. ४ ભિક્ષાવૃત્તિ કરી નિર્વાહ કરનાર. ५ જીવનાર. ६ આશિર્વાદવડે જેનું આયુષ્ય વધ્યું છે તે. ७ સેવક.
जीवक (जीवयति जीव् णिच् ण्वुल्) पु० कः १ આસન નામની ઔષધિ. २ મુખ્ય આઠ ઔષધીપૈકી એક. ३ પ્રાણી, જંતુ. ४ ક્ષપણક.
जीवग्राह ( ) पु० हः જીવતો પકડેલો કેદી.
जीवजीव (जीवंजीव पृषो०) पु० वः ચકોરપંખી.
जीवजीवक (जीवजीवः कन्) पु० कः ચકોર.
जीवंजीव (जीवं जीवयति) पु० वः ચકોરપક્ષી.
जीवंजीवक (जीवंजीव स्वार्थे क) पु० कः ચકોરપક્ષી. [જુઓ.
जीवंजीविक ( ) पु० कः ઉપલો શબ્દ
जीवत् (जीव् शतृ) त्रि० न्-वंती-वत्. જીવતું, જીવવાળું. [૪૨૭૬ જીવતું છે એવી સ્ત્રી.
जीवत्तोका (जीवन् तोकः यस्याः) स्त्री० का. જેનું
जीवत्पति (जीवन्पतिर्यस्याः) स्त्री० तिः જીવતા ધણીવાળી સ્ત્રી. [નીચેનો શબ્દ જુઓ.
जीवत्पितृ (जीवन् पिता यस्य) त्रि० ता-त्री-तृ.
जीवत्पितृक (जीवन् पिता यस्य कन्) त्रि० कः-का-कं. જેને પિતા જીવતો હોયછે તે.
जीवथ (जीव् अथ) त्रि० थः था-थं. १ સદ્‌ગુણી. २ ધર્મી. ३ દીર્ઘાયુષ્વાળું.
जीवथ (,,) पु० थः १ સદ્‌ગુણ. २ સદાચરણ. ३ સાધુવૃત્તિ. ४ જીવનસ્થિતિ. ५ અસ્તિતા, હયાતિ. ६ મેઘ, વાદળું. ७ કાચબો. ८ મોર. ९ પ્રાણ. [આપનાર.
जीवद (जीवं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. જીવ
जीवद (,,) पु० दः १ જીવ આપનારો. २ વૈદ્ય. [२ એક જાતનું ઝાડ.
जीवद (जीवं द्यति दो क) पु० दः १ શત્રુ, દુશ્મન.
जीवधन (जीवो धनमस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ જીવ જેને દોલત છે તે. २ ગાય, ભેંશ, બકરાં વગેરે જીવ જેને ધન છે તે.
जीवधानी (जीव् धा ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. પૃથ્વી.
जीवन (जीव् ल्युट्) क्ली० नं. १ ગુજરાન, ગુજરાસ. २ અસ્તિત્વ, હયાતી. ३ જીવવું. ४ પ્રાણી. ५

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હમેશ વલોવેલ દહીંનું માખણ. ૬ ચરબી.

जीवन (जीव् ल्यु) पु० नः १ प्राणी, જંતુ. २ पुत्र. દીકરો. ३ એક જાતની વનસ્પતિ.

जीवन (जीवपति जीव् णिच् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. સજીવ કરનાર.

जीवनक (जीवन कन्) पु० कः शीजेलुं अन्न.

जीवनता (जीवनस्य भावः) स्त्री० ता. જીવવાપણું.

जीवनत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

जीवनयोनि (जीवनस्य योनिः) स्त्री० निः १ शरीरमांहेली જીવવાની શક્તિ. २ ચેતના શક્તિ.

जीवनविडंबन (जीवनस्य विडंबनम्) क्ली० नं. सर्वे आशानुं निराशपणुं.

जीवनहेतु (जीवनस्य हेतुः) पु० तुः જીવવાનો હેતુ.

जीवना (जीवयति) स्त्री०ना. એક જાતની ઔષધિ.

जीवनाघात (जीवनस्य आघातो यस्मात्) क्ली० तं. विष, ઝેર. [અંત. २ मृत्यु, મરણ.

जीवनांत (जीवनस्य अंतः) पु० तः १ જીવવાનો

जीवनावास (जीवने आवासो अस्य) पु० सः વટેણુ.

जीवनावास (जीवनस्य आवासः) पु० सः देह.

जीवनिका (जीवनी संज्ञायां कन्) स्त्री० का. હરડેનું ઝાડ.

जीवनी (जीवत्यनेन जीव् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ काकोळी. २ કોડી. ३ मेदा. ४ महामेदा. ५ જીવંતી. ६ જુઓ. ७ જીંદગી.

जीवनीय (जीव् अनीयर्) क्ली० यं. पाणी, જીવન.

जीवनीय (,,) त्रि० यः-या-यं. જીવવા યોગ્ય. [२ જીવન્તી.

जीवनीया (,, टाप्) स्त्री० या. १ હરણ.

जीवनोपाय (जीवनस्य उपायः) पु० यः જીવવાનો ઉપાય.

जीवनौषध (जीवनस्य औषधं) क्ली० धं. જીવવાનું ઔષધ, જે ઔષધથી જીવ આવે છે તે.

जीवंत (जीव् झ) त्रि० तः-ता-तं. જીવતું, હયાત.

जीवंत ( ) पु० तः १ अस्तित्व. २ જીવવાળું. ३ ઓસડ, દવા, ઔષધ. ४ પ્રાણ.

जीवंतिक (जीवांतक पृषो०) पु० कः પક્ષી પકડનાર પારધી.

जीवंतिका (जीवंती कन्) स्त्री० का. १ वनस्पति ગળો. २ એક જાતની વનસ્પતિ. ३ એક જાતનું શાક. ४ હરડે. ५ જીવંતી.

जीवंती (जीव् झ ङीप्) स्त्री० ती. १ જીવંતી. २ वनस्पति ગળો. ३ હરડેનું ઝાડ. ४ ખીજડાનું ઝાડ. ५ शढीकचुरो. [२ જીવતાં મોક્ષ પામેલ.

जीवन्मुक्त (जीवन्नेव मुक्तः) पु० क्तः १ બ્રહ્મજ્ઞાની.

जीवन्मुक्ति (जीवतो मुक्तिः) स्त्री० क्तिः જીવતાં મોક્ષ. २ બ્રહ્મજ્ઞાન. ३ જનનમરણથી મોક્ષ કરનાર ઈશ્વરની એકતા આપનાર સાધન, વેદાંત.

जीवपति (जीवः जीवन् पतिर्यस्याः) स्त्री० तिः सौभाग्यण स्त्री. [શબ્દ જુઓ.

जीवपतिका (जीवपतिः कप्) स्त्री० का. ઉપરનો

जीवपुत्र (जीवः जीवन् पुत्रो यस्य) त्रि० त्रः-त्रात्रं. જેનો પુત્ર જીવેછે તે. [તનું ઝાડ.

जीवपुत्र (जीवः जीवक: पुत्र इव) पु० कः એક જા-

जीवप्रिया (जीवस्य प्रिया) स्त्री० या. હરડેનું ઝાડ. જીવવલ્લભા.

जीवमंदिर (जीवस्य मंदिरं) क्ली० रं. शरीर, દેહ,

जीवल (जीव ला क) पु० लः સંજ્ઞાવિશેષ.

जीवलोक (जीवस्य लोकः) पु० कः १ मृत्युलोक. २ मानव लोक. ३ मनुष्यजाति. [વાળું.

जीववत् (जीव मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत् જીવ-

जीवसाधन (जीवस्य साधनम्) क्ली० नं. १ ચોખા. २ अन्न. [દની મા.

जीवसू (जीवं जीवंतं सूते) स्त्री० सूः જીવતા કરજં-

जीवस्थान (जीवस्य स्थानं) क्ली० नं. शरीरनो બાંધો, ભમસ્થાન.

जीवा (जीव् अच् टाप् जीव् अ टाप् वा) स्त्री० वा. १ धनुष्यनी દોરી. २ પેટનો ઘંઘો. ३ પૃથ્વી. ४ વનસ્પતિ વેખંડ. ५ वनस्पति वज. ६ અલંકારનો શબ્દ. ७ જીવન. [પૃથ્વી. २ દેખાતું વિશ્વ.

जीवाजीवाधार (जीवाजीवयोराधारः) पु० रः १

जीवातु (जीव् आतु) पु० क्ली० तुः-तु. १ જીવ આપે તેવું ઔષધ. २ અન્ન. ३ ઉકાળેલા ચોખા. ४ અસ્તિત્વ. ५ જીવવાપણું.

जीवात्मन् (जीवश्चासावात्मा) पु० त्मा. જીવાત્મા.

जीवाधार (जीवस्य आधारो यस्मिन्) पु० रः १ विश्व, દુનિયાં, હૃદય.

जीवांतक (जीवमंतयति अंत् णिच् ण्वुल्) पु० कः १ જીવનો અંત કરનાર. २ જીવનો નાશ કરનાર. ३ પક્ષીને પકડી મારનાર.

जीवाश (जीवे आशा यस्य) त्रि० शः-शा-शं. જેને જીવવાની આશા છે તે.

जीवाशा (जीवस्य आशा) स्त्री० शा. १ જીવની આશા. २ જીવવાની ઉમેદ.

जीविका (जीव् अ कन् इत्वं टाप्) स्त्री० का. १ પેટ ભરવાનો ધંધો, ગુજરાન. २ એક જાતની વેલ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જીવંતિકા. [જેને જીવિકા મળેલ છે તે.
जीविकाप्राप्त (जीविका प्राप्ता येन) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. જીવિકા મળેલ છે તે.
जीवित (जीव् क्त) क्ली० तं. જીવવું, અસ્તિત્વ, જીવ. [સમય, આયુર્મર્યાદા.
जीवितकाल (जीवितस्य कालः) पु० लः જીવવાનો
जीवितज्ञा (जीवितस्यज्ञा ज्ञानमस्याः) स्त्री० ज्ञा. શરીરમાંહેલી રક્તવાહિની ધોરી નસ.
जीवितव्य (जीव् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ જીવવા યોગ્ય. २ જીવતું રાખવા યોગ્ય.
जीवितव्यय (जीवितस्य व्ययः) पु० यः જીવ કહાડી નાખવો તે, જીવ ખર્ચી દેવો તે.
जीवितसंशय (जीवितस्य संशयः) पु० यः જીવવાનો સંશય, જીવનો શક. [ની આશા.
जीविताशा (जीवितस्य आशा) स्त्री० शा. જીવવા-
जीवितेश (जीवतस्येशः) त्रि० शः-शा-शं. જીવનનો ધણી. [વાળું, ઉપજીવિકાવાળું.
जीविन् (जीव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. १ જીવભूतानां प्राणिनः श्रेष्ठाः प्राणिनां बुद्धिजीविनः' मनुः
जीवेष्टि (जीवेद्देशिका इष्टिः) स्त्री० ष्टिः બृहस्पति यज्ञ. [ત્યાગ કરવો તે. २ જીવ આપવો તે.
जीवोत्सर्ग (जीवस्य उत्सर्गः) पु० र्गः १ જીવનો
जीव्य (जीव् यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. જીવવાયોગ્ય. २ જીવતું રાખવા લાયક. ३ જીવવાનો ઉપાય.
जीव्य (,,) पु० व्यः જીવકવૃક્ષ.
जीव्या (,, टाप्) स्त्री० व्या. १ હરડેનું ઝાડ. २ એક જાતની વનસ્પતિ.
जु (भ्वा० पर० सेट् जवति) જવું, વેગથી જવું.
जु (भ्वा० आत्म० सेट् जवते) १ જવું, હાલવું, ચાલવું, હલાવવું. २ પાપ કરવું. [કુત્રો.
जुकुट ( ) पु० टः १ ભલયાચલ. २
जुकुट ( ) क्ली० टं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નાખવું, ત્યાગ કરવું, છોડી દેવું,
जुगु (भ्वा० पर० सेट् जुगति) બાદ કરવું, કહાડી
जुगुप्सिषु (गुप् सन् उ) त्रि० षुः-पुः-षु. રક્ષણ કરવામાં ઇચ્છનારું.
जुगुप्सन (गुप् ल्युट्) क्ली० नं. १ આરોપ. २ નિંદા. ३ ગાળ. ४ ઠપકો. [બ્દ જુઓ.
जुगुप्सा (गुप् सन् अ टाप्) स्त्री० प्सा. ઉપલો શ
जुगुप्सित (जुगुप्सा इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ નિંદેલું, ગાળ દીધેલું. २ આરોપ મુકેલું. ३ ધિક્કારેલું.
जुंग ( ) पु० गः એક જાતનું શાક. जुगक. [ઓ.
जुंगा (जुग् अच् टाप्) स्त्री० गा. ઉપલો શબ્દ જુ-
जुंगित (जुग् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નાતબહાર કહાડેલું. २ ત્યાગ કરેલું. ३ બાદ કરેલું. ४ છોડી દીધેલું.
जुंगित (,,) पु० तः ચાંડાલ.
जुंच् (जुंचति) બોલવું, પ્રકાશિત કરવું, ખુલ્લું કરવું, [જુઓ.
जुंच् (चुरा० उभय० सेट् जुंचयति-ते) ઉપલો ધાતુ
जुट (जुट् अच्) पु० टः શંભુની જટા.
जुटक (जुट कन्) क्ली० कं. શંભુની જટા. २ તપસ્વિની જટા. ३ કેશનો જુડો, અંબોડો, વેણી.
जुटिका (जुट् क्वुन् पृषो०) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બાંધવું. ३ એકઠું કરી બાંધવું.
जुड् (तुदा० पर० सेट् जुडति) १ ગમન કરવું. २
जुत् (भ्वा० पर० सेट् जोतति) પ્રકાશવું.
जुत् (तुदा० पर० सेट् जुतति) ગમન કરવું, જવું, હાલવું, ચાલવું.
जुर् ( ) स्त्री० जुः વેગ, ત્વરા, ગતિ.
जुर्व् (भ्वा० पर० सेट् जूर्वति) १ દુઃખવવું. २ ઇજા આપવી. ३ ઠાર મારવું. [२ ચૂર્ણ કરવું.
जुल् (चुरा० उभय० सेट् जोलयति-ते) १ લોટ કરવું.
जुष् (भ्वा० पर० सेट् जोषति) १ વિચારવું. २ મનન કરવું. ३ પીડવું. ४ હારમારવું, મારી નાખવું. ५ ચાહવું.
जुष् (तुदा० आत्म० सेट् जुषते) १ આનંદ પમાડવું. २ સંતુષ્ટ કરવું. ३ ખુશી કરવું. ४ સેવવું.
जुष्कक (जुष् कक् कन्) पु० कः ચણા, વટાણા, ચોળા, વાલ ઇત્યાદિ કઠોળને ઉકાળીને કહાડેલું પાણી.
जुष्ट (जुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ આનંદ પમાડેલું. २ સંતુષ્ટ કરેલું. ३ નોકરી કરી રાજી કરેલું.
जुष्ट (,,) क्ली० ष्टं. ભોજન કર્યા પછી પાત્રમાં રહેલ રોટલી વગેરેનો ભૂકો અથવા ઉચ્છિષ્ટ અન્ન.
जुष्य (जुष् क्यप्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. १ સેવવાયોગ્ય. २ નોકરી કરવા લાયક. ३ માન દેવા યોગ્ય.
जुष्य (जुष् क्यप्) क्ली० ष्यं. અવશ્ય સેવવું તે.
जुहु ( ) स्त्री० हुः એક જાતનું યજ્ઞીય પાત્ર. [હું, હોમ કરવું.
जुहुवत् (हु शानच्) त्रि० वान्-वती-वत्. यज्ञ कर-
जुहुवत् (हु कर्मणि मतुप्) पु० वान्. અગ્નિ.
जुहुवान (हु कानच्) पु० नः १ અગ્નિ. २ વૃક્ષ. ३ કરુણ હૃદયવાળો. ४ ચિત્રાનું ઝાડ.
जुहू (हु क्नुवच) स्त्री० हूः १ સરવો. २ પ્રાગ્દેશ.
जुहूराण (जुहू रणति रण् अण्) पु० णः १ ચંદ્ર. २ અગ્નિ. ३ હોમ કરાવનાર પુરુષ, અધ્વર્યુ. ४ કપુર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

५ चित्रानुं ઝાડ.

जुहोति ( ) पु० तिः होम, हवन.

जुह्वत् (हु शतृ) त्रि० ह्वान्-ह्वती-ह्वत्. होम करतुं, यज्ञ करतुं.

जू (जू क्विप्) स्त्री० जूः १ आकाश. २ शारदा. ३ राक्षसी. ४ त्वरा, वेग. ५ गति. ६ त्वराथी आववुं.

जू (,,) त्रि० जूः-जूः-जू. वेगवाणुं.

जूट (जुट् अच् पृषो०) पु० टः १ शंभुनी जटा. २ तपसिनी जटा. ३ केशनो ઝूडो.

'भूतेशस्य भुजंगवल्लिवलयः संनद्धजूटा जटाः'
मालतीमाधवम्.

जूटक (जूट कन्) क्ली० कं. जुटक शब्द જुओ.

जूति (जू क्तिन्) स्त्री० तिः वेग.

जूतिका (जूत्या कायति कै क) स्त्री० का. એક જાતનुं કપૂર.

जूर (दिवा० आत्म० सेट् जूर्यते) १ दुःख देवुं. २ पीડवुं. ३ मारवुं. ४ જીર્ણथवुं. ५ हार मारवुं.

जूर्णाह्वय (जूर्ण आव्हास्य) पु० यः એક જાતનुं धान्य.

जूर्णि (ज्वर् नि) स्त्री० र्णिः १ ताव, જ્વર. २ श्रम. ३ वेग, त्वरा. ४ सूर्य. ५ शरीर. ६ स्त्रीरोग. ७ आકડાનुं ઝાડ.

जूर्ति (ज्वर् क्तिन्) स्त्री० र्तिः ताव, જ્વર.

जूर्व् (भ्वा० पर० सेट् जूर्वति) ઇજા आपवी, हार मारवुं, भारी नांખवुं. [જુओ.

जूष् (भ्वा० उभय० सेट् जूषति-ते) ઉपलो धातु

जूष (जूष् क) क्ली० षं. जूष्क शब्द જુओ.

जूषण (जूष् ल्युट्) क्ली० णं. એક જાતની वनस्पति.

जृ (भ्वा० पर० सेट् जरति) नानुं करवुं, ટुંકुं करवुं, ह्रस्व करवुं.

जृभ् (भ्वा० पर० सेट् जृंभते) બगासुं ખावुं.

'जृंभते मुहुरासीना बाला गर्भभरालसा'
साहित्यदर्पणम्.

जृभ् (भ्वा० आत्म० सेट् जर्भते) ઉपलो शब्दજुओ.

जृंभ (जृभ् घञ्) पु० क्ली० भः-भं. १ બगासु ખावुं ते. २ બगासुं. ३ ઉधડवुं. ४ ફેલाववुं. ५ प्रफुल्लित करवुं. ६ विકास पामवुं. [नार.

जृंभक (जृभ् ण्वुल्) त्रि० कः-भिका-कं. બगासुं ખा-

जृंभक (जृभ् वुन्) पु० कः असुरविशेष. २ मूर्छा-प्राप्त थवानो એક જાતનो मंत्र.

जृंभक (जृभ् स्वार्थे क) क्ली० कं. १ ઝुंકवुं. २ બ-गासु ખावुं.

जृंभण (जृभ् ल्युट्) क्ली० णं. १ બगासुं ખावुं. २ विકास पामवुं. ३ ઉधડवुं. ४ पसरवुं. ५ ફેલા-ववुं.

जृंभण (जृभ् ल्यु) त्रि० णः-णा-णं. બगासुं ખानार.

जृंभमाण (जृभ् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. બगासु-ખातुं, ઉधડतुं, विકास पामतुं, प्रફुલ्लित थतुं.

जृंभा (जृभ् अ) स्त्री० भा. બगासुं.

जृंभावत् (जृंभा मतुप्) त्रि० वान् वती-वत्. બगा-सुं ખातुं, બगासावाणुं. [ખावुं.

जृंभिका (जृभि कुन्) स्त्री० का. બगासुं, બगासुं

जृंभित (जृभ् क्त) क्ली० तं. ઉपलो शब्द જુओ.

जृंभित (,,) त्रि० तः-ता-तं. બगासुं ખा-धेल, ઉधાडेल, विકास पामेल, प्रફुલ्लित थयेल.

जृंभिन् (जृभ् णिनि) त्रि० भी-भिणी-भि. १ બगासुं ખानार. २ ઉधડनार, विકास पामनार, प्रફुल्लित होनार. [वृक्ष.

जृंभिणी (जृभ् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. એક જાતનुं

जृ (भ्वा० पर० सेट् जरति) १ वृद्ध थवुं. २ જીર્ણ थवुं. [જુओ

जृ (चुरा० उभय० सेट् जरयति-ते) ઉपलो धातु

जृ (दिवा० पर० सेट् जीर्यति) ઉपलो धातु જુओ.

जृ (त्र्या० पर० सेट् जृणाति) १ वृद्ध थवुं. २ જીર્ણ थवुं. [योग्य. जेय, जयनीय.

जेतव्य (जि तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. જीतवा

जेतुकाम (जेतुं कामः) त्रि० मः-मा-मं. १ જीतवाने ઇચ્છनार. २ हरावવाने ઉमेद राખनार. जेतु-मनस्.

जेतृ (जि तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. જीतनार, हरावनार.

'जेतारं लोकपालानां स्वमुखैरभिचक्षते'
रघुवंशम्

जेताक ( ) पु० कः वायु वगेरे वडे थंडुं पडी गयेल शरीरने ઉष्ण करवा माटे करेलुं स्थल ओरडो वगेरे. [३ ખोराक.

जेमन (जीम् ल्युट्) क्ली० नं. १ જमण. २ ખावुं.

जेय (जि यत्) त्रि० यः-या-यं. जेतव्य शब्द જુओ. [रवुं. २ चालवुं.

जेष् (भ्वा० आत्म० सेट् जेषते) १ જवुं, गमन क-

जेह् (भ्वा० आत्म० सेट् जेहते) १ होंशथी प्रयत्न करवुं. २ જवुं, गमन करवुं. ३ चालवुं.

जै (भ्वा० पर० सेट् जायति) १ क्षीण थवुं. २ पડ-ती दशाने पामवुं.

जैत्र (जेतृ अण्) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. જीतनार, हराव-नार, જयशील, कृतेहમंद.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'रणाय जैत्रः प्रदिशन्निव त्वराम्' किरातार्जुनीयम्.
जैत्र (,,) पु० त्रः पारेा, पारद.
जैत्र (,,) क्ली० त्रं. औषध.
जैत्ररथ (जैत्रो रथो यस्य) पु० थः शूर,वीर, योध.
जैन (जिनस्येदं अण्) त्रि० नः-ना-नं. जीननुं, जीन संबंधी. [जैने देव छे एवा मतानुसारी.
जैन (जिनो देवताऽस्य अण्) त्रि० नः-ना-नं. जीन
जैन (जिन एव अण्) पु० नः अर्हत्.
जैपाल (जयपालः पृषो०) पु० लः એક જાતનું એરંડ.
जैमिनि ( ) पु० निः व्यासनेा ते नामनेा એક शिष्य, षड्दर्शनमांहेलुं पूर्वमीमांसाशास्त्र બાંધનારેા એક વિદ્વાન્.
जैमिनीय (जैमिनि छ) क्ली० यं. पूर्वमीमांसा शास्त्र.
जैमूत (जीमूतस्येदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. જીમૂતનું, જીમૂતસંબંધી.
जैव (जीवस्येदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. १ જીવનું, જીવસંબંધી. २ બૃહસ્પતિનું.
जैव (जीवो देवताऽस्य अण्) क्ली० वं. पुष्य नक्षत्र.
जैवातृक (जीव् आ तृकन्) त्रि०कः-का-कं. १ લાંબા કાળસુધી જીવનારૂં, આયુષ્માન્. २ આગે પાતળું.
जैवातृक (,,) पु० कः १ चंद्र. २ કુશ, દર્ભ. ३ કપુર. ४ પુત્ર. ५ औषध.
जैष्णव (जिष्णोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. જીષ્ણુસંબંધી, જીષ્ણુનું.
जैह्म्य (जिह्मस्य भावः ष्यञ्) क्ली०ह्म्यं. વાંકાપણું, વક્રતા. जिह्मता, जिह्मत्व.
जैव्हय (जिव्हाया इदं अण्) त्रि०यः-या-यं. જીભનું, જીભસંબંધી. [धी द्रव्य
जोंग (जुगि अप् पृषो०) पु० गं. એક જાતનું સુગં-
जोंगक (जुगि ण्वुल् पृषो०) कृष्णागुरु चंदन.
जोगंट (जुग् अटन्) पु० टः १ આકાંક્ષા, ઉત્કંઠા. २ ગર્ભિણીનેા મનેારથ.
जोटिंग (जोटिं गच्छति) पु० गः १ महादेव. २ ઉગ્ર તપ કરનાર, યેાગી, તપસ્વી.
जोताला (जु विच्) स्त्री० ला. એક જાતનું ધાન્ય.
जोष (जुष् घञ्) क्ली० षं. १ સુખ, સુખીપણું. २ ખુશી, આનંદ, સંતેાષ. [ખુશી.
जोषण (जुष् ल्युट्) क्ली० णं. १ भोज. २ આનંદ,
जोषम् (जुष् असु) अ० षम्. १ ચુપકીથી, છાનારહીને, મુંગા રહીને. २ સુખમાં, સંતેાષમાં, ખુશીમાં, આનંદમાં. ३ સારી રીતે, ઉમદા તરેહથી. ४ પુષ્કલ, બેસુમાર, બેહદ.

६४

जोषा (जुष् णिच् अच्) स्त्री० षा. સ્ત્રી, બાયડી. जोषिका.
जोषिका (जुष् कन्) स्त्री० का. નવેા અંકુર.
जोषित् (जुष् इति) स्त्री० त्. સ્ત્રી, બાયડી.
जोषिता (,, टाप्) स्त्री० उपलेा शब्द જુઓ.
जौमर (जुमर् अण्) क्ली० रं. જુમરનંદિકૃત સંક્ષિપ્તસાર નામનું વ્યાકરણ.
जौमर (,,) त्रि० रः-री-रं. જુમરનંદિકૃત સંક્ષિપ્તસાર વ્યાકરણ જાણનાર.
ज्ञ (ज्ञोऽनः) જ અને ञ વર્ણ એકઠા મળી બનેલેા સંયેાગાક્ષર. [ज्ञाता.
ज्ञ (जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. જાણનાર,
ज्ञ (,,) पु० ज्ञः १ જાણનારેા, જ્ઞાની. २ વેદાંતી. ३ બ્રહ્મદેવ. ४ ચંદ્ર. ५ બુધગ્રહ. ६ મંગલગ્રહ.
ज्ञक (ज्ञ क व) त्रि० कः-ज्ञिका-कं. જાણનાર.
ज्ञता (ज्ञस्य भावः) स्त्री० ता. જાણનારપણું, જ્ઞાન.
ज्ञत्व (ज्ञस्य भावः) क्ली० त्वं. જાણનારપણું, જ્ઞાન.
ज्ञप् (चुरा० उभय० सेट् ज्ञपयति-ते) १ જાણવું. २ સમજાવું. ३ શીખવવું. ४ સમજાવવું. ५ જોવું ६ ટોકવું. ७ મારવું. ८ તીક્ષ્ણ કરવું. ९ આનંદી કરવું. [२ જણાવેલું. ३ શીખવેલું.
ज्ञपित (ज्ञप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ સમજાવેલું.
ज्ञप्त (,,) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. उपलेा शब्द જુઓ.
ज्ञप्ति (ज्ञप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः १ સમજણ. २ જ્ઞાન. ३ વિજ્ઞાપન. ४ બુદ્ધિ. ५ મારવું. ६ તેાપણ. ७ તીક્ષ્ણ કરવું. ८ સ્તુતિ.
ज्ञा (क्र्या० उभय० सेट् जानाति-नीते) १ જાણવું. २ સમજવું. अनु (अनुजानाति) કબુલ કરવું, સ્વીકારવું, अप (अपजानाति-ते) આચ્છાદન કરવું, ઢાંકવું. अप (अपजानाति) નજાણવું, નાપાડવું. अव (अवजानाति) અપમાન કરવું. उप (उपजानाति) પ્રથમ જાણવું. प्र (प्रजानाति) સારીરીતે જાણવું. प्रति (प्रतिजानीते) પ્રતિજ્ઞા કરવી, અંગીકાર કરવું. सं (संजानाति) સંજ્ઞા કરવી, નામપાડવું. प्रति+अभि (प्रत्यभिजानीते) ઓળખવું, અગાઉ અનુભવેલું જાણવું
ज्ञा (चुरा० उभय० सेट् ज्ञायति-ते) १ હુકમ કરવેા, આજ્ઞા કરવી. २ પ્રેરવું. [જેલું.
ज्ञात (ज्ञा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જાણેલું. २ સમ-
ज्ञात (,,) क्ली० तं. ज्ञान.
ज्ञात (ज्ञात अच्) पु० तः ते नामनेा એક અર્હત્.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ज्ञातव्य (ज्ञा तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ જાણવા યોગ્ય. ૨ સમજવા લાયક.
ज्ञातसिद्धांत (ज्ञातः सिद्धांतो येन) पु० तः १ જેણે સિદ્ધાંત જાણેલો છે એવો પુરૂષ, શાસ્ત્રવેત્તા.
ज्ञातान्वय (ज्ञातः अन्वयो येन) पु० यः જૈનમતાનુસારી છેવટનો વર્ધમાન નામનો ધર્માધ્યક્ષ.
ज्ञाति (ज्ञा क्तिन्) पु० तिः १ પિતા. ૨ સગું. ૩ દૂરનું સગું. ૪ ગોત્રજ. ૫ બાંધવ, સમાનોદક વગેરે.
ज्ञातिकर्मन् (ज्ञातेः कर्म) क्ली० र्म. જ્ઞાતિનું કામ.
ज्ञातिता (ज्ञातेर्भावः) स्त्री० ता. સગાપણું, જ્ઞાતિપણું.
ज्ञातित्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ज्ञातृ (ज्ञा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ જાણનાર. ૨ સમજનાર.
ज्ञातेय (ज्ञाति ढक्) क्ली० यं. જ્ઞાતિતા શબ્દ જુઓ. ' ज्ञातेयं कुरु सौमित्रे भवांस्त्रायस्व राघवम् ' भट्टिः
ज्ञात्वा (ज्ञा क्त्वा) अ० त्वा. જાણીને, સમજીને.
ज्ञान (ज्ञा ल्यु) पु० नः જીવ.
ज्ञान (ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. १ જાણવું. ૨ સમજવું, સમજ. ૩ બ્રહ્મજ્ઞાન. ૪ અધ્યાત્મજ્ઞાન.
ज्ञानगम्य (ज्ञानेन गम्यः) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. જ્ઞાનવડે જાણવા યોગ્ય. [આંખ.
ज्ञानचक्षुस् (ज्ञानमेव चक्षुस्) क्ली० क्षुः જ્ઞાન તેજ
ज्ञानचक्षुस् (ज्ञानं चक्षुरिवास्य) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षुः જ્ઞાન છે આંખ જેની તે. [પશ્ચર્યા.
ज्ञानतपस् (ज्ञानाय तपः) क्ली० पः જ્ઞાનસારૂં ત-
ज्ञानधन (ज्ञानमेव धनं) क्ली० नं. જ્ઞાન તેજ દોલત.
ज्ञानधन (ज्ञानमेव धनमस्य) त्रि० नः-ना-नं. જ્ઞાન છે ધન જેને તે. [માં જેની નિષ્ઠા છે તે.
ज्ञाननिष्ठ (ज्ञाने निष्ठा यस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. જ્ઞાન-
ज्ञानपति (ज्ञानेन पतिरिव) पु० तिः १ ગુરૂ. ૨ પરમેશ્વર.
ज्ञानपर (ज्ञाने परः) त्रि० रः-रा-रं. જ્ઞાનમાં તત્પર.
ज्ञानप्रदीप (ज्ञानं प्रदीप इवास्य) पु० पः મહાદેવ.
ज्ञानमय (ज्ञान मयट्) त्रि० यः-यी-यं. જ્ઞાનવાળું, જ્ઞાનયુક્ત. [બ્રહ્મ.
ज्ञानमय (ज्ञान मयः) पु० यः १ મહાદેવ. ૨ પર-
ज्ञानमुद्र (ज्ञानं मुद्रेव यस्य) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ ડાહ્યું, શાણું. ૨ સમજુ. [નો આધારછે તે.
ज्ञानमूल (ज्ञानं मूलमस्य) त्रि० लः-ला-लं. જ્ઞાન જે-
ज्ञानमूल (ज्ञानस्य मूलं) क्ली० लं. જ્ઞાનનું મૂલ.
ज्ञानयोग (ज्ञानमेव योगः) पु० गः બ્રહ્મપ્રાપ્તિમાટે જ્ઞાનના અર્થની એક નિષ્ઠા.
ज्ञानलक्षण (ज्ञानस्य लक्षणं) क्ली० णं. १ સૂચના. ૨ નિશાની, ચિત્ર. ૩ ઇસારો.
ज्ञानलक्षणा (ज्ञानं लक्षणमस्याः) स्त्री० णा. પ્રત્યક્ષસાધન સન્નિકર્ષનો એક ભેદ.
ज्ञानवत् (ज्ञान मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જ્ઞાનવાળું, જ્ઞાની, જ્ઞાતા.
ज्ञानविज्ञान (ज्ञानं च विज्ञानं च) क्ली० नं. ઇશ્વરસંબંધી સમજણ, આત્મરહસ્યનું જ્ઞાન.
ज्ञानानुत्पाद (ज्ञानस्य अनुत्पादः) पु० दः એવકુકાર્ય, મૂર્ખાઇ. [જ્ઞાનવડે રોકાયેલું
ज्ञानावस्थित (ज्ञानेनावस्थितः) त्रि० तः-ता-तं.
ज्ञानिता (ज्ञानिनो भावः) स्त्री० ता. જ્ઞાનીપણું.
ज्ञानित्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ज्ञानिन् (ज्ञान इनि) त्रि० नी-निनी-नि. જ્ઞાનવાળું.
ज्ञानिन् (,,) पु० नी. १ જોશી. ૨ બ્રહ્મવિદ્યાવક્તા. ૩ યોગી મનુષ્ય.
ज्ञानेंद्रिय (ज्ञानसाधनमिंद्रियम्) क्ली० यं. જે ઇંદ્રિયથી જ્ઞાન થાયછે તે ઇંદ્રિય જેમ કે ચામડી, આંખ, જીભ, અંતઃકરણ, નાક, કાન, ઇત્યાદિ.
ज्ञापक (ज्ञा णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. १ જણાવતું. ૨ સમજાવતું. ૩ ખબર આપતું.
ज्ञापक (,,) पु० कः १ ગુરૂ, શિક્ષક. ૨ બોધક. [ધાન.
ज्ञापक (,,) क्ली० कं. અનુશાસન, વિ-
ज्ञापन (ज्ञा णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ જણાવવું. ૨ સમજાવવું. ૩ ખબર આપવી. [જુઓ.
ज्ञाप्ति (ज्ञा णिच् क्तिन्) स्त्री० प्तिः ઉપલો શબ્દ
ज्ञीप्सा (ज्ञा सन् अ टाप्) स्त्री० प्सा. જાણવાની ઇચ્છા. [ણવાને ઇચ્છતો.
ज्ञीप्समाण (ज्ञप् सन् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. જ-
ज्ञेय (ज्ञा यत्) त्रि० यः-या-यं. જાણવાયોગ્ય, સમજવા લાયક.
ज्ञेयता (ज्ञेयस्य भावः) स्त्री० ता. १ જાણવાયોગ્ય પણું. ૨ સમજવાલાયકપણું. [જુઓ.
ज्ञेयत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
ज्यका ( ) स्त्री० का. વૃત્તની એક રેખા.
ज्या (क्र्या० पर० सेट् जिनाति) જીર્ણ થવુ, વૃદ્ધ હોવું, જૂનું થવું.
ज्या (ज्या यक्) स्त्री० ज्या. १ ધનુષ્ની દોરી. ૨ પૃથ્વી. ૩ માતા, માડી. ज्यका શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જ્યાઘોષ (જ્યાયા ઘોષઃ) પુ૰ ષઃ ધનુષ્‌ની દોરીનો અવાજ.

જ્યાઘાતવારણ (જ્યાયા આઘાતં વારયત્યનેન) ક્લી૰ ણં. ધનુર્ધર જ્યાઘાત મટાડવા માટે એક જાતનું હાથે ચામડું બાંધેછે તે.

જ્યાનિ (જ્યા નિ) સ્ત્રી૰ નિઃ ૧ જીર્ણપણું, વૃદ્ધતા, ઘરડાપણું. ૨ ત્યાગ કરવું, છોડવું. ૩ નદી. ૪ ઝરો.

જ્યાનિ (જ્યા નિ) ત્રિ૰ નિઃ-નિઃ-નિ. જીર્ણ.

જ્યામય (જ્યા મયટ્) પુ૰ યઃ ચંદ્રવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

જ્યાયસ્ (વૃદ્ધ ઈયસુન્ જ્યાદેશઃ) ત્રિ૰ યાન્-યસી-યસ્. ઘણું ઘરડું, ઘણું વૃદ્ધ. ૨ ઘણું જુનું. ૩ ઘણું ઉત્તમ. ૪ પોતાથી મોટું.

જ્યુ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ જ્યવતે) જવું, પાંસે જવું.

જ્યુત્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ જ્યોતતે) પ્રકાશવું.

જ્યુત્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ જ્યોતતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

જ્યુતિમત્ (જ્યુતિ મતુપ્) ત્રિ૰ માન્-મતી-મત્. તેજસ્વી, પ્રકાશવાળું.

જ્યેષ્ઠ (વૃદ્ધ ઇષ્ઠન્ જ્યાદેશઃ) ત્રિ૰ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. ૧ ઘણુંજ મોટું. ૨ ઘણુંજ વૃદ્ધ. ૩ અત્યંત ઉમદા.

જ્યેષ્ઠ (જેષ્ઠાનક્ષત્રયુક્તા પૌર્ણમાસી યત્ર) પુ૰ ષ્ઠઃ જેઠ મહીનો.

જ્યેષ્ઠ (અતિશયેન વૃદ્ધઃ) પુ૰ ષ્ઠઃ મોટો ભાઇ.

જ્યેષ્ઠતર (જ્યેષ્ઠ તરપ્) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. અતિવૃદ્ધ, વયોવૃદ્ધ.

જ્યેષ્ઠતા (જ્યેષ્ઠસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૰ તા. જેષ્ઠપણું.

જ્યેષ્ઠતાત (તાતસ્ય જ્યેષ્ઠઃ) પુ૰ તઃ મોટો કાકો.

જ્યેષ્ઠત્વ (,,) ક્લી૰ ત્વં. જેષ્ઠપણું.

જ્યેષ્ઠભાર્યા (જ્યેષ્ઠાઽસૌ ભાર્યા ચ) સ્ત્રી૰ ર્યા. મોટી વધૂ. [ધની વહુ.

જ્યેષ્ઠભાર્યા (જ્યેષ્ઠબંધોર્ભાર્યા) સ્ત્રી૰ ર્યા. મોટા ભા-

જ્યેષ્ઠવર્ણ (વર્ણાનાં જ્યેષ્ઠઃ) પુ૰ ર્ણઃ ૧ બ્રાહ્મણ. ૨ ઉત્કૃષ્ટ વર્ણ. [જેષ્ઠધર્મ.

જ્યેષ્ઠવૃત્તિ (જેષ્ઠસ્ય વૃત્તિઃ) સ્ત્રી૰ ત્તિઃ વડીલવૃત્તિ,

જ્યેષ્ઠશ્વશ્રૂ (જેષ્ઠા શ્વશ્રૂઃ) સ્ત્રી૰ શ્રૂઃ મોટી સાણી, પાટલાસાસુ. [અંગ.

જ્યેષ્ઠસામન્ (જેષ્ઠં સામ) ક્લી૰ મ. સામવેદનું એક

જ્યેષ્ઠા (જ્યેષ્ઠ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ષ્ઠા. ૧ ત્રણ તારાવાળું તે નામનું અઢારમું નક્ષત્ર. ૨ વચલી આંગળી. ૩ દુર્દૈવ. ૪ લક્ષ્મીની મોટી બેન. ૫ ગંગાનદી. ૬ પતિની અધિક સ્નેહવાળી એક નાયિકા. ૭ મોટી બેન. ૮ ગૃહગોધા.

જ્યેષ્ઠાંશ (જ્યેષ્ઠબંધોરંશઃ) પુ૰ શઃ વડીલ ભાઇનો ભાગ.

જ્યેષ્ઠામૂલીય (જ્યેષ્ઠાં મૂલં વા અર્હતિ છ) પુ૰ યઃ જેઠ મહિનો. [મોટાથી મેળવવા યોગ્ય.

જ્યેષ્ઠાવાપ્ય (જ્યેષ્ઠેન અવાપ્યઃ) ત્રિ૰ પ્યઃ-પ્યા-પ્યં.

જ્યેષ્ઠાંબુ (જ્યેષ્ઠં પ્રશસ્તં અંબુ) ક્લી૰ બુ. ચોખ્ખા ધોયેલું પાણી. [બડાનું ઝાડ.

જ્યેષ્ઠામલક (જ્યેષ્ઠં આમલકમ્) પુ૰ કઃ કડવા લીં-

જ્યેષ્ઠાશ્રમ (જ્યેષ્ઠઃ પ્રશસ્તઃ આશ્રમઃ) પુ૰ મઃ ગૃહસ્થાશ્રમ. [ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહેલો પુરૂષ.

જ્યેષ્ઠાશ્રમિન્ (જ્યેષ્ઠઃ પ્રશસ્તઃ આશ્રમી) પુ૰ મી.

જ્યૈષ્ઠ (જ્યૈષ્ઠી અણ્) પુ૰ ષ્ઠઃ જેઠ મહિનો.

જ્યૈષ્ઠસામન્ (જ્યૈષ્ઠં સામ) ક્લી૰ મ. સામવેદનું જેષ્ઠ સામન્ નામનું એક સામગાન છે તેનું અધ્યયન કરનારો.

જ્યૈષ્ઠિનેય (જ્યેષ્ઠાયા અપત્યમ્) ત્રિ૰ યઃ-યી-યં. ૧ પ્રથમ સ્ત્રી થકી પેદા થયેલ. ૨ મોટી સ્ત્રીને પેટે પેદા થયેલ.

જ્યૈષ્ઠી (જ્યેષ્ઠા અણ્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ષ્ઠી. જેઠી પુરૂષ.

જ્યૈષ્ઠ્ય (જ્યેષ્ઠસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ ષ્ઠ્યં જ્યેષ્ઠતા શબ્દ જુઓ.

જ્યો (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ જ્યવતે) ૧ શીખવવું. ૨ ઉપદેશ કરવો. ૩ હુકમ કરવો. ૪ ધર્મ નિયમ વગેરે આચરવું.

જ્યોતિઃશાસ્ત્ર (જ્યોતિષાં શાસ્ત્રમ્) ક્લી૰ સ્ત્રં. જોષ જોવા બાબતનું શાસ્ત્ર, જ્યોતિઃશાસ્ત્ર.

જ્યોતિરિંગ (જ્યોતિરિવ ઇંગતિ) પુ૰ ગઃ આગીઓ જીવડો. [શબ્દ જુઓ.

જ્યોતિરિંગણ (,,) પુ૰ ણઃ ઉપલો

જ્યોતિરીશ (જ્યોતિષઃ ઈશઃ) પુ૰ શઃ તે નામનો એક ગ્રંથકર્તા.

જ્યોતિર્ગણ (જ્યોતિષાં ગ્રહાદીનાં ગણઃ) પુ૰ ણઃ ગગનસ્થ તેજસ્વી સૂર્ય, ચંદ્ર, નક્ષત્ર વગેરેનો સમુદાય. [ઓ જીવડો.

જ્યોતિર્જીવ (જ્યોતિષો જીવમિવ) પુ૰ જઃ આગી-

જ્યોતિર્મય (જ્યોતિષ્ મયટ્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. ૧ તેજસ્વરૂપ. ૨ અત્યંત પ્રકાશવાળું.

'ઋષીઞ્ જ્યોતિર્મયાન્ સપ્ત સસ્માર સ્મરશાસનઃ'

કુમારસંભવમ્.

જ્યોતિર્વિદ્ (જ્યોતિષં વેત્તિ વિદ્ ક્વિપ્) પુ૰ ત્-દ્. જોશી. ગણિત વિદ્યા જાણનાર ગણક, દૈવજ્ઞ.

જ્યોતિર્વિદ્યા (જ્યોતિષાં સૂર્યાદીનાં ગત્યાદિજ્ઞાનસાધનં વિદ્યા) સ્ત્રી૰ દ્યા. જ્યોતિઃશાસ્ત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ज्योतिर्बीज (ज्योतिषः प्रकाशस्य बीजमिव) पु० जः आगीओ ७वडो.
ज्योतिश्चक्र (ज्योतिषां चक्रं) क्ली० क्रं. १ બાર રાશિનु चक्र. २ नक्षत्र. ३ भयक्र.
ज्योतिष (ज्योतिष् अच्) त्रि० षः षी-षं. ખગોલ સંબંધી, ખગોલનું, જ્યોતિષ્ સંબંધી, જ્યોતિષનું.
ज्योतिष (,,) पु० षः જોશી, મંત્રવિશેષ.
ज्योतिष (ज्योतिष् अच्) क्ली० षं. જ્યોતિઃશાસ્ત્ર.
ज्योतिषिक (ज्योतिष् ठक्) पु० कः જોશી.
ज्योतिषिन् (ज्योतिष् इनि) त्रि० षी-षिणी-षि. ઉપરનો शब्द જુઓ.
ज्योतिषी (ज्योतिष ङीप्) स्त्री० षी. જોશીની સ્ત્રી.
ज्योतिषी (ज्योतिष् अच् ङीप्) स्त्री० षी. તારા.
ज्योतिष्क (ज्योतिष् कै क) पु० ष्कः १ ગ્રહ, તારા, સૂર્ય, ચંદ્ર ઇત્યાદિમાંથી પ્રત્યેક. २ ગણીઆરીનું ઝાડ. ४ મેથીનું ઝાડ. ५ ચિત્રાનું ઝાડ.
ज्योतिष्क (ज्योतिरिव कायति कै क) क्ली० ष्कं. મેરૂપર્વતની સપાટી, અર્જુનનું એક શસ્ત્ર.
ज्योतिष्कल्प (ज्योतिष् कल्पप्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. તેજસ્વી, પ્રકાશવાળું, ચકચકિત.
ज्योतिष्का (ज्योतिरिव कायति कै क टाप्) स्त्री० ष्का. १ भालકાકણી. २ વજ્ર. ३ વેખંડ.
ज्योतिष्टोम ( ) पु० मः यज्ञविशेष, જેમાં સોળ ઋત્વિજ હોય છે અને સોમવલ્લીના રસનો હવન થાયછે.
ज्योतिष्मत् (ज्योतिष् मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत् તેજવાળું, અજવાળાવાળું, પ્રકાશવાળું.

' कोकप्रीतिचकोरचारणभटुज्योतिष्मतीलोचने '
मुरारिः

ज्योतिष्मत् (,,) पु० ष्मान् १ सूर्य. २ આકડાનું ઝાડ. ३ તે નામનો એક પર્વત.
ज्योतिष्मती (ज्योतिष् मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ भालકાંકણી. २ અંજવાળાવાળી ચાંદની.
ज्योतिस् ( ) क्ली० तिः १ नक्षत्र. २ तारा. ३ प्रકાશ. ४ આંખની પુતળી. ५ ज्ञान. ६ सर्वावભાસક ચૈતન્ય.
ज्योतिस् (ज्युत् इसुन्) पु० तिः १ सूर्य. २ अग्नि. ३ આકડાનું ઝાડ. ४ ચિત્રાનું ઝાડ. ५ એક જાતનું ઝાડ. [સ્વાધીન, જ્યોતીરૂપ.
ज्योतिस्सात (ज्योतिष् साति) अ० सात्. અગ્નિના
ज्योतीरथ (ज्योतिः ज्योतिर्युक्तो रथः) पु० थः ધ્રુવ नक्षत्र, उत्तानपाद राजानो पुत्र.
ज्योतीरस ( ) पु० सः એક જાતનું રત્ન.
ज्योत्स्ना (ज्योतिरस्त्यस्यां न) स्त्री० त्स्ना. १ ચાંદની शत, ચાંદની, ચંદ્રનું અજવાળું. २ દુર્ગા, રેણુકા નામનું સુગંધી દ્રવ્ય. [પક્ષી.
ज्योत्स्नाप्रिय (ज्योत्स्ना प्रिया यस्य) पु० यः ચકોર
ज्योत्स्नावत् (ज्योत्स्ना मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જ્યોત્સ્નાવાળું. [ઝાડ.
ज्योत्स्नावृक्ष (ज्योत्स्नाया वृक्षः) पु० क्षः દીવાનું
ज्योत्स्नी (ज्योत्स्ना अण् ङीप्) स्त्री० त्स्नी. १ રેણુકાબીજ. २ પટોલ. ३ અજવાળીરાત્રિ. ज्योत्स्निका.
ज्यौतिषिक (ज्योतिषमधीते वेद वा ठक्) पु० कः ज्योतिषिक शब्द જુઓ. २ જ્યોતિઃશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર. [દનીવાળું.
ज्यौत्स्न (ज्योत्स्ना अण्) त्रि० त्स्नः-त्स्ना-त्स्नं. ચાં-
ज्यौत्स्निका (ज्योत्स्नी कन्) स्त्री० का. ચાંદનીવાળી રાત. [વાળી રાત્રી. ज्योत्स्नी.
ज्यौत्स्नी (ज्योत्स्ना अण् ङीप्) स्त्री० त्स्नी. अज-
ज्रि (भ्वा० पर० सेट् ज्रयति) १ જર્યપામવું, જીતવું. २ ફમી કરવું. ३ ફમી થવું. [થવું.
ज्री (क्र्या० पर० सेट् ज्रिणाति) वृद्ध थवुं, જીર્ણ
ज्री (भ्वा० पर० सेट् ज्रयति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
ज्री (चुरा० उभय० सेट् ज्रायति-ते) वृद्ध थवुं, જીર્ણ થવું. [જવરયુકત થવુ. २ માંદું થવું.
ज्वर् (भ्वा० पर० सेट् ज्वरति) १ तावવાળું થવું,
ज्वर (ज्वर् घञ्) पु० रः १ ताव, ताप. २ સંતાપ.
ज्वर (ज्वर अच्) त्रि० रः-रा-रं. तावવાળું, તાપવાળું, સંતપ્ત. [२नार, तापनाशક.
ज्वरघ्न (ज्वरं हंति) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. तावने नाश કરનાર.
ज्वरघ्न (,,) पु० घ्नः ગળો.
ज्वरघ्नी (ज्वरं हंति) स्त्री० घ्नी. ભાંઠ.
ज्वरनाशन (ज्वरं नाशयति) पु० नः ખડશલીઓ પિત્તપાપડો. [२ ભાંઠ.
ज्वरनाशिनी (,,) स्त्री० नी. १ ગળો.
ज्वरहंतृ (ज्वरं हंति हन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. જ્વરને નાશ કરનાર.
ज्वरहंत्री (,, ङीप्) स्त्री० त्री. ભાંઠ.
ज्वाराग्नि (ज्वरस्य अग्निः) पु० ग्निः જ્વરનો અગ્નિ.
ज्वरांतक (ज्वरस्य अंतकः) त्रि० कः-का-कं. જ્વરનો અંત લાવનાર. [કરીઆતું. २ ગરમાળો.
ज्वरांतक (,,) पु० कः १ वनस्पति
ज्वरापह (ज्वरमपहंति) त्रि० हः-हा-हं. तावने હણનાર. [વનસ્પતિ, વેલશું૬.
ज्वरापहा (,,) स्त्री० हा. એક જાતની

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ज्वरारि (ज्वरस्य अरिरिव) पु० रिः ગળો. ગડૂચી, અમૃતા.

ज्वरित (ज्वरो जातोस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. તાવવાળું, તાપવાળું, દુઃખવાળું, સંતાપવાળું. જૂર્ણ.

ज्वरिन् (ज्वर इनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ળકવું. ૩ પ્રકાશિત થવું.

ज्वल् (भ्वा० पर० सेट् ज्वलति) १ બળવું. ૨ ચ-

'ज़ज्वाल लौकस्थितये स राजा' भट्टिः

ज्वल (ज्वल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ બળનાર. ૨ પ્રકાશિત, ચકચકિત. [ખા, જ્વાલા.

ज्वल (,,) पु० लः ૧ અગ્ન. ૨ અગ્નિશિ-

ज्वलका (ज्वल् वुन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ज्वलत् (ज्वल् शतृ) त्रि० न्-लंती-त्. ૧ બળતું. ૨ પ્રકાશતું. ૩ ચકચકતુ.

ज्वलन (ज्वल् ल्युट्) क्ली० नं. બળવું તે.

ज्वलन (ज्वल् युच्) पु० नः ૧ અગ્નિ. ૨ વનસ્પતિ ચિત્રો. ૩ કાડીખાર.

ज्वलन् (,,) त्रि० नः-ना-नं. ૧ બળનાર. પ્રકાશનાર, ચકચકનાર. [મણિ.

ज्वलनाश्मन् (ज्वलनः अश्मा) पु० श्मा. સૂર્યકાંત

ज्वलन्मणि (ज्वलन् मणिः) पु० णिः ૧ ચળકતો મણિ.૨ સૂર્યકાંત મણિ. [શબ્દ જુઓ.

ज्वलयत् (ज्वल् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. ज्वलत्

ज्वलित (ज्वल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ બળેલું. ૨ પ્રકાશિત.

ज्वलिन् (ज्वल् इनि) त्रि० लीं-लिनी-लि. ૧ બળનાર. ૨ પ્રકાશનાર. ૩ જ્વાળાવાળું.

ज्वलिनी (ज्वल् इनि ङीप्) स्त्री० नी. ભોરવેલ.

ज्वाल (ज्वल् अण्) त्रि० लः-ला-लं. દીપ્તિવાળું.

ज्वाल (,,) पु० लः ૧ જ્વાલા. ૨ અગ્નિ-જ્વાલા. ૩ દીપ્તિ.

ज्वाला (ज्वल् ण टाप्) स्त्री० ला. ૧ બળેલા ચોખા. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. ૩ અગ્નિની ઝાળ.

'दृनींति तव वीक्ष्य कोपदहनज्वालाजटालोऽपि सन्'

भामिनीविलासः

ज्वालाग्नि (ज्वालायाः अग्निः) पु० ग्निः જ્વાલાનો અગ્નિ. [ગ્નિ, આગ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

ज्वालाजिह्व (ज्वाला जिह्वेव यस्य) पु० ह्वः ૧ અ-

ज्वालिन् (ज्वल् णिनि) त्रि० लीं-लिनी-लि. જ્વાલાયુક્ત, દીપ્તિવાળું. [જુઓ.

ज्वाली (,,) स्त्री० ली. જ્વાલ શબ્દ

झ.

झ વ્યંજન વર્ણ પૈકી નવમો વર્ણ.

झ (झट् ड) त्रि० झः-झा-झं. ૧ સુતેલું, ઉંઘેલું. ૨ નાશ પામેલું. ૩ ખોવાઇ ગયેલ.

झ (,,) पु० झः ૧ સુગ્રીવ, भृङ्गरातिः ૨ રાક્ષસનો એક નાયક. ૩ વા વરસાદ વગેરેનો ઝમ ઝમ અવાજ. ૪ તોફાની વા. ૫ ખોવાયેલ પદાર્થ. ૬ તાલ આપવી. ૭ બબડવું, વગાડવું. ૮ નેપથ્ય. ૯ જલનું વર્ષવું. ૧૦ ઉંચો વા.

झंकार (झमित्यव्यक्तशब्दस्य कारः) पु० रः માખીના ગુંજારવ સરખો અસ્પષ્ટ નાદ.

'प्रारब्धो मधुपैरकारणमहो झंकारकोलाहलः' उद्भटः

झंकारिणी (झंकारिन् ङीप्) स्त्री० णी. ગંગા.

झंकृता (झं कृ क्त टाप्) स्त्री० ता. તારાદેવી.

झंकृति (झं कृ क्तिन्) स्त्री० तिः झंकार શબ્દ જુઓ.

झंकारित (झंकार इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ઝંકાર શબ્દ જેને થયેલ છે તે.

झंझन (झंझ् ल्युट्) क्ली० नं. ઘંટડી ઘુઘરી વગેરેના અવાજ જેવો અસ્પષ્ટ અવાજ.

झंझा (झं झट् ड) स्त्री० झा. ૧ તોફાની વા. ૨ એક જાતનો અવાજ. ૩ મુશલધારે વરસાદ. ૪ ખોવાયેલ પદાર્થ. [થેનો વાયુ.

झंझानिल (झंझायुक्तोऽनिलः) पु० लः વરસાદ સા-

झंझावात (झंझायुक्तो वातः) पु० तः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પેઠે ગુંચવાઇ જવું.

झट् (भ्वा० पर० सेट् झटति) વાળ ગુંથવા, જટાની

झटा (झट् जच् टाप्) स्त्री० टा. ભોંય આંબલીનું ઝાડ. [જુઓ.

झटामला ( ) स्त्री० ला. ઉપલો શબ્દ

झटि (झट् इनि) पु० टिः એક જાતનું તૃણ.

झटिति (झट् इण् क्तिन्) अ० ति. જલદીથી, ઉતાવળીથી.

'झटिति प्रविश गेहं मा बहिस्तिष्ठ कान्ते'

शृंगारतिलकम्.

झड् (भ्वा० पर० सेट् झडति) झट् ધાતુ જુઓ.

झणत्कार (झणत् कृ घञ्) पु० रः ચણચણાટ, ઝણઝણાટ. [વો અલંકારનો શબ્દ.

झनत्कार (झनत् कृ घञ्) पु० रः જુમ જુમ એ-

झम् (भ्वा० पर० सेट् झमति) ખાવું, જમવું.

झंप (लंफ पृषो०) पु० पः ૧ કુદવું, કુદકી મારવી. ૨ કુદવું, છલંગ મારવી. [જુઓ.

झंपा (लंफ अम् पृषो०) स्त्री० पा. ઉપલો શબ્દ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

झंपाक (झंपेन आकायति) पु० कः वानर, वांदरो.
झंपारु (झंप आ रा डु) पु० रुः उपलो शब्द जुओ.
झंपाशिन् (झंप अश् णिनि) पु० शी. पाणीमां डुभकी मारी मत्स्य वगेरे खानार पक्षी.
झंपिन् (झंप इनि) पु० पी. वांदरो वानर.
झर (झृ अच्) पु० रः पाणीनो झरो. [शाक.
झरसी ( ) स्त्री सी. એક જાતનું
झरा (झृ अच् टाप्) स्त्री० रा. पाणीनो झरो.
झरी (झृ अच् ङीष्) स्त्री० री. १ उपलो शब्द जुओ. २ तारादेवी.
झर्च् (तुदा० पर० सेट् झर्चति) १ બોલવું, કહેવું. २ दूषण लावबुं. ३ ઠપકો લાવવો ४ દુઃખદેવું. ५ ઠારમારવું.
झर्छ् (तुदा० पर० सेट् झर्छति) उपलो धातु जुओ.
झर्ज् (भ्वा० पर० सेट् झर्जति) १ બોલવું, કહેવું. २ दूषण लावबुं. ३ ઠપકો લાવવો.
झर्छ् (तुदा० पर० सेट् झर्छति) उपलो धातु जुओ.
झर्झ् (भ्वा० पर० सेट् झर्झति) १ બોલવું. કહેવું. २ दूषण लावबुं. ३ ઠપકો. ४ દુઃખદેવું. ५ ઠાર मारवुं.
झर्झ् (तुदा० पर० सेट् झर्झति) झर्च् धातु जुओ.
झर्झ् (चुरा० पर० सेट् झर्झयति) झर्च् धातु जुओ.
झर्झर (झर्झ् करच्) पु० रः १ એક જાતનું વાદ્ય. २ કલિયુગ. ३ એક નદ. ४ નગારું. ५ નેતરનો એક જાતનો દંડ. ६ રાંધવાનું એક જાતનું લોઢાનું साधन. [नाद थायछे तेवो नाद.
झर्झर (,,) क्ली० रं. पाणी पडवाथी જે
झर्झरक (झर्झर कन्) पु० कः कलियुग.
झर्झरा (झर्झ करच् टाप्) स्त्री० रा. १ वेश्या. २ तारादेवी. [ली. २ तारादेवी.
झर्झरिका (झर्झरा कन्) स्त्री० का. १ અડદની રોટ-
झर्झरिन् (झर्झर इनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઝાંજવાળું.
झर्झरीक (झर्झर ईकन्) पु० कः १ देह. २ देश. ३ तम्भीर, छभ्भी. [नना ५ऽ५ऽाटनो नाद.
झलंझला (झलंतं ज्वलति) स्त्री० ला. हाथीना का-
झलरी ( ) स्त्री० री. १ ખંજરી. २ रचित केश, અંબોડો વગેરે.
झला (झरा पृषो०) स्त्री० ला. १ दीकरी, पुत्री. २ चકચકાટ, सूर्यप्रકાश. ३ એક જાતનો કીડો.
झालि (झल् इन्) स्त्री० लिः सोपारी ड्रेाश्ल.
झल्ल (झर्छ् किप् तं लाति) पु० ल्लः કુસ્તી, પહેલવાનગિરી, साઠમારી વગેરે કરનારો મલ્લ.
झल्लक (झल्ल कन्) पु० कः એક જાતનું વાદ્ય, ઝાંજ.
झल्लकंड (झल्लः तत्स्वर इव कंडः स्वरो यस्य) पु० ङः पारेवुं, કબુતર.
झल्लकी (झल्लक ङीप्) स्त्री० की ઝાંજ.
झल्लरा (झर्झ अरन् पृषो०) स्त्री० रा. नीचेनो शब्द जुओ.
झल्लरी (झर्झ अरन् ङीप्) स्त्री० री. १ ખંજરી, ડફ. २ वाद्यविशेष, ઝાંજ. ३ ભીનાશ, ભીનાપણું. ४ रचित केश, અંબોડો વગેરે. ५ शुद्धपणुं, स्वच्छपणुं. ६ शरीरने सुगंधवाळुं अने स्वच्छ કરવાનો એક ખુશ્બોદાર પદાર્થ.
झल्लिका (झर्झ ण्वुल् पृषो०) स्त्री० का. सूर्यनो प्रકાश, चકચકાટ, शरीरने ખુશ્બોદાર કરવા માટે वापरेलुं लुगडुं अथवा चीथरुं, शरीरने मसळी चोળીને તે ઉપરથી કહાડી નાખેલો મેલ.
झल्ली ( ) स्त्री० ल्ली. એક જાતનું વાદ્ય, ઝાંજ, ખંજરી, ડફ.
झल्लोल (झर्झ लोल पृषो०) पु० लः सूतरनो दोरो કહાડવા માટે धातुनो अथवा पथ्थरनो छेदवाळो गोળाકૃતિ એક પદાર્થ.
झष् (भ्वा० पर० सेट् झषति) १ लेवुं, ग्रहण કरवुं. २ ઠार मारवुं, भारी नाખवुं. ३ दुःખदेवुं. ४ शरीर ઉપર धारण કरवुं. ५ वापरवुं.
झष (झष् घ क्त वा) पु० षः १ माछलुं. २ मीनराशि. ३ ઉष्णुता. ४ ઝાડી. ५ अरण्य. ६ मगर.
झष (झष् अच्) क्ली० षं. १ पऽतर जमीन. २ ઉजऽ जमीन. ३ वन.
झषकेतन (झषः केतनेऽस्य) पु० नः કામ, કામદેવ.
झषकेतु (झषः केतुः यस्य) पु० तुः કામ, કામદેવ.
झषा (झष् अच् टाप्) स्त्री० षा. એક જાતની वनस्पति नागબલા.
झषांक (झषः अंकः यस्य) पु कः १ अनिरुद्ध, मदनपुत्र, उषापति. २ કામદેવ.
झषाशन (झषं अश्नाति) पु० नः १ माछलुं भક्षण કरनार मोटो मच्छ. २ माछलुं खानारो.
झषोदरी (झषःउदरमस्याः) स्त्री० री. व्यासमाता, सत्यवती.
झा (झ अच् टाप्) स्त्री० झा. पाणीनो धोध.
झांकृत (झां कृ क्त) क्ली० तं. १ ઝમ્ઝમ્ વાગે એवुं એક જાતનું पादभूषण. २ એક જાતનો क्षार.
झाट (झट् णिच् अच्) पु० टः १ कुंज, लतागृह. २ क्षत वगेरेनुं पाणीथी स्वच्छ કरवुं.
झाट (,,) क्ली० टं. १ ઝાડી. २ रान. ३ अरण्य.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઝાટલ (ઝટ્ ણિચ્ અલચ્) પુ० લः એક જાતનું ઝાડ.

ઝાટા (ઝટ્ ણિચ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી० ટા. ૧ જાઇની વેલ. ૨ વનસ્પતિ ભોંય આંબલી. [ગુ.

ઝાટાસ્ત્ર ( ) ક્લી० સ્ત્ર. પાણીનું ફાણી-

ઝાટાસ્ત્રક (ઝાટાસ્ત્ર કન્) ક્લી० કં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ઝાટી (ઝટ્ ણિચ્ અચ્ ङीप्) સ્ત્રી० ટી. જાઇની વેલ. વનસ્પતિ ભોંયઆંબલી. [જુઓ.

ઝાટિકા (ઝાટા સ્વાર્થે ક) સ્ત્રી० કા. ઉપલો શબ્દ

ઝાવુ ( ) પુ० વુः ઝાવુ શબ્દ જુઓ.

ઝામક (ઝમ્ ण्वुल्) ક્લી० કં. ૧ બગેલી ધંટ. ૨ પાકી ધંટ.

ઝામર (ઝામં રાતિ રા ક) પુ० રः સોય વગેરે અણીદાર વસ્તુને સ્વચ્છ કરવા માટે સ્ત્રીઓથી વપરાતો નાનો પથ્થર.

ઝાર્ઝર (ઝર્ઝરી અણ્) પુ० રः ખંજરી વગાડનાર.

ઝાર્ઝરિક (ઝર્ઝર ઠક્) પુ० કः ખંજરી ડર વગેરે વગાડનાર, ઝાંઝ બજાવનાર.

ઝાલરી (ઝલર અણ् ङीप्) સ્ત્રી० રી. ૧ એક જાતનું વાદ્ય. ૨ ડર, ખંજરી.

ઝાલા ( ) સ્ત્રી० લા. ઝલા શબ્દ જુઓ.

ઝાલિ ( ) સ્ત્રી० લિः મીઠામાં આથેલ આંબાની કેરી. [ઝાડ. ઝાવુક.

ઝાવુ (ઝા इति वाति वा डु) પુ० વુः એક જાતનું

ઝાવુક (ઝાવુ સ્વાર્થે ક) પુ० કः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ઝાવૂ (ઝાવ્ ઉ) પુ० વૂः ઝાવુ શબ્દ જુઓ.

ઝિંગાક (લિંગિ આકન્ પૃષો०) પુ० કः એક જાતની કાકડી. [૨ કાકડી ઇત્યાદિ.

ઝિંગિની (લિંગિ ણિનિ પૃષો०) સ્ત્રી० ની. ૧ મશાલ.

ઝિંઝિમ (ઝિંઝિ મા ક) પુ० મः બળતું રાન.

ઝિંઝ્જી (ઝિંઝ્જા અચ્ ङीप्) સ્ત્રી० જ્જી. એક જાતનો કીટ, ડાંસ. [૨પતિ.

ઝિંઝિણી ( ) સ્ત્રી० ણી. એક જાતની વન-

ઝિંઝિરિટા ( ) સ્ત્રી० ટા. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નું ઝાડ.

ઝિંટી (ઝિમિતિ રટતિ પૃષો०) સ્ત્રી० ટી. એક જાત-

ઝિરિ (ઝિર્ इन्) સ્ત્રી० રિः એક જાતનો કીડો.

ઝિરિકા (ઝરિ કૈ ક) સ્ત્રી० કા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ઝિલ્લિ (ચિલ્ ક્તિન્ પૃષો०) સ્ત્રી० લ્લી. ૧ ઝિલ્લિકા શબ્દ જુઓ. ૨ સૂર્યપ્રકાશ. ૩ પ્રકાશ. ૪ સુગંધી પદાર્થ શરીર ઉપર લગાડવા ઉપયોગમાં લીધેલુ વસ્ત્ર અથવા ચીંથરૂ. ૫ આંતરછાલ. ૬ એક જાતનો કીડો, તમરૂં.

ઝિલ્લિકા (ઝિલ્લિ કન્) સ્ત્રી० કા. ૧ એક જાતનો કીડો, તમરૂં. ૨ એક જાતનું વાદ્ય ઝાંઝ. ૩ વાટ, વર્તિ. [કીડો, તમરૂં.

ઝિલ્લી (ચિલ્ અચ્ પૃષો०) સ્ત્રી० લ્લી. એક જાતનો

ઝિલ્લીક ( ) પુ० કः ઝિલ્લિકા શબ્દ જુઓ. [ઠः પારેવું, કબુતર.

ઝિલ્લીકંઠ (ઝિલ્લિः તદ્રવ ઇવ કંઠः રવः યસ્ય) પુ०

ઝીરિકા ( ) સ્ત્રી० કા. ઝિજ્જિ શબ્દ જુઓ. [તમરૂં.

ઝીરુકા (ઝી રુક્ ક) સ્ત્રી० કા. એક જાતનો કીડો.

ઝુ (ભ્વા० આત્મ० સેટ્ ઝવતે) જવું, ગમન કરવું.

ઝુંટ (લુટ્ અણ્ પૃષો०) પુ० ટः ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ સ્તંભ. ૩ ગુલ્મ.

ઝૂપિણી ( ) સ્ત્રી० ણીः એક જાતનું સોપારીનું ઝાડ. ૨ આકાશમાં અરિષ્ટ સૂચક દુઃશ્ચિન્હ. [રાગિણી.

ઝૂમેરિ ( ) સ્ત્રી० રિः તે નામની એક

ઝૂર્ (ભ્વા० પર० સેટ્ ઝૂષતિ) ૧ ઠાર મારવું. ૨ દુઃખદેવું.

ઝૃ (ઝૃ પર० સેટ્ ઝૃણાતિ) ૧ વૃદ્ધ થવું. ૨ જુનું થવું.

ઝોડ (ઝુડ્ અચ્) પુ० ડः સોપારીનું ઝાડ.

ઝૌલિક ( ) પુ० કः સોપારી નાખવાનું પાત્ર.

ઝ્યુ (ભ્વા०આત્મ० અનિટ્ ઝ્યવતે) જવું, ગમન કરવુ.

ઞ.

ઞ વ્યંજન પૈકી દશમો અનુનાસિક ઘોષાક્ષર.

ઞ (ઞ્ અચ્) પુ० ઞः ૧ શુક્રાચાર્ય, અસુરગુરૂ. ૨ બેલ, બલદ. ૩ અસ્પષ્ટ ધ્વનિ. ૪ ભૂષણનો નાદ.

ઞ (,,) ત્રિ० ઞः-ઞા-ઞં. ૧ પાખંડી, કુમાર્ગે જનાર. ૨ સંગીત કરનાર, ગાનાર.

ટ.

ટ વ્યંજન વર્ણ પૈકી અગીયારમો અઘોષાક્ષર.

ટ (ટક્ ડ) પુ० टः ૧ ધનુષની દોરીનો શબ્દ.

ટ (,,) ત્રિ० टः-टा-टं. ઠીગણું, વામન.

ટ (,,) ક્લી० टं. પોલું નાળીએર.

ટક્ (ભ્વા० પર० સેટ્ ટંકતિ) ૧ બાંધવું. ૨ ગુંથવું.

ટક્ (ચુરા० ઉભય० સેટ્ ટંકયતિ-તે) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

टङ्कदेशीय (टङ्कदेशे भवः छ) पु० यः १ એક જાતનું શાક. २ ટક્ક દેશમાં હોનાર.
टङ्कर (टङ्क् कृ अर्) पु० रः એક જાતનો વાઘ
टंकित (टङ्क् क्त) त्रि० तः-ता-तं. બાંધેલ
'नाकृष्टं न च टंकितं न नमितं नोत्थापितं स्थानतः'
हनुमन्नाटकम्.
टगर (टः गर इव) त्रि० रः-रा-रं. ત્રાંસી આંખનું, બાડું.
टगर (टः गर इव) पु० रः १ ટંકણ ક્ષાર. २ વિપયમોજ. ३ ગભરાટ. ४ મનની ભ્રાંતિ. ५ ઇંદ્રિયનો શબ્દાદિ વિપય.
टंक (टकि अच्) पु० कः १ પથ્થર કાપવાનું ટાંકણું. २ તલવાર, ખડ્ગ. ३ એક જાતનું યજ્ઞીયશસ્ત્ર. ४ તલવારનુ મીઆન. ५ કુઆડો. ६ ક્રોધ, કોપ. ७ ચાર માસા બરોબરનું એક વજન. ८ અહંકાર, ગર્વ. ९ શીકોટો. १० જમીન ભીંત વગેરે ની પ્રાટ. ११ ટોચ, શીખર. १२ એક જાતનો આંબો.
टंक (टकि घञ् अच् वा) पु० क्ली० कः-कं. १ ખોદવાનું સાધન કોદાળી પાવડો વગેરે. २ એક જાતનું કોડીનું ઝાડ. ३ દર્પ.
टंक (टङ्क् अच्) पु० कः १ ખડ્ગ. २ ટાંકણું. ३ ચાર માસાનું એક વજન. ४ એક જાતનો ખેર.
टंकक (टंक कन्) पु० कः ધણું કરી રૂપાનું સીકોટો મારેલું નાણું. [ધણી.
टंककपति (टंककस्य पतिः) पु० तिः ટંક શાલાનો
टंककशाला (टंककस्य शाला) स्त्री० ला. ટંકશાળ, શીક્કાવાળું નાણું પાડવાની જગા.
टंकटीक (टंक इव टीकते टीक् अच्) पु० कः મહાદેવ, શિવ.
टंकण (टङ्क् ल्युट्) क्ली० णं. ટંકણક્ષાર.
टंकण (" ") क्ली० णं. १ બાંધવું. २ ધાતુને ઝાળી ચોડી દેવી. टंकन.
टंकशाला (टंकस्य शाला) स्त्री० ला. टंककशाला શબ્દ જુઓ.
टंका (टंकि अच् टाप्) स्त्री० का-१ પર્વતની બાજુ. २ જાંઘ. ३ તારાદેવી. [ઝાડ.
टंकानक (टंकमानयति अन् ण्वुल्) पु० कः શેતુરનું
टंकार (टङ्क् आरक्) पु० रः १ આશ્ચર્ય, અયંબો. २ ધનુષ્યની દોરીનો ટંકાર. ३ કીર્તિ. ४ પ્રસિદ્ધિ.
टंकारित (टंकार इतच्) क्ली० तं. ધનુષની દોરીનો ટંકાર.
टंग (टंक पृषो०) पु० गः १ પાવડો. २ કોદાળી. ३ કુઆડો. ४ ટાંકણું. ५ ટંકણક્ષાર. ६ ચારમાસાની બરોબરનું વજન. [ટાંકણું.
टंगन (टंकण पृषो०) क्ली० नं. १ ટંકણખાર. २
टंगिनी (टंकि णिनि पृषो०) स्त्री० नी. વનસ્પતિ પહાડ મૂલ. [જુઓ
टट्टनी ( ) स्त्री० नी. गृहगोधा શબ્દ
टट्टरी (टट्टेति शब्दं राति रा क) स्त्री० री. ભસ્કરી, ઠઠ્ઠો. २ નગારૂ. ३ હરકોઇ વાદ્ય. ४ મૃપાવાદ્ય.
टट्टुर (टट्टु रा क) पु० रः નગારાનો શબ્દ.
टल् (भ्वा० पर० सेट् टलति) १ ગભરાવવું. २ ભય ફિકર વગેરેથી વિહ્વળ થવું. [૩ હ્રેાગ.
टलन (टल् ल्युट्) क्ली० नं. १ ધાસ્તી. २ ગભરાટ.
टा (टल् ड टाप्) स्त्री० टा. १ પૃથ્વી. २ શપથ, કસમ. ३ પ્રતિજ્ઞા.
टांकर (टांकं राति रा क) पु० रः १ સોદો. २ લુચ્ચો. ३ રંડીબાજ. ४ એક જાતનું ઝાડ.
टांकृत ( ) क्ली० तं. અવાજ, ધ્વનિ
टार (टा कृ अण्) पु० रः १ ઘોડો. २ ગાંડભરાણેો.
टिक् (भ्वा० आत्म० सेट् टेकते) જવું, હાલવું.
टिटिभ (टिटि इति भणति भण्) पु० भः ટીટોડી.
टिटिभक (टिटिभ कन्) पु० कः એક જાતનું પક્ષી, ટીટોડી. [શબ્દ જુઓ.
टिट्टिभ (टिट्टि इति भणति भण्) पु० भः ઉપલેા 'कटुरटति निकटवर्ती वाचयां टिट्टिभोऽयम्' उद्भटः
टिट्टिभक (टिटिभः स्वार्थे क) पु० कः टिटिभक શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
टिठिभक ( ) पु० कः ઉપલેા શબ્દ
टिंडिश ( ) पु० शः એક જાતનું ઝાડ.
टिप् (चुरा० पर० सेट् टेपयति) મોકલવું, પ્રેરવું, ફેંકવું.
टिप्पनी (टिपां पन्यने पन् क ङीप्) स्त्री० नी. હરકોઇ ગ્રંથમાં કઠણ શબ્દો વગેરેની ટીકા.
टीक् (भ्वा० आत्म० सेट् टीकते) १ જવું. २ હાલવું, ચાલવું. ३ ટીકા કરવી.
टीका (टीक् क टाप्) स्त्री० का. ટીકા. टिप्पणी.
टु ( ) पु० टुः १ સોનું. २ ચાહેતે વખતે બીજો વેષ બદલનાર ઠગ. ३ કામદેવ, મદન.
टुंटुक (टुंटु कै क) त्रि० कः-का-कं. १ ધાતકી, ક્રૂર. २ નીચ, હલકું.
टुंटुक (" ") पु० कः १ એક જાતનું ઝાડ. २ એક જાતનું નાનું પક્ષી. ३ કાળો ખેર.
टुंटुका (" " टाप्) स्त्री० का. એક જાતનું ઝાડ.
टेपन (टिप् ल्युट्) क्ली० नं. १ મોકલવું. २ પ્રેરવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩ ફેંકવું. [ત્રાંસુ.

ટેર ( ) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. તીરછું,

ટેરક (કેકર પૃષો૰) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ટૌક્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ટૌકતે) જવું.

ટ્વલ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ટ્વલતિ) ટલ્ ધાતુ જુઓ.

ઠ.

ઠ વ્યંજનમાં બારમો અઘોષાક્ષર.

ઠ (ટ પૃષો૰) ત્રિ૰ ઠઃ-ઠા-ઠં. ૧ શૂન્ય. ૨ રહિત, ખાલી. ૩ ધૂતારૂ. ૪ શેઠ.

ઠ (,,) પુ૰ ઠઃ ૧ શંભુ. ૨ મોટો અવાજ. ૩ સૂર્યમંડળ. ૪ ચંદ્રમંડળ. ૫ ગોળાકાર. ૬ ઇંદ્રિય વિષય, દેવની પ્રતિમા, જનસમૂહ.

ઠક્કુર ( ) પુ૰ રઃ ૧ ઠાકોરજી. ૨ દેવની મૂર્તિ. ૩ દેવતા, ઠાકોર.

ઠઠમ્ ( ) અ૰ ઠમ્. વાસણ વગેરેનો અવાજ.

ડ.

ડ વ્યંજન વર્ણ પૈકી તેરમો ઘોષાક્ષર.

ડ (ડી ડ) પુ૰ડઃ ૧ મહાદેવ. ૨ ભય, ડર. ૩ એક જાતનું વાદ્ય. ૪ અવાજ, નાદ. ૫ ઔર્વાગ્નિ.

ડંગરી (ડં વાસં ગિરતિ) સ્ત્રી૰ રી. લાંબી કાકડીનો વેલો. [બ્દ જુઓ.

ડંગારી (,,) સ્ત્રી૰ રી. ઉપલો શ-

ડપ્ (ચુરા૰ આત્મ૰ સેટ્ ડાપયતે) જમા કરવું, એકઠું કરવું, ઢગ કરવો.

ડપ્ (ચુરા૰આત્મ૰ સેટ્ ડંપયતે) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ડપ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ડંપતે) ૧ જમા કરવું. ૨ ઢગ કરવો. [(વિડંવયતિ) છલવું.

ડબ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ ડંબયતિ-તે) ફેંકવું. વિ

ડભ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ ડંભયતિ-તે) જમા કરવું, ઢગ કરવો.

ડભ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ડંભતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ડમ (ડ મા ક) પુ૰ મઃ કચરો વિષ્ટા વગેરે કહાડનાર ભંગી ઇત્યાદિ.

ડમર (ડમ્ રા ક) પુ૰ રઃ ૧ હથીઆરવિનાનું યુદ્ધ. ૨ પોકાર અને ચેષ્ટા કરી દુશ્મનને ભય આપવો તે. ૩ રાજા શિવાયનું નાનું યુદ્ધ. ૪ ગામડાના લોકનું પરસ્પર યુદ્ધ. ૫ દંગો. ૬ પ્રલય.

ડમર (ડમ્ રા ક) ક્લી૰ રં ભયથી નાશી જવું.

ડમરા (ડમ્ રા ક ટાપ્) સ્ત્રી૰ રા. પુ૰ ડમર શબ્દ જુઓ. [ડમરૂ.

ડમરિન્ (ડમર ઇનિ) પુ૰ રી. એક જાતનું વાદ્ય,

ડમરુ (ડમ્ રું કુ) પુ૰ રુઃ ૧ એક જાતનું વાદ્ય, ડમરૂ. ૨ આશ્ચર્યકારક વસ્તુ.

ડંબર (ડબિ અરન્) પુ૰ રઃ ૧ સમૂહ. ૨ આડંબર. ૩ આયોજન.

ડયન (ડી લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ બુરખાવાળી ગાડી. ૨ મનુષ્યને લઈ જવાનું વાહન ડોલી પાલખી વગેરે. ૩ પક્ષી વગેરેનુ હવામાં ઉડવું.

ડલક (ડમ્ ણ્વુલ્) ક્લી૰ કં. ફલ ફુલ વગેરે લઈ જવાની ટોપલી વગેરે, ડાલુ.

ડાવિત્થ ( ) પુ૰ ત્થઃ લાકડાનો મૃગ,

ડહુ (દંહ્ ઉ) પુ૰ હુઃ એક જાતનું ઝાડ. લકુચવૃક્ષ.

ડહૂ (દહ્ ઊ) પુ૰ હૂઃ એક જાતનું ઝાડ.

ડા (ડી ડ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ડા. ૧ ડાકણ. ૨ પિશાચી. ૩ ફુલ, ફલ વગેરે લઈ જવાની ટોપલી વગેરે.

ડાકિની (ડ અક્ ણિનિ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ની. ડાકણ.

ડાકિનીતા (ડાકિન્યા ભાવઃ) સ્ત્રી૰ તા. ડાકણપણું.

ડાકિનીત્વ (,,) ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ડામર (ડમર્ અણ્) પુ૰ રઃ પુલ્લિંગી ડમર શબ્દ જુઓ ૨ લડાઇનો અથવા ઉજાણીનો ધોંધાટ. ૩ આશ્ચર્યકારક વસ્તુ. ૪ આશ્ચર્યકારક બનાવ. ૫ શિવડામર, યોગડામર, દુર્ગાડામર વગેરે ૭ પ્રકારનાં ડામર. ૬ જનવિશેષ.

ડાલિમ (દાડિમ પૃષો૰) પુ૰ મઃ દાડમનું ઝાડ. દાડિમ. [દેશ.

ડાહલ ( ) પુ૰ લઃ ત્રિપુર નામનો એક

ડાહુક (ડ વ્હે ડુ ક) પુ૰ કઃ એક જાતનો પક્ષી.

ડિક્કરી ( ) સ્ત્રી૰ રી. જુઆન સ્ત્રી.

ડિંગર (ડંગર પૃષો૰) પુ૰ રઃ ૧ ફેંકવું, મોકલવું. ૨ પ્રેરવું. ૩ વન.

ડિંગર (,,) પુ૰ રઃ ચાકર, નોકર, ગુલામ, જાડો માણસ, શઠ, લુચ્ચો.

ડિંડિમ (ડિડિ મા ક) પુ૰ મઃ ૧ નગારું. ૨ એક જાતનો છોડ.

ડિંડિર (ડિડિ કિરચ્) પુ૰ રઃ સમુદ્રનું ફીણ.

ડિંડિરમોદક (ડિંડિર ઇવ, મોદયતિ) ક્લી૰ કં. ૧ લસણ. ૧ ગાંજો. [નરપતિ.

ડિંડિશ (ડિંડિક પૃષો૰) પુ૰ શઃ એક જાતની વ-

ડિત્થ ( ) પુ૰ ત્થઃ ૧ લાકડાનો હાથી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨ એક જાતનો સંજ્ઞા શબ્દ. ૩ ડિત્થ શબ્દ પ્રતિપાદ્ય એક અર્થ.

ડિપ્ (દિવા૰ પર૰ ડિપ્યતિ) ટિપ્ ધાતુ જુઓ.

ડિપ્ (ચુરા૰ આત્મ૰ સેટ્ ડેપયતિ-તે) ટિપ્ ધાતુ જુઓ.

ડિપ્ (ચુરા૰ આત્મ૰ સેટ્ ડેપયતે) ડપ્ ધાતુ જુઓ.

ડિપ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ડિંપતિ) ડપ્ ધાતુ જુઓ.

ડિપ્ (ચુરા૰ આત્મ૰ સેટ્ ડિંપયતિ-તે) ડપ્ ધાતુ જુઓ. [ફેંકવું.

ડિબ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ ડિંબયતિ-તે) ઉડાવવું,

ડિમ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ ડિંમયતિ-તે) જમા કરવું, ઢગ કરવો.

ડિમ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ડિંમતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ડિમ (ડિમ્ ક) પુ૰ મઃ દશ રૂપકનો એક પ્રકાર.

ડિંબ (ડિંબિ ઘઞ્ અચ્ વા) પુ૰ વઃ ૧ શસ્ત્ર વિનાનું યુદ્ધ. ૨ નાની સુની લડાઇ. ૩ પરસ્પર યુદ્ધ. ૪ ઇંડું. ૫ કોશનિવાસી જંતુ. ૬ મૂત્રાશય. ૭ ગર્ભાશય. ૮ ગોળ, વર્તૂલાકાર. ૯ ભયથકી પેદા થયેલ ધોંધાટ. ૧૦ પ્લીહ. ૧૧ નાનું. ૧૨ બચ્ચું.

ડિંબાહવ (ડિંબ ભયધ્વનિયુક્ત આહવં) પુ૰ વઃ ૧ નાની સુની લડાઇ. ૨ રાજા વિનાનું પરસ્પર યુદ્ધ. ડિંબયુદ્ધ.

ડિંબિકા (ડિંબિ ણ્વુલ્) સ્ત્રી૰ કા. ૧ પાણીનું બડબડીયું. ૨ પરપોટો. ૩ જલભક્ષિકા. ૪ કામાતુર સ્ત્રી. ૫ જલબિંબ. ૬ એક જાતનું ઝાડ.

ડિંભ (ડિંભિ અચ્) પુ૰ મઃ ૧ નાનું બચ્ચું. ૨ બાલક, છોકરું. મૂર્ખ.

ડિંભક (ડિંભ કન્) પુ૰ કઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ડિંભચક્ર (ડિંભ ઇવ ચક્રં) ક્લી૰ ક્રં. શુભ અને અશુભ જોવાની ચંદ્રકુંડલી વગેરે.

ડિંભા (ડિંભ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ભા. અત્યંત બાલક.

ડી (ભ્વા૰ દિવા૰ આત્મ૰ સેટ્ ડયતે ડીયતે) ૧ ઉડવું. ૨ ગમન કરવું. उत् (उड्डीयते, उड्डयते) ઉપર ઉડવું. परि (परिडयते, परिडीयते) ગોળાકારમાં ઉડવું. प्र (प्रडयते, प्रडीयते) ચંચલતાથી ઉડવું. सम् (संडयते, संडीयते) ટોળું વળી ઉડવું, એકઠું ઉડવું. सम्+ उत् (समुड्डयते, समुड्डीयते) અટકી અટકીને ઉડવું, હળવે હળવે ઉંડવું.

ડીન (ડી ક્ત) ક્લી૰ નં. ૧ ઉડવું. ૨ પક્ષિની એક જાતની ગતિ. ૩ એક જાતનું આગમ શાસ્ત્ર.

ડીનક (ડીન સ્વાર્થે ક) ક્લી૰ કં. પક્ષીનું વારંવાર હળવે હળવે ઉડવું.

ડીનાવડીન (ડીનેન સહ અવડીનમ્) ક્લી૰ નં. ૧ પક્ષીનું ઉંચે નીચે ઉડવું. ૨ ખરાબ રીતે ઉડવું.

ડુંડુ (ડુંડુમ પૃષો૰) પુ૰ ડુઃ એક જાતનો નિર્વિષ સર્પ.

ડુંડુભ (ડુંડુ ભા ક) પું૰ ભઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ડુંડુલ (ડુંડુ લા ક) પુ૰ લઃ નાનું ધુવડ પક્ષી.

ડુલ (ડુ લા ક) પુ૰ લઃ એક જાતનો ધુવડ.

ડુલિ (ડુલિ પૃષો૰) સ્ત્રી૰ લિઃ નાનો કાચબો. ૨ કાચબી. [એક નાનુ પક્ષી.

ડુલિકા ( ) સ્ત્રી૰ કા. દીવાળીધોડાજેવું

ડોર (દોષ્ રા ડ પૃષો૰) ક્લી૰ રં. ૧ કમરે અને હાથે બાંધવાની દોરી. ૨ ગાંસડી વગેરે બાંધવાની દોરી. [જુઓ.

ડોરક (ડોર સ્વાર્થે કન્) ક્લી૰ કં. ઉપલો શબ્દ

ડોરડી (ડોરમિવ ડયતે) સ્ત્રી૰ ડી. વૃહતિ.

ઢ.

ઢ વ્યંજન વર્ણ પૈકી ચૌદમો અઘોષાક્ષર.

ઢ (ઢૌક્ ડ) પુ૰ ઢઃ મોટું નગારું. ૨ કુતરો. ૩ કુતરાની પુંછડી. ૪ સર્પ. ૫ અવાજ. ૬ નિર્ગુણ.

ઢક્ક (ઢક્ કૈ ક) પુ૰ ક્કઃ ૧ ઢાક્કા શહેર. ૨ તિરોધાન. ૩ અદર્શન. ૪ ધર્માદાનું મકાન. ૫ અવાજ. ૬ નિર્ગુણ. [ડંકો.

ઢક્કા (ઢક્કિતિ કાયતિ કૈ ક ટાપ્) સ્ત્રી૰ ક્કા. નગારું,

ઢક્કારી (ઢક્ કૃ અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ રી. તાંત્રિક મતમાં માનેલી દુર્ગાની એક મૂર્તિ. [ની સ્ત્રી.

ઢામરા (ઢે અમરેવ) સ્ત્રી૰ રા. હંસણ, હંસ પક્ષી-

ઢાલ (ઢ અલ્ અચ્) ક્લી૰ લં. ઢાલ. ફલક.

ઢાલિન્ (ઢાલ ઇનિ) પુ૰ લી. ઢાલવાળી.

ઢુઢ્ (ભ્વા૰પર૰ સેટ્ ઢુંઢતિ) ૧ ઢુંઢવું. ૨ તપાસવું. ૩ શોધવું. [૩ તપાસવું.

ઢુંઢન (ઢુઢ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ ઢુંઢવું. ૨ શોધવું.

ઢુંઢિ (ઢુંઢ્ ઇન્) પુ૰ ઢિઃ ગણેશનું નામ.

ઢુંઢિત (ઢુંઢ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. શોધેલું, તપાસેલું.

ઢોલ (ઢઃ તદાકારં લાતિ લા ક પૃષો૰) પુ૰લઃ ઢોલ.

ઢૌક્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ઢૌકતે) ૧ જવું. ૨ હાલવું. ૩ મોકલવું.

'वने रात्रिचरो ढुढोके' ભટ્ટિઃ

ઢૌકન (ઢૌક્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ લાંચ, રૂશવત. ૨ જવું. ૩ પ્રેરવું.

ણ.

ણ વ્યંજન વર્ણ પૈકી પંદરમો ઘોષાક્ષર.

ણ (ણક્ ડ) પુ૰ ણઃ ૧ શંભુ. ૨ બિંદુનાભનો જૈન-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મતનો એક દેવ, દાન, દેણું. ૩ ડુક્કર. ૪ અલંકાર. ૫ જલગૃહ. ૬ નકારાર્થવાચક શબ્દ.

ण (,,) ત્રિ૰ णः-णा-णं. દુર્ગુણી.

णख् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ णखति) ૧જવું. ૨ હાલવું.

णख् (,,) ૧ જવું. ૨ હાલવું. **णक्ष्.**

णट् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ नटति) ૧ નાચવું. ૨ ચાળા કરવા. ૩ દુઃખ દેવું.

णद् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ नदति) ૧ સમુદ્રસરખું ગર્જવું. ૨ પશુસરખો અવાજ કરવો. ૩ નાદ કરવો.

'नृत्यावसाने नटराजराजो ननाद ढक्कां नवपंचवारम्'
शब्देन्दुशेखरः

णद् (चुरा૰ उभय૰ सेट् नादयति-ते) ૧ પ્રકાશવું. ૨ કહેવું, બોલવું.

णभ् (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ नभते) ૧ મારી નાખવું. ૨ હાર મારવું, હિંસા કરવી. ૩ ધ્વંસ કરવી. ૪ દુઃખદેવું. ૫ નહિં જેવું થવું.

णम् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ नमति) ૧ નમવું. ૨ નીચે નમવું. ૩ વંદવું. ૪ શબ્દ કરવો.

णय् (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ नयते) ૧ જવું. ૨ હાલવું. ૩ રક્ષવું. ૪ બચાવવું. [કરવો.

णर्द् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ नर्दति) નાદ કરવો, અવાજ

णल् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ नलति) ૧ સુંગવું. ૨ બાંધવું.

णश् (दिवा૰ पर૰ सेट् नश्यति) નાશ પામવું. ૨ હોતું નહોતું થવું. ૩ હોતુ બંધથવું. ૪ અદૃશ્ય થવું. [વાંકું કરવું.

णस् (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ नसते) ૧ વાંકું થવું. ૨

णह् (दिवा૰ पर૰ सेट् नह्यति) બાંધવું. सम् (सन्नाहति) બખ્તર પહેરવું.

णास् (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ नासते) ધોરવું.

णिज् (अदा૰ आत्म૰ सेट् निंक्ते) ૧ સ્વચ્છ કરવું. ૨ નિર્મલ કરવું.

णिज् (जुहो૰ उभय૰ सेट् नेनेक्ति नेनिक्ते) ૧ પાલવું. ૨ સ્વચ્છ કરવું. ૩ નિર્મલ કરવું.

णिद् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ निंदति) ૧ નિંદવું. ૨ ધિક્કારવું. [પાસે જવું. ૩ પહોંચવું.

णिद् (ભ્વા૰ उभय૰ सेट् नेदति-ते) ૧ નિંદવું. ૨

णिल् (तुदा૰ पर૰ सेट् निलति) ૧ અસંપૂર્ણ રીતે સમજવું. ૨ ખરાબ રીતે સમજવું. ૩ ખોટી રીતે સમજવું. [કરવું.

णिव् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ निव्वति) ૧ છાંટવું. ૨ ભીનું

णिश् (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ नेशते) ૧ ગંભીરતાથી વિચારવું. ૨ શાંતિથી ધ્યાન કરવું.

णिष् (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ नेषते) ૧ પ્રેક્ષણ કરવું. ૨ છાંટવું. [બચ્ચી લેવી.

णिस् (अदा૰ आत्म૰ सेट् निंस्ते) ૧ ચુંબન કરવું,

णी (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ नयति-ते) ૧ લઇ જવું. ૨ દોરવું. ૩ પામવું. ૪ મેળવવું. अनु (अनुनयति-ते) માગવું, યાચના કરવી, જાચવું, કૃપા કરવી. अप (अपनयति-ते) હરણ કરવું, લઇ જવું, આકર્ષણ કરવું, ઓઢવું, દૂર કરવું. अभि (अभिनयति-ते) દયાળુ થવું, માયાળુ થવું, ચિન્હથી બતાવવું. आङ् (आनयति-ते) આણવું, લાવવું. उत् (उन्नयते) ઉંચે કરવું, ઉંચું લેવું, ઉપાડવું. उप (उपनयति-ते) પાસે જવું, ઉંચે લેવું, ઉપાડવું. उप (उपनयते) ઉપનયન સંસ્કાર કરવો. दुस् (दुर्नयति-ते) ખરાબ રીતિથી વર્તવું. **निस्** (निर्णयति-ते) હરાવવું, નિશ્ચય કરવો, નિર્ણય કરવો, મળવું, પ્રાપ્ત થવું. परि (परिणयति-ते) પરણવું, શોધવું. प्र (प्रणयति-ते) પ્રીત કરવી, સ્નેહ કરવો, શિક્ષા કરવી. वि (विनयति-ते) લઇ જવું, વિનય કરવો, નમ્ર થવું. वि (विनयते) કર્જ વગેરે અદાકરવું, ધર્મ માટે ખર્ચવું. वि + अप (व्यपनयति-ते) વિખેરાઇ જવું, દૂર કરવું. वि + निस् (विनिर्णयति-ते) ન્યાયવડે નિશ્ચય કરવો. सम् (सन्नयति-ते) એકઠું કરવું, જમા કરવું, તજવું. सम् + अनु (समनुनयति) પ્રાર્થના કરવી, માગવું. सम + आङ् (समानयति) એકત્ર કરવું.

णील् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ नीलति) નીલું હોવું. નીલું કરવું. [સ્થૂલ થવું, ધીંગું હોવું.

णीव् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ नीवति) ૧ મોટું થવું. ૨

णु (अदा૰ पर૰ सेट् नौति) ૧ વખાણવું. ૨ પ્રશંસા કરવી. ૩ સ્તુતિ કરવી. आ (आनुते) દુઃખથી રડવું.

णुद् (तुदा૰ पर૰ आत्म૰ सेट् नुदति-ते) ૧ મોકલવું. ૨ પ્રેરવું. ૩ ગમન કરવું. ૪ ફેંકવું. अप (अपनुदते) દૂર કરવું. निस् (निर्णुदति-ते) બહાર ફેંકવું, કાઢાઢી નાખવું, કપુલ કરવું. वि (विनुदंति-ते) ખુશ થવું. सम् (सन्नुदति-ते) હાકવું.

णू (तुदा૰ पर૰ सेट् नुवते) ૧ વખાણવું. ૨ તારીફ કરવી, સ્તુતિ કરવી.

णेद् (ભ્વા૰ પર૰ આત્મ૰ સેટ્ नेदति-ते) ૧ પાસે જવું. ૨ દૂષણ લાવવું. ૩ કપટો દેવો.

णेष् (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ नेषति) ૧ જવું. ૨ પાસે જવું. ૩ પાસે અડવવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

त.

त व्यंजन वर्ण पैकी दंतस्थानीय अघोष सोळमो वर्ण.

त (तक् ड) पु० तः १ चोर. २ अमृत. ३ श्लेष्म. ४ केऽ. पुंछडुं. ५ गर्भाशय. ७ दुष्टजन. ८ झाऽ. ९ रत्न. १० बुध. ११ सुगतदेव. १२ शीयाळनुं. पुंछडुं.

त (,,) क्ली० तं. १ सद्गुण. २ उल्लंघन., ओळंऽवुं. ३ तरणु. ४ गौरववर्जित.

तक् (भ्वा० पर० सेट् तकति) १ खमवुं. २ उपहास करवो. [गाळवुं.

तक् (भ्वा० पर० सेट् तकति) दुःखमां वखतनुं

तक् (भ्वा० आत्म० सेट् तंकते) जवुं, गमन करवुं.

तक (तत् ढेरकच्) त्रि० कः-का-कं. ते, पेलुं.

ताकिल (तक् इलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ दगलबाज. २ कपटी, ठग. ३ औषध.

ताकिला (,, टाप्) स्त्री० ला. औषध, वसाणुं.

तक्य (तक् यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. १ उपहास करवा योग्य. २ निंदवा लायक. ३ सहन करवा लायक. [छे એવी छास.

तक्र (तंच् रक्) क्ली० क्रं. चोथा हिस्सानुं जेमां पाणी

तक्रकूर्चिका (तक्रोत्थिता कूर्चिका) स्त्री० का. छाशमांथी पेदा थतो એક पदार्थ.

तक्रपिंड (तक्रोत्थः पिंडः) पु० डः એક चतुर्थांश पाणी छाशमां नाखी तेने वस्त्रमां गाळी कहाडेल मठो.

तक्रमांस (तक्रेण संस्कृतं मांसं) क्ली० सं. १ हींग, घी, हलदर अने छाश छांटेलुं राधेलुं मांस.

तक्राट (तक्रार्थमटति अट् अच्) पु० टः छाश करवानी रवाश.

तक्ष् (भ्वा० पर० सेट् तक्षति) १ ढांकवुं. २ ढांकण करवुं. सम् (सन्तक्षति) धिक्करवुं, तिरस्कारवुं.

तक्ष् (त्वा० पर० सेट् तक्ष्णोति) १ तासवुं. २ बारीक करवुं.

तक्ष (तक्ष् घञ्) पु० क्षः तनु करवुं ते.

तक्ष (तक्ष् अच्) पु० क्षः रामना भाई भरतनो એક पुत्र.

तक्षक (तक्ष् ण्वुल्) पु० कः १ सुतार. २ नाटकनो सूत्रधार. ३ विश्वकर्मा कारीगीर. ४ ते नामनी એક सर्प जाति. ५ वृक्षविशेष.

तक्षण (तक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. तनु करवुं.

तक्षणी (तक्ष् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. એક जातनुं अस्त्र.

तक्षन् (तक्ष् कनिन्) पु० क्षा. त्वष्टा.

तग् (भ्वा० पर० सेट् तंगति) १ गमन करवुं, जवुं. २ कांपवुं. ३ थरथरवुं. ४ अथडाइ पडवुं ५ लडथडी पडवुं. [डितगर. ३ तगरमूल.

तगर (त गृ अच्) पु० रः १ तगरनुं झाऽ. २ पिं-

तगरपादिक (तगरपाद ठञ्) क्ली० कं. तगरमूल.

तंक (तकि घञ्) पु० कः १ कुआडो. २ विरहनुं दुःख. ३ जप.

तंक (टंक पृषो०) पु० क्ली० कः-कं. पथ्थर कापवानुं टांकणुं. २ भीऽ. ३ वियोग.

तज्ज (तत् जन् ड) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ तरतनुं २ तत्कालनुं. ३ ते थकी पेदा थनार.

तज्जी (तज् क्विप् ङीप्) स्त्री० जी. हिंगुपत्री.

तंज् (भ्वा० पर० सेट् तंजति) जवुं, गमन करवुं.

तन् (रुधा० पर० सेट् तनक्ति) संकोच पामवुं.

तट् (भ्वा० पर० सेट् तटति) ऊंचेथवुं, ऊठवुं.

तट् (चुरा० पर० सेट् ताटयति) मारवुं, ताडन करवुं.

तट (तट् अच्) पु० क्ली० टः टं. कीनारो, कांठो.

तट (,,) क्ली० टं. क्षेत्र, खेतर.

'तटं नपुंसकं क्षेत्रे प्रतीहेतुतरंगिषु' मेदिनी.

तटस्थ (तट स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ किनारा ઉપર रहेनार. २ अलगु रहेनार. ३ पासे रहेनार.

'तटस्थः स्वानर्थान् घटयति च मौनं च भजते'

मालतीमाधवम्.

तटस्थ (,,) क्ली० स्थं. એક जातनुं लक्षण.

तटा (तट् अच् टाप्) स्त्री० टा. कीनारो, कांठो, तीर.

तटाक (तट् अक् अण्) पु० कः तळाव.

तटिनी (तट इनि ङीप्) स्त्री० नी. तीरवाळी नदी.

'तटिनि तटद्रुमपातनपातकमेकं चिरस्थायि'

उद्भटः

तटी (तट् अच् ङीप्) स्त्री० टी. तीर, कांठो, कीनारो.

तट्य (तटे भवः यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. कीनारा ઉપર होनार. [ठोकवुं. २ प्रकाशवुं.

तड् (चुरा० उभय० सेट् ताडयति-ते) १ मारवुं,

तड् (भ्वा० आत्म० सेट् तंडते) ताडन करवुं.

तडग (तड् आग पृषो०) पु० गः तलाव.

तडाक (तड आ क) पु० कः तलाव.

तडाका (तडाक टाप्) स्त्री० का. कीनारो, कांठो.

तडाका (,,) स्त्री० का. १ आघात. २ दीप्ति.

तडाग (तडि आग) क्ली० गं. हरणु पकडवानी जाळ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ણ પકડવાની જાળ.

तडाग („) पु० गः १ તળાવ. २ હર-

तडागवत् (तडाग मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. તળાવવાળું, तडागयुक्त. तडागिन्.

तडाघात (तटे आघातः पृषो०) पु० तः હાથીની ઉંચી કરેલી શુંઢાનો ઘા. [आघात.

तडि (तडि इन्) पु० डिः १ મારનારો, ઠોકનારો. २

तडित् (तड् इति) स्त्री० त्. વીજલી, વીજ.

तडित्वत् (तडित् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. વીજલીવાળું, ચમકનારું.

'समुदितं निचयेन तडित्वतीम्' किरातार्जुनीयम्

तडित्वत् („) पु० वान् १ મેઘ, વાદળું. २ નાગરમોથ. [स्वरूप.

तडिन्मय (तडित् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. વીજલી

'तडिन्मयैरुन्मिषदैर्विलोचनैः' कुमारसंभवम्.

तडिल्लता (तडिदेव लता) स्त्री० ता. વીજલી, વીજ.

तंडक (तडि ण्वुल्) क्ली० कं. સંપૂર્ણ બજાવણી, બધી ક્રિયા.

तंडक („) पु० कः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ દીવાળીયોડો, ખંજન પક્ષી. ३ ફીણ. ४ ઝાડની શાખા. ५ ઘરનો સીધો થાંભલો. ६ પુષ્કળ સમાસવાળું વાકય. ७ બાળગર, જાદુગર. ८ બહુરૂપી પુરૂષ. ९ ઠગારો.

तंडक (तडि ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं. ઉધ ધાતક.

तंडक („) पु० क्ली० कः-कं. પરિષ્કાર.

तंडु ( ) पु० डुः શિવના દ્વારપાસે રહેનારો એક ચોકીદાર, સંગીત નૃત્યકલાનો પહેલો શિક્ષક જેના થકી તાંડવ નામનું નૃત્ય નીકળેલછે તે.

तंडुरीण (तडुर ख) पु० णः १ એક જાતનો કીડો. २ મૂર્ખ, લબાડ. ३ ચોખાનું ધોવરામણ.

तंडुल (तडि उलच्) पु० लः १ ચોખા, ચોખાભાર વજન. २ વાવડીંગ.

तंडुला („ टाप्) स्त्री० ला. વાવડીંગ.

तंडुलांबु (तंडुलस्य अंबु) क्ली० बु. ચોખાનું પાણી.

तंडुलीक (तंडुलीयकः पृ०) पु० कः તાંદળજાની ભાજી.

तंडुलीय (तंडुल छ) पु०यः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ વાવડીંગ. ३ એક જાતનો ખનિજ પદાર્થ.

तंडुलीयक (तंडुलीयः कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तंडुलु (तंडुल पृषो०) पु० लुः વાવડીંગ, વિડંગ.

तंडुलेर (तंडुल एरक्) पु० रः તાંદળજાની ભાજી.

तंडुलोदक (तंडुलोत्थं उदकम्) क्ली० कं. ચોખાનું પાણી, ચોખાનું ઓસામણ. तंडुलोत्थ.

तंडुलौघ (तंडुलस्य ओघः) पु० घः ચોખાનો ઢગલો.

तंडुलौघ (तंडुलानामोघ इव) पु० घः એક જાતનો વાંસ.

तत् (तत् क्विप्) अ० त्. તે માટે, તેથી કરી, તે સંબધે, यत् શબ્દ સાથે સામો સંબંધ રાખનાર.

ततःप्रभृति (ततस् प्रभृति) अ० ति. ત્યારકેડે, ત્યારપછી. [अमुक.

ततम (तत् डतमच्) त्रि० मः-मा-मं. પુષ્કળમાંથી

ततर (तत् डतरच्) त्रि० रः-रा-रं. બેમાંથી અમુક.

ततस् (तत् तसिल्) अ० तः १ ત્યાર પછી २ ત્યારકેડે. ३ તેથી. ४ તદંતર. ५ તે માટે. ६ ત્યાંથી.

'ततो वैकारिकाः स्मृताः'

ततस्ततस् (ततस् ततस्) अ० तः ત્યાંથી, ત્યારથી, ત્યારપછી.

ततस्त्य (ततस् त्यप्) त्रि० स्त्यः-स्त्या-स्त्यं. १ ત્યાંથી થનાર, ત્યાંથી હોનાર. २ ત્યાંનું.

'ततस्ततस्त्या विनियंतुमक्षमाः' माघः

ततामह (ततस्य पितुः पिता) पु० हः બાપનો બાપ, દાદો. [तीनि. તેટલું.

तति (तत्परिमाणं येषां इति) त्रि० व०-तयः-तयः-

तत्कर (तत्करोति) त्रि० रः-रा-रं. તે કરનાર.

तत्काल (सः कालः) पु० लः તે સમય, તે વેળા. २ વર્તમાન સમય. [ળમાં હોનાર.

तत्काल (सः कालो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. તે કા-

तत्कालधी (तस्मिन् काले धीर्यस्य) पु० धीः સમયસૂચક મનુષ્ય.

तत्क्रिय (सा क्रिया यस्य) त्रि० यः-या-यं. ભાડું મેહનતાણું અને પગાર શિવાય કામ કરનાર.

तत्क्षण (सचासौ क्षणः) क्ली० णं. તે ક્ષણ, વર્તમાન ક્ષણ.

'सेकांते मुनिकन्याभिस्तत्क्षणोज्झितवृक्षकम्'

रघुवंशम्.

तत्त्व (तत् त्व) क्ली० त्त्वं. १ પદાર્થ વગેરેનો સાર. २ આત્મસ્વરૂપ. ३ મૂલ. ४ બીજ. ५ ખરાપણું. ६ ચિત્ત. ७ પૃથ્વી વગેરે પંચભૂત. ८ વિલંબિત અને અવકાશવાળું નૃત્ય. ९ પંચભૂત. १० દશેંદ્રિય. ११ મન. १२ અહંકાર. १३ પંચવિષય. १४ મહત્ત્વ १५ માયા અને ઈશ્વર એવા પચીશ તત્વ-માંથી પ્રત્યેક. १६ વાદ્યવિશેષ. [ध्यानी संज्ञा.

तत्त्व („) क्ली० ब. त्त्वानि. પચીશની સંજ્ઞા.

तत्त्वतस् (तत्त्व तसिल्) अ० तः १ ખરાપણાથી,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ मूलथी. मुख्यतवेकरीने. [भां हाथना चाळा.

तत्त्वन्यास (तत्त्वेन न्यासः) पु० सः पूजा वगेरे-

तत्त्वविद् (तत्त्वं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्. १ ખરापणुं જાणुनार. २ वस्तु वगेरेनुं यथार्थ ३५ જાणुनार.

तत्त्वावबोध (तत्त्वस्य अवबोधः) पु० धः तत्त्वज्ञान.

तत्त्वाभियोग (तत्त्वस्य अभियोगः) पु० गः ખरे तहोमत.

तत्पर (तत्परं उत्तमं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ उद्योगी. २ उद्यमी. ३ तैयार.४ आसक्त, लं५ट. ५ तद्गत.

तत्पर (तस्मात् परः) पु० रः १ निमेषनो त्रीशमो भाग. २ तेनाथीपर. [आसक्त, लं५ट.

तत्परायण (तदेवपरमयनं यस्य) त्रि० णः-णा-णं.

तत्पुरुष (सः पुरुषः) पु० षः १ ते पुरुष. २ व्याકरणप्रसिद्ध ते नामनो એક समास.

तत्पूर्व (तस्य पूर्वम्) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. तेनी अगाउ, तेनी पूर्व.

तत्पूरुष (सः पूरुषः) पु० षः तत्पुरुष शब्द જुओ.

तत्फल (तत् फलं) क्ली० लं. ते ५ल, करेला कर्मनुं भोगववा योग्य ५ल.

तत्फल (,, यस्य) त्रि० लः-ला-लं. करेला कर्मनुं ५ल જेने प्राप्त थयुं छे ते.

तत्र (चुरा० पर० सेट् तंत्रयति) १ ५सरवुं. २ કुटुंબनुं संरक्षण करवुं.

तत्र (तस्मिन् त्रल्) अ० त्र. त्यां.

तत्रत्य (तत्र भवः त्यप्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. त्यां होનार, त्यां थनार, अमूक स्थले होनार.

तत्रभवत् (तत्र भवत्) त्रि०वान्-वती-वत्. १ पूज्य. २ श्रेष्ठ. ३ आर्य. [रहेनार.

तत्रस्थ (तत्र स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. त्यां

तत्त्व (तत्त्व पृषो०) क्लि० त्वं. तत्त्व शब्द જुओ.

तथा (तत् थाल्) अ० था. १ तेम, ते प्रमाणे. २ तेना જेवुं. ३ सत्य. ४ ખरेખर. ५ यथा शब्द साथे सामो संબंध राખनार अव्यय.

तथागत (तथा गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ते प्रमाणे गयेल. [तथाराज.

तथागत (तथा सत्यं गतं ज्ञानं यस्य) पु० तः બुद्ध.

तथाच (तथा च च च) अ० च. अने, એम, ते प्रमाणे.

तथात्व (तथाभावः त्व) क्ली० त्वं. ते प्रमाणेपणुं, तेમपणुं, तेनाभળतापणुं. तथाता. [छतां.

तथापि (तथा च अपि च) अ० पि. तोयपण, ते

तथाविध (तथा विधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. ते प्रકारनुं, तेनुं.

' तथाविधस्तावदशेषमस्तु सः ' कुमारसंभवम्.

तथाविधेय (तथा विधेयम्) त्रि० यः-या-यं. ते प्रકारे होनाર, ते प्रકारे थनार.

तथाहि (तथा च हि च) अ० हि. तेમ४.

तथैव (तथा च एव च) अ० व. ते प्रमाणेज, तेમ४.

तथ्य (तथा यत्) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. साचुं, ખरुं.

तथ्य (,,) क्ली० थ्यं. साचापणुं, ખरापणुं.

' सा तथ्यमेवाभिहिता भवेन ' कुमारसंभवम्.

तथ्य (,,) अ० थ्यं. ખरापणानी रीते, साची रीते. [सत्ये.

तथ्यतस् (तथ्य तसिल्) अ० तः ખरापणाथी,

तद् (भ्वा० आत्म० सेट् तंदते) संताप पामवुं, सुખी थवुं. [शैક सर्वनाम.

तद् ( ) त्रि० सः-सा-तद्. ते, ६-

तदतिपात (तस्य अतिपातः) त्रि० तः-ता-तं. ६६-ખहार जनार, पारજनार. [त्यारકेडे.

तदनंतर (तस्य अनन्तरम्) अ० रं. त्यारપछी,

तदंत (तस्य अंतम्) अ० तं. त्यांसुधी, त्यांपर्यंत.

तदर्थ (स अर्थो यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ જेने तेवो अर्थ होयछे ते, तेने माटेनुं.

तदर्थ (तस्य अर्थम्) क्ली० र्थं. तेनाभाटे, तेनाअर्थे.

तदर्पण (तस्य अर्पणम्) क्ली० णं. ते आपवुं, ते सोंपवुं.

तदा (तत् दा) अ० दा. त्यारे, ते वेળा.

तदात्व (तदेत्यस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. तत्काल शब्द જुओ.

तदानीम् (तत् दानीम्) अ० म्. त्यारे, ते समये.

तदानींतन (तदानीं भवः) त्रि० नः-नी-नं. त्यारे होनार. [त्यारકेडे.

तदाप्रभृति (तदा च प्रभृति च) अ० ति त्यारપछी,

' तदाप्रभृत्येव विमुक्तसंगः ' कुमारसंभवम्.

तदामुख (तदा मुखं यस्य) त्रि० खः-खा-खं. प्रा-रંभ, शरૂ करेल. [आसक्त.

तदुत (तत् गतः) त्रि० तः-ता-तं. १ तत्५र. २

तद्गुण (तस्य गुण ऐव गुणो यस्य) पु० णः ते नामनो એક अर्थालंકार.

तद्गुण (तस्य गुणः) पु० णः तेनो गुण.

तद्गुण (तस्मिन् प्रधाने गुणः विशेषणम्) पु० णः तद्गुणसंविज्ञान બहुव्रीहि समास.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तदीय (तद् छ) त्रि० यः-या-यं. तेनुं, ते संबंधी.
तादिन (तत् दिनम्) क्ली० नं. ते रोज, अमुकदिन.
तादिन (,,) अ० नं. दिवसे दिवसे, એક દિનની દરમીઆન. [सूप.
तद्धन (तदेव धनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. કૃપણ,
तद्धर्मन् (स धर्मः यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. તે ધર્મવાળું. [સિદ્ધ એક જાતનો પ્રત્યય.
तद्धित (तस्मै हितं) पु० क्ली० नः-तं. व्याકરણ પ્રતદ્धित (,,) त्रि० तः-ता-तं. તે માટેનું, તેના હિતનું.
तद्राज (तस्य राजा टच्) पु० जः તેનો રાજા.
तद्वत् (तत् वति) अ० त्. તે સરખું, તેનાજેવું.
तद्वत् (तत् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. તે વાળું, તે યુક્ત. [બાણ.
तद्वल (तस्मिन्वलं यस्मात्) पु० लः એક જાતનું
तद्भाल (तस्य भालः) पु० लः १ તેનો ભાલ. २ તદુપપ્રાપ્તિ. ३ તદ્વિષયકચિંતન.
तद्विध (सा विधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. તે પ્રકારનું તે રીતનું, તેવું. [२ વિસ્તારવું.
तन् (तना० उभय० सेट् तनोति-तनुते) १ ફેલાવવું.
तन् (भ्वा० पर० सेट् तनति) १ વિશ્વાસ કરવો. २ માનવું. ३ ઇચ્છા વિનાનું થવું ४ દુઃખવવું. ५ દુઃખ દેવું. ६ મદત કરવી. ७ લંબાવવું. ८ વિસ્તારવું. ९ ફેલાવવું.
तन् (चुरा० पर० सेट् तानयति) ઉપસર્ગ ધાતુ જુઓ. [२ લગ્નાવધિક પંચમસ્થાન.
तनय (तनोति कुलम् तन् कयच्) पु० यः १ પુત્ર.
तनया (तन् कयच् टाप्) स्त्री० या. १ પુત્રી. २ વનસ્પતિ ચક્રકુલ્યા. ३ એક જાતની કુવાર.
तनिका (तन्यतेऽनया) स्त्री० का. બાંધવાની દોરી.
तनिमन् (तनोर्भावः) पु० मा. १ તનુપણું. २ કૃશપણું.
तनिष्ठ (तनु इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ ઘણું નાનું. २ ઘણું થોડું. ३ ઘણું બારીક. ४ ઘણુંજ નાજુક.
तनीयस् (तनु ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यस्. ઉપસર્ગ શબ્દ જુઓ.
तनु (तन् उन्) त्रि० नुः-नुः-न्वी-नु. १ નાનું. २ થોડું. ३ બારીક. ४ નાજુક. ५ કૃશ, પાતળું. ६ સૂક્ષ્મ. ७ વિરલ.
तनु (,,) स्त्री० नुः १ शरीर, દેહ. २ છાલ, ત્વચા. ३ સ્વાંગ, પોતાનું શરીર.
'तनुभिरवतुवस्ताभिरष्टाभिरीशः' शाकुन्तलम्.
तनुक (तनु कन्) त्रि० कः-का-कं. બારીક, સૂક્ષ્મ.
तनुक (तनु संज्ञायां कन्) पु० कः બહેડાનું ઝાડ, એક જાતનું ઝાડ.
तनुरूप ( ) पु० पः રૂવાડાનું કાણું.
तनुच्छद (तनुं छादयति) पु० दः બખ્તર.
तनुज (तनु जन् ड) पु० जः પુત્ર દીકરો.
तनुजा (,, टाप्) स्त्री० जा. પુત્રી, દીકરી.
तनुता (तनोर्भावः) स्त्री० ता. સૂક્ષ્મપણું બારીકપણું, તનુપણું. [જુઓ.
तनुत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
तनुत्र (तनुं त्रायते त्रै क) क्ली० त्रं. બખ્તર.
तनुत्रवत् (तनुत्र मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. બખ્તરવાળું.
'रक्षन् विप्रांस्तनुत्रवान्' भट्टिः
तनुत्राण (तनुं त्रायते त्रै ल्यु) क्ली० णं. બખ્તર.
तनुत्रिन् (तनुत्र इनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. બખ્તરવાળું. [ઝાડ.
तनुपत्र (तनूनि पत्राणि यस्य) पु० त्रः એક જાતનું
तनुभस्त्रा (तनोर्भस्त्रेव) स्त्री० स्त्रा. નાક, નાસિકા.
तनुभृत् (तनुं बिभर्ति भृ क्विप्) त्रि० त्-द्-ती-त्-द्. શરીરધારી. [पुं, દેહી.
तनुमत् (तनु मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. શરીરવા-
तनुमध्या (तनु मध्यं यस्याः) स्त्री० ध्या. નાજુક કમરવાળી સ્ત્રી.
तनुरस (तनो रस इव) पु० सः ધામ, બકારો.
तनुरुह् (तनौ रोहति रुह् क्विप्) क्ली० ट्-ड्. અંગ ઉપરના કેશ. तनूरुह. [જુઓ.
तनुरुह (तनौ रोहति रुह् क) क्ली० हं. ઉપલો શબ્દ
तनुल (तनु उलच्) त्रि० लः-ला-लं. પસરેલું. ફેલાયેલું. [ભાગ.
तनुवात (तनुः वातः यस्मिन्) पु० तः નરકનો એક
तनुवात (तनुः वातः यस्मिन्) त्रि० तः-ती-तं. જ્યાં થોડો વા છે તે સ્થાનક.
तनुवार (तनु वृ अण्) क्ली० रं. બખ્તર.
तनुव्रण (तनौ व्रणा यस्मात्) पु० णः એક જાતનો રોગ.
तनुस् (तन् उसि) क्ली० नुः शरीर, દેહ.
तनुसंचारिणी (तनु अल्पं संचरति) स्त्री० णी. જુવાન સ્ત્રી. २ દશ વર્ષની કન્યા. [રો.
तनुसर (तनोः सरति स अच्) पु० रः સ્વેદ, બફારો.
तनुहृद (तनो ह्रद इव) पु० दः पायु શબ્દ જુઓ.
तनू (तन् ऊङ्) स्त्री० नूः शरीर, દેહ.
तनूकृत (तनू कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. તનુ કરેલ.
तनूज (तनू जन् ड) पु० जः પુત्र, દીકરો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तनूजानि (तनोर्जनिः यस्य) पु० निः ઉપલો શબ્દ-જુઓ. तनूजात, तनूद्भव. [तनूद्भवा.
तनूजा (तनू जन् ड टाप्) स्त्री० જા. પુત્રી, દીકરી.
'समादिदेश प्रयतां तनूजाम्' कुमारसंभवम्.
तनून (तनू उन्) पु० नः પવન, વાયું.
तनूनप (तन्वा ऊनं पाति पा क) क्ली० पं. धी, धृत.
तनूनपाद् (तनूनपमत्ति) पु० त्.द्. અગ્નિ.
तनूरुह (तनौ रौहति रुह् क) क्ली० हं. १ અંગ ઉપરના કેશ. २ પંખીની પાંખ.
'चंद्रांशुगौरैश्छुरितं तनूरुहैः' भागवतम्.
तनूरुह (तनू रुह् क) पु० हः १ પુત્ર. २ વાળ. ३ ગરુત્. [नद्वार.
तनूह्रद (तन्वां ह्रद इव) पु० दः ગુદ, ગાંડ, અપા-
तन्नि ( ) स्त्री० न्निः વનસ્પતિ ચક્રકુલ્યા.
तन्मय (तद् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. તદ્રૂપ, તલ્લીન.
तंति (तन् क्तिन्) पु० तिः વણકર.
तंति (तन् क्तिन्) स्त्री० तिः લાંબી પ્સારેલી દોરડી.
तंतु (तन् तुन्) पु० तुः १ સંતતિ. २ સૂતર વગેરેનો જીણો તંતુ. ३ એક જાતનો મોટો મત્સ્ય.
तंतुक (तंतु कै क) पु० कः રાઇ.
तंतुकाष्ट (तंतुयुक्तं काष्टं) क्ली० ष्टं. १ ચિત્ર વગેરેનો કુચો. २ વસ્ત્રના તંતુ સાફ કરવાનો કુચો.
तंतुकी (तंतु कै क ङीप्) स्त्री० की. રક્તવાહિની, ધોરી નસ, રગ.
तंतुकोट (तंतोः कीटः) पु० टः રેશમનો કીડો.
तंतुण (तन् तुनन्) पु० णः એક જાતનો મોટો મત્સ્ય. [ઓ.
तंतुनाग (तंतुर्नाग इव) पु० गः ઉપલો શબ્દ જુ-
तंतुनाभ (तंतुर्नाभौ यस्य अच्) पु० भः કરોળીયો.
तंतुनिर्यास (तंतूनां निर्यासः यस्मात्) पु० सः તાડનું ઝાડ. [વણ શુદ્ધ પૂર્ણિમા.
तंतुपर्वन् (तंतोर्यज्ञोपवीतसूत्रस्य पर्व) क्ली० र्वं. श्रा-
तंतुभ (तंतुना भाति भा क) पु० भः १ રાઇ. २ ગામતું વાછડું. [યુક્ત મૂલ. મૃણાલ.
तंतुर (तंतुर्विद्यतेऽस्य र) क्ली० रं. કમળના તંતુ
तंतुल (तंतुर्विद्यतेऽस्य लच्) क्ली० लं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તાણેો.
तंतुवाप (तंतु वप् घञ्) पु० पः કાપડ વણવાનો
तंतुवाप (तंतून् वपति वप् अण्) पु० पः વણકર.
तंतुवाय (तंतून् वयति वे अण्) पु० यः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ કરોળીઓ. [ઝાડ.
तंतुविग्रहा (तंतवो विग्रहे यस्याः) स्त्री० हा. કેળનું
तंतुशाला (तंतूनां शाला) स्त्री० ला. કાપડ વણવાની જગા.
तंतुसतत (तंतुभिः सततं) क्ली० तं. શીવેલ કાપડ.
तंतुसार (तंतव इव सारोऽस्य) पु० रः સોપારીનું ઝાડ. [જુઓ.
तंतुसारक (तंतुसारः कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ
तंत्र (तंत्र् अच्) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. તાંબાનું, અધીન.
तंत्र (तंत्र् घञ्) क्ली० त्रं. १ જે શાસ્ત્રમાં શિવપાર્વતીપ્રોક્ત સંવાદ છે એવું એક શાસ્ત્ર. २ જે શાખામાં મારણ જારણ મોહન વગેરેની એક વિદ્યા છે એવી એક વેદશાખા. निश्चितं यं. ४ સિદ્ધાંત. ५ વસ્ત્ર, લુગડું. ६ સિદ્ધ કરેલ ઔષધ. ७ ઔષધનું કામ કરનાર મંત્ર. ८ હેતુ, સબળ. ९ કુટુંબસંરક્ષણ. १० ધૃતિ કર્તવ્યતા. ११ અવશ્ય કરવા યોગ્ય કર્મ. १२ મુખ્ય. १३ સૈન્ય. १४ રાજ્ય. १५ દેશ. १६ કપાસ રેશમ વગેરેનો દોરો. १७ અધીનપણું. १८ ઉસમ, શપથ. १९ પુષ્પમાલા વગેરેનું જય દેખાડી આપનારૂ ચિન્હ કરે છે તે. २० ઢગલો. २१ જમાવ, સમુદાય. २२ ધૃત. २३ ઘર. २४ વણવાનું હથીઆર. २५ સાલ. २६ સુખ. २७ સહેલાઇ, સુગમપણું. २८ સત્તા. २९ બલ. ३० કુલ, વંશ. ३१ ઘોડાં રથ પાયદલ વગેરે. ३२ રાજાનો દબદબો. ३३ રાજાના રક્ષણ માટે અને મોહોટાઇ માટે રાખેલું સરંજામ. ३४ બે અર્થનો એક પ્રયોગ. ३५ પારકા છંદનું અનુગમન. ३६ પોતાના દેશની ચિંતા. ३७ પ્રબંધ.
तंत्रक (तंत्र कन्) क्ली० कं. ઝેરૂં વસ્ત્ર.
तंत्रकाष्ट (तंत्रस्य काष्ठं) क्ली० ष्टं. तंतुकाष्ट शब्द જુઓ.
तंत्रता (तंत्रस्य भावः) स्त्री० ता. १ તાબેદારી, અધીનપણું. २ તંત્ર વિદ્યાનો ગુણ દોષ. ३ એક ક્રિયામાં અનેક વિધિ કરવા તે. [જુઓ.
तंत्रत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
तंत्रवाप (तंत्रं वपति वप् अण्) पु० पः સાળવી, વણકર.
तंत्रवाप (तंत्र वप् घञ्) पु० क्ली० पः-पं. સાળ.
तंत्रवाय (तंत्र वे अण्) पु० यः સાળવી, વણકર.
तंत्रा (तंत्रि अ) स्त्री० त्रा. થોડી નિદ્રા, તંદ્રા.
तंत्रि (तंत्रि इन्) स्त्री० त्रिः १ એક જાતનું વાદ્ય, વીણા. २ થોડી નિદ્રા, તંદ્રા.
तंत्रिका (तंत्रि क) स्त्री० का. વનસ્પતિ ગળો. तंत्री.
तंत्रित (तंत्रा जाताऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. આળસવાળું.
तंत्रिन् (तंत्र इनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. १ વણેલું,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કાતેલું, દોરાનું બનાવેલું, દોરાવાળું.
तंत्रिन् („) પુ० त्री. ૧ ગર્વયો. ૨ તાંત્રિકમતાનુસારી. ૩ તંત્રવાળું.
तंत्रिपालक (तंत्रि पाल् ण्वुल्) પુ० कः ભારતપ્રસિદ્ધ શૂરવીર જયદ્રથ.
तंत्री (तंत्र् ई) સ્ત્રી० त्री. ૧ સૂતરની દોરી. ૨ વીણાની દોરી. ૩ રગ, નસ. ૪ વનસ્પતિ ગળો. ૫ તે નામની એક નદી. ૬ વીણા.
तंद्रवाय (तंत्रवाय पृषो०) પુ० यः વણકર, સાળવી. [પેલ આલસ. ૨ થોડી નિદ્રા.
तंद्रा (तंद्रि अ) સ્ત્રી० द्रा. ૧ નિદ્રા વગેરેથી પેદા થ-
तंद्रालु (तंद्रि आलुच्) ત્રિ० लुः-लुः-लु. ૧ આળસવાળું. ૨ થોડી નિદ્રાવાળુ.
तंद्रि (तंदि क्विन्) સ્ત્રી० द्रिः तंद्रा શબ્દ જુઓ.
तंद्रिन् (तंद्रा णिनि) ત્રિ० द्री-द्रिणी-द्रि. तंद्रालु શબ્દ જુઓ.
तंद्रित (तंद्रा जाताऽस्य इतच्) ત્રિ० तः-ता-तं. ૧ આળસવાળું. ૨ થોડી નિદ્રાવાળું.
तंद्री (तंद्रि ई) સ્ત્રી० द्री. तंद्रा શબ્દ જુઓ. तंद्रिका.
तान्नि (तत् नी डि) સ્ત્રી० न्निः એક જાતની વનસ્પતિ. चक्रकुल्या.
तन्मय (तत् मयट्) ત્રિ० यः-या-यं. તદ્રૂપ.
तन्मात्र (तदेव मात्रच्) ક્લી० त्रं. પૃથ્વી, જલ, તેજ વાયુનો સૂક્ષ્મ અંશ.
तन्मात्रता (तन्मात्रस्य भावः तल्) સ્ત્રી० ता. પૃથ્વી જલ તેજ અને વાયુના સૂક્ષ્માંશપણું.
तन्मात्रत्व (तन्मात्रस्य भावः त्व) ક્લી० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तन्यतु (तन् यतुच्) પુ० तुः ૧ રાત્રિ. ૨ વાયુવિશેષ.
तन्वत् (तन् शतृ) ત્રિ० न्वन्-न्वती-न्वत्. ફેલાતું, પ્રસરતું. [લપર્ણી.
तन्वी (तनु ङीप्) સ્ત્રી० न्वी. ૧ નાજુક સ્ત્રી. ૨ શા-
तप् (भ्वा० उभय० सेट् तपति-ते) ૧ તપવું. ૨ ગરમ થવું. ૩ બાળવું. ૪ તપાવવું. ૫ આશ્ચર્યકારક સામર્થ્ય થવું. [જુઓ.
तप् (दिवा० उभय० सेट् तप्यति-ते) ઉપલો ધાતુ
तप् (चुरा० उभय० सेट् तापयति-ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
तप (तप् अच्) પુ० पः ગ્રીષ્મઋતુ, ઉનાળાની મોશમ. ૨ સૂર્ય. ૩ તપશ્ચર્યા. ૪ ઉષ્ણપણું.
तप („) ત્રિ० पः-पा-पं. ૧ તપાવનાર. ૨ તાપનાર. ૩ પ્રકાશનાર. ૪ બાળનાર. ૫ તપ કરનાર.

तपःकर (तपः करोति) પુ० रः ૧ એક જાતનું માછલું. ૨ તપીઓ. [દુબળું થયેલું.
तपःकृश (तपसा कृशः) ત્રિ० शः-शा-शं. તપવડે
तपःक्लेशसह (तपसः क्लेशं सहते) ત્રિ० हः-हा-हं. તપના દુઃખને ખમનાર, તપસ્વી.
तपःस्थली (तपसः स्थली) સ્ત્રી० ली. ૧ કાશીક્ષેત્ર, બનારસ. ૨ તપ કરવાનું સ્થાન.
तपत् (तप् शतृ) ત્રિ० न्-न्ती-त्. ૧ તપતું. ૨ તાપતુ. ૩ તપશ્ચર્યા કરતું.
तपती (तपत् ङीप्) સ્ત્રી० ती. ૧ છાયા, સૂર્યપત્ની. ૨ સૂર્યપુત્રી. ૩ તે નામની એક નદી.
तपन (तप् ल्यु) પુ० नः સૂર્ય. ૨ ઉષ્ણતા. ૩ માનસિક દુઃખ. ૪ તે નામનું એક નરક. ૫ ગ્રીષ્મઋતુ. ૬ ભીલામું. ૭ આકડાનું ઝાડ. ૮ આગીયો. ૯ એક જાતનું ઝાડ.
तपनकर (तपनस्य करः) પુ० रः સૂર્યકિરણ.
तपनतनय (तपनस्य तनयः) પુ० यः ૧ કર્ણ. ૨ યમ. ૩ શનિ. ૪ સુગ્રીવ.
तपनतनया (तपनस्य तनया) સ્ત્રી० या. ૧ યમુના. ૨ લીંબડાનું ઝાડ.
तपनमणि (तपनः तेजस्को मणिः) પુ० णिः સૂર્યકાંતમણિ, આગીઓ કાચ. [કિરણ.
तपनांशु (तपनस्य सूर्यस्य अंशुः) પુ० शुः સૂર્ય-
तपनात्मज (तपनस्य आत्मजः) પુ० जः ૧ કર્ણ. ૨ સુગ્રીવ. ૩ યમ.
तपनात्मजा (तपनस्यात्मजा) સ્ત્રી० जा. ૧ ગોદાવરી નદી. ૨ યમુના નદી. [નદી.
तपनी (तप्यते पापमनया) સ્ત્રી० नी. ગોદાવરી-
तपनीय (तप अनीयर्) ક્લી० यं. ૧ સોનું. ૨ ધંતુરો. [યોગ્ય, તપ કરવા લાયક.
तपनीय („) ત્રિ० यः-या-यं. તપાવવા
' असंस्पृशंतौ तपनीयपीडम् ' રઘુવંશમ્.
तपनीयक (तपनी कन्) ક્લી० कं. ૧ સોનું. ૨ ધંતુરો. [નાનું, સોનાનું કરેલું.
तपनीयमय (तपनीय मयट्) ત્રિ० यः-यी-यं. સો-
तपनेष्ट (तपनस्य सूर्यस्य इष्ट) ક્લી० ष्टं. તાંબુ.
तपस् (तप् असुन्) પુ० पाः ૧ ઉનાળાની ઋતુ.
तपस् („) ક્લી० पः ૧ તપ, તપશ્ચર્યા. ૨ તે નામનો એક યોગ. ૩ સદ્‌ગુણ. ૪ અગ્નિ. ૫ બ્રાહ્મણોનું વેદાધ્યયન. ૬ ક્ષત્રિયનો પ્રજાપાલન વગેરે ધર્મ.
तपस (तप् असच्) પુ० सः ૧ ચંદ્ર. ૨ પક્ષી. ૩ કપુર. ૪ સૂર્ય. ૫ આકડાનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तपस्तक्ष (तपस्तक्षति तक्ष् अण्) पु० क्षः ઇંદ્ર. જંભારિ.

तपस्समाधि (तपसे समाधिः) पु० धिः તપશ્ચર્યા કરવામાં પ્રાણાયામ વગેરે કરી મનોનિગ્રહ કરવો તે.

तपस्य (तपसि साधुः यत्) पु० स्यः १ ફાલ્ગુનમાસ ૨ અર્જુન. ૩ અર્જુન સાદડાનું ઝાડ.

तपस्य (तपस्य घञ्) पु० स्यः તપશ્ચર્યા.

तपस्यत् (तपस् क्यच् शतृ) त्रि० स्यन्-स्यंती-स्यत्. તપ કરવું.

' स्थाणुं तपस्यन्तमधित्यकायाम् ' कुमारसंभवम्.

तपस्या (तपस् क्यच् अ) स्त्री० स्या. તપશ્ચર્યા.

तपस्यातनुजन्मन् (तपस्याया तनुजन्मा) पु० न्मा. ધર્મરાજા, યુધિષ્ઠિર.

तपस्विता (तपस्विनो भावः) स्त्री० ता. તપસ્વી-

तपस्वित्व („) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तपस्विन् (तपस् विनि) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. ૧ તપશ્ચર્યા કરનાર. ૨ દયા લાવવા યોગ્ય. ૩ ગરીબ.

तपस्विन् („) पु० स्वी. ૧ નારદમુનિ. ૨ યોગી. ૩ ચકલો. ૪ એક જાતનું માછલું.

तपस्विनी (तपस्विन् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ તપશ્ચર્યા કરતી સ્ત્રી. ૨ વનસ્પતિ જટામાંસી. ૩ વનસ્પતિ કટુરોહિણી.

तपस्विप्रिय (तपस्विप्रियं पत्रमस्य) पु० त्रः એક

तपात्मक ( ) त्रि० कः-त्मिका-कं. તપ કરનાર.

तपात्यय (तपस्य अत्ययो यत्र) पु० यः વર્ષાઋતુ.

' तपात्यये वारिभिरुक्षिता नवैः ' कुमारसंभवम्.

तपांत (तपस्य अंतो यत्र) पु० तः ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

तपित (तप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. તપાવેલું, તપ્ત.

तपुस् (तप् उसि) पु० पुः ૧ અગ્નિ. ૨ સૂર્ય. ૩ ચિત્રાનું ઝાડ. ૪ આકડાનું ઝાડ.

तपोधन (तप एव धनमस्य) पु० नः तपस्वी.

' तपोधनाभ्यागमसंभवा मुदः ' माघः

तपोधन (तप इव धनं) क्ली० नं. તપ તેજ ધન.

तपोधना (तप एव धनमस्याः) स्त्री० ना. એક જાતની વનસ્પતિ.

तपोनुभाव (तपसः अनुभावः) पु० वः તપનું તેજ.

तपोमय (तपस् मयट्) पु० यः ૧ તપઃ પ્રચૂર. ૨ પરમેશ્વર.

तपोमूर्ति (तपः आलोचनभेद एव मूर्तिरस्य) पु०र्तिः તપશ્ચર્યા કરનાર યોગી, પરમેશ્વર.

तपोराशि (तपसो राशिः) पु० शिः તપનો ઢગલો.

तपोलोक (तपोनामा लोकः) पु० कः તપોલોક.

तपोवट (तपसोऽवट इव) पु० टः ૧ પવિત્ર ભૂમિ. ૨ મધ્યહિંદુસ્થાનનો એક ભાગ.

तपोवत् (तपस् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. તપવાળું, તપશ્ચર્યા કરનારું.

तपोवन (तपसे वनम्) क्ली० नं. તપ કરવાનું વન.

तप्त (तप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ૧ તપેલું, ૨ દુઃખી. ૩ સંતાપ પામેલ. ૪ તપ કરેલ. ૫ પ્રાયશ્ચિત્ત કરેલ. ૬ ઓપ દીધેલ. ૭ ઝલેલ આપેલ.

तप्तकुंभ (तप्तः कुंभः यत्र) पु० भः નરકવિશેષ.

तप्तकृच्छ्र (तप्तेनाचरितं कृच्छ्रं) पु० क्ली० च्छ्रः-च्छ्रं. એક જાતનું વ્રત જેમાં ઉનું પાણી ઘી અને દૂધ ત્રણ દિવસ પીવું અને ત્રણ દિવસ ઉનો વાયુ ભક્ષણ કરવો. [કરેલ છે તે.

तप्ततपस् (तप्तं तपो येन) पु० पाः તપશ્ચર્યા જેણે

तप्तपाषाणकुंड (तप्तः पाषाणकुंडः यत्र) क्ली० डं. નરકવિશેષ. [શિકંજો.

तप्तमुद्रा (तप्ता मुद्रा) स्त्री० द्रा. તપાવેલી છાપ,

तप्तरहस् (तप्तरहः अच्) क्ली० सं. તપેલું ખાનગી કરવાનું સ્થાનક.

तप्तरूपक (तप्तं रूपकं) क्ली० कं. શુદ્ધ રૂપું.

तप्तवालुक (तप्ता वालुका यत्र) क्ली० कं. નરકવિશેષ. [દાહક.

तप्तृ (तप् तृच्) त्रि०प्ता-प्त्री-प्तृ. તપાવનાર,

तप्त्वा (तप् क्त्वा) अ० प्त्वा. તપશ્ચર્યા કરીને, તપાવીને.

तप्स्यत् (तप्स्य तृच्) त्रि० प्स्यन्-प्स्यंती-प्स्यत्. તપ કરતું, તપ કરવા માટે યોજના કરતું,

तमःप्रवेश (तमसि प्रवेशः) पु० शः ૧ અંધારામાં પેસવું. ૨ મનનું આડે રસ્તે જવું.

तमःस्थित (तमसि स्थितः) त्रि० तः-ता-तं. અંધારામાં રહેલ. [નરકવિશેષ.

तमःस्थित (तमसि स्थितं स्थानं यत्र) क्ली० तं.

तम् (दिवा० पर० सेट् ताम्यति) ૧ ચાહવું. ૨ માનસિક વ્યથા ભોગવવી. ૩ શારીરિક વ્યથા ભોગવવી.

तम (तम् घ) पु० मः ૧ સત્વ રજ અને તમ એવા ત્રણ ગુણ પૈકી તે નામનો એક. ૨ તમાલવૃક્ષ. ૩ રાહુ.

तम („) क्ली० मं. ૧ અંધારું. ૨ ચરણનો અગ્રભાગ.

तमक (तम् वुन्) पु० कः શ્વાસરોગ.

तमका (तम् वुन् टाप्) स्त्री० का. વનસ્પતિ, ભોં-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

यआंबली. [२वेश, अगाशी.
तमंगक (तम् अंगक) पु० कः छापरा पासे जुलतो
तमत (तम् अतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ ઇચ્છાવાળું, કામુક. २ ચાહતું, ચાહેલું. ३ तृष्णावाळुं.
तमप्रभ (तमस्य प्रभा यस्मिन्) पु० भः ते नामनुं એક નરક. [शब्द जुओ.
तमप्रभा (तमस्य प्रभा यस्मात्) स्त्री० भा. ઉપલો
तमर (तम् अरन्) क्ली० रं. शीशुं. [साकर.
तमराज (तमेन राजते) पु० जः એક જાતની
तमस् (तम् असच्) क्ली० मः १ सत्व, २४ अने तम એવા ત્રણ ગુણ પૈકી તે નામનો એક. २ अंधारुं. ३ पाप, पातक. ४ તે નામનું એક નરક. ५ राहु. ६ कार्याकार्यनो अविवेक.
तमस् (,,) पु० माः राहुग्रह.
तमस (,, अच्) क्ली० सं. १ अंधारुं. २ शहेर. [धारु.
तमस (,,) पु० सः १ कुवो. २ अं-
तमस्कल्प (तमस् कल्पप्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. १ અંધારાજેવું. २ थोडा तेजवाळुं. ३ मलिन.
तमस्कांड (तमसः समूहः) पु० डः અંધારાનો સમૂહ.
तमस्तति (तमसः ततिः) स्त्री० तिः १ गाढ अंध-कार. २ અંધકારનો ફેલાવ. [અંધારાવાળું.
तमस्वन् (तमस् मतुप्) त्रि० स्वान्-स्वती-स्वत्.
तमस्वनी (तमस् मतुप् ङीप्) स्त्री० नी. १ रात. २ હલદર. [धारावाळुं, काळुं.
तमस्विन् (तमस् विनि) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. अं-
तमस्विनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. १ रात्रि. २ हलदर. [जुओ.
तमा (तम् अच् टाप्) स्त्री० मा. ઉપલો શબ્દ
तमाल (तम् कालन्) क्ली०लं. १ એક જાતનું સુગં-धिपत्र. २ तमालपत्र.
तमाल (,,) पु० लः १ तमालवृक्ष. २ चंदन वगेरेनुं કપાલમાં થતું તિલક. ३ काळा खे-रनुं ઝાડ. ४ यज्ञीयशस्त्र. ५ वांसनी छाल.
तमालक (तमाल कन्) क्ली० कं. १ तमालपत्र. २ शाकविशेष. [२ वांसनी छाल.
तमालक (,,) पु० कः १ तमालवृक्ष.
तमालपत्र (तमाल पत्र अच्) क्ली० त्रं. १ तमाल-पत्र. २ चंदन वगेरेनु કપાલમાં થતું તિલક.
तमालिका (तमाल कन् इत्वं) स्त्री० का. १ मजीठ. २ ભોયઆંબલી. ३ બંગાલામાંહેલો એક દેશ.
तमाली (तम् कालन् ङीष्) स्त्री० ली. मजीठ.
तमि (तम् इन्) स्त्री० मिः १ रात्रि. २ हलदर. ३ मोर. [प्रीति करवुं.
तमिन् (तम् घिणुन्) त्रि० मी-मिणी-मि. चाहतुं,
तमिस्र (तमिस्रा अच्) क्ली० स्रं. १ अंधकार. २ क्रोध.
तमिस्र ( ) पु० स्रः भासनो कृष्णपक्ष.
तमिस्रपक्ष (तमिस्रस्य पक्षः) पु० क्षः भासनो कृ-ष्णपक्ष.

'तमिस्रपक्षत्रुटिकूटभाक्षितम्' नैषधीयम्.

तमिस्रा (तमोस्त्यत्र) स्त्री० स्रा. तमस्तति शब्द જુઓ. २ रात्रि. ३ अंधारीरात्रि. ४ हलदर.
तमी (तम् इन् ङीप्) स्त्री० मी. १ रात. २ हलदर.
तमोगुण (तमःप्रधानः गुणः) पु० णः सत्त्व, २४ અને તમ એવા ત્રણ પ્રકારના ગુણમાંથી તે નામ-નો એક.
तमोघ्न (तमांसि हंति) पु० घ्नः १ शिव. २ विष्णु. ३ सूर्य. ४ चंद्र. ५ बुद्ध. ६ अग्नि. ७ दीवो. ८ चित्रानुं ઝાડ. ९ કપુર. १० आकडानुं ઝાડ.
तमोघ्न (,,) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. तमस्नो नाश કરનાર. [गीओ जीवडो.
तमोज्योतिस् (तमसि ज्योतिरस्य) पु० तिः आ-
तमोनु (तमो नुदति नुद् क्विप्) पु० त्-द्. १ सूर्य. २ चंद्र. ३ दीवो. ४ अग्नि. ५ चित्रानुं ઝાડ. ६ કપુર. ७ आकडानुं ઝાડ. [टाळनार.
तमोनुद् (,,) त्रि० त्-द्. अंधकारनो
तमोनुद (तमो नुदति नुद् क) त्रि० दः-दा-दं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तमोपह (तमांसि अपहंति) त्रि० हः-हा-हं. १ अं-धारुं मटाडनार. २ प्रकाश करनार, अंधकारनाशक. ३ मोहनाशक.

'आगमादिव तमोपहादितः' किरातार्जुनीयम्.

तमोपह (,,) पु० हः सूर्य. २ चंद्र. ३ अग्नि. ४ दीवो. ५ शास्त्रकर्ता बुद्ध. ६ विष्णु. ७ शिव. ८ आकडानुं ઝાડ. ९ કપુર. १० चित्रानुं ઝાડ.
तमोभिद् (तमो भिनत्ति भिद् क्विप्) पु० त्-द्. १ आगीओ जीवडो. २ अंधकारने भेदनारो.
तमोभिद (तमो भिनत्ति भिद् क) त्रि० दः-दा-दं. अंधकारने भेदनार. तमोभिद्.
तमोभूत (तमस् भू क्त) त्रि० तः-ता-तं.१ अंधका-रमय. २ मूर्ख. ३ अज्ञान.
तमोमय (तमस् मयट्) पु० यः १ क्रोध. २ राहु.
तमोमय (,,) त्रि० यः-या-यं. १ अंध-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કારવાળું, અંધકારવ્યાપ્ત. ૨ તમોગુણવાળું. ૩ અજ્ઞાનાત્મક. [જીવડો.

तमोमणि (तमसि मणिरिव) पु० णिः આગીઓ

तमोरि (तमसः अरिः) पु० रिः १ ચંદ્ર. ૨ સૂર્ય. ૩ જ્ઞાન. ૪ અગ્નિ. ૫ કપુર. ૬ આકડાનું ઝાડ. ૭ ચિત્રાનું ઝાડ. [ળામાંહેલો એક દેશ.

तमोलिप्ती (तमस् लिप्त ङीप्) स्त्री० प्ती. બંગા-

तमोविकार (तमोगुणस्य विकारः) पु० रः મંદવાડ, રોગ. [થી ઘેરાયેલ. ૨ અંધકારવ્યાપ્ત.

तमोवृत (तमसा वृतः) त्रि० तः-ता-तं. १ तमोगुण

तमोहंतृ (तमांसि हंति हन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ १ અંધકાર મટાડનાર. ૨ તમોનાશક.

तमोहंतृ (,,) पु० ता. १ સૂર્ય. ૨ ચંદ્ર. ૩ અગ્નિ. ૪ દીવો. ૫ શાસ્ત્રકર્તા બુદ્ધ. ૬ વિષ્ણુ. ૭ શિવ. ૮ આકડાનું ઝાડ. ૯ કપુર. ૧૦ ચિત્રાનું ઝાડ. [૨ હણનાર. ૨ તમોગુણ હણનાર.

तमोहर (तमांसि हरति) त्रि० रः-रा-रं. १ અંધકા-

तमोहर (,,) पु० रः १ ચંદ્ર. ૨ કપુર. ૩ સૂર્ય. ૪ આકડાનું ઝાડ.

तंपा (पंप् अच् पृषो०) स्त्री० पा. ગાય, ધેનું.

तंव् (भ्वा० पर० सेट् तंवति) જવું, હાલવું.

तंवा (तंव् अच् टाप्) स्त्री० वा. ગાય, ધેનું.

तंविका (तंवा कन् इत्वं) स्त्री० का. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

तय् (भ्वा० आत्म० सेट् तयते) १ જવું, ગમન કરવું. ૨ જતન કરવું. ૩ સંભાળવું. ૪ રક્ષણ કરવું.

तय (तय् अच्) त्रि० यः-या-यं. સંરક્ષક, સંભાળનાર. [રી જનાર ૩ પાર જનાર.

तर (तृ अच्) त्रि० रः-रा-री-रं. १ તરનાર. ૨ ત-

तर (तृ अप्) पु० रः १ તરીજવું. ૨ પારજવું. ૩ ત્રાપો હોડી વગેરે તરવાનું સાધન.

तरक्षु (तरं क्षिणोति) पु० क्षुः નાનો વાઘ.

तरंग (तृ अंगच्) पु० गः મોજું, લોઢ. ૨ વસ્ત્ર. ૩ ધોડાનું કુદવું.

तरंगिणी (तरंग इनि ङीप्) स्त्री० णी. નદી.

'तरंगिणी वेणिरिवायता भुवः' माघः

तरंगित (तरंग इतच्) त्रि० तः-ता-तं. [૧ મોજાવાળું. ૨ લોઢવાળું. ૩ ચંચલ. [બ્દ જુઓ.

तरंगिन् (तरंग इनि) त्रि० गी-गिणी-गि. ઉપલો શ-

तरण (तृ ल्युट्) क्ली० णं. ૧ તરવું, તરીજવું, ૨ પાણીમાં ડુબેલાને બહાર કહાડવું.

तरण (,,) पु० णः १ સ્વર્ગલોક. ૨ ત્રાપો વહાણ વગેરે તરવાનું સાધન.

तरणि (तृ इनि) पु० णिः १ સૂર્ય. ૨ કિરણ. ૩ ત્રાપો વહાણ વગેરે તરવાનું સાધન. ૪ આકડાનું ઝાડ. ૫ તાંબું [ઐક જાતની કુંવાર.

तरणि (तृ अनि) स्त्री० णिः १ નૌકા. વહાણ. ૨

तराण (,,) त्रि० णिः-णिः-णि. તરનાર, પાર જનાર, તરી જનાર.

तरणिपेटक (तरणेः पेटक इव) पु० कः વહાણમાંથી પાણી કહાડવાનું કાષ્ટપાત્ર. [બ્દ જુઓ.

तरणिपोत (तरणेः पोत इव) पु० तः ઉપરનો શ-

तरणिरत्न (तरणिप्रियं रत्नं) क्ली० त्नं. એક જાતનું રત્ન, માણેક, લાલ.

तरणी (तृ अनि ङीप्) स्त्री० णी. વહાણ.

तरंड (तृ अंडच्) पु० डः १ નૌકા, વહાણ. ૨ તુંબડી વગેરેથી કરેલું તરવાનું સાધન.

तरंड (,,) पु० क्ली० डः-डं. દોરીએ બાંધવાનું કાષ્ટ. तरंडक. [હાણ.

तरंडा (तृ अंडच् टाप्) स्त्री० डा. હોડી, નાનું વ-

तरंडी (तृ अंडच् ङीप्) स्त्री० डी. નૌકા.

तरत् (तृ शतृ) त्रि० न्-रंती-त्. તરતું. પારજતું.

तरत् (,,) क्ली० त्-द्. ૧ ત્રાપો વહાણ વગેરે તરવાનું સાધન. ૨ બતક પક્ષી.

तरत्सल ( ) पु० लः તૃણનો અગ્નિ.

तरदो (तर दो क ङीप्) स्त्री० दी. એક જાતનું કાંટાવાળું ઝાડ.

तरंत (तृ झच्) पु० तः १ ધુમસ. ૨ જબરા વરસાદનુ ઝાપટું. ૩ સમુદ્ર. ૪ ભક્ત. ૫ રાક્ષસ.

तरंती (,, ङीप्) स्त्री० ती. નૌકા, વહાણ.

तरप्रण्य (तरे देयं पण्यम्) पु० ण्यः ઉતાર, હોડીમાં ઉતરીને જવાનું ભાડું. [વાર.

तरवालिका (करपालिका पृषो०) स्त्री० का. તલ-

तरंबुज ( ) क्ली० जं. કાળીંગડું, ખરબુજ.

तरल (तृ अलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ ધ્રુજતું. ૨ કંપતું. ૩ ચંચલ. ૪ કામુક. ૫ રંડીબાજ. ૬ પોલું, પોકલ. ૭ પાતળું. ૮ પાણીજેવું થયેલું. ૯ ચમકતું.

तरल (,,) पु० लः १ તળીયું, નીચેનો ભાગ. ૨ હારનો વચલો મણિ. ૩ હાર.

तरलता (तरलस्य भावः) स्त्री० ता. ચંચલપણું.

तरलत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચળ આંખવાળી સ્ત્રી.

तरलोचना (तरले लोचने यस्याः) स्त्री० ना. ચં-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तरला (तृ अलच् टाप्) स्त्री० ला. १ मधमाखी. २ मद्य. ३ रोग. ४ हीरो.

तरलायित (तरल क्यङ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ हालेलुं. २ धुजेलुं. ३ चंचल थयेलुं. ४ आंदोलित ५ लुलित.

तरवारि (तृ णिच् इन्) पु० रिः तलवार.

तरवारिक (तरवारिः स्वार्थे कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

तरस् (तृ असुन्) क्ली० रः १ वेग, त्वरितगति. २ झीनारो, तीर. ३ पराक्रम. ४ शक्ति. ५ त्रापो वगेरे तरवानुं साधन. ६ वानर. ७ रोग.

तरस (तृ असच्) क्ली० सं. भास.

तरस (,,) त्रि० सः-सा-सं. वेगवाळुं.

तरसान ( ) क्ली० नं. वहाण.

तरस्थान (तरग्रहणार्थं स्थानं) क्ली० नं. ज्यां ऊतार ऊपर कर लेवायछे एवुं स्थान.

तरस्वत् (तरस् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ वेगवाळुं. २ पराक्रमवाळुं ३ रोगवाळुं.

तरस्विन् (तरस् विनि) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. उपलो शब्द जुओ.

तरस्विन् (,,) पु० स्वी. १ जलमुद्द, हलफारो. २ पराक्रमी. ३ गरुऽपक्षी. ४ वायु

तरांधु (तरे तरणे अंधुरिव) पु० धुः सपाट तणीआनी नौका. [नौका.

तरालु (तर् आलुच्) पु० लुः सपाट तणीआनी

तरि (तृ इन्) स्त्री० रिः १ नौका, होडी. वस्त्रनो अग्रभाग. ३ वस्त्र मुकवानी वांसनी पेटी.

तरिक (तरि कन्) क्ली० कं. त्रापो वहाण वगेरे तरवानुं साधन. [वाळो अधिकारी.

तरिक (तरे अधिकृतः) पु० कः ऊतारना पैसा लेवा-

तरिका (तराय-तरणाय हिता इन् टाप्) स्त्री० का. नौका, होडी.

तरिकिन् (तरिक इनि) पु० की. टंडेल.

तरिणी (तर इनि ङीप्) स्त्री० णी नौका, होडी.

तरित (तृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ऊतरी गयेलुं, तरेलुं.

तरिता (तर इतच् टाप्) स्त्री० ता. १ अंगुठा पासेनी आंगळी, तर्जनी. २ गांजेो. ३ लुगडानी दशावळ.

तरितृ (तृ तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. तरनार, पार जनार. [नौका वगेरे.

तरित्र (तृ ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. तरवानुं साधन होडी

तरित्री (तृ तृच् ङीप्) स्त्री० त्री. नौका, होडी.

तरिरथ (तरेः रथ इव) पु० थः वहाणनो सढ.

तरी (तृ अच् ङीप्) स्त्री० री. तरि शब्द जुओ. २ धुभाडा.. ३ द्रोणि.

तरीप (तृ ईपन्) पु० षः १ समुद्र. २ स्वर्ग. ३ लूपित करवुं ४ तरवानुं साधन त्रापो नौका वगेरे. ५ धंधो, काम. ६ सुकुं छाणु,

तरीष (,,) क्ली० षं. १ सुकुं छाणु. २ वहाणु.

तरीषी (,, ङीप्) स्त्री० षी. ४ द्रव्यन्या.

तरु (तृ डु) पु० रुः झाड, वृक्ष,

' मुनिवरतरुच्छायां देव्या तया सह शिश्रिये '

रघुवंशम्.

तरुकृणि (तरु कृण् इन्) पु० णिः એક जातनुं पंखी. [थयेल.

तरुज (तरु जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. झाडथी पेदा

तरुजीवन (तरोः जीवनमिव) क्ली० नं. झाडनुं मूल.

तरुण (तृ उनन्) त्रि० णः-णी-णं. १ जुवान. २ नवुं. ३ ताजुं. ४ तेजस्वी. ५ प्रारंभ करनार. ६ थोडावयवाळुं.

' वासो वसाना तरुणार्करागम्.' कुमारसंभवम्.

तरुण (,,) पु० णः प्रौढ दशामां आवेलो पुरुष. २ એरंडानुं झाड. ३ वनस्पति जरुं.

तरुण (,,) क्ली० णं. शेवंतीपुष्प.

तरुणज्वर (तरुणो ज्वरः) पु० रः अठवाडिया सुधी रहेतो ताप. [पणुं. तारुण्य.

तरुणता (तरुणस्य भावः तल्) स्त्री० ता. तरुण-

तरुणत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

तरुणदधि (तरुणं दधि) क्ली० धि. तरतनुं दहीं.

तरुणी (तरुण ङीप्) स्त्री० णी. १ जुवान स्त्री. २ धोळा गुलाबनुं पुष्प. शेवंती. ३ એક जातनी कुंवार.

तरुतल (तरोस्तलं) क्ली० लं. झाडनो नीचेनो भाग.

तरुता (तरोर्भावः) स्त्री० ता. झाडपणुं.

तरुतूलिका (तरुतूली कन्) स्त्री० का. એક जातनुं पक्षी. वनवागणुं. तरुतुलिका.

तरुत्व (तरोर्भावः) क्ली० त्वं. झाडपणुं.

तरुनख (तरोर्नख इव) पु० खः कांटो, कंटक.

तरुपंक्ति (तरूणां पंक्तिः) स्त्री० क्तिः झाडनी हार.

तरुभुज् (तरुं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. એક जातनो वेलो.

तरुमृग (तरौ मृग इव) पु० गः वांदरो, वानर.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तरुराग (तरो रागो यस्मात्) पु० गः ઝાડનું નવાંકુર, કૂણુગો. [भुज् શબ્દ જુઓ.
तरुरुहा (तरुषु रोहति रुह् क टाप्) स्त्री० हा. तरु-
तरुरोहिणी (तरुषु रोहति रुह् णिनि) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तरुवल्ली (तरोर्वल्लीव) स्त्री० ल्ली. तरुभुज् शબ્દ જુઓ.
तरुविलासिनी (तरोर्विलासिनीव) पु० नी. नव-मल्लिका.
तरुश (तरु श) त्रि० शः-शा-शं. વૃક્ષવાળું.
तरुशायिन् (तरौ शेते) पु० यी. પંખી, પક્ષી, પંખેરૂં.
तरुसार (तरोः सार इव) पु० रः કપુર.
तरुस्थ (तरौ तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. ઝાડ ઉપર રહેતું. [જુઓ.
तरुस्था (,, टाप्) स्त्री० स्था. तरुभुज् શબ્દ
तरूट (तरौ ऊट इव) पु० टः કમલનો કાંદો.
तर्क् (चुरा० उभय० सेट् तर्कयति-ते) १ ખોલવું. २ પ્રકાશવું. ३ તર્ક કરવો. ४ વિવાદ કરવો. ५ વાંદ કરવો. ६ નાશ કરવો.
तर्क (तर्क् घञ्) पु० र्कः १ તર્ક. २ કલ્પના. ३ સંશય. ४ વાદ. ५ વિવાદ. ६ આકાંક્ષા. ७ વિચાર. ८ હેતુ. ९ કારણ, સબબ. १० ન્યાયશાસ્ત્ર.
तर्कक (तर्क् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ પ્રાર્થના કરનાર. २ અરજદાર.
तर्कक (,,) पु० कः તર્ક કરનારો.
तर्कयत् (तर्क् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. १ વિચાર કરતું. २ વાદ કરતું. ३ કલ્પના કરતું. ४ આશા રાખતું. ५ સંશય લેતું.
तर्कविद्या (तर्कस्य विद्या) स्त्री० द्या. १ ગૌતમ અને કણાદ મુનિએ બનાવેલ ન્યાયશાસ્ત્ર. २ તર્ક કરવાની વિદ્યા. [કલ્પના કરવી.
तर्का ( ) स्त्री० र्का. તર્ક કરવો,
तर्कारी (तर्क ऋ अण् ङीप्) स्त्री० री. એક જાતનું ઝાડ.
तार्कित (तर्क् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ તર્ક કરેલ. २ શંકા લીધેલ. ३ કલ્પના કરેલ. ४ વિચારેલ.
तार्किन् (तर्क् णिनि) त्रि० र्की-र्किणी-र्कि. १ તર્ક કરનારૂં. २ સંશય લેનારૂં. ३ વાદ કરનારૂં. ४ કલ્પના કરનારૂં. [વિદ્યાવેત્તા.
तार्किन् (,,) पु० र्की. ન્યાયશાસ્ત્રી १ તર્ક
तार्किल ( ) पु० लः એક જાતનું ઝાડ.
तर्कु (कृत् उः) स्त्री० र्कुः १ સૂતર કહાડવાનું સાધન ચરખી વગેરે. २ શસ્ત્ર વગેરેને ધાર કહાડવાનું સાધન.
तर्कुक (तर्कु कस्) पु० कः ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
तर्कुट (कृत् उट् पृषो०) क्लि० टं. ચરખી અથવા ચાકી ઉપર સૂતર કહાડવું તે.
तर्कुटी (,, ङीप्) स्त्री० टी. तर्कु શબ્દ જુઓ.
तर्कुपिंड (तर्कोः पिंडः) पु० डः તર્કુટીની નીચેની બાજુ પાસે ધાતુ અથવા પથ્થરનો જાડો ભાગ હોયછે તે. [જુઓ.
तर्कुपीडी (तर्कोः पीडी) स्त्री० डी. ઉપલો શબ્દ
तर्कुलासक (तर्कुं लासयति) पु० कः ચરખી.
तर्कुशाण ( ) पु० णः તર્કુને ધાર લાવવા માટે એક જાતની સરાણ. [વાદ્ય.
तर्क्षु (तरक्षु पृषो०) पु० क्षुः. એક જાતનો નાનો
तर्क्ष्य (तृक्ष् यत्) पु० र्क्ष्यः જવખાર.
तर्ज् (भ्वा० पर० सेट् तर्जति) १ ઠપકો આપવો, દૂષણ દેવું. [જુઓ.
तर्ज् (चुरा० उभय० सेट् तर्जयति) ઉપલો ધાતુ
तर्जन (तर्ज् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઠપકો દેવો. २ દૂષણ દેવું. ३ ધિક્કારવું. ४ શરમવાળું કરવું. ५ ક્રોધ. [પાસેની આંગળી.
तर्जनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. હાથના અંગુઠા
तार्जिक (तर्ज ठन्) पु० कः બુખારા પાસેનો દેશ.
तर्जित (तर्ज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઠપકો દીધેલું. २ દોષ આપેલું. ३ બે આબરૂ કરેલું. ४ લજ્જા પમાડેલ.
तर्ण (तृ ण) पु० र्णः ગાયનું વાછરું.
तर्णक (तर्ण कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ તરત પેદા થયેલ બાળક.
तार्णि (तृ णि) पु० र्णिः १ સૂર્ય. २ ત્રાપો હોડી વગેરે તરવાનું સાધન. ३ આકડાનું ઝાડ.
तर्तरीक (तृ ईकन्) त्रि० कः-का-कं. १ તરનાર. २ પાર જનાર. ३ વહાણમાંથી ઉતરનાર ઉતારૂ.
तर्तरीक (,,) क्ली० कं. વહાણ હોડી ત્રાપો વગેરે તરવાનું સાધન. [મારવું.
तर्द् (भ्वा० पर० सेट् तर्दति) મારી નાંખવું, ઠાર
तर्दु (तृद् उ) पु० र्दुः લાકડાની કડછી.
तर्पण (तृप् ल्युट्) क्ली० णं. १ આપેલો સંતોષ. २ મેળવેલો સંતોષ. ३ તૃપ્ત થવું. ४ તૃપ્તિ. ५ પૂર્ણપણું. ६ દેવપિતૃનિમિત્તથી આપેલ જલદાન. ७ સમિધ.
तर्पण (तृप् ल्यु) त्रि० णः-णी-णं. તૃપ્ત કરનાર.
तर्पणी (तृप् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. એક જાતનું ઝાડ. ગુરુસ્કંધ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तर्पणेच्छु (तर्पणमिच्छति) पु० च्छुः ભીજ્ભાપિતા-મહ.

तर्पणेच्छु (,,) त्रि० च्छुः-च्छुः-च्छु. તૃપ્તિની ઇચ્છાવાળું, તર્પણની ઇચ્છાવાળુ.

तर्पित (तृप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ તૃપ્ત કરેલ. ૨ જેને ઉદ્દેશીને તર્પણ કરેલ તે, ખુશી કરેલ.

तर्पिन् (तृप् णिनि) त्रि० र्पी-र्पिणी-र्पि. १ તર્પણ કરનાર. ૨ તૃપ્ત કરનાર. ૩ ખુશ કરનાર.

तर्पिणी (तृप् णिच् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. १ ગુલા-બશેવતીનું ઝાડ. ૨ કાંટાશેવતીનું ઝાડ.

तर्व् (भ्वा० पर० सेट् तर्वति) જવું, ગમન કરવું.

तर्वट (तर्व् अटन्) पु० टः १ વર્ષ, સાલ, સંવત્સર. ૨ એક જાતનું ઝાડ. [भाग.

तर्मन् (तृ मनिन्) क्ली० र्म. યજ્ઞસ્તંભનો અગ્ર-

तर्ष (तृप् अच् तृ ष वा) पु० र्षः १ તરસ, તૃષ્ણા. ૨ ચાહના. ૩ દરીઆમાં ત્રાપો હોડી વગેરે તરવાનું સાધન. ૪ ઋષ, આકડાનું ઝાડ.

तर्षण (तृष् ल्युट्) क्ली० णं. તરસ, તૃપા.

तर्षित (तर्ष इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ તરસ્યું, તરસ્યું થયેલું, તૃપાક્રાંત. ૨ ઇચ્છાવાળું.

तर्षुल (तृष् उलच्) त्रि० लः-ला-लं. તૃષ્ણાવાળું.

तर्हि (तर् हिल्) अ० हिं. ત્યારે, તે માટે.

तल् (भ्वा० पर० सेट् तलति) ૧ સંપૂર્ણ થવું. ૨ ભરપૂર થવું, ૩ સ્થાપન કરવું. ૪ સિદ્ધ કરવું.

तल् (चुरा० उभय० सेट् तालयति-ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

तल (तल् अच्) क्ली० लं. ૧ તળીયું. ૨ અધોભા-ગ. ૩ અરણ્ય, રાન. ૪ ખાડો. ૫ બાકું. ૬ હેતુ. ૭ કારણ. ૮ સબબ. ૯ ચીજ. ૧૦ ધનુષ્યની દોરી ધસાઇ હાથ ઉપર ચિન્હ ન પડે તે માટે હાથ ઉ-પર બાંધેલો ચામડાનો બંધ. ૧૧ સ્વરૂપ. ૧૨ પ્રમાણ.

तल (,,) पु० लः ૧ તાડનું ઝાડ, ફેલાવેલ. ૨ ઉઘાડો હાથ. ૩ તલવાર વગેરેની મૂઠ. ૪ દાબા હાથથી વીણાનું બજાવવું. ૫ આધાર-ભૂત નીચેનો પદાર્થ. ૬ સ્વરૂપ. ૭ વેંત ૮ પ્રમાણ.

तलक (तल कन्) क्ली० कं. મોટું તલાવ.

तलतस् (तल तसिल्) अ० तः તળીયાથી.

तलप्रहार (तलस्य प्रहारः) पु० रः તમાચાનો માર.

तलयुद्ध (तलस्य युद्धं) क्ली० द्धं. તમાચાથી યુદ્ધ.

तललोक (तलस्य लोकः) पु० कः પાતાલ.

तलवारण (तल वृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. હાથે બાંધા-તું ચામડાનું બખ્તર.

तलसारक (तल सृ ण्वुल्) क्ली० कं. ઘોડાનો તંગ.

तलहृदय (तलस्य हृदयमिव) क्ली० यं. પગના તળી-આનો મધ્યભાગ.

तला (तल् अच् टाप्) स्त्री० ला. ધનુષ્યની દોરી ધ-સાઇ હાથ ઉપર ચિન્હ ન પડે તેના માટે બંધાતો ચામડાનો પટો. तलत्र.

तलाची (तलं अचति) स्त्री० ची. સાદડી, ચટાઇ.

तलातल (तलादपि अतलम्) क्ली० लं. સાતપાતાલ પૈકી તે નામનું એક પાતાલ.

तलिका ( ) स्त्री० का. ઘોડાનો તંગ.

तलित् (तडित्) स्त्री० त्-द्. વીજળી.

तलित (तल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ સ્થાપન કરે-લ. ૨ સિદ્ધ કરેલ. ૩ તળીઆવાળું.

तलित (,,) क्ली० तं. તળેલું માંસ.

तलिन (तल् इनन्) त्रि० नः-ना-नं. १ જાડું. ૨ પ-ચમાં અંતરવાળું. ૩ શુદ્ધ. ૪ સ્વચ્છ. ૫ નાનું. ૬ થોડું. ૭ પાતળું. ૮ નાજુક. ૯ તળીઆનું. ૧૦ નીચેનું.

तलिन (,,) क्ली० नं. શેજ, શય્યા.

तलिम (तल् इमन्) क्ली० मं. ૧ ઘર વગેરે બાંધવા માટે તૈયાર કરેલ જમીન. ૨ માંચો, પલંગ. ૩ એક જાતનું યજ્ઞશસ્ત્ર. ૪ ચંદરવો, છત.

तलुन (तल् उनन्) पु० नः ૧ વાયુ, વા. ૨ જુવા-નીઓ.

तलुनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. જુવાન સ્ત્રી.

तलेक्षण (तले ईक्षणमस्य) पु० णः ડુક્કર.

तलोदरी (तलमुदरं यस्याः) स्त्री० री. કૃશ ઉદરવા-ળી લગ્ન કરેલી સ્ત્રી.

तलोदा (तले उदकं यस्याः) स्त्री० दा નદી.

तल्क (तल् कर्) क्ली० ल्कं. અરણ્ય, રાન, જંગલ.

तल्प (तल् प) पु० क्ली० ल्पं. ૧ બીછાનું, શેજ. ૨ મેડી ઉપર માલ. ૩ વિવાહ કરેલ સ્ત્રી.

'पितृव्यदारगमने भ्रातृभार्यागमे तथा ।
'गुरुतल्पव्रतं कुर्यात् नान्या निष्कृति रुच्यते'

तल्पक (तल्प कन्) पु० कः શેજ કરનાર.

तल्पकीट (तल्पे कीटः) पु० टः માંકડ.

तल्पज (तल्पाज्जायते) त्रि० जः-जा-जं. બિછાના થકી પેદા થનાર, તલ્પથી ઉત્પન્ન થનાર.

तल्पन (तल्प् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ હાથીની પીઠ. ૨ કરોડનું માંસ.

तल्ल (तस्मिन् लीयते ली ड) पु० ल्लः મોટું તલાવ.

तल्ल (,,) क्ली० ल्लं. ખાડો, ખાઇ.

तल्ल (,,) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. તેમાં ભય પા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मनार. [जा-जं. सुध.

तल्लज (तत् प्रसिद्धं यथा तथा लज्जति) त्रि० जः-

तल्ला (तत् ला क टाप्) स्त्री० ल्ला. १ जुवान स्त्री. २ होडी, नौका. ३ वरणनी पत्नी.

तल्लिका (तल्ला कन् इत्वम्) स्त्री० का. कुंची, चावी.

तल्ली (तत् प्रसिद्धं यथा तथा लसति लस् ऊ ङीप्) स्त्री० ल्ली. तरणी.

तल्व ( ) क्ली० ल्वं. खुश्बोदार पदार्थ, चोळवाथी अथवा धसवाथी पेदा थती खुश्बो.

तवक (तव कन्) त्रि० कः-का-कं. ताजं.

तवक्षीर (तवं क्षीरम्) क्ली० रं. पाणी अने दूध.

तवराज (तवः सन् राजते राज् अप्) पु० जः એક जातनी साकर.

तवस् (तु असुन्) त्रि० वांः-वाः-वः पुष्ट, लठ्ठ.

तविष (तव् टिषच्) पु० षः १ समुद्र. २ स्वर्गलोक. ३ शक्ति ४ व्यवसाय.

तविषी (,, ङीष्) स्त्री० षी. १ नदी. २ भूमि. ३ देवकन्या. [सुवर्ण.

तवीष ( ) पु० षः समुद्र, स्वर्गलोक,

तष्ट (तक्ष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ ताछेलुं. २ पातणुं करेल. ३ द्विधा करेल. ४ गुणेल. ५ ताडित.

तष्टृ (तक्ष् तृच्) पु० ष्टा. १ सुतार. २ विश्वकर्मा. ३ બार आदित्य पैकी ते नामनो એક.

तस् (दिवा० पर० सेट् तस्यति) १ ફેंકवुं. २ मोકલवुं. ३ प्रेरवुं. [२ शृंगारवुं.

तस् (चुरा० उभय० सेट् तंसयति-ते) १ शोभाववुं.

तस् (भ्वा० आत्म० सेट् तंसते) ઉपरनो धातु जुओ.

तसर ( ) पु० रः કાપડ वणवामां એક जातनुं सूत्र.

तस्कर (तत् करोति कृ सुट्) पु० रः चोर.

तस्कर (,,) पु० रः १ કાन. २ એક जातनुं शाક. ३ भद्दन वृक्ष. [२५णुं.

तस्करता (तस्करस्य भावः) स्त्री० ता. चोरी, चो-

तस्करत्व (तस्करस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉपरनो शब्द जुओ. [स्त्री.

तस्करी (तत् कृ ट सुट् ङीप्) स्त्री० री. क्रोधवाणी.

तस्थिवस् (स्था क्वसुन्) त्रि० वान्-स्थुषी-वस्. ઉभुं रहेनार.

तस्थु (स्था कु) त्रि० स्थुः-स्थुः-स्थु. स्थावर.

तच्छिल्य (तच्छिलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. तच्छीलपणुं.

ताटंक (ताडः तथा भूतः अंकः यस्य पृषो०) पु० कः કाननुं એક धरेणुं, टोटी.

ताटस्थ्य (तटस्थस्य भावः) क्ली० स्थ्यं. तटस्थपणुं. तटस्थत्व. तटस्थता.

ताड (तड् अच्) पु० डः १ मारवुं, ठोકवुं. २ नाद, अवाज. ३ मुઠी भेटली तृणनी भूકी. ४ पर्वत. ५ तृणविशेष. ६ गुणवुं.

ताडका ( ) स्त्री० का. रावणनी બेन जेने रामे मारेली छे.

ताडकाफल (ताडकेव फलमस्य) क्ली० लं. मोटी એલાયચी. स्थूलैला. [राम.

ताडकारि (ताडकाया अरिः) स्त्री० रिः दाशरथि

ताडकेय (ताडकाया अपत्यं ढक्) पु० यः भारिच.

ताडंक (तड् अकन्) पु० कः ताटंक शब्द जुओ. तालपत्र. [ठोકवुं.

ताडघ (तालं हंति हन्) त्रि० घः-घा-घं. तालथी

ताडघात (तालेन घातः यस्य) पु० तः शिल्प કाम કरनार सुतार लुहार वगेरे. [३ गुणवुं.

ताडन (तड् ल्युट्) क्ली० नं. १ मारवुं. २ ठोકवुं.

ताडनी (,, ङीष्) स्त्री० नी. ફोरडो, चाબुक

ताडनीय (तड् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ मारवा लायક. २ ठोકवा योग्य. ३ गुणवा जेवा.

ताडपत्र (तालस्य पत्रमिव) क्ली० त्रं. ताटंक शब्द जुओ. [२ ठोકनार. ३ गुणनार.

ताडयितृ (तड् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ मारनार.

ताडि (तड् इन्) स्त्री० डिः ताड वृक्षनो भेद. ताडी.

ताडित (तड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मारेलुं. २ ठोકेलुं. ३ गुणेलुं.

ताडी (तड् इन् णिच्) स्त्री० डी. ताडि शब्द जुओ २ એક जातनुं आभरण.

ताडुल (तड् उलच्) त्रि० लः-ला-लं. मारतुं, ठोકतुं,

ताड्य (तड् यत्) त्रि० ड्यः-ड्या-ड्यं. १ मारवा योग्य. २ ठोકवालायक ३ गुणवालायक.

ताड्यमान (तड् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. मारतुं, ठोકतुं, गुणतुं.

' श्रोतुर्वितंत्रीरिव ताड्यमानः ' कुमारसंभवम्.

ताड्यमान (,,) पु० नः ढांडी वगेरेथी બजावવा योग्य नगारुं ડंडो वगेरे.

तांडव (तंडुना प्रोक्तं अण्) पु० क्ली० वः-वं. १ शिव अने शिवगणनुं એક जातनुं नृत्य, तंडुमुनिએ शोधी કहाडेल नृत्य. २ पुरुषनुं नृत्य. ३ उद्धतनृत्य. ४ એક जातनु, तृण. [जातनो छंद.

तांडव (तंडु अण्) पु० वः त्रण ह्रस्वाक्षरनो એક

तांडवतालिक (तांडवताल ठन्) पु० कः ते नामनो એક शिवनंदि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तांडवप्रिय (तांडवः प्रियो यस्य) पु० यः महादेव, शंभु. [डेल नृत्यविद्या.
तांडि (तंडु इञ्) स्त्री० डिः तंडु मुनिओ शोधी कहा-
तात (तत् क्त) पु० तः बाप, पिता.
तातगु (तात गौः) त्रि० गुः-गुः-गु. बापनुं.
तातगु (तातस्यैव गौर्वाचको शब्दोस्य) पु० गुः काको.
तातजनयित्री (तातश्च जनयित्री च) स्त्री० द्वि० त्र्यौ. बाप अने मा, माबाप. [पनी मा.
तातजनयित्री (तातस्य जनयित्री) स्त्री० त्री. बा-
ततुल्य (तातेन तुल्यः) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. बापसरखुं, पितृतुल्य. [जनपक्षी.
तातन (तातं प्रशस्तं नृत्यति नृत् ड) पु० नः पं-
तातल (तातं लाति ला क) पु० लः पितासरखो, पितृसंबंधि.
तातल (,, पृषो०) पु० लः १ रोग, भंदवाड. २ लोढानो सोटो. ३ रांधवुं. ४ गरमी. ५ मानसिक वेग. ६ तप्त.
तातिं (ताप् क्तिन्) पु० तिः पुत्र, दीकरो.
तातिं (,,) स्त्री० तिः वधारो.
तात्कालिक (तत्काले भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. तत्कालनुं, तत्कालसंबंधी.
तात्पर्य (तत्परस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. १ हेतु. २ कारण. ३ धरादो. ४ अभिप्राय. ५ आशय. ६ तत्परपणुं. ७ बोलनारनी धरछा.
तात्पर्यार्थ (तात्पर्यस्य अर्थः) पु० र्थः तात्पर्यनो अर्थ. [तदर्थता, तदर्थत्व.
तादर्थ्य (तदर्थस्य भावः ष्यञ्) क्ली०र्थ्यं. तदर्थपणु.
तादात्म्य (तदात्मनो भावः ष्यञ्) क्ली० त्म्यं. पदार्थनुं परस्पर एक रूपपणुं.
तादृश् (तस्येव दर्शनं यस्य) त्रि० दृक् दृग्. ते सरखुं, ते जेवुं. तादृक्ष. [शब्द जुओ.
तादृश (,,) त्रि० शः-शी-शं. उपलो
तान (तन् घञ्) पु० नः १ सुरतावलाप. २ ज्ञान विषयक विचार.
तान (,,) क्ली० नं. फेलाव, प्रसरवुं, विस्तार.
तानव (तनोर्भावः अण्) क्ली० वं. १ सूक्ष्मपणुं. २ पातळापणुं. ३ अल्पपणुं. तनुता, तनुत्व.
तानूर (तन् ऊरच्) पु० रः चक्राकार पाणीनुं प्रवुं. आवर्त.
तांत (तन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ थाकी गयेल. २ पीडा पामेल. ३ सुस्त, थंडुं. ४ धीमुं. ५ कोमल.

'मृदुलतांतलतातमलोकयत्' माघः

तांतव (तंतोर्विकारः अण्) क्ली० वं. वस्त्र.

तांत्र (तंत्र अण्) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. १ दोरीवाळुं. २ दोरडावाळुं. ३ तारवाळुं. ४ तंत्रशास्त्रसंबंधी.
तांत्रिक (तंत्रस्येदं ठक्) त्रि० कः-की-कं. तंत्रशास्त्रनुं, तंत्रशास्त्रसंबंधी. २ तारनुं, तारसंबंधी. ३ दोरनुं, दोरडासंबंधी.
तांत्रिक (तंत्र ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ तंत्रशास्त्रना मतने अनुसरनार. २ तंत्रशास्त्र भणेलुं. ३ तंत्रशास्त्र जाणनार. ४ तंत्रशास्त्रविहित.
तांत्रिक (,,) पु० कः १ सर्व विद्या जाणनारो मनुष्य. २ तंत्रमतानुसारी. ३ शास्त्र जाणनार. ४ सिद्धांत भणेल छे ते.
तांदन ( ) पु० नः वायु, वा.
तांदुर (तंदुर अण्) त्रि० रः-री-रं. तंदुरमां पकावेल मांस वगेरे.
ताप (तप् घञ्) पु० पः १ गरमी, २ संताप. ३ दुःख. ४ बळवुं. ५ बाळवुं. ६ कष्ट.
तापक (तप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. १ संताप करनार. २ ताप करनार. ३ बाळनार.
तापक (तप् णिच् ण्वुल्) पु० कः १ ज्वर, ताव. २ रजो गुण. [हुपुत्र. २ कैरव.
तापत्य (तपती यञ्) पु० त्यः अर्जुन, मध्यम पां-
तापत्य (तपती ष्यञ्) क्ली० त्यं. तपतीनुं उपाख्यान.
तापत्रय (तापस्य त्रयम्) क्ली० यं. अध्यात्म, अधिभूत अने अधिदैव ए त्रण ताप.
तापन (तप् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. १ सळगावनार. २ गरम करनार. ३ संताप करनार.
तापन (तप् ल्युट्) क्ली० नं. १ सूर्य. २ सूर्यप्रकाश. ३ कामदेवना पांच बाण पैकी एक बाण. ४ उष्णपणुं. ५ ताप, संताप. ६ सूर्यकांतमणि. ७ गाळवुं.
तापन (तप् ल्युट्) क्ली० नं. १ उष्णपणुं. २ ते नामनुं एक नरक. ३ धर्द्रियसंयम.
तापन (तप् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. सळगाववुं.
तापनीय (तपनीय अण्) त्रि० यः-या-यं. १ सोनानुं. २ सोनानुं बनावेल. [टलुं सोनुं.
तापनीय (,,) क्ली० यं. सोना जेवो एक जे-
तापस (तपस् अण्) त्रि० सः-सी-सं. १ तप करतुं. २ तपश्चर्या करतुं. [एक जातनुं झाड.
तापस (,,) पु० सः १ बगलोपक्षी. २
तापस (,,) क्ली० सं. तमालपत्र.
तापसक (तापस कन्) पु० कः जेणे तपश्चर्या पूरी नथी करेल एवो मश्करी करवा लायक तापस.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तापसतरु (तापसहितः तरुः) पु० रुः એક જાતનું ઝાડ. [જુઓ. ઇંગુદિવૃક્ષ.
तापसद्रुम (तापसहितः द्रुमः) पु० मः ઉપલો શબ્દ
तापसप्रिय (तापसानां प्रियः) पु० यः ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ પ્રિયાલવૃક્ષ. ૪ તાપસને વહાલો.
तापसप्रिया (तापसस्य प्रिया) स्त्री० या. ૧ દ્રાક્ષા. ૨ વનસ્પતિ વાધાટી. ૩ તપસીની પ્રિયા.
तापसी (तपस् अण् ङीप्) स्त्री० सी. આંબાહલદર.
तापसेष्टा (तापसेन इष्टा) स्त्री० ष्टा. ૧ દરાખ. ૨ તાપસે ચાહેલી. [ધર્મ.
तापस्य (तपसस्य धर्मः ष्यञ्) क्ली० स्यं. તપસીનો
तापहर (तापं हरति हृ अच्) त्रि० रः-री-रं. ૧ તાપ હરવાવાળું. ૨ ગરમી હરનારું. ૩ સંતાપ મટાડનારૂ.
तापहरी (तापं हरति हृ ट) स्त्री० री. હલદરનાખી ઘીમાં તળેલ મીઠું અને સાકર ઘાલી કરેલ એક જાતનો પદાર્થ. [ળમાં હોનાર જ્વર વગેરે.
तापिक (तापे भवं ठन्) त्रि० कः-की-कं. ગ્રીષ્મ કા-
तापिच्छ (तापिनं छादयति पृषो०) पु० च्छः તમાલવૃક્ષ. [જુઓ.
तापिंच्छ ( ) पु० च्छः ઉપલો શબ્દ
तापिंज (तापिनं जयति पृषो०) पु० जः તમાલવૃક્ષ.
तापिंज (,,) क्ली० ज. હીરાકશી.
तापित (तप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ સંતપ્ત થયેલું. ૨ પીડા પામેલું. ૩ ત્રાસ પામેલું. ૪ તાપેલું.
तापिन् (तप् णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि. ૧ તાપથી દુઃખ પામેલ. ૨ સંતાપથી પીડાયેલ. ૩ તાપયુકત.
तापिन् (,,) पु० पी. બૌદ્ધસાધુ.
तापिन् (तापयति णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि. તાપક.
तापीसमुद्भव (ताप्यां समुद्भवति) क्ली० वं. હીરાકશી. [૨ યમુના નદી.
तापी (तापयति अच् ङीप्) स्त्री० पी. ૧ તાપીનદી.
ताप्य (तापी यत्) पु० प्यः હીરાકશી. તાપ્યક.
ताप्य (,,) क्ली० प्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ताम (तम् घञ्) पु० मः ૧ પ્રીતિ. ૨ ચાહના. ૩ ભૂલ. ૪ દુર્ગુણ. ૫ ભયનું કારણ. ૬ કમીપણું, ન્યૂનપણું. ૭ ગ્લાનિ.
तामर (ताम रा क) क्ली० रं. ૧ પાણી. ૨ ઘી.
तामरस (तामर सस् ड) क्ली० सं. ૧ કમલ. ૨ ત્રાંબુ. ૩ સોનું. ૪ એક જાતનો છંદ. ૫ ધંતુરો.
तामरसी (तामरस ङीप्) स्त्री० सी. ૧ કમલથી વ્યાપ્ત સરોવર. ૨ પદ્મની વેલ.
तामलकी ( ) स्त्री० की. ભોંયઆંબલી.
तामलिप्त (तामेन लिप्तः) क्ली० सं. બંગાલાનો દક્ષિણ દેશ. [જુઓ.
तामलिप्ती (तामलिप्त ङीप्) स्त्री० प्ती. ઉપલો શબ્દ
तामस (तमस् अण्) त्रि० सः-सी-सं. ૧ અંધારાનું, અંધારા સંબંધી. ૨ તમોગુણવાળું. ૩ તમોગુણનું, તમોગુણ સંબંધી.
तामस (,,) पु० सः ૧ ઘુવડ પક્ષી. ૨ તમોગુણી પુરૂષ. ૩ દુષ્ટ મનુષ્ય. ૪ તે નામનો એક મનુ. ૫ સર્પ. ૬ રાહુનો પુત્ર તામસકીલં.
तामस (तमस् एव अण्) क्ली० सं. ૧ તમોગુણ. ૨ ગાઢ અંધકાર.
तामसिक (तमस् ठञ्) त्रि० कः-की-कं. ૧ તમોગુણનું, તમોગુણ સંબંધી. ૨ અંધારાનું, અંધકાર સંબંધી. ૩ તમોગુણે કરેલું.
तामसी (तमस् अण् ङीप्) स्त्री० सी. ૧ અંધારી રાત. ૨ દુર્ગા દેવી. ૩ મહાકાલી. ૪ જટામાંસી. ૫ તમોગુણવાળી સ્ત્રી. [૨ તે નામનું એક નરક.
तामिस्र (तमिस्र अण्) क्ली० स्रं. ૧ ગાઢ અંધકાર.
तामिस्र (तमिस्र अण्) पु० स्रः અપમાન કે નિરાશાથી ઉત્પન્ન થયેલ રોષ. ૨ દ્વેષ.
तांबुल (तम् उलच् वुक्) क्ली० लं. તંબોલીપાન, તંબોલી પાનનો વેલો. સોપારીનું ઝાડ.
तांबूल (तांबूली अण्) क्ली० लं. ૧ સોપારી, ફોફલ. ૨ પાન, તાંબુલ.
तांबूल (तम् उलच् वुक्) पु० लः શણનો છોડ.
तांबूलकरंक (तांबूलस्य करंकः) पु० कः તંબોલી પાન રાખવાનું પાત્ર, પાનદાનીયું.
तांबूलद (तांबूलं ददाति दा क) पु० दः પાન સોપારી આપનારો પુરૂષ. [આપવું.
तांबूलदान (तांबूलस्य दानं) क्ली० नं. પાન સોપારી
तांबूलपेटिका (तांबूलस्य पेटिका) स्त्री० का. પાનદાનીયું.
तांबूलराग (तांबूलस्य रागः) पु० गः પાનનો રંગ.
तांबूलराग (तांबूलराग इव रागो यस्य) पु० गः એક જાતનું ધાન્ય. [ળી પાનનો વેલો.
तांबूलवाल्लिका (तांबूलवल्ली कन्) स्त्री० का. તંબો-
तांबूलवल्ली (तांबूलस्य वल्ली) स्त्री० ल्ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तांबूलिक (तांबूल ठक्) पु० कः તંબોળી.
तांबूलिक (तांबूलस्येदं) त्रि० कः-की-कं. તાંબૂલનું, તાંબૂલસંબંધી.
तांबूलिकी (तांबूलक ङीप्) स्त्री० की. તંબોલણ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तांबूलिन् (तांबूल इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. तंबोळ पानवाळुं, तंबोळी.
तांबूली (तम् ऊलच् वुक् ङीप्) स्त्री० ली. १ तंबोळीपान, तंबोळी पाननो वेलो. २ सोपारीनुं झाड.
ताम्यत् (तम् शतृ) त्रि० न्-म्यती-त्. दुःखदेतुं, कष्ट आपतुं, हरकत आपतुं,
ताम्र (तम् रक्) क्ली० म्रं. १ तांबुं. २ रातुं चंदन.
ताम्र (,,) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. तांबाना रंग जेवुं रातुं.
ताम्र (,,) पु० म्रः १ એક જાતના કોઢનો રોગ. २ रक्तपित्तनो रोग. ३ रातो रंग ४ ताम्रद्वीप.
ताम्रक (ताम्र कन्) क्ली० कं. तांबुं.
ताम्रकर्णी (ताम्रकर्ण ङीप्) स्त्री० र्णी. पश्चिम दिग्गज अंजननी स्त्री.
ताम्रकार (ताम्रं ताम्रपात्रं करोति) पु० रः कंसारो.
ताम्रकिलि ( ) पु० लिः એક જાતનो કીડો, ઇંદ્રગોપ. [ઘડનાર.
ताम्रकुट (ताम्रं कूटयति) पु० टः तांबानो धाट
ताम्रकुट्टक (ताम्रं कुट्यति कुट् ण्वुल्) पु० कः ઉપલો शब्द જુઓ.
ताम्रकूट (ताम्रस्य कूटमिव) पु०क्ली० टः-टं. तंबाकु.
ताम्रकृमि (ताम्रः कृमिः) पु० मिः એક જાતનो કીડો, ઇંદ્રગોપ.
ताम्रगर्भ (ताम्रं गर्भेऽस्य) क्ली० र्भं. भोरथुथु.
ताम्रचूड (ताम्रा चूडा यस्य) पु० डः કુકડો.
ताम्रतनु (ताम्रा तनुर्यस्य) त्रि० नुः-नुः-नु. तांबाना रंगजेवा तनवाळुं.
ताम्रत्रपुज (ताम्र त्रपु जन् ड) क्ली० जं. કાંસું.
ताम्रपट्ट (ताम्रनिर्मितं पट्टं) क्ली० ट्टं. भूमि वगेरेना दान थनाम બક્ષીસમાં કરેલો તાંબાના પત્ર ઉપરનો લેખ.
ताम्रपर्णी (ताम्रपर्ण ङीप्) स्त्री० र्णी. १ ते नामनी એક નદી. २ એક જાતની વાવ.
ताम्रपत्र (ताम्रनिर्मितं पत्रं) क्ली० त्रं. तांबानुं पत्र. ताम्रपट्ट शब्द જુઓ.
ताम्रपत्र (ताम्रवर्णकं पत्रमस्य) पु० त्रः शाकविशेष.
ताम्रपल्लव (ताम्राणि पल्लवानि यस्य) पु० वः आसोपालवनुं झाड.
ताम्रपाकिन् ( ) पु० की. લાખી પિપળાનुं झाड. कंदराल.
ताम्रपात्र (ताम्रं पात्रं) क्ली० त्रं. तांबानुं હામ.
ताम्रपुष्प (ताम्रं पुष्पमस्य) पु० ष्पः એક જાતનुं झाड. [नसोतर. २ वनस्पति पाऽळ.
ताम्रपुष्पा (ताम्रं पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पा. १ रातुं
ताम्रपुष्पिका (ताम्रपुष्पी कन्) स्त्री० का. ઉપલો शब्द જુઓ. [शब्द જુઓ.
ताम्रपुष्पी (ताम्रं पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पी. ઉપલો
ताम्रफल (ताम्रं फलमस्य) पु० लः આકોલીआनुं झाड. [शब्द જુઓ.
ताम्रफलक (ताम्रनिर्मितं फलकं) क्ली० कं. ताम्रपट्ट
ताम्रबीज (ताम्राणि बीजान्यस्य) पु० जः કુલત્थनुं झाड, કુલથી.
ताम्रमय (ताम्रस्य विकारः मयट्) त्रि० यः-या-यं. १ तांबानुं. २ तांबातुं करेलुं. [मुખवाळुं.
ताम्रमुख (ताम्रं मुखमस्य) त्रि० खः-खी-खं. रातामुख (,,) पु० खः रातो मुખवाळो मनुष्य. [२ वनस्पति लाल्लुं.
ताम्रमूला (ताम्रंमूलमस्याः) स्त्री० ला. १ भज्ञ्ठ.
ताम्रमूली (,,) स्त्री० ली. वनस्पति धमासो.
ताम्रवर्ण (ताम्रश्चासौ वर्णः) पु० र्णः रातो वर्ण.
ताम्रवर्ण (ताम्रो वर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. रातावर्णवाळुं. [पुल.
ताम्रवर्णी (ताम्रो वर्णो यस्याः) स्त्री० र्णी. तलनुं
ताम्रवल्ली (ताम्रा चासौ वल्ली) स्त्री० ल्ली. भज्ञ्ठ.
ताम्रवीज (ताम्रं वीजं यस्य) पु० जः ताम्रवीज शब्द જુઓ. [झाड. २ रातुं झाड.
ताम्रवृक्ष (ताम्रः वृक्षः) पु० क्षः १ रातो चंदननुं
ताम्रवृंत (ताम्रं वृंतं यस्य) पु० तः ताम्रवीज शब्द જુઓ. [જુઓ.
ताम्रवृंता (ताम्रं वृंतं यस्याः) स्त्री०ता. ઉપલો शब्द
ताम्रशिख (ताम्रा शिखाऽस्य) पु० खः કુકડો.
ताम्रशिखिन् (ताम्रा शिखाऽस्य) पु० खी. કુકડો.
ताम्रसार (ताम्रं रक्तं सारमस्य) पु० रः रातो चंदनનું झाड. [જુઓ. २ खेरनुं झाड.
ताम्रसारक (ताम्रसार कन्) पु० कः ઉપલો शब्द
ताम्रसारिक (ताम्रः सारोऽस्य ठन्) पु० कः १ रातु चंदन. २ खेरनुं झाड.
ताम्राक् ( ) पु० क्षुः અક્ષર ઉપદ્વીपमांथी ते नामनो એક. [ती आंખवाळुं.
ताम्राक्ष (ताम्रे अक्षिणी यस्य) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. रा-
ताम्राक्ष (,,) पु० क्षः કોકિલ પક્ષી, કોયલ. [नामनो એક ઉપદ્વીप.
ताम्राख्य (ताम्र इति आख्या यस्य) पु० ख्यः ते
ताम्रार्द्ध (ताम्रस्य अर्द्धं भागः यस्मिन्) क्ली० र्द्धं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કાંસું.

ताम्रिक (ताम्रस्येदं ठञ्) त्रि० कः-की-कं. તાંબાનું.

ताम्रिक (ताम्र ठञ्) पु० कः ताम्रकार शब्द જુઓ.

ताम्रिका ( ) स्त्री० का. તાંબાની ધટિકા.

ताम्रिका (ताम्र ठञ् टाप्) स्त्री० का ચણોઠી.

ताम्री (ताम्रस्य विकारः अण् ङीप्) स्त्री० म्री. તાંબાની ધટિકા.

ताय् (भ्वा० आत्म० सेट् तायते) १ ફેલાવવું. २ વિસ્તારવું. ૩ લંબાવવું. ૪ રક્ષણ કરવું.

तायिक (ताय ठञ्) पु० कः તે નામનો એક દેશ.

तायिक (तायिक अभिनवो यस्य अण्) पु० कः तायिक દેશના લોક.

तार (तॄ णिच् अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ ઉંચા સ્વરનું. २ ચળકતું, ચકચકીત. ૩ શુદ્ધ, સ્વચ્છ. ૪ સારું. ५ ઠીક. ६ ઉત્તમ.

तार (,,) पु० रः १ ઉંચો સ્વર. २ મોતીનું તેજ. ૩ મોતીનું ઉજ્જ્વલપણું. ४ તરવું. ५ વીણા વગેરેનો તાર. ६ ઓંકાર. ७ तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध પ્રણવ. ८ એક જાતનો શ્વેત વાનર.

तार (,,) क्ली० रं. १ રૂપું. २ મોતી.

तार (,,) पु० क्ली० रः-रं. १ આંખની પુતળી. २ આકાશમાં ગ્રહ નક્ષત્ર ઇત્યાદિ તારા. ૩ તીર. ४ સ્ફુરિત કિરણ.

तारक (तॄ णिच् ण्वुल्) पु० कः १ તારણ કરનાર. २ તે નામનો એક અસુર.

तारक (,,) क्ली० कं. १ આંખની પુતળી. २ નક્ષત્ર. ૩ તારો. ४ રામનામનો એક મંત્ર.

तारक (,,) पु० क्ली० कः-कं. વહાણ ત્રાપો વગેરે તરવાનું સાધન.

तारक (,,) त्रि० कः-का-कं. १ રક્ષણ કરનાર. २ પાર લઈ જનાર.

तारकजित् (तारकासुरं जितवान् जि क्विप्) पु० त्-द्. કાર્તિકસ્વામિ, સેનાની.

तारका (तॄ णिच् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. १ આંખની પુતળી. २ તારો. ૩ આંખ.

तारकारि (तारकासुरस्य अरिः) पु० रिः કાર્તિકસ્વામિ. [વાળી રાત્રિ.

तारकिणी (तारकाः संत्यत्र इनि) स्त्री० णी. નક્ષત્ર-

तारकित (तारका संजाता यस्य इतच्) त्रि० तः-तां. १ તારામય. २ નક્ષત્રમય..

'कणगणाधिपतारकितांबरः' नैषधीयम्.

तारकिन् (तारक इनि) त्रि० की-किणी-कि. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [२ તીરે લઇ જનાર.

तारण (तॄ णिच् ल्युट्) त्रि० णः-णा-णं. १ તારનાર.

तारण (,,) क्ली० णं. १ તારવું. २ તીરે લેઇજવું. ૩ યજ્ઞોપકરણવિશેષ.. ४ તારણકરવું. ५ ઉદ્ધારણ. [વગેરે તરવાનું સાધન.

तारण (,,) पु० णः ત્રાપો હોડી

तारणा (तॄ णिच् युच्) स्त्री० णा. તરાવીદેવું.

तारणि (तार्यतेऽनया) स्त्री० णिः નૌકા, વહાણ.

तारणी (तार्यतेऽनया) स्त्री० णी. १ વહાણ. २ કાશ્યપની પત્ની.

तारतम्य (तारतमस्य भावः ष्यञ्) क्ली० म्यं. ઓછું વધારે થવાની સ્થિતિ, न्यूनाधिकपणुं.

'तारतम्यविधिमुक्तचेतसाम्' उद्भटः

तारनाद (तारश्चासौ नादः) पु० दः ઉંચો અવાજ.

तारपुष्प (तारं रजतमिव पुष्पमस्य) पु० ष्पः મોગરાનું ઝાડ. [એક જાતની ઉપધાતુ.

तारमाक्षिक (तारं रूप्यमिव माक्षिकम्) क्ली० कं.

तारल (तरल् अण्) त्रि० लः-ली-लं. १ ચંચલ. २ અસ્થિર. ૩ વ્યસની. ४ વિષયલંપટ.

तारवायु (तारशब्दयुक्तो वायुः) पु० युः ઉંચા અવાજવાળો પવન. [क्ली० रं.

तारशुद्धिकर (तारस्य रजतस्य शुद्धिं करोति कृ ट)

तारहार (तारैर्निर्मितो हारः) पु० रः १ રૂપાનો હાર. २ મોટા મોતીની માળા.

तारा (तॄ णिच् अच् टाप्) स्त्री० रा. १ સુગ્રીવની પત્ની. २ બૃહસ્પતિની સ્ત્રી. ૩ પાર્વતી, શિવપત્ની. ४ ઉલ્કા. ५ નક્ષત્ર. ६ બુદ્ધની એક દેવતા.

ताराधिप (ताराणामधिपः) पु० पः १ ચંદ્ર. २ કપુર. ૩ શિવ. ४ સુગ્રીવ. ५ બૃહસ્પતિ. ६ વાલીવાનર. ७ એક જાતનું સુગંધિદ્રવ્ય. ८ આંખની કીકી.

ताराधिपती (ताराणामाधिपतिः) पु० तिः ઉપરનો શબ્દ જુઓ. નક્ષત્રરાજ, દ્વિજરાજ.

तारापथ (ताराणां पंथाः अच्) पु० थः १ આકાશ. २ વાતાવરણ.

तारापीड (ताराणां आपीड इव) पु० डः १ ચંદ્ર. २ તે નામનો રાજા. ૩ કપુર. [રાત.

ताराभूषा (तारा भूषा यस्याः) स्त्री० षा. રાત્રિ,

ताराभ्र (तारः निर्मलः अभ्र इव) पु० भ्रः કપુર.

तारामंडल (ताराणां मंडलं) पु० लं. નક્ષત્ર.

तारामंडल (,, यत्र) क्ली० लं. એક જાતનું મોટું દેવાલય. [क्षत्र.

तारामृग (तारारूपः मृगः) पु० गः मृगशीर्ष नः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तारारि ( ) पु० रिः એક જાતનું સુવર્ણમાક્ષિક.
तारिक ( ) क्ली० कं. તુર, ભાડુ, જકાત.
तारिका (ताडिका पृषो०) स्त्री० का તાડી.
तारिणी (तॄ णिच् णिनि) स्त्री० णी. १ બૌદ્ધમતની એક માનેલી દેવતા. २ જૈન મતની એક માનેલી દેવતા. ३ દુર્ગાદેવી.
तारिन् (,,) त्रि० री-रिणी-रि. તરનાર, પાર લઇ જનાર. [૩ સોનું.
तारीष ( ) पु० षः १ સ્વર્ગ. २ સમુદ્ર.
तारीषी ( ) स्त्री० षी. ઇંદ્રકન્યા
तारुण्य (तरुणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. જુવાની, તરૂણપણું. તરુણતા, તરુણત્વ.

तारुण्यं गतमेव निष्फलमहाशून्यालये दीपवत्

तारेय (तारायाः अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः १ વાળીનો પુત્ર અંગદ. २ બુધ. [તર વગેરે.
तार्कव (तर्कु अण्) त्रि० वः-वी-वं. તર્કુથી કરેલું સૂ-
तार्किक (तर्कस्येदं अण्) त्रि० कः-की-कं. તર્કશાસ્ત્રનું, તર્કશાસ્ત્રસંબંધી.
तार्किक (तर्कं वेत्ति अधीते वा) पु० कः १ તર્કશાસ્ત્રી. २ તર્ક કરવામાં જ્ઞાનવાળો.
तार्क्ष (तृक्ष एव अण्) पु० क्षः કશ્યપમુનિ.
तार्क्ष्य (तृक्ष घञ्) पु० क्ष्यः १ ગરૂડ. २ ઘોડો. ३ રથ. ४ સૂર્યસારથી. ५ સાગનું ઝાડ. ६ સૂર્ય. ७ સોનું. ८ પક્ષી. ९ એક જાતનું ઝાડ. १० તે નામનો એક પહાડ.
तार्क्ष्य (,,) क्ली० क्ष्यं. એક જાતનું અંજન.
तार्क्ष्यध्वज (तार्क्ष्यो ध्वजो यस्य) पु० जः વિષ્ણુ.
तार्क्ष्यनायक (तार्क्ष्याणां नायकः) पु० कः ગરૂડ.
तार्क्ष्यशैल (तार्क्ष्यशैले भवं अण्) क्ली० लं. રસાંજન, તાર્ક્ષ્યજ. [જંગલી વેલો.
तार्क्ष्यी (तार्क्ष्य अण् ङीप्) स्त्री० र्क्ष्यी. એક જાતનો
तार्ण (तृणस्येदं अण्) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. તૃણનું, તૃણસંબંધી, ગાસનો અગ્નિ વગેરે.
तार्तीयक (तृतीय ईकक्) त्रि० कः-की-कं. ત્રીજુ.
तार्य्य (तॄ ण्यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. તરવા લાયક.
तार्य्य (,,) क्ली० र्य्यं. તરી જવા માટે આપવાનું ભાડું, કર.
ताल (तल् अण्) पु० लः १ તાલ. २ હાથની તાળી. ३ ફેલાવેલ પંજો. ४ ખડ્ગ શસ્ત્ર વગેરેની મૂઠ. ५ તાડનું ઝાડ. ६ તાળું. ७ અંગુઠો અને મધ્યમાંગુલિ સુધી ફેલાવેલ પ્રમાણ. ८ કડતાલ. ९ તાડનું ઝાડ.
ताल (तल् अच्) क्ली० लं. १ દુર્ગાનું આસન. २ હડતાળ. ३ તાડનું ફલ. ४ પાતાળ. ५ તાલીસપત્ર.
तालक (ताल कन्) क्ली० कं. १ દરવાજે બંધ રાખવાનું સાધન આગળીઓ, તાળું, ભોગળ વગેરે. २ હરતાળ. ३ ગોપીચંદન.
तालक (ताल कन्) पु० कः તાડનું ઝાડ.
तालकाभ (तालकस्येव आभा यस्य) पु० भः લીલોરંગ.
तालकी (तालकस्येदं अण् ङीप्) स्त्री० की. તાડી.
तालकेतु (तालः केतुः चिन्हमस्य) पु० तुः ભીષ્મ પિતામહ.
तालक्षीर (ताले जातं क्षीरमिव) क्ली० रं. એક જાતની સાકર. तालक्षीरक.
तालज (तालाजातः) त्रि० जः-जा-जं. १ તાલથી પેદા થનાર. २ તાડવૃક્ષથી ઉત્પન્ન હોનાર.
तालजटा (तालस्य जटेव) स्त्री० टा. તાડના ઝાડની શેર, તાડના ઝાડની રેષા,
तालध्वज (तालः ध्वजो यस्य) पु० जः બળરામ.
तालध्वजा (तालः ध्वजो यस्याः) स्त्री० जा. તે નામનું એક શહેર.
तालपत्र (तालस्य पत्रम्) क्ली० त्रं. તાડનું પાંદડું.
तालपत्र (,,) क्ली० त्रं. કાનનું એક જાતનું ઘરેણું, તાટંક.
तालपत्री (तालस्य पत्रमिव पत्रमस्याः) स्त्री० त्री. १ વનસ્પતિ કાળી મુશળી. २ વનસ્પતિ ઉંદરકાની.
तालपर्ण (तालस्य पर्णम्) क्ली० र्णं. તાડનું પાંદડું.
तालपर्णी (तालस्य पर्णमिव पर्णमस्य) स्त्री० र्णी. સુવાસિક ઔષધિ, તાલીસપત્ર. [નેત્રાંજન.
तालपुष्पक (तालपुष्प कप्) क्ली० कं. એક જાતનું
तालप्रलंब (तालप्रलंब अच्) पु० बः નાળીએરની રેષા કાથો વગેરે. [રામ.
तालभृत् (तालं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. બલ-
तालमय (ताल मयट्) त्रि० यः-यी-यं. १ તાડનું કરેલું. २ ઘણાં તાડનાં ઝાડવાળું.
तालमूलिका (तालमूली कन्) स्त्री० का. વનસ્પતિ કાળી મુશળી. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तालमूली (तालस्य मूलमिव मूलमस्याः) स्त्री० ली.
तालयंत्र ( ) क्ली० त्रं. કુંચી, ચાવી, ચીપીઓ. [લવેચનક.
तालरेचनक (ताले रेचयति) पु० कः નટવો. ના-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तालल्क्ष्मन् (तालो लक्ष्म ध्वजे यस्य) पु० क्ष्मा. બલરામ. तालल्क्षण.
तालवृंत (तालस्येव वृंतमस्य) पु० तः પંખો, વીંજણો. ' तालवृंतेन किं कार्यं लब्धे मलयमारुते ' उद्भटः
तालवृंतक (तालवृंत कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [२ નાચનારો, નટવો.
तालवेचन (तालस्य वेचनं यत्र) पु० नः ताल ઉપ-
तालवेचनक (तालवेचन कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સપત્ર. २ મુરો.
तालाख्या (ताल आ ख्या क) स्त्री० ख्या. १ તાલી-
तालांक (तालः अंको यस्य) पु० कः १ બલરામ. २ શિવ. ३ કરવતી. ४ પુસ્તક. ५ આબાદીવાળાં નિશાનવાળો પુરૂષ. [શબ્દ જુઓ.
तालावचर (ताल अवचर अच्) पु० रः तालवेचन
तालावचरण (तालेन अवचरणमस्य) पु० णः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तालि (तल् णिच् इन्) स्त्री० लिः ભોંયઆંબલી.
तालिक (ताल ठक्) पु० कः ઉધાડેલ લાંબો પહોળો હાથનો પંજો. २ કાગળ પત્ર વગેરે બંધ કરવાનું સાધન, મુદ્રા. ३ તાલી. [જુઓ. २ તાલી.
तालिका (तालो क) स्त्री० का. १ तालमूलि શબ્દ ' उच्चाटनीयः खलु तालिकानाम् ' नैषधीयम्.
तालित (तड् क्त) क्ली० तं. १ તાલ ધરવાનું વાદ્ય. २ રંગેલું વસ્ત્ર. ३ દોરી, રશી, બંધ.
तालिन् (ताल इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. તાલવાળું.
तालिश (ताल इश) पु० शः પર્વત.
ताली (तल् अन् ङीप्) स्त्री० ली. १ તાડીનું ઝાડ. २ ભોંયઆંબલી. ३ કુંચી.
ताली (ताल् अप्) स्त्री० ली. તાડી.
तालीश (ताल् ईश्) क्लि० शं. એક જાતનું ઝાડ.
तालीशपत्र (तालीशं पत्रमस्य) क्ली० त्रं. तालीशपत्र. तालीसपत्र.
तालु (तृ लुण्) क्ली० लु. તાળવું.
तालुक (तालु कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तालुजिह्व (तालु एव जिह्वा यस्य) पु० ह्वः ભગર.
तालुपुष्पुट (तालुस्थः पुष्पुटः) पु० टः તાળવા ઉપર થયેલો ફોડલો.
तालुर (तल् उर) पु० रः પાણીનું ચક્રાકાર ભમવું, આવર્ત.
तालूर (तल् ऊर) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तावक (तवक अण्) त्रि० कः-की-कं. તારું, તારા-સંબંધી. [જુઓ.
तावकीन (तवक खन्) त्रि० नः-नी-नं. ઉપલો શબ્દ
तावत् (तत् डावत्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ તેવડું, તેટલું. २ સર્વ, સઘળું.
तावत् (,,) अ० त्. લાંસુધી, સઘળું, સંપૂર્ણપણું, નિશ્ચય અને પરિમાણ બતાવનાર અવ્યય. [લાનું, તેવડાનું.
तावतिक (तावत् इकक्) त्रि० कः-की-कं. તેટ-
तावत्क (तावत् कन्) त्रि० त्कः-त्का-त्कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तावत्काल ( ) अ० लं. તે કાળ સુધી.
तावद्धा (तावत् धाच्) अ० द्धा. તેટલીવાર.
तावद्वयस् (तावत् वयस्) त्रि० याः-यसी-यः તેટલા વયનું. [પ્રમાણનું.
तावद्वयस (,,) त्रि० सः-सी-सं. તેટલા
तावन्मात्र (तावत् मात्रच्) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. તેટલું.
तावर (,,) क्ली० रं. ધનુષ્યની દોરી.
ताविष (तव टिषच्) पु० षः १ સ્વર્ગ. २ સમુદ્ર.
ताविषी (,, ङीप्) स्त्री० षी. १ પૃથ્વી. २ ઇંદ્રકન્યા. ३ તે નામની એક નદી.
तावुरी ( ) पु० रिः વૃષભરાશિ.
तासुन (तस् उनन्) पु० नः શણ.
तास्कर्य (तस्करस्य भावः) क्ली० र्यं ચોરપણું, ચોરી. तस्करता, तस्करत्व.
तिक् (भ्वा० आत्म० सेट् तेकते) જવું. ગમન કરવું, હલ્લો કરવો, ચાલ્યા જવું, હાર મારવું, દુઃખ દેવું, મારી નાખવું. [સારા વાસવાળું.
तिक्त (तिक् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ કડવું. २
तिक्त (,,) पु० क्तः १ કડવાપણું. २ સુગંધીદ્રવ્ય. ३ કરીઆતું. ४ કડુનું ઝાડ, વરણવૃક્ષ, પીતપાપડો.
तिक्त (,,) क्ली० क्तं. १ પિત્તધાતું. २ બીડ લવણ, ३ એક જાતની વનસ્પતિ.
तिक्तक (,,) पु० कः १ કડવો સ્વાદ. २ કરીઆતું. ३ એક જાતનો વેલો. ४ કાળા ખેરનું ઝાડ.
तिक्तक (तिक्त कन्) पु० कः તિક્તરસ.
तिक्तक (,,) त्रि० कः-क्तिका-कं તિક્ત રસવાળું. [તુંબડી.
तिक्तका (तिक्तेन कायति कै क) स्त्री० का. કડવી
तिक्तगंधा (तिक्तः गंधो यस्याः) स्त्री० धा રાઈ.
तिक्तगंधिका (तिक्तगंधा इत्वं टाप्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બડી.
तिक्ततुंबी (तिक्ता चासौ तुंबी) स्त्री० बी. કડવી તુંબડી
तिक्ततंडुला (तिक्तः तंडुलः यस्याः) स्त्री० ला.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વનસ્પતિ પીંપર. [બડી.

तिक्ततुंडी (तिक्तं तुंडमस्याः) स्त्री० डी. કડવી તુંબડી

तिक्तदुग्धा (तिक्तं दुग्धं यस्याः) स्त्री० ग्धा. १ વનસ્પતિ સ્વર્ણક્ષીરી, સોનામુખી. २ વનસ્પતિ ભરડાશિંગી.

तिक्तधातु (तिक्तः धातुरस्मात्) पु० तुः પિત્તધાતું.

तिक्तपत्र (तिक्तं पत्रमस्य) पु० त्रः એક જાતની વનસ્પતિ.

तिक्तपर्वन् (तिक्तं पर्व यस्याः) स्त्री० र्वा. १ વનસ્પતિ ગળો. २ જેઠીમધ. ३ એક જાતની ઘ્રો.

तिक्तपुष्पा (तिक्तानि पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० ष्पा. વનસ્પતિ પહાડમૂલ. [બોળીનું ઝાડ.

तिक्तफला (तिक्तानि फलान्यस्याः) स्त्री० ला. લીં-

तिक्तबीजा (तिक्तानि बीजान्यस्याः) स्त्री० जा. કડવી તુંબડી. [વેલો.

तिक्तभद्रक (तिक्तोपि भद्रकः) पु० कः એક જાતનો

तिक्तरोहिणिका (तिक्तरोहिणी कन्) स्त्री० का. વનસ્પતિ કટુકી [લો શબ્દ જુઓ.

तिक्तरोहिणी (तिक्ता सती रोहति) स्त्री० णी. ઉપ-

तिक्तवल्ली (तिक्ता चासौ वल्ली) स्त्री० ल्ली. એક જાતનો વેલો, મોરવેલ. [તનું ઝાડ, ખેરનું ઝાડ.

तिक्तशाक (तिक्तः शाकः यस्य) पु० कः એક જા-

तिक्तशाकक (तिक्तशाक कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઝાડ.

तिक्तशाख (तिक्ता शाखा यस्य) पु० खः ખેરનું

तिक्तसार (तिक्तः सारो यस्याः) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ. खदिरवृक्ष. तिक्तसारक.

तिक्ता (तिक्तः रसः अस्याः अच् टाप्) स्त्री० क्ता. १ વનસ્પતિ કટુકી. २ વનસ્પતિ પાહા.

तिक्ताख्या (तिक्तेति आख्या यस्याः) स्त्री० ख्या. १ એક જાતની વનસ્પતિ. २ કડવી તુંબડી.

तिक्तामृता (तिक्ता सती अमृता) स्त्री० ता. ગળો.

तिक्तास्यता (तिक्तास्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. પિત્તરોગ.

तिक्तिका (तिक्ता स्वार्थे क इत्वं टाप्) स्त्री० का. કડવી તુંબડી.

तिग् (स्वा० पर० सेट् तिग्नोति) १ જવું, ગમન કરવું. २ હલ્લો કરવો. ३ ભારી નાંખવું, ઠાર મારવું, ઘાત કરવી.

तिग्म (तिज् मक्) त्रि० ग्मः-ग्मा-ग्मं. १ ગરમ. २ અત્યંત તીખું. ३ છેદવાની શક્તિ જેમાં તીક્ષ્ણ હોય છે તે. ४ તામસી. ५ જલદી કોપપામે તેવું.

तिग्म (,,) क्ली० ग्मं. १ ઉષ્ણપણું, ગરમી. २ તીખાપણું. ३ તીક્ષ્ણપણું.

तिग्मकर (तिग्माः कराः अस्य) पु० रः १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ. तिग्मदीधिति.

तिग्मत्व (तिग्मस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

तिग्मत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

तिग्मरुच् (तिग्मा रुगस्य) पु० क्-ग्. १ સૂર્ય, સૂરજ. २ આકડાનું ઝાડ.

तिग्मरुच् (,,) त्रि० क्-ग्. १ તેજવાળું, ઉષ્ણ. २ ઉની કાંતિવાળું.

तिग्मांशु (तिग्मा अंशवो यस्य) पु० शुः १ સૂર્ય, સૂરજ. २ આકડાનું ઝાડ. तिग्मरश्मि, तिग्मकर.

तिघ् (स्वा० पर० सेट् तिघ्नोति) હાર મારવું, મારી નાખવું.

तिज् (चुरा० उभय० सेट् तेजयति-ते) १ તીક્ષ્ણ કરવું. २ ધાર લાવવી. ३ પ્રકાશવું.

तिज् (भ्वा० आत्म० सेट् तेजते) १ તીક્ષ્ણ કરવું. २ ધાર લાવવી. ३ પ્રકાશવું.

तिज् (भ्वा० आत्म० सेट् तितिक्षते) १ દુઃખ વેઠવું. २ સોસવું. ३ ખમવું. [રાક્ષસ.

तिजिल (तिज इलच्) पु० लः १ ચંદ્ર. २ કપુર. ३

तिठी ( ) स्त्री० ठी. એક જાતની વનસ્પતિ. નસોતર. त्रिवृत्-

तित्तड (तन् उड) पु० क्ली० डः-डं. ચાલણી ચાલની.

तितिक्षा (तिज् अङ् टाप्) स्त्री० क्षा. ક્ષમા, સહનશીલતા. [વાળું, સહનશીલ.

तितिक्ष (तिज् सन् अच्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. तितिक्षा

तितिक्षु (तिज् सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. ક્ષમાવાળું, સહનશીલ.

तितिक्षित (तितिक्षा जातास्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ક્ષાંત, ક્ષમા જેને પેદા થયેલ છે તે.

तितिभ (तिति भण् ड) पु० भः કીટવિશેષ.

तित्तिर (तित्तिरि पृषो०) पु० रः તેતર.

तितिल (तिल् क द्वित्वं) पु० लः १ તૈતિલકરણ. २ એક જાતનું તેલમિશ્રિત પકવાન્ન. ३ એક જાતનું જલપાત્ર.

तितीर्षा (तरितुमिच्छा) स्त्री० र्षा. તરવાની ઇચ્છા, ભવસાગર તરી જવાની ઉમેદ.

तितीर्षु (तरितुमिच्छुः) त्रि० र्षुः-र्षुः-र्षु. તરવાને ઇચ્છતું, ભવસાગરથી છુટવાને ઉમેદ રાખતું,

तित्तिर (तित्तिशब्दं रौति) पु० रः તેતરપક્ષી

तित्तिरि (तित्ति रु डि) पु० रिः ઉપલો શબ્દ જુઓ, યજુર્વેદમાં એ વિભાગમાંથી કૃષ્ણ યજુર્વેદને

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रथम शीखवनार ऋषि, यजुर्वेद.
तित्तिरीक (तित्तिरि ई क) क्ली० कं. तेतरनी पांख थाणी करेलुं अंजन.
तिथ (तिथ् थक्) पु० थः १ अग्नि. २ कामदेव. ३ सभयमान. ४ काग. ५ चित्रानुं आड.
तिथि (तन् इथिन्) पु० स्त्री० थिः-थिः पडवो वगेरे पक्षनो विभाग, तथ. [नो खे.
तिथिक्षय (तिथेः क्षयः) पु० यः दिननो क्षय, तथ-
तिथिप्रणी (तिथिं प्रणयति प्र नी क्विप्) पु० णीः १ चंद्र. २ कपुर. तिजिल.
तिथी (तिथि ङीप्) स्त्री० थी. तथ.
तिनाशक (तिनिश पृषो०) पु० कः એક जातनुं आड. [जुओ.
तिनिश (अति निश् क पृ०) पु० शः उपलो शब्द
तिंतिड (तिम् अच् ड) पु० डः १ आंबलीनुं आड. २ खराब काल. ३ दैत्यविशेष. ४ એક जातनुं भक्ष्यान्न. [आड.
तिंतिडिका (तिंतिडी कन्) स्त्री० का. आंबलीनुं
तिंतिडी (तिंतिडी क पृषो०) स्त्री० डी. उपलो शब्द जुओ.
तिंतिडीक (तिम् इक) पु० कः आंबलीनुं आड.
तिंतिडीक (तिंतिडीकस्य फलं अण्) क्ली० कं. १ आंबलीनो कातरो. २ भक्ष्यान्न.
तिंतिडीका (तिंतिडी स्वार्थे क) स्त्री० का. आंबलीनुं आड.
तिंतिडीद्यूत (तिंतिड्या बीजेन द्यूतम्) क्ली० तं. आंबलीआवडे खेलातो એક जातनो खेल.
तिंतिली (तिंति ङी) स्त्री० ली. आंबलीनुं आड.
तिंदु (तिम् कु) पु० दुः એક जातनुं आड.
तिंदुक (तिंदु कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.
तिंदुक (,,) क्ली० कं. १ तिंदु आडनुं फल. २ सोळ मासानुं એક वजन.
तिंदुकी (तिंदुक ङीप्) स्त्री० की. १ तिंदु शब्द जुओ. तिंदूना आडनुं फल.
तिंदुल (तिंदु लच्) पु० लः तिंदु शब्द जुओ.
तिप् (भ्वा० आत्म० सेट् तेपते) १ प्रेक्षण करवुं. २ छांटवुं. [२ आर्द्र होवुं.
तिम् (दिवा० पर० सेट् तिम्यति) १ भीनुं थवुं.
तिम ( ) पु० मः એક जातनो भत्स्य.
तिमि (तिम् कि इन्) पु० मिः १ समुद्र. २ એક जातनो भत्स्य. ३ साधारण भत्स्य.
तिमिकोष (तिमेः कोष इव) पु० षः सागर.
तिमिकोषक (तिमिकोषः कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [मोटो भत्स्य.
तिमिंगिल (तिमि गृ क) पु० लः એક जातनो
तिमिंगिलगिल (तिमिंगिलं गिलति) पु० लः तिंमिंगल भत्स्यनो गणी जनार.
तिमित (तिम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ भीनुं, आर्द्र. २ स्थिर, निश्चल.
तिमिर (तिम् किरच्) क्ली० रं. એક जातनो नेत्र रोग जेमां केवळ अंधापो आवेछे.
तिमिररिपु (तिमिरस्य रिपुः) पु० पुः १ सूर्य. २ आकडानुं आड.
तिमिरारि (तिमिरस्य अरिः) पु० रिः १ सूर्य. २ आकडानुं आड.
' तिमिरारिस्तमो हन्ति प्रातः स्ववधभीरवः ' उद्भटः
तिमिष (तम् इषच्) पु० षः १ कंटाळुं. २ काणी गडुं. ग्राम्यकर्कटी.
तिरश्चीन (तिर्यग् ख) त्रि० नः-ना-नं. १ वांकुं, तीरछुं. २ એક बाजुनुं. ३ अनियमसर.
' गतं तिरश्चीनमनूरुसारथेः ' माघः
तिरस् (तृ असुन्) अ० रः १ वांकुं. २ गुप्त रीतीथी. ३ छानी रीते ४ तिरस्कार.
तिरस्कार (तिरः करोति कृ ट) त्रि० रः-रा-रं. १ ढांकनार. २ तिरस्कार करनार. ३ आच्छादक.
तिरस्करिणी (तिरस् करोति कृ णिनि) स्त्री० णी. १ पडदो, कनात. २ मोटा तंतुनी करती वस्त्रनिर्मित भींत कनात वगेरे.
' तिरस्करिण्यो जलदा भवंति ' कुमारसंभवम्.
तिरस्करिन् (तिरस् कृ णिनि) पु० री-रिणी-रि. आच्छादक.
तिरस्कार (तिरस् कृ घञ्) पु० रः १ अनादर, धिक्कार. २ आच्छादन. तिरस्करण. [करनार.
तिरस्कार (तिरस् कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. अपहा
' लौहस्तिरस्कार इवावमन्युः ' किरातार्जुनीयम्.
तिरस्कारिणी (तिरस् करोति कृ णिनि) स्त्री० णी. तिरस्करिणी शब्द जुओ. [तिरस्कार करनार.
तिरस्कारिन् (,,) त्रि० री-रिणी-रि.
तिरस्कृत (तिरस् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ धिक्कारेलुं, तिरस्कारेल. २ गुप्त, आच्छादित.
तिरस्क्रिया (तिरस् कृ श) स्त्री० या. तिरस्कार शब्द जुओ.
' द्विषद्विषः प्रत्युत सा तिरस्क्रिया ' माघः
तिरजिह्वक ( ) पु० कः એક जातनुं आड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तिरिट (तृ इटक्) पु० टः शेलडीनी कातणी. इक्षुपर्वन्.
तिरिम (तृ इमक्) पु० मः એક જાતના ચોખા.
तिरिय (तृ इषक्) पु० यः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तिरीट (तृ ईटक्) पु० टः લોધ્રવૃક્ષ.
तिरीट (,,) क्ली० टं. शिरोभूषण, मुकुट, તાજ.
तिरोगत (तिरस् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अदृश्य थएलुं. २ नजरथी दूर थएलुं.
तिरोधा (तिरस् धा अङ्) अंतर्धान.
तिरोधान (तिरस् धा ल्युट्) क्ली० नं. अदृश्यथवुं, अंतर्धान.
तिरोभावितृ (तिरस् भू तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. अदृश्य थनार, अंतर्धान थनार.
तिरोभाव (तिरस् भू घञ्) पु० वः १ अंतर्धान, अदृश्य थवु. २ गुप्तभाव.
तिरोहित (तिरस् धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ढांकेलुं. २ आच्छादित थयेलु. ३ जेनुं तिरोधान थयेल छे ते. [धान शब्द जुओ.
तिरोहितता (तिरोहितस्य भावः) स्त्री० ता. तिरो-
तिरोहितत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ. [रीते.
तिर्य्यक् ( ) अ० क्. वांकी रीते, तरछी
तिर्य्यक्ता (तिरश्चो भावः तल्) स्त्री० क्ता. पशुपणुं.
तिर्य्यक्त्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ. [पशु पक्षी वगेरे प्राणी.
तिर्य्यक्स्रोतस् (तिर्यक् स्रोतः यस्य) पु० ताः
तिर्य्यग्ज (तिर्यक् जन् ड) त्रि० गजः-गजा-गजं. पशु पक्षी वगेरेथी पेदा थयेल.
तिर्य्यग्जाति (तिर्यक् जन् क्तिन्) स्त्री० तिः पशु पक्षी वगेरेनी जात.
तिर्य्यग्जाति (,,) त्रि० तिः-तिः-ति. पशु पक्षी वगेरे जातनुं.
तिर्य्यग्यवोदर ( ) क्ली० रं. એક જાતનું धान्य, જવ. [कुलीर.
तिर्य्यग्यान (तिर्य्यग् यानमस्य) पु० नः કરચલો.
तिर्य्यग्योनि (तिरश्चां योनिः) स्त्री० निः पशु पक्षी वगेरेनी योनि.
तिर्य्यग्योनि (तिरश्चां योनिर्यस्य) त्रि० निः-निः-नि. पशु पक्षी वगेरेनी जातनुं, पशु पक्षी वगेरेथी पेदा थयेल.
तिर्य्यग्र्योन्यन्वय (तिर्य्यग्योनेरन्वयो यस्य) त्रि० यः-या-यं. पशु पक्षी वगेरेनी जातनुं.

तिर्य्यच् (तिर्यक् अंचति अंच् क्विप्) त्रि० यङ्-श्ची-र्यक्. वांकुं चालतुं, तीरछुं चालतुं.
तिर्य्यच् (,,) पु० र्य्यङ्. १ चार पगवाणुं प्राणी. २ वांकुं चालनार प्राणी.
तिरश्ची (तिर्य्यच् ङीप्) स्त्री० श्ची. जनावरनी स्त्री, पक्षीनी स्त्री. [जनार.
तिर्य्यच् (,,) त्रि० र्य्यङ्-श्ची-र्य्यक्. वांकुं
तिर्य्यच् (,,) पु० र्य्यङ्. चतुष्पाद प्राणी, पक्षी, वांकु चालनार प्राणी.
तिल् (भ्वा० पर० सेट् तेलति) जवुं, गमन करवुं.
तिल् (चुरा० उभय० सेट् तेलयति-ते) तेलवाणुं करवुं, स्निग्ध करवुं.
तिल (तिल् क) पु० लः १ तल. २ देह ઉપરનो तल. ३ એક જાતનું વજન, तलभार.
तिलक (तिल कन्) पु० क्ली० कः-कं. चंदन वगेरेनुं કપાળમાં टीलुं.
तिलक (,,) पु० कः १ तलनुं ઝાડ. २ એક જાતનો घोडो. ३ उत्तरपदमां श्रेष्ठतावाचक विशेषण. ४ शरीर ઉપરનું એક જાતનું चिन्ह.
तिलक (,, .) क्ली० कं. १ संचळखार. २ श्रीडलवण. ३ मूत्राशय. ४ એક જાતનો रोग.
तिलक (,,) त्रि० कः-का-कं. तलना चिन्हवाणुं. [२जस्.
तिलकट (तिल कटच्) पु० टः तलना पुष्पतुं
तिलकलक (तिलस्य कल्कः) क्ली० ल्कं. १ दळेल तल. २ पीसेल तल. ३ तलनो खोळ.
तिलका (तिलमिव कायति कै क) स्त्री० का. એક જાતનो हार.
तिलकालक (तिल इव कालकः) पु० कः १ तलनां चिन्ह जेना शरीर ઉપર छे ते माणस. २ शरीर ઉપરना तल. [કપાળ.
तिलाकाश्रय (तिलकस्य आश्रयो यत्र) पु० यः
तिलाकेट्ट (तिलस्य किट्टम्) क्ली० ट्टं. तलनो खोळ, तल पीध्या पछी कुचो रहेल. [लक छे ते.
तिलकित (तिलक इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेने ति-
तिलकिन् (तिलक इनि) त्रि० की-किनी-कि. तिलકवाणुं. [पीसेल तल.
तिलचूर्ण (तिलस्य चूर्णम्) क्ली० र्णं. दळेल तल,
तिलतंदुलक (तिलस्य तंदुल इव कायति कै क) क्ली० कं. आलिंगन. [पाती तलनी गाय.
तिलधेनु (तिलनिर्मिता धेनुः) स्त्री० नुः व्रतमां अ-
तिलंतुद (तिलं तुंदति) पु० दः तेली.
तिलपर्ण (तिलस्येव पर्णमस्य) क्ली० र्णं. चंदन.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तिलपर्ण (तिलस्य पर्णम्) क्ली० र्णं. तलना ઝાડનું પાંદડું. [ઝાડ.

तिलपर्णक (तिलपर्ण कन्) क्ली० कं. રાતા ચંદનું

तिलपर्णिका (तिलपर्णी कन्) स्त्री० का. રાતું ચંદન.

तिलपर्णी (तिलस्येव पर्णान्यस्याः) स्त्री० र्णी. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ તે નામની એક નદી.

तिलपिच्चट (तिलमिश्रितः पिच्चटः) पु० टः તલનું એક જાતનું પકવાન.

तिलपिंज (निष्फलः तिलः पिंजः) पु० जः १ વાંઝિયા તલનું ઝાડ. २ તેલ ન નીસરે એવા તલ.

तिलपुष्पक (तिलस्येव पुष्पं यस्य कप्) पु० कः બહેડાનું ઝાડ.

तिलपेज (निष्फलः तिलः पेजः) पु० जः १ વાંઝિયા તલનું ઝાડ. २ તેલ ન નીસરે એવા તલ.

तिलमय (तिल मयट्) त्रि० यः-यी-यं. ઘણા તલવાળું, તલનું બનાવેલ. [જાતનું પંખી.

तिलमयूर (तिलपुष्पचिन्हितः मयूरः) पु० रः એક

तिलमोदक (तिलस्य मोदकः) पु० कः તલનો લાડુ.

तिलरस (तिलस्य रसः) पु० सः તલનું તેલ.

तिलशस् (तिल शस्) अ० शः તલપ્રમાણે, તલેતલ.

तिलस्नेह (तिलस्य स्नेहः) पु० हः તલનું તેલ. तिलतैल. [કાળુ જીરું.

तिलापत्या (तिलस्येवापत्यं बीजं यस्याः) स्त्री० त्या.

तिलित्स ( ) पु० त्सः એક જાતનો મોટો સર્પ, અજગર.

तिलोत्तमा (तिलैः रत्नांशैः उत्तमा) स्त्री० मा. સ્વર્ગીગનાપૈકી તે નામની એક.

तिलोदक (तिलमिश्रितं उदकं यत्र) क्ली० कं. તલ અને પાણીવડે પિતૃ વગેરેનું તર્પણ.

तिल्य (तिल क्यप्) क्ली० ल्यं. તલનું ક્ષેત્ર.

तिल्य (तिलानां भवनं क्षेत्रं यत्) क्ली० ल्यं. તલ થવા લાયક ખેતર.

तिल्य (तिलाय हितं यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. તલના હિતનું ખાતર વગેરે.

तिल्ल् (भ्वा० पर० सेट् तिल्लति) જવું, ગમન કરવું.

तिल्व (तिल् वन्) पु० ल्वः १ લોધ્રવૃક્ષ. २ ધોળા લોધ્રનું ઝાડ. ३ રાતાલે.ધ્રનું ઝાડ. तिल्वक.

तिष्ठद्गु (तिष्ठंत्यो गावोऽस्मिन्) क्ली० द्गु. જે વખતે ગાય દોવરાવવા ઉભી રહેછે તે વખત. દોહવાનો કાલ.

' आतिष्ठद्गु जपन् संध्यां प्रक्रांतामायतीगवम् '
भट्टिः

तिष्य (तुष् क्यप् इत्) पु० ष्यः પુષ્ય નક્ષત્ર.

तिष्य (तिष्या पौर्णमासी यत्र) पु० ष्यः પોષમાસ.

तिष्य (तिष्य अण्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. પુષ્ય નક્ષત્રમાં પેદા થનાર.

तिष्य (तुष् क्यप् इत्) पु० क्ली० ष्यः-ष्यं. કલિયુગ.

तिष्य (,,) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं કલ્યાણ કરનાર, શુભપ્રદ.

तिष्यक (तिष्य कन्) पु० कः પોષમાસ.

तिष्यपुष्पा (तिष्यं मांगल्यं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. આંબલીનું ઝાડ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तिष्यफला (तिष्यं मांगल्यं फलमस्याः) स्त्री० ला.

तिष्या (तिष्य अच् टाप्) स्त्री० ष्या तिष्यपुष्पा શબ્દ જુઓ.

तिह्न् (तुह् कनिन्) पु० ह्ना. १ રોગ. २ ધનુષ્. ३ ચોખા. ४ સારો સ્વભાવ. [રવું.

तीक् (भ्वा० आत्म० सेट् तीकते) જવું, ગમન કરવું.

तीक्ष्ण (तीज् क्त्न) त्रि० क्ष्णः-क्ष्णा-क्ष्णं. ગરમ, ઉતું. २ આત્મઘાતી. ३ ઉત્સાહવાળું. ४ ઉત્કંઠાવાળું. ५ અનુરાગ પામેલ. ६ સજ્જનયોગી. ७ જીણી બુદ્ધિવાળું. ८ અસ્ખલમંદ. ९ સમજુ. १० ઉદ્વેગી. ११ આળસ વિનાનું. १२ બીજાથી ન સહન થાય તેવું બાપણ વગેરે. १३ તીક્ષ્ણતાવાળું. १४ તીખું.

तीक्ष्ण (,,) क्ली०क्ष्णं. १ ઝેર. २ ગરમી, ઉષ્ણપણું. ३ પોલાદ. ४ લોખંડ. ५ યુદ્ધ. ६ તીખાપણું. ७ હરકોઇ ધાતું. ८ પેળ. ९ મૃત્યુ. १० ત્વરા, ઉતાવળ. ११ સમુદ્રનું મીઠું. १२ હરકોઇ શસ્ત્ર. १३ ક્રોગણીયું અતિસાર વગેરે સાંક્રામિક રોગ. १४ વનસ્પતિ ચવ્યક. १५ નક્ષત્રગણવિશેષ.

तीक्ष्ण (,,) पु० क्ष्णः १ સુરોખાર. २ ધોળો દર્ભ. ३ કેંકુ. ४ યોગી.

तीक्ष्णक (तीक्ष्ण कन्) पु० कः १ વૃષણ, પેળ, આંડ. २ ધોળા સરસવનું ઝાડ. [રાનું ઝાડ.

तीक्ष्णकंटक (तीक्ष्णः कंटको यस्य) पु० कः ધંતુ-

तीक्ष्णकंद (तीक्ष्णः कंदो यस्य) पु० दः હુંગળી, પલાંડુ.

तीक्ष्णगंध (तीक्ष्णः गंधो यस्य) पु० धः १ નાની એલાયચી. २ શરગવાનું ઝાડ. ३ લોબાનનું ઝાડ. ४ એક જાતનું ઝાડ.

तीक्ष्णगंधक (तीक्ष्णः गंधः कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ રાતી તુલસી.

तीक्ष्णगंधा (तीक्ष्णः गंधो यस्याः) स्त्री० धा. १ વેખંડ. २ મોહરી. ३ રાઇ. ४ ધોળી વજ. ५ નાની એલાયચી. ६ જીવંતી. [પીપર.

तीक्ष्णतंडुला (तीक्ष्णा तंडुला यस्याः) स्त्री० ला.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तीक्ष्णतैल (तीक्ष्णं तैलं यस्य) क्ली० लं. १ भाहक आसव. २ राळ. ३ मद्य.
तीक्ष्णदंष्ट्र (तीक्ष्णा दंष्ट्रा यस्य) पु० ष्ट्रः वाघ.
तीक्ष्णधार (तीक्ष्णा धारा यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ઝણी धारवाणुं. [धांणुं.
तीक्ष्णपत्र (तीक्ष्णानि पत्राण्यस्य) पु० त्रः ड्रोथमीर
तीक्ष्णपुष्प (तीक्ष्णं पुष्पं यस्य) क्ली० ष्पं. लवींग देवकुसुम.
तीक्ष्णपुष्पा (तीक्ष्णं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. डेवडी.
तीक्ष्णफल (तीक्ष्णानि फलान्यस्य) पु० लः ड्रोथमीर धाणा.
तीक्ष्णमूल (तीक्ष्णं मूलमस्य) पु० लः शरगवो.
तीक्ष्णरस (तीक्ष्णः रसो यस्य) पु० सः १ सुरेખार, सूर्यक्षार. २ જવખार. [यव.
तीक्ष्णशूक (तीक्ष्णः शूकः अग्रमस्य) पु० कः જव,
तीक्ष्णा (तीक्ष्ण टाप्) स्त्री० क्ष्णा. १ सर्पनी બोल, सर्पકंકालिકा. २ वेખंड. ३ तारा देवी.
तीक्ष्णाग्नि (तीक्ष्णः अग्निर्यस्मात्) पु० ग्निः आम्लપित्त. [ખुं लोहुं.
तीक्ष्णायस (तीक्ष्णं तदायसं) क्ली० सं. पोલाद, ती-
तीक्ष्णायस (तीक्ष्णायस अच्) त्रि० सः-सा-सं. पोलादनुं બनावेल. [द्र थवुं.
तीम् (दिवा० पर० सेट् तीम्यति) भीनुं थवुं, आ-
तीर् (चुरा० उभय० सेट् तीरयति-ते) १ पुरुं કरवुं, २ પાર પડવું. ३ પાર જવું.
तीर (तीर् अच्) क्ली० रं. કीनारो, કांઠो, तीर.
तीर (,,) पु० रः १ કલપ. २ शीशुं. ३ બાણ. [स्तानभांहेलो એક देश.
तीरभुक्ति (तीरे भुक्तिरस्य) पु० क्तिः मध्यहिंदु-
तीराट (तीरे अटति) पु० टः लोध्रवृक्ष.
तीरांतर (अन्यत् तीरम्) क्ली० रं. सामो કांઠो, सामो કिनारो. [पुरुं કरेल.
तीरित (तीर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. સંपूर्ण કरेल.
तीरित (,,) क्ली० तं. १ સંपूर्ण કरवुं, पुरुं કरवुं. २ अपराधना प्रમाणमां જे शिक्षा ઠरावेल ते अमलमां न लाववी ते.
तीर्ण (तॄ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ तरी गयेल. २ पार गयेल. ३ ओलंडी गयेल. ४ ઉपर चढी चढी-आतुं थयेल. ५ ફेलावेल.
तीर्णपदी (तीर्णः पादोऽस्याः) स्त्री० दी. એક જાતनुं ઝाड. तालमूली.
तीर्णवत् (तॄ क्तवतु) त्रि० वान्-वती-वत्. १ तरी गयेल. २ पार गयेल.
तीर्थ (तॄ थक्) पु० क्ली० र्थः-र्थं. १ કाशी वगेरे क्षेत्र. २ पवित्र विद्या. ३ पवित्र विद्यानी हरકोઇ शाખा. ४ भागिरथी, नर्मदा, यमुना वगेरेमांथी प्रत्येક. ५ कुंड, पाणीघाट वगेरे જलाशय. ६ साधारण જलाशय. ७ नदी वगेरेनो બांधेलो घाट. ८ गुरु. ९ यज्ञ. १० अवतार. ११ स्त्रीरજोदर्शन, स्त्रीनो अटકाव. १२ वेदांतनो विषय. १३ वજીर, मंत्री. १४ उपाय, ઇलाજ. १५ भुક्ति. १६ गुह्य अंग, योनि. १७ वासણु. १८ उચुપात्र. १९ ब्राह्मण. २० अग्नि. २१ व्याधिनी चिકित्सा. २२ हाथनुं आंगળीनी पासेनुं तीर्थ. २३ બौद्धशास्त्रथी विરुद्ध જे शास्त्र होयछे ते. २४ उपदेश, બोध. २५ शास्त्र. [કार.
तीर्थकर (तीर्थं करोति) पु० रः १ જીव. २ शास्त्र-
तीर्थकर (,,) त्रि० रः-री-रं. तीर्थકरनार.
तीर्थकीर्ति (तीर्थे कीर्तिरस्य) पु० र्तिः विष्णु.
तीर्थकृत् (तीर्थं करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. तीर्थकर शब्द જुओ.
तीर्थकर (तीर्थं करोति) पु० रः જीनदेव.
तीर्थराज (तीर्थानां राजा) पु० जः प्रयाग.
तीर्थध्वांक्ष (तीर्थे ध्वांक्ष इव) पु० क्षः तीर्थना કाગडा જेवो लोભीओ. तीर्थकाक.
तीर्थराजी (तीर्थानां राजी अच्) स्त्री० जी. બनारस, કाशीक्षेत्र. तीर्थराजि. [वाणुं.
तीर्थवत् (तीर्थं मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. तीर्थ-
तीर्थवाक (तीर्थस्येव वाको वचनमस्य) पु० कः
तीर्थसेविन् (तीर्थं सेवते) त्रि० वी-विनी-वि. तीर्थने सेवनार. [पક्षी. २ तीर्थने सेवनारो.
तीर्थसेविन् (,,) पु० वी. १ બगलो
तीव् (भ्वा० पर० सेट् तीवति) लठ्ठ थवुं, જाडुं थवुं, पुष्ट थवुं, मोटुं थवुं.
तीवर (तॄ ष्वरच्) पु० रः समुद्र. २ शीકारी. ३ शीકार કरी वेची पोतानुं गुજरान चલावनार पुरुष, मछीमार. [मछीमारण.
तीवरी (तीवर ङीप्) स्त्री० री. पारधीनी स्त्री,
तीव्र (तीव् रक्) त्रि० व्रः-व्रा-व्रं. १ अत्यंत. २ पुष्કल. ३ બेहद, બेसुमार. ४ अगण्य. ५ तीખुं. ६ उनुं, उष्ण.
तीव्र (,,) पु० व्रः महादेव.
तीव्र (,,) क्ली० व्रं. १ गरमी, उष्णता. २ तीક्ष्णपणुं, तीव्रपणुं. ३ કीनारो, કांઠो. ४ કथीर.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तीव्रवेदना (तीव्रा चासौ वेदना) स्त्री० ना. अत्यंत वेदना.

तीव्रा (तीव्र टाप्) स्त्री० व्रा. १ वनस्पति कटुकी. २ वनस्पति भोंहरी. ३ ध्रोनि એક જાતિ. ४ पद्मावती नदी. ५ तुलसी. ६ घोणी मालकांकणी.

तीव्र ( ) अ० व्रं. तीव्र रीते, पुष्कल रीते, राक्षसी प्रकृतिथी.

तु (अदा० पर० सेट् तौति-तवीति) १ જવું, ગમન કરવું. २ વધવું. ३ આખાદ થવું. ४ પૂર્ણ થવું. ५ દુઃખ દેવું. ६ મારી નાખવું. ७ હાર મારવું.

तु (तुद् डु) अव्य० तु. જુદાપણું, ભેદ, અંતર બતાવનાર અવ્યય. નિશ્ચય, અવધારણ, તારીફ, પ્રશંસા, પક્ષાંતર, પાદપૂર્તિ અને સમુચ્ચયમાં વપરાતો અવ્યય.

तुगाक्षीरी (तुगैव क्षीरी) स्त्री० री. वंशलोचन.

तुगा (तुज् घ कित्) स्त्री० गा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तुंग (तुजि घञ्) त्रि० गः-गा-गं. १ ઉંચું. २ મુખ્ય. ३ શ્રેષ્ઠ. ४ સંતાપેલું. ५ તાપેલું. ६ ઉચ્ચ. ७ પ્રધાન.

तुंग (तुजि घञ्) पु० गः १ પર્વત. २ એક જાતનું ઝાડ. ३ બુધ ગ્રહ. ४ ગ્રહનું ઉચ્ચતામાં ગમન. ५ છેવટ, ટોચ, અગ્રભાગ. ६ નાળીએરનું ઝાડ. ७ ७ ઉંચાઇ, ઉન્નતિ. ८ ગેંડો. ९ શિવ.

तुंग (तुजि घञ्) क्ली० गं. किंजल्क. [કેસર.

तुंगक (तुंग कन्) पु० कः એક જાતનું ઝાડ, नाग-

तुंगकूट (तुंगं कूटं यस्य) पु० टः ઉંચા શિખરવાળો. पर्वत. [ચાઇ.

तुंगता (तुंगस्य भावः) स्त्री० ता. ઉંચાપણું, ઉં

तुंगत्व (तुंगस्य भावः) क्ली० ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तुंगबीज (तुंगस्य शिवस्य बीजं) क्ली० जं. પારો, પારદ.

तुंगभद्र (तुंगोऽपि भद्रः) पु० द्रः મસ્ત હાથી.

तुंगभद्रा (तुंगाऽपि भद्रा) स्त्री० द्रा. મહીસોર પ્રાંતમાં તે નામની એક નદી.

तुंगवृक्ष (तुंगः वृक्षः) पु० क्षः નાળીએરનું ઝાડ.

तुंगशेखर (तुंगः शेखरः यस्य) पु० रः पर्वत, पहाड. [ડાનું ઝાડ.

तुंगा (तुंग टाप्) स्त्री० गा. १ वंशलोचन. २ ખીજ.

तुंगिन् (तुंग इनि) त्रि० गी-गिनी-गि. ઉંચે સ્થળે રહેલ. [ગયેલો ગ્રહ.

तुंगिन् (,,) पु० गी. પોતાની ઉચ્ચતામાં

तुंगिनी (तुंगिन् ङीप्) स्त्री० नी. वनस्पति महाशतावळ. [વનસ્પતિ તિલવણ.

तुंगी (तुंग ङीष्) स्त्री० गी. १ હલદર. २ રાત્રિ. ३

तुंगिपति (तुंग्याः पतिः) पु० तिः १ ચંદ્ર. २ કપુર.

तुंगीश (तुंग्या ईशः) पु० शः १ ચંદ્ર. २ કૃષ્ણ. ३ સૂર્ય. ४ મહાદેવ. ५ કપુર. ६ આકડાનું ઝાડ.

तुच्छ (तुल् छ) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं. १ ખાલી. २ થોડું. ३ નીચ, હલકું. ४ છોડેલું. ત્યજેલું. ५ મંદ.

तुच्छ (,,) क्ली० च्छं. पुलाकज शब्द જુઓ.

तुच्छ (तुद् छो क्विप्) पु० च्छः १ ગણીનું ઝાડ. २ तुत्था शब्द જુઓ.

तुच्छधान्यक (तुच्छं धान्यं क) ભાતનું તણખલું.

तुच्छद्रु (तुच्छः द्रुः) पु० द्रुः એરંડાનું ઝાડ.

तुच्छद्रुम (तुच्छः द्रुमः) पु० मः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લકું.

तुज् (तुज् क्विप्) पु० क-ग्. છોકરૂં, કરજંદ, બા-

तुंज् (भ्वा० पर० सेट् तोजति) १ મારવું. २ મારી નાખવું. ३ હાર મારવું. ४ ધન્ય આપવી.

तुज् (भ्वा० पर० सेट् तुंजति) १ રક્ષણ કરવું. २ જતન કરવું. ३ રહેવું. ४ વસવું. ५ મુકામ કરવો. ६ બળવાળું હોવું. ७ મજબુત થવું. ८ ગ્રહણ કરવું. ९ પ્રકાશવું. १० દુખવવું. ११ હાર મારવું.

तुज् (चुरा० उभय० सेट् तुंजयति-ते) १ રહેવું. २ વસવું. ३ મુકામ કરવો. ४ બળવાળું થવું. ५ મજબુત હોવું. ६ ગ્રહણ કરવું. ७ પ્રકાશવું. ८ દુઃખવવું. ९ હાર મારવું.

तुंज (तुज् अच्) त्रि० जः-जा-जं. १ દુષ્ટ. २ અપકાર કરનાર. ३ નુકશાન કરનાર.

तुंज (तुज् अच्) पु० जः દૈત્ય.

तुद् (तुदा० पर० सेट् तुदति) १ તકરાર કરવી. २ કબુએ કરવો. ३ ત'ટો કરવો. ४ દુઃખવવું.

तुदुम (तुद् उम) पु० मः ઉંદર.

तुड् (भ्वा० पर० सेट् तोडति) १ તોડવું. २ ભાંગવું. ३ કાપવું. ४ ફાડવું. ५ ખેંચવું. ६ કટકે કટકા કરવું. ७ હારમારવું. ८ ધન્ય આપવી.

तुड् (तुदा० पर० सेट् तुडति) उपलो धातु जुओ.

तुड् (भ्वा० आत्म० सट् तुंडते) उपलो धातु जुओ.

तुड्ड् (भ्वा० पर० सेट् तुड्डति) १ અપમાન કરવું. २ અનાદર કરવો.

तुण् (दिवा० पर० सेट् तुण्यति) १ વાંકું થવું. २ વાંકું કરવું. ३ દગલબાજીથી વર્તવું.

तुणि (तुण् कि) पु० णिः એક જાતનું ધમારતી લાકડાનું ઝાડ. तुण, तुणक.

तुणि (तुण् इणि) पु० णिः એક જાતનો રોગ.

तुणिक (तुणि क) पु० कः) એક જાતનું ઝાડ.

तुंड (तुड् अण्) क्ली० डं. १ મોં, મુખ, ચહેરો. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शुंढ. ३ पक्षीनी चोंच.

तुंडक (तुंड कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तुंडकेरी (तुंडक इर् अण्) स्त्री० री. એક જાતનો વેલો. [शुंढ. ३ पक्षीनी चांच.

तुंडि (तुंड् इन्) पु० डिः १ મોં, મુખ, ચહેરો. २

तुंडि (,,) स्त्री० डिः દુંટી.

तुंडिका (तुंडि कन्) स्त्री० का. १ દુંટી. २ એક જાતનું ઝાડ. [શબ્દ જુઓ.

तुंडिकेरिका (तुंडिकेरी कन्) स्त्री० का. तुंडकेरी

तुंडिकेरी (तुंडिक इर् अण् ङीप्) स्त्री० री. तुंडकेरी શબ્દ જુઓ, એક જાતનો રોગ જેમાં તાળવું સુજી જાયછે. [तुंडकेरी शब्द जुओ.

तुंडिकेशी (तुंडि कै क ईश् अच् ङीप्) स्त्री० शी.

तुंडिभ (तुंडि भ) त्रि० भः-भा-भं. ઉંચી દુંટીવાળું.

तुंडिल (तुंडि लच्) त्रि० लः-ला-लं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ કઠોર ભાષણ કરતું. २ સખ્ત રીતે બોલતું. ४ મુખર.

तुंडी (तुंडि ङीप्) स्त्री० डी. દુંટી.

तुत्थ् (चुरा० पर० सेट् तुत्थयति) १ આચ્છાદન કરવું. २ પડદો લાવવો. ३ ફેલાવવું.

तुत्थ (तुद् थक्) क्ली० त्थं. ભોરથુથુ, રસાંજન.

तुत्थक (तुत्थ कन्) क्ली० कं. ભોરથુથુ.

तुत्था (तुद् थक् टाप्) स्त्री० त्था. १ ગળી. २ નાની એલાયચી.

तुत्थांजन (तुत्थमंजनम्) क्ली० नं. ભોરથુથુ.

तुद् (तुदा० पर० सेट् तुदति) १ દુઃખદેવું, પીડવું. २ જખમ કરવો.

तुद (तुद् क) त्रि० दः-दा-दं. પીડનાર.

तुंद (तुद् क नुम्) क्ली० दं. પેટ, જઠર.

तुंदकूपी (तुंदस्य कूपीव) स्त्री० पी. દુંટી, નાભી.

तुंदकूपिका (तुंदकूपी कन्) स्त्री० का ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तुंदपरिमार्ज (तुंद् परि मृज् अण्) पु० र्जः १ આળસુ માણસ, ઉંઘણસી પુરૂષ. २ મંદભાગ્યસ.

तुंदपरिमृज (तुंद् परि मृज् क) पु० जः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [शब्द जुओ.

तुंदवत् (तुंद् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. तुंडिभ

तुंदि ( ) पु० दिः गंधर्वविशेष.

तुंदि ( ) क्ली० दि. પેટ, ઉદર.

तुंदि ( ) स्त्री० दिः દુંટી, નાભી.

तुंदिक (तुंद् ठन्) त्रि० कः-का-कं. મોટી દુંટીવાળું, ઉંચી દુંટીવાળું. २ મોટા પેટવાળું.

तुंदिकर (तुंदि कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तुंदिका (तुंदी कन्) स्त्री० का. દુંટી, નાભિ.

तुंदित (तुंद इतच्) त्रि० तः-ता-तं. મોટી દુંટીવાળું, ઉંચી દુંટીવાળું. [जुओ.

तुंदिन् (तुंद इन्) त्रि० दी-दिनी-दि. ઉપલો શબ્દ

तुंदिभ (तुंदि भ) त्रि० भः-भा-भं. મોટી દુંટીવાળું, ઉંચી દુંટીવાળું. [जुओ.

तुंदोदल (तुंदि लच्) त्रि० लः-ला-लं. ઉપલો શબ્દ

तुंदी (तुंदि ङीप्) स्त्री० दी. દુંટી, નાભી.

तुन्न (तुद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ દુઃખ દીધેલ. २ પીડિત. ३ કાપેલ. ४ તોડેલું. ५ ફોડેલું.

तुन्न (तुद् क्त) पु० न्नः એક જાતનું ઝાડ.

तुन्नवाय (तुन्नं वयति वे अण्) पु० यः દરજી, સઇ.

तुन्नसेवनी (तुन्नं सीव्यतेऽनया) स्त्री० नी. એક જાતની સોય. [मारवुं.

तुप् (भ्वा० पर० सेट् तोपति) १ પીડવું. २ હાર

तुप् (तुदा० पर० सेट् तुपति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

तुप् (चुरा० पर० सेट् तुंपयति) १ પીડવું. २ હાર મારવું.

तुफ् (भ्वा० पर० सेट् तोफति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

तुफ् (भ्वा० पर० सेट् तुफति) १ પીડવું. २ હાર મારવું.

तुफ् (चुरा० पर० सेट् तोफयति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

तुब् (भ्वा० पर० सेट् तुंबति) १ હાર મારવું. २ દુઃખદેવું.

तुब् (चुरा० पर० सेट् तुंबयति) १ હાર મારવું. २ દુઃખદેવું. ३ ગુપ્ત થઇ જવું. ४ અંતર્ધાન થવું.

तुभ् (भ्वा० आत्म० सेट् तोभते) १ ભારી નાખવું. २ દુઃખદેવું. ३ હરકત કરવી.

तुभ् (दिवा० पर० सेट् तुभ्यति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

तुभ् (क्रया० पर० सेट् तुभ्नाति) १ ભારી નાખવું. २ દુઃખ દેવું. ३ હરકત કરવી.

तुभ (तुभ् अच्) पु० भः બોકડો, બકરો.

तुमुर ((तुमुल लस्य रः) पु० क्ली०-रः-रं. સેળભેળ થઇ જઇ યુદ્ધ કરવું.

तुमुल (तु मुलन्) पु० क्ली०-लः-लं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ યુદ્ધનો શોરબકોર.

तुमुल (,,) पु० लः બહેડાનું ઝાડ.

तुमुल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ ગર્દીવાળું. २ મોટા સોરનું, ઘણા બકોરનું.

तुंप् (भ्वा० पर० सेट् तुंपति) १ હારમારવું. २ ઇજા આપની. ३ વિપત્તિવાળું થવું.

तुंप् (दिवा० पर० सेट् तुंप्यति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तुंफ् (भ्वा० पर० सेट् तुंफति) १ ઠારમારવું. २ હરકત આપવી.
तुंब (तुवि अच्) पु० बः तુંબડીનો વેલો, તુંબડી.
तुंबक (तुंब कन्) पु० कः तુંબડીનો વેલો.
तुंबक (तुंबकस्य फलं अण्) क्ली० कं. तુંબડું.
तुंबर (तुंबं राति रा क) क्ली० रं. તંબુરો.
तुंबर (,,) पु० रः तંબુરૂ ગંધર્વ.
तुंबा (तुवि अच् टाप्) स्त्री० बा. १ तુંબડીનો વેલો, तुंબડી. २ આંબલી. ३ ગાય.
तुंबि (तुंबि इन्) स्त्री० बिः तુંબડીનો વેલો.
तुंबिका (तुंबि स्वार्थे कन्) स्त्री० का. तુંબડીનો વેલો, तुंબડી. [डीनो वेलो.
तुंबिनी (तुंबि णिनि णीप्) स्त्री० नी. કડવી तुंબ-
तुंबी (तुंबि इन् ङीष्) स्त्री० बी. तુંબડી, तुंબડીનો વેલો. [फुल.
तुंबीपुष्प (तुंब्या इव पुष्पं) स्त्री० ष्पं. દુધીઆનું
तुंबुक (तुंबि उक) क्ली० कं. तુંબડું.
तुंबुरी (तुंब रा क ङीप्) स्त्री० री. १ કોથમીર, धાણા. २ ખીજડાનું ઝાડ.
तुंबुरु (तुंबि उरु) क्ली० रु. કોથમીર, धાણા.
तुंबुरु (,,) पु० रुः १ તે નામનો એક દેવગાયક. २ જૈનના ધર્માધ્યક્ષ પૈકી એક.
तुंबूरु (तुंबुरु पृषो०) क्ली० रु. કોથમીર, धાણા.
तुंबूरु (,,) पु० रुः દેવનો તે નામનો એક ગાયક. [કરવી
तुर् (जुहो पर० सेट् तुतोर्ति) ઉતાવળ કરવી, ત્વરા
तुर (तुर् क) त्रि० रः-रा-रं. ત્વરાવાળું, ઉતાવળું.
तुरग (तुर गम् ड) पु० गः १ ઘોડો, અશ્વ.
तुरग (,,) पु० व० गाः सातनी સંખ્યા.
तुरग (,,) क्ली० गं. १ અશ્વિની નક્ષત્ર. २ ભન. [२पति आसं. अश्वगंधा.
तुरगगंधा (तुरगस्येव गंधो यस्याः) स्त्री० धा. वन-
तुरगब्रह्मचर्य्यक (तुरगस्येव ब्रह्मचर्य्यकं) क्ली० कं. એક જાતનું બ્રહ્મચર્ય. [नः किन्नर,
तुरगानन (तुरगस्य आननमिव आननमस्य) पु०
तुरंगिन् (तुरग इनि) त्रि० गी-गिनी-गि. ઘોડેસ્વાર.
तुरगी (तुरग अच् ङीष्) स्त्री० गी. ઘોડી.
तुरगी (,,) स्त्री० गी. वनस्पति आसं.
तुरंग (तुर गम् ड खच्) पु० गः १ ઘોડો.
'नियोज्य तं होमतुरंगरक्षणे' रघुवंशम्.
तुरंग (,,) पु० व० गाः सातनी संख्यानी संज्ञा.
तुरंग ( ) क्ली० गं. १ અશ્વિની नક્ષત્ર. २ ભન.
तुरंगक (तुरंग इव कायति के क) पु० कः ધોસાળીનો વેલો. हस्तिकोशातकी.
तुरंगक (तुरंग कन्) पु० कः ઘોડો.
तुरंगगंधा (तुरंगस्येव गंधो यस्याः) स्त्री० धा. वनस्पति आसं. [श, डोशुं.
तुरंगद्विषणी (तुरंगो द्विष्यतेऽनया) स्त्री० णी. ભેંસ
तुरंगप्रिय (तुरंगस्य प्रियः) पु० यः જવ, यव.
तुरंगम (तुरं गच्छति गम् खच् मुम्) पु० मः ઘોડો.
'तुरंगमस्कंधनिषण्णदेहम्' रघुवंशम्.
तुरंगम (,,) पु० व० माः सातनी संખ્યાની સંજ્ઞા.
तुरंगवक्त्र (तुरंगवद्वक्त्रं यस्य) पु० क्त्रः એક જાતનો ઉપદેવ, किंपुरुष. किन्नर, मयु.
तुरंगवदन (तुरंगस्य वदनमिव वदनमस्य) पु० नः ઉપલો शब्द જુઓ. [ઘોરનું ઝાડ.
तुरंगारि (तुरंगस्य अरिः) पु० रिः १ પાડો. २ ભ-
तुरंगास्य (तुरंगास्यमिव आस्यमस्य) पु० स्यः तुरंगवक्त्र शब्द જુઓ. तुरंगानन, अश्वमुख.
तुरंगाह्वा (तुरंग इति आह्वा यस्याः) स्त्री० ह्वा. वनस्पति आसं. [णुं. तुरगिन्.
तुरंगिन् (तुरंग णिनि) त्रि० गी-गिणी-गि. ઘોડાવા-
तुरंगिन् (,,) पु० गी. ઘોડેસ્વાર. तुरगिन्.
'तुरंगिभिर्यत्ननिरुद्धवेगाः' माघः
तुरंगी (तुरंग ङीप्) स्त्री० गी. ઘોડી.
तुरंगी (तुरंग अच् ङीष्) स्त्री० गी. आसं.
तुरण् (दिवा० पर० सेट् तुरण्यति) ઉતાવળ કરવી.
तुरायण (तुरेण अयनम्) पु० क्ली० णः-णं. १ હરકોઇ વસ્તુ ઉપર આસક્તિ. २ હરકોઇ વિષય ચીજ વગેરેની ઉત્કંઠા. [२ એક જાતનો સત્ર.
तुरायण (,,) क्ली० णं. १ यज्ञविशेष.
तुरायणा (,, टाप्) स्त्री० णा. હરકોઇ વસ્તુ ઉપર આસક્તિ. २ હરકોઇ ચીજ વગેરેની ઉત્કંઠા.
तुरासाह् (त्वर सह् क्विप्) पु० षाट्-षाड्. ४ ६.
'तुरासाहं पुरोधाय धाम स्वायंभुवं ययुः'
कुमारसंभवम्.
तुरि (तुर इन्) स्त्री० रिः १ ચીતારાની કુચી. २ વણકર લોકો વણાટના વસ્ત્રના સૂતરમાંથી રેષા મેલ વગેરે કાઢી નાંખવા જે કુચી વાપરેછે તે.
तुरी (तुर् इन् ङीष्) स्त्री० री. ઉપલો शब्द જુઓ.
तुरीय (चतुर्णां पूरणं चतुर् छ) त्रि० यः-या-यं. ચો-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

थुं, चारमुं. [ब्रह्म.

तुरीय (तुरीय अच्) क्ली० यं. परमात्मा, केवल

तुरीय (,,) पु० यः चतुर्थांश, चोथो भाग. [जुओ.

तुरीयभाग (तुरीयः भागः) पु० गः उपलो शब्द

तुरीयभाज् (तुरीयं भजते) त्रि० क्-ग्. चोथाभाग वाणुं.

तुरीयवर्ण (तुरीयः वर्णः) पु० र्णः चोथो वर्ण शूद्र.

तुरीया (चतुर् छ टाप्) स्त्री० या. वेदांतशास्त्रप्रसिद्ध चार अवस्था पैकी ते नामनी एक.

तुरीयांश (तुरीयः अंशः) पु० शः चोथो भाग, चारमो भाग, पाभाग.

तुरीयावस्था (तुरीया चासौ अवस्था च) स्त्री० स्था. जाग्रत्, स्वप्न, सुषुप्ति अने तुरीया ए चार अवस्था पैकी ते नामनी एक.

तुरुष्क (तुर् उसिक् क्) पु० ष्कः १ सेलारस. २ तुर्क लोकोनो देश, तुर्कस्तान.

तुरुष्क (तुरुष्क अण्) पु० ष्काः तुर्कस्तान देश, तुर्कस्तान देशना लोक.

तुर्य (चतुर् यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. चोथुं, चारमुं.

तुर्य (,,) क्ली० र्यं. चोथो भाग, पाभाग.

तुर्या (चतुर् यत् टाप्) स्त्री० र्याः तुरीया शब्द जुओ. [नाखवुं. २ धज्जा आपवी.

तुर्व् (भ्वा० पर० सेट् तुर्वति) १ हार मारवुं, मारी

तुर्वसु ( ) पु० सुः ययाति राजा ना पुत्रो पैकी ते नामनो एक.

तुल् (भ्वा० पर० सेट् तोलति) तोलवुं, वजन करवुं. [जुओ.

तुल् (चुरा० उभय० सेट् तोलयति-ते) उपलो शब्द

'पतिष्यति क्षितौ भानुः पृथिवीं तोलयिष्यति'
भट्टिः

तुल् (चुरा० आत्म० सेट् तोलयते) पूर्ण करवुं, पुरं करवुं.

तुल ( ) पु० लः धंद्र.

तुलयित्वा (तुल क्त्वा) अव्य० त्वा. तोलीने, वजन करीने.

तुलसारिणी (तुलेन वेगेन सरति सृ णिनि) स्त्री० र्णी. तृण, तरखलुं. [सिका.

तुलसी (तुल सो ङीष्) स्त्री० सी. तुलसी. तुल-

तुला (तुल् क टाप्) स्त्री० ला. १ तुलाराशि. २ वजन, तोल. ३ सुवर्ण वगेरेनुं वजन करवानुं एक तोल., ४०० तोला. ४ तागडी, कांटो. ५ तुलना, सरखापणुं. ६ त्राजवानी दांडी. ७ पात्र. ८ धरनो मोभ.

तुलाकोटि (तुला कुट् इन्) स्त्री० टिः १ पगनुं एक भूषण, नूपुर. २ एक जातनुं माप, वजन. ३ अर्बुदनी संख्या.

तुलाकोटी (तुला कुट् इन् ङीप्) स्त्री० टी. नूपुर.

तुलाकोश (तुला कोश इव) पु० शः दिव्य परीक्षाविशेष. [भडुं, हलेसुं.

तुलाधर (तुलायै धरः) पु० रः कांटानुं पल्लुं, छा-

तुलाधर (तुला धृ अच्) पु० रः १ सूर्य, सूरज. २ तुलाराशि. ३ वाणीयो. ४ तुला पकडनार.

तुलाधार (तुलां धारयति) पु० रः तुलाराशि.

तुलाधार (,,) त्रि० रः-रा-रं. कांटा त्राजवां वगेरेना उपयोगथी पोतानी उपजीविका करनार. [शब्द जुओ.

तुलापरीक्षा (तुलया परीक्षा) स्त्री० क्षा. तुलाकोश

तुलापुरुष (तुलायां पुरुषः) पु० षः ताजवामां के कांटामां तोळेलो पुरुष, चलनी सिक्कामां पुरुषनी मूर्ति. [लापुरुषनुं दान.

तुलापुरुषदान (तुलापुरुषस्य दानम्) क्ली० नं. तु-

तुलाप्रग्रह (तुला प्र ग्रह् अच्) पु० हः कांटा के त्राजवानी दोरी. [ब्द जुओ.

तुलाग्राह (तुला प्र ग्रह् घञ्) पु० हः उपलो श-

तुलामान (तुलार्थं मानं) क्ली० नं. १ वजन करवुं, तोल, माप करवुं. २ ताजवानी दांडी.

तुलायोज (तुलायाः तोलनस्य बीजं मूलम्) क्ली० जं. कांटामां वपरातुं चणोठीनुं वजन.

तुलासूत्र (तुलायाः सूत्रं) क्ली० त्रं. ताजवानी दोरी.

तुलि ( ) स्त्री० लिः तुरि शब्द जुओ.

तुलिका (तुल् इकन् किन्) स्त्री० का. खंजनपक्षीने मळतुं एक जातनुं नानुं पक्षी.

तुलित (तुल् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ तोळेलुं. २ वजन करेलुं. ३ सदृश करेल.

'योषीन्द्रपाणितुलितायुधलूनपक्षः' माघः

तुलिफला (तुलि-तूल-युक्तं फलमस्याः) स्त्री० ला. १ हीरवणुनुं आड. २ सीमळानुं आड.

तुलिनी (तूल इनि ङीप्) स्त्री० नी. सीमळानुं आड.

तुली (तुरी रस्य लः) स्त्री० ली. तुरी शब्द जुओ.

तुल्य (तुल् यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. सरखुं, बरोबर.

'कुंभकर्णः कपीन्द्रेण तुल्यावस्थः स्वसुः कृतः'
रघुवंशम्

तुल्यता (तुल्यस्य भावः) स्त्री० ता. सरखापणुं, बरोबरपणुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तुल्यत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तुल्यपान (तुल्येन सह पानं) क्ली० नं. સાથે પીવું, બરોબર પીવું. [જોરવાળું.

तुल्यबल (तुल्यं बलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. સરખા

तुल्यबल (तुल्यं बलम्) क्ली० लं. સરખું બળ.

तुल्यभावन (तुल्यं भावनं) क्ली० नं. સરખા પદાર્થનું એકીકરણ. [નામનો એક અર્થાલંકાર.

तुल्ययोगिता (तुल्या योगिता यस्याः) स्त्री० ता. તે

तुल्यशस् (तुल्य शस्) अव्य० शः સરખી રીતે, સરખે ભાગે, બરોબર. [વિનાનું.

तुवर (तु ष्वरच्) त्रि० रः-री-रं. ૧ તુરું. ૨ દાઢી

तुवर (,,) पु० क्ली०-रः-रं. તુરોસ્વાદ.

तुवर (,,) पु० रः તુર, તુવેર.

तुवरिका (तुवरी कन्) स्त्री० का. ૧ તુવેર. ૨ એક જાતની ભાટી. [જુઓ.

तुवरी (तु ष्वरच् ङीप्) स्त्री० री. ઉપલો શબ્દ

तुवरीशीव (तुवर्य्या इव शिवा यस्य) पु० वः એક જાતની વનસ્પતિ.

तुवि (तुंवि पृषो०) स्त्री० विः तुंबी શબ્દ જુઓ.

तुष् (दिवा० पर० सेट् तुष्यति) સંતોષ પામવું, ખુશી થવું.

' ततोष पश्यन् वितृणांतरालाः ' भट्टिः

तुष (तुष् क) पु० षः ૧ ધાન્યનું ફોતરૂ. ૨ બહેડાનું ઝાડ.

तुषग्रह (तुषेण गृह्यते ग्रह अच्) पु० हः ૧ અગ્નિ, આગ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. [જુઓ.

तुषसार (तुषं सरति सृ अण्) पु० रः ઉપલો શબ્દ

तुषा ( ) स्त्री० षा. तुष શબ્દ જુઓ.

तुषानल (तुषस्य अनलः) पु० लः ૧ ધાન્યનાં ફોતરાં, ઢુંડસાં વગેરેનો અગ્નિ. ૨ અપરાધીની આગળ પાછળ તણખલાં ફોતરાં વગેરે એકઠાં કરી તેને બાળી નાંખવાના દેહાંત દંડની શિક્ષા.

तुषार (तुष् आरन्) पु० रः ૧ બરફ, હીમ. ૨ જીણો વરસાદ. ૩ થંડી. ૪ તે નામનો એક દેશ. ૫ ઝાકળ. ૬ એક જાતનું કપુર.

तुषार (,,) त्रि० रः-रा-रं. ઠંડું, શીતળ, ટાઢું. [૨ ઝાકળનું કણ.

तुषारकण (तुषारस्य कणः) पु० णः ૧ બરફનું કણ.

तुषारकर (तुषाराः कराः यस्य) पु० रः ૧ ચંદ્ર. ૨ કપુર. તુષારકિરણ. [ટાઢની મોશમ.

तुषारकाल (तुषारस्य कालः) पु० लः શીઆળો,

तुषारगिरि (तुषारस्य गिरिः) पु० रिः હિમાલય પર્વત. [જુઓ. તુષારપર્વત. તુષારશૈલ.

तुषाराद्रि (तुषारस्य अद्रिः) पु० द्रिः ઉપલો શબ્દ

तुषित (तुष् कितच्) पु० तः ૧ આદિત્ય નામના દેવતા પૈકી એક. ૨ વિષ્ણુ. [છત્રીશ દેવ.

तुषित (,,) पु० व० ताः તે નામના

तुषोदक (तुषमिश्रितमुदकम्) क्ली० कं. એક જાતની કાંજી. તુષોત્થ, તુષાંબુ.

तुष्ट (तुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. સંતોષ પામેલ, ખુશી થએલ.

तुष्टि (तुष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः ૧ સંતોષ. ખુશી. ૨ સમાધાની, તૃપ્તિ. ૩ માતૃકા દેવતા પૈકી તે નામની એક.

तुंष्टु (तुष् क्तु) पु० ष्टु. એક જાતનું કર્ણભૂષણ.

तुष्ट्वा (तुष् क्त्वा) अव्य० ष्ट्वा. સંતોષ પામીને, ખુશી થઇને. [શબ્દ કરવો.

तुस् (भ्वा० पर० सेट् तोसति) અવાજ કરવો,

तुस (तुष पृषो०) पु० सः तुष શબ્દ જુઓ.

तुस्त (तुस् क्त) क्ली० स्तं. રજકણ, કસ્તર.

तुह् (भ्वा० पर० सेट् तोहति) ૧ મારી નાખવું, ઠારમારવું. ૨ ઘજા આપવી, દુઃખ દેવું.

तुहिन (तुहि इनन्) क्ली० नं. ૧ હિમ. ૨ ચંદ્રનું અજવાળું.

' तृणांतलग्नैस्तुहिनैः पतद्भिः ' ऋतुसंहारः

तुहिनकर (तुहिनं करो यस्य) पु० रः ૧ ચંદ્ર. ૨ કપુર. તુહિનકિરણ.

तुहिनागार (तुहिनस्य गिरिः) पु० रिः હિમાલય પર્વત. [જુઓ. તુહિનાદ્રિ, તુહિનપર્વત.

तुहिनशैल (तुहिनस्य शैलः) पु० लः ઉપલો શબ્દ

तुहिनांशु (तुहिनमंशुरस्य) पु० शुः ૧ ચંદ્ર, ચાંદો. ૨ કપુર. [રનું તેલ.

तुहिनांशुतैल (तुहिनांशोः तैलम्) क्ली० लं. કપુ-

तुहिनाद्रि (तुहिनस्य अद्रिः) पु० द्रिः હિમાલય પર્વત. [૨ તોડવું. ૩ કાપવું.

तूड् (भ्वा० पर० सेट् तूडति) ૧ અનાદર કરવો.

तूण् (चुरा० आत्म० सेट् तूणयते) ૧ ભરવું. ૨ પુરૂં કરવું. ૩ સંપૂર્ણ કરવું.

तूण् (चुरा० पर० सेट् तूणयति) ૧ આંખની પેઠે મીંચવું. ૨ સંકોચ પામવું.

तूण (तूण् अच्) पु० णः બાણ રાખવાનું ભાથું.

तूणक (तूण कन्) पु० कः છંદોભેદ.

तूणवत् (तूण मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ભાથાવાળું. [ભાથો.

तूणा (तूण् अच् टाप्) स्त्री० णा. બાણ રાખવાનો

तूणिक ( ) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तूणिन् (तूण णिनि) त्रि० णी-णिनी-णि. ભાથાવાળું.
तूणिन् (तूण इनि) पु० णी. એક જાતનું ઝાડ. तुन्न શબ્દ જુઓ. [ભાથું.
तूणी (तूण अच् ङीप्) स्त्री० णी. ભાણ રાખવાનું
तूणीर (तूण् ईरण्) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तूणीरवत् (तूणीरं तनोति) त्रि० वान्-वती-वत्. ભાથાવાળું.
तूतक (तुत्थ पृषो०) क्ली० कं. મોરથુથુ.
तूद (तुद् क) पु० दः પારસપીપળો. [પીડા
तूनी ( ) स्त्री० नी. પેટમાં શૂલ, પેટમાં અતિ
तूबर ( ) पु० रः શીંગડા વિનાનું પશુ.
तूबर (तु वृ अच्) पु० रः ૧ શીંગડાં ઉગવાની દશા વાળો શીંગડા વિનાનો વૃષભ. ૨ દાઢી મુછ વિનાનો પુરૂષ. ૩ નપુંસક. ૪ તુરો સ્વાદ.
तूबर (तूबर अच्) त्रि० रः-रा-रं. તુરું.
तूर् (त्वर् क्विप्) स्त्री० तूः વેગ, ત્વરા.
तूर् (,,) पु० तूः ૧ જાસુદ, કાશદ. ૨ ત્વરાવાળો.
तूर् (दिवा० आत्म० सेट् तूर्यते) ૧ જલદીથી ચાલવું, ઉતાવળથી જવું. ૨ દુઃખ દેવું. ૩ ઘાત દેવી.
तूर (त्वर् अच्) क्ली० रं. ૧ હરકોઈ વાદિત્ર. ૨ સરણાઇ.
तूरी (तूर अच् ङीप्) स्त्री० री. આકડો.
तूर्ण (त्वर् क्त) अव्य० र्णं. જલદીથી, ત્વરાથી, ઉતાવળથી.
तूर्णि (त्वर् नि) पु० र्णिः ૧ વેગ, ત્વરા, ઉતાવળ, ૨ ભલ, વિષ્ટા. ૩ કવિતા, શ્લોક. ૪ મન. ૫ અંતઃકરણ. [ચારમું.
तूर्य्य ( ) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. ચોથું,
तूर्य्य (तूर् यत्) क्ली० र्यं. એક જાતનું વાદિત્ર.
तूर्यखंड (तूर्य्य खंडयति नादेन) पु० डः એક જાતનું વાદિત્ર, ખંજરી.
तूर्यमय (तूर्य्य मयट्) त्रि० यः-यी-यं. હરકોઇ વાદિત્રવાળું સ્થળ વગેરે.
तूल् (भ्वा० पर० सेट् तूलति) ૧ છોડવું, મુકી દેવું. ૨ બરતરફ કરવું. ૩ ભાપ કરવું, તોલવું.
तूल् (चुरा० उभय० सेट् तूलयति-ते) ઉપલો ધાતુ જૂઓ. [આકાશ.
तूल (तूल् अच्) क्ली० लं. ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨
तूल् (तूल् घञ्) पु० क्ली०-लः-लं. ૩.
तूलक (तूल कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तूलकार्मुक (तूलस्य स्फोटनार्थं कार्मुकं) क्ली० कं. રૂ પીંજવાની તાંત.

तूलचाप (तुलस्य स्फोटनार्थं चापः) पु० पः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
तूल्धनुष् (तुलस्य स्फोटनार्थं धनुः) क्ली० नुः રૂ પીંજવાની તાંત.
तूलनाली (तूलनिष्कासनार्थं नाली) स्त्री० ली. સૂતર કાઢવાની રૂની જાડી ગુંચળી.
तूलपिचु (तुलप्रधानः पिचुः) पु० चुः રૂનું ઝાડ.
तूलशर्करा (तूलस्य शर्करेव) स्त्री० रा. કપાસ સરખો પદાર્થ જે ઝાડથી ઉત્પન્ન થાયછે તે ઝાડની શીંગ અથવા ખી. [પીંજવું.
तूलसेवन (तुलस्य सेवनम्) क्ली० नं. ૩ કાતવું, ૩
तूला (तूल् अच् टाप्) स्त्री० ला. દીવાની વાટ, વર્તિકા.
तूलि (तूल् इन्) स्त्री० लिः तुलि શબ્દ જુઓ.
तूलिका (तूली कन्) स्त्री० का. ૧ વાટ, વર્તિકા. ૨ રૂની ગાદી, તળાઇ, ગોદડું. ૩ ધાતુ ગાળવાનું પાત્ર. ૪ મુશમાં ધાતુ ઓગળી છે કે નહી એ પ્રમાણે તપાસવા માટે સોનીની એક જાતની સળી.
तूलिनी (तूल इनि ङीष्) स्त्री० नी. હીરવણનું ઝાડ.
तूली (तुल् घञ् ङीष्) स्त्री० ली. ૧ ગાદી. ૨ કપાસની વાટ, વર્તિકા. ૩ ચીતારાની કુચી. ૪ વણનારનું રૂ વગેરે સાફ કરવાનું સાધન.
तूवर (तू ष्वरच्) पु० रः तुवर શબ્દ જુઓ.
तूवरिका (तूवरी कन्) स्त्री० का. तुवरिका શબ્દ જુઓ. [રાકી.
तूवरी (तूवर ङीप्) स्त्री० री. ૧ તુવેર ધાન્ય. ૨
तूष् (भ्वा० पर० सेट् तूषति) ૧ સંતોષ પામવું. ૨ સંતોષ પમાડવું. ૩ સુખી થવું.
तूष्णींशील (तूष्णीं शीलमस्य) त्रि० लः-ला-लं. મુંગું, ચુપરહેલું. [કીથી, ચુપચુપથી.
तूष्णीक (तूष्णीं कन्) अ० कं. મુગીરીતે, ચુપ-
तूष्णीकाम् (तुष्णी काम्) अव्य० काम्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પકીથી, ચુપચુપથી.
तूष्णीम् (तुष् नीम्) अव्य० ष्णीम्. મુંગીરીતે, ચુ-
तूष्णींभाव (तूष्णीं भू घञ्) पु० वः મુંગા રહેવું, ચુપથવું. [રહેલું, ચુપરહેલું.
तूष्णींभूत (तूष्णीं भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. મુંગું
तूस्त (तूस् तन्) क्ली० स्तं. ૧ જટા. ૨ પાતક. ૩ ધણો સૂક્ષ્મ ભાગ. ૪ રજકણ, બખ્તર.
तृहण (तृह् ल्युट्) क्ली० णं. હિંસા, મારી નાખવું.
तृक्ष् (भ्वा० पर० सेट् तृक्षति) જવું, પાંસે જવું.
तृख (तृष् क पृषो०) क्ली० खं. જાયફળ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तृढ (तृह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ पीडित. २ दुःखावेल, हरकत थयेल. [१ चरवुं. २ खावु.
तृण् (तना० उभय० सेट् तृणोति-तृणुते-तर्णोति-तर्णुते)
तृण (तृह् क्त) क्ली० णं. तृणु, तरणुखलुं.
तृणक (तृण कन्) क्ली० कं. निरुपयोगी खडनुं पानसुर. [लांनो जथ्थो.
तृणकांड (तृणानां समूहः कांडञ्) क्ली० डं. तरख-
तृणकुंकुम (तृणजातं कुंकुमं) क्ली० मं. એક जातनुं खुश्बोदार तृणु.
तृणकुटी (तृणाच्छादिता कुटी) स्त्री० टी. खड धास तरखलां वगेरेथी बनावेली झुंपडी. तृणकुटीर.
तृणकूर्म (तृणमयः कूर्मः) पु० मः तुंबडुं.
तृणकेतु (तृणेषु केतुरिव) पु० तुः १ बांसु, वांस. २ ताडनुं आड.
तृणगोधा (तृणमिव गोधा) स्त्री० धा. १ એક जातनी नानी गरोळी. २ काकीडो. ३ એક जातनो झीडो. [तुं तृणु.
तृणगौर (तृणमिव गौरं पीतम्) क्ली० रं. એક जात-
तृणग्राहिन् (तृणं गृह्णाति) पु० ही. जेना घसवाथी अग्नि पेदा थायछे એवुं रत्न, नीलमणि.
तृणचर (तृणेषु चरति चर् अच्) पु० रः એક जातनो मणि.
तृणजृंभ (तृणं जृंभो यस्य) त्रि० भः-भा-भं. १ धास खड वगेरे तृणु खानार. २ जेना दांत केवल तृणु खावाने सरजेला छे એवां पक्षादि. ३ तृणुना रंग सरखा जेना दांत होयछे ते. [जाति.
तृणजाति (तृणस्य जातिः) स्त्री० तिः भाजीपालानी
तृणता (तृणमिव तायते) स्त्री० ता. धनुष्.
तृणता (तृणस्य भावः) स्त्री० ता. धासपणुं, खडपणुं, तृणुभाव. [ओ.
तृणत्व (,,) क्ली० त्वं. उपरो शब्द जु-
तृणद्रुम (तृणमिव द्रुमः असारतया) पु० मः १ ताडनुं आड. २ खजुरनुं आड. ३ नाणीओरनुं आड. ४ सोपारीनुं आड. ५ केवडानुं आड.
तृणधान्य (तृणमिव धान्यम्) क्ली० न्यं. वाव्यावीना क्षेत्र वगेरेमां उगीगपेल खडधान्य, देवभात वगेरे.
तृणध्वज (तृणेषु ध्वज इव) पु० जः १ बांसु, वांस, २ ताडनुं आड. [तनुं तृणु.
तृणपत्रिका (तृणपत्र ठन् टाप्) स्त्री० का. એક ज-
तृणपीड (तृणस्येव पीडा यत्र) पु० डः मल्लना युद्धमां એક जातनो पेच.
तृणपूली (तृणनिर्मिता पूली) स्त्री० ली. चटाई, साद्डी. तृणपूलिका.
तृणमणि (तृणग्राहको मणिः) पु० णिः तृणग्राहिन् शब्द जुओ.
तृणमत्कुण (तृणः मत्कुण इव) पु० णः जभान, जभीन, ढाभी.
तृणराज (तृणेषु राजते) पु० जः ताडनुं आड.
तृणवत् (तृण मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. तृणुवाणुं, खडवाणुं. [खडतुल्य.
तृणवत् (.) अव्य० वत्. तृणु सरखुं,
तृणशीत (तृणेषु शीतम्) क्ली० तं. એક जातनुं सुंगधी तृणु, देवताड. [व, धासनो ढगलो.
तृणविस्तर (तृणानां विस्तरः) पु० रः खडनो ढेला-
तृणशून्य (तृणैः शून्यः) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. खडविनानुं, धास वगरनुं, तृणुरहित.
तृणशून्य (तृणमिव शून्यं) पु० क्ली० न्यः-न्यं. भोगरानुं आड. मल्लिका.
तृणशून्य (,,) क्ली० न्यं. केतकीनुं फूल.
तृणशून्या (तृणमिव शून्या) स्त्री० न्या. भोगरानु आड. [भमरेह.
तृणषट्पद (तृणेषु षट्पद इव) पु० दः कीटविशेष,
तृणस (तृण स) त्रि० सः-सा-सं. १ तृणुनुं, तृणुसंबंधी. २ तृणुनुं करेलुं. ३ तृणुवाणुं.
तृणसारा (तृणस्येव सारोऽस्याः) स्त्री० रा. केण, केणनुं आड.
तृणसिंह (तृणेषु सिंह इव) पु० हः कुआडो, परशु.
तृणहर्म्य (तृणनिर्मितं हर्म्यं) क्ली० म्यं. तृणकुटी शब्द जुओ, तृणुनी बनावेल हवेली.
तृणाग्नि (तृणानामग्निः) पु० ग्निः तृणुनो अग्नि, खडनी आग. [ऋषि.
तृणांकु ( ) पु० कुः ते नामनो એક
तृणांजन (तृणमिव अंजनः) पु० नः काकीडो.
तृणारि (तृणस्य अरिरिव) पु० रिः पीतपापडो.
तृणावर्त (तृणमावर्तयति) पु० र्तः १ वंटोळीयो. २ ते नामनो એક दैत्य.
तृणेक्षु (तृणमिक्षुरिव) पु० क्षुः तृणुविशेष.
तृणोद्भव (तृणेषु उद्भवति) पु० वः तृणधान्य शब्द जुओ. [थनार.
तृणोद्भव (तृणादुद्भवति) त्रि० वः-वा-वं. तृणुथकी
तृणोल्का (तृणजाता उल्का) स्त्री० ल्का. अग्नि २-हेवा माटे करेल तृणुनी जुडी.
तृणौकस् (तृणनिर्मितं ओकः) क्ली० कः तृणकुटी शब्द जुओ. [એलचालुक.
तृणौषध (तृणात्मकं औषधं) क्ली० धं. वनस्पति
तृण्या (तृण् यत् टाप्) स्त्री० ण्या. खडनो ढगलो,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तृणनो समुदाय.
तृतीय (त्रि तीय) त्रि० यः-या-यं. त्रीजु, त्रणभुं.
तृतीयक (तृतीय कन्) पु० कः त्रीजे दिवसे आवनारो ताव.
तृतीयक (,,) त्रि० कः-का-कं. त्रीजे दिवस होनार, त्रीजे दिवस आवनार.
तृतीयकज्वर (तृतीयको ज्वरः) पु० रः त्रीजे दिवस आवनारो ताव.
तृतीयप्रकृति (तृतीया प्रकृतिः प्रकारः) पु०-स्त्री०-तिः-तिः नपुंसक, पंढ, नपुंसकलिंग.
तृतीया (तृतीय टाप्) स्त्री० या. त्रीज.
तृतीयाकृत (तृतीय टाप् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. त्रणवार खेडेलुं.
तृतीयाप्रकृति ( ) पु०-स्त्री०-तिः-तिः तृतीयप्रकृति शब्द जुओ. [वाळुं.
तृतीयिन् (तृतीय इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. त्रीजा-
तृद् (रुधा० उभय० सेट् तृणत्ति तृंत्ते) १ भारी नाखवुं. २ हार मारवुं. ३ धन्य करवी. ४ अवज्ञा करवी. ५ देवुं, आपवुं. ६ खावुं.
तृनेमि ( ) पु० मिः विष्णुनुं चक्र.
तृप् (भ्वा० पर० सेट् तर्पति) १ संतोष पामवुं. २ संतोष पमाडवुं. ३ तृप्त करवुं. ४ तृप्तथवुं. ५ खुशी थवुं. ६ प्रदीप्त करवुं. ८ सळगावबुं.
तृप् (चुरा०पर० सेट् तर्पयति-ते) उपलो धातु जुओ.
तृप् (दिवा० पर० सेट् तृप्यति) १ संतोष पामवुं. २ संतोष पमाडवुं. ३ तृप्त करवुं. ४ तृप्त थवुं. ५ खुशी करवुं. ६ खुशीथवुं.
तृप् (स्वा० पर० सेट् तृप्नोति) उपलो धातु जुओ.
तृप् (तुदा० पर० सेट् तृंपति) उपलो धातु जुओ.
तृपत् (तृप् अति पृषो०) पु० त्. १ चंद्र. २ नानी छत्री. ३ कपुर.
तृपदी ( ) स्त्री० दी. सांकळ, सांकणी.
तृपला (तृप् कल टाप्) स्त्री० ला. कांकरो, पथ्थर.
तृपाला (तृप् कालच्) स्त्री० ला. वेली.
तृप्त (तृप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. संतोष पामेल, खुश थयेल.
तृप्तता (तृप्तस्य भावः) स्त्री० ता. तृप्ति शब्द जुओ.
तृप्तत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.
तृप्तात्मन् (तृप्त आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. जेनो आत्मा संतोष पामेल छे ते, जेनो आत्मा खुशी थयेल छे ते. [इच्छानी शांति.
तृप्ति (तृप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः संतोष, खुशीथवुं, ध-
'नैव तृप्तिं व्रजामोऽद्य सुधापानेऽमरा यथा'
तृप्नु (तृप् क्नु) त्रि० प्नुः-प्नुः-प्नु तृप्त थयेल.
तृप्र (तृप् रक्) पु० प्रः पुरोडाश.
तृप्र (,,) क्ली० प्रं. १ घी. २ दुःख.
तृप्रालु (तृप्र आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. १ घीवाळुं. २ जेमांथी घी पडी जाय नहि एवुं घी मिश्रित अन्न वगेरे. ३ दुःखनुं अमनहन.
तृफ् (तुदा० पर० सेट् तृंफति) १ तृप्त थवुं. २ संतोष पामवो. ३ संतोष पमाडवुं. ४ तृप्त करवुं. ५ धन्य आपवी. ६ पीडवुं.
तृफला (तृफल टाप्) स्त्री० ला. हरडा, बहेडां अने आंबळां. त्रिफला.
तृफू (तृफ् कू) पु० फूः सर्षपभेदे.
तृंफ् (तुदा० पर० सेट् तृंफति) १ तृप्तथवुं. २ संतोष पामवुं. ३ संतोष पमाडवुं. ४ तृप्त करवुं.
तृंफ् (तुदा० पर० सेट् तृंफति) १ उपलो धातु जुओ.
तृष् (दिवा० पर० सेट् तृष्यति) तरस लागवी.
तृष् (तृष् क्विप्) स्त्री० ट्-ड् १ तरस, तृषा. २ तृष्णा. ३ लोभ. ४ धन्छा, काम. ५ कामदेवनी पुत्री.
तृषा (तृष् टाप्) स्त्री० षा. उपलो शब्द जुओ, एक जातनी वनस्पति, कांग, लांगलिकी.
तृषाभू (तृषा भू क्विप्) स्त्री० भूः मूत्राशय, मूत्रकोष.
तृषार्त्त (तृषया आर्त्तः) त्रि० र्त्तः-र्त्ता-र्त्तं. १ तरस्युं, तरश जेने लागेलछे ते. २ धन्छाशील.
तृषाह (तृषां हंति) क्ली० हं. पाणी, जल.
तृषाहा (तृषां हंति हन् ड टाप्) स्त्री० हा. भंभुरिका.
तृषित (तृष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ तरस्युं, जेने तरश लागेलछे ते. २ धन्छाशील.
तृषित (तृष् क्त) क्ली० तं. १ तरश, तृष्णा. २ धन्छा. ३ लोभ. ४ एक जातनो रोग.
तृषितोत्तरा (तृषितं उतरं यस्याः) स्त्री० रा. गोकर्णीनी वेल. [वाळुं.
तृष्णज् (तृष् न जिङ्) त्रि० क्-ग्. तरस्युं, तृष्णा
तृष्णा (तृष् न) स्त्री० ष्णा. १ तरश. २ धन्छा.
तृष्णालु (तृष्णा आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. तरशवाळुं तृष्णावाळुं.
तृष्णाक्षय (तृष्णायाः क्षयः) पु० यः तरशनुं मटवुं. तृष्णानो नाश, धन्छानी शांति.
तृष्णाक्षय (तृष्णायाः क्षयो यत्र) पु० यः शांति.
तृष्यत् (तृष् शतृ) त्रि० ष्यन्-ष्यंती-ष्यत्. १ तृष्णा करतुं. २ धन्छा राखतुं, तरश राखतुं.
तृह् (तुदा० पर० सेट् तृहति) १ हार मारवुं. २ मारी नाखवुं. ३ धन्य आपवी. ४ हरइत करवी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तृह् (रुधा० पर० सेट् तृणद्धि) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
तृह् (भ्वा० पर० तृंहति) વધવું.
तॄ (भ्वा० पर० सेट् तरति) ૧ તરવું. ૨ પારજવું. ૩ વહાણ વગેરેની સહાયતાથી પાણી ઉપર જવું. ૪ ચઢીઆતાં થવું. ૫ જીવવું. अव (अवतरति) ઉતરવું, અવતરવું, अवतार લેવો. आङ् (आतरति) તુર આપી વહાણ વગેરે સાધનથી પાણી ઉતરી જવું. उत् (उत्तरति) ઉત્તર આપવો, જવાબ દેવો, તીરે ઉતરી જવું. दुर् (दुस्तरति) દુઃખથી તરવું, મુશ્કેલાઇથી તરવું. निर् (निस्तरति) સુખથી તરવું, મુક્તિ મેળવવી, સહી સલામત તરવું. प्र (प्रतरति) ચઢીઆતા થવું. वि (वितरति) જવું, દેવું, આપવું, પુન્ય કરવું. सं (संतरति) તરીજવું.
ते (तम् ङे) અવ્ય० તે તારાથી, તું વડે, તુજવડે.
तेज् (भ्वा० पर० सेट् तेजति) ૧ ચોકી કરવી. ૨ બચાવવું. ૩ રક્ષણ કરવું.
तेजन (तिज् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ આંબુ. ૨ પ્રજ્વલિત કરવું. ૩ તેજોમય કરવું. ૪ ચકચકિત કરવું. ૫ તીક્ષ્ણ કરવું. ૬ મુંજ તૃણ.
तेजनक (तेजन कन्) पु० कः એક જાતનું તૃણ.
तेजनी (तेज् ल्यु ङीप्) स्त्री० नी. ભરવેલ, એક જાતનો વેલો.
तेजपत्र (तेजं पत्रमस्य) क्ली० त्रं. તમાલપત્ર.
तेजल (तेजं लाति ला क) पु० लः तेतरપક્ષી.
तेजवत् (तेज मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ૧ તેજોમય. ૨ તીક્ષ્ણ. ૩ ચકચકિત. ૪ પ્રરાક્રમી.
तेजवती (तेज मतुप् ङीष्) स्त्री० ગળોપીપર.
तेजस् (तिज् असुन्) पु० जाः અગ્નિનું એક નામ.
तेजस् (,,) क्ली० जः ૧ તેજ. ૨ કાંતિ. ૩ બલ, જોર. ૪ પરાક્રમ. ૫ ધૈર્ય. ૬ ઉતાવળાપણું. ૭ અસહનશીલતા. ૮ પ્રૌઢપણું. ૯ મોટાપણું. ૧૦ તાજુ માખણ. ૧૧ વીર્ય. ૧૨ સોનું. ૧૩ પિત્ત. ૧૪ ભગજ ચરબી વગેરે. ૧૫ કીર્તિ, આબરૂ ૧૬ તીક્ષ્ણપણું. ૧૭ તીખાપણું. ૧૮ ધાતુ વગેરેનું તેજ. ૧૯ ઉનાપણું, ઉષ્ણતા. ૨૦ શારીર શક્તિ. ૨૧ ઉલ્લાસ.
तेजस्कर (तेजः करोति) त्रि० रः-री-रं. ૧ પ્રદીપ્ત કરનાર. ૨ જોરાવર કરનાર, ૩ બલ કરનાર. ૪ તેજ કરનાર. ૫ કાંતિ આપનાર.
तेजस्काम ( ) त्रि० मः-मा-मं. જેને પરાક્રમની ઇચ્છા છે તે, જેને તેજની ઉમેદ છે તે.
तेजस्विन् (तेजस् विनि) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. તેજવાળું, બળવાળું, જોરાવર.
तेजस्विनी (तेजस्विन् ङीप्) स्त्री० नी. વનસ્પતિ ભાલકાંકણી. ज्योतिष्मती.
तेजित (तिज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ તીક્ષ્ણ કરેલ. ૨ પ્રકાશેલ. ૩ પુષ્ટિ કરનાર. ૪ બળવાળું કરનાર.
तेजिष्ठ (तेजस् इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. ૧ અત્યંત તેજસ્વી. ૨ અતિતીક્ષ્ણ. ૩ બહુજ પુષ્ટિકારક. ૪ પુષ્કળ પરાક્રમવાળું.
तेजोमंथ (तेजो मथ्नाति) पु० थः અગ્નીઆરીનું ઝાડ.
तेजोमय (तेजस् मयट्) त्रि० यः-या-यं. તેજવાળું, તેજોયુક્ત. [૩૫, બ્રહ્મસ્વરૂપ.
तेजोरूप (तेजः चैतन्यं रूपमस्य) क्ली० पं. તેજનું
तेजोवत् (तेजस् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. तेजवत् शब्द જુઓ.
तेजोवती (तेजोवत् ङीप्) स्त्री० ती. ૧ વનસ્પતિ, ભાલકાંકણી. ૨ વનસ્પતિ ચવ્યક.
तेजोवृत्त (तेजसः अनुरूपं वृत्तं) क्ली० त्तं. ૧ ઉત્તમ બલ. ૨ ઉત્તમ તેજ. [ણવાસ્તે, તેનેલીધે.
तेन (तद् एन) अव्य० न. તે માટે, તેથી, તે કારતेन (ते गौरी न शिवो यत्र) पु० नः ગાયનમાંહેલુ એક અંગ.
तेप् (भ्वा० आत्म० सेट् तेपते) ૧ ચળકવું, ૨ પ્રકાશિત થવું. ૩ ભાર્જન કરવું. ૪ પ્રોક્ષણ કરવું. ૫ છાંટવું. ૬ ટપકવું. ૭ હાલવું. ૮ કાંપવું.
तेम (तिम् घञ्) पु० मः ભીનાશ, ભીનાપણું, આર્દ્રત્વ. [કરવું. ૨ વ્યંજન.
तेमन (तिम् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ભીનું કરવું, આર્દ્ર
तेमनी (तिम् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. સુલ. તમણ.
तेव् (भ्वा० आत्म० सेट् तेवते) ૧ રમવું, ખેલવું. ૨ રડવું, રોવું. ૩ અફસોસ કરવો.
तेवन (तेव् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ રમત, ક્રીડા. ૨ ક્રીડાનો બાગ, રમતની વાડી. ૩ રમત કરવાનું સ્થળ,
तैक्ष्ण्य (तीक्ष्णस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्ष्णं. ૧ તીખાપણું, ગરમપણું. ૨ ૨ તીક્ષ્ણપણું. ૩ ઉષ્ણપણું. ૪ ક્રૂરપણું. तीक्ष्णत्व, तीक्ष्णता.
तैग्म्य (तिग्मस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ग्म्यं. ૧ ઉનાપણું, ગરમપણું. ૨ તીખાપણું, તીક્ષ્ણપણું. ૩ તેજસ્વીપણું. तिग्मता, तिग्मत्व.
तैजस (तेजस इदं अण्) ૧ તેજનું, તેજસંબંધી, ૨ અગ્નિનું, અગ્નિસંબંધી. ૩ પરાક્રમી, જોરાવર,
तैजस (तेजस् अण्) क्ली० सं. ૧ ધી. ૨ સોનું, રૂપું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વગેરેના ધાતુ દ્રવ્ય. ૩ તેજ. ૪ પરાક્રમ. ૫ તીવ્રતા. ૬ રજો ગુણથી પેદા થયેલ.

तैजसावर्तनी (तैजस् आ वृत् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. સોનું વગેરે ધાતુ ગાળવાનું પાત્ર મુસ વગેરે.

तैतिल (तितिल अण्) पु० लः १ ગેંડો. ૨ દેવ.

तैतिल (,,) क्ली० लं. જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ તે નામનું ચોથું કરણ.

तैत्तिर (तित्तिर अण्) पु० रः તેતર પક્ષી.

तैत्तिर (,,) क्ली० रं. તેતર પક્ષીનું ટોળું.

तैत्तिर (,,) त्रि० रः-रा-रं. તેતર પક્ષીથી થયેલું.

तैत्तिरीय ( ) त्रि० यः-या-यं. યજુર્વેદની તિત્તિરિ શાખાનો અભ્યાસ કરનાર, યજુર્વેદની તિત્તિરિ શાખાસંબંધી પ્રકરણ, વિદ્યાર્થી વગેરે.

तैत्तिरीयक (तैत्तिरीय क) पु० कः તિત્તિરિ શાખાનો અભ્યાસ કરનારો. [જુઓ.

तैत्तिरीयिन् (तैत्तिरीय इनि) पु० यी. ઉપલો શબ્દ

तैमिर (तिमिर अण्) त्रि० रः-रा-रं. અંધકારનું, અંધકાર સંબંધી, એક જાતના નેત્રરોગનું.

तैमिरिक (तैमिर ठञ्) त्रि० कः-का-कं. १ તિમિર નામના નેત્રરોગ સંબંધી, તિમિર નામના રોગનું. ૨ તિમિર નામના રોગવાળું.

तैर (तीरे भवं अण्) क्ली० रं. કળથી.

तैर्थ (तीर्थ अण्) त्रि० र्थः-र्थी-र्थं. १ તીર્થમાં આપવા લાયક. ૨ તીર્થમાં કરવા જોગ.

तैर्थिक (तीर्थ ठञ्) त्रि० कः-की-कं. १ તીર્થ સંબંધી, તીર્થનું. ૨ તીર્થે જનારું.

तैर्यग्योन (तिर्य्यग्योनेरिदं अण्) त्रि० नः-ना-नं. જાનવર, પશુ, પક્ષી વગેરેનું,

तैर्यग्यौन्य (तिर्य्यग्योनौ भवं अण्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. તિર્યગ્યોનિનું.

तैर्यग्योन्य (,,) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. પશુ પક્ષી વગેરેનું, પશુ પક્ષી વગેરે સંબંધી.

तैल (तिल अण्) क्ली० लं. १ તેલ. ૨ શિલાજીત.

तैलक (तैल अल्पार्थे कन्) क्ली० कं. થોડું તેલ.

तैलकार (तैलं करोति कृ अण्) पु० रः તેલી, તેલ કરનાર. [૨ તેલનું કીડું.

तैलकीट (तैलस्य कीटः) क्ली० टं. ૧ તેલનો ખોળ.

तैलंग ( ) पु० गः કર્ણાટક દેશ, કર્ણાટક દેશનો વાસી. [વિશેષ.

तैलचोरिका (तैलं चोरयति पृषो०) स्त्री० का. કીટ-

तैलचौरिका (तैलं चोरयति चुर् ण्वुल्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

तैलपक (तैलं पिबति पा क) पु० कः તૈલચોરક

तैलपर्णिक (तैलपर्ण ठञ्) पु० क्ली० कः-कं. ૧ ધોળું અને ટાઢું ચંદન. ૨ ચંદન.

तैलपर्णी (तिलपर्ण अण् ङीप्) स्त्री० र्णी. ૧ ચંદન. ૨ ધૂપ. ૩ દેવદારનું સત્ત્વ. तिलपर्णी શબ્દ જુઓ.

तैलपा (तैलं पिबति) स्त्री० पा. તેલ પીનારી. તૈલચોરિકા શબ્દ જુઓ.

तैलपायिनी (तैलं पिबति पा णिनी) स्त्री० नी. તૈલચોરિકા શબ્દ જુઓ. તૈલપાયિકા.

तैलपिपीलिका (तैलाक्तेव पिपीलिका) स्त्री० का. એક જાતની નાની રાતી કીડી. [બહેવું.

तैलफल (तैलं फले यस्य) क्ली० लं. ૧ તલ. ૨

तैलमाली (तैलमाला ङीप्) स्त्री० ली. દીવાની વાટ.

तैलंवात ( ) त्रि० तः-ता-तं. તેલમાં એકઠું હોનાર.

तैलंपाता (तिलस्य पातोऽत्र) स्त्री० ता. ૧ પિતૃદ્વિયા. ૨ એક જાતનું બલિદાન. ૩ સ્વધા. ૪ સ્વધા ઉપલક્ષિતશ્રાદ્ધ.

तैलयंत्र (तैलमर्दनार्थं यंत्रं) क्ली० त्रं. ઘાણી.

तैलसाधन (तैलं साधयति) क्ली० नं. કચકોલ.

तैलस्फाटिक (तैलाक्तः स्फटिक इव) पु० कः એક જાતનું રત્ન. નીલમણિ.

तैलाटी (तैल अट् अच् ङीष्) स्त्री० टी. ભમરી.

तैलांवुका (तैलमंबु इव पेयमस्याः) स्त्री० का. તૈલચોરિકા શબ્દ જુઓ. [લ કરનાર.

तैलिक (तैल ठक्) पु० कः તેલી, તેલ વેચનાર, તે-

तैलिन् (तैल इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. તેલવાળું.

तैलिन् (,,) पु० ली. તેલી.

तैलिनी (तैलिन् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ તેલણ. ૨ દીવાની વાટ. કીટવિશેષ.

तैलिशाला (तैलिनः शाला) स्त्री० ला. તેલ કાઢવાની જગા.

तैलीन (तिल खञ्) क्ली० नं. તલનું ક્ષેત્ર.

तैष (तिष् अण्) पु० षः પૌષમાસ.

तैषी (तिष् अण् ङीष्) स्त्री० षी. પૌષ માસની પૂર્ણિમા.

तोक (तु क) क्ली० कं. છોકરું, બાળક.

तोकक (तोक स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तोकक (तोक कै क) पु० कः ચાતકપક્ષી, બપૈયો.

तोकम (तुक् म) पु० कमः ૧ લીલા નહિ પાકેલા યવ. ૨ લીલો રંગ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तोक्म (,,) क्ली० क्मं. १ मेध. क्षाननो मेल.

तोटक (तुट् ण्वुल्) क्ली० कं. ते नामनो એક छंद, જેના પ્રત્યેક छंदમાં ચાર અક્षર હોયछે, જેના દરેક પાદમાં ચાર સગણ હોયछે તે.

तोड् (भ्वा० पर० सेट् तोडति) १ અપમાન કરવું. २ અવજ્ઞાથી વર્તવું.

तोडल (तुड् ल्युट्) क्ली० लं. १ તોડવું. २ ભેદવું.

तोत्र (तुद् ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. વાંસનો પરોણો.

तोत्रवेत्र (तोत्रमिव वेत्रम्) क्ली० त्रं. વિષ્ણુને હાથમાં રાખવાનું એક આયુધ.

तोद (तुद् घञ्) पु० दः १ માનસિક દુઃખ. २ શારીરિક દુઃખ. ३ શરીરની બેચેની. ४ પીડા. ५ દુઃખ.

तोदन (तुद् ल्यु) पु० नः એક જાતનું ઝાડ.

तोदन (तुद् ल्युट्) क्ली० नं. દુઃખ. २ રોગ વગેરેથી પેદા થયેલ પીડા.

तोदन (तुद् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. વ્યથા કરનાર.

तोदपर्णी (तोदं तोदकं पर्णं यस्य) स्त्री० र्णी. એક જાતનું ધાન્ય. [જાતનું આયુધ, ભાલું.

तोमर (तु विच् मृ अच्) पु० क्ली० रः-रं. १ એક

तोमर (,,) पु० व० राः તે નામનો એક દેશ.

तोमरधर (तोमरं धरति) पु० रः १ અગ્નિ. २ તોમર આયુધ ધારણ કરનાર, ભાલું ધારણ કરનાર. ३ ચિત્રાનું ઝાડ.

तोमराण ( ) पु० णः નામ વિશેષ.

तोमरिका (तोमर् कन्) स्त्री० का. એક જાતની ખુરઓદાર ભાટી. [જલ. २ પૂર્વાષાઢા નક્ષત્ર.

तोय (तलं पूर्त्यं याति या क) क्ली० यं. १ પાણી,

तोयकाम (तोयं कामयते) पु० मः १ પાણી પાસે ઉગતી નેતર, પાણીમાં ઉગતી નેતર. २ પાણીને ચાટનાર.

तोयकुंभ (तोयस्य कुंभ इव) पु० भः શેલડી.

तोयकुंभ (तोयस्य कुंभः) पु० भः પાણીનો ઘડો.

तोयकृच्छ्र (तोयेने कृच्छ्रम्) क्ली० च्छ्रं. કેવળ પાણી પીને અમુક વખત કહાડવો એવું એક જાતનું પ્રાયશ્ચિત્ત. [કરો.

तोयडिंभ (तोयस्य डिंभ इव) पु० भः વરસાદનો

तोयडिंभक (तोयडिंभ कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ગરમોથ.

तोयद (तोयं ददाति दा क) पु० दः १ મેધ. २ ना-

तोयद (,,) क्ली० दं. ઘી, ઘૃત.

'तोयदो मुस्तके मेघे पुमानाज्ये नपुंसकम्'
मेदिनी.

तोयद (,,) त्रि० दः-दा-दं. પાણી આપનાર, જલ દેનાર.

तोयधर (तोयं धारयति) त्रि० रः-रा-री-रं. પાણી ધારણ કરનાર, પાણીવાળું.

तोयधर (,,) पु० रः १ મેધ. २ નાગરમોથ. ३ શાક વિશેષ.

तोयधार (तोयानां धारा यत्र) पु० रः १ મેધ. २ નાગરમોથ.

तोयधार (तोयधारि अच्) पु० रः પાણી વર્ષવું.

तोयधि (तोयं धीयतेऽस्मिन् धा कि) पु० धिः સમુદ્ર, દરીઓ. [वीं॰ग.

तोयधिप्रिय (तोयधिं प्रीणाति प्री क) क्ली० यं. લ-

तोयनिधि (तोयं निधीयतेऽस्मिन् नि धा कि) पु० धिः समुद्र, દરીઓ. वारांनिधि, वारिधि, वार्धि.

तोयनिधि (,,) पु० व० धयः ચાર સંખ્યાની સંજ્ઞા. [५२.

तोयपिप्पली (तोय पिप्पलीव) स्त्री० ली. જલપીં

तोयपुष्पी (तोयेन पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० ष्पी. સાગર ગોટાનો વેલો. [જુઓ.

तोयप्रष्ठा (,,) स्त्री० ष्ठा. ઉપલો શબ્દ

तोयप्रसादन (तोयं प्रसादयति) क्ली० नं. જેના બીથી પાણી સ્વચ્છ થાયછે એવી એક વનસ્પતિ.

तोयप्रसादनफल (तोयप्रसादनस्य फलम्) पु० लं. કતકફલ. [જાતની કાકડી.

तोयफला (तोयप्रधानं फलमस्याः) स्त्री० ला. એક

तोयभ (तोयदैवतं भम्) क्ली० भं. પૂર્વાષાઢા નક્ષત્ર.

तोयमुच् ( ) तोयं मुंचति मुच् क्विप्) पु० क्-ग्. १ મેધ. २ નાગરમોથ.

तोयमुच् (,,) त्रि० क्-ग्. પાણી મુકનાર, જલ છોડનાર.

तोयराज् (तोयेषु राजते) पु० ट्-ड्. દરીઓ, વરુણ.

तोयराशि (तोयानां राशिरिव) पु० शिः દરીઓ.

तोयराशि (तोयस्य राशिः) पु० शिः પાણીનો સમૂહ. [વાળું, જલવાળું.

तोयवत् (तोय मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. પાણી-

तोयवल्ली (तोयसन्निहितस्थाने वल्ली) स्त्री० ल्ली. કારેલાનો વેલો. [પાણીની છીપ.

तोयशुक्तिका (तोयजाता शुक्तिका) स्त्री० का.

तोयशुक्ती (तोयजाता शुक्ती) स्त्री० क्ती. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

तोयशुक (तोयस्य शुक इव) पु० कः શેવાળ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तोयसूचक (तोयं तोयरूपं सूचयति) पु० कः देडको. मंडूक.

तोयाधार (तोयस्य आधारः) पु० रः जलाशय. 'तोयाधारपथाश्च वल्कलशिखानिष्यंदरेखांकिताः' शाकुन्तलम्

तोयाधिवासिनी (तोयं तोयार्द्रदेशमाधिवसति) स्त्री० नी. तोयपुष्पी शब्द जुओ.

तोरण (तुर् ल्युट्) क्ली० णं. डोक, ग्रीवा.

तोरण (,,) पु० क्ली० णः-णं. १ आशोपालव आंबो वगेरेनां पत्रनुं तोरण. २ मोतीनुं तोरण. ३ णाणा उपर अथवा दरवाजा उपर शणगारेल तोरण. ४ मेराण कमान वगेरे. ५ रेशमी कापड वगेरे अन्तरीय रीते कापी दरवाजा उपर राखेछे ते. ६ नाहवाना स्थान पासे भींत सरखो उंचो प्रदेश थंधायछे ते. ७ मोटा कांटाने आधार आपतो एक त्रिकोण.

तोल (तुल् घञ्) पु० क्ली० लः-लं. १ १६ मासा अने पांच रति जरोजरनुं सोनुं ३५ तोलवानुं एक जातनुं वजन. २ १२ मासानी जराजरनुं एक जातनुं वजन.

तोलक (तुल् ण्वुल्) पु० क्ली० कः-कं. तोलुं.

तोलन (तुल् ल्युट्) क्ली० नं. तोलवुं, वजन करवुं.

तोलयित्वा (तुल् क्त्वा) अव्य० त्वा. तोलीने, वजन करीने.

तोल्य (तुल् ण्यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. तोलवा जोग.

तोल्य (,,) क्ली० ल्यं. तोल, वजन.

तोष (तुष् घञ्) पु० षः आनंद, सुख, खुशी, संतोष. [आनंदकारक.

तोषण (तुष् ल्यु) त्रि० णः-णी-णं. संतुष्ट करनार,

तोषण (तुष् ल्युट्) क्ली० णं. संतोष.

तोषण (तुष् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. संतोष पमाडवुं.

तोषल (तोषं लुनाति) क्ली० लं. मुसळुं.

तोषित (तुष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. संतोष पमाडेल, खुशी करेल.

तौक् (भ्वा० आत्म० सेट् तौकते) जवुं, गमन करवुं.

तौक्षिक ( ) पु० कः धनराशि.

तौतिक ( ) क्ली० कं. मोती.

तौतिका ( ) स्त्री० का. मोतीनी छींप.

तौर्य (तूर्य अण्) क्ली० र्यं. गायन, नृत्य, वाद्य ए त्रण. [शब्द जुओ.

तौर्यत्रिक (तौर्योपलक्षितं त्रिकम्) क्ली० कं. उपलो

तौल (तुला अण्) पु० लः १ त्राजवुं, कांटो. २ ऊन्मानदंड, तुलाराशि. [रो, चित्रकहाडनारो.

तौलिक (तुलया जीवती तुला ठक्) पु० कः चीता-

तौलिकिक (तूलिकया जीवती) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

तौलिन् (तौल इनि) पु० क्ली० लीं-लि. तुलाराशि.

तौल्य (तुल्यमेव अण्) क्ली० ल्यं. तुल्य.

तौल्य (तुला ष्यञ्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. तुलाथी परिच्छिन्न.

तौषार (तुषार अण्) क्ली० रं. बरफ, हिम.

तौषार (तुषारस्येदं अण्) त्रि० रः-रा-रं. बरफनुं, हिमसंबंधी. [त्याग करेलुं. २ मुकी दीधेलुं.

त्यक्त (त्यज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ छोडेलुं,

त्यक्तजीवित (त्यक्तं जीवितं येन) त्रि० तः-ता-तं. जेणे पोतानो जीव त्याग करेल छे ते.

त्यक्तलज्ज (त्यक्ता लज्जा येन) त्रि० जः-जा-जं. जेणे लाजनो त्याग करेल छे ते, जेणे शरम छोडी छे ते. [करतुं, छोडवुं, मुकी देतुं.

त्यक्तवत् (त्यज् क्तवतु) त्रि० वान्-वती-वत्. त्याग

त्यक्तव्य (त्यज् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. त्याग करवा योग्य, छोडवा लायक. त्याज्य.

त्यक्ताग्नि (त्यक्तोऽग्नियेन) पु०ग्निः जेणे अग्निहोत्र करवो छोडी दीधेल छे एवो द्विज.

त्यक्तुमनस् (त्यक्तुं मनः यस्य) त्रि० नाः-नसी-नस्. उपलो शब्द जुओ. [त्याग करनार.

त्यक्तृ (त्यज् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. छोडनार,

त्यक्त्वा (त्यज् क्त्वा) अव्य० क्त्वा० छोडीने, त्याग करीने. [वो, मुकी देवुं.

त्यज् (भ्वा० पर० सेट् त्यजति) छोडवुं, त्याग कर-

त्यजन (त्यज् ल्युट्) क्ली० नं. १ छोडवुं, मुकीदेवुं, त्याग. २ दान.

त्यजनीय (त्यज् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. त्याग करवा योग्य, दान करवा योग्य. [पेलुं.

त्यद् (त्यज् डित्) सर्व० त्रि० स्यः-स्या-त्यद् ते,

त्याग (त्यज् घञ्) पु० गः १ त्यजन शब्द जुओ. २ विषयविरागपानेल तपस्वी.

त्यागशील ( ) त्रि० लः-ला-लं. त्याग करतुं, दान करतुं, बक्षीस करतुं.

त्यागशीलता (त्यागशीलस्य भावः) स्त्री० ता. उदारपणुं, सभावतपणुं, दान करवावाळापणुं, छोडनारपणुं. [पेलो शब्द जुओ.

त्यागशीलत्व (त्यागशीलस्य भावः) क्ली० त्वं. उ-

त्यागिता (त्यागिनो भावः) स्त्री० ता. त्यागीपणुं.

त्यागित्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ.

ત્યાગિન્ (ત્યજ્ ઘિનુણ્) ત્રિ૰ ગી-ગિની-ગિ. ૧ છોડનાર, ત્યાગ કરનાર. ૨ દાન કરનાર. ૩ બક્ષીસ કરનાર.

ત્યાગિન્ (,,) પુ૰ ગી. ૧ દાન આપનારો. ૨ છોડનારો. ૩ શૂર. ૪ વિષયનો ત્યાગ કરનારો.

ત્યાગિમ (ત્યાગ ઇમચ્) ત્રિ૰ મઃ-મા-મં. ૧ છોડેલું, ત્યાગ કરેલું. ૨ મુકીદીધેલું.

ત્યાજ્ય (ત્યજ્ ણ્યત્) ત્રિ૰ જ્યઃ-જ્યા-જ્યં. ૧ છોડવા યોગ્ય, ત્યાગ કરવા લાયક. ૨ દાન કરવા યોગ્ય.

ત્યાજ્ય (,,) ક્લી૰ જ્યં. વૈધૃતિ, વ્યતિપાત વગેરે ૩૩ કાર્યમાં છોડવા યોગ્ય યોગ.

ત્રક્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ત્રંકતે) ૧ જવું. ૨ હાલવું.

ત્રખ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ત્રખતિ) જવું, ગમન કરવું

ત્રગ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ત્રંગતિ) ૧ જવું. ૨ હાલવું.

ત્રંગ (ત્રગિ અચ્) પુ૰ ગઃ હરિશ્ચંદ્ર રાજાની રાજધાની. [જુઓ.

ત્રંગા (ત્રગિ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ગા. ઉપલો શબ્દ

ત્રદ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ત્રંદતિ) ૧ ધંધો કરવો. ૨ ઉદ્યોગી થવું. ૩ હરકાંઇ કામ કરવું. ૪ મહેનત કરવી. [શરમાવું.

ત્રપ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ત્રપતે) લજ્જા પામવી,

ત્રપ (ત્રપ્ ઘઞ્) પુ૰ પઃ લાજ, શરમ, લજ્જા.

ત્રપ (ત્રપ્ અચ્) ત્રિ૰ પઃ-પા-પં. શરમાળ

ત્રપમાણ (ત્રપ્ શાનચ્) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. લાજપામનાર, શરમ પામનાર.

ત્રપા (ત્રપ્ અઙ્) સ્ત્રી૰ પા. ૧ શરમ, લાજ, લજ્જા. ૨ જેના આચરણથી સઘળા કુટુંબને કલંક પહોચ્યું હોય તેવી છીનાળવી સ્ત્રી. ૩ કુટુંબ. ૪ જાત. ૫ કીર્તિ, આબરૂ.

ત્રપાક (ત્રપ્ આકન્) પુ૰ કઃ એક જાતના જંગલી માણસની જાતિ.

ત્રપાકર (ત્રપાં કરોતિ) ત્રિ૰ રઃ-રી-રં. લજ્જા કરનારૂં, શરમ પહોચાડનારૂં.

ત્રપાનિરસ્ત (ત્રપા નિરસ્તા યેન) ત્રિ૰ સ્તઃ-સ્તા-સ્તં. જેણે લાજ મુકી છે તે, જેણે શરમ છોડી છે તે.

ત્રપાન્વિત (ત્રપયાઽન્વિતઃ) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. લાજવાળું, શરમવાળુ. [રાંડ.

ત્રપારંડા (ત્રપાયાં રંડા) સ્ત્રી૰ ડા. વેશ્યા, છીનાળ

ત્રપાવત્ (ત્રપા મતુપ્) ત્રિ૰ વાન્-વતી વત્. લાજવાળું, શરમવાળું.

ત્રપાવર્જિત (ત્રપયા વર્જિતઃ) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. લાજવિનાનું, શરમવિનાનું, બેશરમ.

ત્રપાહીન (ત્રપયા હીનઃ) ત્રિ૰ નઃ-ના-નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. ત્રપારહિત. [રમ પામેલ.

ત્રપિત (ત્રપ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ તા-તં. લાજ પામેલ, શ-

ત્રપિષ્ઠ (ત્રપ્ ત્રપા વા ઇષ્ઠન્) ત્રિ૰ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. ૧ અત્યંત તૃપ્ત થયેલ. ૨ અત્યંત સંતુષ્ટ. ૩ ઘણુંજ લાજ પામેલ, બહુજ શરમ પામેલ.

ત્રપીયસ્ (ત્રપ્ ત્રપા વા ઈયસ્) ત્રિ૰ યાન્-યસી-યસ્. ૧ અતિ તૃપ્ત થયેલ. ૨ અતિસંતુષ્ટ. ૩ ઘણું લાજ પામેલ. ૪ બહુ શરમ પામેલ.

ત્રપુ (ત્રપ્ ઉ) ક્લી૰ પુ. ૧ કલઇ. ૨ શીશું.

ત્રપુલ (ત્રપુ લચ્) ક્લી૰ લં. કલઇ.

ત્રપુષ (ત્રપ્ ઉષસ્) ક્લી૰ ષં. ૧ કલઇ. ૨ કાકડી.

ત્રપુષી (ત્રપુષ્ ઙીષ્) સ્ત્રી૰ ષી. કાકડી.

ત્રપુસ્ (ત્રપ્ ઉસ્) ક્લી૰ પુઃ ત્રપુ શબ્દ જુઓ.

ત્રપુસ (,,) ક્લી૰ સં. કાકડી.

ત્રપુસી (,, ઙીષ્) સ્ત્રી૰ સી. કાકડીનો વેલો.

ત્રપ્સ્ય (દ્રપ્સ્યં દસ્યતઃ) ક્લી૰ પ્સ્યં. પાતળું અથવા જળ મેળવેલું દહીં.

ત્રય (ત્રિ અયચ્) ક્લી૰ યં ૧ ત્રીજું. ૨ ત્રણ. (શબ્દની ઉત્તરે વપરાતો શબ્દ જેમ કે વચનત્રય, ગુણત્રય.)

ત્રયી (ત્રિ અયચ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ યી. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ ઋગ્વેદ સામવેદ અને યજુર્વેદ એવા ત્રણ વેદ. ૩ કંથ અને દીકરાવાળી સ્ત્રી. ૪ જ્ઞાન. ૫ વેદ. ૬ એક જાતની વનસ્પતિ.

ત્રયીતનુ (ત્રયીવેદા એવ તનુરસ્ય) પુ૰ નુઃ ૧ સૂર્ય, સૂરજ. ૨ આકડાનું ઝાડ.

ત્રયીધર્મ (ત્રય્યા વિધીયમાનો ધર્મઃ) પુ૰ ર્મઃ ત્રણ વેદમાં ફરમાવેલ ધર્મ. [વેદ છે તે.

ત્રયીમય (ત્રયી મયટ્) ત્રિ૰ યઃ-યી-યં. જ્યાં ત્રણ

ત્રયીમય (,,) પુ૰ યઃ ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. ૩ પરમેશ્વર.

ત્રયીમુખ (ત્રયી મુખે યસ્ય) પુ૰ ખઃ બ્રાહ્મણ, વિપ્ર.

ત્રયોદશ (ત્રયાધિકા દશ) ત્રિ૰ શઃ-શી-શં. તેરમું.

ત્રયોદશી (ત્રયોદશ ઙટ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ શી. તેરશ, તેરમી.

ત્રયોદશધા (ત્રયોદશ ધાચ્) અવ્ય૰ ધા. તેર રીતે, તેર પ્રકારે.

ત્રયોદશન્ (ત્રયધિકા દશ) ક્લી૰ શ. તેર.

ત્રયોદશિક (ત્રયોદશી ઠન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. તેરશને દહાડે કરેલું, તેરમીએ કરેલું.

ત્રય્યારણ ( ) પુ૰ ણઃ સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલ સુધન્વાનો પુત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

त्रस (दिवा० पर० सेट् त्रस्यति) १ त्रास पामवु, भीवुं, भय पामवुं. २ हेाडवुं. ३ जल्दीथी जवुं.
त्रस् (भ्वा० पर० सेट् त्रसति) उपसेा धातु जुओ.
त्रस् (भ्वा० पर० अनिट् त्रंसति) १ भेालवुं, केहेवुं. २ अणकवुं. ३ प्रकाशवुं. [जुओ.
त्रस् (चुरा० पर० आनिट् त्रंसयति) उपसेा धातु
त्रस् (चुरा० पर० सेट् त्रासयति) १ पकडवुं, झाल-वुं, थेाभवुं. २ लेवुं, ग्रहण करवुं. ३ भीवरावबु. भयपमाडवुं. ४ सामा थवुं. ५ अटकावबुं, मनाइ करवी. [ચર.
त्रस (त्रस् अच्) त्रि० सः-सा-सं. जंगम, अस्थावर,
त्रस (,,) क्ली० सं. अरण्य, वन, जंगल, रान.
त्रसदस्यु ( ) पु० स्युः सूर्यवंशमां पेदा थयेल ते नामनेा एक राजा, मांधातानेा पौत्र, पुरुकुत्सनेा पुत्र.
त्रसन (त्रस् ल्युट्) क्ली० नं. १ भय. २ उद्वेग.
त्रसन (त्रस् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. त्रासयुक्त.
त्रसर (त्रस् अरच्) पु० रः १ वणवु. २ एक जातनुं वणनानुं हथीआर.
त्रसरेणु (त्रसः रेणुः) पु० णु. झीणुं आरीक रजकण, सूर्यना किरणमां उडतुं झीणुं आरीक कण.
त्रसरेणु (त्रसः रेणुः यस्याः) स्त्री० णुः सूर्यनी पत्नी.
त्रसुर (त्रस् उरच्) त्रि० रः-रा-रं. भीरुण, भयपामनार, भीनार. भीरु.
त्रस्त (त्रस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ भय पामेल. भीनेल, त्रास पामेल. २ शीघ्र. ३ चकित.
'त्रस्तः समस्तजनहासकरः करेणुः' माघः
त्रस्तरूप ( ) त्रि० पः-पा-पं. भीरुण, भयपामनार, भीनार. [नार, त्रासपामनार.
त्रस्नु (त्रस क्नुः) त्रि० स्नुः-स्नुः-स्नु. भीरुण, भीः 'सीतां सौमित्रिणा त्यक्तां सद्रीचीं त्रस्नुमेकिकाम्' भट्टिः
त्रस्यत् (त्रस् शतृ) त्रि० स्यन्-स्यंती-स्यत्. भीतुं, त्रास पामतुं, भय पामतुं. [करवुं.
त्रा (अदा० पर० अनिट् त्राति) रक्षण करवुं, जतन
त्राण (त्रै क्त) त्रि० णः-णा-णं. रक्षण करेलुं, बचावेलुं, जतन करेलुं.
त्राण (त्रै ल्युट्) क्ली० णं. १ रक्षण करवुं, बचाववुं, जतन करवुं. २ रक्षण, आश्रय. ३ त्रायमाणा वनस्पति. [वेलुं, जतन करेलुं.
त्रात (त्रै क्त) त्रि० तः-ता-तं. रक्षण करेलुं, बचा-
त्रात (,,) क्ली० तं. १ रक्षण, बचाव. २ आश्रय. [चावनार.
त्रातृ (त्रै तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. रक्षण करनार, ब-
त्रापुष (त्रपुस् अण्) त्रि० षः-षी-षं. १ क्षीरनुं. २ क्षीरनुं बनावेल. ३ शीशानुं बनावेल.
त्रायत् (त्रै शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. रक्षण करतुं, बचावतुं. [२ वनस्पति त्रायमाणा.
त्रायंती (त्रै शतृ ङीप्) स्त्री० ती. १ रक्षण करती.
त्रायमाण (त्रै शानच्) त्रि० णः-णा-णं. रक्षण करतुं, बचावतुं. [शब्द जुओ.
त्रायमाणा (त्रै शानच् टाप्) स्त्री० णा. त्रायंती
त्रास (त्रस् घञ्) पु० सः १ भय, भीरु. २ रत्न माणेक अेवेरमांहेली अेक.
त्रासकर (त्रासं करोति) त्रि० रः-री-रं त्रास करनार, भीरु आपनार.
त्रासदायिन् (त्रासं ददाति) त्रि० यी-यिनी-यि. भय आपनार, भीरु आपनार.
त्रासन (त्रस् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. भय धालनार, भीरावनार.
त्रासन (त्रस् ल्युट्) क्ली० नं. भय, भय धालवेा ते.
त्रासित (त्रास् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. भीरावेल, भय पमाडेल. [भीरुवाणुं.
त्रासिन् (त्रस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. भयवाणुं,
त्रि (तृ डि) त्रि० त्रयः-तिस्रः-त्रीणि. त्रण.
त्रिंश (त्रिंशत् डट्) त्रि० शः-शा-शं. त्रीशमुं.
त्रिंशक (त्रिंशता क्रीतः) त्रि० कः-का-कं. त्रीशथी खरीद करेल.
त्रिंशत् (त्रयोदशतः परिमाणमस्य) स्त्री० शत्. त्रीश.
त्रिंशत्पत्र (त्रिंशतः पत्राणि अस्य) क्ली० त्रं. धेाणुं कमल.
त्रिंशत्क (त्रिंशत् कन्) क्ली० त्कं. १ त्रीशनुं टेाणुं. २ त्रीशनेा समुदाय. ३ त्रीश परिमाणवाणुं अवयव. ४ त्रीश.
त्रिंशत्तम (त्रिंशत् तमप्) त्रि० मः-मा-मं. त्रीशमुं.
त्रिक (त्रि कन्) क्ली० कं. १ त्रणनुं टेाणुं, त्रणनेा समूह. २ पीठनुं अेक हाडकुं. ३ अेां, प्रणव. ४ मंत्रना त्रण अक्षर. ५ अेक स्थले मळता त्रण मार्ग. ६ त्रण वस्तुनेा समुदाय, जेमके हरडां बेडां अने आमळां, शुंठ पीपर अने तीखां. ७ कठिनाग.
त्रिक (त्रि कन्) पु० कः वनस्पति गेाखरु.
त्रिककुद् (त्रीणि ककुत्सदृशानि शृंगाणि यस्य) पु० त्-द्. १ त्रण शिखरवाळा पर्वत. २ त्रिकुटाचल.
त्रिककुद् (तिस्रः ककुदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. जेने त्रण खुंध होयछे ते, जेने त्रण शिखर होय

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

છે તે. [ધિ નામે ગોત્રકૃ.

त्रिकट (त्रि कट् अच्) पु० टः એક જાતની ઔષ-

त्रिकटु (त्रयाणां कटूनां समाहारः) क्ली० टु. शुंઠ, પીપર અને તીખાં. કટુત્રય.

त्रिकण्टक (तिसृणां कण्टानां समाहारः) क्लीं० न्तं. કેરડાના ત્રણ ભાર.

त्रिकण्ट (त्रयः कण्टाः यस्य) पु० टः १ त्रिकण्ट शब्द જુઓ. २ વનસ્પતિ વાવડિંગ. ३ એક જાતનું ભાછલું.

त्रिकण्टक (त्रिकंट कन्) पु०कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

त्रिकाय (त्रयः काया यस्य) पु० यः બૌદ્ધમતની સ્થાપના કરનારો પુરૂષ.

त्रिका (त्रिधा कायति कै क) त्री० का. કુવા પાંસે પાણી કહાઢવાનું એક યંત્ર.

त्रिकार्षिक (त्रयाणां वातपित्तकफानां कार्षिकं) क्ली० कं. શુંઠ અતિવખની કળી અને મોથ એ ત્રણ મલેળું ઓસડ.

त्रिकाल (त्रयाणां कालानां समाहारः) क्ली० लं. ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન એવા ત્રણ કાલ.

त्रिकालज्ञ (त्रिकालं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. ત્રણ કાલનું જાણનાર, સર્વજ્ઞ.

त्रिकालज्ञ (,,) पु० ज्ञः १ દેવ. २ દેવર્ષિ. ३ બૌદ્ધમતની સ્થાપના કરનાર પુરૂષ

त्रिकालदर्शिन् (त्रिकालं पश्यति) त्रि०र्शी-र्शिणी र्शि. ત્રણ કાલનું જોનાર.

त्रिकालदर्शिन् (,,) पु० र्शी. १ દેવર્ષિ. २ તે નામનો એક બૌદ્ધસાધુ.

त्रिकालविद् (त्रिकालं वेत्ति) त्रि० त्-द्. १ ત્રણ કાલનું જાણનાર. २ સર્વજ્ઞ.

त्रिकालविद् (,,) पु० त्-द्. બૌદ્ધમતની સ્થાપના કરનારો પુરૂષ.

त्रिकूट (त्रीणि कूटान्यस्य) पु० टः १ ત્રણ શિખરવાળો પર્વત. २ તે નામનો એક પર્વત. ३ સુમેરૂ પર્વત.

त्रिकूट ( ) क्ली० टं. સમુદ્રના પાણીનું બાષ્પથી તૈયાર કરેલ મીઠું, સીંધવ, બાંગડક્ષાર.

त्रिकूर्चक (त्रीणि कूर्चकान्यस्य) क्ली० कं. એક જાતનું ત્રણ ધારવાળું શસ્ત્ર.

त्रिकोण (त्रयः कोणाः यस्य) क्ली० णं. १ ત્રિકોણ. २ ત્રીગુહ્યાંગ, યોનિ. ३ ત્રણ ખુણાવાળો હરકોઈ પદાર્થ. ४ મોક્ષ.

त्रिकोणफल (त्रिकोणं फलं यस्य) क्ली० लं. શીંગોડું.

त्रिक्षार (त्रयाणां क्षाराणां समाहारः) क्ली० रं. સાજીખાર, જવખાર, અને ટંકણખાર.

त्रिख् (भ्वा० पर० सेट् त्रिखति) જવું, પાસે જવું.

त्रिख (त्रिधा खं आकाशो यस्य) क्ली० खं शीशું.

त्रिखट्वी (त्रिसृणां खट्वानां समाहारः) क्ली० ट्वी. ત્રણ ખાટલા, ત્રણ પલંગનો સમુદાય [જુઓ.

त्रिखट्वी (,,) स्त्री० ट्वी. ઉપલો શબ્દ

त्रिगण (त्रयाणां गणानां समाहारः) पु० णः ધર્મ અર્થ અને કામ, ત્રિવર્ગ.

'न बाधतेऽस्य त्रिगणः परस्परम्' किरातार्जुनयिम्.

त्रिगत (त्रि गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ત્રમણ્ય, ત્રીપટ. २ ત્રણ રીતે કરેલું. ३ ત્રણ રસ્તે ગયેલું.

त्रिगत (,,) क्ली० तं. જેમાંથી ત્રણ અર્થ નીકળે છે એવું વાકય.

त्रिगर्त्त (त्रयो गर्ताः यस्मिन्) पु० र्त्तः લાહોર પ્રાંત માહેલો એક દેશ. [જુઓ. જાલંધર.

त्रिगर्त्तक (त्रिगर्त्तः कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ

त्रिगर्त्ता (त्रयो गर्त्ताः योनिद्वाराण्यस्याः) स्त्री० र्त्ता. १ મૈથુનની ઇચ્છાવાળી સ્ત્રી. २ સ્ત્રી. ३ મોતી. ४ એક જાતનો નાનો કીડો.

त्रिगंधक (त्रयाणां गंधकद्रव्याणां समाहारः) क्ली० कं. ત્રિજાત શબ્દ જુઓ.

त्रिगुण (त्रयाणां गुणानां समाहारः) क्ली० णं. સત્વ, રજ અને તમ. [ત્રણ વેળા ખેડેલું.

त्रिगुणाकृत (त्रिगुण आ कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं.

त्रिगुणात्मक (त्रयो गुणा आत्मा यस्य) त्रि० कः-त्मिका-कं. १ ત્રણ ગુણવાળું. २ સત્વ રજ અને તમ ગુણવાળું. [ણેલું.

त्रिगुणित (त्रिभिर्गुणितं) त्रि० तः-ता-तं. ત્રણે ગુ-

त्रिगुणी ( ) स्त्री० णी. બીલીનું ઝાડ.

त्रिगूढ (त्रि गुह् क्त) क्ली० ढं. સ્ત્રીનો વેશ લઇ પુરૂષપનું નાચવું, સ્ત્રીના વેશમાં પુરૂષપનું કાર્ય.

त्रिचतुर (त्रयो वा चत्वारो वा) त्रि० राः-रा:-राणि. ત્રણ અથવા ચાર.

त्रिजात (त्रयाणां जातानां समाहारः) क्ली० तं. તજ, તમાલપત્ર અને એલાયચી. ત્રિગંધક.

त्रिजातक (त्रिजात कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [અર્ધ ભાગ.

त्रिज्या (त्रिषु ज्या) स्त्री० ज्या. વર્તુલના વ્યાસનો

त्रिण (तृणं पृषो०) क्ली० णं. तृण શબ્દ જુઓ.

त्रिणता (तृण तल्) स्त्री० ता. ધનુષ્, ધાસપણું, ખડપણું.

त्रिणता (त्रिषु स्थानेषु नता) स्त्री० ता. ધનુષ.

त्रिणत्व (त्रिणस्य भावः) क्ली० त्वं. ધાસપણું, ખડ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પણું, તૃણભાવ.

त्रिणाचिकेत (त्रिकृतः चितो नाचिकेतो येन) पु० तः यजुर्वेदनो એક ભાગ. तृणाचिकेत.

त्रिणाचिकेत (त्रिणा चिकेत् अच्) पु० तः त्रिणाचिकेतनो અભ્યાસ કરનાર. [ज्ञति.

त्रित ( ) पु० तः देवज्ञति, ऋषि-

त्रितक्ष (त्रयाणां तक्षाणां समाहारः) क्ली० क्षं. त्रण सुતાર, ત્રણ સુતારનું ટોળું. [ખ્દ જુઓ.

त्रितक्षी (,, ङीप्) स्त्री० क्षी. ઉપલો શ.

त्रितय (त्रि तयप्) त्रि० यः-या-यं. त्रीજુ, ત્રણમું.

त्रिता (त्रि तल्) स्त्री० ता. ત્રણપણું.

त्रित्व (त्रि० त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

त्रिदंड (त्रयाणां दंडानां समाहारः) क्ली० डं. १ ત્રણ દંડ. २ ત્રણ દંડનો સમુદાય. ૩ વાચા, આચરણ, અને અંતઃકરણને સમાધાન કરવાનું કર્મ.

त्रिदंडधारण (त्रिदंडस्य धारणं) क्ली० णं. એકઠા ત્રણ દંડનું ધારણ કરવું.

त्रिदंडिन् (त्रिदंड इनि) पु० डी. વાચા મન અને આચરણ એ ત્રણ જેના સ્વાધિનમાં છે એવો સંન્યાસી. २ ત્રણ દંડવાળો.

त्रिदला (त्रीणि दलानि प्रतिपत्रं यस्याः) स्त्री० ला. એક જાતનો વેલો, લાજાલુ.

त्रिदश (त्रिस्रो दशा यस्य) पु० शः १ દેવ. २ જીવ.

त्रिदश (त्रिगुणा दश) पु० व० शाः त्रीशनी संખ્યાની સંજ્ઞા, ત્રીશ. [२ના દેવમાંથી પ્રત્યેક.

त्रिदश (तृतीया दशा यस्य) पु० शः तेत्रीश प्रકા-

त्रिदश (त्र्यधिका दश) त्रि० शः-शी-शं. तेरमुं.

त्रिदशगुरु (त्रिदशानां गुरुः) पु० रुः बृहस्पति.

त्रिदशदीर्घिका (त्रिदशानां दीर्घिका) स्त्री० का. ભાગીરથી નદી.

त्रिदशन् ( ) त्रि० श. तेर.

त्रिदशनदी (त्रिदशानां नदी) स्त्री० दी. ભાગીરથી નદી. [सुरपति.

त्रिदशपति (त्रिदशानां पतिः) पु० तिः ४ंद्र.

त्रिदशवधू (त्रिदशानां वधूः) स्त्री० धूः स्वर्गनी वेश्या. सुरवधू, सुरांगना. [शब्द जुओ.

त्रिदशवनिता (त्रिदशानां वनिता) स्त्री० ता. ઉપલો

त्रिदशांकुश (त्रिदशेष्वंकुशमिव) क्ली० शं. ४ंद्रनुं વજ્ર. [ति. सुरगुरु.

त्रिदशाचार्य (त्रिदशानामाचार्यः) पु० र्यः बृहस्प-

त्रिदशायुध (त्रिदशानामायुधम्) क्ली० धं. ४ंद्रनुं વજ્ર. [सुर. सुरद्विष्

त्रिदशारि (त्रिदशानामरिः) पु० रिः राक्षस, अ-

त्रिदशालय (त्रिदशानामालयं) क्ली० यं. १ स्वर्ग. २ मेरु. [२ मेरु.

त्रिदशावास (त्रिदशानामावासः) पु० सः स्वर्गलोक.

त्रिदशाहार (त्रिदशानामाहारः) पु० रः अमृत. पीयूष, सुधा.

त्रिदशी ( ) स्त्री० शी. तेरश.

त्रिदालिका (त्रिदलिका पृ०) स्त्री० का. वनस्पति यर्मकषा. [दिवस, त्रण दिवसनुं टोળुं.

त्रिदिन (त्रयाणां दिनानां समाहारः) क्ली० नं. त्रण

त्रिदिनस्पृश् (त्रिदिनं स्पृशति) पु० क्-ग्. એક મુરहिन साथे त्रण चांद्रदिननुं એકકું મળવું.

त्रिदिव (त्रि दिव् क) पु० क्ली०-वः-वं. १ स्वर्ग. २ आકાश.

त्रिदिवा (त्रि दिव् क टाप्) स्त्री०वा. ભાગીરથી નદી.

त्रिदिवेश (त्रिदिवस्य ईशः) पु० शः १ ઇંદ્ર. २ દેવ.

त्रिदिवोद्भवा (त्रिदिव उत् भू अच् टाप्) स्त्री० वा. १ મોટી એલાયચી. २ ગંગા.

त्रिदिवौकस् (त्रिदिवमोको यस्य) पु० काः देव, सुर.

त्रिदिवौकस (त्रिदिवमोको यस्य पृषो०) पु० सः देव.

त्रिदृश् (तिस्रः दृशो यस्य) त्रि०-क्-ग्. त्रण नेत्रवाળું.

त्रिदृश् (तिस्रः दृशोऽस्य) पु०-ग्-क्. शिव.

त्रिदोष (त्रयाणां दोषाणां समाहारः) क्ली० षं. वात, पित्त अने કફનો એકઠો ક્ષોભ, ત્રણ દોષ.

त्रिदोषघ्न (त्रिदोषं हंति हन्) त्रि० घ्नः-घ्नी-घ्नं. वात, पित्त अने કફના એકઠા પ્રકોપને હણનાર.

त्रिदोषज (त्रिदोषाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. वात, पित्त अने કફના પ્રકોપથી પેદા થનાર રોગ વિકાર વગેરે.

त्रिधा (त्रि धाच्) अव्य०धा. त्रण प्रકારે, ત્રણ રીતે.

त्रिधातु (त्रि धा तुन्) पु० तुः गणपति, गणेश.

त्रिधातु (त्रयाणां धातूनां समाहारः) क्ली० तु. त्रण धातु, ત્રણ ધાતુનો સમુદાય.

त्रिधामन् (त्रीणि धामानि यस्य) त्रि० मा-मा-मन्. જેને વાસ કરવાનાં ત્રણ સ્થળ હોય છે તે.

त्रिधामन् (,,) पु० मा. १ महादेव. २ विष्णु. ३ मृत्यु. ४ अग्नि. ५ चित्रानुं ઝાડ.

त्रिधाम (त्रयाणां धाम्नां समाहारः) क्ली० मं. १ ત્રણ ધામ. २ સ્વર્ગ. [धाम.

त्रिधामी (,, ङीष्) स्त्री० मी. त्रण

त्रिधामूर्ति (त्रिप्रकारा मूर्तिर्यस्य) पु० र्तिः ब्रह्मा, विष्णु अने ३६ એવી ત્રણ પ્રકારની મૂર્તિવાળો ५२मेश्वर.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

त्रिनयन (त्रीणि नयनान्यस्य) पु० नः महादेव.
त्रिनयन (त्रीणि नयनानि यस्य) त्रि० नः-ना-नं. त्रण आंखवाळुं. [पक्षे शब्द जुओ.
त्रिनेत्र (त्रीणि नेत्राणि यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. उ-
त्रिनेत्र (त्रीणि नेत्राण्यस्य) पु० त्रः १ महादेव. २ पारो. ३ वनस्पति डुमरकंद.
त्रिनेत्रचूडामणि (त्रिनेत्रस्य चूडायां मणिरिव) पु० णिः १ चंद्र. २ कपुर. [रसायन.
त्रिनेत्ररस ( ) पु० सः એક જાતનું
त्रिपक्ष (त्रयाणां पक्षाणां समाहारः) क्ली० क्षं. त्रण पक्ष, त्रण पખવાડીआं, दोढ महिनो, छ अठवाडीआं.
त्रिपताक (तिस्रः पताका यस्य) पु० कः त्रण १ रेषावाळुं कपाल. २ त्रण सीधी आंगणीवाळो हाथ.
त्रिपत्र (त्रीणि पत्राणि यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. त्रण पांदडांवाळुं, त्रण पत्रवाळुं.
त्रिपत्रक (त्रिपत्र कन्) पु० कः १ भीलीनुं आड. २ किंशुक वृक्ष. ३ केसुडानुं आड.
त्रिपथ (त्रयाणां पथां समाहरः) क्ली० थं. १ त्रण रस्ता એકઠा भळे छे ज्यां ते स्थळ. २ त्रण मार्गनो समुदाय.
त्रिपथग (त्रिपथ गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. त्रण रस्ते जनार, त्रिपथे जनार. [नदी.
त्रिपथगा (,, टाप्) स्त्री० गा. भागीरथी
त्रिपद (त्रयः पादाः यस्य) त्रि० दः-दा-दी-दं. १ त्रण पगवाळुं. २ त्रण चरणवाळुं. ३ त्रण पादवाळुं. [घोडी.
त्रिपद (,,) क्ली० दं. त्रण पायावाळी
त्रिपदा (त्रयः पादाः यस्याः) स्त्री० दा. गायत्रीमंत्र.
त्रिपदी (त्रयः पादाः यस्याः) स्त्री० दी. हाथीनो तंग. त्रिदला शब्द जुओ. [पांदडांवाळुं
त्रिपर्ण (त्रीणि पर्णानि यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. त्रण
त्रिपर्ण (त्रीणी प्रतिपर्णं पर्णान्यस्य) पु० र्णः केसुडानुं आड.
त्रिपर्णी (त्रीणि पर्णानि प्रतिपर्णमस्याः) स्त्री० र्णी. १ रानी कपास. २ वनस्पति मोरवेल. ३ वनस्पति जंगली गांजो. त्रिपर्णिका.
त्रिपाठः (त्रयः पाठाः) पु० ठः धन, क्रम अने पद એવા त्रण पाठ. [धन पाठ जाणनार.
त्रिपाठिन् (त्रि पठ् णिनि) पु० ठी. पद, क्रम अने
त्रिपाद् (त्रयः पादा यस्य) पु० त्-द्. १ अग्नि. २ साळार ज्वर. ३ विष्णु. ४ चित्रानुं आड.
त्रिपिव (त्रि पा कं) पु० वः लांबा कानवाळो मोकडो.
त्रिपिष्टप (त्रिदशानां पिष्टपं) क्ली० पं. स्वर्गलोक.
त्रिपिष्टपसद् (त्रिपिष्टपे सीदति) पु० त्-द् देव, देवता.
त्रिपुट (त्रीणि पुटान्यस्य) पु० टः १ त्रण जातनुं कडेगण. २ कीनारो, कांठो. ३ हस्तप्रमाण. ४ वनस्पति त्रिकंठ. ५ आખરનું आड. ६ એક જાતનું यंत्र.
त्रिपुटक (त्रिपुट कन्) पु० कः त्रिकोण.
त्रिपुटा (त्रीणी पुटान्यस्याः) स्त्री० टा. १ धोળु नसोतर. २ रानभोगरी. ३ नानी એલાયચી. ४ मोटी એલાયચી. ५ नसोतर.
त्रिपुटिन् (त्रिपुट इनि) पु० टी. એरंडानुं आड.
त्रिपुटी (त्रीणि पुटानि संख्यस्य) स्त्री० टी. धोળुं नसोतर. [पुट.
त्रिपुटी (त्रयाणां पुटानां समाहारः) क्ली० टी. त्रण-
त्रिपुटीफल (त्रिपुटी पुटत्रयं फलेऽस्य) पु० लः એरंडानुं आड.
त्रिपुंड्र (त्रयाणां पुंड्राणां इक्षुवदाकाराणां समाहारः) क्ली० ड्रं मृत्तिका, छाण, चंदन वगेरेनुं, आडा त्रण पट्टावाळुं, शिवशक्तिना उपासक टीलुं करेछे ते.
त्रिपुंड्रक (त्रिपुंड्र कन्) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ. [रतुं टोळुं.
त्रिपुर (त्रयाणां पुराणां समाहारः) क्ली० रं. त्रणपु-
त्रिपुर (त्रीणि पुराणि येषां) पु० रः त्रिपुरासुर वगेरे. [शिव.
त्रिपुरजित् (त्रिपुरं जितवान्) पु० त्-द्. महादेव,
त्रिपुरदहन (त्रिपुरस्य दहनं यस्मात्) पु० नः उपलो शब्द जुओ. [એક देवी.
त्रिपुरभैरवी (त्रिपुरा भैरवी) स्त्री० वी. ते नामनी
त्रिपुरमल्लिका (त्रिपुरा मल्लिका) स्त्री० का. એક जातनी औषधि. [व. त्रिपुरारि.
त्रिपुरसूदन (त्रिपुरं सूदयति) पु० नः महादेव, शि-
त्रिपुरा (त्रीन् थर्मार्थकामान् पिपर्ति) स्त्री० रा. ते नामनी એક देवी. [त्रिपुरारि.
त्रिपुरांतक (त्रिपुरस्यांतक इव) पु० कः महादेव.
त्रिपुरुष (त्रयाणां पुरुषाणां समाहारः) क्ली० षं. १ त्रण पुरुष. २ त्रण पुरुषनुं टोळुं. ३ वंशमां त्रण पेढीना पुरुषनो समुदाय.
त्रिपुरुषागत (त्रिपुरुषादागतं) त्रि० तः-ता-तं. त्रण पेढीथी चाल्युं आवेलुं. [सोतर.
त्रिपुषा (त्रीन् पुष्णाति पुष् क) स्त्री० षा. काळुं नसोतर.
त्रिपुष्ट (त्रयः धर्मार्थकामाः पुष्टाः यस्य) पु० ष्टः जैनमतमां वासुदेव नामना राजाओमांथी એક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

त्रिपौरुष (त्रिपुरुषस्येदं अण्) त्रि० षः-षी-षं. १ त्रण पेढीनुं, त्रण पेढी संबंधी. २ त्रण पुरुषनुं, त्रण पुरुष संबंधी.
त्रिफला (त्रयाणां फलानां समाहारः) स्त्री० ला. हरडां, बेहडां अने आमळां. [जुओ.
त्रिफली (,, ङीष्) स्त्री० ली. उपलो शब्द
त्रिवुलीक (त्रि० वुल् की कन्) क्ली० कं. गांड, गुदा, अपानद्वार. [सोतर.
त्रिभंडी (त्रि भंड् अण् ङीष्) स्त्री० डी. धोळुं न-
त्रिभद्र (त्रिषु दंतक्षतमर्दनालिंगनेषु भद्रं यत्) क्ली० द्रं. स्त्री पुरुषनो संयोग, मैथुन, सुरत.
त्रिभुज (त्रयो भुजा यस्य) पु० जः त्रिकोण.
त्रिभुवन (त्रयाणां भुवनानां समाहारः) क्ली० नं. स्वर्ग मृत्यु अने पाताळ.
त्रिभुवनकीर्तिरस (त्रिभुवने कीर्तिर्यस्य तादृशो रसः) पु० रः वैद्यकप्रसिद्ध एक जातनुं रसायन.
त्रिमधु (त्रिगुणितं मधु यत्र) पु० धुः १ ऋग्वेदनो एक भाग. २ ऋग्वेदना ते नामना भागनो अभ्यास करनार.
त्रिमधु (त्रिगुणितं मधु) क्ली० धु. घी, साकर अने मध. [रस्तो.
त्रिमार्ग (त्रयो मार्गा यस्य) पु० र्गः त्रण मार्गवाळो
त्रिमार्गगा (त्रिभिर्मार्गैर्गच्छति गम् ड) स्त्री० गा. गंगा.
त्रिमार्गा (त्रयो मार्गा यस्याः) स्त्री० र्गा. गंगा.
त्रिमार्गी (त्रयाणां मार्गाणां समाहारः) स्त्री० र्गी. त्रण मार्गनो समुदाय. [त्रिकुटाचल.
त्रिमुकुट (त्रीणि मुकुटान्येव शृंगाणि यस्य) पु० टः
त्रिमुख (त्रीणि मुखानि यस्य) त्रि० खः-खा-खं. त्रण मोंवाळुं.
त्रिमुख (त्रीणि मुखान्यस्य) पु० खः जैन मतनो ते नामनो एक साधु. २ शाक्य मुनि.
त्रिमुखा (त्रीणि मुखान्यस्याः) स्त्री० खा. जैन मतनी ते नामनी एक देवता.
त्रिमूर्ति (तिस्रो मूर्तयो यस्य) पु० र्तिः विष्णु, शंकर अने ब्रह्मा एवो त्रण मूर्तिवाळो परमेश्वर. २ जैन मतनो ते नामनो एक साधु.
त्रियंबक (त्रीणि अंबकानि यस्य) पु० कः शिव.
त्रियव (त्रयो यवाः परिमाणमस्य) क्ली० वं. त्रण य-व भार एक वजन. [जातनी औषधि.
त्रियष्टि (त्रिषु व्रातादिषु यष्टिरिव) पु० ष्टिः एक
त्रियामक (त्रि यम् ण्वुल्) क्ली० कं. पातक, पाप.
त्रियामा (त्रयो यामा यस्याः) स्त्री० मा. १ रात्रि. २ काळुं नसोत्तर. ३ यमुना नदी. ४ गळी. ५ हलदर. [नो अथवा भूरा रंगनो घोडो.
त्रियूह ( ) पु० हः तेलीआ रंग-
त्रिरसक (त्रि रस कन्) क्ली० कं. मध, मदीरा.
त्रिरात्र (तिसृणां रात्रीणां समाहारः) क्ली० त्रं. त्रण रात, त्रण रात्रिनो समुदाय.
त्रिरेख (तिस्रो रेखा यत्र) पु० खः शंख.
त्रिलोकी (त्रयाणां लोकानां समाहारः) स्त्री० की. त्रिभुवन शब्द जुओ. त्रिलोक.
त्रिलोकेश (त्रिलोकस्य ईशः) पु० शः १ त्रण लोक-नो धणी. २ सूर्य. ३ आकडानुं आड.
त्रिलोचन (त्रीणि लोचनानि यस्य) त्रि० नः-नी-नं. त्रण आंखवाळु, जेने त्रण आंख होयछे ते.
त्रिलोचन (त्रीणि लोचनानि यस्य) पु० नः महादेव, शिव. [भतनी एक देवता.
त्रिलोचना (त्रीणि लोचनान्यस्याः) स्त्री० ना. जैन
त्रिलोचनी (त्रिलोचनस्य स्त्री ङीष्) स्त्री० नी. पार्वती, गौरी, भवानी.
त्रिलोहक (त्रयाणां लोहकानां समाहारः) क्ली० कं. सोनुं, रुपुं अने तांबुं.
त्रिवर्ग (त्रयो वर्गाः) पु० र्गः १ धर्म अर्थ अने काम. २ शुद्धि अंधत्व अने हानि एवा कुदरतना त्रण गुण. ३ राज्य अथवा राजानी वृद्धि हानि अने समत्व एवी त्रण स्थिति. ४ हरडां बहेडां अने आमळां. ५ शुंठ पींपर अने तीखां. ६ सा-री चाल. [जेनी प्राप्ति जेने थयछे ते.
त्रिवर्गपारीण ( ) त्रि० णः-णा-णं. त्रिव-
त्रिवर्ण (त्रयाणां वर्णानां समाहारः) क्ली० र्णं. त्रण वर्ण, त्रण वर्णनो समुदाय.
त्रिवर्णक (त्रिवर्ण कन्) त्री० कं. १ हरडां, बहेडां अने आमळां २ शुंठ पींपर अने तीखां. ३ गोभरुं. [नी वाछडी.
त्रिवर्षिका (त्रिवर्षा कन् इत्वं) स्त्री० का. त्रण वर्ष-
त्रिवर्षीय (त्रिवर्षे भवः) त्रि० यः-या-यं. त्रणवर्षे होनारुं, त्रण वर्षे थनारुं. [वाटा होय छे ते.
त्रिवलि (त्रिगुणिता वलिः) स्त्री० लिः पेट उपर त्रण
त्रिवार (त्रयो वारा यस्य) त्रि० रः-रा-रं. त्रणवा-रतुं. [विष्णु.
त्रिविक्रम (त्रयो विक्रमाः पादन्यासा यस्य) पु० मः
त्रिविक्रमरस ( ) पु० सः वैद्यक-प्रसिद्ध एक जातनुं रसायन. [णनारो.
त्रिविद (तिस्रो विद्या यस्य) पु० दः त्रण वेद जा-
त्रिविद्या (तिस्रो विद्याः) स्त्री० द्या. ऋग्वेद, यजु-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વેદ અને સામવેદ.

ત્રિવિધ (તિસ્રો વિધા યસ્ય) ત્રિ ધઃ-ધા-ધં. ત્રણ પ્રકારનું, ત્રણ રીતનું, ત્રણ તરહેનું. [ભુવન.

ત્રિવિષ્ટપ (તૃતીયં વિષ્ટપમ્) ક્લી૰ પં. સ્વર્ગલોક, ત્રિ-

ત્રિવિષ્ટપસદ્ (ત્રિવિષ્ટપ સદ્ ક્વિપ્) પુ૰ ત્. દ્. દેવ, દેવતા.

ત્રિવૃત્ (ત્રિ૰ વૃ ક્વિપ્) પુ૰ ત્ ૧ હરદોઇ ત્રણ વસ્તુનો મેલાપ. ૨ ત્રણ સૂ.૨ એકઠાં કરેલ એક દોરી. [ત૨. ત્રિભંડી.

ત્રિવૃત્ (,,) ત્રિ૰ ત્. વનસ્પતિ નસો-

ત્રિવૃત્ (,,) ત્રિ૰ ત્. ૧ ત્રણ થરનું. ૨ ત્રિપટ્ટ. ૩ ત્રણ દોરીનું. ૪ ઋગ્વેદના નવમા મંડળના અગીઆરમા મંત્રની સાંભળવાની રીતિ.

ત્રિવૃતા ( ) સ્ત્રી૰ તા. વનસ્પતિ નસોત૨. ત્રિભંડી.

ત્રિવૃત્કરણ (ત્રિ વૃત્ કૃ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. મૃત્તિકા, પાણી અને અગ્નિનું એકઠું ભળવું.

ત્રિવૃત્પર્ણી (ત્રિવૃત્ ત્રિદોષઘ્નં પર્ણમસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ર્ણી. એક જાતની વનસ્પતિ.

ત્રિવેણી (તિસ્રઃ વેણયઃ પ્રવાહા યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ણી. ગંગા, યમુના અને સરસ્વતીનો સંગમ.

ત્રિવેદ (ત્રયાણાં વેદાનાં સમાહારઃ) ક્લી૰ દં. ઋગ્વેદ, સામવેદ અને યજુર્વેદ.

ત્રિવેદિન્ (ત્રીન્ વેદાન્ વેત્તિ) પુ૰ દી. ત્રણ વેદ જાણનાર વિપ્ર, તરવાડી.

ત્રિશંકુ (ત્રયઃ શંકવ ઇવ યત્ર) પુ૰ કુઃ ૧ તે નામનો એક સૂર્યવંશી રાજા. ૨ બપૈયો. ૩ ચાતક પક્ષી. ૪ કાચબો. ૫ બીલાડો. ૬ પંતગીયો. ૭ અગીયો જીવડો.

ત્રિશંકુજ (ત્રિશંકુ જન્ ડ) પુ૰ જઃ હરિશ્ચંદ્ર રાજા.

ત્રિશંકુયાજિન્ (ત્રિશંકુ યજ્ ણિચ્ ણિનિ) પુ૰ જી. વિશ્વામિત્ર મુનિ. [તે નામનો એક સાધુ.

ત્રિશરણ (ત્રીણિ શરણાન્યસ્ય) પુ૰ ણઃ જૈન મતનો

ત્રિશલા (તિસ્રઃ શાલા યસ્યાઃ પૃ૰) સ્ત્રી૰ લા. જૈનમતપ્રસિદ્ધ વર્ધમાનક ધર્માધ્યક્ષની મા.

ત્રિશિખ (તિસ્રઃ શિખા યસ્ય) ત્રિ૰ ખઃ-ખા-ખં. ત્રણ શિખાવાળું, ત્રણ માથાંવાળું.

ત્રિશિખ (,,) ક્લી૰ ખં. ૧ ત્રણ શિખાવાળું એક જાતનું શિરોભૂષણ. ૨ ત્રિશૂળ.

ત્રિશિખ (,,) પુ૰ ખઃ રાવણનો ત્રિશીર્ષક નામનો પુત્ર.

ત્રિશિરસ્ (ત્રીણિ શિરાંસિ યસ્ય) પુ૰ રાઃ ૧ રાવણપુત્ર. ૨ કુબેર. ૩ મૂર્તિમાન જ્વર.

ત્રિશિરસ્ (,,) ત્રિ૰ રાઃ-રાઃ-રઃ ત્રણ માથાવાળું, જેને ત્રણ મસ્તક હોયછે તે.

ત્રિશીર્ષક (ત્રીણિ શીર્ષકાણિ યસ્ય) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ત્રિશીર્ષિક (,,) ક્લી૰ કં. ત્રિશૂલ.

ત્રિશૂલ (ત્રીણિ શૂલાનીવ અગ્રાણિ યસ્ય) ક્લી૰ લં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ત્રિશૂલવાળો.

ત્રિશૂલિન્ (ત્રિશૂલ ઇનિ) પુ૰ લી. ૧ મહાદેવ. ૨

ત્રિશૃંગ (ત્રીણિ શૃંગાણ્યસ્ય) પુ૰ ગઃ ત્રણ ટોચવાળો પર્વત. ૨ ત્રિકોણ. ૩ ત્રિકુટાચલ.

ત્રિશૃંગ (ત્રીણિ શૃંગાણિ યસ્ય) ત્રિ૰ ગઃ-ગા-ગં. ત્રણ ટોચવાળું. ૨ ત્રણ શીંગડાંવાળું.

ત્રિશૃંગિન્ (ત્રીણિ શૃંગાણિ સંત્યસ્ય ઇનિ) પુ૰ ગી. એક જાતનો મત્સ્ય.

ત્રિષવણ (ત્રિ સુ લ્યુ) ત્રી૰ ણં. પ્રાતઃસ્નાન, મધ્યાન્હ સ્નાન અને સાયંસ્નાન દિવસમાં કરેછે તે ત્રણકાળ.

ત્રિષવણસ્નાયિન્ (ત્રિષવણે સ્નાતિ) પુ૰ યી. પ્રાતઃસ્નાન, મધ્યાન્હ સ્નાન અને સાયંસ્નાન કરનાર.

ત્રિષ્ટુપ્ (ત્રિષુ સ્થાનેષુ સ્તુભ્યતે) સ્ત્રી૰ પ્. એક જાતનો છંદ, જેના દરેક ચરણમાં અગીઆર અક્ષર હોયછે તે.

ત્રિષષ્ટિ (ત્રયધિકા ષષ્ટિઃ) સ્ત્રી૰ ષ્ટિઃ ત્રેસઠ.

ત્રિષ્ઠ (ત્રિ સ્થા ક) ત્રિ૰ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. ત્રણમાં રહેલું.

ત્રિસ્ (ત્રિ સુચ્) અવ્ય૰ ત્રિઃ ત્રણવેળા, ત્રણદાવ, ત્રણવાર. [વાર, બપોર અને સાયંકાળ.

ત્રિસંધ્ય (તિસૃણાં સંધ્યાનાં સમાહારઃ) ત્રી૰ ધ્યં. સ- ' સાન્નિધ્યં પુષ્કરે યેષાં ત્રિસંધ્યં કુરુનંદનં ' ભારતમ્.

ત્રિસંધ્યા (,,) સ્ત્રી૰ ધ્યા. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પોર અને સાયંકાળ.

ત્રિસંધ્યી (,, ડીપ્) સ્ત્રી૰ ધ્યી. સવાર, બપોર અને સાયંકાળ.

ત્રિસપ્તતિ (ત્રયધિકા સપ્ત્તિઃ) સ્ત્રી૰ તિઃ તોંતેર.

ત્રિસપ્તન્ (ત્રિગુણા સપ્ત) ત્રિ૰ પ્તા. એકવીશ.

ત્રિસમ (ત્રયાણાં સમાનાં સમાહારઃ) ક્લી૰ મં. ૧ ત્રણ સરખા પદાર્થ વગેરેનો સમુદાય. ૨ ત્રણ વર્ષનો સમુદાય.

ત્રિસર (કૃસર પૃષો૰) પુ૰ રઃ તિલમિશ્રિત તાંદુલ, ચોખા અને તલ એકઠા કરેલું અન્ન.

ત્રિસર (,,) ક્લી૰ રં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વું તે.

ત્રિસરક (ત્રિવારં સરકં) ક્લી૰ કં ત્રણવાર મધ પી- ' પ્રાતિર્મં ત્રિસરકેણ ગતાનામ્ ' માઘઃ

ત્રિસર્ગ (ત્રયાણાં સત્વરજસ્તમસાં સર્ગઃ) પુ૰ ર્ગઃ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સત્વ, રજ અને તમોગુણની સૃષ્ટિ.

ત્રિસરા (કૃસરા પૃષોદ૰) સ્ત્રી૰ રા. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

ત્રિસવન (ત્રિ સુ લ્યુટ્) ત્રી૰ નં. ત્રિસવણ શબ્દ

ત્રિસીત્ય (ત્રિવારં સીતયા સહિતં યત્) ત્રિ૰ ત્યઃ-ત્યા-ત્યં. ત્રણ વેળા ખેડેલું

ત્રિસુગંધક (ત્રયાણાં સુગંધકાનાં સમાહારઃ) ત્રી૰ કં. ત્રિજાતક શબ્દ જુઓ.

ત્રિસુપર્ણ ( ) પુ૰ ર્ણઃ ઋગ્વેદ અને યજુર્વેદનો તે નામનો એક ભાગ, ત્રિસુપર્ણમાં કહેલો વિધિ.

ત્રિસુપર્ણ (ત્રિસુપર્ણ અણ્) પુ૰ ર્ણઃ ત્રિસુપર્ણનો અભ્યાસ કરનાર વિપ્ર, ત્રિસુપર્ણને અનુસરનારો બ્રાહ્મણ. [જુઓ.

ત્રિસુપર્ણિક (ત્રિસુપર્ણ ઠક્) પુ૰ કઃ ઉપલો શબ્દ

ત્રિસુવર્ચક (ત્રિગુણિતં સુવર્ચકં યસ્ય) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. જેને ત્રેવડું તેજ હોયછે તે.

ત્રિસૌપર્ણ (ત્રિસુપર્ણ અણ્) ત્રિ૰ ર્ણઃ-ર્ણા-ર્ણ. જ્યાં ત્રિસુપર્ણ હોયછે તે. [જ્યોતિઃ શાસ્ત્ર.

ત્રિસ્કંધ (ત્રયઃ સ્કંધા ઇવ અવયવા યસ્ય) ત્રી૰ ધં.

ત્રિસ્રોતસ્ (ત્રિષુ લોકેષુ સ્રોતો યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ તાઃ ભાગીરથી-

'ત્રિસ્રોતસઃ સંતતધારમમ્રઃ' માઘઃ

ત્રિહલ્ય (ત્રિઃ હલેન કૃષ્ટં ક્ષેત્રમ્) ત્રિ૰ લ્યઃ-લ્યા-લ્યં. ત્રણવાર ખેડેલું ક્ષેત્ર વગેરે.

ત્રિહાયણ (ત્રયો હાયનાઃ વયઃ યસ્ય) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. ત્રણ વર્ષનું વાછડું વગેરે. ત્રિહાયન.

ત્રિહાયણી (ત્રિહાયણ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ણી. ૧ ત્રણ વર્ષની વાછડી. ૨ દ્રૌપદી. [જુઓ.

ત્રિહોત્રિન્ ( ) પુ૰ ત્રી. સારસ્વત શબ્દ

ત્રુટ્ (તુદા૰ પર૰ સેટ્ ત્રુટતિ) ૧ કાપવું. ૨ છેદવું. ૩ તોડવું. ૪ દુઃખ કાપવું. ૫ સંશય છેદવો.

ત્રુટ્ (દિવા૰ પર૰ સેટ્ ત્રુટ્યતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ત્રુટ્ (ચુરા૰ પર૰ સેટ્ ત્રોટયતિ) ૧ કાપવું. ૨ છેદવું ૩ તોડવું. ૪ દુઃખ કાપવું. ૫ સંશય છેદવો.

ત્રુટિ (ત્રુટ્ ઇન્) સ્ત્રી૰ ટિઃ ૧ કાપવું. ૨ છેદવું. ૩ તોડવું. ૪ ક્ષય, નાશ. ૫ વચન તોડવું વગેરે. ૬ નાની એલાયચી. ૭ ક્ષણ. ૮ સંશય. ૯ અલ્પ, લેશ. ૧૦ સૂર્યકિરણમાં દેખાતું રજકણ.

ત્રુટિત (ત્રુટ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ તોડેલું. ૨ છેદેલું. ૩ કાપેલું. ૪ ભાંખમ કરેલું. ૫ હરકત કરેલું.

ત્રુટિતવત્ (ત્રુટિત મતુપ્) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તનું મૂલ.

ત્રુટિતવીજ (ત્રુટિતં વીજં યસ્ય) પુ૰ જઃ એક જ-

ત્રુટિશસ્ (ત્રુટિ શસ્) અવ્ય૰ શઃ ક્ષણેક્ષણે.

ત્રુટી (ત્રુટ્ ઇમ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ટી ત્રુટિ શબ્દ જુઓ.

ત્રુપ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ત્રોપતિ) દુઃખદેવું, ભારી નાખવું, હાર મારવું.

ત્રુફ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ત્રોફતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ત્રુંપ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ત્રુંપતિ) દુઃખદેવું, ભારી નાખવું, હાર મારવું.

ત્રુંફ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ત્રુંફતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ત્રેતા (ત્રિત્વમેતા પૃષો૰) સ્ત્રી૰ તા. ૧ તે નામનો એક યુગ. ૨ દક્ષિણ, ગાર્હપત્ય અને આહવનીય એવા ત્રણ અગ્નિ. ૩ એક જાતનો ધર્મરાજનો પાંસો. ૪ એક જાતના જુગટામાં કોડીયોમાંથી ત્રણનું છતું પડવું તે.

ત્રેતાગ્નિ (ત્રેતા અગ્નિઃ) પુ૰ ગ્નિઃ દક્ષિણ, ગાર્હપત્ય અને આવહનીય એવા ત્રણ અગ્નિ જેના ઘર વગેરેમાં છે એવો બ્રાહ્મણ. [એક યુગ.

ત્રેતાયુગ (ત્રેતાનામકો યુગઃ) ક્લી૰ ગં. તે નામનો

ત્રેધા (ત્રિ એધાચ્) અવ્ય૰ ધા. ત્રણ પ્રકારે.

ત્રૈ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ત્રાયતિ) સંરક્ષણ કરવું, બચાવવું.

ત્રૈગુણિક (ત્રિગુણ ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. ૧ ત્રણ વારનું. ૨ ત્રમણાનું. ૩ ત્રિગુણ સંબંધી, ત્રિગુણનું.

ત્રૈગુણ્ય (ત્રિગુણ્ યઞ્) ત્રી૰ ણ્યં. ૧ સત્વ, રજ અને તમ એવા ત્રણ ગુણ. ૨ ત્રણથી ગુણવું. ૩ સંસાર.

"ત્રૈગુણ્યવિષયા વેદા નિસ્ત્રૈગુણ્યો ભવાઽર્જુન"

ભગવદ્ગીતા.

ત્રૈદશિક (ત્રિદશ ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. દેવનું, દેવતા સંબંધી. [ણ રીતનું, ત્રણ તરેહનું.

ત્રૈધ (ત્રિ ધમુઞ્) ત્રિ૰ ધઃ-ધા-ધં. ત્રણ પ્રકારનું, ત્ર-

ત્રૈધ (,,) અવ્ય૰ ધં. ત્રણ પ્રકારે, ત્રણ રીતથી, ત્રણ તરેહથી.

ત્રૈપુર (ત્રિપુર અણ્) પુ૰ રઃ ૧ ત્રિપુરાસુર. ૨ ચેદિ દેશનો રાજા. ૩ ત્રિપુરદેશ. [સુધી વ્યાપક.

ત્રૈપુરુષ (ત્રિપુરુષ અણ્) ત્રિ૰ ષઃ-ષી-ષં. ત્રણ પહેઢી

ત્રૈફલ (ત્રિફલા અણ્) ત્રિ૰ લઃ-લી-લં. ત્રિફળા વગેરે તું ધી ધૃત્યાદિ.

ત્રૈમાતુર (ત્રિમાતૃ અણ્ ઠન્) પુ૰ રઃ લક્ષ્મણ.

"ત્રૈમાતુરઃ કૃતસ્ત્રિસ્ત્રશસ્ત્રઃ" ભટ્ટિઃ

ત્રૈમાસિક (ત્રિમાસ ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. ત્રણ માસનું. [નું, મહાદેવ સંબંધી.

ત્રૈયંબક (ત્ર્યંબકસ્યેદં અણ) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. મહાદે-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

त्रैराशिक (त्रिराशि ठञ्) पु० त्री० कः-कं. प्रमाण, इच्छा अने फल मांडी जे गणित कराय छे ते प्रकार. [७६ जुओ.

त्रैराशिकी (,, ङीप्) स्त्री० की. उपरो० शब्द.

त्रैरुप्य (त्रिरूप ष्यञ्) त्री० प्यं. त्रणरूप, त्रण प्रकार.

त्रैलिंग (त्रिलिंगस्येदं अण्) त्रि० गः-गी-गं. पुल्लिंग, स्त्रीलिंग, अने नपुंसकलिंग एवा त्रण लिंग संबंधी.

त्रैलोक्य (त्रिलोक ष्यञ्) त्री० क्यं. स्वर्ग मृत्यु अने पाताळ एवा त्रण लोक.

त्रैलोक्यचिंतामणि (त्रैलोक्ये चिंतामणिः) पु० णिः वैद्यकप्रसिद्ध ते नामनुं एक रसायन.

त्रैलोक्यविजया त्रैलोक्ये विजयते सेव्यते) स्त्री० या वनस्पति भांग.

त्रैवर्गिक (त्रिवर्ग ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ धर्म अर्थ अने काम संबंधी, धर्म अर्थ अने कामनुं. २ त्रिवर्गनुं, त्रिवर्ग संबंधी.

त्रैवर्णिक (त्रिवर्ण ठक्) त्रि० कः-की-कं. त्रण वर्णनुं, त्रण वर्ण संबंधी. [त्रण सालनुं.

त्रैवार्षिक (त्रिवर्ष ठञ्) त्रि० कः-की-कं. त्रण वर्षनुं,

त्रैविद्य (त्रिविद्या अण्) की० यं. भणेलानो समुदाय, त्रण विद्या.

त्रैविद्य (,,) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. त्रणवेद भणेलुं, त्रणवेद शीखेलुं.

त्रैविक्रम (त्रिविक्रमस्येदं अण्) त्रि० मः-मी-मं. त्रिविक्रमनुं, त्रिविक्रम संबंधी, विष्णुनुं.

'श्रेयस्त्रैविक्रमस्ते वितरतु विबुधद्वेषिणां कालदंडः'

दशकुमारचरितम्.

त्रैविक्रम (,,) क्ली० मं. त्रण पगला प्रमाणनुं गमन. [त्रण तरेह.

त्रैविध्य (त्रिविध ष्यञ्) त्री० ध्यं. त्रण प्रकार,

त्रैविष्टप (त्रिविष्टप अण्) त्रि० पः-पी-पं. स्वर्गनुं, स्वर्ग संबंधी, त्रिभुवननुं, त्रिभुवन संबंधी.

त्रैविष्टप (,,) पु० पः देव, देवता.

त्रैवेदिक (त्रिवेद यक्) त्रि० कः-की-कं. त्रण वेदनुं, त्रण वेद संबंधी.

त्रैशंकव (त्रिशंकु अण्) पु० वः हरिश्चंद्र.

त्रैष्टुभ (त्रिष्टुभ् अण्) त्रि० भः-भी-भं. १ त्रिष्टुभ् संबंधी, त्रिष्टुभ्नुं. २ त्रिष्टुभ्मां लखेलुं.

त्रैस्रोतस (त्रिस्रोतस् अण्) त्रि० सः-सी-सं. भागीरथी नदीनुं, भागीरथी संबंधी.

त्रैस्वर्ग्य (त्रिस्वर्ग ष्यञ्) क्ली० र्ग्यं. त्रण स्वर्गनो समुदाय. [समूह.

त्रैस्वर्ण्य (त्रिस्वर ष्यञ्) क्ली० र्ण्यं. त्रण स्वरनो

त्रैहायण (त्रिहायन अण्) क्ली० णं. त्रण वर्षनो काळ. [जुओ.

त्रैहायन (,, अन्) क्ली० नं. उपरो० शब्द

त्रोटक (त्रुट् ण्वुल्) क्ली० कं. १ क्रोधवाळुं ओलवुं. २ ते नामनो उपरूपकनो एक भेद. ३ छेदनारूं.

त्रोटकी ( ) स्त्री० की. ते नामनी एक रागिणी.

त्रोटि (त्रुट् इ) स्त्री० टिः १ पक्षीनी चांच. २ एक जातनुं पक्षी. ३ एक जातनुं माछलुं. ४ वनस्पति कायफळ. [पंखेरूं, पक्षी.

त्रोटिहस्त (त्रोटिर्हस्त इव यस्य) पु० स्तः पंखी,

त्रोटी (त्रुट् इन् ङीप्) स्त्री० टी. त्रोटी शब्द जुओ.

त्रोत्र (त्रै उत्र) क्ली० त्रं. १ आंकडो, अंकुश. २ परोणो. ३ अस्त्र. ४ एक जातनो व्याधि.

त्रौक् (भ्वा० आत्म० सेट् त्रौकते) जवुं, हालवुं.

त्र्यक्षर (त्रयाणामक्षराणां समाहारः) क्ली० रं. त्रण अक्षरनो समूह. [२ एक जातनो छंद.

त्र्यक्षर (त्रीणि अक्षराणि यत्र) क्ली० रं. १ प्रणव.

त्र्यंगट (त्रि अंग अट् अप्) पु० क्ली० टः-टं १ त्रण दोरीवाळी कावड. २ त्रण दोरीवाळुं सींकुं. ३ एक जातनुं अंजन. त्र्यंकट.

त्र्यंगट (त्रि अंग अट् अच्) पु० टः महादेव, शिव.

त्र्यंजन (त्रयाणामंजनानां समाहारः) क्ली० नं. कालांजन, पुष्पांजन अने रसांजन एवां त्रण अंजन. [नं. जेने त्रण अधिष्ठान होय छे ते.

त्र्यधिष्ठान (त्रीणि अधिष्ठानानि यस्य) त्रि० नः-ना-

त्र्यध्वगा (त्रिभिरध्वभिर्गच्छति गम् ड टाप्) स्त्री० गा. भागीरथी नदी. [वर्षनो काळ.

त्र्यब्द (त्रयाणामब्दानां समाहारः) क्ली० ब्दं. त्रण

त्र्यंबक (त्रीणि अंबकान्यस्य) पु० कः महादेव, शिव.

'त्र्यंबकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनम्' ऋक्संहिता.

त्र्यंबकसख (त्र्यंबकस्य सखा टच्) पु० खः कुबेर.

त्र्यंबका (त्रीणि अंबकानि यस्याः) स्त्री० का. दुर्गा.

त्र्यंबर (त्रीणि अंबराणि यस्मिन्) त्रि० रः-रा-रं. त्रण झभकांवाळुं, त्रण कनिष्ठवाळुं, त्रण अनुसारीवाळुं. [जुओ.

त्र्यसरेणु ( ) पु० णुः त्रिसरेणु शब्द

त्र्यस्र (तिस्रः अस्रयः यस्य अच्) क्ली० स्रं. त्रिकोण.

त्र्यह (त्रयाणामन्हां समाहारः) पु० हः त्रण दिवस, त्रण दिवसनो समूह.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

त्र्यहैहिक (त्र्यहपर्य्याप्तं धनं ऐहिकं यस्य) त्रि० कः-की-कं. त्रण दिवस चाले तेटलुं जेनी पासे धन छे ते.

त्र्याहिक (त्र्यह ठञ्) त्रि० कः की-कं. १ त्रण दिवसमां करेलुं. २ त्रण दिवसमां थयेलुं. ३ त्रण दिवसे आवनार ताव वगेरे.

त्र्युषण (त्रयाणामुषणानां समाहारः) क्ली० णं. शुंठ, पींपर अने तीखां.

त्र्यूषण (,,) क्ली० णं. उपरो शब्द जुओ.

त्व (तन् व) त्रि० त्वः-त्वा-त्वं. बीजु, जुदुं.

त्वक्कंडुर (त्वचः कंडुं राति रा क) पु०रः १ व्रण, क्षत. २ सोजो. [वनस्पति.

त्वक्छद (त्वगेव छदो यस्य) पु० दः એક जातनी

त्वक्छेद (त्वचः छेदः) पु० दः चामडीनो छेद, क्षत. [लोचन.

त्वक्क्षीरा (त्वक् क्षीर अच् टाप्) स्त्री० रा. वंश-

त्वक्क्षीरी (त्वक् क्षीर अच् ङीप्) स्त्री० री. उपरो शब्द जुओ.

त्वक्त ( ) क्ली० क्तं. अभ्रक.

त्वक्पत्र (त्वगिव पत्रमस्य) क्ली० त्रं. १ दालचीनी, तज. २ तेजपत्र. [हिंगुपत्री.

त्वक्पत्री (त्वागव पत्रमस्याः) स्त्री० त्री. वनस्पति

त्वक्परिपुटन (त्वचः परिपुटनम्) क्ली० नं. छोलवुं, छाल कहाडवी. [२ चामडीमां व्रण.

त्वक्पुष्प (त्वचः पुष्पमिव) क्ली० ष्पं. १ रोमांच.

त्वक्पुष्पिका (त्वक्पुष्पी कन्) स्त्री० का. चामडीमां व्रण. [ष्पिका शब्द जुओ.

त्वक्पुष्पी (त्वचि पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पी. त्वक्पु-

त्वक्सार (त्वचि सारो यस्य) पु० रः १ वांस, बांधु. २ तज, दालचीनी.

'त्वक्साररंध्रपरिपूरणबद्धगीतिः' माघः

त्वक्सारा (त्वचि सारो यस्याः) स्त्री० रा. वंशलोचन. [नारंगी.

त्वक्सुगंध (त्वचि फलत्वचि सुगंधो यस्य) पु० धः

त्वक्स्वाद्वी (त्वचि स्वाद्वीव) स्त्री० द्वी. तज, दालचीनी.

त्वक्ष् (भ्वा० पर० सेट् त्वक्षति) १ बारीक करवुं. २ पातळुं करवुं. ३ झीणुं करवुं. ४ छोलवुं. ५ छाल कहाढवी.

त्वग् (भ्वा० पर० सेट् त्वंगति) जवुं, गमन करवुं.

त्वगंकुर (त्वचः अंकुर इव) पु० रः रोमांच, रुवाडुं.

त्वगस्थिमात्रशेष (त्वगस्थिमात्रेण शेषः) त्रि० षः-षा-षं. मात्र हाडकां चामडां रहेलां छे जेनां ते.

त्वगाक्षीरी (त्वचः आक्षीरं स्वल्पक्षीरं यस्याः) स्त्री० री. वंशलोचन.

त्वगंध (त्वचि गंधो यस्य) पु० धः नारंगु.

त्वग्ज (त्वचि जायते जन् ड) क्ली० जं. १ लोही. २ रुवाडुं. [कुष्ठरोग, २ खरजवुं.

त्वग्दोष (त्वचि दोषो यस्मात्) पु० षः १ कोढनोरोग

त्वग्दोषिन् (त्वग्दोष र्णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. कोढीयुं, खरजवावाळुं. [जखम.

त्वग्भेद (त्वचि भेदः) पु० दः १ व्रण, क्षत. २

त्वग्भेदक (त्वचि भेदकः) पु० कः चामडीनो भेद करनार. [रोग. २ खरजवुं.

त्वग्रोग (त्वचि रोगो यस्मात्) पु० गः १ कोढ, कुष्ठ

त्वंकार ( ) पु० रः तुंहार, तुं એवो उच्चार.

त्वङ्मय (त्वच् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. १ छालनुं, छालनुं बनावेल.२ चामडानुं, चामडानुं बनावेल.

त्वच् (तुदा० आत्म० सेट् त्वचति) १ आच्छादन करवुं, ढांकवुं. २ पीटवुं.

त्वच् (तन् चिक् व) स्त्री० क्-ग्. १ चामडुं. २ छाल. ३ तज, दालचीनी. [पत्र.

त्वच (त्वच् अच्) क्ली० चं. १ छाल. २ तज, त्वक्-

त्वचा (त्वचति संवृणोति देहम्) स्त्री० चा. १ चामडु. २ छाल. ३ तज, दालचीनी. वरांगक.

त्वचिष्ठ (त्वच् इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ अत्यंत छालवाळुं. २ अत्यंत चामडावाळुं.

त्वचिसार (त्वचि सारो यस्य) पु०रः बांधु, वांस.

त्वचिसुगंधा (त्वचि सुगंधो यस्याः) स्त्री० धा. नानी એलायची. सूक्ष्मैला, द्राविडी.

त्वचीयस् (त्वच् ईयस्) त्रि० यान्-यसी-यस्. घणी छालवाळुं, घेहु चामडावाळुं.

त्वचय (त्वचि हितं यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. १ छालना हितनुं. २ चामडीना हितनुं.

त्वंच् (भ्वा० पर० सेट् त्वंचति) जवुं, हालवुं.

त्वत् (तन् क्विप् तुक्) त्रि० त्. बीजु, जुदुं.

त्वत्क (त्वत् कन्) त्रि० त्कः-त्का-त्कं. ताहं.

त्वत्तस् (त्वत् तसिल्) अव्य० त्तः तुंथी.

त्वदीय (तव इदम्) त्रि० यः-या-यं. ताहं.

'पितुस्त्वदीयस्य मयापहारितः' रघुवंशम्.

त्वन्मय (त्वत् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. जेमां तुं छे ते, तुंमय.

त्वर् (भ्वा० आत्म० सेट् त्वरते) १ उतावळ करवी, जलदी करवी. २ त्वरा करवी. ३ त्वराथी जवुं.

त्वरण (त्वर् ल्युट्) क्ली० णं. त्वरा, उतावळ, ज-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લદી.

" औत्सुक्येन कृतत्वरा सहभुवा व्यावर्तमाना ह्रिया " रत्नावली.

त्वरमाण (त्वर् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. જલ્દી કરતું, ઉતાવળ કરતું, ત્વરાથી જતું. [જલ્દી.

त्वरा (त्वर् अङ् टाप्) स्त्री० रा. વેગ, ઉતાવળ,

त्वरान्वित (त्वरया अन्वितः) त्रि० तः-ता-तं. વેગવાળું, જલ્દીવાળું, ઉતાવળું.

त्वरायण (त्वरया अयनं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. સંસક્તિ, ત્વરામાં આસક્ત.

त्वरावत् (त्वरा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ત્વરાવાળું, વેગવાળું, જલ્દીવાળું, ઉતાવળું.

त्वरि (त्वर् इन्) स्त्री० रिः त्वरा શબ્દ જુઓ.

त्वरित (त्वर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉતાવળું, વેગવાળું, ત્વરાવાળું.

त्वरित (,,) क्ली० तं. ત્વરા.

त्वरित (,,) अव्य० तं. જલ્દીથી, ઉતાવળથી, વેગે.

त्वरितगति (त्वरिता चासौ गतिः) स्त्री० तिः ઉતાવળથી જવું, જલ્દીથી ગમન કરવું, ત્વરાયુક્ત ગતિ. [ઉતાવળી ગતિવાળું.

त्वरितगति (त्वरिता गतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति.

त्वरितोदित (त्वरितं उदितं) त्रि० तः-ता-तं. જલ્દી બોલેલું, ઉતાવળે બોલેલું.

त्वष्ट (त्वक्ष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ પાતળું કરેલું. ૨ બારીક કરેલું. ૩ તાછેલું.

त्वष्टि (त्वक्ष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः સૂતારકામ.

त्वष्टृ (त्वक्ष् तृच्) पु० ष्टा. ૧ સૂતાર. ૨ વિશ્વકર્મા. ૩ સૂર્ય. ૪ આકડાનું ઝાડ.

त्वाच (त्वच इदं अण्) त्रि० चः-ची-चं. ૧ ચામડીનું ૨ ચામડી સંબંધી. ૨ છાલનું, છાલ સંબંધી. ૩ સાંસર્ગિક, સ્પર્શથી વળગતું.

त्वाचप्रत्यक्ष (त्वाच प्रत्यक्षं) क्ली० क्षं. ચામડીના સ્પર્શથી જે વિષયનું પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન થાયછે તે.

त्वाष्ट्र (त्वष्टृ अण्) पु० ष्ट्रः ૧ તે નામનો એક દૈત્ય, વૃત્રાસુર. ૨ વિશ્વરૂપ.

त्वाष्ट्र (,,) क्ली० ष्ट्रं. ચિત્રા નક્ષત્ર.

त्वाष्ट्र (,,) त्रि० ष्ट्रः-ष्ट्री-ष्ट्रं. ૧ સૂતારનું, સૂતાર સંબંધી. ૨ વિશ્વકર્માનું, વિશ્વકર્મા સંબંધી.

त्वाष्ट्रभ (त्वाष्ट्रं भं) क्ली० भं. ચિત્રાનક્ષત્ર.

त्वाष्ट्री (त्वष्टृ अण् ङीप्) स्त्री० ष्ट्री. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ સૂર્યપત્ની, વિશ્વકર્માની પુત્રી. ૩ નાનો રથ, ગાડી.

त्विष् (भ्वा० उभय० सेट् त्वेषति-ते) ૧ પ્રકાશવું. ૨ ચળકવું, ચકવું. अव (अवत्वेषति) ૧ દેવું. આપવું. ૨ રહેવું.

त्विष् (त्विष् क्विप्) स्त्री० ट्-ड्. ૧ કાંતિ, તેજ, પ્રકાશ. ૨ ખુબ સુરતી, સુંદરપણું. ૩ વાણી, વાચા. ૪ ઔત્સુક્ય. ૫ પ્રીતિ. ૬ રુચિ. ૭ રીવાજ.

त्विषा (त्विष् टाप्) स्त्री० षा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

त्विषांपति (त्विषां पतिः) पु० तिः ૧ સૂર્ય, સૂરજ. ૨ આકડાનું ઝાડ. त्विषामीश

त्विषि (त्विष् कि) पु० षिः કિરણ.

त्सर् (भ्वा० पर० सेट् त्सरति) ૧ વાંકાપણાથી જવું. ૨ લપાડીપણાથી જવું. ૩ કપટથી જવું.

त्सरु (त्सर् उ) पु० रुः તલવાર ખડ્ગ ખંજર વગેરેની મુઠ.

त्सारुक (त्सरु कन् अण्) त्रि० कः-की-कं. ખડ્ગથી યુદ્ધ કરવામાં જે હુંશીઆર તે.

थ.

थ વ્યંજન પૈકી દંતસ્થાનીય અઘોષ સત્તરમો વર્ણ.

थ (थुड् ड) पु० थः પર્વત, ભક્ષણ, રોગ.

थ ( ) क्ली० थं. ૧ બીક, ભય. ૨ રક્ષણ. ૩ ભાગ્યવાનપણું, મંગલ.

थ (थड् ड) त्रि० थः-था-थं. ભયમાંથી રક્ષણ કરનાર. [ઢાંકવું.

थुड् (तुदा० पर० सेट् थुडति) આચ્છાદન કરવું,

थुत्कार (थुत् कृ घञ्) पु० रः થુંકતી વેળા જે અવાજ થાયછે તે. [નકલનો અવાજ.

थुथु (थु थु) अव्य० थु. થુંકવાથી થતા અવાજની

थुध् (दिवा० उभय० सेट् थुध्यति-ते) સ્વચ્છ થવું, શુદ્ધ થવું. [દુઃખદેવું. ૩ હાર મારવું.

थुर्व् (भ्वा० पर० सेट् थुर्वति) ૧ મારીનાખવું. ૨

थोडन (थुड् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ આચ્છાદન, ઢાંકવું, ઢાંકણ. ૨ વીંટવું.

द.

द વ્યંજન પૈકી દંતસ્થાનીય અક્ષરમો ઘોષાક્ષર.

द (दा दो वा ड) क्ली० दं. ૧ સ્ત્રી, પત્ની, વહુ. ૨ દાન, બક્ષીસ. ૩ કાપવું, તોડવું. ૪ ભાંગવું.

द (,,) पु० दः ૧ બક્ષીસ કરનાર. ૨ દાન કરનાર. ૩ દાન. ૪ દાન કરેલ વસ્તુ. ૫ પર્વત; પહાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

દંશ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ દશતિ) ડસવું, કરડવું.
દંશ (દંશ્ અચ્) પુ॰ શઃ ૧ ડાંસ. ૨ દાંત. ૩ ડંશ, કરડવું. ૪ કાપવું. ૫ તોડવું. ૬ ભાંગવું. ૭ બખ્તર. ૮ ફાડવું. ૯ ભૂલ, ચૂક. ૧૦ કમુર. ૧૧ સાંધો. ૧૨ સર્પનો ડંશ. ૧૩ તીખાપણું. ૧૩ શરીરવાનું ઝાડ.
દંશક (દંશ્ ણ્વુલ્) પુ॰ કઃ ૧ ડાંસ. ૨ કરચલો. ૩ ગૃહમક્ષિકા. ૪ દંશ કરનારો. ૫ ડસનારો.
દંશન (દંશ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ૧ ડસવું, કરડવું. ૨ બખ્તર.
દંશભીરુ (દંશાદ્ ભીરુઃ) પુ॰ રુઃ પાડો.
દંશભીરુક (દંશભીરુ કન્) પુ॰ કઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ક્ષ, શરીરવો.
દંશમૂલ (દંશં મૂલં યસ્ય) પુ॰ લઃ એક જાતનું વૃ-
દંશવદન (દંશં વદનં યસ્ય) પુ॰ નઃ કંકપક્ષી.
દંશિત (દંશ ઇતચ્ દંશ્ ક્ત વા) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ૧ કરડેલું. ૨ ડસેલું. ૩ બખ્તર પહેરેલું. ૪ સંરક્ષણ કરેલું.
દંશિન્ (દંશ ણિનિ) પુ॰ શી. કુતરો.
દંશેર (દંશ્ એરક્) ત્રિ॰ રઃ-રા-રં. નુકશાનકર્ત્તા, અપકારક.
દંષ્ટ્રૂ (દંશ્ ષ્ટ્રૂન્) ક્લી॰ ષ્ટ્રૂં. દાઢ, મોટો દાંત.
દંષ્ટ્રા (દંશ્ ષ્ટ્રૂન્ ટાપ્) સ્ત્રી॰ ષ્ટ્રા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
દંષ્ટ્રિકા (દંષ્ટ્રા ઇકન્) સ્ત્રી॰ કા. દાઢી.
દંષ્ટ્રિન્ (દંષ્ટ્રા ઇનિ) ત્રિ॰ ષ્ટ્રી-ષ્ટ્રિણી-ષ્ટ્રિ. ૧ દાંતથી કરડનાર. ૨ દાંતથી ડસનાર. ૩ દાઢવાળું. ૪ તીક્ષ્ણ દાંતવાળું. ૫ માંસાહારી.
દંષ્ટ્રિન્ (દંસ્ત્રા ઇનિ) પુ॰ ષ્ટ્રી. ૧ ડુક્કર. ૨ સર્પ. ૩ તરસપક્ષી.
દંસન (દંસ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. દંશન શબ્દ જુઓ.
દક (ઉદકં પૃષો॰) ક્લી॰ કં. જલ, પાણી. ઉદક.
દક્ષ્ (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ દક્ષતે) ૧જવું. ૨ હાલવું. ૩ જલ્દીથી કરવું. ૪ વધવું. ૫ મોકલવું. ૬ હારમારવું. ૭ મારી નાખવું. ૮ દુઃખ દેવું.
દક્ષ (દક્ષ્ અચ્) ત્રિ॰ ક્ષઃ-ક્ષા-ક્ષ. ૧ ડાહ્યું. શાણું, હુશીઆર. ૨ યોગ્ય.
દક્ષ (દક્ષ્ અચ્) પુ॰ ક્ષઃ ૧ દક્ષપ્રજાપતિ. ૨ તે નામનો એક સ્મૃતિગ્રંથકાર. ૩ એક જાતનું ઝાડ. ૪ શિવનો પોઠીઓ. ૫ કુકડો. ૬ પંડીત. ૭ વિદ્વાન્. ૮ શાણો માણસ. ૯ શિવ. ૧૦ તે નામનો અગ્નિ. ૧૧ તે નામનો રસશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક નાયક.
દક્ષકન્યા (દક્ષસ્ય કન્યા) સ્ત્રી॰ ન્યા. ૧ દ્વાદશ આદિત્યની માતા અદિતિ. ૨ દક્ષપુત્રી દુર્ગા.
દક્ષજા (દક્ષાજાયતે જન્ ડ) સ્ત્રી॰ જા. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ રોહિણી નક્ષત્ર.
દક્ષજાપતિ (દક્ષજાયાઃ પતિઃ) પુ॰ તિઃ ૧ ચંદ્ર. ૨ શિવ. ૩ કપુર. [ક્ષણા લેનાર.
દક્ષણાવત્ (દક્ષણા મતુપ્) ત્રિ॰ વાન્ વતી-વત્. દ-
દક્ષતા (દક્ષસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી॰ તા. ચતુરપણું, ડાહ્યાપણું, શાણાપણું. [જુઓ. દાક્ષ્ય.
દક્ષત્વ (,,) ક્લી॰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ
દક્ષયજ્ઞ (દક્ષસ્ય યજ્ઞઃ) પુ॰જ્ઞઃ દક્ષપ્રજાપતિનો યજ્ઞ.
દક્ષયજ્ઞવિનાશિની (દક્ષયજ્ઞસ્ય વિનાશિની) સ્ત્રી॰ ની. પાર્વતી, દુર્ગા. [ની નવમો મનુ.
દક્ષસાવર્ણિ (દક્ષઃ સાવર્ણિઃ) પુ॰ ર્ણિઃ ચૌદ મનુ પૈ-
દક્ષા (દક્ષ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી॰ ક્ષા. પૃથ્વી.
દક્ષાધ્વરધ્વંસકૃત્ (દક્ષસ્ય અધ્વરસ્ય ધ્વંસં કરોતિ) પુ॰ ત્-દ્. મહાદેવ, શિવ. [ગીધપક્ષી.
દક્ષાર્ય (દક્ષ આર્ય) પુ॰ ર્યઃ ૧ ગરૂડપક્ષી. ૨
દક્ષિણ (દક્ષ્ ઇનન્) ત્રિ॰ ણઃ-ણા-ણં. ૧ ઉજમણું. ૨ દક્ષિણ દિશાનું. ૩ ઉદાર. ૪ પ્રમાણિક. ૫ વશ. ૬ ડાહ્યું, શાણું, ચતુર. ૭ જમણું.
દક્ષિણ (,,) પુ॰ણઃ ૧ દક્ષિણ આચાર. ૨ દક્ષિણાગ્નિ. ૩ તે નામનો એક નાયક.
દક્ષિણકાલિકા (દક્ષિણા કાલિકા) સ્ત્રી॰ કા. ૧ તાંત્રિક દેવતા. ૨ પાર્વતી, દુર્ગા.
દક્ષિણતસ્ (દક્ષિણ તસિલ્) અવ્ય॰ તઃ ૧ દક્ષિણથી. ૨ જમણી બાજુથી.
દક્ષિણપથ (દક્ષિણઃ પંથાઃ) પુ॰ થઃ ૧ દક્ષિણદિશા. ૨ જમણો રસ્તો. [વી. અગ્નિકોણ.
દક્ષિણપૂર્વા (દક્ષિણસ્ય પૂર્વસ્ય અંતરાલા દિક્) સ્ત્રી॰
દક્ષિણસ્થ (દક્ષિણ સ્થા ક) ત્રિ॰ સ્થઃ-સ્થા-સ્થં. દક્ષિણ દિશામાં રહેતું, જમણી બાજુએ રહેતું.
દક્ષિણા (દક્ષ્ ઇનન્ ટાપ્) સ્ત્રી॰ ણા. ૧ દક્ષિણ દિશા, જમણી બાજુ. ૨ તે નામની એક નાયિકા.
દક્ષિણાગ્નિ (દક્ષિણો અગ્નિઃ) પુ॰ ગ્નિઃ અગ્નિ હોત્રના ત્રણ અગ્નિપૈકી એક.
દક્ષિણાગ્ર (દક્ષિણાયા દક્ષિણસ્ય અગ્રમસ્ય) ત્રિ॰ ગ્રઃ-ગ્રા-ગ્રં. દક્ષિણ દિશાનો જેનો અગ્ર ભાગ છે તે, જમણી બાજુએ જેનો અગ્ર ભાગ હોય છે તે.
દક્ષિણાચલ (દક્ષિણસ્થિતઃ અચલઃ) પુ॰ લઃ મલય પર્વત. [ગમાં વામાચાર ભિન્ન માર્ગ.
દક્ષિણાચાર (દક્ષિણઃ આચારઃ) પુ॰ રઃ શાકત મા-
દક્ષિણાત્ (દક્ષિણ આતિ) અવ્ય॰ ત્. દક્ષિણથી, દક્ષિણ તરફથી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दक्षिणात्यय ( ) पु० यः दक्षिणनुं, दक्षिण दिशामां रहेनारुं. [शब्द जुओ.

दक्षिणापथ (दक्षिणः पंथा टच्) पु० थः दक्षिणपथ

दक्षिणापथजन्मन् (दक्षिणापथे जन्म यस्य) पु० न्मा. अंधक, पुलिंद, गुह, भद्रक वगेरे जंगली जाति.

दक्षिणाप्रवण (दक्षिणां दक्षिणस्यां प्रवणं) त्रि० णः-णा-णं. दक्षिण दिशा तरफ वळती भूमि देश वगेरे.

दक्षिणायन (दक्षिणां दक्षिणस्यां अयनमिव) क्ली० नं. १ सूर्य वगेरे ग्रहनी कर्क वगेरेना राशिचक्रमां गति. २ कर्कसंक्रांतिथी मकरसंक्रांति सुधीनो काळ.

दक्षिणारण्य (दक्षिणस्यामरण्यम्) क्ली० ण्यं. दंडकारण्य, दक्षिणनुं रान.

दक्षिणार्ह (दक्षिणामर्हति अर्ह् अच्) त्रि० र्हः-र्हा-र्हं. दक्षिणा लेवाने योग्य. [दक्षिणावाळुं.

दक्षिणावत् (दक्षिणा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्.

दक्षिणावर्त्त (दक्षिणे आवर्तते) पु० र्त्तः जमणा मुखवाळो शब्द.

दक्षिणावर्त्तकी (दक्षिणावर्त्त इव कायति) स्त्री० की. १ मधमाखनी पंक्ति. २ वनस्पति, लघुमरडा शींगी.

दक्षिणाशा (दक्षिणा आशा) स्त्री०शा. दक्षिण दिशा.

दक्षिणाशापति (दक्षिणाशायाः पतिः) पु० तिः १ यमराज. २ मंगलग्रह. [शब्द जुओ.

दक्षिणीय (दक्षिण छ) त्रि० यः-या-यं. दक्षिणार्ह

दक्षिणेन (दक्षिण एनप्) अव्य० न. १ दक्षिणथी, दक्षिण तरफथी. २ दक्षिणमां.

दक्षिणेर्मन् (दक्षिणे ईर्मं व्रणं यस्य) पु० र्मा. पारधीओ जमणी बाजुओ वींधेल हरण.

'मृगयुमिव मृगोऽथ दक्षिणेर्मा'

दक्षिण्य (दक्षिण यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. दक्षिणार्ह शब्द जुओ.

दा (दा दै क्विप्) स्त्री० दा. १ दान, बक्षीस. २ भांगवुं, तोडवुं, कापवुं. ३ पश्चात्ताप. ४ संरक्षण, स्वच्छ करवुं.

दा (भ्वा० पर० सेट् यच्छति) आपवुं, देवुं. प्रति (प्रतियच्छति) अदलो बदलो करी देवुं.

दग्ध (दह् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. १ बाळेलुं. २ बळेलुं. [तृण.

दग्ध (,,) क्ली० ग्धं. એક जातनुं सुवासिक तृण.

दग्धकाक (दग्धः काकः) पु० कः એક जातनो कागडो. [धर्व.

दग्धरथ (दग्धो रथो यस्य) पु० थः चित्ररथ गं-धरुह (दग्धोऽपि रोहति) पु० हः એક जातनुं आउ. [એક जातनुं सुवासिक तृण.

दग्धवर्णक (दग्धवर्णः इव वर्णो यस्य) क्ली० कं.

दग्धव्य (दह् तव्यत्) त्रि० व्यः व्या-व्यं. बाळवा योग्य, बाळवा लायक.

दग्धिका (दग्ध कन्) स्त्री० का. १ दग्धान्न. २ बळेला चोभा वगेरे, भातनुं पोडु.

दग्धेष्टका (दग्धा इष्टका) स्त्री० का. बळेली ईंट.

दग्धोदर (दग्धमुदरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. भूखमुं, भूखवाळुं. [धा, खाली पेट.

दग्धोदर (दग्धं उदरं यस्मात्) क्ली० रं. भूख, क्षुधा.

दग्ध्वा (दह् क्त्वा) अव्य० ग्ध्वा. बाळीने.

दघ् (भ्वा० पर० सेट् दंघति) १ छोडवुं, मुकीदेवुं. २ पाळवुं. ३ संभाळवुं.

दघ् (स्वा० पर० सेट् दघ्नोति) १ मारवुं. २ हुःखदेवुं. ३ संरक्षण करवुं. ४ पोषण करवुं.

दच्छद ( ) पु० दः होठ.

दंड् (चुरा० उभय० सेट् दंडयति-ते) १ दंडवुं. २ सीज्या करवी. [सोटी, दंड.

दंड (दंड् अच्) पु० क्ली० डः-डं. लाकडी, सोटो.

दंड (,,) पु० डः १ दंडवुं, दंड. २ यमराज. ३ सैन्य. ४ सेनानुं माणुस, सेना. ५ दंडव्यूह. ६ चार हाथनो एक दंड. ७ रवाइ. ८ खुणो. ९ घोडो. १० ते नामनो सूर्यनो एक सेवक. ११ गर्व, अभिमान. १२ आडवुं डाणुं. १३ ताबे करवुं. १४ घटिकात्मक समय. १५ सीधुं उभुं थवुं. १६ इक्ष्वाकु राजनो पुत्र. १७ ग्रह. १८ ध्वजा वगेरेनी दांडी.

दंडक (दंड कन्) पु० क्ली०-कः-कं. १ ते नामनो एक छंद, जेमां सत्तावीशथी वधारे अक्षर आवेछे. २ ध्वजा, नीशाननी काठी. ३ नानी लाकडी. ४ दंडक सन्निविश. [दंड.

दंडकंदक (दंडः प्रकारः कंदो यस्य) पु० कः भूमिदंडका (दंड कन् टाप्) स्त्री० का. दंडकारण्य, नर्मदा अने गोदावरी नदी वच्चेनो प्रदेश.

दंडकारण्य (दंडकानामारण्यं) क्ली० ण्यं. उपरो शब्द जुओ.

दंडग्रहण (दंडस्य ग्रहणं यस्मिन्) क्ली० णं. १ संन्यासी थवुं. २ लाकडी, दंड वगेरे लेवुं ते काम.

दंडघ्न (दंडेन हंति) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. लाकडीथी मारनार, दंडथी मारनार.

दंडढक्का (दंडताड्यमाना ढक्का) स्त्री० क्का. दांडीआथी बजावाय तेवुं मोटु नगारुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दंडताम्री (दंडाप्रकांडा ताम्री) स्त्री० म्री. तांબાની ધટિકા. [ભાટે ચાકરી કરનારો.
दंडदास (दंडन क्रीतो दासः) पु० सः ગુલામ, દંડ
दंडधर (दंड धृ अच्) पु० रः १ સંન્યાસી. ૨ કુંભાર. ૩ રાજા. ૪ યમરાજ.
दंडधर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ દંડધારણ કરનાર. ૨ ધ્વજની કાઠી ધારણ કરનાર. ૩ દંડ કરવાનો જેને અધિકાર છે તે.
दंडधारण (दंडस्य धारणम्) क्ली० णं. १ સંન્યાસ ગ્રહણ. ૨ દંડ ધારણ કરવો. ૩ શાસન.
दंडधारिन् (दंडं धारयति) त्रि० री-रिणी-रि. દંડ ધારણ કરનાર. ૨ ધ્વજની કાઠી ધારણ કરનાર. ૩ દંડ કરવાનો જેને અધિકાર છે તે. દંડધાર.
दंडन (दंड् ल्युट्) क्ली० नं. १ શાસન, સજા. ૨ દંડવું. ૩ દંડ.
दंडनायक (दंड नी ण्वुल्) पु० कः १ જેને દંડ કરવાનો અધિકાર છે એવો ન્યાયાધીશ વગેરે. ૨ સેનાપતિ.
दंडनीति (दंडो नीयतेऽनया) स्त्री० तिः પ્રજાપાલન વગેરે રાજ્યના બંદોબસ્ત માટે ચાણક્ય, શુક્રાચાર્ય, વગેરેએ બાંધેલ નિયમ, અર્થશાસ્ત્ર.
दंडनीय (दंड् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. દંડ કરવા લાયક, દંડવા યોગ્ય.
दंडनीयता (दंडनीयस्य भावः) स्त्री० ता. દંડ કરવા યોગ્યપણું, દંડવા લાયકપણું.
दंडनीयत्व (दंडनीयस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
दंडनेतृ (दंड नी तृच्) पु० ता. दंडनायक શબ્દ
दंडनेतृता (दंडनेतुर्भावः) स्त्री० ता. દંડનાયકપણું.
दंडनेतृत्व (दंडनेतुर्भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચોકીદાર, દ્વારપાલ.
दंडपांशुल (दंडेन यष्टिधारणेन पांशुलः) પહેરેગીર,
दंडपाणि (दंडः पाणौ यस्य) पु० णिः १ છડીદાર. ૨ જેના હાથમાં લાકડી હોય છે તે. ૩ જેના હાથમાં દંડ હોય છે તે. ૪ યમ. ૫ શિવનો એક ગણ.
दंडपातिन् (दंड पत् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. દંડ કરતું, દંડતું, સીજા કરતું, શાસન કરતું.
दंडपारुष्य (दंडेन देहेन पारुष्यम्) क्ली० ष्यं. ૧ રાજા, અમલદાર વગેરેથી સાત પ્રકારની સખ્ત સીજા થાયછે તે પૈકી એક. ૨ દંડશાસ્ત્રવિરોધ.
दंडपाल (दंड पाल् अण्) पु० लः १ દ્વારપાલ, ચોકીદાર. ૨ એક જાતનો મત્સ્ય.
दंडपालक (दंडपाल कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નું કામ કરનારો પુરૂષ.
दंडपाशिक ( ) पु० कः ફાંસીએ દેવા-
दंडप्रणयन (दंड प्र नी ल्युट्) क्ली० नं. દંડવું, દંડ કરવો, સીજા કરવી, શાસન કરવું.
दंडभीति (दंडस्य भीतिः) स्त्री० तिः દંડનો ભય.
दंडभृत् (दंडं बिभर्ति) पु० त्. १ કુંભાર. ૨ દંડધરનારો. [જુઓ.
दंडभृत् (,,) त्रि० त्-द्. દંડધર શબ્દ
दंडमानव (दंडयुक्तो मानवः) पु० वः १ સંન્યાસી. ૨ મોરચી, આગેવાન, અગ્રેસર.
दंडयत् (दंड् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. १ દંડતું, દંડકરતું. ૨ સીજા કરતું, શાસન કરતું.
दंडयात्रा (दंडार्थं यात्रा) स्त्री० त्रा. १ રાજાને હરાવવા માટે કરેલી કુચ. ૨ વરઘોડો. ૩ મોટા દળદમાથી હજારો માણસ સહિત ચાલવું તે.
दंडयाम (दंडेन यामः संयमो यस्य) पु० मः १ અગસ્ત્ય મુનિ. [૨ દિન.
दंडयाम (दंडं यच्छति यम् घञ्) पु० मः १ યમ.
दंडयोग (दंडस्य योगः) पु० गः દંડવાનો જોગ.
दंडलेश (दंडस्य लेशः) क्ली० शं. થોડી સીજા, થોડો દંડ, થોડું શાસન.
दंडवत् (दंड वत्) अव्य० वत्. १ દંડ સરખું. ૨ લાકડીની પેઠે જમીન ઉપર પડવું. ૩ સાષ્ટાંગ નમસ્કાર.
दंडवत् (दंड मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. હાથમાં દંડવાળું, જેની પાંસે સૈન્ય હોય છે તે. दंडिन्
दंडवादिन् (दंड वद् णिनि) पु० दी. १ દ્વારપાલ. ૨ દંડવડે બીજાને ભય પમાડનાર. ૩ ન્યાયાધીશ.
दंडवालधि (दंड इव वालधिर्यस्य) पु० धिः હાથી, હરતી.
दंडवासिन् (दंड वस् णिनि) पु० सी. દરવાન, દ્વારપાલ, જેને દંડ કરવાનો આધિકાર છે એવા ભામ લેદાર, ફોજદાર, ન્યાયાધીશ, પટેલ, મુખી વગેરે.
दंडाविकल्प (दंडे विकल्पः) पु० ल्पः સીજા કરવામાં મતભેદ, શાસન કરવામાં ભ્રાંતિ.
दंडविधि (दंडस्य विधिः) पु० धिः અપરાધી ગુન્હેગાર વગેરેને સીજા કરવાનું શાસ્ત્ર.
दंडविशेष (दंडस्य विशेषः) पु० षः સીજાનો એક ભેદ. [બાંધવાનો થાંભલો.
दंडविष्कंभ (दंड वि स्कंभ् अण्) पु० मः રવાધ
दंडहस्त (दंडो हस्ते यस्य) पु० स्तः છડીદાર, દ્વારપાલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दंडहस्त (दंड इव हस्तः वृंतमस्य) क्ली० स्तं. तगरनुं झाड.

दंडाजिन (दंडश्च अजिनश्च) क्ली० नं १ કપટ, દગલબાજી, લુચ્ચા, ઠગાઇ. २ દંડ અને ચામડું.

दंडादंडि (दंडैश्च दंडैश्च प्रहृत्य प्रवृत्तं) अव्य० डि. લાકડીએ લાકડીએ યુદ્ધ.

दंडापूप (दंडे दंडाकर्षे अपूपस्य आकर्षः) पु० पः १ તે નામનો એક ન્યાય. २ દંડ પામેલો.

दंडार (दंडं ऋच्छति ऋ अण्) पु० रः १ રથ, ગાડી વાહન વગેરે. २ કુંભારનો ચાકડો. ३ ધનુષ્. ४ મદોન્મત્ત હાથી.

दंडाहत (दंडेन आहतं) त्रि० तः-ता-तं. १ રબાડથી વલોવેલ તક્ર વગેરે. २ દંડથી મરાયેલ.

दंडिक (दंड ठन्) पु० कः દંડ જેના હાથમાં હોય છે તે. [જેના હાથમાં અધિકાર હોય છે તે.

दंडिक (,,) त्रि० कः-का-कं. દંડ કરવાને

दंडिक (,,) पु० कः એક જાતનું માછલું. [કંઠભૂષણ. २ સર, દોરી.

दंडिका (दंड ठन् टाप्) स्त्री० का. १ એક જાતનું

दंडित (दंड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ દંડેલું, દંડ કરેલું. २ સીજ્યા કરેલું. ३ શાસન કરેલું.

दंडिन् (दंड इनि) त्रि० डी-डिनी-डि. १ દંડવાળું. २ દંડ કરનારું.

दंडिन् (,,) पु० डी. १ છડીદાર. २ દ્વારપાલ. ३ સંન્યાસી. ४ યમધર્મ. ५ શંકરાચાર્યે સ્થાપેલ સંન્યાસને ધારણ કરનાર. ६ જૈન મતનો તે નામનો એક સાધુ. ७ સુવાસિક તૃણની જાતિ. ८ દંડવાળો. ९ રાજા. [રૂપતિ સહદેવી.

दंडोत्पला (दंडयुक्तमुत्पलं यस्याः) स्त्री० ला. વન-

दंड्य (दंड् यत्) त्रि० ड्यः-ड्या-ड्यं. દંડનીય શબ્દ જુઓ.

दत् (दम् त्) पु० तः દાંત.

दत्त (दा दद् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ આપેલું, દીધેલુ. २ સંભાળેલું. ३ રક્ષેલું.

दत्त (,,) पु० त्तः १ દત્તાત્રેયમુનિ. २ તે નામનો એક રાજા. ३ વૈશ્ય જાતિ.

दत्त (दा क्त) क्ली० त्तं. દેવું, દેણગી, દાન.

दत्तक (दत्त कन्) पु० कः સંતતિ વિનાના આર્ય ગૃહસ્થે પુત્રેષ્ટિ કરી પુત્ર નામના નરકમાંથી તરવા માટે બીજે લીધેલો પુત્ર. [ઓ.

दत्तकपुत्र (दत्तकः पुत्रः) पु० त्रः ઉપલો શબ્દ જુ-

दत्तवत् (दत्त वतु) त्रि० वान्-वती-वत्. આપેલું, દીધેલુ.

दत्तशुल्का (दत्तं शुल्कं यस्याः) स्त्री० ल्का. કન્યાના બાપને પૈસા આપી કન્યા લીધેલી હોય તે.

दत्तात्मन् (दत्त आत्मा येन) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. જેણે પોતાનો આત્મા સોંપી દીધેલ છે તે.

दत्तात्मन् (,,) पु० त्मा. બાપાપને છોડ્યા પછી બીજાનો પોતે પુત્ર થયો હોય તે.

दत्तात्रेय (दत्तसंज्ञकः आत्रेयः) पु० यः બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને શિવે અત્રિમુનિને આપેલો પુત્ર. દત્ત.

दत्तादत्त (दत्तं च आदत्तं च) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. આપેલું અને લીધેલું. [આદર આપેલ છે તે.

दत्तादर (दत्त आदरो यस्मै) त्रि० रः-रा-रं. જેને

दत्तानपकर्मन् (दत्तस्य न अपकर्मन् यत्र) क्ली० र्म. આપેલું દાન ફરીથી ન લેવું તે.

दत्तापहृत (दत्तं च अपहृतं च) त्रि० तः-ता-तं. આપેલું અને લીધેલું.

दत्ताप्रदानिक (दत्त अप्रदान ठञ्) क्ली० कं. દીધેલી વસ્તુ ફરી લઇ લેવી તે. [દેણગી, દાન.

दत्ति (दद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ દેવું, આપવું. २ દાન.

दत्रिम (दा किम्) त्रि० मः-मा-मं. १ આપેલું, દીધેલું. २ દાનથી પેદા થયેલ.

दत्रिम (,,) पु० मः १ આપેલો દાસ. २ બાપાપે આપેલો પુત્ર, दत्तकपुत्र.

दत्तेय (दत्ता ठक्) पु० यः ४ंद्र देवता.

दत्त्वा (दा क्त्वा) अव्य० त्त्वा. આપીને, દઇને.

दद् (भ्वा० आत्म० सेट् ददते) १ આપવું, દેવું. २ છોડવું ત્યાગ કરવું.

दद (दद् श) त्रि० दः-दा-दं. આપનાર, દાન કરનાર, બક્ષીસ કરનાર. [દેતું.

ददत् (दद् शतृ) त्रि० दन्-दंती-दत्. આપતું,

ददन् (दद् ल्युट्) क्ली० नं. १ આપવું. २ દાન. ३ બક્ષીસ.

ददंश ( ) पु० शः દાંત.

ददि (दा कि) त्रि० दिः-दिः-दि. આપનાર, દાન કરનાર, દેનાર. [પતું, દાન કરતું.

ददिवस् (दा वसु) त्रि० वान्-ष्वी-वस्. દેતું, આ-

ददृत् (दृ क्विप्) त्रि० त्. બીનેલું, ભય પામેલું.

ददृशिवस् (दृश वसु) त्रि० वान्-ष्वी-वस्. જોતું, દેખતું. [ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ददृश्वस् (,,) त्रि० श्वान् ष्वी श्वस्.

दद्रु (दद् रु) पु० द्रुः ધાધર, ખરજવું વગેરે ત્વગ્રોગ.

दद्रुक (दद्रु कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दद्रुघ्न (दद्रुं हंति) पु० घ्नः એક જાતનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दद्रुण (दद्रु न) त्रि० णः-णा-णं. ધાધર, ખરજવું, વગેરે ત્વગ્રોગ જેને થયો હોય તે.
दद्रुरोगिन् (दद्रुरोगो यस्यास्ति) त्रि० गी-गिणी-गि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
दद्रू (दरिद्रा रू) स्त्री० द्रूः दद्रु शब्द જુઓ.
दद्रूघ्न (दद्रूं हंति हन्) पु० घ्नः दद्रुघ्न શબ્દ જુઓ.
दद्रूण (दद्रू न) त्रि० णः-णा-णं दद्रुण શબ્દ જુઓ.
दध् (भ्वा० आत्म० सेट् दधते) १ ધારણ કરવું. २ પકડવું. ३ રાખવું. ४ સંભાળવું. ५ દેવું. ६ અર્પણ કરવું. [કરવું.
दध् (भ्वा० पर० सेट् दंधति) રક્ષણ કરવું, પાલન
दध (धा श) त्रि० धः-धा-धं. १ ધારણ કરનાર. २ રાખનાર. ३ સંભાળનાર.
दधत् (धा शतृ) त्रि० धन्-धंती-धत् १ ધારણ કરતું. २ રાખતું. ३ સંભાળતું. [જુઓ.
दधान (धा शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ઉપલો શબ્દ
दधि (धा किन्) त्रि० धिः-धिः-धि. १ ધારણ કરતું. २ રાખતું. ३ સંભાળતું.
दधि (,,) क्ली० धि. १ દહિં. २ દેવદારનું સત્વ. ३ ટરપંટાઇન તેલ. ४ ઘર, રહેઠાણ. ५ વસ્ત્ર. [ગવડે દૂધમાં થતો વિકાર.
दधिकूर्चिका (दध्नः कूर्चिका) स्त्री० का. દહીંના ચો-
दधिचार (दधि चारयति चर् णिच् अण्) पु० रः દહીં વલોવવાની રવાઇ.
दधिज (दधि जन् ड) क्ली० जं. માખણ.
दधित्थ (दधि स्था क पृषो०) पु० त्थः કોઠનું ઝાડ.
दधिधेनु (दधिनिर्मिता धेनुः) स्त्री० नुः દાન કરવા માટે કલ્પેલી દહીંની ગાય. [ડીનું ઝાડ.
दधिनामक (दधीत्येवं नाम यस्य कम्) पु० कः કો-
दधिपुष्पिका (दधीव शुचं पुष्पमस्याः कम्) स्त्री० का. વનસ્પતિ વિષ્ણુક્રાંતા.
दधिपुष्पी (दधीव शुभ्रं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
दधिफल (दधीव द्रवं फलं यस्य) पु० लः કોઠનું ઝાડ.
दधिमंड (दध्नः मंडः) पु० डः દહીંની તર.
दधिमंडोद्भव (दधिमंडादुद्भवति) क्ली० वं. માખણ.
दधिवास्तुका (दधीव वास्तुका) स्त्री० का. १ ધમાસો. २ એક જાતની હરતાળ.
दधिवाहन (दधीव शुभ्रं वाहनं यस्य) पु० नः તે નામનો એક ચંદ્રવંશી રાજા.
दधिशोण ( ) पु० णः એક જાતનો ગુલાબી વાંદરો.
दधिसक्तु (दधिमिश्रिताः सक्तवः) पु० ब० वः દહીં મિશ્રિત યવનું ખાણું.
दधिसर (दधि सृ अच्) पु० रः દહીંની તર.
दधिसार (दध्नः सार इव) पु० रः માખણ.
दधिस्नेहः (दध्नः स्नेह इव) पु० हः માખણ.
दधिस्वेद (दध्नः स्वेद इव) पु० दः છાશ, તક્ર.
दधीच ( ) पु० चः તે નામનો એક ઋષિ, જેણે પોતાનું હાડકું આપી દેવતાનો જય મેળવાવ્યો હતો. [જુઓ.
दधीचि ( ) पु० चिः ઉપલો શબ્દ
दधीच्यस्थि (दधीचेरास्थि) क्ली० स्थि. १ દધીચીનું હાડકું. २ એક જાતનું રાન. ३ વન. दधीचास्थि. [રનું, નિર્લજ્જ.
दधृक् (धृष् क्विन्) त्रि०- क्-ग्. બેશરમ, લાજ વગ-
दध्न (धा न) पु० घ्नः યમ, જમ.
दध्यग्र (दध्नः अग्रं) क्ली० ग्रं. दधिमंड શબ્દ જુઓ.
दध्यंच् (दधि अंच् क्विप्) पु० ङ्. दधीच શબ્દ જુઓ. [दधिमंडोद.
दध्याकर (दध्नः आकरः) पु० रः દહીંનો દરીઓ.
दध्यानी (दधि आ नी क) स्त्री० नी. વનસ્પતિ કડુકી. [વેલો.
दध्यालो (दधि आ ली क) स्त्री० ली. એક જાતનો
दध्याह्व (दधीति आह्वा यस्य) पु० ह्वः કોઠનું ઝાડ.
दध्युत्तर (दध्नः उत्तरम्) क्ली० रं. दधिसर શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
दध्युत्तरक (दध्युत्तर कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ
दध्युद (दधिवर्णयुक्तं उदकं यत्र) पु० दः દહીંનો દરીઓ.
दनु ( ) स्त्री० नुः દાનવની માતા, કશ્યપની પત્ની, દક્ષની તે નામની એક કન્યા.
दनुज (दनु जन् ड) पु० जः દાનવ, દનુનો પુત્ર.
दनुजद्विष् (दनुजं द्वेष्टि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. દેવ, દેવતા. [જુઓ.
दनुजारि (दनुजानामारिः) पु० रिः ઉપલો શબ્દ
दनुसूनु (दनोः सूनुः) पु० नुः दनुज શબ્દ જુઓ.
दंत (दम् तन्) पु० तः १ દાંત. २ હાથીદાંત. ३ પર્વતની ટોચ. ४ પર્વતની બાજુ. ५ કુંજલતાગૃહ ६ દમયંતીનો તે નામનો ભાઇ. [સંજ્ઞા.
दंत (,,) पु० व० ताः બત્રીશ સંખ્યાની
दंतक (दंत कन्) पु० कः १ દાંત. २ ડુંગર અથવા ખડકનો દાંત જેવો આગળ નીકળતો ભાગ. ३ દીવાલમાંથી બહાર નીકળતી અભરાઇ ખીંટી વગેરે.
दंतकर्षण (दंतान् कर्षति) पु० णः લીંબુનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दंतकाष्ठ (दंतधावनार्थं काष्ठं) क्ली० ष्ठं. દાતણ, દાંત ઘસવાનું કાષ્ઠ.
दंतकूट (दंताः कूटमिव यत्र) पु० टः संग्राम.
दंतकेतु ( ) पु० तुः નાના કાગડી લીંબુનું ઝાડ.
दंतघात (दंतानां घातो यस्मात्) पु० तः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ ૨ એક જાતનો બાલરોગ જેમાં દાંત આવતી વખતે બાલક પુષ્કળ દિશાએ જાયછે.
दंतचालन (दंतं चालयति चल् णिच् ल्यु) पु० नः એક જાતનો રોગ. દંતચાલ્
दंतच्छद (दंताच्छाद्येतेऽनेन) पु० दः હોઠ, ઓષ્ઠ.
'दंतच्छदैर्दैतविघातचिह्नैः' ऋतुसंहारः
दंतजात (जातो दंतो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. જેને દાંત આવેલ છે તે. [પેદા થનાર.
दंतजात (दंतेन जातं) त्रि० तः-ता-तं. દાંતથી
दंतजाह (दंतानां मूले जाहम्) क्ली० हं. દાંતનું મૂળ.
दंतधावन (दंतान् धावयति) पु० नः १ ખેરનું ઝાડ. ૨ બકુલ વૃક્ષ. [દાંત સાફ કરવા.
दंतधावन (दंतानां धावनं) क्ली० नं. દાતણ કરવું,
दंतपत्र (दंत इव पत्रमत्र) क्ली० त्रं. એક જાતનું કર્ણભૂષણ.
'विलासिनीविभ्रमदंतपत्रं' रघुवंशम्.
दंतपत्र (दंतेन गजदंतेन निर्मितं पत्रम्) क्ली० त्रं. હાથીદાંતની કાંશકી.
दंतपत्रिका (दंत इव शुभ्रं पत्रं दलं यस्याः) स्त्री० का. મોધરાનું ઝાડ. દંતપત્રક.
दंतपवन (दंत पू ल्युट्) क्ली० नं. ૧ દાતણ કરવું, દાંત સાફ કરવા. ૨ દંતચૂર્ણ. ૩ દાતણ.
दंतपात (दंतस्य पातः) पु० तः દાંત પડવા તે.
दंतपाली (दंतस्य पाली) स्त्री० ली. દાંતનો અગ્રભાગ.
दंतपुप्पुटक (दंत पुप्पुट कै क) पु० कः દાંતની હારમાં ફોડલો પડે છે તે, દંતવ્રણ.
दंतपुष्प (दंत इव शुभ्रं पुष्पं यस्य) क्ली० ष्पं. ૧ મોધરાનું ઝાડ. ૨ કતકફલ.
दंतफल (दंत इव शुभ्रं फलमस्य) क्ली० लं. કતકફલ.
दंतफल (दंतवत् शुभ्रं फलमस्य) पु० लः કોઠનું ઝાડ. [સ્પતિ પીપર.
दंतफला (दंत इव शुभ्रं फलमस्याः) स्त्री० ला. वन-
दंतभाग (दंतस्य भागः) पु० गः દાંતનો ભાગ.
दंतभाग (,,) पु० गः હાથીના મુખથી તે સ્કંધ સુધીનો અગ્રભાગ. : [નો રોગ.
दंतभेद (दंतस्य भेदो यस्मात्) पु० दः એક જાત
दंतमल (दंतमग्नं मलं) पु० क्ली० लः-लं. દાંતનો મેલ. [એક જાતની ઔષધિ, દાંતી.
दंतमूलिका (दंत इव शुभ्रं मूलं यस्याः) स्त्री० का.
दंतमूलीय (दंतमूले भवः छ) पु० यः દાંતના મૂલમાં હોનાર તવર્ગ વગેરે.
दंतवस्त्र (दंतस्य वस्त्रमिव) क्ली० स्त्रं. હોઠ, ઓષ્ઠ.
दंतवासस् (दंतस्य वास इव) क्ली० सः હોઠ, ઓષ્ઠ.
'तुलां यदारोहति दंतवाससा'
कुमारसंभवम्
दंतवीज (दंत इव वीजमस्य) पु० जः દાડમનું ઝાડ. [જુઓ
दंतवीजक (दंतवीज कन्) पु० कः ઉપરનો શબ્દ
दंतव्यसन (दंतस्य व्यसनं) क्ली० नं. દાંત હાલવા તે, દાંત પડી જાય તે.
दंतशठ (दंतान् शठति शठ अच्) पु० ठः १ લીંબુનું ઝાડ. ૨ નારંગીનું ઝાડ. ૩ કોઠનું ઝાડ. ૪ ખટાશ. ૫ અંબાડાનું ઝાડ.
दंतशठा (दंत शठ् अच् टाप्) स्त्री० ठा. ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ આંબલી. [બાલરોગ.
दंतशद्व (दंतस्य शद्वः यत्र) पु० द्वः એક જાતનો
दंतशर्करा (दंते शर्करेव) स्त्री० रा. દાંતની ખેરી, દાંતનો મેલ. [રવાનું ચૂર્ણ વગેરે.
दंतशाण (दंतस्य शाण इव) क्ली० णं. દાંત સાફ કરવા તે.
दंतशुद्धि (दंतानां शुद्धिः) स्त्री० द्धिः દાંત સાફ કરવા તે.
दंतश्लिष्ट (दंते श्लिष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ દાંતમાં ગુંચવાઇ ગયેલ. ૨ દાંતમાં સપડાઇ ગયેલ.
दंतसक्त (दंते सक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચેનો માંસવાળો ભાગ.
दंतसीरा (दंतस्य सीरा यत्र) स्त्री० रा. દાંતનો નी-
दंतहर्ष (दंतानां हर्षो यत्र) पु० र्षः १ ખાટો પદાર્થ ખાવાથી દાંતનું અંબાઇ જવાપણું. ૨ દાંત પુટવા તે. ૩ દાંત આવવા તે.
दंतहर्षक (दंत हृष् ण्वुल्) पु० कः લીંબુનું ઝાડ.
दंतहर्षण (दंत हृष् ल्यु) पु० णः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
दंताघात (दंतस्य आघातः) पु० तः દાંતનો કરડ.
दंताघात (दंतान् आहंति) पु० तः લીંબુનું ઝાડ.
दंतादंति (दंतैश्च दंतैश्च प्रहृत्य प्रवृत्तं युद्धम्) अव्य० ति. હાથીનું પરસ્પર દાંતે દાંતે યુદ્ધ.
दंतायुध (दंता आयुधमिव यस्य) पु० धः ભુંડ.
दंतालिका (दंतान् अलति अल् ण्वुल्) स्त्री० का. લગામ. [ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
दंताली (दंतान् अलती अल् अच् ङीष्) स्त्री० ली.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

दंताली (दंतानामाली) स्त्री० ली. દાંતની પંગત.

दंतावल (दंत वलच्) पु० लः હાથી, હસ્તી.

दंतायुध (दंत आयुधमस्य) पु० धः રાની ડુક્કર.

दंतार्बुद (दंतस्य अर्बुदमिव) पु० दः એક જાતનો દંતરોગ. [લગભ. કંવિકા.

दंतालिका (दंत अल् अच् डीप्) स्त्री० का. ઘોડાની

दंतिका (दंती क) स्त्री० का વનસ્પતિ દાંતી.

दंतिजा (दंतिका पृषो०) स्त्री० जा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दंतिन् (दंत इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. દાંતવાળું.

दंतिन् (,,) पु० ती. १ હાથી. २ પર્વત. ૩ શીઆળ. ૪ જેપાળનું ઝાડ. [સંજ્ઞા.

दंतिन् (,,) पु० ब० नः આઠ સંખ્યાની

दंतिनी (,, डीप्) स्त्री० नी. १ વનસ્પતિ દાંતી. २ હાથણી. [ળનું ઝાડ.

दंतिनीबीज (दंतिनी इव बीजमस्य) पु० जः જેપા-

दंतिबीज (दंतिन इव बीजमस्य) पु० जः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दंतिमद (दंतिनो मदः) पु० दः હાથીના કુંભસ્થળ-માંથી વહેતું જલ. દાનોદક.

दंती (दंत अच् डीप्) स्त्री० ती. વનસ્પતિ દાંતી.

दंतीबीज (दंत्या इव बीजमस्य) पु० जः જેપાળ-નું ઝાડ.

दंतुर (दंत उरच्) त्रि० रः-रा-रं. १ લાંબા અને બહાર નીકળતા દાંતવાળું. २ દરીઆના મોજાની પેઠે ઉતરતું ચઢતું. ૩ ઉભા કેશવાળું.

' अमलमणिशलाकादंतुराभिः किरीटकोटिभिः '

कादंबरी.

दंतुरच्छद (दंतुरः छदो यस्य) पु० दः બીજોરાનું ઝાડ. मातुलुंग.

दंतुरित (दतुर इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને લાંબા અને બહાર નીકળતા દાંત પેદા થયેલ છે તે.

दंतोज्वला (दंत इव उज्ज्वला) स्त्री० ला. ધોળી જાયનો વેલો. [દાંત પુટવાતે.

दंतोद्भेद (दंतस्य उद्भेदः) पु० दः દાંત આવવા તે,

दंतोलूखलिक (दंतोलूखल ठञ्) पु० कः ભરડયા, દળ્યા, વાટયા વગેરે સિવાયના દાણા ખાનારો, અરણ્યવાસી. [ઓષધનો સમૂહ.

दंतौष्ठ (दतौष्ठानां समाहारः) क्ली० ष्ठं. દાંત અને

दंतोष्ठ्य (दंतोष्ठे भवः यत्) त्रि० ष्ठ्यः-ष्ठ्या-ष्ठ्यं. દાંત અને હોઠથી ઉચ્ચારવા લાયક વ વગેરે.

दंत्य (दंत यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. १ દાંતનું, દાંત સંબંધી. २ દાંતનું હિતકારક.

दंदश (दश्यते नेन) पु० शः દાંત.

दंदशूक (दंश् ऊक) त्रि० कः-का-कं. १ કુભાંડી. २ અપકારક. ૩ દુષ્ટ. ૪ ઝેરી, વિષયુક્ત.

दंद्रम (द्रम् अच्) क्ली० मं. આસ્તે આસ્તે જવું, હળવે હળવે જવું.

दंद्रमण (द्रम् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दंद्रमण (द्रम् यङ् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. વાંકી ગતિવાળું. [મ કરવો.

दभ् (चुरा० पर० सेट् दभयति) આજ્ઞા કરવી, હુકમ-

दभ् (चुरा० पर० सेट् दंभयति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

दभ्र (दभ् रक्) पु० भ्रः સમુદ્ર, દરીઓ.

दभ्र (,,) त्रि० भ्रः-भ्रा-भ्रं. થોડું, અલ્પ.

दम् (दिवा० पर० सेट् दाम्यति) १ શાંત કરવું. २ પશુનું પાળવું. ૩ દમન કરવું. ૪ શત્રુની પેઠે તાબે કરવું.

दम् (दम् क्विप्) अव्य० म्. દમન કરેલી સ્ત્રી.

दम (दम् घञ्) पु० मः १ ઇંદ્રિય સંયમ. २ સીજ્ઞ કરવી, શાસન કરવું, દંડ. ૩ તાબે કરવું. ૪ દમન કરવું. ૫ કચરો, ગાળ. ६ યજ્ઞસ્થાન. ७ દમયંતીનો ભાઇ.

दमक (दम् ण्वुल्) त्रि० कः-कां-कं. १ પાળનાર. २ તાબે કરનાર. ૩ દમન કરનાર.

दमघोष (दम घुष् घञ्) पु० षः શિશુપાલનો પિતા.

दमघोषसुत (दमघोषस्य सुतः) पु० तः શિશુપાલ. दमघोषज.

दमथ (दम् अथ) पु० क्ली० थः-थं. १ સીજ્ઞ કરવી, શાસન, દંડ. २ ઇંદ્રિયનિગ્રહ, આત્મસંયમ. ૩ તાબે કરવું. [કરવું. ૩ દમન કરવું.

दमथ (,,) क्ली० थं. १ પાળવું. २ તાબે

दमथु (दम् अथुच्) पु० थुः १ શાસન, સીજ્ઞ કરવી, દંડ. २ ઇંદ્રિયનિગ્રહ.

दमन (दम् ल्युट्) क्ली० नं. १ નિગ્રહ કરવો. २ તાબે કરવું. ૩ શાસન કરવું.

दमन (,,) पु० नः १ તત્ત્વવેત્તા. २ શૂરો. ૩ એક જાતની સુગંધિ વનસ્પતિ. ૪ તે નામનો એક ઋષિ. ૫ ઉપશાંત. ६ દમયંતીનો ભાઇ.

दमनक (दमन कन्) पु० कः એક જાતની સુગંધી વનસ્પતિ. [શુકલ પૂનમ.

दमनपौर्णिमा (दमनार्थे पौर्णिमा) स्त्री० मा. ચૈત્ર

दमनी (दम् ल्युट् ङीष्) स्त्री० नी. એક જાતનું ઝાડ.

दमनीय (दम् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. પાળવા યોગ્ય, તાબે કરવા લાયક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दमयत् (दम् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत् १ शासन કરતું. २ તાબે કરતું. ३ દમન કરતું.

दमयितृ (दम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ १ शासन કરનાર. २ દમન કરનાર. [स्त्री, ભીમક પુત્રી.

दमयंती (दम् यत् ङीष्) स्त्री० ती. નલરાજાની

दमस्वसृ (दमस्य स्वसा) स्त्री० सा. દમયંતી, ભીમક પુત્રી.

दमित (दम् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નિગ્રહ કરેલું. २ તાબે કરેલું. ३ પાળેલું. ४ शासन કરેલું. ५ દમન કરેલું. ६ सर्व दुःख चिंता વગેરે સહન કરનાર.

दमिन् (दम् घिनुण्) त्रि० मी-मिनी-मि. १ ઇંદ્રિય-નિગ્રહ કરનાર. २ દમન કરનાર. ३ પાળનાર.

दमुनस् (दम् ऊनस् पृषो०) पु० नाः १ અગ્નિ. २ शुक्राचार्य, દૈત્યગુરૂ. ३ ચિત્રાનું ઝાડ.

दमूनस् (दम् ऊनस्) पु० नाः ઉપલો शब्द જુઓ.

दंपति (जायाच पतिश्च) पु० द्वि०-ती. સ્ત્રી અને પુરૂષ, ધણીઆણી અને ધણી.

'तौ दंपती स्वां प्रति राजधानीं प्रस्थापयामास वशी वशिष्ठः' रघुवंशम्.

दंश् (स्वा० पर० सेट् दन्शति) १ કરવું. २ ઢોંગ કરવો. ३ ફાડવું. ४ ચીરવું. ५ ભાગ કરવા.

दंभ् (चुरा० पर० सेट् दंभयति) १ એકઠું કરવું. २ એકત્ર કરવું. ३ ગોઠવવું. ४ રચવું.

दंभ (दंभ् घञ्) पु० भः १ કપટ વેશ કરી સાધુપણાનો દેખાવ કરવો તે. २ ઢોંગ. ३ गर्व, अभिमान. ४ કપટ. ५ શઠપણું. [३ ઠગનાર.

दंभक (दंभ् ण्वुल्) पु०कः १ ઢોંગી. २ અભિમાની.

दंभन (दंभ् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઢોંગ, ઠગાઇ. २ अभिमान. ३ મોહન.

दंभिन् (दंभ् इनि) त्रि० भी-भिनी-भि. १ ઠગારૂં. २ ઢોંગી. ३ પાખંડી. ४ કપટી. ५ અભિમાની.

दंभोलि (दंभ् उलि) पु० लिः १ ઇંદ્રનું વજ્ર. २ હીરો. [शब्द જુઓ.

दम्य (दम् यत्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. દમનીય

दम्य (,,) पु० म्यः જુવાનીમાં આવેલ બળદ.

दय् (भ्वा० आत्म० सेट् दयते) १ આપવું, દેવું. २ બક્ષીસ કરવું. ३ दान કરવું. ४ લેવું. ५ ચાલવું. ६ બચાવવું. ७ प्रतिपालन કરવું. ८ ધાર મારવું.

दय (दय् अङ्) त्रि० यः-या-यं. દયાવાળું, કરૂણાવાળું.

दय (,,) पु० यः દયા, કરૂણા, કરૂણારસ.

दयमान (दय् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. બચાવતું, રક્ષણ કરતું.

दया (दय् अङ् टाप्) स्त्री० या. દયા, કરૂણા.

'धनुर्भृतोप्यस्य दयार्द्रभावम्' रघुवंशम्.

दयाकूर्च (दयायाः कूर्च इव) पु० र्चः બુદ્ધ.

दयाल ( ) पु० लः કિનારાનું તુટવું, કાંઠાનું તુટી જવું.

दयालु (दया आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. દયાવાળું,

'यशःशरीरे भव मे दयालुः' रघुवंशम्.

दयालुता (दयालोर्भावः) स्त्री० ता. દયાળુપણું.

दयालुत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ.

दयावत् (दया मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. દયાવાળું, દયાળુ. दयाशील, करुणाशालिन्.

दयावीर (दयायां वीरः) पु०रः १ દયાને વિષે શૂરવીર. २ દયા સાથે વીરરસ. [હાલું. ३ आशङ्क.

दयित (दय् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ચાહેલું. २ प-

दयित (,,) पु० तः पति, કંથ.

दयिता (दय् क्त टाप्) स्त्री० ता. લગ્ન કરેલી સ્ત્રી.

दयिताधीन (दयिताया अधीनं) त्रि० नः-ना-नं. સ્ત્રીવશ, ઓરતને તાબે વર્તતું.

दयित्नु (दय् इत्नु) त्रि० त्नुः-त्नुः-त्नु. દયાવાળું.

दर (दृ अच्) पु० क्ली० रः-रं. १ ડર, ભય, त्रास. २ ભીતના અંદર ખાડો.

'दरादराभ्यां दरकंपिनीपथे' नैषधीयम्.

दर (,,) क्ली० रं. १ विष. २ શંખ.

दर (,,) पु० रः ગુફા. દરી.

दर (,,) क्ली० रं. થોડું, જરા.

दरक (दर वुन्) त्रि० कः-का-कं. ખીજણ.

दरकंटिका (दर ईशत्कंटो यस्याः) स्त्री० का. सताવળ.

दरणि (दृ अनि) पु० णिः પાણીનો પ્રવાહ.

दरद् (दृ अद) स्त्री० द्. १ ડર. २ अंतःકરણ. ३ કિનારો. [ચળતિ.

दरद् (,,) पु० त्-द्. १ પર્વત. २ ડર. ३ म्लेच्छ.

दरद (दर दैप् क) पु० दः १ કુંગરી દેશ. २ જંગલી मनुष्यनी એક જાત. ३ હીંગલોક.

दरद (,,) क्ली० दं. હીંગલોક.

दरद (दर दा क) त्रि० दः-दा-दं. ડર આપનાર.

दरविदलित (दरं ईषत् विदलितं) त्रि० तः-ता-तं. થોડું ભાંગેલું. २ થોડું કુટેલું.

दरसान (दृ असानच्) पु० नः ધોત.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

દરા (દૃ અડ્ ટાપ્) સ્ત્રી॰ રા. પર્વતની ગુફા, પહાડની બખોલ.

દરિ (દૃ ઇન્) સ્ત્રી॰ રિઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દરિત (દર ઇતચ્ દૃ ક્ત) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ૧ ડર પામેલું. ૨ ત્રાસ પામેલું. ૩ બીનેલું. ૪ ફાડેલું. ૫ ચીરેલું. ૬ ભાગ કરેલું.

દરિદ્ર (દરિદ્રા અચ્) ત્રિ॰ દ્રઃ-દ્રા-દ્રં. કંગાલ, દરિદ્ર.

દરિદ્રતા (દરિદ્રસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી॰ તા. કંગાલપણું, ગરીબપણું, દારિદ્ર્ય.

' પ્રણીય દારિદ્ર્ય દરિદ્રતાં નલઃ ' નૈષધીયમ્.

દરિદ્રત્વ (,,) ક્લી॰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કંગાલ થવું

દરિદ્રા (અદા॰ પર॰ સેટ્ દરિદ્રતિ) ગરીબ થવું.

દરિદ્રાયક (દરિદ્રા ણ્વુલ્) ત્રિ॰ કઃ-કા-કં. દરિદ્ર શબ્દ જુઓ. [કંગાલ, દરિદ્ર.

દરિદ્રિત (દરિદ્રા ક્ત) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ગરીબ,

દરિદ્રિતૃ (દરિદ્રા તૃચ્) ત્રિ॰ તા-ત્રી-તૃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દરિન્ (દૃ ઇનિ) રી-રિણી-રિ. ભયવાળું.

દરી (દૃ ઇન્ ઙીપ્) સ્ત્રી॰ રી. ગુંફા, કોતર.

' દરિગૃહદ્વારાવિલંબિવિબ્વાસ્તિરસ્કારિણ્યો જલદા ભવન્તિ '

કુમારસંભવમ્.

દરીભૂ (દર્યા ભૂઃ) સ્ત્રી॰ ભૂઃ કોતરની ભોંય.

દરીભૃત્ (દરીં બિભર્તિ) પુ॰ ત્. પર્વત, પહાડ.

દરીવત્ (દરી મતુપ્) ત્રિ॰ વાન્-વતી-વત્. ગુંફાવાળું, કોતરવાળું. [જેવું

દરીવત્ (દરી વત્) અવ્ય॰ ત્. ગુફા સરખું, કોતર

દરોદર (દરજનકમુદરં યસ્ય) પુ॰ રઃ પાસો.

દરોદર (,,) ક્લી॰ રં. જુગાર, જુગટું.

દર્દર (દૃ યઙ્ અચ્) ત્રિ॰ રઃ-રા-રં. ૧ ચીરાઈ ગયેલ. ૨ થોડું ફુટેલું વાસણ વગેરે.

દર્દર (,,) પુ॰ રઃ પર્વતવિશેષ.

દર્દરામ્ર (દર્દરે પર્વતે આમ્ર ઇવ) પુ॰ મ્રઃ એક જાતનું ફરીઆણું. [વાંસળી વગેરે વાદ્ય.

દર્દરીક (દૃ ણિચ્ ઈકન્) પુ॰ ક્લી॰ કઃ-કં. મોરલી,

દર્દરીક (,,) પુ॰ કઃ ૧ મેઘ. ૨ દેડકું. ૩ નાગરમોથ.

દર્દુર (દૃણાતિ કર્ણૌ શબ્દેન) પુ॰ રઃ ૧ દેડકું. ૨ મેઘ. ૩ પર્વત વિશેષ. ૪ મોરલી, વાંસળી, પાવો વગેરે વાદ્ય. ૫ બીલાગાનું ઝાડ. ૬ ઋષભ નામનું ઔષધ. ૭ નાગરમોથ. [દાય.

દર્દુર (,,) ક્લી॰ રં. ગામડાનો સમુ-

દર્દુરક (દર્દુર કૈ ક) પુ॰ કઃ વાંસળી.

દર્દુરક (દર્દુરં કન્) પુ॰ કઃ દેડકો.

દર્દુરપુટ (દર્દુરસ્ય પુટઃ) પુ॰ ટઃ મોરલી, વાંસળી, પાવો વગેરે વાદ્યનું મુખ.

દર્દુરા (દૃણાતિ કર્ણૌ શબ્દેન ઉરચ્ ટાપ્) સ્ત્રી॰ રા. ૧ પાર્વતી. ૨ એક જાતનું શાલિધાન્ય.

દર્દૂ (દરિદ્રા ઉ) પુ॰ દૂઃ એક જાતનો રોગ., દરાજ ખરજવું વગેરે. દર્દુ [વનસ્પતિ. દર્દુઘ્ન.

દર્દુઘ્ન (દર્દુ હંતિ હન્ ટક્) પુ॰ ઘ્નઃ એક જાતની

દર્દૂણ (દર્દૂ ન) ત્રિ॰ ણઃ-ણા-ણં. દદ્રુણ શબ્દ જુઓ.

દર્પ (દૃપ્ ઘઞ્) પુ॰ પઃ ૧ અહંકાર, ગર્વ. ૨ તાપ, ગરમી. ૩ એક જાતની વનસ્પતિ. ૪ કસ્તુરી.

દર્પક (દર્પ કન્) પુ॰ કઃ ૧ કામદેવ. ૨ સિંહ. ૩ કસ્તુરી. ૪ એક જાતની વનસ્પતિ..

દર્પક (દૃપ્ ણિચ્ ણ્વુલ્) ત્રિ॰ કઃ-કા-કં. ૧ અહંકાર કરનાર. ૨ મોહ કરનાર.

દર્પણ (દૃપ્ લ્યુ) પુ॰ ણઃ ૧ આરસો, કાચ. ૨ તે નામનો એક પર્વત, ૩ તે નામનો એક નદ.

દર્પણ (દૃપ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ ણં. નેત્ર, સંતપ્ત આંખ.

દર્પધ્માત (દર્પેણ ધ્માતઃ) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ગર્વથી ફુલાઈ ગયેલ.

દર્પપત્ર (દર્પયુક્તં પત્રમસ્ય) પુ॰ ત્રઃ એક જાતનું તૃણ. [જુઓ.

દર્પપત્રક (દર્પપત્ર કન્) પુ॰ કઃ ઉપલો શબ્દ

દર્પહ (દર્પ હંતિ) ત્રિ॰ હઃ-હા-હં. ગર્વને હણનાર, ગર્વને મટાડનાર.

દર્પારંભ (દર્પસ્યારંભઃ) પુ॰ ભઃ પ્રારંભનો ગર્વ.

દર્પિન્ (દર્પ ણિનિ) ત્રિ॰ પી-ર્પિણી-ર્પિ. અહંકારી, ગર્વિષ્ઠ.

દર્પોપશાંતિ (દર્પસ્ય ઉપશાંતિઃ) સ્ત્રી॰ તિઃ અહંકાર મટાડવો તે, ગર્વને શાંત પમાડવો તે.

દર્ભ (દૃભ્ ઘઞ્) પુ॰ ર્ભઃ ૧ દર્ભ નામનું તૃણ. ૨ એક જાતનું તૃણ. ૩ કાશ તૃણ.

દર્ભટ (દૃભ્ અટન્) પુ॰ ટઃ ૧ ધરનો ખાનગી ભાગ. ઓરડો વગેરે. ૨ એકાંત સ્થાન.

દર્ભપત્ર (દર્ભસ્યેવ પત્રમસ્ય) પુ॰ ત્રઃ એક જાતનું તૃણ, કસાડો.

દર્ભર (દર્ભ ર) પુ॰ રઃ એક જાતનું પંખી.

દર્ભાહ્વય (દર્ભ આ હ્વે શ) પુ॰ યઃ મુંજતૃણ.

દર્ય્ય (દરસ્ય હિતં) ત્રિ॰ ર્ય્યઃ-ર્ય્યા-ર્ય્યં. ડરનું સાધન

દર્વ (દૃ વ) પુ॰ ર્વઃ ૧ રાક્ષસ. ૨ નુકસાન કરનાર મનુષ્ય, જાનવર વગેરે. દર્વ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दर्वट (दर्वाय अटति अट् अच्) पु० दः गामडानो के शहेरनो फोजदार, द्वारपाल. दर्वट.

दर्वरीक ( ) पु० कः १ ४ंद्र. २ पवन. ३ એક જાતનું વાદ્ય. दर्वरीक.

दर्वि (दृ वि) स्त्री० र्विः १ કડછી, કડછો. २ સાપની ફેણ.

दर्विक (दर्वि कन्) पु० कः કડછી, કડછો.

दर्विका (दर्वि कन्) स्त्री० का. १ એક જાતનું શાક. २ કડછી, કડછો. [પની ફેણ.

दर्वी (दृ वि ङीष्) स्त्री० र्वी. १ કડછી, કડછો. २ સા-

दर्वीकर (दर्वी फणा कर इवास्य) पु० रः ફેણવાળો સર્પ, નાગ.

दर्श (दृश् घ) पु० र्शः १ અમાવાસ્યાતિથિ. २ સૂર્ય ચંદ્રનો સંગમ. ३ દૃષ્ટિ, નજર, જોવું. ४ દરેક પડવાની તિથિએ અગ્નિહોત્રી જે ઇષ્ટિ કરે છે તે.

दर्शक (दृश् ण्वुल्) त्रि० कः-र्शिका-कं. १ જોનાર. २ શોધનાર. ३ સ્પષ્ટ કરી સમજાવનાર. ४ દેખાડનાર, બતાવનાર.

दर्शक (,,) पु० कः १ કલા કુશલતા જાણનારો પુરૂષ. २ દેખાડનારો. ३ દ્વારપાલ

दर्शक (,,) पु० ब० काः લોક વિશેષ.

दर्शत (दृश् अतच्) पु० तः १ સૂર્ય. २ ચંદ્ર. ३ કપુર. ४ આકડાનું ઝાડ.

दर्शन (दृश् ल्युट्) क्ली० नं. १ જોવું. २ નજર, દૃષ્ટિ. ३ આંખ. ४ આરસો, કાચ. ५ દેખાડવું, બતાવવું. ६ રૂપ. ७ ડોળ. ८ ધાટ. ९ શિખવવું १० ઉપદેશ, બોધ. ११ સમજણ, સ્વપ્ન. १२ સારો ગુણ. १३ ધર્મસંબંધી જ્ઞાન. १४ બુદ્ધિ, અક્કલ. १५ સાંખ્ય, પાતંજલ, ન્યાય, વૈશેષિક મીમાંસા અને વેદાંત એવાં ષટ્દર્શન પૈકી પ્રત્યેક १६ હોમ, યજ્ઞ. १७ રંગ. १८ દેવદર્શન કરવું. १९ સુશોભિત કરવું. २० અલંકૃત કરવું. २१ દૃષ્ટિમાં પડવું. २२ વારંવાર જોવું. २३ ચોકશી કરવી. २४ મત. २५ અભિપ્રાય. २६ દૃષ્ટિની પછી આણવું. २७ કહાડી દેખાડવું. [જમીન.

दर्शनप्रतिभू (दर्शनाय प्रतिभूः) पु० भूः હાજર

दर्शनप्रातिभाव्य (दर्शनाय प्रातिभाव्यम्) क्ली० व्यं. હાજર કરવાની જમીનગીરી, હાજર કરવાની ખાતરી કરી આપવી તે. [દુર્ગા.

दर्शनी (दृश् णिच् ल्यु ङीष्) स्त्री० नी. पार्वती,

दर्शनीय (दृश् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ જોવા યોગ્ય. २ સુંદર.

दर्शनीयमानिन् (आत्मानं दर्शनीयं मन्यते) त्रि० नी-निनी-नि. પોતાને સુંદર માનનારૂં. २ પોતાને જોવા લાયક માનનારૂં. ३ બડાઇખોર.

दर्शयामिनी (दर्शस्य यामिनी) स्त्री० नी. અમાવાસ્યાની રાત્રિ.

दर्शयितुकाम (दर्शयितुं कामः) त्रि० मः-मा-मं. દેખાડવાને ઇચ્છતું, બતાવવાને ચાહતું.

दर्शयितृ (दृश् णिच् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. બતાવનાર, દેખાડનાર.

दर्शयितृ (दृश् तृच्) पु० ता. १ દેખાડનારો, બતાવનારો. २ દ્વારપાલ. ३ ભોમીઓ.

दर्शयित्वा (दृश् णिच् क्त्वा) अव्य० त्वा. १ દેખાડીને, બતાવીને. २ ખુલ્લું કરીને.

दर्शयिष्यत् (दृश् णिच्) त्रि० ष्यन्-ष्यंती-ष्यत्. દેખાડતું, બતાવતું, સમજાવતું, ખુલ્લું કરતું.

दर्शविपद् (दर्श विपद्यस्य) पु० त्-द्. ચંદ્ર, ચાંદો.

दर्शित (दृश् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ દેખાડેલ, બતાવેલ. २ દાખવેલ. ३ ખુલ્લું, સ્પષ્ટ. ४ સમજાવેલું. જોયેલું. ५ સમજેલું.

दर्शितवत् (दर्शित वतु) त्रि० वान्-वती-वत्. १ બતાવનાર, દેખાડનાર. २ સમજાવનાર. ३ શીખવનાર.

दर्शिन् (दृश् णिनि) त्रि० र्शी र्शिणी-र्शि. १ જોનાર. २ દાખવનાર. ३ બતાવનાર. ४ દેખાડનાર. ५ જોયેલું. ६ શીખવનાર. ७ ઉપદેશક.

दर्शिवस् (दृश् ईयसुन्) पु० वान् જોનાર.

दल् (भ्वा० पर० सेट् दलति) १ ભાગ કરવા. २ તોડવું. ३ ફાડવું. ४ ટુકડા કરવા. ५ ઉઘાડું કરવું. ६ બતાવવું. ७ સમજાવવું. ८ ગ્લાનથવું.

दल् (चुरा० उभय० सेट् दालयति-ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

दल (दल् अच्) पु० क्ली० लः-लं. પાન, પાંદડું.

दल (,,) क्ली० लं. १ ભાગ. २ ફાડવું. ३ ફોડવું. ४ કાપવું. ५ તલવારનું મ્યાન. ६ ખરાબપદાર્થનું મિશ્રણ કરવાથી સારો પદાર્થ ખરાબ કરવો તે. ७ તમાલપત્ર. ८ જથ્થો. ९ ઢગલો.

दलकपाट (दलस्य कपाटः) पु० टः પુલની પાંખડી. [ઝાડ.

दलकोष (दलान्येव कोषो यस्य) पु० षः ચંમેલીનું

दलत् (दल् शतृ) त्रि० लन्-लंती-लत्. १ ફોડતું २ ફાડતું. ३ કાપતું. ४ કપાયેલું થતું. ५ ફોડેલું થતું.

दलन (दल् ल्युट्) क्ली० नं. १ ફાડવું. २ ફોડવું. ३ કાપવું. ४ દબવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दलन (दल् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. १ ફોડનાર. ૨ ફાડનાર. ૩ કાપનાર. ૪ તોડનાર. ૫ દલનાર.

दलनिर्मोक (दलं निर्मोक इव यस्य) पु० कः ભૂર્જવૃક્ષ. [૨ ભાટીનું ઢેકું. ૩ દળનારી.

दलनी (दल् ल्युट् ङीष्) स्त्री० नी. ૧ ભાટીનો લોંદો.

दलप (दल् क अप्) त्रि० पः-पा-पं. વિદારક.

दलप (दल् कपन्) क्ली० पं. ૧ પ્રહરણ. ૨ સોનું.

दलप (दलं पाति पा क) त्रि० पः-पा-पं. દલનો ધણી.

दलपुष्पा (दल इव पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. કેતકી.

दलपुष्पी (,,) स्त्री० ष्पी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કોળીનું શાક.

दलमालिनी (दलेन मलति मल् णिनि) स्त्री० नी.

दलशस् (दल शस्) अव्य० शः ૧ કટકે કટકા. ૨ તુકડે તુકડા. ૩ દલેદળ.

दलसूचि (दलस्य सूचिरिव) पु० चिः કાંટો.

दलसूची (दलस्य सूचीव) स्त्री० ची. કાંટો.

दलस्नसा (दलस्य स्नसा) स्त्री० सा. પાંદડાની રગ. પાંદડાની રેખા.

दलाढक (दलेन आढक इव) पु० कः ૧ જંગલી તલ. ૨ નાગકેસર. ૩ ગેરૂ. ૪ પ્રીણુ. ૫ ખાખં. ૬ ચમેલીનું ઝાડ. ૭ હાથીનો કાન. ૮ ભાવત. ૯ વાવાઝરડું. ૧૦ ધણું મોટું.

दलाढ्य (दलेन द्वैधेन आढ्यः) पु० द्यः નદીના કીનારા ઉપરનો કીચડ.

दलाढ्यक (दलाढ्य कन्) पु० कः કુંદ વૃક્ષ.

दलामल (दलेन अमलम्) क्ली० लं. એક જાતની વનસ્પતિ. [णिका શબ્દ જુઓ.

दलाम्ल (दलेन आम्लम्) क्ली० म्लं. આમ્લલો.

दलाह्वय (दल इति आह्वा यस्य) पु० यः त'બોલી પાનનો વેલો, નાગરવેલ.

दलि (दल् इन्) स्त्री० लिः ભાટીનું ઢેકું.

दलिक (दल् इकच्) पु० कः ઇમારતી લાકડું. લાકડું.

दलित (दल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ફાડેલું. ૨ ફોડેલું. ૩ તોડેલું. ૪ દળેલું. ૫ પ્રસૃત કરેલું, ઉઘાડેલું. ૬ આધું કરેલ.

दली (दल् इन् ङीप्) स्त्री० ली. ભાટીનું ઢેકું.

दलेगंधि (दले गंधो यस्याः) पु० धिः એક જાતનું ઝાડ. સપ્તપર્ણ.

दलभ (दल् भ) पु० भः ૧ દગો, કપટ. ૨ અપ્રમાણિકપણું. ૩ પાપ. ૪ ચક. ૫ તે નામનો એક ऋषि.

दलिभ (दल् भि) पु० भिः ૧ ઇંદ્ર. ૨ ઇંદ્રનું વજ્ર.

दव् (भ्वा० पर० सेट् दन्वति) જવું. ગમન કરવું.

दव (दु अच्) पु० वः ૧ અરણ્યનો અગ્નિ. ૨ રાન, અરણ્ય. ૩ અગ્નિ. ૪ સંતાપ. ૫ ગરમી.

दवथु (दु अथुच्) पु० थुः ૧ એક જાતનો રોગ જેમાં આંખમાં બળતરા ચાલે છે. ૨ ચિંતા, ફીકર. ૩ દુઃખ. [એક જાતનું તૃણ.

दवदग्धक (दवेन दग्धं सत् कायति कै क) पु० गः

दवदहन (दवजातो वनजातो दहनः) पु० नः દવાગ્નિ. [દૂર મુકવું.

दवयत् (दव् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. દૂર કરવું,

दवाग्नि (दवजातो वनजातो अग्निः) पु० ग्निः અરણ્યનો અગ્નિ, દાવાનલ.

दविष्ठ (दूर इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અત્યંત દૂર, બહુજ છેટે. [૩ બખ્તર પહેરવું. ૪ જોવું.

दश् (भ्वा० पर० सेट् दशति) ૧ ડસવું. ૨ કરડવું.

दश् (चुरा० पर० सेट् दंशयति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

दश् (चुरा० उभय० सेट् दंशयति-ते) પ્રકાશવું.

दशक (दश कन्) त्रि० कः-का-कं. દશ, જ્યાં દશ હોય છે તે. [રાવણ.

दशकंठ (दश कंठा यस्य) पु० ठः દશ કંઠવાળો

दशकंठजित् (दशकंठं जितवान्) पु० त्-द्. દાશરથી રામ. દશકંઠારિ.

दशकंधर (दश कंधराणि यस्य) पु० रः દશ ડોક વાળો, રાવણ. દશકંઠ.

दशकामजव्यसन (दशकामजं व्यसनं) क्ली० नं. જુગટું, દિવસે સુવું, છીનાળું, મદોન્મતપણું, શીકાર, ગાળ આપવાપણું, નૃત્ય, ગાયન, બન્દવવું, દાંભિકપણું એવી દશ ઇચ્છાથી પેદા થયેલ વ્યસનનો સમુદાય.

दशगुण ( ) अव्य० णं. દશગણું.

दशग्रंथ (दश ग्रंथाः) पु० थाः સંહિતા, બ્રાહ્મણ, આરણ્યક, શિક્ષા, કલ્પ, વ્યાકરણ, નિઘંટુ, છંદ અને નિરુક્ત એવા દશ ગ્રંથ.

दशग्राम (दशनां ग्रामाणां समाहारः) क्ली० मं. દશ ગામનો સમુદાય, દશ ગામડાં.

दशग्रामिन् (दशग्राम णिनि) पु० मी. દશ ગામનો અધિકારી, દશ ગામડાંનો અમલદાર.

दशग्रीव (दश ग्रीवा यस्य) पु० वः રાવણ.

दशतम (दश तमप्) त्रि० मः-मा-मं, દશમું.

दशति (दशावृता दश) स्त्री० तिः સો (સંખ્યામાં).

दशधा (दश् धाच्) अव्य० धा. દશ પ્રકારે, દશ રીતે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दशन् (दश् अन्) त्रि० ब० शाः दश.
दशन (दश् ल्युट्) पु० क्ली० नः नं. दांत.
दशन (,,) पु० ब० नाः બत्रीस सं-ख्यानी सं'ज्ञा.
दशन (,,) पु० नः પर्वतनुं शिખर.
दशन (,,) क्ली० नं. બખ्तर.
दशनबीज (दशनमिव बीजं यस्य) पु० जः दाढ-मनुं ઝाડ.
दशनवासस् (दशनानां वास इव) क्ली० सः ओष्ठ.
दशनविहीन (दशनैर्विहीनः) त्रि० नः-ना-नं. दांत विनानुं, જेમां दांत नथी ते, બोખुं. दंतरहित.
दशनांशु (दशनानामंशुः) पु० शुः दांतनुं धोળा-પણुं अने तेજ.
दशनांक (दशनस्यांकः) पु० कः १ दांतनो ડाघ. दांतनुं चिन्ह. ३ दंतव्रण, ४ दांतना કરડनो ડाघ.
दशनाढ्या (दशन आढ्यो यस्याः सेवनात्) स्त्री० ख्या. એક જातनुं ખाडु शाક.
दशनोच्छिष्ट (दशनैरुच्छिष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. दांत-विनानुं, જेમां दांत नथी ते, બोખुं. [ओष्ठ.
दशनोच्छिष्ट (दशनेन उच्छिष्टः) पु० ष्टः होઠ.
दशनोच्छिष्ट (दशनेन उच्छिष्टं यत्र) क्ली० ष्टं. होઠ વगेરेनुं चुंબन.
दशपारमिताधर (दशभिर्बलैः पारमितः अधरो-त्तेन) पु० रः ते नामनो એક બौद्ध साधु.
दशपुर (दश पृ क) क्ली० रं. नાગरमोथ.
दशपुर (दशः पुरः यत्र अच्) क्ली० रं. मालवानो એક भाग. [लो शब्द जुओ.
दशपूर (दश दिशः पूरयति पूर अण्) क्ली० रं. ઉप-
दशबल (दश बलानि यस्य) पु० लः બुद्धदेव.
दशभूमिग (दश भूमि गम् ड) पु० गः साधु બुद्ध-देव. [जुओ.
दशभूमीश (दशभूमेरीशः) पु० शः ઉपलो शब्द
दशम (दशन् मट्) त्रि० मः-मी-मं. दशमुं.
दशमहाविद्या ( ) स्त्री० द्या. पार्वती, दुर्गा.
दशमहाविद्या (दशावृता महाविद्या) स्त्री० ब० द्याः श्री विद्या જेने आदि छे तेवी दश महा विद्या.
दशमाल (दशनां मालानां समाहारः) क्ली० लं. दश-मालानो समुदाय. [जुओ.
दशमाली (दशमाल ङीप्) स्त्री० ली. ઉपलो शब्द
दशमास्य (दशमासे भवं) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. दश महिनानुं. [जुनुं, धણुं धरडुं.
दशमिन् (दशमी इनि) त्रि० मी-मिनी-मि. धણुं
दशमी (दशम ङीष्) स्त्री० मी. १ तिथि दशम. २ मनुष्यनां सो वर्षमांथी छेल्लां दश वर्ष.
दशमींगत (दशमीं गतः) त्रि० तः-ता-तं. १ मनु-ष्यनां सो वर्षमांथी छेल्लां दश वर्षने पामेलुं. २ धणुं जुनुं. ३ धणुं धरडुं.
दशमीस्थ (दशमी स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. नेवुं वर्षथी ते सो वर्षनी अंदरना वयनुं, अशक्त, दुબળुं, धणुं जुनुं, धणुं धरडुं, मरवाना બीछा-ना ઉपर आवेल.
दशमुख (दश मुखानि यस्य) पु० खः रावण.
'दशमुखमौलिवलिं रमणीयम्' गीतगोविंदम्.
दशमुखांतक (दशमुखस्यांतकः) पु० कः दाशरथि राम.
दशमूल (दश मूलानां समाहारः) क्ली० लं. दश मूल-नो समुदाय, दश मूल એકठां करी करेलुं औषध.
दशरथ (दशसु दिक्षु गतो रथो यस्य) पु० थः रामन-नो બाप, अयोध्यानो ते नामनो એક राजन.
दशरथललिता (दशरथेन ललिता) स्त्री० ता. आ-श्विन मासनी कृष्ण चतुर्थी.
दशरात्र (दशनांरात्रीणां समाहारः) क्ली० त्रं. दश रातनो समुदाय.
दशरूपभृत् (दशरूपं बिभर्ति) पु० त्-द्. विष्णु.
दशलक्षण (दशानां लक्षणानां समाहारः) क्ली० णं. दश लक्षणो, दश लक्षणनो समुदाय.
दशवाजिन् (दश वाजिनो रथे यस्य) पु० जी. १ चंद्र, चांदो. २ કपुर. जैवातृक.
दशशत (दशगुणितं शतं) क्ली० तं. हजार, सहस्त्र.
दशसहस्र (दशगुणितं सहस्रं) क्ली० स्रं. दश हजार.
दशहरा (दश पापानि हरति) स्त्री० रा. गंगानो જन्म दिवस.
दशा (दश अङ्) स्त्री० शा. १ वस्त्रना બे छेडानुं सूतर. २ बाल, तरुण अने वृद्ध એवी जिंदगीनी हालत के स्थिति. ३ दीवानी वाट. ४ मन, बुद्धि वगेरे ज्ञानेंद्रिय. ५ जन्म કालथी लईने गणितवडे समજायेलो प्राणिनो आयुष् समय. ६ तेमां प्रा-णीने सुख, दुःख वगेरे भोगववा थयेला ग्रहनो विभाग. ७ हालत, स्थिति, (आ शब्द दश એवा शब्दना पुल्लिंगना બहु वचनमां वपरायछे दशाः).
दशाकर्ष (दशया तैलादिकमाकर्षति) पु० र्षः दीवो, दीप. [ઉपलो शब्द जुओ.
दशाकर्षिन् (दशया तैलादिकमाकर्षति) पु० र्षी.
दशाधिपति (दशाया अधिपतिः) पु० तिः १ दशा-पति. २ जन्मादार. दशानाथ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दशानन (दश आननान्यस्य) पु० नः रावण. दशवदन.
'दशाननकिरीटेभ्यस्तत्क्षणं राक्षसप्रियः' रघुवंशम्.
दशानिक (दशाभेदे आनिकः) पु० कः वनस्पति दांती. [वाटनो छेडो.
दशांत (दशायाः अंतः) पु० तः १ धरऽपणु. २ 'निर्विष्टविषयस्नेहः सदशांतमुपेयिवान्' रघुवंशम्.
दशामय (दशा मया यस्मात्) पु० यः ४ द्र.
दशार्ण (दश ऋणानि यत्र) पु० र्णः विंध्याद्रिना अग्निकोणमां रहेलो એક प्रांत जेमां दश किल्ला छे.
दशार्ण (दशार्ण अण्) पु० र्णः दशार्ण देशनो राजा.
दशार्ण (,,) पु०ब० र्णाः दशार्ण देशमां रहेनार लोक वगेरे.
दशार्णक (दशार्णः कन्) पु० कः दशार्णदेश.
दशार्णा (दश ऋणानि यत्र) स्त्री० र्णा. विंध्याद्रिमांथी नीकळती ते नामनी એક नदी.
दशार्णेयु ( ) पु० युः चंद्रवंशमां पेदा थयेल ते नामनो એક राजा.
दशार्द्ध (दशानामर्द्धं) क्ली० र्द्धं. पांच.
दशार्ह (दशा अर्हं अण्) पु० र्हः १ बौद्ध. २ जैन. ३ हिंदुस्तानની दक्षिण दिशामां ते नामनो यदुराजानो देश. [लोक यादव.
दशार्ह (दशार्ह अण्) पु० ब० र्हाः दशार्ह देशना
दशावतार (दश अवतारा यस्य) पु० रः विष्णु.
दशाविशेष (दशाया विशेषः) पु० षः એક जातनी दशा, એક जातनी हालत, खासहाल.
दशाश्व (दश अश्वा रथे यस्य) पु० श्वः १ चंद्र, चांदो. २ કપુર. [लत, हाल.
दशास्थिति ( ) स्त्री० तिः हा-
दशास्य (दश आस्यानि यस्य) पु० स्यः रावण.
दशास्यजित् (दशास्यं जयति) पु० त्-द्. दाशरथि राम. [सनो समुदाय.
दशाह (दशानामन्हां समाहारः) क्ली० हं. दश दिव-
दशिका (दश् ण्वुल्) स्त्री० का. એક जातनी वनभक्षिका.
दशिन् (दश इनि) त्रि० शी-शिनी-शि. १ जेनी पासे दश होय छे ते. २ दश गामनो ઉपरी.
दशिन् (दशा.इनि) त्रि० शी-शिनी-शि. १ वस्त्रना छेडावाळुं. २ वाटवाळु. ३ दशावाळुं.
दशेंद्रिय (दश इंद्रियाणि) क्ली० ब० याणि. पांच कर्मेंद्रिय अने पांच ज्ञानेंद्रिय मळी दश इंद्रिय.
दशैधन (दशा वर्तिका इन्धनं काष्ठमिव यस्य) पु० नः दीवो, दीप. [करनार जानवर वगेरे.
दशेर (दंश् एरक) पु० रः अपकारक अने हिंसा
दशेरक (दशेर कन्) पु० कः १ पाणी विनानो देश. २ मध्यदेश. ३ नानुं ઊंट.
दशेरक (दशेरक अण्) पु० कः १ दशेरक देशनो रहेनार. २ दशेरक देशनो राजा. दशेरुक
दशेश (दशानां ग्रामाणां ईशः) पु० शः दश गामनो अधिपति.
दशेश (दशाया ईशः) पु० शः दशानाथ.
दष्ट (दश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ डसेलुं, करडेलुं. २ એકहुं. भीलाप पामेलुं.
दस् (दिवा० पर० सेट् दस्यति) १ नाश पामवुं. २ खोवुं. ३ झेंकवुं. ४ उडाडवुं. ५ प्रेरवुं.
दस् (चुरा० आत्म० सेट् दासयते) जोवुं.
दस् (चुरा० पर० सेट् दंसयति) १ डसवुं, करडवुं. २ जोवुं. ३ चळकवुं, प्रकाशवुं.
दस् (भ्वा० पर० सेट् दंसति) उपलो शब्द जुओ.
दसन (दस् ल्युट्) क्ली० नं. १ झेंकवुं. २ उडाडवुं. नाश करवुं. [टनुं ब्रच्युं.
दसेरक ( ) पु० कः १ भरदेश. २ उं-
दस्त (दस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ नाश करेलुं. २ झेंकेलुं. ३ उडाडेलुं. ४ त्याग करेलुं.
दस्म (दस् मक्) पु० स्मः १ यज्ञकर्ता. २ अग्नि. ३ चोर. ४ ठग. ५ ब्रित्रानुं आड.
दस्यु (दस् युच्) पु० स्युः १ चोर. २ पोतानुं कर्म छोडी देवाथी जेने बहिष्कृत कर्यो होय ते. ३ शत्रु, दुश्मन. ४ जुलम करनारो. ५ भक्ष. ६ असुर.
दस्युसात् (दस्यु सात) अव्य० सात् चोरने आधिन.
दस्युह (दस्युं हंति) पु० हः वाली नामनो वानर.
दस्र (दस् रक्) पु० स्रः १ अश्विनी कुमारमांथी प्रत्येक. २ अश्विनी नक्षत्र. ३ गधेडो, द्विवचन (स्त्री) अश्विनी कुमार.
दस्र (,,) क्लि० स्रं. शिशिर.
दस्रदेवता (दस्रौ देवते यस्याः) स्त्री० ता. अश्विनी नक्षत्र.
दस्रभ (दस्रं भं) क्ली० भं उपलो शब्द जुओ.
दस्रसू (दस्र सू क्विप्) स्त्री० सूः सूर्यपत्नी संज्ञा.
दह् (भ्वा० पर० अनिट् दहति) १ बाळवुं. २ राख करी नाखवुं. [शवुं.
दह् (चुरा० पर० सेट् दंहयति) १ बाळवुं. २ प्रकाशवुं.
दहत् (दह् शतृ) त्रि० न्-हंती-त् १ बाळतुं. २ तपावतुं.
दहन (दह् ल्युट्) पु० नः १ अग्नि. २ अग्निदेव-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

તા. ૩ દુષ્ટ માણસ. ૪ ભીક્ષામાનું ઝાડ. ૫ ગુગળ. ૬ ચિત્રક ઝાડ. ૭ હોલો પક્ષી, કપોત પક્ષી.

દહન (દહ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ૧ બાળવું તે. ૨ દેન દેવું તે. ૩ દગ્ધ થવું તે, બળવું તે. ૪ વનસ્પતિ અગર.

દહનકેતન (દહનસ્ય કેતનં ઇવ) પુ॰ નઃ ધુમાડો.

દહનપ્રિયા (દહનસ્ય પ્રિયા) સ્ત્રી॰ યા. અગ્નિપત્ની સ્વાહા.

દહનબહુલ (દહનં બહુલં યત્ર) પુ॰ લઃ ૧ અગ્નિ, [આગ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ,

દહનર્ક્ષ ( ) ક્લી॰ ર્ક્ષં, કૃત્તિકા નક્ષત્ર.

દહનારાતિ (દહનસ્યારાતિઃ) પુ॰ તિઃ જલ, પાણી.

દહનારિ (દહનસ્યારિઃ) પુ॰ રિઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દહની (દહ્ લ્યુટ્ ડીપ્) સ્ત્રી॰ ની. મેારવેલ

દહનીય (દહ્ અનીયર્) ત્રિ॰ યઃ-યા-યં. બાળવા યેાગ્ય.

દહનોપલ (દહનાય હિતઃ ઉપલઃ) પુ॰ લઃ સૂર્યકાંતમણિ. [રીક, જીણું. ૩ સારૂં. ૪ દુર્બોધ.

દહર (દહ અરઃ) ત્રિ॰ રઃ-રા-રં. ૧ પાતળું. ૨ બા-

દહર (,,) પુ॰ રઃ ૧ ઉંદર. ૨ જનાવરનું બચ્ચું. ૩ બાલક. ૪ નાનો ભાઇ. ૫ નરક.

દહ્યમાન (દહ્ શાનચ્) ત્રિ॰ નઃ-ના-નં. બાળતું.

દહ્ર (દહ્ રક્) પુ॰ હ્રઃ ૧ અગ્નિ, આગ. ૨ દાવાગ્નિ. ૩ જઠર. ૪ નરક.

દા (દા. ક્લિપ્) સ્ત્રી॰ દા. ૧ સ્વચ્છ કરવું તે. ૨ સંરક્ષા. ૩ પશ્ચાત્તાપ. ૪ કાપ, છેદ.

દા (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ યચ્છતિ) આપવું, દેવું. સં (સંયચ્છતિ) એક વસ્તુ આપી બીજી વસ્તુ લઇ અદલો બદલ કરવું.

દા (જુહો॰ ઉભય॰ સેટ્॰ દદાતિ દત્તે॰ આ॰) (આદત્તે) લેવું, મેળવવું, અંગીકાર કરવું. સ્વીકાર કરવું. પ્ર (પ્રયચ્છતિ, પ્રદત્તે) આપવું, દેવું. વિ+આઙ્ (વ્યાદત્તે) ઉઘાડવું સમ્+આઙ (સમાદત્તે) પસંદ કરવું, પસંદ કરી લેવું.

દા (અદા॰ પર॰ સેટ્ દાતિ) ૧ કાપવું. ૨ તોડવું.

દાક ( ) પુ॰ કઃ ૧ દાન કરવા વાળો. ૨ યજ્ઞ કરાવવાવાળો, યજમાન.

દાક્ષ (દક્ષસ્યેદં અણ્) ત્રિ॰ ક્ષઃ ક્ષી-ક્ષં. ૧ દક્ષનું, દક્ષ સંબંધી. ૨ ચતુરનું, ચતુર સંબંધી.

દાક્ષક (દક્ષ વુઞ્) ક્લી॰ કં. દક્ષના વંશજનું ટોળું, દક્ષના વંશજનેા સમુદાય.

દાક્ષાયણ (દક્ષસ્ય યુવાઽપત્યં ફઞ્) પુ॰ ણઃ દક્ષની ચેાથી પહેડીની સંતતિ. દાક્ષિઃ પિતા, દાક્ષાયણઃ પુત્રઃ

દાક્ષાયણ (દક્ષ ફિઞ્) ક્લી॰ ણં. ૧ સેાનું. ૨ કર્ણ ભૂષણ વગેરે સેાનાનેા અલંકાર.

દાક્ષાયણ (દક્ષ ફિઞ્) ત્રિ॰ ણઃ-ણા-ણં. ૧ દક્ષનું, દક્ષ સંબંધી. ૨ દક્ષના કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલું.

દાક્ષાયણિન્ (દાક્ષાયણ ણિનિ) ત્રિ॰ ણી-ણિની-ણિ. ૧ જેની પાસે સેાનું હેાય છે તે. ૨ જેની પાસે સુવર્ણનેા અલંકાર હેાય છે તે.

દાક્ષાયણિન્ (,,) પુ॰ ણી. સેાનાનાં કુંડલ જેના કાનમાં છે એનેા બ્રહ્મચારી.

દાક્ષાયણી (દક્ષ ફિઞ્ ડીષ્) સ્ત્રી॰ ણી. ૧ પાર્વતી, ભવાની. ૨ રેાહિણી નક્ષત્ર. ૩ વનસ્પતિ દંતિકા. ૪ નક્ષત્ર. (ણ્યઃ) રેાહિણી વગેરે સત્તાવીશ નક્ષત્ર.

દાક્ષાયણીપ (દાક્ષાયણીં પાતિ પા ડ) પુ॰ યઃ ૧ શિવ. ૨ ચંદ્રમા. ૩ કપુર. [શબ્દ જુઓ.

દાક્ષાયણીપતિ (દાક્ષાયણ્યાઃ પતિઃ) પુ॰ તિઃ ઉપલેા

દાક્ષાયણીરમણ (દાક્ષાયણ્યાઃ રમણઃ) પુ॰ ણઃ ૧ શિવ. ૨ ચંદ્રમા. ૩ કપુર.

દાક્ષાયણીવલ્લભ (દાક્ષાયણ્યાઃ વલ્લભઃ) પુ॰ ભઃ ઉપલેા શબ્દ જુઓ. [પુત્ર, દેવ.

દાક્ષાયણ્ય (દાક્ષાયણી યત્) પુ॰ ણ્યઃ દાક્ષાયણીનેા

દાક્ષાય્ય (દક્ષાય્ય એવ સ્વાર્થે અણ્) પુ॰ ય્યઃ ગીધ પક્ષી. ગૃધ્ર.

દાક્ષિ (દક્ષસ્ય ગોત્રાપત્યં અપત્યં વા ઇઞ્) પુ॰ ક્ષિઃ ૧ દક્ષનેા પુત્ર. ૨ દક્ષનું ત્રીજી પહેડીનું સંતાન.

દાક્ષિકંથા (દાક્ષીણાં કંથા) સ્ત્રી॰ થા. બાલ્હીક દેશમાં તે નામનું એક સ્થાન.

દાક્ષિકંથીય (દાક્ષિકંથા છ) ત્રિ॰ યઃ-યા-યં. બાલ્હીક દેશમાં હેાનાર, બાલ્હીક દેશમાં પેદા થનાર.

દાક્ષિણ (દક્ષિણસ્ય દક્ષિણાયા વા ઇદં અણ્) ત્રિ॰ ણઃ-ણા-ણં. ૧ દક્ષિણ દિશાનું. ૨ દક્ષિણ દિશા સંબંધી ૩ દક્ષિણાનું, દક્ષિણા સંબંધી.

દાક્ષિણાત્ય (દાક્ષિણ ત્યક્) ત્રિ॰ ત્યઃ-ત્યા-ત્યં. ૧ દક્ષિણનું. ૨ દક્ષિણસંબંધી. ૩ દક્ષિણ દિશામાં પેદા થનાર. [ઝાડ.

દાક્ષિણાત્ય (,,) પુ॰ ત્યઃ નાળીએરનું

દાક્ષિણ્ય (દક્ષિણામર્હતિ ણ્યત્) ત્રિ॰ ણ્યઃ-ણ્યા-ણ્યં. ૧ દક્ષિણા આપવા યેાગ્ય. ૨ દક્ષિણા લેવા યેાગ્ય.

દાક્ષિણ્ય (દક્ષિણસ્ય ભાવઃ) ક્લી॰ ણ્યં. ૧ શાણપણું, ચતુરપણું. એક સંપીલાપણું. ૩ હરકેાઇનું સાંત્વન કરવું. ૪ સુજનપણું.

દાક્ષી (દક્ષસ્ય અપત્યં ઇઞ્) સ્ત્રી॰ ક્ષી. ૧ દક્ષની દીકરી, પાણિનિની ભા. [પાણિનિ.

દાક્ષીપુત્ર (દાક્ષ્યાઃ પુત્રઃ) પુ॰ ત્રઃ વૈયાકરણ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दाक्षेय (दाक्षी ठक्) पु० यः वैयाकरण पाणिनि.
दाक्ष्य (दक्षस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्ष्यं. १ शाणपणुं, चतुराइ, डहापण. २ दक्षपणुं. दक्षता, दक्षत्व.
दाघ (दह घञ्) पु० घः दाह.
दाडक (दल णिच् ण्वुल्) पु० कः मोटो दांत.
दाडिम (दल् इमप्) पु० क्ली० मः-मं. १ दाडमनुं आड, दाडमडी. २ नानी એલાયચી.
दाडिम (दाडिमस्य फलं अण्) क्ली० मं. १ दाडम, दाडमडीनुं फल. २ नानी એલાયચી.
दाडिमपत्रक (दाडिमस्य पत्रमिव पत्रमस्य, कप्) पु० कः २गतरोहिडानुं आड.
दाडिमपुष्प (दाडिमस्य पुष्पमिव पुष्पमस्य) पु० ष्पः उपलो शब्द जुओ. [रोहीडानुं आड.
दाडिमपुष्पक (दाडिम पुष्प कन्) पु० कः २गत-
दाडिमप्रिय (दाडिमं प्रियं यस्य) पु० यः पोपट.
दाडिमभक्षण (दाडिमं भक्षयतीति । भक्षि ल्युः) पु० णः पोपट. [दाडमडी.
दाडिमी (दल् इमच् ङीप्) स्त्री० मी. दाडमनुं आड,
दाडिव ( ) पु० वः दाडमनुं आड.
दाडी (दम घञ् ङीप्) स्त्री० डी. दाडमडी.
दाढा (दाढ राच्) स्त्री० ढा. १ दांत, दाढ. २ ४२च्छा ३ समुदाय. ४ प्रार्थना.
दाढिका (दाढा इक्) स्त्री० का. १ दाढी. २ भूछ.
दांड (दंडस्येदं अण्) त्रि० डः-डी-डं. १ दंडनुं, दंडसंबंधी. २ शासननुं, शासनसंबंधी.
दांड (दंड अण्) क्ली० डं. १ दंडपणुं. २ दंडनो समुदाय. [१ दगाभोर. २ अप्रमाणिक.
दांडाजिनिक (दंडाजिन ठञ् क) त्रि० कः-की-कं.
दांडिक (दंड ठञ्) त्रि० कः-की-कं. दंड धारण करी गुजरान चलावनार. [करेलुं.
दात (दा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ कापेलुं. २ भाग-
दातव्य (दातव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. आपवा योग्य, देवालायक. देय. [शुद्धि.
दाति (दाय क्तिन्) स्त्री० तिः ९ कापवुं, तोडवुं. २
दातृ (दा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. आपनार, देनार, दान करनार, दाता.
दात्यूह (दाति ऊह अण्) पु० हः १ चातक पक्षी. २ એક જાતનुं પંખी. ३ मेघ, वादणुं. ४ જલકાક. ५ शितिकंठ, महादेव. [जुओ.
दात्यौह (दात्यूह ण्य अण्) पु० हः उपलो शब्द
दात्यौह (दात्यूहस्येदं अण्) त्रि० हः-ही-हं. १ १ दात्यूहनुं, दात्यूहसंबंधि. २ चातकनुं, चातक

संबंधि. ३ मेघनुं, मेघसंबंधि. ४ महादेवसंबंधि. [तनी छरी.
दात्र (दो त्रन्) क्ली० त्रं. १ दातरडुं. २ એક જા-
दात्व (दा त्वन्) पु० त्वः १ आपनारो, देनारो, दाता. क्ली० त्वं. यज्ञकर्म. [दान.
दाद (दद् घञ्) पु० दः आपवुं, देवुं, देणगी,
दादद ( ) पु० दः आपनारो, देनारो, दाता. [देतुं, दान करतुं.
दादिन् (दद् णिनी) त्रि० दी-दिनी-दि. आपतुं,
दाध्निक (दधि ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ दहींनुं करेलुं. २ दहींએ भींजवेलुं. ३ दहींએ प्रोक्षण करेलुं. [२ सीधुं करवुं. उसीधुं थवुं.
दान् (भ्वा० उभय० सेट् दिदासति-ते) १ कापवुं.
दान (दा दो वा ल्युट्) क्ली० नं. १ कापवुं, तोडवुं, २ स्वच्छ करवुं, निर्मल करवुं. ३ रक्षण करवुं. ४ आपवुं, देवुं. ५ दान. ६ हाथीना गंडस्थलमांथी निसरतुं पाणी. ७ भारवुं, डोकवुं. ८ બક્ષીસ, ઇનામ. १० જંગલી મધ.
दानक (दान कन्) क्ली० कं. कुत्सित दान.
दानकर्म (दानमेव कर्म) क्ली० र्मं. दान क्रिया.
दानकुल्या (दानस्य कुल्या) स्त्री० ल्या. हाथीना गंडस्थलमांथी निसरता पाणीनो प्रवाह.
दानतस् (दान तसिल्) अव्य० तः. दानथकी.
दानधर्म (दानरूपो धर्मः) पु० र्मः दान करवानो धर्म, देवानो धर्म, आपवानो धर्म.
दानपति (दाने पतिरिव) पु० तिः १ दानपरायण पुरुष. २ अक्रूर नामनो એક यादव.
दानप्रतिभाव्य (दानाय प्रतिभाव्यम्) क्ली० व्यं. कर्ज आपवा माटे जामीनगीरी.
दानफल (दानस्य फलम्) क्ली० लं. दाननुं फल.
दानभिन्न (दानेन भिन्नम्) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ हरकोइ वस्तु आपी भेद पमाडेल. २ लांच आपी शत्रु करेल.
दानव (दनु अण्) पु० वः राक्षस, असुर, दनुपुत्र.
दानवगुरु (दानवस्य गुरुः) पु० रुः शुक्राचार्य.
दानवज्र (दाने वज्र इव) पु० ज्रः १ दैन्य. २ એક જાતनो धोडो. [णुं, दाता, दानशील.
दानवत् (दान मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. दानवा-
दानवप्रिया (दानवस्य प्रिया) स्त्री० या. नागरवेलनो वेलो, तांबूलनो वेलो.
दानवर्षिन् (दानस्य वर्षः वर्षणमस्य) पु० षीं. १ मदजलवाळो हाथी. २ दानपरायण पुरुष.
दानवारि (दानवानामरिः) पु० रिः १ देव, सुर.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ विष्णु.

दानवारि (दानस्य वारि) क्ली० भद्दुं पाणी.

दानवीर (दाने वीरः) पु० रः दान करवामां शूर.

दानव्यत्यास (दानस्य व्यत्यासः) पु० सः जेने दान करवुं योग्य छे तेने नहि करी बीजाने आपवुं ते. [ला-लं. सभावत, उदार, दाता.

दानशील (दानं शीलं सततमनुष्ठानं यस्य) त्रि० लः-

दानशौंड (दाने शौंडः) त्रि० डः-डा-डं. उपलो श-ब्द जुओ.

'निर्गुणोपि विमुखो न भूपतेर्दानशौण्डमनसः पुरोऽभवत् ॥ माघे १४४६॥

दानिन् (दान णिनि) त्रि० नी-निनी-नि. दान करनार, दाता. [ज्य, देवाल्लायक. दातव्य, देय.

दानीय (दा अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. आपवा यो-

दानीय (,,) क्ली० यं. १ दान. २ पक्षीस.

दानु (दा नु) पु० नुः १ आपनारो, देनारो. २ छो-तनारो, जय पामनारो. ३ आपादी.

दानोदक (दानस्य उदकम्) क्ली० कं. हाथीना कुं-भस्थळमांथी नसरतुं जल. मदजल.

दांत (दम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पाळेलुं. २ ताबे करेलुं. ३ दुःख चिंता वगेरे धैर्यथी सहन करतुं.

दांत (दंतस्येदं अण्) त्रि० तः-ता-तं. १ दांतनुं, दांत संबंधी. २ हस्तीना दांतनुं, हस्तीना दांत सं-बंधी. [सेनो कूवो. २ दाता, आपनारो.

दांत ( ) पु० तः १ पर्वतनी टोच पा-

दांति (दम् क्तिन्) स्त्री० तिः इंद्रियनिग्रह, इंद्रि-यसंयम. २ तप वगेरेना क्लेशनी सहिष्णुता. ३ दम, दमन. [वुं, दान करावबुं.

दापन (दा णिच् ल्युट्) क्ली० नं. अपावबुं, देवरावबुं.

दापयित्वा (दा णिच् क्त्वा) अव्य० त्वा. १ अपा-वीने, देवरावीने. २ दंड करीने, दंडीने

दापित (दा णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अपावे-लुं, देवरावेलुं. २ दंड करेलुं. ३ शिक्षा करेलुं. ४ स्वच्छ करेलुं. ५ साधित.

दाप्य (दा णिच् यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. १ दंड कर-वः योग्य शिक्षा करवा लायक. २ अपावबा लायक.

दाम (दो मत्) क्ली० मं. १ दामणुं. २ संघात.

दामन् (दो मनिन्) क्ली० म. १ दोरडुं. २ दामणुं, दामण. ३ केडे बांधवानुं दोरडुं. ४ क्षत वगेरेना पाटा उपर बांधवानो दोर. ५ माला.

दामन (दाम इदं अण्) त्रि० नः-नी-नं. १ दोरडानुं, दोरडा संबंधी. २ दामणानुं, दामणा संबंधी.

दामनपर्वन् (दामनं पर्व यत्र) क्ली० र्व. चैत्र शुद्ध-पूर्णिमा. [दामणुं.

दामनी (दामन् अण् ङीप्) स्त्री० नी. दोर बांधवानुं

दामलिप्त (दाम्ना लिप्त इव) क्ली० सं. कोई देशनुं नाम.

दामा (दामन् डाप्) स्त्री० मा. दामन् शब्द जुओ.

दामांजन (दाम्नः अंजनम्) क्ली० नं. घोडाना पा-छला पगे बांधवानुं दोरडुं. दामांजल.

दामनी (दामन् इति ङीप्) स्त्री० नी. पीजणी.

दामोदर (दाम उदरे यस्य) पु० रः १ कृष्ण. २ द्वापर युगमां थेला थयेला ते नामनो एक जैन.

दांपत्य (दंपती यद्) क्ली० त्यं. दंपतीनी प्रीति.

दांभिक (दंभ ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ ढोंगी, क-पटी, ढंग. [गलो.

दांभिक (दंभ ठक्) पु० कः १ ढोंग, कपट. २ ब-

दाम्य (दम् ण्यत्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. हुकम करवा लायक, आज्ञा करवा लायक, नियम करवा लायक.

दाय् (भ्वा० आत्म० सेट् दायते) आपबुं, देबुं.

दाय (दाय् अच्) पु० यः १ देबुं, आपबुं. २ प-क्षीस. ३ मुंजसंस्कारमां भिक्षुकने अपातुं दान. ४ वारसो. ५ नाश. ६ झेडबुं. ७ तोडबुं. ८ भाग करवो. ९ स्थानक. १० व्याजस्तुति. ११ स्कंधन.

दायक (दा ण्वुल्) त्रि० कः यिका-यिका-कं. आप-नार, देनार.

दायक (दो ण्वुल्) त्रि० यिका-कं. खंडन करनार.

दायक (दायेन कायति कै क) पु० कः वारस.

दायबंधु (दाये बंधुः) पु० धुः १ वारसानो भागी-दार बंधु. २ भाई.

दायभाग (दायस्य भागः) पु० गः वारसानो भाग.

दायविभाग (दायस्य विभागः) पु० गः उपलो शब्द जुओ.

दायाद (दायमादत्ते) पु० दः १ वारसो लेनार, वारस. २ पुत्र. ३ लांबा अथवा पासेना संबंध-वाळा गोत्रज, बंधु, सभानोदक वगेरे.

दायादव ( ) पु० वः वारसो लेनार, वारस, वारसाना भागीदार बांधव, गोत्रज, वगेरे.

दायादवत् (दायाद मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. वा-रसवाळुं, जेने वारसो लेनार होय छे ते.

दायादवत् (दायाद मतुप्) पु० वान्. पिता, बाप.

दायादा (दायमादत्ते) स्त्री० दा. १ वारसो लेनारी, वारस. २ पुत्री.

दायादी (दायमादत्ते) स्त्री० दी. उपलो शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दायाद्य (दायादस्य भावः ष्यञ्) क्ली० यं. १ ऋ-क्थविभाग. २ वारसपणुं.
दायापवर्त्तन (दायस्य अपवर्त्तनम्) क्ली० नं. वारसानो अभाव, वारसो न होय ते.
दायित (दाय णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. आपेल.
दार (दृ घञ्) पु० व० राः वहू, लग्नकरेली स्त्री.
दार (दृ घञ्) पु० रः १ खेडवुं खेतर. २ अेक जातनुं औषध. ३ विदारण.
दारक (दृ ण्वुल्) पु० कः १ बालक, छोकरुं. २ २ जनावरनुं बच्चुं. ३ विष्णुनो सारथि. ४ गा-मडानुं डुक्कर. [पुत्री.
दारक (,,) पु० द्वि० कौ. पुत्र अने
दारक (,,) त्रि० कः-रिकी-कं. १ फाडनार. २ फोडनार. ३ तोडनार. ४ विदारण करनार.
दारकर्मन् (दाराणां तद्भावस्य प्रतिपादकं कर्म) क्ली० र्म. विवाह, लग्न. उद्वाह, परिणयन, दारविधि.
दारक्रिया (दाराणां तद्भावस्य प्रतिपादिका क्रिया) स्त्री० या. उपलो शब्द जुओ. [करवो.
दारण (दृ ल्युट्) क्ली० णं. फाडवुं, तोडवुं, भाग
दारण (दृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. अेक जातनुं घ्रण.
दारण (दृ ल्यु) त्रि० णः-णी-णं. फाडनार, विदारण करनार. [वैती.
दारणी (दृ णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. दुर्गा, पा-
दारद (दरद अण्) पु० दः १ पारो. २ हिंगळोक. ३ समुद्र. ४ अेकजातनुं झेर.
दारपरिग्रह (दाराणां परिग्रहो यस्मात्) पु० हः लग्न, विवाह.
दारबलिभुज् (दारेण चंचुपुटेन बलिं भुंक्ते) पु० क्-ग्. १ भगलो. २ कागडो. ३ चकलो.
दारव (दारु अण्) त्रि० वः-वी-वं. १ लाकडानुं. २ लाकडानुं बनावेल. ३ लाकडाथकी थयेलुं.
दारसंग्रह (दाराणां संग्रहो यस्मात्) पु० हः लग्न, विवाह [रेली स्त्री.
दारा (दृ णिच् अच् टाप्) स्त्री० रा. वहू, लग्न क-
दारि (दृ इन्) स्त्री० रिः १ कापवुं. २ फाडवुं, वि-दारण, तोडवुं.
दारि (दृ णिच् इन्) त्रि० रिः-रिः-रि. फाडनार.
दारिका (दृ ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. १ कन्या. २ वेश्या. [दान.
दारिकादान (दारिकाया दानम्) क्ली० नं. कन्या-
दारित (दृ णिच् क्तः) त्रि० तः-ता-तं. १ फाडेलुं. २ विभाग करेलुं.
दारिद्र (दरिद्र अण्) क्ली० द्रं. दरिद्रपणुं, गरीबी.
दारिद्र्य (दरिद्रस्य भावः ष्यञ्) क्ली० द्र्यं. उपलो शब्द जुओ.
दारिन् (दार इन्) पु० रीन् १ पति, कंथ. २ घणी स्त्रीओ करवी अेवो भत भाननारो.
दारु (दृ उण् दारु वा) त्रि० रुः-रुः-रु. १ सभावत, उदार, दाता. २ शिल्पज्ञानी. ३ कारीगर. ४ फाडनार. ५ तोडनार.
दारु (दृ उण्) पु० क्ली० रुः-रु. लाकडुं, काठ, काष्ठ.
दारु (,,) क्ली० रु. १ देवदारनुं झाड. २ पित्तळ. [रधि.
दारुक (दारु संज्ञायां कन्) पु० कः श्रीकृष्णनो सा-
दारुक (दारु कन्) क्ली० कं. देवदारनुं झाड.
दारुकदली (दारु इव कदली) स्त्री० ली. १ जंग-ली केळ. २ अेक जातनी केळ. [पूतणी.
दारुका (दारुणा कायति कै क) स्त्री० का. लाकडानी
दारुगर्भा (दारुमयो गर्भो यस्याः) स्त्री० र्भा. १ अेक जातनी केळ. २ लाकडानी पूतणी.
दारुज (दारुणो जायते) त्रि० जः-जा-जं. १ लाकडा-थी पेदा थनार. २ लाकडानुं करेलुं.
दारुज (दारु जन् ड) पु० जः अेक जातनुं वाघ.
दारुण (दृ णिच् उनन्) त्रि० णः-णा-णं. १ भयंकर. २ घोर, भयानक. ३ बीहामणुं. ४ तीक्ष्ण. ५ ठ-ठण. ६ जुलमी. ७ निर्दय.
दारुण (,,) पु० णः १ भयानकपणुं, बीहामणापणुं. २ भयंकरपणुं. ३ भयानकरस. ४ वनस्पति चित्रो. ५ कपालरोग.
दारुणक (दारुणवत् कायतीति कै कः) क्ली० कं. माथामां थतो अेक जातनो रोग.
दारुणता (दारुणस्य भावः) स्त्री० ता. १ भयंकर-पणुं, बीहामणपणुं. २ निर्दयपणुं.
दारुणत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [लह२.
दारुनिशा (दारु प्रधाना निशा) स्त्री० शा. दा३ह-
दारुपत्री (दारुणः पत्रमिव पत्रमस्याः) स्त्री० त्री. वनस्पति, भाकणी.
दारुपात्र (दारुणः पात्रं) क्ली० त्रं. लाकडानुं पात्र.
दारुपीता (दारुणा पीता) स्त्री० ता. दा३ह्लह२.
दारुपुत्रिका (दारु मयी पुत्रिका) स्त्री० का. लाक-डानी पूतणी.
दारुफल ( ) पु० लः पीस्तानुं झाड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दारुमय (दारु मयट्) त्रि० यः-यी-यं. १ લાકડાનું. २ લાકડાનું બનાવેલ.
दारुवधू (दारुमयी वधूः वधूरिव वा) स्त्री० धूः १ લાકડાની પૂતળી. २ સ્ત્રીની લાકડાની મૂર્તિ.
दारुसार (दारुषु सारः) पु० रः સુખડનું ઝાડ.
दारुसिता (दारुणि सिता शर्करेव) स्त्री० ता. દાલચીની. [પૂતળી.
दारुस्त्री. (दारु निर्मिता स्त्री) स्त्री० स्त्री. લાકડાની
दारुहरिद्रा (दारुमयी हरिद्रा) स्त्री० द्रा. દારૂહલદર. [ડાની કડછી
दारुहस्तक (दारुणे हस्त इव कन्) पु० कः લાક-
दारोपसंग्रह (दारुणामुपसंग्रहः) पु० हः વિવાહ. લગ્ન. [ધીના યજ્ઞમાં હોનાર.
दार्घसत्र (दीर्घसत्र अण्) पु० त्रः લાંબા કાલ સુ
दार्ढ्य (दृढस्य भावः) क्ली० र्ढ्यं. १ દૃઢપણું. કઠણપણું. ३ બલ, પરાક્રમ. ટકાઉપણું. દૃઢતા, દૃઢત્વ. [२ લાખ. ३ પાણી.
दार्दुर (दर्दुर ण) क्ली० रं. १ જમણા મુખનો શંખ.
दार्दुर (दर्दुर अण्) त्रि० रः-री-रं. १ મેઘસંબંધી, મેઘનું. २ દેડકાનું, દેડકાસંબંધી. ३ પર્વતનું, પર્વતસંબંધી.
दार्दुरिक (दर्दुर इन्) पु० कः કુંભાર.
दार्भ (दार्भस्येदं अद्) त्रि० र्भः-र्भी-र्भं. દર્ભનામના ઘાસનું, દર્ભસંબંધી, દર્ભનું બનેલું, દાભનું.
दार्भ्य (दर्भ यत्) त्रि० र्भ्यः-र्भ्या-र्भ्यं. દર્ભમાં હોનાર. [કરેલું.
दार्व (दारु अण्) त्रि० र्वः-र्वी-र्वं. લાકડાનું, લાકડાનું
दार्वट (दारु अण् क.) क्ली० टं. १ કચેરી, સભાસ્થળ. २ મસલત કરવાનું સ્થળ.
दार्वंड (दारु इव कठिनः अंडः यस्य) पु० डः ભોર.
दार्वाघाट (दारु आहंति) पु० टः લક્કડકુટ પક્ષી.
दार्वाघात (,,) पु० तः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
दार्विका (दार्वीक) स्त्री० का. १ દારૂ હલદર પીસી કરેલું એક જાતનું રસાંજન. २ વનસ્પતિ પાથરી. ३ દારૂ હલદર. [કા. વનસ્પતિ પાથરી.
दार्विपत्रिका (दार्व्याः पत्रविमव पत्रमस्याः) स्त्री०
दार्विपत्री (दार्व्याः पत्रमिव पत्रमस्य) स्त्री० त्री. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
दार्वी (दारु अण् ङीप्) स्त्री० र्वी. १ દારૂ હલદર. २ દેવદારનું ઝાડ. ३ હલદર. ४ વનસ્પતિ પાથરી. ५ દારૂ હલદર પીસી કરેલું એક જાતનું રસાંજન.
दार्वीक्काथोद्भव (दार्वीक्काथादुद्भवति) क्ली० वं. દારૂ હલદરનો ક્વાથ કરી તેમાંથી કઢારેલું રસાંજન. [હોનાર.
दार्श (दर्शभवं अण्) त्रि० र्शः-र्शी--र्शं. દર્શમાં
दार्श (दर्शिभवं अण्) त्रि० र्शः-र्शी-र्शं. નેત્રમાં હોનાર. [હોનાર.
दार्शिक (दर्शे भवं इञ्) त्रि० कः-की-कं. દર્શમાં
दार्षद (दृषद् अण्) त्रि० दः-दी-दं. १ પત્થરનું, પત્થર સંબંધી. २ પત્થર ઉપર વાટેલું કે દળેલું.
दार्ष्टांतिक (दृष्टांतेन युतः) त्रि० कः-की-कं. દૃષ્ટાંતયુક્ત.
दाल (दल अण्) क्ली०-लं १ વૃક્ષ વગેરે ઉપર રહેલું મધ. ઝાડનો બખોલમાં થતું મધ.
दाल (,,) पु० लः એક જાતનું ધાન્ય.
दालन (दल् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. દાંત કૂંખવાનો રોગ. [ઝેર.
दालवब (दल् उन् अण्) पु० वः-वः એક જાતનું
दालि (दल् इन्) स्त्री० लिः દાભ, દ્વિદલ.
दालि (दाडिः डस्य लः) स्त्री० लिः १ દાડમનું ઝાડ. २ એક જાતનો વેલો.
दालिम (दाडिमः) पु० मः દાડમડી, દાડમનું ઝાડ.
दालिम (दालिम अण्) क्ली० मं. દાડમ, દાડમડીનું ફલ.
दाली (दल् इन् ङीप्) स्त्री० लि. દાળ, દ્વિદલ.
दाल्भ्यः (दल्भस्य गोत्रापत्यं यञ्) पु० ल्भ्यः તે નામનો એક ઋષિ.
दालिभ (दल् भिन् पु० ल्भिः ધ્રુવ.
दाव (दु ण) पु० वः १ અગ્નિ. २ વડવાગ્નિ. ३ અરણ્ય, રાન.
दाव (दु घञ्) पु० वः १ પરિતાપ, २ તાપ.
दावाग्नि (दावः अग्निः) पु० ग्निः અરણ્યનો અગ્નિ. વડવાગ્નિ. [જુઓ.
दावानल (दावः अनलः) पु० लः ઉપલો શબ્દ
दाविक (देविका अण्) त्रि०-कः-की-कं. દેવિકા નદીનું, દેવિકા નદી સંબંધિ.
दाश् (भ्वा० उभय० सेट् दाशति-ते) આપવું, દેવું. [જુઓ.
दाश् (चुरा० आत्म० सेट् दाशयते) ઉપલો ધાતુ
दाश् (स्वा० पर० सेट् दाश्नोति) १ ક્ષય મારવું, મારી નાખવું. २ પીડવું.
दाश (दाश् अच्) पु० शः १ વહાણનો ખલાશી. २ મછીમાર. ३ અયોગવીના પેટે નિષાદથી પેદા થયેલ પુત્ર. ४ ચાકર દાસ. ५ કૈવર્ત્ત.
दाशनंदिनी (दाशस्यनंदिनी) स्त्री०-नी. વ્યાસ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भाता, सत्यवती.

दाशपुर (दाश पृ क) क्ली०-रं नागरमोथ.

दाशपूर (दाश पूर् अण्) क्ली०-रं उपलेा शब्द जुओ. [रामचंद्र.

दाशरथ (दशरथस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० थः ' प्रदीयतां दाशरथाय मैथिली महानाटकम्.

दाशरथ (दाशरथेरिदं अण्) त्रि०-थः-था-थं. १ दशरथना वंशमां पेदा थयेल. २ दशरथसंबंधी.

अजीगणद्दाशरथं न वाक्यम्. ॥ भट्टिः ॥

दाशरथि (दशरथस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० थिः रामचंद्र.

यथा यथा दाशरथिर्धर्ममेवाश्रितोऽभवत् ।
तथा तथा प्रकृतयो रामं पतिमकामयन् ॥
रामायणम् ॥

दाशराज्ञ (दशानां राज्ञामिदम्) त्रि० ज्ञः-ज्ञी-ज्ञं. दश राजानुं. [ए देशमां पेदा थनार.

दाशार्णक (दशार्णे भवम्) त्रि० कः-र्णिका-कं. दशा-

दाशार्ह (दाश अर्ह् अण्) पु० र्हः कृष्ण.

दाशार्ह (दशार्ह अण्) त्रि० र्हः-र्ही-र्हं. दशार्ह देशमां पेदा थनार. [लेाक.

दाशार्हक (दाशार्ह कन्) पु० ब० काः दशार्ह देशना

दाशी (दाशस्य स्त्री) स्त्री० शी. १ चाकरडी. २ दासी ३ कैवर्तनी स्त्री. ४ माछीमारनी स्त्री.

दाशेय (दाशी ढक्) पु० यः १ चाकरडीनेा दीकरेा, माछीमारणनेा दीकरेा. [सत्यवती.

दाशेयी (दाशी इक् ङीष्) स्त्री० यी. व्यासमाता,

दाशेर (दाश्या अपत्यं ढक्) पु० रः १ चाकरडीनेा दीकरेा. २ माछीमारणनेा दीकरेा.

दाशेरक (दाशेर कन्) पु० कः १ भाळवा प्रांत. भाळवानेा राजा. [वत, दाता दाशुस्.

दाश्व (दाश श्वत्) त्रि० श्वः-श्वा-श्वं. उदार, सखा-

दाश्वत् (,,) त्रि० श्वन्-श्वंती-श्वत्. उपलेा शब्द जुओ.

दास् (भ्वा० उभय० सेट् दासति-ते) आपवुं, देवुं.

दास् (स्वा० पर० सेट् दास्नोति) १ ठार मारवुं, मारी नाखवुं. २ पीडवुं.

दास (दास् घञ्) पु० सः १ कोणी. २ माछीमार. ३ दास, चाकर. ४ शूद्र, वर्णाश्रम पैकी चेाथेा, छेल्लेा वर्ण. ५ शूद्रनुं विशेषण. ६ जे दान पात्र होय छे ते. ७ जेणे आत्मा जाणेल छे तेवेा साधु.

दासता (दासस्य भावः) स्त्री० ता. दासपणुं, चाकरपणुं, सेवा. दास्य. [जुओ.

दासत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलेा शब्द

दासनंदिनी (दासस्य नंदिनी) स्त्री० नी. व्यासमाता सत्यवती.

दासदासानुदास (दासदासस्य अनुदासः) पु० सः सेवकना सेवकनेा सेवक.

दासदासी (दासस्य दासी) स्त्री०सी. दासनी दासी.

दासपत्नी (दासस्य पत्नी) स्त्री० त्नी. दासनी पत्नी.

दासपुर (दास पृ क) क्ली० रं. नागरमोथ.

दासपूर (दास पूर् अण्) क्ली० रं. उपलेा शब्द जुओ. [जेने सेवक पुष्कळ होय छे ते.

दासप्रवर्ग (दासस्य प्रवर्गः यस्य) त्रि० र्गः-र्गा-र्गं.

दासमित्र (दासस्य मित्रं) क्ली० त्रं. चाकरनेा भाईबंध.

दासिका (दासी कन्) स्त्री० का. दासी, चाकरडी.

दासित (दस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ झेंकेलुं. २ उडाडेलुं. ३ खेाये‍लुं. ४ नाश करेलुं.

दासी (दासस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० सी. १ दासनी स्त्री. २ चाकरडी. ३ दासी. ४ कोळण. ५ कैवर्त्तनी स्त्री. ६ शूद्र स्त्री. ७ वेश्या. ८ कांगनुं झाड. ९ वेदी.

दासीपुत्र (दास्याः पुत्रः) पु० त्रः १ दासीनेा पुत्र. २ चाकरडीनेा दीकरेा. ३ वेश्यापुत्र.

दासीसभ (दास्याः सभा) क्ली० भं. १ चाकरडीनुं टेाळुं. २ दासीनी सभा. [कोळी. ३ कैवर्त्त.

दासेय (दासी ढक्) पु० यः १ दासीनेा दीकरेा. २

दासेयी (,,) त्रि० यः-यी-यं. दासी के दास थकी पेदा थयेल. [सवती.

दासेय (,, ङीप्) स्त्री० यी. व्यास भाता, स-

दासेर (दासी ढक्) पु० रः १ शूद्र, सेवक. कोळी.

दासेर (दास एरच्) पु० रः उंट.

दासेरक (दासेर कन्) पु० कः १ शूद्र. २ कोळी. ३ उंट.

दासेरक (,,) पु० ब० काः लेाकविशेष.

दास्य (दासस्य भावः ष्यञ्) क्ली० स्यं. दासता शब्द जुओ.

दास्र (दस्रौ देवते यस्य) क्ली० स्रं. अश्विनीनक्षत्र.

दाह (दह घञ्) पु० हः १ गरमी. २ संताप. ३ बळतरा. ४ बळवुं. [ज्ञि. ३ चित्रानुं झाड.

दाहक (दह ण्वुल्) पु० कः १ रातेा चीत्रेा. २ अ-

दाडक (,,) त्रि०कः-हिका-कं. १ बाळनार. २ दहन करनार. [हाजुरे.

दाहकाष्ठ (दाहस्य दाहार्थं काष्ठमस्य) क्ली० ष्ठं. इ-

दाहज्वर (दाह प्रधानो ज्वरः) पु० रः शरीरमां बळतरा पेदा करनार ताव.

दाहदा (दाह दा क टाप्) स्त्री० दा. नागवेल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दाहन (दह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ બાળવું. २ રક્ષા કરવું. ३ ડાગ દેવું. [નું અગુરુ.

दाहनागुरु (दाहनाय अगुरु) क्ली० रु. એક જાત-

दाहवत् (दाह मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જેના થકી બળતરા, સંતાપ વગેરે થાય છે તે.

दाहसर (दाह सृ अच्) पु० रः મશાણ, સ્મશાન.

दाहसरस् ( ) क्ली० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વાળો.

दाहहरण (दाहो ह्रियतेऽनेन) क्ली० णं સુગંધી-

दाहिन् (दह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-ही नि. દાહકરનાર, બાળનાર. [જુઓ.

दाह्य (दह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. દહનીય. શબ્દ

दिक् (दिक् कैक) पु० क्कः નાનો હાથી, વીશ વર્ષનો હાથી. [કન્યા.

दिक्कन्या (दिश् एव कन्या) स्त्री०-न्या. દિશારૂપી

दिक्कर (दिश् कृ ट) त्रि०-रः-री-रं. १ તરણ, જુવાન. २ શિવ. [દિક્કરી.

दिक्करी (दिश् कृ टच् ङीप्) स्त्री०-री. જુવાન સ્ત્રી.

दिक्पति (दिशः पतिः) पु०-तिः આઠ દિશાના પતિપૈકી પ્રત્યેક. જેમકે પૂર્વનો સૂર્ય, દક્ષિણનો મંગલ, પશ્ચિમનો શનિ, ઉત્તરનો બુધ, ઈશાન કોણનો બૃહસ્પતિ, વાયવ્ય કોણનો ચંદ્ર, અગ્નિ કોણનો શુક્ર અને નૈઋત્યનો રાહુ.

सूर्यः शुक्रः क्षमापुत्रः सैंहिकेयः शनिः शशी ।
सौम्यस्त्रिदशमन्त्री च प्राच्यादिदिगधीश्वराः ॥
ज्योतिस्तत्वम् ॥

दिक्पाल (दिशः पालः) पु० लः આઠ દિશાના પાલક પૈકી પ્રત્યેક, જેમકે પૂર્વનો ઇંદ્ર, દક્ષિણનો યમ, પશ્ચિમનો વરૂણ, ઉત્તરનો કુબેર, ઈશાન કોણનો ઈશાન, વાયવ્ય કોણનો વાયુ, અગ્નિ કોણનો અગ્નિ, અને નૈઋત કોણનો નિઋતિ.

दिक्शूल (दिशि शूलमिव) क्ली०-लं જ્યોતિષ્ પ્રસિદ્ધ એક જાતનો ખરાબ યોગ; જેમાં સૂર્ય અને દૈત્યગુરૂ પશ્ચિમ દિશામાં આવે છે વગેરે.

शुक्रादित्यदिने न वारुणदिशं न ज्ञे कुजे चोत्तरां
मन्देन्दोश्च दिने न शक्रककुभं याम्यां गुरौ न व्रजेत् ।
शूलानीति विलंघ्य यान्ति मनुजा ये वित्तलाभाशया
भ्रष्टाशाः पुनरापतन्ति यदि ते शुक्रेण तुल्या अपि ॥
ज्योतिःसारसंग्रहः ॥

दिक्साधन (दिशःसाध्यतेऽनेन) क्ली०-नं. દિશા સાધવાનું સાધન. [દૃષ્ટિમર્યાદા.

दिगंत (दिशोऽन्तं) क्ली०-रं. १ દિશાનો અંત ૨

'भुजार्जितानां च दिगंतसंपदाम्' रघुवंशम्.

दिगंतर (दिशोऽतरं) क्ली०-रं. १ આકાશ, પોકળ. २ વાતાવરણ.

'संचारपूतानि दिगंतराणि' रघुवंशम्.

दिगंतराल (दिशोऽतरालं) क्ली०-लं. १ આકાશ, પોકળ. २ વાતાવરણ.

दिगंबर (दिश एवांबरं यस्य) त्रि०-रः-रा-री-रं १ દિશા તેજ જેને વસ્ત્ર છે તે. २ નાગું, નગ્ન, વસ્ત્ર પેહેર્યા વિનાનું.

दिगंबर (,,) पु० रः १ બૌદ્ધમત પ્રસિદ્ધ નગ્ન કે ભગવાં વસ્ત્ર ધારણ કરનાર સાધુ. २ મહાદેવ. ३ અંધકાર. ४ જૈનમતના પાર્શ્વનાથ.

दिगंबरी (दिगंबरस्य पत्नी ङीष्) स्त्री०-री પાર્વતી, દુર્ગા.

दिग्गज (दिशि स्थितो गजः) पु० जः પુરાણપ્રસિદ્ધ આઠ દિશાની રક્ષા માટે રહેલા ઐરાવત, પુંડરીક, વામન, કુમુદ, અંજન, પુષ્પદંત, સાર્વભૌમ અને સુપ્રતીક એ નામના આઠ હાથી.

ऐरावतः पुंडरीको वामनः कुमुदोऽञ्जनः ।
पुष्पदन्तः सार्वभौमः सुप्रतीकश्च दिग्गजाः ॥
अमरः ॥

दिग्दाह (दिशां दाहः) पु० हः ૧ દિશાઓનું સ્વાભાવિક શાતાપણું દેખાય છે તે. २ અશુભસૂચક એક જાતનો ઉત્પાત. [લીંપેલું.

दिग्ध (दिह् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. १ ચોપડેલું. २

दिग्ध (,,) पु० ग्धः १ વિષવાળું બાણ. २ અગ્નિ. ३ સાચી કે ખોટી વાર્તા. ४ સ્નિગ્ધ પદાર્થ. ५ વનસ્પતિ ચિત્રો.

दिग्वारण (दिक्षु स्थितो वारणः) पु० णः દિગ્ગજ.

दिग्वासस् (दिश एव वासो यस्य) त्रि० सः-सा-सः नागुं, नग्न. दिग्वस्त्र.

दिग्वासस् (दिश एव वासोऽस्य) पु० सः महादेव, शिव. दिग्वस्त्र.

दिग्विजय (दिशां तत्स्थनृपलोकानां विजयः) पु० यः १ शास्त्रसिद्ध सिद्धांत वडे બધા પંડિત વગેરે ઉપર વિજય મેળવવો તે. २ સેનાથી સર્વ દિશામાં વિજય કરવો તે.

दिग्विभाग (दिशां विभागः) पु० गः. પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ વગેરે દિશાનો વિભાગ.

दिग्विभावित (दिक्षु विभावितम्) त्रि० तः-ता-तं. સર્વ દિશામાં કીર્તિથી પ્રસિદ્ધ થયેલું.

दिग्व्यापिन् (दिक्षु व्यापी) त्रि० पी-पिनी-पि. દિશામાં વ્યાપનાર.

दिंक (दिङ् कै क) पु० कः લીખ, જૂનું બંડું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दिङ्मंडल (दिशां मंडलम्) क्ली० लं. १ દિશાનું મંડલ. ૨ બધી દિશા.

दिङ्मुख (दिशां प्रति मुखमस्य) त्रि० खः-खी-खं. દિશા તરફ જેનું મુખ હોય છે તે, દિશા તરફ જોનાર.

दिङ्मुख (दिशां मुखम्) क्ली० खं. દિશાનું મુખ.

दिङ्मूढ (दिशा मूढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. દિશા ન સૂઝે એવી રીતે ભ્રમિત. [૬૬ જુઓ.

दिङ्नाग (दिक्षु स्थितः नागः) पु० गः दिग्गज श० 'दिङ्नागानां पथि परिहरन्स्थूलहस्तावलेपान्'। मेघदूतम्.

दित (दो क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ કાપેલું. ૨ તોડેલું. ૩ ભાગ કરેલું.

दिति (दो क्तिन्) स्त्री० तिः १ કાપવું. ૨ છેદવું. ૩ તોડવું. ૪ કશ્યપપત્ની, દક્ષની સાઠ કન્યા પૈકી તે નામની એક. ૫ હિરણ્યાક્ષ અને હિરણ્યકશિપુની મા. ૬ દૈત્યની માતા.

दिति (,,) पु० तिः કોઇ રાજાનું નામ.

दितिज (दित्या जायते) पु० जः રાક્ષસ, દૈત્ય. दिति-पुत्र, दितिसूनु. [જુઓ.

दितिसुत (दित्याः सुतः) पु० तः ઉપલો શબ્દ

दित्य (दिति अण्) पु० त्यः રાક્ષસ, દૈત્ય.

दित्सा (दातुमिच्छा) स्त्री० त्सा. १ દેવાની ઇચ્છા, આપવાની ઉમેદ. ૨ દાન કરવાની ઇચ્છા.

दित्सु (दातुमिच्छुः) त्रि० त्सुः-त्सुः-त्सु. १ આપવાને ઇચ્છનાર, દેવાને ઇચ્છનાર. ૨ દાન કરવાને ચાહનાર. [શબ્દ જુઓ.

दिदित्सु (,,) त्रि० त्सुः-त्सुः-त्सु. ઉપલો

दिदृक्षमाण (दृश शानच्) त्रि० णः-णा-णं. જોવાને ઇચ્છતું, તપાસવાની ઉમેદ રાખતું.

दिदृक्षा (दृश अङ् टाप्) स्त्री० क्षा. જોવાની ઇચ્છા, તપાસવાની ઉમેદ.

'एकस्थसौंदर्यदिदृक्षयेव.'। कुमारसंभवम्.।

दिदृक्षावत् (दिदृक्षा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જોવાની ઇચ્છાવાળું, તપાસવાની ઉમેદવાળું.

दिदृक्षु (दृश सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. જોવાને ઇચ્છનાર, તપાસવાને ચાહનાર.

'व्यवहारान् दिदृक्षुस्तु ब्राह्मणैः सह पार्थिवः' मनुः

दिदिविषत् (दिव् सन् शतृ) त्रि० न्-षंती-त्. ખેલવાને ઇચ્છતું, ક્રીડા કરવા ચાહતું.

दिद्युत् (द्युत् क्विप्) त्रि० त्. ચળકતું, પ્રકાશતું, દીપ્યમાન. [રવાને ઇચ્છતું.

दिद्योतिषु (द्युत् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. પ્રકાશ કરવાને ઇચ્છતું. ૨ બળવાને ઇચ્છતું.

दिधक्षमाण (दह् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. १ બળવાને ઇચ્છતું. ૨ બળવાને ઇચ્છતું.

दिधक्षयत् (दह् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. બાળવાને ઇચ્છતું. [ઇચ્છા. ૨ બળવાની ઇચ્છા.

दिधक्षा (दह् सन् टाप्) स्त्री० क्षा. ૧ બાળવાની

दिधक्षु (दह् सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. ૧ બાળવાને ઇચ્છનાર, ૨ બળવાને ઇચ્છનાર.

दिधि (धा कि) स्त्री० धिः १ ધૈર્ય, ધીરજ, સબુરી. ૨ સ્થિરતા.

दिधिशाय्य ( ) पु० य्यः કૃત્રિમમિત્ર.

दिधिषु (दिधि इष क्विप्) स्त्री० षुः પુનરૂદ્વાહ જેણે કરેલો છે એવી સ્ત્રી. [સ્ત્રીનો બીજો પતિ.

दिधिषु (,,) पु० षुः બે વાર પરણેલી

दिधिषू ( ) पु० षूः ઉપલો શબ્દ જુઓ. સ્થિરપણું, ચંચલપણું.

दिधिषू (दा वा सो-कू) स्त्री० षूः १ પુનરૂદ્વાહ જેણે કરેલો છે એવી સ્ત્રી. ૨ નાની બેન.

दिधिषूपति (दिधिष्वाः पतिः) पु० तिः પુનરૂદ્વાહ જેણે કરેલો છે એવી સ્ત્રીનો ધણી.

दिन (दो इनच्) पु०-क्ली०-नः-नं. દિવસ.

दिनकर (दिनं करोति) पु०-रः १ સૂર્ય, સૂરજ. ૨ આંકડાનું ઝાડ.

दिनकरपरितापात्क्षीणतोयाः समा न्तात्
विदधति भयमुच्चैर्वीक्षमाणा वनान्ताः ॥ ऋतुसंहारम् ॥

दिनकरतनय (दिनकरस्य तनयः) पु०-यः १ શનિ. ૨ કર્ણ. ૩ યમ. ૪ સુગ્રીવ.

दिनकरसुता (दिनकरस्य सुता) स्त्री०-ता. १ યમુના નદી. ૨ તાપી નદી. [શબ્દ જુઓ.

दिनकरात्मजा (दिनकरस्यात्मजा) स्त्री० जा. ઉપલો

दिनकृत् (दिनं करोति कृ क्विप्) पु०-त्-द् १ સૂર્ય, સૂરજ. આંકડાનું ઝાડ.

दिनकेशव (दिनस्य केशव इव अंतकत्वात्) पु०-वः અંધકાર, અંધારું. [તેજ, દિવસનું તેજ.

दिनज्योतिस् (दिनस्य ज्योतिः) क्ली०-तिः સૂર્યનું

दिनदुःखित (दिनमुद्दिश्य दुःखितः उत्कंठितः) पु० तः ચકવો, ચકવાકપક્ષી.

दिनप (दिनं पाति) पु०-पः १ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. ૩ રવિવાર વિગેરે વાર. ૪ દિવસનો પતિ.

दिनपति (दिनस्य पतिः) पु०-तिः ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

दिनपति (दिनस्य पतिः) पु०-तः દિવસનો ક્ષય.

दिनप्रणी (दिनः प्रणीयते यस्मात्) पु०-णीः સૂર્ય, સૂરજ. ૨ આંકડાનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दिनपिंड (दिनस्य पिंड इव) पु०-ण्डः अहर्गणु.
दिनबल (दिने बलमस्य) कुंभराशि, मीनराशि, सिंहराशि, वृश्चिकराशि. [આંકડાનું ઝાડ.
दिनमणि (दिने मणिरिव) पु०-णिः १ सूर्य, सूरज,

दिनमणिमण्डलमंडन ! भवखण्डन !
मुनिजनमानसहंस ! जय जय देव हरे ॥
गीतगोविंदम् ॥

दिनमयूख (दिने मयूखो यस्य) पु०-खः १ सूर्य. २ આંકડાનું ઝાડ. [उदयाचल.
दिनमूर्द्धन् (दिनस्य मूर्द्धेव आद्यस्थानत्वात्) पु० द्वी.
दिनयौवन (दिनस्य यौवनमिव) क्ली. नं. બપોર.
दिनरत्न (दिनस्य रत्नमिव) पु० त्नः १ सूर्य. २ આંકડાનું ઝાડ. [र्य વગેરે દિવસના ભાગ.
दिनांश (दिनस्यांशः) पु० शः प्रातः, मध्याह्न, सा-
दिनादि (दिनस्यादिः) पु० दिः प्रातःકાળ, પરોઢિયું. दिनमुख, दिनागम.
दिनांत (दिनस्यांतः) पु० तः सायंકાળ.

'कृत्वा दिनांते निलयाय गन्तुम्'
रघुवंशम्.

दिनान्तरम्योऽभ्युपशान्तमन्मथो
निदाघकालः समुपागतः प्रिये ॥
ऋतुसंहारम् ॥

दिनांतक (दिनमंतयति) पु० कः અંધારું, अंधકાર. [ढीयुं. दिनमुख.
दिनारंभ (दिनस्यारंभः) पु० भः प्रातःકાળ, પરો-
दिनावसान (दिनस्यावसानम्) क्ली० नं. सायंકાળ.

'दिनावसानोत्सुकबालवत्सा' रघुवंशम्.

दिनिका (दिन उक्) स्त्री०-का. १ એક દિવસનું ભાડું. २ એક દિવસનો પગાર, રોળ, વેતન વગેરે.
दिनेश (दिनस्य ईशः) पु०-शः १ सूर्य. २ આંકડાનું ઝાડ. ३ દિનનો ધણી.
दिनेशात्मज (दिनेशस्य आत्मजः) पु०-जः १ शनि. २ यम. ३ કર્ણ. ४ सुग्रीव.
दिनेशात्मजा (दिनेशस्य आत्मजा) स्त्री०-जा. १ यमुना. तापी. [હુકમ કરવો.
दिभ् (चुरा० पर० सेट् दिंभयति) आज्ञा કરવી.
दिंप् (चुरा० उभय० सेट् दिंभयति-ते) आज्ञा કરવી, હુકમ કરવો. [જુઓ.
दिंप् (भ्वा० उभय० सेट् दिंपति-ते) ઉપલો શબ્દ
दिंभ् (चुरा० उभय० सेट् दिंभयति) ઉપલો ધાતુ જુઓ. २ એકઠું કરવું. ३ જમા કરવું.
दिरिपक ( ) पु०-कः દડો.
दिलीप (दिलीं पाति पा) पु०-पः સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલ એ નામનો અયોધ્યાનો રાજા.
दिलीपराज् (दिलीप एव राट् राजा) पु०-ट्-ड्. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
दिलीर (दल् ईर् पृषो०) पु० रः ચોમાસામાં પેદા થતી કાગડાની ટોપી, છત્રાક.
दिव् (दिवा० पर० सेट् दीव्यति) १ રમવું, ખેલવું, ક્રીડા કરવી. २ ચાહવું. ३ ચઢીઆતા થવામાં હોંશીલા થવું. ४ જીતવું. ५ વેચાણ ખરીદી સાદું વગેરેનો ઉદ્યમ કરવો. ६ તેજસ્વી હોવું. ७ પ્રકાશવું. ८ વખાણવું, તારીફ કરવી. ९ આનંદ, અહંકાર વગેરે મનોવિકારથી ફૂલાઈ જવું. १० ગાંડા થઈ જવું. ११ ઉદ્ધતાઈ થવું.
दिव् (चुरा० पर० सेट् देवयति) १ દુઃખ સહન કરવું. २ ભાગવું, જાચવું. ३ જવું.
दिव् (भ्वा० उभय० सेट् देवति-ते) शोक કરવો.
दिव् (भ्वा० पर० सेट् दिन्वति) १ ખુશી થવું. ખુશી કરવું. [२ સ્વર્ગ. ३ દિવસ.
दिव् (दिव् क्विप्) स्त्री० द्यौः-दिवौ-दिवः १ આકાશ.
दिव् (दिव् क) क्ली० वं. १ સ્વર્ગ. २ આકાશ. ३ દિવસ. ४ ઓડી, રાન.
दिवंगम (दिवं गच्छति इति) त्रि० मः-मा-मं. १ આકાશમાં જનાર. २ સ્વર્ગમાં જનાર.
दिवन् (दिव् अन्) पु० वा. दिवस.
दिवस (दिव् कसच्) पु० क्ली०-सः-सं. દિવસ.

'दिवसाः परिणामरमणीयाः' शाकुंतलम् ॥

दिवसकर (दिवसे करा यस्य वा दिवसं करोतीति) पु० रः सूर्य, सूरज. २ આંકડાનું ઝાડ.
दिवसमणि (दिवसे मणिरिव) पु० णिः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પરોઢીયું.
दिवसमुख (दिवसस्य मुखं) क्ली० खं. प्रातःકાળ,
दिवसात्यय (दिवसस्यात्ययः) पु० यः सायंકાળ, दिवसांत. दिनात्यय. [શબ્દ જુઓ.
दिवसावसान (दिवसस्यावसानं) क्ली० नं. ઉપલો
दिवस्पति (दिवः पतिः) पु० तिः ઇંદ્ર.
दिवस्पुत्र (दिवः पुत्रवत् प्रियः) पु० त्रः આકાશને પુત્ર પેઠે વહાલો, સૂર્ય. [આકાશ અને પૃથ્વી.
दिवस्पृथिवी (द्यौश्च पृथिवी च) स्त्री०द्वि० व० व्यौ.
दिवस्पृश् (दिवः स्पृक्) पु० क्-ग्. १ પગવડે સ્વર્ગને અડકનાર, પરમેશ્વર. २ આકાશ સુધી પહોંચનાર० (શબ્દ વગેરે.)
दिवा (दिव का) अव्यय० वा. દિવસે.
दिवाकर (दिवा करोति कृ-ट) पु० रः १ सूर्य, सूरज. २ કાગડો. ३ સૂર્યથી ઉઘડે તે, કમલ વગેરે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

४ આકડાનું ઝાડ.
'दिवाकरादक्षति यो गुहासु' ॥ कुमारसंभवम् ॥

दिवाकरसुत (दिवाकरस्य सुतः) पु० तः १ यम. २ शनि. ३ सुग्रीव. ४ कर्ण. [भुना. २ तापी.

दिवाकरसुता (दिवाकरस्य सुता) स्त्री० ता. १ य-

दिवाकीर्ति (दिवैव कीर्तिः कृत्यं यस्य) पु० र्तिः धुडपक्षी. २ चांडाल. ३ वाणंद, हजाम.

दिवाकृत (दिवा कृतं) त्रि० तः-ता-तं. दिवसे करेलुं, दिवस छतां करेलुं.

दिवाचर (दिवा चरति) त्रि० रः री-रं. दिवसे फरनाइं, दिवसे चालनाइं.

दिवाचर (दिवा चर ट) पु० रः १ એક જાતનું पंખी. २ चांडाल. [गडो. २ चंडाल.

दिवाटन (दिवा अटति अट ल्युः) पु० नः १ का-

दिवातन (दिवा टयुः तुट् च) त्रि० नः-नी नं. दिवसनुं होनाइं.
"शशिन इव दिवातनस्य लेखा किरणपरिक्षय-
धूसराप्रदेशम्" ॥ कुमारसंभवम् ॥

दिवातर (दिवा तरप्) क्ली० रं. दिवसे अतिशय प्रकाशतुं. [अने रात्रि.

दिवानिश (दिवा च निशा च) क्ली० शं. दिवस

दिवांध (दिवा अंधः) त्रि० धः-धा-धं. दिवसे आंधळुं.

दिवांध (,,) पु० धः धुडपक्षी.

दिवांधकी (दिवांध क ङीष्) स्त्री० की. छछुंदर.

दिवाभीत (दिवा भीतः) पु० तः १ चोर. २ धुड-पक्षी. ३ घेाणुं कमल.
'लीनं दिवाभीतमिवांधकारम्' ॥ कुमारसंभवम् ॥

दिवाभीति (दिवा भीतिर्यस्य) पु० तिः धुडपक्षी.

दिवामणि (दिवा मणिरिव) पु० णिः १ सूर्य, सू-रज. २ आकडानुं झाड. [थपोर.

दिवामध्य (दिवा मध्यं) क्ली० ध्यं. मध्याह्न, ખરા

दिवारात्र (दिवा च रात्री च) क्ली०त्रं. दिवस अने रात. [अने रात.

दिवारात्रि (दिवा च रात्रिश्च) स्त्री० त्रिः दिवस

दिवावसु (दिवा वसुः किरणो यस्य) पु० सुः १ सूर्य. २ आकडानुं झाड.

दिवाशय (दिवा शेते शी अच्) त्रि० यः-या-यं. १ दिवसे सुनार. २ दिवसे प्रकाशनार.
"आरुरोह कुमुदाकरोपमां रात्रिजागरपरो दिवाशयः"
रघुवंशम्.

दिवाशयता (दिवाशयस्य भावः) स्त्री० ता. दिवसे सुवुं ते.

दिवाशयन (दिवा शी ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ. दिवास्वाप.

दिवास्वप्न (दिवा दिवसे स्वप्नः) पु० प्नः दिवसे निद्रा. [शब्द जुओ.

दिवास्वाप (दिवा दिवसे स्वापः) पु० पः उपरनो

दिवास्वाप (दिवा दिवसे स्वापो यस्य) पु० पः धुडपंखी.

दिवि (दिव इन्) पु० विः चापपक्षी.

दिविज (दिवि जायते जन-ड) त्रि० जः-जा-जं १ आकाशमां पेदा थनार. २ स्वर्गमां पेदा थनार.

दिविज (,,) पु० जः देव, सुर.

दिविज (,,) क्ली० जं. कुंकुमागुरु.

दिविरथ (दिवि युक्तो रथो यस्य) पु० थः ते नामनो એક राजा. [देवता.

दिविषद् (दिवि सीदति सद् क्विप्) पु० त्-द्. देव,
सान्द्रानन्दपुरन्दरादिदिविषद्वृन्दैरमन्दादरा-
दानम्रैर्मुकुटेन्द्रनीलमणिभिः संदर्शितेन्दीवरम्
॥ गीतगोविंदम् ॥

दिविषि (दिवमिच्छति इष-क्विच्) त्रि० षिः-षिः-षि स्वर्गनी इच्छा राखनार.

दिविष्ठ (दिवि तिष्ठति स्था क) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ आकाशनुं. २ आकाशमां रहेनार. ३ स्वर्गनुं. ४ स्वर्गमां रहेनार.

दिविस्पृश् (दिवि स्पृशति स्पृश् क्विन्) त्रि० क्-ग्. आकाशने अडकनार, आकाशमां स्पर्श करनार.

दिवी (दिव इन्) स्त्री० वी. એક જાતનो क्रीडो.

दिवौकस् (दिवौको यस्य) पु० कः १ देव, देवता. २ चातक पक्षी.

दिवोदास (दिवः स्वर्गात् दासो दानं यस्मै) पु० सः काशीक्षेत्रनो राजा, ते नामनो એક, જેણे वैद्यक शास्त्रनुं स्थापन करेलुं छे.

दिवोद्भव (दिवे स्वर्गे उद्भवति) त्रि० वः-वा-वं. १ आकाशमां पेदा थनार. २ स्वर्गमां पेदा थनार.

दिवोद्भवा (दिवे वने उद्भवो यस्याः) स्त्री० वा. એલાયચી.

दिवौकस् (दिवः ओको यस्य) पु० कः १ देव. २ चातकपक्षी. ३ हरण. ४ हाथी. ५ भ्रमर.

दिव्य (दिव यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ स्वर्गनुं. २ आकाशनुं. ३ स्वर्गमां होनार. ४ आकाशमां होनार. ५ सुंदर. ६ रमणीय. ७ उमदा. ८ तेजस्वी. ९ वीरविद्या जाणनार.

दिव्य (दिव यत्) पु० व्यः १ भगवत्ना गुण. २ गुगळ. ३ अर्जुन. ४ साडडानुं झाड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दिव्य (,,) क्ली० व्यं. १ लविंग. २ એક જાતનું ચંદન. ૩ અગ્નિ ઉપર આલવું, તપાવેલા તેલમાં હાથ બોળવા વગેરેનું શપથ.

दिव्यक (दिव्य इव कायति कै क) पु० कः એક જાતનો સર્પ. [रिणी-रि. दिव्य करनार.

दिव्यकारिन् (दिव्यं करोति कृ णिनि) त्रि० री-

दिव्यगंध (दिव्यः गंधो यस्य) पु० धः ગંધક.

दिव्यगंध (,,) क्ली० धं. लविंग.

दिव्यगंध (दिव्यः गंधः) पु० धः अलौकिक गंध.

दिव्यगंधा (दिव्यः गंधो यस्याः) स्त्री० धा. १ એલાયચી. २ એક જાતનું શાક.

दिव्यगायन (दिव्यः [स्वर्गीयः] गायनः) पु० नः ગંધર્વ.

दिव्यचक्षुस् (दिव्यं चक्षुर्यस्य) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षः १ સુંદર નેત્રવાળું. २ આંધળું, ૩ પ્રજ્ઞાચક્ષુસ્. ४ દિવ્ય નેત્રવાળું. [ज्ञान. २ वांदरूं.

दिव्यचक्षुस् (दिव्यं चक्षुर्यस्मात्) पु० क्षुः १ अंत-

दिव्यचंदन (दिव्य चन्दनं) क्ली० नं. १ लविंग. २ એક જાતનું ચંદન. [दिव्यत्व.

दिव्यता (दिव्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. દિવ્યપણું.

दिव्यदोहद (दिव्यं दोहदम्) क्ली० दं. હોમવા યોગ્ય પદાર્થ વગેરે.

दिव्यनदी (दिव्या नदी) स्त्री० दी. આકાશગંગા.

दिव्यनारी (दिव्या नारी) स्त्री० री. અપ્સરા.

दिव्यपंचामृत (दिव्यं पंचामृतम्) क्ली० तं. દહીં, દૂધ, ઘી, મધ અને સાકરનું મિશ્રણ.

दिव्यपुष्प (दिव्यं मनोज्ञं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः ધોળા કરેણનું ઝાડ. [राता आकडानुं झाड.

दिव्यपुष्पिका (दिव्यं पुष्पं यस्याः) स्त्री० का.

दिव्यरत्न (दिव्यं रत्नं) क्ली० त्नं. चिंतामणि नाभनुं रत्न. [२ विमान.

दिव्यरथ (दिव्यो रथः) पु० थः १ દેવનો રથ.

दिव्यरस (दिव्यो रसः) पु० सः १ પારો, પારદ. २ મનભાવતો રસ.

दिव्यलता (दिव्या लता) स्त्री० ता. ભોરવેલ.

दिव्यवस्त्र (दिव्यं वस्त्रं) क्ली० स्त्रं. અતિસુંદર વસ્ત્ર.

दिव्यसार (दिव्यः सारो यस्य) पु० रः १ સણનું ઝાડ. २. शालवृक्ष.

दिव्या (दिवि भवा) स्त्री० व्या. १ આંબળીનું ઝાડ. २ रसशास्त्र प्रसिद्ध એક નાયિકા.

दिव्यादिव्यः (दिव्यः अदिव्यश्च) पु० व्यः रसशास्त्रप्रसिद्ध એક નાયક.

दिव्यादिव्या (दिव्या च अदिव्या च) स्त्री० व्या. १ रसशास्त्रप्रसिद्ध એક નાયિકા. २ એક ઉપદેવી.

दिव्यान्न (दिव्यं अन्नं) क्ली० न्न. ઉમદા અન્ન.

दिव्योदक (दिव्यमुदकम्) क्ली० कं. १ વરસાદ, ઝાકળ, વગેરે આકાશનું પાણી. २ ભાગીરથીનું પાણી.

दिव्योषपादुक (दिव्य उप पद् उकञ्) त्रि० कः की-कं. १ સ્વર્ગ લોકમાં પેદા થનાર દેવ વગેરે. २ આકાશમાં ઉત્પન્ન હોનાર.

दिव्यौघ (दिव्यानां स्वर्गीयगुणानां ओघः समूहःयत्र) पु० घः तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध शिवनां स्वरूपो.

दिश (तुदा० उभय० सेट् दिशति-ते) १ દેખાડવુ, બતાવવું. २ આજ્ઞા કરવી. ૩ સમજાવવું. ४ બોલવું, કહેવું. ५ આપવું, દેવું. आ (आदिशति) હુકમ કરવો. अप (अपदिशति-ते) વેશ બદલ કરવો. उत् (उद्दिशति-ते) જાહેર કરવું, પ્રસિદ્ધ કરવું, દેખાડવું. उप (उपदिशति) ઉપદેશ કરવો, निस् (निर्दिशति) મોઢેથી બોલવું, તપસીલવાર કહેવું, સમજાવવું. प्र (प्रदिशति-ते) १ બતાવવું. २ અક્ષીસ કરવી, આપવું. विनिस् (विनिर्दिशति-ते) સ્પષ્ટ કહેવું. वि-अप (व्यपदिशति-ते) બહાનું કાઢવું. सं (संदिशति-ते) १ સંદેશો કહેવો. २ બતાવવું, દાખવવું.

दिश् (दिश् क्विन्) स्त्री० क्-ग्. દિશા.

दिश (दिशति दिश क) त्रि० शः-शा-शं. १ બતાવનાર. २ વિષ્ણુ. [संज्ञा.

दिशस् (दिश कसुन्) स्त्री० शाः દિશા.(शः) દશની "यया दिशा धावति वेधसः स्पृहा" ॥ नैषधीयम् ॥

दिशा (दिश् टाप्) स्त्री० शा. દિશા.

दिशागज (दिशायां स्थितो गजः) पु० जः દિગ્ગજ.

दिशापाल (दिशां पालयति) पु० लः દિક્પાલ.

दिश्य (दिश् यत्) त्रि० श्यः-श्या श्यं. દિશામાં થનાર, દિશામાં હોનાર.

दिष्ट (दिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ બતાવેલ, દેખાડેલ. २ દાખવેલ. ૩ સમજાવેલ. ४ ઉપદેશ કરેલ. [दाश हलद्दर.

दिष्ट (,,) पु० ष्टः १ સમય, કાલ. २

दिष्ट (,,) क्ली० ष्टं. દૈવ, શુભાશુભ કર્મ. [२ प्रारब्धनी समाप्ति.

दिष्टांत (दिष्टस्य अंतः) पु० तः १ મૃત્યુ, મરણ.

'दिष्टांतमाप्स्यति भवानपि पुत्रशोकात्'
रघुवंशम्.

दिष्टि (दिश् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ સુખ, આનંદ, ખુશી. २ એક જાતનું માપ. ૩ ઉત્સવ. ४ કહેવું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

તે. ૫ ઉપદેશ. ૬ ભાગ્ય.
'राजकुले दिष्टिवृद्धिसंभ्रमो महानभूत्'
कादंबरी.

दिष्ट्या (दिशं स्त्यायति स्त्यै क्विप्) अव्य० ष्ट्या. ૧ સુખથી, આનંદથી, ખુશીથી. ૨ ખુશીમાં ૩ ભાગ્યવડે. [દેનાર, દાતા.

दिष्णु (दा गिष्णु) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. આપનાર,

दिह् (अदा० उभय० अनिट् देग्धि-दिग्धे) ૧ વધારવું. ૨ જમાવવું. ૩ એકઠું કરવું. ૪ જમા કરવું. ૫ ચોપડવું, લીંપવું.

दी (दिवा० आत्म० अनिट् दीयते) થોડું થવું, ઓછું થવું, કમ થવું, ક્ષીણ થવું, ક્ષય પામવું.

दी (दी क्विप्) स्त्री० दीः क्षय, नाश.

दीक्ष् (भ्वा० पर० सेट् दीक्षति) ૧ મુંડન કરવું, ક્ષૌર કરવું. ૨ યજ્ઞ કરવો. ૩ દીક્ષા આપવી. ૪ ઉપદેશ કરવો. ૫ ધર્મ શીખવવો. ૬ ઇંદ્રિયનિગ્રહ કરવો. [મંત્રણ.

दीक्षण (दीक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ દીક્ષા. ૨ અભિ-

दीक्षणीयेष्टि (दीक्षणीया इष्टिः) स्त्री० ष्टिः દીક્ષા લીધા અગાઉ જે ઇષ્ટિ થાય છે તે. ૨ દીક્ષા દેવા સાધનભૂત થયેલું બલિદાન વગેરે.

दीक्षा (दीक्ष अ टाप्) स्त्री० क्षा. ૧ દીક્ષા. ૨ યજ્ઞ કરવો તે. ૩ પૂજા. ૪ તપનું આચરણ કરવું તે. ૫ હોમવ્રત વગેરે. ૬ આરંભેલા કર્મના તેની સમાપ્તિ સુધી નિયમનો સ્વીકાર. ૭ ઉપદેશ દેવો તે, દીક્ષણ.

दीक्षागुरु (दीक्षायां गुरुः) पु० रुः મંત્રનો ઉપદેશક.

दीक्षांत (दीक्षायाः प्रधानयागस्य अंतः) पु० तः अवभृथ स्नान.

दीक्षायूप (दीक्षांगं यूपः) पु० क्ली० पः-पं. દીક્ષાના અંગમાં પશુ વગેરે બાંધવા માટે કરેલો કાષ્ઠનો યૂપ.

दीक्षित (दीक्ष क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ જેણે સોમયજ્ઞ વગેરે કરેલ છે તે, હોમવ્રત વગેરે આરંભેલા કર્મની સમાપ્તિ પર્યંત જેણે તેના નિયમનો સ્વીકાર કરેલ છે તે. ૩ જેને દીક્ષા થયેલ છે તે.

दीक्षित (,,) पु० तः ૧ યજ્ઞમાં ઋત્વિજનું ટોળું. ૨ તપસ્વિનો શિષ્ય.

दीक्षितृ (दीक्ष तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. દીક્ષા આપનાર, ઉપદેશક, ગુરૂ. [કરેલું.

दीद (दी द) त्रि० द-दा-दं. ૧ નાશ કરતું. ૨ નાશ

दीदिवि (दिव क्विन्) त्रि० विः-विः-वि. ૧ ઉપર ચઢેલું. ૨ ઉપર ગયેલું. ૩ વારંવાર દીપતું.

दीदिवि (,,) पु० स्त्री० त्रि:-वि. ૧ ઉકાળેલા ઓખા. ૨ અન્ન. [આર્ય. ૨ સ્વર્ગ.

दीदेवि (,,) पु० विः બૃહસ્પતિ, સુરા-

दीधिति (दीधी क्तिच्) पु० तिः ૧ કિરણ. ૨ તેજ, પ્રકાશ. ૩ કાંતિ.
'पुपोष वृद्धिं हरिदश्वदीधितेः' रघुवंशम्.

दीधितिमत् (दीधिति मतुप्) पु० मान्. ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. [ખેલવું, ક્રીડવું.

दीधी (अदा० आत्म० सेट् दीधीते) ૧ પ્રકાશવું. ૨

दीन (दी क्त) त्रि० नः-ना-नं. ૧ ગરીબ. ૨ કંગાલ. ૩ દુઃખી. ૪ ભય પામેલું, બીનેલું.

दीन (दी नक्) क्ली० नं. તગર પુષ્પ.

दीनकं (दीन कन्) अव्य० कम्. ગરીબીથી, કંગાળીથી. [રીબ, દરિદ્ર, કંગાળ.

दीनचेतन (दीनं चेतनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ગ-

दीनता (दीनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. દીનપણું. દૈન્ય. [બ્દ જુઓ.

दीनत्व (दीनस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

दीनमुख (दीनं मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. ગરીબડા મોંવાળું.

दीना (दीन टाप्) स्त्री० ना. ઉંદરડી.

दीनार (दी आरन् नुट्) पु० रः ૧ સોનાનો અલંકાર. ૨ સિક્કો. ૩ બત્રીશ ચણોઠી પ્રમાણનું એક નાણું. ૪ બત્રીશ રતીના પ્રમાણનું એક વજન. ૫ એકસો આઠ તોલાનું એક વજન.

दीप् (दिवा० आ० सेट् दीप्यते) તેજસ્વી થવું, પ્રકાશવું, ચળકવું. [ઝાડ.

दीप (दीप् णिच् अच्) पु० पः ૧ દીવો. ૨ ચિત્રાનું

दीपक (दीप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. ૧ પ્રકાશ કરનાર. ૨ દીપ્ત કરનાર. ૩ જઠરાગ્નિ દીપ્ત કરનાર. ૪ પુષ્ટિ કરવાવાળું. ૫ બાળનાર. ૬ ઉત્તેજન કરનાર.

दीपक (,,) पु० कः ૧ દીવો. ૨ જીરું. ૩ ચિત્રાનું ઝાડ. ૪ સીંચાણો પક્ષી. ૫ કેશર. ૬ કામદેવ. ૭ તે નામનો એક રાગ. ૮ એક જાતની વનસ્પતિ. ૯ મોરના માથા ઉપરની કલગી.

दीपक (,,) क्ली० कं. તે નામનો એક વાકયાલંકાર.

दीपकिट्ट (दीपस्य किट्टम्) क्ली० ट्टं. કાજળ.

दीपकूपी (दीपस्य कूपीव) स्त्री० पी. દીવાની વાટ, દીવાની બત્તી. [જુઓ.

दीपखोरी (दीपस्य खोरी) स्त्री० री. ઉપલો શબ્દ

दीपध्वज (दीपस्य ध्वज इव) पु० क्ली० जः-जं. दी-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वानो झाड. [देवदारनुं झाड.
दीपतरु (दीपः दीपनकारकः तरुः) पु० रुः सरल, देवदारनुं झाड.
दीपतरु (दीपानां तरुः) पु० रुः दीवानुं झाड.
दीपन (दीप णिच् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. दीपक शब्द जुओ.
दीपन (,,) क्ली० नं. १ प्रदीप्त करवुं ते. २ उत्तेजन. ३ पाळवुं ते. ४ तगरनुं मूल. ५ केशर.
दीपन (,,) पु० नः १ एक जातनुं शाक. २ डुंगळी. ३ एक जातनुं झाड.
दीपनी (दीप् ल्युट् ङीष्) स्त्री० नी. १ झाडी. २ मेथी. ३ पहाडमूल. ४ यवानी.
दीपनीय (दीप् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ प्रदीप्त करवा योग्य. २ प्रकाश करवा लायक. ३ संतप्त करवा योग्य.
दीपनीय (,,) पु० यः शुंठ, पीपर, अने तीणानो जठराग्नि प्रदीप्त करे तेवो पदार्थ.
दीपपात्र (दीपस्य पात्रं) क्ली० त्रं. दीवानुं वासण.
दीपपादप (दीपस्य पादपः इव) पु० पः दीवा मुकवानी दीवी. २ शुभाद्यानी, चीरागद्यानी. ३ दीवानुं झाड. [सोनचंपानुं झाड.
दीपपुष्प (दीपः तत्कलिकेव पुष्पमस्य) पु० ष्पः
दीपभाजन (दीपस्य भाजनं) क्ली० नं. दीपपात्र शब्द जुओ.
दीपमाला (दीपानां माला) स्त्री० ला. दीपमाळ.
दीपयत् (दीप् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. १ प्रदीप्त करतुं. २ उत्तेजित करतुं. ३ प्रकाशित करतुं.
दीपवृक्ष (दीपस्य वृक्ष इव) पु० क्षः दीपपादप शब्द जुओ.
दीपशत्रु (दीपस्य शत्रुरिव) पु० त्रुः पतंगीओ.
दीपशिखा (दीपस्य शिखा) स्त्री० खा. १ दीवानी झाळ. २ झाळ. [हार, दीवानी पंक्ति.
दीपशृंखला (दीपानां शृंखलेव) स्त्री० ला. दीवानी
दीपसंज्ञ (दीप इति संज्ञा यस्य) पु० ज्ञः चीत्रानुं झाड.
दीपान्विता (दीपैरन्विता) स्त्री० ता. १ दीवानी हार. २ आश्विनवद अमावास्या. ३ कार्तिकवद अमावास्या, जे दिवसे कार्तिक स्वामीनी प्रीतिने अर्थे दीवानी पंक्ति सळगावे छे.
दीपावली (दीपानामावली) स्त्री० ली. उपरो शब्द जुओ. दीपाली. [दीप.
दीपिका (दीप् णिच् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. दीवो,
दीपित (दीप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रदीप्त करेलुं. २ प्रकाशित करेलुं. ३ संतप्त करेलुं.
दीपितृ (दीप् तृच) त्रि० ता-त्री-तृ. १ प्रदीप्त करनार. २ प्रकाशित करनार. ३ स्पष्ट करनार. ४ उधाडुं करनार.
दीप्त (दीप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ प्रकाशेलुं. २ बळेलुं. ३ तेजस्वी. ४ प्रकाशमान्. ५ बळतुं.

ततः शकुनयो दीप्ता मृगाश्च क्रूरभाषिणः ।
दीप्तायां दिशि भाषन्तो भयमावेदयन्ति मे ॥
॥ हरिवंशम् ॥

दीप्त (दीप् क्त) क्ली० प्तं. १ सोनुं. २ हींग.
दीप्त (,,) पु० प्तः १ सिंह. २ नागुं लिंबु. ३ एक जातनो नासिकानो रोग.
दीप्तक (दीप्त कन्) क्ली० कं. सोनुं. [णवी.
दीप्तजिह्व (दीप्ता जिह्वा यस्याः) स्त्री० ह्वा. शिया-
दीप्तपिंगल (दीप्तः पिङ्गलश्च दीप्तं [स्वर्णं] तद्वत् पिंगलो वा) पु० लः सिंह. [झीडो.
दीप्तरस (दीप्तः रसो यस्य) पु० सः एक जातनो
दीप्तलोचन (दीप्ते लोचने यस्य) पु० नः णीलाडो.
दीप्तलोह (दीप्तं लोहं) क्ली० हं. १ कांसुं. २ टीपेलुं लोहुं. [२ भोर.
दीप्ताक्ष (दीप्ते अक्षिणी यस्य) पु० क्षः १ णीलाडो.
दीप्ताग्नि (दीप्तः अग्निर्यस्य) पु० ग्निः अगस्त्य ऋषि.
दीप्ताग्नि (,,) त्रि० ग्निः-ग्निः-ग्नि. १ जेनो प्रदीप्त थयेल छे ते. २ प्रकाशवाळुं. ३ अग्निजेवुं संतप्त.
दीप्ताग्नि (दीप्तः अग्निः) पु० ग्निः दीपेलो अग्नि.
दीप्तांग (दीप्तमंगं यस्य) पु० गः भोर, मयूर.
दीप्ति (दिप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः १ तेज, कांति. २ शोभा. ३ अभिव्यक्ति. ४ प्राणुनुं चपल जवुं ते. ५ स्त्रीनी सुंदरता.
दीप्ति (दीप् क्तिच्) स्त्री० प्तिः १ लाख. २ कांसुं.
दीप्ति (,,) पु० प्तिः विश्वदेवनो भेद.
दीप्तिक (दीप्त्या कायति कै क) पु० कः एक जातनुं झाड. दुग्धपाषाण.
दीप्तिमत् (दीप्ति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. १ चळकाटवाळुं. २ प्रकाशवाळुं. ३ तेजस्वी. ४ कांतिवाळुं.
दीप्तिमत् (,,) पु० मान्. सत्यभामानो पेटे कृष्णथी पेदा थयेल पुत्र. [एक तीर्थ.
दीप्तोद (दीप्तं उदकं यत्र) क्ली० दं ते नामनुं
दीप्तोपल (दीप्तः सूर्यकरसंसर्गाज्ज्वलित उपलः) पु० लः सूर्यकांत मणि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दीप्त्य (दीप्त्यै हितं यत्) त्रि० प्त्यः-प्त्या-प्त्यं. दीप्ति माटे हितकारक.

दीप्य (दीप्याय अग्निदीप्त्यै हितं) क्ली० प्यं. १ જી રૂ. २ यभानी, अजमोद. [જુઓ.

दीप्य (दीप् यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. दीपनीय शब्द

दीप्यक (दीप्य कन्) पु० कः १ अजमोदा, वनस्पति. २ मयूरशिखा. ३ तगरनुं आऽ. ४ लींपुडीनुं आऽ.

दीप्यका (दीप्य कन् टाप) स्त्री० का. अजमोदा.

दीप्यमान (दीप शानच्) त्रि० नः-ना-नं. दीप्तिमत् शब्द જુઓ.

दीप्र (दीप् र) त्रि० प्रः-प्रा-प्रं. ચળકતું, प्रકાશમાન पु० प्रः अग्नि, देवता.

दीर्घ (दृ घङ्) पु० र्घः લંબાઇ. २ व्याકરણપ્રસિદ્ધ द्विमात्रयुत अક્ષર. ३ सागनुं आऽ. ४ सिंह, કન્યા, तुला, वृश्चिक, એ चारमांथी प्रत्येક. ५ रामબાણ. ६ ઉંટ. ७ नाળीએરનું आऽ.

दीर्घ (,,) त्रि० र्घः-र्घा-र्घं. लांबुं, લંબાઇવાળું. [જુઓ.

दीर्घक (दीर्घ कन्) पु० कः पुंछिगी दीर्घ शब्द

दीर्घकणा (दीर्घाः कणाः यस्या) स्त्री० णा. धोળું જીરું. [आऽ.

दीर्घकंटक (दीर्घः कंटको यस्य) पु० कः બાવળનું

दीर्घकंठ (दीर्घः कंठो यस्य) पु० ठः १ બગલો. २ ते नामनो એક દાનવ.

दीर्घकंद (दीर्घः कंदो यस्य) पु० दः भूળो.

दीर्घकंदिका (दीर्घकन्दक टाप्) स्त्री० का. मुशળी.

दीर्घकंधर (दीर्घः कंधरो यस्य) पु० रः બગલો.

दीर्घकंधर (दीर्घश्चासौ कंधरश्च) पु० रः લાંબી ડોક.

दीर्घकांड (दीर्घः कांडो यस्य) पु० डः એક જાતનું तृण.

दीर्घकाल (दीर्घः कालः) पु० लः લાંબો વખત.

दीर्घकील (दीर्घः कीलो यत्र) पु० लः અંકોટ वृक्ष.

दीर्घकील (दीर्घः कीलः) पु० क्ली० लः-लं. લાંબો ખીલો. [થતી એક જાતની शाળ.

दीर्घकूर (दीर्घं कूरं) क्ली० रं. आंध्रदेशमां पेदा

दीर्घकेश (दीर्घः केशो यस्य) पु० शः રીંછ.

दीर्घकेश (दीर्घाः केशा यस्य) त्रि० शः-शा-शं. લાંબા કેશવાળું. [જાતનો मत्स्य.

दीर्घकोषिका (दीर्घः कोषो यस्याः) स्त्री० का. એક

दीर्घगति (दीर्घा गतिरस्य) पु० तिः ઉંટ, ઉષ્ટ્ર.

दीर्घग्रंथि (दीर्घा ग्रंथिरस्याः) स्त्री० थिः ગજપીપર. गजपिप्पली.

दीर्घग्रीव (दीर्घा ग्रीवा यस्य) पु० वः १ બગલો ૫ક્ષી. २ ઉંટ.

दीर्घग्रीव (,,) त्रि० कः-वा-वं. લાંબી ડોકવાળું. [ઉંટ.

दीर्घघाटिक (दीर्घा घाटाऽस्त्यस्य ठन्) पु० कः

दीर्घचंचु (दीर्घा चंचुरस्य) पु० चुः એક જાતનું પક્ષી. पारस्कर.

दीर्घचंचु (दीर्घा चंचुः) स्त्री० चुः લાંબી ચાંચ.

दीर्घच्छद (दीर्घाश्छदा यस्य) पु० दः १ शेलडी. २ सागनुं आऽ. [मत्स्य.

दीर्घजंगल (दीर्घः जंगलः) पु० लः એક જાતનો

दीर्घजंघ (दीर्घा जंघा यस्य) पु० घः ઉંટ, ઉષ્ટ્ર.

दीर्घजंघ (,,) त्रि० घः-घा-घं. લાંબી જાંઘવાળું.

दीर्घजिह्व (दीर्घा जिह्वा यस्य) पु० ह्वः १ सर्प, साप. २ दानवભેદ. ३ ते नामनो એક राक्षस. ४ ते नामनो કુમારનો એક अनुચર.

दीर्घजिह्व (,,) त्रि० ह्वः-ह्वा-ह्वं. લાંબી જીભવાળું. [જીભ.

दीर्घजिह्वा (दीर्घा चासौ जिह्वा च) स्त्री० ह्वा. લાંબી

दीर्घजिह्वी (दीर्घजिह्व ङीप्) स्त्री. ह्वी. सापણ, सर्पણ. [ળ सुधी જીવનાર.

दीर्घजीव (दीर्घं जीवति) त्रि० वः-वा-वं. લાંબા કાળ-

दीर्घजीविन् (दीर्घं जीवति जीव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. ઉપલો शब्द જુઓ.

दीर्घतंतु (दीर्घाः तन्तवः स्तुतयः यस्य, दीर्घः तंतुः वा.) पु०-तुः. १ જેમની स्तुति ઘણી થાય છે એવા देवादिक. २ લાંબો तंतु.

दीर्घतपस् (दीर्घं तपो यस्य) पु०पाः. १ इक्ष्वाकु राजाना वंशमां પેદા થયેલ चंद्रवंशनो એક राजा. २ गौतम. [उतथ्य ऋषिनो पुत्र.

दीर्घतमस् (दीर्घतमो तमोगुणो यस्य) पु० माः.

ऋषिर्दीर्घतमा नाम जात्यन्धो गुरुशापतः।
त्वत्प्रसादाच्च चक्षुष्मांस्तेन सत्येन मोक्षय" ॥
॥ हरिवंशम् ॥

दीर्घतरु (दीर्घः तरुः) पु० रुः १ ताऽनुं आऽ. २ લાંબું आऽ, ઉંચું आऽ. [आई. दीर्घत्व, दैर्घ्य.

दीर्घता (दीर्घस्य भावः) क्ली० ता. લાંબापણुं, લંબाई.

दीर्घतिमिषा (दीर्घतिम किषन् टाप्) स्त्री० षा. झाऽडी. [મુખવાળું.

दीर्घतुंड (दीर्घं तुंडं यस्य) त्रि० डः-डा-डं. લાંબા-

दीर्घतुंड (दीर्घं च तत्तुंडं च) क्ली० डं. લાંબું મુખ.

दीर्घतुंडा (दीर्घं तुंडमस्याः) स्त्री० डा. छछुंदर.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दीर्घदंड (दीर्घो दंड इव कांडेन) पु० डः. १ એરંડાનું ઝાડ. २ તાડનું ઝાડ. ३ રોહીડાનું ઝાડ.

दीर्घदंडक (दीर्घदंड कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [दर्शीपणुं.

दीर्घदर्शिता (दीर्घदर्शिनो दर्भावः) स्त्री० ता. दीर्घ-

दीर्घदर्शित्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दीर्घदर्शिन् (दीर्घ दृश णिनि) पु० र्शी. १ ભાવિ કાર્ય જાણનારો. २ પંડિત. ३ ગીધપક્ષી. ४ રીંછ.

दीर्घदर्शिन् (,,) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि. જેની દૃષ્ટિ લાંબી હોય તે. [શબ્દ જુઓ.

दीर्घदृष्टि (दीर्घा दृष्टिर्यस्य) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. ઉપલો-

दीर्घदृष्टि (दीर्घा दृष्टिरस्य) पु० ष्टिः १ ભાવિ કાર્ય જાણનારો. २ પંડિત.

दीर्घदृष्टि (दीर्घा दृष्टिः) स्त्री० ष्टिः લાંબી નજર.

दीर्घद्रु (दीर्घः द्रुः) पु० द्रुः તાડનું ઝાડ.

दीर्घद्रुम (दीर्घः द्रुमः) पु० मः. શીમળાનું ઝાડ.

दीर्घनाद (दीर्घो विस्तीर्णो नादो यस्य) पु० दः शंખ.

दीर्घनाद (दीर्घश्चासौ नादश्च) पु० दः લાંબો નાદ.

दीर्घनाद (दीर्घो नादो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. ઘણા કાળસુધી જેનો નાદ રહે તે, લાંબા અવાજ વાળું. [तृण.

दीर्घनाल (दीर्घं नालं यस्य) पु० लः એક જાતનું

दीर्घनास (दीर्घो नासा यस्य) त्रि० सः-सा-सं. લાંબા નાકવાળું. [નાક.

दीर्घनासा (दीर्घा चासौ नासा च) स्त्री० सा. લાંબું

दीर्घनिद्रा (दीर्घा निद्रा) स्त्री० द्रा. १ લાંબી ઉંઘ. २ મૃત્યુ.

" सोऽस्य मत्कार्मुकाक्षेपविदीपितदिगन्तरैः ।
शरैर्विभिन्नसर्वाङ्गो दीर्घनिद्रां प्रवेक्ष्यति "

॥ मार्कण्डेयपुराणम् ॥

दीर्घनिश्वास (दीर्घः निश्वासः) पु० सः લાંબો નિશ્વાસ. [પક્ષી.

दीर्घपक्ष (दीर्घौ पक्षौ यस्य) पु० क्षः એક જાતનું

दीर्घपक्ष (दीर्घश्चासौ पक्षश्च) पु० क्षः લાંબી પાંખ.

दीर्घपक्ष (दीर्घौ पक्षौ यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. લાંબી પાંખવાળું. [का. એક જાતનો વેલો.

दीर्घपटोलिका (दीर्घा पटोलिका पटली कन्) स्त्री०

दीर्घपत्र (दीर्घाणि पत्राण्यस्य) पु० त्रः १ લસણનું ઝાડ. २ દર્ભની એક જાતિ. ३ તાડનું ઝાડ. ४. કુપિલુનું ઝાડ.

दीर्घपत्र (दीर्घं पत्रं यस्मिन्) त्रि० त्रः-त्रा-त्री-त्रं. લાંબા પાંદડાવાળું.

दीर्घपत्र (दीर्घं च तत्पत्रं च) क्ली० त्रं. લાંબું પાંદડું.

दीर्घपत्रक (दीर्घं पत्रं कन्) पु० कः १ રાતા લસણનું ઝાડ. २ એરંડાનું ઝાડ. ३ કેરડાનું ઝાડ. ४ હિજ્જલનું ઝાડ. ५ જલમધૂંકનું ઝાડ. ६ વેતસનું ઝાડ.

दीर्घपत्रा (दीर्घाणि पत्राण्यस्याः) स्त्री० त्रा. १ કેતકીનું ઝાડ. २ કેળનું ઝાડ. ३ કેરડું.

दीर्घपत्रिका (दीर्घपत्र कन् टाप्) स्त्री० का. ધોળી વજ. २ કેરડું. [ઝાડ.

दीर्घपर्णी (दीर्घं पर्णमस्याः) स्त्री० र्णी. પૃશ્નિપર્ણીનું

दीर्घपल्लव (दीर्घः पल्लवो यस्य) पु० वः શણનું ઝાડ.

दीर्घपल्लव (,,) त्रि० वः-वा-वं. લાંબા પલ્લવવાળું. [પલ્લવ.

दीर्घपल्लव (दीर्घः पल्लवः) पु० क्ली० वः-वं. લાંબું

दीर्घपाद् (दीर्घः पादो यस्य) त्रि० त्-द् લાંબા પગવાળું.

दीर्घपाद (दीर्घौ पादौ यस्य) पु० दः કંકપક્ષી.

दीर्घपादप (दीर्घः पादपः) पु० पः १ તાડનું ઝાડ. २ સોપારીનું ઝાડ. ३ લાંબું ઝાડ.

दीर्घपृष्ठ (दीर्घं पृष्ठमस्य) पु० ष्ठः साप, सर्प.

दीर्घपृष्ठी (दीर्घपृष्ठ ङीप्) स्त्री० ष्ठी. सापण, सर्पिण.

दीर्घप्रज्ञ (दीर्घा प्रज्ञा यस्य) पु० ज्ञः દ્વાપરયુગમાં વૃષપર્વાસુરનો અવતાર. २ લાંબી બુદ્ધિવાળો.

दीर्घफल (दीर्घाणि फलान्यस्य) पु० लः ગરમાળાનું ઝાડ. [ઝાડ.

दीर्घफलक (दीर्घफल कन्) पु० कः અગથીઆનું

दीर्घफलिका (दीर्घाणि फलान्यस्याः) स्त्री० का. १ એક જાતની દ્રાક્ષ. २ જતુકા.

दीर्घबाली (दीर्घः बालः केशः यस्याः) स्त्री० ली. ચમરી ગાય [એક શિવનો અનુચર.

दीर्घबाहु (दीर्घौ बाहू यस्य) पु० हुः તે નામનો

दीर्घबाहु (दीर्घौ बाहू यस्य) त्रि० हुः-हुः-हु. લાંબા હાથવાળું, જેના લાંબા હાથ છે તે.

' दीर्घबाहुर्दिलीपस्य रघुर्नाम्नाऽभवत्सुतः '

हरिवंशम्.

दीर्घबाहु (दीर्घश्चासौ बाहुश्च) पु० हुः લાંબો હાથ.

दीर्घभुज (दीर्घश्चासौ भुजश्च) पु० जः લાંબો હાથ, લાંબો ભુજ. [ક શિવાનુચર

दीर्घभुज (दीर्घौ भुजौ यस्य) पु० जः તે નામનો એ-

दीर्घमारुत (दीर्घो मारुतो वेगवायुरस्य) पु० तः હાથી, હસ્તી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दीर्घमारुती (दीर्घमारुत ङीप्) स्त्री० ती. હાથણી.
दीर्घमुख (दीर्घं मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. લાંબા મુખવાળું; જેનું મોં લાંબું છે તે.
दीर्घमुख (दीर्घं च तन्मुखं च) क्ली० खं. લાંબું મુખ, લાંબું મોઢું.
दीर्घमुखी (दीर्घं मुखमस्याः) स्त्री० खी. છછુંદર.
दीर्घमूल (दीर्घं च तन्मूलं च) क्ली० लं. લાંબું મૂળ.
दीर्घमूल (दीर्घं मूलं यस्य) त्रि० लः-ली-लं. લાંબા મૂળવાળું, જેનું મૂળ લાંબું હોય છે તે.
दीर्घमूल (दीर्घं मूलमस्य) पु० लः १ એક જાતનું બીલીનું ઝાડ. २ વનસ્પતિ ધમાસો. [જાલુ.
दीर्घमूल (,,) क्ली० लं. વનસ્પતિ લા-
दीर्घमूला (दीर्घं मूलमस्याः) स्त्री० ला. १ વનસ્પતિ शालपर्णी. २ स्याभलता.
दीर्घमूली (दीर्घं मूलमस्याः ङीप्) स्त्री० ली. વનસ્પતિ ધમાસો. દુરાલભા.
दीर्घयज्ञ (दीर्घः बहुकालव्यापको यज्ञो यस्य) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ ઘણા કાળસુધી યજ્ઞ કરનાર. २ દ્વાપર યુગમાં અયોધ્યાના રાજાઓનો એક ભેદ.

अयोध्यायां तु धर्मज्ञं दीर्घयज्ञं महाबलम् ।
अजयत् पाण्डवश्रेष्ठो नातितीव्रेण कर्मणा ॥
महाभारतम् ॥

दीर्घरत (दीर्घं रतं यस्य) पु० तः હુડ્ડર, ભૂંડ.
दीर्घरद (दीर्घो रदोऽस्य) पु० दः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
दीर्घरद (दीर्घश्चासौ रदश्च) पु० दः લાંબો દાંત.
दीर्घरद (दीर्घो रदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. લાંબા દાંતવાળું, જેને દાંત લાંબો હોય છે તે.
दीर्घरदी (दीर्घरद ङीप्) स्त्री० दी. ભૂંડણ, હુડ્ડર-ની સ્ત્રી.
दीर्घरसन (दीर्घा रसनाऽस्य) पु० नः સર્પ, સાપણ.
दीर्घरसन (दीर्घा रसना यस्य) त्रि० नः-ना-नं. લાંબી જીભવાળું, જેને જીભ લાંબી હોય છે તે.
दीर्घरसना (दीर्घा चासौ रसना च) स्त्री० ना. લાંબી જીભ. [સર્પણ.
दीर्घरसनी (दीर्घरसन ङीप्) स्त्री० नी. સાપણ,
दीर्घरागा (दीर्घो बहुकालस्थायी रागो रंजनमस्याः) स्त्री० गा. હલદર.
दीर्घरात्र (दीर्घा बह्व्यो रात्रयो वर्तंतेऽत्र) क्ली० त्रं. લાંબો વખત, ઘણો સમય.
दीर्घरात्र (दीर्घा चासौ रात्रिश्च) पु०तः લાંબી રાત.
दीर्घरोमन् (दीर्घाणि रोमाण्यस्य) पु० मा. १ રીંછ. २ धृतराष्ट्रनो એક પુત્ર. ३ शिवनो એક अनुचर.
दीर्घरोहिषक (दीर्घरोहिष कन्) क्ली० कं. એક જાતનું તૃણ.
दीर्घलोचन (दीर्घमायतं लोचन यस्य) त्रि० नः-ना-नं. લાંબી આંખવાળું, જેને લાંબાં નેત્ર છે તે.
दीर्घलोचन (दीर्घं च तल्लोचनं च) क्ली० नं. લાંબી આંખ. [૫૩. नलतृण.
दीर्घवंश (दीर्घो वंश इव) पु० शः એક જાતનું
दीर्घवंश (दीर्घश्चासौ वंशश्च) पु० शः લાંબો વંશ, લાંબી પહેલી. संततकुल. [હરતી.
दीर्घवक्त्र (दीर्घं वक्त्रमस्य) पु० क्त्रः હાથી,
दीर्घवक्त्र (दीर्घं च तद्वक्त्रं च) क्ली० क्त्रं. લાંબું મુખ, લાંબું મોઢું.
दीर्घवक्त्र (दीर्घं वक्त्रं यस्य) त्रि० क्त्रः-क्त्रा क्त्रं. લાંબા મુખવાળું, લાંબું જેને મુખ છે તે.
दीर्घवक्त्री (दीर्घं वक्त्र ङीप्) स्त्री० क्त्री. હાથણી.
दीर्घवच्छिका (दीर्घवत् दीर्घेण तुल्यं शीकते सिञ्चति शीक क) स्त्री० का. એક જાતનો મોટો मत्स्य. [વર્ષા.
दीर्घवर्ण (दीर्घश्चासौ वर्णश्च) पु० र्णः બે માત્રાનો
दीर्घवर्षाभू (दीर्घा वर्षाभूः) पु० स्त्री० भूः-भूः વનસ્પતિ, ધોળી સાટોડી. श्वेतपुनर्नवा.
दीर्घवल्ली (दीर्घा चासौ वल्ली च) स्त्री० ल्ली. લાંબો વેલો. [તાડનું ઝાડ.
दीर्घवृक्ष (दीर्घः वृक्षः) पु० क्षः १ સાગનું ઝાડ. २
दीर्घवृंत (दीर्घं वृन्तमस्य) पु० तः સ્યોનાકવૃક્ષ.
दीर्घवृंतक (,,) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પર્ણી.
दीर्घवृंतिका (दीर्घवृंत कन् टाप्) स्त्री० का. એલા-
दीर्घशाख (दीर्घा शाखाऽस्य) पु०खः. સાગનું ઝાડ.
दीर्घशाखिका (दीर्घा शाखा यस्याः) स्त्री० का. વનસ્પતિ રાસ્ના. [છીકનીનું ઝાડ. क्षव.
दीर्घशिंबिका (दीर्घा शिंबा यस्य) स्त्री० का. નાક-
दीर्घशूक (दीर्घः शूकोऽग्रमस्य) पु० कः એકજા-તની શાળી. [અન્ન. राजान्न.
दीर्घशूककक (दीर्घशूक कप्) पु० कः એક જાતનું
दीर्घसत्र (दीर्घं सत्रम्) क्ली० त्रं. બહુ કાલ ચાલે તેવો યજ્ઞ.
दीर्घसत्रिन् (दीर्घं सत्रमस्त्यस्य इनि) त्रि० त्री-त्रि-णी-त्रि. બહુ કાલ ચાલે તેવો યજ્ઞ કરનાર.
दीर्घसुरत (दीर्घं सुरतमस्य) पु० तः કૂતરો.
दीर्घसुरत (दीर्घं च तत्सुरतं च) क्ली० तं. લાંબો કાલ ચાલે તેવું સુરત.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दीर्घसुरती (दीर्घसुरत ङीष्) स्त्री० ती. કૂતરી. शुनी.

दीर्घसूत्र (दीर्घेण चिरकालेन सूत्रमीप्सितव्यापारो यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. थोडा કામમાં વિશેષ વેળા લગાડનાર.

दीर्घसूत्रता (दीर्घसूत्रस्य भावः) स्त्री० ता. थोडा કામમાં વિશેષ વેળા લગાડવી તે.

दीर्घसूत्रत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [दीर्घसूत्र शब्द જુઓ.

दीर्घसूत्रिन् (दीर्घसूत्र इनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. "अयुक्तः प्राकृतः स्तब्धः शठो नैकृतिकोऽलसः । विषादी दीर्घसूत्री च कर्ता तामस उच्यते" ॥ भगवद्गीता ॥

दीर्घस्कंध (दीर्घः स्कंधोऽस्य) पु० धः તાડનું ઝાડ.

दीर्घस्वर (दीर्घश्चासौ स्वरश्च) पु० रः. લાંબો સ્વર, ઊંચો સ્વર.

दीर्घा (दीर्घ टाप्) स्त्री० र्घा. પૃશ્નિપર્ણી.

दीर्घाकुर (दीर्घः अंकुरः यस्य) पु० रः એક જાતની શાળી. [લાંબો રસ્તો ચાલનાર.

दीर्घाध्वग (दीर्घं अध्वन् गम् ड) त्रि० गः-गा-गं.

दीर्घाध्वग (दीर्घं अध्वानं गच्छति गम् ड) पु० गः १ ઉંટ. ૨ જાસુદ, ઝાસદ. ૩ ખેપીઓ. ૪ ટપાલીઓ. [રસ્તો.

दीर्घाध्वन् (दीर्घश्चासावध्वा च) पु० ध्वा. લાંબો

दीर्घायुध (दीर्घं दंतरूपमायुधं यस्य) पु० धः ડુક્કર, ભૂંડ.

दीर्घायुध (दीर्घं च तदायुधं च) क्ली० धं. ભાલો, બરછી, વિગેરે લાંબું આયુધ.

दीर्घायुष्य (दीर्घमायुष्यं यस्य) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. લાંબી આવરદાવાળું, લાંબો વખત જીવનાર.

दीर्घायुष्य (दीर्घमायुष्यमस्य) पु० ष्यः १ श्वेतभंडारनुं ઝાડ. ૨ માર્કંડેય મુનિ. [આવરદા.

दीर्घायुष्य (दीर्घं च तदायुष्यं च) क्ली० ष्यं. લાંબું

दीर्घायुस् (दीर्घमायुरस्य) पु० युः १ માર્કંડેય મુનિ. ૨ શ્વેતભંડારનું ઝાડ. ૩ કાગડો. ૪ જીવક વૃક્ષ.

दीर्घायुस् (दीर्घमायुर्यस्य) त्रि० युः-युः-युः લાંબી આવરદાવાળું, લાંબો વખત જીવનારૂં.

दीर्घालर्क (दीर्घोऽलर्क इव) पु० कः શ્વેતભંડારનું ઝાડ. [ભોસમ. निदाघकाल.

दीर्घाह्न (दीर्घाण्यहानि यस्मिन्) पु०ह्ना. ઉનાળાની

दीर्घिका (दीर्घैव दीर्घा कन्) स्त्री० का. १ એક જાતનું જલાશય, વાવ. ૨ જલાશય.

दीर्घेर्वारु (दीर्घा इर्वारुः) पु० रुः એક જાતનો છોડવો. ડફુરી.

दीर्ण (दृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ૧ ફાડેલું. ૨ બીનેલું, ભય પામેલું. [૨ ફાડવું તે.

दीर्ण (,,) क्ली० र्णं. ૧ ભય, બ્હીક.

दोर्वि (,,) पु० विः બાજપક્ષી.

दीर्स (दीर्स्यति दी क्विप् सो क) त्रि० सः-सा-सं. ક્ષયનો નાશ કરનાર.

दु (भ्वा० पर० अनिट् दवति) જવું, ગમન કરવું.

दु (स्वा० पर० अनिट् दुनोति) ૧ તૃપ્ત કરવું. ૨ દુઃખ દેવું. ૩ દુઃખ ભોગવવું. ૪ પીડવું.

'वर्णप्रकर्षे सति कर्णिकारं दुनोति निर्गन्धतया स्म चेतः' कुमारसंभवम्.

दुःकर्ण (दुष्टौ कर्णावस्य) पु० र्णः ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર.

दुःख् (कंड्वा० पर० सेट् दुःख्यति) દુઃખ કરવું.

दुःख् (चुरा० पर० सेट् दुःखयति) દુઃખ દેવું, પીડવું.

दुःख (दुष्टानि खानि यस्मिन्, दुष्टं खनति खन ड, दुःख अच् वा) क्ली० खं. ૧ દુઃખ, પીડા, ૨ રજોગુણથી પેદા થયેલ ચિત્તધર્મનો એક ભેદ. ૩ આત્મધર્મનો એક ભેદ. [નાર, પીડા કરનાર.

दुःखकर (दुःखं करोति) त्रि० रः-री-रं. દુઃખ કર-

दुःखग्राम (दुःखानां ग्रामोऽत्र) पु० मः સંસાર.

दुःखग्राम (दुःखानां ग्रामः) पु० मः દુઃખનો સમુદાય. [છેદાય તેવું.

दुःखच्छिन्न (दुःखेन छिन्नम्) त्रिः न्नः-न्ना-न्नं. દુઃખથી

दुःखजात (जातं दुःखमस्य) त्रि०तः-ता-तं- જેને દુઃખ પેદા થયેલ છે તે. [દાય.

दुःखजात (दुःख जात) क्ली० तं. દુઃખનો સમુ-

दुःखत्रय (दुःखानां त्रयं) क्ली० यं. અધ્યાત્મ, અધિભૂત અને અધિદૈવ નામનાં ત્રણ દુઃખ.

दुःखदिर (दुष्टः खदिरः) पु० रः એક જાતના ખેરનું ઝાડ. મહાસાર, દુષ્ખદિર.

दुःखदोह्या (दुःखेन दोह्या) स्त्री० ह्या. મુશ્કેલાઇથી દોવાય તેવી ગાય.

दुःखशील (दुःखं शीलयति शील अण्) त्रि० लः-ला-लं. દુઃખનો અનુભવ કરનાર.

'कामेकपत्नीव्रतदुःखशीलाम्' ॥ कुमारसंभवम् ॥

दुःखसागर (दुःखस्य सागर इव) पु० रः મૃત્યુલોક, સંસાર, દુઃખના દરીઆ જેવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दुःखित (दुःख इतच्) त्रि० तः-ता तं. दुःખी, दुःખ પામેલું.
'दुखिता यत्र दृश्येरन् विकृताः पापकारिणः'
मनुः
दुःखित (,,) क्ली० तं. दुःખ, પીડા, કષ્ટ.
दुःखिन् (दुःख इनि) त्रि० खी-खिनी-खि. दुःખी, પીડા પામેલું.
दुःशकुन (दुष्टं शकुनं) क्ली० नं. ખરાબ शકુન.
दुःशला ( ) स्त्री. ला. धृतराष्ट्रनी ते नामनी એક કન્યા.
दुःशासन (दुःखेन शिष्यतेऽसौ शास् युच्) त्रि० नः-नी-नं. મુશ્કેલાઇથી જેનું शासन થાય છે તે. दुश्शासन.
दुःशासन (दुःखेन शिष्यतेऽसौ शास् युच्) पु० नः धृतराष्ट्रना दुर्योधन વગેરે પુત્રમાંહેથી તે નામનો તેનો એક પુત્ર.
दुःशील (दुष्टं शीलमस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ ખરાબ शीलવાળું. २ ખરાબ વર્ત્તણૂકવાળું.
दुःशोध (दुर् शुध् खल्) त्रि० धः-धा-धं. १ મુશ્કેલાઇથી शोધાય તેવું. २ દુઃખથી પ્રતીકાર થાય તેવું.
दुःसन्धि (दुष्टः सन्धिः) पु० न्धिः અયોગ્ય સલાહ.
दुःसमम् (दुष्टं सममत्र) अव्य०म्. બરોબર રીતે નહિ, ભાયક રીતે નહિ, યોગ્ય રીતે નહિ.
दुःसूति (दुष्टः सूतिः) पु० तिः દુષ્ટ પુત્ર.
दुःसंधान (दुःखेन संधीयतेऽसौ) त्रि० नः-ना-नं મુશ્કેલાઇથી એકઠું કરવા યોગ્ય, દુઃખે કરી સંધિ કરવા લાયક.
"मृद्घटवत्सुखभेद्यो दुःसन्धानश्च दुर्जनो भवति ।
सुजनस्तु कनकघटवद्दुर्भेद्यश्चाशु सन्धेयः ॥
दुःसम (दुष्टं सममत्र) त्रि० मः-मा.मं. ગેરવાજબી, અયોગ્ય.
दुःसह (दुःखेन सह्यतेऽसौ) त्रि० हः-हा-हं. મુશ્કેલાઇથી ખમાય તેવું सहन મુશ્કેલાઇથી થાય તેવું.
" भवत्यनिष्टादपि नाम दुःसहात् " ॥ कुमारसंभवम् ॥
दुःसहा (,,) स्त्री० हा. નાગદમની.
दुःसक्थिः (दुष्टं सक्थि यस्य) त्रि० क्थिः-क्थिः-क्थि. ખરાબ સાથળવાળું. दुःसक्थ.
दुःसाधिन् (दुष्टं साधयति साध् णिनि) पु० धी. ચોકીદાર, પેહેરેગીર.
दुःसाध्य (दुःखेन साध्यं) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. १ दुःખથી સધાય તેવું. २ મુશ્કેલાઇથી પૂરું થાય એવું.
दुःसाध्य.

दुःस्त्री (दुष्टा स्त्री.) स्त्री० स्त्री. નઠારી સ્ત્રી.
दुःस्त्रीता (दुष्टस्त्रिया भावः) स्त्री० ता. દુષ્ટ સ્ત્રીપણું. दुःस्त्रीत्व.
दुःस्थ (दुष्टं तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ ગરીબ, કંગાલ. २ લુચ્ચું. ३ દુર્ગત. ४ ખરાબ સ્થિતિવાળું. ५ દુષ્ટ રીતે રહેલું. ६ મૂર્ખ. ७ અજાણ્યું. ८ દુર્દશામાં આવેલું.
'दुःस्थं तिष्ठसि यच्च पथ्यमधुना कर्तास्मि तच्छ्रोष्यसि'
॥ अमरुशतकम् ॥
दुःस्थिति (दुष्टा स्थितिः) स्त्री० तिः ખરાબ સ્થિતિ, દુર્ગતિ.
दुःस्पर्श (दुःखेन स्पृश्यतेऽसौ) त्रि० र्शः-र्शा-र्शं. १ મુશ્કેલાઇથી અડકાય તેવું. २ અડકવાને અયોગ્ય.
दुःस्पर्शा (,,) स्त्री० र्शा. १ વનસ્પતિ ધમાસો. २ વનસ્પતિ ભોરીંગણી. ३ આકાશવલ્લી. ४ કપિકચ્છુ.
दुःस्फोट (दुष्टं स्फोटयति स्फुट अच्) पु० टः १ ખરાબ ફોડલો. २ ખરાબ વ્રણ. ३ એક જાતનું હથીઆર.
दुस्वप्न (दुष्टः स्वप्नः) पु० प्नः અનિષ્ટસૂચક स्वप्न.
दुकूल (दु ऊलच् कुक्) क्ली० लं. १ સુતરાઉ વસ્ત્ર. २ રેશમી વસ્ત્ર. ३ ઝીણું વસ્ત્ર.
'वधूदुकूलकलहंसलक्षणम्' कुमारसंभवम्.
दुगूल (दुकूल पृषो०) क्ली० लं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
दुग्ध (दुह् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. १ દોહેલું. २ ભરેલું, પૂર્ણ કરેલું. [पुं ते.
दुग्ध (दुह् क्त) क्ली० ग्धं. १ દૂધ. २ દોહન, દોહ-
दुग्धकूपिका (दुग्धस्य कूपिकेव) स्त्री० का. એક જાતનું પડવાન્ન. [ભાવ.
दुग्धता (दुग्धस्य भावः) स्त्री० ता. દુધપણું, દુધનો
दुग्धतालीय (दुग्धस्य तालाय प्रतिष्ठायै हितं छ) क्ली० यं. १ દુધનું ઝીણ. २ દુધની તર, દુગ્ધાભ્ર.
दुग्धपाचन (दुग्धं पच्यतेऽनेन) क्ली० नं. દુધ રાંધવાનું ઠામ. [णः એક જાતનું ઝાડ.
दुग्धपाषाण (दुग्धं निर्यासः पाषाण इव यस्य) पु०
दुग्धपाषाणक (दुग्ध पाषाण क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
दुग्धपुष्पी (दुग्धवत् शुभ्रं पुच्छं मूलदेशो यस्याः) स्त्री० च्छी. એક જાતની વનસ્પતિ.
दुग्धफला (दुग्धमिव फलमस्या) स्त्री० ला. એક જાતનું ઝાડ. [धनी तर.
दुग्धफेन (दुग्धस्य फेनं) क्ली० नं. દુધનું ઝીણ, દુ-
दुग्धफेन (दुग्धस्य फेनो यत्र) पु० नः साકर स-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

हित, क्षीरान्न.

दुग्धफेनी (दुग्ध फेन ङीष्) स्त्री० नी. એક જાતની વનસ્પતિ. क्षुपभेद. दुग्धफेनिका.

दुग्धबंध (दुग्धार्थं बंधः) पु० धः દોહવા માટે ગાયનો બંધ.

दुग्धबंधक (दुग्ध बंध क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઓ, क्षीरसमुद्र.

दुग्धसमुद्र (दुग्धस्य समुद्रः) पु० द्रः દૂધનો દરિ-

दुग्धाक्ष (दुग्धमिव अक्षं नेत्रं यस्य) पु० क्षः એક જાતનો પત્થર. [તનો પત્થર.

दुग्धांक (दुग्धमिव शुभ्रोंऽकोऽस्य) पु० कः એક જા-

दुग्धाब्धि (दुग्धस्याब्धिः) पु० ब्धिः દૂધનો દરિ-ઓ, क्षीर समुद्र. [लक्ष्मी.

दुग्धाब्धितनया (दुग्धाब्धेस्तनया) स्त्री० या.

दुग्धाश्मन् (दुग्धं निर्यासः अश्मा इव) पु० श्मा. એક જાતનું ઝાડ. दुग्धपाषाण. [કેરી.

दुग्धाम्र (दुग्धं पक्कमाम्रं) क्ली० म्रं. દૂધમાં પકાવેલ

दुग्धिका (दुग्ध ठन्) स्त्री० का. દૂધીનો વેલો, એક જાતની વનસ્પતિ. [વાળું.

दुग्धिन् (दुग्ध इनि) त्रि० ग्धी-ग्धिनी-ग्धि. દૂધ-

दुग्धिनिका (दुग्धिनि निर्यासे कायति कै क) स्त्री० का. ૧ રાતો અંધાડો. ૨ કડવા દૂધીઆનો વેલો.

दुग्धी (दुग्धमिव निर्यासोऽस्त्यस्याः) स्त्री० ग्धी. ૧ દૂધી. ૨ વનસ્પતિ क्षीरी. ૩ એક જાતનું ઝાડ.

दुघ (दोग्धि दुह क) त्रि० घः-घा-घं. દોહનાર, દોહન કરનાર. [સુગંધિ ઔષધિ.

दुच्छक (दु क्विप् शक् अच्) पु० कः મુરા નામની

दुच्छुन् (दुष्टः श्वा पृषो०) पु० श्वा. નઠારો કૂતરો.

दुच्छून (दुष्टः उच्छूनः पृषो.) त्रि० नः-ना-नं. ખરાબ સુજેલું. [૨ કોળી.

दुडि (दुलिः लस्य डः) स्त्री० डिः ૧ નાની કાચબી.

दुंडुक (दुंडुभ इव कायति कै क) त्रि० कः-का-कं. ૧ દુષ્ટ ચિત્તવાળું. ૨ અલ્પપ્રાણિક. ૩ દગલબાજ.

दुंडुभ (दुंडुभ पृषो०) पु० भः એક જાતનો નિર્વિષ મોટો સર્પ.

दुंडुभि (दुंडुभिरेव) पु० भिः दुंडुभि शब्द જુઓ.

दुत (दुक्त) त्रि० तः-ता तं. પીડા પામેલું, પીડિત.

दुत्थोत्थदवीय ( ) पु० यः તાજકપ્રસિદ્ધ વર્ષપ્રવેશમાં યોગનો એક ભેદ.

दुद् (दु क्विप्) स्त्री० त्-द्. બેચેની, મનોવ્યથા.

दुद ( ) पु० दः તે નામનો એક પર્વત.

दुद्रुह ( ) पु० द्रुहः અનુવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા; धृतराजनो पुत्र; ધર્મના પુત્રનો પુત્ર.

दुद्यूषु (देवितुमिच्छुः) त्रि० षुः-षुः-षु. રમવાને ઇચ્છતું, ક્રીડા કરવાને ચાહતું

दुद्रुम (दुष्टो द्रुमः) पु० मः લીલા રંગવાળી દુંગળી.

दुधुक्षु (दोग्धुमिच्छुः) स्त्री० क्षुः-क्षुः-क्षु. દોહવાને ઇચ્છતું. [ને ઇચ્છનાર.

दुधूषत् (धवितुमिच्छन्) त्रि० न्-षती-त्. હલાવવા.

दुंदभ (भ) (दुंद इत्यव्यक्तं शब्दं भणति भण ड) पु० भः નગારું, એક જાતનું વાદ્ય.

दुंदु ( ) पु० दुः ૧ શ્રીકૃષ્ણપિતા વસુદેવ. ૨ એક જાતનું નગારું, વાદ્ય.

दुंदुभि (दुंदु इत्यव्यक्तशब्देनोभाति पूरयति उन् कि) पु० भिः ૧ નગારું. ૨ એક જાતનું વાદ્ય. ૩ વરુણ. ૪ તે નામનો એક દૈત્ય. ૫ તે નામનો એક રાક્ષસ. ૬ विष, ઝેર. ૭ પાસો. ૮ સાઠ સંવત્સર પૈકી છપ્પનમો સંવત્સર. ૯ જોડું, યુગ્મ.

दुंदुभिक (दुंदुभि कन्) पु० कः એક જાતનો કીડો.

दुंदुभिनिर्ह्राद (दुंदुभिरेव निर्ह्रादोऽस्य) पु० दः તે નામનો એક દાનવ. [નો એક રાજા.

दुंदुभिषेण (दुंदुभिः सेनायां यस्य) पु० णः તે નામ-

दुंदुभिस्वन (दुंदुभेः स्वनः) पु० नः નગારાનો અવાજ.

दुंदुभी (दुंदुभि ङीष्) स्त्री० भी. ૧ તે નામની એક गंधर्व स्त्री. ૨ પાસો. ૩ ચારે બાજુએ ત્રણ ટપકાવાળો પાસાની જોડ.

दुन्दुभ्य (दुन्दुभि यत्) पु० भ्यः ૧ રુદ્રનો એક ભેદ. ૨ દુન્દુભિ વગાડવામાં સાધનરૂપ એક મન્ત્ર.

दुंदुमार (धुंधुमार एव) पु० रः ૧ धंधुमार देश. ૨ એક જાતનો રાતો કીડો. ૩ ખીલાડો. ૪ ઘરનો ધૂમાડો.

दुफानिकुत्थ ( ) क्ली० त्थं. તાજકપ્રસિદ્ધ વર્ષપ્રવેશમાં યોગનો એક ભેદ.

दुंबक ( ) पु० कः એક જાતનો મેષ.

दुर् (दु रुक् सुक् वा) अव्य० दुः ૧ પીડા. ૨ દુષ્ટપણું. ૩ હલકાપણું, ઓછાપણું. ૪ નિંદા. ૫ નિષેધ. ૬ દુઃખ. ૭ અસંપત્તિ અને સંકટ બતાવનાર અવ્યય. [ગલબાજ પાસો.

दुरक्ष (दुष्टोऽक्षः) पु० क्षः ૧ ખરાબ પાસો. ૨ દુ-

दुरक्ष (दुष्टोऽक्षो यत्र) पु० क्षः-क्षा-क्षं. ખરાબ પાસાવાળું જૂગ વગેરે.

दुरतिक्रम (दुःखेन अतिक्रम्यतेऽसौ) त्रि० मः-मा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मं. १ કરી ન શકાય તે. २ દુઃખથી ઓળંગાય તેવું, દુર્લંઘ્ય.

दुरतिक्रम (,,) पु० मः विष्णु.

दुरत्यय (दुःखेनात्ययते दुर् अति इ खल्) त्रि० यः-या-यं. १ ઓળંગી શકાય નહિ તેવું, જેનું અતિક્રમણ થાય નહિ તેવું, અલંઘનીય. २ દુસ્તર.

" स्वर्गमार्गपरिघो दुरत्ययः " ॥ रघुवंशम् ॥

दुरदृष्ट (दुष्टमदृष्टं) क्ली० ष्टं. દુર્ભાગ્ય, દુર્દૈવ.

दुरद्मनी (दुष्टा अद्मनी अद् मनिन् ङीप् वा) स्त्री० नी. નઠારું ભોજન.

दुराधिग (दुःखेनाधिगम्यतेऽसौ) त्रि० गः-गा-गं. १ મુશ્કેલાઇથી જાણી શકાય તેવું. २ કઠણપણાથી જેનું જ્ઞાન થાય તે. ३ મુશ્કેલાઇથી મેળવાય તેવું, દુષ્પ્રાપ.

दुराधिगम (दुःखेनाधिगम्यतेऽसौ अधिगम् खल्) त्रि० मः-मा-मं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

" इह दराधिगमैः किंचिदेवागमैः " ॥ किरातार्जुनीयम् ॥

दुरधीत (दुष्टमधीतं) क्ली० तं. १ ખરાબ રીતે ભણવું તે. २ વર્ણનો જેવો સ્વર અને સ્થાન હોય તે પ્રમાણે ઉચ્ચારણ નહિ કરી ભણવું તે.

दुरध्ययं (दुःखेनाधीयतेऽसौ अधि इ खल्) त्रि० यः-या-यं. १ મુશ્કેલાઇથી જેનું અધ્યયન થાય તે. २ દુર્જેય. ३ મુશ્કેલાઇથી જે મેળવાય તે, દુષ્પ્રાપ

दुरध्व (दुष्टोऽध्वा अच्) पु० ध्वः ખરાબ રસ્તો, દુષ્ટ માર્ગ.

दुरंत (दुर्जेयोंऽतः परिच्छेदो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. १ જેનો અંત મુશ્કેલાઇથી આવે તે. २ જેનો તાગ દુઃખથી આવે તે. ३ ગભીર. ४ દુર્જેય, અતિક્રમણ ન થાય તેવું.

दुरंत (दुष्टोंऽतः अवसानं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. જેનો અંત ખરાબ આવે એવું, મૃગયા, મદ્યપાન વગેરે.

' इयमुदरदरीदुरंतधारा यदि न भवेदभिमानभंगभूमिः '

उद्भटः

दुरंतक (दुरंत कप्) पु० कः असंख्यमर्याद शिव.

दुरन्वय (दुःखेनान्वीयतेऽसौ अनु इ खल्) त्रि० यः-या-यं. મુશ્કેલાઇથી પાછળ જઈ શકાય એવું, મુશ્કેલાઇથી જેનો અન્વય થઈ શકે એવું.

दुरपचार (दुःखेनापचर्यतेऽसौ) त्रि० रः-रा-रं. १ મુશ્કેલાઇથી નાખુશ થાય તેવું. २ મુશ્કેલાઇથી ખીજે તેવું.

दुराभेग्रह (दुःखेनाभिमत्व्येन गृह्यतेऽसौ अभि गृह खल्) पु० हः वनस्पति અંધાડો.

दुरभिग्रह (दुःखेनाभिगृह्यतेऽसौ) त्रि० हः-हा-हं. १ દુઃખથી ગ્રહણ થાય તેવું. २ મુશ્કેલાઇથી પકડી શકાય તેવું.

दुराभिग्रहा (,,) स्त्री० हा. १ વનસ્પતિ ધમાસો. २ વનસ્પતિ કપિકચ્છુ.

दुरवग्रह (दुःखेनावगृह्यतेऽसौ अव गृह खल्) त्रि० हः-हा-हं. મુશ્કેલાઇથી જેનો નિગ્રહ થાય તે.

दुरवस्था (दुष्टा अवस्था) स्त्री० स्था. ખરાબ અવસ્થા, ખરાબ હાલત.

दुरवाप (दुःखेनावाप्यतेऽसौ दुर् अव आप खल्) त्रि० पः-पा-पं. દુઃસાધ્ય, દુષ્પ્રાપ્ય.

दुराक (दुर् अक घञ्) पु० कः ક્લેચ્છ લોકનો એક દેશ.

दुराक्रम (दुःखेनाक्रम्यतेऽसौ दुर् आ क्रम् खल्) त्रि० मः-मा-मं. १ અજિત. २ મુશ્કેલાઇથી હારે તેવું, મુશ્કેલાઇથી જિતાય તેવું. ३ ઉલ્લંઘન કરાય નહિ તેવું.

दुराचर (दुःखेनाचर्यतेऽसौ दुर् आ चर खल्) त्रि० रः-रा-रं. મુશ્કેલાઇથી આચરવા યોગ્ય, દુઃખથી આચરણીય.

दुराचर (दुष्टमाचरति आ चर अच्) त्रि० रः-री-रं मुશ્કેલાઇથી આચરવા યોગ્ય, દુઃખથી આચરણીય.

दुराचर (दुष्टमाचरति आ चर अच्) त्रि० रः रा-रं. ખરાબ રીતે આચરણ કરતું, દુષ્ટ આચરણવાળું.

दुराचार (दुष्ट आचारः) पु० रः १ ખરાબ આચરણ, દુષ્ટ આચાર. २ દુષ્કર્મ.

दुराचार (दुष्ट आचारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ ખરાબ આચરણવાળું. २ દુષ્કર્મવાળું.

" दुराचारो हि पुरुषो लोके भवति निंदितः " मनुः

दुराढ्य (दुःखेन आढ्यः) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. કંગાળ. તાલેવર નહિ તે.

दुराढ्यंकर (दुःखेन आढ्यं क्रियते) त्रि० रः-रा-रं. તાલેવર થઇને મોટા દુઃખથી ખરચ કરે તે, ગરીબે કરેલું.

दुराढ्यंभव (दुःखेन अनाढ्येनाढ्येन भूयते दुर् आढ्य च्वि खल् सुम्) क्ली० वं. દુઃખથી અનાઢ્યનું આઢ્ય થવું તે. [દુષ્ટતા.

दुरात्मता (दुरात्मनो भावः) स्त्री० ता. દુષ્ટપણું,

दुरात्मत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दुरात्मन् (दुष्ट आत्मा अंतःकरणं यस्य) त्रि० त्मा. १ દુષ્ટ આત્માવાળું. २ દુષ્ટ અંતઃકરણવાળું.

दुरात्मन् (दुष्ट आत्मा) पु० त्मा. १ ખરાબ આત્મા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ ખરાબ અંતઃકરણ.

दुरात्मवत् (दुरात्मन् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ખરાબ આત્માવાળું. ખરાબ અંતઃકરણવાળું.

दुराधन ( ) पु० नः તે નામનો એક ધૃતરાષ્ટ્રપુત્ર. [धृतराष्ट्र पुत्र.

दुराधर (दुष्ट आ धृ अच्) पु० रः તે નામનો એક

दुराधर्ष (दुष्टान् राक्षसान् आधर्षति आ धृष् अच्) पु० र्षः ધોળો સરુ.

दुराधर्ष (दुःखेन आ ईषदपि धृष्यतेऽसौ दुर् आ धृष अच्) त्रि० र्षः-र्षी-र्षं १ વારી ન શકાય તેવું, અનિવાર્ય. २ પ્રાણસંકટનું.

" जगन्नाथो दुराधर्षो गङ्गां भागीरथीं प्रति "
॥ महाभारतम् ॥

दुराधर्षा (दुर् आ धृष् अच् टाप्) स्त्री० र्षा. કુંવાંપિની વૃક્ષ.

दुराधार (दुःखेनाधार्य्यतेऽसौ आ धारि खल्) त्रि० रः-रा-रं. દુઃખથી આધાર કરવા લાયક. २ ચિંતનીય.

दुराधार (दुःखेनाधार्यतेऽसौ) पु० रः મહાદેવ.

दुराधि (दुर् आ धा कि) त्रि० धिः-धिः-धि. કષ્ટકારક, દુઃખકારક. [કષ્ટલાઇથી નમાવવા યોગ્ય.

दुरानम (दुःखेनानम्यतेऽसौ) त्रि० मः-मा-मं. मु- ' स विचिंत्य च धनुर्दुरानमम् ' ॥ रघुवंशम् ॥

दुराप (दुःखेनाप्यते दुर् आप् खल्) त्रि० पः-पा-पं. દુષ્પ્રાપ્ય, દુર્લભ.

' अस्त्रं हरादासवता दुरापम् ' ॥ रघुवंशम् ॥

दुराप (दुर् आप् भावे खल्) क्ली० पं. મુશ્કેલાઇથી મેળવવું, દુષ્પ્રાપ્તિ.

दुरापादन (दुर् आ पद् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. આસપાસ લાવવાને જે કઠણ હોય તે.

दुरापूर (दुखेनापूर्यते) त्रि० रः-रा-रं. १ મુશ્કેલાઇથી સંતુષ્ટ થાય તે. २ ખુશી થવાને કઠણ હોય તે.

दुरारिहन् (दुष्टमियर्ति दुर् ऋ णिनि दुरारी [दुर्गामी असुरः] तं हन्ति हन् क्विप्) पु० हा. વિષ્ણુભગવાન્.

दुरारुह (दुःखेनारुह्यतेऽसौ आरुह् खल्) पु० हः १ બીલીનું ઝાડ. २ નાળીએર.

दुरारुह (दुःखेन आरुह्यते) त्रि० हः-ह्या-हं. १ દુઃખ ઉગે તેવું. २ દુઃખથી ચઢાય તેવું.

दुरारुहा (दुःखेनारुह्यतेऽसौ आरुह् खल् टाप्) स्त्री० हा. ખજુરીનું ઝાડ. [કાકીડો.

दुरारोह (दुःखेनारुह्यते आरुह् खल्) पु० हः

दुरारोह (दुःखेनारुह्यतेऽसौ ,,) त्रि० हः-ह्या-हं. દુઃખથી ચઢાય તેવું, મુશ્કેલાઇથી ચઢાય તેવું.

दुरारोह (दुःखेनारोहः) पु० हः દુઃખથી ચઢવું તે, મુશ્કેલાઇથી ચઢવું તે.

दुरारोहा (दुःखेनारुह्यतेऽसौ आरुह् खल् टाप्) स्त्री० हा. બીલીનું ઝાડ. २ સીમળાનું ઝાડ.

दुरालभ (दुःखेनालभ्यतेऽसौ आ लभ् खल्) त्रि० भः-भा-भं. १ મુશ્કેલાઇથી મેળવાય તેવું. २ દુઃખથી સ્પર્શ થાય તેવું.

दुरालभा (दुःखेनालभ्यतेऽसौ आ लभ् खल् टाप्) स्त्री० भा. વનસ્પતિ ધમાસો.

दुरालंभा (दुर् आ लभ् खल् टाप् मुम्) स्त्री० भा. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

दुरालाप (दुष्ट आलापः) पु० पः ખરાબ ભાષણ, ગાળ, ભુંડું બોલવું તે.

दुरालोक (दुःखेन आलोक्यतेऽसौ) त्रि० कः-का-कं. १ દુઃખથી જોવાય તેવું, મુશ્કેલાઇથી જોવાય તેવું. २ તેજસ્વી. [ચળકાટ.

दुरालोक (दुर् आ लुच् घञ्) पु०कः તેજસ્વીપણું,

दुराशय (दुष्ट आशयः) पु० यः ખરાબ આશય.

' स्फुटनिर्भिन्नो दुराशयोऽधमः ' । माघः ।

दुराशय (दुष्ट आशयो यस्य) त्रि० यः-या-यं. દુષ્ટ આશયયુક્ત.

' उपेयिवान् भूवमशेषमूलं दुराशयः कामदुघांघ्रिपस्य '
। श्रीमद्भागवतम् ।

दुराशा (दुष्टा आशा) स्त्री० शा. દુઃખથી પૂર્ણ થાય તેવી આશા. २ ખરાબ આશા.

दुरास (दुर् आस् खल्) त्रि० सः-सा-सं. મુશ્કેલાઇથી બહાર કહાડી મૂકાય તેવું. २ કઠિનતાથી જિતાય તેવું.

दुरासद (दुःखेनासद्यतेऽसौ आ सद् खल्) त्रि० दः-दा-दं. १ મુશ્કેલાઇથી પમાય તેવું. २ મુશ્કેલાઇથી મેળવાય તેવું. ३ દુર્ગમ, દુષ્પ્રાપ્ય.

" स बभूव दुरासदः परैः " । रघुवंशम् ।

दुरित (दुर् इत) क्ली० तं. પાપ, પાતક.

' कामीवार्द्रापराधः स दहतु दुरितं शांभवो वः शराग्निः '
। अमरुशतकम् ।

दुरित (दुरित अच्) त्रि० तः-ता तं. પાપી, પાતકી, પાપવાળું.

दुरितदमनी (दुरितं दम्यतेऽनया) स्त्री० नी. બીજોરાનું ઝાડ. સમડીનું ઝાડ. शमीवृक्ष.

दुरितारि (दुरितस्य अरिः) पु० रिः १ પાપનો શત્રુ. २ જૈનનો એક શાસન દેવ.

दुरिष्ट (दुष्टमिष्टं यज्ञः) क्ली० ष्टं. ખરાબ યજ્ઞ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दुरिष्टि (दुष्टा इष्टिः) स्त्री० ष्टिः अशास्त्रीय यज्ञ.
दुरिष्ठ (दुर् इष्ठन्) पु० ष्ठः. अतिमन्द.
दुरीश (दुष्ट ईशः) पु० शः १ खराब धणी. २ निंदित प्रभु. [राज्य चाहवुं ते.
दुरीषणा (दुष्टा ईषणा) स्त्री० णा. १ शाप. २ ખ-
दुरु (,,) पु० रुः. ते नामनो એક पर्वत.
दुरुक्त (दुष्टमुक्तं प्रा० स०) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ खराब वेणु २ गाળ, दुष्ट भाषण.
' लक्ष्मि क्षमस्व वचनीयमिदं दुरुक्तम् ' । उद्भटः ।
दुरुच्छेद (दुःखेनोच्छिद्यतेऽसौ उत् छिद् खल्) त्रि० दः-दा-दं. १ दुर्निवार. २ मुश्केलाइथी જેनो उच्छेद थाय ते. [निवारण.
दुरुच्छेद (दुर् उत् छिद् घञ्) पु० दः दुःખथी
दुरुत्तर (दुःखेनोत्तीर्यतेऽसौ दुर् उत् तृ खल्) त्रि० रः-रा-रं. १ उल्लंघन न थाय तेवुं. २ दुस्तर.
' दुरुत्तरे पंक इवांधकारे ' । भट्टिः ।
दुरुत्तर (दुष्टमुत्तरं) क्ली० रं. खराब उत्तर, दुष्ट उत्तर, वाक्य.
दुरुत्तर (दुःखेन उत्तरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. उत्तर देवाने अशक्य, मुश्केलाइथी उत्तर अपाय तेवुं.
दुरुदाहर (दुःखेनोदाह्रियते) त्रि० रः-रा-रं. मुश्केलाइथी બોલાय तेवुं.
" अनुज्ञिज्ञतार्थसंबंधः प्रबंधो दुरुदाहरः " ॥ माघः ॥
दुरुदाहर (दुष्टः उदाहरः) पु० रः दुष्ट उदाहरण.
दुरुद्वह (दुःखेन उद्वहति) त्रि० हः-हा-हं. दुःખे भार वहन करी शके तेवुं. [चांद्रयोग.
दुरुधुरा (,,) स्त्री० रा. ते नामनो એક
दुरुपक्रम (दुःखेन उपक्रमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. पहोंचवाने मुश्केल, दुःખथी उपचार थाय तेवुं. हराववाने કઠણ.
दुरुपचार (दुःखेन उपचारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. दुःખथी उपचार थाय तेवुं.
दुरुपलक्ष (दुःखेनोपलक्ष्यतेऽसौ) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ दुःખथी જોवाये तेवुं. २ मुश्केलाइथी लक्षमां लेवाय तेवुं.
दुरुपस्थान (दुःखेन उपस्थानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. पहोंची न शकाय तेवुं, पामी न शकाय तेवुं.
दुरुफ (,,) पु० फः ताज्जकप्रसिद्ध ते नामनो એક योग.
दुरूह (दुःखेन ऊह्यते दुर् ऊह कर्मणि खल्) त्रि० हः-हा-हं. मुश्केलाइथी જेनो तर्क थाय तेवुं.
" जानीते जयदेव एव शरणः श्लाघ्ये दुरूहद्रुते " ॥
॥ गीतगोविन्दम् ॥
दुरोदर (दुष्टमासमंतादुदरं यस्य) पु० रः १ जुगटीओ, जुगारी. २ કપટપેચની રમત करी द्रव्य लेनारो. ३ पण. [गढुं. २ पासो.
दुरोदर (,,) क्ली० रं. १ जुगार, जु-
" दुरोदरच्छद्मजितां समीहते नयेन जेतुं जगतीं सुयोधनः "
॥ किरातार्जुनीयम् ॥
दुर्ग (दुःखेन गम्यतेऽसौ दुर् गम् उ) पु० क्ली० र्गः-र्गं. १ किल्लो. २ आश्रय. ३ नदी, डुंगर नेरां वगेरे वाळो देश.
दुर्ग (,,) पु० र्गः १ ते नामनो એક असुर. २ परमेश्वर. ३ गुगળ. [दुर्जय.
दुर्ग (,,) स्त्रि० र्गः-र्गा-र्गं. १ दुर्गम. २
दुर्गकर्मन् (दुर्गार्थं दुर्गे वा कर्म कार्यं) क्ली० र्म. दुर्गसाधन काम.
दुर्गकारक (दुर्गं करोति कृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. १ કઠણ काम करनार. २ साहस काम करनार. ३ किल्लो करनार. [आड.
दुर्गकारक (,,) पु० कः એક જાતનું
दुर्गत (दुर्गच्छति दुर् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ खराब अवस्थामां आवेलुं. २ दरिद्र. ३ पीडित. ४ दीनताने पामेलुं.
' समाश्वसिमि केनाहं कथं प्राणिमि दुर्गतः '
॥ भट्टिः ॥
दुर्गतता (दुर्गतस्य भावः) स्त्री० ता. खराब हाल, दरिद्रावस्था. दौर्गत्य, दुर्गति. [जुओ.
दुर्गतत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द
दुर्गतरणी (दुर्गं तीर्यतेऽनया तृ ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. १ ते नामनी એક देवी. २ दुर्ग तरवानुं साधन.
" सावित्री दुर्गतरणी वीणा सप्तविधा तथा "
॥ महाभारतम् ॥
दुर्गति (दुर् गम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ नरक. २ दरिद्रावस्था.
दुर्गति (दुःस्थिता गतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. १ दरिद्रावस्थापण्युं. २ खराब हालतवाळुं.
दुर्गतिनाशिनी (दुर्गतिं नाशयति) स्त्री० नी. दुर्गादेवी. [किल्लामां वास करनार.
दुर्गनिवासिन् (दुर्गे निवसति) त्रि० सी-सिनी-सि.
दुर्गंध (दुःस्थितो गंधो यस्य) पु० धः संचलखार.
दुर्गंध (,,) त्रि० धः-धा-धं. खराब બો-वाळुं, खराब गंधवाळुं.
दुर्गंध (दुष्टो गंधः) पु० धः खराब गंध, खराब બો.
दुर्गंध ( ) पु० धः १ आंબાतुं आड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨ ખરાબ બોવાળો પદાર્થ.

दुर्गंधांग (दुर्गंधः अंगे यस्य) त्रि० गः-गी-गं. ખરાબ બોવાળા અંગવાળું. [ખરાબ બોવાળું.

दुर्गंधिन् (दुर्गंधोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० धी-धिनी-धि.

दुर्गंपति (दुर्गस्य पतिः) पु० तिः १ કિલ્લાનો રક્ષક. ૨ કિલ્લાનો સ્વામી. ૩ કિલ્લાનો અધ્યક્ષ, કિલ્લેદાર. [પાલક. ૨ કિલ્લાનો રક્ષક.

दुर्गपाल (दुर्गे दुर्गं वा पालयति) पु० लः १ કૃચ્છ્ર-

दुर्गपुर (दुर्गयुक्तं पुरम्) क्ली० रं. કિલ્લાવાળું શહેર.

दुर्गपुष्पी (दुर्गे पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पी. એક જાતની વનસ્પતિ. [અમુર.

दुर्गम (दुःखेन गम्यतेऽसौ) पु० मः તે નામનો એક

दुर्गम (,,) त्रि० मः-मा-मं. ૧ દુઃખથી પમાય તેવું ૨ મુશ્કેલાઇથી જવાય તેવું. ૩ દુર્ગેય.

दुर्गम (दुःखेन गम्यते ज्ञायते) पु० मः પરમેશ્વર.

दुर्गल (दुःस्थितो गलो लोकानां यत्र) पु० लः તે નામનો એક દેશ.

दुर्गलंघन (दुर्गं लंघ्यतेऽनेन) पु० नः ઊંટ, ઉષ્ટ્ર.

दुर्गलंघन (दुर्गं लंघि ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. મુશ્કેલાઇ ઓળંગી જવું, મુશ્કેલ કામ, આપત્તિ વિગેરે વટી જવું.

दुर्गव्यसन (दुर्गे व्यसनम्) क्ली० नं. પૂરતા રક્ષક ન હોવા વિગેરે કિલ્લાના દોષ.

दुर्गसंस्कार (दुर्गस्य संस्कारः) पु० रः જીર્ણ થઇ ગયેલ કિલ્લાને મરામત કરી સુધારવો તે.

' अतो दुर्गसंस्कारे आरब्धव्ये किं कौमुदीमहात्सवेन '
। मुद्राराक्षसं ।

दुर्गसंचर (दुर्गःसंचर्य्यतेऽनेन) पु० रः ૧ નહિ જવાય તેવા ભાગમાં રસ્તો કરવો તે. ૨ નદી નેકું વિગેરે ઉતરવા બાંધેલ પુલ, પાળ, સેતુ વિગેરે.

दुर्गसंचार (,,) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [મંપત્તિ.

दुर्गसंपत् (दुर्गस्य संपत्) स्त्री० त्-द्. કિલ્લાની

दुर्गसिंह (दुर्गः सिंह इव) पु० हः તે નામનો એક કલાપપરિશિષ્ટકર્ત્તા વિદ્વાન્.

दुर्गा (दुर्खैर्गम्यतेऽसौ दुर् गम् उ टाप्) स्त्री० र्गा. ૧ પાર્વતી, ઉમા. ૨ ગળીનું ઝાડ. ૩ અપરાજિતા. ૪ એક જાતનું પંખી. ૫ તે નામની એક દેવી.

दुर्गाढ (दुर गाह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. ૧ દુઃખથી ઘુસી મરાય તેવું. ૨ દુઃખથી પ્રવેશ થાય તેવું.

' दुर्गाढां नयमार्गोऽयमित्याहुस्तद्विदो जनाः
। हरिवंशम् ।

दुर्गाधिकारिन् (दुर्गस्याधिकारी) पु० री. કિલ્લાનો અધિકારી, કિલ્લેદાર. [જુઓ.

दुर्गाध्यक्ष (दुर्गस्य अध्यक्षः) पु० क्षः ઉપલો શબ્દ

दुर्गानवमी (दुर्गाप्रिया तत्पूजाङ्गत्वात् नवमी) स्त्री० मी. કાર્તિક માસના શુક્લપક્ષની નવમી

दुर्गाश्रयण (दुर्गे आश्रयणं) क्ली० णं. કિલ્લામાં આશ્રય લેવો તે. [આશ્રય.

दुर्गाश्रयण (दुर्गाया आश्रयणम्) क्ली० णं. દુર્ગાનો

दुर्गास्मरण (दुर्गायाः स्मरण) क्ली० णं. દુર્ગાદેવીનું સ્મરણ.

दुर्वाह्व (दुर्गा आह्वा यस्य) पु० ह्वः ભૂમિજ ગુગ્ગુલ.

दुर्गोत्सव (दुर्गाया उत्सवः) पु० वः દુર્ગાદેવીનો ઉત્સવ. (शरद्ऋतुमां अथवा वसंतऋतुमां.)

दुर्ग्रह (दुःखेन गृह्यतेऽसौ दुर् गृह् खल्) त्रि० ह्रः-ह्रा-ह्रं. ૧ દુઃખથી ગ્રહણ થાય તેવું. ૨ દુર્જેય.

' दुर्गाणि दुर्ग्रहाण्यासन् तस्य रोद्धुरपि द्विषाम् '
। रघुवंशम् ।

दुर्ग्रहा (,, टाप्) स्त्री० हा. વનસ્પતિ અધાડો. [રવાને અશક્ય.

दुर्ग्राह्य (दुर् गृह् ण्यत्) त्रि० ह्य ह्या-ह्यं. ગ્રહણ કર-

दुर्घट (दुर् घट् खल्) त्रि० टः-टा-टं. ઘટાડવાને અશક્ય, દુઃસંપાદ્ય. [રીંછ.

दुर्घोष (दुष्टो घोषो यस्य) पु० षः ૧ ભલ્લૂક ૨

दुर्घोष (,,) त्रि० षः-षा-षं. ખરાબ અવાજવાળું.

दुर्घोष (दुष्टो घोषः) पु० षः ખરાબ અવાજ.

दुर्जन (दुष्टो जनः) पु० नः ૧ ખરાબ માણસ, દુષ્ટ મનુષ્ય. ૨ ખલ માણસ.

' शाम्येत्प्रत्ययकारेण नोपकारेण दुर्जनः '।
कुमारसंभवम् ।

दुर्जनता (दुर्जनस्य भावः) स्त्री० ता. દુર્જનપણું. દૌર્જન્ય. [જુઓ.

दुर्जनत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

दुर्जय (दुःखेन जीयतेऽसौ) त्रि० यः-या-यं. અજિત, જિતવાને અશક્ય.

दुर्जय (,,) पु० यः પરમેશ્વર, કાર્તવીર્ય વંશમાં પેદા થયેલ અનંત રાજાનો પુત્ર.

दुर्जयंत ( ) पु० तः તે નામનો એક રાજા.

दुर्जर (दुःखेन जीर्य्यतेऽसौ) त्रि० रः-रा-रं. દુઃખથી હજમ થાય તેવું, ન હજમ થાય તેવું.

दुर्जरा (दुर् जृ अच्) स्त्री० रा. જ્યોતિષ્મતી લતા.

दुर्जात (दुष्टं जातं) क्ली० तं. ૧ વ્યસન. ૨ દુર્દૈવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩ આપ્ત.

'દુર્જાતબન્ધુરગમૃક્ષહરીશ્વરો મે' ॥ રઘુવંશમ્ ॥

દુર્જાત (દુષ્ટં જાતં) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ ખરાબ રીતે પેદા થયેલ. ૨ અસભ્ંજસ, અયોગ્ય.

'યો ન યાતયતે વૈરમલ્પસત્ત્વોદ્યમઃ પુમાન્ ।
'અફલં જન્મ તસ્યાહં મન્યે દુર્જાતજાયિનઃ ।
॥ મહાભારતમ્ ॥

દુર્જાતિ (દુષ્ટા જાતિઃ) સ્ત્રી૦ તિઃ ૧ ખરાબ જાતિ. ૨ નિંદિત જાતિ.

દુર્જાતિ (દુષ્ટા જાતિરસ્ય) ત્રિ૦ તિઃ-તિઃ-તિ. ૧ ખરાબ જાતિવાળું. ૨ નિંદિત જાતિવાળું. ૩ દુષ્ટ જન્મવાળું. ૪ ખરાબ સ્વભાવવાળું.

'શ્રુતદારશરણા દુર્જાતીનાં સહસ્વ રુષાં ફલમ્'
। અમરુશતકમ્ ।

દુર્જીવ (દુઃસ્થિતો જીવો જીવનોપાયો યસ્ય) ત્રિ૦ વઃ-વા-વ. પારકા નોકર થઈ ઉપજીવિકા કરનાર.

દુર્જીવ (દુર્ જીવ્ ખલ્) ક્લી૦ વં. નિંદિત જીવન.

દુર્જ્ઞેય (દુઃખેન જ્ઞાયતે) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. ૧ મુશ્કેલાઇથી જાણવા લાયક. ૨ કષ્ટથી સમજાય તેવું. ૩ જાણવા અશક્ય.

'ઉત્પાદનેષ્વ પૂર્વેષ દુર્જ્ઞેયામત્કૃતાત્મભિઃ' । મનુઃ ।

દુર્જ્ઞેય (દુષ્ટા નયઃ) પુ૦ યઃ ૧ ખરાબ નીતિ. ૨ અનીતિ. ૩ ખરાબ ચાલ.

દુર્જ્ઞેય (દુષ્ટો નયોઽસ્ય) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. ખરાબ નીતિવાળું, અનીતિવાળું. [ખરાબ ચાલ.

દુર્ણીતિ (દુષ્ટં નીતં) ક્લી૦ તં. ખરાબ નીતિ, અનીતિ,

'દુર્ણીતં કિમિહાસ્તિ કિં સુચરિતં કઃ સ્થાનલાભે ગુણઃ'
॥ હિતોપદેશઃ ॥

દુર્ણીત (દુર્ ની ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. દુરાચારી, અનીતિવાળું, ખરાબ નીતિવાળું.

દુર્ણીતિ (દુર્ ની ક્ત) સ્ત્રી૦ તિઃ ૧ ખરાબ નીતિ. ૨ અનીતિ ૩ ખરાબ ચાલ.

દુર્દમ (દુઃખેન દમ્યતેઽસૌ) ત્રિ૦ મઃ-મા-મં. દમન કરવાને અશક્ય. [સુદેવથી પેદા થયેલ પુત્ર.

દુર્દમ (દુર્ દમ્ ઘઞ્) પુ૦ મઃ રોહિણીના પેટે વ-

દુર્દમન (દુઃખેન દમ્યતેઽસૌ) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. દમન કરવાને અશક્ય.

દુર્દમન (દુર્ દમ્ લ્યુટ્) પુ૦ નઃ જનમેજય રાજાના વંશમાં પેદા થયેલ શતાનિક રાજાનો પુત્ર.

દુર્દર્શ (દુઃખેન દૃશ્યતેઽસૌ દુર્ દૃશ્ ખલ્) ત્રિ૦ શઃ-શી-શં. ૧ મુશ્કેલીથી જોવાય તેવું. ૨ દેખવાને અશક્ય. ૩ દેખી ન શકાય તેવું.

દુર્દર્શન (,, યુચ્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દુર્દાંત (દુર્ દમ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ જેનું દમન ન થઈ શકે તેવું. ૨ ન પળાય તેવું. ૩ અશાંત.

દુર્દાંત (,,) પુ૦ તઃ ૧ કજિયો, દંગો ૨ ગાયનું વાછરડું. ૩ શિવ, મહાદેવ.

દુર્દિન (દુષ્ટં દિનં) ક્લી૦ નં. ૧ મેઘથી છવાયેલો દિવસ. ૨ વરસાદ. ૩ ગાઢ અંધકાર. ૪ વૃષ્ટિવાળો સમય. ૫ ખરાબ દિવસ.

'જીમૂતૈશ્ચ દિશઃ સર્વાશ્ચક્રે તિમિરદુર્દિનાઃ ।
મહાભારતમ્ ।

દુર્દુરૂટ (દુર્ દુલ્ કૂટ્) પુ૦ ટઃ નાસ્તિક, પાખંડી. મીમાંસક દુર્દુરૂટઃ

દુર્દૃષ્ટ (દુષ્ટં દૃષ્ટં) ત્રિ૦ ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. ૧ ખરાબ રીતે જોયેલું. ૨ ખરાબ તપાસેલું. ૩ રાગ વગેરે દોષ વડે જોયેલું.

દુર્દૈવ (દુષ્ટં દૈવં) ક્લી૦ વં. ખરાબ નસીબ, દુર્ભાગ્ય.

દુર્દૈવવત્ (દુર્દૈવ મતુપ્) ત્રિ૦ વાન્-વતી-વત્. ખરાબ નસીબવાળું, દુર્ભાગ્યવાળું.

દુર્દ્યૂત (દુષ્ટં દ્યૂતં) ક્લી૦ તં કપટદ્યૂત.

દુર્દ્રિતા ( ) સ્ત્રી૦ તા. એક જાતનો વેલો.

દુર્દ્રુમ (દુષ્ટો દ્રુમઃ) પુ૦ મઃ ડુંગળી.

દુર્ધર (દુઃખેન ધાર્યતેઽસૌ દુર્ ધૃ ખલ્) પુ૦ રઃ ૧ તે નામનું એક નરક. ૨ ભીલામું. ૩ પારો. ૪ ઋષભનામની વનસ્પતિ. ૫ પરમેશ્વર. ૬ મહિષાસુરનો તે નામનો એક સેનાપતિ.

દુર્ધર (દુઃખેન ધાર્યતેઽસૌ દુર્ ધૃ ખલ્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. ૧ મુશ્કેલાઇથી ધારણ થાય તેવું. ૨ દુર્નિવાર. દુર્ધર. [ધર્મવાળું.

દુર્ધર્મ (દુઃસ્થિતો ધર્મો યસ્ય) ત્રિ૦ર્મઃ-ર્મા-ર્મં. ખરાબ

દુર્ધર્મન્ (દુઃસ્થિતો ધર્મો યસ્ય અનિચ્) ત્રિ૦ ર્મા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દુર્ધર્ષ (દુઃખેન ધૃષ્યતેઽસૌ દુર્ ધૃષ્ ખલ્) ત્રિ૦ ર્ષઃ-ર્ષા-ર્ષં. મુશ્કેલાઇથી જિતાય તેવું, મુશ્કેલાઇથી હારે તેવું.

'સંયોજયતિ વિદ્વૈવ નીચગાપિ નરં સરિત્।
સમુદ્રમિવ દુર્ધર્ષં નૃપં ભાગ્યમતઃ પરમ્' ॥ હિતોપદેશઃ ॥

દુર્ધર્ષ (,,) પુ૦ ર્ષઃ તે નામનો એક રાજા. [દુર્ધર્ષ શબ્દ જુઓ.

દુર્ધર્ષણ (દુર્ ધૃષ્ યુચ્) ત્રિ૦ ણઃ-ણા-ણં. વિશેષવિઘ્ન.

દુર્ધી (દુષ્ટા ધીર્યસ્ય) ત્રિ૦ ર્ધીઃ-ર્ધી-ર્ધીં. ખરાબ અક્કલવાળું, દુષ્ટ બુદ્ધિવાળું. [બુદ્ધિ.

દુર્ધી (દુષ્ટા ધીઃ) સ્ત્રી૦ ર્ધીઃ ખરાબ અક્કલ, દુષ્ટ

દુર્નય (દુષ્ટો નયઃ) પુ૦ યઃ ૧ નીતિવિરુદ્ધ આચરણ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ કુચેષ્ટા. ૩ ખરાબ નીતિ.

दुर्नामक (दुष्टं नामास्य कण्) पु० कः હરસનો રોગ, મૂલવ્યાધિ. दुर्णामक. [જુઓ. दुर्णामन्.

दुर्नामन् (दुष्टं नामास्य) क्ली० म. ઉપલો શબ્દ

दुर्नामा (दुष्टं नाम अस्याः) स्त्री० मा. એક જાતનો છીપમાં રહેતો મત્સ્ય.

दुर्नामारि (दुर्नाम्नोऽरिः) पु० रिः સૂરણ. અર્શોઘ્ન.

दुर्नाम्नी (दुष्टं नाम यस्याः) स्त्री० म्नी. दुर्नामा શબ્દ જુઓ.

दुर्निग्रह (दुःखेन निगृह्यतेऽसौ दुर् नि गृह् खल्) त्रि० हः-हा-हं. १ દુઃખથી જેનો નિગ્રહ થાય તે. २ જેનો નિગ્રહ ન થાય તેવું.

दुर्निर्मित (दुर् नि मि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ દુષ્ટ રીતે ફેંકેલું. २ સંભ્રમથી ઉત્ક્ષેપણ કરેલું.

दुर्निर्मित्त (दुष्टं निमित्तं) क्ली० त्तं १ ખરાબ નિમિત્ત. २ ભાવિ વિષ્ટ સૂચવનારૂં એક જાતનું શકુન.

दुर्नियन्तु (दुर् नि यम् तुन्) त्रि० न्तुः-न्तुः-न्तु. કષ્ટવડે રોકાય એવું.

दुर्निष्प्रपतर (दुःखेन निष्प्रपतति दुर् निस् प्र पत् अच् तरप्) क्ली० रं. કષ્ટવડે બહાર ગયેલું.

दुर्निरीक्ष्य (दुःखेन निरीक्ष्यः) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. મુશ્કેલાઇથી જોવાય તેવું, અવલોકન કરવા માટે અશક્ય. दुर्निरीक्ष्य.

दुर्निवार (दुर् नि वृ खल्) त्रि० रः-रा-रं. વારી ન શકાય તેવું, જેનું નિવારણ ન થાય તેવું, મુશ્કેલાઇથી વારાય તેવું.

दुर्नीत (दुर नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. નીતિવિરુદ્ધ આચરણવાળું, દુશ્ચેષ્ટાવાળું.

दुर्नीत (दुर् नी क्त) क्ली० तं. १ નીતિવિરુદ્ધ આચરણ. २ દુશ્ચેષ્ટા. [જુઓ.

दुर्नीति (दुर् नी क्तिन्) स्त्री० तिः ઉપલો શબ્દ

'दुर्नीतिं तव वीक्ष्य कोपदहनज्वालाजटालोऽपि सन्'
। भामिनीविलासः ।

दुर्बद्ध (दुष्टं बद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ ખરાબ રીતે બાંધેલું. २ જેવું જે ઠેકાણે બાંધવું જોઇએ તેવું તે ઠેકાણે નહિ બાંધેલું.

दुर्बल (दुःस्थितं बलमस्य) त्रि०लः-ला-लं. १ દુબળું, નબળું. २ કૃશ. ૩ શિથિલ. ૪ થોડા બળવાળું.

दुर्बलता (दुर्बलस्य भावः) स्त्री० ता. १ દુબલાપણું, નબળાઇ. २ કૃશપણું. ૩ થોડા બલવાળાપણું. દૌર્બલ્ય. [જુઓ.

दुर्बलत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

दुर्बाल (दुष्टो बालो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ ખરાબ વાળવાળું. २ વાંકા વાળવાળું. ૩ તાલવાળું. ૪ ખરાબ ચર્મરોગવાળું.

दुर्बोध (दुःखेन बुध्यतेऽसौ) त्रि० धः-धा-धं. १ न સમજાય તેવું. २ ન જાણવામાં આવે તેવું.

'निसर्गदुर्बोधमबोधविक्लवाः' । किरातार्जुनीयम् ।

दुर्ब्राह्मण (दुष्टः ब्राह्मणः) पु० णः ખરાબ બ્રાહ્મણ.

दुर्भग (दुष्टो भगोऽस्य) त्रि० गः-गा-गं. ખરાબ ભાગ્યવાળું, ખરાબ નસીબવાળું, દુર્ભાગ્યવાળું.

दुर्भगता (दुर्भगस्य भावः) स्त्री० ता. દુર્ભાગ્ય, દુર્દૈવ. દૌર્ભાગ્ય. [જુઓ.

दुर्भगत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

दुर्भगा (दुःस्थितः भगः भाग्यमस्याः) स्त्री० गा. પતિસ્નેહરહિત સ્ત્રી.

दुर्भगाभरणप्रायो ज्ञानं भारो क्रियां विना'
। हितोपदेशः ।

दुर्भर (दुर् भृ खल्) त्रि० रः-रा-रं. १ મોટા ભારવું. २ જડનું. ૩ દુઃખથી ધારણ થાય તેવું. ૪ મુશ્કેલાઇથી પોષણ થાય તેવું.

दुर्भाग्य (दुष्टं भाग्यं) क्ली० ग्यं. ખરાબ નશીબ, દુર્દૈવ. [રાબ નસીબવાળું, દુર્દૈવવાળું.

दुर्भाग्य (दुष्टं भाग्यं यस्य) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. ખ-

दुर्भिक्ष (भिक्षाया अभावः) क्ली० क्षं. દુકાળ, ધણી બોધવારીનો સમય.

दुर्भिद (दुःखेन भिद्यतेऽसौ दुर् भिदु क) त्रि० दः-दा-दं. १ મુશ્કેલાઇથી ભેદ પામે તેવું. २ ભેદવાને અશક્ય. दुर्भेद.

दुर्भिषज्य (दुर भिषज् ण्यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. દુઃખથી ચિકિત્સા થાય તેવું. [થી ચિકિત્સા.

दुर्भिषज्य (दुर् भिषज् ण्यत्) क्ली० ज्यं. મુશ્કેલાઇ-

दुर्भृत्य (दुष्टो सन् भृत्यः) पु० त्यः ખરાબ નોકર, ખરાબ ચાકર. [જુઓ.

दुर्भेद्य (दुर् भिदु यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. दुर्भेद શબ्द

'सुजनस्तु कनकघटवद् दुर्भेद्यश्चाशु संधेयः'
सुभाषितम्.

दुर्भ्रातृ (दुष्टो भ्राता) पु० ता. ખરાબ ભાઇ, દુષ્ટ ભાઇ.

दुर्मति (दुष्टा मतिः) स्त्री० तिः દુષ્ટ મતિ, દુષ્ટ બુદ્ધિ.

दुर्मति (दुष्टा मतिरस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. १ ખરાબ મતિવાળું, દુષ્ટ બુદ્ધિવાળું. २ ગાંડું. ૩ મૂર્ખ. ૪ અજ્ઞાનયુ. [પૈકી પંચાવનમું.

दुर्मति (दुःस्थिता मतिरत्र) पु० तिः साठ संवत्सर

दुर्मद (दुरुत्थितो मदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. उन्मत्त.

दुर्मद (,,) पु० दः તે નામનો ધૃતરા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ધૃતનો એક પુત્ર

दुर्मनस् (दुष्टं मनः) क्ली० नः दुष्ट हृदय.

दुर्मनस् (दुस्थितं मनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-नः १ व्याकुળ चित्तवाળું. २ दीलગીरीथी विચारवाળું.

" अथ वार्हस्पतः श्रीमान् युक्तः पुष्येण राघवः ।
प्रोच्यते ब्राह्मणैः प्राज्ञैः केन त्वमसि दुर्मनाः " ॥
रामायणम् ॥

दुर्मनस् (दुष्टं मनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-नं. दुष्ट चित्तवाળું.

दुर्मन्त्रित (दुष्टं मंत्रितं) क्ली० तं. दुष्ट मंत्रણा.

दुर्मन्त्रित (दुर् मंत्र क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખરાબ रीते मंत्रेलुं.

दुर्मन्त्रिन् (दुष्टो मंत्री) पु० त्री. १ दुष्ट मंत्री. २ मंत्रीमां लक्षण જોवां જોઇએ તે विनानो मंत्री.

दुर्मर (दुष्टो मरो मृत्युः) क्ली० रं. १ दुष्ट मृत्यु. २ કષ્टथी मरवुं.

दुर्मर (दुःखेन मरो मृत्युर्यस्य) त्रि० रः-रा-रं. दुःખथी જेनुं मृत्यु होय छे ते.

दुर्मर (दुर् मृ अच्) पु० रः पींपरनुं ઝાड.

दुर्मरण (दुःखेन म्रियते दुर् मृ ल्युट्) क्ली० णं. १ दुःખथी मरवुं. २ કष्टકारક मृत्यु.

दुर्मरण (दुःखेन मरणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. दुःખथी જेनुं मरण होय छे ते. [द्रो, द्रुपं.

दुर्मरा (दुर् मृ अच् टाप्) स्त्री० रा. १ द्रो. २ धोળी

दुर्मर्षण (दुर् मृष् युच्) त्रि० णः-णा-णं. दुःખथी सहन કरवा योગ्य.

दुर्मर्षण (,,) पु० णः विष्णु.

दुर्मल्लिका (दुर्मल्लिरिव कायति कै क) स्त्री० का. દુરવકાળ્યપ્રसिद्ध અढार ઉપરૂપક પैકी ते नामनुं એક. [मि उण्) दुष्ट शस्त्रो इेંકनार.

दुर्मायु (दुष्टानि [आयुधानि] मिन्वन्ति क्षिपन्ति दुर्

दुर्मित्र (दुष्टं मित्रं) पु०त्रः १ दुष्ट मित्र. २ अमित्र, शत्रु. [मित्रवाળું.

दुर्मित्र (दुष्टं मित्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. ખરાબ

दुर्मुख (दुःस्थितं मुखं तद्व्यापारो वाऽस्य) पु० खः १ अस्य. २ એક જાતनो वानर. ३ सुग्रीवनो એક सेनापति. ४ ते नामनो એક असुर. ५ ते नामनो એક यक्ष. ६ ते नामनो એક राजा. ७ शिवनुं એક नाम. ८ नागભेद. ९ મહિષासुरनो ते नामनो એક लश्કरी सरदार. १० उत्तर ઽारनुं धर. ११ साठ संवत्सर पैકी तेरमुं. [બોલનાર.

दुर्मुख (दुष्टं मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. अप्रिय

दुर्मुहूर्त (निंदितो मुहूर्तः) पु० तः १ निंदित मुहूर्त. २ જे मुहूर्त ३हुं न होय ते.

दुर्मूल्य (दुःस्थितं मूल्यं) क्ली० ल्यं. १ दुःस्थित मूल्य. २ घणीજ मोંघाई.

दुर्मूल्य (दुःस्थितं मूल्यं यस्य) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. १ अमूल्य. २ अहु मोंधुं. [शब्द જुओ.

दुर्मेध (दुष्टा मेधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. नीચेनो

दुर्मेधस् (,,) त्रि० धाः-धाः-धः १ दुष्ट बुद्धिवाળું. २ निंदित बुद्धिवाળું.

दुर्य्य (दुरं द्वारं याति याक्, दुरि द्वारे भवः यत् वा) पु० र्यः. १ धर. २ थांभलो. [अप्रीति.

दुर्यशस् (दुष्टं यशः) क्ली० शः १ निंदित यश. २ ' मनोभवः सीव्यति दुर्यशः परौ ' ॥ नैषधीयम् ॥

दुर्यशस् (दुस्थितं यशो यस्य) त्रि० शाः-शाः-शः १ निंदित यशवाળું. २ अप्रीतिवाળું, બेआબરૂ.

दुर्योग (दुष्टो योगः) पु० गः १ द्वैर्भाग्यसूચક ગ્રहयोग. २ दुष्ट कुशલता. [रणसंग्राम.

दुर्योण (दुष्टा योनिः [स्थानं] अस्ति अस्य) क्ली० णं.

दुर्योध (दुःखेन युध्यतेऽसौ दुर् युध् खल्) त्रि० धः-धा-धं. मुश्केलाईथी लडी शકाय तेवुं.

दुर्योधन (दुःखेन युध्यतेऽसौ दुर् युध् ल्युट्) पु० नः धृतराष्ट्रनो જ्येष्ठ पुत्र.

दुर्योनि (दुष्टा योनिः) स्त्री० निः निंदित જाति.

दुर्योनि (दुःस्थिता योनिर्यस्य) त्रि० निः-निः-नि. निंदित જातिवाળું.

' न कथंचन दुर्योनिः प्रकृतिं स्वां नियच्छति ' । मनुः ।

दुलतिका (दुष्टा लतैव स्वार्थे क) स्त्री० का. १ निंदित वेલो. २ ते नामनो એક छंद.

दुर्लभ (दुःखेन लभ्यते दुर् लभ् खल्) त्रि० भः-भा-भं. १ प्राप्त थवाने अशક्य, दुष्प्राप्य. २ असाध्य. ३ धणुंજ वખणायेलुं. ४ प्रिय.

' कुसुमायुधपत्नि दुर्लभस्तव भर्ता न चिराद् भविष्यति '
कुमारसंभवम्.

दुर्लभ (,,) पु० भः १ विष्णु. २ કચुरो. ३ કर्पूर.

दुर्लभा (,,) स्त्री. भा. १ वनस्पति धમासो. २ वनस्पति धोળी ભોંयरींगणी.

दुर्ललित (दुर् लल् क्त) क्ली० तं. १ दुष्ट चेष्टा. २ दुर्लभ वस्तुनी वांछा. ३ दुष्ट ઇच्छा.

दुर्ललित (दुर् लल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ दुष्ट चेष्टावाળું. २ दुर्लभ वस्तुनी वांछावाળું. ३ दुष्ट-ઇच्छावाળું. ४ चपल.

' स्पृहयामि खलु दुर्ललितायास्मै । मृगतृष्णलतिकेव नाम-
मात्रप्रस्तावो मे विषादाय कल्पते '
। अभिज्ञानशाकुन्तलम् ।

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

દુર્લસિત (દુર્ લસ્ ક્ત) ક્લી૦ તં. દુષ્ટ ચેષ્ટા.
દુર્લાભ (દુર્ લભ્ ઘઞ્) પુ૦ ભઃ ૧ દુઃખથી મેળવવું તે. ૨ મુશ્કેલાઇથી હાંસીલ કરવું તે.
દુર્લેખ્ય (દુષ્ટં લેખ્યં) ક્લી૦ ખ્યં. નિંદિત લેખ્યપત્ર.
દુર્વ્ (ભ્વા૦ પર૦ અ૦ સેટ્ દુર્વતિ) ૧ દુઃખવવું. ૨ ઇજા આપવી.
દુર્વચ (દુઃખેન ઉચ્યતે દુર્ વચ્ ખલ્) ત્રિ૦ ચઃ-ચા-ચં. ૧ દુઃખથી કહેવા યોગ્ય. ૨ કહેવાને અશક્ય. ૩ કહી ન શકાય તેવું.

' અપિ વાગધિપસ્ય દુર્વચં વચનં તદ્ વિદધીત વિસ્મયમ્ '
॥ કિરાતાર્જુનીયમ્ ॥

દુર્વચસ્ (દુસ્થિતં વચઃ) ક્લી૦ ચઃ ૧ નિંદિત વચન. ૨ દુષ્ટ વાણી. ૩ અસંબદ્ધ ભાષણ.

' અસદ્યં દુર્વચો જ્ઞાતેર્મેવાન્તરતરૌદ્રવત્ ' ॥ ઉદ્ભટઃ ॥

દુર્વચસ્ (દુસ્થિતં વચો યસ્ય) ત્રિ૦ ચાઃ-ચાઃ-ચસ્. ૧ નિંદિત વચન બોલનાર ૨ દુષ્ટ વાણી બોલનાર. ૩ અસંબદ્ધ ભાષણ કરનાર.
દુર્વર્ણ (હેમાપેક્ષયા નિંદિતો નિકૃષ્ટો વર્ણો યસ્ય) ક્લી૦ ર્ણં. ૧ સીસું. ૨ એલચાલુક.

' દુર્વર્ણભિત્તિરિહ સાન્દ્રસુધાસુવર્ણા ' ॥ માઘઃ ॥

દુર્વર્ણ (દુસ્થિતો વર્ણો યસ્ય) ત્રિ૦ ર્ણઃ-ર્ણા-ર્ણં. ૧ નિંદિત વર્ણવાળું. ૨ ધોળા કોઢવાળું.
દુર્વર્ણ (દુષ્ટશ્ચાસૌ વર્ણશ્ચ) પુ૦ ર્ણઃ ૧ દુષ્ટ અક્ષર. ૨ દુષ્ટ વર્ણ.
દુર્વર્ણક (દુર્વર્ણ કન્) ક્લી૦ કં. સીસું.
દુર્વસ (દુઃખેનોચ્યતેઽત્ર દુર્ વસ્ ખલ્) ત્રિ૦ સઃ-સા-સં. ૧ વસવાને અશક્ય. ૨ દુઃખથી વસી શકાય તેવું.
દુર્વહ (દુઃખેનોહ્યતે) ત્રિ૦ હઃ હા-હં. ૧ વહન કરવાને અશક્ય. ૨ વહી ન શકાય તેવું.

' અનુપ્રવેશાદાયસ્ય પુંસસ્તેનાપિ દુર્વહમ્ ' ।
॥ રઘુવંશમ્ ॥

દુર્વાચ્ (નિંદિતા વાક્) સ્ત્રી૦ ક્-ગ્. ૧ નિંદિત વાઙ્મય. ૨ કુભાષણ.
દુર્વાચ્ (દુષ્ટા વાચા યસ્ય) સ્ત્રી૦ ક્-ગ્. ૧ નિંદિત વાઙ્મય બોલનારૂં. ૨ કુભાષણ કરનારૂં.
દુર્વાચ્ય (નિંદિતં વાચ્યં) ક્લી૦ ચ્યં. ૧ અકીર્તિ. ૨ અપવાદ.
દુર્વાચ્ય (દુઃખેન વાચ્યં) ત્રિ૦ ચ્યઃ-ચ્યા-ચ્યં. ૧ કષ્ટથી કહેવા યોગ્ય. ૨ દુઃખથી બોલવા લાયક.
દુર્વાદ (દુષ્ટો વાદઃ) પુ૦ દઃ ૧ અકીર્તિ. ૨ અપવાદ. ૩ દુષ્ટ વચન.
દુર્વાદ (દુષ્ટો વાદો યસ્ય) ત્રિ૦ દઃ-દા-દં. ૧ ગાળ દેનાર. ૨ અશુદ્ધ બોલનાર.
દુર્વાર (દુઃખેન વાર્ય્યતેઽસૌ દુર્ વાર્ ખલ્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. મુશ્કેલાઇથી વારી શકાય તેવું, દુર્નિવાર.

' કિં ચાયમરિર્દુર્વારઃ પાણૌ પાશઃ પ્રચેતસઃ ' ।
કુમારસંભવમ્ ।

દુર્વારણ (દુર્ વારુ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણઃ-ણા ણં. દુઃખથી વારણ થાય તેવું, દુઃખથી નિવારણ થાય તેવું.
દુર્વાર્તા (ગર્હ્યા વાર્તા) સ્ત્રી૦ ર્તી. નિંદિત વાર્તા.
દુર્વાસના (દુષ્ટા વાસના) સ્ત્રી૦ ના. દુષ્ટ વાસના.
દુર્વાસસ્ (દુષ્ટં વાસો યસ્ય) પુ૦ સાઃ તે નામનો એક મુનિ, શંકરના અંશમાં અત્રિ ઋષિથી અનસૂયા સ્ત્રીને પેટે પેદા થયેલ પુત્ર.
દુર્વિગાહ (દુર્ વિ ગાહ્ ખલ્) ત્રિ૦ હઃ-હા-હં. ૧ ઊંડાઈ ન ભરાય તેવું. ૨ પ્રવેશ ન થાય તેવું.
દુર્વિદ (દુઃખેન વિદ્યતે વિદ્ ખલ્) ત્રિ૦ દઃ-દા-દં. જાણવાને કઠિણ. [પામેલ, ગર્વિત.
દુર્વિદગ્ધ (દુષ્ટો વિદગ્ધઃ) ત્રિ૦ ગ્ધઃ-ગ્ધા ગ્ધં. ગર્વ

' જ્ઞાનલવદુર્વિદગ્ધં બ્રહ્માપિ નરં ન રંજયતિ '
। ભર્તૃહરિઃ ।

દુર્વિધ (દુસ્થા વિધા યસ્ય) ત્રિ૦ ધઃ-ધા-ધં. ૧ દરિદ્ર, કંગાળ. ૨ નિર્ધન. ૩ દુષ્ટ. ૪ મૂર્ખ. ૫ ખલ.

' વિવિનક્તિ ન બુદ્ધિર્દુર્વિધઃ ' । માઘઃ ।

દુર્વિનય (દુર્ વિની અચ્) પુ૦ યઃ. વિનયરહિતપણું. [વાળું, ખરાબ વર્તણુકવાળું.
દુર્વિનીત (દુર્ વિની ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. દુર્વિનય.
દુર્વિનીત (,,) પુ૦ તઃ ૧ અડેલ ઘોડો. ૨ અશિક્ષિત અશ્વ. [શબ્દ જુઓ.
દુર્વિનીત (દુર્ વિની ક્તિન્) સ્ત્રી૦ તિઃ દુર્વિનય
દુર્વિભાવ્ય (દુષ્ટં વિભાવ્યં) ત્રિ૦ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. ૧ વિભાવન ન થાય તેવું. ૨ ન ભનાય તેવું.
દુર્વિભાષ (દુર્ વિ ભાષ્ ખલ્) ક્લી૦ ષં. ગાળ વિગેરેનું ખરાબ ભાષણ. [ખથી બોલાવાય તેવું.
દુર્વિમોચન (દુર્ વિ મુચ્ લ્યુટ્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. દુઃ-
દુર્વિવાહ (નિંદિતો વિવાહઃ) પુ૦ હઃ બ્રાહ્મ વગેરે વિવાહની ચાર રીતિથી ભિન્ન બીજા ચાર વિવાહ. ૨ ખરાબ વિવાહ.

" ઇતરેષુ તુ શિષ્ટેષુ નૃશંસાનૃતવાદિનઃ ।
જાયન્તે દુર્વિવાહેષુ બ્રહ્મધર્મદ્વિષઃ સુતાઃ ॥
મનુઃ ॥

દુર્વિષહ (દુઃખેન વિસહ્યતેઽસૌ વિસહ્ ખલ્) ત્રિ૦ હઃ-હા-હં. ૧ સહન કરી ન શકાય તેવું. ૨ મુશ્કેલાઇથી સહન થાય તેવું. ૩ દુર્ધર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दुर्विषह (दुःखेन विसह्यतेऽसौ ") पु० हः धृतराष्ट्रनो ते नामनो એક પુત્ર.

दुर्वृत्त (दुष्टं वृत्तं) क्ली० त्तं. દુષ્ટ આચરણ.

दुर्वृत्त (दुष्टं वृत्तं यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. ૧ ખરાબ આચરણવાળું. ૨ દુર્જન. ૩ દુષ્ટ. ૪ જંગલી, ઘાતકી.

'दुर्वृत्तवृत्तशमनं तव देवि शीलम्' देवीमाहात्म्यम्.

दुर्वृत्ति (दुष्टा वृत्तिः) स्त्री० त्तिः ૧ દુષ્ટ આચરણ. ૨ ખંદ્રજાલ, ગારુડી. [રહિત વિપ્ર વગેરે.

दुर्वेद (दुरुत्सन्नो वेदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. વેદપાઠ.

दुर्व्यवहार (दुष्टो व्यवहारः) पु० रः દુષ્ટ વ્યવહાર.

दुर्व्रजित (दुष्टं व्रजितं) क्ली० तं. નિંદિત ગતિ.

दुर्हणायु (दुष्टं हननं इच्छति दुर्हणाय उन्) त्रि० युः-वुः-वु. દુષ્ટ વધ ઇચ્છનાર.

दुर्हणु (दुःस्थो हनुरस्य) त्रि० णुः-णुः-णु. ૧ કષ્ટે હણાય એવું. ૨ ખરાબ હડપચીવાળું.

दुर्हन-ण (दुःखेन हन्यतेऽसौ) त्रि० नः-ना-नं. ૧ દુઃખથી હણાય તેવું. ૨ હણી ન શકાય તેવું.

दुर्हल (दुष्टो हलिरस्य) त्रि० लः-ला लं. દુષ્ટ હલિવાળું. [એવો હોમ.

दुर्हुत (निंदितं हुतं) क्ली० तं. પ્રશસ્ત નહિ આપેલ

दुर्हृद् (दुष्टं हृदयं यस्य) त्रि० त्-द्. ૧ અમિત્ર, શત્રુ. ૨ દુષ્ટ હૃદયવાળું. [ખૂબ ગૂઢ ઓ.

दुर्हृदय (,,) त्रि० यः-या-यं. ઉપલો શ-

दुर्हृदय (दुःस्थितं हृदयं) क्ली० यं. દુષ્ટ મન.

दुल् (चुरा० पर० सेट् दोलयति) ૧ ઉપર કરવું. ૨ ઉડાવવું. ૩ ફેંકવું.

दुलि (दुल् कि) पु० लिः તે નામનો એક મુનિ.

दुलि (,,) स्त्री० लिः કાચબણ, કાચબી.

दुलिदुह (दुलि दुह् क) पु० हः દિલીપરાજાનો બાપ, રામનો પ્રપિતામહ, અનમિત્ર રાજાનો પુત્ર.

दुली (दुलि ङीष्) स्त्री० ली. કાચબણ, કાચબી.

दुल्लल (दुल् लल् अच्) त्रि० लः-ला-लं.. રૂવાંવાળું. રોમશ.

दुश्चर (दुःखेन चर्यते दुर् चर् खल्) त्रि० रः-रा-रं. મુશ્કેલાઇથી આચરણ થાય તેવું.

'चरमः किल दुश्चरं तपः' । रघुवंशम् ।

दुश्चर (दुःखेन चरति चर् अच्) पु० रः ૧ રીંછ. ૨ એક જાતનો શંખ. [૩ દુરાચરણ.

दुश्चरित (दुष्टं चरितं) क्ली० तं. ૧ દુષ્કૃત. ૨ પાપ.

दुश्चरित (दुःखेन चरितं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ મુશ્કેલાઇથી કરેલું. ૨ સંકટથી આચરણ કરેલું.

दुश्चरित (दुःस्थं चरितमस्य) त्रि० तः-ता-तं. દુષ્ટ આચરણવાળું, દુરાચરણી.

दुश्चर्मन् (दुस्थितं चर्म यत्र) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. સુન્નત કરેલ, ખરાબ ચામડી જેમાં થાય છે એવો રોગ વગેરે. [દુરાચરણ.

दुश्चारित्र (दुष्टं चरित्रं) क्ली० त्रं. ખરાબ વર્તણૂક,

दुश्चारित्र (दुस्थितं चारित्रमस्य) त्रि० त्रः-त्रा त्रं. ખરાબ વર્તણૂકવાળું, દુરાચરણી.

दुश्चिकित्स्य (दुःखेन चिकित्स्यः) त्रि० त्स्यः-त्स्या-त्स्यं. મુશ્કેલાઇથી જેનો પ્રતીકાર-ચિકિત્સા થાય છે એવો રોગ વગેરે. [જી રાશિ.

दुश्चिक्य ( ) क्ली० क्यं. લગ્નથી ત્રી-

'दुश्चिक्यं स्यात् तृतीयकम्' । ज्योतिस्तत्त्वम् ।

दुश्चेष्टित (दुष्ट चेष्टितं) क्ली० तं. ૧ ખરાબ વર્તણૂક. ૨ દુશ્ચેષ્ટા.

दुश्चेष्टित (दुष्टं चेष्टितं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. ૧ દુરાચરણી. ૨ ખરાબ વર્તણૂકવાળું.

दुश्च्यवन (दुःसहं च्यवनं चालनमस्य) पु० नः પોતાના પદથી કષ્ટવડે પડાય એવો, ઇંદ્ર.

दुश्च्याव (दुःखेन च्याव्यतेऽसौ दुर च्यु खल्) त्रि० वः-वा-वं. ૧ પડાવાને કઠણ. ૨ તોડવાને કઠણ.

दुश्च्याव (,,) पु० वः મહાદેવ, શિવ.

दुश्छद (दुःखेन छाद्यतेऽसौ दुर् छद् खल्) त्रि० दः-दा-दं. મુશ્કેલાઇથી ઢંકાઈ જાય તેવું.

दुश्श्रव (दुःखेन श्रूयतेऽसौ) क्ली० वं. એક જાતનો કાવ્યદોષ. [તે નામનો એક પુત્ર.

दुश्शासन (दुस् शास् युच्) पु० नः धृतराष्ट्रनो

दुष् (दिवा०पर० अनिट् दुष्यति) ૧ અપવિત્ર થવું. ૨ અશુદ્ધ થવું. ૩ દુષ્ટ આચરણ કરવું.

दुष्कर (दुःखेन क्रियतेऽसौ दुर् कृ खल्) त्रि० रः-री-रं. કરવાને કઠણ, મુશ્કેલાઇથી કરાય તેવું.

'मुग्धे दुष्करमेतत्' । अमरुशतकम् ।

दुष्कर (दुर् कृ खल्) क्ली० रं. ૧ દુઃખથી કરવું તે. ૨ મુશ્કેલાઇથી કરવું તે. ૩ મુશ્કેલાઇનું કામ. ૪ આકાશ.

दुष्कर्मन् (दुष्टं कर्म) क्ली० र्म. પાપ, દુરાચરણ.

दुष्कर्मन् (दुष्टं कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मणी-र्म. દુરાચરણી.

'ततो वसति दुष्कर्मा नरके शाश्वतीः समाः' ।

महाभारतम् ।

दुष्काल (दुष्टः कालः) पु० लः ૧ નિંદિત કાલ. ૨ પ્રલય. ૩ દુકાળ. [મહાદેવ.

दुष्काल (दुःसहः कालः कलनमस्य) पु० लः शिव,

दुष्कुल (दुष्टं कुलं) क्ली० लं. ૧ નિંદિત કુલ. ૨

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અધમ કુલ. ૩ હલકું કુટુંબ. ૪ નીચ કુટુંબ.

દુષ્કુલ (દુસ્થં કુલમસ્ય) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. ૧ નિંદિત કુલવાળું. ૨ અધમ કુટુંબવાળું.

દુષ્કુલીન (દુષ્કુલે ભવઃ ખ) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ૧ ખરાબ કુલમાં પેદા થનાર. ૨ અધમ કુટુંબમાં ઉત્પન્ન થનાર. [કામ કરનાર.

દુષ્કૃત્ (દુષ્ટં કૃત્) ક્લી૦ ત્. દુષ્કર્મ કરનાર, ખરાબ

દુષ્કૃત (દુષ્ટં કૃતં) ક્લી૦ તં. ૧ દુષ્કર્મ. ૨ પાપ, પાતક. [ળું. ૨ પાપી, પાતકી.

દુષ્કૃત (દુષ્ટં કૃતમસ્ય) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ દુષ્કર્મવા-

દુષ્કૃતિ (દુષ્ટા કૃતિઃ) સ્ત્રી૦ તિઃ ૧ પાપ. ૨ દુરાચરણ. [પાપી. ૨ દુરાચારી.

દુષ્કૃતિ (દુઃસ્થા કૃતિરસ્ય) ત્રિ૦ તિઃ-તિઃ-તિ. ૧

દુષ્કૃતિન્ (દુષ્કૃત ઇનિ) ત્રિ૦ તી-તિની-તિ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' પુનઃ પુનર્દુષ્કૃતિનં નિનિંદ ' । રઘુવંશમ્ ।

દુષ્ક્રીત (દુષ્ટં ક્રીતં) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૩૫, સંખ્યા, વગેરે જોયા વિના ખરીદેલું.

' ક્રીત્વા મૂલ્યેન યો દ્રવ્યં દુષ્ક્રીતં મન્યતે ક્રયી '

નારદઃ

દુષ્ખદિર (દુષ્ટઃ ખદિરઃ) પુ૦રઃ એક જાતનો ખેર. કાલસ્કંદ.

દુષ્ટ (દુષ્ ક્ત) ત્રિ૦ ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. ૧ દુર્બલ. ૨ અધમ, ૩ નીચ, હલકું. ૪ દોષવાળું. ૫ દુરાચરણી. ૬ પિત્ત વગેરે દોષવાળું.

દુષ્ટ (દુષ્ ક્ત) ક્લી૦ ષ્ટં. કોલીંજન વનસ્પતિ.

દુષ્ટચારિન્ (દુષ્ટં ચરતિ ચર્ ણિનિ) ત્રિ૦ રી-રિણી-રિ. દોષયુક્ત કર્મ કરવાવાળું.

દુષ્ટગજ (દુષ્ટઃ ગજઃ) પુ૦ જઃ ગંભીરવેદી હસ્તી.

દુષ્ટતા (દુષ્ટસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૦ તા. દુષ્ટપણું.

દુષ્ટત્વ („) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દુષ્ટયોગ (દુષ્ટશ્ચાસૌ યોગશ્ચ) પુ૦ ગઃ ૧ વૈધૃતિ, વ્યતિપાત વિગેરે શુભકાલમાં વર્જ્ય યોગ. ૨ ખરાબ જોગ, અવજોગ.

દુષ્ટરક્તદૃશ્ (દુષ્ટા રક્તા ચ દૃગસ્ય) ત્રિ૦ ક્ ગ્ પિત્ત વિગેરેના દોષથી રાતાં છે નેત્ર જેનાં તે.

' દીક્ષિતઃ સ્ત્રીપ્રસંગેન જાયતે દુષ્ટરક્તદૃક્ '

। કર્મવિપાકઃ ।

દુષ્ટવૃષ (દુષ્ટશ્ચાસૌ વૃષશ્ચ) પુ૦ ષઃ શરીરે શક્ત છતાં ધોંસરી ન વહેનારો બળદ.

દુષ્ટવ્રણ (દુષ્ટશ્ચાસૌ વ્રણશ્ચ) પુ૦ ણઃ ૧ ખરાબ ક્ષત. ૨ જેનો ઇલાજ ન થઇ શકે તેવો ઘા.

દુષ્ટસાક્ષિન્ (દુષ્ટશ્ચાસૌ સાક્ષી ચ) પુ૦ ક્ષી. ખરાબ સાક્ષી, ખોટી જુબાની પૂરનાર.

દુષ્ટુ (દુર્ સ્થા કુ) ત્રિ૦ ષ્ટુઃ-ષ્ટુઃ-ષ્ટુ. અવિનયવાળું, બેઅદબ, અવિનીત. [અવ્યય.

દુષ્ટુ („) અવ્ય૦ ષ્ટુ. નિંદા બતાવનાર

દુષ્પતન (દુષ્ટં પતત્યનેન દુર્ પત્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. અપશબ્દ.

દુષ્પતન (દુઃખેન પતનં) ક્લી૦ નં. દુઃખથી પડવું તે.

દુષ્પત્ર (દુઃસહ પત્રમસ્ય) પુ૦ ત્રઃ ચોર નામનું સુગંધી દ્રવ્ય. [ધૃતનો તે નામનો એક પુત્ર.

દુષ્પરાજય (દુઃખેન પરાજીયતેઽસૌ) પુ૦ યઃ ધૃતરા-

દુષ્પરાજય („) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. ૧ દુઃખથી જીતાય તેવું. ૨ મુશ્કેલાઇથી હારે તેવું.

દુષ્પરિગ્રહ (દુઃસ્થિતઃ પરિગ્રહો ભાર્યા યસ્ય) ત્રિ૦ હઃ-હા-હં. જેને દુષ્ટ સ્ત્રી છે તે. દુષ્ટભાર્યક.

દુષ્પારગ્રહ (દુઃસ્થિતઃ પરિગ્રહઃ ભાર્યા) પુ૦ હઃ દુષ્ટભાર્યા, નિંદિત સ્ત્રી.

દુષ્પરિગ્રહ (દુઃખેન પરિગૃહ્યતેઽસૌ) ત્રિ૦ હઃ-હા-હં. મુશ્કેલાઇથી ગ્રહણ થાય તેવું.

' લોકાધારાઃ શ્રિયો રાજ્ઞાં દુરાપા દુષ્પરિગ્રહાઃ '

॥ કામન્દકીનીતિસારઃ ॥

દુષ્પર્શ (દુર્ સ્પૃશ્ ખલ્) ત્રિ૦ શઃ-શી-શં. અડકાય નહિ તેવું, સ્પર્શ ન થાય તેવું, મુશ્કેલાઇથી અડાય તેવું. [દુરાલભા.

દુષ્પર્શા (દુર્ સ્પૃશ્ ખલ્) પુ૦ શઃ વનસ્પતિ ધમાસો.

દુષ્પર્શા („ ટાપ્) સ્ત્રી૦ શા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દુષ્પાન (દુઃખેન પીયતેઽસૌ) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ૧ મુશ્કેલાઇથી પીવાય તેવું. ૨ દુઃખથી પીવાય તેવું.

દુષ્પાન (દુઃખેન પાનં) ક્લી૦ નં. દુઃખથી પીવું તે.

દુષ્પુરુષ (દુષ્ટશ્ચાસૌ પુરુષઃ) પુ૦ ષઃ ૧ દુષ્ટ પુરુષ. ૨ નિંદ્ય પુરુષ.

દુષ્પૂર (દુર્ પૂરિ ખલ્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. ૧ પૂરી ન શકાય તેવું. ૨ ભરી ન શકાય તેવું, અનિવાર્ય.

' દુષ્પૂરોદરપૂરણાય પિબતિ સ્રોતઃપતિં વાડવઃ '

ભર્તૃહરિઃ

દુષ્પ્રકાશ (દુષ્ટઃ પ્રકાશઃ) પુ૦ શઃ અંધકાર, અંધારું. [રાખ પ્રકૃતિવાળું.

દુષ્પ્રકૃતિ (દુષ્ટા પ્રકૃતિરસ્ય) ત્રિ૦ તિઃ-તિઃ-તિ. ખ-

દુષ્પ્રકૃતિ (દુષ્ટા ચાસૌ પ્રકૃતિશ્ચ) સ્ત્રી૦ તિઃ નિંદ્ય સ્વભાવ, ખરાબ પ્રકૃતિ.

દુષ્પ્રજસ્ (દુઃસ્થા પ્રજા યસ્ય અસિચ્) ત્રિ૦ જઃ-જાઃ-જઃ ૧ ખરાબ પ્રજાવાળું. ૨ દુષ્ટ પ્રજાવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दुष्प्रजा (दुःस्था प्रजा) स्त्री० जा. १ दुष्ट प्रजा. २ निंद्य प्रजा. [२ खराब ज्ञान.

दुष्प्रज्ञान (दुःस्थं प्रज्ञानं) क्ली० नं. १ निंद्य ज्ञान.

दुष्प्रज्ञान (दुःखेन प्रज्ञायतेऽसौ) त्रि० नः-ना-नं. मुश्केलाइथी जणाय तेवुं. [करवाने कहेणु.

दुष्प्रधर्ष (दुष्करः प्रधर्षोऽस्य) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं. हल्लो-

'सा दुष्प्रधर्षा मनसाऽन्यहिंस्रैः' रघुवंशम् ।

दुष्प्रधर्षण (दुष्करं प्रधर्षणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. उपलो शब्द जुओ.

दुष्प्रधर्षा (दुष्करः प्रधर्षो यस्याः) स्त्री० र्षा. १ वनस्पति धमासो. २ खजूरीनुं आड.

दुष्प्रधर्षिणी (दुष्करं धृष् इनि ङीप्) स्त्री० णी. १ भोंयरींगणी. २ रींगणी.

दुष्प्रवृत्ति (दुष्टा प्रवृत्तिः) स्त्री० त्तिः १ दुष्ट प्रवृत्ति. २ दुष्ट वार्ता. [न शकाय तेवुं.

दुष्प्रवेश (दुष्करः प्रवेशोऽत्र) त्रि० शः-शा-शं. पेरसी

दुष्प्रसह (दुस् प्र सह् खल्) त्रि० हः-हा-हं. सहन न थाय तेवुं, खमी न शकाय तेवुं.

दुष्प्रसाह (,,) त्रि० हः-हा-हं. उपलो शब्द जुओ

दुष्प्रहर्ष (दुष्करः प्रहर्षोऽस्य) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं. १ प्रसन्न न थाय एवुं. २ पु० धृतराष्ट्रनो ते नामनो एक पुत्र. [७५, दुर्लभ.

दुष्प्राप (दुस् प्र आप् खल्) त्रि० पः-पा-पं. अल-

दुष्प्राप्य (दुःखेन प्राप्यं) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. उपलो शब्द जुओ.

दुष्प्रेक्ष (दुस् प्र ईक्ष् खल्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. मुश्केलाइथी अवलोकन थाय तेवुं.

दुष्मंत ( ) पु० तः दुष्यंत राजा, शकुंतलानो पति, भरतनो बाप. [जुओ.

दुष्यंत ( ) पु० तः उपलो शब्द

दुस्तर (दुस् तृ खल्) त्रि० रः-रा-रं. मुश्केलाइथी तराय तेवुं, दुःखथी तरी शकाय तेवुं.

दुस्त्यज (दुस् त्यज् खल्) त्रि० जः-जा-जं. मुश्केलाइथी छोडाय तेवुं, छोडी न शकाय तेवुं.

दुस्थ (दुर स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. दुःखथी रहेनार, मुश्केलाइथी रहेनार. दुःस्थ.

'कल्पान्तदुःस्था वसुधा तथोहे' भट्टिः

दुस्थ (,,) पु० स्थः १ कूतरो. २ कूकडो. दुःस्थ.

दुस्थिति (दुर स्था क्तिन्) स्त्री० तिः १ दुःखकारक दशा, दुःखकार स्थिति. २ खराब हालत.

दुस्पृष्ट (दुष्टं स्पृष्टं) क्ली० ष्टं. पाणिनीय शिक्षाप्रसिद्ध एक जातनो वर्ण.

'दुस्पृष्टश्चेति विज्ञेयो लृकारः प्लुत एव च'

पाणिनिशिक्षा.

दुह् (भ्वा० पर० सेट् दोहति) १ दुःखवुं. २ पीडवुं. ३ वध करवो. ४ हार मारवुं.

दुह् (अदा० द्वि० उभय० अनिट् दोग्धि-दुग्धे) दोहवुं, दूध कहाववुं.

'पयो घटोध्नीरपि गा दुहन्ति' ॥ भट्टिः ॥

दुह् (दुह् क्विप्) त्रि० धुक्-धुग्. दोहनार, दूध कहाढनार. [दूध कहाढवुं. २ त्याग करवुं.

दुहत् (दुह् शतृ) त्रि० हन्-हंती हत. १ दोहवुं,

दुहितुःपति (दुहितुः पतिः) पु० तिः जमाइ. दुहितृपति. [पेदा थयेल स्त्रीसंतति, पुत्री.

दुहितृ (दुह् तृच्) स्त्री० ता. पोतानी स्त्रीना पेटे

दुह्य (दुह् क्यप् वा ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. दोहवा लायक, दूध कहाढवा योग्य.

दुह्यु ( ) पु० ह्युः शर्मिष्ठाना पेटे ययातिथी पेदा थयेल पुत्र.

दू (दिवा० आत्म० सेट् दूयते) १ खेद पामवुं. २ दुःख सहन करवुं. ३ दुःख देवुं.

'न दूये सात्वतीसूनुर्यन्मह्यमपराध्यति' माघः

'दूयते दीनं खलजनः' दुर्गादासः

दू (दू क्ति) स्त्री० दूः विपत्ति, दुःख, पीडा.

दूडभ (दुःखेन दभ्यतेऽसौ दुर् दंभ् खल्) त्रि० भः-भा-भं. दुःखी, पीडित. [पीडित.

दूडाश (दुःखेन दाश्यते) त्रि० शः-शा-शं. दुःखी,

दूढ्य (दुष्टं ध्यायति) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. १ नीच. २ २ हलकुं. ३ खुरं विचारनार.

दूणाश (दुःखेन नाश्यते) त्रि० शः-शा-शं. संकटथी नाश करेलुं, नहिसरखुं करेलुं. [शब्दे.

दूणाश (,,) पु० शः चातुर्मास्यांग य-

दूत (दू क्त) त्रि० तः-ता तं. १ मोकलेलुं. २ गयेलुं, ३ उपतप्त. ४ दुःख दीधेल.

दूत (,,) पु० तः दूत, कासद.

दूत (,,) क्ली० तं. उपताप, खेद.

दूतक (दूत स्वार्थे क) पु० कः दूत, कासद, संदेशो लइ जनार. [એક जातनुं आड.

दूतघ्नी (दूतं [खेदं] हंति हन् टक् ङीप्) स्त्री० घ्नी.

दूतता (दूतस्य भावः) स्त्री० ता. दूतपणुं, कासदपणुं. दौत्य. [जुओ.

दूतत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

दूति (दु बाहुलकात् तिः दीर्घश्च) स्त्री० तिः १ दलाल स्त्री. २ संदेशो लइ जनार स्त्री. ३ चाडरडी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दूतिका (दूती कन्) स्त्री० का. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ વનસ્પતિ ધોળી રીંગણી.

दूती (दूती ङीप्) स्त्री० ती. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ વનસ્પતિ રાતી પાડલ. ३ મેના.

दून (दू क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ ઉપતાપ પામેલું. २ ખેદ પામેલું. ३ દુઃખી. ४ રસ્તા વગેરેથી ચાલી થાકેલું.

'पित्तेन दूने रसने सितापि
तिक्तायते हंसकुलावतंस' ॥ नैषधीयम् ॥

दूनवत् (दून मतु) त्रि० वान्-वती-वत्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [२।४२.

दूप्र ( ) त्रि० प्रः-प्रा-प्रं. બળવાળું, જોર-

दूर (दृ इन्) त्रि० रः-रा-रं. દૂર, આઘું, છેટું.

'शरीरस्य गुणानां च दूरमत्यन्तमन्तरम् ।
शरीरं क्षणविध्वंसि कल्पान्तस्थायिनो गुणाः ॥
हितोपदेशः

दूर (,,) अव्य० रं. દૂરથી, આઘે, છેટે.

दूरग (दूरं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. દૂર જનાર, છેટે જનાર. [मि.ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दूरगामिन् (दूरं गच्छति गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-

दूरगामिन् (,,) पु० मी. બાણ.

दूरङ्गम् (दूरं गच्छति गम् वेदे ख मुस् च) त्रि० मः-मा-मं. (વૈદિક પ્રયોગ) દૂર જનાર.

दूरत्स् (दूर तसिल्) अव्य० मः લાંબેથી, છેટેથી, આઘેથી.

दूरता (दूरस्य भावः) स्त्री० ता. દૂરપણું, છેટાપણું, આઘાપણું. [विद्वान्. ३ પંડિત.

दूरदर्शन (दूरात् पश्यति) पु० नः १ ગીધપક્ષી. २

दूरदर्शिन् (दूरात दर्शनं) क्ली० नं. १ દૂરથી જોવું તે. २ લાંબી નજરે જોવું તે.

दूरदर्शन (दूरतो दृश्यतेऽनेन) क्ली० नं. દૂરબીન નામનું એક યંત્ર.

दूरदर्शिन् (दूरात् पश्यति कार्योत्पत्तेः प्राक् पश्यति वा) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि. १ ભવિષ્યનું જોનાર. २ દૂરદર્શક. ३ દૂરથી જોનાર.

दूरदर्शिन् (,,) पु० र्शी. १ ગીધપક્ષી. २ પંડિત. ३ વિદ્વાન્. [શબ્દ જુઓ.

दूरदृश् (दुरात्पश्यीत दृश् क्विप्) पु० क् ग् ઉપલો

दूरदृष्टि (दूराद् दृष्टिः) स्त्री० ष्टिः લાંબી નજર, દૂરથી જોવું તે. [દૂર જનાર, છેટે જનાર.

दूरपातिन् (दूरं पतति पत् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति

दूरवेधिन् ( ) त्रि० धी-धिनी-धि. બરછી, ભાલો વગેરે ફેંકીને મારવાનું શસ્ત્ર.

दूरभाज् (दूरं भजति भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. છેટેનું, લાંબાનું, આઘેનું, દૂરનું.

दूरभिन्न (दूरं यथा स्यात् तथा भिन्नं) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ઉંડું ધાયલ કરેલું, ઉંડું જખમ કરેલું, ઉંડું મારેલું.

दूरमूल (दूरपर्यंतं मूलमस्य) पु० लः. મુંજ તૃણ.

दूरयायिन् (दूरं याति) त्रि० यी-यिनी-यि. દૂર જનાર, છેટું જનાર, આઘે જનાર. [નમ, નાગું.

दूरवस्त्रक (दूरं वस्त्रं यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं.

दूरविभिन्न (दूरं यथा स्यात् तथा विभिन्नं) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. મૂળસ્વભાવથી નીરાળું, બીજા સ્વભાવનું. [થી નિશાનને વિંધનાર.

दूरवेधिन् (दूराद्वेधो यस्य) त्रि० धी-धिनी-धि. દૂર-

दूरापात (दूरमापतति) त्रि० तः-ता-तं. दूरपातिन् શબ્દ જુઓ.

दूराप्लाव (दूरमाप्लावो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. १ મોટો કુદકો મારનાર. २ દૂર ઠેકડો મારનાર. ३ લાંબી છલંગ મારનાર. [તે, છેટે કરવું તે.

दूरीकरण (दूर चि कृ ल्युट्) क्ली० णं. દૂર કરવું

दूरीकृत (दूर च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. દૂર કરેલું, છેટે કરેલું. [પેલું, છેટે થયેલું.

दूरीभूत (दूर च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. દૂર થ-

" दूरीभूते मयि सहचरे चक्रवाकीमिवैकाम् " ।
मेघदूतम् ।

दूरूढा (दुर रुह् क टाप्) स्त्री० ढा. એક જાતનો ક્ષુદ્ર રોગ. [ઉપન્યાસ મરતોમાં એક ભેદ.

दूरेअमित्र (दूरे अमित्रः शत्रुर्यस्य) पु० त्रः. ઓગ-

दूरेत्य (दुरे भवः एत्य) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. દૂર હોનાર, છેટે થનાર. [દૂર રાંધનાર.

दूरेपाक (दूरे पचति) त्रि० कः-का-कं. છેટે રાંધનાર,

दूरेपाकु (पच् उण् ,,) त्रि० कुः-कुः-कु. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દૂર રહેછે તે.

दूरेयम (दूरे यमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. જેને યમ

दूरोह (दुःखेन रुह्यतेऽसौ) त्रि० हः-हा-हं. મુશ્કેલાઇથી ચઢાય એવું.

दूरेरितेक्षण (दूरे ईरितमीक्षणं येन) त्रि० णः-णा-णं १ લાંબી દૃષ્ટિ નાખનાર. २ તીરછું, ત્રાંસું.

दूर्य (दूरे उत्सार्यं दूर यत्) क्ली० र्यं. વિષ્ટા, ગુ.

दूर्य (दूराय रोगदूरीकरणाय साधु) क्ली० र्यं. વનસ્પતિ શઢાકચુરો.

दूर्वा (दूवति रोगान् अनिष्टं वा) स्त्री० र्वा. દ્રો.

दूर्वाकांड (दूर्वा कांडच्) क्ली० ण्डं. દ્રોનો જથ્થો.

दूर्वाक्षी (दुर्वेव अक्षिणी यस्याः) स्त्री० क्षी. વસુદેવના

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ભાઇ વૃકની પત્ની.

दूर्वावण (दूर्वाया वनं) क्ली० णं. દ્રોનું વન.

दूर्वावत् (दुर्वा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. દ્રોવાળું. [ભાદ્રપદ ભાસની શુક્લ અષ્ટમી.

दूर्वाष्टमी (दूर्वाप्रिया अष्टमी) स्त्री० मी. દ્રોઆઠમ,

दूलाश (दूडाशऽस्य वा लः) पु० शः १ ધનુષ, ચાપ. ૨ त्रि० शः-शा-शं. મુશ્કેલાઇથી ભરાય એવું.

दूली (दुर् ला क ङीष्) स्त्री० ली. ગળો.

दूश्य (दू श्यै क) क्ली० श्यं. તંબુ, રાવટી વગેરે વસ્ત્રગૃહ.

दूषक (दूष् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-षिका-कं. ૧ દુષ્ટ, દોષવાળું. ૨ દોષ લાવનાર, દોષ આણનાર. ૩ ભ્રષ્ટ કરનાર. ૪ અપવિત્ર કરનાર. ૫ ખલ, દોષજનક.

दूषण (दूषि ल्यु) पु० णः તે નામનો એક રાક્ષસ.

'चतुर्दश सहस्राणि रक्षसां भीमकर्मणाम्।
त्रयश्च दूषणखरत्रिमूर्धानो रणे हताः' ॥
उत्तररामचरितम् ॥

दूषण (दुष् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ દોષ ૨ ભૂલ, ચૂક. ૩ કુમારિકા ઇત્યાદિની ઉપર બલાત્કાર કરવો તે ૪ રોકાણ, રોધ.

दूषणारि (दुषणस्य अरिः) पु० रिः શ્રીરામચંદ્ર.

दूषणाय (दुष् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. ૧ બગાડતું. ૨ દૂષણ દેતું. ૩ નાશ કરતું. ૪ ભ્રષ્ટ કરતું.

दूषयित्नु (दूष् णिच तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. કુમારિકા ઉપર બલાત્કાર કરનાર. [શીલ.

दूषयित्नु (दूष् इत्नुच्) त्रि० त्नुः-त्नुः-त्नु. દૂષણ-

दूषि (दूषि इन्) स्त्री० षिः આંખના ચીપડા, નેત્રમલ.

दूषिका (दूष् ण्वुल् दूषिक) स्त्री० का. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ દોષ કરનારી સ્ત્રી. ૩ રંગની પીછી.

दूषित (दूषि क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ કપડો દીધેલું. ૨ ભ્રષ્ટ કરેલું. ૩ દૂષણ આપેલું. ૪ દોષ પામેલું. ૫ વ્યભિચારનું આળ આવેલું.

दूषिता (,,) स्त्री० ता. જે કન્યાનો બલાત્કારે સંભોગ થયો હોય તે. [નાર.

दूषिन् (दूष णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. દૂષણ લાવ-

दूषी (दूषी ङीष्) स्त्री० षी. આંખના ચીપડા, નેત્રમલ. [જુઓ.

दूषीका (दूषी स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ

दूषीविष (दूषि दूषकं विषम्) क्ली० षं. મંત્ર, ધાતુ, બુટ્ટી, ઔષધિ, વગેરેથી ઉતરે તેવું વિષ.

दूष्य (दूष् ण्यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. દૂષણ આપવા લાયક.

दूष्य (,,) क्ली० ष्यं. ૧ વસ્ત્ર. ૨ વસ્ત્રનો સમૂહ. ૩ વસ્ત્રનિર્મિત ગૃહ. તંબુ. ૪ પૂય, પરૂ. ૫ રાજ્યોપઘાતક.

दूष्या (दूष् ण्यत् टाप्) स्त्री० ष्या. હાથીને કેડે બાંધવાનો તંગ દોર વગેરે. [નો એક રોગ.

दूष्युदर (दूषिभिर्दोषैः कृतमुदरं) क्ली० रं. તે નામ-

दृ (तुदा० आत्म० अनिट् द्रियते) ૧ સત્કાર કરવો. ૨ ગણવું. ૩ માન આપવું.

'निर्पाय यस्य क्षितिरक्षिणः कथां तथाऽद्रियन्ते न वुधाः सुधामपि' । नैषधीयम् ।

दृ (स्वा पर० अनिट् दृणाति) દોર મારવું, મારી નાખવું.

दृक (दृक क्) क्ली० कं. ૧ ખાડો. ૨ છિદ્ર.

दृकाण (दृक्काणं पृषो०) क्ली० णं. રાશિનો ત્રીજો દશાંશ રૂપે અંશ.

दृक्कर्ण (दृक् नेत्रमेव कर्णोऽस्य) पु० र्णः સર્પ, સાપ.

दृक्कर्णी (दृक्कर्ण ङीष् जातित्वात्) स्त्री० र्णी, સાપણ, સર્પણ. [જુઓ.

दृक्काण ( ) क्ली० णं. दृकाण શબ્દ

दृक्क्षेपः (दृशः क्षेपः) पु० पः દૃષ્ટિપાત.

दृक्पथ (दृशः पंथा अच्) पु० थः ૧ નજરનો રસ્તો. ૨ દૃષ્ટિ યોગ્ય સ્થાન.

'क्रमेण तस्मिन्नवतीर्णदृक्पथे' । नैषधीयम् ।

दृक्प्रिया (दृशं प्रीणाति) स्त्री० या. શોભા, સૌંદર્ય.

दृक्शक्ति (दृक् प्रकाशनमेव शक्तिः) स्त्री० क्तिः પ્રકાશરૂપી ચૈતન્ય. ૨ આંખની સત્તા.

दृक्श्रुति (दृक् नेत्रमेव श्रुतिः श्रवणं यस्य) पु० तिः સર્પ, સાપ. [જ. ૨ આકડાનું ઝાડ.

दृगध्यक्ष (दृशः अध्यक्ष इव) पु० क्षः ૧ સૂર્ય, સૂર-

दृगल (दृशे [दर्शनाय] अलति अल् [पर्याप्तौ] अच्) क्ली० लं. વિભાગ, કટકો.

दृग्गति (दृशः गतिः) स्त्री० तिः દૃષ્ટિની ગતિ.

दृग्गोल (दृक्स्थितः गोलः) क्ली० लं. ખગોલનો અંતર્ગત એક ગોલ.

दृग्ज्या (दृषि ज्येव) स्त्री० ज्या. જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ દિનમાન શોધવા માટે શંકુછાયામાં વપરાતી ક્ષેત્રસ્થ જીવા.

दृग्लंबन (दृश् लंब् ल्युट्) क्ली० नं. ગ્રહણ જોવામાં ઉપયોગી દૃગ્ક્ષેત્રસ્થ લંબ. [વેશ્યા.

दृग्विलासिनी (दृशि विलासो यस्याः) स्त्री० नी.

दृग्विष (दृशि विषं यस्य) पु० षः ૧ જેના નેત्रમાં

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઝેર હોય છે તે (પ્રાણી વગેરે.)

दडक ( ) पु० कः રાંધવા માટે જમીનમાં ખોદેલી ચૂલ.

दढ (दृंह् दृहि वा क्त) त्रि० ढः-ढा ढं. १ કઠણ. २ શક્તિવાળું. ३ સમર્થ. ४ ધટ. ५ સ્થૂલ. ६ અશિથિલ. ७ મજબુત.

दढ (,,) क्ली० ढं. લોખંડ, લોહું.

दढकंटक (दृढः कंटकः यस्य) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.

दढकांड (दृढः कांडो यस्य) पु० डः વાંસ.

दढक्षात्र (दृढं क्षात्रमस्य) पु० त्रः ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.

दढक्षुरा (दृढं क्षुरमिव अग्रं यस्याः) स्त्री० रा. [એક જાતનું તૃણ.

दढगात्रिक (दृढं गात्रं यस्य) त्रि० कः-का-कं. મજબુત શરીરવાળું.

दढगात्रिका (दृढगात्रमस्याः) स्त्री० का. [તની સાકર.

दढग्रंथि (दृढो ग्रंथिः पर्वाऽस्य) पु० थिः વાંસ, વાંસડો, વંશ.

दढग्रंथि (दृढा ग्रंथिः) स्त्री० थिः મજબુત ગાંઠ.

दढग्रंथि (दृढो ग्रंथिर्यस्य) त्रि० थिः-थिः-थि. મજબુત ગાંઠવાળું.

दढच्युत ( ) पु० तः પરપુરંજય રાજાની પુત્રીથી અગસ્ત્ય મુનિને થયેલો પુત્ર; इध्मवाह. [ધવવૃક્ષ.

दढतरु (दृढः तरुः) पु० रुः એક જાતનું ઝાડ.

दढता (दृढस्य भावः) स्त्री० ता. १ દૃઢપણું. २ નક્કીપણું. ३ મજબુતપણું. ४ સ્થિરપણું. दार्ढ्य.

दढत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दढत्वच् (दृढात्वक यस्य) पु० क्-ग्. यावनाल शर.

दढदंशक (दृढं दंशति दंश् ण्वुल्) पु० कः એક જાતનું માછલું. [शाऽयमुनि.

दढधन (दृढं धनं निश्चयरूपा संपत्तिर्यस्य) पु० नः

दढधनुष् (दृढं धनुरस्य) पु० नुः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दढधन्वन् (दृढं धनुरस्य अनङ्) त्रि० न्वा. १ ધનુર્વિદ્યા જાણનારું. २ દૃઢ ધનુષ્યવાળું.

' राजानं दृढधन्वानं दिलीपं सत्यवादिनम् '
महाभारतम्.

दढनिश्चय (दृढो निश्चयो यस्य) पु० यः १ ભવસાગરમાંથી વિરામ પામેલ સ્થિરપ્રજ્ઞ. २ દૃઢ નિશ્ચયવાળું. [रः નાળીએરનું ઝાડ.

दढनीर (दृढं कालेन दृढतां प्राप्तं नीरं यस्य) पु०

दढनेमि (दृढा नेमिरस्य) पु० मिः १ અજમીઢ વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા. २ મજબુત નેમિવાળો રથ.

दढपत्र (दृढं पत्रमस्य) पु० त्रः વાંસ, વાંસડો.

दढपाद (दृढः पादः पदनं ज्ञानमस्य) पु० दः દૃઢનિશ્ચય શબ્દ જુઓ.

दढपाद (दृढः पादो यस्य) पु० दः બ્રહ્મા.

दढपृष्ठक (दृढं पृष्ठं यस्य कप्) पु० कः કાચબો.

दढप्ररोह (दृढः प्ररोहः अंकुरो यस्य) पु० हः વડલો, વડનું ઝાડ, વડ.

दढफल (दृढं फलमस्य) पु० लः નાળીએરનું ઝાડ.

दढबंधिन् (दृढं बध्नाति) त्रि० धी-धिनी-धि. મજબુત બંધન કરનાર. [नी. સ્યામા લતા.

दढबंधिनी (दृढं बध्नाति ग्रथ्नाति स्वाश्रयं) स्त्री०

दढभक्ति (दृढा भक्तिर्यस्य) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति. દૃઢ સેવાવાળું, અવિચલ ભક્તિવાળું.

दढभक्ति (दृढा भक्तिर्यस्याः) स्त्री० क्तिः १ પતિઉપર મજબુત ભક્તિ જેની છે એવી સ્ત્રી. २ દૃઢ ભક્તિવાળી વેશ્યા.

दढभूमि (दृढा भूमिरवस्था यस्य) पु० मिः મનની સ્થિરતા કરવા માટે યોગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક જાતનો યોગાભ્યાસ.

' स तु दीर्घकालनैरन्तर्यसत्कारसेवितो दृढभूमिः '
योगदर्शनम्.

दढभूमि (दृढा भूमिः) स्त्री० मिः દૃઢ પૃથ્વી.

दढमुष्टि (दृढो मुष्टिर्धारणे यस्य) पु० ष्टिः ખડ્ગ વગેરે. [ष्टिः-ष्टि. કૃપણ, સુભ.

दढमुष्टि (दृढं बद्धो दानार्थं मुष्टिर्यस्य) त्रि० ष्टिः-

दढमुष्टि (दृढो मुष्टिः तदाघातो यस्य) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. મજબુત મૂઠ ઠોકનાર.

दढमूल (दृढं मूलमस्य) पु० लः १ મુંજતૃણ. २ નાળીએરનું ઝાડ. ३ એક જાતનું તૃણ.

दढरंगा (दृढो रंगो रंजनं यस्याः) स्त्री० गा. કટકી.

दढरथ (दृढो रथोऽस्य) पु० थः ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો પુત્ર, કક્ષેયુ વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા. [२रागवाळुं. २ પ્રબલ રૂચિવાળું.

दढरुचि (दृढं रुचिर्यस्य) त्रि० चिः-चिः-चि. १ स्थि-

दढरुचि (दृढा रुचिः) स्त्री० चिः દૃઢ રુચિ.

दढलोमन् (दृढानि लोमान्यस्य) त्रि० मा-मा-मन्. કઠણ વાળવાળું.

दढलोमन् (,,) पु० मा. ભૂંડ, ડુક્કર.

दढवर्मन् (दृढं वर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. મજબુત બખ્તરવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दृढवल्कल (दृढं वल्कलमस्य) पु० लः સોપારીનું ઝાડ.

दृढवीज (बीज) (दृढं बीजमस्य) पु० जः १ ખોરડી, ખોરનું ઝાડ. २ એક જાતનું ઝાડ.

दृढवीज (दृढं बीजम्) क्ली० जं. કડણ બી-ઠળિયો.

दृढवीज (दृढं बीजं यस्य) त्रि० जः-जा-जं. મજબુત બીવાળું. [ઋષિ.

दृढव्य ( ) पु० व्यः તે નામનો એક

दृढव्रत (दृढं व्रतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. १ સ્થિર સંકલ્પવાળું. २ વિદ્વાન્.

एवं दृढव्रतो नित्यं ब्रह्मचारी समाहितः' । मनुः ।

दृढव्रत (दृढं व्रतं) क्ली० तं. દૃઢ વ્રત, અચલ સંકલ્પ. [સાંધણવાળું.

दृढसंध (दृढा संधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. મજબુત

दृढसंध (दृढा संधा यस्य) पु० धः ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર.

दृढसंधि (दृढः संधिर्यस्य) त्रि० धिः-धिः-धि. १ મજબુત રીતે સાંધેલું. २ દૃઢ સાંધણવાળું.

दृढसंधि (दृढः संधिः) पु० धिः મજબુત સંધિ.

दृढसूत्रिका (दृढं सूत्रं यस्याः) स्त्री० का. મૂર્વાલતા.

दृढसेन (दृढा सेनाऽस्य) पु० नः જનમેજયના વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

दृढस्कंध (दृढः स्कंधोऽस्य) पु० धः એક જાતનું ઝાડ. ક્ષીરિવૃક્ષ.

दृढस्यु ( ) पु० स्युः અગસ્ત્ય ઋષિનો લોપામુદ્રાના પેટે પેદા થયેલ પુત્ર.

दृढहनु (दृढः हनुरस्य) पु० नुः આજમીઢ વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

दृढहस्त (दृढः हस्तः हस्तव्यापारोऽस्य) पु० स्तः १ તે નામનો એક ધૃતરાષ્ટ્રપુત્ર. २ ખડ્ગવિગેરેની મૂઠ મજબુત પકડનાર શૂર વિગેરે. ३ મજબુત હાથવાળો.

दृढा (दृह् क्त टाप्) स्त्री० ढा. લોંયઆંબલી.

दृढाक्ष (दृढान्यक्षीण्यस्य) पु० क्षः તે નામનો એક રાજા.

दृढांग (दृढमंगमस्य) क्ली० गं. હીરો.

दृढांग (दृढमंगमस्य) त्रि० गः-गा-गं. મજબુત શરીરવાળું.

दृढांग (दृढमंगम्) क्ली० गं. મજબુત અંગ.

दृढायु (दृढं आयुर्यस्य) पु० युः ત્રીજા મનુ સાવર્ણિનો તે નામનો પુત્ર.

दृढायुध (दृढमायुधं तद्व्यापारो यस्य) पु० धः યુદ્ધમાર્ગમાંથી નહિ પાછો ફરનારો શૂર.

'दृढायुधौ ध्रुवपातौ युद्धे च कृतनिश्चयौ'

। महाभारतम् ।

दृढाश्व (दृढः अश्वः अस्य) पु० श्वः ધુંધુમાર રાજાનો પુત્ર.

दृढिमन् (दृढ इमनच्) पु० मा. દૃઢતા શબ્દ જુઓ.

दृढीकरण (दृढ च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. દૃઢ કરવું તે, મજબુત કરવું તે, પુષ્ટિ. [જુઓ.

दृढीकार (दृढ च्वि कृ घञ्) पु० रः ઉપલો શબ્દ

दृढीकृत (दृढ च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. દૃઢ કરેલ.

दृढेषुधि (दृढं बद्धं इषुधिर्येन) पु० धिः १ જેણે ભાથો મજબુત બાંધેલ છે તે શૂર. २ તે નામનો એક રાજા.

'अविक्षिच्चपलो धूर्तः कृतवैन्युर्दृढेषुधिः' ।

महाभारतम् ।

दृत (दृ तृ वा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ આદર કરેલું. २ સત્કાર કરેલું. ३ ફાડેલું. ४ ચીરેલું.

दृता (दृ क्त टाप्) स्त्री० ता. છરાનું ઝાડ.

दृति (दृ ति) स्त्री० तिः १ તેલ પાણી વગેરે પ્રવાહી પદાર્થ રાખવાનું ચામડાનું પાત્ર. २ એક જાતનું માછલું. ३ ગલકંબલ. ४ વાળવાળું ચામડું. ५ આદર. [જાતનું ઝાડ.

दृतिधारक (दृतिं दृत्याकारं धारयति) पु० कः એક-

दृतिवातवतोरयन (दृतिवातवतोः अयनं यः) क्ली० नं. એક જાતનું સત્ર. [તરો.

दृतिहरि (दृतिं चर्ममयं द्रव्यं हरति) पु० रिः કૂ-

दृतिहार (दृति हृ अण्) पु० रः १ ભીસ્તી, પખાલી. २ મસક લઈ જનારો.

दृंभू (दृन् भू क्विप्) पु० भूः १ વજ્ર. २ સૂર્ય. ३ રાજા. ४ યમ. ५ આકડાનું ઝાડ.

दृन्भू (दृन् भू क्विप्) स्त्री० भूः १ ચક્ર. २ સર્પ.

दृप् (तुदा०पर० सेट् दृपति) १ પીડવું. २ દુઃખ દેવું. ३ બાધ કરવો. [२ સંદીપ્ત કરવું.

दृप् (चुरा० उभय० सेट् दर्पयति-ते) १ સળગાવવું.

दृप् (भ्वा० पर० सेट् दर्पति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

दृप् (दिवा० पर० वेट् दृप्यति) १ હર્ષ પામવો, આનંદ પામવો, ખુશી થવું. २ ગર્વ કરવો, ગર્વિષ્ઠ થવું. [હર્ષવાળું.

दृप्त (दृप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ ગર્વવાળું. २

दृप्यत् (दृप् शतृ) त्रि० प्यन्-प्यंती-प्यत्. १ ગર્વ કરતું, હર્ષ કરતું.

दृप्र (दृप् रक्) त्रि० प्रः-प्रा-प्रं. બલવાળું, જોરાવર.

दृफ् (तुदा० पर० सेट् दृंफति) પીડવું, દુઃખ દેવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

દબ્ધ (દમ્ ક્ત) ત્રિ૦ દ્ધઃ-દ્ધા-દ્ધં. ૧ ભય પામેલું, બીધેલું. ૨ બાંધેલું. ૩ ગુંથેલું.

દબ્ધ્ર (,,) ક્લી૦ દ્ધં. ૧ ભય, બીક. ૨ ગુંથવું, ગુંથણી. ૩ બાંધવું.

દમ્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ દર્ભયતિ-તે) ૧ ગુંથવું. ૨ બીવું, ભય પામવું.

દમ્ (તુદા૦ પર૦ સેટ્ દમતિ) ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દમ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ દમતિ) બીવું, ભય પામવું.

દશ્ (ભ્વા૦ પર૦ અનિટ્ પશ્યતિ) જોવું.

દશ્ (દશ્ ક્વિન્) ત્રિ૦ ક્-ગ્. ૧ જોનાર, દેખનાર. ૨ જ્ઞાની.

દશ્ (,,) સ્ત્રી૦ ક્-ગ્. ૧ જોવું તે, દેખવું તે. ૨ નજર, દૃષ્ટિ. ૩ નેત્ર, આંખ. ૪ ઇંદ્રિયથી જાણવું, સમજવું, વગેરે જ્ઞાન. ૫ એ સંખ્યાની સંજ્ઞા.

દશતિ (દશ્ અતિક્) સ્ત્રી૦ તિઃ દર્શન.

દશદ્ (દષદ્ પૃષો૦) સ્ત્રી૦ત્-દ્. ૧ પત્થર. ૨ ખડક. ૩ કરીઆણું વગેરે દળવાનો પત્થરનો પાટો.

દશદ્વતી (દશદ્વતી પૃષો૦) સ્ત્રી૦ તી. ૧ આર્યાવર્તની સીમામાં રહેલી તે નામની એક નદી. ૨ કાત્યાયની. [નેત્ર.

દશા (દશ્ હલંતત્વાત્ વા ટાપ્) સ્ત્રી૦ શા. આંખ,

દશાકાંક્ષ્ય (દશયા આકાંક્ષ્યં) ક્લી૦ ક્ષ્યં. પદ્મ.

દશાન (દશ્ આનચ્) ક્લી૦ નં. તેજ, કાંતિ.

દશાન (દશ્ આનચ્) પુ૦ નઃ ૧ ઉપાધ્યાય. ૨ ગુરુ. ૩ પ્રહ્લાદપુત્ર વિરોચન. ૪ રાજા, લોકપાલ. ૫ બ્રાહ્મણ. ૬ આચાર્ય.

દશિ (દશ્ કિ) સ્ત્રી૦ શિઃ ૧ નેત્ર. ૨ પ્રકાશ.

'દ્રષ્ટા દૃશિમાત્રઃ શુદ્ધોઽપિ પ્રત્યયાનુપશ્યઃ'

। યોગદર્શનમ્ ।

દશી (દશ્ કિ ઙીષ્) સ્ત્રી૦ શી. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દશોપમ (દશાયા ઉપમા યત્ર) ક્લી૦ મં. કમલ, પદ્મ.

દશ્ય (દશ્ યત્) ત્રિ૦ શ્યઃ-શ્યા-શ્યં. ૧ જોવા યોગ્ય. ૨ સુંદર. ૩ જ્ઞેય. ૪ પ્રકાશ્ય. દર્શનીય.

દશ્યકાવ્ય (દશ્યં કાવ્યં) ક્લી૦ વ્યં. જોવા યોગ્ય નાટક વગેરે.

દશ્યત્વ (દશ્યસ્ય ભાવઃ) ક્લી૦ ત્વં. દૃશ્ય હોવાપણું.

દશ્યાંક (દશ્યઃ અંકઃ) પુ૦ કઃ ૪૮રાશિ. દશ્ય.

દશ્વન્ (દશ્ ક્વનિપ્) ત્રિ૦ શ્વા-શ્વા-શ્વન્. જોનાર, દેખનાર, દર્શક.

'અનાકૃષ્ટસ્ય વિષયૈર્વિદ્યાનાં પારદશ્વનઃ'।

રઘુવંશમ્ ।

દષદ્ (દૃ અદિ ષુક્) સ્ત્રી૦ ત્-દ્. ૧ પત્થર, પાષાણ. ૨ પીશવાની શિલા. [વેરો.

દષદિમાષક (દષદિ દેયઃ માષકઃ) પુ૦ કઃ ધંટી-

દષદ્વત્ (દષદઃ સંત્યસ્મિન્ મતુપ્) ત્રિ૦ વાન્-વતી-વત્. પત્થરવાળું.

દષદ્વતી (દષદ્ વત્ ઙીષ્) સ્ત્રી૦ તી. ૧ દશદ્વતી શબ્દ જુઓ. ૨ વિશ્વામિત્રની પત્ની.

દષ્ટ (દશ્ ક્ત) ત્રિ૦ ષ્ટઃ ષ્ટા-ષ્ટં. ૧ જોયેલું, દેખેલું. ૨ જાણેલું.

દષ્ટ (દશ્ ક્ત) ક્લી૦ ષ્ટં. ૧ જોવું તે. ૨ દર્શન. ૩ સાક્ષાત્કાર. ૪ પોતાના દેશમાં રહેલ ચોરવિગેરેથી રાજાનો ભય. ૫ પારકા દેશથી રાજાને પોતાના દેશને દાહ વિગેરેનો ભય. ૬ દેખાવ.

દષ્ટકૂટ (દષ્ટં કૂટં યસ્મિન્) ક્લી૦ ટં. ઉખાણું, કોયડો.

દષ્ટદોષ (દષ્ટો દોષઃ રાગલોભાદિર્યસ્ય) ત્રિ૦ ષઃ-ષા-ષં. જાણેલો છે રાગ લોભ વિગેરે દોષ જેણે તે.

દષ્ટદોષ (દષ્ટો જ્ઞાતઃ દોષો યેન) ત્રિ૦ ષઃ-ષા-ષં. ૧ જેણે દોષ જાણેલ છે તે. ૨ છિદ્ર જોનાર રિપુ વિગેરે. [દૃષ્ટિમાં ન પડવું એવું હોવું.

દષ્ટનષ્ટતા (દષ્ટનષ્ટસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૦ તા. કોઇ ઠેકાણેથી

દષ્ટનષ્ટત્વ (દષ્ટ નષ્ટસ્ય ભાવઃ) ક્લી૦ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દષ્ટપૃષ્ઠ (દષ્ટં પ્રતિયોધૈઃ પૃષ્ઠમસ્ય) ત્રિ૦ ષ્ટ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. સામા શત્રુ વગેરેએ જેની પીઠ દીઠેલી છે તે, ભાગતું, નાસતું, પલાયન કરતું.

દષ્ટપ્રત્યય (દષ્ટેન [દર્શનેન] પ્રત્યયઃ [વિશ્વાસો] યસ્ય) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. માત્ર જોવાવડે દૃઢ નિશ્ચય બાંધનાર.

દષ્ટરજસ્ (દષ્ટં રજ આર્તવં યયા) સ્ત્રી૦ જાઃ જેને અટકાવ આવેલો છે એવી નારી, મધ્યમપ્રૌઢા.

દષ્ટવત્ (દષ્ટ મતુપ્) ત્રિ૦ વાન્-વતી-વત્. જોનાર, દેખનાર.

દષ્ટાંત (દષ્ટઃ અંતઃ વિષયપરિચ્છેદો યત્ર) પુ૦ તઃ ૧ દાખલો, ઉદાહરણ. ૨ તે નામનો એક અર્થાલંકાર. ૩ શાસ્ત્ર. ૪ મરણ.

'સાધ્યસાધર્મ્યાત્ તદ્ધર્મભાવો દૃષ્ટાન્ત ઉદાહરણમ્'।

। ગૌતમસૂત્રમ્ ।

દષ્ટાંતતસ્ (દષ્ટાંત તસિલ્) અવ્ય૦ તઃ દાખલાથી, ઉદાહરણથી. [૩ આંખ. ૪ પ્રકાશ. ૫ જ્ઞાન.

દષ્ટિ (દશ્ ક્તિન્) સ્ત્રી૦ ષ્ટિઃ ૧ જોવું તે. ૨ નજર.

દષ્ટિકૃત્ (દષ્ટિ કરોતિ કૃ ક્વિપ્) ત્રિ૦ ત્. ૧ નજર કરનાર. ૨ દૃષ્ટિ કરનાર, જોનાર, દેખનાર.

દષ્ટિકૃત્ (,,) ક્લી૦ ત્. ૧ જાસવંદીનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પુલ. ૨ સ્થલપદ્મ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दृष्टिकृत (दृष्टिः लोकानां दृष्टिः कृता येन) क्ली० तं. **दृष्टिकृत** (दृष्टिः कृता येन) त्रि० तः-ता-तं. જેણે દૃષ્ટિ કરેલી છે તે.

दृष्टिक्षेप (दृष्टेः क्षेपः) पु० पः નજર ફેંકવી તે, નજર નાંખવી તે, દૃષ્ટિપાત. [વિષય.

दृष्टिगत (दृष्टिं गतः विषयतया प्राप्तः) पु० तः નેત્ર-

दृष्टिगत (दृष्टिं गतं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ નજરને પામેલું. ૨ આંખમાં થયેલ રોગ વિગેરે.

दृष्टिगुण (दृष्ट्या गुण्यतेऽभ्यस्यतेऽत्र) पु० णः લક્ષ્ય, નિશાન, નિશાનો. [ગેરે.)

दृष्टिगुण (दृष्टेर्गुणः) पु० णः નેત્રનો ગુણ (૩૫ વિ-

दृष्टिनिपात (दृष्टेर्निपातः) पु० तः વિષય ઉપર દૃષ્ટિનું પડવું તે.

दृष्टिपात (दृष्टेः पातः) पु० तः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दृष्टिपूत (दृष्ट्या पूतं) त्रि० तः-ता-तं. જોવાથી પવિત્ર થયેલું, દૃષ્ટિવડે પાવન થયેલું.

दृष्टिबंधु (दृष्टेर्नेत्रस्य बंधुरिव सादृश्यत्वात्) पु० धुः આગીઓ જીવડો [મની એક વાદ્યરૂપ કથા.

दृष्टिवाद (दृष्टेः वादो यत्र) पु० दः બૌદ્ધની તે ના-

" दृष्टिवादो द्वादशाङ्गी स्याद्गणिपिटकाह्वया ।
प्रतिकर्मसूत्रपूर्वानुयोगो पूर्वगतचूलिकाः ।
पञ्च स्युर्दृष्टिवादभेदाः पूर्वाणि चतुर्दशापि पूर्वगते "
। हेमचन्द्रः ।

दृष्टिविक्षेप (दृष्टे र्विक्षेपः) पु० पः કટાક્ષથી જોવું તે, નજર નાંખવી તે, નજર પાડવી તે.

दृष्टिविक्षेप (दृष्टेः तदेकदेशस्य विक्षेपः) पु० पः કટાક્ષથી જોવું, અપાંગદર્શન.

दृष्टिविभ्रम (दृष्टेर्विभ्रमः विलासभेदः) पु० मः નેત્રનો એક જાતનો વિલાસ. [નજરનો ભ્રમ.

दृष्टिविभ्रम (दृष्टेर्विभ्रमः) पु० मः જોવામાં ભ્રાંતિ,

दृष्टिविष (दृष्टौ विषो यस्य) पु० यः એક જાતનો સર્પ.

दृष्ट्वा (दृश् क्त्वा) अव्य० ष्ट्वा. જોઇને, દેખીને.

दृह् (भ्वा० पर० सेट् दर्हति) વધવું, વૃદ્ધિ પામવું.

दृहित (दृह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વધેલું, વૃદ્ધિપા-મેલું. [ભવું.

दृ (भ्वा० पर० सेट् दरति) ડરવું, બીવું, ભય પા-

दृ (दिवा० पर० सेट् दीर्यति) ફાડવું, ચીરવું.

दृ (क्र्या० पर० सेट् दृणाति) ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दे (भ्वा० आत्म० अनिट्) ૧ પાલવું, રક્ષવું. ૨ રાખવું. [સ્વી, ચળકતું, દીપતું, ઓપતું.

देदीप्यमान (दीप् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. તેજ-

देय (दा यत्) त्रि० यः-या-यं. દેવા યોગ્ય, આપવા લાયક, દાન કરવા યોગ્ય. दातव्य, दानार्ह.

' स्वं कुटुम्बाविरोधेन देयं दारसुताहते ।
नान्वये सति सर्वस्वं यच्चान्यस्मै प्रतिश्रुतम् ' ॥
याज्ञवल्क्यः ॥

देव् (भ्वा० आत्म० सेट् देवते) ૧ રમવું, ખેલવું, ક્રીડા કરવી. ૨ વિલાપ કરવો.

देव (दिव् अच्) पु० वः ૧ દેવતા. ૨ નાટકની ભા-ષામાં રાજા. ૩ રાજા. ૪ મેઘ. ૫ પારો, પારદ. ૬ પોતાના વરનો નાનો ભાઈ, દિયર. ૭ બ્રાહ્મણોની ઉપાધિનો એક ભેદ. ૮ પરમાત્મા. ૯ ઈશ્વર. ૧૦ બાળક. ૧૧ મૂર્ખ. ૧૨ દેવદારનું ઝાડ.

देव (,,) त्रि० वः-वा-वं. ૧ પૂજ્ય. ૨ દીપ્ત.

देव (,,) क्ली० वं. ઇંદ્રિય.

देवऋषभ (प्रकृतिवद्भावः) पु० भः કશ્યપની કન્યા અને ધર્મપત્નીના પેટે પેદા થયેલ તે નામનો પુત્ર.

देवऋषि (पूज्यत्वात् प्रकृतिवद्भावः) पु० र्षिः નારદ વગેરે દેવર્ષિ.

' अथ देवऋषी राजन् संपरेतं नृपात्मजम् ' ।
भागवतम् ।

देवक (दिव् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ખેલનાર, રમ-નાર, ક્રીડા કરનાર.

देवक (,,) पु० कः ૧ તે નામનો ગંધર્વનો પતિ. ૨ કૃષ્ણની માનો બાપ, દેવકીપિતા.

देवकर्दम (देवप्रियः कर्दम इव) पु० मः ચંદન, અગુરુ, કપૂર, અને કેસરનો વાટેલો અથવા પીસે-લો કચરો. [ની માતા.

देवकसुता (देवकस्य सुता) स्त्री० ता. દેવકી, કૃષ્ણ-

देवकात्मजा (देवकस्य आत्मजा) स्त्री० जा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

देवकार्य (देवप्रियार्थं कार्यं) क्ली० र्यं. ૧ દેવતાપ્રીત્યર્થ હરકોઇ કામ. ૨ દેવનું ચાહેલું કાર્ય.

देवकाष्ठ (देवप्रियं काष्ठं) क्ली० ष्ठं. દેવદારનું ઝાડ.

देवकिरी (देवप्रिया किरीव) स्त्री० री. તે નામની એક રાગણી, મેઘરાગની પત્ની.

' ललिता मालती गौरी नाटी देवकिरी तथा ।
' मेघरागस्य रागिण्यो भवन्तीमाः सुमध्यमाः ' ।
सङ्गीतग्रन्थात्।

देवकिल्बिष (देवेन कृतं किल्बिषं अनिष्टं कर्म) क्ली० षं. ૧ વરુણે કરેલું પાશધંધન. ૨ યમે કરેલું પાદ-બંધન વગેરે. ૩ દેવનું કરેલું અનિષ્ટ કર્મ.

देवकी (देवक पुंयोगे ङीष्) स्त्री० की. શ્રીકૃષ્ણની

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

माता.

देवकीनंदन (देवक्या नंदनः) पु० नः श्रीकृष्ण.

देवकीय (देवस्येदं छ कुक् च) त्रि० यः-या-यं. देवनुं, देवसंबंधी.

देवकीपुत्र (देवक्याः पुत्रः) पु० त्रः श्रीकृष्ण.

देवकीमातृ (देवकी माता यस्य) पु० ता. वासुदेव, श्रीकृष्ण. [तो पाणीनो स्वतःसिद्ध कुंडः.

देवकुंड (देवकृतं कुंडं) क्ली० डं. पोतानी मेळे थहे-

देवकुरुंबा ( ) स्त्री० बा. महादेवाणी.

देवकुल (देवार्थं कुलम्) क्ली०लं. देवळ, देवनुं हहेरुं.

देवकुल (देवानां कुलं) क्ली० लं. देवनो वंश, देवनुं कुल, देवनुं टोळुं.

देवकुल्या (देवानां कुल्या) स्त्री० ल्या. गंगा, भागीरथी.

देवकुसुम (देव श्रियं कुसुमं) क्ली० मं. लविंग.

देवकूट ( ) क्ली. टं. वसिष्ठाश्रम पासेनुं ते नामनुं एक तीर्थ.

देवक्षत्र ( ) पु० त्रः क्रोष्टुवंशमां पेदा थयेल ते नामनो एक राजा.

देवखात (देवेन खातं खन् क्त) क्ली० तं. कोश्रीए नहि बांधेलुं अथवा खोदेलुं अकृत्रिम जलाशय. २ गुफा.

देवखातक (देवखातमेव स्वार्थे कन्) क्ली० कं. कोश्रीए न बांधेल अथवा खोदेल अकृत्रिम जलाशय.

देवखातविल (देवखातं विलम्) क्ली० लं. गुफा, क्षेतर.

देवगण (देवानां गणः) पु० णः देवनो समूह.

देवगण (देवसंज्ञको गणः) पु० णः एक जातनुं नक्षत्र. [वेश्या, अप्सरा.

देवगणिका (देवानां गणिका) स्त्री० का. स्वर्गनी

देवगंधर्व (देवानां समीपे गंधर्वः गायनः) पु० र्वः देवनी पासे गायन करनार गंधर्व.

देवगर्भ (देवात् गर्भो यस्य) त्रि० र्भः-र्भा र्भं. देवथकी जेनो गर्भ रहेल होय छे ते.

देवगांधार (देवप्रियः देवयोग्यो वा गांधारः) पु० रः स्वरभेद. [गनी पत्नी, एक रागणी.

देवगांधारी (देवप्रिया गांधारी) स्त्री० री. श्रीरा-

' गान्धारी देवगान्धारी मालवी श्रीश्च सारवी ।
रामकिर्यापि रागिण्यः श्रीरागस्य प्रिया इमाः ' ।
सङ्गीतग्रन्थात् ।

देवगायन (देवानां गायनः गायकः) पु० नः देवनो गवैयो, गंधर्व. [एक पर्वत.

देवगिरि ( ) स्त्री० री. देवगांधारी शब्द जुओ. [आर्य. २ देवनो पिता, ऽस्यप.

देवगुरु (देवानां गुरुः) पु० रुः १ बृहस्पति, सुरा-

देवगुह्य (देवानां गुह्यं) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. देवनुं अत्यंत छानुं.

देवगुह्य (देवाद् गुह्यं) क्ली० ह्यं. भरण्य.

देवगृह (देवानां गृहं) क्ली० हं. देवळ, देहेरुं, देवालय. [ग्रह.

देवग्रह (देवसंज्ञको ग्रहः) पु० हः ते नामनो एक

देवचर्या (देवानां चर्या) स्त्री०र्या. देवमाटे आचरण, पूजा, होम वगेरे.

देवचिकित्सक (देवानां चिकित्सकौ) पु० द्वि० कौ. १ देवना वैद्य अश्विनीकुमार. २ ए संख्यानी संज्ञा. ३ अश्वनी नक्षत्र. [हार.

देवच्छंद (देवैरिच्छंद्यते प्रार्थ्यते) पु० दः सो सेरनो

देवच्छंदस (देवप्रियं छंदः टच्) क्ली० सं. ते नामनो एक वैदिक छंद.

देवजग्ध (देवैर्जग्धं) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. देवे खाधेलुं, देवे भक्षण करेलुं. [तृण.

देवजग्ध (,,) क्ली० ग्धं. एक जातनुं

देवजग्धक (देवजग्ध स्वार्थे कन्) क्ली० कं. उपलेह शब्द जुओ. [देव.

देवजन (देवानां जनः) पु० नः गंधर्व, वगेरे उप-

देवजनविद्या (देवजनानां विद्या) स्त्री० द्या. गंधर्व विद्या. [उत्पन्न थयलुं.

देवजात (देवेभ्यो जातः) त्रि० तः-ता-तं. देवथी

देवजात (देवानां जातं) क्ली० तं. देवनो समूह.

देवट (दिव् अटन्) त्रि० टः-टा-टं. शिल्पी, कारीगर, कला कौशल्यवाळुं.

देवट्टी (देवशब्दमटते [अतिक्रामति] अट् अण् ङीष्) स्त्री० ट्टी. समुद्रतीर उपर रहेनार एक जातनुं पंखी. [दीप्त. २ अतिशय देव.

देवतर (अतिशयेन देवः) त्रि० रः-रा-रं. १ अतिशय

देवतरु (देवप्रियस्तरुः) पु० रुः १ मंदार, पारिजातक, संतान, कल्पवृक्ष अने हरिचंदन एवां पांच झाड पैकी प्रत्येक. २ पूजा करवा योग्य वृक्ष.

' पञ्चैते देवतरवः मन्दारः पारिजातकः ।
सन्तानः कल्पवृक्षश्च पुंसि वा हरिचन्दनम् ' ॥
अमरः ॥

देवता (देव स्वार्थे तल् टाप्) स्त्री० ता. १ देव, देवता. २ देवनी मूर्ति. ३ धोळा धतुरानुं झाड.

देवता (देवस्य भावः) स्त्री० ता. देवपणुं.

देवताजित् (देवतां जयति जि क्विप्) पु० त्-द्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

असुर विशेरे.

देवताड (देवप्रियः ताडः) पु० ड: १ એક જાતની વનસ્પતિ. २ એક જાતનું ઝાડ. [राजु.

देवताड (देवौ आदित्यचन्द्रौ ताडयति) पु० ड: **देवताड** (देवनाय दीपनाय ताड्यतेऽसौ) पु० ड: १ અગ્નિ, વહ્નિ. २ ચીત્રાનું ઝાડ.

देवताडक (देवताड स्वार्थे कन्) पु० क: એક જાતનું તૃણ. [ચિ વિશેરે. २ હિરણ્યગર્ભ.

देवतात (देवानां तातः) पु० तः १ કશ્યપ, મરી-

देवताधिकरण (देवता [कर्मसु तदधिकारित्वमनाधिकारित्वं वा] अधिक्रियते [विचार्यते] यत्र अधिकृ आधारे ल्युट्) क्ली० णं. દેવયજ્ઞમાં અધિકાર વા અનધિકારનો જેમાં વિચાર કરવામાં આવે છે તે.

देवताधिप (देवतानामधिपः) पु० पः ઇન્દ્ર.

देवतानुक्रम (देवतानामनुक्रमः) पु० मः દેવતાનો અનુક્રમ. [नी भूर्ति.

देवताप्रतिमा (देवतायाः प्रतिमा) स्त्री० मा. દેવ-

देवताप्रतिष्ठा (देवतायाः प्रतिष्ठा) स्त्री० ष्ठा. शास्त्रविधिपूर्वक દેવની પ્રતિષ્ઠા. [पूजा.

देवताभ्यर्चन (देवताया अभ्यर्चनं) क्ली० नं. દેવ-

देवतायतन (देवताया आयतनं) क्ली० नं. દેવળ, દહેરૂં, દેવાલય. [वनस्पति नागबला.

देवदंउा (देवात् मेघात् दण्डो यस्याः) स्त्री० डा.

देवदत्त (देवेन दत्तं) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. દેવે આપેલું, દેવતાએ દીધેલું.

देवदत्त (देवेन दत्तः) पु० त्तः १ અર્જુનનો શંખ. २ બૌદ્ધમત સ્થાપન કર્ત્તાનો નાનો ભાઇ. ૩ શરીર માંહેલો બગાસું લાવનારો તે નામનો વાયુ.

देवदत्त (देवा एनं देयासुः क्त) पु० त्तः સંજ્ઞા શબ્દ પ્રતિપાદ્ય નરભેદ. [આપેલ ભોંય વિગેરે.

देवदत्त (देवाय दत्तं) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. દેવને અર્પે

देवदत्ताग्रज (देवदत्तस्य अग्रजः) पु० जः બુદ્ધ.

देवदर्श (देवं पश्यति दृश् अच्) त्रि० र्शः-र्शा र्शं. १ દેવને જોનાર, २ દેવતાનું દર્શન કરનાર.

देवदर्शन (देवस्य दर्शनं) क्ली० नं. દેવનું દર્શન.

देवदर्शन (देवं पश्यति) त्रि० नः-ना-नं. દેવને જોનાર. [દેવતાનું દર્શન કરીને.

देवदर्शम् (देवं दृष्ट्वा) अव्य० र्शम्. દેવને જોઇને,

देवदानी (देवानामिव दानं शुद्धिरस्याः) स्त्री० नी. એક જાતનો વેલો. [દેવદારનું ઝાડ.

देवदारु (देवानां दारु तत्प्रियं काष्ठं) पु० क्ली० रुः-रु. ' असुं पुरः पश्यसि देवदारुं पुत्रीकृतोऽसौ वृषभध्वजेन ' रघुवंशम्.

देवदालिका (देवदालीव कायति कै) स्त्री० का. महाकालवृक्ष. [લી. એક જાતનો વેલો.

देवदाली (देवेन मेघशब्देन दालो दलनमस्याः) पु०

देवदास (देवानां दासः) पु० सः દેવનો ચાકર, દેવનો નોકર. [स्त्री० सी. જંગલી બીજોરૂં.

देवदासी (देवमिन्द्रियं दास्नोति दास् अण् ङीष्) **दवदासी** (देवाय [क्रीडार्थे] दासीव) स्त्री० सी. વેશ્યા, ગણિકા.

देवदासी (देवस्य दासी परिचारिका) स्त्री० सी. દેવતાના કામમાટે રાખેલી દાસી.

देवदीप (देवार्थो दीपः) पु० पः નેત્ર, આંખ.

देवदुंदुभि (देवानां दुंदुभिरिव) पु० भिः રાતી તુલસી.

देवदुंदुभि (देवानां दुंदुभिः) पु० भिः દેવનું નગારૂં.

' देवदुन्दुभिनिर्घोषः पुष्पवृष्टिश्च खात्पतत् । '

रामायणम् ।

देवदूती (देवा इंद्रियाणि दूयंते खिद्यंतेऽनया) स्त्री० ती. જંગલી બીજોરૂં. [લઇ જનારી સ્ત્રી.

देवदूती (देवानां दूती) स्त्री० ती. દેવનો સંદેશો

देवदेव (देवेषु दीव्यति दिव् अच्) पु० वः १ મહાદેવ. २ બ્રહ્મા.

' अयाचितारं नहि देवदेवमद्रिः सुतां ग्राहयितुं शशाक '

कुमारसंभवम् ।

देवदेव (देवानां देवः) पु० वः વિષ્ણુ.

देवदेवेश (देवप्रकारः देवदेवः तस्येशः) पु० शः મહાદેવ.

देवद्युम्न (देव इवः द्युम्नः) पु० म्नः. ભારત વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

देवद्रोणी (देवस्य द्रोणीव) स्त्री० णी. १ દેવયાત્રા. २ સ્વયંભૂ વગેરેનું લિંગ રહે તેવો ખાડો.

देवद्रयंच् (देवमंचति पूजयति अञ्च् क्विन्) त्रि० द्र्यंङ्-द्र्यीची-द्र्यक् १ દેવનો પૂજારી. २ દેવદર્શને જનાર.

देवधन (देवार्थं धनं) क्ली० नं. १ દેવનિમિત્તે મૂકેલું અથવા રાખેલું દ્રવ્ય. २ દેવ જેનો માલિક છે તે ધન. [राजधानी अमरावती.

देवधानी (देवा धीयंतेऽस्यां) स्त्री० नी. ઇંદ્રની

देवधान्य (देवानां योग्यं धान्यं) क्ली० न्यं. એક જાતનું ધાન્ય.

देवधूप (देवानां प्रियो धूपः) पु० पः ગૂગળ.

देवन् (दिव अनि) पु० वाः પોતાના વરથી નાનો ભાઇ, દિયર. [पाशक.

देवन (दीव्यतेऽनेन दिव् ल्युट्) पु० नः પાસો,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

देवन (दिव् ल्युट्) क्ली० नं. क्रीडा, खेल, रमत. २ जितवानी इच्छा. ३ व्यवहार. ४ स्तुति. ५ शोभा. ६ दीप्ति.

देवन (दीव्यत्यत्र दिव् ल्युट्) क्ली० नं. १ कमल, पद्म. २ क्रीडा करवानो भाग, वाडी वगेरे.

देवनदी (देवानां नदी) स्त्री० दी. गंगा, भागीरथी.

देवनंदिन् (देवं शक्रं नंदयति) पु० स्त्री. ४ द्रनो એક द्वारपाल.

देवनल (देव इव श्रेष्ठत्वात् नलः) पु० लः ज्ञाडी अने पोली दांडीवाणु એક ज्ञातनुं तृण.

देवना (दिव् भावे युच्) पु० स्त्री० ना. १ विलाप. २ क्रीडा.

देवनाथ (देवानां नाथः) पु० थः ४ द्र.

देवनामक (देवेति नाम यस्य कप्) पु० कः विद्याधर, गंधर्व, गुह्यक वगेरे, देवयोनि. [જુओ.

देवनारक (देवस्य नारः) पु० कः उपलो शब्द

देवनिकाय (देवस्य निकायः) पु० यः १ स्वर्ग. २ देवस्थान.

देवनिर्मित (देवैर्निर्मितं) त्रि० तः-ता-तं. १ देवे रचेलुं. २ देवे ब्नावेलुं.

देवनिर्मिता (देवैर्निर्मित्ता) स्त्री० ता. गळो.

देवपति (देवानां पतिः) पु० तिः ४ द्र.

देवपत्नी (देवः पतिर्यस्याः नुम् ङीष्) स्त्री० त्नी. १ देवनी भार्या. २ એક ज्ञातनो कंद, रताळु.

देवपत्रिका (देव इव पत्राण्यस्याः) स्त्री० का. वनस्पति स्पृक्का. [काश.

देवपथ (देवस्य पंथेव) पु० थः छायामार्ग, आ-

देवपथ (देवस्थानगमनार्थः पंथा) पु० थः देवस्थाने ज्वानो मार्ग.

'दिव्यो देवपथो ह्येष नात्र गच्छन्ति मानुषाः'

महाभारतम्

देवपर (देवः परोऽस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ खेलवानी पाछळ लागेल. २ रमवानी पूठे पडेल. ३ खेलवानो लंपट. ४ देवना हाथमां सिद्धि छे એवुं विचारनार, प्रारब्धवादी.

देवपर्ण (देवप्रियं पर्णमस्य) क्ली० र्णं. सुरपर्णु.

देवपशु (देवाय उत्सृष्टः पशुः) पु० शुः देवने अर्पण करवानो पशु.

देवपाल (देव पाल् अण्) पु० लः शाकद्वीपमां रहेलो ते नामनो એક पर्वत. [दीक्षरो.

देवपुत्र (देवस्य पुत्रः) पु० त्रः देवकुमार, देवतानो

देवपुत्रिका (देवस्य पुत्रिकेव प्रियत्वात्) स्त्री० का. એलायची.

देवपुत्री (देवस्य पुत्रीव प्रियत्वात्) स्त्री० त्री. उपलो शब्द जुओ.

देवपुर् (देवानां पूः) स्त्री० पूः ४ द्रनी राजधानी, अमरावती.

देवपुर (देवानां पुरं) क्ली० रं. उपलो शब्द जुओ.

देवपुरी (देवानां पुरी) स्त्री० री. ४ द्रनी राजधानी, अमरावती. [शुरु.

देवपूज्य (देवैः पूज्यः) पु० ज्यः बृहस्पति, सुर-

देवप्रतिकृति (देवस्य प्रतिकृतिः) स्त्री० तिः देवनी मूर्ति, देवतानी प्रतिमा. [ब्द जुओ.

देवप्रतिमा (देवस्य प्रतिमा) स्त्री० मा. उपलो श-

देवप्रश्न (देवानुद्दिश्य प्रश्नः) पु० श्नः पोताना शुभाशुभ माटे प्रश्न करवो ते.

देवप्रस्थ (देव प्र स्था क) पु० स्थः सेनाबिंदु राज्ञनुं ते नामनुं એક शहेर.

देवप्रिय (देवानां प्रियः) पु० यः १ पीळा भांगरानुं ઝाड. २ ब्रह्मवृक्ष.

देवप्रिय (देवानां प्रियं) क्ली० यं. सुगंधिवाळो.

देवप्रिया (देवानां प्रिया) स्त्री० या. नागवेलनो वेलो, नागवल्ली.

देवबला (देवनामिव बलं यस्याः) स्त्री० ला. १ वनस्पति सहदेवी. २ वनस्पति त्रायभाणु.

देवबलि (देवार्थं बलिः) पु० लिः देव माटे बलि.

देवबाहु (देवानां बाहुरिव) पु० हुः १ यदुवंशमां पेदा थयेल हृदीक राज्ञनो पुत्र. २ ते नामनो એક ऋषि.

'देववाहुः शतधनुः कृतवर्मेति तत्सुताः'।

भागवतम्।

देवब्रह्मन् (देव इव ब्रह्मा) पु० ह्मा. नारदमुनि.

देवब्राह्मण (देवपूजको ब्राह्मणः) पु० णः देवनो पूज्यरो. [ઝाड.

देवभवन (देवानां भवनमिव) क्ली० नं. पीपळानुं

देवभवन (देवानां भवनं) क्ली० नं. १ स्वर्गलोक. २ देवळ, देहेरुं. [माटे कहाढेलो भाग.

देवभाग (देवाय देयो भागः) पु० गः देवने आपवा

देवभाग (देवानां भागो यत्र) पु० गः लवणु समुद्रनी उत्तरे उत्तरगोळपदार्थ.

देवभाज् (देवं भजति) त्रि० क्-ग्. देवने भजनार.

देवभीति (देवेभ्यो देवानां वा भीतिः) स्त्री० तिः देवथी भय, देवतानो ડर.

देवभू (देवानां भूः) स्त्री० भूः स्वर्गलोक.

देवभूति (देवेषु भूतिः प्राप्तिरस्याः) स्त्री० तिः मंदाकिनी, गंगा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

દેવભૂમિ (દેવાનાં પ્રિયા ભૂમિઃ) સ્ત્રી૰ મિઃ ૧ દેવની વહાલી પૃથ્વી. ૨ સ્વર્ગલોક.

' દિવં પ્રાર્થયસે વૃથાશ્રમઃ પિતુઃ પ્રદેશાસ્તવ દેવભૂમયઃ '
કુમારસંભવમ્ ।

દૈવભૂય (દેવ ભૂ ક્યપ્) ક્લી૰ યં. દેવપણું, દેવત્વ દેવભાવ.

' વિદિતમેવ ભવતાં.....પરાં નિર્વૃતિમુપેત્ય દેવભૂયં ગતાઃ સર્વે નઃ પૂર્વપુરુષા ઇતિ ' ॥
રામાયણચમ્પૂઃ ॥

દેવભૃત્ (દેવં બિર્ભર્તિ પાલયતિ ભૃ ક્વિપ્) પુ૰ ત્-દ્. ૧ ઇંદ્ર. ૨ વિષ્ણુ.

દેવભ્રાજ્ (દેવેષુ ભ્રાજતે ભ્રાજ્ ક્વિપ્) પુ૰ ટ્-ડ્. સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો રાજા.

દેવમણિ (દેવ ઇવ મણિઃ દેવપ્રિયો વા મણિઃ દેવેષુ મણિરિવ વા) પુ૰ ણિઃ ૧ કૈસ્તુભમણિ. ૨ સૂર્ય. અશ્વના ગળા ઉપર રોમાવર્તનું એક સુલક્ષણ.

દેવમત (દેવૈર્મતં) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. દેવે માનેલું, દેવસંમત. [ઋષિ.

દેવમત (,,) પુ૰ તઃ તે નામનો એક

દેવમાતૃ (દેવાનાં માતા) સ્ત્રી૰ તા. ૧ દેવની મા, અદિતિ. ૨ દાક્ષાયણી.

દેવમાતૃક (દેવઃ મેઘર્વષઃ માતેવ પાલકત્વાત્ યસ્ય કપ્] ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. વરસાદ પડવાથી જ્યાં ચોખા વગેરેનું વાવેતર થાય તેવો દેશ વગેરે, વરસાદ આવવાથી જ્યાં ખેડ થાય તેવા દેશ વગેરે.

દેવમાન (દેવાનાં માનં કાલપરિચ્છેદભેદઃ) ક્લી૰ નં. દિવ્યમાન.

દેવમાનક (દેવેષુ માનં યસ્ય કપ્ સંજ્ઞાયાં કન્ વા) પુ૰ કઃ કૈસ્તુભમણિ. દેવમંજર.

દેવમાયા (દેવસ્ય માયા) સ્ત્રી૰ યા. ૧ દેવની માયા. ૨ અવિદ્યા.

' તે દુસ્તરામતિતરન્તિ ચ દેવમાયામ્ ' ।
ભાગવતમ્ ।

દેવમાસ (દેવઃ માસઃ) પુ૰ સઃ ગર્ભથી માંડી આઠમો માસ. [સૌર માસ.

દેવમાસ (દેવાનાં માસઃ) પુ૰ સઃ ત્રીશ વર્ષનો એક

દેવમાસક (દેવમાસ એવ કન્) પુ૰ કઃ ગર્ભમાં આવ્યાથી માંડી આઠમો માસ.

દેવમીઢ (દેવ મીહ્ ક્ત) પુ૰ ઢઃ યદુવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

દૈવમીઢુષ ( ) પુ૰ ષઃ તે નામનો હસ્તીક રાજાનો પુત્ર, વસુદેવનો દાદો.

દેવમુનિ (દેવ ઇવ મુનિઃ) પુ૰ નિઃ નારદ વગેરે મુનિ.

દેવયજન (દેવા ઇજ્યન્તેઽત્ર યજ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. જેને વિષે દેવયાગ થાય છે તે; વેદિસ્થાન.

દેવયાજિ (દેવાન્ યજતે યજ્ ઇનિ) ત્રિ૰ જિઃ-જિઃ-જિ. દેવનો ઉપાસક, દેવની ઉપાસના કરનાર.

દેવયજ્ઞ (દેવાનાં યજ્ઞઃ) પુ૰ જ્ઞઃ વૈશ્વદેવના પંચયજ્ઞ માંહેલો તે નામનો યજ્ઞ. [ણાને પામેલું.

દેવયાત (દેવં દેવત્વં યાતઃ) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. દેવપ-

દેવયાત્રા (દેવાનાં યાત્રા) સ્ત્રી૰ ત્રા દેવની પ્રતિમાને એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે લઇ જવા રૂપી ઉત્સવવાળી ગતિ. [એક દાનવ.

દેવયાત્રિન્ (દેવ યાત્ર ણિનિ) પુ૰ ત્રી. તે નામનો

દેવયાન (દેવાનાં યાનં યાયતેઽનેન કરણે લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. દેવરથ, વિમાન. [પત્ની,શુક્રાચાર્યની પુત્રી.

દેવયાની (દેવ યા લ્યુ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ની. યયાતિની

દેવયિતૃ (દિવ્૰ તૃચ્) ત્રિ૰ તા-ત્રી-તૃ. ૧ ખેલાડી. ૨ ખેલનાર, રમનાર.

દેવયુ (દેવં યાતિ યા કુ) ત્રિ૰ યુઃ-યુઃ-યુ. ૧ ધાર્મિક, ધર્મિષ્ઠ, ૨ દેવદર્શન જનાર, દેવયાત્રિક.

દેવયુ (દેવં યાતિ) પુ૰ યુઃ. દેવ. સુર.

દેવયુગ (દેવપ્રિયો યુગઃ) પુ૰ ગઃ સત્યયુગ.

દેવયોનિ (દેવાનામિવ કામચારિત્વાદ્યોનિર્યસ્ય) પુ૰ નિઃ વિદ્યાધર, ગંધર્વ, વગેરેની જાતિ, જેમકે વિદ્યાધર, અપ્સરસ્, યક્ષ, ગંધર્વ, રાક્ષસ, કિન્નર, પિશાચ, ગુહ્યક, સિદ્ધ, ભૂત.

' વિદ્યાધરોઽપ્સરોયક્ષરક્ષોગંધર્વકિંનરાઃ ।
પિશાચો ગુહ્યકઃ સિદ્ધો ભૂતોઽમી દેવયોનયઃ ' ॥ અમરઃ ॥

દેવયોષા (દેવાનાં યોષા) સ્ત્રી૰ ષા. અપ્સરા, સુરવધૂ.

દેવર (દીવ્યતેઽનેન દિવ્ અરચ્) પુ૰ રઃ ૧ પોતાના પતિનો કનિષ્ઠ ભાઇ, દેર, દિયર. ૨ પોતાના પતિનો ભાઇ. [જુઓ.

દેવરક (દેવર સ્વાર્થે ક) પુ૰ કઃ ઉપલો શબ્દ

દેવરક્ષિત (દેવૈ રક્ષિતં) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. દેવે રક્ષણ કરેલું, દેવે બચાવેલું. [માન.

દેવરથ (દેવાનાં રથઃ) પુ૰ થઃ દેવનું વાહન, વિ-

દેવરહસ્ય (દેવાનામપિ રહસ્યં) ક્લી૰ સ્યં. બહુ છાનું, અતિગોપ્ય. [સુરરાજ.

દેવરાજ્ (દેવેષુ રાજતે રાજ્ ક્વિપ્) પુ૰ ટ્-ડ્. ઇંદ્ર,

દેવરાજ (દેવાનાં રાજા ટચ્) પુ૰ જઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઇંદ્રે કરેલું.

દેવરાજક (દેવરાજેણ કૃતં વુઞ્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં.

દેવરાત (દેવાત્રનં રાયાસુઃ સંજ્ઞાયાં ક્ત) પુ૰ તઃ ૧ પરિક્ષિત રાજા. ૨ વિશ્વામિત્રનો એક પુત્ર. ૩ કા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પરયુગમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

દેવર્ષિ (દેવાનાં ઋષિઃ પૂજ્યત્વાત્) પુ० ર્ષિઃ નારદ વગેરે ઋષિ.

' આબ્રહ્મ ભુવનાત્ લોકા દેવર્ષિપિતૃમાનવાઃ ।
તૃપ્યન્તુ પિતરઃ સર્વે માતૃમાતામહાદયઃ ' ।
તર્પણમન્ત્રઃ ।

દેવલ (દેવ કલચ્) પુ० લઃ ૧ પૂજારો. ૨ ધાર્મિક, ધર્મિષ્ઠ. ૩ પ્રત્યૂષ વસુનો પુત્ર. ૪ અસિત મુનિનો પુત્ર. ૫ ધૌમ્ય ઋષિનો મોટો ભાઈ. ૬ નારદમુનિ.

દેવલ (દેવં લાતિ લા ક) પુ० લઃ ૧ પોતાની ઉપજીવિકા માટે દેવની પ્રતિમાને એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે લઈ જનાર. ૨ પૂજારી. ૩ દેવની સેવા કરનાર. ૪ ધાર્મિક. [જુઓ.

દેવલક (દેવલ સ્વાર્થે કન્) પુ० કઃ ઉપલો શબ્દ

દેવલતા (દેવપ્રિયા લતા) સ્ત્રી० તા. બટમોગરાનો વેલો. નવમલ્લિકા.

દેવલતા (દેવલસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી० તા. ૧ પૂજારીપણું. ૨ ઉપજીવિકા માટે દેવનું પૂજન કરવું તે.

દેવલત્વ (દેવલસ્ય ભાવઃ) ક્લી० ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દેવલાંગુલિકા (દેવયત્યનયા) સ્ત્રી० કા. વનસ્પતિ લઘુ મેંઢાશીંગી.

દેવલાતિ (દેવાનાં તત્પ્રતિમાનાં લાતિઃ ગ્રહણં) સ્ત્રી० તિઃ દેવની મૂર્તિનું ગ્રહણ કરવું તે.

દેવલોક (દેવાનાં લોકઃ) પુ० કઃ ૧ સ્વર્ગલોક. ૨ સત્યલોક વગેરે. ૩ દેવને રહેવાનું સ્થાન.

દેવવક્ત્ર (દેવાનાં વક્ત્રં મુખમિવ) પુ० ક્ત્રઃ ૧ અગ્નિ, વહ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

દેવવર (દેવાનાં વરઃ) પુ० રઃ દેવનું વરદાન.

દેવવર (દેવેષુ વરઃ) ત્રિ० રઃ-રા-રં. દેવમાં શ્રેષ્ઠ.

દેવવર્ત્મન્ (દેવાનાં વર્ત્મ) ક્લી० ર્ત્મ. આકાશ, સુરમાર્ગ.

દેવવર્દ્ધકિ (દેવાનાં વર્દ્ધકિઃ) પુ० કિઃ વિશ્વકર્મા.

દેવવર્દ્ધન (દેવ વૃધ્ ણિચ્ લ્યુ) પુ० નઃ દેવક રાજાનો તે નામનો પુત્ર.

દેવવલ્લભ (દેવાનાં વલ્લભં) ત્રિ० ભઃ-ભા-ભં. દેવનું વહાલું, દેવનું ચાહેલું, દેવપ્રિય. [ઝાડ. પુન્નાગ.

દેવવલ્લભ (દેવાનાં વલ્લભઃ) પુ० ભઃ એક જાતનું

દેવવાયુ (દેવાનાં વાયુરિવ) પુ० યુઃ. બારમા મનુનો તે નામનો એક પુત્ર. [વિમાન.

દેવવાહન (દેવાનાં વાહનં) ક્લી० નં. દેવનું વાહન,

દેવવિદ્યા (દેવજ્ઞાનાર્થા વિદ્યા) સ્ત્રી० દ્યા. નિરુક્ત વિદ્યા.

દેવવૃક્ષ (દેવપ્રિયો વૃક્ષઃ) પુ० ક્ષઃ. ૧ મંદારે વૃક્ષ. ૨ ગુગ્ગુલનું વૃક્ષ. ૩ સાતવર્ણનું ઝાડ.

દેવવૃત્તિ (દેવકૃતા ઉણાદિસૂત્રસ્ય વૃત્તિઃ) સ્ત્રી० ર્ત્તિઃ. ઉણાદિ સૂત્ર૩૫૨ તે નામની એક વૃત્તિ.

દેવવ્રત (દેવં દિવ્યં વ્રતમસ્ય) પુ० તઃ. શાંતનુ રાજાનો પુત્ર ભીષ્માચાર્ય. [આચરેલું વ્રત.

દેવવ્રત (દેવપ્રીત્યર્થં વ્રતં) ક્લી० તં. દેવની પ્રીતિ માટે

દેવવ્રતિન્ (દેવાર્થે વ્રતમસ્ત્યસ્ય ઇનિ) ત્રિ० તી-તિની-તિ. દેવની પ્રીતિ માટે વ્રત આચરણ કરનાર.

દેવશત્રુ (દેવાનાં શત્રુઃ) પુ० ત્રુઃ દેવનો દુશ્મન, અસુર વગેરે.

' સ દેવશત્રૂનિવ દેવરાજઃ ' મહાભારતમ્

દેવશઃ (દેવ શસ્) અવ્ય० શઃ દેવ વિષે.

દેવશાલિ (દેવ પ્રિયઃ શાલિઃ) પુ० લિઃ. દેવજાત.

દેવશિલ્પિન્ (દેવાનાં શિલ્પી) પુ० લ્પી. વિશ્વકર્મા.

દેવશુની (દેવ ઇવ પ્રભાવાન્વિતા શુની) સ્ત્રી० ની. દેવ સરખા પ્રભાવવાળી એક કૂતરી, સરમા.

દેવશેખર (દેવઃ શેખરોઽસ્ય) પુ० રઃ. દમનકવૃક્ષ.

દેવશ્રવસ્ (દેવં દિવ્યં શ્રવઃ અસ્ય) પુ० વાઃ વિશ્વામિત્રનો એક પુત્ર, વસુદેવનો નાનો ભાઈ.

દેવશ્રેણી (દેવાનાં શ્રેણીવ) સ્ત્રી० ણી. ૧ મૂર્વાલતા. ૨ દેવોની પંક્તિ.

દેવશ્રુત (દેવેષુ શ્રુતઃ વિખ્યાતઃ) પુ० તઃ ૧ ધ્રુવ. ૨ નારદ. ૩ શાસ્ત્ર. ૪ જિનભેદ.

દેવશ્રેષ્ઠ ( ) પુ० ષ્ઠઃ બારમા મનુનો એક પુત્ર. [સુધર્મા. ૨ રાજાની સભા.

દેવસભા (દેવાનાં સભા) સ્ત્રી० ભા. ૧ દેવની સભા,

દેવસભ્ય (દેવનં દેવઃ તસ્ય સભા તત્ર સીદતિ) ત્રિ० ભ્યઃ-ભ્યા-ભ્યં. ૧ ખેલાડીની સભામાં બેસનાર. ૨ રમનાર સભાસદ. ૩ જુગારી, ખેલાડી.

દેવસહ (દેવં સહતે સહ્ અચ્) પુ० હઃ. સોમાકર પર્વત. [ઓષધિ. ૨ એક જાતનું ભિક્ષાસૂત્ર.

દેવસહ (,,) ક્લી० હં. ૧ દંડોત્પલા

દેવસાત્ (દેવ સાતિ) અવ્ય० ત્. ૧ દેવમાં, દેવ ઉપર. ૨ દેવાધીન.

' હતા વા દેવસાદ્ ભૂત્વા લોકાન્ પ્રાપ્સ્યથ પુષ્કલાન્ '
। મહાભારતમ્ ।

દેવસાયુજ્ય (દેવસ્ય સાયુજ્યમ્) ક્લી० જ્યં. દેવત્વ, દેવપણું, દેવસ્વરૂપ થઈ જવું તે.

દેવસૃષ્ટ (દેવૈઃ સૃષ્ટં) ત્રિ० ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. ૧ દેવે સર્જેલું. ૨ દેવે ત્યાગ કરેલું.

દેવસૃષ્ટા (દેવૈઃ સૃષ્ટા) સ્ત્રી० ષ્ટા. મદ્ય, મદિરા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

देवसेना (देवानां सेना) स्त्री० ना. देवनुं लश्कर.
देवसेना ( ) स्त्री० ना. १ ४ंद्रकन्या. २ प्रज्ञापतिनी कन्याओ. [स्वामी.
देवसेनापति (देवसेनायाः पतिः) पु० तिः कार्तिकेय
देवस्थान (देवस्य स्थानमिव स्थानमस्य) पु० नः ते नामनो એક ऋषि. [२ देवस्थान.
देवस्थान (देवानां स्थानं यत्र) क्ली० नं. १ स्वर्ग.
देवस्व (देवानां स्वं) क्ली० स्वं. देवने अर्पण करेल धन, माल, मीलकत वगेरे. [એક ऋषि.
देवह्रद (देव ह्रे क्विप्) त्रि० ह्रः-ह्रूः-ह्रद. देवने બોલાવનાર, देवनुं आह्वान करनार. [वयली पुत्री.
देवह्रूति (देव ह्रे क्तिन्) स्त्री० तिः स्वायंभुव मनुनी
देवहोत्र ( ) पु० त्रः तेरमा मन्वन्तरमां थयेलो श्वरांश हरिना अंशना पिता.
देवह्रद ( ) पु० दः श्रीपर्वत उपर आवेलुं એક तीर्थ.
देवा (दिव् अच्) स्त्री० वा. वनस्पति असनपर्णी.
देवाक्रीड (देवा आक्रीडंत्यत्र) पु० डः ४ंद्रनुं उद्यान.
देवागारिक (देवागारे नियुक्तः उन्) त्रि० कः-का-कं. देवनी भालभत्ता वगेरे भंडार उपर नीमायलुं.
देवाजीव (देवेन देवप्रतिमाद्रव्येणाजीवति) त्रि० वः-वा-वं. पूजारी, देवनो पूजारो.
देवाजीविन् (देव आ जीव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. उपरो शब्द जुओ.
देवाट (देवा अटंत्यत्र अट् घञ्) पु० टः गंगापारे रहेलुं हरिहरक्षेत्र. [२५ जनार.
देवाट (देवानटंति अट् अण्) त्रि० टः-टी-टं. देव त-
देवातिथि (देवः अतिथिर्यस्य) पु० थिः पुरुवंशमां पेदा थयेल ते नामनो એક राजा.
देवातिदेव (देवानतिक्रम्य दोव्यति) पु० वः विष्णु.
' देवातिदेवो भगवान् प्रसूतिरंशे हरिर्यस्य जगत्प्रणेता ' । हरिवंशम् ।
देवात्मन् (देव आत्मा यस्य) पु० त्मा. पीपळानुं आड. [देव स्वरूपी.
देवात्मन् (देव आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म.
देवात्मन् (देवस्य आत्मा) पु० त्मा. देवनो आत्मा.
देवाधिदेव (देवानामधिदेवः) पु० वः १ महादेव. २ परमेश्वर. ३ जिनभेद.
देवाधिप (देवानामधिपः) पु० पः १ परमेश्वर. २ ४ंद्र. ३ द्वापरयुगमां पेदा थयेल ते नामनो राजा. [બોધકુંડ.
देवानांप्रिय (देवानां प्रियः) त्रि० यः-या-यं. मूर्ख,
देवानांप्रिय (,,) पु० यः બકरो, બોકડો.
देवानीक (देवानामनीकं) क्ली० कं. देवनुं लश्कर.
देवानीक ( ) पु० कः १ त्रीजा मनुनो ते नामनो એક पुत्र. २ सूर्यवंशमां पेदा थयेल ते नामनो એક राजा.
देवानुक्रम (देवानामनुक्रमो यत्र) पु० मः वैदिक मंत्रना देवतानो अनुक्रम बतावनार એક ग्रंथ.
देवानुचर (देवाननुचरति) त्रि० रः-री-रं. देवनी पाछळ चालनार उपदेव, गंधर्व, पिशाच वगेरे.
' निशम्य देवानुचरस्य वाचं मनुष्यदेवः पुनरप्युवाच ' रघुवंशम्
देवांतक (देवानामंतक इव) पु० कः राक्षसभेद, दैत्यभेद. [धाः अमृत.
देवांधस् (देवानामंध इव दर्शनेन प्रीतिकरं) क्ली०
देवांधस् (देवयोग्यमंधः) क्ली० धः १ नैवेद्य. २ कल्पित अन्न.
देवान्न (देवानामन्नमिव) क्ली० न्नं. अमृत.
देवान्न (देवयोग्यमन्नं) क्ली० न्नं. १ कल्पित अन्न. २ देवने अर्पण करेल अन्न.
देवापि ( ) पु० पिः पौरव वंशना प्रतीप राजनो पुत्र.
देवाभीष्ट (देवानामभीष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. देवे चाहेलुं, देवनुं ४च्छेलुं.
देवाभीष्टा (देवानामभीष्टा) स्त्री० ष्टा. तांबूल.
देवायतन (देवानामायतनं) क्ली० नं. देवळ, देहेरुं.
' न देवायतनं गच्छेत् कदाचिद्वाऽप्रदक्षिणम् न पीडयेद्वा वस्त्राणि न देवायतनेष्वपि ' कूर्मपुराणम् ।
देवायुध (देवानामायुधं) क्ली० धं. ४ंद्रधनुष्, ४ंद्रनुं वज्र वगेरे.
देवारण्य (देवप्रियं देवभूयिष्ठं वा अरण्यं) क्ली० ण्यं. १ ते नामनुं એક तीर्थ. २ देवोद्यान.
देवारि (देवानामरिः) पु० रिः राक्षस, असुर.
देवार्पण (देवेषु अर्पणं) क्ली० णं. देवने अर्पण करवुं ते. [अहंद्गण.
देवार्य (देव इव आर्यः) पु० र्यः ते नामनो એક
देवार्ह (देवानर्हति अर्ह् अच्) त्रि० र्हः-र्ही-र्हं. देवने लायक, देवने योग्य. [वळ, दहेरुं.
देवालय (देवानामालयं) क्ली० यं. १ स्वर्ग. २ देव-
देवालया (देवानामालयं यस्यां) स्त्री० या. सहदेवी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लता. [राजिणी.

देवाला (देवानालाति) स्त्री० ला. ते नामनी એક

देवावास (देवानामावासो यत्र) पु० सः १ सुमेरु पर्वत. २ स्वर्गलोक. ३ पीपળानुं ઝાડ. ४ દહેરું.

देवाश्व (देवस्य शुक्रस्य अश्वः) पु० श्वः उच्चैःश्रवा घोडो. [आहार.

देवाहार (देवयोग्य आहारः) पु० रः देवयोग्य

देवाहार (देवानामाहारः) पु० रः अमृत.

दैविक (देव ठन्) त्रि० कः-का-कं. देवनुं, देवसंબંधी.

दैविक (,,) प० कः धंतूरो. देवितृ.

देविका ( ) स्त्री० का. ते नामनी એક नदी.

देविन् (दिव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. १ क्रीडा કરનાર, રમનાર. २ જુગાર ખેલનાર.

देविल (दिव् इलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ धार्मिक. २ ઉપલો शब्द જુઓ.

देवी (देवयति [यथाऽधिकारं व्यवहारयति सर्वान्] दिव् णिच् अच् ङीष्) स्त्री० वी. १ દુર્गा, पार्वती. २ वनस्पति મુર્વા. ३ द्विजस्त्रीनुं એક नाम. ४ वनस्पति પાઠ. ५ वनस्पति नागरमोथ. ६ હરડે. ७ वनस्पति પૃશ્નિપર્ણી. ८ अभिषेक જેનો કરેલ છે એવી राज्यपत्नी. ९ रविसंक्रांति. १० महादेवाणी.

देवी (देवस्य स्त्री) स्त्री० देवपत्नी, देवस्त्री.

देवीकोट (देवी कोटे अस्य) पु० टः બાણासुरनुं शहेर, शोणितपुर.

देवीता (देव्या भावः) स्त्री० ता. देवीपणुं.

देवीत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ. [ते नामनुं એક ઉપપુराण.

देवीपुराण (देवीमाहात्म्यवर्णकं पुराणम्) क्ली० णं.

देवीभागवत (देव्या माहात्म्याद्यावेदकं पुराणं) क्ली० तं. ते नामनुं એક ઉપપુराण, (મતांतरे महापुराण.)

देवीसूक्त (देव्याः [तद्देवताकं] सूक्तं [ऋक्समुदायः]) क्ली० क्तं. એક પ્રકારનું સૂક્ત.

देवृ (दिव् ऋ) पु० वा. દેર, પોતાના પતિનો નાનો ભાઇ, દિયર. [જા કરનારો.

देवेज् (देवं जयते यज् क्विप्) पु० ट्-ड्. देवनी पू-

देवेज्य (देवानामिज्यः पूज्यः) पु० ज्यः १ सुराचार्य, बृहस्पति. २ જીव.

देवेंद्र (देवानामिंद्रः) पु० द्रः ४ ५.

देवेश (देवानामीशः) पु० शः १ देवने નિયમમાં રાખનાર પરમેશ્વર. २ महादेव. ३ विष्णु.

'देवेशो देवभृद् गुरुः'॥ विष्णुसहस्र०।

देवेशय (देवेषु अधिष्ठाय तथा शेते) पु० यः परमेश्वर, विष्णु.

देवेशी (देवशस्य पत्नी) स्त्री० शी. १ देवेशनी पत्नी. २ भवानी, पार्वती. [देवप्रिय.

देवेष्ट (देवानामिष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. देवनुं चाहेलुं,

देवेष्ट (,,) पु० ष्टः गूगल.

देवेष्टा (देवानामिष्टा) स्त्री० ष्टा. वनस्पति महामेदा.

देवोद्यान (देवानामुद्यानं) क्ली० नं. नंदन, चैत्ररथ, वैभ्राज अने सर्वतोभद्र એવા देवना चार भागमांथी प्रत्येक. [ण કરેલ भाग.

देवोद्यान (देवार्पितमुद्यानम्) क्ली० नं. देवने अर्प-

देवौकस् (देवानामोकः) क्ली० कः सुमेरु पर्वत.

देव्य (देवस्य भावः) क्ली० व्यं. देवपणुं.

देव्या (देव यत् टाप्) स्त्री० व्या. वनस्पति બ્રાહ્મી. २ भोरभांरसी.

देश (दिशति दिश् अच्) पु० शः १ भूगोलनो अंतर्गत भाग. २ देश, मुल्क. ३ ग्रामसमूह. ४ भाग.

देशक (दिश् ण्युल् देश स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. १ उपदेश કરનાર. २ अनुशासन કરનાર. ३ બોધક. ४ मार्ग બતાવનાર. ५ देખાડનાર. ६ देश.

देशकारा ( ) स्त्री० रा. मेघरागनी स्त्री એક रागणी. [જુઓ.

देशकारी ( ) स्त्री० री. ઉપલો शब्द

देशकालविद् (देशकालौ वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. देशકાલને જાણનાર. [थनार.

देशज (देशे जायते) त्रि० जः-जा-जं. देशमां पेदा-

देशधर्म (देशानुरूपः धर्मः) पु० र्मः देशने ઉચિત धर्म.

'देशधर्मांज् जातिधर्मान् कुलधर्मांश्च शाश्वतान्।
पाषण्डगणधर्मांश्च शास्त्रेऽस्मिन्नुक्तवान्मनुः'॥

देशना (दिश् णिच् युच्) स्त्री० ना. १ विधि वगेरे नियोग. २ उपदेश.

देशपरिच्छिन्न (देशेन परिच्छिन्नम्) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. अधिકरणना એક देशमां वर्ततो संयोग वगेरे. [બોલી.

देशभाषा (देशप्रचलिता भाषा) स्त्री० षा. देशनी

देशरूप (देशप्रशंसायाम् रूपम्) क्ली० पं. વખાણેલ देश. [तनुं રૂપ.

देशरूप (देशस्य दिश्यमानस्वरूपं) क्ली० पं. ઉચિ-

देशाखी ( ) स्त्री० खी. हिंडोल रागनी पत्नी એક रागणी.

देशांतर (अन्यो देशः मयूरव्यंसकादिस०) क्ली० रं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१ પોતાના દેશથી બીજો દેશ. ૨ જ્યોતિષ્પ્રસિદ્ધ ચરસંજ્ઞક પદાર્થ. [દેશનું, બીજા મુલકનું.

देशांतरिन् (देशांतर णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. પર

देशिक (देशे प्रसितः इकन्) त्रि० कः-का-कं. મુસા-ફર, વટેમાર્ગુ, પ્રવાસી.

देशिक (देशे उपदेशे प्रसितः ठन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ ઉપદેશક, બોધ કરનાર. ૨ માર્ગ બતાવનાર.

'धर्माणां देशिकः साक्षात् स भविष्यति धर्मभाक्'। महाभारतम्।

देशित (दिश् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ દાખ-વેલું. ૨ હુકમ કરેલું. ૩ ઉપદેશ કરેલું.

देशिन् (दिशात दिश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. ૧ ઉપદેશ કરનાર. ૨ માર્ગ બતાવનાર. ૩ દાખવ-નાર. [ની આંગળી.

देशिनी (दिशति दिश् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. तर्ज-

देशी ( ) स्त्री० शी. તે નામની એક રાગણી, દોધક રાગની ભાર્યા.

देशीय (देशे भवः छ) त्रि० यः-या-यं. દેશમાં હો-નાર, દેશમાં થનાર. [એક રાગણી.

देशीयवराडी ( ) स्त्री० डी. તે નામની

देश्य (दिश् ण्यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. ૧ ઉપદેશ કરવા યોગ્ય. ૨ બતાવવા લાયક.

देश्य (देशे भवः यत्ः) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. देशीय શબ્દ જુઓ.

देश्य (दिश् ण्यत्) क्ली० श्यं. પૂર્વપક્ષ.

देष्टृ (दिश् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. ૧ બતાવનાર, દે-ખાડનાર. ૨ દાખવનાર. [ઉદાર.

देष्णु (दा इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. દાતા, દાની,

देष्णु (,,) पु० ष्णुः ધોણી.

देह (दिह् घञ्) पु० क्ली० हः हं. ૧ શરીર, દીલ. ૨ જ્યોતિષ્પ્રસિદ્ધ લગ્ન. [૨ ચોપડવું તે.

देह (,,) पु० हः ૧ લેપન, લીંપવું તે.

देहकर्तृ (देहं करोति कृ तृच्) त्रि० र्त्ता-त्री-र्तृ. દેહ કરનાર પૃથ્વીવગેરે પંચભૂત.

देहकर्तृ (,,) पु० र्त्ता. ૧ સૂર્ય. ૨ પર-મેશ્વર. ૩ આકડાનું ઝાડ.

देहकृत् (देहं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. દેહ કર-નાર પૃથ્વીવગેરે પંચ મહાભૂત.

देहकृत् (,,) पु० त्-द्. પરમેશ્વર.

'देहकृत् देहभृत् देही'। महाभारतम्।

देहकोष (देहस्य कोष इव) पु० षः પક્ષીની પાંખ.

देहक्षय (देहस्य क्षयो यस्मात्) पु० यः રોગ, દર્દ.

देहक्षय (देहस्य क्षयः) पु० यः દેહનો નાશ.

देहच्युत (देहाच्च्युतः) त्रि० तः-ता-तं. દેહથકી પડેલ. (ભલમૂત્ર વગેરે.)

देहज (देहे जायते) त्रि० जः-जा-जं. દેહમાં પેદા થનાર, દેહમાં ઉત્પન્ન થનાર.

'अहितो देहजो व्याधिर्हितमारण्यमौषधम्'

उद्भटः

देहज (देहाज्जायते जन् ड) पु० जः દીકરો.

देहजा (,, टाप्) स्त्री० जा. દીકરી.

देहत्याग (देहस्य त्यागो यस्मात्) पु० गः મરણ, મૃત્યુ.

देहत्याग (देहस्य त्यागः) पु० गः શરીરત્યાગ.

देहद (देहं देहपुष्टिं ददाति रसायनेन दै [शोधने] दा [दाने] वा क) पु० दः પારો, પારદ.

देहद (देहं ददाति) त्रि० दः-दा-दं. દેહ આપનાર, શરીર દેનાર.

देहदंड (देहस्य दंडः) पु० डः તીર્થ, પંચગવ્ય પ્રા-યશ્ચિત્ત વગેરે કરી શરીરનું દંડન કરવું તે.

देहधर्म (देहस्य धर्मः) पु० र्मः ભલમૂત્ર પ્રસ્વેદ વ-ગેરે બહાર કઢાવી નાંખવાનો શરીરનો સ્વાભાવિક ધર્મ. [હાડકું, અસ્થિ.

देहधारक (देहं धारयति धारि ण्वुल्) क्ली० कं. હાડ,

देहधारक (,,) त्रि० कः-का-कं. શરી-ર ધારણ કરનાર, શરીરિમાત્ર. [પાંખ.

देहधि (देहो धीयतेऽत्र धा कि) पु० धिः પક્ષીની

देहधृज् (धृज् क्विन्) त्रि० क्-ग्. પ્રાણવાયુ.

देहभुज् (देहे भुक्ते कर्मफलानि भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. [જીવ.

देहभृत् (देहं बिभर्ति स्वकर्मानुसारेण) पु० त्-द्.

देहभृत् (देहं बिभर्ति) त्रि० त्-द्. દેહ ધારણ કર-નાર. [દેહનું પોષણ કરનાર.

देहंभर (देहं बिभर्ति भृ खच् मुम्) त्रि० रः-रा-रं.

देहयात्रा (देहस्य लोकांतरे यात्रा) स्त्री० त्रा. યમ-પુરીમાં શરીરનું જવું, મરણ, મૃત્યુ.

देहयात्रा (देहरक्षार्थं यात्रा उद्यमादि वा) स्त्री० त्रा. ૧ દેહરક્ષણ માટે ભોજન વગેરે. ૨ દેહના રક્ષણ માટે ઉદ્યમ કરવો તે.

देहला (देहं भूविलेपं राति ददाति) स्त्री० ला. मध.

देहालि (देहं लेपनं लाति गृह्णाति ला कि) पु० स्त्री० लिः ઘરનો ઊભરો.

देहली (देहं लेपनं लाति गृह्णाति ला कि ङीप्) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'विन्यस्यन्ती भुवि गणनया देहलीदत्तपुष्पैः'॥

मेघदूतम्॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

देहवत् (देह मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ देहवाणुं. २ शरीरी जीव.

'अव्यक्ता हि गतिर्दुःखं देहवद्भिरवाप्यते' ॥ गीता ॥

देहवायु (देहस्थो वायुः) पु० युः देहमां पंचप्राण रहेला छे तेमांथी प्रत्येक. [पणुं.

देहसाम्य (देहस्य साम्यं) क्ली० म्यं. अंगनुं समपणुं.

देहसार (देहस्य सारः) पु० रः भेद, चरबी.

देहातीत (देहं देहाध्यासमतीतः) पु० तः देहना अध्यासथी रहित, घटादि पेठे देहनो पण द्रष्टा होई ते विषे अभिमानरहित महात्मा.

देहात्मवाद (देह एव आत्मा इत्येवं वादः) पु० दः शरीर तेज आत्मा छे एवो वाद.

देहात्मवादिन् (देहं आत्मानं वदति) पु० दी. देहने आत्मा माननार, चार्वाक.

देहात्मप्रत्यय (देहस्यात्मतया प्रत्ययः) पु० यः देह आत्मा छे एवी प्रतीति.

देहाध्यास (देहस्य अध्यासः) पु० सः देहनो अथवा देहना धर्मभां आत्मतावडे अथवा आत्मताना धर्मवडे भ्रम थाय छे ते.

देहावरण (देह आ वृ ल्युट्) क्ली० णं. अंगत्रण.

देहिका (देह् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. એક जातनो क्रीडा. [वाणुं.

देहिन् (देह इनि) त्रि० ही-हिनी-हि. शरीरी, देह-

देहिन् (,,) पु० ही. प्राणी.

दै (भ्वा० पर० अनिट् दायति) १ शुद्ध करवुं. २ स्वच्छ करवुं. ३ शोधवुं.

दैतय (दितेरपत्यं टक्) पु० यः राक्षस, असुर.

दैत्य (दितेरपत्यं एव) पु० त्यः उपरो शब्द जुओ.

दैत्यगुरु (दैत्यानां गुरुः) पु० रुः शुक्राचार्य.

दैत्यदेव (दैत्यस्य देवः) पु० वः १ वायु देवता. २ वरुण. [नामनो એક पुत्र.

दैत्यद्वीप ( ) पु० पः गरुडनो ते

दैत्यधूमनी ( ) पु० नी. तर्कशास्त्रप्रसिद्ध ते नामनी मुद्रा. [पु० नः विष्णु.

दैत्यनिसूदन (दैत्यान् निसूदयति नि सूदि णिच् ल्यु)

दैत्यपति (दैत्यानां पतिः) पु०तिः १ हिरण्यकशिपु. २ दैत्यनो पति. [चार्य.

दैत्यपुरोधस् (दैत्यानां पुरोधाः) पु० धाः शुक्रा-

दैत्यपुरोहित (दैत्यस्य पुरोहितः) पु० तः उपरो शब्द जुओ.

दैत्यपूज्य (दैत्यैः पूज्यः) पु० ज्यः शुक्राचार्य.

दैत्यमातृ (दैत्यानां माता) स्त्री० ता. कश्यपपत्नी दिति.

दैत्यमेदज (दैत्यमेद जन् ड) पु० जः गूगळ.

दैत्यमेदजा (दैत्यमेदाज्जायते) स्त्री० जा. पृथ्वी, जमीन.

दैत्ययुग (दैत्यानां युगं) क्ली० गं. देवनां बार हजार वर्षनी जराजरनो એક दैत्यनो युग; मनुष्यना चार युग मळी એક दैत्यनो युग.

दैत्या (दितेरियं ण्य टाप्) स्त्री० त्या. १ मुरा नामनुं सुगंधि द्रव्य. २ तालिसपुत्र. ३ वनस्पति चंडा. ४ दैत्य जातिनी स्त्री. ५ मद्य.

दैत्यारि (दैत्यानामरिः) पु० रिः १ विष्णु. २ देव.

दैत्याहोरात्र (दैत्यस्य अहोरात्रः) पु० त्रः मानुष वर्ष मळी दैत्यनो दिवस अने रात्रि.

दैत्येज (दैत्यानामिज्यः) पु० ज्यः शुक्राचार्य.

दैन्य (दीनस्य भावः) क्ली० न्यं. १ दीनता, दीनपणुं. २ दरिद्रपणुं. ३ कार्पण्य.

दैव (दिने भवः अण्) त्रि० वः-वा-वं. १ दिवसमां थनार. २ એક रोजमां होनार.

दैनंदिन (दिने दिने भवं अण्) त्रि० नः-ना-नं. रोजनुं, हमेशनुं.

'एष दैनंदिनः सर्गो ब्राह्मस्त्रैलोक्यवर्तनः ।
तिर्यङ्नृपितृदेवानां संभवो यत्र कर्मभिः' ॥
भागवतम् ।

दैनंदिनप्रलय (दैनंदिनः प्रलयः) पु० यः ब्रह्मानी वय पूरी थया पछी पंदर वर्षे विश्वनो प्रलय.

दैनिक (दिने भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. दिवस, रोजनुं, हम्मेशनुं. [वेतन.

दैनिकी (दिने भवा ङीप्) स्त्री० की. એક दिवसनुं

दैन्य (दीनस्य भावः ष्यञ्) क्ली० न्यं. १ दीनता, कंगाळपणुं. २ अलंकारशास्त्रमां प्रसिद्ध એક भाव.

दैप (दीपस्येदं) त्रि० पः-पी-पं. दीवासंबंधी, दीवानुं.

दैर्घदरत्र (दीर्घदरत्रेण निवृत्तः कूपः अण्) पु० त्रः लांबा दोरथी खेंचायेला दंडवडे खोदवाथी थयेलो कूवो. [लंबाई.

दैर्घ्य (दीर्घस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्घ्यं. लांबापणुं,

दैलीपि (दिलीपस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० पिः दिलीप राजनो पुत्र. [शुभ कर्म, भाग्य.

दैव (देवादागतं अन्) क्ली० वं. प्रसेन-मुख शुभा-

'पूर्वजन्मकृतं कर्म तद्दैवमिति कथ्यते'
। हितोपदेशः ।

दैव (देवस्येदं अञ्) त्रि० वः-वी-वं. देवसंबंधी, देवनुं.

दैव (देवस्येवायं अञ्) पु० वः ते नामनो એક वि-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વાહ. (જેમાં યજ્ઞસ્થ ઋત્વિજ્ને કન્યાદાન કરવામાં આવે છે.)

દૈવ (દેવો દેવતાઽસ્ય અણ્) ક્લી૰ વં. દેવતીર્થ.

દૈવ (દેવો દેવભેદો દેવતાઽસ્ય અણ્) ક્લી૰ વં. તે નામનું એક શ્રાદ્ધ.

દૈવ (દિવિ ભવઃ અણ્) ત્રિ૰ વઃ-વી-વં. આકાશમાં હોનાર, આકાશમાં થનાર.

દૈવક (દેવ એવ દૈવઃ સ્વાર્થે ક) પુ૰ કઃ દેવ, દેવતા.

દૈવકી (દેવકસ્યાપત્યં સ્ત્રી અણ્ ઙીષ્) સ્ત્રી૰ કી. દેવક રાજાની પુત્રી, શ્રીકૃષ્ણની માતા, વસુદેવની પત્ની.

દૈવકીનંદન (દૈવક્યા નંદનઃ) પુ૰ નઃ શ્રીકૃષ્ણ, વાસુદેવ.

દૈવકોવિદ (દૈવે શુભાશુભજ્ઞાપકહેતૌ કોવિદઃ) પુ૰ દઃ જ્યોશી, અશુભ અને શુભ અગાઉથી કરનારો પુરુષ, દૈવજ્ઞ. [કઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

દૈવચિંતક (દૈવં લક્ષણેન શુભાશુભં ચિંતયતિ) પુ૰

દૈવજ્ઞ (દૈવં જાનાતિ જ્ઞા ક) પુ૰ જ્ઞઃ જ્યોશી, શુભાશુભ અગાઉથી કહી આપનારો પુરુષ.

દૈવત (દૈવ તૈવ સ્વાર્થે અણ્) પુ૰ ક્લી૰ તઃ-તં. દેવ. દેવતા.

'બ્રાહ્મણો દૈવતં મહત્' મનુઃ

દૈવત (દેવતાનાં સમૂહઃ અણ્) ક્લી૰ તં. દેવનો સમૂહ, દેવતાનું ટોળું. [બંધી, દેવતાનું.

દૈવત (દેવતાયા ઇદં અણ્) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં દેવતાસંદૈવતંત્ર (દૈવં તંત્રં પ્રધાનં યસ્ય) ત્રિ૰ ત્રઃ-ત્રા-ત્રં. ભાગ્યાધીન.

દૈવતસ્ (દૈવ તસિલ્) અવ્ય૰ તઃ દૈવથી, પ્રારબ્ધથી.

દૈવતિ (દૈવતસ્યાપત્યં પુમાન્ ઇઞ્) પુ૰ તિઃ દેવતાનો પુત્ર.

દૈવત્ય (દેવતા સ્વાર્થે ષ્યઞ્) ક્લી૰ ત્યં. દેવતા, દેવ.

દૈવદત્ત (દેવદત્તસ્ય છાત્રઃ) પુ૰ત્રઃ દેવદત્તનો શિષ્ય.

દૈવદારવ (દેવદારોર્વિકારઃ) ત્રિ૰ વઃ-વી-વં. દેવદારના લાકડાનું બનાવેલું.

દૈવદીપ (દૈવેન દીપ ઇવ) પુ૰ પઃ નેત્ર, આંખ.

દૈવપર (દૈવં ભાગ્યં પરં ચિંત્યં યસ્ય) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. પ્રારબ્ધ મુખ્ય છે એવું માનનાર.

દૈવપ્રશ્નઃ (દૈવઃ [આકાશે ભવઃ] પ્રશ્નઃ યસ્ય) પુ૰ શ્નઃ આકાશવાણી.

'નક્તં નિર્ગત્ય યત્કિંચિચ્છુભાશુભકરં વચઃ।
શ્રૂયતે તદ્વિદુર્ધીરા દૈવપ્રશ્નમુપશ્રુતિમ્॥"

દૈવમતિ (દેવમતસ્યાપત્યં પુમાન્ ઇઞ્) પુ૰ તિઃ દેવમત મુનિનો પુત્ર. [યજ્ઞનો પુત્ર.

દૈવયાજ્ઞિ (દેવયજ્ઞસ્યાપત્યં પુમાન્ ઇઞ્) પુ૰ જ્ઞિઃ દેવ-

દૈવયાનેય (દેવયાનેરપત્યં પુમાન્ ઢક) પુ૰ યઃ શુક્રકન્યા દેવયાનિનો પુત્ર.

દૈવયુગ (દૈવો યુગઃ) ક્લી૰ ગં. મનુષ્યના ચાર યુગની બરોબર કાલ. (દેવતાનાં ૧૨૦૦૦ વર્ષ.)

'યદેતત્પરિસંખ્યાતમાદાવેવ ચતુર્યુગમ્।
એતદ્દ્વાદશસાહસ્રં દેવાનાં યુગમુચ્યતે' ॥ મનુઃ ॥

દૈવયોગ (દૈવો યોગઃ) પુ૰ ગઃ દૈવનો યોગ.

દૈવરાતિ (દેવરાતસ્યાપત્યં ઇઞ્) પુ૰ તિઃ દેવરાતનો પુત્ર. [ભૂતપિશાચવગેરેનો પૂજારી.

દૈવલક (દેવલક અણ્) પુ૰ કઃ દેવલનો પૂજારી,

દૈવલેખક (દૈવઃ લેખકઃ) પુ૰ કઃ જ્યોશી.

દૈવવંશ (દૈવઃ વંશઃ) પુ૰ શઃ દેવનો વંશ.

દૈવવશ (દૈવસ્ય વશઃ) ત્રિ૰ શઃ-શા-શં. પારબ્ધવશ.

દૈવવાણી (દૈવી વાણી) સ્ત્રી૰ ણી. ૧ આકાશવાણી. ૨ સંસ્કૃત વાણી. [શર્માનો પુત્ર.

દૈવશર્મિ (દેવશર્મણોઽપત્યં પુમાન્ ઇઞ્) પુ૰ મિઃ દેવ-

દૈવસૃષ્ટિ (દૈવી સૃષ્ટિઃ) ત્રિ૰ ષ્ટિઃ સ્વયંભૂએ કરેલી દેવની સૃષ્ટિ. [નિઃ દેવસ્થાન ઋષિનો પુત્ર.

દૈવસ્થાનિ (દેવસ્થાનસ્યર્ષેરપત્યં પુમાન્ ઇઞ્) પુ૰

દૈવહતક (દૈવ હત કન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ફૂટેલા નસીબનું, અભાગીયું, દુર્ભાગી, કમનસીબ.

દૈવહતક (,,) ક્લી૰ કં. દુર્દૈવ, દુર્ભાગ્ય.

દૈવહીન (દૈવેન ભાગ્યેન હીનઃ) ત્રિ૰ નઃ-ના-નં. ખરાબ નસીબવાળું, શુભ પ્રારબ્ધહીન.

દૈવાકરિ (દિવાકરસ્યાપત્યં પુમાન્ ઇઞ્) પુ૰ રિઃ યમ, શનિ. [યમુનાનદી.

દૈવાકરી (દિવાકરસ્યાપત્યં પુમાન્ સ્ત્રી) સ્ત્રી૰ રી.

દૈવાગારિક (દેવાગારે નિયુક્તઃ) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. દેવના ભંડાર ઉપર નીમાયેલું. દેવાગારિક.

દૈવાત્ (દૈવ આતિ) અવ્ય૰ ત્. દૈવથી, પ્રારબ્ધથી.

દૈવાત્યય (દૈવકૃતોઽત્યયઃ) પુ૰ યઃ દૈવે કરેલો ઉત્પાત. [દિવાદિગણમાં ભણેલું.

દૈવાદિક (દિવાદિગણે પઠિતઃ ઠઞ્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં.

દૈવાયત્ત (દૈવસ્ય આયત્તમ્) ત્રિ૰ ત્તઃ-ત્તા-ત્તં. દૈવાધીન, પ્રારબ્ધવશ. [શંખ.

દૈવારિપ (દેવારિપઃ સમુદ્રઃ તત્ર ભવઃ અણ્) પુ૰ ણઃ

દૈવાસુર (દેવાસુરસ્ય વૈરં) ક્લી૰ રં. દેવ અને રાક્ષસનું સ્વાભાવિક વૈર.

દૈવાસુર (દેવાસુર અણ્) પુ૰ રઃ. ૧ દેવાસુરનો અધ્યાય. ૨ દેવાસુરનો અનુવાક.

દૈવાહોરાત્ર (દૈવઃ અહોરાત્રઃ) પુ૰ ત્રઃ મનુષ્યના એકવર્ષપરિમિત કાળની બરોબર દેવનો એક દિવસ અને રાત્રિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'अयनद्वितयं वर्षो देवानां वासरो निशा' ॥
योगरसायनम् ॥

दैविक (देवस्येदं इक्) त्रि० कः-का-कं. देवनुं, देव-संबंधी.

दैविक (देवानुद्दिश्य प्रवृत्तः ठक्) त्रि० कः-की-कं. देवने उद्देशी करवा लायक श्राद्ध वगेरे.

दैविन् (दैव णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. भाग्यशाली, दैववाणुं.

दैवी (देव अञ् अण् वा) स्त्री० वी. १ दैव विवाहनी विधिथी परणेली स्त्री. २ दिव्य, अलौकिक (जेमके देवी संपत्ति.)

'दैवी संपद्विमोक्षाय निबन्धायासुरी मता' गीता.

दैवोपहत (दैवेन उपहतम्) त्रि० तः-ता-तं. १ दैवे मारेलुं. २ दुर्दैवी.

दैव्य (देवस्येदं यञ्) क्ली० व्यं. प्रारब्ध, दैव, भाग्य. [देशनुं.

दैशिक (देशस्येदं इञ्) त्रि०कः-की-कं. देशसंबंधी,

दैशिक (देशेन निवृत्तः इञ्) त्रि० कः-की कं. देशे करेलुं.

दैष्टिक (दिष्टं भाग्यमिति मतिर्यस्य) त्रि० कः-की-कं. १ दैवपर. २ दैवकल्पित. ३ भाग्य छे एम माननार.

दैष्टिकता (दैष्टिकस्य भावः) स्त्री० ता. दैष्टिकपणुं.

'नालंकृते दैष्टिकतां न निषीदति पौरुषे ।
शब्दार्थाविव सत्कविर्द्वयं विद्वानपेक्षते' ॥
माघः ॥

दैष्टिकत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [संबंधी.

दैहिक (देहस्येदं) त्रि० कः-की-कं. देहनुं, देह-

दैहिक (देहे भवः) त्रि० कः-की-कं. देहमां थनार, देहमां होनार.

'प्रजाः ससर्ज कतिधा दैहिकीर्मानसीर्विभुः'। भागवतम्।

दैह्य (,,) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. उपलो शब्द जुओ.

दैह्य (देहे भवः ष्यञ्) पु० ह्यः जीव.

दो (दिवा० पर० अनिट् यति) काप्पवुं, छेदवुं.

दोःशिखर (दोषः शिखरमिव) क्ली०रं. स्कंध, खांध, खभो.

दोःसहस्रभृत् (दोष् सहस्र भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ कार्तवीर्य अर्जुन, सहस्रार्जुन. २ बाणासुर.

दोग्धृ (दुह् तृच्) त्रि० ग्धा-ग्ध्री-ग्धृ. दोहनार, दोहन करनार.

'मेरौ स्थिते दोग्धरि दोहदक्षे'। कुमारसंभवम्।

दोग्धृ (,,) पु० ग्धा. १ गोवाळ. २ वेतन लई काव्य करनारो. ३ वाछरडो वत्स. ४ अर्क.

दोग्ध्री (दुह् तृच् ङीप्) स्त्री० ध्री. दुझणी गाय.

'दोहावसाने पुनरेव दोग्ध्रीम्' रघुवंशम्

दोघ (दुह् अच् वेदे ह्रस्य घः) पु० घः दोहनार.

दोदुल्यमान (दुल् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. वारंवार डोलुं लेतुं.

दोध (दुह् घञ्) पु० धः वाछरडुं, वत्स.

दोधक (दोध संज्ञायां कन्) क्ली० कं. ते नामनो – ⏑ ⏑, – ⏑ ⏑, – ⏑ ⏑, – त्रण भगण अने बे गुरु एम भणी अगीआर अक्षरना पादवाळो छंद.

दोधूयमान (धू यङ् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ वारंवार कांपतुं. २ हालतुं. ३ चंचल.

दोर (दोल रस्य रः) पु० रः दोर, दोरी, रज्जु.

दोरक (दोलक एव) क्ली० कं. वीणा-बंधन-सूत्र, वीणा बांधवानो तंतु. [रज्जु.

दोरिका (दोर कप् इत्वम्) स्त्री० का. दोर, दोरी,

दोर्गतु (दोषा बाहुना गंतुः कुंठितः) पु० तुः कार्य करवामां असमर्थ हाथवाळो. [नो एक रोग.

दोर्ग्रह (दोर्गृह्णात्यनेन ग्रह् घञ्) पु० हः ते नाम-

दोर्ग्रह (दोष् गृह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. बलवान्, जोरावर. [ऽ भुज्ज.

दोर्दंड (दोरेव दंडः) पु० डः हाथरूपी दंड, प्रचंड

दोर्मध्य (दोषोर्मध्यः) क्ली० ध्यं. हाथनो मध्यभाग.

दोर्मूल (दोषः मूलम्) क्ली० लं. काख, हाथनुं मूल.

दोल (दुल् घञ्) पु० लः १ डोलवुं, झोकुं खावुं. २ झूलडोलनो उत्सव. ३ हिंडोळो. ४ पालणुं. ५ डोणी. [वुं. ३ झोकुं खावुं.

दोलन (दुल् ल्युट्) क्ली० नं. १ डोलवुं. २ हींचको-

दोला (दुल् अच् टाप्) स्त्री० ला. १ डोणी, पालणुं. हिंडोळो. ३ नीचेनो शब्द जुओ.

दोलायंत्र (दोलेव यंत्रम्) क्ली० त्रं. तेल वगेरे काढवानुं यंत्र.

दोलायमान (दुल् क्यप् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ डोलतुं. २ झोकुं खातुं. ३ हींचको खातुं.

दोलायुद्ध (दोलेव युद्धम्) क्ली० द्धं. जे युद्धमां जय के पराजयनो निश्चय नथी थयो एवुं युद्ध.

'दोलायुद्धं कृतगुरुतरध्वानमौद्वृत्यभाजाम्'।
। माघः ।

दोलिका (दोला कत् इत्वम्) स्त्री० का. १ डोणी. २ हिंडोळो, पालणुं.

दोली (दुल्यतेऽनया) स्त्री० ली. उपलो शब्द जुओ.

दोष (दुष् घञ्) पु० षः १ अपराध. २ कसुर, वांक. ३ दूषण, चुक. ४ विकार पामेल वात, पित्त अने

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કરૂ એવા ત્રણમાંથી પ્રત્યેક. ૫ વાત, પિત્ત અને કફ એમાંથી પ્રત્યેક. ૬ વત્સ, વાછરડું.

' एको हि दोषो गुणसंनिपाते निमज्जतीन्दोः किरणे-ष्विवांकः ' । કુમારસંભવમ્ ।

દોષક (દોષ એવ સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ વત્સ, વાછરડું.

દોષકલ્પન (દોષપરત્વં કલ્પનમ્) ક્લી૦ નં. ૧ અન્યાયી ઠરાવવું. ૨ દોષવાળું ઠરાવવું.

દોષગ્રાહિન્ (દોષં ગૃહ્યાતિ) ત્રિ૦ હી-હિણી-હિ. ૧ દોષ ગ્રહણ કરનાર. ૨ ખલ.

વિસૃજ્ય સૂર્પવદ્દોષાન્ ગુણાન્ ગૃહ્ણન્તિ સાધવઃ ।
દોષગ્રાહી ગુણત્યાગી ચાલનીવ હિ દુર્જનઃ ' ।
ઉદ્ભટઃ ।

દોષઘ્ન (દોષં પિત્તાદિ વિકારં હંતિ હન્ ટક્) ત્રિ૦ ઘ્નઃ-ઘ્ના-ઘ્નં. ત્રિદોષ વગેરેને મટાડનાર ઔષધ પ્રત્યાદિ. [હાથથી ઉત્પન્ન થયલું.

દોષજ (દોષ્ણિ ભવઃ દોષ્ યત્) ત્રિ૦ જ્યઃ-જ્યા-જ્યં.

દોષતસ્ (દોષ તસિલ્) અવ્ય૦ તઃ દોષથી.

દોષત્રય (દોષાનાં ત્રયં) ક્લી૦ યં. વાત, પિત્ત અને કફ, ત્રિદોષ. [અપવાદ.

દોષપ્રસંગ (દોષસ્ય પ્રસંગો યત્ર) પુ૦ ગઃ કફકો,

દોષભાજ્ (દોષં ભજતે) ત્રિ૦ ક્-ગ્. ૧ અપરાધી. ૨ ગુન્હેગાર. ૩ દોષવાળું.

દોષલ (દોષ લચ્) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. દોષયુક્ત.

દોષવત્ (દોષ મતુપ્) ત્રિ૦ વાન્-વતી-વત્. દોષવાળું.

દોષસ્ (દુષ્ અસુન્) સ્ત્રી૦ ષાઃ રાત્રી, રાત.

દોષા (દુષ્ય ત્યત્ર) અવ્ય૦ ષા. રાત્રીએ, રાતમાં.

દોષા (દુષ્ અ ટાપ્) સ્ત્રી૦ ષા. રાત્રી.

દોષા (દોષ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ ષા. હાથ.

દોષાકર (દોષા રાત્રૌ કરો યસ્ય) પુ૦ રઃ ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર.

' यामिन्नवेधविहितानपहत्य दोषान् ।
दोषाकरः सुखमनेकविधं विधत्ते ' ॥
જ્યોતિસ્તત્ત્વમ્ ॥

દોષાકર (દોષાણામાકર ઇવ) પુ૦ રઃ દોષની ખાણ, દોષથી ચકચૂર.

' दोषाकरोऽपि कुटिलोऽपि कलंकितोऽपि ' ॥ ઉદ્ભટઃ ॥

દોષાક્લેશી (દોષાં બાહું ક્લિશ્નાતિ ક્લિશ્ અણ્ ડીષ્) સ્ત્રી૦ શી. એક જાતની વનસ્પતિ. વનવર્વુરિકા.

દોષાંકુશ (દોષાણાં કાવ્યદોષાણાં અંકુશઃ ઇવ નિરાસકત્વાત્) પુ૦ શઃ કાવ્યના દોષોને નિવારનાર એક પ્રકારનો કાવ્યધર્મ.

દોષાતન (દોષા ભવઃ) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. રાત્રે હોનાર, રાતમાં થનાર.

' दोषातनं बुधबृहस्पतियोगदृश्यः ' ॥
રઘુવંશમ્ ॥

દોષાતિલક (દોષા રજન્યાં તિલક ઇવ) પુ૦ કઃ પ્રદીપ, દીવો. [જુઓ.

દોષાસ્ય (દોષા આસ્યમિવ) પુ૦ સ્યઃ ઉપલો શબ્દ

દોષિક (દોષ ઇઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ૧ ત્રિદોષનો રોગ જેને હોય છે તે. ૨ દોષવાળું.

દોષિક (દોષ ઇન્) પુ૦ કઃ રોગ, દર્દ, માંદવાડ.

દોષિન્ (દુષ્ ણિનિ) ત્રિ૦ ષી ષિણી-ષિ. દોષવાળું, દોષયુક્ત.

દોષૈકદૃશ્ (દોષમેવૈકં પશ્યતિ) ત્રિ૦ ક્-ગ્. ૧ માત્ર દોષને જોનાર, માત્ર દોષને ગ્રહણ કરનાર. ૨ ખલ.

દોસ્ (દમ્યતેઽનેન દમ્-ડોસિ અર્દ્ધર્ચા૦) પુ૦ ક્લી૦ દોઃ ૧ હાથ, બાહુ. ૨ ત્રિકોણ, ચતુષ્કોણ વગેરેની બાજુ.

દોસ્થ (દોષિ દોર્વ્યાપારે તિષ્ઠતિ) પુ૦ સ્થઃ ૧ ખેલાડી. ૨ ક્રીડા કરનાર. ૩ ખેલ, ક્રીડા. ૪ સેવા. ૫ સેવક. [૫૨ રહેનાર.

દોસ્થ (દોષિ તિષ્ઠતિ) ત્રિ૦ સ્થઃ-સ્થા-સ્થં. હાથ ઉ-

દોહ (દુહ્ ઘઞ્) પુ૦ હઃ ૧ દોહવું. ૨ દૂધ કહાડવું. ૩ દૂધ. ૪ દોહવાનું પાત્ર.

દોહજ (દોહાદ્ દોહનાજ્જાયતે) ત્રિ૦ જઃ-જા-જં. દોહવાથી પેદા થનાર.

દોહજ (દોહાજ્જાયતે) ક્લી૦ જં. દૂધ.

દોહડિકા ( ) સ્ત્રી૦ કા. એક જાતનું માત્રાવૃત્ત, દોહરો, દુહો.

દોહદ (દોહમાકર્ષં દદાતિ) પુ૦ ક્લી૦ દઃ-દં. ૧ ગર્ભ. ૨ લાલસા. ૩ ગર્ભિણી, મનોરથ.

દોહદક્ષ (દોહે દોહને દક્ષઃ) ત્રિ૦ ક્ષઃ-ક્ષા-ક્ષં. દોહવામાં કુશલ.

' मेरौ स्थिते दोग्धरि दोहदक्षे ' ॥ કુમારસંભવમ્ ॥

દોહદલક્ષણ (દોહદસ્ય ગર્ભસ્ય લક્ષણં યત્ર) ક્લી૦ णं. વયઃસંધિ. [લક્ષણ.

દોહદલક્ષણ (દોહદસ્ય લક્ષણં) ક્લી૦ णं. ગર્ભનું

' सुदक्षिणा दोहदलक्षणं दधौ ' ॥ રઘુવંશમ્ ॥

દોહદવતી (દોહદ મતુપ્ ડીપ્) સ્ત્રી૦ તી. ગર્ભિણી, મનોરથવાળી સ્ત્રી.

દોહદિન્ (દોહદ ણિનિ) દી-દિની-દિ. ૧ લાલસાવાળું. ૨ ગર્ભવાળું. [ડવું તે.

દોહન (દુહ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. દોહવું તે, દૂધ કહા-

દોહની (દુહ્ લ્યુટ્ ડીપ્) સ્ત્રી૦ ની. દોણી, ડોગલું વગેરે દોહવાનું પાત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दोहलं (दोहमार्कर्ष लाति) पु० लः दोहद शब्द જુઓ.

दोहलवती (दोहल मतुप् ङीष्) स्त्री० ती. दोहदवती शब्द જુઓ. [वृक्ष.

दोहली (दोहं लाति ला कि ङीष्) स्त्री० ली. अशोक

दोहा ( ) स्त्री० हा. તે નામનો એક માત્રા છંદ.

दोहापनय (दोहमपनयति नी अच्) पु० यः દૂધ.

दोहित (दोह् इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને દૂધ પેદા થયેલ છે તે.

दोहिन् (दुह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि. દોહનાર.

दोहीयस् (दोग्धृ ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः पुष्કળ દૂધાળ, અત્યંત દૂધવાળું.

दोह्य (दुह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. દોહવા લાયક, દૂધ કાઢવા જોગ. [पाल.

दौःसाधिक (दुःसाधे नियुक्तः इक्) पु० कः દ્વારપાલ.

दौकूल (दुकूलेन परिवृतो रथः) पु० लः १ રેશમી કપડાએ ઢાંકેલો રથ. २ वस्त्राच्छादित रथ.

दौगहे ( ) पु० हः અશ્વ, ઘોડો.

दौगूल (दुगूलेन परिवृतो रथः) पु० लः दौकूल शब्द જુઓ.

दौत्य (दूतस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० त्यं. १ દૂતપણું. २ દૂતનું કર્મ, કાસદું; સંદેશો લઇ જનારનું કર્મ. [દુરાત્મપણું.

दौरात्म्य-त्म (दुरात्मनो भावः) क्ली० त्म्यं-त्मं.

'शङ्किताः स्म महाभाग दौरात्मात्तस्य चानघ' ॥
महाभारतम् ॥

दौर्ग (दुर्गस्य दुर्गाया इदं वा अण्) त्रि० र्गः-र्गी-र्गं. १ દુર્ગનું, દુર્ગા સંબંધી. २ કિલ્લાનું, કિલ્લા સંબંધી.

दौर्गत्य (दुर्गतस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. १ દુર્ગતપણું. २ દુઃખીપણું. ३ दरिद्रपणुं, दारिद्र्य.

दौर्गंध्य (दुर्गंधस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ध्यं. ખરાબ બોદારપણું.

दौर्गह (दुर्गहस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० हः. દુર્ગહ મુનિનો પુત્ર.

दौर्ग्रह (दुःखेन ग्रहो [ग्रहणं] यस्य [अश्वस्य], तत्साध्यो यागः अण्) पु० हः અશ્વમેધ.

दौर्ग्य (दुर्गस्य भावः) क्ली० र्ग्यं. १ મુશ્કેલાઇ. २ કઠણપણું. ३ અશક્યત્વ. ४ દુર્ઘટત્વ.

दौर्जन्य (दुर्जनस्य भावः) क्ली० न्यं. દુર્જનપણું, દુર્જનતા, દુષ્ટતા.

दौर्बल्य (दुर्बलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. દુર્બલાપણું, નબળાપણું, દુર્બલતા.

दौर्भागिनेय (दुर्भगाया अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः અભાગણીનો દીકરો. [અભાગ્ય, કમનસીબ.

दौर्भाग्य (दुर्भगस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ग्यं. દુર્દૈવ,

दौर्भ्रात्र (दुर्भ्रातुर्भावः) क्ली० त्रं. ખરાબ ભાઇપણું.

दौर्मंत्र्य (दुर्मंत्रस्य भावः) क्ली० त्र्यं. १ કુમંત્ર. २ ખરાબ શીખવણી. ३ ખરાબ બોધ. ४ દુષ્ટ પ્રધાન હોવાપણું.

'दौर्मन्त्र्यान्नृपतिर्विनश्यति यतिः संगात्सुतो लालनात्'।
भर्तृहरिः।

दौर्मनस्य (दुर्मनसो भावः ष्यञ्) क्ली० स्यं. ખરાબ વિચાર, કુભાવ, બેચેની, ઉદાસીપણું.

'तेषां कृते गे निश्वासो दौर्मनस्यं च जायते'।
देवीभागवतम्।

दौर्योधन (दुर्योधनस्येदं अण्) त्रि० नः-नी-नं. દુર્યોધનનું, દુર્યોધનસંબંધી.

दौर्योधनि (दुर्योधन इञ्) पु० निः દુર્યોધનવંશજ.

दौर्वासस (दुर्वाससा प्रोक्तं अण्) क्ली० सं. शिवधर्म नामनुं એક ઉપપુરાણ. [२ स्वच्छपणुं.

दौर्वीण (दूर्वाया इदं खञ्) क्ली० णं. १ દૂર્વાનો રસ.

दौर्हृद (दुर्हृदो भावः अण्) क्ली० दं. दोहद शब्द જુઓ. [નવરો.

दौर्हार्द (दुर्हृदो भावः) क्ली० र्दं. शत्रुत्व, वैर, दुश्मन

दौलेय (दुलेरपत्यं) पु० यः કૂચબીનો દીકરો, કાચબો.

दौल्मि (दुल्म इञ्) पु० ल्मिः ધોબ.

दौवारिक (द्वारे नियुक्तः इक्) पु० कः દ્વારપાલ, પોળીઓ. [રહેલી સ્ત્રી.

दौवारिकी (द्वारे नियुक्ता इक्) स्त्री० की. ચોકીએ

दौश्चर्म्य (दुश्चर्मणो भावः) क्ली० र्म्यं. જન્મ સમયથી છિન્ન સુન્નત કરેલાપણું.

दौश्चर्य (दुश्चरस्य भावः) क्ली० दुष्ट आचरण.

दौष्क (दोषा चरति उ क्) त्रि० ष्कः-ष्की-ष्कं. ખરાબ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

दौष्कुलेय (दुष्कुले भवः ढक्) त्रि० यः-यी-यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

दौष्कुल्य (दुष्कुल स्वार्थे ष्यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. ખરાબ કુલમાં ઉત્પન્ન થયેલ. [કુલપણું.

दौष्कुल्य (दुष्कुलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. ખરાબ

दौष्ठव (दुष्ठोः अविनीतस्य भावः अण्) क्ली० वं. १ અવિનીતપણું, અવિનય, બેઅદબીપણું. २ દુષ્ટપણું.

दौष्पुरुष्य (दुष्पुरुष एव स्वार्थे ष्यञ्) पु० ष्यः ખરાબ પુરુષ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दौष्मंत (दुष्मंतस्यापत्यं पुमान् अण्) पु०तः दुष्यंत-राजनो पुत्र, भरत.

दौष्मांति (,, इञ्) पु० तिः उपरो शब्द जुओ.

दौष्यंति (दुष्यतस्या पत्यं पुमान् इञ्) पु० ति. दुष्यंत राजनो पुत्र, भरत.

दौष्यंत्य (दुष्यंतस्येदं एव) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. दुष्यंतनुं, दुष्यंतसंबंधी. [स्त्रीपणुं.

दौस्त्र (दुष्टस्त्रिया भावः अण्) क्ली० स्त्रं. खराब

दौहिक (दोहं नित्यमर्हति उक्) त्रि० कः-का-कं. दुभेश दोहवा योग्य.

दौहित्र (दुहितुरपत्यं अञ्) पु० त्रः पुत्रीनो पुत्र.

दौहित्रवत् (दौहित्र मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. जेने पुत्रिरापुत्र होय छे ते. [दीकरो, दौहित्र.

दौहित्रायण (दुहितुरपत्यं पुमान्) पु० णः दीकरीनो

दौहित्री (दुहितुरपत्यं स्त्री) स्त्री० त्री. पुत्रीनी पुत्री.

दौहृद (दौहृद अण्) क्ली० दं. गर्भिणीपणुं.

दौहृदिनी (दौहृद णिनि) स्त्री० नी. गर्भिणी स्त्री.

द्यविद्यवी ( ) स्त्री० वी. दिवस.

द्यावाक्षमा (द्यौश्च क्षमा च) स्त्री० द्वि० मे. आकाश अने पृथ्वी. द्यावाभूमि.

द्यावापृथ्वी (द्यौश्च पृथ्वी च) स्त्री० द्वि० व्यौ. उपरो शब्द जुओ. [क्षमा शब्द जुओ.

द्यावाभूमि (द्यौश्च भूमिश्च) स्त्री० द्वि०-मी. द्यावा-'द्यावाभूमि जनयन् देव एक आस्ते विश्वस्य कर्ता भुवनस्य गोप्ता'। अनुमानचिन्तामणिधृतश्रुतिः।

द्यु (अदा० पर० अनिट् द्यौति) १ शत्रु उपर स्वारी करी जवुं. २ पासे जवुं.

"गुहाया निरगात् वाली सिंहो मृगमिव द्युवन्"
। भट्टिः।

द्यु (दिव् उन् किच्च) क्ली० द्यु. १ गगन. २ दिवस. ३ स्वर्गलोक. [आउ.

द्यु (,,) पु० द्युः १ अग्नि. २ चित्रानुं

द्युक (द्यु कै क) पु० कः धुडपक्षी.

द्युकारि (द्युकानामरिः) पु० रिः कागडो.

द्युग (द्युनि दिवि वा गच्छति गम् ड) पु० गः पक्षी, पंखी. खग. [जनार.

द्युग (,,) त्रि० गः-गा-गं. आकाशमां

द्युगी (द्युग ङीष्) स्त्री० गी. पक्षीनी मादा.

द्युगण (द्यूनां गणः) पु० णः दिनगण. अहर्गण.

द्युचर (द्युनि दिवि वा चरति) पु० रः १ पक्षी. २ ग्रह.

द्युज्या (द्युनः ज्येव) स्त्री० ज्या. ज्योतिषप्रसिद्ध दलरप ज्या. [२ शोभवुं.

द्युत् (भ्वा० आत्म० सेट् द्योतते) १ प्रकाशवुं.

द्युत् (द्युत् क्विप्) पु० त्-द्. किरण.

द्युतरु (द्युनः स्वर्गस्य तरुः) पु० कः कल्पवृक्ष.

द्युतान (द्युत् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. प्रकाशयाळुं.

द्युति (द्युत् इन्) स्त्री० तिः १ दीप्ति, तेज. २ प्रकाश. ३ शांति. ४ शोभा.

द्युतित (द्युत क्त) क्ली. तं. १ दीप्ति. २ प्रकाश.

द्युतिधर (द्युतिं देहगतां कांतिं धारयति) पु० रः विष्णु.

द्युतिमत् (द्युति मतुप्) पु० मान्. १ स्वयंभू मनुनो ते नामनो एक पुत्र. २ सप्तर्षिभेद. ३ ते नामनो एक भद्रराज. ४ शाल्व देशने ते नामनो एक राजा. ५ भद्विराश्व राजनो ते नामनो एक पुत्र.

द्युतिला (द्युतिं लाति ला क) स्त्री० ला. ओषधि.

द्युधुनि (द्युनः धुनि) स्त्री० निः स्वर्गनदी, गंगा.

द्युन ( ) क्ली० नं. लग्नावधिक सातमुं स्थान. [देवता, सुर.

द्युनिवास (द्युनि दिवि निवासो यस्य) पु० सः देव, 'शोकाग्निनाऽगाद् द्युनिवासभूयम्'। भट्टिः।

द्युनिवासिन् (द्युनि निवसति) पु० सी. उपरो शब्द जुओ.

द्युनिश (द्यु च निशा च) क्ली० शं. दिनरात.

द्युपति (द्युनः पतिः) पु० तिः १ ध्रुव. २ सूर्य. ३ आंकडानुं आड. [नामनो राजा.

द्युमत्सेन (द्युमती सेनाऽस्य) पु० नः शाल्वदेशनो ते

द्युमद्गान (द्युमत् गानमस्य) क्ली० नं. ते नामनुं एक साभगान. [कर्णनी कन्या.

द्युमयी (द्यु मयट् ङीप्) स्त्री० यी. सूर्यपत्नी, विश्व-

द्युम्न (दिनं मनति म्ना क) क्ली० म्नं. १ धन, द्रव्य. २ बल. ३ पराक्रम.

द्युलोक (द्यौरेव लोकः) पु० कः स्वर्गलोक.

द्युवत् (द्यु कनिन् उवङ्) पु० न्. सूर्य, सूरज. २ आंकडानुं आड. [२ ग्रह.

द्युषद् (दिवि सीदति सद् क्विप्) पु० त्-द्. १ देवता.

द्युसद् (,,) पु० त्-द्. उपरो शब्द जुओ.

'मनःसु येषां द्युसदां न्यधीयत'। माघः।

द्यू (दीव्यति दिव् क्विप् ऊठ्) त्रि० द्यूः-द्यूः-द्यू. खेलनार, रमनार.

द्यूत (दिव् क्त ऊठ्) क्ली० तं. १ जुगार, जुगटुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ તે નામનું એક વિવાદપદ.

द्यूतकर (द्यूतं करोति कृद्) त्रि० रः-रा-रं. જુગટીયું, જુગાર ખેલનારૂં.

द्यूतकार (द्यूतं करोति कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

द्यूतकार (द्यूतं कारयति कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. પોતાના ઘરમાં જુગારનો અખાડો રાખી જુગટું રમાડનાર. सभिक. [कं. જુગટીયું, જુગારી.

द्यूतकारक (द्यूतं करोति कृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-

द्यूतकृत् (द्यूतं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

द्यूतपौर्णिमा (द्यूतार्था पौर्णिमा) स्त्री० मा. આસ્વિન શુકલપક્ષની પૂર્ણિમા, शरद्पूनम. કોજાગર.

द्यूतपौर्णमासी (द्यूतार्था पौर्णमासी) स्त्री० सी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

द्यूतप्रतिपत् (द्युतार्था प्रतिपद्) स्त्री० त्-द्. કાર્તિક માસના શુકલપક્ષનો પડવો. [શબ્દ જુઓ.

द्यूतप्रतिपदा (द्यूतार्था प्रतिपदा) स्त्री० दा. ઉપલો

द्यूतबीज (द्यूतस्य बीजं साधनम्) क्ली० जं. કોડી. कपर्दक [ગારી, જુગટીઓ.

द्यूतवृत्ति (द्यूतं वृत्तिर्जीविका यस्य) पु० त्तिः જુ-

' मित्रध्रुक् द्यूतवृत्तिश्च पुत्राचार्यस्तथैव च ' ॥ मनुः ॥

द्यूतवृत्ति (द्यूतस्य वृत्तिः) स्त्री० त्तिः જુગારનો ધંધો.

द्यूतसभा (द्यूतार्थं सभा) स्त्री० भा० ૧ દ્યૂત ખેલનારાનો સમુદાય. ૨ દ્યૂત ખેલવાનું સ્થાન.

द्यून (.) त्रि० नः-ना-नं. ખેલનારૂં, રમનારૂં, ક્રીડા કરનારૂં. [તમું સ્થાન.

द्यून (.) क्ली० नं. ઇષ્ટ લગ્ન પાસેથી સા-

द्यै (भ्वा० पर० अनिट् द्यायति) ધિક્કારવું, તિરસ્કાર કરવો. [१ આકાશ. २ સ્વર્ગલોક.

द्यो (द्योतंते देवा अत्र द्युत् आधारे डो) स्त्री० द्यौः

' द्यौर्भूमिरापो हृदयं यमश्च ।

.....

धर्मोपि जनाति नरस्य वृत्तम् ' ॥

द्योकार (द्यो कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. ઉંચા મહેલ વગેરે કરનાર કારીગર.

द्योत (द्युत् घञ्) पु० तः ૧ પ્રકાશ, આતપ.

द्योतक (द्युत् ण्वुल्) त्रि० कः-तिका-कं. ૧ સમજાવીને કહેનાર. ૨ બોધક, જ્ઞાપક. [તેજસ્વી.

द्योतन (द्युत् युच्) त्रि० नः-ना-नं. પ્રકાશ કરનાર,

' विलोक्य द्योतनं चन्द्रं लक्ष्मणं शोचनोऽवदत् '

। भट्टिः ।

द्योतन (,,) पु० नः दीप, दीवो.

द्योतन (द्युत् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ પ્રકાશવું તે. ૨ જોવું તે, अवलोकन. ૩ સ્પષ્ટ કરવું, ઉઘાડું કરવું. ૪ પ્રકાશ.

द्योतन (द्युत् णिच् युच्) त्रि० नः-नी-नं. પ્રકાશક.

द्योतन (द्युत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. પ્રકાશવાળું.

द्योतमान (द्युत् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. પ્રકાશતું.

द्योतिरिंगण (ज्योतिरिंगण पृषो०) पु० णः આગીઓ, જીવડો. खद्योत. [पृथ्वी.

द्योभूमि (द्यौश्च भूमिश्च) स्त्री० मी. આકાશ અને

द्योषद् (द्यवि सीदति) पु० त्-द्. ૧ દેવ, દેવતા. ૨ ગ્રહ.

द्योसद् (,,) पु० त्-द्. ૧ દેવ. ૨ ગ્રહ.

द्यौत्र (दिव् ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. ૧ તેજ, પ્રકાશ. ૨ જ્યોતિઃપદાર્થ.

द्यौर्लोक (द्यौरेव लोकः) पु० कः સ્વર્ગલોક.

द्रगड (द्रेति गडति गड् अच्) पु० डः એક જાતનું વાદ્ય. [વજન. तोलक.

द्रंक्षण ( ) क्ली० णं. તોલા ભાર-

द्रंग ( ) पु० गः તે નામનું એક નગર. [ખ્ત જુઓ.

द्रढिमन् (दृढस्य भाव इमनिच्) पु० मा. દૃઢતા શ-

' वधान द्रागेव द्रढिमरमणीयं परिकरम् '।

गंगालहरी ।

द्राढिष्ठ (दृढ इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અત્યંત દૃઢ.

द्रढीयस् (दृढ ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः બહુદૃઢ.

द्रप्स (द्रप्यति कफोऽनेन दृप् कस्) क्ली० प्सं. પાતળું દહિં. [२, द्रवनार, ઝરનાર.

द्रप्सिन् (द्रप्स णिनि) त्रि० प्सी-प्सिनी प्सि. ઝરના-

द्रप्स्य (द्रप्स० पृषो०) क्ली० प्स्यं. પાતળું દહિં. द्राप्स्य.

द्रम् (भ्वा० पर० सेट् द्रमति) જવું.

द्रमिल (द्रम इलच्) पु० लः તે નામનો એક દેશ.

द्रम्म ( ) पु० म्मः સોળપણનું એક માપ (નિષ્કનો સોળમો ભાગ અને ૧૨૮૦ કોડી.)

' वराटकानां दशकद्वयं यत्

सा काकिणी ताश्च पाणाश्चतस्रः ॥

ते षोडश द्रम्म इहापि कीर्तितो

दम्मैस्तथा षोडशकैश्च निष्कः ॥

॥ लीलावती ॥

द्रव (द्रु अप्) पु० वः ૧ ઝરવું. ૨ પલાયન. ૩ પરિહાસ. ૪ ગતિ, જવું તે. ૫ આસવ. ૬ વેગ.

द्रव (द्रु अच्) त्रि० वः-वा-वं. ૧ ક્ષરણયુકત. ૨ દ્ર-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વણુપણાના ગુણવાળું. ૩ પ્રવાહધર્મયુક્ત. ૪ ઝરતું. [શીલ. ૨ દ્રવધર્મયુક્ત.

द्रवक (द्रु शीलार्थे अक्) त्रि० कः-का-कं. १ क्षरण-

द्रवज (द्रवाज्जायते जन् ऊ) पु० जः गोળ.

द्रवण (द्रु ल्युट्) क्ली० णं. ८પકવું. २ ખરવું. ૩ ઝરપવું. ૪ ગમન.

द्रवत् (द्रु शतृ) त्रि० वान्-वती-वत्. १ ८પકતું. २ ખરતું. ૩ વહેતું. ૪ ઝરપતું. ૫ જતું.

द्रवता (द्रवस्य भावः) स्त्री० ता. द्रवપણું, પાતળા-

द्रवत्पत्री (द्रवत् पत्रं यस्याः) स्त्री० त्री. એક જાત-

द्रवत्व (द्रवस्य भावः) क्ली० त्वं. १ द्रवता શબ્દ જુઓ. २ ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક જાતનો સંયોગક ગુણ. [વગેરે પ્રવાહી પદાર્થ.

द्रवद्रव्य (द्रवं द्रव्यम्) क्ली० व्यं. દૂધ,દહિં, ઘી, તેલ-

द्रवंती (द्रु शतृ ङीप्) स्त्री० ती. વહેતી નદી. २ વનસ્પતિ ઉંદર કાની. ૩ દ્રવયુક્ત. स्त्री.

द्रवरस (द्रवयुक्तो रसो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. પાતળો પ્રવાહી જેનો રસ હોય છે તે.

द्रवरसा (द्रवयुक्तो रसो यस्याः) स्त्री० सा. લાખ, લાક્ષા.

द्रवाधार (द्रवस्याधारः) पु० रः १ પાતળો પ્રવાહી પદાર્થ રાખવાનો આધાર પાત્ર વગેરે. २ ચુલુક, ચાંગળું. [સ્વભાવવાળું.

द्रवाय्य (द्रु आय्य) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. ઝરપવાના

द्रविड ( ) पु० डः તે નામનો એક દેશ.

द्रविडी (द्रविड ङीष्) स्त्री० डी. તે નામની એક રાગિણી. [જોર, બલ. ४ પરાક્રમ.

द्रविण (द्रु इनन्) क्ली० णं. १ धन. २ કાંચન. ૩

'ज्ञातिभ्यां द्रविणं दत्त्वा कन्यार्थे चैव शक्तितः'

। मनुः ।

द्रविण (द्रु इनन्) पु०णः १ પૃથુ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર. २ તે નામનો એક પર્વત. ૩ ક્રૌંચ દ્વીપમાં રહેનાર એક વર્ષપુરુષ.

द्रविणक (द्रविण कै क) पु० कः વસુસુતાગ્નિનો તે નામનો એક પુત્ર.

द्रविणनाशन (द्रविणं नाशयति नशणिच् ल्यु) पु० नः शरગવાનું ઝાડ. शोभांजन.

द्रविणप्रद (द्रविणं प्रददाति) त्रि० दः-दा-दं. १ धन આપનાર. २ બલ આપનાર.

द्रविणप्रद (द्रविणं प्रददाति) पु० दः विष्णु.

'सुधन्वा खण्डपरशुर्दारुणो द्रविणप्रदः'

। विष्णुसहस्र० ।

द्रविणवत् (द्रविण मतुप्) त्रि० वान् वती-वत्. १ धनवाળું. २ પરાક્રમવાળું. ૩ બળવાળું.

द्रविणोदस् (द्रविणस् दस्) पु० दाः १ अग्नि. २ ચિત્રાનું ઝાડ. [વાના સ્વભાવવાળું, ગતિશીલ.

द्रवित्नु (द्रु [गतौ] इत्नु) त्रि० त्नुः-त्नुः-त्नु. જ-

द्रवीकरण (द्रव च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ પાતળું પાણી જેવું કરવું. २ ગાળવા વગેરેની ક્રિયાથી રસરૂપ કરવું.

द्रवीकृत (द्रव च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પાણી જેવું પાતળું કરેલું. २ રસરૂપ કરેલું.

द्रवीभूत (द्रव च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પાતળું થયેલું. २ રસરૂપ થયેલું.

'द्रवीभूतं प्रेम्णा तव हृदयमस्मिन्क्षण इव'

॥ उत्तमरामचरितम् ॥

द्रव्य (द्रोर्विकारः द्रोरिति यत्) क्ली० व्यं. १ દ્રવ્ય, ધન. २ વસ્તુ. ૩ પદાર્થ. ૪ ચીજમાત્રનું સત્વ. ૫ પૃથ્વી, જલ, તેજ, વાયુ, આકાશ વગેરેમાંથી પ્રત્યેક. ૬ પીતળ.

द्रव्य (द्रोरिदं यत्) क्ली० व्यं. ઝાડનું, ઝાડ સંબંધી.

द्रव्य (द्रोर्विकारः यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ઝાડનો વિકાર. [નય. ४ ભલાપણું. ૫ લાખ.

द्रव्य (द्रु यत्) क्ली० व्यं. १ ઔષધિ. २ મધ. ૩ વિ-

द्रव्यक (द्रव्यं हरति वहति आवहति कन्) त्रि० कः-का-कं. १ દ્રવ્ય લઈ જનાર. २ દ્રવ્ય લેનાર. ૩ દ્રવ્ય વહન કરનાર. [નો કદક.

द्रव्यकल्क (द्रव्याणां कल्कः) पु०. ल्कः એક જાત-

'द्रव्यकल्कः पञ्चधा स्यात् कल्कं चूर्णं रसस्तथा ।
तैल मष्टिः क्रमाज्ज्ञेयं यथोत्तर गुणं प्रिये' ॥

वैद्यक-ग्रन्थात् ॥

द्रव्यमय (द्रव्य मयट्) त्रि यः-र्या-यं १ દ્રવ્ય-

युक्त. २ ભૌતિક. [વાળું.

द्रव्यवत् (द्रव्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. દ્રવ્ય-

द्रष्टव्य (दृश् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. જોવા યોગ્ય, જોવાલાયક.

'आत्मा वा अरे द्रष्टव्यः श्रोतव्यो मन्तव्यो निदिध्यासितव्यः' । बृहदारण्यकोपनिषत् ।

द्रष्टुकाम (द्रष्टुं कामः यस्य) त्रि० मः-मा-मं. જોવાને ઇચ્છનાર. [પક્ષો શબ્દ જુઓ.

द्रष्टुमनस् (द्रष्टुं मनः यस्य) त्रि० नाः-नाः-नं. ઉ-

द्रष्टृ (दृश् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. १ જોનાર. २ તપાસનાર. ૩ સાક્ષાત્કાર કરનાર. ४ પ્રકાશક. ૫ અવિદ્યા અને વિદ્યાસૃષ્ટિને તટસ્થ રહી જોવા સાથે પરમાત્મતત્ત્વનો અનુભવ કરનાર યોગી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'तदा द्रष्टुः स्वरूपेऽवस्थानम्'
॥ योगदर्शनम्. ॥

द्रष्टृ (,,) पु० ष्टा. न्यायाधीश.

द्रष्टृत्व (द्रष्टुर्भावः) क्ली० त्वं. જોनारपणुं.

द्रष्टृता (,,) स्त्री० ता. ઉપલો શબ્દ જુओ.

द्रह (ह्रद पृषो०) पु० ह्रः અગાધ જલવાળો ઝરો.

द्रा (अदा० पर० अनिट् द्राति) १ સુવું, ઉંઘવું. २ ભાગી જવું, નાશી જવું, પોબારા કરી જવું.

द्राक् (द्रा कु) अव्य० क्-ग्. જલદીથી, ઉતાવળથી, ઝટ.

'द्राक् पर्यस्तकपालसम्पुटमिलत्...' । वीरचन्द्रोदयः ।

द्राक्ष् (भ्वा० पर० सेट् द्राक्षति) ચાહવું.

द्राक्षा (द्राक्षि अ) स्त्री० क्षा. ખીસમીસ, દરાખ, द्राक्षा. गोस्तनी.

'मधु क्षीरद्राक्षामधुमधुरिमा कै रपि पदैर्विशिष्यानाख्येयो भवति रसनामात्र विषयः' । आनन्दलहरी ।

द्राक्षा (द्राक्षि अ) स्त्री० क्षा. દરાખનો વેલો.

द्राक्षाघृत (द्राक्षामिश्रणेन घृतं) क्ली० तं. વૈદ્યક શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ઘી. [જવું.

द्राख् (भ्वा० पर० सेट् द्राखति) शुष्क થવું, સૂકાઈ

द्राघ् (भ्वा० पर० सेट् द्राघति) १ शक्तिवाળું થવું. भ्रम પામવો. ३ થાકવું, થાકી જવું.

द्राघि (नामधातु० उभय० सेट् द्राघयति-ते) લાંબું કરવું, દીર્ઘ કરવું. [લાંબાપણું, દીર્ઘતા.

द्राघिमन् (दीर्घस्य भावः इमनच्) पु० मा. લંબાઈ,

द्राघिष्ठ (अतिशयेन दीर्घः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અતિશય લાંબું. [લાંબું.

द्राघियस् (दीर्घ ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः બહુ

द्राड् (भ्वा० आत्म० सेट् द्राडते) १ ફાડવું. २ તોડવું. ३ ભેદ કરવો. ४ વિભાગ કરવો.

द्राण (द्रा क्त) त्रि० णः-णा-णं. १ સુતેલું. २ પલાયન કરેલું, નાશી ગયેલું.

द्राण (,,) क्ली० णं. १ સુવું, ઉંઘવું, નિદ્રા. २ પલાયન.

द्राप (द्रा णिच् पुक् अच्) पु० पः १ પેક, કાદવ. २ આકાશ. ३ મૂર્ખ. ४ કોડી.

द्राप्स (द्रप्सल् पृषो०) क्ली० प्सं. પાતળું દહિં.

द्रामिल(द्रमिलो देशोऽभिजनोऽस्य) पु० लः ચાણક્ય મુનિ. [त्वरा. ४ ઉષ્ણપણું.

द्राव (द्रु घञ्) पु०वः १ પલાયન. २ द्रवण. ३ વેગ,

द्रावक (द्रवति [चंद्रकरसंपर्कात्] द्रु ण्वुल्) पु० कः १ चंद्रकांतमणि. २ विद्रध, ગડું. ३ ચોર. ४ ઉમરૂ.

द्रावक (,,) क्ली० कं. १ मीण. २ ટંકણખાર.

द्रावक (द्रावयति द्रु णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. પાણી જેવો રસ કરનાર ક્ષાર, અગ્નિ વગેરે.

द्रावकर (द्रावं करोति) क्ली० रं. ટંકણખાર.

द्रावण (द्रु णिच् युच्) त्रि० णः-णा-णं. પલાયન કરનાર.

द्रावण (द्रु णिच् ल्युट्) क्ली० णं. द्रवરૂપ કરવું.

द्रावण (द्रु णिच् ल्युट्) क्ली० १ નાસડી મૂકવું, ભગાડવું. २ ટપકવું, ખરવું. ३ કતકફલ.

द्रावण (द्रु णिच् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. નસાડી મૂકનાર, લગાડનાર. द्रावण.

'त्रैलोक्यद्रावणं क्रूरं दुराचारं महाबलं (रावणं) । हरिवंशम् ।

द्राविड (द्रविडो देशोऽभिजनोऽस्य अण्) त्रि० डः-डी-डं. द्रविड देशमां रहेनार, द्रविड देशनुं रहेवासी, द्रविड देशवासी.

कर्णाटाश्चैव तैलङ्गा गुर्जरा राष्ट्रवासिनः ।
आन्ध्राश्च द्राविडाः पञ्च विन्ध्यदक्षिणवासिनः'
। स्कन्दपुराणम् ।

द्राविडक (द्रविडे भवः अण् कन्) क्ली० कं. णिहलवण. [कः ઉપલો શબ્દ જુओ.

द्राविडभूतिक (द्राविडी भूतिरुत्पत्तिर्यस्य कप्) पु०

द्राविडी (द्रविडे भवा अण् ङीष्) स्त्री० डी. એલાયચી.

द्रावित (द्रव् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. રસરૂપ કરાયલું, પાતળું કરાયલું, પલાયન કરાવેલું

द्राविन् (द्रव् णिच् णिनि) पु० वी. ટંકણખાર.

द्राविन् (,,) त्रि० वी-विणी-वि. द्रव કરનાર.

द्राव्य (द्रव णिच् यत्) त्रि० व्य-व्या-व्यं. १ અગ્નિ, ક્ષાર વગેરેના સંયોગથી રસ જેવું પાતળું કરવા યોગ્ય (धातु વગેરે). २ ગતિવાળું કરવા લાયક.

द्राह् (भ्वा० आत्म० सेट् द्राहते) જાગવું, જાગતા રહેવું.

द्राह्यायण (द्रह्यार्षेर्गोत्रापत्यं युवा यङ् यूनि फक्) पु० णः સામવેદ ગાનારનું કલ્પસૂત્ર કરનારો તે નામનો એક ઋષિ.

द्रु (भ्वा० पर० अनिट् द्रवति) १ જવું. २ દોડવું. ३ ઝરવું. ४ ટપકવું.

द्रु (स्वा० पर० अनिट् द्रुणोति) १ દુઃખ દેવું. २ પીડવું. ३ हार भारवुं. अनु (अनुद्रवति) अनुसरवुं, पूठे-पाछळ जवुं; अभि (अभिद्रवति) त-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રવું; આ (आद्रवति) નાસી જવું, ભાગી જવું; उप (उपद्रवति) નાશ કરવું, પીડવું, જુલમ કરવો; प्र (प्रद्रवति) નાસી જવું; वि (विद्रवति) ભારી નાખવું, નાસી જવું.

द्रु (द्रवत्यूर्ध्वं द्रु डु) પુ० द्रुः १ ઝાડ, વૃક્ષ. ૨ શાખા.

द्रु (द्रु डु) સ્ત્રી० द्रुः જવું, ગતિ.

द्रुकिलिम (द्रौ किलिमम्) ક્રી० મં. દેવદારનું ઝાડ.

द्रुघण (द्रुः वृक्षः संसारगतिर्वा हन्यतेऽनेन द्रु हन् अप्) પુ० णः १ ભગદલ. ૨ કુહાડો. ૩ બ્રહ્મદેવ. ૪ બ્રહ્મ. ૫ એક જાતનો ચંપો.

द्रुड् (तुदा० पर० सेट् द्रुडति) બૂડવું, ડૂબવું.

द्रुण् (तुदा० पर० सेट् द्रुणति) ૧ વાંકું થવું, કુટિલ થવું. ૨ જવું. ૩ વાંકું ચાલવું. ૪ ઠાર મારવું, મારી નાંખવું. [णं.૧ ખડ્ગ. ૨ ધનુષ્.

द्रुण (द्रुणाति हिनस्ति कुटिलीभवति वा द्रुण् क) ક્લી०

द्रुण (,,) પુ० णः વીંછી. ૨ ભમરો. ૩ ચાડીઓ. ૪ લુચ્ચો. ૫ ભાભટો.

द्रुणस (द्रुरिव दीर्घा नासिकाऽस्य) ત્રિ० सः-सी-सं. લાંબા નાકવાળું.

द्रुणह (द्रुणं खड्गं जहाति हा क) ક્લી० हं. તલવારનું મ્યાન. खड्गपिधान. [દેરી, જ્યા.

द्रुणा (द्रुण्यतेऽनया द्रु घञर्थे क) સ્ત્રી० णा ધનુષ્યની

द्रुणि (द्रोणी पृषो०) સ્ત્રી० णिः १ પાણી લેવા માટે કરેલું એક જાતનું પાત્ર. ૨ પાણી રાખવા માટે કરેલી ધાતુ, પાષાણ વગેરેની ટાંકી ઇત્યાદિ. ૩ કાચબો.

द्रुणि (द्रुणि ङीप्) સ્ત્રી० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

द्रुत (द्रु क्त) ત્રિ० तः-ता-तं. ૧ જેનો પાતળો રસ થયેલો છે એવું સુવર્ણ, ઘી વગેરે. ૨ શીઘ્રતાવાળું. ૩ નાસી ગયેલ.

' द्रुतं द्रुतं वह्निसमागतं मतम् '। भट्टिः।

द्रुत (,,) અવ્ય० तं. જલદીથી, ઉતાવળથી.

द्रुत (,,) પુ० तः १ વૃક્ષ, ઝાડ. ૨ બીલાડો.

द्रुत (,,) ક્લી० तं. જલદી તાલ આપવો તે.

द्रुतपद (द्रुतं शीघ्रगामि पदम्) ક્લી० दं. જલદીથી પગલું ભરવું. [ઉતાવળથી પગલું ભરનાર.

द्रुतपद (द्रुतं शीघ्रगामि पदं यस्य) ત્રિ० दः-दा-दं.

द्रुतमध्या (द्रुतं मध्यं यस्याः) સ્ત્રી० ध्या. તે નામનું એક વર્ણવૃત્ત.

द्रुतविलंबित ( ) ક્લી० तं. નગણ, ભગણ, ભગણ, અને રગણ (⏑⏑⏑, – ⏑⏑, – ⏑⏑, – ⏑ –) એ પ્રમાણે બાર અક્ષરના ચરણવાળું તે નામનું એક વર્ણવૃત્ત.

" द्रुतविलंबितमाह नभौ भरौ "

द्रुतविलंबित (द्रुतं विलंबितम्) ત્રિ० तः-ता-तं. સહેજ વિલંબિત, સહેજસાજ શીઘ્ર.

द्रुति (द्रु क्तिन्) સ્ત્રી० तिः १ દ્રવ. ૨ ગતિ.

द्रुनख (द्रोर्नख इव न संज्ञात्वेऽपि णत्वं) પુ० खः કાંટો, કંટક.

द्रुनह ( ) પુ० हः તલવારનું મ્યાન.

द्रुपद (द्रुरिव पद्मुमस्य) પુ० द्रुः પંચાલ દેશનો યજ્ઞસેન નામનો રાજા, દ્રુપદીનો બાપ.

द्रुपदात्मज (द्रुपदस्या त्मजः) પુ० जः ધૃષ્ટદ્યુમ્ન, શિખંડી. [દ્રૌપદી.

द्रुपदात्मजा (द्रुपदस्यात्मजा) સ્ત્રી० जा. યાજ્ઞસેની,

द्रुपदी (द्रुरिवपात्रोयस्याः ङीष्) સ્ત્રી० ઝાડ જેવા લાંબા પગવાળી સ્ત્રી.

द्रुद (द्रुः शाखाऽस्त्यस्य म) પુ० मः १ ઝાડ. ૨ કલ્પવૃક્ષ. ૩ કુબેર. ૪ કિન્નરનો એક અધીશ. ૫ કૃષ્ણની રાણી રુક્મિણીના પેટે પેદા થયેલ એક પુત્ર.

द्रुमनख (द्रुमस्य नख इव) પુ० खः કાંટો, કંટક.

द्रुममय (द्रुम विकारे मयट्) ત્રિ० यः-यी-यं વૃક્ષ વિકાર યૂપ વગેરે.

द्रुममर (द्रुमो म्रियतेऽ नेन मृ अप्) પુ० रः કાંટો, કંટક

द्रुमवत् (द्रुम मतु प्) ત્રિ० वान्-वती-वत् ઝાડવાળું.

द्रुमव्याधि (द्रुमस्य व्याधिरिव) પુ० धिः લાખ.

द्रुमव्याधि (द्रुमस्य व्याधिः) પુ० धिः ઝાડનો રોગ.

द्रुमशीर्ष (द्रुमस्य शीर्षमिव शीर्षमस्य) ક્લી० र्षं० ૧ભારત અથવા ભીંતનો ઉપલો ભાગ.

द्रुमशीर्ष (द्रुमस्य शीर्षं) ક્લી० र्षं વૃક્ષનો અગ્રભાગ, વૃક્ષની ટોચ, ઝાડનું મથાળું. [ડનું ઝાડ.

द्रुमश्रेष्ठ (द्रुमेषु श्रेष्ठः) પુ० ष्ठः १ પ્રધાનવૃક્ષ. ૨ તા-

द्रुमषंड (द्रुमाणां समूहः षंड च) ક્લી० ઝાડનો સમૂહ.

द्रुमसेन (द्रुमश्च अचला सेनाऽस्य) પુ०नः તે નામનો એક રાજા.

' द्रुमसेन इति ख्यातः पृथिव्याः सोऽभवन्नृपः '
। महाभारतम्।

द्रुमामय (द्रुमस्यामय इव) પુ० यः લાખ, લાક્ષા.

द्रुमामय (द्रुमस्यामयः) પુ० यः વૃક્ષરોગ.

द्रुमारि (द्रुमाणामरिः) પુ० रिः १ હાથી, હસ્તી. ૨ વૃક્ષનો નાશ કરનાર કોઇ પણ હેતુ.

द्रुमाश्रय (द्रुम आश्रयो यस्य) ત્રિ० यः-या-यं વૃક્ષ ઉપર રહેનાર.

द्रुमाश्रय (द्रुम आश्रयो यस्य) પુ० यः કાકીડો.

द्रुमिणी (द्रुमाणां समूहः इनि ङीष्) સ્ત्री० णी. વૃક્ષ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સમૂહ. [૨ એ૪ઝાડ. ૩ ચંદ્ર. ૪ કપૂર.

દ્રુમેશ્વર (દ્રુમેષુ ઈશ્વર ઇવ) પુ० રः ૧ તાડનું ઝાડ.
' स्वर्गादि हानयित्वा च पारिजातं द्रुमेश्वरम् '
। हरिवंशम् ।

દ્રુમોત્પલ (દ્રુમે उत्पलमिव पुष्पमस्य) पु० लः કર્ણિકાર વૃક્ષ.

દ્રુમ્મ્ (भ्वा० पर० सेट् द्रुम्मति) જવું.

દ્રુવય (द्रु वय) पु० यः માપ, માન, વજન.

દ્રુસલ્લક (દ્રુષુ सल्लक इव) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.

દ્રુહ્ (दिवा० पर० सेट् द्रुह्यति) ૧ ઇજા આપવાને વિચારવું. ૨ દ્વેષ કરવો. ૩ અનિષ્ટ વિચારવું.
' सा द्रुमेभ्यो महाभाग ! दीनेभ्यो दोग्धुमर्हसि '
। भागवतम् ।

દ્રુહ્ (द्रुह् क्विप्) त्रि० द्रुक्-द्रुग्-द्रुट्-ड्रुक् ૧ દ્રોહ કરનાર. અનિષ્ટ ચિંતનાર.

દ્રુહ્ (द्रुह् क) पु० हः દીકરો, પુત્ર.

દ્રુહણ (द्रुं संसारं गतिं हंति) पु० णः બ્રહ્મદૈત્ય.

દ્રુહિણ (द्रुह् इनन् किच्च) पु० णः ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ વિષ્ણુ.

દ્રુહી (द्रुह् क ङीष्) स्त्री० ही. પુત્રી, દીકરી.

દ્રુહ્યત્ (द्रुह् शतृ) त्रि० ह्यत्-ह्यंति-ह्यत्. દ્રોહ કરતું, અનિષ્ટ ચિંતન કરતું.

દ્રુહ્ય ( ) पु० ह्युः શર્મિષ્ઠાના પેટે પેદા થયેલ તે નામનો યયાતિ રાજાનો પુત્ર.
' यदुं च तुर्वसुं चैव देवयानी व्यजायत ।
द्रुह्युं चाणुं च पूरुं च शर्मिष्ठा वार्षपर्वणी ' ॥
विष्णुपुराणम् ॥

દ્રુ (स्वा० उभय० सेट् द्रुणोति-द्रुणुते) જવું, હાર મારવું, મારી નાંખવું. [જુઓ.

દ્રુ (स्वा० उभय० सेट् द्रुणाति-द्रुणीते) ઉપલો ધાતુ

દ્રુ (द्रु क्विप्) पु० द्रूः સોનું, સુવર્ણ. હિરણ્ય.

દ્રુઘણ (द्रुघण पृषो०) पु० णः ભગદળ, મુદ્ગર.

દ્રુણ (द्रु [हिंसायाम्] नक्) पु० णः વીંછી.

દ્રેક્ (भ्वा० आत्म० सेट् द्रेकते) ૧ શબ્દ કરવો, નાદ કરવો, અવાજ કરવો. ૨ ઉત્સાહ કરવો.

દ્રેક્કણ (द्रेक्काण पृषो०) पु० णः રાશિનો ત્રીજો અંશ.

દ્રેક્કાણ ( ) पु० णः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
' स्वपञ्चनवमानां ये राशीनामधिपा ग्रहाः ।
एते द्रेक्काणपाराशौ द्रेक्काणास्त्रय एव हि ' ॥
ज्योतिस्तत्त्वम् ॥

દ્રેષ્કાણ (द्रेक्काणः पृषो०) पु० णः દ્રેક્ક શબ્દ જુઓ.

દ્રૈ (भ्वा० पर० अनिट् द्रायति) ઉંઘવું.

દ્રોણ (द्रोणः कलशः उत्पत्तिस्थानत्वेनात्यस्य) पु० णः ભારદ્વાજ ઋષિ. ૨ કૌરવનો ધનુર્વિદ્યા શીખવનારો આચાર્ય, અશ્વત્થામાનો પિતા.

દ્રોણ ( ) पु० णः ૧ એક જાતનો કાગડો. ૨ વીંછી. ૩ એ હજાર હાથને સુમારે લાંબું તળાવ. ૪ જલસહિત મેઘ. ૫ એક જાતનું ઝાડ. ૬ તે નામનો એક પર્વત. ૭ બત્રીસ શેરનું એક વજન, (જેમાં શેર એંશી રૂપીઆ ભારનો હોવો જોઇએ.) એક ખારીનો સોળમો ભાગ.
' द्रोणस्तु खार्य्या खलु षोडशांशः ' । लीलावती ।

દ્રોણકલશ (द्रोणः इव कलशः) पु० शः એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર. [કાગડો.

દ્રોણકાક (द्रोणः काकः) पु० कः એક જાતનો

દ્રોણક્ષીરા (द्रोणमितं क्षीरं यस्याः) स्त्री० रा. એક દ્રોણ દૂધ આપે એવી ગાય. [का. राजना.

દ્રોણગંધિકા (द्रोणस्य गंध इव गंधो यस्याः) स्त्री०

દ્રોણઘા (द्रोणदुघा पृषो०) स्त्री० घा. દ્રોણક્ષીરા શબ્દ જુઓ. [દ્રોણક્ષીરા શબ્દ જુઓ.

દ્રોણદુગ્ધા (द्रोणमितं दुग्धं यस्याः) स्त्री० ग्धा.

દ્રોણપદી (द्रोण इव पादो यस्याः) स्त्री० दी. દ્રોણ જેવા પગવાળી સ્ત્રી. [એક જાતની કેળ.

દ્રોણપર્ણી (द्रोणस्य पर्णमिव पर्णमस्याः) स्त्री० र्णी.

દ્રોણપુષ્પી (द्रोणस्य पुष्पमिव पुष्पं अस्याः द्रोणपुष्प ङीष्) स्त्री० ष्पी. क्षुपवृक्ष. २ द्रोणवृक्ष.

દ્રોણંપચ (द्रोणं पचति) त्रि० चः-चा-चं. એક દ્રોણ જેટલું રાંધનાર.

દ્રોણમાના (द्रोणो मानं दुग्धं यस्याः) स्त्री० ना. દ્રોણક્ષીરા શબ્દ જુઓ.

દ્રોણમુખ ( ) क्लीं० खं. ચારસો ગામમાં એક મનોહર ગામ. [એક તીર્થ.

દ્રોણશર્મપદ ( ) क्लीं० दं. તે નામનું

દ્રોણા (द्रोण टाप्) स्त्री० णा. પાણી વગેરે રાખવા માટે કરેલું ધાતુમય અથવા કાષ્ઠમય પાત્ર.

દ્રોણાચાર્ય (द्रोणनामक आचार्यः) पु० र्यः ભારદ્વાજ; ભરદ્વાજ મુનિનો પુત્ર, પાંડવ અને કૌરવનો શસ્ત્રવિદ્યાનો શિક્ષક. [શબ્દ જુઓ.

દ્રોણાચાર્યક (द्रोणाचार्यः कन्) पु० कः ઉપલો

દ્રોણિ (द्रवति गच्छति जलं द्रु नि) स्त्री० णिः ૧ દ્રોણ શબ્દ જુઓ. ૨ જલાધાર માટે કેળની છાલનું બનાવેલું પાત્ર. ૩ એક જાતનું સ્નાનપાત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'ततः प्रभाते वसिष्ठवचसा तैलद्रोण्यां नरपतिं (दशरथं) निक्षिप्य क्षिप्रमेव.....दूतान् केकयेषु प्रेषयामासुः' । रामायणचम्पूः ।

द्रोणिका (द्रोणी कन्) स्त्री० का. गणीनुं आऽ.

द्रोणी (द्रोण ङीष्) स्त्री० णी. १ द्रोणाचार्यनी पत्नी. २ બે सूपडानुं परिमाण. ३ બे पर्वत वच्चेनी गुफा. ४ केળ. ५ गणीनुं आऽ. ६ शैलसिंधु. ७ ते नामनी એક नदी. ८ ઇંद्रयिभटी. ९ એકसो अठ्ठावीश शेरनुं वजन.

द्रोणीदल (द्रोणी इव दल मस्य) पु० लः केतકीवृक्ष.

द्रोणीलवण (द्रोण्यां भवं लवणम्) क्ली० णं. એક જાતનું लवण.

द्रोमिल ( ) पु० लः ચાणક्यमुनि.

द्रोह (द्रुह् घञ्) पु० हः १ अनिष्टચિંतन. २ હિંसा ३ वैरपूर्वक अपકार. ४ छद्मवध.

द्रोहचिंतन (द्रोहार्थं चितनं) क्ली० नं. पारકानुं अनिष्टચિંतन.

द्रोहाट (द्रोहेण अटति अट् अच्) त्रि० टः-टा-टं. ખીલાડાજેવी वृत्तिवाणुं. २ पारકानी हिंसाभाटे धारण કरेलुं छे व्रत જેણે એવો पारधी.

द्रोहाट (द्रोहेण अटति अट् अच्) पु० टः ते नामनी એક वेद शाખा.

द्रोहित (द्रोहो जातोऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેનો द्रोह थयेल होयछे ते. [द्रोह કरनार.

द्रोहिन् (द्रुह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. द्रोहवाणुं,

द्रौण (द्रोणं संभवति अवहरति पचति वा अण्) त्रि० णः-णा-णं. १ જેમां द्रोणुनो समावेश थाय छे तेवुं. २ એક द्रोण धान्य राधनारुं.

द्रौणायन ( ) पु० नः द्रोणाचार्यनो पुत्र, अश्वत्थामा. [ખ્ત જુઓ.

द्रौणायनि (द्रोणस्यापत्यं पुमान्) पु० निः उपलो श-

द्रौणि (दोणस्यापत्यं पुमान्) पु० णिः द्रोणाचार्यनो पुत्र, अश्वत्थामा.

द्रौणिक (द्रोणेन क्रीतः ठक्) त्रि० कः-का-कं. એક द्रोण आपी ખरीद કरेलुं.

द्रौणिक (द्रोणस्य वापः क्षेत्रं ठञ्) त्रि० कः-की-कं. એક द्रोण धान्य જેમां वपाय तेवुं क्षेत्र वगेरे.

द्रौणिकी (द्रोण ठञ् ङीष्) स्त्री० की. द्रोण જેटलुं धान्य જેમां समाय એवुं पात्र.

द्रौणीज (द्रौणी जन् ड) क्ली० जं. એક જાતનું लवण.

द्रौणीज (,,) पु० जः अश्वत्थामा.

द्रौपद (द्रुपस्येदं अण्) त्रि० दः-दी-दं. द्रुपद राज्ञ-संબંधी, द्रुपदराज्यनुं. [राज्यनो पुत्र.

द्रौपद (द्रुपदस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० दः द्रुपद

द्रौपदी (द्रुपदस्यापत्यं स्त्री) स्त्री० दी. द्रुपद राज्यनी पुत्री, पांच पांडवनी पत्नी.

द्रौपदेय (द्रुपद्या अपत्यं ढक्) पु० यः द्रौपदीनो पुत्र. [द्रोह કरवा योग्य.

द्रौहिक (द्रोहं नित्यमर्हति) त्रि० कः-का-कं. હંमेशां

द्रौह्य (दुह्यस्य अपत्यं पुमान् अण्) पु० ह्यः दुह्यनो पुत्र.

द्वंद्व (द्वंद्व पृषो०) क्ली० दं. द्वंद्व. शब्द જુઓ.

द्वंद्व (द्वौ द्वौ सहाभिव्यक्तौ) क्ली० द्वं. १ જોડું. २ દ્વય. ३ स्त्रीपुरुषनुं જોડું. ४ छानी वात, खानगी राખवा लायક वार्ता. ५ अन्योन्यनी स्पर्धाथी थयेल કलह. ६ शीतઉष्ण, सुખदुःખ એवा परસ્પર विरुद्ध गुणु. ७ मात्र બે જણનું युद्ध. ८ साધित शब्दोनो समुदाय. ९ व्याકरणप्रसिद्ध ते नामनो એક समास.

"त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन।
निर्द्वंद्वो नित्यसत्वस्थो निर्योगक्षेम आत्मवान्" ॥

द्वंद्व (,,) पु० द्वः १ ते नामनो એક समास. २ मिथुनराशि. ३ त्रिદोषमांथी हरકोઈ બે દોषनो એક काले प्रકोप. [३पी रोग.

द्वंद्वगद (द्वंद्वरूपो गदः) पु० दः रागદ્વેष वगेरे.

द्वंद्वचर (द्वंद्वीभूय चरति चर् ट) पु० रः चકवाक पक्षी.

द्वंद्वज (द्वंद्वाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ त्रिदोष पैકी બે हरકोઈ दोषथी पेदा थयेल એક काले रोग वगेरे. २ कलहथी पेदा थयेल.

द्वंद्वदोषोत्थ (द्वंद्वदोषादुत्तिष्ठति) पु० स्थः द्विदोषજ्वर. [नो भेद.

द्वंद्वभिन्न (द्वंद्वस्य भिन्नं भेदः) क्ली० न्नं. स्त्रीपुरुष-

द्वंद्वयुद्ध (द्वयोर्द्वयो र्युद्धं) क्ली० द्धं. मात्र બે જણનું युद्ध. (duel). [रविવારरहित.

द्वंद्वातीत (द्वंद्व अति इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. संसा-

द्वय (द्वि अयच्) क्ली० यं. १ अवयव. २ બેपणुं.

द्वय (द्वे अवयवे यस्य अयच्) त्रि० यः-यी-यं. १ બેपणावाणुं. २ द्वित्वान्वित. २ બે જાતનું. ३ બે अवयववाणुं.

कुसुमस्तवकस्येव द्वयी वृत्तिर्मनस्विनः।
मूर्ध्नि वा सर्वलोकस्य विशीर्येत वनेऽथवा ॥
भर्तृहरिः ॥

द्वयाग्नि (द्वयः द्विरूपोऽग्निर्यत्र) पु० ग्निः ચीत्रानुं आऽ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

द्वयातिग (द्वयं रजस्तमसोः द्वित्वमतिगच्छति) त्रि० गः-गा-गं. २जोगुण अने तमोगुणथी रहित, सत्त्व-गुणवाळुं, शुद्धसात्त्विक. [पणुं.

द्वयी (द्वय ङीप्) स्त्री० यी. १ बे अवयव. २ बे

द्वारस्थ (द्वारि तिष्ठति स्था-क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ द्वारे उभुं रहेनार. २ द्वारपाल.

द्वारःस्थित (द्वारि स्थितः) त्रि० तः-ता-तं. १ द्वारे उभुं रहेलुं. २ द्वारपाल. [पाल.

द्वारःस्थितदर्शक (द्वारःस्थितं पश्यति) पु० कः द्वार-

द्वाचत्वारिंश (द्विचत्वारिंशतः पूरणः डट्) त्रि० शः-शी-शं. बेंताळीशमुं. द्विचत्वारिंश.

द्वाचत्वारिंशत् (द्व्यधिका चत्वारिंशत्) स्त्री० शत् बेंताळीश. द्विचत्वारिंशत्.

द्वाचत्वारिंशत्तम (द्वाचत्वारिंशत् तमप्) त्रि० मः-मा-मं. बेंताळीशमुं. द्विचत्वारिंशत्तम.

द्वात्रिंशत् (द्व्यधिका त्रिंशत्) स्त्री० त् बत्रीश.

द्वात्रिंशदक्षरिन् (द्वात्रिंशदक्षराणि यस्मिन्) त्रि० री-रिणी-रि. बत्रीश अक्षरवाळो श्लोक वगेरे.

द्वात्रिंशल्लक्षण (द्वात्रिंशल्लक्षणानि यस्य) पु० णः बत्रीशलक्षणो पुरुष. [भारमुं.

द्वाद्वश (द्वादशानां पूरणः डट्) त्रि० शः-शी-शं.

द्वादशक (द्वादशानां संख्या कन्) क्ली० कं बार.

द्वादशक (द्वादशसंख्याऽस्य कन्) त्रि० कः शिका-कं. बार संख्यावाळुं, जेमां बार होय छे ते.

द्वादशकर (द्वादश करा भुजा यस्य) पु० रः कार्ति-केय, शूलयोग, हर्षणयोग.

द्वादशधा (द्वादशन् धाच्) अव्य० धा. बार प्रका-रे, बार तरेहथी.

द्वादशन् (द्व्यधिका दश) त्रि० व. श. बार.

द्वादशपत्र (द्वादशाक्षराणि पत्राण्येव यस्य) क्ली० त्रं એક જાતનો બાર અક્ષરનો મંત્ર.

द्वादशपुत्र (द्वादश पुत्राः) पु० व० त्राः धर्मशास्त्र प्रसिद्ध औरस वगेरे बार जातना पुत्र (औरस, क्षेत्रज, दत्तक, कृत्रिम, गूढोत्पन्न, अपविद्ध, कानी-न, सहोढ, क्रीत, पौनर्भव, स्वयंदत्त, पारशव.)

द्वादशमद्य (द्वाददशविधं मद्यं) क्ली० द्यं. बार प्र-कारनुं मद्य. [भास, वर्ष.

द्वादशमास (द्वादशगुणितो मासः) पु० सः बार

द्वादशमासिक (द्वादशमासे भवम्) क्ली० कं. प्रेत-ने उद्देशी बार मासे करवा योग्य એક જાતનું શ્રાદ્ધ.

द्वादशयात्रा (द्वादशसु मासेषु द्वादशविधा वा या-त्रा) स्त्री० त्रा. बार मासमां अथवा बार प्रकार-नी यात्रा.

द्वादशराज्र (द्वादशभिः रात्रिभिः निवृत्तः अच्) पु० त्रः बार दिवस सुधी चाले तेवो એક अहीनयाग.

द्वादशलोचन (द्वादश लोचनान्यस्य) पु० नः कार्ति-केयनो. [स्त्री० गी. बार वर्गनो समूह.

द्वादशवर्गी (द्वादशानां वर्गाणां समाहारः ङीप्)

द्वादशांशु (द्वादश अंशवो यस्य) पु० शुः बृहस्पति.

द्वादशाक्ष (द्वादशाक्षीणि यस्य षच्) पु० क्षः १ कार्ति-केय. २ बुद्ध. ३ कुमारनो એક अनुचर.

द्वादशाक्षर (द्वादश अक्षराणि यस्य) पु० रः बार अक्षरनो એક मंत्र—ॐ नमो भगवते वासुदेवाय.

द्वादशाख्य (द्वादश ज्ञानेकर्मेन्द्रियमनोबुद्धिरूपाः पदा-र्थाः पूजनीयत्वेनाख्यति आ ख्या क) पु० ख्यः बुद्ध. [गी. बार अंगनो समूह.

द्वादशांगी (द्वादशामंगानां समाहारः ङीप्) स्त्री०

द्वादशांगुल (द्वादश अंगुलयः प्रमाणमस्य) पु० लः १ वेंत. २ बार आंगळना मापवाळुं. वितस्ति.

द्वादशात्मन् (द्वादश आत्मानो मूर्तयो यस्य) पु० त्मा. १ सूर्य. २ आठडानुं आड.

'सूरसूर्यार्यमादित्यद्वादशात्मदिवाकराः । अमरः ।

द्वादशादित्य (द्वादश आदित्याः) पु० व०-त्याः बार आदित्यः—विवस्वान्, अर्यमा, पूषा, त्वष्टा, सविता, भग, धाता, विधाता, वरुण, मित्र, शक्र अने उरुक्रम.

द्वादशाध्यायी (द्वादशानां अध्यायानां समाहारः) स्त्री० १ मनुसंहिता. २ जैमिनिसूत्रग्रंथ.

द्वादशान्यिक (द्वादश अन्ये अन्यथा भूता अपपा-ठा जाता यस्य) पु० कः बार खराब पाठ जेने थया छे ते. [द्यूतरो.

द्वादशायुष् (द्वादश वर्षाः आयुःकालो यस्य) पु०

द्वादशार्चिस् (द्वादश अर्चींषि अस्य) पु० चिः द्वा-दशांशु शब्द जुओ. [सिद्ध सभ्भान.

द्वादशास्त्र (द्वादश अस्त्राण्यस्य) क्ली० स्त्रं. गणितप्र-

द्वादशास्त्रा (द्वादश अस्त्राण्यस्याः) स्त्री० स्त्रा. उपलो शब्द जुओ.

द्वादशाह (द्वादशभिरहोभिर्निवृत्तः ठञ्) पु० हः १ बार वासरसुधी साधवा योग्य याग. २ प्रेतनुं बारमुं.

'मुख्यं श्राद्धं मासि मासि अपर्याप्तावृतुं प्रति ।
द्वादशाहेन वा कुर्यादेकाहे द्वादशाथ वा' ॥

द्वादशाह (द्वादशानामह्नां समाहारः टच्) पु० हः बार दिवस, बार दिवसनो समाहार.

द्वादशिक (द्वादश्यां जातादिः) त्रि० कः-का-कं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બારસે થયેલું, બારસે હોયેલું. [૨મી.

द्वादशी (द्वादश ङीष्) स्त्री० शी. १ બારસ. २ બા-

द्वापर (द्वौ परौ प्रकारौ विषयौ यस्य) पु० रः સંશય, શક.

द्वापर (द्वाभ्यां [सत्यत्रेताभ्यां] परः) पु० रः ચાર યુગપૈકી તે નામનો ૮,૬૪,૦૦૦ વર્ષનો એક યુગ.

'अष्टौ शतसहस्राणि वर्षाणां मानुषाणि तु ।
चतुःषष्टिः सहस्राणि वर्षाणां द्वापरं युगम्' ॥
मत्स्यपुराणम् ॥

द्वापर (,, परम्) क्ली० रं. બે ટપકાવાળો પાસો. [એક જાતિનું ધૂત.

द्वापराय (द्वापरस्य अयः उत्तानतया पतनं) पु० यः

द्वामुष्यायण (द्वयामुष्यायण पृषोद०) पु० णः १ બે પુરુષનો પુત્ર. २ ઉદ્દાલક. ३ ગૌતમ.

द्वार् (द्वारयति द्वार् क्विप्) स्त्री० द्वाः १ બારણું. २ હરકોઇ પદાર્થ વગેરેમાં પ્રવેશ કરવા માટે જે સાધનભૂત હોય તે ઉપાય.

द्वार (द्व णिच् अच्) क्ली० रं. १ બાર, બારણું. २ મુખ. ३ શેષ અંગ. ४ હરકોઇ પદાર્થ વગેરેમાં પ્રવેશ કરવા જે સાધનભૂત હોય તે ઉપાય.

द्वारक (द्वारेण प्रशस्तेन कायति कै क) क्ली० कं દ્વારકા, દ્વારાવતી. [કપાટ.

द्वारकंटक (द्वारस्य कंटक इव) पु० कः કમાડ.

द्वारका (प्रशस्तेन द्वारेण कायति कै) स्त्री० का. દ્વારકા, દ્વારાવતી.

द्वारकेश (द्वारकाया ईशः) पु० शः વાસુદેવ, શ્રીકૃષ્ણ. દ્વારકાનાથ, દ્વારકાધીશ.

द्वारगोप (द्वारं गोपायति गुप् अच्) पु० पः દ્વારપાલ.

द्वारदातु (द्वारं ददाति दा तुन्) पु० तुः એક જાતનું ઝાડ. [२ વિષ્ણુ.

द्वारप (द्वारं पाति पा क) पु० पः १ દ્વારપાલ.

द्वारपाल (द्वारं पालयति पालि अण्) पु० लः १ ધરનો રખેવાળ. २ પોળીઓ, દ્વારપાલ. ३ બારણાનો ચોકીદાર. [શબ્દ જુઓ

द्वारपालक (द्वारं पालयति ण्वुल्) पु० कः ઉપલો

द्वारपिंडी (द्वारस्य पिंडीव) स्त्री० डी. ઉંબરો. દેહલી. [ગ. બગલો, બક.

द्वारबलिभुज् (द्वारबलिं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-

द्वारयंत्र (द्वारे स्थितं यंत्रं) क्ली० त्रं. १ તાળું. २ આડસર. ३ આગળો. અર્ગલ.

द्वारवती (द्वाराणि चतुर्वर्णमोक्षद्वाराणि प्रशस्तानि यस्यां) स्त्री० ती. દ્વારકા નગરી. [શાખ.

द्वारशाखा (द्वारस्य शाखा) स्त्री० खा. બારણાની

द्वारस्तंभ (द्वारस्य स्तंभः) पु० भः દ્વારનો અંગસ્તંભ.

द्वारस्थ (द्वारे तिष्ठति स्था क) पु० स्थः દ્વારપાળ.

द्वारस्थ (,,) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. દ્વારપાસે રહેનાર, દ્વારે રહેનાર. [પ્રતીહારી.

द्वाराध्यक्ष (द्वारस्थः अध्यक्षः) पु० क्षः. દ્વારપાલ,

द्वारावती (द्वार मतुप् ङीष्) स्त्री० ती. દ્વારકા નગરી. [દ્વારપાલ.

द्वारिक (द्वारं पाल्यतयाऽस्त्यस्य ठन्) पु० कः

द्वारिका (प्रशस्तानि चत्वारि द्वाराण्यस्यां) स्त्री० का. દ્વારકાનગરી. [૨ દ્વારપાલ.

द्वारिन् (द्वार इनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ દ્વારવાળું.

द्वार्विंश (द्वा विंशत् डट्) त्रि० शः-शी-शं. બાવીશમું.

द्वार्विंश (द्वयधिका विंशतिः) स्त्री० तिः બાવીશ.

द्वाषष्टि (द्वयधिका षष्टिः) स्त्री० ष्टिः બાસઠ.

द्वासप्तति (द्वयधिका सप्ततिः) स्त्री० तिः બોતેર.

द्वास्थ (द्वारि तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. બારણે રહેનાર.

द्वास्थ(,, ,,) पु० स्थः દ્વારપાલ.

द्वास्थित (द्वारि स्थितः) पु० तः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વાળું.

द्वि (द ड) त्रि० द्वि० द्वौ-द्वे-द्वे. १ બે. २ બે સંખ્યા-

द्विक (द्वौ ककारौ यस्मिन्) पु० कः १ કાગડો, કાક. २ ચક્રવાક પક્ષી.

'वयं काका वयं काका जल्पन्तीति खगे द्विकाः'
। उद्भटः ।

द्विक (द्वि अकच्) त्रि० कः-का-कं. १ બે સંખ્યાન્વિત. २ બે સંખ્યા જેમાં છે તે. ३ બે પ્રકારનું. ४ દુષ્ટ, ખમણું.

द्विक (,,) क्ली० कं. દ્વિત્વ.

द्विककार (द्वौ ककारौ वाचकशब्दे यस्य) पु० रः १ કાગડો. २ ચક્રવાકપક્ષી.

द्विककुद् (द्वे ककुदे यस्य) पु० त्-द्. ઊંટ, ઉષ્ટ્ર.

द्विकर (द्वौ करोति) त्रि० रः-री-रं. બે કરનાર.

द्विकर (द्वौ करौ यस्य) रः-रा-रं. બે હાથવાળું.

द्विकर (द्वौ करौ) पु० रः બે હાથ.

"बुभुक्षितः किं द्विकरेण भुंक्ते" । उद्भटः ।

द्विकार्षायण (द्वाभ्यां कार्षायणाभ्यां क्रीतः) त्रि० णः-णा-णं. બે કાર્ષાયણ આપી ખરીદ કરેલું.

द्विकार्षायणिक (द्वाभ्यां कार्षायणाभ्यां क्रीतः ठक्) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

द्विकौडविक (द्वाभ्यां कुडवाभ्यां क्रीतः ठक्) त्रि०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कः-की-कं. બે કુળ આપી ખરીદ કરેલું.

द्विगु (द्वौ गावौ यस्य) पु० गुः व्याકરણશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક સમાસ, જેમ કે ત્રિભુવનમ્.

द्विगु (,,) त्रि० गुः-गुः-गु. બે ગાખવાળો ધણી વગેરે.

'द्वन्द्वो द्विगुरपि चाहं मद्गेहे नित्यमव्ययीभावः ।
तत् पुरुष कर्म धारय येनाहं स्यां बहुव्रीहिः' ॥
उद्भटः ॥

द्विगुण (द्वाभ्यां गुण्यते) त्रि० णः-णा-णं. ૧ બેવડે ગુણેલું. ૨ દુપટ્ટ, બમણું.

द्विगुणता (द्विगुणस्य भावः तल्) स्त्री० ता. નીચેનો શબ્દ જુઓ. [૨ બમણાપણું.

द्विगुणत्व (,,) क्ली० त्वं. ૧ દુપટ્ટપણું.

द्विगुणाकृ (द्विगुण कृ डाच् द्विगुणा करोति) બે વાર કરવું.

द्विगुणित (द्वाभ्यां गुणितं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ બેવડે ગુણેલું. ૨ દુપટ્ટ, બમણું.

द्विचरण (द्वौ चरणौ यस्य) त्रि० णः-णा-णं. ૧ બે પગવાળું. ૨ બે પાદવાળું.

द्विचरण (द्वे चरणे) क्ली० णं. બે પગ.

द्विज (द्विर्जायते जन् ड) पु० जः ૧ વિધિપૂર્વક સંસ્કાર પામેલો બ્રાહ્મણ. ૨ બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય અને વૈશ્ય. ૩ દાંત. ૪ અંડજ, પક્ષી. ૫ એક જાતનું ઝાડ.

'जन्मना जायते शूद्रः संस्काराद् द्विज उच्यते ।
विद्यया याति विप्रत्वं त्रिभिः श्रोत्रिय उच्यते' ॥

द्विज (,,) त्रि० जः-जा-जं. બે વાર જન્મનાર. [તનું ઝાડ.

द्विजकुत्सित (द्विजैः कुत्सितः) पु० तः એક જ-

द्विजदास (द्विजानां दासः) पु० सः ૧ શૂદ્ર. ૨ બ્રાહ્મણનો ચાકર. [૨૬પક્ષી. ૩ કપૂર.

द्विजपति (द्विजानां पतिः) पु० तिः ૧ ચંદ્ર. ૨ ગ-

द्विजप्रपा (द्विजार्थं प्रपा) स्त्री० पा. પક્ષીને પાણી પીવાનું પરબ, કુંડી વગેરે. [વહાલું.

द्विजप्रिय (द्विजानां प्रियं) त्रि० यः-या-यं. દ્વિજને

द्विजप्रिया (द्विजानां प्रिया) स्त्री० या. સોમલતા.

द्विजबंधु (द्विजस्य बंधुरिव) पु० धुः ૧ ભટ્ટ દૈવજ્ઞ વગેરે અપકૃષ્ટ બ્રાહ્મણ. ૨ અબ્રાહ્મણ.

द्विजब्रुव (द्विजमात्मानं ज्ञात्या ब्रूते) पु० वः દ્વિજ થઈ દ્વિજનું કર્મ ન જાણતો માણસ, માત્ર જાતિ વડે પોતાને દ્વિજ માનનારો.

द्विजराज (द्विजानां राजा टच्) पु० जः ૧ ચંદ્ર. ૨ દ્વિજોત્તમ બ્રાહ્મણ. ૩ પક્ષીંદ્ર ગરુડ. ૪ કપૂર. ૫ દ્વિજમાં શ્રેષ્ઠ.

द्विजलिंगिन् (द्विजस्य लिंगमिव लिंगमस्त्यस्य) पु० गी. ૧ ક્ષત્રિય. બ્રાહ્મણનો વેશ ધારણ કરનાર.

द्विजवर्य (द्विजेषु वर्यः) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. ઉત્તમ બ્રાહ્મણ. [રામણ.

द्विजवाहन (द्विजो गरुडः वाहनमस्य) पु० नः ना-

द्विजव्रण (द्विजं व्रणम्) पु० क्ली० णः-णं. એક જાતનો દંતરોગ. [ધાન્ય. રાજમાષ.

द्विजशप्त (द्विजेन शप्तः) पु० सः એક જાતનું

द्विजसत्तम (द्विजेषु सत्तमः) त्रि० मः-मा-मं. બ્રાહ્મણમાં ઉત્તમ. [૨ દ્વિજનો સેવક.

द्विजसेवक (द्विजानां सेवकः) पु० कः ૧ શૂદ્ર.

द्विजा (द्विर्जायते जन् ड टाप्) स्त्री० जा. ૧ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય રેણુકા. ૨ વનસ્પતિ ભારંગ. ૩ એક જાતનું શાક. ૪ દ્વિજ જાતિની સ્ત્રી. ૫ દ્વિજની પત્ની.

द्विजाग्र्य (द्विजेषु अग्र्यः) पु० ग्र्यः વિપ્ર.

द्विजांगी (द्विजस्य अंगमिव रूपमस्याः) स्त्री० गी. વનસ્પતિ કહુકા.

द्विजाति (द्विर्जाति जन्म यस्य) पु० तिः ૧ સંસ્કૃત બ્રાહ્મણ. બેબ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય. ૨ વૈશ્ય. ૩ દંત. ૪ અંડજ.

'गुरुरग्निर्द्विजातीनां वर्णानां ब्राह्मणो गुरुः'
। हितोपदेशः ।

द्विजायनी (द्विजः अग्यते ज्ञायतेऽनया अय् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. યજ્ઞોપવીત, જનોઈ.

द्विजालय (द्विजानामालयः) पु० यः ૧ માળો. ૨ ઝાડ ઉપરનો માળો. ૩ બ્રાહ્મણનું ઘર.

द्विजिह्व (द्वे जिह्वे यस्य) पु० ह्वः ૧ સર્પ. ૨ ખલ. ૩ ચાડીઓ. ૪ ચોર. ૫ દુઃસાધ્ય.

द्विजिह्वता (द्विजिह्वस्य भावः) स्त्री० ता. ૧ ચાડીઆપણું. ૨ અપ્રમાણિકપણું. ૩ સર્પપણું. ૪ દુઃસાધ્યપણું.

'परस्य मर्माविधमुज्झतां निजं द्विजिह्वतादोषम-
जिह्मगामिभिः । माघः ।

द्विजिह्वत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચંદ્ર. ૩ કપૂર.

द्विजेंद्र (द्विजेषु इंद्र इव) पु० द्रः ૧ શ્રેષ્ઠ બ્રાહ્મણ. ૨

द्विजेश (द्विजानामीशः) पु० शः ૧ ગરુડ. ૨ ચંદ્ર. ૩ કપૂર. [કઃ દ્વિજ સેવક. ૨ શૂદ્ર.

द्विजोपासक (द्विजमुपास्ते उप आस् ण्वुल्) पु०

द्विज्या ( ) स्त्री० ज्या. એક જ્યા.

द्विज्यामार्ग (द्विजाया मार्गः) पु० र्गः क्षितिज

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भाग. [२ द्वेषीनुं सेवन.
द्विट्सेवा (द्विषः सेवा) स्त्री० वा. १ दगलबाजी. **द्विट्सेविन्** (द्विषं सेवते) त्रि० वी-विनी-वि. १ दगलबाज. २ द्वीतुरी. ३ द्वेषाने सेवनार.
द्विठ (द्वौ ठकारौ लेखनाकारे यस्य) पु० ठः १ विसर्ग. २ स्वाहा.
द्विठकार (द्वौ ठकारौ) पु० द्वि० रौ. बे ठकार.
द्वित ( ) पु० त; ते नामनो એક देव, ते नामनो એક ऋषि. [द्वित्व संख्या.
द्वितय (द्वयोरवयवः तयप्) क्ली० यं. १ બેहुं. २ 'अधिकं शुशुभे शुभं युना द्वितयेन द्वयमेव संगतम्' । रघुः ।
द्वितय (द्वावयवौ अस्य तप्) त्रि० यः-या यं. બे, द्वित्वसंख्यावाळुं.
द्वितीय (द्वयोः पूरणः तीय) त्रि० यः-या-यं. બीજुं.
द्वितीय (द्वि तीय) पु० यः पुत्र, દीકरो.
द्वितीयक (द्वितीयेऽह्नि भवः कन्) पु० कः બीજे દिवसे होनार ताप वगेरे.
द्वितीयता (द्वितीयस्य भावः) स्त्री० ता. બीજपणुं.
द्वितीयत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉपलो शब्द જुओ. [२पति गांभरी.
द्वितीयत्रिफला (द्वितीया त्रिफला) स्त्री० ला. वन-
द्वितीयवत् (द्वितीय मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ पुत्रवाळुं. २ બीજवाळुं. [જनी तिथि.
द्वितीया (द्वितीय टाप्) स्त्री० या. १ भार्या. २ બी-
द्वितीयाकृत (द्वितीयं कृतं द्वितीय टाच् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. બे वार खेडेलुं क्षेत्र वगेरे.
द्वितीयाभा (द्वितीयेन रुपेण हरिद्रायाः आभाति) स्त्री० भा. दार हलदर.
द्वितीयाश्रम (द्वितीय आश्रमः) पु० मः બीજो आश्रम, गृहस्थाश्रम.
द्वितीयिक (द्वितीय ठन्) त्रि० कः-का-कं. वृद्ध्यादि ३५मां अपातो पदार्थ.
द्वितीयीक ( ) त्रि० कः-का-कं. બीજुं.
द्वित्र (द्वौ वा त्रयो वा) त्रि० ब० त्राः-त्राः-त्राणि. બे કे त्रण.
'द्वित्राण्यहान्यर्हसि सोढुमर्हन्' । रघुः ।
द्वित्रिचतुर ( ) अव्य० रं. બेवार, त्रणवार, चारवार. [पणुं.
द्वित्व (द्वयोर्भावः) क्ली० त्वं. १ બेपणुं. २ दुपट्ट-
द्विदंडि (द्वौ दंडौ यस्मिन् प्रहरणे) अव्य० डि. બे दंडथी थतुं युद्ध.
द्विदत् (द्वौ दंतौ यस्य) त्रि० न्-ती-त्. બे दांतवाळुं.
द्विदंत (द्वौ दंतौ यस्य) त्रि० तः-ता-तं. ઉपलो शब्द જुओ.
द्विदल (द्वे दले यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ બे पांदडावाळुं. २ सुषुम्णा नाडीमां भ्रूमध्ये आवेलुं ह- अने क्ष वर्णथी युक्त आज्ञाचक्र नामनुं બे पांखडीवाळुं सूक्ष्म कमल. [नी दाळ.
द्विदल (द्विधा दल्यते दल् क) पु० लः चणा वगेरे
द्विदलधान्य (द्विदलयुक्तं धान्यं) क्ली० न्यं. બे दाळवाळुं धान्य.
द्विदश (द्वयधिका दश) पु० व० शाः. वीश.
द्विदाम्नी (दे दामनी बंधनस्थाने यस्याः) स्त्री० म्नी. બे दोरडाथी बांधवा योग्य गाय.
द्विदेवत (द्वे देवते यस्य) क्ली० तं. विशाखा नक्षत्र.
द्विदेह (द्वाभ्यां देहो यस्य) पु० हः गज्जानन, गणेश.
द्विदैव ( ) क्ली० वं. विशाखा नक्षत्र.
द्विदैवत्या ( ) स्त्री० त्या. ઉपलो शब्द જुओ.
द्विद्वादश (द्वितीयः द्वादशश्च [वरकन्ययो राशिभेदः]) १ वरकन्यानी એક राशि. २ બीજुं धनस्थान.
द्विधा (द्वि धाच्) अव्य० धा. બे प्रકारे, બे तरेहथी, બे रीते.
'दलति हृदयं गाढोद्वेगाद् द्विधा न तु भिद्यते' । उत्तररामचरितम् ।
द्विधाकरण (द्वि धाच् कृ ल्युट्) क्ली० णं. બे प्रકार करवा ते, બे भाग पाडवा ते.
द्विधागति (द्विधा गतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. બे प्रકारनी गतिवाळुं.
द्विधागति (द्विधा गतिरस्य) पु० तिः नट, भगर.
द्विधातु (द्वौ धातू यत्र) पु० तुः गणेश, गणपति.
द्विधातु (,,) त्रि० तुः-तुः-तु. બे धातु જेमां होय એवी मिश्र धातु (જेम કे कांसुं).
द्विधात्मक (द्विधा आत्मा यस्य कप्) पु० क्ली० कः-कं. जयपाल. [वाणी मिथुन राशि वगेरे.
द्विधात्मक (,,) पु० कः બे स्वभाव-
द्विधालेख्य (द्विधा लेख्यं) त्रि० ख्यः-ख्या-ख्यं. બे प्रકारे लખवा योग्य. [જतनुं ઝाड.
द्विधालेख्य (द्विधा आलेख्यमस्य) पु० ख्यः એક
द्विनग्नक (द्वि नग्नकः) पु० कः सुन्नत करेलुं.
द्विनलिकी ( ) स्त्री० की. બे अयनवाळुं બाण. [(८२). द्वानवति.
द्विनवति (द्वयधिका नवतिः) स्त्री० तिः બाण
द्विनिष्क (द्वाभ्यां निष्काभ्यां क्रीतं ठञ्) त्रि० ष्कः-ष्का-ष्कं. બे निष्क आपी खरीद करेलुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

द्विनिष्क (द्वौ निष्कौ परिमाणमस्य अण्) त्रि० ष्कः-ष्की-ष्कं. બે નિષ્કના પરિમાણવાળું.

द्विप (द्वाभ्यां मुखशुंडाभ्यां पिबति पा क) पु० पः १ હાથી. २ નાગકેસરનું ઝાડ.

'विपूर्यमाणश्रवणोदरं द्विपाः' । माघः ।

'यदा किंचिज्ज्ञोऽहं द्विप इव मदान्धः समभवम्'

। भर्तृहरिः ।

द्विपक्ष (द्वौ पक्षौ यस्य) पु० क्षः १ પંખી. २ માસ, મહિનો. [દશમૂલ.

द्विपंचमूली (द्विधा पंचमूली) स्त्री० ली. वनस्पति,

द्विपंचाशत् (द्व्यधिका पंचाशत्) स्त्री० त्. भावन.

द्विपण्य (द्वाभ्यां पणाभ्यां क्रीतं यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. બે પણ આપી ખરીદ કરેલું.

द्विपत्रक (द्वे पत्रे यस्य कप्) पु० कः દ્વિદલ કઠોલ. (દ્વિદલ શબ્દ જુઓ.)

द्विपथ (द्वयोः पथोः समाहारः) क्ली० थं. બે રસ્તા.

द्विपथ (द्वौ पंथानौ यत्र) त्रि० थः-था-थं. બે રસ્તા જ્યાં એકઠા થાય છે તે સ્થળ.

द्विपद (द्वे पदे यस्य) त्रि० दः-दा-दं. १ બે પગવાળાં મનુષ્ય વગેરે. २ બે પદવડે થયેલો સમાસ. ३ રાશિભેદ.

द्विपद (द्वे पदे) क्ली० दं. બે પગ.

द्विपदा (द्वौ पादौ यस्य टाप्) क्ली० दा. બે પદવાળી. ऋच्. [પ્રકારની કવિતા.

द्विपादिका (द्वौ पादौ दंडौ यत्र) स्त्री० का. એક

द्विपदी (द्वौ पादौ यस्याः) स्त्री० दी. १ તે નામની એક ગીતિ. २ તે નામનું એક માત્રાવૃત્ત.

द्विपर्णी (द्वे पर्णे यस्याः) स्त्री० र्णी. જંગલી બોરડી.

द्विपमद (द्विपस्य मद इव) पु० दः १ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. २ હસ્તિમદ. [સણ, બે પાત્ર.

द्विपात्र (द्वयोः पात्रयोः समाहारः) क्ली० त्रं. બે પા-

द्विपाद्य (द्वौ पादौ परिमाणं यस्य) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. બે પાદના પરિમાણવાળું.

द्विपाद्य (द्वि पाद यत्) पु० क्ली० द्यः-द्यं. દુપટ્ટ દંડ.

द्विपाधिप (द्विपानामधिपः) पु० पः १ ઐરાવત હાથી. २ શ્રેષ્ઠ હાથી.

द्विपायिन् (द्वाभ्यां मुखशुंडाभ्यां पिबति पा णिनि) पु० यी. હાથી, હસ્તી. [ગણેશ.

द्विपास्य (द्विपस्य आस्यामिव आस्यमस्य) पु० स्यः

द्विपुट (द्वे पुटे यस्य) पु० टः એક જાતનું ઝાડ.

द्विपुरुष (द्वौ पुरुषौ प्रमाणं यस्य) त्रि० षः-षा-षं. બે પુરુષના પ્રમાણનું, બે મણેાડાં.

द्विपृष्ठ (द्वे पृष्ठे अस्य) पु० ष्ठः. १ વસુદેવ. २ બ્રાહ્મણથી પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

द्विप्रातिक ( ) त्रि० कः-का-कं. બે કાર્ષાપણથી ખરીદ કરેલું.

द्विभाव (द्वौ भावौ यस्य) त्रि० वः-वा-वं. બે ભાવવાળું, બે સ્વભાવવાળું. [ળવાળું.

द्विभूम (द्वे भूमी यत्र अच्) त्रि० मः-मा-मं. બે भा-

द्विमातृ (द्वे मातरौ यस्य) पु० ता. १ ગણેશ. २ બે ભાવાળો. ३ જરાસંધ. [જુઓ.

द्विमातृक (द्वि मातृ कप्) पु० कः ઉપલો શબ્દ

द्विमातृज (द्वाभ्यां मातृभ्यां जायते जन ड) पु० जः १ ગણેશ. २ જરાસંધ. ३ બેમાંથી પેદા થયેલો.

द्विमात्र (द्वे मात्रे उच्चारणकालभेदौ यस्य) पु० त्रः. દીર્ઘસ્વર.

'एकमात्रो भवेद् ह्रस्वो द्विमात्रो दीर्घ उच्यते'

शिक्षा.

द्विमाष्य (द्वौ माषौ प्रमाणमस्य यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. બે માસાના વજનવાળું.

द्विमास्य (द्वौ मासौ भूतः यप्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. જેને થયાને બે માસ થયા હોય તે, બે માસની ઉમ્મરનું. [નારો તે નામનો એક રાજા.

द्विमीढ ( ) पु० ढः. હસ્તિનાપુર બાંધ-

द्विमुख (द्वे मुखे यस्य) पु० खः १ એક જાતનો બે મુખવાળો સર્પ. २ એક જાતનો કૃમિરોગ.

द्विमुख (,,) त्रि० खः-खा-खी-खं. બે મુખવાળું. [જુઓ.

द्विमुखा (द्वे मुखे यस्याः) स्त्री० खा. १ ઝારી. २

द्विमुखाहि (द्विमुखः अहिः) पु० हिः બે મુખવાળો સર્પ.

द्विमुखी (द्वे [स्वस्याः स्ववत्सस्य] मुखे यस्याः) स्त्री० खी. અર્ધ પ્રસવેલી ગાય, અર્ધપ્રસૂત ધેનુ.

द्विमुखोरग (द्विमुखः उरगः) पु० गः બે મુખવાળો સર્પ.

द्विमुनि (द्वौ मुनी पाणिनिकात्यायनौ वंश्यौ) अव्य० नि. પાણિનિ અને કાત્યાયન એવા બે મુનિ.

'द्विमुनि व्याकरणस्य, विद्याविद्यावतारभेदात्

द्विमुनि व्याकरणमित्यपि साधु'

सिद्धान्तकौमुदी.

द्विमूर्द्ध (द्वे मूर्द्धानावस्य अच्) त्रि० र्द्धः-र्द्धा-र्द्धं. બે માથાવાળું. [બે મૂશલથી થતું યુદ્ધ.

द्विमूषल (द्वे मूषले यत्र प्रहरणे इच्) अव्य० लि.

द्विर (द्वौ रौ रेफौ वाचकशब्दे यस्य) पु० रः १ ભ્રમર, ભમરો. २ વર્ણ२.

द्विरद (द्वौ रदौ प्रधानतया यस्य) पु० दः १ હા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

थी. २ नागकेसरनुं झाड.
'सममेव समाक्रान्तं द्वयं द्विरदगामिना' । रघुः ।
द्विरदांतक (द्विरदस्य अंतकः) पु० कः सिंह.
द्विरदारांति (द्विरदस्य अरातिः) पु० तिः १ उपलो शब्द जुओ. २ अष्टापद शरभ.
द्विरदाशन (द्विरदमश्नाति) पु० नः सिंह.
द्विरभ्यस्त (द्विर्वारमभ्यस्तः) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ बेवार अभ्यास करेलुं. २ बेवार बोलेलुं. ३ द्विगुणित. [बेवार भोजन.
द्विरशन (द्विर्वारमशनम्) क्ली० नं. बेवार खावुं,
द्विरसन (द्वे रसने जिह्वे यस्य) पु० नः सर्प.
द्विरागमन (द्विर्द्विवारमागमनम्) क्ली० नं. बेवार आववुं.
द्विराप (द्विः द्विवारमापिबति) पु० पः हाथी, हस्ती.
द्विरावृत्ति (द्विर्द्विवारमावृत्तिः) स्त्री० त्तिः हरकोई व्यापारनुं बेवार अनुष्ठान.
द्विरुक्त (द्विः द्विवारमुक्तम्) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ बेवार बोलेलुं. २ अभ्यस्त.
द्विरुक्ति (द्विः द्विवारं उक्तिः) स्त्री० क्तिः बेवार बोलवुं, अभ्यास.
द्विरूढा (द्विः द्विवारमूढा वह् क्त) स्त्री० ढा. बीजवार परणेली स्त्री, पुनर्भू स्त्री.
द्विरूप (द्वे रूपे यस्य) त्रि० पः-पा-पं. १ बेवार उच्चार करेलुं. २ बेरूपनुं. ३ बे रीतिथी लखेलुं.
द्विरूप (,,) पु० पः १ २५ष्ट रीतिथी बेवार उच्चार करवानो शब्द. २ बेवार रूप.
द्विरेफ (द्वौ रेफौ वाचकशब्दे यस्य) पु० फः १ भ्रमर, भमरो. २ वर्वर.
'द्विरेफमालाः सविशेषसंगाः' । कुमारसंभवम् ।
द्विर्वचन (द्विः वचनं) क्ली० नं. १ बेवार बोलवुं. २ अभ्यस्त धातु वगेरे, द्विरुक्त धातु वगेरे.
द्विवक्त्र (द्वे वक्त्रे यस्य) त्रि० क्त्रः-क्त्रा-क्त्रं. बे मुखवाळुं.
द्विवक्त्र (द्वे वक्त्रे यस्य) पु० क्त्रः १ बे मुखवाळो सर्प. २ ते जातनो एक दानव.
'एकवक्त्रो महावक्त्रो द्विवक्त्रो कालसंनिभः'
हरिवंशम्.
द्विवचन (द्वौ द्वित्वमुच्येतेऽनेन वच् ल्युट्) क्ली० नं. व्याकरणप्रसिद्ध ते नामनुं वचन. द्विवचन
द्विवज्रक (द्विगुणितः वज्रः संज्ञायां कन्) पु० कः सोळ घुणानुं धर.
द्विवर्ष (द्वे वर्षे वयोमानमस्य ठक्) त्रि० र्षः-र्षी-र्षं. बे वर्षनुं, बे वर्षनी उमरनुं.
द्विवर्षक (द्वि वर्ष स्वार्थे कन्) त्रि० कः-र्षिका-कं. उपलो शब्द जुओ. [वर्षनी गाय.
द्विवर्षा (द्वे वर्षे वयोमानमस्याः टाप्) स्त्री० र्षा. बे
द्विवर्षिका (द्वि वर्ष कन् टाप्) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ.
द्विवाहिका (द्विप्रकारं वाहयति वह् ण्वुल्) स्त्री० का. १ दोला, हिंडोळो. २ डोणी. ३ पाळणुं.
द्विविद (द्वि विद् क) पु० दः ते नामनो एक वानर, द्वापरयुगमां पेदा थयेल ते नामनो एक वानर.
द्विविदारी (द्विविदस्य अरिः) पु० रिः विष्णु.
द्विविध (द्वे विधे यस्य) त्रि० धः-धा-धं. बे प्रकारनुं, बेरीतनुं.
'निकामतप्ता द्विविधेन वह्निना नभश्चरेणेन्धनसंभृतेन च'
कुमारसंभवम्.
द्विर्विंदु (द्वौ विंदू लेखनाकारे यस्य) पु० दुः विसर्ग.
द्विविस्त (द्वे विस्ते परिमाणमस्य) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. बे वेंतनुं, बे वेंतना मापनुं.
द्विवेद (द्वौ वेदावधीते अण्) त्रि० दः-दा-दं. बे वेदनो अभ्यास करनार. द्विवेदी.
द्विवेशरा (द्वौ वेशौ यानस्थानरूपौ राति [ददाति] रा क) स्त्री० रा. लघु रथ, नानो रथ, माणसथी दोरी शकाय एवी हलकी गाडी.
द्विशत (द्विगुणं शतं) क्ली० तं. बसो, अशें.
द्विशततम (द्विशत तमप्) त्रि० मः-मा-मं. बसेंमुं.
द्विशत्य (द्विशतेन क्रीतं यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. बसो आपी खरीद करेलुं. [रीवाणुं जनवर.
द्विशफ (द्वौ शफौ यस्य) त्रि० फः-फा-फं. बे ख-
द्विशरीर (द्वौ चरस्थिरात्मके शरीरे अवयवे यस्य) पु० रः १ मिथुनराशि. २ धनराशि. ३ कन्याराशि. ४ मीनराशि.
द्विशस् (द्वौ द्वौ ददाति करोति वा शस्) अव्य० शः एक क्रियाथी बे कार्य साधतां. (एक पंथ दो काज.) [त्रानुं झाड.
द्विशीर्ष (द्वे शीर्षे यस्य) पु० र्षः १ अग्नि. २ चि-
द्विशीर्षक (द्विशीर्ष कन्) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [सूपडां भरी आपी खरीद करेलुं.
द्विशूर्प (द्वाभ्यां शूर्पाभ्यां क्रीतं) त्रि० र्पः-र्पा-र्पं. बे
द्विशूर्पी (द्वयोः शूर्पयोः समाहारः) स्त्री० र्पी. बे सूपडां. [जतनो वेलो. मेदूवल्ली.
द्विशृंगिका (द्वे शृंग इव फलमस्याः) स्त्री० का. एक
द्विशौर्पिक (द्वाभ्यां शूर्पाभ्यां क्रीतं) त्रि० कः-का-कं. बे सूपडां भरी आपी खरीद करेलुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

द्विष् (अदा० उभय० सेट् द्वेष्टि-द्विष्टे) १ द्वेष કરવો. २ અદેખાઈ કરવી. ३ शत्रुपणुं કરવું.
'यः सर्वत्रानभिस्नेहस्तत्तत्प्राप्य शुभाशुभम्।
नाभिनन्दति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता' ॥ गीता ॥

द्विष् (द्विष् क्विप्) त्रि० ट्-ड्. १ द्वेष કરનાર. २ અદેખો. ३ शत्रु.

द्विष (द्विष् क) त्रि० षः-षा-षं. ઉપલો शब्द જુઓ.

द्विषत् (द्विष् शतृ) त्रि० षत्-षंती-षत्- द्वेष કરતું, અદેખું थतुं, शत्रुपणुं કરતું.
'यियक्षमाणेनाहूतःपार्थेनाथ द्विषन्मुरम्' माघः

द्विषंतप (द्विषं तापयति) त्रि० पः-पा-पं. शत्रुने ताप आपनार. द्विषतांताप. [द्वादश.

द्विषष् (द्विगुणिता षट्) त्रि० ब० ट्-ड्. બાર,

द्विषाष्टिक (द्वे षष्टी अधीष्टो भृतो भूतो भावी वा टञ्) त्रि० कः-का-कं. १ બાસઠ દિવસ. २ બાસઠ દિવસથી પોષણ પામેલું.

द्विषेण्य (द्विष् एण्यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. द्वेषशील.

द्विष्ट (द्विष्क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. જેનો દ્વેષ કર્યો હોય તે.

द्विष्ट (द्वयष्ट पृषो०) क्ली० ष्टं. तांबुं.

द्विष्ठ (द्वयोस्तिष्ठति स्था क) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ બેમાં રહેનાર. २ બે સ્થાનકે રહેનાર.

द्विस ( ) अव्य० द्विः બેવાર, બેગણું.

द्विसप्ताह (द्वि सप्तन् अहन् टच्) पु० हः. પખવાડીયું, માસનું પક્ષ.

द्विसम (द्वे समे परिमाणमस्य) त्रि० मः-मा-मं. १ જેમાં બે ભાગ સરખા છે તે. २ બે વર્ષવાળું.

द्विसमत्रिभुजा (द्विसमौ त्रिभुजौ यस्याः) स्त्री० जा. બે સરખી બાજુનો ત્રિકોણ.

द्विसहस्र (द्वाभ्यां सहस्राभ्यां क्रीतं अण्) त्रि० स्रः-स्री-स्रं. બે હજાર આપી ખરીદ કરેલું.

द्विसहस्र (द्वे सहस्रे परिमाणमस्य अण्) त्रि० स्रः-स्री-स्रं. બે હજાર પરિમિત. [क्षः शेषनाग.

द्विसहस्राक्ष (द्विगुणसहस्रमक्षीणि यस्य षच्) पु०

द्विसांवत्सरिक (द्विसंवत्सरं भृतादि ठञ्) त्रि० कः-का-कं. બે વર્ષથી થયેલું, બે વર્ષથી હોયલું.

द्विसीत्य (द्विवारं सीतया हलेन समितं यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. બે વાર હલવડે ખેડેલું.

द्विस्तन (द्वौ स्तनौ यस्य) स्त्री० ना. બે સ્તનવાળી સ્ત્રી.

द्विस्तावा (द्विर्द्विगुणिता तावती) स्त्री० वा. બમણી વેદી.

द्विस्वभाव (द्वौ स्वभावौ यस्य) पु० वः भिथुन, કન્યા, ધન અને મીન રાશિમાંથી પ્રત્યેક.

द्वि (द्विः) स्विन्न (द्विवारं स्विन्नं) क्ली० न्नं. બેવાર પકાવેલ તંદુલ.

द्विहन् (द्विर्हंति हन् क्विप्) पु० हा. હસ્તી, હાથી.

द्विहल्य (द्विवारं हल्यः) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. द्विसीत्य शब्द જુઓ.

द्विहायन (द्वौ हायनौ वयःकालो यस्य) त्रि० नः-नी-नं. બે વર્ષનું, બે વર્ષની ઉમ્મરનું.

द्विहायन (द्वयोर्हायनयोः समाहारः) क्ली० नं. બે વર્ષ. [गाय.

द्विहायनी (द्वि हायन ङीप्) स्त्री० नी. બે વર્ષની
'द्विहायनी द्विवर्षा गौः'। अमरः।

द्विहीन (द्वाभ्यां स्त्रीपुंसाभ्यां हीनं) त्रि० नः-ना-नं. ક્લીબ, નપુંસક.

द्विहृदया (द्वे हृदये यस्याः) स्त्री० या. ગર્ભિણી સ્ત્રી.

द्वींद्रियग्राह्य (द्वाभ्यां इंद्रियाभ्यां चक्षुषा त्वचा च ग्राह्यः) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. ચક્ષુ અને સ્પર્શેંદ્રિયવડે ગ્રહણ કરવા લાયક ગુણો, જેવા કે સંખ્યા વગેરે.
'संख्यादिरपरत्वान्तो द्रवत्वं स्नेह एव च।
एते तु द्वीन्द्रियग्राह्याः' । भाषा०।

द्वीप (द्विर्गता द्वयोर्वा दिशोर्गता आपो यत्र) पु० क्ली० पः-पं. १ બેટ. २ જંબૂ, કુશ, લક્ષ, શાલ્મલિ, ક્રૌંચ, શાક અને પુષ્કર એવા પૃથ્વીના સાત દ્વીપ-ભાંથી પ્રત્યેક. ३ પુલીન, નદીનો રેતાળ કાંઠો.

द्वीप (द्वौ वर्णौ ईयते ई [गतौ] पक्) क्ली० पं. વાઘનું ચામડું.

द्वीप (द्वीप अच्) पु० पः वाघ. [ना कपूर.

द्वीपकर्पूर (द्वीपस्य द्वीपांतरस्य कर्पूरः) पु० रः ची-

द्वीपकर्पूरक (द्वीप कर्पूर कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [એક જાતનું ખજૂર. महापार-

द्वीपखर्जूर (द्वीपस्य द्वीपांतरस्य खर्जूरं) क्ली० रं.

द्वीपज (द्वीपे द्वीपांतरे जायते जन् ड) क्ली० जं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

द्वीपवत् (द्वीप मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. બેટવાળું.

द्वीपवती (द्वीप मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ નદી. २ ભૂમિ. [वरी.

द्वीपशत्रु (द्वीपस्य शत्रुः) पु० त्रुः वनस्पति शता-

द्वीपिका (द्वीप् उ ठन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [त्रक.

द्वीपिन् (द्वीप इनि) पु० पी. १ વાઘ. २ ચીતો, ચિ-

द्वीपिनख (द्वीपिनो नख इव) पु० खः व्याघ्रनख.

द्वीपिशत्रु (द्वीपिनः शत्रुः) पु० त्रुः वनस्पति शता-वरी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

દ્વીપ્ય (દ્વીપે ભવઃ યત્) ત્રિ૦ પ્યઃ-પ્યા-પ્યં. દ્વીપમાં હોનાર.

દ્વીપ્ય (દ્વીપે ભવઃ યત્) પુ૦ પ્યઃ ૧ રુદ્ર. ૨ વ્યાસ.

દ્વીશ (દ્વૌ ઈશૌ યસ્ય) પુ૦ શઃ વિશાખા નક્ષત્ર.

દ્રૂ (ભ્વા૦ પર૦ અનિટ્ દ્રવતિ) ૧ કબુલ કરવું, સ્વીકારવું. ૨ આચ્છાદન કરવું.

દ્વેધા (દ્વિ ધાચ્) અવ્ય૦ ધા. દ્વિધા શબ્દ જુઓ.

"વેધા દ્વેધા ભ્રમં ચક્રે કાંતાસુ કનકેષુ ચ"

। કુવલયાનંદઃ।

દ્વેષ (દ્વિષ્ ઘઞ્) પુ૦ ષઃ ૧ અદેખાઈ. ૨ શત્રુત્વ.

દ્વેષણ (દ્વિષ્ યુચ્) ત્રિ૦ ણઃ-ણા-ણં. ૧ શત્રુ. ૨ દ્વેષ કરનાર.

દ્વેષણ (દ્વિષ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણં. ૧ શત્રુતા. ૨ દ્વેષ.

દ્વેષપક્ષ (દ્વેષસ્ય પક્ષ ઇવ) પુ૦ ક્ષઃ દ્વેષનો એક અવાંતર ભેદ. [૨ શત્રુ.

દ્વેષિન્ (દ્વિષ્ ણિનિ) ત્રિ૦ ષિ-ષિણી-ષિ. ૧ દ્વેષવાળું.

'મદ્યાજી શંકરદ્વેષી મદ્દ્વેષી શંકરપ્રિયઃ।
ઉભૌ તૌ નરકં યાતશ્છિન્નરજ્જૂ ઘટાવિવ' ॥

પુરા૦ સારઃ ॥

દ્વેષ્ટૃ (દ્વિષ્ તૃચ્) ત્રિ૦ ષ્ટા-ષ્ટ્રી-ષ્ટૃ. દ્વેષ કરનાર, દ્વેષી. [કરવા યોગ્ય.૨ દ્વેષવિષય. ૩ શત્રુ.

દ્વેષ્ય (દ્વેષમર્હતિ યત્) ત્રિ૦ ષ્યઃ-ષ્યા-ષ્યં. ૧ દ્વેષ

"દ્વેષ્યોઽપિ સંમતઃ શિષ્ટસ્તસ્યાર્તસ્ય યથૌષધમ્"

રઘુવંશમ્.

દ્વેષ્યતા (દ્વેષ્યસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૦ તા. ૧ પ્રતિકૂલપણું. ૨ શત્રુતા.

'નરપતિહિતકર્તા દ્વેષ્યતાં યાતિ લોકે'

સુભાષિતમ્.

દ્વેષ્યત્વ (,,) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [અવ્યય.

દ્વૈ ( ) અવ્ય૦ દ્વૈ. વિતર્ક બતાવનાર

દ્વૈગુણિક (દ્વિગુણાર્થે દ્વિગુર્ગં) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. વ્યાજવટાવઉપર ઉપજીવિકા કરનાર.

દ્વૈગુણ્ય (દ્વિગુણસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ણ્યં. દુપટ્ટપણું, બમણાપણું.

દ્વૈત (દ્વિધા ઇતં દ્વૈતં તસ્ય ભાવઃ) ક્લી૦ તં. ૧ ભેદબુદ્ધિ. ૨ જીવ અને પરમાત્માનું ભિન્નપણું માનવું તે. ૩ દ્વૈધીભાવ. ૪ યુગ્મ, યુગલ.

'અદ્વૈતમેવ સત્યં તસ્મિન્ દ્વૈતં ન સત્યમધ્યસ્તમ્।
રજતમિવ શુક્તિકાયાં મૃગતૃષ્ણિકાયામિવોદકસ્ફુરણમ્' [તે નામનું એક તપોવન.

દ્વૈતવન (દ્વે શોકમોહાદિકે ઇતે યસ્માત્) ક્લી૦ નં. યુધિષ્ઠિરં દ્વૈતવને વનેચરઃ। કિરાતાર્જુનીયમ્।

દ્વૈતવાદ (દ્વૈતમધિકૃત્ય વાદઃ) પુ૦ દઃ ગૌતમ આદિએ સ્થાપેલો જીવ અને ઈશ્વરનો ભેદનિર્ણય. ૨ જીવ અને પરમાત્મા ભિન્ન છે એવો મત.

દ્વૈતવાદિન્ (દ્વૈતં જીવેશ્વરયોર્ભેદં વદતિ) ત્રિ૦ દી-દિની-દિ. જીવ અને ઈશ્વર ભિન્ન છે એવું માનનાર, જીવેશ્વરનો ભેદ માનનાર નૈયાયિકઆદિ.

દ્વૈતાદ્વૈત (દ્વૈતં ચ અદ્વૈતં ચ) ક્લી૦ તં. જીવ અને ઈશ્વરનો ભેદ અને અભેદ, ભેદાભેદવાદ.

દ્વૈતિન્ (દ્વૈતં ભેદઃ સમ્મતતયાઽસ્ત્યસ્ય) ત્રિ૦ તી-તિની-તિ. દ્વૈતવાદિન્ શબ્દ જુઓ.

દ્વૈતીયીક (દ્વિતીય ઇયક્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. બીજું.

દ્વૈધમ્ (દ્વિ ધમુઞ્) અવ્ય૦ ધમ્. બે પ્રકારે, બે રીતે.

દ્વૈધ (દ્વૈધ ડ) ત્રિ૦ ધઃ-ધા-ધં. બે પ્રકારનું, બે રીતનું, બે તરેહનું. [કરવું.

દ્વૈધીકરણ (દ્વૈધ ચ્વિ કૃ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણં. નીરાળું

દ્વૈધીકૃત (દ્વૈધ ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. નીરાળું કરેલું, વિભક્ત કરાયલું.

દ્વૈધીભાવ (અદ્વૈધસ્ય દ્વૈધસ્ય ભાવઃ) પુ૦ વઃ ૧ બે પ્રકારે થવું, બે રીતે હોવું. ૨ બે ભાવ, અંદરથી કંઈ અને બહારથી કંઈ બતાવવું તે. (રાજનીતિના જે ૭ પ્રકાર કહેવાય છે તેમાંનો એ એક છે. ૭ પ્રકાર નીચે પ્રમાણે છેઃ—સંધિ, વિગ્રહ, યાન, આસન, સંશ્રય, દ્વૈધીભાવ.) [થી ઉત્પન્ન થતું.

દ્વૈપ (દ્વિપિનો વિકારઃ) ત્રિ૦ પઃ-પા-પં. વાઘનું, વાઘ-

દ્વૈપ (,,) ક્લી૦ પં. વાઘનું ચામડું.

દ્વૈપ (દ્વૈપ અઞ્) પુ૦ પઃ. વાઘના ચામડાથી ઢાંકેલો રથ. [૨માં હોનાર.

દ્વૈપક (દ્વીપે ભવઃ વુઞ્) ત્રિ૦ કઃ-પિકા-કં. દ્વીપાંત-

દ્વૈપક્ષ (દ્વિપક્ષ અણ્) ક્લી૦ ક્ષં. બે તટ, બે પક્ષ.

દ્વૈપાદક (દ્વિપદાં ઋચં વેત્તિ અધીતે વા) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. બે પદવાળી ઋચ્નો અભ્યાસ કરનાર. ૨ દ્વિપદા ઋચ્ને જાણનાર.

દ્વૈપાયન (દ્વીપસ્ય ગોત્રાપત્યં ફક્) પુ૦ નઃ દ્વીપ મુનિનો બીજી પહેલીનો પુત્ર. [નઃ. વ્યાસ.

દ્વૈપાયન (દ્વીપઃ અયનં જન્મભૂમિર્યસ્ય અણ્) પુ૦

'એવં દ્વૈપાયનો જજ્ઞે સત્યવત્યાં પરાશરાત્।
ન્યસ્તો દ્વીપે સ યદ્બાલસ્તસ્માદ્ દ્વૈપાયનઃ સ્મૃતઃ' ॥

મહાભારતમ્ ॥

દ્વૈપ્ય (દ્વીપે ભવમ્ યઞ્) ત્રિ૦ પ્યઃ-પ્યા-પ્યં. દ્વીપમાં પેદા થનાર. [૨ જરાસંધ.

દ્વૈમાતુર (દ્વિમાત્રોરપત્યં પુમાન્) પુ૦ રઃ ૧ ગણેશ.

દ્વૈમાતુર (દ્વિમાત્રોરપત્યં) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. જેને બે મા હોય છે તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'हते द्वैमातुरे युधि' माघः

द्वैमातृक (द्वे मातराविव पाविके यस्य) पु० कः જે દેશનો પાક નદીના અને વૃષ્ટિના જલથી પેદા થતો હોય તે દેશ. [ત્રનો પુત્ર.

द्वैमित्रि (द्विमित्रस्यापत्यं पुमान्) पु० त्रिः બે મિ-

द्वैयन्हिक (द्वयोरन्होः भवः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. ૧ બે દિવસનું. ૨ બે દિવસમાં હોનાર.

द्वैरथ (द्वौ रथौ यत्र युद्धे स्वार्थे अण्) क्ली० थं. બે રથનું યુદ્ધ.

द्वैरात्रिक (द्वयो रात्र्योर्भवः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. ૧ બે રાતમાં હોનાર. ૨ બે રાત્રિનું.

द्वैरात्रीण (द्वयो रात्र्योर्भवः ख) त्रि० णः णा-णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વર્ષે હોનાર.

द्वैवार्षिक (द्वयोर्वर्षयोर्भवः) त्रि० कः-का-कं. બે

द्वैविध्य (द्विविधस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ध्यं. દ્વિવિધપણું, દ્વિધાભાવ. [ભેદ.

द्वैषणीया (द्वेषणमर्हति छ) स्त्री० या. નાગવલ્લીનો

द्वैसामिक (द्वयोः समयोर्वर्षयोर्भवः) त्रि० कः-का-कं. બે વર્ષે હોનાર. [ધેનું વય.

द्वैहायन (द्विहायनस्य भावः ष्यञ्) क्ली० नं. બે વ-

द्व्यंश (द्वयोरंशयोः समाहारः) क्ली० शं. બે ભાગ.

द्व्यक्ष (द्वे अक्षीणि यस्य) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. બે આંખવાળું.

'द्व्यक्षीं त्र्यक्षीं ललाटाक्षीं' महाभारतम्.

द्व्यक्षर (द्वे अक्षरे यत्र) क्ली० रं. બે અક્ષરવાળો. મંત્ર. [ક્ષરવાળી વિદ્યા.

द्व्यक्षरी (द्वे अक्षरे यस्याः ङीष्) स्त्री० री. બે અ-

द्व्यंगुल (द्वे अंगुल्यौ प्रमाणमस्य) त्रि० लः-ला-लं. બે આંગળ માપનું. [બે આંગળ.

द्व्यंगुल (द्वयोरंगुल्योः समाहारः अच्) क्ली० लं.

द्व्यंजल (द्वयोरंजल्योः समाहारः अच्) क्ली० लं. બે અંજલિ.

द्व्यंजल (द्वे अंजली प्रमाणमस्य) त्रि० लः-ला-लं. બે અંજલિના પરિમાણવાળું.

द्व्यणुक (द्वौ अणू कारणे यस्य कप्) क्ली० कं. બે પરમાણુના સંયોગથી થતું દ્રવ્યકાર્ય.

'विषयो द्व्यणुकादिस्तु ब्रह्माण्डान्त उदाहृतः' । भाषा० ।

द्व्यणुक (द्व्यणु कन्) क्ली० कं. બે અણુ.

द्व्यर्थ (द्वौ अर्थौ यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. ૧ બે અર્થવાળું. ૨ બે પ્રયોજનવાળું કાર્ય, એક પંથ ને દો કાજ.

'आम्रश्च सिक्तः पितरश्च तृप्ता एका क्रिया द्व्यर्थकरीह लोके'। वायुपुराणम्।

द्व्यर्थ (द्वौ अर्थौ) क्ली० र्थं. બે અર્થ.

द्व्याशीति (द्व्यधिका अशीतिः) स्त्री० तिः ब्यासी.

द्व्यष्ट (द्वे हेमरूप्ये अश्नुते [कारणतया व्याप्नोति] अश् क्त) क्ली० ष्टं. તાંબું.

द्व्यह (द्वि अहन् टच्) पु० हः બે દિવસ.

द्व्यहीन (द्वाभ्यामहर्भ्यां निवृत्तादि) त्रि० नः-ना-नं. બે દિવસમાં સાધ્ય થાય એવું. [એક ઋષિ.

द्व्याक्षायण ( ) पु० णः તે નામનો

द्व्याढक (द्वि आढक) त्रि० कः-का-कं. ૧ બે આઢક જેમાં સમાય તેવું, બે આઢક સાંધનારું.

द्व्यात्मक (द्वौ द्विविधौ रूपौ आत्मानौ वा यस्य कप्) त्रि०कः-का-कं. ૧ બે આત્માવાળું. ૨ બે રૂપવાળું.

द्व्यात्मक (द्वौ आत्मानौ यस्य कप्) पु० कः ૧ મિથુનરાશિ. ૨ મીનરાશિ. ૩ કન્યારાશિ. ૪ ધનરાશિ. ૫ ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

द्व्यामुष्यायण (द्वयोरामुष्यायणः) पु० णः વ્રતબંધ પછી પારકા ગોત્રમાં દત્તક આપેલો પુત્ર.

द्व्यायुष (द्व्यायुष् अच्) क्ली० षं. બમણો આયુઃકાલ. [આવનાર જ્વર વગેરે.

द्व्याहिक (द्व्यहे भवः) त्रि० कः-की-कं. બે દિવસે.

द्व्येक (द्वौ वा एको वा) त्रि० कः-का-कं. બે અથવા એક, એક બે.

द्व्येकांतर (द्व्येकयोरंतरं यस्मिन्) त्रि० रः रा-रं. ૧ જેને બન્નેને અંતર હોય છે તે. ૨ જેની વચ્ચે બે હોય છે તે.

द्व्योग (द्वयोर्योगयोः समाहारः) पु० गः બે યોગ.

ध.

ध. વ્યંજન પૈકી ઓગણીશમો અક્ષર.

ध (दधाति धा ड) पु० धः. ૧ બ્રહ્મદેવ. ૨ કુબેર. ૩ ધર્મ.

ध (,, ,,) क्ली० धं. દ્રવ્ય, ધન.

धक्क (चुरा० उभय० सेट् धक्कयति-ते) નાશ કરવો.

धट (धन नस्य टः) पु० टः ૧ ત્રાજવું, કાંટો. ૨ તુલારાશિ. ૩ તોળીને જોવું તે. તુલા.

धटक (धट स्वार्थे क) पु० कः. ૧ તુલારાશિ. ૨ ત્રાજવું, કાંટો. [નું એક વજન.

धटक (धट कन्) पु० कः બેંતાળીશ ચણોઠી ભાર-

तुल्या यवाभ्यां कथिताऽत्र गुञ्जा वल्लत्रिगुञ्जो धरणं च तेऽष्टौ ॥

गद्यानकस्तद्द्वयमिन्द्रतुल्यैर्वल्लैस्तथैवो धटकः प्रदिष्टः' ॥ लीलावती ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઘટકર્કટ (ઘટસ્ય કર્કટ ઇવ) પુ० ટઃ તોળવાનો એક જાતનો લોઢાનો ખીલો. [દેશી.

ઘટિની ( ) સ્ત્રી० ની. કુમરે બાંધવાની

ઘટિકા (ઘટી સંજ્ઞાયાં કન્) સ્ત્રી० કા. એક જાતનું પાંચ સેરનું માપ.

' દ્વ્યક્ષેન્દુસંખ્યૈર્ઘટકૈસ્તુ સૈરસ્તૈઃ પઞ્ચભિઃ સ્યાદ્ ઘટિકા ચ તાભિઃ '

। લીલાવતી ।

ઘટિકા (ઘટી સ્વાર્થે ક) સ્ત્રી० કા. ૧ લંગોટી, કૌપીન. ૨ ચીરવસ્ત્ર, જીર્ણ-ફાટેલું વસ્ત્ર.

ઘટી (ઘન્ અચ્ નસ્ય ટઃ ङીષ્) સ્ત્રી० ટી. ૧ કૌપીન, લંગોટી. ૨ ચીરવસ્ત્ર. ૩ ગર્ભાધાન પછી સ્ત્રીને આપવા યોગ્ય એક જાતનું વસ્ત્ર.

ઘટીદાન (ઘટ્યા દાનમ્) ક્લી० નં. ગર્ભાધાન પછી સ્ત્રીને જીર્ણ વસ્ત્ર આપવું તે. [કરવો.

ઘણ્ (ભ્વા० પર० સેટ્ ઘણતિ) શબ્દ કરવો, નાદ

ઘત્તૂર (ઘયતિ ધાતૂન્ ઘા ઊર) પુ० રઃ ધંતૂરો.

ઘન્ (ભ્વા० પર० સેટ્ ઘનતિ) શબ્દ કરવો, નાદ કરવો.

ઘન્ (જુહો० પર० સેટ્ દધંતિ) ધાન્યોત્પાદન કરવું.

ઘન (ઘન્ અચ્) ક્લી० નં. ૧ દ્રવ્ય, ધન. ૨ ધનરાશિ. ૩ ગાય, ભેંશ ઇત્યાદિ ઢોરરૂપી ધન. ૪ લાડકાપણાથી હાક મારવાની સંજ્ઞા. ૫ ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર. ૬ ઇષ્ટ લગ્ન પાસેથી બીજા સ્થાનની સંજ્ઞા. ૭ શબ્દ, નાદ.

ઘનક (ધનસ્યેચ્છા ધન કન્) પુ० કઃ. ધનની ઇચ્છા.

ઘનક (ઘન કન્) પુ० કઃ કૃતવીર્યનો બાપ.

ઘનકેલિ (ધનેન કેલિરસ્ય) પુ० લિઃ. કુબેર.

ઘનકેલિક (ઘનકેલિઃ કન્) પુ० કઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જાતનું પંખી.

ઘનચ્છૂ (ઘનં યચ્છતિ નાશયતિ) સ્ત્રી० ચ્છૂઃ એક

ઘનંજય (ઘનં જયતિ સંપાદયતિ ધન જિ ખચ્ મુમ્) પુ० યઃ ૧ અગ્નિ. ૨ અર્જુન. ૩ સર્પવિશેષ. ૪ વનસ્પતિ ચીતરાનું ઝાડ. ૫ અર્જુન સાદડાનું ઝાડ. ૬ વિષ્ણુ. ૭ દેહમાં રહેલો તે નામનો એક વાયુ. ૮ નાગભેદ.

' પાઞ્ચજન્યં હૃષીકેશો દેવદત્તં ધનંજયઃ ' । ગીતા ।

ઘનદ (ઘનં દદાતિ દા ક) ત્રિ० દઃ-દા-દં. ધન આપનાર.

ઘનદ (,,) પુ० દઃ ૧ કુબેર. ૨ ધનંજય વાયુ. ૩ ચીતરાનું ઝાડ. ૪ અગ્નિ.

ઘનદંડ (ધનેન દંડઃ) પુ० ડઃ અપરાધીને દ્રવ્યનો દંડ કરવો તે.

ઘનદાક્ષી (ધનદસ્ય કુબેરસ્ય અક્ષીવ પિંગલં પુષ્પમસ્યાઃ) સ્ત્રી० ક્ષી. ૧ એક જાતનો વેલો. ૨ વનસ્પતિ સાગરગોટી. [૨ કુંભકર્ણ વગેરે.

ઘનદાનુજ (ધનદસ્ય અનુજઃ) પુ० જઃ ૧ રાવણ.

ઘનદાયિકા (ધનં દદાતિ દા ण્વુલ્) સ્ત્રી० કા. તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ દેવી.

ઘનદાયિન્ (ધનં દદાતિ દા ણિનિ) પુ० યી. ૧ અગ્નિ. ૨ ચીતરાનું ઝાડ. [ધન આપનાર.

ઘનદાયિન્ (,,) ત્રિ० યી-યિની-યિ.

ઘનંદદા (ધનં દદતે દદ્ ખચ્ મુમ્) સ્ત્રી० દા. શુદ્ધશક્તિભેદ. [જય વાયુ.

ઘનપતિ (ધનસ્ય પતિઃ) પુ० તિઃ ૧ કુબેર. ૨ ધન-

' સંતપ્તાનાં ત્વમસિ શરણં તત્પયોદ પ્રિયાયા સંદેશં મે હર ધનપતિક્રોધવિશ્લેષિતસ્ય ' ।

મેઘદૂતમ્ ।

ઘનપાલ (ધનં પાલયતિ) ત્રિ० લઃ-લા-લં. ધનનું રક્ષણ કરનાર, ખજનચી.

ઘનપાલ (,,) પુ० લઃ કુબેર.

ઘનપિશાચિકા (ધનસ્ય પિશાચિકેવ) સ્ત્રી० કા. અત્યંત ધનની તૃષ્ણા. [શબ્દ જુઓ.

ઘનપિશાચી (ધને પિશાચીવ) સ્ત્રી० ચી. ઉપલો

ઘનપ્રયોગ (ધનસ્ય વૃદ્ધ્યર્થં પ્રયોગઃ) પુ० ગઃ વ્યાજે પૈસો ધીરવો તે.

ઘનપ્રિય (ધનં પ્રિયં યસ્ય) ત્રિ० યઃ-યા-યં. દ્રવ્ય જેને વહાલું છે તે, પૈસાનો લોભી. [ઝાડ.

ઘનપ્રિયા (ધનં પ્રિયમસ્યાઃ) સ્ત્રી० યા. કાકજંઘનું

ઘનમદ (ધનેન મદઃ) પુ० દઃ ધનનો મદ.

ઘનમદ (ધનેન મદો યસ્ય) ત્રિ० દઃ-દા-દં. ધનવડે જેને મદ ચઢેલો હોય છે તે, પૈસાથી છાકી ગયેલો.

ઘનમૂલ (ધનસ્ય મૂલમ્) ક્લી० લં. ભંડોળ, પુંજી.

ઘનમૂલ (ધનં મૂલં યસ્ય) ત્રિ० લઃ-લા-લં. ધન જેનું મૂલ હોય છે તે. [ધની, ધનિક.

ઘનવત્ (ધન મતુપ્) ત્રિ० વાન્-વતી-વત્. ધનવાળું,

ઘનવતી (ધન મતુપ્ ङીપ્) સ્ત્રી० તી. ધનિષ્ઠાનક્ષત્ર.

ઘનવ્યય (ધનસ્ય વ્યયઃ) પુ० યઃ ધનનો ખર્ચ.

ઘનસંપત્તિ (ધનસ્ય સંપત્તિઃ) સ્ત્રી० ત્તિઃ ધન સંપાદન કરવું.

ઘનસૂ (ધન સૂ ક્વિપ્) પૂ० સૂઃ કાકોકવો પક્ષી.

ઘનસ્થાન (ધનચિંતનાર્થં સ્થાનં) ક્લી० નં. લગ્નથી બીજું સ્થાન.

ઘનસ્ય્ (નામધાતુઃ લાલસયા ધનમિચ્છતિ ધન क्यચ્ પર० સેટ્૦ ધનસ્યતિ) લાલસાવડે ધનની ઇચ્છા કરવી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

धनस्यक (धनस्य नामधातुः ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. लालसापूर्वक धननी ईच्छा करनार. [५३.

धनस्यक (,,) पु० कः वनस्पति भे०

धनहर (धनं हरति हृ ट) त्रि० रः-रा-री-रं. १ धन हरण करनार. २ धन लई जनार. ३ चोर. ४ वारस, वारसो लेनार.

धनहर (,,) पु० रः चोर नामनुं सुगंधि द्रव्य.

धनहारिन् (धनं हरति हृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ धन हरण करनार. २ चोर. ३ वारस, दायाद.

धनहृत् (धनं हरति हृ क्विप्) पु० त्-द्. चांडाळकंद.

धनादान (धनस्यादानं) क्ली० नं. धन लेवुं, द्रव्य ग्रहण करवुं.

धनाधिकारिन् (धनमधिकरोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ धन लेवाने अधिकारी वारस वगेरे. २ खजनची, कोषाध्यक्ष.

धनाधिकृत (धनरक्षणे अधिकृतः) त्रि० तः-ता-तं. खजनची, खजनो साचवनार.

धनाधिगोप्तृ (धनमधिगोपायति) त्रि० प्ता-प्त्री-प्तृ. उपरो शब्द जुओ.

धनाधिगोप्तृ (,,) पु० प्ता. कुबेर.

धनाधिप (धनमधिपाति अधि पा क) पु० पः उपरो शब्द जुओ.

'धनाधिपेन विद्धस्य अनुन्हादस्य संयुगे'

। हरिवंशम् ।

धनाधिप (,,) त्रि० पः-पा-पं. खजनची, द्रव्यनो खजनो साचवनार.

धनाधिपति (धनस्य अधिपतिः) पु० तिः कुबेर.

धनाध्यक्ष (धनरक्षणे अध्यक्षः) पु० क्षः उपरो शब्द जुओ.

धनाध्यक्ष (,,) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. खजनची, खजनो साचवनार. [२ धननी लूंट.

धनापहार (धनस्य अपहारः) पु० रः १ धननो दंड.

धनाय् (नामधातुः आत्मनो धनमिच्छति क्यच् पर० सेट् धनायति) धननो लोभ करवो. [राज.

धनायु ( ) पु० युः ते नामनो એક

धनार्जित (धनेन अर्जितम्) त्रि० तः-ता-तं. धनवाणुं, पैसावाणुं, लक्ष्मीवान्.

धनार्जन (धनस्य अर्जनं) क्ली० नं. धन भेळववुं ते.

धनार्थिन् (धनं अर्थयते अर्थ णिनि) त्रि० र्थी-र्थिनी-र्थि. द्रव्य मागनार. [२ द्रव्यनो लोभ.

धनाशा (धनस्य आशा) स्त्री० १ द्रव्यनी आशा.

'धनाशा जीविताशा च जीर्यतोऽपि न जीर्यति'

। सुभाषितम् ।

धनाश्री (धनेनेव अश्रीरस्याः) स्त्री० श्री. ते नामनी એક रागिणी.

धनिक (धनमादेयत्वेनास्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. १ धन ईर्जे आपनार. २ सारो वणिक्, शेठ. ३ धनवाणुं, पैसावाणुं.

धनिक (धन इक) पु० कः धाणा, क्रोथभीर.

धनिक (,,) पु० कः. १ पति, स्वामी. ईंथ, धणी. २ दशावलोक नामनो ग्रंथ रचनार ते नामनो એક विद्वान्.

धनिका (धनिक टाप्) स्त्री० का. १ सारा वणिकनी स्त्री, शेठाणी. २ धनिकनी स्त्री. ३ क्रोथभीर, धाणा. ४ सद्गुणी स्त्री. ५ वधू, वहू. ६ युवती, तरुण स्त्री, धणीआणी. ७ वनस्पति प्रियंगु, कांग. ८ ते नामनो એક विद्वान्.

धनिन् (धन इनि) त्रि० नी-निनी-नि. धनवाणुं.

'धनिनः श्रोत्रियो राजा नदी वैद्यश्च पंचमः'

। चाणक्यः ।

धनिष्ठ (अतिशयेन धनी इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. जेनी पासे अतिशय धन होय ते.

धनिष्ठा (धनिष्ठ टाप्) स्त्री० ष्ठा. वसु जेनी देवता छे एवुं पांच तारावाणुं ते नामनुं नक्षत्र.

धनी (धन् अच् ङीष्) स्त्री० नी. तरुण स्त्री.

धनीका (धनी स्वार्थे क टाप्) स्त्री० का. उपरो शब्द जुओ. [धाणा.

धनीयक (धनाय हितं छ) क्ली० कं. क्रोथभीर,

धनु (धन उन्) पु० नुः १ प्रियंगुनुं झाड. २ मारवाड देश. ३ धनुष्. ४ धनराशि. ५ चार हाथनुं प्रमाण. [नार.

धनु (धन् उन्) त्रि० नुः-नुः-नु. धनुष्ने धारण करनार.

धनुःकांड (धनुश्च कांडं च) क्ली० डं. धनुष् अने बाण.

धनुःखंड (धनुषः खंडम्) क्ली० डं. धनुष्नो टूटको.

धनुःपट (धनुरिव पटोः विस्तारो दले यस्य) पु० टः એક जातनुं झाड.

धनुःशाखा (धनुषः शाखा यस्य ः) स्त्री० खा. मूर्वा.

धनुर्गुण (धनुषो गुणः) स्त्री० णः धनुष्नी दोरी. मौर्वी, ज्या.

धनुर्गुणा (धनुषो गुणो यस्याः सकाशात्) स्त्री० णा. मूर्वा. [ग्रहण करनार.

धनुर्ग्रह (धनुस् ग्रह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. धनुष्

धनुर्द्रुम (धनुषः साधनं द्रुमः) पु० मः. वांसडानुं झाड. [करनारो. धानुष्क.

धनुर्धर (धनुर्धरति धृ अच्) पु० रः धनुष् धारण

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'क्षितावमूदेकधनुर्धरोऽपि सः' । रघुः ।

धनुर्धारिन् (धनुर्धरति धृ णिनि) पु० री. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ. धन्विन्.

धनुर्भृत् (धनुर्बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. धानुष्क

धनुर्मख (धनुरुपलक्षितो मखः) पु० खः કૃષ્ણના તેડા માટે કંસે કરેલો છલયજ્ઞ.

धनुर्मध्य (धनुषो मध्यभागः) क्ली० ध्यं. धनुष्नो मध्यभाग. [મૂર્યા.

धनुर्माला (धनुषो मालः संबधो यस्याः) स्त्री० ला.

धनुर्यास (धनुरिव यासः) पु० सः વનસ્પતિ ધમાસો. દુરાલભા. [ભવલ્લી.

धनुर्लता (धनुरवयवयोग्या लता) स्त्री० ता. સો-

धनुर्वक्त्र (धनुरिव वक्त्रमस्य) पु० क्त्रः કુમારનો એક અનુચર.

धनुर्विद्या (धनुषो विद्या) स्त्री० द्या. धनुर्विद्या.

धनुर्वृक्ष (धनुःसाधनं धनुरिव वा वृक्षः) पु० क्षः ૧ વાંસડાનું ઝાડ. ૨ ભીલામાનું ઝાડ. ૩ પીપળાનું ઝાડ. ૪ એક જાતનું વૃક્ષ.

धनुर्वेद (धनूंषि तदादीन्यस्त्राणि विद्यंते यस्मात्) पु० दः યજુર્વેદનો ઉપવેદ.

'चतुष्पादं धनुर्वेदं वदे पञ्चविधं द्विज ।
रथनागाश्वपत्तीनां योधांश्चाश्रित्य कीर्तितम् ॥
यन्त्रमुक्तं पाणिमुक्तं मुक्तसंधारितं तथा ।
अमुक्तं बाहुयुद्धं च पञ्चधा तत्प्रकीर्तितम्' ॥
अग्निपुराणम् ॥

धनुष (धन उषन्) पु० षः તે નામનો એક ઋષિ.

धनुषाक्ष (,,) पु० क्षः તે નામનો એક ઋષિ. [ભાગ.

धनुष्कपाल (धनुषः कपाल इव) पु० लः ધનુષ્નો

धनुष्कर (धनुः करे यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ધનુષ્ જેના હાથમાં છે તે. धनुष्पाणि.

धनुष्पट (धनुरिव पटो दले यस्य) पु० टः धनुःपट શબ્દ જુઓ. [धनुष्कर શબ્દ જુઓ.

धनुष्पाणि (धनुः पाणौ यस्य) त्रि० णिः-णिः-णि.

'अहमेव धनुष्पाणियोद्धा समरमूर्धनि'
। रामायणम् ।

धनुष्मन् (धनुस् मतुप्) त्रि० मान्-मती-मन्. धनुर्द्धर શબ્દ જુઓ.

धनुस् (धन् उस्) क्ली० १ धनुष्, કામઠું. २ ચાર હાથનું માપ. ३ धनराशि.

'धनुर्वंशविशुद्धोऽपि निर्गुणः किं करिष्यति'
। हितोपदेशः ।

धनुस् (,,) पु० नुः એક જાતનું ઝાડ.

धनुस्तंभ ( ) पु० भः વિકૃત વાયુનો એક ભેદ.

धनू (धन् ऊ) स्त्री० नूः धनुष्, કામઠું.

धनेयक (धन्याक पृषो०) क्ली० कं. ધાણા, કોથમીર.

धनेश (धनस्य ईशः) पु० शः ૧ કુબેર. ૨ લગ્નથી બીજા સ્થાનનો પતિ. [જુઓ. ૨ વિષ્ણુ.

धनेश्वर (धनस्य ईश्वरः) पु० रः ૧ ઉપલો શબ્દ

धनैषिन् (धनस्य एषी) त्रि० षी-षिणी-षि. ધનની ઇચ્છા કરનાર. [કરવું, ધનનો સંચય.

धनोपचय (धनस्य उपचयः) पु० यः ધન એકઠું

धन्ध (धन् ध) क्ली० न्धं. અલ્પાકાર.

धन्य (धनं लब्धा यत्) पु० न्यः ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ વિષ્ણુ.

धन्य (धनस्य निमित्तं संयोग उत्पातो वा यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. ધનનું નિમિત્ત સંયોગ વગેરે, ધન પ્રયોજન છે જેનું.

धन्य (धनाय हितं यत) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. ૧ ધન માટે હિતકારી. ૨ વખાણવા યોગ્ય, શ્લાઘ્ય. ૩ સુખી. ૪ સુકૃતી. ૫ સુભાગી. ૬ કૃતાર્થ.

'धन्योऽसि कृतकृत्योऽसि पवित्रं ते कुलं त्वया ।
यदविद्याबन्धमुक्त्या ब्रह्मीभवितुमिच्छसि' ॥
श्रीशंकरविवेकचूडामणौ ॥

धन्य (धन् यत्) पु० न्यः. ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ વિષ્ણુ. [પણું. ૨ धन्यपणું.

धन्यता (धनस्य भावः) स्त्री० ता ૧ ભાગ્યશાલી-

धन्यत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

धन्यव्रत (धन्यं व्रतं) क्ली० तं. તે નામનું એક વ્રત.

धन्यवृक्ष (धन्य वृक्षः) पु० क्षः. પીપળાનું ઝાડ.

धन्या (धन्य टाप्) स्त्री० न्या. ૧ આમલી. ૨ ધાણા, કોથમીર. ૩ ઉપમાતા, દાઇ. ૪ તે નામની એક વનદેવતા. [થમીર.

धन्याक (धन्यते भिक्षार्थिभिः) क्ली० कं. ધાણા, કો-

धन्व (धन्व् अच्) क्ली० न्वं. ધનુષ્ય.

धन्व (,,) पु० न्वः. ૧ धन्वंतरिनो पिता. ૨ વનસ્પતિ ધમાસો. [ઝાડ.

धन्वंग (धनोरंगमिवाङ्गं यस्य) पु० गः. એક જાતનું

धन्वज (धन्वनि जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. મરુ દેશમાં પેદા થનાર.

धन्वदुर्ग (धन्वना वृतं दुर्गम्) क्ली० र्गं. પાંચ યોજન સુધી ઉજ્જડ દેશથી ઘેરાયલો કિલ્લો.

धन्वन् (धन् कनिन्) पु० न्वा. મરુસ્થલ.

धन्वन् (धन्वति शरो यस्मात् कनिन्) पु० न्वा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१ धनुष्. २ स्थलमात्र. ३ आकाश.

धन्वन (धन्व् ल्यु) पु० नः. એક જાતનું ઝાડ.

धन्वंतर (धनुर्मितं अंतरम्) क्ली० रं. ચાર હાથનું માપ.

' वितस्तिः स्यादतो द्वाभ्यां हस्तः स्यात्तच्चतुष्टयम् ।
दण्डो धन्वंन्तरं ' ।

धन्वंतरि (धनोः तन्निमित्तशल्यस्यांतं पारमृच्छति इन् किच) पु० रिः. १ समुद्रमांथी नीकळेलो ते नामनो એક દેવવૈદ્ય. २ દિવોદાસ, વિક્રમાદિત્યની सभाना नवरत्न पैकी ते नामनो એક વિદ્વાન्.

धन्वंतरिग्रस्ता (धन्वंतरिणा ग्रस्ता) स्त्री० ता. वनस्पति. કડુકડી. [पति

धन्वपति (धन्वनः पतिः) पु० तिः. મરુ દેશનો

धन्वयवास (धन्वभवः यवासः) पु० सः. એક જાતની વનસ્પતિ, ધમાસો.

धन्वयवासक (धन्वयवास कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ધમાસો.

धन्वयास (धन्वयवासः पृषो०) पु० सः वनस्पति

धन्वयासक (धन्वयासः कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [हा-हं. धनुर्द्धर शब्द જુઓ.

धन्वसह (धन्वं धनुर्ग्रहं सहते सह् अच्) त्रि० हः-

धन्वायन (धन्वा मरुदेशोऽयत्यनेन अय् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. મરુદેશમાં જવાનું સાધન.

धन्वायिन् (धन्वना सह एति) त्रि० यी-यिनी-यि. धनुर्धर शब्द જુઓ.

धन्विन् (धन्वं चापोऽस्त्यस्य इनि) क्ली० न्वी-न्विनी-न्वि. १ धनुर्द्धर शब्द જુઓ. २ धनराशि. ३ अर्जुन. ४ અર્જુન સાદડાનું ઝાડ. ५ महादेव. ६ वनस्पति ધમાસો. ७ બકુલવૃક્ષ. ८ विदग्ध. ९ કડવો.

' आकर्णकृष्टमपि कामितया स धन्वी ' । रघुः ।

धन्विन (धन्व इनन्) पु० नः ભૂંડ, ડુક્કર.

धन्विस्थान (धन्विनः स्थानं) क्ली० नं. धनुष् धरનારનું એક જાતનું ઉભા રહેવું.

' वैष्णवं समपादं च वैशाखं मंडलं तथा ।
प्रत्यालीढं तथालीढं स्थानान्येतानि धन्विनाम् ' ॥

धम् (भ्वा० पर० सेट् धमति) ભૂંગળી, ધમણ વગેરેથી ફૂંકવું.

धम (धम् अच्) त्रि० मः-मा-मं. १ शब्द કરનાર. २ ધમનાર, ફૂંકનાર, અગ્નિસંયોગ કરનાર.

धम (,,) पु० मः १ परब्रह्म २ चंद्र. ३ यम. ४ कृष्ण. ५ કપૂર. [२ લુહાર.

धमक (धमा क्वुन्) त्रि० कः-का-कं. १ ધમનાર.

धमधम (धम द्वित्वं) पु० मः કુમારનો તે નામનો એક અનુચર. [२ કૂર.

धमन (धम् युच्) त्रि० नः-नी-नं. १ ધમણ ધરનાર.

धमन (,,) पु० नः १ ફૂંકવાનું સાધન ભૂંગળી વગેરે. २ એક જાતનું ઘાસ.

धमनि(नी) (धम् अनि वा ङीप्) स्त्री० निः १ તે નામની એક રક્તવાહિની નાડી. २ ગ્રીવા, ડોક. ३ હલધર. ४ हट्टविलासिनी. ५ पृश्निपर्णी. ६ સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો. ७ ફૂંકવાની નળી, ભુંગળી.

धम्मिल्ल (धम् निच् मिल क्) पु० लः ઓળેલા કેશ. धम्मिल्ल, धम्मल.

' वनमल्लिकामतल्लिकोद्वेल्लितधम्मिल्लः '
भारतचम्पूः

धय (धेट् श) त्रि० यः-या-यं. પાન કરનાર, પ્રાશન કરનાર, પીનાર, ધાવનાર. [કન્યા.

धया (धेट् श टाप्) स्त्री० या. નવી પેદા થયેલ

धर (धृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. ધારણ કરનાર, ધારક.

धर (धृ अच्) पु० रः १ पर्वत. २ કપાસનું તૂલક. ३ કૂર્મરાજ. ४ તે નામનો એક વસુ.

धरण (धृ ल्युट्) क्ली० णं. १ धारण કરવું તે. २ ચોવીશ રતીનું વજન, પલનો દશમો ભાગ. ३ आश्रय. [ધારક.

धरण (धृ युच्) त्रि० णः-णी णं. ધારણ કરનાર,

धरण (,,) पु० णः १ હિમાલય પર્વત. २ સૂર્ય. ३ બ્રહ્માંડ. ४ આંકડાનું ઝાડ. ५ સેતુ, પૂલ. ६ તાંદુલ. ७ ચાર માસાનું માન. ८ ધાન્ય. ९ સ્થલ. १० લોક.

धरणप्रिया (धरणं प्रियं यस्याः) स्त्री० या. તે નામની જૈનની શાસન દેવતા.

धराण (धृ अनि) स्त्री० णिः १ પૃથ્વી. २ શીમળાનું ઝાડ. ३ એક જાતનો કંદ. धरणी.

धरणिज (धरणितो जायते) पु० जः १ મંગલ. २ नरकासुर. धरणीज.

धरणिज (धरणि जन् ड) त्रि० जः जा-जं. પૃથ્વીથી પેદા થનાર. धरणीज. [धरणीजा.

धरणिजा (धरणितो जायते) स्त्री० जा. सीता.

धरणिधर (धरणीं धरति धृ अच्) पु० रः १ पर्वत. २ કચ્છપ. ३ વિષ્ણુ. ४ शिव. धरणीधर.

धरणिरुह (धरणौ रोहति रुह् क) पु० हः વૃક્ષ, ઝાડ, धरणीरुह.

धरणी (धृ अनि ङीष्) स्त्री० णी. १ પૃથ્વી, २ સીમળાનું ઝાડ. ३ એક જાતનો કંદ. ४ નાડી.

धरणीकंद (धरणीनामकः कंदः) पु० दः એક જા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तनो डंद.

धरणीकीलक (धरण्या कीलक इव) पु० कः पर्वत.

धरणीज (धरणीतो जायते) पु० जः भंगल, नरकासुर.

धरणीजा (धरणी जन् ड टाप्) स्त्री० जा. सीता

धरणीधर (धरणी धृ अच्) पु० रः १ पर्वत. २ कच्छप. ३ विष्णु. ४ शिव. [आड.

धरणीरुह (धरण्यां रोहति रुह् क) पु० हः वृक्ष,

धरणीधृत् (धरणीं धरति धृ क्विप्) पु० त्-द्. १ पर्वत. २ शेषनाग.

' माहात्म्यं श्रोतुमिच्छामि शेषस्य धरणीभृतः '। हरिवंशम्।

धरणीपुर (धरण्याकारं पुरं) क्ली० रं. चार खुणानुं भंडल.

धरणीप्लव (धरण्याः प्लवो यस्मात्) पु० वः समुद्र.

धरणीभृत् (धरणीं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ पर्वत. २ विष्णु. ३ शेषनाग.

धरणीश्वर (धरण्या ईश्वरः) पु० रः १ भूमिपति. २ विष्णु, शिव. [२ नरकासुर.

धरणीसुत (धरण्याः सुतः) पु० तः १ भंगल.

धरणीसुता (धरण्याः सुता) स्त्री० ता. जनकी, सीता.

धरा (धरति [विश्वं] धृ अच्) स्त्री० रा. १ पृथ्वी. २ गर्भाशय. ३ चरणी, भेद. ४ शस्त्र वगेरेनी धार. ५ नाडी. ६ धैर्य. [आड.

धराकदंब (धराजातः कदंबः) पु० बः कदंबनुं

धरांकुर (धराया अंकुर इव) पु० रः वायुभूल, शीकर. [२ नरकासुर.

धरात्मज (धराया आत्मजः) पु० जः १ भंगलग्रह.

धरात्मजा (धराया आत्मजा) स्त्री० जा. सीता, जनकी. [शेषनाग. ३ विष्णु.

धराधर (धरां धरति धृ अच्) पु० रः १ पर्वत. २

धराधिप (धराया अधिपः) पु० पः राजा, नृप.

धरामर (धरायाममर इव) पु० रः ब्राह्मण. भूदेव.

धराशय (धरायां शेते) त्रि० यः-या-यं. जमीन उपर सुनार.

धरासुर (धरायां सुर इव) पु० रः ब्राह्मण.

धरित्री (धृ इत्र ङीष्) स्त्री० त्री. पृथ्वी, धरती, जमीन. [तागडी. २ आकार, डोळ.

धरिमन् (धृ इमनिच्) पु० मा. १ तुलापरिमाण,

धरिममेय (धरिम्ना मेयः) त्रि० यः-या-यं. तुला परिमाणथी वजन करवा योग्य.

' तथा धरिममेयानां शतादभ्यधिके बधः '। मनुः।

धरुण (धृ उनन्) त्रि० णः-णा णं. धारण करनार.

धरुण (,,) पु० णः १ पाणी. २ स्वर्गलोक. ३ ब्रह्मदेव. ४ विचार, भावना. [वा योग्य.

धर्तव्य (धृ तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. धारण कर-

धर्तूर (धुस्तुर पृषो०) पु० रः धतूरो.

धर्तृ (धृ तृच्) त्रि० र्त्ता-र्त्री र्तृ. धारण करनार.

धर्त्र (धृ त्र) क्ली० त्रं. १ धर. २ यज्ञ. ३ धर्म.

धर्त्र (धृ त्र) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. धारण करनार.

धर्म (ध्रियते लोकोऽनेन धरति लोकं वा धृ मन्) पु० क्ली० मः-र्मं. १ चोदनालक्षणु अर्थ, प्रेरणु करनार अथवा उपदेशक-बोधक वस्तु. २ पुण्य. ३ सदाचरण. ४ उपनिषद्. ५ सत्संग. ६ उपमा. ७ यज्ञ. ८ स्वभाव. ९ अहिंसा.

धर्म (,,) पु० मः १ यम. २ धर्मराज. ३ सोमरस पान करनारो. ४ अर्हतजिन. ५ धनुष्. ६ सदाचरणी पुरुष. ७ शिवनो ते नामनो એક नंदि. ८ ययाति राजाना दीकराना दीकरो.

धर्मकर्मन् (धर्मस्य धर्मार्थं कर्म) क्ली० र्म. धर्मप्रतिपादक कर्मनो भेद.

धर्मकथादरिद्र (धर्मकथायां दरिद्रः) पु० द्रः कलिकालमां पेदा थयेल मानव. [पुरुष.

धर्मकाम (धर्मं कामयते) पु० मः धर्मने चाहनारो

धर्मकाय (धर्मस्य धर्मार्थं कायोऽस्य) पु० यः बुद्ध.

धर्मकील (धर्मस्य कील इव) पु० लः सनद, राजशासन. [जशासन.

धर्मकीलक (धर्मकील स्वार्थे क) पु० कः सनद, रा-

धर्मकृत् (धर्मं धर्मसाधनं कर्म करोति कृ क्विप् तुक्) त्रि० त्-त्-त्. १ धर्मसाधनरूप क्रिया करनार. २ पु० विष्णु.

' धर्माधर्मविहीनोऽपि धर्ममर्यादास्थापनार्थं धर्ममेव करोतीति धर्मकृत् ' । भागवतम्।

धर्मकृत्य (धर्मार्थं कृत्यं) क्ली० त्यं. धर्मनुं काम.

धर्मकेतु (धर्मः अहिंसारूपकर्म केतुर्यस्य) पु० तुः १ बुद्ध. २ सुकेतु राजानो ते नामनो पुत्र. ३ निकेतननो पुत्र.

धर्मकोष (धर्मः कोष इव धर्मस्य कोषः समूहो वा) पु० षः १ धर्मनो समूह. २ धर्मनो संग्रह. ३ धर्मरूप रक्षण करवा योग्य वस्तु.

धर्मक्रिया (धर्मार्थं क्रिया) स्त्री० या. धर्मनुं काम.

धर्मक्षेत्र (धर्मार्जनार्थं क्षेत्रम्) क्ली० त्रं. १ धर्म संपादन करवानुं क्षेत्र भारत वर्ष. २ कुरुक्षेत्र.

' धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः ' । गीता।

धर्मगुप् (धर्मं गोपायति गुप् क्विप्) त्रि० प्-ब्. धर्म-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નું સંરક્ષણ કરનાર. [બ્દ જુઓ.

ધર્મગ્રહણ (ધર્મસ્ય ગ્રહણમ્) ક્લી૰ ણં. ધર્મકૃત્ય શ-

ધર્મઘટ (ધર્માર્થે દેયો ઘટઃ) પુ૰ ટઃ સૌર વૈશાખ માસમાં હંમેશ ધર્માર્થ અપાતો ગંધ, ઉદક અને ભોજનપદાર્થસહિત ઘટ. .

ધર્મઘ્ન (ધર્મં હંતિ) પુ૰ ઘ્નઃ બહેડાનું ઝાડ.

ધર્મચક્ર (ધર્મસ્ય ચક્રમ્) ક્લી૰ ક્રં. ધર્મનો સમૂહ.

ધર્મચક્ર (ધર્મસ્ય ચક્રં યત્ર) પુ૰ ક્રઃ બુદ્ધ.

ધર્મચક્રભૃત્ (ધર્મચક્રં બિભર્તિ ભૃ ક્વિપ્) પુ૰ તૃ-દ્. જિન.

ધર્મચારિન્ (ધર્મં તત્સાધનકર્મ ચરતિ ચર્ ણિનિ) ત્રિ૰ રી-રિણી-રિ. ધર્મસાધન કર્મ કરનાર.

ધર્મચિંતન (ધર્મસ્ય ચિંતનં) ક્લી૰ નં. ધર્મની ચિંતા.

ધર્મચિંતા (ધર્મસ્ય ચિંતા) સ્ત્રી૰ તા. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પુત્ર. ૨ બુદ્ધભેદ.

ધર્મજ (ધર્માર્થે જાયતે જન્ ડ) પુ૰ જઃ ૧ ઔરસ

ધર્મજ (ધર્માજ્જાયતે જન્ ડ) પુ૰ જઃ ધર્મનો પુત્ર યુધિષ્ઠિર.

ધર્મજ (ધર્મ જન્ ડ) ક્લી૰ જં. દિવ્યભેદ.

ધર્મજ (,,) ત્રિ૰ જઃ-જા-જં. ધર્મથી પેદા થનાર.

ધર્મજન્મન્ (ધર્મતો જન્મ યસ્ય) પુ૰ ન્મા. યુધિષ્ઠિર.

ધર્મજન્ય (ધર્મેણ જન્યઃ) ત્રિ૰ ન્યઃ-ન્યા-ન્યં. ધર્મથી પેદા થતું સુખ વગેરે. [ણવાની ઇચ્છા.

ધર્મજિજ્ઞાસા (ધર્મં જ્ઞાતુમિચ્છા) સ્ત્રી૰ સા. ધર્મ જા-

'અથાતો ધર્મજિજ્ઞાસા' । જૈમિનિસૂત્રમ્ ।

ધર્મજીવન (યાજનપ્રતિગ્રહાદિના પસ્ય ધર્મમુત્પાદ્ય જીવતિ) પુ૰ નઃ યાજનપ્રતિગ્રહ વગેરેથી બીજાનો ધર્મ ઉત્પાદન કરી પોતાની ઉપજીવિકા કરનારો બ્રાહ્મણ વગેરે.

ધર્મજ્ઞ (ધર્મં જાનાતિ જ્ઞા ક) ત્રિ૰ જ્ઞઃ-જ્ઞા-જ્ઞં. ધર્મ જાણનાર.

ધર્મજ્ઞાન (ધર્મસ્ય જ્ઞાનમ્) ક્લી૰ નં. ધર્મનું જ્ઞાન.

ધર્મણ (ધર્માય નમ્યતે નમ્ ડ) પુ૰ ણઃ એક જાતનું ઝાડ, એક જાતનો ઝેરવિનાનો સર્પ.

ધર્મતસ્ (ધર્મ તસિલ્) અવ્ય૰ તઃ ધર્મથી.

ધર્મતીર્થ (ધર્મકૃતં તીર્થં) ક્લી૰ ર્થં. તે નામનું એક તીર્થ.

ધર્મદ (ધર્મં સ્વધર્મફલં દદાતિ અન્યસ્મૈ) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. ૧ પોતાના ધર્મનું ફલ બીજાને આપનાર. ૨ ધર્મોત્પાદક.

ધર્મદાન (ધર્માર્થે દાનં) ક્લી૰ નં. ધર્મને માટે દાન.

'પાત્રેભ્યો દીયતે નિત્યમનપેક્ષ્ય પ્રયોજનમ્ ।
કેવલં ધર્મબુદ્ધ્યા યદ્ ધર્મદાનં પ્રચક્ષતે' ॥
દેવલઃ ॥

ધર્મદુઘા (ધર્માન્ દોગ્ધિ દુહ્ ક ઘશ્ચાન્તાદેશઃ) સ્ત્રી૰ ઘા. ધર્મદાન જ્યાં કરવામાં આવે છે તે બહારની વેદી. [તેવો દેશ.

ધર્મદેશ (ધર્મસાધનં દેશઃ) પુ૰ શઃ ધર્મ સાધવ

ધર્મદ્રવી (ધર્મ જનકો દ્રવો યસ્યાઃ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ વી. ગંગા નદી.

ધર્મદ્રોહિન્ (ધર્માય દુહ્યતિ ધર્મં દ્રુહ્ ણિનિ) ત્રિ૰ હી-હિણી-હિ. ધર્માચરણનો દ્રોહ કરનાર.

ધર્મદ્રોહિન્ (,,) પુ૰ હી. રાક્ષસ, અસુર. [તુઃ બુદ્ધ.

ધર્મધાતુ (ધર્મં અહિંસારૂપધર્મં દધાતિ ધા તુન્) પુ૰

ધર્મધ્વજિન્ (ધર્મો ધ્વજં ચિહ્નમિવાસ્ત્યસ્ય ઇનિ) ત્રિ૰ જી-જિની-જિ. લોકમાં પોતાનું ધાર્મિકપણું પ્રસિદ્ધ કરવા માટે ઢોંગી વેશ ધારણ કરનાર.

ધર્મનંદન (ધર્મસ્ય નંદનઃ) પુ૰ નઃ યુધિષ્ઠિર.

ધર્મનાભ (ધર્મઃ નાભિરિવાસ્ય અચ્) પુ૰ ભઃ વિષ્ણુ.

ધર્મનિબંધ (ધર્મપ્રતિપાદકો નિબંધઃ) પુ૰ ધઃ ધર્મનું પ્રતિપાદન કરનારો ગ્રંથ. [આચરણ.

ધર્મનિષ્પત્તિ (ધર્મસ્ય નિષ્પત્તિઃ) સ્ત્રી૰ ત્તિઃ ધર્મનું

ધર્મનેત્ર ( ) પુ૰ ત્રઃ ૧ યદુવંશમાં પેદા થયેલ હૈહયરાજાનો પુત્ર. ૨ પુરુ વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

ધર્મપત્તન (ધર્માર્થં પત્તનમ્) ક્લી૰ નં. ૧ તે નામનો એક દેશ. ૨ તે નામનું એક શહેર. ૩ આવંતી પુરી. [નં. મરી, તીખાં. ધમપટ્ટન.

ધર્મપત્તન (ધર્મઃ પત્તનં કારણતયાઽસ્ત્યસ્ય અચ્) ક્લી૰

ધર્મપત્ની (ધર્માર્થં પત્ની) સ્ત્રી૰ ત્ની. નિર્દોષ પત્ની.

'પતિવ્રતા ધર્મપત્ની પિતૃપૂજનતત્પરા' મનુઃ

ધર્મપત્ર (ધર્મસાધનં પત્રમસ્ય) પુ૰ત્રઃ ઉંબરાનું ઝાડ.

ધર્મપર (ધર્મઃ પરો યસ્ય) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ૧ ધર્મમાં લીન. ૨ ધર્મનિષ્ઠ. [લો શબ્દ જુઓ.

ધર્મપરાયણ (ધર્મે પરાયણમ્) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. ઉપ-

ધર્મપરિણામ (ધર્મરૂપઃ પરિણામઃ) પુ૰ મઃ. વ્યુત્થાનનો અભિભવ અને નિરોધનો પ્રાદુર્ભાવ જેમાં થાય એવી ચિત્તની સ્થિતિ.

'એતેન ભૂતેન્દ્રિયેષુ ધર્મલક્ષણાવસ્થા પરિણામા વ્યાખ્યાતાઃ'
। યોગદર્શનમ્ ।

ધર્મપાઠક (ધર્મં ધર્મશાસ્ત્રં પઠતિ પઠ્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ માનવ વગેરે ધર્મશાસ્ત્રનું અધ્યયન કરનાર.

ધર્મપાલ (ધર્મં પાલયતિ પાલિ અણ્) ત્રિ૰ લઃ-લી-લં.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વર્ણાશ્રમ વગેરે ધર્મનું રક્ષણ કરનાર.
ધર્મપાલ (,,) પુ૦ લઃ. ૬ઠ્ઠો.
ધર્મપુત્ર (ધર્મસ્ય પુત્રઃ) પુ૦ ત્રઃ. યુધિષ્ઠિર.
ધર્મપુત્ર (ધર્મજઃ પુત્રઃ) પુ૦ ત્રઃ ઔરસ પુત્ર.
ધર્મપ્રધાન (ધર્માચરણ પ્રધાનં યસ્ય) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ધર્માચરણ કરવામાં શ્રેષ્ઠ.
ધર્મપ્રવક્તૃ (ધર્મ સંદિગ્ધાર્થે અયં ધર્મ ઇતિ વક્તિ) ત્રિ૦ ક્તા-ક્ત્રી-ક્તૃ. ધર્મ કહેનાર. [કપમુનિ.
ધર્મપ્રવચન (ધર્મ પ્રવક્તિ પ્ર વચ્ લ્યુ) પુ૦ નઃ શા.
ધર્મપ્રસ્થ (ધર્માર્થે પ્રસ્થં) પુ૦ સ્થઃ તે નામનું એક તીર્થ.
ધર્મવાણિજિક (ધર્મે વાણિજિક ઇવ) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ફલની કામના રાખી કામ કરનાર.
ધર્મભગિની (ધર્મકૃતા ભગિની) સ્ત્રી૦ ની. ૧ ધર્મબહેન. ૨ ગુરુકન્યા.
ધર્મભાણક (ધર્મે ધર્માર્થે ભણતિ પઠતિ) પુ૦ કઃ. ભારત વગેરે પુરાણ વાંચનાર.
ધર્મભિક્ષુક (ધર્માર્થે ભિક્ષતે ભિક્ષ્ ઉક) પુ૦ કઃ. મનુપ્રોક્ત નવભિક્ષુક પૈકી તે નામનો એક ભિક્ષુક.
ધર્મભૃત્ (ધર્મ બિભર્તિ ભૃ ક્વિપ્ તુક્) ત્રિ૦ ત્-દ્. ૨ ધર્મધારણ કરનાર.
ધર્મભ્રાતૃ (ધર્મતઃ કૃતો ભ્રાતા) પુ૦ તા. ૧ ગુરુભાઇ. ૨ ગુરુપુત્ર. ૩ ભ્રાતૃભાવે એકઠા રહેલા એકાશ્રમી.
' વાનપ્રસ્થયતિબ્રહ્મચારિણામૃક્થભાગિનઃ ।
ક્રમેણાચાર્યસચ્છિષ્યધર્મભ્રાત્રેકતીર્થિનઃ ' ॥
યાજ્ઞવલ્ક્યઃ ॥
ધર્મમૂલ (ધર્મસ્ય મૂલં) ક્લી૦ લં. ૧ ધર્મનું પ્રમાણ. ૨ ધર્મનું મૂલ.
ધર્મમેઘ (ધર્માન્ મેહતિ [વર્ષતિ] મિહ્ અચ્) પુ૦ ઘઃ પતંજલિ ઋષિએ કહેલી અસંપ્રજ્ઞાત સમાધિ.
ધર્મયુ (ધર્મ અસ્ત્યર્થે યુ) પુ૦ યુઃ. ધાર્મિક, ધર્મશીલ.
ધર્મયુગ (ધર્મપ્રધાનં યુગં) ક્લી૦ ગં. સત્યયુગ.
ધર્મયુજ્ (ધર્મેણ યુજ્યતે યુજ્ ક્વિપ્) ક્લી૦ જ્. ન્યાયથી મેળવેલું દ્રવ્ય.
ધર્મયૂપ (ધર્મસ્ય યૂપ ઇવ) પુ૦ પઃ વિષ્ણુ.
ધર્મરત્ન (ધર્મે ધર્મપ્રતિપાદકગ્રંથે રત્નમિવ) ક્લી૦ ત્નં. પંડિત જીમૂતવાહને બનાવેલ તે નામનો એક સ્મૃતિગ્રંથ.
ધર્મરથ ( ) પુ૦ થઃ. ૧ સગર રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર. ૨ દિવિરથ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર.
ધર્મરાજ્ (ધર્મેણ રાજતે રાજ્ ક્વિપ્) પુ૦ ટ્-ડ્. યમ, પ્રેતપતિ.
ધર્મરાજ (ધર્મેણ રાજતે રાજ્ અચ્) પુ૦ જઃ ૧ યમ, પ્રેતપતિ. ૨ જિન. ૩ યુધિષ્ઠિર. ૪ રાજા.
ધર્મલક્ષણ (ધર્મો લક્ષ્યતેઽનેન) ક્લી૦ ણં. ધર્મનું પ્રતિપાદન કરનાર વેદ વગેરે. [ધર્મવાળું.
ધર્મવત્ (ધર્મ મતુપ્) ત્રિ૦ વાન્-વતી-વત્. ધાર્મિક,
ધર્મવર્મન્ (ધર્મઃ વર્મ ઇવ યસ્ય) ત્રિ૦ ર્મા-ર્મા-ર્મ. ૧ ધર્મને કવચ (બખ્તર) રૂપે ધારણ કરનાર. ૨ ધર્મનું રક્ષણ કરનાર.
ધર્મવાસર (ધર્મસ્ય તત્સાધનસ્ય વાસરઃ) પુ૦ રઃ પૂનમ, પૌર્ણમાસી.
ધર્મવાહન (ધર્મ વાહયતિ નરાન્) પુ૦ નઃ મહાદેવ.
ધર્મવાહન (ધર્મસ્ય વાહનં) પુ૦ નઃ પાડો, મહિષ.
ધર્મવિદ્ (ધર્મં વેત્તિ વિદ્ ક્વિપ્) ત્રિ૦ ત્-દ્. ધર્મ જાણનાર, ધર્મજ્ઞ, ધર્મવેત્તા.
ધર્મવિદુત્તમ (ધર્મ વિત્સુ ઉત્તમઃ) પુ૦ મઃ વિષ્ણુ.
ધર્મવિદ્યા (ધર્મસ્ય વિદ્યા) સ્ત્રી૦ દ્યા. મીમાંસા વગેરે શાસ્ત્રવિદ્યા. [ધર્મનો વ્યતિક્રમ.
ધર્મવિપ્લવ (ધર્મસ્ય વિપ્લવઃ) પુ૦ વઃ ધર્મવિરોધ,
ધર્મવિવેક (ધર્મસ્ય વિવેકો યત્ર) પુ૦ કઃ પંડિત હલાયુધે કરેલો તે નામનો નિબંધ.
ધર્મવિવેક (ધર્મસ્ય વિવેકઃ) પુ૦ કઃ ધર્મનો વિવેક.
ધર્મવીર (ધર્મે વીરઃ) પુ૦ રઃ વીરનો એક ભેદ.
' સ ચ દાનધર્મયુદ્ધૈર્દયયા ચ સમન્વિતશ્ચતુર્ધા સ્યાત્ ' ।
સાહિત્યદર્પણમ્ ।
ધર્મવૃદ્ધ (ધર્મેણ વૃદ્ધઃ) ત્રિ૦ દ્ધઃ-દ્ધા-દ્ધં. ૧ ધર્મમાં શ્રેષ્ઠ. ૨ અતિશય ધર્મવાળું.
ધર્મવ્રત (ધર્મે વ્રતં સંકલ્પવિશેષો યસ્ય) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ધાર્મિક, ધર્મરત.
ધર્મવ્રત (ધર્મસ્ય વ્રતં) ક્લી૦ તં. હેમાદ્રિગ્રંથમાં કરેલું તે નામનું એક વ્રત.
ધર્મશાલા (ધર્માર્થં શાલા) સ્ત્રી૦ લા. ૧ ધર્મશાળા. ૨ ન્યાય આપવાનું સ્થળ.
ધર્મશાસન (ધર્મસ્ય શાસનમ્) ક્લી૦ નં. ૧ ધર્મનું અનુશાસન. ૨ ધર્મશાસ્ત્ર.
ધર્મશાસ્ત્ર (ધર્મે ધર્મપ્રતિપાદકં શાસ્ત્રં) ક્લી૦ સ્ત્રં. મનુ યાજ્ઞવલ્ક્ય વગેરેએ રચેલાં શાસ્ત્ર.
મનુર્યમો વસિષ્ઠોઽત્રિઃ દક્ષો વિષ્ણુસ્તથાઙ્ગિરાઃ । ઉશના વાક્પતિર્વ્યાસ આપસ્તમ્બોઽથ ગૌતમઃ । કાત્યાયનો નારદશ્ચ યાજ્ઞવલ્ક્યઃ પરાશરઃ । સંવર્તશ્ચૈવ શંખશ્ચ હારીતો લિખિતસ્તથા । એતૈર્યાનિ પ્રણીતાનિ ધર્મશાસ્ત્રાણિ વૈ પુરા । તાન્યેવાતિપ્રમાણાનિ ન હન્તવ્યાનિ હેતુભિઃ " ॥
ધર્મશીલ (ધર્મઃ ધર્મસાધનં શીલમસ્ય) ત્રિ૦ લઃ-લા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लं. धर्म કરવાની પ્રકૃતિ જેની છે તે. ૨ ધર्मतत्પર.

धर्मसंहिता (धर्मज्ञापिका संहिता) स्त्री० ता. ધર્મશાસ્त्र. [પવાવાળી સભા. ૨ ધર્મની સભા.

धर्मसभा (धर्मार्थं सभा) स्त्री० भा. ૧ न्याय આ-

धर्मसंज्ञ (धर्ममिति संज्ञा यस्य) क्ली० ज्ञं. ધનરાશિ અથવા લગ્નથી નવમું સ્થાન.

धर्मसार (धर्मेषु सारः) पु० रः ૧ શ્રેષ્ઠ પુણ્યનું કામ. ૨ તેનું સાધન. [જેનો સારથિ છે તે.

धर्मसारथि (धर्मः सारथिरिवास्य) पु० थिः ધર્મ

धर्मसावर्णि (धर्मयुक्तः सावर्णिः) पु० र्णिः અગીયારમો મનુ.

धर्मसुत (धर्मस्य सुतः) पु० तः युधिष्ठिर.

धर्मसूत्र (धर्मः सूत्र्यतेऽनेन) क्ली० त्रं. નિર્ણય માટે જૈમિનિએ રચેલ પૂર્વ મીમાંસારૂપ ગ્રન્થ.

धर्मसेतु (धर्मः सेतुरिव धारकत्वात्) पु० तुः ધર્મ રક્ષક.

धर्मस्कन्ध (धर्मरूपः स्कन्धः) पु० न्धः આર્હત મત પ્રમાણે ધર્માસ્તિકાય નામનો પદાર્થ.

धर्मस्थ (धर्मे तिष्ठति स्था क) पु० स्थः न्यायाधीश.

धर्मांग (धर्म इव शुद्धमंगं यस्य) पु० गः બગલો.

धर्माचार्य (धर्मे आचार्यः) पु० र्यः ધર્મનો આચાર્ય.

धर्मात्मता (धर्मात्मनो भावः) स्त्री० ता. ધર્માત્માપણું.

धर्मात्मत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ધર્મશીલ શબ્દ જુઓ.

धर्मात्मन् (धर्म आत्मा स्वभावो यस्य) त्रि० त्मा.

धर्माधर्म (धर्मश्चाधर्मश्च) पु० द्वि० मौ. ધર્મ અને અધર્મ, પુણ્ય અને પાપ.

'धर्माधर्मौ सपदि गलितौ पुण्यपापे विशीर्णे'
। वेदान्तग्रन्थात् ।

धर्माधर्मपरीक्षा (धर्माधर्मयोः परीक्षा) स्त्री० क्षा. ધર્મ અને અધર્મની પરીક્ષા.

धर्माधर्मविद् (धर्माधर्मौ वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. ધર્મ અને અધર્મ જાણનાર.

धर्माधिकारण (धर्मोऽधिक्रियतेऽत्र) क्ली० णं. ન્યાય આપવાનું સ્થાન. [ધર્માધીશ.

धर्माधिकरणिन् (धर्माधिकरण इनि) पु० णी. ન્યા-

धर्माधिकारिन् (धर्माधिकार इनि) पु० री. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ધીશ.

धर्माध्यक्ष (धर्मे व्यवहारे अध्यक्षः) पु० क्षः ન્યાયા-

धर्मानुसार (धर्म अनु सृ घञ्) पु० रः ધર્મને અનુસરવું તે.

धर्माधु (धर्म कृतोऽधुः कूपः) पु० धुः તીર્થભેદ.

धर्मापेत (धर्मादपेतम्) त्रि० तः-ता-तं. અધર્મી, પાતકી.

धर्मापेत (,,) क्ली० तं. અધર્મ.

धर्माभास (धर्म इवाभासति भास् अच्) पु० सः અસદ્ધર્મ. [नः ધર્મશીલ, ધાર્મિક.

धर्माभिमनस् (धर्मे अभिमनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-

धर्मारण्य (धर्मकृत्यार्थं अरण्यम्) क्ली० ण्यं. ધર્મરાજાએ જે અરણ્યમાં વાસ કરેલો હતો તે, ગયામાં તે નામનું એક તીર્થ.

धर्मासन (धर्मविचारार्थमासनं) क्ली० नं. ન્યાયાધીશનું આસન, ન્યાયાસન.

धर्मास्तिकाय ( ) पु० यः આર્હત મત પ્રમાણે તે નામનો એક પદાર્થ.

धर्मत्व (धर्मस्य भावः) क्ली० त्वं. ધર્મપણું. ધર્મતા.

धार्मिक (धर्मोऽस्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. ધર્મયુક્ત, ધર્મશીલ. [રેણુકાણીજ. ૨ ભાર્યા.

धार्मिणी (धर्म इनि ङीप्) स्त्री० णी. ૧ સુગંધિ દ્રવ્ય

धर्मिन् (धर्म इनि) त्रि० र्मी-र्मिणी-र्मि. ધર્મવાળું, ધાર્મિક. [અતિશય ધાર્મિક.

धर्मिष्ठ (अतिशयेन धर्मवान् इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं.

धर्मीयस् (धर्म ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यस्. બહુ ધાર્મિક. [ધર્મરાજ.

धर्मेंद्र (धर्मे इंद्र इव) पु० द्रः યમરાજ, પ્રેતપતિ,

धर्मेयु ( ) पु० युः પૌરવ વંશમાં પેદા થયેલ રૌદ્રાશ્વ રાજાનો પુત્ર. [પ્રધાન.

धर्मोत्तर (धर्म उत्तरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ધર્મ

धर्मोपदेश (धर्म उपदिश्यतेऽनेन) पु० शः મનુ, યાज्ञवल्क्य વગેરેનું ધર્મશાસ્त्र. [પદેશ.

धर्मोपदेश (धर्मस्य उपदेशः) पु० शः ધર્મનો ઉ-

आर्षं धर्मोपदेशं च वेदशास्त्राविरोधिना ।
यस्तर्केणानुसंधत्ते स धर्मं वेद नेतरः ॥ मनुः ॥

धर्मोपदेशक (धर्ममुपदिशति उप दिश् ण्वुल्) त्रि० कः-शिका-कं. ધર્મનો ઉપદેશ કરનાર ગુરુ, આચાર્ય વગેરે. [ઢાંભિક, ઠગ.

धर्मोपध (धर्म उपधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. ઢોંગી,

धर्मोपेत (धर्मेण उपेतः) त्रि० तः-ता-तं. ધાર્મિક, ધર્મવાળું.

धर्म्य (धर्मादनपेतः यत्) त्रि० र्म्यः-र्म्या-र्म्यं. ૧ ધર્મથી પ્રાપ્ત થયેલ. ૨ ધર્મયુક્ત, ધર્મશીલ. ૩ ધર્મથી બહાર ન થયેલું.

धर्म्यविवाह (धर्ममूलो विवाहः) पु० हः બ્રાહ્મ, દૈવ, પ્રાજાપત્ય, આર્ષ અને ગાંધર્વ એવા પાંચ વિવાહ પૈકી પ્રત્યેક.

धर्ष (धृष् घञ्) पु० र्षः ૧ ગર્વ, અહંકાર. ૨ નિંદા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩ અધૈર્ય. ૪ શક્તિહીનપણું. ૫ અપકાર. ૬ ધસધું. ૭ હિંસા. ૮ પ્રાગલ્ભ્ય. ૯ સંહતિ. ૧૦ મૈથુન.

ધર્ષક (ધૃષ્ ણ્વુલ્) ત્રિ૦ કઃ-ર્ષિકા-કં. ૧ પરિભવકારક. ૨ સહન નહિ કરનાર. ૩ અધૈર્ય રાખનાર. ૪ પ્રગલ્ભ.

ધર્ષક (,,) પુ૦ કઃ નટ, નટવો, નટડો.

ધર્ષકારિણી (ધર્ષકારિન્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ણી. બલાત્કારથી દૂષિત કરેલી અસતી સ્ત્રી.

ધર્ષકારિન્ (ધર્ષં કરોતિ) ત્રિ૦ રી રિણી-રિ. પરિભવ કરનાર, પ્રાગલ્ભ્ય કરનાર.

ધર્ષણ (ધૃષ્ ત્યુટ્) ક્લી૦ ણં. ૧ પરિભવ. ૨ અધૈર્ય. ૩ અસહન. ૪ ગર્વ, અહંકાર. ૫ ઘસવું તે. ૬ શક્તિહીનપણું. ૭ સંહતિ. ૮ હિંસા. ૯ મૈથુન.

ધર્ષણા (ધૃષ્ યુચ્) સ્ત્રી૦ ણા. ધર્ષણ શબ્દ જુઓ.

ધર્ષણિ-ણી (ધૃષ્યતેઽસૌ ધૃષ્ અનિ) સ્ત્રી૦ ણિ-ણી. અસતી સ્ત્રી, વેશ્યા. [અધિકારી.

ધર્ષવર (ધર્ષે વરઃ) પુ૦ રઃ જ્ઞાનખાનાનો નપુંસક

ધર્ષિત (ધૃષ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ પરિભવ પામેલું. ૨ ગર્વ પામેલું. ૩ સહન નહિ કરનારૂં, અસહિષ્ણુ. ૪ ઘસાયેલું. [૩ અસહન. ૪ અહંકાર.

ધર્ષિત (,,) ક્લી૦ તં. ૧ પરિભવ. ૨ મૈથુન.

ધર્ષિતા (ધર્ષિત ટાપ્) સ્ત્રી૦ તા. અસતી સ્ત્રી, કુલટા. ધર્ષિણી. [૨ અપમાન કરનાર. ૩ ગર્વિષ્ઠ.

ધર્ષિન્ (ધૃષ્ ણિનિ) ત્રિ૦ ર્ષી-ર્ષિણી-ર્ષિ. મૈથુન કરનાર.

ધલંડ ( ) પુ૦ ડઃ એક જાતનું ઝાડ.

ધલંડક (ધલંડ સ્વાર્થે કન્) પુ૦ કઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ધવ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ ધન્વતિ) જવું, ગતિ કરવી.

ધવ (ધવતિ ધુનોતિ, ધુવતિ, ધુનાતિ વા ધુ અચ્) ત્રિ૦ વઃ-ચા વં. કંપનકારક.

ધવ (ધૂ અચ્) પુ૦ વઃ ૧ સ્વામી, પતિ, કંથ, ધણી. ૨ મનુષ્ય. ૩ ઠગ, ધૂર્ત. ૪ એક જાતનું વૃક્ષ.

ધવ (ધૂ અપ્) પુ૦ વઃ કંપન, વિધૂનન.

ધવનિ (ધૂ અનિ) સ્ત્રી૦ ૧ અનલ, અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. [ધોળું. ૨ સુંદર. ૩ નિર્મલ.

ધવલ (ધવં કેપં લાતિ લા ક) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. ૧ 'નીતા યેન નિશા શશાઙ્કધવલા'। ઉજ્જ્વલદ૦।

ધવલ (,,) ક્લી૦ લં. ધોળાં મરી.

ધવલ (,,) પુ૦ લઃ ૧ ધોળો રંગ. ૨ ઉત્તમ ખુંટીઓ. ૩ ધવવૃક્ષ. ૪ ચાક, ખડી. ૫ ચીના કપૂર. ૬ શંખ. ૭ બગલો. [પર્વત.

ધવલાગિરિ (ધવલઃ ગિરિઃ) પુ૦ રિઃ તે નામનો એક

ધવલપક્ષ (ધવલૌ પક્ષૌ યસ્ય) પુ૦ ક્ષઃ હંસપક્ષી.

ધવલપક્ષ (ધવલશ્ચાસૌ પક્ષશ્ચ) પુ૦ ક્ષઃ અજવાળીયું. ૨ પખવાડીયું. ૩ ધોળી પાંખ. [ટલિકા.

ધવલપટ્ટિનો (ધવલા પટ્ટિની) સ્ત્રી૦ ની. શ્વેત પા-

ધવલમૃત્તિકા (ધવલા ચાસૌ મૃત્તિકા) સ્ત્રી૦ કા. ૧ ખડી, ચાક. ૨ ભૂતડો. [યાવનાલ.

ધવલયાવનાલ (ધવલઃ યાવનાલઃ) પુ૦ લઃ ધોળો

ધવલશારિવા (ધવલા શારિવા) સ્ત્રી૦ વા. ધોળી ઉપલસરી. [ગલી. ૩ ધોળી સ્ત્રી.

ધવલા (ધવલ ટાપ્) સ્ત્રી૦ લા. ૧ ધોળી ગાય. ૨ બ-

ધવલો (ધવલ ઙીષ્) સ્ત્રી૦ લી. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ધવાલિમન્ (ધવલ ઇમનચ્) પુ૦ મા. ધોળાશ, ધોળાપણું. [ળું કરેલું. ધવલિત.

ધવલીકૃત (ધવલ ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ધો-

ધવલોત્પલ (ધવલં ચ તદુત્પલં ચ) ક્લી૦ લં. કુમુદ, પોયણું. [વા, પવન.

ધવાણક (ધુનોતિ વૃક્ષાદીન્ ધૂ આણક) પુ૦ કઃ

ધવિત્ર (ધૂ ઇત્ર) ક્લી૦ ત્રં. યજ્ઞાગ્નિને પ્રદીપ્ત કરવા-માટે બનાવેલો મૃગના ચામડાનો પીંજણો.

ધસ્ (ધા ફસુન્) ત્રિ૦ ધાઃ-ધાઃ-ધઃ ધારક.

ધસ્ (,,) પુ૦ ધા. ૧ બૃહસ્પતિ. ૨ બ્રહ્મદેવ.

ધા (જુહો૦ ઉભય૦ અનિટ્ દધાતિ-ધત્તે) ૧ ધારણ કરવું. ૨ પોષણ કરવું. ૩ રક્ષણ કરવું. ૪ દેવું, આપવું, દાન કરવું. અતિ (અતિદધાતિ-ધત્તે) અતિશય ધારણ કરવું; અપિ (અપિદધાતિ-અપિધત્તે-પિદધાતિ-પિધત્તે) આચ્છાદન કરવું, ઢાંકવું; અભિ (અભિદધાતિ-અભિધત્તે) કહેવું, બોલવું; પ્રતિ+અભિ (પ્રતિભિદધાતિ-પ્રત્યભિધત્તે) ઉત્તરરૂપે કહેવું, જવાબ આપવો. અવ (વ્યવદધાતિ-વ્યવધત્તે) ઢાંકવું, આચ્છાદન કરવું. આ (આદધાતિ-આધત્તે) મૂકવું, સ્થાપન કરવું, આરોપણ કરવું, ચઢવું, ધરેણે મૂકવું. અતિ+આ (અત્યાદધાતિ-અત્યાધત્તે) મર્યાદાના વ્યતિક્રમે ધારણ કરવું. અનુ+આ (અન્વાદધાતિ-અન્વાધત્તે) પાછળ મૂકવું; અભિ+આ (અભ્યાદધ તિ-અભ્યાધત્તે) સામે સ્થાપન કરવું, રૂબરૂ સ્થાપન કરવું; ઉપ+આ (ઉપાદધાતિ-ઉપાધત્તે) ધર્મનું ચિંતન કરવું; સમ્+આ (સમાદધાતિ-સમાધત્તે) સમાધાન કરવું, પૂર્વે આક્ષિપ્ત દોષનું નિરાકરણ કરવું; ઉપ (ઉપદધાતિ-ઉપધત્તે) આશ્રય આપવો, મદદ કરવી; નિ (નિદધાતિ-નિધત્તે) ઉપર લેવું, ઉચ્ચું કરવું, ઉંચકવું મૂકવું, ધારણ કરવું, સ્થાપન કરવું, ઉત્પન્ન

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

થવું; પરિ (परिदधाति-परिधत्ते) પહેરવું, પરિધાન કરવું; પ્ર+નિ (प्रणिदधाति-प्रणिधत्ते) ધારણ કરવું, કબુલ કરવું, માન્ય કરવું, ઉંચા પાયરીએ ચઢવું; પ્ર (प्रदधाति) પહેલું થવું, મુખ્ય થવું, પ્રેરવું, મોકલવું; પ્રતિ+વિ (प्रतिविदधाति-प्रतिविधत्ते) ઈલાજ કરવો, ઉપાય કરવો, વિ (विदधाति-विधत्ते) કરવું, ધર્મસંબંધિ કૃત્ય કરવું, નિવડવું, આજ્ઞા કરવી, વચન આપવું, દેવું, પૂરું કરવું, પસંદ કરવું; વિ+અવ (व्यवदधाति-व्यवधत्ते) છૂપાવવું, સંતાડવું. સમ્ (संदधाति-संधत्ते) મૂકવું, સ્થાપન કરવું, એકત્ર કરવું, જોડી દેવું, નિશાન ટાંપવું; સમ્+નિ (सन्निदधाति-सन्निधत्ते) પાંસે મૂકવું, પાસે જવું; પુરસ્ (पुरोदधाति-पुरोधत्ते) આગળ સ્થાપન કરવું; પ્ર (प्रदधाति-प्रधत्ते) વિશેષ અથવા ઉત્કૃષ્ટ રીતે ધારણ કરવું; શ્રદ્ (श्रद्दधाति-श्रद्धत्ते) વિશ્વાસ આણવો, આદર કરવો; અતિ+સમ્ (अतिसंदधाति-अतिसंधत्ते) અતિશય શક્તિવડે વ્યથા કરવી; અનુ+સમ્ (अनुसंदधाति-अनुसंधत्ते) જોડી દેવું, વિચારવું, શોધવું; તિરસ્ (तिरोदधाति-तिरोधत्ते) છૂપાઈ જવું, સંતાઈ જવું; આવિસ્ (आविर्दधाति-आविर्धत्ते) ખુલ્લું થવું, ઉઘાડું થવું, પ્રકાશ પામવું.

धाक (धा क) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ધારણ કરનાર, ધારક.

धाक (,,) પુ૦ કઃ ૧ બ્રહ્મદેવ. ૨ બળદ. ૩ આહાર. ૪ અન્ન. ૫ સ્તંભ, થાંભલો.

धाट्टी (धट् अप् ङीष्) સ્ત્રી૦ ટી. શત્રુ ઉપર ચઢાઈ.

धाणक (धा आणक) પુ૦ કઃ દીનારનો અંશ, એક જાતનું વજન.

धातक (धातुं करोति णिच् टिलोपः ण्वुल्) પુ૦ કઃ પુષ્ક-દ્વીપના રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર.

धातकी (धातक ङीष्) સ્ત્રી૦ કી. એક જાતનું ઝાડ. धातुपुष्पी. [तून्) પુ૦ તુઃ પરમાત્મા.

धातु (धीयते सर्वं निक्षिप्यते सुषुप्त्यादावस्मिन् धा- 'धातुप्रसादाद् महिमानमात्मनः' । कठोपनिषद् ।

धातु (दधाति शब्दान् धा तुन्) પુ૦ તુઃ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ નામના પ્રકૃતિભૂત भू આદિ ધાતુ.

धातु (धा तुन्) પુ૦ તુઃ ૧ આકાશ વગેરે પાંચ ભૂતમાંથી પ્રત્યેક. ૨ ઇંદ્રિય, શબ્દ વગેરે આકાશ વગેરેના ગુણમાંથી પ્રત્યેક. ૩ દેહમાં રહેલ રસ, લોહી, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મજ્જામાંથી પ્રત્યેક. ૪ વાત, પિત્ત, કફમાંથી પ્રત્યેક. ૫ સોનું, રૂપું, તાંબું, કથિર, સીસું, કાંસું, લોખંડ વગેરેમાંથી પ્રત્યેક. ૬ મહાશલ, ગેરુ, કાવ, પારો, હિંગળો, અભ્રક, અને સોનામુખીમાંથી પ્રત્યેક. ૭ હાડકું. ૮ લોક. ૯ વસ્તુ.

धातुक (धात कन्) ક્લી૦ કં. શિલાજિત.

धातुकासीस (धातुरूपं कासीसं) ક્લી૦ સં. રાતી હીરાકસી. [ક્રિયા કરવામાં કુશલ.

धातुकुशल (धातुषु कुशलः) ત્રિ૦ લઃ લા લ. ધાતુ-

धातुक्षय (धातूनां क्षयो यत्र) પુ૦ યઃ. ઉધરસનો રોગ. કાસરોગ.

धातुघ्न (धातुं हंति हन् टक्) ત્રિ૦ ઘ્નઃ-ઘ્ના ઘ્નં. ૧ ધાતુને મારનાર. ૨ કાંચિક.

धातुद्रावक (धातुं द्रावयति द्रु णिच् ण्वुल्) પુ૦ કઃ. ટંકણખાર.

धातुनाशन (धातुं नाशयति नश् णिच् ल्युट्) ત્રિ૦ નઃ ના-નં. धातुघ्न શબ્દ જુઓ. [ધાતુ.

धातुप (धातुं पाति पा क) પુ૦ પઃ રસ ૩૫ પ્રથમ

धातुपाठ (धातूनां पाठो यत्र, धातवः पठ्यंते यत्र) પાણિનિ મુનિએ રચેલ તે નામનો એક ગ્રંથ.

धातुपारायण (धातूणां पारायणं यत्र) પુ૦ णः. ધાતુપ્રતિપાદક તે નામનો એક ગ્રંથ.

धातुपुष्पिका (धातुपुष्पी कन्) સ્ત્રી૦ કા. તે નામનું એક ઝાડ. धातकी. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

धातुपुष्पी (धातुरिव पुष्पं यस्याः ङीष्) સ્ત્રી૦ ષ્પી.

धातुभृत् (धातुं बिभर्ति भृ क्विप्) પુ૦ त्-द्. ૧ પર્વત. ૨ જોરાવર આદમી. [ધારણ કરનાર.

धातुभृत् (,,) ત્રિ૦ त्-द्. ધાતુને

धातुमत् (धातु मतुप्) ત્રિ૦ માન-મતી-મત્. ધાતુવાળું. [પણું. धातुमत्त्व.

धातुमत्ता (धातुमतो भावः) સ્ત્રી૦ તા. ધાતુમાન-

धातुमल (धातूनां मलः) પુ૦ લઃ. ૧ ધાતુનો મેલ. ૨ શરીરમાં રસ વગેરે પાકથી પેદા થયેલ કેશ વગેરે મેલ.

'कफपित्तमलाः केशः स्वेदो नखरोम च ।
नेत्रविट् चक्षुषः स्नेहो धातूनां क्रमशो मलाः ।
सुश्रुतः ॥

धातुमल (धातूनां मल इव) પુ૦ ક્લી૦ લઃ-લ. સીસું.

धातुमाक्षिक (धातुरूपं माक्षिकं) ક્લી૦ કં. ૧ હીરાકસી. ૨ માક્ષિક ધાતુ. [ખાર. सर्जिका.

धातुमारिणी (धातुं मारयति) સ્ત્રી૦ ણી. ટંકણ-

धातुराजक (धातुषु राजते राज् ण्वुल्) પુ૦ કઃ વીર્ય, પારો. શુક્ર.

धातुवल्लभ (धातूनां वल्लभः) પુ૦ भः. ટંકણખાર.

धातुवादिन् (धातुं वदति उपायांतरेण कर्तुं) ત્રિ૦

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दी-दिनी-दि. કુશલતાથી રસાયન વગેરે ક્રિયાથી સોનું રૂપું કરનાર. कारधम.

धातुविद् (धातूनां विद्विव) क्री० ट्-ड्. सीसुं.

धातुवैरिन् (धातूनां वैरीव) पु० री. गंधક.

धातुशेखर (धातूनामुपधातूनां शेखरमिव) क्री० रं. १ હીરાકસી. २ भोरथुथु.

धातुहन् (धातुं हंति हन् क्विप्) पु० हा. गंधક.

धातूपल (धातुरुपधातुरूप उपलः) पु० लः. ખડી, ચાક. [२ પોષણ કરનાર, ધારક.

धातृ (धा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ धारण કरनार.

धातृ (,,) पु० ता. १ બ્રહ્મા. २ વિષ્ણુ. ३ આત્મા. ४ તે નામનો વાયુ. ५ તે નામનો આદિત્ય. ६ બ્રહ્માનો પુત્ર. ७ ભૃગુનો પુત્ર. ८ પ્રજાસર્ગકાર૪ સપ્તર્ષિ.

" सूर्याचन्द्रमसौ धाता यथापूर्वमकल्पयत् " ।
सन्ध्यामन्त्रः ।

धातृपुत्र (धातुः पुत्रः) पु० त्रः બ્રહ્માનો પુત્ર સનકુમાર.

धातृपुष्पिका (धातृपुष्पी कन्) स्त्री० का. धातकी. શબ્દ જુઓ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

धातृपुष्पी (धातृ पुष्टिकर्तृ पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पी.

धातृभ (धातृदैवतं भं) क्री० भं. રોહિણી નક્ષત્ર.

धात्र (धीयतेऽन्नादिकं यत्र) क्री० त्रं. १ વાસણ, પાત્ર, ભાજન. २ સૂર્ય અથવા બ્રહ્મા જેનો દેવતા છે એવો ખાર કપાલથી સંસ્કાર પામેલો પુરોડાશ.

धात्रिका (धात्री स्वार्थे कन्) स्त्री० का. આંબલાનું ઝાડ.

धात्री (धा तृच् ङीष्) स्त्री० त्री० १ દાઈ, ઉપમાતા, ધાવ, २ મા, માતા. ३ આંબલીનું ઝાડ. ४ છોકરાં સંભાળનારી સ્ત્રી.

" सुविचार्य गुणान् दोषान् कुर्याद्धात्रीं तदेदृशीम् ।
भावप्रकाशः । ' धात्रीं पप्रच्छ मन्थरा ' । रामायणम् ।

धात्रीपत्र (धात्र्याः पत्र) क्री०त्रं. આંબલીનું પાંદડું.

धात्रीपत्र (धात्र्याः पत्रमिव पत्रमस्य) क्री० त्रं. તાલીશપત્ર. [२ નટ, નટવો.

धात्रीपुत्र (धात्र्याः पुत्रः) पु०त्रः १ દાઈનો દીકરો.

धात्रीफल (धात्र्याः फलं) क्री० लं. આંબલીનું ફલ.

धात्रेयिका (धात्रेयी कन्) स्त्री० का. १ દાઈની કન્યા. २ ઉપમાતાની પુત્રી, ધાવની દીકરી.

धात्रेयी (धात्री ढक् ङीप्) स्त्री० यी. १ આંબલીનું ઝાડ. २ દાઈ, ઉપમાતા. ३ દાઈની કન્યા. ४ ઉપમાતાની પુત્રી.

धान (धा ल्युट्) क्री० नं. १ धारण કरवुं. २ પોષણ કરવું.

धानक (धान्याक) क्री० कं. धाणा, કોથમીર.

धानक (धान्याक पृषो०) पु० कः એક જાતનું માપ.

' षड्भिस्तु रक्तिकाभिः स्यात् माषको हेमधानकौ ' ।

धाना (धा न टाप्) स्त्री० ना-नाः शेકેલા જવ.

धाना (,,) स्त्री० ना. १ નવો અંકુર. २ ઘઉંનો લોટ. સાતુ, આટો. ३ કોથમીર, ધાણા.

धानाका (धा ना क) स्त्री० व०-काः शेકેલા જવ.

धानाचूर्ण (धानानां चूर्णम्) क्री० र्णं. १ જવનો લોટ, અનાજનું ચૂર્ણ. [આધાર.

धानिका (धानी स्वार्थे क) स्त्री० का. धारणाधार,

धानी (धा ल्युट् ङीष्) स्त्री० नी. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ પીલુવૃક્ષ.

धानुष्क (धनुः प्रहरणमस्य धनुषा जीवति वा ठक्) पु०ष्कः १ धनुष् धारण કरनारो पुरुष. २ धनुष्थी લડનારો પુરુષ.

' निमित्तादपराद्धोर्धानुष्कस्येव वल्गितम् ' । माघः ।

धानुष्का (धनुरिवावयवो यस्याः ठक्) स्त्री० ष्का. वनस्पति અધાડો.

धानुष्य (धनुषि साधुः ञ्य) पु० ष्यः વાંસ, વાંસડો.

धानेय (धानैव स्वार्थे ढक्) क्री० यं. કોથમીર, ધાણા.

धानेयक (धानेय क) क्री० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

धांधा ( ) स्त्री०धा. એલાયચી, એળચી.

धान्य (धाने पोषणे साधु यत्) क्री० न्यं. १ ચોખા, મગ, કાંગ વગેરે ધાન્ય. २ કોથમીર, ધાણા. ३ ચાર તલભારનું એક વજન:

' सस्यं क्षेत्रगतं प्राक्तं सतुषं धान्यमुच्यते ' । स्मृतिः ।

धान्यक (धान्य क) क्री० कं. કોથમીર ધાણા.

धान्यकल्क (धान्यस्य कल्कं) क्री०ल्कं ધાન્યનો કલ્લો.

धान्यकोष्ठक (धान्यस्य काष्ठकं) क्री० कं. १ અનાજ ભરવાનો કોઠાર. २ ધાન્ય નાંખવાની સુંડલી, ભાટલી, ગોળો વગેરે. [न्) पु० सः પઉવા.

धान्यचमस (धान्यविकारभेद एव चमसः चम् अस-

धान्यत्वच् (धान्यस्य त्वक्) स्त्री० क्-ग्. ધાન્યનું ફોતરું. तुष. [કરી બ્રાહ્મણને દાન કરે છે તે.

धान्यधेनु ( ) स्त्री० नुः ધાન્યનો ઢગલો.

' तमिदानीं प्रवक्ष्यामि धान्यधेनुविधिं परम् ।
यां दत्त्वा सर्वपापेभ्यः शशाङ्क इव राहुणा ॥
[मुच्यते] " वराहपुराणम् ॥

धान्यपंचक (धान्यानां पंचकम्) क्रीकं. शालिधान्य, व्रीहिधान्य, शूકધાન્ય, शिમ्बिधान्य અને क्षुद्रधान्य,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એ પંચધાન્ય. [ધાણા.

ધાન્યબીજ (ધાન્યસ્ય બીજમ્) ક્લી૰ જં. ક્રોથમીર, ધાણા.

ધાન્યભક્ષક (ધાન્યં ભક્ષયતિ) પુ૰ કઃ એક જાતની નાની ચકલી. [ધાન્ય માપનાર.

ધાન્યમાતૃ (ધાન્યં મિમીતે મા તૃચ્) પુ૰તા. ભપારો,

ધાન્યમાય (ધાન્યં માતિ) પુ૰ યઃ અડદ.

ધાન્યરાજ (ધાન્યેષુ રાજતે) પુ૰ જઃ યવ, જવ.

ધાન્યવત્ (ધાન્ય મતુપ્) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્ ધાન્યવાળું. [ઢગલો.

ધાન્યવનિ (ધાન્યસ્ય વનિઃ રાશિઃ) પુ૰નિઃ ધાન્યનો

ધાન્યવીર (ધાન્યેષુ વીર ઇવ) પુ૰ રઃ અડદ.

ધાન્યશીર્ષક (ધાન્યસ્ય શીર્ષકમિવ) ક્લી૰ કં. ધાન્યનું કણસલું.

ધાન્યશૈલ (ધાન્યમયઃ શૈલઃ) પુ૰ લઃ દાન આપવા માટે રચેલો અનાજનો પર્વત. [મદા ચોખા.

ધાન્યશ્રેષ્ઠ (ધાન્યેષુ શ્રેષ્ઠઃ) પુ૰ ષ્ઠઃ એક જાતના ઉ-

ધાન્યસાર (ધાન્યસ્ય સારઃ) પુ૰ રઃ ધાન્યનો સાર.

ધાન્યા (ધન્યા પૃષો૰) સ્ત્રી૰ ન્યા, ક્રોથમીર, ધાણા.

ધાન્યાક (ધાન્ય અક્ અણ્) ક્લી૰ કં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ધાન્યાચલ (ધાન્યસ્ય અચલઃ) પુ૰ લઃ દાન કરવા કરેલો ધાન્યનો ઢગલો. ધાન્યશૈલ.

ધાન્યામ્લ (ધાન્યેષ્વભિષુતમમ્લં) ક્લી૰ મ્લં. કાંચિક.

ધાન્યારિ (ધાન્યસ્યારિઃ) પુ૰ રિઃ ઉંદર.

ધાન્યાર્થ (ધાન્યરૂપોઽર્થઃ) પુ૰ ર્થઃ અનાજરૂપી દ્રવ્ય.

ધાન્યાર્થિન્ (ધાન્ય અસ્ત્યર્થે ઇનિ) ત્રિ૰ થી-ર્થિની-ર્થિ. ધાન્યરૂપી દ્રવ્ય જેની પાસે હોય તે.

ધાન્યાસ્થિ (ધાન્યસ્ય અસ્થીવ) ક્લી૰ સ્થિ. ધાન્યનું ફોતરું. તુણ.

ધાન્યોત્તમ (ધાન્યેષૂત્તમઃ) પુ૰ મઃ તંદુલ.

ધાન્યોત્તમા (ધાન્યેષૂત્તમા) સ્ત્રી૰ મા. શાળ.

ધાન્વન (ધન્વદેશે ભવઃ) ત્રિ૰ નઃ-ની-નં. ૧ નિર્જલ દેશમાં હોનાર. ૨ મરુદેશમાં થનાર.

ધાન્વંતર (ધન્વંતરેરિદં) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ધન્વંતરિનું, ધન્વંતરિસંબંધિ.

ધાન્વંતર્ય (ધન્વંતરિર્દેવતા યસ્ય ષ્યત્) ત્રિ૰ ર્યઃ-ર્યા-ર્યં. ધન્વંતરિ જેનો દેવ છે એવો હોમ વગેરે.

"અગ્નીષોમં વૈશ્વદેવં ધાન્વન્તર્યમનન્તરમ્।
પ્રજાનાં પતયે ચૈવ પૃથક્ હોમો વિધીયતે"
।મહાભારતમ્।

ધામ (ધા મન્) પુ૰ મઃ તે નામની એક ગણદેવની જાતિ.

ધામક (ધાનક પૃષો૰) પુ૰ કઃ માપ, પરિમાણ.

ધામકોશિન્ (ધામઃ જ્યોતીરૂપઃ કેશોઽસ્યસ્ય) પુ૰ શી. તેજોમય કિરણયુક્ત સૂર્ય.

ધામન્ (ધા મનિન્) ક્લી૰ મ. ૧ ઘર, ગૃહ. ૨ શરીર, દેહ. ૩ તેજ, પ્રકાશ. ૪ મોટાઇ. ૫ પ્રભાવ. ૬ જગો, સ્થાનક. ૭ જન્મ, ઉત્પત્તિ. ૮ એશ્વર્યું. ૯ ધન. ૧૦ પરમેશ્વર. ૧૧ કિરણ. ૧૨ સ્વભાવ.

"પતત્યધો ધામ વિસારિ સર્વતઃ કિમેતદિત્યાકુલમીક્ષિતં જનૈઃ" ।માઘઃ।

ધામનિકા (ધામની સ્વાર્થે ક) સ્ત્રી૰ કા. ધમની શબ્દ જુઓ.

ધામનિધિ (ધામાનિ નિધીયન્તેઽસ્મિન્ નિ ધા કિપ્) પુ૰ ધિઃ ૧ સૂર્ય, સૂરજ. ૨ આકાશનું ઝાડ.

ધામભાજ્ (ધામ યજ્ઞસ્થાનં ભજતે ભજ્ ક્વિપ્) પુ૰ ક્-ગ્. યજ્ઞસ્થાન ભોગવનાર દેવ.

ધામવત્ (ધામન્ મતુપ્) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્. ૧ તેજોમય. ૨ દેહી. ૩ શ્રીમંત. ૪ ધનવાન્. ૫ પરાક્રમી.

ધામાર્ગવ (ધામ્નોઽર્ગં વાતિ વા ક) પુ૰ વઃ ૧ વનસ્પતિ અધાડો. ૨ વનસ્પતિ પીતધોષા.

ધાય (ધા ણ) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. ૧ ધારક, ધારણ કરનાર. ૨ વિશિષ્ટ. [જુઓ.

ધાયસ્ ( ) ત્રિ૰ યાઃ-યાઃ-યઃ. ઉપલો શબ્દ

ધાય્ય (ધા ણ્યત્ યુક્) પુ૰ ય્યઃ. પુરોહિત, ગોર.

ધાય્યા (ધા ણ્યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ય્યા. સાભરેની ઋચા.

ધાર (ધારાયા ઇદં અણ્) ક્લી૰ રં. વર્ષાજલ, આકાશમાંથી પડેલું પાણી.

ધાર (ધૃ ણિચ્ અચ્) પુ૰રઃ ૧ એક જાતનો પાષાણ. ૨ કર્જ, દેવું, ઋણ. ૩ હિમ. ૪ વરસાદ. ૫ હદ, સીમા. ૬ જમીનમાં પડેલો ખાડો, ધરો.

ધાર (,,) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ધારણ કરનાર. [વરસાદની ધાર. ૩ ગભીર.

ધાર (ધૃ અપ્) પુ૰ રઃ. ૧ ખડ્ગ વગેરેની ધાર. ૨

ધારક (ધૃ ણ્વુલ્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ૧ ધારણ કરનાર ૨ કર્જદાર. [વગેરે પાત્ર.

ધારક (,,) પુ૰ કઃ કળશિયો દેગડી

ધારકા (ધરતિ લિંગં) સ્ત્રી૰ કા. યોનિ.

ધારણ (ધારિ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. ૧ ધરવું, ધારણ કરવું તે. ૨ રાખવું તે. ૩ સંરક્ષણ કરવું તે.

ધારણક (ધારણ કન્) પુ૰ કઃ કરજદાર, દેવાદાર.

ધારણા (ધૃ ણિચ્ યુચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ણા. ૧ સ્થિરપણું. ૨ બુદ્ધિભેદ. ૩ વિચારણ શક્તિ. ૪ રાજાનું ન્યાયના રસ્તામાં રહેવું. ૪ તે નામનું એક યોગાંગ, અ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મુક્ત કરેશમાં ચિત્તને સ્થિર કરવું તે.
'देशबन्धश्चित्तस्य धारणा' योगदर्शनम्
धारणामय (धारणा मयट्) त्रि० यः-यी-यं. १ धारणावाळुं. २ योगाभ्यासमां लीन.
धारणी (धृ णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. १ स्थिरता, स्थिरपणुं. २ नाड, नाडी. ३ श्रेणी, पंक्ति. ४ बुद्धनो ते नामनो मंत्र.
धारणीय (धारि अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ धारण करवा लायक, धरवा लायक. २ पोषवा योग्य.
धारणीय (,,) पु० यः धरणीकंद.
धारय (धारि ण) त्रि० यः-या-यं. १ धरनार, धारण करनार, धारक. २ पोषक.
धारयत् (धारि शतृ) त्रि० यत्-यंती-यत्. १ धरनार, धारण करनार. २ वाकीदार, माहीतगार. ३ पोषक. [रण करनार, धारक. २ पोषनार.
धारयितृ (धारि तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. धरनार, धा-
धारयित्नु (धारि तृच् ङीप्) स्त्री० त्नी. १ पृथ्वी. २ धारण करनारी. ३ पोषनारी. [रणशील.
धारयिष्णु (धृ णिच् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णुं. धा-
धारयिष्णुता (धारयिष्णोर्भावः) स्त्री० ता. धारणशीलपणुं. [शब्द जुओ.
धारयिष्णुत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो
धारा (धार्यते अश्वा अत्र) स्त्री० रा. घोडानी એક જાતનि गति.
धारा ((धार्यते अनया अत्र वा धारि अङ्) स्त्री० रा. १ नदी. २ वृष्टि, वरसाद. ३ चाकडानो घेरावो. ४ परिधि. ५ सैन्यनो अग्ररक्षक. ६ संतति. ७ पात्रनुं भाकुं. ८ रथनुं चक्र. ९ गुणनो उत्कर्ष. १० पर्वतनी ढळती भाज्जु, गिरिकटि. ११ न्याय. १२ वरसादनी धारा. १३ खड्ग वगेरेनी धार. १४ आभरु, कीर्ति. १५ सरखापणुं. १६ धर्म. १७ भोजराजानी राजधानी. १८ आंबलीनुं झाड. १९ वनस्पति गळो. २० वनस्पति क्षीरकाकोली.
'ध्रुवं स नीलोत्पलपत्रधारया शमीलतां छेत्तुमृषिर्व्यवस्यति' । शाकुन्तलम् ।
धाराकदंब (धाराकालोपलक्षितः कदंबः) पु० बः वर्षाकालमां फूल जेने आवे छे तेवो कदंब.
धारागृह (धारायंत्रयुक्तं गृहं) फूआरावाळुं घर.
'धारागृहेष्वातपमूर्च्छिमन्तः' रघुः
धारांकुर (धारायाः अंकुर इव) पुं० रः १ भारीक वरसाद, सूक्ष्म वृष्टिकण. २ वरसादनो करो. ३ शत्रुने हलको गणी सेनासहित तेना उपर जवुं.
धारांग (धारायाः अंगमिवास्य) पु० गः १ तलवार, खड्ग. २ तीर्थस्नान.
धाराट (धारया अटति अट् अच्) पु० टः १ मेघ. २ घोडो. ३ चातक पक्षी, पपैयो. ४ नागरमोथ.
धाराधर (धारां धरति धृ अच्) पु० रः १ मेघ. २ खड्ग, तलवार. ३ नागरमोथ.
'घातः किं नु विधौ विधातुमुचितो धाराधराडम्बरः'। भामिनीविलासः।
धाराध्वनि (धारायाः ध्वनिः) पु० निः वरसादनी धारानो अवाज. [पडवुं. २ धारनुं पडवुं.
धारापात (धारायाः पातः) पु० तः १ जलधारानुं
'धारापातैस्त्वमिव कमलान्यभ्यवर्षन् सुखानि' । मेघदूतम्।
धारापूप (धाराख्यं अपूपं) क्ली० पं. એક जातनुं अपूप. [भद्दनवृक्ष.
धाराफल (धारा असिधारेव फलमस्य) पु० लः
धारायंत्र (धारायाः जलधारायाः प्रसवार्थं यंत्रं) क्ली० त्रं. फूआरो.
'धारायन्त्रजलाभिषेककलुषे धौताञ्जने लोचने'। अमरुशतकम्।
धाराल (धारा लच्) त्रि० लः-ला-लं. धारवाळुं, तीक्ष्ण खड्ग वगेरे. [रावाळुं.
धारावत् (धारा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. धा-
धारावनि (धारायाः अवनिरिव) स्त्री० निः वायु, पवन. [એક धारे पडतो वरसाद.
धारावर्ष (धारया संतत्या अविच्छेदेन वर्षः) पुं०र्षः
धारावाहिक (धारा वाहिन् क) त्रि० कः-की-कं. १ क्रमेकमे એક साथे पेदा थतुं. २ संतति वडे पडनार. [उपलो शब्द जुओ.
धारावाहिन् (धारा वह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि.
धाराविष (धारायां विषमस्य) पु० षः १ तलवार, खड्ग. [वृष्टि, मुसलधार वरसादनुं वरसवुं.
धारासंपात (धाराणां सम्यक्पातः) पु० तः महा-
धारासार (धारायां सारो यस्य) पु० रः उपलो शब्द जुओ.
'अयमपि पटुर्धारासारो न बाणपरम्परा'
। विक्रमोर्वशीयम्।
धारास्नुही (धारायुता स्नुही) स्त्री० ही. त्रण धारो थोर. [धारक, धरनार.
धारिन् (धृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. धारण करनार,
धारिणी (धारिन् ङीप्) स्त्री० णी. १ पृथ्वी. २ शीभळानुं झाड. [नी गति.
धारित (धृ णिच् क्त) क्ली० तं. अश्वनी એક जात-
धारितक (,, स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ.

धारिन् (धृ धारा वा इनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ धारવાળું. ૨ ધારણ કરનાર. ૩ વ્રત વગેરે આચરણ કરનાર. [અભ્યાસવાળું, પાનશીલ

धारु (धेट् रु) त्रि० रुः-रुः-रु. પીવાના–ધાવવાના

धारेश्वरी (धाराख्यपुर्या ईश्वरी) स्त्री० री. ધારાનગરીમાં તે નામની એક દેવી.

धारोष्ण (धारायां दोहनकाले तन्निर्गमकाले उष्णं) क्ली० ष्णं. પહેલી શેડનું દૂધ.

' धारोष्णं त्वमृतं पयो भ्रमहरं निद्राकरं कान्तिदं ।
वृष्यं बृंहणमग्निवर्धनमतिस्वादु त्रिदोषापहम् ॥
राजनिघण्टुः ॥

धार्तराज्ञ (धृतराज्ञोऽपत्यं पुमान् अण्) पु० ज्ञः धृतराज्ञ राજાનો પુત્ર.

धार्तराष्ट्र (धृतराष्ट्रस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० ष्ट्रः દુર્યોધન વગેરે ધૃતરાષ્ટ્ર રાજાનો પુત્ર.

धार्तराष्ट्र (धृतराष्ट्रवंशे भवः अण्) पु० ष्ट्रः ધૃતરાષ્ટ્રવંશમાં પેદા થયેલ નાગ.

धार्तराष्ट्र (धृतराष्ट्रे सुराजदंशे भवः अण्) पु० ष्ट्रः કાળી ચાંચ અને કાળા પગવાળો ધોળા વર્ણનો હંસ.

धार्तराष्ट्रपदी (धार्तराष्ट्रपद ङीष्) स्त्री० दी. હંસપદી. [ધૃતરાષ્ટ્રની પુત્રી દુઃશલા.

धार्तराष्ट्री (धृतराष्ट्रस्यापत्यं स्त्री ङीष्) स्त्री० ष्ट्री.

धार्म (धर्मस्येदं अण्) त्रि० र्मः-र्मी-र्मं. ધર્મનું, ધર્મસંબંધી. [र्भी, ધર્મમય.

धार्म (धर्म प्राचूर्ये अण्) त्रि० र्मः-र्मी-र्मं. અત્યંત ધ-

धार्मपत (धर्मपतेरिदं अण्) तः-ता-तं. ધર્મપતિનું, ધર્મપતિસંબંધી. [તિનો પુત્ર.

धार्मपत (धर्मपतेरपत्यं पुमान् अण्) पु० तः ધર્મપ-

धार्मपत्तन (धर्मपत्तने भवः अण्) क्ली० नं. એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. કોલક.

धार्मिक (धर्मं चरति आसेवते वा ठक्) त्रि० कः-की-कं. ૧ ધર્મનું આચરણ કરનાર. ૨ ધર્મનું સેવન કરનાર. ૩ ધર્મશીલ.

धार्मिकत्व (धार्मिकस्य भावः यक्) क्ली० क्यं. ધાર્મિકપણું, ધર્મનું અનુશીલન. धार्मिकता, धार्मिकत्व

धार्मिण (धर्मिणां समूहः अण्) क्ली० णं. ધર્મીનું ટોળું, ધર્મવાળાનો સમૂહ.

धार्मिणेय (धर्मिण्या अपत्यं) पु० स्त्री० यः-यी. ધર્મિણીનું સંતાન. [લાયક, ધરવા યોગ્ય.

धार्य्य (धारि ण्यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. ધારણ કરવા

' धार्यः कथंकारमहं भवत्या वियद्विहारी वसुधैकगत्या '
। नैषधीयम् ।

धार्यमाण (धृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. ધારણ થયેલું, ધરેલું. [માનપણું.

धार्यमाणता (धार्यमाणस्य भावः) स्त्री० ता. ધાર્ય-

धार्यमाणत्व („) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પેદા થયેલ.

धार्ष्ट (धृष्ट अण्) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ધૃષ્ટરાજાના કુલમાં

धार्ष्ट्य (धृष्टस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० ष्टर्यं. ૧ ધૃષ્ટપણું, પ્રગલ્ભપણું. ૨ નિર્લજ્જપણું.

' अहो धार्ष्ट्यमहोधार्ष्ट्यं तयोः क्षत्रियवीरयोः '।
हरिवंशम् ।

धार्ष्णक (वृष्णोरपत्यं) क्ली० कं. ધૃષ્ણુ રાજાનું સંતાન.

धाव् (भ्वा० उभय० सेट् धावति-ते) ૧ જવું, ગમન કરવું. ૨ દોડવું. ૩ સ્વચ્છ–શુદ્ધ કરવું.

धावक (धावति मार्ष्टि वस्त्रादिकं धाव् ण्वुल्) पु० कः ધોબી, રજક.

धावक (धाव् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ૧ સાફ કરનાર, સ્વચ્છ કરનાર. ૨ શીઘ્રગામી. ૩ દોડનાર.

धावक („) पु० कः નાગાનંદ, રત્નાવલી વગેરે ગ્રંથ કરનાર તે નામના એક કવિ.

धावत् (धाव् शतृ) त्रि० वन्-वती-वत्. ૧ શુદ્ધ કરતું, સ્વચ્છ કરતું. ૨ ધોતું. ૩ દોડતું.

धावन (धाव् ल्युट्) क्ली० नः ૧ શીઘ્ર ગમન, દોડવું. ૨ ધોવું, પ્રક્ષાલન. ૩ સાફ કરવું. ૪ શુદ્ધ કરવું, સ્વચ્છ કરવું. [દૂતી જનાર કાસદ વગેરે.

धावन (धाव् ल्यु) पु० नः સંદેશો વગેરે લઈ જનાર

धावनि (धाव् अनि) स्त्री० निः ૧ વનસ્પતિ પૃશ્નિપર્ણી. ૨ ભોરીંગણી. [શબ્દ જુઓ.

धावनिका (धावनि स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉપલો

धावनी (धावनि ङीप्) स्त्री० नी. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ વનસ્પતિ ધાતકી.

धावमान (धाव् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ૧ ધોતું. ૨ દોડતું. ૩ શુદ્ધ કરતું.

धावित (धाव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ દોડેલું. ૨ સ્વચ્છ કરેલું. ૩ શુદ્ધ કરેલું. ૪ ધોયેલું. ૫ શત્રુ ઉપર ચઢાઇ કરી ગયેલું.

धावितृ (धाव् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ૧ દોડનાર. ધોનાર. ૩ સ્વચ્છ કરનાર. [શબ્દ જુઓ.

धाविन् (धाव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. ઉપલો

धासस् (धा असुन्) पु० सः પર્વત.

धि (तुदा० पर० अनिट् धियति) યુક્ત હોવું, વિશિષ્ટ હોવું, ધરવું.

धिक् (धक् [नाशने] धा [धारणे वा] डिकन्)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अव्य० क्.ग्. १ अपकारना शब्दथी भय उत्पन्न करवामां, २ निंदामां, अने ३ तिरस्कारमां वपराते। अव्यय.

'धिगस्तु तृष्णातरलं भवन्मनः' नैषधीयम्.

'धिक् धिक् शक्रजितं प्रवोधितवता किं कुंम्भकर्णेन वा' साहित्यदर्पणम्.

धिक्कार (धिक् कृ अच्) पु० रः अपमान, तिरस्कार, निंदा.

धिक्कृ (प्रादिस० उभय० अनिट् धिक्करोति-धिक्कुरुते) धिक्कारवुं, तिरस्कारवुं, निंदवुं.

धिक्कृत (धिक् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. धिक्कारेलुं, तिरस्कारेलुं, निंदेलुं.

धिक्ष् (भ्वा० आत्म० सेट् धिक्षते) १ प्रदीप्त करवुं, सळगाववुं. २ क्लेश पामवुं. ३ जीववुं.

धिग्दंड (धिग्रूपो दंडः) पु० डः तिरस्काररूपी दंड.

धिग्वण ( ) पु० णः मनुओ कहेलो संकीर्णजातिनो एक भेद.

धिति (धि क्तिन्) स्त्री० तिः धारण, धरवुं, धृति.

धिष्ण्य (दंभ् सन् उ) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. ठग, प्रसाववानी इच्छा करनार.

धिषणपति (धिषणां पतिरिव) पु० तिः बृहस्पति.

धिष् (स्वा० पर० सेट् धिनोति) १ जववुं. २ खुशी करवुं, तृप्त करवुं, [अवाज करवो.

धिष् (जुहो० पर० सेट् दिधेष्टि वैदिक०) नाद करवो,

धिषण (धृष्णोति धृष् क्यु) पु० णः बृहस्पति, गुरु.

धिषण (धिष् ल्युट्) क्ली० णं. स्थान, जगा.

धिषणा (धृष्णोत्यनया ल्यु) स्त्री० णा. १ बुद्धि. २ वाचा. ३ स्तुति. ४ पृथ्वी.

'आर्यपुत्रार्यधिषण! प्राणनाथ! शुभव्रत!' काशीखण्डम्.

धिषणाधिप (धिषणाया अधिपः) पु० पः बृहस्पति, सुराचार्य. [३ धर. ४ स्वर्ग. ५ उल्काभेद.

धिष्ण्य (धिष् नि) क्ली० ष्ण्यं. १ स्थान. २ नक्षत्र.

धिष्ण्य (,,) क्ली० ष्ण्यं. उपलो शब्द जुओ. [राभेद.

धिष्ण्या (,, टाप्) स्त्री० ष्ण्या. ताधी (दिवा०आत्म० अनिट् धीयते) १ अनादर करवो. २ आराधवुं, आराधना करवी. ३ आधार थवुं.

धी (ध्यै क्विप्) स्त्री० धी. १ बुद्धि, अक्कल. २ ज्ञान. ३ एक जातनी मानस वृत्ति. ४ भक्ति, आराधना.

'धियो यो नः प्रचोदयात्'। गायत्रीमंत्रः।

'तत्राज्ञानं धिया नश्येदाभासात्तु घटः स्फुरेत्'। वेदान्त०।

धीक्ष् (भ्वा० आत्म० सेट् धीक्षते) दीक्षा आपवी.

धीगुण (धियः गुणः) पु० णः शुश्रूषा, श्रवण, ग्रहण, धारण, ऊह, अपोह, अर्थविज्ञान अने तत्त्वविज्ञान एवा बुद्धिना आठ धर्म पैकी प्रत्येक.

धीत (धे क्त) त्रि० तः-ता-तं. पीधेलुं, पान करेलुं, धावेलुं. [नादर करेलुं.

धीत (धी क्त) त्रि०यः-ता-तं. १ आराधेलुं. २ अ-

धीति (धी क्तिन्) स्त्री० तिः १ अनादर. २ आरा-धना. [तरस.

धीति (,,) स्त्री० तिः पीवुं, पिपासा,

धीदा (धियं ददाति दा क) स्त्री० दा. १ कन्या. २ मनीषा, इच्छा. ३ बुद्धि आपनारी.

धींद्रिय (धीजनकमिंद्रियं) क्ली० यं. पंचज्ञानेंद्रिय.

धीमत् (धि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. १ बुद्धिशाली, अक्कलमंद. २ पंडित.

धीर (धियं राति रा क) त्रि० रः-रा-रं. १ धैर्यवाळुं. २ अचंचळ. ३ शांतुं, हुशीआर. ४ स्थिर चित्तनुं. ५ स्वच्छंदी. ६ पंडित. ७ बळवाळुं. ८ विनयवाळुं. ९ मनोहर. १० सुंदर. ११ सावध.

'मत्वा धीरो हर्षशोकौ जहाति' उपनिषद्.

'धीरसमीरे यमुनातीरे वसति वने वनमाली'। गीतगोविंदम्।

धीर (,,) क्ली० रं. १ केशर. २ वनस्पति पुष्करमूळी.

धीर (,,) पु० रः १ केसर. २ ऋषभ नामनी ओषधि. ३ अलिराज. ४ चिदाभासद्वारा बुद्धिवृत्तिनो प्रेरक चिदात्मा.

धीरता (धीरस्य भावः) स्त्री० ता. १ धीरपणुं, धीरापणुं, धैर्य. २ पंडितपणुं. ३ अचंचळपणुं.

धीरत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [धरणीकंद.

धीरपत्री (धीरं मनोहरं पत्रं यस्याः ङीप्) स्त्री० त्री.

धीरप्रशांत (धीरः प्रशांतः) पु० तः नाटकमां नायकनो एक भेद, जेम के, मालतीमाधव नाटक वगेरेमां माधव वगेरे.

'सामान्यगुणैर्भूयान् द्विजादिको धीरप्रशान्तः स्यात्'। साहित्यदर्पणम्।

धीरललित (धीरः ललितः) पु० तः नाटकमां नायकनो एक भेद.

'निश्चिन्तो मृदुरनिशं कलापरो धीरललितः स्यात्' । साहित्यदर्पणम्।

धीरललिता ( ) स्त्री० ता. ते नामनो भगण, रगण, नगण, रगण, नगण, अने गुरु-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એમ સોળ અક્ષરનો એક છંદ (– ⏑ ⏑, – ⏑ –, ⏑ ⏑ ⏑, – ⏑ –, ⏑ ⏑ ⏑, –).

धीरस्कंध (धीरः अचंचलः स्कंधोऽवयवो यस्मात्) पु०धः પાડો. [એક જાતનો નાયકભેદ.

धीराधारा (धीरा अधीरा) स्त्री० रा. તે નામનો 'धीराधीरा तु सौह्लुण्ठभाषितैः खेदयेदसुम्'। साहित्यदर्पणम्।

धीरावी (धीरमवति अव् अण् ङीप्) स्त्री० वी. शीशमनुं ઝાડ. शिंशपावृक्ष. [नायकभेद

धीरोदात्त (धीरः उदात्तः) पु० त्तः તે નામનો એક 'अविकत्थनः क्षमावान् अगिगंभीरो महासत्त्वः। स्थेयान् निगूढमानो धीरोदात्तः दृढव्रतः कथितः'॥ साहित्यदर्पणम्॥

धीरोद्धत (धीरः उद्धत्तः) पु० तः તે નામનો એક નાયકભેદ.

'मायापरः प्रचण्डश्चपलोऽहंकार दर्पभूयिष्ठः। आत्मश्लाघानिरतो धीरैर्धीरोदात्तः कथितः'॥ साहित्यदर्पणम्॥

धीरोष्णिन् ( ) पु० ष्णी. તે નામનો એક વિશ્વદેવ.

धीलटि (धिया लटिः) स्त्री० टिः કન્યા, દુહિતા.

धीवन् (ध्यै क्वनिप्) त्रि० वा-वा-वन्. ૧ ધ્યાનવાળું, ૨ કર્મવાળું.

धीवन् (,,) पु० वा. માછીમાર, માછી.

धीवर (दधाति मत्स्यान्) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

"लुब्धकधीवरपिशुना निष्कारणवैरिणो जगति" भर्तृहरिः

धीवरी (धीवर धीवन् वा ङीष्) स्त्री० री. માછણ, માછીમારણ.

धीशक्ति (धियः शक्तिः) स्त्री० क्तिः બુદ્ધિની સત્તા.

धीसख (धीप्रधानः सखा) पु० खः ૧ બુદ્ધિ આપનાર પ્રધાન. ૨ બુદ્ધિ આપનાર ગુરુ મિત્ર વગેરે.

धीसचिव (धियि ([मन्त्रणादौ] सचिवः) पु० वः બુદ્ધિ આપનાર મંત્રી. [વેલો.

धीहरा ( ) स्त्री० रा. એક જાતનો

धु (स्वा० उभय० सेट् धुनोति-धुनुते) હલાવવું, કંપાવવું.

'धूनोति चम्पकवनानि धुनोत्यशोकं' कविरहस्यम्.

धु (धु डु) स्त्री० धुः હલાવવું, કંપન, ચાલન.

धुक्ष् (भ्वा० आत्म० सेट् धुक्षते) ૧ જીવવું. ૨ સળગાવવું. ૩ થાકી જવું. ૪ ક્લેશ પામવો.

धुत (धु क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ત્યાગ કરેલું. છોડેલું. ૨ હલાવેલું. [ચાલન.

धुनन (धु ल्युट्) क्ली० नं. ૧ કંપન. ૨ હલાવવું,

धुनान (धु शानच्) त्रि० नः-ना-नं. હલાવતું, કંપાવતું.

धुनि (धूनोति वेतसादीन्) स्त्री० निः નદી.

धुनि (धु तिक्) पु० तिः તે નામનો એક અસુર.

धुनि (,,) त्रि० निः-नि:-नि. કંપક.

धुनी (धुन्या नाथः) पु० थः સાગર, સમુદ્ર, દરીઓ.

धुंधु ( ) पु० धुः મધુરાક્ષસનો પુત્ર, અસુરવિશેષ.

धुंधुमार (धुंधुं मारयति मार् अण्) पु० रः ૧ તે નામનો એક રાજા. ૨ ધુંદ્રગોપ નામનો કીડો. ૩ गृहधूम. ૪ गृहगोधा. [૨ કંપાવતું.

धुन्वत् (धु शतृ) त्रि० वन्-वती-वत्. ૧ હલાવતું.

धुन्वान (धु शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'उद्धुन्वाना रजो घोरं' रामायणम्.

धुर् (धुर्व् क्विप्) स्त्री० धूः ૧ ધોંસરી. ૨ ચિંતા. ૩ પીડા. ૪ यानमुख. ૫ ભાર. ૬ દોલત. ૭ ગંગાનું નામ.

धुर् (,,) क्ली० धूः ૧ અગ્ર. ૨ મોખરો.

धुरंधर (धुरां धारयति खच्) त्रि०रः-रा-रं. ૧ ભાર વહન કરનાર. ૨ ધોંસરી વહન કરનાર. ૩ શ્રેષ્ઠ.

'गजानां धेकमन्नानां गजा एव धुरंधराः' हितोपदेशः

धुरंधर (,,) पु० रः ધવવૃક્ષ.

धुरा (धुर् क्विप् टाप्) स्त्री० रा. ધોંસરી.

धुरावह (धुरां वहति वह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. ધોંસરી વહન કરનાર.

धुरीण (धुरां वहति ख) त्रि० णः-णा-णं. ૧ ભાર વહન કરનાર. ૨ ધોંસરી વહન કરનાર. ૩ શ્રેષ્ઠ.

धुरीय (धुरामर्हति) त्रि० यः-या-यं. ધોંસરી વહન કરવા યોગ્ય.

धुरीय (,,) पु० यः બળદ.

धुर्य्य (धुरं वहति यत्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. ૧ ધોંસરી વહન કરનાર. ૨ ભારવાહક. ૩ કાર્યભાર ચલાવનાર. ૪ શ્રેષ્ઠ. [ભ ઔષધિ. ૩ વિષ્ણુ.

धुर्य्य (,,) पु० र्य्यः ૧ બલદ. ૨ ઋષ.

धुर्व् (भ्वा० पर० सेट् धुर्वति) મારી નાખવું, ઠારમારવું.

धुवक (धू क्वुन्) त्रि० कः-का-कं. ગર્ભમોચક.

धुवका (,, टाप्) स्त्री० का. ગીતિભેદ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ધ્રુવપદ. [૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

ધુવન (ધુ ક્યુન્) પુ० નઃ ૧ અગ્નિ, આગ, વહ્નિ.

ધુવિત્ર (ધૂયતેઽનેન) ક્લી० ત્રં. ૧ તાડછાનો પંખો. ૨ યજ્ઞની આગ સળગાવવા માટે કરેલો ચામડાનો પંખો.

ધુસ્તુર (ધુસ્તૂરઃ પૃષો०) પુ० રઃ ધંતૂરાનું ઝાડ.

ધુસ્તૂર (,,) પુ० રઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ધૂ (ભ્વા० ઉભય० સેટ્ ધુવતિ-તે) હલાવવું.

' યત્કાનને ધુવતિ ચંદનમञ્જરીશ્ચ ' । કવિરહસ્યમ્ ।

ધૂ (ચુરા० ઉભય० સેટ્ ધૂનયતિ-તે) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

' વાયુર્ધિધૂનયતિ ચંપકપુષ્પરેણૂન્ ' કવિરહસ્યમ્

ધૂ (તુદા० પર० સેટ્ ધુવતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

' ચૂતં ધુનાતિ ધુવતિ સ્ફુટિતાતિમુક્તમ્ '
કવિરહસ્યમ્.

ધૂ (સ્વા० ઉભય० સેટ્ ધૂનોતિ-ધૂનુતે) હલાવવું, કંપાવવું.

' ધૂનોતિ ચંપકવનાનિ ધુનોત્યશોકમ્ ' । કવિરહસ્યમ્ ।

ધૂ (ક્રયા० ઉભય० સેટ્ ધુનાતિ-ધુનીતે) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ધૂ (ધૂ ધિપ્) સ્ત્રી० ધૂઃ હલાવવું, કંપાવવું તે.

ધૂક (ધુ કન્) પુ० કઃ. ૧ વાયુ. ૨ દગ. ૩ કાળ, સમય, વેળા. ૪ બિલાડો.

ધૂત (ધૂ ક્ત) ત્રિ० તઃ-તા-તં. ૧ હલાવેલું. ૨ કંપાવેલું. ૩ દૂષિત. ૪ ભર્ત્સિત. ૫ તર્જિત. ૬ છોડેલું ત્યાગ કરેલું.

' પવનશ્ચ ધૂતનવનીપવનઃ ' માઘઃ
' ધ્યાનાવધૂતાખિલકર્મબન્ધાઃ ' શિવકવચમ્.

ધૂતકલ્મષ (ધૂતં કલ્મષં યેન) ત્રિ० ષઃ-ષા-ષં. જેણે પાપનો ત્યાગ કરેલો છે તે. [બ્દ જુઓ.

ધૂતપાપ (ધૂતં પાપં યેન) ત્રિ० પઃ-પા-પં. ઉપલો શ-

ધૂતપાપા (ધૂતં ત્યક્તં પાપં યયા) સ્ત્રી० પા. વેદશિરસ્ મુનિથકી શુચિ નામની અપ્સરા પેટે પેદા થયેલી પુત્રી.

ધૂતા (ધૂ ક્ત ટાપ્) સ્ત્રી० તા. પત્ની.

ધૂતિ (ધૂ ક્તિન્) સ્ત્રી० તિઃ. ૧ હલાવવું. ૨ કંપાવવું. ૩ હઠયોગનો અંગભેદ.

ધૂન (ધૂ ક્ત) ત્રિ० નઃ-ના-નં. ૧ હલાવેલું. ૨ કંપાવેલું, કંપિત. ૩ ત્યક્ત. [રાળ.

ધૂનક (ધૂનયતિ [વહ્નિં] ધૂ ણ્વુલ્) પુ० કઃ યક્ષધૂપ,

ધૂનક (,,) ત્રિ० કઃ-કા-કં. હલાવનાર.

ધૂનન (ધૂ લ્યુટ્) ક્લી० નં. હલાવવું તે, કંપન.

ધૂનિ (ધૂ ક્તિન્) સ્ત્રી० નિઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ધૂપ્ (ચુરા० ઉભય० સેટ્ ધૂપયતિ-તે) ૧ પ્રકાશવું. ૨ દીપ્ત થવું. [કરવું.

ધૂપ્ (ભ્વા० પર० સેટ્ ધૂપાયતિ) તપાવવું, ઉષ્ણ

ધૂપ (ધૂપયતિ રોગાન્ દોષાન્ વા ધૂપ્ અચ્) પુ० પઃ ધૂપ.

ધૂપક (ધૂપ્ ણ્વુલ્) ત્રિ० કઃ-કા-કં. ધૂપ કરનાર.

ધૂપક ( ) પુ० કઃ ધૂપથી ભરેલ.

ધૂપન (ધૂપ્ લ્યુ) પુ० નઃ ૧ યક્ષધૂપ. ૨ ધૂપ.

ધૂપન (ધૂપ્ લ્યુટ્) ક્લી० નં. ૧ તપાવવું. ૨ સંતાપન. ૩ ધૂપ કરવો તે. [રાખવાનું પાત્ર.

ધૂપપાત્ર (ધૂપઃધારં પાત્રમ્) ક્લી० ત્રં. ધૂપીયું, ધૂપ

ધૂપવાસ (ધૂપેન વાસઃ) પુ० સઃ ધૂપવડે વાસ આપવો તે.

ધૂપવૃક્ષ (ધૂપસાધનં વૃક્ષઃ) પુ० ક્ષઃ દેવદારનું ઝાડ.

ધૂપવૃક્ષક (ધૂપવૃક્ષ સ્વાર્થે ક) પુ० કઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ. [અગુરુ.

ધૂપાગુરુ (ધૂપાય તદર્થં અગુરુઃ) પુ० રુઃ ધૂપમાટે

ધૂપાંગ (ધૂપસાધનમંગં યસ્ય) પુ० ગઃ દેવદારનું ઝાડ.

ધૂપાંગ (ધૂપસ્યાંગં) ક્લી० ગં ધૂપનું ઝાડ.

ધૂપાર્હ (ધૂપાય અર્હતે પૂજ્યતે ઘઞ્) ક્લી० ર્હં. કૃષ્ણાગુરુ. [આપવા યોગ્ય.

ધૂપાર્હ (ધૂપમર્હતિ અર્હ્ અણ્) ત્રિ० ર્હઃ-ર્હા-ર્હં. ધૂપ

ધૂપાયિત (ધૂપ્ ક્ત) ત્રિ० તઃ-તા-તં. ધૂપ દીધેલું, સંતાપિત, તપાવેલું.

ધૂપિક ( ) પુ० કઃ. ધૂપ દેનારો.

ધૂપિત (ધૂપ્ ક્ત) ત્રિ० તઃ તા-તં. ૧ ધૂપાયિત શબ્દ જુઓ. ૨ રસ્તા વગેરેથી થાકેલું. ૩ સંતપ્ત.

ધૂપિત (ધૂપ્ ઇતચ્) ત્રિ० તઃ-તા-તં. ધૂપવૃક્ષ વગેરે.

ધૂમ (ધૂનોતિ ધૂ મક્) પુ० મઃ ૧ ધૂમાડો. ૨ ધૂમકેતુ. ૩ ઉલ્કાપાત. ૪ અગ્નિમાંદ્યગુણક એક વાયુ. ૫ તે નામનો એક દેશ. ૬ બારીક ધડું. ૭ ધૂમપાન. ૮ ઋષિભેદ.

' ધૂમજ્યોતિઃ સલિલમરુતાં સંનિપાતઃ ક્વ મેઘઃ '
મેઘદૂતમ્.

' પર્વતો વહ્નિમાન્ ધૂમવત્ત્વાત્ ' તર્કસંગ્રહઃ

ધૂમક ( ) ત્રિ० કઃ-મિકા-કં. ધૂમાડાથી વ્યાપ્ત થયેલું.

ધૂમકેતન (ધૂમઃ કેતનં ચિહ્નમસ્યાનુમાને) પુ० નઃ ૧ અગ્નિ. ૨ ધૂમકેતુ.

ધૂમકેતુ (ધૂમઃ કેતુર્લિંગમસ્ય) પુ० તુઃ ૧ અગ્નિ. ૨ ધૂમાડાની કાંતિ જેવો એક જાતનો તારો. ૩ ગ્રહભેદ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'उपप्लवाय लोकानां धूमकेतुरिवोत्थितः'
कुमारसंभवम्.

धूमगंधि (धूमस्येव गंधोऽस्य इत्) क्ली० धि. એક જાતનું તૃણ. રોહિષ. [જુઓ.

धूमगंधिक (धूमगंधि क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ

धूमज (धूमाज्जायते जन् ड) पु० जः १ મેઘ. ૨ નાગરમોથ. જલદ. [વ્યવહાર.

धूमजांगज (धूमस्य अंगात् वज्राज्जायते) क्ली० जं.

धूमदर्शिन् (धूमं धूमाकृतिं पश्यति) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि. કપ અને પિત્તવડે ધૂમાડા જેવું જોનાર મનુષ્ય વગેરે.

धूमध्वज (धूमः ध्वज इव यस्य) पु० जः १ અગ્નિ, આગ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

धूमप (धूमं धूममात्रं पिबति पा क) त्रि० पः-पा-पं. તપશ્ચર્યા વગેરેમાં કેવળ ધૂમાડો પીને રહેનાર.

धूमपथ (धूमोपलक्षितः पंथाः अ) पु० थः પિતૃયાન

धूमपथ (धूंम प्रचारार्थं पंथाः अ) पु० थः ધૂમાડો નીકળવાનો માર્ગ, બખી વગેરે. ધૂમમાર્ગ.

धूमपान (धूमस्य पानं) क्ली० नं. ૧ ધૂમાડો પીવો તે. ૨ બીડી હોકો વગેરે પીવો તે.

धूमपुष्पा (धूम् इव धूमवर्ण इव पुष्पवर्णो यस्याः) स्त्री० ष्पा. એક જાતની વનસ્પતિ.

धूमप्रभा (धूमस्य प्रभेव प्रभा यस्याः) स्त्री० भा. એક જાતની નરકની ભૂમિ.

धूमप्राश (धूमं प्राश्नोति प्र अश् अच्) त्रि० शः-शा-शं. તપશ્ચર્યા વગેરેમાં ધૂમાડોપી રહેનાર.

धूममय (धूम मयट्) त्रि० यः-यी-यं. ધૂમાડાથી વ્યાપ્ત.

धूममहिषी (धूमस्य महिषीव) स्त्री० षी. ઝાકળ.

धूमयोनि (धूमो योनिरुत्पत्तिस्थानं यस्य) पु० निः ૧ મેઘ. ૨ નાગરમોથ. [અને રાતો રંગ.

धूमल (धूमं धूमवद्वर्णं लाति ला क) पु० लः કાળો

धूमल (,,) त्रि० लः-ला-लं. કાળા અને રાતા રંગ વાળું. [વાળું.

धूमवत् (धूम मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ધૂમાડા-

धूमस ( ) पु० सः સાગનું ઝાડ.

धूमसंहति (धूमस्य संहतिः) पु० तिः ૧ ધૂમાડાનો સમુદાય. ૨ મેઘ. [નાના અડદનો લોટ.

धूमसी ( ) स्त्री० सी. ફોતડા વિ-

धूमाकार (धूमस्य आकार इव आकारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ધૂમાડાની આકૃતિજેવું.

धूमांग (धूम इवांगमस्य) पु० गः શીશમનું ઝાડ.

धूमाभ (धूम इवा भाति) पु० भः ધૂમાડા જેવો રંગ. [જેવા રંગવાળું.

धूमाभ (,,) त्रि० भः-भा-भं. ધૂમાડા-

धूमावती (धूम मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. દશ મહાવિદ્યામાંહેલી તે નામની એક દેવી.

'विद्या धूमावती तथा' तन्त्रसारः

धूमावलि (धूमस्य आवलिः) स्त्री० लिः ધૂમાવલિ.

धूमिका (धूमोऽस्त्यस्य ठन्) स्त्री० का. ઝાકળ.

धूमित (धूमः जातोऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ધૂમાડાવાળું. [ણા ધૂમાડાવાળું.

धूमिन् (धूमोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० मी मिनी-मि ध-

धूमिनी (धूमिन् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ અગ્નિહોત્ર સ-ળની પત્ની. ૨ અગ્નિની જિહ્વા.

धूमीक ( ) पु० कः ધૂમ્યાટ શ-બ્દ જુઓ. [વ્યવહાર.

धूमोत्थ (धूमादुत्तिष्ठति परंपरया स्था क) क्ली० त्थं.

धूमोत्थ (धूमादुत्तिष्ठति स्था क) त्रि० त्थः-त्था-त्थं. ધૂમાડાથી પેદા થનાર.

धूमोद्गार (धूमस्योद्गारः) पु० रः ૧ ધૂમાડાનું બહાર નીકળવું. ૨ બડકશાગ્નિનું મંદપણું સૂચવ-નારો એક જાતનો ઓડકાર.

धूमोर्णा (धूमेन ऊर्णा) स्त्री० र्णा. યમપત્ની, માર્કંડે-ય મુનિની સ્ત્રી. [જમ.

धूमोर्णापति (धूमोर्णायाः पतिः) पु० तिः યમ,

धूम्य (धूमाय हितं यत्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. ૧ ધૂ-માડાનું સાધન. ૨ ધૂમાડામાટે યોગ્ય.

धूम्या (धूमानां समूहः य) स्त्री० म्या. ધૂમાડાનેદ સમૂહ. [જાતનું પક્ષી.

धूम्याट (धूम्या इव अटति अट् अच्) पु० टः એક

धूम्र (धूमं तद्वर्णं राति रा क) पु० म्रः ૧ શીતારસ. ૨ કાળો અને રાતો રંગ. ૩ કુબેરનો તે નામનો એક અનુચર. ૪ બલિરાજનો તે નામનો એક અસુર સેનાપતિ. ૫ જ્યોતિઃશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક યોગ. [રાતા રંગવાળું.

धूम्र (,,) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. કાળા અને

धूम्रक (धूम्र इव कायति कै क) पु० कः ઉંટ, ઉષ્ટ્ર.

धूम्रकेतु (धूम्रवर्णः केतुरस्य) पु० तुः ૧ ભરત રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર. ૨ તૃણબિંદુ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર. [તે નામનો એક પુત્ર.

धूम्रकेश (धूम्रवर्णाः केशा अस्य) पु०शः પૃથુરાજાનો

धूम्रपत्रा (धूम्रं पत्रमस्याः) स्त्री० त्रा. એક જાતનું ક્ષુપ. [જાતનું તૃણ.

धूम्रमूलिका (धूम्रवर्णं मूलं अस्याः) स्त्री० का. એક

धूम्ररोहित (धूम्रश्च रोहितश्च) पु० तः ધૂમ્રવર્ણ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मिश्रित रातो रंग.

धूम्रलोचन (धूम्रं लोचनमस्य) पु० नः १ કમૂતર. २ હોલો. ३ शंभासुरनो ते नामनो એક सेनापति

धूम्रलोचन (धूम्रं लोचनं यस्य) त्रि० नः-नी-नं. धमाडा रंगनी आंખवाणुं. [वर्ण.

धूम्रवर्ज (धूम्रश्चासौ वर्णश्च) पु० र्णः કાળો અને રાતો

धूम्रवर्ण (,,) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. કાળા અને રાતા वर्णवाणुं. [રુખસિલ્હક.

धूम्रवर्ण (धूम्र वर्णः अस्य) पु० र्णः १ धूપ. २ तु-

धूम्रवर्णा (धूम्रो वर्णोऽस्याः) स्त्री० र्णा. अग्निनी सात જીભ માંહેલી એક જીભ.

'काली कराली च मनोजवा च सुलोहिता या च सुधूम्रवर्णा। स्फुलिंगिनी विश्वरूपी च देवी लेलायमाना इति सप्त जिह्वाः' ॥ मुण्डकोपनिषद् ॥

धूम्रशूक (धूम्रः शूक इव रेमाऽस्य) पु० कः ઉષ્ટ્ર, ઊંટ. [ભાડા રંગની આંખવાળું.

धूम्राक्ष (धूम्रमक्षि यस्य पच्) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. धू-

धूम्राक्ष (,,) पु० क्षः १ तृणबिंदु राજાના वंशमां પેદા થયેલ हेमचंद्र राजानो पुत्र. २ रावणनी सेनामांहेलो એક राक्षस.

धूम्राट (धूम्र इव अटति अट् अच्) पु० टः धूम्राट शब्द જુઓ.

धूम्रानीक (धूम्र आ नी कन्) पु० कः शाકद्वीपना अधिपति मेधातिथिनो पुत्र. [पवन.

धूम्राभ (धूम्रस्य आभेव आभा यस्य) पु० भः वायु,

धूम्रायण ( ) पु० णः गोत्रप्रवर ते नामनो ऋषि.

धूम्रिका ( ) स्त्री. का. शीशमनुं आड.

धूयमान (धू शानच्) त्रि० नः-ना-नं. હલાવેલું, કંપित. [भारी नाખવું. २ જવું.

धूर (दिवा० आत्म० सेट् धूर्व्यते) १ ઠાર मारवुं,

धूर्जाट (धूरस्त्रैलोक्यचिंतायाः जटिः संघातोऽत्र) पु० टिः शिव, महादेव.

धूर्त (धूर्व् धूर् वा क्त तन् वा) पु० तः १ धंतूरानुं आड. २ अर्जुनसादडानुं आड. ३ शठनायक.

धूर्त (,,) क्ली० र्तं. १ भिऽलवण. २ लोખंडनो भेल.

धूर्त (,,) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. १ ઠગારું, धूતારું. २ કપટી. ३ मायावी. ४ જુગારી.

धूर्त (धूर् क्त) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. भारी नांખेलुं, ઠાર मारेलुं

धूर्त (धूर् क्त) क्ली० र्तं. हिंसा, ઠાર मारवुं, वध.

धूर्तक (धूर्त इव कायति कै क) पु० कः १ शियाળ, शियाળवो. २ वैश्य કુલમાં પેદા થયેલ नागભेद.

धूर्तक (धूर्त स्वार्थे क) पु० कः १ पुंस्त्री धूर्त शब्द જુઓ. [भारी.

धूर्तकितव (धूर्तः कितवः) पु० वः જુગટીઓ, જુ-

धूर्तकृत् (धूर्तं हिंसनं करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. धंतूरानुं आड. [नार, हिंसક.

धूर्तकृत् (,,) त्रि० त्-द्. हिंसा કर-

धूर्तचरित (धूर्तस्य चरितं) क्ली० तं. धूतारानुं चरित. [नाटકग्रंथनो એક भेद.

धूर्तचरित (धूर्तस्य चरितं वर्ण्यत्वेनास्त्यस्य) क्ली० तं.

धूर्तजंतु (धूर्तश्चासौ जंतुश्च) पु० तुः माणुस, मनुष्य.

धूर्तता (धूर्तस्य भावः) स्त्री० ता० १ धूतारापणुं. २ ઠગપણું. ३ मायावीपणुं. ४ જુગટીआपणुं.

'शौर्यं शत्रुजने क्षमा गुरुजने नारीजने धूर्तता। ये चैवं पुरुषा कलासु कुशलास्तेष्वेव लोकस्थितिः ॥ भर्तृहरिः ॥

धूर्तत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ. धौर्त्य.

धूर्तमंडल (धूर्तानां मंडलं) क्ली० लं. १ धूतारानुं मंडल. २ ઠગની ટોળી. ३ જુગારીआनो જमाव.

धूर्तमानुष (धूर्तो हिंसितो मानुषो येन) त्रि० षः-षा-पं. मनुष्यनी જેણે हिंसा करेली छे ते.

धूर्तमानुष (धूर्तः मानुषः) पु० षः धूतारो माणुस.

धूर्तमानुषा (धूर्तो हिंसितो मानुषो यया) स्त्री० षा. वनस्पति राસ्ना. [જુઓ.

धूर्द्धर (धुरं धरति) त्रि० रः-रा-रं. धुरंधर शब्द

धूर्वह (धुरं वहति वह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. ઉપલો शब्द જુઓ. [अभाग.

धूर्वी (धुरमजति) स्त्री० र्वी. २थ, गाडी वगेरेनो अ-

धूलक (धू लक्) क्ली० कं. विष, ઝેર.

धूलि (धू लिक्) स्त्री० लिः धूળ, २४.

धूलिका (धूलि कन्) स्त्री० का. २४, धूળ.

धूलिकुट्टिम (धूलीनां कुट्टिम मिव) क्ली० मं. ખેડેલું ખેતર. [ब्द જુઓ.

धूलिकेदार (धूलिप्रधानः केदारः) पु० रः ઉપલો श-

धूलिगुच्छक (धूलीनां गुच्छ इव कन्) पु० कः ગુલાल.

धूलिजंघ (धूलियुक्ता जंघा अस्य) पु० घः કાગડો.

धूलिध्वज (धूलिरेव ध्वजो यस्य) पु० जः पवन, वायु. [કેવડો.

धूलिपुष्पिका (धूलि पुष्पी क) स्त्री० का. કેતકી,

धूलिपुष्पी (धूलिप्रचूरं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पी. ઉપ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

धूली (धू लिक् ङीप्) स्त्री० ली. धूलि शब्द

धूलिकदंब (धूलीनां कदंबं यत्र) पु० बः १ वरुण-वृक्ष. २ कदंबवृक्ष. ३ तिनिशवृक्ष.

धूलीकदंब (धूलीनां कदंबं) स्त्री० ब. धूलनो जमाव.

धूश (चुरा० उभय० सेट् धूशयति-ते) शोभायमान करवुं, शोभतुं करवुं. [जुओ.

धूष (चुरा० उभय० सेट् धूषयति-ते) उपसो धातु

धूस् (चुरा० उभय० सेट् धूसयति-ते) धुस् धातु जुओ.

धूसर (धू सर् किच्च) पु० रः. १ कबूतर. २ होलो. ३ ऊंट. ४ जंगली चकली. ५ तेली. ६ गधेडो.

धूसर (धूस् रक्) पु० रः. १ थोडो पांडु वर्ण. २ काळो अने धोळो रंग. ३ धोळो अने पीळो रंग.

धूसर (,,) त्रि० रः-रा-रं. थोडा पांडु वर्णवाळुं. २ काळा अने धोळा रंगवाळुं. ३ धोळा अने पीळा रंगवाळुं.

'शशी दिवसधूसरो गलितयौवना कामिनी'।
भर्तृहरिः।

'क्लान्तं रजोधूसरकेतुसैन्यम्' रघुः.

धूसरक (धूसर कन्) पु० कः. नामविशेष.

धूसरच्छदा (धूसरः छदो यस्याः) स्त्री० दा. वनस्पति श्वेतरास्ना. [जातनी वनस्पति.

धूसरपत्रिका (धूसरं पत्रमस्याः) स्त्री० का. એક

धूसरा (धूस् रक् टाप्) स्त्री० रा. એક જાતની वनस्पति. [गधेडो. २ ऊंट.

धूसराह्वय (धूसर इति आह्वयः यस्य) पु० यः १

धूसरी (धूसर ङीप्) स्त्री० री. १ ते नामनी એક भिन्नरांगना. २ वनस्पति पांडुफली.

धूसीकृत्य (धूसी कृ यः) अव्य० ल्प. विस्तारीने.

धूस्तूर (धूस् तूर् क) पु० रः. धंतूरानु झाड.

धृ (भ्वा० उभय० सेट् धरति-ते) धारण करवुं, धरवुं.

धृ (भ्वा० आत्म० अनिट् धरते) पडवुं.

धृ (तुदा० आत्म० सेट् ध्रियते) १ धारण करवुं, धरवुं. २ रहेवुं.

धृ (चुरा० उभय० सेट् धारयति-ते) १ धारण करवुं, धरवुं. २ उधार होवुं, देवुं होवुं.

'भक्ताय धारयति मोक्षं हरिः' सिद्धान्तकौमुदी.

धृज् (भ्वा० अद० सेट् धृंजीत) जवुं.

धृञ् (भ्वा० पर० सेट् धृंजति) उपसो शब्द जुओ.

धृत् (धृ क्विप्) त्रि० त्-द्. धारण करनार, धरनार.

धृत (धृ क्त) क्ली० तं. १ पडवुं, पतन. २ धरवुं, धारण. ३ ग्रहण करवुं. ४ रहेवुं, स्थिति.

धृत (धृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ धारण करेलुं, धरेलुं. २ ग्रहण करेलुं. २ रहेलुं. [એક પુત્ર.

धृत (,,) पु० तः तेरमा मनुनो ते नामनो

धृतदेवा (धृता देवा यया) स्त्री० वा. देवकराजनी पुत्री. [सारा राज्यवाळो देश.

धृतराजन् (धृतो राजा प्राशस्त्येन येन) पु० जा.

धृतराष्ट्र (धृतं राष्ट्रं सुपाल्यतया यत्र) पु० ष्ट्रः १ सारा राज्यवाळो देश. २ नागभेद. ३ दुर्योधन वगेरे कौरवोनो पिता. ४ એક જાતનो પક્ષી.

धृतवत् (धृ क्तवत्) त्रि० वान्-वती-वन्. धारण करनार, ग्रहण करनार.

धृतवर्मन् (धृतं वर्म येन) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. જેણે બખ્तर धारण करेल छे ते.

धृतवर्मन् (,,) पु० र्मा. भारतप्रसिद्ध ते नामनो એક राजा.

धृतव्रत (धृतं व्रतं येन) त्रि० तः-ता-तं. જેણે व्रत धारण करेल छे ते.

धृतव्रत (,,) पु० तः पुरुवंशमां पेदा थयेल ते नामनो એક राजा.

धृतहेति (धृतः हेतिः येन) त्रि० तिः-तिः-ति. शस्त्र धारण करनार.

धृतात्मन् (धृत आत्मा येन) त्रि० त्मा त्मा-त्मं. १ धैर्यवाळा चित्तवाळुं. २ स्थिर मनवाळुं.

धृतांभस् (धृतमंभो येन) त्रि० भाः-भाः-भः जेणे पाणी धारण करेल छे ते.

धृत्नि (धृ क्त्निन्) स्त्री० त्निः धारण करवुं, धरवुं. २ तुष्टि, तृप्ति. ३ धैर्य, सबुर. ४ सुख. ५ विष्कंभ वगेरे योगमांथी ते नामनो आठमो योग. ६ गौरी वगेरे सोळ मातृकाओमांथी ते नामनी એક मातृका. ७ એક જાતની सात्त्विक, राजस, अने तामस-એ त्रण प्रकारनी मननी धारणा. ८ दक्षनी ते नामनी એક पुत्री.

'धृतिरस्तमिता रतिश्च्युता' रघुः

धृति (धृ क्तिन्) पु० तिः १ जयद्रथ राजानो ते नामनो એક पौत्र. २ ते नामनो એક मैथिल राजा. ३ विश्वेदेवभेद. ४ એક જાતનो व्यभिचारी भाव. ५ विपुल नामना विष्कुंभ पर्वत उपर ते नामनुं એક वन. ६ यज्ञ, हवन.

धृतिमत् (धृति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. धैर्यवाळुं, तृप्त थयेलुं.

धृतिमत् (,,) पु० मान्. १ रैवतनो ते नामनो એક पुत्र, अजमीढ राजानो पौत्र. २ अ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ज्निभेद. [लो ते नामनो એક દેશ.
धृतिमत् („) स्त्री० त्. कुशद्वीप मांहे-
धृतिमुष् (धृतिं मुष्णाति मुष् क्विप्) त्रि० ट्-ड्. १ धैर्यने चोरनार. २ सावधता हरी लेनार.
धृतिहोम (धृत्याद्यष्टकोद्देशो होमः) पु० मः विवाह विधिना अंगरूप એક जातनो होम.
धृती ( ) स्त्री० ती. पार्वती, दुर्गा.
धृत्वन् (धृ क्वनिप् तुक्) पु० त्वा. १ विष्णु. २ धर्म. ३ गगन. ४ समुद्र. ५ बुद्धिशाली. ६ विप्र.
धृत्वन् (धृ क्व निप् तुक्) त्रि० त्वा-त्वी-त्व. धारक, धारण करनार, धरनार.
धृत्वरी („ ङीप्) स्त्री० री. पृथ्वी.
धृत्वा (धृ क्त्वा) अव्य० त्वा. धारण करीने.
धृष् (भ्वा० पर० सेट् धर्षति) १ जमा करवुं, એકઠું करवुं. २ ढार मारवुं, मारी नाखवुं. ३ हरावबुं.
धृष् (स्वा० पर० सेट् धृष्णोति) १ पोतानुं मोटापण्युं मानवुं, पोतानी બડાઈ-મોટમ માનવી. २ गर्व धरवो.
धृष् (चुरा० आत्म० सेट् धर्षयते) सामर्थ्यहीन करवुं. 'कस्त्वां धर्षयितुं शक्तः' हरिवंशम्.
धृष् (चुरा० उभय० सेट् धर्षयति-ते) हरावबुं, क्रोध करवो.
धृषु (धृष् कु) पु० षुः १ ढगलो, राशि. २ संघात.
धृषु („) त्रि० षुः-षुः-षु. १ शाणुं, चतुर. २ બડાઈખોર, गर्ववाणुं.
धृष्ट (धृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ निर्लज्ज. २ ढांड, બેશરમ. ३ બડાઈખોર. ४ निर्दय.
'धृष्टः पार्श्वे निवसति यदा दूरतश्चाप्रगल्भः ।
भर्तृहरिः ।
धृष्ट (धृष् क्त) पु० ष्टः नाटकमां ते नामनो એક नायकभेद.
'कृतागा अपि निःशंकस्तर्जितोऽपि न लज्जितः ।
दृष्टदोषोऽपि मिथ्यावाक् कथितो धृष्टनायकः' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥
धृष्टकेतु (धृष्टः केतुरस्य) पु० तुः धृष्टद्युम्न राजनो पुत्र.
धृष्टता (धृष्टस्य भावः) स्त्री० ता. १ निर्लज्जपणुं. બેશરમપણुं. २ प्रगल्भपणुं. બડાઈખોરપણुं.
धृष्टत्व („) क्ली० त्वं. उपरो शब्द जुओ. [पुत्र.
धृष्टद्युम्न ( ) पु० म्नः द्रुपद राजनो
धृष्टरथ (धृष्टः रथः यस्य) पु० थः ते नामनो એક राजा.
धृष्टा (धृष्ट टाप्) स्त्री० ष्टा. व्यभिचारिणी स्त्री, असती.
धृष्टि (धृष् क्तिन्) पु० ष्टिः हिरण्यकशिपुना मोटा भाई हिरण्याक्षनो ते नामनो એક पुत्र.
धृष्ण ( ) पु० ष्णः सात्वत वंशमां पेढा थयेल भजमान राजनो पुत्र.
धृष्णज् (धृष् नेजिज्) त्रि० क्-ग्. १ निर्लज्ज, બેશરમ. २ प्रगल्भ, બડાઈખોર.
धृष्णि (धृष् नि) पु० ष्णिः किरण.
धृष्णु (धृष् कनु) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. धृष्ट शब्द जुओ.
धृष्णु („) पु० ष्णुः १ रुद्रभेद. २ वैवस्वत मनुनो पुत्र. ३ सावर्णि मनुनो पुत्र.
धृष्णुक (धृष्णु कै क) पु० कः वैवस्वत मनुना वंशमां पेढा थयेल ते नामनो એક राजा.
धृष्णुयोजस (धृष्णुः ओजो यस्य) पु० जाः कार्तवीर्य राजनो ते नामनो એક पुत्र.
धृष्य (धृष् क्यप्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. धर्षणीय शब्द जुओ. [धरवुं थवुं.
धृ (क्रया० पर० सेट् धृणाति) जूनुं थवुं, જીર્ણ थवुं,
धे (भ्वा० पर० अनिट् धयति) पान करवुं, पीवुं, धावबुं. [लोकवुं.
धेक् (चुरा० उभय० सेट् धेकयति-ते) जोवुं, अव-
धेन (धयंति धे नन् इच्च) पु० नः १ समुद्र. २ नद.
धेना (धेन टाप्) स्त्री० ना. १ नदी. २ वाचा.
धेनिका (धेनी कन्) स्त्री० का. नीचेनो शब्द जुओ.
धेनी (धेन ङीष्) स्त्री० नी. धाणु.
धेनु (धयति सुतान् धीयते पीयते वत्सैर्वा धेट् नु) स्त्री० नुः १ गाय. २ नवुं जणुतर जेणे कर्युं छे એવી वाछरडावाणी गाय.
'प्रथमा गुडधेनुः स्यात् घृतधेनुस्तथापि च ।
तिलधेनुस्तृतीया च चतुर्थी जलसंज्ञिका ॥
क्षीरधेनुश्च विख्याता मधुधेनुरथापि च ।
सप्तमी शर्कराधेनुर्दधिधेनुरथाष्टमी ॥
रसधेनुश्च नवमी दशमी स्यात् स्वरूपतः' ॥
मत्स्यपुराणम् ॥
धेनुक (धेनुरिव) पु० कः १ ते नामनो એક असुर. २ એક जातनो रतिबंध.
'दारुणो धेनुको नाम दैत्यो गर्दभरूपवान्'
हरिवंशम्.
धेनुकसूदन (धेनुकमसुरं सूदयति) पु० नः बलराम.
धेनुकहन् (धेनुकमसुरं हंति) पु० हा. उपरो शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ.

धेनुका (धेनु स्वार्थे क) स्त्री० का. गाय.

धेनुका (धेनु संज्ञायां कन्) स्त्री० का. १ હાથણી. २ ધાણા. [ચીભડાનો વેલો. धेनुदुग्ध

धेनुकादुग्ध (धेनुकादुग्धवत्स्वादुफलमस्य) क्ली० ग्धं.

धेनुकादुग्ध (धेनुकायां दुग्धं) क्ली० ग्धं. ગાયનું દૂધ.

धेनुकादुग्धकर (धेनोर्दुग्धमिव किरति) पु० रः ગા-જર. धेनुदुग्धकर.

धेनुकारि (धेनुकासुरस्य अरिः) पु० रिः બલભદ્ર.

धेनुकारि (धेनुकायाः अरिः) पु० रिः નાગકેસરનું ઝાડ. [ગોમાંખી.

धेनुमक्षिका (धेन्वा उपरि मक्षिका) स्त्री० का. ભગા,

धेनुमत् (धेनु मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. १ ગાયવાળું. २ ગાયનો સ્વામી વગેરે.

धेनुमती (धेनु मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. ભરતવંશમાં પેદા થયેલ દેવદ્યુમ્નની ભાર્યા.

धेनुमूल्य (धेन्वाः मूल्यं) क्ली० ल्यं. પ્રાયશ્ચિત્તમાં ગોદાનને બદલે અપાતું ગાયનું મૂલ્ય.

धेनुंभव्या (भव्या धेनुः तुम्) स्त्री० व्या. યતી ગાય.

धेनुष्टरी (अतिशयेन धेनुः तरप् ङीप्) स्त्री० री. રડી ગાય, પ્રશસ્ત ગો.

धेनुष्या (धेनु यत् सुक्) स्त्री० ष्या. १ દહોવા માટે બાંધેલી ગાય. २ કર્જ ભાંડી વાળવા માટે બાંધેલી ગાય. [પોષણ કરવા લાયક.

धेय (धा यत्) त्रि० यः-या-यं. ધારણ કરવા યોગ્ય,

धेय (धे यत्) त्रि० यः-या-यं. પીવા યોગ્ય, ધાવવા લાયક. [૩ પાન.

धेय (धा धे वा यत्) क्ली० यं. १ ધારણ. २ પોષણ.

धैनव (धेनोरपत्यं अञ्) पु० वः. ગાયનું બચ્ચું.

धैनुक (धेनूनां समूहः ठक्) क्ली० कं. ગાયનું ટોળું.

धैर्य (धीरस्य कर्म भावो वा ष्यञ्) क्ली० र्यं. ધીરજ, સબુર, ધીરપણું. २ ધીરનું કામ. ३ અવ્યાકુલપણું. ४ અપ્રમાદ. ५ નિર્વિકાર ચિત્ત હોવું તે. ७ નાયકનાયિકાનો એક ગુણ. ८ પુરુષનો એક જાતનો ગુણ.

' विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा ' । भर्तृहरिः ।

' धैर्यं यस्य पिता क्षमा च जननी शांतिश्चिरं गृहिणी ' ।

धैर्यवत् (धैर्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ધૈર્યવાળું.

धैवत (धीमतामयं अण्) पु० तः સાત સ્વર પૈકી તે નામનો એક છઠ્ઠો સ્વર.

' गत्वा नाभेरधो भागं बस्तिं प्राप्योर्ध्वगः पुनः ।
धावन्निव च यो याति कण्ठं देशं स धैवतः ' ॥
संगीतदामो० ॥

धोयी ( ) पु० यी. તે નામનો એક કવિ.

धोड (धुर् अच्) पु० डः એક જાતનો પાણીનો મોટો સાપ.

धोर् (भ्वा० पर सेट् धोरति) જવું.

धोरण (धोर् ल्युट्) क्ली० णं. હાથી ઘોડા વગેરેનું વાહન, ગતિ, ગમન.

धोरणि (धोर् अनि) स्त्री० णिः અગાઉથી ચાલ્યા આવેલી ગોઠી, પરંપરા. [જુઓ.

धोरणी (धोर् अनि ङीप्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ

धोरित (धुर् धोर् वा क्त) क्ली० तं. १ જવું, ગતિ. २ વધ. ३ અશ્વની એક જાતની ગતિ.

धोरितक (धोरित कन्) क्ली० कं. એક જાતની ઘોડાની ગતિ. [શુદ્ધ કરેલું. ३ માર્જિત.

धौत (धाव् क्त ऊठ्) त्रि० तः-ता-तं. १ ધોયલું. २ ' वाह्योधानस्थितहरशिरश्चन्द्रिकाधौतहर्म्या ' मेघदूतम्.

धौत (धाव् क्त उड) क्ली० तं. १ રૂપું. २ ધેવું. ३ હીરાકસી. [ધોયેલો વગેરે.

धौतकट (धौतः कटः) पु० टः શણનું ધોકડું, કોથ.

धौतकोशज (धौतं प्रक्षालितं कोशजं) क्ली० जं. ધોયેલું રેશમ.

धौतकौशेय (धौतं प्रक्षालितं कौशेयं) क्ली० यं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ ધોયેલું રેશમી વસ્ત્ર.

धौतखंडी (धौता खंडी) स्त्री० डी. ધોયેલી સાકર.

धौतपाप (धौतं पापं येन) त्रि० पः-पा-पं. જેણે પાપ ધોયું હોય છે તે. નિષ્પાપ.

धौतपाप (धौतं पापं यस्मात्) क्ली० पं. તે નામનું એક તીર્થ. [એક નદી.

धौतपापा (धौतं पापमस्मात्) स्त्री० पा. તે નામની

धौतय (धौतमिव वर्णं याति) क्ली० यं. સૈંધવ.

धौतशिल (धौता शिला यस्य) क्ली० लं. સ્ફટિક.

धौतात्मन् (धौतः आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. શુદ્ધાત્મા, નિર્મલ અંતઃકરણવાળું.

धौती (धू क्तिच् अण् ङीप्) स्त्री० ती. હઠયોગનું એક અંગ.

" धौती वस्ती तथा नेती नौलिकी त्राटकस्तथा ।
कपालभाती चैतानि षट् कर्माणि समाचरेत् " ॥
हठयोग० ॥

धौंधुमार (धुंधुमारमधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) क्ली० रं. ભારતના વનપર્વના પેટાનું એક ઉપાખ્યાન.

धौंधुमार (धुंधुमारस्य इदं अण्) त्रि० रः-री-रं. ધુંધુમારનું, ધુંધુમાર સંબંધી.

धौमक (धूमः तत्प्रधानदेशे भवः वुञ्) पु० कः ધૂમાડાવાળા દેશમાં હોનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

धौमतायन ( ) पु० नः ते नाम-नो એક રાજા.
धौम्य (धूमस्यापत्यं) पु० म्यः धूमऋषिनो पुत्र, ઉપમન્યુનો નાનો ભાઈ.
धौम्र (धूम्र एव) पु० म्रः धूम्रऋषि.
धौम्र (धूम्र अण्) पु० म्रः धूम्रवर्ण.
धौम्र (,,) त्रि० म्रः-म्री-म्रं. धूम्रवर्ण-वाणुं.
धौराधेय ( ) पु० यः ते नाम-नुं એક તીર્થ.
धौरित (धोरिनमेव अण्) क्ली० तं. એક જાતની અશ્વની ગતિ. [જુઓ.
धौरितक (धौरित स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ
धौरेय (धुरं वहति ढक्) पु० यः બળદ.
धौरेय (धुरं वहति ढक्) त्रि० यः-या-यं. ધોંસરી વહન કરનાર. [૨ શઠપણું, ધૂર્તતા.
धौर्तक (धूर्तस्य भावः वुञ्) क्ली० कं. १ धूतारापणुं
धौर्तिक ( ) त्रि० कः-की-कं. ઠગ, ધૂતારો, શઠ.
धौर्त्य (धूर्तस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० त्यं. १ ધૂતારાપણું. ૨ શઠપણું, ધૂર્તતા. ૩ ધૂતારાનું કામ.
धौर्य (धोर् धुर् वा ष्यत्) क्ली० र्यं. એક જાતની અશ્વની ગતિ.
ध्मा (भ्वा० पर० सेट् धमति) १ ધમવું. ૨ ફૂંકવું. ૩ મુખથી ફૂંકી બજાવવું. ૪ અગ્નિસંયોજન કરવું.
ध्माकार (ध्मा कृ अण्) पु० रः લુહાર.
ध्माङ्क्ष (भ्वा० पर० सेट् ध्मांक्षति) १ ચાહવું, ઇચ્છવું. ૨ ઘોર શબ્દ કરી બોલવું.
ध्माक्ष (ध्माङ् अच्) पु० क्षः १ કાગડો. ૨ ભક્ષક. ૩ ભિક્ષુક. ૪ ભાળવું ખાનાર એક પંખી. ध्मांक्ष.
ध्मांक्षा (ध्माक्ष अच् ङीष्) स्त्री० क्षी. १ કાગણી. ૨ વનસ્પતિ કાકોણી.
ध्मांक्षोली ( ) स्त्री० ली. વનસ્પતિ કાકોલી.
ध्मात (ध्मा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ફૂંકેલું. ૨ મુખથી ફુંકી બજાવેલું. ૩ ધમેલું. ૪ ભુંગળી સાધનથી ફૂંકેલ અગ્નિ વગેરે.
' उत्खातं निधिशंकया क्षितितलं ध्माता गिरेर्धातवो
निस्तीर्णः सरितां पतिर्नृपतयो यत्नेन संतोषिताः ' ॥
भर्तृहरिः ॥
ध्मापन (ध्मा णिच् ल्युट्) क्ली० नं. (હાથી વગેરેની) ગર્જના, નાદ. [બહોળું કરેલું. વિસ્તૃત.
ध्मापित (ध्मा णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વધારેલું,
ध्मात (ध्मै क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ચિંતિત. ૨ ધ્યાનનું વિષયીભૂત. ૩ ચિંતન કરેલું.
' न ध्मातं पदमीश्वरस्य विधिवत् संसारविच्छित्तये '
। भर्तृहरिः ।
ध्मातृ (ध्मै तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ચિંતન કરનાર, ધ્યાન કરનાર.
ध्मान (ध्मै ल्युट्) क्ली० नं. १ ધ્યાન. ૨ ચિંતન. ૩ અદ્વિતીય વસ્તુ ઉપર ચિત્તનો તૈલ ધારાવત્ અખંડ પ્રવાહ ચલાવવો તે. ૪ નિદિધ્યાસન, પરમાત્માનું ચિંતન.
' तत्र प्रत्ययैकतानता ध्यानम् ' । योगदर्शनम् ।
ध्मानपर (ध्माने परः) त्रि० रः-रा-रं. ધ્યાન કરવામાં નિષ્ઠાવાળું, ધ્યાનતત્પર.
ध्मानयोग (ध्मानमेव योगः) યોગાંગભેદ.
ध्मानवत् (ध्मान मतुप्) त्रि० वान् वती-वत्. ધ્યાનવાળું, સ્મરણ કરનારું. [સમાધિ.
ध्मानाभ्यास (ध्मानस्य अभ्यासः यस्या) पु० सः
ध्मानास्पद (ध्मानस्य आस्पदम्) क्ली० दं. ધ્યાન કરવાનો પદાર્થ, ધ્યેયવસ્તુ.
ध्मानिक (ध्मानेन निर्वृत्तं ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ ધ્યાનથકી થયેલું. ૨ ધ્યાનસાધ્ય. [કરનાર.
ध्मानिन् (ध्मान णिनि) त्रि० नी निनी-नि. ધ્યાન-
ध्मानीय (ध्मै अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ધ્યાન કરવા લાયક. ध्मातव्य. [तृण. २ भद्रवृक्ष.
ध्माम (ध्मायते पशुभिः ध्मै मन्) क्ली० मं. १ ગંધ-
ध्मामक (ध्माम कन्) क्ली० कं રોહિષ તૃણ.
ध्मामन् (ध्मैमनन्) पु० मा. १ પરિમાણ. ૨ તેજ.
ध्मामन् (ध्मैमनिन्) क्ली० म. ચિંતા, ચિંતન.
ध्माममूर्द्धज ( ) त्रि० जः-जा-जं. જેના વાળ પીંખરાયેલા છે તે. [તું.
ध्मायत् (ध्मै श तृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. ધ્યાન કર-
ध्येय (ध्मै यत्) त्रि० यः-या-यं. ધ્યાન કરવાયોગ્ય, ધ્યાન કરવા લાયક.
' ध्येयः सदा सवितृमण्डलचक्रवर्ती ' । विष्णुध्यानम् ।
ध्मै (भ्वा० पर० अनिट् ध्मायति) ધ્યાન કરવું, ચિંતન કરવું, મનન કરવું.
' ध्मायतीव लेलायतीव ' । उपनिषद् ।
ध्र (धृ क) त्रि० ध्रः-ध्रा-ध्रं. ધારણ કરનાર, ધારક.
ध्रज् (भ्वा० पर० सेट् ध्रजति) જવું.
ध्रञ्ज् (भ्वा० पर० सेट् ध्रंजति) ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ध्रण् (भ्वा० पर० सेट् ध्रणति) વાદ્યનો નાદ કરવો.
ध्रस् (क्या० पर० सेट् ध्रस्नाति) કણેકણ વીણવું, કણે કણે લેવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ધ્રસ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ ધ્રોસયતિ-તે) ફેંકવું, ઊડાવવું.
ધ્રા (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ધ્રાતિ) જવું.
ધ્રાક્ષ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ધ્રાંક્ષતિ) ૧ ચાહવું. ૨ ધોરનાદ કરવો.
ધ્રાક્ષા (ધ્રાંક્ષ્ અઙ્) જવું, ગતિ, ગમન.
ધ્રાક્ષામત્ (ધ્રાક્ષા મતુપ્) ત્રિ૰ માન્-મતી-મત્. ગતિયુકત. [ગારવું.
ધ્રાખ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ધ્રાખતિ) ૧ શોધવું. ૨ શું-
ધ્રાઘ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ધ્રાઘતિ) ૧ સમર્થ થવું. ૨ લાયક થવું, યોગ્ય થવું, શક્ત થવું.
ધ્રાજિ (ધ્રજ્ ઇણ્) સ્ત્રી૰ ત્રિ૰. વંટોળિયો વા.
ધ્રાડ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ધ્રાડતે) વિભેદ કરવો, ફાટફા કરવા.
ધ્રાડિ (ધ્રાડ્ ઇન્) પુ૰ ડિ૰. કૂલ વિણવાં તે.
ધ્રિજ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ ધ્રેજતિ) જવું, ગમન કરવું.
ધ્રિયમાણ (ધૃ શાનચ્) ત્રિ૰ ણ:-ણા-ણં. ધારણ કરવા યોગ્ય, રાખવા યોગ્ય.
ધ્રુ (તુદા૰ પર૰ અનિટ્ ધ્રુવતિ) ૧ અચલ થવું, સ્થિર થવું. ૨ જવું. ૩ સર્પવું.
ધ્રૂ (ભ્વા૰ પર૰ અનિટ્ ધ્રુવતિ) જવું.
ધ્રુવ્ (તુદા૰ પર૰ અનિટ્ ધ્રુવતિ) સ્થિર રહેવું, થંભી જવું.
ધ્રુવ (ધ્રુ અચ્) ત્રિ૰ વ:-વા-વં. ૧ નિશ્ચિત. ૨ ખરેખર. ૩ અચલ. ૪ અવિનાશી. ૫ સંતત. ૬ શાશ્વત. ૭ અખંડ. ૮ સ્થિર.

'યો ધ્રુવાણિ પરિત્યજ્ય અધ્રુવં પરિષેવતે।
ધ્રુવાણિ તસ્ય નશ્યન્તિ અધ્રુવં નષ્ટમેવ ચ' ॥
હિતોપદેશ: ॥

'જાતસ્ય હિ ધ્રુવો મૃત્યુર્ધ્રુવં જન્મ મૃતસ્ય ચ' ।
ગીતા.

ધ્રુવ (,,) ક્લી૰ વં. ૧ તર્ક. ૨ ગગન.
ધ્રુવ (,,) પુ૰ વ:. ૧ વિષ્ણુ. ૨ શિવ. ૩ શંકુ. ૪ બ્રહ્મા. ૫ ધ્રુવ નક્ષત્ર. ૬ ઉત્તાનપાદ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર. ૭ રાશિથી ગ્રહ પર્યંત જે અંતર હોય છે તે. ૮ શકનો આરંભ. ૯ વડલો. ૧૦ આઠ વસુ પૈકી તે નામનો એક વસુ. ૧૧ વૃક્ષનું હુંહું. ૧૨ તે નામનો એક યોગ. ૧૩ ધ્રુવકતાલ. ૧૪ રૂંવાડાની કૂંડાળી. ૧૫ ઉત્તરા ભાદ્રપદ. ૧૬ ઉત્તરાષાઢા. ૧૭ ઉત્તરા ફાલ્ગુની. ૧૮ ગ્રહણી. ૧૯ નાસિકાનો અગ્રભાગ.

'અરુન્ધતી ભવેજ્જિહ્વા ધ્રુવો નાસાગ્રમુચ્યતે'।
કાશીખંડમ્ ॥

ધ્રુવ (ધ્રુ અચ્) અવ્ય૰ વં. ખરેખર, નિશ્ચય, નિ:સંશય.

'ધ્રુવં સ નીલોત્પલપત્રધારયા શમીલતાં છેત્તુમૃષિર્વ્યવસ્યતિ' શાકુન્તલમ્.

ધ્રુવક (ધ્રુવ ક) પુ૰ ક:. ૧ ધ્રુવ નક્ષત્ર. ૨ પુચ્છિગી ધ્રુવ શબ્દ જુઓ. ૩ ૪૮ લગ્ન પાસેથી પૃથ્વીની લંબાઈ.
ધ્રુવક (ધ્રુવ કવુન્) પુ૰ ક:. ૧ ધ્રુવપદ. ૨ અંકભેદ.
ધ્રુવકેતુ ( ) પુ૰ તુ:. એક જાતનો કેતુ.
ધ્રુવરત્ના ( ) સ્ત્રી૰ ત્ના. તે નામની એક માતૃકા. [અંતરગત ધ્રુવસ્થાન.
ધ્રુવલોક (ધ્રુવાધિષ્ઠિતો લોક:) પુ૰ ક:. સત્યલોકમાં
ધ્રુવસંધિ (ધ્રુવ: સંધિર્યસ્ય) પુ૰ ધિ:. કુરુવંશમાં પેદાથયેલ હિરણ્યનાભનો પૌત્ર.
ધ્રુવા (ધ્રુવ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰વા. ૧ એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર. ૨ વનસ્પતિ શાલપર્ણી. ૩ વનસ્પતિ મૂર્વા. ૪ ગીતિભેદ. ૫ સાદવી સ્ત્રી.

'સાધારણ્યાન્ન ધ્રુવાયાં સ્યાત્' જૈમિનિસૂત્રમ્.

ધ્રુવાવર્ત (ધ્રુવસંજ્ઞક આવર્ત:) પુ૰ ર્ત:. રૂંવાડાની કુંડાળી.
ધ્રૂ ( ) ધ્રુ ધાતુ જુઓ.
ધ્રેક્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ધ્રેકતે) ૧ નાદ કરવો, શબ્દ કરવો. ૨ ઉત્સાહ ધરવો.
ધ્રૈ (ભ્વા૰ પર૰ અનિટ્ ધ્રાયતિ) તૃપ્ત થવું, સંતુષ્ટ થવું, ખુશી થવું.
ધ્રૌવ્ય (ધ્રુવસ્ય ભાવ: ષ્યઞ્) ક્લી૰ વ્યં. ૧ સ્થિરપણું. ૨ નિશ્ચિતપણું. ધ્રુવતા, ધ્રુવત્વ.
ધ્રૌવ્ય (ધ્રુવાય હિતં ષ્યઞ્) ત્રિ૰ વ્ય:-વ્યા-વ્યં. ધ્રુવસ્થાનમાં પહોંચાડનાર.
ધ્વંસ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ ધ્વંસતે) ૧ નીચે પડવું. ૨ જવું. ૩ ચૂર્ણ થવું.
ધ્વંસ (ધ્વંસ્ ઘઞ્) પુ૰ સ:. ૧ વિનાશ. ૨ ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અભાવ. ૩ ધ્વંસાભાવ નામનો એક અભાવ.

'ધ્રુવં ધ્વસો ભાવી જલનિધિમહીશૈલસરિતામ્'

ધ્વંસકલા (ધ્વંસં કલયતિ) સ્ત્રી૰ લા. હિંસા, ઠાર મારી નાખવું તે.
ધ્વંસકલાકૃત્ય (ધ્વંસં કલા કૃ ત્યપ્) અવ્ય૰ ત્વ. હિંસા કરીને, ઠાર મારીને. [ભ્રંશ, નાશ.
ધ્વંસન (ધ્વંસ્ ત્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ નીચે પડવું. ૨
ધ્વંસન (ધ્વંસ્ ણિચ્ ત્યુટ્) ક્લી૰ નં. નાશ કરવો તે.
ધ્વંસન (,,) ત્રિ૰ ન:-ના-નં. નાશ કરનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ध्वंसित (ध्वंस् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. नाश કરેલું. [સપ્રતિયોગી.

ध्वंसिन् (ध्वंस् णिच् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. ध्वं-

ध्वज् (भ्वा० पर० सेट् ध्वजति) જવું, ગમન કરવું.

ध्वज् (भ्वा० पर० सेट् ध्वंजति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ध्वज (ध्वज् अच्) पु० जः પતાકા, ધ્વજા, ધજા.

ध्वज (ध्वज् अच्) पु० जः १ મધ કહાડનાર. २ ગર્વ. ३ દાંભિકપણું. ४ ખાટલાનો ભાગ. ५ ચિહ્ન. ६ દર્પ. ७ પૂર્વ દિશામાં રહેલું ઘર. ८ વાંસડી ઉપર ચાર ખુણાવાળું લટકાવાળું વસ્ત્રખંડ. ९ મેઢ્રસ્થાન, ગુહ્ય સ્થાન.

'ध्वजं चक्रे च भगवानुपरि स्थास्यतीति तम्'
महाभारतम्.

ध्वजग्रीव (ध्वज इव ग्रीवाऽस्य) पु० वः તે નામનો એક રાક્ષસ. [ઝાડ.

ध्वजद्रुम (ध्वज इव दीर्घकांडोऽस्य) पु० मः તાડનું

ध्वजप्रहरण (ध्वजं प्रहरति प्र हृ ल्यु) पु० णः वायु, પવન.

ध्वजभंग (ध्वजस्य मेढ्रस्य भंगः) पु० गः १ નપુંસકતા લાવે એવો રોગ. २ ગુહ્ય સ્થાનનો ભંગ. ३ પતાકાનો ભંગ.

ध्वजवत् (ध्वज मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ ચિહ્નવાળું. २ ધ્વજાવાળું. ३ મધ કહાડનાર.

ध्वजवती (ध्वजवत् ङीप्) स्त्री० ती. રુચિમેધસ્ની કન્યા. [ઝાડ.

ध्वजवृक्ष (ध्वज इव दीर्घकांडो वृक्षः) पु० क्षः તાડનું

ध्वजांशुक (ध्वजस्य अंशुकं) क्ली० कं. ધ્વજાનું લૂગડું. [છે' એવું પાખંડ કરનાર.

ध्वजिक (ध्वज ठक्) पु० कः 'सदायरण भारभां

ध्वजिन् (ध्वजोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० जी-जिनी-जि. ધ્વજાવાળું.

ध्वजिन् (ध्वजोऽस्त्यस्य इनि) पु० जी. १ પર્વત. २ રથ. ३ સર્પ. ४ અશ્વ. ५ બ્રાહ્મણ. ६ ભોર. ७ દારૂ કહાડનારો.

ध्वजिनी (ध्वजिन् ङीप्) स्त्री० नी. सेना.

"मुखैः प्रवृद्धध्वजिनीरजांसि" रघुवंशम्.

ध्वजोत्थान (इंद्रध्वजस्य उत्थानं) क्ली० नं. १ शक्र-ध्वजउत्थान. २ शक्रध्वजना उत्थाननो उत्सव.

ध्वण् (भ्वा० पर० सेट् ध्वणति) નાદ કરવો, અવાજ કરવો.

ध्वन् (भ्वा० पर० सेट् ध्वनति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ध्वन (ध्वन् अच्) पु० नः અવ્યક્ત શબ્દ.

ध्वनत् (ध्वन् शतृ) त्रि० त्-नंती-त्. शब्द કરતું, નાદ કરતું. [નિષ્ફ વ્યાપાર.

ध्वनन (ध्वन् ल्युट्) क्ली० नं. व्यंजनावृत्तिરૂપ શબ્દ-

'वृत्तिर्व्यञ्जनध्वननगमनप्रत्यायनादिव्यपदेशविषया व्यञ्जना नाम' साहित्यदर्पणम्.

ध्वनमोदिन् (ध्वनेन मोदयति) पु० दी. ભમરો, ભ્રમર.

ध्वनमोदिनी („ ङीप्) स्त्री० नी. ભમરી.

ध्वनि (ध्वन् इन्) पु० निः १ मृदंग વગેરેનો અવાજ. २ તે નામનું એક ઉત્તમ કાવ્ય.

'शब्दो ध्वनिश्च वर्णश्च मृदंगादिभवो ध्वनिः।
कण्ठसंयोगजन्मानो वर्णाद्याः कादयो मताः'॥
भाषा०॥

'स्फोटस्य ग्रहणे हेतुः प्राकृतो ध्वनिरिष्यते'
। वाक्यपदीयम्।

ध्वनिकाव्य (ध्वन्याख्यं काव्यं) क्ली० व्यं. તે નામનું એક ઉત્તમ કાવ્ય.

ध्वनिकृत् (ध्वनिः तत्प्रतिपादकं ग्रंथं करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. એક અલંકાર ગ્રંથ બનાવનાર પંડિત. [વાજ કરનાર.

ध्वनिकृत् (ध्वनिं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. अ-

ध्वनिग्रह (ध्वनिं गृह्णात्यनेन) पु० हः કર્ણ, શ્રોત્રેંદ્રિય, કાન. [ગેલું.

ध्वनित (ध्वन् इतच्) त्रि० तः-ता-तं. शब्दित, वा-

ध्वनिनाला (ध्वनेः ध्वन्यात्मकशब्दस्य नालेव) स्त्री० ला. १ વીણા. २ પાવો, મુરલી, વાંસળી વગેરે વાદ્ય. ३ કોહલવાદ્ય. [कः રોહિષ તૃણ.

ध्वनिबोधक (ध्वनिं बोधयति बुध् णिच् ण्वुल्) पु०

ध्वनिविकार (ध्वनेर्विकारः) पु० रः १ શોક, ભય વગેરે વડે ધ્વનિનો અન્યથાભાવ. २ કાકુ. ३ વિકૃત ધ્વનિ.

ध्वन्स् (भ्वा० आत्म० सेट् ध्वन्सते) १ જવું. २ નાશ પામવો, વિનષ્ટ થવું. ३ નીચે પડવું.

ध्वन्सित (ध्वंस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. नाश કરેલું.

ध्वन्सिन् (ध्वंस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. १ नाश-प्रतियोगी. २ गलित. [રોટલું ઝાડ.

ध्वन्सिन् („) पु० सी. હુંગરી અખ-

ध्वस्त (ध्वस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ પડેલું. २ નીચે પડેલું, पतित. ३ गलित. ४ નાશ પામેલું. ५ નાશપ્રતિયોગી. [યાધાર વિધા.

ध्वस्ति (ध्वंस् क्तिन्) स्त्री० स्तिः. १ नाश. २ કર્મક્ષ-

ध्वान (ध्वन् घञ्) पु० नः. અવાજ, શબ્દ.

'रामाकर्षणभरनकार्मुकभुवा ध्वानेन रोदोरुधा'
रामायणचम्पूः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ध्वांत (ध्वन् क्त) क्ली० तं. १ अंधकार, अंधारुं. २ तमःप्रधान नरक.

'ध्वांतारिं सर्वपापघ्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम्'

सूर्यनतिः

ध्वांतवित्त (ध्वांते वित्तः प्रथितः) पु० त्तः आगीओ क्रीडो.

ध्वांतशात्रव (ध्वांतस्य शात्रवः) पु० वः १ अग्नि. २ सूर्य. ३ चंद्र. ४ श्वेतवर्ण. ५ चित्रानुं झाड. ६ आंकडानुं झाड. ७ कपूर.

ध्वांतारांति (ध्वांतस्य अरातिः) पु० तिः सूर्य. २ आकडानुं झाड. [जीवडो.

ध्वांतोन्मेष (ध्वांते उन्मेषति) पु० षः आगीओ

ध्वृ (भ्वा० पर० अनिट् वरति) १ वांकुं करवुं. २ मारवुं. ३ ढार मारवुं. ४ वर्णवुं.

न.

न-तवर्गीय पांचमो वर्ण. व्यंजन लघ्वक्षर.

न (नह् नश् वा ड) नकार. १ निषेध, २ उपमा, ३ नञर्थ बतावनार अव्यय.

'नैकः सुप्तेषु जागृयात्' । विदुरनीतिः ।

न ( ) पु० नः नकारस्वरूप वर्ण.

न (नह् ड) पु० नः बंध, बांधन.

न (नम् ड) पुं० नः १ बुद्ध. २ रत्न. ३ हिरण्य. ४ गणपति. ५ बुद्ध. ६ देणगी.

न (,,) त्रि० नः-ना-नं. १ स्तवायलुं. २ न थाकेलुं, श्रमरहित. ३ अशक्त, कृश.

नःक्षुद्र (नसा क्षुद्रः) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. नाना नाकवाळुं.

नंशुक (नश् णुकन्) त्रि० कः-का-कं. १ हरकत पामतुं. २ नाश करतुं, नाशक.

नंष्टृ (नश् तृच् नुम्) त्रि० ष्ट्रा-ष्ट्री-ष्ट्रृ. १ नाश पामनार. २ हरकत करनार. ३ नाशप्रतियोगी.

नक् (नश् क्विप्) अव्य० क्. रात्रिओ, रातें.

नाकिंचन (नास्ति किंचन यस्य) त्रि० नः-ना-नं दरिद्र, कंगाल.

'सर्वकामरसैर्हीनाः स्थानभ्रष्टा नाकिंचनाः'

। महाभारतम् ।

नाकिम् (न किम् च) अव्य० किम्. वर्जनार्थ बतावनार अव्यय. [जुओ.

नाकिर् ( ) अव्य० किः उपलो शब्द

नकुच (न कुचति कुच् क) पु० चः भांदार वृक्ष.

नकुट (न कुटति कुट् क) पु० टः नासिका, नाक.

नकुल (नास्ति कुलमस्य) पु० लः १ नोणीओ. २ पांडुराजनी पत्नी माद्रीपेटे अश्विनीकुमारथी पेदा थयेल ते नामनो एक पुत्र. ३ पुत्र. ४ शिव.

नकुल (नास्ति कुलं यस्य) त्रि० लः-ली-लं. कुलरहित.

नकुलाढ्या (नकुलेन आढ्या) स्त्री० ढ्या. वनस्पति गंधनाकुली. [२३५ एक जातनो रोग.

नकुलांधता (नकुलस्येवांधता) स्त्री० ता. नेत्रविकार

नकुली (नकुल् ङीष्) स्त्री० ली. १ नोणीआनी जातिनी स्त्री. २ वनस्पति जटामांसी. ३ कूकडी. ४ शंखिनी. ५ केसर.

नकुलीश (नकुल्या ईशः) पु० शः १ कालीपीठमां रहेल ते नामनो एक भैरव. २ तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध ह-कार. [जुओ.

नकुलेश (नकुलः ईशः) पु० शः उपलो शब्द

नकुलेश्वर (नकुलः ईश्वरः) पु० रः ,, ,,

नकुलेष्टका (नकुलस्य इष्टका) स्त्री० का. वनस्पति रास्ना. [जुओ. २ नोणीआनी वहाली.

नकुलेष्टा (नकुलस्य इष्टा) स्त्री० ष्टा. १ उपलेा शब्द

नक्क (चुरा० उभय० सेट् नक्कयति-ते) नाश करवो.

नक्त (नञ् क्त) क्ली० क्तं. रात्री, रात.

नक्त (नक्तं अगत्वेनास्त्यस्य अच्) क्ली० क्तं. रात्रीओ भोजन करवानुं एक जातनुं व्रत.

नक्त (नञ् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. लज्जित.

नक्तक (नक्तमिव कायति कै क) पु० कः १ जीर्णवस्त्रनो पटको. २ चींथरुं. ३ लूछवानो रुमाल वगेरे. कपट.

नक्तचारिन् (नक्ते रात्रौ चरति चर् णिनि) पु० री. १ भिलाडो. २ घूडपक्षी. नक्तचर.

नक्तचारिन् (,,) त्रि० रि-रिणी-रि. रात्रिमां फरनार.

नक्तंचर (नक्तं चरति) त्रि० रं. १ राक्षस. २ चोर. ३ गूगल. ४ घूडपक्षी. [फरनार.

नक्तंचर (,,) त्रि० रः-री-रं. रात्रीमां

नक्तंचर्या (नक्तं चर्या चरण) स्त्री० र्या. रात्रीमां फरवुं ते.

'नक्तंचर्या दिवास्वप्नं आलस्यं पैशुनं मदम्।
अतियोगमयोगं च श्रेयसोऽर्थी परित्यजेत्'॥

महाभारतम्॥

नक्तंचारिन् (नक्तं चरति) पु० री. पु० नक्तचारिन् शब्द जुओ.

नक्तंचारिन् (नक्तं चरति चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. त्रि० नक्तचारिन् शब्द जुओ.

नक्तंजात (नक्तं जातः) त्रि० तः-ता-तं. १ रात्रिओ उत्पन्न थयलुं. २ एक जातनी वनस्पति.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नक्तंदिव (नक्तं च दिवा च) क्ली० वं. रात्री अने दिवस. [दिवसे, रातदिवस, अहर्निश.

नक्तंदिव (,,) अव्य० वं. रात्री अने

नक्तंतन (नक्तं भवः) त्रि० नः-नी-नं. रात्रीमां होनार.

'इदं नक्तंतनं दाम पौष्पमेतद्विवातनम्' भट्टिः

नक्तभोजन (नक्ते भोजनं) क्ली० नं. १ रात्रीએ જમવું એવું એક વ્રત. २ દિવસે न જમવું અને કેવળ રાત્રીએ જમવું તે.

नक्तभोजिन् (नक्ते भुंक्ते) त्रि० जी-जिनी-जि. દિવસે न જમનાર પણ કેવળ રાત્રીએ જમનાર.

नक्तम् (नञ् तुम्) अव्य० क्तम्. रात्रीએ, रातમાં, राते.

'तुषारमूर्त्तेरिव नक्तमंशवः' माघः

नक्तमाल (नक्तं रात्रौ आ अलति अल् अच्) पु० लः કરંજ વૃક્ષ. [स्त्री० खा. रात्री, रांत.

नक्तमुखा (नक्तं नक्तव्रतांगं मुखमाद्यभागोऽस्याः)

नक्तव्रत (नक्ते व्रतम्) क्ली० तं. रात्रीમાં व्रत थाय छे ते, दिवसे उपोषण કरी रात्रीએ भोજन કराय छे ते व्रत. [ઝાડ.

नक्ता (नञ् क्त टाप्) स्त्री० क्ता. એક જાતનું

नक्तांध्य (नक्ते आंध्यं) क्ली० ध्यं. रतांधળापणुं. नक्तांधता, नक्तांधत्व. [वृक्ष.

नक्ताह्वा (नक्तेति आह्वा यस्याः) स्त्री० ह्वा. કરંજ

नक्र (न क्रामति दूरस्थलं) पु० क्रः १ मगर. २ मકરराशि.

'अण्डजाः पक्षिणः सर्पा नक्रा मत्स्याश्च कच्छपाः' मनुः

नक्र (,,) क्ली० क्रं. १ नाક, नासिका. २ हरवाळना चोકડાનું વચલું લાકડું.

नक्रकेतन (नक्रः केतनमस्य) पु० नः કામદેવ.

नक्रराज (नक्राणां राजा टच्) पु० जः मोटो मगर.

नक्ष (भ्वा० पर० सेट् नक्षति) જવું.

नक्षत्र (नक्ष् अत्रन्, न क्षीयते क्षरति वा) क्ली० त्रं. १ अश्विनी, भरणी, कृत्तिका, रोहिणी, पुनर्वसु, मृगशीर्ष, आर्द्रा, पुष्य, अश्लेषा, मघा, पूर्वफाल्गुनी, उत्तरફાલ્ગુની, हस्त, चित्रा, स्वाति, विशाખા, अनुराधा, જ્યેષ્ઠા, मूला, पूर्वाषाढा, उत्तराषाढा, श्रवणा, धनिष्ठा, शतभिषज्, पूर्वाभाद्रपद, उत्तराभाद्रपद, रेवती—એ सत्तावीश नक्षत्र પૈકી प्रत्येक. २ मोती. ३ सत्तावीश संખ્યાની संज्ञा.

'नक्षत्रमालाभरणमिव मदनद्विपस्य' कादम्बरी.

नक्षत्रकांतिविस्तार (नक्षत्राणां कांतिविस्तारो यत्र) पु० रः धोળो यावनाल.

नक्षत्रगण (नक्षत्राणां गणः) पु० णः नक्षत्रनुं टोળुं.

नक्षत्रचक्र (नक्षत्राणां चक्रं यत्र) क्ली० क्रं. राशिचક્ર. [अमुक नक्षत्रमां थयेलो જન્મ.

नक्षत्रजात (नक्षत्रे तद्विशेषे जातं जन्म) क्ली० तं.

नक्षत्रदर्श (नक्षत्रं पश्यति दृश् अण्) त्रि० शः-र्शी-र्शं. नक्षत्र જોनार. २ જોषी.

नक्षत्रदान (नक्षत्रभेदे दानम्) क्ली० नं. अमुक नक्षत्रमां अपायलुं दान. [चांदो. २ કપૂર.

नक्षत्रनाथ (नक्षत्राणां नाथः) पु० थः १ चंद्र,

नक्षत्रनेमि (नक्षत्रस्य तच्चक्रस्य नेमिरिव) पु० मिः १ ध्रुवतारो. २ विष्णु. ३ चंद्र. ४ કપૂર.

नक्षत्रनेमि (,,) स्त्री० मिः બત્રીस तारावाળुं रेवती नक्षत्र. [चांदो. २ કપૂર.

नक्षत्रप (नक्षत्राणि पाति पा ड) पु० पः १ चंद्र,

नक्षत्रपति (नक्षत्राणां पतिः) पु० तिः उपलो शब्द જુओ.

नक्षत्रभोग (नक्षत्रस्य भोगः) पु० गः राशिचક્રમાં रहेलां नक्षत्रनो એક એક दिवसमां भोग.

'भभोगोऽष्टशती लिप्ता' सूर्यसिद्धान्तः

नक्षत्रमान (नक्षत्रस्य मानम्) क्ली० नं. दिनादिमान.

नक्षत्रमाला (नक्षत्राणां माला) स्त्री० ला. १ नक्षत्रनी हार. २ हाथीनी पंक्ति.

नक्षत्रमालिनी (,,) स्त्री० नी. જાઈ.

नक्षत्रयोग (नक्षत्रभेदे योगः) पु० गः क्रूरग्रह वगेरेनो योग. [क्षायणी अश्विनी वगेरे.

नक्षत्रयोगिनी (नक्षत्र युज् घिनुण्) स्त्री० नी. दा-

नक्षत्रराज (नक्षत्राणां राजा टच्) पु० जः १ चंद्र, चांदो. २ કપૂર. [द्या. ज्योतिर्विद्या.

नक्षत्रविद्या (नक्षत्रादीनां चारज्ञानाय विद्या) स्त्री०

नक्षत्रवीथि (नक्षत्रोपलक्षिता वीथिः) स्त्री० थिः नक्षत्र-चક્રનो भमवानो मार्ग. नक्षत्रपथ, नक्षत्रमार्ग.

नक्षत्रव्यूह (नक्षत्राणां व्यूहः) पु० हः. नक्षत्रनो समूह. [निमित्त आचरेलुं व्रत.

नक्षत्रव्रत (नक्षत्रनिमित्तं व्रतं) क्ली० तं. नक्षत्र-

नक्षत्रसंधि (नक्षत्रयोः संधिः) पु० धिः पूर्व नक्षत्रथी उत्तर नक्षत्रमां चंद्र वगेरे ग्रहोनी गतिરૂપ संક્રांति.

नक्षत्रसाधन (नक्षत्रं साध्यते ज्ञायतेऽनेन) क्ली० नं. ग्रहोनुं नक्षत्रभान साधवामां थतुं એક જાતનું गणित.

नक्षत्रसूचक (नक्षत्राणि शुभाशुभतया सूचयति

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ण्वुल्) पु० कः જ્યોતિષસિદ્ધાંત ના જાણનાર જોષી.

' अविदित्वैव यः शास्त्रं दैवज्ञत्वं प्रपद्यते
स पंक्तिदूषकः पापी ज्ञेयो नक्षत्रसूचकः ' ॥
बृहत्संहिता ॥

नक्षत्रसूचिन् (नक्षत्र सूच् णिनि) पु० ची. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

नक्षत्रामृत ( ) क्ली० तं. વારભેદ.

नक्षत्रिन् (नक्षत्रमस्त्यस्य नियमतया इनि) पु० त्री० १ ચંદ્ર, ચાંદો. २ વિષ્ણુ. ३ કપૂર.

नक्षात्रिय (न क्षात्रियः) त्रि० यः-या-यं. ક્ષત્રિયથી ભિન્ન. [२ કપૂર.

नक्षत्रेश (नक्षत्राणामीशः) पु० शः १ ચંદ્ર, ચાંદો.

नक्षत्रेश्वर (नक्षत्राणामीश्वरः) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જવું.

नख् (भ्वा० पर० सेट् नखति) १ જવું. २ ખસી

नख (नखं छिद्रमत्र) पु० क्ली० खः-खं. નખ. (खाः) वीश સંખ્યાની સંજ્ઞા.

नख (न खन्यते) पु० खः ખંડ, ભાગ, અંશ.

नखकुट्ट (नखं कुट्टति कुट्ट अच्) पु० ट्टः. ચાળંદ, હજામ. [दि. નખથી ખાનાર.

नखखादिन् (नखैः खादति णिनि) त्रि० दी-दिनी-

नखजाह (नखस्य मूलं जाहच्) क्ली० हं. નખનું મૂલ. [રેણી.

नखदारण (नखं दार्यतेऽनेन दृ ल्युट्) क्ली० णं. न-

नखनिकृंतनं (नखं निकृत्यतेऽनेन) क्ली० नं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ નખને કાપે એવું અસ્ત્ર.

नखपद ( ) क्ली० दं. નખનો ઉઝરડો, નખક્ષત.

नखपुष्पी (नखमिव पुष्पमस्याः ङीप्) स्त्री० ष्पी. વનસ્પતિ પૃક્કા. [તોડેલું, નખથી ભાગેલું.

नखभिन्न (नखेन भिन्नं) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. નખથી

नखमुच (नखं मुंचति मुच् क) पु० चः ધનુષ્.

नखंपच (नखं पचति पच् खश् मुम्) त्रि० चः-च्या-चं. નખતાપક.

' कथमप्यभवत्स्मरानलोष्णः स्तनभारो न नखंपचः प्रियस्य ' । माघः ।

नखंपचा (नखं पचति पच् खश् मुम्) स्त्री० चा. રાબડી. યવાગૂ.

नखर (नखं राति रा क) पु० क्ली० रः-रं. નખ.

नखर (न खरः) त्रि० रः-रा-रं. ખરભિન્ન.

नखरजनी (नखो रज्यतेऽनया) स्त्री० नी. મેંદી.

नखरंजनी (नखं रंजयति रंज णिच् ल्यु ङीप्) स्त्री० नी. નરેણી. [१ સિંહ. २ વાઘ. ३ કૂકડો.

नखरायुध (नखर एव आयुधं यस्य) पु० धः

नखरायुध (,,) त्रि० धः-धा-धं. જેને નખરૂપી હથિયાર છે તે.

नखराह्व (नखरमाह्वयति) पु० हः કણેરનું ઝાડ.

नखरी (नखरः पुष्पाकारेणास्त्यस्य अच् ङीष्) स्त्री० री. વનસ્પતિ નખલો. [નખક્ષત.

नखलेखा (नखानां लेखा) स्त्री० खा. નખનો ઝરડો,

नखविलेख (नखस्य विलेखः) पु० खः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ખમાં ઝેર છે એવાં પ્રાણીઓ.

नखविष (नखे विषमस्य) त्रि० षः-षा-षं. જેના ન-

नखविष्किर (नखैर्विकिरति वि कृ क) त्रि० रः रा-रं. નખથી ફાડનાર.

नखवृक्ष (नखश्चासौ वृक्षः च) पु० क्षः નીલવૃક્ષ.

नखव्रण (नखेन कृतं व्रणं) क्ली० णं. નખપદ શબ્દ જુઓ. [२ નાની છીપ.

नखशंख (नख इव शंखः) पु० खः १ નાનો શંખ.

नखशंखक (नख इव शंखकः) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. ક્ષુદ્રશંખ.

नखाघात (नखैराघातः) पु० तः १ નખપદ શબ્દ જુઓ. २ યુદ્ધ વગેરેમાં નખવડે મારવું તે.

' नखाघातः प्रदातव्यो यथा स्थानानि नर्मसु '
कामशास्त्रम्.

नखांक (नखस्य अंकः) पु० कः નખનું ચિહ્ન, નખની નિશાની, નખક્ષત વગેરે.

नखानखि (नखैश्च नखैश्च प्रहृत्य प्रवृत्तं युद्धं) अव्य० खि. સામસામા નખથી થતું યુદ્ધ.

' कचाकचि युद्धमासीत् दन्तादन्ति नखानखि ' ।
महाभारतम्.

नखायुध (नख आयुधमिव यस्य) त्रि० धः-धा-धं, નખ જેને લડવાનું હથીઆર છે તે.

नखालि (नखानामालिरत्र) पु० लिः नखशंख शब्द जुओ.

नखालि (नखानामालिः) स्त्री० लिः નખની પંક્તિ.

नखालु (नख इव आलुः) पु० लुः નીલવૃક્ષ.

नखाशिन् (नखेनाश्नाति) त्रि० शी-शिनी-शि. નખવડે ખાનાર. પેચક. [દ્રવ્ય નખલો.

नखाह्व (नख इति आह्वा यस्य) पु० ह्वः સુગંધિ

नखि (नखति सर्पति नख् इन् णि वा) पु० खिः १ સર્પક. २ સટકી જનાર, ખસી જનાર.

नखिन् (,,) त्रि० खी-खिनी-खि. १ નખવાળું, નોરવાળું. २ મહોટા નખવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નખી (.નખ આકારત્વેનાસ્ત્યસ્ય અચ્ ङीप् ङीप् वा) સ્ત્રી૦ ખી. સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો.

નગ (.ન ગચ્છતિ गम् ड) પુ૦ गः ૧ પર્વત, ડુંગર. ૨ ઝાડ. ૩ સાત સંજ્ઞાની સંખ્યા.

'નગજા નગજા દયિતા દયિતાઃ' । ભટ્ટિઃ।

'નગાહ્વયો નામ નગારિસૂનુઃ'। મહાભારતમ્।

નગકર્ણી (નગ इव कर्ण पत्रमस्या) સ્ત્રી૦ णी. વનસ્પતિ ધોળી ગોકર્ણી. [વનસ્પતિ.

નગગંધા (નગે गंधो यस्याः) સ્ત્રી૦ धा. એક જાતની

નગજ (નગાજ્જાયતે जन् ड) સ્ત્રી૦ जः-जा-जं. પર્વતથી પેદા થનાર. [પાષાણુલતા.

નગજા (નગાજ્જાયતે जन् ड) સ્ત્રી૦ जा. ૧ પાર્વતી. ૨

નગણા ( ) સ્ત્રી૦ णा. વનસ્પતિ કાંગણી.

નગનદી (નગજાતા નદી) સ્ત્રી૦ दी. પર્વતમાંથી નીસરેલી નદી.

'વિશ્રાંતઃ સન્ વ્રજ નગનદીતીરજાતાનિ સિંચન્'

। મેઘદૂતમ્।

નગનંદિની (નગસ્ય નંદિની) સ્ત્રી૦ नी. દુર્ગા, પાર્વતી. [૧ હિમાલય. ૨ ચંદ્ર. ૩ કપૂર.

નગપતિ (નગાનાં પર્વતાનાં વૃક્ષાણાં પતિઃ) પુ૦ तिः

'ભજામસ્ત્વાં ગૌરીં નગપતિકિશોરીમવિરતમ્'

। આનંદલહરી।

નગભિદ્ (નગં भिनत्ति भिद् क्विप्) પુ૦ द्. ૧ ઇંદ્ર. ૨ પાષાણુ ભાંગવાનું એક અસ્ત્ર. [ભેદ.

નગભૂ (નગે भवति भू क्विप्) પુ૦ भूः क्षुद्र પાષાણુ-

નગભૂ (નગાદ્ भवति भू क्विप्) ત્રિ૦ भूः-भूः-भूः. પર્વત થકી હોનાર.

નગભૂ (નગસ્ય भूः) સ્ત્રી૦ भूः પર્વતની ભૂમિ.

નગમૂર્દ્ધન્ (નગસ્ય મૂર્દ્ધા) પુ૦ र्द्धा. પર્વતનું શિખર, ડુંગરનું મથાળું. [૨, નગર.

નગર (નગા इव प्रासादाः सन्त्यत्र र) ક્લી૦ रं. શહેર

'પણ્યક્રિયાદિનિપુણૈશ્ચાતુર્વર્ણ્યજનૈર્યુતમ્।
અનેકજાતિસંબદ્ધં નૈકશિલ્પિસમાકુલમ્।
સર્વદૈવતસંબદ્ધં નગરં ત્વભિધીયતે' ॥

નગરકીર્તન (નગરે [હરેઃ] कीर्तनं) ક્લી૦ नं. શહેરમાં ભટકી હરિનું કીર્તન કરવું.

નગરઘાત (નગરં हंति अमनुष्यकर्तृकत्वेन टकं वा धिन्वा अण् उपस०) પુ૦ तः હાથી, હસ્તી.

નગરમર્દિન્ (નગરં मृद्नाति मृद् णिनि) પુ૦ दीं. ગાંડો હાથી, મત્ત ગજ. [રીઆમ રસ્તો.

નગરમાર્ગ (નગરસ્ય માર્ગઃ) પુ૦ र्गः રાજમાર્ગ, સ-

નગરંધ્રકર (નગરસ્ય क्रौंचस्य रंध्रं करोति) પુ૦ रः કાર્તિકસ્વામી, કાર્તિકેય.

નગરાધ્યક્ષ (નગરે રાજ્ઞા નિયોજિતઃ અધ્યક્ષઃ) પુ૦ क्षः. નગરની રક્ષા માટે રાજાએ નીમેલો અધ્યક્ષ.

'નિક્ષિપ્તૌ નગરાધ્યક્ષૌ શેષાઃ સર્વે વિનિર્ગતાઃ'

હરિવંશમ્.

નગરી (નગર ङीप्) સ્ત્રી૦ री. શહેર, નગર.

નગરીકાક (નગર્યાં काक इव) પુ૦ कः. બગલો.

નગરીય (નગરે भवः छ) ત્રિ૦ यः-या-यं. નગરમાં હોનાર, નગરમાં થનાર.

નગરોત્થ (નગરાદુત્તિષ્ઠતિ उत् स्था क) ત્રિ૦ त्थः-त्था-त्थं નગરમાં ઉત્પન્ન થનાર.

નગરોત્થા (,, टाप्) સ્ત્રી૦ त्था. નાગરમોથનું ઝાડ.

નગરોપાંત (નગરસ્ય उपांतम्) ક્લી૦ तं. શહેરની પાસેનું ગામ, પરું, શાખાનગર.

નગરૌષધિ (નગરજાતા ओषधिः) સ્ત્રી૦ धिः કેળનું ઝાડ, કદળી. [શબ્દ જુઓ.

નગરૌષધી (નગરજાતા ओषधी) સ્ત્રી૦ धी. ઉપલેટ

નગવત્ (નગ मतुप्) ત્રિ૦ वान्-वती-वत्. ૧ પર્વતવાળું. ૨ ઝાડ વાળું. [દરો.

નગાટન (નગે વૃક્ષે अटनमस्य) પુ૦ नः વાનર, વાં-

નગાટન (નગે વૃક્ષે પર્વતે વા अटनं) ક્લી૦ नं. ૧ પર્વતમાં આથડવું. ૨ વૃક્ષ ઉપર ભટકવું.

નગાટની (નગાટન ङीष्) સ્ત્રી૦ नी. વાંદરી.

નગાધિપ (નગાના मधिपः) પુ૦ पः ૧ હિમાલય. ૨ સુમેરુ.

નગાધિરાજઃ (નગાનામધિરાજા) પુ૦ जः હિમાલય.

'હિમાલયો નામ નગાધિરાજઃ'। કુમારસંભવમ્।

નગાશ્રય (નગાનામાશ્રયઃ) પુ૦ यः પર્વતનો આશ્રય. [હસ્તિકંદ.

નગાશ્રય (નગે આશ્રયઃ यस्य) પુ૦ यः વનસ્પતિ,

નગારિ (નગાનામરિઃ) પુ૦ रिः ઇંદ્ર.

'નગાહ્વયો નામ નગારિસૂનુઃ' બાલભારતમ્.

નગેંદ્ર (નગ इंद्र श्रेष्ठत्वात्) પુ૦ द्रः ૧ હિમાલય. ૨ સર્વથી શ્રેષ્ઠ પર્વત. [ચાર. ૨ ઝાડની ઉંચાઈ.

નગોચ્છ્રાય (નગસ્ય उच्छ्रायः) પુ૦ यः પર્વતની ઊં-

નગૌકસ્ (નગः પર્વતः વૃક્ષો वा ओको निवासस्थानमस्य) પુ૦ काः ૧ પંખી, પક્ષી, ૨ સિંહ. ૩ શંરભ. ૪ કાગડો.

નગૌકસ્ (,,) ત્રિ૦ काः-काः-कः ૧ પર્વતમાં જેનું રહેઠાણ હોય છે તે. ૨ વૃક્ષ ઉપર જેનો વાસ હોય છે તે. [રહિત, દિગંબર.

નગ્ન (नज् क्त) ત્રિ૦ ग्नः-ग्ना-ग्नं. નાગું, વિવસ્ત્ર, વસ્ત્ર-

'ન નગ્નાં સ્ત્રિયમીક્ષેત પુરુષં વા કદાચન।

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नोच्छिष्टं संविशेत् नित्यं न नग्नः स्नानमाचरेत् ' ॥
कूर्मपुराणम्.

नग्न (नज् क्त) पु० ग्नः १ કષાયવસ્ત્ર ધારણ કરનાર. २ કૌપીન વસ્ત્રથી આચ્છાદિત, અને કચ્છ વિનાનો દિગંબર જૈન. [દિગંબર.

नग्नक (,, स्वार्थे क) पु० कः નાગો સાધુ,

नग्नक (,,) त्रि० कः-का-कं. નાગું.

नग्नङ्करण (अनग्नः नग्नः क्रियतेऽनेन कृ ल्युन् मुम्) क्ली० णं. નાગું કરવું તે. [એક રાજા.

नग्नजित् ( ) पु० त्-द्. તે નામનો

नग्नता (नग्नस्य भावः) स्त्री० ता. નાગાપણું.

नग्नत्व (नग्नस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' अवश्यंभाविनो भावा भवन्ति महतामपि ।
नग्नत्वं नीलकण्ठस्य महाहिशयनं हरेः ।
हितोपदेशः ।

नग्नमुषित (मुषितो नग्नः) त्रि० नः-ना-नं. ધન વગેરે ચોરાવાથી નાગો થઇ ગયેલો.

नग्नहु (नग्नं ह्वयति सेवनात् ह्वे कु) पु० हुः ભય કાઢતી વેળા તેમાં નાખવાની એક જાતની ઔષધિ.

नग्नहू (,, हू कू) पु० कूः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

नग्नाट (नग्न एवाटति अट् अच्) पु० टः १ મુક્તકચ્છ, દિગંબર, નાગો. २ નાગો કરનાર.

नग्नारक (नग्नार क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

नग्निका (नग्ना कन्) स्त्री० का. રજોદર્શન જેને પ્રાપ્ત નથી થયું એવી સ્ત્રી.

नग्नीकरण (नग्न च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. નાગું કરવું, નગ્ન કરવું. [કરેલું, નગ્ન કરેલું.

नग्नीकृत (नग्न च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. નાગું

नघमार (नघं मारयति मृ णिच् अण्) पु० रः કુષ્ટરોગ, કોઢ.

नघुष (नहुष पृषो०) पु० षः નહુષ રાજા.

नङ्ग (नं वंथं गच्छति) पु० गः ભર, ઉપપતિ.

नचिकेतस् ( ) पु० ताः १ અગ્નિ. २ વાજશ્રવસ ઋષિનો પુત્ર. ૩ ચિત્રાનું ઝાડ.

' उशन् ह वै वाजश्रवसः सर्ववेदसं ददौ
तस्य ह नचिकेता नाम पुत्र आस ' ।
कठोपनिषद् ।

नचिर (न चिर) अचिर શબ્દ જુઓ.

नज् (भ्वा० आत्मं० सेट् नजते) लज्जित થવું. શરમાઇ જવું.

नञ् (न अच्) अव्य० ञ्. નિષેધવડે ૧ સ્વરૂપાર્થ, ૨ અતિક્રમ, ૩ ધર્મદર્થ, ૪ સદૃશપણું બતાવનાર અવ્યય.

' द्वौ नञौ प्रकृतमर्थं गमयतः '

नट् (भ्वा० पर० सेट् नटति) १ નાચવું, નૃત્ય કરવું. २ નીચે પડવું, પ્રકાશવું. [જુઓ.

नट् (चुरा० उभय० सेट् नाटयति-ते) ઉપલો શબ્દ

' स्फटिककटकभूमिर्नाटयत्येष शैलः ' माघः

नट (नम् डट नट् अच् वा) पु० टः १ નટ, નટવો. २ બજાણીઓ. ૩ નાચ કરનાર, નર્તક. ४ શોનાકવૃક્ષ. ५ વર્ણસંકરની એક જાતિ. ६ અશોકવૃક્ષ. ७ એક જાતનો ક્ષત્રિય. ८ એક જાતનું તૃણ.

नटकमेलक ( ) क्ली० कं. હાસ્યરસપ્રધાન દૃશ્ય કાવ્યનો એક ભેદ.

नटचर्या (नटस्य चर्या) स्त्री० र्या. નટનું કૃત્ય.

नटता (नटस्य भावः कर्म वा) स्त्री० ता. १ નટપણું. २ નટનું કામ, નટવાઇ. [બ્દ જુઓ.

नटत्व (नटस्य भावः कर्म वा) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-

नटन (नट् ल्युट्) क्ली० नं. નાચ, નૃત્ય, નાચવું તે.

नटनारायण ( ) पु० णः દીપક અને મેઘરાગથી મિશ્રિત એક રાગ.

नटपर्ण ( ) क्ली० र्णं. ત્વચા, છાલ, ચર્મ.

नटभूषण (नटान् भूषयति भूष् ल्युट्) क्ली० णं. હડતાળ. [લો શબ્દ જુઓ.

नटमंडन (नटान् मंडयति मंड ल्युट्) क्ली० नं. ઉપ-

नटवर (नटेषु वरः) पु० रः નૃત્ય કરનારામાં ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ નૃત્ય કરનાર.

नटश्रेष्ठ (नटेषु श्रेष्ठः) पु० ष्ठः ઉમદા નાચ કરનારો.

नटसंज्ञक (नटस्य सम्यक् ज्ञानं यस्मात् कप्) पु० कः હડતાળ.

नटसंज्ञक (नटेति शब्द संज्ञा यस्य) कप्) पु० कः १ નટ, નટવો. २ બજાણીઓ. ૩ નર્તક.

नटसूत्र (नटस्य तत्कृत्यस्य ज्ञापकं सूत्रं) क्ली० त्रं. શિલાલીએ રચેલું નટશાસ્ત્ર.

' पाराशर्यशिलालिभ्यां भिक्षुनटसूत्रयोः ' । पा० ।

नटांतिका (नटस्य तत्कृत्यस्य अंतो यस्याः कप्) स्त्री० का. લાજ, લજ્જા, શરમ.

नटांधिका ( ) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

नटी (नट ङीष्) स्त्री० टी. १ નટની સ્ત્રી, નટડી. २ એક જાતની સુગંધિ વનસ્પતિ. ૩ વેશ્યા, નાચનારી સ્ત્રી. ४ વ્રાત્ય ક્ષત્રિયની સ્ત્રી. ५ નાટકમાં સૂત્રધારની સ્ત્રી. ६ તે નામની એક રાગિણી.

नटेश्वर (नटस्य ईश्वरः) पु० रः મહાદેવ, શિવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नड्या (नडानां समूहः य) स्त्री० ज्या. नटनो समूह.
नड् (चुरा० उभ० सेट् नाडयति-ते) १ पडवुं. २ नीचे पडवुं.
नड (नल् अच्) पु० डः १ गोत्रप्रवर्त्तक ते नामनो એક ऋषि. २ એક જાતનું તૃણ,
नडक (नड कन्) क्ली० कं. બે ખભાની વચ્ચે એક નળી જેવું હાડકું.
' हृदयं जिह्वा क्रोडं सव्यसक्थि पूर्वनडकम् '।
' दक्षिणसक्थि पूर्वनडकम् ' । काल्या० ।
नडकीय (नडाः संत्यत्र छकुक्) त्रि० यः-या-यं. જ્યાં પુષ્કળ નલતૃણ હોય છે એવું ક્ષેત્ર વગેરે.
नडप्राय (नडः प्रायेण यत्र) त्रि० यः-या-यं. જ્યાં પુષ્કળ નલતૃણ હોય છે એવું ક્ષેત્ર વગેરે.
नडभक्त (नडस्य विषयो देशः भक्त ल्) क्ली० क्तं. નડયુક્ત દેશ. [માછલું.
नडमीन (नडस्थितो मीनः) पु० नः. એક જાતનું
नडश (नड अस्तर्थे श) त्रि० शः-शा-शं. નલતૃણયુક્ત. [સમુદાય.
नडसंहति (नडानां संहतिः) स्त्री० तिः. નલ તૃણનો
नडह (नड हन् ड) त्रि० हः-हा-हं. २મણીય.
नड्या (नडानां समूहः य) स्त्री० ज्या. નલતૃણનો સમુદાય. [તૃણ હોય છે તે ઠેકાણું.
नड्वत् (नड् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જ્યાં નલ-
नड्वल (नडाः प्रायेण संत्यत्र ड्वलच्) त्रि० लः-ला-लं. જ્યાં ઘણું નલતૃણ હોય છે તે દેશ.
नड्वला (नड्वल टाप्) स्त्री० ला. વૈરાજ મનુની પત્ની.
नड्वाभू ( ) स्त्री० भूः નડતૃણથી બાંધેલું ઘર. [વાંકું.
नत (नम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નમ્ર, નમેલું. २ ' नतभ्रुवो नव्यजनापनेयः ' । उद्भटः ।
नत (नम् क्त) क्ली० तं. १ નગર. २ નગરમૂલ. ३ જ્યોતિઃશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ નતાંશ. ४ નશોતર. ५ ચીમળાયેલું પુષ્પ. ६ ધનુઃકલા.
नतद्रुम (नित्यकर्म०) पु० मः એક જાતનું ઝાડ.
नतनाडिका (नता नाडिका यस्याम्) स्त्री० का. બે પ્રહર પછી અથવા મધ્યરાત્રિના લગભગ જન્મકાલની ઘટિકા. [ચીબું, ચપટા નાકવાળું.
नतनासिक (नता नासिका यस्य) त्रि० कः-का-कं.
नतभागः (नतो भागः) पु० गः ખમધ્યથી તે ગ્રહસુધીનું અંતર. નતાંશ. [ગવાળું.
नतांग (नतमंगमस्य) त्रि० गः-गी-गं. નમેલા અં-
' नतांगी मातंगी रुचिरगतिभंगी भगवती ।
सती शंभोरंभोरुहचटुलचक्षुर्विजयते ' ।
आनन्दलहरी ।
नतांगी (नतमंगमस्याः ङीप्) स्त्री० गी. નારી, સ્ત્રી..
नति (नम् क्तिन्) स्त्री० तिः નમવું, નમન. २ વાંકું વળવું.
' त्रिकोणमथ षट्कोणमर्द्धचंद्रं प्रदक्षिणं ।
दंडमष्टांगमुग्रं च सप्तधा नतिलक्षणम् ' "कालीपु०"
नत्यूह (नंति युक्तः ऊहः गतिरस्य) पु० हः दात्यूह. શબ્દ જુઓ. [કરવો. २ પ્રકાશવું.
नद् (भ्वा० पर० सेट् नदति) नाद કરવો, શબ્દ
नद् (चुरा० पर० सेट् नादयति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
नद् (भ्वा० पर० सेट् नंदति) आनंद પામવું, संतोष પામવું. आ (आनंदति) सुખ પામવું, आनंद પામવું; अभि (अभिनंदति) ઇચ્છવું, કબુલ કરવું, , સ્વીકારવું, વખાણવું; प्रति (प्रतिनंदति) આભારવાળા થવું.
नद (नदति शब्दायते तच्) पु० दः शोण, सिंधु, भैरव, द्राभेद्र, ब्रह्मपुत्र વગેરેમાંથી પ્રત્યેક. २ સમુદ્ર.
नदत् (नद् शतृ) त्रि० दन्-दती-दत्. શબ્દ કરતું, નાદ કરતું. [આનંદ, હર્ષ.
नदथु (नद् अथुच्) पु० थुः १ બળદનો નાદ. २ ' निनदमिव नदथुमिवाग्नेर्ज्वलन उपशृणोति ' । छा० उ० ।
नदनु (नद् अनु) पु० नुः १ સિંહ. २ મેઘ. ३ શબ્દ. ४ નાગરમોથ. [વિનાનું, ભયશૂન્ય, નિર્ભય.
नदर (नास्ति हरो भयं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ભય
नदराज (नदेषु राजते राज् टच्) पु० जः સમુદ્ર, દરિયો.
प्रथमं प्रबुद्धनदराजसुतावदनेंदुनेव तुहिनद्युतिना ' ।
माघः । *
नदाल (नदं आल) पु० लः ભાગ્યવાળું, ભાગ્યયુક્ત, ભાગ્યશાલી.
नदी (नद् अच् ङीप्) स्त्री० दी. ગંગા વગેરે નદી.
' यथा नद्यः स्यन्दमानाः समुद्रेऽस्तं गच्छन्ति नामरूपे विहाय ' । मुण्डकोपनिषद् ।
नदीकांत (नदी कान्ता यस्य) पु० तः १ સમુદ્ર. २ જલવેતસ, પાણીમાં ઉગતી નેતર. ३ નગોડનું ઝાડ.
नदीकांता (नदी कांता यस्याः) स्त्री० ता. १ વનસ્પતિ લઘુ કારેલી. २ કાંગ. ३ જાંબૂડો. ४ વેલો.
नदीकूल (नद्याः कूलं) क्ली० लं. નદીનું તીર.
नदीकूलप्रिय (नदीकूलं प्रियमस्य) क्ली० यं. જલવેતસ, પાણીમાં ઉગતી નેતર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નદીજ (નદ્યાઃ તત્સમીપે જાયતે જન્ ડ) પુ૦ જઃ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ. ૨ હિજ્જલવૃક્ષ. ૩ થાવનાલ.

નદીજ (,, ,,) ક્લી૦ જં. સ્રોતોંજન.

નદીજ (નદ્યા જાયતે) પુ૦ જઃ ભીષ્મપિતામહ.

નદીજ (નદ્યાં નદ્યા વા જાયતે જન્ ડ) ત્રિ૦ જઃ-જા-જં. નદીમાં પેદા થનાર, નદીથી ઉત્પન્ન થનાર. [૫૨ ઉતરવાનો ઘાટ.

નદીતરસ્થાન (નદ્યાં તરસ્થાનમ્) ક્લી૦ નં. નદીઉ-

નદીધર (નદીં ધરતિ ધૃ અચ્) પુ૦ રઃ ગંગાધર, શિવ.

નદીન (નદ્યા ઈનઃ) પુ૦ નઃ ૧ સમુદ્ર. ૨ વરુણ. ' નદીનઃ પર્યેતે પરમપદવીનઃ પ્રભવતિ । ' કર્પૂરસ્તવઃ ।

નદીન (ન દીનઃ) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. દીન નહિ એવું, દીનભિન્ન. [કડવો વઘો.

નદીનિષ્પાવ (નદીસમીપે જાતઃ નિષ્પાવઃ) પુ૦ વઃ

નદીપતિ (નદ્યાઃ પતિઃ) પુ૦ તિઃ ૧ સમુદ્ર. ૨ વરુણ.

નદીભવ (નદ્યાં ભવતિ ભૂ અચ્) ક્લી૦ વં. સૈંધવ.

નદીભવ (નદી ભૂ અચ્) ત્રિ૦ વઃ-વા-વં. નદીમાં હોનાર.

નદીમાતૃક (નદી માતેવ પોષિકાઽસ્ય કપ્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. નદીના જલવડે જે દેશમાં ધાન્ય પેદા થાય છે તે દેશ.

નદીમુખ (નદ્યા મુખં) ક્લી૦ ખં. નદીનું મોં.

નદીમુખ (નદી મુખમિવ નિઃસરણમાર્ગઃ) ક્લી૦ ખં. નદીરૂપે સમુદ્રનું વધેલું જલ નીકળવાનો માર્ગ. ' વૃદ્ધૌ નદીમુખેનૈવ પ્રસ્થાનં લવણાંભસઃ ' । રઘુવંશમ્ ।

નદીરય (નદ્યા રયઃ) પુ૦ યઃ ૧ નદીનો પ્રવાહ. ૨ નદીની ગતિ. ૩ નદીનું વહેવું. ૪ નદીનો વેગ.

નદીવંક (નદ્યા વંકઃ) પુ૦ કઃ નદીનોવાંક, નદીનો ફાંટો. [ઉપર ઉગેલો વડલો.

નદીવટ. (નદ્યાં તત્સમીપે જાતો વટઃ) પુ૦ ટઃ નદી

નદીવેગ (નદ્યા વેગઃ) પુ૦ ગઃ નદીરય શબ્દ જુઓ.

નદીવેલા (નદ્યા વેલા) સ્ત્રી૦ લા. નદીરય શબ્દ જુઓ.

નદીષ્ણ (નદ્યાં સ્નાતું જાનાતિ સ્ના ક) ત્રિ૦ ષ્ણઃ-ષ્ણા-ષ્ણં. ૧ નદીમાં તરવાનું જાણનાર. ૨ નદીમાં સ્નાન કરનાર. [અર્જુનસાદડાનું ઝાડ.

નદીસર્જ (નદ્યા સૃજ્યતેઽસૌ સૃજ્ અપ્) પુ૦ જઃ

નદેયી ( ) સ્ત્રી૦ યી. એક જાતની વનસ્પતિ. નાદેયી.

નદ્ધ (નહ્ ક્ત) ત્રિ૦ દ્ધઃ-દ્ધા-દ્ધં. બાંધેલું, બદ્ધ. ' ખર્જૂરી સ્કન્ધનદ્ધાનામ્ ' । રઘુઃ ।

નદ્ધી (નદ્ધતેઽનયા નહ્ ષ્ટ્રન્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ દ્ધી. ચામડાની દોરી.

નદ્યામ્ર (નદ્યા આમ્ર ઇવ) પુ૦ મ્રઃ એક જાતનું ઝાડ.

નદ્યાવર્તક (નદી આ વૃત્ ણ્વુલ્) પુ૦ કઃ જ્યોતિસ્શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક જાતનો યાત્રાયોગ. નદ્યાવર્તક.

નદ્યુત્સૃષ્ટ (નદ્યા ઉત્સૃષ્ટં સ્થાનં) ક્લી૦ ષ્ટં. નદીના જલે ત્યાગ કરેલી જમીન.

નનંદૃ (ન નંદતિ તુષ્યતિ કૃતાયામપિ સેવાયાં નંદ્ ઋન્) સ્ત્રી૦ દા. નણંદ. [જુઓ.

નનાંદૃ (,,) સ્ત્રી૦ દા. ઉપલો શબ્દ.

નનુ (નુદ્ ડુ) અવ્ય૦ નુ. ૧ પ્રશ્ન, ૨ અવધારણ, ૩ પરવાનગી, ૪ વિનય, ૫ આમંત્રણ, ૬ અનુનય, ૭ પરકૃતિ, ૮ અધિકાર, ૯ સંભ્રમ, ૧૦ આક્ષેપ, ૧૧ પ્રત્યુપકાર, અને ૧૨ વાક્યારંભ બતાવનાર અવ્યય. ' નનુ અચેતનાન્યેવ વૃશ્ચિકશરીરાણિ અચેતનાનાં ચ ગોમયાદીનાં કાર્યાણીતિ ઉચ્યતે ' શાંકરભાષ્યમ્.

નનુચ (નનુ ચ) અવ્ય૦ ચ. વિરોધોક્તિ બતાવનાર અવ્યય.

નંતવ્ય (નમ્ તવ્યચ્) ત્રિ૦ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. નમવા યોગ્ય, પ્રમાણ કરવા લાયક. નમનીય.

નંદ (નંદ્ ઘઞ્) પુ૦ દઃ ૧ આનંદ, હર્ષ. ૨ આનંદાત્મક પરમેશ્વર.

નંદ (નંદ્ અચ્) પુ૦ દઃ ૧ દેડકો. ૨ તે નામનો એક ક્ષત્રિય રાજા. ૩ નવ સંખ્યાયુક્ત. ૪ કુબેરનો તે નામનો એક અનુચર. ૫ એક જાતનું મૃદંગ. ૬ વસુદેવની પુત્રી ભદ્રિરાને પેટે પેદા થયેલો પુત્ર. ૭ ક્રૌંચદ્વીપમાંહેલો તે નામનો એક પર્વત. ૮ એક જાતનો વેણુ. ૯ તે નામનો વ્રજનો એક ગોવાળીયો. ૧૦ યજ્ઞેશ્વરનો તે નામનો એક અનુચર.

નંદક (નંદયતિ નંદ્ ણ્વુલ્) પુ૦ કઃ ૧ વિષ્ણુનું ત્રિધામય ખડ્ગ. ૨ દેડકો. ૩ ખડ્ગ. ૪ વ્રજમાંહેલો તે નામનો ગોવાળીયો. ૫ નાગભેદ. ૬ તે નામનો કુબેરનો અનુચર. ૭ ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર. [૨ કુલપાલક.

નંદક (નંદ્ ણ્વુલ્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ૧ આનંદકારક.

નંદક (નંદ સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ ૧ આનંદ, હર્ષ. ૨ ઉત્સાહ. [પિપ્પલી.

નંદકિ (નંદ્ ઇન્ કુક્) સ્ત્રી૦ કિઃ તીખી પીપર.

નંદકિન્ (નંદકો વિદ્યામયોઽસિરસ્ય) પુ૦ કી. વિષ્ણુ.

નંદગોપિતા (નંદાય હર્ષાય ગોપિતા) સ્ત્રી૦ તા. વન-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રૂપતિ રાજના.

नंदथु (नंद् अथुच्) पु० थुः આનંદ, હર્ષ.
'यस्यासौ तस्य नन्दथुः' भट्टिः

नंदन (नंदयति नंद् ल्यु) पु० नः १ પુત્ર. ૨ દેવકો. ૩ વિષ્ણુ. ૪ સરલ, દેવદાર. ૫ રાતો સુરમો. ૬ કુંકુમાગુરુચંદન. ૭ સાઠ સંવત્સર પૈકી છપ્પનમું સંવત્સર. ૮ તે નામનો એક પર્વત.

नंदन (,, ,,) क्ली० नं. ઇંદ્રનો તે નામનો એક બાગ. ૨ તે નામનો નગણ, જગણ, ભગણ, જગણ, રગણ, રગણ (⏑⏑⏑, ⏑–⏑,–⏑⏑, ⏑–⏑,–⏑–,–⏑–) એ પ્રકારે અઢાર અક્ષરનો છંદ.
'पुरीमवस्कन्द लुनीहि नन्दनं मुषाण रत्नानि हरामराङ्गनाः' । माघः ।

नंदन (नंद् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. આનંદકારક, હર્ષ આપનાર. [ચંદન.

नंदनज (नंदनवने जायते जन् ड) क्ली० जं. હરિ-

नंदनज (नंदनाज्जायते जन् ड) पु० जः श्रीकृष्ण.

नंदनंदन (नंदस्य नंदनः) पु० नः श्रीकृष्ण.

नंदनंदिनी (नंदस्य नंदिनी) स्त्री० नी. १ દુર્ગા, પાર્વતી. ૨ યોગમાયા.

नंदनमाला (नंदनी माला) स्त्री० ला. માલાભેદ.

नंदंत (नंद् झच्) पु० तः १ પુત્ર, દીકરો. ૨ મિત્ર. ૩ રાજપુત્ર.

नंदपाल (नदं हर्षं पालयति) पु० लः વરુણ.

नंदत्री ( ) स्त्री० त्री. દુર્ગા, યોગમાયા.

नंदयत् (नंद् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. આનંદકારક.

नंदयंत (नंद् झच्) पु० तः પુત્ર, દીકરો.

नंदा (नंदयति नंद् अच्) स्त्री० दा. १ દુર્ગા. ૨ પાણીનું માટલું. ૩ પડવો, અગીઆરસ અને છઠમાંથી પ્રત્યેક તિથિ. ૪ નણંદ. ૫ સંવત્ સંક્રાંતિ ભેદ. ૬ તે નામની એક નદી.
'नन्दा भद्रा जया रिक्ता पूर्णा च प्रतिपत् क्रमात्'। ज्यो० त०।

नंदात्मज (नंदस्यात्मजः) पु० जः श्रीकृष्ण.

नंदात्मजा (नंदस्यात्मजा) स्त्री० जा. યોગમાયા.

नंदापुराण (नंदां देवीमधिकृत्य पुराणं) क्ली० णं. દેવીપુરાણ કે જે એક ઉપપુરાણમાં ગણાય છે.

नंदि (नंद् इन्) पु० दिः १ પરમેશ્વર. ૨ વિષ્ણુ. ૩ નંદિકેશ્વર નામનો મહાદેવનો પાર્ષદચર, ૪ મહાદેવ. ૫ ઘૂતનું એક અંગ. ૬ આનંદ.

नंदि (नंद् इन्) क्ली० दि. ઘૂતનું એક અંગ.

नंदिक (नंदो हेतुतयास्त्यस्य ठन्) पु० कः नंदीवृक्ष. [૨ ઉત્સાહ.

नंदिक (नंदि स्वार्थे क) पु० कः ૧ આનંદ, ખુશી.

नंदिका (नंदि स्वार्थे क) स्त्री० का. ૧ ઇંદ્રનું ક્રીડાસ્થાન. ૨ પાણીનું માટલું. ૩ પડવો, અગીઆરસ અને છઠમાંથી પ્રત્યેક તિથિ.

नंदिकावर्त (नंदिका आवृत् ण्वुल्) पु० र्तः એક જાતનો મણિ. [તીર્થ.

नंदिकुंड (नंदिकृतं कुंडं) क्ली० डं. તે નામનું એક

नंदिकेश्वर (नंदिक ईश्वर इव) पु० रः ૧ તે નામનો શિવનો એક પાર્ષદચર. ૨ નંદિકેશ્વરે કરેલ શિવધર્મ નામનું એક ઉપપુરાણ.
'चतुर्थं शिवधर्माख्यं साक्षान्नन्दीशभाषितम्'
। कूर्मपुराणम् ।

नंदिघोष (नंदियुक्तः घोषः) पु० षः આનંદનો અવાજ.

नंदितरु (नंद्याख्यः तरुः) पु० रुः ધવવૃક્ષ.

नंदितूर्य (नंदिप्रियं तूर्यं) क्ली० र्यं. એક જાતનું વાદ્ય. [કા, આનંદી.

नंदिन् (नंदते नंद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. હર્ષયु-

नंदिन् (नंद् णिनि) पु० दी. ૧ શિવનો તે નામનો એક દ્વારપાલ. ૨ તે નામનો એક મુનિ. ૩ શિવનો તે નામનો એક ગણ. ૪ વિષ્ણુ. ૫ ધવવૃક્ષ. ૬ ગદેભાંડવૃક્ષ. ૭ વનસ્પતિ ધોળો અધાડો.

नंदिनी (नंदिन् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ દુર્ગા. ૨ ગંગા. ૩ નણંદ. ૪ વસિષ્ઠની ગાય. ૫ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય રેણુકા. ૬ કન્યા. ૭ વ્યાડિની માતા. ૮ તેર અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છંદ.
'तेषां वधूस्त्वमसि नन्दिनि पार्थिवानां ।
येषां कुलेषु सविता च गुरुर्वयं च' ॥
उत्तररामचरितम् ॥

नंदिनीतनय (नंदिन्याः तनयः) पु० यः સંગ્રહકાર વ્યાડિમુનિ. [મનું એક ઉપપુરાણ.

नंदिपुराण (नंदिना प्रोक्तं पुराणं) क्ली० णं. તે ना-

नंदिमुख ( ) पु० खः એક જાતનું પક્ષી.

नंदिमुख (नंदी मुखे यस्य) पु० खः મહાદેવ.

नंदिवर्द्धन (नंदिमानंदं वर्द्धयति) पु० नः ૧ શિવ. ૨ મિત્ર. ૩ પુત્ર. ૪ પક્ષનો અંત–પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યા. [જાતનું માછલું.

नंदिवारलक (नंदि वार् अल् ण्वुल्) पु० कः એક

नंदिवृक्ष (नंद्याख्यः वृक्षः) पु० क्षः એક જાતનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नंदिवेग ( ) पु० गः कलियुगीय पुरुषाधम राज्ञ.
नंदी (नंद् अच् डीप्) स्त्री० दी. १ ईंद्रनो भाग. २ दुर्गा. [पुरुष.
नंदीट (.) पु० टः -माथे तालवाळो
नंदीमुखी (नंद्या मुखमस्याः) स्त्री० स्त्री. तंद्रा.
नंदीवृक्ष ( ) पु० क्षः એક જાતનું ઝાડ, વનસ્પતિ સાગરગોટી, માતુલુંગ.
नंदीश (नन्देः ईशः) पु० शः भहादेव, शिव.
नंदीश (नंदी ईश इव) पु० शः १ शिवनो એક ભમસ્વચર. २ તે નામનો એક તાલ.
नंदीश्वर (नंदिः ईश्वरः) पु० रः १ शिव. २ तालभेद. ३ शिवगणनो अधिपति.
नंदीसरस् ( ) क्ली० रः ઈંદ્રના બાગમાંહેનું એક સરોવર.
नंद्यावर्त (नंद्या आवर्तो यत्र) पु० तः १ तगरवृक्ष. २ એક જાતનું માછલું. ३ એક જાતનું ગૃહ.
नपराजित् (न पराजीयते परा जि क्विप्) त्. द्. भहादेव.
नपात् (न पाति पा शतृ, नञ्जाडिल्लादिना पानञः प्रकृतिभावः) त्रि० त्-त्-त्. १ रक्षण न કરનાર.
"नपातो दुर्ग्रहस्य मे'। ऋग्वेदः।
२ पुत्र. 'मनोर्नपातो अयसो दधन्विरे' ऋग्वेदः।
नपात (नास्ति पातो यत्र) पु० तः देवयान भार्ग, स्वर्गनो भार्ग.
नपुंसक (न स्त्रीपुंसौ) पु० क्ली० कः-कं. १ नामर्द, पुरुष वा स्त्रीना गुह्यांगविनानो. २ नपुंसकजाति.
नप्तृ (न पतत्यनेन पत् तृच्) पु० सा. १ दीकराનો दीकरो. २ दीकरीनो दीकरो.
नप्तृका (नप्तृ संज्ञायां कन्) स्त्री० का. १ એક જાતનું પંખી. २ એક જાતની ઓષધિ. ३ गडुचि. का, गळो. [पुत्रीनी पुत्री.
नप्त्री (नप्तृ डीप्) स्त्री० प्त्री. १ पुत्रनी पुत्री. २
नभ् (भ्वा० आत्म० सेट् नभते) ઠાર मारवुं, मारी-नांખવું, હિંસા કરવી.
नभ (नभ् अच्) त्रि० भः-भा-भं. १ हिंसક, हिंसा-કરનાર. २ ઠાર मारनार
नभ (नभ् अच्) क्ली० भं. आકાશ.
नभ („ „) पु० भः १ श्रावणभास. २ सप्तार्पिभेद. ३ नलराજાનો पुत्र. ४ स्वारोચિष भनुनो पुत्र.
नभःक्रांतिन् (नभः क्रांतमनेन इनि) पु० ती. सिंह.
नभःप्राण (नभसः प्राण इव) पु० णः वायु, पवन, वा.
नभःसद् (नभसि सीदति सद् क्विप्) पु० त्-द्. देव, सुर.
नभःसरित् (नभसः सरित्) स्त्री० त्. गंगा.
नभःस्थ (नभसि तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ आકાશનું. २ આકાશમાં રહેનાર.
नभःस्थल (नभः स्थलमिव यस्य) पु० लः भहादेव. [આકાશમાં રહેલું.
नभःस्थित (नभसि स्थितः) त्रि० तः-ता-तं. आ-
नभःस्थित (नभस् स्था क्त) पु० तः नरકविशेष.
नभःस्पृश् (नभः स्पृशति स्पृश् क्विप्) त्रि० क्-ग्. આકાશને અડકનાર. [नामनो એક પુત્र.
नभग (नभ गम् ड) पु० गः वैवस्वत भनुनो तो
नभग (नभे गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. आ-કાશમાં જનાર.
नभग (नास्ति भगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. भाग्य-हीन, अभागीयुं, કમનસીબ.
नभश्चक्षुस् (नभसश्चक्षुरिव प्रकाशत्वात्) पु० क्षुः १ सूर्य, सूरજ. २ આંકડાનું ઝાડ.
नभश्चमस (नभश्चमस इव) पु० सः १ चंद्र, चांदो. २ चित्रापूष. ३ ઇંદ્રજાલ. ४ કપૂર.
नभश्चर (नभसि चरति चर् ट) त्रि० रः-रा-रं. આકાશમાં ચાલનાર (પક્ષી, દેવ, ગંધર્વ, ગ્રહ વગેરે).
'निकामतप्ता द्विविधेन वह्निना नभश्चरेणेन्धनसंभृतेन च'। कुमारसंभवम्।
नभश्चर (नभसि चरति चर् ट) पु० रः १ पंખी. २ देव. ३ विद्याधर. ४ भेघ. ५ ग्रह. ६ नागरमोथ.
नभस् (नह्यते मेघैः नह् असुन्) क्ली० भः आકાશ.
नभस् („) पु० भाः १ श्रावणभास. २ पीडदानी. ३ भेघ. ४ જલ. ५ सुंघवुं ते, घ्राण. ६ પળીવાળું માથું. ७ લગ્નથી दशमुं स्थान. ८ वर्ष. ९ नागरमोथ.
'प्रत्यासन्ने नभसि दयिता जीवितालम्बनार्थी'। मेघदूतम्।
नभस (नभस् अच्) पु० सः १ शब्दाश्रय, गगन. २ सप्तार्पिभेद.
नभसंगम (नभसं गगनं गच्छति) पु० मः पक्षी.
नभस्य (नभसे मेघाय साधुः यत्) पु० स्यः १ भाद्रપદમાસ. २ स्वारोચિष भनुनो તે નામનો એક पुत्र.
नभस्य (नभसि भवः यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. आ-કાશમાં હોનાર, ગગનમાં थनार.
नभस्वत् (नभः साधनत्वेनात्यस्य मतुप्) पु०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्वाद्. वायु, पवन, वा.
'नभोनभस्वद्बृहनाम्बुभूमयः' । शंकरः ।

नभस्वती (नभस्वत् ङीप्) स्त्री० ती. अंतर्द्धान-नी स्त्री. [धुआर, अंधारुं. २ राहु.

नभाक (न भाति भा आक) पु० क्ली० कः-कं. अं-

नभि ( ) पु० भिः चक्र, चाक.

नभोग (नभसि गच्छति) त्रि० गः-गा-गं. आकाश-मां जनार.

नभोगज (नभसि गज इव) पु० जः मेघ.

नभोगात (नभसि गतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. आकाशमां जेनी गति होय छे ते (पक्षी, देव, ग्रह वगेरे).

नभोद ( ) पु० दः विश्वदेवभेद.

नभोदुह (नभसि दुहति दुह् क) पु० हः मेघ.

नभोद्विप (नभसि द्विप इव) पु० पः उपलो शब्द जुओ.

नभोधूम (नभसि धूम इव) पु० मः मेघ.

नभोनदी (नभसः नदी) स्त्री० दी. स्वर्गगंगा.

नभोमणि (नभसि मणिरिव प्रकाशत्वात्) पु० णिः १ सूर्य, सूरज. २ आंकडानुं आड.

नभोमंडल (नभोमंडलमिव) क्ली० लं. गगनमंडल.

नभोमंडलदीप (नभोमंडले दीप इव रात्रौ प्रकाश-त्वात्) पु० पः १ चंद्र. २ कपूर.

नभोंबुप (नभसि अंबु पिबति पा क) पु० पः चातक पक्षी. पपैयो. [जः अंधारुं, अंधकार.

नभोरजस् (नभसि रज इव दृष्टयावरकत्वात्) क्ली०

नभोरेणु (नभसि रेणुरिव आवरकत्वात्) स्त्री० णुः १ हिम, आकळ. २ धूमस.

नभोलय (नभसि लीयते अच्) पु० यः धूमाडो.

नभोलय (,, ,,) त्रि० यः-या-यं. आ-काशमां लय पामनार.

नभोलिह् (नभो लेढि लिह् क्विप्) त्रि० ट्-ड्. १ आ-काशने अडकनार. २ गगने पहोचेलुं, घणुं ऊंचुं.

नभौकस् (नभः आकाशं ओकः स्थानमस्य) त्रि० काः-काः-कः आकाश जेनुं रहेठाण छे ते. (गृह, नक्षत्र वगेरे.)

नभ्राज् (न भ्राजति भ्राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. मेघ.

नमत् (नम् शतृ) त्रि० न्-मती-त्. नमतुं, प्रणा-म करतुं. [नटवो. ३ धूमाडो. ४ नम्र.

नमत् (नम् अतच्) पु० तः १ प्रभु, स्वामी. २ नट,

नमस् (नम् असुन्) अव्य० मः नमस्कार! २ पो-तानो अपकर्षबोधक व्यापार अने त्याग बतावनार अव्यय. 'पुष्पमिदं विष्णवे नमः'

नमस् (नम्यते नम् असुन्) क्ली० मः १ अन्न. धान्य. ३ यज्ञ.

नमस (नम् असच्) त्रि० सः-सा-सं. अनुकूल.

नमसि(स्य)त (नमस्य क्त वा यलोपः) त्रि० तः-ता-तं. १ कृत नमस्कार. २ पूजन.

नमस्कार (नमस् कृ घञ्) पु० रः १ नमस्कार. २ नम्रतापूर्वक नमवुं. ३ એક જાતનुं विष.

नमस्कारी (नमस्कारः तदंगांजलिरिव पत्रमस्याः अच् ङीष्) स्त्री० री. लाजालु, रीशामणी. लज्जा-लुवृक्ष.

नमस्क्रिया (नमस् कृ) स्त्री० या. नमस्कार.

नमस्कृत्वा (नमस् कृ क्त्वा) अव्य० त्वा. नमीने, नमस्कार करीने.

नमस्य (नामधा० नमस् क्यच् भ्वा० पर० सेट् न-मस्यति) १ नमवुं, नमस्कार करवो. २ पूजवुं.
'नमस्यामो देवान्ननु हतविधेस्तेऽपि वशगाः'।
भर्तृहरिः ।

नमस्य (नमस्य यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. पूज्य.
'ब्रह्मनतिथिर्नमस्यः' कठोपनिषद्.

नमस्यत् (नमस्य शतृ) त्रि० स्यन्-स्यंती-स्यत्. १ नमवुं. २ पूजवुं.

नमस्या (नमस्य अ) स्त्री० स्या. नमस्कार, नमन.

नमस्विन् ( ) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. नमस्कार करवा लायक. [नम्र करेलुं.

नमित (नम् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. नमावेलुं,

नमुचि (न मुंचति मुंच् इन्) पु० चिः १ कंदर्प, काम. २ ते नामनो એક असुर.

नमुचिद्विष् (नमुचिं द्वेष्टि द्विष् क्विप्) चि-ट्-ड्. ४ द. नमुचिसूदन्.
'विगृह्य चक्रे न मुचिद्विषा बली य इत्थमस्वास्थ्य-महर्निशं दिवः' माघः [द. नमुचिसूदन.

नमुचिद्विष् (नमुचिं द्वेष्टि द्विष् क्विप्) त्रि० ट्-ड् ४-

नमेरु (नम् ए रु) पु० रुः १ सुरपुन्नागनुं आड. २ रुद्राक्ष. [ह्मण. २ आचार्य.

नमोगुरु (नमः नमस्कारविषये गुरुः) पु० रुः १ ब्रा-

नमोवाक (नमस् वच् घञ्) पु० कः १ नमोवचन. २ नमस्कार बोलवा ते.

नंबू (भ्वा० पर० सेट् नंबति) जवुं, गमन करवुं.

नम्य (नम् ण्यत्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. नमनीय शब्द जुओ. [नम्रता पामेलुं. ३ विनयवाळुं.

नम्र (नम् र) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. १ नत, नमेलुं. २
'भवन्ति नम्रास्तरवः फलोद्गमैः'। भर्तृहरिः।

नम्रक (नम्र स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. उपलो शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नम्रक (नम्र इव कायति कै क) पु० कः वेतसवृक्ष, नेतर.
नम्रता (नम्रस्य भावः) स्त्री० ता. नम्रपणुं, नरमाश.
नम्रत्व (नम्रस्य भावः) क्ली० त्वं. उपरो शब्द जुओ.
'नम्रत्वेनोन्नमन्तः परगुणकथनैः' भर्तृहरिः
नय् (भ्वा० आत्म० सेट् नयते) ज्वुं, गमन करवुं.
नय (नी अच्) पु० पः १ नीति २ राजनीति. ३ द्यूतभेद. ४ विष्णु. ५ तत्त्वज्ञान, वेदांत वगेरे.
'प्रीतिः साधुजने नयो नृपजने विद्वज्जनेष्वार्जवम्' भर्तृहरिः ।
नय (नी अच्) त्रि० यः-या-यं. १ नीतिवाळुं. २ दोरनार, नाखक.
नयक (नये कुशलः वुन्) त्रि० कः-का-कं. १ नीति कुशल. २ राजनीतिमां प्रवीण.
नयत् (नी शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. १ दोरतुं. २ सज्जित्तुं. ३ मार्ग देखाडतुं. ४ पहोंचाडतुं. ५ पमाडतुं. ६ वाक्षीकृगार करतुं. ७ बोधक. ८ सूचवतुं. ९ समय कहाढतुं. [नेत्र, आंख.
नयन (नीयते बुद्धिवृत्तिः अनेन नी ल्युट्) क्ली० नं.
नयन (नी ल्युट्) क्ली० नं. १ पमाडवुं, प्रापण. २ पहोंचाडवुं. ३ गाळवुं, यापन. ४ दोरवुं. ५ आणवुं. ६ लावबुं. ७ नियम. ८ धारण. ९ समयकहाडवो ते. [भवाळुं, रडा नेत्रवाळुं.
नयनवत् (नयन मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. आं-
नयनवारि (नयनस्य वारि) क्ली० रि. अश्रु, आंसु.
नयनापांग (नयनस्य अपांगः) पु० गः कटाक्ष भारवानो आंखनो एक भाग.
नयनाभिराम (नयनयोरभिरामो यस्मात्) पु० मः १ चंद्र. २ कपूर.
नयनाभिराम (नयनं अभिरमयति अभिरम् णिच् अण्) त्रि० मः-मा-मं. नेत्रने प्रीति उपजावे तेवुं.
नयनामोषिन् (नयनं आमुष्णाति) त्रि० षी-षिणी-षि. १ नजर चोरनार. २ डोळानुं ढांकणुं चोरनार.
नयनी (नी ङीप्) स्त्री० नी. आंखनी पूतळी.
नयनोत्सव (नयनयोरुत्सवो यमात्) पु० वः नेत्रने जेथी उत्सव भळे एवुं, नेत्रने बहु प्रिय.
नयनोत्सव (,,) पु० वः दीवो, दीप.
नयनोपांत (नयनयोरुपांतः) पु० तः अपांग, नेत्रनो खुणो. [कसी.
नयनौषध (नयस्य औषधमिव) पु० धः हीरा-
नयपीडी (नयस्य पीडीव) स्त्री० डी. सोगठां, शेत्रंज वगेरे खेलवानुं पट.
नयप्रयोग (नयस्य प्रयोगः) पु० गः राजनीति चलावबानी चतुराइ.
नयवत् (नय मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ नीतिवाळुं. २ राजनीतिवाळुं.
नयवर्त्मन् (नयस्य वर्त्म) क्ली० त्म. नीतिमार्ग, सन्धिविग्रह आदि छ गुणो.
नयविशारद (नये विशारदः) त्रि० दः-दा-दं. १ नीतिशास्त्रना अनुसारे छ गुणोना प्रयोगमां हुशीआर. २ नीतिमां कुशळ.
'सन्धिविग्रहिकः कार्यो राज्ञा नयविशारदः' ॥
मत्स्यपुराणम् ॥
नयसिद्धि (नयेन सिद्धिः) स्त्री० द्धिः नीतिवडे कार्य वगेरेनी सिद्धि.
नर (नृ अच्) पु० रः १ नर, मर्द. २ माणस, मनुष्य. ३ परमात्मा. ४ देवभेद. ५ घोडो. ६ नरदेवनो अवतार अर्जुन. ७ एक जातनुं तृण. ८ शंकु. ९ सोगठांबाजी शेत्रंज वगेरे.
नरक (नरति नयति वापि लोकं नृ वुन्) पु० कः १ नरक. २ ते नामनो एक दैत्य.
नरककुंड (नरकस्य कुंडं) क्ली० डं. यमलोकमां पापीओने नांखवा माटे करेलो एक कुंड.
नरकजित् (नरकं नरकासुरं जितवान्) पु० त्-द्. श्रीकृष्ण. [ता. निर्ऋति.
नरकदेवता (नरकस्य अधिष्ठात्री देवता) स्त्री०
नरकपाल (मृतस्य नरस्य कपालः) पु० लः खोपरी. [मीन.
नरकभूमि (नरकस्य भूमिः) स्त्री० मिः नरकनी जमीन.
नरकरिपु (नरकस्य रिपुः) पु० पुः श्रीकृष्ण.
'नरकरिपुणा सार्धं तेषां सभीमकिरीटिनां' ॥
वेणीसंहारम् ॥
नरकस्थ (नरके तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. नरकमां रहेनार. [स्था. वैतरणी नदी.
नरकस्था (नरके नरकभूमौ तिष्ठति स्था क) स्त्री०
नरकांतक (नरकस्य अंतकः) पु० कः श्रीकृष्ण.
नरकामय (नरक आमय इव यस्य) पु० यः प्रेत.
नरकामय (नरक आमय इव) पु० यः नरकरूपी रोग. [नारो. गुरुघ्न.
नरकीलक (नरेषु कीलक इव) पु० कः गुरुने भार-
नरकेसरिन् (नर एव केसरी) पु० री. १ नरसिंह. २ नरमां सिंह, श्रेष्ठ पुरुष.
नरगण (नरस्य गणः) पु० णः माणसनो समूह.
नरगण ( ) पु० णः नक्षत्रभेद.
नरंग (नृ अंगच्) पु० गः १ नारंगीनुं झाड. २ प्र-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

णभेद. [शिश्न.
नरंग ( ) क्ली० गं. पुरुषनुं गुप्तांग,
नरता (नरस्य भावः) स्त्री० ता. माणुसपणुं. माणुसाइ. [जुओ.
नरत्व (नरस्य भावः) क्ली० त्वं. उपलो शब्द
नरद (नलद लस्य रः) क्ली० दं. नलद शब्द जुओ.
नरदेव (नरो देव इव) पु० वः नृप, राजा. 'भूमिदेवनरदेवसंगमे' माघः.
नरद्विष् (नरान् द्वेष्टि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. राक्षस, असुर. [नामना બે ऋषि.
नरनारायण (नरश्च नारायणश्च) पु० द्वि० णौ. ते
नरंधि (नरो धीयतेऽस्मिन्) पु० धिः संसार.
नरपतिः (नराणां पतिः) पु० तिः राजा, नृप.
'नरपतिहितकर्ता द्वेष्यतां याति लोके' । पंचतंत्रम् ।
नरपशु (नरः पशुरिव) पु० शुः मनुष्यमां पशु जेवो.
'यश्च स्त्रियो नृपशून् खादन्ति' । भागवतम् ।
नरपाल (नरान पालयति) पु० लः १ मनुष्यनुं रक्षण करनार. २ राजा. [जुओ.
नरपालक (नरान् पालयति) पु० कः उपलो शब्द
नरपुंगव (नरः पुंगवो वृष इव) पु० वः नरमां श्रेष्ठ
'शैव्यश्च नरपुंगवः' गीता
नरप्रिय (नरस्य प्रियः) त्रि० यः-या-यं. माणुसनुं वहालुं.
नरप्रिय (नरस्य प्रियः) पु० यः नीलवृक्ष.
नरभू (नरस्य भूः) स्त्री० भूः माणुसनी उत्पत्ति.
नरभू (,,) स्त्री० भूः भारतवर्ष. नरभूमि.
नरमानिका (नरं मन्यते) स्त्री० का. दाढी मूछवाणी स्त्री. [उपलो शब्द जुओ.
नरमानिनी (नरं मन्यते मन् णिनि ङीप्) स्त्री० नी.
नरमाला (नरानां तन्मुंडानां माला) स्त्री० ला. माणुसनी खोपरीनी माळा.
नरमालिनी (नरस्येव माला केशमाला मुखेऽस्त्यस्याः) स्त्री० नी. दाढी मूछवाणी स्त्री.
नरमालिनी (नराणां तन्मुंडानां मालाऽस्त्यस्याः) स्त्री० नी. माणुसनी खोपरीनी माळा जेने हाथ छे तेवी स्त्री.
नरमेध (नरा मिध्यते हिंस्यंतेऽत्र) पु० धः એક जतनो यज्ञ जेमां मनुष्यनो होम थाय छे.
नररथ (नरः रथः अस्य) पु० थः चंद्रवंशमां पेदा थयेलो भीमरथनो पुत्र.
नरवल्लभ (नरः वल्लभः यस्य) पु० लः કપુતરપક્ષી.
नरवाहन ((नरो वाहनं यस्य) त्रि० नः-नी-नं. माणुसथी वहेलुं. नरयान.
नरवाहन (नरो वाहनं यस्य) पु० नः कुबेर.
नरविष्णव (नरान् विष्णवति) पु० वः राक्षस, पिशाच. [ष्यहिंसक.
नरविष्णव (,,) त्रि० वः-वी-वं. मनु-
नरव्याघ्र (नरो व्याघ्र इव) पु० घ्रः श्रेष्ठ. मनुष्य.
नरसिंह (नर एव सिंहः) पु० हः विष्णुनो એક अवतार.
नरसिंहपुराणम् (नरसिंहोपवर्णनात्मकं पुराणम्) क्ली० णं. ते नामनुं એક उपपुराण.
नरस्कंध (नर स्कंधच्) पु० धः माणुसनो समूह.
नरहरि (नरः हरिरिव) पु० रिः नरसिंह शब्द जुओ.
नराच (ज) ( ) पु० चः सोळ अक्षरना चरणवाळुं ते नामनुं એક वृत्त.
'भुजंगराजभाषितं प्रकीर्णशास्त्रसागरे लघौ गुरौ निरंतरे सतीह षोडशाक्षरे । प्रतापतापनिर्जितप्रभाकरप्रकाश हे प्रवृत्तवृत्तराजकं नराचमेव मन्महे' ॥
नराधम (नरेषु अधमः) पु० मः माणुसमां नीच.
नराधारा (नराणां आधाररूपा) स्त्री० रा. पृथ्वी, भूमि.
नराधिप (नराणां अधिपः) पु० पः राजा, नृप.
नराधिपति (नराणामधिपतिः) पु० तिः उपलो शब्द जुओ. [मनो એક रावणपुत्र.
नरांतक (नरानंतयति अंत् ण्वुल्) पु० कः ते नाम-
नरांतक (,,) त्रि० कः-तिका-कं. माणुसनो अंत लावनार, मनुष्यनाशक.
नरायण (नरा अयनं यस्य) पु० णः विष्णु.
'नराणामयनं यस्मात्तेन नरायणः स्मृतः'
। ब्रह्मवै० पु० ।
नरायण (नरस्य परमात्मनोऽपत्यं फक्) पु० णः उपलो शब्द जुओ. [२ माणुसने खानारो.
नराश (नरमश्नाति अश् अण्) पु० शः १ राक्षस.
नराशंस ( ) पु० सः १ यज्ञ. २ अग्नि. ३ चित्रानुं झाड.
नरासन (नराकारमासनं) क्ली० नं. २द्रयामल ग्रंथमां कहेलुं એક जतनुं आसन.
नरिष्यंत ( ) पु० तः वैवस्वत मनुनो ते नामनो એક पुत्र. [त्नी, नारी.
नरी (नरस्य पत्नी नर ङीष्) स्त्री० री. नरनी प-
नरेतर (नरात् इतरः) त्रि० रः-रा-रं. १ नरजातिथी भिन्न, देव गंधर्व वगेरे. २ मूर्ख, अज्ञानी.
नरेंद्र (नर इंद्र इव) पु० द्रः १ राजा. २ विषवैद्य. ३ गारुडी. ४ इंद्रजाळ जाणनारो. ५ महादिनिवारक

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वैद्य. [काष्ठागरु.

नरेंद्राभ (नरेंद्र इव आभाति आ भा क) पु० भः

नरेश (नराणामीशः) पु० शः राजा, नृप.

नरोत्तम (नरेषु उत्तमः) पु० मः १ मनुष्यमां श्रेष्ठ. २ नारायण.

नर्कुटक (नरस्य कुटकमिव) पु० कः नाक, नासिका.

नर्त्त (नृत् घञ्) पु० र्तः नाच, नाचवुं ते, नर्तन.

नर्त्त (नृत् अच्) त्रि० र्त्तः-र्त्ता-र्त्तं. नाचनार, नाच करनार, नर्तक. [शब्द जुओ.

नर्त्तक (नृत्यति नृत् ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं. उपरो.

नर्तक (नृत्यति संसारांते) पु० कः १ शिव, महादेव. २ संकीर्ण जाति.

नर्तक (नर्तयति नृत् णिच् ण्वुल्) पु० कः १ आंगळी वगेरे हलावनार, नचावनार. २ नृत्य शीखवनार. करावनार.

नर्तक (नृत् अच् संज्ञायां कन्) पु० कः १ नलतृण. २ चारण. ३ राजा. ४ हाथी. ५ मोर. ६ बहुरूपी पुरुष.

नर्तन (नृत् ल्युट्) क्ली० नं. नाच, नाचवुं ते.

नर्तनप्रिय (नर्तनं प्रियमस्य) पु० यः १ महादेव, शिव. २ मोर. [अखाडो, घर वगेरे.

नर्तनशाला (नर्तनार्थं शाला) स्त्री० ला. नाचवानो

नर्तयितृ (नृत् णिच् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. नचावनार, नाच करावनार. [नारो, नचावनारो.

नर्तयितृ (नृत् णिच् तृच्) पु० ता. नाच शीखवनार.

नर्तित (नृत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नाचेलुं, हलावेलुं. [उभो रही नाच करनारो.

नर्तु (नृत् उण्) पु० तुः खड्ग वगेरेनी धार उपर

नर्द् (भ्वा० पर० सेट् नर्दति) १ जवुं. २ शब्द करवो, अवाज करवो.

' प्रदृष्टवरहरहस्त्यधां संप्रणर्दितगोवृषां ' रामायणम्.

नर्दटक ( ) क्ली० कं. सत्तर अक्षरना चरणवाळो ते नामनो एक छंद.

नर्दत् (नर्द शतृ) त्रि० त्. र्द्-ती-त्. अवाज करतुं. नाद करतुं.

नर्दन (नर्द् ल्युट्) क्ली० नं. अवाज, शब्द.

नर्दिन् (नर्दति शब्दायते णिनि) त्रि० र्दी-र्दिनी-र्दि. अवाज करनार, शब्द करनार.

नर्भ् (भ्वा० पर० सेट् नर्भति) जवुं, गमन करवुं.

नर्मकील (नर्मणः परिहासस्य कील इव) पु० लः पति, धणी, भर्ता. [जार. उपपति.

नर्मगर्भ (नर्म गर्भे यस्य) पु० र्भः यार, आशक,

नर्मट (नर्म अटन्) पु० टः १ भापर. २ सूर्य. ३ आकडानुं झाड.

नर्मट (नर्मणि कुशलः अटन्) पु० टः १ रंडीबाज. २ ठठाखोर. ३ केलि करवामां कुशळ. ४ जार. ५ स्त्रीना तननुं दीठियुं.

नर्मद (नर्म ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. १ परिहास आपनार. २ भस्करी आपनार. ३ आनंदकारक. ४ खुशी करनार. केलिसचिव.

नर्मदा (नर्म ददाति दा क) स्त्री० दा. १ ते नामनी एक नदी. २ वनस्पति पृक्का. [गमत.

नर्मद्युति (नर्म द्युतौ यस्याम्) स्त्री० तिः भस्करीनी

नर्मद्युति (नर्म द्युतौ अस्मिन्) त्रि० तिः-तिः-ति. १ खुशीथयेल. २ आनंदित, हर्ष पामेल.

नर्मन् (नृ मनिन्) क्ली० र्म. १ क्रीडा, गमत. २ परिहास. ३ भस्करी ठठ्ठा.

नर्मरा (नर्म अस्त्यर्थे रः) स्त्री० रा. १ गुफा, दरी. २ धमण, भस्त्रा. ३ सरला.

नर्मसचिव (नर्मसु सचिवः) पु० वः परिहासमां सहाय करनार, केलि सचिव.

नर्मसाचिव्य (नर्मसचिवस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० व्यं. नर्मसचिवपणुं, नर्मसचिवनुं कर्म.

' न नर्मसचिवैः सार्धं किंचिदप्यप्रियं वदेत् ' ॥ कामन्दकी ॥

नर्मस्फूर्ज ( ) पु० र्जः क्रीडानो अथवा परिहासनो खराब परिणाम.

नर्मस्फोट (नर्मणः स्फोटः) पु० टः सामान्य खेल.

नल् (चुरा० उभय० सेट् नालयति-ते) १ बांधवुं. २ प्रकाशवुं. ३ अटकावबुं. ४ बोलवुं.

नल (नल अच्) पु० लः १ एक जातनुं तृण. २ सूर्यवंशमां पेदा थयेलो ते नामनो एक राजा. ३ पितृदेवभेद. ४ रामसेनानो ते नामनो एक वानर.

नल (नल् अच्) क्ली० लं. पद्म.

नलक (नल इव कायति कै क) क्ली० कं. १ नडक शब्द जुओ. २ वनस्पति पद्माक्ष.

नलकिनी (नलक णिनि ङीप्) स्त्री० नी. धूंटणनी ढांकणी. जंघा. [जानु

नलकील (नलं एव कीलोऽत्र) पु० लः धूंटण.

नलकूवर ( ) पु० रः कुबेरनो पुत्र.

नलद (नलं तृणावधं याति) क्ली० दं. १ सुगंधिवाळो. २ जटामांसी. ३ पुष्परस.

नलद (नलं ददाति) त्रि० दः-दा-दं. नल आपनार.

नलदा (नलं ददाति) स्त्री० दा. १ सुगंधिवाळो. २ रुद्राश्व राजानी कन्या. [गंधि वाळो वेचनार.

नलादिक (नलदं पण्यमस्य ठक्) त्रि० कः-का-कं. सु-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नलपट्टिका (नलनिर्मिता पट्टिका) स्त्री० का. नलतृणनी बनावेली चटाई. [तनुं नानुं माछलुं.
नलमीन (नलः नलाश्रयः मीनः) पु० नः એક જા-
नलसेतु (नलवानरेण कृतः सेतुः) पु० तुः नलवानरे બંधावेली पाज.
नालिका (नल तद्रूपाकारोऽस्त्यस्याः ठन्) स्त्री० का. એક જાતનું सुगंधि द्रव्य. २ वांस वगेरेनी भूंगળी. ३ प्रवालाकृतिवाળું એક ઝાડ.
नालित ( ) पु० तः એક જાતનું ઝાડ.
नालिन (नल् इनन्) क्ली० नं. १ गળी. २ पद्म. ३ જल. ४ रातुं કમળ. [જાતનું ફૂલ.
नालिन (नल् इनन्) पु० नः सारसपक्षी. २ એક
नालिनी (नलाः नाडाः संत्रत्र इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ કમળની વેલ. २ જ્યાં કમળ બહુ હોય છે તે જગા.
' निरर्थकं जन्म गतं नलिन्या यया न दृष्टं तुहिनांशुबिम्बम् ' सुभाषितम्.
नालिनी (नलानां नलयुक्तानां समूहः इनि) स्त्री० नी. પદ્મનો સમૂહ. [પદ્મની લતાનો સમૂહ.
नालिनीखंड (नलिनीनां समूहः खंडच्) क्ली० डं.
नालिनीनंदन (नलिन्या नंदयति) क्ली० नं. તે નામની દેવની એક વાડી. [નાળમાંહેલા તંતુ.
नालिनीरुह (नलिन्यां रोहति) क्ली० हं. કમળની
नालिनेशय (नलिने ब्रह्मनाभिकमले शेते) पु० यः विष्णु. [લિક્ષા.
नाली (नल् अच् ङीष्) स्त्री० ली. १ भણુशल. २ न-
नलोत्तम (नलेषु उत्तमः) पु० मः १ देवनल. २ थोर.
नलोदय (नलस्य उदयः यस्मिन्) पु० यः કાલિદાસે કરેલું તે નામનું એક કાव्य.
नलोपाख्यान (नलस्य उपाख्यानं यत्र) क्ली० नं. भारतना वनपर्वनुं એક અવાંતર પર્વ.
नल्व (नल् व) पु० ल्वः ચારસો હાથનું માપ.
नल्ववर्त्मगा (नल्वमितं वर्त्म गच्छति) स्त्री० गा. १ કાકાક્ષી લતા. २ નારંગીનું ઝાડ.
नव (नु अप्) त्रि० वः-वा-वं. १ नवुं. २ ताजुं. ३ तरुण, नूतन.
' नवाम्बुभिर्भूरिविलम्बिनो घनाः '
भर्तृहरिः
नव (नु अप्) पु० वः १ पખाण, स्तव. २ वनस्पति राति शाटोडी. ३ उशीनर राजनो ते नामनो એક પુત્ર.
नवक (नवानामवयवाः संज्ञा वा कन्) क्ली० कं. १ नवनी संખ્યા. २ नवनो अवयव.
नवक (नव परिमाणमस्य) त्रि० कः-का-कं. नवसંખ્યાવાળું.
नवकारिका (नवा चासौ कारिका च) स्त्री० का. १ नवी કારિકા. २ नवापणुं, नूतनत्व. ३ नवी કરનારી. [વી પરણેલી સ્ત્રી. નવોઢા.
नवकारिका (नवं करोति कृ ण्वुल्) स्त्री० का. न-
नवकालिका (नवकं नूतनमलति) स्त्री० का. १ नवोढा शब्द જુઓ. २ नूतन રજોદર્શન જેને થયેલું છે એવી સ્ત્રી. ३ नवुं. [णा, नवचार..
नवकृत्वस् (नवन् कृ त्वसुच्) अव्य० त्वः नव वे-
नवग्रह (नव ग्रहाः) पु० व० हाः सूर्य, चंद्र, भंगળ, बृहस्पति, शुक्र, शनैश्चर, राहु अने केतु, એ नवग्रह.
नवचंडिका (नवा चंडिका) स्त्री० व० काः शैलपुत्री, ब्रह्मचारिणी, चंद्रघंटा, कुष्मांडा, स्कंधमाता, कात्यायनी, महागौरी, कालरात्रि, अने सिद्धिदा. [द्, ओगणपचास.
नवचत्वारिंशत् (नवाधिका चत्वारिंशत्) स्त्री० त्-
नवच्छात्र (नवश्चासौ छात्रः च) पु० त्रः १ नवो विद्यार्थी, नवो शिष्य, नवो निशाળિઓ. २ अभ्यासमां प्रथम प्रवृत्त शिष्य.
नवच्छिद्र (नव छिद्राणि यत्र) क्ली० द्रं. देह.
नवज (नवाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ नवाथी पेदा थनार. २ ताजाथी उत्पन्न होनार.
नवज्वर (नवश्चासौ ज्वरश्च) पु० रः ताजो ताव. तरुणज्वर. [ખવાની ઝૂલ. कुथ.
नवत (नू अतच्) पु० तः हाथीनी पीठ उपर नां-
नवतंतु (नवश्चासौ तंतुश्च) पु० तुः १ नवो तंतु. २ ताजो तागडो. [तंतुवाળું वस्त्र वगेरे.
नवतंतु (नवाः तंतवः यस्मिन्) त्रि० तुः-तुः-तु. नवा
नवता (नवस्य भावः) स्त्री० ता. १ नवापणुं, नवाઈ. २ ताजापणुं. ३ तरुणपणुं.
' क्षणे क्षणे यन्नवतामुपैति तदेव रूपं रमणीयतायाः '
नवति (नवदशतः परिमाणमस्याः) स्त्री० तिः नेवु.
नवतिका (नवति स्वार्थे क) स्त्री० का. नेवु.
नवतिका (नवती संज्ञायां क) स्त्री० का. २ंग देवानो पूचो. तूलिका.
नवतितम (नवति तमप्) त्रि० मः-मा-मं. नेवुमुं.
नवतिधा (नवति धाच्) अव्य० धा. १ नेवुवार, नेवुद्दाणु, नेवु वेળા. २ नेवु प्रકारे.
नवती (नवति ङीप्) स्त्री० ती. नेवु.
नवत्व (नवस्य भावः) क्ली० तं. नवता शब्द જુઓ.
नवदंडक (नवो दंडोऽत्र कप्) क्ली० कं. એક જાતनुं छंद.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नवदल (नवं च तद् दलं च) क्ली० लं. १ नवुं पांदडुं. २ कमलना केसरनी पासे रहेलुं नवुं पांदडुं. [ओगणीसमो.

नवदश (नव च दश च संख्याऽस्य डट्) पु० श:

नवदशन् (नवाधिका दश) त्रि० श. ओगणीस.

नवदीधिति (नव दीधितयोऽस्य) पु० तिं. भंगलग्रह.

नवदुर्गा (नवगुणिता दुर्गा) स्त्री० र्गा. नवचंडिका शब्द जुओ.

प्रथमं शैलपुत्री च द्वितीयं ब्रह्मचारिणी ।
तृतीयं चन्द्रघण्टेति कुष्मांडेति चतुष्टयम् ॥
पञ्चमं स्कन्दमातेति षष्ठं कात्यायनीति च ।
सप्तमं कालरात्रिश्च महागौरीति चाष्टमम् ॥
नवमं सिद्धिदा प्रोक्ता नव दुर्गाः प्रकीर्तिता ।
उक्तान्येतानि नामानि ब्रह्मणैव महात्मना ॥
चण्डीपाठः ॥

नवदोला ( ) स्त्री० ला. नव भाणुसने लई जवानी डोळी. [हिं डोळो.

नवदोला (नवा चासौ दोला च) स्त्री० ला. नवो

नवद्वार (नव द्वाराणि यत्र) क्ली० रं. देह, शरीर.

नवधा (नवन् धाच्) अव्य० धा. नव प्रकारे.

नवधातु (नवगुणिता धातवः) पु० ब० तवः नव प्रकारनी धातुओ.

हेमतारारनागाश्च ताम्ररंगे च तीक्ष्णकं ।
कांस्यकं कांतलोहं च धातवो नव कीर्तिताः ॥
शब्दार्थचिन्तामणिः ॥

नवन् (नृ कनिन्) त्रि० व. नव.

नवन (नु ल्युट्) क्ली० नं. प्रशंसा, वखाणु.

नवनवति (नवाधिका नवतिः) स्त्री० तिः नवाणुं.

नवनी (नव नीयते नी ड ङीष्) स्त्री नी. माखण.

'दुग्धोत्थं नवनीतं तु चक्षुष्यं रक्तपित्तनुत् ।'

नवनीतक (नवनीत स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ.

नवनीतक (नवनीता जायते वुञ्) क्ली० कं. घी.

नवनीतज (नवनीताज्जायते जन् ड) क्ली० जं. उपलो शब्द जुओ.

नवनीतधेनु (नवनीतनिर्मिता धेनुः) स्त्री० नुः ब्राह्मणने दान करवा बनावेली माखणनी गाय.

नवपंचम (नव च नवमं च पंचमं च यत्र योगे) पु० मः वर कन्याना विवाह अंगमां એક जातने-राशिफूट.

'पाणिग्रहो यदि भवेन्नवपंचमर्क्षे सन्तानहानिमतुलां मुनयो वदन्ति' ज्योतिस्तत्वम् ।

नवपल्लव (नवं च तत्पल्लवं च) क्ली० वं. नवां पल्लव. [णुनारो. २ नवो पाठ करनारो.

नवपाठक (नवश्चासौ पाठकः) पु० कः १ नवो भ-

नवफलिका (नवं फलं यस्याः कप्) स्त्री० का. १ प्रथम २ज्योदर्शन जेने थयुं छे એવी स्त्री. २ नवुं.

नवभाग (नवः भागः) पु० गः नवमो भाग (राशिनो) नवांश.

नवम (नवानां पूरणः डट्) त्रि० मः-मी-मं. नवमुं.

नवमल्लिका (नवा स्तुत्या मल्लिका) स्त्री० का. એક जातना मोगरानुं आड, मोतीआनुं आड.

'नवमल्लिकामतल्लिकोद्वेल्लितधम्मिलः' भारतचम्पूः.

नवमालिका (नवा स्तुत्या मालिका) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ. [भाटेकरेलो यज्ञ.

नवयज्ञ (नवान्ननिमित्ते यज्ञः) पु० ज्ञः नवा धान्य-

नवयौवन (नवं यौवनं) क्ली० नं. नवी युवावस्था.

नवयौवना (नवं यौवनं यस्याः) स्त्री० ना. नवी युवावस्थामां आवेली स्त्री.

नवरत्न (नवगुणितं रत्नं) क्ली० त्नं. १ मोती, माणेक, वैदूर्य, गोमेद, हीरो, विद्रुम, पद्मराग, मरकत अने नीलमणि-એ नव रत्न. २ विक्रमादित्य राजानी सभामां नव पंडितरत्न.

धन्वंतरिक्षपणकामरसिंहशंकुवेतालभट्टघटकर्परकालिदासाः ।
ख्यातो वराहमिहिरो नृपतेः सभायां रत्नानि वै वररुचिर्नव विक्रमस्य ''॥ ज्योतिर्विदा० ॥

नवरस (नवगुणितो रसः) पु० सः अलंकारशास्त्रप्रसिद्ध नवरस.

'शृंगारहास्यकरुणरौद्रवीरभयानकाः । बीभत्सोऽद्भुत इत्यष्टौ रसाशान्तस्तथा मतः' ॥ साहित्यदर्पणम् ॥

नवरात्र (नवभिः रात्रिभिर्निर्वृत्तं) क्ली० त्रं. १ नवरात्रिसुधी चाले तेवुं व्रत वगेरे. २ आश्विन शुक्ल प्रतिपदथी आरंभी शुक्ल नवमी सुधी चालती देवीपूजा.

नवराष्ट्र (नवानां राष्ट्राणां समाहारः) क्ली० ष्ट्रं. १ औशीनर राजानो देश. २ नव राष्ट्रोनो समुदाय.

नववधू (नवा चासौ वधूः च) स्त्री० धूः नवी परणेली स्त्री. [नव परमेश्वरनां लक्षण.

नवलक्षण (नवमितं लक्षणं) क्ली० णं. એક जातनां

नववारिका (नवो वरोऽस्त्यस्य ठन्) स्त्री० का. नवी परणेली स्त्री. [वगेरे नव वर्ष.

नववर्ष (नवमितं वर्षं) पु० क्ली० र्षः-र्षं. भारत

नववर्ष (वृष् घञ्) पु० र्षः १ नवो वरसाद, नवी पृष्टि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नववल्लभ (नवानां नवीनानां वल्लभं) क्ली० भं. द्रा० तु०. [पद्मादु.

नववल्लभ (,,) त्रि० भः-भा-भं. नवाने

नववस्त्र (नवं च तद्वस्त्रं च) क्ली० स्त्रं. नवुं कपडुं.

नवविंशति (नवाधिका विंशतिः) स्त्री० तिः ओगणत्रीश.

नवविध (नव विधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. नव प्रकारनुं, नव तरेहनुं, नव रीतनुं.

नवव्यूह (नव व्यूहा यस्य) पु० हः. विष्णु.

नवशक्ति (नवगुणिता शक्तिः) स्त्री० क्तिः प्रभा, माया, जया, सूक्ष्मा, विशुद्ध, नंदिनी, सुप्रभा, विजया, सर्वसिद्धिदा—ओ नव शक्ति. [नाज.

नवशस्य (नवं च तच्छस्यं च) क्ली० स्यं. नवुं अ-

नवशस्येष्टि (नवशस्यनिमित्ता इष्टिः) स्त्री० ष्टिः नवा धान्यना निमित्ते थती ईष्टि. नवान्नेष्टि.

नवशायक (नवविधः शायक इव) पु० कः गोवाणीओ, भाणी, तेली, कुंभार, कर्मकार, वाणंद, हलवाइ, ढोष्टि अने तंत्री एवी नव ज्ञात.

' गोपो माली तथा तैली तन्त्री मोदकवारुजी ।
कुलालः कर्मकारश्च नापितो नवशायकः । '

पराशरसंहिता ।

नवश्राद्ध (नवं श्राद्धं) क्ली० द्धं. प्रेतना मरणदिवसथी विषम दिवसे एटले त्रीजे, पांचमे, सातमे, नवमे, अने अगीआरमे दिवसे थतुं श्राद्ध.

नवषष्टि (नवाधिका षष्टिः) स्त्री० ष्टिः अगणोतेर.

नवसादर ( ) क्ली० रं. नवसार शब्द जुओ.

नवसार (नवो सारो यस्य) पु० रः होलायंत्रमां चूनो अने पाणीथी पकावेलो एक ज्ञातनो कषाय.

' नवसारो भवेच्छुद्धश्चूर्णतोयैर्विपाचितः ।
दोलायन्त्रेण यत्नेन भिषग्भिःयोगसिद्धये ' ।

वैद्यचन्द्रिका ।

नवसूति (नवा सूतिः प्रसवो यस्याः) स्त्री० तिः १ नवी विआयली गाय. २ जेणे पहेलुं जणेलुं छे एवी स्त्री. [का. उपलो शब्द जुओ.

नवसूतिका (नवासूतिः प्रसवो यस्याः कप्) स्त्री०

नवांश ( ) पु० शः राशिनो नवमो भाग. [जे भाग.

नवांश (नवश्चासौ अंशश्च) पु० शः नवो भाग, ता-

नवांग (नवविधमंगं यस्य) पु० गः चक्रदत्तमां कहेलो एक ज्ञातनो कषाय.

' विश्वामृताद्वभूर्निंबैः पंचमूली समन्वितैः । कृतः कषायो हंत्याशु वातपित्तोद्भवं ज्वरं ' । वैद्यकम् ।

नवांगा (नवविधमंगं यस्याः टाप्) स्त्री० गा. वनस्पति काकडाशींग. कर्कटशृंगी. [युवती.

नवांगी (नवमंगं यस्याः ङीष्) स्त्री० गी. जुवती.

' नवांगी कुरंगी दृगंगीकरोतु ' जगन्नाथः ।

नवान्न (नवं च तदन्नं च) क्ली० न्नं. नवुं अनाज, नवुं धान्य. [शब्द जुओ.

नवांबर (नवं च तदंबरं च) क्ली० रं. नववस्त्र श-

नवायस (नवभागा आयसा यत्र) क्ली० सं. सुश्रुते कहेलो लोहचूर्णनो एक प्रकार.

नवार्चिस् (नव अर्चींषि यस्य) पु० र्चिः भंगलग्रह.

नवासिका ( ) स्त्री० का. ते नामनुं एक मात्रावृत्त. [ज्यानी तिथि.

नवाह (नवं च तदहः च) पु० हः नवो दिवस, प-

नवाह (नवभिरहोभिर्निर्वृत्तः ठञ् अच्) त्रि० हः-हा-हं. नव दिवस चाले तेवुं व्रत योग वगेरे.

नविष्ठ (अतिशयेन नवः नूतनः इकन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. घणुं नवुं, घणुं ताजुं, घणुं तरुण, नवुं नकोर.

नवीकृत (नव च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. नवुं करेलुं. [जुओ.

नवीन (नव स्वार्थे ख) त्रि० नः-ना-नं. नव शब्द

नवीभाव (नव च्वि भू घञ्) पु० वः नवुं थवुं, नवुं होवुं, नवापणुं. [थयेलुं.

नवीभूत (नव च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. नवुं

नवै (न च वै च) अव्य० वै. संशयार्थ बतावनार अव्यय.

नवोढा (नवमूढा) स्त्री० ढा. १ नवी परणेली स्त्री, नववधू. २ ते नामनी एक नायिका.

" लज्जाभरपराधीनरतिर्नवोढा " " बलान्नीता पार्श्वे मुखमनुमुखं नैव कुरुते, धुनाना मूर्द्धानं क्षिपति वदनं चुंबनविधौ । हृदि न्यस्तं हस्तं क्षिपति गमनारोपितमना नवोढा दोढारं रमयति च संतापयति च " ॥ रसमञ्जरी ॥

नवोदक (नवं पतितमुत्थितं वा उदकं) क्ली० कं. १ गगनमांथी नवुं पडेलुं पाणी. २ नव खातमां पेदा थयेलुं नवुं पाणी.

नवोद्धृत (नवमुद्धृतं) क्ली० तं. माखण. नवनीत.

नव्य (नु यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. स्तुति करवा योग्य, वखाणवा योग्य.

नव्य (नु यत्) पु० व्यः वनस्पति साटोडी. पुनर्नवा.

नव्य (नव स्वार्थे यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. नवुं, ताजुं, तरुण. [नष्ट थवुं.

नश् (दिवा० पर० सेट् नश्यति) नाश पामवुं,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'आयुर्नश्यति पश्यतां प्रतिदिनं याति क्षयं यौवनं'। भर्तृहरिः।

नश् (नश् क्विप्) त्रि० ट्-ड्; क्-ग्. नाशप्रतियोगी वस्तु वगेरे.

नश् (नश् क्विप्) स्त्री० ट्-ड्; क्-ग्. नाश.

नशाक (नश् आक) पु० कः એક जतनो झाडो.

नश्यत् (नश् शतृ) त्रि० श्यन्-श्यंती-श्यत्. नाश पामतुं, नाश थतुं.

नश्यत्प्रसूतिका (नश्यंती प्रसूतिर्यस्याः) स्त्री० का. मुએલा બાળકને જણનારી. मृतवत्सा.

नश्वर (नश् करप्) त्रि० रः-रा-रं. नाशवंत.

नष्ट (नश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ नाश पामेलुं. २ अदृष्ट, अदृश्य थयलुं. ३ तिरोहित. ४ खोवायलुं. ५ दुष्ट, आशयवाणुं.

नष्ट (,,) क्ली० ष्टं. नाश, अदर्शन.

नष्टचंद्र (नष्टः दुष्टः चंद्रः) पु० द्रः सौर भाद्रपद-मासमां बन्ने पक्षनी चतुर्थीनो चंद्र.

नष्टचंद्रा (नष्टश्चंद्रो यस्यां तिथौ) स्त्री० द्रा. अमावास्या.

नष्टचेष्टता (नष्टचेष्टस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ नष्टचेष्टपणुं. २ मूर्छा. ३ प्रलय. ४ हर्षशोक वगेरेथी सधणी चेष्टानो नाश.

नष्टजातक (नष्टं [न ज्ञातं] जन्म [जन्माधानकालः] यत्र कप्) क्ली० कं. जेनो जन्माधानकाल जणीतो नथी એવું.

नष्टमार्गण (नष्टस्य अदर्शनगतस्य मार्गणं) क्ली० णं खोवाई गयेली चीजने शोधवी ते.

नष्टबीज (नष्टं बीजं यस्य) त्रि० जः-जा-जं. जेमां बीज न होय એવું धान्य वगेरे.

नष्टसंस्मृति (नष्टा संस्मृतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. जेनी याद्दास्ती नाश पामेली छे ते.

नष्टाग्नि (नष्टः प्रमादाद्दैवतानकोऽग्निर्यस्य) पु० ग्निः १ प्रमाद, आलस्य वगेरेना दोषथी नाश पामेल छे गृह्याग्नि जेनो એवो विप्र. २ जेनो जठराग्नि नाश पामेल छे ते.

नष्टाप्तसूत्र (नष्टस्य आप्तेः सूत्रम्) क्ली० त्रं. खोवायला द्रव्यने मेળववामां साधनरूप એક चिह्न.

नष्टेंदुकला (नष्टा इंदोः कला यस्यां तिथौ) स्त्री० ला. अमावास्या.

नष्टृ (नश् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. नाश थाय એवुं.

नस् (नस् क्विप्) स्त्री० नाः नाक, नासिका.

नसा (नस् टाप्) स्त्री० सा. १ उपलो शब्द जुओ. २ नाड, नाडी.

नस्त (नस् क्त) पु० स्तः नाक, नासिका.

नस्त (नासिकायै हित) क्ली० स्तं. नासिकाना हितनुं, तपખीर वगेरे. [वातुं खुराक.

नस्तक (नस्त कन्) पु० कः બળદનुं नाक विंध-

नस्तस् (नस्त तसिल्) क्ली० स्तः नाकमां.

नस्ता (नस्त टाप्) स्त्री० स्ता. नाकमां पडेलुं छिद्र.

नास्तित (नस्ता इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेनुं नाक नाथ्युं होय तेवो બળદ वगेरे.

नस्तोत (नस्ता ऊता यस्य) त्रि० तः-ता-तं. उपलो शब्द जुओ.

नस्य (नासिकायां भवः, तस्याः हितं वा, यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. १ नाकमां होनार. २ नाकना हितनुं, नाकने गुणકारी. [બ્દ जुओ.

नस्योत (नसि ओतः) त्रि० तः-ता-त नास्तित श-

नह् (दिवा० उभय० सेट् नह्यति-ते) બાંધવुं, सन्नद्ध थवुं, तैयार थवुं.

'छेत्तुं वज्रमणीञ् शिरांपकुसुमप्रान्तेन संनह्यते'। भर्तृहरिः।

नह (न च ह च) अव्य० ह. प्रत्यारंभ बतावनार अव्यय. [अव्यय.

नहि (न च हि च) अव्य० हि. निषेध बतावनार

नहुष (नह् उष) पु० षः १ ते नामनो એક महद्-गज. २ नागविशेष. ३ विष्णु. ४ मनुष्य ५ चंद्र-वंशमां थयेल ते नामनो એક राजा.

नहुषाख्य (नहुषं शेषसर्पवर्णं आख्याति स्ववर्णेन आख्या क) पु० क्ली० ख्यः-ख्यं. तगरपुष्प.

नहुषात्मज (नहुषस्य आत्मजः) पु० जः ययाति-राजा.

ना (नह् डा) अव्य० ना. ना, नहि.

'अमानोना निषेधवाचकाः'.

नाक (न कमकं दुखं, तन्नास्ति यत्र) पु० कः १ स्व-र्गलोक, आકाश २ सुખકर. ३ राजભेद.

'नाक दुःखराहित्येन सुखकरं रथम्' भागवतम्.

नाकचर (नाके स्वर्गे नभसि वा चरति) पु० रः आકाशमां चालनार, देव, गंधर्व, नક्षत्र, तारा वगेरे. २ पितृगण देवनो એક भेद.

नाकनाथ (नाकस्य नाथः) पु० थः इंद्र.

नाकनायक (नाके नायकः) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [नं. इंद्रनुं धर.

नाकनायकनिकेतन (नाकनायकस्य निकेतनं) क्ली० 'नाकनायकानेकेतनमाप' नैषधीयम्.

नाकपृष्ठ्य (नाक पृष्ठ यत्) त्रि० ष्ठ्यः-ष्ठ्या-ष्ठ्यं. स्वर्गमां होनार, स्वर्गमां रहेनार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नाकवनिता (नाकस्था वनिता) स्त्री० ता. अप्सरा.
नाकषेधक (न्नाक सिध् ण्वुल्) पु० कः ४ंद्र.
नाकसद् (नाके सीदति सद् क्विप्) पु० त्-द् देव, सुर.

'संतर्पणो नाकसदां वरेण्यः' भट्टिः.

नाकिन् (नाकः वासस्थानत्वे नात्यस्य इनि) पु० की. देव, सुर.

मन्यसेऽरिवधः श्रेयान् प्रीयते नाकिनामपि'
माघः.

नाकु (नम् उ) पु० कुः १ राक्षस. २ पहाड. ३ ते नामनो એક મુનિ [જેવું, નોળીआसरખું.
नाकुल (नकुल इव अण्) त्रि० लः-ली-लं. નોળીआ
नाकुल (नकुलस्येदं अण्) त्रि० लः-ला-लं. નોળીआसंબંધી. [ગોત્રમાં પેદા થયેલો પુરુષ.
नाकुल (नकुलस्य गोत्रापत्यं अण्) पु० लः नકુલના
नाकुलक (नकुलो भक्तिरस्य वुञ्) त्रि० कः-की-कं. નોળીआની ચાકરી કરી રહેનાર મનુષ્ય વગેરે.
नाकुलि (नकुलेन दृष्टा पीता वा ङीप्) स्त्री० लिः. १ વનસ્પતિ રાસ્ના. २ વનસ્પતિ ગળો. ३ વનસ્પતિ ભોરવેલ. ४ વનસ્પતિ ધોળી ભોરીંગણી.
नाकुलि (नाकुलस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० लिः નકુલનો દીકરો.
नाकुलि (नकुलस्येदं इञ्) त्रि० लिः-लिः-लि. १ નોળીयानुं. २ નોળીआसंબંધી. [સાપ.
नाकुलघ्न् (नाकुः सद्म यस्य) पु० घ्नः सर्प,
नाग (नगे पर्वते भवः अण् न गच्छति अगः न अगो वा) क्ली० गं. १ સીસું. २ એક જાતનું તીક્ષ્ણધંક-રણ. ३ વંગ. ४ કલાઈ થયેલી વસ્તુ ઉપર અથવા થતી વસ્તુ ઉપર તે કલઈની અસર.
नाग („ „) पु० गः १ હાથી. २ મેઘ. ३ સાપ, સર્પ. ४ નાગકેસર. ५ પુન્નાગનું ઝાડ. ६ નાગરમોથ. ७ દેરમાં રહેલ તે નામનો વાયુ. ८ નાગવેલ. ९ ભીંતમાં મારેલો ખીલો ખીલી વગેરે. १० દેશભેદ. ११ વનસ્પતિ નાગદરિકા. (गाः) આઠ સંખ્યાની સંજ્ઞા.

'नागविशेषे शेषे शेषेऽशेषेऽपि संहृते जगति'

नाग (नगे पर्वते भवः अण्) त्रि० गः-गी-गं. પર્વતમાં હોનાર, પર્વતમાં થનાર.
नागकंद (नागाख्यः कंदः) पु० दः હસ્તિકંદ.
नागकन्यका (नागस्य कन्यका) स्त्री० का. १ સર્પ-જાતિની સ્ત્રી.२ સર્પકન્યા. ભોગિની.
नागकन्या (नागस्य कन्या) स्त्री० न्या. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
नागकर्ण (नागस्य कर्णः तदाकारः पत्रेऽस्य) पु० र्णः એરંડાનું ઝાડ.
नागकर्ण (नागस्य कर्णः) पु० र्णः હાથીનો કાન.
नागकिंजल्क (नागस्येव किंजल्कोऽस्य) पु० कः નાગકેસર. [१ ગળો. २ ખજૂર.
नागकुमारिका (नागस्य कुमारीव कन्) स्त्री० का.
नागकुमारी („ „) स्त्री० री. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પર.
नागकृष्णा ( ) स्त्री० ष्णा. ગજપીપર.
नागकेसर (नागस्येव केसरोऽस्य) पु० रः १ નાગકેસર. २ કમળગટ્ટો. ३ એક જાતનું ઝાડ.
नागगंधा (नागस्येव गंधो यस्याः) स्त्री० धा. એક જાતનો કંદ. નાકુલીકંદ.
नागगर्भ (नागः सीसकं गर्भेऽस्य) क्ली० र्भं. સિંદૂર.
नागचंपक ( ) पु० कः नागचंपानुं ઝાડ, પીળા ફૂલવાળું અને નાની પર્ણ જેવા આકારના પત્રવાળું એક જાતનું ઝાડ. [શિવ.
नागचूड (नागः चूडायां यस्य) पु० डः મહાદેવ,
नागज (नागात् सीसकाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. १ કલઈ. २ સિંદૂર.
नागज (नागात्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ હાથીથી ઉત્પન્ન થનાર. २ નાગથી પેદા થનાર.
नागजिह्वा (नागस्य जिह्वेव आकारो यस्याः) स्त्री० ह्वा. ઔષધિ શારિવા, અનંતમૂલ [સલ.
नागजिह्विका (नागजिह्वेव कन्) स्त्री० का. भए-
नागजीवन (नागेन सीसकेन जीवनं यस्य) क्ली० नं. કલઈ. [રાષ્ટ્રનો પુત્ર.
नागदत्त (नागेन दत्तः) पु० त्तः તે નામનો ધૃત-
नागदंत (नागस्य दंतः) पु० तः १ હાથીદાંત. २ હાથીના મ્હોંની અંદરનો દાંત.
नागदंत (नागस्य हस्तिनो दंत इवाकारोऽस्त्यस्य अच्) पु० तः ભીંતમાં મારેલી ખીલી, ટોલ્લો.

'भिक्षाशेषं च तत्रैव भिक्षापात्रे निधाय तद्भिक्षा-पात्रं नागदन्ते विलम्ब्य पश्चाद्रात्रौ स्वपिति'।
पञ्चतन्त्रम्।

नागदंतक (नागदंत स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
नागदंतिका (नाग दंत कन्) स्त्री० का. १ વનસ્પતિ વિશલ્યા. २ ભીંતમાં મારેલી ખીલી.
नागदंती (नागदंत ङीष्) स्त्री० ती. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ વેશ્યા, રાંડ.
नागदमनी (नागो दम्यतेऽनया) स्त्री० नी. क्षुपભેદ.
नागदलोपम (नागदलेन उपमा यस्य) पु० मः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક જાતનું ઝાડ. પુરુષવૃક્ષ.

નાગદ્રૂ (નાગાકારો દ્રુઃ) પુ૦ દ્રુઃ. એક જાતનું ઝાડ.

નાગદ્વીપ (નાગપ્રધાનો દ્વીપઃ) પુ૦ પઃ. તે નામનો એક દ્વીપ.

નાગનક્ષત્ર (નાગાધિષ્ઠિતં નક્ષત્રં) ક્લી૦ ત્રં. અશ્લે- [ષા નક્ષત્ર.

નાગનામક (નાગનામન્ કિપ્) ક્લી૦ કં. સીસું.

નાગનામન્ (નાગાન્ નામયતીતિ નામિ કનિન્) પુ૦ મા. તુલસી.

નાગનાયક (નાગેષુ નાયકઃ) પુ૦ કઃ અનંત, વાસુકિ, પદ્મ, મહાપદ્મ, તક્ષક, કર્કોટ, કુલિક, અને શંખ એવા આઠ મોટા સર્પમાંથી પ્રત્યેક.

' અનન્તો વાસુકિઃ પદ્મો મહાપદ્મોઽપિ તક્ષકઃ ।
' કર્કોટઃ કુલિકઃ શંખ ઇત્યષ્ટૌ નાગનાયકાઃ ' ।। ત્રિકા૦ ।।

નાગનાયક (નાગઃ નાયકોઽસ્ય) ક્લી૦ કં. અશ્લેષા નક્ષત્ર. [મારેલી ખીલી.

નાગનિર્યૂહ (નાગ ઇવ નિર્યૂહઃ) પુ૦ હઃ. ભીંતમાં

નાગપંચમી (નાગપૂજાર્થં પંચમી) સ્ત્રી૦ મી. નાગ પાંચમ. [શબ્દ જુઓ. ૨ ગજપતિ.

નાગપતિ (નાગાનાં પતિઃ) પુ૦ તિઃ. ૧ નાગનાયક

નાગપત્રા (નાગસ્ય ફણેવ પત્રમસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ત્રા. નાગદમની શબ્દ જુઓ.

નાગપત્રી (,, ङीप्) સ્ત્રી૦ ત્રી. ઉપલેટ શબ્દ જુઓ.

નાગપદ (નાગસ્ય પદમિવ પાદાઃ યસ્મિન્) પુ૦ દઃ. એક જાતનો રતિબંધ.

' પાદૌ સ્કંધે તથા હસ્તે ક્ષિપેલ્લિંગં ભગે લઘુ । કામયેત્કામુકો નારીં બંધો નાગપદો મતઃ ' ॥ રતિમઞ્જરી ॥

નાગપદ (નાગસ્ય પદમ્) ક્લી૦ દં. ૧ હાથીનો પગ. ૨ હાથીનું પગલું.

નાગપાશ (નાગઃ પાશઃ ઇવ) પુ૦ શઃ ૧ વરુણનું આયુધ. ૨ નાગાકાર એક જાતનો બંધ.

નાગપાશક (નાગપાશ સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ. ઉપલેટ શબ્દ જુઓ. [રતિબંધ.

નાગપાશક (નાગપાશ કન્) પુ૦ કઃ. એક જાતનો

' સ્વજંઘાદ્વયમધ્યસ્થાં હસ્તાભ્યાં ધારયન્ કુચૌ રમેન્નિઃશંકિતો નારીં બંધોઽયં નાગપાશક ' ।। રતિમઞ્જરી ।

નાગપુર (નાગાહ્વયં પુરમ્) ક્લી૦ રં. હસ્તિનાપુર.

નાગપુર (નાગસ્ય પુરમ્) ક્લી૦ રં. નાગનું શહેર.

નાગપુષ્પ (નાગઃ તદ્વાનગવયુક્ત પુષ્પમસ્ય) પુ૦ ષ્પઃ. નાગકેશરનું ઝાડ. ૨ કેશર. ૩ ચંપક વૃક્ષ.

નાગપુષ્પફલા (નાગસ્ય નાગકેશરસ્ય પુષ્પમિવ શુભ્રં ફલં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ લા. કોળાનો વેલો.

નાગપુષ્પિકા (નાગસ્ય પુષ્પમિવ પુષ્પમસ્યાઃ કપ્) સ્ત્રી૦ કા. પીળી જુઈનું ઝાડ. [પટોલભેદ.

નાગફલ (નાગઃ સર્પ ઇવ દીર્ઘં ફલં યસ્ય) પુ૦ લઃ

નાગબંધુ (નાગસ્યહસ્તિનો બંધુરિવ) પુ૦ ધુઃ પીપળાનું ઝાડ. [લઃ ભીમસેન.

નાગબલ (નાગાનાં હસ્તિનામયુતસ્ય બલં યસ્ય) પુ૦

નાગબલ (નાગસ્ય બલમિવ બલં યસ્ય) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. હાથી જેટલા બળવાળું.

નાગબલા (નાગસ્યેવ બલં યસ્યાઃ ટાપ્) સ્ત્રી૦ લા. એક જાતનો વેલો. [સુકિની બહેન જરૂલારુ.

નાગભગિની (નાગસ્ય વાસુકેર્ભગિની) સ્ત્રી૦ ની. વા-

નાગભૂષણ (નાગો ભૂષણમસ્ય) પુ૦ ણઃ મહાદેવ, શંભુ.

નાગમલ્લ (નાગેષુ મલ્લઃ) પુ૦ લ્લઃ ઇંદ્રનો ઐરાવતગજ.

નાગમાતૃ (નાગસ્ય હસ્તિનો માતેવ ભૂપકત્વાત્) સ્ત્રી૦ તા. મણશલ.

નાગમાતૃ (નાગાનાં માતા) સ્ત્રી૦ તા. મનસાદેવી.

નાગમાર (નાગં મારયતિ) પુ૦ રઃ કેશરાજ શબ્દ જુઓ. [વગેરેમાં ઉભો કરેલો સ્તંભ.

નાગયષ્ટિ (નાગાધિષ્ઠાનં યષ્ટિઃ) સ્ત્રી૦ ષ્ટિઃ તળાવ

નાગયષ્ટિકા (નાગયષ્ટિઃ કન્) સ્ત્રી૦ કા. ઉપલેટ શબ્દ જુઓ.

નાગર (નગરે ભવઃ અણ્) ત્રિ૦ રઃ-રી-રં. ૧ શાણું, ચતુર. ૨ નગરમાં હોનાર, નગરમાં થનાર. ૩ કુત્સિત, ખરાબ.

' નાગનાગરયોર્મધ્યે વરં નાગો ન નાગરઃ ' ।
નાગો દશતિ કાલેન નાગરસ્તુ પુનઃ પુનઃ ' ।
સુભાષિતમ્ ।

નાગર (નગરાય હિતં અણ્) ત્રિ૦ રઃ-રી-રં. નગરનું હિતનું, શહેરના શ્રાવકનું.

નાગર (ન અગં રાતિ રાક્) પુ૦ રઃ ૧ દેહ. ૨ નારંગીનું ઝાડ. ૩ તે નામનો એક દેશ. ૪ નાગર બ્રાહ્મણ. ૫ એક જાતનો રતિબંધ.

નાગર (,,) ક્લી૦ રં. ૧ શુંઠ. ૨ નાગરમોથ. ૩ નાગર દેશમાં ચાલેલા પહેલા અક્ષર.

નાગરક (નાગર સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ ૧ શાણો, ચતુર. ૨ નગરમાં હોનાર. ૩ એક જાતનો રતિબંધ.

' ઊરુમૂલોપરિ સ્થિત્વા યોષિદૂરુદ્વયં રમેત્ ।
ગ્રીવાં કૃત્વા કરાભ્યાં ચ બંધો નાગરકો મતઃ ' ॥
રતિમઞ્જરી ॥

નાગરક (નગરે ભવઃ વુઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ૧ ચોર, ૨ શિલ્પી. ૩ કારીગર.

નાગરક્ત (નાગકૃતં રક્તં) ક્લી૦ ક્તં. સિંદૂર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नागरखंड (,,) क्ली० डं. नागरनी उत्पत्ति वगेरे प्रतिपादन करनारो स्कंदपुराणनो एक अंतर्गत भाग.

नागरघन (नागरमेव घनः) पु० नः नागरमोथ.

नागरंग (नागस्य सिंदूरस्येव रंगो फलेऽस्य) पु० गः नारंगीनुं आड. [नागरमोथ.

नागरमुस्ता (नागरी चासौ मुस्ता च) स्त्री० स्ता.

नागराज (नागानां राजा टच्) पु० जः १ शेषनाग. २ मोटो नाग. ३ छंदशास्त्र करनार पिंगळनाग. 'अधस्तान्नागराजाय सोमायोर्ध्वं दिशं ददौ'। हरिवंशम्।

नागराह्व (नागरेति आह्वा यस्य) क्ली० ह्वं. शुंठ.

नागरी (नागेभ्यो राति रा क ङीप्) स्त्री० री. स्नूही वृक्ष.

नागरी (नगरे भवा अण् ङीप्) स्त्री० री. चतुर स्त्री.

नागरीट (नागरीमटति) पु० टः १ ज्वर. २ चतुर-स्त्रीओ करेलो मंगलध्वनि.

नागरुक ( ) पु० कः नारंगीनुं आड.

नागरेणु (नागस्य सीसकस्य रेणु) पु० णुः सिंदूर

नागरेयक (नगर्यां भवः ढकञ्) त्रि० कः-की-कं. १ नगरीमां होनार. २ नगरीमां रहेनार.

नागरोत्था (नागरादुत्तिष्ठति स्था क टाप्) स्त्री० त्था. नागरमोथ. [तुरपणुं. नागरत्व. नागरता.

नागर्य (नागरस्य भावः) क्ली० र्यं. नागरपणुं, च-

नागलता (नाग इव लता) स्त्री० ता. मनुष्यनुं गुप्त स्थान, शिश्ण.

नागलता (नागाकारा लता) स्त्री० ता. १ नागरवेलना पाननो वेलो. २ नागजेवी लांबी वेल.

नागलोक (नागाधिष्ठितो लोकः) पु० कः पाताळ.

नागवर्त्मन् ( ) पु० र्त्मा. ते नामनुं एक तीर्थ.

नागवल्लरी (नाग इव दीर्घा वल्लरी) स्त्री० री. १ नागवेलना पाननो वेलो. २ नागजेवी लांबी वेल.

नागवल्लिका (नाग इव दीर्घा वल्ली) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ. [जुओ.

नागवल्ली (,,) स्त्री० ल्ली. उपलो शब्द

नागवारिक (नागस्य गजस्य सर्पस्य वा वारो वारणं प्रयोजनमस्य ठक्) पु० कः १ भावत. २ गरुडपक्षी. ३ मोर. ४ हाथीना टोळानो अधिपति, हाथी. ५ गजेंद्र. [ज्वर.

नागवीट (नाग इवं व्येटति वि इट् क) पु० टः

नागवृक्ष (नागाख्यो वृक्षः) पु० क्षः नागकेसरनुं आड.

नागसत्त्व ( ) क्ली० त्वं. मुरदाऽसींग.

नागसंभव (नागात् सीसकात् संभवति) क्ली० वं. सिंदूर. [जुओ. २ एक जातनुं मोती.

नागसंभूत (नागात संभूतं) क्ली० तं. उपलो शब्द

नागसाह्वय (नागेन हस्तिना समानः आह्वयो यस्य) क्ली० यं. हस्तिनापुर. [भुजंगाक्षी लता.

नागसुगंधा (नागस्येव सुगंधो यस्याः) स्त्री० धा.

नागस्तोक (नागस्य तद्विषस्य स्तोकमत्र) क्ली० कं. वछनाग. वत्सनाभ. [द्रव्य नखलो.

नागहनु (नागस्य हस्तिनो हनुरिव) पु० नुः सुगंधि

नागहंत्री (नागस्य हंत्री) स्त्री० त्री. १ नागने मारनारी. २ सर्पने मारनारी. ३ एक जातनी काडी.

नागाख्य (नागेति आख्या यस्य) पु० ख्यः नागकेसरनुं आड.

नागांग ( ) क्ली० गं. हस्तिनापुर.

नागांचला (नागस्य अंचलमिवात्र) स्त्री० ला. पाणीमां ऊभो करेलो स्तंभ.

नागांजना (नागस्य अंजनं यत्र) क्ली० ना. १ उपलो शब्द जुओ. २ हाथणी. [ति. गजानन.

नागानन (नागस्येव आननं यस्य) पु० नः गणुप-

नागांतक (नागस्य अंतकः) पु० कः १ गरुड. २ मोर. ३ नोळीओ. ४ सिंह.

नागारांति (नागस्य अरातिः) पु० तिः १ उपलो शब्द जुओ. २ वंध्या कर्कटी.

नागाशन (नागानश्नाति) पु० नः १ गरुड. २ मोर. ३ नोळीओ. ४ सिंह. [नापुर.

नागाह्व (नागेन युक्ता आह्वा यस्य) पु० ह्वः हस्ति-

नागाह्वा (नागं नागकेसरमाह्वयते स्पर्धते आ ह्वे क) स्त्री० ह्वा. लक्षभणा वनस्पति.

नागिन् (नाग इनि) पु० गी महादेव.

नागेंद्र (नाग इंद्र इव श्रेष्ठत्वात्) पु० द्रः १ श्रेष्ठ हाथी २ श्रेष्ठ नाग. ३ शेषनाग. ४ ऐरावत. 'कुथेन नागेन्द्रमिवेन्द्रवाहनम्'। माघः।

नागेश (नागानामीशः) पु० शः १ शेषनाग. २ पाणिनि व्याकरण उपर भाष्य विवरण करनार ते नामनो एक विद्वान्.

नागेश्वर (नागानामीश्वरः) पु० रः शेषनाग.

नागोद (नाग इव उदरं यस्मात्) क्ली० दं. १ पेटना रक्षण माटे पहेरवानुं अष्टर. २ गर्भिणी स्त्रीने गर्भनो एक जातनो उपद्रव थाय छे ते.

नागोदर (नाग इव उदरं यस्मात्) क्ली० रं. उपलो शब्द जुओ. [एक पुत्र.

नाचिक ( ) पु० कः विश्वामित्रनो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नाचिकेत (नाचिकेत अण्) पु० तः १ अग्नि. २ ते नामनो એક ऋषि. ३ ते नामनुं એક उपाख्यान.
'नाचिकेतमुपाख्यानं मृत्युप्रोक्तं सनातनं ।
उक्त्वा श्रुत्वा च मेधावी ब्रह्मलोके महीयते' ॥
कठोपनिषद् ॥

नाचीन ( ) पु० नः १ ते नामनो એક देश. नाचीन देशनो राजा.

नाट (नट् घञ्) पु० टः १ नाચવું, नाच, नृत्य. ३ कर्णाटक देश. [કરનાર.

नाटक (नट् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. नाચનાર, नृत्य

नाटक (नट् ण्वुल्) क्ली० कं. दृश्य काव्यरूपे રૂપકનो ते नामनो એક भेद. (नाटक, प्रकरण, भाण, व्यायोग, समवकार, डिम, ईहामृग, अंक, वीथि, अने प्रहसन એવા રૂપકના दशभेदमांथी ते नामनो એક.)

नाटकलक्षण (नाटकस्य लक्षणं) क्ली० णं. भूषण, अक्षरसंहति, शोभा, उदाहरण, हेतु, संशय, दृष्टांत, तुल्यतर्क, पदोच्चय, निदर्शन, अभिप्राय, प्राप्ति, विचार, दिष्ट, उपदिष्ट, गुणातिपात, गुणातिशय, विशेषण, निरुक्ति, सिद्धि, भ्रंश, विपर्यय, दाक्षिण्य, अनुनय, माला, अर्थापत्ति, गर्हण, पृच्छा, प्रसिद्धि, साधर्म्य, संक्षेप, गुणकीर्तन, क्लेश, मनोरथ, अनुक्तसिद्धि, अने प्रियोक्त-એવાં छत्रीश नाटकनां लक्षण पैકी प्रत्येक.

नाटकप्रपंच (नाटकस्य प्रपंचः) पु० चः. नाटक अर्थना रચના. [रथान.

नाटकी ( ) स्त्री० की. ઇંद्रनी सભानुं

नाटकीय (नाटके भवः वर्ण्यो वा छ) त्रि० यः-यायं. १ नाटकमां होनार. २ नाटकमां वर्णवा योग्य.
'पूर्वरंगः प्रसंगाय नाटकीयस्य वस्तुनः' माघः

नाटमंदिर (नाटार्थं मंदिरम्) क्ली० रं. नाચवानुं घर, नृत्यगृह, नृत्यशाला.

नाटाम्र (नाटानां प्रियः नाटः, नाटः अम्रोऽत्मलो रसो यस्य) पु० म्रः. ખरબूચ. नाटाम्र.

नाटार (नट्या अपत्यं पुमान् आरक्) पु० रः १ नटीनो दीકरो. २ नाચनारीनो पुत्र.

नाटिका (नट् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. १ दृश्यકाव्य રૂપे ઉપરૂપકनो એક भेद. २ नाચनारी.
'जयति सुरतलीलानाटिकासूत्रधारः' ।
विद्धशालभञ्जिका ।

नाटित (नट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. કरेલो छे अभिनय જेणे. [डो, चाળा. अभिनय.

नाटित (नट् क्त) क्ली० तं. नખरां, हावભाव, लटકा-

नाटितक (नाटित क) क्ली० कं. ઉપरो शब्द જुओ. [नाच કरनार.

नाटिन् (नट् णिनि) त्रि० टी-टिनी-टि. नृत्य કरनार,

नाटेय (नट्या अपत्यं ढक्) पु० यः १ नटीनो दीકरो. २ नाચनारीनो पुत्र. [જुओ.

नाटेर (नट्या अपत्यं ढक्) पु० रः. ઉपरो शब्द

नाट्य (नटस्य इदं कृत्यं ष्यञ्) क्ली० त्यं. नटनुं કाम, नर्तકनुं કाम.

नाट्यधामका (नाट्यस्य धर्मोऽस्त्यत्र ठन्) स्त्री० का. એક જातनुं नटनुं कृत्य. तौर्यत्रिक.

नाट्यप्रिय (नाट्यं प्रियमस्य) पु० यः. महादेव शिव.

नाट्यभाषा (नाट्ये प्रयोक्तव्या पात्रभेदेन भाषा) स्त्री० षा. पात्रભेदप्रमाणे नाटકमां प्रयोग કरवा योग्य संस्कृत, सौरसेनी, मागधी वगेरे જुदी જुदी भाषा.

नाट्यशाला (नाट्यस्य शाला) स्त्री० ला. गायन नृत्य वगेरे शिખવવानी शाળा.

नाट्यांग (नाट्यस्य अंगं) क्ली० गं. गेयपद, स्थितपाद्य, आसीन, पुष्पगंडिका, प्रच्छेदक, त्रिगूढक, सैंधव, द्विगूढक, उत्तमोत्तमક, उકतप्रत्युकत-એવાં नाटકनां दश अंग પैકी प्रत्येક.

नाट्योक्ति (नाट्ये उक्तिः विशेषोक्तिः) स्त्री० क्तिः स्वगत, प्रકाश, अपવाहित, अने જनांतिक-એवी नाटयકशास्त्रमांहेली पात्रवर्गनी બोली.

नाड (नाल लस्य डः) पु० डः नाल शब्द જुओ.

नाडि (नल् इन्) स्त्री० डिः नाडी शब्द જुओ.

नाडिका (नाडी क) स्त्री० का. नाडी शब्द જुओ.

नाडिकेल (नार्डि केलः) पु० लः नाળिએर, नाળिએरी.

नाडिचीर (नाडी चीरमिव) क्ली० रं. કापड वगेरे वણवामां सूतर वगेरे वींटाળवानी એક જातनी नળी. [सोनार.

नार्डिंधम (नार्डिं धमति धमा खश्) पु० मः सोनी,

नार्डिंधम (,,) त्रि० मः-मा-मं. ઊंचे नीचे चढवाथी श्वासકारક.
'कथं नार्डिंधमान् मार्गानागतौ विषमोपलान्'
भट्टिः

नार्डिंधय (नार्डिं धयति धेट् खश् मुम्) त्रि० यः-यायं. नળीथी पान કरनार. [नुं शाक.

नाडिपत्र (नाडिप्रधानं पत्रमस्य) पु० त्रः એક જात-

नाडिमंडल (नाडिरिव मंडलमस्य) क्ली० लं. त्रिभुवृत्त.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નાડી (नल नड् वा अच् ङीप्) સ્ત્રી૦ ડી. ૧ નાડ, શિરા, રક્તવાહિની. ૨ ઢોડની જુડી. ૩ કમલ વગેરેની પોલી નળી. ૪ નાડીવ્રણ. ૫ એક જાતની દ્રા. ૬ ગોઠીઆપણું, ઈદ્રજાલ. ૭ ઠગાઈ. ૮ એક જાતનું કાળનું માપ, ઘટિકા. ૯ નળી. ૧૦ એક જાતનું શાક. ૧૧ નાડ્યાકાર એક જાતની રેખા.

નાડીકેલ (नारिकेलः पृषो०) પુ૦ લઃ નારિએળનું ઝાડ.

નાડીક (नाडी कं क) પુ૦ કઃ એક જાતનું શાક.

નાડીચ (नाड्या चीयते ची ड) પુ૦ ચઃ એક જાતનું શાક. નાડિપત્ર.

નાડીચક્ર (નાડીનાં चक्रमिव) ક્લી૦ ક્રં. ૧ નાભિ મંડલ પાસે રહેલું એક જાતનું ચક્ર. ૨ નક્ષત્રભેદ જણાવનારૂં રેખાવાળું એક જાતનું ચક્ર.

'षडधिकदशनाडीचक्रमध्यस्थितात्मा'

માલતીમાધવમ્

નાડીચરણ (નાડી नालमिव चरणौ यस्य) પુ૦ णः પક્ષી.

નાડીજંઘ (નાડી नालमिव जंघाऽस्य) પુ૦ घः ૧ કાગડો. ૨ એક જાતનો બગલો. ૩ તે નામનો એક મુનિ.

નાડીતરંગ (નાડી नाला तरंग इव यत्र) પુ૦ गः ૧ એક જાતનું વિષ. ૨ કાકોલી. ૩ જોપી. ૪ જ્વર, બ્યભિચારી. [લિંબડો. નેપાલ નિંબ.

નાડીનિક્ત (નાડ્યા निक्तः) પુ૦ क्तः એક જાતનો

નાડીદેહ (નાડીસારો દેહો यस्य) પુ૦ हः અત્યંત દૂબળો ભૃંગી નામનો શિવનો એક દ્વારપાલ.

નાડીનક્ષત્ર (નાડીचक्रयोः स्थितं नक्षत्रं) ક્લી૦ त्रं. એક જાતનું નક્ષત્ર [નાડીદેહ શબ્દ જુઓ.

નાડીવિગ્રહ (નાડીસારો विग्रहो देहो यस्य) પુ૦ हः

નાડીવ્રણ (નાડીव व्रणं) ક્લી૦ णं. હમેશ લોહી પરુ વગેરેથી વહેનારૂં વ્રણ. [તનું શાક.

નાડીશાક (નાડીપ્રધાનः शाकः) પુ૦ કઃ એક જા-

નાડીસ્નેહ (નાડ્યામેव સ્નેહો यस्य) પુ૦ हः નાડીદેહ શબ્દ જુઓ. [ની હિંગ.

નાડીહિંગુ (નાડીપ્રધાનો હિંગુઃ) પુ૦ गुः એક જાત-

નાણક (न आणकः) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ૧ કુત્સિત નહિ તે, ખરાબ નહિ તે. ૨ જેના ઉપર શિકકો મહોર હોય તેવું નાણું વગેરે. [ણું પારખવું તે.

નાણકપરીક્ષા (નાણકસ્ય परीक्षा) સ્ત્રી૦ क्षा ના-

નાત્ર (નમ્ ષ્ટ્રન્) ક્લી૦ त्रं. ૧ પ્રશંસા, વખાણ, તારીફ. ૨ વિચિત્ર. [પ્રજ્ઞ.

નાત્ર (,,) પુ૦ त्रः મહાદેવ, શિવ. ૨

નાથ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ नाथति) ૧ માગવું, યાચવું. ૨ આશીર્વાદ દેવો. ૩ આશાદ થવું. ૪ માતબર થવું. ૫ શ્રીમાન્ થવું. ૬ નાશ કરવો.

નાથ (नाथ् अच्) પુ૦ थः ધણી, સ્વામી, ઈશ્વર.

'त्रिलोकनाथः पितृसद्मगोचरः' કુમારસંભવમ્.

'नाथे श्रीपुरुषोत्तमे त्रिजगतामेकाधिपे चेतसा'

નાથવત્ (નાથ मतुप्) ત્રિ૦ वान् वती वत्. ધણી વાળું, નાથવાળું. [ભીપણું.

નાથતા (नाथस्य भावः) સ્ત્રી૦ ता. ધણીપણું, સ્વા-

નાથત્વ (નાથસ્ય भावः) ક્લી૦ त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [થયું છે એવો બળદ વગેરે. ૨ પશુ.

નાથહરિ (નાથં हरति) પુ૦ रिः ૧ જેનું નાક ના-

નાથહાર (નાથં हरति ह अण्) ત્રિ૦ रः-री-रं. ધણીને લઈ જનાર.

નાથિન્ (નાથ णिनि) ત્રિ૦ थी-थिनी थि. નાથવાળું.

નાદ (नद् घञ्) પુ૦ दः ૧ અવાજ, શબ્દ. ૨ અનુસ્વારણિંદૂચ્ચાર્ય એક જાતનો અર્દ્ધચંદ્રાકારવર્ણ. ૩ બ્રહ્મસ્વરૂપ ધ્વનિભેદ.

'न नादेन विना गीतं न नादेन विना स्वरः।
न नादेन विना रागस्तस्मान्नादात्मकं जगत्'।

સંગીતદા૦।

નાદમુદ્રા (નાદયુક્તા मुद्रा) સ્ત્રી૦ द्रा. તંત્રસારપ્રસિદ્ધ એક જાતની મુદ્રા. [વાળું, નાદવાળું.

નાદવત્ (નાદ मतुप्) ત્રિ૦ वान् वती वत् અવાજ-

નાદિન્ (નદ् णिनि) ત્રિ૦ दि-दिनी-दि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

નાદેય (नद्या इदं तत्र भवा वा नद्या नदस्य वा ढक्) ત્રિ૦ यः-या-यं. ૧ નદીનું, નદીસંબંધી. ૨ નદીમાંથી હોનાર. ૩ નદીમાં હોનાર.

નાદેય (,,) ક્લી૦ यं. ૧ સમુદ્રનું મીઠું. ૨ સૈંધવ. ૩ એક જાતનું અંજન, સૌવીરાંજન. ૪ નાગરમોથ.

નાદેય (,,) પુ૦ यः ૧ એક જાતનું તૃણ, કસાડો. ૨ વાનીરવૃક્ષ.

નાદેય (न आदेयं अदेयं वा) ત્રિ૦ यः-या-यं. ૧ લેવાયોગ્ય નહિ તે, ગ્રહણ કરવા યોગ્ય નહિ તે, અગ્રાહ્ય. ૨ દેવા યોગ્ય, આપવા યોગ્ય.

'नादेयं नादेयं शरदि वसन्ते च नादेयम्'।

વૈદ્યકમ્।

નાદેયિકા (નાદેયી स्वार्थे क) સ્ત્રી૦ का. ૧ ભોંઆંબલી. ૨ પાણીમાં પેદા થનાર નેતર. ૩ વનસ્પતિ જયંતિકા. ૪ નારંગાનું ઝાડ. ૫ કાકજંઘુ વૃક્ષ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नादेयी (नादेय ङीप्) स्त्री० यी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
नाध् (भ्वा० आत्म० सेट् नाधते) नाध् धातु જુઓ.
नाना (न नाञ्) अव्य० ना. १ વિના, શિવાય, વગર. ૨ જુદું ૩ અનેક.

' नाना नारीर्निष्फला लोकयात्रा ' मुग्धबोधम्.

' मृत्योः स मृत्युमाप्नोति य इह नानेव पश्यति '
श्रुतिः

नानाकंद (नाना कंदोऽस्य) पु० दः ધોળો રતાળુ-કંદ. પિંડાલુ. [મૂળવાળું.
नानाकंद (,,) त्रि० दः-दा-दं. પુષ્કળ
नानाध्वनि (नाना ध्वनयो यस्य) पु० निः એકથી વધારે સ્વરવાળું વાદ્ય. [જુદા જુદા રસવાળું.
नानारस (नाना रसा यस्मिन्) त्रि० सः-सा-सं.
नानारंग (नाना रंगा यस्मिन्) त्रि० गः-गा-गं. જુદા જુદા રંગવાળું. [વગેરે જુદા જુદા વર્ણ.
नानावर्ण (नाना चासौ वर्णश्च) पु० र्णः બ્રાહ્મણ
नानावर्ण (नाना वर्णा रूपाणि यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. જુદા જુદા રૂપનું.
नानाविध (नाना विधाः प्रकारा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. જુદા જુદા પ્રકારનું, અનેક પ્રકારનું.
नानुष्ठेय (न अनुष्ठेयः) त्रि० यः-या-यं. આચરણ કરવા અયોગ્ય. [તારીફ.
नांत्र (नम् ष्ट्रन्) स्त्री० त्रं. સ્તોત્ર, વખાણ, સ્તુતિ,
नांदीकर (नांदीं करोति) पु० रः નાટક વગેરે કાવ્યમાં નાંદી કરનાર સૂત્રધાર વગેરે.
नांदी (नंदंति देवा अत्र, नंद् घञ् ङीप्) स्त्री० दी. ૧ સમૃદ્ધિ. ૨ નાટક વગેરેના પ્રારંભમાં મંગલાચરણ માટે બોલવા યોગ્ય આશીર્વચનયુક્ત સ્તુતિવાળા શ્લોક વગેરે.

' आशीर्वचनसंयुक्ता स्तुतिर्यस्मात् प्रयुज्यते। देवद्विजनृपादीनां तस्मान्नांदीति सा स्मृता ' ॥

नांदीक (नांद्यै कायति कै क) पु० कः ૧ તોરણસ્તંભ. ૨ નાંદીમુખ શ્રાદ્ધ.
नांदीकर (नांदीं करोति) पु० रः नांदिकर શબ્દ જુઓ. ૨ નાંદીપાઠક, નાંદીવાદી.
नांदीघोष (नांद्यै घोषः) पु० षः ઢોલ વગેરેનો ખુશીનો શબ્દ. नांदिघोष.
नांदीपट (नांद्या वृद्धयर्थः पटः) पु० टः કૂવાના મુખનું ઢાંકણ. વીનાહ.
नांदीमुख (नांद्या वृद्धयर्थं मुखं) क्ली० खं. વૃદ્ધિશ્રાદ્ધમાં એક જાતનું શ્રાદ્ધ.
नांदीमुख (नांद्यै मुखमस्य) पु० खः ૧ પિતા વગેરે. ૨ ભાતા વગેરે. ૩ જીવતાં જેનાં બાપદાદા છે એવાના વૃદ્ધ પ્રપિતામહ વગેરે.
नांदीमुखी (,, ङीप्) स्त्री० खी० नांदीश्राद्ध. જે મુંડલી સ્ત્રીપ્રીત્યર્થ થાય છે તે સ્ત્રીઓમાંથી પ્રત્યેક.
नांदीवादिन् (नांदीं वदति) त्रि० दी-दिनी-दि. નાંદી, શ્લોક વગેરે બોલનાર સૂત્રધાર વગેરે. ૨ ભેરી વગેરે વગાડનાર.
नांदीश्राद्ध (नांदीनिमित्तं श्राद्धं) क्ली० द्धं. વૃદ્ધિશ્રાદ્ધમાં થતું એક જાતનું શ્રાદ્ધ. [વાળંદ.
नापित (न आप्नोति सरलतां) पु० तः હજામ,
नापितशाला (नापितस्य शाला) स्त्री० ला. હજામત કરવાનો અખાડો.
नापित्य (नापितस्य भावः कर्म वा) क्ली० त्यं. ૧ હજામપણું, વાળંદનું કામ.
नाभ (नभ् णिच् अच्) पु० भः સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.
नाभक (नभ् ण्वुल्) पु० कः વનતિકતનું ઝાડ.
नाभाग ( ) पु० गः વૈવસ્વત મનુનો પુત્ર, ભગીરથ રાજાના દીકરાનો દીકરો.
नाभागारिष्ट ( ) पु० ष्टः વૈવસ્વત મનુનો પુત્ર.
नाभि (नह् इञ्) पु० भिः ૧ ક્ષત્રિય. ૨ મુખ્યનૃપ. ૩ સાર્વભૌમ રાજા. ૪ ચક્રનો મધ્યભાગ. ૫ અગ્નિધ્ર રાજાનો પુત્ર. ૬ તે નામનો વર્ષ.

' अरा इव रथनाभौ प्राणे सर्वं प्रतिष्ठितम् '
प्रश्नोपनिषद्.

नाभि (नह् इञ्) स्त्री० भिः ૧ ટૂંટી. ૨ મધ્યભાગ. ૩ કેંદ્ર. ૪ કસ્તૂરીમૃગ. ૫ ઉદરાવર્ત્ત. ૬ કસ્તૂરી. ૭ પ્રાણીનું અંગ.
नाभिकंटक (नाभेः कंटकमिव) पु० कः ટૂંટીનો ઉપલો માંસવાળો ઊંચો ભાગ.
नाभिका (नाभिरिव कायति कै क) स्त्री० का. એક જાતનું ઝાડ. કટભીવૃક્ષ. [શબ્દ જુઓ.
नाभिगुलक (नाभौ गुलक इव) पु० कः नाभिकटक
नाभिगोलक (नाभौ गोलक इव) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ज: चतुरानन, બ્રહ્મા, બ્રહ્મદેવ.
नाभिज (नाभौ विष्णोर्नाभौ जायते जन् ड) पु०
नाभिनाडी (नाभेर्नाडी) स्त्री० डीः ટૂંટીની નાળ, નાળ. [શબ્દ જુઓ.
नाभिनाल (नाभिस्थितं नालं) क्ली० लं. ઉપલો
नाभिभू (नाभौ विष्णुनाभौ भवति भू क्विप्) पु० भूः ચતુરાનન, બ્રહ્મા. नाभिजन्मन्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नाभिवर्द्धन (नाभेः तत्स्थाया नाड्या वर्धनं छेदनं) क्लीं० नं. ढूंटीनी नाळ वधेरवी ते. नाभिच्छेदन.

नाभिवर्ष (नाभेः आग्निध्रनृपस्य पुत्रस्य वर्षः) पु० षः जंबुद्वीपमांहेला नव वर्षपैकी ते नामनो એક વર્ષ. [ઊંચી અને લાંબી ઢૂંટીવાળું.

नाभिल (नाभिरस्त्यस्य लच्) त्रि० लः-ला-लं.

नाभिसंबंध (नाभेरेकत्र गर्भजातनाड्यां संबंधः) पु० धः सपिंडनो એક જાતનો સંબંધ.

नाभ्य (नाभये हितः यत्) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं. नाभिना हितनुं, नाभिना श्रायदानुं, ढूंटीने गुणकारी.

नाभ्य (नाभ्या इदं यत्) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं. ढूंटीनुं, ढूंटीसंबंधी.

नाम (नाम्यते नामि ड) अव्य० म. द्रोष, उपगम, प्राकाश्य, प्रसिद्धि, विस्मय, स्मरण, विकल्प, अने अलीक भतावनार अव्यय.

'हिमालयो नाम नगाधिराजः' कुमारसंभवम्.

'अहं च भीतो नामावप्लुतः' दशकुमारचरितम्.

नामकरण (नाम्नः करणं यत्र) क्लीं० णं. १ सोळ संस्कार पैकी ते नामनो એક संस्कार. २ नाम पाडवुं.

नामग्राह (नामन् ग्रह् अण्) पु० हः नाम लेवुं.

नामग्राहम् (नाम ग्रह् णमुल्) अव्य० हम्. नाम लइने.

'नामग्राहमरोदीत्सा भ्रातरौ रावणांतिके'

भट्टिः।

नामतस् (नामन् तसिल्) अव्य० तः नामथी.

नामद्वादशी (नाम्नां द्वादशी) स्त्री० शी. गौरी, काली, उमा, भद्रा, दुर्गा, कांति, सरस्वती, मंगला, वैष्णवी, लक्ष्मी, शिवा अने नारायणी એવાં દેવીનાં ક્રમે ક્રમે બાર નામ લઈ બાર દિવસ સુધી પૂજા કરવી તે. [ત્ર નામ धारण કરનાર.

नामधारक (नाममात्रं धरति) त्रि० कः-का-कं. मा-

नामधेय (नाम स्वार्थे धेय) क्लीं० यं. १ नाम. २ उपपद. ३ किताब.

'अस्ति भागीरथी तीरे पाटलिपुत्रनामधेयं नगरम्'

हितोपदेशः.

नामधेयतस् (नामधेय तसिल्) अव्य० तः नामथी.

नामन् (नम्यतेऽभिधीयतेऽर्थोऽनेन) क्लीं० म. १ वाचक शब्द. २ संज्ञाशब्द. ३ व्याकरणप्रसिद्ध प्रातिपदिक३५ शब्दभेद. ४ नाम.

नाममात्र (नाम संज्ञैव मात्रा यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. स्वगीर्थहीन, केवळ नाम धारण કરવાવાળું.

नाममुद्रा (नामाक्षरस्य मुद्रा यत्र) स्त्री० द्रा. नाम

८७

જેના ઉપર લખેલું છે એવી વીંટી.

नामयज्ञ (नामप्रसिद्धये यज्ञः) पु० ज्ञः કેવળ નામના માટે થતો યજ્ઞ. [ગયેલું, મુવેલું.

नामशेष (नाममात्रं शेषोऽस्य) त्रि० षः-षा-षं. भरी

नामांक (नाम नामाक्षरमेवांको यत्र) त्रि० कः-का-कं. नामवडे छापेलुं, नामथी आंकेलुं.

नामादेशम् (नाम आदिश्य) अव्य० शम्. नाम देखाडी, नाम भतावी.

नामापराध (नाम्नि तद्विषयेऽपराधः) पु० धः देव, ब्राह्मण वगेरेनी निंदा करी अपराध કરવો તે.

नामित (नम् णिच क्त) त्रि० तः-ता-तं. नमस्कार કરેલું, નમેલું, વાંકું વળેલું, વાંકું વાળેલું.

नाय (नी ण) त्रि० यः-या-यं. १ दोरनार. २ नायक.

नाय (नी ण) पु० यः उपाय, ઇલાજ.

नाय (नी घञ्) पु० यः १ नीति. २ दोरवुं. ३ नयन. ४ चतुराइ. ५ लइजवुं.

नायक (नी ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. पहोंचाडनार. २ पमाडनार. ३ प्रभु. ४ धणी. ५ श्रेष्ठ. ६ प्रधान.

नायक (नी ण्वुल्) पु० कः १ हारनी मध्येनो मणि. २ मोभरे चालनार सेनापति. ३ पति, उपपति अने वैशिक–એવા ત્રણ નાયકમાંથી પ્રત્યેક.

नायकता (नायकस्य भावः) स्त्री० ता. नायकपणुं. नायकत्व. [नृप. २ नायकनो उपरि–पति.

नायकाधिप (नायकस्य अधिपः) पु० पः १ राजा,

नायिका (नी ण्वुल् कापि अत इत्वम्) त्रि० का. १ मुख्य स्त्री. २ प्रापिका स्त्री. ३ स्वस्त्री, अन्य स्त्री अने साधारण स्त्री–એવી शृंगाररसनी आलंबनभूत नायिकाओमांथी प्रत्येक. ४ देवशक्ति. ५ એક જાતની કસ્તૂરી.

नार (नरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. १ नरनुं, नरसंबंधी. २ परमात्मानुं, परमात्मासंबंधी.

'आपो नारा इति प्रोक्ताः' मनुः.

नार (नराणां समूहः अण्) क्लीं० रं. नरनुं टोळुं.

नार (नरस्येदं अण्) पु० रः. णालक, બચ્ચું.

नार (नर अण्) पु० रः पाणी, उदक.

नारक (नरक एव अण्) पु० कः. नरक.

नारक (नरक अण्) त्रि० कः-की-कं. नरकमां रहेल प्राणी वगेरे.

नारकिन् (नरको भोग्यतयाऽस्त्यस्य इनि) त्रि० की-किनी-कि. उपक्षे० शब्द જુઓ.

नारकोट (नारे मनुष्यसमूहे कोट इव) त्रि० टः-टा-टं. १ ठग. २ કપટ કરનાર. ३ પોતે આપેલી आशाने हणनार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નારંગ (न अरंगो यत्र) पु० गः नारंगीनुं आड.
નારંગવર્ણક (नारंगस्येव वर्णोऽस्य फले कप्) क्ली० कं. गा०२.
નારદ (नारं ददाति दा क) पु० दः. १ ते नामनो એક દેવર્ષિ. २ વિશ્વામિત્રનો એકે પુત્ર. ३ તે નામનો એક પ્રજાપતિ. ४ ગંધર્વભેદ.
નારદીય (नारदस्येदं अण्) त्रि०य:-या-यं. नारद મુનિનું, નારદમુનિ સંબંધી.
નારસિંહ (नरसिंहमधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) क्ली० हं. नरसिंहना चरित्रनुं वर्णन करनार એક પુરાણ.
નારા (नरस्येयं अण् टाप्) स्त्री० रा. જલ, પાણી. 'आपो नारा इति प्रोक्ता आपो वै नरसूनवः' मनुः
નારાચ (नारं नरसमूहमाचमति आ चम् ड) पु० चः. આખું લોહમય બાણ.
નારાચિકા (नारा चस्तदाकारोऽस्त्यस्य ठन्) स्त्री० का. સોનું તોળવાની સોનાની ત્રાજુડી.
નારાચી (नाराच अण् ङीप्) स्त्री० ची. १ નાનું લોઢાનું બાણ. २ ઉપરનો शब्द જુઓ.
નારાયણ (नारायणस्येदं अण्) त्रि० णः-णी-णं. नारायणनुं, नारायणसंबंधी.
નારાયણ (नाराणि कार्याणि अयते) पु० णः १ વિષ્ણુ. २ नारायण.
'साकं प्रावगणैर्लुठंत मणयस्तीरेऽर्कबिम्बोपमा ।
नीरे नीरचरैः समं स भगवान् निद्राति नारायणः' ॥
जगन्नाथपण्डितः ॥
નારાયણ (नरस्यापत्यं पुमान् फक्) पु० णः १ नरनो पुत्र. २ अर्जुनना पुत्र.
નારાયણપ્રિય (नारायणस्य प्रियः) पु० यः महादेव, पीत चंदन. [नारायणने वहालुं.
નારાયણપ્રિય (,,) त्रि० यः-या-यं.
નારાયણબલિ (नारायणमुद्दिश्य देयो बलिः) पु० लिः દુર્ભરણથી મરેલા મનુષ્યની ઔર્ધ્વદેહિક ક્રિયાના યોગવડે સદ્ગતિ કરવા માટે નારાયણ વગેરે પાંચ દેવતાને અપાતો બલિ.
નારાયણાસ્ત્ર (नारायणदत्तमस्त्रम्) क्ली० स्त्रं. નારાયણની કૃતિ જેમાં છે એવું એક શસ્ત્ર.
નારાયણી (नारायणस्येवं ङीप्) स्त्री० णी. १ નારાયણની શક્તિ. २ લક્ષ્મી. ३ દુર્ગા. ४ સતાવળ. ५ મુદ્ગલ મુનિની પત્ની.
નારાયણીય (नारायणस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. नारायणनुं, नारायण संबंधी.
નારાયણોપનિષદ્ (नारायणप्रतिपादिका उपनिषद्) स्त्री० त्-द्. તે નામનું એક ઉપનિષદ્.
નારિક (नारस्येदम्) त्रि० कः की-कं. પાણીનું, પાણી સંબંધી. २ પરમાત્માનું.
નારિકેલ (नल् इण् नालिः, केन [वायुना जलेन वा] इलति [चलति] इल् क) पु० लः નાળિએર.
'नारिकेलसमाकारा दृश्यन्ते हि सुहृज्जनाः ।
अन्ये बदरिकाकारा बहिरेव मनोहराः' ॥
हितोपदेशः ॥
નારી (नरजातिः नर ङीप्) स्त्री० री. નર જાતિની સ્ત્રી, નારી, સ્ત્રી.
નારીકવચ ( ) पु० चः सूर्यवंशमां पेदा थयेलो ते नामनो એક રાજા.
નારીકેલ (नारिकेलः पृषो०) पु० लः નાળિએર.
નારીકેલી (नारीकेल ङीष्) स्त्री० ली. નાળિએરી.
નારીચ (नाडी च पृषो०) क्ली० चं. એક જાતનું શાક.
નારીતરંગક (नारीं तरंगयति णिच् ण्वुल्) पु० कः સ્ત્રીનું ચિત્ત ચંચળ કરનાર, જાર, છીનાળવો.
નારીદૂષણ (नारीणां दूषणं) क्ली० णं. સુરાપાન, દુર્જનનો સંગ, પતિનો વિરહ, ભટકવું, સુવું, અને બીજા ઘરમાં રહેવું એવાં નારીનાં છ દૂષણ.
'पानं दुर्जनसंसर्गः पत्या च विरहोऽटनम् ।
स्वप्नोऽन्यगृहवासश्च नारीणां दूषणानि षट्' ॥
मनुः ॥
નારીપ્રસંગ (नार्याः प्रसंगः) पु० गः १ જારકર્મ. २ સ્ત્રીનો પ્રસંગ.
નારીમય (नारी मयट्) त्रि० यः-यी-यं. સ્ત્રીથી વ્યાપ્ત.
નારીયાન (नारीवाहार्थं यानम्) क्ली० नं. સ્ત્રીને બેસવા યોગ્ય પડદાવાળું વાહન.
નારીષ્ટ (नारीणामीष्टे) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं સ્ત્રીનું ચાહેલું, નારીનું વહાલું.
નારીષ્ટા (नारीणामीष्टा प्रिया) स्त्री० ष्टा. ભોગરો.
નારેય ( ) पु० यः सत्राजित्ना पुत्र भंगकारनो ते नामनो એક પુત્ર.
નાર્યંગ (नार्यै नरहितसंबंधिनं गच्छति गम् ड) पु० गः नारंगीनुं आड. [करीआतुं.
નાર્યતિક્ત (नार्यै नरहितसंबंधि तिक्तम्) पु० क्तः
નાલ (नल् ण) पु० लः પદ્મ વગેરેનો દંડ, કાંડ. 'नाला मृणालाग्रभुजो भजामः' नैषधीयम्.
નાલ (नल् घञ्) पु० लः જલ નીસરવા માટે બનાવેલી નાલ.
નાલંબી ( ) स्त्री० बी. शिवनी वीणा.
નાલવંશ (नालं वंश इव) पु० शः એક જાતનું તૃણ. नलतृण.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नाला (नल् ण टाप्) स्त्री० ला. १ पत्र वगेरेनी नाल. २ कांड.

नालि (नल् णिच् इन्) स्त्री० लिः १ कमल वगेरेनो पोकळ दंड. २ नाडी. ३ शिरा. ४ એક જાતનું शाक. नाली.

नालिक (नलमत्स्येव ठन्) पु० कः १ पाडो. २ पद्म.

नालिका (नाला स्वार्थे क) स्त्री० का. १ એક જાતનું शाक. २ नाल शब्द જુओ. ३ ચામડાનો કોરડો. ४ હાથીના કાન વીંધવાનું अस्त्र. ५ वनस्पति गांजो. ६ જેની दांडी पोली होय એવી वनस्पति.

नालिकेर (नालिक ईर् घञ्) पु० रः नाળિએર.

नालिता (नल् णिच् क्त) स्त्री० ता. એક જાતનું शाक.

नाली (नालि ङीष्) स्त्री० ली. १ હાથીના કાનમાં छिद्र પાડવાનું अस्त्र. २ घटिका, घटी. ३ नाडी. ४ रंग. ५ पोकळ दंड वगेरे. ६ पद्म. ७ दंडात्मक काल. ८ पद्मदंड. ९ પાણી જવાનો નળ, પ્રણાली. १० એક જાતનું वाद्य.

नालीक (नाल्या कायति कै क) पु० कः એક જાતનું બાણ. २ भाલो. ३ બરછી. ४ કમલનું तंतुयुक्त दीटियुं. ५ नारिએળ કમંડળ. ६ કમલ.

नालीक (,,) क्ली० कं. કમળનો समूह. [જુઓ.

नालीकिनी ( ) स्त्री० नी. उपलो शब्द

नालीघटी (नाड्या बोधनार्था घटी) स्त्री० टी. घडियाळ.

नालीय ( ) पु० यः કદંબનું ઝાડ.

नालीव्रण (नाड्यां व्रणः) पु० क्ली० णः-णं. नाडीव्रण शब्द જુઓ.

नाविक (नावा तरति ठन्) त्रि० कः-की-कं. નૌકાथी तरनार, ખલાસી વગેરે.

नाविक (नौरत्यस्य वाह्यतया ठन्) पु० कः सुકानी.

नाविन् (नौरस्त्यस्य इनि) पु० नी. १ नाविक शब्द જુઓ. २ વહાણનો धणी.

नावोपजीवन (नावा उपजीवनमस्य) पु० नः વહાણ ચલાવી પોતાનું गुજરાન ચલાવનારો.

नावोपजीवन (नावा उपजीवनम्) क्ली० नं. વહાણ ચલાવી આજીविका મેળવવી તે.

नाव्य (नावा तार्यं यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. નૌકાથી તરવા યોગ્ય નદી, દેશ વગેરે.

नाव्य (नवस्य भावः ष्यञ्) क्ली० व्यं. नवापणुं. नवता, नवत्व, नूतनता, नूतनत्व.

नाश (नश घञ्) पु० शः १ मरણ, निधन, अदर्शन. ३ क्षय. ४ બોવાઈ જવું. ५ ખબર કે પત્તો न મળવો તે. ६ अनुपलंभ. ७ પલાયન. નાશી જવું.

' अधिष्ठानावशेषो हि नाशः कल्पितवस्तुनः '

वेदान्तपरिभाषा]

नाशक (नश् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. नाश કરનાર. [शब्द જુઓ.

नाशन (नश् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. उपलो

नाशयत् (नश् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. नाश કરતું.

नाशित (नश् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. नाश કરેલ, ध्वंसित.

नाष्टिक (नष्टद्रव्यं स्वामित्वेनार्हति ठञ्) पु० कः ખોવાયેલા पदार्थ વગેરેનો मालिक.

नाष्ट्र (नश् णिच् ष्ट्रन्) त्रि० ष्ट्रः-ष्ट्रा-ष्ट्रं. नाशક.

नासत्य (नास्ति असत्यं यस्य) पु० द्वि० त्यौ. अश्विनीकुमार.

नासमौजस् ( ) पु० जाः ભज्जમાન वंशमां પેદા થયેલ એક राजा.

नासा (नास [शब्दे भावे] अ) स्त्री० सा. १ शब्द, अवाज. २ नाक, गंधકग्राहक इंद्रिय. ३ દરવાજાનો उपलो भाग જ્યાં गणपतिनुं चित्र કાढे छे. ४ वासકवृक्ष. ५ અરડૂसो.

नासाच्छिद्री (नासा च्छिन्ना यस्याः ङीप्) स्त्री० न्नी. એક જાતનું પંખી. पूर्णिका.

नासादक्षिणावर्त ( ) पु० तः જે स्त्रीपासे पुष्કળ द्रव्य अने पुत्रपुत्री होय छे એવી स्त्रीना नाકની જમણી બાજુએ વાળી धालवी ते.

नासादारु (नासार्थं दारु) क्ली० रु: બારણાનો उपलो भाग જેના વચમાં गणपतिनुं चित्र होय छे.

नासामल (नासाया मलम्) क्ली० लं. गुंगुं.

नासाल (नासायै नासिकाशब्दाय अलति अल् डण्) पु० लुः કાયફળનું ઝાડ. [दांडी.

नासावंश (नासा तद्भागो वंश इव) पु० शः નાકની

नासावामावर्त ( ) पु० तः पुरुषना डाबा नाકમાં વાળી धालवामां आवे छे ते.

नासिकध्मम (नासिकां धमति) त्रि० मः-मा-मं. १ नसકોરાં ખોલાવનાર. २ નાકથી અવાજ કરનાર.

नासिंधय (नासिकां तस्यं जलं धयति) त्रि० यः-या-यं. १ નાકમાં રહેલું પાણી પીનાર. २ નાકથી પીનાર. [आधारभूत गोलक.

नासिका (नास् ण्वुल्) स्त्री० का. नाक, नाकनो

नासिकामल (नासिकाया मलं) क्ली० लं. नाकनो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भेल. [नासारंध्र.

नासिकारंध्र (नासिकाया रंध्रं) क्ली० ध्रं. नसकोरुं.

नासिकासोष (नासिकायां सोषः) पु० षः नाकमां सुकवणुं. नासासोष. [कनी पासेनुं.

नासिक्य (नासिका ण्य) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. ना-

नासिक्य (नासिकायां भवः यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. नाकमां होनार, नाकमांथी थनार.

नासिक्य (नासिकायां भवः यत्) पु० द्वि० क्यौ. अश्विनीकुमार. [એક દેશ.

नासिक्य (नासिका यत्) पु० क्यः ते नामनो

नासिक्य (नासिका स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० क्यं. नाक, नासिका. [लो शब्द जुओ.

नासिक्यक (नासिक्य स्वार्थे क) क्ली० कं. उप-

नासीर (नासाय शब्दाय ईर्ते ईर् क) क्ली० रं. १ मोखरे चालनार सैन्य. २ हाथीनी आगळ चालनार सैनिक. [अग्रेसर.

नासीर (,,) त्रि० रः-रा-रं. आगेवान, 'नलस्य नासीरगते वितेनतुः' नैषधीयम्.

नास्ति (न अस्ति) अव्य० स्ति. नहिपणुं अने अभाव बतावनार अव्यय.

नास्तिक (नास्ति परलोकं तत्साधनमदृष्टं तत्साक्षीश्वरो वा मतिरस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. परलोक नथी एवुं बोलनार अथवा माननार, परलोकना साधनरूप अदृष्टनो अभाव माननार, परलोकना साक्षी ईश्वरनो अभाव छे एवुं माननार चार्वाक, सौतांत्रिक, माध्यमिक, योगाचार, वैभाषिक, दिगंबर वगेरे.

'नासाचूर्णे नास्ति कस्याभिलाषः ।
नासाचूर्णे नास्तिकस्याभिलाषः' ॥ सुभाषितम् ॥

नास्तिकता (नास्तिकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ नास्तिकपणुं. २ मिथ्यादृष्टि.. [शब्द जुओ.

नास्तिकत्वं (नास्तिकस्य भावः) क्ली० त्वं. उपलो

नास्तिद ( ) पु० दः. आंबानुं झाड.

नास्तिवाद (नास्ति परलोकादिरितिवादः) पु० दः. परलोक, ईश्वर वगेरे नथी एवो वाद, नास्तिकता. [नाकमां नांखेली दोरी, नाथ.

नास्य (नासायां भवं यत्) क्ली० स्यं. बळद वगेरेना

नास्य (नासा ण्य) त्रि० स्यः-स्या स्यं. नाकनी पासेनुं. [२ हरण वगेरेने पकडवानो फांसो.

नाह (नह् घञ्) पु० हः. १ बंध, बंधन, बांधवुं.

नाहल (नाहं लाति ला क) पु० लः. म्लेच्छ जाति.

नाहुष (नहुषस्यापत्यं अण्) पु० षः. नहुष राजानो पुत्र ययाति.

नाहुष (नाहुषस्येदं अण्) त्रि० षः-षी-षं. नहुष राजानुं, नहुष राजा संबंधी.

नाहुषि (नहुषस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० षिः. नहुष राजानो पुत्र ययाति.

नि (नी डि प्रादिः उपसर्गः) उप० नि. संध, अधोभाव, भृशपणुं, आदेश, नित्यपणुं, कुशलता, बंधन, अभाव, निषेध, अंतर्भाव, समीपपणुं, उपराम, आश्रय, समीपपणुं अने निश्चय बतावनार उपसर्ग.

निःकारण (निस् कृ ल्युट्) त्रि० णः-णा-णं. १ कारण विनानुं. २ आधार विनानुं. निष्कारण.

निःकासन (निस् कास् ल्युट्) क्ली० नं. १ बहार काढवुं. २ कहाढी मूकवुं. ३ देशनिकाल करवो. ४ नीकालवुं. निष्कासन.

निःकासित (निस् कास् क्त) त्रि० तः ता-तं. १ बहार काढेल. २ काढी मूकेलुं. ३ देशनिकाल करेल. ४ नीकालेल. [शब्द जुओ.

निःक्रामित (निस् क्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. उपलो

निःक्षत्र (निस् क्षत्र) त्रि० त्रः त्रा-त्रं. क्षत्रिय विनानुं.

निःक्षिप्त (निस् क्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ दूर फेंकेल. २ दूर मोकलेल. ३ गाळेल (वखत वगेरे).

निःक्षेप (निर् क्षिप् घञ्) पु० पः. १ अर्पण करवुं, सोपवुं. २ फेंकवुं. ३ मोकलवुं. ४ मूकवुं. ५ वखतने गाळवो ते. ६ आंसु वगेरेनुं लूछवुं.

निःप्रभ (निर्गता प्रभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं. फेकी नूर, कांति विनानुं, प्रभा शून्य.

निःफल (निर्गतं फलं यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. फळ विनानुं, सफळ नहि ते.

निःशम (निर्गतः शमात्) पु० मः क्रोध.

निःशलाक (निर्गता शलाका यस्मात्) त्रि० कः-का-कं. एकांत, ध्यानगी.

निःशल्यक (निर्गतं शल्यं यस्य) त्रि० कः-का-कं. बाणना जेवुं प्रतिबंधक रहित. [वृक्ष.

निःशल्या (निर्गतं शल्यं यस्याः) स्त्री० ल्या. दंती

निःशूक (निर्गतः शूको यस्मात्) पु० कः छालां फोतरां विनाना चोखा. [सधळुं, सभरत.

निःशेष (निर्गतः शेषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. बधुं,

निःशोध्य (निर्गतं शोध्यं यस्मात्) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. १ शुद्ध, साफ. २ निर्मळ. ३ भृष्ट.

निःश्रयणी (निश्रितं श्रीयतेऽनया) स्त्री० णी. नीसरणी, दादरो, लाकडां वगेरेनां पगथीआंवाळुं. निश्रयिणी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निःश्रयिणी (निस् श्रि णिनि) स्त्री० णी. ઉપરનો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

निःश्रेणि (निश्चिता श्रेणिरत्र) स्त्री० णिः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'चक्रे त्रिदिवनिःश्रेणिः सरयूरनुयायिनाम्.'
रघुवंशम्.

निःश्रेणि (निश्चिता श्रेणिरत्र) पु० णि. ખજૂરીનું ઝાડ. ૨ એક જાતનો ઘોડો.

निःश्रेणिका (नि श्रेणी कन्) स्त्री० का. નીસરણી.

निःश्रेणी (निश्रेणिः ङीप्) स्त्री० णी. નીસરણી.

निःश्रेयस (नितरां श्रेयः अच्) क्ली० सं. १ મોક્ષ. ૨ ભક્તિ. ૩ મંગલ. ૪ વિજ્ઞાન. ૫ અનુભાવ.

'अन्तर्यश्च मुमुक्षुभिर्नियमितप्राणादिभिर्मृग्यते ।
स स्थाणुःस्थिरभक्तियोगसुलभो निः श्रेयसायास्तु वः' ॥
विक्रमोर्वशीयम् ॥

निःश्रेयस (नितरां श्रेयो यस्मात् अच्) पु० सः शंકર, મહાદેવ.

निःश्वसन (निर् श्वस् ल्युट्) क्ली० नं. १ નિસાસો મૂકવો તે. ૨ પ્રાણ વાયુને નાકની બહાર કાઢવો તે.

निःश्वास (निर् श्वस् घञ्) पु० सः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લગીરી ભરેલું, અપ્રસોસ ભરેલું.

निःश्वासपर (निश्वासाय परः) त्रि० रः-रा-रं. દિ-

निःषम (निर् सम) अव्य० म. નિંદા અને ધિક્કાર માં વપરાતો અવ્યય.

निःसंधि (निष्क्रांतः संधेः सुश्लिष्टत्वात्) त्रि० धिः-धिः-धि. १ સાંધાથી વછૂટી ગયેલું. ૨ દૃઢ. ૩ સંધિવિનાનું. [રહિત.

निःसामन् (निर्गतः साम्नः) त्रि० मा-मा-मं. સામ-

निःसंपात (निर्गतः संपातो यत्र) त्रि० तः-ता-तं. ગતિશૂન્ય, ગમનરહિત. [મધ્ય રાત્ર.

निःसंपात (,,) पु० तः અડધી રાત,

निःसंशय (निर्गतः संशयो यस्मात्) त्रि० यः-या-यं. સંશયવિનાનું, શકવિનાનું.

निःसंग (निर्गतः संगो यस्मात्) त्रि० गः-गा-गं. १ સંગવિનાનું, જુદું પડેલું. ૨ બેદરકાર, બેપરવા.

निःसंज्ञ (निर्गता संज्ञा यस्मात्) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. સંજ્ઞાવિનાનું, સમજ્યા નહિ તેવું, બેભાન.

निःसत्यत्व (निःसत्यस्य भावः) क्ली० त्वं. જૂઠાપણું, ખોટાપણું, અસત્યતા.

निःसंधि (निष्क्रांतः संधिः) त्रि० धिः-धिः धिं. १ જેનો સાંધો દેખાય નહિ તે. ૨ દૃઢ.

निःसंपात (निर्गतः संपातो यत्र) त्रि० तः-ता-तं. ગતિશૂન્ય, ગમનરહિત.

निःसंपात (,,) पु० तः અડધી રાત.

निःसरण (निर् सृ ल्युट्) क्ली० णं. १ મૃત્યુ, મરણ. ૨ નિર્વાણ. ૩ મોક્ષ. ૪ ઉપાય. ૫ બહાર નીકળવું. ૬ નીસરવું. ૭ ગૃહ વગેરેમાંથી બહાર નીકળવાનું મુખ. ૮ નિર્ગમ.

निःसह (निर् सह्) त्रि० हः-हा-हं. १ સહન ન થાય તેવું, ખમાય નહિ તેવું. ૨ ખમવાને કે સહન કરવાને અશક્ય.

निःसहत्व (निःसहस्य भावः) क्ली० त्वं. १ ખમવા માટે અશક્તિ. ૨ અધૈર્ય. ૩ અસહનશીલપણું.

निःसाध्वस ( ) त्रि० सः-सा-सं. બહાદુર, હિમ્મતવાળું, નિર્ભય. [તનું ઝાડ.

निःसार (निर्गतः सारः यस्मात्) पु० रः એક જા-

निःसार (,,) त्रि० रः-रा-रं. સારવિનાનું.

'जगत्सर्वं तु निःसारमनित्यं दुःखभाजनम्'।
कालिकापुराणम्।

निःसारण (निर् सृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ બહાર જવું. ૨ બહાર નીકળવું. ૩ ગૃહવગેરેનું આવવા જવાનું મુખ. ૪ બહાર કાઢવું. [ઝાડ.

निःसारा (निर्गतः सारः यस्याः) स्त्री० रा. કેળનું

निःसारित (निर् सृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ બહાર કાઢેલું. ૨ બહાર કરેલું. ૩ હાંકી કાઢેલું. ૪ નીકળેલું.

निःसीम (निर्गता सीमा यस्मात्) त्रि० माः-मा-मं. સીમવિનાનું, અવધિશૂન્ય, બેહદ, અપાર.

'निःसीमानंदमासीदुपनिषदुपमा तत्परीभूय भूयः'।
नैषधीयम्।

निःसीमन् (,,) त्रि० मा-मा-मं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'अहह महतां निःसीमानश्चरित्रविभूतयः'।
भर्तृहरिः।

निःसुख (निर्गतं सुखं यस्मात्) त्रि० खः-खा-खं. १ સુખવિનાનું, દુઃખી. ૨ કંટાળાભરેલું.

निःसृत (निर् सृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. બહાર નીકળેલ, નીસરેલ.

निःस्नेह (निर्गतः स्नेहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. १ સ્નેહવિનાનું. ૨ તેલવિનાનું. ૩ ચીકણું નહિ તે.

निःस्नेहफला (निर्गतः स्नेहो फले यस्याः) स्त्री० ला. ધોળી ભોરીંગણી. [સી. અતસી.

निःस्नेहा (निर्गतः स्नेहो यस्याः) स्त्री० हा. અળ-

निःस्पृह (निर्गता स्पृहा यस्य) त्रि० हः-हा-हं. આશા શૂન્ય, બેદરકાર, બેપરવા.

निःस्रव (निर् स्रु अप्) पु० वः અવશેષ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निःस्राव (निः स्रवति निर् स्रु ण) पु० वः व्यय, ખર્ચ.

निःस्व (निर्गतं स्वमस्य) त्रि० स्वः-स्वा-स्वं. १ દરિદ્ર, કંગાલ. ૨ ધનવિનાનું. ૩ જ્ઞાતિરહિત.

' निःस्वो वष्टि शतं शती दशशतं लक्षं सहस्राधिपः '

सुभाषितम्.

निःस्वभाव (निर्गतः स्वभावो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. સ્વભાવવિનાનું. [નાનું.

निःस्वादु ( ) त्रि० दुः-दुः-दु. સ્વાદવિ-

निकट (नि कट्च्) त्रि० टः-टा-टं. પાસેનું, પડોશનું, લાગતું વળગતું, સંબંધ,

निकर (नि कॄ अप्) पु० रः १ સમૂહ. ૨ સાર. ૩ ન્યાયથી આપેલું ધન. ૪ ભંડાર, નિધિ.

' निष्यंदिनीरनिकरेण कृताभिषेका '

माघः

निकर्षण (निर्गतं कर्षणं यस्मात्) त्रि० णः-णा-णं. ૧ ખેડ્યાવિનાનું. ૨ ગામની પાસે કે ગામની બહાર રમવાની ખુલ્લી છૂટી જમીન. ૩ પડોશ. ૪ ઘરની પાસેનો ચોરો.

निकष (नि कष् अच्) पु० षः ૧ કષણ, કસોટી. ૨ અસ્ત્ર વગેરેની બારીક ધાર કાઢવાની સરાણ.

निकष (नि कश् घ) त्रि० षः-षा-षं પારખવા માટે કસોટી મારવાનું હેમ વગેરે.

निकषा (निकष् आ) स्त्री० षा. રાક્ષસની માતા.

निकषा (निकष् आ) अव्य० षा. ૧ પાસે. ૨ મધ્યે, વચ્ચે. [દૈત્ય.

निकषात्मज (निकषाया आत्मजः) पु० जः રાક્ષસ,

निकषोपल (निकषस्य उपलः) पु० लः ૧ સરાણ. ૨ કસોટી. [કસવું. ૨ કસોટી.

निकस (नि कस् घञ्) पु० सः ૧ કસોટી મારવું,

निकाम (नि कम् घञ्) क्ली० मं. ૧ અતિશય. ૨ બેહદ, બેસુમાર. ૩ પર્યાપ્ત. [કામુક.

निकामन् (नि कम् मनिन्) त्रि० मा-मा-म. કાયમ,

निकाय (नि चि घञ्) पु० यः ૧ નિવાસ. ૨ પ્રાણીની પોતાની જાતનો સંઘ. ૩ લક્ષ્ય. ૪ પરમાત્મા.

निकाय्य (नि चि ण्यत्) पु० य्यः ઘર, ગૃહ.

निकार (नि कॄ कृ वा घञ्) पु० रः ૧ સામાપણું, વિરુદ્ધતા. ૨ મારણ, મારવું. ૩ ઇજા કરવી. ૪ ઘાતકીપણું. ૫ નિન્દા. ૬ અપમાન. ૭ ગાળ. ૮ ધાન્ય વગેરેનું ઊંચે ઉછાળવું. ૯ ખલીકાર.

' निकारोऽग्रे पश्चाद्धनमहह भोस्तद्धि निधनम् '

शांतिशतकम्.

निकारण (नि कॄ ल्युट्) क्ली० णं. ૧ હાર મારવું. મારી નાખવું, વધ. ૨ મારણ. [લનીય.

निकाल्य (नि कल् ण्यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. આ-

निकाश (नि काश् घञ्) पु० शः ૧ પ્રકાશ. ૨ સમીપ. [ઉપર ધસવું.

निकाष (नि कष् घञ्) पु० षः સરાણ કસોટી વગેરે

निकास (नि कास् घञ्) पु० सः પ્રકાશ.

निकुंचक (नि कुंच् ण्वुल्) पु० कः ૧ એક જાતનું માપ, કુડવનો એક ચતુર્થાંશ. ૨ વાનીરભેદ.

निकुंज (नितरां कौ जायते) पु० क्ली० जः-जं. વેલા વગેરેથી ઢાંકેલો માંડવો, કુંજ.

निकुंजिकाम्ना ( ) स्त्री० म्ना. એક જાતનો વેલો. કુંજવલ્લરી.

निकुंभ (नि कुभ् अच्) पु० भः ૧ દંતીવૃક્ષ. ૨ કુંભકર્ણનો તે નામનો પુત્ર. ૩ દાનવભેદ. ૪ પ્રહ્લાદનો પુત્ર. ૫ હર્યશ્વ રાજાનો પુત્ર. ૬ વિશ્વદેવભેદ. ૭ કુરુસેનામાંહેલો તે નામનો એક સરદાર. ૮ કુમારનો તે નામનો એક અનુચર. ૯ શિવનો એક અનુચર. [જં. જયપાળનું બીજ.

निकुंभाख्यबीज (निकुंभं आख्याति स्वबीजेन) क्ली०

निकुंभित (नि कुभि क्त) क्ली० तं. એક જાતનું નૃત્ય.

निकुंभिला ( ) स्त्री० ला. લંકાના પશ્ચિમ ભાગમાં રહેલી એક ગુફા, તે ગુફામાંહેલી એક દેવી.

निकुरंब (निकुर् अंबच्) क्ली० बं. સમૂહ, ટોળું.

निकुरंबक (नि कुर् अंबच् स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निकुलीनिका ( ) स्त्री० का. નિપાત.

निकूल (निकूल् अच्) पु० लः નરમેધમાંહેલો છઠ્ઠો યૂપ.

निकृत (नि कॄ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ અપમાન પામેલું. ૨ દૂર કરેલું. ૩ તિરસ્કાર કરેલું. ૪ શઠ. ૫ પતિત. ૬ નીચ. ૭ અપ્રમાણિક. ૮ ઘાતકી. ૯ ઇજા દીધેલ.

निकृति (नि कॄ क्तिन्) स्त्री० तिः ૧ ધિક્કાર, તિરસ્કાર. ૨ નિંદા. ૩ શઠપણું. ૪ દીનપણું. ૫ પૃથ્વી.

निकृति ( ) पु० तिः ધર્મપુત્ર વસુ.

निकृष्ट (नि कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. અધમ, નિંદિત. [છાણ વગેરેનો ઢગલો કરવો તે.

निकेचाय (नि चि यङ् लुक् घञ्) पु० यः વારંવાર

निकेत (नि कित् घञ्) पु० तः ૧ રહેઠાણ. ૨ ઘર.

निकेतन (नि कित् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઘર. ૨ રહેઠાણ. નિકેતન.

निकेतन (,,) पु० नः ડુંગળી, પલાંડુ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निकोचक (नि कुच् वुन्) पु० कः એક જાતનું ઝાડ, પીસ્તાનું ઝાડ. અંકોટ, નિકોચ.

निकोठक (नि कुठ् वुन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [અવાજ.

निक्कण (नि क्कण् अप्) पु० णः १ શબ્દ. २ વીણાનો

निक्काण (नि क्कण् घञ्) पु० णः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બન કરવું.

निक्ष (भ्वा० पर० सेट् निक्षति) બચ્ચી લેવી, ચું-

निक्षा (निक्ष् अच्) स्त्री० क्षा. નાની જૂ.

निक्षिप्त (नि क्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ ત્યાગ કરેલું, છોડેલું. २ આપેલું. ३ સાનધરેણે કે થાપણમાં મૂકેલ દ્રવ્ય વગેરે. ४ મોકલેલું. ५ ફેંકેલું.

निक्षुभा (नि क्षुभ् क) स्त्री० भा. १ સૂર્યની પત્ની. २ બ્રાહ્મણી.

निक्षेप (नि क्षिप् घञ्) पु० पः. १ બીજ વગેરે સુધારવા માટે તેને કારીગરના હાથમાં આપવી તે. २ છોડવું, ત્યાગ કરવું. ३ ધરેણીયું, સાન વગેરે મૂકવું. ४ મોકલવું. ५ ફેંકવું. ६ લૂંછવું.

निखर्व (नितरां खर्वः) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. ઠીંગણું, વામન.

निखर्व ( ) पु० र्वः. તે નામની એક સંખ્યા. (१०००,०००,०००,००० દશ હજાર કરોડ.) [હેલો એક રાક્ષસ.

निखर्वट ( ) पु० टः રાવણની સેનામાં-

निखात (नि खन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ખોદેલું. २ ખોદી પૂરેલું. ३ ખોદી દાટેલું.

निखिल (निर्वृत्तं खिलं यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. સઘળું, સમગ્ર, સમસ્ત.

निगड (निगल् अच्) पु० क्ली० डः-डं. १ બેડી. २ હાથીના પગે બાંધવાની સાંકળ. નિગલ.

' संसारे संनिबद्धानां निगडच्छेदकर्तरि । ब्रह्मवै० पु० ।

निगडन (नि गल् ल्युट्) क्ली० नं. १ બેડી ઘાલવી તે. २ સાંકળ બાંધવી તે.

निगडित (निगड इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ સાકળ કે બેડીએ બાંધેલું. २ બદ્ધ. ३ સંયત.

निगण (नि गरण) पु० णः. હોમનો ધૂમાડો.

निगद (नि तद् अच्) पु० दः. બોલવું, ભાષણ. २ શબ્દ. ३ આગમોક્ત જય. [યોગ્ય મંત્ર.

निगद (निगद् घञ्) पु० दः ઊંચે સ્વરે જપવા-

निगम (निगम्यतेऽत्र अनेन नि गम् घञ्) पु० मः તે નામનું એક શહેર. २ બજાર. ३ હાટ. ४ વાણિજ્ય. ५ વણઝારા વગેરેનો કાફલો. ६ વેદ. ७ ખાતરી. પ્રતીતિ. ८ નિશ્ચય. ९ રસ્તો, માર્ગ, પર્યાય. १० કથનવડે વેદાર્થબોધક એક જાતનો ગ્રંથ. ११ ન્યાયશાસ્ત્ર. १२ તંત્રભેદ. १३ કટભેદ. १४ બજારનો રસ્તો.

' निगमशब्दो वेदवाची ' ऋग्वेदभाष्यम्.

निगमन (निगम्यतेऽनेन गम् ल्युट्) क्ली० नं. ન્યાયનું છેલ્લું અવયવ. २ ચાલવું. ३ ગમન. ४ પ્રતિજ્ઞાનું ઉપસંહાર વચન.

निगमिन् (नि गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. નિગમવાળું, વેદમાં પ્રવીણ.

निगर (नि गृ अप्) पु० रः. १ ખાવું. २ ગળવું.

निगरण (नि गृ ल्युट्) क्ली० णं. १ ખાવું, ભોજન. २ ગળવું. [કંઠ.. २ હોમનો ધૂમાડો.

निगरण (निगीर्य्यतेऽनेन ल्युट्) पु० णः १ ગળું,

निगल (नि गृ अप् घञ् वा) पु० लः. १ ખાવું, ભક્ષણ. २ અશ્વના ગળાનો ભાગ. [२ ગળવું.

निगलन (नि गृ ल्युट्) क्ली० नं. १ ખાવું, ભોજન.

निगाद (नि गद् घञ्) पु० दः १ બોલવું, ભાષણ. २ શબ્દ.

निगादिन् (नि गद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ બોલનાર, ભાષણ કરનાર. २ શબ્દ કરનાર.

निगार (नि गृ घञ्) पु० रः १ ખાવું, ભોજન. २ ગળવું. [જુઓ. २ ઘોડાનું ગળું.

निगाल (नि गृ अप् घञ् वा) पु० लः १ ઉપલો શબ્દ

निगालवत् (निगाल मतुप्) पु० वान्. અશ્વ, ઘોડો.

निगीत (नि गै क्त) त्रि० तः-ता-तं. ગાયેલું, ગાન કરેલું. [ગળેલું. ३ અંતર્ભાવિત.

निगीर्ण (नि गृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ ખાધેલું. २

निगु (निगृह्यते ज्ञायते पदार्थोऽनेन गृह डु) पु० गुः १ મન. २ અંતઃકરણ. ३ મેલ, મળ. ४ મૂલ. ५ ચિત્રકામ. [છાનું, ગુપ્ત.

निगूढ (नि गुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. સંતાડેલું,

निगूढ (नि गुह् क्त) पु० ढः રાની મૃગ.

निगूहन (नि गूह् ल्युट्) क्ली० नं. છાનું રાખવું, સંતાડવું, છુપાવવું.

निगूहनीय (नि गुह् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. છાનું રાખવા યોગ્ય, સંતાડવા યોગ્ય, છુપાવવા લાયક.

निगृहीत (नि गृह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નિગ્રહ કરેલું. २ દબાણમાં લીધેલું, દાબી દીધેલું. ३ હરાવેલું. ४ પકડેલું. ५ ધરેલું. ६ હલ્લો કરેલું.

निगृहीति (निगृह्यतेऽनया) स्त्री० तिः પકડવું, ધરવું, ગ્રહણ કરવું. નિગ્રહ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निगृहीतृ (नि गृह् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ निग्रह करनार. २ पकडनार. ३ ग्रहण करनार.

निग्रंथन (नि ग्रंथ् ल्युट्) क्ली० नं. १ मारण. २ हार मारवुं, मारी नाखवुं.

निग्रह (नि ग्रह् अप्) पु० हः १ भर्त्सन, निंदा. २ सीमा, हद. ३ बंधन. ४ अनुग्रहनो अभाव. ५ चिकित्सा. ६ निषेध करेला कामनां प्रवृत्त मनुष्यनो तिरस्कार. ७ मारण, मारवुं. ८ प्रवृत्ति वारवा माटे करेलो अटकाव. ९ मनतो निरोध. १० पकडवुं. ११ धरवुं. १२ अस्वीकार.

'निग्रहानुग्रहे शक्तः प्रभुरित्यभिधीयते'

'तस्याहं निग्रहं मन्ये वायोरिव सुदुष्करम्'

गीता.

निग्रह (नि ग्रह् अप्) पु० हः १ महादेव. २ परमेश्वर.

निग्रहण (नि ग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. १ पकडवुं. २ धरवुं. ३ ग्रहण करवुं. ४ पराभव करवो, हरावबुं. ५ दबावमां लेवुं. ६ नीचे पडवुं.

निग्रहस्थान (निग्रहस्य स्थानमत्र) क्ली० नं. गौतमदर्शनप्रसिद्ध, प्रतिज्ञाहानि, प्रतिज्ञानंतर, प्रतिज्ञाविरोध, प्रतिज्ञासंन्यास, हेत्वन्तर, अर्थान्तर, निरर्थक, अविज्ञातार्थ, अपार्थक, अप्राप्तकाल, न्यून, अधिक, पुनरुक्त, अननुभाषण, अज्ञान, अप्रतिभा, विक्षेप, मतानुज्ञा, पर्य्यनुयोज्यापेक्षण, निरनुयोज्यानुयोग, अपसिद्धांत अने हेत्वाभास—एवां बावीस स्थान पैकी प्रत्येक.

निग्राह (निग्रह् घञ्) पु० हः એક जातनी गाळ, 'अनिष्टं ते भूयात्' એवो એક शाप देवो ते.

निघ (निर्विशेषेण हन्यते हन् क) त्रि० घः-घा-घं. જेनी ઊंचाई ઉंडाઇ अने लंबाई सरખी होय छे ते.

निघ (,,) पु० घः वृक्ष, ઝાડ.

निघंटिका ( ) स्त्री० का. એક जातनुं કંद. [करेलो शब्दसंग्रह, कोश.

निघंटु (नि घटि उ) पु० टुः पर्य्यायि नामनो એકत्र

निघर्ष (नि घृष् घञ्) पु० र्षः १ घसवुं. चोळवुं.

निघर्षज (निघर्ष जन् ड) त्रि० जः-जा-नं. घसाराथी पेदा थनार.

'तरुशाखां न निघर्षजोऽनलः' किरातार्जुनीयम्.

निघर्षण (नि घृष् ल्युट्) क्ली० णं. १ घसवुं. चोळवुं.

'यथा चतुर्भिः कनकं परीक्ष्यते निघर्षणच्छेदनतापताडनैः' सुभाषितम्.

निघस (नि अद् अप्) पु० सः खावुं, भोजन.

निघात (नि हन् घञ्) पु० तः १ मारवुं. २ ठोकवुं, आहनन. ३ उदात्त स्वर वगेरे छतां अनुदात्त स्वर वगेरे ठोकवो ते. [स्वर.

निघात (नि हन् कर्मणि घञ्) पु० तः अनुदात्त

निघाति (निहन्यतेऽनया हन् इञ्) पु० तिः लोढानी गदा, लोढानी गेडी. [मारनार, ठोकनार.

निघातिन् (नि घात णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति.

निघानिघ (निघं च अनिघं च) त्रि० घः-घा-घं. जुदा जुदा રूपनुं, भिन्न भिन्न आकृतिनुं.

निघुष्ट (नि घुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. अवाज करेलुं, नाद करेलुं, घोष करेलुं, ढंढेरो पीटी जणावेलुं. [शब्द, घोष.

निघुष्ट (,,) क्ली० ष्टं. अवाज, બार,

निघृष्व (नि घृष् क्वन्) पु० ष्वः १ खरी. २ खरी साफ करवी ते. ३ ओचर. ४ जंगली डुक्कर. ५ रस्तो, मार्ग. [हरव, डुंकुं.

निघृष्व (,,) त्रि० ष्वः-ष्वा-ष्वं.

निघ्न (नि हन्यते हन् क) त्री० घ्नः-घ्ना-घ्नं. १ अधीन, ताबानुं, परतंत्र. २ मारेलुं. ३ ठोकेलुं. ४ पूरित. ५ गुणेलुं, गुणाकार करेलुं.

निघ्न (,,) पु० घ्नः १ अनरण्य राजनो पुत्र. २ ते नामनो એક राजा, अनमित्र राजनो पुत्र. [तुं. २ हणवुं. ३ नाश करवुं.

निघ्नन् (नि हन् शतृ) त्रि० घ्नन्-घ्नती-घ्नत्. १ मारतुं.

'ताम्निघ्नता किं न हतं रक्षता किं न रक्षितम्'

हितोपदेशः

निघ्नान (नि हन् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. अधीन, परतंत्र. [दानव.

निचंद्र ( ) पु० द्रः ते नामनो એક

निचय (नि चि अच्) पु० यः १ ढगलो. २ जमाव. ३ समूह. ४ निश्चय, खरापणुं. ५ जमा करवुं. ६ संग्रह करवुं.

निचयक (निचये कुशलः कन्) त्रि० कः-का-कं. १ ढगलो करवामां कुशळ. २ जमा करवामां हुशियार. [ढगलो करेल, राशि करेल.

निचयीकृत (निचय च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं.

निचाय (नि चि घञ्) पु० यः ढगलो करेल धान्य वगेरे. [उत्तम गाय.

निचिकी (निचिता कायति कै क ङीष्) स्त्री० की.

निचित (नि चि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पूर्ण भरेलुं. २ व्याप्त. ३ संकीर्ण. ४ निर्मित. ५ (निचिता) ते नामनी એક नदी. [अवभृथ.

निचुंपण (निचमनेन पूर्यते) पु० णः १ समुद्र. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निचुल (नि चुल् क) पु० लः १ वेतस. २ हिज्जल-लवृक्ष.

निचुलक (निचुल् कृ) क्री० कं. योद्धा वगेरेनी छातीनुं रक्षण करवा माटे एक जातनुं छातीनुं बख्तर. निचोलक. [मत्स्य.

निचुलक (,) पु० कः एक जातनो

निचुलित (नि चुल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ढांकेलुं, आच्छादित.

निचोल (नि चुल् अच्) पु० लः १ प्रच्छदपट, ओछाड. २ डोळी रथ वगेरेनी उपरनुं ढांकण, झुरखो वगेरे. ३ स्त्रीनुं एक जातनुं पहेरवानुं वस्त्र.

'शीलय नीलनिचोलम्' गीतगोविंदम्.

निचोलक (निचोल इव कायति कै क) क्री० कं. निचुलक शब्द जुओ.

निच्छवि (निकृष्टा छविरस्य) पु० विः देशविशेष. हीरभक्तदेश.

निच्छिवि ( ) पु० विः अत्यक्षत्रिया स्त्रियां सवर्ण स्त्री पेटे पेदा थयेल संकरजाति.

निच्छेद (नि छिद् घञ्) पु० दः कापवुं, छेदवुं, गणितप्रसिद्ध एक जातनो छेदक.

निज (नितरां जायते नि जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ पोतानुं, स्वकीय. २ नित्य. ३ स्वाभाविक.

'सेनागजेन मथितस्य निजप्रसूतेः' माघः

निजघास (निजेन घासः अदनमस्य) पु० सः पार्वतीना रोषथी पेदा थयेल एक गण.

निजधृति (निजा धृतिरस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. स्वभावथी धैर्यवाणुं. [ते नामनी एक नदी.

निजधृति (निज् धृ क्तिन्) स्त्री० तिः शाकद्वीपमां

निजि (निज् कि) त्रि० जिः-जिः-जि. शुद्धिवाणुं.

निजिघृक्षायत् ( ) त्रि० यन्-यती-यत्. यष्टीआतुं थवानी इच्छा राखनार.

निजिघृक्षु (नि ग्रह सन् ड) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. निग्रह करवा इच्छनार.

निजिहृक्षु (नि हृ सन् ड) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. संताई जवानी इच्छा राखनार.

निटल (नि टल् अच्) पु० लः कपाल, ललाट, भाल.

निटलाक्ष (निटले भाले अक्षि यस्य अच्) पु० क्षः महादेव, शिव. [गति.

निडीन (नीचैर्डीनं) क्री० नं. एक जातनी पक्षीनी

निडिका ( ) स्त्री० का. एक जातनो वेलो.

नितत्नी ( ) स्त्री० त्नीः ओषधिभेद.

नितंब (निभृतं तम्यते काम्यते कामुकैः नि तम् च) पु० बः १ कूखो २ स्त्रीनी कटिनो अर्धोभाग, कटिपश्चाद्भाग. ३ स्कंध, खभो, खांध. ४ नदी वगेरेनुं तीर. ५ पर्वतनी टेक, भाजु, कटिभाग.

'तरुण्यालिंगितः कण्ठे नितम्बस्थानमाश्रितः ।
गुरूणां संनिधानेऽपि कः कूजति मुहुर्मुहुः' ॥
विदग्ध० ॥

नितंबिन् (नितंब इनि) त्रि० बी-बिनी-बि. नितंबवाणुं. [पोथ्य कूलावाळी स्त्री.

नितंबिनी (नितंब इनि ङीप्) स्त्री० नी. पखाणुवा

'नितंबिनीमिच्छसि मुक्तलज्जां' कुमारसंभवम्.

नितंभू ( ) पु० भूः ते नामनो एक ऋषि. [निरंतर. २ सुतरां. ३ अतिशय.

नितरम् (नि तरप् आम्) अव्य० राम् १ नित्य,

'सुतरां तुदन्ति चेतो नितरां विवादिनाम्'
ऋतुसंहारम्.

नितल (निकृष्टं तलं अधोभागः) क्री० लं. सप्त पातालमांथी ते नामनुं एक पाताळ.

नितांत (निताम्यति नि तम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पुष्कळ, अतिशय, अत्यंत. २ एकांत.

'नितांतदीर्घैर्जनिता तपोभिः' कुमारसंभवम्.

नित्य (नियमेन नियतं वा भवं त्यप्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. १ हंमेशनुं, कायमनुं. २ सतत. ३ अविनाशी. ४ कायम रहेनारुं. ५ क्रियमाणपणाथी विधिओधित. ६ अविच्छिन्न परंपरावाळुं, उत्पत्ति विनाश विनानुं. ८ शाश्वत. ९ अक्षयपणाथी रहेनारुं.

'नित्यो ऽनित्यानां चेतनोऽचेतनानां' उपनिषद्.

नित्य (,,) पु० त्यः समुद्र, सागर.

नित्य (,,) क्री० त्यं. १ शास्त्रओधित आह्निककर्म. २ पंचयज्ञादिक कर्म.

नित्यकर्मन् (नित्यं च तत्कर्म च) क्री० र्म. नित्य, नैमित्तिक, अने नित्यनैमित्तिक-एवां गृहस्थनां त्रण कर्म पैकी पंचयज्ञादिक नित्यकर्म. नित्यकर्म.

नित्यकृत्य (नित्यं च तत्कृत्यं च) क्री० त्यं. उपरो शब्द जुओ. [नित्यकर्मन् शब्द जुओ.

नित्यक्रिया (नित्या चासौ क्रिया च) स्त्री० या.

नित्यक्षौर ( ) क्री० रं अवैधदेश वगेरेनुं छेदन. [वायु, पवन.

नित्यगति (नित्यं गतिरस्य) त्रि० तिः-तिः-ति.

नित्यगमन (नित्यं गमनमस्य) पु० नः. वायु, पवन.

नित्यता (नित्यस्य भावः) स्त्री० ता. नित्यपणुं.

नित्यत्व (नित्यस्य भावः) क्री० त्वं. उपरो शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ. [સર્વદા.

नित्यदा (नित्य दाच्) अव्य० दा. હમેશ, કાયમ,

नित्यनैमित्तिक (नित्यं च नैमित्तिकं च) क्री० कं. ગૃહસ્થનાં ત્રણ પ્રકારનાં કર્મ પૈકી પર્વશ્રાદ્ધ વગેરે કર્મ.

नित्यप्रलय (नित्यः प्रलयः) पु० यः. १ સુષુપ્તિ અવસ્થા ૨ પ્રાણીનો દરરોજ જે નાશ થાય છે તે.

नित्यमुक्त (नित्यं मुक्तः) पु० क्तः. ત્રણ કાળમાં પણ બંધન રહિત પરમાત્મા.

नित्ययज्ञ (नित्यं यज्ञः) पु० ज्ञः. ૫ પ્રકારનાં ક્રિયા વગેરે ઉપજીવિકાના અર્થે કરવા યોગ્ય યજ્ઞ.

नित्ययुक्त (नित्यं युक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. કાયમ કામમાં ગુંથાયેલ.

नित्ययौवन (नित्यं यौवनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं જેની યુવાવસ્થા કાયમ રહેનારી છે તે.

नित्ययौवना (नित्यं यौवनमस्याः) स्त्री० દ્રૌપદી.

नित्यशस् (नित्य शस्) अव्य० शः. નિત્યદા શબ્દ જુઓ. [વસ્તુને અવિનાશી માનનાર.

नित्यसम ( ) त्रि० मः-मा-मं. નાશવંત

नित्यसमास (नित्यः समासः) पु० सः. વ્યાકરણ શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ વિગ્રહવાક્યમુચિત તે નામનો એક સમાસ. [કરવા યોગ્ય હંમેશનો હોમ.

नित्यहोम (नित्यं कर्त्तव्यो होमः) पु० मः. બ્રાહ્મણે

नित्या (नित्य टाप्) स्त्री० त्या. ૧ દેવની તે નામની શક્તિ. ૨ મનસા દેવી.

नित्यानध्याय (नित्यः कर्तव्यः अनध्यायः) पु० यः. અશુદ્ધ ભૂમિ ઉપર પાઠ કરનારો પોતે અશુદ્ધ હોય ત્યારે ત્યાગ કરવા યોગ્ય વેદનો પાઠ કાલ વગેરે.

नित्यानित्य (नित्यं च अनित्यं च) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. નિત્ય અને અનિત્ય, વિનાશી અને અવિનાશી.

नित्यानित्यवस्तुविवेक (नित्यानित्यवस्तुनोर्विवेकः) पु० कः નિત્ય અને અનિત્ય વસ્તુને વિવેક.

नित्यानित्यसंयोगविरोध (नित्यानित्ययोः संयोगे विरोधः) पु० धः નિત્ય અને અનિત્ય વસ્તુના એકઠા સંબંધની વિરુદ્ધતા.

नित्याभियुक्त (नित्यमभि समंतात् युक्तः योगे व्यापृतः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. કેવળ પ્રાણયાત્રાના અન્ન માટે મહેનત કરનો અને બીજા કામનો ત્યાગ કરેલો યોગી વગેરે.

निद (निदि क) क्री० दं. વિષ, ઝેર.

निदत्त (नि दा क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. આપેલું, આપી દીધેલું.

निद्दु (निवृता दद्दुरस्य) त्रि० द्दुः-द्दुः-द्दु. દુરાગ્રહ વિનાનું.

निद्दु (,,) पु० द्दुः. પુરુષ, મનુષ્ય.

निदर्शक (नि दृश् ण्वुल्) त्रि० कः-र्शिका-कं. બતાવનાર, દેખાડનાર.

निदर्शन (नि दृश् ल्युट्) क्री० नं. ૧ દૃષ્ટાંત, દાખલો ૨ સ્પષ્ટીકરણ. ૩ હુકમ. ૪ આણ. ૫ ખુલાસો. ૬ ધોરણ. ૭ વિધાન. ૮ જોવું, દેખવું.

निदर्शना ( ) स्त्री० ना. તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

निदाघ (नितरां दह्यतेऽत्र दह् घञ्) पु० घः. ૧ ઘામ. ૨ ઉનાળાની મોસમ, ગ્રીષ્મ કાલ. ૩ ઘામનું પાણી. ૪ તે નામનો એક ઋષિ. ૫ ઉનાળો.

' निदाघकालः समुपागतः प्रिये ' ऋतुसंहारम्.

निदाघकर (निदाघः उष्णः करः अस्य) पु० रः. ૧ સૂર્ય. ૨ આંકડાનું ઝાડ.

निदाघकाल (निदाघस्य कालः) पु० लः ગ્રીષ્મઋતુ.

निदान (नितरामसाधारणतया दयते कार्यं नि दै ल्युट्) क्री० नं. ૧ આદિકરણ. ૨ કારણ. ૩ વાઢ્યા રહેતું દામણ.

' निदानमिक्ष्वाकुकुलस्य संततेः ' रघुवंशम्.

निदान (नि दै ल्युट्) क्री० नं. ૧ શુદ્ધિ. ૨ રોગનિર્ણય. ૩ રોગહેતુ.

" निदानं पूर्वरूपाणि रूपाण्युपशयस्तथा ।
समाप्तिश्चेति विज्ञानं रोगाणां पंचधा स्मृतम् " ॥
॥ सुश्रुतः ॥

निदिग्ध (नि दिह् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. ૧ લીંપેલું. ૨ પ્રદગ્ધ.

निदिग्धा (,, टाप्) स्त्री० ग्धा. એલચી.

निदिग्धिका (निदिग्ध कन् अत इत्वं) स्त्री० का. વનસ્પતિ ભોરીંગણી. कंटकारिका.

निदिग्धिकादिक्काथ (निदिग्धिकादिना क्काथः) पु० थः જેમાં વનસ્પતિ ભોરીંગણી આદિ છે એવો એક જાતનો ક્વાથ.

' निदिग्धिकानागरकामृतानां क्काथं पिबेन्मिश्रितपिप्पलीकं । जीर्णज्वरारोचककासशूलश्वासाग्निमांद्यार्दितपीनसेषु ' ॥ चक्रदत्तः ॥

निदिध्यास (नि ध्या सन् घञ्) पु० सः શ્રવણ તથા મનનથી જાણેલી વસ્તુનું નિરંતર ચિંતન.

' निरन्तरं विचारो यः श्रुतार्थस्य गुरोर्मुखात् ।
तन्निदिध्यासनं प्रोक्तं तच्चैकाग्र्येण लभ्यते ' ॥

निदिध्यासन (निध्यासन् ल्युट्) क्री० नं. ૧ ઉપરનો શબ્દ જુઓ. ૨ અપરાયત્ત ધ્યેય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निदिध्यासु (नि ध्या सन् उ) त्रि० सुः-सुः-सु. अ-
वण, मनद्वारा ज्ञात विषयनुं निरंतर चिंतन क-
रवानो इच्छनार. [रेख. २ उपदेश करेल.

निदिष्ट (नि दिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ हुकम क-

निदुश ( ) पु० शः એક જાતનું मा-
छवुं.

निदेश (नि दिश् घञ्) पु० शः १ हुकम, आज्ञा,
शासन. २ कथन, કહેવું. ३ व्याख्यान. ४ ભાગ-
न. ५ निर्दिष्ट देश.

निदेशिन् (नि दिश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. हु-
कम करनार, आज्ञा करनार.

निदेशिनी (निदेशिन् ङीप्) स्त्री० नी. दिशा. काष्ठा.

निदेष्टृ (नि दिश् तृच्) त्रि० ष्ट्रा-ष्ट्री-ष्टृ. हुकम क-
रनार, आज्ञाकारक

निद्रा (नि द्रा अ) स्त्री० द्रा. १ नींदर, ઊંघ, स्वप्न,
निद्रा. २ तत्वनो अप्रतिबोध. ३ એક જાતની
वृत्ति. [युक्त, ઊંघतुं.

निद्राण (निद्रा तस्यनः) त्रि० णः-णा-णं. निद्रा-

निद्रात् (निद्रा शतृ) त्रि० तः-ती-तं. १ ઉંઘેલું,
सुतेलुं. २ ઊંઘतुं, सुतुं.

निद्रभंग (निद्राया भंगः) पु० गः ઊંઘનો ભંગ.

निद्रायमाण (निद्रा शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ઊંઘतुं,
सुतुं. [निद्रायुक्त, ઊંઘણसी.

निद्रालु (निद्रा आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. नींदरवाणुं,
निद्रालोः कमठाकृतेर्भगवतः श्वासानिलाः पांतु वः'
श्रीमद्भागवतम्.

निद्रालुता (निद्रालोर्भावः) स्त्री ता. निद्रालुपणुं,
ઊંઘણसीपणुं. [જુओ.

निद्रालुत्व (निद्रालोर्भावः) क्ली० त्व. ઉપલો शब्द

निद्रावृक्ष (निद्राया वृक्ष इव आश्रयत्वात्) पु० क्षः
आंधेडार, आंधाडुं. [नं. ६५, श्लेष्म.

निद्रासंजनन (निद्रां संजनयति जन् ल्युट्) क्ली०

निद्रित (नि द्रा क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઊંઘેલું, सु-
तेलुं.

निधन (नि धीयतेऽत्र नि धा ल्युट्) पु० क्ली० नः-नं.
१ मरण, मृत्यु. २ लग्नथी आठमुं स्थान. ३ જન્મ-
ना नक्षत्रथी सातमुं सोणमुं अने वीसमुं नक्षत्र.
४ पांच अवयव.
'निकारोऽग्रे पश्चाद्वनमहह भोस्तद्धि निधनम्'
शांतिशतकम्.

निधन (निर्वृत्तं धनं यस्य) त्रि० नः-न.-नं. दरिद्र,
કંગાल. [दारिद्र्य. निधनत्व.

निधनता (निधनस्य भावः) स्त्री० ता. दरिद्रपणुं,

निधनवत् (निधन मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. म-
रणवाणुं. [२ निधान. ३ अर्पण.

निधा (निधीयतेऽनया) स्त्री० धा. १ पाश, समूह.

निधान (नि धा ल्युट्) क्ली० नं. १ भूकवुं, स्था-
पन. २ आधार. ३ लयस्थान. ४ अप्रકાश. ५
धननो, ભંડાર, निधि.

निधापक ( ) पु० कः १ शास्त्र. २
કોલસો. ३ એરંડાનું ઝાડ.

निधाय (नि धा ल्युट्) अव्य० य. मूકीने, स्थापीने.

निधि (नि धा कि) पु० धिः १ वस्तुनो आधार.
२ એક જાતનું सुगंधि द्रव्य. ३ समुद्र. ४ विष्णु.
५ महापद्म, पद्म, शंख, मકर, કચ્છપ, मुકुंद,
कुंद, नील अने खर्व-એવા કુબેરના नवભંડार पैકी
प्रत्येક. ६ ભંડાર. नवनिधि.

निधिकाथ (निधेः नाथः) पु० थः १ કુબેર. २ ભं-
डारनो धणी, કુબેરભંડારી. [नो रक्षक.

निधिप (निधिं पाति पा क) त्रि० पः-पा-पं. ભંડार-

निधीयमान (नि धा यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं.
अनामत मूકवा योग्य. [डारनो धणी.

निधीश (निधीनामीशः) पु० शः १ કુબેર. २ ભं-

निधीश्वर (निधीनामीश्वरः) पु० रः ઉપલો शब्द
જુओ.

निधुवन (नितरां धुवनं) क्ली० नं. अत्यंत કંપન.

निधुवन (नितरां धुवनं हस्तपादादिचालनमत्र) क्ली०
नं. १ मैथुन. २ सुरतलीला. ३ उत्साह. ४ आ-
नंद.
'नवनिधुवनलीलाः कौतुकेनाभिवीक्ष्य' माघः

निधेय (नि धा यत्) त्रि० यः-या-यं. १ भूकवा यो-
ग्य. २ स्थापवा योग्य. [दर्शन.

निध्यान (नि ध्यै ल्युट्) क्ली० नं. જોવું, देखवुं,

निध्वान (नि ध्वन् घञ्) पु० नः अवाज, शब्द.

निनंक्षु (नष्टुमिच्छुः नश् सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु.
१ नाश थवाने इच्छनार. २ अदृश्य थवाने उभेद
राખनार. ३ नाश थवा चाहनार.

निनद् (नि नद् अप्) पु० दः १ अवाज, शब्द. २
रथतुल्य शब्द.
'उच्चचार निनदोऽभसि तस्याः' रघुः.

निनयन (नि नी ल्युट्) क्ली० नं. १ निष्पादन. २
ઉરકોઇ કામમાં ગુંથાવવું, ઉરકોઇ કાર્યમાં પ્રવૃત્ત

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

थयुं. [नी पुत्री.

निनर्तशत्रु (निनर्तः शत्रुरस्य) पु० त्रुः देवश्रवस्.

निनर्द (नि निर्द् घञ्) पु० र्दः वेदना शब्दनो એક उच्चारणप्रકार.

निनाद (नि नद् घञ्) पु० दः अवाज, शब्द.

' ज्यानिनादमथ शुश्रुवतुस्तयोः ' रघुवंशम्.

निनादिन् (नि नद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. अवाज्वाणुं, सनाद, शब्द કरनार.

निनीषु (नेतुमिच्छुः नी सन् उ) त्रि० षुः-षूः-षु लेवानी ઇच्छा કरनार. [निंदक.

निंदक (निंद् ण्वुल्) पु० कः-का-कं. निंदा કरनार.

निंदत् (निंद् शतृ) त्रि० दन्-दंती-दत्. निंदवुं, निंदा કरवुं. [हवा योग्य होय छे ते.

निंदतल (निंद्यं तलमस्य) पु० लः જेनो हाथ निं-

निंदन (निंद् ल्युट्) क्ली० नं. निंदवुं, निंद्य. महेंग.

निंदा (निंद् अ) स्त्री० दा. ઉपरनो शब्द જुओ.

निंदार्थवाद (निंदारूपोऽर्थवादः) पु० दः मीमांसाशास्त्रप्रसिद्ध ते नामनो એક अर्थवाद.

निंदास्तुति (निंदया स्तुतिः) स्त्री० तिः निंदाद्वारा वખाण કरवां ते, व्याજस्तुतिनो એક प्रકार.

निंदित (निंद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. निंदेलुं, धिક્કारेलुं. [णी स्त्री.

निंदु (निंद् उ) स्त्री० दुः. भरी गयेला छोકरावा-

निप (नितरां पीयतेऽनेन पा क) पु० पः १ કलश, કળशिओ. २ पाणी भरवानुं पात्र घडो वगेरे.

निप (नींप पृषो०) पु० पः કદंबनुं ઝाड.

निपठ (नि पठ् अच्) पु० ठः पाઠ, पढ्युं ते.

निपठित (नि पठ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. पाઠ કरेलुं, पढेलुं. [જेणे पाઠ કरेलो होय छे ते.

निपठितेतर् (निपठितमनेन इन्) त्रि० री-रिनी-रि.

निपतत् (नि पत् शतृ) त्रि० तन्-तंती-तत् पડतुं, नीचे पડतुं, नीचे ઉतरतुं, नमतुं.

निपतन (नि पत् ल्युट्) क्ली० नं. पડवुं, नीचे पડवुं, नीचे ઉतरवुं, नमवुं. निपात.

निपतित (नि पत् क्त) त्रि० तः ता-तं. पડेलुं, नीचे पડेलुं, नीचे ઉतरेलुं, नमेलुं.

निपत्य (नि पत् ल्यप्) अव्य० त्य. पडीने, नीचे पडीने, नमीने. [रंगवाणी स्त्री.

निपत्यरोहिणी ( ) स्त्री० णी. लाल

निपत्या (निपतत्यस्यां नि पत् क्यप्) स्त्री० त्या. १ यूहभूमि. २ ढाળवाणी જमीन.

निपाक (नि पच् घञ्) पु० कः १ रांधवुं. २ अतिशय पाક, रसोई.

निपाठ (नि पठ् घञ्) पु० ठः निपठ शब्द જुओ.

निपात (नि पत् घञ्) पु० तः १ निपतन शब्द જुओ. २ मरण, मृत्यु.

' क्व च निशितनिपाता वज्रसाराः शरास्ते '

शाकुन्तलम्.

निपात (नि पत् ण) पु० तः वर्णागम वगेरे थीઈ रीने पेदा थनो, सूत्रथी ने निष्पादन કरवा योग्य शब्दभेद. ' प्राग्रीश्वरान्निपाताः ' ' चादयो सत्त्वे ' ' प्रादयः ' वगेरे पाणिनिआचार्ये सूत्रमां कहेली निपातसंज्ञा

निपातन (निपत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. पाડवुं, नीचे पाડवुं, नीचे ઉतरावबुं, नीचे आणवुं, मारवुं, मारण, मारी नांખवुं, हार मारवुं, स्पर्श કरवो, अડકवुं.

निपातन (निपात्यतेऽनेन करणे ल्युट्) क्ली० नं. लક્ષणना अनुसारवडे नहि ઉत्पद्यमान शब्दसाधननो व्याકरणप्रसिद्ध એક ઉपाय.

' यल्लक्षणेनानुत्पन्नं तत्सर्वं निपातनात् सिद्धं '

महाभाष्यम्.

निपातित (निपत् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. नीचे पाડेलुं, पाડेलुं, मारेलुं, हार मारेलुं, જेनुं निपातन કरेल छे એवो शब्द वगेरे.

निपातिन् (निपत् णिच् णिनि) त्रि० नी-तिनी-ति. नीचे पाડनार, पाડनार, मारनार, हार मारनार.

निपान (निपीयतेऽस्मिन् नि पा ल्युट्) क्ली० नं. ढोरने पाणी पावा माटे कूवा, वाव पासे કरेलुं જलाશय (ह्यાडो, कुंड वगेरे). [२ ખात वगेरे.

निपान (नि पा ल्युट्) क्ली० नं. दूध दोहवानुं पात्र.

निपान (नि पा ल्युट्) क्ली० नं. निःशेष पीवुं, समग्र पीवुं, पान, पीवुं.

निपानवत् (नि पान मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत् ढोरने पाणी पावा माटे कूवा, वाव वगेरेनी पासे કरेलो ह्यાडो, कुंड वगेरेवाળो प्रदेश.

निपीडन (नि पीड् ल्युट्) क्ली० नं. दुःख, पीडा, भेटवुं, आलिंगन, चोળवुं, दाબवुं.

' कृत्वा दीननिपीडनं निजजने वद्धा वचोविग्रहम् '

साहित्यदर्पणम्

निपीडना (नि पीड् युच्) स्त्री० ना. पीडा, दुःख.

निपीडित (नि पीड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. दुःख दीधेलुं, पीडेलुं, आलिंगन કरेलुं, भेटेलुं, चोળेलुं.

निपीड्य (नि पीड् ल्यप्) अव्य० ड्य. दुःख दईने, पीडीने, आલिंगन કरीने, भेटीने, चोળीने.

निपीत (नि पा क्त) त्रि० तः-ता-तं. पीधेलुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निपीयमान (नि पा यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. पीधेलुं, पान करेलुं. [शाण्डुं, सूक्ष्म, भारीक.
निपुण (नि पुण् क) त्रि० णः-णा-णं. चतुर, डाह्युं,
निपुणता (निपुणस्य भावः) स्त्री० ता. चतुराई, डहापण, शाणपणुं, सूक्ष्मता. नैपुण्य.
निपुणत्व (निपुणस्य भावः) क्ली० त्वं. उपरो शब्द जुओ.
निफला ( ) स्त्री. ला. ज्योतिष्मती लता.
निफालन ( ) क्ली० नं. जोवुं, देखवुं.
निबद्ध (नि बंध् क्त) त्रि० द्धः द्धा-द्धं. बांधेलुं, दबाणुमां राखेलुं, बंध कोशयाणुं, निग्रह करेलुं.
निबंध (नि बंध् घञ्) पु० धः १ भट्टभूत्रनो रोध. २ बांधवुं, बंधन. ३ शास्त्र संबंधी मोटा मोटा ग्रंथमांथी प्रत्येक. ४ आटकाव, रोध. ५ थेडी. ६ स्थावर मिलकत. ७ कुटुंबना रक्षण माटे पशु वगेरेनी देणगी. ८ मूल. ९ एक निष्ठा, आसक्ति.
निबंध (नि बंध् अच्) पु० धः लीमडानुं झाड.
निबंध (नि बंध् अच्) क्ली० धं. गान, गायन.
निबंधन (नि बंध् ल्युट्) क्ली० नं. १ हेतु, कारण. २ बांधवुं, बंधन. ३ आटकाव, रोध, निग्रह. ४ जेमां नियम बांधेला छे एवुं पुस्तक, ग्रंथ. ५ वीणानो खुंटी. ६ माल वगेरेनुं भारदान. ७ अधिकरण. ९ वाक्यरचना. ७ थेडी. शृंखला.
निबंधनी (नि बंध् ल्युट्) स्त्री० नी. बांधवानुं साधन, थेडी, शृंखला. [रचेलुं.
निबंधित (नि बंध् क्त) त्रि० तः-ता-तं. बांधेलुं,
निबंधिन् (निबंध णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. बांधनार, रचनार..
निबद्ध (नि बंध् तृच्) त्रि० द्धा-द्ध्री-द्धृ. उपरो शब्द जुओ. [कवि.
निबद्धृ (,,) पु० द्धा, निबंध रचनार,
निबर्हण (नि बर्ह् ल्युट्) क्ली० णं. १ भारी नांखवुं, हार मारवुं. २ नाश करवो, विध्वंस करवो.
' निबर्हणं धर्मधनैर्विगर्हितम् विशिष्य विश्वासजुषां द्विषामपि ' नैषधीयम्.
निबर्हण (नि बर्ह् ल्युट्) त्रि० णः-णा-णं. भारी नांखनार, हार मारनार. २ नाश करनार.
निबिड (नितरां बिडति बिड् क) त्रि० डः-ड्री-डं. निबिड शब्द जुओ. [जुओ.
निबिडीष ( ) पु० षः निबिडीष शब्द
निबिरीस ( ) त्रि० सः-सा-सं. निबिरीस शब्द जुओ. [मान. २ सरखुं, तुल्य.
निभ (नि भा क) त्रि० भः-भा-भं. १ धणुंज भास-

' प्रफुल्लतापिच्छनिभैर्दभांपुभिः ' माघः
निभालन (नि भल् ल्युट्) क्ली० नं. जोवुं, भाळवुं, देखवुं. [भयंकर.
निर्भीम (नितरां भीमः) त्रि० मः मा मं अत्यंत
निभृत (निश्चलं भृतं) त्रि० तः-ता-तं. अत्यंत थीनेलुं, जहुज थीधेलुं.
निभृत (नि भृ क्त) त्रि० तः-ता-त. १ धारण करेलुं धन. २ गुप्त. ३ निश्चल. ४ विनय पामेलुं. ५ एकाग्र. ६ निर्जन, एकांत.
' मधुकरांगनया मुहुरुन्मदध्वनिभृता निभृताक्षरमुज्जगे ' माघः.
निम (नि मा क) पु० मः थाली, प्याली, मेख.
निमग्न (नि मस्ज् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. डूबेलुं, मग्न.
' निमग्ने नाप्यन्तर्मननजलधेरन्तरुदरम् ' रसगंगाधरः.
निमज्जत् (नि मस्ज् शतृ) त्रि० जन्-जती-न्ती-ज्जत्. डूबतुं, मग्न होतुं.
' निमज्जतो मे शरणं किमस्ति ' मणिरत्नमःला.
निमज्जथु (नि मस्ज् अथुच्) पु० थुः डूबवुं, मग्न थवुं, निमज्जन. २ निद्रा, ऊंघ.
' तल्पे कांतांतरैः सार्द्धं मन्येऽहं धिङ् निमज्जथुम् ' भट्टिः
निमज्जन (नि मस्ज् ल्युट्) क्ली० नं. डूबवुं, डूबकी मारी स्नान करवुं.
' दृङ्निमज्जनमुपैति सुधायाम् ' नैषधीयम्.
निमंत्रक (निमंत्र ण्वुल्) त्रि० कः-त्रिका-कं. निमंत्रण करनार.
निमंत्रण (नि मंत्र ल्युट) क्ली० णं. आह्वान करवुं, बोलाववुं, तेडुं करवुं, तेडवुं.
निमंत्रित (नि मंत्र् क्त) त्रि० तः-ता-तं. तेडेलुं, आह्वान करेलुं, बोलावेलुं.
निमंत्रणीय (नि मंत्र् अनीयर्) त्रि० यः-या यं. तेडुं करवा योग्य.
निमय (नि मि अच्) पु० यः अदलोबदलो करवो ते.
निमातव्य (नि मि तव्यच्) त्रि० व्यः-व्य-व्यं. अदलोबदलो करवा योग्य. [किंनत.
निमान (निमीयतेऽनेन मा ल्युट्) क्ली० नं. मूल्य,
' संख्यायागुणस्य निमाने मयट् ' पाणिनिः
निमि ( ) पु० मिः १ इक्ष्वाकुनो पुत्र. २ कौरव वंशमां थयेल भारी राजनो पुत्र. ३ इक्ष्वाकु राजना वंशमांहेलो एक राजा.
निमित (नि मित्त) त्रि० तः-ता-तं. सरखी उंडाई, उंचाई अने पहोळाईवाळुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निमित्त (नि मिद् क्त) क्ली० त्तं. १ हेतु. २ चिह्न. ३ शकुन. ४ कुल. ५ लक्ष्य, निशान.

निमित्तक (निमित्त कन्) क्ली० कं. १ उपलो शब्द जुओ. २ चुंबन.

निमित्तकारण (निमित्तस्य कारणम्) क्ली० णं. असभवायी असभवायी अने निमित्त कारणोमांथी ते नामनुं એક કારણ.

निमित्तकृत् (निमित्तं शकुनं करोति [तुदेन] कृ क्विप्) पु० त्-द्. કાગડો. [णुं, हेतुपणुं.

निमित्तता (निमित्तस्य भावः) स्त्री० ता. કારણપ-

निमित्तत्व (निमितस्य भावः) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

निमित्तमात्र (निमित्तमेव) क्ली० त्रं. मात्र કારણ.

निमित्तविद् (निमित्त वेत्त विद् क्विप्) पु० त्-द्. જોषी. [मित्तयाणुं.

निमित्तिन् (निमित्त इनि) त्रि० त्ती-त्तिनी-ति. नि-

निमिष (नि मिष् घञ्) पु० षः १आंખનું મટકું मारवुं, आंख मींचवी ते. आंખનું મટકું मारવામાં જેટલો કાળ લાગે છે તેટલો કાળ. ३ પરमेश्वर. ४ એક જાતનો રોગ. [मींचतुं.

निमिषत् (नि मिष् शतृ) त्रि० षन् षती-षन् आंख

निमिषित (नि मिष् क्त) क्ली० तं. आंખનું મટકું मारवुं. [ઉઘાડવું ને બંધ કરવું તે.

निमिषोन्मेष (निमिषः उन्मेषश्च) पु० षौ. आंખનું

निमीलन (निमील् ल्युट्) क्ली० नं. १ मृत्यु, मरण. २ आंख मींचवी, आंખનાં બે પોપચાં એકઠાં કરી મટકું मारवुं. ३ अविકाश.

निमीला (नि मील् अ) स्त्री० ला. १ आंख मींचवी ते. २ आंખનું મટકું, नेत्रमुद्रण. ३ निद्रा.

निमीलिका (नि मील् क) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ. [ण्वुल्) स्त्री० का. કપટ, व्याज.

निमीलिका (निमीलयति स्वरूपं नि मिल् णिच्

निमीलित (नि मील् क्त) त्रि० तः-ता-तं. आंख मींचेलुं

निमीलिन् (नि मील् णिनि) त्रि० लि-लिनी-लि. आंख मींचनार.

निमीश्वर ( ) पु० रः. अयेश उत्सर्पिणीकालमां पेदा थयेला ते नामनो એક जिनेश्वर.

निमूल (निर्वृत्तं मूलमस्य) त्रि० लः-ला-लं. मूળ विनानुं, मूળ रहित.

निमूल (नि मूल) क्ली० लं. प्रકाशन, प्रકाशवुं.

निमेय (नि माङ् यत्) त्रि० यः-या-यं. अटકावो બन्दोबस्त કરવા લાયક.

निमेष (नि मिष् घञ्) पु० षः १ आंख मींचवी, आंખનું મટકું मारवुं. २ आंખનું મટકું मारतां જેટલો કાળ થાય છે તેટલો કાળ.

'न विद्मः किं कुर्मः कतिपयनिमेषायुषि जने'

वैराग्यशतकम्.

निमेषक (निमेष क) पु० कः १ उपलो शब्द जुओ. २ अविकाश. ३ आगीओ જીવડો.

निमेषकृत (निमेषं करोति कृ क्विप् तुक्) स्त्री० त्-द्-दीજળી, तडित्.

निमेषणी (निमिष त्यनया नि मिष् ल्युट् ङीप्) स्त्री० आंખમાં રહેલી મટકા मारवामां मदद કરનારી એક शिरा.

निमेषरुच् (निमेषं तत्कालं व्याप्य रोचते रुच् क्विप्) पु० क्-ग्. आगीओ જીવડો. खद्योत.

ननम्र (नि म्रा क) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. १ नीचुं. २ गंभीर, ઉંडुं.

'पयश्च निम्नाभिमुखं प्रतीपयेत्' कुमारसंभवम्.

निम्न (,,) क्ली० म्नं. लता વગેरे पी-ठावरथी आड ઉપર પડેલું चिन्ह.

निम्नग (निम्नं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं, नीचे જનार.

निम्नगा (निम्नं गच्छति गम् ड) स्त्री० गा. नदी.

'उदधेरिव निम्नगाशतेष्वभवन्नास्य विमानना क्वचित्'

रघुः

निम्नता (निम्नस्य भावः) स्त्री० १ नीचाश, नीचापणुं. २ गंभीराश, गंभीरपणुं, ઉંडाश.

निम्नत्व (निम्न स्य भावः) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [नीचुं.

निम्नोन्नत (निम्नंच उन्नतं च) त्रि० तः-ता-तं. ઉંचु

निंब (निंबि अच्) पु० बः लींબડાનું आड.

निंब (निंबस्य फलं अण्) क्ली० बं. लीं બોળी, लीं બडानुं आड.

निंबक (निंब स्वार्थे क) पु० कः लीं બडानुं आड.

निंबतरु (निंब इव तरुः) पु० रुः भंडार वृक्ष.

निंबतरु (निंबसंज्ञकस्तरुः) पु० रुः. लीं બडानुं आड. [लीं બु.

निंबुक (निंबुकस्य फलं अण्) क्ली० कं. કાગदी

निंबू (निंबि ऊ) स्त्री० बूः लींબडानुं आड, लीं બुडी.

निंबूक (निंबू क) पु०कः. उपलो शब्द जुओ.

निंबूक (निंबूकस्य फलं अण्) क्ली० कं. કાગदी लीं બु.

निम्लोच (नि म्लुच् घञ्) पु० चः सूर्यनो अस्त.

निम्लोचन (नि म्लुच् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ. [એક અસ્તસ્થાન

निम्लोचनी (नि म्लुच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. સૂર્યનું

निम्लोचि ( ) पु० चिः યદુવંશમાં પેદા થયેલ ભજમાન રાજાનો પુત્ર.

नियत (नि यम् क्त नितरां यतते यत् अच् वा) त्रि० तः-ता-तं. १ જેણે ઇંદ્રિયનો સંયમ કરેલ છે તે. २ એકચિત્ત. ३ અનન્યવૃત્તિ. ४ નિયમ કરનાર. ५ કરાવેલ. ६ નિશ્ચિત કરેલ. ७ નિયમવાળું. ८ નિત્ય, નિરંતર. ९ અનિવાર્ય. १० જેણે નિયમ કરેલ છે તે.

'अन्यथासिद्धिशून्यस्य नियता पूर्ववर्तिता' ।
भाषा० ।

नियतमानस (नियतं मानसं येन) त्रि० सः-सा-सं. જેણે મનનો નિગ્રહ કરેલ છે તે.

नियतात्मन् (नियत आत्मा येन) त्रि० त्मा-त्मा-त्म જેણે આત્માનો સંયમ કરેલ છે તે.

नियताप्ति (नियता आप्तिः) स्त्री० प्तिः નાટ્યશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પ્રારબ્ધકાર્યની એક અવસ્થા.

नियति (नियम्यतेऽनया यम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ ભાગ્ય, દૈવ. २ ઇશ્વરની એક ઇચ્છા. ३ આત્મનિગ્રહ. ४ ધર્મનું આચરણ.

'नियतिकृतनियमरहितां' काव्यप्रकाशः

नियती (नि यम् क्तिच्) स्त्री० ती. દુર્ગાદેવી.

नियतेंद्रिय (नियतानींद्रियाणि येन) त्रि० यः-या यं. જેણે ઇંદ્રિય દમાણમાં રાખેલ છે તે.

नियंतव्य (नि यम् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. નિયમમાં રાખવા યોગ્ય, નિગ્રહ કરવા લાયક.

नियंतृ (नि यम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. નિયમમાં રાખનાર. २ દમાણમાં રાખનાર. ३ શાસક. ४ ધણી. ५ સારથી.

नियंतृ (नि यम् तृच्) पु० ता. १ ઘોડાને નિયમમાં રાખનાર, સારથિ. २ પરમેશ્વર.

नियंतृत्व (नियंतु भवितः) क्ली० त्वं. १ નિયમમાં રાખનારપણું. २ સારથિપણું. ३ સ્વામીપણું, ધણીપણું. ४ શાસકપણું, શાસન.

नियंत्रित (नि यंत्र् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પ્રતિબંધ વગેરેવડે એક ઠેકાણે સ્થાપેલું, નિગ્રહ કરેલું, નિયમમાં રાખેલું.

नियंत्रण (नि यंत्र् ल्युट्) क्ली० णं. १ નિયમ. २ આકલન. ३ નિગ્રહ. ४ પ્રતિબંધ વગેરે વડે એક ઠેકાણે સ્થાપવું. ५ સારથિપણું. [જુઓ.

नियंत्रणा (नि यंत्र् युच्) स्त्री० णा. ઉપલો શબ્દ

नियम (नियम् घञ्) पु० मः १ નિયમ. २ નિત્ય. ३ નિશ્ચય. ४ ઠરાવ. ५ અંગીકાર. ६ પ્રતિજ્ઞા. ७ નિયંત્રણ. ८ ધર્માચરણ વગેરે વડે વ્રત. ९ યોગાંગભેદ. १० આચાર, આચરણ. ११ ઈશ્વર વગેરેએ બાંધેલો બંધ. १२ મર્યાદા. १३ સંયમ. १४ આકલન.

'दशैते नियमाः प्रोक्ता योगशास्त्रविशारदैः'
तन्त्रसारः

नियमन (नि यम् ल्युट्) क्ली० नं. १ નિયમ. २ નિગ્રહ. ३ બંધ. ४ વારી નિયમમાં રાખવું તે.

नियमवत् (नियम मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ વ્રતોદ્યાપનવગેરે ધર્માચરણવાળું. २ નિયમવાળું.

नियमसेवा (नियमेन सेवा विष्णोः) स्त्री० वा. આશ્વિન શુદ ૧૦ મીથી માંડી કાર્તિકમાસ સુધી વિષ્ણુની નિયમપૂર્વક સેવા કરવી તે.

नियमास्थिति (नियमेन स्थितिरत्र) स्त्री० तिः तप, तपश्चर्या.

नियमित (नियम् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નિયમમાં આણેલું. २ નિયમિત. ३ આચરેલું, આચરણ કરેલું. ४ બંધન કરેલું. ५ કૃતનિયમ.

'ब्रह्मा येन कुलालवन्नियमितो ब्रह्मांडभाण्डोदरे'
भर्तृहरिः

नियम्य (नि यम् यत्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. १ નિયમમાં રાખવા લાયક. २ નિગ્રહ કરવા યોગ્ય. ३ પ્રતિબંધ કરવા લાયક. ४ નિરોધ કરવા યોગ્ય.

नियम्य (नियम् ल्यप्) अव्य० म्य. નિયમમાં લાવીને, નિગ્રહ કરીને. [ચે પાઠવું, નિપાતન.

नियातन (नितरां यात्यते यात् ल्युट्) क्ली० नं. नी-

नियातन (नितरां यातना यत्र) त्रि० नः-ना-नं. ભયવાળું, બીકવાળું.

नियाम (नि यम् घञ्) पु० मः १ નિયમ. २ વ્રત ઉદ્યાપન વગેરેનું ધર્માચરણ. ३ સંયમ. ४ નિગ્રહ. ५ રોધ. ६ પ્રતિબંધ.

नियामक (नि यम् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-मिका-कं. १ નિયમમાં રાખનાર. २ નિગ્રહમાં રાખનાર. ३ અનુશાસન કરનાર.

नियामक (,,) पु० कः १ વહાણના મધ્યસ્તંભ ઉપર બેસી દરિયાનો રસ્તો જોનાર. २ હલેસાં મારનાર. ३ સુકાની, નાવિક. कर्णधार.

नियामकता (नियामकस्य भावः) स्त्री० ता. નિયામકપણું. [શબ્દ જુઓ.

नियामकत्व (नियामकस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો

नियुक्त (नि युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ અધિકાર સોંપેલું. २ નીમેલું, અધિકૃત. ३ પ્રેરિત, પ્રેરેલું. ४ હરકોઇ કામમાં ગુંથાયેલું. ५ જ્ઞાનમાં २-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હેલું. [નાર, અધિકાર સોંપનાર.
नियुंजान (नि युज् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. नीमनार.
नियुत ( ) क्ली० तं. १ લાખ. २ દશ લાખ (१,०००,०००)
नियुत्सा ( ) स्त्री० त्सा. ભરતવંશમાં પેદા થયેલ પ્રસ્તાર રાજની પત્ની. [લડાઇ.
नियुद्ध (नि युध् क्त) क्ली० द्धं. મલ્લયુદ્ધ, મલ્લની
नियोक्तव्य (नि युज् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. અધિકારે દેવ. યોગ્ય, નીમવા લાયક.
नियोक्तृ (नि युज् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. १ અધિકાર આપનાર. २ નીમનાર.
नियोग (नि युज् घञ्) पु० गः १ આજ્ઞા, હુકમ. २ પ્રેરણ. ३ પ્રવર્ત્તન. ४ અધિકાર. ५ અમલ. ६ પ્રયત્ન. ७ નીમવું ८ અધિકાર આપવો. ९ નિર્ધારણ. १० નિશ્ચય. ११ નિયમ. १२ આકલન. १३ અવધારણ १४ નિયોજન.
नियोगप्रयोजन (नियोगस्य प्रयोजनम्) क्ली० नं. નીમેલા કામનું પ્રયોજન, નીમેલી પરજનો સબબ.
नियोगविधि (नियोगस्य विधि.) पु० धिः હરકોઇ કામ કર્યા અગાઉ તે કામમાં સંબંધ રાખતો વિધિ.
नियोगार्थ (नियोगस्य अर्थः) पु० र्थः नियोगप्रयोजन शब्द જુઓ.
नियोगिन् (नि युज् णिनि) त्रि० गी गिनी-गि. હરકોઇ કામમાં ગુંથાયેલ. २ કામ ઉપર નીમેલ, ધંધા ઉપર નીમેલ. [व्य शब्द જુઓ.
नियोग्य (नि युज् ण्यत्) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. नियुक्त-
नियोग्य (नियोक्तुमर्हति ण्यत्) पु० ग्यः ધણી, સ્વામી, માલીક.
नियोजन (नि युज् ल्युट्) क्ली० नं. १ યોજવું. २ નીમવું. ३ કામે નીમવું. ४ યોજના. ५ પ્રેરણ. ६ હુકમ કરવો. ७ એક મત કરવું. ८ પ્રવર્તન.
नियोजित (नि युज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ યોજેલું. २ નીમેલું. ३ પ્રેરેલું. ४ હુકમ કરેલું. ५ સંયોગ કરેલું. ६ એકમત કરેલું. ७ મેળાપ કરેલું.
नियोजनीय (नि युज् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. नियोक्तव्य शब्द જુઓ.
नियोज्य (नि युज् ण्यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. १ પ્રવર્તાવવા યોગ્ય. २ નીમવા યોગ્ય. ३ પ્રેરવા યોગ્ય નોકર વગેરે.

'सिध्यंति कर्मसु महत्स्वपि यन्नियोज्याः'
शाकुन्तलम्.

नियोद्धुकाम (नियोद्धुं कामः) त्रि० मः-मा-मं. બાહુયુદ્ધ કરવાની ઉમેદ રાખનાર.
नियोध्दृ (नि युध् तृच्) त्रि० द्धा:-द्ध्री-द्धृ. બાહુ યુદ્ધ કરનાર, મલ્લ. नियोधक.
नियोध्दृ (,,) पु० द्धा. કૂકડો.
निर् (नृ क्विप्) अव्य० र्. વિયોગ, નિશ્ચિત, અત્યય, નિષેધ, અભાવ, ભોગ, અતિક્રમ અને આદેશ બતાવનાર અવ્યય.
निरंश (निर्गतोंऽशात्) पु० शः સૂર્યથી ભોગવાતી રાશિની પ્રથમ રાશિનો ત્રીશમો ભાગ. સૂર્યનો રાસ્યંતર, સંક્રાંતિદિન.
निरंशक (निर्गतोंऽशो यस्य) त्रि० कः-का-कं. ભાગરહિત,ભાગવિનાનું. निरंश.
निरक्ष (निर्गतः अक्षस्तदुन्नतिर्यस्मात्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. અક્ષાંશ વિનાનું. [પૃથ્વીમધ્યભાગ.
निरक्ष (,,) पु० क्षः १ વિષુવવૃત્ત २
निरक्षदेश (निरक्षस्य देशः) पु० शः અક્ષાંશ વિનાનો દેશ જ્યાં રાત્રિમાન અને દિનમાન તુલ્ય હોય છે એવો પ્રદેશ, એવી પૃથ્વીની મધ્યરેખા ઉપર રહેનાર જગ્યા, જેમ કે, લંકા, યમકોટિ, ભદ્રાક્ષવર્ત રોમક વગેરે.
निराग्नि (निर्गतोंऽग्निः तत्साध्यं कर्म यस्मात्) पु० ग्निः શ્રૌત અને સ્માર્ત અગ્નિથી સાધવા યોગ્ય કર્મ રહિત વિપ્ર.
निरंकुश (निर्गतोंऽकुश इव प्रतिबंधको यस्य) त्रि० शः-शा-शं. અંકુશવિનાનું, જેને કોઇનાથી પ્રતિબંધ નથી તે, અનિવાર્ય, ઉચ્છૃંખલ, ઉન્મત્ત.
निरंग (निर्गतं अंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. અંગવિનાનું, શરીર વિનાનું. [રૂપકાલંકાર.
निरंग (,,) क्ली० गं. તે નામનો એક
निरंगुल (निर्गतं अंगुलेभ्यः अच्) त्रि० लः-ला-लं. આંગળીમાંથી નીકળી ગયેલું.
निरंजन (निर्गतमंजनं कज्जलं तदिव समलमज्ञानं वा) त्रि० नः-ना-नं. १ કાજળવિનાનું નેત્ર વગેરે. २ દોષરહિત. ३ અજ્ઞાનશૂન્ય, અવિદ્યાથી અલિપ્ત.

'तदा विद्वान् पुण्यपापे विधूय निरञ्जनं परमं साम्यमुपैति' मुण्डकोपनिषद्.

निरंजन (,,) पु० नः शिव, પરમાત્મા.
निरंजना (निर्गतमंजनं यस्याः) स्त्री० ना. પૂર્ણિમાની તિથિ. [યેલ. २ રમેલ.
निरत (नि रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ તત્પર थ-
निरति (नि रम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ અત્યંત રતિ. २ અત્યંત આસક્તિ.
निरतिशय (निर्गतोऽतिशयो यस्मात्) पु० यः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१ अत्यंत, अतिशय. २ पोताना करतां बीजनुं अतिशय शून्य होय ते. ३ परमेश्वर.

निरत्यय (निर्गतोऽत्ययो यस्मात्) पु० यः-या-यं. १ नाशविनानुं. २ निर्दोष. ३ निरपराध.

निरध्व (निष्क्रान्तोऽध्वनः अच्) त्रि० ध्वः-ध्वा-ध्वं. रस्तो वटी गयो होय ते.

निरनुनासिक (निर्गतं अनुनासिकत्वं यस्य) त्रि० कः-का-कं. अनुनासिकविनुं, એક जातनो वर्ण.

निरंतर (निर्गतमंतरं यस्मात्) त्रि० रः-रा-रं. १ छमेशनुं, नित्य. २ अविच्छिन्न. ३ अखंड. ४ नहि भरेल ते. ५ धट्ट.

निरंतर (,,) अव्य० रं. १ हमेश. २ अभेद, अपरिधान., अंतर्धान, अतदर्थे भतावनार अव्यय. [शनो अभ्यास, सततावृत्त.

निरंतराभ्यास (निरंतरः अभ्यासः) पु० सः हंमेशनुं.

निरंतराल (निर्गतः अन्तरालः यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. १ हमेशनुं. २ नित्यनुं. ३ अविच्छिन्न. ४ सांकडुं.

निरन्वय (नास्ति अन्वयः संबंधो यत्र) त्रि० यः-या-यं. १ सबंध विनानुं. २ संबंधरहित. ३ निर्वंश. ४ असंगत. ५ क्रमविनानुं.

निरप (निर्गता आपः यस्मात्) त्रि० पः-पा-पं. पाणी विनानुं, निर्जल. [निर्लज्ज, बेशरम.

निरपत्रय (निष्क्रांतः अपत्रपायाः) त्रि० यः-या-यं.

निरपराध (निर्गतः अपराधो यस्य) त्रि० धः-धा-धं. अपराधविनानुं, बेकसुर.

निरपराधता (निरपराधस्य भावः) स्त्री० ता. निरपराधिपणुं, बेकसुरपणुं. निरपराधत्व.

निरपवर्त ( ) पु० र्तः पाछुं न फरवुं ते, दृढभाजक. [नाशविनानुं. २ विघ्नविनानुं.

निरपाय (निष्क्रान्तः अपायात्) त्रि० यः-या-यं. १

निरपेक्ष (निर्गता अपेक्षा यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ स्वतंत्र. २ निरपृह. ३ जेने कोइनाथी आशा नहि ते. ४ बेदरकार. ५ अशकत विषयवाणुं. ६ आशाशून्य. ७ स्वार्थ विनानुं.

' दिशि दिशि निरपेक्षस्तावकीनं विवृण्वन् परिमलमयमन्यो बांधवो गन्धवाहः ' भामिनीविलासः '

निरय (निर्गतोऽयो यत्र) पु० यः. नरक.

निरर्गल (निर्गतमर्गलमिव प्रतिबंधो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ प्रतिबंधविनानुं. २ निर्बाध.

निरर्थ (निर्गतोऽर्थो यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ अर्थ विनानुं. २ फल विनानुं, निष्फल, मतलब विनानुं, अभिधेयशून्य.

निरर्थक (निर्गतो अर्थो यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. १ निष्फल, फलविनानुं. २ अर्थविनानुं, व्यर्थ. ३ अभिधेयशून्य.

' इत्थं जन्म निरर्थकं क्षितितलेऽरण्ये यथा मालती ' साहित्यदर्पणम्.

निरर्थता (निरर्थस्य भावः) स्त्री० ता. १ निरर्थपणुं, व्यर्थपणुं. २ अर्थरहितपणुं. [जुओ.

निरर्थत्व (निरर्थस्य भावः) क्ली० त्वं. उपरो शब्द

निरवकाश (निर्गतः अवकाशः यस्य) त्रि० शः-शा-शं. अवकाश विनानुं.

निरवग्रह (निर्गतः अवग्रहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. १ स्वच्छंद. २ स्वतंत्र, बीजनी मरजीनो ताबेदार नहि ते. ३ दृष्टिप्रतिबंध शून्य.

निरवद्य (निर्गतं अवद्यं दोषः अज्ञानं रागद्वेषादि वा यस्य) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ निर्दोष. २ उत्कृष्ट. ३ अज्ञानविनानुं. ४ रागद्वेष वगेरेथी रहित.

निरवद्यता (निरवद्यस्य भावः) स्त्री० ता. १ निर्दोषपणुं. २ उत्कृष्टपणुं. ३ ज्ञानीपणुं. ४ रागद्वेष वगेरेथी रहितपणुं. [ब्द जुओ.

निरवद्यत्व (निरवद्यस्य भावः) क्ली० त्वं. उपरो श-

निरवयव (निर्गतोऽवयवो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. १ अवयवविनानुं, (परमाणु आकाश वगेरे). २ अवयवरहित अखंड.

निरवशेष (निर्गतः अवशेषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. समग्र, संपूर्ण, सघणुं.

निरवशेषतस् (निरवशेष तसिल्) अव्य० तः १ पूर्णरीते, सघणीरीते. २ समग्रताथी.

निरवसाद (निर्गतः अवसादो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. १ जेने उत्साह पेदा थयो छे ते. २ जेने उत्साह पेदा थयो छे ते. [त्रणहिजकृत चंडाल वगेरे.

निरवसित (निर् अव सो क्त) त्रि० तः-ता-तं. पा-

निरवस्तार (निर्गतः अवस्तारः यस्मात्) पु० रः-रा-रं. १ ओढवुं, ओढवुं. २ आच्छादन विनानुं.

निरवहानिका (निर् अव हन् ण्वुल्) स्त्री० का. कोट, गढ, वाड. [उपवास, भोजनाभाव.

निरशन (अशनस्य अभावः) क्ली० नं. उपोषणु,

निरशन (निर्गतमशनमस्य) त्रि० नः-ना-नं. भोजन विनानुं, उपोषित.

निरस (निवृत्तो रसो यस्मात्) त्रि० सः-सा-सं. १ रसविनानुं. २ निवृत्तरस. [अरुचि.

निरस (,,) पु० सः १ सूक्ष्मपणुं. २

निरसा (निवृत्तः रस यस्याः) स्त्री० सा. એક जातनुं तृण.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निरसन (निर् अस् ल्युट्) क्ली० नं. १ फरवुं. २ शांत करवुं, ठंडुं करवुं. ३ प्रत्याख्यान. ४ हांकी काढवुं. ५ घाली देवुं. ६ देशपार करवुं. ७ हार मारवुं, वध. [थूंकी काढवुं.

निरसन (निष्कृष्य असनं क्षेपणं) क्ली० नं. थूंकवुं,

निरस्त (निर् अस् क्त) पु० स्तः छोडेलुं प्राण.

निरस्त (निर् अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ फारलुं. २ शांतकरेलुं. ३ ठंडुंकरेलुं. ४ तरछोडेलुं. ५ थूंकेलुं. ६ थूंकी बहार कढाडेलुं. ७ देशपार करेलुं. ८ मोकलेलुं.

निरस्त (निर् अस् क्त) क्ली० स्तं. १ थूंकवुं. २ निवारण. ३ झेंकवुं, क्षेपण. ४ जलदी भेलवुं, त्वरितोदित.

निरस्तविषय (निरस्ता विषया येन) त्रि० यः-या-यं. संसारना सघळा विषयनो जेणे त्याग करेल छे ते. [स्य) त्रि० यः-या-यं. तुलनाविनानुं.

निरस्तसाम्यातिशय (निरस्तौ साम्यातिशयौ य-

निरस्थि (निर्गतं अस्थि यस्मात्) त्रि० स्थिः-स्थिः-स्थि. हाडकाविनानुं.

निरहंकार (निर्गतः अहंकारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. अहंकारविनानुं, गर्वगरनुं.

निरहम् (निर्गतमहमितिबुद्धिर्यस्य) अव्य० हम्. अहंकारविनानुं, गर्वगरनुं.

निरह्न (निर्गतमह्नः टच्) पु० ह्नः वीतेलो दिन, गयलो दिवस, नीकळेलो दहाडो. [नीकळेलुं.

निरह्न (निर्गतं अह्नः टच्) त्रि० ह्नः-ह्ना-ह्नं. दिनथी

निराक (निर् अक् घञ्) पु० कः १ फळ. २ खेद. ३ खराब कर्मनुं फळ.

निराकरण (निर् आ कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ अटकाव. २ प्रतिबंध. ३ तुच्छंकरवुं. ४ क्रम मानवुं. ५ रद्द करवुं. ६ बहिष्कृत करवुं. ७ उडावबुं. ८ झेंकवुं. ९ खंडन करवुं.

निराकरिष्णु (निर् आ कृ इष्णुच्) त्रि० ष्णु-ष्णुः-ष्णु. १ तुच्छ करनार. २ क्रम माननार. ३ निराकरण करनार. ४ बहिष्कृत करनार. ५ झेंकनार. ६ रद्द करनार. ७ खंडन करनार.

निराकर्तृ (निर् आ कृ तृच्) त्रि० र्ता-त्री-र्तृ. १ निराकरण करनार. २ देव ब्राह्मण वगेरेने तुच्छ मानનार. [द्वेषभाव. २ दूरात्मापणुं.

निराकरिष्णुता (निराकरिष्णोर्भावः) स्त्री० ता. १

निराकांक्ष (निर्गता आकांक्षा यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ आकांक्षाविनानुं, इच्छाविनानुं. २ निरपेक्ष.

निराकार (निर्गत आकारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. आकारविनानुं, डोळविनानुं, घाटविनानुं.

निराकार (,,) पु० रः १ श्लेष्म. २ शिव. ३ आकाश. ४ स्वर्गलोक. ५ विष्णु.

निराकार (निर्गत आकारः आह्वानं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. तेडाविनानुं, जेनुं बोलावबुं नीकळी गयुं होय ते.

निराकुल (नितरामाकुलः) त्रि० लः-ला-लं. अत्यंत गभराएल गयेल, अतिशय गाभरुं, अत्यंत आकुल.

' अलिकुलसंकुलकुसुमसमूहनिराकुलबकुलकलापे '
गीतगोविंदम्.

निराकुल ( ) त्रि० लः-ला-लं. व्याकुळ नहि ते, गाभरुं नहि ते.

निराकृति (निर् आ कृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ निराकरण. २ प्रत्यादेश ३ आकार नहि ते.

निराकृति (निर् आ कृ क्तिन्) पु० तिः १ जेणे पंचयज्ञनो त्याग करेलो छे एवो द्विज. २ देव द्विज वगेरेनो तिरस्कार करनारो रोहितभनुनो पुत्र.

निराकृति (निर्गता आकृतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-तिः आकार विनानुं, डोळविनानुं, घाटविनानुं.

निराकृतिन् (निराकृतमनेन इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. १ अटकाव करनार. २ रोध करनार. ३ निराकरण करनार.

निराक्रिया (निर् आ कृ) स्त्री० या १ रद्द करवुं. २ दूर करवुं. ३ बहिष्कृत करवुं. ४ निराकरण.

निराक्रोश (निर्गत आक्रोशो यस्मात्) त्रि० शः-शा-शं. जेने द्वेष दीधेल नहि ते, जेने गाळ दीधेल नहि ते. [२५राधि.

निरागस् (निर्गतं आगः यस्य) त्रि० गाः-गा-गं. नि-

निराचार (निर्गतः आचारः यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ आचाररहित. २ वेदप्रणीत विधिआचरण न करनार म्लेच्छ वगेरे.

निरातंक (निर्गता आतंका यस्य यस्माद्वा) त्रि० कः-का-कं. १ भयविनानुं. २ रोगरहित.

' निरातंको रंको विहरति चिरं कोटिकनकैः ' शंकरः.

निरातंक (,,) पु० कः शिव, महादेव.

निरातप (निर्गत आतपो यस्मात्) त्रि० पः-पा-पं आतपविनानुं. [रात.

निरातपा (निर्गत आतपो यस्याः) स्त्री० पा. रात्रि.

निरादिष्ट (निर् आदिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ आपेलुं, अर्पण करेलुं. दइ वाणी २ दीधेलुं (पैसा वगेरे.)

निरादेश (निर् आ दिश् घञ्) पु० शः १ आपबुं, अर्पण करबुं २ दइ वाणी देवुं (पैसा वगेरे).

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निरानंद (निर्गत आनंदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. आनंद विनानुं, असुखी, दुःखी.

निरापद (निर्गता आपद् यस्य) त्रि० त्-द्. आफत विनानुं, जेने आपत्ति नथी ते.

निराबाध (निर्गता आबाधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. आबाध विनानुं. २ व्यथा विनानुं. ३ प्रतिबंध वगरनुं. [એક પક્ષાભાસ.

निराबाध (,,) पु० धः ते नामनो

निरामय (निर्गत आमयात्) त्रि० यः-या-यं. १ रोग विनानुं, रोगरहित. २ निर्विकार.

निरामय (,,) पु० यः १ अनी अकरो. २ डुअकर. [ठीनुं झाड.

निरामालु (नितरां रमतेऽत्र) पु० लः कोडी, कोनिरामिष (निर्गतमामिषमभिलाषो मांसं वा यस्मात्) त्रि० षः-षा-षं. १ लोभ विनानुं, अभिलाष वगरनुं. ३ मांस विनानुं. ४ मांसरहित अन्न वगेरे.

'निरुपमरसप्रीत्या खादन्नरास्थि निरामिषम्'
भर्तृहरिः

निराय (निर्गतः आयः यस्य) त्रि० यः-या-यं. जेने कंइ पेदाश नथी ते, जेने कंई आवक नथी ते.

निरायत (निर् आ यम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. सांकडुं, संकोचाएल गयलुं.

निरायव्ययवत् (निर् आय व्यय मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. पेदाश के खर्च जेने कांइ नथी ते.

निरायास (निर्गतः आयासः यस्मात्) त्रि० सः-सा-सं. जेमां कांइ महेनत न पडे ते, श्रम न आपनार.

निरायुध (निर्गतः आयुधः यस्य) त्रि० धः-धा-धं. आयुध वगरनुं, लडवाना हथीआर विनानुं.

निरालक (निर् अल् ण्वुल्) पु० कः એક जातनुं माछलुं.

निरालंब (निर्गत आलंबः अवलंबनं यस्य) त्रि० बः-बा-बं. केवळ पोताना उपर आधार राखनार, आधार-टेका-विनानुं.

'निरालंबो लंबोदरजननि! कं यामि शरणम्'
आनन्दलहरी.

निरालंब (,,) क्ली० बं. १ परब्रह्म २ ते नामनुं એક उपनिषद्.

निरालंबा (,, यस्याः टाप्) स्त्री० बा. वनस्पति जटामांसी.

निरालोक (निर्गत आलोक उद्योतो दृष्टिर्वा यस्मात्) त्रि० कः-का-कं. १ दृष्टिरहित. २ अवलोकन रहित. ३ उद्योतरहित अंधकार वगेरे.

निराश (निर्गता आशा यस्य) त्रि० शः-शा-शं. आशा विनानुं, जेनी आशा भंग थयेल छे ते.

'मनो बभूवेंदुमतीनिराशम्' रघुवंशम्.

निराशता (निराशस्य भावः) स्त्री० ता. निराशपणुं. नैराश्य. [शब्द जुओ.

निराशत्व (निराशस्य भावः) क्ली० त्वं. उपरनो.

निराशिष् (निर्गता आशीः आशंसनं यस्य) त्रि० शीः आशीर्वाद विनानुं. २ वैराग्यनी दृढताथी गयली छे तृष्णा जेनी ते.

निराश्रय (निर्गतः आश्रय आधारोऽवलंबनं वा यस्य) त्रि० यः-या-यं. आश्रय विनानुं, आधार विनानुं, अवलंबन वगरनुं.

'निराश्रयं मां जगदीश रक्ष' उद्भटः

निरास (निर् अस् घञ्) पु० सः १ नऽतर. २ अटकाव. ३ प्रत्याख्यान. ४ हदपार करवुं. ५ २द करवुं. ६ अहिष्कृत करवुं. ७ उडाववुं. ८ फेंकवुं, ९ मूकवुं. १० त्याग करवो ते.

निरास (निर् अस् अच्) त्रि० सः-सा-सं. १ नऽतर करनार. २ अटकाव करनार. ३ प्रत्याख्यान करनार. ४ हदपार करनार. ५ २द करनार. ६ निराकरण करनार. निरासक.

निरासन (निर् अस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ वध, मारण. २ निराकरण. ३ खंडन. ४ प्रत्याख्यान. ५ थूंकवुं, थूंकी काढवुं.

निरास्पद (निर्गतं आस्पदं यस्य यस्माद्वा) त्रि० दः-दा-दं. १ बेचेन. २ बेआराम. ३ धरविनानुं. ४ भागविनानुं. ५ जगा वगरनुं.

निराहार (निर्गत आहारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. आहार कर्या विनानुं. २ भोजन कर्या वगरनुं. ३ उपोषण करतुं. [भाव, उपवास, उपोषण.

निराहार (निवृत्त आहारः) पु० रः भोजननो अ-

'पश्चात्तापो निराहारः सर्वेऽमी शुद्धिहेतवः'
याज्ञवल्क्यः

निरिंगिणी (निरिंगमस्त्यस्या आछाद्यत्वेन इनि ङीप्) स्त्री० णी. पऽदो, चक.

निरिंद्रिय (निर्गतं निवृत्तमिंद्रियं यस्य) त्रि० यः-या-यं. इंद्रिय विनानुं, इंद्रियशून्य.

निरीति (निर्गता ईतिर्यत्र) त्रि० तिः-तिः-ति. अतिवृष्टि वगेरे आपत्तिथी रहित.

'निरातंका निरीतयः' रघुः

निरीतिक (निरीति कप्) त्रि० कः-का-कं. जेने अशुभ नथी ते.

निरीष (निर्गतमीषायाः) क्ली० षं. हळनुं फाळ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निरीश्वर (निस्त्यक्त ईश्वरो यत्र) पु० रः १ જેમાં ઈશ્વરનું માનવું હોતું નથી એવો વાદ (જેમકે निरीश्वर सांख्य). २ नास्तिक.

निरीह (निर्गता ईहा यस्य) त्रि० हः-हा-हं. १ ઇચ્છા વિનાનું. २ ચેષ્ટાશૂન્ય. ३ निस्पृह.

निरीहा (निर्वृता ईहा) स्त्री० हा. ચેષ્ટવિરોધી વ્યાપાર. निरीहता, निरीहत्व.

निरुक्त (निर वच क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ કહેલું, બોલેલું. २ વર્ણવેલું. ३ પ્રસિદ્ધ કરેલું. ४ તેજોહીન.

निरुक्त (,,) क्ली० क्तं. १ યાસ્ક વગેરે પ્રણીત એક વેદાંગગ્રંથ. २ વેદમાં સ્વરનું સ્પષ્ટ કરવું. ३ અક્ષરનું સ્પષ્ટ કરવું. ४ निर्वचन.

निरुक्तकार (निरुक्तं करोति) पु० रः १ યાસ્ક મુનિ. २ શાકપુણિ મુનિ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निरुक्तकृत् (निरुक्तं करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्.

निरुक्तज (निरुक्त जन् ड) पु० जः क्षेत्रज पुत्र.

निरुक्ति (निर् वच् क्तिन्) स्त्री० क्ति. १ व्याકરણપ્રસિદ્ધ निर्वचन. २ તે નામનો એક અલંકાર.

निरुच्यमान (निर् वच् यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. બોલવા યોગ્ય, કહેવા યોગ્ય, ઉચ્ચાર કરવા લાયક.

निरुच्छ्वास (निर्गत उच्छ्वासो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. જેનો શ્વાસ ગયેલ છે તે, શ્વાસહીન.

निरुत्तर (निर्गतः उतरः यस्मात्) त्रि० रः-रा-रं. જે વિષયમાં ઉત્તર ન અપાય તે, અનુત્તરણીય.

निरुत्साह (निर्गत उत्साहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. १ ઉત્સાહ વિનાનું. २ ઉદ્યોગહીન. ३ આળસુ. ४ બીકણ. [ત્યંત ઉત્સુક.

निरुत्सुक (नितरामुत्सुकः) त्रि० कः-का-कं. अ-

निरुत्सुक (निर्गतमुत्सुकमुत्सुकता यस्य) त्रि० कः-का-कं. १ ઔત્સુક્યહીન. २ કાળજી વિનાનું.

निरुत्सुक ( ) पु० कः રૈવતક મનુનો એક પુત્ર. [રોકેલું, બંદીમાં નાંખેલું.

निरुद्ध (नि रुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. અટકાવેલું,

निरुद्धप्रकप (स) (निरुद्धः प्रकषः यस्मिन्) पु० षः એક જાતનો શુદ્ર રોગ, જે થકી મૂત્રનો અવરોધ થાય છે. [અવિનાશી.

निरुद्राव ( ) त्रि० वः-वा-वं. અક્ષય,

निरुद्विग्न (नितरामुद्विग्नः) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. અત્યંત ઉદ્વેગ પામેલ.

निरुद्विग्न (निर् उत् द्विज् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. ઉદ્વેગ નહિ પામેલ, નહિ ખેદ પામેલ.

निरुध्यत् (नि रुध् शतृ) त्रि० धन्-धती-धत्. १ અટકાવતું, રોકતું. २ સામું થતું.

निरुधान (नि रुध् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ હાનિકારક. ३ છીનવી લેતું.

निरुपद्रव (निर्गत उपद्रवो यस्मात्) त्रि० वः-वा-वं. જ્યાં બીજકૃત ઉપદ્રવ નથી એવો દેશ વગેરે.

निरुपप्लव (निर्गत उपप्लवो यस्मात्) त्रि० वः-वा-वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निरुपम (निर्गता उपमा यस्य) त्रि० मः-मा-मं. જેની ઉપમા ન થાય તેવું, અનુપમ.

निरुपाख्य (निर्गता उपाख्या यस्मात्) त्रि० ख्यः-ख्या-ख्यं. १ असत्पदार्थ, જેમકે વાંઝણીનો પુત્ર વગેરે. २ अभाव पदार्थ. ३ निःस्वरूप.

निरुपाधिक (निर्गता उपाधिर्यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. ઉપાધિ વિનાનું.

निरुपाय (निर्गतो उपायो यस्य) त्रि० यः-या-यं. નાશલાજ, ઉપાય વિનાનું. [પ્રમાણિક.

निरुपेक्ष (निर्गता उपेक्षा यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं.

निरुष्मत्व (निरुष्मणः भावः) क्ली० त्वं. ઠંડાપણું, ગરમી નહિ તે, शीतलता.

निरूढ (नितरामूढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. शक्तितुल्य लक्षणाद्वडे અર્થબોધક શબ્દ વગેરે.

निरूढलक्षणा (निरूढा लक्षणा) स्त्री० णा. એક જાતની લક્ષણા.

निरूढि (नि रुह् क्तिन्) स्त्री० ढिः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ પ્રસિદ્ધિ, પ્રખ્યાતિ.

'नृप! विद्यासु निरूढिमागता' किरातार्जुनीयम्.

निरूढिमत् ( ) पु० मा. વિખ્યાત રૂઢીયો, ચાલ, રૂઢિ, સંપ્રદાય.

निरूपक (निरूपयति नि रूप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. નિરૂપણ કરનાર.

निरूपण (नि रूप् ल्युट्) क्ली० णं. १ અવલોકન, જોવું. २ तत्त्वज्ञानवडे અનુકૂલ પડે એવો વિચાર. ३ निदर्शन. ४ आलोक. ५ શોધવું, શોધ. ६ નીભવું.

निरूपयत् (नि रूप् शतृ) त्रि० यन्-यन्ती-यत्. १ શોધતું. २ અવલોકન કરતું. ३ નિરૂપણ કરતું.

निरूपित (नि रूप क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ શોધેલું. २ અવલોકન કરેલું. ३ નિરૂપણ કરેલું. ४ નીભેલું. ५ સાંપડેલું. ६ વિચાર કરેલું.

निरूप्य (नि रूप यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. १ શોધવા યોગ્ય. २ અવલોકન કરવા લાયક. ३ નિરૂપણ કરવા લાયક. ४ નીભવા યોગ્ય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निरूप्य (नि रूप् ल्यप्) अव्य० જોઇને, અવલોકન કરીને, નિરૂપણ કરીને.

निरूह (निर् ऊह् घञ्) पु० हः મલોત્સર્ગ કરાવવા માટે પીચકારીમાં ભરી ચીકણો પદાર્થ મલદ્વાર થકી દાખલ કરાવવામાં આવે છે તે, એક જાતની બસ્તિ. [જુઓ.

निरूहण (निर् ऊह् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ

निरोद्धव्य (नि रुध् व्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. અટકાવવા યોગ્ય, રોકવા લાયક.

निरोध (नि रुध् घञ्) पु० धः १ નાશ. ૨ નિગ્રહ. ૩ પ્રલય. ૪ ચિત્તવૃત્તિનો નિગ્રહ.

योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः ' पातञ्जलयोगदर्शनम्.

निरोध (निरुध्यतेऽस्मै संप्रदाने घञ्) पु० धः વશીકરણમંત્ર. [કાબૂ કરનાર, રોકનાર.

निरोधक (नि रुध् ण्वुल्) त्रि० कः-धिका-कं. અટ

निरोधन (नि रुध् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ નિરોધ શબ્દ જુઓ. ૨ વિષયપ્રચારરહિત કરવું. ૩ કારાગાર વગેરેમાં નાંખવું.

निर्ऋति (नियता ऋतिर्वृणा यत्र) स्त्री० तिः ૧ અલક્ષ્મી, દરિદ્રતા ૨ અધર્મની ભાર્યા. ૩ અધર્મની કન્યા. ૪ મૃત્યુની ભાર્યા. ૫ મૂલા નક્ષત્ર.

निर्ऋति (नियता ऋतिर्वृणा यत्र) पु० तिः દક્ષિણ અને પશ્ચિમ દિશાનો અધિપતિ.

निर्ऋति (निर्गता ऋतिर्यत्र) त्रि० तिः-तिः-ति. ઉપદ્રવ વિનાનું.

निर्ऋक्ष (निर् ऋक्ष अच्) पु० क्षः સામભેદ.

निर्ग (निर् गम् क) पु० र्गः દેશ.

निर्गत (निर् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं ૧ નીકળેલું, નીસરેલું. ૨ બહાર થયેલું. ૩ ગયેલું. ૪ વિનષ્ટ.

निर्गति (निर् गम् क्तिन्) स्त्री० तिः ૧ બહાર જવું. ૨ નીકળવું, નીસરવું. ૩ જવું.

निर्गंध (निर्गतो गंधो यत्य) त्रि० धः-धा-धं. ગંધવિનાનું ગંધશૂન્ય.

निर्गंधन (निर् गंध् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ક્લેશ દુઃખ દેવું. ૨ હાર મારવું, મારી નાખવું.

निर्गंधपुष्पी (निर्गंधं पुष्पं यस्याः ङीप्) स्त्री० ષ્પી. શીમળાનું ઝાડ. शाल्मलि.

निर्गम (निर् गम् अच्) पु० मः ૧ બહાર જવું, નીકળવું, નીસરવું. ૨ નાશ પામવું. ૩ દરવાજો. ૪ બહાર જવાનો રસ્તો. ૫ માલને વેચવા દેશાંતર લઇ જવો તે.

निर्गमन (निर् गम् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ દ્વાર, બારણું. ૨ બહાર નીકળવું, નીસરવું.

निर्गुण (निर्गतां गुणा यस्मात्) त्रि० णः-णा-णं. ગુણહીન, ગુણવગરનું, સત્ત્વ, રજસ્ અને તમસ્ એ ત્રણ પ્રકૃતિના ગુણથી રહિત.

साकारं च निराकारं सगुणं निर्गुणं विभुम् '

ब्रह्म० वै० पु०

निर्गुंठी (निर्गता गुंठात् गुंठनात् ङीष्) स्त्री० ठी. નગોડનું ઝાડ. [બ્દ જુઓ. ૨ પદ્મકંદ.

निर्गुंडी (निर्गुंडति गुंड् क) स्त्री० डी. ૧ ઉપલો શ

निर्गूढ (निर् गुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. ૧ ગૂઢ, ગુપ્ત, સંવૃત્ત. ૨ અત્યંત છાનું.

निर्गूढ (निर् गुह् क्त) पु० ढः ઝાડની બખોલ.

निर्ग्रंथ (निर्गतो ग्रंथेभ्यः) पु० थः ૧ ક્ષપણક, દિગંબર. ૨ જુગટીઓ. ૩ બૌદ્ધભેદ. ૪ તે નામનો એક મુનિ.

निर्ग्रंथ (,,) त्रि० थः-था-थं. મૂર્ખ. ૨ નિર્ધન. ૩ સહાયવિનાનું. ૪ ખેદ પામેલ.

निर्ग्रंथक (निर्ग्रंथ स्वार्थे क) पु० कः દિગંબર ક્ષપણક.

निर्ग्रंथक (,,) त्रि० कः-का-कं. ૧ નાણું. ૨ મૂર્ખ. ૩ નિર્ધન. ૪ સહાયવિનાનું. ૫ નિર્બલ. [હાર મારવું.

निर्ग्रंथन (निर् ग्रंथ् ल्युट्) क्ली० नं. ભારી નાંખવું,

निर्ग्रंथिक (निर्गतो ग्रंथिर्वस्त्रग्रंथिर्यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. ૧ નાગું. ૨ વસ્ત્રની ગાંઠવગરનું. ૩ નિર્ગુણ. [का. જૈનમતમાંહેલી સંન્યાસણ.

निर्ग्रंथिका (,, यस्याः कप् टाप्) स्त्री०

निर्ग्राह्य (निर् ग्रह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. નિશ્ચયવડે ગ્રહણ કરી શકાય તેવું.

निर्घट (निगतो घटो यस्मात्) त्रि० टः-टा-टं. ૧ ધરશૂન્ય પ્રદેશ. ૨ ઘણા માણસનું ભીડવાળું હાટ અથવા બજાર. ૩ રાજકરશૂન્ય બજાર.

निर्घंट (निर् घट् अच्) पु० टः ૧ નિઘંટુ શબ્દ જુઓ. ૨ ગ્રંથનું સૂચીપત્ર. [સંગ્રહ.

निर्घंटक (निर्घंट स्वार्थे क) पु० कः કોશ, શબ્દ

निर्घात (निर् हन् घञ्) पु० तः તોફાની વા, આકાશમાં ગડગડાટ.

निर्घारेणी ( ) स्त्री० णी. નદી.

निर्घृण (निर्गता घृणा यस्मात्) त्रि० णः-णा-णं. નિર્દય.

निर्घृणता (निर्घृणस्य भावः) स्त्री० ता. નિર્દયપણું.

निर्घृणत्व (निर्घृणस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निर्घोष (निर् घुष् घञ्) पु० षः અવાજ, શબ્દ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निर्जन (निर्गतो जनो यस्मात्) त्रि० नः-ना-नं. જે સ્થળે કોઇ માણસ ન હોય તે સ્થળ વગેરે.
निर्जय (निर् जयः) पु० यः જય, ફતેહ.
निर्जर (निर्गता जरा यस्य) पु० रः દેવ.
निर्जर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ઘડપણવિનાનું, અજર.
निर्जरसर्षप (निर्जरप्रियः सर्षपः) पु० पः દેવસર્ષપ.
निर्जरा (निर्गता जरा यस्याः) स्त्री० रा. १ ગળો. २ તાલપર્ણી. [વિનાનું, પાણી વગરનું.
निर्जल (निर्गतं जलं यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. જલ-
निर्जलैकादशी (निर्जला एकादशी) स्त्री० शी. જે-ઠશુદિ અગીઆરસ. [જિતેલું. २ વશ કરેલું.
निर्जित (निर् जि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ હરાવેલું,
निर्जितेंद्रिय (निर्जितानींद्रियाणि येन) त्रि० यः-या-यं. જેણે પોતાની સઘળી ઇંદ્રિય જિતેલી છે તે.
निर्जितेंद्रियग्राम (निर्जित इन्द्रियग्रामो येन) पु० मः ઇંદ્રિયો સ્વાધીન કરનાર મુનિ સંન્યાસી વગેરે.
निर्जिह्व (निर्गता मुखान्निःसृता जिह्वा यस्य) त्रि० ह्वः-ह्वा-ह्वं. મુખબહાર જેની જીભ નીકળેલી છે તે. २ જીભવિનાનું. [જીવાત્મા વિનાનો દેહ વગેરે.
निर्जीव (निर्गतो जीवो यस्मात्) त्रि० वः-वा-वं.
निर्जेतृ (निर् जि तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. જિતનાર, હરાવનાર.
निर्झर (निर् झृ अप्) पु० रः १ પર્વતમાંથી નીકળતો પાણીના ઝરણનો પ્રવાહ. २ સૂર્યનો અશ્વ. ३ ફોતરાં તણખલાં વગેરેનો અગ્નિ.
' भागीरथी निर्झर शीकराणाम् ' रघुः
निर्झरिणी (निर्झरिन् ङीप्) स्त्री० णी. નદી.
' स्खलनमुखरभूरिस्रोतसो निर्झरण्यः '
महावीरचरितम्.
निर्झरिन् (निर्झर इनि) पु० री. પર્વત, ડુંગરો.
निर्झरी (निर् झृ अच् ङीष्) स्त्री० री. નદી.
' जटाकटाहसंभ्रमभ्रमन्निलिंपनिर्झरीविलोलवीचिव-
ल्लरीविराजमानमूर्धनि ' रावणकृतशिवतांडवस्तोत्रम्.
निर्णय (निर् नी अच्) पु० पः १ નિશ્ચય, ખચીતપણું. २ વિચાર. ३ ફેંસલો, ઠરાવ. ४ નાશ.
निर्णयन (निर् नी ल्युट्) क्ली० नं. નિશ્ચય, ખચીતપણું. [નિવેડો.
निर्णयपाद (निर्ण यस्य पादः) पु० दः ફેંસલો,
निर्णर ( ) पु० रः સૂર્યનો અશ્વ
પૈકી એક. [ભવું.
निर्णाम (नितरां नामः नमनं) पु० मः અત્યંત ન-
निर्णायक (निर् नी ल्युट्) त्रि० कः-का-कं. १ નિર્ણય કરનાર. २ ખચિતપણું ઠરાવનાર.
निर्णायन (निर् नी णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ સિદ્ધાંત ઠરાવવો. ખચીતપણું ઠરાવવું. ३ હાથીનો નેત્રાપાંગ.
निर्णिक्त (निर् निज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ શોધિત. २ સ્વચ્છ થયેલું. ३ નિર્મલ થયેલું.
निर्णीत (निर् नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નિર્ણય કરેલું. २ ખચીતપણું ઠરાવેલું. ३ ફેંસલો કરેલું, ४ નીવેડો કરેલું.
निर्णेक (निर् निज् घञ्) पु० कः. १ સ્વચ્છ કરવું, સાફ કરવું. २ નિર્મલ કરવું. ३ શુદ્ધિ. ४ મલ ધોવો. ५ પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું.
निर्णेजक (निर् निज् ण्वुल्) पु० कः १ ધોબી. २ ધોનારો. ३ ભેલું ફાડનાર.
' श्वपतां शौंडिकानां च चेलनिर्णेजकस्य च '
मनुः ।
निर्णेजन (निर् निज् ल्युट्) क्ली० नं.. નિર્ણેક શબ્દ જુઓ.
निर्णेतृ (निर् नी तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ નિર્ણય કરનાર. २ નિશ્ચય કરનાર. ३ નીવેડો કરનાર. ४ ફેંસલો આપનાર. ५ ન્યાયાધીશ. ६ દસ્તાવેજ.
निर्णेतृत्व (निर्णेतुर्भावः) क्ली० त्वं. १ દાખલો. २ મુદ્દો. ३ નિર્ણય કરનારપણું. [યોગ્ય.
निर्णेय (निर् नी यत्) त्रि० यः-या-यं. નિર્ણય કરવા
निर्दग्ध (निर् दह् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. १ બળેલું. २ નહિ બળેલું.
निर्दं(र्दिं)ग्धिका (निर दह् दिह् वा क्त टाप्) स्त्री० का. निदिग्धिका शब्द જુઓ.
निर्दय (निर्दय पृषो०) त्रि० टः-टा-टं. १ દયાહીન, નિર્દય. २ પારકો અપવાદ બોલનાર. ३ નિષ્પ્રયોજન, કારણ રહિત. ४ તીવ્ર.
निर्दष्ट (,,) पु० टः મંત્ર.
निर्दंड (निःशेषण दंडो यस्य) त्रि० डः-डा-डं. સર્વ પ્રકારે દંડવા યોગ્ય શૂદ્ર વગેરે. [વિનાનું.
निर्दय (निर्गता दया यस्य) त्रि० यः-या-यं. દયા-
निर्दयता (निर्दयस्य भावः) स्त्री० ता. નિર્દયપણું.
निर्दयत्व (निर्दयस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [હોજ.
निर्दर (निर् दृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. બેશરમ, નિ-
निर्दर (निर् दृ अप्) पु० रः १ નિર્ઝર. २ પર્વતની ગુફા.
' गिरिनिर्दरवासिनाम् ' रामायणम्.
निर्दर (निर्गतो दरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ નિ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ષ્ઠુર ભાષણ કરતું, ૨ નિર્ભય. ૩ કઠિણ. ૪ નિર્ભર. [અત્યંત.

निर्दर (,,) અવ્ય૦ રં પુષ્કળ,

निर्दर (નિર્ગતો દરો યસ્માત્) ક્લી૦ રં. સાર, સત્ત્વ.

निर्दरि ( ) સ્ત્રી૦ રી. પર્વતની ગુફા.

निर्दरिवासिन् (નિર્દરૌ વસતિ વસ્ ણિનિ) ત્રિ૦ સી-સિની-સિ. પર્વતની ગુફામાં રહેનાર. [રણ.

निर्दलन (નિર્ દલ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. ફાડવું, વિદા-

निर्दशन (નિર્ગતાનિ દશનાનિ યસ્ય) ત્રિ૦ નઃ-ની-નં. દાંતવિનાનું.

निर्दहन (નિર્ગતો દહનો વહ્નિઃ દહનં વા યસ્માત્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ૧ અગ્નિ વિનાનું, આગ વિનાનું. ૨ બલતર વિનાનું, દાહશૂન્ય. ૩ શાંત, શીતલ.

निर्दहन (નિતરાં દહતિ) પુ૦ નઃ ૧ ભીલામું. ૨ મુરવેલ. [જેની ધનુષ્ની દોરી થાય છે તે.

निर्दहनी (નિતરાં દહતિ) સ્ત્રી૦ ની. મૂર્વાલતા

निर्दातृ (નિર્ દા દો દૈ વા તૃચ્) ત્રિ૦ તા-ત્રી-તૃ. ૧ કાપનાર. ૨ છેદનાર. ૩ દેનાર, આપનાર. ૪ શોધક.

निर्दारित (નિર્ દૃ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ ફાડેલું, ચીરેલું. ૨ ડોળા સરખું ચમકતું.

निर्दिग्ध (નિર્ દિહ્ ક્ત) ત્રિ૦ ગ્ધઃ-ગ્ધા-ગ્ધં. બલવાળું. ૨ માંસલ, પુષ્ટ, લઠ્ઠ. ૩ લીપેલું. ૪ ચોપડેલું. [બતાવીને, સમજાવીને.

निर्दिश्य (નિર્ દિશ્ ક્યપ્) અવ્ય૦ શ્ય. દેખાડીને,

निर्दिष्ट (નિર્ દિશ્ ક્ત) ત્રિ૦ ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. ૧ બતાવેલું. ૨ દેખાડેલું. ૩ ઉપદેશ કરેલું. ૪ કહેલું, હુકમ કરેલું. [બી પાડલ. ૨ દારૂ હલદર.

निर्दिष्टा (નિર્દિષ્ટ ટાપ્) સ્ત્રી૦ ષ્ટા. ૧ વનસ્પતિ ધોળી

'નિર્દિષ્ટ વિષયં કિંચિદુપાત્ત વિષયં તથા'

હરિવંશમ્.

निर्देश (નિર્ દિશ્ ઘઞ્) પુ૦ શઃ ૧ આજ્ઞા, હુકમ. ૩ કહેવું. ૩ બતાવવું, દેખાડવું. ૪ સ્પષ્ટ કરવું. ૫ ખચીત કરવું. ૫ નિશ્ચય. ૬ ઉપદેશ.

निर्देश (નિર્ગતો દેશાત્) ત્રિ૦ શઃ-શા-શં. દેશથી ગયેલું, દેશથી નીકળેલું. [જીકપણું. ૨ ઉપાંત.

निर्देश (,,) પુ૦ શઃ ૧ પાસેપણું, ન-

निर्देश (નિર્દિશ્યતેઽનેન) પુ૦ શઃ ભૃત્ય વગેરેનો પગાર. ૨ પ્રતિપાદક એક શબ્દ, નામ.

ॐ तत्सदिति निर्देशो ब्रह्मणस्त्रिविधः स्मृतः' गीता.

निर्देष्टृ (નિર્ દિશ્ તૃચ્) ત્રિ૦ ષ્ટા-ષ્ટ્રી-ષ્ટૃ. ૧ બતાવનાર, દેખાડનાર. ૨ કહેનાર. ૩ સ્પષ્ટ કરનાર. ૪ હુકમ કરનાર. ૫ નિશ્ચય કરનાર. ૬ ઉપદેશ કરનાર.

निर्दोष (નિર્ગતો દોષો યસ્માત્) ત્રિ૦ ષઃ-ષા-ષં. દોષ-વિનાનું, દોષ રહિત.

निर्द्वन्द्व (નિર્ગતો દ્વંદ્વાત્) ત્રિ૦ દ્વઃ દ્વા-દ્વં. ઠંડાપણું અને ગરમી વગેરે એવા દ્વંદ્વગુણથી રહિત.

'નિર્દ્વંદ્વો નિત્યસત્ત્વસ્થો નિર્યોગક્ષેમ આત્મવાન્'

ગીતા.

निर्धन (નિર્ગતં ધનં યસ્ય) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. દરિદ્ર, કંગાલ, ધનરહિત. [દ્રવ.

निर्धन (,,) પુ૦ નઃ ઘરડો બળદ. જર-

निर्धनता (નિર્ધનસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૦ તા. દરિદ્રપણું, કંગાલપણું, નિર્ધનપણું. [જુઓ.

निर्धनत्व (નિર્ધનસ્ય ભાવઃ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ

निर्धर्म (નિર્ગતો ધર્માત્) ત્રિ૦ ર્મઃ-ર્મા-ર્મ. ૧ ધર્મ નહિ માનનાર. ૨ ધર્મની બહાર ગયેલું. [તપણું.

निर्धार (નિર્ ધૃ ણિચ્ ઘઞ્) પુ૦ રઃ નિશ્ચય, ખચી-

निर्धारण (નિર્ ધૃ ણિચ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ જાતિ, ગુણ, ક્રિયા વડે સમુદાયથી એક દેશનું પૃથક્કરણ.

निर्धारणीय (નિર્ ધૃ ણિચ્ અનીયર્) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. નિશ્ચય કરવા યોગ્ય. ૨ ખચીત કરવા લાયક. ૩ અનિવાર્ય.

'નિધારિતેઽર્થે લેખેન ખલૂક્ત્વા ખલુ વાચિકમ્'

માઘઃ

निर्धारित (નિર્ ધૃ ણિચ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ નિશ્ચય કરેલું. ૨ નિર્ધારણ કરેલું.

निर्धारितव्य (નિર્ ધૃ ણિચ્ તવ્યચ્) ત્રિ૦ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. નિર્ધારણીય શબ્દ જુઓ.

निर्धार्य (નિર્ ધૃ ણિચ્ યત્) ત્રિ૦ ર્યઃ-ર્યા-ર્યં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निर्धूत (નિર્ ધૂ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ ત્યાગ કરેલું, છાંડેલું. ૨ ખૂંદેલું. ૩ દૂર કરેલું. ૪ તોડેલું. ૫ ફોડેલું. ૬ ભાંગેલું. ૭ નિર્ણય કરેલું. ૮ નિરાકરણ કરેલું. ૯ ખંડિત. ૧૦ રદ કરેલું.

निर्धौत (નિર્ ધૌ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ ધોયલું. ૨ સાફ કરેલું.

निर्नमस्कार (નિર્ગતો નમસ્કારો યસ્માત્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. જે નમસ્કાર નથી કરતું, જે નમતું નથી તે.

निर्नाथ (નિર્ગતો નાથો યસ્ય) ત્રિ૦ થઃ-થા-થં. ધણી વિનાનું, નાથવિનાનું. [પણું, અનાથપણું.

निर्नाथता (નિર્નાથસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૦ તા. નિર્નાથપ-

निर्नाथत्व (નિર્નાથસ્ય ભાવઃ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વિનાનું, અનાથ.

निर्निद्र (નિર્ગતા નિદ્રા યસ્ય) ત્રિ૦ દ્રઃ-દ્રા-દ્રં. નિદ્રા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निर्निद्रता (निर्निद्रस्य भावः) स्त्री० ता. जागरत्पणुं, ऊंघ न आवती ते,उजागरो. [शब्द जुओ.
निर्निद्रत्व (निर्निद्रस्य भावः) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.
निर्निमित्त (निर्गतं निमित्तं यस्मात्) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. निमित्त विनानुं, कारण वगरनुं, विना कारणे.
निर्बंध (निर् बंध् घञ्) पु० धः १ आग्रह. २ धरवुं. ३ पकडवुं. ४ दोषारोप.
'आवस्तुनिर्बंधपरे कथं नु ते' कुमारसंभवम्.
निर्बाधिन् (निर्बंध णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. आग्रह वाळुं. २ धरवावाळुं. ३ पकडनार.
निर्बर्हण (निर् बर्ह् ल्युट्) क्ली० णं. मारी नाखवुं, हार मारवुं. [णुं, हणणुं, हणजेर.
निर्बल (निर्गतं बलं यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. बळ वगरनुं, बाणु विनानुं.
निर्बाण (निर्गतं बाणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. बाणु वगरनुं, बाणु विनानुं.
निर्बाध (निर्गता बाधा यस्मात्) त्रि० धः-धा-धं. १ बाध विनानुं. २ प्रतिबंध विनानुं. ३ उपद्रव विनानुं. ४ (विविक्त, एकान्त. [तुटेलुं.
निर्भग्न (निर् भञ्ज् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. भांगेलुं.
निर्भट (निर् भट् अच्) त्रि० टः-टा-टं. दृढ, कठण.
निर्भय (निर्गतं भयं यस्मात्) त्रि० यः-या-यं. भय वगरनुं, बीक विनानुं.
'निर्भयं तु भवेद्यस्य राष्ट्रं बाहुबलाश्रितम्' मनुः
निर्भय (,,) पु० यः. शैव्य मनुनो ते नामनो एक पुत्र.
निर्भर (निःशेषेण भरो भरणं भृतिर्वाऽत्र) त्रि० रः-रा-रं. १ अतिशय, पुष्कळ. २ सत्त्ववाळुं. ३ पगार विनानो भृत्य वगेरे.
'द्रुतपीतमाधवरसौ सुनिर्भरैः सरजसमकरन्द निर्भरासु' माघः
निर्भर (,,) क्ली० रं. सत्त्व, सार.
निर्भर (,,) अव्य० रं. अतिशय, पुष्कळ.
निर्भर्त्सन (नितरां भर्त्सनं) क्ली० नं. १ धातडीपणुं. २ दुष्टपणुं. ३ निंदा. ४ गाळ. ५ लाभ. ६ अणतो.
निर्भर्त्सन (निर् भर्त्स् ल्युट्) क्ली० नं. अनर्थक.
निर्भर्त्सित ( ) त्रि० तः-ता-तं. निंदा करेलुं, निंदित.
'अशोकनिर्भर्त्सितपुष्परागम्.' कुमारसंभवम्.
निर्भाग्य (निर्गतं भाग्यं यस्य) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. अभागिउं, जेनुं नसीब खराब होय छे ते.
निर्भेद्य (निस् भिद् ल्यप्) अ० द्य. विंधीने, भेदीने.
निर्भिन्न (निर् भिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ भिन्न नहि ते. २ जूदु नहि ते. ३ एकसरखुं. ४ भेद नहि पामेलुं. [ते, सांधुं, सरळ.
निर्मुञ्ज ( ) त्रि० ञ्जः-ञ्जा-ञ्जं. वांकुं नहि
निर्मूलक (निर्गता मूतिरस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. पेटीआ पगार वगेरे विनानो नोकर.
निर्भेद् (निर् भिद् घञ्) पु० दः. १ जूदुं करवुं. २ वेगळुं करवुं. ३ भेद पामवुं. ४ फुटाफुट थवुं.
निर्मक्षिक (मक्षिकायाः अभावः) अव्य० कं. १ माखीनो अभाव. २ माखी विनानुं स्थळ. ३ निर्जन देश. [मत्सर विनानुं.
निर्मत्सर (निर्गतो मात्सरो यस्मात्) त्रि० रः-रा-रं.
'निर्मत्सरे मत्सखे वत्से...वसुंधराभारमरोप्य'
रामायणचम्पूः
निर्मथ्य (निर्मथ्यतेऽनेन) पु० थः घसीने अग्नि पेदा करवानुं एक जातनुं लाकडुं, अरणि.
निर्मथन (,, ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ. [लोवीने, वलोणुं करीने.
निर्मथ्य (निर् मथ् ल्यप्) अव्य० थ्य. मथीने, व-
निर्मद (निर्गतो मदो गर्वो हर्षो दानजलं वा यस्मात्) त्रि० दः-दा-दं. १ मद विनानुं, गर्व विनानुं. २ हर्ष विनानुं. ३ जेना कुंभस्थळमांथी मदजल न नीकळतुं होय एवो हाथी.
निर्मनुष्य (निर्गतो मनुष्यो यस्मात्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. माणस विनानु स्थळ विगेरे.
निर्मथ्य (निर्मथ्यते अग्न्युत्पादनार्थं घृष्यते ण्यत्) क्ली० थ्यं. घसीने अग्नि पेदा जेमांथी कराय एवुं लाकडुं. [विनानुं, जेने ममत्व नथी ते.
निर्मम ( ) त्रि० मः-मा-मं. ममता-
'निर्ममो निरहंकारः' गीता.
निर्ममता (निर्ममस्य भावः) स्त्री० ता. निर्ममपणुं, ममता नहि ते. निर्ममत्व.
निर्मर्याद (निर्गतो मर्य्यादायाः) त्रि० दः-दा-दं. १ मर्यादा पाळी गयेलुं, मर्यादा विनानुं. २ बेअदब, अविनीत.
निर्मल (निर्गतो मलो यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. मळविनानुं, मेळविनानुं, स्वच्छ, साफ.
'निर्मलाः स्वर्गमायांति संतः सुकृतिनो यथा'
मनुः
निर्मल (,,) क्ली० लं. उपधातु, अभ्रक.
निर्मलता (निर्मलस्य भावः) स्त्री० ता. निर्मळपणुं, स्वच्छता, शुद्धि. [जुओ.
निर्मलत्व (निर्मलस्य भावः) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निर्मलोपल (निर्मल उपलः) पु० लः स्फटिक.
निर्मशक (निर्गतः मशकः यस्मात्) त्रि० कः-का-कं. મચ્છર વિનાનું.
निर्मांस (निर्गतं मांसमस्य) त्रि० सः-सा-सं. માંસ-વિનાનું, માંસાવહીન, ભોજનના અભાવે ઘણોજ કૃશ થઇ ગયેલો દરિદ્ર તપસ્વી વગેરે.
'स्वल्पं स्नायुवसावशेषमलिनं निर्मांसमप्यस्थि गोः श्वा लब्ध्वा परितोषमेति न तु तत्तस्य क्षुधाशान्तये' भर्तृहरिः
निर्मांसवक्त्र (निर्मांसं वक्त्रमस्य) पु० क्त्रं. કુબા રનો એક અનુચર.
निर्माण (निर् मि ल्युट्) क्ली० णं १ ઘર વગેરેની રચના. २ રચવું. ३ માપ, માન. ४ કલાકૌશલ્યથી ઉત્પન્ન કરવું. ५ निर्माणसाधन शरीर વગેરે. [વગરનું. २ મનમાં ન આવે એવું
निर्माण (निर्गतो मानात्) त्रि० णः-णा-णं. १ માપ. 'अनक्षत्रगणं व्योम निर्माणं घनगर्ज्जितम्' रामायणम्।
निर्मातृ (निर् मि तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ ઘર વગેરે રચનાર. २ નિર્માણ કરનાર. ३ ઘર, ધર્મા-રત વગેરે બાંધનાર.
'घटानां निर्मातुस्त्रिभुवनविधातुश्च कलहः'
निर्मार्जन (निर् मृज् ल्युट्) क्ली० नं. સાફ કરવું, સ્વચ્છ કરવું.
निर्माल्य (निर् मल् ष्यत्) क्ली० ल्यं. દેવને અર્પણ કરેલા દ્રવ્યમાંથી બાકી રહેલું ઉચ્છિષ્ટ દ્રવ્ય.
निर्माल्य ( ) क्ली० ल्यं. સ્વચ્છપણું, નિર્મલપણું. [સ્પતિ સ્પૃક્કા.
निर्माल्या (निर् मल् ष्यत् टाप्) स्त्री० ल्या. વન-
निर्मित (निर् मा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ રચેલું. २ બનાવેલું. [વું. २ કૃતિ, બનાવટ.
निर्मिति (निर् मा क्तिन्) स्त्री० तिः १ રચના, રચ-'नवरसरुचिरां निर्मितिमादधती भारती कवेर्जयति' काव्यप्रकाशः
निर्मुक्त (निर् मुच् क्त) पु० क्तः જેણે પોતાની કાં-ચળી કાઢી નાખી છે એવો સર્પ.
निर्मुक्त (निर मुच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ ભોક-ળું કરેલું. २ છોડેલું, મૂકેલું. ३ વિયુક્ત. ४ સંગ-રહિત, નિઃસંગ.
निर्मुक्ति (निर मुच् क्तिन्) स्त्री० क्तिः १ છોડવું, મૂકવું. २ ભોકળું કરવું, મુક્તિ, મોક્ષ.
निर्मुट (निर्गतं मुटं यस्मात्) क्ली० टं. ઘણાભાણસ-ની ભીડવાળું બજાર.

निर्मुट (,,) पु० टः १ સૂર્ય. २ વનસ્પતિ. ३ બપ્પર. ४ આકડાનું ઝાડ.
निर्मूल (निर्गतं मूलं यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. મૂળ-વિનાનું, મૂળ રહિત. [પાડવું. उत्पाटन.
निर्मूलन (निर् मूल् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. સમૂલ ઉ-
निर्मृष्ट (निर मृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ સાફ કરેલું, સ્વચ્છ કરેલું. २ લુછાઈ ગયેલું.
निर्मोक (निर मुच् घञ्) पु० कः १ સર્પની કાંચળી. २ મૂકવું, છોડવું, મોચન. ३ બખ્તર. ४ સ્વર્ગ. ५ આકાશ.
'निर्मोको मोचने व्योम्नि सन्नाहे सूर्यकंचुके' मेदिनी.
निर्मोक्तृ (निर् मुच् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. મૂકનાર, છોડનાર.
निर्मोक्ष (निःशेषेण मोक्षः) पु० क्षः કૈવલ્ય મોક્ષ.
निर्मोह (निर्गतो मोहो यस्मात्) त्रि० हः-हा-हं. મોહ વિનાનું. [પુત્ર. २ સપ્તર્ષિભેદ.
निर्मोह (,,) पु० हः १ રૈવત મનુનો
निर्यत् (निर् इ शतृ) त्रि० यन्-यती-यत्. બહાર જતું, નીસરતું.
निर्यंत्रण (निर् यंत्र् ल्युट्) क्ली० णं. સ્વચ્છંદીપણું, સ્વતંત્રપણું. २ નિષ્પીડન.
निर्यंत्रण (निर्गतं यंत्रणं यस्मात्) त्रि० णः-णा-णं. १ સ્વચ્છંદ, સ્વતંત્ર. २ બાધાશૂન્ય. ३ નિરર્ગલ. ४ ઉચ્છૃંખલ. [સમ્દ જુઓ.
निर्यंत्रित (निर् यंत्र् क्त) त्रि० तः-त्ता-तं. ઉપરો
निर्यशस्क (निर्गत यशो यस्य) त्रि० कः-का-कं. અપયશવાળું.
निर्यांण (निर् या ल्युट्) क्ली० णं. १ બહાર જવું. २ નીકળવું, નીસરવું. ३ હાથીનો અપાંગ દેશ. ४ ભોકળું કરવું, છૂટું કરવું, મોચન. ५ પ્રાણવા-યુનું દેહમાંથી નીસરવારૂપ મરણ. ६ પશુને પગે બાંધવાનું દોરડું, દામન.
'निर्याणहस्तस्य पुरो दुर्मुक्षतः' माघः
निर्यात (निर् या क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ બહાર ગયેલું. २ નીકળેલું, નીસરેલું. ३ મરણ પામેલું.
निर्यातक (निर्यातं करोति) त्रि० कः-का-कं. ઉપા-ડનાર, ઊંચકનાર, નિર્હારક.
निर्यातन (निर् यत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ કર્જ વ-ગેરે અદા કરવું તે. २ અનામત ચીજ થાપણ વગેરે સોંપવું તે. ३ પ્રતીકાર, બદલો. ४ વૈરશુદ્ધિ, વેર વાળવું તે. ५ મારણ.
'नान्यस्य भवेच्छक्तिर्वैरनिर्यातनं प्रति' हरिवंशम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निर्यातित (निर् यत् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. લઇ લીધેલું, વેર વાળેલું.
निर्यात्य (निर यांति यत्) त्रि० त्यः-त्या त्यं. ૧ શુદ્ધ કરવા યોગ્ય, શોધવા યોગ્ય. ૩ પ્રતિદાન કરવા લાયક.
निर्याम (निर् यम् घञ्) पु० मः ખલાસી, ખારવો.
निर्याय (निर् या ल्यप्) अव्य० य. બહાર જઈને.
निर्यास (निर् यस् घञ्) पु० सः ૧ ક્વાથ. ૨ કષાય. ૩ ઝાડ વગેરેનું દૂધ, રસ વગેરે. ૪ લાખ વગેરે ઝાડનો જામેલો રસ. ૫ ટપકતું જળ વગેરે.
निर्युक्ति (निर् युज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः ૧ અયોગ્યપણું. ૨ ભેદ. ૩ જુદાઈ.
निर्युक्तिक (निर्युक्ति कप्) त्रि० कः-का-कं. જુદું કરેલું. ૨ નિરાળું કરેલ, યુક્તિરહિત.
निर्यूष (नितरां यूषः) पु० षः ૧ ક્વાથ. ૨ કાઢો.
निर्यूह (निर् ऊह् क) पु० हः ૧ ગાંડો હાથી. ૨ મોભામાં ઘાલેલી કૂલની કલગી, ૩ શેખર. ૪ દરવાજો. ૫ ભીંતમાં ખીંટી. ૬ ક્વાથ. ૭ પ્રાસાદ વગેરેની ટોચ.

'वितर्दिर्निर्यूहविटंकनीडः' माघः

निर्योगक्षेम ( ) त्रि० मः-मा-मं. અપ્રાપ્ત વિષયની પ્રાપ્તિ અને પ્રાપ્ત વિષયનું રક્ષણ–એથી રહિત.

'निर्द्वंद्वो नित्यसत्त्वस्थो निर्योगक्षेम आत्मवान्' गीता.

निर्लक्षण (निर्गतं लक्षणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. ૧ લક્ષણ વિનાનું, ચિહ્ન વિનાનું. ૨ શુભ લક્ષણ વગરનું. ૩ પાંડુરપૃષ્ઠ.
निर्लज्ज (निर्गता लज्जा यस्य) त्रि० जः-जा-जं. લાજ વિનાનું, બેશરમ, નિર્લજ્જ.
निर्लिप्त (निर् लिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ૧ લીપ્યા વગરનું, લેપ થયા વગરનું. ૨ સંબંધ વગરનું. ૩ નીસ્પૃહ સિવાયનું. ૪ નિઃસંગ.
निर्लुंठन (निर् लुठ् ल्युट्) क्ली० नं. લૂટ, લૂટવું.

'अंगानीव परस्परं विदधते निर्लुंठनं सुभ्रवः' साहित्यदर्पणम्.

निर्लेखन (निर् लिख् ल्युट्) क्ली० नं. ભેજ વગેરે કહાડી નાંખવું. ૨ મળ વગેરે કહાડી નાંખવાનું સાધન.
निर्लेप (निर्गतो लेपो अनुलेपनं संसर्गो वा यस्य) त्रि० पः-पा-पं. ૧ લેપ વિનાનું. ૨ સંસર્ગ રહિત. ૩ પરિણામ, હેતુ, સંયોગ વગેરેથી શૂન્ય.
निर्लोमन् (निर्गतं लोम यस्य) त्रि० मा-मा-म. વાળ વિનાનું.
निर्वर्षयानि (नितरां वर्षयति वृष्टिः अस्याम् त्वचि ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. સાપની કાંચળી.
निर्वचन (निर्गतं वचनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ૧ ચુપ રહેલું, ખામોશ મારી ગયેલું. ૨ વચનરહિત. ૩ પ્રસિદ્ધ.
निर्वण (निर्गतो व्रणात्) त्रि० णः-णा-णं. ૧ વનથી બહાર ગયેલ. ૨ વનથકી નીસરી ગયેલ.
निर्वपण (निर् वप् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ દેવું, આપવું. ૨ દેણગી. ૩ અન્ન વગેરેનો સવિભાગ.
निर्वपणी (,, ,, ङीप्) स्त्री० नी. સાપની કાંચળી.
निर्वर (निर्गतो वरो दरणं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ૧ જેની પસંદગી ગયેલી છે તે. ૨ નિર્ભય. ૩ કૃષ્ણ. ૪ નિર્ભય. [જોવું. ૨ વર્ણના.
निर्वर्णन (निर् वर्ण् णिच् ल्युट्) क्ली० न. ૧ દર્શન,
निर्वर्तक (निर् वृत् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ૧ ઉત્પન્ન કરનાર. ૨ નિષ્પાદન કરનાર.
निवर्त्तन (निर् वृत् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ સમાપ્ત કરવું, પૂરું કરવું. ૨ રદ કરાવવું. ૩ દૂર રહેવું, નીરાળું રહેવું.
निर्वर्त्तिन् (निर् वृत् णिनि) त्रि० र्त्ती-र्त्तिनी-र्त्ति. ૧ ઉત્પન્ન કરનાર. ૨ અશિષ્ટ.
निर्वर्त्य (निर् वृत् णिच् यत्) त्रि० र्त्यः र्त्या-र्त्यं. સમાપ્ત કરવા યોગ્ય.
निर्वहण (निर् वह् ल्युट्) क्ली० णं. નાટયોક્તિપ્રસિદ્ધ પ્રસ્તુત કથાની સમાપ્તિ. ૨ પ્રકૃત અભિનયનો નિર્વાહ. ૩ નિર્વાહ. [શબ્દ જુઓ.
निर्वहणा (ल्युच्) स्त्री० णा. ઉપલો
निर्वाच्य (निर् वच् ण्यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. અદૂષણીય, નિર્બાધ, બોલવાને અયોગ્ય.
निर्वाण (निर् वा क्त) त्रि० णः-णा-णं. ૧ જેનો ક્રોધ ઓલવાઈ ગયેલો છે તે. ૨ છેલ્લા આશ્રમમાં રહેલું. ૩ નિશ્ચલ. ૪ શૂન્ય. ૫ શાંત, મુક્ત.
निर्वाण (निर् वा क्त) क्ली० णं. ૧ મુક્તિ, મોક્ષ. ૨ અપવર્ગ. ૩ વિશ્રાંતિ, વિશ્રામો. ૪ અસ્તગમન. ૫ નિવૃત્તિ, ૬ હાથીનું ડૂબવું. ૭ વિનાશ. ૮ સંગમ. ૯ એક જાતનું ગજકર્મ.
निर्वाणमस्तक (निर्वाणं निवृत्तिर्मस्तकमिव यत्र) पु० कः મોક્ષ, મુક્તિ. [એક શાસનદેવતા.
निर्वाणी (निर्गता वाणी यस्याः) स्त्री० णी. જૈનની
निर्वाणीक (निर्गता वाणी यस्य क) त्रि० कः-का-कं. ૧ છાનું રહેલું, ખામોશ રહેલું. ૨ વાણી વ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગરનું, મૌન ધરનું. [વગરનું, પવન વગરનું.

निर्वात (निर्गतो वातो यस्मात्) त्रि० तः-ता-तं. એ

निर्वात (निर् वा क्त) पु० तः ગયેલો પવન.

निर्वाद (निर् वद् घञ्) पु० दः १ ગાળ, નિકૃષ્ટ વાદ, લોકાપવાદ. २ નિશ્ચિત વાદ.

'किमात्मनिर्वादकथामुपेक्षे' रघुवंशम्.

निर्वाप (निर् वप् घञ्) पु० पः १ આપવું, દેવું, દાન. २ મરેલા પિતૃપ્રત્યર્થ તર્પણદાન વગેરે.

निर्वापण-न (निर् वप् णिच् ल्युट् वा णिच् युक् ल्युट्) क्ली० णं. १ મારી નાંખવું, હાર મારવું. २ મારણ. ३ દેવું, આપવું, દેણગી. ४ ઓલવવું. ५ ઠંડું કરવું.

'तप्तायःपिण्डसिकतानां वा निर्वापणं प्रसाधनं च कर्तव्यम्' सुश्रुतः

निर्वापयितृ (निर् वप् णिच् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ ઓલવનાર. २ શાંત કરનાર.

निर्वापित (निर् वप् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઓલવેલું. २ શાંત કરેલું. ३ ઠંડું કરેલું. ४ વધ કરેલું. ५ પિતૃપ્રીત્યર્થ આપેલું.

निर्वाप्य (निर् वा वप् वा ण्यत्) अव्य० प्य. १ ઓલવીને. २ પિતૃપ્રીત્યર્થ તર્પણ શ્રાદ્ધ વગેરે કરીને.

निर्वार्य (निर् वृ ण्यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. १ વારી ન શકાય તેવું. २ નિર્ભયપણે કામ કરનાર. ३ સત્ત્વસંપત્તિથી ઉત્તમ કામ કરનાર.

निर्वासन (निर् वस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ શહેર દેશ વગેરેની બહાર કાઢવું. २ વિસર્જન કરવું. ३ મારી નાંખવું, હાર મારવું.

निर्वासित (निर् वस् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ શહેર દેશ વગેરેની બહાર કાઢેલું. २ વિસર્જન કરેલું. ३ મારી નાંખેલું, હાર મારેલું.

निर्वासितव्य (निर् वस् णिच् तव्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ શહેર દેશ વગેરેની બહાર કાઢવાલાયક. २ મારી નાંખવા યોગ્ય.

निर्वास्य (निर् वस् णिच् यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. ઉપરો શબ્દ જુઓ.

'निर्वास्या व्यभिचारिण्यः प्रतिकूलास्तथैव च' याज्ञवल्क्यः.

निर्वाह (निर् वह् घञ्) पु० हः. १ કાર્યસંપાદન. २ નિષ્પાદન. ३ સમાપ્તિ. ४ સંપૂર્ણતા. ५ હર કોઇ કામ નભાવી લેવું. ६ ગુજરાન ચલાવવું તે.

निर्वाहक (निर् वह् ण्वुल्) त्रि० कः-हिका-कं. નિર્વાહ કરનાર.

निर्वाहक (,,) क्ली० कं. કાર્ય અને કારણનો પરસ્પર સંબંધ.

निर्वाहण (निर् वह् ल्युट्) क्ली० णं. નાટ્યોક્તિપ્રસિદ્ધ મુખ, પ્રતિમુખ, ગર્ભ, અવમર્શ, અને નિર્વહણભાંથી પ્રત્યેક.

निर्विकल्प (निर्गतो विकल्पो ज्ञातृज्ञेयादिविभागो विशेषणतासंबन्धो वा यस्मात्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. १ વેદાંતપ્રસિદ્ધ જ્ઞાતૃજ્ઞેયાદિથી રહિત બ્રહ્મતાદાત્મ્ય સંબંધ. २ વિશેષ્યવિશેષણતાના સંબંધ વિનાનું જ્ઞાન. ३ વિકલ્પ વિનાનું.

'आत्मारामा विहितरतयो निर्विकल्पे समाधौ' वेणीसंहारम्.

निर्विकल्पक (,, कप्) त्रि० कः-का-कं. ઉપરો શબ્દ જુઓ.

निर्विकार (निर्गतो विकारो यस्मात्) पु० रः જન્મ-આદિ ७ ભાવરહિત પરમાત્મા.

निर्विकार (,,) त्रि० रः-रा-रं. વિકાર વિનાનું.

'सिद्ध्यसिद्ध्योर्निर्विकारः कर्ता सात्त्विक उच्यते' गीता.

निर्विघ्न (निर्गतं विघ्नं यस्मात्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. વિઘ્ન વિનાનું, નડતર વગરનું.

निर्विघ्न (,,) अव्य० घ्नं. વિઘ્ન ન હોય તેવી રીતે, વગર નડતરે.

निर्विचार (निर्गतो विचारो यतः) त्रि० रः-रा-रं. વિચારવિનાનું, અવિચારી.

'रे रे स्वैरिणि निर्विचारकविते मास्मत्प्रकाशीभव' चंद्रालोकः.

निर्विचार (,,) पु० रः. તે નામની એક સમાધિ.

निर्विचिकित्स (निर्गता विचिकित्सा यस्य) त्रि० त्सः-त्सा-त्सं. નિઃસંદેહ, બેશક, અશંક.

निर्विण्ण (निर् विद् क्त) त्रि० ण्णः-ण्णा-ण्णं. १ ખેદ પામેલું. २ કંટાળેલું, વિરક્ત.

'निर्विण्णः स पपौ कुटुंबकलहादीशोऽपि हालाहलम्' उद्भटः

निर्वितर्क (निर्गतो वितर्को यस्मात्) त्रि० र्कः-र्का-र्कं. વિતર્કશૂન્ય, સંકલ્પવિકલ્પથી રહિત.

निर्विंध्य (निर्गतो विंध्यात्) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. વિંધ્યાચળમાંથી નિકળેલ.

निर्विंध्या (निर्गता विंध्यात्) स्त्री० ध्या. તે નામની એક વિંધ્યાચળમાંથી નીકળતી નદી.

'निर्विंध्यायाः पथि भव रसाभ्यंतरः सन्निपत्य' मेघदूतम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निर्विवेक (निर्गतो विवेको यस्मात्) त्रि० कः-का-कं. अविवेकी, विवेक विनानुं.
' नयस्ति धनविवेको निर्विवेको विधाता ' उद्भटः
निर्विवेकता (निर्विवेकस्य भावः) स्त्री० ता. अविवेकीपणुं.
निर्विवेकत्व (,,) क्ली० त्वं. उपरो शब्द जुओ.
निर्विशंक (निर्गता विशंका यस्य) त्रि० कः-का-कं. निर्भय, शंकाविनानुं, निःशंक.
निर्विशत् (निर् विश् शतृ) त्रि० शन्-शंती-शती-शत्. १ पेसतुं. २ पराणुं. ३ कामभां गुंथातुं. ४ भेळवतुं. ५ हांसील करतुं. ६ भोगवतुं.
निर्विशेष (निर्गतो विशेषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. १ सर्वदा एकरूप परमात्मा वगेरे. २ विशेष रहित. ३ तुल्यरूप.
' वयमिह परितुष्टा वल्कलैस्त्वं च लक्ष्म्या सम इह परितोषो निर्विशेषो विशेषः ' भर्तृहरिः
' अवातनीलोत्पलनिर्विशेषम् ' कुमारसंभवम्
निर्विशेषता (निर्विशेषस्य भावः) स्त्री० ता. १ सर्वदा एकरूपपणुं. २ तुल्यरूपपणुं.
निर्विष (निर्गतं विषं यस्मात्) त्रि० षः-षा-षं. झेरवगरतुं, विषविनानुं.
' निर्विषेणापि सर्पेण कर्तव्या महती फणा ' सुभाषितम्.
निर्विषा (निर्गतं विषं यस्याः) स्त्री० षा. वनस्पति कचोरी.
निर्विषी (निर्विष ङीप्) स्त्री० षी. ओषधि श्यामकंदा.
निर्विष्ट (निर् विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ पेसेलुं, पेठेलुं. २ मेणवेलुं. ३ पामेलुं. ४ हांसील करेलुं. ५ कामभां गुंथायेलुं. ६ जेणे भोग करेल छे ते. ७ ग्रहण करेलुं. ८ लग्न थयेल, परणेल. ९ भृतिपामेल. १० भोगवेल. ११ भोगववा योग्य. १२ जेणे अग्निहोत्र करेलो छे ते.
निर्वीज (निर्गतं वीजं यस्य) त्रि० जः-जा-जं. १ बीजविनानुं. २ कारणरहित.
निर्वीज (,,) पु० जः एक जातनी समाधि.
निर्वीजा (,, यस्यां) स्त्री० जा. एक जातनी द्राक्ष.
निर्वीर (निर्गतो वीरः पतिः शूरः पुत्रो वा यस्य) त्रि० रः-रा-रं. १ शौर्य विनानुं. २ भीरुण. ३ पुत्र विनानुं. ४ पतिविनानुं.
' केनापीदमहो महद्वनुरतो निर्वीरमुर्वीतलम् '
महानाटकम्.
निर्वीरा (निर्गतो वीरः पतिः पुत्रो वा यस्याः) स्त्री० रा. पति पुत्र विनानी-अवीरा-स्त्री.
निर्वीर्य (निर्गतं वीर्यं यस्मात्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. वीरपणा विनानुं, वीर्यरहित, बळ वगरनुं, शौर्य वगरनुं. निर्वीर्य.
निर्वृत (निर् वृ क्त) क्ली० तं. घर, गृह.
निर्वृतात्मन् (निर्वृत आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मात्म. जेनो आत्मा आनंदमां होय छे ते.
निर्वृति (निर् वृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ स्वस्थपणुं, सुस्थपणुं. २ सुख. ३ मोक्ष, मुक्ति. ४ मरण.
निर्वृत्त (निर् वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. निष्पादित, समाप्ति पामेलुं, समाप्त, निष्पन्न.
निर्वृत्तशत्रु (निर्वृत्ताः शत्रवः यस्य) पु० त्रुः द्वापरयुगमां थयेला यदुवंशनो एक राजा.
निर्वृत्ति (निर् वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. १ निष्पत्ति. २ समाप्ति, आखर. ३ मरण. ४ परिणाम. ५ पुरस्कार.
निर्वृत्ति (निर्गता वृत्तिरस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति. आजीविका विनानुं, वृत्ति वगरनुं. [विनानुं.
निर्वेग (निर्गतः वेगः यस्य) त्रि० गः-गा-गं वेग-
निर्वेद (निर् विद् घञ्) पु० दः. १ पोतानुं अपमान करवुं. २ अनभिमानपणुं. ३ नम्रता. ४ खेदरवाश. ५ परम वैराग्य. ६ खेद.
निर्वेदवत् (निर्वेद मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. निर्वेदवाणुं. [एक विधि.
निर्वेधिम ( ) पु० मः. ज्ञान विंधवानो.
निर्वेश (निर् विश् घञ्) पु० शः. १ भोग. २ मूर्च्छा. ३ पगार. ४ भक्षण, खावुं. ५ विवाह.
निर्वेष्टन (निर् वेष्ट् ल्युट्) क्ली० नं. सूतर वींटवाहुं एक यंत्र. [टया विनानुं, वेष्टन रहित.
निर्वेष्टन (निर्गतं वेष्टनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. वींटया
निर्वेष्टुकाम (निर विश् कुम् काम) त्रि० मः-मा-मं. १ विवाह करवाने इच्छनार. २ पेसवाने चाहतुं.
निर्वैर (निर्गतं वैरं यस्य) त्रि० रः रा-रं. वैर विनानुं, वैररहित. निर्वैर. [पीडवुं. २ छिद्र. छेद.
निर्व्यथन (नितरां व्यथनम्) क्ली० नं. १ दुःख देवुं,
निर्व्यथन (निर्गतं व्यथनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. दुःख वगरनुं, पीडा विनानुं.
निर्व्यपेक्ष (निर्गता व्यपेक्षा यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. इच्छाविनानुं, निरिच्छ.
निर्व्यलीक (निर्गतं व्यलीकं यस्मात्) त्रि० कः-काकं. खोटापणा वगरनुं, प्रमाणिक.
निर्व्याकुलता (निर्व्याकुलस्य भावः) स्त्री० ता.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

व्याकुलपणुं नहि ते. [निष्कपटी.

निर्व्याज (निर्गतः व्याजः यस्मात्) त्रि० जः-जा-जं.

निर्व्यापार (निर्गतो व्यापारो यस्मात्) त्रि० रः-रा-रं. १ व्यापाररहित. २ सुप रहेल.

' दधार मैथिली कंठानिर्व्यापारेण बाहुना ' रघुवंशम्.

निर्व्यूढ (नि ् वि वह् क्त) ढः-ढा-ढं. १ छोडेलुं, मूकेलुं. २ समाप्तिमां आणेलुं. ३ निष्पन्न. ४ सुसंपन्न.

निर्व्यूह (निर्यूह पृषो०) पु० हः भींतनी खीली.

निर्व्यूह (निर्गतः व्यूहः यस्मात्) त्रि० हः-हा-हं. व्यूहविनानुं (सैन्य वगेरे).

निर्हरण (निःशेषेण हरणं) क्ली० णं. १ खीलकुल लेवुं. २ समग्र हरण करवुं, खाळवा माटे शबने बहार लइ जवुं. ४ नाश करवो, नाशन. ५ बहार काढवुं. [शब्द.

निर्हाद (निर् हद् घञ्) पु० दः पक्षी वगेरेनो

निर्हार (निर् हृ घञ्) पु० रः १ शरीरमांथी झांटो बहार काढवो ते. २ खाळवा माटे प्रेत बहार लइ जवुं ते. ३ खीलकुल लेवुं. ४ लइ लेवुं. ५ वृक्ष वगेरेने समूळ खेंची काढवुं ते. ६ मलमूत्र वगेरेनुं उत्सर्जन. ७ मरजी प्रमाणे लेवुं देवुं वगेरे.

निर्हारक (निर् हृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. खाळवा माटे प्रेतने लइ जनार.

निर्हारिन् (निर् हृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ उपलो शब्द जुओ. २ निहरण करनार.

निर्हारिन् (,,) पु० री, दूर जनार गंध. [विनानुं, हिमशून्य.

निर्हिम (निर्गतं हिमं यस्मात्) त्रि० मः-मा-मं. हिम-

निर्हृत (निर् हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. निर्हरण करेलुं.

निर्हृति (निर् हृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ नाश. २ नरक संबंधी शोभा.

निर्हेति (निर्गतः हेतिर्यस्मात्) त्रि० तिः-तिः-ति. जेनी पासे लडवानुं हथियार होय नहि ते.

निर्ह्राद (निर् ह्रद् घञ्) पु० दः पक्षी वगेरेनो शब्द. [लय, समग्रनो नाश. २ अदर्शन.

निलय (निलीयतेऽत्र ली अच्) पु० यः १ खीलकुल

निलयन (नि ली ल्युट्) क्ली० नं. १ घर, माळो वगेरे आश्रयस्थान. २ संबंध, संश्लेष.

निलायिता (निलायिनो भावः) स्त्री० ता. रहेवुं, वसवुं, रहेनारपणुं.

निलायिन् (नि ली णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. रहेनार, वसनार.

निलिंप (नि लिप् श) पु० यः देव, सुर.

' जटाकटाहसंभ्रमभ्रमन्निलिम्पनिर्झरीविलोलवीचिवल्लरीविराजमानमूर्धनि ' रावणकृतशिवताण्डवस्तोत्रम्.

निलिंपा (,, टाप्) स्त्री० पा. गाय, धेनु.

निलिंपिका (नि लिंपा क) स्त्री० का. उपरो शब्द जुओ.

निलीन (नितरां लीनः) त्रि० नः-ना-नं. १ भेटेलुं. २ संबद्ध, आलिंगन करेलुं. ३ समूल नाश करेल. ४ रूपांतर करेलुं.

निवरा (नितरां वियते वृ अप्) स्त्री० रा. कुमारी स्त्री.

निवपन (नि वप् ल्युट्) क्ली० नं. प्रेत पितृने तर्पण दान वगेरे.

निवर्त्तक (नि वृत् णिच् ल्युट्) त्रि० कः-का-कं. १ फरनार. २ पाछुं लावनार. ३ पाछुं आवनार. ४ पश्चात्ताप करनार.

निवर्त्तन (नि वृत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ पाछुं फरवुं. २ पाछुं लावबुं. ३ पाछुं आववुं. ४ पश्चात्ताप करवो. ५ पाणी वगेरेनुं निवारण. ६ उभुं रहेवुं. [भारी नाखवुं. २ पाछुं आपवुं.

निवर्हण (नि वर्ह् ल्युट्) क्ली० णं. १ हार मारवुं,

निवर्हित (नि वर्ह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. हार मारेल, भारी नांखेल. [सतुं, रहेतुं.

निवसत् (नि वस् शतृ) त्रि० सन्-सती सत्. व-

निवसति (नि वस् अतिच्) स्त्री० तिः घर, गृह, वासस्थान. वसति. [गामडुं.

निवसथ (नि वस् अथच्) पु० थः गाम, ग्राम

निवसन (नि वस् ल्युट्) क्ली० नं. १ घर, गृह. २ वस्त्र, लूगडुं. ३ पहेरवुं. ४ आच्छादन करवुं.

' प्रस्थितं निवसनं ग्रहणाय ' माघः

निवह (नितरा मुह्यते वह् घञ्) पु० हः समूह, जमाव, टोळुं.

' आग्नेये शबरपुलिन्दप्रध्वंसकरोऽम्बुनिवहमोक्षाय ' वृ० स०

निवह (नि वह् अच्) पु० हः सात वायु पैकी ते नामनो એક.

निवात (निवृतो निरुद्धो वा वातो यस्मात्) पु० तः. १ आश्रय. २ दृढ बख्तर.

निवात (,,) त्रि० तः-ता तं. १ दृढ बख्तरवाळुं. २ बख्तर पहेरेलुं. ३ निष्कंटक. ४ निर्भय. ५ वात वगरनुं.

निवातकवच (निवातः कवचः यस्य) पु० चः. १ ते नामनो એક દૈત્ય. २ ते नामनो એક દાનવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निवाप (नि वप् घञ्) पु० पः १ दान २ प्रेत पितृ उद्देशीने थतुं तर्पणादान वगेरे. ३ क्षेत्र.
' भर्तृलोकप्रपन्नानां निवापान् विदधुः पृथक् '
रघुवंशम्.

निवापक (नि वप् ण्वुल्) पु० कः वावनारो.

निवार (नि वृ घञ्) पु० रः निवार शब्द जुओ.

निवारक (नि वृ ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. वारनार, निवारण करनार.

निवारण (नि वृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ वारण करवुं, वारवुं. २ अटकावबुं, रोकबुं.
' कडूयनैर्दर्शनिवारणैश्च ' रघुवंशम्.

निवारणीय (नि वृ णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ वारवा योग्य. २ अटकावबा लायक, रोकवा लायक.

निवारयत् (नि वृ णिच् शतृ) त्रि० यत्-यंती-यत्. १ वारतुं, वारण करतुं. २ अटकावतुं, रोकतुं.

निवारित (नि वृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ वालेलुं. २ अटकावेलुं, रोकेलुं.

निवारितव्य (नि वृ णिच् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. निवारणीय. शब्द जुओ.

निवास (नि वस् घञ्) पु० सः १ घर, गृह. २ वसबुं. ३ वास. ४ आश्रय.
' श्रियःपतिः श्रीमति शासितुं जगज्जगन्निवासो वसुदेवसद्मनि ' माघः

निवासक (निवास क) पु० कः-का कं. निवासनो पामेलुं. [करनार, वसनार, रहेनार.

निवासिन् (नि वस् णिनि) त्रि० सी सिनी-सि. वास
' अथानाथाः प्रकृतयो मातृबंधुनिवासिनम् '
रघुवंशम्.

निविड (नितरां विडति संहन्यते नि विड् क) त्रि० डः-डा-डं. १ घाढुं, सांद्र. २ घन. ३ नीरंध्र. ४ दृढ. ५ प्रवेश न थाय एवुं.
' गुरुनिविडनितंबबिंबभारा ' माघः

निविड (नि विडच्) त्रि० डः-डा-डं. वांझा नाकवाळुं.

निविडा (नि विडच् टाप्) स्त्री० डा. वांझुं नाक.

निविडीष (नि वि डीषच्) त्रि० षः-षा-षं. वांझा नाकवाळुं.

निविडीष (,,) त्रि० षः-षा-षं. १ घाढुं, सांद्र. २ घन. ३ नीरंध्र. ४ दृढ. ५ प्रवेश न थाय एवुं. [णी. २ मंत्र भेद.

निविद् (नि विद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. १ वाचा, वा-

निविरीस (नि वि रीसच्) त्रि० सः-सा-सं. १ वांझा नाकवाळुं. २ घाढुं. ३ सांद्र, घन. ४ नीरंध्र. ५ दृढ. ६ प्रवेश न थाय तेवुं.
' उरुनिविरीसनितंबभारखेदि ' माघः

निविरीसा (,, टाप्) स्त्री० सा. वांझुं नाक.

निविवृत्सत् (नि वृत् सन् शतृ) त्रि० सन्-संती-सत्. पाछुं फरवाने इच्छतुं, अटकावबानी उमेद राखतुं. [शब्द जुओ.

निविशेष (नि विशेष) त्रि० षः-षा-षं. निर्विशेष

निविष्ट (नि विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ चित्तना अभिनिवेशवाळुं. २ एकाग्रतावाळुं. ३ पेसबुं.
' भवंति साम्येऽपि निविष्टचेतसाम् '
कुमारसंभवम्.

निवीत (नि अज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. वस्त्र, आच्छादन. [यज्ञोपवीत.

निवीत (नि अज् क्त) क्ली० तं. कंठमां घालेलुं

निवीतिन् (निवीत इनि) त्रि० ती-तिनी ति. कंठमां घालेला यज्ञोपवीतवाळुं.
' उद्धृते दक्षिणे पाणावुपवीत्युच्यते बुधैः सव्ये तु प्राचीनावीती निवीती कंठसंजने ' मनुः

निवृत (नि वृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. आच्छादन करेलुं. २ ओढेलुं. [२ उत्तरीय वस्त्र.

निवृत (नि वृ क्त) क्ली० तं. १ आच्छादनवस्त्र.

निवृति (नि वृ क्तिन्) स्त्री० तिः आच्छादन, ओढणुं.

निवृत्त (नि वृत् क्त) क्ली० त्तं. १ निवृत्ति २ चित्तनुं विषयमांथी विराम पामबुं. ३ अभाव. ४ निवृत्तिपूर्वक कर्म. [वृत्ति पामेलुं.

निवृत्त (,,) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ निवृत्ति २ जेनुं चित्त विषयमांथी विराम पामेलुं छे ते. ३ थंभेलुं. ४ गतिहीन, स्तब्ध. ५ नवरुं.
' निवृता भोगेच्छा पुरुषबहुमानो विगलितः '
भर्तृहरिः

निवृत्तकारण (निवृत्तानि कारणानि यस्य) त्रि० णः-णा-णं. विषयमांथी प्रपंच जेनुं मन मुक्त थयेलुं छे ते.

निवृत्तवृत्ति (निवृत्ता वृत्तिर्यस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः त्ति. जेणे धंधो रोजगार भूकी दीधो छे ते.

निवृत्तसंतापनं (निवृत्तं संतापनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. संतापरहित.

निवृत्तसंतापनीय (निवृत्तसंतापनाय हितं) क्ली० यं. ते नामनुं एक रसायन.

निवृत्तात्मन् (निवृत्तः विषयेभ्यः आत्मा यस्य) त्रि० त्मा त्मा-त्म. विषय रागमांथी भोकळुं थयेलुं छे

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मन जेतुं ते. [२ योगी.
निवृत्तात्मन् (,,) पु० त्मा. १ विष्णु.
निवृत्ति (नि वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ नवराश, प-रवार. २ विराम. ३ विषयविराग. ४ न्यायमतप्र-सिद्ध यत्नभेद. [त्मा-त्मा-त्मं. निषेध.
निवृत्यात्मन् (निवृत्तिः आत्मास्वरूपं यस्य) त्रि० 'निषेधस्तु निवृत्यात्मा कालमात्रमपेक्षते' ति० त०
निवेदन (नि विद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ कहेवुं. २ जणावबुं. ३ अर्पण करवुं. ४ देवुं. ५ भूकवुं. ६ थापवुं. ७ जाहेर करवुं.
निवेदन (नि विद् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. १ क-हेनार. २ जणावनार.
निवेदयिषु (नि विद् णिच् सन् उ) त्रि० पुः-पुः-पु. निवेदन करवा इच्छनार.
निवेश (नि विश् घञ्) पु० शः १ प्रवेश, पेसवुं. २ बेसवुं. ३ मुकाम. ४ गृहवगेरे. ५ लग्न, विवा-ह. ६ आधार, आश्रय. ७ निशानी. ८ वसवुं, छावणी. [घर. ३ नगर. ४ स्थिति, रहेवुं.
निवेशन (नि विश् ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रवेश. २ गेह,
निवेशन (नि विश् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. विन्यास.
निवेशन (नि विश् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. प्रवेश क-रनार, पेसनार. [पेसवायोग्य.
निवेशनीय (नि विश् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं.
निवेशवत् (निवेश मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ निवेशवाळुं. २ विन्यासवाळुं.
'सा गौरसिद्धार्थनिवेशवद्भिः' कुमारसंभवम्.
निवेशित (निवेश इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ ह्रदेश-मां गुंथायेल. २ उपर मूकेलुं. ३ स्थापेलुं, रचेलुं. ४ मोकलेलुं. ५ प्रवेशित.
निवेशितव्य (नि विश् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. निवेशनीय शब्द जुओ. [शब्द जुओ.
निवेश्य (नि विश् यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. उपलो.
निव्यूढ (नि वि वह् क्त) क्ली० ढं. १ निश्चय, आ-ग्रह. [लद्दर. २ रात्रि, रात.
निश् (नितरां श्यति व्यापारान्) स्त्री० ट्-ड्. १ ह-
निशड ( ) पु० डः श्रीकृष्णनो ते नाम-नो पुत्र. [शब्द न होय ते स्थल.
निशब्द (निर्गतो शब्दो यस्मात्) त्रि० द्वः द्वा-द्वं. ज्यां
निशमन (निशम् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ जोवुं, द-ष्टि. २ सांभळवुं, श्रवण.
निशमयत् (नि शम् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. सांभळतुं, श्रवण करतुं.
निशमय्य (नि शम् णिच् क्यप्) अव्य० य्य. सां-भळीने. [शब्द जुओ.
निशम्य (,,) अव्य० म्य. उपलो. श-निशम्य ताः देवगवीरभिधातुमधोक्षजः' माघः
निशा (नितरां श्यति व्यापारान्) स्त्री० शा. १ रा-त्रि. २ हळदर. ३ मेषवगेरे राशि.
'निशातुषारैर्नयनाबुकल्पैः' भट्टिः
निशाकर (निशां करोति) पु० रः १ चंद्र. २ कपूर. ३ कूकडो.
'द्विजावली वाल निशाकरांशुभिः' माघः
निशाकेतु (निशायाः केतुः) पु० तुः चंद्र.
निशाख्या (निशाया आख्या यस्याः) स्त्री० ख्या. हळदर. [मूह.
निशागण (निशायाः गणः) पु० णः रात्रिनो स-
निशाचर (निशायां चरति चर् ट) पु० रः १ राक्ष-स. २ शियाळ. ३ घूड. ४ सर्प. ५ चकवाकपक्षी. ६ चोर. ७ पिशाच वगेरे.
निशाचर (,,) त्रि० रः री-रं. रात्रिमां फरनार.
निशाचरी (,, ङीष्) स्त्री० री. १ कुलटा स्त्री. २ एक जातनुं तृण, केशिनी. ३ राक्षसणी.
'राममन्मथशरेण ताडिता दुःसहेन हृदये निशाचरी' रघुः
निशाचरपति (निशाचराणां पतिः) पु० तिः १ प्रथमपति शिव. २ राक्षसेश्वर रावण. ३ राक्षसनो धणी. [अंधकार.
निशाचरमेन (निशायाश्चरमेव) पु० मः. अंधारो,
निशाजल (निशायां जातं जलं) क्ली० लं. हिमनुं पाणी, आकळ. [भटकनार.
निशाट (निशायामटति) त्रि० टः-टा-टं. रात्रिमां
निशाट (,,) पु० टः १ घूडपक्षी. २ भूत प्रेत वगेरे. [कं. रात्रिमां भटकनार.
निशाटक (निशायामटति अट् ण्वुल्) त्रि० कः-का-
निशाटक (निशेव कृष्णत्वात् अटति) पु० कः गूगळ.
निशाटन (निशायामटति) पु० नः घूडपक्षी.
निशाटन (,,) त्रि० नः-ना-नं. रात्रिमां भटकनार. [करेलुं, सतेज करेलुं.
निशात (नि शो क्त) त्रि० तः-ता-तं. तीक्ष्ण
'पुराणि दुर्गाणि निशातमायुधम्' माघः
निशात्यय (निशाया अत्ययः) पु० यः रात्रिनो अवसानकाळ, परोढिवुं. [भातसमय.
निशात्यय (निशाया अत्ययो यस्मात्) पु० यः प्र-
निशाद (निशायामत्ति अद् अच्) पु० दः १ रात्रिमे

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખાનારો. ૨ નિષાદ. [નિષાદપણું.
निशादता (निशादस्य भावः कर्म वा) स्त्री० ता.
निशादन (निशायामदनम्) क्ली० नं. રાત્રિએ ભોજન. [શીં. ધૂવડપક્ષી.
निशादर्शिन् (निशायां पश्यति दृश् णिनि) पु० **निशादि** (निशाया आदिः) पु० दिः રાત્રિનો પ્રારંભ કાળ, સાયંસંધ્યા [કરવું, તેજન.
निशान (नि शो ल्युट्) क्ली० नं. તીક્ષ્ણ કરવું, તેજ
निशानाथ (निशाया नाथः) पु० थः ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. [ધર, ગૃહ.
निशांत (नितरां शम्यते विश्राम्यतेऽत्र) क्ली० तं. ' तस्याः स राजोपपदं निशांतं कामीव कान्ताहृदयं विवेश ' रघुवंशम्.
निशांत (नितरां शांतः) त्रि० तः-ता-तं. अत्यंत शांत. [પરોઢિયું, રાતની સમાપ્તિ.
निशांत (निशाया अंतः) पु० तः રાત્રિનો અંત,
निशांत (निशाया अंतो यस्मात्) पु० तः પ્રભાત સમય.
निशांतनारी (निशांतस्य नारी) स्त्री० री. ઘરઘાળી સ્ત્રી, ઘરઘણીઆણી, ઝનાનામાં રહેનારી કુલીન સ્ત્રી. [આંધળું, રતાંધળું.
निशांध (निशायामंधः) त्रि० धः-धा-धं. રાત્રિએ
निशापति (निशायाः पतिः) पु० तिः ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. [વગેરે.
निशापुत्र (निशायाः पुत्र इव) पु० त्रः નક્ષત્ર તારા
निशापुष्प (निशायां पुष्यति पुष्प् अच्) क्ली० ष्पं. પોયણાનું ફૂલ. કુમુદ.
निशाबल (निशायां बलं वीर्यमस्य) पु० लः ભેપ, વૃષભ, ધન, કર્ક, મિથુન અને મકર–એ રાશિમાંથી પ્રત્યેક.
निशाभंगा (निशायां भंग इव भंगः पल्लवेऽस्याः) स्त्री० गा. તે નામની એક વનસ્પતિ. દુગ્ધપુચ્છી.
निशामणि (निशायां मणिरिव प्रकाशत्वात्) पु० णिः ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર.
निशामन (नि शम् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ જોવું, અવલોકન. ૨ સાંભળવું, શ્રવણ.
निशामुख (निशाया मुखम्) क्ली० खं. પ્રદોષસમય. ' प्रदोषो रजनीमुखं '
निशामृग (निशाचरः मृगः पशुः) पु० गः શિયાળવો, શિયાળ. [ખવું, ઠારમારવું.
निशारण (नि शृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. મારી નાખવું, વધ, મારણ.
निशारत्न (निशायां रत्नमिव प्रकाशत्वात्) पु० त्नः ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર.
निशारुक ( ) क्ली० कं. આલાપ, તાન.
दृढः प्रौढौऽथ खचरो विभवश्चतुरक्रमः ।
निशारुकः प्रतिताल: कथिताः सप्त रूपकाः ' ॥
संगीतग्रन्थात् ॥
निशावन (निशाया हरिद्राया इव वनमत्र) पु० नः સણનું ઝાડ. [ક્ષસ.
निशाविहार (निशायां विहारो यस्य) पु० रः रा- ' इत्थं प्रवादं युधि संहारं प्रचक्रमे रामनिशाविहारौ ' भट्टिः
निशावृंद (निशाया वृंदम्) क्ली० दं. રાત્રિનો સમુદાય. [દી. કૂકડો.
निशावोदिन् (निशां तन्मानं वेदयति रुतेन) पु०
निशाहंस (निशायां हसति पुष्पविकाशेन) क्ली० सं. પોયણાનું ફૂલ. [હલદર.
निशाह्वा (निशा आह्वा अभिधानं यस्याः) स्त्री० ह्वा.
निशित (नि शो क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ તીક્ષ્ણ કરેલું. ૨ સરાણે ચઢાવેલું.
' नागेन्द्रो निशितांकुशेन समदो दण्डेन गोगर्दभौ ' भर्तृहरिः
निशित (,,) क्ली० तं. ૧ લોહું, લોખંડ. ૨ પોલાદ.
निशिपुष्पा (निशि पुष्पति पुष्प् अच्) स्त्री० ष्पा. એક જાતના ફૂલનું ઝાડ. શેફાલિકા.
निशिपुष्पी (,, ङीप्) स्त्री० ष्पी० ઉપલો શબ્દ જુઓ. [૨ આધી રાત.
निशीथ (निशेरतेऽत्र नि शी थक्) पु० थः ૧ રાત. ' निशीथदीपाः सहसाहृतत्विषः ' रघुवंशम्.
निशीथिनी (निशीथोऽस्त्यस्याः इनि) ૧ રાત્રિ. ૨ હળદર. [૨ કપૂર.
निशीथिनीश (निशीथिन्या ईशः) पु० शः ૧ ચંદ્ર.
निशीथ्या ( ) स्त्री० थ्या. રાત્રિ, રાત.
निशुंभ (नि शुभ् घञ्) पु० भः ૧ ઠાર મારવું, મારી નાખવું, વધ. ૨ તે નામનો દૈત્ય.
' शक्तिः शुंभनिशुंभदैत्यदलनी ' देवीस्तोत्रम्.
निशुंभमर्दिनी (निशुंभस्य मर्दिनी) स्त्री० नी. દુર્ગાદેવી. [મારી નાખવું, વધ, મારણ.
निशुंभन (नि शुंभ् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઠાર મારવું,
निशुंभिन् (नि शुंभ् णिनि) पु० भी. ૧ બૌદ્ધનો એક દેવ. ૨ નાશ કરનાર. [બગલો.
निशैत (निशायामेतं इषद गतं यस्य) पु० तः.
निश्चय (निर् चि अच्) पु० यः ૧ નિર્ણય. ૨ સિદ્ધાંત. ૩ ખાતરી, અધ્યવસાય, 'આ આ પ્રમાણેજ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

છે' એવું જ્ઞાન. ૪ બુદ્ધિની એક જાતની અસાધારણ વૃત્તિ. ૫ તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

નિશ્ચર (નિર્ગતઃ ચરાત્) પુ૦ રઃ સપ્તર્ષિ પૈકી તે નામનો એક ઋષિ.

નિશ્ચલ (નિર્ ચલ્ અચ્) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. ૧ અચલ. સ્થિર, હાલેચાલે નહિ તે, અચલ. ૩ અસંભાવનાના વિપરીતભાવનાથી રહિત.

નિશ્ચલા (નિર્ ચલ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ લા. ૧ પૃથ્વી. ૨ શાલપર્ણી વનસ્પતિ. [ગઃ બગલો પક્ષી.

નિશ્ચલાંગ (નિશ્ચલં મત્સ્યધારણાય અંગમસ્ય) પુ૦

નિશ્ચાયક (નિર્ ચિણ્વુલ્) ત્રિ૦ કઃ-યિકા-કં. ૧ નિશ્ચય કરનાર. ૨ નિર્ણય કરનાર.

નિશ્ચારક (નિર્ ચર્ ણ્વુલ્) ત્રિ૦ કઃ-રિકા-કં. ૧ સ્વચ્છંદી. ૨ હઠીલું. [૨ મલોત્સર્જન કરવું.

નિશ્ચારક (,,) પુ૦ કઃ ૧ પવન.

નિશ્ચારક (નિર્ગતશ્ચારો યસ્માત્ કપ્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ૧ ગતિહીન. ૨ દૂતરહિત.

નિશ્ચિત (નિર્ ચિ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ નિશ્ચય કરેલું. ૨ કરાવેલું. ૩ ખાતરી કરેલું.

નિશ્ચિતા (નિર્ ચિ ક્ત ટાપ્) સ્ત્રી૦ તા. તે નામની એક નદી.

નિશ્ચિત્ય (નિર્ ચિ લ્યપ્) અવ્ય૦ ત્ય. નિશ્ચય કરીને, ખાતરી કરીને, નિર્ણય કરીને.

નિશ્ચિન્ત (નિર્ગતા ચિંતા યસ્માત્) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ચિંતા વગરનું, બેફીકર. નિશ્ચિન્ત.

નિશ્ચિરા ( ) સ્ત્રી૦ રા. તે નામની એક નદી. નિશ્ચીરા.

નિશ્ચીયમાન (નિર્ ચિ યક્ શાનચ્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ૧ નિર્ણય કરાતું, ખાતરી કરાતું.

નિશ્ચુક્કણ (નિઃશેષેણ ચુક્કણં) ક્લી૦ ણં. દાંત સાફ કરવાનું એક જાતનું ચૂર્ણ.

નિશ્ચેષ્ટ (નિર્ગતા ચેષ્ટા યસ્ય) ત્રિ૦ ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. ૧ અશક્ત. ૨ દુબળું. ૩ શક્તિહીન. ૪ ચેષ્ટા વગરનું.

નિશ્ચેષ્ટાકરણ (ચેષ્ટારાહિત્યં ક્રિયતેઽનેન કૃ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણં. ૧ તે નામનું એક કામદેવનું બાણ. ૨ એક જાતની ઔષધિ.

નિશ્ચ્યવન (નિર્ ચ્યુ લ્યુટ્) પુ૦ નઃ ૧ સપ્તર્ષિ પૈકી તે નામનો એક ઋષિ. ૨ તે નામનો એક અગ્નિ.

અગ્નિર્નિશ્ચ્યવનો નામ પૃથિવીં સ્તૌતિ કેવલમ્'
મહાભારતમ્.

નિશ્છંદસ્ (નિર્ગતં છંદો યસ્ય) ત્રિ૦ દાઃ-દાઃ-દઃ વેદના અધ્યયન વિનાનું.

નિશ્ચ (નિશ્ નઙ્) ત્રિ૦ શ્નઃ-શ્ના-શ્નં. સમાહિત, સમાધિવાળું.

નિશ્વાસ (નિ શ્વસ્ ઘઞ્) પુ૦ સઃ નિશાસો મૂકવો, પ્રાણવાયુને મુખદ્વારે બહાર કાઢવાનો વ્યાપાર.

નિશ્વાસધૂમં સહ રત્નભાભિઃ' માઘઃ

નિશ્વાસસંહિતા (નિશ્વાસાખ્યા સંહિતા) સ્ત્રી૦ તા. શિવપ્રણીત એક પાશુપતશાસ્ત્ર.

નિશ્શ્રેયસ (નિશ્ચિતં શ્રેયઃ) ક્લી૦ સં. મોક્ષ, મુક્તિ.

નિશ્શ્રેયસકર (નિશ્શ્રેયસં કરોતિ) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. મોક્ષ કરનાર, મુક્તિ કરનાર. [શબ્દ જુઓ

નિશ્શ્વસન (નિર્ શ્વસ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. નિશ્વાસ

નિશ્શ્વાસ (નિર્ શ્વસ્ ઘઞ્) પુ૦ સઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

નિષ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ નેષતિ) છાંટવું, પ્રેક્ષણ કરવું.

નિષંગ (નિ સંજ્ ઘઞ્) પુ૦ ગઃ ૧ હમેશનો સંગ, નિતાંત સંગ. ૨ ખડ્ગ. [નાંખવાનું ભાથું.

નિષંગ (નિતરાં સજંતિ શરા યત્ર) પુ૦ ગઃ બાણ

'જાતાભિષંગો નૃપનિર્નિષંગાત્' રઘુવંશમ્.

નિષંગથિ (નિ સઙ્ ગથિન્) પુ૦ થિઃ આલિંગન, ભેટવું. [ભિયાન.

નિષંગાધિ (નિષંગઃ ખડ્ગઃ ધીયતેઽસ્મિન્) પુ૦ ધિઃ

નિષંગિન્ (નિષંગોઽસ્ત્યસ્ય ઇનિ) ત્રિ૦ ગી-ગિની-ગિ. જેની પાસે ભાથું હોય છે તે. ૨ નિતાંત સંગવાળું. ૩ ધનુર્ધર. [ધારણ કરનારો. ૨ ભાથું.

નિષંગિન્ (,,) પુ૦ ગી. ૧ ધનુષ્

નિષણ્ણ (નિ સદ્ ક્ત) ત્રિ૦ ણઃ-ણા-ણં. બેઠેલું.

નિષણ્ણક (નિષણ્ણ સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ-કા-કં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બેઠક.

નિષણ્ણક (,,) ક્લી૦ કં. આસન,

નિષદ ( ) પુ૦ દઃ નિષાદ શબ્દ જુઓ.

નિષદ્યા (નિષીદંત્યસ્યાં જનાઃ નિ સદ્ ક્યપ્) સ્ત્રી૦ દ્યા. ૧ હાટ. ૨ બજાર. ૩ નાનો ખાટલો.

નિષદન (નિ પદ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. ૧ બેસવાનું સ્થાન. ૨ ઘર. [દ્ય, કીચડ.

નિષદ્વર (નિષદ્ આસનં વૃણાતિ વૃ અચ્) પુ૦ રઃ કા-

નિષદ્વરી (નિ સદ્ વરચ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ રી. રાત, રાત્રિ.

નિષધ ( ) પુ૦ ધઃ ૧ તે નામનો એક પર્વત, ૨ તે નામનો એક દેશ. ૩ સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા. ૪ નિષાદેશ્વર.

નિષધ ( ) ત્રિ૦ ધઃ-ધા-ધં. ધન, કઠણ.

નિષાદ (નિ સદ્ ઘઞ્) પુ૦ દઃ ૧ એક જાતનો ચાંડાલ. ૨ ષડ્જસ્વર વગેરે ૭ સ્વર પૈકી તે નામનો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક રાક્ષસ.
'मा निषाद प्रतिष्ठां त्वमगमः शाश्वतीः समाः' रामायणम्.
निषादवत् (निषाद मतुप्) पु० वान्. १ निषादराक्षसवाळो. २ निषादस्वरवाळो. [साडेलुं.
निषादित (नि पद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. बेसाडेलुं.
निषादित (,,) क्ली० तं. बेसाडवुं.
निषादिन् (नि सद् णिनि) पु० दी. हाथीनो माવत.
निषादिन् (,,) त्रि० दी-दिनी-दि. बेसनार.
'आतपात्ययसंक्षिप्तनीवारासु निषादिभिः' रघुः
निषिक्त (नि सिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ सिंचेलुं. २ आहित.
निषिद्ध (नि सिध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ निषेध करेल. २ निंद्य. ३ दूषित. ४ बाधित.
'निषिद्धैरप्येभिर्ललितमकरंदैर्मधुकरैः' वेणीसंहारम्.
निषीदत् (नि सद् शतृ) त्रि० दन्-दती-दत्. १ बेसतुं. २ ऊभुं रहेतुं.
निषूदन (नि सूद् ल्युट्) क्ली० नं. हार मारवुं, मारी नाखवुं, वध, संहार.
निषेक (नि सिच् घञ्) पु० कः १ जळ वगेरेथी सिंचवुं. २ गर्भाधान.
'योषित्सु तद्बीर्यनिषेकमूर्भिः' कुमारसंभवम्
निषेचन (नि सिच् ल्युट्) क्ली० नं. जळ वगेरेथी सिंचवुं, छांटवुं.
निषेचितृ (नि सिच् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. जळ वगेरेथी सिंचनार, छांटनार, प्रोक्षण करनार.
निषेदिवस् (नि सद् क्वसु) त्रि० वान्-दुषी-वत्. बेठेलुं.
'निषेदुषी स्थंडिल एव केवले' कुमारसंभवम्.
निषेद्धृ (नि सिध् तृच्) त्रि० द्धा-द्ध्री-द्धृ. १ निषेध करनार, मनाई करनार.
निषेध (नि सिध् घञ्) पु० धः १ निषेध, मनाई. २ वर्जन करवुं. ३ वारण. ४ निवर्तन. ५ अनिष्टसाधनतानो बोधक वेद वगेरेनो वाक्य.
निषेधक (नि सिध् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ निषेध करनार, मनाई करनार. २ वारक, रोकनार.
निषेधिन् (नि सिध् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. उपरोक्त शब्द जुओ.
निषेवण (नि सेव् ल्युट्) क्ली० णं. १ सेववुं. २ पाणवुं. ३ चाकरी करवी. ४ चोंटी रहेवुं.
निषेवणीय (नि सेव् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. सेववा योग्य, पाळवा लायक, चाकरी करवा योग्य.
निषेवित (नि सेव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. सेवेलुं, चाकरी करेलुं, पाळेलुं.
निषेवितृ (नि सेव् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. सेवनार, चाकरी करनार, पाळनार [शब्द जुओ.
निषेवितृ (नि सेव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. उपरोक्त
निष्कृ (चुरा० आत्म० सेट् निष्कयते) १ मापवुं, भोजवुं. २ तोळवुं.
निष्क (निष्कृ अच्) पु० क्ली० ष्कः-ष्का-ष्कं. १ १०८ तोलानुं એક વજન. २ १५० तोलानुं એક वजन. ३ એક જાતનું છાતી ઉપર પહેરવાનું भूषण. ४ चार भाषानुं એક વજન. ५ चोराशी भाषानुं ३५६ पानुं એક વજન. ६ ३२ अढाडी भार એક વજન. ७ दीनार. ८ पल.
'वराटकानां दशकद्वयं यत् सा काकिणी ताश्च पणश्चतस्रः।
ते षोडश द्रम्म इहावगम्यो द्रम्मैस्तथा षोडशभिश्च निष्कः' ॥
'यतः सौवर्णिको निष्को विज्ञेयस्तु प्रमाणतः' मनुः
निष्कण्ठक (निर्गतः कंठको यस्य) त्रि० कः-का-कं. १ कांटा विनानुं. २ बाध वगरनुं. ३ नडतर वगरनुं. ४ (शत्रुरूपी) प्रतिबंधथी रहित (राज्य).
निष्कण्ठ (निर्गतः कंठः स्कंधोऽस्य) पु० ठः. એક જાતનું ઝાડ. वरुण वृक्ष. [विनानुं.
निष्कंप (निर्गतः कंपो यस्य) त्रि० पः-पा-पं. કંપ
'दिशः पतत्रिणा येन निष्कंपेकतुना' रघुवंशम्.
निष्कम्बु ( ) पु० म्बुः देवनी सेनानो એક સરદાર. [भांधी मुकत थयेल, कैदरहित.
निष्कर्मन् (निर्गतं कर्म यस्य) त्रि० मा-र्मा-र्म. काम-
निष्करण (निर्गता करणा यस्य) त्रि० णः-णा-णं. ध्यान विनानुं निर्दय.
निष्कर्ष (नि कृष् घञ्) पु० र्षः. १ निश्चय. २ निर्णय, सिद्धांत. ३ निःसारण. ४ आटशापण्या पैकीनो ६ठ वगेरे भांवरो.
निष्कर्षण (निर् कृष् ल्युट्) क्ली० णं. १ णहार काढवुं. २ णहार खेंचवुं.
निष्कल (निर्गता कला यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ कलाविनानुं. २ निरवयव. ३ संपूर्ण.
'निष्कलं निष्क्रियं शान्तं निरवद्यं निरञ्जनम्' श्वेताश्वतरोपनिषद्.
निष्कल (,,) पु० लः १ ब्रह्म. २ ईश्वरनी मूर्ति. ३ स्त्रीनी योनि.
निष्कला (निर्गता कला यस्याः) क्ली० ला. जेनो आठशाय गयेलो छे એવી वृद्ध स्त्री.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निष्कलङ्की (,, ङीष्) स्त्री० ली. उपरनो शब्द जुओ.

निष्कषाय (निर्गतः कषायः चित्तमलभेदो यस्य) त्रि० यः-या-यं. निर्मळ चित्तवाळो मुमुक्षु.

निष्कषाय (,,) पु यः उत्सर्पिणी कालना पेटा थयेल ते नामनो एक जिन.

निष्काम (निर्गतः कामोऽभिलाषो यस्य यत्र वा) त्रि० मः-मा-मं. कामनाविनानुं, इच्छावगरनुं.

'विशिष्टफलदाः पुंसां निष्कामाणां विमुक्तिदाः'

मल० त० विष्णु० पु०

निष्कारण (निर्गतं कारणं यस्मात्) त्रि० णः-णा-णं. १ कारण विनानुं. २ सणश वगरनुं. ३ निमित्त सिवायनुं. [न कुलनुं.

निष्कारुष ( ) त्रि० षः-षा-षं. खानदा-

निष्कालक (निर्गतः कालकः केशलोमादि मुंडनेन यस्य) पु० कः १ जेना केशवाळ वगेरेनुं मुंडन करेलुं छे ते. २ जेणे क्षौरकर्मपूर्वक प्रायश्चित्त करेलुं छे ते. [कं. जेनो समय गयेल होय छे ते.

निष्कालक (निर्गतः कालो यस्य कप्) त्रि० कः-का-

निष्कालन (निर कल् ल्युट्) स्त्री० नं. १ मारण, मारी नाखवुं. २ चालन, हलावनुं, चलावनुं.

निष्कालिक (निर्गतः कालो कालयिता नेता यस्य) पु० कः न छतायेलुं, न छती शकाय तेवुं, अजय्य, अजित.

निष्काश (निस् कश् घञ्) पु० शः १ पहार काढवुं. २ नीकणवुं. ३ ओशरी. ४ परशाळ.

निष्काशित (निस् कश् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पहार काढेलुं. २ पहार पगाडेलुं. ३ अनधिकृत. ४ हांकी काढेल. ५ दूर करेल. [जुओ.

निष्कास (निस् कस् घञ्) पु० सः निष्काश शब्द

निष्कासित (निस् कस् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. निष्काशित शब्द जुओ. [पहार काढनार.

निष्कासिन् (निस् कस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि.

निष्कासिनी (निस् कस् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. पोताना धणीना कब्जामां न रहेल गुलामडी.

निष्किंचन (निर्गतं किंचनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ दरिद्र, गरीब. २ विषयांतरशून्य.

'प्रज्ञानं शौचमेवात्र शरीरस्य विशेषतः ।
तथा निष्किंचनत्वं मनसश्च प्रसन्नता' ॥

महाभारतम्.

निष्किंचनता (निष्किंचनस्य भावः) स्त्री० ता. १ दरिद्रपणुं, गरीबपणुं. २ विषयांतरशून्यपणुं.

निष्किंचनत्व (निष्किंचनस्य भावः) स्त्री० त्वं. उपरनो शब्द जुओ.

निष्कुट (निस् कुट् कः) पु० टः १ राजतुं जनानखानुं. २ खेतर. ३ घर पासे जनावेलो भाग. ४ देशविशेष. ५ दरवाजो. ६ ते नामनो एक पर्वत. [वेलो भाग.

निष्कुट (निस् कुट् क) स्त्री० टं. घरनी पासे जना-

निष्कुटि (निर्गता कुटिर्यस्याः) स्त्री० टिः मोटी ओसायथीनो वेलो. एला. [एक अनुचर मातृ.

निष्कुटिका (निष्कुटी कन्) स्त्री० का. कुमारनी

निष्कुटी (निर्गता कुटिर्यस्याः ङीप्) स्त्री० टी. मोटी ओसायथीनो वेलो.

निष्कुंभ ( ) पु० भः दंती वृक्ष.

निष्कुंभ (निर्गतः कुंभो यस्य) त्रि० भः-भा-भं. कुंभ विनानुं.

निष्कुल (निर्गतं कुलं सपिंडादिर्यस्य) त्रि० लः-ला-लं. सपिंड कुळनो जेनो नाश थयेलो छे ते.

निष्कुल (निर्गतं कुलं अवयवसमूहो यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. अवयवसमूह विनानुं.

निष्कुलीकृत (निष्कुल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. खंडित, छाल विनानुं करेलुं, त्वचा विनानुं करेलुं.

निष्कुषित (निष्कुष क्त) त्रि० तः-ता-तं. उपरनो शब्द जुओ.

निष्कुह (निःशेषेण कुहयति विस्मापयति कुह् अच्) पु० हः झाडनी अंदरनी पोल गुफा वगेरे. कोटर.

निष्कृत (निस् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ बेदरकार. २ उदासी. ३ चिंता वगरनुं, बेफीकर. ४ न गणकारेल. ५ न करेलुं. ६ नहि आचरण करेल. ७ माफ करेलुं.

निष्कृति (निस् कृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ माफी, क्षमा. २ न करवुं. ३ करेला कर्मनुं प्रायश्चित्त वगेरे करवुं. ४ अवज्ञा, अपमान. ५ न गणकारवुं. ६ कर्जमांथी छूटा थवुं. ७ निस्तार. ८ उद्धार.

"ब्रह्मघ्ने च सुरापे च चौरे भग्नव्रते तथा ।
निष्कृतिर्विहिता सद्भिः कृतघ्ने नास्ति निष्कृतिः" ॥

स्मृतिः

निष्कृष्ट (निस् कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ सारांश काढेल. २ निश्चय करेल.

निष्कैवल्य (निश्चितं कैवल्यमसहायत्वं यस्य) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. जेमां कोइनी सहाय न लेवाय तेवुं कर्म पाप वगेरे.

निष्कोष (निर्गतः कोषात्) त्रि० षः-षा-षं. १ भीआन वगरनुं. २ कोश वगरनुं.

निष्कोषण (निस् कुष् ल्युट्) स्त्री० णं. १ लाभ लेवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ ખેંચી કાઢવું. ૩ બહાર કાઢવું.

निष्कोषणक ( ) ત્રિ૦ કઃ-णिका-कं. બહાર કાઢનાર, ખેંચનાર.

निष्कोषणीय (निस् कुष् अनीयर्) ત્રિ૦ यः-या-यं. બહાર કાઢવા યોગ્ય, લઈ લેવા લાયક.

निष्कोषतव्य (निस् कुष् तव्यच्) ત્રિ૦ व्यः-व्या-व्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निष्कौशांबि (निर्गतः कौशाम्ब्याः नगर्याः) ત્રિ૦ वि:-वि:-वि. કૌશાંબી નગરથી નીકળેલું.

निष्क्रम (निस् क्रम् घञ्) પુ૦ मः ૧ ઘર વગેરેથી બહાર નિકળવું. ૨ બાળકની ઉત્પત્તિ પછી તેના ચોથા માસે થતો એક જાતનો સંસ્કાર.

निष्क्रमण (निस् क्रम् ल्युट्) ક્લી૦ णं. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

निष्क्रमणित (निष्क्रमणं जातं यस्य इतच्) ત્રિ૦ तः-ता-तं. જેનો નિષ્ક્રમણ સંસ્કાર થયો હોય છે તે.

निष्क्रम्य (निस् क्रम् ल्यप्) અવ્ય૦ म्य. બહાર નીકળીને.

निष्क्रय (निस् की अच्) પુ૦ यः. ૧ મૂલ્ય, કિંમત. ભાડું. ૩ પગાર, ભૂતિ. ૪ ખરીદી, ખરીદવું. ૫ નિર્ગમન. ૬ ઉપકારનો બદલો વાળવો. ૭ વિનિમય, સરખા મૂલ્યવાળી વસ્તુ આપી બીજી સરખા મૂલ્ય વાળી વસ્તુ લેવી તે. ૮ બુદ્ધિયોગ. ૯ સમર્થપણું. ૧૦ વેચવું. ૧૧ વિનિમય, આપવાનું દ્રવ્ય.

'त्रसत्तुषाराद्रिसुतासंश्रमस्वयंग्रहाश्लेषसुखेन निष्क्रयम्' माघः

निष्क्रांत (निस् क्रम् क्त) ત્રિ૦ तः-ता-तं. બહાર નીકળેલ. [યા વગેરે વ્યાપારરહિત.

निष्क्रिय (निर्गता क्रिया यस्य) ત્રિ૦ यः-या-यं. ક્રિ-

निष्क्रिय (,,) ક્લી૦ यं. પરબ્રહ્મ

निष्क्वाथ (निःसृतः क्वाथः) પુ૦ थः માંસ વગેરે પદાર્થ ઉકાળી કાઢેલો અર્ક, સત્વ વગેરે.

निष्तप्त (निस् तप् क्त) ત્રિ૦ तः-ता-तं. તપાવેલું.

निष्टानक (नितांतस्तानकः शब्दभेदः) પુ૦ कः ૧ વ્યથાનો અવાજ કરવો. ૨ ગર્જના.

निष्ठ्य (निर्गता स्त्यायते स्त्यै क) પુ૦ ष्ठ्यः ચાંડાલ, મ્લેચ્છ.

निष्ठ (नि स्था क) ત્રિ૦ ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. ૧ રહેનાર, સ્થાયી. ૨ નિષ્ઠાવાળું. ૩ સ્થિતિશીલ. ૪ કાયમ સ્થિતિવાળું.

निष्ठा (नि स्था अ) સ્ત્રી૦ ष्ठा. ૧ નાશ. ૨ નિષ્પત્તિ. ૩ છેવટ. ૪ સીમા. ૫ ભારી નાંખવું, ઠાર મારવું. ૬ ભાગવું, જાયવું. ૭ ધર્મ વગેરે ઉપર શ્રદ્ધા. ૮ અવધારણ. ૯ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક જાતના પ્રત્યયની સંજ્ઞા.

'लोकेऽस्मिन् द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयाऽनघ' गीता.

निष्ठान (नि स्था ल्युट्) ક્લી૦ नं. ૧ ભક્તિ વગેરે-વડે ઉપસેવન કરવું. ૨ કઢી સંભાર કોથમીર વગેરેથી ખટાસ વગેરેનો સ્વાદ લાવવો તે.

निष्ठांत (निष्ठा नाशो अंते यस्य) ત્રિ૦ तः-ता-तं. છેવટે જેનો નાશ છે એવી વસ્તુ.

निष्ठांत (निष्ठा स्थितिः अंते यस्य) ત્રિ૦ तः-ता-तं. છેવટે જેની સ્થિતિ છે તે. [વાળું.

निष्ठावत् (निष्ठा मतुप्) ત્રિ૦ वान्-वती-वत्. નિષ્ઠા-

निष्ठित (नि स्था क्त) ત્રિ૦ तः-ता-तं. ૧ નિષ્ઠાવાળું. ૨ કાયમ રહેલું.

निष्ठीव (नि ष्ठिव् घञ्) પુ૦ वः થૂકવું.

निष्ठीवन (नि ष्ठिव् ल्युट्) ક્લી૦ नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કરવું, થૂંકવું.

निष्ठीवित (नि ष्ठिव् णिच् क्त) ક્લી૦ तं. નિષ્ઠીવન

निष्ठीवन (नि ष्ठिव् ल्युट्) ક્લી૦ नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [૫૨૫ વાક્ય. ૨ બૂંકું બોલવું.

निष्ठुर (नि स्था उरच्) ક્લી૦ रं. ૧ કઠોર ભાષણ,

निष्ठुर (,,) ત્રિ૦ रः-रा-रं. ૧ કઠોરભાષણ કરનાર. ૨ પરુષ વાક્ય બોલનાર. ૩ બૂંકું બોલનાર. ૪ કઠોર. ૫ બૂંકું.

निष्ठुरता (निष्ठुरस्य भावः) સ્ત્રી૦ ता. કઠોરપણું.

निष्ठुरत्व (निष्ठुरस्य भावः) ક્લી૦ त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निष्ठ्यूत (नि ष्ठिव् क्त) ત્રિ૦ तः-ता-तं. થૂંકેલું.

निष्ठ्यूत ( ) ક્લી૦ तं. થૂંકવું, થૂંક.

निष्ठेव (नि ष्ठिव् घञ्) પુ૦ वः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निष्ठेवन (नि ष्ठिव् ल्युट्) ક્લી૦ नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [યાર, કાબીલ, કુશલ.

निष्ण (नि स्ना क) ત્રિ૦ ष्णः-ष्णा-ष्णं. ૧ હુશી-

'आतिथ्यनिष्णा वनवासिमुख्याः' भट्टिः

निष्णात (नि स्ना क्त) ત્રિ૦ तः-ता-तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ પારંગત. 'निष्णातैरथ सरसा त्रियासमूहैः' माघः

'निष्णातोऽपि हि वेदान्ते' भामिनीविलासः

निष्पक्व (नितांतं पक्वं) ત્રિ૦ क्वः-क्वा-क्वं. ૧ અતિશય પકવ શાક વગેરે. ૨ કવાથ કરેલ દશમૂલ વગેરે.

निष्पंक (निर्गतः पंको यस्मात्) ત્રિ૦ कः-का-कं. ૧ કાદવ વિનાનું. ૨ મેલ વગરનું. ૩ સ્વચ્છ, નિર્મલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निष्पतत् (निस् पत् शतृ) त्रि० तत्-ती-तत्. १ नीकળતું. २ બહાર જતું. ३ નીચે પડતું.

निष्पतन (निस् पत् ल्युट्) क्ली० नं. १ नीકળવું. २ બહાર જવું. ३ નીચે પડવું.

निष्पतिष्णु (निस् पत् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. હમેશ પડવાવાળું.

निष्पतिसुता (निर्गतः पतिः सुतश्च यस्याः) स्त्री० ता. पतिपुत्रविनानी स्त्री. अवीरा.

निष्पत्ति (निस् पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ समाप्ति. २ सिद्धि.

' कथमप्यंभसामंतरा निष्पत्तेः प्रतीक्षते '
कुमारसंभवम्.

निष्पत्रक (निर्गतं पत्रं यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. १ पांडां विनानुं. २ જેની એક બાજુએ તાકેલું બાણ શરીરને ભેદી બીજી બાજુએ બહાર નીકળેલું છે એવું હરણ.

निष्पत्राकृति (निस् पत्र डाच् कृ क्तिन्) स्त्री० तिः अतिशय वहना, अत्यंत व्यथा.

निष्पत्रिका (निर्गतानि पत्राणि यस्याः) स्त्री० का. કેરડો, કેરનું ઝાડ. करीर.

निष्पद (निर्गतं पदं पादो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. १ પગવિનાનું. २ પગ વિનાની વસ્તુ (નૌકા વગેરે).

निष्पंद (निर्गतः स्पन्दो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. १ ગતિહીન. २ હાલે ચાલે નહિ તેવું. ३ કંપહીન.

निष्पन्न (निस् पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ સમાપ્ત થયેલ. २ સિદ્ધ થયેલ.

निष्परिग्रह (निर्गतः परिग्रहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. १ વિષય વગેરેના સંગથી રહિત. २ પાદુકા કંથા વગેરે જેને નથી એવો યતિ.

निष्पवन (निस् पू ल्युट्) क्ली० नं. ધાન્ય વગેરેનાં ફોતરાં, ઢુંસાં વગેરે કાઢી નાંખવો તે.

निष्पादक (निस् पद् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ સમાપ્ત કરનાર. २ સિદ્ધ કરનાર.

निष्पादन (निस् पद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ समाप्ति. २ सिद्धि. [शब्द જુઓ.

निष्पादना (निस् पद् णिच् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો.

निष्पादनीय (निस् पद् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. સમાપ્ત કરવા લાયક, સિદ્ધ કરવા લાયક.

निष्पादित (निस् पद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. સમાપ્ત કરેલું, સિદ્ધ કરેલું.

निष्पाद्य (निस् पद् यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. निष्पादनीय શબ્દ જુઓ. निष्पादितव्य.

निष्पान (निर् पा ल्युट्) क्ली० नं. પીવું, પાન.

निष्पाव (निर् पू अच्) त्रि० वः-वा-वं. १ ખાતરીનું. २ ખચીતપણાનું. ३ निःसंदेहतुं, ખચીત. ४ निर्विकल्प.

निष्पाव (निर पू घञ्) पु० वः १ સૂપડા વગેરેવડે ધાન્ય વગેરેનાં ફોતરાં ઢુંસાં વગેરે કાઢી નાંખવાં તે. २ ધાન્યનું ઢુંસું. ३ राजभाष. ४ એક જાતની ધોળી શીંગ. ५ સૂપડા વગેરેનો વાયુ જેવડે ધાન્યનાં ફોતરાં વગેરે ઉડે છે તે.

निष्पावी (निर् पू अच् ङीप्) स्त्री० वी. એક જાતની ધોળી શીંગ. श्वेतशिंबी.

निष्पिष्ट (निस् पिस् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ લોટ કરેલ, ચૂર્ણ કરેલ, ભૂક્કો કરેલ.

निष्पुरुष (निर्गतं पुरुषत्वं यस्य) त्रि० षः-षा-षं. પંઢ, નપુંસક, पुरुषत्व જેનામાંન હોય તે, ખીકણ, નામર્દ.

निष्पेष (निर् पिश् घञ्) पु० षः १ ચૂર્ણ કરવું, લોટ કરવો, ભૂક્કો કરવો તે. २ ચોળવું, નિષ્પીડન, ઘસવું. [જડ २ મૂર્ખ, એવકુફ.

निष्प्रतिभ (निर्गतं प्रतिभायाः) त्रि० भः-भा-भं. १

निष्प्रत्यूह (निर्गतः प्रत्यूहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. જેને વિઘ્ન નથી તે, નિર્વિઘ્ન.

निष्प्रत्यूह („ यस्मिन् कर्मणि) अव्य० हं. १ નિર્વિઘ્નપણે, વિઘ્નવિના. २ સરળપણાથી.

' निष्प्रत्यूहमुपास्महे भगवतः कौमोदकीलक्ष्मणः '
मुरारिनाटकम्

निष्प्रभ (निर्गता प्रभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं. કાંતિહીન, નૂરવિનાનું, તેજરહિત.

' निष्प्रभश्च रिपुरास भूभृताम् ' रघुवंशम्.

निष्प्रभाव (निर्गतः प्रभावो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. જેની મોટાઇ ગયેલી છે તે.

निष्प्रयोजन (निर्गतं प्रयोजनमस्य) त्रि० नः-ना-नं. પ્રયોજન વિનાનું, કારણ વગરનું, બેસબબ.

निष्प्रवाण (निर्गतः प्रवाणात्) पु० णः કોરું નવું વસ્ત્ર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निष्प्रवाणि (निर्गतः प्रवाण्याः) त्रि० णिः-णि-णि.

निष्प्राण (निर्गतः प्राणः तज्जन्यो श्वासादिर्यस्य) त्रि० णः-णा-णं. શ્વાસોચ્છ્વાસ રહિત.

निष्प्राणता (निष्प्राणस्य भावः) स्त्री० निष्प्राणपणुं.

निष्फल (निर्गतं फलं यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. ફલ-વિનાનું, ફોગટ. [પણું.

निष्फलता (निष्फलस्य भावः) स्त्री० ता. निष्फल-

निष्फलत्व (निष्फलस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निष्फली (निष्फल ङीप्) स्त्री० ली. જેનો અટકાવ ગયેલો છે એવી સ્ત્રી.

निष्फेन (निर्गतं फेनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ફીણ-વિનાનું, જેમાં ફીણ આવતાં બંધ થયછે તે.

निष्यंद (नि स्यंद् घञ्) पु० दः १ ટપકું. २ ઝરવું. ३ ગળવું. ४ ઝરવું. ५ ક્ષરણ.

निष्यंद (नि स्यंद् अच्) त्रि० दः-दा-दं. १ ગળનાર. २ ટપકનાર. ३ ઝરનાર. ४ ખરનાર.

निष्यूत (नि सिव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ સીવેલું. २ ગ્રથિત.

निष्वंधि (निर्गतः संधिर्यस्य) त्रि० धिः-धिः-धि. १ સાંધાવિનાનું. २ સલાહ વગરનું, સંધિરહિત.

निष्सामन् (निर्गतं साम यस्य) त्रि० माः मा-म. સામશૂન્ય.

निस् (निस् क्विप्) उप० निस्. નિષેધ, નિશ્ચય, સકલપણું અને અતિક્રમ બતાવનાર ઉપસર્ગ.

निसंपात (निवृत्तः सुपातः संचारो यत्र) पु० तः અડધી રાત. [३५. ३ सृष्टि.

निसर्ग ((नि सृज् घञ्) पु० र्गः १ સ્વભાવ. २ સ્વ-
'निसर्गदुर्बोधमबोधविक्लवाः' किराता०

निसर्गज (निसर्ग जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ સ્વાભાવિક. २ સૃષ્ટિ સમયે જનનાર.
"निसर्गजं तु तत्तस्य कस्तत्मात्तदपोहति" मनुः

निसार (नि सृ घञ्) पु० रः સમૂહ.

निसिंध ( ) पु० धः નીચલો શબ્દ જુઓ.

निसिंधु (नितरां सिंधुरिव) पु० धुः નગોડનું ઝાડ.

निसिंधुक (नि सिंधु स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निसूदक (निसूदयति नि सूद् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. મારી નાંખનાર, સંહારક, હાર મારનાર, હિંસક. [શબ્દ જુઓ.

निसूदन (नि सूद् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. ઉપલો શ-
'यमिन्द्रशब्दार्थनिसूदनं हरेः' माघः

निसूदन (नि सुद् ल्युट्) क्ली० नं. મારી નાખવું, હાર મારવું, સંહાર.

निसृता (नितरां सृता) क्ली० ता. નસોતર.

निसृष्ट (नि सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा ष्टं. १ છોડી દીધેલ, ત્યાગ કરેલ, મૂકીદીધેલ. २ મધ્યસ્થ.

निसृष्टार्थ (निसृष्टः अर्थः यस्मिन्) पु० र्थः બને પક્ષનો બરાબર જાણી લઇ પોતે પંડે ઠરાવ કરે એવો વકીલ, એલચી, દાસ વગેરે.
'उभयोर्भावमुन्नीय स्वयं वदति चोत्तरं।
संदिष्टः कुरुते कर्म निसृष्टार्थः स उच्यते'
मनुः

निस्तत्त्व (निर्गतं तत्त्वं वास्तवरूपं स्वरूपं वा यस्य) त्रि० त्त्वः-त्त्वा-त्त्वं. तत्त्वविनानो असत्पदार्थ.

निस्तनी (नितरां स्तनः तदाकारोऽस्त्यस्याः) स्त्री० नी. વડી. [હિત સ્ત્રી.

निस्तनी (निर्गतौ स्तनौ यस्याः) स्त्री० नी. સ્તનરહિત.

निस्तंद्र (निष्क्रांता तंद्रा यस्य) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ આળસવિનાનું. २ ધેનવગરનું. ३ तंद्रारहित.

निस्तंद्रि (निर्गता तंद्रिरालस्यं यस्य) त्रि० द्रिः-द्रि-द्रि. આળસવગરનું.

निस्तरण (निस् तृ ल्युट्) क्ली० णं. १ ઉપાય, ઉલ્લાજ. २ બહાર જવું. ३ બહાર નીકળવું. ४ પાર જવું. [વું, હાર મારવું, મારણ.

निस्तर्हण (निस् तृह् ल्युट्) क्ली० णं. મારી નાખ-

निस्तल (निरस्तं तलं प्रतिष्ठा यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ વર્તુલ, ગોળાકારવાળું. २ ચલ.

निस्तल (नितातं तलं) क्ली० लं. તળિયું, તલ.

निस्तल (निर्गतं तलं यस्य) क्ली० लं. અતલ.

निस्तली (निस् तल ङीष्) स्त्री० ली. વડી.

निस्तार (निःशेषेण तारः पारगमनं) पु० रः १ ઉદ્ધાર. २ પાર પામવું. ३ ચાહેલું પામવું. ४ છૂટકો. ५ મોક્ષ. ६ કર્જમાંથી મોકળા થવું. ७ નિર્વાણ.

निस्तारण (निस् तृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ પાર જવું. २ ઉદ્ધારવું.

निस्तारबीज (निस्तारस्य बीजम्) क्ली० जं. નિર્વાણ પદવી મેળવવાનું સાધન.

निस्ततीर्षत् (निस् तृ सन् शतृ) त्रि० षन्-षंती-षत्. તરી જવાને ઇચ્છતું.

निस्तुष (निर्मुक्ताः तुषाः यत्र) त्रि० षः-षा-षं. १ ફોતરાં કુસાં વિનાનું ધાન્ય. २ નિર્મલ, સ્વચ્છ.

निस्तुषक्षीर (निस्तुषं निर्मलं क्षीरं यस्य) पु० रः ઘઉં, ગોધૂમ.

निस्तुषरत्न (निस्तुषं निर्मलं रत्न) क्ली० त्नं. સ્ફટિક.

निस्तुषित (निस् तुष् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ફોતરાં કાઢેલ. २ છાલ કાઢેલ. ३ છોડેલ, ત્યકત. ४ નાનું કરેલ. ५ હલકું કરેલ.

निस्तेजस् (निर्गतं तेजो यस्य) त्रि० जाः-जाः-जः તેજોહીન, બેનૂર, તેજ વિનાનું.
'न भेतव्यं भृशं चेते मात्रा निस्तेजसः कृताः'
मार्कण्डपुराणम्.

निस्तोद (निस् तुद् घञ्) पु० दः દુઃખ દેવું, પીડવું, વ્યથન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निस्तोदन (निस् तुद् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

निस्त्रिंश (निर्गतो त्रिंशतोऽङ्गुलिभ्यः डच्) पु० शः ખડ્ગ, તલવાર. [દયા વગરનું.

निस्त्रिंश (,,) त्रि० शः-शा-शं. निर्दय,

निस्त्रिंशपत्रिका (निस्त्रिंश इव पत्रं यस्याः कप्) स्त्री० का. એક જાતનું ઝાડ. स्नुहीवृक्ष.

निस्त्रिंशिन् (नि स्त्रिंश इनि) त्रि० शी-शिनी-शि. १ ખડ્ગવાળું. २ ખડ્ગ ધારણ કરનાર.

निस्त्रैगुण्य (निष्क्रांतः त्रैगुण्यात्) त्रि० ण्यः-ण्या ण्यं. सत्व, रजस् अने तमस् એ ત્રિગુણથી રહિત. २ સંસારાતીત.

' त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन '
भगवद्गीता.

निस्त्रैणपुष्पी (निर्गतं स्त्रैणं स्त्रीरागादि पुष्पेभ्यो यस्य) स्त्री० प्पी. એક જાતના ધંતૂરાનું ઝાડ.

निस्नाव (नि स्नु घञ्) पु० वः બખ્તરમાં વેચતાં બાકી રહેલો પદાર્થભાગ.

निस्स्नेह (निर्गतः स्नेहः प्रेम तिलादिकं वा यस्य) त्रि० हः-हा-हं. १ સ્નેહ વિનાનું. २ તેલ વગરનું.

निस्स्नेहफला (निः स्नेहं फलं यस्याः) स्त्री० ला. બોરીગણી.

निस्पंद (निर्गतः स्पंदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. १ ધડકવા વગરનું. २ ફરકવા વગરનું. ३ ચેષ્ટારહિત.

निस्पृह (निर्गता स्पृहा यस्य) त्रि० हः हा-हं. १ ઇચ્છા વગરનું. २ બેદરકાર.

' भोगेभ्यो स्पृहयालवो न हि वयं का निस्पृहाणामसि '
वैराग्यशतकम्.

निस्पृहा (निर्गता स्पृहा यस्याः) स्त्री० हा. अग्नि-शिखानुं ઝાડ. [રવું. ३ ટપકવું. ४ ખરવું.

निस्पंद (नि स्पंद् घञ्) पु० दः १ ગળવું. २ ઝ-

निस्पंद (नि स्पंद् अच्) त्रि० दः-दा-दं. १ ગળનાર. २ ઝરનાર. ३ ટપકનાર. ४ ખરનાર.

निस्पंदिन् (नि स्पंद् णिनि) त्रि० दी दिनी-दि. १ બાકી કરી અર્ક કાઢનાર. २ ગળનાર, ટપકનાર.

निस्राव (नि स्रु अप् घञ् वा) पु० वः १ ચોખાનું ધોણ. २ ઝરવું. ३ ટપકવું. [જુઓ.

निस्राव (,,) पु० वः ઉપલો શબ્દ

निस्स्व (निर्गतं स्वमस्य) त्रि० स्वः-स्वा-स्वं. १ દરિદ્ર, ગરીબ, કંગાલ.

' त्यक्त्वा जनयितारं स्वं निस्स्वं गच्छति दूरतः '
पञ्चतन्त्रम्.

निस्वन (नि स्वन् अप् घञ् वा) पु० नः अवाज, शब्द. [જુઓ.

निस्वान (,,) पु० नः ઉપલો શબ્દ

निस्सीम (निष्क्रान्ता सीमा यस्य) त्रि० मः-मा-मं. १ હદ વિનાનું. २ अवधिरहित, બેહદ. निःसीम.

निःसीमन् (,, ,,) त्रि० मा-मा मं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' अहह महतां निःसीमानश्चरित्रविभूतयः ' भर्तृहरिः

निहत (नि हन् क्त) त्रि० तः-ता तं. મારેલું, મારી નાખેલું. [હાર મારવું. २ निर्धात.

निहनन (नि हन् ल्युट्) क्ली० नं. મારી નાંખવું, હાર મારવી.

निहंतृ (नि हन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. મારી નાંખનાર, હાર મારનાર. [દ્વાત્ત સ્વર.

निहंतृ (नि हन् तृच्) पु० ता. १ મહાદેવ. २ ઉ-

निहन्यमान (नि हन् यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. મારી નાંખેલું હાર મારેલું. [તેડું.

निहव (नि ह्वे अप्) पु० वः બોલાવવું, તેડાવવું,

निहाका (निहतं जहाति भुवं हा कन्) स्त्री० का. પાણીની એક જાત, ભગર, મચ્છ.

निहूर (नि हूयते नि ह घञ्) पु० रः १ હિમ, બ-રફ. २ ઝાકળ.

' नीहारधूमार्कानलानिलानां खद्योतविद्युत्स्फटिक-शशिनाम् ' योगग्रन्थः.

निहिंसन (नि हिंस् ल्युट्) क्ली० नं. હારબાવવું, મારી નાખવું.

निहित (नि धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ સ્થાપેલું, २ મૂકેલું. ३ અનામત મૂકેલું. ४ થાપણ રાખેલ.

' धर्मस्य तत्त्वं निहितं गुहायाम् ' महाभारतम्.

निहीन (नितरां हीनः) त्रि० नः-ना नं १ નીચ. २ પામર, હલકું.

निह्नव (निह्नु अप्) पु० वः १ છૂપાવવું, સંતાડવું. २ ભાંહિતગાર નથી એવું જણાવવું. ३ સૂચન. ४ શઠપણું, શાઠ્ય. ५ અપલાપ.

' निह्नवे याचितो दद्याध्यानं राज्ञे च तत्समम् '
याज्ञ०

निह्नववादिन् (निह्नव वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. પોતે ખરો ભાંહિતગાર છતાં વાત છૂપાવી ખોટું બોલનાર. [વાણ.

निह्नवोत्तर (निह्नवयुत उत्तरः) क्ली० रं. ખોટો જ-

निह्नुत (नि हु क्त) त्रि० तः-ता-तं. છૂપાવેલું, સંતાડેલું, છાનું રાખેલું.

निह्नुति (नि हु क्तिन्) स्त्री० तिः निह्नव शब्द જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निहाद (नि हूद् घञ्) पु० दः अवाज, शब्द.
'सारसैः कलनिहादैः क्वचिदुन्नमितानना'
रघुवंशम्.

नी (नयति नी क्विप्) त्रि० नीः-नीः-नी. १ प्रापक. २ दोरनार. ३ लई जनार.

नीक (नी कक्) पु० कः એક જાતનुं ઝાડ.

नीकार (नि कृ घञ्) पु० रः १ अपमान. २ तिरस्कार, गाળ, निन्दा. निकार, न्यक्कार.

नीकाश (नि काश् घञ्) पु० शः १ उपमान. २ निश्चय. [तुल्य, બराબર, सदृश.

नीकाश (नि काश् अच्) त्रि० शः-शा-शं. सरખुं,

नीकुलक (निकुल कै क) पु० कः. ते नामनुं એક प्रवर.

नीच (नि कष्टामी शोभां चिनोति चि ड) त्रि० चः-चा-चं. १ જાति गुणકर्म વगेरेમां હલકुं, अधम. २ नीचुं. ३ ડीંगણुं.
'प्रायोनीचानपिमेदिनी भूतः' माघः

नीचकदंब (नीचः कदंबो यस्मात्) पु० बः भंडीर

नीचका (निकृष्टामीं शोभां चकते) स्त्री० का. उत्तम गाय. [कि.ઊંचुं.

नीचकेन् (निकृष्टामीं शोभां चकते) त्रि० की-किनी-

नीचकैस् (निचैस् अकच्) अव्य० कै. नीચेथी, હલકेथी, ડींगણेथी.

नीचग (नीचं निम्नं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. १ नीचे જनार. २ હલકाने पामनार. ३ नीच स्थानमां रहेલो ग्रह वगेरे.

नीचग (,,) क्ली० गं. पाणी જल.

नीचगा (,,) स्त्री० गा. १ नदी. २ नीच वर्णना पुरुष साथे छीनाणुं करनार स्त्री.
'संयोजयति विद्वैव नीचगापि नरं सरित्।
समुद्रमिव दुर्धर्षं नृपं भाग्यमतः परम्" ॥
हितोपदेशः ॥

नीचगृह (नीचं गृहं) क्ली० हं. रवि वगेरे ग्रहनी पोताना उच्चस्थानथी सातमी राशि, જेमके रविनी तुला, चंद्रनी वृषभ, मंगળनी કर्क, બुधनी मीन, गुरुनी मકर, शुक्रनी कन्या अने शनैश्चरनी मेष.
'स्वोच्चात्तु यामित्रमुशंति नीचं' यवनेश्वरः

नीचता (नीचस्य भावः) स्त्री० ता. १ नीचापणुं, नीचपणुं. ३ હલકापणुं.

नीचत्व (नीचस्य भावः) क्ली० त्वं. उपरो शब्द જुओ. [नीचथी खावा योग्य.

नीचभोज्य (नीचैर्भोज्यः) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं.

नीचभोज्य (,,) पु० ज्यः डुंगणी. पलांडु. [नीच જातनुं.

नीचयोनि (नीचा योनिर्यस्य) त्रि० नि.-निः-नि.

नीचवज्र (नीचप्रियं वज्रं) क्ली० ज्रं. એક જातनो मणि. वैक्रांतमणि.

नीचायक (नितरां निश्चयेन वा चिनोति चि ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ नित्य એકहुं करनार. २ निश्चय જमा करनार.

नीचिकी (नैचिकी पृषो०) स्त्री० की. उत्तम गाय.

नीचीन (न्यगेव स्वार्थे ख अञ्चतेर्नलोपाल्लोपे पूर्वाणो दीर्घः) त्रि० नः-ना-नं. १ नीचे पडनार. २ अधोमुख. [२ नीचे જवुं.

नीचैर्गति (नीचैस् गतिः) स्त्री० तिः १ मंदगति.

नीचैस् (नि चि डैसि) अव्य० चैः १ नीचे. २ थोडुं, अल्प स्वैर.
'नीचैर्गच्छत्युपरि च दशा चक्रनेमिक्रमेण'
मेघदूतम्.

नीच्य (नीचि भवः) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. १ नीचे होनार, नीचे होनार, २ अधोमुख.

नीड (नितरां मिलंति खगा अत्र) पु० क्ली० डः-डं. १ पक्षीनो मાળो. २ आक्षय.
'नीडारंभैर्गृहबलिभुजामाकुलग्रामचैत्या'
मेघदूतम्.

नीडक (नीड स्वार्थे क) पु० कः पक्षीनो मાળो.

नीडक (नीडे कायति कै क) पु० कः पंખी.

नीडकी (नीडकस्य स्त्री) स्त्री० की. पक्षीनी मादा.

नीडज (नीडे जायते जन् ड) पु० जः पंખेરुं, पंખी, पक्षी. [ખीनी मादा.

नीडजी (नीडजस्यजाति स्त्री ङीष्) स्त्री० जी. पं-

नीडोद्भव (नीडे उद्भवति) पु० वः पंખेરुं, पक्षी, पंખी. [वी. पंખीनी मादा.

नीडोद्भवी (नीडोद्भवस्य जातिस्त्री ङीष्) स्त्री०

नीत (नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पमाडेलुं. २ दोरेलुं. ३ ग्रहण करेलुं. ४ काल वगेरे काढेलुं. ५ मेળवेलुं. ६ संपादन करेलुं.
'नीतं जन्म नवीननीरजवने पीतं मधु स्वेच्छया'
भ्रमरा०

नीति (नी क्तिन्) स्त्री० तिः १ दोरवुं. २ पमाડवुं. ३ मनुष्यना परस्पर वर्तननो नियमो જणावनार शास्त्र. ४ संपादन करवुं. ५ शुक्र वगेरेએ બनावेली राજविद्या. ६ तेઓनुं બनावेलुं राજविद्यानुं शास्त्र.
'निन्दन्तु नीतिनिपुणा यदि वा स्तुवन्तु' भर्तृहरिः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नीतिकुशल (नीतौ कुशलः) त्रि० लः-ला-लं. રાજનીતિમાં હુશિયાર. ૨ નીતિમાં પ્રવીણ.
किं चित्रं यदि राजनीतिकुशलो राजाभवेद्धार्मिकः' उद्भटः

नीतिघोष (नीत्यात्मको घोषो यस्य) पु० षः બૃહસ્પતિનો રથ.

नीतिज्ञ (नीतिं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. નીતિ જાણનાર, રાજનીતિ જાણનાર.

नीतिमत् (नीति मतुप्) त्रि० म.न्-मती-मत्. નીતિવાળું. [વાની વિદ્યા.

नीतिविद्या (नीतेर्विद्या) स्त्री० द्या. રાજનીતિ ચલા-

नीतिवेदिन् (नीतिं वेत्ति विद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. નીતિજ્ઞ શબ્દ જુઓ.

नीतिशास्त्र (नीतिप्रतिपादकं शास्त्रम्) क्ली० स्त्रं. નીતિજ્ઞાપક ઔશનસસૂત્ર, કામંદકી, પંચતંત્ર, નીતિસાર, નીતિમાલા, નીતિમયૂખ, હિતોપદેશ, ચાણક્યનીતિસાર વગેરે શાસ્ત્ર.

नीत्त (नी दा क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. દીધેલું, આપેલું.

नीत्वा (नी क्त्वा) अव्य० त्वा. ૧ દોરીને. ૨ લઈને. ૩ કાઢીને.

नीथ (नी क्थन्) पु० थः ૧ માર્ગ બતાવનાર. ૨ ભોમીઓ. ૩ પખાડનાર. ૪ નિયંતા. ૫ પ્રાપણ.

नीध्र (नी धृ क) क्ली० ध्रं ૧ છાપરાનો અગ્રભાગ. ૨ ચંદ્ર. ૩ રેવતી નક્ષત્ર. ૪ ચક્રનો ધેરાવ. ૫ કપૂર.
'गृहाणि नीध्रैरिव यत्र रेजुः' माघः

नीप (नी प किच्च) पु० पः ૧ કદંબનું ઝાડ. ૨ આશોપાલવનું ઝાડ. ૩ બપોરીઆનું ઝાડ. ૪ ગિરિનો નીચલો ભાગ. ૫ તે નામનો એક દેશ.
'नवनीपांकुरनंदनीयाशेभा' भारतचंपूः

नीर (नी रक्) क्ली० रं. ૧ પાણી, જલ. ૨ રસ. ૩ પૂર્વાષાઢા નક્ષત્ર.
'निष्यंदनीरनिकरेण कृताभिषेका' माघः
'नीरे नीरचरैः समंस भगवान्निद्राति नारायणः'
भामिनीविलासः

नीरज (नीरात् नीरे वा जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. ૧ પાણીમાં પેદા થનાર. ૨ જલથી ઉત્પન્ન હોનાર. [૨ કુષ્ઠૌષધિ. ૩ મોતી.

नीरज (नीरे जायते जन् ड) क्ली० जं. ૧ કમલ. ૨ 'असि यद्यपि सर्वत्र नीरं नीरजमंडितम्' उद्भटः

नीरज ( ) पु० जः પાણીનો બીલાડો.

नीरज (निर्गतं रजात्) त्रि० जः-जा-जं. રજો ગુણ વિનાનું.

नीरजस् (निर्गतं रजो यस्य) स्त्री० जाः-जाः-जं. ૧ ધૂળવગરનું. ૨ રજવગરનું. ૩ પરાગ વગરનું. ૪ રજોગુણ વિનાનું.

नीरजस् (निर्गत रजो यस्याः) स्त्री० जा. જેનો અટકાવ ગયેલ છે એવી સ્ત્રી.

नीरजस्क (निर्गतं रजो यस्य कप्) त्रि० स्कः-स्का-स्कं. ૧ ધૂળવગરનું. ૨ રજવગરનું. ૩ પરાગવગરનું. ૪ રજોગુણ વગરનું.

नीरजस्का (निर्गते रजो यस्याः कप्) स्त्री० स्का. જેનો અટકાવ ગયેલ છે એવી સ્ત્રી.

नीरजोकारित (निरज च्वि कृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. શુદ્ધ કરેલ, સાફ કરેલ, સ્વચ્છ કરેલ.

नीरद (नीरं ददाति दा क) पु० दः ૧ મેઘ ૨ નાગરમોથ.
'नवीननीरदश्यामं रामं राजीवलोचनं' रामकवचम्.

नीरद (निर्गता रदा यस्य) त्रि० दः-दा-दं. દાંતવિનાનું, દંતરહિત. [ો દિવસ રાત્રિ વગેરે.

नीरदिन् (नीरद णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. મેઘવા-

नीरधि (नीर धा कि) पु० धिः સાગર, સમુદ્ર.

नीरनिधि (नीर निधा क्ति) पु० धिः દરિયો.

नीरंध्र (निर्गतं रंध्रं यस्य) त्रि० ध्रः-ध्रा-ध्रं. કાણા વગરનું, છેદવગરનું.
'नीरंध्रद्रुमाशिशिरां भुवं व्रजन्ति' माघः

नीराप्रिय (नीरं प्रियमस्य) पु० यः પાણીમાં ઉગતી નેતર. [જેને વહાલું છે તે.

नीराप्रिय (नीरं प्रियंयस्य) त्रि० यः-या-यं. પાણી

नीरुह (नीरे रोहति) क्ली० हं. કમલ.

नीरस (निः साऱ्यो रसो यस्य) पु० सः દાડમ

नीरस (निर्गतो रसो यस्मात्) त्रि० सः-सा-सं. ૧ શૃંગાર વગેરે રસ વિનાનું. ૨ ખટાશ ખારાશ વગેરે રસવિનાનું. ૩ રસહીન.
'अलब्धफलनीरसं मम विधाय तस्मिञ्जने
समागममनोरथं भवतु पञ्चबाणः कृती'
विक्रमोर्वशीयम्.
'भिक्षाशनं तदपि नीरसमेकवारं' भर्तृहरिः

नीराज (नीरमजति अज् अच्) पु० जः પાણીનો બીલાડો. [આરતી કરવી તે.

नीराजन (निर् राज् ल्युट्) क्ली० नं. દેવ વગેરેની

नीराजना (निर् राज् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તનું ઝાડ. અશ્વશાખોટક.

नीरिंदु (नि इर् क्विप् इन्द् उन्) पु० दुः એક જા-

नीरुच् (निश्चितं रोचते रुच् क्विप्) त्रि० क-ग् તેજવાળું, કાયમ દીપ્તિવાળું. [દુરસ્તી.

नीरुज् (निर्गता रुक्) स्त्री० क्-ग्. આરોગ્ય, તન-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નીરુજ્ (નિર્ગતા રુક્ યસ્ય) ત્રિ૦ ક્-ગ્. નીરોગી, આરોગ્યવાળું, તનદુરસ્ત. [બીજો શબ્દ જુઓ.
નીરુજ (નિર્ગતા રુજા યસ્ય) ત્રિ૦ જઃ-જા-જં. ઉપ-
નીરુજ (નિર્ગતા રુજા યસ્માત્) પુ૦ જઃ ૧ ઔષધિ પુષ્પ૨.૨ ઔષધિ પુષ્પ.
નીરૂપ (નિર્ગતં રૂપં યસ્ય) ત્રિ૦ પઃ-પા-પં. ૧ રૂપ-વિનાનું. ૨ આકાર વગરનું, નિરાકાર. [૩ દેવ.
નીરૂપ (,,) પુ૦ પઃ ૧ વાયુ. ૨ ઈશ્વર.
નીરૂપ (,,) ક્લી૦ પં. આકાશ.
નીરોગતા (નીરોગસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૦ તા. નીરોગીપણું. આરોગ્ય, કુશલ.
નીલ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ નીલતિ) રંગવું, રંગ દેવો.
નીલ (નીલ્ અચ્) ત્રિ૦ લઃ લા-લી-લં. કાળું, શ્યામલ.
નીલ (નીલ્ અચ્) પુ૦ લઃ ૧ શ્યામવર્ણ, કાળાશ. ૨ તે નામનો એક વાંદરો. ૩ તે નામનો એક પર્વત. ૪ નીલ્યોપધિ. ૫ લાંછન. ૬ વડનું ઝાડ. ૭ તે નામનો એક નિધિ. ૮ મંગલધ્યોપ. ૯ ઇંદ્રનીલ-મણિ. ૧૦ તે નામનો એક નાગ. ૧૧ તે નામનો એક રાજા.
નીલ (નીલ્ અચ્) ક્લી૦ લં. ૧ મોરથુથુ. ૨ ગળી. ૩ વનસ્પતિ તાલિસપત્ર. ૪ પાદલવણ. ૫ કાચ-લવણ. ૬ કાળો સુરમો. [રંગેલું.
નીલ (નીલ્યા રક્તં અન્) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. ગળીથી
નીલ (નીલ્યા રક્તઃ અન્) પુ૦ લઃ ગળીનાં વસ્ત્ર જેણે પહેરેલ છે એવો એક યમ.
નીલક (નીલ સ્વાર્થે સંજ્ઞાયાં વા કન્) ક્લી૦ કં. ૧ કાચલવણ. ૨ એક જાતનું લોહ. ૩ મોરથુથુ. ૪ બિડ્લવણ. [મોટો ભમરો.
નીલક (નીલેન વર્ણેન કાયતિ કૈ ક) પુ૦ કઃ કાળો.
નીલકંઠ (નીલઃ કંઠો યસ્ય) પુ૦ ઠઃ ૧ શિવ. ૨ મોર. ૩ એક જાતનું પંખી, દાત્યૂહ. ૪ ચકલો. ૫ ભમરો. ૬ સારસપક્ષી. ૭ ખંજન પક્ષી. ૮ તે નામનો એક રાક્ષસ.

' કસ્ત્વં શૂલી મૃગય મિષજં નીલકણ્ઠઃ પ્રિયેઽહં '

સુભાષિતમ્.

નીલકંઠ (નીલઃ કંઠો યસ્ય) ક્લી૦ ઠં ધૂતરો.
નીલકંઠાક્ષ (નીલકંઠપ્રિયઃ અક્ષઃ) પુ૦ ક્ષઃ રુદ્રાક્ષ. [જીરું.
નીલકણા (નીલા ચાસૌ કણા ચ) સ્ત્રી૦ ણા. શાહ-
નીલકંદ (નીલઃ કંદો મૂલમસ્ય) પુ૦ દઃ ૧ વિષ-કંદ. ૨ કાળું આલુ. [નીલસરોરુહ.
નીલકમલ (નીલં કમલં) ક્લી૦ લં. શ્યામકમળ.
નીલકુંતલા (નીલાઃ કુંતલા યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ લા. તે નામની દુર્ગાની એક સખી.
નીલકુરંટક (નીલઃ કુરંટકઃ) પુ૦ કઃ એક જાતની વનસ્પતિ, નીલઝિંટી. [શબ્દ જુઓ.
નીલકુસુમા (નીલં કુસુમં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ મા. ઉપલેટ
નીલકાંતા (નીલેન વર્ણેન કાંતા) સ્ત્રી૦ તા. વનસ્પતિ વિષ્ણુક્રાન્તા. [એક પક્ષી.
નીલક્રૌંચ (નીલઃ ક્રૌંચઃ) પુ૦ ચઃ બગલા જેવું
નીલગંગા (નીલઃ ગંગા) સ્ત્રી૦ ગા. તે નામની એક નદી.
નીલગ્રીવ (નીલા ગ્રીવા યસ્ય) પુ૦ વઃ મહાદેવ.
નીલં(લાં)ગુ (નિ લગિ કુ) પુ૦ ગુઃ ૧ ભમરા વગેરે કીડા. ૨ પૂલ.
નીલચર્મન્ (નીલં ચર્મ) ક્લી૦ ર્મ. કાળું ચામડું.
નીલચર્મન્ (નીલં ચર્મ યસ્ય) ત્રિ૦ ર્મા-ર્મા-ર્મ. કાળા-ચામડાવાળું. [એક જાતનું લોહું.
નીલજ (નીલાત્પર્વતાત્ જાયતે જન્ ડ) ક્લી૦ જં.
નીલજ (,,) ત્રિ૦ જઃ-જા-જં. નીલ પર્વત થકી પેદા થનાર. [ઠોંઠો.
નીલઝિંટી (નીલવર્ણકા ઝિંટી) સ્ત્રી૦ ટી. કાળો કુ-
નીલતંત્ર ( ) ક્લી૦ ત્રં. ચીનાચાર વગેરે પ્રકાશ કરનાર એક તંત્ર.
નીલતરુ (નીલઃ ચાસૌ તરુઃ ચ) પુ૦ રુઃ ૧ નાળિ-એરનું ઝાડ. ૨ કાળું ઝાડ. [પણું. નીલત્વ.
નીલતા (નીલસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૦ તા. કાળાશ, કાળા-
નીલતાલ (નીલં તાલમસ્ય) પુ૦ લઃ ૧ તમાલવૃક્ષ. ૨ હિંતાલ. [પણું.
નીલત્વ (નીલસ્ય ભાવઃ) ક્લી૦ ત્વં નીલાશ, નીલા-
નીલદૂર્વા (નીલા ચાસૌ દૂર્વા ચ) સ્ત્રી૦ ર્વા. લીલી દ્રૂ.
નીલધ્વજ (નીલવર્ણો ધ્વજ ઇવ) પુ૦ જઃ તાડનું ઝાડ. [કાળી ધજાવાળું.
નીલધ્વજ (નીલઃ ધ્વજઃ યસ્ય) ત્રિ૦ જઃ-જા-જં.
નીલનિર્ગુંડી (નીલા ચાસૌ નિર્ગુંડી ચ) સ્ત્રી૦ ડી. કા-ળી નગોડ. નીલનિર્ગુંડિકા. [અંધકાર.
નીલપંક (નીલં પંક ઇવ) પુ૦ ક્લી૦ કઃ-કં. અંધારું,
નીલપત્ર (નીલં પત્રં વર્ણમસ્ય) ક્લી૦ ત્રં. ૧ શ્યામ કમલ. ૨ દાઢમનું ઝાડ. ૩ એક જાતનું તૃણ.
નીલપત્ર (નીલં પત્રં પર્ણ યસ્ય) ત્રિ૦ ત્રઃ-ત્રા-ત્રં. કા-ળા પાંદડાવાળું. [દડું.
નીલપત્ર (નીલં ચ તત્પત્રં ચ) ક્લી૦ ત્રં. કાળું પાં-
નીલપદ્મ (નીલં ચ તત્પદ્મં ચ) ક્લી૦ દ્મં. કાળું પદ્મ.
નીલપિચ્છ (નીલાનિ પિચ્છાનિ યસ્ય) પુ૦ ચ્છઃ સી-ચાણો પક્ષી. શ્યેન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नीलपुनर्णवा (नीला पुनर्णवा) स्त्री० वा. કાળી સાટોડી.
नीलपुष्प (नीलं पुष्पमस्य) पु० ष्पः કાળો ભાંગરો.
नीलपुष्प (नीलं पुष्पं) क्ली० ष्पं. કાળું કમળ.
नीलपुष्प (नीलं पुष्पमस्य) क्ली० ष्पं. ગંથિપર્ણ.
नीलपुष्पा (नीलं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. वनस्पति कृष्णुपरान्विता, અતસી.
नीलपुष्पिका (नील पुष्प स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
नीलपोर (नीलः पोरः) पु० रः કાળી શેરડી.
नीलपोरक (नीलपोर स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ડાનું ઝાડ
नीलफला (नीलं फलं यस्याः) स्त्री० ला. જાંબુ-
नीलभृंगराज (नीलः भृंगराजः) पु० जः કાળો ભાંગરો. [ભાખી.
नीलमक्षिका (नीला मक्षिका) स्त्री० का. કાળી
नीलमणि (नीलः मणिः) पु० णिः १ કાળો મણિ. २ કૃષ્ણ.

'परीक्षाप्रत्ययैर्यैश्च पद्मरागः परीक्ष्यते ।
त एव प्रत्यया दृष्टा इन्द्रनीलमणेरपि' ॥
बृह० ॥

नीलमल्लिका (नीला मल्लिका) स्त्री० का. બીલીનું ઝાડ.
नीलमाधव (नीलो माधवः) पु० वः જગન્નાથદેવ.
नीलमाष (नीलो माषः) पु० षः કાળો અડદ, રાજમાષ. [कः આગીઓ કીડો. खद्योत.
नीलमीलक (नीला मीलिका नि मीलनं यस्य) पु०
नीलमृत्तिका (नीला मृत्तिका यस्य) त्रि० कः-का-कं. કાળી માટીવાળો દેશ. [ભાટી
नीलमृत्तिका (नीला मृत्तिका) स्त्री० का. કાળી
नीलमृत्तिका (नीला मृत्तिकेव) स्त्री० का. લોહ-ભાક્ષિક.
नीलमेहिन् (नीलं तद्वर्णं शुक्रं मेहति मिह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि. પિત્ત વગેરે કારણને લીધે નીલ વર્ણનું મૂત્ર છે જેનું. [દેલાવ.
नीलराजि (नीलस्य राजिः) पु० जिः અંધારાનો

'निशा शशांकक्षतनीलराजयः' ऋतुसंहारः

नीलरूपक (नीलं रूपं यस्य कप्) पु० कः પારસપીપળાનું ઝાડ.
नीललोचन (नीलं लोचनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. (શાક ચોરવા વગેરે કારણથી) નીલ વર્ણની આંખ થઇ છે જેની તે. [મરી.
नीललोह (नीलं लोहं) क्ली० हं. કાળું પોલાદ, કાળાં
नीललोहित (नीलं च लोहितं च) त्रि० तः-ता-तं. જાંબુડા રંગવાળું.
नीलवर्ण (नीलोवर्णः) पु० र्णः કાળો વર્ણ.
नीलवर्ण (नीलो वर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. કાળા વર્ણવાળું. [ડકો. २ કાળી મુરવેલ.
नीलवर्षाभू (नीलो वर्षाभूः) पु० भूः १ કાળો દેડ-
नीलवसन (नीलं वसनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. કાળા લુગડાંવાળું. [२ शनैश्चर.
नीलवसन (नीलं वसनमस्य) पु० नः १ બલરામ.
नीलवसन (नीलं वसनं) क्ली० नं. કાળું કપડું.
नीलवृक्ष (नीलः वृक्षः) पु० क्षः એક જાતનું ઝાડ.
नीलवृष (नीलो वृषः) पु० षः કાળો બળદ.
नीलशिग्रु (नीलः शिग्रुः) पु० ग्रुः એક જાતનો સરગવો. [વિધારારા.
नीलसरस्वती (नीला सरस्वती) स्त्री० ती. દ્વિતીય
नीलसार (नीलः सारोऽस्य) पु० रः એક જાતનું ઝાડ. [નધોડ.
नीलसिंधुवार (नीलः सिंधुवारः) पु० रः કાળી
नीलस्कंधा (नीलः स्कंधोऽस्याः) स्त्री० धा. ગોકર્ણિનો વેલો.
नीला (नील् अच् टाप्) स्त्री० ला. १ કાળી ભાખી. २ કાળી સાટોડી. ३ ગળી, નીલી ઔષધિ. ४ તે નામની એક રાગિણી, મલ્લરાગની સ્ત્રી.
नीलांग (नीलमंगं यस्य) पु० गः સારસપક્ષી.
नीलांग (,,) त्रि० गः-गी-गं. જેનું અંગ કાળું હોય છે તે.
नीलांगु (नि लगि कु) पु० गुः नीलंगु શબ્દ જુઓ.
नीलांजन (नीलं अंजनम्) क्ली० नं. મોરથુથુ, સૌવીરાંજન.
नीलांजना (नीलं मेघमंजयति) स्त्री० ना. પીજણી.
नीलांजनी (नीलं अंजयति) स्त्री० नी. કાલાંજની.
नीलांजसा (नीलं मंजति अंज् णिच् असुच्) स्त्री० सा. તે નામની એક અપ્સરા. २ તે નામની એક નદી. ३ પીજણી. [शनैश्चर.
नीलांबर (नीलमंबरं यस्य) पु० रः १ બલરામ. २
नीलांबर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ગળીવાળાં વસ્ત્રવાળું. [લિશપત્ર.
नीलांबर (नीलं अंबति अनि अरण्) क्ली० रं. તા-
नीलांबुज (नीलं अंबुजं) क्ली० जं. કાળું કમળ.
नीलांबुजन्मन् (नीलं अंबु जन्म यस्य) क्ली० न्म. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કાળા વર્ણવાળું.
नीलाभ (नीला आभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं. કાળું,
नीलाभ (,, ,,) पु० भः १ વાદળું. २ મેઘ. ३ નાગરમોથ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નીલાભ (,, ,,) ક્લી૰ મં. કાળું વાદળું.
નીલાશ્મન્ (નીલઃ અશ્મા) પુ૰ શ્મા. એક જાતનું રત્ન, નીલમણિ.
નીલિ (નીલ્ ઇન્) પુ૰ લિઃ એક જાતનો જલજંતુ.
નીલિકા (નીલી ઇવાર્થે ક) સ્ત્રી૰ કા. ૧ કાળી નગોડ. ૨ ગળી. ૩ રોશાલિકા. ૪ શરીર ઉપર કાળા તલ વગેરેનું ચિહ્ન. ૫ એક જાતનો નેત્રરોગ.
નીલિન્ (નીલો ભૂમ્ના પ્રાશસ્યેન અસ્ત્યસ્ય ઇનિ) ત્રિ૰ લી-લિની-લિ. ૧ ઘણા કાળા રંગવાળું. ૨ ધેરૂં આશમાની.
નીલિની (નીલિન્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ નીં. ૧ આજમીઢ રાજાની તે નામની એક પત્ની. ૨ નસોતર.
નીલિમન્ (નીલ ઇમનચ્) પુ૰ મા. આશમાનીપણું, ભૂરાપણું. નીલતા, નીલત્વ.

'કજ્જલમલિનવિલોચનચુમ્બનવિરચિતનીલિમરૂપમ્' ગીતગોવિન્દમ્.

નીલીરાગ (નીલીરાગ ઇવ રાગો યસ્ય) પુ૰ ગઃ દૃઢ અને કાયમ રહે તેવો પ્રેમ.

'ન ચાતિશોભતે યન્નાપૈતિ પ્રેમ મનોગતં તન્નીલીરાગમાખ્યાંતિ યથા શ્રીરામસીતયોઃ' ॥ સાહિત્યદર્પણમ્ ॥

નીલીરાગ (નીલીરાગોઽસ્ત્યસ્ય અચ્) પુ૰ ગઃ નીલીરાગ પ્રેમવાળો પુરુષ. [વર્ણ, ભૂરો રંગ.
નીલીરાગ (નીલ્યા રાગ ઇવ) પુ૰ ગઃ આશમાની
નીલીરોગ (નીલ્યા રોગઃ) પુ૰ ગઃ એક જાતનો નેત્રરોગ. [પુ૰ તિઃ બાણનું પીછું.
નીલીવૃક્ષાકૃતિ (નીલીવૃક્ષસ્યાકૃતિરિવાકૃતિરસ્ય)
નીલીસંધાન (નીલી સં ધા લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ગળી રાંધવી તે, ગળી ઉકાળવી તે.
નીલીસંધાનભાંડ (નીલીસંધાનાર્થં ભાંડમ્) ક્લી૰ ડં. ગળી રાંધવાનું વાસણ, ગળી ઉકાળવાનું વાસણ.
નીલોત્પલ (નીલં ચ તદુત્પલંચ) ક્લી૰ લં. નીલ કમળ.

'ધ્રુવં સ નીલોત્પલપત્રધારયા શમીલતાં છેત્તુમૃષિર્વ્યવસ્યતિ' શાકુન્તલમ્.

નીલોત્પલિન્ (નીલોત્પલં ધાર્યત્વેનાસ્ત્યસ્ય ઇનિ) પુ૰ લી. શિવનો અંશ, મંજુઘોષ. [જુઓ.
નીલોપલ (નીલ ઉપલઃ) પુ૰ લઃ નીલમણિ શબ્દ
નીવ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ નીવતિ) લઠ્ઠ થવું, જાડું થવું.
નીવર (ની વ્વરચ્) ક્લી૰ રં ૧ પાણી. ૨ કાદવ.
નીવાક (નિયતં વાક્કો વચનં વચ્ ઘઞ્) પુ૰ કઃ ધાન્ય વગેરેની ભેળાઈનો વખત.
નીવાર (નિ વૃ ઘઞ્) પુ૰ રઃ ખડ઼ ધન.
નીવારક (નીવાર સ્વાર્થે ક) પુ૰ કઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.
નીવિ (નિવ્યયતિ નિર્વીયતે વા નિ વ્યે ઇન્) સ્ત્રી૰ વિઃ ૧ ભંડોળ, પૂંજી, મૂળ ધન. ૨ કેડે લૂગડું રહે તેને માટે સ્ત્રી નાભિપાસે નાડી વગેરેથી ગાંઠ બાંધે છે તે. ૩ સ્ત્રીની કેડે વીંટવાની નાડી વગેરે વસ્ત્રબંધ. ૪ વસ્ત્રમાત્ર.

'નિજગૃહમિવાનુપ્રવિશ્ય નીવિં સારમહર્તામાદાય ગિરગામ્' દશકુમારચરિતમ્.

નીવી (,, ઙીપ્) સ્ત્રી૰ વીં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
નીવ્ર ( ) નીવ્ર શબ્દ જુઓ.
નીવ્રત્ (નિયતં વર્તતેઽસ્મિન્ વૃત્ ક્વિપ્) પુ૰ સ્ત્રી૰ ત્-દ્. દેશ, અભિજન.
નીશાર (નિતરાં શીર્યતે હિમાનિલાવત્રાનેન નિ શૃ ઘઞ્) પુ૰ રઃ ટાઢ અને વા ન લાગે તેને માટે કરેલી રજાઈ વગેરે પ્રાવરણ. ૨ તંબુ વગેરેની કનાત. [બરફ. ૨ દંડકભેદ.
નીહાર (નિ હ્રિયતે નિ હૃ ઘઞ્) પુ૰ રઃ ૧ હિમ,

'નીહારધૂમાર્કાનલાનિલાનાં' યોગગ્રન્થઃ

નુ (નુદતિ નૌતિ વા નુદ્ નુ વા ડુ) અવ્ય૰ નુ. વિકલ્પ, અનુનય, અતીતપણું, પ્રશ્ન, હેતુ, વિતર્ક, અપમાન, આદેશ, અને અનુતાપ બતાવનાર અવ્યય.

'ક્ષાલિતં નુ ગમિતં નુ વધૂનામ્' માઘઃ

નુડ્ (તુદા૰ પર૰ સેટ્-નુડતિ) ઠાર મારવું, મારી નાંખવું, વધ કરવો. [ક્ષેલ.
નુત (નુ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. સ્તુતિ કરેલ, વખા-
નુતિ (નુ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ તિઃ ૧ સ્તુતિ, વખાણ, પ્રશંસા. ૨ પ્રણામ.
નુન્ન (નુદ્ ક્ત) ત્રિ૰ ન્નઃ ન્ના-ન્નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
નૂતન (નવ એવ તનપ્) ત્રિ૰ નઃ-ના-નં. ૧ નવું. ૨ નવાઇનું. ૩ આશ્ચર્યકારક.

'નૂતનજલધરરુચયે' ભાષા૰

નૂતનતા (નૂતનસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૰ તા. ૧ નવાપણું. ૨ નવાઈ. ૩ આશ્ચર્યકારકપણું. [જુઓ.
નૂતનત્વ (નૂતનસ્ય ભાવઃ) ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ
નૂત્ન (નવ ત્નપ્) ત્રિ૰ ત્નઃ-ત્ના-ત્નં. નૂતન શબ્દ જુઓ. [આઃ. બ્રહ્મદારુ વૃક્ષ.
નૃદ (નૃદ્ ક) પુ૰ દઃ પીપળા જેવું એક જાતનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नूनम् (नु ऊन मि) अव्य० नम्. वितर्क, निश्चय, यादृदास्ती, वाक्यपूरण, अने उत्प्रेक्षामां वपराती अव्यय.

' शूद्रेऽपि नूनं शरणं प्रपन्ने '

नूपुर (नुवि पुरति पुर् क) क्ली० रं. धूधरावाळुं, એક જાતનું પગનું ઘરેણું, टोडा, ઝાંઝર વગેરે.

' गूढा नूपुरशब्दमात्रमपि मे कान्ता श्रुतौ पातयेत् ''

विक्रमोर्वशीयम्.

नूपुरवत् (नूपुर मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જેણે नूपुर धारण करेल छे ते.

नृ (नी ऋन् डिच) पु० ना. १ मरद, माटीडो, भाथडो, पुरुष. २ शं कु. ३ देरनारो, ने ता. ४ मनुष्य.

नृकपाल (नुः कपालं) क्ली० लं. माणसनी ખોપરી.

नृकरोटी (नुः करोटि) स्त्री० टी. ઉપરનો शब्द જુઓ. नृकरोटिका.

नृकेसरिन् (ना चासौ केसरी च) पु० री. नरसिंह.

नृग (नृ गम् ड) पु० गः ते नामनो એક ઔशीनर राजा. [तीर्थ.

नृगधूम ( ) पु० मः ते नामनुं એક

नृचक्षस् (नृन् चष्टे पश्यति भक्ष्यत्वेन चक्ष् असुन्) पु० क्षाः १ राक्षस. २ मनुष्यदर्शक. ३ देव.

नृचक्षुस् (नरि चक्षुरस्य) पु० क्षुः ते नामनो એક राजा. [आंसुं. २ माणसनुं भूत्र.

नृजल (नृ निःसृतं जलं) क्ली० लं. १ माणसनुं

नृत् (दिवा० पर० सेट् नृत्यति) नाचवुं, नृत्यકરવું.

' नृत्यति युवतिजनेन समं सखि ! विरहिजनस्य दुरंते '

गीतगोविंदम्.

नृता (नुः भावः) स्त्री० ता. माणसाई, मरદાઈ, भायडापणुं नृत्व.

नृति (नृत् इन्) स्त्री० तिः नाच, नाचवुं, नृत्य.

नृतु (नृत् कु) त्रि० तुः तुः-तु. नाचनार, नाच કरનार, नर्त्तक.

नृतू (नृत् कू) त्रि० तूः-तूः-तू. ઉપલો शब्द જુઓ.

नृतू (नृन् तुर्वति [हिनस्ति] तुर्व् क्विप्) त्रि० तूः-तूः-तू. माणसने मारी नांખनार.

नृत्त (नृत् क्त) क्ली० त्तं. नाच, नाचवुं, नृत्य.

नृत्तमय (नृत मयट्) त्रि० यः-यी-यं. नाचथी પરિપૂર્ણ.

नृत्य (नृत् क्यप्) क्ली० त्यं. नाच, नाचवुं.

' गोपांगनानृत्यमनंद यत्तम् ' भट्टिः

नृत्यत् (नृत् शतृ) त्रि० त्यन्-त्यंती-त्यत्. नाचतुं, नाच કरतुं.

' नृत्यन्नीपामोदिपयोदानीलरम्यम् ।

नृत्यप्रिय (नृत्यं प्रियं यस्य) त्रि० यः-या-यं. જેને नाच वहालो होय छे ते. [वहालुं छे ते, शिव.

नृत्यप्रिय (नृत्यं प्रियमस्य) पु० यः तांडव नृत्य જેને

नृत्यशाला (नृत्यार्थं शाला) स्त्री० ला. नाचवानुं धर, नाचवानो अખाडो. [स्थान, रंगस्थान.

नृत्यस्थान (नृत्यार्थं स्थानम्) क्ली० नं. नाचवानुं

नृदुर्ग (नृवेष्टितं दुर्गं) क्ली० र्गं. माणस, रथ वगेरेथी वींटायलो કીલ્લો.

नृदेव (ना देव इव) पु० वः राजा, नृप.

नृधर्मन् (नुरेव धर्मोऽस्य अनिच्) पु० र्मा. કુબેર.

नृनमन् (नृ भिर्नम्यते) पु० नः मनुष्यथी नमवा योग्य, देव वगेरे. [संખ્યાની संज्ञा.

नृप (नृन् पाति पा क) पु० पः १ राजा. २ सोળ

' चतुर्योजनपर्यन्तमधिकारो नृपस्य च '

ब्रह्मवैवर्ते श्रीकृष्णजन्मखण्डे.

नृपकंद (कंदानां नृपः श्रेष्ठः) पु० दः એક જાતની ડુંगली. राजपलांडु.

नृपगृह (नृपस्य गृहं) क्ली० हं. राजमंદિર.

नृपता (नृपस्य भावः) स्त्री० ता. राजपणुं. नृपत्व.

नृपति (नृन् पाति पाऽति) पु० तिः १ राजा. २ क्षत्रिय. ३ કુબેર.

' जातामिषंगो नृपतिर्निषंगात् ' रघुवंशम्.

नृपत्व (नृपस्य भावः) क्ली० त्वं. राजपणुं.

' विद्वत्त्वं च नृपत्वं च नैव तुल्यं कदाचन '

सुभाषितम्.

नृपद्रुम (नृपस्यादनो द्रुमः) पु० मः गरમાળાનुं ઝાડ.

नृपप्रिय (नृपस्य प्रियः) पु० यः १ એક જાતનો वांसडो. २ એક જાતની ડુંगणी. ३ એક જાતની शाળ. ४ आंબो. [वहालुं.

नृपप्रिय (,,) त्रि० यः-या-यं. राजनुं

नृपप्रिया (नृपस्य प्रिया) स्त्री० या. १ ખજૂरी. २ केतकी. ३ राजानी वहाली. [ઝાડ.

नृपबदर (बदराणां नृपः श्रेष्ठः) पु० रः मोटा બોરનું

नृपमंदिर (नृपस्य मंदिरम्) क्ली० रं. राजमंદિર.

नृपमान (नृपस्य तद्भोजनस्य मानमावेदकं वाद्यं) क्ली० नं. राजाना भोજनકાળ ઉપર वागतुं वाध.

नृपलक्ष्मन् (नृपस्य लक्ष्म) क्ली० क्ष्म. छत्रचामर વગેરે राजચિહ્ન. [જુઓ.

नृपलिंग (नृपस्य लिंगम्) क्ली० गं. ઉપલો शब्द

नृपवल्लभ (नृपस्य वल्लभः) त्रि० भः-भा-भं. राजनुं वहालुं. [हाली, राणी.

नृपवल्लभा (नृपस्य वल्लभा) स्त्री० भा. राजनी વ-

नृपशासन (नृपस्य शासनम्) क्ली० नं. राजशासन.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नृपशु (ना पशुरिव ना चासौ पशुश्च वा) पु० शुः १ पुरुष पण पशु જેવો. २ नरરૂપે पशु. ३ मूर्ख. 'याश्च स्त्रियो नृपशून् खादन्ति' भागवतम्.

नृपसंश्रय (नृपस्य संश्रयः) पु० यः राजनो आश्रय.

'नृपसंश्रयमिष्यते जनैः' पंचतन्त्रम्.

नृपसभ (नृपाणां सभा) क्ली० भं. धणा राजनी सभा. [सभा, दरબાર.

नृपसभा (नृपस्य सभा) स्त्री० भा. એક રાજની

नृपसुता (नृपस्य सुता) स्त्री० ता. १ राજપુત્રી. २ છછુંદર. [જભાગ.

नृपांश (नृपस्य अंशः) पु० शः કર, ચોથ વગેરે રા-

नृपांश (नृपस्य अंशः यस्मिन्) पु० शः राજપુત્ર.

नृपात्मज (नृपस्यात्मजः) पु० जा राજપુત્ર, રાજકુમાર, કુંવર. [२ કડવી તુંબડી.

नृपात्मजा (नृपस्यात्मजा) स्त्री० जः १ राજપુત્રી.

नृपाध्वर (नृपैः कर्तव्यः अध्वरः) पु० रः भात्र सार्वભૌમ રાજાથી કરવા યોગ્ય राજસૂય यज्ञ.

नृपाभीर (नृपं तद्भोजनकालमाभीरयति) पु० रः नृपमान शब्द જુઓ. [राजयक्ष्मा.

नृपामय (आमयानां नृपः श्रेष्ठः) पु० यः क्षयरोग.

नृपामय (नृपस्यामयः) पु० यः राજનો રોગ.

नृपाल (नॄन् पालयति पालि अण्) पु० लः राજા, नृप. [મણિ.

नृपावर्त्त (नृप इवावर्त्तते) क्ली० र्तं. એક જાતનો

नृपासन (नृपस्य आसनं) क्ली० नं. राજાને બેસવાનું ભદ્રાસન, સિંહાસન વગેરે આસન, ગાદી.

नृपाह्वय (नृपमाह्वयति) पु० यः એક જાતની દુંગળી. राजपलांडू.

नृपीट ( ) क्ली० टं. પાણી, જલ.

नृपोचित (नृपेषु उचितः) पु० तः એક જાતના ચોખા. राजमाष. [યોગ્ય.

नृपोचित (नृपेषु उचितः) त्रि० तः-ता-तं. રાજાને

नृमिथुन (नृः मिथुनम्) क्ली० नं. मनुष्यनुं-स्त्रीपुरुषनुं-જોડું.

नृमेध (ना मिध्यतेऽत्र मिध् घञ्) पु० धः पुरुषमेध यज्ञ જેમાં માણસનો હોમ થાયછે.

नृयज्ञ (नृनरार्थो यज्ञः) पु० ज्ञः હમેશ गृहस्थे કરવા યોગ્ય પંચયજ્ઞપૈકી તે નામનો એક यज्ञ.

नृवराह (ना चासौ वराहश्च) पु० हः ભૂંડના રૂપમાં ભગવાન્ વિષ્ણુનો એક અવતાર.

नृवाहन (ना वाहनमस्य) पु० नः કુબેર.

नृशंस (नॄन् शंसति शंस् अच्) त्रि० सः-सा-सं. धातકી, ક્રૂર.

'इतरेषु (विवाहेषु) तु शिष्टेषु नृशंसानृतवादिनम्' मनुः

नृशंसता (नृशंसस्य भावः) स्त्री० ता. धातકીપણું, ક્રૂરપણું. [જુઓ.

नृशंसत्व (नृशंसस्य भावः) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द

नृशंसव्रत (नृशंसस्य व्रतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. धातકીપણું જેનું व्रत હોય છે તે. [ક્રૂરપણું.

नृशंस्य (नृ शंसस्य भावः) क्ली० स्यं. धातકીપણું,

नृशृंग (नुः शृंगं) क्ली० गं. માણસનું શીંગડું.

नृसिंह (ना चासौ सिंहश्च) पु० हः १ વિષ્ણુ ભગવાનનો તે નામનો એક અવતાર. २ તે નામનો એક रतिबंध.

'सिंहस्य कृत्वा वदनं मुरारिः सदा करालं च सुरक्तनेत्रम् ।
अर्धं वपुर्वै मनुजस्य कृत्वा ययौ सभां दैत्यपतेः पुरस्तात्' ।
अग्निपुराणम्.

नृसिंह (ना सिंह इव) पु० हः શ્રેષ્ઠ પુરુષ.

नृसिंहचतुर्दशी (नृसिंहस्य आविर्भावदिनं चतुर्दशी) स्त्री० शी. વિષ્ણુભગવાન્ના નૃસિંહાવતારનો દિવસ, વૈશાખ શુકલ ચતુર્દશી.

नृसिंहपुराण ( ) क्ली० णं. તે નામનું એક ઉપપુરાણ. [૬૬૨.

नृसेन (नृणां सेना) क्ली० नं. धणा માણસનું લ-

नृसेना (नृणां सेना) स्त्री० ना. ઉપલો शब्द જુઓ.

नृसोम (ना सोम इव) पु० मः १ मनुष्य શ્રેષ્ઠ. २ મોટા કુલમાં પેદા થયેલો.

'सोमोद्भवायाः सरितो नृसोमः' रघुवंशम्.

नृहरि (ना चासौ हरिश्च) पु० रिः नृसिंह शब्द જુઓ. [૨ આણવું, લાવવું.

नॄ (क्रया० पर० सेट् नृणाति) १ દોરવું, લઈ જવું.

नेजक (निज् ण्वुल्) पु० कः १ ધોબી. २ શુદ્ધ કરનારો, સાફ કરનારો. ३ શોધક. [શુદ્ધ કરવું.

नेजन (निज् ल्युट्) क्ली० नं. ધોવું, સાફ કરવું,

नेतव्य (नी तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ દોરવા યોગ્ય. २ લઈ જવા લાયક. नेय

नेतीयोग (नेतीरूपः योगः) पु० गः તે નામનો એક હઠ યોગ, જેમાં નસકોરાથી ઝીણું સૂત્ર દાખલ કરી મુખના દ્વાર સુધી લાવી બે છેડા પકડી ઘર્ષણ કરવામાં આવે છે; આ ક્રિયાથી ભગંદરનો કફ દૂર થાય છે.

नेतृ (नी तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ દોરનાર. २ લઈ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જનાર. ૩ પમાડનાર. ૪ ધણી, પ્રભુ. ૫ પ્રવર્તક. ૬ નાયક. ૭ નિર્વાહક.

'नेतुः प्रयाणोन्मुखतां समीक्ष्य' उद्भटः

नेतृ (नी तृच्) पु० ता. १ લીંબડાનું ઝાડ. ૨ વિષ્ણુ.

नेत्र (नयति नीयते वाऽनेन ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. १ આંખ. ૨ ઝાડનું મૂળ. ૩ રેશમી કાપડ. ૪ રથ. ૫ રવૈયાનું નેતરૂં. ૬ ગુદાદ્વારમાં ઔષધ વગેરે ઘાલવાની શળી. ૭ જટા. ૮ નાડી.

नेत्र (नी ष्ट्रन्) क्ली० त्रः-त्रा-त्रं. १ દોરનાર. ૨ માર્ગ બતાવનાર. ૩ ભોમીઓ. ૪ પ્રવર્તક.

नेत्रकोष (नेत्रस्य कोषः) पु० षः नेत्रपाल.

नेत्रच्छद (नेत्रे छाद्येतेऽनेन) पु० दः આંખનું પોપચું.

नेत्रज (नेत्र जन् ड) क्ली० जं. આંસુ, અશ્રુ.

नेत्रज (नेत्रे नेत्राद्वा जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. ૧ નેત્રથી પેદા થનાર. ૨ નેત્રમાં પેદા થનાર.

नेत्रपर्य्यंत (नेत्रस्य पर्यंतः) त्रि० तः-ता-तं. આંખ સુધીનું. [પાંગ.

नेत्रपर्यंत (नेत्रयोः पर्यंतः कोणः सीमा) पु० तः અ-

नेत्रपाक (नेत्रस्य पाकः यस्मात्) पु० कः એક જાતનો આંખનો રોગ.

नेत्रपिंड (नेत्रस्य पिंडः) पु० डः चक्षुर्गोलक.

नेत्रपिंड (नेत्रः पिंड इव यस्य) पु० डः બીલાડો, ભીંદડો.

नेत्रपुष्कर (नेत्रस्य पुष्करं जलं यस्याः) पु० रः વનસ્પતિ ૨૬જાટા. [બ્દ જુઓ.

नेत्रप्रबंध (नेत्रे प्रबध्येतेऽनेन) पु० धः नेत्रच्छद श-

नेत्रबंध (नेत्रयोः बंधः यस्मिन्) पु० धः 'ડાહીનો ધોડો' એ નામની છોકરાંની એક જાતની રમત.

नेत्रमल (नेत्रयोर्मलं) क्ली० लं. ચીપડા.

नेत्रमुष् (नेत्रं तत्प्रचारं मुष्णाति) त्रि० ट्-ड्. દૃષ્ટિનો પ્રચાર નાશ કરનાર.

नेत्रयोनि (नेत्राणि योनय इवास्य) पु० निः ४ ૫.

नेत्रयोनि (नेत्रमत्रिनेत्रं योनिरस्य) पु० निः १ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. [ભો, नेत्रांजन-

नेत्ररंजन (नेत्रे रज्यतेऽनेन) क्ली० नं. કાજળ, સુર-

नेत्ररुज् (नेत्रस्य रुक्) स्त्री० क्-ग्. નેત્રનો રોગ.

नेत्ररोग (नेत्रस्य रोगः) पु० गः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

नेत्ररोमन् (नेत्रस्य रोम) क्ली० म. આંખની પાંપણ.

नेत्रवस्त्र (नेत्रयोर्वस्त्रमिव) क्ली० स्त्रं. नेत्रच्छद શબ્દ જુઓ.

नेत्राविष् (नेत्रस्य विट्) पु० ट्-ड्. ચીપડા.

नेत्राविष (नेत्रे विषमस्य) पु० षः એક જાતનો સર્પ.

नेत्रांत (नेत्रयोः अंतः सीमा) पु० तः अपांगदेश.

नेत्रामय (नेत्रस्य आमयः) पु० यः नेत्ररोग.

नेत्रांबु (नेत्रस्य अंबु) क्ली० बु० આંસુ, અશ્રુ.

नेत्री (नी ष्ट्रन् ङीष्) स्त्री० त्री. ૧ લક્ષ્મી. ૨ નાડી. ૩ નદી. [બદામનું ઝાડ.

नेत्रोपमफल (नेत्रे उपमा तादृशं फलमस्य) पु० लः

नेत्रौषध (नेत्रस्य औषधम्) क्ली० धं. આંખની દવા.

नेत्रौषधि (नेत्रस्य औषधिः) स्त्री० धिः મેંઢાશીંગ.

नेत्रौषधि-धी (नेत्रस्य ओषधी) स्त्री० धी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

नेद् (भ्वा० पर० सेट् नेदति) જવું.

नेदिष्ठ (अतिशयेन अंतिकः) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. ૧ ધણું જ પાસેનું. ૨ ચતુર, ડાહ્યું. [અંકોટવૃક્ષ.

नेदिष्ठ (,,) पु० ष्ठः એક જાતનું ઝાડ.

नेदिष्ठिन् (नेदिष्ठं जन्मतः सन्निकृष्टस्थानं विद्यतेऽस्य) पु० ष्ठी. સહોદર ભાઈ. [ધણું પાસેનું.

नेदीयस् (अतिशयेन अंतिकः) त्रि० यान्-यसी-यस्.

नेप (नी प) पु० पः પુરોહિત, પાણી, જલ.

नेपथ्य (नेः नेता तस्य पथ्यं) क्ली० थ्यं. ૧ શોભા, અલંકાર. ૨ રંગભૂમિ. ૩ વેશ. ૪ વેશસ્થાન.

'न पथ्यं नेपथ्यं बहुतरमनंगोत्सवविधौ'

साहित्यदर्पणम्.

नेपाल ( ) पु० लः તે નામનો એક દેશ.

नेपालजा (नेपाले जायते) स्त्री० जा. મણશલ.

'नेपालजा मरिचशंखरसाञ्जनानि' सुश्रुतः

नेपालजाता (नेपाले जाता) स्त्री० ता. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દેશની કામળી.

नेपालकंबल (नेपालोद्भवः कंबलः) पु० लः નેપાળ-

नेपालनिंब (नेपालोद्भवः निंबः) पु० बः એક જાતનો લીંબડો.

नेपालिका (नेपाल ठन्) स्त्री० का. મણશલ.

नेपाली (नेपाल अण् ङीष्) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

नेम (नी मन्) पु० मः ૧ સમય, વેળા, કાળ. ૨ અવધિ, વાયદો. ૩ ખંડ. ૪ કોટ. ૫ ભાગ. ૬ કપટ. ૭ ધૂર્તપણું. ૮ અન્ન. ૯ સાંજ. ૧૦ સંધ્યાકાળ. ૧૧ બીજું. ૧૨ ઉપરનું. ૧૩ મૂલ. ૧૪ ખાડો. [સંગ્રામ.

नेमधिति (नेमं धीयेतऽत्र धा क्तिन्) स्त्री० तिः

नेमि (नी मि) पु० मिः તે નામનો એક તીર્થંકર. ૨ વજ્ર. ૩ ચક્રનો ઘેરાવ. ૪ પાણી કાઢવા માટે કૂવા ઉપર જે લાકડાનું ચોકઠું ઉભું કરેછે તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

५ એક જાતનું ઝાડ. ૬ ધોળા ખેરનું ઝાડ.
'नीचैर्गच्छत्युपरि च दशा चक्रनेमिक्रमेण'
मेघदूतम्.

नेमिचक्र ( ) पु० क्रः પરીક્ષિત રાજાના વંશમાં પેદા થયેલો તે નામનો એક રાજા.

नेमिन् (नीं मिनी) पु० मी. એક જાતનું ઝાડ.

नेमिश (नेमिः शीर्यतेऽत्र शॄ ड) क्ली० शं. નૈમિષારણ્ય. [એક કાવ્યદોષ.

नेयार्थता (नेयार्थस्य भावः) स्त्री० ता. તે નામનો
'ग्राम्योऽप्रतीतसंदिग्धनेयार्थनिहतार्थता'
साहित्यदर्पणम्.

नेष्ट (न इष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. અનિષ્ટ શબ્દ જુઓ.

नेष्टु (निश् तुन्) पु० ष्टुः લોષ્ટ શબ્દ જુઓ.

नेष्टृ (नी तृन् षुक्) पु० ष्टा. ઋત્વિગ્ભેદ.
'होतापोतानेष्टोद्गातारः'

नैःस्व (निःस्वस्य भावः अण्) क्ली० स्वं. નિર્ધનપણું, અકિંચનપણું. [અનેક. ૨ પુષ્કળ, બહુ.

नैक (न एकः) त्रि० कः-का-कं. ૧ એક નહિ તે,

नैकचर (नैकं संघीभूय चरति) त्रि० रः-री-रं. ટોળું ભળી ચાલનાર.

नैकटिक (प्रयोजनाय निकटे वसति) त्रि० कः-का-कं. ૧ પ્રયોજન માટે ગામ વગેરેની પાસે રહેનાર ભિક્ષુક વગેરે. ૨ પાસે વસનાર. [ગોષ્ઠી.

नैकती (नैकं तायते ताय् ङीष्) स्त्री० ती. વાત,

नैकधा (नैक धाच्) अव्य० धा. અનેક પ્રકારે, બહુ રીતે, અનેકધા. [પ્રકારનું, બહુ તરેહનું

नैकभेद (नैको भेदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. અનેક

नैकमाय (नैका माया यस्य) त्रि० यः-या-यं. અનેક રૂપવાળું. નાનારૂપ. [નેક વાર. બહુશઃ

नैकशस् (न एकशस्) अव्य० शः ઘણી વેળા, અ-

नैकशस्त्र (नैकं शस्त्रं यस्य) त्रि० स्त्रः-स्त्रा-स्त्रं. જેની પાસે અનેક શસ્ત્ર હોય છે તે.

नैकशृंग (नैकं शृंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. ૧ અનેક શીંગડાવાળું. ૨ બહુ ટોચવાળું.

नैकषेय (निकषाया अपत्यं ढक्) पु० यः રાક્ષસ, અસુર. [એક પર્વત.

नैकसानु (नैके सानवो यस्य) पु० नुः તે નામનો

नैकसानुचर (नैकसानौ चरति चर् ट) त्रि० रः-री-रं. નૈકસાનુ પર્વત ઉપર ફરનાર.

नैकात्मन् (नैक आत्मा स्वरूपं यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. અનેક સ્વરૂપવાળો પરમેશ્વર વગેરે.

नैकृतिक (निकृत्या जीवति निकृत्याचरति वा ठक्) त्रि० क-का-कं. ૧ પારકાને નુકસાન કરી પોતાનો સ્વાર્થ સાધનાર. ૨ દુરાચારી. ૩ લુચ્ચાઈથી આચરણ કરનાર.
'अधोदृष्टिर्नैकृतिकः स्वार्थसाधनतत्परः' मनुः

नैगम (निगम एव स्वार्थे अण्) पु० मः ૧ બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રતિપાદન કરનાર ઉપનિષદ્ નામનો એક વેદભાગ. ૨ વેદ. ૩ નીતિ, નય. ૪ નિઘંટ ગ્રંથનો એક ભાગ. [ચિઙ્ગ. ૨ નાગર. ૩ શહેરવાસી.

नैगम (निगमे भावः अण्) पु० मः ૧ વેપારી, વ-
'नैगमाः सानुमन्तः' विक्रमोर्वशीयम्

नैगम (निगमस्येदं अण्) त्रि० मः-मी-मं. નિગમસંબંધી, નિગમનું.

नैगमिक (निगमे भवः तस्य व्याख्यानो वा ढक्) त्रि० कः-का-कं. ૧ નિગમમાં હોનાર, ૨ નિગમનો વ્યાખ્યાન ગ્રંથ. નિગમનો અધ્યાય.

नैचिक (नीचो भवति ठक्) क्ली० कं. ગાયનું ગાયું.

नैचिकी (नैचिकाऽस्त्यस्याः) स्त्री० की. ઉત્તમ ગાય.

नैज (निजस्येदं अण्) त्रि० जः-जा-जं. પોતાનું, પંડનું. निज. [જે અપાય છે તે.

नैत्य (नित्ये दीयते अण्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. હંમેશ

नैत्य (नित्यं विहितः अण्) त्रि० त्यः-त्यी-त्यं. હંમેશાં કરાતું કામ વગેરે. [શબ્દ જુઓ.

नैत्य (नित्य स्वार्थे अण्) त्रि० त्यः-त्यी-त्यं. નિત્ય

नैत्यक (नैत्य स्वार्थे क) त्रि० कः-की-कं. હંમેશનું, કાયમનું, નિત્યનું.
'नैत्यके नास्त्यनध्यायः' मनुः

नैत्यिक (नित्यं विहितः ठक्) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ [ષ્મઋતુ સંબંધી, ઉનાળાનું.

नैदाघिक (निदाघस्येदं ठञ्) त्रि० कः-का-कं. ગ્રી-

नैदानिक (निदानं रोगकारणं तत्प्रतिपादकग्रंथमधीते वा ठक्) त्रि० कः-का-कं. ૧ રોગનું કારણ જાણનાર. ૨ રોગનું નિદાન પ્રતિપાદન કરનાર ગ્રંથનો અભ્યાસ કરનાર. [ચાકર, દાસ.

नैदेशिक (निदेशं करोति ठक्) त्रि० कः-का-कं.
नैदेशिकैर्यस्य वशे जनोऽयम्' भागवतम्.

नैद्र (निद्राया इदं अण्) त्रि० द्रः-द्री-द्रं. નિદ્રાસંબંધી, નિદ્રાનું. [૨ લગ્નથકી આઠમું સ્થાન.

नैधन (निधनमेव स्वार्थे अण्) क्ली० नं. ૧ મરણ.

नैधान (निधानेन निर्वृत्तं) त्रि० नः-नी-नं. નિધાન થકી નીવડેલું. [ધિસંબંધી, ખજાનાસંબંધી.

नैधेय (निधेरिदं ठक्) त्रि० यः-या-यं. નિધિનું, નિ-

नैप (नीपस्य विकारः अञ्) त्रि० पः-पा-पं. કદંબના ઝાડનો વિકાર. [પણું.

नैपात्य (निपातस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. નિપાત-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નૈપાલ (નેપાले भवः अण्) त्रि० लः-ली-लं. નેપાલ દેશમાં થનાર, નેપાલ દેશમાં હોનાર.

નૈપાલ (नेपालस्येदं अण्) त्रि० लः-ली-लं. નેપાલ-દેશસંબંધી, નેપાલ દેશનું. [બડો.

નૈપાલ (नेपाले भवः अण्) पु० लः એક જાતનો લીં-

નૈપાલા (नेपाले भवा टाप्) स्त्री० ला. ષટભોગરો.

નૈપાલિક (नेपाले भवं ठक्) क्ली० कं. તાંબું.

નૈપાલી (नेपाले भवा अण् ङीप्) स्त्री० ली. ૧ ગળી. ૨ મણશલ. ૩ શેફાલિકા. [ડહાપણ.

નૈપુણ (निपुणस्य भावः अण्) क्ली० णं. હુશિયારી,

નૈપુણ્ય (निपुणस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० ण्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ; હુશીઆરનું કામ.

નૈભૃત્ય (निभृतस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. ૧ નિભૃતપણું, છાનું હોવું તે, ગોપન. ૨ અચંચળપણું.

નૈમિત્ત (निमित्ते भवः अण्) त्रि० त्तः-त्ती-त्तं. નિમિત્તમાં હોનાર, નિમિત્તમાં થનારું.

નૈમિત્ત (निमित्ते भवः निमित्तस्य शकुनशास्त्रस्य व्याख्यानो ग्रंथो वा अण्) त्रि० त्तः-त्ती-त्तं. ૧ શકુનશાસ્ત્રનો ગ્રંથ. ૨ શકુનશાસ્ત્રનું વ્યાખ્યાન કરનાર.

નૈમિત્તિક (निमित्तं वेत्ति तत्प्रतिपादकशास्त्रमधीते वा ठक्) त्रि० कः-का-कं. ૧ નિમિત્ત જાણનાર. ૨ શકુનશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર.

નૈમિત્તિક (निमित्तादागतः ठक्) क्ली० कं. માત્ર નિમિત્તનો આશ્રય લઈ કરવા યોગ્ય કામ વગેરે, જેમ કે પુત્રજન્મ વગેરેનો આશ્રય લઈ જાતેષ્ટિ વગેરે કર્મ કરવું.

' नैमित्तिकत्वं तु निमित्तनिश्चयवदधिकारिकर्तव्यत्वम् '
इति स्मार्ताः

નૈમિત્તિકલય (नैमित्तिकः लयः) पु० यः હજાર, ચાર યુગને અંતે (चतुर्युगसहस्रपछी) થનારો પ્રાકૃલય.

નૈમિશ (निमिशमेव स्वार्थे अण्) क्ली० शं. નૈમિષારણ્ય.

નૈમિષ (निमिषमेव स्वार्थे अण्) क्ली० षं. નૈમિષારણ્ય.

નૈમિષેય (निमिषे भवः ढक्) त्रि० यः-या-यं. નૈમિષારણ્યમાં હોનાર, નૈમિષારણ્યમાં થનાર.

નૈમિષેય (निमिषस्येदं ढक्) त्रि० यः-या-यं. નૈમિષારણ્ય સંબંધી, નૈમિષારણ્યનું.

નૈમેય (नि मि यत् अण्) पु० यः એક વસ્તુ આપી બીજી વસ્તુ લઈ અદલોબદલો કરવો તે, વિનિમય.

નૈયગ્રોધ (न्यग्रोधस्य विकारः अण्) त्रि० धः-धी-धं. વડલાનો વિકાર ફલ વગેરે.

નૈયંકવ (न्यंकोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. न्यंकु નામના મૃગનું ચામડું વગેરે.

નૈયમિક (नियमादागतः ठक्) त्रि० कः-का-कं. ૧ નિયમનું. ૨ નિયમવિધિથી થયેલું.

નૈયાય (न्यायस्य व्याख्यानो ग्रंथः अण्) त्रि० यः-यी-यं. ન્યાયશાસ્ત્રનું વ્યાખ્યાન કરનાર ગ્રંથ.

નૈયાયિક (न्यायं वेत्ति अधीते वा ठक्) त्रि० कः-का-कं. ૧ ન્યાયશાસ્ત્રને જાણનાર. ૨ ન્યાયશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર.

' नैयायिकानां तु नये द्व्यणुकादावपीष्यते '
भाषापरिच्छदः

નૈરંતર્ય (निरंतरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. નિરંતરપણું, અવિચ્છેદ.

' स तु दीर्घकालनैरंतर्यसत्कारासेवितो दृढभूमिः '
पातंजलयोगसूत्रम्.

નૈરર્થ્ય (निरर्थस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्थ्यं. નિરર્થપણું. [ક્ષાણ્યપણું.

નૈરપેક્ષ્ય (निरपेक्षस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्ष्यं. અપે-

નૈરયિક (निरये वसति ठक्) त्रि० कः-का-कं. નરકમાં રહેનાર, નરકવાસી.

નૈરાશ્ય (निराशस्य भावः ष्यञ्) क्ली० श्यं. નિરાશપણું, આશારહિતપણું, વિરાગ.

' येनाशा पृष्ठतः कृत्वा नैराश्यमवलंबितम् '
उद्भटः

નૈરુક્ત (निरुक्तेर्भवः अण्) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ૧ નિરુક્તમાં હોનાર, નિરુક્તમાં થનાર. ૨ નિરુક્તમાં આસક્ત.

નૈરુક્તિક (निरुक्तं वेत्ति तद् ग्रंथमधीते वा ठक्) त्रि० कः-का-कं. ૧ નિરુક્ત જાણનાર. ૨ નિરુક્તના ગ્રંથનો અભ્યાસ કરનાર.

નૈર્ઋત (निर्ऋतेरपत्यं अण्) पु० तः રાક્ષસ, અસુર.

નૈર્ઋત (निर्ऋति अण्) क्ली० तं. મૂલનક્ષત્ર.

નૈર્ઋતી (निर्ऋति अण् ङीप्) स्त्री० ती. ૧ રાક્ષસશક્તિ. ૨ દક્ષિણ અને પશ્ચિમ પચ્ચેની દિશા.

નૈર્ગુણ્ય (निर्गुणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. નિર્ગુણપણું.

નૈર્ઘૃણ્ય (निर्घृणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. નિર્દયપણું, ક્રૂરપણું, ઘાતકીપણું.

નૈર્મલ્ય (निर्मलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. ૧ નિર્મલપણું, સ્વચ્છપણું. ૨ વિષયમાં વિરાગ.

નૈર્લજ્જ્ય (निर्लज्जस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ज्ज्यं. નિર્લજ્જપણું, બેશરમપણું.

નૈલ્ય (नीलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. આશમાનીપણું, ભૂરાપણું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नैवासिक (निवासे साधुः ठक्) त्रि० कः-का-कं. निवास કરવામાં સારું, રહેવા યોગ્ય.

नैविड्य (निविडस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ड्यं. ઘનત્વ, સંગીનપણું. ૨ અવિચ્છેદવડે સંયોગ, ઘટતા. ૩ વાંસળી ફુંકવાનો એક પ્રકાર.

नैवेद्य (निवेदं निवेदनमर्हति नि विद् णिच् स्वार्थे अण् वा) क्ली० द्यं. દેવ વગેરેને ધરવા યોગ્ય ભક્ષ્ય પદાર્થ ઇત્યાદિ.

नैवेशिक (निवेशाय विवाहाय हितं ठक्) त्रि० कः-का-कं. વિવાહમાં આપવા યોગ્ય દ્રવ્ય વગેરે.

नैश (निशाया इदं अण्) त्रि० शः-शी-शं. રાત સંબંધી, રાતનું.

'जगति नैशमशीतकरः शशी' माघः

नैशिक (निशायां भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. રાતમાં હોનાર, રાતમાં થનાર. [રાત્રિવ્યાપક.

नैशिक (निशायां व्यापकः ठञ्) त्रि० कः-की-कं.

नैश्रेयस (निश्रेयसाय हितं अण्) त्रि० सः-सी-सं. મુક્તિ માટે ઉપયોગી.

नैश्रेयसिक (निश्रेयसं प्रयोजनमस्य) त्रि० कः-का-कं. ૧ મુક્તિ મેળવવામાં કામનું. ૨ મુક્તિસાધન.

नैषध (निषधानां राजा अण्) पु० धः. ૧ નિષધ દેશનો રાજા. ૨ નળરાજા.

'स नैषधस्यार्थपतेः सुतायाम्' रघुवंशम्.

नैषध (निषधोऽभिजनो यस्य) त्रि० धः-धा-धं. નિષધ દેશમાં રહેનાર લોક.

नैषध (नैषधं नलचरितमधिकृतो ग्रंथः अण्) क्ली० धं. તે નામનું એક મહાકાવ્ય.

नैषधीय (निषधस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. નળરાજાનું, નળરાજા સંબંધી.

'काव्ये चारुणि नैषधीयचरिते सर्गोऽयमादिर्गतः'

नैषधीयम्.

नैषध्य (निषधस्य तन्नृपस्यापत्यं पुमान् ष्य) पु० ध्यः નિષધ દેશના રાજાનો પુત્ર. [દનો પુત્ર.

नैषाद (निषादस्यापत्यं पुमान् अञ्) पु० दः निषा-

नैषादक (निषादेन कृतं वुञ्) त्रि० कः-का-कं. નિષાદે કરેલું. [કિ: નિષાદનો પુત્ર.

नैषादकि (निषादस्यापत्यं पुमान् अञ् अकङ्) पु०

नैषादि (निषादस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० दिः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

नैष्कर्म्य (निष्कर्मणो भावः ष्यञ्) क्ली० र्म्यं. વિધિથી સર્વ કર્મનો ત્યાગ કરવો તે, કર્મરહિતપણું.

'न कर्मणामनारंभान्नैष्कर्म्यं पुरुषोऽश्नुते'.

भगवद्गीता.

नैष्कशतिक (निष्कशतमस्त्यस्य ठञ्) त्रि० कः-का-कं. સો નિષ્કના તોલવાળું.

नैष्कसहस्रिक (निष्कसहस्रमस्त्यस्य ठञ्) त्रि० कः-का-कं. હજાર નિષ્કના તોલવાળું.

नैष्किक (निष्केण क्रीतं ठक्) त्रि० कः-का-कं. એક નિષ્ક આપી ખરીદ કરેલું. [નિષ્કનો વિકાર.

नैष्किक (निष्कस्य विकारः ठक्) त्रि० कः-का-कं.

नैष्किक (निष्के हैरण्ये दीनारे तदागारे नियुक्तः ठक्) पु० कः. નિષ્કનો ભંડાર સાચવવા નિમાયેલો પુરુષ, ટંકાધ્યક્ષ. [રણી, ખરાબ ચાલનું.

नैष्कृतिक (निष्कृति ठक्) त्रि० कः-का-कं. દુરાચ-

नैष्क्रमण (निष्क्रमणे शिशोर्वाहिर्गमने दीयते तत्र कार्ये वा अण्) त्रि० णः-णी-णं. ૧ પ્રથમ બાળક બહાર નિસરે તે વખતે આપવા યોગ્ય પદાર્થ વગેરે. ૨ પ્રથમ બાળક બહાર નીકળે તે વખતે કરવા લાયક.

नैष्ठिक (निष्ठा नाशपर्यंतं ब्रह्मचर्येण तिष्ठति ठक्) त्रि० कः-की-कं. ૧ પોતાના મરણ સુધી બ્રહ્મચર્યવ્રત પાળી ગુરુકુલમાં રહેનાર બ્રહ્મચારી. ૨ એક જાતના વ્રતમાં આસક્ત.

'नैष्ठिको ब्रह्मचारी तु वसेदाचार्यसंनिधौ'

नैष्ठिक (निष्ठायां मरणे विहितः ठक्) त्रि० कः-की-कं. મરણ ઉપર થતું કર્મ વગેરે. [હરહિતપણું.

नैष्पिण्ड्य (निस्स्नेहस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ड्यं. સ્ને-

नैष्फल्य (निष्फलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. નિષ્ફલપણું. [સ્વાભાવિક.

नैसर्गिक (निसर्गादागतः ठक्) त्रि० कः-की-कं.

'अहं ममेदमिति नैसर्गिकोऽयं लोकव्यवहारः'

शाङ्करभाष्यम्.

नैस्त्रिंशिक (निस्त्रिंशः खड्गः प्रहरणमस्य ठक्) पु० कः ખડ્ગવડે લડનારો યોધો. [વનાર અવયવ.

नो (नह् डो) अव्य० नौ. નકાર અને નિષેધ બતા-

'गोप्याधिभोगे नो वृद्धिः सोपकारेऽथ हापिते'

याज्ञवल्क्यः

नोचेत् (नो च चेत् च) अव्य० त्. द्. નહિ તો.

'नोचेत्स्वामिह को जानीते काकदंबकलिहिते द्यूते'

उद्भटः

नोट (नट् अच्) त्रि० टः-टा-टं. નટ શબ્દ જુઓ.

नोदन (नुद् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ પ્રેરણા. ૨ સંયોગભેદ.

नोदन (नुद् ल्युट्) क्ली० नं. ખંડન. [ચોદના.

नोदना (नुद् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

नोधस् (नु असि धुट् च) पु० धाः તે નામનો એક ઋષિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નોધા (नव धाच् पृषो०) अव्य० धा. नव प्रકારे, नव तरेहथी, नव रीते.

' नोधा विधाय रूपं स्वं सर्वसंकल्पविद्विभुः '

श्रीमद्भागवतम्.

नोपस्थातृ (न उपतिष्ठति) त्रि० ता त्री-तृ. १ દૂરસ્થ. २ હીનપ્રતિવાદી.

नौ (नुद् डौ) स्त्री० नौः વહાણ.

' महता पुण्यपण्येन क्रीतेयं कायनौस्त्वया '

नौकर्णधार (नौ कर्ण धृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. सु-કાની. [કામ કરનાર.

नौकर्मन् (नावि कर्म) क्ली० र्मे. વહાણ ચલાવવાનું

नौका (नौ क) स्त्री० का. ઉપલો शब्द જુઓ.

नौकादंड (नौकाया दंडः) पु० डः વહાણનો હલેસો.

नौचर (नावा चरति चर् ट) त्रि० रः-री-रं. વહાણ-વડે ફરનાર.

' यादोनाथः शिवजलपथः कर्मणे नौचराणाम् '

रघुवंशम्.

नौतार्य (नावा तार्यं) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. વહાણવડે ત-રવાયોગ્ય. [यि. વહાણમાંહેલો ઉતારૂ.

नौयायिन् (नावा याति या णिनि) त्रि० यी-यिनी-

नाविक (नावा तरति) त्रि० कः-का-कं. વહાણવડે તરનાર. [તરવા લાયક.

नाव्य (नावा तार्य्यं) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. વહાણવડે-

न्यका (नि अकि क) स्त्री० का. વિષ્ટાકીટ, વિષ્ટાનો કીડો. [તનો વિષ્ટાનો કીટ.

न्यकारुका ( ) स्त्री० का. એક જા-

न्यक्कार (न्यक् कृ घञ्) पु० रः १ તિરસ્કાર. २ નીચકરણ. [નીચું કરવું.

न्यक्कृति (न्य क् कृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ ધિક્કાર. २

न्यक्ष (नियते निकृते वा अक्षिणी यस्य) पु० क्षः १ પરશુરામ. २ પાડો.

न्यक्ष (नियते अक्षिणी यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ સબળું. २ નીચું, નીચ, હલકું, પામર, અધમ.

न्यक्ष (,,) क्ली० क्षं. १ એક જાતનું તૃણ. २ સબળાપણું. ३ ખાડો.

न्यग्जाति (न्यक् जा क्तिन्) स्त्री० तिः नीच જાત.

न्यग्भाव (न्यक् भू घञ्) पु० वः नीचपणुं. २ धि-क्कार, तिरस्कार.

न्यग्भावन (न्यक् भू णिच् ल्युट्) पु० नः १ तिर-स्कार, धिक्कार. २ वींटवुं, वींटाळवुं.

न्यग्रोध (न्यग् रुणद्धि रुध् अच्) पु० धः १ વડનું ઝાડ. २ शमीवृक्ष. ३ બાહુ. ४ विष्णु. ५ विषप-र्णी. ६ मोहनऔषधि. ७ भूमिકપર્ણી. ८ ઉગ્રસે-न राजानो ते नामनो पुत्र.

न्यग्रोधपरिमंडल (न्यग्रोधः व्यामः परिमंडलं परि-णाहो यस्य) पु० लः એક બાથમાં સમાય તેવો पु-रुष. [ક જાતની સુંદર સ્ત્રી.

न्यग्रोधपरिमंडला (,,) स्त्री० ला. એ-

' स्तनौ सुकठिनौ यस्या नितंबे च विशालता ।
मध्ये क्षीणा भवेद्या सा न्यग्रोधपरिमंडला ' ॥

शब्दमा०

न्यग्रोधी (न्यक् रुध् अच्) स्त्री० धी. १ वनस्पति ઉંધરકાની. २ એક જાતની वनस्पति. ३ मोहनौ-षधि.

न्यंकु (नितरामंचति नि अंच् उ) पु० कुः ते नामनो એક मुनि. २ ઘણાં शिंगડાંवाળું એક જાતનું હરણ. [જનાર.

न्यंकु (,,) त्रि० कुः-कुः-कु. કાયમ,

न्यंकुभूरुह (न्यंकुरिव भूरुहः) पु० हः એક જાતનું ઝાડ. इंगोनाकवृक्ष.

न्यंग (नि अंज् घञ्) पु० गः કાયમ, આંજવું.

न्यच्छ (नितरां अच्छम्) क्ली० च्छं. એક જાતનો क्षुद्र रोग. [કાયમ, સ્વચ્છ.

न्यच्छ (,,) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं.

न्यंच् (निम्नतया अंचति अंच् क्विच्) त्रि० न्यंक्-ग्. नीची-न्यक्-ग्. नीचुं, नीच, હલકું.

न्यंचित (नि अंच् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं, नीचे ફેંકેલું. [ભાગ.

न्यंत (नितरामंतः) पु० तः. છેવટભાગ, અંત-

न्यय (नि इण् अच्) पु० यः. १ नाश. २ नुકસાન, ખર્ચ. [ચના કરેલું.

न्यर्ण ( ) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. भागेलुं, या-

न्यसन (नि अस् ल्युट्) क्ली० नं. १ દેવું આપવું, २ છોડવું. ३ મૂકી દેવું. ४ न्यास.

न्यस्त (नि अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ ફેંકેલું. २ છોડેલું, ત્યાગ કરેલું. ३ ધરેણે મૂકેલું. ४ મૂકેલ.

न्यस्तशस्त्र (न्यस्तं शस्त्रं येन) पु० स्त्रः. पितृलोक.

न्यस्तशस्त्र (न्यस्तं शस्त्रं येन) त्रि० स्त्रः-स्त्रा-स्त्रं. જેણે આયુધ છોડી દીધેલું છે તે.

' न्यस्तशस्त्रं दिलीपं च ' रघुवंशम्.

न्यस्य (नि अस् यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. १ ફેંક-વાયોગ્ય, ત્યાગ કરવા લાયક. २ स्थापना योग्य, મૂકવા લાયક.

न्याक्य (नि अकि ण्यत्) क्ली० क्यं. રાંધેલા ચોખા.

न्याद (नि अद् ण) पु० दः ભોજન, ખાવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ન્યાય (નિ અણ્ ઘઞ્) પુ૦ યઃ ૧ ગૌતમપ્રણીત સોળ પદાર્થના વિવેચનવાળું ન્યાયશાસ્ત્ર. ૨ વાક્યભેદ. ૩ ઇનસાફ. ૪ રાજનીતિ. ૫ કાયદો. ૬ વિધિ. ૭ રીવાજ, રવૈયો. ૮ વાદ. ૯ મુકદ્દમો. ૧૦ ફેસલો.

' ન્યાયપ્રવૃત્તો નૃપતિરાત્માનમપિ ચ પ્રજાઃ।
ત્રિવર્ગેણોપસંયત્તે નિહન્તિ ધ્રુવમન્યથા ' ॥ શુક્રનીતિસારઃ

ન્યાયપથ (ન્યાયોપેતઃ પંથાઃ અચ્) પુ૦ થઃ મીમાંસાશાસ્ત્ર. [વાળું.

ન્યાયવત્ (ન્યાય મતુપ્) સ્ત્રી૦ વાન્-વતી-વત્. ન્યાય-

ન્યાયવૃત્ત (ન્યાયોપેતં વૃત્તં) ક્લી૦ ત્તં. શાસ્ત્રવિહિત આચરણ. [શાસ્ત્રવિહિત આચરણવાળું.

ન્યાયવૃત્ત (ન્યાયોપેતં વૃત્તં યસ્ય) ત્રિ૦ ત્તઃ-ત્તા-ત્તં.

ન્યાયસારિણી (ન્યાયમનુસરતિ સૃ ણિનિ ઙીષ્) સ્ત્રી૦ ણી. યુક્તિપૂર્વક કર્મને અનુસરનારી રીતિ.

ન્યાયાચાર (ન્યાયોપેત આચારઃ) પુ૦ રઃ ન્યાયપૂર્વક આચરણ કરવું.

ન્યાયાચાર (ન્યાયોપેત આચરો યસ્ય) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. ન્યાયરીતિએ આચરણ કરવાવાળું.

ન્યાયાધાર (ન્યાયસ્ય આધારઃ) પુ૦ રઃ. ૧ ઇનસાફનો આધાર. ૨ નીતિનો દાખલો.

ન્યાયિન્ (ન્યાય ણિનિ) ત્રિ૦ યી-યિની-યિ. ન્યાય શાસ્ત્ર જાણનાર, નીતિવાળું, ઇનસાફી.

ન્યાય્ય (ન્યાયાદાગતઃ યત્) ત્રિ૦ ય્યઃ-ય્યા-ય્યં. ૧ ન્યાયથી સિદ્ધ થયેલું. ૨ ઇનસાફથી નીપડેલું, ૩ વ્યાજબી.

' ન્યાય્યાત્પથઃ પ્રવિચલંતિ પદં ન ધીરાઃ '
ભર્તૃહરિઃ

ન્યાય્ય (ન્યાયે ભવઃ યત્) ત્રિ૦ ય્યઃ-ય્યા-ય્યં. ન્યાયમાં થનાર, ઇનસાફમાં હોનાર.

ન્યાસ (નિ અસ્ ઘઞ્) પુ૦ સઃ. ૧ ધરેણે મૂકવું. ૨ થાપણ. ૩ છોડવું. ૪ ત્યાગ કરવો. ૫ અર્પણ. ૬ દેવું. ૭ મંત્રે કરી હરકોઇ દેવનું સ્થાપન કરવું. ૮ સ્થાપન, મૂકવું. ૯ હરણ કરવું. ૧૦ લખવું. ૧૧ વર્ણ વગેરેના ઉચ્ચારણ ૩૫ વ્યાપારભેદ.

ન્યાસધારિન્ (ન્યાસં ધારયતિ) ત્રિ૦ રી-રિણી-રિ. ૧ ધરેણે રાખનાર. ૨ થાપણ દાખનાર. ૩ મુદ્રા વગેરે ન્યાસ.

ન્યાસિક (ન્યાસેન ચરતિ ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ૧ ધરેણે મૂકનાર. ૨ થાપણ મૂકનાર. ૩ મુદ્રા-ન્યાસ કરનાર.

ન્યાસિન્ (નિ અસ્ ણિનિ) ત્રિ૦ સી-સિની-સિ. ૧ સંન્યાસી. ૨ ત્યાગી. ૩ ત્યાગ કરનાર.

ન્યુંખ (નિ ઉખ્ ઘઞ્) પુ૦ ખઃ- ૧ ગીતિમાં ઉદાત્ત અનુદાત્ત રૂપે સોળ ઓકાર. ૨ ઋગ્ભેદ. ન્યૂંખ.

ન્યુંખ (,, અચ્) ત્રિ૦ ખઃ-ખા-ખં. ૧ અતિશય. ૨ સુંદર. ૩ મનોહર. ન્યૂંખ

ન્યુબ્જ (નિ ઉબ્જ્ અચ્) ક્લી૦ બ્જં એક જાતના ઝાડનું ફળ. [૨ ગર્ભનો શરવો.

ન્યુબ્જ (,,) પુ૦ બ્જઃ ૧ મંદવાડ, રોગ.

ન્યુબ્જ (,,) ત્રિ૦ બ્જઃ-બ્જા-બ્જં. ૧ ઊંધું, અધોમુખ. ૨ કૂબડું. [તરવાર.

ન્યુબ્જખડ્ગ (ન્યુબ્જઃ કુબ્જઃ ખડ્ગ ઇવ) પુ૦ ડ્ગઃ વાંકી

ન્યુબ્જીકૃત (ન્યુબ્જ ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ અધોમુખ કરેલું. ૨ ઊંધું કરેલું ૩ કૂબડું કરેલું.

ન્યૂન (નિ ઊન્ અચ્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ૧ ઊણું. ૨ કમતી. ૩ નિંદવા યોગ્ય. ૪ નીચ, હલકું.

ન્યૂનતા (ન્યૂનસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૦ તા. ૧ ઊણપણું. ૨ કમતીપણું. ૩ નિંદ્યપણું. ૪ નીચપણું.

ન્યૂનત્વ (ન્યૂનસ્ય ભાવઃ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ન્યૂનધી (ન્યૂના ધીર્યસ્ય) ત્રિ૦ ધીઃ-ધીઃ-ધિ. ૧ હલકી બુદ્ધિવાળું. ૨ કમઅકલ. ૩ બેવકૂફ.

ન્યૂનપંચાશદ્ભાવ (ન્યૂનપંચાશતઃ ઊનપંચાશતો વા યૂનાં ભાવો વિકારો યત્ર) પુ૦ વઃ વાયડો. વાતુલ.

ન્યોચની (નિ ઉચ્ લ્યુ ઙીષ્) સ્ત્રી૦ ની. દાસી.

ન્યોજસ્ (નિ ઉબ્જ્ અસિ) ત્રિ૦ જાઃ-જાઃ-જઃ વાંકું, સીધાથ વગરનું.

ન્રસ્થિમાલિન્ (નુરસ્થિમાલાઽસ્ત્યસ્ય ઇનિ) ત્રિ૦ લી-લિની-લિ. માણસના હાડકાની માલા જેને છે તે.

ન્રસ્થિમાલિન્ (,,) પુ૦ લી. મહાદેવ, શિવ.

પ.

પ. વ્યંજન પૈકી એકવીસમો ઓષ્ઠસ્થાની સ્પર્શવર્ણ.

પ (પત્ પા વા ડ) પુ૦ પઃ ૧ પવન. ૨ પાંદડું. ૩ પાન, પીવું. ૪ પાડવું. ૫ ચરિત્ર.

પકાર (પસ્વરૂપે કારઃ) પુ૦ રઃ કેવલ **પ** અક્ષર.

પક્કટી (પક્કટી પૃષો૦) સ્ત્રી૦ ટી. પીંપરનું ઝાડ.

પક્કણ (પચતિ પચ્ ક્વિપ્ કણ્ અચ્) પુ૦ ણઃ ભીલડાંને રહેવાનું ઠેકાણું. [ઝાડ.

પક્કપૌડ (પક્કઃ પૌડઃ યસ્ય) પુ૦ ડઃ એક જાતનું

પક્ત (પચ્ તૃચ્) ત્રિ૦ ક્તા-ક્ત્રી-ક્તૃ. રાંધનાર.

પક્તિ (પચ્ ક્તિન્) સ્ત્રી૦ ક્તિઃ ૧ રાંધવું. ૨ પાક. ૩ પકવું. ૪ હજમ થવું. ૫ ગૌરવ. ૬ પરિણામ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पक्तिशूल (पक्तौ अन्नपरिणामे शूलं) क्ली० लं. अन्न वगेरे पाचन थती वखते शूल आवे ते रोग.

पक्तृ (पच् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. १ रांधनार. २ पाक करनार. ३ हजम करनार. ४ पक्व करनार.

पक्तृ (पच् तृच्) पु० क्ता. १ जठराग्नि. २ अग्नि. ३ चित्रानुं आड.

पक्त्र (पच् त्र) क्ली० क्त्रं. गार्हपत्य, गृहस्थनो धर्म.

पक्त्रिम (पच् क्त्रि मप्) त्रि० मः-मा-मं. १ रांधेलुं. २ परिपक्व दशामां आवेलुं. ३ पक्व थयेलुं. ४ पाकथी निवृत्त.

पक्त्वा (पच् क्त्वा) अव्य० त्वा. रांधीने.

पक्व (पच् क्त) त्रि० क्वः-क्वा-क्वं. १ पाकेलुं. २ परिणाम पामेलुं. ३ रांधेलुं. ४ दृढ. ५ विनाशनी तैयारीमां आवेलुं. ६ हजम थयेलुं.

'यथा फलानां पक्वानां नान्यत्र पतनाद्भयम् ।
एवं नरस्य जातस्य नान्यत्र मरणाद्भयम्' ॥

पक्व (पच् क्त) क्ली० क्वं. १ पाक. २ रांधवुं.

पक्वकृत् (पक्वं करोति क्व क्विप्) पु० तृ-द्. लींबडानुं आड. [२ पाक करनार

पक्वकृत् (,,) त्रि० तृ-द्. १ रांधनार.

पक्वकेश(पक्वाः केशा यस्य) त्रि० शः-शा-शं. जेना वाळ पाकी गया छे ते, वृद्ध.

पक्वरस (पक्वस्य अन्नगुडादेः रसः) पु० सः मध.

पक्ववारि (पक्वं वारि) क्ली० रि. १ कांजी. २ उकाळेलुं पाणी. ३ पाकेलुं पाणी. ४ ओसामण.

पक्वातिसार (पक्वः अतिसारः) पु० रः आमातिसार शिवाय पांच प्रकारना अतिसार. पक्वातीसार.

पक्वाधान (पक्वस्य पाकस्य आधानं) क्ली० नं. नाभिना नीचेना भागमां अन्न वगेरे पाचन थवानो आशय. पक्वाशय.

पक्वान्न (पक्वं अन्नं) क्ली० न्नं. १ रांधेलुं अन्न. २ आमान्न. पक्वान्न.

पक्वाशय (पक्वस्य पाकस्य आशयः) पु० यः पक्वाधान शब्द जुओ.

पक्वेष्टका (पक्वा इष्टका) स्त्री० का. पाकी ईंट.

पक्ष् (भ्वा० उभय० सेट् पक्षति-ते) १ स्वीकारवुं. २ लेवुं. ३ पडखुं लेवुं. [जुओ

पक्ष् (चुरा० उभय० सेट् पक्षयति-ते) उपलो शब्द

पक्ष (पक्ष् अच्) पु० क्षः १ भासना पखवाडीआनो काळ. २ पक्षीनी पांख. ३ शरना पुंखस्थ पत्र. ४ पडखुं. ५ घर. ६ सांदिग्ध साध्यवाळो पदार्थ. ७ विरोध. ८ सहाय. ९ बल. १० दोस्तदार. ११ शूलनुं बाकुं. १२ मोटो उत्तम हाथी. १३ पंखी, पक्षी. १४ बलायुं. १५ समूह. १६ पीछुं. १७ देहनो अर्द्धभाग. १८ वर्ग. १९ देह. २० पूर्वपक्ष. २१ उत्तरपक्ष. २२ करभूषण. २३ शुद्धपशु. [पक्षद्वार. २ पडखुं. ३ सहाय.

पक्षक (पक्ष इव कायति कै क) पु० कः १ खडकी,

पक्षगम (पक्षात् गच्छति) त्रि० मः-मा-मं. पांखना आश्रयथी उडनार. [वी ते.

पक्षग्रहण (पक्षस्य ग्रहणम्) क्ली० णं. साहाय्य ले-

पक्षचर (पक्षे शुक्लादौ चरति चर् ट्) पु० रः १ चंद्र. २ हाथी. ३ सोणती. ४ जुदुं चालनारो. ५ कपूर. [चांदो. २ कपूर.

पक्षज (पक्षे जायते जन् ड) पु० जः १ चंद्र,

पक्षज (पक्षे जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ पखवाडीआमां होनार. २ पडखामां होनार.

पक्षजन्मन् (पक्षे जन्म यस्य) पु० न्मा. १ चंद्र, चांदो. २ कपूर.

पक्षता (पक्षस्य भावः) स्त्री० ता. १ पक्षपात. २ पक्षपणुं. ३ पूर्वपक्ष करवो ते.

'सिषाधयिषया शून्या सिद्धिर्यत्र न विद्यते ।
स पक्षस्तत्र वृत्तित्वं ज्ञानादनुमितिर्भवेत् ॥'
भाषा०

पक्षति (पक्षस्य मूलं ति) स्त्री० तिः १ पडवो. २ पांखनुं मूळ.

पक्षद्वय (पक्षयोः द्वयम्) क्ली० यं. १ बे पडखां. २ बे पखवाडीआं. ३ पूर्वपक्ष अने उत्तरपक्ष. ४ बे पांख. [द्वार.

पक्षद्वार (पक्षस्य द्वारं) क्ली० रं. १ खडकी. २ गुप्त

पक्षधर (पक्षे धारयति) पु० रः १ चंद्र. २ पंखी, पक्षी. ३ कपूर

पक्षधर (पक्षं धारयति धृ अच्) पु० रः १ पांख धारण करनार. २ पडखुं लेनार. ३ साहाय्य करनार.

पक्षपात (पक्षे अन्याये साहाय्ये पातः) पु० तः अन्यायनुं पडखुं लइ तरफदारी करवी ते.

पक्षपात (पक्षस्य पातो यस्मात्) पु० तः पक्षीने आवतो एक जातनो जवर.

पक्षपातिता (पक्षपातिनो भावः) स्त्री० ता. १ पक्षपातीपणुं, तरफदारी. २ बे पांखथी पडवुं.

'न परं पथि पक्षपातिताऽनवलम्बे किमु मादृशेऽपि सा'
नैषधीयम्

पक्षपातित्व (पक्षपातिनो भावः) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पक्षपातिन् (पक्षपति अस्त्यर्थे इनि) त्रि० ती·तिनी·ति. पक्षपात કરનાર.
पक्षपालि (पक्षस्य द्वारभेदस्य पालिरिव) स्त्री० लिः गुप्त દ્વાર, ખડકી. [ખાનો ભાગ.
पक्षभाग (पक्षस्य भाग इव) पु० गः હાથના પડ-
पक्षभाग (पक्षस्य भागः) पु० गः પડખાનો ભાગ.
पक्षमूल (पक्षस्य मूलं) क्ली० लं. १ પડખાનું મૂળ. २ પખવાડીઆનું મૂલ, પડવો.
पक्षवत् (पक्ष मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ પડખાવાળું. २ પખવાડીઆવાળું. ३ પાંખવાળું. ४ तरફદારીવાળું. ५ સાહાય્યવાળું.
पक्षवाहन (पक्षौ वाहनमिवास्य) पु० नः પંખી, પંખેરૂં, પક્ષી.
पक्षविंदु (पक्षे विंदवः यस्य) पु० दुः ક્રૌંચપક્ષી.
पक्षसंधि (पक्षयोः संधिः) पु० धिः १ પર્વનો સંધિકાળ. २ પડખાનો સાંધો.
पक्षसुंदर (पक्षे सुंदरः) पु० रः લોધ્રવૃક્ષ.
पक्षहोम (पक्षव्यापको होमः) पु० मः એક પખવાડીઆસુધી કરવા યોગ્ય હોમ.
पक्षाघात (पक्षस्य अघातो यस्मिन्) पु० तः એક જાતનો વાતરોગ. પક્ષવધ.
पक्षांत (पक्षस्यांतः कालो यत्र) पु० तः १ અમાવાસ્યા. २ પૂર્ણિમા.
पक्षांत (पक्षस्यांतः) पु० तः १ પખવાડીઆનો અંત. २ પડખાનો અંત. ३ પક્ષનું અવસાન.
पक्षांतर (अन्यः पक्षः) क्ली० रं. १ બીજું પખવાડિઉં. २ બીજું પડખું. ३ બીજી પાંખ. ४ બીજી સહાય્ય.
पक्षाभास (पक्षस्य आभासः इव) पु० सः १ ખોટો દાવો. २ જૂઠી ફરીયાદી. ३ ખોટો વાદ. ४ પક્ષનો આભાસ. [પક્ષી.
पक्षालु (पक्ष आलुच्) पु० लुः પંખી, પંખેરૂં,
पक्षावसर (पक्षस्य अवसरो यत्र काले) पु० रः १ પૂર્ણિમા. २ અમાવાસ્યા.
पक्षिणी (पक्ष इनि ङीप्) स्त्री० णी. १ પંખીની માદા. २ આવતા દિવસસહિત રાત્રિ. ३ બે દિવસ અને એક રાત્ર. ४ એક દિવસ અને બે રાત્રિ. 'द्वावह्नावेकरात्रिश्च पक्षिणीत्यभिधीयते' शुद्धि० त०
पक्षिन् (पक्ष इनि) पु० क्षी. પંખી, પક્ષી.
पक्षिन् (,,) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. પક્ષવત્ શબ્દ જુઓ.
पक्षिपानीयशालिका (पक्षिणां पानीयशाला) स्त्री० का. પક્ષીને પાણી પાવા કરેલું સ્થાન.
पक्षिराज (पक्षिणां राजा टच्) पु० जः ગરૂડપક્ષી.
पक्षिल (पक्ष इलच्) पु० लः ગૌતમસૂત્ર ઉપર ભાષ્ય કરનાર વાત્સાયન મુનિ.
पक्षिशावक (पक्षिणः शावकः) पु० कः પંખીનું બચ્ચું.
पक्षिशाला (पक्षिवासार्थं शाला) स्त्री० ला. १ ચીડીઆખાનું. २ પક્ષીને રહેવાની જગા માળો વગેરે.
पक्षिसिंह (पक्षी सिंह इव) पु० हः ગરૂડ પક્ષી.
पक्षिस्वामिन् (पक्षिणां स्वामी) पु० मी. ગરૂડ પક્ષી.
पक्षीय (पक्षे भवः छ) त्रि० यः-या-यं. પખવાડીઆમાં હોનાર. २ પડખાનું, પક્ષનું.
पक्षोद्ग्राहिन् (पक्ष इन् ग्रह् णिनि) त्रि० ही-हिनी हि. પક્ષ લેનાર, [२ પાકશીલ.
पक्ष्णु (पच् स्नु) त्रि० क्ष्णुः-क्ष्णुः-क्ष्णु. १ રાંધનાર.
पक्ष्मकोप (पक्ष्मणां कोपः) पु० पः સુશ્રુતે કહેલો. એક જાતનો નેત્રરોગ.
पक्ष्मन् (पक्ष मनिन्) पु० क्ष्मा. १ પાંખ. २ આંખની પાંપણ. ३ સૂત્રનો અગ્રભાગ. ४ પૂલનું કેસર.
पक्ष्मल (पक्ष्म इलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ પાંખવાળું. २ પાંપણવાળું. ३ પુષ્પના કેસરવાળું.
पक्ष्य (पक्ष् यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. १ પખવાડીઆનું, પખવાડીઆસંબંધી. २ પાંખવું, પાંખસંબંધી. ३ પક્ષનું, પક્ષસંબંધી.
पंक (पचि घञ्) पु० क्ली० कः-कं. १ કાદવ, કીચડ. २ પાપ, પાતક.
'महापंके निपतितोऽहं त्रिये च । परावृत्य पश्य'
पञ्चतन्त्रम्
पंककर्वट (पंकेषु कर्वटः मनोहरः) पु० टः પાણીવાળો કાદવ: [કોયષ્ટિક.
पंककीर (पंके कीर इव) पु० रः એક જાતનું પંખી
पंककीड (पंके क्रीडति क्रीड् अच्) पु० डः ડુક્કર, ભૂંડ.
पंककीड (पंके क्रीडति क्रीड् अच्) त्रि० डः-डा-डं. કાદવમાં ખેલનાર, કીચડમાં આળોટનાર.
पंककीडन (पंके क्रीडनं यस्य) पु० नः ડુક્કર, ભૂંડ.
पंकगडक (पंके स्थितः गडकः) पु० कः કાદવમાં રહેનારૂં એક જાતનું માછલું. [જુઓ.
पंकगति (पंके गतिरस्य) पु० तिः ઉપલો શબ્દ
पंकग्राह (पंके स्थितः ग्राहः) पु० हः કાદવમાં રહેનાર એક જાતનો મગર. [માં પેદા થનાર.
पंकज (पंके जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. કાદવ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पंकज (पंक जन् ड) पु० जः सारस पंखी.
पंकज (पंके जायते जन् ड) क्ली० जं. पद्म.
पंकजन्मन् (पंके जन्म यस्य) क्ली० न्म. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पंकज (पंक जन्म) पु० जः सारसपंखी.
पंकजन्मन् (पंके जन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. કાદવમાં પેદા થનાર; क्ली० કમલ.
पंकजिनी (पंकज इनी) स्त्री० नी. १ પુષ્કળ કમળવાળો દેશ. २ કમળનો સમૂહ.
पंकण (पङ्कण पृषो०) पु० णः पङ्कण शब्द જુઓ.
पंकता (पंकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. કાદવપણું, કીચડપણું. [જુઓ.
पंकत्व (पंकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
पंकप्रभा (पंकस्येव प्रभा यस्याः) स्त्री० भा. નરકવિશેષ.
पंकभाज् (पंकं भजते) त्रि० क्-ग्. કાદવને સેવનાર.
पंकभारक (पंक भृ ण्वुल्) त्रि० कः का-कं. કાદવનો ભાર વહેનાર. [છીપ.
पंकमंडूक (पंके मंडूक इव) पु० कः એક જાતની
पंक-के-रुह (पंके रोहति रुह् कप्) क्ली० हं. १ કમળ. २ સારસપક્ષી. [ળું, કીચડવાળું.
पंकवत् (पंक मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. કાદવવા-
पंकवास (पंके वासोऽस्य) पु० सः કરચલો. કર્કટ.
पंकशुक्ति (पंके स्थिता शुक्तिः) स्त्री० क्तिः એક જાતની છીપ. [કાદો.
पंकशूरण (पंके शूरण इव) पु० णः પદ્મવગેરેનો
पंकार (पंकमृच्छति ऋ अण्) पु० रः १ શેવાળ. २ પાણી ઉપર બાંધેલી પાળ સેતુ વગેરે. ३ કાંટાસેવટીનું ઝાડ ४ પગથીયું. [કીચડવાળું.
पंकिन् (पंक इनि) त्रि० की-किनी-कि. કાદવવાળું,
पंकिल (पंक इलच्) त्रि० लः-ला-लं. કાદવવાળું. કીચડવાળું.
पंकेज (पंके जन् ड) पु० जः सारस पंखी.
पंकेज (पंके जायते जन् ड) क्ली० जं. १ કમલ.
पंकेरुह (पंके रोहति रुह् क) क्ली० हं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पंकेशय (पंके शेते शी अच्) त्रि० यः-या-यं. १ કાદવમાં સુનાર. २ એક જાતની જલૌકા.
पंकेशया (पंके शेते शी अच् टाप्) स्त्री० या. એક જાતની જળો.
पंक्ति (पञ्चि विस्तारे क्तिन्) स्त्री० क्तिः १ હાર, ઓળ, પંગત. २ પૃથ્વી. ३ મોટાઇ, ગૌરવ. ४ પાંચ અક્ષરવાળા પાદનો એક છંદ. ५ દશ અક્ષરવાળા પાદનો એક છંદ. ६ દશની સંખ્યા. ७ પાક, રાંધવું, ८ એક જાતના માણસ સાથે ખાવાપીવા મળી જવું. ९ ટોળી.
पंक्तिकण्टक (पंक्तेः कण्टकः) पु कः કાંટાની પેઠે પંગતમાં સહવા યોગ્ય માણસ.
पंक्तिग्रीव (पंक्तिसंख्यिका ग्रीवा यस्य) पु० वः રાવણ. पंक्तिकंधर, दशकंधर, दशानन, दशास्य.
पंक्तिचर (पंक्त्या चरति) पु० रः એક જાતનું પંખી.
पंक्तिदूषक (पंक्तिं एकपंक्तिं भोजने दूषयति) पु० कः જ્ઞાતિની પંક્તિની બહાર કાઢેલો પુરુષ. अपांक्तेय, पंक्तिकंटक.
पांक्तिपावन (पांक्तिं श्राद्धे भोजनार्थमुपविष्टानामावलिं पुनाति) पु० नः શ્રાદ્ધ વગેરેમાં ભોજન કરવા બેઠેલા વિપ્ર વગેરેની પંક્તિને પવિત્ર કરનાર વિદ્વાન્.

' यावदेते प्रपश्यन्ति पंक्त्यां तावत्पुनन्ति च ।
ततो हि पावनात् पाङ्क्त्या उच्यन्ते पंक्तिपावनाः ॥
पद्मपुराणम्.

पंक्तिरथ (पंक्तिषु दशसु दिक्षु गतो रथो यस्य) पु० थः દશરથ. [પાંગળું.
पंगु (खजि कु पनादेशः नुक्) त्रि० गुः-गुः-गु. લૂલું,
पंगु (,,) पु० गुः शनैश्चर ગ્રહ.
पंगुता (पंगोर्भावः तल्) स्त्री० ता. લૂલાપણું, લંગડાપણું, પાંગળાપણું. [જુઓ.
पंगुत्व (पंगोर्भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ-
पंगुल (,,) पु० लः १ રૂપાના રંગ સરખા રંગવાળો ઘોડો. २ કાચના રંગસરખા રંગવાળો ઘોડો. [એક જાતનું ક્ષુપ.
पंगुल्यहारिणी (पंगुल्यं हरति हृ णिनि ङीप्) स्त्री०
पच् (भ्वा० उभय० सेट् पचति-ते) રાંધવું, પકાવવું.
पच् (भ्वा० आत्मा० सेट् पचते) ખુલ્લું કરવું, ઉઘાડું કરવું, સ્પષ્ટ કરવું. [વિસ્તારવું.
पच् (चुरा० उभय० सेट् पंचयति ते) પૂક્ષાવવું,
पच (पच् अच्) त्रि० चः-चा-चं. રાંધનાર, પકાવનાર.
पच (,,) पु० चः રાંધવું, પકાવવું ते.
पचक (पच् ण्वुल्) पु० कः રાંધનાર, રસોઇઓ.
पचत् (पच् शतृ) त्रि० न्-न्ती-न्. રાંધતું, પકાવતું.
पचत (पच् अतच्) पु० तः १ સૂર્ય. २ અગ્નિ. ३ ઇંદ્ર. ४ આકડાનું ઝાડ. ५ ચિત્રાનું ઝાડ.
पचतभृज्जता (पचत भृज्जत इत्युच्यते यस्यां क्रि-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

थायां) स्त्री० ता. 'रांधो अने शेको' એ પ્રમાણે જે ક્રિયામાં કહેવાય છે તે ક્રિયા.

पचतिकल्प (ईषदूनं पचति कल्पप्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. ઘણું કરીને પાક કરનાર, ઘણું કરીને પ્રૌઢ દશામાં આવનાર, થોડું ઊણું રાંધનાર.

पचतितमाम् (अतिशयेन पचति तमप्) अव्य० मा-म्. જે અતિશય રાંધે છે તે, જે અતિશય પ્રૌઢ દશામાં આવે છે તે.

पचातितराम् (अतिशयेन पचति तरप्) अव्य० राम्. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पचतिदेशीय (पचति देशीय) त्रि० यः-या-यं. पचतिकल्प શબ્દ જુઓ.

पचतिदेश्य (पचति देश्य) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. पचतिकल्प શબ્દ જુઓ. [सूर्यमणिवृक्ष.

पचत्पुट ( ) पु० टः એક જાતનું ઝાડ.

पचन (पच् ल्यु) पु० नः १ अग्नि. २ चित्रानुं ઝાડ.

पचन (,,) त्रि० नः-नी-नं. १ रांधनार. पકાવનાર. २ रांधवानुं साधन, पકાववानुं साधन.

पचन (पच् ल्युट्) क्ली० नं. १ रांधवुं, पકાववुं. २ પ્રૌઢ દશામાં આવવું. ३ रानी भीन्नेश.

पचप्रकुटा (पच प्रकुट [प्रकर्षेण छिन्धि] इत्युच्यते यस्यां क्रियायां) स्त्री० टा. ' રાંધો અને કાપો ' એ પ્રમાણે જે ક્રિયામાં બોલાય છે તે ક્રિયા.

पचमान (पच् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. रांधतुं, पકાવતું. [६२.

पचंपचा (पचं पाचकं पचति) स्त्री० चा. ६३ હલ-

पचलवणा (पच लवणमित्युच्यते यस्यां क्रियायां) स्त्री० णा. ' મીઠું રાંધો ' એ પ્રમાણે જે ક્રિયામાં બોલાય છે તે ક્રિયા.

पचा (पच् अ) स्त्री० चा. रांधवुं, पાક.

पचा (पच् अच् टाप्) स्त्री० चा. रांधनारी स्त्री.

पचि (पच् इन्) पु० चिः १ अग्नि. २ चित्रानुं ઝાડ. [मा-मं. પોતાની મેળે પકવ થયલું.

पचेलिम (स्वयमेव पच्यते पच् केलिम) त्रि० मः-

पचेलिम (पच् केलिम) पु० मः १ अग्नि. २ सूर्य. ३ चित्रानुं ઝાડ. ४ આકડાનું ઝાડ. [सूद पाचक.

पचेलुक (पच् एलुक्) पु० कः रसोઇઓ, रांधनारो.

पच्छस् (पद् शस्) अव्य० शः ડગલે ડગલે, પગલે પગલે, ચરણે ચરણે. [२ पाકार्ह.

पच्य (पच् यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. १ रांधवायोग्य.

पच्यमान (पच् यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ रंधातुं २ પકવ થતું.

पज् (भ्वा० पर० सेट् पंजति) ઢાંકવું, આવરણ કરવું.

पज्र (पद्भ्यां जायते जन् ड) पु० ज्रः शूद्र.

पज्झटिका ( ) स्त्री० का. १ ते नामनुं એક માત્રાવૃત્ત. २ नानी धंटडी. ३ धूधरी.

पज्र (पज् रक्) पु० ज्रः अंगिरस् मुनि.

पंचक (पंचभिः क्रीतं कन्) त्रि० कः-का-कं. पांચથી ખરીદ કરેલું.

पंचक (पंचैव स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. पांच.

पंचक (पंचानामवयवः कन्) पु० क्ली० कः-कं. १ પાંચનું ટોળું. २ पांच. ३ धनिष्ठा नक्षत्रना उत्तरार्धथी ते रेवतीना अंत सुधीनां पांच नक्षत्र.

पंचक (पंच अंशो भागो वेतनं मूल्यं वा यस्य) त्रि० कः-का-कं. १ पांच भागवाळुं. २ पांच भृतिवाळुं. ३ पांच मूल्यवाळुं.

पंचकपाल (पंचसु कपालेषु संस्कृतः अण्) त्रि० लः-ला-लं. पांच કપાલમાં સંસ્કાર કરેલ પુરોડાશ વગેરે

पंचकर्मन् (पंचानां कर्मणां समाहारः) क्ली० र्म. १ उत्क्षेपण, अवक्षेपण, आकुंचन, प्रसारण अने गमन-એવાં ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પાંચ કર્મ. २ वमन, रेचन, नस्य, निरूह अने अनुवासन એવાં વૈદ્યકશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પાંચ કર્મ.

' वमनं रेचनं नस्यं निरूहश्चानुवासनम् ।
पञ्चकर्मेदमन्यच्च ज्ञेयमुत्क्षेपणादिकम् ' ॥

पंचकृत्वस् (पंचन कृत्वसुच्) अव्य० त्वः पांच वार, पांच वेળા. [ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

पंचकर्मी (पंचानां कर्मणां समाहारः ङीप्) स्त्री० र्मी.

पंचकृष्ण (पंचसु कृष्णः) पु० ष्णः એક જાતનો ક્રીડા.

पंचकोण (पंचकोणः यस्य) क्ली० णं. १ पांच खुણાવાળું क्षेत्र. २ पांच खुણાવાળું એક यंत्र. ३ पांच खुણાવાળું.

पंचकोल (पंचानां कोलानां समाहारः) क्ली० लं. पीपर, पीपળीमूल, चवक, चीत्रो अने शुंઠ.

' पिप्पलीपिप्पलीमूलं चव्यचित्रकनागरम् '
' पंचकोलं कणामूलं कृष्णाचव्याग्निनागरैः '

पंचकोष (पंच कोषाः) पु० षः वैदांतिकमतप्रसिद्ध अन्नमय, प्राणुमय, मनोमय, विज्ञानमय, अने आनंदमय-એવા પાંચ કોષ.

' कोषैरन्नमयाद्यैः पंचभिरात्मा न संवृतो भाति ।
निजशक्तिसमुत्पन्नैः शैवालपटलैरिवाम्बु वापीस्थम् ' ॥
विवेकचूडामणिः ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પંચક્રોશી (પંચાનાં ક્રોશાનાં સમાહારઃ) પુ० સ્ત્રી. કાશીમાં તે નામનું એક તીર્થ.

પંચખટ્વ (પંચાનાં ખટ્વાનાં સમાહારઃ) ક્લી० ટ્વં. પાંચ ખાટલા. પંચખટ્વી.

પંચગંગ (પંચાનાં ગંગાનાં નદીનાં સમાહારઃ) ક્લી० ગં. પાંચ નદીનો મેળાપ. [ગાયનું ટોળું.

પંચગવ (પંચાનાં ગવાં સમાહારઃ ટચ્) ક્લી० વં. પાંચ

પંચગવધન (પંચ ગાવો ધનમસ્ય ટચ્) ત્રિ० નઃ-ના-નં. પાંચ ગાય જેનું ધન છે તે.

પંચગવ્ય (પંચગુણિતં ગવ્યં) ક્લી० વ્યં. દૂધ, દહિં, ઘી, ગોમૂત્ર અને ગાયનું છાણ.

પંચગુ (પંચભિર્ગોભિઃ ક્રીતઃ ઠક્) ત્રિ० ગુઃ-ગુ:-ગુ. પાંચ ગાય આપીને ખરીદ કરેલ.

પંચગુણ (પંચગુણિતો ગુણઃ) પુ० ણઃ શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ, અને ગંધ એવા પાંચ ગુણ.

પંચગુણ (પંચભિર્ગુણઃ) ત્રિ० ણઃ-ણા-ણં. પાંચગણું, પાંચે ગુણેલું. પંચગુણિત.

પંચગુણા (પંચ ગુણા યસ્ય) સ્ત્રી० ણા. પૃથ્વી.

પંચગુપ્ત (કરચરણયોશ્ચતુષ્કં શિરશ્ચેતિ પચગુપ્તાન્યસ્ય) પુ० પ્તઃ ૧ કાચબો. ૨ ચાર્વાકદર્શન.

પંચગુપ્તિરસા (પંચગુપ્તૌ રસોઽસ્યાઃ) સ્ત્રી० સા. વનસ્પતિ સ્પૃક્કા. [ક્ષરના પાદવાળો એક છંદ.

પંચચામર (પંચચામરમસ્મિન્) ક્લી० રં. સોળ અક્ષરનો એક છંદ. 'પ્રમાણિકાપદદ્વયં વદંતિ પંચ ચામરમ્' વૃત્તરત્નાકરઃ

પંચચીર (પંચ ચીરાણ્યસ્ય) પુ० રઃ ભંજુધ્વોપ.

પંચચૂડા (પંચ ચૂડા અક્ષ્યાઃ) સ્ત્રી० ડા० તે નામની એક અપ્સરા.

પંચજન (પંચભિર્ભૂતૈર્જન્યતે) પુ० નઃ ૧ મનુષ્ય. ૨ મનુષ્યસંબંધી પ્રાણ વગેરે. ૩ મનુષ્યતુલ્ય દેવ વગેરે. ૪ મનુષ્યભેદ બ્રાહ્મણ વગેરે. ૫ તે નામનો એક દૈત્ય. ૬ સંજય રાજાનો પુત્ર. ૭ અંશુમાન્ રાજાનો બાપ. ૮ તે નામનો એક પ્રજાપતિ.

પંચજનીન (પંચસુ જનેષુ ન્યાવૃતઃ ખ) પુ० નઃ ૧ વિદૂષક, મશ્કરો. ૨ પાંચ માણસનો મુખી.

પંચજ્ઞાન (પંચાનાં પદાર્થાનાં જ્ઞાનમસ્ય) પુ० નઃ ૧ બુદ્ધ. ૨ પાશુપત મત જાણનારો પુરુષ.

પંચત્ (પંચ પરિમાણમસ્ય વર્ગસ્ય) ત્રિ० ત્. પાંચ સંખ્યાવાળો વર્ગ વગેરે.

પંચતક્ષન્ (પંચાનાં તક્ષ્ણાં સમાહારઃ) ક્લી० ક્ષ. પાંચ સુતાર, પાંચ સુતારનો સમુદાય. [બ્દ જુઓ.

પંચતક્ષી (,, ડીપ્) સ્ત્રી० ક્ષી. ઉપલો શબ્દ

પંચતત્ત્વ (પંચાનાં તત્ત્વાનાં સમાહારઃ) પુ० ક્લી० ત્વઃ-ત્વં. ૧ પંચમહાભૂત-પૃથ્વી, જલ, તેજ, વાયુ અને આકાશ. ૨ મદ્ય, માંસ, મત્સ્ય, મુદ્રા, અને મૈથુન એવા પંચ મકાર.

પંચતંત્ર (પંચાનાં તંત્રાણાં સમાહારઃ) ક્લી० ત્રં. વિષ્ણુશર્માસંકલિત તે નામનું એક નીતિશાસ્ત્ર. 'પંચતન્ત્રાત્તથાઽન્યસ્માદન્યાદાકૃષ્ય લિખ્યતે' હિતોપદેશઃ

પંચતન્માત્ર (પંચગુણિતં તન્માત્રં) ક્લી० ત્રં. શબ્દ, સ્પર્શ, રસ, રૂપ, અને ગંધ. ૨ પંચભૂત આકાશ વગેરે.

પંચતપ (પંચભિસ્તેજસ્વિભિઃ અગ્નિચતુષ્ટયસૂર્યૈસ્તપતિ તપ્ અચ્) પુ० પઃ ચાર દિશાએ ચાર અગ્નિ અને સૂર્યના તેજથી તપતો તપસ્વી. પંચતપસ્.

પંચતય (પંચ તયપ્) ક્લી० યં. પાંચ. [વાળું.

પંચતય (પંચ તયપ્) ત્રિ० યઃ-યી-યં. પાંચ સંખ્યા-'વૃતયઃ પઞ્ચતય્યઃ ક્લિષ્ટાઽક્લિષ્ટાઃ' પાતઞ્જલયોગસૂત્રમ્.

પંચતા (પંચાનાં ભૂતાનાં ભાવઃ તદ્ભાવાપત્તિઃ) સ્ત્રી० તા. ૧ મૃત્યુ. ૨ પાંચ ભૂતનો બાપ.

પંચતીર્થી (પંચાનાં તીર્થાનાં સમાહારઃ નિપ્) સ્ત્રી० ર્થી. પ્રયાગ, પુષ્કર, નૈમિષ, વિશ્રાંતિ, અને સૌકર--એ પાંચ તીર્થનો સમુદાય.

પંચત્વ (પંચાનાં ભૂતાનાં સમાહારઃ તદ્ભાવાપત્તિઃ) ક્લી० ત્વં. પંચતા શબ્દ જુઓ. 'શબ્દાદિભિઃ પંચભિરેવ પંચ પંચત્વમાપુઃ સ્વગુણેન બદ્ધાઃ। કુરઙ્ગમાતઙ્ગપતઙ્ગમીનભૃઙ્ગાદયઃ પંચભિરંચિતઃ કિમ્' । વિવેકચૂડામણિઃ।

પંચથુ ( ) સ્ત્રી० થુઃ ૧ સમય, વેલા. ૨ ટોયલ. [એક દેશ.

પંચદક ( ) પુ० કઃ તે નામનો

પંચદશ (પંચદશાનાં પૂરણઃ ડટ્) ત્રિ० શઃ-શી-શં. પંદરમું. [પ્રકારે, પંદર રીતે.

પંચદશધા (પંચદશ ધાચ્) અવ્ય० ધા. પંદર

પંચદશન્ (પંચાધિકા દશ) ત્રિ० શ. પંદર.

પંચદશી (પંચદશાનાં પૂરણી ડટ્ ङीप्) સ્ત્રી० શી. ૧ અમાવાસ્યા, અમાસ. ૨ પૂનમ. ૩ વિદ્યારણ્યપ્રણીત તે નામનો એક વેદાંતનો પ્રકરણ ગ્રંથ.

પંચદીર્ઘ (પંચસુ અવયવેષુ દીર્ઘઃ) ત્રિ० ર્ઘઃ-ર્ઘી-ર્ઘં. જેના હાથ, આંખ, કૂખ, બે સ્તન વચ્ચેનું અંતર, અને નાક લાંબુ હોય છે તે.

પંચદેવતા (પંચ દેવતા) સ્ત્રી० તા. આદિત્ય, ગણપતિ, દેવી, રુદ્ર, અને કેશવ એવા પાંચ દેવ.

પંચધા (પંચન્ ધાચ્) અવ્ય० ધા. પાંચ પ્રકારે, પાંચ રીતે.

પંચન્ (પચિ કનિન્) ત્રિ० ચ્. ૧ પાંચ. ૨ પાંચમું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पंचनख (पंच नखा यस्य) पु० खः १ હાથી ૨ કાચબો ૩ વાઘ. ૪ સસલો વગેરે.

पंचनद (पंच नद्यः संख्यत्र अच्) पु० दः રાવી, બીઆ, જેલમ, ચીનાબ અને સતલજ એવી પાંચ નદીનો જ્યાં સંગમ છે એવો પંજાબપ્રાંત, પંજાબ.

पंचनिंब (पंचानां निंबानां समाहारः) क्ली० बं. લીંબડાનું ફૂલ, મૂલ, ફલ, છાલ, અને પાન.

पंचनी (पंचि ल्युट्) स्त्री० नी. શેતરંજ ચોપાટ વગેરે ખેલવાનો પટ.

पंचनीराजन (पंच नीराजनम्) क्ली० नं. દીપ, કમળ, આંબાનું કે તાંબૂલનું પાન, વસ્ત્ર, અને સાષ્ટાંગ નમસ્કાર દેવને અર્પેલા તે.

पंचपक्षिन् ( ) पु० क्षी. શિવપ્રોક્ત તે નામનું એક શકુનશાસ્ત્ર.

पंचपत्र (पंच पत्राण्यस्य) पु० त्रः એક જાતનું ઝાડ

पंचपदी (पंच पादा यस्याः) स्त्री० दी. કુશદ્વીપમાં હેલી તે નામની એક નદી.

पंचपर्वन् (पंचानां पर्वणां समाहारः) क्ली० र्वं. ચૌદશ, આઠમ, અમાવાસ્યા, પૂર્ણિમા, અને રવિસંક્રાંતિ.

पंचपल्लव (पंचानां पल्लवानां समाहारः) क्ली० वं. ૧ આંબો, જાંબુડો, કોઠ, બીજોરું, અને બીલી–એવાં પાંચ ઝાડનું પલ્લવ. ૨ પીપળો, ઉંબરો આંબો, પ્લક્ષ, અને ન્યગ્રોધ એ પાંચ ઝાડનું પલ્લવ. ૩ પનસ, આંબો, વડ, પીપળો અને બકુલ એ પાંચ ઝાડનું પલ્લવ.

पंचपात्र (पंचानां पात्राणां समाहारः) क्ली० त्रं. પાંચ પાત્રનો સમુદાય. [त्रं. એક જાતનું શ્રાદ્ધ.

पंचपात्र (पंच पात्राणि दानोद्देश्यानि यत्र) क्ली०

पंचपाद् (पंच पादा यस्य) त्रि० त्-द्-दी-त्-द्. પાંચ પગવાળું.

पंचपादिका (पंचपादी संज्ञायां कन्) स्त्री० का. શારીરક ભાષ્ય ઉપર વ્યાખ્યાન કરનાર તે નામનો એક ગ્રંથ.

पंचपादी (पंचानां पादानां समाहारः ङीप्) स्त्री० दी. ૧ પાંચ પાદનો સમૂહ. ૨ પાંચ પગનો સમૂહ.

पंचपितृ (संज्ञात्वात् कर्मधारयः) पु० ता. બાપ, ઉપનયન સંસ્કાર કરનાર, ભયમાંથી રક્ષણ કરનાર, સસરો અને અન્નદાતા એવા પાંચ બાપ.

पञ्चपित्त (पञ्चगुणितं पित्तं) न० त्तं. પાંચ પ્રકારનું પિત્ત (ભૂંડનું, બકરાનું, પાડાનું, માછલાનું અને મોરનું).

पञ्चप्रदीप (पंचप्रदीपाः यत्र) पु० पं. આરતિનું એક અંગ

पञ्चपुष्प (पंचगुणितं पुष्पं) पु० ष्पं. ચંપો, આંબો, શમી, કમલ અને કરવીર–એ પાંચ ઝાડનાં ફૂલ.

पंचप्रस्थ (पंचविषयाः शब्दादयः प्रस्था सानव इव यस्य) क्ली० स्थं. સંસાર, વન. [પ્રાણાદિ પાંચ પ્રાણ.

पंचप्राण (पंच प्राणाः कर्म०) पु० णः દેહમાંહેલા

पंचप्रासाद (पंचचूडायुक्तः प्रासादः) पु० दः પાંચ કળશવાળું દેવાલય.

पंचबाण (पंच बाणा यस्य) पु० णः કામદેવ.

' अरविन्दमशोकं च चूतं च नवमल्लिका ।
नीलोत्पलं च पञ्चैते पंचबाणस्य सायकाः ' ॥

पंचबाण (पंचबाणाः) पु० णः પાંચ બાણ.

पंचबाहु (पंच बाहवो यस्य) पु० हुः મહાદેવ.

पंचब्रह्म ( ) क्ली० ह्म. તે નામની એક ઉપનિષદ્.

पंचभद्र (पंचस्वंगभेदेषु भद्रः) पु० द्रः કાળજા ઉપર, મોં ઉપર, પીઠ ઉપર, પડખા ઉપર અને કેડ ઉપર ભમરો જેને હોય છે એવો ઘોડો.

पंचभूत (पंचानां भूतानां समाहारः) क्ली० तं. પૃથ્વી, જલ, તેજ, વાયુ અને આકાશ.

पंचभृंग ( ) क्ली० गं. દેવદાલી, બીજોરું, ભાંગ, તમાલપત્ર, અને નગોડ–એ પાંચ ઝાડ.

पंचम (पंचानां पूरणः डट् मट्) त्रि० मः-मी-मं. ૧ પાંચમું. ૨ સુંદર. ૩ ડાહ્યું. [स्वर. ૨ રાગભેદ.

पंचम (,,) पु० मः તે નામનો એક

पंचम (,,) क्ली० मं. મૈથુન. [ચમું.

पंचमक (पंचम स्वार्थे क) त्रि० कः-मिका-कं પાંચમું.

पंचमकार (पंच मकारा यत्र) क्ली० रं. મત્સ્ય, માંસ, મદ્ય, મૈથુન, અને મુદ્રા. [પ્યાવાળું.

पंचमय (पंचन् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. પાંચ સંખ્યાવાળું.

पंचमहापातक (पंच महापातकानि) क्ली० ब० कानि. બ્રહ્મહત્યા, સુરાપાન, ગુરુતલ્પગમન, સોનાની ચોરી, અને એ પાતક કરનારનો સંસર્ગ એ પાંચ મોટાં પાપ.

' ब्रह्महत्या सुरापानं स्तेयं गुर्वङ्गनागमः ।
महान्ति पातकान्याहुः संसर्गश्चापि तैः सह ' ॥
मनः

पंचमहायज्ञ (पंचगुणितो महायज्ञः) पु० ज्ञः દેવયજ્ઞ, ભૂતયજ્ઞ, પિતૃયજ્ઞ, બ્રહ્મયજ્ઞ, અને નૃપયજ્ઞ–એ પાંચ યજ્ઞ. [દહિં, ઘી, છાણ, અને મૂત્ર.

पंचमहिष ( ) क्ली० षं. ભેંશનું દૂધ,

पंचमार (पंचसु पंचांगेषु मार इव) पु० रः તે નામનો બલદેવનો પુત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पंचमाषिक (पंच माषाः प्रमाणमस्य ठक्) त्रि० कः-की-कं. पांच भासा भारवाणुं. [ड्रोयलपक्षी.
पंचमास्य (पंचमः स्वरभेदः आस्ये अस्य) पु० स्यः
पंचमास्य (पंचसु मासेषु भवः यत्) त्रि० स्यः-स्या:स्यं. पांच भासे होनार, पांच भासे थनार.
पंचमी (पंच पतीन् मिनोति प्रेम्णा मी क्विप्) स्त्री० मी. पांच पांडव जेना धणी छे एवी द्रौपदी.
पंचमी (पंचानां पूरणी डट् ङीप्) स्त्री० मी. १ पांचमी. २ पांचम. ३ चंद्रनी पांचमी कळा.
पंचमुख (पंच मुखान्यस्य) पु० खः महादेव.
पंचमुख (पंच मुखानि यस्य) त्रि० खः-खी-खं. पांच मुखवाळुं. २ अरडुसानुं झाड. [पंचानन.
पंचमुख (पंचं विस्तृतं मुखमस्य) पु० खः १ सिंह.
पंचमुद्रा (पंचगुणिता मुद्रा) स्त्री० द्रा. आवाहनी, स्थापनी, सन्निधापनी, संबोधनी, अने संमुखीकरणी–ओ पांच मुद्रा.
पंचमूत्र (पंचप्रकारं मूत्रं) क्ली० त्रं. गायनुं, बकरीनुं, भेंसनुं, अने गधेडीनुं एवुं पांच प्रकारनुं मूत्र.
पंचमूल (पंचगुणितं मूलं) क्ली० लं. शालपर्णी, पृश्नपर्णी, रींगणी, उंरली अने गोखरु– एवां पांच मूल.
पंचमूली (पंचानां मूलानां समाहारः ङीप्) स्त्री० ली. पांच मूळीओ. उपलो शब्द जुओ.
पंचयज्ञ (पंचगुणितः यज्ञः) पु० ज्ञः पंचमहायज्ञ शब्द जुओ.
पंचयाम (पंच यामा यत्र) पु० मः दिवस.
पंचरत्न (पंचगुणितं रत्नं) क्ली० त्नं. सोनुं, माणेक, हीरो, लीलम अने मोती–एवां पंच रत्न.
पंचरसा (पंचो विस्तीर्णो रसोऽस्यां) स्त्री० सा. आंबली. [पांच रातनुं टोळुं.
पंचरात्र (पंचानां रात्रीणां समाहारः अच्) क्ली० त्रं.
पंचरात्र (पंच रात्राणि ज्ञानानि यत्र) क्ली० त्रं. नारदप्रणीत ज्ञानोपदेशक एक ग्रंथ. [पुराण.
पंचलक्षण (पंच सर्गादीनि लक्षणान्यस्य) क्ली० णं.
पंचलक्षणी (पंचानां लक्षणानां समाहारः ङीप्) स्त्री० णी. पांच लक्षणनुं टोळुं.
पंचलवण (पंचगुणितं लवणं) क्ली० णं. सैंधव, बिड्लवण, संचळ, टंकण, अने समुद्रनुं भीठुं.
पंचलांगलक (पंच लांगल कन्) क्ली० कं. पांच हळथी खेडाय एवा क्षेत्रनुं दान.
पंचलोकपाल (पंच लोकपालाः) पु० ब. लाः विनायक, दुर्गा, वायु, आकाश अने अश्विनीकुमार– एवा पांच लोकपाल. [नुं लोहुं.
पंचलोह (पंचं विस्तीर्णं लोहं) क्ली० हं. एक जात-
पंचलोहक (पंचगुणितं लोहं संज्ञायां कन्) क्ली० कं. सोनुं, रुपुं, त्रांबु, रांग, अने गजवेल.
पंचवक्त्र (पंच वक्त्राण्यस्य) पु० क्त्रः महादेव.
पंचवक्त्र (पंचं वक्त्रमस्य) पु० लः १ सिंह. २ अरडुसानुं झाड. [यज्ञोपवीत.
पंचवट (पंचो विस्तीर्णो वटो वेष्टनं) पु० टः णाल-
पंचवटी (पंचानां वटानां समाहारः ङीप्) स्त्री० टी. पीपळो, वडलो, अशोक, णांली, अने आंणलीनुं झाड. [धर्मक्षेत्र.
पंचवटी (पंचवट ङीप्) स्त्री० टी. ते नामनुं एक
पंचवर्ग (पंचानां चाराणां वर्गः) पु० र्गः पांच का-शब्दनो वर्ग.
पंचवर्णक (पंच वर्णः यस्य) पु० कः धंतूरानुं झाड. [वर्णनुं,
पंचवर्षीय (पंच वर्ष ढ) त्रि० यः-र्या-र्यं. पांच
पंचबीज (पंचं विस्तीर्णं मध्ये बीजमस्य) क्ली० जं. १ शीशुं. २ काकडी. ३ दाडम.
पंचशर (पंच शरा अस्य) पु० रः कामदेव.
पंचशर (पंच शराः) पु० ब० राः पांच बाणु.
पंचशाख (पंच शाखाकारा अंगुल्यो यत्र) पु० खः १ हाथ. २ हाथी. [शाखा.
पंचशाखा(पंचानां शाखानां समाहारः) क्ली० खं. पांच
पंचशारदीय ( ) पु० यः ते नामनो एक यज्ञ. [एक मुनि.
पंचशिख (पंचशिखा अस्य) पु० खः ते नामनो
पंचशिख (पंचा विस्तीर्णा शिखा यस्य) पु० खः सिंह.
पंचशीर्ष (पंच शीर्षाण्यस्य) पु० र्षः एक जातनो सर्प. [दिशामां आवेलो एक पर्वत.
पंचशैल ( ) पु० लः मेरुनी दक्षिण
पंचष (पंच वा षड् वा) त्रि० ब० षाः-षाः-षाणि. पांच के छ.
पंचसिद्धांती (पंचानां सिद्धांतानां समाहारः) स्त्री० ती. ब्रह्म, सूर्य, सोम वगेरे ज्योतिष् शास्त्र भांहेला पांच सिद्धांत.
पंचशैरिशक (पंचगुणितं शैरिषकं) क्ली० कं. सरसडानुं फूल, पांदडुं, छाल, मूळ अने फळ.
पंचसुगंधक (पंचगुणितं सुगंधकम्) क्ली० कं. कपूर, लविंग, कंकोल, जायफळ अने अगरु एवा पांच खुशबोदार पदार्थनो समूह.
पंचसूना (पंच सूनाः प्राणिवधस्थानानि) स्त्री० ना.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ચૂલો સળગાવવો, દળવું, ખાંડવું, પાણી ભરવું અને સાવરણીથી વાશીદું વાળવું–એવા જે પાંચ ઠેકાણે ગૃહસ્થના ઘરમાં પ્રાણિહિંસા થાય છે તે પાંચ સ્થાનક.

'पंचसूना गृहस्थस्य चुल्लीपेषण्युपस्करः ।
कंडनी चोदकुंभश्च वध्यते यास्तु वाहयन्' ॥

પંચસ્વરા (पंच स्वराः प्रतिपाद्यतया यत्र) સ્ત્રી૦ રા. પ્રજ્ઞપ્તિ હાસે કરેલો તે નામનો એક જ્યોતિર્ગ્રંથ.

પંચહારક ( ) ક્લી૦ કં. એક જાતનો હાર. [તે નામનો એક પુત્ર.

પંચહોત્ર ( ) પુ૦ ત્રઃ. વૈવસ્વત મનુનો

પંચહ્રદ (पंच ह्रदा यत्र) પુ૦ દઃ. તે નામનું એક તીર્થ. [અક્ષરવાળો મંત્ર વગેરે.

પંચાક્ષર (पंच अक्षराणि यत्र) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. પાંચ

પંચાગ્નિ (पंच अग्नयः) પુ૦ ગ્નિઃ અન્વાહાર્ય, પચન, ગાર્હપત્ય, આહવનીય, આવસથ્ય એવા પાંચ અગ્નિ.

'पंचाग्नयो ये च त्रिणाचिकेताः' શ્રુતિઃ

પંચાગ્નિ (पंचानामग्नीनां समाहारः) સ્ત્રી૦ ગ્નિ. ચારે દિશાએ ચાર અગ્નિ અને માથે સૂર્યાગ્નિ એવા પાંચ અગ્નિનો સમુદાય.

પંચાગ્નિત્વ (पंचाग्नेर्भावः) ક્લી૦ ત્વં. પંચાગ્નિપણું.

પંચાંગ (पंचांगानि यस्य) પુ૦ ગઃ ૧ કાચબો. ૨ પંચભદ્ર શબ્દ જુઓ. [અંગવાળું.

પંચાંગ (,,) ત્રિ૦ ગઃ-ગી-ગં. પાંચ

પંચાંગ (पंचं विस्तृतं अंगं यस्मिन्) પુ૦ ગઃ પાંચ અંગથી પ્રણામ કરવો તે. [મહાપુરુષચરણ.

પંચાંગ (,,) ક્લી૦ ગં. તંત્રસારપ્રસિદ્ધ

પંચાંગ (पंच अंगानि यस्मिन्) ક્લી૦ ગં. તિથિ, વાર, નક્ષત્ર, યોગ, અને કરણ જેમાં લખેલાં હોય છે એવું ટીપણું વગેરે. પંચાંગ. [કાચબો.

પંચાંગગુપ્ત (पंचांगानि गुप्तानि यस्य) પુ૦ પ્તઃ

પંચાંગશુદ્ધિ (पंचांगानां शुद्धिः) સ્ત્રી૦ દ્ધિઃ તિથિ, વાર, નક્ષત્ર, યોગ, અને કરણ એવાં પાંચ અંગનું દોષરહિતપણું. [બાંધવાનો દોર.

પંચાંગી (पंचन् अंग ङीप्) સ્ત્રી૦ ગી. હાથીની કેડે

પંચાંગુલ (पंच अंगुलय इव पत्रेऽस्य दारुणि) પુ૦ લઃ એરંડાનું ઝાડ.

પંચાંગુલ ( ) ક્લી૦ લં. પાંચ આંગળી સરખા જેના ચાડામાં ભાગ છે એવો તવેથો.

પંચાજ ( ) ક્લી૦ જં. બકરીનું દૂધ, દહિં, ઘી, છાણ, અને મૂત્ર.

પંચાતપ (पंचभिरग्निभिरात्प्यते तप् अच्) ત્રિ૦ પઃ-પા-પં. ચારે દિશાએ ચાર અગ્નિ અને પાંચમા સૂર્યાગ્નિથી તપશ્ચર્યા કરનાર.

પંચાત્મક (पंच आकाशादय आत्मा यस्य) ત્રિ૦ કઃ-સ્મિકા-કં. આકાશ વગેરે પાંચ ભૂતથી બનેલો દેહ વગેરે. [૨ સિંહરાશિ.

પંચાનન (पंचं विस्तीर्णमाननं यस्य) પુ૦ નઃ ૧ સિંહ.

પંચાનન (पंच आननान्यस्य) પુ૦ નઃ મહાદેવ.

પંચામૃત (पंचानाममृतानां समाहारः) ક્લી૦ તં. દૂધ, દહિં, ઘી, મધ, અને શાકર.

પંચામૃતયોગ (पचामृतस्य योगः) પુ૦ ગઃ ગળો, ગોખરૂ, મુશલી, મુંડિકા, અને શતાવળ એવા પાંચ ઓષધિનો યોગ.

પંચામ્નાય (पंचसंज्ञकः आम्नायः) પુ૦ યઃ પાંચ મુખથી શિવે કહેલું તંત્રશાસ્ત્ર.

પંચામ્લ (पंचानामाम्लानां समाहारः) ક્લી૦ મ્લં. બોર, દાડમ, આંબલી, આમ્રવેતસ, અને બીજોરું એ પાંચ ખાટી વસ્તુનો સમૂહ.

પંચાયતની (पंचानामुपास्यदेवानामायतनानां समाहारः ङीप्) સ્ત્રી૦ ની. ગણપતિ વગેરે પાંચ ઉપાસ્ય દેવતાનો સમુદાય.

પંચારી (पंच पंचसंख्यामृच्छति ऋ अण् ङीप्) સ્ત્રી૦ રી. સોગઠાં, શેતરંજ વગેરે ખેલવાનું પટ.

પંચાર્ચિસ્ (पंच अर्चींषि यस्य) પુ૦ ર્ચિઃ બુધગ્રહ.

પંચાલ (पंचि कालन्) પુ૦ બ૦ લાઃ. તે નામનો એક દેશ. [નો રાજા.

પંચાલ (पंचालस्य राजा अण्) પુ૦ લઃ પંચાલ દેશ-

પંચાલ (पंचालोऽभिजनो यस्य अण्) પુ૦ લઃ પંચાલ દેશનો રહેનારો.

પંચાલિકા (पंचाय प्रपंचाय अलति अल् ण्वुल्) સ્ત્રી૦ કા. વસ્ત્ર વગેરેની બનાવેલી પૂતળી.

પંચાલી (पंचाय अलति अल् अच् ङीप्) સ્ત્રી૦ લી. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ એક જાતની ગીતિ.

પંચાલી (पंचारी रस्य लः) સ્ત્રી૦ લી. પંચારી શબ્દ જુઓ. [વીત.

પંચાવટ (पंच आवट् अच्) પુ૦ ટઃ બાલયજ્ઞોપ-

પંચાવયવ (पंच अवयवा यस्य) ત્રિ૦વઃ-વા-વં.૧ પાંચ અવયવવાળું. ૨ પ્રતિજ્ઞા,હેતુ,ઉદાહરણ,ઉપનય,અને નિગમન એવા પાંચ અવયવવાળું (અનુમાન).

પંચાવસ્થ (पंचसु भूतेषु स्वकारणेषु अवस्था यस्य) પુ૦ સ્થઃ મડું, મડદું, શબ, પ્રેતદેહ.

પંચાશ (पंचाशत् डट्) ત્રિ૦ શઃ-શી-શં. પચાશમું.

પંચાશત્ (पंचदशतः परिमाणमस्याः) સ્ત્રી૦ શત્. પચાશ. [શમું.

પંચાશત્તમ (पंचाशत् तमप्) ત્રિ૦ મઃ-મા-મં. પચા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पंचाशद्धा (पंचाशत् धाच्) अव्य० द्धा. पचाश वार, पचाश वेगा, पचाश रीते.
पंचाशिन् (पंचाशत् परिमाणं यस्य) त्रि० शी-शिनी शि. पचाश परिमाणवाळु.
पंचाशीति (पंचाधिका अशीतिः) स्त्री० तिः पं-
पंचास्य (पंचं विस्तीर्णमास्यं यस्य) पु० स्यः १ सिंह. २ सिंह राशि. [शिव.
पंचास्य (पंच आस्यानि यस्य) पु० स्यः महादेव,
पंचीकरण (अपंच पंचात्मकानि क्रियंतेऽनेन) क्ली० णं. पांच नहि होय तेमांथी पांच करवानो व्यापार.
' द्विधा विधाय चैकैकं चतुर्द्धा पञ्चमं पुनः ।
स्वस्वेतरद्वितीयांशैर्योजनात्पञ्च पञ्च ते ॥
वेदान्तसारः ॥
पंचीकृत (पंच च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. पांच विभाग करेल.
पंचेंद्रिय (पंच इंद्रियाणि) क्ली० यं. कान, चामडी, आंख, जीभ अने नाक ए पांच इंद्रिय.
पंचेषु (पंच इषवो यस्य) पु० षुः कामदेव. [बाण.
पंचेषु (पंच इषवः) पु० ब० षवः कामदेवनां पांच
पंचोपचार (पंच उपचारः) पु० रः गंध नैवेद्य व-गेरे पूजांग. [पांच अग्नि.
पंचोष्मन् (पंच उष्माणः) पु० ब० ष्माणः उदरना
पंजर (पंजि अरन्) पु० क्ली० रः-रं. माणसनुं हाडपंजर. कंकाल.
पंजर (पंजि अरन्) क्ली० रं. पांजरुं.
पंजर (पंजि अरन्) पु० रः १ कलियुग. २ गायनी आरति करवानो विधि.
पंजराखेट (पंजर इव आखेटः) पु० टः माछलां मारवा माटे करेल पांजराना आकारनी एक जीज.
पंजल (पंजि अलच्) पु० लः एक जातनो कंद.
पंजि (पंजि इन्) स्त्री० जिः सूत्र काढवा माटे पींजेली रुनी पूणी. पंजी.
पंजिका (पंजि स्वार्थे क) स्त्री० का. १ पंजि शब्द जुओ. २ ते नामनी ए: पाणिनीयसूत्रवृत्ति. ३ तिथि, वार, नक्षत्र, करण, अने योग जेमां लखेलां होय छे एवुं पंचांग. ४ खातावही. ५ पापपुण्यनुं नामुं राखवानी चित्रगुप्तनी खातावही. ६ व्याख्यानभेद
पंजिकारक (पंजिं करोति कृ ण्वुल्) पु० कः. १ खातावही लखनारो. २ कायस्थ. ३ पंचांग करनारो जोषी.
पंजी (पंजि डीप्) स्त्री० जी. पंजिका शब्द जुओ.
पंजीकर (पंजीं करोति) पु० रः पंजिकारक शब्द जुओ.

पट् (भ्वा० पर० सेट् पटति) जवुं.
पट् (चुरा० उभय० सेट् पटयति-ते) १ वीटवुं, वेष्टन करवुं. २ गुंथवुं.
पट् (चुरा० उभय० सेट् पटयति-ते) प्रकाशवुं.
पट (पट् घञर्थे क) पु० टः १ वस्त्र. २ चित्रेलुं वस्त्र. ३ अक्षर लखवा माटे करेलुं ताम्र वगेरेनुं पट. ४ एक जातनुं झाड.
पट (पट् क) क्ली० टं. छापरुं.
पट (पट् अच्) त्रि० टः-टा-टं. आगळ करेलुं. पुरस्कृत.
पटक (पट् कन्) पु० कः सेनानी छावणी, लश्कर-नो पडाव. शिविर. [तंतुवाय.
पटकार (पटं करोति) पु० रः वणकर, साणवी.
पटकुटी (पटनिर्मिता कुटी) स्त्री० टी. वस्त्रनुं बनावेलुं घर, तंबु, राव्टी. [जुओ.
पटगृह (पटनिर्मितं गृहं) क्ली० हं. उपरनो शब्द
पटच्चर (पटत् चरट्) क्ली० रं. जीर्ण वस्त्र, जूनुं कपडुं.
पटच्चर (पटदिव वेष्टित इव चरति) पु० रः चोर.
पटत् ( ) अव्य० त्. अव्यक्त शब्दनी नकल. [चोर.
पटत्क (पटत् इव वेष्टित इव कायति कै क) पु० त्कः
पटमंडप (पटनिर्मितो मंडपः) पु० पः वस्त्रनुं बनावेलुं घर, तंबु.
पटमंदिर (पटनिर्मितं मंदिरं) क्ली० रं. तंबु, राव्टी.
पटमय (पट मयट्) त्रि० यः-या-यं. १ वस्त्रनुं करेलुं, वस्त्रनुं बनावेलुं. २ वस्त्रयुक्त.
पटमय (पट मयट्) क्ली० यं. १ वस्त्रनुं बनावेलुं घर, तंबु. २ शाटी. [२ वस्त्रदायक.
पटर (पटं राति रा क) त्रि० रः-रा-रं. १ गतिवाळु.
पटरक (पटर संज्ञायां कन्) पु० कः एक जातनुं झाड. [समूह. ३ छाप.
पटल (पट् कलच्) पु० लः १ जभाव. २ ढगलो.
पटल (पट् कलच्) क्ली० ल. १ छापरुं. २ शरीर फूल वगेरेनी छाल वगेरेनी चामडी छाल वगेरे. ३ तिलक. ४ वांसनुं करेलुं पात्र टोपला सुंटली वगेरे. ५ आंख उपरनुं पडल. ६ एक जातनो नेत्ररोग. ७ तंत्रग्रंथनो एक भाग.
पटलक (पटल स्वार्थे क) क्ली० कं. समूह, जभाव.
पटलप्रान्त (पटलस्य प्रांतः) पु० तः छापरानी पांखनो छेवट भाग.
पटली (पटल डीप्) स्त्री० ली. समूह, जभाव.
' आयुर्वायुविघट्टिताभ्रपटलीलीनाम्बुवद्भंगुरम् '
भर्तृहरिः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પટવાપ (પટ उप्यतेऽत्र वप् घञ्) पु० पः વસ્ત્રનું બનાવેલું ઘર, તંબુ. [જુઓ.

પટવાસ (પટનિર્મિતો વાસોઽત્ર) पु० सः ઉપલો શબ્દ

પટવાસ (पटं वासयति वासि अण्) पु० सः વસ્ત્રને ખુશબોદાર કરનારૂં સુગંધી દ્રવ્ય, (જેમકે પડોપાં. દડી.) [શબ્દ જુઓ.

પટવાસક (પટવાસ સ્વાર્થે ક) पु० कः ઉપલો

પટવેશ્મન્ (પટનિર્મિતં વેશ્મ) क्ली० श्म. વસ્ત્રનું બનાવેલું ઘર, તંબુ. [નગારૂં.

પટહ (પટેન હન્યતે हन् ड) पु० क्ली० हः-हं. ડંકો,

' जगद्भ्रमणकौतुकोच्चलितरामकीर्त्यंगना–
प्रयाणपटहध्वनिं प्रथयति स्म ताराध्वनि '
रामायणचम्पूः

પટહ (पट् अह) पु० हः ૧ ઠાર મારવું, મારી નાંખવું. ૨ સમારંભ. ૩ સંગ્રામધ્વનિ.

પટાક (पट् आक) पु० कः પંખી, પક્ષી.

પટાકા (પટાક ટાપ્) स्त्री० का. ધજા, નિશાન.

પટાલુકા (पट इवालति अल् उक्) स्त्री० का. જળો.

પટિ (पट् इन्) स्त्री० टिः ૧ વસ્ત્રભેદ. ૨ કુંબિકાપક્ષ. ૩ વાગુલુ. [જુઓ. ૨ પડદો.

પટિકા (પટિ સ્વાર્થે ક) स्त्री० का. ૧ ઉપલો શબ્દ

પટિમન્ (પટુ इमनच्) पु० मा. ડાહ્યાપણું, ચતુરાઇ.

પટિષ્ઠ (अतिशयेन पटुः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અત્યંત ડાહ્યું, અત્યંત ચતુર.

પટીયસ્ (अतिशयेन पटुः ईयस्) त्रि० यान्-यसी-यस्. ઘણું ડાહ્યું, ઘણું ચતુર.

' पाटीर तव पटीयान् कः परिपाटीमिमामुरीकर्तुम् '
जगन्नाथः

પટીર (पट् इरन्) क्ली० रं. ૧ ચાલની. ૨ વંશલોચન. ૩ પેટ, ઉદર. ૪ કામદેવ. ૫ ચંદન, સુખંડ. ૬ મૂળો. ૭ ખેતર, ક્ષેત્ર. [મણીય.

પટીર (पट् ईरन्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ ઉંચું ૨ ૨

પટુ (पट् उन्) त्रि० टुः-टुः टु. ૧ ડાહ્યું, ચતુર. ૨ રોગવિનાનું, તનદુરસ્ત. ૩ તીક્ષ્ણ. ૪ ચતુર. ૫ છટાદાર ભાષણવાળું. ૬ ધૂતારૂં.

પટુ (पट् उन्) पु० टुः ૧ વનસ્પતિ પટોલ. ૨ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય, ચોરફ. ૩ પડવલીનો વેલો. ૪ કારેલી. ૫ વેખંડ. ૬ ચીનીકપુર. ૭ શાહજીરૂં.

પટુ (पटु उन्) क्ली० टु. કાગડાની ટોપી, છત્રી. ૨ મીઠું, પાંશુ. ૩ લવણ. ૪ પટોલપત્ર.

પટુક (पटु संज्ञायां कन्) पु० कः એક જાતની ઓષધિ. પટોલ. [થોડું ડાહ્યું, થોડું શાણું.

પટુકલ્પ (ઈષદૂનઃ पटुः कल्पप्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं.

પટુજાતીય (पटुप्रकारः जातीयर्) त्रि० यः-या-यं. ૧ ડાહ્યાપ્રકારનું, શાણાપ્રકારનું, ૨ શાણું, ચતુર.

પટુતા (पटोर्भावः तल्) स्त्री० ता. ડાહ્યાપણું, શાણાપણું, ચતુરાઇ. पाटव.

' विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा
सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः ' भर्तृहरिः

પટુતૃણક (पटु लवणमिव तृणं यस्य कप्) क्ली० त्वं. એક જાતનું ઘાસ. [पटिमन्, पाटव.

પટુત્વ (पटोर्भावः त्व) क्ली० कं. पटुता શબ્દ જુઓ.

પટુત્રય (पटोः त्रयम्) क्ली० यं. સૈંધવ, બિડ્લવણ અને સંચલ. [पटुकल्प શબ્દ જુઓ.

પટુદેશીય (ઈષદૂનઃ पटुः देशीयर्) त्रि० यः-या-यं.

પટુદેશ્ય (,,) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. पटुकल्प શબ્દ જુઓ.

પટુપત્રિકા (पटु देश्य) स्त्री० का. સોનામુખી.

પટુપર્ણિકા (पटूनि पर्णान्यस्याः) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

પટુપર્ણી (पटूनि पर्णान्यस्याः) स्त्री० र्णी. ઉપલો

પટુરૂપ (अतिशयेन पटुः रूपप्) त्रि० पः-पा-पं. અતિશય ડાહ્યું, ઘણું જ શાણું.

પટુશ ( ) पु० शः રાક્ષસભેદ.

પટુસ ( ) पु० सः રાજભેદ

પટોદ્ભવ (पट इव उटात् मूलात् जायते) क्ली० वं. વરસાદની મોસમમાં પેદા થતી કાગડાની ટોપી.

પટોલ (पट ओलच्) पु० लः એક જાતની ઔષધિ.

પટોલ (पट ओलच्) क्ली० लं. એક જાતનું વસ્ત્ર, છીંટ.

પટોલક (पटोलमिव कायति कै क) पु० कः છીપ.

પટોલિકા (પટોલી સ્વાર્થે ક) स्त्री० का. નીચલો શબ્દ જુઓ. [નું પટોલ.

પટોલી (अपकृष्टः पटोलः ङीप्) स्त्री० હલકી જાત.

પટ્ટ (पट् क्त) क्ली० ट्टं. શહેર, નગર.

પટ્ટ (पट् क्त) पु० ट्टः ૧ વસ્ત્ર. ૨ રંગેલું વસ્ત્ર. ૩ પીતાંબર વગેરે રેશમી વસ્ત્ર. ૪ પાઘડી વગેરે માથાનું ભૂષણ. ૫ જખમ ગુમડા વગેરે ઉપર બાંધવાનો વસ્ત્ર વગેરેનો પાટો. ૬ પીઠ, પાટલો, બાજઠ. ૭ રાજસિંહાસન. ૮ ચોક, ચતુષ્પથ. ૯ રાજકર વગેરે લેવા માટે લખી લીધેલ પટ્ટો. ૧૦ ઢાલ, ફલક. ૧૧ ઉત્તરીય વસ્ત્ર.

पट्टः शुभदो राज्ञां मध्येऽष्टावङ्गुलानि विस्तीर्णः ।
सप्त नरेन्द्रमहिष्याः षड् युवराजस्य निर्दिष्टः ॥
चतुरङ्गुलविस्तारः पट्टः सेनापतेर्भवति मध्ये ।

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

द्वे च प्रसादपट्टः पञ्चैते कीर्तिताः पट्टाः ॥ ' बृ० सं० ॥

पट्टक (पट्ट स्वार्थे क) पु० कः पट्ट शब्द જુઓ.

पट्टज (पट्टाज्जायते· जन् ड) क्ली० जं रेशमी वस्त्र, हीरागळ लूगडुं. [टराणी.

पट्टदेवी (पट्टे सिंहासने स्थिता देवी) स्त्री० वी. पट्टराणी.

पट्टन (पट्टंति जना यत्र) क्ली० नं. शहेर, नगर.

पट्टमहिषी (पट्टे स्थिता महिषी) स्त्री० षी. पटराणी. [तुं ज्ञाड.

पट्टरंग (पट्टं रज्यतेऽनेन रंज् घञ्) क्ली० गं. पतंग.

पट्टरंजन (पट्टं रज्यतेऽनेन रंज् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલેા शब्द જુઓ. [ज्ञाड.

पट्टरंजनक (पट्टरंजन स्वार्थे क) क्ली० कं. पतंगनुं

पट्टराग (पट्टं रज्यतेऽनेन) पु० गः ઉપલેા शब्द જુઓ.

पट्टशाक (पट्टः शाकः) पु० कः એક જાતનું शाક.

पट्टारोहा (पट्टे आरोहति) स्त्री० हा. पटराणी.

पट्टार्हा (पट्टे राजसिंहासने अर्हा) स्त्री० र्हा. ઉપલેા शब्द જુઓ.

पट्टिका (पट्टीव कायति कै क) स्त्री० का. लेाध्रवृक्ष.

पट्टिकाख्य (पट्टिकाभाख्याति स्वरूपेण) पु० ख्यः ઉપલેા शब्द જુઓ. [शब्द જુઓ.

पट्टिकालोध्र (पट्टिका एव लोध्रः) पु० ध्रः ઉપલેા

पट्टिन् (पट्ट इनि) पु० टी. ઉપરનેા शब्द જુઓ.

पट्टिश (पट् टिश्) पु० शः એક જાતનું अस्त्र.

पट्टिस (पट टिस्) पु० सः ઉપલેા शब्द જુઓ.

पट्टी (पट्टिः ङीप्) स्त्री० ट्टी. पट्टिकालोध्र शब्द જુઓ.

पट्टोलिका (पट्टालिका पृषो० पट् उल् ण्वुल् वा) स्त्री० का. सनद વગેરે દસ્તાવેજ.

पठ् (भ्वा० पर० सेट् पठति) પઢવું, વાંચવું.

पठक (पठ् ण्वुल्) पु० कः વાંચનારેા, પાઠ કરનારેા, પઢનાર. पाठक. [કરતું, પઢતું.

पठत् (पठ् शतृ) त्रि० ठन्-ठंती-ठन्. વાંચતું, પાઠ- ' नाक्षराणि पठता किमु पाठि पाठितां ' नैषधीयम्.

पठन (पठ् ल्युट्) क्ली० नं. વાંચવું, પઢવું, પાઠ કરવું.

पठनीय (पठ् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. વાંચવા येाग्य, પઢવા લાયક, પાઠકરવા येाग्य.

पठमंजरी ( ) स्त्री० री. તે નામની એક રાગિણી [એક રાગિણી.

पठसमंजरी ( ) स्त्री० री. તે નામની

पठि (पठ इन्) स्त्री० ठिः વાંચવું, પઢવું.

पठित (पठ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પઢેલું, વાંચેલું.

पठितव्य (पठ् तव्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. पठनीय शब्द જુઓ.

पठितृ (पठ् तृच्) त्रि० ता-त्री तृ. વાંચનાર, પઢનાર.

पड् (भ्वा० आत्म० सेट् पंडते) જવું.

पड् (चुरा० उभय० सेट् पंडयति ते) १ ઢગલેા કરવેા. २ જમા કરવું.

पण् (भ्वा० आत्म० सेट् पणते) १ वेચવા ખરીદવાનું साहुं કરવું. २ सट्टे કરવેા, જુગાર રમવેા.

' कोटिभिः पणते नित्यं तस्य राज्ये वणिग्जनः ।
यक्षाश्चापि पणायन्ति तद्विभूतिं गृहे गृहे ' ॥

पण् (चुरा० पर० सेट् पणयति) ઉપલેા शब्द જુઓ. [કરવી.

पण् (भ्वा० पर० सेट् पणायति) વખાણવું, स्तुति

पण (पण् अप्) पु० णः १ એંશી કેાડીના परिभाण तुल्य એક જાતનું નાણું. २ મજુરી. ३ वेतन, પગાર. ४ જુગટું, જુગાર. ५ પાસાનેા ખેલ, જુગટું વગેરે ખેલવામાં જે प्रतिज्ञा કરેછે તે. ६ મૂલ્ય, કિંમત. ७ જીંદગી. ८ વેચવા ખરીદવાનેા સેાદેા. ९ ઉદ્યેાગ, ધંધેા. ११ व्यापार. १२ રહેવાનું ઠેકાણું. १३ પાસાનેા દાવ. [थिः. ज्ञान्द, पीढ.

पणग्रंथि (पणस्य क्रयविक्रयादेर्ग्रंथिः संबंधोऽत्र) स्त्री०

पणता (पणस्य भावः) क्ली० ता. મૂલ્ય, કિંમત.

पणन (पण् ल्युट्) क्ली० नं. १ વેચવું, વેચાણ. २ क्रय વગેરે.

पणफर ( ) क्ली० रं. ઇષ્ટ લગ્નથકી બીજું પાંચમું આઠમું અને અગીઆરમું સ્થાન.

पंणफरं द्वितीयाष्टपञ्चमैकादशं स्मृतम् ' ज्योतिस्तत्त्वम्.

पणबंध (पणस्य बंधः) पु० धः ' જો તમે આ કામ કરશેા તેા હું તમને અમુક આપીશ ' એ પ્રમાણેની હેાડ બકવી તે, પણ લેવું.

पणव (पणं स्तुतिं वाति वा क) पु० वः એક જાતનું વાદ્ય. [જુઓ.

पणवा (,, टाप्) स्त्री० वा. ઉપલેા शब्द

पणस (पण् असच्) पु० सः ખરીદવા લાયક દ્રવ્ય.

पणस्य (भ्वा० पर० सेट् पणस्यति) પૂજવું, અર્ચન કરવું. [पण्यस्त्री, पण्यस्त्री.

पणांगना (पण अंगना) स्त्री० ना. વેશ્યા, કસ્બણ.

पणाया (पण आय् अ) स्त्री० या. १ જુગટું, જુગાર. २ વખાણ, તારીફ, स्तुति. ३ વેચવા ખરીદવાનેા વ્યવહાર.

पणायित (पण आय् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વખાણેલું, તારીફ કરેલું. વેચેલું, ३ ખરીદ કરેલું. ४ व्यवहृत.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पणार्पण (पणे अर्पणम्) क्ली० णं. वेચવા ખરીદ-વાનું સાટું કરાર વગેરે.

पणास्थि (पणाय यदस्थि) क्ली० स्थि. કોડી. कपर्दिका, वराटक. [पणि, पण्यवीथिका.

पणि (पण् इन्) स्त्री० णिः १ બજાર ૨ પીઠ. वि-

पणिक (पणेन क्रीतं ठक्) त्रि० कः-का-कं. એક પણુ આપી ખરીદ કરેલું.

पणित (पण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વખાણેલું, તા-રીફ કરેલું. ૨ વેચેલું. ૩ ખરીદ કરેલું. ૪ વ્યવહૃત.

पणिन् (पण् इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. १ ખરીદવા વેચવાના વ્યવહારવાળું. ૨ સ્તુતિયુક્ત.

पाणिन् (,,) पु० णी. પાણિનિ મુનિનો દાદો. [૨ નિષ્ફલ.

पंड (पण् ड) पु० क्ली० डः-डं. १ પંઢ, નપુંસક.

पंडा (पण् ड टाप्) स्त्री० डा. १ વેદના સંસ્કારવા-ળી મતિ. ૨ ડહાપણ. [ત્મક અદૃષ્ટ.

पंडापूर्व (पंड फलसाधनमपूर्वं) क्ली० वैं. ધર્માધર્મા-

पंडित (पंडा वेदोज्ज्वला बुद्धिर्जाताऽस्य इतच्) पु० तः १ વિદ્વાન્, પંડિત. ૨ વેદમાં બુદ્ધિશાળી પુરુષ. ૩ સિદ્ધક. [જુઓ.

पंडितक (पंडित स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ

पंडितक (,,) पु० कः તે નામનો એક ધૃતરાષ્ટ્રપુત્ર.

पंडितम्मन्य (आत्मानं पंडितं मन्यते) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. ' હું પંડિત છું ' એવું માનનાર.

' अविद्यायामन्तरे वर्तमानाः वयं धीराः पण्डितं-मन्यमानाः । दन्द्रम्यमाणाः परियन्ति मूढा अन्धे-नेव नीयमाना अथान्धाः ' ॥ श्रुतिः ॥

पंडितमानिन् (,, ,,) त्रि० नी-निनी-नि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पंडितायमान (पंडित इव आचरति) त्रि० नः-ना-नं. પંડિત પ્રમાણે આચરણ કરતું.

पंडितिमन् (पंडित इमनिच्) पु० मा. વિદ્વત્તા, પં-ડિતપણું. પાંડિત્ય.

पंडूक (,,) पु० कः વાતરોગવાળો પંગુ.

पण्य (पण् यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. સ્તુતિ કરવા યોગ્ય, વેચવા યોગ્ય, ખરીદ કરવા લાયક, વ્યવહાર કરવા લાયક. [વેશ્યા, કરિયાણું.

पण्ययोषित् (पण्या मूल्येन लभ्या योषित्) स्त्री० त्.

पण्यवीथिका (पण्यवीथि स्वार्थे क) स्त्री० का. બજાર, પીઠ, હાટ. [જુઓ.

पण्यवीथी (पण्यार्थं वीथी) स्त्री० थी. ઉપલો શબ્દ

पण्यस्त्री (पण्या मूल्यलभ्या स्त्री) स्त्री० स्त्री० વેશ્યા, કરિયાણું.

पण्या (पिण्या पृषो०) स्त्री० ण्या. માલકાંકણી.

पण्यांगना (पण्या मूल्येन लभ्या अंगना) स्त्री० ना. વેશ્યા, કરિયાણું. [પીઠ.

पण्याजिर (पण्यस्य अजिरमिव) क्ली० रं. બજાર,

पण्याजीव (पण्यमाजीवति आ जीव् अण्) त्रि० वः-वा-वं વેપારી, વણિક, વાણિઓ, વૈશ્ય.

पण्याजीवक (पण्य आजीव् ण्वुल्) त्रि० कः-का कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पण्याजीवक (पण्याजीवेन वणिजा कायति कै क) क्ली० कं. બજાર, પીઠ.

पण्यांध (पण्यमंधयति) क्ली० धं. એક જાતનું તૃણ.

पण्यार्ह (पण्यमर्हति अर्ह् अच्) त्रि० र्हः-र्ही-र्हं. વેચ-વાયોગ્ય. [શ્વરપણું હોવું.

पत् (चुरा० उभय० सेट् पतयति-ते) १ જવું. २ ઈ-

पत् (भ्वा० पर० सेट् पतति) પડવું.

' सिंहः शिशुरपि निपतति मदमलिनकपोलभित्तिषु गजेषु ' भर्तृहरिः

पत् (दिवा० आत्म० सेट् पत्यते) ઈશ્વરપણું હોવું.

पत् (,,) पु० क्ली० त्-द् પગ, ચરણ.

पत (पत् अच्) त्रि० तः-ता-तं. १ પોષણ કરેલ, પા-ળેલ, પુષ્ટ. ૨ પડનાર.

पत (,,) पु० तः પડવું, નીચે પડવું.

पतक (पत् वुन्) त्रि० कः-का-कं. १ પડનાર. ૨ નીચે ઉતરનાર.

पतक (पत् वुन्) पु० कः જ્યોતિશ્ચક્ર.

पतग (पतन् सन् गच्छति गम् ड) पु० गः પંખી, પખેરું, પક્ષી.

पतंग (,,) पु० गः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ સૂર્ય. ૩ જલમધુકનું ઝાડ. ૪ પતંગિ-ઓ. ૫ એક જાતના ચોખા. ૬ પ્લક્ષ દ્વીપમાં રહેનાર તે નામનો એક ક્ષત્રિય વર્ણ. ૭ આકડાનું ઝાડ.

' व्यतिषजति पदार्थानांतरः कोऽपि हेतु-र्न खलु बहिरुपाधीन्प्रीतयः संश्रयन्ते ।
विकसति हि पतंगस्योदये पुण्डरीकं
द्रवति च हिमरश्मावुद्गते चन्द्रकान्तः ' ॥
मालतीमाधवम् ॥

पतंग (,,) क्ली० गं. ૧ પારો. ૨ એક જાતનું ચંદન. ૩ કુદીને પડવું.

पतंगम (पतन् सन् गच्छति गम् खच्) पु० मः પં-ખી, પક્ષી.

पतंगिका (पतंग संज्ञायां कन्) स्त्री० का. એક જાત-ની મધમાખી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पतंगिन् (पतंगेन उत्प्लवनेन गमनमस्य) पु० गी. પંખી, પક્ષી. [ની દોરી.
पतंचिका ( ) स्त्री० का. धनुष्-
पतंजलि (पतन् अंजलिर्नमस्यतया अस्मिन्) पु० लिः १ યોગશાસ્ત્ર કરનાર તે નામનો એક ઋષિ. २ पाणिनिमुनिविरचित अष्टाध्यायी सूत्र ઉપર મહાભાષ્ય કરનાર મુનિ. [रतुं.
पतत् (पत् शतृ) त्रि० तन्-तंती-तत्. પડતું, ઉત-
' पतत्पतङ्गप्रतिमस्तपोनिधिः ' माघः
पतत् (पत् शतृ) पु० तन्. પંખી, પક્ષી.
पतत्र (पत् अत्रन्) क्ली त्रं. વાહન.
पतात्रि (पत् अत्रिन्) पु० त्रिः પંખી, પક્ષી.
पतत्त्र (पतंतं त्रायते त्रै क) पु० त्रः पांख.
पतत्त्रिकेतन (पतत्त्रीकेतनं यस्य) पु० नः ગરુડ પક્ષી જેનું વાહન છે એવા વિષ્ણુ.
पतत्त्रिन् (पत त्र इनि) पु० त्री. પંખી, પક્ષી.
पतत्त्रिराज (पतत्त्रीणां राजा) पु० जः ગરુડપક્ષી.
पतद्ग्रह (पतद् मुखादिल्यः स्रवत् जलादिं गृह्णति ग्रह् अच्) पु० हः પીકદાની, થૂંકવાનું પાત્ર.
पतद्ग्राह (,, ग्रह अण्) पु० हः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ણો પક્ષી.
पतद्गुरु (पतन् पक्षी भीरुर्यस्मात्) पु० रुः સીંચા-
पतन (पत् ल्युट्) क्ली० नं. १ પડવું. २ પાપ. ૩ અધિકાર વગેરે ઉપરથી નીચે પડવું. ४ બાદબાકી. ५ ઉચ્ચગ્રહનું નીચે જવું.
पतनीय (पत् अनीयर्) त्रि०य:-या-यं. પડવા યોગ્ય.
पतनीय (,,) क्ली० यं. પાપ.
पतम (पत् अम) पु० मः १ ચંદ્ર, ચાંદો. २ કપૂર.
पतयालु (पत् आलु) त्रि० लुः-लुः-लु. पतनशील.
पतस (पत् असच्) पु० सः १ પંખી, પક્ષી. २ ચંદ્ર. ३ પતંગ. ४ કપૂર,
पताका (पत्यते ज्ञायते योधोऽनया) स्त्री० का. १ નિશાન. २ વાવટો. ३ ધજા. ४ સૌભાગ્ય. ५ નિશાની, ચિહ્ન. ६ નાટકનું તે નામનું એક અંગ. ७ વિધીરણ અંકનો સમૂહ.
पताकास्थानक ( ) क्ली० कं. નાટકમાં તે નામનું એક અંગ.
' यत्रार्थे चिन्तितेऽन्यस्मिन् तल्लिंगोऽन्यः प्रयुज्यते ।
आगन्तुकेन भावेन पताकास्थानकं तु तत् ' ॥
पताकिक (पताका अस्तस्य डन्) त्रि० कः-का-कं. १ નિશાનવાળું. २ વાવટાવાળું. ३ ધજાવાળું, पताकायुक्त. [नी-कि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पताकिन् (पताका अस्त्यस्य इनि) त्रि० की-कि-
९५
पताकिनी (पताकिन् ङीप्) स्त्री० नी. લશ્કર, સેના.
पतापत (पत् यङ् लुक् अच्) त्रि० तः-ता-तं. वारंवार પડવાવાળું, અતિશય પડવાવાળું. [भी. ३ भूळ.
पति (पा डति) पु० तिः १ ધણી, ભાલીક. २ स्वा-
पतिंवरा (पतिं वृणाति वृ खच् मुम्) स्त्री० रा. १ પોતાની મેળે પતિને પસંદ કરનારી કન્યા. २ કાળું છછરું. [ધણીને મારી નાખનારી स्त्री.
पतिघातिनी (पतिं घातयति) स्त्री० नी. પોતાના
पतिघ्नी (पतिं हंति हन् ङीप्) स्त्री० घ्नी. પતિનો નાશ સૂચવનારી હાથની એક રેખા.
पतित (पत्तं क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પડેલું. २ જાતિબહિષ્કૃત ચાંડાલ વગેરે. ३ ગયેલું. [व्रता स्त्री.
पतिदेवता (पतिरेव देवता यस्याः) स्त्री० ता. पति-
पतिदैवता (पतिरेव दैवतं यस्याः) स्त्री० ता. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દ્વેશ કરનારી स्त्री.
पतिद्विष् (पत्ये द्वेष्टि द्विष् क्विप्) स्त्री० ट्-ड्. પતિનો
पतिमती (पति मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. ધણીવાળી પૃથ્વી વગેરે.त [છે એવી સ્ત્રી, ધણીવાળી स्त्री.
पतिवत्नी (पति मतुप्) स्त्री० त्नी. જેનો પતિ હયા-
पतिव्रता (पतिव्रत मिव यस्याः) स्त्री० ता. पतिव्रता स्त्री. [કરનારી स्त्री.
पतीयंती (पतिं इच्छन्ती) स्त्री० ती. પતિની ઇચ્છા
पतेर (पत् एर) पु० रः १ પંખી, પક્ષી. २ ખાડો. ३ એક પાલીનું માપ. [नार.
पतेर (पत् एर) त्रि० रः-रा-रं. જનાર, ગમન કર-
पत्काषिन् (पादेन कषति) त्रि० षी-षिणी-षि. પગે ચાલનાર, પાળો.
पत्तंग (पत्रांग पृषो०) क्ली० गं. પતંગનું ઝાડ.
पत्तन (पतत्यत्र आधारे तन) क्ली० नं. १ શહેર, નગર. २ મૃદંગ.
' एको वासः पत्तने वा वने वा ।
एका भार्या सुंदरी वा दरी वा ' ॥
भर्तृहरिः ॥
पत्तनवणिज् (पत्तनस्यः वणिक्) पु० क्-ग्. શહેરનો વેપારી.
पत्तरंग (पट्टरंगः पृषो०) पु० गः પતંગનું ઝાડ.
पत्ति (पद् तिन्) पु० त्तिः १ પ્યાદો. २ શૂર, વીર.
पत्ति (पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ જવું, ગમન. २ એક રથ, બે હાથી ત્રણ ઘોડા અને પાંચપાળા વાળી સેના. [દાને ગણનાર.
पत्तिगणक (पत्तिं गणयति) त्रि० कः-गिका-कं. પ્યા-
पत्तिपंक्ति (पत्तेः पंक्तिः) स्त्री० क्तिः પાળાની હાર.
पत्तिसंहति (पत्तीनां संहतिः) स्त्री० तिः પાળાનો સમૂહ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पत्र (पत् ष्ट्रन्) क्ली० तं. १ गाडी २थ वगेरे वाहन मात्र. २ पान, पांदडुं. ३ पक्षीनी पांख. ४ लख-वानो कागळ. ५ धातुनुं पतरुं. ६ चोपडीनुं पानुं. ७ तमालपत्र.

' पत्रं पुष्पं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति '

भगवद्गीता.

पत्रक (पत्र इव स्वार्थे क तदिव कायति कै क) क्ली० कं. १ आडनुं पांदडुं. २ तमालपत्र. ३ पत्रावली, शरीर उपर चंदन केशर कस्तूरी वगेरेथी काढेलुं चित्र. [शाक.

पत्रक (पत्र इव कायति कै क) पु० कः. એક જાતનुं

पत्रकाहला (पत्रकाणां आहला शब्दः) स्त्री० ला. १ पांखना फडफडाटनो अवाज. २ पांदडानो अवाज.

पत्रकृच्छ्र (पत्रैः पत्रक्वाथैः साध्यः कृच्छ्रं) क्ली० च्छ्रं. એક જાતनुं प्रायश्चित्त. [स्मृति.

पत्रगुप्त (पत्रं गुप्तमस्य) पु० प्तः એક જાતनी वन-

पत्रघना (पत्रमेव घनमस्याः) स्त्री० ना. એક જાતनुं आड. [नुं आड.

पत्रंग (पत्रमज्यतेऽ नेन अंज् घञ्) क्ली० गं. पतंग-

पत्रझंकार (पत्रे झंकारो यस्य) पु० रः એક જાતनुं आड. [क्षना पींछानी रचना.

पत्रणा (पत्रं नम्यतेऽ नया) स्त्री० णा. બાणना प-

पत्रतंदुली (पत्रे तंदुलाः संत्यस्याः अच् ङीप्) स्त्री० ली. यवतिक्ता. [आड दुष्खंदिर.

पत्रतरु (पत्रप्रधानस्तरुः) पु० रुः એક જાતना खेरनुं

पत्रदारक (पत्रमिव दारयति दारि ण्वुल्) पु० कः કરવत ककच.

पत्रनाडिका (पत्रस्य नाडिका) स्त्री० का. पांदडानी २ग, पाननी नस. पर्णशिरा. [छीणी.

पत्रपरशु (पत्रे धातुमयपत्रे परशुरिव) पु० शुः

पत्रपर्शु (,,) पु० र्शुः उपलो श-ब्द जुओ.

पत्रपाल (पत्रवत् पल्यतेऽ सौ) पु० लः छरो.

पत्रपाली (पत्राकारा पालिरग्रं यस्याः) स्त्री० ली कातर. [नो ललाटनो अलंकार.

पत्रपाश्या (पत्रमिव पाश्या) स्त्री० श्या. એક જાत-

पत्रपिशाचिका (पत्रेण पिशाचीव स्वार्थे कन्) स्त्री० का. पांदडांनी बनावेली એક જાतनी टोपी.

पत्रपुष्प (पत्रं पुष्पमिवास्य) पु० ष्पः राती तुलसी.

पत्रपुष्पक (पत्रपुष्प कप्) क्ली० कं. भूर्जपत्र.

पत्रपुष्पा (पत्रं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. तुलसी.

पत्रपुष्पी (पत्रं पुष्पमिवास्य ङीप्) स्त्री० ष्पी. श्रीणु पानवाळी तुलसी. [पुष्पस्चना.

पत्रबंध (पत्त्राकारः बंधः) पु० धः એક જાतनी

पत्रबाल (पत्र बल् घञ्) पु० लः એક જાतनो मोटो हथेसो.

पत्रभंग (पत्राकारः भंगः रचना) पु० गः स्तन, गाल वगेरेना उपर चंदन, केशर, कस्तूरी वगेरे वडे चित्रनी रचना करछे ते.

' कस्तूरीवर पत्रभंगनिकरो पृष्ठो न गंडस्थलं '

शृंगारतिलकम्.

पत्रभंगि (पत्राकारा भंगिः) स्त्री० गि उपलो शब्द जुओ, [जुओ.

पत्रभंगी (पत्राकारा भंगी) स्त्री० गी. उपलो शब्द

पत्रमंजरी (पत्रस्य मंजरीव) स्त्री० री. पांदडानो अग्रभाग.

पत्रमाल (पत्राणां माला यत्र) पु० लः वेतस, नेतर.

पत्रमाला (पत्राणां माला) स्त्री० ला. पांदडांनी माळा.

पत्रयौवन (पत्रस्य यौवनमत्र) क्ली० नं. नव प-ल्लव. [पक्षी.

पत्ररथ (पत्रं पक्षो रथ इवास्य) पु० थः पंखी,

पत्ररेखा (पत्रकारा रेखा) स्त्री० खा. पत्रभंग श-ब्द जुओ. [णुं दूध.

पत्रल (पत्रमिवाकारोऽस्त्यस्य लच्) क्ली० लं. पात-

पत्रलेखा (पत्राकारा लेखा) स्त्री० खा. पत्रभंग शब्द जुओ. [शब्द जुओ.

पत्रवल्लरी (पत्रयुक्ता वल्लरीव) स्त्री० री. उपलो

पत्रवाह (पत्रं पक्षे लिपिं वा वहति वह् अण्) पु० हः १ बाण. २ पंखी, पक्षी.

पत्रवाह (,,) त्रि० हः हा-हं. पत्र लई जनार कासद वगेरे.

पत्रविशेषक (पत्रमिव विशेषो यत्र कप्) क्ली० कं. એક જાतनुं तिलक. [तनो चींछी.

पत्रवृश्चिक (पत्राकारः वृश्चिकः) पु० कः- એક જा-

पत्रवेष्ट (पत्रमिव वेष्टति वेष्ट् घञ्) पु० ष्टः काने प-हेरवानी टोटी.

पत्रशाक (पत्रात्मकं शाकं) क्ली० कं. पत्र, पुष्प, फल, नाल, अने संस्वेदज એवां ७ प्रकारनां शाक पैकी पांदडानुं शाक.

' पत्रं पुष्पं फलं नालं कन्दं संस्वेदजं तथा ।
शाकं पञ्चविधमुद्दिष्टं गुरु विद्याद्यथोत्तरम् ' ॥

भावप्रकाशः ॥

पत्रशिरा (पत्रस्य शिरा) स्त्री० रा. पत्रनाडिका श-ब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पत्रशिरा (पत्रस्य शिरेव) स्त्री० रा. पत्रभंग शब्द જુઓ.
पत्रश्रेष्ठ (पत्र श्रेष्ठं यस्य) पु० ष्ठः બીલીનું ઝાડ.
पत्रशिरा (पत्रस्य शिरा) स्त्री० रा. પાપની રગ.
पत्रसिरा (पत्रस्य सिरेव) स्त्री० रा. पत्रभंग शब्द જુઓ.
पत्रसुंदर (पत्रं सुंदरं यस्य) पु० रः તે નામનું એક ઝાડ. [कंटक.
पत्रसूचि (पत्राणां सूचिरिव) स्त्री० चिः કાંટો.
पत्रहिम (पत्रेषु हिमं यतः) क्ली० मं. આકળવાળો દુર્દિન. [ह्यपत्र. २ तालिसपत्र.
पत्राख्य (पत्रेत्याख्या यस्य) क्ली० ख्यं. १ तमा-
पत्रांग (पत्रमिवाङ्गमस्य) क्ली० गं. १ पतंग. २ वनस्पति पद्मक. ३ भूर्जपत्रनुं ઝાડ.
पत्रांगुलि (पत्रमिवांगुलयो यत्र) स्त्री० लिः-ऽोक, કપાળ ઇત્યાદિ ઠેકાણે ચંદન કસ્તૂરી વગેરેવડે ચિત્ર કહાડે છે તે. [भेश. २ शार्ङ्.
पत्रांजन (पत्रमञ्यतेऽनेन अंज् ल्युट्) क्ली० नं. १
पत्राढ्य (पत्रैराढ्यं) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. ઘણા પત્રવાળું, પાંદડાંથી ભરપૂર. [એક જાતનું તૃણ.
पत्राढ्य (,,) क्ली० ख्यं. १ पीपणीभूण. २
पत्रान्य ( ) क्ली० न्यं. पतंग.
पत्रावलि (पत्राणामावलयो यस्मात्) क्ली० लि. ગેરૂ.
पत्रावलि (पत्राणामावलिः) स्त्री० लिः પાંદડાંની હાર.
पत्रावली (पत्राणामावली) स्त्री० ली ઉપલો શબ્દ જુઓ. [शब्द જુઓ.
पत्रावली (पत्राणामावलीव) स्त्री० ली. पत्रभंग
पत्रिका (पत्री स्वार्थे क) स्त्री० का. જેમાં હરકાંઇ હકીકત લખેલી હોય એવો કાગળ. [तनुं કપૂર.
पत्रिका (पत्रं विद्यतेऽस्याः डन्) स्त्री० का. એક જા-
पत्रिकाख्य (पत्रिका आख्या यस्य) क्ली० ख्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [२ वनस्पति पाढा.
पत्रिणी (पत्र इनि ङीप्) स्त्री० णी. १ पल्लव.
पत्रिन् (पत्र इनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. १ પાંદડાંવાળું, પત્રવાળું, પાનવાળું. २ પાંખવાળું.
पत्रिन् (,,) पु० त्री. १ બાણ. २ પંખી. ३ ઝાડ. ४ પર્વત. ५ સીંચાણો પક્ષી. ६ २थ.
पत्रिपूग (पत्रिणां पूगः) पु० गः બાણનો વરસાદ, બાણનો સમૂહ.
पत्री (पत्र ङीप्) स्त्री० त्री. દસ્તાવેજ, કાગળપત્ર.
पत्रोपस्कर (पत्रेणोपस्करो यस्य) पु० रः એક જાતની ઓષધિ. [धोयेलुं रेशमी કપડું.
पत्रोर्ण (पत्रजाता ऊर्णा साधनत्वेनास्य) क्ली० र्णं.
पत्रय (पत्राय हितं यत्) पु० त्र्यः એક જાતનું ઝાડ. श्योनाकवृक्ष.
पत्नी (पति न ङीप्) स्त्री० त्नी. પતિએ કરેલા યજ્ઞ-પ્રસંગને ભોગવનારી શાસ્ત્રવિધિપૂર્વક પરણેલી સ્ત્રી.
' पत्नीमूलं गृहं पुंसां यदि छन्दोऽनुवर्तिनी ।
गृहाश्रमसमं नास्ति यदि भार्या वशानुगा ' ॥
दक्षसंहिता ॥
पत्न्याट (पत्नी अटत्यत्र) पु० टः જનાનખાનું, અંतःपुर.
पत्सल (पत् सरन् रस्य लः) पु० लः માર્ગ, રસ્તો.
पथ् (भ्वा० पर० सेट् पथति) જવું.
पथ् (भ्वा० पर० सेट् पंथति) ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पथ् (चुरा० उभय० सेट् पंथयति-ते) જવું, ગમન કરવું.
पथ (पथत्यत्र पथ् क) पु० थः માર્ગ, રસ્તો.
पथक (पथे कुशलः कन्) त्रि० कः-का-कं. માર્ગમાં કુશલ. [णी द्राक्षा. कपिलद्राक्षा.
पथका (पथ कन् टाप्) स्त्री० का. એક જાતની પી-
पथत् (पथ् शतृ) त्रि० थन्-थती-थत्. જતું, ગમન કરતું. [कं. વટેમાર્ગુ, મુસાફર, પ્રવાસી.
पथिक (पंथानं गच्छति पथिन् कन्) त्रि० कः-का-
पथिका (पथ कन् टाप्) स्त्री० का. એક જાતની દ્રાક્ષા.
पथिकसंहति (पथिकस्य संहतिः) स्त्री० तिः મુસાફરનું ટોળું, વટેમાર્ગુનો સમૂહ-સંઘ.
पथिकार (पंथानं करोति कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. રસ્તો કરનાર. [वा योग्य २ाજકર.
पथिदेय (पथि मार्गे देयं) क्ली० यं. માર્ગમાં આપ-
पथिद्रुम (पथि हितः द्रुमः) पु० मः १ ખેરનું ઝાડ. २ धोणा ખેરનું ઝાડ.
पथिन् (पथ इनि) पु० पंथाः १ માર્ગ. २ ધર્માચાર.
' महाजनो येन गतः स पंथाः ' भारतीयम्.
पथिप्रज्ञ (पथि मार्गे प्रज्ञः) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. માર્ગ બતાવવામાં કુશલ.
पथिल (पथ इलच्) पु० लः મુસાફર, વટેમાર્ગુ.
पथिवाहक (पंथानं वाहयति वह् ण्वुल्) त्रि० कः-हिका-कं. १ वाधरी. २ હેલકરી. ३ शाकुनिक. ४ રસ્તાને પમાડનાર. [साथे, માર્ગમાં હીક.
पथ्य (पथि साधु यत्) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. રસ્તામાં
' अप्रियस्य च पथ्यस्य श्रोता वक्ता च दुर्लभः '
सुभाषितम्.
पथ्य (पथोऽनपेतः यत्) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. હિતનું, હિતકારક.
पथ्य (,, ,,) पु० थ्यः હરડેનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પથ્ય (,,) સ્ત્રી૰ થ્યં. સમુદ્રનું મીઠું.
પથ્યશાક (પથ્યં શાકમસ્ય) પુ૰ કઃ તાંદળજો.
પથ્યા (પથ્ય ટાપ્) સ્ત્રી૰ થ્યા. ૧ હરડે. ૨ ચીભડી. ૩ એક જાતની કાકડી. ૪ વાંજણી કાકડી. ૫ એક જાતનું ભોત્રાવૃત્ત.
પથ્યાપથ્ય (પથ્યં ચ અપથ્યં ચ) ક્લી૰ થ્યં. રોગને હિતકારક અને અહિતકારક પદાર્થનો સમુદાય.
પથ્યાશિન્ (પથ્યમશ્નાતિ) ત્રિ૰ શી-શિની-શિ. પથ્ય ખાનાર, પરેજી-કરી પાળનાર. [હેવું.
પદ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ પદતિ) સ્થિર થવું, ઉભા ર-
પદ્ (દિવા૰ આત્મ૰ અનિટ્ પદ્યતે) જવું; આભિ (અભિપદ્યતે) જાણવું, સમજવું, જોવું; અનુ (અનુપદ્યતે) અનુસરવું; આ (આપદ્યતે) મળવું, પ્રાપ્ત થવું, ખરાબ નશીબ ભોગવવું, ગુણવું, ગુણાકાર કરવો; ઉત્ (ઉત્પદ્યતે) ઉત્પન્ન થવું, પેદા થવું; ઉપ (ઉપપદ્યતે) પ્રાપ્ત થવું, મળવું, યોગ્ય સંગત-સમીચીન-બરાબર હોવું; ઉપ+ સમ્ (ઉપસંપદ્યતે) દેવને ઉપહાર કરવો; પ્ર (પ્રપદ્યતે) મેળવવું, પ્રાપ્ત કરવુ, પામવું; પ્ર+વિ (પ્રવિપદ્યતે) સ્થાપવું; પ્રતિ (પ્રતિપદ્યતે) મેળવવું, કબુલ કરવું, છોડવું, મોકળું કરવું; (વિપદ્યતે) આફત પામવી; વિ+આ (વ્યાપદ્યતે) હાર મારવું, પીડવું; સં (સંપદ્યતે) વૃદ્ધિ પામવું, વધવું, સંપન્ન થવું, કરવું, શોધવું, નીવડવું; સમ્+આ (સમાપદ્યતે) આવી પહોંચવું, દાખલ થવું, સંપૂર્ણ થવું.

' જ્ઞાનમુત્પદ્યતે પુંસાં ક્ષયાત્પાપસ્ય કર્મણઃ '

વેદાન્તગ્રન્થાત્.

' ભક્તિમાન્માં પ્રપદ્યતે '

પદ્ (ચુરા૰ આત્મ૰ સેટ્ પદ્યતે) જવું.
પદ (પદ્ ક્વિપ્) પુ૰ ત્-દ્. પગ, ચરણ.
પદ (પદ્ અચ્) ક્લી૰ દં. ૧ વ્યવસાય. ૨ ત્રાણ. ૩ સ્થાન. ૪ ચિહ્ન. ૫ પગ. ૬ વસ્તુ. ૭ વિભક્તિના અંતનો શબ્દભેદ. ૮ વાક્યનો એક દેશ. ૯ શ્લોકચરણ.

' વિપદુચ્ચૈઃ સ્થેયં પદમનુવિધેયં ચ મહતાં
સતાં કેનોદ્દિષ્ટં વિષમમસિધારાવ્રતમિદમ્ '

ભર્તૃહરિઃ

પદ (પદ્ અચ્) પુ૰ દઃ. કિરણ.
પદક (પદં વેત્તિ વુન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ૧ વેદનો પદપાઠ જાણનાર. ૨ વેદના પદપાઠના ગ્રંથનો અભ્યાસ કરનાર.
પદક (પદમેવ) ક્લી૰ કં. હોદ્દો, પદવી, પગલું.
પદકાર (પદં પદવિભાગં કરોતિ કૃ અણ્) પુ૰ રઃ. ૧ પદચ્છેદ કરનાર. ૨ વેદના મંત્રપદનો વિભાગ કરનાર ગ્રંથનો કર્તા.
પદક્રમ (પદાનાં ક્રમઃ) પુ૰ મઃ. વેદમંત્રના પદનો વિભાગ કરનાર ક્રમ.
પદક્રમક (પદં ક્રમશ્ચ તૌ વેત્તિ અધીતે વા વુન્) પુ૰ કઃ ૧ વેદનો ક્રમપાઠ અને પદપાઠ જાણનાર. ૨ વેદના ક્રમપાઠ અને પદપાઠનો અભ્યાસ કરનાર.
પદગ (પદેન ગચ્છતિ ગમ્ ડ) ત્રિ૰ ગઃ-ગા-ગં. પ્યાદું, પ્યાળું, પગે ચાલનારું. પદાતિક.
પદગત (પાદેન ગતઃ) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. પગે ગયેલું.
પદજાત (પદાનાં સમૂહઃ) ક્લી૰ તં. આખ્યાત નામનો નિપાતના ઉપસંસર્ગરૂપે શબ્દસમૂહ. ૨ પદનો સમૂહ. [ઋષિ.
પદંજલ ( ) પુ૰ લઃ તે નામનો એક
પદનિઘન (પદમધિકૃત્ય નિધનં) ક્લી૰ નં. સામભેદ.
પદન્યાસ (પાદસ્ય ન્યાસઃ) પુ૰ સઃ ૧ પગ મૂકવો તે, ચરણાર્પણ, પગલું. ૨ પદક્રમ.

' અપ્રગલ્ભાઃ પદન્યાસે જનનીરાગહેતવઃ ।
સન્ત્યેકે બહુલાલાપાઃ કવયો બાલકા ઇવ ' ॥

ત્રિવિક્રમભટ્ટઃ ॥

પદન્યાસ (પદસ્યેવ ન્યાસોઽત્ર) પુ૰ સઃ-ગોખરુનું ઝાડ.
પદપાઠ (પદસ્ય પાઠ) પુ૰ ઠઃ પદનો પાઠ કરવો તે.
પદપાત (પદસ્ય પાતઃ) પુ૰ તઃ- પગ મૂકવો તે, પગલું મૂકવું તે.
પદભંજન (પદાનિ ભજ્યંતેઽનેન ભંજ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ નિરુક્તરૂપે ગ્રંથ. ૨ ગૂઢાર્થનું વ્યાખ્યાન.
પદભંજિકા (પદાનિ ભંજતિ ભંજ્ ણ્વુલ્) સ્ત્રી૰ ટિપ્પણી, ટીપણી, પંચાંગ.
પદમંજરી (પદાનાં મંજરીવ) સ્ત્રી૰ રી. હરદત્ત પંડિતે બનાવેલો તે નામનો એક વ્યાકરણગ્રંથ.
પદમાલા (પદાનાં માલા) સ્ત્રી૰ લા. ૧ પગની પંક્તિ. ૨ પગલાંની હાર. ૩ મોહન નામે વિદ્યા.
પદવિ (પદ્ અવિ) સ્ત્રી૰ વિઃ- ૧ રસ્તો, માર્ગ. ૨ અધિકાર. હોદ્દો. ૩ ધર્માચરણ. [ડગલું ભરવું.
પદવિક્ષેપ (પદસ્ય વિક્ષેપઃ) પુ૰ પઃ. પગ મૂકવો તે,
પદવિગ્રહ (પદેન વિગ્રહો યત્ર) પુ૰ હઃ- સમાસ.
પદવી (પદ્ અવિ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ વી. પદવિ શબ્દ જુઓ.

' સંસારોદધિનિસ્તારપદવી ન દવીયસી ।
અન્તરા દુસ્તરા ન સ્યુર્યદિ રે મદિરેક્ષણાઃ' ॥

ભર્તૃહરિઃ ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पदव्याख्यान (पदस्य व्याख्यानं यत्र) क्ली० नं. वेदना मंत्रोनो विभाग करनार ते नामनो એક ग्रंथ.

पदशस् (पद शस्) अ०य० शः पदेपद, पगेपग.

पदष्ठीव (पादौ च अष्ठीवंतौ च) क्ली० वं. पग अने धूंटण. [टीकाकार.

पदसंघाट (पदानां संघाटः यस्मात्) पु० टः

पदसंघात (पदानां संघातः यस्मात्) पु० तः- उपरो शब्द जुओ.

पदस्थ (पदे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः- स्था-स्थः १ पदमां रहेनार. २ पदवी उपर होनार. [ग्रहो.

पदांक (पदस्य अंकः) पु० कः- पगनुं चिह्न, पगनो

पदाजि (पादेन अजति) पु० जिः- प्याहुं, पाळो.

पदात (पादेन अतति अत् अच्) पु० तः- उपरो शब्द जुओ. [जुओ.

पदाति (पादेन अतति) पु० तिः- उपरो शब्द

पदातिक (पदाति स्वार्थे क) पु० कः उपरो शब्द जुओ. [मां पाळा छे એવી सेना वगेरे.

पदातिन् (पद अत् णिनि) त्रि० तीं-तिनी-ति. जेने

पदानीय (,,) पु० यः- प्याहुं, पाळुं.

पदापविद् (पदादिं न वेत्ति विद् क्विप्) पु० त्-द्. पद वगेरेनुं उच्चारण जेने नथी करतां आवडतुं એवो शिष्य. [१ चाकर. २ सैन्य.

पदानुराग (पदे अनुसरणे अनुरागः यस्य.) पुं० गः

पदानुशासन (पदान्यनुशिष्यंतेऽनेन) क्ली० नं. शब्दानुशासन व्याकरण.

पदांत (पदस्यांतः) पु० तः-पदनो अंत. पदावसान.

पदांतर (अन्यत् पदं) क्ली० रं. १ એક पदथी भिन्न बीजुं पद. २ बीजुं स्थान.

पदांभोज (पदमेवांभोजम्) क्ली० जं. चरणारविंद.

पदार (पदात् गच्छति ऋ अच्) पु० रः १ पगनी रज. २ वहाण, नौका.

पदार्थ (पदानामर्थः) पु० र्थः १ वस्तुभात्र. २ द्रव्य. गुण, कर्म, विशेष, सामान्य, समवाय, अने अभाव, એवी सात अभिधेय वस्तु.

पदार्थ (पदस्यार्थः) पु० र्थः पदनो अर्थ.

पदालिक (पदस्य चरणस्य अलिकमिव) पु० कः पगनो उपरनो भाग.

पदासन (पद आस् ल्युट्) क्ली० नं. पग भूकवानुं आसनं, पादपीठ वगेरे.

पदिक (पादेन चरति ठन्) त्रि० कः-की-कं. १ पगे चालनार. २ पाळो, प्याहो.

पदिन्याय ( ) पु० यः जैमिनिसूत्र-प्रसिद्ध એક न्याय. [भारेलुं.

पदोपहत (पदेन उपहतः) त्रि० तः-ता-तं. पगे

पद्ग (पद्भ्यां गच्छति गम् ड) त्रि० द्गः-द्गा-द्गं. १ पगे चालनार. २ पाळो, प्याहो.

पदघोष (पादस्य घोषः) पु० षः पगनो अवाज.

पद्धति (पादेन हन्यते हन् क्तिन्) स्त्री० तिः १ मार्ग, रस्तो. २ पंक्ति, हार. ३ उपनाम. ४ कर्मपद्धति वगेरे. ५ ग्रंथनो निकृष्ट अर्थबोधक એક ग्रंथ.

'शूद्राणां नामकरणे वसुघोषमित्रादिकरूपपद्धतियुक्त-नामत्वम्' उद्वा० रघु०

पद्धिती (,, ङीष्) स्त्री० ती. उपरो शब्द जुओ.

पद्धिम (पादस्य हिमं) क्ली० मं. पगनी ठंडी.

पद्म (पद् मन्) क्ली० द्मं. १ कमळ. २ कुबेरना नव निधिपैकी ते नामनो એક निधि, ३ એક जातनो सेनाव्यूह. ४ ते नामनी એક संख्या. ५ माणेक. ६ पद्मकाष्ठ नामनी ओषधि. ७ हाथीनी सुंढ वगेरे उपरनो बिंदुसमुदाय. ८ सीमुं. ९ शरीरमां रहेलुं એક जातनुं नाडीचक्र. १० पुष्करमूल. ११ स्थान, जगा. १२ पद्मासन.

पद्म (पद् मन्) पु० द्मः १ दाशरथि राम. २ नागभेद. ३ जैननो એક चक्रवर्ती. ४ ते नामनो એક रतिबंध. ५ कमळ.

पद्मक (पद्ममिव कायति कै क) क्ली० कं. १ हाथीना मुख उपर पुष्पाकार बिंदुसमूह. २ ओषधि पद्मकाष्ठ. ३ कुष्ठौषधि.

पद्मक (पद्म कन्) क्ली० कं. पद्म.

पद्मकर (पद्म करेऽस्य) पु० रः कमळ, हस्त, विष्णु.

पद्मकर (पद्मं करे यस्य) त्रि० रः-रा-रं. जेना हाथमां पद्म होय छे ते.

पद्मकंद (पद्मस्य कंदः) पु० दः कमळनो कांदो.

पद्मकाष्ठ (पद्ममिव सुगंधि काष्ठमस्य) क्ली० ष्ठं. એક जातनी खुशबोदार ओषधि.

पद्मकिन् (पद्मक इनि) पु० की. भूर्जवृक्ष.

पद्मकेतन (पद्मं केतने यस्य) पु० नः गरुडनो ते नामनो એક पुत्र. [केसर.

पद्मकेशर (पद्मस्थितं केशरं) क्ली० रं. कमळनुं

पद्मगंध (पद्मस्येव गंधो यस्य) त्रि० धः-धा-धं. कमळसरखी जेनामां गंध छे ते.

पद्मगंध (,,) क्ली० धं. पद्मकाष्ठ.

पद्मगंधक (पद्मगंधमेव क) क्ली० कं. उपरो शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पद्मगंधि (पद्मस्येव गंधो यस्य) त्रि० धिः-धिः-धि पद्मसरखी जेमां वो होयछे ते.
पद्मगर्भ (पद्मं गर्भ इवास्य) पु० र्भः १ चतुर्मुख ब्रह्मा २ परमेश्वर.
पद्मगुणा (पद्मं गुणायति आसनत्वेन) स्त्री० णा. १ लक्ष्मी. २ लवींग.
पद्मचारिणी (पद्ममिव चरति चर् णिनि) स्त्री० णी. स्थलकमलिनी.
पद्मज (पद्मात् विष्णुनाभिकमलाज्जायते जन् ड) पु०जः चतुरानन ब्रह्मा.
पद्मजात (पद्मात् विष्णुनाभिकमलात् जातः) पु० तः उपलो शब्द जुओ. [मृणाल.
पद्मतंतु (पद्मस्थः तंतुः) पु० तुः पद्मभांहेलो तंतु.
पद्मदर्शन (पद्मस्येव दर्शनमस्य) पु० नः राळ.
पद्मनाभ (पद्मं नाभौ यस्य अच्) पु० भः १ विष्णु. २ धृतराष्टनो ते नामनो एक पुत्र. ३ नागभेद.
' शान्ताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं सुरेशं '
पद्मनाभि (पद्मं नाभौ यस्य) पु० भिः विष्णु.
पद्मनाल (पद्मस्य नालं) क्ली० लं. कमळनुं नाळ.
पद्मनेत्र (पद्ममिव नेत्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. कमळसरखां नेत्रवाळुं.
पद्मनेत्र (,,) पु० त्रः शुद्धभेद
पद्मपत्र (पद्मस्य पत्रमिव) क्ली० त्रं. पुष्करमूल.
पद्मपत्र (पद्मस्य पत्रं) क्ली० त्रं. कमळनुं पांदडुं.
पद्मपाणि (पद्मं पाणौ यस्य) पु० णिः १ चतुरानन ब्रह्मा. २ शुद्धभेद. ३ सूर्य. ४ आकडानुं आड.
पद्मपाणि (,,) त्रि० णिः-णिः-णि. जेना हाथमां कमळ होय छे ते.
पद्मपुराण ( ) क्ली० णं. व्यासप्रणीत ते नामतुं एक महापुराण.
पद्मपुष्प (पद्ममिव पुष्पमस्य) पु० ष्पः १ कर्णिकार वृक्ष. २ एक जातनुं पंखी.
पद्मप्रभ (पद्मस्येव प्रभा यस्य) त्रि० भः-भा- भं. कमलना सरखी कांतिवाळुं. [जैनसाधु.
पद्मप्रभ (,,) पु० भः ते नामनो एक
पद्मप्रिया (पद्मं प्रियं यस्याः)स्त्री.या.जरत्कारु मुनिनी पत्नी मनसादेवी.
पद्मबंध (पद्माकारः बंधः यस्मिन्) पु० धः चित्रकाव्यमां रचातो पक्षाकार कवितानो बंध.
पद्मबंधु (पद्मस्य बंधुरिव) पु० धुः १ सूर्य. २ आकडानुं आड. ३ भमरो. [णकाकडी.
पद्मबीज (पद्मस्य बीजं) नं.१ कमळनुं बी २ कम-
पद्मभव (पद्मात् विष्णुनाभिकमलात् भवति) पु० वः चतुरानन ब्रह्मा. [जुओ.
पद्मभू (भू क्विप्) पु० भूः उपलो शब्द
पद्ममय (पद्म मयट्) त्रि० यः- यी- यं. ज्यां घणुं कमळ होयछे एवो प्रदेश, सरोवर वगेरे.
पद्ममुख (पद्ममिव मुखं यस्य) त्रि० खः- खी- खं. कमळना सरखा मुखवाळुं.
पद्ममुखी (पद्ममिव मुखं यस्याः ङीप्) स्त्री० खी. पद्म सरखा मुखवाळी स्त्री. २ वनस्पति भोरींगणी. [प्रसिद्ध एक जातनी मुद्रा.
पद्ममुद्रा (पद्माकारा मुद्रा) स्त्री० द्रा. तांत्रिकमत-
' हस्तौ तु संमुखौ कृत्वा तदधः प्रोथिताङ्गुली ।
तलान्तर्मिलिताङ्गुष्ठौ कृत्वैषा पद्ममुद्रिका ' ॥
तन्त्रसारः ॥
पद्ममुद्रिका (पद्माकारा मुद्रिका) स्त्री० द्रा. उपलो शब्द जुओ. [निः चतुरानन, ब्रह्मा.
पद्मयोनि (पद्मं विष्णुनाभिकमलं योनिरस्य) पु०
पद्मराग (पद्मस्येव रागोऽस्य) क्ली० गं. लालरंगनो एक जातनो मणि, माणेक.
' अस्मिंस्तु निर्गुणे गोत्रे नापत्यमुपजायते ।
आकरे पद्मरागाणां जन्म काचमणेः कुतः ॥
हितोपदेशः ॥
पद्मरेखा (पद्माकारा रेखा) स्त्री० खा. हाथमां पद्माकाररेखा होय छे ते.
पद्मलांछन (पद्मं विष्णुकमलं वा लांछनमस्य) पु० नः सूर्य, कुबेर, चतुरानन ब्रह्मा, चक्रवर्ती राजा. [तरा. ३ सरस्वती.
पद्मलांछना ( ) स्त्री० ना. १ लक्ष्मी. २
पद्मवत् (पद्म मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. पद्मवाळो प्रदेश वगेरे. [का-कं. पद्मसरखा रंगवाळुं.
पद्मवर्णक (पद्मस्येव वर्णो यस्य कप्) त्रि० कः-
पद्मवर्णक (पद्मं वर्णो वर्ण्य यस्य कप्) क्ली० कं. पुष्करमूल.
पद्मवास (पद्मस्य वासः) पु० सः कमळनी वो.
पद्मवास (पद्मस्य वासः) पु० सः पद्मभां वास.
पद्मवासा (पद्मं वासो यस्याः) स्त्री० सा. १ लक्ष्मी. २ पद्मभां वास जेनो छे एवी स्त्री.
पद्मवृक्ष (पद्मतुल्यो वृक्षः) पु० सः पद्मकाष्ठ.
पद्मस्तुषा ( ) स्त्री० षा. लक्ष्मी, पार्वती, गंगा.
पद्मा (पद्ममाधारत्वे नास्त्यस्य अच्) स्त्री० द्मा. १ लक्ष्मी २ लवंग. ३ पद्मचारिणी. ४ मनसा देवी. ५ कसुंबो. ६ मजीठ. ७ भारंग. ८ तेनामनी अर्ह-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

न्माता. ५ बृहद्रथराज्ञनी पुत्री. १० कल्किदेवनी पत्नी.

पद्माकर (पद्मानां आकरः यत्र) पु० रः १ जळा शयमात्र. २ ज्यां पद्म विशेष होय छे एवुं त-लाव वगेरे. ३ कमलनो समूह.

'पद्माकरं दिनकरो विकचीकरोति'

नीतिशतकम्-

पद्माक्ष (पद्मस्य अक्षीव पच्) त्रि० क्षं. कमळाकाकडी.

पद्माक्ष (पद्ममिवाक्षि यस्य पच्) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. पद्मसरखा नेत्रवाळुं. [नी वनस्पती.

पद्माट (पद्ममिवाटति अट् अच्) पु० टः એક જાત-

पद्मालय (पद्मानामालयः) पु० यः. पद्मनुं ठेकाणुं.

पद्मालया (पद्ममालयो यस्याः) स्त्री० या. १ लक्ष्मी. २ लवंग.

पद्मावती (पद्म मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ ते नामनी એક नदी. २ जरत्कारुनी स्त्री मनसादेवी. ३ शृंगा-ल राजानी पटराणी.

पद्मावतीप्रिय (पद्मावत्याः प्रियः) पु० यः १ जर-त्कारुमुनि. २ कल्किदेव. ३ शृंगालनृप.

पद्मासन (पद्ममासनं यस्य) पु० नः. चतुरानन ब्रह्मा.

पद्मासन (पद्माकारं आसनम्) क्ली० नं. १ એક જા-तनुं योगनुं आसन. २ तांत्रिकशास्त्रप्रसिद्ध એક જાતનुं योगनुं आसन.

'द्वारमूले वामपादं पुनस्तु दक्षिणं पदं ।
वामोरौ स्थापयित्वा तु पद्मासनमिति स्मृतं. ' ॥

पद्माह्व (पद्मं तद्गंधमाह्वयते आ ह्वे क) क्ली०ह्वं. लवंग.

पद्माह्वा (पद्मं तद्गंधमाह्वयते) स्त्री० ह्वा. એક જાતનो वेलो. [प्रदेश वगेरे.

पद्मिन् (पद्म इनि) त्रि० द्मी-द्मिनी-द्मि. पद्मवाळो

पद्मिन् (पद्म इनि) पु० द्मी. हाथी.

पद्मिनी (पद्मिन् ङीप्) स्त्री० नी. हाथणी.

पद्मिनी (पद्मानां समूहः इनी) स्त्री० नी. १ पद्मनो समूह. २ पद्मनी वेल.

पद्मिनी (पद्मिन् ङीप्) स्त्री० नी. चित्रिणी वगेरे चार प्रकारनी स्त्रीओमांथी ते नामनी એક જાત. (चंद्रसरखा मुखवाळी, सोळ वर्षनी, कोमळ अंग जेनां छे એવી, गौरवर्णवाळी, कोमळ भा-षण करनारी, खुशबोदार मुख जेनुं छे એવी, ઉंचा अने पुष्ट स्तनयुक्त, देवता वडीलने वगेरेनुं पूजन करनारी, राता ओठवाळी, लाल नयन जेनां छे એવી, मर्यादामां रहेनारी, मिताहार करनारी, शाणी, ७ आंगळ योनिमंडल जेनुं छे એવी, मृ-दु थयेलीवाळी, कामदेवनुं काम जेने योडुं आवडे छे એવી स्त्री.)

'भवति कमलनेत्रा नासिकाक्षुद्ररंध्रा
अविरलकुचयुग्मा दीर्घकेशी कृशांगी ।
मृदुचरणसुशीला गीतनृत्यानुरक्ता
सकलतनुसुवेशा पद्मिनी पद्मगंधा ' ॥

रतिमञ्जरी ॥

पद्मिनीकांत (पद्मिन्याः कांतः) पु० तः १ सूर्य. २ आकडानुं आड. ३ पद्मिनीनो कांत.

पद्मिनीवल्लभ (पद्मिन्याः वल्लभः) पु० भः उपरो शब्द जुओ.

पद्मेशय (पद्मे शेतेशी अच्) पु० यः विष्णु.

पद्मोत्तर (पद्मादुत्तरः उत्कृष्टो वर्णेन) पु० रः कसुंबो.

पद्मोद्भव (पद्ममुद्भवो यस्य) पु० वः चतुरानन. ब्रह्मा

पद्मोभवा (पद्ममुद्भवो यस्याः) स्त्री० वा. मनसा देवी.

पद्य (पदमर्हति यत्) क्ली० द्यं. चार चरणवाळुं, गद्यभिन्न पद्य.

'पद्यं चतुष्पदी तच्च वृत्तं जातिरिति द्विधा'

पद्य (पदमस्मिन् दृश्यते यत्) क्ली० द्यं. धणो सूत्रो न होय तेवो ग्रंथ.

पद्य (पद्भ्यां जातः यत्) पु० द्यः शूद्र.

पद्या (पद् यत टाप्) स्त्री० द्या. १ रस्तो, मार्ग, २ पद्धती. ३ वखाण, प्रशंसा.

पद्या (पदं विध्यति यत्) स्त्री० द्या. कांकरा.

पद्र (पद् रक्) पु० द्रः गाम, गामडुं.

पद्व (पद् वन्) पु० द्वः १ भूखोड. २ रथ.

पद्वत् (पद् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. पगवाळुं.

पद्वन् (पद् वनिप्) पु० द्वा. रस्तो, मार्ग.

पन् (भ्वा० आत्म० सेट् पनते) खुश-प्रसन्न थवुं.

पन् (,, पनायति) वखाणवुं.

पनस (पन्यते भूयतेऽसौ वृक्षेषु) पु० सः पनसनुं आड.

पनसतालिका (पन संस्तुत्यं तालं तत्तुल्यफलं विद्य-तेऽस्याः टन्) स्त्री० का. उपरो शब्द जुओ. पन-तालिका. [पेदा थयेल.

पंथक (पथि जातः कन्) त्रि० कः-का-कं. रस्तामां

पन्न (पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ पडेलुं. २ नीचे पडेलुं. ३ गयेलुं. ४ च्युत.

पन्न (पद् नन्) क्ली० न्नं. नीचे जवुं, नीचगमन.

पन्नग (पन्नमधोमुखं यथा तथा गच्छति गम् ड) पु० गः सर्प.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पन्नग (,,) क्ली० गं. १ सीसुं. २ प-
द्मकाष्ठ. [केशर.
पन्नगकेशर (पन्नग इव केशरो यस्य) पु० रः नाग-
पन्नगभूषण (पन्नगः भूषणं यस्य) पु० षः सर्प जे-
नुं भूषण छे ते, शिव.
पन्नगारि (पन्नगस्य अरिः) पु० रिः गरुड.
पन्नगाशन (पन्नगस्य अशनं यस्य) पु० नः उपलो
शब्द जुओ. [पेणु.
पन्नगी (पन्नगस्य स्त्री ङीष्) स्त्री० गी. सर्पिणी, सा-
पन्नद्धा (पदि नद्धा) स्त्री० द्धा. चामडानी मोजडी.
पनद्धी (पदः -नध्द्रीव) स्त्री० ध्द्री. उपलो शब्द
जुओ.
पन्नागार (पन्नः आगारः यस्य) पु० रः ते नामनो
એક जुनो गोत्रप्रवर्तक मुनि.
पन्निष्क (पादो निष्कस्य) पु० स्त्री० कः-कं. निष्कनो
पा भाग, पा निष्क.
पपि (पा कि) पु० पिः १ चंद्र. २ कपूर.
पपि (पा कि) त्रि० पिः-पिः-पि पान करनार, पीनार.
पपी (पा ईक्) पु० पीः १ सूर्य. २ चंद्र. ३ आ-
कडानुं झाड. ४ कपूर. [नार.
पपु (पा कु) त्रि० पुः-पुः-पु. पाळनार, रक्षण कर-
पपु (पा कु) स्त्री० पुः धाई. [सुगंधी द्रव्य.
पमरा ( ) स्त्री० रा. એક जातनुं
पंपस् (कंड्वा० पर० सेट् पंपस्यति) १ पीडवुं, दुःख-
देवुं. २ कृश थवुं.
पंपा ( ) स्त्री० पा. १ ते नामनी એક
नदी. २ ते नामनुं એક सरोवर.
पंप (भ्वा० पर० सेट् पंपति) जवुं, गमन करवुं.
पयःकन्दा (पयः दुग्धमिव स्वादुत्वात् कन्दोऽस्याः)
स्त्री० न्दा. वनस्पति क्षीरविदारी.
पयःपयोष्णी ( ) स्त्री० ष्णी. ते ना-
मनी એક नदी. [नी. दुग्धेनी.
पयःफेनी (पयः दुग्धमिव फेनमस्याः ङीष्) स्त्री०
पयश्चय (पयसश्चयः यत्र) पु० यः पाणीनुं त-
लाव, सरोवर वगेरे. २ जलपूर.
पयस् ( ) विस्तारवुं, फेलाववुं.
पयस् (पा असुन्) क्ली० यः १ पाणी, जल. २ दूध.
३ अन्न. ४ रात्रि.
पयस्त (पयस् अच्) क्ली० सं. उपलो शब्द जुओ.
पयस्य (पयसो विकारः यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं.
दूधनो विकार दहिं वगेरे. [ना हितनुं.
पयस्य (पयसो हितं यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. दूध-
पयस्य (पयस् यत्) पु० स्यः भिलाडो, भींडो.
पयस्या (पयस् पत् टाप्) स्त्री० स्या. १ वनस्पति.
क्षीरकाकोली. २ वनस्पति स्वर्णक्षीरिणी. ३ आ-
मिक्षा. ४ दुग्धिका.
पयस्वत् (पयस् मतुप्) त्रि० स्वान्-स्वती-स्वत्.
१ पाणी जेमां छे ते. २ दूध जेमां छे ते.
पयस्वल (पयस् वलच्) त्रि० लः-ला-लं. उपलो
शब्द जुओ.
पयस्वल (,,) पु० लः બકरो, બोકडो.
पयस्विन् (पयस् विनि) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. १
पाणी जेमां छे ते. २ दूध जेमां छे ते.
पयस्विनी (पयस्विन् ङीप्) स्त्री० नी. १ गाय. २
नदी. ३ બकरी. ४ रात्रि.
'प्रदक्षिणीकृत्य पयस्विनीनाम्'
पयाय (आत्मनः पय इच्छति क्यङ् नाम० आत्म०
सेट्) पाणी ઇच्छवुं, दूध ઇच्छवुं.
पयोगल (पयो गलति यस्मात् गल क) पु० लः
वरसादमां पडता करा. [टापु.
पयोगल (,,) क्ली० लं. द्वीप, બेट,
पयोग्रह (पयसो दुग्धस्य ग्रहः) पु० हः એક जात-
नुं यज्ञमां वपरातुं पात्र.
पयोघन (पयसा घनो निविडः) पु० नः वरसादमां
पडता करा. वर्षोपल.
पयोजन्मन् (पयसो जन्म यस्मात्) पु० न्मा. १
मेघ. २ नागरमोथ. [जुओ.
पयोद (पयः ददाति दा क) पु० दः उपलो शब्द
पयोद (,,) पु० दः यदुवंशमांहेलो ते
नामनो એક राजा.
पयोधर (पयः धरति धृ अच्) पु० रः १ मेघ. २
नागरमोथ. ३ स्तन. ४ नाળिએर. ५ કोपકार.
'नारीपीनपयोधरोरुयुगुलं स्वप्नेऽपि नालिंगितं'
वैराग्यशतकम्.
पयोधस् (पयः दधाति धा असुन्) पु० धाः १ स-
मुद्र. २ पाणीनुं जलाशय.
पयोधारा (पयसो धारा) स्त्री० रा. १ पाणीनी
धार. २ दुधनी धारा. [એક नदी.
पयोधारा (पयसां धारा यत्र) स्त्री० रा. ते नामनी
पयोधि (पयः धीयते अस्मिन् धा कि) पु० धि.
समुद्र. [नुं श्रीण.
पयोधिक (पयोधौ कायते कै क) क्ली० कं. समुद्र
पयोनिधि (पयांसि निधीयंतेऽत्र) पु० धिः समुद्र.
पयोमुच् (पयो मुंचति मुच् क्विप्) पु० क्-ग्. १ मेघ.
२ नागरमोथ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પયોર (પયો જલં સેવને રાતિ રા ક) પુ૰ રઃ ખેરનું ઝાડ.
પયોર (પયસ્ રા ક) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. જલ આપનાર.
પયોરાશિ (પયસાં રાશિરત્ર) પુ૰ શિઃ. ૧ સમુદ્ર. ૨ જલાશય. [દરી.
પયોલતા (પયઃપ્રધાના લતા) સ્ત્રી૰ તા. ક્ષીરવિ-
પયોવાહ (પયો જલં વહતિ વહ્ અણ્) પુ૰ હઃ ૧ મેઘ. ૨ નાગરમોથ. [થી ભરેલ.
પયોવૃધ્ (પયસ્ વૃધ્ ક્વિપ્) ત્રિ૰ ત્-દ્. ઘણા પાણી-
પયોવ્રત (પયઃ તત્પાનમાત્ર વ્રતં) ક્લી૰ તં. ૧ કેવલ દૂધ પીને રહેવું એવું વ્રત. ૨ માત્ર પાણી પી રહેવું એવું એક વ્રત. [સરસ્વતી નદી.
પયોષ્ણિજાતા (પયોષ્ણી જાતા યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ તા.
પયોષ્ણી ( ) સ્ત્રી૰ ષ્ણી. વિંધ્યાચલની દક્ષિણ દિશામાં રહેલી તે નામની એક નદી.
પર (પૃ અપ્ અચ્ વા) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ૧ બીજું, ભિન્ન. ૨ ઉત્તર. ૩ દૂર. ૪ શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ. ૫ સીમાપરિચ્છિન્ન. ૬ ત્યાર પછીનું. ૭ વધારાનું. ૮ પારકું. ' द्वे ब्रह्मणी वेदितव्ये परं चापरमिति ' શ્રુતિઃ
પર (પૃ અચ્) ક્લી૰ રં. મોક્ષ. [કાલ.
પર (પૃ અચ્) પુ૰ રઃ ૧ શત્રુ. ૨ બ્રહ્માનો આયુઃ-
પર (પૃ અચ્) ક્લી૰ રં. ૧ એકડું. ૨ માત્ર, ફક્ત. ૩ ત્યારપછી. [થી અધિક, કૃષ્ણથીપર.
પરઃકૃષ્ણ (પરઃ કૃષ્ણાત્) ત્રિ૰ ષ્ણઃ-ષ્ણા-ષ્ણં. કૃષ્ણ-
પરઃશત (પરે શતાદ્) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. સોથી અધિક. [પરમદિવસ.
પરઃશ્વસ્ (પરં દિનં શ્વઃ) અવ્ય૰ શ્વઃ- આવતો
પરઃષષ્ટિ (પરઃ ષષ્ટેઃ) ત્રિ૰ ષ્ટિ-ષ્ટિઃ-ષ્ટિ. સાઠથી અધિક. [રથી અધિક, હજારો.
પરઃસહસ્ર (પરઃ સહસ્રાત્) ત્રિ૰ સ્રઃ-સ્રા-સ્રં. હજા-
પરકલત્ર (પરસ્ય કલત્રં) ક્લી૰ ત્રં. પારકાની વહૂ.
પરકલત્રાભિગમન (પરકલત્રસ્ય અભિગમનમ્) ક્લી૰ નં. પરકાની સ્ત્રીસાથે છીનાળું કરવું.
પરકીય (પરસ્યેદં છ કુક્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. બીજાનું, પારકાનું.
પરકીયા (પરસ્યેયં છ કુક્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ યા. તે નામની એક નાયિકા. ૨ પારકાની.
' अप्रकटितपरपुरुषानुरागा परकीया ।
सा च द्विविधा परोढा कन्यका चेति कन्यायाः पित्राद्यधीनत्वात् परकीयत्वाम् ' રસમઞ્જરી.
પરક્ષેત્ર (પરસ્ય ક્ષેત્રં) ક્લી૰ ત્રં. ૧ પારકાનું ક્ષેત્ર. ૨ પરકાની સ્ત્રી.
પરગામિન્ (પરં વાચ્યં ગચ્છતિ લિંગેન સમત્વાત્) ત્રિ૰ મી-મિની-મિ. વાચ્યલિંગ શબ્દ.
પરગ્રંથી (પરેણ ગ્રંથિરત્ર) પુ૰ થિઃ. ૧ આંગળીના વેઢ. ૨ સંધિ. [શત્રુનું દમન.
પરગ્લાનિ (પરસ્ય શત્રોઃ ગ્લાનિઃ) સ્ત્રી૰ નિઃ.
પરચ્છંદ (પરસ્ય ચ્છંદોઽત્ર) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. પરાધીન. [લાપ.
પરચ્છંદ (પરસ્ય ચ્છંદઃ) પુ૰ દઃ. પારકાનો અભિ-
પરચ્છિદ્ર (પરસ્ય છિદ્રં) ક્લી૰ દ્રં. પારકાની ઐબ વગેરેનો દોષ.
પરજ (પરેણ જાયતે જન્ ડ) ત્રિ૰ જઃ-જા-જં. ૧ પારકાથી પેદાથનાર. ૨ પારકાથી પોષણ પામનાર.
પરજાત (પરેણ જાતઃ) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ પારકાથી ઉત્પન્ન થયેલ. ૨ પરપુષ્ટ, કોકિલ, કોયલ. ૩ પરાધીન.
પરજિત (પરેણ જિતઃ) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ પારકાથી જય પામેલું. ૨ પરાજય પામેલું.
પરંજ (પરં જયતિ) પુ૰ જઃ ૧ તેલ કાઢવાનું યંત્ર ઘાણી વગેરે. ૨ તલવારનું પાનું.
પરંજ („) ક્લી૰ જં. ધંદ્રનો ખૂણો.
પરંજન (પરાં પશ્ચિમાં દિશાં ઞ્જયતિ) પુ૰ નઃ. વરુણ. [લો શબ્દ જુઓ.
પરંજય (પરાં પશ્ચિમાં દિશાં જયતિ) પુ૰ યઃ ઉપ-
પરંજય (પરં જયતિ) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. શત્રુને જિતનાર. [દેશ.
પરતંગણ ( ) પુ૰ ણઃ તે નામનો એક
પરતંત્ર (પરસ્ય તંત્રં અધીનતા યત્ર) ત્રિ૰ ત્રઃ-ત્રા-ત્રં. પરાધીન, સ્વતંત્ર નહિ તે.
પરતર્કુક (પરઃ શત્રુઃ તર્કુરિવાસ્ય) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. શત્રુના ભયયુક્ત.
પરતસ્ (પર તસિલ્) અવ્ય૰ તઃ ૧ પારકાથી. ૨ બીજાથી. ૩ પરથી. ૪ શત્રુથી. ૫ પરાધીન.
પરતાપન (પરં તાપયતિ) ત્રિ૰ નઃ-ની-નં. શત્રુને તાપ પમાડનાર.
પરત્ર (પર ત્રલ્) અવ્ય૰ ત્ર. પરલોક.
પરત્રભીરુ (પરત્ર ભીરુઃ) ત્રિ૰ રુઃ-રુ-રુ. ભક્તિવાળું, ભક્તિનિષ્ઠ.
પરત્વ (પરસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૰ ત્વં. ૧ શ્રેષ્ઠપણું. ૨ શત્રુપણું. ૩ બીજાપણું. ૪ પારકાપણું. પરતા.
પરદાર (પરસ્ય દારાઃ) પુ૰ બ૰ રાઃ. પરાયાની સ્ત્રી.
પરદારાભિમર્ષ (પરદારેષુ અભિમર્ષઃ) પુ૰ ર્ષઃ પરાઈ સ્ત્રી સાથે છીનાળું કરવું તે.
પરદારિન્ ( ) પુ૰ રી. પરાઈ સ્ત્રી સાથે જારકર્મ કરનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

परदारोपसेवन ( ) क्ली० नं. पारકી સ્ત્રીને ભોગવવી તે.

परदेश (परस्य देशः) पु० शः १ પોતાના દેશથી ભિન્ન દેશ. ૨ પારકાનો દેશ. ૩ બીજો મુલક.

परदेशिन् (परदेश र्णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. १ પરદેશી પારકા મુલકમાં રહેનાર.

परद्वेषिन् (परेभ्यः द्वेष्टि द्विष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. १ બીજાની અદેખાઈ કરનાર. ૨ ખળ.

परधर्म (परस्य धर्मः) पु० मः પોતાને યોગ્ય વર્ણાશ્રમ વગેરેના ધર્મથી ભિન્ન ધર્મ.

'स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः'

भगवद्गीता.

परधर्म (परः धर्मः) पु० र्मः ઉત્કૃષ્ટ ધર્મ.

परध्यान (परं ध्यानं) क्ली० नं. એકાગ્ર ચિત્ત.

'ध्येये मनो निश्चलतां याति ध्येयं विचिन्तयत् । यत्तद् ध्यानं परं प्रोक्तं मुनिभिर्ध्यानचिन्तकैः' ॥

गरुडपुराणम्.

परनिपात (परस्य निपातः उच्चारणं) पु० तः પોગ્યતાવડે વિગ્રહવાક્યમાં પૂર્વ શબ્દનો પહેલા શબ્દને ઠેકાણે નિપાત થાય છે તે, જેમકે,

दतानां राजा राजदंतः, पूर्वं भूतं भूतपूर्वं.

परंतप (परं शत्रुं तापयति) त्रि० पः-पा-पं. શત્રુને તાપ પમાડનાર. [પદવી, મોક્ષ.

परपद (परं पदम्) क्ली० दं. ઉત્કૃષ્ટ સ્થાન, મોટી

परपद (परस्य पदं) क्ली० दं. શત્રુનું સ્થાન.

परपरिग्रह (परः परस्य वा परिग्रहः) पु० हः १ પારકું કુટુંબ. ૨ શત્રુનું કુટુંબ. ૩ ઉત્તમ કુટુંબ.

परपाकनिवृत्त (परार्थान् पाकान्निवृत्तः) पु० त्तः ગૃહસ્થના પંચસૂના દોષની નિવૃત્તિ માટે પંચયજ્ઞ કરી બીજાનું અન્ન નહિ લેતાં પોતાનાજ ગૃહમાં ભોજન કરનારો વિપ્ર.

परपाकरत (परस्य पाके रतः) पु० तः ગૃહસ્થના પંચસૂના દોષની નિવૃત્તિ માટે પંચયજ્ઞ નહિ કરતાં કેવળ બીજાનું અન્ન ભોજન કરનારો વિપ્ર.

परपिंड (परस्य पिंडम्) पु० डः પારકાનું અન્ન.

'परपिंडरता मनुष्याः' भर्तृहरिः

परपिंडाद (परपिंडमत्ति) पु० डः પરાયા અન્ન ઉપર ગુજરાન ચલાવનારો. [કૃષ્ટ પુરુષ.

परपुरुष (परः पुरुषः) पु० षः १ પરમેશ્વર. ૨ ઉ-

परपुरुष (,,) पु० षः १ બીજો માણસ. ૨ પોતાના પતિશિવાય બીજો કોઈ માણસ. ૩ ઉપનાયક. [પેલું, બીજાએ પાળેલું.

परपुष्ट (परेण पुष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. બીજાએ પો-

परपुष्ट (परया काक्ष्या पुष्टः) पु० ष्टः કોયલ પક્ષી.

परपुष्टमहोत्सव (परपुष्टानां महोत्सवः) यत्र) पु० वः આંબાનું ઝાડ.

परपुष्टा (परेण पुष्टा) स्त्री० ष्टा. વેશ્યા, કસબણ.

परपूर्वा (पर इतरः पूर्वो यस्याः) स्त्री० र्वा. પુનર્ભૂ સ્ત્રી, ફરી પરણેલી વિધવા.

परपूर्वापति (परपूर्वायाः पतिः) पु० तिः ફરીથી જેનો વિવાહ થયેલ એવી સ્ત્રીનો પતિ.

परप्रतिनप्तृ (प्रतिनप्तुः परः) पु० प्ता. દીકરાના દીકરાના દીકરાનો દીકરો. વૃદ્ધપ્રપૌત્ર. [જુઓ.

परप्रपौत्र (प्रपौत्रात् परः) पु० त्रः ઉપલો શબ્દ

परप्रेष्य (परस्य प्रेष्यः) पु० ष्यः. દાસ, ગુલામ.

परप्रेष्यता (परप्रेष्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. દાસપણું, દાસત્વ, દાસ્ય, ગુલામગીરી.

परप्रेष्यत्व (परप्रेष्यस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભરી.

परप्रेष्या (परप्रेष्य टाप्) स्त्री० ष्या. દાસી. ગુલા-

परब्रह्मन् (परं ब्रह्म) क्ली० ह्म. १ નિર્ગુણ, નિરુપાધિક બ્રહ્મ. ૨ નિર્ગુણ બ્રહ્મનું પ્રતિપાદન કરનાર તે નામની એક ઉપનિષદ્.

'लीये परे ब्रह्मणि' भर्तृहरिः

परभाग (परस्य उत्कृष्टस्य भागः भावः) पु० गः ઉત્કૃષ્ટપણું, ઉત્કર્ષ

परभाग (परः भागः परस्य भागो वा) पु० गः ૧ પછી છેવટનો ભાગ. ૨ સુસંપદ્, સુદૈવ. ૩ અન્યાંશ. ૪ બીજાનો ભાગ. ૫ શત્રુનો ભાગ.

परभागता (परभागस्य भावः) स्त्री० ता. ઉત્કૃષ્ટપણું, ઉત્કર્ષ. પરભાગત્વ.

परभाषा (परा भाषा) स्त्री० षा. ૧ પારકી ભાષા. ૨ સંસ્કૃતભિન્ન હરકોઈ ભાષા. ૩ ઉત્કૃષ્ટ ભાષા.

परभुक्त (परेण भुक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. બીજાએ ભોગવેલું. [ભોગવેલી સ્ત્રી.

परभुक्ता (परेण भुक्ता) स्त्री० क्ता. પારકા પુરુષે

'परभुक्तां च कान्तां च यो भुंक्ते स नराधमः ।
स पच्यते कालसूत्रे यावच्चन्द्रदिवाकरौ' ॥

ब्रह्मवै० पु० ॥

परभूमि (परस्य भूमिः) स्त्री० मि. ૧ શત્રુની જમીન. ૨ પારકાની જમીન.

परभूषण (परस्य परं वा भूषणम्) क्ली० णं. ૧પારકું ભૂષણ. ૨ શત્રુનું ભૂષણ. ૩ ઉત્કૃષ્ટ ભૂષણ.

परभृत् (परं स्वपुत्रबुद्ध्या कोकिलं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द् કાગડો. [પોષણ કરનાર.

परभृत् (परं बिभर्ति भृ क्विप्) त्रि० त्-द्. પારકાનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

परभृत (परेण भृतः) त्रि० तः-ता-तं. પારકાથી પોષાયેલું.

परभृत (परेण काकेन भृतः) पु० तः. કોયલ પક્ષી.

परभेदक (पर भिद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. શત્રુને ભેદ પમાડનાર.

परम् (पृ अमि) अव्य० रम्. હુકમ, ત્યાગ, ક્ષેપ, કેવલ અને પશ્ચાદર્થ બતાવનાર અવ્યય.

परम (परं परत्वं माति) त्रि० मः-मा-मं. १ ઉત્કૃષ્ટ. २ ઉત્તમ. ३ પ્રધાન. ४ પહેલું. ५ છેવટનું, આદિનું. ६ પ્રણવ. [પક્રાંતિ.

परमक्रांति (परमा क्रांतिः) स्त्री० तिः. સૂર્યની શે-

परमक्रोधिन् (परमः क्रोधो) त्रि० धी०-धिनी-धि. અત્યંત ક્રોધવાળું.

परमगति (परमा चासौ गतिः च) स्त्री० तिः. १ ઉત્કૃષ્ટ ગતિ. २ સારી દશા. ३ ઉચ્ચ ગતિ, મોક્ષ.

परमगव (परमश्चासौ गौः) पु० वः. ઉત્તમ બળદીઓ.

परमगवी (,,) स्त्री० वी. ઉત્તમ ગાય.

परमम् (पर मा डमि) अव्य० मम्. અનુજ્ઞા અને સ્વીકાર બતાવનાર અવ્યય.

परमत (परस्य मतं) स्त्री० तं. १ બીજાનો મત. २ પારકો અભિપ્રાય. ३ શત્રુનું મત.

परमपद (परमं पदम्) स्त्री० दं. १ ઉત્કૃષ્ટ હોદ્દો, ઉત્તમ પદવી. २ મુક્તિ, મોક્ષ.

' अध्वनः पारमाप्नोति तद्विष्णोः परमं पदम् '
श्रुतिः

परमपुरुष (परमश्चासौ पुरुषः) पु० षः १ વિષ્ણુ. २ ઉત્કૃષ્ટ મનુષ્ય. [જુઓ.

परमपूरुष (परमश्चासौ पूरुषः) पु० षः ઉપલો શબ્દ

परमब्रह्मन् (परमं ब्रह्म) स्त्री० ह्म. परब्रह्मन् શબ્દ જુઓ. [हत्. સર્વ કરતાં મોટું.

परममहत् (परमं सर्वोत्कृष्टं महत्) त्रि० हान्-हती-

परमराज (परमश्चासौ राजा च) पु० जः મોટો રાજા.

परमर्षि (परमश्चासौ ऋषिश्च) पु० षिः વેદવ્યાસ વગેરે ઋષિ.

परममर्मज्ञ (परस्य मर्म जानाति) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ પારકાનું મર્મ જાણનાર. २ શત્રુનું મર્મ જાણનાર.

परमस्वधर्मिन् (स्वधर्मे परः) त्रि० र्मी-र्मा-र्मि. સ્વધર્મમાં તત્પર. [સીની એક જાત.

परमहंस (परमः हंसः आत्मा यस्य) पु० सः संन्या-

कुटीचको बहूदकः हंसश्चैव तृतीयकः
चतुर्थः परमो हंसो यो यः पश्चात्स उत्तमः ॥
हारीतः ॥

परमहंस (परमः हंसः आत्मा) पु० सः પરમાત્મા.

परमागति (परमा गतिः) स्त्री० तिः મોક્ષ, મુક્તિ.

परमांगना (परमा चासौ अंगना च) स्त्री० ना. ઉત્તમ સ્ત્રી.

परमाणु (परमः अणुः) पु० णुः १ વૈશેષિકશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પૃથ્વી, પાણી, તેજ, અને વાયુનો સૂક્ષ્માંશ. २ એક જાતનું કાલમાન.

परमाणुता (परमाणोर्भावः तल्) स्त्री० ता. પરમાણુપણું, અતિસૂક્ષ્મપણું. परमाणुत्व.

परमाण्वंगक (परमाणुरंग यस्य) पु० कः વિષ્ણુ.

परमात्मन् (परमश्चासौ आत्मा च) पु० त्मा. પરમેશ્વર.

स्वर्गापवर्गयोर्मार्गमामनंति मनीषिणः
यदुपास्तिमसावत्र परमात्मा निरूप्यते ' ॥
कुसुमा० ॥

परमाद्वैत (परममद्वैतं यत्र) पु० तः સર્વભેદરહિત પરમાત્મા.

परमाद्वैत (परममद्वैतं) स्त्री० तं. ઉત્કૃષ્ટ અદ્વૈત.

परमानंद (परमः सर्वोत्कृष्टः आनंदः) पु० दः સધળા આનંદથી ઉત્કૃષ્ટ આનંદયુક્ત પરમાત્મા.

परमान्न (परमं च तदन्नं च) स्त्री० न्नं. પાયસ, પકવાન્ન.

परमापक्रमज्या (परमा अपक्रमज्या) पु० मः સૂર્ય વગેરેની પરમ ક્રાંતિ. [એક પૂર્વાંગ મુદ્રા.

परमामुद्रा ( ) स्त्री० द्रा. ત્રિપુરા દેવીની

परमायुष (परमं आयुर्यस्य) पु० षः એક જાતનું ઝાડ. [યુષ, દીર્ઘ જીવન.

परमायुस् (परमम् आयुस्) स्त्री० युः પુષ્કળ આ

परमार्थ (परमश्चासौ अर्थः) पु० र्थः १ ખરાપણું, સત્યતા. ३ ઉત્કૃષ્ટ વસ્તુનો યથાર્થ.

परमार्हत (परमः अर्हन् उपास्यतया यस्य अच्) पु० तः તે નામનો એક જૈન રાજર્ષિ.

परमावधि (परमः अवधिः) पु० धिः છેવટની મર્યાદા. [મની એક મુદ્રા.

परमीकरणमुद्रा ( ) स्त्री० द्रा. તે ના-

परमृत्यु (परस्मात् मृत्युः) पु० त्युः કાગડો.

परमेश (परमश्चासौ ईशः) पु० शः પરમેશ્વર.

परमेश्वर (परमश्चासौ ईश्वरः) पु० रः- જગત્સૃષ્ટિ વગેરેનો કરનાર. २ સગુણ ત્રિમૂર્તિક બ્રહ્મ. ३ ચક્રવર્તી રાજા. ४ શિવ. ५ વિષ્ણુ. ६ પરમેશ્વર.

परमेष्ठ (परमे चिदाकारो तिष्ठति स्था क) पु० ष्ठः- ચતુર્મુખ બ્રહ્મા.

परमेष्ठिन् (परमे व्योम्नि चिदाकाशे सत्यलोके वा तिष्ठति) पु० ष्ठी- १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ શાલગ્રામની મૂર્તિ. આજમીઢ રાજાનો પુત્ર. ४ જિન

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૫ મહાદેવ. ૬ ગુરુભેદ.

પરંપર (परम् पृ अच्) પુ૦ રઃ- ૧ હરિણવિશેષ. ૨ દીકરાના દીકરાનો દીકરો.

પરંપર (,,) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. એક કુલમાં એકથી બીજા પાસે આવેલું.

પરંપરા (परं अतिशयेन पृणाति पृ अच्) સ્ત્રી૦ રા- ૧ વંશ, કુલ. ૨ અનુક્રમ. ૩ અવિચ્છિન્ન ધારા.

પરંપરાક (परंपरया धारया आकां [हिंसनं] यत्र) ક્લી૦ કં. યજ્ઞાર્થે પશુને મારવો તે.

પરંપરીણ (परंपरस्या आगतः ख) ત્રિ૦ ણઃ-ણા-ણં. પરંપરાથી આવેલું. [ઉત્તમ યુગ.

પરયુગ (परः युगः) પુ૦ ગઃ. ૧ ઉત્તરવર્તીયુગ. ૨

પરરુ (पृ अरु) પુ૦ રુઃ- ભાંગરો, કેશરાજ.

પરલોક (परश्चासौ लोकश्च) પુ૦ કઃ- સ્વર્ગલોક વગેરે. લોકાંતર.

'नास्ति परलोक इति मानी पुनःपुनर्वशमापद्यते मे' ॥ શ્રુતિઃ ॥

પરલોકગમ (परलोकं गमयति गम् णिच् अच्) પુ૦ મઃ. મૃત્યુ, મરણ.

પરવત્ (परः नियोजकतयाऽस्तस्य मतुप्) ત્રિ૦ વાન્-વતી-વત્. પરાધીન, પરતંત્ર.

પરવત્ (पर वत्) અવ્ય૦ ત્. બીજા સરખું, પારકા સરખું, સ્વોત્તરવર્તી સરખું.

પરવત્તા (परवतो भावः ल्) સ્ત્રી૦ ત્તા. પરાધીનપણું, પરતંત્રપણું. [૭૬ જુઓ.

પરવત્ત્વ (परवतो भावः त्व) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શ.

પરવશ (परस्य वशः आयत्तता यस्य) ત્રિ૦ શઃ-શા-શં. પરાધીન, પરતંત્ર.

'सर्वं परवशं दुःखं सर्वमात्मवशं सुखं ।
एतद्विद्यात्समासेन लक्षणं सुखदुःखयोः' ॥

પરવશતા (परवशस्य भावः तल्) સ્ત્રી૦ તા. પરાધીનપણું, પરતંત્રપણું. [૭૬ જુઓ.

પરવશત્વ (परवशस्य भावः त्व) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શ.

પરવાચ્ય (परं वाच्यं यस्य) ત્રિ૦ ચ્યઃ-ચ્યા-ચ્યં. ૧ ઠપકો આપવા યોગ્ય. ૨ દૂષણ આપવા લાયક.

પરવાચ્ય (परं च तद्वाच्यं च) ક્લી૦ ચ્યં. ૧ દોષ, દૂષણ. ૨ ઠપકો.

પરવાણિ (परं वाणयति वण् णिच् इन्) પુ૦ ણિઃ ૧ કાર્તિકસ્વામીનો ભાર. ૨ વર્ષ. ૩ ધર્માધ્યક્ષ.

પરવાદ (परस्य वादः) પુ૦ દઃ ૧ પારકાનો અપવાદ. ૨ શત્રુનો બોલ.

પરવાદ (परश्चासौ वादश्च) પુ૦ દઃ ઉત્તરવાદ.

પરવાદિન્ (पर वद् णिनि) પુ૦ દી, ૧ ઉત્તરવાદી. ૨ પ્રતિવાદી, પ્રત્યર્થી.

પરવ્રત (परं व्रतमस्य) પુ૦ તઃ ધૃતરાષ્ટ્ર.

પરશ (स्पर्श पृषो०) પુ૦ શઃ. સ્પર્શમણિ કે જેના સ્પર્શવડે લોહું સુવર્ણ થાય છે તે.

પરશવ્ય (परशौ हितं यत्) ત્રિ૦ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. કુહાડીના હિતનું, કુહાડાને લાયક.

પરશુ (परं शृणाति शृ कु) પુ૦ શુઃ કુહાડો.

પરશુધર (परशुं धरति धृ अच्) પુ૦ રઃ ૧ મહેશ. ૨ પરશુરામ.

પરશુધર (,,) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. કુહાડો [ધારણ કરનારે.

પરશુમુદ્રા ( ) સ્ત્રી૦ દ્રા. તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક જાતની મુદ્રા.

પરશુરામ (परशुधारी रामः) પુ૦ મઃ રેણુકાને પેટે પેદા થયેલો જમદગ્નિનો તે નામનો એક પુત્ર, વિષ્ણુનો છઠ્ઠો અવતાર. [મનુ એક નરક.

પરશુવન (परशुवत् पत्रयुक्तं वनं) ક્લી૦ નં. તે નામ.

પરશ્વધ (परस्य श्वं धयति) પુ૦ ધઃ કુહાડો, કુહાડી.

'समस्तक्षत्रवर्गगर्वपाटनपटुपरश्वधधाराभरणभीषणवेषभार्गवभंगादपरिच्छिन्नतरशौर्यशालिनि .....निर्मत्सरे मत्समे वत्सेऽस्मिन् विश्वंभराभारं ..... निक्षिप्य' रामायणचम्पूः

પરશ્વસ્ (श्वः परं दिनं) અવ્ય૦ શ્વઃ આવતો પરમ દિવસ.

પરસંગત (परेण संगतः) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ પારકા સાથે સંગ પામેલું. ૨ શત્રુ સાથે સંગ પામેલ.

પરસંજ્ઞક (परः संज्ञाऽस्य कप्) પુ૦ કઃ દેહ વગેરેથી ભિન્ન આત્મા.

પરસંબંધ (परेण संबंधः) પુ૦ ધઃ ૧ પારકાનો સંબંધ ૨ બીજા સાથે સંસર્ગ.

પરસંબંધિન્ (पर संबंध णिनि) ત્રિ૦ ધી-ધિની-ધિ. જેને પારકાનો સંબંધ હોય છે તે.

પરસવર્ણ (परः सवर्णः) પુ૦ ર્ણઃ પછીના વર્ણ સાથે સમાનવર્ણ. [બીજાને આધીન.

પરસ્તાત્ (पर सात्) અવ્ય૦ ત્. પારકાને આધીન,

પરસ્તાત્ (पर अस्तात्) અવ્ય૦ ત્. પછી, પીઠ, અનંતર. [સ્ત્રી.

પરસ્ત્રી (परा स्त्री) સ્ત્રી૦ સ્ત્રી. પરાઈ સ્ત્રી, પારકી

પરસ્પર (पर सु पर) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. અન્યોન્ય. ઇતરેતર.

'परस्परेण स्पृहणीयशोभं' કુમારસંભવમ્.

પરસ્પરજ્ઞ (परस्परं जानातिज्ञा क) ત્રિ૦ જ્ઞઃ-જ્ઞા-જ્ઞં. મિત્ર, દોસ્તદાર, ભાઇબંધ.

પરસ્પરાનુમતિ (परस्परस्य अनुमतिः) સ્ત્રી૦ તિઃ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક બીજાની કુશલતા. [જાને, પરસ્પર.
परस्पराम् (परस्पर आम्) અવ્ય० રામ્. એક બી-
परस्परोपकार (परस्परस्य उपकारः) पु० रः અ-ન્યોન્ય ઉપકાર.
परस्परोपकारिन् (परस्परस्य उपकारी) त्रि० री-रि-णी-रि. અન્યોન્ય ઉપકાર કરનાર.
परस्मैपद (परस्मै: परोद्देशार्थफलकं पदं) क्ली० दं. વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પરસ્મૈપદ.
' આત્મને પદનિમિત્તહીનાત્ ધાતોઃ પરસ્મૈપદં સ્યાત્'
परस्व (परस्य स्वं) क्ली० स्वं. પરાધ દ્રોહલત.
परस्वध (परस्वधः) पु० धः કુહાડો, કુહાડી.
परहित (परस्य हितं) त्रि० तः-ता-तं. પારકાના હિ-તનું, બીજાને હિતનું.
' सन्तः स्वयं परहिताभिहिताभियोगाः '
भर्तृहरिः
परा (पृ आ) स्त्री० रा. પ્રધાનપણું, મુખ્યત્વ, શ્રેષ્ઠ-પણું, મોકળાપણું, મુક્તિ, પ્રતિલોમપણું, ત્યાગ, અનુક્રમનો અભાવ, નિંદા, ધણીપણું, અપમાન, ધર્ષણ, ગતિ, ભંગ, અનાદર, અને અનાવૃત્તિ બ-તાવનાર ઉપસર્ગ.
परा (पृ आ) स्त्री० रा. ૧ વાંઝણી કર્કોટી. ૨ એક જાતની વાણી. ૩ બ્રહ્મવિદ્યા. ૪ ગંગા. ૫ ગાયત્રી.
पराक (परं अकं यस्मात्) पु० कः પ્રાયશ્ચિત્ત રૂપમાં એક જાતનું વ્રત. ૨ ખડ્ડ. ૩ એક જાતનો રોગ. ૪ એક જાતનો જંતુ.
पराके (पर अ क ङे) અવ્ય० કે. દૂર, છેટે, વેગળે.
पराकपुष्पी (पराक् पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पी. વ-નસ્પતિ અધાડો. [મર્ધ્ય.
पराक्रम (परा क्रम् घञ्) पु० मः બળ, જોર, સા-
पराक्रमवत् (पराक्रम मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. પરાક્રમવાળું. [લગ્નથી ત્રીજું સ્થાનક.
पराक्रमस्थान (पराक्रमस्य स्थानम्) क्ली० नं. ૪૬
पराक्रमिन् (परा क्रम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. પરાક્રમવાળું. [કરનાર.
पराक्रांतृ (परा क्रम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. પરાક્રમ
पराग (परा गच्छति गम् ड) पु० गः ૧ ધૂળ. ૨ ફૂલની બારીક રજ. ૩ કુંકુમ વગેરે સ્નાનીય પદાર્થ. ૪ ચંદન. ૫ ચંદ્ર, સૂર્યગ્રહણ. ૬ સ્વચ્છંદેથી જવું. [પ્રફુલ્લ. ૨ ફેલાયલું.
परागत (परा गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ફૂલેલું,
परांग (परस्यांगं) क्ली० गं. બીજાનું અંગ, પારકું અંગ. [શિવ.
परांगद (परेण अंगेन दायति) पु० दः મહાદેવ,
परांगध (परांगं जलवृद्धया वाति याति वा क) पु० वः સમુદ્ર, દરીઓ.
पराङ्मुख (पराक् मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. ૧ વિમુખ. ૨ ક્રિયા વગેરેમાં આવળું ચાલનાર. ૩ નિવૃત્ત કૃત્ય. [પરાઙ્મુખપણું.
पराङ्मुखता (पराङ्मुखस्य भावः तल्) स्त्री० ता.
पराङ्मुखत्व (पराङ्मुखस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पराच् (परा अंचति अंच् क्विप्) त्रि० राङ्-राची-राक्. ૧ આવળું જનારું. ૨ ઊંચે જનારું. ૩ પર-ગામી.
' पराञ्चि खानि व्यतृणत्स्वयंभूस्तस्मात्पराङ् पश्यति नान्तरात्मन्' श्रुतिः
पराचित (परेण अचितः) त्रि० तः-ता-तं. બીજાથી પોષણ પામેલું.
पराचीन (पराचि भवः ख) त्रि० नः-ना-नं. ઉત્તર કાલમાં હોનાર. पराङ्मुख શબ્દ જુઓ.
पराजय (परा जि अच्) पु० यः. હાર, હારવું.
परात्पर (परात् परः) त्रि० रः-रा-रं. ઉત્કૃષ્ટ થકી ઉત્કૃષ્ટ, સર્વ શ્રેષ્ઠ.
' परात्परं पुरुषमुपैति दिव्यम्' श्रुतिः
परात्पर (परात् परः) पु० रः. પરમેશ્વર.
पराजित (परा जि क्त) त्रि० तः-ता-तं. હારેલું.
परांज (परा अंज् अच्) पु० जः ૧ પાણીનું રીણ. ૨ છરીનું ફળું.
परांजत (परा अंज् ल्युट्) क्ली० नं. છરીનું ફળું.
परात्प्रिय (परात् प्रियः) पु० यः એક જાતનું તૃણ.
परात्मन् (परश्चासौ आत्मा) पु० त्मा. પરમાત્મા.
परात्मन् (परस्य आत्मा) पु० त्मा. બીજાનો આ-ત્મા, પરાયાનો આત્મા. [પોડો.
परादन (परमुत्कृष्टमदनं यस्य) पु० नः. આરથી
पराधि (परस्य आधिः) पु० धिः પારકી પીડા, બીજાની પીડા.
पराधिकार (परस्य अधिकारः) पु० रः બીજાનો અધિકાર, પરાયાનો અધિકાર.
पराधीन (परस्य अधीनः) त्रि० नः-ना-नं. પરતંત્ર, સ્વતંત્ર નહિ તે. [પરતંત્રપણું, પરવશપણું.
पराधीनता (पराधीनस्य भावः तल्) स्त्री० ता.
पराधीनत्व (पराधीनस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપ-લો શબ્દ જુઓ. [દવા આપવી. ચિકિત્સા.
परानसा (पर अन अस्) स्त्री० सा. ઔષધ કરવું,
परांतक (परोंऽतकः) पु० कः, સર્વનો નાશ કરનાર મહાદેવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

परांतकाल (परः संसारोत्तरं अंतकालः) पु० लः. संसारना प्रलयसमये मुमुक्षुओनी विदेहमुक्ति. ' ते ब्रह्मलोकेषु परान्तकाले परामृताः परिमुच्यन्ति सर्वे ' श्रुतिः.

पराक् (परस्यात्रं) क्ली० न्नं. १ पारकुं अन्न, बीजनुं अनाज. २ बीजओए पकावेलुं अन्न.

परान्वय (परा अन्वयः यस्य) पु० यः. वायु.

परापं (परागता आपो यतः) त्रि० पः-पा पं. जे स्थळेथी पाणी पाछुं आव्युं होय ते स्थळ.

परापतत् (परा पत् शतृ) त्रि० पन्-पंती-पत्. जल्दी पाछुं आवतुं. [भेद.

परापर (परमापिपर्ति) क्ली० रं. जातिप्रकार, जाति-

परापर (,,) पु० रः. देवताओपे एक गुरु.

परापर (परं च अपरं च) त्रि० रः-रा-रं. १ पोतानुं अने बीजनुं. २ उत्कृष्ट अने हलकुं. ३ छेवटनुं अने पहेलानुं.

पराभव (परा भू अप्) पु० वः. १ पराजय, हार. २ तिरस्कार, अपमान. ३ विनाश. [जुओ.

पराभाव (परा भू घञ्) पु० वः. उपलो शब्द

पराभूत (परा भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. पराभव पामेलुं, हारेलुं. [शब्द जुओ.

पराभूति (परा भू क्तिन्) स्त्री० तिः. पराभव

परामर्श (परा मृश् घञ्) पु० र्शः. १ युक्ति. २ विवेक. ३ न्यायशास्त्रप्रसिद्ध अनुमितिकारणज्ञानभेद.

' व्याप्तस्य पक्षधर्मत्वधीः परामर्श उच्यते ' भाषा०

परामर्ष (परा मृष् घञ्) पु० र्षः. सहन करवुं, खमवुं, क्षमा. [वर्षवुं.

परामृत (परं अमृतं यस्मात्) क्ली० तं. मेघ वगेरेनुं

परामृष्ट (परा मृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ संबंध पामेलुं. २ जेनी तुलना करेली छे ते. ३ जेनो परामर्श करेलो छे ते. [२ उत्तम आश्रय.

परायण (परं अयनं) क्ली० णं १ अत्यंत आसक्ति.

परायण (परं अयनं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. १ अत्यंत आसक्त. २ अभीष्ट, चाहेल. ४ तत्पर.

परायण (,,) पु० णः. विष्णु.

परायत्त (परस्य आयत्तम्) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. पराधीन शब्द जुओ. [नता शब्द जुओ.

परायत्तता (परायत्तस्य भावः) स्त्री० ता. पराधीन

परारि (परः अरिः) पु० रिः. कट्टो शत्रु.

परारे (पूर्वतरे वर्षे पूर्वतर अरि) अव्य० रि. छेल्ली सालनी आगली साल, परार.

परारित्न (परारिभवः त्न) त्नः-त्नाः-त्नं. छेल्ली सालनी आगली सालमां होनार, परारनुं.

पारु (परा ऋ उण्) पु० रुः. डारेलीनो वेलो.

पारुक (परा ऋ उक्) पु० कः पथ्थर, पथरो. प्रस्तर.

परार्थ (परस्मै इदं) त्रि० र्थः-र्था-र्थं १ बीजना अर्थनुं. २ परावा अर्थनुं. ३ परनिमित्तनुं.

' धनानि जीवितं चैव परार्थे प्राज्ञ उत्सृजेत् । सन्निमित्ते वरं त्यागो विनाशे नियते सति ' ॥ हितोपदेशः ॥

परार्थ (,,) अव्य० र्थं. बीजाभाटे, पारका माटे. [शत्रुनो अर्थ.

परार्थ (परस्य अर्थः) पु० र्थः १ पारका अर्थ. २

परार्थवादिन् (परार्थान् वदति) त्रि० दी-दिनी-दि. १ पारकाने अर्थे बोलनार. २ त्राहित, मध्यस्थ. ३ उत्कृष्ट अर्थ बोलनार.

परार्द्ध (परा ऋध् अच्) क्ली० र्द्धं. ते नामनी एक छेल्ली संख्या (१००००००००००००००००) ' पारे परार्द्धं गणितं यदि स्यात् ' नैषधीयम्.

परार्द्ध (परः अर्द्धः) पु० र्द्धः १ बीजो भाग. २ उत्तरार्द्ध.

'दिनस्य पूर्वार्धपरार्धभिन्ना छायेव मैत्री खलसज्जनानाम्' भर्तृहरिः

परार्द्ध (परा ऋध् अच्) क्ली. र्द्धं. १ केसर. २ चंदन. ३ वाळो. [द्वयं. श्रेष्ठ, अत्यंत उत्तम.

परार्द्ध्य (परार्द्धं श्रेष्ठत्वमर्हति यत्) त्रि० र्द्ध्यः-र्द्ध्या-

परावत (परा अव् अतच्) क्ली० तं. एक जातनुं ऽल.

परावर (परस्मादप्यवरः) त्रि० रः-रा-रं. अत्यंत श्रेष्ठ. [स्त्री० रा. विद्याभेद.

परावरा (परं च अवरं च विषयत्वेनास्त्यस्याः अच्)

परावर्त्त (परा वृत्त् घञ्) पु० र्त्तः १ एक चीजनो बीजी चीज साथे अदलो बदलो करवो. २ साटेसाटुं करवुं. ३ फेरवुं. ४ वाक्य वगेरेमां सुधारवुं.

परावसु (परागतं यज्ञाह्यं वसु यस्मात्) पु० सुः ते नामनो असुरनो एक होता.

परावह (परावहति वह् अच्) पु० हः सात वायुमध्ये ते नामनो एक वायु.

पराविद्ध (परा व्यध् क्त) पु० द्धः कुबेर.

परावृज् (परा वृणक्ति वृजू क्विप्) पु० क्-ग्. गरीब, अनाथ.

परावृत्त (परा वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ पाछुं

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ફરેલું. ૨ ભાગી ગયેલું. ૩ ચક્રાકાર ભમેલું. ૪ એક ન્યાયાધીશનો નીચેનો મોટો ન્યાયાધીશ ફેરવે તે. ૫ ઉલટું કરેલું. ૬ અદલોઅદલો કરેલું.

परावृत्ति (परा वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ પાછું ફરવું. ૨ ભાગી જવું ૩ પલાયન કરવું. ૪ ચક્રાકાર ભમવું. ૫ નીચલા ન્યાયાધીશનો નીચેનો મોટો ન્યાયાધીશ ફેરવે તે. ૬ અદલો બદલો કરવો.

परादेवी (परं उत्कर्षं आविंदति विद् अण्) स्त्री० दी. વનસ્પતિ બૃહતી. [સનો પિતા

पराशर (परान् आशृणाति आ शृ अच्) पु० रः व्या-

पराशरिन् (पाराशर्येण प्रोक्तं भिक्षुसूत्रमधीते) पु० व० रिणः પારાશર્યે રચેલ ભિક્ષુસૂત્રનો અભ્યાસ કરનાર ભિક્ષુકો. पाराशरिन्.

पराश्रय (परस्य आश्रयो यस्य) त्रि० यः-या-यं १ જેને પારકાનો આશ્રય હોય છે તે. ૨ જેને દુષ્મનનો આશ્રય હોય છે તે. ૩ अन्याश्रित.

पराश्रित (परं आश्रितः) त्रि० तः-ता-तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભારી નાખવું.

परासन (परा अस् ल्युट्) क्ली० नं. ઠાર મારવું,

परासिसिषु (परा अस् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. ફેંકવા ઇચ્છનાર, ઉડાડવા ઇચ્છનાર.

परासु (परागता असवो यस्य) त्रि० सुः-सुः-सु. મરેલું, गतप्राण. [દી. ચીર, ચિટ્ટો.

परास्कंदिन् (परमास्कंदति आ स्कंद् णिनि) पु०

पराह (परमुत्तरवर्ति अहः) पु० हः બીજો દિવસ, उत्तरवर्ति दिवस. [ઠોકેલું.

पराहत (परा हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. મારેલું,

पराह्ण (परः परभागोऽह्णः) पु० ह्णः દિવસનો પાછલો પ્રહર.

परि (पृ इन्) अव्य० રિ. ચારે તરફ હોવું, વ્યાપ્તિ, દોષનું કહેવું, ભૂષણ, ભેટવું, પૂજન, ત્યાગ કરવું, મર્યાદા, આચ્છાદન, નાપસંદગી, ખેદ, શોક, વ્યાધિ, શેષ, બંધ થવું, ઉપરમ અને સંતોષ-ભાષણ બતાવનાર ઉપસર્ગ.

परिकथा (परितः कथा) स्त्री० था. ૧ ઇતિહાસ. ૨ કથા, आख्यायिका. [બીક.

परिकंप (परिकंपतेऽनेन कंप् घञ्) पु० पः भय,

परिकंप (परि कंप् घञ्) पु० पः કંપવું, હાલવું, કંપ. [લનાર, કંપનાર.

परिकंपिन् (परि कंप् इनि) त्रि० पी-पिनी-पि. હા-

परिकर (परि कृ अप्) त्रि० रः-री-रं. સહાય કરનાર, મદદ કરનાર, સહકારી.

परिकर (परि कृ अप्) पु० रः ૧ પલંગ. ૨ ખટલો, પરિવાર. ૩ સમારંભ, સજ્જ થવું, કેડ બાંધવી તે, તૈયારી. ૪ સમૂહ. ૫ વિરેક.

परिकर्त्तन (परितः कर्तनम्) क्ली० नं. ચારે તરફથી કાતરવું.

परिकर्तिका (परितः कर्तिका) स्त्री० का. મલાશય-માં અત્યંત પીડા થાય છે તે.

परिकर्मन् (परि कृ मनिन्) क्ली० र्म. કેસર વગેરે-વડે શરીરને ખુશબોદાર કરવું. ૨ અંગને શણગારવું. ૩ સ્વચ્છ કરવું, શુદ્ધ કરવું. ૪ ગણવું. ૫ પ્રારંભવું, [પરિચારક.

परिकर्मन् (,,) पु० र्मा. દાસ, સેવક.

परिकर्माष्टक (परि कर्मणोऽष्टकं) क्ली० कं. સરવાળો, બાદબાકી, ગુણાકાર, ભાગાકાર, વર્ગઘન, વર્ગમૂળ, અને ઘનમૂળ–એવા આઠ પ્રકારનું ગણિત.

परिकर्मिन् (परिकर्म इनि) त्रि० र्मी-र्मिणी-र्मि. ૧ પોતાના શરીરને શણગારનાર. ૨ દાસ, સેવક.

परिकर्ष (परि कृष् घञ्) पु० र्षः ખેંચવું, તાણવું.

परिकलित (परि कल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ચોભેલું, પકડેલું. [પકડવું.

परिकलित (,,) क्ली० तं. ચોભવું,

परिकल्पन (परि कल्प् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ કલ્પના, કલ્પવું. ૨ અન્ન વગેરે આપી મદદ કરવાનું કામ. ૩ વહેંચવું. ૪ ઠરાવવું. ૫ છળપ્રપંચ.

परिकल्पना (परि कृप् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

परिकल्पित (परि कृप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ કલ્પેલું. ૨ વહેંચેલું. ૩ ઠરાવેલું.

परिकांक्षित (परित्यक्तं कांक्षितं येन) पु० तः. તપસ્વી, વૈરાગી. [પસરેલું.

परिकीर्ण (परि कृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ફેલાયલું,

परिकीर्तन (परि कृत् ल्युट्) क्ली० नं. બોલવું, કહેવું, શેખી મારવી, બડાઇ મારવી, જાહેર કરવું.

परिकीर्तित (परि कृत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જેનું કીર્તન કરેલ છે તે, જણાવેલું.

परिकूट (परि भूषितं कूटम्) क्ली० टं. શહેર પાસેની ખાઇ. [ચેલું, સૂકાઇ ગયેલું.

परिकृश (परितः कृशः) त्रि० शः-शा-शं. કૃશ થ-

परिकोप (परि कुप् घञ्) पु० पः. અત્યંત ક્રોધ.

परिकेश (केशस्योपरि) अव्य० शं. કેશની ઉપર.

परिक्रम (परि क्रम् घञ्) पु० मः. ૧ ચાર તરફ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ભમવું. ૨ પ્રદક્ષિણા કરવી. ૩ અનુક્રમ,પરિપાટી. ૪ ક્રીડા માટે પગથી જવું. [જુઓ.

परिक्रमण (परि क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ

परिक्रमसह (परिक्रमं सहते सह् अच्) पु० हः. બકરો, બોકડો

परिक्रय (परि क्री अच्) पु० यः. ૧ મૂલ્ય આપી ખરીદ કરવું, વિનિમય. ૨ નિમેલા કાળ સુધી પગારવડે સ્વીકારવું તે.

'कोषान् रक्षार्थकोषेण सर्वकोषेण वा पुनः।
शेषप्रकृतिरक्षार्थं परिक्रय उदाहृतः' ॥
कामन्दकी०

परिक्रयण (परि क्री ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ફરવું.

परिक्रांति (परि क्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः. ચારે તરફ

परिक्रामत् (परि क्रम् शतृ) त्रि० मन्-मती-मत्. ૧ ચારે તરફ ફરતું. ૨ પ્રદક્ષિણા કરતું.

परिक्रिया (परितः क्रिया) स्त्री० या. ૧ ચારે તરફથી ખાઇવડે ગામ શહેર વગેરેનો ઘેરાવ. ૨ એક દિવસ ચાલનાર યજ્ઞનો એક ભેદ.

परिक्लिश ( ) पु० शः क्लेश, કષ્ટ. [મેલું.

परिक्लिष्ट (परि क्लिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ક્લેશ પા-

परिक्लुनन (परि क्लद् ल्यु) पु० नः. મેધ.

परिक्षय (परि क्षि अच्) पु० यः नाश.

परिक्षाण (परि क्षै ल्युट्) क्ली० णं. પરીક્ષા.

परिक्षित् (परिक्षीणे क्षयति वर्धते क्षि क्विप्) पु० त्-द्. ૧ અભિમન્યુનો પુત્ર, અર્જુનનો પૌત્ર. ૨ તે નામનો કુબેરનો દીકરો.

परिक्षिप्त (परि क्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ૧ ઘેરાયલું. ૨ ફેલાયલું. ૩ ફેંકેલું. ૪ ત્યાગ કરેલું.

परिक्षीण (परि क्षी क्त) त्रि० णः-णा-णं. નાશ પામેલું, ક્ષીણ થયેલું.

परिक्षीणः कश्चित्स्पृहयति यवानां प्रसृतये ।
स पश्चात्संपूर्णः कलयति धरित्रीं तृणसमाम् ' ॥
भर्तृहरिः ॥

परिक्षोव (परितः क्षीवः) त्रि० वः-वा-वं. મદવગેરે પીને છાકટું થયેલું.

परिक्षेपक (परि क्षिप् ण्वुल्) त्रि कः-पिका-कं. ૧ ચારે તરફ ફેંકનાર. ૨ ફેલાવનાર.

परिक्षेपिन् (परि क्षिप् णिनि) त्रि० पी-पिणी-पि. परिक्षेपक शब्द જુઓ.

परिखा (परितः खन्यते खन् ड) स्त्री० खा. ખાઇ.

परिखात (परितः खातं) क्ली० तं. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ ચારે તરફ ખોદવું. [નામાંકિત.

परिख्यात (परि ख्या क्त.) त्रि० तः-ता-तं. પ્રખ્યાત,

परिख्याति (परि ख्या क्तिन्) स्त्री० तिः. પ્રખ્યાતિ, નામાંકિતપણું.

परिगणन (परि गण् ल्युट्) क्ली० नं. સમુદાયમાંથી એક પછી એકનું ગણવું.

परिगणना (परि गण् युच्) स्त्री० ना. ૧ ગણવું. ૨ મોજણી, માપવું.

परिगणित (परि गण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ગણેલું.

परिगत (परि गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ જાણેલું. ૨ સાંભરેલું. ૩ યાદ આવેલું. ૪ વ્યાપ્ત. ૫ ચેષ્ટિત. ૬ ગયેલું, गत. ૭ અટકાવેલું. ૮ વીંટેલું.

परिगम (परि गम् अच्) पु० मः. ૧ ઘેરવું. ૨ વીંટવું. ૩ શોધવું. ૪ તપાસવું. ૫ જાણવું. ૬ વ્યાપ્ત થવું. ૭ સાંભરવું.

परिगमन (परि गम् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

परिगर्हण (परि गर्ह् ल्युट्) क्ली० णं. નિંદા.

परिगलित (परि गल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ગળેલું, પાતળું થયેલું. [કરેલું. ૨ સ્વીકારેલું.

परिगृहीत (परि ग्रह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ગ્રહણ

परिगृह्य (परि ग्रह् क्यप्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. ૧ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય. ૨ સ્વીકારવા લાયક.

परिगृह्या (परि ग्रह् क्यप् टाप्) स्त्री० ह्या. પાણિગ્રહણ કરેલી સ્ત્રી.

परिग्रह (परि ग्रह् अच्) पु० हः ૧ સ્વીકારવું, સ્વીકાર. ૨ ગ્રહણ કરવું.

'न हि गणयति क्षुद्रो जन्तुः परिग्रहफल्गुताम्'
नीतिशतकम्.

परिग्रह (परि ग्रह् घ) पु० हः. ૧ સૈન્યનો પશ્ચાદ્ ભાગ. ૨ પરણેલી સ્ત્રી, પરિજન. ૩ મૂલ. ૪ શપથ, કસમ.

परिग्रह (परितो ग्रहः) पु० हः. ૧ રાહુથી સૂર્ય અને ચંદ્રનું ગ્રહણ થાય છે તે. ૨ વિષ્ણુ.

परिग्रहत्व (परिग्रहस्य भावः) क्ली० त्वं. સ્ત્રીપણું.

परिग्रहमय (परिग्रह मयट्) त्रि० यः-यी-यं. ચાકરથી ભરપૂર, ચાકરવાળું.

परिग्रहवत् (परि ग्रह मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જેની પાસે ચાકર સેવક વગેરે હોય છે તે.

परिग्रहीतृ (परि ग्रह् तृच्) पु० ता. પરણનારો ધણી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

' अर्थो हि कन्या परकीय एव तामद्य संप्रेष्य परिग्रहीतुः।
जातो ममायं विषदः प्रकामं प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा'॥
शाकुन्तलम्॥

परिग्राम (ग्रामस्याभिमुखं) अव्य० म. गामनी सामे.

परिग्रामिक (परिग्रामे भवः ठक्) त्रि० कः-का-कं [गामनी सामे होनार.

परिग्राह (परि ग्रह् घञ्) पु० हः यज्ञार्थं पूर्वं परिग्राह, उत्तर परिग्राह वगेरे त्रण चार दिवस स्थंडिल करे छे ते. [पामेलुं, थापेलुं.

परिग्लान (परि ग्लै क्त) त्रि० नः-ना-नं. ग्लानि

परिघ (परिहन्यतेऽनेन) पु० घः १ लोढाथी थांभेली लाकडी. २ लोढानी लाकडी. ३ लोढानी गेडी. ४ गदा. ५ सत्तावीश योगपैकी ओगणीसमो योग. ६ वाजनी लोगण. ७ कायतुं वासण, कुंपो वगेरे. ८ पाणी भरवानुं माटीनुं वासण. ९ कुंभ. १० मगदल. ११ शूल. १२ अर्गळा. १३ धर.

परिघट्टन (परि घट्ट् ल्युट्) क्ली० नं. १ स्वच्छ करवुं. २ भांजवुं. ३ घसवुं. ४ चारे तरफ हलावबुं.
' मासतुंदवींपरिघट्टनेन ' महाभारतम्.

परिघात (परि हन् घञ्) पु० तः એક जातनुं शस्त्र. [शब्द जुओ.

परिघातन (परि हन् णिच् ल्यु) पु० नः ઉपलो

परिघातन (,,) त्रि० नः-नी-नं. मारनार, घात करनार. [२ मारवुं, वध.

परिघातन (परि हन् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ घात.

परिघातिन् (परि हन् णिच् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. १ मारनार, वध करनार. २ घातक.

परिघृष्टिक (परितः घृष्टं ग्राह्यत्वेनास्त्यस्य ठन्) पु० कः એક जातनो वानप्रस्थ.

परिघोष (परि घुष् घञ्) पु० षः १ नाद, शब्द, अवाज. २ मेघगर्जना. ३ अयोग्य भाषण.

परिचक्षा (परि चक्ष् श) स्त्री० क्षा. १ निंदा. २ त्याग, वर्जन. [त्याग करवा योग्य.

परिचक्ष्य (परि चक्ष् ण्यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं.

परिचय (परि चि अच्) पु० यः १ ओळखाण. २ अभ्यास. ३ संस्तर. ४ चारे तरफथी એકठुं करवुं.

परिचयनीय (परि चि अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ ओळखाण करवा लायक. २ એકठुं करवा योग्य.

परिचयवत् (परिचय मतुप्) त्रि० वान्-वती वत्. परिचयवाळुं.

परिचर (परितः चरति) पु० रः १ चाकर, सेवक. २ शत्रुना प्रहारथी रथनुं रक्षण करनारो पुरुष. ३ सारथी.

परिचरण (परि चर् ल्युट्) क्ली० णं. चाकरी, सेवा.

परिचर्या (परि चर् क्यप्) स्त्री० र्या. १ सेवा, चाकरी. २ आराधना.

परिचर्यावत् (परिचर्या मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. जेनी सेवा करी होय छे ते.

परिचायय (परिचायतेऽसौ परि चि ण्यत्) पु० यः यज्ञाग्नि. [करी.

परिचार (परि चर् घञ्) पु० रः सेवा, नोकरी, चा-

परिचारक (परि चर् ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. १ सेवक, चाकर, नोकर. २ सेवा करनार.

परिचारिक (परिचारे प्रसृतः ठन्) पु० कः सेवक, दास, नोकर, [वा करनार.

परिचारिन् (परि चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि- से-

परिचार्य (परि चर् यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. सेवा करवा योग्य, चाकरी करवा लायक.

परिचित (परि चि क्त) त्रि० तः-ता-तं. परिचय करेलुं, ओळखाण करेलुं.

परिचेतव्य (परि चि तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. परिचय करवा लायक.

परिचिति (परि चि क्तिन्) स्त्री० तिः परिचय.

परिचुंबन (परि चुंबि ल्युट्) क्ली० नं. प्रीतिथी चुंबन करवुं. [शब्द जुओ.

परिचेय (परि चि यत्) त्रि० यः-या-यं. परिचेतव्य

परिच्छद् (परि छद् क्विप्) त्रि० त्-द्. १ जेनी पासे परिवार होय छे ते. २ जेनी पासे सेना होय छे ते.

परिच्छद (परि छद् णिच् घञ्) पु० दः १ परिवार. २ वस्त्र वगेरेनुं भूषण. ३ आच्छादन, ढांकवुं. ४ उपकरण. ५ हाथी, घोडा, रथ अने पाळा.
' पयःफेननिभा शय्या दांता रुक्मपरिच्छदा '
श्रीमद्भागवतम्
वसिष्ठं मुनिशार्दूलं राजा वचनमब्रवीत्।
अभिषेकाय रामस्य यत्कर्म सपरिच्छदम्।
तदद्य भगवन् सर्वमाज्ञापयितुमर्हसि '॥
रामायणम्॥

परिच्छंद ( ) पु० दः ખટકો, परिवार.

परिच्छन्न (परि छद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ढांकेलुं, परिवारवाळुं.

परिच्छित्ति (परि छिद् क्तिन्) क्ली० तिः १ अवधारणा. २ निराळुं करवुं, पृथक् करवुं. ३ परिच्छेद शब्द जुओ.

परिच्छिन्न (परि छिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ छेदे-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लुं. २ કાપેલું. ૩ તોડેલું. ૪ પરિમિત.

परिच्छेद (परि छिद् घञ्) पु० दः १ અવધિ, સીમા. ૨ અવધારણ. ૩ પરિમાણ. ૪ ગ્રંથનો સંધિભેદ. [ડવું, છેદવું.

परिच्छेदन (परि छिद् ल्युट्) क्ली० नं. કાપવું, તો-

परिच्छेद्य (परि छिद् ण्यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ ભાપવાયોગ્ય, મોજણી કરવા લાયક. ૨ અવધારણ કરવા લાયક. [૨ પરિવાર, ખટલો.

परिजन (परिगतो जनः) पु० नः १ સેવક, ચાકર.

' हरस्याभ्युत्थाने परिजनोक्तिर्विजयते '

सौन्दर्यलहरी.

परिजल्पित (परि जल्प् क्त) क्ली० तं. એક જાતનું કથન.

' प्रभोर्निर्दयताशाठ्यचापलाद्युपपादनात् ।
स्वविचक्षणताव्यक्तिर्भंग्या स्यात्परिजल्पितम् ' ॥

उज्ज्वलमणिः ।

परिज्ञान (परि ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. સૂક્ષ્મ જ્ઞાન.

परिज्वन् (परि ज्वु कनिन्) पु० ज्वा. १ ચંદ્ર. ૨ અગ્નિ. ૩ ચિત્રાનું આઠ. ૪ કપૂર.

परिडीन (परि डी क्त) क्ली० न. એક જાતની પક્ષીની ગતિ. [શબ્દ જુઓ.

परिडीनक (परिडीन स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો

परिणत (परि नम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પરિણામ પામેલું. ૨ પાકેલું, પરિપક્વ ૩ સઘળે ઠેકાણેથી નમેલું. ૪ શેષયુત. [વાળો હાથી.

परिणत (परि नम् क्त) पु० नः. ત્રાંસા દંતપ્રહાર.

' आषाढस्य प्रथमदिवसे मेघमाश्लिष्टसानुं
वप्रक्रीडापरिणतगजप्रेक्षणीयं ददर्श '

मेघदूतम्.

' तिर्य्यग्दंतप्रहाररस्तु गजः परिणतो मतः '

हैमम्

परिणत (परि नम् क्त) क्ली० तं. વ્યાપાર માટે જમાવેલો ભંડોળ.

परिणति (परि नम् क्ति न्) स्त्री० तिः १ પરિણામ. ૨ શેષ. ૩ અવસાન. ૪ પરિપાક.

' परिणतिरवधार्या यत्नतः पंडितेन ' भर्तृहरिः

परिणय (परि नी अच्) पु० यः. વિવાહ, લગ્ન, પરણવું. [જુઓ.

परिणयन (परि नी ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ

परिणाम (परि नम् घञ्) पु० मः. १ પરિણામ. ૨ પ્રકૃતિનો અન્યથાભાવવિકાર. ૩ શેષ. ૪ તે નામનો એક અર્થાલંકાર. ૫ પરિપાક.

परिणामक (परि नम् ण्वुल्) त्रि० कः-मिका-कं. પરિણામ કરનાર. [શીં. પરિણામ જોનાર.

परिणामदर्शिन् (परिणामं पश्यति) त्रि० र्शी-र्शिनी-

परिणामपथ्य (परिणामे पथ्यः) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. પરિણામે પથ્ય-હિતકર. [તનો શૂલનો રોગ.

परिणामशूल (परिणामे शूलं) क्ली० लं. એક જા-

परिणामिन् (परि नम् णिन) त्रि० मी-मिनी-मि. પરિણામવાળું.

परिणाय (परि नी घञ्) पु० क्ली० यः-यं. શેરડીના ચોપટ વગેરેના સોગઠાં આમ તેમ ફેરવવાં તે.

परिणायक (परि नी ण्वुल्) पु० कः. १ ધણી, પતિ. ૨ માર્ગ બતાવનાર ભોમીઓ. [परिणाह.

परिणाह (परि नह् घञ्) पु० हः. વિસ્તાર, ફેલાવ.

' धनुःशतं परिणाहो ग्रामात्क्षेत्रांतरं भवेत् '

याज्ञवल्क्यः

परिणाहवत् (परिणाह मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. વિસ્તારવાળું. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

परिणाहिन् (परि नह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि.

परिणिनंसु (परि नम् सन् उ) त्रि० सुः-सूः-सु. પરિણામ પામવાને ઇચ્છતું. [લગ્ન કરેલું.

परिणीत (परि नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. પરણેલું,

परिणेतृ (परि नी तृच्) पु० ता. પરણનારો ધણી.

परिणेय (परि नी ण्यत्) त्रि० यः-या-य. १ બારે-તરફ લઇ જવાયોગ્ય. ૨ પરણવાલાયક. [કન્યા.

परिणेया (परिणेय टाप्) स्त्री० या. લગ્ન કરવા યોગ્ય.

परितर्कण (परि तर्क् ल्युट्) क्ली० णं. તર્ક કરવો તે.

परितर्पण (परि तृप् ल्युट्) त्रि० णः-णी-णं. તૃપ્ત કરનાર. [યોગરત્નમ.

परितस् (परि तसिल्) अव्य० तः. બારે તરફ,

परिताप (परि तप् घञ्) पु०पः. १ દુઃખ. ૨ શોક. ૩ મનની અવ્યવસ્થા. ૪ ભય. ૫ કંપ. ૬ અતિદુઃખપણું. ૭ નરક. परीताप.

' रोगशोकपरीतापबन्धनव्यसनानि च ।
आत्मापराधवृक्षस्य फलान्येतानि देहिनाम् ' ॥

हितोपदेशः ॥

परितापिन् (परि तप् णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि. १ તાપદેનાર. ૨ દુઃખ દેનાર.

' आपातरम्या विषयाः पर्यंतपरितापिनः '

किरातार्जुनीयम्.

परितुष्ट (परि तुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. અત્યંત સંતોષ પામેલું.

' वयमिह परितुष्टा वल्कलैस्त्वं च लक्ष्म्या '

वैराग्यशतकम्.

परितोष (परि तुष् घञ्) पु० षः. १ અત્યંત સં-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तोष. २ आनंदभेद.
'विद्यते नहि कश्चिदुपायः सर्वलोकपरितोषकरो यः.'
नीतिग्रन्थात्.

परितोषण (परि तुष् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. संतोष पमाडवुं, खुश करवुं. तृप्त करवुं.

परितोषण (परि तुष् णिच् युच्) त्रि० णः-णी-णं. संतोष पमाडनार, खुश करनार.

परितोषवत् (परितोष मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. परितोषवाळुं. [उपलो शब्द जुओ.

परितोषिन् (परि तुष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि.

परित्यक्त (परि त्यज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. त्याग करेलुं, छोडेलुं.

परित्यक्त (परि त्यज् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. त्याग करेलुं, छोडेलुं.

परित्यक्तृ (परि त्यज् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. त्याग करनार, छोडनार. [रीने, छोडीने.

परित्यज्य (परि त्यज् ल्यप्) अव्य० ज्य. त्याग करी
सर्वधर्मान् परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज ।
अहं त्वां सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुच ' ॥
भगवद्गीता ॥

परित्याग (परि त्यज् घञ्) पु० गः. त्याग करवो, छोडवुं. [परित्याग करनार.

परित्यागिन् (परि त्यज् णिनि) त्रि० गी-गिनी-गि.

परित्याज्य (परि त्यज्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. त्याग करवालायक. [सपामेल, छीनेल.

परित्रस्त (परि त्रस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. त्रा-

परित्राण (परि त्रै ल्युट्) क्ली० णं. १ रक्षण, बचाव. २ अनिष्ट करनार माणसने वारवुं.
' परित्राणाय साधूनाम् विनाशाय हि दुष्कृतां '
भगवद्गीता.

परित्रातृ (परि त्रै तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. रक्षण करनार, बचावनार. [छीड.

परित्रास (परि त्रस् घञ्) पु० सः. भय, भीति,

परिदर (परिगतः दरः यस्मात्) पु० रः. એક જાતनो रोग.

परिदंशित (परिदंशो जातोऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેણे બખ્તर पहेरेलुं होयछे ते.

परिदहन (परि दह् ल्युट्) क्ली० नं. बाळवुं, બળવું. [करवो.

परिदान (परि दा ल्युट्) क्ली० नं. अदलोबदलो

परिदाय (परि दा घञ्) पु० यी. सुगंध, खुशबो.

परिदाह (परि दह् घञ्) पु० हः. दाह, पीड.

परिदेवक (परि दिव् ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. १ शोक करनार. २ विलाप करनार.

परिदायिन् (परि दा णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. मोटो भाइ कुंवारो छतां नाना भाइने कन्या आपनार. [लाप, दीलगीरी, अफसोस.

परिदेवन (परि दिव् ल्युट्) क्ली० नं. १ शोक, २ वि-

परिदेवना (परि दिव् णिच् युच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द जुओ.
' अव्यक्तनिधनान्येव तत्र का परिदेवना '
भगवद्गीता.

परिदेविन् (परि दिव् इनि) त्रि० वी-विनी-वि. परिदेवक शब्द जुओ. [तरफ झेनार.

परिद्रष्टृ (परि दृश् तृच्) त्रि० ष्टा ष्ट्री-ष्टृ. चारे

परिद्वीप ( ) पु० पः ते नामनो गरुडनो એક पुत्र.

परिधर्षण (परि धृष् ल्युट्) क्ली० णं. १ तिरस्कार. २ निंदा. ३ परस्त्रीने बळात्कारथी भोगववी ते.

परिधान (परि धा ल्युट्) क्ली० नं. १ वस्त्र. २ वस्त्र वगेरेनुं पहेरवुं.
' तृणानि शय्या परिधानवल्कलम् ' पंचतंत्रम्.

परिधाय (परि धा घञ्) पु० यः १ नितंबप्रदेश. २ परिच्छेद. ३ उपलो शब्द जुओ. ४ जनस्थान.
' परिधायो जनस्थाने परिच्छेदनितंबयोः '
मेदिनी.

परिधारण (परि धृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. भरजी मुजब वर्तवुं.

परिधाविन् (परि धाव् णिनि) पु० वी. आठ संवत्सर पैकी छेताळीशमो संवत्सर.

परिधि (परि धा कि) पु० धिः १ चंद्र अने सूर्यनी समीप मेघ वगेरेनुं कुंडाळुं. २ यज्ञनुं पशु बांधवा माटे खाखरा पगेरेनी आणेली शाखा. ३ गोळभंडाणनो चारे तरफनो गोळ घेराव. ४ नानुं वर्तुळ.

परिधि (परि धा कि) क्ली० धि. वस्त्र.
' मेघश्यामः कनकपरिधिः कर्णविद्योतविद्युत् '
श्रीमद्भागवतम्.

परिधिस्थ (परिधौ तिष्ठति स्था क) पु० कः १ परिचारक शब्द जुओ. २ युद्ध वगेरेमां हाथीना रक्षण माटे उभो रहेलो सिपाइ वगेरे.

परिधूपित (परि धूप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ धूप दीधेलुं. २ सुवासित करेलुं.

परिधूमन् (परि धूम् ल्युट्) क्ली० नं. उद्गारभेद.

परिधूमायन ( ) क्ली० नं. उपलो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शब्द जुओ. [धूसर.

परिधूसर (परितः धूसरः) त्रि० रः-रा-रं. अत्यंत

परिधेय (परि धा ण्यत्) त्रि० यः-या-यं. पहेरवा योग्य. परिधानीय, परिधातव्य.

परिध्वंस (परि ध्वंस् घञ्) पु० सः सधळानो नाश.

परिध्वंसिन् (परि ध्वंस् णिनि) त्रि० सी-सिनी सि. सधळानो नाश करनार.

परिनंदन (परि नंद् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. संतोष पमाडनार. [पमाडवुं.

परिनंदन (परि नंद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. संतोष

परिनिर्वपण (परि निर् वप् ल्युट्) क्ली० णं. १ वहेंचवुं. २ आपवुं.

परिनिर्ववसा (परि निर् वस् सन् अः टाप्) स्त्री० सा. वहेंचवानी इच्छा, आपवानी इच्छा.

परिनिर्ववसु (परि निर् वस् सन् उ) त्रि० सुः-सुः-सु. वहेंचवाने इच्छतुं, आपवाने इच्छतुं.

परिनिष्ठा (परि नि स्था क) स्त्री० ष्ठा. १ पर्यवसान. २ संपूर्ण ज्ञान. ३ अत्यंत निष्ठा.

परिनिष्ठित (परि नि स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. कलाकौशल्य वगेरेना ज्ञानमां कुशल.

परिपक्व (परि पच् क्त) त्रि० क्वः-क्वा-क्वं. १ अत्यंत पाकेलुं. २ अत्यंत प्रौढ दशामां आवेल. ३ परिणत.

परिपक्वता (परिपक्वस्य भावः) स्त्री० ता. परिपक्वपणुं. [ब्द जुओ.

परिपक्वत्व (परिपक्वस्य भावः) क्ली० त्वं. उपलो श-

परिपण (परि पन् घञ्) पु० णः मूळ धन.

परिपन (परि पन् घञ्) पु० णः. उपलो शब्द जुओ.

परिपंथ (पंथानं वर्जित्वा व्याप्य वा तिष्ठति) त्रि० थः-था-थं. १ मार्ग छोडनार. २ मार्ग रोकनार.

परिपंथक (परि पंथ कन्) पु० कः- शत्रु.

परिपंथिन् (परि पंथ् इनि) त्रि० थी-थिनी-थि. १ उपलो शब्द जुओ. २ विपरीत आचरण करवावाळुं. ३ प्रतिबंध करतुं.

परिपरिन् ( ) पु० री. शत्रु.

परिपाक (परि पच् घञ्) पु० कः १ करेला कर्मनुं परिणाम. २ परिपक्वता शब्द जुओ. ३ हुरीयारी.

' वीक्ष्य तस्य विनयं परिपाकम् '

नैषधीयम्.

परिपाकिन् (परि पच् णिनि) त्रि० की-किनी-कि. १ रांधनार. २ पाक करनार. ३ परिपक्व करनार.

परिपाकिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. एक जातनी वनस्पति. [क्रिया. आनुपूर्वी.

परिपाटि (परि पट् इन्) स्त्री० टिः अनुक्रम, प्रणा-

परिपाटी (परि पाटि ङीष्) स्त्री० टी. उपलो शब्द जुओ.

' पाटीर तव पटीयान् कः परिपाटीमिमामुरीकर्तुम् '

भामिनिविलासः

परिपालन (परि पाल् ल्युट्) क्ली० नं. १ रक्षण करवुं. २ बचावबुं, पालन करवुं.

परिपालित (परि पाल् क्त) त्रि० तः- ता-तं. १ पाळेलुं. २ बचावेलुं.

परिपिष्टक (परिपिष्ट संज्ञायां कन्) क्ली० कं. २ीसुं.

परिपीडन (परि पीड् ल्युट्) क्ली० नं. १ छाल काढवी. २ भेदवुं. ३ संपुटीकरण.

परिपुष्करा (परितः पुष्करं मुखं यस्याः) स्त्री० रा. एक जातनी वनस्पति.

परिपुष्टता (परिपुष्टस्य भावः) स्त्री० ता. परिपुष्टपणुं.

परिपूजन (परि पूज् ल्युट्) क्ली० नं. पूजवुं, पूजा.

परिपूजा (परि पूज् अङ्) स्त्री० जा. उपलो शब्द जुओ.

परिपूजित (परि पूज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. पूजायलुं.

परिपूत (परि पू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अत्यंत शुद्ध, पवित्र. २ स्वच्छ करेलुं धान्य वगेरे.

' रेवतीवदनोच्छिष्टपरिपूतपुटे दृशौ ' माघः

परिपूरक (परि पृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. परिपूर्ण करनार.

परिपूरण (परि पृ ल्युट्) क्ली० णं. पूरं करवुं.

परिपूर्ण (परि पृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. परिपूर्ण करेलुं.

परिपूर्णता (परिपूर्णस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ परिपूर्णपणुं. २ आभोग. [पूर्णपणुं.

परिपूर्णत्व (परिपूर्णस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. परि-

परिपेल (परि पेल् अच्) क्ली० लं. नानी नागरमोथ, वनस्पति जलमुस्ता.

परिपेलव (परितः पेलवं मृदुता यस्य) क्ली० वं. उपलो शब्द जुओ.

परिपेलव (,,) त्रि० वः-वा-वं. अत्यंत कोमल.

' स्फीतमध्यपरिपेलवं कलम् ' बृहत्संहिता.

परिपोट (परि पुट् घञ्) पु० टः एक जातनो रोग.

परिपोटक (परिपोट क) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [जुओ.

परिपोटन (परि पुट् ल्युट्) क्ली० नं. परिपोट शब्द

परिपोषक (परि पुष् ण्वुल्) त्रि० कः-षिका-कं. परि-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પોષણ કરનાર. [પણ કરેલું.
परिपोषित (परि पुष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. परिपो-
परिप्रश्न (परितः प्रश्नः) पु० श्नः ચોકસી, યોગ્યાયો-ગ્યની પડપૂછ. [હાંસલ.
परिप्राप्ति (परि प्र आप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः प्राप्ति,
परिप्रेप्सु (परि प्र आप् सन् उ) त्रि० प्सुः-प्सुः-प्सु. મેળવવાની ઇચ્છા રાખનાર. [રવું.
परिप्रेषण (परि प्र इष् ल्युट्) क्ली० णं. મોકલવું, પ્રે-
परिप्राप्त (परि प्र इष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. મોકલેલું, પ્રેરેલું.
परिप्रेष्य (परि प्र इष् यत्) पु० ष्यः दास, ચાકર.
परिप्लव (परि प्लु अच्) त्रि० वः-वा-वं. १ ચંચ-લ. २ હાલતું.
' मत्कुणाविव पुरा परिप्लवौ ' माघः.
परिप्लव (परि प्लव् अप्) पु० वः तरवुं.
परिप्लुत (परि प्लु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નાહેલું. २ જલમાં ડૂબકી મારેલું. ३ તરેલું. ४ જલ વગે-રેથી ભીનું થયેલું. [२ योनिरोग.
परिप्लुता (परि प्लु क्त टाप्) स्त्री० ता. १ મદિરા.
परिबर्ह (परि बर्ह् घञ्) पु० र्हः १ છત્ર, ચામર, વગેરે રાજચિહ્ન. २ દોલત, દ્રવ્ય. ३ યોગ્ય સા-મગ્રી.
परिबर्हण (परि बर्ह् ल्युट्) क्ली० णं. યોગ્ય સામગ્રી.
परिबाधा (परि बाध् अर्) स्त्री० धा. કષ્ટ, દુઃખ, પીડા. [તોડી નાખવું.
परिभंग (परि भञ् घञ्) पु० गः ભાંગી નાંખવુ,
परिभव (परि भू अप् घञ् वा) पु० वः १ તિરસ્કા-ર, ધિક્કાર. २ અનાદર. ३ હાર, પરાજય. परिभाव.
परिभवन (परि भू ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. परिभाव.
परिभवपद (परिभवस्य पदम्) क्ली० दं. તિરસ્કાર પાત્ર. [શબ્દ જુઓ.
परिभवास्पद (परिभवस्य आस्पदं) क्ली० ઉપલો
परिभाविन् (परि भू णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. १ અપમાન ખમનાર. २ તિરસ્કાર કરનાર.
परिभक्षण (परि भक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. ખાવું, જ-મવું, જમી જવું. [ઓ.
परिभाव (परि भू घञ्) पु० वः परिभव शब्द જુ-
परिभावन (परि भू णिच् ल्युट्) क्ली० नं. એક થઈ જવું, એકપણું. [२ક્ષાર, વિચાર, કલ્પના.
परिभावना (परि भू णिच् युच्) स्त्री० ना. તિર-
परिभाविन् (परि भू णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. परिभविन् शब्द જુઓ.
परिभावुक (परि भू उकञ्) त्रि० कः-का-कं. १ જે બીજાને સલજ્જ કરેછે તે. २ બીજાને નમા-વનાર. [બોલવું. २ નિયમ.
परिभाषण (परि भाष् ल्युट्) क्ली० णं. १ નિંદાયુક્ત
परिभाषणीय (परि भाष् अनीयर्) त्रि० यः या-यं. નિંદાથી બોલવાલાયક, દોષયુક્ત બોલવાયોગ્ય.
परिभाषा (परि भाष् अ) स्त्री० षा. વ્યાકરણશા-સ્ત્રકારની એક કૃત્રિમ સંજ્ઞા. २ અવયવના અર્થના અનાદરપૂર્વક વ્યાકરણશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ સમુદાયના અ-ર્થમાં એક વિશિષ્ટ સંજ્ઞા. ३ ગ્રંથમાં એક સંકે-તવિશેષ.
" अधिकारशब्देन पारार्थ्यात् परिभाषाप्युच्यते ।
कश्चित् परिभारूप इति " कैयटः
परिभाषित (परि भाष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ બોલેલું, કહેલું २ જેની પરિભાષા કરેલી છે તે.
परिभुक्त (परि भुज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ભોગ-વેલું, ઉપભોગ કરેલું.
परिभूत (परि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ તિરસ્કાર પામેલું. २ ધિક્કાર પામેલું. ३ પરાજય પામેલું.
परिभूति (परि भू क्तिन्) स्त्री० तिः. परिभव शब्द જુઓ.
परिभूय (परि भू ल्यप्) अव्य० य. અનાદર પા-મીને, ધિક્કાર પામીને, પરાજય પામીને.
परिभोक्तृ (परि भुज् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्रा-क्तृ. ભોગવનાર, ઉપભોગ કરનાર.
परिभोग (परि भुज् घञ्) पु० गः. १ ભોગવટો. २ ભોગવવું. ३ બીજાની મીલકત વગેરેનો ગેર-વ્યાજબી રીતે ભોગ કરવો તે. [परिभोगवाळुं.
परिभोगवत् (परिभोग मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्.
परिभ्रम (परि भ्रम् घञ्) पु० मः. १ ભમવું, ફર-વું. २ શોક વગેરેથી ચિત્તનો ભ્રમ થવો તે.
परिभ्रमण (परि भ्रम् ल्युट्) क्ली० णं. १ ભમવું, ફરવું. २ પર્યટન. [થી પડવું.
परिभ्रंश (परि भ्रंश् घञ्) पु० शः. અધિકાર ઉપર-
परिभ्रंशन (परि भ्रंश् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઉપરથી પડેલું.
परिभ्रष्ट (परि भ्रंश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. અધિકાર
परिमंडल (परिगतो मंडलं) त्रि० लः-ला-लं. १ વર્તુલ આકારવાળું. २ અણુ પરિમાણવાળું.
परिमंडलता (परिमंडलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વર્તુલ આકૃતિ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.
परिमंडलत्व (परिमंडलस्य भावः त्व) क्ली० त्वं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

परिमंडलित (परिमंडल इतच्) त्रि० तः-ता-तं. वर्तुल आकृतिनुं करेलुं. [मंद.

परिमंथर (परि मन्थर) त्रि० रः-रा-रं. अत्यंत

परिमंद (परि मंद) त्रि० दः-दा-दं. अत्यंतमंद, धणुं धीमुं. [पणुं, धीमापणुं. परिमंदत्व.

परिमंदता (परिमंदस्य भावः तल्) स्त्री० ता. मंद-

परिमर्द (परि मृद् घञ्) पु० र्दः. १ नाश. २ हिंसा. ३ घसवुं, घर्षण. [जुओ.

परिमर्दन (परि मृद् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द

परिमर्श (परि मृश् घञ्) पु० र्शः. १ संयोग. २ निकटपणुं. ३ चोळवुं, घसवुं.

परिमर्ष (परि मृष् घञ्) पु० र्षः अदेखाइ, मत्सर वगेरेथी जोवुं.

परिमल (परि मल् अच्) पु० लः १ कुंकुम, चंदन वगेरे सुगंधिपदार्थनुं मर्दन. २ कुंकुम, चंदन वगेरे सुगंधिपदार्थ मर्दन करवाथी पेदा थयेल खुशबो. ३ चारे तरफथी संबंध. ४ पंडितनुं टोणुं.

' अथ परिमलजामवाप्य लक्ष्मी-
मक्षयवदीपितमंडनाश्रियस्ताः ' किरातार्जुनीयम्.

परिमलित (परिमल इतच्) त्रि० तः-ता-तं. खुशबोदार करेलुं, सुगंधयाणुं करेलुं.

परिमाण (परि मा ल्युट्) क्ली० णं. १ माप, मोजणी, मान. २ वजन करवानुं तोलुं, तोलो, गदीयाणो, वाल, चणोठी वगेरे. ३ वर्तुलनो घेराव. ४ काल. ५ संख्या.

' सदा पान्थः पूषा गगनपरिमाणं कलयति '
भर्तृहरिः

परिमाणक (परिमाण स्वार्थे क) क्ली० कं. १ माप, मोजणी. २ प्रमाण, परमाणुं.

परिमाणतस् (परिमाणा तसिल्) अव्य० तः मापथी, मोजणीथी.

परिमाणीय (परि मा अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. मापवा योग्य, मोजणी करवा लायक.

परिमार्ग (परि मृग् घञ्) पु० र्गः साफ करवुं. स्वच्छ करवुं. [जुओ.

परिमार्ग (परि मृग् घञ्) पु० र्गः शोधवुं, तपासवुं.

परिमार्गण (परि मृग् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द

परिमार्गितव्य (परि मृग् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ शोधवा लायक. २ तपासवा योग्य.

परिमार्गिन् (परि मृग् णिनि) त्रि० र्गी-र्गिनी-र्गि. १ शोध करनार. २ तपास करनार.

परिमार्ग्य (परि मृग् यत्) त्रि० र्ग्यः-र्ग्या-र्ग्यं. परिमार्जितव्य शब्द जुओ.

परिमार्ग्य (परि मृग् यत्) त्रि० र्ग्यः-र्ग्या-र्ग्यं. १ साफ करवा लायक. २ स्वच्छ करवा योग्य.

परिमार्जन (परि मृज् ल्युट्) क्ली० नं. १ साफ करवुं. २ स्वच्छ करवुं. ३ गंध अने तेलनो भक्ष्य पदार्थ.

' मधुतैलघृतैर्मध्ये वेष्टिताः समिताश्च ये ।
मधुमस्तकमुद्दिष्टं तस्याख्या परिमार्जनम् ' ॥
शब्दच० ॥

परिमार्जित (परि मृज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ साफ करेलुं. २ स्वच्छ करेलुं.

परिमित (परि मा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मापेलुं, मोजणी करेलुं. २ वजन कहाडेलुं. ३ हरावेलुं. ४ अनुशासित.

परिमितभुज् (परिमितं भुंक्ते) त्रि० क्-ग्. १ मिताहार करनार. २ नियम प्रमाणे भोगवनार.

परिमिताहार (परिमित आहारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. मिताहार करनार. [मित आहार.

परिमिताहार (परिमितः आहारः) पु० रः परि-

परिमिति (परि मा क्तिन्) स्त्री० तिः परिमाण.

परिमृज्य (परि मृज् यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. १ साफ करवा योग्य. २ स्वच्छ करवा लायक.

परिमृदित (परि मृद् क्त) त्रि० तः ता-तं. चोळेलुं, मर्दन करेलुं, आलिंगेलुं, भेटेलुं.

परिमृष्ट (परि मृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. साफ करेलुं, स्वच्छ करेलुं. [शब्द जुओ

परिमेय (परि मा यत्) त्रि० यः-या-यं. परिमाणीय

परिमोक्ष (परितो मोक्षः) पु० क्षः १ संपूर्ण मुक्ति. २ निर्वाण, मोक्ष. ३ मोचन.

परिमोष (परि मुष् घञ्) पु० षः चोरी, चोरवुं.

परिमोषिन् (परि मुष् णिनि) त्रि० पी-षिणी-षि. चोर. परिमोषक.

परिमोहन (परि मुह् ल्युट्) क्ली० नं. मोह पमाडवुं, मोहित करवुं, वशीकरण करवुं.

परिमोहिन् (परि मुह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि. मोह पमाडनार.

परिम्लान (परि म्लै क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ डाघ लागेलुं, कलंक लागेलुं. २ कुमळाइ गयेलुं. ३ शिथिल करेलुं.

' परिम्लानः पीनः स्तनजघनसंगादुभयतः '
रत्नावली.

परिम्लान (परि म्लै क्त) क्ली० नं. शोक, भय वगेरेथी चहेरा उपर जे विकृति थाय छे ते.

परियोग (परि युज् घञ्) पु० गः चारे तरफथी योग.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

परिरटण (परि रट् ल्युट्) क्ली० णं. १ भोटेथी पो-कारवुं. २ आरडवुं.

परिरब्ध (परि रभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. १ आलिंगेलुं, भेटेलुं. २ घेराएलुं.

परिरभमाण (परि रभ् शानच्) त्रि० णः-णा-णं आलिंगतुं, भेटतुं.

परिरभ्यमाण (परि रभ् यक् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. आलिंगन थयेलुं, भेटायलुं.

परिरंभ (परि रभ् घञ्) पु० भः-आलिंगन, भेटवुं.

परिरंभण (परि रभ् ल्युट्) क्ली० णं. ऊपलो शब्द जुओ. [२नार. २ आरडनार.

परिराटक (परि रट् वुन्) त्रि० कः-की-कं. १ पोका-

परिराटिन् (परि रट् णिनि) त्रि० टी-टिनी-टि. ऊपलो शब्द जुओ.

परिरिप्स्यमान (परि रभ् सन् यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. भेटावा चाहतुं, भेटावानी तैयारीमां.

परिरोध (परि रुध् घञ्) पु० धः १ अटकाव. २ रोकाण्. [तरफथी ग्रहण करनार.

परिल (परितो लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. चारे

परिलुप्त (परि लुप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. लोप पामेलुं. [चेतन विनानुं, अचेतन.

परिलुप्तसंज्ञ (परिलुप्ता संज्ञा यस्य) त्रि०ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं.

परिलेख (परि लिख् घञ्) पु० खः चारे तरफ लखवानुं एक साधन.

परिलेखन (परि लिख् ल्युट्) क्ली० नं. यज्ञस्थान वगेरे ऊपर चारे तरफ रेखा काढवी ते.

परिवत्सर (परितः वत्सरः) पु० रः-पांच संवत्सरना पेटानुं एक संवत्सर.

परिवदन (परि वद् ल्युट्) क्ली० नं. १ निंदवुं. २ गाळ देवी. ३ परिरटन शब्द जुओ.

परिवर्जक (परि वर्ज् ण्वुल्) त्रि० कः-र्जिका-कं. छोडनार, त्याग करनार.

परिवर्जन (परि वर्ज् ल्युट्) क्ली० नं. १ त्याग. २ भारी नाखवुं, हार मारवुं.

परिवर्जित (परि वर्ज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ त्याग करेलुं, छोडेलुं. २ हीन.

परिवर्त (परि वृत् घञ्) पु० र्तः. १ चक्राकारमां फरवुं. २ अदलो बदलो करवो. ३ युगनो अंत. ४ अध्याय वगेरे पुस्तकनो भाग. ५ आवृत्ति. परीवर्त्त. [२. मृत्युनो पुत्र. ३ दुःसाध्यनो पुत्र.

परिवर्त (परि वृत् अच्) पु० र्तः- १ कूर्मराज.

परिवर्तक (परि वृत् ण्वुल्) त्रि० कः-र्का-कं. १ चक्राकार करनार. २ अदलो बदलो करनार. ३ एक धंधो छोडी बीजे धंधे लागनार. ४ वारे वारे जन्मनार.

परिवर्तिन् (परि वृत् णिनि) त्रि०-र्तीं-र्ति. १ चक्राकार फरनार. २ अदलोबदलो करनार. ३ भागी जनार. ४ वारंवार जन्म लेनार.

'परिवर्तिनि संसारे मृतः को वा न जायते'
हितोपदेशः.

परिवर्द्धन (परि वृद्ध ल्युट्) क्ली० नं. वधवुं, वधारो.

परिवर्ह (परि वर्ह् घञ्) पु० र्हः-परिवर्ह शब्द जुओ.

परिवर्हण (परि वर्ह् ल्युट्) क्ली० णं. परिवर्हण शब्द जुओ.

परिवसथ (परि वस् अथच्) पु० थः. गाम, गामडुं.

परिवह (परि वह् अच्) पु० हः. सात वायु पैकी ते नामनो एक वायु.

परिवाद (परिवाद् घञ्) पु० दः. १ निंदा, गाळ. २ आरोप, तहोमत. ३ हरकत. ४ अपवाद. ५ वीणा वगाडवानुं साधन. परिवाद.

'गुरोर्यत्र परीवादः' मनुः.

परिवादक (परि वद् ण्वुल्) पु० कः. १ निंदक. २ फर्याद करनार. ३ वादी.

परिवादिन् (परि वद् णिनि) त्रि० दि-दिनी-दि. १ निंदक. २ गाळ देनार. ३ फर्याद करनार. ४ वादी.

परिवादिनी (परिवादिन् ङीप्) स्त्री० नी. सात तार वाळी एक जातनी वीणा.

परिवाप (परि वप् घञ्) पु० पः १ वपन. २ मुंडन, हजामत. ३ जलस्थान. परीवाप.

परिवापण (परि वप् ल्युट्) क्ली० णं. हजामत, मुंडन. [हजामत करेलुं.

परिवापित (परि वप् क्त) त्रि० त. ता- तं. मुंडेलुं,

परिवापित (परिवापे नियुक्तः) त्रि० तः- ता- तं. परिवापन करवामां नियोजेलुं.

परिवार (परि वृ घञ्) पु० रः. १ कुटुंब, खटलो. २ तलवारनुं भीयान. ३ आच्छादन. परीवार.

परिवारः परिजने खड्गकोषे परिच्छदे' मेदिनी.

परिवारण (परिवार् ल्युट्) क्ली० णं. वारवुं, निवारण. [पणुं.

परिवारता (परिवारस्य भावः) स्त्री० ता. परिवार-

परिवारवत् (परिवार मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. परिवारवाळुं, वस्तारी, जंजाळी.

परिवारित (परि वृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ घेरेलुं. २ आच्छादित. [वास.

परिवास (परि वस् घञ्) पु० सः रहेवानुं ठेकाणुं,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

परिवासित (परे वस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. श्रेष्ठनी सेवामां तत्पर.

परिवाह (परि वह् घञ्) पु० हः. १ जलनुं पूर. २ पाणी वगेरे जवा माटे करेल जलमार्ग, जलोच्छ्वास. परीवाह.

'पूरोत्पीडे तडागस्य परिवाहः प्रतिक्रिया'

उत्तररामचरितम्

परिवाहवत् (परिवाह मतुप्) पु० वान् नानुं जलाशय, तलाव वगेरे.

परिवाहिन् (परि वह् णिनि) त्रि० यी-यिणी-हि. परिवाहवाणुं, वही लई जनार.

परिविक्रयिन् (परि वि क्री णिनि) त्रि० यी-यिणी-यि. वेचाणुं खरीदनो व्यापार करनार.

परिविक्त (परि विद् क्त) पु० क्तः परणेला नानाभाईनो वांढो वडील भाई. [७६ जुओ.

परिविक्ति (परि विद् क्तिन्) पु० क्तिः. उपलो श.

परिविक्तिता (परिविक्तेर्भावः तल्) स्त्री० ता. नाना भाईनुं लग्न करी मोटा भाईने वांढो राखवो ते.

परिविक्तित्व (परिविक्तेर्भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

परिविद्ध (परि व्यध् क्त) पु० द्धः कुमेर.

परिविद्ध (परि व्यध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा द्धं. चारे त २५ लीधेलुं.

परिविंदक (परि विद् ण्वुल्) पु० कः वांढा मोटा भाईनो परणेलो नानो भाई.

परिविंदन् (परिविंदति ज्येष्ठमतिक्रम्य भार्य्यां विद् शतृ) पु० न्. उपलो शब्द जुओ.

परिविन्न (परि विद् क्त) पु० न्नः परणेला नाना भाईनो वांढो वडील भाई.

परिविष्ट (परि विश् विष् वा क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ व्याप्त. २ पेठेलुं. ३ चाकरी करेलुं.

परिविष्टि (परि विश् विष् वा क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ चाकरी, परिचर्या. २ व्याप्ति. [विष्णु.

परिविष्णु (पतितो विष्णुः) अव्य० ष्णु. चारे तरफ

परिविहार (परि वि हृ घञ्) पु० रः विहार, क्रीडा.

परिविह्वल (परितः विह्वलः) त्रि० लः-ला-लं. व्याकुल, गाभरुं.

परिविह्वलता (परि विह्वलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. व्याकुलपणुं, गाभरापणुं, गभराट.

परिविह्वलत्व (परि विह्वलस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

परिवी (परि व्ये क्विप्) स्त्री० वीः परिवारवाणी स्त्री.

परिवीत (परि व्ये क्त) त्रि० तः-ता-तं. घेरायलुं, वीटळायलुं, वेष्टित.

परिवृंहण (परि बृह् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. बहुलीकरण, विस्तार, बहोळुं करवुं ते, वृद्धि, वर्धन.

परिवृढ (परि बृह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. प्रभु, स्वामी, धणी. [वींटेलुं.

परिवृत (परि वृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. चारे तरफ

परिवृत्त (परि वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ चक्राकार करेलुं. २ अदलोबदलो करेलुं. ३ वारंवार जन्म लीधेलुं.

परिवृत्ति (परि वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ चक्राकार फरवुं. २ अदलोबदलो करवुं. ३ वारंवार जन्मवुं. ४ अर्थालंकारनो एक भेद.

परिवृत्य (परि वृत् ल्यप्) अव्य० त्य. चक्राकार फरीने, अदलोबदलो करीने, प्रदक्षिणा करीने.

परिवृद्धि (परि बृध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः वधवुं, वधारो, वृद्धि. [बहु करवुं, बहुलीकरण.

परिवृंहण (परि बृह् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. वधारवुं,

परिवृंहित (परि बृह् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. वधारेल, बहु करेल. २ प्रज्वलित करेल. ३ दीप्त करेल.

परिवृक्ण (परि वृश्च् क्त) त्रि० क्णः-क्णा-क्णं. १ छेदेलुं. २ जेना हाथ पग छेदेला छे ते.

परिवेत्तृ (परि विद् तृच्) पु० ता. वांढा मोटा भाईनो परणेलो नानो भाई. [जुओ.

परिवेदक (परि विद् ण्वुल्) पु० कः परिवेत्तृ शब्द

परिवेदन (परि विद् ल्युट्) क्ली० नं. १ वडील भाईनुं लग्न नहि करतां तेनी अगाउ नाना भाईनुं लग्न करवुं. २ वडील भाईने पडतो मूकी नानो भाई अग्न्याधान करे ते.

परिवेदन (परि विद् ल्युट्) क्ली० नं. १ चारे तरफनुं ज्ञान. २ हुशीयारी. ३ दुःख, आपत्ति. ४ सधळे ठेकाणे स्थिति. [जुओ.

परिवेदना (परि विद् युच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द

परिवेदनीया (परि विद् अनीयर्) स्त्री० या. वांढा रहेला मोटा भाईना परणेला नाना भाईनी स्त्री.

परिवेदिनी (परि विद् इनि ङीष्) स्त्री० नी. उपलो शब्द जुओ.

परिवेश (परि विश् घञ्) पु० शः. १ परिधि, घेराव. २ वींटवुं, वेष्टन. ३ सूर्यचंद्र वगेरेनी पासेनुं गोळमंडल. परिवेष. [जुओ.

परिवेष (परि विष् घञ्) पु० षः. परिवेश शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

परिवेशण (परि विश् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

परिवेषण (परि विष् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ ભોજન માટે ભક્ષ્ય પદાર્થને પીરસવો. ૨ ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પરિવેશવાળું.

परिवेषवत् (परि वेष मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्.

परिवेषिन् (परि विष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

परिवेष्टन (परि वेष्ट् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઘેરાવ, ઘેરો. ૨ પરિધિ. ૩ વીંટવું. ૪ આચ્છાદન. ૫ ગુમડાવગેરે ઉપર પાટા બાંધવા તે.

परिवेष्टित (परि वेष्ट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ઘેરેલું. ૨ વીંટેલું. ૩ આચ્છાદન કરેલું.

परिवेष्टृ (परि विष् तृच्) पु० ष्टा. મંડલને પીરસનાર. परिवेशक.

परिवोढुकाम (परि वह् तुम् काम्) त्रि० मः-मा-मं વિવાહ કરવાને ઉમેદ રાખનાર.

परिव्यय (,,) पु० यः. ભશાલો.

परिव्याध (परि व्यध् ण) पु० धः. ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ પાણીમાં ઉગતી નેતર. [તરપ વીંધનાર.

परिव्याध (परि व्यध् ण) त्रि० धः-धा-धं. ચારે

परिव्रज्या (परि व्रज् क्यप्) स्त्री० ज्या. તપશ્ચર્યા. તપસ્યા. [સમર્થપણું

परिव्रढिमन् (परि वृढ इमनच्) पु० मा. પ્રભુપણું,

परिव्राज् (परिवर्ज्य पुत्रादिकं व्रजति व्रज् क्विप्) पु० ट्-ड्. પુત્ર, દારા વગેરે સંસારભાયાનો ત્યાગ કરી બીજા આશ્રમમાં જનાર સંન્યાસી, યતિ, ભિક્ષુ વગેરે.

' सर्वारम्भपरित्यागो भैक्ष्याश्यं ब्रह्ममूलता ।
निष्परिग्रहता ऽ द्रोहः समता सर्वजन्तुषु ॥
.....भावसंशुद्धिरित्येष परिव्राड्वर्य उच्यते ' ॥

परिव्राज (परि व्रज् घञ्) पु० जः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

परिव्राजक (परि व्रज् ण्वुल्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ

परिव्राज्य (परिव्राजो भावः) क्ली० ज्यं., ૧ સંન્યાસીપણું, યતિપણું. ૨ સંન્યાસીનું કામ, યતિનું કામ. ૩ તપસ્યા. [બધી રીતે શક લાવવા યોગ્ય.

परिशंकनीय (परि शंक अनीयर्) त्रि० यः-या-यं.
' आराधितो ऽपि नृपतिः परिशंकनीयः '

परिशंका (परि शक् अङ्) स्त्री० का. બધી રીતે શક.

परिशंकन् (परि शंक् णिनि) त्रि० की-किनी-कि. ૧ બીકણ. ૨ શંકાશીલ, બધી રીતે શંકા લાવનાર.

परिशाप (परि शप् घञ्) पु० पः. ગાળ.

परिशिष्ट (परि शिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. બાકી રહેલ, શીલકે રહેલ. અવશેષ.

परिशिष्ट (,,) क्ली० ष्टं. અવશેષ ગ્રંથ, પૂરવણી ગ્રંથ.

परिशीलन (परि शील् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ અભ્યાસ. ૨ વારંવાર હરકોઇ કાર્યનો વ્યાપાર કરવો તે. ૩ સ્પર્શ.

' ललितलवंगलतापरिशीलनकोमलमलयसमीरे '
जयदेवः

परिशुद्ध (परि शुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. ૧ કર્ણ કહાડી નાંખી મોકળું થયેલું. ૨ નિર્મલ, શુદ્ધ. ૩ પવિત્ર.

परिशुद्धि (परि शुध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः શુદ્ધપણું, નિર્મલપણું, સ્વચ્છપણું, પવિત્રપણું, પવિત્રતા.

परिशुष्क (परि शुष् क्त) त्रि० ष्कः-ष्का-ष्कं. અત્યંત સૂકું.

परिशुष्क (,,) क्ली० ष्कं. ૧ પાણીમાં બાફી તેલમાં તળેલું માંસ. ૨ પરિપક્વ માંસ.
'मांसं बहुघृतैर्भृष्टं सिक्तं चेदंबुना मुहुः जीरकाद्यैः समायुक्तं परिशुष्कं तदुच्यते ' ॥

परिशेष (परि शिष् घञ्) पु० षः સીલક, બાકી રહેલો ભાગ. [રહેલો ભાગ.

परिशेषण (परि शिष् ल्युट्) क्ली० णं. સીલક, બાકી

परिशोध (परि शुध् घञ्) पु० धः દેવું, અદા કરવું. [૨ સ્વચ્છ કરવું.

परिशोध (परि शुध् अच्) पु० धः ૧ શુદ્ધ કરવું.

परिशोधन (परि शुध् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [૨ સૂકવવું.

परिशोष (परि शुष् घञ्) पु० षः સૂકાઈ જવું.

परिशोषिन् (परि शुष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. શોષણ કરનાર. [૩ તકલીફ. વ્યાયામ.

परिश्रम (परि श्रम् घञ्) पु० मः ૧ થાક. ૨ તસ્દી.

परिश्रय (परि श्री अच्) पु० यः ૧ સભા. ૨ આશ્રય.

परिश्रव (परि स्रु अप्) पु० वः ખરવું, ક્ષરણ.

परिश्रांत (परि श्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ થાકેલું. ૨ ગ્લાનિ પામેલું. ૩ જેને તસ્દી પડેલી છે તે.

परिश्रांति (परि श्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः परिश्रम शब्द જુઓ. [જુઓ.

परिश्राम (परि श्रम् घञ्) पु० मः परिश्रम शब्द

परिश्रित (परि श्रि क्त) त्रि० तः-ता-तं. આશ્રિત.

परिश्रित (,,) क्ली० तं. ૧ આશ્રય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ चारे तरफथी घेराववो. ३ वृष्टि वगेरेथी बचाववानार, पडदा वगेरेथी वींटवुं.

परिश्रुत (परि श्रु क्त) त्रि० तः-ता-तं. सांभळेलुं.

परिश्रुति (परि श्रु क्तिन्) स्त्री० तिः सांभळवुं, श्रवण.

परिश्लिष्ट (परि श्लिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं-भेटेलुं, आलिंगन करेलुं.

परिश्लेष (परि श्लिष् घञ्) पु० षः भेटवुं, आलिंगन. [सभापणुं, सभानुं कर्म.

परिषत्ता (परिषदो भावः कर्म वा तल्) स्त्री० त्ता.

परिषत्त्व (,, ,, त्व) क्ली० त्वं. ऊपरो शब्द जुओ.

परिषद् (परिषीदंत्यस्यां परि सद् क्विप्) स्त्री० त्-द्- १ सभा, मेळक. २ मंडली. ३ धर्मना निर्णय माटे एकठो थयेलो विद्वान् लोकोनो समाज.

' चातुर्वैद्यः प्रकल्पी च अङ्गविद्धर्मपाठकः ।
त्रयश्चाश्रमिणो वृद्धाः परिषत् स्याद्दशावरा ' ॥
अङ्गिराः ॥

परिषद (परितः सीदति परि सद् अच्) पु० दः चाकर, सेवक, अनुचर.

परिषद्य (परिषदमर्हति परि सद् यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. सभामां बेसवा योग्य. [भासद.

परिषद्वल (परिषद् वलच्) त्रि० लः-ला-लं. स-

परिषीवण (परि सीव् ल्युट्) क्ली० णं. गांठ देवी परिपेवण. [चवुं. ३ प्रोक्षण.

परिषेक (परि सिच् घञ्) पु० कः १ छांटवुं. २ सींचवुं.

परिषेचक (परि सिच् ण्वुल्) त्रि० कः-चिका-कं. १ छांटनार. २ सींचनार. ३ प्रोक्षण करनार.

परिषेचन (परि सिच् ल्युट्) क्ली० नं. परिषेक शब्द जुओ.

परिष्कण्ण (परि स्कंद् क्त) त्रि० ण्णः-ण्णा-ण्णं. बीजे उछरेलुं अथवा पोषेलुं (पुत्र पुत्री वगेरे).

परिस्कंद (परि स्कंद् घञ्) त्रि० दः-दा-दं. ऊपरो शब्द जुओ. २ चारे तरफ रही रथनुं रक्षण करनार.

परिष्कन्न (परि स्कंद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. बीजे उछरेलुं अथवा पोषेलुं (पुत्र पुत्री वगेरे).

परिष्कर (परि कृ अप् सुट्) पु० रः रथरक्षा वगेरे.

परिष्कार (परि कृ घञ्) पु० रः १ भूषण, अलंकार. २ शुद्धि. ३ संस्कार.

परिष्कृत (परि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ भूषित, अलंकृत. २ शुद्ध. ३ संस्कृत.

परिष्कृतभूमि (परिष्कृता भूमिः) स्त्री० मिः यज्ञमां संस्कार करेली भूमि.

परिष्कृति (परि कृ क्तिन्) स्त्री० तिः परिष्कार शब्द जुओ.

परिष्क्रिया (परि कृ श) स्त्री० या. १ अलंकृत करवुं. २ लक्ष देवुं. ३ शुद्ध करवुं.

परिष्टोम (परिस्तृयते उत्तमवर्णयुक्तत्वात्) पु० मः हाथीनी पीठ उपर नाखवानी झूल.

परिष्ठल (परितः स्थलं) क्ली० लं. चारे तरफनुं स्थळ.

परिष्पंद (परि स्पन्द् घञ्) पु० दः १ परिष्कार. २ परिवार. ३ ५ल वगेरेनी पत्रावलीनी रचना.

परिष्वंग (परि स्वञ्ज् घञ्) पु० गः आलिंगन, भेटवुं, आसक्ति.

' परिष्वंगे तुंगे प्रसरतितरां सा परिणतिः ' ।
भर्तृहरिः ॥

परिष्वज्य (परि स्वञ्ज् ल्यप्) अ० ज्य. आलिंगन करीने, भेटीने.

परिसंख्या (परि सं ख्या अङ्) स्त्रा० ख्या. १ एकंदर गेरीज. २ संख्या. ३ गणना.

परिसंख्यात (परि सं ख्या क्त) त्रि० तातः तं-. १ गणेलुं. २ एकंदर गेरीज करेलुं.

परिसंख्यान (परि सं ख्या ल्युट्) क्ली० नं. परिसंख्या शब्द जुओ. [लयकाल.

परिसंचर (परि सम् चर् अच्) पु० रः सृष्टिनो प्र-

परिसभ्य (परितः सभ्यः) पु० भ्यः सभासद.

परिसमापन (परि सम् आप् ल्युट्) क्ली० नं. यज्ञाग्निनी ५रतुं चारे तरफ पाणी वगेरेथी मार्जन करवुं. २ यज्ञमां अग्नि ऊपर ओल्याविना समिध् मूकवी. ३ चारे तरफ पडेला तृणने छेदी यज्ञाग्निमां नांखवां ते.

परिसर (परि सृ अप्) पु० रः १ नगर पर्वत वगेरेनी पासेनी भूमि. २ पर्यंतभूमि. ३ मृत्यु, मरण. ४ विधान. ५ स्थान, जगा. ६ शेवाण. ७ निकटपणुं.

परिसर्प (परि सृप् घञ्) पु० र्पः १ चारे तरफ जल वगेरेथी वेष्टन. २ चारे तरफ जवुं.

परिसर्प (,, ,,) क्ली० र्पं सारस्वतयाग.

परिसर्पण (परि सर्प् ल्युट्) क्ली० णं. १ चारे तरफ जवुं. २ सर्पपेठे जवुं.

परिसर्पिन् (परि सर्प् णिनि) त्रि० र्पी-र्पिणी-र्पि. १ चारे तरफ जनार. २ सर्प सरखुं जनार.

परिसर्या (परि सृ क्यप्) स्त्री० र्या. चारेतरफ जवुं.

परिसांत्वन (परि सान्त्व ल्युट्) क्ली० नं. १ समजववुं. २ सांत्वना करवी ते.

परिसाधन (परि साध् ल्युट्) क्ली० नं. १ ठरावबुं. २ ठराव करवो. ३ साधन.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

परिसार (परि सृ घञ्) त्रि० रः- रा-रं. ચારે તરફ જનાર.

परिसारक (परि सृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લો શબ્દ જુઓ.

परिसारिन् (परि सृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઉપ-

परिसीमन् (परितः सीमा) पु० मा. સીમા, હદ.

परिस्कंद (परि स्कंद् घञ्) पु० द. નોકર, ચાકર, ખટલો. परिष्कन्न શબ્દ જુઓ.

परिस्कंदत् (परि स्कंद् शतृ) त्रि० दन्-दंती-दत् १ ફરતું. २ ભટકતું. ३ જતું.

परिस्कर (परि कृ अप् सुट्) पु० रः. આચ્છાદન.

परिस्तरण (परि स्तृ ल्युट्) क्ली० णं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ યજ્ઞના પ્રસંગે દર્ભ રાખવો તે.

परिस्तृत (परि स्तृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ આચ્છાદન કરેલું. २ ઢાંકેલું. [परिष्टोम શબ્દ જુઓ.

परिस्तोम (परिस्तृयते उत्तमवर्णयुक्तत्वात्) पु० मः.

परिस्थान (परि स्था ल्युट्) क्ली० नं. ધૈર્ય, હીમત.

परिस्थिति (परि स्था क्तिन्) स्त्री० तिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

परिस्पंद (परि स्पंद् घञ्) पु० दः. १ આશ્રિત લોક. २ પરિજન. ३ પરિવાર. ४ પુષ્પ વગેરેની માથા ઉપર શોભા. ५ લક્ષ્ય. ६ ભાન.

परिस्पंदन (परि स्पंद् ल्युट्) क्ली० नं. હલવું.

परिस्पंदमान (परि स्पंद् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. કંપતું, ધ્રુજતું, હાલતું. [સ્પર્ધા કરનાર.

परिस्पर्धिन् (परि स्पृध् णिनि) त्रि० र्धी-र्धिनी-र्धि-

परिस्फुरण (परि स्फुट् ल्युट्) क्ली० णं. १ હાલવું. २ ચમકવું. ३ અંકુરિત થવું.

परिस्फुरत् (परि स्फुर् शतृ) त्रि० रन्-रंती-रत्. १ હાલતું. २ ચમકતું. ३ અંકુરિત થતું.

परिस्पंद (परि स्पंद् घञ्) पु० दः. १ ઝરવું. २ ટપકવું. ३ ખરવું. ४ પુષ્પ વગેરેની રચનાથી મસ્તકની શોભા કરવી.

परिस्पंदन (परि स्पंद् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઝરવું. २ ટપકવું. ३ ગળવું. ४ ખરવું.

परिस्राव (परि स्रु अप्) पु० वः ખરવું, ક્ષરણ.

परिस्राव (परि स्रु णिच् अच्) पु० वः. એક જાતનો શરીરમાં ઉપદ્રવ.

परिस्राव (परि स्रु घञ्) पु० वः. ખરવું, ક્ષરણ.

परिस्राविन् (परि स्रु णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. ક્ષરણ યુક્ત.

परिस्रुत् (परि स्रु क्विप्) स्त्री० त्. સુરા.

परिस्रुत् (,,) स्त्री० त्-द्. ખરવું, ક્ષરણ.

परिस्रुत (परि स्रु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ખરેલું. २ ટપકેલું. ३ ગયેલું. ४ ભરેલું.

परिस्रुता (परि स्रु क्त टाप्) स्त्री० ता. સુરા.

परिहनु (हन्वोरुपरि) अव्य० नु. હડપચી ઉપર.

परिहरण (परि हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ હરણ કરવું. २ છીનવી લેવું. ३ લઈ લેવું. ४ ત્યાગ કરવો. ५ દુઃખ કલેશ વગેરે દૂર કરવું. ६ દોષ વગેરે મટાડવું. ७ નહિસરખું કરવું.

परिहरणीय (परि हृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ હરણ કરવા યોગ્ય. २ છીનવી લેવા લાયક. ३ ત્યાગ કરવા લાયક. ४ લઈ લેવા યોગ્ય. ५ દુઃખ વગેરે દૂર કરવા લાયક ६ દોષ વગેરે મટાડવી નહિ સરખું. ७ કરવા લાયક. ८ નિરાકરણ કરવા લાયક.

परिहरणीयता (परिहरणीयस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ નિરાકરણ. २ ખંડન. ३ અદૃશ્યપણું.

परिहरत् (परि हृ शतृ) त्रि० रन्-रंती-रत्. १ હરણ કરતું २ છીનવી લેતું. ३ ત્યાગ કરતું. ४ લઈ લેતું. ५ દુઃખવગેરે દૂર કરતું. ६ દોષવગેરે મટાડતું. ७ નહિસરખું કરતું. ८ નિરાકરણ કરતું.

परिहरणीयत्व (परिहरणीयस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. परिहरणीयता શબ્દ જુઓ.

परिहरमाण (परि हृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. परिहरत् શબ્દ જુઓ.

परिहर्तव्य (परि हृ तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. परिहरणीय શબ્દ જુઓ. [આનંદ કરનાર.

परिहर्षण (परि हृष् ल्यु) त्रि०ण:-णी-णं. अत्यंत

पारिहाटक (परितः हाटकं यस्य) क्ली० कं. સોનાનો બાજુબંધ.

परिहाणि (परि हा नित्) स्त्री० णिः. નુકસાન, હાણ.

परिहार (परि हृ घञ्) पु० रः. १ હરણ કરવું. २ છીનવી લેવું. ३ લઈ લેવું. ४ ત્યાગ કરવો. ५ દુઃખ વગેરે દૂર કરવું. ६ દોષ વગેરે મટાડવું. ७ નહિસરખું કરવું. ८ નિરાકરણ કરવું. ९ બક્ષીસ. १० અનાદર, અવજ્ઞા. ११ દોષ વગેરેનો ઉદ્ધાર.

परिहारिन् (परि हृ णिनि) त्रि० रीं-रिणी-रि. પરિહાર કરનાર. [શબ્દ જુઓ.

परिहार्य (परि हृ ण्यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. परिहरणीय

परिहास (परि हस् घञ्) पु० सः. મશ્કરી, ઠઠ્ઠા, હાસ્યવિનોદ. परीहास.

'परिहासविजल्पितं सखे परमार्थेन न गृह्यतां वचः'
शाकुन्तलम्.

परिहासिन् (परि हस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. મશ્કરી કરનાર, હાસ્ય કરનાર, વિનોદ કરનાર, ઠઠ્ઠાખોર. परिहासवेदिन्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

परिहित (परि धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. पहेरेलुं.
परिहीण (परि हा क्त) त्रि० णः-णा-णं. १ नासुं थयेलुं. २ हीन थयेलुं.
परिहृत् (परि हृ क्विप्) त्रि० त्-द्. परिहरण करनार.
परिहृत (परि हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ हरण करेलुं. २ त्याग करेलुं. ३ छीनवी लीधेलुं. ४ परिहार करेलुं.
परीक्षक (परि ईक्ष ण्वुल्) त्रि० कः-क्षिका-कं. १ आरे तरफ तजवीज करनार. २ परीक्षा करनार. ३ पारखनार. [पारख.
परीक्षण (परि ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ परीक्षा. २
परीक्षणीय (परि ईक्ष् अनीयर्) त्रि० यः या-यं. १ परीक्षा करवा लायक. २ पारखवा लायक.
परीक्षा (परि ईक्ष् अङ्) स्त्री० क्षा. परीक्षण शब्द जुओ. [अभिमन्युनो पुत्र.
परीक्षित् (परि क्षि क्विप्) पु० त् द् अर्जुननापुत्र
परीक्षित (परि ईक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पारखेलुं. २ परीक्षा लीधेलुं.
परीक्षित (परि इक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. अर्जुननो पुत्र, अभिमन्युनो पुत्र.
परीक्षिन् (परि ईक्ष् णिनि) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. १ परीक्षा करनार. २ पारखनार.
परीणाय (परि नी घञ्) पु० यः. भाग शेत्रंजना पट वगेरे उपर शेागठुं महोरुं वगेरे अहिं तहिं फेरवलुं.
परीत (परि इ क्त) त्रि० तः ता-तं. १ आरे तरफ घेराएलुं. २ आरे तरफ गयेलुं. ३ आरे तरफ वींटळायलुं. ४ प्रदक्षिणा करेलुं.
परीतत् (परि तन् क्विप्) त्रि० त्-द्. आरे तरफ विस्तारेल, आरे तरफ फेलायेल.
परीत्य (परि इ ल्यप्) अव्य० त्य. १ घेरीने. २ आरे तरफ वींटळाइने. [णळवुं.
परीदाह (परि दह् घञ्) पु० हः. थलतरा, दाह,
परीधाविन् (परि धाव् णिनि) पु० वी. साठ संवत्सर पैकी एकताणीशमुं संवत्सर.
परीपाक (परि पच् घञ्) पु० कः. परिपाक शब्द जुओ. [इच्छा, पामवानी उमेद.
परीप्सा (परि आप् सन् अ) स्त्री० प्सा. मेळववानी
परीप्सु (परि आप् सन् उ) त्रि० प्सुः-प्सुः-प्सु. मेळववा इच्छनार, पामवा चाहनार.
परीभाव (परि भू घञ्) पु० वः. १ अनादर. २ अपमान. ३ तिरस्कार.
परीर (पृ ईरन्) क्ली० रं. इल,
परीरण (परि रण् अच्) पु० णः. १ कायथो. २ दंड. ३ षट्शाटक. [ठलुं.
परीरंभ (परि रभ् घञ्) पु० भः. आलिंगन, भे-
परीवर्त्त (परि वृत्त घञ्) पु० र्त्तः. परिवर्त्त शब्द जुओ. [जुओ.
परीवाद (परि वद् घञ्) पु० दः परिवाद शब्द 'परीवादस्तथ्यो भवति वितथो चाऽपि महताम्' उद्भटः
परीवार (परि वृ घञ्) पु० रः. परिवार शब्द जुओ.
परीष्टि (परि इष् क्तिन्) त्रि० ष्टिः. १ शोध, तजवीज. २ चाकरी, सेवा. ३ तैयारी. ४ हेांश.
परीसार (परि सृ घञ्) पु० रः. १ आरे तरफ जवुं. २ आरे तरफ भमवुं.
परीहार (परि हृ घञ्) पु० रः. परिहार शब्द जुओ. [शब्द जुओ.
परीहास (परि हस् घञ्) पु० सः. परिहास
परु (पृ उन्) पु० रुः. १ समुद्र. २ स्वर्ग. ३ पर्वत. ४ शेलडी वांस वगेरेनी गांठ. ५ गांठ.
परुत् (पर् उत्) अव्य० त्. पसार.
परुत्न (परुत् भवः त्न) त्रि० त्नः-त्ना-त्नं. परारनुं.
परुद्वार (परुः समुद्रः पर्वतो वा द्वारमस्य) पु० रः. घेाडो. घोटक.
परुष (पृ उषन्) क्ली० षं. १ कठोर वचन. २ निष्ठुर भाषण. ३ એક જાતનું ફલ. ४ એક જાતનું ઝાડ.
परुष (,,) त्रि० षः-षा-षं. १ कठोरा. २ निष्ठुर. ३ खडबचडुं. ४ निर्दय, क्रूर. ५ जुलमी. ६ जबरदस्त. ७ चित्रविचित्र रंगतुं. ८ गांठवाणुं.
परुषवचन (परुषं वचनं) क्ली० नं. कठोर भाषण.
परुषवाच् (परुषा वाग् यस्य) त्रि० क्-ग्. कठोर भाषण करनार.
परुषवाच् (परुषा वाक्) स्त्री० क्-ग्. कठोर भाषण.
परुषोक्ति (परुषा उक्तिः) स्त्री० क्तिः. उपलेा शब्द जुओ. [उपलेा शब्द जुओ.
परुषोक्तिक (परुषोक्तिः स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं.
परुस (पृ उस) क्ली० सं. शेलडी, वांस वगेरेनी गांठ.
परूष (पृ ऊषन्) क्ली० षं. એક જાતનું ફલ, झालसुं.
परूषक (परूष स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलेा शब्द जुओ.
परेत (परा इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. भरेलुं, मुएलुं,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મડદું.

परेत (परा इ क्त) पु० तः. ભૂત.

परेतर (परात् इतरः) त्रि० रः-रा-रं. વિશ્વાસુ, ધમાનદાર, પ્રમાણિક.

परेतराज् (परेतेषु राजते राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. યમ.

परेतराज (परेतानां राजा टच्) पु० जः-ઉપલો શબ્દ જુઓ. [णु, कर्मरस्तान.

परेतवास (परेतानां वासः) पु०सः-स्मशान, મશા-

परेद्यवि (परस्मिन् अह्नि) अव्य० वि. ગયે રોજ, ગઇ કાલ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

परेद्युस् (परस्मिन् अह्नि पर एद्युस्) अव्य० द्युः-

परेष्टि (परा इष्टिः यस्य) पु० ष्टिः- અક્ષદેવ.

परेष्टुका (परैरिष्यते इष् तु क) स्त्री० का. ધણી વાર પીવાયલી ગાય. [પાળેલું. २ બીજાએ ઉછેરેલું.

परैधित (परैरोधितः) त्रि० तः-ता-तं. १ બીજાએ

परैधित (परैरोधितः) पु० तः- કોયલ પક્ષી.

परोक्ष (अक्ष्णः परं) क्ली० क्षं. અપ્રત્યક્ષ જ્ઞાન.

परोक्ष (" ") त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ પ્રત્યક્ષ નહિ તે, જોવામાં ન આવે તેવું. २ તપસ્વી.

' परोक्षे कार्यहन्तारं प्रत्यक्षे प्रियवादिनम् ।
वर्जयेत्तादृशं मित्रं विषकुंभं पयोमुखम् ' ॥
सुभाषितम् ॥

परोक्षता (परोक्षस्य भावः तल्) स्त्री० ता. પરોક્ષપણું. [શબ્દ જુઓ.

परोक्षत्व (परोक्षस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

परोक्षभोग (परोक्षे भोगः १) पु० गः ધણીની ગેર હાજરીમાં તેની હરકોઇ મિલકતનો ઉપભોગ કરવો તે. २ પ્રત્યક્ષ ભોગવવું નહિ તે.

परोक्षवृत्ति (परोक्षा वृत्तिर्यस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति- જેનો સદ્‌ભાવ પરોક્ષ હોય છે તે.

परोक्षार्थ (परोक्षः अर्थः यस्य) पु० र्थः. અદૃષ્ટ હેતુ.

परोढा (परेणोढा) स्त्री० ढा. બીજાએ પરણેલી સ્ત્રી.

परोत्कर्ष (परस्य उत्कर्षः) पु० र्षः. १ બીજાની મોટાઇ. २ શત્રુની મોટાઇ.

परोदित (परेणोदितः) त्रि० तः-ता-तं. १ બીજાએ બોલેલું. २ શત્રુએ કહેલું.

परोपकार (परस्य उपकारः) पु० रः- પરોપકાર.

परोपकारिन् (परोपकार इनि) त्रि० री-रिणी-रि. પરોપકારી. [કાર કરાયલું.

परोपकृत (पर उप् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. પરોપ-

परोपजाप (परेण कृतः उपजापः) पु० पः. શત્રુએ કરેલો ભેદ.

परोपदेश (परस्य उपदेशः) पु० शः. પારકાને ઉપદેશ આપવો તે.

परोपदेशे पाण्डित्यं सर्वेषां सुकरं नृणाम् '
हितोपदेशः

परोपरुद्ध (परैरुपरुद्धः) त्रि०द्धः-द्धा-द्धं. १ શત્રુએ રોકેલું. २ બીજાએ રૂંધેલું.

परोरजस् (रजसः परः सुट्) त्रि० जाः-जाः-जः. १ રાગના અભાવવાળું. २ વિમુક્ત.

परोलक्ष (लक्षात् परः सुट्) क्ली० क्षं. લાખથી વધારે સંખ્યા.

परोलक्ष (" ") त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. લાખથી વધારે સંખ્યાવાળું.

परोवरीण (परांश्चावरांश्चानुभवति ख) त्रि० णः-णा-णं. ઉંચાનીચાવાળું, શ્રેષ્ઠઅશ્રેષ્ઠવાળું.

परोवरीयस् (परश्च वरीयांश्च) त्रि० याः-याः-यः अत्यंत उत्कृष्ट. [રો એક જાતનો કીડો.

परोष्णी (परा उष्णा ङीष्) स्त्री० ष्णी. તેલ પીના-

पर्कट ( ) क्ली० टं. પશ્ચાત્તાપ, દીલગીરી.

पर्कट ( ) पु० टः દ્વૈત્ય પક્ષી.

पर्काट (पृच् अटि) स्त्री० टिः પીપરનું ઝાડ.

पर्काटन् (पृच् अटिनि) पु० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पर्कटी (पर्कटि अप्) स्त्री० टी. પીપરનું ઝાડ.

पर्जनी (पृज् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. દારુ હલદર.

पर्जन्य (पृ अन्य) पु० न्यः १ મેઘ. २,४ ૬. ३ મેઘનો શબ્દ. ४ વિષ્ણુ.

' यज्ञाद्भवति पर्जन्यः ' गीता.

पर्जन्या (पर्जन्य टाप्) स्त्री० न्या. દારુ હલદર.

पर्ण (चुरा० उभय० सेट् पर्णयति-ते) લીલું કરવું.

पर्ण (पर्ण् अच्) क्ली० र्णं. १ પાંદડું. २ નાગરવેલનું પાન. ३ પાંખ.

' स्वयं विशीर्णद्रुमपर्णवर्तिना ' कुमारसंभवम्.

पर्ण (पर्ण् अच्) पु० र्णः ખાખરાનું ઝાડ. પલાશવૃક્ષ.

पर्ण (पर्ण् अच्) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. પાંદડાવાળું.

पर्णक ( ) पु० कः તે નામનો એક ઋષિ.

पर्णकार (पर्णं करोति कृ अण्) पु० रः પાન વેચી ગુજરાન ચલાવનરો, તંબોળી.

पर्णकीय (पर्ण छ कुक्) त्रि० यः-या-यं. પાંદડાંયુક્ત દેશ વગેરે. [નાવેલી ભઠી.

पर्णकुटी (पर्णनिर्मिता कुटी) स्त्री० टी. પાંદડાંની બ-

पर्णकूर्च (पर्णभोजनेन कूर्चः) पु० र्चः પાંદડાનો કાઢો પીવાનું એક જાતનું વ્રત.

' एतान्येव समस्तानि त्रिरात्रोपोषितः शुचिः ।
क्वाथयित्वा पिवेदद्भिः पर्णकूर्चोऽभिधीयते ' ॥ यमः॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पर्णकृच्छ्र (पर्णभोजनेन कृच्छ्रः) पु० च्छ्रः ते नामनुं એક व्रत. [नरपति.
पर्णखंड (पर्णमेव खंडः) पु० डः पुष्पहीन वृक्ष, व-
पर्णखंड (पर्णानां समूहः खंडच्) क्ली० डं. पांदडांनो समूह.
पर्णखंड (पर्णस्य खंडः) पु० डः १ पःनનો કટકો. २ પાંદડાનો કટકો. ३ પાંખનો ખંડ. [દેશ.
पर्णचीरपट (पर्णान्येव चीरपटमस्य) पु० टः महा-
पर्णचोरक (. .) पु० कः એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય.
पर्णनर (पर्णनिर्मितः नर इव) पु० रः प्रेत नहि જડ્યાથી તેને ઠેકાણે અગ્નિદાહ અથવા ભૂમિદાહ કરવા માટે બનાવેલું પાંદડાનું માણસ.
पर्णभेदनी (पर्णानि भिनत्ति) स्त्री० नी. એક જાતની વનસ્પતિ, ધોકલો. २ કાંગ. प्रियङ्गु.
पर्णभोजन (पर्णानि भोजनमस्य) पु० नः બકરો.
पर्णभोजन (पर्णस्य भोजनं) क्ली० नं. પાંદડાં ખાવાં તે.
पर्णभोजन (पर्णानि भुंक्ते) त्रि० नः-नी-नं. પાંદડાં ખાનાર. [લીલમ.
पर्णमणि (पर्णवर्णो मणिः) पु० णिः- लीलो मणि,
पर्णमय (पर्णस्य विकारः) त्रि० यः-यी-यं. પાંદડાંનું બનાવેલું, પાંદડાંની બનાવટનું. [ઝાડ.
पर्णमाचाल (पर्णमाचालयति) पु० लः એક જાતનું
पर्णमृग (पर्णचरो मृगः) पु० गः ઝાડ ઉપર આશ્રય કરી રહેનાર જનવર વાંદરા વગેરે.
पर्णमुच् (पर्णानि मुंचत्यत्र मुच् क्विप्) पु० क्-ग्. शिशिरકાલ, शियाળो. [સંતકાલ.
पर्णरुह् (पर्णानि रोहंत्यत्र रुह् क्विप्) पु० ट्-ड्. व-
पर्णल (पर्ण लच्) त्रि० लः-ला-लं. પત્રયુકત.
पर्णलता (पर्णप्रधाना लता) स्त्री० ता. नागवेल, नागरवेल. [વાળું.
पर्णवत् (पर्ण मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. પાંદડા-
पर्णवल्क (पर्णान्येव वल्कमस्य) पु० ल्कः ते नामनो એક ઋષિ. [છોડવો.
पर्णवल्ली (पर्णप्रधाना वल्ली) स्त्री० ल्ली. પાખરનો
पर्णवीटिका (पर्णस्य वीटिका) स्त्री० का. પાનનું બીડું. [બનાવેલી પથારી.
पर्णशय्या (पर्णरचिता शय्या) स्त्री० य्या. પાંદડાંની
पर्णशवर (पर्णभक्षणकरः शवरो यत्र) पु० रः તે નામનો એક દેશ. [શબ્દ જુઓ.
पर्णशाला (पर्णरचिता शाला) स्त्री० ला. पर्णकुटी
पर्णशालाग्र (पर्णशाला अग्रेऽस्य) पु० ग्रः તે નામનો એક કુલાચલ. [કાલ.
पर्णशुष् (पर्णं शुष्यत्यत्र शुष् क्विप्) पु० ट्-ड्. शीत
पर्णास (पॄ असि नुक्) पु० सि. १ પદ્મ. २ જલગૃહ. ३ शाક. ४ शथुगार. [એક ઋષિ.
पर्णाटक ( ) पु० कः તે નામનો
पर्णाद (पर्णमत्ति व्रतार्थं अद् अण्) पु० दः તે નામનો એક ઋષિ.
पर्णाद (पर्णमत्ति अद् अण्) त्रि० दः-दी-दं. व्रतमांहे પત્રનું ભક્ષણ કરનાર. २ પાન ખાનાર, પાદડું ખાનાર.
पर्णाल (पर्ण अल् अच्) पु० लः १ હોડી, વહાણ. २ કોળાળી. ३ પાવડો. ४ એક એક સખ્યની લડાઈ.
पर्णाशन (पर्णान्यश्नाति अश् ल्यु) पु० नः મેધ.
पर्णाशन (. ,,) त्रि० नः-नी-नं. પાંદડાં ખાનાર.
पर्णाशन (पर्णानामशनं) क्ली० नं. પાંદડાં ખાવાં તે.
पर्णास (पर्णान्यस्यति) पु० सः १ तुलसी. २ કર્માણી અજમોદનું ઝાડ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पर्णासि (पर्णान्यस्यति अस् अच् इन्) पु० सिः
पर्णिन् (पर्ण इनि) पु० र्णी. वृक्ष.
पर्णिनी (पर्ण इनि ङीप्) स्त्री० नी. वनस्पति भाषપર્ણી. २ તે નામની એક અપ્સરા.
पर्णिल (पर्ण इलच्) त्रि० लः-ला-लं. પાંદડાંવાળું, पर्णविशिष्ट. [શબ્દ જુઓ.
पर्णोटज (पर्णनिर्मितं उटजं) क्ली० जं. पर्णकुटी
पर्णी (पर्ण ङीष्) स्त्री० र्णी. નાનું પાન.
पर्द् (भ्वा० पर० सेट् पर्दति) પાદવું.
पर्द (पृ द) पु० र्दः દેશનો સમૂહ.
पर्द्दं (पर्द् घञ्) पु० र्दः પાદવું તે.
पर्दन (पर्द् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पर्प् (भ्वा० पर० सेट् पर्पति) જવું.
पर्प (पृ प) क्ली० र्पं. १ ઘર. २ નવું ખડ. ३ લંગડાને ચાલવાની લાકડાની ધોડી વગેરે.
पर्पट (पर्प् अटन्) पु० टः. १ पीतपापडो. १ પાપડ. ३ ओषधिभेद. [પાપડ.
पर्पटक (पर्पट स्वार्थे क) पु० कः. એક જાતનો
पर्पटद्रुम (पर्पट इव द्रुमः) पु० मः. १ गुगलनुं ઝાડ. २ કુભીવૃક્ષ.
पर्पटी (पर्प् अटन् ङीष्) स्त्री० टी. १ સૌરાષ્ટ્ર દેશની એક જાતની ભાદી. २ પાપડ. ३ ઉત્તરદેશપ્રસિદ્ધ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય.
पर्पटीक (पॄ ईकन् रुक्) पु० कः. १ જલાશય. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सूर्य. ३ अग्नि. ४ आकडानुं झाड. ५ चित्रानुं झाड. [धूतकं नक्ष.

पर्परीण (पृ यङ् ईनन्) पु० ण. १ पांदडानी रग. २

पार्पिक (पर्पण गच्छति पर्प डन्) त्रि० कः-का-कं. लंगडुं.

पर्फरीक (स्फूर् ईकन्) पु० कः. नवो पल्लव.

पर्व् (भ्वा० पर० सेट् प्रर्वति) जवुं, गमन करवुं.

पर्यंक (परिगतोऽकं) पु० कः. १ पलंग. २ वीरासननुं एक अंग. ३ धूंटण भरी बेसवानुं एक आसन. ४ योगपट्ट.

क्वचिद्भूमौ शायी क्वचिदपि च पर्यंकशयनः
क्वचिच्छाकाहारी क्वचिदपि च शाल्योदनरुचिः' ।
भर्तृहरिः

पर्यंकबंध (पर्यंकस्य बंधः) पु० धः. धूंटणु, सांथळ अने पीठने कपडा वगेरेथी बांधवां.
पर्यंकबंधं निबिडं बिभेद ' कुमारसंभवम्.

पर्यंकबंधन (पर्यंकस्य बंधनम्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ. [चारे तरफ आथडवुं.

पर्यटन (परि अट् ल्युट्) क्ली० नं. चारे तरफ भमवुं,

पर्यनुयोग (परितोऽनुयोगः) पु० गः. १ पूछवुं. २ तज्वीज करवी. ३ दूषण जणवानी इच्छा.

पर्यंत (परिगतोऽतं) पु० तः. १ छेवट. २ अंत. ३ सीमा, हद. ४ वस्तुनो प्रान्तभाग. ५ पार्श्व.
' पर्यंतसंचारितचामरस्य ' रघुवंशम्.

पर्यंत ( ) क्ली० तं. १ छेवट, अंत. २ आखर. ३ सुधी, पासे.

पर्यंतभू (पर्यंतस्यं भूः.) स्त्री० भूः सीम, सीमाडो.

पर्यंतिका (परितोऽतिका) स्त्री० का. १ गुणनाश. पापानुं अचरण. [जुओ.

पर्यन्य (पर्जन्य पृषो) पु० न्यः- पर्जन्य शब्द

पर्यय (परि इण् अच्) पु० यः १ शास्त्रव्यवहार अने लोकव्यवहारनुं उल्लंघन करतुं आचरण. २ फेर. ३ कालनो नाश.

पर्ययण (परि अय् ल्युट्) क्ली० णं. घोडानुं पलाण, घोडा उपर नाखवानी गादी.

पर्यवसान (परि अव् सो ल्युट्) क्ली० नं. १ छेवट, अंत. २ आखीनी अवधि.

पर्यवसानिक (पर्यवसान) त्रि० कः-की-कं. छेवटनुं, अंतनुं, आखीती अवधिनुं.

पयवसायिन् (पयवसान इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. पर्यवसानवाळुं.

पर्यवसित (परि अव सो क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ निकृष्ट अर्थ वगेरे. २ पूर्वापरसंबंध विचारी अवधारण करेल अर्थ वगेरे. [भारवी.

पर्यवस्कंद (परि अव स्कंद् अच्) पु०दः. नीचे डूबकी

पर्यवस्था (परि अव् स्था अङ्) स्त्री० था. १ विरोध. २ उलटुं बोलवुं. ३ प्रतिपक्षवाद.

पर्यवस्थातृ (परि अव स्था तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ विरोध करनार, विरोधक. २ प्रतिपक्ष. ३ उलटुं बोलनार.
' अंतकः पर्यवस्थाता जन्मिनः संततापदः '
किरातार्जुनीयम्.

पर्यवस्थान (परि अव स्था ल्युट्) क्ली० नं. पर्यवस्था शब्द जुओ.

पर्यवस्थि (परि अव स्थाक्त) त्रि० तः-ता-तं. १ रोकीने रहेलुं. २ प्रतिपक्ष थयेलुं.

पर्यवष्टब्ध (परि अव स्तंभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. १ अटकावेलुं. २ पीटेलुं.

पर्यवष्टंभन (परि अव स्तंभ् ल्युट्) क्ली० नं. १ अटकावबुं. २ पीटवुं. [भरेल.

पर्यश्रु (परिगतमश्रुभिः) त्रि० श्रुः-श्रुः-श्रु. आंसुथी

पर्यसन (परि ल्युट्) क्ली० नं. १ चारतरफ फेंकवुं. २ दूर करवुं. ३ खसेडवुं, अपसारणा.

पर्यस्त (परि अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ फेंकेलुं. २ उडाडेलुं. ३ खसेडेलुं. ४ दूर करेलुं. ५ पडेल. ६ हणेलुं. ७ विस्तृत.

पर्यस्ति (पर्यस्यते शरीरमत्र) स्त्री० स्तिः. पलंग.

पर्यस्ति (परि अस् क्तिन्) स्त्री० स्तिः-१ दूर करवुं. २ खसेडवुं. ३ फेंकवुं.

पर्यस्तिका (पर्यस्ति स्वार्थे क) स्त्री० का. १ उपलो-शब्द जुओ. २ पलंग. [२ाई गयेल.

पर्याकुल (परि आ) त्रि० लः-ला-लं. धाभरुं, गभरा-

पर्याकुलता (पर्याकुलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. गभराट, गाभरापणुं. [शब्द जुओ.

पर्याकुलत्व (पर्याकुलस्य भावःत्व) क्ली० त्वं. उपलो

पर्यागलत् (परि आ गल् शतृ) त्रि० लन् लंती-लत्. गळतुं, टपकतुं.

पर्याचांत (परि आ चम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. आचमन करेलुं पाणीवगेरे.

पर्याण (परि या ल्युट्) क्ली०णं. घोडा उपर नांखवानुं पलाण, घोडाउपर नाखवानी गादी.

पर्याप्त (परि आप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ थकथयेलुं. २ परिपूर्ण. ३ प्राप्त. ४ समर्थ. ५ शक्तिवाळुं. ६ यथेष्ट.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पर्याप्त (परि आप् क्त) अव्य० प्तं. १ भरपूरपणुं. २ तृप्तिप्रमाणे. ३ योग्यपणे.
पर्याप्त (,,) क्ली० प्तं. १ तृप्ति. २ समर्थपणुं. ३ निवारण. ४ योग्यता.
पर्याप्तभोग (पर्याप्तः भोगः यस्य) त्रि० गः-गा-गं. संपूर्ण रीते भोग करनार.
पर्याप्ति (परि आप् क्ति) स्त्री० प्तिः १ दीलखुशी. २ प्राप्ति. ३ तृप्ति. ४ એક જાતनो स्वરूपसंબંध. ५ ખાતरी. ६ शांति. ७ परिपूर्णपणुं.
' पर्याप्तश्चायमेको घट इमौ द्वावित्यादिप्रतीतिसाक्षिकः स्वरूपसम्बन्धविशेषः ' दीधितिः.
पर्याय (परि इण् घञ्) पु० यः. २ अनुक्रमे २ प्रકार. ३ अवसर. ४ निर्माण. ५ એક જાतनो द्रव्यधर्म. ६ समानार्थબોधक शબ्द. ७ समावेश. ८ જાतिधर्म. ९ જમા करवुं. १० विशेषगुण.
पर्यायशयन (पर्यायेण शयनम्) क्ली० नं. अनुक्रमे सुवुं. [पर्य्याये.
पर्यायशस् (पर्याय शस्) अव्य० शः. अनुक्रमे,
पर्यायोक्त (पर्यायेण उक्तमस्मिन्) पु० क्तः. १ ते नामनो એક अर्थालंकार.
पर्यायोक्ति (पर्य्यायेण उक्तिः) स्त्री० क्तिः. १ अनुक्रमे બોलवुं. २ लक्षणावाळुं भाषण.
पर्यालोचन (परि आ लुच् ल्युट्) क्ली० नं. १ विચारीने જोवुं. २ अहिंतहिं જोवुं.
पर्यावर्त्तन (परि आ वृत् ल्युट्) क्ली० नं. सूर्यनुं पश्चिम छायाभांथी पूर्व छायामां જवुं.
पर्यास (परि अस् घञ्) पु० सः. १ परिवर्त्त शब्द જुओ. २ પડવुं. ३ ઢार भारवुं.
पर्यासन (परि आस् ल्युट्) क्ली० नं. ફरवुं, भમवुं.
पर्याहार (परि आ हृ घञ्) पु० रः १ लेवुं. २ लઈ लेवुं. ३ બोજो. ४ धोंसरुं. ५ भाटीनुं घासण. ६ घासनो संग्रह करवो ते.
पर्युक्षण (परितो उक्षणं) क्ली० णं. मंत्र બोलया सिवाय चुपકारथी चारे तरફ पाणी छांटवुं ते.
पर्युत्सुक (परितः उत्सुकः) त्रि० कः-का-कं. १ दुःખी, दुःख पामेलुं. २ खेद पामेलुं. ३ क्लेश पामेलुं. [देवुं. २ उद्धार.
पर्युदंचन (परि उत् अंच् ल्युट्) क्ली० नं. १ ऊर्ज,
पर्युदस्त (परि उत् अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ वारेलुं, निवारित. २ चारे तरફ ફेंકेलुं. ३ वेगળुं करेलुं. ४ निराळुं करेलुं. ५ ફળप्रत्यवायना शून्यपणाथी જणावेलुं, [वारण.
पर्युदास (परि उत् अस् घञ्) पु० सः वारवुं, नि-

' प्राधान्यं हि विधेर्यत्र प्रतिषेधेऽप्रधानता ।
पर्य्युदासः स विज्ञेयो यत्रोत्तरपदेन नञ् ' ॥
पर्युपासन (परि उप आस् ल्युट्) क्ली० नं. १ सेवा, भक्ति. २ उपासना.
पर्युपासितृ (परि उप् आस् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ सेवा करनार. २ उपासक.
पर्युपासीन (परि उप आस् क्त) त्रि० नः-ना-नं. उपर બेठेलुं. [२ हीरानी पेठे જडेलुं.
पर्युप्त (परि वप् क्त) त्रि० प्तिः-प्ता-प्तं. १ वावेलुं.
पर्युप्ति (परि वप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः १ वाળवुं. २ हीरानी पेठे જडवुं. [नहि ते.
पर्युषित (परि वस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. वासी, ताજुं
' शुक्तं पर्य्युषितं चैव शूद्रोच्छिष्टं तथैव च '
मनुः
पर्युषितभोजिन् (पर्युषितं भुंक्ते) त्रि० जी-जिनी-जि. वासी खानार.
पर्येषण (परि इष् ल्युट्) क्ली० णं. १ शोध, तજवीજ तर्क वगेरे करी परीक्षा करवी ते.
पर्येषणा (परि इष् युच्) स्त्री० णा. उपरो शब्द જुओ. [ओ.
पर्येष्टि (परि इष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः पर्येषण शब्द જुओ.
पर्वेहि (परि आ ईह् इन्) हिः-हिः-हि. चारे तरફ चेष्टा करनार. [३ पूर्ण करवुं.
पर्व् (भ्वा० पर० सेट् पर्वति) १ पूरवुं. २ भरवुं.
पर्वक (पर्वणा कायति कै क) क्ली० कं. धूंटण.
पर्वकार (पर्व कृ अण्) त्रि० रः री-रं. पर्व नहि छतां पैसा લઈ पर्वनुं कर्म करनार.
पर्वकारिन् (पर्व कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. उपरो शब्द જुओ.
पर्वगामिन् (पर्वसु गच्छति स्त्रियं गम् णिनि) पु० गी. पर्वना दिवसे स्त्रीने सेवनार पुरुष.
पर्वण ( ) पु० णः राक्षसविशेष.
पर्वण (पर्व् ल्युट्) क्ली० णं. पूरुं करवुं, भरवुं.
पर्वणिका (पर्वणि स्वार्थे क) स्त्री. का. १ એક જાतनो जानु संबंधिगत रोग. २ એક જાतनो नेत्ररोग.
पर्वणी (पर्व् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. १ अमावास्या. २ पूर्णिमा.
पर्वणी (पर्वणि संधौ जाता अण्) स्त्री० णी. पर्वणिका शब्द જुओ.
पर्वत (पर्व अतच्) पु० तः १ डुंगर, पहाड. २ आड. ३ ते नामनो એક मुनि. ४ ते नामनो એક राक्षस. ५ ते नामनो એક गंधर्व. ६ એક જાतनुं

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शाक. ७ એક જાતનું માછલું.(ताः) સાત સંખ્યા. ની સંજ્ઞા.

पर्वतकाक (पर्वते भवः काकः) पु० कः. એક જાતનો કાગડો. દ્રોણકાક. [પર્વતથી પેદા થનાર.

पर्वतज (पर्वताज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. प-

पर्वतजा (पर्वताज्जायते जन् ड टाप्) स्त्री. जा. १ નદી. २ પાર્વતી. [तृण.

पर्वततृण (पर्वतभवं तृणं) क्ली० णं. એક જાતનું

पर्वतपति (पर्वतानां पतिः) पु० तिः હિમાલય.

पर्वतमोचा (पर्वतोद्भवा मोचा) स्त्री० चा. પહાડી કેળ. [હિમાલય.

पर्वतराज् (पर्वतेषु राजते राज् क्विप्) पु० ट्-ड्.

पर्वतराज (पर्वतानां राजा टच्) पु० जः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [पार्वती.

पर्वतराजपुत्री (पर्वतराजस्य पुत्री) स्त्री० त्री.

पर्वतवासिन् (पर्वते वसति वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. પર્વતમાં રહેનાર.

पर्वतवासिनी (पर्वतवासिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ આકાશમાંસી. २ દુર્ગા. ३ ગાયત્રી.

पर्वतात्मज (पर्वतस्य आत्मजः) पु० जः. મૈનાક.

पर्वतात्मजा (पर्वतस्य आत्मजा) स्त्री० जा. પાર્વતી.

पर्वताधारा (पर्वत आधारो यस्याः) स्त्री० रा. પૃથ્વી.

पर्वतारि (पर्वतानामरिः) पु० रिः. ४६.

पर्वताशय (पर्वते आशेते आ शी अच्) पु० यः. મેઘ.

पर्वताश्रय (पर्वत आश्रयो यस्य) त्रि० यः- या- यं. પર્વત જેનો આશ્રય છે તે.

पर्वताश्रय (,,) पु० यः शरभ જાનવર.

पर्वतासन (पर्वत इव आसनमस्मिन्) क्ली० नं. રુદ્રયામલ ગ્રંથપ્રસિદ્ધ એક જાતનું આસન.

पर्वतीय (पर्वते भवः छ) त्रि० यः-या-यं. પર્વતમાં હોનાર. [માછલું.

पर्वतोर्मि ( ) पु० मिः. એક જાતનું

पर्वधि (पर्वणि दधाति किरणवृद्धिं धा कि) पु० धिः १ ચંદ્ર, ચાંદો. २ કપૂર.

पर्वन् (पॄ वनिप्) क्ली० र्वा. १ ઉત્સવ. २ પર્વ. ३ ગાંઠ, ગ્રંથિ. ४ લક્ષણભેદ. ५ શરીર વગેરેનો સાંધો. ६ પ્રસ્તાવ. ७ ચોથ, આઠમ, અમાવાસ્યા, પૂર્ણિમા અને રવિસંક્રાંતિ એવા પાંચ કાલમાંથી પ્રત્યેક. ८ દર્શાંત પૂર્ણિમાંત ३५ કાલ. ९ અંશ, ભાગ. १० નવ રાશિમાં સૂર્યનું જવું. ११ પ્રસંગ. १२ અવસર. १३ વૈશ્વદેવ, વરુણપ્રઘાસ, શાકમેધ, અને સુનાસીરીય—એવા ચાર યોગમાંથી પ્રત્યેક. १४ પડવા અને પુનમનો અંતરાલ કાલ.

'द्वावेव ग्रसते दिनेश्वरनिशाप्राणेश्वरौ भासुरौ
भ्रातः पर्वणि पश्य दानवपतिः शीर्षावशेषाकृतिः'
भर्तृहरिः

पर्वपूर्णता (पर्वणः पूर्णता) स्त्री० ता. १ પર્વનું સંપૂર્ણપણું. २ ઉત્સવની સિદ્ધિ.

पर्वमूला (पर्वणि मूलं यस्याः) स्त्री० ला. ધોળી દ્રો.

पर्वयोनि (पर्व ग्रंथिरुत्पत्तिस्थानं यस्य) पु० निः શેલડી વગેરે જે ગાંઠમાંથી ઉગે છે તે.

पर्वरीण (पर्वन् पृषो०) क्ली० णं. પર્વ, ઉત્સવ.

पर्वरीण (पर्परीण पृषो०) पु० णः १ પાંદડાનો ચૂર્ણનો રસ. २ પવન. ३ ગર્વ. ४ પાંદડાની રગ. ५ મડદું. ६ ધૂપકંબલ. [आड.

पर्वरुह (पर्वणि रोहति रुह् क्विप्) पु० ट्-ड्. દાડમનું

पर्ववल्ली (पर्वप्रधाना वल्ली) स्त्री० ल्ली. ભાલા દુર્વા.

पर्वसंधि (पर्वणोः संधिः) पु० धिः પડવા અને પૂર્ણિમા કે અમાવાસ્યાનો સંધિ.

पर्वावधि (पर्वणः अवधिः) पु० धिः પર્વનો અંત.

पर्वास्फोट (पर्वणः आस्फोटः) पु० टः આંગળીના વેઢાનો ફોલ્લો.

पर्विंत (पर्व् क्त) पु० तः એક જાતનું માછલું.

पर्वेश (पर्वणः ईशः) पु० शः ગ્રહણના કાલભેદનો તે નામનો એક અધિપતિ.

पर्शु (स्पृश् शुन्) पु० र्शुः १ કુહાડો. २ આયુધ.

पर्शुका (पर्शुरिव कायति कै क) स्त्री० का. એક જાતની પડખાની પાંસળી. [२ परशुराम.

पर्शुपाणि (पर्शुः पाणौ यस्य) पु० णिः १ ગણેશ.

पर्शुराम (पर्शुसहितो जातो रामः) पु० मः જમદગ્નિના પુત્ર પરશુરામ.

पर्शुल (पर्शु लच्) त्रि० लः-ला-लं. હાડકાંવાળું.

पर्श्वध (परश्वध पृषो०) पु० धः કુહાડો.

पर्ष् (भ्वा० आत्म० सेट् पर्षते) માયાળુ થવું, સ્નેહવાળું થવું.

पर्षद् (पृष् अदि) स्त्री० त्-द्. સભા, ધર્મનો નિર્ણય કરવા માટે એકઠી મળેલી વિદ્વાનની ટોળી.

पर्षद्वल (पर्षद् वलच्) त्रि० लः-ला-लं. સભાસદ્, સભામાં બેસનાર.

पल् (भ्वा० पर० सेट् पलति) જવું, ગમન કરવું, પલાયન કરવું. [पालवुं.

पल् (चुरा० उभय० सेट् पालयति-ते) રક્ષણ કરવું,

पल (पल् अच्) पु० लः १ ખંખેરેલા અનાજનું તૂ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

णु, પગળ. ૨ માંસ. ૩ કાલભેદ, પળ. ૪ તે જાતનું એક માપ. ૫ પાસાની એક પ્રકારની ગતિ.
' निर्दग्धुं निखिलाः पलाशसमिधो मेध्यादयोध्यारणे-
राविर्भूतमभूतपूर्वमभवद्यत्किंचिदेकं महः '
रामायणचम्पूः

पलक्या (पलक यत्) स्त्री० क्या. એક જાતનું શાક.

पलक्ष (वलक्ष) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. ધોળું, ધોળા વર્ણનું.

पलक्ष्य (वलक्ष्य) पु० क्ष्यः श्वेतवर्ण.

पलक्षार (पलस्य मांसस्य क्षार इव उत्पादकत्वात्) पु० रः લોહી.

पलगंड (पलं मांसमिव मृदादिना गंडति) पु० डः કડીઆ, લીંપનારો, લેપક.

पलंकट (पलं कटति भीत्या) त्रि० टः-टा-टं. બીકણ, ભડકણ.

पलंकर (पलं करोति कृ अण्) पु० रः પિત્તધાતુ.

पलंकष (पलं कषति) पु० षः ૧ રાક્ષસ. ૨ ગુગળ. ૩ કળગુગળ. ૪ ગોખરૂ.

पलंकषा (पलं कषति) स्त्री० षा. ૧ વનસ્પતિ રાસ્ના. ૨ લાખ. ૩ વનસ્પતિ મુડિરી. ૪ નાનાં ગોખરૂ. ૫ મધમાખ. ૬ ખાખરાનું ઝાડ.

पलद (पलं दशति दा क) पु० दः ૧ તે નામનો એક દેશ. ૨ જેના સેવનથી માંસની વૃદ્ધિ થાય છે એવું દ્રવ્ય. [લું છે તે, કાગડો.

पलप्रिय (पलं प्रियमस्य) पु० यः માંસ જેને વહાલું હોય છે તે.

पलप्रिय (पलं प्रियं यस्य) त्रि० यः-या-यं. જેને માંસ વહાલું હોય છે તે.

पलभा (पलस्य अक्षस्य भा) स्त्री० भा. વિષુવદ્દિનાર્દ્ધથી પેદા થયેલ શંકુની છાયા.

पलल (पल् कलच्) क्ली० लं. ૧ માંસ. ૨ કાદવ, કીચડ. ૩ તલનું ચૂર્ણ. [લપિષ્ટક.

पलल (पलं लाति ला क) पु० लः ૧ રાક્ષસ. ૨ તિ-

पलल (,,) त्रि० लः-ला-लं. ૧ ઉન્મત્ત. ૨ ભાતા.

पललज्वर (पललं ज्वरयति) पु० रः પિત્તધાતુ.

पललप्रिय (पललं प्रियमस्य) पु० यः કાગડો.

पललाशय (पलले आशेते आ शी अच्) पु० यः ગંડરોગ.

पलव (पलतो गतितो वाति रक्षति वा क) पु० वः જીવતાં માંછલાં પકડવાનું વાંસનું એક યંત્ર.

पलाग्नि (पलस्य मांसस्य पाचकः अग्निः) पु० ग्निः પિત્તધાતુ. [સારાંશ.

पलाग्र (पलस्य अग्रं सारांशः) क्ली० ग्रं. માંસનો

पलांग (पलप्रधानमंगमस्य) पु० गः એક જાતનું મોટું માછલું. शिशुमार.

पलांडु (पलस्य मांसस्य अण्डमिव आचरति अण्ड आचारे क्विप् कु) पु० कुः ડુંગળી.
' पलांडुं विड्वराहं च छत्राकं ग्रामकुक्कुटम् ।
लशुनं गृञ्जनं चैव जग्ध्वा चान्द्रायणं चरेत् ' ॥
प्रा० वि० ॥

पलाद (पलमत्ति अद् अच्) पु० दः રાક્ષસ.

पलाद (पलमत्ति अद् अच्) त्रि० दः-दा-दं. માંસ ખાનાર. [શબ્દ જુઓ.

पलादन (पलमदनं यस्य) त्रि० नः-नी-नं. ઉપવાસ.

पलादन (,,) पु० नः રાક્ષસ.

पलादा (पलद टाप्) स्त्री० दा. રાક્ષસી, પિશાચણી.

पलान्न (पलमिश्रेण पक्वमन्नं) क्ली० न्नं. માંસમિશ્રિત પકાવેલું અન્ન. [ગલ, કઢે બાંધવાનો પટો.

पलाप (पलमाप्यतेऽत्र आप् घञ्) पु० पः હાથીનો

पलापहा (पलं अपहंति) स्त्री० हा. નેત્રાંજન, નેત્રૌષધ. [ભાગી જવું.

पलायन (परा अय् ल्युट्) क्ली० नं. નાસી જવું.

पलायमान (परा अय् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. નાસતું, ભાગતું.

पलायनपरायण (पलायने परायणः) त्रि० णः-णा-णं. નાસી જવામાં તત્પર. [ભાગેલું.

पलायित (परा अय् क्त) त्रि० तः-ता-तं. નાઠેલું,

पलायिन् (परा अय् इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. ભાગનાર, નાસનાર.

पलाल (पल् कालच्) पु० क्ली० लः-ल. ધાન્ય વગરનું, અનાજની સોટીનું ડુંડું. [બાનું ઝાડ.

पलालदोहद (पलालं दोहदं यस्य) पु० दः આંબ

पलालिन (पलाली न) त्रि० नः-ना-नं. માંસના સમૂહવાળું. [મૂહ.

पलाली (पलालस्य समूहः) स्त्री० ली. માંસનો સ-

पलाश (पलं गतिमश्नुते अश् अण्) क्ली० शं. ૧ પાંદડું, પત્ર. ૨ નવું અંકુર.

पलाश (पलं मांसस्रवणमश्नुते अश् अण्) पु० शः ખાખરાનું ઝાડ.

पलाश (पलं मांसमश्नाति अश् अण्) पु० शः ૧ રાક્ષસ. ૨ લીલો રંગ. ૩ મગધ દેશ.
निर्दग्धुं निखिलाः पलाशसमिधो मेध्यादयोध्यारणेः '
रामायणचम्पूः

पलाश (पलाश अच्) त्रि० शः-शी-शं. ૧ લીલું, લીલા રંગનું. ૨ ધાતકી. ૩ દુષ્ટ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पलाशक (पलाश स्वार्थे क) पु० कः ખાખરાનું ઝાડ. [शटी.

पलाशक (पलाश संज्ञायां क) पु० कः वनस्पति

पलाशपर्णी (पलाशमेव पर्णमस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. વનસ્પતિ અશ્વગંધા. अश्वगंधा.

पलाशाख्य (पलाशं तत्पुष्पगंधमाख्याति ख्या क) पु० ख्यः હીંગ.

पलाशांता (पलाशानामंतो गंधवान् यस्याः) स्त्री० ता. અજમોદ. गंधपत्रा. [ઝાડ.

पलाशिन् (पलाशं विद्यतेऽस्य इनि) पु० शी. वृक्ष,

पलाशिन् (,, ,,) त्रि० शी-शिनी-शि. પત્રયુક્ત.

पलाशी (पलाश ङीप्) स्त्री० शी. १ લાખ. २ राक्षसણ. ३ वनस्पति शटी. [युक्त.

पलाशीय (पलाशमस्त्यस्य छ) त्रि० यः-या-यं. પત्र-

पलिक (पलं मानत्वेनास्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. એક પલના પરિમાણવાળું દ્રવ્ય વગેરે.

पलिक्नी (पल् क्न ङीप्) स्त्री० क्नी. १ જેના કેશ ધોળા થયેલા છે એવી વૃદ્ધ સ્ત્રી. २ ગાભણી સ્ત્રી. ३ ગાય.

पलिघ (परिघवत्) पु० घः. १ परिघ शब्द જુઓ. २ કાચનું પાત્ર. ३ માટીનું પાણીનું પાત્ર. ४ ઘરનો બાહેરનો દરવાજો. ५ ઘર વગેરેની ફરતો કોટ. ६ ગોશાલા.

पलित (पल् क्त) क्ली० तं. १ કેશ વગેરેમાં ધડપણની અવસ્થાથી ધોળાપણું આવે છે તે, પળી. २ ताप, ગરમી. ३ કાદવ, કીચડ. ४ દગડપૂલ. ५ ભરી. ६ ગુમળ. ७ शिक्षाजित.

'वलिभिर्मुखमाक्रान्त पलितैरंकितं शिरः ।
गात्राणि शिथिलायन्ते तृष्णैका तरुणायते ॥'
वैराग्यशतकम्.

पलित (पल इतच्) पु० तः. કેશનું ધોળાપણું, કેશપાક.

पलित ((पल् क्त) पु० तः. ઘરડો, વૃદ્ધ.

पलित (पलित अच्) त्रि० तः-ता-तं. કેશપાકवाળું, વૃદ્ધ, ઘરડું, પળીવાળું.

'अंगं गलितं पलितं मुंडं दशनविहीनं जातं तुंडं ।
वृद्धो याति गृहीत्वा दंडं तदपि न मुंचत्याशा पिंडम्
भज गोविंदं०' ॥ शंकरः ॥

पलितिन् (पलित इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. ધોળા કેશવાળું.

पल्य (पल् यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. उत्तम, उभदा.

पल्यवर्चस (पल्यं वर्चः यस्य) त्रि०सः-सा-सं. उत्तम तेજવાળું.

पल्यंक (परिगतोऽकं) पु० कः. पर्यंक शब्द જુઓ.

पल्ययन (परि अय् ल्युट्) क्ली० नं. પલાણ.

पल्याण (पर्य्याणम्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पल्यूल् (चुरा० उभय० सेट् पल्यूलयति-ते) १ છેદવું, કાપવું. २ પવિત્ર કરવું.

पल्ल् (भ्वा० पर० सेट् पल्लति) જવું, ગમન કરવું.

पल्ल (पलं लाति ला क) पु० ल्लः. અનાજ ભરવાની વાંસની ટોપલી. [शब्द જુઓ.

पल्लल (पल्वलं पृषो०) पु० क्ली० लः-लं. पल्वल

पल्लव (पल् लू अप्) पु० क्ली० वः-वं. १ ઝાડનું પાલવ, નવાંકુર. २ ઝાડની શાખા. ३ વિસ્તાર. ४ લાખનો રંગ. ५ અળતાનો રંગ. ६ સ્ત્રીપુરુષનો પ્રેમ. ७ ખલ. ८ વલય. ९ ઝાડ. १० શૃંગાર. ११ ચપલપણું. १२ અરણ્ય, વન.

पल्लवक (पल्लवेन कायति कै क) पु० कः. આસોપાલવનું ઝાડ.

पल्लवक (पल्लव इव कायति कै क) पु० कः. १ વેश्यानो पति. २ એક જાતનું માછલું.

पल्लवक (पल्लव स्वार्थे क) पु० क्ली० कः-कं. नवपालव, नव किसलय. [ઝાડ.

पल्लवद्रु (पल्लवप्रधानो द्रुः) पु० द्रुः. આસોપાલવનું

पल्लवद्रुम (पल्लवप्रधानो द्रुमः) पु० मः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [शाखा.

पल्लवांकुर (पल्लवस्य अंकुरो यत्र) पु० रः. ડાળ,

पल्लवाद (पल्लवानत्ति) पु० दः. હરણ.

पल्लवाधार (पल्लवानामाधारः) पु० रः. ડાળ, शाखा.

पल्लवास्त्र (पल्लवानि अस्त्राण्यस्य) पु० स्त्रः. કામદેव.

पल्लविक (पल्लव इव अस्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-की-कं. प्रिय, आशक, કામુક, કાન્ત.

पल्लवित (पल्लवं नूतनपत्रं विस्तारो वा जातो यस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ જેને પાલવ આવેલ છે તે. २ વિસ્તારવાળું. [ગેલું.

पल्लवित (पल्लव क्त) त्रि० तः-ता-तं. લાખથી રંगेलुं.

'अथ पल्लवितं लाक्षारक्ते.....' मेदिनी.

पल्लवित (,,) पु० तः લાખનો રંગ.

पल्लविन् (पल्लव इनि) त्रि० वी-विनी-वि. ઝાડ, વૃક્ષ.

पल्लविन् (पल्लव इनि) त्रि० वी-विनी-वि. પાલવવાળું.

पल्लि (पल्ल इन्) स्त्री० ल्लि १ નાનું ગામ, નાનું ગા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भडुं. २ धर. ३ धरनो समुदाय. ४ ज्ञगा, प्रदेश. ५ कुटी, झुंपडुं. [गृहगोधिका.

पल्लिका (पल्ली कम्) स्त्री० का. गरोळी, छिलोडी.

पल्ली (पल्ल इन् ङीप्) स्त्री० ल्ली. १ पल्लि शब्द जुओ. २ उपलो शब्द जुओ, ३ नगरभेद.

पल्वल (पल् वल) क्ली० लं. नानुं तळाव.

पल्वलावास (पल्वले आवासो यस्य) पु० सः क्रौ-ञ्चो.

पव (पू अप्) पु० वः सूपडाना वायुथी धान्य वगेरेनां फोतरां काढी नांखवां ते, ओऽकवुं.

पव (पू अच्) पु० वः वायु, पवन.

पव (प् अच्) क्ली० वं. छाण, गोमय.

पवत् (पू शतृ)त्रि०वन्-वंती-वत्. निर्मळ करवुं, साफ करवुं, स्वच्छ करवुं.

पवन (पू ल्युट्) क्ली० नं. १ ज्ञल.२सूपडाना वायुथी धान्य वगेरेना फोतरां वगेरे कहाडी नांखवां ते. ३ कुंभारनो नीभाडो. ४ एक ज्ञातनुं तृण.

पवन (पू ल्युट्) पु० नः १ वायु. २ विष्णु.

पवन (पू ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. १ शुद्ध, स्वच्छ. २ प्रयत्न.

पवनतनय (पवनस्य तनयः) पु० यः १ हनुभान्. २ भीम. पवनसुत.

पवनविजय (पवनः श्वासवायुः विजीयतेऽनेन वि जि अच्) पु० यः श्वासप्रश्वासनी गतिना भेद-थी शुभाशुभ सूचवनार एक प्रकारनो ग्रंथ.

पवनव्याधि (पवनस्य कृतः व्याधिः) पु० धिः श्री-कृष्णनो मित्र उद्धव.

पवनात्मज (पवनस्य आत्मजः) पु० जः १ हनुभा न्. २ भीमसेन. ३ अग्नि.

पवनांबुज (पवन अंबु जन् ड) पु० जः पद्मवृक्ष.

पवनाल (पवनेन अलति अल् अच्) पु० लः एक ज्ञातनुं धान्य.

पवनाश (पवनमश्नाति) पु० शः सर्प, साप.

पवनाश (,,) त्रि० शः-शा-शं. वायुनुं भक्षण करनार.

पवनाशन (पवनः अशनं यस्य) पु० नः सर्प, साप.

पवनाशनाश (पवनाशनमश्नाति) पु० शः १ गरु-ड २ मोर.

पवनाहत (पवनेनाहतः) त्रि० तः-ता-तं. १ पवने हलावेलुं. २ वातरोगना आघातवाळुं.

पवनेष्ट (पवने पवनवृद्धौ इष्टः) पु० ष्टः मोटा लीं-बुनुं आड.

पवमान (पू शानच्) पु० नः १ गार्हपत्य अग्नि. २ वायु. ३ सोम. [स्वच्छ करवुं.

पवमान (पू शानच्) त्रि० नः-ना-नं. शुद्ध करवुं,

पवमानात्मज (पवमानस्य आत्मजः जन् ड) पु० जः गृहस्थनो कायम रहेतो गार्हपत्य अग्नि.

पवष्टुरिक्र ( ) पु० कः ते नामनो एक ऋषि.

पवाका (पू आक) स्त्री० का. वंटोळियो वा.

पवि (पू इ) पु० विः इंद्रनुं वज्र.

पवि (पू इ) स्त्री० विः वाचा, वाणी.

पवित (पू क्त) त्रि० तः-ता-तं. शुद्ध करेलुं, पवित्र.

पवित (पू क्त) क्ली० तं. ढाणां भरी.

पवितृ (पू तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. शुद्ध करनार, पवित्र करनार. [स्वच्छ.

पवित्र (पू इत्र) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. पवित्र, शुद्ध,

पवित्र (पू इत्र) क्ली० त्रं. १ दर्भ, कुश. २ तांबुं. ३ पाणी. ४ पञ्चगव्य. ५ स्वच्छ करवुं. ६ अर्घ्य-पात्र. ७ जनोई. ८ घी. ९ मध. १० होममां नाखवा योग्य घीने शुद्ध करनार बे कुश. ११ अ-ग्नानिज्ञानुं दर्भनुं वेष्टन. १२ वेदमंत्र. १३ धसवुं, घर्षण. [पुत्रञ्जीव वृक्ष.

पवित्र (पू इत्र) पु० त्रः १ विष्णु. २ तज्ञनुं आड.

पवित्रक (पवित्र स्वार्थे क) क्ली० कं. १ पवित्र शब्द जुओ. २ पीपणानुं आड. ३ उभरडानुं आड. ४ कुश. ५ दमनकवृक्ष. ६ माछला पकडवानी शणनी दोरी.

पवित्रता (पवित्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. पवि-त्रपणुं. [शब्द जुओ.

पवित्रत्व (पवित्रस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो

पवित्रा (पवित्र टाप्) स्त्री० त्रा. १ तुलसी. २ हलदर. ३ ते नामनी एक नदी. ४ पीपळो.

पवित्रारोपण (पवित्रस्य आरोपणम्) क्ली० णं. ज-नोई पहेरवुं ते, यज्ञोपवीत धारण करवानुं कर्म.

पवित्रारोहण (पवित्रस्य आरोहणम्) क्ली० णं. वि-ष्णु वगेरेने यज्ञोपवीत चढावबुं ते.

पवित्रित (पवित्र् क्त) त्रि० तः-ता-तं. पवित्र करेल, शुद्ध करेल. [करवुं, शुद्ध करवुं.

पवित्रीकरण (पवित्र च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. पवित्र

पवित्रीकृत (पवित्र च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. पवित्र करेलुं, शुद्ध करेलुं. [थवुं.

पवित्रीभाव (पवित्र च्वि भू घञ्) पु० वः पवित्र

पवित्रीभूत (पवित्र च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. पवित्र थयेलुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पार्विंद (" ") पु० दः ते नामनो એક ऋषि.

पश् (भ्वा० उभय० सेट् पशति-ते) १ બાંધ કરવો, હરકત કરવી, અડચણ કરવી. २ ગમન કરવું. ३ સ્પર્શ કરવો. ४ બાંધવું. ५ બેડીમાં નાંખવું.

पश् (चुरा० उभय० सेट् पशयति-ते) १ બાંધવું. २ હરકત કરવી, અડચણ કરવી. ३ ગમન કરવું. ४ સ્પર્શ કરવો. ५ બેડીમાં નાંખવું.

पश् (चुरा० उभय० सेट् पाशयति-ते) બાંધવું.

पशव्य (पशवे हितं यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. પશુને યોગ્ય. [પશુસંબંધી.

पशव्य (पशोरिदं यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. પશુનું,

पशु (सर्वम त्रिशेषेण पश्यति दृश् कु) पु० शुः १ મૃગ વગેરે જંતુ. २ પ્રમથદેવ. ३ પ્રાણીમાત્ર. ४ બકરો. ५ પશુયજ્ઞ. ६ યજ્ઞનો ઉંબરો. ७ પરમાત્મા. ८ શૈવાગમપ્રસિદ્ધ જીવાત્મા. ९ અગ્નિ. १० ચિત્રાનું ઝાડ.

पशु (दृश कु) अव्य० शु. " જોવું " એ ધાતુનો અર્થ બતાવનાર અવ્યય. [કલ્પવિધાન.

पशुकल्प (पशोः कल्पः) पु० ल्पः યજ્ઞાંગપશુનું

पशुगायत्री (") स्त्री० त्री. યજ્ઞમાં પશુ મારવા માટે તે પશુના કાનમાં જપવા યોગ્ય ગાયત્રી. [શુદ્ધ.

पशुघात (पशोः घातः) पु० तः પશુનો વધ, પ-

पशुचर्या (पशोरिव चर्य्या आचारः) पु० र्या. પશુ જેવું નિર્લજ્જ આચરણ.

पशुता (पशोर्भावः तल्) स्त्री० ता. પશુપણું. પશુત્વ.

पशुद (पशुं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. પશુ આપનાર. [અનુચર.

पशुद ( ) पु० दः કુમારનો એક

पशुदेवता (पश्वधिष्ठात्री देवता) स्त्री० ता. પશુની અધિષ્ઠાત્રી દેવતા.

पशुधर्म (पशूनामिव यथेष्टमैथुनादिरूपो धर्मः) पु० र्मः પશુની પેઠે મૈથુન વગેરે કરવાનો સ્વભાવ.

पशुनाथ (पशूनां नाथः) पु० थः १ શિવ. २ પશુનો ધણી. [પાલનાર. २ પશુનો ધણી.

पशुप (पशून् पाति पा क) त्रि० पः-पा-पं. १ પશુને

पशुपति (पशूनां पतिः) पु० तिः १ મહાદેવ, શિવ. २ પશુનો ધણી.

' कस्त्वं शूली मृगय भिषजं नीलकण्ठः प्रियेऽहं ।
केकामेकां कुरु पशुपतिर्नैव दृश्ये विशाणे ' ॥

पशुपल्वल (पशूनां प्रियं पल्वलमिव) क्ली० लं. वनस्पति नागरमोथ. [પાળનાર ગોવાળીઓ વગેરે.

पशुपाल (पशून् पालयति) त्रि० लः-ला-लं. પશુને

पशुपालक (पशून् पालयति पल् ण्वुल्) त्रि० कः-लिका-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पशुपालन (पशूनां पालनं) क्ली० नं. १ પશુને પાળવું તે. २ જનાવરનું રક્ષણ. [જીવનો બંધ.

पशुपाश (पशुरूपजीवानां पाशः) पु० शः પશુરૂપ

पशुपाशक (पशुपाश कै क) पु० कः તે નામનો એક રતિબંધ.

' स्त्रियमानतपूर्वाङ्गीं स्वपादान्तः पदद्वयम् ।
ऊर्ध्वांशेन रमेत् कामी बन्धोऽयं पशुपाशकः ' ॥
रतिमञ्जरी ॥

पशुप्रेरण (पशूनां प्रेरणं) क्ली० णं. ઢોર વગેરેને હાંકવું તે.

पशुमत् (पशु मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. પશુવાળું.

पशुमारम् (पशुमिव मारयित्वा) अव्य० रम्. પશુની પેઠે મારીને. [२ વેલો.

पशुमोहनिका (पशुर्मुह्यतेऽनया) स्त्री० का. १ કટ્ટી

पशुयाग (पशुकरणको यागः) पु० गः તે નામનો એક યાગ.

पशुरज्जु (पशुबंधनार्थं रज्जुः) स्त्री० ज्जुः પશુ બાંધવાનું દોરડું, દામણું વગેરે.

पशुराज् (पशुषु राजते राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. સિંહ.

पशुराज (पशूनां राजा टच्) पु० जः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पशुसंभव (पशु सं भू अच्) त्रि० वः-वा-वं દૂધ, દહિં, માંસ વગેરે પશુથી ઉત્પન્ન થયેલો પદાર્થ.

पशुसमाम्नायिक (पशुसमाम्नाय ठक्) त्रि० कः-का-कं. પશુયાગ સંબંધી મંત્ર વગેરે.

पशुहरितकी (पशूनां हरितकीव प्रियत्वात्) स्त्री० की. આમ્રાતક ફલ.

पशुहव्य (पशुकरणकं हव्यम्) क्ली० व्यं. પશુયાગ.

पश्चात् (अपर आति पश्चादेशः) अव्य० त्. ષષ્ઠી, પછવાડે, અનંતર, સાતમી, પૃષ્ઠભાગે, છેલ્લે.

पश्चात्ताप (पश्चाच्चरमस्तापः) पु० पः પસ્તાવો, અનુતાપ.

पश्चात्तापिन् (पश्चात्ताप इनि) त्रि० पी-पिनी-पि. જેને પસ્તાવો થયેલ હોય છે તે.

पश्चार्ध (अपरश्चार्धावर्धश्च) पु० र्धः છેવટનો ભાગ, અપરભાગ.

पश्चिम (पश्चाद् भवः डिच्) त्रि० मः-मा-मं. પછીનું, છેવટનું, પછવાડાનું, સાતમીનું, પૃષ્ઠભાગનું, પશ્ચિમ.

' पश्चिमे वयसि वर्तमानस्य ' हितोपदेशः

पश्चिमा (पश्चिम टाप्) स्त्री० मा. પશ્ચિમ દિશા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पश्चिमानूपक ( ) पु० कः- તે નામનો એક રાજા.

पश्चिमरात्र (पश्चिमं रात्रेः अच्) पु० त्रः રાત્રિનો શેષ ભાગ.

' उपरताः पश्चिमरात्रगोचरात् '

रघुवंशम्.

पश्चिमरात्रि (पश्चिमा चासौ रात्रिः) स्त्री० त्रिः. અપર રાત્રિ.

पश्य (दृश् क) अ०य० इय. પ્રશંસા, વિસ્મય તથા યથોક્ત દર્શનમાં વપરાતો અવ્યય.

पश्य ( ) त्रि०श्यः-श्या-श्यं. વાગ્જ્ઞી જોનાર.

पश्यत् (दृश् शतृ) त्रि० श्यत्-श्यंती-श्यत्. જોતું, નિહાળતું, ભાળતું. [प्रत्यक्ष.

पश्यतस् (पश्य तसिल्) अव्य० तः જોતાં, દેખતાં.

पश्यतोहर (पश्यतः हरति) पु०रः. જોનાર સમક્ષ તેનો માલ ચોરનાર સોની વગેરે, આંખમાં ધૂળ નાખનાર.

पश्यंती (दृश् शतृ ङीप्) स्त्री० ती. ૧ તે નામની એક વાણી. ૨ દેખતી સ્ત્રી.

' अविभागा तु पश्यन्ती सर्वतः संहृतक्रमा'

मञ्जूषा.

पश्ववदान (पशोरंगविशेषस्यावदानं) क्ली० नं. યજ્ઞીય પશુનું હરકોઇ અંગ છેદવું તે.

पश्वाचार (पशूनामधिकारिगामाचारः) पु० रः. તાંત્રિકમતપ્રસિદ્ધ દેવીના શક્તનું એક જાતનું આચરણ. [રણ.

पश्वाचार (पशोः आचारः) पु० रः પશુનું આચર-

पष् (चुरा० उभय० सेट् पषयति-ते) ૧ પાશ નાખવો. ૨ બાંધવું. ૩ અડકવું ૪ અડચણ નાખવી.

पष् (चुरा०पर० सेट् पाषयति) ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पष् (चुरा० उभय० सेट् पंसयति-ते) નાશ કરવો.

पस्त्य (पस् क्तिन् तत्र साधुः यत्) क्ली० स्त्यं. ઘર, ગૃહ.

पस्पश ( ) पु० शः-હરકોઇ શાસ્ત્રનો આરંભ કરનાર ઉપોદ્ઘાત, સંદર્ભ ગ્રંથ.

' राजनीतिरपस्पशा '

माघः.

पह्नव ( ) पु० वः દાઢી મૂછ ધારણ કરનાર એક જાતનો મ્લેચ્છ.

पह्निका (अपह्नु ड कन् सापि अत इत्वम्) स्त्री० का. એક જાતની વનસ્પતિ. વારિપૃશ્ની.

पा (भ्वा० पर० अनिट् पिबति) પિવું, પાન કરવું.

पा (अदा० पर० सेट् पाति) રક્ષણ કરવું, પાળવું.

पा (पा क्विप्) त्रि० पाः-पाः-पं. ૧ પીનાર, પાન કરનાર, ૨ પાલનાર, રક્ષણ કરનાર.

पांशन (पसि ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. દૂષણ કરનાર, દૂષક. पांसन. [લવણ.

पांशव (पांशोर्विकारः अण्) पु० वः એક જાતનું

पांशु (पसि उ) पु० शुः ૧ ધૂળ. ૨ અનાજ વગેરેના પાક માટે રાખી મુકેલું છાણ વગેરેનું ખાતર. ૩ સ્થાવર મીલકત. ૪ પીતપાપડો. ૫ એક જાતનું કપૂર. पांसु.

पांशु (पांसि उ) क्ली० श. એક જાતનું લવણ.

पांशुका (पांशुना कायति कै क) स्त्री० का. ૧ અટકાવવાળી સ્ત્રી. એક જાતનું સુગંધિ ઔષધ.

पांशुकासीस (पांशुरिव कासीसम्) क्ली० सं. હીરાકસી.

पांशुकुली (पांशून् कोलति कुल् क ङीप्) स्त्री० ली. સરીઆમ રસ્તો. पांसुकुली, રાજમાર્ગ.

पांसुकूल (पांशोः कूलमिव) क्ली० लं. નામ વગરનો હરકોઇ જમીનનો દસ્તાવેજ.

पांशुक्षार (पांशुरिव क्षारम्) क्ली० रं. એક જાતનું લવણ. पांसुक्षार.

पांशुचत्वर (पांशुभिश्चत्वर इव) पु० रः. કરા.

पांशुचंदन (पांशुर्धूलिः चंदनमिवास्य) पु० वः. વિભૂતિ ધારણ કરનાર, મહાદેવ.

पांशुचामर (पांशुश्चामरमिवास्य) पु० रः. ૧ તંબુ. ૨ નાની ફાકડી. ૩ વખાણ, તારીફ. ૪ ધૂળનો ઢગલો. દૂર્વા જ્યાં ઉગેલી છે એવો પ્રદેશ, દૂર્વાંકિત દેશ.

पांशुज (पांशुना जायते जन् ड) क्ली० ज. એક જાતનું લવણ. [એક જાતનું શાક.

पांशुपत्र (पांशुभिः संचितगोमयैः पत्रमस्य) क्ली० त्रं.

पांशुमर्दन (पांशुर्मृद्यतेऽत्र मृद् ल्युट्) पु० नः. ઝાડ ફરતો પાણી રહેવાનો કયારો, નીક વગેરે.

पांशुर (पांशुं राति रा क) पु० रः. ૧ લંગડો. ૨ ડાંસ. [ળવાળું. ૨ પાપવાળું.

पांशुल (पांशुरस्त्यस्य लच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ ધૂ-

पांशुल (पांशु लच्) पु० लः. ૧ મહાદેવ. ૨ જાર. ૩ પુંશ્ચલ. ૪ શિવનું એક અસ્ત્ર. ૫ ખાટલાનો એક ભાગ. ૬ એક જાતનું ઝાડ.

पांशुला (पांशुल टाप्) स्त्री० ला. ૧ અટકાવવાળી સ્ત્રી. ૨ પૃથ્વી. ૩ છીનાળ સ્ત્રી. पांसुला.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पांशुच ( ) पु० वः लंगडो, लूलो.
पांशुवर्ष (पांशोर्वर्षः वर्षणं) पु० षः धूळनो वरसाद पांसुवर्ष.
पाक (पच् घञ्) पु० कः १ रांधवुं, रसोई. २ पाक. पक्वपणुं, पाकी दशा, पाकापणुं, पाकवुं. ३ कृत कर्मनुं फल. ४ धडपणथी केश वगेरेनुं धोळापणुं.
पाक (पिबति स्तनं पा कन्) पु० कः १ बालक, छोकरुं. २ ते नामनो एक असुर. ३ धुडपक्षी. ४ भीति, भय, देहशत.
पाककृष्ण (पाके फलपाके कृष्णः) पु० ष्णः एक जातनुं झाड. [तनुं झाड.
पाकफल (पाके फलपाके कृष्णः) पु० ष्णः एक ज-
पाकज (पाकाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. क्षार लवण.
पाकज (,,) त्रि० जः-जा-जं. पाकथी पेदा थयेलुं. [रोग.
पाकज (,,) पु० जः परिणाम शूल-
पाकडिम्ब (पाकाय द्वेष्टि) पु० ट्-ड्. ४ द्र. पाकशासन.
पाकपुटी (पाकसाधनं पुटी) स्त्री० री. रसोडुं.
पाकफल (पाक्युक्तं फलमस्य) क्ली० लं. पाककृष्ण शब्द जुओ. फलपाक.
पाकभांड (पाकार्थं भांडं) क्ली० डं. रांधवानुं वासण. पाकपात्र.
पाकमत्स्य (पाकः पक्वः मत्स्यः) पु० त्स्यः १ रांधेलुं माछलुं. २ एक जातनो झीडो. ३ एक जातनुं समुद्रनुं माछलुं. [करवा योग्य यज्ञ.
पाकयज्ञ (पाकसाध्यो यज्ञः) पु० ज्ञः चरुपाकवडे
पाकयज्ञ (पाकः अल्पः प्रशस्तो वा यज्ञः) पु० ज्ञः १ हुत, प्रहुत, अने ब्रह्महुत—ए त्रण प्रकारना यज्ञ. २ प्रशस्य यज्ञ.
पाकयज्ञिक (पाकयज्ञस्य तत्प्रतिपादकग्रंथस्य व्याख्यानो ग्रंथः ठञ्) पु० कः पाकयज्ञनुं वर्णन करनार ग्रंथनुं व्याख्यान करनार ग्रंथ.
पाकयज्ञिक (पाकयज्ञे भवः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. पाकयज्ञमां होनार, पाकयज्ञमां थनार.
पाकयज्ञिय (पाकयज्ञमर्हति घ) त्रि० यः-या-यं. पाकयज्ञयोग्य, पाकयज्ञने लायक.
पाकरंजन (पाकं पच्यमानं रंजयति रंज् णिच् ल्यु) क्ली० नं. तभालपत्र. [लावनार, पकावनार.
पाकल (पाकं लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. पाक
पाकल ( ) पु० लः १ हाथीनो ताव. २ सन्निपात ज्वर. ३ ओषध द्रव्य. ४ अग्नि. ५ वायु. ६ चित्रानुं झाड.
पाकल (,,) क्ली० लं. एक जातनी ओषधि कुष्ठ. [लिः रोहिणी वृक्ष.
पाकलि (पा क्विप् पाकं कलयति कल् इन्) स्त्री०
पाकली (पाकल ङीप्) स्त्री० ली. झाडी.
पाकशाला (पाकार्थं शाला) स्त्री० ला. रांधवानी जग्या, रसोडुं.
पाकशासन (पाकं तन्नामदैत्यं शास्ति शास् ल्यु) पु० नः. "पाक" नामना दैत्यने वश करनार. २ ४ द्र. [१ जयंत. २ अर्जुन. ३ वाली.
पाकशासनि (पाकशासनस्यापत्यं इञ्) पु० निः.
पाकशुक्ला (पाके परिणामे शुक्ला) स्त्री० क्ला. खडी, चाक.

'पाकशुक्ला शिलाधातुः कडिनी कखडी खडी'
शब्दचंद्रिका.

पाका (पाक टाप्) स्त्री० का. छोकरी, बाला.
पाकारि (पाकमृच्छति ऋ इन्) पु० रिः. श्वेत कांचन. [४ द्र.
पाकारि (पाकस्य तन्नामदैत्यस्य अरिः) पु० रिः.
पाकिन् (पच् घिनुण्) त्रि० की-किनी-कि. १ रसोई करनार, रांधनार. २ पाकवाळुं.
पाकिम (पाकेन निवृत्त पाक इमन्) त्रि० मः-मा-मं. पाकेलुं, पक्व. [पाचक.
पाकु (पच् उण्) त्रि० कुः-कुः-कु. रांधनार, रसोयो.
पाकुक (पच् उकच्) त्रि० कः-का-कं. उपरो शब्द जुओ. [योग्य.
पाक्य (पच् ण्यत्) त्रि० क्यः-क्या क्यं. रांधवा
पाक्य (पच् यत्) क्ली० क्यं. भिडलवण.
पाक्य (पच् यत्) पु० क्यः. १ सुरोभार. २ सा-ळभार. ३ जवभार. ४ आंगडीभार.
पाक्ष (पक्षस्येदं अण्) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. १ पक्षनुं, पक्षसंबंधी. २ पखवाडीआनुं, पखवाडीआसंबंधी.
पाक्षायण (पक्षे भवः फक्) त्रि० णः-णी-णं. पखवाडीआनुं, पखवाडीआमां होनार.
पाक्षिक (पक्षे भवः ङञ्) त्रि० कः-की-कं. १ पखवाडीआमां होनार, पखवाडीमां थनार. २ संशयकोटिमां होनार. ३ पक्षमां थनार. ४ पांखमां होनार.

'नियमः पाक्षिके सति' मीमांसा.

पाखंड (पाः त्रयीधर्मः तं खंडयति खंड् अण्) पु० डः. बौद्ध, क्षपणुक, वगेरे नास्तिक मतवाळो.
पागल (पा गल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. उन्मत्त.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पांक्त (पंक्तौ भवः अञ्) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. पंक्तिमां होनार, ओळमां थनार.

पांक्तिय ( ) त्रि० यः-या-यं. पंक्तिमां लेवा योग्य.

पांक्त्य ( ) पु० क्त्यः पंक्तिमां बेसवा लायक.

पाचक (पच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ रांधनार. २ पाक करनार. ३ पचनक्रियामां मदद करनार औषध. ४ गुमडुं वगेरे पकवनार.

पाचक (पच् ण्वुल्) पु० कः १ अग्नि. २ जठराग्नि. ३ पित्तधातु. ४ वनस्पति चित्रो.

पाचन (पच्यतेऽनेन पच् ल्युट्) क्ली० नं. १ पापनो क्षय करनार प्रायश्चित्त. २ दोषनुं पाचन करनार द्रव्य वगेरे.

पाचन (,,) पु० नः १ खटाश. २ अग्निः २ रातो एरंडो. ४ चित्रानुं झाड.

पाचन (पच् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. १ रांधनार, पकावनार. २ पचावनार, हजम करनार.

पाचनक (पाचन स्वार्थे क) पु० कः १ अग्नि. २ खटाश. ३ रातो एरंडो.

पाचनक (पाचनसंज्ञायां कन्) क्ली० कं. टंकणखार.

पाचनी (पाचन ङीप्) स्त्री० नी. हरडे. पथ्या, हरितकी.

पाचल (पाचयति पच् णिच् कलन्) त्रि० लः-ला-लं. १ रांधनार, पकावनार. २ पचावनार, हजम करनार.

पाचल (,,) पु० लः १ रसोयो. २ अग्नि. ३ वायु. ४ रंधनद्रव्य. ५ चित्रानुं झाड.

पाचल (,,) क्ली० लं. रांधवुं-पकावबुं ते, रसोइ.

पाचा (पच् अङ्) स्त्री० चा. रांधवुं, पकवबुं.

पाचि (पच् इञ्) स्त्री० चिः उपलो शब्द जुओ.

पाचिका (पच् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. १ उपलो शब्द जुओ. २ रांधनारी.

पाची (पाचि इन् ङीष्) स्त्री० ची. एक जातनो वेलो.

पाच्य (पच् ण्यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. अवश्य रांधवा लायक, अवश्य पकववा योग्य.

पाजस् (पा असुन् जुट्) क्ली० जः बल, सामर्थ्य.

पाजस्य (पाजसि हितं यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. बल करवावाळुं, बलकर.

पांचकपाल (पंचकपालस्येदं अण्) त्रि० लः-ली-लं. पंचकपालनुं, पंचकपालसंबंधी.

पांचजन्य (पंचजनस्येदं ण्य) पु० न्यः पंचजन दैत्यना हाडकाथी बनावेलो विष्णुनो शंख.

'स तु पञ्चजनं हत्वा शंखं लेभे जनार्दनः।
स च देवमनुष्येषु पाञ्चजन्य इति श्रुतः'॥
हरिवंशम्॥

पांचजन्य (पंचभिर्जनैर्निवृत्तः ष्यञ्) पु० न्यः काश्यप, वासिष्ठ, प्राण, आंगिरस, अने त्यवनऋषी पांच अग्निथी साध्य एक अग्नि.

पांचजन्यधर (पांचजन्यं धरति) पु० रः विष्णु.

पांचदश (पंचदश्यां भवः कालत्वे अण्) त्रि० शः-शी-शं. पंचदशीना कालमां होनार.

पांचदश्य (पंचदशभिः सामिधेनीमंत्रैः प्रकाश्यः ण्य) पु० श्यः. पंदर सामीधेनी मंत्रथी सळगावबा योग्य अलौकिक वह्नि.

पांचभौतिक (पंचभूतेभ्य आगतः ठक्) त्रि० कः-का-कं. पंचभूतथकी थयेलो देह वगेरे.

पांचयज्ञिक (पंच् यज्ञ ठक्) त्रि० कः-की-कं. पंचयज्ञनुं, पंचयज्ञ संबंधी. [कर्म.

पांचयज्ञिक (,,) क्ली० कं. पंचयज्ञनुं

पांचलिका (पंचाली स्वार्थे अण् कप्) स्त्री० का. पुतळी, ढींगली.

पांचवर्षिक (पंचवर्षाः प्रमाणमस्य ठञ्) त्रि० कः-की-कं. पांच वर्षनी उमरनुं.

पांचशब्दिक (पंचभिः शब्दैः निवृत्तं ठञ्) क्ली० कं. पांच प्रकारना शब्द जेमां वागे छे एवुं एक वाद्य.

'अंगजं कर्मजं चैव तंत्रजं कांस्यजं तथा।
फूत्कृतं चेति मुनिभिः कथितं पांचशब्दिकम्'॥
स्कंदपुराणम्॥

पांचार्थिक (पंच अर्थाः कृत्यानि पाशा वा संत्यत्र ठन्) पु० कः. पाशुपतागम.

पांचाल (पंचालदेशे भवः अण्) त्रि० लः-ली-लं. पंचालदेशमां होनार.

पांचाल (पंचाल स्वार्थे अण्) पु० लः ते नामनो एक देश, पंचालदेश.

पांचाल (पंच अलम्) क्ली० लं. प्रवृत्त अने निवृत्त शास्त्र.

पांचालक (पांचाल कन्) त्रि० कः-का-कं. पंचालदेश संबंधी, पंचालदेशनुं.

पांचालिका (पांचाली कन्) स्त्री० का. पुतळी, ढींगली.

पांचाली (पंचाल अण् ङीप्) स्त्री० ली. १ पंचालदेशनी स्त्री. २ द्रौपदी. ३ उपलो शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पाट् (पाट् णिच् क्विप्) अव्य० ट्. संबोधनमां वपरातो अव्यय.

पाट (पट् घञ्) पु० टः पहोळाई, ईलाय.

पाटक (पट् ण्वुल्) त्रि० कः-टिका-कं. १ छेदक, छेदनार. २ फाडनार.

पाटक (पट् ण्वुल्) पु० कः १ गामनो एक देश. २ वाध. ३ पासा नांखवा ते. ४ कीनारो, कोर. ५ व्यापारना माल, भंडोलनो नाश. ६ कटकांतर. ७ वेंत. ८ रोध, रोकवुं. [पटच्चर.

पाटच्चर (पटच्चर स्वार्थे अण्) पु० रः चोर.

पाटन (पट् ल्युट्) क्ली० नं. छेदवुं, कापवुं. २ भोंकवुं, फाडुं पाडवुं.

' स्वर्गद्वारकपाटपाटनपटुर्धर्मोऽपि नोपार्जितः '
भर्तृहरिः

पाटल (पट् णिच् कलच्) पु० लः १ रातो अने धोळो भेगो रंग. २ गुलाबी रंग. ३ वनस्पति पाडल. ४ गुलाब.

पाटल (" ") त्रि० लः-ला-लं. रातो अने धोळा रंगवाळुं. २ गुलाबी.

पाटल (" ") क्ली० लं. वरसादमां वपरातुं एक जातनुं भात. आशुधान्य.

पाटलद्रुम (पाटलो द्रुमः) पु० मः पुन्नागवृक्ष.

पाटला (पाटल टाप्) स्त्री० ला. १ दुर्गादेवी. २ वनस्पति पाडल. ३ रातो लोध्रनुं झाड. ४ रातो लोध्रनुं पुष्प. [पतंग. पद्मकाष्ट.

पाटलापुष्पसंनिभ (पाटलापुष्पेण तुल्यं) क्ली० भं.

पाटलावती (पाटला मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ दुर्गादेवी. २ ते नामनी एक नदी.

पाटलि (पट् णिच् अलि) स्त्री० लिः एक जातनुं झाड, धंटापाटलि. पाटली. [धर्म जणनारो.

पाटलिक (पाटलि संज्ञायां कन्) पु० कः बीजनो.

पाटलित (पाटल इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ रातुं कर्युं. २ गुलाबी रंगेलुं.

पाटलिपुत्र (पाटलिः पुत्र इव यस्य) क्ली० त्रं. पटना शेहेर. कुसुमपुर.

' अस्ति भागीरथीतीरे पाटलिपुत्रं नाम नगरम् '
हितोपदेशः

पाटलिपुत्रक (पाटलिपुत्र स्वार्थे क) क्ली० कं. उपरो शब्द जुओ.

पाटली (पाटलि ङीप्) स्त्री० ली. १ पाटलि शब्द जुओ. २ कटभी वृक्ष. ३ मुष्ककवृक्ष.

पाटलोपल (पाटल उपलः) पु० लः. गुलाबी रंगनो एक जातनो मणि.

पाटव (पटोर्भावः अण्) क्ली० वं. १ डाहापणुं, चतुराई, दक्षत्व. २ आरोग्य, तंदुरस्ती.

' श्रुतो हितोपदेशोऽयं पाटवं संस्कृतोक्तिषु '
हितोपदेशः

पाटव (पटोरछात्राः अण्) पु० बo वाः डाहाना शिष्यो.

पाटविक (पाटवमस्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-की-कं. १ चतुर, डाहुं, शाणुं. २ धूतारुं, कपटी.

पाटहिका (पटहस्येदं पटहं तदाकारमस्यास्ति ठन्) स्त्री० का. चणोठी, गुंजा.

पाटहिक (पटहे तद्वाद्ये प्रसृतः ढक्) त्रि० कः की-कं. नगारुं भजावनार.

पाटित (पट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. फाडेलुं, चीरेलुं.

पाटी (पट् इन् ङीप्) स्त्री० टी. १ भाजाटक्ष. २ परिपाटी, अनुक्रम. ३ गुणाकार भागाकार वगेरेनो स्पष्ट क्रम.

' अस्ति त्रैराशिकं बीजं पाटी च विमला मतिः '
लीलावती.

पाटीगणित (पाट्या परिपाट्या गणितं) क्ली० तं. लीलावती वगेरे अंकशास्त्ररूपे गणित शास्त्र.

' पाटी नाम संकलितव्यवकलितगुणनभाजनादीनां क्रमः तया युक्तं गणितं पाटीगणितम् ' लीलावतीटीकायां.

पाटीर (पटीर स्वार्थे अण्) पु० रः. १ चंदन, सुखड. २ क्षेत्र. ३ एक जातनो भूगोळ. ४ वंशलोचन. ५ मेघ. ६ चालणी. ७ कलह.

' पाटीर तत्र पटीयान् कः परिपाटीमिमामुरीकर्तुमम् '
भामिनीविलासः.

पाटुपट (पटि अच् णि लुक् उक् च) त्रि० टः-टा-टं. जनार, जडुं.

पाठ (पठ् घञ्) पु० ठः. भणवुं, पढवुं, पाठ.

पाठ (पठ् णिच् अच्) पु० ठः. भणावबुं, शिखववुं. अध्यापन.

पाठक (पठ् ण्वुल्) त्रि० कः-ठिका-कं. १ भणावनार, पढावनार, पाठ कराबनार, अध्ययन करावनार, अध्यापक. २ पौराणिक, पुराणु वांचनार.

पाठच्छेद (पाठस्य छेदः) पु० दः १ पाठनो भंग. २ यति (छंदनो) भंग.

पाठन (पठ् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. पढावबुं, भणावबुं, शीखववुं, पाठ आपवो. अध्यापन.

पाठन (पठ् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. भणावनार, पढावनार, अध्यापक.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पाठना (पठ् णिच् युच्) स्त्री० ना. पढावबुं, भणावबुं, शिखवबुं, पाठ आपवो.

पाठभू (पाठार्थं भूः) स्त्री० भूः. पाठशाळा, विद्यार्थीओने भणवानुं स्थान. पाठस्थान.

पाठमंजरी (पाठस्य मंजरीव) स्त्री० री. मेना. शारिका. [पाठ करेलुं, मोपाठ लेनार.

पाठवत् (पाठ मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. भणेलुं,

पाठशाला (पाठार्थं शाला) स्त्री०ला. पाठभू शब्द जुओ. [लिनी-लि. पाठवत् शब्द जुओ.

पाठशालिन् (पाठेन शलते श्लल् णिनि) त्रि० ली-

पाठशालिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. पांठमंजरी शब्द जुओ.

पाठा (पठ् घञ् टाप्) स्त्री० ठा. १ वनस्पति पाठ. २ पहाडभूमि. विद्धकर्णी, पाठिका. [नुं माथुलुं.

पाठान (,,) पु० नः. गुगळ. એક जात-

पाठि (पाठ इन्) पु० ठिः. पृष्ठ, पीठ.

पाठित (पठ् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. भणावेलुं, पढावेलुं, शीखवेलुं.

' नाक्षराणि पठता ना किमपाठि पाठितोऽपि खलु विस्मृत एव '

पाठिन् (पठ् णिनि) त्रि० ठी-ठिनी-ठि. पाठ करनार, गोखनार, शीखनार.

पाठिन् (पाठेवाकारोऽस्त्यस्य णिनि) पु० ठी. चित्राનुं आड. [शब्द जुओ.

पाठीकुट (पाठेव कुटति कुट् क) पु० टः. उपलेटो

पाठीन (पाठिं पृष्ठं नमयति नम् ड) पु० नः. એક जातनुं माछलुं.

पाठीन (पठ् इनन्) पु० नः. गुगलनुं आड.

पाठीन (,,) त्रि० नः-ना-नं. पाठ करनार, गोखनार, शीखनार, भणुनार, पढनार.

पाठ्य (पाठायां भवः ठक्) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. पाठामां होनार.

पाठ्य (पठ् ण्यत्) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. पाठ करवा योग्य, गोखवा लायक, शीखवा योग्य, पठनीय.

पाडिनी ( ) स्त्री० नी. माटीनुं वासण.

पाण (पण् घञ्) पु० णः १ व्यवहार. २ व्यापार. ३ वखाण, प्रशंसा. ४ हाथ, हस्त. ५ धूत वगेरेमां शरत करी जे वस्तु लवाय छे ते. ६ समय. वखत.

पाणि (पण् इण्) पु० णिः हाथ, कर.

पाणि (,,) स्त्री० णिः पीठ, बजार, दुकान, हाट.

पाणिक (पणेन क्रीतं ठक्) त्रि० कः-का-कं. એક पण आपी खरीद करेलुं.

पाणिकच्छपिका (पाणिभ्यां कृता कच्छपिका) स्त्री० का. એક जातनी मुद्रा. कूर्ममुद्रा.

पाणिकर्मन् (पाणिभ्यां वादनरूपं कर्माऽस्य) पु० र्मा. महादेव, शिव.

पाणिकर्मन् (,, कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. બे हाथे बजावनार. [तनी कडछी.

पाणिका (पाणि संज्ञायां कन्) स्त्री० का. એક जा-

पाणिखात (पाणिना खातम्) क्ली० तं. ते नामनुं એક तीर्थ. [पाणिग्रहण करेलुं, लग्न करेलुं.

पाणिगृहीत (पाणिना गृहीतम्) त्रि० तः-ता-तं.

पाणिगृहीती (पाणि गृह्णीतो यस्याः ङीप्) स्त्री० ती. पाणिग्रहणपूर्वक करेली छे संस्कार जेनो એवी सवर्णा स्त्री, परणेली स्त्री. [विवाह, लग्न.

पाणिग्रहण (पाणिर्गृह्यतेऽत्र ग्रह ल्युट्) क्ली० णं.

पाणिग्रहणिक (पाणिग्रहणं प्रयोजनं यस्य ठक्) त्रि० कः-का-कं. विवाहसंस्कारमां जेनो उपयोग पडे छे એवो मंत्र.

पाणिग्रहीतृ (पाणिं गृह्णाति ग्रह तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ हाथ पकडनार. २ परणनार.

पाणिग्राह (पाणिं गृह्णाति ग्रह अण्) पु० हः १ परणनारो. २ हाथ पकडनारो.

' बाल्ये पितुर्वशे तिष्ठेत् पाणिग्राहस्य यौवने '

मनुः

पाणिघ (पाणिं पाणिना हंति हन् ट) त्रि० घः-घा-घं. १ मृदंग वगाडनार. २ पखवाज वगाडनार. ३ हाथ ठोकनार. ४ हाथनो ताल देनार.

पाणिघात (पाणिं हंति) त्रि० तः-ता-तं. १ हाथ मारनार. २ तमाचो मारनार.

पाणिघात (पाणेर्घातः) पु० तः १ हाथ मारवो. २ तमाचो मारवो. [चपलता.

पाणिचापल्य (पाणेश्चापल्यं) क्ली० ल्यं. हाथनी

पाणिज (पाणौ जायते जन् ड) पु० जः नख. करज.

पाणितल (पाणेः तलम्) क्ली० लं. हाथनुं तळिउं.

पाणितल (पाणिरेव तलं) क्ली० लं. બे तोलानु वजन. पाणीतल.

पाणिन (पणिनेरपत्यं अण्) पु० नः पाणिनि मुनि.

पाणिनि (पणिनो यून्यपत्यम् अण् ततः यूनि इञ् न टिलोपः) पु० निः व्याकरणशास्त्रना सूत्रपाठ वगेरे रचनार ते नामनो એક मुनि.

' येनाक्षरसमाम्नायमधिगम्य महेश्वरात्।
कृत्स्नं व्याकरणं चक्रे तस्मै पाणिनये नमः ' ॥

शेखरः ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पाणिनीय (पाणिनिना प्रोक्तं छ) त्रि० यः-या-यं. પાણિનિ મુનિએ કરેલું.

पाणिनीय (पाणिनौ भक्तिर्यस्य छ) त्रि० यः-या-यं. પાણિનિ ઉપર જેની ભક્તિ છે તે.

पाणिनीय (पाणिनिना ज्ञातमुपज्ञातं वा छ) त्रि० यः-या-यं. १ પાણિનિએ જાણેલું. २ પાણિનિએ ઉપાસન કરેલું.

पाणिंधम (पाणिं धमति धमा क) त्रि० मः-मा-मं. १ હાથથી ફૂંકનાર. २ પાણિતાપક. ३ હાથથી વગાડનાર. [હાથથી પિનાર.

पाणिंधय (पाणिं धयति धेट् खश्) त्रि० यः-या-यं.

पाणिपाद (पाणी च पादौ च) क्ली० दं. હાથ અને પગ. [વત. હાથપગવાળું.

पाणिपादवत् (पाणि पाद मतुप्) त्रि० वान्-वती.

पाणिपीडन (पाणिः पीड्यतेऽत्र पीड् ल्युट्) क्ली० नं. વિવાહ, લગ્ન.

' पाणिपीडनविधेरनंतरम् ' कुमारसंभवम्.

पाणिपीडन (पाण्योः पीडनं) क्ली० नं. બે હાથનું પરસ્પર મર્દન. [વાહ, લગ્ન.

पाणिबंध (पाणिर्बध्यतेऽत्र बन्ध् घञ्) पु० धः. વિ-

पाणिभुज् (पाणिरिव भुज्यते भुंज् क्विप्) पु० क्-ग्. ઉંબરાનું ઝાડ. [હાથવડે ખાનાર.

पाणिभुज् (पाणिना भुंक्ते भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्

पाणिमर्द (पाणिं मृद्नाति मृद् अण्) पु० र्दः. કરમદાનું ઝાડ. करमर्द. [મર્દન કરનાર.

पाणिमर्द (,,) त्रि० र्दः-र्दा-र्दं. હાથનું

पाणिमर्दक (पाणिमर्द स्वार्थे क) पु० कः. કરમદાનું ઝાડ. [કાતું શસ્ત્ર; ભાલો, બર્છી વગેરે.

पाणिमुक्त (पाणिभ्यां मुक्तं) क्ली० क्तं. હાથથી ફેં-

पाणिमुक्त (पाणिना मुक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. હાથે છોડેલું, હસ્તમુક્ત.

पाणिरुह (पाणौ रोहति रुह् क) पु० हः. નખ.

पाणिवाद (पाणिं पाणिना वा मृदंगादि वा वादयति वद् णिच् अच्) त्रि० दः-दा-दं. १ હાથ ઠોકનાર. २ હાથે કરી મૃદંગ, પખવાજ વગેરે વગાડનાર.

पाणिवादक (,, वद् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पाणिसर्ज्या (पाणिभ्यां सृज्यतेऽसौ सृज् ण्यत्) स्त्री० र्ज्या. દોરી, દોરડી. रज्जु.

पाणिस्थ (पाणौ तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. હાથમાં રહેનાર.

पाणिस्वानक (पाणिस्वनः प्रयोजनमस्य ठक्) पु० कः. હાથથી તાલ દેનાર. पाणिवादक.

पाणिहोम (पाणौ कर्तव्यः होमः) पु० मः. સત્પાત્ર બ્રાહ્મણના હાથમાં કરવા યોગ્ય હોમ.

पाणीकरण (पाणौ क्रियतेऽनेन कृ ल्युट्) क्ली० णं. વિવાહ, લગ્ન. [શબ્દ જુઓ.

पांड (पंड एव स्वार्थे अण्) त्रि० डः-डी-डं. પંડ

पांडर (पंडि अर्) त्रि० रः-रा-रं. ધોળા વર્ણવાળું, ધોળું. [વૃક્ષ.

पांडर (पंडि अर्) पु० रः १ ધોળો વર્ણ. २ મરુ-

पांडर (पंडि अर्) क्ली० रं. १ મોગરાનું ફૂલ. २ ગેરુ. [તલા વૃક્ષ.

पांडरपुष्पिका (पांडरं पुष्पमस्याः) स्त्री० का. शी.

पांडव (पांडोरपत्यं ओरञ्) पु० वः. १ પાંડુ રાજાના ક્ષેત્રજ પુત્ર યુધિષ્ઠિર, ભીમ, અર્જુન, નકુલ અને સહદેવમાંથી પ્રત્યેક. २ અર્જુન સાદાનું ઝાડ.

' धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः ।
मामकाः पाण्डवाश्चैव किमकुर्वत संजय ''
भगवद्गीता ॥

पांडवाभील (पांडवानां अभीं ल्यति) पु० लः. શ્રીકૃષ્ણ.

पांडवायन (पांडवानामयनं यतः) पु० नः. શ્રીકૃષ્ણ.

पांडवीय (पांडवस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. પાંડવનું, પાંડવસંબંધી.

पांडवेय (पांडवी ढक्) पु० यः પાંડુ રાજાની સ્ત્રી કુંતી અને માદ્રીના પાંચ પુત્ર યુધિષ્ઠિર વગેરે.

पांडित्य (पंडितस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० त्यं. १ પંડિતપણું. २ પંડિતનું કામ.

' परोपदेशे पांडित्यं सर्वेषां सुकरं नृणाम् '
हितोपदेशः

पांडु (पंडि कु) पु० ण्डुः १ ધોળો પીળો મિશ્રિત વર્ણ. २ પાંડુરાજા. ३ કમળાનો રોગ. ४ ધોળો હાથી. ५ કપુતર પક્ષી. ६ રાની અડદ. ७ કડુ.

पांडुक (पांडु स्वार्थे कन्) पु० कः १ પાંડુરાજા. २ કડુ પડવલ. ३ સાલી ભાત.

पांडुकंटक (पांडुवर्णानि कंटकानि यस्य) पु० कः વનસ્પતિ અધાડો.

पांडुकंबल (पांडुवर्णः कंबलः) पु० लः १ રાજાના હાથી ઉપર નાંખવાનું પીળું આસ્તરણ. २ પીળો કામળો. ३ એક જાતનો પત્થર.

पांडुकंबलिन् (पांडुकंबल इनि) पु० लि. १ પીળા કામળાથી આચ્છાદન કરેલો રથ. २ પીળા કામળાવાળું. ३ રાજાના હાથીની પીઠ ઉપર નાખવાનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આરતરણ.

पांडुकर्मन् ( ) क्ली० મે. ધોળો વર્ણ લાવવો તે, ધોળું કરવું. પાંડુકરણ.

पांडुतरु (पांडुः तरुः) पु० रुः धववृक्ष.

पांडुनाग (नाग इव पांडुः) पु० गः पुन्नागवृक्ष.

पांडुनाग (पाडुर्नागः) पु० गः १ ધોળો હાથી. २ ધોળો સર્પ. [કાદ્રવ્ય.

पांडुपत्री (पांडु पत्रं यस्याः ङीप्) स्त्री० त्री. રેણુ-

पांडुपुत्र (पांडोः पुत्रः) पु० त्रः પાંડુરાજાનો પુત્ર; યુધિષ્ઠિર ભીમ, અર્જુન, નકુલ, અને સહદેવમાંથી પ્રત્યેક.

'पश्यैतां पांडुपुत्राणामाचार्य महतीं चमूम् ।
व्यूढां द्रुपदपुत्रेण तव शिष्येण धीमता ' ॥ गीता ॥

पांडुपृष्ठ (पांडु पृष्ठं यस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठी-ष्ठं. १ ધોળી પીઠવાળું. २ પીઠ ઉપર ખરાબ લક્ષણવાળું.

पांडुफल (पांडूनि फलानि अस्य) पु० लः પીતપાપડો. પટોલ. [ભડનો વેલો.

पांडुफला (पांडूनि फलानि अस्याः) स्त्री० ला. ચી-

पांडुभूम (पांडुः भूमिरत्र) त्रि० मः-मा-मं ધોળી જમીનવાળો દેશ વગેરે. [ખડી.

पांडुभूमि (पांडुः भूमिः) स्त्री० मिः ધોળી માટી,

पांडुमृद् (पांडुः मृत्) स्त्री० त्-द्. ધોળી માટી, ખડી. [૬૬ જુઓ.

पांडुमृत्तिका (पांडुः मृत्तिका) स्त्री० का. ઉપલો શ

पांडुर (पांडुवर्णोऽस्त्यस्य र) पु० रः ધોળો અને પીળો મિશ્રિત રંગ.

पांडुर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ધોળા અને પીળા મિશ્રિત રંગવાળું.

पांडुर (,,) पु० रः १ श्वेतवर्ण, સફેદ રંગ. २ કમળાનો રોગ. ३ બગલો. ४ નવસાગર. ५ કફુતરપક્ષી. [કેત.

पांडुर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ધોળું, સ-

पांडुरता (पांडुरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. પાંડુરપણું. [૬૬ જુઓ.

पांडुरत्व (पांडुरस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-

पांडुरद्रुम (पांडुरवर्णः द्रुमः) पु० मः કુટજવૃક્ષ.

पांडुरपुष्ठ (पांडुरं पृष्ठमस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. पांडुपृष्ठ શબ્દ જુઓ.

पांडुरा (पांडुर टाप्) स्त्री० रा. १ રાતા અડદ. २ ધોળી જુઈ. ३ પીળી જુઈ.

पांडुराग (पांडु रागोऽस्य) पु० गः દમનકવૃક્ષ.

पांडुराग (पांडु रागः) पु० गः પીળો રંગ.

पांडुरेक्षु (पांडुर इक्षुः) पु० क्षुः ધોળી શેરડી.

पांडुलेख (पांडुः लेखः) पु० खः मुत्सद्दो, ખરડો. पांडुलिपि. [જુઓ.

पांडुलेख्य (पांडुः लेख्यः) पु० ख्यः ઉપલો શબ્દ

पांडुलिपि (पांडुः लिपिः) स्त्री० पिः मुत्सद्दो, ખરડો.

पांडुलोमन् (पांडूनि लोमानि यस्य) त्रि० मा-मं-मन्. ધોળા વાળવાળું,

पांडुलोमश (,, श) त्रि० शः-शा-शं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पांडुलोमशा (पांडूनि लोमानि वांगानि यस्याः शं) स्त्री० शा. રાની અડદ. માષપર્ણી.

पांडुशर्करा (पांडुवर्णा शर्करा) स्त्री० रा. જેમાં ભૂકાના સાકરસરખા ગાંગડા પડે છે એવો એક જાતનો પરમિઓ.

पांडुशर्मिला (पांडोः शर्मिला) स्त्री० ला. દ્રૌપદી.

पांडुसोपाक ( ) पु० कः એક જાતની વર્ણસંકર જાતિ.

'चांडालात्पांडुसोपाकस्त्वक्सारव्यवहारवान् ।
आहिंडको निषादेन वैदेह्यामेव जायते ' ॥ मनुः ॥

पांड्य (पांडुः देशोऽभिजनोऽस्य तस्य राजा वा ष्यन्) पु० ब० ज्याः પાંડુ દેશના રહેનાર લોક.

'दिशि मंदायते तेजो दक्षिणस्यां रवेरपि ।
तस्यामेव रघोः पांड्याः प्रतापं न विषेहिरे ' ॥ रघुः ॥

पांड्य (पांडु ष्यन्) पु० ज्यः પાંડુ દેશનો રાજા.

पांड्यवाट ( ) पु० टः પાંડુ દેશમાંહે એક જાતની મોતીની ખાણ.

पात् (पा शतृ) त्रि० पान्-पती-पांती पात्. १ સંભાળતું. २ રક્ષણ કરતું. [२ પાપ, પાતક.

पात (पत् क्विप्) पु० त्-द्. १ પડવું, નીચે પડવું.

पात (पातयति ग्रहमुत्तरा दक्षिणा वा पत् णिच् अच्) पु० तः १ રવિ સિવાયના ગ્રહોની ઉત્તર કે દક્ષિણ દિશામાં ઉતરતી ગતિ. २ જ્યભેદ. ३ રાહુગ્રહ.

'दक्षिणोत्तरतोऽप्येवं पातो राहुः स्वरंहसा ।
विक्षिप्तत्वेन विक्षेप चन्द्रार्दीनामपक्रमात् ' ॥
सूर्यसिद्धान्तः ॥

पात (पत् घञ्) पु० तः १ પડવું, નીચે પડવું. २ આઘાત. [२ સંભાળવું.

पात (पा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ રક્ષણ કરેલું,

पातक (पातयति पाति ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ પાડનાર. २ નાંખનાર.

पातक (,,) क्ली० कं. પાપ, અનુતાપ.

पातकयोग (पातकस्य योगः) पु० गः પાપનો જોગ.

पातकिन् (पातक इनि) त्रि० की-किंनी-किं. પાપી,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પાપવાળું.

पातंगि (पतंगस्यापत्यं पुमान् ठञ्) पु० गिः १ शनैश्चर. २ કર્ણરાજ. ૩ વૈવસ્વતમનુ. ૪ સુગ્રીવ.

पातंजल (पतंजलिना प्रोक्तं अण्) क्ली० लं. १ पाणिनि મુનિનાં સૂત્ર, તથા કાત્યાયનના વાર્તિક ઉપર વ્યાખ્યાનના રૂપમાં પતંજલિ મુનિએ રચેલું નવાહ્નિક મહાભાષ્ય. २ પતંજલિપ્રણીત યોગશાસ્ત્ર.

पातञ्जिन् (पतत्री तच्छब्दोऽस्त्यस्याध्यायेऽनुवाके वा) पु० त्री० " पतत्री " શબ્દવાળો અધ્યાય, અથવા અનુવાક.

पातन (पातयति पाति ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. १ નીચે લાવનાર. २ પાડનાર.

पातन (पत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ પાડવું. २ નીચે લાવવું. ૩ નમાવવું.

पातव्य (पा तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ પિવા યોગ્ય. २ સંભાળવા લાયક.

पाताल (पतत्यस्मिन्नर्थमेण पत् आलच्) क्ली० लं. १ ભુવનનો નીચલો ભાગ. २ જેમાં અધર્મીઓ પડે છે તે અધોલોક.

' पातालान्न विशोचिचो वत बली नीतो न मृत्युः क्षयं '
सुभाषितम्.

पाताल (पत् आलच्) पु० लः १ ઔષધિ પકાવવા માટે એક જાતનું યંત્ર. २ વડવાગ્નિ. ૩ ખાડો.

पातालकेतु (पातालः केतुरस्य) पु० तुः તે નામનો એક દાનવ. [જાતનો વેલો.

पातालगरुडी ( ) स्त्री० डी એક

पातालनिलय (पाताले निलयो यस्य) पु० यः १ नाग. २ દૈત્ય. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पातालनिवास (पाताले निवासो यस्य) पु० सः

पातालवासिनी (पाताले निवसति) स्त्री० नी. नागवेल. [लनिलय શબ્દ જુઓ

पातालौकस् (पाताले ओको यस्य) पु० काः पाता-

पाति (पा अति) पु० तिः સ્વામી, પ્રભુ, ધણી.

पाति (पत् इन्) पु० तिः પંખી, પક્ષી.

पातिक (पाते साधुः ठक्) पु० कः शिशुभार भत्स्य.

पातित (पत् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પાડેલું. २ નમાવેલું.

पातिन् (पत् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. પડનાર.

पातिली (पातिः स्वामी पक्षी वा लीयतेऽत्र) स्त्री० ली. १ જળ. २ નારી. ૩ માટીનું વાસણ.

पातुक (पत् उकञ्) त्रि० कः-काः-कं. પડવાના સ્વભાવવાળું.

पातुक (पत् उकञ्) पु० कः १ પાણીનો હાથી. २ પ્રપાત.

पातृ (पा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ રક્ષણ કરનાર. २ પીનાર. [तृण.

पातृ (पा तृच्) पु० ता. १ ગંધપત્ર. २ એક જાતનું

पात्य (पत्युर्भावः यक्) क्ली० त्यं. પતિપણું.

पात्य (पत् णिच् यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. १ પાડવા યોગ્ય. २ નીચે લાવવા લાયક.

पात्य (पत् ण्यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. પતનીય.

पात्र (पा ष्ट्रन्) पु० क्ली० त्रं १ જલ વગેરે રાખવાનું વાસણ. २ અમત્ર. ૩ યજ્ઞમાં વપરાતાં સુવ વગેરે ભાંડ. ४ ખેતીની વચ્ચેનું જલાધાર સ્થાન. ૫ રાજાનો અમાત્ય.

पात्र (,,) क्ली० त्रं. १ નાટકપ્રસિદ્ધ પાત્ર. २ વિદ્યા વગેરેથી યુક્ત યોગ્ય બ્રાહ્મણ વગેરે. ૩ આજ્ઞા, અનુજ્ઞા. ४ આઠ શેરનું માપ.

' दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे ।
देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं विदुः ' ॥
गीता ॥

' विविधमद्दमभूवं पात्रमालोकितानाम् '
मालतीमाधवम्.

पात्रट (पातेव पिबन्नेव अटति अट अच्) पु० ट. ચીંથરાની ગોદડી, કંથા.

पात्रट (,,) त्रि० टः-टा-टं. નગ્ન, દુબળું, કૃશ.

पात्रटारि (पातेव अटति अट् अरन्) पु० रः १ કાગડો. २ સીંચાણો પક્ષી. ૩ કંકપક્ષી. ४ અગ્નિ. ૫ લોઢાનું પાત્ર. ६ કાંસાનું પાત્ર. ૭ રૂપાનું પાત્ર. ૮ યોગ્ય વ્યાપારવાળો મંત્રી. ૯ એક જાતનો પક્ષી. १० પિંગાશ. ११ ચિત્રાનું ઝાડ.

पात्रता (पात्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ પાત્રપણું. २ યોગ્યપણું, લાયકી. ૩ સહજ ધર્મ.

पात्रत्व (पात्रस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ક જાતનો મોટો સદ.

पात्रपाल (पात्रं पालयति पाल् अण्) पु० ल. એ-

पात्रभूत (पात्र भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. (દાન ઇત્યાદિ આપવાને) લાયક થયેલું. [આકર.

पात्रभृत् (पात्रं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. દાસ,

पात्रसंस्कार (पात्रस्य संस्कारः) पु० रः વાસણને માટી જલ વગેરેથી માંજવાં તે.

पात्रासादन (पात्र आ सद् ल्युट्) क्ली० नं. યજ્ઞપાત્રને યજ્ઞમાં ઉપયોગ પડે તેવી રીતે યથા ક્રમે ગોઠવવાં તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पात्रिक (पात्रस्य वापः छन्) त्रि० कः-की-कं. એક પાત્ર આનાજ જે ક્ષેત્રમાં વવાય છે તે ક્ષેત્ર વગેરે.

पात्रिक (पात्रं संभवति अपहरति आवहति वा ठञ्) त्रि० कः की-कं. ૧ એક પાત્ર સમાય તેવું. ૨ એક પાત્ર લઇ જનાર. ૩ એક પાત્ર વહેનાર.

पात्रिन् (पात्र णिनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. ૧ જેની પાસે પાત્ર હોય છે તે. ૨ જેની પાસે યોગ્ય ભાણસ હોય છે તે. [લાયક, પાત્રયોગ્ય.

पात्रिय (पात्रमर्हति घ) त्रि० यः-या-यं. પાત્રને

पात्री (पात्र ङीष्) स्त्री० त्री. વાસણ, પાત્ર, ભાંડ.

पात्रीय (पात्रे साधु छ) क्ली० यं. સરવો, યજ્ઞ વગેરે યજ્ઞદ્રવ્ય. [જુઓ.

पात्रीर (पात्रीं राति रा क) क्ली० रं. ઉપલો શબ્દ

पात्रीव (पात्रीं वाति वा क) क्ली० वं. पात्रीय શબ્દ જુઓ.

पात्रेबहुल (पात्रे भोजनसमये बहुलाः) पु० ब० लाः કાર્યના સમયે નહિ પણ ભોજનસમયે એકઠા થયેલા.

पात्रेसमित (पात्रे भोजनकाले एव समितः संगतः) त्रि० तः-ता-तं. કાર્યના સમયે નહિ પણ ભોજનસમયે એકઠા થયેલા

पात्रोपकरण (पात्र उप कृ ल्युट्) क्ली० णं. ધંટા ચામર વગેરેથી સુશોભિત કરવું.

पात्र (पतति पत् क्विप् पतं पतंतं त्रायते त्रै क अण्) क्ली० त्रं. પાપથકી મુકત કરનાર.

' सर्वेषामेव पात्राणां परं पात्रं महेश्वरः '
नन्दिपुराणम्.

पात्रता (पात्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. પાપથકી મુકત કરવું. [જુઓ.

पात्रत्व (पात्रस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

पाथ (पीयतेऽदः थ) क्ली० थं. પાણી, જલ.

पाथ (पाति रक्षति पा थ) पु० थः ૧ સૂર્ય. ૨ અગ્નિ. ૩ ચિત્રાનું ઝાડ. ૪ આકડાનું ઝાડ.

पाथस् (पाति रक्षति पीयते वा पा असुन् थुक्) क्ली० थः ૧ જલ પાણી. ૨ અન્ન. ૩ આકાશ.

पाथिक (पाथिकस्यापत्यं अण्) पु० कः મુસાફરનો દીકરો. [ફરપણું, વટેમાર્ગુપણું.

पाथिकय (पाथिकस्य भावः यक्) क्ली० क्यं. મુસા-

पाथिस् (पा इसुन् थुक्) पु० थिः ૧ નેત્ર. ૨ સમુદ્ર.

पाथिस् (,,) क्ली० थिः ૧ પરૂ જેમાંથી વહે છે એવું વ્રણ. ૨ પાણી.

पाथेय (पथि तद्व्यवहारे साधुः ठञ्) क्ली० यं. ૧ કન્યારાશિ. ૨ માર્ગમાં ઉપયોગી ખાવાનો પદાર્થ વગેરે. [એક દેશ.

पाथेय (,,) पु० यः તે નામનો

पाथेयक (पाथेये भवः वुञ्) त्रि० कः-का-कं. પાથેય દેશમાં હોનાર. [૨ શંખ.

पाथोज (पाथसि जायते जन् ड) क्ली० जं. ૧ કમળ.

पाथोज (पाथसि जायते) त्रि० जः-जाः-जं. જલમાં પેદા થનાર. [૨ શંખ.

पाथोजात (पाथसि जातं) क्ली० तं. ૧ કમળ

पाथोजात (पाथसि जातम्) त्रि० तः-ता-तं. પાણીમાં પેદા થયેલું. [ગરમોથ.

पाथोद (पाथः ददाति दा क) पु० दः ૧ મેઘ. ૨ ના-

पाथोधर (पाथः धारयति) पु० रः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દરિયો.

पाथोधि (पाथो धीयतेऽत्र धा कि) पु० धिः. સમુદ્ર, ' पाथोधिर्जलधिः पयोधिरुदधिर्वारांनिधिर्वारिधिः: '

पाथोनिधि (पाथो निधीयतेऽत्र नि धा कि) पु० धिः. સમુદ્ર, દરિયો. [ટીઓ.

पाद् (पद् णिच् क्विप्) पु० तृ-द्. પગ, ચરણ, ટાં-

पाद (पद् घञ्) पु० दः. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ શ્લોકનાં ચાર ચરણ પૈકી હરકોઇ એક ચરણ. ૩ મંત્રનો ચોથો ભાગ. ૪ ઝાડ વગેરેનું મૂલ. ૫ પાભાગ. ૬ મોટા પર્વત પાસેની નાની ટેકરી. ૭ ગ્રંથનો ભાગ. ૮ અયયન. ૯ વસ્તુનું તળીયું. ૧૦ જવું, ગમન . ૧૧ કિરણ.

पादक (पादे गमने कुशलः कन्) त्रि० कः-का-कं. ગતિમાં કુશલ, જવામાં હુશીઆર.

पादकटक (पादस्य कटक इव) पु० कः. નૂપુર શબ્દ જુઓ.

पादकृच्छ्र (,,) क्ली० छ्रं. દિવસમાં એક વાર ખાવું અને બીજે દિવસે ભૂખ્યા રહેવું એવું એક જાતનું વ્રત.

पादगंडीर (पादस्य गंडेः ईः शोभाऽत्र र) पु० रः. પગ સુજી જવાનો એક જાતનો રોગ. શ્રીપદ.

पादगृह्य (गृह्यः पादः) पु० ह्यः ગ્રહણ કરવા લાયક પગ. [નો સંધિ.

पादग्रंथि (पादस्य ग्रंथिरिव) पु० थिः. ગુલ્ફ, પાદ-

पादग्रहण (पादौ गृह्यतेऽत्र गृह् ल्युट्) क्ली० णं. ચરણ પકડી પ્રણામ કરવા તે. [વાનું ધી.

पादघृत (पादयोर्लेपनार्थं घृतं) क्ली० तं. પગે ચોપડ-

पादचतुर (पादे पादव्यापारे चतुरः) त्रि० रः रा-रं. ચાલવામાં હુશીઆર.

पादचतुर (,,) पु० रः. ૧ બકરો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બોકડો. ૨ પીપળો. ૩ દરીચા વગેરેની સપાટ જમીન ઉપરની રેતી. ૪ કરંજ. ૫ બીજનો દોષ કહેનારો માણસ. [પલપણું.

पादचापल्य (पादयोश्चापल्यं) क्ली० ल्यं. પગનું ચ-

पादचारिन् (पादेन चरति चर् णिनि) पु० री. પ્યાદો; પાળો.

पादज (पादाज्जायते जन् ड) पु० जः. શૂદ્ર.

पादज (पादे जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. પગમાં પેદા થનાર દર્દ વગેરે.

पादजल (पादप्रक्षालनार्थं जलं) क्ली० लं. પગ ધોવાનું પાણી. पादोदक.

पादजल (पादमितं जलं यत्र) त्रि० लः-ला-लं. પગપૂર પાણીવાળું, પાભાગ પાણીવાળું.

पादजल (,,) क्ली० लं. छाश. तक्र.

पादजाह (पादस्य मूलं जाहच्) क्ली० हं. પાદનું મૂલ.

पादतल (पादस्य तलम्) क्ली० लं. પગનું તળીયું.

पादत्र (पादौ त्रायते त्रै क) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. પગનું રક્ષણ કરનાર. [પગરખું.

पादत्रा (,, टाप्) स्त्री० त्रा. જોડો,

पादत्राण (पादस्त्रायतेऽनेन त्रै ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તનો વ્યાધિ.

पाददाह (पादौ दहति दह् अच्) पु० हः એક જા-

पाददाह (पादे दाहः) पु० हः પગમાં બળતર.

पादप (पादेन पिबति सिक्तं जलं पा क) पु० पः ઝાડ, વૃક્ષ.

'पादपानां भयं वातः पद्मानां शिशिरो भयम्'

पादप (पादं पाति रक्षति पा क) पु० पः पादपीठ શબ્દ જુઓ. [રેલું.

पादप (पादेन कृतं अञ्) त्रि० पः-पा-पं. ઝાડે કર-

पादपखंड (पादपानां समूहः खंडच्) क्ली० डं. ઝાડનો સમૂહ. [થી કચરવું.

पादपरिघट्टन (पादेन परि घट्टनम्) क्ली० नं. પગ-

पादपरुहा (पादपं रोहति रुह् क) स्त्री० हा. ઝાડ ઉપર ચઢનારો વેલો.

पादपा (पादान् पाति पा क टाप्) स्त्री० पा. पादत्राण શબ્દ જુઓ.

पादपाश (पादबंधनार्थं पाशः) पु० शः ઘોડા વગેરેના પગે બાંધવાનું દોરડું

पादपाशी (पादपाश ङीप्) स्त्री० शी. ૧ પગે બાંધવાની સાંકળ, શૃંખલા. ૨ ખટકો. ૩ વેલો.

पादपीठ (पादस्थापनार्थं पीठं) पु० क्ली० ठं. પગ મૂકવાનો બાજઠ, પાટલો વગેરે.

पादपीठिका (पादपीठ कन्) स्त्री० का. હજામ વગેરેની કારીગીરી. [વા તે.

पादप्रक्षालन (पादयोः प्रक्षालनं) क्ली० नं. પગ ધો-

पादप्रणाम (पादौ गृहीत्वा प्रणामः) पु० मः બે પગ પકડી પ્રણામ કરવા તે.

पादप्रधारण (पादस्य प्रधारणमत्रेमन्) क्ली० णं. જોડા, પગરખું, મોજડી.

पादप्रहार (पादेन प्रहारः) पु० रः પાટુ મારવી, લાત મારવી, પગને ધા કરવો.

पादबंध (पादयोर्बंधः) पु० धः પગ બાંધવા તે.

पादबंधन (पादयोर्बंधनं) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पादबंधन (पादौ बध्येतेऽनेन बंध् ल्युट्) क्ली० नं. ઘોડા વગેરેના પગે બાંધવાની પીછાડી, દામણ વગેરે દોરી. [થો ભાગ.

पादभाग (पादमितो भागः) पु० गः પાભાગ, ચો-

पादभाग (पादस्य भागः) पु० गः પગનો નીચેનો ભાગ. [થો ભાગ ભોગવનાર–ભેળવનાર.

पादभाज् (पादं भजते भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. ચો-

पादमूल (पादयोर्मूलं) क्ली० लं. પગની એડી.

पादरक्ष (पादौ रक्षति रक्ष् अच्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. પગનું રક્ષણ કરનાર જોડા વગેરે

पादरक्षण (पादौ रक्ष्येतेऽनेन रक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. પગરખું, જોડો, મોજડી.

पादरक्षण (पादयो रक्षणं) क्ली० णं. પગનું રક્ષણ.

पादरज्जु (पादबंधनार्थं रज्जुः) स्त्री० ज्जुः પગ બાંધવાની દોરી. [જોડો, મોજડી.

पादरथी (पादस्य रथीव) स्त्री० थी. પગરખું,

पादरोह (पादेन मूलेन रोहति रुह् अच्) पु० हः ચડતું ઝાડ. [ઉપલો શબ્દ જુજુ.

पादरोहण (पादेन मूलेन रोहति रुह् ल्यु) पु० णः

पादवंदन (पादयोर्वंदनं) क्ली० नं. ચરણમાં પ્રણામ કરવા. [નો પગ સુજી જવાનો રોગ. श्लीपद.

पादवल्मीक (पादे वल्मीक इव) पु० कः એક જાત-

पादविक (पदवीमनुधावति ठक्) पु० कः વટેમાર્ગુ, મુસાફર. पथिक, पांथ. [વયવગ્રહણ.

पादविग्रह (पादस्य अवयवस्य विग्रहः) पु० हः अ-

पादविग्रह (पादः चतुर्थांशमितो विग्रहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. પા ભાગવાળો દેહ જેનો છે તે.

पादविरजस् (पादौ विरजसौ धूलिहीनौ यस्याः) स्त्री० जाः જોડો, પગરખું, મોજડી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पादवृक्ष (पादयुक्तः वृक्षः) पु० क्षः वनस्पति मे-ढासींग. [२ पा पा.
पादशस् (पाद शस्) अव्य० शः १ पगे पगे.
पादशाखा (पादस्य शाखेव) स्त्री० खा. पगनी आंगळी. [सेनी नानी टेकरी.
पादशैल (पादात्मकः शैलः) पु० लः. पर्वतनी पा-
पादशोथ (पाद जाताः शोथः) पु० थः. पगनो सोजो.
' अन्योन्योपद्रवकृतः शोथः पादसमुत्थितः पुरुषं हंति नारीं तु मुखजो गुह्यजो ह्ययं ' माधवः
पादशौच (पादस्य शौचं) क्ली० चं. पग धोईने शुद्ध करवा ते. [रोग.
पादस्फोट (पादस्य स्फोटः) पु० टः. એક જાતनो
पादसेवन (पादस्य सेवनम्) क्ली० नं. पग चांपी सेवा करवी ते. [જુઓ.
पादसेवा (पादस्य सेवा) स्त्री० वा. ઉપલો शब्द
पादहत (पादेन हतः) त्रि० तः-ता-तं. पगे मारेलुं. पगे ठोकेलुं. [तनो वातव्याधि.
पादहर्ष (पादस्य हर्षः यस्मात्) पु० र्षः. એક જા-
' हृष्यतश्चरणौ यस्य भवतश्च प्रसुप्तवत् ।
पादहर्षः स विज्ञेयः कफवातप्रकोपजः ॥ ' सुश्रुतः
पादहारक (पादाभ्यां हरति हृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कि. पगथी चोरी करनार.
पादहीन (पादेन हीनः) त्रि० नः-ना-नं. चरण-विनानुं. [એક માત્રાવૃત્ત.
पादाकुलक ( ) क्ली० कं. ते नामनुं
' यदतीतकृतीविविधलक्ष्मयुतैर्मात्रासमदिपादैः कलितम् ।
अनियतवृत्तपरिमाणसहितं प्रथितं जगत्सु पादाकुलकम् ' वृत्तरत्नाकरः
पादाग्र (पादस्य अग्रम्) क्ली० ग्रं. चरणनो अग्र-भाग. [शब्द જુઓ. पादांगदी.
पादांगद (पादस्य अंगदमिव) क्ली० दं. नूपुर
पादांगदी (पादांगद ङीष्) स्त्री० दी. नूपुर शब्द જુઓ. [आंगणी.
पादांगुलि (पादस्य अंगुलिः) स्त्री० लिः. पगनी
पादांगुलीयक (पादांगुलीय कन्) क्ली० कं. पगनां आंगळामां अंगुठी.
पादांगुष्ठिका (पादांगुष्ठी कन्) स्त्री० का. पगना अंगुठामां पहेरवानी अंगुठी.
पादात् (पादाभ्यामतति अत् क्विप्) पु० त्-द्. पाळो, प्यादुं.
पादात् (पादाभ्यामत्ति अद् क्विप्) पु० त्-द्. ઝાડ.
पादात (पदातीनां समूहः अण्) क्ली० तं. पाळानुं टोळुं. [प्यादुं.
पादात (पादाभ्यामतति अत् अच्) पु० तः पाळो,
पादाति (पादाभ्यामतति) पु० तिः ઉપલો शब्द જુઓ.
पादातिक (पादाति स्वार्थे क) पु० कः पाळो, प्यादुं.
पादांत (पादस्य अंतः) पु० तः पादनो अंतभाग.
पादांतर (अन्यः पादः) क्ली० रं. બીजो चरण.
पादांबु (पादमितमम्बु यत्र) क्ली० बु० छाश.
पादाभ्यंजन (पाद अभि अंज् ल्युट्) क्ली० नं. पग ઉપર ચોપડવાનुं घी वगेरे. [धोवानुं पाणी.
पादांभस् (पादप्रक्षालनार्थं अंभः) क्ली० भः पग
पादारक (पाद इव ऋच्छति ऋ ण्वुल्) पु० कः वहाणनुं એક अवयव. [दी. वहाण, नौका.
पादालिंदो (पाद इव आलिंदो यस्याः ङीप्) स्त्री०
पादावनेजन (पाद अव निज् ल्युट्) क्ली० नं. पाद-प्रक्षालन शब्द જુઓ.
पादावर्त्त (पाद इव आवर्त्तते वृत् अच्) पु० र्त्तः कूवा वाव वगेरेमांथी पाणी काढवानुं यंत्र.
पादावसेचन (पाद अव सिच् ल्यु) क्ली० नं. पाद-प्रक्षालन शब्द જુઓ. [शब्द જુઓ.
पादाविक (पादातिक पृषो०) पु० वः पादातिक
पादासन (पाद आस् ल्युट्) क्ली० नं. पादपीठ शब्द જુઓ.
पादास्फालन (पाद आ स्फाल् ल्युट्) क्ली० नं. १ पगथी કચરવું. २ પગને અફાળવો તે.
पादाहत (पादेन आहतः) त्रि० तः-ता-तं. पगे ठोकेलुं, पगे मारेलुं.
पादिक (पादेन चतुर्थांशेन जीवति ठक्) त्रि० कः-की-कं. पाभागवडे आळविद्या मेળवनार.
पादिक (पादः परिमाणं यस्य ठक्) त्रि० कः-की-कं. એક પાદना परिमाणवाळुं.
पादिन् (पादः अस्ति यस्य इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ पगवाळुं. २ चरणवाळुं.
पादिन् (पादः चतुर्थांशः गृहीतृत्वेनास्त्यस्य इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. पाभाग लेवावाळुं.
पादिन् (पाद इनि) पु० दी. चार पगवाळा कुंभीर, नक्र वगेरे जंतु. [गमनशील.
पादुक (पद् उकञ्) त्रि० कः-का-कं. જવાવાળું,
पादुका (पादू कन्) स्त्री० का. जोडा, पगरखुं, भो-જડી, पाદરક્ષા.
' सद्विद्वानुपसृप्यतां प्रतिदिनं तत्पादुके सेव्यताम् ' शंकरः
पादुकाकार (पादुकां करोति कृ अण्) पु० रः च-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भार, मोची. [पहेलो शब्द जुओ.
पादुकाकृत् (पादुकां करोति कृ क्विप्) पु० तृ-द्. ७-
पादू (पद्यते सुखेनानया पद् ऊ णिच्) स्त्री० दृ: जोडो, पगरखुं, मोजडी.
पादूकृत् (पादूं करोति कृ क्विप्) पु० तृ-द्. पादुकाकार शब्द जुओ. [वातुं पाणी.
पादोदक (पादप्रक्षालनार्थमुदकं) क्ली० कं. पग धो-
पाद्धत (पद्धतीनां समूहः अण्) क्ली० तं. पगथीआनो समूह, पद्धतिनो समूह.
पाद्म (पद्मस्येदं अण्) त्रि० द्मः-द्मा-द्मं. पद्मसंबंधी, पद्मनुं.
पाद्म (पद्म अण्) क्ली० द्मं. पद्मपुराण.
पाद्य (पदार्थं यत्) क्ली० द्यं. पग धोवानुं पाणी.
पाद्य (पादं चतुर्थांशमर्हति यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. चोथा भागने योग्य, पा भागने लायक.
पाद्यक (पाद्य कन्) पु० कः पाद्यप्रकार.
पाद्यमात्र (पाद्यार्थं मात्रं) क्ली० त्रं. पग धोवानुं पाणी जेमां रखाय छे एवुं धातुमय पात्र.
पान (पा ल्युट्) क्ली० नं. १ पीवुं. २ रक्षण करवुं, पालवुं. ३ पीवानुं पात्र. ४ भोगववो, उपभोग. ५ सुरा वगेरेने पाणी पावुं ते. ६ मद्य वगेरे. ७ पिणुं.
पान (पा ल्यु) पु० नः १ निश्वास. २ कलाल.
पानक (पानार्थं कायति कै क) क्ली० कं. खटाश अने गळपणवाळुं पीवानुं जल वगेरे.
पानगोष्ठिका (पानार्थं गोष्ठिका) स्त्री० का. १ मद्य पीवा माटे भेगी थयेल मनुष्यनी टोळी. २ भैरवीचक्र. [पीवामां कुशल.
पानठ (पाने कुशलः पान अठच्) त्रि० ठः-ठा-ठ.
पानप (पानं पेयं मद्यादि पिबति पा क) त्रि० पः-पा-पं. मद्य वगेरे पीनार [नार, पीवामां तत्पर.
पानपर (पाने परः) त्रि० रः-रा-रं. उत्साहथी पी-
पानपात्र (पानार्थं पात्रम्) क्ली० त्रं. पीवानुं पात्र.
पानभाजन (पानार्थं भाजनं) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ. [क्-ग्. कलाल, मद्य वेचनार.
पानवणिज् (पानस्य पेयस्य सुरादेः वणिग्) पु०
पानरत (पाने रतम्) त्रि० तः-ता-तं. पानपर शब्द जुओ. [हुशीआर.
पानशौंड (पाने शौंडः) त्रि० डः-डा-डं. पीवामां
पानस (पानसस्य विकारः अण्) क्ली० सं. એક जातनुं मद्य. [पनससंबंधी.
पानस (पानसस्येदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. पनसनुं,
पानात्यय (पान अति अय् अच्) पु० यः मद्य पी-

वाथी थयेलो એક जातनो रोग.
पानिक (पान ठक्) पु० क. कलाल.
पानिल (पान इलच्) क्ली० लं. पानपात्र शब्द जुओ.
पानीय (पा अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ पीवा योग्य. २ रक्षण करवा लायक.
पानीय (पा अनीयर्) क्ली० यं. पाणी, जल.
' पानीयं पातुमिच्छामि त्वत्तः कमललोचने '
उद्भटः
पानीयकाकिक (पानीये काकिकः) पु० कः એક जातनुं जलपक्षी. [नाणीओ.
पानीयनकुल (पानीये नकुल इव) पु० लः पाणीनो
पानीयपृष्ठज (पानीयस्य पृष्ठे जायते जन् ड) पु० जः એક जातनी वनस्पति. कुंभी.
पानीयपृष्ठजा (पानीयपृष्ठे जायते) स्त्री० जा. शेवाळ.
पानीयफल (पानीये फलति) क्ली० लं. जलकंद फल.
पानीयमूलक (पानीयं मूलं यस्य कप्) पु० कः वनस्पति भाणवी. सोमराजी.
पानीयवर्णिका (पानीयमिव वर्णयति वर्ण् ण्वुल्) स्त्री० का. रेती, वालुका.
पानीयशालिका (पानीय शालेव कन्) स्त्री० का. जयां पाणी वहेंचाय छे એवी जगा.
पानीयामलक (पानीयाख्यं आमलकम्) क्ली० कं. पाणीआंवळुं. [जातनुं आलु.
पानीयालु (पानीय संभूतः आलुः) पु० लुः એક
पांथ (पंथानं नित्यं गच्छति अण्) पु० थः मुसाफर, वटेभाडुं, वियोगी.
' भो पांथ पुस्तकधर क्षत्रमत्र तिष्ठ '
शृंगारतिलकम्.
' सदा पान्थः पूषा गगनपरिमाणं कलयति '
भर्तृहरिः
पान्नग (पन्नगस्येदं अण्) त्रि० गः-गी-गं. सर्पनुं, सर्पसंबंधी. [१ पातक, पाप. २ अपराध.
पाप (पाति रक्षति आत्मानमस्मात् पा प) क्ली० प.
' ये पापं समयंति संगनिभृतां ये दानशृंगारिणः '
उद्भटः
पाप (पाप अच्) त्रि० पः-पा-पं. १ पापी. २ दुष्कर्मवाळुं. ३ गर्ह्य. [मनुष्य.
पाप („) पु० प. १ शनी अडद. २ पापी
पापक (पाप स्वार्थे क) क्ली० कं. पाप, पातक.
पापकर (पापं करोति कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. पाप करनार, पातक करनार.
पापकर्तृ (पापं करोति कृ तृच्) त्रि० र्ता-त्री-र्तृ. पाप करनारो, पापी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पापकर्मन् (पापमेव कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पापकर्मन् (पापस्य कर्म) क्ली० र्म. પાપનું કામ.

पापकृत् (पापं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. પાપ કરનારો, પાપી. [બીજી જોઇને પાપ કરનાર.

पापगोचर ( ) त्रि० रः-री-रं.

पापग्रह (पापः ग्रहः) पु० हः रवि, राहु, केतु, क्षीण चंद्र, मंगल, शनि, अने बुध એમાંથી પ્રત્યેક.

पापघ्न (पापं हंति) त्रि० घ्नः-घ्नी-घ्नं. પાપ હણનાર, પાપનો નાશ કરનાર.

'मत्समः पातकी नास्ति पापघ्नी त्वत्समा नहि'
शंकरः

पापघ्न (पापं हंति हन् टक्) पु० घ्नः तक्ष.

पापघ्नी (पापं हंति हन् टक् ङीष्) स्त्री. तुलसी.

पापचक (पच् यङ् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ખાર-ખાર રાંધનાર, ખીચડો રાંધનાર.

पापचर्य (पापं चर्या यस्य) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. પાપનું આચરણ કરનાર. [પાપાત્મા.

पापचेतस् (पापं चेतसि यस्य) त्रि० तः-ता-तं.

पापचेलिका (पापचेली कन्) स्त्री० का. વનસ્પતિ પહાડમૂલ. [શબ્દ જુઓ.

पापचेली (पुनः पुनः पचति) स्त्री० ली. ઉપલો

पापचैला ( ) स्त्री० ला. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રંધાર બાઇનાર.

पापति (पत् यङ् लुक् इन्) त्रि० तिः-ति-ति. પા-

पापदर्शिन् (पाप दृश् णिनि) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि. દુષ્ટ બુદ્ધિવાળું, ખરાબ નજરવાળું.

पापदृश्वन् (पापं पश्यति) त्रि० श्वा-श्वा-श्वन्. 'આ પાપી કામ છે' એવું સમજનાર.

पापनापित (पापश्चासौ नापितः) पु० तः ધૂતારો. હજામ.

पापनाशन (पाप नश् णिच् ल्यु) क्ली० नं. १ प्रायश्चित्त. २ પાપનું નાશન. ३ त्रि० પાપ હણનાર.

पापनाशिन् (पापं नाशयति) त्रि० शी-शिनी-शि. પાપનો નાશ કરનાર. [તુલસી.

पापनाशिनी (पापं नाशयति) स्त्री० नी. રાની.

पापनिरति (पापे निरतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. જેને પાપમાં પ્રીતિ હોય છે તે. [ઉપપતિ.

पापपति (पापजनकः पतिः) पु० तिः બાર, ૬૧૨,

पापपुरुष (पापः पुरुषः) पु० षः પાપી માણસ.

पापमति (पापयुक्ता मतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. પાપમાં જેની બુદ્ધિ હોય છે તે.

पापमुक्त (पापान् मुक्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. પાપથકી મોકળું થયેલું. [ભનો એક પૂજ્ય ગણ.

पापयक्ष्मन् (पापः यक्ष्मा यस्य) पु० क्ष्मा. તે નામ

पापयोनि (पापेनार्जिता योनिः) स्त्री० निः પાપથકી નીચ યોનિ મળે છે તે.

पापरोग (पापेनार्जितो रोगः) पु० गः પાપ કર્યાથી જે રોગ પેદા થાય છે તે.

पापरोगिन् (पापरोग इनि) त्रि० गी-गिणी-गि. પાપ કર્યાથી જેને રોગ ઉત્પન્ન થયો હોય તે.

पापर्द्धि (पापानामृद्धिरत्र) स्त्री० द्धिः શિકાર. મૃગયા.

पापर्द्धि (पापानामृद्धिः) स्त्री० द्धिः પાપની વૃદ્ધિ.

पापल (पापं लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. પાપ ગ્રહણ કરનાર. [ભેદ.

पापल (पा कलच् तस्य पश्च) क्ली० लं. પરિમાણ

पापलोक्य (पापलोक यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. નરકલોકનું, નરકલોકસંબંધી.

पापशमन (पापस्य शमनं) क्ली० नं. १ પાપની શાંતિ. २ પાપને દૂર કરવું તે.

पापशमन (पापं शमयति शम् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. પાપને શમાવનાર, પાપને દૂર કરનાર.

पापशमनी (पापं शम्यतेऽनया शम् णिच् ल्यु ङीप्) स्त्री० नी. ખીજડાનું ઝાડ. શમીવૃક્ષ.

पापसम (पापेन तुल्यं) अव्य० मं. પાપસરખું, પાપતુલ્ય. [પાપસરખું, પાપતુલ્ય.

पापसम्मित (पापेन सम्मितम्) त्रि० तः-ता-तं.

पापहन् (पापं हंति हन् क्विप्) त्रि० हा-हा-हन्. પાપને હણનાર, પાપનો નાશ કરનાર.

पापाख्या (पापमनिष्टमाख्याति आ ख्या क) स्त्री० ख्या. બુધગ્રહની એક ગતિ.

पापात्मन् (पापयुक्तः आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्मन् પાપી આત્માવાળું.

'पापात्मा पापसंभवः' पुराणम्.

पापात्मन् (पापः आत्मा) पु० त्मा. પાપી આત્મા.

पापानुवासित (पापे अनुवासितम्) त्रि० तः-ता-तं. પાપમાં રહેલું.

पापानुपत्ति (पापस्य अनुपत्तिः) स्त्री० त्तिः. પ્રાયશ્ચિત્તથી પાપનો નાશ થાય છે તે.

पापाशय (पापः आशयः यस्य) त्रि० यः-या-यं. પાપી આશયવાળું.

पापाह (पापमहः टच्) पु० हः. १ પાપી દિવસ, ખરાબ રોજ. २ અશુચિ દિવસ. અશૌચદિન.

पापिन् (पाप इनि) त्रि० पी-पिनी-पि. પાપી, પાપયુક્ત.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पापिष्ठ (पाप इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अतिशय पापी.
पापीयस् (पाप ईयस्) त्रि० यान्-यसी-यः पहु पापी. [पाप, दुष्टपणुं.
पाप्मन् (आप्नोति पापिनं आप् मनिन्) पु० प्मा.
पामघ्न (पाम हंति हन् टक्) पु० घ्नः. गंधक.
पामघ्नी (पाम हंति हन् टक् ङीप्) स्त्री० घ्नी. कडुआ.
पामन् (पा मनिन्) क्ली० म. खस. विचर्चिका.
पामन (पामास्त्यस्य मत्वर्थे न) त्रि० नः-ना-नं. खसना रोगवाळुं, खसीयुं.
पामर (पाः त्रयीधर्मः स म्रियतेऽनेन मृ घ) त्रि० रः-री-रं. १ मूर्ख. २ नीच. ३ खल.
पामरोद्धारा (पामरमुद्धरति उद् धृ अण्) स्त्री० रा. गळो. गडूची. [रोगवाळुं, खसीयुं.
पापवत् (पाप मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. खसना
पामा (पामन् ङीप्) स्त्री० मा. खस.
'रामा पामा नितंबविस्तारा' उद्भटः
पामारि (पामाया अरिः) पु० रिः. गंधक.
पांप (पंपाया इदं अण्) त्रि० पः-पी-पं. पंपा सरोवरनुं, पंपा सरोवरसंबंधी.
पाय ( ) क्ली० यं. पाणी, जल.
पायना (पा णिच् युच्) स्त्री० ना. तलवार वगेरेने पाणी चढावयुं ते.
पायस (पयसो विकारः अण्) त्रि० सः-सी-सं. १ दूधनो विकार. २ दूधनुं बनावेल.
पायस (,,) पु० सः. खीर. परमान्न.
"अतप्ततण्डुलो धौतः परिभृष्टो घृतेन च।
खण्डयुक्तेन दुग्धेन पाचितः पायसो भवेत्" ॥
पाकराजेश्वरः ॥
पायस (पयस इदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. पाणीनुं, पाणीसंबंधी. [२ जेने भावे छे ते.
पायासिक (पायसे भक्तिरस्य) त्रि० कः-का-कं. खीर-
पायिक (पादविकः पृषो०) पु० कः. पाळो, प्यादुं.
पायित (पा णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. पाणी पीवाडेलुं अस्त्र. [करनार.
पायिन् (पा इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. पिनार, पान
पायु (अपैति अनेन वायुः) पु० युः. गांड, गुदा, अपानद्वार. [रिभाणु, वज्रन.
पाय्य (मीयतेऽनेन मा ण्यत् पादेशः) क्ली० य्यं. प-
पाय्य (पा ण्यत्) क्ली० य्यं. १ जळ, पाणी. २ पीवुं, पान, पिणुं. [निंदनीय.
पाय्य (पा ण्यत्) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. निंदवा लायक,
पार् (चुरा० उभय० सेट् पारयति-ते) समाप्त करवुं, पूरुं करवुं.

पार (परं तीरं परमेव स्वार्थे अण् पृ घञ्) पु० क्ली० रः-रं. १ नदी वगेरेनो पार. २ शेषावधि. ३ संपूर्ति. ४ प्रांत भाग, आरो, छेडो.
'महता पुण्यपण्येन क्रीतेयं कायनौस्त्वया।
पारं दुःखोदधेर्गन्तुं तर यावन्न भिद्यते' ॥
पार (पृ घञ्) पु० रः पारो.
पारक (पृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. १ संपूर्ण करनार. २ पार करनार. ३ प्रीतिकारक, आनंददायक. ४ पालन करनार.
पारकुलीन (परकुले साधुः खञ्) त्रि० नः-ना-नं. बीजना कुलमां अनुकूल.
पारक्य (परस्मै लोकाय हितं ष्यञ् कुक्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. परलोकना माटे हितनुं साधन.
पारक्य (परस्येदं ष्यञ् कुक्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. १ परलोकना हितनुं, परलोकनुं साधन. २ पारकुं.
पारग (पारं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. १ पार जनार. २ कार्यनी समाप्तिए जनार.
पारगत (पारं गतः) पु० तः जिन.
पारगत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ पार गयेलुं. २ कार्यनी समाप्तिए गयेलुं.
पारंगत (पारं गतः) त्रि० तः-ता-तं. पार गयेलुं.
पारज् (पार अजिन्) पु० क्-ग्. सोनुं, सुवर्ण.
पारजायिक (परजायां गच्छति ठक्) त्रि० कः-का-कं. पारकी स्त्री पासे जनार.
पारटीन ( ) पु० नः पथ्थर.
पारण (पार् ल्युट्) क्ली० णं. १ व्रतना अंते भोजन करवुं ते. २ समाप्तिः ३ तृप्ति.
'व्याघ्रस्य चोपवासेन पारणं पशुमारणम्'
उद्भटः
पारण (पार् ल्यु) पु० णः १ मेघ. २ ते नामनो एक ऋषि.
पारणा (पार् युच्) स्त्री० णा. १ व्रतना अंते भोजन करवुं ते. २ समाप्ति. ३ तृप्ति.
'उपस्थिता शोणितपारणा मे' रघुवंशम्.
पारत (पृ णिच् तन्) पु० तः पारो.
पारतंत्र्य (परतंत्रस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. परतंत्रपणुं, पराधीनपणुं.
पारत्रिक (परत्र हितं ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ परलोकना हितनुं. २ परलोकनुं साधन.
पारद (पारं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. पारने आपनार.
पारद (,,) पुः० दः पारो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

संसारस्य परं पारं दत्तेऽसौ पारदः स्मृतः '
रसेश्वरदर्शनम्.

पारदंडिक ( ) पु० कः તે નામનો એક દેશ.

पारदारिक (परस्य दारान् गच्छति ठक्) त्रि० कः-का-कं. પારકી સ્ત્રી પાસે જનાર.

' पारदारिकविलाससाहसम् ' नैषधीयम्.

पारदार्य (परदारस्य कर्म ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. પરસ્ત્રી-સાથે છીનાળું કરનાર.

पारदृश्वन् (पारं दृष्टवान् दृश् क्वनिप्) त्रि० श्वा-श्वी-श्व. પારને જોનાર.

पारदेश्य (परदेशे भवः) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. પરદેશમાં હોનાર, પરદેશમાં થનાર.

पारदेश्य (परदेशादागतः) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. પરદેશથી આવેલું.

पारमार्थिक (परमार्थतो भव आगतो वा ठक्) त्रि० कः-की-कं. ૧ પરમાર્થથી હોનાર, સત્ય, વાસ્તવિક. ૨ પરમાર્થથી આવેલું. ૩ સ્વાભાવિક.

' गतानुगतिको लोको न लोकः पारमार्थिकः '
सुभाषितम्.

पारमार्थिक (परमार्थाय पारलौकिकाय हितं ठक्) त्रि० कः-की-कं. પરલોકમાટે સારૂં (પુણ્ય કર્મ).

पारमार्थिक (परमार्थ स्वार्थे ठक्) त्रि० कः-की-कं. ખરેખરૂં, યથાર્થ, વાસ્તવિક.

पारंपरीण (परंपरायाः आगतः खञ्) त्रि० ञः-णी-णं. કુલ વગેરે પરંપરાથી આવેલું ધન, વારસો વગેરે.

पारंपर्य (परंपरैव स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० र्यं. परंपरा શબ્દ જુઓ.

पारंपर्योपदेश (पारंपर्येण उपदेशः) पु० शः ' આ વડ ઉપર ભૂત રહે છે ' એવો બાપદાદાથી ચાલતો આવેલો ઉપદેશ. [પૂરો કરનાર.

पारय ( ) त्रि० यः-या-यं. ઇચ્છા

पारयत् (पार् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पारयिष्णु (पार् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. આનંદ આપનાર, યશસ્વી, જયશીલ.

परयुगीन (परयुगे साधु खञ्) त्रि० नः-ना नं. પરયુગને માટે સારૂં.

पारलौकिक (परलोकाय हितं ठक्) त्रि० कः-का-कं પરલોકના હિતનું, જન્માંતરના હિતનું.

' पारलौकिककुसीदमसीदत् '
नैषधीयम्.

पारवत (पारावतः पृषो०) पु० तः. કબુતર.

पारवर्म्य (परवर्ग यत्) त्रि० र्म्यः-र्म्या-र्म्यं. ૧ શત્રુના વર્ગમાં અનુસરનાર. ૨ શત્રુવર્ગમાં થએલું.

पारवश्य (परवशस्य भावः ष्यञ्) क्ली० श्यं. પરવશતા, પરાધીનપણું. [કુહાડાસંબંધી.

पारशव (परशोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. કુહાડાનું,

पारशव (परशु अण्) पु० वः ૧ શૂદ્ર સ્ત્રીને પેટે બ્રાહ્મણથી પેદા થએલો પુત્ર. ૨ બનરકમથી પેદા થએલો પુત્ર. ૩ લોખંડ, લોઢું.

' निषादः शूद्रकन्यायां यः पारशव उच्यते ।
स पारयन्नेव शवस्तस्मात्पारशवः स्मृतः ' ॥
मनुः ॥

पारशीक (पारसीकः) पु० कः ઈરાન દેશ.

पारशीक (,,) पु० कः ઈરાની ઘોડો.

पारश्वध (परश्वध अण्) पु० धः કરસીથી લડનાર યોધો. [લો શબ્દ જુઓ.

पारश्वधिक (परश्वधः प्रहरणमस्य) पु० कः ઉપ-

पारस (पारस्यदेशभवं अण्) त्रि० सः-सी-सं. ઇરાન દેશમાં પેદા થનાર.

पारस (पारस्यस्येदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. ઈરાન દેશનું, ઈરાનદેશસંબંધી.

पारसिक (पारसीक पृषो०) पु० कः ઈરાનદેશ.

पारसिक (,,) पु० कः ઈરાની ઘોડો.

पारसिक ( ) स्त्री० सः પારસી ભાષા.

पारसीक (पारस ईक्) पु० कः ઈરાની ઘોડો.

पारसीक (,,) पु० कः ઈરાનદેશ.

पारसीक (,,) पु० ब० काः ઈરાન દેશના રહેનાર લોક, પારસી.

' पारसीकांस्ततो जेतुं प्रतस्थे स्थलवर्त्मना '
रघुवंशम्.

पारसीकयवानी (पारसीकदेशजा यवानी) स्त्री० नी. ખુરાશાણી અજમોદ. [ધોળી વેખંડ.

पारसीकवचा (पारसीकदेशजा वचा) स्त्री० चा.

पारसीययवानी (पारसीया यवानी) स्त्री० नी. ફરમાણી અજમોદ.

पारस्कर (पार करोति कृ टसुट्) पु० रः ૧ તે નામનો એક દેશ. ૨ गृह्यसूत्र રચનાર તે નામનો એક મુનિ.

पारस्त्रैणेय (परस्त्रिया अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः છીનાળાથી પેદા થએલો પુત્ર. जारज.

पारापत (पारादेत्यापतीत प्रेम्णा आ पत् अच्) पु० तः કબુતર. [નદી.

पारा (पार अच् टाप्) स्त्री० रा. તે નામની એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पारापार (पारं अपारमस्त्यस्य अच्) पु० रः. समुद्र, दरियो.

पारापार (,, .) क्ली० रं. नदी वगेरेना बे कांठा.

पारावत (परावत उपदेष्टा अण्) पु० तः. કબુતર.

पारावतकलिका (पारावत इव कलिका यस्याः) स्त्री० का. १ કાંગનું ઝાડ. २ भांसकांકણીનો વેલો.

पारावतपदी (पारावतपदमिव पदं मूलं यस्याः) स्त्री० दी. ઉપલેા शબ્દ જુઓ.

पारावता (पारावत अच् टाप्) स्त्री० ता. १ તે નામની એક નદી. २ સીતાફલ.

पारावतांघ्रिपिच्छ (पारावतांघ्रिरिव पिच्छः यस्य) पु० च्छः એક જાતનું કબુતર.

पारायण (पारं समाप्तिमयतेऽनेन अय् ल्युट्) क्ली० णं. १ સકલપણું, સમગ્રપણું. २ ગ્રંથનો આદિથી તે અંત લગી પાઠ કરવો તે.

पारायणिक (पारायण ठक्) पु० कः- १ પારાયણ કરનાર. २ ગ્રંથનો આદિથી તે અંતસુધી પાઠ કરનાર.

पारायणीय (पारायणस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. પારાયણનું, પારાયણસંબંધી.

पारारुक (पारमृच्छति ऋ उकञ्) पु० कः-પથરો.

पारावार (पारं च अवरं चास्यस्य अच्) पु० रः- સમુદ્ર, દરિયો. [નદી વગેરેના બે કાંઠા.

पारावारा (,,) क्ली० रं.

पारावारीण (पारावार खञ्) त्रि० णः-णा-णं. १ બે તટ ઉપર જનાર. २ સમુદ્રને પામનાર.

पाराशर (पराशरस्यापत्यं पुमान् घञ्) पु० रः-પરાશર ઋષિનો પુત્ર.

पाराशर (पराशरेण प्रोक्तं अण्) त्रि० रः-री-रं. પરાશરે કહેલા નિયમ સ્મૃતિ વગેરે.

पाराशरकल्पिक (पाराशरकृतं कल्पं वेत्ति अधीते वा ठन्) त्रि० कः-का-कं. પરાશરપ્રણીત કલ્પ ગ્રંથને જાણનાર. २ પરાશરપ્રણીત કલ્પગ્રંથનો અભ્યાસ કરનાર.

पाराशरि (पराशरस्येदं इञ्) पु० रिः-रिः-रि. પરાશરસંબંધી, પરાશરનું.

पाराशरि (पराशरस्य अपत्यं पुमान्) पु० रिः-शુકદેવ મુનિ.

पाराशरिन् (पाराशर्य इनि) पु० व०-णः. વેદવ્યાસપ્રણીત शारीरક સૂત્રરૂપ ભિક્ષુસૂત્રનું અધ્યયન કરનાર ચતુર્થાશ્રમી ભિક્ષુઓ.

पाराशर्य्य (पराशरस्यापत्यं पुमान् यञ्) पु० र्य्यः. વેદવ્યાસ.

पारिकर्मिक (परिकर्मणि नियुक्तं ठक्) त्रि० कः-का-कं. પરિકર્મ કરવા નીમેલું.

पारिकांक्षिन् (पारि ब्रह्मज्ञानं तत्कांक्षति इनि) पु० क्षी. બ્રહ્મજ્ઞાનની આકાંક્ષા રાખનાર યતિ, તપસ્વી, મુમુક્ષુ વગેરે.

पारिख (परिखायां भवः अण्) त्रि० खः-खी खं. કિલ્લા વગેરેની આસપાસ ખાડીમાં હોનાર.

पारिखेय (पारिखायाः प्रयोजनमस्य) त्रि० यः-यी-यं. પરિખાના ઉપયોગનું.

पारिगार्भिक (परिगर्भे भवः ठन्) पु० कः એક જાતનો બાલરોગ.

पारिग्रामिक (परिग्रामे भवः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. ગામની ચારે તરફ હોનાર.

पारिजात (पारमस्यास्ति पारी. समुद्रः तत्र जातः जन् क्त) पु० तः १ એક જાતનું દેવલોકનું ઝાડ. २ એક જાતનો નાગ. ३ તે નામનો એક ઋષિ.

पारिजातक (पारिजात स्वार्थे क) पु० कः એક જાતનું દેવલોકનું ઝાડ.

'पञ्चैते देवतरवो मन्दारो पारिजातकः.....'

अमरः

पारिजातसरस्वती (पारिजातेश्वरी सरस्वती) स्त्री० ती. તે નામની એક સરસ્વતી.

पारिणाय्य (परिणाये विवाहसमये लब्धं ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. લગ્નસમયે વહૂને મળેલું ધન વગેરે.

पारिणाय्य ( ) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. અસામાન્ય, વિશેષ, ખાસ.

पारिणाह्य (परिणाहमर्हति) क्ली० ह्यं. ઘરનો સામાન વાસણ, શય્યા વગેરે.

पारितथ्या (परितथा स्वार्थे ष्यञ्) स्त्री० थ्या. સ્ત્રીના સેંથા ઉપર પહેરવાનું એક જાતનું ઘરેણું.

पारितोषिक (परितोषः प्रयोजनमस्य ठञ्) क्ली० कं. ઈનામ, ભેટ, બક્ષીસ.

पारिधेय (परिधौ भवः ढक्) त्रि० यः-या-यं. પરિધિમાં હોનાર.

पारिद्र (पारींद्र पृषो०) पु० द्रः-સિંહ.

पारिपंथिक (परिपंथं तिष्ठति हंति वा ठक्) पु० कः વાટમાં ઉભો રહી લૂંટી લેનાર ચોર.

पारिपाय (परिपाय्यमेव स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० य्यं. परिपाटी શબ્દ જુઓ. [એક પર્વત.

पारिपात्र ( ) पु० त्रः તે નામનો

पारिपात्रक (पारिपात्र स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શબ્દ જુઓ.

પારિપાર્શ્વિક (પરિપાર્શ્વે પાર્શ્વે વ્યાપ્ય વર્તતે ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ૧ સેવક, નોકર. ૨ હજુરી.

પારિપાર્શ્વિક (,,) પુ૦ કઃ ૧ નાટક-પ્રસિદ્ધ એક જાતનો નટ. ૨ સૂત્રધારનો અનુચર. ' નટી વિદૂષકો વાપિ પારિપાર્શ્વિક એવ વા '

પારિપ્લવ (પરિપ્લવ સ્વાર્થે અણ્) ત્રિ૦ વઃ-વી-વં. ૧ ચંચળ. ૨ વ્યાકુળ, ગાભરૂં. ૩ સંતપ્ત. ૪ પાણી ઉપર તરનાર.

પારિપ્લાવ્ય ( ) પુ૦ વ્યઃ હંસ.

પારિપ્લાવ્ય (પરિપ્લવસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ વ્યં. ચંચળપણું, વ્યાકુળપણું. [જાતનું ઝાડ.

પારિભદ્ર (પરિતો ભદ્રમસ્ત્યસ્ય અણ્) પુ૦ દ્રઃ એક

પારિભદ્રક (પરિભદ્રાય કાયતિ કૈ ક) પુ૦ કઃ ૧ દેવદારનું ઝાડ. ૨ કડવા લીંબડાનું ઝાડ. ૩ સરલવૃક્ષ.

પારિભદ્રક (,,) ક્લી૦ કં. કુષ્ઠૌષધિ.

પારિભાવ્ય (પરિભવાય રોગશમનાય હિતં ષ્યઞ્) ક્લી૦ વ્યં. કુષ્ઠૌષધિ. [ખીની, હાબીપણું.

પારિભાવ્ય (પરિભુવો ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ વ્યં. જ-

પારિભાષિક (પરિભાષાતઃ આગતઃ ઠઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. પરિભાષાથકી પ્રાપ્ત થયેલ શબ્દ વગેરે.

પારિભાષિકી (પરિભાષાતઃ આગતઃ ઠઞ્ ડીપ્) સ્ત્રી૦ કી. ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામની એક સંજ્ઞા. ' ઉભયાવૃત્તિધર્મેણ સંજ્ઞા સ્યાત્પારિભાષિકી '

પારિમાંડલ્ય (પરિમંડલઃ પરમાણુઃ તસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી ત્યં. ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ અસમવાયિકારણતા-શૂન્ય પરમાણુપરિમાણ.

પારિમાંડલ્ય (પરિમંડલં સ્વાર્થે ષ્યઞ્) ક્લી૦ ત્યં. પરમાણુ.

પારિમુખિક (પરિમુખં વર્તતે ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. મુખની પાસે વર્તતું, પ્રત્યક્ષ.

પારિયાત્ર ( ) પુ૦ ત્રઃ તે નામનો એક કુલાચલ. [શબ્દ જુઓ.

પારિયાત્રક (પારિયાત્ર સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ ઉપલો

પારિયાત્રિક (પારિયાત્ર સ્વાર્થે ઠક્) પુ૦ કઃ પારિયાત્ર શબ્દ જુઓ.

પારિયાનિક (પરિયાનં પ્રયોજનમસ્ય ઠક્) પુ૦ કઃ માર્ગમાં જવા યોગ્ય રથ, ગાડી.

પારિરક્ષક (પરિરક્ષા વ્રતભેદઃ પ્રયોજનમસ્ય) પુ૦ કઃ ૧ તાપસ. ૨ જોગી, જતિ.

પારિવર્હ (પરિવર્હ અણ્) ત્રિ૦ હઃ-હી-હં. લગ્નનું, લગ્નસંબંધી.

પારિવિત્ય ( ) ક્લી૦ ત્યં. મોટો ભાઇ વાંઢો છતાં નાનો ભાઇ પરણે તે. [જુઓ.

પારિવેત્રય ( ) ક્લી૦ ત્રયં. ઉપલો શબ્દ

પારિવ્રાજક (પરિવ્રાજકસ્ય ભાવઃ અણ્) ક્લી૦ કં. સંન્યાસ. [પુ૦ શઃ પીપરનું ઝાડ.

પારિશ (પિપર્તિ ઇતિ પારી તંશ્યતિ પૃ ણિનિ શો ક)

પારિષદ (પરિષદિ સાધુ અણ્) ત્રિ૦ દઃ-દી-દં. ૧ સભામાં સારૂં. ૨ સભાસદ.

પારિષદ (પરિષદિ ભવઃ અણ્) ત્રિ૦ દઃ-દી-દં. ૧ સભામાં હોનાર. ૨ મીજલસમાં થનાર.

પારિષદક (પરિષદા કૃતં વુઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. સભાએ કરેલું. [સભામાં સારૂં. ૨ સભાસદ.

પારિષદ્ય (પારિષદિ સાધુઃ ણ્ય) ત્રિ૦ દ્યઃ-દ્યા-દ્યં. ૧

પારિસર્પ્ય (પરિસર્પં હલં વર્જયિત્વા ભવઃ) ત્રિ૦ પ્યઃ-પ્યી-પ્યં. હલ વિના હોનાર પાક વગેરે.

પારિહારિક (પરિહારે સાધુઃ ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. ૧ પરિહાર કરનાર. ૨ હરણ કરનાર.

પારિહારિક (,,) પુ૦ કઃ માળી.

પારિહાર્ય (પરિહારઃ સ્વાર્થે ષ્યઞ્) ક્લી૦ ર્યં. હરતભૂષણ, પોંચી. વલય. [ઠઠ્ઠો.

પારિહાસ્ય (પરિહાસ ષ્યઞ્) ક્લી૦ સ્યં. મશ્કરી,

પારિક્ષિત (પરિક્ષિતસ્યેદં અણ્) ત્રિ૦ તઃ-તી-તં. પરિક્ષિતનું.

પારી (પા રક્ ક ડીષ્) સ્ત્રી૦ રી. ૧ પાણીનું પૂર. ૨ નાનું જલનું પાત્ર. ૩ જળવંત્રી. ૪ હાથીના પગે બાંધવાનું દોરડું. ૫ પરાગ શબ્દ જુઓ. ૬ પાનપાત્ર.

પારીણ (પારં ગચ્છતિ ખઞ્) ત્રિ૦ ણઃ-ણા-ણં. ૧ પારે જનાર. ૨ કાર્યની સમાપ્તિએ પહોંચનાર.

પારીંદ્ર (પારિરિંદ્રં ઇવ) પુ૦ દ્રઃ ૧ સિંહ. ૨ અજગર. [૧ કાચબો. ૨ દંડ.

પારીરણ (પાર્યો જલપૂરે રણતિ રણ્ અચ્) પુ૦ ણઃ.

પારુ (પિબતિ જલં રશ્મિભિઃ પા ક) પુ૦ રુઃ. ૧ સૂર્ય. ૨ અગ્નિ. ૩ આકડાનું ઝાડ. ૪ ચિત્રાનું ઝાડ.

પારુષ્ય (પરુષસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ષ્યં. ૧ પરુષપણું. ૨ નિષ્ઠુરપણું. ૩ ખરાબ ભાષણ. ૪ વિરુદ્ધ આચરણ. ૫ ધૂંધરું વન. ૬ અગુરુચંદન.

પારુષ્ય (પરુષિ ભવઃ) પુ૦ ષ્યઃ. બૃહસ્પતિ.

પારેગંગ (ગંગાયાઃ પારે) અવ્ય૦ ગં. ગંગાના પારે.

પારેરક (પાર ઈર્ ણ્વુલ્) પુ૦ કઃ. તલવાર, ખડ્ગ.

પારેસિંધુ (સિંધોઃ પારે) અવ્ય૦ ધુ. સિંધુ નદીના પાર ઉપર. [૨જી. ૨ રાખ.

પાર્ઘટ (પાદે ઘટતે ઘટ્ અચ્ પૃષો૦) ક્લી૦ ટં. ૧ ધૂલ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પાર્જન્ય (પર્જન્યસ્યેદં અણ્) ત્રિ૰ ન્યઃ-ન્યા-ન્યં. વૃષ્ટિસંબંધી, વૃષ્ટિનું.

પાર્થ (પૃથાયાઃ કુંત્યાઃ અપત્યં પુમાન્ અણ્) પુ૰ થઃ. ૧ કુંતીના પુત્ર યુધિષ્ઠિર અર્જુન વગેરે. ૨ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ.

' કથં સ પુરુષઃ પાર્થ કં ઘાતયતિ હન્તિ કમ્ ' ગીતા.

પાર્થ (પૃથેઃ પૃથિવ્યા ઈશ્વરઃ અણ્) પુ૰ થઃ. પૃથ્વીનો પાલક, રાજા.

પાર્થક્ય (પૃથક્ ષ્યઞ્) ક્લી૰ ક્યં. જુદાઈ, નીરાળાપણું, પૃથક્પણું. પૃથક્તા, પૃથક્ત્વ.

પાર્થવ (પૃથોર્ભાવઃ અણ્) ક્લી૰ વં. મોટાપણું.

પાર્થસારથિ (પાર્થસ્ય સારથિઃ) પુ૰ થિઃ ૧ શ્રીકૃષ્ણ. ૨ તે નામનો એક મીમાંસાગ્રંથ બનાવનારો પંડિત.

પાર્થિવ (પૃથિવ્યાઃ ઈશ્વરઃ અણ્) પુ૰ વઃ. રાજા, પૃથ્વીપાલ.

પાર્થિવ (પૃથિવ્યા વિકારઃ ઇદં વા અઞ્) ત્રિ૰ વઃ વી-વં. ૧ પૃથ્વીનો વિકાર. ૨ પૃથ્વીસંબંધી, પૃથ્વીનું. [તગરપુષ્પ.

પાર્થિવ (,,) ક્લી૰ વં.

પાર્થિવ (પૃથિવ્યાઃ નિમિત્તં સંયોગ ઉત્પાતો વા અણ્) પુ૰ વઃ. ૧ પૃથ્વીનું નિમિત્ત. ૨ પૃથ્વીનો સંયોગ. ૩ પૃથ્વીનો ઉત્પાત. [વઃ શરીર.

પાર્થિવ (,,) પુ૰

પાર્થિવી (પૃથિવી અઞ્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ વી. સીતા.

પાર્થિવી (પાર્થિવસ્ય સ્ત્રી ડીષ્) સ્ત્રી૰ વી. રાણી, રાજાની સ્ત્રી.

પાર્પર (,,) પુ૰ રઃ- યમ.

પાર્યાપ્તિક (પર્યાપ્તિ ક અણ્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. સંપૂર્ણ. [એક જાતનો મૃગ.

પાર્યાપ્તિક (,,) પુ૰ કઃ

પાર્યાપ્તિક (પર્યાપ્તિમાહ ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ' બસ થયું ' એમ બોલનાર.

પાર્વ ગ (પર્વણિ ક્રિયતે અણ્) ત્રિ૰ ણઃ-ણી-ણં. પર્વના દિવસે કરવા યોગ્ય કામ વગેરે. [હોનાર

પાર્વણ (પર્વણિ ભવઃ અણ્) ત્રિ૰ ણઃ-ણી-ણં. પર્વમાં

પાર્વણ (,,) ક્લી૰ ણં. અમાવાસ્યાવિહિત શ્રાદ્ધ, પર્વના દિવસે સર્વ પિતૃને અપાતું તર્પણ, પર્વના દિવસે પિતૃત્રયી, માતામહત્રયીનું શ્રાદ્ધ થાય છે તે.

' અમાવાસ્યાં યત્ક્રિયતે તત્પાર્વણમુદાહૃતમ્ ।
ક્રિયતે વા પર્વણિ યત્ તત્પાર્વણમિતિ સ્મૃતિઃ ' ॥
ભવિષ્યપુરાણમ્ ॥

પાર્વણ (પર્વણિ ગ્રહણયોગ્યઃ) પુ૰ ણઃ એક જાતનો મૃગ.

પાર્વત (પર્વતે ભવઃ અણ્) ત્રિ૰ તઃ-તી તં. પર્વતમાં હોનાર, પર્વતમાં થનાર, પર્વતસંબંધી.

પાર્વત (,,) પુ૰ તઃ કડવા લીમડાનું ઝાડ. [જિત.

પાર્વત (,,) ક્લી૰ તં. ૧ હીંગલો. ૨ શિલા-

પાર્વતી (પાર્વત ડીપ્) સ્ત્રી૰ તી. ૧ દુર્ગા. ૨ દ્રૌપદી. ૩ ગજપીંપર. ૪ જીવંતી. ૫ સૌરાષ્ટ્રદેશની માટી.

પાર્વતીનંદન (પાર્વત્યા નંદનઃ) પુ૰ નઃ કાર્તિકસ્વામી. ૨ ગણેશ.

પર્વતસ્ય સુતા દેવી સાવિર્ભૂતા ચ પર્વતે ।
' પર્વતાધિષ્ઠાતૃદેવી પાર્વતી તેન કીર્તિતા '
દુર્ગોપાખ્યાનમ્ ॥

પાર્વતીય (પર્વતે ભવઃ ઢક્) પુ૰ યઃ પહાડમાં રહેનાર, પહાડી.

પાર્વતેય (પર્વતે ભવઃ ઢક્) ક્લી૰ યં. લીલો સુરમો.

પાર્વતેય (પર્વતે ભવઃ ઢક્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. પર્વતમાં હોનાર. [લવું ઝાડ.

પાર્વતેય (પાર્વતે ભવઃ ઢક્) પુ૰ યઃ સૂરજમુખી ફૂ-

પાર્વયનાંતીયા (પર્વણોઽયનસ્ય ચાંતે વિહિતા છણ્) સ્ત્રી૰ યા. તે નામની એક ઇષ્ટિ.

પાર્શવ (પર્શુઃ પ્રહરણમસ્ય) પુ૰ વઃ જેના હાથમાં પરશુનું આયુધ છે તે.

પાર્શ્વ (સ્પૃશ્ શ્વસ્) પુ૰ ક્લી૰ શ્વઃ-શ્વં. ૧ શરીરનું પડખું. ૨ સામીપ્ય. [હાર.

પાર્શ્વ (પર્શૂનાં સમૂહઃ અણ્) ક્લી૰ શ્વં. કુહાડીની

પાર્શ્વ (સ્પૃશ્ શ્વસ્) પુ૰ શ્વઃ જૈન મતનો તેવીશમો તીર્થંકર. [૨ પડખે રહેલું. ૩ સંનિકૃષ્ટ.

પાર્શ્વ (સ્પૃશ્ શ્વણ્) ત્રિ૰ શ્વઃ-શ્વી શ્વં. ૧ પાસેનું.

પાર્શ્વ (,,) ક્લી૰ શ્વં. લુચ્ચાઈ, શઠપણું. શાક્ય.

પાર્શ્વક (પાર્શ્વેન શાક્યેન અન્વિચ્છતિ કન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. કપટથી અથવા લુચ્ચાઈથી પ્રયત્ન કરવા વાળું. [રી, સેવક.

પાર્શ્વગ (પાર્શ્વે ગચ્છતિ ગમ્ ડ) ત્રિ૰ ગઃ-ગા-ગં. હળુ-

પાર્શ્વગત (પાર્શ્વે ગતઃ) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ પડખે ગયેલ. ૨ બાજુએ ગયેલ.

પાર્શ્વતસ્ (પાર્શ્વ તસિલ્) અ૰ય૰ તઃ. ૧ પડખેથી. ૨ બાજુએથી. ૩ પડખે. ૪ બાજુએ.

પાર્શ્વતીય (પાર્શ્વતો ભવઃ) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. ૧ પડખે હોનાર. ૨ બાજુએ હોનાર. [નોકર.

પાર્શ્વદ (પાર્શ્વે દદાતિ દા ક) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. સેવક,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पार्श्वनाथ (पार्श्वः नाथः) पु० थः. પારસનાથ. परेशनाथ. [ફેરવવું.

पार्श्वपरिवर्तन (पार्श्वेन परिवर्तनं) क्ली०नं. પડખું

पार्श्वपिप्पल (पार्श्वे पिप्पलं) क्ली० लं. એક જાતની હરડે. [ભાગ. ૨ પડખાનો દેશ.

पार्श्वभाग (पार्श्वस्य भागः) पु० गः १ પડખાનો

पार्श्वल (पार्श्वे लच्) त्रि० लः-ला-लं. કુહાડીના સમૂહવાળું.

पार्श्ववक्त्र (पार्श्वे वक्त्रमस्य) पु० क्त्रः महादेव.

पार्श्वशय (पार्श्वाभ्यां शेते शी अच्) त्रि० यः-या-यं. પડખે સુનાર. [રોગ.

पार्श्वशूल (पार्श्वे शूलः) पु० लः પાસાશૂલનો

पार्श्वस्थ (पार्श्वे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ પડખે ઉભું રહેનાર. ૨ બાજુએ ઉભું રહેનાર. ૩ બાજુનું.

'सुरपतिमपि श्वा पार्श्वस्थं विलोक्य न शंकते'

भर्तृहरिः

पार्श्वस्थ (,,) पु० स्थः सूत्रधारना પડખે ઉભો રહેનાર નટ. पारिपार्श्विकं.

पार्श्वास्थि (पार्श्वस्य अस्थि) क्ली० स्थि. પડખાનું હાડકું. [હોનાર. ૨ બાજુએ થનાર.

पार्श्विक (पार्श्वे भवः ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ પડખે

पार्श्विक (,,) पु० कः બાળગર, ગારુડી. [અને પૃથ્વી.

पार्श्वी ( ) पु० द्वि० इ०यौ. આકાશ

पार्श्वोदरप्रिय (पार्श्वमुदरं च ताभ्यां प्रीणाति भोजिनं) पु० यः કરચલો. कर्कट.

पार्षत (पृषतस्य विराटनृपस्येदं अण्) पु० तः-ती-तं. विराट नृपनुं, विराट नृपसंबंधी.

पार्षत (पृषतस्य विराटनृपस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० तः धृष्टद्युम्न राजा. [स्त्री० ती. द्रौपदी.

पार्षती (पृषतस्य विराटनृपस्यापत्यं स्त्री अण् ङीप्)

पार्षद् (परिषद् पृषो०) स्त्री० त्-द्. सभा.

पार्षद (पार्षदमर्हति अण्) त्रि० दः-दी-दं. सभासद.

पार्षद्य (पार्षदमर्हति ष्यञ्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. ઉપલો शब्द જુઓ.

पार्षिक ( ) पु० कः ते नामनो એક गोत्रप्रवर्त्तक ऋषि. [હોનાર.

पार्ष्टिक (पृष्ठे भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. પૃષ્ઠે

पार्ष्णि (पृष् नि) पु० स्त्री० र्ष्णिः-र्ष्णिः १ પીઠ. ૨ પગની એડી. ૩ સેનાનો પૃષ્ઠભાગ. ૪ પૂછપાછ, તપાસ. ૫ લાત, પાટું. [૨ કુંતી.

पार्ष्णि (,,) स्त्री० र्ष्णिः १ उन्मत्त स्त्री.

पार्ष्णि (पृष् नि) पु० र्ष्णिः जितवानी ઇચ્છા.

पार्ष्णिग्राह (पार्ष्णिं ग्रह् अण्) पु० हः १ સેનાના પૃષ્ઠભાગમાં શત્રુ. ૨ સેનાના પૃષ્ઠભાગમાં સરદાર.

पार्ष्णिग्र (पार्ष्णिं ग्रै क) क्ली० ग्रं. સેનાનો પછાડીનો ભાગ. [રહી કામ નીભાવનાર.

पार्ष्णिवाह (पार्ष्णिं वहति) त्रि० हः-हा-हं. પડખે

पार्ष्णिल (पार्ष्णि लच्) त्रि० लः-ला-लं. પાર્ષ્ણિવાળું.

पाल् (चुरा० उभय० सेट् पालयति-ते) रक्षण करवुं, પાળવું. [કરનાર, પાલનાર.

पाल (पालयति पाल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. रक्षण

पाल (पाल् भावे अच्) पु० लः रक्षण करनार, पालनार.

पाल (पाल् भावे अच्) पु० लः रक्षन, पालण.

पालक (पालयति पाल् ण्वुल्) पु० कः घोडानी रक्षक. २ चित्रानुं आड. [કરનાર, પાલનાર.

पालक (पाल् ण्वुल्) त्रि० कः-लिका-कं. १ रक्षण

पालकाव्य ( ) पु० व्यः ते नामनो એક मुनि. करेणुभू.

पालकाव्य ( ) क्ली व्यं. હાથી ઘોડા વગેરેનાં લક્ષણ જણાવનાર એક અર્થશાસ્ત્ર.

पालक्या (पालाय कायति कै क) स्त्री० क्या. એક જાતનું શાક.

पालघ्न (पालं जलादितो रक्षकं हंति हन् टक्) पु० घ्नः १ વરસાદમાં ઉગતી કાગડાની ટોપી. ૨ એક જાતનું જલતૃણ.

पालंक (पाला अंक्यते अंक् घञ्) पु० कः १ એક જાતનું શાક. ૨ સીચાણોપક્ષી.

पालंकी (पालंक ङीष्) स्त्री० की. એક જાતનું શાક, કુંદરુનું આડ.

पालंक्य (पालंक स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० क्यं. એક જાતનું શાક.

पालंक्य (,,) पु० क्यः सीचाणोपक्षी.

पालंक्या (पालंक्य टाप्) स्त्री० क्या. કુંદરુનું આડ.

पालन (पाल् ल्युट्) क्ली० नं. १ रक्षण करवुं, पालवुं. २ नवी विયાયલી ગાયનું દૂધ.

पालयत् (पाल् शतृ) त्रि० यन्-यती-यत्. रक्षण करतुं, पालतुं. [નાર, પાળનાર.

पालयितृ (पाल् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. रक्षण कर-

पालल (पललस्य विकारः अण्) त्रि० लः-ली-लं. तलना लोटनुं બનેલું (લાડુ વગેરે).

पालवणिज् (पाले कन्यारक्षणे वणिक्) पु० क्-ग्. કન્યાપાલ.

पालाश (पलाशस्य विकारः अवयवो वा अण्) त्रि०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શઃ-શી-શં. ૧ખાખરાનું બનાવેલું. ૨ ખાખરાનો અવયવ.

'પાલાશતામ્રાસિતકર્બુરાણામ્' વૃહત્સંહિતા.

પાલાશ (. „) પુ૦ શઃ ૧ તમાલપત્ર. ૨ લીલો રંગ. [લાવર્ણવાળું.

પાલાશ (પાલાશ અચ્) ત્રિ૦ શઃ-શી-શં. લીલું, લા-

પાલાશખંડ (પાલાશાનાં ખંડો યત્ર) પુ૦ ડઃ મગધદેશ, બહારપ્રાન્ત.

પાલાશવિધિ ( ) પુ૦ ધિઃ માણસનું શબ ન જડતું હોય ત્યારે ખાખરાના પાંદડાનું પૂતળું કરી તેની દાહક્રિયા વગેરે કરવા તે.

પાલાશી (પાલાશ.ડીપ્) સ્ત્રી૦ શી. એક જાતનું ઝાડ.

પાલિ(લી) (પલ્ ઇણ્ ડીપ્ વા) સ્ત્રી૦ લિઃ ૧ તલવાર ખડ્ગ વગેરેની ધાર. ૨ કાનની પાળ. ૩ પંગત, ઓળ. ૪ ખુણો. ૫ ચિહ્ન, નિશાની. ૬ જુ. ૭ દાઢી જેને આવી છે એવી સ્ત્રી. ૮ હદ, સીમા. ૯ નદી વગેરેની પાળ. ૧૦ શિષ્યને આપવા યોગ્ય પદાર્થ. ૧૧ ધેરાવ ૧૨ વખાણ, તારીફ. ૧૩ ખોળો. ૧૪ શેર. ૧૫ કાન. ૧૬ લતાગ્ર. ૧૭ પ્રભેદ. ૧૮ તપેલી.

પાલિકા (પાલ્ ણ્વુલ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ કા. પાલનારી સ્ત્રી.

પાલિકા (પાલિ કન્) સ્ત્રી૦ કા. ૧ દહિં ભાખણ વગેરે કાપવાની છરી. ૨ કાનની ચાંપ.

પાલિકા (પાલિ કન્) સ્ત્રી૦ કા. શબ્દ જુઓ.

પાલિત (પાલ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં ૧ પાળેલું. ૨ રક્ષણ કરેલું.

પાલિત (પાલ્ ક્ત) પુ૦ તઃ ૧ શાખોટ વૃક્ષ. ૨ ક્રોષ્ટુવંશમાં પેદા થયેલો તે નામનો એક રાજા.

પાલિત્ય (પલિતસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ત્યં. ધડપણથી કેશ વગેરેનું ધોળાપણું, જરાવસ્થા.

પાલિન્ (પાલયતિ પાલ્ ણિનિ) ત્રિ૦ લી-લિની-લિ રક્ષણ કરનાર પાલનાર

પાલિન્ ( ) પુ૦ લી. પૃથુરાજાનો પુત્ર.

પાલિંદ (પાલિ કિંદચ્) પુ૦ દઃ. કુન્દુરુનું ઝાડ.

પાલિંદી (પાલિંદ ડીષ્) સ્ત્રી૦ દી. ૧ નસોતર. ૨ ધોળી ગોકર્ણી. ૩ શ્યામલતા. ૪ ભારંગનું ઝાડ. ૫ વનસ્પતિ ત્રાયમાણા.

પાલિંધી (પાલિંદી પૃષો૦) સ્ત્રી૦ ધી. નસોતર.

પાલિશાયન ( ) પુ૦ નઃ. તે નામનો એક ગોત્રપ્રવર્ત્તક ઋષિ.

પાલીવત ( ) પુ૦ તઃ ડાંખળું રોપ્યાથી ઉગતું ઝાડ (શરગવો વગેરે.)

પાલીહય ( ) પુ૦ યઃ તે નામનો એક ગોત્રપ્રવર્ત્તક ઋષિ.

પાલ્લ (પલ્લયાં ભવઃ ત્રિ૦ લ્લઃ લ્લા-લ્લં. પલ્લીમાં હોનાર.

પાલ્વલતીર (પલ્વલતીરે ભવઃ અણ્) ત્રિ૦ રઃ-રી-રં. નાના તળાવના કાંઠાઉપર હોનાર.

પાવક (પુનાતિ પૂ ણ્વુલ્) પુ૦ કઃ ૧ અગ્નિ. ૨ યજ્ઞનો અગ્નિ. ૩ ધોળો ચિત્રો. ૪ રાતો ચિત્રો. ૫ ભીલામું. ૬ વાવડિંગ. ૭ સૂર્યકાંતમણિ. ૮ કસુંબો. ૯ પીળો સુરમો. ૧૦ અગ્નિમંથનું ઝાડ. ૧૧ વરુણ. ૧૨ સૂર્ય. (કાઃ) ત્રણ સંખ્યાની સંજ્ઞા.

'નૈનં છિન્દન્તિ શસ્ત્રાણિ નૈનં દહતિ પાવકઃ'

ગીતા.

પાવક („) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. શુદ્ધ કરનાર, પવિત્ર કરનાર. [મણિ.

પાવકમણિ (પાવકકાંતઃ મણિઃ) પુ૦ ણિઃ. સૂર્યકાંત

પાવકમંથ (પાવક મંથ્ અચ્) પુ૦ થઃ. અગ્નિમંથનું ઝાડ.

પાવકાત્મજ (પાવકસ્યાત્મજઃ) પુ૦ જઃ ૧ કાર્તિકસ્વામી. ૨ ધ્રુવાકુર્વંશમાં પેદા થયેલો દુર્યોધન રાજાની કન્યાને પરણનાર સુદર્શન નામનો મુનિ.

પાવકારણિ (પાવકસ્ય અરણિઃ) પુ૦ સ્ત્રી૦ ણિઃ-ણિઃ. અગ્નિમંથનું ઝાડ.

પાવકાહ્વા ( )સ્ત્રી૦ હ્વા. એક જાતનું ઝાડ.

પાવકિ (પાવકસ્યાપત્યં પુમાન્ ઇઞ્) પુ૦ કિઃ. પાવકાત્મજ શબ્દ જુઓ.

પાવકી (પાવકસ્ય સ્ત્રી ડીપ્) સ્ત્રી૦ કી. અગ્નિની સ્ત્રી.

પાવન (પાવયતિ પૂ ણિચ્ લ્યુટ્) ત્રિ૦ નઃ-ની-નં. પવિત્ર કરનાર, શુદ્ધ કરનાર, નિર્મલ, શુદ્ધ.

પાવન („) ક્લી૦ નં. ૧ પાણી. ૨ પ્રાયશ્ચિત્ત. ૩ ગાયનું છાણ. ૪ કુષ્ઠૌષધિ. ૫ ચંદન. ૬ શુદ્ધ કરવાનું સાધન.

પાવન („) પુ૦ નઃ ૧ રુદ્રાક્ષ. ૨ અગ્નિ. ૩ ધૂપ. ૪ વેદવ્યાસ. ૫ ચિત્રકવૃક્ષ. ૬ સિંહલક. ૭ પીળો ભાંગરો. ૮ વિષ્ણુ.

પાવનધ્વનિ (પાવનો ધ્વનિર્યસ્ય) પુ૦ નિઃ શંખ.

પાવની (પાવન ડીપ્) સ્ત્રી૦ ની. ૧ હરડે. ૨ ગાય. ૩ તુલસી. ૪ ગંગા.

પાવમાન (પવમાનમધિકૃત્ય પ્રવૃત્તમ્ અણ્) ત્રિ૦ નઃ-ની-નં. પવમાન અગ્નિસંબંધી (સૂક્ત).

પાવમાની (પવમાન ડીપ્) સ્ત્રી૦ ની. ઋગ્વેદનું એક સૂક્ત.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पावित (पू क्त) त्रि० तः-ता-तं. शुद्ध करेल, निर्मळ करेलुं.
'धन्योऽसि कृतकृत्योऽसि पावितं ते कुलं त्वया' शंकरः
पाविन् (पू णिनि) त्रि० वी विनी-वि. शुद्ध करनार, पवित्र करनार.
पाव्य (पू ण्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. पावन करवा योग्य, पवित्र करवा लायक.
पाश (पश्यते बध्यतेऽनेन पश् घञ्) पु० शः १ इं-द्रो, जाळ, पाश. २ दोरडुं, रज्जु.
पाशक (पश् ण्वुल्) पु० कः पासो.
पाशजुङ्ग ( ) पु० ङ्गः ते नामनो એક राजा.
पाशधर (पाशं धारयति धृ अच्) पु० रः १ वरुण. १ शततारका नक्षत्र.
पाशन (पश् ल्युट्) क्ली० नं. बांधवुं, बंधन.
पाशपाणि (पाशः पाणौ यस्य) पु० णिः १ वरुण. २ शततारका नक्षत्र.
पाशपाणि (,,) त्रि० णिः-णिः-णि. જેના हाथमां जाळ होय छे ते. [बांधवुं.
पाशबद्ध (पाशेन बद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. जाळथी
पाशबंधन (पाशेन बंधनं) क्ली० नं. जाळथी बां-धवुं ते. [ण २ शततारका नक्षत्र.
पाशभृत् (पाशं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्. द्. १ व
पाशव (पशोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. १ पशुसंबं-धी, पशुनुं. २ पशुनो आचार वगेरे.
पाशव (पशूनां समूहः अण्) क्ली० वं. पशुनो स-मूह. [णुं.
पाशवत् (पाश मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. जाळ-
पाशवपालन (पाशवं पशुसंघं पालयति पाल् ल्युट्) क्ली० नं. घास, तृण.
पाशवासन (पाशवं आसनम्) क्ली० नं. १ ते ना-मनुं એક आसन. २ पशुनुं બેસવું.
पाशहस्त (पाशः हस्ते यस्य) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. જેના हाथमां जाळ होय छे ते.
पाशहस्त (,,) पु० स्तः १ वरुण. २ शततारका नक्षत्र.
पाशहस्त (पाशः हस्ते यस्य) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ જેના हाथमां पाश होय छे ते. २ જેના हाथ-मां पासा होय छे ते. [त
पाशांत (पार्श्वस्यांतः पृषो०) पु० तः वस्त्रनो पार्श्वां-
पाशिक (पाशः प्रहरणमस्य) त्रि० कः-की-कं. જેના हाथमां मारवानो पाश होय छे એवो शिकारी.
पाशित (पाश इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जाळथी बां-धेलुं. [से जाळ होय छे ते.
पाशिन् (पाश इन्) त्रि० शी-शिनी शि. જેની पा-
पाशिन् (,,) पु० शी. १ वरुण. २ शततारका नक्षत्र. ३ शिकारी.
पाशीकृत (पाश च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. जाळ-मां नाखेल. [शुस जंधी.
पाशुक (पशोरिदं ठक्) त्रि० कः-की-कं. पशुनुं, प-
पाशुपत (पशुपतिर्देवताऽस्य) त्रि० तः-ती-त. જેની देवता पशुपति छे ते. [शिवसंबंधी.
पाशुपत (पशुपतेरिदं अण्) त्रि० तः ती-त. शिवनुं,
पाशुपत (पशुपतिना प्रोक्तं अण्) त्रि० तः-ती-तं. शिवे कहेलुं, शिवे भोळवेलुं.
पाशुपत (पशुपति अण्) क्ली० तं. पशुपतिએ उप-देश करेलुं शास्त्र. [सक २ બीક वृक्ष.
पाशुपत (,,) पु० तः. १ शिवनो उपा-
पाशुपतास्त्र (पाशुपतं अस्त्रम्) क्ली० स्त्रं. शिवनुं એક अस्त्र.
पाशुपाल्य (पशुपालस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. १ पशुपालपणुं. २ पशुपालनी वृत्ति.
पाशुबंधक (पशुबंधः प्रयोजनमस्य ठक्) पु० कः-१ यज्ञ. २ पशु बांधवानुं स्थान. [वेदी.
पाशुबंधिका (,, टाप्) स्त्री० का.
पाश्चात्य (पश्चात् भवः यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. १ पा-छळ होनार. २ पश्चिममां होनार.
पाश्चात्याकरसंभव (पाश्चात्ये आकरे संभवति) क्ली० वं. એક जातनुं लवण. [मूह.
पाश्या (पाशस्य समूहः) स्त्री० श्या. पासलानो स
पाषक (पष् ण्वुल्) क्ली० कं. એક जातनुं पादभू-षण.
पाखंड (पाः वेदधर्मः तं खंडयति) त्रि० डः-डा-डं. वेदविहित आचार त्याग करनार बौद्ध, सौतां-त्रिक वगेरे. [लो शब्द जुओ.
पाखंडक (पा खंड् ण्वुल्) त्रि० कः-डिका कं. उप-
पाखंडिन् (पां वेदधर्मं खंडयति) त्रि० डी-डिनी-डि उपलो शब्द जुओ.
पाषाण (पिश् आनच्) पु० णः पहाणो, पथ्थर.
पाषाणगर्दभ ( ) पु० भः એક जात-नो क्षुद्ररोग.
पाषाणचतुर्दशी ( ) स्त्री० शी. જે मा-समां सूर्य वृश्चिक राशिनो होय ते मासना शुक्लप-क्षनी चतुर्दशी (જેમાં पाषाणाकृतिवाणां चोसलां, लाडु वगेरेनुं भोजन करवामां आवे छे.)
पाषाणदारक (पाषाणं दारयति दृ ण्वुल्) पु० कः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પત્થર ફાડવાનું સાધન (ટાંકણું વગેરે.)

पाषाणदारण (पाषाण दारयति दृ ल्यु) पु० णः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [એક જાતનું ઝાડ.

पाषाणभेदक (पाषाणं भिनत्ति भिद् ण्वुल्) पु० कः

पाषाणभेदन (पाषाणं भिनत्ति भिद् ल्यु) पु० नः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [तनुं ઝાડ.

पाषाणभेदिन् (पाषाणं भिनत्ति) पु० दी. એક જા-

पाषाणी (पाषाण ङीप्) स्त्री० णी. વજ્રના કાઢવાનો નાનો ધડો. [ઘરમાં રહેનાર.

पास्त्य (पस्त्ये गृहे वसति अण्) त्रि० स्त्यः-स्त्री-स्त्यं.

पाहत (पाह इव अतति अत् अच्) पु० तः. એક જાતનું ઝાડ. બ્રહ્મદારવૃક્ષ.

पि (तुदा० पर० सेट् पियति) જવું, ગમન કરવું.

पिक (अपि कायति कै क) पु० कः. કોયલ પંખી.

" काकः कृष्णः पिकः कृष्णः को भेदः पिककाकयोः "

उद्भटः

पिकप्रिया (पिकस्य प्रिया) स्त्री० या. ૧ મોટા જાંબુનું ઝાડ. ૨ કોયલની માદા.

पिकबंधु (पिकस्य बंधुरिव) पु० धुः. આંબાનું ઝાડ.

पिकराग (पिको रज्यतेऽत्र रंज् घञ्) पु० गः. આંબાનું ઝાડ. [वः.આંબાનું ઝાડ.

पिकमहोत्सव (पिकानां महोत्सवो यस्मात्) पु०

पिकवल्लभ (पिकस्य वल्लभः) पु० भः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [पु० क्षः. રોચની.

पिकाक्ष (पिकस्याक्षीवास्त्यस्य समानवर्णत्वात् अच्)

पिकाक्ष (पिकस्याक्षीवाक्षि यस्य षच्) त्रि० क्षः-क्षी- क्षं. કોયલ સરખાં નેત્રવાળું. [પક્ષી.

पिकांग (पिकस्यांगमिवांगं यस्य) पु० गः. ચાતક

पिकानंद (पिकमानंदयति) पु० दः. વસંત ઋતુ.

पिकी (पिकस्य स्त्रीजातिः) स्त्री० की. કોયલપંખીની માદા. [કોયલસરખાં નેત્રવાળું.

पिकेक्षण (पिकस्येक्षणमिवेक्षणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं.

पिकेक्षणा (पिकस्येक्षणं तद्वर्णोऽस्त्यस्याः) स्त्री० णा. કરવીરભેદ. [થીનું બચ્ચું.

पिक्क (पिक इव कायति कै क पृ णो) पु० क्कः. હા-

पिक्का (,, टाप्) स्त्री० क्का. મોતીનું વજન કહાઢવાનું એક પરિમાણ.

पिंग (पिंज अच्) पु० गः. દીવાની શિખાના વર્ણ જેવો વર્ણ. [વર્ણ જેવા વર્ણવાળું.

पिंग (पिंग अच्) त्रि० गः-गी-गं. દીવાની શિખાના

पिंग (पिंज अच्) पु० गः ૧ ઉંદર. ૨ તે નામનો એક ઋષિ. ૩ રાની બિલાડ.

पिंग (,,) क्ली० गं. જનાવરનું બચ્ચું.

पिंगकपिशा (पिंगा च कपिशा च) स्त्री० शा. એક જાતનું જંતુ, તગડ.

पिंगचक्षुस् (पिंगं चक्षुरस्य) पु० क्षुः. કરચલો.

पिंगचक्षुस् (पिंगं चक्षुर्यस्य) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षुः દીવાની શિખાના વર્ણ જેવા આંખના વર્ણવાળું.

पिंगजर (पिंगा जराऽस्य) पु० रः. મહાદેવ, શિવ.

पिंगल (पिंग लच् पिंगं लाति वा) त्रि० लः-ला-लं. કાળા અને પીળા મિશ્રિત વર્ણવાળું.

पिंगल (पिंग लच पिंगं लाति वा) पु० लः કાળો અને પીળો મિશ્રિત વર્ણ.

' पिंगो दीप शिखाभः स्यात् पिंगलः पद्मपालेवत् '

पिंगल (पिंग लच् पिंगं लाति वा) पु० लः ૧ પ્રાકૃત ભાષામાં છંદશાસ્ત્રનો ગ્રંથ બનાવનાર એક નાગ. ૨ મહાદેવ. ૩ સૂર્યનો તે નામનો એક હજુરી. ૪ કુબેરનો એક નિધિ. ૫ વાંદરો. ૬ નોળિઓ. ૭ એક જાતનું સ્થાવર વિષ. ૮ હલકી જાતનું ઘુડપક્ષી. ૯ પ્રભવ વગેરે વર્ષમાં તે નામનું એક વર્ષ. ૧૦ તે નામનો એક યક્ષ. ૧૧ અગ્નિ. ૧૨ એક જાતનો સર્પ. ૧૩ ચિત્રાનું ઝાડ. ૧૪ પિંગલ ગ્રંથ. [ડતાળ.

पिंगल (,,) क्ली० लं. ૧. પીતળ. ૨ હી-

पिंगलक (पिंगल क) पु० कः તે નામનો એક યક્ષ.

पिंगलनामक ( ) क्ली० क. શેલારસ.

पिंगललोह (पिंगलं लोहं) क्ली० हं. પિત્તલ.

पिंगला (पिंगल टाप्) स्त्री० ला. તે નામની એક વેશ્યા. ૨ તે નામની એક નાડી. ૩ શીશમ. ૪ વામન દિગ્ગજની સ્ત્રી. ૫ ભાલકાંકણી. ૬ ગોરોચન.

पिंगालिका (पिंगल कन्) स्त्री० का. બગલી. બલાકા.

पिंगालित (पिंगल इतच्) त्रि० तः-ता-तं. પિંગલ વર્ણનું કરેલું.

पिंगवत् (पिंग मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. દીવાની શિખાના જેવા વર્ણવાળું.

पिंगसार (पिंगं सारमस्य) पु० रः હડતાલ.

पिंगस्फाटिक (पिंगः स्फाटिकः) पु० कः એક જાતનો મણિ. गोमेदमणि.

पिंगा (पिंग अच्) स्त्री० गा. ૧ ગોરોચના. ૨ વંશરોચના. ૩ હીંગ. ૪ હળદર. ૫ પાર્વતી, દુર્ગા. ૬ નીલિકા.

पिंगाश (पिंगं वर्णमश्नुते अश् अण्) पु० शः એક જાતનું માછલું. ૨ ગામનો અધિપતિ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पिंगाश (पिंगं वर्णमश्नुते अश् अण्) क्ली० शं. पापरेलुं सोनुं.
पिंगाशी (पिंगाश ङीप्) स्त्री० शी. गणीनुं आड.
पिंगास्य (पिंगमास्यमस्य) पु० स्यः એક જાતનું माछलुं.
पिंगास्य (पिंगमास्यं यस्य) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. दीवानी शिખાના વર્ણ જેવા મુખના વર્ણવાળું.
पिंगाक्ष (पिंगे अक्षीणि अस्य षच्) पु० क्षः १ महादेव, शिव. २ ते नामनो એક शिકारी. ३ भीदडो.
पिंगाक्ष (पिंगे अक्षीणि यस्य षच्) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. पिंग नेत्र वाणुं. [आड. शमीवृक्ष.
पिंगी (पिंग अच् ङीष्) स्त्री० गी. खीजडानुं
पिंगेक्षण (पिंगमीक्षणमस्य) पु० णः शिव, महादेव.
पिंगेक्षण (पिंगमीक्षणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. पिंग नेत्रवाणुं. [शुनुं अवयव, पिचिंड.
पिचंड (अपि चम् ड) पु० डः १ पेट, उदर. २ प-
'पिचंडभांडे परिपूरयंति' उद्भटः
पिचंडक (पिचंडे कुशलः कन्) त्रि० कः-का-कं. पेट भरवामां कुशल. उदरंभरि.
पिचंडिक (पिचंड ठञ्) त्रि० कः-का-कं. मोटा पेटवाणुं. [शब्द जुओ.
पिचंडिल (पिचंड इलच्) त्रि० लः-ला-लं. उपलो
पिचव्य (पिचवे तूलाय साधुः यत्) पु० व्यः કપાસનुं आड.
पिचु (पिच् उ) पु० चुः १ કપાસ. २ બે तोલાનुं वजन, કर्ष. ३ तें नामनो એક असुर. ४ भैरव. ५ એક જાતનો કોટ. ६ કપાસનुं सूतर. ७ धान्य भेद.
पिचुक (पिचुरिव कायति कै क) पु० कः मदनवृक्ष.
पिचुकीय (पिचुक छ) त्रि० यः-या-यं. જ્યાં मदन वृक्ष होय छे એवो देश वगेरे.
पिचुतूल (पिचोः तूलम्) क्ली० लं. કપાસ.
पिचुमंद (पिचुं कुष्ठं नंदयति) पु० दः લીમડાનुं आड. [शब्द जुओ.
पिचुमर्द (पिचुं कुष्ठं मृद्नाति) पु० र्दः उपलो
पिचुल (पिचुं लाति ला क) पु० लः १ हिज्जलवृक्ष. २ એક જાતનुं आड. ३ કપાસ. ४ જલકાક. ५ એક જાતનुं शाક.
पिच्च् (चुरा० उभय० सेट् पिच्चयति-ते) १ छेदवुं. २ કાપવुं. ३ भाग કरवो.
पिच्चट (पिच्च् अटन्) क्ली० टं. १ सीसुं. २ કथीर. ३ એક જાતનો नेत्ररोग.
पिच्चा ( ) स्त्री० च्चा. એક જાતનुं भोतांनुं परिमाणु.
पिच्चिट ( ) पु० टः એક જાતનो કीडो.
पिच्छ् (तुदा० पर० सेट् पिच्छति) दुःખ देवुं, બાध કरवो.
पिच्छ (पिच्छ् अच्) क्ली० च्छं. १ मोरनुं पीछुं. २ पीछुं. ३ शिખा. ४ पूछडुं.
पिच्छ (पिच्छ् अच्) पु० च्छः पूछडुं.
पिच्छक (पिच्छ इव कायति कै क) पु० कः भोचरस. [पक्षी. श्येन.
पिच्छबाण (पिच्छं बाण इवास्य) पु० णः सीयाणो
पिच्छल ( ) पु० लः वासुकि वंशमां पेदा थयेलो ते नामनो એક सर्प.
पिच्छल (पिच्छं लाति) पु० लः सीयाणो पक्षी.
पिच्छलदला (पिच्छ् कलच् तादृशं दलमस्याः) स्त्री० ला. भोरडीनुं आड.
पिच्छा (पिच्छ् अच् टाप्) स्त्री० च्छा. १ शीशमनुं आड. २ કોયલ पंખीनी भादा. ३ घोडा ना पगनो रोग. ४ शीमળानुं आड. ५ छटा. ६ भोचरस. ७ ओળ, पंकित. ८ सोपारीनुं फूल. ९ चोખાની કાંજી. १० કેડियुं वगरे शरीर छादन. ११ सर्पनी लाળ. १२ तलवारनुं भीयान.
पिच्छिकातिका (पिच्छिका कायति कै क टाप) स्त्री० का. शीशमनुं आड.
पिच्छिल (पिच्छ इल) त्रि० लः-ला-लं. १ खटाशवाणी कांजी. २ खटाशवाणो भशालो वगेरे. ३ એક जातनुं आड. ४ भशालावाणी दाળ वगेरे.
पिच्छिल (पिच्छ इलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ शिખावाणुं. २ पीछावाणुं
पिच्छिल (,,) पु० लः श्लेष्मातकनुं आड. [न वृक्ष.
पिच्छिलक (पिच्छिल संज्ञायां कन्) पु० कः धन्व-
पिच्छिलत्वच् (पिच्छिला श्लक्ष्णा त्वक् यस्य) पु० क्-ग्. नारंगीनुं आड. [भोचरस.
पिच्छिलसार (पिच्छिलः सारो यस्य) पु० रः
पिच्छिला (पिच्छ इल् पिच्छा अस्त्यर्थे इलच् वा) स्त्री० ला. १ शीशमनुं आड २ शीमलानुं आड. ३ अतसी. ४ शूलीतृण. ५ કોકિલાક્ષ. ६ पोतिका. ७ वृश्चिकाक्षुप.
पिज् (चुरा० उभय० सेट् पिंजयति-ते) १ भारी नाખवुं, हार भारवुं. २ भलवाणुं होवुं. ३ ग्रहण કरवुं. ४ प्रકाशवुं. ५ भोलवुं. ६ वभवुं, रहेवुं. ७ आपवुं, देवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पिञ्चल ( ) पु० लः ते नामनो એક ऋषि.

पिंच्छ (पिच्छ पृषो०) क्ली० च्छं. पिच्छ शब्द જુઓ.

पिंज (पिंजि अच्) त्रि० जः-जा-जं. व्याकुल, गा-ભરૂં.

पिंज (,,) क्ली० जं. બલ, જોર.

पिंज (,,) पु० जः १ ભીમસેની કપૂર. ૨ વધ, હાર મારવું તે. ૩ ધાન્ય વગેરેનો ઢગલો.

पिंजट (पिंज् अटन्) पु० टः આંખના ચીપડા.

पिंजन (पिंजि ल्युट्) क्ली० नं. પીંજવું, ૨ પીંજ-વાનું એક યંત્ર.

पिंजर (पिंजि अरन्) पु० रः १ પીળો વર્ણ. ૨ પી-ળો અને રાતો વર્ણ. ૩ તેલીઆ રંગનો ઘોડો. ૪ એક જાતનો સર્પ.

पिंजर (,,) क्ली० रं. १ હડતાળ. ૨ સોનું. ૩ પાંજરૂં. ૪ હાડપિંજર. ૫ નાગકેશર.

पिंजर (पिंजर अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ પીળું, પીળા રંગવાળું. ૨ પીળા અને રાતા રંગવાળું.

पिंजरक (पिंजर स्वार्थे क) क्ली० कं. १ હડતાળ. ૨ સોનું. ૩ પાંજરૂં. ૪ હાડપિંજર. ૫ નાગકેશર.

पिंजल (पिंजि कलच्) पु० लः अत्यंत व्याकुल सैन्य. [કુશતૃણનું પત્ર.

पिंजल (,,) क्ली० लं. १ હડતાલ. ૨

पिंजली (पिंजल ङीप्) स्त्री० ली. જે બે કુશથી હ-વનીય દ્રવ્ય હોમે છે તે.

'एतदेव पिञ्जल्या लक्षणं समुदाहृतम्'

कर्मप्रदीपः

पिंजा (पिंजि अच् टाप्) स्त्री० जा. १ કપાસ. ૨ હલદર. ૩ હિંસા, વધ. ૪ છટા.

पिंजाल (पिंजि आलच्) क्ली० लं. સોનું, હેમ.

पिंजिका (पिंजि ण्वुल्) स्त्री० का. પીંજેલા રૂનું સૂતર કાઢવાની ગુંડી.

पिंजूल (पिंजि ऊलच्) पु० लः કુશની વાટ.

पिंजूलक (पिंजूल स्वार्थे कन्) पु० कः તે નામનો એક ऋषि.

पिंजूष (पिंजि ऊषन्) पु० षः કાનનો મેલ.

पिंजेट (पिंजे अटति अट् अच्) पु० टः આંખનો મેલ. [વાજ.

पिंजोला (पिंजि ओलच्) स्त्री० ला. પાંદડાનો અ-

पिट् (भ्वा० पर० सेट् पेटति) १ અવાજ કરવો, નાદ કરવો. ૨ એકઠું કરવું, જમા કરવું.

पिट (पिट् क) पु० टः ધાન્ય મૂકવા કરેલું વાંસ વ-ગેરેનું પાત્ર, વાંસનો પેટારો.

पिट (पिट् क) क्ली० टं. चाल शब्द જુઓ.

पिटक (पिट् क्वुन्) पु० कः १ નેતર વગેરેનો કં-ડીઓ. ૨ લાકડાની પેટી. ૩ ટોપલો, સ્ફેટક.

'सितरक्तपीतकृष्णा विप्रादीनां क्रमेण पिटका ये ।
ते क्रमशः प्रोक्तफला वर्णानामग्रजादीनाम्' ॥

वृ० सं० ॥

पिटकया (पिटकानां समूहः) स्त्री० क्या. १ નેતરના કંડીઆનો સમૂહ. ૨ લાકડાની પેટીનો સમૂહ. ૩ ટોપલાનો સમૂહ.

पिटंकोकी (पिटं कोकते) स्त्री० की. ઇંદ્રવારુણી.

पिटाक (पिट् काक) पु० कः તે નામનો એક મુનિ. ૨ પેટક શબ્દ જુઓ. [સમૂહ:

पिटाकया (पिटाकानां समूहः य) स्त्री० या. પેટીનો

पिट्टक (पिट् ण्वुल्) क्ली० कं. દાંતનો મેલ, ખેરી.

पिट्टिक (पिट्टि कन्) त्रि० कः-का-कं. કુટીને નીચે પેસાડેલું.

पिठ् (भ्वा० पर० सेट् पेठति) १ ક્લેશ પામવું, દુઃ-ખ પામવું. ૨ હાર મારવું, બાજી નાંખવું.

पिठ (पिठ् क) पु० ठः ક્લેશ, દુઃખ.

पिठर (पिठ् करन्) पु० रः १ ગૃહભેદ. ૨ દાનવવિ-શેષ. ૩ તપેલી. [રવાદ્ય. ૨ નાગરમોથ.

पिठर (,,) क्ली० रं. १ છાશ કરવાની

पिठरक (पिठर संज्ञायां कन्) पु० कः એક જાતનો સર્પ. [સ્થાલી.

पिठरी (पिठर ङीप्) स्त्री० री. તપેલી, થાલી,

पिड् (भ्वा० आत्म० सेट् पिंडते) ઢગ કરવો, ઢગલો કરવો. ૨ એકત્ર કરવું, જમા કરવું. [જુઓ.

पिड् (चुरा० उभय० सेट् पिंडयति-ते) ઉપલો ધાતુ

पिडका (पींडयति पीड् ण्वुल्) स्त्री० का. બહુ વે-દના કરતી એક જાતની ફોલ્લી.

पिंड (पिंडि अच्) त्रि० डः-डा-डं. १ ધાટું. ૨ ઢ-ગલો થયેલું. ૩ જમા થયેલું.

पिंड (पिंडि अच्) पु० डः १ ઢેપું. ૨ ઢગલો. ૩ જ-માવ, જથ્થો. ૪ શ્રાદ્ધ વગેરેમાં પિતૃને આપવા યોગ્ય ચોખા વગેરેનો પંડ. ૫ ધાતુ માટી વગેરેનો ગોળો. ૬ ફોળિઓ. ૭ કાખની પાસેનો નીચેનો ભાગ. ૮ ઘરનો એક ભાગ. ૯ બલ, જોર. ૧૦ પ-રાક્રમ. ૧૧ દેહ, શરીર. ૧૨ રક્તાબોળ. ૧૩ ચીની ગુલાબ. ૧૪ લોબાન. ૧૫ શિલારસ. ૧૬ અનાજ. ૧૭ માંસ. ૧૮ ખોરાક. ૧૯ સંખ્યા વગેરેનું એક-દરપણું. ૨૦ ત્રિજ્યાનો ચોવીસમો ભાગ. ૨૧ હા-થીનું કુંભસ્થલ. ૨૨ મદનવૃક્ષ. ૨૩ શ્વાસ. ૨૪ સં-ઘાત.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'तदपि न मुञ्चत्याशा पिंडम्' शंकरः

पिंड (पिंडि अच्) क्ली० डं. १ लेहुं. २ पोलाद. ३ माखण. ४ आळवन. ५ श्राद्ध वगेरेमां पितृने आपवा योग्य अन्नमय गोळ पदार्थ. ६ आस.

पिंडक (पिंड इव कायति कै क) पु० कः. पिंडालु शब्द जुओ.

पिंडक (पिंड स्वार्थे क) पु० कः. १ शिलारस. २ रक्तागोळ. ३ पिंड. ४ हाथीनुं कुंभस्थल. ५ ढेकुं. ६ गोळो. [जुओः

पिंडकंद (पिंडाकारः कंदः) पु० दः पिंडालु शब्द

पिंडकंदक (पिंडकंद स्वार्थे क) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [तना खजूरनुं आड.

पिंडखर्जूर (पिंडाकारः खर्जूरः) पु० रः. एक जा-

पिंडखर्जूरिका (पिंडखर्जूरी क) स्त्री० का. पक्षो शब्द जुओ. [ब्द जुओ.

पिंडखर्जूरी (पिंडखर्जूर ङीप्) स्त्री० री. उपलो श-

पिंडगोस (पिंडः संहतः गोसः) पु० सः रक्तागोळ.

पिंडतैलक (पिंडं संहतं तैलं यस्य कप्) पु० कः. शिलारस. [पिंडता. पिंडता

पिंडत्व (पिंडस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. पिंडपणुं,

पिंडद (पिंडं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. श्राद्ध वगेरेमां पितृने पिंड आपनार.

पिंडदान (पिंडस्य दानम्) क्ली० नं. श्राद्ध वगेरेमां पितृने पिंड आपवो ते.

पिंडन (पिंड् ल्युट्) पु० नः. नदी वगेरेनो सेतु.

पिंडन (पिंड् ल्युट्) क्ली० नं. गोळ आकृतिवाळुं थवुं ते. [शास्त्रप्रसिद्ध अंकभेद.

पिंडपद (पिंडस्य संहतस्य पदं) क्ली०. दं. ज्योतिष्

पिंडपद (पिंडदानार्थं पदं स्थानम्) क्ली० दं. पिंड-स्थान. [हरती.

पिंडपाद (पिंड इव पादो यस्य) पु० दः. हाथी;

पिंडपाद्य (पिंड इव पाद्यं यस्य) पु० द्यः. उपलो शब्द जुओ.

पिंडपितृयज्ञ (पिंडदानेन पितृणां यज्ञः) पु० ज्ञः. साग्निक गृहस्थथी करवा योग्य एक जातनो यज्ञ.

पिंडपुष्प (पिंडं संहतं पुष्पं) क्ली० ष्पं. १ अशोकनुं फूल. २ तगरपुष्प. ३ पद्म. ४ जरवंदीनुं फूल.

पिंडपुष्पक (पिंडेन पुष्पेण कायति कै क) पु० कः. एक जातनुं शाक. [तुंबीनो वेलो.

पिंडफला (पिंडमिव फलं यस्याः) स्त्री० ला. कडवी

पिंडबीज (पिंडं संहतं बीजमस्य) पु० जः. कणेरनुं आड.

पिंडमुस्तक (पिंडः मुस्तकः यस्य) पु० कः. नागरमोथ.

पिंडमुस्ता (पिंडा संहता मुस्ता) स्त्री० ता. उपलो शब्द जुओ.

पिंडमूल (पिंडमिव मूलं यस्य) क्ली० लं. गाजर.

पिंडमूलक (पिंडमूल स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ. [रूपी श्राद्ध.

पिंडयज्ञ (पिंडेन यज्ञः) पु० ज्ञः पिंडदानपूर्वक यज्ञ

पिंडरोहणिक ( ) पु० कः. वनस्पति वहेडल.

पिंडल (पिंडि कलच्) पु० लः. नदी वगेरेनो सेतु.

पिंडवत् (पिंड वत्) अव्य० त्. पिंडसरखुं.

पिंडशर्करा (पिंडा संहता शर्करा) स्त्री० रा. खडीसाकर. [मागी पेट भरनारो.

पिंडस (पिंडं सनति यस्मै सन् ड) पु० सः भीख

पिंडसंबंध (पिंडेन देहेन देयपिंडेन संबंधः) पु० धः १ देहनी साथे जन्यजनकतानो संबंध. २ आपवा योग्य पिंडनो दातृत्व भोक्तृत्वनो संबंध.

पिंडसेक्तृ (पिंड सिच् तृच्) पु० क्ता. एक जातनो सर्प. [पाणी हळदर.

पिंडहरिद्रा (पिंडा संहता हरिद्रा) स्त्री० द्रा. गांठ-

पिंडा (पिंड अच्) स्त्री० डा. १ वनस्पति डीकामाणी. २ एक जातनी कस्तूरी. ३ हलदर. ४ एक जातनुं तृण. ५ पोलाद.

पिंडात (पिंड इवाततति अत् अच्) पु० तः सिंह्लक.

पिंडान्वाहार्यक (पिंड अनु आ हृ ण्यत् क) क्ली० कं. पार्वण श्राद्ध. [कः सिंह्लक.

पिंडाल (पिंडः संघात इवा भाति आ भा क) पु० पिंडाभ्र (पिंडमिव घनमाभ्रं) क्ली० भ्रं. वरसादना करा. [गजवेल.

पिंडायस (पिंडं संहतमयः अच्) क्ली० सं. पोलाद.

पिंडार (पिंडं संघातमृच्छति ऋ अण्) पु० रः १ लेंसनो रखवाळ. २ गोवाळ. ३ विकंतवृक्ष. ४ क्षेपणुक साधु. ५ एक जातनुं आड. ६ सर्पभेद.

पिंडार (,,) क्ली० रं. १ ते नामनुं एक तीर्थ. २ एक जातनुं शाक.

पिंडारक (पिंडार स्वार्थे क) पु० कः १ ते नामनो एक नाग. २ बलरामनो नानो भाई.

पिंडालु (पिंडाकारः आलुः) पु० लुं. १ एक जातनो धोळो कंद. २ धोणी गळो.

पिंडाश (पिंडमश्नाति अश् अच्) त्रि० शः-शा-शं. १ पिंड खानार. २ भीख मागी पेट भरनार.

पिंडाशन (पिंडः अशनं यस्य) त्रि० नः नी-नं. उपलो शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પિંડાશિન્ (પિંડમશ્નાતિ અશ્ ણિનિ) ત્રિ૰ શીં-શિની-શિ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

પિંડાહ્વા (પિંડં કસ્તૂરીભેદમાહ્વયતે ગંધેન) સ્ત્રી૰ હ્વા. એક જાતની હીંગ. નાડીહિંગુ.

પિંડિ (પિંડિ ઇન્) સ્ત્રી૰ ડિ: પૈડાની નાભિ.

પિંડિકા (પિંડિ સ્વાર્થે ક) સ્ત્રી૰ કા. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ પાટલો, બાજઠ વગેરેની બેઠક. ૩ સાથળનો નીચલો માંસવાળો ભાગ.

પિંડિત (પિંડ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ ગુણેલું. ૨ ગણેલું. ૩ એકત્ર કરેલું.

પિંડિત (પિંડ્ ક્ત) ક્લી૰ તં. કાંસુ.

પિંડિતકલક (પિંડિતઃ કલકઃ યસ્ય) પુ૰ ક્લકઃ શિલારસ. [પિતૃશ્રાદ્ધ વગેરે.

પિંડિન્ (પિંડ ણિનિ) ત્રિ૰ ડી-ડિની-ડિ. પિંડવાળું

પિંડિન્ (,, ,,) પુ૰ ડી. ૧ ભીખમાગી પેટ ભરનાર. ૨ પિંડ આપનાર.

પિંડિરિકા (પિંડિરી કતૃ) સ્ત્રી૰ કા. ૧ તાંદળજો. ૨ મજીઠ. [સેતુ. ૨ જોષી. ગણક.

પિંડિલ (પિંડ ઇલચ્) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. ૧ નદી વગેરેનો

પિંડી (પિંડિ ઇન્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ડી. પિંડ શબ્દ જુઓ. ૨ કપવી તુંબડીનો વેલો. ૩ એક જાતની ખજુરી. ૪ તત્વજ્ઞાન માટે ઉપદેશ. ૫ પિંડીતગર. ૬ અશોકનું ઝાડ. ૭ એક જાતનું તાડનું વૃક્ષ. ૮ ઘર.

પિંડીકરણ (પિંડ ચ્વિ કૃ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. રાશિ, ઢગલો, પિંડ, ગોળો કરવો તે.

પિંડીકૃત (પિંડ ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ૰તઃ-તા-તં. ૧ ગોળો કરેલું. ૨ ઢગલો કરેલું. ૩ સહત, જમાવ કરેલું, પિંડ કરેલું. [નામનો એક મુનિ.

પિંડીજંઘ ( ) પુ૰ ઘઃ તે

પિંડીતક (પિંડીં સ્વલ્પાપિંડં ફલપુષ્પદ્વારા તંકતિ) પુ૰ કઃ ૧ એક જાતના તગરનું ઝાડ. ૨ મદનવૃક્ષ ૩ તગર.

પિંડીતગર (પિંડ્યા સ્વલ્પાપિંડેનોપલક્ષિતસ્તગરઃ) પુ૰ રઃ એક જાતનું તગરનું ઝાડ.

પિંડીપુષ્પ (પિંડ્યા ઉપલક્ષિતં પુષ્પં અસ્ય) પુ૰ ષ્પઃ આસોપાલવનું ઝાડ. અશોકવૃક્ષ.

પિંડીભૂત (પિંડ ચ્વિ ભૂ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ ગોળો થયેલું. ૨ જમાવ થયેલું. ૩ પિંડ થયેલું.

પિંડીર (પિંડં પિંડાકારં ફલમીરયતિ ઈર્ અણ્) પુ૰ રઃ ૧ દાડમનું ઝાડ. ૨ સમુદ્રફીણ. ૩ તાંદળજો.

પિંડીર (પિંડમીરયતિ ઈર્ અણ્) ત્રિ૰ રઃ-રી-રં. ૧સ-વિનાનું, નીરસ. [માં શૂરો.

પિંડીશૂર (પિંડ્યાં ભોજને શૂરઃ) પુ૰ રઃ બાયલો, ધરઃ ' રાક્ષસાન્ બહુયજ્ઞેષુ પિંડીશૂરાન્ નિરસ્તવાન્ ' ભટ્ટિ:

પિંડોદ્ધરણ (પિંડ ઉત્ ધૃ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. પિતૃ વગેરેને પિંડદાન કરવું તે.

પિંડોલિ ( ) સ્ત્રી૰ લિ: મુખે આવેલું ઉચ્છિષ્ટ અન્ન.

પિણ્યા (પણ્યતે સ્તૂયતે રોગહન્તૃત્વેન યત્) સ્ત્રી૰ ણ્યા. ભાલકાંકણીનો વેલો. જ્યોતિષ્મતી લતા.

પિણ્યાક (પણ્ આકન્) પુ૰ ક્લી કઃ-કં. ૧ તલનો ખોળ. ૨ હીંગ. ૩ કેશર. ૪ શેલારસ.

પિણ્યાકી (પિણ્યાક ઙીપ્) સ્ત્રી૰. કી. શેલારસ.

પિતરિશૂર (પિતરિ એવ શૂરઃ) પુ૰ રઃ બાપ ઉપર શૂરો. [બાપદીકરો.

પિતાપુત્ર (પિતા ચ પુત્રશ્ચ આનઙ્) પુ૰ દ્વિ૰ ત્રૌ.

પિતામહ (પિતુઃ પિતા ડામહચ્) પુ૰ હઃ બાપનો બાપ, દાદો. [દાદી.

પિતામહી (પિતામહ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ હી. બાપની મા,

પિતુ (પા તુન્) પુ૰ તુઃ અન્ન.

પિતુઃસ્વસૃ (પિતુઃ સ્વસા) સ્ત્રી૰ સા. બાપની બેન, ફોઈ. [ફોઈનો દીકરો.

પિતુઃસ્વસ્રીય (પિતુઃસ્વસુરપત્યં પુમાન્ છ) પુ૰ યઃ

પિતૃ (પાતિ રક્ષતિ પા તૃચ્) પુ૰ તા. ૧ બાપ. ૨ પિતૃલોકને પામેલો. [બાપ.

પિતૃ (માતા ચ પિતા ચ) પુ૰ દ્વિ૰ તરૌ. મા અને

' જગતઃ પિતરૌ વંદે પાર્વતીપરમેશ્વરૌ '

રઘુવંશમ્.

પિતૃક (પૈતૃક પૃષો૰) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ૧ બાપથી આવેલું. ૨ બાપથકી પામેલું. [આપેલું.

પિતૃક (પિતૃદત્તઃ ઠચ્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. પિતાએ

પિતૃક (અનુકંપિતઃ પિતા કન્) પુ૰ કઃ અનુકંપિત પિતા.

પિતૃકર્મન્ (પિતૃનુદ્દિશ્ય કર્મ) ક્લી૰ ર્મ. પિતૃપ્રીત્યર્થં યતું કર્મ (શ્રાદ્ધ વગેરે.)

પિતૃકલ્પ (પિતૃનુદ્દિશ્ય કલ્પઃ વિધાનં) પુ૰ લ્પઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

પિતૃકલ્પ (પિતૃ કલ્પપ્) ત્રિ૰ લ્પઃ-લ્પા-લ્પં. પિતાતુલ્ય, બાપ સરખું.

પિતૃકાનન (પિતૃણાં કાનનમિવ) ક્લી૰ નં. મશાણ, સ્મશાન. પિતૃવન. [શબ્દ જુઓ.

પિતૃકાર્ય (પિતૃનુદ્દિશ્ય કાર્યં) ક્લી૰ ર્યં. પિતૃકર્મન્

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पितृक्रिया (,, क्रिया) स्त्री० या. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पितृगण (पितॄणां गणः) पु० णः સોમસદ્, અગ્નિષ્વાત્ત, બર્હિષદ્, આજ્યપ, સોમપ વગેરે પિતૃલોકમાં રહેનાર પિતૃનો સમૂહ. ૨ બાપદાદા, વડદાદા વગેરે પિતૃનો સમૂહ. [શાન,

पितृगृह (पितॄणां गृहमिव) क्ली० हं. મશાણ, સ્મ-

पितृतर्पण (पितृ तृप् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ પિતૃઓની જલદાનરૂપે તૃપ્તિ કરાય છે તે. ૨ તર્જની અને અંગુષ્ઠ વચ્ચેનો મધ્યપ્રદેશ.

पितृतर्पण (पितरस्तृप्यंतेऽनेन) पु० णः तल.

पितृतस् (पितृ तसिल्) अव्य० तः ૧ બાપથી. ૨ પિતૃથી. [માસ, અમાવાસ્યા.

पितृतिथि (पितृप्रिया तिथिः) पु० स्त्री० थिः अ-

पितृतीर्थ (पितृप्रियं तीर्थं) क्ली० र्थं. ૧ અંગુષ્ઠ અને તર્જની વચ્ચેનો પ્રદેશ. ૨ ગયા વગેરે તીર્થ.

पितृत्व (पितुर्भावः त्व) क्ली० त्वं. બાપપણું, પિતૃપણું, પિતૃતા. [ન.નિવાપ.

पितृदान (पित्रे दानं) क्ली० नं. પિતૃતૃપ્ત્યર્થ જલદા-

पितृदानक (पितृदान स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पितृदिन (पितृप्रियं दिनं) क्ली० नं. ૧ અમાવાસ્યા. ૨ પિતૃશ્રાદ્ધનો દિન. [નક્ષત્ર.

पितृदैवत (पितरः दैवतं अस्य) क्ली० तं. મઘા

पितृपक्ष (पितृप्रियः पक्षः) पु० क्षः ૧ ભાદ્રપદ માસનું કૃષ્ણપક્ષ. પિતૃના કુલમાં પેદા થનાર. ૩ પિતા વગેરેનું ત્રિક.

पितृपति (पितॄणां पतिः) पु० तिः યમ.

पितृपद (पितॄणां पदं स्थानं) क्ली० दं. પિતૃલોક, પિતૃસ્થાન. [તૃકર્મમાં ઉપયોગી વાસણ.

पितृपात्र (पितृकर्मणि उपयुक्तं पात्रं) क्ली० त्रं. પિ-

पितृपितृ (पितुः पिता) पु० ता. બાપનો બાપ, દાદો. પિતામહ. [પિતામહી.

पितृप्रसू (पितुः प्रसूः) स्त्री० सूः બાપની મા, દાદી.

पितृप्रसू (पितॄणां प्रसूरिव) स्त्री० सूः સંધ્યા.

पितृप्राप्त (पितृतः प्राप्तं) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. બાપ થકી મેળવેલું. [રાજ.

पितृप्रिय (पितॄणां प्रियः) पु० यः ભાંગરો. ભૃંગ-

पितृप्रिय (पितुः प्रियः) त्रि० यः-या-यं. બાપનું વહાલું.

पितृबंधु (पितुर्बंधुः) पु० धुः ૧. બાપનો ભાઇ. ૨ બાપની ફોઇનો દીકરો, બાપની માસીનો દીકરો, બાપના મામાનો દીકરો.

' पितुः पितुःस्वसुः पुत्राः पितुर्मातुःस्वसुः सुताः ।
पितुर्मातुलपुत्राश्च विज्ञेयाः पितृबन्धवः ' ॥

पितृबांधव (पितृबांधवः) पु० वः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पितृभ (पितृप्रियं भम्) क्ली० भं. મઘા નક્ષત્ર.

पितृभक्ति (पितुः भक्तिः) स्त्री० क्तिः બાપની ચાકરી, પિતૃસેવા. [૩૬.

पितृभोजन (पितृभिर्भुज्यते भुंज् ल्युट्) पु० न. અ-

पितृभोजन (पितृ भुज् ल्युट्) क्ली० नं. પિત્રને સમર્પણ કરવા યોગ્ય ભોજન. [ક્રિ. પિતૃવ્ય.

पितृभ्रातृ (पितुर्भ्राता) पु० ता. બાપનો ભાઇ, કા-

पितृमत् (पितृ मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. જેને બાપ હોય છે તે. [સ્મશાન.

पितृमंदिर (पितॄणां मंदिरमिव) क्ली० रं. મશાણ,

पितृमेध (पित्रुद्देशकः मेधः) पु० धः પિત્રકર્મનો એક ભેદ.

पितृयज्ञ (पित्रुद्देशको यज्ञः) पु० ज्ञः પંચમહાયજ્ઞ પૈકી પિતૃને તૃપ્ત કરવાનો તે નામનો એક યજ્ઞ.

पितृयाण (पितरो यांति अनेन या ल्युट्) क्ली० णं. પિતૃનો ચંદ્રલોકમાં જવાનો માર્ગ.

पितृराज (पितॄणां राजा टच्) पु० जः યમ, જમડો. [સરખું, પિતૃતુલ્ય.

पितृरूप (ईषदूनः पिता रूपम्) त्रि० पः-पा-पं. બાપ

पितृलोक (पितृ लुच् घञ्) पु० कः ચંદ્રલોકની ઉપરનું એક ભુવન. [તૃતુલ્ય.

पितृवत् (पितृ वत्) अव्यं० त्. બાપસરખું, પિ-

पितृवन (पितॄणां वनमिव) क्ली० नं. મશાણ, સ્મશાન. [મશાણમાં રહેનારો.

पितृवनेचर (पितृवने चरति) पु० रः ૧ મહાદેવ. ૨

पितृवात्तिन् (पितृ वत् णिनि) पु० त्ति. બ્રહ્મદત્ત નામનો એક રાજા. [ણ, સ્મશાન.

पितृवसाति (पितॄणां वसातिरिव) स्त्री० तिः મશા-

पितृवाक्पर (पितृ वाचि परः) त्रि० रः-रा-रं. બાપની આજ્ઞામાં તત્પર. [કાકો.

पितृव्य (पितुर्भ्राता व्यत्) पु० व्यः બાપનો ભાઇ,

पितृश्राद्ध (पितृप्रीत्यर्थं श्राद्धं) क्ली० द्धं. બાપનું શ્રાદ્ધ. [ફોઇ.

पितृष्वसृ (पितुः स्वसा) स्त्री० सा. બાપની બેન,

पितृष्वस्रीय (पितुः स्वसुरपत्यं पुमान् छ) पु० यः બાપની બેનનો દીકરો, ફોઇનો દીકરો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पितृसद्मन् (पितॄणां सद्म इव) क्ली० द्म. મશાણ.
'त्रिलोकनाथः पितृसद्मगोचरः' कुमारसंभवम्.
पितृसन्निभ (पित्रा सन्निभा तुल्यत्वं यस्य) त्रि० भः-भा-भं. બાપસરખું, પિતૃતુલ્ય.
पितृसाम न्य (पितॄणां सामान्यं) क्ली० न्य. સર્વે પિતૃ.
पितृसू (पितृ सू क्विप्) स्त्री० सूः બાપની મા, દાદી. પિતામહી.
पितृसू (,,) स्त्री० सूः સંખ્યા.
पितृस्थान (पितॄणां स्थानमस्मिन्) क्ली० न. પિતૃક્ષોક.
पितृस्थान (पितृस्थाने स्थानमस्य) पु० नः પિતાના સ્થાને રહી પોષણ કરનાર. [શબ્દ જુઓ.
पितृस्थानीय (पितृ स्था अनीयर्) पु० यः ઉપલો
पितृहन् (पितरं हंति हन् क्विप्) पु० हा. બાપને મારી નાખનારો. પિતૃઘાતક.
पितृहू (पितृ ह्वे क्विप्) पु० हूः જમણો કાન.
'पितृहूर्दक्षिणे कर्णे उत्तरो देवहूः स्मृतः'
भागवतम्.
पित्त (अपि दो क्त) क्ली० त्तं. વાત, પિત્ત, અને કફ–એવા શરીરમાંહેલા ત્રણ ધાતુપૈકી તે નામનો એક.
'पित्तमुष्णं द्रवं पीतं नीलं सत्त्वगुणोत्तरम् ।
सरं कटु लघु स्निग्धं तीक्ष्णमम्ले तु पाकतः' ॥
कट्वम्लोष्णविदाहितीक्ष्णलवणक्रोधोपवासातप-
स्त्रीसंभोगतृषाक्षुधाभिहननव्यायाममद्यादिभिः ।
भुक्तेऽजीर्ण्यति भोजने च शरदि ग्रीष्मे तथा प्राणिनां
मध्याह्ने च यथार्द्धरात्रसमये पित्तप्रकोपो भवेत्' ॥
भावप्रकाशः
पित्तघ्न (पित्तं हंति हन् डक्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. પિત્તને હણનારા ઔષધ વગેરે.
पितघ्न (,,) क्ली० घ्नं. ધી.
पित्तघ्नी (,, ङीप्) स्त्री० घ्नी. ગળો ગડૂચી.
पित्तज्वर (पित्तनिमित्तो ज्वरः) पु० रः પિત્તના પ્રકોપથી આવેલો તાવ.
पित्तद्राविन् (पित्तं द्रावयति द्रु णिच् णिनि) त्रि० वी-विणी-वि. પિત્તને ગાળી નાંખનાર.
पित्तद्राविन् (,,) पु० वी. મીઠું લીંબુ.
पित्तधरा (पित्तं धारयति) स्त्री० रा. તે નામની એક કલા.
'षष्ठी पित्तधरा नाम या कला परिकीर्तिता ।
पक्वामाशयमध्यस्था ग्रहणी सा प्रकीर्तिता' ॥
सुश्रुतः ॥
पित्तरक्त (पित्तसंसृष्टं रक्तं) क्ली० क्तं. રક્તપિત્તનો રોગ. [લં. ઘણા પિત્તવાળું.
पित्तल (पित्तमस्त्यस्याधिक्येन लच्) त्रि० लः-ला-
पित्तल (पित्तं लाति ला क) क्ली० लं. ૧ પીતલ ઉપધાતુ. ૨ ભૂર્જપત્રનું ઝાડ.
पित्तला (पित्तं लाति ला क टाप्) स्त्री० ला. એક જાતની વનસ્પતિ. तोयपिप्पली.
पित्तवल्लभा (पित्तं वल्लभं यस्याः) स्त्री० भा. કાળું. अतिविष. [ત્તપાપડો.
पित्तहन् (पित्त हन् क्विप्) स्त्री० हा. વનસ્પતિ પિ-
पित्तातिसार (पित्तजनितोऽतिसारः) पु० रः પિત્તથી પેદા થયેલ અતિસારનો રોગ.
पित्ताभिष्यंद (पित्तकृतः अभिष्यंदः) पु० दः પિત્તથી નેત્રમાંથી પાણી ટપકે એવો એક જાતનો રોગ.
पित्तारि (पित्तस्य अरिः तन्नाशकत्वात्) पु० रिः ૧ પિત્તપાપડો. ૨ લાખ. ૩ પિત્તરક્તચંદન. ૪ પર્વર.
पित्र्य (पितुरिदं यत्) त्रि० त्र्यः-त्र्या-त्र्यं. બાપનું, બાપસંબંધી, પિતૃસંબંધી કર્મ વગેરે.
पित्र्य (पितुः प्रियं यत्) पु० त्र्यः ૧ મોટો ભાઈ. ૨ અડદ. [तृतीयं, ૩ મઘા નક્ષત્ર.
पित्र्य (पितुः प्रियं यत्) क्ली० त्र्यं. ૧ મધ. ૨ પિ-
पित्र्य (पितृतः आगतः यत्) त्रि० त्र्यः-त्र्या-त्र्यं. બાપથકી આવેલ દોલત વગેરે.
पित्र्या (पितुः इदं प्रियं वा यत् टाप्) स्त्री० त्र्या. ૧ મઘા નક્ષત્ર. ૨ અમાવાસ્યા. ૩ પૌર્ણમાસી.
पित्सत् (पतितुमिच्छत् पत् सन् शतृ) त्रि० सन्-संती-सत्. પડવાને ઇચ્છતું.
पित्सत् (,,) पु० सन्. પક્ષી, પંખી.
पित्सल (पातितुमिच्छत्यत्र पित्स् कलच्) पु० लः માર્ગ, રસ્તો. [કરતું, આચ્છાદન કરતું.
पिदधत् (अपि धा शतृ) त्रि० धन्-धती-धत्. ઢાં-
पिधान (अपि धा ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઢાંકવું. ૨ ઢાંકણ. ૩ આચ્છાદવું, આચ્છાદન. ૪ શરીર ઉપર ઢાંકવાનું કપડું વગેરે.
पिधानक (पिधानाय कायति कै क) पु० कः તલવાર વગેરેનું મ્યાન. [આચ્છાદવાપણું.
पिधानता (पिधानस्य भावः) स्त्री० ता. ઢાંકવાપણું,
पिनद्ध (अपि नह् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. પહેરેલું. परिहित.
पिनस (पीनस पृषो०) पु० सः पीनस शब्द જુઓ.
पिनद्ध (अपि नह् ल्यप्) अव्य० द्ध. પહેરીને.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पिनाक (पा आकन् नुट्) पु० क्ली० कः-कं. १ शिव-नुं धनुष्. २ शूलनामनुं अस्त्र. ३ धूणानो वरसाद. कुर्या हरस्यापि पिनाकपाणेर्धैर्यच्युतिं...'

कुमारसंभवम्

पिनाकधर (पिनाकं धारयति) पु० रः महादेव, शिव.

पिनाकभृत् (पिनाकं बिर्भर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द् उपलो शब्द जुओ.

पिनाकिन् (पिनाक इनि) पु० की. महादेव, शिव.

'मृगानुसारिणं साक्षात्पश्यामीव पिनाकिनम्'

शाकुन्तलम्.

पिनाकी (पा आकन् नुट् ङीप्) स्त्री० की. सारंगी-नो એક भेद.

पिन्यास (अपिगतो न्यासोऽत्र) पु० सः हींग. हिंगु.

पिपतिषत् (पतितुमिच्छत् पत् सन् शतृ) त्रि० षन्-षती-षत्. पडवाने इच्छतुं. [गर्क्षा.

पिपतिषत् (,,) पु० षन्. पंखो,

पिपतिषा (पतितुमिच्छा पत् सन् अ) स्त्री० षा. पडवानी इच्छा, पडवानी उमेद.

पिपतिषु (पतितुमिच्छुः पत् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. पडवाने इच्छनार.

पिपतिषु (,,) पु० षुः पंखी.

पिपविषु (पू सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. पवित्र करवा इच्छनार, शुद्ध करवा उमेद राखनार.

पिपासत् (पातुमिच्छत् पा सन् शतृ) त्रि० सन्-संती-सत्. तरस्युं, तृषावाळुं, पिवाने इच्छतुं.

पिपासा (पातुमिच्छा पा सन् अ) स्त्री० सा. १ तरस, तृषा. २ पिवानी इच्छा.

'बुभुक्षा च पिपासा च प्राणस्य मनसः स्मृतौ।
शोकमोहौ शरीरस्य जरामृत्यू षड्मयः' ॥

शा० ति० ॥

पिपासावत् (पिपासा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. तरसवाळुं, तरस्युं.

पिपासित (पिपासा जाता यस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. तरस्युं, तरसवाळुं.

पिपासु (पातुमिच्छुः पा सन् उ) त्रि० सुः-सुः-सु. पीवाने इच्छतुं, तरसवाळुं. [એક श्राद्धाङ्ग.

पिपीतक ( ) पु० कः ते नामनो

पिपीतकी (पिपीतकः प्रवर्तकतयाऽस्त्यस्याः) स्त्री० की. वैशाख शुद्ध भारस. [झाडो.

पिपोल (अपि पील् अच्) पु० लः भेंडाडो, भोटो

पिपोलक (पिपोल स्वार्थे क) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

पिपोलिका (पिपीली स्वार्थे क) स्त्री० का. डोडो.

'मणिमयमंदिरमध्ये पश्यति पिपीलिका छिद्रम्'

पिपीली (पिपील ङीष्) स्त्री० ली. उपलो शब्द जुओ. [पु. पूछवाने इच्छतुं.

पिप्रच्छिषु (प्रष्टुमिच्छुः प्रच्छ् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-

पिप्पटा ( ) स्त्री० टा. એક जातनुं पडवान्न. [शून्य पक्षी.

पिप्पल (पा अलच्) पु० लः १ पीपळो. २ धनु-

पिप्पल (,,) क्ली० लं. १ जल. २ व-स्त्रनो डाडो. [ऋषि.

पिप्पलाद (पिप्पलं अति) पु० दः ते नामनो એક

पिप्पलायन ( ) पु० नः भरत राजानो नानो भाई. [कणा.

पिप्पाल ( ) स्त्री० लिः औषधि पीपर.

पिप्पली (पिप्पल ङीष्) स्त्री० ली. उपलो शब्द जुओ. [जुओ.

पिप्पलीका (पिप्पली क) स्त्री० का. उपलो शब्द

पिप्पलीमूल (पिप्पल्या इव मूलमस्य) क्ली० लं. पीपणीमूळ.

पिप्पिका ( ) स्त्री० का. दांतनी खेरी.

पिप्पीक ( ) पु० कः એક जातनुं पंखी.

पिप्लु ( ) पु० प्लुः शरीर उपर तल वगेरेनां काळां चिह्न. जटुक.

पियाल (पि कालच्) पु० लः એક जातनुं झाड.

पिल् (चुरा० उभय० सेट् पेलयति-ते) १ हेंकवुं. २ मोकलवुं. ३ प्रेरवुं.

पिलु (अपि ला डु) पु० लुः पीलुनुं झाड.

पिलु ( ) क्ली० लु. पीलुडां.

पिलुनी (आपि ला डुन् ङीप्) स्त्री० नी. वनस्पति भूर्वा.

पिलुपर्णी (पिलोरिव पर्णमस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. એક जातनो वेलो. मोरटालता.

पिल्ल (क्लिद् ल) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. १ चीपडावाणी आंखवाळुं. २ भीनी आंखवाळुं. क्लिन्ननेत्र.

पिल्ल (,,) क्ली० ल्लं. १ चीपडावाणी आंख. २ भीनी आंख. [थणी.

पिल्लका (पिल्ला इव कायति कै क) स्त्री० का. स्ता-

पिन् (भ्वा० पर० सेट् पिन्वति) १ सींचवुं, छां-टवुं. २ प्रेक्षण करवुं. [२ प्रकाशवुं.

पिश् (तुदा० पर० सेट् पिंशति) १ कटका करवा.

'त्वष्टा रूपाणि पिंशतु' ऋग्वेदः

पिश (पिश् क) त्रि० शः शा-शं. पापथी मुक्त थ-येलुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पिश (,,) क्ली० शं. णहुउ५. पिक्ष.
पिशंग (पिश् अंगच् किच्च) पु० गः पद्मनी २०४ જેવો રંગ. [પાળું.
पिशंग (पिशंग अच्) त्रि० गः-गा-गं. पिशंग वर्णु-ज्वलदनलपिशङ्गनेत्रच्छटाच्छन्नभीमोत्तमांगभ्रमिप्रस्तु-तालातचक्रक्रियास्यूतदिग्भागम्' मालतीमाधवम्.
पिशंगक (पिशंग स्वार्थे क) पु० कः पद्मनी २०४ જેવો રંગ.
पिशंगक (पिशंग इव कायति कै क) पु० कः विष्णु.
पिशंगता (पिशंगस्य भावः तल्) स्त्री० ता. पिशं-गपणुं. [शब्द જુઓ.
पिशंगत्व (पिशंगस्य भावः त्व) क्ली० त्व. ઉપલો
पिशंगिला (पिशं बहुरूपं गिलति) स्त्री० ला. पित्तल.
पिशाच (पिशितमाचमति आ चम् ड) पु० चः १ पिशाच. २ प्रेत. [જુઓ.
पिशाचक (पिशाच स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ
पिशाचक (पिशाच इव कायति कै क) पु० कः पिशाच જેવા ગુણ વગેરે. [કુબેર.
पिशाचकिन् (पिशाचक इनि) पु० की. यक्षेश्वर
पिशाचतृ (पिशाचप्रियः द्रुः) पु० द्रुः शाખોટ વૃક્ષ.
पिशाचसभ (पिशाचानां सभा) क्ली० भं. पिशाच-नी सभा.
पिशाचिका (पिशाचा स्वार्थे क) स्त्री० का १ पि-शाचनी स्त्री જાતિ. २ વનસ્પતિ ગંધમાંસી.
पिशाची (पिशाचस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० ची. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [એક દેશ.
पिशिक ( ) पु० कः તે નામનો
पिशित (पिश् क्त) क्ली० तं. માંસ.
पिशितभुज् (पिशितं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क् ग्. માંસ ખાનાર (રાક્ષસ, પિશાચ વગેરે).
पिशिताशन (पिशितमश्नाति) पु० नः ઉપલો શબ્દ જુઓ [કેશર.
पिशितोदक (पिशितं वर्णे उदकं यस्मात्) क्ली० कं.
पिशिती (पिशित ङीप्) स्त्री० ती. વનસ્પતિ જટા-માંસી. [માંસી.
पिशी (पिश् क ङीप्) स्त्री० शी. वनस्पति જટા-
पिशील (पिश ईल) क्ली० लं. એક જાતનું માટીનું વાસણ. શરાવ. [ગડો. ૩ ગુપ્ત દૂત.
पिशुन (पिश् उनन् किच्च) पु० नः १ नारद. २ का-
पिशुन (,,) त्रि० नः-ना-नं. १ क्रूर. २ धातકી. ૩ મૂર્ખ. ૪ સૂચક. ૫ ચાડિયું.
पिशुन (,,) क्ली० नं. केशर.
पिशुनता (पिशुनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. पिशुन-પણું.
'लोभश्चेदगुणेन किं पिशुनता यद्यस्ति किं पातकैः' नीतिशतकम्.
पिशुनत्व (पिशुनस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. पिशुनप-ણું. પૈશુન્ય. [બોલવું.
पिशुनवचन (पिशुनं वचनं) क्ली० नं. ગાળ, ભૂંડુ
पिशुना (पिशुन टाप्) स्त्री० ना. એક જાતનું શાક. २ वनस्पति સૂકકા. [સબુ, લોટ કરવો.
पिष् (रुधा०पर० अनिट् पिनष्टि) १ દળવુ. २ पी-
पिष्ट (पिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्ट. १ દળેલું. २ पी-सेलुं, લોટ કરેલું. [જવું તે. ૩ લોટ.
पिष्ट (पिष् क्त) क्ली० ष्टं. १ शीशुं. २ હાડકું ભાંગી
पिष्ट (पिष् क्त) पु० क्ली० ष्टः-ष्टं. नीचलो शब्द જુઓ.
पिष्टक (पिष्ट संज्ञायां कन्) पु० क्ली० कः-कं. १ धा-न्यना લોટના કરેલ માલપુડા, વડાં વગેરે. २ એક જાતનો નેત્રરોગ.
पिष्टक (,,) क्ली० कं, तલનું ચૂર્ણ.
पिष्टक (पिष्टस्य विकारः कन्) त्रि० कः का-कं. લોટ-નું બનેલું, વડાં રોટલી, પુરી વગેરે.
पिष्टप (विशत्यत्र विश् कप्) क्ली० पं. ભુવન, લોક.
पिष्टपचन (पिष्टं पच्यतेऽनेन पच् ल्युट्) क्ली० नं. નવી કઢાઇ, હલવાઇ, વટલોઇ વગેરે.
पिष्टपशु (पिष्टनिर्मितः पशुः) पु० शुः. હવન હોમ-વાને લોટનો બનાવેલો પશુ.
पिष्टपाकभृत् (पिष्टपाकं बिभर्ति भृ क्विप्) क्ली० त्-द्. पिष्टपचन शब्द જુઓ. [જુઓ.
पिष्टपाचक (पिष्ट पच् ण्वुल्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ
पिष्टपूर (पिष्ट इव पूर्यते पृ अच्) क्ली० रं. વડાં ધા-રી વગેરે ઘીમાં તળેલું પકવાન્ન. વટક, ઘાર્નિક.
पिष्टपेषण (पिष्टस्य पेषणं) क्ली०णं. १ દળેલાને દળવું તે. २ એક વાર કહેલી વાતને પાછી કહેવી તે, पुनरुक्ति. [લોટનો વિકાર લાડુ વગેરે.
पिष्टमय (पिष्टस्य विकारः मयट्) त्रि० यः-यी-यं.
पिष्टमेह ( ) पु० हः એક જાતનો પરમિઓ.
पिष्टमेहिन् (पिष्टमिव मेहति मिह् णिनि) पु० ही. पिष्टमेह નામનો પ્રમેહ જેને થયેલ છે તે.
पिष्टवात (पिष्टं वर्त यतिवृत इ) पु० तिः લોટની નાની ગોળીનું પકવાન્ન. [નું પકવાન્ન.
पिष्टयोनि (पिष्टात् योनिरस्य) स्त्री० निः એક જાત-
पिष्टवैकृत (पिष्टात् वैकृतं यस्य) क्ली० तं. વડાં,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

धारी वगेरे पक्वान्न. [द्वन्द्व, सुखड.

पिष्टसौरभ (पिष्टस्येव सौरभमस्य) क्ली० भं. च्यं-

पिष्टात (पिष्टमतति अत् अच्) पु० तः अथीलु.

पिष्टिक (पिष्टमस्त्यस्य उत्पत्तिसाधनत्वेन ठन्) क्ली० कं. चोखाना लोटनुं पक्वान्न.

पिष्टिका(पिष्टिक टाप्) स्त्री०का.दाणने पाणीमां पलाळी तेनां फोतरां काढी नांखी तेने वाटी दळी करेली लोट.

'दालिः संस्थापिता तोये ततोऽपहृतकंचुका ।
शिलायां साधु संपिष्टा पिष्टिका कथिता बुधैः ॥ '

पिष्टोडी ( ) स्त्री० डी. श्वेताम्लिका.

पिष्टोदक (पिष्टमिश्रितमुदकं) क्ली० कं. लोटमिश्रित. पाणी.

पिस् (भ्वा० पर० सेट् पेसति) जवुं, गमन करवुं.

पिस् (चुरा० उभय० सेट् पिंसयति-ते) नाश करवुं.

पिस् (चुरा० उभय० सेट् पेसयति-ते) १ आपवुं, देवुं. २ बळवाळुं थवुं. ३ जवुं. ४ भारी नांखवुं, वध करवो. ५ वसवुं, रहेवुं.

पिस् (भ्वा० पर० सेट् पिंसति) प्रकाशवुं,

पिसंग (पिस् अंगच् किच्च) पु० गः कमलनी २ज जेवो रंग. [४च्छनार.

पिस्पृक्षु (स्पृश् सन् उ) त्रि०क्षुः-क्षुः-क्षुः अडकवानो

पिहित (अपि धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ढांकेलुं. २ आच्छादन करेलुं.

पी (दिवा० आ० पीयते) पीवुं, पान करवुं.

पीच ( ) क्ली० चं. नीचलुं जडमुं.

पीठ (पीयते पिब्यतेवाअत्र पा ठक् पिट् क वा) पु० क्ली० ठः-ठं. १ आसन, बेठक. २ दर्भासन. ३ दक्षप्रजापतिना यज्ञ पछी पार्वतीनुं शव हाथमां लइ शिवे फेरववा मांड्युं ते समये विष्णुए पोतानुं चक्र ते शबने मारी तेना कटके कटका करी नाख्या पछी जे जे स्थले ते कटका पड्या ते ते स्थल. ५ वस्तु मात्रनुं तळिउं. ६ पडधी. ७ देवनुं आसन.

पीठ (,,) पु० ठः १ चित्रानुं आड. २ एक जातनो मृग. ३ देवनळ.

पीठकोलि (पीठे आसने कोलर्यस्य) पु० लिः १ खुशामत करी भेट भरनारो भोजती. २ नाटकप्रसिद्ध नायकनो सहायकारक पात्र. [डुं, लुलुं.

पीठग (पीठेन गच्छति गम्ड) त्रि० गः-गा-गं. लंगडुं, लुलुं, खोडुं.

पीठन्यास (पीठे न्यासः). पु० सः तांत्रिकमतप्रसिद्ध एक जातनो न्यास.

पीठभू (पीठ भू किप्) स्त्री० भः वज्र शब्द जुओ.

पीठमर्द (पीठ मृद् अच्) पु० दः पीठकेलि शब्द जुओ.

पीठसर्प (पीठे सर्पति सृप् अच्) त्रि० र्पः-र्पी-र्पं. लंगडुं, लुंलुं, खोडुं.

पीठसर्पिन् (पीठे सर्पति सृप् णिनि) त्रि पीं र्पिणी-र्पि. उपलो शब्द जुओ.

पीड् (चुरा० उभय० सेट् पीडयति-ते) १ दुःख देवुं, पीडवुं. २ मसळवुं, चोळवुं, दाबवुं. आ (आपीडयति-ते) शोभावबुं.

पीडन (पीड् ल्युट्) क्ली० नं. १ पीडवुं, पीडा, दुःख. २ मसळवुं, चोळवुं, दबाण. ३ धान्य वगेरेनुं मर्दन.

' गर्भोऽभिघातविषमाशनपीडनाद्यैः
पक्वं द्रुमादिव फलं पतति क्षणेन '

माधवकरः.

पीडा (पीड् अ) स्त्री० डां. १ पीडवुं, दुःख, व्यथा. २ कृपा, महेरबानी. ३ शिरोभालिका, माथानो गजरो. ४ सरल देवदारनुं आड.

पीडाकरण (पीडा कृ ल्युट्) क्ली० णं. दुःख देवुं, पीडवुं.

पीडाभाज् (पीडा भज् क्विप्) त्रि० क्-ग् १ पीडा भोगवनार. २ मसळवानी क्रिया भोगवनार.

पीडित (पीड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पीडेलुं, दुःख दीधेलुं. २ चोळेलुं, दाबेलुं, मसळेलुं.

पीडित (.,) क्ली० तं. १ पीडा. २ दुःख.

पीडित (.,) पु० तः तांत्रिकमतप्रसिद्ध ते नामनो एक मंत्र.

पीड्यमान (पीड् यक् शानच्) त्रि०नः-ना-नं. १ पीडवा योग्य. २ दुःख देवा लायक. ३ चोळवा लायक.

पीत (पीं क्त) त्रि० तः-ता-तं. पिधेलुं, पान करेलुं.

पीत (पा क्त) पु० तः १ पीळो रंग. २ पोखराज हीरो. [वाळुं.

पीत (पीत अच्) त्रि० तः-ता-तं. पीळुं. पीळा रंग-

पीत (पीतं पानमस्त्यस्य अच्) त्रि० तः-ता-तं.पिनार. पान करनार.

' वनाय पीतप्रतिबद्धवत्साम् ' रघुवंशम्

पीतक (पीत स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. १ पीळुं. २ पीधेलुं.

पीतक (पी संज्ञायां कन्) क्ली० कं. १ हरताल. २ केसर, ३ पीळुं चंदन. ४ पतंग. ५ माक्षिक. ६ पीतज. ७ फुसुंबो.

पीतक (पीत स्वभावायां कन्) पु० कः १ ते नामनो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક અસુર. ૨ પીતશાલનું ઝાડ. ૩ નંદીવૃક્ષ. ૪ સ્યોનાકવૃક્ષ. ૫ આસોપાલવનું ઝાડ.

पीतक (पीतेन रक्तं कन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ હરતાલે રંગેલું. ૨ પીળા રંગે રંગેલું.

पीतकदली (पीता कदली) स्त्री० ली. પીળી કેળ.

पीतकद्रुम (पीतकः द्रुमः) पु० मः ૧ હરિદ્રુવૃક્ષ. ૨ દારુહલદર. ૩ સરળ દેવદારનું ઝાડ. પીતદ્રુમ.

पीतकंद (पीतः कंदोऽस्य) क्ली० दं. ગાજર.

पीतकरवीरक (पीत करवीर स्वार्थे क) पु० कः પીળી કણેરનું ઝાડ.

पीतकावेर (पीतं कावेरं यस्मात्) क्ली० रं. ૧ પીતલ. ૨ કેસર.

पीतकाष्ठ (पीतं काष्ठं) क्ली० ष्ठं. પીળું ચંદન.

पीतकीलका (पीतकील कै क) स्त्री० का. સોનામુખીનુ ઝાડ.

पीतकुष्ठ (पीतः कुष्ठः) पु० ष्ठः પીળો કોઢ.

' भगिनीगमने चैव पीतकुष्ठः प्रजायते '.

पीतगंध (पीतमंथ च गंधयुक्तं) क्ली० धं. પીળા ચંદનનું ઝાડ. [વાળી ધોળાતકી.

पीतघोषा ( ) स्त्री० षा. પીળા ફૂલ-

पीतचंदन (पीतं चंदनं) क्ली० नं. ૧ પીળું ચંદન. ૨ હલદર. ૩ દારુહલદર. ૪ કેસર.

पीतचंपक (पीतः चंपक इव) पु० कः દીવો.

पीतजाति (पीता जातिः) स्त्री० तिः પીળી જુઈ.

पीततंडुल (पीतः तंडुलो यस्य) पु० लः એક જાતનું ધાન્ય. [વૃક્ષ.

पीततंडुला (पीत तंडुल टाप्) स्त्री० ला. સીરિકા

पीततुंड (पीतं तुंडं यस्य) पु० डः એક જાતનું પંખી. કારંડવ.

पीततैला (पीतं तैलं यस्याः) स्त्री० ला. ભાલકાંકણી.

पीतदारु (पीतो दारुः) पु० रुः ૧ પીળું લાકડું. ૨ દારુહલદર. ૩ સરલવૃક્ષ. ૪ દેવદારનું ઝાડ. ૫ હલદર. [ગાય.

पीतदुग्धा (पीतं दुग्धं यस्याः) स्त्री० ग्धा. દૂધાળી.

पीतद्रु (पीतो द्रुः) पु० द्रुः ૧ દારુ હલદર. ૨ સરલ દેવદાર.

पीतद्रुम (पीतो द्रुमः) पु० म. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पीतन (पीतं करोति पीत् णिच् ल्यु) क्ली० नं. ૧ કેસર. હરતાલ. ૩ દેવદાર.

पीतन (,,) पु० नः ૧ વડનું ઝાડ. ૨ આમ્રાતકવૃક્ષ. ૩ ભીંડીનું ઝાડ.

पीतनक (पीतंनः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पीतनक (पीतनं स्वार्थे क) क्ली० कं. કેસર.

पीतनी (पीतन ङीप्) स्त्री० नी. વનસ્પતિ શાલપર્ણી. [વર્ણ.

पीतनील (पीतश्च नीलः) पु० लः પીળો અને ભુરો

पीतनील (पीत नील अच्) त्रि० लः-ला-लं. પીળા અને ભુરા વર્ણવાળું.

पीतपराग (पीतः परागः) पु० गः કમલનું કેસર.

पीतपर्णी (पीतं पर्ण यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. એક જાતની ઔષધિ.

पीतपाणि (पीतः पाणिः) पु० णिः પીળો હાથ.

पीतपाणि (पीतः पाणिर्यस्य) त्रि० णिः-णिः-णि. પીળા હાથવાળું.

पीतपादप (पीतः पादपः) पु० पः પીળો ક્ષોદ્રવૃક્ષ.

पीतपादा (पीतौ पादौ यस्याः) स्त्री० दा. મેના પક્ષી.

पीतपिष्ट (पीतं पिष्टे पेषणे) क्ली० ष्टं. સીસું.

पीतपुष्प (पीतं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः-ष्पा-ष्पं. પીળા ફૂલવાળું. [ઝાડ. ૨ ચંપાનું ઝાડ.

पीतपुष्प (पीतं पुष्पमस्य) पु० ष्पः ૧ કર્ણિકારનું

पीतपुष्पा (पीतं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. ૧ ધંદ્રવારુણિ. ૨ વનસ્પતિ આદકી.

पीतपुष्पी (पीतं पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पी. ૧ વનસ્પતિ શંખપુષ્પી. ૨ વનસ્પતિ સહદેવી. ૩ વનસ્પતિ મહાકોષાતકી. ૪ ઔષધિ ત્રપુષ્પી.

पीतप्रसव (पीतः प्रसवः पुष्पमस्य) पु० वः. પીળા કણેરનું ઝાડ. [વૃક્ષ. ૨ કર્ણાર વૃક્ષ.

पीतफल (पीतं फलं यस्य) पु० लः. ૧ શાખોટ

पीतफलक (पीत फलमस्य कप्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पीतफेन (पीत फेनमस्य) पु० नः. અરીઠાનું ઝાડ.

पीतबालुका (पीता बालुका) स्त्री० का. પીળી રેતી.

पीतबालुका (पीता बालुकेव चूर्णात्) स्त्री० का. હલદર. [મોથકા.

पीतबीजा (पीतं बीजमस्याः) स्त्री० जा મેથી.

पीतभृंगराज (पीता भृंगराजः) पु० जः. પીળો ભાંગરો. [पुष्पराग.

पीतमणि (पीतो मणिः) पु० णिः. પોખરાજ હીરો.

पीतमस्तक (पीत मस्तकं अस्य) पु० कः. એક જાતનું પક્ષી.

पीतमुंड (पीतं मुंडमस्य) पु० डः. એક જાતનું પક્ષી.

पीतमुद्ग (पीतो मुद्गः) पु० द्गः. પીળા મગ.

पीतमूत्रत्व (पीतमूत्रस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. પીળું મૂતરવાનો રોગ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पीतमूलक (पीतं मूलमस्य कप्) क्ली० कं. गाजर.
पीतयूथिका (पीता यूथिका) स्त्री० का. पीળी જુઈ.
पीतयूथी (पीता यूथी) स्त्री० थी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુ હીરો. पुष्पराग.
पीतरक्त (पीतेन रक्तं कृतरागं) क्ली० क्तं. પોખરા-
पीतरक्त (पीतश्च रक्तश्च) पु० क्तः પીળો અને રાતો રંગ. [જુ હીરો.
पीतरक्तक (पीतरक्तं स्वार्थे क) क्ली० कं. પોખરા-
पीतरंभा (पीता रंभा) स्त्री० भा. पीतकदली શબ્દ જુઓ.
पीतराग (पीतो रागः) पु० गः पीળો રંગ.
पीतराग (पीतो रागो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. પીળા રંગવાળું. [જુઓ.
पीतराग (,,) पु० गः किंजल्क શબ્દ
पीतरोहिणी (पीता सती रोहति रुह् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. काश्मरी શબ્દ જુઓ.
पीतल (पीतं वर्णोस्त्रं लाति ला क) पु० लः પીળો રંગ. [ળા રંગવાળું.
पीतल (,,) त्रि० लः-ला-लं. પીળું, પી-
पीतल (पीत लच्) क्ली० लं. पीतળ.
पीतलक (पीतलेन कायति कै क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पीतलोह (पीतं लोहं) क्ली० हं. पीतल.
पीतवासस् (पीतं वासः) क्ली० सः પીળું વસ્ત્ર
पीतवासस् (पीतं वासो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. પીળાં વસ્ત્ર જેને હોય છે તે.
पीतवासस् (पीतं वासोऽस्य) पु० सः श्रीकृष्ण.
पीतवृक्ष (पीतो वृक्षः) पु० क्षः सरल देवदारनुं ઝાડ, પીળો લોધ્રવૃક્ષ.
पीतशाल (पीतं फलं शलति याति शल् अण्) पु० लः. એક જાતનું ઝાડ. असनवृक्ष [ચોખા.
पीतशालि (पीतः शालिः) पु० लिः. એક જાતના
पीतसार (पीतं सारं यस्य) क्ली० रं. भल्लयागुरु, પીળું ચંદન.
पीतसार (पीतं सारं यस्य) पु० रः. १ પોખરાજ હીરો शेलारस. पीतशाल શબ્દ જુઓ. २ અંજીટ વૃક્ષ. [ઝાડ.
पीतसारक (पीत सारः कप्) पु० कः. લીંબડાનું
पीतसारि (पीतं सारयति स्र णिच् इन्) क्ली० रि. सुरमो. [पीतशाल શબ્દ જુઓ.
पीतसालक (पीतसाल संज्ञायां कन्) पु० कः.
पीतसोम (पीतः सोमो येन) पु० मः. યજ્ઞમાં સોમ-વલ્લીના રસનું પાન જેણે કરેલું છે એવો બ્રાહ્મણ.
पीतस्कंध (पीतः स्कंधो यस्य) पु० धः. રાની ડુક્કર.
पीतस्फटिक (पीतः स्फटिकः) पु० कः. પોખરાજ હીરો.
पीतस्फोट (पीतः स्फोटः) पु० टः. પીળો ફોડલો.
पीतहारित (पीतश्च हरितश्च) पु० तः. પીળો અને લીલો રંગ.
पीता (पीत अच् टाप्) स्त्री० ता. १ હલદર. २ दारु-हलदर. ३ गोरोचना. ४ भालकांकणी. ५ शीशम. ६ કાંગ.
पीतांग (पीतमंगमस्य) पु० गः. श्योनाक वृक्ष.
पीतांग (पीतमंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. પીળા અંગવાળું. [मुनि.
पीताब्धि (पीतोऽब्धिर्येन) पु० ब्धिः अगस्त्य
पीतांबर (पीतमंबरं) क्ली० रं. પીળું વસ્ત્ર.
पीतांबर (पीतं अंबरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. પીળું વસ્ત્ર ધારણ કરનાર.
पीतांबर (,,) पु० रः. શ્રીકૃષ્ણ, વટવો.
पीतारुण (पीतश्च अरुणश्च) पु० णः. પીળો અને રાતો રંગ.
' वर्णो वर्णेन ' पा० कर्म०
पीतारुण (पीतश्च अरुणश्च) त्रि० णः-णा-णं. પીળું અને રાતું.
पीताश्मन् (पीतः अश्मा) पु० श्मा. પોખરાજ હીરો.
पीताह्व (पीतेति आह्वा यस्य) पु० ह्वः. રાળ.
पीति (पा क्तिच्) पु० तिः. ધોડો.
पीति (पा क्तिन्) स्त्री० तिः. १ પિવું, પાન. २ જવું, ગમન કરવું, ગતિ. ३ शुंઢ.
पीतिका (पीतैव स्वार्थे क) स्त्री० का. १ दारुहलदर. २ પીળી જુઈ.
पीतिन् (पीतमेनन इनि) पु० ती. ધોડો.
पीतु (पा तुन् किच्च) पु० तुः. १ સૂર્ય. २ અગ્નિ. ३ ગજના ટોળાનો પતિ. ४ આકડાનું ઝાડ. ५ ચિત્રાનું ઝાડ.
पीतुदारु (पीतुरिव अग्नितुल्यं दारु यस्य) पु० रुः. १ ઉંબરાનું ઝાડ. २ દેવદારનું ઝાડ.
पीत्वा (पा क्त्वा) अव्य० त्वा. પિને, પાન કરીને.
पीत्वास्थिरक (पीत्वा स्थिरः) त्रि० कः-का-कं. પીધાપછી સ્થિર થયેલું.
पीथ (पा थक्) क्ली० थं. १ ઘી २ પાણી.
पीथ (,,) पु० थः १ અગ્નિ. २ સૂર્ય. ३ આકડાનું ઝાડ. ४ ચિત્રાનું ઝાડ.
पीथि (पीति पृषो०) पु० थिः ધોડો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पीन (प्याय् क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ જાડું, સ્થૂલ. ૨ મોટું, વૃદ્ધ. ૩ લઠ્ઠ, પુષ્ટ.
'नारीपीनपयोधरोरुयुगलं स्वप्नेऽपि नालिंगितं'
वैराग्यशतकम्.

पीन (,,) क्ली० नं. १ જાડાપણું, સ્થૂલ. પણું. ૨ લઠ્ઠપણું. ૩ મોટાપણું, વૃદ્ધપણું.

पीनता (पीनस्य भावः तल्) क्ली० ता. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

पीनत्व (पीनस्य भावः त्व) क्ली० त्वं० ઉપલો શબ્દ

पीनस (पीनं पीनतां स्यति सो क) पु० सः એક જાતનો નાસિકારોગ. [કર્કટી.

पीनसा (,, सो क टाप्) स्त्री० सा. કાકડી.

पीनसिन् (पीनस इनि) त्रि० सी- सिनी-सि. જેને પીનસનો રોગ થયેલો છે તે.

पीनोध्नी (पीनमूधो यस्याः ङीप्) स्त्री० ध्नी. મોટા આંચળવાળી ગાય વગેરે.

पीपर् (भ्वा० पर० सेट् पीपरति) ભાગવું, જાચવું.

पीपरि (आंप पृ इन्) पु० रिः નાના વડનું ઝાડ.

पीयु (पा कु) पु० युः १ સૂર્ય. ૨ કાળ, સમય. ૩ કાગડો. ૪ ઘૂડપક્ષી. ૫ આકડાનું ઝાડ.

पीयूष (पीय ऊषन्) क्ली० षं. १ અમૃત. ૨ વિયાયલી ગાયનું સાત દિવસનું દૂધ.

पीयूषमहस् (पीयूषमिव महो यस्य) पु०हाः १ચંદ્ર. ૨ કપૂર. ૩ 'ચંદ્રાલોક' નામનો ગ્રંથ કરનાર તે નામનો એક પંડિત.

पील् (भ्वा० पर० सेट् पीलति) ૧ અટકાવવું. ૨ રોકવું, રોધવું. ૩ થંભાવવું.

पीलक (पील् ण्वुल्) त्रि० कः-लिका-कं. ૧ અટકાવનાર. ૨ રોકનાર, રોધનાર. ૩ થંભાવનાર.

पीलक (,,) पु० कः કીડો.

पीला (पील् अच् टाप्) स्त्री० ला. તે નામની એક સ્ત્રી.

पीलु (पील् उ) पु० लुः ૧ પીલુડીનું ઝાડ. ૨ હાથી. ૩ બાણ. ૪ પુલ. ૫ એક જાતના તૃણનો મહોર. ૬ પરમાણુ. ૭ કીડો. ૮ હાડકાનો કકડો. ૯ તાલકાંડ. [ફળ.

पीलु (पीलोः फलं अण्) क्ली० लु. પીલુડીના ઝાડનું

पीलुक (पीलुफलमिव कायति कै क) पु० कः એક જાતનો કીડો. [પાક.

पीलुकृण (पीलुनां पाकः कृण च्) क्ली० कं. પીલુનો

पीलुनी (पील् उन ङीप्) स्त्री० नी. વનસ્પતિ મુરવેણ.

पीलुपर्णी (पीलुकलितानि पर्णानि यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ ગોકર્ણીનો વેલો.

पीलुमूल (पीलोर्मूलं) क्ली० मं પીલુડીનું મૂળ.

पीलुमूली (पीलुमूल ङीप्) स्त्री० ली. ૧ વનસ્પતિ શતમૂલી. ૨ જુવાન ગાય. ૩ વનસ્પતિ શાલપર્ણી.

पीलुमूला (पीलुमूल टाप्) स्त्री० ला. ૧ વનસ્પતિ શતાવલ. ૨ વનસ્પતિ આહન.

पीलुवादिन् (पीलु वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. પરમાણુવાદી. [લ થવું. ૩ પુષ્ટ થવું.

पीव् (भ्वा० पर० सेट् पीवति) ૧ લઠ્ઠ થવું. ૨ સ્થૂ-

पीवन् (प्यै क्वनिप्) त्रि० वा-वा-वन्. ૧ જોરવાળું, બલવાન. ૨ જાડું, લઠ્ઠ.

पीवन् (,,) पु० वा. વાયુ, પવન.

पीवर (प्यै क्वरच्) त्रि० रः-रा-रं. જાડું, લઠ્ઠ, મોટું. [ગાય.

पीवरी (पीवर ङीष्) स्त्री० री. ૧ જુવાન સ્ત્રી. ૨

पीवरोध्नका (पीवरं ऊधो यस्याः कप्) स्त्री० स्का. મોટા આંચળવાળી ગાય વગેરે.

पीवस् (पीव् असुन्) त्रि० वान्-वसी-वस्. લઠ્ઠ, સ્થૂલ, જાડું.

पीवा (पा व) स्त्री० वा. જળ, પાણી.

पुंयोग (पुंसो योगः) पु० गः. પુરુષનો જોગ.

पुंराशि (पुंसो राशिः) पु० शिः. વિષમ રાશિ; મેષ, મિથુન, સિંહ, વગેરે. [શ્ન.

पुंलिंग (पुंसो लिंगं) क्ली० गं. પુરુષનું ચિન્હ, શિ-

पुंलिंग (पुंस इव लिंगमस्य) पु० गः. ૧ તે નામની એક વ્યાકરણશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ જાતિ. ૨ જાતિ.

पुंवत् (पुंस् वत्) अव्य० वत्. પુરુષ સરખું.

पुंवद्भावः (पुंवतो भावः) पु० वः. પુલ્લિંગ શબ્દનો ભાવ.

पुंवृष (पुमानिव वर्षति) पु० षः. છછુંદર.

पुंश्चली (पुंसः भर्तुः सकाशात् चलति पुंस् चल् अच् ङीप्) स्त्री० ली. અસતી સ્ત્રી, ગણિકા.
'अहो को वेद भुवने दुर्ज्ञेयं पुंश्चलीमनः ।
पुंश्चल्यां यो हि विश्वस्तो विधिना स विडम्बितः ॥
ब्रह्मवैवस्वतपुराणम् ॥

पुंश्चिह्न (पुंसः चिन्हं) क्ली० न्हं. પુરુષનું ચિન્હ, શિશ્ન. [૨ સજા કરવી.

पुंस् (चुरा० उभय० सेट् पुंसयति-ते) ૧ દુઃખ દેવું.

पुंसवन (पुमान् सूयतेऽनेन सू ल्युट्) क्ली० नं. સ્ત્રીના પેટમાં ગર્ભનો સંચાર થાય તે વખતે થતો સંસ્કાર.

पुंसानुज (पुंसाऽनुजः अलुक् समासः) पु० जः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જેનો નાનો ભાઇ પુરુષ હોય છે તે.

पुंस्कामा (पुंमास कामयते कम् अण्) स्त्री० मा. પુરુષને ચાહનારી સ્ત્રી. [નો નર.

पुंस्कोकिल (पुमान् कोकिलः) पु० लः કોયલ પંખી ' पुंस्कोकिलोऽयं मधुर चुकूज '

पुंस्त्व (पुंसो भावः त्व) क्ली० त्वं. પુરુષપણું, વીર્ય. पुंस्ता.

पुक (पु क क्) त्रि० कः-का-कं. પવિત્ર.

पुक्कस (पुक् कुत्सितं कसति कस् अच्) पु० सः. ચાંડાલ. पुक्कश. [હલકું.

पुक्कस (,,) त्रि० सः-सा-सं અધમ,

पुक्कसी (पुक्कस ङीप्) स्त्री० सी. १ પૂલની કળી. २ ઔષધિ નીલી.

पुंक्षीर (पुंप्रियं क्षीरं) क्ली० रं. પુરુષને ભાવતું દૂધ.

पुंख (पुंमांसं खनति खन् ड) पु० क्ली० खः-खं. બાણમૂલ.

पुंख (,,) त्रि० खः-खा खं. પુંખલ.

पुंखित (पुंख इतच्) त्रि० तः-ता-तं. પુંખયુક્ત.

पुंग (पूग पृषो०) पु० गः સમૂહ.

पुंगल (पुंग ला क) पु० लः જીવ આત્મા.

पुंगव (पुमान् गौः षच्) पु० वः १ બલદ. २ ઋષભ ઔષધિ. [શિવ.

पुंगवकेतु (पुंगवः वृषभः केतुरस्य) पु० तुः મહાદેવ,

पुच्छ् (भ्वा० पर० सेट् पुच्छति) ચુકવું, ભુલવું, ચુક કરવી.

पुच्छ (पुच्छ् अच्) पु० क्ली० च्छः-च्छ. પૂછડું.

' अङ्गानि लोमराहितानि हितानि भर्तुः
तुच्छं न पुच्छमपि कुत्र समस्तवस्तु '
सुभाषितम्.

पुच्छ (,) क्ली० च्छं. પાંસેનો ભાગ, પશ્ચાદ્ ભાગ. [છડું. २ જથ્થો, સમૂહ.

पुच्छ (,) पु० च्छः १ વાળવાળું પૂ-

पुच्छकंटक (पुच्छे कंटको यस्य) पु० कः વીંછી.

पुच्छचटि (पुच्छ् अटि) स्त्री० टिः ચપટી વગાડવી તે.

पुच्छचटी (पुच्छ् अटि ङीप्) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જાતનો કંદ. लक्ष्मणा.

पुच्छदा (पुच्छमिव दायति दै क) स्त्री० — ગોદ

पुच्छिन् (पुच्छ इनि) त्रि० च्छी-च्छिनी-च्छि. પૂછડાવાળું. [આકડાનું ઝાડ.

पुच्छिन् (,,) पु० च्छी. १ કૂકડો. २

पुंज (उन्नत्या पुमांसं जयति जि ड) पु० जः ઢગલો, જથ્થો.

पुंजातुक ( ) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.

पुंजि (पिजि इन्) पु० जिः ઢગલો, જથ્થો.

पुंजिकास्तना ( ) स्त्री० ना. તે નામની એક અપ્સરા. [२ ચૂર્ણ કરવું.

पुट् (चुरा० उभय० सेट् पोटयति-ते) १ પ્રકાશવું.

पुट् (तुदा० पर० सेट् पुटति) ભેટવું, આલિંગન કરવું. [શ કરવો.

पुट् (चुरा० उभय० सेट् पोटयति-ते) અડકવું, સ્પ-

पुट (पुट् क) क्ली० टं. १ જાયફળ. २ ઘોડાની ખરી. ૩ પડીઓ.

पुट (पुट् क) पु० टः १ ઘોડાની ખરી. २ ઔષધ પકાવવા માટે માટી વગેરેના બે કોડીઆં વગેરે ઉપર નીચે મૂકી તેને ભૂતડો વગેરે ચોપડી બનાવેલું એક જાતનું પાત્ર. ૩ પડીઓ. ४ પરસ્પર સંબંધ. ५ ઢાંકવું, આચ્છાદન કરવું.

पुटक (पुट इव कायति कै क) क्ली० कं. કમલ.

पुटक (पुट् स्वार्थे क) क्ली० कं. પડીઓ.

' रुद्रो येन कपालपाणिपुटके भिक्षाटनं कारितः '
भर्तृहरिः

पुटकिनी (पुटक इनि) स्त्री० नी. १ કમળનો સમૂહ. २ કમળનો વેલો.

पुटग्रीव (पुट इव ग्रीवाऽस्य) पु० वः બરણી વગેરે પાત્ર. २ ગાગર. ૩ તાંબાનું પાત્ર, શિરોઽ વગેરે.

पुटपाक (पुटेन पाकः) पु० कः પુટપાત્રવડે ઔષધિ પકાવવી તે.

पुटभेद (पुटं संश्लेषं भिनत्ति) पु० दः १ શહેર, નગર. २ નદીનું વાકું વળવું તે. ૩ જલનું ચક્રાકાર ફરવું, વમળ. ४ એક જાતનું વાદ્ય.

पुटभेदन (पुटानि पात्राणि भिद्यतेऽत्र भिद् ल्युट्) क्ली० नं. શહેર, નગર.

पुटापुटिका (पूर्वं पुटा संश्लिष्टा पश्चाद् अपुटिका विश्लिष्टा) स्त्री० का. પહેલાં ભેટેલી અને પછી જુદી થયેલી. [કંદ. कोलकंद.

पुटालु (पुटः संश्लिष्टः आलुः) पु० लुः એક જાતનો

पुटिका (पुटमस्त्यस्याः ठन्) स्त्री० का. એલાયચી.

पुटित (पुट् इतच्) क्ली० तं. હાથમાં પદાર્થ લેવા કરેલો પડીઆના આકારનો હસ્તપુટ. २ આદિ અને અંતના મંત્રભેદવડે પુટના આકારને પામેલો મંત્ર.

पुटित (पुट इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ તાછેલું. २ ટોચા મારેલું. ३ ચૂરો કરેલું. ४ દળેલું. ५ પારિત. ६ સ્યૂત.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પુટી (પુટ્ ક ङीप्) સ્ત્રી૦ ટી. ૧ પડીઓ. ૨ લંગોટી. ૩ એલાયચી. [૭૫.

પુટોટજ (પુટં સંશ્લિષ્ટમુટજમિવ) ક્લી૦ જં. ધોળું

પુટોદક (પુટં સંશ્લિષ્ટમુદકં યત્ર) પુ૦ કઃ નાળિએર.

પુટ્ટ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ પુટ્ટયતિ-તે) અનાદર કરવો.

પુડ્ (તુદા૦ પર૦ સેટ્ પુડતિ) છોડવું, મૂકી દેવું, ત્યાગ કરવો. [કરવું, લોટ કરવો.

પુડ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ પુંડતિ) ૧ દળવું. ૨ મર્દન

પુણ્ (તુદા૦ પર૦ સેટ્ પુણતિ) ધર્મનું આચરણ કરવું.

પુંડ (પુડિ અચ્) પુ૦ ડઃ તિલક.

પુંડરિન્ (પુંડં તિલકમૃચ્છતિ ऋ णिनि) પુ૦ રી. એક જાતનું વસાણું.

પુંડરીક (પુડિ ઈક) ક્લી૦ કં. ૧ ધોળું કમળ. ૨ ઔષધ, દવા. ૩ ધોળું છત્ર.

' हृत्पुण्डरीकान्तरसंनिविष्टं स्वतेजसा व्याप्तनभोऽवकाशम् ' शिवकवचम्.

પુંડરીક (,,) પુ૦ કઃ ૧ અગ્નિકોણનો તે નામનો એક દિગ્ગજ. ૨ વાઘ. ૩ આંબો. ૪ રાજિલ સર્પ. ૫ હાથીનો તાવ. ૬ દમનક વૃક્ષ. ૭ કમંડલ. ૮ ધોળો વર્ણ. ૯ એક જાતનો કોઢ. ૧૦ રેશમનો કીડો. ૧૧ અગ્નિ. ૧૨ તે નામનો એક રાજા. ૧૩ યજ્ઞવિશેષ. ૧૪ એક જાતનો ચોખો. ૧૫ ચિત્રાનું ઝાડ. [ધોળા વર્ણવાળું.

પુંડરીક (પુંડરીક અચ્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ધોળું,

પુંડરીકપ્લવ (પુંડરીકમિવ પ્લવતે જલે પ્લુ અચ્) પુ૦ વઃ એક જાતનું પંખી.

પુંડરીકમુખા (પુંડરીકમિવ મુખમસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ખા. ઝેરવિનાની એક જાતની જળો.

પુંડરીકાક્ષ (પુંડરીકમિવાક્ષિ યસ્ય ષચ્) ત્રિ૦ ક્ષઃ-ક્ષી-ક્ષ. કમલ સરખાં નેત્રવાળું.

પુંડરીકાક્ષ (,,) પુ૦ ક્ષઃ વિષ્ણુ.

પુંડરીયક (પુંડરીવાચરતિ પુંડરિન્ ક્યચ્ ણ્વુલ્) ક્લી૦ કં. ૧ રથલપદ્મ. ૨ નીચલો શબ્દ જુઓ.

પુંડર્ય ( ) ક્લી૦ ર્યં. એક જાતનો વેલો.

પુંડ્ર (પુડિ રક્) પુ૦ ડ્રઃ ૧ એક જાતની શેલડી. ૨ કીડો, કૃમિ. ૩ ધોળું કમલ. ૪ તે નામનો એક દેશ. ૫ તે નામનો એક દૈત્ય. ૬ ચંદન વગેરેનું તિલક. ૭ તિલકવૃક્ષ. ૮ ચિત્રક. ૯ અતિમુક્તક. ૧૦ નાના વડનું ઝાડ.

પુંડ્રક (પુંડ્ર સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ ૧ કસ્તૂરી. ૨ ભોગરાની વેલ. ૩ એક જાતની શેલડી. ૪ તિલક, ટીલું.

પુંડ્રકા (પુડિ રક્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ કા. ધોળી જુઈ.

પુંડ્રકેલિ (પુંડ્રઃ ઇક્ષુભેદઃ કેલિઃ કેલિસાધનમસ્ય) પુ૦ લિઃ હાથી.

પુણ્ય (પૂ ડુણ્ય) ક્લી૦ ણ્યં. ૧ શુભ અદૃષ્ટ ધર્મ, પુણ્ય. ૨ સદ્‌ગુણ. ૩ ઉત્તમ કર્મ. ૪ ધર્મનું કામ. ૫ શુદ્ધપણું. ૬ પવિત્રપણું.

પુણ્ય (પુણ્ય અચ્) ત્રિ૦ ણ્યઃ-ણ્યા-ણ્યં. ૧ પુણ્યશાળી. ૨ શુભ અદૃષ્ટ ધર્મવાળું. ૩ શુભ કર્મવાળું. ૪ શુદ્ધ, પવિત્ર. ૫ પાવન. ૬ સુંદર. ૭ સુગંધિ.

પુણ્યક (પુણ્યાય કાયતિ કૈ ક) ક્લી૦ કં. ૧.પુણ્ય માટે ઉપવાસ વગેરેનું વ્રત. ૨ એક જાતનું વ્રત.

પુણ્ય (પુણ્ય અચ્) પુ૦ ણ્યઃ મેષ, કર્ક, તુલા વગેરે નામની રાશિઓ.

પુણ્યકર્મન્ (પુણ્યજનકં કર્મ) ક્લી૦ ર્મ. પુણ્યનું કામ.

પુણ્યકર્મન્ (પુણ્યજનકં કર્મ યસ્ય) ત્રિ૦ ર્મા-ર્મ્મી-ર્મ. પુણ્યના કામવાળું.

પુણ્યકાલ (પુણ્યનિમિત્તં કાલઃ) પુ૦ લઃ પુણ્યદાનનો કાલ.

પુણ્યકીર્તન (પુણ્યજનકં કીર્તનં યસ્ય) પુ૦ નઃ વિષ્ણુ.

પુણ્યકીર્તન (પુણ્યં કીર્તનં) ક્લી૦ નં. પુણ્યકથન.

પુણ્યકીર્તિ (પુણ્યા કીર્તિર્યસ્ય) પુ૦ ર્તિઃ પુણ્યશ્લોક શબ્દ જુઓ. [થી પેદા થયલી આબરૂ.

પુણ્યકીર્તિ (પુણ્યજનિતા કીર્તિઃ) સ્ત્રી૦ ર્તિઃ પુણ્ય-

પુણ્યકૃત્ (પુણ્યં કૃતવાન્ કૃ ક્વિપ્) ત્રિ૦ ત્-દ્. પુણ્ય કરનાર. [આર્યાવર્ત વગેરે.

પુણ્યક્ષેત્ર (પુણ્યસ્ય ક્ષેત્રં) ક્લી૦ ત્રં. પાવન ભૂમિ,

પુણ્યગંધ (પુણ્યઃ સુંદરઃ ગંધો યસ્ય) પુ૦ ધઃ ૧ ચંપાનું ઝાડ. ૨ પીળી જુઈનું ઝાડ.

પુણ્યજન (પુણ્યઃ વિરુદ્ધલક્ષણયા પાપી જનઃ) પુ૦ નઃ ૧ રાક્ષસ. ૨ પક્ષી.

પુણ્યજનેશ્વર (પુણ્યજનાનામીશ્વરઃ) પુ૦ રઃ કુબેર.

પુણ્યર્જિત (પુણ્યેન જિતઃ) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. પુણ્યવડે જિતેલું.

પુણ્યતા (પુણ્યસ્ય ભાવઃ) સ્ત્રી૦ તા. પુણ્યપણું.

પુણ્યતીર્થ (પુણ્યં તીર્થં) ક્લી૦ ર્થં. પુણ્યતીર્થ.

પુણ્યતૃણ (પુણ્યં તૃણં) ક્લી૦ ણં. ધોળો દર્ભ.

પુણ્યત્વ (પુણ્યસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. પુણ્યપણું.

પુણ્યદર્શન (પુણ્યં દર્શનં યસ્ય) પુ૦ નઃ ચાષપંખી.

પુણ્યદર્શન (,,) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. જેનું દર્શન કર્યાથી પુણ્ય થાયછે તેવી દેવની પ્રતિમા વગેરે.

પુણ્યનામ (પુણ્યસાધનં નામ યસ્ય) ત્રિ૦ મા-ન્ની-મ. જેનું નામ દીધાથી પુણ્ય થાય તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पुण्यनामन् ( ) पु० मा. કુબેરનો તે નામનો એક અનુચર.
पुण्यफल (पुण्यस्य फलं) क्ली० लं. પુણ્યનું ફલ.
पुण्यफल (पुण्यानि फलानि यस्य) पु० लः લક્ષ્મીના આવાસનો એક ભાગ. [થી ભરેલું.
पुण्यभरित (पुण्येन भरितं) त्रि० तः-ता-तं. पुण्य-
पुण्यभाज् (पुण्यं भजते भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. પુણ્યને ભજનાર, પુણ્યવાળું.
पुण्यभूमि (पुण्यस्य पुण्योत्पादनार्थं भूमिः) स्त्री० मिः આર્યાવર્ત દેશ. पुण्यभू. [વાની રાત.
पुण्यरात्र (पुण्या रात्रिः अच्) पु० त्रः સત્કર્મ કર-
पुण्यलोक (पुण्येन प्राप्यो लोकः) पु० कः પુણ્યવડે પામવા યોગ્ય ચંદ્રલોક વગેરે.
पुण्यलोक (पुण्यो लोकः) पु० कः પુણ્યશાલી લોક.
पुण्यवत् (पुण्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. પુણ્ય-શાલી, પુણ્યવાળું. [ણ્યવડે ન્નિતેલું.
पुण्यविजित (पुण्येन विजितः) त्रि० तः-ता-तं. पु-
पुण्यशकुन (पुण्यसूचकं शकुनम्) क्ली० नं. પુણ્ય સૂચવનાર શકુન.
पुण्यशील (पुण्यं शीलयति शील् अच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ પુણ્યશાળી. ૨ કાયમ પુણ્ય કરનાર.
पुण्यश्लोक (पुण्यः पुण्यदायकः श्लोकः यशश्चरित्रं वा यस्य) पु० कः ૧ નળરાજા. ૨ યુધિષ્ઠિર. ૩ જનાર્દન. ૪ જનક રાજા.
पुण्यश्लोका (,, यस्याः) स्त्री० का. ૧ સીતા. ૨ દ્રૌપદી. ૩ અહલ્યા. ૪ તારા. ૫ મંદોદરી. [રખું પુણ્ય હોય છે તે.
पुण्यसम (पुण्यं समं यत्र) त्रि० मः-मा-मं. જ્યાં સ-
पुण्यस्थान (पुण्यनिमित्तं स्थानं) क्ली० नं. પુણ્યનિ-મિત્ત સ્થાનક. [કરનારી સ્ત્રી.
पुण्या (पुण्य टाप्) स्त्री० ण्या. ૧ તુલસી. ૨ પુણ્ય
पुण्यात्मन् (पुण्यः आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. પુણ્ય કરવાના સ્વભાવવાળું.
पुण्याह (पुण्यमहः) क्ली० हं. જે દિવસે સત્કર્મ કરવાનું છે તે દિવસ.
'पुण्याहं पुण्यायं' लग्नविधिः.
पुण्योदका (पुण्यं उदकं यस्याः) स्त्री० का. તે નામની એક નદી.
पुण्योदय (पुण्यस्य उदयः) पु० यः પુણ્યનો ઉદય.
पुत् (पृ डुति) क्ली० त्. જેમાં સંતતિહીન પુરુષ પડે છે એવું એક નરક.
पुत्त् (भ्वा० पर० सेट् पुत्तति) જવું.
पुत्तल (पुत्त लक्) पु० लः પુતળું.
पुत्तलक (पुत्तल कन्) पु० कः પુતળું.
पुत्तलिका (पुत्तल ङीप्) स्त्री० ली. પુતળી.
पुत्तिका (पुत् इति शब्दं तनोति) स्त्री० का. નાની મધમાખી. [લગ્નાવધિક પાંચમું સ્થાન.
पुत्र (पुतो नरकभेदात् त्रायते) पु० त्रः ૧ દીકરો. ૨
पुत्रक (पुत्रः क कन्) पु० कः ૧ દીકરો. ૨ અનુકંપાથી બોલવા યોગ્ય તે શબ્દ. ૩ શરભ. ૪ પતંગ. ૫ એક જાતનું ઝાડ. ૬ ધૂતારો. ૭ શૈલભેદ.
हा हा पुत्रक नाधीतं सुगतैतासु रात्रिषु'
हितोपदेशः
पुत्रकंदा (पुत्र इव कंदो यस्याः) स्त्री० दा. એક જાતના કંદ. लक्ष्मणा. [પુત્રતુલ્ય પુત્રી.
पुत्रका (पुत्र इव कायति कै क) स्त्री० का. ઔરસ.
पुत्रकाम (पुत्रं कामयते काम् अण्) त्रि० मः-मा-मं. પુત્રની ઇચ્છા રાખનાર. [ત્રની ઇચ્છા.
पुत्रकाम्या (पुत्र काम्य अच् टाप्) स्त्री० म्या. पु-
पुत्रघ्नी (पुत्रं हंति हन् डक्) स्त्री० घ्नी. એક જાતનો યોનિરોગ.
पुत्रजग्धी (पुत्रः जग्धो यया ङीष्) स्त्री० ग्धी. જેણે દીકરાને ખાધો છે તે. पुत्रजग्धी, पुत्रहतो.
पुत्रजीव (पुत्रं जीवयति जीव् अण्) पु० वः એક જાતનું ઝાડ. [પલો શબ્દ જુઓ.
पुत्रंजीवक (पुत्रं जीवयति जीव् ण्वुल्) पु० कः ઉ-
पुत्रद (पुत्रं ददाति दा क) पु० दः-दा-दं. પુત્રને આપનાર, દીકરો દેનાર.
पुत्रदा (पुत्रं ददाति सेवनात् दा क टाप्) स्त्री० दा. ૧ એક જાતની કાકડી. ૨ એક જાતનો કંદ.
पुत्रपौत्र (पुत्रपौत्राणाम् समाहारः) क्ली० त्रं. દીકરા અને દીકરાના દીકરા.
पुत्रपौत्रीण (पुत्रपौत्रमनुभवति ख) त्रि० णः-णा-णं. દીકરા અને દીકરાના દીકરાનો અનુભવ કરનાર.
पुत्रप्रतिनिधि (पुत्रस्य प्रतिनिधिः) पु० धिः ૧ દત્તક પુત્ર. ૨ પોષેલો છોકરો.
पुत्रप्रद (पुत्र प्रददाति प्र दा क) त्रि० दः-दा-दं. દીકરો દેનાર. [જાતની વનસ્પતિ.
पुत्रप्रदा (पुत्रं प्रददाति सेवनात्) स्त्री० दा. એક
पुत्रप्रिय (पुत्रः प्रियो यस्य) त्रि० यः-या-यं. જેને પુત્ર વહાલો હોય છે તે. [પંખી.
पुत्रप्रिय (,,) पु० यः એક જાતનું
पुत्रभद्रा (पुत्रस्य भद्रं यस्याः) स्त्री० द्रा. એક જાતની વેલ. बृहज्जीवंतिका.
पुत्रभाव (पुत्रस्य भावः) पु० वः ૧ પુત્રપણું, પુત્રता, પુંત્વ. ૨ જ્યોતિશ્શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પાંચમો ભાવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पुत्रवत् (पुत्र मतुप्) स्त्री० वान्-वती-वत्. पुत्रवाळुं, पुत्रयुक्त.

पुत्रवत् (पुत्र वत्) अव्य० त्. पुत्रसरखुं.

पुत्रवल (पुत्र वलच्) त्रि० लः-ला-लं. पुत्रवाळुं, पुत्रयुक्त.

पुत्रशृंगी (पुत्रं पवित्रं शृंगमिव पुष्पं यस्याः ङीप्) स्त्री० गी. अनशृंगी शब्द जुओ.

पुत्रश्रेणी (पुत्रा पवित्रा श्रेणिरत्र ङीप्) स्त्री० णी. वनस्पति उंदरकानी.

पुत्रसंकारिन् (पुत्रे पुत्रोत्पादने संकरी) पु० री. भीन्न वर्णनी स्त्री उपर पुत्रने उत्पादन करी संकरप्रज्ञ करनार. [नारी स्त्री.

पुत्रसू (पुत्र सूते सू क्विप) स्त्री० सूः दीकराने जणनार.

पुत्रहती (पुत्रः हतो यया ङीप्) स्त्री० ती. पुत्रने जेणे मारी नाखेलो छे ते स्त्री.

पुत्राचार्य (पुत्रः आचार्यो यस्य) पु० र्यः दीकरा पासेथी वेदमंत्र शीखनार बाप.

पुत्रादिन् (पुत्रमत्ति अद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. पुत्रने खानार.

पुत्रादिनी (पुत्रमत्ति अद् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. पुत्रने खानारी स्त्री. पुत्रादिनी.

पुत्रान्नाद (पुत्रेण उपहृतमन्नमत्ति अद् अण्) पु० दः पुत्रनुं अन्न खानार बाप. [पुत्रयुक्त.

पुत्रिक (पुत्रमस्त्यस्य ठन्) त्रि० कः का-कं. पुत्रवाळुं,

पुत्रिका (पुत्रा स्वार्थे क) स्त्री० का. १ दीकरी, कन्या, २ पुतळी. ३ अपुत्रे खोळे लीधेली कन्या.

पुत्रिकापुत्र (पुत्रिकैव पुत्रः) पु० त्रः पुत्रीरूपे पुत्र.

पुत्रिकापुत्र (पुत्रिकायाः पुत्रः) पु० त्रः दीकरीनो दीकरो.

' अभ्रातृकां प्रदास्यामि तुभ्यं कन्यामलंकृताम् ।
अस्यां यो जायते पुत्रः स मे पुत्रो भवेदिति ' ॥
वसिष्ठः ॥

पुत्रिकाभर्तृ (पुत्रिकाया भर्ता) पु० र्ता. जमाइ.

पुत्रिकासुत (पुत्रिकायाः सुतः) पु० तः पुत्रीनो पुत्र.

पुत्रिन् (पुत्र णिनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. पुत्रवाळुं, पुत्रयुक्त.

पुत्री (पुत्र ङीप्) स्त्री० त्री. दीकरी, कन्या.

पुत्रीय (पुत्रस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. दीकरानुं, दीकरा संबंधी.

पुत्रीया (पुत्रीय टाप्) स्त्री० या. पुत्रेष्टि.

पुत्रेष्टि (पुत्रकामकर्तव्या इष्टिः) स्त्री० ष्टिः. पुत्रनी इच्छा माटे करवा योग्य एक इष्टि.

' गृहीत्वा पंचवर्षीयं पुत्रेष्टिं, प्रथमं चरेत् '

पुत्रेष्टिका (पुत्रेष्टि कन्) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ.

पुत्रैषणा (पुत्राय एषणा) स्त्री० णा. पुत्रनी इच्छा.

पुथ् (दिवा० पर० सेट् पुथ्यति) भारी नाखवुं, हार मारवुं.

पुथ् (भ्वा० पर० सेट् पुंथति) १ दुःख भोगववुं, क्लेश पामवुं. २ भारी नाखवुं, हार मारवुं.

पुथ् (चुरा० उभय० सेट् पोथयति-ते) प्रकाशवुं, दीप्त थवुं.

पुद्गल (पूरणात् पुत् गलति) पु० लः-ला-लं. १ परमाणु. २ बौद्धमतप्रसिद्ध द्वयणुक वगेरे पदार्थ.

पुद्गल (पुत् कुत्सितो गलो यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. १ सुंदर आकारवाळुं. २ उत्तम गुण वगेरेवाळुं.

पुनःपुनर् (पुनः वीप्सायां द्वित्वं) अव्य० नः वारंवार, फरीफरीने.

पुनःपुना (पुनः पुनाति पुं नक् पृषो०) स्त्री० ना. पराऽप्रान्तमां ते नामनी एक नदी.

' कीकटेषु गया रम्या नदी पुण्या पुनःपुना '
वायुपराणम्

पुनःसंस्कार (पुनर्वारः संस्कारः) पु० रः मद्य मांस वगेरे खावापिवाथी ब्राह्मण वगेरेने फरीथी मौंजीबंधन वगेरेनो संस्कार करे छे ते.

पुनःस्तोम (पुनः स्तोमः यस्मिन्) पु० मः ते नामनो एक यज्ञ.

पुमर् (पन् स्तुतौ अरि) अव्य० नः १ फरीथी बीजीवार. २ भेद, अधिकार, पक्षांतर अने विशेषपणुं बतावनार अव्यय. [रीथी यायकपणुं.

पुनरार्थिता (पुनः अर्थिनो भावः तल्) स्त्री० ता. फ-

पुनरार्थित्व (,, त्व) क्ली० त्व. उपलो शब्द जुओ. [फरीथी जीवनार.

पुनरसु (पुनः असु जीवनं यस्य) त्रि० सुः-सुः-सु.

पुनरागत (पुनः आगतः) त्रि० तः-ता-तं. फरीथी आवेलुं. [वुं ते.

पुनरागमन (पुनः आगमनं) क्ली० नं. फरीथी आव-

' भस्मीभूतस्य देहस्य पुनरागमनं कुतः '
चार्वाकदर्शनम्

पुनराधान (पुनः आधानं) क्ली० नं. श्रौत अथवा स्मार्त अग्नि नष्ट थई जवाथी फरीथी तेनुं आधान करवुं ते. [पलो शब्द जुओ.

पुनराधेय (पुनर्वारमाधेयमग्न्याधानं) क्ली० यं. उ-

पुनरावर्त्त (पुनः आवर्त्तः) पु० र्त्तः वारंवार फरवु, वारंवार जन्म लई आववुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पुनरावर्तिन् (पुनः आवर्त्तते आ वृत् णिनि) त्रि० र्ती-र्त्तिनी-र्त्ति. १ वार॰वार ફરનાર. ૨ વાર॰વાર જન્મ લઈ આવનાર.

'आब्रह्मभुवनाल्लोकाः पुनरावर्त्तिनोऽर्जुन'

भगवद्गीता.

पुनराहार (पुनर्वारमाहारो भोजनं) पु० रः બીજી વાર જમવું, ફરીથી ભોજન.

पुनरुक्त (पुनः उक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ફરીથી કહેલું, બીજીવાર બોલેલું.

पुनरुक्त (,,) क्ली० क्तं. બીજી વાર બોલવું તે, ફરીથી કહેવું તે.

पुनरुक्तजन्मन् (पुनरुक्तं जन्म यस्य) पु० न्मा. બ્રાહ્મણ, દ્વિજાતિ.

पुनरुक्तवदाभास (पुनरुक्तवान् आभासः यत्र) पु० सः તે નામનો એક અલંકાર.

पुनरुक्ति (पुनः उक्तिः) स्त्री० क्तिः ફરીથી કહેવું, બીજી વાર બોલવું. [જન્મમરણમાંથી મુક્તિ.

पुनर्जन्मजय (पुनर्जन्मनो जयः) पु० यः બીજી વાર

पुनर्जन्मन् (पुनः जन्म) क्ली० न्म. બીજી વાર જન્મવું, ફરીથી જન્મ.

'मामुपेत्य तु कौंतेय पुनर्जन्म न विद्यते'

भगवद्गीता.

पुनर्जन्मन् (पुनः जन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. બીજી વાર જેનો જન્મ હોય છે તે.

पुनर्णव (पुनरपि नवः) पु० वः નખ. પુનર્નવ.

पुनर्नव (पुनरपि नवः) त्रि० वः-वा-वं. ફરીથી નવું, બીજી વાર નવીન. [ટોડી.

पुनर्नवा (पुनरपि नवा) स्त्री० वा. વનસ્પતિ સા-

पुनर्भव (छिन्नोऽपि पुनर्भवति) पु० वः નખ.

पुनर्भव (पुनः भवः भवनं) पु० यः બીજી વાર પેદા થવું તે, ફરીથી હોવું તે.

'पुनर्भवक्लेशभयात् प्रपन्नः' कुमारसंभवम्.

पुनर्भव (पुनः भू अप्) त्रि० वः-वा-वं. વાર॰વાર હોનાર, બીજીવાર પેદા થનાર. [શબ્દ જુઓ

पुनर्भविन् (पुनः भवति) त्रि० वी-विनी-वि. ઉપલો

पुनर्भू (पुनर्भवति जायात्वेन भू क्विप्) स्त्री० भूः જેણે પુનર્વિવાહ કરેલો છે તે સ્ત્રી.

पुनर्मृत्यु (पुनः मृत्युः) पु० त्युः ફરીથી મરણ.

पुनर्यज्ञ (पुनः यज्ञः) पु० ज्ञः ફરીથી કરવા યોગ્ય યજ્ઞ.

पुनर्यात्रा (पुनर्वारं यात्रा) स्त्री० त्रा. ૧ ફરીથી જવું, प्रत्यागति. ૨ બીજીવાર જગન્નાથની રથયાત્રા.

पुनर्वचन (पुनः वचनं) क्ली० नं. ફરીથી કહેવું, બીજીવાર બોલવું. पुनरुक्ति.

पुनर्वसु (पुनर् वस् उ) पु० सुः ૧ વિષ્ણુ. ૨ શિવ. ૩ કાત્યાયન મુનિ. ૪ દ્રવ્યપ્રાપ્તિનો પ્રારંભ. ૫ તે નામનું એક નક્ષત્ર. ૬ તૈત્તિરીયનો પુત્ર. ૭ ભુવન.

पुनर्वसु (पुनर् वस् उ) पु० द्वि० सू. તે નામનું એક સાતમું નક્ષત્ર.

पुनर्वसुनक्षत्र ( ) क्ली० त्रं. પુષ્ય, હસ્ત, પુનર્વસુ, અભિજિત્, પૂર્વાભાદ્રપદ, અનુરાધા અને અશ્વિની.

पुन्नाग (पुमान् नाग इव श्रेष्ठत्वात्) पु० गः ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ સોરંગીનું ઝાડ. ૩ ધોળું કમળ. ૪ જાયફળ. ૫ ધોળો હાથી. ૬ પુરુષમાં શ્રેષ્ઠ.

पुन्नाट (पुमानिव नाटयति नट् अच्) पु० टः એક જાતનું ઝાડ. ચક્રમર્દ. [લો શબ્દ જુઓ.

पुन्नाड (पुमानिव नाडयति नड् अच्) पु० डः ઉપ-

पुन्नामन् (पुदिति नामास्य) पु० मा. 'पुत्' નામનું એક નરક.

'पुन्नाम्नो नरकाद्यस्मात् त्रायते पितरं पुनः ।

तस्मात्पुत्र इति प्रोक्तः' मनुः

पुन्नामन् (पुमान् पुल्लिंगं नाम यस्य) त्रि० मा-मा-म. જેને પુલ્લિંગવાચક નામ હોય છે તે.

पुपूषत् (पू सन् शतृ) त्रि० पन्-पंती-षत्. શુદ્ધ કરવાને ઇચ્છતું. [ઇચ્છા.

पुपूषा (पु शतृ अ) स्त्री० षा. શુદ્ધ કરવાની

पुप्पुट ( ) पु० टः એક જાતનો દંત-રોગ, એક જાતનો તાલુરોગ. [ઉદરરોગ.

पुष्फुल ( ) पु० लः એક જાતનો

पुष्फुस ( ) पु० सः ફેફસું.

पुमनुज (पुमांसमनुरुध्य जायते) त्रि० जः-जा-जं. પુરુષની પાછળ પેદા થનાર. [સંતતિ.

पुमपत्य (पुंरूपमपत्यं) क्ली० त्यं. પુરુષરૂપ પ્રજા-

पुंस् (पाति पा हुं मनुन्) पु० मान्. ૧ પુરુષ, મર્દ. ૨ પુરુષજાતિ.

पुमाख्या (पुंसः आख्या) स्त्री० ख्या. પુરુષ સંજ્ઞા.

पुंभूमन् (पुंसो भूमा) पु० मा. ૧ પુરુષનું બહુપણું. ૨ પુલ્લિંગનું ઘણાપણું.

पुर् (तुदा० पर० सेट् पुरति) ૧ આગળ જવું. ૨ મોખરે જવું.

पुरःसर (पुरः सरति सृ ट) त्रि० रः-री-रं. આગળ જનાર. ૨ આગેવાન, અગ્રેસર. ૩ મોખરે ચાલનાર.

पुरःसर ( ) अव्य० रं. યુક્ત, સહિત.

पुर (पुर्[अग्रगमने] क) क्ली० रं. ૧ ઘર. ૨ શરીર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩ પાટલિપુત્ર નગર. ૪ નાગરમોથ. ૫ બહુ વેપાર. વાળું અને દુકાનવાળું શહેર. ૬ ગામડું. ૭ ઘરનો ઉપરનો માળ વગેરે. ૮ કુસુમંદલવૃત્તિ. ૯ એક જાતનું ચંદન.

पुर (पुर् क) पु० रः १ गूगल. २ धान्य वगेरेनो ढगलो. ३ ते नामनो એક असुर.

पुर (पृ क) त्रि० रः-रा-रं. १ पूर्ण. २ प्रचुर.

पुरग (पुरं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. शहेर तरफ જનાર.

पुरजित् (पुरं जितवान् जि क्विप्) पु० त्-द्. १ महादेव. २ ते नामनो એક चंद्रवंशी राजा.

पुरज्योतिस् (पुरं प्रचुरं ज्योतिरस्य) पु० तिः १ अग्नि, आग. २ चित्रानुं ઝાડ.

पुरंजन (पुरं देहरूपक्षेत्रं जनयति) पु० नः क्षेत्रज्ञ જીव.

पुरंजनी (पुरंजन ङीप्) स्त्री० नी. બુદ્ધિ, समજણ.

पुरंजय (पुरं जयति) पु० यः १ ઋક્ષેયુવંશમાં પેદા થયેલો તે નામનો એક राजा. २ ઇક્ષ્વાકુવંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક राजा.

पुरंजर ( ) पु० रः કાખ, બગલ.

पुरट (पुर् अटन्) क्ली० टं. સોનું, હેમ.

पुरटलता (पुरटवर्णा लता) स्त्री० ता. સુવર્ણવેલ.

पुरण (पृ क्यु) पु० णः समुद्र, દરીયો.

पुरतटी (पुरस्था तटीव) स्त्री० टी. गामनी પાસે હાટ ભરાય તેવું એક स्थल. [मेणरे.

पुरतस् (पुर् अतसुच्) अव्य० तः આગળ, મોરચે,

पुरदेवता (पुरस्य देवता) स्त्री० ता. नगरनी देवता.

पुरद्वार (पुरस्य द्वारं) क्ली० रं. शहेरनो દરવાજો.

कोट्या कोट्या पुरद्वारमेकैकं रुरुधे द्विषाम्'
भट्टिः

पुरद्विष् (पुराणां द्विट् द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. शिव, महादेव.

पुरंद (पुरं ददाति दो क) पु० दः ઇંદ્ર.

पुरंदर (पुरः शत्रूणां दारयति दृ खच्) पु० रः १ ઇંદ્ર, २ विष्णु. [व्यक.

पुरंदर ( ) क्ली० रं. वनस्पति ज-

पुरंदरा (पुरंदर टाप्) स्त्री० रा. गंगानदी.

पुरंधि (पुरं धा कि) स्त्री० द्वि० धी. आकाश अने पृथ्वी. [हु બુદ્ધિ.

पुरंधिः (पुरुधा बहुधा धीयते धा कि) स्त्री० धिः બ-

पुरंधि (,,) त्रि० धिः-धिः-धि. બહુ બુદ્ધિવાળું.

पुरंध्रि (पुरं गेहस्य जनं धारयति) स्त्री० ध्रिः બહુ કુટુંબવાળી પતિપુત્રવાળી स्त्री.

'गृहे गृहे व्यग्रपुरंध्रिवर्गम्' कुमारसंभवम्.

पुरंध्री (,, धृ खच् ङीप् मुम्) स्त्री० ध्री. १ ઉપલો शब्द જુઓ. २ स्त्री.

पुरंध्रीणां चेतः कुसुमसुकुमारं हि भवति'
उत्तररामचरितम्.

पुरपाल (पुरं नगरं देहं वा पालयति) पु० लः १ शहेरनी रक्षा કરનાર કોટવાળ વગેરે. २ દેહનું પાલન કરનારો. [शिव, महादेव.

पुरभिद् (पुराणि भिनत्ति भिद् क्विप्) पु० त्-द्.

पुरभेदन (,, भिद् ल्यु) पु० नः ઉપલો शब्द જુઓ. [महादेव.

पुरमथन (पुरं मथ्नाति मथ् ल्यु) पु० नः शिव.

पुरमार्ग (पुरस्य मार्गः) पु० र्गः शहेरनो રસ્તો.

पुरमानिनी ( ) स्त्री० नी. ते नामनी એક નદી. [क्षण કરનાર.

पुररक्ष (पुरं रक्षति) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. शहेरनुं २-

पुररक्षक (पुरं रक्षति रक्ष ण्वुल्) त्रि० कः-क्षिका-कं. ઉપલો शब्द જુઓ.

पुरला (पुर कलच्) स्त्री० ला. દુર્ગા.

पुरवासिन् (पुरे वसति वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. शहेरनो वासी. [व, शिव.

पुरशासन (पुरं शास्ति शास् ल्यु) पु० नः महादे-

पुरश्चरण (पुरस् चर् ल्युट्) क्ली० णं. १ आगળથી આચરણ કરવું. २ ગ્રહણ કરેલા મંત્રની સિદ્ધિના હેતુએ આચરવા યોગ્ય એક જાતનો પ્રયોગ.

'जीवहीनो यथा देहो सर्वकर्मसु न क्षमः।
पुरश्चरणहीनोऽपि तथा मंत्रः प्रकीर्तितः'॥
तन्त्रसारः॥

पुरश्चर्या (पुरस् चर् क्यप् टाप्) स्त्री० र्या. ઉપલો शब्द જુઓ. [तनुं तृण.

पुरश्छद (पुरश्छादयति छद् अच्) पु० दः એક જા-

पुरश्छद ( ) पु० द्वि०-द्वौ. स्तननी दी-ઠડી.

पुरस् (पुर् असि) अव्य० रः १ पूर्व दिशामां. २ पूर्व काले. ३ पूर्वदेशे. ४ अग्रथी, आगળ.

पुरस्करण (पुरस् कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ पूरं કરવું. तमाम કરવું. २ तैयार કરવું, सिद्ध કરવું. ३ आगળ કરવું, अग्रे કરવું. ४ पूजवुं, पूजा. ५ सत्कार, आदर. ६ वचन आपवुं. ७ रचवुं. ८ आरोप, ઠપકો. ९ હલ્લો, छापो. १० धाडुं. ११

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અટકળવું. ૧૨ ધ્યાનમાં આણવું. ૧૩ સ્વીકારવું. ૧૪ પ્રેક્ષણ.

पुरस्करणीय (पुरस् कृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. પૂરું કરવા યોગ્ય, તમામ કરવા લાયક. ૨ તૈયાર કરવા યોગ્ય. ૩ આગળ કરવા યોગ્ય.

पुरस्कर्तव्य (पुरस् कृ तव्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

पुरस्कार (पुरस् कृ घञ्) पु० रः पुरस्करण શબ્દ

पुरस्कार्य (पुरस् कृ यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. पुरस्करणीय શબ્દ જુઓ. [બ્દ જુઓ.

पुरस्क्रिया ( ) स्त्री० या. पुरस्करण श-

पुरस्कृत (पुरस् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પૂજેલું. ૨ પૂરું કરેલું. ૩ સિદ્ધ કરેલું. ૪ અટકળ કરેલું. ૫ અગ્રે કરેલું. ૬ સત્કાર કરેલું. ૭ વચન આપેલું. ૮ રચેલું. ૯ આરોપ મૂકેલું. ૧૦ ઠપકો દીધેલું. ૧૧ હલ્લો કરેલું. ૧૨ ધ્યાનમાં આણેલું. ૧૩ સ્વીકાર કરેલું. ૧૪ પ્રેક્ષણ કરેલું. [બ્દ જુઓ.

पुरस्तात् (पूर्व अस्तातिल्) अव्य० तात्. पुरस् श-

पुरहन् (पुरं हंति हन् क्विप्) पु० हा. મહાદેવ, શિવ.

पुरा (पुर का) अव्य० रा. ૧ અગાઉ, પૂર્વે, જુના કાળમાં. ૨ ભાવીમાં, ભવિષ્યકાળે. ૩ અતીત કાલમાં, ગયા સમયે. ૪ નિકટે.

'पुरा कवीनां गणनाप्रसंगे' उद्भटः

पुरा (पुर् क टाप्) स्त्री० रा. ૧ પૂર્વદિશા, ૨ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. [था, ઇતિહાસ.

पुराकथा (पुरा प्राचीना कथा) स्त्री० था. જુની કથા.

पुराकल्प (पुरा पुराणः कल्पः) पु० ल्पः ૧ જુનો કલ્પ. ૨ તે નામનો એક અર્થવાદ.

पुराकृत (पुरा पूर्वं कृतं) त्रि० तः-ता-तं. અગાઉ કરેલું, પૂર્વે કરેલું. [જનાર.

पुराग (पुरा गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. પૂર્વે

पुराण् (कंड्वा० पर० सेट् पुराण्यति) આખ્યાન કરવું. [અગાઉનું, પ્રાચીન.

पुराज (पुरा नीयते नी ड) त्रि० णः-णा-णं. જૂનું, 'अजो ह्येको शाश्वतोऽयं पुराणो न हन्यते हन्यमाने शरीरे' गीता.

पुराण ,,) क्ली० णं. સર્ગ, પ્રતિસર્ગ, વંશ, મન્વંતર અને વંશાનુચરિતના વર્ણન કરવા વાળું, વ્યાસ વગેરેએ પ્રણીત શાસ્ત્ર; તામસ પુરાણ-મત્સ્ય, કૂર્મ, લિંગ, શિવ, સ્કંદ અને અગ્નિ; સાત્વિક પુરાણ-વિષ્ણુ, નારદ, ભાગવત, ગરુડ, પદ્મ અને વરાહ; રાજસ પુરાણ-બ્રહ્માંડ, બ્રહ્મવૈવર્ત, માર્કંડેય, ભવિષ્ય, વામન અને બ્રહ્મ.

पुराण (,,) पु० क्ली० णः-णं. ૧ એંશી કોડી બરાબર એક ચલણી નાણું, પણ. ૨ કાર્ષાપણ.

पुराणग (पुराणैर्गीयते गै क) पु० गः. બ્રહ્મદેવ.

पुराणग (पुराणं गायंति गै क) पु० गः. પુરાણી.

पुराणपुरुष (पुराणैरुपस्तुत्यः पुरुषः) पु० षः. ૧ વિષ્ણુ. ૨ વૃદ્ધ પુરુષ.

पुराणांत (पुराणानं तयति अंत् णिच् अच्) पु० तः. વૃદ્ધનો નાશ કરનાર જમ. [અંત.

पुराणांत (पुराणस्य अंतः) पु० तः. પુરાણનો

पुरातन (पुरा भवः पुरा टयु तुट्) त्रि० नः-नी-नं. જૂના કાળનું, પૂર્વે હોનાર.

'बहिर्विकारं प्रकृतेःपरं विदुः पुरातनं त्वां पुरुषं पुराविदः' माघः

पुरातन (,,) पु० नः. વિષ્ણુ.

पुरातल ( ) क्ली० लं. સાત પાતાળ પૈકી તે નામનું એક પાતાળ.

पुराध्यक्ष (पुरस्य अध्यक्षः) पु० क्षः. ૧ કોટવાલ, પુરરક્ષક. ૨ જીવ.

पुरायोनि (पुरा प्राचीना योनिरस्य) पु० निः. મહાદેવ, શિવ.

पुरारति (पुराणामारतिः) पु० तिः. મહાદેવ, શિવ.

'पुरारातिभ्रांत्या कुसुमशर किं मां प्रहरसि.'

पुरारि (पुराणामरिः) पु० रिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पुरार्द्धविस्तार (पुरा प्राग्वर्ती अर्द्धविस्तारो यस्य) पु० रः ૧ પરૂં, ઉપનગર. ૨ એક જાતનું અસ્ત્ર.

पुरावती ( ) स्त्री० ती. તે નામની એક નદી.

पुरावसु (पुरा पूर्वं वसुः) पु० सुः. ભીષ્મ પિતામહ.

पुराविद् (पुरा पुरावृत्तं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. અગાઉનું વર્તમાન જાણનાર.

पुरावृत्त (पुरा पूर्वकालिकं वृत्तं) क्ली० त्तं. ઇતિહાસ, જૂનું વૃત્તાંત. [દ્.મહાદેવ, શિવ.

पुरासुहृद् (पुरस्य त्रिपुरस्य असुहृद् शत्रुः) पु० त्-

पुरि (पूर्यते पॄ किच्च) स्त्री० रिः. શહેર, નગર, નદી. पुरी.

पुरि (,,) पु० रिः. રાજા.

पुरितत् (पुरि देहं तनोति तन् क्विप्) स्त्री० त्-द्. એક નાડી. पुरीतत्.

पुरिश (पुरि देहे शेते शी अच्) पु० शः જીવ.

पुरी (पॄ इ ङीप्) स्त्री० री. पुरि શબ્દ જુઓ.

पुरीतत् (पुरी तन् क्विप्) पुरितत् શબ्द જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'यदा सुप्तो न कंचन वेद हिता नाम नाड्यो द्वासप्ततिः सहस्राणि हृदयात् पुरीततमभिप्रतिष्ठन्ते ताभिः प्रत्यवसृप्य पुरीतति शेते' शतपथब्राह्मणम्.

पुरीमोह (पुरीं देहं मोहयति) पु० हः धंतूरो.

पुरीष (पृ ईषन् किच्च) क्ली० षं. १ गु, विष्टा. २ पाणी. ३ गु जेवी भाटी. ४ यवस. [विष्टा.

पुरीषण (पुरीतो देहादिष्यते ईष् ल्युट्) पु० णः गु,

पुरीषधान (पुरीष धा ल्युट्) क्ली० नं. विष्टा रहेवानुं आंतरडुं, मलाशय.

पुरीषम (पुरीषं मिमीते मा क) पु० मः अऽढ.

पुरीषाधान (पुरीषमाधीयतेऽत्र आ धा ल्युट्) क्ली० नं. पुरीषधान शब्द जुओ.

पुरीष्य (पुरीषाय हितं यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. विष्टाने उपयोगी-भाइऽ.

पुरु (पृ कु) त्रि० रुः-रुः-रु. पुष्कल, घणुं.

पुरु (पृ कु) पु० रुः १ देवलोक. २ स्वर्गलोक. ३ ते नामनो એક दैत्य. ४ सोमवंशमां पेदा थयेलो ते नामनो એક राजा. ५ युधिष्ठिर राजानी सभामां बेसनार ते नामनो એક राजा. ६ फूलनुं २४, पराग.

पुरु (पृ कु) स्त्री० रुः ते नामनी એક नदी.

पुरु (पृ कु) अव्य० रु. अत्यंत, पुष्कल.

पुरुकुत्स ( ) पु० त्सः सूर्यवंशमां पेदा थयेलो मांधाता राजानो पुत्र.

पुरुकुत्सम ( ) पु० नः ते नामनो એક असुर. [लो सुशांति राजानो पुत्रः

पुरुज (पुरु जन् ड) पु० जः भरतवंशमां पेदा थये-

पुरुजाति (पुरोः जाति जन्म अस्य) पु० तिः उपलो शब्द जुओ.

पुरुजित् (पुरु जि क्विप्) पु० त्-द्. १ कुंतिभोजराजा. २ रुचक राजानो ते नामनो એક पुत्र. ३ विष्णु. [सुवर्ण.

पुरुद (पुरु प्रचुरं दायति दै क) क्ली० दं. सोनुं,

पुरुदंशक (पुरवो दंशा यस्य कप्) पु० कः हंस.

पुरुदंशस् (पुरु दंष्टवान् दंश् असुन्) पु० शाः ४ंद्र.

पुरुदंसस् (पुरूणि दंसांसि कर्माण्यस्य) पु० साः. उपलो शब्द जुओ. [राजा.

पुरुद्धत् ( ) पु० द्धान्. ते नामनो એક

पुरुधा (पुरु धा च) अव्य० धा. अनेक प्रकारे.

पुरुभूत (पुरुहूत पृषो०) पु० तः. ४ंद्र.

पुरुमित्र (पुरुः मित्रमस्य) पु० त्रः. महारथ राजानो पुत्र. [कैरवराजा.

पुरुमीढ (पुरुणामीढः) पु० ढः. ते नामनो એક

पुरुरवस् (पुरु यथा स्यात् तथा रौति) पु० वः सोमवंशमां पेदा थयेल ते नामनो એક राजा.

पुरुष (पुर् अग्रगतौ कु षन् पुरि देहे शेते शी ड पृषो०) पु० षः. १ मर्द, नर. २ आत्मा. ३ सांख्यमतप्रसिद्ध पचीशमुं એક तत्त्व. ४ पुन्नाग वृक्ष. ५ विष्णु. ६ मेष, मिथुन वगेरे विषम राशि. ७ ब्रह्मा. ८ ७त्व. ९ मित्र. १० तिलनुं झाड. ११ सेवक.

'पूरणात्सदनाच्चैव ततोऽसौ पुरुषो मतः'
महाभारतम्.

पुरुषक (पुरुष इव कायति कै क) क्ली० कं. घोडानी બे पग उपर रही એક गति.

पुरुषकार (पुरुषस्य कारः) पु० रः. १ पुरुषनुं काम. २ पुरुषनुं चेष्टित. ३ पुरुषपणुं, पौरुष.

पुरुषत्रा (पुरुष त्राच्) अव्य० त्रा. पुरुषने. २ पुरुषमां. ३ पुरुषमध्ये. [पौरुष. पुरुषता.

पुरुषत्व (पुरुषस्य भावः) क्ली० त्वं. पुरुषपणुं,

पुरुषदभ्न (पुरुष दभ्नच्) त्रि० भ्नः-भ्ना-भ्नं. पुरुषनी उंचाइनुं, मथेडुं. [नी वनस्पति. मेदा.

पुरुषदंतिका ( ) स्त्री० का. એક जात-

पुरुषद्वयस (पुरुष द्वयसच्) त्रि० सः-सा-सं. पुरुषदघ्न शब्द जुओ.

पुरुषद्वेषिन् (पुरुषं द्वेष्टि द्विष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. पुरुषनो द्वेष करनार. [पशु. नृपशु.

पुरुषपशु (पुरुष इव पशुः) पु० शुः. पुरुषरूपे

पुरुषपुंगव (पुरुषेषु पुंगवः) पु० वः. पुरुषमां श्रेष्ठ.

पुरुषपुंडरीक (पुरुषः पुंडरीक इव) पु० कः. १ पुरुषमां वाघ जेवो. २ ते नामनो એક जनराज.

पुरुषमात्र (पुरुष मात्रच्) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. पुरुषदघ्न शब्द जुओ.

पुरुषमेध (पुरुषाः नरजातीया मिध्यंतेऽत्र मिध् घञ्) पु० धः. એક जातनो यज्ञ जेमां पुरुषनो होम थाय छे ते.

पुरुषर्षभ (पुरुषेषु ऋषभः) पु० भः. पुरुषमां श्रेष्ठ.

पुरुषवर्जित (पुरुषेण वर्जितं) त्रि० तः-ता-तं. पुरुष विनानुं स्थळ वगेरे.

पुरुषवाहं (पुरुषेण नरेण उह्यते) पु० हः. कुबेर.

पुरुषवाह (पुरुषं वहति वह् अण्) पु० हः. गरुड.

पुरुषव्याघ्र (पुरुषः व्याघ्र इव) पु० घ्रः श्रेष्ठ पुरुष.

पुरुषशार्दूल (पुरुषः शार्दूल इव) पु० लः. उपलो शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પુરુષશીર્ષક (પુરુષશીર્ષ इव कायति कै क) પુ૰ કઃ. ચોરનું ચોરી કરવાનું હથીયાર.

પુરુષસમવાય (પુરુષાણાં समवायः) પુ૰ યઃ. પુરુષનો જમાવ.

પુરુષસિંહ (પુરુષઃ સિંહ इव) પુ૰ હઃ. ૧ શ્રેષ્ઠ મનુષ્ય. ૨ તે નામનો એક જીવરાજ.

'उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मीः'

હિતોપદેશઃ

પુરુષસૂક્ત (પરમપુરુષપ્રતિપાદકं सूक्तं) ક્લી૰ क्तं. ઋગ્વેદપ્રસિદ્ધ સોળ ઋચાવાળું એક સૂક્ત.

'सहस्रशीर्षः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात्'

પુરુષાદ્ (પુરુષમત્તિ अद् क्विप्) પુ૰ ત્-દ્. રાક્ષસ.

પુરુષાદ (પુરુષમત્તિ अद् अच्) પુ૰ દઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [મતનો પહેલો તીર્થંકર.

પુરુષાદ્ય (પુરુષેષ્વાદ્યઃ) પુ૰ દ્યઃ ૧ વિષ્ણુ. ૨ જૈન-

પુરુષાદ્ય (પુરુષો નરો અદ્યો यस्य) પુ૰ દ્યઃ રાક્ષસ.

પુરુષાધમ (પુરુષેષુ अधमः) પુ૰ મઃ નીચ પુરુષ.

પુરુષાધિકાર (પુરુષસ્ય अधिकारः) પુ૰ રઃ. પુરુષનો અધિકાર.

પુરુષાર્થ (પુરુષસ્ય अर्थः) પુ૰ र्थः ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચારમાંથી પ્રત્યેક.

'धर्मार्थकाममोक्षाश्च पुरुषार्था उदाहृताः'

અગ્નિપુરાણમ્.

પુરુષાશિન્ (પુરુષમશ્નાति अश् णिनि) પુ૰ शी. રાક્ષસ. [પુ૰ લી. મહાદેવ.

પુરુષાસ્થિમાલિન્ (પુરુષસ્ય अस्थिमाला यस्य)

પુરુષોત્તમ (પુરુષેષુ उत्तमः) પુ૰ મઃ. ૧ નારાયણ. ઉત્તમ પુરુષ. [પના હિતનું.

પુરુષ્ય (પુરુષાય हितं यत्) ત્રિ૰ ષ્યઃ-ષ્યા-ષ્યં. પુરુ-

પુરુહ (પુરુ પુરુત્વં हंति) ત્રિ૰ હઃ-હા-હં. પુષ્કલ, ઘણું, પ્રચુર. [જુઓ.

પુરુહુ (પુરુ हन् डु) ત્રિ૰ હુઃ-હુ-હુ. ઉપલો શબ્દ

પુરુહૂત (પુરૂणि પ્રચુરાणि हूतानि નામાન્યસ્ય) પુ૰ તઃ. ૧ ઇંદ્ર. ૨ ઇંદ્રજવ.

પુરુહૂતિ (પુરવો हूतयो નામાન્યસ્યં) પુ૰ તિઃ. વિષ્ણું.

પુરુહોત્ર ( ) પુ૰ त्रः. અંશુ રાજાનો પુત્ર. [શબ્દ જુઓ.

પુરૂરવસ્ ( ) પુ૰ વાઃ. પુરુરવસ્

પુરૂવસુ (પુરુ પ્રચૂરं वसु ધનમસ્ય) ત્રિ૰ સુઃ-સુઃ-સુ. ઘણી દોલતવાળું.

પુરોગ (પુરોऽગ્રે गच्छति गम् ड) ત્રિ૰ गः-गा-गं. આગળ જનાર, મોખરે ચાલનાર, અગ્રેસર, પ્રધાન. [ચેલું, મોખરે ગયેલું.

પુરોગત (પુરોऽગ્રે गतं) ત્રિ૰ तः-ता-तं. આગળ ગ-

પુરોગતિ (પુરોऽગ્રે गतिः) સ્ત્રી૰ तिः આગળ–મોખરે જવું તે. [પુરોગ શબ્દ જુઓ.

પુરોગતિ (પુરોऽગ્રે गतिर्यस्य) ત્રિ૰ तिः-ति-ति.

પુરોગમ (પુરોऽગ્રે गच्छति) ત્રિ૰ मः-मा-मं. પુરોગ શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

પુરોગમન (પુરસ્ गम् ल्युट्) ક્લી૰ नं. પુરોગતિ

પુરોગામિન્ (પુરો गच्छति गम् णिनि) ત્રિ૰ मी-मिनी-मि. પુરોગ શબ્દ જુઓ.

પુરોચન ( ) પુ૰ नः. લાક્ષાગૃહમાં પાંડવોને બાળી નાંખવા તૈયાર થયેલો દુર્યોધનનો એક મિત્ર.

પુરોજન્મન્ (પુરોऽગ્રે जन्म यस्य) ત્રિ૰ ન્મા-ન્મા-ન્મ. પહેલો જન્મનાર, (મોટો ભાઇ વગેરે).

પુરોજન્મા (પુરો जन्म यस्याः टापु) સ્ત્રી૰ ન્મા. મોટી બહેન.

પુરોટિ (પુરોऽટति अट् इन्) પુ૰ટિઃ નદીનો પ્રવાહ.

પુરોડાશ્ (પુરો दाश्यते दाश् [दाने] क्विप्) પુ૰ ટ્-ડ્. નીચલો શબ્દ જુઓ.

પુરોડાશ („ दाश् घञ्) પુ૰ શઃ ૧ યજ્ઞિય દ્રવ્ય. ૨ હવિષ્. ૩ હોમવામાં બાકી રહેલો પદાર્થ. ૪ સોમવલ્લીનો રસ. ૫ યવના લોટથી મિશ્રિત રોટલી. ૬ યજ્ઞના અગ્નિ ઉપર લોટ વગેરે રાંધી તેનો હવન કરવો તે.

પુરોડાશિક (પુરોડાशस्य व्याख्यानो ग्रंथः ठन्) પુ૰ કઃ પુરોડાશનું વ્યાખ્યાન કરનારો ગ્રંથ.

પુરોડાશીય (પુરોડાशाय हितं छ) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. પુરોડાશને માટે ઉપયોગી (જવ, ચોખા વગેરે.)

પુરોડાશ્ય (પુરોડાशाय हितं यत्) ત્રિ૰ શ્યઃ-શ્યા-શ્યં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દા યનાર.

પુરોદ્ભવ (પુરે उद्भवति) ત્રિ૰ વઃ-વા-વં. નગરમાં પે-

પુરોદ્ભવા (પુરे उद्भवति) સ્ત્રી૰ વા. વનસ્પતિ ભહા-ભેદા. [ગોર, પુરોહિત.

પુરોધસ્ (પુરઃ अग्रे धीयते धा अस् किच्च) પુ૰ धाः

પુરોપનીત (પુરસ્ अप नी क्त) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. જેની પાસે આગળ હોયેલું તે.

પુરોપવન (પુરસ્ય उपवनम्) ક્લી૰ નં. શહેરની પાસેની વાડી.

પુરોભાગિતા (પુરોભાગિનો भावः तल्) સ્ત્રી૰ તા. ૧ ગુણનો ત્યાગ કરી દોષ જોવા તે. ૨ અગ્રભાગ.

પુરોભાગિન્ (પુરઃ પૂર્વं भजते भज् णिनि) ત્રિ૰ ગી-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गिनी-गि. १ गुणनो त्याग करी केवल द्वेष जोनार. २ अग्रभागवाळु. [त्पन्न थयेलो वायु.

पुरोमारुत (पूर्वे मारुतः) पु० तः पूर्व दिशामां उ-

पुरोवात (पुरः पूर्ववर्ती वातः) पु० तः पूर्वे वानो वा.

पुरोहित (पुरः धीयते धा क्त) पु० तः पुरोधस् शब्द जुओ.

' पुरोहितो हितो वेदस्मृतिज्ञः सत्यवाक् शुचिः '
कविकल्पलता.

पुरोहित (पुरः हितं) त्रि० तः-ता-तं. १ आगळ मूकेलुं. २ अग्रे धरेलुं. [हितनी स्त्री.

पुरोहिती (पुरोहितस्य पत्नी ङीप्) स्त्री० ती. पुरो-

पुर्व् (भ्वा० पर० सेट् पूर्वति) १ त्रसवुं, रहेवुं. २ पूर्ण करवुं. ३ भरवुं.

पुल् (भ्वा० पर० सेट् पुलति) १ मोटुं थवुं. २ उंचुं थवुं, मोटुं थवुं. [जुओ.

पुल् (चुरा० उभय० सेट् पोलयति-ते) उपलो शब्द

पुल (पुल् क) त्रि० लः-ला-लं. विपुल शब्द जुओ.

पुल (पुल् क) पु० लः आनंद अथवा भयथी शरी-२ उपर उंवाटां उभां थाय छे ते.

पुलक (पुल् स्वार्थे क) पु० कः उपलो शब्द जुओ

पुलक (पुल संज्ञायां कन्) क्ली० कं. १ हरताल. २ એક जातनो मणिनो द्वेष. ३ हाथीने खवरावવાનો अन्ननो गोळो. ४ ते नामनो એક गंधर्व. ५ એક जातनो पथ्थर. ६ मद्य पीवानुं એક पात्र. ७ चार पगवाळा प्राणीने शरीरनी બहार के अं. हर पीडा करनारो એક કीडो.

पुलकांग (पुलकयुक्तं अंगं यस्मात्) पु० गः. वरुण-पाश.

पुलकालय ( ) पु० यः. कुबेर.

पुलकित (पुलकानि संजातानि यस्य पुलक इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेनां उंवाडां उभां थयां होय ते.

' पुलकिता तन्वी तवेयं तनुः ' काव्यप्रकाशः

पुलकिन् (पुलक इनि) त्रि० की-किनी-कि. उपलो शब्द जुओ. [કદંબનुं ઝાડ.

पुलकिन् (,,) पु० की. એક जातनुं

पुलकोद्गम (पुलकस्य उद्गमः) पु० मः उंवाडां उभां थवां ते. [એક मुनि.

पुलस्ति (पुलं महत्त्वं असते) पु० स्तिः ते नामनो

पुलस्त्य (पुलं महत्त्वमसते) पु० स्त्यः ते नामनो એક मुनि.

पुलह ( ) पु० हः सप्तर्षि पैकी ब्रह्मानी नाभिमांथी पेदा थयेलो ते नामनो એક ऋषि.

पुलाक (पुल् कलाका) पु० कः १ संक्षेप. २ चोખानुं पाणुं. ३ उकाळेलां चोખानुं ढेबुं. ४ બहादुरी. ५ रांधेलुं अनाज. ६ शस्यशून्य धान्य. ७ त्वरा.

पुलाकिन् (पुल् काकिनि) पु० की. ઝાડ, वृक्ष.

पुलालिका ( ) स्त्री० का. એક जातनो विषोपद्रव. [घोडानी चाल.

पुलायित (पुल् क्यच् क्त) क्ली० तं. એક जातनी

पुलिन (पुल् इतन् कि च) क्ली० नं. १ द्वीप, બेट. २ समुद्र वगेरेनुं पाणी आवी गया पछी केरी पडेली जमीन. ३ नदी वगेरेनी मध्यनो तट.

' शरदि सरितः श्यानपुलिनाः ' भर्तृहरिः

पुलिनवती (पुलिन मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. नदी.

पुलिंद (पुल् किंदच्) पु० दः એક जातनो चांडाल.

पुलिंद (पुल् किंदच्) पु० दः. पुलिंद नामनी चांडाल जातिनो वसेलो એક देश.

पुलिरिक ( ) पु० कः सर्प.

पुलिश ( ) पु० शः ज्योतिष शास्त्रनो એક सिद्धांत करनार ते नामनो એક ऋषि.

पुलोमजा (पुलोम्नो जायते जन् ड) स्त्री० ना. इंद्रनी पत्नी. शची. [द्र. इंद्र.

पुलोमजित् (पुलोमानं जितवान् जि क्विप्) पु० त्-

पुलोमद्विष् (पुलोमानं द्वेष्टि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. उपलो शब्द जुओ.

पुलोमन् ( ) पु० मा. १ इंद्रनो सસरो. २ ते नामनो એક राक्षस.

पुलोमानं जघानाजौ जामाता सन् शतक्रतुः '
हरिवंशम्.

पुलोमभिद् (पुलोमानं भिनत्ति भिद् क्विप्) पु० त्-द्. इंद्र. शतक्रतु.

पुलोमा ( ) स्त्री० मा. भृगुऋषिनी पत्नी, च्यवननी माता.

पुलोमारि (पुलोम्नः अरिः) पु० रिः इंद्र. शक्र.

पुल्कस ( ) पु० सः ब्राह्मणथकी क्षत्रिय स्त्रीना पेटे पेदा थयेलो पुत्र.

पुल्क (फुल्ल पृषो०) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. प्रफुल्ल, विकास पामेलुं, फूलेलुं.

पुल्ल (फुल्ल पृषो०) क्ली० ल्लं. फूल.

पुष् (दिवा० पर० सेट् पुष्यति) पोषण करवुं, पालन करवुं, पोषवुं.

पुष् (क्रया० पर० सेट् पुष्णाति) उपलो शब्द जुओ.

पुष् (भ्वा० पर० सेट् पोषति) पुष् दिवा० जुओ.

पुष् (चुरा० उभय० सेट् पोषयति-ते) धारण करवुं, धरवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पुष् (दिवा० पर०-सेट् पुष्यति) ભાગ કરવા.
पुषा (पुष् क टाप्) સ્ત્રી० षा. १ પોષણ કરવું. २ લાંગલીવૃક્ષ.
पुष्क (पुष् क) ક્લી० ष्कं. १ પોષણ કરવું, પુષ્ટિ. २ પાલન કરવું.
पुष्कर (पुष्कं पुष्टिं राति रा क) ક્લી० रं. હાથીની શુંઢનો અગ્રભાગ. २ વાદ્યનું ચામડાએ બાંધેલું મુખ. ३ જલ, પાણી. ४ આકાશ. ५ તલવારનું ફલ. ६ પદ્મ. ७ પુષ્કરતીર્થ. ८ કુષ્ઠ ઔષધિ. ९ પ્લક્ષકૃત તે નામનું એક સરોવર. १० રાતું કમલ. ११ તલવારનું મ્યાન. १२ લડાઇ, યુદ્ધ. १३ ઉન્માદ. १४ ભાગ, અંશ. १५ સબબ, નિમિત્ત १६ બાણ. १७ નાચવાની કલા.

'पुष्करे दुष्करं वारि शस्यहीना वसुन्धरा।'

ज्योतिस्तत्त्वम्.

पुष्कर (,,) પુ० रः १ નલરાજાનો મોટો ભાઇ. २ વરુણનો તે નામનો એક પુત્ર. ३ તે નામનો એક નાગ. ४ તે નામનો એક દ્વીપ. ५ સારસપક્ષી. ६ એક જાતનો રોગ. ७ એક જાતનો કુયોગ. ८ પુષ્કર દ્વીપમાંહેલો તે નામનો એક પર્વત. ९ બીલીનું ઝાડ. १० વાદ્યવિશેષ. ११ પુષ્કર દ્વીપનો એક રાજા.
पुष्करकर्णिका (पुष्करं पद्ममिव कर्णं पुष्पमस्याः) સ્ત્રી० का. સ્થલપદ્મિની શબ્દ જુઓ.
पुष्करचूड (पुष्करयुक्ता चूडा यस्य) પુ० डः લોકાલોક પર્વત ઉપરનો તે નામનો એક દિગ્ગજ.
पुष्करजटा (पुष्करयुक्ता जटा यस्याः) સ્ત્રી० टा. વનસ્પતિ પુષ્કરમૂલ. [ની શબ્દ જુઓ.
पुष्करनाडी (पुष्करं नाडयति) સ્ત્રી० डी. સ્થલપદ્મિ-
पुष्करमालिन् (पुष्करमाला इनि) ત્રિ० लीं-लिनी-लि. પદ્મની માલાવાળું. [વનસ્પતિ પુષ્કરમૂલ.
पुष्करमूल (पुष्करस्य मूलमिव मूलमस्य) ક્લી० लं.
पुष्करमूल (पुष्करस्य मूलं) ક્લી० लं. કમલનું મૂલ.
पुष्करमूलक (पुष्करमूलं स्वार्थे क) ક્લી० कं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ વનસ્પતિ પુષ્કરમૂલ.
पुष्करबीज (पुष्करस्य बीजं) ક્લી० जं. કમલનું બીજ. પુષ્કરબીજ. [તનું પક્ષી.
पुष्करशायिका (पुष्करे शेते) સ્ત્રી० का. એક જા-
पुष्करशिफा (पुष्करस्य शिफा जटेव) સ્ત્રી० फा. વનસ્પતિ પુષ્કરમૂલ. પુષ્કરજટા.
पुष्करसद् (पुष्करे सीदति सद् क्विप्) ત્રિ० त्-द्. १ કમલમાં બેસનાર. २ કમલમાં વસનાર.
पुष्करसागर (पुष्करं सागर इव) પુ० रः કુષ્ઠૌષધિ.
पुष्करस्थपति ( ) પુ० तिः મહાદેવ, શિવ. [માલા.
पुष्करस्रज् (पुष्करस्य स्रक्) સ્ત્રી० क्-ग्. કમલની
पुष्करस्रज् (पुष्करमयी स्रग् यस्य) ત્રિ० क्-ग्. કમલની માલાયુક્ત. [નીકુમાર.
पुष्करस्रज् (,, यौः) પુ० द्वि० जौ. અશ્વિ-
पुष्कराक्ष (पुष्करमिवाक्षि यस्य षच्) ત્રિ० क्षः-क्षाक्षं. કમલસરખાં નેત્રવાળું.
पुष्कराख्य (पुष्करस्य पद्मस्याख्या यस्य) પુ० ख्यः १ સારસપક્ષી. २ કુષ્ઠૌષધિ.
पुष्करांघ्रिज (पुष्करांघ्रि रिव जायते जन् ड) ક્લી० जं. પુષ્કરમૂલ.
पुष्करारुणि ( ) પુ० णिः પુરુવંશમાં પેદા થયેલો ગર્ગરાજાનો પુત્ર.
पुष्करावती (पुष्कराणि संत्यत्र मतुप् ङीप्) સ્ત્રી० ती. તે નામની એક નદી.
पुष्करावर्त्तक (पुष्करं जलं आवर्तयति) પુ० कः તે નામનો મેઘનો અધિપ.

'जातं वंशे भुवनविदिते पुष्करावर्तकानाम्'

मेघदूतम्.

पुष्कराह्व (पुष्करमाह्वा यस्य) પુ० ह्वः સારસ પક્ષી.
पुष्कराह्वय (पुष्करं आह्वयो यस्य) પુ० यः પુષ્કરમૂલ.
पुष्करिणी (पुष्करिन् ङीप्) સ્ત્રી० णी. १ ચાર ખુણાવાળું અથવા મોટું બાંધેલું તળાવ. २ નાનું તળાવ. ३ હાથણી. ४ પદ્મિની. ५ ચાક્ષુષ મનુની પત્ની. ६ સ્થલકમલ, પુષ્કરમૂલ.
पुष्करिणी (पुष्कराणां समूहः इनी) સ્ત્રી० णी. કમલનો સમૂહ.
पुष्करिन् (पुष्करमस्त्यस्यं इनि) પુ० री. હાથી.
पुष्करिन् (पुष्कर इनि) ત્રિ० री रिणी-रि. કમલયુક્ત પ્રદેશ.
पुष्कल (पुष् कलच्) ત્રિ० लः-ला-लं. १ પુષ્કલ, બહુ. २ ઉપયોગી. ३ શ્રેષ્ઠ.
पुष्कल (पुष् कलच्) ક્લી० लं. १ એક જાતનું માપ (૬૪ મુઠિ બરાબર.) २ ભિક્ષા માટે આપવા યોગ્ય અન્નનું એક પ્રમાણ.

'भिक्षामाहुर्ग्रासमात्रमन्नं तस्माच्चतुर्गुणम्।
पुष्कलं हन्तकारं तु तच्चतुर्गुणमुच्यते'॥

कूर्मपुराणम्. ॥

पुष्कल (पुष् कलच्) પુ० लः १ ભરતનો તે નામનો એક પુત્ર. २ તે નામનો એક અસુર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पुष्कलक (पुष्कल संज्ञायां कन्) पु० कः कस्तूरी-मृग. गंधमृग.
' केशेषु चमरीं हंति सीम्नि पुष्कलको हतः '
पुष्कलावती (पुष्कल मतुप्) स्त्री० तीं. भरतना पुत्र पुष्कलनी राजधानी.
पुष्ट (पुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ पोषण करेलुं, पोषेलुं. २ पुष्ट, लठ्ठ.
पुंष्ट (पुष् क्त) क्ली० ष्टं. पुष्टि, पोषण.
पुष्टांग (पुष्टं अंगं) क्ली० गं. पुष्ट शरीर.
पुष्टांग (पुष्टमंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. पुष्ट अंगवाणुं. [२ वृद्धि.
पुष्टि (पुष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ पोषण, पोषवुं ते.
पुष्टि (पुष् क्तिच्) स्त्री० ष्टिः १ वनस्पति आहन. २ ते नामनी एक मातृका. ३ ते नामनी एक योगिनी. ४ ते नामनी धर्मनी पत्नी.
पुष्टिका (पुष्ट्यैकं जलमस्याः) स्त्री० का. छीप.
पुष्टिकांत (पुष्टेः कांतः) पु० तः गणेश, गणपति.
पुष्टिद (पुष्टिं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. पुष्टि आपनार, पोषण करनार.
पुष्टिदा (पुष्टिं ददाति दा क टाप्) स्त्री० दा. वनस्पति आहन. अश्वगंधा.
पुष्टिपति (पुष्टेः पतिः) पु० तिः अग्निभेद.
पुष्प् (दिवा० पर० सेट् पुष्प्यति) १ विकास पामवुं. २ फूल आववां.
' शरदि पुष्प्यन्ति सप्तच्छदाः '
पुष्प (पुष्प् अच्) क्ली० ष्पं. १ फूल. २ स्त्रीरज. ३ कुबेरनुं विमान. ४ आंखनुं फूल
' पुष्पं पत्रं फलं तोयं यो मे भक्त्या प्रयच्छति '
गीता.
पुष्प (पुष्प् घञ्) पु० ष्पः विकास पामवुं, खीलवुं.
पुष्पक (पुष्प स्वार्थे क) क्ली० कं. १ फूल. २ स्त्रीरज. ३ कुबेरनुं विमान. ४ आंखनुं फूलुं.
पुष्पक (पुष्पमिव कायति कै क) क्ली० क. १ रत्ननुं कंकण. २ पीतलनुं फूल. ३ रसांजन. ४ अगाउ राखवानी माटीनी चूल, सगडी. ५ हीराकसी. ६ लोहकांस्य.
पुष्पकरंडक (पुष्पकरंडं कै क) क्ली० कं. उज्जयिनीपासे शिवनुं एक उद्यान. पुष्पकरंडिनी.
पुष्पकरंडक (पुष्पकरंडं कन्) क्ली० कं. फूल राखवानो कंडीओ. [देव.
पुष्पकांड (पुष्पमयं धनुःकांडं यस्य) पु० डः कामदेव.
पुष्पकाल (पुष्पाणां कालः) पु० लः स्त्रीनो ऋतुसमय.
पुष्पकाल (पुष्पप्रधानः कालः) पु० लः १ वसंतऋतु. २ जे समयमां फूलनुं बहु जोर होय छे ते समय. [तनी हीराकसी.
पुष्पकासीस (पुष्पमिव कासीसं) क्ली० सं. एक जात
पुष्पकीट (पुष्पप्रियः कीटः) पु० टः भमरो.
पुष्पकीट (पुष्पस्य कीटः) पु० टः फूलनो झाडो.
पुष्पकेतन (पुष्पं केतनं यस्य) पु० नः कामदेव.
पुष्पकेतु (पुष्पं केतुरस्य) पु० तुः उपलो शब्द जुओ.
पुष्पकेतु (,) पु० तुः कुसुमांजन.
पुष्पगंडिका ( ) स्त्री० का. गांठ मारवानुं सृष्टिक्रमविरुद्ध काम.
पुष्पागरि (पुष्पमयो गिरिः) पु० रिः फूलनो पर्वत.
पुष्पघातक (पुष्पं हंति हन् ण्वुल्) पु० कः वांस, वांसडो. [लनो नाश करनार.
पुष्पघातक (,) त्रि० कः-तिका-कं. फू-
पुष्पचय (पुष्पाणां चयः) पु० यः १ फूलनो समूह. २ फूल एकठां करवां ते.
पुष्पचाप (पुष्पमयं चापं अस्य) पु० पः कामदेव.
पुष्पचामर (पुष्पं चामर इव यस्य) पु० रः १ अशनवृक्ष. २ वेतसवृक्ष, जरतुं झाड. [रस.
पुष्पज (पुष्पाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. पुष्पनो
पुष्पज (,,) त्रि० जः-जा-जं. फूलथकी पेदा थनार.
पुष्पद (पुष्पं ददाति दा क) पु० दः झाड, वृक्ष.
पुष्पद (पुष्पं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. फूल आपनार. [तनो नाग.
पुष्पदंष्ट्र (पुष्पमिव दंष्ट्राऽस्य) पु० ष्ट्रः एक जा-
पुष्पदंत (पुष्पमिव दंतो यस्य) पु० तः १ वायु कोणमां रहेल ते नामनो एक दिग्गज. २ ते नामनो एक विद्याधर. ३ ते नामनो एक शिवनो गण. ४ ते नामनो एक नाग. ५ ते नामनो एक विष्णुनो अनुचर. ६ पुष्पदंतारनो एक अधिप.
' शुद्धाक्षमैन्द्रं भल्लाटं पुष्पदन्तं तथैव च '
हरिवंशम्'
पुष्पदंतक (पुष्पदंतः क) पु० कः महिमन्‌आदि स्तोत्र करनार एक गंधर्व.
पुष्पदामन् (पुष्पनिर्मितं दाम) क्ली० मः १ पुष्पनी माला. २ ते नामनो एक छंद. [मध.
पुष्पद्रव (पुष्पस्य द्रव इव) पु० वः फूलनो रस,
पुष्पध ( ) पु० धः एक जातना ज्ञातिभ्रष्ट ब्राह्मण विप्रनी संतति.
व्रात्यात्तु जायते विप्रात् पापात्मा भुर्जकण्टकः।

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आवन्त्यवाटधानौ च पुष्पधः शैख एव च' ॥
मनुः॥

पुष्पधनुस् (पुष्पं धनुरस्य) पु० नुः कामदेव.
पुष्पधन्वन् (पुष्पं धनुरस्य अनङ्) पु० न्वा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
'शतमखमुपतस्थे प्राञ्जलिः पुष्पधन्वा'
कुमारसंभवम्
पुष्पधारण (पुष्पं धारयति धृ ल्यु) पु० णः विष्णु.
पुष्पधारिन् (पुष्पं धारयति धृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ફૂલ ધારણ કરનાર.
पुष्पनिक्ष (पुष्पं निक्षति निक्ष अच्) पु० क्षः ભમરો.
पुष्पनिकर (पुष्पाणां निकरः) पु० रः ફૂલનો સમૂહ.
पुष्पनिर्यास (पुष्पाणां निर्यासः) पु० सः પુષ્પરસ, મધ. મકરંદ.
पुष्पनेत्र (पुष्पनिर्मितं नेत्रं) क्ली० त्रं. ફૂલની આંખ.
पुष्पंधय (पुष्पं धयति धे क्विप् मुम्) त्रि० यः-या-यं. ફૂલનો રસ પીનાર.
पुष्पंधय (,,) पु० यः ભમરો.
पुष्पपत्र ( ) क्ली० त्रं. ફૂલની પાંસેનું નવું પાંદડું. [જાતનું શાક.
पुष्पपत्रिका (पुष्पपत्र कन् टाप्) स्त्री० का. એક
पुष्पपत्रिन् (पुष्पं तन्मयः पत्री वाणोऽस्य) पु० त्री. કામદેવ. [આવવાનું દ્વાર, સ્ત્રીયોનિ.
पुष्पपथ (पुष्पस्य पन्थाः) पु० थः સ્ત્રીનું અટકાવ
पुष्पपांडु (पुष्पवत्पांडुः) पु० डुः એક જાતનો સર્પ.
पुष्पपिंड (पुष्पाणां पिंड इव) पु० डः આસોપાલવનું ઝાડ. અશોક.
पुष्पपुर (पुष्पाणां पुरं) क्ली० रं. પાટલિપુત્ર, પટના. कुसुमपुर.
पुष्पप्रचय (पुष्प प्र चि भाव अच्) पु० यः હાથ વગર બીજી રીતથી ફૂલ એકઠાં કરવાં તે.
पुष्पप्रचय (पुष्प प्र चि अच्) पु० यः ફૂલ ચોરવાં તે.
पुष्पप्रचाय (पुष्प प्र चि घञ्) पु० यः હાથ વગર બીજી રીતથી ફૂલ એકઠાં કરવાં તે.
पुष्पप्रचायिका (पुष्प प्र चि ण्वुल्) स्त्री० का. આનુકમે ફૂલ એકઠાં કરવાં તે.
पुष्पफल (पुष्पयुक्तं फलमस्य) पु० लः ૧ કોઠનું ઝાડ. ૨ કોળાનો વેલો.
पुष्पभद्रक (पुष्पभद्र कन्) क्ली० कं. સ્વર્ગવન.
पुष्पभव (पुष्पाद् भवति) क्ली० वं. पुष्पनिर्यास શબ્દ જુઓ. [શણગારેલું.
पुष्पभूषित (पुष्पैः भूषितं) त्रि० तः-ता-तं. ફૂલથી
पुष्पमंजरिका ( ) स्त्री० का. ઝાણું કમળ.
पुष्पमय (पुष्प मयट्) त्रि० यः-यी-यं. પુષ્પયુક્ત.
पुष्पमास (पुष्पप्रधानो मासः) पु० सः ૧ ચૈત્રમાસ. ૨ વસંતકાલ. [રૂપતિ.
पुष्परक्त (पुष्पैः रक्तः) पु० क्तः એક જાતની વન-
पुष्परजस् (पुष्पाणां रजः) क्ली० नः ફૂલની રજ.
पुष्परथ (पुष्पानिर्मितो रथः) पु० थः ફૂલનો બનાવેલો રથ.
पुष्परस (पुष्पाणां रसः) पु० सः મધ.
पुष्परसाह्वय (पुष्परस आ ह्वे) क्ली० यं. મધ.
पुष्पराग (पुष्पस्येव रागो यस्य) पु० गः પોખરાજ, હીરો.
पुष्पराग (पुष्पस्य रागः) पु० गः ફૂલનો રંગ.
पुष्पराज (पुष्पमिव राजते राज् अच्) पु० जः પોખરાજ, હીરો.
पुष्परेणु (पुष्पस्य रेणुः) पु० णुः ફૂલની રજ.
पुष्परोचन (पुष्पं रोचनेव यस्य) पु० नः નાગકેશરનું ઝાડ.
पुष्पलाव (पुष्पं लुनाति लु अण्) पु० वः માળી.
पुष्पलाविन् (पुष्पं लुनाति लु णिनि) पु० वी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લાવિની.
पुष्पलावी (पुष्पलाव ङीष्) स्त्री० वी. માલણ. पुष्प-
पुष्पलिह् (पुष्पं लेढि लिह् क्विप्) पु० ट्-ड्. ભમરો.
पुष्पलिह (पुष्पं लेढि लिह् क) पु० हः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [યુક્ત.
पुष्पवत् (पुष्प मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. पुष्प
पुष्पवत् (,,) पु० द्वि० वंतौ. સૂર્ય અને ચંદ્ર.
'रविचन्द्रत्वाभ्यामेकशक्तिमदेव नियतद्विवचनाकांक्षम्'
शब्द० प० द्वन्द्वप्रक०
पुष्पवती (पुष्पं स्त्रीरजः अस्त्यस्याः ङीप्) स्त्री० ती. અટકાવવાળી સ્ત્રી. [ચંદ્ર.
पुष्पवन्त (पुष्प मतुप्) पु० द्वि० न्तौ. સૂર્ય અને
पुष्पवर्ग (पुष्पाणां वर्गः) पु० र्गः ફૂલનો સમુદાય.
पुष्पवर्ष (पुष्पाणां वर्षः वृष्टिः) पु० र्षः ફૂલનો વરસાદ.
'पुष्पवर्षो महानभूत्' रामायणम्
पुष्पवर्षण (पुष्पाणां वर्षणं वृष्टिः) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વાડી.
पुष्पवाटिका (पुष्पाणां वाटिका) स्त्री० का. ફૂલની
पुष्पवाटी (पुष्पाणां वाटी) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ.

પુષ્પવાણ (પુષ્પં બાણોઽસ્ય) પુ० ણः કામદેવ.

પુષ્પવાહન (પુષ્પ વહ્ ल्युट्) પુ० नः તે નામનો એક રાજા. [નામની એક નદી.

પુષ્પવાહિની (પુષ્પ વહ્ णिनि ङीप्) સ્ત્રી० नी. તે

પુષ્પવૃષ્ટિ (પુષ્પાણાં વૃષ્ટિः) સ્ત્રી० ष्टिः ફૂલનો વરસાદ.

પુષ્પશકટી ( ) સ્ત્રી० टी. દેવવાણી.

પુષ્પશકલિન્ (પુષ્પશકલ ઇનિ) પુ० ली. એક જાતનો ઝેર વિનાનો સર્પ.

પુષ્પશર (પુષ્પં શરોઽસ્ય) પુ० रः કામદેવ.

પુષ્પશરાશન (પુષ્પમયં શરાસનં ધનુરસ્ય) પુ० नः ઉપલો-શબ્દ જુઓ. [પુષ્પધનુત.

પુષ્પશાલિન્ (પુષ્પ શાલ્ णिनि) ત્રિ० ली-लिनी-लि. પુષ્પ વિનાનું.

પુષ્પશૂન્ય (પુષ્પૈઃ શૂન્યઃ) ત્રિ० न्यः-न्या-न्यं. પુષ્પ વિનાનું.

પુષ્પશૂન્ય (,,) પુ० न्यः ઉંબરાનું ઝાડ.

પુષ્પશૂન્યા (પુષ્પેણ સ્ત્રીરજસા શૂન્યા) સ્ત્રી० न्या. જેને આઠકાવ આવતો નથી એવી સ્ત્રી.

પુષ્પશોભા (પુષ્પાણાં શોભા) સ્ત્રી० भा. ફૂલની શોભા. (જુઓ.

પુષ્પશ્રી (પુષ્પાણાં શ્રીः) સ્ત્રી० श्री. ઉપલો શબ્દ

પુષ્પસમય (પુષ્પપ્રધાનः સમયः) પુ० यः વસંત ઋતુ. [લસી.

પુષ્પસાર (પુષ્પાણાં સારः) પુ० रः ૧ મધ. ૨ તુ-

પુષ્પસૌરભા (પુષ્પે સૌરભમસ્યાः) સ્ત્રી० भा. એક જાતનું ઝાડ. કલિકારી વૃક્ષ.

પુષ્પસ્વેદ (પુષ્પાણાં સ્વેદ ઇવ) પુ० दः મધ.

પુષ્પહાસ (પુષ્પાણાં હાસः) પુ० सः ફૂલનું ખીલવું તે.

પુષ્પહાસ (પુષ્પાણાં હાસ ઇવ પ્રપંચરૂપેણ પ્રકાશોઽસ્ય.) પુ० सः વિષ્ણુ.

પુષ્પહાસા (પુષ્પં હાસ ઇવ યસ્યાः) સ્ત્રી० सा. આઠકાવવાળી સ્ત્રી. પુષ્પવતી, ઋતુમતી.

પુષ્પહીન (પુષ્પૈર્હીનં) ત્રિ० नः-ना-नं. ફૂલ વગરનું.

પુષ્પહીના (પુષ્પૈર્હીના) સ્ત્રી० ना. ઉંબરાનું ઝાડ. પુષ્પશૂન્યા શબ્દ જુઓ. [પાપુરી.

પુષ્પા ( ) સ્ત્રી० ष्पा. ભાગલપુર. ચં-

પુષ્પાકર (પુષ્પાણામાકરः) પુ० रः વસંત ઋતુ. કુસુમાકર. [मः વસંત ઋતુ.

પુષ્પાગમ (પુષ્પાણ્યાગચ્છંત્યત્ર આ ગમ્ अप्) પુ०

પુષ્પાજીવ (પુષ્પમાજીવતિ આ જીવ્ अण्) પુ० वः માળી. માલાકાર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

પુષ્પાજીવિન્ (પુષ્પમાજીવતિ ,, णिनि) પુ० वी. પુષ્પાજીવિની. [અંજન. કુસુમાંજન.

પુષ્પાજીવી (પુષ્પાજીવ ङीष्) સ્ત્રી० वी. માળણ.

પુષ્પાંજન ( ) ક્લી० नं. એક જાતનું

પુષ્પાંજલિ (પુષ્પાણામંજલિः) પુ० लिः પૂજામાં બે હાથમાં ફૂલ રાખી દેવ ઉપર ચઢાવે છે તે.

પુષ્પાંજલી (પુષ્પાણામંજલી) સ્ત્રી० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [એક જાતનું મદ્ય.

પુષ્પાનન (પુષ્પમિવ વિકસિતમાનનમસ્માત્) પુ० नः

પુષ્પાંબુજ (પુષ્પસ્યાંબુજો જાયતે जन् ड) ક્લી० जं. મદ્ય. [માયુધ.

પુષ્પાયુધ (પુષ્પમાયુધમસ્ય) પુ० धः કામદેવ. કુસુ-

પુષ્પાર્ણ ( ) પુ० र्णः તે નામનો એક રાજા. [૬૨વાં તે.

પુષ્પાવચય (પુષ્પાણામવચયः) પુ० यः ફૂલ એકઠાં

પુષ્પાવચાયિન્ (પુષ્પમવચિનોતિ માલાર્થં) પુ० यी. માળી.

પુષ્પાસવ (પુષ્પાણામાસવः) પુ० वः મદ્ય.

પુષ્પાસ્ત્ર (પુષ્પમસ્ત્રમસ્ય) પુ० स्त्रः કુસુમાયુધ શબ્દ જુઓ.

પુષ્પાહ્વા (પુષ્પમિત્યાહ્વા યસ્યાः) સ્ત્રી० ह्वा. શતપુષ્પા.

પુષ્પિકા (પુષ્પ ण्वुल्) સ્ત્રી० का. ૧ દાંતની ખેરી. ૨ મોઢાનો મેલ. [વેલાં છે તે.

પુષ્પિત (પુષ્પ્ इतच्) ત્રિ० तः-ता-तं. જેને ફૂલ આ-

પુષ્પિત (પુષ્પ્ क्त) ત્રિ० तः ता-तं. વિકસિત, વિકાસ પામેલું. [સ્ત્રી. રજસ્વલા.

પુષ્પિતા (પુષ્પિત टाप्) સ્ત્રી० ता. આઠકાવવાળી

પુષ્પિતાગ્રા (પુષ્પિતમગ્રં યસ્યાः) સ્ત્રી० ग्रा. તે નામનો એક છંદ.

' અયુજિ નયુગરેફતો યકારો
યુજિ ચ નજૌ જરગાશ્ચ પુષ્પિતાગ્રા 'વૃત્તરત્નાકરः

પુષ્પિણી (પુષ્પિન્ ङीष्) સ્ત્રી० णी. આઠકાવવાળી સ્ત્રી.

પુષ્પિન્ (પુષ્પ इनि) ત્રિ० ष्पी-ष्पिणी-ष्पि. ફૂલવાળું ઝાડ વગેરે.

પુષ્પેષુ (પુષ્પમિષુર્યસ્ય) पुः षु० કામદેવ.

પુષ્પોત્કરા (પુષ્પેણ ઉત્કરા) સ્ત્રી. રા. રાવણ અને કુંભકર્ણની માતા. [૨ કલિયુગ. ૩ પૌષમાસ.

પુષ્ય (પુષ્યતિ કાર્યં પુષ્) પુ० ष्यः ૧ પુષ્યનક્ષત્ર.

પુષ્યનેત્રા (પુષ્યः નક્ષત્રં નેતા પ્રથમાનધિશેષપર્યન્તસમાપકો યસ્યાः) સ્ત્રી० त्रा. જે રાત્રિમાં પ્રથમથી તે શેષપર્યંત પુષ્યનક્ષત્ર દેખાય છે તે રાત્રિ.

પુષ્યરથ (પુષ્યરથः પૃષો०) પુ० थः પુષ્યરથ શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

[ખૂટી, ખીલો. ૩ ક્षપણક, દિગંબર.

पुष्यलक (पुष्यल क) पु० कः १ કસ્તૂરી મૃગ. ૨

पुष्यस्नान (पुष्ये स्नानम्) क्ली० નં પુષ્ય નક્ષત્રમાં સ્નાન કરવું તે.

पुष्या (पुष्य टाप्) स्त्री० ष्या. પુષ્ય નક્ષત્ર.

पुष्यार्क (पुष्ययुक्तः अर्कः) पु० र्कः રવિવારે પુષ્ય-નક્ષત્ર હોય તેવો યોગ. [૨ તુકસાન થવું.

पुस् (चुरा० उभय० सेट् पोसयति) ૧ મર્દન કરવું.

पुस्त् (चुरा० उभय० सेट् पुस्तयति) ૧ બાંધવું. ૨ અનાદર કરવો.

पुस्त (पुस्त् अच्) क्ली० स्तं. ૧ લિંપવું. ૨ રંગ લાવવો. ૩ ધાતુ કાષ્ઠ વગેરેની બનાવેલી વસ્તુ. ૪ પોથી.

पुस्तक (पुस्त स्वार्थे क) क्ली० कं. પોથી, પુસ્તક.

पुस्तकमुद्रा ( ) स्त्री० द्रा. તે નામની એક મુદ્રા.

'वाममुष्टिं स्वाभिमुखीं कृत्वा पुस्तकमुद्रिका'

तंत्रसारः

पुस्तकर्मन् (पुस्तं कर्म) क्ली० र्म. રંગ દેવાનું કામ.

पुस्तकर्मन् (पुस्तं कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मी-र्म. લખવા વગેરેનું કામ કરનાર.

पुस्तकी ( ) स्त्री० की. પોથી.

पुस्तकर्मन् (पुस्तं ग्रंथलेखनं कर्मास्य) त्रि० र्मा-र्मी-र्म. ગ્રંથ લખવાનું જેનું કામ છે તે.

पू (दिवा० आत्म० सेट् पूयते) ૧ શુદ્ધ કરવું, સ્વચ્છ કરવું. ૨ પવિત્ર કરવું.

पू (भ्वा० आत्म० सेट् पवते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

पू (क्रया० उभय० सेट् पुनाति-पुनीते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

पूग (पू गन् किच्च) पु० गः ૧ સમૂહ ૨ સોપારીનું ઝાડ. ૩ પનસનું ઝાડ. ૪ ભાવ. ૫ છંદસ્.

पूग (पूगस्य फलं अण्) क्ली० गं. સોપારી, ફોફલ.

पूगपात्र(पूगस्य दन्तचार्वंततद्रस स्य आधारभूतं पात्रं) क्ली० त्रं. પીકદાની, થુંકવાનું પાળું.

पूगपीठ ( ) क्ली. ठं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पूगपुष्पिका (पूगं सहितं पुष्प मत्र कप्) स्त्री० का. વિવાહ વગેરેમાં પાનસોપારી, ફૂલના તોરા વગેરે અપાય છે તે.

पूगफल (पूगस्य फलं) क्ली० लं. સોપારી, ફોફલ.

पूगरोट (पूगवृक्ष इव रोटयति रुट् अच्) पु० टः એક જાતનું ઝાડ. હિંતાલવૃક્ષ. [જુઓ.

पूगरोटक (पूगरोट स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ

पूगीकृत (पूग च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઢગલો કરેલું, એકઠું કરેલું.

पूग्य (पूगे भवः यत्) त्रि० ग्यः-ग्या ग्यं. ૧ સમૂહમાં હોનાર. ૨ સોપારીમાં હોનાર.

पूज् (चुरा० उभय० सेट् पूजयति-ते) પૂજવું.

पूजक (पूज् ण्वुल्) त्रि० कः-जिका-कं. પૂજનાર, પૂજા કરનાર, પૂજારો.

पूजन (पूज् ल्युट्) क्ली० नं. પૂજવું, પૂજા.

पूजनी (पूज्यते पूज् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. शकुनि પક્ષિની માદા. [લાયક, પૂજવા યોગ્ય.

पूजनीय (पूज् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. પૂજવા

पूजनीया (पूज् अनीयर् टाप्) स्त्री० या. पूजनी શબ્દ જુઓ. [जनीय શબ્દ જુઓ.

पूजयितव्य (पूज् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. पू-

पूजयितृ (पूज् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. પૂજા કરનાર, પૂજનાર.

पूजा (पूज् अ) स्त्री० जा. પૂજન શબ્દ જુઓ.

पूजार्ह (पूजामर्हति अर्ह अच्) त्रि० र्हः-र्हा-र्हं. પૂજ્ય, માન્ય. [રેલું.

पूजित (पूज् क्त) त्रि० तः-ता तं. પૂજેલું, પૂજા કર-

पूजिल (पूज् इलच्) त्रि० लः-ला-लं. પૂજ્ય, માન્ય.

पूजिल (पूज् इलच्) पु० लः देव, દેવતા.

पूज्य (पूज् यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. ૧ પૂજવા યોગ્ય, પૂજા કરવા લાયક.

पूज्य (पूज् यत्) पु० ज्यः ससरो. શ્વશુર.

पूज्यता (पूज्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. પૂજ્યપણું.

पूज्यत्व (पूज्यस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કરવા લાયક.

पूज्यमान (पूज् यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. પૂજા

पूण् (चुरा० उभय० सेट् पूणयति-ते) ૧ ઢગલો કરવો, જમા કરવું. ૨ એકત્ર કરવું.

पूत्कारी ( ) स्त्री० री. ૧ નાગ લોકની રાજધાની. ૨ સરસ્વતી.

पूत (पू क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પવિત્ર, પાવન. ૨ સાચું, પ્રમાણિક. ૩ શુદ્ધ.

'युक्तं केवलमेतदेव सुधियां यज्जह्नुकन्यापयः-

पूतग्रावगिरीन्द्रकन्दरदरीकुञ्जे निवासः क्वचित्'

भर्तृहरिः

पूत (पू क्त) क्ली० तं. ૧ સાચાપણું, સત્યતા. ૨ કણસલા કાઢયા વગરનું ઢગલો કરેલું ધાન્ય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पूत (पू क्त) पु० तः १ शंभ. २ धोળो દર્ભ. ૩ વિકંતક વૃક્ષ. [ઇંદ્રાણી.
पूतक्रतायी (पूतक्रतोः पत्नी ङीष् क्रङ्) स्त्री० यी.
पूतक्रतु (पूतः क्रतुरस्य) पु० तुः ઇંદ્ર.
पूतगंध (पूतः गंधो यस्य) पु० धः એક જાતની तुलसी.
पूततृण (पूतं तृणं) क्ली० नं. धोળो દર્ભ.
पूतद्रु (पूतः द्रुः) पु० द्रुः પનસવૃક્ષ.
पूतधान्य (पूतं धान्यं) क्ली० न्यं. तल.
पूतना (पूतयति पूत् णिच् ल्यु) स्त्री० ना. १ હરડે. तुं ઝાડ. २ ગંધમાંસી. ૩ કંસ રાજની તે નામની એક धात्री. ४ એક જાતનો બાલકને થતો રોગ.
' तृतीये दिवसे मासे वर्षे वा गृह्णाति पूतना नाम मातृका ' चक्रपाणिदत्तः
पूतनारि (पूतनाया अरिः) पु० रिः वासुदेव, श्री-कृष्ण. [જુઓ.
पूतनासूदन (पूतनां सूदयति) पु० नः ઉપલો શબ્દ
पूतपाप (पूतः पापात्) त्रि० पः-पा-पं. પાપથકી મુક્ત થયલું. [લો શબ્દ જુઓ.
पूतपाप्मन् (पूतः पाप्मनः) त्रि० प्मा-प्मा-प्म. ઉપ-
पूतफल (पूतानि फलान्यस्य) पु० लः પનસનું ઝાડ.
पूतयव (पूता निस्तुषीकृता यवा यत्रः) अव्य० वं. ફોતરાં કાઢી નાખેલાં છે યવનાં જ્યાં એવું ખલું વ-ગેરે.
पूता (पू क्त टाप्) स्त्री० ता. श्रो.
पूतात्मन् (पूतः आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. શુદ્ધ અંતઃકરણવાળું, શુદ્ધ દેહવાળું.
पूतात्मन् (पूतः आत्मा) पु० त्मा. પવિત્ર આત્મા.
पूति (पू क्तिच्) क्ली० ति. એક જાતનું તૃણ.
पूति (पू क्तिन्) स्त्री० तिः શુદ્ધપણું, પવિત્રપણું, પાવનપણું.
पूति (पूप् क्तिच्) स्त्री० तिः दुर्गंध, બદબો.
पूति (,,) त्रि० तिः-ति-ति. દુર્ગંધવાળું, બદબોવાળું. [ગુ.
पूतिक (पूत्या दुर्गंधेन कायति कै क) क्ली० कं. વિષ્ટા,
पूतिक (,,) पु० कः पूति ક૨ંજ.
पूतिकरज (पूतियुक्तः करजः) पु० जः નીચેનો શબ્દ જુઓ.
पूतिकरंज (पूतियुक्तः करंजः) पु० जः पूति ક૨ંજ.
पूतिकर्णक (पूतिः कर्णो यस्य कप्) पु० कः એક જાતનો કર્ણરોગ.
पूतिका (पूती कन्) स्त्री० का. એક જાતનું શાક.
पूतिकामुख (पूतिका तत्फलमिव मुखमस्य) पु० खः એક જાતની છીપ. शंबूक. [ઝાડ.
पूतिकाष्ठ (पूतेः पावनार्थं काष्ठं) क्ली० ष्ठं. દેવદા૨નું
पूतिकाष्ठक (पूतिकाष्ठं संज्ञायां कन्) पु० क्ली० कः सरल દેવદા૨નું ઝાડ.
पूतीकीट (पूतेः पावनार्थं कीटः) पु० टः એક જાતનો કીડો. [२ ધંગુદી વૃક્ષ.
पूतिगंध (पूतिः दुष्टो गंधो यस्य) पु० धः १ ગંધક.
पूतिगंध (,,) क्ली० धं. १ કથીર. २ એક જાતનું તૃણ.
पूतिगंध (,,) त्रि० धः-धा-धं. ખરાબ ગંધવાળું, બદબોવાળું. [બદબો.
पूतिगंध (पूतिः दुष्टो गंधः) पु० धः ખરાબ ગંધ,
पूतिगंधा (,, यस्याः टाप्) स्त्री० धा. એક જાતની વનસ્પતિ. [ગંધવાળું, બદબોવાળું.
पूतिगंधि (पूतिगंध इन्) त्रि० धिः-धिः-धि. ખરાબ
पूतिगंधिक (पूति गंधिः क) त्रि० कः-कां-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [मृग.
पूतिद्यास ( ) पु० सः એક જાતનો
पूतितैला (पूति दुर्गंधं तैलमस्याः) स्त्री० ला. ભાલ-કાંકણીનો વેલો. ज्योतिष्मती.
पूतिनस्य (पूति नस्यं यस्मिंस्तत् नसि भवः यत्) क्ली० स्यं. નાકમાંથી ખરાબ વાસ આવે એવો એક રોગ.
' दोषैर्विदग्धैः गलतालुमूले संवासितो यस्य समीरणस्तु ।
' निरेति पूतिर्मुखनासिकाभ्यां तं पूतिनस्यं प्रवदंति रोगम्'
सुश्रुतः
पूतिनासिक (पूतिर्नासिका यस्य) त्रि० कः-का-कं. દુર્ગંધિવાળા નાકવાળું.
पूतिपत्र (पूतीनि पत्राण्यस्य) पु० त्रं. શ્યોનાકભેદ.
पूतिपुष्पिका (पूतीनि पुष्पाण्यस्याः कप्) स्त्री० का. બીજોરાનું ઝાડ. मातुलुंगा.
पूतिफला (पूतीनि फलान्यस्याः टाप्) स्त्री० ला. વનસ્પતિ બાબચી. सोमराजी.
पूतिफली (पूतीनि फलान्यस्या. ङीप्) स्त्री० ली. વનસ્પતિ બાબચી. [લસી.
पूतिबर्बरी (पूति बर्बर ङीप्) स्त्री० री. રાની तु-
पूतिभृंग (पूतिः भृंगः) पु० गः નાનો ભમરો.
पूतिमयूरिका (पूती मयूरीव ततः स्वार्थे क) स्त्री० का. અજમોદ. अजमोदा, वस्तमोदा.
पूतिमारुत (पूत्यै पवित्रतायै मारुतो यस्य) पु० तः थीलीनुं ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પૂતિમારુત (પૂતિઃ મારુતઃ) પુ૰ તઃ દુર્ગંધવાળો વાયુ.
પૂતિમાંસ (પૂતિ માંસમ્) ક્લી૰ સં. ગંધાઇ ગયેલું માંસ, દુર્ગંધયુક્ત માંસ.
પૂતિમાષ ( ) પુ૰ ષઃ ઋષિભેદ.
પૂતિમૂષિકા (પૂતિઃ મૂષિકઃ) સ્ત્રી૰ કા. છછુંદર.
પૂતિમૃત્તિક (પૂતિઃ મૃત્તિકા યસ્મિન્) ક્લી૰ કં. તે નામનું એક નરક. [નું ઝાડ. વિટ્‌ખદિર.
પૂતિમેદ (પૂતિર્મેદોઽસ્ય) પુ૰ દઃ એક જાતના ખેર-
પૂતિમુખ (પૂતિ વક્ત્રમસ્ય) ત્રિ૰ ખત્રઃ-ખત્રા-ખત્રં. ખરાબ ગંધવાળા મુખવાળું, ગંધાતા મ્હોવાળું.
પૂતિવાત (પૂત્યૈ પવિત્રતાયૈ વાતઃ યસ્ય) પુ૰ તઃ બીલીનું ઝાડ.
પૂતિવાત (પૂતિઃ વાતઃ) પુ૰ તઃ દુર્ગંધયુક્ત વાયુ.
પૂતિવૃક્ષ (પૂતિઃ વૃક્ષઃ) પુ૰ ક્ષઃ શ્યોનાક વૃક્ષ.
પૂતિશારિકા (પૂતિઃ શારિકા) સ્ત્રી૰ તા. એક જાતનો વનજંતુ. [શબ્દ જુઓ.
પૂતીક (પૂતિકઃ પૃષો૰) પું૰ કઃ પુલ્લિંગી પૂતિક
પૂતીકરજ (પૂતિકરજઃ પૃષો૰) પુ૰ જઃ પૂતિકરજ શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.
પૂતીકરંજ (પૂતિકરંજઃ પૃષો૰) પુ૰ જઃ પૂતિકરંજ
પૂતીકા (પૂતિકા પૃષો૰) સ્ત્રી૰ કા. પૂતિકા શબ્દ જુઓ. [રીમૃગ. ૨ એક જાતનો કીડો.
પૂત્યંડ (પૂતિ દુર્ગંધિયુક્તમંડં યસ્ય) પુ૰ ડઃ ૧ કરતૂ-
પૂથિકા (પૂતિકા પૃષો૰) સ્ત્રી૰ કા. પૂતિકા શબ્દ જુઓ. [લું. વિનષ્ટ.
પૂન (પૂ ક્ત) ત્રિ૰ નઃ-ના-નં. નાશ પામેલું, ખોયે-
પૂપ (પૂ પક્) પુ૰ પઃ માલપુઆ વગેરે ખાવાના પદાર્થ.

' પૂપોઽપૂપો પિષ્ટકે સ્યાત્ '

પૂપલા (પૂપં તદાકારં લાતિ લા ક) સ્ત્રી૰ લા. પોળી. પોલિકા. [બ્દ જુઓ.
પૂપલિકા (પૂપલા સ્વાર્થે ક) સ્ત્રી૰ કા. ઉપલો શ-
પૂપશાલા (પૂપાર્થં શાલા) સ્ત્રી૰ લા. પકવાન્ન કરવાની જગા.
પૂપાલિકા (પૂપાલી સ્વાર્થે ક) સ્ત્રી૰ કા. પોળી.
પૂપાલી (પૂપાય અલતિ) સ્ત્રી૰ લી. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
પૂપાષ્ટકા (પૂપદ્રવ્યસાધનાષ્ટકા) સ્ત્રી૰ કા. આગ્રહાયણી પછી તરતજ કૃષ્ણાષ્ટમીના દિવસે જે શ્રાદ્ધ થાય છે તે. [પોળી.
પૂપિકા (પૂપઃ તદાકારોઽસ્ત્યસ્યાઃ ઠન્) સ્ત્રી૰ કા.
પૂપીય (પૂપાય હિતં છ) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. પૂપને માટે ઉપયોગી તંદુલ વગેરે. [શબ્દ જુઓ.
પૂપ્ય (પૂપાય હિતં યત્) ત્રિ૰ પ્યઃ-પ્યા-પ્યં. ઉપલો.
પૂય્ (ભ્વા૰ આત્મ સેટ્ પૂયતે) ૧ ભેદવું. ૨ તોડવું. ૩ ફોડવું. ૪ દુર્ગંધ આવવી.
પૂય (પૂય્ અચ્) ક્લી૰ યં. વ્રણ વગેરેમાંથી નીકળતો રસવિકાર, પરૂ.
પૂયન (પૂય્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
પૂયમાનયવ (પૂયમાના નિસ્તુષીક્રિયમાણા યવા યત્ર) અવ્ય૰ વં. ફોતરાં કાઢી નાંખેલાં છે યવનાં જ્યાં એવું ખળું વગેરે.
પૂયરક્ત (પૂયયુક્તં રક્તમત્ર) પુ૰ ક્તઃ એક જાતનો નાકનો રોગ, જેમાં નાકમાંથી લોહી અને પરૂ વહે છે. પૂયશોણિત.
પૂયરક્ત (પૂયયુક્તં રક્તં) ક્લી૰ ક્તં. પરૂસાથે લોહી.
પૂયશોણિત (પૂયયુક્તં શોણિતમત્ર) પુ૰ તઃ પુલ્લિંગી પૂયરક્ત શબ્દ જુઓ.

' દોષૈર્વિદગ્ધે રથવાપિ જંતો-
ર્લલાટદેશેઽભિહતસ્ય તૈસ્તુ ।
નાસા સ્રવેન્પૂયમસૃગ્વિમિશ્રં
તં પૂયરક્તં પ્રવદંતિ રોગમ્ ' ॥

સુશ્રુતઃ

પૂયારિ (પૂયસ્ય અરિઃ તન્નાશકત્વાત્) પુ૰ રિઃ લીંબડો.
પૂયાલસ (પૂયેન અલસઃ) પુ૰ સઃ એક જાતનો સંધિગત રોગ.

' પક્વઃ શોકઃ સંધિજઃ સંસ્રવેદ્યઃ સાસ્રં પૂયં પૂતિપૂયાલસઃ સઃ ' સુશ્રુતઃ

પૂયોદ (પૂયમેવોદકમત્ર) પુ૰ દઃ તે નામનું એક નરક.
પૂર્ (દિવા આત્મ સેટ્ પૂર્યતે) ૧ પૂર્ણ કરવું, પૂરું કરવું. ૨ ખુશી કરવું, આનંદ પમાડવું.
પૂર (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ પૂરયતિ-તે) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
પૂર (પૂર્ ક) પુ૰ રઃ ૧ નદી વગેરેમાં પાણીનું પૂર. ૨ વ્રણ, ક્ષત, ગુમડું વગેરે મટાડવું તે.
પૂર (પૂર્ ક) ક્લી૰ રં. દારૂગુર.
પૂરક (પૂર્ ણ્વુલ્) ત્રિ૰ કઃ-રિકા-કં. ૧ ભરનાર. ૨ પૂરનાર, પૂર્ણ કરનાર. ૩ તૃપ્ત કરનાર. ૪ આનંદ પમાડનાર. ૫ ખુશી કરનાર.
પૂરક (પુર્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ ૧ બીજોરાનું ઝાડ. ૨ ગણિતમાં ગુણક અંક. ૩ પ્રાણાયામની ક્રિયામાં નસકોરાંથી શ્વાસ ભરવો તે. ૪ પોતાના અશૌચ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કાલમાં પ્રેતનો દેહપૂરક અપાતો પિંડ.

पूरकाह्व (पूरकं आह्व यस्य) पु० ह्वः બીજોરાનું ઝાડ. [પૂરું કરેલું.

पूरकृत (पूर कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. પૂર્ણ કરેલું,

पूरण (पूर् ल्यु) त्रि० णः-णी-णं. પૂરણ કરનાર, ભરનાર, સંપૂર્ણ કરનાર.

पूरण (पूर् ल्युट्) क्ली० णं १ પૂર્ણ કરવું-ભરવું તે. ૨ શ્રાદ્ધની સંપૂર્તિમાં છેવટે આપવા યોગ્ય પિંડ. ૩ ગુણવું તે, ગુણાકાર. ૪ વરસવું, વૃષ્ટિ. ૫ સંખ્યાપૂરણ.

पूरण (पूर् ल्यु) पु० णः ૧ શીમળાનું ઝાડ. ૨ સમુદ્ર. ૩ સેતુ. ૪ વાપતંતુ.

पूरणी (पूर् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. જેવડે સંખ્યા સંપૂર્ણ થાય છે એવી સંખ્યા.

पूरयितृ (पूर तृच्) त्रि० ता-त्रीं-तृ. ૧ સંપૂર્ણ કરનાર, ભરનાર. ૨ આનંદ પમાડનાર, ખુશ કરનાર.

पूरयित्वा (पूर् क्त्वा) अव्य० त्वा. સંપૂર્ણ કરીને, ભરીને.

पूराम्ल (पूरमम्लमत्र) पु० म्लः વૃક્ષામ્લ.

पूरिक ( ) पु० कः પૂરણપોળી.

पूरिका (पूर् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કરેલું. ૨ ભરેલું, ગુણેલું.

पूरित (पूर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પૂર્ણ સંપૂર્ણ

'को न याति वशं लोके मुखे पिण्डेन पूरितः'

भर्तृहरिः.

पूरिन् (पूर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ૧ સંપૂર્ણ કરનાર. ૨ પૂરં કરનાર. ૩ પૂરવાળું.

पूरु ( ) पु० रुः ૧ વૈરાજ મનુનો નહુષલાના પેટે પેદા થયેલો એક પુત્ર. ૨ જહ્નુ રાજાનો પુત્ર. ૩ યયાતિ રાજાનો એક પુત્ર.

पूरुष (पूर् उषन्) पु० षः ભરદ, નર, પુરુષ.

पूर्ण (पूर् क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ૧ પૂરું, સંપૂર્ણ. ૨ સમગ્ર, સકલ.

पूर्ण (पूर् क्त) पु० र्णः ૧ અપેક્ષાશૂન્ય મનુષ્ય વગેરે. ૨ કેટલાંક પંખીનો એક જાતનો સ્વર. ૩ દેવનો એક ગંધર્વ, નાગભેદ.

पूर्णक (पूर्ण संज्ञायां कन्) पु० क. ૧ કુકડો. ૨ ચાષપંખી. [વસ્થામાં આવેલો શબ્દ.

पूर्णककुद् (पूर्ण ककुदमस्य) पु० त्-द्. તરુણ અવ-

पूर्णकाम (पूर्णः कामो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. જેની કામના પૂર્ણ થયલી છે તે. [પંખી.

पूर्णकुट (पूर्णः कूटः यस्य) पु० टः એક જાતનું

पूर्णकुंभ (पूर्णः कुंभः) पु० भः ભરેલો ઘડો

पूर्णकोशा (पूर्णः कोशः यस्याः) स्त्री० शा. એક જાતની ઓષધિ. [તિ નાગરમોથ.

पूर्णकोष्टा (पूर्ण कोष्टं यस्याः) स्त्री० ष्टा. વનસ્પ-

पूर्णचंद्र (पूर्णः चंद्रः) पु० द्रः સંપૂર્ણ ચંદ્રમા.

पूर्णता (पूर्णस्य भावः तल्) स्त्री० ता. પૂર્ણપણું.

पूर्णत्व (पूर्णस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पूर्णपर्वेंदु (पूर्णः पर्वणि इंदुः यत्र) स्त्री० दुः पुनभ.

पूर्णपात्र (पूर्णं पात्रं) क्ली० त्रं. વધામણી લાવનારને હર્ષને લીધે અલંકાર, વસ્ત્ર વગેરે આપવામાં આવે છે તે, વધામણ.

'किं पूर्णपात्रस्य न पात्रमासीत्'

रामायणचम्पूः.

पूर्णप्रज्ञ (पूर्णा प्रज्ञा यस्य) पु० ज्ञः ૧ સંપૂર્ણ બુદ્ધિવાળો. ૨ વાયુનો ત્રીજો અવતાર, આનંદતીર્થ. ૩ એક જાતનો વિષ્ણુસંપ્રદાય સ્થાપનાર એક આચાર્ય. [ઝાડ. બીજપૂરક.

पूर्णबीज (पूर्णं बीजं यस्य) पु० जः બીજોરાનું

पूर्णभद्र (पूर्णं भद्रं यस्मात्) पु० द्रः ૧ તે નામનો એક નાગ. ૨ તે નામનો એક યક્ષ.

पूर्णमा (पूर्णः कलापूर्णः चंद्रः मीयतेऽस्यां मा क) स्त्री० मा. પુનભ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

पूर्णमास् (पूर्णः कलाभिः माः चंद्रः यत्र) स्त्री० माः

पूर्णमास् (पूर्णं मासं मिमीते मा असुन्) पु० माः ૧ સૂર્ય. ૨ ચંદ્ર. ૩ કપૂર. ૪ આકડાનું ઝાડ.

पूर्णमास (पूर्णमासी विधानकालत्वेनास्त्यस्य अच्) पु० सः ૧ પુનમના રોજે કર્તવ્ય એક યાગ. ૨ ધાતૃ નામના આદિત્યનો એક પુત્ર.

पूर्णमासी (पूर्णः मासः चांद्रमासो यत्र ङीप्) स्त्री० सी. પુનભ.

पूर्णमुख (पूर्णं मुखमस्य) पु० खः જનમે જયના સત્રમાં બળી ગયલો એક જાતનો નાગ.

पूर्णयोग (पूर्णः योगः यस्मात्) पु० गः એક જાતનું બાહુયુદ્ધ. [નો એક શૂન્યવાદી બૌદ્ધ.

पूर्णवैनाशिक ( ) पु० कः તે નામ-

पूर्णहोम (पूर्णो होमः) पु० मः પૂર્ણ થયેલો હવન, પૂર્ણાહૂતિ. [૩. દશમ.

पूर्णा (पूर्ण टाप्) स्त्री० र्णा. ૧ પુનભ. ૨ પાંચમ.

पूर्णांगद (पूर्णः अंगदः अस्य) पु० दः તે નામનો એક નાગ.

पूर्णानक (पूर्णः आनकः यस्मिन्) क्ली० कं. ૧ નો-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બતનો શબ્દ. ૨ ચંદ્રકિરણ. ૩ ઉત્સવને દિવસે વસ્ત્રાલંકાર વગેરે લુંટાવી દેવાં તે.

પૂર્ણાલક (પૂર્ણ અલ્ ણ્વુલ્) ક્લી૰ કં. ઉત્સવને દિવસે વસ્ત્રાલંકાર લુંટાવી દેવાં તે.

પૂર્ણાનંદ (પૂર્ણઃ આનંદો યત્ર) પુ૰ દ. ૧ પરમેશ્વર. ૨ તંત્ર પ્રકરણ કરનાર તે નામનો એક વિદ્વાન્.

પૂર્ણાભિષેક (પૂર્ણઃ અભિષેકઃ) પુ૰ કઃ તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ કૌલમાર્ગીનો એક અભિષેક.

પૂર્ણાયુસ્ (પૂર્ણમાયુર્યસ્ય) પુ૰ યુઃ પ્રાધેય ગંધર્વ.

પૂર્ણાયુસ્ (,, .) ત્રિ૰ યુઃ-યુઃ યુઃ સો વર્ષના આયુષ વાળું.

પૂર્ણાયુસ્ (પૂર્ણ આયુઃ) ક્લી૰ યુઃ સો વર્ષનું આયુષ્.

પૂર્ણાવતાર (પૂર્ણઃ અવતારો યસ્ય) પુ૰ રઃ ૧ નૃસિંહ. ૨ રામ. ૩ શ્રીકૃષ્ણ.

પૂર્ણાશા (પૂર્ણા આશા યસ્ય સઃ) ત્રિ૰ શઃ-શા-શં. જેની આશા પૂર્ણ થઇ છે તે.

' પૂર્ણાશા બહવઃ કૃતા વિતરણૈર્યેન ત્વયા યાચકાઃ '

પૂર્ણાશા (પૂર્ણા આશા) સ્ત્રી૰ શા. સંપૂર્ણ આશા.

પૂર્ણાહૂતિ (પૂર્ણા આહુતિઃ) સ્ત્રી૰ તિઃ હોમની સમાપ્તિ.

પૂર્ણિ (પૃ ણિચ્) સ્ત્રી૰ ણિઃ પૂર્તિ શબ્દ જુઓ.

પૂર્ણિકા (પૂર્ણી કન્) સ્ત્રી૰ કા. એક જાતનું પક્ષી.

પૂર્ણિમા (પૂર્ણિ પૂર્તિ મિમીતે મા ક) સ્ત્રી૰ મા. પુનમ. [ચંદ્ર.

પૂર્ણેંદુ (પૂર્ણ ઇંદુઃ) પુ૰ દુઃ પંદર કલાનો સંપૂર્ણ

પૂર્ણોત્કટ (પૂર્ણઃ ઉત્કટઃ) પુ૰ ટઃ તે નામનો એક દેશ. [ઉપમાલંકાર.

પૂર્ણોપમા (પૂર્ણા ઉપમા) સ્ત્રી૰ મા. તે નામનો એક

પૂર્ત (પૂર્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-ર્તા-ર્તં. પૂર્ણ કરેલું, સમાપ્તિએ પહોંચાડેલું.

પૂર્ત (પૃ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-ર્તા-ર્તં. પાળેલું.

પૂર્ત (પૃ ક્ત) ક્લી૰ ર્તં. ૧ પાલવું, પાલન. ૨ વાવ, કૂવા, તળાવ, ધર્મશાળા વગેરે બાંધવાનું, દેવાલય રચવાનું તથા અન્ન આપવાનું પુણ્યકર્મ.

' વાપીકૂપતડાગાદિ દેવતાયતનાનિ ચ ।
અન્નપ્રદાનમારામઃ પૂર્તમિત્યભિધીયતે ' ॥

પૂર્તિ (પૂર્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ ર્તિઃ ૧ પૂરવું, પૂર્ણ કરવું. ગુણવું, ગુણન

પૂર્તિન્ (પૂર્તમનેન ઇનિ) ત્રિ૰ ર્તીઃ-ર્તિની-ર્તિ. ૧ પૂરું કરનાર, સંપૂર્ણ કરનાર. ૨ સંપૂર્ણ કરેલું છે જેણે તે.

પૂર્ભિદ્ (પુર્ ભિદ્ ક્વપ્) ક્લી૰ દ્યં. શહેરનો નાશ.

પૂર્દ્વાર (પુરઃ દ્વારમ્) ક્લી૰ રં. શહેરનો દરવાજો. ગોપુર.

પૂર્વ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ પૂર્વયતિ-તે) ૧ બોલાવવું. ૨ તેડું કરવું. ૩ રહેવું, વસવું.

પૂર્ય (પૃ ક્યપ્ પૂર્ ણ્યત્) ત્રિ૰ ર્યઃ-ર્યા-ર્યં. પૂરવા યોગ્ય. ૨ પાલવા લાયક.

પૂર્વ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ પૂર્વતિ) ૧ બોલાવવું, તેડું કરવું. ૨ રહેવું, વસવું.

પૂર્વ (પૂર્વ્ અચ્) ત્રિ૰ ર્વઃ-ર્વા-ર્વં. ૧ પ્રથમ. ૨ આઘ. ૩ અગાઉનું, આગળનું. ૪ પૂર્વ દિશાનું. ૪ પૂર્વ તરફનું. [વર્જ.

પૂર્વ (પૂર્વ્ અચ્) પુ૰ બ૰ વ૰ઃ બાપ દાદા વગેરે પૂ-

પૂર્વ (પૂર્વ્ અચ્) ક્લી૰ વ૰. આગળના કાળથી ચાલી આવેલ વાત.

પૂર્વ (પૂર્વ્ અચ્) અવ્ય૰ વ૰. અગાઉ, આગળ, પૂર્વે.

પૂર્વક (પૂર્વ સ્વાર્થે કન્) ત્રિ૰ કઃ-ર્વિકા-કં. આગળનું, અગાઉનું. [ગણનું કામ, અગાઉનું કર્મ.

પૂર્વકર્મન્ (પૂર્વં કર્મ) ક્લી૰ ર્મ. પ્રથમ કર્મ, આ-

પૂર્વકાય (પૂર્વં કાયસ્ય) પુ૰ યઃ કાયનો પૂર્વભાગ.

પૂર્વકાલ (પૂર્વઃ કાલઃ) પુ૰ લઃ અગાઉનો વખત, આગળનો સમય.

પૂર્વકાલિક (પૂર્વઃ કાલઃ સાધનતયાઽસ્ત્યસ્ય ઠન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-ક. અગાઉના વખતમાં સાધવા યોગ્ય.

પૂર્વકાલીન (પૂર્વસ્મિન્ કાલે ભવઃ ઇન્) ત્રિ૰ નઃ-ના-નં. પૂર્વ કાલમાં હોનાર.

પૂર્વકાષ્ઠા (પૂર્વા કાષ્ઠા) સ્ત્રી૰ ષ્ઠા. પૂર્વ દિશા.

પૂર્વકૃત્ (પૂર્વસ્મિન્ કાલે કરોતિ કૃ ક્વિપ્) ત્રિ૰ ત્-દ્. પૂર્વ કાલે કરનાર.

પૂર્વકૃત્ (પૂર્વા કરોતિ કૃ ક્વિપ્) પુ૰ ત્-દ્. પૂર્વદિશાસૂચક આદિત્ય. ૨ પૂર્વદિશાનો અધિપતિ ઇંદ્ર.

પૂર્વકોટિ (પૂર્વા કોટિઃ) સ્ત્રી૰ ટિઃ પૂર્વપક્ષ.

પૂર્વગંગા (પૂર્વસ્યા ગંગા) સ્ત્રી૰ ગા. નર્મદાનદી.

પૂર્વગ (પૂર્વં ગમ્ ડ) ત્રિ૰ ગઃ-ગા-ગં. પૂર્વમાં જનાર, પૂર્વે હોનાર

પૂર્વગા (પૂર્વં ગમ્ ડ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ગા. ગોદાવરી નદી.

પૂર્વચિત્તિ (પૂર્વં ચિત્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ તિઃ તે નામની એક અપ્સરા.

પૂર્વજ (પૂર્વસ્મિન્ કાલે જાયતે જન્ ડ) ત્રિ૰ જઃ-જા-જં. પૂર્વે હોનાર, પૂર્વ કાલમાં પેદા થનાર.

પૂર્વજ (પૂર્વં જાયતે જન્ ડ) પુ૰ જઃ ૧ બડીલ ભાઇ. ૨ ચંદ્રલોકમાં રહેતો એક પિતૃગણ.

પૂર્વજ (,,) પુ૰ બ૰ જાઃ બાપ, દાદા વગેરે પૂર્વજ. [બહેન.

પૂર્વજા (પૂર્વં જાયતે જન્ ડ ટાપ્) સ્ત્રી૰ જા. મોટી

પૂર્વાજિન (પૂર્વઃ જિનઃ) પુ૰ નઃ ભંજુઘોષ આદિ પ્રા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ચીન જિન.

पूर्वतन (पूर्वस्मिन् भवः तनप्) त्रि० नः-नी नं. १ પૂર્વે હોનાર. ૨ અગાઉનું, આગળનું.

पूर्वतस् (पूर्व तसिल्) अव्य० तः પૂર્વ દિશાથી, પૂર્વે.

पूर्वत्र (पूर्व त्रल्) अव्य० त्र. પૂર્વે.

पूर्वदक्षिणा (पूर्वस्या दक्षिणस्याश्चांतराला दिक्) स्त्री० णा. અગ્નિકોણ.

पूर्वदिग्पति (पूर्वस्या दिशः पतिः) पु० तिः ૪૬.

पूर्वदिगीश (पूर्वस्या दिश ईशः) पु० शः ઉપરો શબ્દ જુઓ. [णी दिशा.

पूर्वदिश् (पूर्वा दिक्) स्त्री० क्-ग् પૂર્વ દિશા, ઉગમ.

पूर्वदिष्ट (पूर्वं दिष्टं अच्) क्ली० ष्टं. પૂર્વભાગ્યના અનુસારે પેદા થયેલું દુઃખ વગેરે.

पूर्वदिष्ट (पूर्वं दिष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं પૂર્વવિહિત.

पूर्वदेव (पूर्वः देवः) पु० वः અસુર.

पूर्वदेव (पूर्वौ देवौ) पु० द्वि० वौ. નરનારાયણ.

पूर्वदेवता (पूर्वा देवता) स्त्री० ता. દેવના પૂર્વજ.

पूर्वदेश (पूर्ववर्त्ती देवः) पु० शः પૂર્વ દિશામાંહેલો દેશ.

पूर्वपक्ष (पूर्वः पक्षः) पु० क्षः ૧ શુક્લપક્ષ. ૨ બીજાને ઉત્તર આપવાની જરૂર પડે તેવા બુદ્ધિથી કલ્પેલો પ્રશ્ન. ૩ શાસ્ત્રીય સંશયના નિરાકરણ માટે કરેલો પ્રશ્ન. ૪ સિદ્ધાંતવિરુદ્ધ કોટિ.

' विषयो विशयश्चैव पूर्वपक्षस्तथोत्तरम् '

पूर्वपद (पूर्ववर्ति पदं) क्ली० दं. ૧ વિભક્તિનું પૂર્વવર્તિ પદ. ૨ પૂર્વવર્તિ સ્થાન.

पूर्वपदिक (पूर्वं पदं वेत्ति आधीते वा इकन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ પૂર્વપદનો અભ્યાસ કરનાર. ૨ પૂર્વ પદ જાણનાર.

पूर्वपर्वत (पूर्वः पर्वतः) पु० तः ઉદયાચલ.

पूर्वपांचालक (पूर्वपांचाले भवः वुञ्) त्रि० कः-का-कं. પૂર્વપાંચાલ દેશમાં હોનાર.

पूर्वपाटलिपुत्रक (पूर्वपाटलि पुत्रे भवः वुञ्) त्रि० कः-का-कं. પૂર્વપાટલિપુત્રમાં હોનાર.

पूर्वपाद (पूर्वं पादस्य) पु० दः અગ્રચરણ.

पूर्वपालिन् (पूर्वां दिशं पालयति पाल् इनि) पु० ली. ૪૬. [બાપ.

पूर्वपितामह (पूर्वः पिताम हात्) पु० हः દાદાનો

पूर्वपीडिका (पूर्वा पीडिका) स्त्री० का. કથાના અર્થની એક અવતરણિકા. [ત્રણ પુરુષ.

पूर्वपुरुष (पूर्वः पुरुषः) पु० षः બાપ વગેરે ચઢતા

पूर्वप्रवृत्त (पूर्वस्मिन् काले प्रवृत्तः) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. પૂર્વેકાલે પ્રવર્તેલું.

पूर्वफल्गुनी (पूर्वं फल्गुन्याः) स्त्री० नी. તે નામનું એક નક્ષત્ર.

पूर्वफल्गुनीभव (पूर्वफल्गुन्यां भवः) पु० वः ૧ બૃહસ્પતિ. ૨ પૂર્વફલ્ગુની નક્ષત્રમાં હોનાર.

पूर्वभद्रपदा (पूर्वदिक्स्था भद्रपदा) स्त्री० दा. તે નામનું એક પચીશમું નક્ષત્ર.

पूर्वभाद्रपदा (पूर्वदिक्स्था भाद्रपदा) स्त्री० दा. ઉપરો શબ્દ જુઓ.

पूर्वभाव (पूर्वो भावः) पु० वः પૂર્વનો ભાવ.

पूर्वभुक्ति (पूर्वा भुक्तिः) स्त्री० क्तिः પૂર્વનો ભોગવટો. [त्तम जिन.

पूर्वयक्ष (पूर्वो यक्षः) पु० क्षः મણિભદ્ર વગેરે ઉ-

पूर्वरंग (पूर्वं रज्यतेऽस्मिन् रंज् घञ्) पु० गः. નાટકમાં મંગલાચરણ, નાંદી વગેરેનો પાઠ.

' यन्नाट्यवस्तुनः पूर्वं रंगविघ्नोपशांतये ।
कुशीलवाः प्रकुर्वंति पूर्वरंगः स उच्यते ' ॥

पूर्वराग (पूर्वो रागः) पु० गः નાયક નાયિકા વગેરેના મેળાપ પછી પરસ્પર તેઓના હૃદયમાં પ્રીતિયુક્ત ભાવ થાય છે તે.

' श्रवणात् दर्शनाद्वाऽपि मिथः संरूढरागयोः ।
दशाविशेषो योऽप्राप्तौ पूर्वरागः स उच्यते ' ॥

पूर्वरात्र (पूर्वं रात्रेः अंच्) पु० त्रः રાત્રિનો પહેલો ભાગ, આગલી રાત.

पूर्वरूप (पूर्वं रूपम्) क्ली० पं. ૧ તે નામનો એક અર્થાલંકાર. ૨ થતા વ્યાધિને જણાવનારૂં લિંગ.

' स्थानसंश्रयिणः कुद्धाः भाविन्याधिप्रबोधनं ।
दोषाः कुर्वंति यल्लिंग पूर्वरूपं तदुच्यते ॥ '

पूर्वलक्षणं (पूर्वं लक्षणं) क्ली० णं. પૂર્વનું લક્ષણ.

पूर्ववत् (पूर्वं वत्) अव्य० त्. અગાઉ પ્રમાણે, સદરહુ મુજબ.

पूर्ववयस् (पूर्वं वयः कलावस्थाभेदो यस्य) त्रि० याः-याः-यः બાલક અવસ્થાવાળું.

पूर्ववयस् (पूर्वं वयः) क्ली० यः બાલકઅવસ્થા.

पूर्ववर्त्तिन् (पूर्वं वर्तते वृत् णिनि) त्रि० र्त्ती-र्त्तिनी-र्त्ति. ૧ પૂર્વે વર્તનાર. ૨ અન્યથા સિદ્ધિવિનાનું પ્રાગ્વર્તિ કારણ. [प्रतिज्ञापूर्वक બોલવું તે.

पूर्ववाद (पूर्वो वादः) पु० दः વાદીનું આક્ષેપપૂર્વક-

' पूर्ववादं परित्यज्य योऽन्यमालम्बते पुनः ।
पदसंक्रमणाज्ज्ञेयो हीनवादी स वै नरः ' ॥
मिताक्षरा ॥

पूर्ववादिन् (पूर्वं वदति णिनि) पु० दी. પહેલો આક્ષેપ કે પ્રતિજ્ઞા કરનાર વાદી.

पूर्ववार्षिक (पूर्ववर्षेषु भवः ठक्) त्रि० का-की-कं. વર્ષના પહેલા ભાગમાં હોનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पूर्वविद् (पूर्वं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. पूर्वनुं जाणनार.

पूर्ववृत्त (पूर्वं वृत्तं) क्ली० त्तं. पूर्वनुं वृत्तांत ઇतिहास वगेरे. [ऋतुनी पूर्वे होनार.

पूर्वशारद् (पूर्वशरदे भवः) त्रि० दः-दी-दं. शरद्

पूर्वशैल (पूर्वः शैलः) पु० लः पूर्वपर्वत शब्द जुओ.

पूर्वसक्थ (पूर्वं सक्थ्नः) पु० क्थः साथळनो पूर्व-भाग. [नार, पूर्वे जनार.

पूर्वसर (पूर्वं सरति) त्रि० रः-रा-रं. आगळ चाल-

पूर्वसार (पूर्वं सरति) त्रि० रः-रा-रं. उपलो शब्द जुओ. अग्रगामिन्.

पूर्वा (पूर्व टाप्) स्त्री० र्वा. पूर्व दिशा.

पूर्वाचरित (पूर्वं आचरितं) त्रि० तः-ता-तं. पूर्वे आचरण करेलुं.

पूर्वाद्रि (पूर्वः अद्रिः) पु० द्रिः. उदयाचल.

पूर्वातिल (पूर्वस्यां दिशि स्थितः अतिलः) पु० लः पूर्व दिशानो वायु. [तनो दृष्टि व.द.

पूर्वानुयोग (पूर्वं अनु युज् घञ्). पु० गः એક जा-

पूर्वापर (पूर्वं च अपरं) त्रि० रः-रा-रं. १ पूर्वनुं अने पछीनुं. २ पूर्व दिशानुं अने पश्चिम दिशानुं.

' पूर्वापरौ तोयनिधीवगाह्य
स्थितः पृथिव्या इव मानदण्डः '
कुमारसंभवम्.

पूर्वार्ध (पूर्वं अर्ध) क्ली० र्धं. पहेलो अर्धभाग.

पूर्वार्ध्य (पूर्वार्धे भव. यत्) त्रि० र्ध्यः-र्ध्या-र्ध्यं. पूर्वार्धमां होनार.

पूर्वावतार (पूर्वं अव तॄ घञ्) पु० रः १ रोग सं-ताप वगेरेनो प्रथम प्रवेश. २ अगाउनो अवतार.

पूर्वावेदक (पूर्वः आवेदकः) पु० कः १ वादी, फ-र्यादी. २ पूर्वनुं आवेदन करनार.

पूर्वाश्रम (पूर्वः आश्रमः) पु० मः पहेलो आश्रम, आगलो आश्रम.

पूर्वाषाढा (पूर्वा आषाढा) स्त्री० ढा. अश्विनी वगेरे नक्षत्रमां वीशमुं नक्षत्र.

पूर्वाह्ण (पूर्वमह्नः) पु० ह्णः दिवसनो पहेलो भाग, अपोरनी आगळनो भाग.

'श्वःकार्यमद्य कुर्वीत पूर्वाह्णे चापराह्णिकम्.

पूर्वाह्णतन (पूर्वाह्णे भवः ट्यु तुट् च) त्रि० नः-नी-नं. दिवसना पहेला भागमां होनार.

पूर्वाह्णतन.

पूर्वाह्णतन (पूर्वाह्णः सोढो येन) त्रि० नः-ना-नं. दि-वसनो पहेलो भाग वेहनार.

पूर्वाह्णिक (पूर्वाह्णः साधनतयाऽस्त्यस्य) त्रि० कः-का-कं. दिवसना पहेला भागमां साधवा योग्य कर्म वगेरे. [होलातुं.

पूर्विक (पूर्व इक) त्रि० कः-का-कं. पूर्वनुं, प-

पूर्विन् (पूर्वं कृतमनन इनि) त्रि० वी-र्विणी-र्वि. १ पूर्वे क्रिया करनार. २ अगाउ करनार.

पूर्वेण ( ) अव्य० ण. पूर्व दिशामां, पूर्वे.

पूर्वेद्युस् (पूर्वस्मिन् अहनि पूर्वं एद्युस्) अव्य० द्युः. गयो काल, गयो दिवस, पूर्वदिन, प्रभात समय.

पूर्वेवुकामशमी ( ) स्त्री० मी. ते नामनी એક नगरी. [आगळ बोलेलुं.

पूर्वोक्त (पूर्वं उक्तं) त्रि० क्तः क्ता-क्तं. पूर्वे कहेलुं,

पूर्वोत्तरा (पूर्वस्याः उत्तरस्याश्चातरालं दिक्) स्त्री० रा. ઇशान कोण. [शब्द जुओ.

पूर्वोदित (पूर्वं उदितं) त्रि० तः-ता-तं. पूर्वोक्त

पूल् (भ्वा० पर० सेट् पूलति) १ એકठुं करवुं. २ ढगलो करवो.

पूल् (चुरा० पर० सेट् पूलयति) उपलो शब्द जुओ.

पूलक (पूल् ण्वुल्) पु० कः १ तृण वगेरेनुं तूप. २ धान्य तृण वगेरेनी सृष्टि.

पूलाक (पूलाक पृषो०) पु० कः तुच्छ धान्य.

पूलिका (पूरिकारस्य लः) स्त्री० का. पोणी, पूरी.

पूष् (भ्वा० पर० सेट् पूषति) वधवुं, वृद्धि पामवुं.

पूष (पूष् क) पु० षः એક जातनुं झाड. ब्रह्मदारु.

पूषक (पूष् ण्वुल्) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

पूषदंतहर (पूष्णः सूर्यभेदस्य दंतं हरति) पु० रः शिवांश वीरभद्र. [मनो એક पुत्र.

पूषध्र ( ) पु० ध्रः वैवस्वत मनुनो ते ना-

पूषन् (पूष् कनिन्) स्त्री० षा. १ सूर्य, सुरज. २ आકडानुं झाड. [द्रनी नगरी.

पूषभासा (पूषेव भासते भास् अच्) स्त्री० सा. ध-

पूषात्मज (पूष्णः आत्मजः)पु० जः ध्रुवदेव. २ मेघ.

पूषासुहृद् (पुष्णः असुहृद्) पु० त्-द्. महादेव.

पॄ (स्वा० पर० सेट् पृणोति) खुश करवुं, तृप्त करवुं.

पॄ (जुहा० पर० सेट् पिपर्ति) १ भरवुं. २ पूरं क-रवुं. ३ रक्षण करवुं, पाळवुं. [३ करवुं.

पॄ (चुरा० उभय० सेट् पारयति-ते) भरवुं, भरी पू-

पृक्का (पृच् कन्) स्त्री० क्का. એક जातनी वनस्पति.

पृक्त (पृच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्त. १ संबंध पामे-लुं. २ मेળवेलुं. ३ मिश्र करेलुं. ४ स्पर्श करेलुं.

पृक्त (पृच् क्त) क्ली० क्तं. धन, दोलत.

पृक्ति (पृच् क्तिन्) स्त्री० क्तिः १ स्पर्श. २ संबंध, मिश्रण. [स्पर्श करवो.

पृच् (अदा० आत्म० सेट् पृक्ते) १ अडवुं, अडकवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृच् (चुरा० उभय० सेट् पर्चयति-ते) १ ઉપલો ધાતુ જુઓ. २ દાબવું. ३ ચોળવું. ४ ઘસવું.
पृच् (भ्वा० पर० सेट् पर्चति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
पृच्छक (प्रच्छ् ण्वुल्) त्रि० कः-च्छिका-कं. १ પૂછનાર, પ્રશ્ન કરનાર. २ ચોકસી કરનાર.
पृच्छन् (प्रच्छ् ल्युट्) क्ली० नं. १ પૂછવું. २ પ્રશ્ન
पृच्छा (प्रच्छ् अ) स्त्री० च्छा. પૂછપાછ, જાણવાની ઇચ્છાવડે કરેલો પ્રશ્ન.
पृच्छय (प्रच्छ् क्यप्) त्रि० त्रि० च्छयः-च्छया-च्छयं. પૂછવાયોગ્ય. [શ કરવો.
पृज् (अदा० आत्म० सेट् पृक्ते) १ અડકવું. २ સ્પર્શ
पृड् (तुदा० पर० सेट् पृडति) १ હર્ષ પામવું. २ આનંદ કરવો. ३ હરખવું.
पृण् (तुदा० पर० सेट् पृणति) १ સંતોષ પામવું. २ તૃપ્ત થવું.
पृत् (पृ क्विप्) स्त्री० त्-द्. સેના.
पृतना (पृ तनन् किच्च) स्त्री० ना. १ સેના. २ સંગ્રામ, યુદ્ધ. ३ જેમાં ૨૪૩ હાથી, ૨૪૩ રથ, ७૨૯ ઘોડા અને ૧૨૧૫ પાળા હોય છે એવી સેના.
पृतनाज्य ( ) क्ली० ज्यं. સંગ્રામ, યુદ્ધ.

'पृतनानामजनाद्वा पृतनाज्यं जयनाद्वा'
निरु०.

पृतनासाह् (पृतनां सहते सह् ण्वि) पु० षाट्-षाड्. ४ द्र. [ઉડાડવું.
पृथ् (चुरां० उभय० सेट् पार्थयति-ते) १ ફેંકવું. २
पृथक् (पृथ् ककि) अव्य० क्-ग्. १ જુદું, ભિન્ન. २ તરેહતરેહનું. ३ શિવાય, વિના.
पृथक्करण (पृथक् कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ જુદું કરવું, નિરાળું કરવું. २ ભિન્ન કરવું.
पृथक्कृत (पृथक् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જુદું કરેલું, નિરાળું કરેલું. २ ભિન્ન કરેલું.
पृथक्क्षेत्र (पृथक् क्षेत्रं उत्पत्तिस्थानं यस्य) पु० त्रः એક બાપ અને જુદી જુદી માથી પેદા થયેલી સંતતિ.
पृथक्त्व (पृथक् भावः त्व) क्ली० त्वं. १ જુદાપણું, નિરાળાપણું. २ ભિન્નપણું. पृथक्ता.
पृथक्त्वचा (पृथक् त्वचा यस्याः) स्त्री० चा. વનસ્પતિ મુરવેલ. મુર્વા.
पृथक्पर्णी (पृथक् पर्णान्यस्याः) स्त्री० र्णी. १ વનસ્પતિ પીઠવણ. २ ઓષધિ ઉંદરકાણી.
पृथक्पिंड (पृथक् पिंडः यस्य) पु० ण्डः કેવળ ઉદકતર્પણના અધિકારી પિતૃ.
पृथगात्मता (पृथगात्मनो भावः तल्) स्त्री० ता. १ ભેદ. २ વિશેષ. ३ જુદાપણું.
पृथगात्मिका (पृथक् आत्मा यस्याः कप्) स्त्री० का. व्यक्ति शब्द જુઓ.
पृथग्गुण (पृथग् गुणः) पु० णः જુદો ગુણ.
पृथग्जन (पृथग् भिन्नो जनो महाजनो यस्मात्) पु० नः १ પામર. २ નીચ. ३ મૂર્ખ.
पृथग्जन ( ) पु० नः-नाः पृथक् क्षेत्र शब्द જુઓ.
पृथग्विध (पृथग् भिन्ना विधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. १ જુદા પ્રકારનું. २ નાનારૂપવાળું.
पृथग्वीज (पृथग् बीजान्यस्य) पु० जः ભીલામાનું ઝાડ.
पृथवी (प्रथ् षवन्) स्त्री० वी. पृथ्वी शब्द જુઓ.
पृथा ( ) स्त्री० था. પાંડુરાજાની પત્ની, કુંતી, કુંતીભોજ રાજાની કન્યા.
पृथाज (पृथायां जायते जन् ड) पु० जः १ કુંતીપુત્ર, યુધિષ્ઠિર વગેરે. २ અર્જુન સાદડાનું ઝાડ.
पृथापति (पृथायाः पतिः) पु० तिः પાંડુરાજા.
पृथिका (पृथा कन् इत्वम्) स्त्री० का. शतपदी शब्द જુઓ. [पृथ्वी.
पृथिवि (प्रथते विस्तारमेति प्रथ् षिवन्) स्त्री० विः
पृथिवी (,,) स्त्री० वी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'पृथिवी पञ्चमं भूतं घ्राणं चाध्यात्ममुच्यते'
भा० आश्व०

पृथिवीक्षित् (पृथिवी क्षि [ऐश्वर्ये] क्विप्) पु० त्-द्. રાજા, નૃપ.
पृथिवीजय (पृथिवीं जयति) पु० यः १ પૃથ્વીને જિતનારો. २ તે નામનો એક દાનવ.
पृथिवीतल (पृथिव्याः तलं) क्ली० लं. પૃથ્વીની સપાટી. भूतल.
पृथिवीपति (पृथिव्याः पतिः) पु० तिः १ રાજા. २ જમ. ३ ઋષભ નામની ઓષધિ.
पृथिवीपाल (पृथिवीं पालयति पाल् अच्) पु० लः રાજા. भूपाल. [શબ્દ જુઓ.
पृथिवीपालक (,, पाल् ण्वुल्) पु० कः ઉપલો
पृथिवीभव (पृथिवी भू अ) पु० वः सुरोधार.
पृथिवीभुज् (पृथिवीं भुंक्ते भुज् [अवने] क्विप्) पु० क्-ग्. રાજા. भूभुज्. [શબ્દ જુઓ.
पृथिवीभुज् (पृथिवीं भुंक्ते भुज् क) पु० जः ઉપલો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृथिवीरुह् (पृथिव्यां रोहति रुह् क) पु० हः ઝાડ.
पृथिवीशक्र (पृथिव्यां शक्र इव) पु० क्रः રાજા.
पृथु (पृथ् कु) त्रि० थुः-[थुः-थ्वी] थु. ૧ વિસ્તીર્ણ. ૨ મોટું.

पृथु (प्रथ् कु) पु० थुः ૧ વેન રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર. ૨ અગ્નિ. ૩ મહાદેવ. ૪ વિષ્ણુ. ૫ ચતુર્થ મન્વંતરમાં સપ્તર્ષિપૈકી તે નામનો એક ઋષિ. ૬ કાકુત્સ્થવંશમાં પેદા થયેલા અનેનસ્ રાજાનો પુત્ર. ૭ અજમીઢવંશમાં પેદા થયેલા પારપુત્રનો પુત્ર. ૮ ક્રોષ્ટુવંશમાં પેદા થયેલા ચિત્રનો પુત્ર. ૯ કાળું જીરું. ૧૦ અશ્વિન્. ૧૧ વૃક્ષ વગેરેનું મુધું. ૧૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

पृथुक (पृथु कं शिरोऽस्य) पु० कः બાલક, બચ્ચું. ' विचित्रं तद् गेहं भवति पृथुकार्तस्वरमयम् '

पृथुक (पृथु कै क) पु० कः चपिटक શબ્દ જુઓ.
पृथुका (पृथुक टाप्) स्त्री० का. હિંગુપત્રી.
पृथुकीय (पृथुकाय हितं छ) त्रि० यः-या-यं. બાલકના હિતનું. [બહેન.
पृथुकीर्ति (पृथ्वी कीर्तिरस्याः) स्त्री० र्तिः વસુદેવની
पृथुकोल (पृथुः कोलः) पु० लः મોટું બોર. રાજબદર.
पृथुक्य (पृथुकाय हितं यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. બાલકના હિતનું.

पृथुगंधा (पृथुः गंधः यस्य) स्त्री० धा. કપૂરકાચલી. पृथुपलाशिका.
पृथुग्रीव (पृथ्वी ग्रीवा यस्य) पु० वः તે નામનો એક રાક્ષસ. [ઊંચ ડોકવાળું.
पृथुग्रीव (पृथ्वी ग्रीवा यस्य) त्रि० वः-वा-वं. વિસ્તી-
पृथुच्छद (पृथुः छदो यस्य) पु० दः. એક જાતનો દર્ભ. [પાંદડાવાળું.
पृथुच्छद (,,) त्रि० दः-दा-दं. મોટા
पृथुता (पृथोर्भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ વિસ્તીર્ણપણું. ૨ મોટાપણું. [જુઓ.
पृथुत्व (पृथोर्भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
पृथुपत्र (पृथूनि पत्राण्यस्य) पु० त्रः રાતું લસણ.
पृथुपत्रक (पृथुपत्रः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સઢીકચુરો.
पृथुपलाशिका (पृथूनि पलाशान्यस्याः) स्त्री० का.
पृथुरुक्म ( ) पु० क्मः તે નામનો એક રાજા.
पृथुरोमन् (पृथूनि रोमाण्यस्य) पु० मा. માછલું.
पृथुरोमन् (,, यस्य) त्रि० मा-मा-म. મોટાં રૂવાડાંવાળું.

पृथुल (पृथु लच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ વિસ્તીર્ણ. ૨ મોટું. ૩ સ્થૂલ.
पृथुला (पृथुल टाप्) स्त्री० ला. હિંગુપત્રી શબ્દ જુઓ.
पृथुलाक्ष (पृथुले अक्षिणी यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. મોટાં નેત્રવાળું.
पृथुलाक्ष (,,) पु० क्षः પુરુવંશમાં પેદા થયેલા ચતુરંગનો એક પુત્ર.
पृथुवक्त्र (पृथु वक्त्रं यस्य) त्रि० क्त्रः-क्त्रा-क्त्रं. મોટા મુખવાળું. [ભેદ.
पृथुशिंब (पृथ्वी शिंबा यस्य) पु० बः श्योनाक
पृथुशेखर (पृथु शेखरं यस्य) पु० रः પર્વત.
पृथुश्रवस् (पृथुः श्रवाः यस्य) पु० वाः-वा-वस्. મોટા કાનવાળું.
पृथुसेन (पृथ्वी सेना यस्य) पु० नः અનુવંશમાં પેદા થયેલો તે નામનો એક રાજા.
पृथुस्कंध (पृथुः स्कंधो यस्य) पु० धः ડુક્કર, ભૂંડ.
पृथूदक (पृथु उदकं यस्मिन्) क्ली० कं. તે નામનું એક તીર્થ. [મેષરાશિ.
पृथूदर (पृथु उदरं यस्य) पु० रः ૧ મેંઢો, ઘેટો. ૨
पृथूदर (,,) त्रि० रः-रा-रं. મોટા પેટવાળું. [૨ હિંગુપત્રી. ૩ કાળું જીરું.
पृथ्विका (पृथ्वी स्वार्थे क) स्त्री० का. ૧ એલાયચી.
पृथ्वी (पृथुत्वगुणयुक्ता पृथु ङीष्) स्त्री० थ्वी. ૧ પૃથુત્વ ગુણવાળી સ્ત્રી. ૨ પૃથ્વી, ભોંય, જમીન. ૩ કાળું જીરું. ૪ મોટી એલાયચી. ૫ હિંગુપત્રી. ૬ વનસ્પતિ ધોળી સાટોડી. ૭ મત્તર અક્ષર જેના એક ચરણમાં છે એવો તે નામનો એક છંદ. ૮ માતૃકાભેદ.

" जसौ जसयला वसुग्रहयतिश्च पृथ्वी गुरुः "
वृत्तरत्नाकरः

पृथ्वीका (पृथ्वी स्वार्थे क) स्त्री० का. ૧ મોટી એલાયચી. ૨ કાળું જીરું. ૩ હિંગુપત્રી. ૪ સૂર્યફૂલનું ઝાડ. [કઃ ધોળું ભંડારનું ઝાડ.
पृथ्वीकुरबक (पृथ्व्यां कुरबक इव शुभ्रत्वात्) पु०
पृथ्वीगर्भ (पृथ्वीव लंबमान्नो गर्भ उदरमस्य) पु० र्भः गणपति. लंबोदर.
पृथ्वीज (पृथ्व्यां जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. ૧ પૃથ્વીમાં પેદા થનાર. ૨ જમીન ઉપર ઉત્પન્ન થનાર.
पृथ्वीज (,,) क्ली० जं. સુરોખાર.
पृथ्वीधर (पृथ्वीं धरति धृ अच्) पु० रः પર્વત, महीधर.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पृथ्वीभर (पृथ्वीं बिभर्ति) पु० रः ते नामनो એક છંદ.

पृदाकु (स्पर्द् आकु) पु० कुः १ સર્પ. ૨ વીંછી. ૩ વાઘ. ૪ ચિત્તો. ૫ હાથી. ૬ ઝાડ.

पृदाकुसानु (पृदाकुः गज इव सानुः समुन्नतः) पु० नुः ઇંદ્ર.

पृश्नि (स्पृश् प्रच्छ् वा नि क्कि ञ्च) त्रि० श्निः-श्निः-श्नि. १ સાધારણ. ૨ સ્વલ્પ, થોડું. ૩ દૂબળું અને કેવલ હાડકાંવાળું. ૪ ઠીંગણું, ખર્વ.

पृश्नि (,,) पु० श्निः १ કિરણ. ૨ તે નામનો એક ઋષિ. ૩ યુધાજિત રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર.

पृश्नि (,,) स्त्री० श्निः १ જન્માન્તરમાં શ્રીકૃષ્ણની માતા અને દ્વાપર યુગમાં દેવકીરૂપે પેદા થયેલી. ૨ વસુદેવની પત્ની. ૩ સવિતૃની તે નામની પત્ની. ૪ વનસ્પતિવિશેષ.

पृश्निका (पृश्नि स्वल्पं कं जलं यस्याः) स्त्री० का. એક જાતની વનસ્પતિ. कुंभिका.

पृश्निगर्भ (पृश्नेः गर्भः साधनत्वेनास्य अच्) पु० र्भः नारायण.

पृश्निगु (पृश्नयो नानावर्णत्वात् साधारणा गावो रश्मयः यस्य) त्रि० गुः-गुः-गु. જુદા જુદા વર્ણની દીપ્તિવાળું.

पृश्निपर्णिका (पृश्निपर्णी स्वार्थे क) स्त्री० का. नीचलो शब्द જુઓ. [वनस्पति पीठवण.

पृश्निपर्णी (पृश्नि स्वल्पं पर्णमस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी.

पृश्निभद्र (पृश्नेः नाना भद्रं यस्मात्) पु० द्रः नारायण.

पृश्निमातृ (पृश्निः नानावर्णाभूमिर्मातेव यस्य) त्रि० ता-ता-तृ. જુદા જુદા વર્ણની પૃથ્વીમાં પેદા થનાર.

पृश्निशृंग (पृश्नि शृंगमग्रं यस्य) पु० गः गणपति. हेरंब. [गः नारायण.

पृश्निशृंग (पृश्निः शृंगमिवास्य उत्पत्तित्वेन) पु०

पृश्नी (पृश्नि ङीप्) स्त्री० श्नी. पृश्निका शब्द જુઓ. [૨ છાંટવું.

पृष् (भ्वा० आत्म० सेट् पर्षते) १ પ્રેક્ષણ કરવું.

पृषत् (पृष् अति कित्) क्ली० त्. ટીપું, ટપકું, બિંદુ. [પ્રેક્ષણ કરનાર, સિંચન કરનાર.

पृषत् (,,) त्रि० त्-ती-त्. છાંટનાર,

पृषत (पृष् अतच् किच्च) पु० तः १ ધોળાં ટપકાંવાળો મૃગ. ૨ ટપકું, ટીપું, બિંદુ. ૩ વાયુવાહન મૃગ. ૪ ભરદ્વાજનો તે નામનો એક પુત્ર.

पृषतांपति (पृषतां पतिः) पु० तिः वायु, પવન.

पृषताश्व (पृषतो मृगभेदोऽश्व इव यस्य) पु० श्वः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [भाषु.

पृषत्क (पृषंति बिंदव इव को वायुरत्र) पु० त्कः

' अपि कुसुमपृषत्कैर्देवदेवस्य जेता
जयति सुरतलीलानाटिकासूत्रधारः '

विद्धशालभञ्जिका.

पृषदंश (पृषति बिंदौ अंशो यस्य) पु० शः वायु.

पृषदश्व (पृषन् मृगभेदोऽश्व इव यस्य) पु० श्वः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દહિં છાંટેલું ઘી.

पृषदाज्य (पृषयुक्तं दधिसेकयुक्तं आज्यं) क्ली० ज्यं.

पृषद्बल (पृषन्नेव बलमस्य) पु० लः વાયુનો ઘોડો.

पृषद्ध्र (पृषत् धृ क) पु० ध्रः વૈવસ્વત મનુનો એક પુત્ર. [શિરના પક્ષમાં રહેનારો એક રાજા.

पृषद्ध्रु ( ) पु० ध्रुः દ્વાપરયુગમાં યુધિ-

पृषंति (पृष् झि) पु० तिः ટીપું, ટપકું, બિંદુ.

पृषभाषा (पृष् सेके क तादृशी भाषा यस्य) स्त्री० षा. ઇંદ્રની રાજધાની અમરાવતી.

पृषाकरा (पृष् दिवा कीर्यते आ कृ अच्) स्त्री० रा. વજન કરવાનો નાનો પથ્થર.

पृषातक (पृषंतं पृषदाज्यं तकते तक् अच्) क्ली० कं. દહિં છાંટેલું ઘી.

पृषोदर (पृषदिवो दरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ૧ જેના પેટ ઉપર કુંડાળું કે ટપકું હોય છે તે. ૨ સ્વલ્પોદર.

पृषोदर (पृषंति उदरे यस्य) पु० रः वायु, પવન.

पृषोद्यान (पृषत् उद्यानं) क्ली० नं. નાનો બાગ.

पृष्ट (पृष् प्रच्छ् वा क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ છાંટેલું, પ્રેક્ષણ કરેલું. ૨ પૂછેલું.

पृष्टहायन पृष्टं हायनमस्य) पु० नः ૧ હાથી. ૨ એક જાતનું ધાન્ય.

पृष्टि (प्रच्छ् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः ૧ પૂછવું તે. ૨ પ્રશ્ન.

पृष्टि (पृष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः ૧ છાંટવું તે. ૨ પ્રેક્ષણ.

पृष्ट्वा (प्रच्छ् क्त्वा) अव्य० ष्ट्वा. પૂછીને.

पृष्ठ (स्पृश् पृष् वा थक्) क्ली० ष्ठं ૧ વાંસો. ૨ પીઠ. ૩ સપાટી. ૪ એક જાતનું સ્તોત્ર.

पृष्ठगोप (पृष्ठं गोपायति) पु० पः વાંસાના ભાગનું રક્ષણ કરનાર એક યોધો.

पृष्ठग्रंथि (पृष्ठे ग्रंथिर्यस्य) त्रि० थिः-थिः-थि. ખુંધું, કોંટીયું, કુબડું. [क्षुः रीढ.

पृष्ठचक्षुस् (पृष्ठे पश्चादभागे चक्षुः दृष्टिर्यस्य) पु०

पृष्ठज (पृष्ठे पश्चाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. પાં-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

से पेदा थनार. [द्या थयेलुं.
पृष्ठजात (पृष्ठे पश्चाज्जातः) त्रि० तः-ता-तं. वांसे पे-
पृष्ठतल्पन (पृष्ठस्य तल्पनं तल्प वदाचरणं) क्ली० नं. केवल पीठ उपर सुवुं ते.
पृष्ठतस् (पृष्ठ तसिल्) अव्य० तः वांसे, पीठे.
पृष्ठदृष्टि (पृष्ठे दृष्टिस्तद्व्यापारो यस्य) पु० ष्टिः रींछ.
पृष्ठफल (पृष्ठस्य फलम्) क्ली० लं. सपाटीनुं क्षेत्रफल.
पृष्ठमर्मन् (पृष्ठस्य मर्म) क्ली० र्मे. वांसानुं मर्मनुं हाडकुं. [ठनुं मांस.
पृष्ठमांस (पृष्ठस्य मांसं) क्ली० सं. पशु वगेरेनी पी-

'प्राक् पादयोः पतति खादति पृष्ठमांसं'
हितोपदेशः.

पृष्ठमांसाद (पृष्ठे परोक्षे मांसाद इव) पु० दः हरकोइना परोक्ष तेना दोषने कही बतावनार चाडीओ.
पृष्ठमांसाद (पृष्ठमांसमत्ति) त्रि० दः-दा-दं. पशु वगेरेनी पीठनुं मांस खानार.
पृष्ठमांसादन (पृष्ठे परोक्षे मांसादनमिव) क्ली० नं. १ चाडी करवी ते. २ हरकोइना परोक्ष तेना दोष गावा ते.

'पृष्ठे मांसादनं यत् तत् परोक्षे दोषकीर्तनं'

पृष्ठमांसादन (पृष्ठे परोक्षे मांसमत्ति इव) त्रि० नः-नी-नं. १ चाडी करनार. २ हरकोइना परोक्षं तेना दोष गानार.
पृष्ठमांसादन (पृष्ठमांसस्य अदनं भक्षणं) क्ली० नं. पशु वगेरेनी पीठनुं मांस खावुं ते.
पृष्ठयान (पृष्ठेन यानं गमनं) क्ली० नं. पीठ उपर चढी जवुं ते.
पृष्ठवंश (पृष्ठे वंश इव) पु० शः पीठनुं हाडकुं.
पृष्ठवाह् (पृष्ठं पश्चाद्भागं युगपार्श्वं वा वह्णि) त्रि० ट्-ड्. १ पीठ उपर चढावी वही जनार अलद वगेरे. २ वांसाना भागने वही जनार.
पृष्ठवाह्य (पृष्ठेन वाह्यं वहनं यस्य) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. पीठ उपर चढावी वही जनार अलद वगेरे.
पृष्ठशय (पृष्ठे शेते शी अच्) त्रि० यः-या-यं. केवळ पीठ लांबी करी सुनार. उत्तानपाद.
पृष्ठशृंग (पृष्ठे शृंगमस्य) पु० गः रानी भोकडो.
पृष्ठशृंगिन् (पृष्ठ शृंग णिनि) पु० गी. १ भीमसेन. २ नपुंसक. ३ पाडो. ४ भेंढो.
पृष्ठानुग (पृष्ठे अनुगच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. वांसा वांसे जनार. [पीठवण.
पृष्ठिपर्णी ( ) स्त्री० र्णी. वनस्पति
पृष्ठेमुख (पृष्ठे मुखमस्य) पु० खः कुभारनो एक अनुचर.
पृष्ठोदय (पृष्ठेनोदयो यस्य) पु० यः राशिभेद.
पृष्ठ्य (पृष्ठानां स्तोत्रभेदानां समूहः यत्) क्ली० ष्ठ्यं. एक जातनो स्तोत्रनो समूह.
पृष्ठ्य (पृष्ठे भवः यत्) त्रि० ष्ठ्यः-ष्ठ्या-ष्ठ्यं. १ वांसे होनार. २ पीठमां होनार.
पृष्ठ्य (पृष्ठेन वहति यत्) पु० ष्ठ्यः १ सवारीनो घोडो. २ पृष्ठवाहक. [जुदा वर्णवाळुं.
पृष्णि (पृष्णिन पृषो०) त्रि० ष्णिः-ष्णिः-ष्णि जुदा
पृष्णि (,,) स्त्री० ष्णिः पगनी एडी.
पॄ (क्र्या० पर० सेट् पृणाति) १ पालवुं. २ भरवुं. ३ पूरं करवुं.
पॄ (जुहो० पर० सेट् पिपर्ति) उपलो धातु जुओ.
पॄ (चुरा० उभय० सेट् पारयति-ते) १ भरवुं. २ पूर्ण करवुं.
पेचक (पच् वुन् अतः एच) पु० कः १ घूड. २ मेध. ३ पलंग, खाटलो. ४ हाथीना पूंछडानो अग्रभाग. ५ जू. ६ गुदाच्छादक मांसपिंड.
पेचकिन् (पेचक इनि) पु० की. हाथी.
पेचिल (पच् इलच् अतः एच) पु० लः उपलो शब्द जुओ.
पेचु (पच् उन् अतः एच) क्ली० चु. नीचलो शब्द जुओ.
पेचुली (पेचुल ङीष्) स्त्री० ली. एक जातनुं शाख.
पेट (पिट् अच्) त्रि० टः-टा-टं. संहतिकारक.
पेट (पिट् अच्) पु० टः विस्तार करेलो हाथ.
पेटक (पिट् ण्वुल्) पु० क्ली० कः-कं. वांस, काठ वगेरेनी बनावेली पेटी, पेटारो.
पेटक (पिट् ण्वुल्) क्ली० कं. जभाव, समूह.
पेटाक (पेटक पृषो०) पु० कः वांस, काठ वगेरेनी बनावेली पेटी पेटारो.
पेटिका (पिट् ण्वुल्) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ.
पेटी (पेट अल्पार्थे ङीष्) स्त्री० टी. नानी पेटी.
पेटा (पेट पृषो०) स्त्री० टा. मोटो पेटारो. मंजूषा.
पेढान ( ) पु० नः अवसर्पिणी कालमां पेदा थयेलो एक जिनोत्तम.
पेण् (भ्वा० पर० सेट् पेणति) १ जवुं, गणन करवुं. २ पीसवुं. ३ भेटवुं.
पेत्व (पा इत्वन्) क्ली० त्वं. १ अमृत. २ घी.
पेपीयमान (पा यङ् यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. वारंवार पीवा योग्य.
पेय (पा यत्) त्रि० यः-या-यं. पीवा योग्य, पान क-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રવા લાયક. પાનીય, પાતવ્ય.
'भोज्यं पेयं तथा चूष्यं लेह्यं खाद्यं च चर्वणम् ।
निष्पेयं चैव भक्ष्यं स्यादन्नमष्टविधं स्मृतम्' ॥
राजनि० ॥

પેય (पा यत्) क्ली० यं. १ પાણી, દૂધ.
પેયા (पेय टाप्) स्त्री० या. १ ક્વાથ, કષાય. ૨ ખાની કાંજી.
પેયૂષ (पीय् ऊषन्) क्ली० षं. १ અમૃત. ૨ તાજું ધી. ૩ પહેલા સાત દિવસનું વિઆયલી ગાયનું દૂધ.
પેરજ ( ) क्ली० जं. એક જાતનો હીરો.
પેરા (पि रे) स्त्री० रा. એક જાતનું વાદ્ય.
પેરુ (पीयते रसान् पी रु) पु० रुः અગ્નિ, આદિત્ય.
પેરુ (पॄ ड) पु० रुः સમુદ્ર.
પેરોજ (पिरोज पृषो०) क्ली० जं. એક જાતનો હીરો.
પેલ્ (भ्वा० पर० सेट् पेलति) ૧ જવું. ૨ કંપવું, હાલવું.
પેલ (पेल् अच्) क्ली० लं. પેળ, પેળીઓ.
પેલ (पेल् घञ्) पु० लः ૧ જવું તે, ગમન. ૨ કંપવું તે, હાલવું તે.
પેલવ (पेलं वाति वा क) त्रि० वः-वा-वं. ૧ કુમળું, કોમળ. ૨ દૂબળું. ૩ નાજુક. ૪ વિરલ, વિરવું.
પેલિ (पेल इन्) त्रि० लि-लि-लि. જનાર.
પેલિન્ (पेल इनि) पु० ली. ઘોડો, અશ્વ.
પેલિની (पेलिन् ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતનું શાક.
પેવ્ (भ्वा० आत्म० सेट् पेवते) સેવવું, ચાકરી કરવી.
પેશલ (पिश् अलच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ સુંદર. ૨ ડાહ્યું, શાણું. ૩ કુમળું, કોમલ. ૪ ધૂતારું.
'किंवा तत्वनिवेशपेशलमतिर्योगीश्वरः कोऽपि किम्'
भर्तृहरिः.
પેશલ (पेश लच्) पु० लः વિષ્ણુ. [કોષ.
પેશસ્ (पिश् असुन्) क्ली० शः ૧ રૂપ. ૨ સોનું. ૩
પેશસ્કાર (पेशं रूपांतरं करोति स्वगृहीतकीटस्य) पु० रः એક જાતનો કીડો.
પેશસ્કૃત્ (,, ,, कृ क्विप्) पु० त्-द्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દ્રનું વ૦૭.
પેશી (पिश् इन्) स्त्री० शिः ૧ અડદની દાળ. ૨ ધૈ-
પેશિકા (पेशी कन्) स्त्री० का. ૪લની છાલ.
પેશી (पेषिः ङीप्) स्त्री० षी. ૧ ધૈડું. ૨ અડદની દાળ. ૩ પાકી કળી. ૪ માંસનો કટકો. ૫ માંસ-પિંડી. ૬ તલવારનું મ્યાન. ૭ શરીરમાંહેલી માંસ-પેશી, સ્નાયુ પેશી વગેરે. ૮ તે નામની એક નદી. ૯ પિશાચસ્ત્રી. ૧૦ વનસ્પતિ જટામાંસી. ૧૧ તે નામની એક રાક્ષસી. ૧૨ ગર્ભને વીંટી રહેનારો ચામડાનો પડદો. ૧૩ વાદ્યવિશેષ.
પેશીકોષ (पेष्या कोष इव) पु० षः પેળ, પેળીઓ, કોષીઓ. [કરનાર.
પેશ્વર (पिश् वरच्) त्रि० रः-रा-रं. દળનાર, ચૂર્ણ
પેષ્ (भ्वा० आत्म० सेट् पेषते) ૧ ઠરાવવું. ૨ નિ-શ્ચય કરવો. ૩ સેવવું. [રવું.
પેષણ (पिष् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ દળવું. ૨ ચૂર્ણ ક-
પેષણ (पिष् ल्युट्) क्ली० णं. ચૂર્ણ કરવાનું કે દળ-વાનું સાધન; ખલનો બત્તો, સાંબેલું, મુસલી વ-ગેરે.
પેષણિ (पिष् अनि) स्त्री० णिः હળદર વગેરે દળવા કે ચૂર્ણ કરવાનું સાધન; ધૈંટી, ખલ, છીપર વગેરે.
પેષણી (पेषणिः ङीप्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.
પેષલ (पिष् अलच्) त्रि० लः-ला-लं. त्रिलिंगी પેશલ
પેષાક (पिष् आकन्) पु० कः મશાલો વગેરે વાટ-વાની એક નાની છીપર વગેરે. પેષણી.
પોષિ (पिष् इन्) पु० पिः વજ્ર.
પેસ્ (भ्वा० पर० सेट् पेसति) જવું, ગમન કરવું.
પેસલ (पिस् अलच्) त्रि० लः-ला-लं. त्रिलिंगी પેશલ શબ્દ જુઓ. [૨નાર ૪૨નાર.
પેસ્વર (पिस् वरच्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ જનાર. ૨ ૪-
પૈ (भ्वा० पर० सेट् पायति) સુકાઈ જવું.
પૈંગ (पिंग अण्) पु० गः તે નામનો એક ઋષિ.
પૈંગલ (पिंगलस्यापत्यं यञ्) पु० व० ल्लाः पिंगल-ઋષિના દીકરા. [મુનિના શિષ્ય.
પૈંગલ (पिंगलस्य छात्राः यञ्) पु० व० ल्लाः पिंगल
પૈંગલ્ય (पिंगलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. पिंगलप-ણું. पिंगलता, पिंगलत्व.
પૈંગિ (पिंगस्यापत्यं पुमान् पिंग इञ्) पु० गिः पिंग-મુનિનો પુત્ર. પૈંગી.
પૈંગિન્ (पिंगेनर्षिणा प्रोक्तः कल्पः इनि) पु० गी. પિંગ મુનિએ કહેલું કલ્પશાસ્ત્ર.
પૈંગ્ય (पिंगस्यापत्यं पुमान् यञ्) पु० ग्यः पिंगल મુનિનો પુત્ર. [વન રાજાનો પુત્ર.
પૈયવન (पियवनस्यापत्यं पुमान् इण्) पु० नः पिय-
પૈંજૂષ (पिंज् ऊष स्वार्थे अण्) पु० षः ઝાન, કણું.
પૈઠર (पिठरे संस्कृतं पक्वं अण्) त्रि० रः-री-रं. તપે-લી વગેરે વાસણમાં પકાવેલું. [અસુર.
પૈઠિક ( ) पु० कः તે નામનો એક
પૈઠિનસિ ( ) पु० सिः ૧ ઉપસ્મૃતિ કરનાર તે નામનો એક ઋષિ. ૨ તે નામનો એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

गोत्रप्रवर्त्तक मुनि. [नीचलो शब्द जुओ.
पैंडिक्य (पिंडिकस्य भावः यक् ष्यञ् वा) क्ली० क्यं.
पैंडित्य (पिंडिनो भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. पारकानुं अनाज भागी पेट भरवुं ते.
पैंड्य (पिंड्यां भवः ष्य) त्रि० ड्यः-ड्या-ड्यं. गाडी-डीनी नाभिमां होनार.
पैतृक (पितृत आगतः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. बापथकी आवेली मिलकत वगेरे. [संबंधी.
पैतृक (पितुरिदं ठञ्) त्रि० कः-का-कं. बापनुं, बाप
पैतृमत्य (पितृमत्यां अनूढायां कन्यायां भवः ष्य) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. कोइने नहि परणेली स्त्रीना पेटे पेदा थयेलो पुत्र वगेरे. कानीन.
पैत्रयज्ञिय (पितृयज्ञस्येदं) त्रि० यः-या-यं. पितृयज्ञनुं, पितृयज्ञसंबंधी.
पैतृष्वसेय (पितृष्वसुपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः बापनी बहेननो दीकरो, कोइनो दीकरो.
पैतृष्वस्रीय (पितृष्वसुरपत्यं पुमान् छण्) पु० यः उपलो शब्द जुओ. [लोट वगेरेनुं, पिष्टसंबंधी.
पैत्त (पित्तादागतः अण्) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. पित्त थकी आवेलो ताव वगेरे. [पित्त संबंधी.
पैत्त (पित्तस्येदं अण्) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. पित्तनुं,
पैत्तिक (पित्तेन निर्वृत्तः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. पित्त थकी पेदा थयेलो व्याधि वगेरे.
पैत्र (पितुरिदं अण्) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. पितानुं, पितासंबंधी श्राद्ध वगेरे. [दिन.
पैत्र (पितुरिदं अण्) क्ली० त्रं. पितृतीर्थ, पितानो
पैत्राहोरात्र (पैत्रः अहोरात्रः) पु० त्रः मनुष्यनो एक महिनो. [नुं, पिनाक संबंधी.
पैनाक (पिनाकस्येदं अण्) त्रि० कः-की-कं. पिनाक-
पैप्पल (पिप्पलस्येदं अण्) त्रि० लः-ली-लं. पिपळानुं, पिपळा संबंधी.
पैप्पलाद (पिप्पलादेन ऋषिणा प्रोक्तं अधीयते) पु० व० दाः. पिप्पलाद ऋषिए बनावेला शास्त्रनो अभ्यास करनाराओ. [पिप्पलाद ऋषिनो पुत्र.
पैप्पलादि (पिप्पलादस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० दिः
पैल (पीलायाः अपत्यं पुमान्) पु० लः १ ऋग्वेदने प्रसिद्धिमां आणनार ते नामनो एक ऋषि. २ पीलानो पुत्र.
पैलगर्ग (पैलः गर्गः) पु० र्गः ते नामनो एक ऋषि.
पैलव (पीलोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. पीलुना झाडनुं, पीलुना झाड संबंधी.
पैलव (पीलौ दीयते कार्यं वा अण्) त्रि० वः-वी-वं. १ पीलुना प्रास वगेरे आपवा योग्य. २ पीलुना फाल वगेरे करवा लायक. [नो पुत्र.
पैलेय (पीलाया अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः पीला-
पैशल्य (पेशलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. १ कुमळापणुं, कोमलता. २ सुंदरपणुं.
पैशा (पिशाचस्य इदं अण्) त्रि० चः-ची-चं. पिशाचनुं, पिशाचसंबंधी.
पैशाच (पिशाचः स्वार्थे अण्) पु० चः पिशाच.
पैशाच (पिशाचेन निर्वृत्तः अण्) पु० चः धर्मशास्त्रप्रसिद्ध आठ विवाह पैकी ते नामनो एक विवाह.
'सुप्तां मत्तां प्रमत्तां वा रहो यत्रोपगच्छति ।
स पापिष्ठो विवाहानां पैशाचः.....' ॥ मनुः
पैशाच (,,) त्रि० चः-ची-चं. पिशाचे करेलुं.
पैशाच (,,) क्ली० चं. एक जातनुं द्यूत.
पैशुन (पिशुनस्य भावः अण्) क्ली० नं. १ चाडीआपणुं. २ चाडीचुगली. पिशुनता, पिशुनत्व.
पैशुन्य (पिशुनस्य भावः ष्यञ्) क्ली० न्यं. उपलो शब्द जुओ. [लोट वगेरेनुं, पिष्टसंबंधी.
पैष्ट (पिष्टस्येदं अण्) त्रि० ष्टः-ष्टी-ष्टं. पिष्ट पदार्थ-
पैष्टिक (पिष्ट ठञ्) क्ली० कं. एक जातनुं मद्य.
पैष्टी (पिष्टस्येयं अण् ङीप्) स्त्री० ष्टी. एक जातनी सुरा.
" पैष्टी कटूम्लतीक्ष्णा स्यादीषद्गौडीसमा परा ।
वातहृत्कफकृत्स्त्रीषत् पित्तकृन्मोहनी च सा " ॥
राजनि० ॥
पो (पवते पुनाति वा पु पू वा विच्) त्रि० पौः-पौः-पौ. १ शुद्ध. २ शुद्ध करनार, पवित्र करनार. ३ पवित्र.
पोगंड (पौः शुद्धो गंड एकदेशो यस्य) पु० डः पांचथी ते दश वर्ष सुधीनो बालक.
पोगंड (,,) त्रि० डः-डा-डं. १ जेनुं हरकोइ अंग क्रम होय छे ते. २ जेनुं हरकोइ अंग अधिक होयछे ते. ३ विकल अंगवाणुं.
पोट (पुट् घञ्) पु० टः १ मेलाप. २ सेळभेळ थवुं. ३ घरनो पायो.
पोटगल (पोटेन संश्लेषमात्रेण गलति) पु० लः एक जातनुं भरु. २ कसाळो. ३ एक जातनुं माछलुं.
पोटलक (पोटेन लीयते ली ड) क्ली० कं. वस्त्रनी पोटली. [जुओ.
पोटलिका (पोटली कन्) स्त्री० का. उपलो शब्द
पोटा (पुट् अच् टाप्) स्त्री० टा. मूढ वगेरे पुरुषनां लक्षण जेनामां छे एवी स्त्री.
पोटिक ( ) पु० कः गुमडुं.
पोटी ( ) स्त्री० टी. एक जातनुं भो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

માછલું. [પોટલી.
पोट्टलिका (पोटलिका पृषो०) स्त्री० का. વસ્ત્રની
पोट्टली (पोटली पृषो०), स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पोडु (पुड् उ) पु० डुः ખોપરીના હાડકાનું તળિયું.
पोत (पू तन्) पु० तः १ મનુષ્ય, પશુ, પક્ષીવગેરેનું બાળક, ૨ દશ વર્ષનું હાથીનું બચ્ચું. ૩ વહાણ, નૌકા. ૪ વસ્ત્ર, કાપડ. ૫ બીજાંકુર. ૬ ધરની જગા.

'पोतो दुस्तरवारिराशितरणे दीपोऽन्धकारागमे'

सुभाषितम्.

पोतक (पोत स्वार्थे कन्) पु० कः ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
पोतक (पोत इव कायति कै क) पु० कः એક જાતનો નાગ.
पोतकी (पोतक ङीष्) स्त्री० की. ૧ વનસ્પતિ ક્ષેત્રનાક. ૨ એક જાતનું શાક. ૩ એક જાતનું પંખી.
पोतज (पोतः सन् जायते जन् ड) पु० जः મૈથુનવિના જેને ગર્ભ રહે છે એવું મનુષ્યને ખાનાર પ્રાણી. [વિત્રપણું કરનાર.
पोतन (पू तन्) त्रि० नः-ना-नं. ૧ પવિત્ર. ૨ પ-
पोतप्लव (पोतेन प्लवते प्लु अच्) पु० वः વહાણવડે તરનારો પુરુષ.
पोतवाणिज् (पोते वणिक्) पु० क्-ग्. વહાણવડે વેપાર કરનારો પુરુષ. [સુકાન.
पोतरक्ष (पोतं रक्षति रक्ष् अच्) पु० क्षः વહાણનું
पोततकप्रिय ( ) पु० यः તે નામનો એક બુદ્ધ. [લાવનાર ખલાસી.
पोतवाह (पोतं वहति वह् अण्) पु० हः વહાણુ ચ-
पोती (पू तन्) स्त्री० ता. મનુષ્ય, પશુ, પક્ષી વગેરેનું બચ્ચું. [ખુ, રાવટી.
पोताच्छादन (पोतस्येव आच्छादनं) क्ली० नं. त-
पोताधान (पोतानां अंडजातमत्स्यानां आधानं) क्ली० नं. નાનાં માછલાંનો સમૂહ.
पोतास (पोत इव आसति आस् अच्) पु० सः ભીમસેની કપૂર.
पोतिका (पूतिका पृषो०) स्त्री० का. ૧ એક જાતનું શાક. ૨ વનસ્પતિ શતપુષ્પી. ૩ મૂલપીતી.
पोतु (पू तुन्) पु० तुः ૧ માન. ૨ ભાંડ. ૩ શોધક. [જ્.
पोतृ (पुनाति पू तृन्) पु० ता. કલ્પમાં એક ઋત્વિ-
पोत्या (पोतानां समूहः य) स्त्री० त्या. વહાણનો સમૂહ.
पोत्र (पू त्र) क्ली० त्रं. ૧ વજ્ર. ૨ ડુક્કરના મુખનો અગ્રભાગ. ૩ બાંગલનો અગ્રભાગ. ૪ વહિત્ર.
पोत्रायुध (पोत्रं आयुधमिवास्य) पु० धः ડુક્કર, ભૂંડ.
पोत्रिदंष्ट्राज (पोत्रिणो दंष्ट्रायां जायते जन् ड) क्ली० जं. ડુક્કરની દાઢમાં પેદા થતું એક રત્ન.
पोत्रिन् (पोत्रमस्त्यस्य इनि) पु० त्री. ડુક્કર, ભૂંડ.
पोत्रिरशा (पोत्रीरथ इव गतिसाधनमस्याः) स्त्री० या. તે નામની એક જિનશક્તિ.
पोत्रीय (पोतुः कर्म छ) क्ली० यं. પોતૃનું કામ.
पोथकी ( ) स्त्री० की. આંખ ઉપર થતી આંજણી.

'कंडूस्रावान्विता गुर्व्यो रक्तसर्षपसन्निभाः।
पीडकाश्च रुजावत्यः पोथकस्य इति संज्ञिकाः'॥

सुश्रुतः॥

पोनःपुन्य (पुनः पुनः पुनावि) त्रि० यः-न्या-न्यं. વારંવાર પવિત્ર કરનાર, ધણું શુદ્ધ કરનાર.
पोल (पुल् ण) त्रि० लः-ला-लं. મહત્ત્વયુક્ત.
पोलिका (पोली स्वार्थे क) स्त्री० का. પૂરી, પોળી.
पोलिन्द (पोतस्य आलिंद इव पृषो०) पु० दः વહાણનો એક ભાગ. [જુઓ.
पोली (पुल् ण ङीष्) स्त्री० ली. पोलिका શબ્દ
पोष (पुष् घञ्) पु० षः ૧ ઉછેરવું. ૨ પાલવું, પોષવું.
पोषण (पुष् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पोषणीय (पुष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. પોષવા યોગ્ય, પાલવા લાયક.
पोषयितव्य (पुष् तव्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
पोषयित्नु (पुष् णिच् इत्नु) त्रि० त्नुः-त्नुः-त्नु. પોષણ કરનાર, પોષનાર, પોષક. [પિક.
पोषयित्नु ( ) पु० त्नुः કોયલ પંખી.
पोषिन् (पुष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. પોષણ કરનાર, પાલનાર. પોષક. [જુઓ.
पोषुक (पुष् उकञ्) त्रि० कः-का-कं. ઉપરનો શબ્દ
पोष्टृ (पुष् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. પોષણ કરનાર, પોષક.
पोष्टृ (पुष् तृच्) पु० ष्टा. કરંજભેદ.
पोष्य (पुष् ण्यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. પોષણ કરવા લાયક, અન્યસ્ય પોષવા લાયક.
पोष्यता (पोष्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. પોષણ કરવા યોગ્યપણું. [બ્દ જુઓ.
पोष्यत्व (पोष्यस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-
पोष्यपुत्र (पोष्यः पुत्रः) पु० त्रः પોષીને મોટો ક-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રેલ બીજાનો પુત્ર.

'अधुना कृत्तिकादीनां षण्णां यः पोष्यपुत्रकः ।
तन्नाम चक्रुस्तां प्रेम्णा कार्तिकश्चेति कौतुकात्' ॥
ब्रह्मवै० ॥

પોષ્યવર્ગ (पोष्यः वर्गः) पु० गः જેનું પોષણ અવશ્ય કરવું જોઇએ તે; પુત્ર, સ્ત્રીવગેરે.

પૌંશ્ચલેય (पुंश्चल्या अपत्य पुमान् ठक्) पु० यः પુંશ્ચલીનો પુત્ર, છીનાળનો દીકરો.

પૌંશ્ચલ્ય (पुंश्चल्या भावः यत्) क्ली० ल्यं. ૧ અસતી પણું. ૨ સ્ત્રીપુરુષનો પરસ્પર વ્યભિચાર.

પૌંસવન (पुंसवनमिव स्वार्थे अण्) क्ली० नं. पुंसवन शब्द જુઓ. [મરદાઇ.

પૌંસ્ન (पुंसो भावः स्नञ्) क्ली० स्नं. પુરુષપણું.

પૌંસ્ય (पुंसि साधु ष्य) क्ली० स्यं. બલ, જોર.

પૌગંડ (पोगंड स्वार्थे अण्) त्रि० डः-डा-ड. त्रिलिंगी पोगंड शब्द જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

પૌગંડ (पोगंड स्वार्थे अण्) पु० डः पुल्लिंगी पोगंड

પૌગંડ (पोगंडस्य भावः अण्) क्ली० डं. પાંચથી તે દશ વર્ષ સુધી બાલકની અવસ્થા. [જુઓ.

પૌગંડક (पोगंड स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ

પૌણિક્યા (पुणगोत्रस्य स्त्री अण् ष्यङ्) स्त्री० क्या. પુણગોત્રની સ્ત્રી.

પૌંડરીક (पुंडरिकमिव अण्) क्ली० कं. એક જાતની વનસ્પતિ જેનાં પાંદડાં બાળુસ અને હાથાની આંખને ફાયદાકારક છે. [વૃક્ષ. ૨ સ્થલકમલ.

પૌંડર્ય (पुंडर्यमेव अण्) क्ली० र्यं. ૧ પુંડરીક

પૌંડ્ર (पुंड्र अण्) पु० ड्रः તે નામનો એક દેશ.

પૌંડ્ર (पुंड्रस्य राजा) पु० ड्रः પુંડ્ર દેશનો રાજા

પૌંડ્ર (पौंड्रो अभिजनो यस्य अण्) पु० ड्रः પૌંડ્રદેશનો રહેવાસી લોક.

"पौंड्रश्च वलिनां वरः" हरिवंशम्.

પૌંડ્ર (पौंड्रो पुंड्र अण्) पु० ड्रः ભીમસેનનો શંખ. ૨ એક જાતની શેલડી. ૩ ક્રિયાલોપવડે શૂદ્રપણાને પામેલી એક ક્ષત્રિયજાતિ.

પૌંડ્રક (पौंड्रः कन्) पु० कः ૧ એક જાતની શેલડી. ૨ ક્રિયાલોપે શૂદ્રપણાને પામેલો એક જાતનો ક્ષત્રિય. [દ્વારપ્રાંત.

પૌંડ્રવર્દ્ધન (पौंड्रं इक्षुविशेषं वर्द्धयति) पु० जः બિ-

પૌંડ્રવાસુદેવ (पौंड्रो वासुदेवः) पु० वः શ્રીકૃષ્ણનો સામાવાળો એક ભૂપાલ. [શેલડી.

પૌંડ્રિક (पुंड्रः स्वार्थे ठञ्) पु० कः એક જાતની

પૌણ્ય (पुण्येषु साधुः अण्) त्रि० ण्यः-ण्यी-ण्यं. પુણ્યનું કામ કરનાર.

પૌતવ (पौतव पृषो०) क्ली० वं. બાપ, વજન.

પૌતિક (पूतिकेन दुर्गंधिना निवृत्तं अण्) त्रि० कः-का-क દુર્ગંધથી નીવડેલું.

પૌતિનાસિક્ય (पौतियुक्तं नासिकं) क्ली० क्यं. દુર્ગંધિયુક્ત નાકમાંહેલું લીંટ.

પૌતિમાસ (पूतिमासस्य छात्राः अण्) पु० बo त्राः પૂતિમાસ ઋષિના ચેલા.

પૌતૃક (पोतुरिदं इञ्) त्रि० कः-का-कं. યજ્ઞના ઋત્વિજ્-પોતૃ-સંબંધી; પોતૃનું.

પૌતિક (पूतिकाभिर्मधुमक्षिकाभेदैः निर्वृत्तं ठञ्) क्ली० कं. એક જાતનું મધ. [ત્રે. દીકરાનો દીકરો.

પૌત્ર (पुत्रस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० त्रः પુત્રનો પુત્ર

'पौत्रेणानन्त्यमश्नुते' स्मृतिः

પૌત્રિક (पुत्रस्येदं ठञ्) त्रि० कः-की-क. પુત્રનું, પુત્રસંબંધી. [પુત્રીનો પુત્ર, દૌહિત્ર.

પૌત્રિકેય (पुत्रिकाया अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः

પૌત્રિકેયા (पुत्रिकाया अपत्यं स्त्री ढक् टाप्) स्त्री० या. પુત્રીની પુત્રી; દૌહિત્રા. [હોય છે તે.

પૌત્રિન્ (पौत्र णिनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. જેને પૌત્ર

પૌત્રી (पुत्रस्यापत्यं स्त्री अण् ङीप्) स्त्री० त्री. પુત્રની પુત્રી. [નગર.

પૌદન્ય ( ) पु० न्यः અશ્મક રાજાનું

પૌનઃપુનિક (पुनःपुनः भवः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. વારંવાર હોનાર, વારંવાર બનાર.

પૌનઃપન્ય (पुनः पुनः भावः ष्यञ्) क्ली० न्यं. વારંવારપણું. આભીક્ષ્ણ્ય. [રુક્તિ.

પૌનરુક્ત (पुनरुक्तस्य भावः अण्) क्ली० क्तं. પુનરુક્તિ

પૌનરુક્તિક (पुनरुक्तमर्थं वेत्ति तत्पदं अधीते वा ठक्) त्रि० कः-का-कं. ૧ પુનરુક્ત અર્થને જાણનાર. ૨ પુનરુક્ત પદના અભ્યાસ કરનાર.

પૌનર્ભવ (पुनर्भू अञ्) पु० वः પ્રથમ વિધવાપણું પામી બીજા પરણેલા પતિથી ઉત્પન્ન થયેલો તે સ્ત્રીનો પુત્ર.

'पत्या या च परित्यक्ता विधवा वा स्वयेच्छया ।
उत्पादयेत् पुनर्भूत्वा पौनर्भवः स उच्यते' ॥
मनुः ॥

પૌનર્ભવ (पुनर्भुवं विंदति अण्) पु० वः વિધવા સ્ત્રીને પરણનારો પુરુષ.

'पौनर्भवेन भर्त्रा सा पुनः संस्कारमर्हति'
मनुः

પૌર (पुरे वसति शैषिकोऽण्) त्रि० रः-री-रं. શહેરમાં હોનાર લોક વગેરે.

પૌર (,,) क्ली० रं. એક જાતનું તૃણ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પૌર (પુરોગવઃ પુરસ્ અણ્) ત્રિ૦ રઃ-રી-રં. પૂર્વે હોનાર, અગાઉના સમયમાં થનાર.
' પૌરા બુધગુરુવિજા નિલ્વમ્ ' વૃ૦ સં૦.

પૌરક (પૌર ઇવ કાયતિ કૈ ક) ક્લી૦ કં. ધરની પાસેનો ભાગ.

પૌરકુત્સ (પુરુકુત્સસ્યાપત્યં સ્ત્રી ઇઞ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ત્સી. ત્રાધિરાજની ભા.

પૌરજન (પૌરો જનઃ) પુ૦ નઃ શહેરનું માણસ; શ-

પૌરંજન ( ) ત્રિ૦ નઃ-ની-નં. પુરંજનના વંશમાંહેનું. [કરનાર, પૂરનાર.

પૌરણ (પૂરણ સ્વાર્થે અણ્) ત્રિ૦ ણઃ-ણી-ણં. પૂરણ

પૌરંદર (પુરંદરસ્યેદં અણ્) ત્રિ૦ રઃ-રી-રં. ઇન્દ્રનું, ઇન્દ્રસંબંધી. [નક્ષત્ર.

પૌરંદર (પુરંદરો દેવતાઽસ્ય અણ્) ક્લી૦ રં. જ્યેષ્ઠા

પૌરવ (પુરોર્ગોત્રાપત્યં અણ્) પુ૦ વઃ યયાતિ રાજાના પુત્રનાં ૪૨૬૬.
' ત્રિનેત્રાઃ પૌરવાશ્ચૈવ ગન્ધર્વાશ્ચ દ્વિજોત્તમ '.

પૌરવ (પુરોરિદં અણ્) ત્રિ૦ વઃ-વી-વં, પુરુરાજનું, પુરુરાજસંબંધી.

પૌરવીય (પૌરવો રાજા ભક્તિર્યસ્ય છ) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. પુરુરાજના વંશજની ભક્તિ કરતું.

પૌરસખ્ય (પૌરેણ સહ સખ્યં) ક્લી૦ ખ્યં. નગરનિવાસી મનુષ્યની દોસ્તી.

પૌરસ્ત્ય (પુરસ્ ભવાર્થે ત્યક્) ત્રિ૦ ત્યઃ-સ્યા-ત્યં. ૧ અગાઉ હોનાર. ૨ પ્રથમ, પુરાતન.

પૌરસ્ત્રી (પૌરી સ્ત્રી) સ્ત્રી૦ સ્ત્રી. શહેરની ઓરત.

પૌરાણ (પુરાણસ્યેદં અણ્) ત્રિ૦ ણઃ-ણી-ણં. પુરાણનું, પુરાણ સંબંધી.

પૌરાણ (પુરાણે પઠિતઃ અણ્) ત્રિ૦ ણઃ-ણી-ણં. પુરાણમાં કહેલું, પુરાણમાં બોલેલું.

પૌરાણિક (પુરાણં વેત્તિ અધીતે વા ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. ૧ પુરાણને જાણનાર. ૨ પુરાણનો અભ્યાસ કરનાર, પુરાણી.

પૌરાણિક (પુરાણે પઠિતઃ ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. પુરાણમાં કહેલું, પુરાણમાં બોલેલું.

પૌરિક (પૌર ઠક્) પુ૦ કઃ દાક્ષિણાત્ય દેશ.

પૌરુકુત્સ (.) ત્રુ૦ ત્સઃ તે નામનો એક ગોત્રપ્રવર ઋષિ.

પૌરુષ (પુરુષસ્ય ભાવઃ કર્મ વા અણ્) ક્લી૦ ષં. ૧ પુરુષપણું. ૨ પુરુષનું કામ, મરદાઈ. ૩ વીર્ય. ૪ પરાક્રમ, બલ. ૫. ઉદ્યમ. પુરુષત્વ, પુરુષતા.
' દૈવં નિહત્ય કુરુ પૌરુષમાત્મશક્ત્યા '

પૌરુષ (પુરુષસ્યેદં અણ્) ત્રિ૦ ષઃ-ષી-ષં- ૧ પુરુષનું, પુરુષસંબંધી. ૨ પુરુષના પગ પાસેથી તે ઉંચા કરેલા હાથના અગ્રભાગ સુધીનું માપ.
' જ્યેઽપિ માનેઽપિ ચ પૌરુષાધિકમ્ ' નૈષધીયમ્.

પૌરુષ (પુરુષઃ સ્વાર્થે અણ્) પુ૦ ષઃ પુરુષ, મરદ.

પૌરુષતા (પૌરુષસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. પુરુષપણું, મરદાઈ. [બદ જુઓ.

પૌરુષત્વ (પૌરુષસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૦ ત્વ. ઉપલો શ-

પૌરુષેય (પુરુષસ્ય વયાદિ ઠક્) પુ૦ યઃ ૧ પુરુષનો વર્ગ. ૨ પુરુષનો વિકાર. ૩ પુરુષનો સમૂહ.

પૌરુષેય (પુરુષેણ કૃતં ઠક્) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. પુરુષે કરેલું. [મરદાઈ.

પૌરુષ્ય (પુરુષસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ષ્યં. પુરુષપણું,

પૌરેય (પુરસ્યાદૂરદેશાદિ ઢક્) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. શહેરપાસેનો દેશ વગેરે.

પૌરોગવ (પુરોગુઃ સ્વાર્થે અણ્) પુ૦ વઃ. પાકશાલા ઉપર દેખરેખ રાખનાર અધ્યક્ષ.

પૌરોડાશ (પુરોડાશઃ સ્વાર્થે અણ્) પુ૦ શઃ. પુરોડાશ શબ્દ જુઓ.

પૌરોડાશિક (પુરોડાશઃ ઠક્) પુ૦ કઃ. પુરોડાશનો હવન કરતાં મંત્ર ભણનારો ઋત્વિજ્.

પૌરોધસ (પુરોધસો ભાવઃ કર્મ અણ્) ક્લી૦ સં. ગોરપણું, ગોરનું કામ. [ત્સર.

પૌરોભાગ્ય (પુરોભાગસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ગ્યં. ભ-

પૌરોહિત (પુરોહિતસ્ય ધર્મ્યં અણ્) ત્રિ૦ તઃ-તી-તં. ગોરના ધર્મનું.

પૌરોહિત્ય (પુરોહિતસ્ય ભાવઃ કર્મ વા ષ્યઞ્) ક્લી૦ ત્યં. ૧ ગોરપણું. ૨ ગોરનું કામ. પુરોહિતતા, પુરોહિતત્વ. [એક જાતનું વૈદિક કર્મ

પૌર્ણદર્વ (પૂર્ણયા દર્વ્યા નિષ્પાદ્યં કર્મ અણ્) ક્લી૦ વં.

પૌર્ણમાસ (પૂર્ણમાસ્યાં ભવઃ અણ્) પુ૦ સઃ પુનમના દિવસે કરવા યોગ્ય એક યાગ.
' દર્શપૌર્ણમાસાભ્યાં યજેત ' શ્રુતિઃ

પૌર્ણમાસ (પૂર્ણો માસઃ ચંદ્રઃ તસ્યેદં અણ્) ત્રિ૦ સઃ-સા-સં. પૂર્ણ ચંદ્રનું, પૂર્ણ ચંદ્રસંબંધી.

પૌર્ણમાસ (પૂર્ણો માસો યસ્યાં વર્તતે અણ્) ત્રિ૦ સઃ-સી-સં. જ્યાં માસ પૂર્ણ થાય છે એવી પુનમ વગેરે તિથિ.

પૌર્ણમાસી (પૌર્ણમાસ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ સી. પુનમ.

પૌર્ણમાસિક (પૂર્ણમાસ્યાં ભવઃ ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. પુનમના દિવસે હોનાર યાગ વગેરે.

પૌર્ણમાસ્ય (પૌર્ણમાસ્યાં ભવઃ યત્) ત્રિ૦ સ્યઃ-સ્યા-સ્યં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

પૌર્ણમી (પૂર્ણતયા ચંદ્રો . મીયતેઽત્ર મા ઘઞ્ સ્વાર્થે

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अण् ङीप्) स्त्री० मी. पुनम.
पौर्तिक (पूर्ताय साधु ठक्) त्रि० कः-की-कं. पूर्त माटे सारुं. [राजनो पुत्र.
पौर्य्य (पुरस्यापत्यं पुमान् ण्य) पु० र्य्यः पुरनामना
पौर्व (पूर्वस्येदं अञ्) त्रि० र्वः-र्वी-र्वं. पूर्वनुं, पूर्वसंबंधी.
पौर्वपदिक (पूर्वपदं गृह्णाति ठक्) त्रि० कः-की-कं. समास वगेरेमां पूर्व पदनुं ग्रहण करनार.
पौर्वातिथ ( ) पु० थः ते नामनो એક गोत्रप्रवर ऋषि.
पौर्वापर्य्य (पूर्वापरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. १ पूर्वापरपणुं. २ आगळपाछळनो संबंध.
पूर्वापरता, पूर्वापरत्व.
पौर्वार्द्ध (पूर्वार्द्धे भवः अञ्) त्रि० र्द्धः र्द्धा-र्द्धं. शहेर गाम वगेरेना पूर्व भागमां होनार.
पौर्वार्द्धिक (पूर्वार्द्धे भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. उपलो शब्द जुओ. [उपलो शब्द जुओ.
पौर्वाह्ण (पूर्वाह्णे भवः यत) त्रि० ह्न्यं-ह्न्यी-ह्न्यं. द्रिवसना पूर्व भागमां होनार.
पौर्विक (पूर्वकाले भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. पूर्वकाले होनार, अगाउनुं.
जातिं स्मरति पौर्विकीम्' मनुः.
पौलस्ती (पुलस्तस्यापत्यं स्त्री यत् ङीप्) स्त्री० ती. रावणनी बहेन शूर्पणखा.
पौलस्त्य (पुलस्तस्यापत्यं पुमान् यत्) पु० स्त्यः १ रावण. २ कुंभकर्ण. ३ विभीषण. ४ कुबेर.
पौलाक (पुलाकस्य विकारः अञ्) त्रि० कः का-कं. पुलाकनो विकार.
पौलि (पुल् इन् वृद्धिश्च) पु० लिः १ थोडुं बळेलुं अने पाकवानी दशामां आवेलुं. २ पोणी.
पौलिक (पौलिः स्वार्थे क) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [भंद्राणी.
पौलोमी (पुलोम्नोऽपत्यं स्त्री अण् ङीप्) स्त्री० मी. पुलोमजा, शची.
पौष (पौषी पौर्णमासी यत्र मासे पुष्य अण्) पु० षः १ पौष महिनो. २ पौषी पुनमवाळुं पखवाडियुं.
पौषी (पुष्येण युक्ता पौर्णमासी पुष्य अण् ङीष्) स्त्री० षी. पौषी पुनम. [पुष्करमूल.
पौष्कर (पुष्करस्याकारोऽस्त्यस्य मूले अण्) क्ली० रं.
पौष्कर (पुष्करस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. १ पुष्कर नामना तीर्थनुं. २ पुष्कर नाम तीर्थसंबंधी. ३ पुष्कर नामना द्वीपनुं. ४ काळा कमलनुं.
पौष्कर (,,) पु० रः पाद्म कल्प.
पौष्करमूल (पुष्करमूलमेव अण्) क्ली० लं. वनस्पति पुष्करमूल.
पौष्करिणी (पुष्करिण्येव स्वार्थे अण् ङीप्) स्त्री० ष्णी. पुष्करिणी शब्द जुओ.
पौष्करेयक (पुष्करे जातं ढकञ्) त्रि० कः-का-कं. १ पुष्कर द्वीपमां होनार. २ पुष्कर तीर्थमां होनार.
पौष्कल (पुष्कलेन निवृत्तं अण्) त्रि० लः-ली-लं. पुष्कल नीपजेलुं. [धान्य.
पौष्कल (पुष्कल अण्) क्ली० लं. એક जातनुं
पौष्कलावत ( ) पु० तः आयुर्वेदना ज्ञान माटे धन्वंतरिने प्रश्न करनारो सुश्रुतनो એક सहाध्यायी मित्र. [लपणुं.
पौष्कल्य (पुष्कलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. पुष्क-
पौष्टिक (पुष्ट्यै हितं) त्रि० कः-की-कं. १ पुष्टिकारक. २ पुष्टिना हितनुं.
पौष्टी (पुष्टो पत्नी अण् ङीप्) स्त्री० ष्टी. पुष्टराजनी ते नामनी એક स्त्री. [क्षत्र.
पौष्ण (पूषा देवताऽस्य अण्) क्ली० ष्णं. रेवती न-
पौष्णभ (पौष्णं भं) क्ली० भं. उपलो शब्द जुओ.
पौष्प (पुष्पस्येदं अण्) त्रि० ष्प्यं-ष्प्यी-ष्प्य. फूलनुं, फूलसंबंधी.
'धनुः पौष्पं मौर्वी मधुकरमयी पंच विशिखाः'
आनंदलहरी.
पौष्पी (पुष्पेण निर्वृत्ता ङीप्) स्त्री० ष्पी. એક जातनुं मध. [पुत्र, पटना.
पौष्पी (पुष्पस्येयं अण् ङीप्) स्त्री० ष्पी. पाटलि-
पौष्य (पुष्प अण्) पु० ष्यः पुष्पराजनो ते नामनो એક पुत्र.
पौष्य (पुष्यस्येदं अण्) त्रि० ष्यः-ष्यी-ष्यं. पुष्य नक्षत्रनुं, पुष्य नक्षत्रसंबंधी.
प्ता ( ) स्त्री० प्ता. जटा.
प्याट् ( ) अव्य० ट्. संबोधनमां वपराते। अव्यय [भवुं.
प्याय् (भ्वा० आत्म० सेट् प्यायते) वधवुं, वृद्धि पा-
प्यायस्थण ( ) पु० णः ते नामनो એक गोत्रप्रवर ऋषि. [ग करवो.
प्युष् (चुरा० उभय० सेट् प्योषयति-ते) छोडवुं, त्या-
प्युष् (दिवा० पर० सेट् प्युष्यते) १ बळवुं. २ विभाग करवो.
प्युस् (दिवा० पर० सेट् प्युस्यते) भाग करवो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ધ્યૈ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ ધ્યાયતે) ધ્યાવું, વૃદ્ધિ પામવું.

પ્ર (પ્રથ્ ડ) આરંભ, ગતિ, મોટાઇ, ઉત્કર્ષ, પ્રથમપણું, સર્વતોભાવ, ઉત્પત્તિ, ખ્યાતિ, વ્યવહાર, અધિકપણું અને ગેરહાજરી બતાવનાર ઉપસર્ગ. ' प्र आदिकर्मदीर्घेशभृशसंभवतृप्तिवियोगशुद्धिशक्तीच्छाशान्तिपूजाप्रदर्शनेषु. '

પ્રકટ (પ્ર કટ્ અચ્) ત્રિ૦ ટઃ-ટા-ટં. ૧ સ્પષ્ટ. ૨ ખુલ્લું. ૩ ઉઘાડું.

પ્રકટન (પ્ર કટ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. ૧ ઉઘાડું કરવું, ખુલ્લું કરવું. ૨ સ્પષ્ટ કરવું.

પ્રકટિત (પ્ર કટ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ સ્પષ્ટ થયેલું. ૨ ઉઘાડું કરેલું. ૩ પ્રકાશ કરેલું. ૪ પ્રકાશિત. ૫ પ્રસિદ્ધ કરેલું.

પ્રકટીકરણ (પ્રકટ ચ્વિ કૃ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણં. ૧ ખુલ્લું કરવું તે. ૨ ઉઘાડું કરવું તે. ૩ સ્પષ્ટ કરવું તે. ૪ પ્રસિદ્ધ કરવું તે.

પ્રકટીકૃત (પ્રકટ ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ ખુલ્લું કરેલું. ૨ ઉઘાડું કરેલું. ૩ સ્પષ્ટ કરેલું. ૪ પ્રસિદ્ધ કરેલું. ૫ પ્રકાશિત.

પ્રકણ્વ (પ્રકૃષ્ટાઃ કણ્વા યત્ર) પુ૦ ણ્વઃ તે નામનો એક દેશ. [કંપ.

પ્રકંપ (પ્ર કંપ્ ઘઞ્) પુ૦ પઃ હાલવું-કંપવું તે,

પ્રકંપન (પ્ર કંપ્ ણિચ્ લ્યુટ્) પુ૦ નઃ ૧ વા, પવન. ૨ તે નામનું એક નરક.

' प्रकंपने नानुचकंपिरे सुराः ' माघः

પ્રકંપન (પ્રકર્ષેણ કંપતિ કંપ્ લ્યુટ્) ત્રિ૦ નઃ-ની-નં. અતિવેગથી કંપનાર.

પ્રકંપન (પ્રકર્ષેણ કંપનં) ક્લી૦ નં. ૧ ધણોજ કંપારો. ૨ અતિ વેગથી કાંપવું.

પ્રકંપમાન (પ્રકર્ષેણ કંપમાનઃ) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ૧ ધણુંજ ધ્રુજતું. ૨ અતિવેગથી કાંપતું.

પ્રકંપયત્ (પ્ર કંપ્ ણિચ્ શતૃ) ત્રિ૦ યન્-યંતી-યત્. ૧ ધણુંજ કંપાવતું. ૨ અતિવેગથી હલાવતું.

પ્રકર (પ્રકર્ષેણ કરોતિ) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. ૧ અતિશય કરનાર. ૨ રૂડું કરનાર.

પ્રકર (પ્ર કૃ અપ્) પુ૦ રઃ ૧ સમૂહ. ૨ ઢગલો. ૩ ભદ્દ, સહાય. ૪ ફેંસલાવવું. ૫ અતિક્ષેપ.

' प्रकानां प्रकरेण कूर्मरमणी दुग्धोदधे रोधसि. '

પ્રકર (પ્ર કૃ અપ્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. વેરેલાં ફૂલ વગેરે.

પ્રકર (પ્ર કૃ અપ્) ક્લી૦ રં. અગુરુ ચંદન.

પ્રકરણ (પ્ર કૃ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણં. ૧ પ્રસ્તાવના. ૨ ઉપોદ્ઘાત ૩ અભિનેય નાયક વગેરે પાત્રવર્ગ જેમાં છે એવું એક દૃશ્ય કાવ્ય; જેવાં કે મૃચ્છકટિક, માલતીમાધવ, મલ્લિકામારુત વગેરે. ૪ ગ્રંથનો સંધિ. ૫ એક અર્થનું પ્રતિપાદન કરનાર ગ્રંથનો ભાગ.

' भवेत्प्रकरणं वृत्तं लौकिकं कविकल्पितम् '
साहित्यदर्पणम्.

પ્રકરણી (,, ङीप्) સ્ત્રી૦ ણી. ઉપરૂપકનો એક ભેદ.

' नाटिकैव प्रकरणी सार्थवाहादिनायका ।
समानवंशजा नेतुर्भवेद् यत्र च नायिका ' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

પ્રકરી (પ્ર કૃ અપ્ ङीप्) સ્ત્રી૦ રી. ૧ નાટ્યાંગભેદ. ૨ ચોકની જમીન.

પ્રકર્તૃ (પ્ર કૃ તૃચ્) ત્રિ૦ તા-ત્રી તૃ. કરનાર.

પ્રકશ ( ) પુ૦ શઃ વધ, હિંસા, ખુન.

પ્રકર્ષ (પ્ર કૃષ્ ઘઞ્) પુ૦ ર્ષઃ ૧ ઉત્કૃષ્ટપણું, ઉત્કર્ષ. ૨ ગુણાતિરેક. ૩ અસાધારણપણું. ૪ પ્રકૃષ્ટપણાથી ખેંચવું. ૫ ઉત્તમ રીતે ખેડવું.

' वर्णप्रकर्षे सति कर्णिकारः. '

પ્રકર્ષણ (પ્ર કૃષ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણં. ૧ ખેંચવું, તાણવું તે. ૨ ખેડવું તે. ૩ ઉત્કર્ષ. ૪ ગુણાતિરેક. ૫ વ્યાજ પેદા કરવું. [અધીન.

પ્રકર્ષતંત્ર ( ) ત્રિ૦ ત્રઃ-ત્રા-ત્રં. ઉત્કર્ષને

પ્રકર્ષિત (પ્ર કૃષ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ ખેંચેલું, તાણેલું. ૨ ખેડેલું. ૩ વ્યાજથી પેદા કરેલું.

પ્રકર્ષિન્ (પ્ર કૃષ્ ણિનિ) ત્રિ૦ ર્ષી-ર્ષિણી-ર્ષિ. પ્રકર્ષવાળું. [નાખેલું.

પ્રકલ્પિત (પ્ર કૃપ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. કરેલું, ઘ-

પ્રકાંડ (પ્રકૃષ્ટઃ કાંડઃ) પુ૦ ડઃ વૃક્ષના મૂલથી આરંભી શાખાના અંત સુધીનો વૃક્ષ. ભાગ.

પ્રકાંડ (,,) ક્લી૦ ડં. વખાણેલું. પ્રશસ્ત.

પ્રકાંડ (પ્રકૃષ્ટઃ કાંડઃ યસ્ય) પુ૦ ડઃ આડ, વૃક્ષ.

પ્રકાંડર (પ્રકાંડ અસ્ત્યર્થે રઃ) પુ૦ રઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

પ્રકામ (પ્રગતઃ કામં) ત્રિ૦ મઃ-મા-મં. યથેષ્ટ.

પ્રકામ (પ્રકૃષ્ટઃ કામઃ યસ્ય) ત્રિ૦ મઃ-મા-મં. ઉત્તમ કામનાવાળું. [અતિ.

પ્રકામમ્ (પ્ર કમ્ ણ્વુલ્) અવ્ય૦ મમ્. અત્યંત, બહુ,

' प्रकाममभ्यस्यतु नाम विद्याम् '.

પ્રકાર (પ્ર કૃ ઘઞ્) પુ૦ રઃ ૧ ભેદ. ૨ નિરાળાપણું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उ सादृश्य, विशिष्ट ज्ञान.

प्रकारता (प्रकारस्य भावः तल्) स्त्री० ता. विशेषतानो એક ભેદ. [નાર, ઠાર મારનાર.

प्रकालन (प्र काल् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. હિંસા કરનાર.

प्रकालन (,,) पु० नः એક જાતનો સર્પ. [२ હિંસા, મારણ.

प्रकालन (प्र काल् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઠાર મારવું.

प्रकाश (प्र काश् घञ्) पु० शः १ પ્રકાશ. २ આતપ. ३ પુષ્પનો વિકાસ. ४ કીર્તિ વગેરેનો ફેલાવ.

'यथा प्रकाशतमसोः सबन्धो नोपपद्यते'

स्मृतिः

प्रकाश (प्र काश् अच्) त्रि० ज्ञः-शा-शं. १ સરખું, તુલ્ય. २ વિશ્વમાં વિખ્યાત. ३ પ્રસિદ્ધ. ४ વિકાસયુક્ત. ५ પ્રકાશિત. ६ સ્વચ્છ.

प्रकाश (प्र काश् अच्) अव्य० शं. ઉઘાડાપણાથી, ખુલ્લી રીતે, માણસો સાંભળે એમ, તાણીને (નાટ્યોક્તિમાં).

प्रकाश (प्र काश् अच्) क्ली० शं. કાંસું.

प्रकाशक (प्रकाशयति प्र काश् णिच् ल्युट्) त्रि० कः-शिका-कं. १ પ્રકાશ કરનાર; સૂર્ય વગેરે. २ પ્રસિદ્ધ કરનાર. ३ ઉઘાડું કરનાર, વ્યાખ્યા વગેરેથી સ્પષ્ટ કરનાર. ४ પ્રકાશ કરનાર, સત્ત્વગુણ.

प्रकाशकज्ञातृ (प्रकाशकस्य पूर्वं ज्ञातां) पु० ता. કૂકડો, મરઘો.

प्रकाशता (प्रकाशस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ પ્રકાશપણું, ખુલ્લાપણું, ઉઘાડાપણું. २ તેજ, કાંતિ. ३ પ્રસિદ્ધપણું. [શબ્દ જુઓ.

प्रकाशत्व (प्रकाशस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

प्रकाशन (प्रकाशयति प्र काश् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. પ્રકાશ કરનાર.

प्रकाशन (प्र काश् ल्युट्) क्ली० नं. १ પ્રકાશ. २ અજવાળું. ३ સ્પષ્ટ કરવું, ઉઘાડું કરવું.

प्रकाशमान (प्र काश् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ચકચકિત, તેજસ્વી, તેજોમય.

प्रकाशात्मता (प्रकाशात्मनो भावः तल्) स्त्री० ता. વ્યક્ત સ્વભાવ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रकाशात्मत्व (प्रकाशात्मनो भावः त्व) क्ली० त्वं.

प्रकाशात्मन् (प्रकाश आत्मा स्वरूपमस्य) पु० त्मा. १ વિષ્ણુ. २ સૂર્ય. ३ આકડાનું ઝાડ.

प्रकाशात्मन् (प्रकाश आत्मा स्वरूप यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. વ્યક્ત સ્વભાવવાળું.

प्रकाशित (प्र काश् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પ્રકટિત શબ્દ જુઓ.

प्रकाशित (प्र काश् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પ્રકાશવાળું.

प्रकाशित (प्र काश् क्त) क्ली० तं. પ્રકાશ.

प्रकाशिता (प्रकाशिनो भावः तल्) स्त्री० ता. પ્રકાશ.

प्रकाशित्व (प्रकाशिनो भावः त्व) क्ली० त्वं. પ્રકાશ.

प्रकाशिन् (प्र काश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. १ પ્રકાશ કરનાર. २ સ્પષ્ટ કરનાર. ३ ઉઘાડું કરનાર.

प्रकाश्य (प्र काश् यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. १ પ્રકાશ કરવા યોગ્ય. २ ઉઘાડું કરવા લાયક. ३ પ્રસિદ્ધ કરવા યોગ્ય. प्रकाशनीय, प्रकाशितव्य.

प्रकाश्यता (प्रकाश्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ પ્રકાશ. २ ઉઘાડાપણું. ३ સ્પષ્ટપણું.

प्रकीर्ण (प्र कृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ ફેલાવેલું, વિસ્તૃત. २ ખુલ્લું કરેલું. ३ જાહેર કરેલું. ४ વેરેલું. ५ વિક્ષિપ્ત.

'प्रकीर्णः पुष्पाणां हरिचरणयोरंजलिरयम्'

वेणीसंहारः

प्रकीर्ण (प्र कृ क्त) क्ली० र्णं. १ ચમર, ચામર. २ ગ્રંથવિચ્છેદ.

प्रकीर्ण (प्र कृ क्त) क्ली० र्णं. १ મિશ્રણ. २ વિસ્તાર. ३ ફેલાવ. ४ વિક્ષેપ.

प्रकीर्ण (प्र कृ क्त) पु० र्णः वनस्पति पूतिकरंज.

प्रकीर्णक (प्रकीर्ण स्वार्थे क) क्ली० कं. १ ચમર, ચમરી. २ ગ્રંથવિચ્છેદ. ३ અનેક વિષયનો સંગ્રહ. ४ ગ્રંથનો વિસ્તાર. ५ કવિતાનો વિસ્તાર. ६ શાસ્ત્રાધારવિના રાજા ન્યાયાધીશ વગેરે એ પોતાનાજ મતથી ફરીઆદ દાવા વગેરેનો નિકાલ કરેલ છે તે. ७ અનુક્રમવિનાનો અનેક પદાર્થનો સંગ્રહ.

प्रकीर्णक (प्रकीर्णः संज्ञायां कन्) पु० कः ઘોડો.

प्रकीर्णकी (प्रकीर्णस्य स्त्रीजातिः ङीप्) स्त्री० की. ઘોડી. [२ धृतकरंजनुं ઝાડ.

प्रकीर्य्य (प्र कृ क्यप्) पु० र्य्यः पूतिकरंजनुं वृक्ष.

प्रकीर्य्य (प्र कृ क्यप्) त्रि० र्य्यः-र्य्या-र्य्यं. १ ફેલાવવા યોગ્ય. २ વિખેરવા યોગ્ય. ३ વેરવા લાયક.

प्रकुंच (प्र कुंच् अच्) पु० चः ચાર રૂપિયા ભારનું એક વજન, પલ.

'प्रकुंचः षोडशीं विद्यं पलमेवात्र कीर्त्यते'

भावप्रकाशः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रकुपित (प्र कुप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. કોપેલું, ક્રોધ પામેલું.

प्रकुर्वत् (प्र कृ शतृ) त्रि० वन्-वंती-वत्. અતિશય કરનાર, સારી રીતે કરનાર, રૂડી રીતે પરોણાચાકરી કરતું. [शब्द જુઓ.

प्रकुर्वाण (प्र कृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. ઉપલો

प्रकुल (प्र कुल् क) क्ली० लं. વખાણેલો દેહ.

प्रकूष्मांडी ( ) स्त्री० ङी. દુર્ગાદેવી.

प्रकृत (प्र कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ આરંભેલું, શરૂ કરેલું. ૨ પૂર્ણ કરેલું. ૩ સિદ્ધિમાં આણેલું. ૪ અધિકૃત. ૫ પ્રકરણપ્રાપ્ત.

' प्रकृतजपविधानामास्यमुद्राश्चिमदंतम् '

माघः

प्रकृत (प्र कृ क्त) पु० तः તે નામનો એક ઋષિ.

प्रकृति (प्र कृ क्तिच् क्तिन् वा) स्त्री० तिः ૧ પદાર્થ માત્રનો સ્વાભાવિક ગુણ. ૨ વિશ્વની ઉત્પત્તિઉપર આદિ પુરુષની અપાઉ પેદા થયેલી આદિ માયા. ૩ પંચ મહાભૂત, મન, જ્ઞાન, અને અહંકાર એ આઠ પ્રકૃતિ. ૪ પંચ મહાભૂતનો સમુદાય. ૫ આદિકારણ. ૬ મૂલ નિમિત્ત. ૭ સ્વભાવ. ૮ સ્ત્રીજાતિ. ૯ મા, માવડી. ૧૦ જીવ. ૧૧ સ્ત્રીની યોનિ. ૧૨ જંતુ. ૧૩ પુરુષનું લિંગ, ૧૪ જે નામ પુરું કે ધાતુ પુરું પ્રત્યય આવતો હોય તે નામમધ્યે કે ધાતુમધ્યે નામાંશ કે ધાત્વંશ. ૧૫ રાજા, વજીર વગેરે. ૧૬ પરમાત્મા. ૧૭ રૈયત, પ્રજા. ૧૮ તે નામનો એક છંદ. ૧૯ કરણ. ૨૦ સત્ત્વ, રજ અને તમ એવી ત્રણું ગુણની સામ્યાવસ્થા. ૨૧ રાજાનો મુખ્ય દીવાન. ૨૨ શક્તિ. ૨૩ શિલ્પી. ૨૪ રાજાએ વિચારવા યોગ્ય મૂલહેતુ.

' बहिर्विकारं प्रकृतेः पृथग् विदुः
पुरातन त्वां पुरुषं पुराविदः '

माघः

' भूमिरापोऽनलो वायुः खं मनो बुद्धिरेव च ।
अहंकार इतीयं मे भिन्ना प्रकृतिरष्टधा ' ॥ गीता ॥

प्रकृतिज (प्रकृत्या जायते जन् ड) जः-जा-जं. त्रि० સ્વભાવથી ઉત્પન્ન થયેલું.

प्रकृतितरल (प्रकृत्या तरलः) त्रि० लः-ला-लं. પ્રકૃતિથી ચંચલ.

प्रकृतिधर्म (प्रकृतेर्धर्मः) पु० र्मः સ્વભાવનો ધર્મ.

प्रकृतिमंडल (प्रकृतेर्मंडलम्) क्ली० लं. રાજા, પ્રધાન, પ્રજા વગેરે રાજ્યાંગ, પ્રજાનો સમુદાય.

प्रकृतिमत् (प्रकृति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. પ્રકૃતિવાળું.

प्रकृतिवत् (प्रकृतितुल्यं वत्) अव्य० वत्. વ્યાકરણશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ આદિસ્થમાનનું પ્રકૃતિભૂત સ્થાની સરખું કાર્ય.

प्रकृतिस्थ (प्रकृत्या प्रकृत्यां वा तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. ૧ જેમાં કોઇનો સેળભેળ નહિ એવો પદાર્થ વગેરે. ૨ સ્વભાવસિદ્ધ. ૩ મૂલસ્થ પ્રકૃતિમાં રહેનાર.

प्रकृतिस्थित (प्रकृतौ प्रकृत्या वा स्थितः) त्रि० तः-ता-तं. ઉપલો शब्द જુઓ. [कृशांग.

प्रकृशित (प्रकृष्टं कृशितम्) त्रि० तः-ता-तं. પાતળું,

प्रकृष्ट (प्र कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ ઉત્તમ, ઉમદા. ૨ ઉત્કર્ષવાળું, ૩ મુખ્ય.

प्रकृष्टता (प्रकृष्टस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ ઉત્તમપણું, ઉમદાપણું. ૨ ઉત્કર્ષયુક્તપણું.

प्रकृष्टत्व (प्रकृष्टस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ.

प्रकृष्य (प्र कृष् क्यप्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. ભૂમિ ન ઉખડે તેમ ખેડવા યોગ્ય.

प्रकोथ (प्र कुथ् घञ्) पु० थः ૧ રૂડી રીતે પડવું. ૨ સૂકાઇ જવું.

प्रकोप (प्र कुप् घञ्) पु० कः. વાત, કફ અને પિત્ત વગેરેનો અત્યંત ક્ષોભ. ૨ અત્યંત ક્ષોભ પામવું. ૩ બહુજ ખોટ.

प्रकोपनीय (प्र कुप् अनीयर्). त्रि० यः-या-यं. કોપાવિષ્ટ કરવા યોગ્ય, ક્રોધ પમાડવા લાયક.

प्रकोपित (प्र कुप् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ કોપ પમાડેલું. ૨ ખીજવેલું. ૩ ગુસ્સે કરેલું.

प्रकोष्ठ (प्रगतः कोष्ठं) पु० ष्ठः ૧ દરવાજાના ચોગઠાનો એક ભાગ. ૨ મહેલના દરવાજની પાસેનો એક ભાગ. ૩ મણિબંધપર્યંત હસ્તાવયવ. ૪ ધરતી માંહેનો એક પ્રદેશ.

प्रक्षर (प्रक्षरः पृषो०) पु० रः ૧ ઘોડાને પહેરવાનું બખ્તર. ૨ કૂતરો. ૩ ખચ્ચર.

प्रक्षर (,,) त्रि० रः-रा-रं. અત્યંત તીવ્ર.

प्रक्रम (प्र क्रम् घञ्) पु० मः ૧ જવું. ૨ ઉપર ચઢવું તે. ૩ પ્રથમારંભ. ૪ અવસર. ૫ પુરસદ. ૬ ઉપક્રમ.

प्रक्रमण (प्र क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. જવું તે, ગમન.

प्रक्रमणीय (प्र क्रम् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. જવા યોગ્ય.

प्रक्रममाण (प्र क्रम् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. ૧ જતું. ૨ ઉપર ચઢતું. ૩ પ્રારંભ કરતું. ૪ હરા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वतुं. [प्रक्रमणीय शब्द जुओ.
प्रक्रमितव्य (प्र क्रम् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं.
प्रक्रम्य (प्र क्रम् यत्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. ऊपलो शब्द जुओ.
प्रक्रांत (प्र क्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ आरंभेलुं. २ ठरावेलुं. ३ गयेलुं. ४ प्रकरणप्राप्त.
प्रक्रिया (प्र कृ श) स्त्री० या. १ व्यवस्था. २ स्थापन. ३ अधिकार. ४ प्रकरण. ५ कर्म, क्रिया. ६ रीति ७ चाल. ८ शब्दप्रयोगसाधननी अवस्था. ९ पूर्वपक्षनी अने प्रतिपक्षनी प्रवृत्ति. १० ऊंचुं करवुं. ११ चढावबुं. १२ मोटापणुं. १३ प्रौढि. १४ राज्य वगेरे पासेथी मळेलो कीताब.

'सा प्रक्रिया या क्रमामित्यपेक्षा'
पार्थसारथिमिश्रः

प्रक्रीडित (प्र क्रीड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. खेलेलुं, रमेलुं.
प्रक्लिन्न (प्र क्लिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ तृप्त, संतोष पामेलुं. २ भीनुं, भीनाशवाळुं, आर्द्र.
प्रकृप्त (प्र कृप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ सिद्ध करेलुं. २ तैयार करेलुं. ३ भिश्रित. [आर्द्रता.
प्रक्लेद (प्र क्लिद् घञ्) पु० दः भीनापणुं, भीनाश,
प्रक्वण (प्र क्वण् अप्) पु० णः वीणा, सारंगी वगेरेनो शब्द.
प्रक्वाण (प्र क्वण् घञ्) पु० णः ऊपलो शब्द जुओ.
प्रक्षर (प्र क्षर् अच्) पु० रः धोडाने पहेरावबानुं अभ्यर. [२ शोधक.
प्रक्षाल (प्र क्षाल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. १ धोनार.
प्रक्षालक (प्र क्षाल् ण्वुल्) त्रि० कः-लिका-कं. १ धोनार. २ शोधक. [ळवुं. २ शुद्ध करवुं.
प्रक्षालन (प्र क्षाल् ल्युट्) क्ली० नं. १ धोवुं, पखाळवुं.
प्रक्षालित (प्र क्षाल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ धोयेलुं, पखाळेलुं. २ शुद्ध करेलुं.
प्रक्षिप्त (प्र क्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ फेंकेलुं, नांखेलुं. २ बहु द्रव्यमां बीजना द्रव्यनो थोडो अंश भेळववो ते. [फेंकवुं, नांखवुं
प्रक्षिप्तवत् (प्र क्षिप् क्तवत्) त्रि० वान्-वती-वत्
प्रक्षीण (प्र क्षी क्त) त्रि० णः-णा-णं. १ नाश पामेलुं. २ क्षय पामेलुं. [कडुं २ उन्मत्त.
प्रक्षीवित (प्रकृष्टः क्षीवितः) त्रि० तः-ता-तं. १ छा-
प्रक्षेप (प्र क्षिप् घञ्) पु० पः १ नांखबुं, फेंकबुं. २ ऊलबबुं. ३ अर्पण, श्लोक ग्रंथ वगेरे. ४ कोई ग्रंथमां बीजा श्लोक मेळवी देवा ते.
प्रक्षेपण (प्र क्षिप् ल्युट्) क्ली० णं. १ नाखबुं, फेंकबुं. २ ऊलाबबुं. [नाराचास्त्र.
प्रक्ष्वेडन (प्र क्ष्विड् ल्यु) पु० नः लोढानुं बाण.
प्रक्ष्वेदन (प्र क्ष्विद् ल्यु) पु० नः ऊपलो शब्द जुओ. [करवुं. प्रक्ष्वेडित.
प्रक्ष्वेदित (प्र क्ष्विद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. धोयाट
प्रक्ष्वेदितवत् (प्रक्ष्वेदित वत्) त्रि० वान्-वती-वत्. ऊपलो शब्द जुओ. [२ अतितीव्र.
प्रखर (प्रकृष्टः खरः) त्रि० रः-रा-रं. १ अतितीक्ष्ण.
प्रखर (प्रक्षर पृषो०) पु० रः १ कूतरो. २ खच्चर. ३ घोडाने पहेरावबानुं अभ्यर.
प्रख्या (प्र ख्या अङ्) स्त्री० ख्या. १ उपमा. २ विख्याति. ३ घणुं करी आ शब्द बहुव्रीहिसमासमां उत्तरपदमां आवी सरखापणानो अर्थ बताबी आपेछे, जेमके वज्रप्रख्य वज्रसरखुं.

'प्रज्ञाचक्षुरवेक्षमाणतिमिरप्रख्याः किलांकीर्तयः'
नैषधीयम्.

प्रख्यात (प्र ख्या क्त) त्रि० तः-ता-तं. प्रसिद्ध, ख्यात, विख्यात.
प्रख्यातभांड (प्रख्यातं भांडं यस्मिन्) क्ली० डं. हरकोइ वस्तुनां वेचाणु थया पहेलां ते बाबत राज्य वगेरे कांइक दाणु वगेरे अपाय छे ते.
प्रख्यातवप्तृक (प्रख्यातो वप्ता जनयिता यस्य कप्) पु० कः नामांकित पिताना पुत्र.
प्रख्याति (प्र ख्या क्तिन्) स्त्री० तिः प्रसिद्धि, विख्याति. [२ प्रसिद्ध करवुं.
प्रख्यात (प्र ख्या ल्युट्) क्ली० नं. १ जाहेर करवुं.
प्रख्यानीय (प्र ख्या अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ प्रसिद्ध करवा लायक. २ प्रख्यात करवा योग्य.
प्रख्यापन (प्र ख्या णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रसिद्ध करवुं-जाहेर करवुं ते. २ बातमी.
प्रख्यास् (प्र चक्ष् असि) पु० ख्याः प्रजापति.
प्रगंड (प्र कृष्टो गंडः) पु० डः कोणीथी खभा सुधी हाथनो अवयव.
प्रगंडी (प्रगंड ङीष्) स्त्री० डी. १ किल्लो. २ गाम वगेरेनी चारे तरफनो कोट.

'संचारो यत्र लोकानां दूरादेवावबुध्यते।
प्रगण्डी सा च विज्ञेया बहिः प्राकारसंज्ञिता'॥

प्रगत (प्र गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मुश्केलाथी गयलुं. २ नीराळुं, भिन्न.
प्रगतजानु (प्रगते परस्परमसंश्लिष्टे जानुनी यस्य) त्रि० नुः-नुः-नु. जेना घूंटणमां मोटुं अंतर होय छे ते.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रगतजानुक (,, कप्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લેલું.
प्रगदित (प्र गद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. કહેલું, બો-
प्रगंध (प्रकृष्टो गंधो यस्य) पु० धः पीतपापडो.
प्रगंध (,,) त्रि० धः-धा-धं. ઉમદા બો-વાળું.
प्रगल्भ (प्र गल्भ् अच्) त्रि० ल्भः-ल्भा-ल्भं. १ શૂર. २ છાતીવાળું. ३ પ્રૌઢ. ४ વિચાર વ કરતાં કામ વગેરે જલદી કરનાર. ५ વાર ન લગાડતાં પૈસા જવાબ વગેરે એકદમ આપનાર. ६ આગ્રહવાળું. ७ મજબુત નિશ્ચયવાળું. ८ લાજવગરનું, બેશરમ. ઉદ્ધત. [નનો અગ્નિ.
प्रगल्भ (प्र गल्भ् अच्) पु० ल्भः જાતકર્મના હવ-
प्रगल्भता (प्रगल्भस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ ઉદ્ધ-તપણું. २ શૂરપણું. ३ છાતીવાળાપણું. ४ નિઃશં-કપણું. ५ આગ્રહ. ६ નિશ્ચય. ७ સંકલ્પ. ८ જોર. ९ પરાક્રમ. १० નિર્લજ્જપણું.

'प्रायेणैवंविधे कार्ये पुरस्त्रीणां प्रगल्भता'
कुमारसंभवम्.

प्रगल्भत्व (प्रगल्भस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. प्रागल्भ्य. [ની એક નાયિકા.
प्रगल्भा (प्र गल्भ् अच् टाप्) स्त्री० ल्भा. તે નામ-

'स्मरान्धा गाढतारुण्या समस्तरतकोविदा ।
भावोन्नता दरव्रीडा प्रगल्भाऽऽक्रान्तनायका' ॥
साहित्यदर्पणम्.

प्रगाढ (प्रकर्षेण गाढं) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ अत्यंत. २ अतिशय. ३ દૃઢ. ४ કૃચ્છ્ર.
प्रगाढ (,,) अव्य० ढं. १ દૃઢ રીતે २ ઘણું. ३ अत्यंत.
प्रगातृ (प्रकर्षेण गाता गै तृच्) पु० ता. १ ઉમદા ગવૈઓ. २ ઉમદા ગાનાર.
प्रगामिन् (प्रकर्षेण गच्छति गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी मि. ઉત્તમ રીતે જનાર.
प्रगायिन् (प्रकर्षेण गायति गै णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. १ ઉત્તમ ગાનાર. २ ઉત્તમ ગવૈઓ.
प्रगीत (प्रकर्षेण गीतः) त्रि० तः-ता-तं. ઉત્તમ રીતે ગાયલું.
प्रगुण (प्रकृष्टो गुणो यत्र) त्रि० णः-णा-णं. १ સર-લતાવાળું. २ સીધું. ३ પ્રમાણિક. ४ દક્ષ.

'बहिः सर्वाकारप्रगुणरमणीयं व्यवहरन्'
मालतीमाधवम्.

प्रगुणित (प्रकृष्टं गुणितम्) त्रि० तः-ता-तं. સરલ કરેલું. २ સીધું કરેલું.
प्रगुणिन् (प्रकृष्टः गुणः यस्य) त्रि० णी णिनी-णि. १ સરલ મનવાળું. २ પ્રમાણિક.
प्रगुण्य (प्रकृष्टः गुण्यः) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. १ अति-शय. પુષ્કલ, ઘણું. २ ભારી. ३ ઉત્તમ.
प्रगृहीत (प्र ग्रह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ કબુલ કરેલું. २ માન્ય કરેલું. ३ સ્વીકારેલું. ४ મંજુર કરેલું. ५ ગ્રહણ કરેલું.
प्रगृह्य (प्र ग्रह् क्यप्) क्ली० ह्यं. વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ સ્વરસંધિવિનાનું રહેતું એક પદ; જેમ કે अहो ईशाः, विष्णू इमौ.
प्रगृह्य (प्र ग्रह् क्यप्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. १ કબુલ કરવા લાયક. २ માન્ય રાખવા યોગ્ય.
प्रगे (प्रगीयतेऽत्र प्र गै के) अव्य० गे. સવારના પ-હોરમાં, प्रातःकाले.
प्रगेतन (प्रगे भवः ट्यु तुट्) त्रि० नः-नी-नं. સવાર-ના પહોરમાં હોનાર, प्रातःकालभां थनार.
प्रगेनिश (प्रगे प्रातःकालो निशेव स्वापहेतुर्यस्य) त्रि० शः-शा-शं. સવારના પહોરમાં સુનાર, સવારે ઉંઘનાર.

'उत्सूर्यशायिनश्चासन् सर्वे चासन् प्रगेनिशाः'
भारतम्.

प्रगोपण (प्र गुप् ल्युट्) क्ली० णं. १ રક્ષણ કરવું તે, રક્ષા. २ રાખવું તે.
प्रग्रथन (प्रकर्षेण ग्रथनं) क्ली० नं. સારી ગુંથણી.
प्रग्रह (प्र.ग्रह् अप्) पु० हः १ કણેરનું ઝાડ. २ ત્રા-જવાની દોરી, ३ ભુજ. ४ ઘોડા વગેરેને બાંધવા-ની દોરી. ५ નિયમમાં રાખવું તે. ६ દબાણમાં રાખવું તે. ७ એક જાતનું માપ. ८ બંદીવાન, કેદી. ९ દયા, કૃપા.
प्रग्रह (प्र ग्रह् अच्) पु० हः કેદી.
प्रग्रहण (प्र ग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. १ સ્વીકારવું. લેવું તે. २ ગ્રહણ કરવું તે. ३ માન્ય કરવું તે. ४ જ-બરીથી હરણ કરવું તે. ५ પકડવું તે.
प्रग्रहवत् (प्रग्रह मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. દયા-ળું, કૃપાળું.
प्रग्राह (प्र ग्रह् घञ्) पु० हः १ તાજવાની દોરી. २ ઘોડા વગેરેને બાંધવાની દોરી.
प्रग्रीव (प्रकृष्टा ग्रीवा यस्य) पु० क्ली० वः-वं. १ જ-ડખો, ગોખ, બારી. २ ઝાડનો અગ્રભાગ.
प्रगोव (प्रकृष्टा ग्रीवा यस्य) त्रि० वः-वा-वं. ઉત્તમ ડોકવાળું. [ની પામેલું.
प्रग्ल (प्र ग्लै क्त) त्रि० ग्लः-ग्ला-ग्लं. થાકેલું, ગ્લા-
प्रघटाविद् (प्रकृष्टा घटा आडंबरः तां वेत्ति) पु०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तद्. शास्त्रनो अर्थ नहि जाणतां केवळ वांची जनाणनार पुरुष. शास्त्रगंड.

प्रघट्टक (प्र घट् ण्वुल्) पु० कः केवल એક અર્थनुं प्रतिपादन करनार ग्रंथनो अवयव.

प्रघण (प्रविशद्भिर्जनैः प्रकर्षेण हन्यते हन् घञ् अण्) पु० णः १ घरनो उंबरो. २ तांबानो कुंभ. ३ प्रहोष्ठ. ४ लोढानो भगदल.

प्रघंन (,,) पु० नः. उपरो शब्द जुओ.

प्रघस (प्र अद् अप्) पु० सः १ इडी रीते खावुं ते. २ ते नामनो એક राक्षस. ३ असुर, दैत्य.

प्रघाण (प्र हन् घञ्) पु० णः. प्रघण शब्द जुओ.

प्रघात (प्रहन्यतेऽत्र हन् घञ्) पु० तः. युद्ध.

प्रघात (प्रकर्षेण घातः) पु० तः इडी रीते मारवुं.

प्रघान (प्र हन् घञ्) पु० नः. प्रघण शब्द जुओ.

प्रघास (प्र घस् घञ्) पु० सः इडी रीते खावा योग्य अन्नविशेष वगेरे. [सि. घणुं प्रघासवाळुं.

प्रघासिन् (प्रघासोऽस्यास्ति भूम्ना) त्रि० सी-सिनी-

प्रघुण (प्र घूण् क) पु० णः परोणो, अतिथि. प्राघूण.

प्रघूर्ण (प्र घूर्ण् अच्) पु० र्णः. उपरो शब्द जुओ.

प्रघूर्ण (प्र घूर्ण् अच्) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ चक्राकार भमनार. २ अहिं तहिं भटकनार.

प्रघोष (प्र घुष घञ्) पु० षः अवाज, शब्द.

प्रघोषक (प्रघोषः अल्पार्थे कन्) पु० कः १ न समजाय तेवो अवाज. २ झीणो शब्द.. अव्यक्त ध्वनि. [श्रीजा चक्रमां गयेलुं सैन्य.

प्रचक्र (प्रगतः चक्रं) क्ली० क्रं. पोतानां चक्रमांथी

प्रचक्षस् (प्र चक्ष् अस्) पु० क्षाः. बृहस्पति.

प्रचंड (प्रकर्षेण चंडः) त्रि० डः-डा-डं. १ क्रोप, हुन्नर, कला, विद्या, पराक्रम, बल वगेरेथी भारी. २ दुर्धर्ष. ३ दुरंत. ४ प्रतापवाळुं.

'प्रचण्डसूर्यः स्पृहणीयचन्द्रमाः' ऋतुसंहारम्.

प्रचंड (प्रकर्षेण चंडः) पु० डः १ धोळी कणेरनुं झाड. २ ते नामनो એક दानव.

प्रचंडता (प्रचंडस्य भावः तल्) स्त्री० ता. प्रचंडपणुं. [ण्ड जुओ.

प्रचंडत्व (प्रचंडस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपरो श-

प्रचंडमूर्ति (प्रचंडा मूर्तिरस्य) पु० र्तिः वरुणवृक्ष.

प्रचंडमूर्ति (प्रचंडा मूर्तिर्यस्य) त्रि० र्तिः-र्तिः-र्ति. प्रचंड मूर्तिवाळुं.

प्रचय (प्र चि अच् घञ् वा) पु० यः १ लाकडी वगेरेना साधनथी झाड उपरथी पाडी फूल એકઠां करवां ते. २ फूल चीणवां ते. ३ समूह. ४ उपचय. ५ એકંदरपणुं.

प्रचर (प्र चर् अप्) पु० रः १ मार्ग, रस्तो. २ रीतभात. ३ चालचलण. ४ आचार.

प्रचरण (प्र चर् ल्युट्) क्ली० णं. चालवुं, चलण.

प्रचरत् (प्र चर् शतृ) त्रि० रन्-रंती-रत्. १ उत्तम रीते चालतुं. २ इडी रीते जतुं. ३ लांबुं जनार. ४ लोकस प्रहायनुं.

प्रचरित (प्र चर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ चालेलुं. २ गयेलुं. ३ आचरण करेलुं.

प्रचल (प्र चल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. उत्तम रीते चालनार. २ चंचल. ३ लोकस प्रहायिक.

प्रचलत् (प्र चल् शतृ) त्रि० लन्-लंती-लत्. प्रचरत् शब्द जुओ. [जुओ.

प्रचलन (प्र चल् ल्युट्) क्ली० नं. प्रचरण शब्द

प्रचलाक (प्र चल् आकन्) पु० कः १ मोरनुं पुछडुं. २ सर्प. ३ माणुनो आघात

प्रचलाकिन् (प्र चलाक इनि) पु० की० मोर.

प्रचलायित (प्र चलाय् क्त) त्रि० तः-ता-तं. निद्रा वगेरेथी ओकुं थातुं.

प्रचलायित (प्र चलाय् क्त) क्ली० तं. निद्रा वगेरेना ओकाभां डोलवुं.

प्रचलित (प्र चल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ दूर गयेलुं. २ लांबु गयेलुं. ३ उत्तम रीते गयेलुं. ४ लोकरूढिनुं. ५ लोकस प्रहायनुं. ६ कमुल करेलुं.

'प्रचलितकरिकृत्तिपर्यन्तचञ्चन्नखाघात...'

भवभूतिः

प्रचलित (प्र चल् क्त) पु० तः सघोत्रण.

प्रचाय (प्राचि घञ्) पु० यः प्रचय शब्द जुओ.

प्रचायिका (प्राचि ण्वुल्) स्त्री० का. अनुक्रमे फूल वगेरे એકઠां करवां ते. [रनार स्त्री.

प्रचायिका (,,) स्त्री० का. प्रचयन क-

प्रचार (प्र चर् घञ्) पु० रः १ लोक. २ रूढि. ३ गमन, जवुं. ४ चरण. ५ प्रकाश. ६ गायने चरवानुं स्थान.

प्रचारित (प्रचारो जातो यस्य इतच्) त्रि० तः-तां-तं. १ प्रचार पामेलुं. २ प्रकाशित.

प्रचाल (प्रकृष्टः चालः) पु० लः पीणो, सतार, तंबुरो, यूप वगेरेनो दांडो.

प्रचालन (प्र चल् ल्युट्) क्ली० नं. हालवुं, चालवुं.

प्रचिकीर्षु (प्र कृ सन् उ) त्रि० र्षुः-र्षुः-र्षु. १ करवानी इच्छा करनार. २ प्रतिकार करवानी बुमेद राखनार.

प्रचित (प्र चि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ એકठुं करे-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

.ल पुष्प वगेरे. २ ज्भा करेलुं.

प्रचितक (प्रचितः स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. प्रचय स्वरयाणुं. [એક ભેદ.

प्रचितक (प्रचितं संज्ञायां कन्) क्ली० कं. दंडकनो

प्रचीनल (प्रचेयं वलं यत्र पृषो०) क्ली० लं. सुगंधी वाळो. वीरणमूल. [राज.

प्रचोर (प्रकृष्ट चोरमस्य) पु० रः ते नामनो એક

प्रचुर (प्र चुर् क प्रगतश्चुराया वा) त्रि० रः-रा-रं. धणुं, पुष्कल, ब्हु.

'महात्मनां वः प्रचुरः समागमः' श्रीमद्भागवतम्.

'नित्यव्यया प्रचुरनित्यधनागमा च' भर्तृहरिः

प्रचुर (,,) पु० रः चोर.

प्रचुरपुरुष (प्रचुरः पुरुषः) पु० षः उपलो शब्द जुओ.

प्रचुरपुरुष (प्रचुराः पुरुषा यत्र) त्रि० षः-षा-षं. જ્યાં धणा पुरुष होय ते स्थल वगेरे.

प्रचुरता (प्रचुरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. धणापणुं, ब्हुपणुं. प्राचुर्य. [ब्द जुओ.

प्रचुरत्व (प्रचुरस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो श.

प्रचुरीकरण (प्रचुर च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. ब्हु करवुं, पुष्कल करवुं.

प्रचुरीकृत (प्रचुर च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ब्हु करेलुं, पुष्कल करेलुं.

प्रचेतस् (प्र चित् असुन्) पु० ताः १ वरुण. २ ते नामनो એક मुनि. ३ ते नामनो એક राज.

प्रचेतस् (. ,,) पु० व० तसः प्राचीन બर्हिषना पुत्रो.

प्रचेतस् (प्रकृष्टं चेतो यस्य) त्रि० ताः-ताः-तस्. १ उत्कृष्ट हृदयवाणुं. २ उत्तम ज्ञानवाणुं. ३ हर्ष पामेला मनवाणुं. [पक्व. कष्फल.

प्रचेतसी (प्रकर्षेण चेतयति मूर्छितं) स्त्री० सी. द्रा-

प्रचेतृ (प्र चि तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ એकठुं करनार. २ पीणनार.

प्रचेतृ (,,) पु० ता. सारथि.

प्रचेल (प्र चिल् चेल् वा अच्) क्ली० लं. पीणुं चंदन.

प्रचेलक (प्र चेल् ण्वुल्) पु० कः धोडो.

प्रचेलक (प्र चेल् ण्वुल्) त्रि० कः-लिका-कं. १ उत्तम रीते चालनार. २ उत्कृष्ट गतिवाणुं.

प्रचेलकी (प्रचेलकस्य स्त्रीजातिः ङीष्) स्त्री० की. धोडी.

प्रचोदक (प्र चुद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. १ प्रेरक, प्रेरणा करनार. २ मोकलनार. ३ हांकनार.

प्रचोदन (प्र चुद् ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रेरणा, प्रेरवुं, मोकलवुं ते. २ विधि. ३ फायदो.

प्रचोदनी (प्र चुद् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ वनस्पति धमासो. २ એક जतनी औषधि भोरींगणी.

प्रचोदिका (प्र चुद् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. ते नामनी એક कन्या. [२ मोकलेलुं. ३ हांकेलुं.

प्रचोदित (प्र चुद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रेरेलुं.

प्रचोदिन् (प्र चुद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ प्रेरनार, प्रेरक. २ मोकलनार. ३ हांकनार.

प्रचोदिनी (प्रचोदिन् ङीप्) स्त्री० नी. वनस्पति भोरींगणी.

प्रच्युत (प्र च्यु क्त) त्रि० तः-ता-तं. पडेलुं.

प्रच्छ् (तुदा० पर० सेट् पृच्छति) पूछवुं, जाणवाने ईच्छवुं, आ (आपृच्छते) २न्न लेवी.

'आपृच्छस्व प्रियसखममुं तुङ्गमालिंग्य शैलं'

मेघदूतम्.

प्रच्छणा (प्रच्छ् युच्) स्त्री० णा. १ पूछवुं. २ तपासवुं. [ढणु, ओढवुं, आच्छादन.

प्रच्छद (प्र छद् णिच् घञ्) पु० दः १ ढांकणु, ओ-

प्रच्छदपट (प्रच्छदार्थं पटः) पु० टः शरीर वगेरे ढांकवानुं वस्त्र.

प्रच्छना (प्रच्छ ल्यु) स्त्री० ना. आमंत्रण.

प्रच्छन्न (प्र छद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ ढांकेलुं. २ आच्छादित. ३ छानुं, गुप्त.

'विद्या नाम नरस्य रूपमधिकं प्रच्छन्नगुप्तं धनं'

भर्तृहरिः.

प्रच्छन्न (प्र छद् क्त) क्ली० न्नं. गुप्तद्वार, अंतर्द्वार. [करवुं, उलटी करवी ते.

प्रच्छर्दन् (प्र छर्द् ल्युट्) क्ली० नं. ओकवुं, वमन

प्रच्छर्दक (प्र छर्द् ल) त्रि० कः-र्दिका-कं वमन करावनार औषध वगेरे.

प्रच्छर्दिका (प्र छर्द् ण्वुल्) स्त्री० का. १ ओकवुं. २ वमन करवुं. ३ उलटी करवानो रोग.

प्रच्छादक (प्र छद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. १ ढांकनार. २ आच्छादन करनार.

प्रच्छादन (प्रच्छाद्यतेऽनेन छद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. शरीर उपर पहेरवानुं वस्त्र.

प्रच्छादन (प्र छद् ल्युट्) क्ली० नं. ढांकवुं, आच्छादन करवुं. [आच्छादन करेलुं.

प्रच्छादित (प्र छद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ढांकेलुं,

प्रच्छान (प्र छो ल्युट्) क्ली० नं. १ उंडी रीते छेदवुं. २ नस्तर वगेरे शस्त्र मूकवानो એક ભેદ.

प्रच्छाय (प्रकृष्टा छाया) क्ली० यं. धाटो छांयडो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रच्छिल (प्रच्छ इलच्) त्रि० लः-ला-लं. निर्जल प्रदेश वगेरे.
प्रच्यव (प्र च्यु अच्) त्रि० वः-वा-वं. प्रच्युतिवाळुं.
प्रच्यव (प्र च्यु अप्) पु० वः प्रच्यवन शब्द जुओ. प्रक्षरण.
प्रच्यवन (प्र च्यु ल्युट्) क्ली० नं. १ नाश पामवुं. २ क्षरण. ३ जवुं. ४ खरवुं.
प्रच्युति (प्र च्यु क्तिन्) स्त्री० तिः १ पडवुं. २ नीचे पडवुं. ३ क्षरण. ४ खरवुं. ५ नाश पामवुं.
प्रज (प्रविश्य जायायां जायते जन् ड) पु० जः धणी, कंथ, पति.
प्रजन (प्र जन् घञ्) पु० नः १ पेदा थवुं. २ जन्मवुं. ३ गाय वगेरेने गर्भ राखवा माटे पुरुष बलद वगेरेनुं अभिगमन. ४ उपसर्ग.
प्रजन (प्र जन् अच्) त्रि० नः-ना-नं. पेदा करनार.
प्रजनन (प्र जन् ल्युट्) क्ली० नं. १ उत्पत्ति, जन्म. २ योनि. ३ उपसर्ग.
प्रजनन (प्रजनयति जन् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. पेदा करनार, उत्पन्न करनार. [भावडी.
प्रजनिका (प्र जन् ण्वुल्) स्त्री० का. मा, भाडी,
प्रजानेष्णु (प्र जन् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. १ पेदा थतुं. २ पेदा करतुं.
प्रजनुक (प्र जन् उक्) त्रि० कः-का-कं. १ पेदा करनार. २ उत्पन्न करनार.
प्रजय (प्र जि अच्) पु० यः उत्कृष्ट जय.
प्रजल्प (प्र जल्प् घञ्) पु० ल्पः १ बाल छोकरानुं बोलवुं. २ बोल, भाषण. ३ गप. ४ प्रकृष्ट भाषण. ५ पुष्कल बोलवुं.
प्रजल्पन (प्र जल्प् ल्युट्) क्ली० नं. पुष्कल बोलवुं. गप्पां मारवां ते, बकवुं ते.
प्रजव (प्रकृष्टो जवः) पु० वः उत्तम वेग.
प्रजविन् (प्र जू इनि) त्रि० वी-विनी-वि. उत्तम वेगवाळुं, अतिवेगवाळुं.
प्रजहित ( ) पु० तः १ पुराण. २ गार्हपत्य अग्नि. [३ प्राणिमात्र.
प्रजा (प्र जन् ड टाप्) स्त्री० जा. १ संतति. २ लोक.
प्रजाकाम (प्रजां कामयते इति) त्रि० मः-मा-मं. जेने संततिनी इच्छा होय ते.
प्रजागर (प्र जागृ अच्) पु० रः १ जागवुं, जागरण. २ सारी रीते जागवुं.
प्रजागर (प्र जागृ अच्) पु० रः विष्णु.
'नित्यं प्रबुद्धत्वात्प्रजागर्तीति प्रजागरः'
प्रजागरण (प्र जागृ ल्युट्) क्ली० णं. १ जागवुं, जागरण. २ सारी रीते जागवुं.
प्रजात (प्र जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पेदा थयेलुं. २ सारी रीते उत्पन्न थयेलुं.
प्रजात (प्र जन् क्त) पु० तः घोडानी एक जात.
प्रजाता (प्रजातं प्रजननं गर्भमोचनमस्याः अच् टाप्) स्त्री० ता. जेणे ताजुं जणेलुं छे एवी स्त्री. प्रसूता. [संतान.
प्रजातंतु (प्रजायाः प्रजननस्य तंतुरिव) पु० तुः
प्रजाति (प्र जन् क्तिन्) स्त्री० तिः १ प्रजा. २ उत्पत्ति. ३ उपजन. ४ पौत्रोत्पत्ति. ५ पुत्र वगेरेनी वृद्धि. [पुत्र.
प्रजाति (प्र जन् क्तिच्) पु० तिः प्रांशु राजानो
प्रजाद (प्रजां ददाति दा क) त्रि० दः-दा-द. संतति आपनार. [जतनुं आड. गर्भधात्री.
प्रजादा (प्रजां तद्धेतुधर्मं ददाति) स्त्री० दा. एक
प्रजादान (प्रजाया दानं आदानं) क्ली० नं. १ प्रजानुं दान. २ प्रजानुं लेवाणु. [नं. ३पुं.
प्रजादान (प्रजातः जन्मतः दानं शुद्धिरस्य) क्ली०
प्रजाधर्म (प्रजाया धर्मः) पु० र्मः १ संततिनी फरज. २ रैयतनी फरज.
प्रजानत् (प्र ज्ञा शतृ) त्रि० त्-नंती-त्. १ समजु. २ जाणतुं. ३ शाणुं, चतुर. ४ सावध.
प्रजानंती (प्र ज्ञा शतृ ङीप्) स्त्री० ती. समजु स्त्री. [कनाथ.
प्रजानाथ (प्रजाया नाथः) पु० थः राजा, नृप. लो-
प्रजाप (प्रजां पाति पा क) पु० यः उपरो शब्द जुओ.
प्रजापति (प्रजायाः पतिः) पु० तिः १ ब्रह्मदेव. २ राजा, नृप. ३ दक्षप्रजापति वगेरे. ४ जमाई. ५ सूर्य. ६ अग्नि. ७ मरीचि, अंगिरस्, पुलस्त्य, पुलह, क्रतु, प्रचेतस्, वसिष्ठ, गौतम, भृगु अने नारद-एवा दश प्रजापतिमांथी दरेक. ८ विष्णु. ९ देवनो सुतार, त्वष्टा. १० साठ संवत्सर पैकी ते नामनो एक संवत्सर. ११ ते नामनो एक कांडो. (प्रजापतिनां नाम तथा संख्या जुदा जुदा ग्रंथोमां जुदी जुदी रीते आप्यां छे.)
प्रजापतिहृदय (प्रजापतेः हृदयम्) क्ली० यं. एक जातनुं सामगान.
प्रजापाल (प्रजां पालयति) पु० लः राजा, नृप.
प्रजापाल्य (प्रजापालस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० ल्यं. प्रजानुं संरक्षण करवुं वगेरे ते राजानुं काम.
प्रजायिनी (प्र जन् णिनि) स्त्री० नी. पुष्कल संततिनी मा, बहोळा वस्तारवाळी स्त्री.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रजावत् (प्रजा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ संतानवाळुं. २ रैयतवाळो राज्य वगेरे.
प्रजावती (प्रजावत् ङीप्) स्त्री० ती. १ भाईनी वहू. २ प्रजावाळी.
प्रजाविनृ (प्रजां अवति) त्रि० ता-त्री-तृ. प्रजानुं [पालन करनार.
प्रजावृद्धि (प्रजाया वृद्धिः) स्त्री० द्धिः १ संतानने वधारो. २ रैयतनी वृद्धि.
प्रजासनि (प्रजां सनोति ददाति सन् इनि) त्रि० निः-नि-नि. संततिने आपनार.
प्रजाहित (प्रजायै हितं) त्रि० तः-ता-तं. १ संतानना हितनुं. २ रैयतना फायदानुं.
प्रजाहित (प्रजायां उत्पत्तौ हितं) क्ली० तं. पाणी, जल.
प्रजिन (प्र ज्या नुक्) पु० नः वायु.
प्रजेश (प्रजाया ईशः) पु० शः राजा, नृप.
प्रजेश्वर (प्रजाया ईश्वरः) पु० रः उपरनो शब्द जुओ.
प्रज्ञ (प्रजानाति प्र ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ बुद्धिशाली, अकलमंद. २ डाहुं, शाणुं.
प्रज्ञप्ति (प्र ज्ञप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः १ संकेत. २ बुद्धि. ३ ते नामनी एक देवी.
प्रज्ञा (प्र ज्ञा अङ्) स्त्री० ज्ञा. बुद्धि, अकल.
नाभिनन्दति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता' गीता.
प्रज्ञाकाय (प्र ज्ञा कै अङ्) पु० यः भंजुघोष.
प्रज्ञाचक्षुस् (प्रज्ञैव चक्षुरिवास्य) पु० क्षुः धृतराष्ट्र.
प्रज्ञाचक्षुस् (,, ,,) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. १ आंधळुं. २ डाहुं, बुद्धि जेने आंख छे ते.
प्रज्ञात (प्र ज्ञा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ जाणेलुं, समजेलुं. विख्यात. [३ डहापण. ४ चिह्न.
प्रज्ञान (प्र ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. १ बुद्धि. २ समज.
प्रज्ञान (प्रज्ञानमस्त्यस्य अच्) त्रि० नः-ना-नं. १ पंडित. २ डाहुं, शाणुं.
प्रज्ञावत् (प्रज्ञा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ बुद्धिवाळुं, अकलमंद. २ समजु.
प्रज्ञाहीन (प्रज्ञया हीनः) त्रि० नः-ना-नं. १ बुद्धिवगरनुं. २ मूर्ख, बेअकल.
प्रज्ञाल (प्रज्ञा लच्) त्रि० लः-ला-लं. १ बुद्धिशाली, अकलमंद. २ डाहुं, शाणुं, समजु.
प्रज्ञिन् (प्रज्ञा अस्त्यस्य इनि) त्रि० ज्ञी-ज्ञिनी-ज्ञि. प्रज्ञावत् शब्द जुओ.
प्राज्ञिल (प्रज्ञा अस्त्यर्थे इल्) त्रि० लः-ला-लं. प्रज्ञाल शब्द जुओ. [झ पगवाळुं.
प्रज्रु (प्रगते विरले जानुनी यस्य) त्रि० ज्रुः-ज्रुः-ज्रु. वां-
प्रज्वलक (प्र ज्वल् कन्) पु० कः कपालमां थतुं चंदन वगेरेनुं टीलुं.
प्रज्वलित (प्र ज्वल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ धगधगित. २ चळकतुं. ३ तेजोमय. ४ दीप्त. ५ आळेलुं. ७ सळगावेलुं. ७ सळगेलुं.
प्रज्वार (प्रकृष्टः ज्वारः यस्मात्) पु० रः ताव थकी थतो दाह. [जेलुं, सळगावेलुं.
ज्वालित (प्र ज्वल् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. आ-
प्रडीन (प्र डी क्त) क्ली० नं. पक्षीनुं आकाशमां एक जातनुं उडवुं.
प्रण (पुरा भवः प्र नश्च) त्रि० णः-णा-णं. १ अगाउना काळमां होनार. २ प्राचीन, जुनुं.
प्रणख (प्रकृष्टः नखः) पु० खः नखनो अग्रभाग.
प्रणत (प्र नम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नमेलुं. २ वांकुं वळेलुं. ३ कृतप्रणाम. ४ विनयवाळुं.
'भृत्यार्तिहृ प्रणतपालभवाब्धिपोतम्'
श्रीमद्भागवतम्.
प्रणतवत् (प्रणत मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ नमतुं. २ नमस्कार करतुं.
प्रणताशिरस् (प्रणतं शिरो येन) त्रि० राः-रा:-रः १ जेणे माथुं नमावेलुं छे ते. २ नमस्कार करनार.
प्रणति (प्र णम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ नमस्कार, प्रणाम. २ नमवुं.
'शत्रुषु प्रणतिरेव कीर्तये' रघुवंशम्.
प्रणदन (प्र नद् ल्युट्) क्ली० नं. प्रणाद शब्द जुओ.
प्रणादित (प्र नद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. वागेलुं, बाजेलुं. [करतुं.
प्रणमत् (प्र नम् शतृ) त्रि० मत्-मंती-मत्. प्रणाम
प्रणमित (प्र नम् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. प्रणाम करेलुं.
प्रणय (प्र नी अच्) पु० यः १ प्रेम. २ प्रीति. ३ ओळखाण, परिचय. ४ प्रार्थना, मागवुं. ५ विश्वास. ६ प्रीतियुक्त मागवुं. ७ मोक्ष, निर्वाण.
प्रणयत् (प्र नी शतृ) त्रि० यत्-यंती-यत्. १ अग्रेसर. २ मोखरे चालतुं. ३ मार्ग बतावतुं. ४ वहेंची देनार. ५ हुकम करतुं.
प्रणयन (प्र नी ल्युट्) क्ली० नं. १ डाथी दोरवुं. २ मार्ग बतावनो. ३ वहेंचवुं. ४ फैसल करवुं. ५ हुकमनामुं करवुं. ६ करवुं. ७ बनाववुं. ८ अग्निनो एक संस्कार.
प्रणयनीय (प्र नी अनीयर्) त्रि० यः या-यं. १ डाथी दोरवा योग्य. २ संस्कार करवा लायक वगेरे.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रणयनीय (प्रणयनस्य वह्निसंस्कारस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. वह्निसंस्कारसंबंधी, अग्निसंस्कारनुं. [प्रणयवाळुं, प्रेमी.

प्रणयिन् (प्रणयोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० यी-यिनी-यि.

प्रणयिन् (,,) पु० यी. स्वामी, धणी, कंथ. [त्नी. २ प्रणयवाणी.

प्रणयिनी (प्रणयिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ भार्या, प-

प्रणव (प्रकर्षेण नूयते प्र नू अप्) पु० वः १ ओंकार. २ सामनो એક अवयव. ३ परमेश्वर.

'प्राणदः प्रणवः प्रभुः'.

प्रणवक (प्रणवः स्वार्थे क) पु० कः ओंकार.

प्रणश्यत् (प्र नश् शतृ) त्रि० श्यन्-श्यंती-श्यत्. नाश पामतुं. [जेतुं नाक गयेलुं छे ते.

प्रणस (प्रगता नासा नासिका यस्य) त्रि० सः-सा-सं.

प्रणाडी (प्रणाली लस्य डः) स्त्री० डी. १ प्रणाली शब्द जुओ. २ द्वार.

प्रणाद (प्र नद् घञ्) पु० दः १ अनुराग वगेरेथी पेदा थयेलो सीत्कार वगेरे शब्द. २ जयकारनो घोष. ३ ऊंचो स्वर. ४ એક जातनो कर्णरोग,

प्रणाम (प्र नम् घञ्) पु० मः. प्रणति शब्द जुओ.

प्रणामिन् (प्र नम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. प्रणाम करनार. [२ सेनापति.

प्रणायक (प्रकृष्टो नायकः) पु० कः १ उत्तम नायक.

प्रणाय्य (प्र नी ण्यत्) त्रि० य्यः-य्या-य्यं. १ चोर, चोट्टुं. २ प्रीतियोग्य. ३ विरक्त, विराग पामेलुं. ४ अभिलाषविनानुं. ५ ४च्छारहित. ६ सीधुं, साउं. ७ प्रिय. [जुओ.

प्रणाल (प्र नल् घञ्) पु० लः. प्रणाली शब्द

प्रणाली (प्र नल् ङीष्) स्त्री० णी. १ जळ नीकळवानो मार्ग नळ, नाळ वगेरे. २ परंपरा.

प्रणालिका (प्रणाली स्वार्थे क) स्त्री० का. प्रणाली शब्द जुओ.

प्रणाश (प्र नश् घञ्) पु० शः अतिशय नाश.

प्रणाशन (प्र नश् ल्युट्) क्ली० नं. १ नाश. २ तुकसान. [नार.

प्रणाशन (प्र नश् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. नाश कर-

प्रणाशिन् (प्र नश् णिच् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. उपलो शब्द जुओ. [हत्या.

प्रणिघातन (प्र नि हन् ल्युट्) क्ली० नं. वध, हिंसा,

प्रणित ( ) क्ली० तं. क्वाथमीर, संभार, मसालो वगेरे नांखी करेली स्वादिष्ट कढी.

प्रणिसित (प्र निस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ध्यची दीधेलुं, ओढी आपेलुं.

प्रणिसितव्य (प्र निस् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ध्यची देवा योग्य.

प्रणिधान (प्रणिधीयते प्र नि धा ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रयत्न, महेनत. २ अभिनिवेश. ३ योगशास्त्रप्रसिद्ध चिंतनविशेष३५ એક समाधि. ४ भक्तिविशेष. ५ अर्पण. ६ कर्मना फलनो त्याग. ७ मनतुं बीजा विषयमां न जवाथी એકाग्रपणुं.

'तपः स्वाध्यायेश्वरप्रणिधानानि क्रियायोगः'

पातञ्जलयोगसूत्रम्.

'ईश्वरप्रणिधानं सर्वक्रियाणां तस्मिन् परमगुरावर्पणं फलसंन्यासो वा' भाष्यम्.

प्रणिधि (प्र णि धा कि) पु० धिः १ ज्ञातभेदार. २ अनुचर. ३ भागणी, याचना. ४ अवधान. ५ भूभद्रश्रथनो तेनामनो એક पुत्र.

प्रणिनदत् (प्र नि नद् शतृ) त्रि० दत्-दंती-दत्. १ गंभीर नाद करतुं. २ मेघ सरखो नाद करतुं.

प्रणिनाद (प्र नि नद् घञ्) पु० दः १ गंभीर ध्वनि. २ मेघ सरखो अवाज. [शब्द जुओ.

प्रणिपतन (प्र नि पत् ल्युट्) क्ली० नं. प्रणिपात

प्रणिपतित (प्र नि पत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. प्रणाम-नमस्कार जेणे करेलो छे ते.

प्रणिपत्य (प्र नि पत् ल्यप्) अव्य० त्य. १ प्रणाम करीने. २ नमस्कार करीने.

प्रणिपात (प्र नि पत् घञ्) पु० तः १ प्रणाम. २ नमस्कार. ३ ताबेदारी.

'तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया' गीता.

प्रणिपातिन् (प्रणिपतति प्र नि पत् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. १ प्रणाम करनार. २ नमस्कार करनार.

प्रणिहित (प्र नि धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मेळवेलुं २ प्राप्त. ३ मान्य करेलुं. ४ कबुल करेलुं. ५ समाहित, समाधान करेलुं. ६ स्थापेलुं, स्थापित.

प्रणी (प्र नी क्विप्) त्रि० णीः-णीः-णी. करनार, भनावनार. कारक.

'सायंतनीं तिथिप्रण्यः' भट्टिः

प्रणी (,,) पु० णीः ईश्वर.

प्रणीत (प्र नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ करेलुं. २ भनावेलुं, विहित. ३ पाकवडे ३५ २स वगेरेमां बीजो भाव पामेलो पदार्थ वगेरे. ४ ईकेलुं. ५ उडावेलुं, क्षिप्त. ६ प्रवेश करेलुं. ७ मंत्रवडे संस्कार पामेलुं. ८ अर्पण करेलुं. ९ सिद्ध करेलुं. १० ईसल करेलुं. ११ अभिनिवेशित.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रणीत (प्र नी क्त) पु० तः संस्कार पामेलो छे अग्नि जेनो एवो यज्ञ. [ज्ञपात्र.

प्रणीता (प्रणीतः टाप्) स्त्री० ता. એક જાતનું પ-

प्रणीता (प्र नी क्त टाप्) स्त्री० व० ताः मंत्रवडे संस्कार पामेला प्राणी.

प्रणीय (प्र नी क्यप्) त्रि० यः-या-यं. मंत्रवडे जेनो संस्कार करेलो छे ते. (वेदमां.)

प्रणुत (प्र नू क्त) त्रि० तः-ता-तं. वखाणेलुं, तारीफ करेलुं, स्तुति करेलुं.

प्रणेतृ (प्र नी तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ करनार. २ बतावनार. ३ नायक. ४ दोरनार.

प्रणेय (प्र नी यत्) त्रि० यः-या-यं. १ वश थयेलुं, अधीन थयेलुं. २ जेनो लौकिक संस्कार करेलो छे ते. ३ पामवा योग्य. ४ मेळववा लायक.

प्रणोद (प्र नुद् घञ्) पु० दः १ हांकवुं. २ प्रेरवुं. ३ आज्ञा. ४ ताकीद.

प्रणोदित (प्र नुद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ हांकेलुं. २ प्रेरेलुं. ३ आज्ञा करेलुं. ४ ताकीद करेलुं.

प्रतति (प्र तन् क्तिन् क्तिच् वा) स्त्री० तिः १ विस्तार, फेलाव. २ वेलो.

प्रतती (प्रततिः ङीप्) स्त्री० ती. वेलो, लता.

प्रतन (प्र त्यु तुट् च) त्रि० नः-ना-नं. प्राचीन, पुराणुं, जुनुं, असल थी आवतुं.

प्रतनु (प्रकृष्टः तनुः) त्रि० नुः-नुः-नु. १ अतिशे पातळुं. २ अतिसूक्ष्म. ३ बारीक. ४ नाजुक. ५ पातळुं.

प्रतनुक (प्रतनु स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. उपलो शब्द जुओ.

प्रतमाम् (प्र आमु तमप्) अव्य० माम्. अत्यंत प्रकर्षथी, घणुंज, अतिशय.

प्रतर (प्र तॄ अप्) पु० रः १ डी रीते तरवुं. २ तरी जवुं. ३ तरवानो आधार.

प्रतरण (प्र तॄ ल्युट्) क्ली० णं. १ तरवुं. २ तरी जवुं. [शब्द जुओ.

प्रतराम् (प्र आमु तरप्) अव्य० राम्. प्रतमाम्

प्रतर्क (प्र तर्क् घञ्) पु० र्कः १ तर्क, वितर्क. २ विचार. [जुओ.

प्रतर्कण (प्र तर्क् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द

प्रतर्दन (प्र तृद् ल्युट्) क्ली० नं. मारवुं, ताडन.

प्रतर्दन (प्र तृद् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. मारनार, ताडन करनार.

प्रतर्दन (प्र तृद् ल्यु) पु० नः १ दिवोदासनो ते नामनो एक पुत्र. २ इंद्रनो ते नामनो एक शिष्य.

१०९

प्रतल (प्रकृष्टं तलं) क्ली० लं. ते नामनुं एक पाताल.

प्रतल (प्रकृष्टं तलमस्य) पु० लः लांबी करेली छे सधळी आंगळी जेमां आवो हाथ चपेट.

प्रतवस् ( ) त्रि० वाः-वाः-वस्. घणुं जोरावर. [२ ते नामनो एक ऋषि.

प्रतान (प्र तन् घञ्) पु० नः १. विस्तार, फेलाव.

प्रतान (प्रकृष्टः तानः यस्मिन्) त्रि० नः-ना-नं. तंतुयुक्त.

'गुच्छगुल्मं तु विविधं तथैव तृणजातयः
बीजकांडरुहाण्येव प्रताना वल्ल्य एव वा' ॥
मनुः ॥

प्रतानवत् (प्रतान मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. विस्तारवाळुं, फेलाववाळुं.

प्रतानिका (प्र तन् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. એક જातनी वनस्पति, उपलसरी.

प्रतानिन् (प्र तन् णिनि) त्रि० नी-निनी-नि. विस्तारवाळुं, विस्तीर्ण.

प्रतानिनी (प्रतानिन् ङीप्) स्त्री० नी. वेलो, वेल.

प्रताप (प्र तप् घञ्) पु० पः १ राज्य वगेरेनुं तेज. २ कांति. ३ ताप. ४ आकडानुं आड.

'शत्रुश्रेणीपतङ्गज्वलति रघुपते त्वत्प्रतापप्रदीपः'
उद्भटः
'यं देशं श्रयते तमेव कुरुते बाहुप्रतापार्जितम्'
हितोपदेशः

प्रतापन (प्रतापयति प्र तप् णिच् ल्युट्) पु० नः १ नरकविशेष. २ आकडानुं आड.

प्रतापन (प्र तप् ल्युट्) क्ली० नं. १ पीडन, पीडा. २ दुःख पामवुं.

प्रतापन (प्र तप् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. १ पीडा करनार, दुःख देनार. २ तापक.

प्रतापवत् (प्रताप मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. प्रतापवाळुं. [पस. २ धोळा आकडानुं आड.

प्रतापस (प्रकृष्टः तापसः) पु० सः १ उत्कृष्ट ता-

प्रतापिन् (प्र तप् णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि. १ प्रतापवाळुं. २ तेजोमय. ३ कांतिवाळुं. ४ देदीप्यमान. ५ पराक्रमी. [खी.

प्रताम् (प्र तम् क्विप्) त्रि० न्. १ ४च्छनार. २ दुः-

प्रताम् (प्र तम् ण्वि) अव्य० ताम्. ग्लानिमां वपरातो अव्यय. [रातुं.

प्रताम्र (प्रकर्षेण ताम्रं) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. अत्यंत

प्रतारक (प्र तॄ णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. १ धूतारो, धूर्त. २ ठग, ठगनार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रतारण (प्र तॄ णिच् ल्युट्) क्री० णं. ઠગાઇ, છેતરવું. [જુઓ.

प्रतारणा (प्र तॄ णिच् युच्) स्त्री० णा. ઉપલો શબ્દ

'प्रतारणा समर्थस्य विद्यया किं प्रयोजनम्'
उद्भटः.

प्रतारित (प्र तॄ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઠગેલું, છેતરેલું.

प्रति (प्रथ् डति) अव्य० ति. વ્યાપ્તિ, લક્ષણ, ભાગ, પ્રતિદાન, પ્રતિનિધીકરણ, થોડાપણું, ક્ષેપ, નિંદા, નિશ્ચય, વ્યાવૃત્તિ અભિમુખપણું, અને સ્વભાવ બતાવનાર ઉપસર્ગ.

'तिलेभ्यः प्रतियच्छति माषान्' व्याकरणम्.

प्रतिक (कार्षपणेन क्रीतः टिठन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ કાર્ષાપણથી ખરીદ કરેલું. ૨ પા રૂપૈઆનું ખરીદ કરેલું. [ગળે.

प्रतिकंठ (कंठे कंठे) क्री० ठं. કંઠમાં કંઠમાં, ગળે

प्रतिकर (प्रति कॄ अच्) पु० रः ૧ વિસ્તીર્ણપણું. ૨ વિક્ષેપ.

प्रतिकर्तृ (प्रति कॄ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. ૧ વિઘ્ન કરનાર. ૨ નડતર કરનાર. ૩ રોગ વગેરેનો ઉપાય કરનાર. ૪ નુકસાન કરનાર. ૫ નુકસાન કરવા માટે ઇલાજ કરનાર.

प्रतिकर्मन् (प्रति कॄ मनिन्) क्री० र्म. ૧ વસ્ત્ર, અલંકાર વગેરેથી શણગારવું તે. ૨ શરીર ઉપર ચંદન કસ્તૂરી વગેરે ખુશબોદાર પદાર્થ લગાડવા તે. ૩ ઇલાજ, ઉપાય. [પ્રત્યેક કાર્યે.

प्रतिकर्मन् (कर्मणि कर्मणि) अव्य० र्मं. કામે કામે,

प्रतिकर्ष (प्रति कृष् घञ्) पु० र्षः ૧ સામી રીતે ખેંચવું તે. ૨ સામું તાણવું તે.

प्रतिकश (प्रति कश् अच्) त्रि० शः-शा-शं. ૧ સહાય. ૨ પુરોગ શબ્દ જુઓ. ૩ વાર્તા લઇ જનાર.

प्रतिकशा (प्रतिगतः कशां) त्रि० शः-शा-शं. જેને જેરબનનો માર પડેલ છે એવો ઘોડો વગેરે.

प्रतिकष्ट (प्रतिरूपं कष्टं) क्री० ष्टं. કર્મના પ્રમાણે કષ્ટ. [એ, દરેક ઇચ્છાએ.

प्रतिकाम (कामे कामे) अव्य० मं. ઇચ્છાએ ઇચ્છા-

प्रतिकाय (प्रति चि घञ्) पु० यः ૧ બાણ મારવા કરેલું નિશાન. ૨ લક્ષ્ય. ૩ પૂતળું. ૪ પ્રતિમા.

प्रतिकार (प्रति कॄ घञ्) पु० रः ૧ વૈરનો બદલો લેવો. ૨ કરેલા નુકસાનનો બદલો વાળવો તે. ૩ રોગ વગેરેનો ઇલાજ કરવો તે. प्रतीकार.

'अवश्यंभाविभावानां प्रतीकारो भवेद्यदि ।
तदा दुःखैर्न लिप्येरन्नलरामयुधिष्ठिराः' ॥

प्रतिकारिन् (प्रति कॄ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઇલાજ કરનાર.

प्रतिकाश (प्रतिरूपः काशः कश् घञ्) पु० शः ૧ સરખાપણું. ૨ તુલ્યત્વ. प्रतीकाश.

प्रतिकितव (प्रतिकुलः कितवः) पु० वः. જુગટીઆની સામે રમનારો જુગટીઓ.

प्रतिकुंचित (प्रति कुंच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વાંકું વળેલું, સંકોચ પામેલું.

प्रतिकूप (प्रतिरूपः कूपः) पु० पः. ખાડ.

प्रतिकूल (प्रतिरूपं कूलं पक्षो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. ૧ જે અનુકૂલ નહિ તે. ૨ વિપરીત.

प्रतिकूल (प्रतिरूपं कूलं पक्षः) क्री० लं. प्रतिकूल आचरण કરવું તે. [प्रतिकूल કરનાર.

प्रतिकूलकृत् (प्रतिकूलं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्.

प्रतिकूलता (प्रतिकूलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. પ્રતિકૂલપણું. प्रातिकूल्य.

प्रतिकूलत्व (प्रतिकूलस्य भावः त्व) क्री० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [२५५.

प्रतिकूलदैव (प्रतिकूलं दैवं) क्री० वं. प्रतिकूल प्रा-

प्रतिकृत (प्रति कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ જેનો ઉપાય કરેલો છે તે. ૨ જેનો ઇલાજ લીધો હોય છે તે. ૩ વાળેલું (વેર).

प्रतिकृति (प्रति कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. प्रतिभा. ૧ प्रतिकार શબ્દ જુઓ. ૨ प्रतिकाश શબ્દ જુઓ. ૩ प्रतिनिधि.

प्रतिकृष्ट ((प्रति कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ બેવાર ખેડેલું. ૨ નિંદવા યોગ્ય.

प्रतिकोप (प्रतिरूपः कोपः) पु० पः ૧ રોગનો પ્રકોપ. ૨ વિપક્ષ તરફ ક્રોધ.

प्रतिक्रिया (प्रति कृ) स्त्री० या. प्रतिकार શબ્દ જુઓ, નિવારણ.

'पूरोत्पीडे तडागस्य परीवाहः प्रतिक्रिया'
भवभूतिः.

प्रतिक्षण (क्षणे क्षणे) क्री० णं. ક્ષણે ક્ષણે, દરેક ક્ષણે. [જુઓ.

प्रतिक्षय (प्रति क्षी अच्) पु० यः रक्षक શબ્દ

प्रतिक्षिप्त (प्रति क्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ૧ મોકલેલું. ૨ વારેલું. ૩ બાધિત. ૪ તિરસ્કાર કરેલું. ૫ બોલાવીને મોકલેલું. [રકાર.

प्रतिक्षेप (पति क्षिप् घञ्) पु० पः નિરાસ, તિર-

प्रतिखुर ( ) पु० रः મૃઢ ગર્ભનો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भेद.

' निःसृतहस्तपादाशिरःकायसङ्गी प्रतिखुरः '

सुश्रुतः.

प्रतिख्यात (प्रति ख्या क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ विख्यात. २ नामांकित. ३ अत्यंत प्रख्यात.

प्रतिख्याति (प्रति ख्या क्तिन्) स्त्री० तिः १ विख्याति. २ अत्यंत प्रख्याति.

प्रतिगत (प्रति गम् क्त) क्ली० तं. १ पक्षीनी એક जातनी गति. २ सामुं જવું. ३ ફરીને જવું.

प्रतिगत (प्रति गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. परावृत्त.

प्रतिगर (प्रति गृ अप्) पु० रः. वैदिक मंत्रनुं એક जातनुं उच्चारण.

प्रतिगर्जत् (प्रति गर्ज् शतृ) त्रि० र्जन्-र्जती-र्जत्. १ सामो अवाज करतुं. २ पडछंदो करतुं. ३ स्वामीद्रोही, राजद्रोही.

प्रतिगर्जना (प्रतिरूपा गर्जना) स्त्री० ना. એક गर्जना सरખी બીજી थती गर्जना.

प्रतिगिरि (गिरौ गिरौ) अव्य० रि. पर्वते पर्वते, દરેક पर्वते. [ઉંચો.

प्रतिगिरि (प्रतिरूपो गिरिः) पु० रिः. पर्वत सरખो.

प्रतिगृहीत (प्रति ग्रह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ग्रहण करेलुं. २ स्वीकारेलुं. ३ જેनो प्रतिग्रह કर्यो होय छे ते.

प्रतिगृह्य (प्रति ग्रह् यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. १ ग्रहण करवा योग्य. २ स्वीकारवा लायक. ३ प्रतिग्रह करवा लायक.

प्रतिगृह्य (प्रति ग्रह् ल्यप्) अव्य० ह्य. १ ग्रहण करीने. २ स्वीकारीने. ३ प्रतिग्रह करीने.

प्रतिग्रह (प्रति ग्रह् अप्) पु० हः १ स्वीकार. २ બીજાએ आपेलुं दान लेवुं ते. ३ पीકदानी. ४ सेनानो पृष्ठभाग.

' अयाचितोपपन्ने तु नास्ति दोषः प्रतिग्रहे. '

प्रतिग्रहण (प्रति ग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. दान लेवुं ते.

प्रतिग्रहणीय (प्रति ग्रह् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. त्रिलिंगी प्रतिग्रह्य शब्द जुओ.

प्रतिग्रहीतृ (प्रति ग्रह् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. प्रतिग्रह करनार. प्रतिग्राहिन्. [करनार.

प्रतिग्राह (प्रति ग्रह् ण) त्रि० हः-हा-हं. प्रतिग्रह

प्रतिग्राहं (प्रति ग्रह् ण) पु० हः. पीकदानी.

प्रतिग्राहक (प्रति ग्रह् ण्वुल्) त्रि० कः-हिका-कं. प्रतिग्रह करनार. [ग्रहणीय शब्द जुओ.

प्रतिग्राह्य (प्रति ग्रह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. प्रति-

प्रतिघ (प्रति हन् ड) पु० घः १ कोप, क्रोध. २ प्रतिघात. ३ मूर्छा.

प्रतिघात (प्रति हन् णिच् अप्) पु० तः १ मारवुं. २ मारी नाખवुं. ३ એકે मार्या पछी तेना उपर બીજો ईटको तडाको वगेरे मारे छे ते. ४ निषेध, मनाई, निवारण. [मारी नाખवुं.

प्रतिघातन (प्रति हन् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. मारवुं.

प्रतिघातिन् (प्रति हन् णिच् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. प्रतिघात करनार.

प्रतिघ्न (प्रति हन् क) क्ली० घ्नं. अंग.

प्रतिघ्नत् (प्रति हन् शतृ) त्रि० घ्नन्-घ्नंती-घ्नत्. १ सामुं थतुं, अटकाव करतुं. २ शत्रुरूप.

प्रतिचिंतन (प्रति चिंत् ल्युट्) क्ली० नं. वारंवार विचारवुं ते.

प्रतिच्छंदक (प्रति छंद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. १ બદલાનुं. २ प्रतिनिधि.

प्रतिच्छंदस् (छंदसि छंदसि) अव्य० दः १ वेदे वेदे. २ દરેક वेदमां.

प्रतिच्छंदस् (प्रतिगतः छंदः) त्रि० दा-दाः-दस्. १ अभिप्राय प्रमाणेनुं. २ प्रतिरूप. ३ अनुरोध.

प्रतिच्छाया (प्रतिरूपा छायायाः) स्त्री० या. १ सरખापणुं. २ प्रतिभा. ३ प्रतिबिंब.

प्रतिजंघा (प्रतिगता जंघा) स्त्री० घा. જांधनो अग्र भाग. [दरेक माणसे.

प्रतिजन (जने जने) अव्य० नं. माणसे माणसे,

प्रतिजल्पक (प्रति जल्प् ण्वुल्) पु० कः. એક जातनो दूत.

प्रतिजागर (जागरस्य प्रतिनिधिः) पु० रः १ ખबरदारी. २ सावधगिरी. ३ जागता रहेवुं ते.

प्रतिजागरण (प्रति जागृ ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ.

प्रतिजिह्वा (प्रतिरूपा जिह्वा) स्त्री० ह्वा. भोमां ताળवा उपरनी नानी जीभ.

प्रतिजिह्विका (प्रति जिह्वा स्वार्थे क) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ. [जीव आववो ते.

प्रतिजीवन (प्रति जीव् ल्युट्) क्ली० नं. ફરीथी

प्रतिज्ञा (प्रतिज्ञा अङ्) स्त्री० ज्ञा. १ प्रतिज्ञा. २ अंगीकार. ३ पूर्वपक्ष. ४ प्रतिज्ञात अर्थ.

' साध्यनिर्देशः प्रतिज्ञा यथा पर्वतो वह्निमान् '

गौतमसूत्रम्.

प्रतिज्ञात (प्रति ज्ञा क्त) त्रि० तः-ता-तं. प्रतिज्ञा करेलुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रतिज्ञातव्य (प्रति ज्ञा तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. પ્રતિજ્ઞા કરવા લાયક.

प्रतिज्ञान (प्रति ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. प्रतिज्ञा शब्द જુઓ.

प्रतिज्ञानंतर (अन्या प्रतिज्ञा) क्ली० रं. એક પ્રતિજ્ઞા લઇ બીજી પ્રતિજ્ઞા લેવી તે.

प्रतिज्ञापत्र (प्रतिज्ञासूचकं पत्रं) क्ली० त्रं. કરારવાળો દસ્તાવેજ.

प्रतिज्ञापत्रक (प्रतिज्ञापत्रं कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रतिज्ञाविरोध (प्रतिज्ञाहेत्वोर्विरोधः) पु० धः પ્રતિજ્ઞા અને હેતુનો વિરોધ.

प्रतिज्ञासंन्यास (प्रतिज्ञायाः संन्यासः) पु० सः પક્ષપ્રતિષેધ.

' प्रतिज्ञानार्थाय नयनं प्रतिज्ञासंन्यासः '

प्रतिज्ञाहानि (प्रतिज्ञायाः हानिः) स्त्री० निः પ્રતિજ્ઞા કે કરારનો ભંગ.

प्रतितत्त्वसिद्धांत (तत्त्वे तत्त्वे सिद्धांन्तः) पु० तः પ્રત્યેકના વાદ વિવાદ ઉપરથી સિદ્ધાંત કરવો તે.

प्रतितंत्र (तंत्रे तंत्रे) अव्य० त्रं. તંત્રે તંત્રે, દરેક તંત્રે.

प्रतितंत्र (प्रति प्रतिकूलं तंत्रं शास्त्रं) क्ली० त्रं. પોતે માનેલા શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ શાસ્ત્ર.

प्रतितंत्रसिद्धांत (प्रतितंत्रस्य सिद्धांतः) पु० तः १ ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ સમાનતંત્ર સિદ્ધાંત. २ પરતંત્રસિદ્ધાંત અને પ્રતિતંત્ર સિદ્ધાંતમાંથી તે નામનો એક.

प्रतितर (प्रतितीर्यतेऽनेन प्रति तॄ अप्) पु० रः તરવાનું સાધન, નૌકાચાલન દંડ વગેરે.

प्रतिताल (प्रतिगतः तालः) पु० लः એક જાતનો તાલ.

' कान्तारः समराख्यश्च वैकुण्ठो वाञ्छितस्तथा ।
कथिताः शङ्करेणैव चत्वारः प्रतितालकाः '

संगीतसा० ॥

प्रतितंत्री (प्रतिगता तंत्रीं ङीष्) स्त्री० त्री. કુંચી, ચાવી.

प्रतितूणी (प्रतिजना तूणी) स्त्री० णी. એક જાતનો વાત રોગ.

प्रतिदर्शन (प्रति दृश् ल्युट्) क्ली० नं. જોવું, દૃષ્ટિ.

प्रतिदान (प्रतिरूपं तुल्यरूपं दानं) क्ली० नं. १ એક ચીજ લઇ તેના બદલામાં બીજી ચીજ આપવી તે. २ प्रत्यर्पण.

प्रतिदारण (प्रति दृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं युद्ध.

प्रतिदारण (प्र दृ ल्युट्) क्ली० णं. ફાડવું—ચીરવું તે, ભેદન

प्रतिदिन (दिने दिने) अव्य० नं. દિને દિને, દરરોજ

प्रतिदिवन् (प्रति दीव्यते दिव् कनिन्) पु० वा. १ सूर्य. २ આકડાનું ઝાડ. प्रतिदीवन्.

प्रतिदिवस (दिवसे दिवसे) अव्य० सं. प्रतिदिन શબ્દ જુઓ.

प्रतिदिश (दिशायां दिशायां) अव्य० शं. દિશાએ દિશાએ

प्रतिदीवन् (प्रतिदिवा पृषो०) पु० वा. १ सूर्य. २ આકડાનું ઝાડ.

प्रतिदेय (प्रति दा यत्) क्ली० यं. બદલે આપવું તે,

प्रतिदेय („) त्रि० यः-या-यं. १ આદલોબદલો કરવા લાયક. २ સામું દેવા યોગ્ય.

प्रतिदेश (देशे देशे) अव्य० श. દેશે દેશે, પ્રત્યેક દેશમાં.

प्रतिद्रुह् (प्रति द्रुह् क्विप्) त्रि० ध्रुक्-ग्;ध्रुट्-ड्. દ્રોહ કરનાર.

प्रतिद्वंद्व (प्रतिरूपं द्वंद्वं) क्ली० द्वं. સરખાસરખીનું યુદ્ધ, તુલ્યયુદ્ધ.

प्रतिद्वंद्विन् (प्रतिद्वंद्वमस्त्यस्य इनि) त्रि० द्वी-द्विनी-द्वि. જેની સાથે દ્વંદ્વયુદ્ધ કરાય છે તે.

प्रतिद्वार (द्वारे द्वारे) अव्य० रं. બારણે બારણે, દ્વારે દ્વારે.

प्रतिधा (प्रति धा क्विप्) स्त्री० धा. १ निराकरण. २ प्रतिविधान.

प्रतिधान (प्रति धा ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रतिधावन (प्रति धाव् ल्युट्) क्ली० नं. હલ્લો કરવો તે.

प्रतिध्वनि (प्रतिरूपो ध्वनिः) पु० निः. પડઘાદો, પડઘો. प्रतिशब्द.

' श्रुतपदरवस्तेषामेव प्रतिध्वनिमध्वनि '

नैषधीयम्.

प्रतिध्वान (प्रति ध्वन् घञ्) पु० नः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रतिनंदन (प्रति नंद् ल्युट्) क्ली० नं. આશીર્વાદ વગેરેથી સંભાવના કરવી તે.

प्रतिनप्तृ (प्रतिनिहितो नप्ता) पु० ता. દીકરાના દીકરાનો દીકરો. प्रपौत्र.

प्रतिनव (प्रतिगतो नवं नूतनत्वं) त्रि० वः-वा-वं. નવું, તાજું, નૂતન.

' साध्यं तेजः प्रतिनिव..... ' मेघदूतम्.

प्रतिनाद (प्रतिरूपो नादः) पु० दः. પડછંદો, પડઘો. [છંદો કરવું, પડઘો કરવું.

प्रतिनादित (प्रतिनाद इतच्) त्रि० तः-ता-तं. પડ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रतिनायक (प्रतिकूलो नायकः) पु० कः वीररस वगेरेमां प्रसिद्ध એક નાયક.

'धीरोद्धतः पापकारी व्यसनी प्रतिनायकः'
साहित्यदर्पणम्.

प्रतिनिधि (प्रतिरूपं निधीयते तुल्यरूपतया नि धा-कि) पु० धिः १ એક પદાર્થ વગેરેના અભાવે તેના બદલે બીજો પદાર્થ વગેરે આવેલો હોય છે તે. २ प्रतिभा. ३ तसબીર. ४ હામી. ५ જામીની. ६ સદૃશ.

'सुतां नदीयां सुरभेः कृत्वा प्रतिनिधिं शुचिः'
रघुवंशम्.

प्रतिनिनद (प्रतिरूपो निनदः) पु० दः, प्रतिनाद શબ્દ જુઓ. [ડવું તે.

प्रतिनिपात (प्रति नि पत् घञ्) पु० तः नीचे प-

प्रतिनियम (प्रत्येकं नियमः) पु० मः એક એક પ्रत्ये नियमनी व्यवस्था. [वस्तु थकी निवृत्ति.

प्रतिनिवर्त्तन (प्रति नि वृत् ल्युट्) क्ली० नं. पाछेली

प्रतिनिवर्त्तन (प्रति नि वृत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. निवारण. [२ण કરવું તે.

प्रतिनिवारण (प्रति नि वार् ल्युट) क्ली० णं. निवा-

प्रतिनिवृत्त (प्रति नि वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ પાછું આવેલું. २ નિવારણ થયેલું.

प्रतिनिशं (निशायां निशायां) अव्य० शम्. रात्रिએ रात्रिએ, દરેક रાते. [पिता. प्रतीप.

प्रतिप (प्रतिपाति पा क) पु० पः शांतनु राजनो

प्रतिपक्ष (प्रतिकूलः पक्षः) पु० क्षः विरुद्ध पक्ष.

'विमृश्य पक्षप्रतिपक्षाभ्यामवधारणं नियमः'
गौतमसूत्रम्.

प्रतिपक्ष (प्रतिकूलः पक्षो यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ शत्रु, दुश्मन. २ सदृश. ३ प्रतिवादी.

प्रतिपक्ष (पक्षे पक्षे) अव्य० क्षं. १ પખવાડીએ પખવાડીએ, દરેક પખવાડીએ. २ पक्षे पक्षे, दरेक पक्षे.

प्रतिपाक्षेत (प्रतिपक्षो जातो यस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેનો प्रतिपक्ष पेदा थयेलो छे એवो हेत्वाभास वगेरे.

प्रतिपत्ति (प्रति पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ મેળવવું, उपार्जन. २ कीर्ति, आબરૂ. ३ गौरव. ४ क्रिया, કર્મ, ५ कर्त्तापणुं. ६ योजना. ७ उपचार. ८ प्रयोग. ९ प्रागल्भ्य. १० निर्णय. ११ મોટી પદવી, મોટો હોદ્દો. १२ કુશલત. १३ मान्य करवुं. १४ सभ्यतानी चाल. १५ आशय. १६ उद्देश. १७ शांति. १८ तृप्ति. १९ खातरी. २० कर्तव्यतानुं ज्ञान. २१ क्लेशशून्य कर्मांगभेद. २२ स्थानमात्र. २३ प्रवृत्ति. २४ आपवुं. બક્ષીસ કરવું તે. २५ आडे रस्ते दोरवुं ते. २६ ફસાવવું તે. २७ देवता, मूर्ति वगेरे ઉપર धी छांटवुं ते. २८ धरादो. २९ कारण. ३० भरजी. ३१ वहेंचवुं.

'विषादलुप्तप्रतिपत्तिविस्मितम्' रघुः
'मनस्विनीनां प्रतिपत्तिरीदृशी' कुमारसंभवम्

प्रतिपत्तिपटह ( ) पु० हः એક જાતનું મોટું નગારું.

प्रतिपत्तिमत् (प्रतिपत्ति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. १ મોટી પદવીવાળું. २ કીર્તિવાળું. ३ ગૌરવવાળું.

प्रतिपत्तिपराङ्मुख (प्रतिपत्त्या पराङ्मुखः) त्रि० खः-खा-खं. હઠીલું, ન તાબે થાય તેવું.

प्रतिपत्तुर्य ( ) क्ली० र्यं. नोश्मत.

प्रतिपत्रफला (प्रति पत्रं फलं यस्याः) स्त्री० ला. એક જાતની वनस्पति.

प्रतिपद् (प्रतिपद्यते पक्षो मासो वा अनया पति पद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. પડવો.

प्रतिपद् (प्रति पद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. १ ज्ञान. २ બુદ્ધિ. ३ उपक्रम. ४ नोश्मत. [पावले.

प्रतिपद (पदे पदे) अव्य० दं. १ पदे पदे. २ पावले

प्रतिपदा (प्रतिपत् टाप्) स्त्री० दा. પડવો.

प्रतिपन्न (प्रति पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ જાણેલું, २ स्वीકारेलुं. ३ કબુલ કરેલું. ४ मेળवेलुं, प्राप्त. ५ विक्रांत.

'प्रमदापतिवर्त्मगा इति प्रतिपन्नं हि विचेतनैरपि'
कुमारसंभवम्.

प्रतिपर्णशिफा (प्रतिपर्णं शिफाऽस्याः) स्त्री० फा. એક જાતનું ઝાડ. द्रवंतीवृक्ष. [मार्गे.

प्रतिपथ (पथि पथि) अव्य० थं. मार्गे मार्गे, दरेक

प्रतिपाण (प्रति पण् घञ्) पु० णः सामुं જુગટું २-भवुं ते. [पात्रे.

पतिपात्र (पात्रे पात्रे) अव्य० त्रं. दरेक पात्रे, पात्रे-

प्रतिपादक (प्रति पद् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ બોધક. २ सङ्गઈ કરતું. ३ गुण, कार्य, कारण वगेरे उत्पन्न करनार. ४ હરકોઈ દોષનું નિરાકરણ કરનાર.

प्रतिपादन (प्रति पद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ देवुं, आपवुं, दान. २ हर कोई विषयना पक्षना दोषनुं निराकरण करी स्थापन करवुं. ३ બોધન. ४ छेवट लावबुं. ५ सिद्ध करवुं. ६ प्रतिपत्ति.

प्रतिपादप (पादपे पादपे) अव्य० पं. वृक्षे वृक्षे, दरेक ઝાડે. प्रतितरु.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रतिपादित (प्रति पद् णिच् क्त) त्रि० तं-ता-तं. જેનું પ્રતિપાદન કરેલ છે તે.

प्रतिपादुक (प्रति पद् णिच् उकञ्) त्रि० कः-का-कं. प्रतिपादक શબ્દ જુઓ.

प्रतिपाद्य (प्रति पद् णिच् यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. પ્રતિપાદન કરવા યોગ્ય. બોધનીય.

प्रतिपाद्यमान (प्रति पद् णिच् यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ પ્રતિપાદન કરાયલું. २ અપાયલું, દેવાયલું.

'ह्यर्थिभ्यः प्रतिपाद्यमानमनिशं प्राप्नोति वृद्धिं परां' भर्तृहरिः.

प्रतिपालक (प्रति पाल् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. પાલન કરનાર, રક્ષણ કરનાર, પાળનાર.

प्रतिपालक (प्रति पाल् ण्वुल्) पु० कः રાજા.

प्रतिपालन (प्रति पाल् ल्युट्) क्ली० नं. १ પાળવું. રક્ષણ કરવું તે, રક્ષા. २ રાહ જોવી તે.

'शृणु सखि साधनमेकं न कुलप्रतिपालनं श्रेयः' उद्भटः

प्रतिपालनीय (प्रति पाल् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. પાળવા લાયક, રક્ષણ કરવા યોગ્ય. २ રાહ જોવા લાયક. [લું, રક્ષણ કરેલું,

प्रतिपालित (प्रति पाल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પાળે-

प्रतिपालितव्य (प्रति पाल् तव्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. प्रतिपालनीय શબ્દ જુઓ.

प्रतिपाल्य (प्रति पाल् यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रतिपुरुष (प्रतिरूपः पुरुषः) पु० षः પોતાના અભાવે બીજું આવેલું બદલાનું માણસ, प्रतिनिधि.

प्रतिपूजक (प्रति पूज् ण्वुल्) त्रि० कः-जिका-कं. પૂજનાર, પૂજા કરનાર.

प्रतिपूजन (प्रति पूज् ल्युट्) क्ली० नं. १ જેણે આપણી પૂજા કરી તેની સામે પૂજા કરવી તે. २ પૂજવું, પૂજા. [જુઓ

प्रतिपूजा (प्रति पूज् अङ्) स्त्री० जा. ઉપલો શબ્દ

प्रतिपूजित (प्रति पूज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જેનું પ્રતિપૂજન કરેલું હોય છે તે. २ પૂજેલું.

प्रतिपूज्य (प्रति पूज् यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. પ્રતિપૂજન કરવા યોગ્ય. प्रतिपूजनीय, प्रतिपूजितव्य.

प्रतिपूज्य (प्रति पूज् ल्यप्) अव्य० ज्य. પ્રતિપૂજન કરીને.

प्रतिपूर्व ( ) पु० र्वः શબ્દોનો પુત્ર.

प्रतिप्रणाम (प्रति प्र नम् घञ्) पु० मः સામો પ્રણામ કરવો તે.

प्रतिप्रदान (प्रति प्र दा ल्युट्) क्ली० नं. १ સામું આપવું તે. २ પ્રત્યર્પણ.

प्रतिप्रयाण (प्रति प्र या ल्युट्) क्ली० णं. १ પરાઙ્મુખ થવું, પીઠ બતાવવી તે. २ સામું જવું તે.

प्रतिप्रसव (प्रति प्र सू अच्) पु० वः એક કામનો સામાન્ય રીતે નિષેધ કરેલો હોય તેજ કામનો વિશેષે કરી વિધિ કરવો તે.

प्रतिप्रसव (प्रसवे प्रसवे) क्ली० वं. જન્મે જન્મે.

प्रतिप्रसूत (प्रति प्र सू क्त) त्रि० तः-ता-तं. સામાન્ય રીતે નિષેધ કરેલા કાર્યનો વિશેષે કરી વિધિ કરવામાં આવે તે.

प्रतिप्रस्थातृ (प्रति प्र स्था तृच्) पु० ता. સોમયાગમાં હોનાર એક ઋત્વિક્.

प्रतिप्रस्थान (प्रतिकूलं प्रस्थानं) क्ली० नं. વિરુદ્ધ પક્ષનો આશ્રય કરવો તે.

प्रतिप्रस्थान (प्रतिकूलं प्रस्थानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. પ્રતિકૂલ પ્રસ્થાનવાળું.

प्रतिप्रहार (प्रतिरूपः प्रहारः) पु० रः १ એકે માર મારવાથી તેને સામો માર મારવો તે. २ પ્રતિઘાત.

प्रतिफल (प्रतिफलति फल् अच्) क्ली० लं. १ પ્રતિબિંબ. २ પ્રતિકાર. [શબ્દ જુઓ.

प्रतिफलन (प्रति फल् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો

'न विंब त्वद्विंबप्रतिफलनलाभादृणितम्' आनंदलहरी.

प्रतिफलित (प्रति फल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જેનું પ્રતિબિંબ પડેલું હોય છે તે.

प्रतिफुल्लक (प्रति फुल्ल् ण्वुल्) त्रि० कः-ल्लिका-कं. પ્રફુલ્લ શબ્દ જુઓ.

प्रतिबद्ध (प्रति बंध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ બાંધેલું. २ નિરાશ થયેલું, નાઉમેદ થયેલું. ३ જેને અટકાવ કરેલો છે તે. ४ પ્રતિરોધિત. ५ સંબંધી, સંયુક્ત. ६ વ્યાપક.

'वनाय पीतप्रतिबद्धवत्सां यशोधनो धेनुमृषेर्मुमोच' रघुः

प्रतिबंध (प्रति बंध् घञ्) पु० धः १ અટકાવ, પ્રતિરોધ. २ સંબંધ. ३ વ્યાપ્તિ. ४ નાઉમેદી.

प्रतिबंधक (प्रति बंध् ण्वुल्) त्रि० कः-धिका-कं. १ અટકાવ કરનાર. २ પ્રતિરોધ કરનાર.

'बलवद् द्विष्टहेतुत्वमतिः स्यात् प्रतिबन्धिका' भाषा०

प्रतिबंधक (प्रति बंध् ण्वुल्) पु० कः ઝાડની નવી શાખા.

प्रतिबंधकारिन् (प्रतिबंधं करोति) त्रि० री-रिणी-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रि. १ अटकाव करनार. २ प्रतिबंध करनार.

प्रतिबंधन (प्रति बंध् ल्युट्) क्ली० नं. प्रतिबंध शब्द जुओ. [जेने प्रतिबंध होय छे ते.

प्रतिबंधवत् (प्रति बंध् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्.

प्रतिबंधिता (प्रतिबंधिनो भावः तल्) स्त्री० ता. १ अटकाव. २ प्रतिरोध [हित्र वगेरे.

प्रतिबंधु (प्रतिरूपो बंधुः) पु० धुः ब०धु सरखा दो-

प्रतिबल (प्रतिकूलं बलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. शत्रु, दुश्मन. [खा बलवाळुं.

प्रतिबल (प्रतिरूपं बलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. सर-

प्रतिबल (प्रतिगतं बलं) क्ली० लं. सामर्थ्य, समर्थ-पणुं. [वनस्पति.

प्रतिबला (प्रतिबल टाप्) स्त्री० ला. એક जातनी

प्रतिबाहु (प्रतिगतो बाहुः) पु० हुः १ बाहुनो अ-ग्रभाग. २ अक्रूरनो भाइ.

प्रतिबिंब (प्रतिगतं बिंबम्) क्ली० बं. प्रतिबिंब.

प्रतिबिंबित (प्रति बिंब इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेनुं प्रतिबिंब पडेलुं होय छे ते.

प्रतिबुद्ध (प्रति बुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ जागेलुं. २ जाणेलुं, ज्ञात. [जागवुं ते. २ ज्ञान.

प्रतिबोध (प्रति बुध् घञ्) पु० धः १ जागरण,

प्रतिबोध (प्रति बुध् अच्) त्रि० धः-धा-धं. १ जागेलुं. २ ज्ञानी. [ज्ञान.

प्रतिबोधन (प्रति बुध् ल्युट्) क्ली० नं. जागवुं,

प्रतिबोधन (प्रति बुध् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. जागृत करनार, उपदेश करनार.

प्रतिबोधवत् (प्रतिबोध मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. जेने बोध थयेल छे ते.

प्रतिबोधित (प्रति बुध् क्त) त्रि० तः-ता-तं, जगा-डेलुं, बोध करेलुं, उपदेश करेलुं.

प्रतिबोधिन् (प्रति बुध् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. ज्ञानवाळुं, बोधवाळुं.

प्रतिभट (प्रतिकूलो भटः) पु० टः सामो लडवैयो.

प्रतिभणित (प्रति भण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. प्रत्युत्तर दीधेलुं. [१ भयंकर, भयानक. २ भयहेतु.

प्रतिभय (प्रतिगतं भयमस्मात्) त्रि० यः-या-यं.

प्रतिभय (प्रतिगतं भयं) क्ली० यं. णीकं, भय.

प्रतिभा (प्रति भा अङ्) स्त्री० भा. १ बुद्धि. २ सूझवुं, सूझ. ३ दीप्ति. ४ कांति. ५ निरंतर नूतन विकास प्राप्तती बुद्धि.

' प्रज्ञा नवनवोन्मेषशालिनी प्रतिभा मता ' रुद्रः.

प्रतिभाग (प्रतिरूपः भागः) पु० गः ५ल पूल वगेरे-भां राजाने भाग अपाय छे ते.

प्रतिभात (प्रति भा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ज्ञानमां देखातो पदार्थ वगेरे. २ दीप्तिवाळुं.

प्रतिभान (प्रति भा ल्युट्) क्ली० नं. १ शूरपणुं. २ साहस बुद्धि. ३ हींमत. ४ कांति.

प्रतिभान्वित (प्रति भया अन्वितः) त्रि० तः-ता-तं. १ बुद्धिशाळी. २ सूझवानी शक्तिवाळुं. ३ दीप्तिवाळुं. [स्त्री-खं. उपरो शब्द जुओ

प्रतिभामुख (प्रतिभान्वितं मुखं यस्य) त्रि० खः

प्रतिभाव (प्रतिगतो भावः) पु० वः सम भाव, तुल्य भाव.

प्रतिभावत् (प्रतिभा मतुप्) पु० वान्. १ सूर्य. २ अग्नि. ३ चंद्र. ४ कपूर. ५ चित्रानुं झाड. ६ आकडानुं झाड.

प्रतिभावत् (,,) त्रि० वान्-वती-वत्. प्रतिभान्वित शब्द जुओ.

प्रतिभाववत् (प्रतिभाव मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ सभगुणवाळुं. २ भळतीआ स्वभाववाळुं.

प्रतिभास (प्रति भास् घञ्) पु० सः प्रकाश.

प्रतिभास (प्रति भास् अच्) त्रि० सः-सा-सं. प्रकाशतुं.

प्रतिभास (प्रतिकूलो भासः) पु० सः प्रतिबिंब.

प्रतिभाहानि (प्रतिभाया हानिः) स्त्री० निः १ तेजनो नाश. २ ज्ञाननी हाणि.

प्रतिभिन्न (प्रति भिद् क्त) त्रि० न्न-न्ना-न्नं. १ छेदपाडेलुं. २ काणुं पाडेलुं. ३ वींध पाडेलुं. ४ विभाग करेलुं. ५ भिन्न. [हाभी.

प्रतिभू (प्रतिरूपो भवति भू क्विप्) पु० भूः. जामीन,

प्रतिभेदन (प्रति भिद् ल्युट्) क्ली० नं. १ नीराणुं करवुं. २ वींध पाडवुं. ३ काणुं पाडवुं. ४ आकुं-पाडवुं. ५ भेदवुं. [परिवेश.

प्रतिमंडल (प्रतिरूपं मंडलं) क्ली० लं सूर्य वगेरेने

प्रतिमंडल (मडले मंडले) अव्य० लं. मंडले मंडले, प्रत्येक मंडले.

प्रतिमा (प्रतिमा अङ्) स्त्री० मा. १ सरखापणुं, सादृश्य. २ देव वगेरेनी मूर्ति. ३ अनुकृति, नकल. ४ हाथीना बे दांत वच्चेनो भाग. आ शब्द उत्तर पदरूप आवी सदृशार्थ बतावे छे; जेमके, देवप्रतिमः देव सरखो.

' पतत्पतङ्गप्रतिमस्तपोनिधिः पुरोऽस्य यावन्न भुवि व्यलोयित ' माघः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'मध्ये स्फुरंतं प्रतिमाशशांकम्' रघुवंशम्.

प्रतिमान (प्रतिमीयतेऽनेन प्रति मा मि वा ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रतिबिंब. २ देव वगेरेनी मूर्ति. ३ हाथीना कुंभस्थलनो नीचेनो भाग. ४ हाथीना दांत वच्चेनो भाग.

'प्रतिमानसमीभूतो रेखां कृत्वावतारितः' मनुः

प्रतिमार्गक ( ) पु० कः. आकाश मां-हेलुं એક शहेर.

'हरिश्चंद्रपुरं शोभमुद्रकः प्रतिमार्गकः' त्रिकांडशेषः

प्रतिमित्र (प्रतिगतः मित्रम्) पु० त्रः. ते नामनो એક राजा. [રેક मित्रे.

प्रतिमित्र (मित्रे मित्रे) अव्य० त्रं. मित्रे मित्रे, દરેક

प्रतिमुक्त (प्रति मुच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ पर-हेरेलुं. २ त्याग करेलुं, छोडेलुं. ३ मूकेलुं.

प्रतिमुख (मुखे मुखे) अव्य० खं. मुखे मुखे, दरेक मुખे. [नो એક संधि.

प्रतिमुख ( ) क्ली० खं. नाटकना अंग-

प्रतिमुखागत (प्रतिमुखमागतः) त्रि० तः-ता-तं. मों पासे आवेलुं.

प्रतिमूर्ति (प्रतिरूपा मूर्तिः) स्त्री० र्तिः. देव वगेरेनी मूर्ति सरખी બीજી मूर्ति.

प्रतियत्न (प्रति यत् नञ्) पु० त्नः १ वांछना, इ-च्छा. २ अनुकूल थवुं. ३ બंदीवान करवुं, कैदी करवो ते. ४ બोध. ५ आकलनशक्ति. ६ लांयक चालचलगत. ७ संस्कार. ८ पूर्ण करवुं ते. ९ छेवट आणवुं ते. १० रचवुं ते, रचना. ११ सिद्ध करवुं. १२ प्रतिग्रह. १३ ग्रहण, उपग्रह. १४ निग्रह वगेरे. [यत्नवाणुं.

प्रतियत्न (प्रतिरूपः यत्नः यस्य) त्रि० त्नः-त्ना-त्नं.

प्रतियत्न (प्रतिरूपो यत्नो यस्य) त्रि० त्नः-त्ना-त्नं. १ कार्यासक्त. २ उद्यमी.

प्रतियातना (प्रति यत् युच्) स्त्री० ना. १ प्रतिभा. २ असल प्रतिभा छपी, तसवीर वगेरेने भળतां आवतुं ते. [संબंध.

प्रतियोग (प्रति युज् घञ्) पु० गः विरोध, निरुद्ध.

प्रतियोगिता (प्रतियोगिनो भावः तल्) स्त्री० ता. विरुद्धपणुं. २ प्रतिकूलपणुं.

प्रतियोगित्व (प्रतियोगिनो भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द જुओ.

प्रतियोगिन् (प्रतिरूपं युज्यते प्रति युज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि. १ विरुद्ध संબंधवाणुं. २ वि-रुद्ध पक्षवाणुं ३ न्यायशास्त्रप्रसिद्ध એક संબंधी.

प्रतियोद्धृ (प्रति युध् तृच्) पु० द्धा. सामो लड-वैयो. [બ્द જुओ.

प्रतिरथ (प्रतिकूलो रथो यस्य) पु० थः उपलो श-

प्रतिरथ (रथे रथे) अव्य० थं. रथे रथे, प्रत्येक रथे.

प्रतिरथ्य (रथ्यायां रथ्यायां) अव्य० थ्यं. शेरीએ शेरीએ, दरेक शेरीએ,

'अस्मिन् नगरे प्रतिरथ्यं भुजंगसंबद्धरुद्धसंचारे'

उद्भटः

प्रतिरंभ (प्रतिलंभ लस्य रः) पु० भः प्रतिलंभ श-બ्द જुओ.

प्रतिरव (प्रति रु अप्) पु० वः १ प्रतिकूल अवा-જ. २ सामो अवाજ, प्रतिध्वनि.

प्रतिरूप (प्रतिकृतं रूपं) क्ली० पं. १ प्रतिभा. २ सर-खुं રૂप. [રૂપવાણું.

प्रतिरूप (प्रतिकृतं रूपं ये) त्रि० पः-पा-पं. सरખा

'अग्निर्यथैको भुवनं प्रविष्टो रूपं रूपं प्रतिरूपो बभूव'

कठोपनिषद्.

प्रतिरूप (,,) पु० पः दानवभेद.

प्रतिरूपक (प्रतिकृतं रूपं बिंबस्य येन कप्) क्ली० कं. प्रतिबिंब.

प्रतिरूपा (प्रतिकृतं रूपं यथा) स्त्री० पा. मेरुसाव-र्णिनी ते नामनी એક पुत्री.

प्रतिरोद्धृ (प्रति रुध् तृच्) त्रि० द्धा-द्धी-द्धृ. प्रतिरो-ध करनार, रोકनार.

प्रतिरोध (प्रति रुध् घञ्) पु० धः १ अटકाव. २ रोકाण. ३ सैन्य वगेरेनो घेरो. ४ हठथी चोरवुं, हठચौर्य. [કाव करनार. २ रोકनार.

प्रतिरोध (प्रति रुध् अच्) त्रि० धः-धा-धं. १ अट-

प्रतिरोधक (प्रतिरोधः स्वार्थे क) पु० कः १ प्रति-બंध. २ तिरस्कार.

प्रतिरोधक (प्रति रुध् ण्वुल्) त्रि० कः-धिका-कं. १ प्रतिरोध करनार. २ चोरनार. [२ नડतर.

प्रतिरोधन (प्रति रुध् ल्युट्) क्ली० नं. १ अटકाव.

प्रतिरोधिन् (प्रति रुध् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. १ प्रतिरोध करनार. २ हठचोरी करनार.

प्रतिलंब (प्रति लभ् अप् मुम्) पु० भः मेળववुं, लाभ.

'अन्यतः कथमदः प्रतिलम्भः' नैषधीयम्.

प्रतिलंभिन् (प्रति लभ् णिनि) त्रि० भी-भिनी-भि. मेળवनार, संपादन करनार.

प्रतिलोम (प्रतिगतं लोम आनुकूल्यमस्मात्) त्रि० मः-मा-मं. १ डाघुं, जभणुं नहि ते. २ उलटुं, वि-परीत. ३ अधम, हलકुं. ४ पापी.

प्रतिलोमज (प्रतिलोमाज्जायते जन् ड) पु० जः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

उत्तम वर्णनी स्त्रीना पेटे नीच वर्णना पुरुषथी पेदा थयेली वर्णसंकर जाति.

प्रतिलोमजात (प्रतिलोमाज्जातः) पु० तः. उपलो शब्द जुओ. [प्रतिकथा.

प्रतिवचन (प्रतिरूपं वचनं) क्ली० नं. उत्तर, जवाब.

'न ददाति प्रतिवचनं विक्रयकाले शठो वणिङ् मौनी'
कलाविलासः

प्रतिवचन (प्रतिकूलं वचनं) क्ली० नं. १ विरुद्ध वाक्य. २ सामुं बोलवुं ते.

प्रतिवचस् (प्रतिकूलं वचः) क्ली० चः उपलो शब्द जुओ. प्रतिवाक्य. [वाच.

प्रतिवचस् (प्रतिरूपं वचः) क्ली० चः उत्तर, जवाब.

प्रतिवसथ (प्रात वस् अथ) पुं० थः गाम, गामडुं. सेवसथ. [वाणी वस्तु.

प्रतिवस्तु (प्रतिरूपं वस्तु) क्ली० स्तु. सरखा ३५.

प्रतिवस्तूपमा (प्रतिवस्तुयुक्ता उपमा यस्याम्) स्त्री० मा. ते नामनो एक अर्थालंकार.

प्रतिवाक्य (प्रतिकूलं वाक्यं) क्ली० क्यं. विरुद्ध भाषण. प्रतिवाच्.

प्रतिवाक्य (प्रतिरूपं वाक्यं) क्ली० क्यं. उत्तर, जवाब. प्रतिवाच्.

प्रतिवाणी (प्रतिरूपा वाणी) स्त्री० णी. उत्तर, जवाब. प्रत्युक्ति.

प्रतिवाणी (प्रतिकूला वाणी) स्त्री० णी. विरुद्ध भाषण. प्रत्युक्ति.

प्रतिवात (प्रतिगतो वातो यतः) पु० तः जे देश तरफथी पवन आवेछे ते देश.

प्रतिवात (प्रतिकूलो वातः) पु० तः १ अनुकूल नहि एवो पवन. २ सामो वा.

प्रतिवाद (प्रति वद् घञ्) पु० दः १ वादीए प्रयोजेला न्यायना विरुद्ध वाक्यनो एक प्रयोग. २ सामुं बोलवुं ते.

प्रतिवादिन् (प्रति वद् णिनि) पु० दी. १ प्रतिवादी. २ सामुं बोलनार.

'कारणे प्रतिवादिनि' याज्ञवल्क्यः

प्रतिवारण (प्रति वार् ल्युट्) क्ली० णं. १ निवारण. २ वारवुं ते. [रण करनार, निवारक.

प्रतिवारण (प्रति वार् ल्यु) त्रि० णः-णी-णं. निवा-

प्रतिवारण (प्रति वार् ल्यु) पु० णः ते नामनो एक दैत्य.

प्रतिवार्ता (प्रतिरूपा वार्ता) स्त्री० र्ता. प्रत्युत्तर जेमां रहेलोछे एवो एक वृत्तांत.

प्रतिवासर (वासरे वासरे) अव्य० रं. दिवसे दिवसे, दर रोज. [पडोशी.

प्रतिवासिन् (प्रति वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि.

प्रतिवाह (प्रतिकूलः वाहः अस्य) पु० हः अक्रूरनो नानो भाइ.

प्रतिविधान (प्रति विधा ल्युट्) क्ली० नं. १ रचना, ठाठमाठ. २ एकने बदले बीजुं काम करवुं ते. ३ प्रतिकार-इलाज योजवो ते.

प्रतिविंध्य ( ) पु० ध्यः १ युधिष्ठिरनो पुत्र. २ ते नामनो एक क्षत्रिय.

प्रतिविंब (प्रति वी वुन् नुट्) पु० क्ली० वः-बं. प्रतिबिंब.

'चिदानंदमयब्रह्मप्रतिविंबसमन्विता'
पंचदशी.

'ननु जीवस्याहंकारस्यप्रतिबिम्बत्वे विम्बाद्भेदःस्याद्दर्पण गतमुखप्रतिबिम्बवत्...' विवरणप्रमेयसंग्रहः

प्रतिविंबन (प्रतिविंब् नामधातुः ल्युट्) क्ली० नं. अनुकरण शब्द जुओ.

प्रतिविंबवाद (प्रातिविंबस्य वादः) पु० दः जीव ईश्वरनुं प्रतिबिंब छे ओ वाद.

प्रतिविंबित (प्रतिविंब इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ जेमां प्रतिबिंब पडेछे एवुं दर्पण वगेरे. २ जेनुं प्रतिबिंब पडेछे एवुं मुखादि.

प्रतिविषा (प्रतिषिद्धं विषं यया) स्त्री० षा. अतिविषनी कणी. [अड.

प्रतिविष्णुक (प्रति विष्णु कप्) पु० कः मुचुकुंदनुं

प्रतिवेश (प्रत्यासन्नो वेशः) पु० शः पाडोश. प्रतीवेश. [शी-शिनी-शि. पडोशी.

प्रतिवेशिन् (प्रत्यासन्न विशति विश् णिनि) त्रि०

'दृष्टिं हि प्रतिवेशिनि क्षणमिहाप्यस्यग्रहं दास्यति'
साहित्यदर्पणम्.

प्रतिवेश्मन् (प्रत्यासन्नं वेश्म) क्ली० श्म. पडोशनुं घर. [वानो एक प्रकार.

प्रतिव्यूह (प्रतिरूपो व्यूहः) पु० हः सैन्यने गोठव-

प्रतिशंकनीय (प्रति शंक् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. शंका लाववा योग्य. [संशय.

प्रतिशंका (प्रति शंक् अङ्) स्त्री० का. शंका, शक,

प्रतिशब्द (प्रतिरूपः शब्दः) पु० ब्दः प्रतिध्वनि शब्द जुओ.

प्रतिशम (प्रति शम् घञ्) पु० मः शांति.

प्रतिशयन (प्रति शी ल्युट्) क्ली० नं. चाहेली वस्तुना लाभ माटे देवपासे स्नान भोजन विना

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રહી સુઇ રહેવું તે. પ્રતિસ્વાપ.

प्रतिशयित (प्रति शी क्त) त्रि० तः-ता-तं. પ્રતિશયન કરનાર. [ગેરેને ફામ ઉપર મોકલવા તે.

प्रतिशासन (प्रति शास् ल्युट्) क्ली० नं. ચાકર વ.

प्रतिशास्ति (प्रति शास् क्तिन्) स्त्री० स्तिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रतिशिष्ट (प्रति शास् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ મોકલેલું, प्रेषित. ૨ प्रतिष्ठित. [થયેલું.

प्रतिशीन (प्रति श्यै क्त) त्रि० नः-ना-नं. પાતળું

प्रतिश्याय (प्रति श्यै घञ्) पु० यः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'नारीप्रसंङ्गः शिरसोऽभितापो धूमो रजः शीतमतिप्रतापः ।
संधारणं मूत्रपुरीषयोश्च सप्तः प्रतिश्यायनिदानमुक्तम्'
॥ सुश्रुतः ॥

प्रतिश्रय (प्रति श्रि अच्) पु० यः ૧ यज्ञगृह. ૨ ધર. ૩ સભાનું સ્થાનક. ૪ આશ્રય.

प्रतिश्रव (प्रति श्रु अच्) पु० वः સ્વીકાર.

प्रतिश्रवण (प्रति श्रु ल्युट्) क्ली० णं. ૧ સાંભળવું તે. ૨ સ્વીકાર. [પહોંચેલું.

प्रतिश्रवण (प्रतिगतः श्रवणं) त्रि० णः-णा-णं. કાને

प्रतिश्रवस् (प्रतिकूलं श्रवः अस्य) पु० वाः ૧ તે નામનો એક ગોત્રપ્રવર ઋષિ. ૨ પરિક્ષિત્‌ના પુત્ર ભીમસેનનો એક પુત્ર. [ધ્વનિ શબ્દ જુઓ.

प्रतिश्रुत् (प्रतिरूपं श्रूयते श्रु क्विप्) स्त्री० त्-द् प्रति-

'वियद्वतः पुष्पकचंद्रशालाः क्षणं प्रतिश्रुन्मुखराः करोति'
रघुवंशम्.

प्रतिश्रुत (प्रति श्रु क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ સાંભળેલું. ૨ સ્વીકારેલું.

प्रतिश्रुति (प्रति श्रु क्तिन्) स्त्री० तिः ૧ प्रतिध्वनि શબ્દ જુઓ. ૨ સાંભળવું તે, શ્રવણ. ૩ સ્વીકાર, અંગીકાર. [કરેલું. બનાઈ કરેલું.

प्रतिषिद्ध (प्रति सिध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. નિષેધ

प्रतिषिद्धसेवन (प्रतिषिद्धस्य वस्तुनः सेवनं) क्ली० नं. બનાઈ કરેલી વસ્તુ વગેરેનું સેવન કરવું તે.

प्रतिषिद्धसेविन् (प्रतिषिद्धं सेवते) त्रि० वी-विनी-वि. બનાઈ કરેલી વસ્તુ વગેરેનું સેવન કરનાર,

प्रतिषेद्धृ (प्रति सिध् तृच्) त्रि० द्धा-द्धी-द्धृ. નિષેધ કરનાર, બનાઇ કરનાર.

प्रतिषेध (प्रति सिध् घञ्) पु० धः ૧ નિષેધ, બનાઇ. ૨ નિવારણ. ૩ દૂષણાભિધાન. ૪ તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

'प्राधान्यं हि विधेर्यत्र प्रतिषेधेऽप्रधानता'
मीमांसककाः

प्रतिषेधक (प्रति सिध् ण्वुल्) त्रि० कः-धिका-कं. ૧ નિષેધ કરનાર, બનાઈ કરનાર. ૨ વારનાર.

प्रतिषेधन (प्रति सिध् ल्युट्) क्ली० नं. प्रतिषेध, બનાઈ. [એક અર્થાલંકાર.

प्रतिषेधोपमा ( ) स्त्री० मा. તે નામનો

'न जातु शक्तिरिंदोस्ते मुखेन प्रतिगर्जितुम् कलंकिनो-
जडस्येति प्रतिषेधोपमैव सा' ॥ काव्यादः ॥

प्रतिष्कं (प्रति स्कंद् ड) पु० ष्कः દૂત, જાસુસ.

प्रतिष्कष (प्रति कष् अच्) पु० षः ચામડાની દોરી.

प्रतिष्कस (प्रति कस् अच्) पु० सः प्रतिष्क શબ્દ જુઓ.

प्रतिष्टब्ध (प्रति स्तंभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. ૧ અટકાવેલું. ૨ થંભાવેલું ૩ प्रतिरुद्ध.

प्रतिष्टंभ (प्रति स्तंभ् घञ्) पु० भः ૧ प्रतिबंध. ૨ થંભાઈ રહેવું-થોભાઈ રહેવું તે. ૩ હરકત.

प्रतिष्ठ (प्रति स्था क प्रतिष्ठा अस्त्यस्य अच् वा) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. ૧ प्रतिष्ठावाળું, આબરૂદાર. ૨ प्रसिद्ध. [નો પિતા.

प्रतिष्ठ (,,) पु० ष्ठः ૧ જૈનભેદ. ૨ સુપાર્શ્વ-

प्रतिष्ठा (,, टाप्) स्त्री० ष्ठा. ૧ એક કુબેરાનુચર માતૃ. ૨ તે નામનું એક વર્ણવૃત્ત.

प्रतिष्ठा (प्रति स्था अङ्) स्त्री० ष्ठा. ૧ આબરૂ, કીર્તિ. ૨ દેવાલય વગેરેમાં દેવ વગેરેનું સ્થાપન. ૩ સ્થાન. ૪ ગૌરવ. ૫ યાગવગેરેની સમાપ્તિએ કરવા યોગ્ય એક કર્મ. ૬ સ્થિરતા. ૭ આશ્રય.

'अहिंसाप्रतिष्ठायां तत्संनिधौ वैरत्यागः'
पातञ्जलयोगसूत्रम्.

प्रतिष्ठान (प्रति स्था ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઠેકાણું, સ્થાન. ૨ આબરૂ, કીર્તિ ૩ પ્રયાગપાસેનું એક શહેર. ૪ વ્રત વગેરેની સમાપ્તિએ કરવા યોગ્ય એક કર્મ. ૫ દેવવગેરેની પૂજ્યતા કરનાર એક સંસ્કાર.

प्रतिष्ठापन (प्रति स्था णिच् ल्युट्) क्ली० नं. દેવાલયવગેરેમાં દેવવગેરેનું સ્થાપન કરવું તે.

प्रतिष्ठापित (प्रति स्था णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જેનું પ્રતિષ્ઠાપન કરેલું હોય છે તે.

प्रतिष्ठासु (प्रतिस्थातुमिच्छुः प्रति स्था सन उ) त्रि० सुः-सुः-सु. ૧ રહેવાને ઇચ્છનાર. ૨ પ્રતિષ્ઠાને ઇચ્છનાર.

'अभिचैत्यं प्रतिष्ठासुरासीत्कार्यद्वयाकुलः'. माघः

प्रतिष्ठित (प्रति स्था क्त प्रतिष्ठा इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ૧ કીર્તિવાળું, આબરૂવાળું. ૨ વિખ્યાત. ૩

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જેની પ્રતિષ્ઠા થયેલી છે તે.

प्रतिष्णात (प्रति स्ना क्त) त्रि० तः-ता-तं. સૂતર જેવું સ્વચ્છ. [કરનારી સ્ત્રી.

प्रतिष्णिका (प्रति स्ना क) स्त्री० का. प्रतिस्नान

प्रतिसंक्रम (प्रतिरूपः संक्रमः) पु० मः १ प्रतिच्छाया शब्द જુઓ. २ संचार शब्द જુઓ.

प्रतिसंक्रम (प्रतिगतः संक्रमं) त्रि० मः-मा-मं. પ્રતિછાયાને પામેલું.

प्रतिसंख्या (प्रति सं ख्या अङ्) स्त्री० ख्या. १ સંખ્યા. २ ગણવું તે. ३ સંખ્યા વગેરેથી સિદ્ધ થયેલું જ્ઞાન. [જાતનો પ્રલય. २ સંચાર.

प्रतिसंचर (प्रति सम् चर् अप्) पु० रः १ એક

प्रतिसंदेश (प्रति सम् दिश् घञ्) पु० शः સામો સંદેશો.

प्रतिसंधान (प्रति सम् धा ल्युट्) क्ली० नं. १ સંયમ. २ आत्मनिग्रह. ३ अनुसंधान. ४ शोधवुं-ढुंढवुं ते. [उपरम शब्द જુઓ.

प्रतिसंधि (प्रतीपः संधिः) पु० धिः १ વિશ્લેષ. २

प्रतिसंधि (प्रति सं धा कि) पु० धिः प्रतिसंधान शब्द જુઓ. [દરેક સાંધે.

प्रतिसंधि (संधौ संधौ) अव्य० धि. સાંધે સાંધે,

प्रतिसंधेय (प्रति सं धा यत्) त्रि० यः-या-यं. ઇલાજ કરવા યોગ્ય, ઉપાય કરવા લાયક.

प्रतिसम (प्रतिकूलः समः) त्रि० मः-मा-मं. સરખું નહિ તે.

प्रतिसमाधान (प्रति सम् आ धा ल्युट्) क्ली० नं. १ ઉપાય, ઇલાજ. २ રોગથી આરામ કરવો તે.

प्रतिसमासन (प्रति सम् आ अस् ल्युट्) क्ली० नं. १ નિવારણ. २ निरसन शब्द જુઓ,

प्रतिसर (प्रति सृ अच्) पु० रः १ સૈન્યનો પશ્ચાદ્‌ભાગ. २ હાથે બાંધવાનું સૂત્ર, हस्तसूत्र. ३ એક જાતનો મંત્ર. ४ પુષ્પવગેરેની માળા. ५ વ્રણશુદ્ધિ.

प्रतिसर (प्र सृ अच्) पु० क्ली० रः-रं. १ ભૂષણ. २ હાથે બાંધવાની રાખડીનું સૂત્ર.

प्रतिसर (प्रति सृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. ચાકર, દાસ. नियोज्य. [નવું સૂત્ર

प्रतिसरा (प्रति सृ अच् टाप्) स्त्री० रा. રક્ષાસૂત્ર.

'प्रतिसरया तुरगाणां भल्लातकशालिकुण्डसिद्धार्थ कंठेषु निवध्नीयात्'.

प्रतिसर्ग (प्रतिकूलः प्रतिरूपो वा सर्गः) पु० र्गः १ બ્રહ્માની સૃષ્ટિ સરખી મરીચિ વગેરેની સૃષ્ટિ. २ પ્રલય.

'आदिसर्गस्तु यः सूत कथितो विस्तरेण च।
प्रतिसर्गश्च ये येषामधिपास्तान् वदस्व नः' ॥
कालिकापुराणम् ॥

प्रतिसव्य (प्रतिगतं सव्यं येन) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. વિરુદ્ધ આચરણ કરવાવાળું, प्रतिकूल.

प्रतिसांधानिक (संधानं प्रयोजनमस्य ठक् प्रतिरूपः सांधानिकः) पु० कः १ વખાણ કરનાર ભાટ ચારણ વગેરે. मागध, स्तुतिपाठक.

प्रतिसाम (सामनि सामनि अच्) अव्य० मं. સામે સામે, દરેક સામે. [દૂર કરનાર, ખસેડનાર.

प्रतिसारण (प्रति सृ णिच् ल्यु) त्रि० णः-णा-णं.

प्रतिसारण (प्रति सृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ દૂર કરવું, ખસેડવું. २ सुश्रुतप्रसिद्ध એક अभिकार्य. ३ व्रणचिकित्सानुं એક अंग.

प्रतिसारणीय (प्रति सृ णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. દૂર કરવા લાયક, ખસેડવા યોગ્ય.

प्रतिसारित (प्रति सृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. દૂર કરેલું, ખસેડેલું.

प्रतिसारिन् (प्रतिपं सरति सृ णिनि) त्रि० री-रि-णी-रि. १ ઉલટું જનાર. २ નીચે જનાર.

प्रतिसीरा (प्रति सिनोति सि रक्) स्त्री० रा. દોરા તંતુ વગેરેનો પડદો. जवनिका.

प्रतिसूर्य (प्रतिरूपः सूर्यः) पु० र्यः १ કાશીડો. २ આકાશમાં સૂર્ય જેવો બીજો સૂર્ય પેદા થાય છે એવો એક ઉલ્કાપાત. [शब्द જુઓ.

प्रतिसूर्यक (प्रतिसूर्यः स्वार्थे क) पु० कः उपसो

प्रतिसृष्ट (प्रति सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. મોકલેલું, પ્રેરિત. २ પ્રતિષ્ઠા પામેલું. ३ વિખ્યાત.

प्रतिसोमा (प्रतिरूपः सोमः सोमवल्ली यस्याः) स्त्री० मा. એક જાતનો વેલો. महिषवल्ली.

प्रतिस्कंध (स्कंधे स्कंधे) अव्य० धं. ખાંધે ખાંધે, દરેક ખભે.

प्रतिस्स्कंध ( ) पु० धः १ કુમારનો એક અનુચર. २ નિયમસંધિનું એક અંગ.

पतिस्त्री (प्रतिरूपा स्त्री) स्त्री० स्त्री. १ પરસ્ત્રી. २ પરાઈ ઓરત.

प्रतिस्पर्धा (प्रति स्पर्ध् अङ्) स्त्री० र्धा. प्रतिस्पर्धा.

प्रतिस्पर्धिन् (प्रति स्पर्ध् णिनि) त्रि० र्धी-र्धिनी-र्धि. સ્પર્ધા કરનાર. [હ, સામું પૂર.

प्रतिस्रोतस् (प्रतीपं स्रोतः) क्ली० तः સામો પ્રવાહ.

प्रतिस्पश (प्रतिरूपः स्पशः) पु० शः સામો દૂત.

प्रतिस्वर (प्रतिरूपः स्वरः) पु० रः प्रतिध्वनि शब्द જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रतिहत (प्रति हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ द्वेष पामेलुं. २ रुद्ध, रोकेलुं. ३ निराकरण करेलुं, २द करेलुं, ४ पडेलुं, स्खलित. ५ मोकलेलुं. ६ भांधेलुं, जेनो मनोभंग थयो होय छे ते.

'तानीन्द्रियाणि सकलानि तदेव कर्म
सा बुद्धिरप्रतिहता वचनं तदेव'
भर्तृहरिः.

प्रतिहत (प्रति हन् क्त) क्ली० तं. १ निराकरण. २ २द करवुं ते, २दीओ. निरास.

प्रतिहतमति (प्रतिहता मतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. जेनी अक्ल मारी गई छे ते.

प्रतिहति (प्रति हन् क्तिन्) स्त्री० तिः १ प्रतिघात शब्द जुओ. २ रोध.

प्रतिहनन (प्रति हन् ल्युट्) क्ली० नं. १ सामुं मारवुं. ते. २ ऊलटुं ठोकवुं ते.

प्रतिहरण (प्रति हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ सामुं हरवुं. २ परीथी लेवुं. [हरण करनार.

प्रतिहर्तृ (प्रति हृ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. परीथी

प्रतिहर्तृ (,,) पु० र्ता. ऋत्विक्भेद.

प्रतिहर्षण (प्रतिरूपं हर्षणं) क्ली० णं. सरखो हर्ष.

प्रतिहस्त (प्रतिरूपो हस्तो यस्य) पु० स्तः नीचलो शब्द जुओ. [तिनिधि.

प्रतिहस्तक (प्रतिरूपो हस्तो स्यय कप्) पु० कः प्र-

प्रतिहास्तन् (प्रतिहस्त णिनि) त्रि० स्तां-स्तिनी-स्ति. भत्सरी. [पु० रः ६ारपाल. प्रतीहार.

प्रतिहार (प्रत्येकं हरति स्वामिपार्श्वमानयति हृ अण्)

प्रतिहार (प्रति हृ घञ्) पु० रः हरवाळो. प्रतीहार.

प्रतिहार (प्रतिरूपं हरति हृ अण्) पु० रः गोडीओ, भाजुगर. प्रतीहार. [शब्द जुओ.

प्रतिहारक (प्रातहारः स्वार्थे क) पु० कः उपलो

प्रतिहारक (प्रति हृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. अन्य स्थाने लई जनार.

प्रतिहारक (प्रति हृ ण्वुल्) पु० कः प्रतिहाररूपे सामता अवयवनुं ज्ञान करनारो.

प्रतिहास (प्रति हस घञ्) पु० सः १ सामुं हसवुं ते. २ ऊलटुं हसवुं ते. प्रतीहास.

प्रतिहास (प्रतिरूपो हासो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. १ सामुं हसनार. २ ऊलटुं हसनार. प्रतीहास.

प्रतिहास (प्रति हस् घञ्) पु० सः धोणी कणेरनुं झाड. प्रतीहास.

प्रतिहिंसा (प्रति हिंस् अङ्) स्त्री० सा. १ सामी हिंसा करवी ते. २ वैरनो बदलो लेवो ते.

प्रतिक (प्रति कन्) पु० कः अवयव. प्रतिरूप शब्द जुओ. [विरुद्ध. ३ प्रतिकूल. ४ विलोम.

प्रतीक (प्रति कन्) त्रि० कः-का-कं. १ ऊलटुं. २

प्रतीकार (प्रति कृ घञ्) पु० रः प्रतिकार शब्द जुओ.

'अवश्यंभाविभावानां प्रतीकारो भवेद्यदि।
तदा दुःखैर्न लिप्येरन्नलरामयुधिष्ठिराः।' ॥

प्रतीकाश (प्रति काश् घञ्) पु० शः उपमा.

प्रतीकाश्व (प्रतीकः अश्वः अस्य) पु० श्वः भानुभान् राजनो एक पुत्र.

प्रतीक्षक (प्रति ईक्ष ण्वुल्) त्रि० कः-क्षिका-कं. वाट जोनार, राह जोनार. [जुओ.

प्रतीक्षण (प्रति ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. प्रतीक्षा शब्द

प्रतीक्षणीय (प्रति ईक्ष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ ध्यानमां लेवा योग्य. २ विचारवा लायक. ३ राह जोवा लायक.

प्रतीक्षा (प्रति ईक्ष अङ्) स्त्री० क्षा. १ विचारवुं. २ ध्यानमां लेवुं. ३ लक्ष्यमां लेवुं. ४ आशा. ५ राह जोवी ते.

प्रतीक्षित (प्रति ईक्ष क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ वाट जोयेलुं. २ विचारेलुं. ३ ध्यानमां लीधेलुं. ४ गणतरीमां लीधेलुं. [प्रतीक्षक शब्द जुओ.

प्रतीक्षिन् (प्रति ईक्ष णिनि) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि.

प्रतीक्ष्य (प्रति ईक्ष यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. प्रतीक्षणीय शब्द जुओ.

प्रतीक्ष्य (प्रति ईक्ष् ल्यप्) अव्य० क्ष्य. विचार करीने, ध्यानमां लइने, वाट जोइने.

प्रतीघात (प्रति हन् घञ्) पु० तः प्रतिघात शब्द जुओ.

प्रतीची (प्रत्यच् ङीप्) स्त्री० ची. पश्चिम दिशा.

प्रतीचीन (प्रतीचि भवः प्रत्यच् ख) त्रि० नः-ना-नं पश्चिम दिशामां होनार.

प्रतीच्य (प्रतीचि भवः प्रत्यच् यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. उपलो शब्द जुओ.

प्रतीच्या (प्रतीच्य टाप्) स्त्री० च्या. पुलस्त्यनी भा.

प्रतीच्छक (प्रतिगता इच्छा यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं १ ग्रहण करनार, ग्राहक. २ धराक.

प्रतीत (प्रति इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ विख्यात. २ प्रसिद्ध. ३ जाणेलुं, ज्ञात. ४ हर्ष पामेलुं. ५ आदरवाळुं. ६ विद्वान्, पंडित.

प्रतीति (प्रति इ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ प्रख्याति. २ प्रसिद्धि. ३ आदर. ४ सत्कार. ५ हर्षः हरख. ६ ज्ञान, जाणवुं ते.

प्रतीधक ( ) पु० कः. विदेह देश.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रतीप (प्रतिप पृषो० प्रतिगता आपो यत्र वा अच्) त्रि० पः-पा-पं. १ प्रतिकूल, अनुकूल नहि ते. २ જેણે માર્ગમાં મોં ફેરવ્યું છે તે. ૩ વિરુદ્ધ. ૪ અવળું. ૫ આડું.

' भर्तुर्विप्रकृताऽपि रोषणतया मास्म प्रतीपं गमः '

शाकुन्तलम्.

प्रतीप (,,) क्ली० पं. તે નામનો એક અલંકાર. [થયેલો તે નામનો એક રાજા.

प्रतीप (,,) पु० पः ચંદ્રવંશમાં પેદા

प्रतीपदर्शिन् (प्रतीपं वाम पश्यति दृश् णिनि) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि. १ આડું જોનાર. २ અવળું જોનાર. ૩ પ્રતિકૂલ જોનાર. [ઓરત

प्रतीपदर्शिनी (पतीपदर्शिन् ङीप्) स्त्री० नी. स्त्री,

प्रतीपवचन (प्रतीपं वचनं) क्ली० नं. १ પ્રતિકૂલ બોલવું તે. २ આડું બોલવું તે. ૩ યોગ્ય ઉત્તર ન દેતાં બીજું બોલવું તે. [નો એક રાજા.

प्रतीपाश्व (प्रतीपः अश्वो यस्य) पु० श्वः તે નામ-

प्रतीयमान (प्रति इ यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ ભરોસો મૂકવા યોગ્ય, વિશ્વાસપાત્ર. २ જેનો અનુભવ આવેલો છે તે.

प्रतीर (प्रतीर्य्यते प्र तॄ क) क्ली० रं. તટ, તીર, કાંઠો.

प्रतीर (प्र तॄ क) पु० रः ભૌત્ય મનુનો એક પુત્ર.

प्रतीवाप (प्रति वप् घञ्) पु० पः १ એક બીજામાં તેનું રૂપ બદલી નાંખવા બીજી વસ્તુ નાંખવી તે. २ ધાતુને ભસ્મ કરવી તે. ૩ ગાળેલા સોના વગેરેનું અવચૂર્ણન. ૪ ભરકી વગેરે દૈવી આપત્તિ. ૫ ઓષધિમાં કે તેના ઉકાળામાં હરકોઈ વસ્તુ નાંખવી તે.

' तत्र वीरतर्वादिसिद्धं जलमूषकादि प्रतीवापं पाययेत् ' सुश्रुतः.

प्रतीवेश (प्रति विश् घञ्) पु० शः प्रतिवेश शब्द જુઓ. [प्रतिवेशिन् शब्द જુઓ.

प्रतीवेशिन् (प्रतिवेश णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि.

प्रतीह (प्रतिकूला ईहा अस्य) पु० हः ભરતવંશમાં સુવર્ચલાના પેટે પરમેષ્ઠીથી પેદા થયેલો એક પુત્ર.

प्रतीहार (प्रति हृ घञ् अण् वा) पु० रः प्रतिहार शब्द જુઓ.

प्रतीहारता (प्रतीहारस्य भावः कर्म वा तल्) स्त्री० ता. દ્વારપાલપણું, દ્વારપાલનું કામ.

प्रतीहारत्व (,, त्वं) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [આડ.

प्रतीहास (प्रति हस् घञ्) पु० सः ધોળી કણેરનું

प्रतुद (प्र तुद् क) पु० दः १ આંખથી જીવ વગેરે પદાર્થને ટોચી ખાનાર સીચાણો વગેરે પક્ષી.

' हारीतो धवलः पांडुश्चित्रपक्षो बृहच्छुकः ।
पारावतः खंजरीटः पिकाद्याः प्रतुदाः स्मृताः ' ॥
' प्रतुद्य भक्षयंत्येते तुंडेन प्रतुदास्ततः '
' प्रतुदा मधुराः पित्तकफघ्नास्तुवरा हिमाः ।
लघवो बद्धवर्चस्का किंचिद्वातकराः स्मृताः ' ॥

भावप्रकाशः

प्रतुष्टिद (प्रतुष्टिं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. સંતોષ આપનાર. [કરવાને ઇચ્છનાર.

प्रतुष्टुषु (प्र स्तु सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. स्तुति क-

प्रतूर्त (प्र तूर् क्त) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. અત્યંત વેગવાળું. २ ભારે વેગવાળું.

प्रतूर्त (प्र तुर् क्त) क्ली० र्तं. અત્યંત વેગ.

प्रतूर्तक (प्रतूर्त वुन्) त्रि० कः-का-कं. અત્યંત વેગવાળું. [શબ્દ.

प्रतूलिका (प्रकृष्टं तूलमत्र) स्त्री० का. એક જાતની

प्रतोद (प्र तुद् घञ्) पु० दः १ ચાબુક. २ પરોણો.

प्रतोली (प्रतूल् अच् ङीष्) स्त्री० ली. १ સરીયામ રસ્તો, મોટો રસ્તો, રાજમાર્ગ. २ શહેરની અંદરનો રસ્તો.

प्रतोलीक (प्रतोली क) त्रि० कः-का-कं. જેમાં મોટો રસ્તો હોય છે એવું શહેર વગેરે.

प्रतोष (प्र तुष् घञ्) पु० षः સંતોષ.

प्रतोष (प्रकृष्टः तोषः यस्य) त्रि० षः-षा-षं. અત્યંત સંતોષવાળું. [એક પુત્ર.

प्रतोष (,,) पु० षः स्वायंभव मनुनो

प्रत्त (प्र दा क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ આપેલું, દીધેલું. २ અર્પણ કરેલું. ૩ લગ્નમાં આપેલું ધન વગેરે. [પદ્યું, દેવું.

प्रत्तवत् (प्र दा क्तवत्) त्रि० वान्-वती वत्. આ-

प्रत्न (प्र भवार्थे त्न) त्रि० त्नः-त्ना-त्नं. १ અસલનું, જુનું. २ પુરાણ, પ્રાચીન.

प्रत्यक्चेतन (प्रतीपं विपरीतमंचति जानाति प्रति अंच् क्विप्) पु० नः સાંખ્યમતપ્રસિદ્ધ પુરુષ.

प्रत्यक्चेतन (प्रत्येकमंचति अश्नुते) पु० नः १ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા. २ સર્વજ્ઞ પરમાત્માથી અભિન્ન જીવ. [વનસ્પતિ અધાડો.

प्रत्यक्पर्णी (प्रत्यंचि पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी.

प्रत्यक्पुष्पी (प्रत्यक् पुष्पमस्याः ङीप्) स्त्री० ष्पी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रत्यक्श्रेणी (प्रतीची श्रेणीव यस्याः) स्त्री० णी. १ વનસ્પતિ ઉંદરકાની. २ દંતીવૃક્ષ.

प्रत्यक्ष (अक्ष्ण लक्षणम्) क्ली० क्षं. ઇંદ્રિયસન્નિક-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પૅથી પેદા થયેલું જ્ઞાન.

प्रत्यक्ष (,, ,,) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ प्रत्यक्ष विषयवाणुं. २ जेयामां आवे ते. ३ ४ इंद्रियग्राह्य.

प्रत्यक्षतस् (प्रत्यक्ष तसिल्) अव्य० तः. समक्ष. साक्षात्.

प्रत्यक्षत्व (प्रत्यक्ष त्व) क्ली० त्वं. प्रत्यक्षपणुं.

' तत्तदिन्द्रिययोग्यवर्तमानविषयावच्छिन्नचैतन्याभिन्नत्वं तत्तदाकारवृत्त्यवच्छिन्नज्ञानस्य तत्तदंशे प्रत्यक्षत्वम्'

वेदान्तपरिभाषा.

प्रत्यक्षदर्शन (प्रत्यक्षेण पश्यति दृश् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. १ साक्षी. २ साक्षात् जोनार.

प्रत्यक्षदर्शिन् (प्रत्यक्षेण पश्यति दृश् णिनि) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि. उपलो शब्द जुओ.

प्रत्यक्षप्रमाण (प्रत्यक्षं प्रमाणं) क्ली० णं. ४ इंद्रियसन्निकर्षना योगथी मेळवेलुं प्रमाणु, चक्षुःप्रमाणु.

प्रत्यक्षभूत (प्रत्यक्ष भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. उघाडुं थयेलुं, प्रत्यक्ष थयेलुं.

प्रत्यक्षभोग (प्रत्यक्ष भुज्ज् घञ्) पु० गः मालिकनी संमतिथी तेनी वस्तुनो उपभोग करवो ते.

प्रत्यक्षलवण (प्रत्यक्ष पृथक्कृतयोपलभ्यमानं-लवणं) क्ली० णं. रसोइ थया बाद शाक कढी वगेरेमां नाखातुं भीडुं. [णिनि] पु० री. चावीक.

प्रत्यक्षवादिन् (प्रत्यक्षमेव प्रमाणतया वदति वद्-

प्रत्यक्षिन् (प्रत्यक्षमस्त्यस्य इनि) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. १ साक्षात् जोनार. २ प्रत्यक्ष ज्ञानवाणुं.

प्रत्यक्षीकरण (प्रत्यक्ष च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ उघाडुं करवुं ते. २ प्रत्यक्ष करवुं ते.

प्रत्यक्षीकृत (प्रत्यक्ष च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उघाडुं करेलुं. २ प्रत्यक्ष करेलुं.

प्रत्यक्स्रोतस् (प्रत्यक् प्रतीचीगामि स्रोतो यस्य) पु० ताः. पश्चिम दिशामां जेनो प्रवाह जाय छे एवी नदी वगेरे. [मैद्यनदी.

प्रत्यकस्रोतस् (,, यस्याः) स्त्री० ता. न-

प्रत्यक्स्रोतस् (प्रतीचि प्रत्यगात्मनि स्रोतः चित्तप्रवाहो यस्य) पु० ताः प्रत्यगात्मामां जेनी चित्तवृत्ति छे एवो यति.

प्रत्यगात्मन् (प्रतीचो जीवस्य आत्मा स्वरूपं) पु० त्मा. १ परमेश्वर. २ ब्रह्मचैतन्य.

' कश्चिद् धीरः प्रत्यगात्मनमैक्षदावृत्तचक्षुरमृतत्वमिच्छन्'

कठोपनिषद्.

प्रत्यगाशापति (प्रत्यगाशायाः पश्चिमदिशायाः पतिः) पु० तिः पश्चिम दिशानो अधिपति वरुण.

प्रत्यगुदच् (प्रतीच्या उदीच्या श्च अंतराला दिक्) स्त्री० क्-ग्. वायव्य कोण.

प्रत्यग्र (प्रतिगतमग्रं अग्रत्वं) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. १ नवुं, नूतन. २ स्वच्छ. ३ शोधित.

प्रत्यग्र (,,) पु० ग्रः उपचरितवर राजना वंशमां पेदा थयेला बृहद्रथ राजनो पुत्र.

प्रत्यग्रता (प्रत्यग्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. नवापणुं, ताजापणुं, नूतनता. [ताजापणुं.

प्रत्यग्रत्व (प्रत्यग्रस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. नवापणुं,

प्रत्यग्रथ ( ) पु० थः अहिच्छत्र देश.

प्रत्यग्रवयस् (प्रत्यग्रं वयः) क्ली० यः जुवानी, युवावस्था, यौवन.

प्रत्यग्रवयस् (प्रत्यग्रं वयो यस्य) त्रि० याः-याः-यस्. जुवान अवस्थावाणुं, जुवान.

प्रत्यग्रह ( ) पु० हः चेदि देशनो ते नामनो एक राजा. [गतुं अंग.

प्रत्यंग (प्रतिगतमंगं) क्ली० गं. कान, नाक वगेरे अं-

प्रत्यंग (अंगे अंगे) अव्य० गं. अंगे अंगे, दरेक अंगे. [मन्वंतरमां ते नामनो एक ऋषि.

प्रत्यंगिरस् (प्रतिगतः अंगिरसम्) पु० राः चाक्षुष

प्रत्यांगरा ( ) स्त्री० रा. भंनभहोदधि नामना ग्रंथप्रसिद्ध ते नामनी एक देवी.

प्रत्यङ्मुख (प्रत्यङ्मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. पश्चिमतरफ जेनुं मुख होय छे ते.

' श्रियं प्रत्यङ्मुखो भुंक्ते' मनुः.

प्रत्यङ्मुखता (प्रत्यङ्मुखस्य भावः तल्) स्त्री० ता. पश्चिमतरफ मुख राखवुं ते. [जुओ.

प्रत्यङ्मुखत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

प्रत्यच् (प्रत्यंजति अंच् क्विप् विच् वा) पु० क्-ग्. स्वात्मा.

प्रत्यच् (,,) त्रि० त्यङ्-तीची-त्यक्-ग्. देश अथवा कालमां पाछळनुं, पश्चिमनुं.

प्रत्यच् (,,) अव्य० क्-ग्. १ पश्चिम कालमां. २ पश्चिम देशमां.

प्रत्यंजन (प्रतिरूपमंजनं) क्ली० नं. अनुरूपांजन.

प्रत्यनंतर (प्रतिप्राप्तमनंतरं) त्रि० रः-रा-रं. १ पछीतुं. २ त्यारपछीतुं. ३ नजदीकनुं.

प्रत्यनीक (प्रतिकूलमनीकं यस्य) पु० कः १ दुश्मन. २ विघ्न. ३ प्रतिवादी. [एक अलंकार.

प्रत्यनीक (,,) क्ली० कं. ते नामनो

प्रत्यनुमान (प्रतीपमनुमानं) क्ली० नं. उलटुं अनुमान.

प्रत्यंत (प्रतिगतोंऽतं) पु० तः. म्लेच्छनो देश.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रत्यंत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ संलग्न. २ संनिकृष्ट. ३ पासेनुं, नजदीकनुं.

प्रत्यंतगिरि (प्रत्यंतो गिरिः) पुं० रिः. नीचलो शब्द जुओ. [डुंगरी.

प्रत्यंतपर्वत (प्रत्यंतः पर्वतः) पु० तः पर्वतपासनी

प्रत्यंतर (प्रतिगतमंतरं) त्रि० रः-रा-रं. पछीनुं, त्यारपछीनुं, पासेनुं.

प्रत्यभिज्ञा (प्रतिगता अभिज्ञा) स्त्री० ज्ञा. पूर्वे कोइ पदार्थ जोयाथी त्यारपछीना काले 'ते आज पदार्थ छे' एवुं एक प्रत्यक्ष ज्ञान.

'ननु केयं प्रत्यभिज्ञा नाम न तावदेकस्यातीतवर्तमानकालद्वयसम्बन्धविषयं प्रत्यक्षज्ञानं प्रत्यभिज्ञा, प्रत्यक्षज्ञानस्य वर्तमानमात्रार्थग्राहित्वात्'

विवरणप्रमेयसंग्रहः.

प्रत्यभिज्ञादर्शन (प्रत्यभिज्ञाया दर्शनं शास्त्रं) क्ली० नं. महेश्वरशास्त्र. [ज्ञा शब्द जुओ.

प्रत्यभिज्ञान (प्रतिगतं अभिज्ञानं) क्ली० नं. अभि-

प्रत्यभियोग (प्रतिरूपोऽभियोगः) पु० गः वादी ऊपर प्रतिवादीनी उलटी फरीयाद.

प्रत्यभिवाद (प्रति अभि वद् णिच् घञ्) पु० दः नमस्कार कर्या पछी जे आशीर्वाद अपाय छे ते

प्रत्यभिवादन (प्रति अभि वाद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ.

प्रत्यभिस्कंदन (प्रति अभि स्कंद् ल्युट्) क्ली० नं. प्रत्यभियोग शब्द जुओ.

प्रत्यय (प्रति इण् अच्) पु० यः १ विश्वास, भरोसो, खातरी. २ शपथ. ३ प्रतिज्ञा. ४ सबळ, हेतु. ५ वर्तणुक. ६ चालचलगत. ७ प्रीति. ८ प्रसिद्धपणुं. ९ ज्ञान. १० बुद्धि. ११ कार्य करवानुं साधन पुरुष वगेरे. १२ व्याकरणशास्त्रप्रसिद्ध प्रत्यय. १३ ध्यान धरवुं. १४ छेद. १५ निश्चय. १६ स्वाद. १७ सहकारि कारण.

'..... पथिकवनिताः प्रत्ययादाश्वसन्त्यः'

मेघदूतम्.

प्रत्ययकारिणी (प्रत्ययं करोति कृ णिनि) स्त्री० णी. महोर. मुद्रा. [विश्वासकारक.

प्रत्ययकारिन् (,,) त्रि० री-रिणी-रि.

प्रत्ययित (प्रति अय् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ विश्वासु. २ आप्त, प्रमाणिक. ३ प्रतिगत.

प्रत्ययिन् (प्रत्ययोऽस्यास्ति इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. विश्वास राखनार.

प्रत्यरा (प्रतिनिहिता अराः) स्त्री० रा. पैडाना आरने मजबुत करवा नांखेलो खीलो.

प्रत्यरि (प्रति ऋ इन्) पु० रिः शत्रु.

प्रत्यर्थ (प्रतिगतः अर्थम्) पु० र्थः १ उत्तर, जवाब. २ वैर, दुश्मनी. ३ अंगीकार नहि करवो ते.

प्रत्यर्थिन् (प्रत्यर्थयते प्रति अर्थ् णिनि) त्रि० र्थी-र्थिनी-र्थि. शत्रु, दुश्मन.

प्रत्यर्थिन् (प्रतिकूलमर्थयते ,,) त्रि० र्थी-र्थिनी-र्थि. प्रतिवादी.

'प्रत्यर्थिनोऽप्रतो लेख्यं प्रतिज्ञातार्थसाधनम्'

याज्ञवल्क्यः.

प्रत्यर्पण (प्रति ऋ णिच् पुक् ल्युट्) क्ली० णं. लीधेलुं धनवगेरे पाछुं आपवुं ते. [पाछुं आपेलुं.

प्रत्यर्पित (प्रति ऋ णिच् पुक् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

प्रत्यवनेजन (प्रतिरूपमवनेजनं) क्ली० नं. श्राद्धमां हेतुं एक जातनुं क्रियमाण.

प्रत्यवमर्ष (प्रति अव् मृश् घञ्) पु० वः १ असलत. २ सलाह. ३ सहेवुं ते, सहन. अनुसंधान.

प्रत्यवर (प्रतिरूपोऽवरः) त्रि० रः-रा-रं. १ जे श्रेष्ठ न होय ते. २ हलकुं, नीच. [उतरवुं ते.

प्रत्यवरोह (प्रति अव रुह् घञ्) पु० हः सामुं

प्रत्यवरोहण (प्रति अव् रुह् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ [जमवुं ते, भोजन.

प्रत्यवसान (प्रति अव सो ल्युट्) क्ली० नं. खावुं,

प्रत्यवसित (प्रति अव सो क्त) त्रि० तः-ता-तं. खाधेलुं, जमेलुं, भोजन करेलुं.

प्रत्यवस्कंद (प्रति अव स्कंद् घञ्) पु० दः करेली फरीयाद साचीछे पण अमुक कारणना लीधे ते रद छे—एवो उत्तर. [लो शब्द जुओ.

प्रत्यवस्कंदन (प्रति अव स्कंद् ल्युट्) क्ली० नं. उप-

प्रत्यवस्था (प्रति अव स्था अङ्) स्त्री० स्था. १ प्रतिपक्षपणाथी रहेवुं ते. २ वैर.

प्रत्यवस्थातृ (प्रति अव स्था तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ प्रतिपक्षपणाथी रहेनार प्रतिवादी. २ शत्रु.

प्रत्यवस्थान (प्रति अव स्था ल्युट्) क्ली० नं. प्रत्यवस्था शब्द जुओ.

प्रत्यवहार (प्रति अव हृ घञ्) पु० रः १ संहार. २ युद्धना माटे तैयार थयेला लश्करने युद्ध थइ वारवुं ते.

प्रत्यवाय (प्रति अव इण् अच्) पु० यः १ पाप. २ अदर्शन. ३ तिरोधान. ४ उलटी वर्तणुक.

'अनुत्पत्तिं तथा चान्ये प्रत्यवायस्य मन्वते'

जाबालिः.

प्रत्यवेक्षण (प्रति अव ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ लक्षपूर्वक जोवुं ते. २ पूर्वापर जोइ लेवुं ते. ३ शोधवुं

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કર્યું અને એટલું ન કર્યું એ પ્રમાણે અનુસંધાન કરવું. [શબ્દ જુઓ.

प्रत्यवेक्षा (प्रति अव् ईक्ष् अ) स्त्री० क्षा. ઉપલો

प्रत्यश्मन् (प्रतिरूपः अश्मा) पु० श्मा. ગેરુ.

प्रत्यष्ठीला ( ) स्त्री० ला. એક જાતનો રોગ. [ત્યાગ કરેલું.

प्रत्यस्त (प्रति अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. છોડેલું,

प्रत्यहम् (अह्नि अह्नि) अव्य० हम्. હમેશ, દરરોજ.

'प्रत्यहं प्रत्यवेक्षेत नरश्चरितमात्मनः'

प्रत्याकार (प्रतिकृतः आकारः खड्गाकारो येन) पु० रः ખડ્ગનું ખીઆન.

प्रत्याख्यात (प्रति आ ख्या क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નિરાકરણ કરેલું, રદ કરેલું. ૨ દૂર કરેલું. ૩ જાણેલું. ૪ વર્જિત. ૫ અંગીકાર નહિ કરેલું.

प्रत्याख्यान (प्रति आ ख्या ल्युट्) क्ली० नं. ૧ નિરાકરણ કરવું તે. ૨ ખંડન કરવું તે. ૩ રદ કરવું તે. ૪ દૂર કરવું તે. ૫ સ્વીકારવું નહિ તે.

प्रत्याख्येय (प्रति आ ख्या यत्) त्रि० यः-या-यं. ૧ ખંડન કરવા લાયક. ૨ રદ કરવા યોગ્ય. ૩ ના પાડવા લાયક. ૪ નાપસંદ કરવા યોગ્ય.

प्रत्यागत (प्रति आ गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પરીથી આવેલું, પુનરાગત. ૨ આવેલું.

प्रत्यागति (प्रति आ गम् क्तिन्) स्त्री० तिः ૧ પરીથી આવવું તે, પુનરાગમન. ૨ આવવું.

प्रत्यागम (प्रति आ गम् अप्) पु० मः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બ્દ જુઓ.

प्रत्यागमन (प्रति आ गम् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શ-

प्रत्यागार ( ) पु० रः પૂર્વેનું રહેઠાણ.

प्रत्यादर्श (प्रति आ दृश् अच्) पु० र्शः ૧ પ્રતિબિંબ. ૨ તસબીર.

प्रत्यादिष्ट (प्रति आ दिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ પૂર્વે સાવધ કરેલું. ૨ આકાશવાણી વગેરેથી સૂચવેલું. ૩ જણાવેલું. ૪ સૂચવેલું. ૫ ખંડન કરેલું. ૬ નિરાકરણ કરેલું. ૭ નિરસ્ત.

प्रत्यादेश (प्रति आ दिश् घञ्) पु० शः ૧ નિરાકરણ, ખંડન. ૨ સાવધ કરવું તે. ૩ સૂચવવું તે. ૪ જણાવવું તે. ૫ નાકબુલ કરવું તે. ૬ નાપસંદ કરવું, રદ કરવું તે. ૭ સેવક ઉપર ધણીનો હુકમ. [क्ली० नं. માથું, મસ્તક.

प्रत्याधान (प्रतिपत्या आधीयते प्रति आ धा ल्युट्)

प्रत्याधान (प्रति आ धा ल्युट्) क्ली० नं. દ્વિતીયાધાન.

प्रत्याध्मान (प्रति आ ध्मा ल्युट्) क्ली० नं. એક જાતનો વાતરોગ. [આણવું તે.

प्रत्यानयन (प्रति आ नी ल्युट्) क्ली० नं. પરીથી

प्रत्यानिनीषु (प्रति आ नी सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. પરીથી આણવા ઇચ્છતું. [થી આણેલું.

प्रत्यानीत (प्रति आ नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. પરી-

प्रत्यापत्ति (प्रति आ पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः ૧ વૈરાગ્ય. ૨ પરીથી આવવું તે.

प्रत्याम्नान (प्रतिरूपतयाऽऽम्नायते प्रति आ म्ना ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. પ્રતિનિધિ.

'यजमानकर्तृत्वेन विधीयन्ते प्रत्याम्नानाश्च ऋत्विजो निवर्तन्ते'. कात्या० श्रौ०

प्रत्याम्नाय (प्रतिरूपतयाऽऽम्नायते प्रति आ म्ना घञ्) पु० यः પ્રતિનિધિપણાએ કરવા યોગ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત વગેરે કર્મ. [श्वासकार३. २ બોધક.

प्रत्यायक (प्रति इ ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. ૧ વિ-

प्रत्यायन (प्रति आ इ णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ વિશ્વાસ પેદા કરવો તે. ૨ જણાવવું તે, બોધન. ૩ ખાત્રી કરી આપવી તે.

प्रत्यालीढ (प्रति आ लिह् क्त) क्ली० ढं. ૧ ડાબો પગ પાછળ અને જમણો પગ આગળ રાખી ધનુષ્ ધરવાવાળા માણસનું એક જાતનું ઉભું રહેવું. [૧ ચાટેલું. ૨ ખાધેલું.

प्रत्यालीढ (प्रति आ लिह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं.

प्रत्यावर्त्तन (प्रति आ वृत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ પરીથી આવવું. ૨ પ્રતિનિવારણ.

प्रत्यावृत्त (प्रति आ वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. પરી આવેલું.

प्रत्याशा (प्रति आशा) स्त्री० शा. ૧ હરકોઇ વસ્તુ વગેરે ઉપર ફરીથી આશા રાખવી તે. ૨ આશા. સામી આશા.

प्रत्याशिन् (प्रत्याशां इनि) त्रि० शी-शिनी-शि. ૧ હરકોઇ વસ્તુ વગેરે ઉપર ફરીથી આશા જે રાખે છે તે. ૨ આશાવાળું.

प्रत्याश्राव (प्रति आ श्रु णिच् अच्) पु० वः ૧ 'अस्तुश्रौषड्' એવો શબ્દ. ૨ ઉદ્દેશ કહીને સંભળાવવું તે.

प्रत्याश्वासन (प्रति आ श्वस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. દીલાસો આપવો તે.

प्रत्यासंकलित (प्रति आ सं कल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ જે વિષયનો નિર્ણય કરેલો છે તે. ૨ સંકલિત.

प्रत्यासत्ति (प्रति आ सद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः ૧ નિકટપણું. ૨ સંબંધમાત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रत्यासन्न (प्रति आ सद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ पासेनुं, निकटनुं. २ संबंधी.

' प्रत्यासन्ने नभसि दयिताजीवितालम्बनार्थी '

मेघदूतम्.

प्रत्यासर (प्रति आ सृ अप) पु० रः सेनानो पाछ-लो भाग. प्रत्यासारः.

प्रत्यासार (प्रति आ सृ घञ्) पु० रः १ उपलो शब्द जुओ. २ सैन्यनो એક जातनो व्यूह.

प्रत्याहृत (प्रति आ हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ हटावेलुं. २ वरावेलुं.

प्रत्याहरण (प्रति आ हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ चित्त वगेरे इंद्रियोने विषयमांथी व्यावृत्त करी संयममां राखवी ते. २ फरीथी हरण करवुं ते. ३ फरीथी लेवुं ते. ४ पाछुं खेंची लेवुं ते.

प्रत्याहरणीय (प्रति आ हृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. प्रत्याहरण करवा योग्य.

प्रत्याहर्तव्य (प्रति आ हृ तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. उपलो शब्द जुओ.

प्रत्याहार (प्रति आ हृ घञ्) पुं० रः १ प्रत्याहरण शब्द जुओ. २ व्याकरणमां आदिथी अंत्यसुधीना वर्णनी संज्ञा. ३ संक्षेप. ४ उपादान.

' स्वविषयाऽसंप्रयोगे चित्तस्य स्वरूपानुकार इवेन्द्रि-याणां प्रत्याहारः ' पातञ्जलसूत्रम्.

प्रत्याहार्य (प्रति आ हृ यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. प्रत्या-हरणीय शब्द जुओ. [हार करेलुं.

प्रत्याहृत (प्रति आ हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. प्रत्या-

प्रत्युक्त (प्रति वच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ उत्तर आपेलुं. २ प्रतिवाक्यवडे निराकरण करेलुं.

प्रत्युक्ति (प्रति वच् क्तिन्) स्त्री० क्तिः १ जवाब, उ-त्तर. २ सामुं बोलवुं ते.

प्रत्युज्जीवन (प्रति उत् जीव् ल्युट्) क्ली० नं. १ फरीथी जीववुं ते. २ फरीथी जीव आववो ते.

प्रत्युत (प्रति उत) अव्य० त. १ बीजी रीते. २ उलटी रीते. ३ नहितो. ४ किंवा.

प्रत्युत्क्रम (प्रति उत् क्रम् घञ्) पु० मः १ युद्धना माटे उद्योग करवो ते. २ युद्धना माटे जवुं ते. ३ मुख्य प्रयोजन माटे अमुख्य प्रयोजननो आरंभ करवो ते. प्रत्युत्क्रांतिः. [शब्द जुओ.

प्रत्युत्क्रमण (प्रति उत् क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो

प्रत्युत्क्रांति (प्रति उत् क्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः उपलो शब्द जुओ.

प्रत्युत्तर (प्रतिरूपमुत्तरस्य) पु० रं. १ उत्तरनुं उ-त्तरवाक्य. २ जवाब. ३ सामो जवाब. ४ प्रश्न-ना उत्तर उपर फरीथी उत्तर आपवो ते.

प्रत्युत्थान (प्रति आ स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ आवे-लां माणसने सत्कार आपवा माटे आसन उप-रथी उभा थवुं ते. २ नम्रीभ करवी ते. अभ्यु-त्थानम्.

प्रत्युत्पन्न (प्रति उत् पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ फ-रीथी उत्पन्न थयेलुं. २ उत्पन्न थयेलुं. ३ उत्सुक. ४ उद्यत. ५ गुणेलुं, गुणाकार करेलुं.

प्रत्युत्पन्न (प्रति उत् पद् क्त) क्ली० न्नं. गुणवुं, गु-णाकार. [એક जातनुं गणित.

प्रत्युत्पन्नजाति (प्रत्युत्पन्ना जातिः) स्त्री० तिः.

प्रत्युत्पन्नमति (प्रत्युत्पन्ना मतिर्यस्य) स्त्री० तिः-तिः-ति. १ जेणे निश्चय करेलो छे ते. २ जेणे दृढ नि-श्चय करेलो छे ते. ३ जे जे काले योग्य करवानुं होय ते जेने सूझी आवे छे ते.

' प्रत्युत्पन्नमतिः प्राप्तां क्रियां कर्तुं व्यवस्यति. '

प्रत्युदाहरण (प्रतिकूलमुदाहरणं) क्ली० णं. उदाहर-णनुं उलटुं उदाहरण.

प्रत्युद्गत (प्रति उद् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ भे-टवा आवेला गृहस्थ वगेरेने सामे भेटवा जनार. २ अभ्युत्थान जेणे करेल छे ते.

प्रत्युद्गम (प्रति उद् गम् घञ्) पु० मः. १ प्रत्युत्थान शब्द जुओ. २ सामुं जवुं ते.

प्रत्युद्गमन (प्रति उद् गम् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ. [थवुं वस्तुं जोडुं.

प्रत्युद्गमनीय (प्रति उद् गम् अनीयर्) क्ली० यं. धो-

' गृहीतप्रत्युद्गमनीयवस्त्रा ' कुमारसंभवम्.

प्रत्युद्गमनीय (.,) त्रि० यः-या-यं. आसन उपरथी उठी सत्कार करवा लायक, पूज-नीय.

प्रत्युद्धरण (प्रति उद् हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ गयेली वस्तु पाछी मेळववी ते. २ फरीथी हांसील करवुं.

प्रत्युन्नमन (प्रतिकूलमुन्नमनं) क्ली० नं. नीचे नम-वुं ते. [पडार करवो ते.

प्रत्युपकार (प्रतिरूपः उपकारः) पु० रः. सामो उ-

प्रत्युपकारिन् (प्रति उप कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. सामो उपकार करनार.

प्रत्युपदेश (प्रतिरूपः उपदेशः) पु० शः १ सामो उपदेश. २ सामुं शीखववुं ते, प्रतिशिक्षण.

प्रत्युपहार (प्रतिरूपः उपहारः) पु० रः. १ सामी भेट करवी ते. २ उलटी भेट करवी ते.

प्रत्युप्त (प्रति वप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ वावे-लुं. २ जडेलुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रत्युलूक (प्रतिकूलः उलूकस्य) पु० कः કાગડો.
प्रत्युलूकक (प्रतिरूप उलूको यस्य कप्) पु० कः ઘૂડપક્ષી જેવું એક જાતનું પક્ષી.
प्रत्युष (प्रति उष् क) पु० षः સવારનું પહોર, પ્રાતઃકાલ. [જુઓ.
प्रत्युषस् (प्रति उष् कसुन्) क्ली० षः ઉપલો શબ્દ
'याति व्यक्तिं पुरस्तादरुणकिसलये प्रत्युषः पारिजातः'
सूर्यशतकम्.
प्रत्यूष (प्रत्यूषति कामुकान् प्रति ऊष् क) पु० षः १ प्रभातકાલ. २ સૂર્ય. ૩ તે નામનો એક વસુ. ૪ આકડાનું ઝાડ.
"स्नानमत्यधिकं कार्यं प्रत्यूषस्यात्मनो जले"
हरिवंशम्.
प्रत्यूह (प्रति ऊह् घञ्) पु० हः વિઘ્ન, નડતર, અડચણ, પ્રતિબંધ.
प्रत्येक (एकमेकं प्रति) अव्य० कं. દરેક, એક એક.
प्रत्येकबुद्ध ( ) पु० द्धः તે નામનો એક બુદ્ધ. [પ્રખ્યાત થવું.
प्रथ् (भ्वा० आत्म० सेट् प्रथते) १ પ્રસિદ્ધ થવું. २
प्रथ् (चुरा० उभय० सेट् प्रथयति-ते) १ ફેલાવવું. २ પ્રસિદ્ધ કરવું. ૩ વિખ્યાત કરવું.
'जगद्भ्रमणकौतुकोच्चलितरामकीर्त्यंगनाप्रयाणपटहध्वनिं
प्रथयति स्म ताराध्वनि' रामायणचम्पूः
प्रथन (प्रथ् ल्युट्) क्ली० नं. પ્રસિદ્ધ કરવું, પ્રખ્યાત કરવું, ફેલાવવું, વિસ્તારવું.
प्रथम (प्रथ् अमच्) त्रि० मः मा-मं. १ પહેલું, આદિનું. २ પ્રધાન. [યમથી.
प्रथमतस् (प्रथम तसिल्) अव्य० तः પહેલેથી, પ્ર
प्रथमता (प्रथमस्य भावः) स्त्री० ता. १ પહેલાપણું, આદિપણું. २ પ્રધાનપણું. પ્રાથમ્ય.
प्रथमत्व (प्रथमस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. प्रथमता શબ્દ જુઓ. પ્રાથમ્ય.
प्रथमविवत्ता (प्रथमं विवत्ता विवा लब्धा) स्त्री० त्ता. પહેલી પરણેલી સ્ત્રી.
प्रथमसाहस (प्रथमः साहसः) पु० सः १ પહેલો અથવા હલકી જાતનો દંડ. २ અઢીસો પણનો દંડ.
'पणानां द्वे शते सार्द्धे प्रथमः साहसः स्मृतः'
प्रथयत् (प्रथ् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. પ્રસિદ્ધ કરવું, ફેલાવતું. [અંગૂઠો.
प्रथमांगुले (प्रथमा अंगुलिः) पु० स्त्री० लिः-लिः.
प्रथमाश्रम (प्रथम आश्रमः) पु० मः ચાર આશ્રમ પૈકી પહેલો બ્રહ્મચર્યાશ્રમ.
'शरीरबद्धः प्रथमाश्रमो यथा' कुमारसंभवम्.
प्रथा (पृथ् अङ्) स्त्री० था. ખ્યાતિ, વિખ્યાતિ.
प्रथित (प्रथ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વિખ્યાત, પ્રસિદ્ધ. २ મશહુર. ૩ વિસ્તારેલું, પસરેલું.
'तेनावतीर्य तुरगात् प्रथितान्वयेन' रघुवंशम्.
प्रथित (प्रथ् क्त) पु० तः १ વિષ્ણુ. २ સ્વારોચિષ મનુનો તે નામનો એક પુત્ર.
'अच्युतः प्रथितः प्राणः' विष्णुसहस्र०
प्रथिति (प्रथ् तित् उणादिः) स्त्री० तिः. प्रथा શબ્દ જુઓ.
प्रथिमन् (अतिशयेन पृथुः इमनिच्) त्रि० मा-मा-म. २ અત્યંત મોટું. २ અતિશય સ્થૂલ. ૩ ઘણું જ ભારી.
'प्रथिमानं दधानेन घनेन जघनेन च'
भट्टिः.
प्रथिमिनी (प्रथिमन् इनि ङीप्) स्त्री० नी. સ્થૂલ શરીરવાળી સ્ત્રી. [ઓ.
प्रथिवी (पृथिवी पृषो०) स्त्री० वी. पृथिवी શબ્દ જુ-
प्रथिष्ठ (अतिशयेन पृथुः पृथु इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ અતિમોટું. २ બહુજ સ્થૂલ.
प्रथीयस् (अतिशयेन पृथुः पृथु ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. બહુ મોટું, ઘણું સ્થૂલ.
प्रथु (प्रथते प्रथ् डन्) पु० थुः વિષ્ણુ.
प्रथुक (प्रथ् उक) पु० कः पृथुक શબ્દ જુઓ.
प्रद (प्रददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. આપનાર, દેનાર.
प्रदक्षिण (प्रगतो दक्षिणां) पु० क्ली० णः-णं. દેવ, મનુષ્ય, વૃક્ષવગેરેની પ્રદક્ષિણા કરવી તે, આગળ પાછળ ગોળ ફરવું તે.
'अष्टोत्तरशतं यस्तु देव्याः कुर्यात्प्रदक्षिणम्।
सर्वान्कामान्समासाद्य पश्चान्मोक्षमवाप्नुयात्'॥
कालिकापुराणम्॥
प्रदत्त (प्र दा क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. આપેલું, દીધેલું.
प्रदर (प्र दृ अप्) पु० रः १ ભાંગવું તે, ભંગ. २ ફાડવાનું સાધન. ૩ બાણ. ४ ફાડવું—ચીરવું તે. ५ સ્ત્રીનો એક જાતનો યોનિરોગ.
प्रदर्शक (प्र दृश् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ સમજાવનાર. २ વ્યાખ્યાન કરનાર. ૩ બતાવનાર.
प्रदर्शन (प्र दृश् ल्युट्) क्ली० नं. સમજાવવું—દેખાડવું—વ્યાખ્યાન કરવું—સ્પષ્ટ કરવું તે.
प्रदर्शित (प्र दृश् णिच् क्त) त्रि० तः ता-तं. દેખાડેલું, સમજાવેલું, સ્પષ્ટ કરેલું.
प्रदल (प्रकर्षेण दलति दल् अच्) पु० लः બાણ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रदव (प्रकर्षेण दुनोति दु अच्) त्रि० वः-वा-वं. १ अत्यंत दुःख देनार. २ अत्यंत ताप.

प्रदव (प्र दु अप्) पु० वः अत्यंत ताप.

प्रदव्य (प्रदवाय हितं यत्) पु० व्यः दावाग्नि.

प्रदा (प्र दा अङ्) स्त्री० दा. १ दान. २ आपवुं-देवुं ते. [देनार. २ पुष्कल आपनार.

प्रदातृ (प्र दा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ आपनार,

प्रदान (प्र दा ल्युट्) क्ली० नं. १ आपवुं, देवुं. २ दान, अत्यंत आपवुं ते.

'प्रदानं प्रच्छन्नं गृहमुपगते संभ्रमविधिः'

भर्तृहरिः.

प्रदायिन् (प्र दा णिनि) त्रि० यी यिनी यि. प्रदातृ शब्द जुओ. [जुओ.

प्रदि (प्र दा कि) त्रि० दिः-दिः-दि. प्रदातृ शब्द

प्रदिग्ध (प्र दिह् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. लीपेलुं, चोपडेलुं. [धीभां तळेलुं भांस.

प्रदिग्ध (,,) क्ली० ग्धं. એક जातनुं

'मांसं बहुघृतैर्भृष्टं सिक्त्वा चोष्णांबुना मुहुः ।
जीरकाद्यैः समायुक्तं परिशुष्कं तदुच्यते ।
तदेव घृततक्राढ्यं प्रदिग्धं सत्रिजातकम्'

॥ शब्दच० ॥

प्रदिश् (दिशोऽतरालां प्रगता दिक्) स्त्री० क्-ग्. બे दिशा वच्चेनो खुणो.

प्रदीप (प्र दीप् अच्) पु० पः दीवो.

'प्रवर्त्तितो दीप इव प्रदीपात्' रघुवंशम्.

प्रदीपीय (प्रदीपाय हितं छ) त्रि० यः-या-यं. दीवाने उपयोगी-योग्य. प्रदीप्य.

प्रदीपन (प्र दीप् ल्यु) पु० नः એક जातनुं झेर.

'वर्णतो लोहितो यः स्याद्दीप्तिमान् दहनप्रभः ।
महादाहकरः पूर्वैः कथितः स प्रदीपनः' ॥

राजनि० ॥

प्रदीपन (प्र दीप् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. १ प्रकाश करनार. २ प्रकाशनार. ३ प्रदीप्त करनार.

प्रदीपन (प्र दीप् ल्युट्) क्ली० नं. प्रकाश करवुं, प्रदीप्त करवुं ते. [वेलुं. २ प्रकाश करेलुं.

प्रदीप्त (प्र दीप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ सळगा-

प्रदीप्ति (प्र दीप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः १ तेज, कांति. २ प्रकाश.

प्रदीप्तिमत् (प्र दीप्ति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. कांतिवाणुं, तेजस्वी, प्रकाशवाणुं.

प्रदुह् (प्र दुह् क्विप्) त्रि० धुक्-धुग्. दोहनार, दोहन करनार. [देवाला थक.

प्रदेय (प्र दा यत्) त्रि० यः-या-यं. आपवा योग्य,

प्रदेश (प्र दिश् घञ्) पु० शः १ એક देशभाग. २ स्थान. ३ अंगूठो अने तर्जनी फेलाववाथी जे प्रमाण थाय छे ते. ४ भींत.

प्रदेशन (प्र दिश् ल्युट्) क्ली० नं. १ उपदेश, शिक्षामण. २ देव, गुरु, राजा वगेरेने अपाती भेट.

प्रदेशनी (प्रदिश्यतेऽनया प्र दिश् ल्यु ङीप्) स्त्री० नी. तर्जनी आंगळी.

प्रदेशस्थ (प्रदेशे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. प्रदेशमां रहेनार. [शब्द जुओ.

प्रदेशिनी (प्र दिश् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. प्रदेशनी

प्रदेह (प्र दिह् घञ्) पु० हः १ व्रण वगेरे मटाडवा माटे तेना उपर जे लेप थाय छे ते. २ लीपवुं, प्रलेप. [नो प्रथम भाग.

प्रदोष (प्रकांता दोषा रात्रिरत्र काले) पु० षः रात्रि-

'प्रदोषो रजनीमुखं' अमरः

''वद प्रदोषे स्फुटचंद्रतारका' कुमारसंभवम्.

'प्रदोषेऽध्ययनं धीमान्न कुर्वीत यथाक्रमम्'

प्रदोष (प्रकृष्टः दोषः) पु० षः दोष.

प्रदोष (प्रकृष्टः दोषः यस्य) त्रि० षः-षा-षं. दुष्ट.

प्रदोषक (प्रदोषे भवः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. रात्रिना प्रथम भागमां होनार.

प्रद्यु (प्र द्युस्) अव्य० द्यु. १ आकाशनुं, आकाशसंबंधी २ परलोक संबंधी.

प्रद्युम्न (प्रकृष्टं द्युम्नं बलं यस्य) पु० म्नः १ कामदेव. २ मननो ते नामनो એક पुत्र.

'मदनो मन्मथो कामः प्रद्युम्नो मीनकेतनः'

अमरः

प्रद्यौ (प्रकृष्टा द्यौर्दिनं यत्र) त्रि० द्यौः-द्यौः-द्यौ. ३७ दिवसवाळो काळ. [मनो એક पक्ष.

प्रद्योत (प्र द्युत् अच्) पु० तः १ किरण. २ तेना-

प्रद्योतन (प्र द्युत् युच्) पु० नः १ सूर्य. २ आंकडानुं आड. [जुओ.

प्रद्योतन (प्र द्युत् ल्युट्) क्ली० नं. दीप्ति शब्द

प्रद्योतन (प्र द्युत् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. प्रकाशतुं.

प्रद्रव (प्रकृष्टो द्रवः) पु० वः पलायन, नाशी जवु ते.

प्रद्राणक (प्र द्रा क्त क) त्रि० कः-का-कं. १ खराब गतिने पामेलुं. २ अंत अवस्थाने पामेलुं.

प्रद्राव (प्र द्रु घञ्) पु० वः पलायन, नाशी जवुं ते.

प्रद्राविन् (प्र द्रु णिनि) त्रि० वी-विणी-वि. पलायन करनार, नाशी जनार.

प्रद्वार (प्रगतं द्वारं) क्ली० रं. द्वारनो प्रांतभाग.

प्रद्विष् (प्र द्विष् क्विप्) त्रि० ट्-ड्. द्वेष करनार.

प्रद्विषत् (प्र द्विष् शतृ) त्रि० षन्-षंती-षत्. द्वेष करतुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रद्वेष्टृ (प्र द्विष् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. द्वेष કરનાર.

प्रध (प्रदधाति प्र धा क) त्रि० धः-धा-धं. धारण કરનાર. [ગાણું.

प्रधन (प्र धा ल्यु) क्ली० नं. युद्ध, જુધ, લડાઇ, ધિં-

प्रधन (प्रकृष्टं धनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. अत्यंत ધનવાળું.

प्रधमन (प्र धम् ल्युट्) क्ली० नं. ફૂંકવું તે.

प्रधर्षित (प्र धृष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ગર્વવાળું. २ બેઅદબ. ३ હરાવેલું.

प्रधा (प्र धा अङ्) स्त्री० धा. १ દક્ષની પુત્રી, કશ્ય-પની પત્ની. २ નિધાન.

प्रधान (प्र धा ल्युट्) क्ली० नं. १ सांख्यमतप्रसिद्ध सत्त्व, रजस् अने तमस् गुणवाणी प्रकृति. २ બુદ્ધિતત્ત્વ. ३ પરમાત્મા.

प्रधान (प्र धा ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. १ મુખ્ય. २ શ્રેષ્ઠ. ३ વજીર. ४ વખાણેલું.

'यस्मिन्कुले यः पुरुषः प्रधानः'
स सर्वयत्नेन हि रक्षणीयः' सुभाषितम्.

प्रधान (प्र धा ल्युट्) पु० नः, सेनापतिनो अध्यक्ष.

प्रधानता (प्रधानस्य भावः) स्त्री० ता प्राधान्य श-ब्द જુઓ. प्रधानत्व. [શબ્દ જુઓ

प्रधानत्व (प्रधानस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. प्राधान्य

प्रधानधातु (प्रधानो धातुः) पु० तुः वीर्य.

प्रधानमंत्रिन् (प्रधानो मंत्री) पु० स्त्री० મુખ્ય દીવાન. મુખ્ય વજીર.

प्रधानांग (प्रधानमंगं) क्ली० गं. મુખ્ય અંગ.

प्रधानामात्य (प्रधानः अमात्यः) पु० त्यः प्रधानमं-त्रिन् શબ્દ જુઓ.

प्रधानोत्तम (प्रधाने उत्तमः) त्रि० मः-मा-मं. १ શ્રે-ષ્ઠમાં ઉત્તમ. २ મુખ્યમાં ઉત્તમ. ३ દીવાનમાં ઉ-ત્તમ.

प्रधावन (प्र धौ ल्यु) पु० नः पवन, वायु.

प्रधावन (प्र धौ ल्युट्) क्ली० नं. १ દોડવું તે. २ ધોવું તે. ३ स्वच्छ કરવું તે.

प्रधि (प्रधीयते काष्ठान्यत्र प्र धा किं) पु० धिः. च-ક્રની નાભિ. रथनाभि.

प्रधिमंडल (प्रधेर्मंडलं) क्ली० लं. ચક્રનો ઘેરાવ.

प्रधी (प्रकृष्टा धीर्यस्य) त्रि० धीः-धीः-धि. उत्कृष्ट બુદ્ધિવાળું.

प्रधी (प्रकृष्टा धीः) स्त्री० धीः. ઉત્કૃષ્ટ બુદ્ધિ.

प्रधूपित (प्र धूप् क्त) त्रि० तः-ता त. १ ઉષ્ણ કરે-લું, ઉષ્ણ કરેલું. २ તપાવેલું. ३ संतापित.

'व्यक्तप्रधूपिताम्' कुमारसंभवम्.

प्रधूपिता (प्र धूप् क्त टाप्) स्त्री० ता. १ સંતાપ પા-મેલી સ્ત્રી. २ સૂર્યને જવાની દિશા.

प्रधृष्ट (प्र धृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. प्रधर्षित शब्द જુઓ.

प्रध्यान (प्रकृष्टं ध्यानं) क्ली० नं. १ ઉંડું ધ્યાન. २ વિચારવું તે. ३ ધ્યાન કરવું તે

प्रध्वंस (प्र ध्वंस् घञ्) पु० सः १ नाश. २ सांख्य-मतप्रसिद्ध अतीतावस्था. [કરનાર.

प्रध्वंसिन् (प्र ध्वंस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. नाश

प्रध्वनयत् (प्रध्वन् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. अ-વાજ કરતું.

प्रध्वस्त (प्र ध्वस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता--तं. १ नाश પામેલું. २ નાશપ્રતિયોગી. ३ ગયેલું, अतीत. ४ मन्त्रभेद.

प्रनप्तृ (प्रगतो नप्तारं जनकतया) पु० प्ता. દીક-રાના દીકરાનો દીકરો. प्रपौत्र.

प्रनर्तन (प्र नृत् ल्युट्) क्ली० नं. નાચવું તે, नृत्त, નાચ. [જુઓ.

प्रनष्ट (प्र नश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. प्रध्वस्त शब्द

'प्रनष्टस्वामिकं द्रव्यं राजा त्र्यब्दं निधापयेत्'
मनुः.

प्रनष्टविनय (प्रनष्टो विनयो यस्य) त्रि० यः-या-यं. બેઅદબ, विनयविनानुं.

प्रनायक (प्रकृष्टो नायको यस्य) त्रि० कः-का-कं. જેનો નાયક રૂડો હોયછે તે. प्रणायक.

प्रनायक (प्र नी ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. १ પ્રણય કરનાર. २ રૂડી રીતે દોરનાર. प्रणायक.

प्रपक्ष (प्रगतः प्रक्षं) पु० क्षः. પક્ષનો અગ્રભાગ.

प्रपंच (प्र पच् घञ्) पु० चः. १ વિસ્તાર, ફેલાવ. २ ઉઘાડાપણું. ३ વિપરીતપણું. ४ ઠગાઇ, છેતરવું. ५ કસાવટ.

प्रपंच (प्र पच् अच्) पु० चः. संसार.

प्रपंचित (प्र पंच् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વિ-સ્તારેલું. २ ફેલાવેલું. ३ ઠગેલું, છેતરેલું. ४ કસાવટમાં નાખેલું. ५ संपादित.

प्रपतन (प्र पत् ल्युट्) क्ली० नं. १ પડવું તે. २ મૃ-त्यु. ३ नाश.

प्रपतित (प्र पत् क्त) त्रि० तः ता तं. પડેલું.

प्रपथ (प्रकृष्टः पंथाः अच्) पु० थः. રૂડો માર્ગ.

प्रपथ (प्रकृष्टः पंथा यत्र अच्) त्रि० थः-था थं. રૂડા માર્ગવાળું. [હિતનું.

प्रपथ्य (प्रकृष्टं पथ्यं) त्रि० थ्यः-थ्या थ्यं. अत्यंत

प्रपथ्या (प्रकर्षेण पथ्या) स्त्री० थ्या. હરડે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रपद (प्रारब्धं पदं) क्ली० दं. પગનો અગ્રભાગ.

प्रपदीन (प्रपदं व्याप्नोति ख) त्रि० नः-ना-नं. ૧ પગના અગ્રભાગસુધી પહોંચનાર. ૨ પગના અગ્રભાગે વ્યાપક.

प्रपन्न (प्र पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ૧ જઈ પહોંચેલું. ૨ દાખલ થયેલું. ૩ પામેલું. ૪ શરણે આવેલું. ૫ વળગેલું. ૬ કબુલ કરનાર.

'प्रपन्नार्तिहरे ! देवि !' चण्डीपाठः.

'पुनर्भवक्लेशभयात्प्रपन्नः' कुमारसंभवम्.

प्रपर्ण (प्रगतं पर्णं) क्ली० र्णं. પડેલું પાંદડું

प्रपर्ण (प्रगाति पर्णानि यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. જેનાં પાંદડાં પડેલાં છે એવું ઝાડ વગેરે.

प्रपलायन (प्र परा अय् ल्युट्) क्ली० नं. જલદી નાશી જવું. [લદી નાશી ગયેલું.

प्रपलायित (प्र परा अय् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જ-

प्रपलायिन् (प्र परा अय् णिनि) त्रि० यी यिनी यि. જલદી નાશી જનાર.

प्रपवण (प्र पू ल्युट्) क्ली० णं. ૧ શુદ્ધ કરવું તે. ૨ નિર્મલ કરવું તે. ૩ સ્વચ્છ કરવું તે.

प्रपवणीय (प्र पू अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. શુદ્ધ કરવા યોગ્ય, નિર્મલ કરવા લાયક.

प्रपवनीय (प्र पू अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रपा (प्रपीयतेऽस्यां प्र पा क) स्त्री० पा. ૧ પાણીની જગા, પાનીયશાલા. ૨ યજ્ઞશાલા.

प्रपाठक (प्रकृष्टः पाठोऽत्र कप्) पु० ठः. ૧ વેદના અધ્યાયનો એક અંશ. ૨ શ્રૌત ગ્રંથનો એક અંશ.

प्रपाठक (प्रकृष्टः पाठकः) पु० कः. ઉત્કૃષ્ટ પઢનાર.

प्रपाणि (प्रकृष्टः पाणिः) पु० णिः. હથેલી.

प्रपात (प्र पत् घञ्) पु० तः પડવું.

प्रपात (प्रपतत्यस्मात् प्र पत् घञ्) पु० तः ૧ પર્વતની ફાટ. ૨ પાણીનો ધોધવો. ૩ નદી વગેરેનું તટ. ૪ નિરવલંબ.

प्रपाथ (प्र प्रथ् घञ्) पु० थः રસ્તો માર્ગ.

प्रपादिक ( ) पु० कः ભોર.

प्रपानक (प्रकृष्टं पानमत्र कप्) क्ली० कं. ૧ દાડમ વગેરેનું શરબત. ૨ સાકર, બદામ, મરી વગેરેના મિશ્રણથી કરેલું પ્રવાહી દ્રવ્ય.

'प्रपानकरसन्यायाच्चर्व्यमाणो रसो भवेत्'

साहित्यदर्पणम्.

प्रपानीय (प्रकृष्टं पानीयं) त्रि० यः-या-यं. પિવા યોગ્ય, પાન કરવા લાયક.

प्रपायिन् (प्र पा णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. ૧ પિનાર, પાન કરનાર. ૨ રક્ષણ કરનાર.

प्रपावन (प्रपेव कामपूरकं वनं) क्ली० नं. ક્રીડા કરવાનો બાગ.

प्रपितामह (प्रगतः पितामह कार्यत्वेन) पु० हः. ૧ દાદાનો બાપ. ૨ ચતુર્મુખ બ્રહ્માનો પિતા પરબ્રહ્મ.

प्रपितामही (प्रपितामहस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० ही. દાદાની મા, બાપના બાપની વહૂ.

'पितामही च स्वेनैव स्वेनैव प्रपितामही'

दायभागः.

प्रपित्सु (प्रपतितुमिच्छुः पत् सन् उ) त्रि० त्सुः-त्सुः-त्सु પડવાને ઇચ્છનાર.

प्रपुन्नाट (पुमांसं नाटयति नट् अण्) पु० टः એક જાતની ઔષધિ. ચક્રમર્દ.

प्रपुन्नाड (पुमांसं नडयति नड् अण्) पु० डः ઉપલો શબ્દ જુઓ. प्रपुन्नड, प्रप्रन्नाड, प्रपुन्नाल.

प्रपुन्ना ( ) स्त्री० न्ना. વનસ્પતિ ધમાસો.

प्रपूरण (प्रकर्षेण पूर्यते) क्ली० णं. બાણ ભરવા માટે ધનુષ્યની દોરી ખેંચવી તે.

प्रपूरिका (प्रकर्षेण पूर्यते कंटकैः) स्त्री० का. વનસ્પતિ ભોરીંગણી. [આગાઉ હોનાર પરમેશ્વર.

प्रपूर्वग (प्रकृष्टः पूर्वगः पूर्ववर्ती) पु० गः સૃષ્ટિની

प्रपौंडरीक (पुंडरीक स्वार्थे अण्) पु० कः એક જાતનો ક્ષુપ.

'प्रपौंडरीकमधुकपिप्पलीचन्दनोत्पलैः...'

चक्रपाणिदत्तः.

प्रपौत्र (प्रगतः कारणतया पौत्रं) पु० त्रः પુત્રના પુત્રનો પુત્ર. [પુત્રની પુત્રી.

प्रपौत्री (प्रगता कारणतया पौत्र) स्त्री० त्री. પુત્રના

प्रप्यान (प्रकृष्टं प्यानम्) त्रि० नः-ना-नं. સ્થૂલ, જાડું. [શબ્દ જુઓ.

प्रफुल्त (प्र फुल् क्त) त्रि० ल्तः-ल्ता-ल्तं. નીચનો

प्रफुल्ल (प्र फुल् क्त) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. ખૂલેલું, વિકાસ-વાળું.

'लौध्रद्रुमं सानुमतः प्रफुल्लं' रघुवंशम्.

प्रफुल्लनेत्र (प्रफुल्ले नेत्रे यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. વિકાસેલાં નેત્રવાળું.

प्रबंध (प्र बंध् घञ्) पु० धः ૧ આખંડિત કર્મ. ૨ સંદર્ભ. ૩ ગ્રંથ વગેરેની રચના.

प्रबंधकल्पना (प्रबंधरूपेण कल्पना) स्त्री० ना. વાસવદત્તા, કાદંબરી વગેરે કલ્પિત વાર્તા.

'प्रबंधकल्पनां स्तोकसत्यां प्राज्ञाः कथां विदुः'

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रबंधन (प्रकृष्ट बंधनं) क्ली० नं. ३ડીરીતે બાંધવું તે. [જુઓ.

प्रबर्ह (प्र बर्ह् अच्) त्रि० हः-र्ही-र्हं. प्रधान शब्द

प्रबल (प्रकृष्टं बलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. જોરાવર, બલવાળું.

'अबला यत्र प्रबला बालो राजा निरक्षरो मंत्री'
उद्भटः.

प्रबल (प्रबलति बल् अच्) पु० लः पल्लव.

प्रबलता (प्रबलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. જોરાવરપણું, બળીઆપણું. प्रावल्य.

प्रबलत्व (प्रबलस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. प्रावल्य. [વેલો.

प्रबला ( ) स्त्री० ला. એક જાતનો

प्रबल्हिका (प्र वह् ण्वुल्) स्त्री० का. प्रहेलिका શબ્દ જુઓ.

प्रबल्ही (प्रबल्ह ङीप्) स्त्री० ह्री. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रवाल (प्र वल् ण) क्ली० लं. ૧ પીણાનો દાંડો. ૨ વૃક્ષનો નવો અંકુર.

प्रवाल (प्र वल् ण) पु० लः એક જાતનું રત્ન, પરવાળું. પ્રવાલ, વિદ્રુમ.

'शुद्धं दृढं घनं वृत्तं स्निग्धं पात्रसुरङ्गकम्।
सम गुरु सिराहीनं प्रवालं धारयेत् शुभम्' ॥
राजनि० ॥

प्रवालक (प्रवाल संज्ञायां कन्) पु० कः તે નામનો એક યક્ષ. [ચંદનનું ઝાડ.

प्रवालफल (प्रवाल इव फल यस्य) क्ली० लं. રાતા

प्रवालवत् (प्रवाल मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. નવા અંકુરવાળું.

प्रवालिक (प्रवालो नवपल्लवोऽस्त्यस्य ठन्) पु० क: એક જાતનું શાક. જીવશાક.

प्रवाहु (प्रगतो बाहुं) पु० हुः હાથનું મૂલ.

प्रवाहुक (प्रकृष्टो बाहुरत्र कप्) अव्य० कं. ૧ સરખાઇળે. ૨ ઉંચે. प्रवाहुक्, प्रवाहुम्.

प्रबुद्ध (प्र बुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. ૧ પ્રબોધવાળું. ૨ પંડિત. ૩ પ્રફુલ્લ. ૪ જાગેલું.

प्रबुद्ध (प्र बुध् क्त) पु० द्धः તે નામનો ઋષભદેવનો એક પુત્ર.

प्रबोध (प्र बुध घञ्) पु० धः ૧ જાગવું તે. ૨ યથાર્થ જ્ઞાન. ૩ ખરેખરી સમજ. ૪ વિકાસ.

प्रबोधन (प्र बुध् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रबोधन (प्र बुध् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ જગાડવું તે. ૨ જાગ્રત કરવું તે. ૩ જે વસ્તુમાં ગંધ ન્યૂન થયેલો હોય તેમાં ફરીથી ગંધ લાવવાનો વ્યાપાર. ૪ ઉદ્દીપન.

प्रबोधनी (प्रबुध्यते हरिरत्र प्र बुध् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. કાર્તિક માસના શુક્લપક્ષની અગીઆરસ, દેવદીવાળી.

प्रबोधित (प्रबोध इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ૧ જગાડેલું. ૨ જ્ઞાન થયેલું. ૩ ઉપદેશ થયેલું. ૪ પ્રફુલ્લ.

प्रबोधिता (प्रबुध् णिच् क्त टाप्) स्त्री० ता. અતિજાતિનો એક ભેદ.

प्रभंग (प्र भंज् घञ्) पु० गः ભંગ, નાશ.

प्रभंजन (प्रभंजति तृणादीन् प्र भंज् युच्) पु० नः. તોફાની વા.

'तृणानि नोन्मूलयति प्रभंजनः' भर्तृहरिः

प्रभद्र (प्रकृष्टं भद्रमस्मात्) पु० द्रः લીંબડાનું ઝાડ.

प्रभद्रक (प्रभद्रः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [એક છંદ.

प्रभद्रक (प्रभद्रः संज्ञायां कन्) क्ली० कं. તે નામનો

प्रभद्रा (प्रभद्रमस्याः) स्त्री० द्रा. प्रवला શબ્દ જુઓ.

प्रभव (प्रभवत्यस्मात् प्र भू अप्) पु० वः ૧ પ્રથમ પ્રકાશનું સ્થાનક. ૨ મૂલ. ૩ પદાર્થનું પ્રથમનું ઉપલંભસ્થાન, મૂલ. ૪ તે નામનો એક મુનિ. ૫ જન્મ. ૬ જન્મનો હેતુ. ૭ પરાક્રમ. ૮ આઠ વર્ષ પૈકી તે નામનું એક વર્ષ.

प्रभवन (प्र भू ल्युट्) क्ली० नं. ૧ હોવું, થવું. ૨ પ્રેદા થવું, જન્મવું. ૩ સમર્થ થવું.

प्रभवनीय (प्र भू अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. નીચલો શબ્દ જુઓ. [प्रभव्य શબ્દ જુઓ.

प्रभवितव्य (प्र भू तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं.

प्रभवितृ (प्र भू तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ૧ હોનાર, થનાર. ૨ પરાક્રમી.

प्रभविष्णु (प्र भू इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णुं. ૧ હોનાર, થનાર. ૨ ઉત્પન્ન થનાર. ૩ પ્રભાવશીલ. ૪ પરાક્રમી. [ધણી, સ્વામી.

प्रभविष्णु (प्र भू इष्णुच्) पु० ष्णुः ૧ વિષ્ણુ. ૨

प्रभविष्णुता (प्रभविष्णोर्भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ હોનારપણું, ભાવિ. ૨ થનારપણું. ૩ ઉત્પન્ન થનારપણું. ૪ જોરાવરપણું. ૫ પરાક્રમીપણું.

प्रभविष्णुत्व (प्रभविष्णोर्भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रभव्य (प्र भू यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ૧ હોવા લાયક, થવા લાયક. ૨ ઉત્પન્ન થવા લાયક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रभा (प्र भा अङ्) स्त्री० भा. कांति.

प्रभा (प्र भा क) स्त्री० भा. दुर्गा देवी. २ कुबेरनी नगरी. ३ सूर्यनी એક સ્ત્રી. ૪ સ્વર્ભાનુની કન્યા. ૫ નહુષ રાજાની भा. ६ તે નામની એક અપ્સરા ૭ તે નામની એક ગોપી.

'प्रभा प्रभानशीलत्वात् ज्योत्स्ना चन्द्रार्कमालिनी'
देवीपुराणम्.

'दृष्टस्त्वं प्रभया गोप्या युक्तो वृंदावने वने'
ब्रह्मवै० पु०

प्रभाकर (प्रभां करोति कृ ट) पु० रः १ सूर्य. २ अग्नि. ३ चंद्र. ४ समुद्र. ५ આકડાનું ઝાડ. ६ તે નામનો એક મીમાંસક. ૭ તે નામનો એક મુનિ. ૮ કુશદ્વીપમાંહેલો એક વર્ષ. ૯ આઠમા मन्वंतरमां थयेलो ते नामनो એક દેવગણ. ૧૦ કપૂર. ૧૧ ચિત્રાનું ઝાડ.

प्रभाकीट (प्रभान्वितः कीटः) पु० टः આગીઓ જીવડો. જ્યોતિરિંગણ, ખદ્યોત.

प्रभाज् (प्र भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. ભાગ પાડનાર. ભાંગનાર. [ઝાડ. શોભાંજન.

प्रभांजन (प्रभया अंजनं यस्य) पु० नः शरगवानुं

प्रभात (प्र भा क्त प्रकृष्टं मातमत्र वा) क्ली० तं. प्रातःकाल, સવારનું પહોર.

'प्रभाते स्नातीनां नृपतिरमणीनां कुचतटे'
जगन्नाथः.

'वैद्यः पुरोहितो मंत्री दैवज्ञोऽथ चतुर्थकः ।
प्रभातकाले द्रष्टव्यो नित्यं श्वश्रियमिच्छता' ॥
राजवल्लभः ॥

प्रभात (प्र भा क्त) त्रि० तः-ता-तं. કાંતિવાળું, પ્રભાયુક્ત.

प्रभात (प्र भा क्त) पु० तः. તે નામનો એક વસુ.

प्रभातक (प्रभातं स्वार्थे क) क्ली० कं. प्रातःकाल, સવારનું પહોર. [એક તીર્થ.

प्रभातीर्थ (प्रभायुक्तं तीर्थं) क्ली० र्थं. તે નામનું

प्रभातीर (प्रभायुक्तं तीरमस्यं) पु० रः તે નામનો એક નાગ.

प्रभान (प्र भा ल्युट्) क्ली० नं. કાંતિ, તેજ.

प्रभाव (प्र भू घञ्) पु० वः १ પરાક્રમ. ૨ તેજ. ૩ ખજાનો, દંડ વગેરેથી પેદા થયેલું રાજાનું તેજ. ૪ મોટાઈ. ૫ માહાત્મ્ય. ૬ સ્વભાવ. ૭ શાંતિ. ૮ ઉદ્ભવ. ૯ સમર્થપણું. ૧૦ સ્વારોચિષ મનુનો તે નામનો એક પુત્ર. ૧૧ તે નામનો એક વસુ જેને પ્રભાસ પણ કહેછે. ૧૨ પ્રભાના પેટે પેદા થયેલો સૂર્યનો એક પુત્ર.

'अहो प्रभावो महात्मनाम्' कादम्बरी.

प्रभावज (प्रभावाज्जायते जन् ड) त्रि० जः जा-जं. પ્રભાવથી પેદા થનાર. [વાળું, દીપ્તિવાળું.

प्रभावत् (प्रभा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. કાંત-

प्रभावती (प्रभावत् ङीप्) स्त्री० ती. १ वज्रनाभ અસુરની તે નામની એક કન્યા. ૨ તે નામની એક તપ કરનારી સ્ત્રી. ૩ તે નામની કુબેરની અનુચર ભાતા. ૪ અંગેશ્વર ચિત્તરથની ભાર્યા. ૫ મરુત્ત નૃપની પત્ની. ૬ વિદર્ભ રાજાની એક પુત્રી. ૭ મણિ નામના ઓગણીશમા અર્હત્ની ભાતા. ૮ ગણની એક વિણા.

प्रभाष (प्र भाष् अच्) पु० षः આઠ વસુ પૈકી તે નામનો એક. [નાર.

प्रभाष (,,) त्रि० षः-षा-षं. રૂડું બોલ-

प्रभास (प्रभासते प्र भास् अच्) त्रि० सः-सा-सं. કાંતિવાળું, દીપ્તિયુક્ત.

प्रभास (,,) पु० सः १ તે નામનું એક પુણ્યક્ષેત્ર. ૨ આઠ વસુ પૈકી તે નામનો એક વસુ. ૩ તે નામનો એક જૈન ગણાધિપ. ૪ તે નામનો કુબેરનો એક અનુચર. ૫ તે નામનો એક ઋષિ. ૬ આઠમા મન્વંતરમાં તે નામનો એક દેવગણ.

प्रभासत (प्र भास् झ) पु० तः પરમેશ્વર, રુદ્ર.

प्रभिन्न (प्र भिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. નિરાળું, ભેદેલું, ભિન્ન. [ઝરે છે એવો હાથી.

प्रभिन्न (,,) पु० न्नः જેને મદનાં પાણી

प्रभु (प्र भू डु) त्रि० भुः-भुः-भु. १ સ્વામી, ધણી, સમર્થ. ૨ કાર્યસંપાદક શક્તિવાળું. ૩ નિગ્રહ અને અનુગ્રહ કરવામાં સમર્થ.

'प्रभुर्वभूषुर्भुवनत्रयस्य' माघः.

प्रभु (प्र भू डु) पु० भुः १ વિષ્ણુ. ૨ આઠમા મન્વંતરમાં તે નામનો એક દેવગણ.

प्रभुता (प्रभोर्भावः तल्) स्त्री० ता. પ્રભુપણું, શેઠાઈ, મહોટાઈ.

'मा गा इत्यपमंगलं व्रज पुनः स्नेहेन हीनं वचः
त्विष्ठेति प्रभुता यथारुचि कुरु स्नेहाप्युदासीनता.'

प्रभुत्व (प्रभोर्भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ प्रभुओ. [નો એક અર્થાલંકાર.

प्रभुत्वाक्षेप (प्रभुत्वस्य आक्षेपः) पु० पः તે નામ-

प्रभुभक्त (प्रभोर्भक्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ૧ ધણીનો વિશ્વાસપાત્ર નોકર. ૨ સ્વામીની ભક્તિવાળો સેવક.

'बह्वाशी स्वल्पसंतुष्टो सुनिद्रः शीघ्रचेतनः ।
प्रभुभक्तश्च शूरश्च ज्ञातव्याः षड् गुणाः शुनः' ॥
चाणक्यः. ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रभुभक्त ( ) पु० क्तः सारकुलनो उत्तम घोडो

प्रभूत (प्र भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ घणुं. २ पुष्कल. ३ थयेलुं. ४ होयेलुं. ५ पेदा थयेलुं. ६ ऊंचुं. ७ उन्नत. [वगेरेवडे युक्त.

प्रभूतक (प्रभूत वुन्) त्रि० कः-का-कं. पुष्कळ ज्वल

प्रभूतता (प्रभूतस्य भावः तल्) स्त्री० ता. घणापणुं, पुष्कलपणुं, ऊंचापणुं. [जुओ.

प्रभूतत्व (,, त्व) क्ली० त्व. उपलो शब्द

प्रभूति (प्र भू क्तिन्) स्त्री० तिः ३जी रीते होवुं-थवुं

प्रभूष्णु (प्र भू ग् स्नु) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु १ प्रभाववाणुं. २ समर्थ. ३ ऐश्वरवर. ४ भव्यभूत.

प्रभृति (प्र भृ क्तिच्) अव्य० ति. आरंभीने, लईने, आदिमां राखीने-एवा अर्थमां वपरातो अव्यय. [२ भेद.

प्रभेद (प्र भिद् घञ्) पु० दः १ प्रकार, विशेष.

प्रभेश्वर ( ) पु० रः ते नामनुं एक तीर्थ. [सागत रोग.

प्रभ्रंशथु (प्रभ्रंश् अथुच्) पु० थुः एक ज्वतनो नाप्रभ्रश्यते नासिकयैव यश्च
सांद्रो विदग्धो लवणः कफस्तु ।
प्राक्संचितो मूर्ध्नि च पित्ततप्तं
प्रभंशथुं व्याधिमुदाहरंति ' ॥
सुश्रुतः

प्रभ्रश्यमान (प्र भ्रंश् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ पडवा योग्य. २ पडवानी तैयारीमां. ३ पडवा उपर आवेलुं.

प्रभ्रष्ट (प्र भ्रंश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. पडेलुं भ्रष्ट.

प्रभ्रष्टक (प्रभ्रष्ट संज्ञायां कन्) क्ली० कं. शिखामांथी लटकती पुष्पनी माळा.

प्रमंगन (प्र मगि ल्युट्) क्ली० नं. जवुं, गमन.

प्रमंगित (प्र मगि क्त) त्रि० तः-ता-तं. गयेलुं.

प्रमणस् (प्रकृष्टं मनो यस्य) त्रि० णाः-णा-णः हर्षवाळुं, प्रसन्न चित्तवाळुं. [बुद्धिवाळुं.

प्रमति (प्रकृष्टा मतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. सारी

प्रमति (,,) पु० तिः १ सुनप राजनो ते नामनो एक गोत्र. २ च्यवन ऋषिनो ते नामनो एक पुत्र. ३ गृत्समद ऋषिना वंशमां पेदा थयेला वागिंद्र ऋषिनो ते नामनो एक पुत्र. ४ नृगनो ते नामनो एक पुत्र. ५ वत्सप्रीतिनो ते नामनो एक पुत्र.

प्रमत्त (प्र मद् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ प्रमादवाळुं. २ अतिशय मत्त. ३ कामविनानुं. ४ चुकनारुं. ५ गाफेल.
' सुप्तां मत्तां प्रमत्तां वा रहो यत्रोपगच्छति ' मनुः

प्रमत्तगीत (प्रमत्तेन गीतं) क्ली० तं. उन्मत्ते गायेलुं गीत.

प्रमथ (प्रमथ्नाति प्र मथ् अच्) पु० थः १ धृतराष्ट्रनो ते नामनो एक पुत्र. २ घोडो. ३ शिवनो एक पारिषद. [ते. ३ दुःख देवुं ते. ४ क्लेशन.

प्रपथन (प्र मथ् ल्युट्) क्ली० नं. १ वध. २ मथवुं

प्रमथा (प्र मथ् अच् टाप्) स्त्री० था. हरडे.

प्रमथाधिप (प्रमथस्य अधिपः) पु० पः शिव, महादेव. [नरक.

प्रमथालय (प्रमथानामालयः) पु० यः एक ज्वतनुं

प्रमाथित (प्रकर्षेण मथितं) क्ली० तं. ज्वल विनानी छाश. [रीते मथेलुं.

प्रमाथित (प्रकर्षेण मथितम्) त्रि० तः-ता-तं. ३जी

प्रमाथित (प्र मथ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मथेलुं. २ वध करेलुं. ३ दुःख दीधेलुं. ४ हलावेलुं.

प्रमद (प्र मद् अप्) पु० दः हर्ष, हरख.

प्रमद (प्र मद् अप्) क्ली० दं. धतूरानुं दींडवुं.

प्रमद (प्र मद् अच्) त्रि० दः-दा-दं. त्रिलिंगी प्रमत्त शब्द जुओ.

प्रमद (प्र मद् अच्) पु० दः १ ते नामनो एक दैत्य. २ त्रीजा मन्वंतरमांहेलो ते नामनो सप्तर्षिभेद. [राजनी स्त्रीने खेलवानो भाग.

प्रमदकानन (प्रमद्यतेऽनेन प्र मद् घञ्) क्ली० नं.

प्रमदवन (प्रमदोचितं वनम्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ.

प्रमदा (प्रमाद्यत्यनया प्र मद् अप्) स्त्री० दा. १ उत्तम स्त्री. २ कन्याराशि. ३ अगीआर अक्षरना चरणवाळुं एक वर्णवृत्त.
' असति त्वयि वारुणीमदः प्रमदानामधुना विडंबना '
कुमारसंभवम्.
' नजसजला गुरुश्च भवति प्रमदा ' वृत्तरत्नाकरः.

प्रमदाकानन (प्रमदोचितं काननं) क्ली० नं. प्रमदाकानन शब्द जुओ. [जुओ.

प्रमदावन (प्रमदोचितं वनं) क्ली० नं. उपलो शब्द

प्रमदिनी (प्र मद् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. एक ज्वतनी ओषधि. [भा, रुरु ऋषिनी पत्नी.

प्रमद्वरा ( ) स्त्री० रा. शुनक ऋषिनी

प्रमनस् (प्रकृष्टं मनो यस्य) त्रि० नः-नाः-नस्. १ हर्षवाळुं. २ सारा मनवाळुं.

प्रमंथ ( ) पु० थः प्रियव्रतना वंशमां पेदा थयेलो ते नामनो एक राजा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रमय (प्र मी अच्) पु० यः. वध, हार मारवुं ते.
प्रमयु (प्र मी नु) त्रि० युः-युः-यु. वध करनार, मारी नांखनार.
प्रमर्दन (प्र मृद् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. मर्दन करनार.
प्रमर्दन (प्र मृद् ल्यु) पु० नः. १ ते नामनो એક दैत्य. २ विष्णु. [भ्रमभिन्न ज्ञान.
प्रमा (प्र मा अङ्) स्त्री० मा. १ यथार्थ ज्ञान. २

'दोषोऽप्रमाया जनकः प्रमायास्तु गुणो भवेत्।
प्रत्यक्षे तु विशेषेण विशेषणवता समम्' ॥
भाषा० ॥

प्रमाण (प्र मा ल्युट्) क्ली० णं. १ प्रभा३५ ज्ञान. २ साभीती, पुरावो. ३ प्रमितिकरण हेतु.
प्रमाण (प्र मा ल्यु) त्रि० णः-णी-णं. मापनार, मेाजणी करनार.
प्रमाण (प्र मा ल्युट्) पु० णः विष्णु.
प्रमाण (प्र मा ल्यु) त्रि० णः-णा-णं. जेमां खेाटापणुं नथी ते.
प्रमाणतस् (प्रमाण तसिल्) अव्य० तः. प्रमाणथी.
प्रमाणपुरुष (प्रमाणे नियुक्तः पुरुषः) पु० षः १ पंच. २ मध्यस्थ. ३ प्रमाणिक माणस.
प्रमाणबाधितार्थक (प्रमाणेन बाधितः अर्थो यस्य कप्) पु० कः. न्यायशास्त्रप्रसिद्ध એક જાતનो तर्क.
प्रमाणभूत (प्रमाण भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. प्रमाणरुप. [माणने मानतुं.
प्रमाणयत् (प्रमाण शतृ) त्रि० यत्-यंती-यत्. प्र-
प्रमाणाभाव (प्रमाणस्य अभावः) पु० वः १ प्रभाणनेा अभाव. २ साभीतीनुं न होवापणुं.
प्रमाणिक (प्रमाणं सिद्धिहेतुतयाऽस्त्यस्य ठन्१) त्रि० कः-का-कं. १ प्रभाणथी सिद्ध थयेलेा तर्क. भाषण. वगेरे. २ प्रभाणिक. ३ परिभाणभेदवाणुं.
प्रमाणिका (,, टाप्) स्त्री० का. आठ अक्षरना पादवाळेा એક छंद.
प्रमातामह (प्रगतेा मातामहं कार्यत्वेन) पु० हः. भाना बापनेा बाप.
प्रमातामही (प्रमातामहस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० ही. भाना बापना बापनी वहू, भाना बापनी भा.
प्रमातृ (प्रमिनोति प्र मा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. प्रमाज्ञान करनार.
प्रमात्व (प्रमायाः भावः त्व) क्ली० त्वं. यथार्थज्ञान.
प्रमाथ (प्र मथ् घञ्) पु० थः १ हार मारवुं ते. २ मारी नाभवुं ते. ३ पीडवुं ते. ४ दुःख दैवुं ते. બલથી हरी लेवुं ते.
प्रमाथ (प्र मथ् ण) पु० थः कुभारनेा એક अनुचर, शिवनेा એક पारिषद, धृतराष्ट्रनेा ते नामनेा એક पुत्र.
प्रमाथिन् (प्रमथ्नाति प्र मथ् णिनि) त्रि० थी-थिनी-थि. १ दुःख देनार. २ पीडनार. ३ બળથी हरण करनार.

'चंचलं हि मनः कृष्ण प्रमाथि बलवद् दृढम्.'
'इन्द्रियाणि प्रमाथीनि हरन्ति प्रसभं मनः'
भगवद्गीता.

प्रमाथिन् (,,) पु० थी. ते नामनेा એક राक्षस. २ साठ संवत्सर पैकी ते नामनेा એક.
प्रमाथिनी (प्रमाथिन् ङीप्) स्त्री० नी. ते नामनी એક अप्सरा. [असावधानपणुं.
प्रमाद (प्र मद् घञ्) पु० दः गफलत, गाफीलपणुं,
प्रमादतस् (प्रमाद तसिल्) अव्य० तः गफलतथी, गाफीलपणाथी, असावधानपणाथी.
प्रमादवत् (प्रमाद मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. गफलतवाणुं, गाफेल.
प्रमादिका (प्र मद् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. १ अविचारवाणी अने संभाळ विनानी स्त्री. २ कुशिक्षापणुं जेनुं भंग थयुं छे એવી छेाकरी.
प्रमादिन् (प्र मद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ प्रमादवत् शब्द જુઓ. २ नित्य प्रभादवाणुं.

'एकः प्रमादी स कथं न हन्यते'
उद्भटः.

प्रमादिन् (प्र मद् णिनि) पु० दी० साठ संवत्सर पैकी सतावीशमेा संवत्सर. [पणुं.
प्रमाद्य (प्र मद् यत्) क्ली० द्यं. गफलत, गाफीलप-
प्रमाद्यतस् (प्रमाद्य तसिल्) अव्य० तः प्रमादथकी.
प्रमापण (प्र मी णिच् युक् ल्युट्) क्ली० णं. हार मारवुं. मारी नांखवुं. [જુઓ.
प्रमापन (,,) क्ली० नं. उपरेा शब्द
प्रमायिन् (प्र मी णिच् णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. हार मारनार, मारी नांखनार.
प्रमायुक (प्र मी उकञ्) त्रि० कः-का-कं.. मरणशील.

'न चास्य प्रियं प्रमायुकं भवति' बृ० उ०

प्रमित (प्र मि मी वा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ जाणेलुं. २ कोइ मापतुल्य. ३ जेनुं प्रभाण करेलुं छे ते, प्रथमावधारित.
प्रमितमाक्षरा (प्रमितानि परिमितानि अक्षराणि यस्यां) स्त्री० रा. बार अक्षरना पादवाणुं એક वर्णवृत्त.
प्रमिति (प्र मि मी क्तिन्) स्त्री० तिः १ प्रमा शब्द જુઓ. २ गज, पावलुं वगेरेथी मापवुं. ३ 'आ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પેલી વસ્તુનું માપ આટલું છે "એ જ્ઞાન.

प्रमीद (प्र मिह् क्त) त्रि० दः-दा-दं. १ મૂત્રેલું, પેશાબ કરેલું. २ ધાડું, ઘન.

प्रमीणत् (प्र मी शतृ) त्रि० णत्-णंती-णत्. મારી નાંખતું, હાર મારતું.

प्रमीत (प्र मी क्त) त्रि० तः-ता-तं. મરેલું, મુએલું.

प्रमीत (,,) पु० तः યજ્ઞના માટે મારેલું પશુ.

प्रमोला (प्र मील् अङ्) स्त्री० ला. ઘેન, તંદ્રા.

प्रमुख (प्रकृष्टं मुखं आरंभः) क्ली० खं. ३ડો પ્રારંભ.

प्रमुख (प्रकृष्टं मुखं यस्य) त्रि० खः-खा-खं. १ પ્રધાન. २ પહેલું. ३ પ્રથમ. ४ ઉપરી. ५ શ્રેષ્ઠ. ६ અત્યુત્તમ. ७ માન્ય. [न्नागवृक्ष.

प्रमुख (प्रकृष्टं मुखं यस्य) पु० खः १ સમૂહ. २ પુ-

प्रमुखता (प्रमुखस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ પ્રધાનપણું. २ પહેલાપણું. ३ ઉપરીપણું ४ શ્રેષ્ઠપણું. ५ શ્રેષ્ઠતા, સર્વોત્કૃષ્ટતા. ६ માન્યપણું.

प्रमुखत्व (प्रमुखस्य भावः त्व) क्ली० त्व. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रमुच (प्र मुच् क) पु० चः તે નામનો એક ઋષિ.

प्रमुच (प्रमुंचति मुच् क) त्रि० चः-चा-चं. १ ૩ડી રીતે મૂકનાર. २ ૩ડી રીતે છોડનાર.

प्रमुद् (प्रकृष्टा मुद् यस्य) त्रि० त्-द्. १ હર્ષવાળું. २ હરખવાળું. ३ ઉમંગવાળું.

प्रमुद् (प्रकृष्टा मुद्) स्त्री० त्-द्. હર્ષ, હરખ, ઉમંગ, અતિ આનંદ. [હરખવાળું.

प्रमुदित (प्र मुद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. હર્ષ પામેલું, 'प्रमुदितकटपूतनोत्तलदेतालतालस्फुरत्कर्णसभ्रान्तगौरीघनाश्लेषहृष्यन्मनस्यम्बकानन्दिवस्तांडवं देवि भूयादभीष्टयै च हृष्टयै च नः' मालतीमाधवम्.

प्रमुदितवदना (प्रमुदितं वदनं यस्याः) स्त्री० ना. १ હર્ષ પામેલું છે મુખ જેનું એવી સ્ત્રી. २ બાર અક્ષરના ચરણવાળું એક વૃત્ત.

प्रमूढ (प्र मुह् क्त) त्रि० दः-दा-दं. १ મૂર્ખ, २ મૂઢ. બેવકૂફ. ३ બ્હાવરૂં. [પહેલો શબ્દ જુઓ.

प्रमूढसंज्ञ (प्रमूढा संज्ञा यस्य) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. ઉ-

प्रमृग (प्रकृष्टा मृगा यत्र) अव्य० गं. જ્યાં ઘણાં મરગલાં છે એવું સ્થાન. [કૃષિકર્મ.

प्रमृत (प्रकृष्टं मृतं प्राणिहिंसा यत्र) क्ली० तं. ખેડ,

प्रमृष्ट (प्र मृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. સાફ કરેલું, સ્વચ્છ કરેલું [ચીકણું.

प्रमेदित (प्र मिद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. તેલવાળું,

प्रमेय (प्र मा यत्) त्रि० यः-या-यं. १ માપવા યોગ્ય. २ મોજવા લાયક. ३ અનુમાન કરવા લાયક. ४ ખરૂં કરવા લાયક. ५ સિદ્ધ કરવા લાયક. ६ પ્રતિપાદન કરવા લાયક ७ પ્રમાજ્ઞાન વિષયવાળો પદાર્થ. ८ અવધાર્ય.

प्रमेह (प्र मिह् घञ्) पु० हः. પરમિઆનો રોગ.

'आस्यामुखं स्वप्नसुखं दधीनि ग्राम्यौदनानूपरसः पयांसि। नवान्नपानं गुडवैकृतं च प्रमेहहेतुः कफकृच्च सर्वम्' ॥

भावप्रकाशः ॥

प्रमेहिन् (प्र मिह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि. પરમિઆનો રોગ જેને થયેલો છે તે.

प्रमोचन (प्र मुच् ल्युट्) क्ली० नं. મૂકવું-છોડવું તે.

प्रमोचन (प्र मुच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. મૂકનાર, છોડનાર. [તનો વેલો. गोडुंबा.

प्रमोचनी (प्र मुच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. એક જા-

प्रमोद (प्र मुद् घञ्) पु० दः. હર્ષ, હરખ, ઉમંગ.

प्रमोद (प्रकृष्टः मोदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. હરખવાળું, હર્ષયુક્ત.

प्रमोद (,,) पु० दः १ તે નામનો એક નાદ. २ તે નામનો ક્રાર્તિકસ્વામીનો એક અનુચર. ३ તે નામની એક મુખ્ય સિદ્ધિ.

प्रमोदन (प्रमोदयति मुद् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. હર્ષકારક.

प्रमोदन (प्र मुद् ल्युट्) क्ली० नं. આનંદ, હર્ષ.

प्रमोदन (प्रमोदयति प्र मुद् णिच् ल्यु) पु० नः विष्णु.

'जितामित्रः प्रमोदनः' विष्णुसहस्र०.

प्रमोदित (प्रमोदो जातो यस्य इतच्) त्रि० तः-तां. જેને હર્ષ પેદા થયેલો છે તે.

प्रमोदित (प्रमोद इतच्) पु० तः ઉંદર.

प्रमोदिन् (प्रमोदयति प्र मुद् णिच् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. હર્ષ પેદા કરનાર.

प्रमोदिनी (प्रमोदिन् ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતનું ઝાડ. जिंजिनीवृक्ष.

प्रमोह (प्र मुह् घञ्) पु० हः મોહ, મૂર્ચ્છા.

प्रमोहन (प्रमुह्यतेऽनेन प मुह् ल्युट्) क्ली० नं. १ મૂર્છા પમાડનાર. २ એક જાતનું અસ્ત્ર. ३ મોહ પમાડવાનું સાધન. [મૂર્છા પમાડનાર.

प्रमोहन (प्रमोहयति मुह् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं.

प्रम्लोचा (प्र म्लुच् अच्) स्त्री० चा. તે નામની એક અપ્સરા.

प्रयज्यु (प्र यज् युच्) त्रि० ज्युः-ज्युः-ज्यु. १ સેવા-પૂજા કરવા યોગ્ય સાધુ. २ અધ્વર્યુ.

प्रयच्छत् (प्र दा शतृ) त्रि० च्छन्-च्छंती-च्छत्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आपवुं, देवुं.

प्रयत (प्र यम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ईश्वरसेवा वगेरेथी पवित्र थयेलुं. २ शुद्ध. ३ संयत.

प्रयत (प्र यत् अच्) त्रि० तः-ता-तं. प्रयत्नवाळुं.

प्रयत्न (प्र यत् नङ्) क्ली० त्नः १ उद्योग. २ व्यायास. ३ प्रवृत्ति, निवृत्ति, अने जीवनकारणु—એवा त्रण प्रकारना प्रयत्न. ४ व्याकरणप्रसिद्ध आभ्यंतर अने बाह्य प्रयत्न.

'प्रवृत्तिश्च निवृत्तिश्च तथा जीवनकारणम्।
एवं प्रयत्नत्रैविध्यं तान्त्रिकैः परिदर्शितम्' ॥
भाषा०

प्रयत्नतस् (प्रयत्न तसिल्) अव्य० तः प्रयासथी, प्रयत्नथी. [यत्नवाळुं.

प्रयत्नवत् (प्रयत्न मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. प्र-

प्रयस्त (प्र यस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ प्रयत्नथी करेलुं. २ मशाले नांखी तैयार करेलु शाक वगेरे.

प्रयाग (प्रकृष्टो यागे यागफलं यस्य यस्मात् वा पु० क्ली० गः-गं. १ गंगा तथा यमुनाना संगमउपर रहेलुं ते नामनुं पुण्यक्षेत्र. २ प्रयाग. ३ घोडो.

प्रयाग (प्रकृष्टो यागः) पु० गः ३ो यज्ञ.

प्रयागभय (प्रयागात् प्रकृष्टयज्ञकर्तृकात् विभेति भी अच्) पु० यः प्रयाग.

प्रयागसेतु (प्रयागमहात्म्यप्रतिपादनार्थं सेतुरिव) पु० तुः प्रयागमाहात्म्य प्रतिपादन करनारो એક ग्रंथ.

प्रयाज (प्र यज् घञ्) पु० जः दर्श, पौर्णमासी वगेरेनो अंगभूत એક याग.

प्रयाण (प्र या ल्युट्) क्ली० णं. १ चालवुं. २ जवुं ३ गमन, प्रस्थान. ४ दूर जवुं ते. ५ लश्करनी कुच. ६ मरवुं ते, मृत्यु.

'प्रयाणपटहध्वनिं प्रथयांत स्म ताराध्वनिं'
रामायणचम्पूः.

'यत्तिष्ठांते तदाऽऽश्चर्यं प्रयाणे विस्मयः कृतः'

प्रयाणक (प्रयाणं स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ.

प्रयाणकाल (प्रयाणस्य कालः) पु० लः १ जवानो वखत. २ कुच करवानो समय. ३ मृत्युकाल.

प्रयात (प्र या क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ गयेलुं, गत. २ मरेलुं, मुओलुं. ३ दूर गयेलुं. ४ प्रस्थान करेलुं. ५ प्रयासथी पामेलुं. [पितृ.

प्रयात (प्र या क्त) पु० तः १ ओ देश. २ सौ-

प्रयात (प्र या क्त) क्ली० तं. १ जवुं. २ कुच करवी. [ना करवुं ते. २ मोकलवुं ते.

प्रयापण (प्र या णिच् पुक् ल्युट्) क्ली० णं. १ रवा-

प्रयापणीय (प्र या णिच् पुक् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. मोकलवा योग्य, मोकली देवा लायक.

प्रयापनीय (,,) त्रि० यः-या-यं. उपलो शब्द जुओ.

प्रयापित (प्र या णिच् क्त) त्रि०. तः-ता-तं. १ मोकलेलुं. २ मोकली दीधेलुं.

प्रयापिन् (प्र या णिच् णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि.. १ मोकलनार. २ मोकली देनार.

प्रयाप्यमाण (प्र या णिच् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. १ मोकलवा योग्य. २ मोकली देवा लायक. ३ जवा देवा योग्य, पीतावया लायक.

प्रयाप्यमान (,,) त्रि० नः-ना-नं. उपलो शब्द जुओ.

प्रयाम (प्र यम् घञ्) पु० मः १ दमाण, निग्रह. २ मोंघाईना वखतमां धान्य वगेरे उपर भाणुसोनो अतिशय आदर थाय छे ते. ३ मोंघाईना वखतमां वधारे पैसा आपी आवश्यक पदार्थनी खरीदी करवी ते. [२ परिश्रम. ३ क्लेश.

प्रयास (प्र यस् घञ्) पु० सः १ प्रयत्न, महेनत.

प्रयासभाज् (प्रयासं भजते भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. १ महेनत करनार. २ प्रयत्न आदरनार.

प्रयास्यत् (प्र या) त्रि० स्यन्-स्यंती-स्यत्. जवुं, गमन करवुं.

प्रयुक्त (प्र युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ हरकोइ कार्य वगेरे उपर योजेलुं भाणु, मंत्र वगेरे. २ (विद्या, अविद्या, धन, दारिद्र्य वगेरेथी) संपन्न. ३ डाही रीते संयोगवाळुं. ४ प्रेरेलुं, प्रेरित.

'गुणप्रयुक्ता परमर्मभेदिनः' उद्भटः.

प्रयुक्त (प्र युज् क्त) क्ली० क्तं. १ कारण, हेतु. २ प्रयोग.

प्रयुक्ति (प्र युज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः १ प्रयोग. २ प्रयोजन. ३ कारण, हेतु. ४ प्रेरवुं ते. प्रेरण. ५ शब्दनुं એક जातनुं उच्चारण.

प्रयुक्ति (प्रकृष्टा युक्तिः) स्त्री० क्तिः ३डी, जुक्ति.

प्रयुज् (प्र युज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. कारण—हेतु तरीके जोडाई जनार. [जोडीने, योजीने.

प्रयुज्य (प्र युज् ल्यप्) अव्य० ज्य. प्रयोजीने, संप्रयुंजान (प्र युज् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. प्रयोजनार, संजोडनार, करतुं, योजवुं, करतुं.

प्रयुत (प्रकृष्टं युतम्) क्ली० तं. दशलाख (१०,०००००) नी संख्या.

'लक्षप्रयुतकोटयः' लीलावती.

प्रयुत (प्र यु क्त) त्रि० तः-ती-तं. १ युक्त थयेलुं. २ मेळाप करेलुं. ३ संबंध करेलुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रयुत्सु (प्र युध् सन् उ) पु० त्सुः १ शूर, लडवैयो. २ ईर्ष्ट. ३ वायु. ४ मेढो. ५ तपस्वी.

प्रयोक्तव्य (प्र युज् तव्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ योजवा लायक. २ प्रयोग करवा योग्य, वापरवा लायक.

प्रयोक्तृ (प्र युज् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. १ प्रयोग करनार. २ प्रयोजनार. ३ योजनार. ४ लेणदेणमां धन वगेरेनी व्यवस्था करनार. ५ प्रयोजक.

प्रयोग (प्र युज् घञ्) पु० गः १ प्रयोग. २ अनुष्ठान. ३ योजवुं ते. ४ प्रयोजवुं ते. ५ प्रयोजन. ६ हेतु, कारण. ७ उत्पत्ति. ८ परिणाम. ९ विधि. १० नियम. ११ मरण, मारण वगेरेनी जादुगीरी. १२ वशीकरण. १३ रीत युक्ति. १४ कर्म, क्रिया. १५ नाटक भजववुं ते. १६ व्याजे आपेलुं नाणुं. १७ कर्जे दीधेलुं नाणुं. १८ व्याजथी अथवा उघमथी पैसानो मेळवेलो नफो. १९ शब्दना उच्चारणनो एक भेद. २० घोडो. २१ नाविक नायकनो मेळाप.

'आ परितोषाद्विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम्' शाकन्तलम्.

प्रयोगातिशय ( ). पु० यः नाटकना अंगनी एक प्रस्तावना.

प्रयोगार्थ (प्रयोगस्यार्थः यस्य) पु० र्थः १ काम करवानो मुख्य हेतु. २ मुख्य प्रयोगना अनुष्ठानमां एक अनुकूल व्यापार. [ग करनार.

प्रयोगिन् (प्र युज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि. प्रयो-

प्रयोग्य (प्र युंज् ण्यत्) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. प्रयोज्य शब्द जुओ.

प्रयोग्य (प्र युज् ण्यत्) पु० ग्यः घोडो.

प्रयोजक (प्र युज् ण्वुल्) त्रि० कः-जिका-कं. १ योजनार. २ प्रयोजनार. ३ प्रयोग करनार. ४ कार्य वगेरे उपर नोकरने मोकलनार, प्रेरक.

प्रयोजक (,,) पु० कः व्याकरणप्रसिद्ध 'हेतु' संज्ञावाळो कर्ता

'तत्प्रयोजको हेतुश्च' पाणिनिसूत्रम्.

'नरान्तरव्यापाराव्यवधानेन वधनिष्पादकः कर्ता, यः यर्त्तार कारयति सः प्रयोजकः' प्रा० वि०

प्रयोजन (प्र युज् ल्युट्) क्ली० नं. १ सबब, कारण, हेतु. २ कर्तव्य कार्यनी सिद्धिमाटे ते साधवामां हरकोई पदार्थ के क्रियानुं अवश्यपणुं. ३ कार्य. [प्रयोजनवाळुं.

प्रयोजनवत् (प्रयोजन मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्.

प्रयोज्य (प्र युज् ण्यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. हरकोई कार्यउपर योजवा योग्य चाकर वगेरे.

प्रयोज्य (प्र युज् ण्यत्) क्ली० ज्यं. मूलधन, मुद्दल द्रव्य.

प्ररक्षण (प्र रक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. रक्षवुं ते, रक्षण.

प्ररुज (प्र रुज् क) त्रि० जः-जा-जं. रोग करनार.

प्ररुज (,,) पु० जः देवना लश्करनो ते नामनो एक सरदार. [उलुं.

प्ररुदित (प्र रुद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. अतिशय रु-

प्ररुह (प्र रुह् क) त्रि० हः-हा-हं. उगनार (अंकुरवगेरे.)

प्ररूढ (प्र रुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ उगेलुं. (अंकुरवगेरे) २ उत्पन्न थयेलुं, पेदा थयेलुं. ३ जेनां मूळ बंधाई गयेलां छे ते. ४ बद्धमूल. ५ प्रबुद्ध.

प्ररूढ (प्र रुह् क्त) क्ली० ढं. पेट, उदर.

प्ररोचन (प्र रुच् णिच् ल्युट्) क्ली० न. रुचि करावववी ते, रुचिसंपादन.

प्ररोचना (प्र रुच् णिच् युच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द जुओ. २ प्रस्तावनानुं एक अंग. ३ नाटकना अंगविभागनुं एक अंग. [रोह.

प्ररोह (प्र रुह् अच्) पु० हः १ अंकुर. २ आ-

'न च प्ररोहाभिमुखोऽपि दृश्यते' कुमारसंभवम्.

प्ररोह (प्र रुह् घञ्) पु० हः १ पेदा थवुं ते. २ उत्पत्ति. [ओ.

प्ररोहण (प्र रुह् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जु-

प्रलपत् (प्र लप् शतृ) त्रि० प्रन्-पंती-पत्. १ बोलतुं. २ बडबडतुं. [पण. २ बडबडाट.

प्रलपन (प्र लप् ल्युट्) क्ली० न. १ बोलवुं, संभा-

प्रलपित (प्र लप् क्त) क्ली० तं. उपलो शब्द जुओ.

प्रलपित (प्र लप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ बोलेलुं. २ बडबडेलुं.

'वचो वैदेहीति प्रतिपदमुदश्रु प्रलपितम्' भर्तृहरिः.

प्रलंब (प्र लंब् अच्) त्रि० बः-बा-बं. १ लटकतुं. २ झूलतुं. ३ विलंब लगाडतुं. ४ धीमुं.

प्रलंब (,,) पु० बः. १ ते नामनो एक असुर. २ स्त्रीना स्तन. ३ वेलानो अंकुर. ४ एक जातनो हार. ५ सीसुं. ६ गाथा.

प्रलंब (प्र लंब् घञ्) पु० बः अवलंब, आलंब.

प्रलंबक (प्र लंब् ण्वुल्) क्ली० कं. एक जातनुं तृण.

प्रलंबघ्न (प्रलंबं असुरं हंति हन् क) पु० घ्नः बलराम.

प्रलंबभिद् (प्रलंबं असुरं भिनत्ति) पु० त्-द्. उपलो शब्द जुओ.

प्रलंबांड (प्रलंबः अंडो यस्य) त्रि० डः-डा-डं. जेना

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आंडवा लांणा लटकता होय छे ते.

प्रलब्ध (प्र लभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. १ ठगेलुं, छेतरेलुं. २ ३डी रीते मेळवेलुं

प्रलंभ (प्र लभ् घञ् मुम्) पु० भः १ ठगाइ, छेतरवुं ते, छेतराभण. २ ठगो. ३ संपादन, मेळववुं ते. ४ लाभ. [जुओ.

प्रलंभन (प्र लभ् ल्युट् मुम्) क्ली० नं. उपलो शब्द

प्रलय (प्र ली अच्) पु० यः १ सृष्टिनो अंत. २ संहारकाल. ३ नित्य, नैमित्तिक, प्राकृत अने आत्यंतिक—एवा लयाधार चार कालभेदपैकी प्रत्येक. ४ साहित्यशास्त्रप्रसिद्ध ते नामनो एक सात्त्विक भाव.

' नित्यं नैमित्तिकं चैव प्राकृतात्यन्तिकौ तथा ।
चतुर्धाऽयं पुराणेऽस्मिन् प्रोच्यते प्रतिसंचरः '॥
कूर्मपुराणम् ॥

प्रलव (प्र लू अप्) पु० वः १ ३डी रीते छेदवुं ते. २ एक जातनो घांड. लेश.

प्रलवित्र (प्रलूयतेऽनेन प्र लू इत्र) क्ली० त्रं. छेदवानुं साधन.

प्रलाप (प्र लप् घञ्) पु० पः १ निरर्थक बोलवुं ते. २ बोलवुं ते, भाषण. ३ प्रयोजनवगरनुं उन्मत्तपणे बोलवुं ते. ४ बडबडाट.

प्रलापिन् (प्र लप् घिनुण्) त्रि० पी पिनी-पिं. १ निरर्थक भाषण करनार. २ बोलनार. ३ निष्प्रयोजन उन्मत्त वगेरेना जेवुं बोलनार.

प्रलीन (प्र ली क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ प्रलयने पामेलुं. २ चेष्टाशून्य. ३ ३डी रीते लीन.

प्रलीनता (प्रलीनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ चेष्टाशून्यपणुं. २ इंद्रियस्वाप, सुषुप्ति.

प्रलीनत्व (प्रलीनस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [ते. ३ लींपवुं ते.

प्रलेप (प्र लिप् घञ्) पु० पः १ लेप. २ चोपडवुं

प्रलेपक (प्र लिप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. १ लींपनार. २ लेप करनार.

प्रलेपक (प्र लिप् ण्वुल्) पु० कः एक जातनो ज्वर.

प्रलेह (प्र लिह् घञ्) पु० हः चाटवा योग्य पदार्थ, चाटणुं. [वुं. २ समुद्र पेठे हालवुं.

प्रलोडन (प्र लुड् ल्युट्) क्ली० नं. १ चक्राकार फेरवुं.

प्रलोभ (प्र लुभ् घञ्) पु० भः अत्यंत लोभ.

प्रलोलुप (प्रकर्षेण लोलुपः) पु० पः एक जातनुं पक्षी. [लोलुप.

प्रलोलुप (,,) त्रि० पः-पा-पं. अत्यंत

प्रवक (प्रु वुन्) त्रि० कः-का-कं. जतुं, गमन करतुं.

प्रवक्तृ (प्र वच् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. १ बोलनार. २ अत्यंत बोलनार. ३ वेदवगेरे ग्रंथनो अर्थना अनुसंधानपूर्वक उपदेश करनार.

प्रवग (प्लवग लस्य रः) पु० गः पक्षी, पंखेडुं.

प्रवचन (प्र वच् ल्युट्) क्ली० नं. १ वेदवगेरे शास्त्र. २ अर्थानुसंधानपूर्वक कहेवुं ते. ३ ३डी रीते बोलवुं ते.

' नायमात्मा प्रवचनेन लभ्यो न मेधया न बहुना श्रुतेन'
कठोपनिषद्.

प्रवचनीय (प्र वच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. अर्थानुसंधान पूर्वक कहेवा योग्य.

प्रवंचक (प्र वंच् ण्वुल्) त्रि० कः-चिका-कं. ठगारो, ठगनार, धूतारो.

प्रवंचन (प्र वच ल्युट्) क्ली० नं. ठगवुं-छेतरवुं ते.

प्रवंचित (प्र वंच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ठगेलुं, छेतरेलुं. [वट.

प्रवट (प्र अट् स्वार्थे अण्) पु० टः यज्ञ, जव. प्रा-

प्रवण (प्र वण् अच्) त्रि० णः-णा-णं. १ क्रमे क्रमे उतरतो देश वगेरे. २ नमेलु, ३ आसक्त, चोंटेलुं. ४ वांकुं. ५ वेगवाळुं. ६ उदार, सभावत. ७ लीन. ८ क्षीण. ९ अहंकारविनानुं. १० आयत, लांबुं ११ प्रगुण, विशेष. १२ स्निग्ध. १३ प्लुत.

प्रवण (प्र वण् अच्) पु० णः १ चोक, चतुष्पथ. २ क्रमे क्रमे उतरतो प्रदेश.

प्रवत्स्यत्पतिका (प्रवत्स्यन् प्रतिर्यस्याः) स्त्री० का. जेनो पति परदेश जनार छे एवी स्त्री.

' यस्याः पतिरग्रिमक्षणे देशान्तरं यास्यत्येव सा प्रवत्स्यत्पतिका ' रसमञ्जरी.

प्रवदत् (प्र वद् शतृ) त्रि० दन्-दंती-दत्. १ बोलतुं. २ अत्यंत बोलतुं.

प्रवपण (प्र वप् ल्युट्) क्ली० णं. वावबुं ते, वावणी.

प्रवयण (प्र वय् ल्युट्) क्ली० णं. ३डी रीते जवुं ते,

प्रवयण (,,) क्ली० णं. परोणो.

प्रवयस् (प्रकृष्टं वयो यस्य) त्रि० याः-याः-यस्. १ मुहुं, धरडुं, वृद्ध. २ जुनुं. [स्त्री.

प्रवय्या (प्र वि यत्) स्त्री० य्या. अत्यंत गतिवाणी

प्रवर (प्र वृ अप्) पु० रः १ गोत्र. २ गोत्रप्रवर्तक मुनि. ३ संतान, संतति.

प्रवर (प्र वृ अप्) क्ली० रं. अगुरुचंदन.

प्रवर (प्र वृ अप्) त्रि० रः-रा-रं. श्रेष्ठ अत्युत्तम.

प्रवरललित ( ) क्ली० तं. सोळ अक्षरना चरणवाळुं एक वृत्त.

' यमौनः सो रोगः प्रवरललितं नाम बोध्यम्'
वृत्तरत्नाकरः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रवरवाहन (प्रवरं वाहनं ययोः) पु० द्वि० नौ. अश्विनीकुमार.

प्रवर्ग (प्रवृज्यतेऽसौ प्र वृज् घञ्) पु० र्गः विष्णु.

प्रवर्ग्य (प्र वृज् ण्यत्) पु० र्ग्यः १ એક જાતનો યज्ञ. २ महावीर

प्रवर्त्त (प्र वृत् घञ्) पु० र्तः १ કાર્ય-ધંધા વગેરેમાં લાગવું તે. २ चेतववुं ते. ३ उत्क्रेरणी, उत्तेजन.

प्रवर्त्तक (प्रवर्त्तयति प्र वृत् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-र्तिका-कं. १ प्रवृत्ति કરનાર. २ હુન્નર, કલા, કૌશલ્ય વગેરેની પ્રવૃત્તિ કરનાર. ३ उत्तेजन आपनार.

'बलवदनिष्टाननुबन्धीष्टसाधनत्वे सति कृतिसाध्यताविषयकं ज्ञान इष्टसाधनताविषयकं कृतिसाध्यताज्ञानं वा प्रवर्तकमिति जगदीशयायिकाः'

प्रवर्त्तक (प्र वृत् णिच् ण्वुल्) क्ली० कं. नाटकमां मंगलाचरण थया पछी पहेला पात्रवर्गनुं आववुं ते.

प्रवर्त्तक (,,) पु० कः १ पंच, मध्यस्थ पुरुष. २ उत्तेजन आपनारो माणस.

प्रवर्त्तकाचार्य (प्रवर्तक आचार्यः) पु० र्यः. विद्या, धर्म, कला वगेरेमां प्रेरनार आचार्य, देशिक.

प्रवर्त्तन (प्र वृत् ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रवृत्त शब्द જુઓ. २ પોતાનું સ્વરૂપ વિસારી માણસનું બીજા સ્વરૂપમાં પ્રવર્તવું. ३ હરકોઈ વિષયની વ્યવસ્થા કરવી તે. ४ प्रारंभ, शरुआत. ५ चोकसी. ६ समजववुं ते.

प्रवर्त्तना (प्र वृत् युच्) स्त्री० ना. १ प्रवृत्ति पेदा કરનાર વ્યાપાર (विधि वगेरे). २ हुकम. ३ फरमाश.

'अस्ति प्रवर्त्तनारूपमनुरूपं चतुर्ष्वपि' भर्तृहरिः.

प्रवर्त्तमान (प्र वृत् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ प्रवर्त्तेलुं. २ હરકોઈ કામ વગેરેમાં યોજાયેલું.

प्रवर्तित (प्र वृत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रवर्त्तेलुं. २ उत्तेजन आपेलुं. ३ संभळावेलुं.

प्रवर्त्तिन् (प्र वृत् णिनि) त्रि० र्त्तीं-र्त्तिनी-र्त्ति. प्रवर्तन કરનાર. [रनार.

प्रवर्द्धन (प्र वृध् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. अत्यंत वधा-

प्रवर्द्धन (प्र वृद्ध् ल्युट्) क्ली० नं. १ वधारवुं ते. २ वृद्धि पमाडवुं ते. [थम. ३ मुख्य.

प्रवर्ह (प्र वृह् अच्) त्रि० र्हः-र्हा-र्हं. १ श्रेष्ठ. २ प्र-

प्रवलाकिन् (प्रकृष्टः वलाकी) पु० की. १ सर्प, साप. २ જેને ચિત્ર વિચિત્ર મેખલા હોય તે.

प्रवसत् (प्र वस् शतृ) त्रि० सन्-संती-सत्. १ प्रवास કરતું. २ બીજા દેશમાં રહેતું.

प्रवसन (प्र वस् ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रवास करवो ते. २ બીજે મુલક જવું તે.

प्रवह (प्र वह् अच्) पु० हः એક જાતનો વાયુ.

प्रवह (प्र वह् अप्) पु० हः नगरथी બહાર જવું તે.

प्रवहण (प्र वह् ल्युट्) क्ली० णं. १ વસ્તુના બુરખાથી ઢાંકેલી ગાડી, રથ વગેરે. २ मनुष्यथी उपाડવા લાયક વાહન.

प्रवहन् (प्र वह् शतृ) त्रि० हन्-हंती-हत्. વહેતું.

प्रवह्लि (प्रवह्लि पृषो०) स्त्री० ह्लिः प्रहेलिका शब्द જુઓ. प्रवह्ली. [शब्द જુઓ.

प्रवह्लिका (प्र वह्ली स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉપલો

प्रवाच् (प्र कृष्टा वाच् यस्य) त्रि० क्-ग्. युक्तियुक्त वाक्य બોલનાર. [પહેલો શબ્દ જુઓ.

प्रवाचक (प्रकृष्टो वाचकः) त्रि० कः-चिका-कं. उ-

प्रवाणि (प्र वे ल्युट् ङीप्) स्त्री० णिः प्रवाणी शब्द જુઓ. [तर वींटवानी मोઈ.

प्रवाणी (प्र वे ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. साणवीनी सु-

प्रवात (प्रकृष्टो वातो यत्र) पु० तः ३डो वा જ્યાં હોય છે એવો દેશ.

प्रवात (प्रकृष्टो वातः) पु० तः ३डो पवन.

प्रवातृ (प्रकर्षेण वाति प्र वा शतृ) त्रि० ता-त्री-तृ. १ विशेष गतिवाणुं. २ प्राणु.

प्रवाद (प्र वद् घञ्) पु० दः १ ल्याद, विवाद, २ પરંપરાગત વાક્ય. ३ प्रसिद्ध लोકવાद. ४ પરસ્પર બોલવા ઉપર બોલવું.

प्रवादिन् (प्र वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ બોલનાર. २ वाद करनार. ३ लोકવાद કહેનાર.

प्रवापिन् (प्र वप् घि नुण्) त्रि० पी-पिनी-पि. वावनार.

प्रवार (प्र वृ घञ्) पु० रः आच्छादनवस्त्र. प्रवर.

प्रवारण (प्र वृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ काम्य दान. २ महादान. ३ चाहवा योग्य उत्तम वस्तुनुं दान. ४ वारवुं ते.

प्रवाल (प्र वल् अच्) पु० क्ली० लः-लं. १ परवाणुं. २ वीणानी दांडी. ३ नवो अंकुर.

प्रवाल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ उतरतो प्रदेश वगेरे. २ निम्न देश.

प्रवास (प्रस्थितस्य वासः वस् घञ्) पु० सः पोताना देश वगेरेमांथी બીજા દેશમાં જવું-વસવું તે.

प्रवासत् (प्र वस् शतृ) त्रि० शन्-शंती शत्. प्रवास કરતું.

प्रवासन (प्र वस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रवास કરાવવો તે. २ देशनीકાल કરવું. ३ भारी नांખવું,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ते, वध.

'सीताप्रवासनपटोः करुणा कुतस्ते'

उत्तररामचरितम्.

प्रवासित (प्र वस् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ देश नीकाल करेलुं. २ प्रवास करावेलुं.

प्रवासिन् (प्र वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. प्रवास करनार.

'प्रवासी सुखमायाति' षट्पञ्चाशिका.

प्रवास्य (प्र वस् णिच् ण्यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. १ देशनिकाल करवा लायक. २ शहेरनी बहार काढवा योग्य.

प्रवाह (प्र वह् घञ्) पु० हः १ धंधा वगेरेमां माणस वगेरेनी प्रवृत्ति. २ उत्तम घोडो. ३ पाणी वगेरेनो प्रवाह. ४ पाणीनो झरो. ५ अग्नि, वायु वगेरेनी एक रीतनी गति. ६ सैन्य वगेरेनी क्रायमनी गति. ७ हरकोइ विषयमां मननी ममता, आसक्ति. ८ कालदेशवडे विच्छेदनो अभाव. ९ संतति. [नार. २ वही लइ जनार.

प्रवाहक (प्र वह् ण्वुल्) त्रि० कः-हिका-कं. १ वहे-

प्रवाहक (,,) पु० कः राक्षस.

प्रवाहण (प्र वह् णिच् ल्यु) पु० णः जैवल ऋषि.

प्रवाहपतित (प्रवाहे पतितः) त्रि० तः-ता-तं. प्रवाहमां पडेलुं. [रोग.

प्रवाहिका (प्र वह् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. ग्रहणी

प्रवाहिकातस् (प्रवाहिका तसिल्) अव्य० तः. १ गृहणी रोग मटाडवामां. २ ग्रहिणी रोगथी.

प्रवाहिणी (प्रवाह् इति ङीप्) स्त्री० णी. प्रवाहवाळो देश. [वाळुं.

प्रवाहित् (प्र वह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि. प्रवाह-

प्रवाही (प्र वह् अच् ङीप्) स्त्री० ही. रेती. वालुका.

प्रवाहोत्था (प्रवाहादुत्तिष्ठति त् स्था क) स्त्री० त्था. उपलो शब्द जुओ. [लायक.

प्रवाह्य (प्र वह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. वहन करवा

प्रविकशत् (प्र वि कश् शतृ) त्रि० शत्-शंती-शत्. १ विकाश पामतुं. २ खीलतुं.

प्रविख्याति (प्र वि ख्या क्तिन्) स्त्री० तिः १ अत्यंत विख्याति. २ अति प्रसिद्ध थवुं ते.

प्रवितत (प्र वि तन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अति विस्तारेलुं. २ बहु ईलावेलुं. [लडाइ.

प्रविदारण (प्र वि दृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. युद्ध,

प्रविदारण (प्र वि दृ ल्युट्) क्ली० णं. फाडवुं-चीरवुं ते. [२, चीरनार.

प्रविदारण (प्र वि दृ ल्यु) त्रि० णः-णी-णं. फाडना-

प्रविभक्त (प्र वि भज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ भाग पाडेलुं. २ वहेचेलुं. ३ जुदुं थयेलुं.

प्रविभाग (प्र वि भज् घञ्) पु० गः. भाग, अंश, हिस्सो.

प्रविवर (प्रकृष्टं विवरमस्य) पु० रः. पीळुं चंदन.

प्रविवर (,, यस्य) त्रि० रः-रा-रं. बहु काणांवाळुं.

प्रविलुप्त (प्र वि लुप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. जेनो अत्यंत लोप थयेलो छे ते. [वाद.

प्रविवाद (प्र वि वद् घञ्) पु० दः. अत्यंत वि-

प्रविव्राजयिषु (प्र व्रज् णिच् सन् उ) त्रि० षुः षुः-षु. देशपार करवाने इच्छतुं.

प्रावश्लेष (प्र विश्लिष् घञ्) पु० षः १ वियोग. २ अंतर. ३ आदमआडी.

प्रविश्लेष (प्रकृष्टां विश्लेषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. वियोगवाळुं. विधुर. [कणी.

प्रविषा (प्रहत विषं यया) स्त्री० षा अतिविषनी

प्रविष्ट (प्र विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. पेठेलुं, पेसेलुं.

प्राविष्टा (प्र विष्ट टाप्) स्त्री० ष्टा. पैप्पलादि अने कौशिकनी भा.

प्रवीण (वीणया प्रगायति प्र वीणा णिच् अच्) त्रि० णः-णा-णं. हुंशीआर, डाहुं, निपुण.

प्रवीणता (प्रवीणस्य भावः तल्) स्त्री० ता. हुशीआरपणुं, डहापणु, चतुराइ. प्रावीण्य.

प्रवीणत्व (प्रवीणस्य भावः त्व) क्ली० त्व. उपलो शब्द जुओ.

प्रवीर (प्रकृष्टो वीरः) पु० रः १ अत्यंत शूरवीर, भारे लडवैयो. २ पदवी अथवा विद्या वगेरेथी उत्तम मनुष्य. ३ हर्यश्व राजनो ते नामनो एक पुत्र. ४ पौषी नामनी स्त्रीपेटे पेदा थयेलो पुरुनो एक पुत्र. ५ उपदानवी स्त्रीना पेटे पेदा थयेलो औलनो एक पुत्र. ६ पुरुवंशमां पेदा थयेलो ते नामनो एक राजा. [एक राक्षस.

प्रवीरबाहु (प्रवीरौ बाहू यस्य) पु० हुः. ते नामनो

प्रवृंजनीय (प्र वृंज् अनीयर्) पु० यः. महावीर. प्रवर्ग्य शब्द जुओ. [होम.

प्रवृत्तहोम (प्रवृत्तः होमः) पु० मः ते नामनो एक

प्रवृत्त (प्र वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ प्रवृत्तिवाळुं. २ आरंभेलुं. ३ क्राम वगेरेमां गुंथायेलुं.

प्रवृत्त (प्र वृत् क्त) क्ली० त्तं. प्रवृत्ति.

'प्रवृत्तमन्यथा कुर्यात् यदि मोहात्कथंचन'

छन्दोगप०

प्रवृत्तक (प्र वृत् कन्) क्ली० कं. वैतालीयना भेदमां

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આવેલું તે નામનું એક માત્રાવૃત્ત.
'यदा समावोजयुग्मकौ पूर्व्ययोभवति तत्प्रवृत्तकम्'
वृत्तरत्नाकरः.

प्रवृत्तकर्मन् (प्रवृत्तं कर्म) क्ली० मं. આરંભેલું કામ.

प्रवृत्तचक्र (प्रवृत्तं स्वाज्ञानुसारेण चक्रं राष्ट्रादिर्यस्य) पु० कः દેશ વગેરેમાં જેની આજ્ઞા મનાય છે એવો રાજા.

प्रवृत्तचक्रता (प्रवृत्तचक्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ પ્રવૃત્તચક્રપણું. २ स्वतंत्र राज्य.
'प्रवृत्तचक्रतां चैव वाणिज्यं प्रभुतां तथा'
याज्ञ० व्या० मिताक्षरा.

प्रवृत्तचक्रत्व (प्रवृत्तचक्रस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रवृत्ति (प्र वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ હરકોઇ પદાર્થ વગેરેમાં પ્રવૃત્તપણું. २ वार्त्ता, वृत्तांत. ३ પાણી વગેરેનો કામમનો પ્રવાહ. ४ હાથીના ગંડસ્થલમાંથી જે પાણી ઝરે છે તે. ५ ઉજ્જયિની વગેરે પુણ્યક્ષેત્રમાંથી પ્રત્યેક. ६ ગુણનારો, ગુણકાંક. ७ પ્રયત્ન. ८ શબ્દની એક અર્થબોધન શક્તિ. ९ પોતપોતાના વિષયમાં ઇંદ્રિય વગેરેનો સંચાર.
'चिकीर्षाकृतिसाध्येष्टसाधनत्वमतिस्तथा।
उपादानस्य चाध्यक्ष प्रवृत्तौ जनकं मतम्॥
भाषा०
'प्रवृत्तिः कुत्र कर्तव्या जीवितव्यं कथं नु वा'
हितोपदेशः.

प्रवृत्तिज्ञ (प्रवृत्तिं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ વૃત્તાંતને જાણનાર. २ પ્રવૃત્તિને જાણનાર.

प्रवृत्तिज्ञ (,,) पु० ज्ञः दूत, चर, બાતમીદાર. [લું. २ પ્રૌઢ.

प्रवृद्ध (प्र वृध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ अत्यंत વધેલ.

प्रवृद्धि (प्र वृध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः. अत्यंत વધવું તે, ધણીજ વૃદ્ધિ. [धान. २ उत्तम.

प्रवेक (प्र विच् घञ्) त्रि० कः-का-कं. १ મુખ્ય, પ્ર-

प्रवेट (प्र वी ट) पु० टः यव, જવ.

प्रवेणि (प्र वेण् इन्) स्त्री० णिः १ જલ વગેરેનો પ્રવાહ. २ હાથીની પીઠ ઉપર નાંખવાની ઝૂલ. ३ વેણી. [જુઓ.

प्रवेणी (प्र वेण् इन् ङीप्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ

प्रवेदिन् (प्रकर्षेण वेत्ति विद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ३ડી રીતે જાણનાર.

प्रवेपण (प्र वेप् ल्युट्) क्ली० णं. અત્યંત હાલવું તે, અત્યંત કંપવું તે. [જુઓ.

प्रवेपन (,,) क्ली० नं ઉપલો શબ્દ

प्रवेल (प्र वेल् अच्) पु० लः પીળા મગ.

प्रवेश (प्र विश् घञ्) पु० शः १ અંદર જવું તે. २ પેસવું તે, પેસારો.

प्रवेशक (प्र विश् ण्वुल्) त्रि० कः-शिका-कं. અંદર જનાર, પેસનાર, પેસારો કરનાર.

प्रवेशक (,,) पु० कः. नाटकप्रसिद्ध अधिक्षेपक એક મુખાંગ.

प्रवेशन (प्र विश् ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रवेश શબ્દ જુઓ. २ ઘરનું મુખ્યદ્વાર. ३ સિંહદ્વાર.

प्रवेशन (प्र विश् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. પેસારવું તે, પ્રવેશ કરાવવો તે.

प्रवेशनीय (प्र विश् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. પેસવા યોગ્ય. અંદર જવા લાયક.

प्रवेशनीय (प्रवेशनं प्रयोजनमस्य छ) त्रि० यः-या-यं. પ્રવેશનનું સાધન.

प्रवेशित (प्र विश् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પેસારેલું.

प्रवेश्य (प्र विश् णिच् यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. પેસવા યોગ્ય, અંદર જવા લાયક.

प्रवेष्ट (प्र वेष्ट् अच्) पु० ष्टः १ હાથ. २ કોણી સુધીનો હાથનો ભાગ. ३ હાથીનું પૃષ્ઠસ્થાન. ४ હાથીના દાંતનો મેલ.

प्रवेष्टक (प्रवेष्ट प्राशस्त्येन क) पु० कः જમણો હાથ.
'प्रविश्य प्रवेष्टकेन निमित्तं सूचयित्वा'
शकुनग्रन्थात्.

प्रवेष्टव्य (प्र विश् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. પેસવા યોગ્ય, અંદર જવા લાયક.

प्रव्यक्त (प्रकर्षेण व्यक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ખુલ્લું. ઉઘાડું, સ્પષ્ટ.

प्रव्रजन (प्र व्रज् ल्युट्) क्ली० नं. १ સ્ત્રીપુત્ર વગેરેવાળો ગૃહસ્થાશ્રમ છોડી દેઇ સંન્યાસ લેવો તે. २ જવું.

प्रव्राजित (प्र व्रज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ સ્ત્રીપુત્ર-વગેરેવાળો ગૃહસ્થાશ્રમ છોડી દેઇ સંન્યાસ લેનાર. २ સંન્યાસી. ३ ગયેલું.

प्रव्राजिता (प्र व्रज् क्त टाप्) स्त्री० ता. १ સંન્યાસણ. २ વનસ્પતિ જટામાંસી. ३ વનસ્પતિ મુંડિરી.

प्रव्रज्या (प्रव्रज्य पुत्रादीन् व्रज्या) स्त्री० ज्या. સંન્યાસ, સંન्यासाश्रम.

प्रव्रज्यावसित (प्रव्रज्यातोऽवसितः) त्रि० तः-ता-तं. સંન્યાસના કર્મમાં ચુકેલો સાધુ, સંન્યાસી વગેરે.
'प्रव्रज्यावसिता यत्र त्रयो वर्णा द्विजोत्तमाः।
निर्वासं कारयेद्विप्रं दासत्वं क्षत्रवैश्ययोः'॥
कात्यायनः॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रव्राज (प्र व्रज् घञ्) पु० ज: संन्यास.
प्रव्राजन (प्र व्रज् णिज् ल्युट्) क्ली० नं. देशपार क-
रवुं ते. [तारीप. प्रशसा.
प्रशंसन (प्र शंस् ल्युट्) क्ली० नं. वखाण, स्तुति,
प्रशंसना (प्र शंस् युच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द
जुओ. [जुओ.
प्रशंसा (प्र शंस् अङ् टाप्) स्त्री० सा. उपलो शब्द
प्रशंसित (प्र शंस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. वखाणेलुं,
तारीफ करेलुं.
प्रशंसितव्य (प्र शंस् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं.
वखाणवा योग्य, तारीफ करवा लायक.
प्रशत्वन् (प्र शद् क्व निप् तुट्) पु० त्वा. समुद्र, द-
रीओ.
प्रशत्वरी (प्रशत्वन् ङीप्) स्त्री० री. नदी.
प्रशम (प्र शम् घञ्) पु० मः १ शांति. २ निवृत्ति,
प्रशय (प्र शम् अच्) पु० मः रतिदेवनो એક पुत्र.
प्रशमन (प्र शम् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ मारी
नांखवुं ते, वध. २ शांत करवुं ते. ३ शांतपणुं
करवुं ते. ४ ज्ञान. ५ प्रतिपादन.
प्रशमन (प्र शम् ल्युट्) क्ली० नं. १ शांति. २ नि-
वृत्ति. [ति करेली छे ते.
प्रशमित (प्र शम् इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेनी शां-
प्रशमी (प्र शम् अच् ङीप्) स्त्री० मी. ते नामनी
એક अप्सरा. [शमन थयेलुं छे ते.
प्रशम्यमान (प्र शम् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. जेनुं
प्रशस्त (प्र शंस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ वखा-
णेलुं, तारीफ करेलुं. २ श्रेष्ठ. ३ क्षेम.
प्रशस्ताद्रि (प्रशस्तः अद्रिः) पु० द्रिः ते नामनो
એક पर्वत. [जुओ.
प्रशस्ति (प्र शंस् क्तिन्) स्त्री० स्तिः प्रशंसा शब्द
प्रशस्य (प्र शंस् क्यप्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. वखा-
णवा योग्य, तारीफ करवा लायक, स्तुत्य.
प्रशस्य (. „) क्ली० स्यं. वखाण, तारीफ,
स्तुति. [शाखा.
प्रशाखा (प्रगता शाखा) स्त्री० खा. झाडनी अग्र-
प्रशाखिक (प्रशाखा ठक्) पु० कः नानी शाखा,
नानी डाळ.
प्रशांत (प्र शम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. शांति पामेलुं.
प्रशांतचेष्ट (प्रशांता चेष्टा यस्य) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं.
जेनी हालवा चालवा वगेरेनी चेष्टा बंध थइ
छे ते.
प्रशांतात्मन् (प्रशांत आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-
त्म. जेनो आत्मा शांति पामेलो छे ते.

प्रशांतात्मन् (प्रशांतः आत्मा) पु० त्मा. शांत
आत्मा. [ते. २ नियमन करवुं ते.
प्रशासन (प्र शास् ल्युट्) क्ली० नं. १ शासन करवुं
'क्षात्रस्यैव प्रशासनमभूत' छान्दोग्योपनिषद्.
प्रशासितृ (प्र शास् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ शा-
सन करनार. २ नियम करनार (राजा वगेरे).
प्रशास्तृ (प्र शास् तृच्) पु० स्ता. यज्ञमां એક ऋ-
त्विज्. [ष्यनो शिष्य.
प्राशिष्य (प्रगतः शिष्यमध्यापकत्वेन) पु० ष्यः शि-
'शिष्यप्रशिष्यैरुपगीयमानमवेहि तन्मण्डनमिश्रधाम'
शङ्करदिग्विजयः.
प्रश्न (प्रच्छ् नङ्) पु० श्नः १ पूछवुं ते. २ स-
वाल, जाणवानी इच्छा माटे कहेवानी प्रेरणा.
प्रश्नदूती (प्रश्नस्य दूतीव) स्त्री० ती. प्रहेलिका श-
ब्द जुओ.
प्रश्नव्याकरण (प्रश्नान् शिष्यकृतप्रश्नान् व्याकरोति
उत्तरयति) पु० णः ते नामनो એક जैन.
प्राश्नि ( ) पु० श्निः ते नामनो
એક ऋषि.
प्रश्नी (प्रच्छ नि ङीप्) स्त्री० श्नी. जलमां उत्पन्न
थनारी એક जातनी वनस्पति.
प्रश्नोपनिषद् (प्रश्नाधिकारेण प्रवृत्ता उपनिषद्) स्त्री०
द्. ते नामनी એક उपनिषद्.
प्रश्रय (प्र श्रि अच्) पु० यः प्रीति, प्रेम, प्रणय.
प्रश्रयोपेत (प्रश्रयेणोपेतं) त्रि० तः-ता-तं. प्रेमस-
हित. [भ्य. ३ विनयोपेत.
प्रश्रित (प्र श्रि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नम्र. २ स-
प्रश्रुत (प्र श्रु क्त) त्रि० तः-ता तं. सांभळेलुं.
प्रश्लथ (प्रकृष्टः श्लथः) त्रि० थः-था-थं. ढिलुं, पो-
चुं, शिथिल. [बंधवाळुं. २ युक्तिथुक्त.
प्रश्लिष्ट (प्र श्लिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ सारा सं-
प्रश्वास (प्र श्वस् घञ्) पु० सः श्वास लेवो ते.
'श्वासप्रश्वासयोर्गतिविच्छेदः प्राणायामः'
पातञ्जलसूत्रम्.
प्रष्टव्य (प्रच्छ् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. पूछवा
लायक, प्रश्न करवा योग्य. [करनार.
प्रष्टृ (प्रच्छ् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. पूछनार, प्रश्न
प्रष्ठ (प्र स्था क) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अग्रेसर, श्रेष्ठ,
नायक. [जोडेलो બलद वगेरे.
प्रष्ठवाह् (प्रष्ठं वहति) त्रि० ट्-ड्. धूंसरे पहेलवहेलो
प्रष्ठी (प्रष्ठस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० ष्ठी. १ अग्रेसरनी
स्त्री. २ श्रेष्ठनी पत्नी. [णी थयेली गाय.
प्रष्ठौही (प्रष्ठवाह् ङीप्) स्त्री० ही. पहेलीवार गाभ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रस् (दिवा० आत्म० सेट् प्रस्यते) १ જવું. २ ફેલાવવું.

प्रसक्त (प्र संज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ કાયમ રહેનારૂં २ અવિનાશી. ३ હરકોઇ કાર્ય, વિષય વગેરેમા ગુંથાયેલું મન, ઇંદ્રિય વગેરે. ४ નિત્ય, નિત્યતાવાળું. ५ વ્યાપેલું. ६ પ્રસંગ-વિષયવાળું.

प्रसक्तं हि प्रतिषिध्यते ' मीमांस०

प्रसक्त (,,) अव्य० क्तं. હંમેશ, નિત્ય.

प्रसक्ति (प्र संज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः १ પ્રસંગ. २ સંબંધ. ३ સંયોગ. ४ હરકોઇ કાર્ય, વિષયવગેરેમાં મન અથવા ઇંદ્રિયનું ગુંથાવવું. ५ આપત્તિ. ६ અનુમિતિ. ७ વ્યાપ્તિ.

प्रसंख्यान (प्र सं ख्या ल्युट्) क्ली० नं. १ સારૂં જ્ઞાન, ચિંતન, મનન. [૩ઠી સંખ્યાવાળું.

प्रसंख्यान (प्रकृष्टं संख्यानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं.

प्रसंग (प्र सज् घञ्) पु० गः १ સારો સંગ २ પ્રસંગ. ३ વ્યાપ્તિરૂપ સંબંધ. ४ એક જાતની સંગતિ. ५ અનુરક્તપણું. ६ પ્રસ્તાવ. ७ મૈથુનની આસક્તિ. ८ પ્રાપ્તિ.

प्रसज्यप्रतिषेध (प्रसज्य. प्रवृत्तिं संपाद्य प्रतिषेधः) पु० धः ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક જાતનો પ્રતિષેધ.

प्रसंजन (प्र संज् ल्युट्) क्ली० न. १ કામે લગાડવું તે. २ ઉપયોગમાં લેવું તે.

प्रसत्ति (प्र सद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ નિર્મલપણું. २ પ્રસન્નપણું. ३ પ્રસન્નતા.

प्रसत्वन् (प्र सद् क्वनिप्) पु० त्वा. १ ધર્મ. २ બ્રહ્મા.

प्रसवरी (प्रसत्वन् ङीप्) स्त्री० री. १ મેળવવું તે. २ ઉપાર્જન. ३ પ્રતિપત્તિ. [ક પુત્ર.

प्रसंधि (प्रकृष्टः संधिर्यस्य) पु० धिः તે નામનો એ-

प्रसंधि (प्रकृष्टः संधिः) पु० धिः ૩ઠો સંધિ.

प्रसन्न (प्र सद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ નિર્મલ. २ પ્રસન્ન. ३ સંતોષ પામેલું. ४ કૃપાલુ. ५ દયાળુ.

प्रसन्नता (प्रसन्नस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ નિર્મલપણું. २ સ્વચ્છપણું. ३ સંતુષ્ટપણું. ४ કૃપા, મહેરબાની. ५ ખુશી. [ન્ન જુઓ.

प्रसन्नत्व (प्रसन्नस्य भावः त्व) क्ली० त्व. ઉપરો શ-

प्रसन्नमुख (प्रसन्नं मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. જેનું મુખ આનંદયુક્ત હોય છે તે.

प्रसन्ना (प्रसन्न टाप्) स्त्री० न्ना. સુરા, દ્રાખનું મદ્ય.

प्रसन्नात्मन् (प्रसन्न आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मात्म. જેનો આત્મા નિર્મલ હોય છે તે, જેનો આત્મા સંતુષ્ટ હોય છે તે. [દિરા.

प्रसन्नेरा (प्रसन्ना इरा) स्त्री० रा. એક જાતની મ-

प्रसभ (प्रगता सभाधिकारो यस्मात्) पु० क्ली० भः જુલમ, પલાત્કાર.

' प्रसभोद्धृतारिः ' रघुः

प्रसभ (,,) अव्य० भं. જુલમથી, બલાત્કારથી.

प्रसमीक्षण (प्र सम् ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ વિચાર કરી જોવું. २ મનસુબો કરવો તે. ३ જોવું. ४ ૩ઠી રીતે લાવવું.

प्रसमीक्ष्य (प्र सम् ईक्ष् यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. १ વિચાર કરી જોવા યોગ્ય. २ મનસુબો કરવા લાયક. [न. २ तंतु. २ જળ.

प्रसयन (प्र सि ल्युट्) क्ली० नं. १ બંધનનું સાધ-

' प्रसितिः प्रसयनात् तन्तुर्वा जालं वा ' निरु०

प्रसर (प्र सृ अप् अच् वा) पु० रः १ યુદ્ધ, લડાઇ. २ સમૂહ. ३ પ્રલય. ४ રોગ. ५ કલા. ६ ધર્મવગેરેનો વિસ્તાર. ७ સ્થાનક, જગા. ८ વેળા, અવસર. ९ વેગ. १० પ્રેમથી ભાગવું તે. ११ જવું તે. १२ પૂરે જવું તે. १३ પ્રલય. १४ લોખંડી બાણ.

प्रसर (प्र सृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ વાંસે જતું. २ અપસર્પણ કરતું.

प्रसरण (प्र सृ ल्युट्) क्ली० णं. १ લૂટ કરવા માટે સૈન્ય ચારે તરફ જવું. २ ફેલાવ, ફેલાવવું તે. ३ શત્રુને ઘેરવો તે. ४ પૂરે જવું તે. ५ ચારે તરફ ફરવું તે. [ઓ.

प्रसरणि (प्र सृ अति) स्त्री० णिः ઉપરો શબ્દ જુ-

प्रसरणी (प्रसरण ङीप्) स्त्री० णी. ઉપરો શબ્દ જુઓ. [तुं. २ પૂરે જતું.

प्रसरत् (प्र सृ शतृ) त्रि० रन्-रंती-रत्. १ પ્રસર-

प्रसर्पक (प्र सृप् ण्वुल्) पु० कः १ ન બોલાવતાં આવનાર. २ આપીને જવાના સ્વભાવવાળું, આકસ્મિક, આગંતુક.

प्रसर्पण (प्र सृप् ल्युट्) क्ली० णं. १ જવું–ગમન કરવું તે. २ પ્રસરવું તે. ३ ફેલાવવું તે. ४ લૂટના માટે સૈન્યનું ચારે તરફ જવું તે.

प्रसर्पणी (प्रसर्पण ङीप्) स्त्री० णी. લૂટવા માટે સૈન્યનું ચારે તરફ જવું તે.

प्रसर्पत् (प्र सृप् शतृ) त्रि० पन्-पंती-पत्. પ્રસરતું.

प्रसल (प्र शल् अच् पृषो०) पु० लः હેમંત કાલ.

प्रसव (प्र सू अप्) पु० वः १ જણવું, ગર્ભમોચન. २ ઉત્પત્તિ. ३ કાર્ય. ४ ફલ. ५ ફૂલ. ६ છોકરૂં, ફરજંદ.

' प्रसवविकारो स्त्रीणां द्वित्रिःचतुःप्रभृति संप्रसूतौ वा । हीनातिरिक्तकाले च देशकुलसंक्षयो भवति ' ॥

वृ० सं० ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रसवक (प्रसवेन पुष्पेण कायति कै क) पु० कः એક જાતનું ઝાડ. [કાળ.
प्रसवकाल (प्रसवस्य कालः) पु० लः જણવાનો
प्रसवंती (प्र सू शतृ ङीप्) स्त्री० ती. જણવાનો કાળ જેને કાળ જેને આવી પહોંચ્યો છે તે સ્ત્રી.
प्रसवबंधन (प्रसवस्य पुष्पादेः बंधन) क्ली० नं. ફૂલ, ફલ વગેરેનું દીંટીયું. [ની વેદના.
प्रसववेदना (प्रसवस्य वेदना) स्त्री० ना. જણવા-
प्रसवस्थली (प्रसवस्य स्थलीव) स्त्री० ली. १ મા, માતા. २ ઉત્પત્તિસ્થાન.
प्रसवितृ (प्र सू तृच्) पु० ता. બાપ, પિતા.
प्रसवित्री (प्रसवितृ ङीप्) स्त्री० त्री. મા, માતા.
प्रसविन् (प्र सू इनि) त्रि० वी-विनी-वि. પ્રસવવા-ળું.
प्रसव्य (प्रगतं सव्यं) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ પ્રતિ-કૂલ. २ ડાબું. ३ ઉલટું. ४ પ્રદક્ષિણ.
प्रसह (प्र सह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. અત્યંત સહ-ન કરનાર. [પ્રાણી.
प्रसह (,,) पु० हः. હિંસા કરનાર
प्रसहन (प्रगतं सहनं यस्य) पु० नः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ગરનું.
प्रसहन (,,) त्रि० नः-नी-नं. ક્ષમા ય-
प्रसहन (प्र सह् ल्युट्) क्ली० नं. १ ક્ષમા. २ સહ-ન કરવું તે. ३ આલિંગન કરવું તે.
प्रसहा (प्र सह् अच् टाप्) स्त्री० हा. બૃહતિકા.
प्रसह्य (प्र सह् ल्यप्) अव्य० ह्य. १ બલાત્કારથી, હઠથી.

' प्रसह्य मणिमुद्धरेन्मकरवक्त्रदंष्ट्रान्तरात्
समुद्रमपि संतरेत्प्रचलदूर्मिमालाकुलम् '
भर्तृहरिः.

प्रसह्य (प्रसोढुं शक्यं) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. સહી શકા-ય તેવું. [રીથી ચોરી કરનારો.
प्रसह्यचोर (प्रसह्य बलात्कारेण चौरः) पु० रः જબ-
प्रसह्यहरण (प्रसह्य बलात्कारेण हरणं) क्ली० णं. કન્યા વગેરેનું જબરીથી હરણ કરવું તે, જબરી-થી હરી જવું તે.
प्रसातिका (प्रगता सातिरस्याः कप्) स्त्री० का. એક જાતનું ઝીણું ધાન્ય.
प्रसाद (प्र सद् घञ्) पु० दः १ કૃપા, મહેરબાની. २ પ્રસન્નતા ३ અનુગ્રહ. ४ સ્વસ્થપણું. ५ એક જાતનો કાવ્યનો ગુણ. ६ નિર્મલપણું. ७ દેવ, ગુરુ, ધણી વગેરેએ ખુશી થઇ આપેલાં ફલ, ફૂલ, અલંકાર વગેરે. ८ દેવ, ગુરુ, ધણી વગેરેવડે ભો-ગવેલા પદાર્થમાંથી શેષ રહેલો પદાર્થ. ९ ધર્મનો તે નામનો એક પુત્ર.

' चित्तं व्याप्नोति यः क्षिप्रं शुष्केन्धनमिवानलः ।
स प्रसादः समस्तेषु रसेषु रचनासु च ' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

' धातुप्रसादान्महिमानमात्मनः ' श्रुतिः.

प्रसादक (प्र सद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. १ મહે-રબાની કરનાર. २ પ્રસન્ન થનાર. ३ નિર્મલ કર-નાર. [શાંક.
प्रसादक (,,) पु० कः એક જાતનું
प्रसादन (प्र सद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ સેવા, ચાકરી. २ પ્રસન્ન કરવું તે. [બ્દ જુઓ.
प्रसादना (प्र सद् णिच् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શ-
प्रसादयत् (प्र सद् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. १ મહેરબાની કરતું. २ પ્રસન્ન કરતું.
प्रसादित (प्र सद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નિર્મલ કરેલું. २ સ્વચ્છ કરેલું. ३ પૂર્ણ કરેલું. ४ સમાધાન કરેલું. [શૃંગાર પહેરાવનાર.
प्रसाधक (प्र सध् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ભૂષક.
प्रसाधक (,,) पु० कः રાજા વગેરેને અલંકાર પહેરાવનાર એક સેવક.

' सूदव्यञ्जनकर्तारस्तल्पका व्ययकास्तथा ।
प्रसाधका भोजकाश्च गात्रसंवाहका अपि ' ॥
कामन्दकी ॥

प्रसाधन (प्र सध् णिच् ल्युट्) की० नं. १ સિદ્ધિ. २ નિષ્પાદન. ३ અલંકાર પહેરાવવાથી જે શોભા આવે છે તે. ४ શણગારવું તે, વેષ.
प्रसाधनी (प्र सध् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ભાથું ઓળવાની હાથીદાંત વગેરેની કાંસકી. कंकतिका.
प्रसाधिका (प्र सध् णिच् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. १ ભાથું ગૂંથનારી સ્ત્રી. २ અલંકાર પહેરાવનારી સ્ત્રી. ३ નીવારધાન્ય.
प्रसाधित (प्र साध् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ અલં-કૃત શબ્દ જુઓ. २ નિષ્પાદિત.
प्रसाध्य (प्र साध् यत्) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. १ સા-ધવા યોગ્ય. २ સંપાદન કરવા લાયક. ३ નાશ કરવા લાયક.
प्रसार (प्र सृ घञ्) पुं० रः १ લૂટ વગેરે કરવા માટે લશ્કરનું ચારે તરફ જવું તે. २ ફેલાવવું તે.
प्रसारण (प्र सृ ल्युट्) क्ली० णं. १ વિસ્તાર કરવો તે. २ એક જાતની ક્રિયા. [નો વેલો.
प्रसारणी (प्र सृ ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. એક જાત-
प्रसारिणी (प्रसारिन् ङीप्) स्त्री० णी. લાળાળુનો વેલો. [વિસ્તારેલું.
प्रसारित (प्र सृ क्त) त्रि० तः ता-तं. ફેલાવેલું,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रसारिन् (प्र सृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ पसरनार. २ विस्तारयुत. [२ अत्यंत श्वेत.

प्रसित (प्र सो क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ आसक्त.

प्रसित (प्र सो क्त) क्ली० तं. पश.

प्रसिति (प्र सि क्तिन्) स्त्री० तिः १ बांधवानुं साधन (बेडी वगेरे). २ तंतु. ३ जाल.

प्रसिद्ध (प्र सिध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ विख्यात, प्रसिद्ध. २ भूषित.

प्रसिद्धि (प्र सिध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः. १ विख्याति. प्रसिद्धपणुं. २ भूषण, शोभा. ३ टंकार.

प्रसुप्त (प्र सुप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ गाढ निद्रामां आवेलुं. २ सूतेलुं. [२ अत्यंत निद्रा.

प्रसुप्ति (प्र स्वप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः १ वायुरोग.

प्रसुह्म ( ) पु० ह्मः ते नामनो एक देश. [नो राजा.

प्रसुह्म (प्रसुह्मस्य राजा अण्) पु० ह्मः प्रसुह्म देश-

प्रसू (प्र सू क्विप्) स्त्री० सूः १ मा, माता. २ घोडी. ३ केळ. ४ पसरनारी वेल.

प्रसूका (प्रसूः स्वार्थे क) स्त्री० का. घोडी. वाजिनी, वडवा, घोटकी.

प्रसूत (प्र सू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ जणेलुं, प्रसव करेलुं. २ उत्पन्न थयेलुं. ३ पेदा थयेलुं. ४ जेणे प्रसव करेलो छे ते.

प्रसूत (प्र सू क्त) क्ली० तं. फूल, पुष्प.

प्रसूता (प्र सू क्त टाप्) स्त्री० ता. जेणे जणेलुं छे एवी स्त्री.

प्रसूति (प्र सू क्तिन्) स्त्री० तिः १ जणवुं. २ पेदाश. ३ जन्म. ४ प्रसव. ५ उद्भव. ६ भा. ७ दीकरी. [जुओ.

प्रसूतिका (प्रसूति कन्) स्त्री० का. प्रसूता शब्द

प्रसूतिज (प्रसूतेः उद्भवादारभ्य जायते) क्ली० जं. दुःख

प्रसूतिज (प्रसूति जन् ड) त्रि० जः-ज्ञा-जं. प्रसवथी पेदा थनार.

प्रसून (प्र सू क्त) क्ली० नं. १ फूल. २ फल.

प्रसून (,,) त्रि० नः-ना-नं. पेदा थयेलुं, उत्पन्न थयेलुं.

प्रसूनबाण (प्रसूनं बाणः यस्य) पु० णः कामदेव.

' प्रसूनबाणाद्भयवादिनी सा कापि द्विजेनोपनिषत्प्रिकेन '

प्रसूनेषु (प्रसूनमिषु र्यस्य) पु० षुः कामदेव.

प्रसृत (प्र सृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पसरेलुं. २ जेनो ईक्षाव थयेलो छे ते. ३ लांबुं करेलुं. ४ अदणवाळुं, विनयवाळुं. ५ वेगवाळुं. ६ लंपट, आसक्त. ७ गयेलुं. ८ विहित. ९ नियुक्त.

प्रसृत (प्र सृ क्त) क्ली० तं. १ बे पल बराबर एक प्रमाण. २ अडधी अंजलि. [३पे पुत्र.

प्रसृतज (प्र सृ क्त जन् ड) पु० जः कुंडगोलक.

' आत्मा पुत्रश्च विज्ञेयस्तस्यानन्तरजश्च यः ।
निरुक्तजश्च विज्ञेयः सुतः प्रसृतजस्तथा ' ॥
भारतम् ॥

प्रसृता (प्र सृ क्त टाप्) स्त्री० ता. जंघा.

प्रसृति (प्र सृ क्तिन्) स्त्री० तिः अडधी अंजलि.

प्रसृष्ट (प्र सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ उडी रीते छोडेलुं. २ उडी रीते सरजेलुं.

प्रसृष्टा (प्र सृज् क्त टाप्) स्त्री० ष्टा. पसारेली आंगळी.

प्रसेक (प्र सिच् घञ्) पु० कः १ सींचवुं ते. २ प्रेक्षण. ३ च्युति शब्द जुओ. ४ कफरोग.

प्रसेकिन् (प्र सिच् घिनुण्) पु० गी. १ एक जातनुं व्रण. २ एक जातनो असाध्य रोग.

' मांसपिण्डवदुद्भूताः प्रसेकिनोऽन्तःपूयवेदनावन्तोऽश्वाऽपानवदुद्भूतौष्ठाः ' सुश्रुतः

प्रसेदिका ( ) स्त्री० का. बगीचो, नानो बाग. [अनुकूल. २ प्रसन्न.

प्रसेदिवस् (प्र सद् क्वसु) त्रि० वान्-दुषी-वत्. १

प्रसेन (प्रकृष्टा सेना यस्य) पु० नः. १ ते नामनो एक यादव. २ चंद्रवंशमां पेदा थयेलो एक राजा.

प्रसेव (प्र सिव् घञ्) पु० वः १ वीणानुं एक अंग. २ उडी रीते सेववुं ते.

प्रसेवक (प्र सिव् ण्वुल्) पु० कः. १ वीणानुं एक अंग. २ धान्य, रुपैआ, वगेरे राखवा माटे करेली गुण, थेली, थेकाणुं वगेरे. ३ उडो सेवक.

प्रस्कण्व (प्रगतः कण्वं कारणत्वेन) पु० ण्वः. कण्व ऋषिनो पुत्र. [लाभ. विरेक.

प्रस्कंदन (प्र स्कंद् ल्युट्) क्ली० नं. विरेचन, जुप्रस्कंदन (प्र स्कंद् ल्यु) पु० नः. महादेव.

प्रस्कुंद (प्रगतः कुंदं चक्रं) पु० दः. एक जातनी चक्राकार वेदिका.

प्रस्तर (प्र स्तृ अच्) पु० रः. १ पथरो. २ मणि. ३ पुष्प के तृणनी रचेली सेज्या. ४ खीजानुं. ५ एक मूठीमां समाय तेटलो दर्भ.

प्रस्तरिणी (प्रस्तरस्तदाकारोऽस्त्यस्य इनि ङीप्) स्त्री० णी. एक जातनी वनस्पति. गोलोमिका.

प्रस्तार (प्र स्तृ घञ्) पु० रः १ जे वनमां पुष्कल घास उगेलुं छे एवुं वन. २ पुष्प के तृणनी रचेली सेज्या. ३ सेज, खीजानुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रस्तार (प्र स्तृ णिच् अच्) पु० रः छंदोना गुरु तथा लघु वर्णने जणावनारी छंदशास्त्रप्रसिद्ध એક ક્રિયા. [नेत्र रोग.

प्रस्तार्यर्म ( ) क्ली० मँ. એક જાતનો

'समन्ताद्विस्तृतः श्यावो रक्तो वा मांससंचयः ।
संन्निपातेन दोषाणां प्रस्तार्यर्मं तदुच्यते' ॥
वैद्यकम् ॥

प्रस्ताव (प्र स्तु घञ्) पु० वः १ प्रसंग. २ अवसर. ३ वेળા. ४ प्रકरण. ५ રૂડો સ્તવ. ६ સામનો એક અવયવ.

प्रस्तावना (प्र स्तु णिच् युच्) स्त्री० ना. १ आरंભ, शરૂआत. २ ग्रंथना आरंभमां જે દીબાચો લખ્યામાં છે તે. ३ નાટકના પ્રારંભમાં विदूषक કે सूत्रधार નાટકના વિષયનું ટુંકાણમાં વર્ણન કરે છે તે.

'आर्यबालचरितप्रस्तावनाडिंडिमः' वीरच०

प्रस्तावसदृश (प्रस्तावस्य सदृशम्) त्रि० शः-शी-शं. પ્રસંગસરખું, અવસરે જેવું જોઈએ તેવું.

प्रस्तिर (प्र स्तृ क) क्ली० रं. પુષ્પ કે તૃણથી રચેલી સેજ.

प्रस्तीत (प्र स्त्यै क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ અવાજ કરેલું. २ ध्वनित. ३ ફલ, ફૂલવગેરેથી ઘાટું.

प्रस्तीम (प्र स्त्यै) त्रि० मः-मा-मं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रस्तुत (प्र स्तु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रકरणप्राप्त. २ પ્રસંગમાં બનતું. ३ ઉઘાડું કરેલું, પ્રસિદ્ધ કરેલું. ४ તૈયાર. ५ વખાણેલું. ६ વર્ણેલું. ७ મેળવેલું. ८ સંપાદન કરેલું. ९ ઘડેલું. १० પાસે આવેલું. ११ પ્રયત્નથી થયેલું. १२ ઇચ્છેલું.

प्रस्तुत (,,) अव्य० तं. विद्यमान કાળે.

प्रस्तृत (प्र स्तृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. વિસ્તારેલું, અંતરિત. [ખાણ કરનાર.

प्रस्तोतृ (प्र स्तु तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. રૂડી રીતે વ-

प्रस्तोतृ (,,) पु० ता. સામનો પ્રથમ ભાગ ગાનારે એક ऋत्विक्.

प्रस्थ (प्र स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ જતું. २ કુચ કરતું. ३ મજબુત. ४ નક્કી. ५ સારી રીતે રહેતું.

प्रस्थ (प्र स्था क) क्ली० स्थं. १ चार કુડવ બરાબર એક પરિમાણ. २ આઢકનો ચોથો ભાગ. ३ શેર. ४ બે શરાવ બરાબર એક પરિમાણ. ५ વિસ્તાર. ६ ફેલાવ. ७ જોખાયલી અથવા જેની કીંમત નક્કી કરાયલી છે એવી વસ્તુ.

प्रस्थ (प्र स्था क) पु० क्ली० स्थः-स्थं. १ પર્વત ઉપર જમીનનો સપાટ ભાગ. २ પર્વત સરખો ભૂભાગ. सानु.

प्रस्थकुसुम (प्रस्थमिव कुसुममस्य) पु० मः १ भरુવકનું ઝાડ. २ થોડાં પાંદડાંવાળી તુલસી. ३ એક જાતના બીજોરાનું ઝાડ. [शब्द જુઓ.

प्रस्थपुष्प (प्रस्थमिव पुष्पमस्य) पु० ष्पः ઉપલો

प्रस्थंपच (प्रस्थं पचति पच् ख मुम्) त्रि० चः-चा-चं. એક પ્રસ્થ (અનાજ વગેરે) રાંધનાર.

प्रस्थल (प्रस्थं लाति ला क) पु० लः તે નામનો એક દેશ.

प्रस्थवत् (प्रस्थ मतुप्) पु० वान् ડુંગર.

प्रस्थान (प्र स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ જવું તે. २ ગમન. ३ નીકળવું તે. ४ કુચ. ५ માર્ગ. ६ ઉપદેશનો ઉપાય.

'प्रस्थाने भूमिपालो दशदिवसमभिव्याप्य नैकत्र तिष्ठेत्'
सु० चि०

प्रस्थानविघ्न (प्रस्थाने विघ्नः) पु० घ्नः. १ જવામાં વિઘ્ન. २ કુચ કરવામાં વિઘ્ન.

प्रस्थापन (प्र स्था णिच् पुक् ल्युट्) क्ली० नं. १ મોકલવું તે. २ પ્રેરણ. ३ પ્રેષણ. ४ વકીલના કામ ઉપર નીમવું તે. ५ સારી રીતે સ્થાપવું તે.

प्रस्थापनीय (प्र स्था णिच् पुक् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ મોકલવા યોગ્ય. २ પ્રેરવા લાયક. ३ પ્રસ્થાપન કરવા લાયક.

प्रस्थापित (प्र स्था णिच् युक् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ મોકલેલું. २ સારી રીતે સ્થાપેલું.

प्रस्थायिन् (प्र स्था णिनि) त्रि० यी यिनी-यि. १ જનાર. २ કુચ કરનાર. ३ જવાના મનવાળું.

प्रास्थिका (प्रस्थस्तदाकारोऽस्त्यस्य ठक्) स्त्री० का. એક જાતનો વેલો. अंबष्टालता.

प्रस्नुषा (प्रगता स्नुषया) स्त्री० षा. દીકરાના દીકરાની વહૂ. [વા યોગ્ય.

प्रस्नेय (प्रस्नातुं अर्हः यत्) त्रि० यः-या-यं. નહા-

प्रस्पंदन (प्र स्पंद् ल्युट्) क्ली० नं. १ થડકવું તે. २ કંપવું તે.

प्रस्फुट (प्र स्फुट् क) त्रि० टः-टा-टं. १ સ્પષ્ટ. २ ઉઘાડું. ३ વિકસિત. ४ પ્રફુલ્લ.

प्रस्फोटन (प्र स्फुट् ल्युट्) क्ली० नं. १ મારવું તે. २ તાડવું તે. ३ વિકાસ. ४ પ્રકાશ. ५ સૂપડું.

प्रस्यंद (प्र स्यंद् घञ्) पु० दः અત્યંત ઝરવું તે.

प्रस्यंद (प्र स्यंद् अच्) त्रि० दः-दा-दं. १ પ્રસ્પંદ કરનાર. २ ટીપાં પડે એવો પદાર્થ (ઘી વગેરે).

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પ્રસ્રવ (પ્ર સ્રુ અપ્) પુ૰ વઃ ૧ ખરવું તે. ૨ ટપકવું તે. ૩ ઝરવું તે.

પ્રસ્રવણ (પ્ર સ્રુ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ પાણીનો ધોધવો. ૩ પાણી ટપકીને જે ઠેકાણે પડેછે તે સ્થાન. ૪ પરસીનો, પરસેવો. પ્રસ્રવ.

પ્રસ્રવણ (,,) પુ૰ ણઃ માલ્યવાન્ પર્વત.

પ્રસ્રાવ (પ્ર સ્રુ ઘઞ્) પુ૰ વઃ ૧ ખરવું તે. ૨ ટપકવું તે. ૩ ઝરવું તે. ૪ મૂતરવું તે, પેશાબ.

પ્રસ્રુત (પ્ર સ્રુ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ ખરેલું. ૨ ટપકેલું. ૩ ઝરેલું.

પ્રસ્વન (પ્ર સ્વન્ અપ્) પુ૰ નઃ મોટો અવાજ.

પ્રસ્વાન (પ્ર સ્વન્ ઘઞ્) પુ૰ નઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

પ્રસ્વાપ (પ્ર સ્વપ્ ણિચ્ અચ્) પુ૰ પઃ શત્રુને સુવાડી દે એવું એક અસ્ત્ર. [શબ્દ જુઓ.

પ્રસ્વાપન (પ્ર સ્વપ્ ણિચ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ઉપલો

પ્રસ્વાપિની (પ્ર સ્વપ્ ણિનિ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ની. સત્યભામાની બહેન, કૃષ્ણની એક સ્ત્રી.

પ્રસ્વિન્ન (પ્ર સ્વિદ્ ક્ત) ત્રિ૰ ન્નઃ-ન્ના-ન્નં. જેને પરશેવો થયેલો છે તે.

પ્રસ્વેદ (પ્ર સ્વિદ્ ઘઞ્) પુ૰ દઃ અત્યંત પરશેવો.

પ્રસ્વેદિત (પ્ર સ્વિદ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. જેને અત્યંત ઘામ થયેલો છે તે.

પ્રસ્વેદિતવત્ (પ સ્વિદ્ ક્તવત્) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

પ્રહણેમિ (પ્રહાણાં નેમિરિવ) પુ૰ મિઃ ચંદ્ર, ચાંદો.

પ્રહત (પ્ર હન્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ ઠાર મારેલું, મારી નાંખેલું, હણેલું. ૨ પાસેનું, લગતું. ૩ વિવિધાસંપન્ન, વિદ્વાન્, પંડિત.

પ્રહનેમિ (પ્રહાણાં નેમિરિવ) પુ૰ મિઃ ૧ ચંદ્ર, ચાંદો. ૨ કપૂર.

પ્રહર (પ્રહ્રિયતે યામિકદ્વારા યસ્મિન્ પ્র হৃ অপ্) પુ૰ રઃ ૧ રાતદિવસનો આઠમો ભાગ. ૨ સાડીસાત ઘડી.

પ્રહરક (પ્રહરઃ સ્વાર્થે ક) પુ૰ કઃ પહોર. યામ.

પ્રહરણ (પ્র হৃ ল্যুট্) ক্লী০ णं. ૧ આયુધ, અસ્ત્ર. ૨ એક જાતનો રથ. ૩ લડાઈ, યુદ્ધ. ૪ પ્રહાર, મારવું તે. ૫ ઠાર મારવું–મારી નાંખવું તે.

પ્રહરણકલિકા (પ્રહરણસ્য કલિકેવ) સ્ત્રી૰ કા. ચૌદ અક્ષરના પાદવાળો તે નામનો એક છંદ.

'ननभनलघुगैः प्रहरणकलिका' વૃત્તરત્નાકરઃ

પ્રહરિન્ (પ্রহরোऽধিকারকালত্বেনাস্ত্যস্য ইনি) পু০ রী. ૧ પહેરેગીર, પહોરો ભરનારો. ૨ પ્રહરે પ્રહરે ઝાલર બજાવનારો. ૩ સૈન્યભેદ.

પ્રહરિષ્યત્ (પ্র হৃ লৃট্ শતৃ) ત্রি০ ષ্যન্-ષ্યંતી-ષ્યત્. પ્રહાર કરતું. [૨. ૨ હલ્લો કરનાર, મારનાર.

પ્રહર્તૃ (પ্র হৃ তৃচ্) ত্রি০ তা-ত্রী-তৃ. ૧ પ્રહાર કરના-

પ્રહર્ષ (પ্র হৃষ্ ঘঞ্) পু০ র্षঃ ૧ અત્યંત હર્ષ. ૨ મોટો ઉમંગ. [નંદ કરાવનાર. ૨ હર્ષકારક.

પ્રહર્ષણ (પ্র হৃষ্ ণিচ্ ল্যুট্) ত্রি০ णઃ-णी-णं. ૧ આ-

પ્રહર્ષણ (,,) পু০ णઃ બુધગ્રહ.

પ્રહર્ષણ (પ্র হৃষ্ ল্যুট্) ત্રি০ णઃ-णी-णं. હર્ષસાધન.

પ્રહર્ષણી (પ্র হৃষ্ ল্যুট্ ঙীপ্) স্ত্রী০ णी. ૧ હલકર. ૨ તેર અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છંદ.

'म्नौ त्रौ गस्त्रिदशयतिः प्रहर्षणीयम्'

વૃત્તરત્નાકરઃ

પ્રહર્ષિત (પ্র হৃষ্ ক্ত) ત્રિ০ તઃ-તા-તં. જેને અત્યંત આનંદ થયેલો છે તે. [ક્ષસ.

પ્રહસ (પ্র হস্ অচ্) পু০ સઃ તે નામનો એક રા-

પ્રહસત્ (પ্র হস্ শতৃ) ত্রি০ सन्-संती-सत्. ૧ હસતું. ૨ પુષ્કલ હસતું.

પ્રહસંતિકા (પ্রহসંતী ক) স্ত্রী০ কা. ૧ જાઈનો વેલો. ૨ એક જાતનો મોગરાનો વેલો.

પ્રહસંતી (પ্র হস্ শতৃ ঙীপ্) স্ত্রী০ তী. ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ ઘણા અંગાર માય તેવી શગડી.

પ્રહસન (પ্র হস্ ল্যুট্) ক্লী০ নં. ૧ અત્યંત હસવું તે. ૨ હાસ્ય ૩ ઠઠ્ઠા, મશ્કરી, ઉપહાસ. ૪ ઉપરૂપકનો તે નામનો એક ભેદ.

'भाणवत्सन्धिसन्ध्यङ्कलास्याङ्कैर्विनिर्मितम्।
भवेत्प्रहसनं वृत्तं निन्द्यानां कविकल्पितम्' ॥

સાહિત્યદર્પણમ્ ॥

પ્રહસિત (પ্র হস্ ক্ত) ক্লী০ তં. ૧ અત્યંત હસવું. ૨ હાસ્ય. ૩ ઠઠ્ઠા, મશ્કરો.

પ્રહસ્ત (પ্রততો হস্তো যত্র) পু০ স্তં. ૧ લાંબી કરેલી છે પાંચે આંગળી જેમાં એવો હાથનો પંજો. ૨ રાવણનો પ્રધાન.

પ્રહાણ (પ্র হা ল্যুট্) ক্লী০ णं. નાશ, ક્ષય.

પ્રહાણિ (પ্র হা নি) স্ত্রী০ णिः ૧ અતિનાશ. ૨ હાણ. અપચય.

પ્રહાર (પ্র হৃ ঘঞ্) পু০ રઃ ૧ માર. ૨ આઘાત.

પ્રહારણ (પ্র হৃ ণিচ্ ল্યુট্) ক্লী০ णं. ક્રામ્ય દાન.

પ્રહારવલ્લી (પ্রহারবেદনোপশમার্থં বল্লী) স্ত্রী০ ল্লী. એક જાતનો વેલો. માંસરોહિણી.

પ્રહારાર્ત (પ্রহারেণার্તઃ) ত্রি০ র્તઃ-র્તા-ર્તં. પ્રહારવડે પીડા પામેલું. [રનાર.

પ્રહારિન્ (પ্র হৃ ণিનি) ত্রি০ રી-રિણી-રિ. પ્રહાર કર-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रहास (प्रकृष्टो हासो यस्य) पु० सः १ शिव. २ न-ट. ३ नाचनारो. ४ सोमतीर्थ नामनुं पुण्यक्षेत्र.

प्रहास (प्र हस् घञ्) पु० सः १ अत्यंत हसवुं ते. २ अट्टहास. ३ એક જાતનो नाग.

प्रहासिन् (प्रकृष्टं हासयति हस् णिच् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. १ अत्यंत हसावनार. २ विनोद पमाडनार. [ठठ्ठा करनारो, विदूषक.

प्रहासिन् (,,) पु० सी. १ भस्करो,

प्रहि (प्रहियते अत्र प्रहृ इन् डि च) पु० हिः हूवो, हुप.

प्रहित (प्र हि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मोकलेलुं. २ प्रेरित. ३ अधिकार वगेरे उपर नीमेलुं. ४ अभ्यार आपेलुं. ५ मूकेलुं. ६ न्यस्त. ७ हेंकेलुं. ८ उडाडेलुं. [जुओ.

प्रहित (,,) क्ली० तं. सूप शब्द

प्रहिता (प्र हि क्त टाप्) स्त्री० ता. એક જાતनो वेलो. [करेलुं.

प्रहीण (प्र हा क्त) त्रि० णः-णा-णं. छोडेलुं, त्याग

प्रहीण (,,) पु० णः. प्रहाण शब्द जुओ. [तं. जेनो क्षय गयेलो छे ते.

प्रहीणजीवित (प्रहीणं जीवितं यस्य) त्रि० तः-ता-

प्रहुत (प्र हु क्त) क्ली० तं. भूतयज्ञ.

'अहुतं च हुतं चैव तथा प्रहुतमेव च ।
ब्राह्मयं हुतं प्राशितं च पञ्चयज्ञान् प्रचक्षते' ॥
वृ० उ० ॥

प्रहृत (प्र हृ क्त) क्ली० तं. प्रहार शब्द जुओ.

प्रहृत (प्र हृ क्त) करेलुं. [ऋषि.

प्रहृत (,,) पु० तः. ते नामनो એક

प्रहृष्ट (प्र हृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. घणुंज हर्ष पामेलुं.

प्रहृष्टक (प्रहृष्ट कन्) पु० कः. કાગડो.

प्रहेणक ( ) क्ली० कं. એક જાતनुं पकवान्न. [जुओ.

प्रहेलक ( ) क्ली० कं. उपलो शब्द

प्रहेलिका (प्र हेल् इन् कन्) स्त्री० का. એક જાતनो प्रश्न. [शब्द, अवाज.

प्रह्लाद (प्र ह्लद् घञ्) पु० दः. १ आनंद, हर्ष. २

प्रह्लाद (प्र ह्लद् अच्) पु० दः. १ हिरण्यकशिपुनो એક पुत्र.

प्रह्लत्ति (प्र ह्लद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः आनंद, हर्ष.

प्रह्लन्न (प्र ह्लाद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. आनंद पामेलुं हर्ष पामेलुं.

प्रह्लान्नि (प्र ह्लाद् क्तिन्) स्त्री० न्निः आनंद, हर्ष.

प्रह्लाद (प्र ह्लद् घञ्) पु० दः आनंद, हर्ष, अत्या-नंद, शब्द.

प्रह्लाद (प्र ह्लद् अच्) पु० दः. हिरण्यकशिपुनो એક पुत्र.

प्रह्लादन (प्र ह्लद् ल्यु) त्रि० नः नी-नं. आनंदकारक.

प्रह्लादित (प्र ह्लाद् इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेने आनंद थयेलो छे ते. [शकत.

प्रह्व (प्र हा वन्) त्रि० ह्वः-ह्वा-ह्वं. १ नम्र. २ आ-

'तमाराध्य गुरुं भक्त्या प्रह्वप्रश्रयसेवनैः'
विवेकचूडामणिः

प्रह्वीभाव (प्र ह्व च्वि भू घञ्) पु० वः. प्रणाम, नमवुं ते. [शब्द जुओ.

प्रह्वलीका ( ) स्त्री० का. प्रहेलिका

प्रह्वांजलि (प्रह्वः अंजलिर्यत्र) त्रि० लिः-लिः-लि. (श्रेष्ठ मनुष्य वगेरेने) अंजलि करी नमनार.

प्रह्वाय (प्र ह्वे अच्) पु० यः बोलाववुं ते आह्वान.

प्रा (अदा० पर० सेट् प्राति) १ भरवुं. २ पूरवुं.

प्रांशु (प्रकृष्टा अंशवो यस्य) त्रि० शुः शुः-शु. ऊंचुं, उन्नत.

'मन्दः कवियशःप्रार्थी गमिष्यामुपहास्यताम् ।
प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्बाहुरिव वामनः' ॥ रघुः ॥

प्रांशु (,,) पु० शुः वैवस्वत मनुनो ते नामनो એક पुत्र, वत्सप्री राजनो ते नामनो એક पुत्र. [पहेले.

प्राक् ( ) अव्य० क् ग्. अगाउ, पूर्वे,

प्राक्चरणा (प्राक् चरणं यस्याम्) स्त्री० णा. એક જાતनो योनिरोग. [णुं, प्रसिद्धपणुं.

प्राकट्य (प्रकटस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ट्यं. प्रकटप-

प्राकर ( ) पु० रः धृतिमत् राजनो ते नामनो એક पुत्र. [प्रकरणप्राप्त.

प्राकरणिक (प्रकरेण प्राप्तः ठक्) त्रि० कः-का-कं.

प्राकर्षिक (नित्यं प्रकर्षमर्हति ठञ्) त्रि० कः-का-कं. हमेश प्रकर्षने लायक.

प्राकर्षिक (प्र आ कृष् किकन्) पु० कः १ भडवो. २ स्त्रीनो नर्तक. ३ पराधि स्त्रीउपर उपजीविका करनार. ४ गांडभरामणो.

प्राकाम्य (प्रकामस्य भावः ष्यञ्) क्ली० म्यं. १ आठ प्रकारना ऐश्वर्य पैकी ते नामनुं એક ऐश्वर्य. २ स्वाच्छंधातुमिति. ३ प्रकामपणुं.

'प्राकाम्यं ते विभूतिषु' कुमारः

प्राकार (प्र कृ घञ्) पुं० रः १ कोट, पाड. २ चरो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तरफ विस्तार.

प्राकारीय (प्रकारस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. १ કોટનું, કોટસંબંધી. २ કીલ્લાસંબંધી, કીલ્લાનું. ३ કીલ્લા કોટ વગેરેના કામની ઈંટ વગેરે.

प्राकाश्य (प्रकाशस्य भावः) क्ली० श्यं. १ પ્રકાશ. २ પ્રસિદ્ધિ. ३ स्वच्छता. [હલકું, પામર.

प्राकृत (प्रकृष्टमकृतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. नीच,

प्राकृत (प्रकृतेरिदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. પ્રકૃતિનું, પ્રકૃતિસંબંધી. [વિકૃ પ્રકૃતિસિદ્ધ.

प्राकृत (प्रकृत्या सिद्धं अण्) त्रि० तः-ती-तं. स्वाभा-

' स्यातामभित्रौ मित्रे च सहजप्राकृतावपि '
माघः.

प्राकृत (प्रकृतेः संस्कृतशब्दादागतः अण्) क्ली० तं. १ સંસ્કૃત ભાષણથી બીજું હરકોઈ જુદું ભાષણ. २ નાટકપ્રસિદ્ધ નીચ પાત્ર વગેરેની ભાગધી, સૌરસેની વગેરે ભાષા. [જ્વર.

प्राकृतज्वर (प्राकृतो ज्वरः) पु० रः એક જાતનો

' वर्षाशरद्वसन्तेषु वाताद्यैः प्राकृतः क्रमात् '
माधवः.

प्राकृतप्रलय (प्राकृतः प्रलयः) पु० यः એક જાતનો પ્રલય. [ગલી ભાણસ.

प्राकृतमानुष (प्राकृतो मानुषः) पु० षः नीच-जं-

प्राकृतमित्र (प्राकृतं मित्रं) क्ली० त्रं. કુદરતી, દોસ્તદાર, સ્વાભાવિકમિત્ર.

प्राकृतशत्रु (प्राकृतः शत्रुः) पु० त्रुः મૂલનો દુશ્મન.

प्राकृतिक (प्रकृत्या निर्वृत्तः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. १ સ્વભાવસિદ્ધ. २ સ્વાભાવિક. ३ પ્રકૃતિનું.

प्राक्काल (प्राक् काल) अव्य० ल. પૂર્વ કાલે.

प्राक्कूल ( ) पु० लः. પૂર્વ દિશામાં મૂકેલો દર્ભ.

प्राक्छाय (प्राक् पूर्ववर्तिनी छाया यत्र) त्रि० यः-या-यं. આગલા દિવસની છાયા જે દિવસમાં આવેલી છે તે દિવસ.

प्राक्तन (प्राचि देशे काले प्राच्यां वा भवः टयु तुट्) त्रि० नः-ना-नं. १ અગાઉનું, પૂર્વનું, આગળનું. २ પૂર્વ દિશામાં હોનાર.

' प्रपेदिरे प्राक्तनजन्मविद्याः ' कुमारः

प्राक्तनकर्मन् (प्राक्तनं कर्म यस्य) क्ली० र्मा. કર્મરૂપ કારણ હેતુવાળું અદૃષ્ટ પાપ અથવા પુણ્ય.

प्राक्तनकर्मन् (प्राक्तनं कर्म) क्ली० र्मा. १ જુના કાલનું કર્મ. २ પૂર્વે કરેલું કર્મ. ३ દૈવ, અદૃષ્ટ.

प्राक्पद (प्राक् पूर्ववर्ति पदं) क्ली० दं. પૂર્વે વર્તતું પદ.

प्राक्फल (प्राक् फलमस्य) पु० लः. પનસનું ઝાડ.

प्राक्फल्गुनी ( ) स्त्री० नी. પૂર્વફલ્ગુની નક્ષત્ર. [બૃહસ્પતિ.

प्राक्फाल्गुनिक (प्राक्फल्गुन्यां भवः ठञ्) पु० कः.

प्राक्फल्गुनीभव (प्राक्फल्गुन्यां भवः भू अच्) पु० वः. બૃહસ્પતિ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्राक्फाल्गुन (प्राक्फल्गुन्यां भवः अण्) पु० नः

प्राक्शंकवत् ( ) पु० वान्. તે નામનો એક ઋષિ.

प्राक्संध्या (प्राची संध्या) स्त्री० ध्या. સૂર્યોદયને લગભગ લાગેલી સંધ્યા.

प्राक्सवन (प्राक्कालिकं सवनं) क्ली० नं. યજ્ઞમાં પ્રથમ સવન. [દી.

प्राकस्रोतस् (प्राग्वादि स्रोतो यस्याः) स्त्री० ता. न-

प्राखर्य (प्रखरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. પ્રખરતા શબ્દ જુઓ. [પ્રનું.

पाग्र (प्राक् अग्रं यस्य) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्र. પૂર્વ તર-

प्रागभाव (प्राग्वर्ती अभावः) पु० वः. ન્યાયમતપ્રસિદ્ધ સંસર્ગાભાવનો એક ભેદ.

' प्रागभावस्तथा ध्वंसोऽप्यत्यन्ताभाव एव च ।
एवं त्रैविध्यमापन्नः संसर्गाभाव इष्यते ' ॥ भाषा० ॥

प्रागल्भ्य (प्रगल्भस्य भावः ष्यञ्) क्ली० भ्यं. १ પ્રગલ્ભતા શબ્દ જુઓ. २ સ્વાભાવિક ભાવનો એક ભેદ. [ચી. ઈશાન કોણ.

प्रागुदीची (प्रा च्या उदीच्या अंतराला दिक्) स्त्री०

प्राग्गामिन् (प्राग् गच्छति गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. આગાઉ જનાર, પૂર્વ જનાર. [૫ દેશ.

प्राग्ज्योतिष (प्राग् ज्योतिषं यत्र) पु० षः કામરૂ-

प्राग्भार (प्रकृष्टो भारः) पु० रः १ ઉત્કર્ષ. २ પરભાગ. ३ પર્વતનો અગ્રભાગ.

' तिमिरप्राग्भारमुच्चाटयन्.....विजयते ज्ञानप्रदीपो हरः ' भर्तृहरिः

प्राग्भाव ( ) पु० वः પર્વતનો અગ્રભાગ.

प्राग्रहर (प्राग्रे प्रकृष्टस्याग्रे ह्रियते) त्रि० रः-रा-रं. શ્રેષ્ઠ, મુખ્ય. [ધી.

प्राग्राट (प्राग्रे अटति अट् अच्) क्ली० टं. પાતળું

प्राग्र्य (प्रकर्षेण अग्रे भवः यत्) त्रि० ग्र्यः-ग्र्या-ग्र्यं. શ્રેષ્ઠ, મુખ્ય.

प्राग्वंश (प्राक् वंशः सपत्नीकयजमानसमुदायो यत्र) पु० शः હવિર્ગૃહથી પૂર્વભાગમાં રહેલ યજમાન વગેરેને રહેવાનું ઘર.

प्राग्वचन (प्रागुक्तं वचनं) क्ली० नं. મનુ વગેરેએ આગળ કહેલું વચન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'प्रागिदं वचनं प्रोक्तं अतः प्राग्वचनं विदुः'
भारतम्.

प्राग्वत् (प्रागिव वति) अव्य० त्. અગાઉસરખું, આગલા જેવું. [६, લડાઇ.

प्राघात (प्राहन्यतेऽत्र प्र आ हन् घञ्) पु० तः युद्ध

प्राघार (प्र आ घृ घञ्) पु० रः यज्ञवगेरेमां अग्नि वगेरे ઉપર ઘીવગેરેને છાંટવું તે.

प्राघुण (प्र आ घुण् क) पु० णः પરોણો, અતિથિ.

प्राघुणिक (प्राघुणः स्वार्थे ठक्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બ્દ જુઓ.

प्राघूर्णिक (प्राघूर्णे साधुः ठञ्) पु० कः ઉપલો શ-

प्रांग (प्रहतं अंगं यस्य) क्ली० गं. એક જાતનું વાદ્ય. पणव. [ગવાળું.

प्रांग (प्रकृष्टं अंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. સુંદર અં-

प्रांगण (प्रकृष्टं अंगनं) क्ली० णं. १ ગૃહ, ભૂમિ. २ આંગણું, ફળીયું. ३ પણવવાદ્ય.

प्रांगणतस् (प्रांगण तसिल्) अव्य० तः આંગણાથી, આંગણાપાસે.

प्राङ्मुख (प्राक् पूर्वदिक्स्थं मुखं यस्य) त्रि० खः खी-खं. પૂર્વ દિશા તરફ જેનું મુખ હોય છે તે.

प्राच् (प्राच् असि) अव्य० क्. પૂર્વે, પહેલે, અગાઉ.

''प्राक्पादयोः पतति खादति पृष्ठमांसं'
हितोपदेशः.

प्राच् (प्र अंच् क्विप्) त्रि० प्राङ्-प्राची-प्राक्-ग्. १ પૂર્વ કાલનું, પૂર્વ દેશનું. २ પહેલાનું, અગાઉનું, આગળનું. [ણથી વિરુદ્ધ.

प्राचार (प्रगतः आचारात्) त्रि० रः-रा-रं. સદાચર-

प्राचार्य्य ( ) पु० र्य्यः શિષ્ય, ચેલો.

प्राचिका (प्राचिनोति मधु प्र आ चि ड) स्त्री० का. એક જાતની ભાખી.

प्राची (प्राच् ङीप्) स्त्री० ची. પૂર્વ દિશા.

'यत्रैव भानुस्तु वियत्युदेति प्राचीति तां वेदविदो वदन्ति' ति० त०

प्राचेन्वत् ( ) पु० न्वान्. તે નામનો એક રાજા.

प्राचीन (प्राक् भवार्थे ख) त्रि० नः-ना-नं. १ પૂર્વ કાલમાં હોનાર. २ પૂર્વ દેશમાં હોનાર. ३ પૂર્વે હોનાર. ४ આગળ થનાર. ५ અગાઉ હોનાર.

प्राचीन (,,) क्ली० नं. १ શહેર, ઘરવગેરેને ફરતો કોટ, વાડવગેરે. २ આવેશક.

प्राचीनगर्भ (प्राचीनः गर्भः यस्य) पु० भः તે નામનો એક રાજા. [ચંદ્ર. २ કપૂર.

प्राचीनतिलक (प्राचीनं तिलकमस्य) पु० कः १

प्राचीनपनस (प्राचीनः पनसः) पु० सः બીલીનું ઝાડ. [२ તે નામનો એક રાજા.

प्राचीनबर्हिस् (प्राचीनं बर्हिरस्य) पु० र्हिः १ ઇંદ્ર.

प्राचीनयोग (प्राचीनो योगो यस्य) पु० गः તે નામનો એક ઋષિ.

प्राचीना (प्राचीन टाप्) स्त्री० ना. १ વનસ્પતિ આહન. २ એક જાતની વનસ્પતિ.

प्राचीनामलक (प्राचीनं आमलकं) क्ली० कः પાણીआંબળું. [મેમાં અપસવ્ય કરેલું યજ્ઞોપવીત.

प्राचीनावीत (प्राचीनं आवीयते) क्ली० तं. પિતૃકર્-

प्राचीनावीतिन् (प्राचीनावीतमस्त्यस्य इनि) पु० ती. પિતૃકર્મમાં જેણે યજ્ઞોપવીત અપસવ્ય કરેલું છે એવો બ્રાહ્મણ.

प्राचीपति (प्राच्याः पतिः) पु० तिः ઇંદ્ર.

प्राचीर (प्राचीयते प्र आ चि ऋन्) पु० क्ली० रः-रं. પ્રાકાર શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

प्राचुर्य (प्राचुरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. પ્રચુરતા

प्राचेतस (प्रचेतसोऽपत्यं पुमान् अण्) पु० सः १ વાલ્મીકિ ઋષિ. २ વરુણનો પુત્ર. ३ પ્રાચીનબર્હિષ્નો પુત્ર.

प्राच्य (प्राचि देशे काले प्राच्यां वा भवः यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. १ પૂર્વ દિશામાં હોનાર. २ પૂર્વ કાલે હોનાર.

'प्राच्यैर्होलका कर्तव्या' दायभागः.

प्राच्य (प्राचि भवः यत्) पु० च्यः શરાવતી નદીનો પૂર્વદક્ષિણનો દેશ. [પૂર્વ દેશમાં રહેનાર.

प्राच्यवाट (प्राच्यो वाटो यस्य) त्रि० टः-टा-टं.

प्राच्छ (पृच्छति प्रच्छ क्विप्) त्रि० ट्-ड्. १ પૂછનાર, પ્રશ્ન કરનાર. २ ચોકશી કરનાર. ३ ન્યાયાધીશ.

प्राजक (प्र अज् ण्वुल्) पु० कः રથ, ગાડીવગેરે હાંકનાર સારથિ.

'यत्रापवर्तते युग्यं वैगुण्यात्प्राजकस्य च'
मनुः

प्राजन (प्र अज् ल्युट्) क्ली० नं. બલદ વગેરે હાંકવાની પરોણી.

प्राजाहित ( ) पु० तः ગાર્હપત્ય અગ્નિ.

प्राजापत (प्रजापतेः धर्म्ये अण्) त्रि० तः-ती-तं. પ્રજાપતિધર્મસંબંધી.

प्राजापत्य (प्रजापतिर्देवताऽस्य यक्) पु० त्यः ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ આઠ વિવાહ પૈકી તે નામનો એક.

'सहौभौ चरताम् धर्ममिति वाचानुभाष्य च।
कन्याप्रदानमभ्यर्च्य प्राजापत्यो विधिः स्मृतः'॥
स्मृतिः॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्राजापत्य (,,) पु० त्यः ते नामनो એક જૈન સાધુ.

प्राजापत्य (,,) क्ली० त्यं. १ રોહિણી નક્ષત્ર. ૨ એક જાતનું વ્રત. ૩ પ્રયાગતીર્થ.

प्राजापत्य (प्रजापतिः अधिदेवता यस्य यक्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. પ્રજાપતિ જેની અધિદેવતા છે એવું (ચરૂવગેરે).

प्राजापत्या (प्राजापत्य टाप्) स्त्री० त्या. સંન્યાસી થયા અગાઉ પોતાની માલમિલકત બીજાને આપી દેવી તે. [ભાભીના ધર્મસંબંધી.

प्राजावत (प्रजावत्या धर्म्ये अण्) त्रि० तः-ती-तं.

प्राजिन् (प्र. अज् णिनि) पु० जी. એક જાતનું પંખી. [જુઓ.

प्राजितृ (प्र अज् तृच्) पु० ता. પ્રાજક શબ્દ

प्राजेश (प्रजेशो देवता यस्य) क्ली० शं. રોહિણી નક્ષત્ર. [શબ્દ જુઓ.

प्राजेश्वर (प्रजेश्वरो देवता यस्य) क्ली० रं. ઉપલો

प्राज्ञ (प्रकर्षेण जानाति ज्ञा क अण्) त्रि० ज्ञः-ज्ञी-ज्ञं. ૧ પંડિત, વિદ્વાન્. ૨ એક જાતનો પોપટ.

प्राज्ञ (प्रज्ञाऽस्त्यस्य अण्) त्रि० ज्ञः-ज्ञी-ज्ञं. ૧ શાણું, ચતુર, હુશીઆર. ૨ અકલમંદ. ૩ કુશલ.

प्राज्ञ (,, ,,) पु० ज्ञः અજ્ઞાનમાત્રભાસક વ્યષ્ટિઉપહિત ચૈતન્ય.

प्राज्ञता (प्राज्ञस्य भावः तल्) स्त्री० ता. પંડિતપણું, વિદ્વત્તા, શાણપણું, કુશલપણું. [જુઓ.

प्राज्ञत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

प्राज्ञा (प्राज्ञ टाप्) स्त्री० ज्ञा. હુશીઆર સ્ત્રી, અકલમંદ ઓરત.

प्राज्ञा (प्रज्ञा स्वार्थे ण) स्त्री० ज्ञा. બુદ્ધિ, અકલ.

प्राज्ञी (प्राज्ञस्त्री ङीप्) स्त्री० ज्ञी. ૧ વિદ્વાન્ની સ્ત્રી. ૨ હુશીઆરની પત્ની.

प्राज्ञी (प्राज्ञ ङीप्) स्त्री० ज्ञा. ૧ હુશીઆર સ્ત્રી. ૨ અકલમંદ ઓરત. ૩ સૂર્યની પત્ની.

प्राज्य (प्रकृष्टं आज्यं) क्ली० ज्यं. ૧ સારું ઘી. ૨ અત્યંત ઘી. [ઘણું.

प्राज्य (प्र अज् क्यप्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. અત્યંત,

प्रांचू (प्र अंच् विच्) प्राच् शब्द જુઓ.

प्रांजल (प्र अंज् अलच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ જેમાં કપટ-દગો- મેલાપણું નથી એવું માણસ વગેરે. સરલ. ૩ સુબોધ. ૪ પ્રમાણિક, સીધું.

प्रांजलता (प्रांजलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ નિષ્કપટીપણું. ૨ સરલપણું. ૩ સુબોધપણું. ૪ પ્રમાણિકપણું. ૫ સીધાપણું.

प्रांजलत्व (प्रांजलस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रांजलि (प्रवद्धः अंजलिर्येन) त्रि० लिः-लिः-लि. સન્માન માટે જેણે અંજલિ કરેલી છે તે.

प्रांजलिन् (प्रांजलिरस्त्यस्य इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

प्रांजालि (प्रवद्धः अंजलिः) पु० लिः સન્માન માટે અંજલિ કરાય છે તે.

प्राड्विवेक (पृच्छ् क्विप् वि विच् घञ्) पु० कः न्यायाधीश. प्राड्विवाक.

प्राण् (प्र अन् क्विप्) पु० ण्. પ્રાણવાયુ.

प्राण (प्र अन् घञ्) पु० णः (व० व० णाः) ૧ ઇચ્છા. ૨ દેહમાં રહેલા પાંચ પ્રાણ. ૩ પવન, વાયુ. ૪ જીવ. ૫ શરીરાત્મા. ૬ પરાક્રમ, સત્તા. ૭ રક્તાબોલ. ૮ ગંધરસ. ૯ પરમાત્મા. ૧૦ કવિતાશક્તિ. ૧૧ જીવન. ૧૨ રસ. ૧૩ સૂક્ષ્મ દેહ. ૧૪ સમષ્ટિઉપહિત ચૈતન્ય. ૧૫ પ્રાણોપાધિક જીવ.

'वायुः प्राणो भूत्वा नासिके प्राविशत्'

'मनो वाचं प्राणं तान्यात्मनेऽकुरुत' श्रुतिः.

प्राण (प्र अन्) त्रि० णः-णा-णं. પૂર્ણ, સંપૂર્ણ.

प्राणक (प्राणेन कायति कै क) पु० कः ૧ જીવમાત્ર. ૨ જીવક વૃક્ષ.

प्राणक (प्राणः स्वार्थे क) पु० कः. રક્તાબોલ.

प्राणकर (प्राणं करोति कृ ट) त्रि० रः-रा-रं. બલ આપવાવાળું.

'सद्यो मांसं नवान्नं च बाला स्त्री क्षीरभोजनम् ।
घृतमुष्णोदकं चैव सद्यः प्राणकराणि षट्' ॥
चाणक्यः ॥

प्राणकर्मन् (प्राणानां कर्म) क्ली० र्म. પ્રાણનું કામ.

प्राणजीवन (प्राणं जीवयति जीव् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. ૧ પ્રાણને જીવાડનાર. ૨ પ્રાણનું પોષણ કરનાર. [લેનું.

प्राणत् (प्र अन् शतृ) त्रि० णन्-णंती-णत्. શ્વાસ

प्राणत्याग (प्राणस्य त्यागः) पु० गः. પ્રાણ આપવો તે. [યુ. ૩ મનુષ્યનો કુલપુરુષ.

प्राणथ (प्र अन् अथ) पु० थः ૧ પ્રાણવાયુ. ૨ વા-

प्राणथ (,,) त्रि० थः-था-थं. બલવાન્, જોરાવર. [दं. ૧ પ્રાણી. ૨ લોહી.

प्राणद (प्राणं ददाति यति वा दा दो वा क) पु०

प्राणद (प्राणं ददाति दा क) पु० दः. જીવક વૃક્ષ.

प्राणद (,,) त्रि० दः-दा-दं. પ્રાણ આપનાર, પ્રાણદાતા. [ઋદ્ધિ વૃક્ષ.

प्राणदा (,, टाप्) स्त्री० दा. ૧ હરડે. ૨

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्राणदातृ (प्राणं ददाति दा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ प्राण आपनार. २ जीवाडनार. [वा ते.

प्राणदान (प्राणस्य दानं) क्ली० नं. प्राण आप-

प्राणधारण (प्राणानां धारणं) क्ली० णं. प्राणनुं धा-ण करवुं. [श्वास लेवो. ते.

प्राणन (प्र अन् ल्युट्) क्ली० नं. १ जीववुं ते. २

प्राणन (,,) पु० नः. जल, पाणी.

प्राणनाथ (प्राणानां नाथः) पु० थः पति, धणी. प्राणाधीश, प्राणाधिप. [थाम.

प्राणनिग्रह (प्राणो निगृह्यतेऽनेन) पु० हः. प्राणा-

प्राणंत (प्र अन् झ) पु० तः. १ वायु, प्राण. २ रसांजन. [छीक. ३ भूख.

प्राणंती (प्र अन् शतृ ङीप्) स्त्री० ती. १ हेडकी. २

प्राणपरीप्सु (प्राणस्य परीप्सुः) त्रि० प्सुः-प्सुः-प्सु. प्राणने इच्छनार.

प्राणपिंड (प्राणस्य पिंड इव) पु० डः. रक्ताभोळ.

प्राणपद (प्राणं प्र ददाति) त्रि० दः-दा-दं. १ प्राण आपनार. २ બલદીપક.

प्राणपदा (प्राणं प्रददाति प्र दा क) स्त्री० दा. ऋद्धि नामनी औषधि. [समुद्र. हरीओ.

प्राणभास्वत् (प्राणेन वायुना भास्वान्) पु० स्वान्.

प्राणभृत् (प्राणं बिभर्ति भृ क्विप्) त्रि० त्-द्. १ प्राण धारण करनार. २ प्राणी. ३ जीव. ४ प्राणपोषक.

प्राणभृत् (,,) पु० त्-द्. विष्णु.

' प्राभृत् प्राणजीवनः ' विष्णुसहस्र०

प्राणमय (प्राण प्राचुर्ये मयट्) त्रि० यः-यी-यं १ જ્યાં प्राण होय छे ते. २ जीवस्वरूपनो आवरक ते नामनो એક કોષ.

' कर्मेन्द्रियैः पञ्चभिरञ्चितोऽसौ प्राणी भवेत् प्राणमयस्तु कोषः ' ॥

विवेकचूडामणिः ॥

प्राणमयकोष (प्राणमयः कोषः) पु० षः ઉપરના शब्दनो બીજો અર્થ જુઓ.

प्राणयम (प्राणो यम्यतेऽत्र यम् घञ्) पु० मः प्राणायाम शब्द જુઓ. प्राणसंयम, प्राणरोध.

प्राणयात्रा (प्राणस्य यात्रा) स्त्री० त्रा. १ प्राणनो श्वासप्रश्वास वगेरेनो व्यापार. २ प्राण धारण करवानुं साधन (भोजन वगेरे).

प्राणयात्रिक (प्राणयात्रा प्रयोजनमस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. प्राणयात्रा माटे भोजन करवावाणुं.

प्राणयोनि (प्राणानां योनिः) पु० निः १ परमेश्वर. २ वायु. [वाणुं, प्राणी.

प्राणवत् (प्राण मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. प्राणु-

प्राणवायु (प्राणः वायुः) पु० युः. हृदयमां रहेलो એક જાતનો वायु.

प्राणव्यय (प्राणस्य व्ययः) पु० यः. प्राणनो नाश.

प्राणशरीर (प्राणः शरीरं स्वरूपं यस्य) पु० रः-प्राणात्मस्वरूपे ध्येय परमेश्वर.

' स कतु कुर्वीत मनोमयः प्राणशरीरः '

छान्दोग्योपनिषद्.

प्राणसंयम (प्राणः सयम्यतेऽत्र) पु० मः प्राणायाम शब्द જુઓ. [वानो के न रहेवानो संशय.

प्राणसंशय (प्राणस्य संशयः) पु० यः प्राण रहे-

प्राणसद्मन् (प्राणस्य सद्म इव) क्ली० द्म. देह, शरीर. [रखुं.

प्राणसम (प्राणेन समः) त्रि० मः-मा-मं. प्राणस-

प्राणसम (,,) पु० मः प्राणसरखो वहालो (पति वगेरे).

प्राणसमा (प्राणेन समा) स्त्री० मा. प्राणसरखी वहाली पत्नी वगेरे. [प्राण हरण करनार.

प्राणहर (प्राणं हरति) त्रि० रः-रा-रं. प्राण लेनार,

प्राणहारक (प्राणं हरति हृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. ઉપરનો शब्द જુઓ.

प्राणहारक (,,) क्ली० कं. वछनाग.

प्राणहारिन् (प्राणं हरति हृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. प्राणहर शब्द જુઓ.

प्राणाचार्य (प्राणदाने आचार्य इव) पु० र्यः वैद्य.

प्राणात्यय (प्राणानामत्ययः) पु० यः. प्राणनो नाश.

प्राणाधिनाथ (प्राणस्य अधिनाथः) पु० थः पति, धणी, કંથ.

प्राणांत (प्राणानामंतो यत्र) पु० तः. मृत्यु, मरण.

प्राणांतिक (प्राणांतः प्रयोजनमस्य ठञ्) त्रि० कः-का-कं. मरण जेनुं परिणाम छे એવું प्रायश्चित्त वगेरे.

प्राणापहारिन् (प्राणमपहरति अप् हृ णिनि) त्रि० री-रिणी. रि. प्राणहर शब्द જુઓ.

प्राणापान (प्राणश्च अपानश्च) पु० द्वि० नौ. १ प्राण अने अपान वायु. २ अश्विनीकुमार.

' प्राणापानान्तरे देवी वाग्वै निलं प्रतिष्ठिता '

मंजूषा.

प्राणाबाध (प्राणस्य आबाधः) पु० धः प्राणने संकट.

प्राणायाम (प्राणः आयम्यतेऽत्र आ यम् घञ्) पु० मः प्राणवायुनी गतिनो विच्छेद करनार व्यापार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

. ' प्राणायामत्रयं कुर्यान् मूलेन प्रणवेन वा '
कालीहृदयम्.

प्राणाषाय (प्राणेनावैति अव इ अच्) क्री० यं. क्रियानिशाल. [आसन.

प्राणासन (प्राण आस् ल्युट्) क्री० नं. એક જાતનું

प्राणाहुति (प्राणरूपेभ्य आहुतिः) स्त्री० तिः भोजन કર્યા અગાઉ ગૃહસ્થથી કરવા યોગ્ય પ્રાણરૂપી અગ્નિની એક આહુતિ.

प्राणिणिषु (प्राणितुमिच्छुः प्र अन् सन् ड) त्रि० षुः-षुः-षु. જીવવા માટે ઇચ્છનાર.

प्राणिद्यूत (प्राणिनां युद्धार्थं द्यूतं) क्री० तं. શરત કરી પ્રાણીઓનું યુદ્ધ કરાવવું તે.

प्राणिन् (प्राणोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. પ્રાણ જેને હોય છે તે.

प्राणिन् (,,) पु० णी. १ જીવ. २ ચેતન.

' प्राणिनामुपकाराय प्राणिति प्रियदर्शनः '.

प्राणिपीडा (प्राणिनः पीडा) स्त्री० डा. પ્રાણીને સંકટ.

प्राणिमातृ (प्राणिनो मातेव) स्त्री० ता. क्षुपभेद.

प्राणिहित (प्राणिनां हितं) त्रि० तः-ता-तं. પ્રાણીના હિતનું. [ખું, પાદુકા.

प्राणिहिता (·) स्त्री० ता. જોડા, પગર-

प्राणीत्य (प्राणितस्य भावः) क्री० त्यं. કરજ, દેવું, ઋણ.

प्राणेश (प्राणानामीशः) पु० शः १ प्राणनाथ शब्દ જુઓ. २ वायु. [જુઓ.

प्राणेश्वर (प्राणानामीश्वरः) पु० रः ઉપલો શબ્દ

प्राणेशा (प्राणवदीशा) स्त्री० शा. ભાર્યા. પત્ની.

प्राण्यंग (प्राणिनो अंगं) क्री० गं. પ્રાણીનું હાથ, પગવગેરે અંગ.

प्रातःकाल (प्रातः कालः) पु० लः १ પ્રભાતનો સમય, સવારનું પહોર. २ સૂર્યોદયસુધી ત્રણ મુહૂર્તનો કાલ.

प्रातःकृत्य (प्रातः विहितं कृत्यं) क्री० त्यं. સવારમાં કરવા યોગ્ય વિહિત કર્મ.

प्रातःसंध्या (संधौ भवः यत्) स्त्री० ध्या. १ ગઇ રાત્રિ પછી ઉદય થતા સૂર્યના મધ્યે વર્તતો એક મુહૂર્તનો કાળ. २ સવારમાં બ્રાહ્મણથી કરવા યોગ્ય એક કર્મ.

' संध्यामिष्टिं चरुं होमं यावज्जीवं समाचरेत् '
पुलस्त्यः.

प्रातःसमय (प्रातः समयः) पु० यः प्रातःकाल શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

प्रातःसव (प्रातः कर्तव्यः सवः) पु० वः નીચલો

प्रातःसवन (प्रातः कर्तव्यं सवनं) क्री० नं. સવારમાં કરવા યોગ્ય એક યજ્ઞાંગ કર્મ.

प्रातःस्नान (प्रातः कर्तव्यं स्नानं) क्री० नं. સવારમાં નહાવું તે.

' प्रातःस्नानेन पापानि धूयन्ते नात्र संशयः '
गरुडपुराणम्.

प्रातःस्मरण (प्रातः स्मरणं) क्री० णं. પ્રભાતકાલમાં શ્લોક વગેરેથી દેવ, ગુરુવગેરેનું સ્મરણ કરવું.

प्रातःस्मरणीय (प्रातः स्मृ अनी यर्) त्रि० णः-णा-णं. પ્રભાતમાં શ્લોક વગેરેથી સંભારવા યોગ્ય દેવ, ગુરુ વગેરે.

प्रातर् (प्र अत अर्) अव्य० तः સવારનું પહોર, સૂર્યોદયસુધી ત્રણ મુહૂર્તનો કાલ.

प्रातरच्चक ( ) पु० कः એક જાતનો સર્પ.

प्रातरनुवाक (प्रातः पाठ्यः अनुवाकः) पु० कः સવારમાં પાઠ કરવા યોગ્ય વેદનો એક અનુવાક.

' प्रातरनुवाकं जाग्रदुपासीत ' कात्या० श्रौ०.

प्रातरशन (प्रातः अश् ल्युट्) क्री० नं. નીચલો શબ્દ જુઓ. [રતું ભોજન.

प्रातराश (प्रातः अश् घञ्) पु० शः નાસતો, સવા-

प्रातर्गेय (प्रातः गेयमस्य) पु० यः સવારમાં ગાયન કરી રાજા વગેરેને ઉઠાડનાર બંદિજન વગેરે. स्तुतिपाठक.

प्रातर्गेय (प्रातः गेयं) त्रि० यः-या-यं. સવારમાં ગાન કરવા યોગ્ય (સામ વગેરે.)

प्रातर्दिन (प्रातः दिनम्) क्री० नं. આગલો દિવસ.

प्रातर्भोक्ति (प्रातः भुंक्ते भुंज् तृच्) पु० क्ता. કાગડો.

प्रातर्भोक्तृ (,,) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. १ નાસતો કરનાર. २ સવારના પહોરમાં ખાનાર.

प्रातर्भोजन (प्रातर् भुंज् ल्युट्) क्री० नं. प्रातराश શબ્દ જુઓ.

प्रातस्तमाम् (प्रातर् तमप् आम्) अव्य० माम्. १ અત્યંત પરોઢિયું. २ સવારના પહોરમાં, ઘણું જ વહેલું. [પહેલો શબ્દ જુઓ.

प्रातस्तराम् (प्रातर् तरप् आम्) अव्य० राम्. ઉ-

' प्रातस्तरां प्रणमने विहिते गुरूणां ' जगन्नाथः.

प्रातस्त्रिवर्गा (प्रातः प्रातःस्नानेन त्रिवर्गो यस्याः) स्त्री० र्गा. ગંગાનદી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्राति (प्रा क्तिन्) स्त्री० तिः १ पूरवु ते. २ संपूर्ण करवु ते. ३ लाभ. ४ मेळववुं ते.
प्रातिका (प्र अत ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. એક जातनुं वृक्ष. जवाવृक्ष. [એક दृत.
प्रातिकामिन् ( ) पु० मी. दुर्योधनનो
प्रातिकूलिक (प्रतिकूलं वर्तते ठञ्) त्रि० कः-की-कं. प्रतिકूल वर्तनारुं.
प्रातिकूल्य (प्रतिकूलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. प्रतिकूलता शब्द જुओ.
प्रातिजनीन (प्रतिजनं साधु खञ्) त्रि० नः-ना-नं. प्रतिજनने योग्य. [निधि शब्द જुओ.
प्रातिनिधिक (प्रतिनिधि स्वार्थे ठक्) पु० कः प्रति-
प्रातिपद (प्रतिपदि भवः अण्) त्रि० दः-दी-दं. पडवानी तिथिमां होनार.
प्रातिपदिक (,, ठञ्) त्रि० कः-की-कं. ઉपलो शब्द જुओ.
प्रातिपदिक (,,) पु० कः पडवानी तिथिએ पेदा थयेलो अग्नि.
प्रातिपदिक (,,) क्ली० कं. व्याકरणप्र. सिद्ध એક जातनी संज्ञा.
'अर्थवदधातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम्'.
प्रातिपीय ( ) पु० यः १ ते नाभनो એક राज. २ ते नाभनो એક गोत्रप्रवर ऋषि.
प्रातिपेय ( ) पु० यः ते नाभनो એક राज. [तिभावाળुं.
प्रातिभ (प्रतिभाऽस्त्यस्य अच्) त्रि० भः-भा-भं. प्र-
प्रातिभाव्य (प्रति भू ष्यञ्) क्ली० व्यं. १ जामीनी. २ हाजीद्वारी-जभानगीरीमां आपवा लायक (धन).
प्रातिभासिक (प्रतिभासादागतः ठक्) त्रि० कः-की-कं. वास्तविक न छतां भ्रमथी भासतुं (जेवी रीते छीपमां रूपानी भ्रान्ति थवी ते).
प्रातिलोम्य (प्रतिलोम ष्यञ्) क्ली० म्यं. प्रतिलोमता शब्द જुओ.
प्रातिवेश्य (प्रतिवेश ष्यञ्) पु० श्यः धणोज नजदीकनो पडोशी. [જुओ.
प्रातिवेश्यक (प्रातिवेश्य क) पु० कः ઉपलो शब्द
प्रातिशाख्य (प्रातिशाखं भवः ष्यञ्) क्ली० ख्यं. प्रतिशाखमां होनार એક व्याकरण.
प्रातिस्विक (प्रतिस्वं भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ पोतपोतानुं, खुदनुं. २ खास. ३ असाधारण धर्म. [मायाकारक.
प्रातिहर (प्रतिहार अण्) पु० रः जादुगर गोंडीओ.
प्रातिहारक (प्रतिहार एव स्वार्थे क) पु० कः ઉपलो शब्द જुओ. [ઉपलो शब्द જुओ.
प्रातिहारिक (प्रतिहारः प्रयोजनमस्य ठक्) पु० कः
प्रातीतिक (प्रतीत्या निर्वृत्तं ठक्) त्रि० कः-का-कं. प्रातिभासिक शब्द જुओ.
प्रातीप (प्रतीपस्यापत्यं युवान् अण्) पु० पः प्रतीप राजनो पुत्र, शांतनु राज.
प्रातीपिक (प्रतीपं वर्त्तते ठक्) त्रि० कः-की-कं. ઉलटुं वर्त्तनार, प्रतिકूल आचरण करनार
प्रातृद ( ) पु० दः ते नामनो એક ऋषि. [हाभो.
प्रात्ययिक (प्रत्ययाय स्थितः ठक्) पु० कः जामीन,
प्रात्ययिक (,,) त्रि० कः-की-कं. १ जेने अनुभव थयेलो छे ते. २ जेने खात्री थई छे ते.
प्राथमकल्पिक (प्रथमकल्पे भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. प्रथम आरंभ करवा योग्य (वेदाध्ययन वगेरे).
प्राथमकल्पिक (प्रथमकल्पमधीते ठक्) त्रि० कः-की-कं. प्रथम कल्पसूत्र शिक्षाग्रंथनो अभ्यास करनार.
प्राथामक (प्रथमे भावः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. १ पतेलुं होनार. २ पहेलुं. ३ प्रथम.
प्राथमिक (प्रथममधीते ठक्) त्रि० कः-की-कं. वेद वगेरेनो प्रथम अभ्यास करनार.
प्राथम्य (प्रथमस्य भावः ष्यञ्) क्ली० म्यं. प्रथमता शब्द જुओ.
प्रादि (प्रः आदिर्यस्य) पु० दिः. प्र, परा, अप, सम्, अनु, अव, निस्, निर्, दुस्, दुर्, वि, नि, अधि, अपि अति, सु, उत् (द्), अभि, प्रति, परि. उप,-એ બधा उपसर्गो.
'प्रादयः' 'उपसर्गाः क्रियायोगे' पाणिनिसूत्रम्.
प्रादुराक्षि ( ) पु० क्षिः. ते नामनो એક गोत्र प्रवर ऋषि.
प्रादुर्भाव (प्रादुस् भू घञ्) पु० वः १ हरकोइ पदार्थनो इंद्रियज्ञानमां आववा योग्य प्रकाश. २ प्रथम प्रकाश, पेदा थवुं ते. आविर्भाव.
प्रादुर्भूत (प्रादुस् भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. जेनो प्रादुर्भाव थयेलो छे ते. [शब्द જुओ.
प्रादुष्य (प्रादुस् स्वार्थे यत्) क्ली० ष्यं. प्रादुर्भाव
प्रादुस् (प्र अद् उसि) अव्य० दुः. प्रकाश अने खुल्लापणामां वपरातो अव्यय.
'प्रादुश्चकर्ष यदिदं पुरुहूतरूपं' भागवतम्.
प्रादेश (प्र आ दिश् घञ्) पु० शः १ तर्जनीसहित

त विस्तारेलो. अंगूठो. २ तर्जनीसहित विस्तारेलो अंगूठानुं એક પરિમાણ. ૩ દેશ. ૪ જગા.

प्रादेशन (प्र आ दिश् ल्युट्) क्ली० नं. દાન આપવું, દેવું તે.

प्रादेशिक (प्रदेशे भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. ૧ પ્રદેશમાં હોનાર. ૨ મર્યાદામાં હોનાર.

प्रादोष (प्रदोषे भवः अण्) त्रि० षः-षी-षं. પ્રદોષ કાળમાં હોનાર. [લો શબ્દ જુઓ.

प्रादोषिक (,, ठक्) त्रि० कः-का-कं. ઉપ-

प्राधानिक (प्रधनं प्रयोजनमस्य) क्ली० कं. યુદ્ધની સામગ્રી. યુદ્ધોપકરણ.

प्राधानिक (प्रधान स्वार्थे ठक्) त्रि० कः-का-कं. પ્રધાન શબ્દ જુઓ.

प्राधानिक (प्रधानस्येदं ठक्) त्रि० कः-का-कं. પ્રધાનનું, પ્રધાનસંબંધી.

प्राधान्य (प्रधानस्य भावः ष्यञ्) क्ली० न्यं. પ્રધાનતા. શબ્દ જુઓ.

प्राधीत (प्र अधि इ क्त) पु० तः. અભ્યાસ જેણે કરેલો છે તે (બ્રાહ્મણઆદિ.)

प्राध्ययन (प्र अधि इ ल्युट्) क्ली० नं. ૧ અભ્યાસ. ૨ પઢવું તે. ૩ શીખવું તે. [દૂરનો રસ્તો.

प्राध्व (प्रकृष्टः अध्वा अच्) पु० ध्वः. લાંબો માર્ગ,

प्राध्व (,,) त्रि० ध्वः-ध्वा-ध्वं. દૂર જનાર (રથ, ગાડીવગેરે). [૨ બાંધેલું.

प्राध्व (प्र अध्वन् अच्) त्रि० ध्वः-ध्वा-ध्वं. ૧ નમ્ર.

प्राध्वम् (प्र आ ध्वम्) अव्य० ध्वम्. ૧ અનુકૂલપણું, ૨ બંધન. ૩ વક્રપણું અને ૪ નમ્રતા બતાવનાર અવ્યય.

प्राधेय (प्रधाया अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः પ્રધાના પુત્ર (દેવ, ગંધર્વ વગેરે). [સીમા.

प्रांत (प्रकृष्टोऽन्तः) पु० तः બાકીની હદ, શેષ

प्रांततस् (प्रांत तसिल्) अव्य० तः ૧ બાકીની હદથી. ૨ શેષ સીમા ઉપર.

प्रांतदुर्ग (प्रांते दुर्गं) क्ली० र्गं. ૧ શહેર બહારનો ઘરનો સમુદાય. ૨ બહારનું પુર.

प्रांतर (प्रकृष्टमंतरं व्यवधानमत्र) क्ली० रं. ૧ દૂરનો માર્ગ. ૨ જે માર્ગમાં વૃક્ષની છાયા, જલ વગેરે ન હોય તેવો માર્ગ. ૩ અરણ્ય, વન. ૪ કોટર.

प्रांतशून्य (प्रांते शून्यमस्य) पु० न्यः જ્યાં વૃક્ષની છાયા, જલ વગેરે નથી એવો માર્ગ.

प्राप (प्र अप्) त्रि० पः-पा-पं. ૧ જલમય. ૨ જ્યાં પાણી હોય છે તે સ્થલ.

प्रापक (प्र आप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका. कं. ૧ પ્રાપ્ત કરનાર. ૨ મેળવનાર. ૩ પેદા કરનાર. ૪ પમાડનાર. ૫ પામનાર. ૬ સંપાદક.

प्रापण (प्र आप् ल्युट्) क्ली० णं. હરકોઈ પદાર્થનું પ્રાપ્ત કરવું તે. [સોદાગર.

प्रापणिक (प्र आ पण् किकन्) पु० कः વેપારી,

प्रापित (प्र आप् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પમાડેલું. ૨ પહોંચાડેલું. ૩ મેળવેલું. ૪ હાંસલ કરેલું.

प्राप्त (प्र आप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ૧ મેળવેલું. ૨ પામેલું. ૩ હાંસીલ કરેલું. ૪ સંપાદન કરેલું.

प्राप्तकाल (प्राप्तः कालो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. ૧ જેનો કાળ આવી પહોંચેલો છે તે. ૨ કરણીયો-ગ્ય કાલ. [રણ પામેલું, ભરી ગયલું.

प्राप्तपंचत्व (प्राप्तं पंचत्वं येन) त्रि० त्वः-त्वा-त्वं. म-

प्राप्तबुद्धि (प्राप्ता बुद्धिर्यस्य) त्रि० द्धिः-द्धिः-द्धि. ૧ જેને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયેલું છે તે. ૨ મૂર્છા આવ્યા પછી જેને શુદ્ધિ આવી છે તે.

प्राप्तभार (प्राप्तः भारः तद्वहनकार्ये यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ભાર વહી જવા માટે જેનામાં પ્રથમ શક્તિઆવેલી છે તે (બળદ વગેરે.)

प्राप्तरूप (प्राप्तं रूपं येन) त्रि० पः-पा-पं. ૧ ભનોહર. ૨ પંડિત. ૩ રૂપાળું.

प्राप्तापराध (प्राप्तः अपराधो येन) त्रि० धः-धा-धं. જેનો અપરાધ થયેલો છે તે.

प्राप्तावसर (प्राप्तः अवसरो येन) त्रि० रः-रा-रं. પ્રાપ્તકાલ શબ્દ જુઓ.

प्राप्ति (प्र आप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः ૧ ઉદય. ૨ ધન વગેરેની વૃદ્ધિ. ૩ લાભ, મેળવવું તે. ૪ હાંસીલ કરવું. ૫ પામવું, પ્રાપણ. ૬ જમાવ. ૭ સંહતિ. ૮ આઠ સિદ્ધિપૈકી તે નામની એક સિદ્ધિ.

'अप्राप्तस्यैव या प्राप्तिः सैव संयोग उच्यते'

भाषा०

प्राप्त्याशा (प्राप्त्याः आशा) स्त्री० शा. ૧ લાભની ઇચ્છા. ૨ મેળવવાની ઉમેદ. ૩ પ્રારબ્ધ કાર્યની એક અવસ્થા.

'उपायापायशंकाभ्यां प्राप्त्याशा प्राप्तिसंभवा'

साहित्यदर्पणम्

प्राप्य (प्र आप् ण्यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. ૧ મેળવવા લાયક. ૨ હાંસીલ કરવા યોગ્ય. ૩ લભ્ય. ૪ ગમ્ય. [કરીને.

प्राप्य (प्र आप् ल्यप्) अव्य० प्य. મેળવીને, હાંસીલ

प्राबल्य (प्रबलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. પ્રબલતા શબ્દ જુઓ, [પહોર, પ્રાતઃકાલ.

प्राबोधिक (प्रबोधाय हितं ठक्) पु० कः સવારનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रावोधिक (प्रबोधे नियुक्तः ठञ्) पु० कः सवारमां गायन करी राजा वगेरेने जगाडनार બંદિજન. मागध. [तिनक्षत्र.

प्राभंजन (प्रभंजनो देवताऽस्य अण्) क्ली० नं. स्वा-

प्राभंजन (प्रभंजन अण्) त्रि० नः-नी-नं. वायुनुं, वायुसंबंधी. [भान्. २ भीम.

प्राभंजनि (प्रभंजनस्यापत्यं रञ्) पु० निः १ हनु-

' आर्यूंषि त्वक्षु निर्भिद्य प्राभंजनिरमोचयत् '

भट्टिः

प्राभव (प्रभोर्भावः अण्) क्ली० वं. प्रभुता शब्द જુઓ. [शब्द જુઓ.

प्राभवत्य (प्रभवतो भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. विभुता

प्राभाकर (प्रभाकरस्येदं तन्मतं वा वेत्ति अण्) त्रि० रः--री-रं १ प्रभाકરના મતને જાણનાર. २ प्रभाકરનું, प्रभाકરસંબંધી.

प्राभातिक (प्रभातस्येदं ठक्) त्रि० कः-की-कं. प्रभातકાળનું, प्रभातકાળસંબંધી.

प्राभृत (प्र आ भृ क्त) क्ली० तं. राजा, गुरुवगेरेनी पासे लई जवा योग्य भेट, नजराणुंवगेरे.

प्राभृतक (प्राभृतं स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो शब्द જુઓ.

प्रामाधि ( ) पु० धिः. पौलस्त्य ऋषि.

प्रामाणिक (प्रमाणेन तिरुत्तः सिद्धः वा ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ प्रत्यक्ष प्रमाण वगेरेथी सिद्ध थयेलुं. २ शास्त्रसिद्ध. ३ हैतुक. ४ मर्यादाने जाणनार. ५ शास्त्र जाणनार. ६ परिच्छेदक. ७ प्रमाण કરનાર.

प्रामाण्य (प्रमाणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. सप्रमाणपणुं.

प्रामादिक (प्रमाद ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ प्रमादना हेतुथी. २ अयथार्थ भाषण वगेरेनो व्यवहार.

प्रामाद्य (प्र मद् ण्यत्) क्ली० द्यं. प्रमाद शब्द જુઓ.

प्रामाद्य (,,) पु० द्यः १ એક જાતનું ઝાડ. २ अरडुसो. वासकवृक्ष.

प्रामीत्य (प्र मी क्तिन् तत्र साधु ष्यञ्) क्ली० त्यं. કરજ, દેવું. [मृत्यु.

प्रामीत्य (प्रमीतस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. मरण,

प्रामोदिक (प्रमोद ठक्) त्रि० कः-का-कं. आनंदકારક.

प्राय (प्र अय् इञ् वा घञ् अच् वा) पु० यः १ मरण. २ उपवास करी मरी જવું તે. ३ બાહુલ્ય, प्राचुर्य.

' प्रायेण सामग्र्यविधौ गुणानाम् ' कुमारः

प्राय (प्र अप् अच्) त्रि० यः-या-यं. सरखुं, सदृश, पुष्कल, अतिशयित.

' क्षुत्क्षामोऽपि जराकृशोऽपि शिथिलप्रायोऽपि कष्टां दशां.....किं जीर्णं तृणमत्ति मानमहतामग्रेसरः केसरी ' भर्तृहरिः.

प्राय (,,) क्ली० यं. पाप, पातक.

प्रायण (प्र अप् ल्युट्) क्ली० णं. १ देहनो त्याग કરી બીજા સ્થાને જવું તે. २ प्रारंभ.

प्रायश्चित्त (प्रायस् चित्त) क्ली० त्तं. १ કરેલા પાપ કર્મના क्षय माटे विधिपोधित खेड कर्म. २ तप.

' प्रायो नाम तपः प्रोक्तं चित्त निश्चल उच्यते ।
तपो निश्चयसंयुक्तं प्रायश्चित्तमिति स्मृतम् ' ॥

अङ्गिराः. ॥

' प्रयतत्वाद्वोपचितमशुभं नाशयतीति प्रायश्चित्तम् '

हारीतः.

प्रायश्चित्तविधि (प्रायश्चित्ते विधिः) पु० धिः अमुक पापકર્મઉપર અમુક પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનો પ્રકાર. [शब्द જુઓ.

प्रायश्चित्ति (प्रायस् चित्तिः) स्त्री० त्तिः प्रायश्चित्त

प्रायश्चित्तिन् (प्रायश्चित्तं कर्तव्यत्वेनास्यस्य इनि) त्रि० त्ती-त्तिनी-त्ति. पाप કર્યાપછી प्रायश्चित्त કરવા योग्य थयुं होय छे ते. प्रायश्चित्तिक.

प्रायश्चित्तीय (प्रायश्चित्तस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. प्रायश्चित्तनुं, प्रायश्चित्तसंबंधी.

प्रायश्चित्तीयता (प्रायश्चित्तीयस्य भावः तल्) स्त्री० ता. प्रायश्चित्त કરવું તે.

प्रायस् (प्र अय् असि) अव्य० यः घणुं કરીને, બહુ કરીને, पुष्कलपणे, घणी रीते.

' प्रायः समापन्नविपत्तिकाले
धियोऽपि पुंसां मलिना भवन्ति '

हितोपदेशः.

प्रायस् (,,) क्ली० यः तप.

' प्रायो नाम तपः प्रोक्तम् ' स्मृतिः

प्रायाणिक (प्रयाणाय हितं ठक्) त्रि० कः-की-कं. प्रयाण કરવામાં उपयोगी (शंख, चामरवगेरे).

प्रायात्रिक (प्रयातुर्हितं ठक्) त्रि० कः-की-कं. उपलो शब्द જુઓ.

प्रायिक (प्रायेण भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ चालती રૂઢિનું. २ संप्रदायने अनुसरतुं. ३ घणुं કરીને होनार. [घोडो, अश्व.

प्रायुद्धेषिन् (प्रायुधि हेषति हेष् णिनि) पु० षी.

प्रायोगिक (प्रयोगं नित्यमर्हति ठञ्) त्रि० कः-का-कं. હંમેશ प्रयोगने લાયક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रायोपविष्ट (प्रायाय अनशनमृत्यवे उपविष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. भरणुकालसुधी अन्नपान वगेरेनो त्याग करी ઇश्वरस्मरण करवा बेठेलुं.

प्रायोपवेशन (प्रायाय अनशनमृत्यवे उपवेशनं) क्ली० नं. भरणुकाळसुधी अन्नपान वगेरेनो त्याग करी ઇश्वरस्मरण करवा बेसवुं ते. प्रायोपवेश.

प्रायोपवेशनिका (प्रायोपवेशन ठक्) स्त्री० का. उपलो शब्द जुओ.

प्रायोपेत (प्रायः प्रायोपवेशः तेन उपेतः) त्रि० तः-ता-तं. प्रायोपविष्ट शब्द जुओ.

प्रारब्ध (प्र आ रभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. प्रारंभेलुं, शरू करेलुं.

'विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः
प्रारब्धमुत्तमजना न परित्यजन्ति'

भर्तृहरिः

प्रारब्ध (,,) क्ली० ब्धं. देहादिनुं आरंभक अदृष्ट.

प्रारब्धि (प्र आ रभ् क्तिन्) स्त्री० ब्धिः १ प्रारंभ, शरूआत. २ हाथीना पगे बांधवानुं दोरडुं.

प्रारंभ (प्रकृष्टः आरंभः योगो यस्य) त्रि० भः-भा-भं. योगी. [रंभ.

प्रारंभ (प्र आ रभ् घञ्) पु० भः. शरूआत, आ-

प्रारंभण (प्र आ रभ् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ.

प्रारिप्सित (प्र आ रभ् सन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. जेनो आरंभ करवानी ઇच्छा थयली छे ते (अंथ वगेरे).

प्रार्ण (प्रकृष्टं ऋणं) क्ली० र्णं. अत्यंत करज.

प्रार्ण (प्रकृष्टं ऋणं यस्य) त्रि० णः-र्णा-र्णं. अत्यंत करजदार, देवामां डूबेलुं. [करनार, भागनार.

प्रार्थक (प्र अर्थ् ण्वुल्) त्रि० कः-र्थिका-कं. प्रार्थना

प्रार्थन (प्र अर्थ् ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रार्थना, भागवुं ते. २ हिंसा.

प्रार्थना (प्र अर्थ् युच्) स्त्री० ना. १ प्रार्थना, अरजर. २ हिंसा. ३ गर्भागभेद. ४ ते नामनी एक मुद्रा.

'प्रसृताङ्गुलिकौ हस्तौ मिथः श्लिष्टौ च संमुखे ।
कुर्यात् स्वहृदये सेयं मुद्रा स्यात्प्रार्थनाभिधा' ॥

तन्त्रसारः.

प्रार्थनीय (प्र अर्थ् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. प्रार्थना करवा लायक.

प्रार्थनीय (प्र अर्थ् अनीयर्) पु० यः. ઇापरयुग.

प्रार्थित (प्र अर्थ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रार्थना करेलुं. २ शत्रुअे मारेलुं. ३ ઇार. मारेलुं, हिंसा करेलुं. ४ मागेलुं.

प्रार्थितवत् (प्र अर्थ् क्तवत्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ प्रार्थना करतुं. २ मागतुं.

प्रालंब (प्रकर्षेण आलंबते आ लंब् अच्) क्ली० बं. हृदयसुधी लटकती गळामां पहेरेली माळा.

प्रालंब (प्र आ लंब् अच्) त्रि० बः-बा-बं. अत्यंत लटकतुं. [डूंटीसुधी लटकती सोनानी कंठी.

प्रालंबिका (प्रालंब संज्ञायां कन् इत्वं) स्त्री० का.

प्रालेय (प्रकर्षेण आलीयते प्र आ ली यत्) क्ली० यं. ठंऽ, हिम. [२ એક जातनुं कपूर.

प्रालेयांशु (प्रालेयं अंशो यस्य) पु० शुः. १ चंद्र.

प्रालेयाद्रि (प्रालेयस्य हिमस्य आलयः द्रिः) पु० द्रिः. हिमालय पर्वत.

प्रावट (प्र अव अट्) पु० टः. यऽ ४व.

प्रावर (प्र आ वृ अप्) पु० रः १ प्राचीर शब्द जुओ. २ ते नामनो એક देश.

प्रावरण (प्र आ वृ ल्युट्) क्ली० णं. १ अंगवस्त्र, उतरीयवस्त्र. २ आच्छादनवस्त्र. [जुओ.

प्रावार (प्र आ वृ घञ्) पु० रः. १ उपलो शब्द. २ ३डुं आवरण. [એક जातनुं धूऽ पक्षी.

प्रावारकर्ण (प्रावारयुक्तौ कर्णावस्य) पु० र्णः.

प्रावारकीट (प्रावारस्थः कीटः) पु० टः. એક जातनो कीडो.

प्रावास (प्रवासे दीयमानं कार्यं वा अण्) त्रि० सः-सी-सं. १ प्रवासना वखते देवा लायक. २ प्रवास उपर करवा योग्य. [नारः २ रक्षण करनार.

प्राविवृ (प्र अव तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. पालन कर-

प्रावीण्य (प्रवीणस्य भवः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. कुशलता, निपुणता, हुशीआरी. [काळ, वर्षाऋतु.

प्रावृट्काल (प्रावृषः कालः) पु० लः. वरसादनो

प्रावृटकालवहा (प्रावृष् काल वह् अच् टाप्) स्त्री० हा. ते नामनी એક नदी.

प्रावृडत्यय (प्रावृषः अत्ययः) पु० यः १ वर्षाऋतुनुं पीती जवुं ते. २ शरद् ऋतु.

प्रावृत (प्र आ वृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. आच्छादन करेलुं, वीटेलुं, वेष्टित. [वस्त्र.

प्रावृत (,,) क्ली० तं. ३डी रीते ओढेलुं

प्रावृति (प्र आ वृ क्तिन्) स्त्री० तिः प्राचीर शब्द जुओ. [जतनो दूत.

प्रावृत्तिक (प्रवृत्तिहरणे हितः ठक्) पु० कः. એક

प्रावृष् (प्रावृष्यतेऽत्र प्र आ वृष् क्विप्) स्त्री० ट्-ड्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वर्षाऋतु, (श्रावण अने भाद्रपद मास).
'नभश्च नभस्यश्च वार्षिकावृतू' यजु०

प्रावृषा (,, टाप्) स्त्री० धा. उपरो शब्द जुओ.

प्रावृषायणी (प्रावृषा अयनं यस्याः ङीप्) स्त्री० णी. એક જાતની वनस्पति. कपिकच्छू.

प्रावृषिक (प्रावृषि कायति शब्दायति कै क) पु० कः. मोर, मयूर पक्षी. [કાલમાં હોનાર.

प्रावृषिक (प्रावृषि भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. वर्षा-

प्रावृषिज (प्रावृषि जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. वर्षाકાલમાં ઉત્પન્ન થનાર.

प्रावृषिज (,,) पु० जः. એક જાતનો वा. झंझानिल. [वर्षाકાલમાં હોનાર.

प्रावृषेण्य (प्रावृषि भवः एन्य) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं.
'प्रावृषेण्यवयोवाह व्यूहस्तन्ति...
मुखरित हरिन्मुखा वभूवुः'
रामायणचम्पूः

प्रावृषेण्य (,,) पु० ण्यः. १ કદંબનું ઝાડ. २ धाराकदंब. ३ कुटजवृक्ष.

प्रावृषेण्य (प्रावृषि देयं कार्यं वा एन्य) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. १ वर्षाકાલમાં આપવા योग्य (કર વગેરે.) २ वर्षाકાલમાં કરવા લાયક.

प्रावृषेण्या (प्रावृषेण्य टाप्) स्त्री० ण्या. वनस्पति साटोडी. प्रावृषायणी शब्द जुओ.

प्रावृषेण्य ( ) क्ली० ण्यं. प्राचुर्य, पुष्कलता. [वर्षाકાલમાં હોનાર.

प्रावृषेय (प्रावृषायां भवः ठक्) त्रि० यः-या-यं. व-

प्रावृषेय (प्रावृषा ठक्) पु० यः ते नामनो એક देश.

प्रावृष्य (प्रावृषि भवः यत्) पु० ष्यः १ धाराकदं-बनुं ઝાડ. २ कुटज वृक्ष. ३ विकंतक वृक्ष.

प्रावृष्य (,,) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. वर्षा-કાલમાં હોનાર.

प्रावेशन (प्र आ विश् ल्युट्) क्ली० नं. शिल्पशाला.

प्रावेशिक (प्रवेशाय साधुः ठक्) त्रि० कः-की-कं. પેसवानुं साधन.

प्राव्राज्य (प्रव्राज् ष्यञ्) क्ली० ज्यं. संन्यासी, यति, साधु वगेरेनी पेठे ભમવું તે.

प्राश (प्र अश् घञ्) पु० शः प्राशन शब्द जुओ.

प्राशन (प्र अश् ल्युट्) क्ली० नं. खावुं-જમવું તે.

प्राशक (प्र अश् ण्वुल्) त्रि० कः-शिका-कं. खानार, જમનાર, प्राशन करनार. [જમેલું.

प्राशित (प्र अश् क्त) त्रि० तः-ता-तं. खाधेलुं,

प्राशित (,,) क्ली० तं. १ खावुं, भक्ष-ण. २ पितृयज्ञतर्पण.

प्राशित्र ( ) क्ली० त्रं. यज्ञमां ઋत्विोद्देशक એક ભાગ.

प्राशित्राहरण (प्राशित्रमाहृियतें आ हृ ल्युट्) क्ली० णं. यागना ज्ञानना आકારનું એક यज्ञिय पात्र.

प्राश्निक (प्राश्नाय तदुत्तरदानाय साधुः ठक्) पु० कः १ सभामां બેसनारो, सभासद्, सभ्य. २ प्र-श्ननो उत्तर आपवामां सारो.

प्राश्य (प्र अश् ल्यप्) अव्य० श्य. खाઈने, જમીने.

प्रास (प्र अस् घञ्) पु० सः. એક જાતનું अस्त्र. कुंतास्त्र.

प्रासक (प्रास संज्ञायां कन्) पु० कः पासो. पाशक.

प्रासंग (प्रं संज् घञ्) पु० गः धेांसरी.

प्रासंगिक (प्रसंगादागतः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. १ प्रसंगप्राप्त. २ प्रसंगथी आवेलुं.

प्रासंग्य (प्रसंगं वहति यत्) पु० ग्यः धेांसरी उपा-ડનार (બલદ વગેરે).

प्रासाद (प्रसीदत्यस्मिन् प्र सद् घञ्) पु० दः देव, राजा वगेरेनो महेल. पारावत.

प्रासादकुक्कुट (प्रासादे कुक्कुट इव) पु० टः કબૂતર.

प्रासादपृष्ठ (प्रासादस्य पृष्ठं) पु० ष्ठः હવેલી उप-रनी अगाशी, ઝરખો વગેરે.
'अथ प्रासादपृष्ठे सुखोपविष्टानां राजपुत्राणां पुर-स्तात् प्रस्तावक्रमेण स पण्डितोऽब्रवीत्' हितोपदेशः

प्रासादशृंग (प्रासादस्य शृंगं) क्ली० गं. महेलनी टोચ, महेलनुं शिખर.

प्रासादीय (प्रासादस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. महे-लनुं, महेलसंબંधी. [વડે લઢનારો.

प्रासिक (प्रासः प्रहरणमस्य ठक्) पु० कः भाला

प्रास्त (प्र अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. उडाडेलुं, ફેંકેલું.

प्रास्तारिक (प्रस्तारेण व्यवहरति ठक्) त्रि० कः-की-कं. प्रस्तारवडे व्यवहार करनार.

प्रास्थानिक (प्रस्थाने साधु ठक्) त्रि० कः-की-कं. प्रस्थाननुं मंगलद्रव्य. (शंख, चामर वगेरे.)

प्रास्थिक (प्रस्थस्य वापः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. જેમાં એક प्रस्थ अनाज वावाय छे એવું क्षेत्र वगेरे.

प्रास्थिक (प्रस्थं संभवति पचति वा) त्रि० कः-की-कं. જેમાં એક प्रस्थ समाय छे એવું पात्र वगेरे. २ જે એક प्रस्थ अनाज रांधे छे ते.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रास्थिक (प्रस्थः परिमाणं यस्य ठञ्) त्रि० कः-की-कं. એક પ્રસ્થના પરિમાણવાળું.

प्रास्थिक (प्रस्थेन क्रीतं ठञ्) त्रि० कः-की-कं. એક પ્રસ્થ આપી ખરીદ કરેલું.

प्राह (प्रकर्षण आहोति शब्दोऽत्र) पु० हः. નૃત્યોપદેશ.

प्राहुण (प्रावृणः पृषो०) पु० णः अतिथि, પરોણો.

प्राहुणक (प्राहुण स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પહેલો પ્રહર.

प्राह्ण (प्रारंभोऽह्नः) पु० ह्णः દિવસના ત્રણ પ્રહર પૈકી

प्राह्णतन (प्राह्णे भवः ट्यु तुट् च) त्रि० नः-नी-नं. દિવસના પ્રથમ પ્રહરમાં હોનાર.

प्राह्णतमाम् (प्राह्णे तमप् आमु) अव्य० माम्. છેક પ્રાતઃકાલ, પરોઢિયું. [શબ્દ જુઓ.

प्राह्णतराम् (प्राह्णे तरप् आमु) अव्य० राम्. ઉપલો

प्रिय (प्रीणाति प्रि क) त्रि० यः-या-यं. ચાહેલું, વહાલું, પ્યારું.

'प्रकृत्यैव प्रिया सीता रामस्यासीन्महात्मनः'
रामायणम्.

प्रिय (,,) पु० यः १ પતિ, ધણી. ૨ વહાલી. ૩ એક જાતનો મૃગ. ૪ ઋદ્ધિ નામની ઔષધિ.

प्रियक (प्रिय स्वार्थे संज्ञायां क) पु० कः १ એક જાતનો મૃગ. ૨ એક જાતનું ઝાડ. ૩ પિયંગુનો છોડ. ૪ કદંબનું ઝાડ. ૫ ધારાકદંબનું ઝાડ. ૬ ભમરો. ૭ કેસર. ૮ અસનવૃક્ષ.

प्रियंवद (प्रियं वदति वद् खच् मुम्) त्रि० दः-दा-दं. વહાલું લાગે તેવું બોલનાર.

प्रियंवदा (प्रियं वदति वद् खच् मुम् टाप्) स्त्री० दा. १ શકુંતલાની તે નામની એક સખી. ૨ વહાલું બોલનારી. ૩ બાર અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છંદ.

'भुवि भवेन्नभजरैः प्रियंवदा' वृत्तरत्नाकरः.

प्रियकार (प्रियं करोति कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. નીચલો શબ્દ જુઓ.

प्रियकृत् (प्रियं करोति कृ तृच्) त्रि० त्-द्. १ વહાલું કરનાર. ૨ ચાહેલું કરનાર. ૩ દોસ્તદાર, મિત્ર. [રં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रियंकर (प्रियं करोति कृ खच् मुम्) त्रि० रः-री-

प्रियंकरण (अप्रियं प्रियं करोत्यनेन कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ ખુશી કરવું તે. ૨ પ્રસન્ન કરવું તે. ૩ વહાલું કરવું તે.

प्रियंकरी (प्रियं कृ खच् मुम् ङीप्) स्त्री० री. १ વનસ્પતિ આહન. ૨ વનસ્પતિ ધોળી ભોરીંગણી. ૩ વનસ્પતિ બૃહજ્જીવંતી.

प्रियंगु (प्रिय गम् डु मुम्) स्त्री० गुः १ કાંગ, પ્રિયંગુ. ૨ ધણેલો. ૩ ગજપીપર. ૪ કટુકી. ૫ રાઈ.

'प्रियंगुः शीतला तिक्ता तुवरानिलपित्तहृत्'
भावप्रकाशः.

प्रियजन (प्रियो जनः) पु० नः १ વહાલો માણસ. ૨ ચાહેલો પુરુષ.

'सखि दुखगाहगहनो विदधानो विप्रियं प्रियजनोऽपि'
गोवर्धनसप्तशती.

प्रियजीव (प्रियो जीवो यस्मिन्) पु० वः श्येनाक वृક્ષ.

प्रियजीवक (प्रियजीव कै क) पु० कः લોધ્રવૃક્ષ.

प्रियतम (अतिशयेन प्रियः तमप्) त्रि० मः-मा-मं. १ અત્યંત વહાલું. ૨ બહુજ વહાલું. ૩ ઘણુંજ પ્રિય. [મયૂરશિખાવૃક્ષ.

प्रियतम (,,) पु० मः १ વહાલો. ૨

प्रियतमा (प्रियतम टाप्) स्त्री० मा. १ વહાલી. ૨ અત્યંત ચાહેલી. દાચેતા.

'स्त्रीरत्नेषु ममोर्वशी प्रियतमा यूथे तवेयं वशा'
विक्रमोर्वशीयम्.

प्रियतर (अतिशयेन प्रियः तरप्) त्रि० रः-रा-रं. ઘણું વહાલું, બહુ ચાહેલું.

प्रियता (प्रियस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ સ્નેહ. ૨ પ્રેમ. ૩ પ્રિયપણું. [જુઓ.

प्रियत्व (प्रियस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

प्रियदत्ता ( ) स्त्री० त्ता. દાનમાં અપાતી પૃથ્વી.

प्रियदर्शन (प्रियं दर्शनं यस्य) त्रि० नः-नी-नं. १ રૂપાળું. ૨ ચાહવા લાયક. ૩ દેખાવડું.

'प्राणिनामुपकाराय यानिति प्रियदर्शनः.'

प्रियदर्शन (,,) पु० नः १ પોપટ. ૨ ક્ષીરિકાવૃક્ષ. [પ્રિયવાચક.

प्रियप्रायस् (प्रियस्य प्रायः बाहुल्यं यत्र) क्ली० यः

प्रियप्रेप्सु (प्रियं प्राप्तुमिच्छुः प्र आप् सन् उ) त्रि० प्सुः-प्सुः-प्सु. પ્રિયજન વગેરેની પ્રાપ્તિને ઇચ્છનાર.

प्रियभाषण (प्रियं भाषणं) क्ली० णं. વહાલું બોલવું તે.

प्रियभाषिणी (प्रियं भाषते भाष् णिनि) स्त्री० णी. १ વહાલું બોલનારી સ્ત્રી. ૨ મેના.

प्रियभाषिन् (प्रियं भाषते भाष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. વહાલું બોલનાર. [દ્વેષ.

प्रियमधु (प्रियं मधु यस्य) पु० धुः બલરામ, બલ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रियमधु (,,) त्रि० धुः-धुः-धु. જેને મધ વહાલું છે તે. [યાલુ, પ્રેમાલુ.

प्रियमाण ( ) त्रि० णः-णा-णं. भा-

प्रियमाल्यानुलेपन (प्रिये माल्यानुलेपने यस्य) त्रि० नः-ना-नं. જેને ફૂલના હાર અને ચંદનાદિ લેપ ગમે છે તે. [એક પુત્ર.

प्रियमेध (प्रिया मेधा यस्य) पु० धः. અજમોદનો

प्रियंभाविष्णु (अप्रियः प्रियो भवति भू खिष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. જેનાથી પ્રીતિ પેદા થાય છે એવો (મનુષ્ય વગેરે).

प्रियंभावुक (अप्रियः प्रियो भवति भू उकञ्) त्रि० कः-कां-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

प्रियरूप (प्रियं रूपं यस्य) त्रि० पः-पा-पं. ચાહવા લાયક જેનું રૂપ હોય છે તે.

प्रियरूप (प्रियं च तत् रूपं च) क्ली० पं. વહાલું રૂપ.

प्रियवचन (प्रियं वचनं) क्ली० नं. प्रियभाषण શબ્દ જુઓ.

प्रियवचन (प्रियं वचनं वैद्यकोक्तवचनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ૧ प्रियभाषिन् શબ્દ જુઓ. ૨ વૈદ્યના વચન ઉપર વિશ્વાસ રાખનાર (રોગી વગેરે).

प्रियवर्णी (प्रियो वर्णो यस्या ङीप्) स्त्री० र्णी. પ્રિયંગુનો વેલો.

प्रियवल्ली (प्रिया वल्ली यस्याः) स्त्री० ल्ली. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ ધઉંલો.

प्रियवल्ली (प्रिया वल्ली) स्त्री० ल्ली. વહાલી વેલ.

प्रियवादिन् (प्रियं वदति वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. प्रियभाषिन् શબ્દ જુઓ. प्रियभाषक.

' दुर्जनः प्रियवादी च नैतद्विश्वासकारणम् ।
मधु तिष्ठति जिह्वाग्रे हृदये तु हलाहलम् ' ॥

प्रियव्रत (प्रियं व्रतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. જેને વ્રત વહાલું હોય છે તે.

प्रियव्रत (,,) पु० तः स्वायंभुव मनुनो તે નામનો એક પુત્ર. [મેશ્વર.

प्रियश्रवस् (प्रियं श्रावः श्रवणं यस्य) पु० वाः પર-

प्रियसख (प्रिय सखी अच्) पु० खः. ૧ ખેરનું ઝાડ. ૨ વહાલો દોસ્તદાર.

प्रियसखी (प्रिया सखी) स्त्री० खी. ૧ વહાલી સોબતણ. ૨ વહાલાની સોબતણ.

प्रियसंगमन (प्रिययोः संगमनं यत्र) त्रि० नः-ना-नं. પ્રિય અને પ્રિયાનો જ્યાં સંગમ અથવા મેળાપ થાય છે એવું સ્થલ વગેરે.

प्रियसत्य (प्रियं सत्यं यस्य) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. જેને સાચું બોલવું વહાલું હોય છે તે.

प्रियसंदेश (प्रियं संदिशति सं दिश् अण्) पु० शः. ચંપાનું ઝાડ. [દેશો. ૨ વહાલાનો સંદેશો.

प्रियसंदेश (प्रियः संदेशः) पु० शः. ૧ વહાલો સંદેશો.

प्रियसाल (प्रियः सालः) पु० लः. એક જાતનું ઝાડ. અસનવૃક્ષ. [શબ્દ જુઓ.

प्रियसालक (प्रियसालः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો

प्रियाख्य (प्रियं आख्याति आ ख्या क) त्रि० ख्यः-ख्या-ख्यं. સારી ખબર કહેનાર, શુભ સમાચાર લાવનાર. [पु० वृः. આંબાનું ઝાડ.

प्रियांबु (प्रियं पितृणां प्रियं अंबु मूले सिक्तं यस्य)

प्रियांबु (प्रियं अंबु यस्य) त्रि० बुः-बुः-बु. જેને પાણી વહાલું હોય છે તે.

प्रियार्ह (प्रियं अर्हति अर्ह् अण्) त्रि० र्हः-र्हा-र्हं. ૧ પ્રિય વાક્ય બોલવા યોગ્ય. ૨ વિષ્ણુ.

प्रियाल (प्रियाय अलंति अल् अच्) पु० लः. प्रियसाल શબ્દ જુઓ. [દ્રાખ, દ્રાક્ષા.

प्रियाला (प्रियाय अलंति अल् अच् टाप्) स्त्री० ला.

प्रियासु (प्रियाणि असूनि यस्य). त्रि० सुः-सुः-सु. જેને પ્રાણ વહાલા હોય છે તે.

प्रियोदित (प्रियं प्रियेण वा उदितं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ વહાલું બોલેલું. ૨ પ્રિય બોલેલું.

प्रियोदित (प्रियं उदितं) क्ली० तं. પ્રિય લાગે એવું ભાષણ. चाटुवाक्य.

प्री (भ्वा० उभय० अनिट् प्रयति-ते) ૧ તૃપ્ત કરવું. ૨ સંતુષ્ટ કરવું. ૩ ખુશ કરવું.

प्री (दिवा० आत्म० अनिट् प्रीयते) ૧ ઇચ્છવું. ૨ ચાહવું. ૩ પ્રીતિ કરવી.

प्री (क्रया० उभय० अनिट् प्रीणाति-प्रीणीते) ૧ તૃપ્ત કરવું. ૨ સંતુષ્ટ કરવું. ૩ ખુશ કરવું. ૪ તૃપ્ત થવું. ૫ ખુશ થવું. ૬ ઇચ્છવું, ચાહવું.

' प्रीणाति यः सुचरितैः पितरं स पुत्रः '.

प्री (चुरा० उभय० अनिट् प्रायति-ते) ૧ તૃપ્ત કરવું. ૨ સંતુષ્ટ કરવું. ૩ ખુશ કરવું.

प्रीण (प्री णिच् अच्) त्रि० णः-णा-णं. ૧ તૃપ્ત કરનાર. ૨ સંતુષ્ટ કરનાર. ૩ ખુશ કરનાર, પ્રસન્ન કરનાર. [જુઓ.

प्रीण (,,) क्ली० णं. नर्मन् શબ્દ

प्रीण (पुराणार्थशब्दात् ख) त्रि० णः-णा-णं. જુનું, અસલી, પુરાણું.

प्रीणन (प्री णिच् नुक् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ તૃપ્ત કરવું. ૨ ખુશ કરવું. ૩ સંતુષ્ટ કરવું. ૪ તર્પણ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रीणस (प्रीणि असच्) पु० सः. ગેંડો.
प्रीत (प्री क्त) त्रिः तः-ता-तं. હર્ષ પામેલું, તૃપ્ત થયેલું, સંતુષ્ટ, ખુશ થયેલું, પ્રસન્ન.
प्रीत (प्री क्त) क्ली० तं. १ હર્ષ, આનંદ. ૨ તૃપ્તિ. ૩ નર્મ.
प्रीति (प्री क्तिन्) स्त्री० तिः १ આનંદ, હર્ષ. ૨ તૃપ્તિ, સંતોષ. ૩ અનુરાગ. ૪ વિષ્ણુ ભગવેરે યોગમાં તે નામનો એક યોગ. ૫ કામદેવની એક પત્ની.

'स चानङ्गवती वेश्या कामदेवस्य साम्प्रतम्।
पत्नी, सपत्नी संज्ञाता रत्या: प्रीतिरिति श्रुता' ॥
मत्स्यपुराणम् ॥

प्रीतिकर (प्रीतिं करोति) त्रि० रः-री-रं. પ્રીતિ કરનાર.
प्रीतिजुष (प्रीतिं जुषते जुष् क) त्रि० षः-षा-षं. ૧ પ્રીતિને ભજનાર. ૨ પ્રીતિને ભોગવનાર.
प्रीतिजुषा (,,) स्त्री० षा. અનિરુદ્ધની પત્ની ઉષા, ઓખાબાઇ. [આપનાર.
प्रीतिद (प्रीतिं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. પ્રીતિ
प्रीतिद (,,) पु० दः. ભાંડ, ભરકરો.
प्रीतिदत्त (प्रीत्या दत्तं) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. પ્રીતિથી આપેલું. [એક સ્ત્રીધન.
प्रीतिदत्त (,,) क्ली० त्तं. તે નામનું

'प्रीत्या दत्तं तु यत्किंचित् श्वश्वा वा श्वशुरेण वा।
पादवन्दनिकं चैव प्रीतिदत्तं तदुच्यते' ॥
कात्यायनः ॥

प्रीतिदान (प्रीत्या दानं) क्ली० नं. પ્રીતિથી આપવું તે. [શબ્દ જુઓ.
प्रीतिदाय (प्रीत्या दीयते दा घञ्) पु० यः ઉપલો
प्रीतिपूर्वक (प्रीतिः पूर्वा यस्मिन् कर्मणि) अव्य० कं. પ્રીતિથી, ખુશીથી.
प्रीतिभोज्य (प्रीत्या भोज्यं) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. પ્રીતિથી ભોગવવા યોગ્ય (અન્ન વગેરે).
प्रीतिमत् (प्रीति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. પ્રીતિવાળું, પ્રેમાળ.
प्रीतिमनस् (प्रीतिः मनसि यस्य) त्रि० माः-नाः-नः જેના મનમાં પ્રીતિ હોય છે તે.
प्रीतिवचस् (प्रीतियुक्तं वचः) क्ली० चः. પ્રીતિવાળું બોલવું તે.
प्रीतिवर्द्धन (प्रीतिं वर्द्धयति वृध् णिच् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. ૧ પ્રીતિ વધારનાર. ૨ વિષ્ણુ.

'प्रियकृत्प्रीतिवर्द्धनः' विष्णुस०

प्रीतु ( ) पु० तुः. એક જાતનું પક્ષી.
प्रीयमाण (प्री यक् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. સંતુષ્ટ થતું, ખુશી થતું.
प्रु (ल्वा० आत्म० अनिट् प्रवते) જવું, ગમન કરવું. [ચોળવું.
प्रुट् (भ्वा० पर० सेट् प्रोटति) ૧ મર્દન કરવું. ૨
प्रुष् (भ्वा० पर० सेट् प्रोषति) ૧ ભસ્મ કરવું. ૨ બાળવું.
प्रुष् (क्या० पर० सेट् प्रुष्णाति) ૧ કોમલ થવું. ૨ સૌમ્ય થવું. ૩ સ્નિગ્ધ થવું. ૪ સ્નિગ્ધ કરવું. ૫ છાંટવું. ૬ સિંચવું. ૭ ભરવું. ૮ પૂર્ણ કરવું. ૯ મોકળું કરવું. [રેલું.
प्रुष्ट (प्रुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. બાળેલું, ભસ્મ કર-
प्रुष्व (प्रुष् क्वन्) पु० ष्वः. ૧ સૂર્ય. ૨ વર્ષની એક ઋતુ.
प्रुष्वा (,,) स्त्री० ष्वा. પાણીનું ટીપું.
प्रेक्षक (प्र ईक्ष् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ૧ જોનાર. ૨ તજવીજ કરનાર.
प्रेक्षण (प्र ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ જોવું તે. ૨ નજર. ૩ આંખ. ૪ તમાસો. [કરવી તે.
प्रेक्षणा (प्र ईक्ष् युच्) स्त्री० णा. જોવું તે, તજવીજ
प्रेक्षणिक (प्रेक्षण ठक्) त्रि० कः-का कं. જોનાર, તજવીજ કરનાર.
प्रेक्षणिका (,, टाप्) स्त्री० का. જેને તમાસો જોવો બહુ ગમે છે તે સ્ત્રી.
प्रेक्षणीय (प्र ईक्ष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. જોવા લાયક. दर्शनीय.

'आषाढस्य प्रथमदिवसे मेघमाश्लिष्टसानुं
वप्रक्रीडापरिणतगजप्रेक्षणीयं ददर्श'
मेघदूतम्

प्रेक्ष्यमाण (प्र ईक्ष् यक् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. જોવાતું, તપાસાતું, તજવીજ કરાતું.
प्रेक्षा (प्र ईक्ष् अङ्) स्त्री० क्षा. ૧ કોઈ ચીજના શુભાશુભ ગુણદોષ જોવા તે, બુદ્ધિ. ૨ કાળજી રાખી કામ કરવું તે. ૩ સમજણ. ૪ જોવું તે. ૫ નાચવું તે. [લત કરવાનું રાજાનું ઘર.
प्रेक्षागार (प्रेक्षार्थं अगारम्) क्ली० रं. ખાનગી મસ-
प्रेक्षावत् (प्रेक्षा मतुप्) त्रि० वान् वती-वत्. બુદ્ધિમાન्. [પાસેલું.
प्रेक्षित (प्र ईक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જોયેલું, त-
प्रेंखण (प्र इख् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ જવું તે. ૨ હાલવું તે. ૩ ભટકવું તે. ૪ પેસવું તે. ૫ તે નામનો ઉપરૂપકનો એક ભેદ.
प्रेंखत् (प्र इख् शतृ) त्रि० खन्-खंती-खत्. ૧ અડ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કરવું, સ્પર્શ કરવું. ૨ જવું. ૩ ભટકવું. ૪ હાલવું.

પ્રેંખા (પ્ર ઇખ્ અ) સ્ત્રી૰ ખા. ૧ હિંડોળો, હીંચકો. ૨ ભટકવું તે. ૩ અશ્વગતિ. ૪ નાચવું, નૃત્ય.

પ્રેંખિત (પ્ર ઇખ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ ગયલું. ૨ ભટકેલું. ૩ હલાવેલું. ૪ અડકાડેલું.

પ્રેંખોલ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ પ્રેંખોલયતિ-તે) ૧ હીંચકવું. ૨ ડોલવું.

પ્રેંખોલન (પ્રેંખોલ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. હીંચકો, હીંડોળો.

પ્રેંખોલિત (પ્રેંખોલ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ હીંચકાવેલું. ૨ હલાવેલું. ૩ ગતિમાં મૂકેલું.

પ્રેણ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ પ્રેણતિ) ૧ જવું. ૨ પ્રેરવું. ૩ ભેટવું.

પ્રેત (પ્ર ઇ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. મરેલું, મુએલું.

' યેયં પ્રેતે વિચિકિત્સા મનુષ્યે અસ્તીત્યેકે નાયમસ્તીતિ ચાન્યે ' કઠોપનિષદ્.

પ્રેત (,,) પુ૰ તઃ ૧ પિશાચ. ૨ ભડુ, શબ. ૩ નરકમાંહેલો એક જીવ.

પ્રેતકર્મન્ (પ્રેતસ્ય કર્મ) ક્લી૰ મં. મરેલા માણસના દાહ વગેરે ઉત્તર ક્રિયા કરવી તે. પ્રેતકાર્ય, પ્રેતકૃત્ય, ઔર્ધ્વદેહિક.

પ્રેતગૃહ (પ્રેતસ્ય મૃતસ્ય ગૃહમિવ) ક્લી૰ હં. સ્મશાન, મસાણ. પ્રેતાવાસ.

પ્રેતતર્પણ (પ્રેત તૃપ્ ણ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. મરેલા માણસનું જલાંજલિ વગેરેવડે એક વર્ષસુધી તર્પણ કરવું તે.

પ્રેતત્વ (પ્રેતસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૰ ત્વં. પ્રેતપણું.

પ્રેતધૂમ ( ) ક્લી૰ મં. ચિતામાંથી નિકળતો ધૂમાડો.

પ્રેતનદી (પ્રેતગમ્યા નદી) સ્ત્રી૰ દી. વૈતરણી નદી.

પ્રેતનિર્હરણ (પ્રેત નિર્ હૃ ણ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. શબને બાળવા અથવા દાટવા માટે ઉપાડી લઇ જવું તે.

પ્રેતનિર્હારક (પ્રેત નિર્ હૃ ણ્વુલ્) ત્રિ૰ કઃ-રિકા-કં. શબને બાળવા અથવા દાટવા માટે ઉપાડી લઇ જનાર.

' પ્રેતનિર્હારકાશ્ચૈવ વર્જનીયાઃ પ્રયત્નતઃ ' મનુઃ

પ્રેતપક્ષ (પ્રેતાનાં પિતૃણાં પ્રિયઃ પક્ષઃ) પુ૰ ક્ષઃ. ભાદ્રપદ માસનો કૃષ્ણપક્ષ.

પ્રેતપટહ (પ્રેતસ્ય પ્રેતસૂચકઃ પટહઃ) પુ૰ હઃ. માણસના મૃત્યુ ઉપર વગાડાતું એક નગારું.

પ્રેતપતિ (પ્રેતાનાં પતિઃ) પુ૰ તિઃ યમરાજ.

પ્રેતપર્વત (પ્રેતોદ્ધારણાર્થં પર્વતઃ) પુ૰ તઃ ગયાતીર્થ પાસે તે નામનો એક ડુંગર.

પ્રેતપાત્ર (પ્રેતકાર્યોપયુક્તં પાત્રમ્) ક્લી૰ ત્રં. ઉત્તરકાર્ય-પિતૃકર્મ વગેરેમાં વપરાતું વાસણ.

પ્રેતપિંડ (પ્રેતાય દેયઃ પિંડઃ) પુ૰ ડઃ. પ્રેતને અપાતો પિંડ.

પ્રેતભવન (પ્રેતસ્ય ભવનમિવ) ક્લી૰ નં. સ્મશાન, મસાણ. પ્રેતકાનન. [ધામ. પ્રેતાલય.

પ્રેતપુર (પ્રેતસ્ય પુરં) ક્લી૰ રં. પ્રેતનું રહેઠાણ, ય-

પ્રેતભૂમિ (પ્રેતદાહાદ્યર્થં ભૂમિઃ) સ્ત્રી૰ મિઃ સ્મશાન, મસાણ. પ્રિતૃકાનન. [ધિપતિ, યમ.

પ્રેતરાજ (પ્રેતાનાં રાજા ટચ્) પુ૰ જઃ પ્રેતનો અ-

પ્રેતલોક (પ્રેતાનાં લોકઃ) પુ૰ કઃ મુએલા મનુષ્યનું વર્ષશ્રાદ્ધ થાય ત્યાંસુધી તેના જીવનું જે ઠેકાણે રહેવું થાય છે તે ઠેકાણું.

' પ્રેતલોકં પરિત્યજ્ય આગતા યે મહાલયે '

ઉલ્કાદાનમન્ત્રઃ.

પ્રેતવન (પ્રેતદાહાદ્યર્થં વનમિવ) ક્લી૰ નં. સ્મશાન, મસાણ. પ્રેતકાનન. [તુલસી.

પ્રેતરાક્ષસી (પ્રેતસ્ય ભૂતભેદસ્ય રાક્ષસીવ) સ્ત્રી૰ સી.

પ્રેતવાહિત (પ્રેતેન વાહિતઃ) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. જેના શરીરમાં ભૂતનો આવેશ થયેલો છે તે.

પ્રેતશુદ્ધિ (પ્રેતે સતિ કાલવિશેષે શુદ્ધિઃ) સ્ત્રી૰ દ્ધિઃ. પ્રેતની ઉત્તર ક્રિયા વગેરે કર્યાથી થયેલા અશુચિપણાની શુદ્ધિ કરવી તે.

પ્રેતશૌચ (પ્રેતે સતિ શૌચં) ક્લી૰ ચં. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક સંસ્કાર.

પ્રેતશ્રાદ્ધ (પ્રેતોદ્દેશકં શ્રાદ્ધં) ક્લી૰ દ્ધં. પ્રેતનું શ્રાદ્ધ.

પ્રેતહાર (પ્રેતં હરતિ) ત્રિ૰ રઃ-રી-રં. પ્રેતનિર્હારક શબ્દ જુઓ.

પ્રેતાન્ન (પ્રેતપ્રીત્યર્થં અન્નં) ક્લી૰ ન્નં. ૧ પ્રેતપ્રીત્યર્થે અપાતું અન્ન. ૨ પિતૃપ્રીત્યર્થે અપાતું અન્ન.

પ્રેત્ય (પ્র ઇ ત્યપ્) અવ્ય૰ ત્ય. ૧ પરલોકમાં. ૨ બીજા લોકમાં. ૩ મરીને, મુઈને.

' પ્રેત્ય સંજ્ઞા નાસ્તિ ' શ્રુતિઃ.

પ્રેત્યભાવ (પ્રેત્ય મૃત્વા ભાવઃ) પુ૰ વઃ મરીને પાછું હોવું, પુનર્જન્મ.

પ્રેત્વન્ (પ્র ઇ ક્વિન્) પુ૰ ત્વા. ૧ ધંધ્ર. ૨ વાયુ.

પ્રેપ્સુ (પ્র આપ્ સન્ ઉ) ત્રિ પ્સુઃ-પ્સુઃ-પ્સુ. ૧ પામવાની ઇચ્છા કરનાર. ૨ મેળવવાની ઉમેદ રાખનાર.

પ્રેમન્ (પ્રિયસ્ય ભાવઃ ઇમનિચ્) પુ૰ ક્લી૰ મા-મ. ૧ મિત્રાઇ, દોસ્તદારી. ૨ પ્રેમ, સ્નેહ. ૩ હર્ષ. ૪ યુવાન્ અને યુવતિનું પરસ્પર ભાવજંધન.

' કાલેનાવરણાત્યયાત્ પરિણતે યત્સ્નેહસારે સ્થિતં
ભદ્રં પ્રેમ સુમાનુષસ્ય કથમપ્યેકં હિ તત્પ્રાપ્યતે '

ઉત્તરરામચરિતમ્.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रेमपर (प्रेम्णि परः) त्रि० रः-रा-रं. प्रेमाळ, प्रेमवाणुं.
प्रेमपातन (प्रेम्णा स्नेहेन पातनं यस्य) क्ली० नं. १ [आंसु, नेत्रजल. २ लोचन
प्रेमबंध (प्रेम्णः बंधः) पु० धः. अत्यंत अनुराग, गाढ आसक्ति.
प्रेमभक्ति (प्रेम्णा भक्तिः) स्त्री० क्तिः गुरु, देव, राजवगेरेनी प्रेमपूर्वक भक्ति करवी ते.
प्रेमाश्रु (प्रेम्णः अश्रु) क्ली० श्रु. प्रेमनां आंसु.
प्रेमिन् (प्रेमास्त्यस्य इनि) त्रि० मी-मिणी-मि. प्रेमवाणुं, प्रेमी.
प्रेयस् (अतिशयेन प्रियः ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. अत्यंत प्रिय, बहु वहालुं.
प्रेयस् (अतिशयेन प्रियं ईयसुन्) क्ली० यः. स्वर्ग वगेरे ४थुं ५लं, जे मोक्षनुं साधन होतुं नथी ते.
'श्रेयश्च प्रेयश्च मनुष्यमेतस्तौ संपरीत्य विविनक्ति धीरः'
कठोपनिषत्.
प्रेयस् (,,) पु० यान्. पति, धणी.
प्रेयसी (प्रेयस् ङीप्) स्त्री० सी. भार्या, वहाली स्त्री.
प्रेयोपत्य (प्रेयः अपत्यं यस्य) पु० त्यः. हैंचपक्षी.
प्रेरक (प्र ईर् ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. १ प्रेरनार २ प्रयोजक. [२ प्रेषणु.
प्रेरण (प्र ईर् ल्युट्) क्ली० णं. १ प्रेरवुं ते, प्रेरणा.
प्रेरणा (प्र ईर् ल्युट्) स्त्री० णा. उपलो शब्द जुओ.
प्रेरित (प्र इर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. प्रेरेलुं.
प्रेर्त्वन् (प्र ईर् वनिप् तुट्) पु० त्वा. दरीओ, सागर.
प्रर्त्वरी (,, ङीप्) स्त्री० री. नदी.
प्रेष् (भ्वा० पर सेट् प्रेषति) १ जवुं, गमन करवुं. २ गति करवी. ३ मोकलवुं.
प्रेष (प्र इष् घञ्) पु० षः १ मोकलवुं, रवाना करवुं. २ पीडा, दुःख. प्रैष.
प्रेषक (प्र इष् ण्वुल्) त्रि० कः-षिका-कं. १ मोकलनार, रवाना करनार. २ प्रेरक.
प्रेषण (प्र इष् ल्युट्) क्ली० णं. १ मोकलवुं, रवाना करवुं. २ प्रेरवुं ते.
प्रेषणीय (प्र इष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ मोकलवा योग्य, रवाना करवा लायक. २ प्रेरवा लायक.
प्रेषित (प्र इष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मोकलेलुं, रवाना करेलुं. २ प्रेरित.
प्रेषितवत् (प्र इष् क्त वत्) त्रि० वान्-वती-वत् मोकलतुं, रवाना करतुं.
प्रेषितव्य (प्र इष् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. प्रेषणीय शब्द जुओ.
प्रेष्ठ (अतिशयेन प्रियः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अत्यंत वहालुं, घणुंज प्रिय.
प्रेष्ठा (प्रेष्ठ टाप्) स्त्री० ष्ठा. १ लग्न करेली स्त्री. २ जांघ. [शब्द जुओ.
प्रेष्य (प्र इष् ण्यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. प्रेषणीय
प्रेष्य (,, यत्) क्ली० ष्यं. मोकलवुं ते, रवाना करवुं ते.
प्रेष्य (प्र इष् ण्यत्) पु० ष्यः. चाकर, दास. प्रैष्य.
प्रैय (प्रियस्य भावः अण्) क्ली० यं. १ प्रियपणुं. २ स्नेह. [व्रतनुं, प्रियव्रतसंबंधी.
प्रैयव्रत (प्रियव्रतस्येदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. प्रिय-
प्रैष (ष इष् घञ्) पु० षः. १ मोकलवुं–रवाना करवुं ते. २ प्रेरवुं ते. ३ दुःख, पीडा. ४ मर्दन. ५ उन्माद.
प्रैष्य (प्र इष् ण्यत्) पु० ष्यः चाकर, दास.
प्रैष्य (,, यत्) क्ली० ष्यं. चाकरी, दासपणुं, दास्य, नोकरी. [लेवुं.
प्रोक्त (प्र वच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. कहेलुं, भो-
प्रोक्तवत् (प्र वच् क्तवत्) त्रि० वान्-वती-वत्. भोलतुं, कहेतुं.
प्रोक्षण (प्र उक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ यज्ञार्थ पशुने मारवुं ते. २ भारी नांखवुं ते, क्षार मारवुं ते, वध. ३ सिंचवुं–छांटवुं ते. ४ ऊंचे हाथे जल वगेरे छांटवुं ते.
प्रोक्षणी (प्रोक्ष्यतेऽनया प्र उक्ष् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. १ छांटवानुं साधन, पाणी. २ छांटवानुं पाणी राखवानुं पात्र.
'याभिरिद्भिर्हविषः पुरोडासानां च प्रोक्षणं कृतं ताः प्रोक्षण्यः'
कर्कः.
प्रोक्षणीय (प्र उक्ष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. प्रोक्षण करवा लायक. [चेलुं.
प्रोक्षित (प्र उक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. छांटेलुं, सिं-
प्रोज्जासन (प्र उद् जस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. मारवुं ते, क्षार मारवुं ते.
प्रोज्झन (प्र उज्झ् ल्युट्) क्ली० नं. छोडवुं ते, त्याग.
प्रोज्झित (प्र उज्झ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. छोडेलुं, त्याग करेलुं.
'धर्मः प्रोज्झितकैतवोऽत्र'
भागवतम्.
प्रोढ (प्र वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ पाकेलुं, पूर्ण दशामां आवेलुं. २ वृद्ध. ३ शौर्यशाली. ४ निपुण. ५ प्रगल्भ शब्द जुओ. प्रौढ.
प्रोढि (प्र वह् क्तिन्) स्त्री० ढिः १ समर्थपणुं, सा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भर्थ. २ हठोऽति. प्रौढि.

प्रौढ (प्र ठ ठ् अच्) पु० ठः. पोऽदानी.

प्रोत (प्र वे क्त) क्ली० तं. वस्त्र, કાપડ.

प्रोत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ शीवेलुं. २ ટાંકા मारेलुं. ३ गुंथेलुं. ४ मुणी दीधेलुं. ५ परो-वेलुं.

प्रोत (,,) क्ली० तं. सीववुं, ટાંકા मारवा ते.

प्रोतात्सादन (प्रोतं उत्सादयति उत् सद् णिच् ल्यु) क्ली० नं. छत्री, छत्र.

प्रोत्कट (प्र उत्कट) त्रि० टः-टा-टं. १ प्रीतिनुं. २ प्रीतिपात्र. ३ अत्यंत उत्कृष्ट.

प्रोत्कर्ष (प्र उत् कृष् घम्) पु० र्षः. अत्यंत उत्कर्ष.

प्रोत्फल (प्रकर्षेण उत्फलति उत् फल् अच्) पु० लः सिंहना पूंछडाना आકारनां જેને ફૂલ હોય છે એવું એક ઝાડ. [सितशब्द જુઓ.

प्रोत्फुल्ल (प्र उत् फुल्ल् अच्) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. विक-

प्रोत्साहन (प्रकर्षेण उत्साहनं) क्ली० नं. युद्ध વગેરે-ना કામમાં उत्तेजन आपवुं ते.

प्रोत्साहित (प्रकर्षेण उत्साहितम्) त्रि० तः-ता-तं. उत्तेजन आपेलुं.

प्रोथ् (भ्वा० पर० सेट् प्रोथति-ते) १ समर्थ थवुं, २ भरवुं. ३ परिपूर्ण थवुं.

प्रोथ (प्रु थक्) त्रि० थः-था-थं. १ ફરનार. २ प्रवास કરનાર. ३ વટેમાર્ગુ, પથિક. ४ विख्यात. ५ प्रसिद्ध. ६ स्थापेलुं, स्थापित.

प्रोथ (प्रु थुक्) पु० क्ली० थः-थं. घोडानुं नाक.

प्रोथ (,,) पु० थः १ કડ. २ જૂનું વ-વસ્ત્ર. ३ साडी. ४ स्त्रीनो गर्भ. ५ खाडो. ६ स्थिग् देश. ७ घोडानुं मुख. ८ भीषण.

प्रोष (प्र उष् घञ्) पु० षः १ संताप. २ दाह.

प्रोषक (प्रोष् कन्) पु० कः ते नामनो એક દેશ.

प्रोषित (प्र वस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रवासे ग-येलुं, विदेश गयेलुं. २ दूर थयेलुं.

'आर्तांते मुदिता हृष्टे प्रोषिते मलिना कृशा'
काशीखण्डम्

प्रोषितभर्तृका (प्रोषितः भर्ता यस्याः कप्) स्त्री० का. જેનો ધણી વિદેશ ગયેલો છે એવી સ્ત્રી, જેનો પતિ પ્રવાસે ગયેલો છે તે સ્ત્રી.

'नानाकार्यवशाद् यस्या दूरदेशं गतः पतिः ।
सा मनोभवदुःखार्ता भवेत् प्रोषितभर्तृका' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

प्रोषितमरण (प्रोषिते प्रवासे मरणं) क्ली० णं. वि-देशमां भरवुं ते, प्रवासमां भरण.

प्रोषितवत् (प्र वस् क्तवत्) त्रि० वान्-वती-वत्. विदेश જનાર, प्रवासे જનાર.

प्रोष्ठ (प्रकृष्टः ओष्ठो यस्य) पु० ष्ठः १ એક જા-તનું माछलुं. २ ते नामनो એક દેશ. ३ બલદ. प्रोष्ठ. [पु० दः चांद्र भाद्रपदमास. प्रौष्ठपद.

प्रोष्ठपद (प्रोष्ठपदयुक्ता पौर्णमासी यत्र मासे अण्)

प्रोष्ठपदा (प्रोष्ठपदयुक्ता पौर्णमासी यस्यां) स्त्री० दा. १ पूर्वाभाद्रपद नक्षत्र. २ उत्तराभाद्रपद नक्षत्र. प्रौष्ठपदा. [नानी पूनम. प्रौष्ठपदी.

प्रोष्ठपदी (प्रोष्ठपद ङीप्) स्त्री० दी. भाद्रवा महि-

प्रोष्ण (प्रकृष्टः उष्णः) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. अत्यंत गरम. [प्रवासे જઈને.

प्रोष्य (प्र वस् ल्यप्) अव्य० ष्य. विदेश જઈને,

प्रोष्यपापीयस् (प्रोष्य पापीयान्) त्रि० यान्-यसी-यस्. १ विदेश જઈ पापवाणुं थयेलुं ते. २ प्रवा-से જઈ पापी थयेलुं ते.

प्रोह (प्र वह् उह् वा क) त्रि० हः-हा-हं. १ डाहुं. २ शाणुं. ३ विचार કરતું. ४ वादविवाद કરનાર. प्रौह.

प्राह (,,) पु० हः १ हाथीनो पग. २ तर्क. ३ संधि, सांधो. ४ हाथीना पगनुं गुलर. प्रौह. [કરવા લાયક.

प्रोहणीय (प्र उह् अनी यर्) त्रि० यः-या-यं. तर्क.

प्रौढ (प्र वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ पूर्ण दशामां आवेलुं. २ वधेलुं, वृद्ध. ३ शंકાવિનાનું. ४ જે-मां भेलापणुं नथी એવું (भाणस, भाषणवगेरे) ५ उद्धत, दांडु. ६ भरपूर. ७ धन, सांद्र. ८ ઊંચે કરેલું. ९ ઉપર કરેલું. १० भताऱ. ११ निराकृत. १२ वहन કરેલું. १३ विवाह કરેલું. १४ बुद्धि-मान्.

प्रौढपाद (प्रौढः पादो यस्या) त्रि० दः-दा-दं. आ-सनઉપર પગ મૂકી બેસનાર. प्रौढपाद.

प्रौढा (प्र वह् क्त टाप्) स्त्री० ढा. १ त्रीश वर्षथी ते पचास वर्षभांहेना वर्षभांथी हरકોઇ વર્ષના વય-वाणी स्त्री. २ भदनी अवस्थाथी જેની લાજ ગ-यली छे એવી એક ते नामनी नायिका. प्रोढा.

'आ षोडशात् भवेद् बाला तरुणी त्रिंशता मता ।
पञ्चपञ्चाशता प्रौढा भवेद् वृद्धा ततः परम्' ॥
रतिमञ्जरी ॥

प्रौढि (प्र वह् क्तिन्) स्त्री० ढिः १ प्रौढपणुं, प्रौ-ढता. २ ઉર્કંઠા. ३ उत्सुકપણું. प्रोढि.

"एवं वीक्ष्य तवाविवेकमपिच प्रौढिं परामुन्नतेः'
जगन्नाथः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પ્રૌણ (પ્ર ઔંણૃ અચ્) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. ૧ નિપુણ, ચતુર. ૨ અપસારક.

પ્રૌષ્ઠિક (પ્રકૃષ્ટઃ ઓષ્ઠો યસ્ય ઠન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. સુંદર ઓઠવાળું.

પ્લક્ષ્ (ભ્વા૰ ઉભય૰ સેટ્ પ્લક્ષતિ-તે) ખાવું, જમવું.

પ્લક્ષ (પ્લક્ષ્યતે કીટૈઃ પ્લક્ષ્ ઘઞ્) પુ૰ ક્ષઃ ૧ પીંપરનું ઝાડ. ૨ તે નામનો એક દ્વીપ. ૩ પીંપળાનું ઝાડ. ૪ લાખી પીંપળાનું ઝાડ. ૫ ખાનગી બારણું.

પ્લવ (પ્લુ અચ્) ત્રિ૰ વઃ-વા-વં. કુદનાર, ઠેકનાર.

પ્લવ (પ્લુ અપ્) પુ૰ વઃ ૧ કુદકો, કુદવું, ઠેકવું, ઠેકડો. ૨ દેડકો. ૩ વાંદરો. ૪ ઘેટો. ૫ જલકાક. ૬ એક જાતનું પંખી. ૭ સ્રુવપર્ય શબ્દ જુઓ. ૮ તરવું. ૯ ડૂબકી મારવી. ૧૦ તરવાનું સાધન (ત્રાપો, હોડી, પડાઉ વગેરે). ૧૧ મોકલવું. ૧૨ પેષણ. ૧૩ પર્કટી વૃક્ષ. ૧૪ પવિત્રક પુષ્કલ કવિતા, કુલક. ૧૫ વેરી, શત્રુ. ૧૬ જલાશય. ૧૭ સાઠ સંવત્સર પૈકી તે નામનો એક. ૧૮ પ્રતિગતિ. ૧૯ માછલાં પકડવાની એક જાતની જાળ. ૨૦ જલકૂકડો. ૨૧ હરકોઇ જળચર પંખી.

'પ્લક્ષો જમ્બૂપ્રમાણો દ્વીપઃ ક્ષ્યાતિકરો હિરણ્મય ઉત્થિતો યત્રાગ્નિરુપાસ્તે સપ્તજિહ્વઃ' પુરાણમ્.

પ્લવક (પ્લુ અક્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. તલવારની ધાર વગેરેઉપર નાચનાર. ૨ પ્લુત ગતિ કરનાર.

પ્લવક (,,) પુ૰ કઃ ૧ દેડકો. ૨ એક જાતનો ચાંડાલ. ૩ પ્લક્ષવૃક્ષ.

પ્લવક (,,) ક્લી૰ કં. એક જાતનું ખુશબો દાર ઘાસ.

પ્લવગ (પ્લવન્ સન્ ગચ્છતિ ગમ્ ડ) પુ૰ગઃ ૧ વાંદરો. ૨ દેડકો. ૩ સરસડાનું ઝાડ. ૪ સૂર્યનો સારથિ. ૫ જલકૂકડો.

પ્લવગતિ (પ્લવેન ગતિરસ્ય) પુ૰ તિઃ દેડકો.

પ્લવગતિ (પ્લવેન ગતિર્વસ્ય) ત્રિ૰ તિઃ-તિઃ-તિ. જે કુદીને ગતિ કરે છે તે.

પ્લવગતિ (પ્લવસ્ય ગતિઃ) સ્ત્રી૰ તિઃ દેડકાની ગતિ.

પ્લવંગ (પ્લવન્ સન્ ગચ્છતિ ગમ્ ડ) પુ૰ગઃ ૧ વાંદરો. ૨ મૃગ. ૩ પ્લક્ષવૃક્ષ, પીંપરનું ઝાડ.

પ્લવંગમ (પ્લવન્ સન્ ગચ્છતિ ગમ્ ખચ્ મુમ્) પુ૰ મઃ ૧ દેડકો. ૨ વાંદરો. [જાણે પામનાર.

પ્લવન (પ્લુ લ્યુ) ત્રિ૰ નઃ-ના-નં. કમે કમે નીચાપ-

'પ્રાગુદક્ પ્લવનાં ભૂમિં કારયેદ્ વત્સતો નરઃ'

મત્સ્યપુરાણમ્.

પ્લવન (પ્લુ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ કુદવું, ઠેકવું. ૨ તરવું. ૩ ડૂબકી મારવી.

પ્લવમાન (પ્લુ શાનચ્) ત્રિ૰ નઃ-ના-નં. ૧ કુદતું. ૨ ઠેકતું. ૩ તરતું. ૪ ડૂબકી મારતું.

પ્લવાકા (પ્લુ અક્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ કા. ૧ ત્રાપો. ૨ હોડી. ૩ પડાઉ.

પ્લાવક (પ્લવેન તરતિ ઠન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ૧ કુદીને તરનાર. ૨ ડૂબકી મારી તરનાર.

પ્લાક્ષ (પ્લક્ષસ્ય ફલં અણ્) ક્લી૰ ક્ષં. પ્લક્ષવૃક્ષનું ફલ, પીપરનું ફલ.

પ્લાક્ષ (પ્લક્ષસ્ય સમૂહઃ અણ્) ક્લી૰ ક્ષં. પ્લક્ષ વૃક્ષનો સમૂહ, પીંપરનું વન.

પ્લાક્ષ (પ્લક્ષસ્ય વિકારઃ અણ્) ત્રિ૰ ક્ષઃ-ક્ષી-ક્ષં. પ્લક્ષ વૃક્ષનો વિકાર, પીપરનો વિકાર.

પ્લાવ (પ્લુ ઘઞ્) પુ૰ વઃ. પ્લાવન શબ્દ જુઓ.

પ્લાવન (પ્લુ ઘઞ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ ડૂબાડવું. ૨ પાત્ર ભરાઇ ઉભરાઇ જાય તેમ જલવગેરે પ્રવાહી પદાર્થ ભરવો તે. [ધારણા.

પ્લાવની (પ્લાવન ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ની. એક જાતની

'સ્તંભની પ્લાવની ચૈવ શોષણી મામની તથા।
ભ્લોચની ચ ભવન્ત્યેતાઃ ભૂતાનાં પઞ્ચ ધારણાઃ' ॥

કાશીખણ્ડમ્ ॥

પ્લાવિત (પ્લુ ણિચ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં ૧ ડૂબાવેલું. ૨ જલ વગેરે પ્રવાહી પદાર્થથી વ્યાપ્ત.

પ્લિહ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ પ્લેહતે) જવું, ગમન કરવું.

પ્લિહન્ (પ્લિહ્ કનિન્) પુ૰ હા. ૧ ડાબા કુખના પડખામાં રહેલો એક માંસખંડ. ૨ ડાબા કુખના પડખામાં રહેલો માંસખંડ વધી ચઢે છે એવો એક રોગ. પ્લીહન્.

પ્લી (ક્રયા૰ પર૰ સેટ્ પ્લીનાતિ) જવું, ગમન કરવું.

પ્લીહઘ્ન (પ્લીહાનં હંતિ હન્ ક) પુ૰ ઘ્નઃ. ૧ રગદ રોહીડો. ૨ એક જાતનું વૃક્ષ.

પ્લીહન્ (પ્લિહ્ કનિન્) પુ૰ હા. પ્લિહ શબ્દ જુઓ.

પ્લીહશત્રુ (પ્લીહ્નઃ શત્રુઃ) પુ૰ ત્રુઃ. પ્લીહઘ્ન શબ્દ જુઓ.

પ્લીહા (પ્લિહ્ ક પૃષો૰ દીર્ઘઃ) સ્ત્રી૰ હા. ડાબા કુખના પડખામાં રહેલો માંસખંડ વધી ચઢે છે એવો એક રોગ, બરોળ. [ઝાડ.

પ્લીહારિ (પ્લીહાયા અરિઃ) પુ૰ રિઃ. પીંપળાનું

પ્લીહોદર (.) ક્લી૰ રં. એક જાતનો ઉદરરોગ. [દીને જવું.

પ્લુ (ભ્વા૰ આત્મ૰ અનિટ્ પ્લવતે) ૧ જવું. ૨ કુ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પ્લુક્ષ (પ્લુષ્ કિક્ષ્) પુ० ક્ષિः. ૧ અગ્નિ, આગ. ૨ સ્નેહ. ૩ ઘર બળવું તે, ગૃહદાહ.

પ્લુત (પ્લુ ક્ત) ક્લી० તં. ૧ ઘોડાની એક જાતની ગતિ. ૨ તીરછું જવું. ૩ કુદીને જવું.

પ્લુત (પ્લુ ક્ત) પુ० તः. ત્રણ માત્રના કાલવડે ઉચ્ચારવા યોગ્ય વર્ણ.

'અશૂદ્રવિષયે પ્રત્યાભિવાદે યદ્વાક્યં તસ્ય ટેः પ્લુતः સ્યાત્' સિદ્ધાન્તકૌમુદી.

પ્લુત („) ત્રિ० તः-તા-તં. ૧ ઠેકડો મારી ગયલું. ૨ કુદીને ગયલું.

પ્લુતિ (પ્લુ ક્તિન્) સ્ત્રી० તिः. કુદીને જવું.

પ્લુષ્ (ભ્વા० પર० સેટ્ પ્લોષતિ) ૧ બાળવું. ૨ બળવું. [જુઓ.

પ્લુષ્ (દિવા० પર० સેટ્ પ્લુષ્યતિ) ઉપલો ધાતુ

પ્લુષ્ (ક્રયા० પર० સેટ્ પ્લુષ્ણાતિ) ૧ છાંટવું. ૨ સિંચવું. ૩ ચીકણું થવું. ૪ ચીકણું કરવું. ૫ ભરવું. ૬ પૂર્ણ કરવું. ૭ ચાહવું.

પ્લુષ (પ્લુષ્ ક) પુ० षः. બળવું તે.

પ્લુસ્ (દિવા० પર० સેટ્ પ્લુસ્યતિ) વહેચવું.

પ્લુષ્ટ (પ્લુષ્ ક્ત) ત્રિ० ષ્ટः-ષ્ટા-ષ્ટં. બાળેલું.

પ્લેવ્ (ભ્વા० આત્મ० સેટ્ પ્લેવતે) સેવવું, ચાકરી કરવી.

પ્લોષ (પ્લુષ્ ઘઞ્) પુ० षः. પ્લુષ શબ્દ જુઓ.

પ્સા (અદા० પર० ણનિટ્ પ્સાતિ) ૧ ખાવું, જમવું. ૨ રક્ષણ કરવું. [રક્ષણ.

પ્સા (પ્સા ક્વિપ્) સ્ત્રી० પ્સા. ૧ ખાવું. ભક્ષણ. ૨

પ્સાત (પ્સા ક્ત) ત્રિ० તः-તા-તં- ૧ ખાધેલું, ભક્ષેલું. ૨ રક્ષિત. [૨ અન્ન.

પ્સાન (પ્સા લ્યુટ્) ક્લી० નં. ૧ ખાવું તે, ભક્ષણ.

પ્સુ (પ્સા વા કુ) પુ० પ્સુः. રૂપ.

પ્સુર (પ્સુ અસ્ત્યર્થે ર) ત્રિ० રः-રા-રં. રૂપાળું.

ફ.

ફ. વ્યંજન પૈકી બાવીશમો અઘોષ અક્ષર.

ફ (ફક્ક્ ડ) ક્લી० ફં. ૧ નિષ્ફલ બોલવું-નકામું બોલવું તે. ૨ લૂખું બોલવું તે. ૩ ફુંફાડો મારવો તે, ફૂત્કાર. ૪ પાતળો પદાર્થ વગેરેનું ખદબદવું તે. ૫ ક્રોધયુક્ત ભાષણ.

ફ (ક્ક્ ડ) પુ० फः. ૧ તોફાની વા. ૨ બગાસું ખાવાથી મુખમાંથી નિસરતો વાયુ. ૩ કુબેરના દૂતને વશ કરવાનો એક મંત્રપ્રયોગ. ૪ સફલપણું. ૫ ફલદ્રુપપણું. ૬ વધનાર. ૭ ફલભાગ.

ફકાર (ફસ્વરૂपः કારः) પુ० રः. કેવલ ફ અક્ષર.

ફક્ (ભ્વા० પર० સેટ્ ફક્કતિ) ૧ ધીમું જવું-હળવે જવું તે. ૨ અસત્ આચરણ કરવું તે. ૩ ખરાબ રીતે આચરવું તે.

ફક્કિકા (ફક્ક્ ણ્વુલ્ ટાપ્) સ્ત્રી० કા. ૧ ખરાબ વ્યવહાર. ૨ કોઇ અર્થનું પ્રતિપાદન કરવામાટેનું છંદોલંકાર રહિતવાક્ય. ૩ તત્ત્વનિર્ણય માટે કરેલો પૂર્વપક્ષ.

'ફણિભાષિતભાષ્યફક્કિકા' નૈષધીયમ્.

ફંજિકા (ફંજતિ રોગાન્) સ્ત્રી० કા. ૧ વનસ્પતિ ધમાસો. ૨ દેવતાડ. ૩ વનસ્પતિ અક્ષયષ્ટિ. ૪ ભારંગ.

ફંજિપત્રિકા (ફંજિ રોગમર્દિ પત્રં યસ્યાः) સ્ત્રી० કા. વનસ્પતિ ઉંદરકાની. આખુકર્ણી.

ફંજી (ફંજ્ ઇન્ ડીપ્) સ્ત્રી० જી. વનસ્પતિ ભારંગ. ભાર્ગી, ફાજિ.

ફટ્ (સ્ફુટ્ ક્વિપ્) અવ્ય० ટ્. ૧ તંત્રોક્ત યોગ. ૨ તંત્રોક્ત અસ્ત્ર નામનો એક મંત્ર. ૩ કેટલાંક કર્મમાં વપરાતો ફટ્ શબ્દ.

ફટ (સ્ફુટ્ અચ્) પુ० टः ૧ સાપનું ફેણ. ૨ દાંત. ૩ સાવટ; દગો. [જુઓ.

ફટા (સ્ફુટ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી० टા. ઉપલો શબ્દ

'વિષમસ્તુ ન વાપ્યસ્તુ ફટાટોપો भયંકરः' ચાણક્યः.

ફડિંગા (ફડિતિ ઇંગતે) સ્ત્રી० ગા. એક જાતનો કીડો. [થવું.

ફણ (ભ્વા० પર० સેટ્ ફણતિ) અનાયાસે ઉત્પન્ન

ફણ્ („) જવું, ગમન કરવું.

ફણ (ફણ્ અચ્) પુ० णः ૧ સર્પની ફેણ. ૨ ગાયનું કે બલદનું શીંગડું. [ફણાકર.

ફણકર (ફણः કરः ઇવ યસ્ય) પુ० રः સાપ, સર્પ.

ફણધર (ફણં ધરતિ ધૃ અચ્) પુ० રः ઉપલો શબ્દ જુઓ. ફણાધર. [ફણાભર.

ફણભર (ફણં બિભર્તિ ભૃ અચ્) પુ० રः સાપ, સર્પ.

ફણભૃત્ („ ભૃ ક્વિપ્) પુ० ત્-દ્. ઉપલો શબ્દ જુઓ. ફણાભૃત્.

ફણમણિ (ફણે મણिः) પુ० णिः. સર્પની ફેણ ઉપરનો મણિ. ફણામણિ. [સર્પ.

ફણવત્ (ફણ મતુપ્) ત્રિ० વાન્-વતી-વત્. સાપ,

ફણા (ફણ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી० णા. ફેણ.

'નિર્વિષેણાપિ સર્પેણ કર્તવ્યા મહતી ફણા' ચાણક્યः

ફણાકર (ફણા કર ઇવ યસ્ય) પુ० રः સર્પ, સાપ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

फणाधर (फणां धरति धृ अच्) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [सार्प.

फणाभर (फणां बिभर्ति भृ अच्) पु० रः सर्प,

फणाभृत् (,, भृ क्विप्) पु० त्-द्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

फणामणि (फणायां मणिः) पु० णिः. फणमणि शब्द

फणावत् (फणा मतुप्) पु० वान्. सर्प, सार्प. फणिन्.

फणिका (फणा कन्) स्त्री० का. એક જાતનું ઝાડ.

फणिक्कार ( ) पु० रः ते नामनो એક દેશ.

फणिकेशर (फणिनामकः केशरः) पु० रः नाग-केशर. [शब्द જુઓ.

फणिकेसर (फणिनामकः केसरः) पु० रः ઉપલો

फणिखेल (फणिना खेलति खेल अच्) पु० लः એક જાતનું પક્ષી.

फणिचक्र ( ) क्ली० क्रं. विवाह વગેરેમાં शुभाशुभ કહેવા માટે કઢાતું એક ચક્ર.

फणिचंपक (फणिनामकः चंपकः) पु० कः नागच पो.

फणिजा (फणीव जायते जन् ड टाप्) स्त्री० जा. એક જાતનું ઝાડ.

फणिजिह्विका (फणिजिह्विका आकारोऽस्त्यस्याः)स्त्री० का. १ वनस्पति महाशतावरी. २ धोળी ઉપલસરી. फणिजिह्वा.

फणिज्झक (फणिनमुज्झति) पु० कः १ એક જાતની तुलसी. २ બીજોરાનું ઝાડ.

फणित (फण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. गयलुं.

फणितल्पग (फणिरूपे तल्पे गच्छति गम् ड) पु० गः शेषशायी नारायण.

फणिन् (फणाऽस्त्यस्य इनि) पु० णी. १ सर्प. २ शेषावतार, पतंजलि मुनि.

फणिनी (फणिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ सापण. २ એક જાતની ઓષધિ.

फणिद्विषता (फणिनः द्विषता) स्त्री० ता. वेખંડ.

फणिप्रिय (फणिनां प्राणप्रदातृत्वात् प्रियः) पु० यः वायु, पवन. [अहिफेन.

फणिफेन (फणिनां फेनमिव) क्ली० नं. अहीण.

फणिमुख (फणिन इव मुखमस्य) क्ली० खं. ચોરી કરવામાં વપરાતું માટી કાઢી નાંખવાનું એક જાતનું હથીયાર.

फणिलता (फणिलोकस्था लता) स्त्री० ता. तांબુલનો વેલો. नागवल्ली, मजवल्ली. [शब्द જુઓ.

फणिवल्ली (फणिलोकस्था वल्ली) स्त्री० ल्ली. ઉપલો

फणिसंभारा (फणिनः संभारः यस्याः) स्त्री० रा. એક જાતનું ઝાડ.

फणिहंत्री (फणिनं हंति हन् तृच् ङीप्) स्त्री० त्री. એક જાતની ઓષધિ. गंधनाकुली.

फणिहृत् (फणिनं हरति अपसारयति हृ क्विप्) स्त्री० त्-द्. ધમાસો. क्षुद्रदुरालभा.

फणीश्वर (फणीनामीश्वरः) पु० रः अनंत सर्प, वासुकि. फणींद्र.

फंड (फण् ड) पु० डः પેટ, જઠર.

फत्कारिन् (फदित्यव्यक्तं शब्दं करोति कृ णिनि) पु० री. પક્ષી, પંખી.

फर (फल् अच्) क्ली० रं. ढाल. फलक.

फरुवक ( ) क्ली० कं. પાનસોપારી રાખવાનું પાત્ર, પાનદાન. पूगपात्र.

फर्फर (स्फुर् अच् पृषो०) त्रि० रः-रा-रं. अत्यंत चंચળ.

'गंडूषजलमात्रेण शफरी फर्फरायते'

उद्भटः

फर्फरीक (स्फुर् इकन्) क्ली० कं. १ मृदुपणुं. २ नव पल्लव.

फर्फरीक (,,) पु० कः. વિસ્તારેલી છે આંગળી જેમાં એવો પંજો. चपेट.

फर्फरीका (फर्फरीक टाप्) स्त्री० का. જોડા, મોજડી. पादुका.

फल् (भ्वा० पर० सेट् फलति) १ જવું. २ ફલવું. ૩ ફલ આવવાં. ૪ ઉત્પન્ન કરવું. ૫ ફલદ્રુપ કરવું.

फल् (,,) તોડવું, ભેદવું.

फल (फल् अच्) क्ली० लं. १ ફલ. २ शुभाशुभ કર્મનું પરિણામ. ૩ આબાદાની, આબાદી. ૪ પ્રાપ્તિ, પેદાશ. ૫ નિષ્પત્તિ. ૬ લાભ. ૭ ઢાલ. ૮ કાર્ય. ૯ ઉદ્દેશ. ૧૦ પ્રયોજન. ૧૧ સબબ. ૧૨ જાયફલ. ૧૩ હરડાં, બેડાં અને આમળાં. ૧૪ દાન, આપવું. ૧૫ કક્કોલ. ૧૬ બાણનો અગ્રભાગ. ૧૭ સ્ત્રીને આવતો અટકાવ. ૧૮ હલના નીચલા લાકડાનું ફાલ. ૧૯ ત્રિરાશિ વગેરેનું ઇચ્છાફલ. ૨૦ ત્રિકોણ, વર્તુલ વગેરેનું ફલ. ૨૧ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ शीघ्रफल, मंदफल વગેરે. ૨૨ વસ્ત્રનું કારણભૂત કપાસ. ૨૩ દ્રાક્ષ. ૨૪ સોપારી. ૨૫ ખરબુજ. ૨૬ शकुनનું ફલ.

'अनिष्टमिष्टं मिश्रं च त्रिविधं कर्मणः फलम्'

गीता.

फल (,,) पु० लः. કુટજ વૃક્ષ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

फलक (फल स्वार्थे क) क्ली० कं. १ ढाल. २ नाग केशर. ३ કાઠ વગેરેનો તકતો. ४ અસ્થિખંડ.

फलकक्ष (फले कक्षा यस्य) पु० क्षः. તે નામનો એક યક્ષ. [પ્રાપડો.

फलकंटक (फले कंटक इव यस्य) पु० कः पीत

फलकपाणि (फलकं पाणिर्यस्य) त्रि० णिः-णिः-णि. જેના હાથમાં ઢાલ હોય છે તે.

फलकाम (फलं कामयते कम् अण्) त्रि० मः-मा-मं. ફળની ઇચ્છા કરનાર.

' धर्मवाणिजका मूढाः फलकामा नराधमाः ।
अर्चयन्ति जगन्नाथं ते कामं नाप्नुवन्त्युत ' ॥
मल० त० ॥

फलकामना (फलस्यं कामना) स्त्री० ना. ફળની ઇચ્છા. [જેની પાસે ઢાલ હોય છે તે.

फलकिन् (फलकमस्त्यस्य इनि) त्रि० की-किनी-कि.

फलकिन् (,,) पु० की. એક જાતનું ઝાડ.

फलकृष्ण (फलेन कृष्णः) पु० ष्णः પાણીઆંબા.

फलकृष्ण (,,) त्रि० ष्णः-ष्णा-र्णं. ફળવડે કાળું.

फलकेशर (फले केशरा इवास्य) पु० रः. નાળિયેરનું ઝાડ.

फलकोष (फलस्य मुष्कस्य कोष इव) पु० षः કોશીઓ, પોળીઓ, આંડવો. वृषण, अंडकोष.

फलकोषक (फल मुष्क इव कोषो यस्य कप्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કવાન્ત.

फलगर्भ ( ) पु० र्भः. એક જાતનું પ-

फलग्रहि (फल ग्रह् इन्) त्रि० हिः-हिः-हि. યોગ્ય કાલે ફળ ધારણ કરનાર (ઝાડ વગેરે).

फलग्राहिन् (फलं गृह्णाति ग्रह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. ફળ ગ્રહણ કરનાર. फलग्राहक.

फलग्राहिन् (,,) पु० ही. ઝાડ, વૃક્ષ.

फलघृत (फलजनकं घृतं) क्ली० तं. વીર્યવગેરે વધારનાર એક જાતનું ઘી.

फलचमस ( ) पु० सः. १ પ્રાયશ્ચિત્તમાં આવા યોગ્ય દહિંમિશ્રિત વડની છાલનો લોટ. २ એક જાતનો ન્યાય.

फलचोरक (फलं चोर इव यस्य कप्) पु० कः. એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય.

फलत् (फल् शतृ) त्रि० न्-लंती-लत्. ફલતું.

फलत्रय (फलानां त्रयं) क्ली० यं. १ હરડાં, બેડાં, અને આંબળાં. २ દ્રાખ, પરુષ અને કાયફલ.

फलत्रिक (फलानां त्रिकं) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પનાર.

फलद (फलं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. ફલ આ-

' गतेऽपि वयसि ग्राह्या विद्या सर्वात्मना बुधैः ।
.....अन्यत्र फलदा भवेत् ' ॥ सुभाषितम्.

फलद (,,) पु० दः ઝાડ, વૃક્ષ.

फलदातृ (फलं ददाति दा तृच्) पु० ता. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [આપનાર.

फलदातृ (,,) त्रि० ता-त्री-तृ. ફલ

फलदायिन् (फलं ददाति) त्रि० यी-यिनी-यि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

फलदायिन् (,,) पु० यी. વૃક્ષ, ઝાડ.

फलन (फल् ल्युट्) क्ली० नं. १ ફળવું તે. २ સફલ હોવું તે.

फलनिवृत्ति (फलेषु निवृत्तिः) स्त्री० त्तिः કરેલા કર્મના પરિણામનો અભાવ.

फलनिष्पत्ति (फलस्य निष्पत्तिः) स्त्री० त्तिः १ ફલપ્રાપ્તિ. २ ફલ મળવું તે.

फलपाक (फलेषु पाको यस्य) पु० कः १ કરમદાનું ઝાડ. २ પાણીઆમળું.

फलपाक (फलस्य पाकः) पु० कः १ ફલનું પરિપકવપણું. २ પરિણામનું પૂર્ણપણું. ३ ફલનો પાક.

फलपाकांत (फलपाकेनांतो नाशो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. ફલના પાકવા ઉપર જેનો નાશ થાય છે એવું (વૃક્ષવગેરે).

' ओषध्यः फलपाकांताः ' अमरचंद्रः.

फलपाकांता (फलपाके अंतो यस्याः) स्त्री० ता. એક જાતની ઓષધિ. વનકદલી.

फलपाकिन् (फलपाकोऽस्त्यस्य इनि) पु० की. એક જાતનું ઝાડ. गर्दभांडवृक्ष.

फलपातन (फलानां पातनं) क्ली० नं. ફલ પાડવાં તે.

फलपुच्छ (फलं पुच्छ इव यस्य) पु० च्छः એક જાતનું આલું. વરંડાલુ.

फलपुष्पा (फलानि पुष्पाणीव यस्याः) स्त्री० ष्पा. એક જાતનું ઝાડ. પિંડખજૂરી.

फलपूर (फलेन पूरः पूर्णः) पु० रः બીજોરાનું ઝાડ. बीजपूरक, मातुलुंग. [બ્દ જુઓ.

फलपूरक (फल पुरः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શ-.

फलप्रद (फलं प्रददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. ફલ આપનાર.

फलप्राप्ति (फलस्य प्राप्तिः) स्त्री० प्तिः. ફલની પ્રાપ્તિ.

फलप्रिय (फलं प्रियं यस्य) पु० यः એક જાતનો કાગડો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

फलप्रिय ( ) त्रि० य-या-यं. ફલ જેને ય-હાલું હોય છે તે, ફલ ઉપર જેનો ભાવ હોય છે તે.
फलप्रिया (फलेन प्रीणाति प्री क) स्त्री० या. ધઉંલો. प्रियंगु. [आऽ.
फलबंध्य (फलेन बंध्यः) पु० ध्यः ફલવિનાનું
फलभाज् (फलं भजते भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. ફલ ભેળવનાર. [મનાં ફલ ભોગવવાની ભૂમિ.
फलभूमि (फलभोगार्थं भूमिः) स्त्री० मिः કરેલાં કર્મ-
फलभोग (फलानां भोगः) पु० गः. १ કરેલા કર્મ-ના પરિણામનો ભોગ. २ ફલનો ભોગ.
फलभोगिन् (फलं भुंक्ते भुज् णिनि) त्रि० गी-गिनी-गि. ફલ ભોગવનાર.
फलमत्स्या ( ) स्त्री० त्स्या. કુંવાર.
फलमुख्या (फलेन मुख्या श्रेष्ठा) स्त्री०. ख्या. અજ-ભોદ. अजमोदा.
फलमुद्गरिका (मुदं गिरति गॄ इन् फलं मुद्गरि यस्याः कप्) स्त्री० का. એક જાતના ખજૂરનું ઝાડ. पिंडखर्जूरी. [જાતની વનસ્પતિ.
फलयुग्मा (फलस्य युग्मं यस्याः) स्त्री० ग्मा. એક
फलयोग (फलस्य योगः) पु० गः ફલસંબંધે નાટકાંગ કાર્યની એક અવસ્થા.
'सावस्था फलयोगः स्याद् यः समग्रफलागमः.'
साहित्यदर्पणम्.
फलराज (फलानां राजा ट) पु० जः ખરબુજ.
फलवत् (फल मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ ફલવાળું. २ ફલનું સાધન યાગ વગેરે.
फलवत् (,,) पु० वान्. ફલવાળું ઝાડ.
फलवर्तुल (फलं वर्तुलं यस्य) पु० लः એક જાતનું ઝાડ. कालिंगवृक्ष.
फलवृक्ष (फलप्रधानो वृक्षः) पु० क्षः પનસનું ઝાડ,
फलवृक्षक (फलप्रधानः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.
फलशाक (फलरूपं शाकं) क्ली० कं. પાંચ પ્રકારના શાકપૈકી એક શાક.
फलशाडव (फलेषु शाडवः) पु० वः દાઢમનું ઝાડ.
फलशालिन् (फलेन शालते फल् णिनि) त्रि० ली-लिनी-लि. ફલવાળું ઝાડવગેરે.
फलशैशिर (फलं शैशिरं यस्य) पु० रः બોરનું ઝાડ, બોરડી.
फलश्रुति (फलानां श्रुतिः) स्त्री० तिः १ વૈદિક કર્મ-ના ફલપ્રતિપાદનાર્થ શબ્દ. २ ફલશ્રવણ.
फलश्रेष्ठ (फलेन श्रेष्ठः प्रशस्ततरः) पु० ष्ठः આંબા-નું ઝાડ.
फलश (फल श) त्रि० शः-शा-शं. ફલવાળું પલસ.
फलश (,,) पु० शः પનસનું ઝાડ.
फलसंपत् (फलानां संपत्) स्त्री० त्-द्. ફલની સંપત્તિ. [साधन.
फलसाधन (फलस्य साधनम्) क्ली० नं. ફલનું
फलासद्धि (फलस्य सिद्धिः) स्त्री० द्धिः. ફલની સિદ્ધિ. [नं. सीमंतोन्नयन संस्कार.
फलस्थापन (फलयोरौदंबरफलयोः स्थापनमत्र) क्ली० 'फलस्थापनात् मातापितृजं पाप्मानमपोहति' हारीतः.
फलस्नेह (फले स्नेहो यस्य) पु० हः એક જાતનું ઝાડ. अंकोटवृक्ष. [હરણ કરનાર.
फलहारिन् (फलं हरति) त्रि० री-रिणी-रि. ફલનું
फलहारी (फलानां हारो यस्यै ङीप्) स्त्री० री. તે નામની એક કાલી દેવી.
फलाढ्य (फलेन आढ्यः) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. ફલ-યુક્ત, ફલસંપન્ન. [કેળ. काष्ठकदली.
फलाढ्या (फलेन आढ्या) स्त्री० ढ्या. એક જાતની
फलादन (फलमदनं यस्य) पु० नः પોપટ.
फलादन (,,) त्रि० नः-ना-नं. ફલ ખાનાર.
फलानुसरण ((फल अनु सृ ल्युट्) क्ली० णं. ફલને અનુસરવું તે.
फलाध्यक्ष (फलमध्यक्षमिव यस्य) पु० क्षः ફલ આપનાર અધ્યક્ષ ઈશ્વર, કર્મફલપ્રદાતા મહેશ્વર.
फलांत (फलेनांतो यस्य) पु० तः વાંસ.
फलांत (फलस्य अंतः) पु० तः ફલનો અંત.
फलापेत (फलं अपेतं यस्मात्) त्रि० तः-ता-तं, જેનાથકી ફલ પ્રાપ્ત થાય નહિ તે. [आशा.
फलापेक्षा (फलस्य अपेक्षा) स्त्री० क्षा. ફલની
फलाशन (फलमशनं यस्य) पु० नः પોપટ.
फलाशन (,,) त्रि० नः-ना-नं. ફલ ખાનાર. [नी-शि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
फलाशिन् (फलमश्नाति अश् णिनि) त्रि० शी-शि-
फलासक्त (फलाय आसक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ફલ માટે ઉત્સુક.
फलाम्ल (फलमम्लं यस्य) पु० म्लः. અમ્લવેતસ.
फलि (फल् इन्) पु० लिः એક જાતનું માછલું.
फलिका (फलि कै क) स्त्री० का. એક જાતનું શાક. निष्पावी.
फलिग (फलिनं गच्छति गम् ड) पु० गः મેઘ.
फलित (फल् क्त फल इतच् वा) त्रि० तः-ता-तं. १

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ફળેલું, જેને ફલ થયેલાં છે એવું (ઝાડ વગેરે). ૨ નિષ્પન્ન.

फलित (,,) पु० तः वृक्ष, ઝાડ.

फलितं (,,) क्ली० तं. ફૈલેય શબ્દ જુઓ.

फलिता (फलित टाप्) स्त्री० ता. અટકાવવાળી સ્ત્રી.

फलिन् (फल इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. ફલવાળું, ફલયુક્ત.

फलिन् (,,) पु० ली. ફલવાળું ઝાડ.

फलिन (फल इनच्) पु० नः. ૧ ફલવાળું ઝાડ. ૨ અરીઠાનું ઝાડ. ૩ પનસનું ઝાડ.

फलिन (,,) त्रि० नः-ना-नं. ફલવાળું.

फलिनी (फलिन् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ વનસ્પતિ ક્રાંગ. ૨ ધઉંલો.

फली (फल् अच् ङीप्) स्त्री० ली. ૧ ધઉંલો. ૨ ક્રાંગ.

फलीकरण (फल च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. ૧ ફલ નિષ્પાદન કરવું. ૨ સાળી વગેરેનાં ક્ષેતરાં ફાડવાં તે. ૩ અફલનાં ફલ લાવવાં તે.

फलीकार (फल च्वि कृ घञ्) पु० रः. ૧ ફલની ઇચ્છા. ૨ સાલ વગેરેનાં ક્ષેતરાં ફાડવાં તે. ૩ અફલનાં ફલ લાવવાં તે.

फलीय (फल छ) त्रि० यः-या-यं. ફલવાળું.

फलूष ( ) पु० षः. એક જાતનો વેલો.

फलेग्राहि (फले फलं गृह्णाति धारयति ग्रह् इनि) त्रि० हिः-हि-हि. યોગ્ય કાળે જે ફલદ્રુપ થાય છે એવું ઝાડવગેરે.

' फलेग्रहीन् हंसि वनस्पतीनाम् '

भट्टिः.

फलेग्राहि (,, ग्रह पृषो० इनि) त्रि० हिः-हिः-हि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

फलेंद्र (फलेन इंद्र इव) पु० द्रः राजजम्बूर्महाफला

भावप्रकाशः.

फलेपुष्पा (फले फलमुखे पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पा. એક જાતનું ઝાડ. द्रोणपुष्पीवृक्ष.

फलेरुहा (फले तन्निमित्तं रोहति रुह् क) स्त्री० हा. વનસ્પતિ પાડળા. पाटलिवृक्ष. [ફરવાં તે.

फलोच्चय (फलानां उच्चयः) पु० यः. ફલ એકઠાં

फलोत्तमा (फलेन उत्तमा) स्त्री० मा. ૧ કાળી દ્રાખ. ૨ હરડાં, બેડાં, અને આંબળાં.

फलोत्पत्ति (फलाय उत्पत्तिरस्य) पुं० त्तिः આંબાનું ઝાડ. [उत्पत्ति.

फलोत्पत्ति (फलस्य उत्पत्तिः) स्त्री० त्तिः. ફલની

फलोदय (फलस्य उदयः) पु० यः. ૧ ફલનો ઉદય. ૨ લાભ. ૩ હર્ષ. ૪ સ્વર્ગલોક.

फलोपेत (फलेनोपेतः) त्रि० तः-ता-तं. ફલવાળું.

फल्क (फल् क) पु० कः. વિસ્તારેલું અંગ.

फल्गोति ( ) पु० तिः સ્ત્રીનું ગુહ્યાંગ.

फल्गु (फल् उ गुक्) त्रि० ल्गुः-ल्गुः-ल्गु. ૧ અસાર. ૨ નિરર્થક. ૩ અશક્ત. ૪ દુર્બલ. ૫ રમ્ય.

फल्गु (,,) स्त्री० ल्गुः. ૧ ગયા તીર્થ પાસે તે નામની એક નદી. ૨ ગુહ્યાંગ. ૩ વસંત સમય. ૪ મિથ્યા વાક્ય. ૫ એક જાતનું ઝાડ.

फल्गुता (फल्गोर्भावः तल्) स्त्री० ता. નિરર્થકપણું, અસારપણું.

' सुरपतिमपि श्वा पार्श्वस्थं विलोक्य न शंकते न हि गणयति क्षुद्रो जन्तुः परिग्रहफल्गुताम् ' भर्तृहरिः.

फल्गुत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ની ફલ્ગુ નદી.

फल्गुदा (फल्गु दा क टाप्) स्त्री० दा. ગયા પાસે-

फल्गुन (फल्गुन्यां जातः) त्रि० नः-नी-नं. ફલ્ગુની નક્ષત્રમાં પેદા થયેલું.

फल्गुन (फल्गुश्चूर्णभेदो नीयतेऽस्मिन्) पु नः ૧ ફાગણ માસ. ૨ મધ્યમ પાંડવ અર્જુન.

फल्गुनाल (फल्गुनेन अलति) पु० लः ફાગણમાસ.

फल्गुनी (फल् उनन् गुक् ङीप्) स्त्री० नी. પૂર્વાફલ્ગુની નક્ષત્ર. ૨ ઉત્તરાફલ્ગુની નક્ષત્ર. ૩ કાળા ઉંબરાનું ઝાડ. [એક દેશ.

फल्गुलका ( ) स्त्री० का. તે નામનો

फल्गुवाटिका (फल्गूनां वाटीव कन्) स्त्री० का. એક જાતનું ઝાડ. काकोदुंबुरिका.

फल्गुवाटी (फल्गूनां वाटीव) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [औषध.

फल्गुवृंत (फल्गु वृंतं यस्य) पु० तः એક જાતનું

फल्गुवृंतक (फल्गुवृंत कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [कं. श्योनाकभेद.

फल्गुवृंताक (फल्गुना वृंतेनाकायति आ कै क) पु०

फल्गुत्सव (फल्गुनिमित्तः उत्सवः) पु० वः ફાલ્ગુનપૂર્ણિમાવગેરે ઉપર ગુલાલ ઉડાડી ઝૂલદોલનો ઉત્સવ કરાય છે તે.

फल्य (फलाय हितं यत्) क्ली० ल्यं. ફૂલ, પુષ્પ.

फल्लकिन् (फलक पृषो० इनि) पु० की. એક જાતનું માછલું.

फल्लुफल (फुल्लं फलमस्मात्) पु० लः સૂપડાનો વા.

फा (फल् डा) पु० फाः. ૧ સંતાપ. ૨ નિષ્ફલ બોલ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वुं ते. ३ वृद्धि. ४ आभादी. ५ वर्धक.

फाट् ( ) अव्य० ट्. बोलावतुं, आमंत्रण.

फाटकी (स्फुट् ण्वुल् ङीप्) स्त्री० की. पटकी.

फाणि (स्फाय् नि) स्त्री० णिः १ गोळ २ करंभ शब्द जुओ. [विकार.

फाणित (फंण् णिच् क्त) क्ली० त. शेलडीनो एक

'इक्षोः रसस्तु यः पक्वः किंचिद् गाढो बहुद्रवः।
स एवेक्षुविकारेषु ख्यातः फाणितसंज्ञया' ॥

भाव प्रकाशः ॥.

फांट (फण् क्त) त्रि० टः-टा-टं. अनायासे करेलुं.

फांट (") पु० टः कषाय, क्वाथ.

'क्षुण्णद्रव्यफले सम्यक् जलमुष्णं विनिःक्षिपेत्।
पात्रे चतुःपलमितं ततस्तु स्रावयेज्जलम्।
सोऽयं चूर्णद्रवः फाण्टः भिषग्भिरभिधीयते' ॥वैद्यक०॥

फाल (फलाय शस्याय हितं अण्) क्ली० लं. हळनुं नीचलुं लोखंडी पणुं.

फाल (फलस्य विकारः अण्) क्ली० लं. १ रेतुं वस्त्र. २ तप्त पात्र करवानी एक परीक्षा.

फाल (फालमस्त्यस्य अच्) पु० लः १ बलराम. २ महादेव.

फाल (फलेषु भवः अण्) पु० लः बीजोरानुं बी.

फालकृष्ट (फालेन कृष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. पाणे करी खेडेलुं (खेतरवगेरे).

फाल्गुन (फाल्गुनी पौर्णमासी यत्र मासे) पु० नः १ फागण मास. २ अर्जुन. ३ अर्जुनसाद्दशनुं आड.

फाल्गुनप्रिय (फाल्गुनस्य प्रियः) पु० यः शंख, कोणु.

फाल्गुनानुज (फाल्गुनादनुजायते जन् ड) पु० जः १ चैत्रमास. २ वसंतसमय. [सहदेव.

फाल्गुनानुज (") पु० द्वि० जो. नकुल अने

फाल्गुनिक (फाल्गुनीयुक्ता पौर्णमासी यत्र मासे) पु० कः फागणमास.

फाल्गुनी (फल्गुनीयुक्ता पौर्णमासी अण्) स्त्री० नी. फागणमासनी पुनम.

फि (फल् डि) पु० फिः १ क्रोध, कोप. २ निष्फळ वाक्य. ३ पाप.

फिंगक (कलिंग पृषो०) पु० कः एक जातनुं पंखी.

फिरंग ( ) पु० गः १ फिरंगीनो देश. २ एक जातनो रोग.

फु (फल् डु) पु० फुः १ मंत्रोच्चारण कर्या पछी मुंढ मारवी ते. २ तुच्छ वाक्य.

फक (फ कै क) पु० कः. पंखी, पक्षी.

फुट (स्फुट् क) त्रि० टः-टा-टं. १ फाटेलुं. २ विदीर्ण. ३ फूटेलुं.

फुट (") पु० टः सापनी फण.

फुत् (फुल् डुति) अव्य० त्. १ अपमान करवामां, २ अनादर करवामां, अने ३ अनुकरण करवामां वपराती अव्यय. फूत्. [अग्नि, आग.

फुत्कर (फूदित्यव्यक्तं शब्दं करोति कृ ट) पु० रः-

फुत्कार (फुत् कृ भावे घञ्) पु० रः सर्प वगेरेनो फूंफाडो.

फुप्फुस ( ) पु० सः श्वेसनुं. पुप्पुस.

फुल्लति (फल् क्तिन्) स्त्री० तिः फलन शब्द जुओ.

फुल्ल (फुल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. फुल्ल शब्द जुओ.

फुल्ल् (भ्वा० पर० सेट् फुल्लति) प्रफुल्ल थवुं.

फुल्ल (फुल्ल् अच्) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. १ फलवाना आरंभवाळुं. २ फूलेलुं. ३ फूलेलुं. ४ विकास पामेलुं.

फुल्लतुवरी (फुल्ले तुवरी) स्त्री० री. फटकी.

फुल्लनयन (फुल्ले नयने यस्य) त्रि० नः-ना-नं. जेनां नेत्र उघडेलां-विकासेलां छे ते.

फुल्लफाल (फुल्लं फलति फल् अण्) पु० लः शूर्पवात.

फुल्लरीक (फुल्ल न) पु० कः १ साप, सर्प. २ ते नामनो एक देश.

फुल्ललोचन (फुल्ले लोचने यस्य) त्रि० नः-ना-नं. विकास पामेलां छे नेत्र जेनां ते.

फुल्ललोचन (") पु० नः एक जातनो मृग. [प्रफुल्ल होवुं.

फुल्लवत् (फुल् क्तवत्) त्रि० वान्-वती-वत्. फूलवुं,

फुल्लि (फुल् क्तिन्) स्त्री० ल्लिः विकास पामवुं, प्रफुल्लित होवुं. [जुओ.

फुल्लुति ( ) स्त्री० तिः उपलो शब्द

फूत् ( ) फुत् शब्द जुओ.

फूत्कर्तुमनस् (फुत्कर्तुं मनः यस्य) त्रि० नाः-ना-नः फूंफार करवाने इच्छतुं. फूत्कर्तुकाम.

फूत्कार (फूत् कृ घञ्) पु० रः. फुत्कार शब्द जुओ.

'सतारैः फूत्कारैः.....' भर्तृहरिः.

फूत्कृत (फूत् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. फूंफाडो मारेलुं. फुत्कृत. [रीने.

फूत्कृत्य (फूत् कृ ल्यप्) अव्य० त्य. फूंफाडो मा-

फेत्कार (फेत् कृ घञ्) पु० रः बहु सपाटाबंध चालवाथी जे शब्द थाय छे ते.

फेण (स्फाय् नक् पृषो०) पु० णः झीण.

फेणक (फेण कन्) पु० कः उपरनो शब्द जुओ.

फेन (स्फायु न्) पु० नः १ झीण. २ हिम. ३ ते

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नामनो એક રાજા. फेण.
'हंसश्रेण्यो नदीतीरे निनदेः संप्रतीयिरे।
यथा सारस्वता मन्त्रा अन्तरे फेनसङ्गताः'॥

फेनक (फेन स्वार्थे संज्ञायां वा क) पु० कः. १ ફીણ. २ એક જાતનું પિષ્ટક. फेणक.

फेनका (फेन इव कायति कै क) स्त्री० का. १ જલમાં પકાવેલા ચોખાનું ચૂર્ણ. २ અરીઠાનું ઝાડ. फेणका.

फेनता (फेनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ફીણપણું.

फेनदुग्धा (फेन इव दुग्धं निर्यासो यस्याः) स्त्री० ग्धा. એક જાતનો વેલો. फेणदुग्धा.

फेनवत् (फेन मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत् ફીણવાળું. फेणवत्. [फेणवाहिन्.

फेनवाहिन् (फेनमिव वहति श्वेततां) पु० ही. વસ્ત્ર.

फेना (फेन् अच् टाप्) स्त्री० ना. વનસ્પતિ શીકાકાઇ. फेणा. [टो. बुद्बुद. फेणाग्र.

फेनाग्र (फेनस्य अग्रं) क्ली० ग्रं. બુડબુડીયું, પરપોટો.

फेनायमान (फेन इव आचरति) त्रि० नः-ना-नं. ફીણવાળું. फेणायमान. [फेणाशनि.

फेनाशनि (फेनवर्णः अशनिर्यस्य) पु० निः ઉંદર.

फेनिका (फेनी स्वार्थे क) स्त्री० का. ખાજાં. फेणिका. [फेणिन्.

फेनिन् (फेन इनि) त्रि० नी-निनी-नि. ફીણવાળું.

फेनिल (फेन इलच्) त्रि० लः-ला-लं. ફીણવાળું. फेणिल. [२ બોરડીનું ઝાડ.

फेनिल (,,) पु० लः १ અરીઠાનું ઝાડ.

फेनिल (,,) क्ली० लं. १ મોટું ભોરસ. २ भद्दन वृक्षनुं इल.

फेरु (फे इत्यव्यक्तं रौति रु क) पु० रुः शीयाળ.

फेरंड (फे इत्यव्यक्तं रंडति रंड् अच्) पु० डः. उपलो शब्द જુઓ. [२ राक्षस.

फेरव (फे इत्यव्यक्तो रवो यस्य) पु० वः. १ शियाળ.

फेरव (,,) त्रि० वः-वा-वं. १ धूताऱ्. કપટી.

फैरु (फे इत्यव्यक्तो रौति रु डु) पु० रुः शियाળ.

फेल् (भ्वा० पर० सेट् फेलति) જવું. गमन કરવું.

फेल (फेल् अच्) क्ली० लं. ખાતાં બાકી રહેલું અન્ન વગેરે, उच्छिष्ट.

फेलक (फेल् वुन्) पु० कः उपलो शब्द જુઓ.

फेला (फेल् अच् टाप्) स्त्री० ला. फेल शब्द જુઓ.

फेलि (फेल् इन्) स्त्री० लिः फेल शब्द જુઓ.

फेलिका (फेलि स्वार्थे क) स्त्री० का. फेल शब्द જુઓ.

फ्वल् (भ्वा० पर० सेट् फ्वलति) જવું.

व.

व. व्यंजनपैकी त्रेवीशमो धोषाक्षर.

व (वल् ड) पु० वः १ વરુણ. २ સિંધુ. ३ ભગ. ४ પાણી. ५ જવું તે. ६ गंधन. ७ तंतुनुं सांधवुं. ८ वपन.
'वः पुमान् वरुणे सिन्धौ भगे तोये गते तु वा।
गन्धने तन्तुसंधाने पुंस्येव वपने स्मृतः'॥
मेदिनी.

वंहिष्ठ (अतिशयेन बहुः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ अतिशय, બહુ. २ ઘણું જ.

वंहीयस् (अतिशयेन बहुः ईयसुन्) त्रि० यान् यसी-यस्. १ अत्यंत, બહુ. २ ઘણું, બહુ.

वक (वकि अच्) पु० कः १ બગલો. २ બકાસુર.
'न प्रयत्नशतेनापि शुकवत् पाठ्यते वकः'
हितोपदेशः.

वकचर (वक इव चरति) त्रि० रः-री-रं. બગલાની પેઠે આચરણ કરતું. [જાતનું માછલું.

वकर्चिंचिका (वकवर्णा चिंचिका) स्त्री० का. એક

वकदर्शिन् (वक दृश् णिनि) पु० शीं. કુમુતર.

वकनिषूदन (वकं निषूदयति) पु० नः भीमसेन पांडव. वकजित्. [तुं ઝાડ.

वकपुष्प (वकाभं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः अगथीआ-

वकवृत्ति (वक इव वृत्तिर्यस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति. वकचर शब्द જુઓ. [उपलो शब्द જુઓ.

वकवृत्तिन् (वक वृत् णिनि) त्रि० त्ती-त्तिनी-त्ति.

वकवैरिन् (वकासुरस्य वैरी) पु० री. ભીમસેન પાંડવ. [माछलुं.

वकाक्षी ( ) स्त्री० क्षी. એક જંતનું

वकारि (वकासुरस्य अरिः) पु० रिः भीमसेन पांडव. [समर्थ होवुं. ३ वृद्धि पामवुं.

वङ् (भ्वा० पर० सेट् वडति) १ બલવાળું હોવું.

बकुल (वक ऊरच्) पु० लः १ બકુલવૃક્ષ. २ કપાલનું તિલક. [ला देवी.

बकुला (वकुल् टाप्) स्त्री० ला. १ કટુકી. २ બકु-

बकुली (वक् उरच् ङीप्) स्त्री० ली. वनस्पति ઝાકોલી.

बकेरुका (वक इरुक् टाप्) स्त्री० का. નાનું બગલું.

बकोट ( ) पु० टः. બગલો.

बडवा (वलं वाति वा क) स्त्री० वा. १ ઘોડી. २ દાસી. ३ અશ્વિની નક્ષત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

बडवाकृत (बडवया दास्या कृतः) पु० तः એક જાતનો દાસ.

बडवाग्नि (बडवायाः शिवसङ्घाया अश्वाया मुखस्थः अग्निः) पु० ग्निः દરીયામાંહેલો એક જાતનો અગ્નિ. कालानल. [खः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

बडवामुख (बडवायां मुखं स्थानेत्वनास्त्यस्य) पु०

बडवामुख (बडवाया मुखं) क्ली० खं. ધોડીનું મોં.

बडवासुत (बडवाया सुतौ) पु० द्वि० तौ. अश्विनी કુમાર. [શબ્દ જુઓ.

बडवाहृत (बडवया दास्या हृतः) पु० तः बडवाकृत

बडिश (बलि शो क) स्त्री० क्ली० शा-शी-शं. નાનાં માછલાં પકડવાનું લોઢાનું એક જાતનું યંત્ર. बडिश.

' अजानन्माहात्म्यं पततु शलभो दीपदहने
समीनोऽप्यज्ञानाद् बडिशयुतमश्नातु पिशितम् '
वैराग्यशतकम्.

बण् (भ्वा० पर० सेट् वणति) શબ્દ કરવો, નાદ કરવો.

बण (बण् अच्) पु० णः शब्द, नाद, अवाज.

बणिक्पथ (वणिजां पंथा यस्मिन्) पु० थः પીઠ, બજાર. [ગાળીનું ઝાડ. वणिग्बंधु.

बणिग्बंधु (बणिजां बंधुरिव पोषकत्वात्) पु० धुः

बणिग्भाव (बणिजो भावः) पु० वः बाणिज्य शब्द જુઓ. [ઉષ્ટ્ર.

बणिग्वह (वणिजं वहवि वह् अच्) पु० हः ઉંટ,

बणिज् (पणायते व्यवहरति पण् इजि) पु० क्-ग्. વણિક, વેપારી, વાણિઓ. [જુવો.

बणिज (पणायते पण् इज) पु० जः ઉપલો શબ્દ

बणिज्य (बणिजो भावः कर्म वा) क्ली० ज्यं. વણિકપણું, વણિકનું કામ.

बंत ( ) अव्य० तं. विस्मय, शोक, तथा संतोष બતાવનારો અવ્યય.

बद् (स्वा० पर० सेट् बदति) निश्चल थवुं, स्थिर होवुं

बद् (चुरा० उभय० सेट् बादयति ते) બોલવું કહેવું

बद् (ल्वा० पर० सेट् बदति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

बदर (बद् अरच्) पु० रः १ બોરનું ઝાડ, બોરડી २ देवसर्षपनु ઝાડ. बदर.

बदर (बदरस्य फलं अण्) क्ली० रं. બોર. २ કપાસ.

बदरफली (बदरस्येव फलमस्त्यः ङीप्) स्त्री० ली. भूमिबदरी શબ्द જુઓ.

बदरवल्ली (बदरफलप्रधाना वल्ली) स्त्री० ल्ली. भूमिबदरी શબ्द જુઓ.

बदरामलक (बदरामलकयोः समाहारः) क्ली० कं. બોર અને આમળું.

बदरीमलक (बदरामवामलकं) क्ली० कं. પાણીઆંબળું प्राचीतामलक.

बदरि ( ) स्त्री० रिः બોરડી, બોરનું ઝાડ.

बदरिक ( ) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

बदरिका (बदरी स्वार्थे क) स्त्री० का. १ બોરડી, બોરનું ઝાડ. २ કપિકચ્છું. ३ કપાસનું ઝાડ.

' अन्ये बदरिकाकारा बहिरेव मनोहराः '
हितोपदेशः

बदरिकाश्रम (बदरिकाचिह्नितः आश्रमः) पु० मः તે નામનું એક તીર્થ. बदरिकावन, बदरीशैल.

बदरी (बदर ङीप्) स्त्री० री. १ બોરડી, બોરનું ઝાડ. २ કપાસનું ઝાડ. ३ કપિકચ્છુ.

बदरीच्छदा (बदरी इव च्छदो यस्याः) स्त्री० दा. १ સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો. २ એક જાતનું ઝાડ.

बदरीपत्र (बदर्या इव पत्राणि यस्य) पु० त्रः સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો. [શબ્દ જુઓ.

बदरीपत्रक (बदरीपत्रः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો

बदरीफला (बदर्या इव फलं यस्याः) स्त्री० ला. शेफालिका શબ્દ જુઓ.

बद्ध (बध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ બાંધેલું. २ દબાવેલું. ३ અટકાવેલું.

बद्धगुद (बद्धं गुदमत्र) क्ली० दं. જેમાં દસ્તનો અટકાવ થાય છે એવો એક જાતનો રોગ.

' निरुध्यते तस्य गुदे पुरीषं
निरेति कृच्छ्रादपि चाल्पमल्पम् ।
हृन्नाभिमध्ये परिवृद्धिमेति
तस्योदरं बद्धगुदं वदन्ति ' भावप्रकाशः.

बद्धफल (बद्धानि फलानि यस्य) पु० लः કરંજ વૃક્ષ.

बद्धमुष्टि (बद्धा मुष्टिर्यस्य) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. १ કૃપણ. २ જેની મૂઠી બાંધેલી હોય છે તે.

बद्धमूल (बद्धं मूलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ દૃઢ મૂળિયાવાળું. २ જેનાં મૂલ બંધાયલાં હોય છે તે.

बद्धरसाल (बद्धः रसालः) पु० लः એક જાતના આંબાનું ઝાડ. राजासवृक्ष.

बद्धशिख (बद्धा शिखा येन) त्रि० खः-खा-खं. જેણે શિખા બાંધેલી હોય છે તે.

बद्धशिखा (बद्धा शिखा यस्याः) स्त्री० खा. वनस्पति उच्चटा.

बद्धांजालि (बद्धः अंजलिर्येन) त्रि० लिः-लिः-लि. નમવા માટે જેણે અંજલિ રચેલી છે તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બધ (हन् घञ्) पु० धः. મારી નાખવું, હાર મારવું.
બધ્ (चुरा० उभय० सेट् बाधयति-ते) १ બાંધવું. ૨ સંયમન કરવું. [બાંધવું.
બધ્ (भ्वा० आत्म० सेट् बीभत्सते) १ નિંદવું. ૨
બધક (बध् कुन्) त्रि० कः-का-कं. મારી નાંખનાર. હાર મારનાર, વધ કરનાર.
બધક (,,) पु० कः १ હિંસા કરનારો. ૨ પારધી. ૩ મૃત્યુ.
બધકામ્યા (बधस्य काम्या) स्त्री० म्या. હાર મારવાની ઇચ્છા, વધ કરવાની ઉમેદ.
બધજીવિન્ (बधेन जीवति) पु० वी. ૧ પારધી, ૨ ખાટકી, કસાઈ
બધત્ર (बध् कत्रन्) क्ली० त्रं. હથીઆર, અસ્ત્ર.
બધદંડ (बधस्य दडः) पु० डः હાર મારીનાખવાની સજા.
બધસ્થલી (बधार्थं स्थली) स्त्री० ली. ૧ ગુન્હેગારને ફાંસી દેવાનું અથવા શૂલિએ દેવાનું ઠેકાણું. ૨ સ્મશાન. बध्यस्थान. [જુઓ.
બધસ્થાન (बधार्थं स्थानम्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ
બધાંગક (बधः अंगमत्र कप्) क्ली० कं. કારાગૃહ.
બધાર્હ (बधमर्हति अर्ह् अच्) त्रि० र्हः-र्ही-र्हं. હાર મારવા લાયક, વધ કરવા યોગ્ય.
બધિર (बंध् किरच्) त्रि० रः-रा-रं. બહેરું.
'को बधिरो यः शृणोति न हितानि' शंकरः.
'अनंशो क्लीबपतितौ जात्यन्धबधिरौ तथा' मनुः.
બધિરતા (बधिरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. બહેરાપણું, બહેરાટ. बाधिर्य. [બ્દ જુઓ.
બધિરત્વ (बधिरस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ.
બધિરિમન્ (बधिरस्य भावः इमनिच्) पु० मा. બહેરાપણું.
બધૂ (बध्नाति ममतया बंध् उ) स्त्री० धूः. ૧ નારી. ૨ પત્ની. ૩ વનસ્પતિ પુષ્પા. ૪ નવી પરણેલી સ્ત્રી. ૫ કન્યુરો. ૬ ઉપલસરી.
બધોદ્યત (बधाय उद्यतः) त्रि० तः-ता-तं. વધ કરવા તૈયાર થયેલું. [લાજ.
બધોપાય (बधाय उपायः) पु० यः વધ કરવાનો ઇ-
બધ્ય (हन् यत्) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. વધ કરવા લાયક, મારી નાંખવા લાયક.
બધ્યતા (बधस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વધ કરવા લાયકપણું, મારી નાંખવા યોગ્યપણું.
બધ્યત્વ (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રાગારનું રક્ષણ કરનારો.
બધ્યપાલ (बध्यं पालयति पाल् अण्) पु० लः કા-
બધ્યપાલક (,, पाल् ण्वुल्) पु० कः ઉપલો. શબ્દ જુઓ.
બધ્યભૂમિ (बध्यस्य भूमिः) स्त्री० मिः ૧ ગુન્હેગારને ફાંસી કે શૂલિ દેવાનું સ્થાન. ૨ સ્મશાન.
બધ્યસ્થાન (बध्यस्य स्थानं) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
બદ્ધા (बंध् क्त्वा) अव्य० द्धा. બાંધીને.
ब्ध व
બધ્ન (बंध् ष्ट्रन्) क्ली० ध्नं. સીસું.
બધ્ની (बंध् ष्ट्रन् ङीप्) स्त्री० ध्नी. ચામડાની દોરી. बध्री.
બધ્ય (बंध् ष्ट्रन्) क्ली० ध्यं. જોડો, મોજડી.
બન્ (तना० आत्म० सेट् बनुते) ભાગવું, જાચવું.
બંધ્ (क्र्या० पर० सेट् बध्नाति) બાંધવું; अनु (अनुबध्नाति) અનુસરવું; नि (निबध्नाति) નિયમથી બાંધવું; निर् (निर्बध्नाति) આગ્રહ કરવો; प्र (प्रबध्नाति) કલ્પનાથી કહેવું, કલ્પનાથી બોલવું; प्रति (प्रतिबध्नाति) રોકવું, અટકાવવું; आ (आबध्नाति) બંધનમાંથી છૂટું કરવું, છોડી દેવું; सम् (संबध्नाति) જોડી દેવું, સંબદ્ધ રાખવું.
બંધ (बंध् घञ्) पु० धः. ૧ બાંધવું, બંધન. ૨ બાંધણ. ૩ ગાંઠ, બેડી વગેરે બાંધવાનું સાધન. ૪ દેહ, શરીર. ૫ કરજમાં ધરેણે મૂકેલું હરકોઈ દ્રવ્ય. ૬ ધરેણે મૂકવું, શાનમાં મૂકવું. ૭ ગતિરોધનું સાધન. ૮ સંસાર.
બંધક (बंधे स्थापितं धनं कन्) क्ली० कं. કરજમાં વિશ્વાસ આવે તેના માટે ધરેણે કે શાનમાં મૂકેલો પદાર્થ.
બંધક (बंधः स्वार्थे क) पु० कः. ૧ વિનિમય શબ્દ જુઓ. ૨ બાંધવું. ૩ બાંધણ. ૪ કેદ. ૫ શહેર. ૬ રતહિંડક.
બંધકી (बंधक ङीष्) स्त्री० की. ૧ ખરાબ ચાલની સ્ત્રી, છીનાળ. ૨ તાયફો, નાયકા. ૩ પાંચ પુરુષ પાંસે જનારી સ્ત્રી. ૪ હાથણી. ૫ વાંજણી સ્ત્રી.
બંધતંત્ર (बंध्युक्तं तंत्रमस्मिन्) क्ली० त्रं. સંપૂર્ણ સેના.
બંધન (बंध् ल्युट्) क्ली० नं. બાંધવું. ૨ બાંધણ. ૩ કેદ કરવું તે. ૪ મારવું તે, મારી નાખવું તે. ૫ બાંધવાની દોરી.
'शशिदिवाकरयोर्ग्रहपीडनम् गजभुजंगमयोरपि बन्धनम्।
मतिमतां च विलोक्य दरिद्रतां विधिरहो बलवानिति
मे मतिः' ॥ भर्तृहरिः ॥
બંધનગ્રંથિ (बंधनार्थं ग्रंथिः) स्त्री० थिः બાંધવાની

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગાંઠ. [દોરી.

बंधनरज्जु (बंधनार्थं रज्जुः) स्त्री० ज्जुः. બાંધવાની

बंधनवेश्मन् (बंधनार्थं वेश्म) क्ली० श्म. કારાગાર, કેદખાનું. बंधनागार. [શબ્દ જુઓ.

बंधनालय (बंधनार्थं आलयम्) क्ली० यं. ઉપલો

बंधस्तंभ (बंधनार्थं स्तंभः) पु० भः. હાથીને બાંધવાનો ખીલો. ૨ બાંધવાનો સ્તંભ. आलान, बंधनस्तंभ. [પીંજણો.

बंधित्र (बंध् इत्र) पु० त्रः. १ કામદેવ. ૨ ચામડાનો

बंधु (बध्नाति मनः स्नेहादिना बध् उ) पु० धुः. ૧ બાંધવ. ૨ સગોત્ર. ૩ એક વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલો. ૪ ભિત્ર, દોસ્તદાર. ૫ બાપ. ૬ મા. ૭ ભાઈ. ૮ એક જાતનું ઝાડ.

'तत्सुतो गोत्रजो बन्धुः' याज्ञवल्क्यः.

बंधुक (बंध् उक) पु० कः. બપોરીઆનું ઝાડ.

बंधुजन (बंधुः जनः) पु० नः. બંધુમાણસ, સગાંવ્હાલાં. बंधुजन. [બપોરીઆનું ઝાડ.

बंधुजीव (बंधुरिव जीवयति जीव् अण्) पु० वः.

बंधुजीवक (,,) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

बंधुता (बंधूनां समूहः तल्) स्त्री० ता. બંધુનું ટોળું.

बंधुता (बंधोर्भावः तल्) स्त्री० ता. બંધુપણું.

बंधुत्व (बंधोर्भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [આપેલું, દોસ્તદારે દીધેલું.

बंधुदत्त (बंधुना दत्तं) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. બંધુએ

बंधुदत्त (,,) क्ली० त्तं. એક જાતનું સ્ત્રીધન.

'वान्धवा भ्रातरः बंधुदत्तप्रदेन कन्यादशायां यत्पितृभ्यां दत्तं तदुच्यते' दायभागः

बंधुर (बंध् उरच्) पु० रः. ૧ બપોરીઆનું ઝાડ. ૨ બહેરો. ૩ હંસ. ૪ વાવડંગ. ૫ ઋષભ નામનું ઔષધ. ૬ બગલો. ૭ સ્ત્રીચિહ્ન.

बंधुर (बंध् उरच्) क्ली० रं. ૧ મુકુટ, તાજ. ૨ તલનો ખોળ. [રમણીય, સુંદર. ૨ નમ્ર.

बंधुर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ૧ રમ્ય, सुंदर, ૨ નમ્ર,

बंधुरा (बंधुर् टाप्) स्त्री० रा. વેશ્યા, गणिका.

बंधुल (बंध् उलच्) पु० लः. ૧ છીનાળાનો દીકરો, असती पुत्र. ૨ બપોરીઆનું ઝાડ.

बंधुल (,,) त्रि० लः-ला-लं. ૧ સુંદર, રમ્ય. ૨ નમ્ર. [વિનાનું. ૨ દોસ્તદારવગરનું.

बंधुहीन (बंधुना हीनः) त्रि० नः-ना-नं. ૧ બાંધવ-

बंधूक (बंध् ऊक) पु० कः. બપોરીઆનું ઝાડ.

बंधूक (,,) क्ली० कं. બંધૂપ.

बंधूर (बंध् ऊरच्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ રમ્ય. ૨ સુંદર. ૩ નમ્ર. ૪ કોઈ ઠેકાણે ઉંચું અને કોઈ ઠેકાણે નીચું એવું (સ્થલ વગેરે).

बंधूर ((बंध् ऊरच्) पु० रः. છિદ્ર, છેદ.

बंधूलि (बंध् ऊलिच्) पु० लिः. બપોરીઆનું ઝાડ.

बंध्य (बंध् यत्) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. ૧ ફલવિનાનું (ઝાડવગેરે). ૨ નિષ્ફલ. ૩ બાંધવા લાયક.

'अवन्ध्यकोपस्य निहन्तुरापदाम्'
किराता०

बंध्यफल (फले बंध्यः) पु० लः. ફલવિનાનું ઝાડ.

बंध्या (बंध्य टाप्) स्त्री० ध्या. ૧ વાંજણી સ્ત્રી. ૨ વાંજણી ગાય. ૩ એક જાતનો સુગંધી પદાર્થ. ૪ એક જાતનો યોનિરોગ.

बंध्याकर्कटी (बंध्याया उपकारिणी कर्कटी) स्त्री० टी. એક જાતની કાકડીનો વેલો.

बंध्यातनय (बंध्यायास्तनयः इव) पु० यः. વાંઝણીના પુત્રજેવો અસત્ય પદાર્થ.

बभूवस् (भू वसु) त्रि० वान्-वुषी-वत्. હોતું, થતું.

बभ्र् (भ्वा० पर० सेट् बभ्रति) ज्वलं, ગમન કરવું.

बभ्रवी (बभ्रु ङीप्) स्त्री० वी. દુર્ગાદેવી.

बभ्रि (भृ किन्) त्रि० भ्रिः-भ्रिः-भ्रि. ધારણ કરતું.

बभ्रु (बभ्र उ) त्रि० भ्रुः-भ्रुः-भ्रु-भ्रु. ૧ ભાંજરા વર્ણવાળું. ૨ મોટું. ૩ વિશાલ.

बभ्रु (,,) पु० भ्रुः १ વિષ્ણુ. ૨ શિવ. ૩ નોળિઓ. ૪ અગ્નિ. ૫ તે નામનો એક દેશ. ૬ તે નામનો એક મુનિ. ૭ પિંગલવર્ણ. ૮ ઉંદર. ૯ खलपू શબ્દ જુઓ. ૧૦ ચિત્રાનું ઝાડ.

'आलप्यालमिदं बभ्रोर्यत्स दारानपाहरत्।
कथैव खलु पापानामलमश्रेयसे यतः'॥ माघः॥

बभ्रुधातु (बभ्रु धातुः) पु० तुः. ૧ સોનું. ૨ ગેરુ.

बंब् (भ्वा० पर० सेट् बंबति) ज्वलं.

बंभर (बंभ रा क) पु० रः. ભમરો, भ्रमर.

बंभराली ( ) स्त्री० ली. ભાખી. भंभराली. [રિ. સર્વનો ભર્તા.

बंभारि (भृ इन् द्वित्वं अभ्यासे मुम्) त्रि० रिः-रिः-

बर (वृ अच्) क्ली० रं. ૧ કેસર. ૨ આદું. ૩ તજ. ૪ એક જાતનું ગંધદ્રવ્ય.

बर (,,) पु० रः. ૧ જમાઈ. ૨ વરદાન. ૩ આશાસ્પ, યોગ્ય, ઇચ્છવા લાયક. ૪ છીનાળવો. ૫ જારપુરુષ.

बर (वृ अप्) क्ली० रं. અરણ્ય.

बरम् (वृ अमु) अव्य० रम्. સારું, ઠીક, વારૂ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वरा (वृ अप् टाप्) स्त्री० रा. १ ઉરડાં, બેડાં, અને આંબળાં. २ ગળો. ३ હસ્તદર. ४ વનસ્પતિ બ્રાહ્મી. ५ વનસ્પતિ પાહા. ६ વાવડિંગ.

वरी (वर् ङीष्) स्त्री० री. સતાવળ.

वर्व् (भ्वा० पर० सेट् वर्वति) જવું, ગમન કરવું.

वर्वट (वर्व् अटन्) पु० टः. એક જાતના અડદ. રાજમાષ.

वर्वटी (वर्वट ङीष्) स्त्री० टी. વેશ્યા, ગણિકા.

वर्वणा (वर्व ल्यु) स्त्री० णा. આશમાની ભાખી.

वर्वर ( ) पु० रः. १ એવકુફ. २ જંગલી.

बर्ह् (भ्वा० आत्म० सेट् बर्हते) १ આપવું, દેવું. २ વિસ્તારવું. ३ બોલવું. ४ ભારી નાંખવું, ઠાર મારવું. [દુઃખ. ३ પરિવાર.

बर्ह (बर्ह् अच्) क्ली० र्हं. १ મોરનું પીછું. २ પાંખ. 'यथां बर्हाणि चित्राणि बिभर्ति भुजगाशनः.'

बर्ह (बर्ह् अच्) पु० र्हः. મોરનું પીછું.

बर्हकेतु (बर्ह केतुश्चिह्नं यस्य) पु० तुः. નવમા મનુનો તે નામનો એક પુત્ર.

बर्हवत् (बर्ह् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. મોરનાં પીછાવાળું.

बर्हि (बर्ह् इन्) क्ली० र्हि. દાભ, કુશ.

बर्हिण (बर्ह् इन्) पु० णः. મોર.

बर्हिन् (बर्ह् इनि) पु० र्हीं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. 'स्मनन्दं नन्दिहस्ताहतमुरजरवाहूतकौमारबर्हि-त्रासान्नासाग्ररन्ध्रं विशति फणिपतौ भोगसंकोचभाजि' मालतीमाधवम्.

बर्हिवाहन (बर्ही मयूरो वाहनमस्य) पु० नः कार्तिकस्वामी.

बर्हिपुष्प (बर्हिः बर्हियुक्तमिव पुष्पमस्य) पु० ष्पः. એક જાતનું ઝાડ. મયૂરશિખાવૃક્ષ.

बर्हिर्मुख (बर्हिः बर्हिः मुखमस्य) पु० मः. દેવ.

बर्हिशुष्मन् (बर्हिः कुशः बलमस्य) पु० ष्मा. १ અગ્નિ, વહ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ.

बर्हिष्केश (बर्हिः केश इव यस्य) पु० शः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કુશ ઉપર રહેનાર.

बर्हिष्ठ (बर्हिषि तिष्ठति स्था क) त्रि० ष्ठः ष्ठा ष्ठं.

बर्हिष्ठ (बर्हिषि कुशे तिष्ठति स्था कं) क्ली० ष्ठं. १ સુગંધી વાળો. २ દેવદારનો આસવ.

बर्हिष्मत् (बर्हिस् मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. કુશયુક્ત, કુશવાળું.

बर्हिष्य (बर्हिषि कुशे दत्तं यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. કુશ ઉપર આપેલું (પિંડવગેરે).

बर्हिस् (बर्ह् इस्) क्ली० र्हिः. १ કુશ, દાભ. २ અગ્નિ. ३ કાંતિ, દીપ્તિ. ४ ચિત્રાનું ઝાડ.

बल् (भ्वा० पर० सेट् बलति) १ જીવવું. २ ધાન્ય એકઠું કરવું. ३ દોલતને અટકાવવી.

बल् (चुरा० पर० सेट् बलयति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

बल् (भ्वा० उभय० सेट् बलति-ते) १ આપવું, દેવું. २ સમજાવવું. ३ નિરૂપણ કરવું. ४ ભારી નાખવું, ઠાર મારવું. [છેરવું.

बल् (चुरा० पर० सेट् बालयति) છોકરાની પેઠે ઉ-

बल (बल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. જોરાવર, મજબુત.

बल (,,) पु० लः. १ બલરામ. २ કાગડો. ३ તે નામનો એક અસુર. ४ વરુણવૃક્ષ.

बल (,,) क्ली० लं. १ સૈન્ય. २ જોર. બળ. ३ સ્થૂલપણું. ४ રૂપ. ५ વીર્ય. ६ દેહ. ७ પલ્લવ. ८ ગંધરસ. ९ લોહી.

'क्षत्रियाणां बलं युद्धं व्यापारश्च बलं विशाम् ।
भिक्षा बलं भिक्षुकाणां शूद्राणां विप्रसेवनम्' ॥
ब्रह्मवैवस्वतपुराणम्.

बलक्ष (बलं क्षायत्यस्मात् क्षै क) पु० क्षः. ધોળો વર્ણ.

बलक्ष (बलक्ष अच् , त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. ધોળું, સફેદ.

बलज (बलाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. જોરથી પેદા થનાર.

बलज (,,) क्ली० जं. १ શહેરનો દરવાજો. २ ખેતર, ક્ષેત્ર. ३ શસ્ય. ४ યુદ્ધ. ५ ચરબી. [જુઓ.

बलजा (बलज टाप्) स्त्री० जा. १ સુંદર સ્ત્રી. २

बलद (बलं ददाति दा क) पु० दः. १ જીવક વૃક્ષ. २ પૈષ્ટિક કર્ભાગનો એક વર્ણ.

बलद (,,) त्रि० दः-दा-दं. બલ આપનાર, જોર દેનાર, પૈષ્ટિક.

बलदा (बलद टाप्) स्त्री० दा. આહન. અશ્વગંધા.

बलदीनता (बलस्य दीनता) स्त्री० ता. ગ્લાનિ.

बलदेव (बलेन दीव्यति दीव् अच्) पु० वः. १ બલરામ. २ વાયુ. [વધિ.

बलदेवा (बलदेव टाप्) स्त्री० वा. ત્રાયમાણા ઓ-

बलद्विष् (बलं बलासुरं द्वेष्टि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. ઇંદ્ર.

बलनिग्रह (बलस्य निग्रहः) पु० हः. १ જોરનું કમીપણું. २ બલનું ઓછાપણું. ३ જોરનો નિગ્રહ.

बलप्रसू (बल् प्र सू क्विप्) स्त्री० सूः. વસુદેવની ભાર્યા રોહિણી, બલદેવની માતા.

बलभद्र (बलो बलवानपि भद्रः सौम्यः) पु० द्रः. १

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બલદેવ. ૨ રોગ. ૩ અનંત. ૪ લોધ્રવૃક્ષ.

बलभद्र (,,) ત્રિ૦ દ્રઃ-દ્રા-દ્રં. જોરાવર, બલવાળું.

बलभद्रा (बलभद्र टाप्) સ્ત્રી૦ દ્રા. ૧ ત્રાયમાણા ઓષધિ. ૨ ધૃતકુમારી, એક જાતની કુંવાર.

बलभद्रिका (बलभद्रा कन्) સ્ત્રી૦ કા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

बलभिद् (बलं भिनत्ति भिद् क्विप्) પુ૦ ત્-દ્. ઇંદ્ર.

बलभिद् (,,) ત્રિ૦ ત્-ત્. સૈન્યમાં ભંગાણ કરનાર. [સંકર્ષણ.

बलराम (बलेन रमते रम् घञ्) પુ૦ મઃ. બલદેવ.

बलल (बलं लाति ला क) પુ૦ લઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જોરાવર.

बलवत् (बल मतुप्) ત્રિ૦ વાન્-વતી-વત્. બલવાળું, 'बलवानपि निस्तेजाः कस्य नाभिभवास्पदम्.'

बलवत् (,,) અવ્ય૦ ત્. અતિશય.

'आपरितोषाद्विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम्।
बलवदपि शिक्षितानामात्मन्यप्रत्ययं चेतः' ॥
शाकुन्तलम् ॥

बलवत्ता (बलवतो भावः तल्) સ્ત્રી૦ त्ता. સામર્થ્ય, બલ. [જુઓ.

बलवत्त्व (,, त्व) ક્લી૦ त्वं. ઉપલો શબ્દ

बलवर्द्धन (बलं वर्द्धयति वृध् णिच् ल्यु) ત્રિ૦ नः-ना-नं. જોર વધારનાર.

बलवर्द्धन (,,) પુ૦ नः. ઉત્સર્જન અથવા ઉપાકર્મનો સ્થંડિલાગ્નિ.

बलवर्द्धिन् (बलं वर्द्धयति वृध् णिनि) ત્રિ૦ र्द्धी-र्द्धिनी-र्द्धि. બલ વધારનાર. [પધિ

बलवर्द्धिनी (,, ङीप्) સ્ત્રી૦ नी. છવકૈ-

बलवल्लभा (बलस्य वल्लभा) સ્ત્રી૦ भा. ૧ મધ. ૨ બલરામની વહાલી.

बलवसा ( ) સ્ત્રી૦ सा. ગંધક.

बलविन्यास (बलानां दुर्भेद्यतायै न्यासः स्थापनं) સ્ત્રી૦ सः લશ્કરની ગોઠવણ, સૈન્યની વ્યૂહરચના.

बलवृत्रनिषूदन (बल वृत्र नि सूद् ल्युट्) પુ૦ नः ઇંદ્ર. [જુઓ.

बलवृत्रहन् (बलवृत्रौ हंति) પુ૦ हा. ઉપલો શબ્દ

बलशालिता (बलशालिनो भावः तल्) સ્ત્રી૦ ता. ૧ જોરાવરપણું, બલવાળાપણું. ૨ જોર, પરાક્રમ.

बलशालित्व (,, त्व) ક્લી૦ त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

बलशालिन् (बलेन शालते शल् णिनि) ત્રિ૦ ली-लिनी-लि. બલવાળું, જોરાવર.

बलसूदन (बलासुरं सूदयति सूद् ल्यु) પુ૦ नः ઇંદ્ર.

बलस्थिति (बलस्य स्थितिः) સ્ત્રી૦ तिः. લશ્કરની છાવણી.

बलहन् (बलासुरं हंति हन् क्विप्) પુ૦ हा. ઇંદ્ર.

बलहन् (बलं हंति हन् क्विप्) પુ૦ हा. શ્લેષ્મ ધાતુ, શ્લેષ્મ.

बलहन् (,,) પુ૦ हा. બલરામ.

बलहीन (बलेन हीनः) ત્રિ૦ नः-ना-नं. બલ વગરનું, જોર વિનાનું, અશક્ત.

बलहीनता (बलहीनस्य भावः तल्) સ્ત્રી૦ ता. અશક્તપણું, નિર્બલપણું. [૦ત્વ જુઓ.

बलहीनत्व (,, त्व) ક્લી૦ त्वं. ઉપલો શ-

बला (बलं कार्यत्वेनास्त्यस्याः) સ્ત્રી૦ ला. ૧ એ નામની એક અસ્ત્રવિદ્યા. ૨ નાગવેલનો વેલો. ૩ વાવડિંગ. ૪ બલદાણા. ૫ વનસ્પતિ જયંતી. ૬ પૃથ્વી. ૭ લક્ષ્મી.

'बलाचतुष्टयं शीतं मधुरं बलकान्तिकृत्।
स्निग्धं ग्राहि समीरास्रपित्तास्रक्षतनाशनम्' ॥
भावप्रकाशः ॥

बलाका (बल् आ क) સ્ત્રી૦ का. ૧ બગલાની પંક્તિ. ૨ બગલાની સ્ત્રીજાતિ. ૩ આશક સ્ત્રી, કામુકી. ૪ એક જાતનો બગલો.

'सेविष्यन्ते नयनसुभगं खे भवन्तं बलाकाः'
मेघदूतम्.

बलाकाश्व (बला कारणाः अश्वः यस्य) પુ૦ श्वः અજક રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર.

बलाकिन् (बलाका इनि) ત્રિ૦ की-किनी-कि. ૧ બગલાની પંક્તિવાળું. ૨ બગલીવાળું.

बलाकिन् (,,) પુ૦ की. ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર. [ઋતુનો કાલ.

बलाकाक्ष (बलाका अंगं यत्र कप्) પુ૦ कः, વસંત-

बलांचिता (बलेन अंचिता) સ્ત્રી૦ ता. બલરામની પીણા. [લીલા ભગ.

बलाट (बलाय तद्दानाय अटति अट् अच्) પુ૦ टः.

बलाढ्य (बलेनः आढ्यः) ત્રિ૦ ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. બળવાળું, જોરાવર. [બલથી, હઠથી.

बलात् (बलं कारणत्वेनातति अत् क्विप्) અવ્ય૦ त्.

बलात्कार (बलात् कृ घञ्) પુ૦ रः. બલપૂર્વક કરવું, હઠ કરી કરવું.

बलात्मिका (बलमेवात्मा स्वरूपं यस्याः कप्) સ્ત્રી૦ का. એક જાતનું ઝાડ. [क्षुप.

बलाद्या (बलाय आद्या) સ્ત્રી૦ द्या. એક જાતનું

बलाध्यक्ष (बलस्य अध्यक्षः) પુ૦ क्षः. સેનાપતિ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લશ્કરનો સરદાર.

बलानुज (बलरामस्य अनुजः) पु० जः. શ્રીકૃષ્ણ.

बलान्वित (बलेन अन्वितः) त्रि० तः-ता-तं. બલવાળું, જોરાવર, સેનાયુક્ત.

बलापकर्षम् ( ) अव्य० र्षम्. બલાત્કારથી, હઠથી.

बलापंचक (बलायाः पंचकम्) क्ली० कं. બલા, મહાબલા, નાગબલા, અતિબલા, અને રાજબલા– એવી પાંચ ઔષધિનો સમુદાય.

बलाबलाधिकरण (बलं च अबलं च ते अधिक्रियेते अस्मिन् अधि कृ ल्युट्) क्ली० नं. આકાંક્ષા અને અનાકાંક્ષારૂપ બલાબલનો નિશ્ચય કરનાર જૈમિનિએ કહેલો ન્યાયભેદ.

बलामोटा (बलमामोटयति) स्त्री० टा. એક જાતની વનસ્પતિ. નાગદમની.

बलाय (बलस्य आयः स्थानं) पु० यः. વરણવૃક્ષ.

बलावलेप (बलस्य अवलेपः) पु० पः. જોરનું ગુમાન, સામર્થ્યનો ગર્વ.

बलारांति (बलासुरस्य अरातिः) पु० तिः. ઇંદ્ર.

बलाश (बलमश्नाति अश् अण्) पु० श. કફ ધાતુ.

बलाशक (बलाशः स्वार्थे कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

बलास (बलमस्यति अस् अण्) पुं० सः. કફધાતુ.

बलासघ्नी (बलासं हंति) स्त्री० घ्नी. તેજબલ.

बलासम ( ) पु० मः. તે નામનો એક જૈનસાધુ.

बलाह (बलं आहंति) क्ली० हं. પાણી, જલ.

बलाहक (बलाह कै क) पु० कः. ૧ મેઘ. ૨ નાગરમોથ. ૩ વિષ્ણુનો ઘોડો. ૪ પર્વત. ૫ તે નામનો એક સર્પરાજ. ૬ તે નામનો એક દૈત્ય.

बलाहूकंद (बलं सामर्थ्यमाह्वयति आ ह्वे क) पु० दः. એક જાતનું કંદ. ગુલવકંદ.

बलि (वल् इन्) पु० लिः. ૧ પૂજા. ૨ ભેટ. ૩ દરબાર, સરકાર વગેરેથી લેવા યોગ્ય કર, જગાત વગેરે. ૪ ચામરદંડ. ૫ ગૃહસ્થે કરવા યોગ્ય પંચયજ્ઞ પૈકી ભૂતયજ્ઞ. ૬ વિરોચનનો તે નામનો પુત્ર. ૭ પેટઉપર માંસ, પ્રસ્વેદ વગેરેનો વળેલો વાંટો. ૮ ગાંડમાં અંકુરના આકારનો માંસપિંડ. ૯ યયાતિ રાજાના વંશમાં પેદા થયેલો સુતપ રાજાનો એક પુત્ર. ૧૦ વૈશ્વદેવ વગેરેમાં કાગડા વગેરેને જે અન્ન નંખાય છે તે.

' येन बद्धो बली राजा दानवेन्द्रो महाबलः '
रक्षाबन्धनमन्त्रः.

बलिक (बलिः स्वार्थे क) पु० कः. ઘરના છાપરાનો છેવટનો ભાગ. [એક જાતનું પકવાન્ન.

बलिकरंभ ( ) पु० भः. હોમવા માટે

बलिकर्मन् (बलेः कर्म) क्ली० र्म. બલિ અર્પણ કરવો તે.

बलिचंदन (बल्यर्थं चंदनम्) क्ली० नं. રાતી સુખડ.

बलिदान (बल्यर्थं दानं) क्ली० नं. બલિદાન.

बलिध्वंसिन् (बलिं ध्वंसयति ध्वंस् णिनि) पु० सी. વિષ્ણુ. [જોરાવર.

बलिन् (बल इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. બળવાળું,

बलिन् (,,) पु० ली. ૧ ઉંટ. ૨ પાડો. ૩ બલદ. ૪ ભૂંડ. ૫ મોગરાનું ઝાડ. ૬ કફ. ૭ અબદ. ૮ બલરામ.

बलिन (बलि इव) त्रि० नः-ना-नं. વૃદ્ધપણાથી જેના અંગ ઉપર પળીયાં આવેલાં હોય તે. वलिभ.

बलिनी (बलिन् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ બલવાળી સ્ત્રી. ૨ એક જાતનિ વનસ્પતિ.

बलिनंदन (बलेर्नंदनः) पु० नः. બાણાસુર.

बलिपुष्ट (बलिना वैश्वदेव बलिद्रव्येण पुष्टः) पु० ष्टः. કાગડો. [શબ્દ જુઓ.

बलिपोदकी (,,) स्त्री० की. उपोदकी

बलिप्रिय (बलिं प्रीणाति प्री क) पु० यः. ૧ ક્ષોદ્રવૃક્ષ: ૨ કદંબવૃક્ષ. [તે નામનો એક પુત્ર.

बलिविंध्य ( ) पु० ध्यः. રૈવતક મનુનો

बालभ (बाल भ) त्रि० भः-भा-भं. बलिन શબ્દ જુઓ. [ક્-ગ્. કાગડો.

बलिभुज् (बलिं वैश्वदेवद्रव्यं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु०

बलिमत् (बलिं मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत् बलिन શબ્દ જુઓ.

बलिमंदिर (बलेः मंदिरमिव) क्ली० रं. પાતાળ.

बलिमुख (बलियुक्तं मुखं यस्य) पु० खः. વાંદરો. वलीमुख.

बलिवत्स (बलेः वत्स इव) पु० त्सः. ગંધક.

बलिवसा ( ) स्त्री० सा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ત્યંત જોરાવર.

बलिष्ठ (अतिशयेन बली इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अ-

बलिष्ठ (,,) पु० ष्ठः. ઉંટ.

बलिष्ण (बल इष्णु) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. અપમાન પામેલું.

बलिसद्मन् (बलेः सद्म इव) क्ली० द्म. પાતાળ.

बलिहन् (बलिं हंति हन् क्विप्) पु० हा. વામનાવતાર વિષ્ણુ. [વાટા, પળીયાં વગેરે.

बली ( ) स्त्री० ली. પેટ વગેરે ઉપર

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

बलीक (वल ईकन्) क्ली० कं. वलिक शब्द जुओ.
बलीन ( ) पु० नः. वींछी.
बलीमुख (वलीयुक्तं मुखं यस्य) पु० खः. वांदरो.
बलीयस् (अतिशयेन बली ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. घणुं जोरावर.
बलीयस्त्व (बलीयसो भावः त्व) क्ली० त्वं. अत्यंत बलवाळापणुं, बहु जोरावरपणुं.
बलीवर्द (वृ विच् वर् तौ ईवरौ ददाति दा क वली चासौ ईवर्दः) पु० र्दः. बलद, बैल.
बलीशक ( ) पु० कः. એક जातनुं आड. [जोरावर.
बलूल (वल लच् ऊङ्) त्रि० लः-ला-लं. बलवाणुं,
बलोत्कट (बलेन उत्कटः) त्रि० टः-टा-टं. बलवडे उत्कृष्ट. [એક भातृका.
बलोत्कटा (बलेन उत्कटा) स्त्री० टा. ते नामनी
बलोत्तमा (बलेन उत्तमा) स्त्री० मा. એક जातनी वनस्पति. [बलवाणुं, जोरावर.
बलोपविष्ट (बलेन उपविष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं.
बलोपेत (बलेन उपेतः) त्रि० तः-ता-तं. उपलो शब्द जुओ. [बलसाधन.
बल्य (प्रलाय हितं यत्) क्ली० ल्यं. १ वीर्य, शुक्र. २
बल्य (,,) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. बलना हितनुं, जोरना प्रायदानुं. [बौद्ध साधु.
बल्य (,,) पु० ल्यः ते नामनो એક
बल्या (बल्य टाप्) स्त्री० ल्या. १ आसन, अश्व-गंधा. २ એક जातनो वेलो, प्रसारिणी. ३ वनस्पति अरिमला.
बल्याख्यपंचमूल (बल्याख्यं पंचमूलम्) क्ली० लं. गळो, उपलसरी, भोंईकोहोली, बलदर अने मेंढाशींगी. [णीओ. ३ भीमसेन.
बल्लव ( ) पु० वः १ रसोयो. २ गोवा-
बल्लवी (बल्लवस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० वी. गोपाणियशु.
बल्वजा (वलं वजति वज् अच्) स्त्री० जा. એક जातनुं तृण.
बल्ह (भ्वा० आत्म० सेट् बल्हते) १ हेलावबुं. २ भागवुं. ३ आपवुं, देवुं. ४ भारी नांखवुं, हार भारवुं. [देश. २ એક जातनो क्षत्रिय.
बह्लि ( ) पु० ह्लिः १ ते नामनो એક
बव (वं वाति वा क) पु० वः ते नामनुं એક करण.
बष्कयिणी (बष्कयोऽस्यास्ति इनि ङीप्) स्त्री० णी. घणा लांबा काळे वियानारी गाय. बष्कयणी.
बष्कायिनी (बष्कयं नयति नी ड ङीप्) स्त्री० नी. उपलो शब्द जुओ. बष्कयनी.
बस्त् (चुरा० आत्म० सेट् बस्तयते) १ भागवुं. २ हार भारवुं. ३ दुःख देवुं. ४ गमन करवुं.
बस्त (बस्त् अच्) पु० स्तः. બोકडो, બકरो.
बस्तक (बस्तः स्वार्थे क) पु० कः. उपलो शब्द जुओ. [राळनुं आड.
बस्तकर्ण (बस्त कर्ण इव पर्णाकारः यस्य) पु० र्णः.
बस्तकर्ण (बस्तस्य कर्णः) पु० र्णः. બोકडानो कान.
बस्तगंधा (बस्तस्य गंध इव गंधो यस्याः) स्त्री० धा. १ रानी तुलसी. २ अजगंधा शब्द जुओ.
बस्तमोदा (बस्तस्य मोदो यस्याः) स्त्री० दा. अंजमोद. अजमोदा.
बस्तशृंगी (बस्तस्य शृंग इव पर्णान्यस्याः) स्त्री० गी. वनस्पति मेंढाशींग. अजशृंगी.
बह् (भ्वा० आत्म० सेट् बहते) वधवुं, वृद्धि पामवुं.
बहल (बह कलच्) त्रि० लः-ला-लं. घणुं, बहु.

'वरं पक्षच्छेदः समदमघवन्मुक्तकुलिश-
प्रहारैरुद्गच्छद्बहलबहलोद्गारगुरुभिः'

भर्तृहरिः

बहल (,,) पु० लः. आंखनी पांपणनो એક रोग. [शृंगी शब्द जुओ.
बहलांग (बहलानि अंगानि अस्य) पु० गः. अज-
बहु (बहि कु) त्रि० हुः-हुः-हु. घणुं, बहु, विपुल.
बहुक (बहु संज्ञायां कन्) पु० कः १ करચली. २ सूर्य. ३ आકडानुं आड. ४ द्वात्यूह पंखी. ५ जल माटे खोदनारो.
बहुकंटक (बहूनि कंटकान्यस्य) पु० कः. १ जोખड. २ धमासो. ३ धोणी पाळ.
बहुकंटक (बहूनि कंटकानि यस्य) त्रि० कः-का-कं. घणा कांटावाणुं. कंटकारिका. [गणी.
बहुकंटा (बहूनि कंटानि यस्याः) स्त्री० टा. भोंरी-
बहुकंद (बहवः कंदाः यस्य) पु० दः सुरण.
बहुकंदा (बहवः कंदा यस्याः) स्त्री० दा. काકडी.
बहुकर (बहून् किरति कृ अच्) पु० रः કचेरी वगेरे वाणनारो. ५रास वगेरे. खलपू.
बहुकर (बहु कृ अच्) पु० रः. ઉંट, ઉष्ट्र.
बहुकर (बहूनि कार्याणि करोति कृ अच्) त्रि० रः-री-रं. १ घणु काम करनार. २ उद्यमी, महेनतु.
बहुकरी (बहुकरस्य स्त्रीजातिः ङीप्) स्त्री० री. ઉंटणी, सांढ. [संमार्जनी.
बहुकरी (बहुकृ अप् ङीष्) स्त्री० री. साવरणी.
बहुकर्णिका (बहवः कर्णा इव पर्णान्यस्याः) स्त्री० का. वनस्पति ઉंदरકानी. आखुकर्णी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

बहुकुसुमित (बहु कुसुमितम्) त्रि० तः-ता-तं. જેને ઘણાં ફૂલ આવેલાં હોય એવું (ઝાડ વગેરે).
बहुकूर्च (बहूनि कूर्चान्यस्य) पु० र्चः. એક જાતનું નાળિએર.
बहुगंध (बहुः गंधोऽस्य) पु० धः. કીદડ.
बहुगंध (,,) क्ली० धं. तज, દાલચીની.
बहुगंध (बहुः गंधो यस्य) त्रि० धः-धा-धं. ઘણા ગંધવાળું. [જાતનો મૃગ.
बहुगंधदा (बहुः गंधं ददाति दा क) स्त्री० दा. એક
बहुगंधा (बहुगंध टाप्) स्त्री० धा. १ પીળી જુઈ. २ शालपर्णी. ३ ચંપાની કળી.
बहुगर्ह्यवाच् (बहु गर्ह्या वाक् यस्य) त्रि० क्-ग्. ઘણું નિંદવા યોગ્ય-અસભ્ય-ભાંડ બોલનાર.
बहुगुडा (बहुः गुडः यस्याम्) स्त्री० डा. એક જાતની વનસ્પતિ. [ગુણવાળું. २ બહુવારનું.
बहुगुण (बहुः गुणो यस्य) त्रि० णः-णा-णं. १ ઘણા
बहुग्रंथि (बहवो ग्रंथयो यस्मिन्) पु० थिः. वांस. वहुपर्वन्. [એક જાતની ગળો. કંદગડૂચી.
बहुच्छिन्ना (बहु यथा स्यात् छिद्यते स्म) स्त्री० ना.
बहुतंत्रि ( ) त्रि० त्रिः-त्रिः-त्रि. જેને ઘણી શિરા હોય એવું (શરીર વગેરે).
बहुतंत्रीक (बहुतंत्री कप्) त्रि० कः-का-कं. જેને ઘણા તાર હોય એવું (વાદ્ય વગેરે).
बहुतम (बहु तमप्) त्रि० मः-मा-मं. અત્યંત, ઘણું.
बहुतर (बहु तरप्) त्रि० रः-रा-रं. ઘણું, બહુ.
बहुतरकणीश ( ) पु० शः. એક જાતનું ધાન્ય.
बहुतस् (बहु तसिल्) अव्य० तः. બહુથી, ઘણાથી.
बहुता (बहोर्भावः तल्) स्त्री० ता. બહુપણું.
बहुतिक्ता (बहुस्तिक्तो रसोऽस्याः) स्त्री० क्ता. કાકમાચી. [થા-થં. પુષ્કળ, બહુસંખ્યાન્વિત.
बहुतिथ (बहूनां पूरणः बहु डट् तिथुक्) त्रि० थः-'काले गते बहुतिथे' उद्भटः.
बहुतिथ (,,) अव्य० थं. લાંબો કાળ, ઘણી વખત.
बहुत्र (बहुषु त्रल्) अव्य० त्र. ઘણામાં, પુષ્કળમાં.
बहुत्व (बहोर्भावः त्व) क्ली० त्व. પુષ્કળપણું, ઘણાપણું. बहुता.
बहुत्वक (बहुत्वच् कप्) पु० क्कः. भूर्जवृक्ष.
बहुत्वच् (बह्वी त्वग्यस्य) पु० क्-ग्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [આપનાર, ઘણું દેનાર.
बहुद (बहुन् ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. પુષ્કળ
बहुदंडिन् (बहु दंडी) त्रि० डी-डिनी-डि. ઘણા દંડવાળું. बहुदंडिक. [धान्य.
बहुदल (बहूनि दलान्यस्य) पु० लः. એક જાતનું
बहुदला (बहुनि दलान्यस्याम्) स्त्री० ला. એક જાતનું પડવાન્ત.
बहुदक्षिण (बहुः दक्षिणः) त्रि० णः-णा-णं. १ અત્યંત ઉદાર. २ ઘણી દક્ષિણાવાળું.
बहुदुग्ध (बहूनि दुग्धानीव चूर्णानि अस्य) पु० ग्धः ધઉં. गोधूम. [દૂધવાળી ગાય.
बहुदुग्धा (बहुदुग्ध यस्याम्) स्त्री० ग्धा. પુષ્કળ
बहुदुग्धिका (बहुदुग्धा कन्) स्त्री० का. થોરનું ઝાડ. [જોયલું છે તે.
बहुदृष्ट (बहु दृष्टं येन) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. જેણે ઘણું
बहुदोष (बहवो दोषा यस्मिन्) त्रि० षः-षा-षं. ઘણા દોષવાળું. [વાળું.
बहुधन (बहु धनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ઘણા ધન-
बहुधा (बहुं धाच्) अव्य० धा. ઘણું કરીને, બહુ પ્રકારે.
बहुधार (बह्व्यो धाराः अस्य) क्ली० रं. वज्र.
बहुनाडीक (बहुनाडी कप्) पु० कः. १ स्तंभ. २ दिवस.
बहुनाद (बहुर्नादो यस्य) पु० दः. शंख.
बहुपटु (बहुः पटुः) त्रि० टुः-ट्वी-टु. ઘણો હુશીआर. [ણાં પાંદડાંવાળું.
बहुपत्र (बहूनि पत्राणि यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. ઘ-
बहुपत्र (बहूनि पत्राणि अस्य) पु० त्रः. હુંગળી.
बहुपत्र (,,) क्ली० त्रं. લાખ.
बहुपत्रा (बहूनि पत्राण्यस्याः) स्त्री० त्रा. तरुणीपुष्प.
बहुपत्रिका (बहुपत्री कन् टाप्) स्त्री० का. १ વનસ્પતિ મહાશતાવળ. २ મેથી. ३ ભોંઆંબલી.
बहुपत्री (बहुपत्र ङीप्) स्त्री० त्री. १ तुलसी. २ લાખ. ३ लिंगिनी. ४ भूहती. धृतकुमारी. ६ गोरक्ष वृक्ष.
बहुपर्ण (बहूनि पर्णान्यस्य) पु० र्णः. सप्तच्छद वृक्ष.
बहुपर्ण (बहूनि पर्णानि यस्य) त्रि० र्णः-र्णी-र्णं. ઘણાં પાંદડાંવાળું. [રપતિ ઉંદરકાની. आखकर्णी.
बहुपर्णिका (बहूनि पर्णानि अस्याः) स्त्री० का. वन-
बहुपर्णी (बहूनि पर्णानि अस्याः) स्त्री० र्णी. મેથી.
बहुपाद् (बहवः पादाः यस्य) पु० त्-द्. વડનું ઝાડ.
बहुपाद (बहवः पादाः यस्य) त्रि० दः-दा-दं. १ ઘણા ચરણવાળું. २ ઘણા મૂલવાળું.
बहुपाद (बहवः पादा अस्य) पु० दः. વડનું ઝાડ.
बहुपुत्र (बहवः पुत्रा यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. ઘણા

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

५२ज॰६वाणुं. [सप्तपद वृक्ष.

बहुपुत्र (बहवः पुत्रा इव पर्णानि अस्य) पु० त्रः. **बहुपुत्री** (बहवः पुत्रा इव मूलान्यस्याः) स्त्री०. त्री. शतमूली. [आड.

बहुपुष्प (बहूनि पुष्पाण्यस्य) पु० ष्पः. लींपडानुं **बहुपुष्पिका** (बहूनि पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० का. धातकी. [प्रज्जवाणुं.

बहुप्रज (बहवी प्रजा यस्य) त्रि० जः-जा-ज. धणी **बहुप्रज** (,,) पु० जः १ भूंड. २ मुंजतृण.

बहुप्रतिज्ञ (बह्वयः प्रतिज्ञाः यस्य) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. अनेक विषयवाळी प्रतिज्ञावाळुं.

'बहुप्रतिज्ञ यत्कार्यं व्यवहारेषु निश्चितम्।
कामं तदपि गृह्णीयात् राजा तत्त्वबुभुत्सया' ॥
मिताक्षरा ॥

बहुप्रद (बहूनि प्रददाति प्र दा क) त्रि० दः-दा-दं. उदार, सभावत. दानशौंड, वदान्य, बहुद.

बहुप्रवाह (बहवः प्रवाहा यस्य) त्रि० हः-हा-हं. अनेक प्रवाहवाळुं. [णनारी माता.

बहुप्रसू (बहून् प्रसूते) स्त्री० सूः धणां ५२ज॰६ ज॰

बहुफल (बहूनि फलानि यस्य) त्रि० लः-ला-लं. धणां ५लवाळुं.

बहुफल (,, अस्य) पु० लः १ ६६ंभनुं झाड. २ विकंकत. ३ नेज, ५ल.

बहुफालिका (बहुफली संज्ञायां कन्) स्त्री० का. भूमिवदरी शब्द जुओ.

बहुफली (बहुफल ङीप्) स्त्री० ली. १ आंणली. २ नानी डारेली.. ३ भोंआंणली. ४ डाकमाची. ५ माषपर्णी. ६ क्षविडा. [७६ जुओ.

बहुफेना (बहु फेनं यस्याम्) स्त्री० ना. सातला श-

बहुबल (बहु बलमस्य) पु० लः सिंह.

बहुबल (बहु बलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. धणा जेरवाळुं. [रा नसीबवाळुं.

बहुभाग्य (बहु भाग्यं यस्य) त्रि० ग्यं-ग्या-ग्यं. सा-

बहुभुज् (बहु भुंक्ते भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. धणुं खानारो, खावडो, अकरांतियुं.

बहुमंजरी (बह्वयो मंजर्यः यस्य) स्त्री० री. तळसी, तुळसी. [नेलुं, संभावित.

बहुमत (बहुभिर्मतं) त्रि० तः-ता-तं. धणाओ भा-

बहुमति (बहूनां मतिर्मानं यत्र) त्रि० तिः-ति-ति. उपलो शब्द जुओ.

बहुमल (बहुः मलो यत्र) क्ली० लं. शीशुं.

बहुमार्ग (बहवो मार्गा यत्र) पु० र्गः. चोऽ. चत्वर चतुष्पथ. [२स्तावाळुं.

बहुमार्ग (,,) त्रि० र्गः-र्गा-र्गं. अनेक

बहुमूर्ति (बह्व्यः मूर्तयः यस्य) स्त्री० र्तिः. २ानी ६पास. [जुदा जुदा आकारवाळुं.

बहुमूर्ति (बह्वो मूर्तयः यस्य) त्रि० र्तिः-र्तिः-र्ति.

बहुमूत्रता (बहुमूत्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. એક जातनो रोग जेमां धणो पेशाब थाय छे ते.

बहुमूर्ध्वन् (बहवो मूर्ध्वानः यस्य) पु० र्ध्वा. विष्णु.

बहुमूर्ध्वन् (,,) त्रि० र्ध्वा-र्ध्वा-र्ध्वं. जेने धणां माथां होय छे ते. [मूलवाळुं.

बहुमूल (बहूनि मूलानि यस्य) त्रि० लः-ला-लं. धणां

बहुमूल (,, अस्य) पु० लः. १ शरगवो. २ .२थूलस२. वाळो. उशीर.

बहुमूलक (बहुमूल संज्ञायां कन्) क्ली० कं. सुगंधी

बहुमूला (बहुमूल टाप्) स्त्री० ला. १ सतावळ. २ भाकंडी. [णी डीभतनुं, भोंधुं. महार्घ.

बहुमूल्य (बहु मूल्यं यस्य) त्रि० ल्यः-ल्या ल्यं. ध-

बहुरंघ्रिका (बहुरंघ्र कप् इत्त्वं) स्त्री० का. वनस्पति भेद. [२सवाळुं.

बहुरस (बहू रसो यस्मिन्) त्रि० सः-सा-सं. धणा

बहुरस (बहू रसोऽस्मिन्) पु० सः. शेलडी.

बहुरसा (बहू रसोऽस्यां) स्त्री० सा. महाज्योतिष्मती. [लुं धान्य.

बहुरी ( ) स्त्री० री. એક जातनुं रांधे.

बहुरुहा (बहु रोहति रुह् क) स्त्री० हा. એક जातनी गळो. कंदगडूची.

बहुरूप (बहूनि रूपाणि यस्य) त्रि० पः-पा-पं. धणा ३पवाळुं, अनेक ३पवाळुं.

बहुरूप (बहूनि रूपाणि यस्य) पु० पः. १ शिव. २ विष्णु. ३ श्वल्लदेव. ४ डामदेव. ५ केश. ६ ते नामनो એક બૌદ્ધ साधु. ७ डाडीडो. ८ सर्ज२स.

बहुरूपक (बहुरूपः स्वार्थे क) पु० कः. उपलो शब्द जुओ. [३पवाळुं.

बहुरुपक (,,) त्रि० कः-का-कं. धणा

बहुरेतस् (बहु रेतः अस्य) पु० ताः. श्वल्ला.

बहुरोमन् (बहूनि रोमाणि यस्य) त्रि० मा-मा-म. धणां ३वाडांवाळुं.

बहुरोमन् (,, अस्य) पु० मा. मेंढो.

बहुल (बहि कुलच्) त्रि० लः-ला-लं. बहु शब्द जुओ. प्रचुर.

बहुल (बहूनि ला क) पु० लः १ अग्नि. २ कृष्ण पक्ष. ३ डार्तिक मास. ४ डाळो वर्ण. ५ चित्रानुं

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઝાડ.

'બહુલેऽપિ ગતે નિશાકરઃ'

કુમારઃ.

બહુલ (,,) ક્લી૰ લં. ૧ આકાશ. ૨ કાળાં તીખાં. [કાળું.

બહુલ (બહુલ અચ્) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. કાળાવર્ણવાળું,

બહુલગંધ (બહુલો ગંધો યસ્યામ્) સ્ત્રી૰ ધા. એલાયચી. [શરગવાનું ઝાડ. રક્તશોભાંજન.

બહુલચ્છદ (બહુલાનિ છદાનિ અસ્ય) પુ૰ દઃ રાતા

બહુલતા (બહુલસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૰ તા. બહુપણું. વાહુલ્ય.

બહુલત્વ (,, ત્વ) ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

બહુલલવણ (બહુલં લવણમસ્મિન્) ક્લી૰ ણં. ખારી જમીનમાં પેદા થયેલું એક જાતનું લવણ.

બહુલવલ્કલ (બહુલાનિ વલ્કલાન્યસ્ય) પુ૰ લઃ. ભૂર્જવૃક્ષ.

બહુલાશ્વ (બહુલા અશ્વા અસ્ય) પુ૰ શ્વઃ મૈથિલવંશમાં પેદા થયેલો તે નામનો એક રાજા.

બહુલા (બહુલ ટાપ્) સ્ત્રી૰ લા. ૧ ગાય. ૨ એલાયચી. ૩ ગળો. ૪ માપપર્ણી. ૫ દેવીભેદ.

બહુલા (બહુલ ટાપ્) સ્ત્રી૰ બ૰ લાઃ કૃત્તિકાનક્ષત્ર.

બહુલીકરણ (બહુલ ચ્વિ કૃ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. બહુ કરવું, પુષ્કલ કરવું.

બહુલીકૃત (બહુલ ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ બહુ કરેલું. ૨ પુષ્કલ કરેલું. ૩ ઢગલો કરેલું. ૪ ઢુંસા કાઢી નાખી ઢગલો કરેલું (ધાન્યવગેરે).

બહુવચન (બહુત્વં વક્તિ વચ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ ત્રણ વચનપૈકી અનેક વચન.

'દ્વેયેકયોર્દ્વિવચનૈકવચને, બહુષુ બહુવચનં'

બહુવલ્ક (બહુ વલ્કં યસ્ય) પુ૰ લ્કઃ. પ્રિયાલ શબ્દ જુઓ. [૨, બહુ વાર.

બહુવાર (બહવો વારઃ યસ્મિન્) અવ્ય૰ રં. ઘણી વા-

બહુવાર (બહુ વારમસ્ય) પુ૰ રઃ નીચેનો શબ્દ જુઓ. [બ્રાહ્મણ વૃક્ષ.

બહુવારક (બહૂનિ વારયતિ વાર્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ શ્લે-

બહુવિધ (બહ્વ્યો વિધા યસ્ય) ત્રિ૰ ધઃ-ધા-ધં. બહુ પ્રકારનું, અનેક તરેહનું, નાનાવિધ. નાનાપ્રકાર.

બહુવિસ્તીર્ણ (બહુ વિસ્તીર્ણ યસ્મિન્) ત્રિ૰ ર્ણઃ-ર્ણા-ર્ણં. બહુ વિસ્તારવાળું. [કુચિકા વૃક્ષ.

બહુવિસ્તીર્ણ (બહુ યથા તથા વિસ્તીર્ણા) સ્ત્રી૰ ર્ણા.

બહુવીજ (બહૂનિ બીજાનિ યસ્મિન્) ત્રિ૰ જઃ-જા-જં. બહુ બીજવાળું. [ખુનું ઝાડ.

બહુવીજ (,,) પુ૰ જઃ એક જાતના લીં-

બહુવોજ (,,) ક્લી૰ જં. સીતાફલ.

બહુવીર્ય (બહુ વીર્યં યસ્માત્) પુ૰ ર્યઃ ૧ બહેડાનું ઝાડ. ૨ તાંદલજાનું શાક. ૩ શીમળાનું ઝાડ. ૪ મરવક વૃક્ષ. [ખું ઝાડ. ૨ ભૂમ્યામલકી.

બહુવીર્યા (બહુ વીર્યં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ર્યા. ૧ સીમળા-

બહુવ્રીહિ (બહુઃ વ્રીહિર્યસ્ય) ત્રિ૰ હિઃ-હિઃ-હિ. અનેક ધાન્યવાળું.

'તત્ પુરુષ ! કર્મ ધારય યેન સદા સ્યાં બહુવ્રીહિઃ'

ઉદ્ભટઃ

બહુવ્રીહિ (,,) પુ૰ હિઃ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક સમાસ. [ટક.

બહુશત્રુ (બહવઃ શત્રવો યસ્ય) પુ૰ ત્રુઃ ચકલો. ચ-

બહુશત્રુ (,,) ત્રિ૰ ત્રુઃ-ત્રુઃ-ત્રુ. ઘણા શત્રુવાળું. [ખેરનું ઝાડ.

બહુશલ્ય (બહવઃ શલ્યા યસ્મિન્) પુ૰ લ્યઃ. રાતા

બહુશલ્ય (,,) ત્રિ૰ લ્યઃ-લ્યા-લ્યં. અનેક ખીલાવાળું. [કરીને.

બહુશસ્ (બહુ શસ્) અવ્ય૰ શઃ. બહુવાર, ઘણું

'ગુણકૃત્યે બહુશો નિયોજિતા' કુમારઃ.

બહુશાખ (બહ્વ્યઃ શાખા યસ્ય) ત્રિ૰ ખઃ-ખા-ખં. અનેક શાખાવાળું.

બહુશાખ (,,) પુ૰ ખઃ. નિવડંગ.

બહુશાલ (બહુભિઃ શાલતે) પુ૰ લઃ. સ્નુહી વૃક્ષ.

બહુશિખ (બહ્વ્યઃ શિખા યસ્ય) ત્રિ૰ ખઃ-ખા-ખં. ઘણી શિખાવાળું. [પિપ્પલી.

બહુશિખા (બહ્વ્યઃ શિખા યસ્યામ્) સ્ત્રી૰ ખા. જલ-

બહુશિરસ્ (બહૂનિ શિરાંસિ યસ્ય) ત્રિ૰ રઃ-રાઃ-રઃ. ઘણાં માથાંવાળું.

બહુશિરસ્ (,, અસ્ય) પુ૰ રાઃ. વિષ્ણુ.

બહુશૃંગ (બહૂનિ શૃંગાણ્યસ્ય) પુ૰ ગઃ. વિષ્ણુ.

'ચત્વારિ શૃઙ્ગા.....ત્રયો અસ્ય પાદાઃ' શ્રુતિઃ.

બહુશૃંગ (બહૂનિ શૃંગાણિ યસ્ય) ત્રિ૰ ગઃ-ગા-ગં. ૧ ઘણાં શિંગડાવાળું. ૨ ઘણી ટોચવાળું.

બહુશ્રુત (બહુ શ્રુ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. શાસ્ત્રાદિના શ્રવણથી જે કુશલ થયો હોય તે.

'તસ્મિન્ પુરવરે હૃષ્ટા ધર્માત્માનો બહુશ્રુતાઃ'

રામાયણમ્.

બહુશ્રેયસી (બહ્વ્યઃ શ્રેયસ્યઃ યસ્ય) ત્રિ૰ સીઃ-સી-સિ. અનેક આબાદીવાળું.

બહુસંતતિ (બહુઃ સંતતિર્યસ્ય) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. અનેક સંતતિવાળું, બહોળા વસ્તારવાળું.

બહુસંતતિ (બહુઃ સંતતિર્વિસ્તારો યસ્ય) પુ૰ તિઃ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક જાતનો વાંસ.

બહુસંપુટ ( ) પુ૦ ટ:. વિષ્ણુકંદ.

બહુસાર (બહુ: સારો યસ્મિન્) પુ૦ ર:. ખેરનું ઝાડ.

બહુસાર (,,) ત્રિ૦ ર:-રા-રં. અનેક સારવાળું. [પુત્રપુત્રીવાળું.

બહુસુત (બહવ: સુતા યસ્ય) ત્રિ૦ ત:-તા-તં. બહુ

બહુસુતા (બહવ: સુતા ઇવ મૂલાન્યસ્યા:) સ્ત્રી૦ તા. શતમૂલી.

બહુસૂ (બહૂન્ સૂતે સૂ ક્વિપ્) સ્ત્રી૦ સૂ: ૧ જેણે ઘણાં બાલક જણ્યાં છે એવી સ્ત્રી. ૨ ભૂંડણ.

બહુસૂતિ (બહૂન્ સૂતે સૂ ક્તિન્) સ્ત્રી૦ તિ:. જેને ઘણાં બચ્ચાં થયાં છે એવી ગાય.

બહુસ્રવા (બહુ યથા સ્યાત્ તથા સ્રવતિ) સ્ત્રી૦ વા. સલ્લકી શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ. ૨ ધૂડ.

બહુસ્વન (બહુ: સ્વન: યસ્ય) પુ૦ ન:. ૧ બહુનાદ

બહૂદક (બહૂનિ ઉદકાનિ શૌચાંગતયા યસ્ય) પુ૦ ક:. સંન્યાસીનો એક ભેદ.

બહૂદક (બહુ ઉદકં) ક્લી૦ કં. ઘણું પાણી.

બહેડક ( ) પુ૦ ક:. બહેડાનું ઝાડ.

બહ્લ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ બહ્લતે) ૧ મુખ્ય થવું. ૨ હાર માનવું. ૩ બોલવું, કહેવું. ૪ આપવું, દેવું. [ઘણું ભરચ્યાંવાળું.

બહ્વપત્ય (બહૂનિ અપત્યાનિ યસ્ય) ત્રિ૦ ત્ય:-ત્યા-ત્યં.

બહ્વપત્ય (,, અસ્ય) પુ૦ ત્ય: ૧ ભૂંડ. ૨ ઉંદર. [થી-થું. ઘણા અર્થવાળું.

બહ્વર્થ (બહવ: અર્થા: યસ્મિન્ યસ્મિન્ વા) ત્રિ૦ ર્થ:-

બહ્વાશિન્ (બહુ અશ્નાતિ અશ્ ણિનિ) ત્રિ૦ શી-શિની-શિ. ઘણું ખાનાર, અકરાંતીયું.

'બહ્વાશી સ્વલ્પસંતુષ્ટ: સુનિદ્રો લઘુચેતન:.।
પ્રભુભક્તશ્ચ શૂરશ્ચ જ્ઞાતવ્યા: ષટ્ શુનો ગુણા:' ॥
ચાણક્ય:. ॥

બહ્વાશિન્ (,,) પુ૦ શી. ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર.

બહ્વૃચ (બહ્વ્ય: ઋચ: યસ્મિન્) પુ૦ ક્-ગ્. ઋગ્વેદ.

બહ્વૃચ (બહ્વૃચ્ અચ્) પુ૦ ચ:. ઋગ્વેદનો અભ્યાસ કરનારો. [અભ્યાસ કરનારની પત્ની.

બહ્વૃચી (બહ્વૃચસ્ય સ્ત્રી ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ચી. ઋગ્વેદનો

બાક (બકસ્યેદં અણ્) ત્રિ૦ ક:-કી-કં. બગલાસંબંધી, બગલાનું. [ણીમાં ડૂબવું.

બાડ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ બાડતે) ૧ ન્હાવું. ૨ પા-

બાડવ (વડવાયા: સમૂહ: અણ્) ક્લી૦ વં. ઘોડીનું ટોળું.

બાડવ (બાડો વૃદ્ધિ: તં વાતિ વા ક) પુ૦ વ:. બ્રાહ્મણ.

બાડવ (બડવાયાં જાત: અણ્) પુ૦ વ:. સમુદ્રમાંહેલો અગ્નિ. કાલાનલ. [બ્દ જુઓ.

બાડવાગ્નિ (બાડવ: અગ્નિ:) પુ૦ ગ્નિ:. ઉપલો શ-

બાડવેય (બડવાયા અપત્યં પુમાન્ ઢક્) પુ૦ યૌ. અશ્વિનીકુમાર.

બાડવ્ય (બાડવ-યત્) ક્લી૦ વ્યં. વિપ્રનો સમુદાય.

બાડસ ( ) પુ૦ સ:. મત્સ્ય.

બાડીર ( ) પુ૦ ર:. પગાર આપી રાખેલો ચાકર.

બાણ (વણ્ ઘઞ્) પુ૦ ણ:. ૧ બાણ. ૨ ગાયનું આંચળ. ૩ વિરોચનનો પુત્ર. ૪ દૈત્યભેદ. ૫ કેવલ. ૬ શરપુંખ. ૭ ચાર સરનો મોતીનો હાર. ૮ તે નામનો એક અસુર.

બાણગંગા (બાણેન નિસ્સારિતા ગંગા) સ્ત્રી૦ ગા. રાવણના બાણથી પેદા થયેલી ગંગા.

'સોમેશાદ્દક્ષિણે ભાગે બાણેનાભિવિભિદ્ય વૈ ।
રાવણેન પ્રકટિતા જલધારાઽતિપુણ્યદા ।
બાણગંગેતિ વિખ્યાતા યા સ્નાનાદઘહારિણી' ॥
વરાહપુરાણમ્ ॥

બાણગોચર (બાણસ્ય ગોચર:) પુ૦ ર:. બાણનો ભાગ. [રાખવાના બાથો.

બાણધિ (બાણા ધીયંતેઽત્ર ધા કિ) પુ૦ ધિ:. બાણ

બાણનિકૃત (બાણેન નિકૃત:) ત્રિ૦ ત:-તા-તં. બાણથી ટોચેલું.

બાણપત્ર (બાણ ઇવ પત્રમસ્ય) પુ૦ ત્ર:. કંકપક્ષી.

બાણપક્ષ (બાણ ઇવ પક્ષ: અસ્ય) પુ૦ ક્ષ:. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જેના હાથમાં બાણ હોય તે.

બાણપાણિ (બાણ: પાણૌ યસ્ય) ત્રિ૦ ણિ:-ણિ:-ણિ.

બાણપુંખા (બાણસ્ય પુંખોઽસ્યા:) સ્ત્રી૦ ખા. શરપુંખા નામની વનસ્પતિ. [જધાની શોણિતપુર.

બાણપુર (બાણસ્ય પુર:મ્) ક્લી૦ રં. બાણાસુરની રા-

બાણમુદ્રા ( ) સ્ત્રી૦ દ્રા. એક જાતની મુદ્રા. [મૂકવું-છોડવું તે.

બાણમોક્ષણ (બાણસ્ય મોક્ષણમ્) ક્લી૦ ણં. બાણ

બાણયુદ્ધ (બાણૈર્યુદ્ધં) ક્લી૦ દ્ધં. બાણવડે યુદ્ધ.

બાણવાર (બાણં વારયતિ વાર્ અચ્) પુ૦ ર: બખ્તર, કવચ. સન્નાહ.

બાણસુતા (બાણસ્ય સુતા) સ્ત્રી૦ તા. ઉષા, ઓખા, અનિરુદ્ધની પત્ની. બાણપુત્રી, બાણતનયા.

બાણહન્ (બાણં હંતિ હન્ ક્વિપ્) પુ૦ હા. કૃષ્ણ.

બાણારિ (બાણસ્ય અરિ:) પુ૦ રિ:. ઉપલો શબ્દ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ.

वाणिज्य (वणिजो भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० ज्यं. १ वणिइपणुं. २ वणिइनुं કામ, व्यापार.

' धनमस्तीति वाणिज्यं किंचिदस्तीति कर्षणम् ।
सेवा न किंचिदस्तीति नाहमस्मीति साहसम् ' ॥

वाणिन् (वाण इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. જેની પાસે બાણ હોય છે તે.

वाणिनी (वण् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. १ उत्तम स्त्री. २ शाणी स्त्री. ३ नाचनारी स्त्री.

वादर (वदरस्येदं तस्य विकारो वा अण्) क्ली० रं. सुतरानुं કાપડ. [વસ્ત્ર વગેરે.

वादर (,,) त्रि० रः-री-रं. सुतरनुं

वादर (वदरः स्वार्थे अण्) पु० रः. કપાસનું ઝાડ.

वादरंग ( ) पु० गः. પીપળાનું ઝાડ.

वादरा (वादर टाप्) स्त्री० रा. કપાસનું ઝાડ.

वादरायण (वदर्य्यां भवः फक्) पु० णः वेदव्यास.

वादरि (वदरस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० रि. ઉપરનો શબ્દ જુઓ. [વીણનાર.

वादरिक (वदराण्युंछति ठक्) त्रि० कः-का-कं. ઓર

वाध् (भ्वा० आत्म० सेट् वाधते) १ પીડવું. २ બાધ કરવો. ३ અટકાવવું. ४ વિઘ્ન કરવું.

' भूरिभारभराक्रान्तः स्कन्ध एष नु वाधति ।
न बाधते तथा स्कंधो यथा वाधति वाधते ' ॥
सुभाषितम् ॥

वाध (वाध् घञ्) पु० धः. १ અટકાવ. २ प्रतिबंध. ३ प्रतिरोध. ४ પીડવું, દુઃખદેવું, પીડા. ५ ઉપદ્રવ. ६ न्यायमतप्रसिद्ध स्वभाववत्पदार्थ.

वाध (वाध् अच्) त्रि० धः-धा-धं. ३ બાધ કરનાર. प्रतिबंध કરનાર.

वाधक (वाध् ण्वुल्) त्रि० कः-धिका-कं. १ બાધ કરનાર. २ प्रतिबंध કરનાર. ३ પીડનાર. ४ અટકાવનાર. [ડવું. ३ प्रतिरोध. ४ प्रतिबंध.

वाधन (वाध् ल्युट्) क्ली० नं. १ બાધ કરવો. २ પી-

वाधा (वाध् अ) स्त्री० धा. १ પીડા. २ निषेध. ३ प्रतिबंध.

वाधित (वाध् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ બાધ કરેલું. २ અટકાવેલું. ३ प्रतिरोध કરેલું. ४ પીડેલું. ५ निराकरण કરેલું.

वाध्यमान (वाध् यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ પીડા પામવા લાયક. २ બાધ પામવા લાયક.

वाधिर्य (वधिरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. બહેરાપણું બહેરાટ. [यः असतीनो पुत्र.

वांधकिनेय (वंधक्या अपत्यं पुमान् ढक् इनङ्) पु०

वांधव (वंधुः स्वार्थे अण्) पु० वः. બંધુ.

' मृतं शरीरमुत्सृज्य काष्ठलोष्टसमं क्षितौ ।
विमुखा बान्धवा यान्ति धर्मस्तमनुगच्छति ' ॥

वांधव (वंधोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. બંધુસંબંધી, બંધુનુ.

वाभ्रवी (वभ्र अण् ङीप्) स्त्री० वी. દુર્ગા, પાર્વતી.

वाभ्रव्य ( ) पु० व्यः. તે નામનો એક ऋषि.

वार्वटीर (वार्वटी रा क) पु० रः. १ કથીર. २ આંબાનો મોર. ३ અંકુર. ४ असतीपुत्र.

वार्हत (वृहत्या फलं अण्) क्ली० तं. १ રીંગણીનું ફળ. २ બૃહતીનું ફળ.

वार्हत (वृहत्यां भवः अञ्) त्रि० तः-ती-तं. બૃહતીમાં હોનાર, બૃહતીમાં થનાર. [નો પુત્ર.

वार्हदग्न (वृहदग्नेरपत्यं पुमान्) पु० ग्नः. બૃહદગ્નિ-

वार्हद्रथ (वृहद्रथस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० थः. બૃહદ્રથ રાજાનો પુત્ર.

वार्हद्रथ (वृहद्रथस्येदं अण्) त्रि० थः-थी-थं. બૃહદ્રથનું, બૃહદ્રથસંબંધી.

वार्हस्पत (वृषस्पतेरिदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. બૃહસ્પતિનું, બૃહસ્પતિ સંબંધી.

वार्हस्पत (वृहस्पतिर्देवता यस्य) त्रि० तः-ती-तं. જેનો બૃહસ્પતિ દેવ છે એવું (વર્ષ, ચરૂવગેરે).

' अद्य वार्हस्पतः श्रीमान् युक्तः पुष्येण राघवः ।
प्रोच्यते ब्राह्मणैः प्राज्ञैः केन त्वमसि दुर्मनाः ' ॥
रामायणम् ॥

वार्हस्पत्य (वृहस्पति यक्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

वाल (बाल अच्) पु० क्ली० लः-लं. સુગંધિવાળો.

वाल (,,) पु० लः. १ વાળ, કેશ. २ નાળિએર. ३ ઘોડાનું અચ્ચું. ४ પશુનું પૂછડું. ५ એક જાતનું માછલું. ६ હાથીનું પૂછડું. ७ ઘોડાનું પૂછડું. [२ મૂર્ખ, અજ્ઞાની.

वाल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ બાલક.

बालक (बालः स्वार्थे क) पु० कः. १ બાલકો, શિશુ. २ હાથીનું પૂછડું. ३ ઘોડાનું પૂછડું. ४ વીંટી, આંગૂઠીવગેરે આંગળીનું ભૂષણ. ५ કંકણવગેરે હસ્તભૂષણ. ६ કેશ. ७ સુગંધી વાળો.

बालक (बालं स्वार्थे क) क्ली० कं. १ સુગંધી વાળો. २ पारिहार्य्य. [પણું. बाल्य.

बालकता (बालस्य भावः तल्) स्त्री० ता. બાળક-

बालकत्व (बालकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

बालकप्रिया (बालकं प्रीणाति) स्त्री० या. १ કેળનું ઝાડ. ૨ ધ્રુવારુણીનું ઝાડ.
बालकृमि (बालस्थः कृमिः) पु० मिः. જુવએરે બાળનો કીડો. [तुं तृणु.
बालकेशी (बालकेश ङीप्) स्त्री० शी. એક જાત-
बालक्रीडन (बालः क्रीडत्यनेन ल्युट्) क्ली० नं. કોડી.
बालक्रीडन (,,) त्रि० नः-नी-नं. બાલકને ખેલવાનું સાધન.
बालक्रीडनक (बालक्रीडनं स्वार्थे क) क्ली० कं. કોડી.
बालखिल्य ( ) पु० व० ल्याः. १ ક્રતુની સંતતિ નામની પત્નીએ જણેલા સાઠ હજાર મુનિઓ. ૨ પ્રાણ. बालिखिल्य.

' क्रतोश्च सन्ततिर्भार्य्या बालखिल्यानसूयत ।
षष्ठिर्यानि सहस्राणि ऋषीणामूर्ध्वरेतसाम् ' ॥
मार्कण्डेयपुराणम् ॥

बालगर्भिणी (बालैव गर्भिणी) स्त्री० णी. પહેલવહેલો જેણે ગર્ભ ધારણ કર્યો છે એવી ગાય.
बालग्रह (बालानां पीडको ग्रहः) पु० हः. બાલકને પીડનાર પૂતનાદિક ગ્રહ. [स्वामी.
बालचर्य्य (बालस्येव चर्य्या यस्य) पु० र्यः. ક્રાર્ત્તિક-
बालचर्य्या (बालस्य चर्य्या) स्त्री० र्य्या. બાલકનું આચરણ. [जतनुं भाछलुं.
बालचुंबाल (बालः चुंबालः यस्य) पु० लः. એક
बालतनय (बालास्तनय इव पत्राण्यस्य) पु० यः. ખેરનું ઝાડ.
बालतनय (बालः तनयः) पु० यः. બાળક, દીકરો.
बालतंत्र (बालार्थं तद्रक्षार्थं तंत्रमुपायः) क्ली० त्रं. સોયઆર્યુપણું. [शस्य.
बालतृण (बालं तृणम्) क्ली० णं. १ નવું તૃણ. २
बालदलक (बाल इव स्वल्पं दलमस्य कप्) पु० कः. ખેરનું ઝાડ.
बालधन (बालस्य बाल एव वा धनं) क्ली० नं. १ બાલકનું ધન. ૨ બાલકરૂપી ધન.
बालधि (बाला धीयतेऽत्र धा कि) पु० धिः. વાળ-વાળું પૂછડું. [धनभ.
बालनख (बालानां नख इव) पु० क्ली० खः-ख, वा-
बालपत्र (बाल इव क्षुद्रं पत्रमस्य) पु० त्रः. १ ખેરનું ઝાડ. ૨ ધમાસો.
बालपत्र (बालानि पत्राणि यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. નવાં પાંદડાંવાળું (ઝાડ વગેરે).
बालपत्र (बालं पत्रं) क्ली० त्रं. નવું પાંદડું.
बालपत्रक (बालपत्रः स्वार्थे क) पु० कः. ખેરનું ઝાડ. [डीनुं ઝાડ.
बालपत्रा (बालानि पत्राण्यस्याः) स्त्री० त्रा. કાક-
बालपर्णी (बालानि पर्णान्यस्याः) स्त्री० र्णी. ભેંયી.
बालपाश्या (बालस्य केशस्य समीपस्था पाश्या) स्त्री० श्या. ૧ સ્ત્રીની સેંથીમાં નાંખવાનું એક ભૂષણ. ૨ વેણી બાંધવાની મોતીની સર.
बालपुष्पिका (बालपुष्पी स्वार्थे कप्) स्त्री० का. નીચલો શબ્દ જુઓ. यूथिका.
बालपुष्पी (बालानि क्षुद्राणि पुष्पाण्यस्याः ङीप्) स्त्री० ष्पी. જુઓ. [कः એક જાતનું વિષ.
बालभद्रक (बालेऽपि भद्र इव कायति कै क) पु०
बालभाव (बालस्य भावः) पु० वः બાલકપણું.
बालभैषज्य (बालस्य भैषज्यं) क्ली० ज्यं. १ રસાંજન. ૨ વિદ્યા. [औषध.
बालभैषज्य (बालार्थं भैषज्यं) स्त्री० ज्यं. બાલકનું
बालभोज्य (बालानां भोज्यः) पु० ज्यः. ચણો.
बालभोज्य (बालैर्भोज्यः) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. બાલકથી ખાવા યોગ્ય. [२ऽी. गिरिका.
बालमूषिका (बाला मूषिका) क्ली० का. નાની ઉંદર
बालराज् (बालः स्वल्पोऽपि राजते) पु० जः એક જાતનો મણિ. વૈદૂર્યમણિ. [रोग.
बालरोग (बालस्य रोगः) पु० गः બાલકને થતો

' अथ बालरोगाणां निदानानि लक्षणानि चाह-
धात्र्यास्तु गुरुभिर्भोज्यैर्विषमैर्दोषलैस्तथा..... '
भावप्रकाशः.

बालव ( ) पु० वः તે નામનું એક કરણ. [કપડું.
बालवासस् (बालनिर्मितं वासः) क्ली० सः વાણનું
बालवायज ( ) पु० जः એક જાતનો મણિ. વૈદૂર્યમણિ.
बालवाह्य (बालो वाह्यो यस्य) पु० ह्यः રાની બકરો.
बालव्यजन (बाल एव व्यजनं) क्ली० नं. ચમર, ચમરી. ચામર.

' कुर्वन्ति बालव्यजनैश्चमर्यः ' कुमारः

बालव्रत ( ) पु० तः જંબુદ્વીપ નામનો એક બૌદ્ધ સાધુ. [रानो वर्ण.
बालसंध्याभ (बालसंध्या इव आभा यस्य) पु० भः
बालसूर्य (बालः सूर्यः स्तद्वर्ण इव वर्णोऽस्यस्य) क्ली० र्यः એક જાતનો મણિ. વૈદૂર્ય.
बालसूर्य (बालः सूर्यः) पु० र्यः નવો ઉગેલો સૂર્ય.
बालसूर्यक (बालसूर्य इव कायति कै क) क्ली० कं. એક જાતનો મણિ. [पशुनुं पूछडुं.
बालहस्त (बालाः केशा हस्त इव यत्र) पु० स्तः
बालहस्त (बाल संघे हस्त) पु०. स्तः. १ બાલકનો સમુદાય. ૨ કેશનો જથ્થો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

बाला (वाला केशाकारा पदार्थाः संत्यस्य) स्त्री० ला. १ नाणिअेर. २ कुलदर. ३ अेलायची. ४ सुगंधी वाळो. ५ धोणी जुअ. ६ कुंवार. ७ वनस्पति अंभडा. ८ वल्लभ.

बाला (बाल टाप्) स्त्री० ला. १ सोळ वर्षनी स्त्री. २ बाळकी, कन्या. ३ ते नामनी अेक देवीमूर्ति.
' वर्षमात्रा भवेद् बाला (कन्या) ' प्रा० त०

बालाकि (बलाकाया अपत्यम् इञ्) पु० किः ते नामनो अेक ऋषि.
' दृप्तबालाकिर्हानूचानो गार्ग्य आस '
बृहदारण्यकोपनिषद्.

बालाक्षी (बालः केशा इव अक्षितुल्यं पुष्पमस्याः षच् ङीप्) स्त्री० क्षी. केशपुष्पीनुं झाड.

बालातप (बालः आतपः) पु० पः नवो तडको.

बालापत्य (बालं अपत्यं) क्ली० त्यं. नानुं छोकरुं.

बालायनि (बालाया अपत्यं फिञ्) पु० निः बालानो पुत्र.

बालार्क (बालः अर्कः) पु० र्कः नवो उगेलो सूर्य.

बालि (बाले केशे जातः इञ्) पु० लिः वालि नामनो वानर. बालिन्.

बालिका (बाल क टाप् इत्वं) स्त्री० का. १ सोळ वर्षनी स्त्री. २ बाळकी, कन्या. ३ ते नामनी अेक देवीमूर्ति.

बालिश (बाडि वृद्धिं श्यति शो क) त्रि० शः-शा-शं. १ मूर्ख, बालक. २ बालवाळुं.

बालिश (बालीं मूर्द्धां शेतेऽत्र शी उ) क्ली० शं. ओशीकुं. उपधान. [पणुं, बाळकपणुं.

बालिशता (बालिशस्य भावः तल्) स्त्री० ता. मूर्ख-

बालिशत्व (बालिशस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [रोग.

बाल्डीश ( ) पु० शः मूत्रकृच्छ्रनो

बालिहन् (बालिं हंति हन् क्विप्) पु० हा. रामचंद्र.

बालिहंतृ (बालिं हंति हन् तृच्) पु० ता. उपलो शब्द जुओ. [द्वन्द्व.

बालु (वल् उण्) पु० लुः. अेक जातनुं सुगंधी

बालुक (बालु स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ.

बालुक (बाल उक्) पु० कः. पानीयामलक.

बालुका (बालुक टाप्) स्त्री० का. १ रेती. २ अेक जातनी काकडी. ३ अेक जातनुं यंत्र. ४ कपूर.

बालुकागड (बालुका गड् अच्) पु० डः अेक जातनुं माछलुं. [का. साकर.

बालुकात्मिका (बालुका आत्मन् कन् टाप्) स्त्री०

बालुकाप्रभा (बालुकानां प्रभा यस्याम्) स्त्री० भा. जैनमतप्रसिद्ध ते नामनुं अेक नरक.

बालुकायंत्र (बालुकाया यंत्रम्) क्ली० त्रं. औषध पकावया माटे रचातुं अेक जातनुं यंत्र.
' भेषजं कूपिकासंस्थवह्निना यत्र पच्यते ।
बालुकायन्त्रमेतद्धि यन्त्रतन्त्रविदैः स्मृतम् ' ॥
भावप्रकाशः ॥

बालुकास्वेद (बालुकया स्वेदः) पु० दः तपावेली रेतीथी परशेवो लावको ते. [काकडी.

बालुकी (बल् उक् ङीष्) स्त्री० की. अेक जातना

बालुकी (बल् उक् ङीष् नुम्) स्त्री० की. उपलो शब्द जुओ.

बालूक (बाल् ऊक) पु० कः अेक जातनुं अेर.

बालेय (बलेरपत्यं ठक्) पु० यः. १ गधेडो. २ ते नामनो अेक दैत्य. ३ अंगारवल्लरी. ४ चाणुक्य-मूलक, अेक जातनो मूलो.

बालेय (बालाय हितं ढक्) त्रि० यः-या-यं. १ बालकने माफक-उपयोगी. २ बालकना शरीरनुं.

बालेयशाक (बालायः शाकः) पु० कः. अेक जातनुं शाक.

बालेष्ट (बालैरिष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. बाळके चाहेलुं.

बालेष्ट (बालानामिष्टं) क्ली० ष्टं. ओर.

बालेष्टफल (बालेष्टं फलं) क्ली० लं. उपलो शब्द जुओ. [सूक्ष्मैला.

बालैला (बाला एला) स्त्री० ला. नानी अेलायची.

बालोपवीत (बालार्थं उपवीतम्) क्ली० तं. ज्योनाइना अवसरमां छोकरांना गळामां जे दोरो पहेरावे छे ते. उरस्कट, बालयज्ञोपवीत.

बाल्य (बालस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) क्ली० ल्यं. १ बालपणुं. २ बालकनुं काम. ३ सोळ वर्षसुधीनी मनुष्यनी अवस्था
' आषोडशाद् भवेद् बालः '.

बाल्यावस्था (बाल्यस्यावस्था) स्त्री० स्था. बालकपणानी अवस्था.

बाल्वजभारिक (बल्वजानां भारं वहति ठक्) त्रि० कः-का-कं. उशप नामना घासनो भार वहन करनार. [कुम.

बाल्हक (बाल्हिदेशे भवं वुञ्) क्ली० कं. केसर. कुं-

बाल्हायन (बल्हौ ज्ञातं फक्) त्रि० नः-ना-नं. बल्हि देशमां पेदा थयेलुं.

बाल्हायन (,,) क्ली० नं. हिंग. हिंगु.

बाल्हिक (बल्हि ठञ्) पु० कः. १ ते नामनो अेक देश. २ बल्हिक देशनो रहेनारो. ३ बल्हिक देशनो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

राज्य.

बाल्हिक (,,) क्ली० कं. केसर, हिंग.

बाल्हीक (,,) पु० कः. ते नामनो એક ગંધર્વ. [એક ઋષિ.

बाष्कल ( ) पु० लः. ते नामनो

बाष्कल ( ) त्रि० लः-ला-लं. मोटुं, महान्.

बाष्प (बाध षत्वं) क्ली० ष्पं. लोहुं, लोभंड.

बाष्प (,,) पु० क्ली० ष्पः-ष्पं. १ आंसु, नेत्रजल. २ गरमी, हुंफ, भाफ.

'निगृह्यान्तर्बाष्पं हसितमपि शून्येन मनसा'
भर्तृहरिः.

बाष्पी (बाष्प ङीप्) स्त्री० ष्पी. १ हिंगुपत्री. २ झाणुं ज्ञ्रं. [त्राथी विकल थयेलुं.

बाष्पविक्लव (बाष्पेन विक्लवः) त्रि० वः-वा-वं. रो-

बाष्पसंज्ञिता (बाष्प इति संज्ञा जाताऽस्य) स्त्री० ता. वनस्पति कुष्ट.

बाष्पाकुल (बाष्पेना कूलः) त्रि० लः-ला-लं. सेवा-

बाष्पिका (बाष्पी क) स्त्री० का. १ हिंगुपत्री. २ शाहजीरुं. [आववां ते.

बाष्पोद्भव (बाष्पस्य उद्भवः) पु० वः. आंसु

बाष्कल ( ) पु० लः. ते नामनो એક दैत्य. [नुं, એકડાસંબંધी.

बास्त (वस्तस्येदं अण्) त्रि० स्तः-स्ती-स्तं. એકડा

बास्तेय (वस्ति ढक्) त्रि० यः-या-यं. બસ્તિસંબંધी. [२ गरमी, हुंफ, भाफ.

बास्प (बाध् सत्वं) पु० स्पः. १ आंसु, नेत्रजल.

बाह् (भ्वा० आत्म० सेट् बाहते) महेनत करवी, प्रयत्न करवो.

बाह (बाहु पृषो०) पु० हः. हाथ, भाहु. बाहु.

बाहाबाहवि (बाहुभ्यां बाहुभ्यां प्रवृत्तं युद्धं) अव्य० वि. हाथे हाथे भारामारि करी करेलुं युद्ध. बाहू बाहवि.

बाहु (बाधते शत्रून्) पु० हुः. कांधथी ते आंगणी सुधीनो शरीरनो अवयव, हाथ. २ त्रिकोणनी भुज्य.

बाहुक (बाहु कै क) पु० कः. १ ऋतुपर्ण राजना अश्वपालना वंशमां रहेलो नल. २ नागभेद.

बाहुक (,,) पु० कः. १ आश्रित. २ चाकर. [तबाहु.

बाहुकुंठ (बाहुना कुंठः) त्रि० ठः-ठा-ठं. ठुंठुं. कुंठि-

बाहुकुंथ (बाहुरिव कुंथति कुंथ् अच्) पु० थः. पांख. [वांका हाथवाळुं.

बाहुकुब्ज (बाहुना कुब्जः) त्रि० ब्जः-ब्जा-ब्जं.

बाहुगुण्य (बहुगुणस्य भवः ष्यञ्) क्ली० ष्यं. १ બહु गणापणुं, अतिशयपणुं. २ બહુગુણુ હોવાપણું.

बाहुज (बाहु जन् ड) पु० जः. १ क्षत्रिय. २ पो-पट. ३ पोतानी मेळे उगेला तल.

'बाहू राजन्यौ' श्रुतिः

बाहुज (,,) त्रि० जः-जा-जं. भाहुथी पेदा थयेलुं. [२, हस्तकवच.

बाहुत्र (बाहुं त्रायते त्रै क) क्ली० त्रं. हाथनुं બખ્તર.

बाहुत्राण (बाहुं त्रायते त्रै ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द જુओ. [એક नीतिशास्त्र.

बाहुदंतक (बहुदंतक अण्) पु० कं. पुरंदरे કहेलुं.

बाहुदंतेय (बाहुदंत ऐरावतमर्हति ढक्) पु० कः. ધંड.

बाहुदा (बाहु दा क टाप्) स्त्री० दा. १ ते नामनी એક नदी. २ परीक्षित्नी એક भार्या.

बाहुप्रहरण (बाहुभ्यां प्रहरणं) क्ली० णं. भाहुथी भारामार करवी ते.

बाहुप्रहरण (बाहुः प्रहरणं यस्य) त्रि० णः-णी-णं. भाहुथी भारामार करनार.

बाहुबल (बाहोर्बलं) क्ली० लं. हाथनुं जोर.

बाहुभूषा (बाहोर्भूषा) स्त्री० षा. १ भाभुसंध. २ हाथनुं भूषण.

बाहुमात्र (बाहुः प्रमाणमस्य) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. એક भाहुना मापवाणी वस्तु (शरवोवगेरे).

'बाहुमात्र्यः सुचः' कात्यायनश्रौतसूत्रम्.

बाहुमूल (बाह्वोर्मूलं) क्ली० लं. कांख, બગલ.

बाहुयुद्ध (बाहुभ्यां युद्धं) क्ली० द्धं. भाहुथी लड-वुं ते.

'बाहुयुद्धं हि मल्लानामशस्त्रमृषिभिः स्मृतम्।
मृतस्य तत्र न स्वर्गो यशो नेहापि विद्यते' ॥
मल्लशास्त्रम् ॥

बाहुल (बहुलानां कृत्तिकानामयं स्वामी अण्) पु० लः १ अग्नि. २ चित्रानुं भाऽ.

बाहुल (बाहुली पौर्णमासी यत्र मासे अण्) पु० लः कार्तिकभास.

बाहुल (बाहुं लाति ला क) क्ली० लं. हाथनुं બખ્તર.

बाहुल (बहुलस्य भावः अण्) क्ली० लं. बाहुल्य शब्द જુओ.

बाहुलक (बहुलेन बहुलग्रहणेन निर्वृत्तं अण् संज्ञायां कन्) क्ली० कं. व्याकरणप्रसिद्ध सर्वोपाधिरहित विधानवगेरे. [२ अग्नि. ३ चित्रानुं भाऽ.

बाहुलक (बहुलः स्वार्थे क) पु० कः १ कार्तिकभास.

बाहालिका (बहुल भावेः वुञ्) स्त्री० का. બહુલભાવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

बाहुली (बहुलनक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी अण् ङीप्) स्त्री० ली. કાર્તિક માસની પુનમ.

बाहलेय (बहुलानामपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः કાર્તિકસ્વામી.

बाहुलोह (.) क्ली० हं. કાંસું.

बाहुल्य (बहुलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. બહુપણું, ઘણાપણું. [જીઓ.

बाहुवीर्य (बाहोर्वीर्यम्) क्ली० र्यं. બાહુબલ શબ્દ

बाहुशालिन् (बाहुभ्यां शालते शल् णिनि) त्रि० ली-लिनी लि. બાહુના અધિક જોરવાળું.

बाहुसंभव (बाहु ब्रह्मबाहु संभवो यस्य) पु० वः क्षत्रिय.

बाहुसहस्रभृत् (बाहुसहस्रं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० तद्. કાર્તિવીર્યરાજા, જેના હજાર હાથ પરશુરામે કાપી નાંખ્યા હતા તે.

बाह्य (बहिर्भवः यत् ष्यञ्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. બહાર હોનાર, બહાર થનાર.

' बाह्योद्यानस्थितहरशिरश्चन्द्रिकाधौतहर्म्या '
मेघदूतम्.

बाह्यका (बाह्य कै क टाप्) स्त्री० का. ચંદ્રવંશના ભજમાન રાજાની કન્યા.

बाह्याश्व (बाह्यः अश्वः यस्य) पु० श्वः તે નામનો એક ચંદ્રવંશનો રાજા.

बिद् (भ्वा० पर० सेट् बिदति) शाप देवो.

बिड (बिडं) क्ली० डं. બિડ શબ્દ જુઓ.

बिडार (बिडालः) पु० रः બિલાડો.

बिडारक (बिडारः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

बिडाल ( ) पु० लः. બિલાડો.

बिडौजस् ( ) पु० जाः. ઇંદ્ર.

बिद् (भ्वा० पर० सेट् बिंदति) १ अवयव थवुं. २ अंश होवुं.

बिंदबि (बिंदि अवि) पु० विः. ટીપું, બિંદુ, ટપકું.

बिंदु (बिंदि उ) पु० दुः. १ ટીપું, ટપકું, બિંદુ. २ चित्शक्तिनी એક અવસ્થા. ३ અર્ધપ્રકૃતિનો એક ભેદ. ४ તે નામનો એક રાજા. ५ રેખાગણિતપ્રસિદ્ધ સ્થૂલત્વદીર્ઘત્વહીન પદાર્થ. ६ अनुस्वारसूचक रेखाभेद. ७ બીજ.

' सच्चिदानन्दविभवात् सकलात्परमेश्वरात् ।
आसीच्छक्तिस्ततो नादो नादाद् बिन्दुसमुद्भवः ' ॥
वेदान्तग्रन्थात् ॥

बिंदुचित्रक (बिंदु रूपं चित्रमस्य कप्) पुं० कः. એક જાતનો મૃગ.

बिंदुजाल (बिंदुनां समूहः) क्ली० लं. ૧ ટીપાંનો સમૂહ. ૨ હાથીની શુંઢ ઉપર ટપકાંનો સમૂહ.

बिंदुजालक (बिंदुजालं संज्ञायां कन्) क्ली० कं. હાથીની શુંઢ ઉપર ટપકાંનો સમૂહ. [ત્રનું જાઓ.

बिंदुपत्र (बिंदुचिह्नितं पत्रं अस्य) पु० त्रः ભૂર્જપત્ર.

बिंदुतंत्र ( ) पु० त्रः. ૧ સોગઠાં રમવાનો માચો, शारीफलक. ૨ चतुरंगक्रीडन, शेत्रंजनी रमत. [જાતની ભાજી.

बिंदुपत्रक (बिंदुपत्रः संज्ञायां कन्) पु० कः. એક

बिंदुपत्रा (बिंदुचिह्नितं पत्रं अस्याः) स्त्री० त्रा. લક્ષ્મણાકંદ. [ક્તિક.

बिंदुफल (बिंदु युक्तं फलम्) क्ली० लं. મોતી, મો-

बिंदुरेखक (बिंदुरूपा रेखा सूचिकाऽस्य कप्) पु० कः ૧ અનુસ્વાર વર્ણ. ૨ એક જાતનું પંખી.

बिंदुर (बिंदु रा क) त्रि० रः-रा-रं. બુદ્ધિમાન્, અકલમંદ.

बिभ्रक्षु (भ्रस्ज् सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. ૧ નાશ કરવાને ઇચ્છતું. ૨ શેકવાની ઉમેદ રાખતું.

बिभ्रज्जिषु (भ्रस्ज् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. શેકવાની ઉમેદ રાખતું.

बिभ्रज्जिषु (,,) पु० षुः. ૧ અગ્નિ, આગ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

बिल् (तुदा० पर० सेट् बिलति ૧ ભેદવું, ભાગ કરવો. ૨ તોડવું. ૩ ફાડવું. [જીઓ.

बिल् (चुरा० उभय० सेट् बेलयति-ते) ઉપલો ધાતુ

बिल (बिल् क) क्ली० लं. ૧ છેદ, કાણું. ૨ રાફડો. ૩ ગુફા.

' बिलाद् बहिर्बिलस्यांतः स्थितमार्जारसर्पयोः '
उद्भटः

बिल (,,) पु० लः १ उच्चैःश्रवस् घोडो. २ खाडो. ३ वेतस, नेतर.

बिलकारिन् (बिलं करोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ૧ ખાડો કરનાર. ૨ રાફડો કરનાર.

बिलकारिन् (,,) पु० री. ઉંદર.

बिलवास (बिले वासोऽस्य) पु० सः. એક જાતનો જંતુ.

बिलवासिन् (बिले वसति वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. ૧ ખાડામાં રહેનાર. ૨ રાફડામાં રહેનાર. बिलेवासिन्.

बिलवासिन् (,,) पु० सी. સર્પ, સાપ.

बिलशय (बिले शेते शी अच्) पु० यः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

बिलेशय (,,) पु० यः. ૧ સર્પ, સાપ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ ઉંદર. ૩ સસલો. ૪ ગોધા. ૫ શલ્લકી.
'बिलेशया वातहरा मधुरा रसपाकयोः'
भावप्रकाशः.

बिल्व (बिल्व लाति ला क) क्ली० ल्वं. १ બીલવાલ. શબ્દ જુઓ. २ હિંગ.

बिल्वमूला (बिल्वमिव मूलं यस्याः) स्त्री० ला. એક જાતનો કંદ. वराहीकंद. [વાળી સ્ત્રી.

बिल्वसू (बिल्व सू क्विप्) स्त्री० सूः. દશપુત્રને જણવા-
'बिल्वसूर्दशपुत्रा स्यात्' शब्दरत्नाकरः.

बिल्व (बिल् उत्वा) पु० ल्वः. બીલીનું ઝાડ.

बिल्व (बिल्वस्य फलं अण्) क्ली० ल्वं. બીલીનું ફલ, બીલું.
'बिल्वं बालं कषायोष्णं पाचनं वह्निदीपनम् ।
संग्राहि तिक्तकटुकं तीक्ष्णं वातकफापहम्' ॥
भावप्रकाशः.

बिल्वक ( ) पु० कः. १ તીર્થભેદ. २ નાગભેદ. [બીલીથી પેદા થયેલું.

बिल्वज (बिल्वाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं.

बिल्वपत्र (बिल्वस्य पत्रं) क्ली० त्रं. બીલીનું પાંદડું.

बिल्वपेषिका (बिल्व पेष ठन्) स्त्री० का. સુકા બીલાનો કટકો.

बिल्ववन (बिल्वस्य वनं) क्ली० नं. બીલીનું વન.

बिल्वा (बिल् उल्वा) स्त्री० ल्वा. હિંગુપત્રી.

बिस् (दिवा० पर० सेट् बिस्यति) ફેંકવું.

बिस (बिस् क) क्ली० सं. મૃણાલ.

बिसकंठिका (बिसमिव कंठोऽस्याः) स्त्री० का. બગલો. बलाका. [બગલો.

बिसकंठिन् (बिसमिव कंठोऽस्त्यस्य इनि) पु० ठी.

बिसकुसुम (बिसस्थितं कुसुमं) क्ली० मं. કમલ. बिसप्रसून. [સં. મૃણાલને ખોદનાર.

बिसखा (बिसं खनति खन् विट् डा) त्रि० खाः-खा-

बिसग्रंथि (बिसस्य ग्रंथिः) पु० थिः મૃણાલની ગાંઠ.

बिसनाभि (बिसं नाभिरिवाऽस्याः) स्त्री० भिः પદ્મનો વેલો. [શબ્દ જુઓ.

बिसनालिका (बिसस्य नालिकेव) स्त्री० का. મૃણાલ

बिसल (बिस् कलच्) क्ली० लं. કિસલય શબ્દ જુઓ.

बिसवत् (बिस मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. બિસવાળું.

बिसिनी (बिसं इनि ङीप्) स्त्री० नी. કમલની વેલ.
'अमीषां प्राणानां तुलितबिसिनीपत्रपयसाम्'
भर्तृहरिः.

बिसिनी (,,) स्त्री० नी. કમલનો સમુદાય.

बीभत्स (वध् सन् घञ्) त्रि० त्सः-त्सा-त्सं. १ પાપી. २ शरभभरेलुं. ३ दयानो विषय. ४ धिक्कारपात्र.

बीभत्स (,,) पु० त्सः १ નાટયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ જુગુપ્સાના સ્થાયીભાવવાળો તે નામનો એક રસ. २ અર્જુન. ૩ અર્જુન સાદડાનું ઝાડ.
'जुगुप्सास्थायिभावस्तु बीभत्सः कथ्यते रसः'
साहित्यदर्पणम्.

बीभत्सु (वध् सन् उ) पु० त्सुः. १ અર્જુન. २ અર્જુન સાદડનું ઝાડ.

बुक् (भ्वा० पर० सेट् बुक्कति) १ ભસવું. २ કહેવું.

बुक् (चुरा० उभय० सेट् बुक्कयति-ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [અગ્રભાંસ. २ હૃદય.

बुक्क (बुक्क् अच्) क्ली० क्कं. १ હૃદયનો માંસપિંડ,

बुक्क (,,) पु० क्कः. १ બોકડો, બકરો. २ કાલ, વંખત. ૩ શોણિત, લોહી.

बुक्कन् (बुक्क् कनिन्) पु० क्ली० क्का-क्कं. હૃદય.

बुक्कन (बुक्क् ल्युट्) क्ली० नं. ભસવું તે.

बुक्कस (षुक्कस् पृषो०) पु० सः. ચાંડાલ.

बुक्क (बुक्क अच् टाप्) स्त्री० क्का. હૃદય.

बुक्काग्रमांस (बुक्कस्य अग्रमांसम्) क्ली० सं. હૃદયનું અગ્રમાંસ. [નો અવાજ.

बुक्कार (बुक्कं भाषणमृच्छति ऋ अण्) पु० रः. સિંહ-

बुक्की (बुक् अच् ङीप्) स्त्री० क्की. કાળજું, હૃદય.

बुट् (चुरा० उभय० सेट् बोटयति-ते) ઠાર મારવું, મારી નાંખવું.

बुट् (भ्वा० पर० सेट् बोटति) ઉપલો શબ્દ જુઓ.

बुड् (तुदा० पर० सेट् बुडति) १ છોડવું, ત્યાગ કરવો. २ વસ્ત્રથી ઢાંકવું, આચ્છાદન કરવું.

बुद् (भ्वा० उभय० सेट् बोदति-ते) તજવીજથી જોવું. [જાણું. ૩ જ્ઞાની.

बुद्ध (बुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ જાગેલું. २ જ-

बुद्ध (,,) पु० द्धः. १ પંડિત. २ બુદ્ધમત સ્થાપન કરનાર. ૩ વિષ્ણુનો તે નામનો અવતાર.
'ततः कलौ संप्रवृत्ते संमोहाय सुरद्विषाम् ।
बुद्धो नाम्नाऽञ्जनसुतः कीकटेषु भविष्यति' ॥
भागवतम् ॥

बुद्धगया ( ) स्त्री० या. કીટકમાં બુદ્ધની ગયા.

बुद्धद्रव्य ( ) क्ली० व्यं. ધનની આશા.

बुद्धि (बुध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः. १ બુદ્ધિ, અક્કલ. २ સાવધપણું, સાવધગીરી. ૩ વિદ્યા, હુન્નર વગેરે

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જાણવું. ૪ પાઠ કરવો. ૫ જ્ઞાન.

बुद्धिजीविन् (बुद्धया जीवति जीव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. અક્કલના જોરથી ગુજરાન કરનાર.

बुद्धिभृत् (बुद्धिं बिभर्ति भृ क्विप्) त्रि० त्-द्. શાણું, અક્કલમંદ. [કલથી.

बुद्धितस् (बुद्धि तसिल्) अव्य० तः. બુદ્ધિથી, અ-

बुद्धिमत् (बुद्धि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. બુદ્ધિવાળું. [આપનારો પ્રધાન. ધીસચિવ.

बुद्धिसहाय (बुद्धिदाने सहायः) पु० यः. અક્કલ

बुद्धिहीन (बुद्धयाः हीनः) त्रि० नः-ना-नं. બુદ્ધિવંગરનું, અક્કલવિનાનું, બેવકૂફ.

बुद्धिहीनता (बुद्धिहीनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. મૂર્ખાઇ, મૂર્ખપણું. [પલો શબ્દ જુઓ.

बुद्धिहीनत्व (बुद्धिहीनस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉ-

बुद्धीन्द्रिय (बुद्धेः ज्ञानस्येंद्रियम्) क्ली० यं. કાન, નેત્ર. નાક, જીભ, ચામડી, અને મન.

'मनः कर्णौ तथा नेत्रे रसना त्वक् च नासिके।
बुद्धीन्द्रियमिति प्रोक्तं' वेदान्तग्रन्थात्.

बुद्बुद (बुद् क द्वित्वं) क्ली० दं. પાણીનું બુડબુડીયું, પરપોટો.

बुध् (भ्वा० उभय० सेट् बोधति-ते) જાણવું.

बुध् (दिवा० आत्म० सेट् बुध्यते) જાગવું, સજ્ઞાન હોવું.

बुध् (भ्वा० पर० सेट् बोधति) જણાવવું.

बुध (बुध् क) पु० धः. ૧ પંડિત. ૨ બૃહસ્પતિની પત્ની તારાના પેટે ૪ંદ્રથી પેદા થયેલો એક પુત્ર. ૩ તે નામનો એક ગ્રહ. ૪ કુતરો.

बुध (,,) त्रि० धः-धा-धं. શાણું, ડાહ્યું.

बुधचार (बुधस्य चारः) पु० रः. બુધ ગ્રહનો શુભાશુભસૂચક સંચાર.

बुधतनय (बुधस्य तनयः) पु० यः. પુરૂરવસ્.

बुधतात (बुधस्य तातः) पु० तः. ચંદ્ર.

बुधरत्न (बुधप्रियं रत्नं) क्ली० त्नं. એક જાતનું રત્ન, લીલમ. મરકત.

बुधवार (बुधपतिको वारः) पु० रः. બુધવાર.

बुधवासर (बुधपतिको वासरः) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

बुधसानु (बुध आनुक् सुक्) पु० नुः. યજ્ઞપુરુષ.

बुधसुत (बुधस्य सुतः) पु० तः. बुधतनय શબ્દ જુઓ. बुधपुत्र, बुधसूनु.

बुधा (बोधयति रोगिणं सेवनात् बुध् क) स्त्री० धा. વનસ્પતિ જટામાંસી.

बुधादित्य (बुधसहित आदित्यः) पु० त्यः. જન્મ-

કાલે એકજ રાશિમાં બુધ અને રવિનો યોગ.

बुधान (बुध् आनच् किच्च) पु० नः. ૧ કવિ. ૨ પંડિત. ૩ આચાર્ય. ૪ ગુરુ. ૫ હુશીઆર.

बुधान (,,) त्रि० नः-ना-नं. ૧ પ્રિય બોલનાર. ૨ બ્રહ્મવાદી.

बुधाष्टमी (बुधवारयुताष्टमी) स्त्री० मी. ૧ બુધવારના દિને આવેલી આઠમની તિથિ.. ૨ તે દિવસે કરવા યોગ્ય વ્રત.

बुधित (बुध् क्त इट्) त्रि० तः-ता-तं. જાણેલું, જ્ઞાત.

बुधिल (बुध् किलच्) त्रि० लः-ला-लं. विद्वान्.

बुध्न (बंध् नक्) पु० ध्नः ૧ મહાદેવ. ૨ મૂલ. ૩ અંતરિક્ષ. ૪ ગાંડ. [ગ્નિ. ૨ રુદ્ર.

बुध्न्य (बुध्ने भवः यत्) पु० ध्न्यः ૧ ગાર્હપત્ય અ-

बुंद् (भ्वा० उभय० सेट् बुंदति-ते) ૧ જાણવું. ૨ સમજવું.

बुंध् (चुरा० उभय० सेट् बुंधयति-ते બાંધવું.

बुभुक्षा (भुज् सन् अ) स्त्री० क्षा. ભૂખ, ભોજનેચ્છા. [લાગેલી હોય છે તે.

बुभुक्षित (बुभुक्षा इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને ભૂખ

'बुभुक्षितः किं न करोति पापं'
पञ्चतन्त्रम्.

बुभुक्षु (भोक्तुमिच्छुः) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. ખાવાને ઇચ્છતું, ભૂખ્યું.

बुभुत्सा (बुध् सन् अ) स्त्री० त्सा. જાણવાની ઇચ્છા.

बुभुत्सु (बुध् सन् उ) त्रि० त्सुः-त्सुः-त्सु. જાણવાને ઇચ્છતું. [ચ્છતું.

बुभूषु (भवितुमिच्छुः) त्रि० षुः-षुः-षु. થવાને ઇ-

'प्रभुर्बुभूषुर्भुवनत्रयस्य' माघः.

बुल् (चुरा० उभय० सेट् बोलयति-ते) બૂડવું.

बुलि (बुड् इन् कि च) स्त्री० लिः. ભય, બ્રીહિ.

बुष् (बुष् क) क्ली० षं. ધાન્યનું ઢુંસું

बुस् (दिवा० पर० सेट् बुस्यति) છોડવું, ત્યાગ કરવો.

बुस (बुस् क) क्ली० सं. ધાન્યનું ઢુંસું.

बुस्त् (चुरा० उभय० सेट् बुस्तयति-ते) ૧ આદર કરવો. ૨ અનાદર કરવો.

बुस्त (बुस्त् घञ्) क्ली० स्तं. ૧ પ્રણસ વગેરે ફલનો ત્યાગ કરવા યોગ્ય ભાગ. ૨ એક જાતનું માંસપિંડ.

बूक (बुक पृषो०) क्ली० कं. કાગજું, હૃદય.

बृषी (ब्रुवंतोऽत्यां सीदति सद् ड ङीप्) स्त्री० षी. ઋષિનું આસન.

बृह् (भ्वा० पर० सेट् बर्हति) વધવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

बृहक (बृह् ककुन्) पु० कः. ते नामनो એક ગંધર્વ.
बृहच्चंचु ( ) पु० चुः. એક જાતનું શાક. [આડ.
बृहच्चित्र (बृहत् चित्रमस्य) पु० त्रः. બીજોરાનું
बृहच्छल्लक (बृहन् शल्कः) पु० ल्कः. એક જાતનું માછલું. [મોટી આણવાળું.
बृहच्छ्रवस् (बृहन् श्रवः यस्य) त्रि० वाः-वाः-वः
बृहज्जन (बृहन् जनः) पु० नः. મોટો માણસ, મહાજન.
बृहज्जीवंति (बृहती जीवंती) स्त्री० ती. महाजीवंती शब्द જુઓ.
बृहड्ढक्का (बृहती ढक्का) स्त्री० क्का. મોટું નગારું.
बृहत् (बृह् शतृ) त्रि० न्-ती-त्. १ મોટું. २ લઠ્ઠ.
बृहत् (,,) पु० न्. વિષ્ણુ.
' अणुर्बृहन् कृशः स्थूलः विष्णुसहस्र०
बृहती (बृहत् ङीष्) स्त्री० ती. १ એક જાતનું શાક. २ ભોંરીંગણી. ३ જલાશય. ४ તે નામની એક વીણા. ५ વાણી. ६ એક જાતનું ઉત્તરીય વસ્ત્ર. ७ તે નામનો એક છંદ.
बृहतिका (बृहती स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉત્તરીય વસ્ત્ર.
बृहतीपति (बृहत्याः वाचः पतिः) पु० तिः વાચાનો પતિ, વાક્પતિ, બૃહસ્પતિ.
बृहत्क (बृहत्प्रकारः कन्) त्रि० कः-का-कं. મોટા પ્રકારનું.
बृहत्कथा (बृहती कथा) स्त्री० था. પિશાચી ભાષામાં વરરુચિએ બનાવેલી એક કથા.
' हरलीलेव नो यस्य विस्मयाय बृहत्कथा '
श्रीहर्षचरितम्.
बृहत्कंद (बृहच्चासौ कंदः) पु० दः १ વિષ્ણુકંદ. २ ગાજર. ३ ડુંગળી. ४ લસણ.
बृहत्कर्मन् (बृहत्कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. મોટા કામવાળું. [જાનો એક પુત્ર.
बृहत्कर्मन् (,, अस्य) पु० र्मा. બૃહદ્રથ રા-
बृहत्कर्मन् (बृहन् कर्म) क्ली० र्म. મોટું કામ.
बृहत्काय (बृहन् कायो यस्य) त्रि० यः-या-यं. મોટા શરીરવાળું.
बृहत्काय (,, अस्य) पु० यः અજમીઢ વંશમાં પેદા થયેલો તે નામનો એક રાજા.
बृहत्कालशाक (बृहन् कालः शाकः) पु० कः. એક જાતનું શાક.
बृहत्कास (बृहन् कासः) पु० सः એક જાતનું તૃણ.
बृहत्कीर्ति (बृहती कीर्तिर्यस्य) त्रि० र्तिः-र्तिः-र्ति. મોટી આણવાળું.
बृहत्कीर्ति (बृहती कीर्तिस्य) पु० र्तिः १ આંગિરસનો તે નામનો એક પુત્ર. २ તે નામનો એક અસુર. [ફાંદવાળું, મોટા પેટવાળું.
बृहत्कुक्षि (बृहती कुक्षिः यस्य) त्रि० क्षिः-क्षिः-क्षि.
बृहत्केतु (बृहन् केतुर्यस्य) त्रि० तुः-तुः-तु. મોટી ધ્વજાવાળું [રાજા.
बृहत्केतु (बृहन् केतुरस्य) पु० तुः તે નામનો એક
बृहत्क्षत्र ( ) पु० त्रः તે નામનો એક રાજા. [હિંતાલ.
बृहत्ताल (बृहन् तालः) पु० लः એક જાતનું ઝાડ.
बृहत्तिक्ता (बृहन् तिक्तो रसोऽस्याः) पु० क्ता. વનસ્પતિ પાઠ. પાઠા. [વાંસ, વાંસડો.
बृहत्तृण (बृहत्तृणाकाराणि पत्राणि यस्य) पुं० णः
बृहत्त्वच् (बृहती त्वग् यस्य) पु० क्-ग्. એક જાતનું ઝાડ. [ટા પાંદડાવાળું.
बृहत्पर्ण (बृहंति पर्णानि यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णः મો-
बृहत्पर्ण (,, अस्य) पु० र्णः. હરિતકંદ, લોધ્રવૃક્ષ. [ઝાડ.
बृहत्पाटलि ( ) पु० लिः. ધંતુરાનું
बृहत्पाद (बृहंतः पादा यस्य) त्रि० दः-दा-दं. १ મોટા પગવાળું. २ મોટા મૂલવાળું.
बृहत्पाद (,, अस्य) पु० दः. વડનું ઝાડ.
बृहत्पारेवत (बृहन् पारेवतः) पु० तः. મોટું પારેવું. [१ રાની જીરું. २ કડું જીરું.
बृहत्पालिन् (बृहंतं पालयति पाल् णिनि) पु० लीं.
बृहत्पुष्प (बृहंति पुष्पाणि यस्य) त्रि० ष्पः-ष्पा-ष्पं. મોટાં ફૂલવાળું. [२ શેવતી.
बृहत्पुष्पा (बृहंति पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० ष्पा. १ કેળ.
बृहत्पुष्पी (बृहंती पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० ष्पी. એક જાતનું ઝાડ. ઘંટારવવૃક્ષ.
बृहत्फल (बृहंति फलानि यस्य) त्रि० लः-ला-लं. મોટા ફલવાળું.
बृहत्फल (,,) पु० लः પનસનું ઝાડ.
बृहत्फला (बृहंति फलान्यस्याः) स्त्री० ला. કોળાનો વેલો. २ કડવી તુંબડીનો વેલો. ३ મોટા જાંબુનું ઝાડ. ४ ભાહેંદ્રવારણી.
बृहत्संहिता (बृहती संहिता) स्त्री० ता. વરાહમિહિરે બનાવેલો એક જ્યોતિષ્ગ્રંથ.
बृहत्साम (बृहच्च तत् साम च) क्ली० म. સામભેદ.
' बृहत्साम तथा साम्नाम् ' गीता.
बृहत्सेन (बृहती सेना यस्य) त्रि० नः-ना-नं. મોટી સેનાવાળું. [२ જા.
बृहत्सेन (बृहती सेनाऽस्य) पु० नः તે નામનો એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

बृहत्सेना (बृहती सेना) स्त्री० ना. मोटी सेना.
बृहदंग (बृहदंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. बृहत्काय शब्द जुओ. बृहच्छरीर.
बृहदंग (,,) पु० गः हाथी.
बृहदम्ल (बृहन् अम्लो रसो यस्य) पु० म्लः. એક જાતનું ઝાડ.
बृहदश्व (बृहन् अश्वो यस्य) पु० श्वः १ श्रावस्त्य राजनो એક પુત્ર. २ તે નામનો એક ઋષિ.
बृहदसृङ्मति (बृहती असृजि मतिर्यस्य) पु० तिः. भूत. २ पिशाच. [षदेश.
बृहद्गृह ( ) पु० हः. ખુદેલખંડ. કારू-
बृहदेला (बृहती एला) स्त्री० ला. मोटी એલાયચી. स्थूलैला. [पुत्र.
बृहद्गर्भ (बृहत् गर्भः यस्य) पु० भः. शिवि राजनो
बृहद्गु ( ) पु० गुः. તે નામનો એક राज. [બ્દ જુઓ.
बृहद्गृह (बृहती गुहा यस्मिन्) पु० हः. बृहद्गृह श-
बृहद्गोल (बृहत् गोलमस्य) स्त्री० लं. तरणुज. फलप्रधान. [राज.
बृहद्भर्भ ( ) पु० भः. તે નામનો એક
बृहद्दल (बृहंति दलानि अस्मिन्) पु० लः. हिंताल शब्द जुओ.
बृहद्द्युति (बृहती द्युतिः) स्त्री० तिः. ઘણું તેજ.
बृहद्द्युमन् (बृहद् द्युम अस्य) पु० मा. તે નામનો એક राज. [એક राज.
बृहद्धेनुस् (बृहद् धनुरस्य) पु० नुः. તે નામનો
बृहद्धन (बृहद् धनमस्य) पु० नः. ઇક્ષ્વાકુવંશમાં પેદા થયેલો તે નામનો એક राज.
बृहद्धन (बृहद् धनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. બહુ ધનવાળું.
बृहद्धल (बृहत् हलं) स्त्री० लं. મોટું હલ.
बृहद्ब्रह्मन् (बृहन् ब्रह्मा) पु० मा. आंगिरस ऋषि.
बृहद्भट्टारिका (बृहती भट्टारिका) स्त्री० का. દુર્ગા, पार्वती.
बृहद्भय (बृहन् भयो ऽस्मात्) पु० यः. सावर्णि मनुनो એક પુત્ર.
बृहद्भानु (बृहन्तो भानवः किरणा अस्य) पु० नुः. १ अग्नि. २ चित्रानुं ઝાડ. ३ ઇંદ્રસાવર્ણિ मन्वं-तरमां હરિનો એક અવતાર.
बृहद्भाव (बृहन् भावः अस्य) पु० वः. એક જા-તનું પંખી.
बृहद्रथ (बृहन् रथो ऽस्य) पु० थः. १ ઇંદ્ર. २ मौ-र्यवंशमां પેદા થયેલો તે નામનો એક राज. ३ आंगिरस વહ્નિનો એક પુત્ર. ४ તે નામનો એક मागधराज. ५ चेदिराज वसुनो એક પુત્ર.
बृहद्रथी ( ) स्त्री० थी. તે નામની એક નદી. [वी. એક જાતનું ઘૂડ.
बृहद्रावित् (बृहद् यथा तथा रौति रु णिनि) पु०
बृहद्रूप (बृहंति रूपाण्यस्य) पु० पः. તે નામનો એક भरुद्गण. [साध्य यज्ञ.
बृहद्वत् (बृहत् मतुप्) पु० द्वान्. १ ઇંદ્ર. २ ઇંદ્ર-
बृहद्वती (बृहद्वत् ङीप्) स्त्री० ती. તે નામની એક નદી. [જાતનો લોધ્રવૃક્ષ.
बृहद्वल्कल (बृहत् वल्कलमस्य) पु० लः. એક
बृहद्वात ( ) पु० तः. પથરીને હણ-નાર એક જાતનું ધાન્ય. [જાતનું ઝાડ.
बृहद्बीज (बृहंति बीजानि यस्मिन्) पु० जः. એક
बृहन्नल (बृहन्नलेति आख्यानत्वेनास्त्यस्य अप्) पु० लः. १ अर्जुन. २ અર્જુન સાદડાનું ઝાડ.
बृहन्नारदीय (बृहत् नारदीयम्) स्त्री० यं. તે નામનું એક ઉપપુરાણ.
बृहन्नौका ( ) स्त्री० का. શેત્રંજમાં ખેલાતો એક જાતનો ખેલ.
बृहत्मनस् (बृहत् मनः अस्य) पु० नाः ચંદ્રવંશમાં પેદા થયેલો તે નામનો એક राज.
बृहस्पति (बृहत्याः वाचः पतिः) पु० तिः. १ देवगु-रु. २ आंगिरस मुनि. ३ તે નામનો એક ગ્રહ.
' संत्यन्येऽपि बृहस्पतिप्रभृतयः संभाविताः पञ्चषा-स्तान्प्रत्येष विशेषविक्रमरुचीं राहुर्न वैरायते '
भर्तृहरिः.
बृहस्पतिचक्र ( ) स्त्री० क्रं. साठ संव-त्सरनो समुदाय. [रुवार.
बृहस्पतिवार (बृहस्पतिपतिको वारः) पु० रः. गु-
बृहस्पतिवासर (,, वासरः) पु० रः. ઉપ-લો शब्द जुओ.
बृहस्पतिसव (बृहस्पतिप्रीत्यर्थं सवः) पु० वः. बृ-हस्पतिनी प्रीत्यर्थ એક જાતનો यज्ञ.
बृहस्पतिस्तोम (बृहस्पतिप्रीत्यर्थं स्तोमः) पु० मः. તે નામનો એક यज्ञ.
बृंहित (बृह् क्त) हाथीनी गर्जना, हस्तिनाद.
बृंहित (,,) त्रि० तः-ता-तं. વધેલું, वृद्धि पामेलुं.
बृ (क्या० पर० सेट् सेट् बृणाति बृणाति वा) १ प-सं. ६ करवुं. २ रक्षण करवुं. ३ भरण करवुं.
बेह् (भ्वा० आत्म० सेट् वेहते) प्रयत्न करवो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બૈજિક (બીજ્ ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. બીજનું, બી-જસંબંધી.
બૈજિક (,,) ક્લી૦ કં. ૧ મૂલ કારણ. ૨ એક જાતનું તેલ. ૩ જીવ. ૪ આત્મા. ૫ પ્રાણ.
વૈજિક (,,) પુ૦ કઃ. નવો અંકુર.
બૈડાલવૃત્તિક (બૈડાલી વૃત્તિર્યસ્ય કપ્) પુ૦ કઃ. ૧ ઢોંગી. ૨ પાખંડી. ૩ દાંભિક.
વૈલ્વ (વિલ્વસ્યેદં અણ્) ત્રિ૦ લ્વઃ-લ્વા-લ્વં. બીલીનું, બીલીસંબંધી.
વૈલ્વ (,,) ક્લી૦ લ્વં. બીલીનું પાકડું.
બોદ્ધવ્ય (બુધ્ તવ્યત્) ત્રિ૦ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. ૧ શીખવા લાયક. ૨ બોધ કરવા યોગ્ય. ૩ જાણવા લાયક.

' ઉત્થાયોત્થાય બોદ્ધવ્યં મહદ્ભયમુપસ્થિતમ્ ।
મરણવ્યાધિશોકાનાં કિમત્ર નિપતિષ્યતિ ' ॥
હિતોપદેશઃ ॥

બોધ (બુધ્ ઘઞ્) પુ૦ ધઃ. ૧ જ્ઞાન. ૨ સમજ, બોધ. ૩ જાગવું તે. ૪ તે નામનો એક દેશ. ૫ વનસ્પતિ આમ્લવેતસ.
બોધક (બુધ્ ણ્વુલ્) ત્રિ૦ કઃ-ધિકા-કં ૧ ઉપદેશ કરનાર, બોધ કરનાર. ૨ જ્ઞાનજનક. ૩ સવારમાં ઉઠાડનાર ભાટ, બંદિજનવગેરે.
બોધકર (બોધં જ્ઞાનં જાગરણં વા કરોતિ કૃ ટ) ત્રિ૦ રઃ-રી-રં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
બોધન (બુધ્ ણિચ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. ૧ વિજ્ઞાપન. ૨ જગાડવું તે. ૩ કાલવશાત્ કોઈ વસ્તુની ગંધમાં ન્યૂનતા થવાથી તેમાં નવી ગંધ લાવવી તે.

' શયનં બોધનં હરેઃ ' પુરાણમ્.
' સાયાહ્ને બોધનં કુર્યાત્ ' સ્મૃતિઃ.

બોધના (,,) સ્ત્રી૦ ની. કુંવારીનો વેલો.
બોધની (બોધ્યતેઽનયા બુધ્ ણિચ્ લ્યુટ્) સ્ત્રી૦ ની. ૧ વનસ્પતિ પીંપર. ૨ કાર્તિક શુદ અગીઆરશ.

' શયનીબોધનીમધ્યે યા કૃષ્ણૈકાદશી ભવેત્ ।
સૈવોપોષ્યા ગૃહસ્થેન નાન્યા કૃષ્ણા કદાચન ' ॥
તિથ્યાદિત૦ ॥

બોધનીય (બુધ્ અનીયર્) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. ૧ ઉપદેશ કરવા યોગ્ય. ૨ બોધ કરવા લાયક.
બોધયત્ (બુધ્ ણિચ્ શતૃ) ત્રિ૦ યન્-યંતી-યત્. ૧ બોધ કરતું, ઉપદેશ કરતું. ૨ જાણ કરતું.
બોધવાસર (બોધસ્ય વાસરઃ) પુ૦ રઃ ૧ કાર્તિક શુદ અગીઆરશ. ૨ તે દિવસે થતું વ્રત.
બોધાન (બુધ્ આનચ્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ૧ હુશીઆર. ૨ ડાહ્યું. ૩ બૃહસ્પતિ.
બોધિ (બુધ્ ઇનિ) પુ૦ ધિઃ ૧ બોધ, ઉપદેશ. ૨ પીપળાનું ઝાડ. ૩ એક જાતની સમાધિ. ૪ તે નામનો એક બુદ્ધ. [૯૬ જુઓ.
બોધિ (,,) ત્રિ૦ ધિઃ-ધિઃ-ધિ. જ્ઞાતૃ શ
બોધિતરુ (બોધિઃ તરુઃ) પુ૦ રુઃ પીપળાનું ઝાડ.
બોધિદ્રુ (બોધિઃ દ્રુઃ) પુ૦ દ્રુઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.
બોધિદ્રુમ (બોધિઃ દ્રુમઃ) પુ૦ મઃ પીપળાનું ઝાડ.
બોધિસત્ત્વ (બોધિયત સત્વં યસ્ય) પુ૦ ત્વઃ તે નામનો એક બૌદ્ધ સાધુ. [ધેલું શાસ્ત્ર.
બોદ્ધ (બુદ્ધેન પ્રોક્તં શાસ્ત્રં અણ્) ક્લી૦ દ્ધં. બુદ્ધે બાં-
બૌદ્ધ (બૌદ્ધમધીતે વેત્તિ વા પુનઃ અણ્) ત્રિ૦ દ્ધઃ-દ્ધા-દ્ધં. ૧ બૌદ્ધ શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર. ૨ બૌદ્ધ શાસ્ત્ર જાણનાર. [રવસ્.
બૌધ (બુધસ્યાયં શૈષિકઃ અણ્) પુ૦ ધઃ બુધપુત્ર પુરૂ-
બૌધ્ય (બોધસ્ય ગોત્રાપત્ય યઞ્) પુ૦ ધ્યઃ આંગિરસ.
બ્યુષ્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ બ્યોષયતિ-તે) છોડવું, વિભાગ કરવા.
બ્રણ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ બ્રણતિ) અવાજ કરવો.
બ્રધ્ન (બંધ્ નક્) પુ૦ ધ્નઃ. ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. ૩ શિવ. ૪ ધોડો. ૫ તે નામનો એક મુનિ. ૬ દિવસ. ૭ એક જાતનો રોગ, બધ.

' અભ્યભિષ્યન્દિગુર્વામસેવનાન્નિચયં ગતઃ ।
કરોતિ ગ્રન્થિવચ્છોથં દોષો વઙ્ક્ષણસન્ધિષુ ।
જ્વરશૂલાનુસાદાદ્યં તં બ્રધ્નમિતિ નિર્દિશેત્ ' ॥
માધવનિદાનમ્ ॥

બ્રધ્નશ્વ (,,) પુ૦ શ્વઃ તે નામનો એક રાજા.
બ્રહ્મકન્યકા (બ્રહ્મણઃ કન્યકા) સ્ત્રી૦ કા. સરસ્વતી.
બ્રહ્મકર્મન્ (બ્રહ્મણઃ કર્મ) ક્લી૦ ર્મ. વેદવિહિત કર્મ.
બ્રહ્મકાષ્ઠ (બ્રહ્મણઃ કાષ્ઠં) ક્લી૦ ષ્ઠં. પારસ પીંપળો.
બ્રહ્મકુશા (બ્રહ્મકુશ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ શા. વનસ્પતિ અજમોદ. અજમોદા. [જુઓ.
બ્રહ્મકોશી (બ્રહ્મણઃ કોશીવ) સ્ત્રી૦ શી. ઉપલો શબ્દ
બ્રહ્મગર્ભા (બ્રહ્મેવ ગર્ભોઽસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ર્ભા. એક જાતની વનસ્પતિ. [એક ઋષિ.
બ્રહ્મગાર્ગ્ય (,,) પુ૦ ર્ગ્યઃ. તે નામનો
બ્રહ્મગિરિ (બ્રહ્મનિવાસાર્થં ગિરિઃ) પુ૦ રિઃ તે નામનો એક પર્વત.
બ્રહ્મગીતા (બ્રહ્મણા કથિતા ગીતા) સ્ત્રી૦ તા. મહાભારતના અનુશાસન પર્વતમાં દર્શાવેલી બ્રહ્માએ કહેલી ગીતા. [ગાંઠ.
બ્રહ્મગ્રંથિ (,,) પુ૦ થિઃ યજ્ઞોપવીતની
બ્રહ્મઘાત (બ્રહ્મણો ઘાતઃ) પુ૦ તઃ બ્રાહ્મણનો વધ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ब्रह्मघातक (ब्रह्मणो घातकः) त्रि० कः-तिका-कं. બ્રાહ્મણને મારી નાંખનાર. બ્રહ્મહત્યા કરનાર.
ब्रह्मघातिन् (ब्रह्माणं विप्रं हंति) त्रि० ती-तिनी-ति. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ब्रह्मघोष (ब्रह्मणो वेदस्य घोषः) पु० षः વેદનો ધ્વનિ.
ब्रह्मघ्न (ब्रह्माणं विप्रं हंति हन् क) त्रि० घ्नः-घ्नीः-घ्नं. બ્રહ્મહત્યા કરનાર.
ब्रह्मघ्नी (ब्रह्मघ्न ङीप्) स्त्री० घ्नी. વનસ્પતિ કુંવાર.
ब्रह्मचक्र (ब्रह्मणा निर्मितं चक्रं) क्ली० क्रं. કાર્પકારણાત્મક સંસાર३५ ચક્ર.
ब्रह्मचर्य (ब्रह्मणे वेदग्रहणार्थं चर्यं) क्ली० र्यं. મૌંજીબંધન ગ્રહણ કર્યા પછી ગૃહસ્થાશ્રમી થતાં સુધી વિપ્રથી આચરણ કરવા યોગ્ય નિયમો.
ब्रह्मचर्य (ब्रह्मणे वेदग्रहणार्थं चर्या यस्य) पु० र्यः. બ્રહ્મચારી.

'यदिच्छन्तो ब्रह्मचर्यं चरन्ति तत्ते पदं संग्रहेण ब्रवीम्योमित्येतत्' कठोपनिषद्.

ब्रह्मचर्या (ब्रह्मन् चर् भावे क्यप्) स्त्री० र्या. મૌંજીબંધન ગ્રહણ કર્યા પછી ગૃહસ્થાશ્રમી થતાં સુધી વિપ્રથી આચરણ કરવા યોગ્ય નિયમો.
ब्रह्मचारिन् (ब्रह्मणे वेदग्रहणार्थं चरति व्रतभेदं चरणिनि) पु० री. બ્રહ્મચારી, બ્રહ્મચર્યાશ્રમ પાળનાર
ब्रह्मचारिणी (ब्रह्मचारिन् ङीप्) स्त्री० णी. १ ઇંદ્રિયનિગ્રહ કરનારી સ્ત્રી. २ ચિચ્છક્તિ રૂપે દુર્ગા. ३ એક જાતનું શાક. ४ વારુણી વૃક્ષ.
ब्रह्मज (ब्रह्मणो जायते जन् ड) पु० जः. હિરણ્યગર્ભ. [પેદા થનાર.
ब्रह्मज (,,) त्रि० जः-जा-जं. બ્રહ્મથી
ब्रह्मज्ञ (ब्रह्म जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. બ્રહ્મને જાણનાર. [નક વૃક્ષ.
ब्रह्मजटा (ब्रह्मणो जटेव संहतत्वात्) स्त्री० टा. દમ-
ब्रह्मजिज्ञासा (ब्रह्म ज्ञातुमिच्छा) स्त्री० सा. બ્રહ્મને જાણવાની ઇચ્છા.

'अथातो ब्रह्मजिज्ञासा' ब्रह्मसूत्रम्.

ब्रह्मजीविन् (ब्रह्म वेदः तद्विहितेन श्रौतकर्मादिना जीवति जीव् णिनि) पु० वी. શ્રૌત કર્મ કરી પોતાની આજીવિકા મેળવનાર બ્રાહ્મણ.
ब्रह्मज्ञान (ब्रह्मणो ज्ञानं) क्ली० नं. 'હું બ્રહ્મ છું' એ પ્રમાણે આત્માનો અપરોક્ષાનુભવ.

'वेदान्तसांख्यसिद्धान्तब्रह्मज्ञानं वदाम्यहम्।
अहं ब्रह्म परं ज्योतिः विष्णुरित्येव चिन्तयेत्'॥
गरुडपुराणम्॥

ब्रह्मण्य (ब्रह्मणे हितः यत्) पु० ण्यः. વિષ્ણુ.
ब्रह्मण्य (,,) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. १ બ્રાહ્મણનો હિતનું, બ્રાહ્મણને ઉપયોગી.
ब्रह्मण्य (,,) पु० ण्यः. १ તાડનું ઝાડ. २ બ્રહ્મદારુ વૃક્ષ. ३ શનૈશ્ચર. ४ મુંજ નામનું ખડ. [ण्यं. तपस्वी. तपोनिष्ठ.
ब्रह्मण्य (ब्रह्मणि तपसि साधुः यत्) त्रि० ण्यः-ण्या-
ब्रह्मतत्त्व (ब्रह्मणस्तत्त्वं) क्ली० त्वं. બ્રહ્મનું તત્ત્વ, પરમાત્મતત્ત્વ. २ વેદનું તત્ત્વ.
ब्रह्मता (ब्रह्मणो भावः तल्) स्त्री० ता. બ્રહ્મત્વ શબ્દ જુઓ. [२ પુષ્કરમૂલ.
ब्रह्मतीर्थ ( ) क्ली० र्थं. १ પુષ્કર તીર્થ.
ब्रह्मत्व (ब्रह्मणो भावः त्व) क्ली० त्वं. १ બ્રહ્મપણું. २ બ્રાહ્મણપણું. ३ ઋત્વિક્નો ધર્મ. ४ શુદ્ધ તુરીય બ્રહ્મનો ભાવ.
ब्रह्मद (ब्रह्म वेदं ददाति दा क) पु० दः. ઉપનયનસંસ્કાર કરી વેદ શીખવનાર આચાર્ય.
ब्रह्मदंड (ब्रह्मणो दंडः) पु० डः. १ બ્રાહ્મણનો દંડ. २ અભિશાપરૂપ દંડ. ३ બ્રાહ્મણનો દંડ, લાકડી. ४ બ્રાહ્મણ. ५ યષ્ટિનું ઝાડ.

'धिग्बलं क्षत्रियबलं ब्रह्मतेजो बलं परम्।
एकेन ब्रह्मदण्डेन वहवो नाशिता मम'॥
रामायणम्॥

ब्रह्मदंडी (ब्रह्मोपासनार्थं दंडी) स्त्री० डी. क्षुपभेद.
ब्रह्मदत्त (ब्रह्मणा दत्तः) पु० त्तः. ઇક્ષ્વાકુવંશમાં પેદા થયેલો એક રાજા, અણુહનો પુત્ર.
ब्रह्मदत्त (ब्रह्मणे विप्राय दत्तं) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. બ્રાહ્મણને આપેલું. [કન્યા.
ब्रह्मदत्ता (ब्रह्मणा दत्ता) स्त्री० त्ता. શુકદેવની એક
ब्रह्मदर्भा (ब्रह्मणः दर्भः ग्रथनं अस्याः) स्त्री० र्भा. વનસ્પતિ ગમાનિકા. [શબ્દ જુઓ.
ब्रह्मदातृ (ब्रह्म वेदं ददाति दा तृच्) पु० ता. બ્રહ્મદ
ब्रह्मदान (ब्रह्मणो वेदस्य दानं) क्ली० नं. વેદ શીખવવો તે, વેદપાઠન.
ब्रह्मदाय (ब्रह्मणे वेदाध्ययनसमाप्तौ विप्राय वा राज्ञा दीयते दा घञ्) पु० यः વેદના અભ્યાસની સમાપ્તિએ વિપ્રને રાજાથી જે ધન અપાય છે તે.
ब्रह्मदारु (ब्रह्मणो विप्रस्य हिताय दारुः) पु० रुः. १ એક જાતનું પીપળા જેવું ઝાડ. २ પારસ પીપળાનું ઝાડ.
ब्रह्मद्विष् (ब्रह्माणं द्वेष्टि द्विष् क्विप्) त्रि० ट्-ड्. १ બ્રાહ્મણનો દ્વેષ કરનાર. २ વેદનો દ્વેષ કરનાર, વેદનિંદક.
ब्रह्मन् (वृंह् मनिन्) क्ली० ह्म. १ વેદ. २ તપ. ३

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

परमात्मतत्त्व. ४ सत्य. ५ सर्वगुणातीत, अभाविक, विशुद्ध चित्स्वरूप.

'यतो वा इमानि भूतानि जायन्ते येन जातानि जीवन्ति यत्प्रयन्त्यभिसंविशन्ति तज्जिज्ञासस्व ब्रह्मेति' श्रुतिः.

ब्रह्मन् (,,) पु० ह्मा. १ ब्राह्मण. २ ब्रह्मदेव. ३ ऋत्विग्विशेष. ४ विष्कंभ वगेरे योगोमां एक. ५ बृहस्पति.

'ब्रह्मन्नध्ययनस्य नैष समयस्तूष्णीं बहिः स्थीयताम्' हनुमन्नाटकम्.

ब्रह्मनाभ ( ) पु० भः. विष्णु, आदिनारायण. [सेतुं एक क्षेत्र.

ब्रह्मनाल (ब्रह्मणो नालमिव) क्ली० लं. काशीनी पा-

ब्रह्मनिर्वाण (ब्रह्मणि निर्वाणं निवृत्तिः) क्ली० णं. ब्रह्मभावापत्तिपूर्वक सकळ अनर्थनी निवृत्तिरूप परमानंद.

ब्रह्मनिष्ठ (ब्रह्मणि निष्ठा यस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ ब्रह्ममां जेनी निष्ठा होय छे ते. २ वेद उपर जेनी निष्ठा होय छे ते. ३ तपमां जेनी निष्ठा होय छे ते.

ब्रह्मनिष्ठ (,,) पु० ष्ठः. एक जातनुं झाड.

ब्रह्मनिष्ठा (ब्रह्मणि निष्ठा) स्त्री० ष्ठा. १ ब्रह्ममां निष्ठा. २ वेदमां निष्ठा. ३ तपमां निष्ठा.

ब्रह्मपत्र (ब्रह्मणः तन्नाककवृक्षस्य पत्रं) क्ली० त्रं. आखरानुं पांदडुं.

ब्रह्मपर्णी (ब्रह्मेव विस्तीर्णानि पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. पृश्निपर्णी शब्द जुओ.

ब्रह्मपवित्र (ब्रह्मणि वेदोक्तकर्मणि वा पवित्रः) पु० त्रः. दर्भ, कुश. [झाड

ब्रह्मपादप (ब्रह्मप्रियः पादपः) पु० पः. आखरानुं

ब्रह्मपुत्र (ब्रह्मणः पुत्र इव कपिलत्वात्) पु० त्रः १ एक जातनुं विष. २ ते नामनी एक नदी.

ब्रह्मपुत्री (ब्रह्मणः पुत्री) स्त्री० त्री. १ सरस्वती नदी. २ वनस्पति भारंग. [नी नगरी.

ब्रह्मपुरी (ब्रह्मणः पुरी) पु० री. १ काशी. २ ब्रह्मा-

ब्रह्मबंदु (ब्रह्मा विप्रो बंधुरुत्पादको यस्य) पु० धुः निंद्य कर्म करनार, विप्राचाररहित, केवळ ब्राह्मण जातिवाळो विप्र.

ब्रह्मबिंदु (ब्रह्मणि वेदाध्ययनकाले बिंदुः) पु० दुः वेदाभ्यास करती वखते मोंमांथी जे लाळना छांटा निकळे छे ते. [ब्रह्मवध्या.

ब्रह्मबध्या (ब्रह्मणो वध्या) स्त्री० ध्या. ब्रह्महत्या. ब्र-

ब्रह्मब्रुवाण (आत्मानं ब्रह्माणं ब्रूते ब्रू शानच्) पु० णः पोते ब्राह्मण नहि छतां 'हुं ब्राह्मण छुं' एवुं कहेनारो, मिथ्या-खोटो ब्राह्मण.

ब्रह्मभद्रा ( ) स्त्री० द्रा. वनस्पति त्रायमाणा. [रहेला ऋत्विज्नो भाग.

ब्रह्मभाग (ब्रह्मणो भागः) पु० गः यज्ञमां ब्रह्मारूपे 'अथास्मै ब्रह्मभागं पर्याहरन्ति' शतपथब्राह्मण.

ब्रह्मभू (ब्रह्म भू क्विप्) पु० भूः १ अनिरुद्ध. ब्रह्मथी पेदा थनारो. [येलुं.

ब्रह्मभृत (ब्रह्मणा भृतं) त्रि० तः-ता-तं. ब्रह्मथी थ-

ब्रह्मभूति (ब्रह्मणो भूतिरस्याः) स्त्री० तिः. संध्या.

ब्रह्मभूमिजा (ब्रह्मभूमितो जायते) स्त्री० जा. वनस्पति सिंहपीपळी. सिंहली.

ब्रह्मभूय (ब्रह्मन् भू क्यप्) क्ली० यं. शुद्ध चैतन्यस्वरूपनी प्राप्ति. [स्त्री अध्यंडा.

ब्रह्ममंडूकी ( ) स्त्री० की. वनस्पति ब्रा-

ब्रह्ममय (ब्रह्मन् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. ब्रह्मात्मक. 'दर्शनं तस्य लाभः स्यात् त्वं हि ब्रह्ममयो निधिः' महाभारतम्.

ब्रह्ममित्र (ब्रह्म मित्रमस्य) पु० त्रः ते नामनो एक मुनि.

ब्रह्ममीमांसा (ब्रह्मप्रतिपादिका मीमांसा) स्त्री० सा. ब्रह्मना ज्ञान माटे व्यासे बनावेलो वेदांतवाक्यना विचारवाळो एक ग्रंथ. [ज, तृण.

ब्रह्ममेखला (ब्रह्मणो मेखला यस्याः) स्त्री० ला. मुं-

ब्रह्मयज्ञ (ब्रह्मनिमित्तको यज्ञः) पु० ज्ञः १ पंचयज्ञपैकी ते नामनो एक. २ वेदनुं अध्ययन तथा अध्यापन वगेरे. [७६ जुओ.

ब्रह्मयष्टि (ब्रह्मणो यष्टिरिव) स्त्री० ष्टिः. ब्रह्मदर्भा श-

ब्रह्मयष्टिका (ब्रह्म यष्टिः कन्) स्त्री० का. उपक्षो शब्द जुओ. [दर्शन करावनार एक समाधि.

ब्रह्मयोग (ब्रह्मणो योगः) पु० गः. ब्रह्मनुं साक्षात्

ब्रह्मयोनि (ब्रह्मणो योनिरत्र) पु० निः. १ ब्रह्मगिरि पर्वत. २ ब्रह्मप्राप्तिना ज्ञाननी निष्ठा.

ब्रह्मयोनि (ब्रह्मणो योनिः) स्त्री० निः. ब्राह्मणनी योनि.

ब्रह्मयोनी (ब्रह्मयोनि ङीप्) स्त्री० नी. सरस्वती.

ब्रह्मरंध्र (ब्राह्मणः रंध्रम्) क्ली० ध्रं. मनुष्यना मस्तकनुं एक छिद्र, ज्यां योगी षट्चक्रनो वेध करी वृत्तिने स्थापे छे अने विद्या तथा अविद्याथी समेत श्रीमहेश्वरनुं दर्शन करेछे.

ब्रह्मराक्षस (ब्रह्मा विप्रोऽपि कुकर्मभी राक्षसः) पु० सः. ब्रह्मराक्षस.

ब्रह्मरात (ब्रह्म तज्ज्ञानं रातं अस्मै) पु० तः. १ शु-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ऋषि. २ याज्ञवल्क्य मुनि. [मुनि.

ब्रह्मराति ( ) पु० तिः. याज्ञवल्क्य

ब्रह्मरात्र ( ) पु० त्रः. એક જાતનું મુહૂર્ત.

ब्रह्मरात्रि (ब्रह्मणो रात्रिः) स्त्री० त्रिः. બ્રહ્માની રાત.

ब्रह्मरीति (ब्रह्मवर्णा रीतिः) स्त्री० तिः. પીતળ.

ब्रह्मर्षि (ब्रह्मा विप्रः चतुर्मुखतुल्यो वा ऋषिः) पु० षिः. १ બ્રહ્મા સરખો એક ઋષિ. २ બ્રાહ્મણઋષિ.

ब्रह्मर्षि (ब्रह्मणः वेदस्य ऋषिः) पु० षिः. વેદદ્રષ્ટા ઋષિ.

ब्रह्मर्षिदेश (ब्रह्मर्षेर्देशः) पु० शः. કુરુક્ષેત્ર, મત્સ્યદેશ, પાંચાલ દેશ, અને શૂરસેનક દેશ.

ब्रह्मलोक (ब्रह्माधिष्ठितो लोकः) पु० कः. સત્યલોક.

ब्रह्मलोक (ब्रह्मैव लोकः) पु० कः. તુરીય બ્રહ્મસ્વરૂપ.

'ब्रह्मलोके महीयते' कंठश्रुतिः

ब्रह्मवर्चस (ब्रह्मणा वेदाध्ययनेन वर्चः अच्) क्ली० सं. વેદાભ્યાસથી પેદા થયેલું તેજ.

ब्रह्मवर्चस्विन् (ब्रह्मवर्चस् विनि) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. વેદાભ્યાસથી પેદા થયેલું તેજ જેના ઉપર હોય છે તે.

'ब्रह्मवर्चस्विनः पुत्रः जायन्ते शिष्टसंमताः'

मनुः.

ब्रह्मवर्त (ब्रह्मणो वर्त्तः वर्त्तनं यत्र) पु० र्तः. બ્રહ્માવર્ત શબ્દ જુઓ.

ब्रह्मवर्द्धन (ब्रह्मणो रूपमिव वर्द्धते) क्ली० नं. તાંબું.

ब्रह्मवाटीय ( ) पु० यः. તે નામનો એક મુનિ.

ब्रह्मवाद (ब्रह्मणो वेदस्य वादः) पु० दः. વેદપાઠ.

ब्रह्मवाद (ब्रह्मणो निर्णयार्थवादः) पु० दः. બ્રહ્મના તત્ત્વના નિર્ણય માટે બોલવું તે.

ब्रह्मवादिन् (ब्रह्म वेदं वदति पठति वा णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. વેદનો પાઠ કરનાર.

ब्रह्मवादिन् (ब्रह्म शुद्धं चैतन्यं सर्वात्मकतया वदति वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. વેદાંતી, બ્રહ્મપ્રતિપાદન કરનાર.

'ब्रह्मवादिनो वदन्ति' छांदोग्योपनिषद्.

ब्रह्मवादिन् (ब्रह्म चैतन्यं वदति बोधयति) क्ली० दि. બ્રહ્મબોધક શાસ્ત્ર.

ब्रह्मवादिनी (ब्रह्मवादिन् ङीप्) स्त्री० नी. ગાયત્રી.

'आयाहि वरदे देवि त्र्यक्षरे ब्रह्मवादिनि'

गायत्र्याव्हानमन्त्रः.

ब्रह्मवालुक ( ) क्ली० कं. તે નામનું એક તીર્થ.

ब्रह्मवास (ब्रह्मणो वासः) पु० सः. બ્રહ્મલોક.

ब्रह्मविद् (ब्रह्मस्वरूपतया वेत्ति आत्मानं विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. પોતાના આત્માને બ્રહ્મસ્વરૂપ જાણનાર.

'ब्रह्मविद् ब्रह्मैव भवति' श्रुतिः.

ब्रह्मविद् (ब्रह्म वेदं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. વેદ જાણનાર.

ब्रह्मविद्या (ब्रह्मप्रतिपादिका विद्या) स्त्री० द्या. આત્માથી અભિન્ન શુદ્ધ ચૈતન્યાત્મક બ્રહ્મનું જ્ઞાન.

ब्रह्मविवर्द्धन (ब्रह्मन् वि वृध् ल्युट्) पु० नः. વિષ્ણુ.

ब्रह्मवृक्ष ( ) पु० क्षः. १ ખાખરાનું ઝાડ. २ ઉંબરાનું ઝાડ.

ब्रह्मवृत्ति (ब्रह्मणो वृत्तिः) स्त्री० त्तिः. બ્રાહ્મણનો આજીવિકાનો ઉપાય. [तःकरणनी वृत्ति.

ब्रह्मवृत्ति (ब्रह्मणि वृत्तिः) स्त्री० त्तिः. બ્રહ્માકાર અંતઃ

ब्रह्मवेद (ब्रह्मप्रतिपादकः वेदः) पु० दः. બ્રહ્મપ્રતિપાદન કરનાર વેદનો ભાગ, બ્રહ્મજ્ઞાન.

ब्रह्मवेदि (ब्रह्मणो वेदिरिव) स्त्री० दिः. બ્રહ્માવર્ત. શબ્દ જુઓ.

ब्रह्मवेदिन् (ब्रह्म वेत्ति आत्माभेदेन विद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. આત્માભેદપૂર્વક બ્રહ્મને જાણનાર.

ब्रह्मवैवर्त (ब्रह्मणो वैवर्त्तमत्र) क्ली० र्त्तं. તે નામનું એક મહાપુરાણ. [અસ્ત્ર.

ब्रह्मशिरस् ( ) क्ली० रः. એક જાતનું

ब्रह्मसती (ब्रह्मरूपा सती) स्त्री० ती. સરસ્વતી

ब्रह्मसत्ता (ब्रह्मणः सत्ता) स्त्री० त्ता. બ્રહ્મની જગદધીષ્ઠાત્રી સત્તા. २ વેદની સત્તા. ३ બ્રાહ્મણની સત્તા.

ब्रह्मसत्र (ब्रह्म वेदः तत्प्रतिपादकं सत्रं) क्ली० त्रं. બ્રહ્મયજ્ઞ.

ब्रह्मसदन (ब्रह्मणः सदनमिव) क्ली० नं. १ ઋત્વિજનું કુશનું એક આસન. २ હિરણ્યગર્ભનું ઠેકાણું. ३ બ્રહ્મલોક. [મોટો સાપ.

ब्रह्मसर्प (ब्रह्मैव बृहन् सर्पः) पु० र्पः એક જાતનો

ब्रह्मसंभव (ब्रह्मणः संभवति) त्रि० वः-वा-वं. બ્રહ્મદેવ થકી થનાર. [આધીન.

ब्रह्मसात् (ब्रह्माधीनं करोति साति) अव्य० त्. બ્ર-

ब्रह्मसामन् ( ) क्ली० म. સામભેદ.

ब्रह्मसायुज्य (ब्रह्मणा सायुज्यं) क्ली० ज्यं. કેવલ બ્રહ્મભાવ. [તુલ્ય ગતિ.

ब्रह्मसार्ष्टिता ( ) स्त्री० ता. બ્રહ્મ-

ब्रह्मसावर्णि (ब्रह्मपुत्रः सावर्णिः) पु० र्णिः. તે નામનો એક દશમો મનુ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

' दशमो ब्रह्मसावर्णिरुपश्लोकसुतो महान् ।
तत्सुता भूरिसेनाद्या हविष्मत्प्रमुखा द्विजाः ' ॥
भागवतम् ॥

ब्रह्मसिद्धांत (ब्रह्मणः सिद्धांतः) पु० तः. ब्रह्माએ રચેલો જ્યોતિઃશાસ્ત્રનો એક સિદ્ધાંત.

ब्रह्मसुत (ब्रह्मणः सुतः) पु० तः. १ બ્રહ્માના પુત્ર મરીચિ વગેરે. २ કેતુભેદ.

ब्रह्मसुवर्चला ( ) स्त्री० ला. १ સોનાના રંગ જેવી અંદર દૂધ જેવા રસવાળી પાણીમાં પેદા થનાર એક ઓષધિ. २ બ્રહ્મસુવર્ચલા ઓષધિ નાંખી ઉકાળેલું પાણી.

ब्रह्मसू (ब्रह्माणं सूतवान् सू क्विप्) पु० सूः विष्णुभूर्त्ति अनिरुद्ध, उषापति. २ કામદેવ, કંદર્પ.

ब्रह्मसूत्र (ब्रह्मणि वेदग्रहणकाले उचितं सूत्रं) क्ली० त्रं. यज्ञोपवीत, જનોઈ.

ब्रह्मसूत्र (ब्रह्मप्रतिपादकं सूत्रं) क्ली० त्रं. व्यासप्रणीत બ્રહ્મપ્રતિપાદન કરનાર શારીરિક સૂત્ર.

' ब्रह्मसूत्रपदैश्चैव हेतुमद्भिर्विनिश्चितम् '
गीता.

ब्रह्मसूनु (ब्रह्मणः सूनुः) पु० नुः १ બ્રહ્મદત્તરાજા. २ બ્રહ્મપુત્ર મરીચિ વગેરે.

ब्रह्मसोमा ( ) स्त्री मा. वनस्पति બ્રાહ્મી.

ब्रह्मस्तेय (ब्रह्मणः स्तेयम्) क्ली० यं. અનુજ્ઞા મેળવ્યાવિના વેદવાક્ય સાંભળી વેદનો અભ્યાસ કરવો તે.

' स ब्रह्मस्तेयसंयुक्तो नरकं प्रतिपद्यते ' मनुः.

ब्रह्मस्थान (ब्रह्मणः स्थानं) क्ली० नं. તે નામનું એક તીર્થ.

ब्रह्मस्व (ब्रह्मस्वामिकं स्वं) क्ली० स्वं. १ બ્રાહ્મણ જેનો ધણી છે તે ધન. २ બ્રહ્મા જેને ધણી છે તે ધન.

ब्रह्मस्वरूप (ब्रह्मणः स्वरूपं) क्ली० पं. १ બ્રહ્માનું સ્વરૂપ. २ બ્રાહ્મણનું સ્વરૂપ. ३ બ્રહ્મનું સ્વરૂપ. ४ મૂર્તિભદ્ વેદનું સ્વરૂપ.

ब्रह्महत्या (ब्रह्मणो हत्या) स्त्री० त्या. બ્રાહ્મણનો વધ.

ब्रह्महन् (ब्रह्माणं हतवान् हन् क्विप्) त्रि० हा. બ્રાહ્મણને મારી નાખનાર. [ધોડો.

ब्रह्मांगभू (ब्रह्मणो अंगात् भवति भू क्विप्) पु० भूः.

ब्रह्मांजलि (ब्रह्मणे वेदपाठाय अंजलिः, गुरौ कृतो विनयांजलिः, स्वरविशेषज्ञापनार्थं वा कृतोंऽजलिः) पु० लिः. १ વેદપાઠ કરતી વખતે કરેલો અંજલિ. २ ગુરુપ્રતિ વિનયથી કરેલો અંજલિ. ३ વેદના સ્વરવિશેષ જણાવવા માટે કરેલો અંજલિ.

ब्रह्माणी (ब्रह्माणं आनयति जीवयति) स्त्री० णी. १ બ્રહ્મશક્તિ. २ રેણુકા નામનું સુગંધિ દ્રવ્ય. ३ બ્રહ્માના અર્દ્ધશરીરથી પેદા થયેલી શતરૂપા અથવા સાવિત્રી નામની બ્રહ્માની પત્ની.

ब्रह्मांड (ब्रह्मणः अंडम्) क्ली० डं, બ્રહ્માંડ.

' ब्रह्मांडभाण्डोदरभ्राम्यत्पिण्डितचण्डिमेति '
वीरचरितम्.

' ब्रह्मा येन कुलालवन्नियमितो ब्रह्मांडभाण्डोदरे '
भतृहरिः.

ब्रह्मात्मभू (ब्रह्मणः आत्मनो देहात् भवति भू क्विप्) पु० भूः. ધોડો. [જુઓ

ब्रह्मादनी (ब्रह्मादन ङीप्) स्त्री० नी. હંસપદી શબ્દ

ब्रह्माधिगम (ब्रह्मणः वेदस्य अधिगमः) पु० मः વેદ ભણવો તે. [શબ્દ જુઓ.

ब्रह्माधिगमन (ब्रह्मणोऽधिगमनं) क्ली० नं. ઉપલો

ब्रह्माभिजाता (ब्रह्मन् अभिजन् क्त टाप्) स्त्री० ता. ગોદાવરી. [વેદનો અભ્યાસ.

ब्रह्माभ्यास (ब्रह्मणो वेदस्य अभ्यासः) पु० सः.

ब्रह्मानंद (ब्रह्मणः आनंदः) पु० दः. બ્રહ્મસ્વરૂપ આનંદ. [રહેતો એક રાક્ષસ.

ब्रह्मापेत (ब्रह्मणः अपेतः) पु० तः. સૂર્યમંડળમાં

ब्रह्मारण्य (ब्रह्मणोऽरण्यमिव) क्ली० ण्यं. જ્યાં વેદપાઠ થાય છે તે સ્થાન.

ब्रह्मार्पण (ब्रह्मणो अर्पणं) क्ली० णं. १ બ્રહ્મને અર્પણ. २ બ્રાહ્મણને અર્પણ.

ब्रह्मावर्त (ब्रह्मण आवर्तः आवर्तनं यत्र) पु० र्तः. તે નામનો એક દેશ.

' सरस्वतीदृशद्वत्योर्देवनद्योर्यदन्तरम् ।
तं देवनिर्मितं देशं ब्रह्मावर्तं प्रचक्षते ' ॥
मनुः. ॥

ब्रह्मासन (ब्रह्मणः आसनम्) क्ली० नं. १ યજ્ઞમાં ઋત્વિકનું આસન. २ પદ્મસ્વસ્તિક વગેરે આસન. ३ એક જાતનું એક આસન. ४ બ્રહ્માનું આસન. ५ બ્રાહ્મણનું આસન.

ब्रह्मास्त्र (ब्रह्मदत्तमस्त्रम्) क्ली० स्त्रं. બ્રહ્માનું અસ્ત્ર.

ब्रह्माहुति (ब्रह्मैवाहुतिः) स्त्री० तिः. વેદાધ્યયન.

ब्रह्मिन् (ब्रह्मन् इनि) पु० णी. વેદ જાણનાર.

ब्रह्मिष्ट (अतिशयेन ब्रह्मी) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. બ્રહ્મને અતિશય જાણનાર. [બ્રાહ્મી.

ब्रह्मी (ब्रह्मणे हिता अण् ङीप्) स्त्री० ह्मी. વનસ્પતિ

ब्रह्मेशय (ब्रह्मणि तपसि शेते शी अच् पृषो०) पु० यः. १ કાર્ત્તિકસ્વામી. २ વિષ્ણુ.

ब्रह्मोज्झ (ब्रह्म वेदमुज्झति उज्झ् अण्) त्रि० ज्झः ज्झा-ज्झं. વેદનો ત્યાગ કરનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બ્રહ્મોજ્ઝતા (બ્રહ્મોજ્ઝસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. વેદનો ત્યાગ કરવો તે. [લો શબ્દ જુઓ.

બ્રહ્મોજ્ઝત્વ (બ્રહ્મોજ્ઝસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપર

બ્રહ્મોત્તર (બ્રહ્મા બ્રાહ્મણઃ ઉત્તરોઽધિકારી યસ્ય) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. ૧ બ્રાહ્મણ જેનો ધણી છે એવી જમીન વગેરે. ૨ બ્રહ્મપ્રધાન.

બ્રહ્મોદ્ય (વદ્ ક્યપ્) ક્લી૦ દ્યં. ૧ વેદપ્રતિપાદન કરનારનું વાક્ય. ૨ વેદનું કથન.

' બ્રાહ્મણા ભગવન્તો હન્તાહમિમં (યાજ્ઞ્યમ્) દ્વૌ પ્રશ્નૌ પ્રક્ષ્યામિ તૌ ચેન્મે વક્ષ્યતિ ન વૈ જાતુ યુષ્માકમિમં કશ્ચિદ્ બ્રહ્મોદ્યં જેતેતિ ' બૃહદારણ્યકોપનિષદ્.

બ્રહ્મોપનેતૃ (બ્રહ્મન્ ઉપ ની તૃચ્) પુ૦ તા. બ્રાહ્મણનું ઝાડ.

બ્રહ્મૌદન (બ્રહ્મર્થમોદનમ્) પુ૦ ક્લી૦ નઃ-નં. યજ્ઞમાં ઋત્વિગ્ વગેરેને વહેંચાતો ઉકાળેલો ભાત.

બ્રાહ્મ (બ્રહ્મણ ઇદં અણ્) ત્રિ૦ હ્મઃ-હ્મી-હ્મં. ૧ વેદનું, વેદસંબંધી. ૨ બ્રહ્મનું, બ્રહ્મસંબંધી.

બ્રાહ્મ (,,) ક્લી૦ હ્મ. અંગુષ્ઠમૂલ.

બ્રાહ્મ (,,) પુ૦ હ્મઃ. ૧ નારદ. ૨ તે નામનો એક વિવાહ. ૩ પારો.

બ્રાહ્મ (બ્રહ્મણા પ્રોક્તં અણ્) ત્રિ૦ હ્મઃ-હ્મા-હ્મં. ૧ વેદે કહેલું. ૨ બ્રહ્માએ કહેલું. ૩ બ્રહ્મસંબંધી.

બ્રાહ્મ (,,) ક્લી૦ હ્મ. ૧ અઢાર મહાપુરાણ પૈકી તે નામનું એક મહાપુરાણ. ૨ એક મુહૂર્ત. [કરેલું.

બ્રાહ્મક (બ્રહ્મણા કૃતં કુત્ર) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. બ્રાહ્મણે

બ્રાહ્મણ (બ્રહ્મ વેદં શુદ્ધચૈતન્યં વા વેત્તિ અધીતે વા) ત્રિ૦ ણઃ-ર્ણા-ર્ણં. ૧ બ્રહ્મને જાણનાર. ૨ વેદને જાણનાર. ૩ બ્રાહ્મણ.

' બ્રહ્મ જાનાતિ બ્રાહ્મણઃ. '

બ્રાહ્મણ (બ્રહ્મણોઽપત્યં પુમાન્ અણ્) પુ૦ ણઃ. બ્રાહ્મણ, વિપ્ર. [ભાગ.

બ્રાહ્મણ (બ્રહ્મન્ અણ્) ક્લી૦ ણં. મંત્ર શિવાયનો વેદ

બ્રાહ્મણક (બ્રાહ્મણ કુત્સિતાર્થે કન્) પુ૦ કઃ. ખરાબ બ્રાહ્મણ.

બ્રાહ્મણક (બ્રાહ્મણેન જાતિમાત્રેણ કાયતિ કૈ ક) પુ૦ કઃ. બ્રાહ્મણના કર્મરહિત કેવળ બ્રાહ્મણ જાતિનો બ્રાહ્મણ.

' એવમુક્તો બ્રાહ્મણઃ સ્યાદન્યો બ્રાહ્મણકો ભવેત્ ' મહાભારતમ્.

બ્રાહ્મણકામ્યા (બ્રાહ્મણ ભાવાર્થં કામ્યા) સ્ત્રી૦ મ્યા. ૧ વિપ્રની ઇચ્છા. ૨ વિપ્રનો વિષય.

બ્રાહ્મણચક્ષુસ્ (બ્રાહ્મણસ્ય સર્વાર્થપ્રકાશત્વાત્ ચક્ષુરિવ) ક્લી૦ ક્ષુઃ. સર્વ અર્થનો પ્રકાશ કરનાર બ્રાહ્મણનું નેત્ર (શ્રુતિ અને સ્મૃતિ).

બ્રાહ્મણચાંડાલ (બ્રાહ્મણશ્ચાંડાલ ઇવ) પુ૦ લઃ. શાસ્ત્રમાં વર્જેલાં નિષિદ્ધ કર્મ કરનારો અધમ વિપ્ર.

બ્રાહ્મણજીવિકા (બ્રાહ્મણસ્ય જીવિકા) સ્ત્રી૦ કા. યાજન, અધ્યાપન, પ્રતિગ્રહવગેરે બ્રાહ્મણની વૃત્તિ.

બ્રાહ્મણતા (બ્રાહ્મણસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. બ્રાહ્મણપણું. [હ્મણને આપવા લાયક.

બ્રાહ્મણત્રા (બ્રાહ્મણાય દેયં ત્રાચ્) અવ્ય૦ ત્રા. બ્રા

બ્રાહ્મણત્વ (બ્રાહ્મણસ્ય ભાવઃ) ક્લી૦ ત્વં. બ્રાહ્મણપણું.

બ્રાહ્મણપ્રિય (બ્રાહ્મણસ્ય પ્રિયઃ) પુ૦ યઃ. વિષ્ણુ.

બ્રાહ્મણપ્રિય (,,) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. બ્રાહ્મણને વહાલું. [મણિ યજ્ઞ.

બ્રાહ્મણયજ્ઞ (બ્રાહ્મણકર્તૃકો યજ્ઞઃ) પુ૦ જ્ઞઃ. સૌત્રા

બ્રાહ્મણયષ્ટિ (બ્રાહ્મણપ્રિયા યષ્ટિઃ) સ્ત્રી૦ ષ્ટિઃ. વનસ્પતિ બ્રાહ્મી. બ્રાહ્મણયષ્ટી, બ્રાહ્મણયષ્ટિકા.

બ્રાહ્મણયષ્ટિ (બ્રાહ્મણસ્ય યષ્ટિઃ) સ્ત્રી૦ ષ્ટિઃ બ્રાહ્મણની લાકડી.

બ્રાહ્મણી (બ્રાહ્મણ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ણી. ૧ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી. ૨ બ્રાહ્મણની જાતિ સ્ત્રી. ૩ વનસ્પતિ સ્પૃક્કા. ૪ વનસ્પતિ બ્રાહ્મી. ૫ વનસ્પતિ ભારંગ. ૬ નાની કીડી. ૭ બુદ્ધિ. [નું ટોળું.

બ્રાહ્મણ્ય (બ્રાહ્મણાનાં સમૂહઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ ણ્યં. વિપ્ર

બ્રાહ્મણ્ય (બ્રાહ્મણસ્ય ભાવઃ કર્મ વા ષ્યઞ્) ક્લી૦ ણ્યં. ૧ બ્રાહ્મણપણું. ૨ બ્રાહ્મણનું કર્મ.

બ્રાહ્મણ્ય (બ્રાહ્મણ ષ્યઞ્) પુ૦ ણ્યઃ. શનિગ્રહ.

બ્રાહ્મી (બ્રહ્મન્ અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ હ્મી. ૧ વનસ્પતિ બ્રાહ્મી. ૨ સરસ્વતી, વાચા. ૩ સોમલતા. ૪ એક જાતનું શાક. ૫ રોહિણી. ૬ વારાહી કંદ. ૭ દેવી. ૮ હિલિમોચિકા.

' બ્રાહ્મી હિમા સરા તિક્તા લઘુર્મેધ્યા ચ શીતલા ।
કષાયા મધુરા સ્વાદુપાકાયુષ્યા રસાયની ।
સ્વર્ય્યા સ્મૃતિપદા કુષ્ઠપાણ્ડુમેહાશ્રકાસજિત્ ' ॥
ભાવપ્રકાશઃ ॥

બ્રાહ્મીકંદ (બ્રાહ્મયા ઇવ કંદો યસ્ય) પુ૦ દઃ. વારાહીકંદ. [ધી, બ્રહ્મનું.

બ્રાહ્મ્ય (બ્રહ્મણ ઇદં) ત્રિ૦ હ્યઃ-હ્યા-હ્યં. બ્રહ્મસંબં

બ્રાહ્મ્ય (,,) ક્લી૦ હ્યં. ૧ વિસ્મય. ૨ દૃશ્ય.

બ્રુવત્ (બ્રૂ શતૃ) ત્રિ૦ વન્-વંતી-વત્. બોલતું.

બ્રુવાણ (બ્રૂ શાનચ્) ત્રિ૦ ણઃ-ર્ણા-ર્ણં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બ્રૂ (અદા॰ પર॰ સેટ્ બ્રવીતિ) બોલવું, કહેવું.
બ્રૂસ્ (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ બ્રૂસયતિ-તે) દુઃખ દેવું.

ભ.

ભ. વ્યંજનપૈકી ચોવીશમો ધોષાક્ષર.
ભ (ભાતિ ભા ક) ક્લી॰ ભં. ૧ નક્ષત્ર. ૨ ગ્રહ. ૩ રાશિ.
ભ (,,) પુ॰ ભઃ ૧ શુક્રાચાર્ય. ૨ પર્વત. ૩ ભ્રાંતિ. ૪ ભગણ.
ભકાર (ભસ્વરૂપઃ કારઃ) પુ॰ રઃ ભસ્વરૂપ વર્ણ.
ભકક્ષા (ભસ્ય કક્ષા) સ્ત્રી॰ ક્ષા. નક્ષત્રની કક્ષા.
ભકૂટ (ભસ્ય કૂટમ્) ક્લી॰ ટં. વિવાહમાં વરવધૂનું શુભાશુભ કહી આપનાર રાશિસમૂહ.
ભક્ત (ભજ્ ક્ત) પુ॰ ક્લી॰ ક્તઃ-ક્તં. અન્ન.
ભક્ત (ભજ્ ક્ત) ત્રિ॰ ક્તઃ-ક્તા-ક્તં. ૧ ભક્તિયુક્ત. ૨ ભક્તિમાં તત્પર. ૩ ભક્તરૂપ. ૪ વિભાગ કરેલું. ૫ ભાંગેલું.

'ભક્તાનાં ત્રિવિધાનાં ચ લક્ષણં શ્રૂયતામિતિ ।
તૃણશય્યારતો ભક્તો મન્ત્રામગુણકીર્તિષુ ।
મનો નિવેશયેત્ ત્યક્ત્વા સંસારસુખકારણમ્' ॥
બ્રહ્મવૈવર્તપુરાણમ્ ॥

ભક્ત (ભજ્ ક્ત) ક્લી॰ ક્તં. ભજન, સેવા.
ભક્તકંસ (ભક્તાર્થઃ કંસઃ) પુ॰ ક્લી॰ સઃ-સં. અન્ન લાવવાનું પાત્ર.
ભક્તકર (ભક્તં ભજનં કરોતિ કૃ ટ) પુ॰ રઃ અનેક સુગંધિ પદાર્થ એકઠા કરી કરેલો ધૂપ.
ભક્તકાર (ભક્તં કરોતિ કૃ અણ્) પુ॰ રઃ રસોયો, ભડીઆરો, રાધણીઓ. પાચક, સૂપકાર, સૂદ.
ભક્તછંદ ( ) ક્લી॰ દં. ભૂખ, ક્ષુધા.
ભક્તજા (ભક્ત જન્ ડ ટાપ્) સ્ત્રી॰ જા. અમૃત.
ભક્તતા (ભક્તસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી॰ તા ભક્તપણું.
ભક્તતૂર્ય (ભક્તે તદ્ભોજનકાલે વાદનીયં તૂર્યં) ક્લી॰ ર્યં. રાજાના દરબાર વગેરેમાં ભોજનકાલે જે નગારાં વાગે છે તે.
ભક્તત્વ (ભક્તસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી॰ ત્વં. ભક્તપણું.
ભક્તદ (ભક્તં દદાતિ દા ક) ત્રિ॰ દઃ-દા-દં. અન્ન આપનાર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ભક્તદાતૃ (ભક્તં દદાતિ દા તૃચ્) ત્રિ॰ તા-ત્રી-તૃ.
ભક્તદાન (ભક્તસ્ય અન્નસ્ય દાનં) ક્લી॰ ન. અન્ન આપવું તે. [ન આપનાર. અન્નદાતૃ.
ભક્તદાયક (ભક્તં દદાતિ) ત્રિ॰ કઃ-યિકા-કં. અ-
ભક્તદાયિન્ (ભક્તં દદાતિ) ત્રિ॰ યી-યિનૌ-યિ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
ભક્તદાસ (ભક્તેન અન્નમાત્રલાભેન દાસઃ) પુ॰ સઃ કેવળ અન્નના લાભ માટે થયેલો દાસ.
ભક્તપુલાક (ભક્તસ્ય પુલાક ઇવ) પુ॰ કઃ. સિક્થ શબ્દ જુઓ. અન્નમંડ. [જુઓ.
ભક્તમંડ (ભક્તસ્ય મંડઃ) પુ॰ ડઃ. ઉપલો શબ્દ
ભક્તવત્સલ (ભક્તેષુ વત્સલઃ) ત્રિ॰ લઃ-લા-લં. ભક્ત ઉપર સ્નેહવાળું.
ભક્તવત્સલ (,,) પુ॰ લઃ. વિષ્ણુ.

'માધવો ભક્તવત્સલઃ' વિષ્ણુસહસ્ર॰.

ભક્તસિક્થ (ભક્તસ્ય સિક્થઃ) પુ॰ ક્થઃ. ભક્તમંડ શબ્દ જુઓ.
ભક્તિ (ભજ્ ક્તિન્) સ્ત્રી॰ ક્તિઃ. ૧ ભક્તિ, સેવા, ભજન. ૨ આરાધના. ૩ ભક્તિમાં એક તાનવાળી ચિત્તની વૃત્તિ. ૪ વિભાગ. ૫ ગૌણીવૃત્તિ. ૬ ઉપચાર. ૭ અવયવ. ૮ રચના. ૯ શ્રદ્ધા. ૧૦ ભંગી.

'સા પરાનુરક્તિરીશ્વરે' શાણ્ડિલ્યસૂત્રમ્.

ભક્તિકા (ભક્તિ કન્) સ્ત્રી॰ કા. એક જાતની વનસ્પતિ. [નાર, સેવા કરનાર.
ભક્તિભાજ્ (ભક્તિં ભજતે) ત્રિ॰ ક્ત્ન્. ભક્તિ કર-
ભક્તિમત્ (ભક્તિ મતુપ્) ત્રિ॰ માન્-મતી-મત્. ભક્તિવાળું. [એકાગ્રતા કરવાનો એક ઉપાય.
ભક્તિયોગ (ભક્તિરૂપો યોગઃ) પુ॰ ગઃ. ચિત્તની
ભક્તિરસ (ભક્તિઃ ઈશ્વરવિષયા રતિરેવ રસઃ) પુ॰ સઃ. ઈશ્વરભક્તિરૂપી રસ.

'ભક્તિરસસ્યૈવ હાસ્યશૃઙ્ગારકરુણારૌદ્રભયાનકબીભત્સશાન્તાદ્ભુતવીરરૂપેણાનુભવાદ્ વ્યાસાદિભિર્વર્ણિતસ્ય વિષ્ણોર્વિષ્ણુભક્તાનાં વા ચરિતસ્ય નવરસાત્મકસ્ય શ્રવણાદિના જનિતશ્ચમત્કારો હિ ભક્તિરસઃ'
મુક્તાવલી.

ભક્તિલ (ભક્તિં ભંગીં લાતિ લા ક) પુ॰ લઃ. જાતવાળો ઉત્તમ ઘોડો.
ભક્તિસૂત્ર (ભક્ત્યાઃ સૂત્રમ્) ક્લી॰ ત્રં. શાંડિલ્ય વગેરેએ બનાવેલાં ભક્તિપ્રતિપાદક સૂત્ર.
ભક્ષ્ (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ ભક્ષયતિ-તે) ખાવું, ભક્ષણ કરવું.
ભક્ષ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ ભક્ષતે) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
ભક્ષ (ભક્ષ્ ઘઞ્) પુ॰ ક્ષઃ ૧ ખાવું તે, ભક્ષ. ૨ ભક્ષ્ય પદાર્થ.
ભક્ષક (ભક્ષ્ ણ્વુલ્) ત્રિ॰ કઃ-ક્ષિકા-કં. ૧ ખાનાર, ભક્ષણ કરનાર. ૨ ઓકરાંતિયું.
ભક્ષકાર (ભક્ષં કરોતિ કૃ અણ્) પુ॰ રઃ. કંદોઈ, હલવાઈ. આપૂપિક, ભક્ષ્યકાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भक्षटक (भक्ष् अटन् संज्ञायां कन्) पु० कः जोખડ.

भक्षण (भक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. ખાવું, જમવું.

भक्षणीय (भक्ष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ખાવા લાયક. [भक्षण કરવું.

भक्षमाण (भक्ष् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. ખાતું,

भक्षयत् (भक्ष् शतृ) त्रि० यन्-यती-यत्. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

भक्षिका (भक्ष् अर्हादौ गम्ये भावे ण्वुच्) स्त्री० का. ૧ ખાવા યોગ્ય પદાર્થ. ૨ ખાણું.

' भवानिक्षुभक्षिकामर्हति ऋणे इक्षुभक्षिकां मे धारयति '
सिद्धांतकौमुदी.

भक्षित (भक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખાધેલું.

भक्षितव्य (भक्ष् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ખાવાલાયક. [જુઓ.

भक्ष्य (भक्ष् यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. ઉપલો શબ્દ

भक्ष्य (,,) क्ली० क्ष्यं. ખોરાક, ખાણું.

भक्ष्यकार (भक्ष्यं करोति कृ अण्) पु० रः. કંદોઇ, હલવાઇ, ભઠીઆરો.

भक्ष्यपत्रा (भक्ष्यं पत्रमस्याः) स्त्री० त्रा० તંબોલનો વેલો. भक्षपत्रा, तांबूली. [तुंबडीनो वेलो.

भक्ष्यालाबू (भक्ष्या अलाबू) स्त्री० बू. એક જાતનો

भग (भज् घ) क्ली० गं. ૧ યોનિ, સ્ત્રીનું ગુહ્યાંગ. ૨ સારૂં નસીબ. ૩ સંપત્તિથી આવતી શોભા. ૪ ઉત્કૃષ્ટપણું. ૫ અપાર શક્તિ. ૬ સામર્થ્ય. ૭ પરાક્રમ. ૮ વીર્ય. ૯ યત્ન, મહેનત. ૧૦ જશ, આબરૂ. ૧૧ બુદ્ધિ. ૧૨ જ્ઞાન. ૧૩ વૈરાગ્ય. ૧૪ સદ્‌ગુણ. ૧૫ મુક્તિ. ૧૬ ઇચ્છા. ૧૭ પ્રીતિ. ૧૮ ધર્મ. ૧૯ પુણ્ય. ૨૦ પૂર્વાફલ્ગુની નક્ષત્ર. ૨૧ પદ. ૨૨ ધન.

' आस्ते भग आसीनस्योर्ध्वस्तिष्ठति तिष्ठतः ।
शेते निपद्यमानस्य चराति चरतो भगः ' ॥
सुभाषितम् ॥

भग (भज् घ) पु० गः. ૧ સૂર્ય. ૨ ચંદ્ર. ૩ યોનીઆ અને ગાંડ વચ્ચેનો ભાગ. ૪ આકડાનું ઝાડ. ૫ કપૂર.

भगघ्न (भगं तन्नेत्रं हंति) पु० घ्नः. મહાદેવ, શિવ.

' नमस्ते त्रिपुरघ्नाय भगघ्नाय नमो नमः '
भारतम्.

भगण (भसंज्ञितः गणः भानां गणः वा) पु० णः. ૧ બાર રાશિનો સમૂહ. ૨ બાર રાશિ ભોગવવાનો કાલ. ૩ પિંગળપ્રસિદ્ધ એક ગણ (—◡◡).

भगदत्त (भग दा क्त) पु० त्तः. નરકાસુરનો પુત્ર.

भगदेव (भगेन दीव्यति दिव् अच्) पु० वः. કામુક શબ્દ જુઓ. [ફલ્ગુની નક્ષત્ર.

भगदैवत (भगो योनिर्दैवतं यस्य) क्ली० तं. पूर्व-

भगनंदन (भग नंद् ल्युट्) पु० नः. ઐશ્વર્યવડે આનંદયુક્ત વિષ્ણુ. [એક દૈત્ય.

भगनेत्र ( ) पु० त्रः. તે નામનો

भगनेत्रघ्न (भगनेत्रं दक्षयज्ञकाले हंति) पु० घ्नः. મહાદેવ, શિવ.

भगंदर (भग गुह्यमुष्कमध्यस्थानं दारयति दृ णिच् खश् मुम्) पु० रः. ગાંડ અને પેળીઆના વચલા ભાગમાં મોટું છિદ્ર જેમાં પડે છે એવો એક રોગ, ભગંદર.

' कटीकपालयोस्तोददाहकण्डूरुजादयः ।
भवन्ति पूर्वरूपाणि भविष्यति भगंदरे ' ॥
भावप्रकाशः ॥

भगभक्षक (भगेन तद्व्यापारोपपादनेन भक्षति भक्ष् ण्वुल्) त्रि० कः-क्षिका-कं. આશકભાશક સ્ત્રીપુરુષનો પરસ્પર સમાગમ કરાવી. આપનાર દલાલ. કુટણીવગેરે.

भगवत् (भग मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ૧ અપાર સંપત્તિવાળું. ૨ ઐશ્વર્યવાળું. ૩ સારા નસીબવાળું. ૪ શ્રીમંત.

भगवत् (,,) पु० वान्. સમગ્ર ઐશ્વર્ય, વીર્ય, યશ, લક્ષ્મી, જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય-એવા છ પ્રકારની વિભૂતિ ભોગવનાર પરમેશ્વર. ૨ બુદ્ધ.

' उत्पत्तिं च विनाशं च भूतानामागतिं गतिम् ।
वेत्ति विद्यामविद्यां च स वाच्यो भगवानिति ' ॥
' ऐश्वर्यस्य समग्रस्य वीर्यस्य यशसः श्रियः ।
ज्ञानवैराग्ययोश्चैव षण्णां भग इतीरणा ' ॥

भगवती (भगवत् ङीप्) स्त्री० ती. ૧ દુર્ગા, પાર્વતી. ૨ સારા નસીબવાળી સ્ત્રી. [શાસ્ત્ર.

भगशास्त्र (भगव्यापारबोधकं शास्त्रं) क्ली० स्त्रं. કામ-

भगहन् (भगं ऐश्वर्यं संहारकाले हंति हन् क्विप्) पु० हः. વિષ્ણુ.

भगांकुर (भगे अंकुर इव) पु० रः. અરશનો રોગ.

भगाधान (भग आ धा ल्युट्) क्ली० नं. માહાત્મ્યનું આધાન, સૌભાગ્ય.

भगाल (भज् कालन् कुत्वं) क्ली० लं. ૧ માણસનું માથું. ૨ માણસની ખોપરી.

भगालिन् (भगाल इनि) पु० ली. મહાદેવ, શિવ.

भगिनी (भगं यत्नः पित्रादीनां द्रव्यादानेऽस्त्यस्त्राः इनि ङीप्) स्त्री० नी. ૧ બહેન. ૨ સ્ત્રીભાત્ર. ૩ ભાગ્યવાળી સ્ત્રી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भगीरथ ( ) पु० थः. सूर्यवंशमां पेदा थयेलो ते नामनो એક राज.

भगेश (भगस्य ईशः) पु० शः. ऐश्वर्य वगेरेनो अधिपति. [लः. राशिचक्र.

भगोल (भानां नक्षत्राणां गोलाकारः पदार्थः) पु०

भगोस् ( ) अव्य० गोः. सत्कारपूर्वक બોલાવવામાં संબોધને વપરાતો अव्यय.

भग्न (भंज् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. १ भांगेलुं. २ तोडेलुं. ३ हारेलुं. ४ अपमान पामेलुं.

भग्न (,,) पु० ग्नः. એક જાતનો રોગ.

भग्नपृष्ठ (भग्नः पृष्ठो यस्य) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्ट. જેની पीठ भांगी गयेली छे ते.

भग्नप्रक्रम (भग्नः प्रक्रमः) पु० मः. अनुक्रमनो भंग.

भग्नसंधिक (भग्नः संधिः कै क) क्ली० कं. छाश.

भग्नसंधिक (भग्नः संधिः यस्य) त्रि० कः का-कं. જેનો सांधो भांगी गयेलो छे ते.

भग्नात्मन् (भग्न आत्मा अस्य) पु० त्मा. १ चंद्र. २ કપૂર. [नी आशा तूटेली छे ते, निराश.

भग्नाश (भग्ना आशा यस्य) त्रि० शः-शा-शं. જે-

'भग्नाशस्य करण्डपीडिततनोर्म्लानेन्द्रियस्यक्षुधा
कृत्वाऽऽखुविवरं स्वयं निपतितो नक्तं मुखे भोगिनः'
भतृहरिः

भग्नी (भंज् क्त ङीप्) स्त्री० ग्नी. બહેન.

भग्नोद्यम (भग्न. उद्यमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. निष्फल करतुं.

'मन्ये दुर्जनचित्तवृत्तिहरणे धातापि भग्नोद्यमः'
सुभाषितम्.

भंग (भज् घञ्) पु० गः १ पदार्थ, वार्तावगेरेनो नाश. २ भांगवुं ते. ३ तोडवुं ते. ४ पराजय. ५ खंड. ६ कुटिलपणुं. ७ जवुं, गमन. ८ જાલનિર્ગમ. ९ એક જાતનો રોગ. १० पत्ररचना. ११ रोगः १२ लहेर, मोजे.

भंगकार (भंग कृ अण्) पु० रः. १ अभिक्षित् राजनो पुत्र. २ सत्राजित् राजनो पुत्र.

भंगवासा (भंगे वासः सौरभ यस्याः) स्त्री० सा. હલદર.

भंगसार्थ (भङ्गैः तद्युतः सार्थः मायायुतत्वात् सप्रयोजनः) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. लुच्चुं, लपाऽ, કૃટિલ.

भंगा (भंग अच् टाप्) स्त्री० गा. भांग, नसोतर.

भंगाकट (भगा कटच्) क्ली० टं. એક જાતની ओषधि. [नुं भाजलुं.

भंगान (भंगेन तरंगेण अनिति) पु० नः. એક જાત-

भंगारी (भमित्यव्यक्तं शब्दं गिरति गृ अण् ङीप्) स्त्री० री. आभाचणु. भकारी. [એક राज.

भंगासन (भग आस् ल्युट्) पु० नः. ते नामनो

भंगि (भंज् इन् कुत्वं) स्त्री० गिः. १ निराळापणुं. २ विच्छेद. ३ अप्रमाणिकपणुं. ४ कुटिलपणुं. ५ भेद. ६ शाणपणुं. ७ आक्षेप. ८ लहेर, मोजे. ९ भांगवुं ते, भंजन. १० विन्यास. ११ ओघ, प्रवाह.

भंगिन् (भंग इनि) त्रि० गी-गिनी-गि. नाशवाणुं.

भंगिनी (भंगिन् ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતની વનस्पति. [जुओ.

भंगी (भज् इन् कृत्वं ङीप्) स्त्री० गी. भंगि शब्द

भंगील (भंगिं लाति ला क) क्ली० लं. ज्ञानेंद्रियमां કસર.

भंगुर (भज् कुरच्) त्रि० रः-रा-रं. १ पोतानी मेळे भांगे એવું, क्षणिक. २ भांगेलुं. ३ तूटेलुं. ४ કપટી. ५ वांकुं.

'कथं कमलनालस्य.....भंगुरा गुणाः'

भंगुर (,,) पु० रः नदीनुं वांकापणुं.

भंगुरा (भंगुर टाप्) स्त्री० रा. १ अतिविषनी ओषधि. २ भांग. ३ प्रियंगु शब्द जुओ.

भंग्य (भंगानां भवनं क्षत्रंतमर्हति वा यत्) क्ली० ग्यं. शणनुं खेतर. [लायक, भंगयोग्य. भंगार्ह.

भंग्य (भंगं अर्हति यत्) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. भंगने

भचक्र (भानां नक्षत्राणां राशीनां वा चक्रं) क्ली० क्रं. १ राशिनुं चक्र. २ नक्षत्रनुं चक्र.

भज् (भ्वा० उभय० सेट् भजति-ते) १ भजवुं, सेववुं. २ भोगववुं. [देवुं. २ रांधवुं.

भज् (चुरा० उभय० सेट् भाजयति-ते) १ आपवुं,

'संविभाजयति श्रीमान् स वित्तेन द्विजोत्तमान्'

भज् (चुरा० उभय० सेट् भंजयति-ते) १ प्रकाशवुं. २ दीपवुं, चमकवुं, चळकवुं.

भजक (भज् ण्वुल्) त्रि० कः-जिका-क. १ भजन करनार. २ भक्तिनिष्ठ. ३ भोगवतुं.

भजत् (भज् शतृ) त्रि० न्-जंती-जत्. १ भजतुं. २ सेवा करतुं. ३ भोगवतुं.

भजन (भज् ल्युट्) क्ली० न. १ भजवुं, सेवा. २ भोगववुं.

भजना (भज् युच्) स्त्री० ना. ઉપરનો शब्द जुओ.

भजमान (भज् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ भजत् शब्द जुओ. २ न्यायथी आवेलुं द्रव्य वगेरे. ३ सेवक. [नो पुत्र.

भजमान (,,) पु० नः. सत्वत् राजा-

भजि (भज् इन्) पु० जिः. सत्वत् राजनो पुत्र.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भजिन्.

भजेन्य (भज् न्य) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. १ भजवा योग्य, सेववा लायक. २ भाग करवा योग्य.

भंज् (रुधा० पर० सेट् भनक्ति) १ भांगवुं. २ तोडवुं. ३ नाश करवो.

भंजक (भंज् ण्वुल्) त्रि० कः-जिका-कं. १ भांगनार. २ तोडनार. ३ नाश करनार.

भंजत् (भंज् शतृ) त्रि० जन्-जंती-जत्. १ भागतुं. २ तोडतुं. ३ नाश करतुं.

भंजन (भज् ल्युट्) क्ली० नं. १ भांगवुं ते. २ तोडवुं ते ३ नाश करवो ते. [रोग.

भंजनक (भजन कन्) पु० कः. એક जातनो मुख-

' वक्त्रं वक्रं भवेद्यस्य दन्तभंगश्च जायते ।
कफवातकृतो व्याधिः स भञ्जनकसंज्ञितः ' ॥
माधवकरः ॥

भंजनागिरि ( ) पु० रिः. ते नामनो એક पर्वत.

भंजरु (भंज् उरु) पु० रुः. देवालयमां उगेलुं आड.

भंजा ( ) स्त्री० जा. अन्नपूर्णा देवी. [पण करवुं. ३ બોલવું.

भट् (भ्वा० पर० सेट् भटति) १ भाडुं करवुं. २ पो-

भट् (चुरा० पर० सेट् भंटयति) ठगवुं, छेतरवुं.

भट (भट् अच्) पु० टः. १ योद्धो, शूरवीर. २ रानी भाणस. ३ भूत, पिशाच. ४ नीचभेद.

भटा (भट् अच् टाप्) स्त्री० टा. ४ंद्रवारुणी.

भटित्र (भट् इत्र) क्ली० त्रं. शूल उपर पकावेलुं मांस.

भट्ट (भट् तन्) पु० ट्टः. १ पंडित. २ वेद जाणनारो ब्राह्मण. ३ शूद्र पुरुष अने वैश्य स्त्रीथी उत्पन्न थयली जात, अथवा क्षत्रिय पुरुष अने ब्राह्मण स्त्रीथी उत्पन्न थयली जात, भाट. ४ भीमांसकनो भेद. ५ भालिश्री, स्वामित्व.

' वैश्यायां शूद्रवीर्येण पुमानेको बभूव ह ।
स भट्टो यावदूकश्च सर्वेषां स्तुतिपाठकः ॥
ब्रह्मवैवर्तपुराणम् ॥

' क्षत्रियाद्विप्रकन्यायां भट्टो जातोऽनुवाचकः. '

भट्टार (भट्ट स्वामित्वमृच्छति ऋ अण्) त्रि० रः-री-रं. पूजवा लायक, पूज्य.

भट्टारक (भट्टारः स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. उपलो शब्द जुओ. [आकडानुं आड. भट्टार.

भट्टारक (भट्टारः स्वार्थे क) पु० कः. १ सूर्य. २

भट्टारक (भट्टारः संज्ञायां कन्) पु० कः. १ नाटकमां शूज. २ देव. ३ ईश्वर. ४ साधु. ५ तपोधन.

भट्टारकवार (भट्टारकपतिको वारः) पु० रः. रविवार, आदित्यवार. [उपलो शब्द जुओ.

भट्टारकवासर (भट्टारकपतिको वासरः) पु० रः.

भट्टारिका (भट्टारी कन् टाप्) स्त्री० का. देवताविशेष.

भट्टिनी (भट्ट इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ नाटकमां पट्टाभिषेक कर्यावीनानी राजानी राणी. २ भटाणी, भटनी स्त्री.

भड् (भ्वा० आत्म० सेट् भंडते) १ बोलवुं. २ धिक्कारथी गणवुं. ३ उपहास करवो. ४ भस्करी करवी. [लवुं.

भड् (चुरा० उभय० सेट् भडयति-ते) कथाणु बो-

भड (भड् अच्) पु० डः. वर्णसंकरभेद.

भडिल (भड् इलच्) पु० लः. १ ग्राम, सेवक. २ शूरवीर. ३ ते नामनो એક ऋषि.

भण् (भ्वा० पर० सेट् भणति) बोलवुं, कहेवुं.

भणित (भण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. बोलेलुं, कहेलुं.

भणिति (भण् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ बोलवुं ते, करवुं ते. २ वाणी.

' न येषामानन्दं जनयति जगन्नाथभणितिः '
भामिनीविलासः.

' गौडोर्वीशकुलप्रशस्तिभणितेः ' नैषधीयम्.

भंटाकी (भटि षाकन् ङीप्) स्त्री० की. એક जातनी वनस्पति- बात्ताकी.

भंटुक (भटि उक्) पु० कः. श्योनाकवृक्ष. भंटूक.

भंड (भडि अच) पु० डः. १ भस्करो. २ भांड.

' त्रयो वेदस्य कर्तारो भण्डधूर्तपिशाचकाः
चार्वाकदर्शनम्.

भंडक (भंडः संज्ञायां कन्) पु० कः. खंजरीट पंखी. [कार शब्द जुओ.

भंडन (भडि ल्युट्) क्ली० नं. १ भण्डर. २ खली-

भंडहासिनी (भंडेन सह हसति हस् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. वेश्या.

भंडि (भडि इन्) स्त्री० डिः. मोजे, लहेर.

भांडिका (भंड् ण्वुल् टाप) स्त्री० का. भण्ड.

भांडित (भडि क्त) पु० तः. ते नामनो એક ऋषि.

भंडिर (भडि इलच्) पु० रः. शिरीषवृक्ष, सरसडानुं आड. [जुओ. २ शुभदूत.

भंडिल (,,) पु० लः. १ उपलो शब्द

भंडी (भंडि ङीप्) स्त्री० डी. सरसडानुं आड. शिरीषवृक्ष.

भंडीतकी (भंडी सती तकति तक् अच् ङीष्) स्त्री० की. भण्ड. मंजिष्ठा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भंडीर (भंडि इर) पु० रः. १ भरसडानु ઝાડ. २ એક જાતનો ક્ષુપ. ३ तंदुलीय शाक.
भंडीरलतिका (भंडीर इव लतते) स्त्री० का. भ०७६.
भंड़ील (भंडि इर रस्य लः) पु० लः. सरसडानुं ઝાડ.
भंडीरी (भंडि ईर ङीष्) स्त्री० री. भ०७६.
भंडु (भंडि उण्) पु० डुः. તે નામનો એક દેશ.
भंडुक (भाड डक) पु० कः. એક જાતનું ભાછલું.
भंडूक (भंडि ऊक) पु० कः. श्योनाक वृक्ष.
भद् (चुरा० उभय० सेट् भदयति ते) १ સારૂં કામ કરવું. २ કલ્યાણકારક કામ કરવું.
भद् (भ्वा० आत्म०सेट् भंदते) १ પ્રસન્ન થવું. २ ખુશ થવું. ३ કલ્યાણ કહેવું.
भदंत (भदि झच्) पु० तः. १ बौद्धभेद. २ तपस्वी. ३ प्रव्रजित शब्द જુઓ. [यक, पूज्य.
भदंत (,,) त्रि० तः-ता-तं. पूजवा ला-
भदाक (भदि आकन्) क्ली० कं. કલ્યાણ.
भद्र (भदि रक्) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ શ્રેષ્ઠ. २ રૂડું. ३ સાધુ. ४ કલ્યાણકારક.
भद्र (,,) क्ली० द्रं. १ કલ્યાણ. २ આભાદી. ३ નાગરમોથ. ४ કાળું કમલ. ५ चंदन. ६ સોનું. ७ લોહું. ८ પોલાદ. ९ જ્યોતિશ્શાસ્ત્ર. १० પ્રસિદ્ધ નવ કરણપૈકી સાતમું કરણ.
भद्र (,,) पु० द्रः. १ મહાદેવ. २ બલદ. ३ ખંજનપક્ષી. ४ કદંબનું ઝાડ. ५ એક જાતનો હાથી. ६ બલદેવ. ७ રામનો એક દૂત. ८ સુમેરુ પર્વત. ९ દેવદારનું ઝાડ. १० स्नुही शब्द જુઓ.
भद्रक (भद्र कन्) त्रि० कः-का-कं. १ મનોહર. २ પૂજ્ય. ३ આર્ય.
भद्रक (,,) क्ली० कं. १ એક જાતની ભોય. २ ઇંદ્રજવ. ३ કમલ. ४ બાવીશ અક્ષરના પાદવાળું એક જાતનું વૃત્ત.

'श्रौ नरनारनावथ गुरुर्दिगर्कविरसं हि भद्रकमिदम्'
वृत्तरत्नाकरः.

भद्रक (,,) पु० कः. દેવદારનું ઝાડ.
भद्रकंट (भद्रः कंटोऽस्य) पु० टः. ભેંકુ ગોખરૂ.
भद्रकार (भद्रं करोति कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. कल्याणकारक. [देश.
भद्रकार (,,) पु० रः. તે નામનો એક
भद्रकाय (भद्रा काया यस्य) त्रि० यः-या-यं. भंगल देहवाळुं. [એક શ્રીકૃષ્ણનો પુત્ર.
भद्रकाय (भद्रा काया अस्य) पु० यः. તે નામનો
भद्रकाली (भद्रा काली) स्त्री० ली. તે નામની એક દુર્ગાશક્તિ.

'जयन्ती मङ्गला काली भद्रकाली कपालिनी'
दुर्गापूजामन्त्रः.

भद्रकाशी (भद्राय काशते काश् अच् ङीष्) स्त्री० शी. એક જાતની ભોય. [ઝાડ.
भद्रकाष्ठ (भद्रं काष्ठं यस्य) क्ली० ष्ठं. દેવદારનું
भद्रकुंभ (भद्रकारकः कुंभः) पु० भः. પાણીથી ભરેલો કુંભ.
भद्रगंधिका (भद्रगंध टाप्) स्त्री० का. નાગરમોથ.
भद्रगोर ( ) पु० रः. તે નામનો એક દેશ. [કલ્યાણકારક.
भद्रंकर (भद्रं करोति कृ खच् मुम्) त्रि० रः-रा-रं.
भद्रंकरण (भद्रं क्रियतेऽनेन कृ ल्युट्) क्ली० णं. भंगलसाधन. [उपलसरी.
भद्रचंदनसारिवा ( ) स्त्री० वा. કાળી
भद्रचारु (चारुः) पु० रुः. રૂક્મિણીના પેટે શ્રીકૃષ્ણથી પેદા થયેલો એક પુત્ર.
भद्रचूड (भद्रा चूडाऽस्य) पु० डः. એક જાતનું ઝાડ. [ઝાડ.
भद्रज (भद्राय जायते जन् ड) पु० जः. ४ द्रजवनुं
भद्रतरुणी (भद्रः तरुणी व) स्त्री० णी. कुब्जक वृक्ष. [વૃક્ષની એક જાત.
भद्रदंतिका (भद्रदंती स्वार्थे कन्) स्त्री० का. दंती-
भद्रदारु (भद्राय दारुः) पु० क्ली० रुः-रु. તેલીઆ દેવદારનું ઝાડ.
भद्रद्वीप ( ) पु० पः. કુરુવર્ષમાં આંતર્ગત તે નામનો એક ઉપદ્વીપ. [પંખી
भद्रनामन् (भद्रं नाम यस्य) पु० मा. લક્કડખોદ
भद्रनामिका (भद्रं नामयति नम् णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. બાયંતીનો વેલો. [વેલો તામ્રાદિનો ઘટ.
भद्रनिधि ( ) पु० धिः. દાનાર્થે બના-

'एवं तु तं भद्रनिधिं सुविद्वान् कृत्वासने प्रावरणोपयुक्ते ।
कुशोत्तरे दर्पणचामराढ्ये सपादुकोपानहछत्रयुक्तम्' ॥
वामनपुराणम् ॥

भद्रपदा (भद्रस्य वृषस्येव पदं यस्याः) स्त्री० दा. १ उत्तरभाद्रपदा नक्षत्र. २ पूर्वभाद्रपदा नक्षत्र.
भद्रपर्णा (भद्रं पर्णमस्याः टाप्) स्त्री० र्णा. १ કટંભરા વૃક્ષ. २ चांदवेल. ३ वनस्पति गांभारी.
भद्रपाद (भद्रपदायां जातः अण्) त्रि० दः-दी-दं. १ उत्तराभाद्रपदा नक्षत्रमां होनार. २ पूर्वाभाद्रपदा नक्षत्रमां होनार.
भद्रपीठ (भद्रार्थं पीठः) पु० क्ली० ठः-ठं. દેવ, રાજવગેરેના અભિષેકકાલે બેસવાનું એક આસન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भद्रासन.

भद्रबलन (भद्रं बलनमस्य) पु० नः. બલરામ.

भद्रबला (भद्राय बलति वल् अच् टाप्) स्त्री० ला. १ બાધવીનો વેલો. २ વનસ્પતિ ગંધિકા. ३ વનસ્પતિ બાલા.

भद्रभीमा (भद्रा चासौ भीमा) स्त्री० मा. १ દક્ષની એક કન્યા. २ કશ્યપની પત્ની.

भद्रमल्लिका (भद्रा मल्लिका) स्त्री० का. નવમલ્લિકા.

भद्रमुख (भद्रं मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. સારા મુખવાળું.

'ततो भद्रमुखाज्राहं स्थास्ये स्थाणुरिवाचलः'
मार्कंडेयपुराणम्.

भद्रमुंज (भद्रो मुंजः) पु० जः. એક જાતનું મુંજ તૃણ.

भद्रमुस्तक (भद्रो मुस्तकः) पु० कः. નાગરમોથ.

भद्रमुस्ता (भद्रा मुस्ता) स्त्री० ता. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

भद्रयव (भद्रो यव इव) पु० वः. ઇંદ્રજવ.

भद्ररथ (भद्रो रथो यस्य) पु० थः. કક્ષેયુવંશમાં પેદા થયેલો હર્યંગ રાજાનો પુત્ર.

भद्ररेणु (भद्रः रेणुरस्य) पु० णुः. ઇંદ્રનો ઐરાવત હાથી. [કટુરોહિણી.

भद्ररोहिणी (भद्रार्थं रोहति रुह् णिनि) स्त्री० णी.

भद्रलता (भद्रा लता) स्त्री० ता. १ હલદર. २ એક જાતના ભોગરાનો વેલો.

भद्रवत् (भद्र मतुप्) पु० वान्. દેવદારનું ઝાડ.

भद्रवती (,, ङीप्) स्त्री० ती. १ ગાંભારી. २ ભરતની એક કન્યા.

भद्रवर्मन् (भद्रं वृणाति वृ मनिन्) पु० र्मा. બટભોગરો. नवमल्लिका. [બ્દ જુઓ.

भद्रवल्लिका (भद्रवल्ली कन्) स्त्री० का. નીચલો શ-

भद्रवल्ली (भद्रा वल्ली) स्त्री० ल्ली. ગોપવલ્લી.

भद्रविराज् ( ) पु० ड्. તે નામનું એક વૃત્ત.

'ओजे तपरौ जरौ गुरुश्चेन् म्सौ ज्गौ भद्रविराट्'
वृत्तरत्नाकरः.

भद्रशर्मन् (भद्रं शर्म सुखं यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. પુત્ર વગેરેના આનંદવાળું. [કાર્તિકસ્વામી.

भद्रशाख (भद्रा शाखाः सहायाः यस्य) पु० खः.

भद्रशिफा (भद्रा शिफा यस्याः) स्त्री० फा. હલદર.

भद्रश्रय (भद्राय श्रीयते श्री अच्) क्ली० यं. ચંદન.

भद्रश्री (भद्रा श्रीर्यस्य) पु० श्रीः. ચંદન.

भद्रश्रेण्य ( ) पु० ण्यः. દિવોદાસની અગાઉ થયેલો તે નામનો કાશીનો એક રાજા.

भद्रसेन (भद्रा सेना यस्य) पु० नः. १ કુંતિ નૃપનો એક પુત્ર. २ વસુદેવનો એક પુત્ર.

भद्रसोमा (भद्रः सोम इव द्रवो यस्याः) स्त्री० मा. १ ગંગા. २ કુરુવર્ષમાં આવેલી તે નામની એક નદી.

भद्रहंस ( ) पु० सः. નાગરમોથ.

भद्रा (भद्र टाप्) स्त्री० द्रा. १ ભાગીરથી નદી. २ વનસ્પતિ ગોકર્ણી. ३ વનસ્પતિ નાળવેલ. ४ બીજ, સાતમ અને બારસ–એ ત્રણે તિથિમાંથી પ્રત્યેક. ५ કાયફલ. ६ જૈન મતની એક દેવતા. ७ ગાય. ८ હલદર. ९ બીજડાનું ઝાડ. १० વનસ્પતિ ભદ્રમુસ્તા. ११ ગણી. १२ પાર્વતી. १३ દુર્ગા. १४ વનસ્પતિ વેખંડ. १५ ધોળી દ્રોણ. १६ વનસ્પતિ બલા. १७ તાંબુલનો વેલો. १८ કાળા ઉંબરાનું ઝાડ. १९ કાળી ઉપલસરી. २० ચાંદવેલ. २१ શ્રીકૃષ્ણની બેન. २२ વૈશ્રવણની પત્ની. २३ ઉતથ્યની પત્ની. २४ રૌદ્રાશ્વની કન્યા. [ઽન.

भद्राकरण (भद्रा कृ ल्युट्) क्ली० णं. હળભત, મુંડ-

भद्रांग (भद्रमंगमस्य) पु० गः. બલરામ, બલદેવ.

भद्रात्मज (भद्र आत्मन् जन् ड). पु० जः. ખડ્ગ, તલવાર. [ના પેટાનો એક દ્વીપ.

भद्रारक ( ) पु० कः. અઢાર દ્વીપ-

भद्रालपत्रिका (भद्र अल् अच् पत्र) स्त्री० का. વનસ્પતિ ગંધાલી. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

भद्राली (भद्राय अलति भद्र अल् ङीष्) स्त्री० ली.

भद्राली (भद्रा अली) स्त्री० ली. મંગલશ્રેણી.

भद्रावती (भद्र मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. કાયફલનું ઝાડ.

भद्राश्रय (भद्रः आश्रयः यस्य) पु० यः. ચંદનવૃક્ષ.

भद्राश्व (भद्रा अश्वा यत्र) क्ली० श्वं. જંબુદ્વીપના નવ વર્ષપૈકી તે નામનો એક વર્ષ.

भद्रासन (भद्राय लोकक्षेमायास्यतेऽत्र आस् ल्युट्) क्ली० नं. દેવ, રાજા વગેરેનું રત્નથી જડેલું આસન.

'भद्रासनमेकतमेन कारितं रुक्मरजतताम्राणाम्।
क्षीरतरुनिर्मितं वा विन्यस्तं चर्मणामुपरि।
.....अन्तर्धाय हिरण्यं तत्रोपविशेन्नरेश्वरः सुमनाः॥'
बृहत्संहिता॥

भाद्रिका (भद्रा स्वार्थे क) स्त्री० का. १ બીજ, સાતમ અને બારસપૈકી પ્રત્યેક તિથિ. २ તે નામની એક દશા. [સ્થૂલૈલા.

भद्रैला (भद्रा एला) स्त्री० ला. મોટી એલાયચી.

भद्रोदनी (भद्रमुदनित्यनया) स्त्री० नी. વનસ્પતિ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नागध्वला.

भंदिल (भदि इलच्) त्रि० लः-ला-लं. शुभ.

भंदिल (,,) पु० लः. १ ऽंप. २ दूत.

भपंजर (भानां पंजरमिव) क्ली० नं. नक्षत्रचक्र.

भपति (भानां पतिः) पु० तिः. १ चंद्र. २ राशीश्वर मंगल वगेरे. ३ ऽपूर. भनाथ.

भमंडल (भानां मंडलं) क्ली० लं. राशिचक्र.

भंभ (भमित्यव्यक्तशब्देन भाति भा क) पु० भः. १ એક જાતની માખી. २ धूभाडो.

भंभरालिका (भंभराली स्वार्थे क) स्त्री० का. डांस.

भंभराली (भमित्यव्यक्तशब्दस्य भारमलति) स्त्री० ली. ઉપલો शब्द જુઓ.

भंभासार ( ) पु० रः. ते नामनो

भय (भी अच्) पु० यः. निर्ऋतिनो ते नामनो એક पुत्र. [मगध देशनो राजा.

भय (,,) क्ली० यं. १ બીક. २ रसशास्त्रप्रसिद्ध ते नामनो એક २स. ३ એક જાતની चित्तवृत्ति.

तावद्भयस्य भेतव्यं यावद्भयमनागतम्'

हितोपदेशः.

भयकर (भयं करोति कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. भयंकर शब्द જુઓ. [कं. ઉપલો शब्द જુઓ.

भयकारक (भयं करोति कृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-

भयकृत् (भयं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. भयंकर शब्द જુઓ. [ने छेदनार. २ विष्णु.

भयकृत् (भयं कृंतति कृत् क्विप्) त्रि० त्-द्. १ भय-

भयंकर (भयं करोति कृ खच् मम्) त्रि० रः-रा-रं બીહામણું, भयंકર, विકરાल. भयावह.

भयडिंडिम (भयजनको डिंडिमः) पु० मः. રણસંગ્રામનું નગારું. [आपनार, भयंકર.

भयद (भयं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं भय

भयदाय (भयं ददाति) त्रि० यः-या-यं. ઉપલો शब्द જુઓ. [ઉપલો शब्द જુઓ.

भयदायक (,, दा ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं.

भयद्रुत (भयेन द्रुतः) त्रि० तः-ता-तं. भयथी नाशी गयेलुं.

भयनाशन (भयं नाशयति नाश् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. १ भयनो नाश ऽरनार. २ विष्णु.

' भयकृत् भयनाशनः ' विष्णुसहस्र०

भयनाशनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. वनस्पति त्रायमाणा. [पोते ब्राह्मण छे એવું ऽहेनार.

भयब्राह्मण (भयेन ब्राह्मणः संपद्यते) पु० णः भयथी

भयप्रस्ताव (भयस्य प्रस्तावः) पु० वः भयनुं ऽारण.

भयभ्रष्ट (भयेन भ्रष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. બીકથી नाशी गयेलुं. [भय ऽरनार.

भयविधायिन् (भयं विधत्ते) त्रि० यी-यिनी-यि.

भयविप्लुत (भये विप्लुतः) त्रि० तः-ता-तं. भयमां ડूબी गयेलुं.

भयव्यूह (भये सति व्यूहः) पु० हः એક જાતનो सेनानो व्यूह.

' सर्वतः सर्वतोभद्रं भयव्यूहं प्रकल्पयेत् '

कामन्दकीनीतिसारः.

भयसंहृष्टरोमन् (भयेन संहृष्टानि रोमाणि यस्य) त्रि० मा-मा-म. भयथी જेनां રૂવાડां ઉભાં थयेलां छे ते. [भयनी જગા.

भयस्थान (भयस्य स्थानं) क्ली० नं. બીકનું ઠેકાણું.

भयहेतु (भयस्य हेतुः) पु० तुः બીકનું ऽारण.

भयातुर (भयेनातुरः) त्रि० रः-रा-रं. બીકથી आतुर.

भयार्त (भयेनार्तः) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. भयथी दुःખ पामेलुं.

भयानक (विभेत्यस्मात् भी आनक्) पु० कः १ व्याध. २ राहु ३ भय३५ स्थायिभाववाळो ते नामनो એક २स.

' भयानको भयस्थायिभावः कालाधिदैवतः ।

स्त्रीनीचप्रकृतिः कृष्णो मतस्तत्त्वविशारदैः ' ॥

साहित्यदर्पणम् ॥

भयानक (भी आनक्) त्रि० कः-का-कं. બીહામણું, भयंકर. [भीतिनुं अपादान.

भयानक (,,) क्ली० कं. १ બીક. २

भयापह (भयमपहंति हन् ड) त्रि० हः-हा-हं. भयनो नाश ऽरनार. [विष्णु.

भयापह (,,) पु० हः. १ राजा. २

भयावह (भयमावहीत आ वह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. भयंकर. [भां गीरऽतार.

भयैकप्रवण (भये एव प्रवणः) त्रि० णः-णा-णं. भय-

भयोपशम (भयस्य उपशमः) पु० मः. भयनी शांति, निर्भयता. [नार.

भर (भृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. भरण पोषण ऽर-

भर (भृ अप्) पु० रः. अतिशय, उत्ऽर्ष.

' भुवमाधिपतिर्बालावस्थोऽप्यलं परिरक्षितुं

न खलु वयसा जात्यैवायं स्वकार्यसहो भरः. '

भरग (भरं अतिशयं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. अतिशय જનार.

भरग (,,) पु० गः. भर्ग शब्द જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

' भेति भासयते यस्मात् रेति रञ्जयति प्रजाः ।
गेति च गच्छतेऽजस्रं भरगाद् भर्ग उच्यते ' ॥
योगियाज्ञवल्क्यः ॥

भरट (भृ अटन्) पु० टः. कुंभार.

भरण (भृ ल्युट्) क्ली० णं. १ धारण કरवुं. २ पोषण કरवुं. ३ पगार, वेतन.

भरण (,,) पु० णः. भरणीनक्षत्र.

भरणी (भरण ङीप्) स्त्री० णी. १ भरणीनक्षत्र. २ એક જાતनो वेलो.

भरणीय (भृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ भरण કरवालायક. २ धारण કरवायोग्य. ३ पोषण કरवा लायક.

भरंड (भृ अंडन्) पु० डः. १ स्वामी. २ राजा.

भरण्य (भृ) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. १ धारण કरवा लायક. २ पोषण કरवायोग्य.

भरण्य (,,) क्ली० ण्यं. १ भरण, पोषण. २ धारण. ३ पगार. [पगारદ्वार.

भरण्यभुज् (भरण्यं भुंक्ते भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्.

भरण्या (भरण्य टाप्) स्त्री० ण्या. स्त्री.

भरण्याह्वा (भरण्या आह्वा यस्याः) स्त्री० ह्वा. એક જાતनुं आऽ.

भरण्यु (भरण्य उन्) पु० ण्युः. १ शरઽपत्र. २ मित्र. ३ स्वामी. ४ चंद्र. ५ अग्नि. ६ चित्रानुं आऽ. ७ કपूर. भरण्यु. [धारण કरवुं.

भरत् (भृ शतृ) त्रि० न्-रंती-रत्. पोषण કरवुं,

भरत (भरं तनोति तन् ड) पु० तः. १ प्रख्यात जऽभरत मुनि. २ कैકेयीनो पुत्र, रामनो ओरमान भाઇ. ३ नाटयशास्त्र अने अलंકारशास्त्रनो ग्रंथ रચनार ते नामनो मुनि. ४ शકुंतलाना पेटे दुષ्यंतथी पेदा थयेलो એક पुत्र. ५ वस्त्र કरनारो. ६ रानी भाणुस. ७ स्त्रीनो वेपधारी. ८ गायन, नृत्य કरनारो पुरुष. ९ ऋषभदेवनो એક पुत्र. १० वह्निनो એક पुत्र. ११ भौत्यमनुनो એક पुत्र.

' भरतो नाम कैकेय्यां जज्ञे सत्यपराक्रमः ।
साक्षाद्विष्णोश्चतुर्भागः सर्वैः समुदितो गुणैः ' ॥
रामायणम् ॥

भरतपुत्रक (भरतस्य पुत्र इव कायति कै क) पु० कः. नटवो, नट.

भरतप्रसू (भरत प्र सू क्विप्) स्त्री० सूः. १ शકुंतला. २ कैકेयी. ३ ऋषभदेवनी पत्नी.

भरतवर्ष (भरतस्य वर्ष) क्ली० र्षं. हिंदुस्तान, भरतખंऽ. भारतवर्ष, भरतखंड. [राम.

भरताग्रज (भरतस्य अग्रजः) पु० जः. दाशरथी

भरथ ( ) पु० थः. १ राजा. २ ते नामनो એક देवता.

भरद्वाज ( ) पु० जः. ते नामनो એક मुनि. २ बृहस्पतिनो पुत्र. ३ એક जातनुं पंખी.

' भरेऽसुतान् भरेऽशिष्यान् भरे देवान् भरे द्विजान् ।
भरे भार्यां भरद्वाजं भरद्वाजोऽस्मि शोभने ' ॥
महाभारतम् ॥

भरद्वाजक (भरद्वाजः स्वार्थे क) पु० कः. એક जातनुं पंખी.

भरम (भृ अमच्) त्रि० मः-मा-मं. भरण કरनार.

भरित (भरो जातो यस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જेनुं भरणपोषण थयुं होय छे ते.

भरित (हरित पृषो० हस्य भः) पु० तः. लीलो वर्ण.

भरित (,,) त्रि० तः-ता-तं. लीलुं.

भरिमन् (भृ इमनिच्) पु० मा. १ भरणपोषण. २ कुटुंब. ३ विष्णु.

भरु (भृ उ) पु० रुः. १ स्वामी. २ शिव. ३ सोनुं.

भरुज (भेति शब्देन रुजति रुज् क) पु० जः. शियाळ.

भरुटक (भृ उट कन्) क्ली० कं. शेકेलुं मांस.

भर्ग (भ्रस्ज् घञ्) पु० र्गः. १ शिव. २ ज्योतिःपदार्थ. ३ सूर्यना तेजनुं अंतर्गत ऐश्वर्य तेज. ४ शेકवुं ते. ५ ते नामनो એક राजा.

' आदित्यान्तर्गतं वर्चो भर्गाख्यं तन्मुमुक्षिभिः '
योगियाज्ञवल्क्यः.

भर्ग्य (भर्ज् ण्यत्) पु० र्ग्यः. शिव.

भर्जन (भ्रस्ज् ल्युट्) क्ली० नं. शेકवुं ते.

भर्तव्य (भृ तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ भरण કरवालायક, पोषण કरवालायક. २ धारण કरवा योग्य. ३ विष्णु. [३ राजा. ४ विष्णु.

भर्तृ (भृ तृच्) पु० र्ता. १ धणी. २ अधिपति.

' सवनो भावनो भर्ता ' विष्णुसहस्र०

भर्तृ (भृ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. १ भरण કरनार, पोषण કरनार. २ धारण કरनार.

भर्तृघ्न (भर्तारं हंति) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. १ धणीने मारनार. २ पोषण કरनारने मारी नांખनार.

भर्तृघ्नी (भर्तारं हंति हन् टक् ङीप्) स्त्री० घ्नी. १ पतिने मारी नांખनारी હाथनी એક रेषा. २ धणीने मारी नांખनारी स्त्री.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'पाषण्ड्यानाश्रितास्तेनाभर्तृघ्न्यः कामगादिकाः'
याज्ञवल्क्यः.

भर्तृता (भर्तुर्भावः तल्) स्त्री० ता. १ धणीपणुं. २ अधिपतिपणुं. ३ पोषकपणुं.

भर्तृत्व (भर्तुर्भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

भर्तृदारक (भर्तृरधिपतेर्दारकः पुत्रः) पु० कः. राजकुमार (नाटयोक्तिमां).

भर्तृदारिका (" दारिका पुत्री) स्त्री० का. राजकुमारी (नाटयोक्तिमां).

भर्तृहरि (भर्ता हरिरिव) पु० रिः. नीति, शृंगार तथा वैराग्य–ए त्रण शतक तथा वाक्यपदीय वगेरे ग्रंथ करनारो विक्रमादित्यनो मोटो भाइ.

भर्त्रिम ( ) त्रि० मः-मा-मं. पोषेलुं.

भर्त्स् (चुरा० उभय० सेट् भर्त्सयति-ते) धिक्कारवुं, निंदवुं.

भर्त्सन (भर्त्स् ल्युट्) क्ली० नं. धिक्कारवुं, निंदवुं.

भर्त्सना (भर्त्स् युच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द जुओ.

भर्त्स्यपत्रिका (भर्त्स्यं पत्रं यस्याः) स्त्री० का. एक जातनुं झाड. महानीलीवृक्ष.

भर्भ् (भ्वा० पर० सेट् भर्भति) हिंसा करवी.

भर्म (भृ मन्) क्ली० मं. १ सोनुं. २ हुंटी, नाभि. ३ पगार. ४ धंतूरो.

भर्मण्या (भर्मणि साधुः यत्) स्त्री० ण्या. पगार.

भर्मन् (भृ मन् मनिन् वा) क्ली० मं. भर्म शब्द जुओ.

भर्मयूथी ( ) स्त्री० थी. पीणी जुइ.

भर्माश्व ( ) पु० श्वः. भरतवंशनो ते नामनो एक राजा. [भोजन करवुं.

भर्व् (भ्वा० पर० सेट् भर्वति) १ हिंसा करवी. २

भल् (भ्वा० आत्म० सेट् भलते) १ आपवुं, देवुं. २ समजावबुं. ३ खुल्लुं करवुं. ४ हार मारवुं. ५ भारी नाखवुं. [रवुं. २ समजावबुं.

भल् (चुरा० आत्म० सेट् भालयते) १ निरूपण क-

भलता (भाति ला क) स्त्री० ता. १ चांदवेल. २ राजबला.

भलंदत (भल इव दंतः यस्य) पु० नः १ द्रिष्टवंशमां पेदा थयेलो एक राजा. २ कान्यकुब्ज देशनो एक राजा.

भल्ल (भ्वा० पर० सेट् भल्लति) १ आपवुं, देवुं. २ समजावबुं. ३ हार मारवुं, भारी नाखबुं.

भल्ल (भल्ल् अच्) पु० ल्लः १ रींछ. २ पीणुं नशोतर. ३ एक जातनो रोग. ४ सन्निपात.

भल्ल (भल्ल् अच्) पु० क्ली० ल्लः-ल्लं. भालुं.

भल्लक (भल्लः स्वार्थे क) पु० कः रींछ.

भल्लपाल (भल्लं पालयति पाल् अण्) पु० लः रींछने पाळनारो. [पलो शब्द जुओ.

भल्लपालक (भल्लं पालयति पाल् ण्वुल्) पु० कः उ-

भल्लपुच्छी (भल्लस्य पुच्छमिव पुष्पमस्याः ङीप्) स्त्री० च्छी. वनस्पति गोरक्षतंडुला. [ऋषि.

भल्लवि ( ) पु० विः ते नामनो एक

भल्लाक्ष (भल्लस्येवा अक्षि यस्य पच्) पु० क्षः एक जातनो हंस.

भल्लाट (भल्ल इवाटति अट् अच्) पु० टः १ शशिध्वज राजनो एक पुत्र. २ अहल्यादत्तवंशमां पेदा थयेलो ते नामनो एक राजा.

भल्लात (भल्लं भल्लास्त्रमिव अतति स्पर्शनं अत् अच्) पु० क्ली० कः-कं. नीचेनो शब्द जुओ.

भल्लातक (भल्लातः स्वार्थे क) पु० क्ली० कः-कं. भीलामो.

'भल्लातकं फलं पक्वं स्वादुपाकरसं लघु ।
कषायं पाचनं स्निग्धं तीक्ष्णोष्णं छेदि भेदनम् ।
मेध्यं वह्निकरं हन्ति कफवातव्रणोदरम्' ॥
भावप्रकाशः ॥

भल्लातकी (भल्लातकः ङीप्) स्त्री० की. उपलो शब्द जुओ. [जुओ.

भल्लिका (भल्ली स्वार्थे क) स्त्री० का. भल्लातक शब्द

भल्ली (भल्ल् अच् ङीप्) स्त्री० ल्ली. भल्लातक शब्द जुओ. [जलतंतु. २ श्येनाकृभेद.

भल्लुक (भल्ल् उक) पु० कः १ रींछ, एक जातनो

भल्लूक (भल्ल् ऊक) पु० कः उपलो शब्द जुओ.

भव (भू अप्) पु० वः १ महादेव. २ जन्म, उत्पत्ति. ३ संसार. ४ प्राप्ति.

'तमब्रवीद् भवोऽसीति तद्यदस्य तन्नामाकारोत्पार्जन्यंतद्रूपमभवत् पर्जन्यो वै भवः पर्जन्याद्वीदं सर्वं भवति सोऽब्रवीज्ज्यायान् वाऽतोऽस्मि धेह्येव मे नामेति' शतपथब्राह्मणम्.

भव (भू अच्) क्ली० वं. फल.

भवक (भू ण्वु) त्रि० कः-का-कं. १ उत्पन्न. २ आशीर्वादक.

भवघस्मर (भवस्य घस्मरः) पु० रः. दावानल.

भवत् (भा डवतु) त्रि० वान्-वती-वत्. आप साहेब. [वर्तमानकालार्थे.

भवत् (भू शतृ) त्रि० वन्-वंती-वत्. होतुं, थतुं,

भवदारु (भवप्रियं दारु) पु० क्ली० रुः-रु. देवदारनुं झाड. [थतुं, आप साहेबसंबंधी.

भवदीय (भवतः इदं) त्रि० यः-या-यं. आपसाहे-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भवन (भू ल्युट्) क्ली० नं. १ ઘર. २ જન્મ. ३ ભાવ. ४ સત્તા. ५ હોવાપણું.
भवनपति (भवनस्य पतिः) पु० तिः. ઘરધણી, રાશીશ. ભવનનાથ.
भवनाशिनी (भवं नाशयति) स्त्री० नी. સરયૂ નદી.
भवनीय (भू अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. હોવાયોગ્ય, થવાલાયક. ભવિતવ્ય.
भवनोदर (भवनस्य उदरमिव) क्ली० रं. અંતર્ગૃહ.
भवंत (भू झच्) पु० तः. કાલ, સમય.
भवंति (भू झिच्) पु० तिः. વર્તમાનકાલનો જન્મ વગેરે.
भवंती (भू शतृ ङीप्) स्त्री० ती. વિષ પાયલું પાણ.
भवभाज् (भवं भजते) त्रि० क्-ग्. સંસારને ભજનાર. [કારણ.
भवभावन (भवस्य भावनम्) क्ली० नं. ઉત્પત્તિનું
भवभूति (भवस्य भूतिः) पु० तिः. १ મહાદેવની વિભૂતિ. २ મહાવીરચરિત, માલતીમાધવ, ઉત્તરરામચરિતવગેરે નાટકના ગ્રંથ કરનારો તે નામનો એક કવિ.
'भवभूतेः संबंधाद् भूधर भूरेव भारती भाति'
गोवर्धनाचार्यः.
भवरुत् (भवे जन्मांते रोदित्यनेन रुद् क्विप्) पु० त्-द्. મડદું ઉપાડતી વખતે જે નગારું બજાવાય છે તે નગારું પ્રેતપટહ. [પર્વત.
भवाचल (भवः अचलः) पु० लः. તે નામનો એક
भवात्मज (भवस्य आत्मजः) पु० जः. १ ગણેશ. २ કાર્તિકસ્વામી. [દેવી.
भवात्मजा (भवस्य आत्मजा) स्त्री० जा. મનસા
भवादृक्ष (भवतस्तवेव दर्शनमस्य दृश् ढक्) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. આપના સરખુ, આપનાજેવું.
भवादृश् (,, दृश् क्विप्) त्रि० क्-ग्. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
भवादृश (,, दृश् क्स) त्रि० शः-शी-शं. भवादृक्ष શબ્દ જુઓ.
भवानी (भवस्य पत्नी आनुक् ङीप्) स्त्री० नी. પાર્વતી, દુર્ગા. મૃડાની, અપર્ણા.
'भवानि स्तोतुं त्वां प्रभवति चतुर्भिर्नवदनैः
प्रजानामीशानस्त्रिपुरमथनः पंचभिरपि'
आनंन्दलहरी.
भवानीगुरु (भवान्या गुरुः) पु० रुः. હિમાલય પર્વત. [હાટેલ. ઉમાકાંત.
भवानीपति (भवान्याः पतिः) पु० तिः. शिव, म-
भवांतकृत् (भवस्य अंतं करोति) पु० त्-द्. બ્રહ્મા.
भवाभाव (भवस्य अभावः) पु० वः. १ સંસારનો અભાવ. २ ઉત્પત્તિનો અભાવ.
भवाभिभाविन् (भवस्य अभिभावी) त्रि० वी-विनी-वि. १ જગત્માં શ્રેષ્ઠ. २ સંસારનો તિરસ્કાર કરનાર.
भवाभीष्ट (भवस्य अभीष्टः) पु० ष्टः. ગુગળ.
भवाभीष्ट (भवे अभीष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. સંસારમાં ચાહેલું. [तत्पर, शैव.
भवायन (भवे अयनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. शिव-
भवायनी (भवे भवशिरसि अयनं यस्याः ङीप्) स्त्री० नी. ગંગાનદી.
भविक (भव ठञ्) क्ली० कं. કુશલ, ક્ષેમ.
भविक (भविक अच्) त्रि० कः-का-कं. કુશલી, ક્ષેમયુક્ત.
भवित (भव इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ થયેલું. २ જેની ઉત્પત્તિ થયેલી હોય છે તે.
भवितव्य (भू तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. હોવાલાયક, થવાલાયક.
'भवितव्यं भवत्येव यद्विधे मनसि स्थितम्'
भवितव्यता (भवितव्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ પ્રારબ્ધ, ભાગ્ય. २ અવશ્ય હોવું તે.
भवितृ (भू तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. થનાર, હોનાર, ઉત્પન્ન થનાર.
भविन (भू इन्) पु० नः. કવિ, કાવ્યકર્ત્તા.
भविल (भू इलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ હોનાર, થનાર. २ બ્રહ્મ, છીનાળવું. [નાર.
भविष्णु (भू इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. હોનાર, થ-
भविष्य (भू स्यट् शतृ तलोपः) पु० ष्यः. ભવિષ્ય કાળ, ભાવી. [ષ્ય કાળમાં હોનાર પદાર્થ.
भविष्य (,,) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. ભવિ-
'यद्भविष्यो विनश्यति' पञ्चतन्त्रम्.
भविष्यत् (भू स्यट् शतृ) पु० त्-द्. ભવિષ્યકાળ.
भविष्यत् (,,) त्रि० ष्यन्-ष्यंती-ष्यत्. ભવિષ્યકાળમાં હોનાર પદાર્થ.
भव्य (भू यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ હોવાલાયક, થવાયોગ્ય. २ ભાવિ. ३ સાચું. ४ શુભ. ५ યોગ્ય.
'ईशानो भूतभव्यस्य न ततो विजुगुप्सते'
श्रुतिः.
भव्य (भू यत्) क्ली० व्यं. १ ફલ. २ ભાવી. ३ હોવું. ४ સાચાપણું. ५ શુભપણું. ६ યોગ્યપણું.
भव्य (भू यत्) पु० व्यः १ રસભેદ. २ એક જાતનું ઝાડ. [તસી.
भव्या (भव्य टाप्) स्त्री० व्या. १ ગજપીપર. २ અ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भष् (भ्वा० पर० सेट् भषति) भसवुं.
भष (भष् अच्) पु० षः कूतरो.
भषक (भष् क्वुन्) पु० कः कूतरो.
भषकी (भषकस्य स्त्रीजातिः) स्त्री० की. कूतरी.
भषण (भष् ल्युट्) क्ली० णं. भसवुं ते.
भषा (भष् अच् टाप्) स्त्री० षा. सोनामुखी. स्वर्णक्षीरी.
भषी (भषस्य स्त्रीजातिः ङीप्) स्त्री० षी. कूतरो.
भस् (जुहो० परं० सेट् वभस्ति) चणकवुं, दीपवुं.
भस् (भ्वा० पर० सेट् भसति) खावुं.
भसद् (भस् अदि) पु० द्. १ काळ. २ એક જાતનું પંખी. ३ त्रापो.
भसद् (भस् अदि) स्त्री० द्. १ જાંધ. २ सूर्य. ३ भांस. ४ આકડાનું ઝાડ.
भसद् (,,) क्ली० द्. જાંધ.
भसंत (भस् झच्) पु० तः काल, समय. भवंत.
भसंधि (भस्य संधिः) पु० धिः संध्यात्मक કાલનો એક ભેદ.
भासित (भस् क्त) क्ली० तं. ભસ્મ, રાખ.
'भासितोद्धूलनविधिम्' सौन्दर्यलहरी.
भसूचक (भानि नक्षत्राणि सूचयति) पु० कः જ્યોशी. दैवज्ञ.
भस्त्रा (भस् ष्ट्रन्) स्त्री० स्त्रा. धમણ.
भस्त्राका (भस्त्रा स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉપલો शब्द જુઓ.
भस्त्रिका (भस्त्रा क इत्वं) स्त्री० का. १ धમણ. २ प्राणायामनो એક પ્રકાર. [નો રોગ.
भस्मक (भस्म करोति कृ ड) क्ली० कं. એક જાત-
'कट्वादिरूक्षान्नभुजां नराणां
क्षीणे कफे मारुतपित्तवृद्धौ ।
अतिप्रवृद्धः पवनान्वितोऽग्नि-
र्भुक्तं क्षणाद्भस्म करोति यस्मात् ॥
तस्मादसौ भस्मकसंज्ञकोऽभू-
दुपेक्षितोऽयं पचते च धातून् ' ॥
भावप्रकाशः ॥
भस्मक (भस्मेव इवार्थे कन्) क्ली० कं. १ રૂપું. २ वावडिंग. [ક પર્વત.
भस्मकूट (भस्मनः कूट इव) पु० टः તે નામનો એ-
भस्मगंधा (भस्मन इव गंधोऽस्याः) स्त्री० धा. ખડसलीओ पीतपापडो. रेणुका.
भस्मगंधिका (भस्मगंधा क इत्वं) स्त्री० का. ઉપલો शब्द જુઓ.
भस्मगंधिनी (भस्मन इव गंधोऽस्त्यस्य इनि ङीप्) स्त्री० नी. ખડसलीओ पीतपापडो.
भस्मगर्भ (भस्म गर्भेऽस्य) पु० र्भः. १ એક જાતનું ઝાડ. २ એક જાતના शीशमनું ઝાડ. कपिलशिंशपा. [ओ पीतपापडो.
भस्मगर्भा (भस्म गर्भेऽस्याः) स्त्री० र्भा. ખડसली-
भस्मतूल (भस्म तूलयति तूल् क) क्ली० लं. १ હિમ. २ ધૂળનું તોફાન. ३ गाभनो समुदाय.
भस्मन् (भस् मनिन्) क्ली० स्म. રાખ.
'महादेवोऽथ तद्भस्म मनोभवशरीरजम् ।
आदाय सर्वगात्रेषु भूतिलेपं तदाकरोत् ॥
कालिकापुराणम् ॥
भस्मवर्ण (भस्य वर्ण इव वर्णोऽस्य) पु० र्णः. એક જાતનો કાગડો. [કપૂર.
भस्मवेधक (भस्मन इव वेधो यस्य कप्) पु० कः.
भस्मसात् (भस्म कात्स्न्र्येन संपन्नं करोति सात्) રાખ કરી દેવું તે. [એક પર્વત.
भस्माचल ( ) पु० लः. તે નામનો
भस्मांग (भस्मवर्णं अंगं यस्य) पु० गः. १ હોલો. २ કપોત પંખी. ३ એક જાતનો મણિ.
भस्माह्वय (भस्म आह्वयते सारूप्येण) पु० यः. કપૂર. [કરવી તે.
भस्मीकरण (भस्मन् च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. રાખ
भस्मीकृत (भस्मन् च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. રાખ કરેલું. [બળીને રાખ થયેલું.
भस्मीभूत (भस्मन् च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं.
भस्मीभूतस्य देहस्य पुनरागमनं कुतः'
चार्वाकदर्शनम्.
भा (अदा० पर० सेट् अनिट् भाति) १ દીપવું. २ દેખાવવું.
'भाति श्रीरमणावतारदशकं वाले भवत्याः स्तने'
उद्भटः.
भा (भा अङ् टाप्) स्त्री० भा. १ કાંતિ, તેજ. २ दीप्ति. ३ शंકुनी छाया.
भा ( ) पु० भाः सूर्य.
भाकुट (भया दीप्त्या कुटति कुट् क) पु० टः. તેનાभनो એક પર્વત.
भाकूट (भा कूट् क) पु० टः. १ તે નામનો એક પર્વત. २ એક જાતનું भाछलुं.
भाकोष (भानां दीप्तीनां कोष इव) पु० षः. १ सूर्य. २ આંકડાનું ઝાડ.
भाक्त (भक्तेर्गौण्या वृत्तेरागतः अण्) पु० क्तः गौणी वृत्तिथी જાણેલો औपचारिक अर्थ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भाक्त (भक्तस्य अन्नस्येदं अण्) त्रि० क्तः-क्ती-क्तं. अन्नનું, अन्नसंબંધી.

भाक्त (भक्तमन्नं नियतं अस्मै दीयते अण्) त्रि० क्तः-क्ती-क्तं. જેને કાયમ અન્ન અપાય છે એવો આશ્રિત.

भाक्त (भक्ताय हितं अण्) त्रि० क्तः-क्ती-क्तं. अन्नसंપાદનસાધન (તંદુલ, ચણાવગેરે).

भाक्तिक (भक्तमन्नं नियतमस्मै दीयते ठक्) त्रि० कः-का-कं. જેને અન્ન કાયમ અપાય છે એવો આશ્રિત. [क्षणुशीलः.

भाक्ष (भक्षा शीलमस्य अण्) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. भ-

भाग (भज् घञ्) पु० गः. १ ભજવું, ભજન. २ ભાગ, અંશ. ३ આહેલી વસ્તુનો અડધો એકદેશ. ४ ભાગ્ય. ५ રાશિનો ત્રીશમો અંશ. ६ વર્તુલનો ત્રણમેં સાઠમો અંશ. ७ તૃતીયાંશ, ચતુર્થાંશ વગેરે અંશ. [નક્ષત્ર.

भाग (भगो देवताऽस्य अण्) क्ली० गं. પૂર્વાફલ્ગુની

भागजाति (भागस्य भजनस्य जातिः प्रकारः) स्त्री० तिः. ગણિતમાં અંશનો સભચ્છેદ કરવો તે.

भागधेय (भागः स्वार्थे धेय) क्ली० यं. १ ભાગ્ય २ પ્રારબ્ધ.

'साहित्यसंगीतकलाविहीनः साक्षात्पशुःपुच्छविषाणहीनः ।
तृणं न खादन्नपि जीवमानस्तद्भागधेयं परमं पशूनाम् ' ॥
भर्तृहरिः ॥

भागधेय (भागो धीयतेऽस्मै यत्) पु० यः. વારસ.

भागधेय (भागेन धीयतेऽसौ धा यत्) पु० यः. રાજા વગેરેને આપવા યોગ્ય કર.

भागन ( ) क्ली० नं. १ ભગણ, રાશિચક્ર. २ વર્તુલનો પરિધ.

भागवत (भगवतः भगवत्या वा इदं अण्) त्रि० तः ता-तं. १ ભગવાનનું, ભગવાન્સંબંધી. २ ભગવતીનું, ભગવતીસંબંધી.

' कौमारादाचरेत्प्राज्ञो धर्मान्भागवतानिह '.

भागशस् (भाग शस्) अव्य० शः. ભાગપ્રમાણે, હિસ્સામુજબ.

भागहर (भागं हरति) त्रि० रः-रा-रं. ભાગ લેનાર.

भागहर (,,) पु० रः. ભાગાકાર, વારસ.

भागानुबंधजाति (भागस्य अनुबंधजातिः) स्त्री० तिः. $3\frac{1}{4}$ ત્રણ પૂર્ણાંક અને એક ચતુર્થાંશ એવી ગણિતમાં એક જાતિ.

भागापवाहजाति (भागस्य अपवाहजातिः) स्त्री० तिः. ભાગજાતિ, પ્રભાગજાતિ, ભાગાનુબંધ, અને ભાગાપવાહ–એવી ગણિતની ચાર જાતિપૈકી ને નામની એક.

भागिक (भाग ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ જેના ઉપર વ્યાજ વધે છે એવી રીતે ધરેલું મૂકેલી વસ્તુ. २ ભાગવાળો વારસ વગેરે.

भागिन् (भज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि. १ ભાગવાળું, ભાગીદાર. २ અંશવિશિષ્ટ. ३ વારસ.

भागिनेय (भगिन्या अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः. બહેનનો પુત્ર, ભાણેજ. [पुत्री, भाणुजी.

भागिनेयी (भागिनेय ङीप्) स्त्री० यी. બહેનની

भागीयस् (अतिशयेन भागी ईयसुन्) त्रि० यान्यसी-यः. અતિશય ભાગવાળું.

भागीरथी ( ) स्त्री० थी. ગંગાનદી.

भागुरि ( ) पु० रिः. સ્મૃતિ, વ્યાકરણવગેરેનો ગ્રંથ કરનાર એક વિદ્વાન્.

' वष्टि भागुरिरल्लोपमवाप्योरुपसर्गयोः '
सिद्धान्तकौमुदी.

भाग्य (भज् ण्यत्) क्ली० ग्यं. ભાગ્ય, નશીબ, પ્રારબ્ધ. [યોગ્ય, ભાગને લાયક.

भाग्य (भागमर्हति यत्) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. भाग-

भागीन (भंगाया विजयाया भवनं क्षेत्रं खञ्) क्ली० नं. ભાંગ થવા યોગ્ય ક્ષેત્ર. भांगी.

भाज् (चुरा० उभय० सेट् भाजयति-ते) ભાગ કરવો, ભાંગવું.

भाज् (भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. १ ભોગવનાર, ઉપભોગ કરનાર. २ ભાગ કરનાર, ભજનાર.

भाजक् ( ) अव्य० क्. જલ્દીથી, ઉતાવળથી, સત્વર. [આંકડો વગેરે.

भाजक (भाज् ण्वुल्) त्रि० कः-जिका-कं. ભાંગનાર,

भाजन (भज्यतेऽनेन भज् ल्युट्) क्ली० नं. १ પાત્ર, વાસણ. २ યોગ્ય. ३ આધાર. ४ ભાગાકાર કરવો. ५ આઢક શબ્દ જુઓ. [પણું, યોગ્યતા.

भाजनता (भाजनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. પાત્ર-

भाजनत्व (भाजनस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ

भाजित (भाज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ભાગ કરેલું. २ ભાગાકાર કરેલું. ३ પૃથક્ કરેલું.

भाजित (,,) क्ली० तं. અંશ, ભાગ.

भाजिन् (भजति भज् णिनि) त्रि० जी-जिनी-जि. १ સેવક. २ ભજનાર, સેવનાર.

भाजी (भाज् घञ् ङीप्) स्त्री० जी. એક જાતનું ભૃષ્ટ વ્યંજન.

भाज्य (भज् ण्यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. १ વિભાગ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કરવાલાયક-ભાંગવા લાયક અંગ વગેરે.
भाज्य (भज् ण्यत्) क्ली० ज्यं. १ भाग, अंश. २ भाज्यांक.
भाटक (भट् ण्वुल्) पु० क्ली० कः-कं. भाडुं.
' गृहवाप्यापणादीनि गृहीत्वा भाटकेन यः ।
स्वामिनो नार्पयेद् यावत् तावत् दाप्यः स भाटकम् ' ॥
बृद्धमनुः. ॥
भाटि ( ) स्त्री० टिः. उपलो शब्द जुओ. [अनुयायी.
भाट्ट (भट्ट अण्) पु० ट्टः. कुमारिल भटना मतनो
भाण ( ) पु० णः दश રૂપકપૈકી તે नामनुं એક રૂપક.
' भाणः स्यात् धूर्तचरितो नानावस्थान्तरात्मकः ।
एकाङ्क एक एवात्र निपुणः पण्डितो विटः ' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥
भाड (भांड् अण्) क्ली० डं. १ वासणु, पात्र. २ तेल वगेरे राखवानो आधार. ३ अलंकार, भूषणु. ४ घोडानुं कंठभूषणु. ५ नदीनुं तळियुं. ६ व्यापारनो माल. ७ भंडार.
' ब्रह्मा येन कुलालवन्नियमितो ब्रह्माण्डभाण्डोदरे '
भर्तृहरिः.
भांड (भंडस्य भावः अण्) क्ली० डं. भांडपणुं.
भांड (भंड अण्) पु० डः. जर्दभांडवृक्ष.
भांडपुट (भांडे पुटा यस्य) पु० टः. हुल्लभ, वाळंद.
भांडपुष्प ( ) पु० प्पः. એક જાતનો सर्प.
भांडप्रतिभांड ( ) पु० डः. એક वस्तु दई तेना बदलामां बीजी वस्तु लेवानो गणितनो એક પ્રકાર. [જે વસ્તુ ભરાય છે તે.
भांडभरक ( ) पु० कः. भाडभां
भांडल (भांडं लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. भांडग्राहक. [तै.
भांडवादन (भांडस्य वादनं) क्ली० नं. वाद्य वगाडवुं
भांडागार (भाडानां अगारम्) क्ली० रं. भंडार, तिजोरी.
भांडागारिक (भांडागारे नियुक्तः ठन्) त्रि० कः-का-कं. भंडारी, भंडारउपर निमायेलुं.
भांडारिन् (भांडमृच्छति ऋ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. अन्नवगेरेना भंडार साचववा माटे नीमायेलो भंडारी.
भांडि (भंडस्येदं अट्) स्त्री० डिः. अस्त्रो, टपटपी, साणु, वाटकीवगेरे राखवा सारु राखेली वाळंदनी कोथळी.
भांडिक ( ) पु० कः. राजा वगेरेने गायन करी सवारमां जागृत करनार पुरुष.
भांडिन् ( ) त्रि० डी-डिनी-डि. भांडवाळुं.
भांडिल (भांडि लच्) पु० लः. वाळंद, हुल्लभ.
भांडिवाह (भांडिं वहति वह् अण्) पु० हः. उपलो शब्द जुओ.
भांडीर (भंड ईरच् पृषो०) पु० रः. १ वडलानुं झाड. २ वृंदावननुं वडलानुं એક वन.
भात् (भा शतृ) त्रि० भात्-भाती-भांती-भात्. दीपतुं, प्रकाशतुं.
भात (भा क्त) त्रि० तः-ता-तं. दीपेलुं, प्रकाशेलुं.
भात („) पु० तः. प्रभातकाळ.
भाति (भा क्तिन्) स्त्री० तिः. १ कांति. २ दीप्ति, शोभा.
भातु (भा तुन्) पु० पुः. १ सूर्य. २ आकडानुं झाड.
भातु (भा तुन्) त्रि० तुः-तुः-तु. दीपेलुं, दीप्त.
भाद्र (भाद्री पौर्णमासी यस्मिन् मासे अण्) पु० द्रः भादरवो महीनो. [२ उत्तराभाद्रपद.
भाद्र (भद्रेव स्वार्थे अण्) क्ली० द्रं. १ पूर्वाभाद्रपद.
' भाद्रद्वये सागरे ' ज्योतिषम्.
भाद्रपद (भाद्रपदी पौर्णमासी यस्मिन् मासे अण्) पु० दः. भादरवो महीनो.
भाद्रपदा (भाद्रमिव पदमासां अण् टाप्) स्त्री० दा. १ पूर्वाभाद्रपद. २ उत्तराभाद्रपद.
भाद्रपदी (भाद्रपदायुक्ता पौर्णमासी अण् ङीप्) स्त्री० दी. भादरवा महीनानी पूनम.
भद्री (भद्राभिर्युक्ता पौर्णमासी अण् ङीप्) स्त्री० द्री. उपलो शब्द जुओ.
भाद्रमातुर (भद्रायाः सत्याः मातुः अपत्यं अण् उत्) पु० रः. सद्गुणी अने वफादार स्त्रीनो पुत्र.
भान (भा ल्युट्) क्ली० नं. १ प्रकाश. २ दीप्ति. ३ ज्ञान. [शवाळुं. २ ज्ञानवाळुं.
भानवत् (भान मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ प्रका-
भानु (भा नु) पु० नुः १ सूर्य. २ आकडानुं झाड. ३ किरण. ४ राजा. ५ प्रभु, धणी. ६ जैन मतनो पंदरमो साधु. ७ आप. ८ सुंदरपणुं. ९ शोभा. १० विष्णु. ११ (भानवः) बार संख्यानी संज्ञा.
' अनृतांशूद्भवो भानुः '
विष्णुसहस्रनामावलिः.
भानु (भा नु) स्त्री० नुः. ते नामनी એક धर्मनी पत्नी. २ सुंदर स्त्री. ३ दक्षप्रजापतिनी એક कन्या.
भानुफला (भानुरिव दीप्तिमत्फलं प्रसवो यस्याः)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्त्री० ला. કેળનું ઝાડ.

भानुमती (भानु मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. યાદવકુલમાં પેદા થયલી ભાનુરાજની એક કન્યા.

भानुमत् (भानु मतुप्) पु० मान्. १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ. ३ તે નામનો એક રાજા.

' तुल्येऽपराधे स्वर्भानुर्भानुमन्तं चिरेण यत् ।
हिमांशुमाशु ग्रसते तन्न्रादिम्नः स्फुटं फलम् ' ॥
माघः ॥

भानुमालिन् (भानु माला णिनि) पु० ली. १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ. [रविवार.

भानुवार (भानुपतिको वारः) पु० रः. આદિત્યવાર,

भानुवासर भानुपतिको वासरः) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કડાનું ઝાડ.

भानेमि (भाया नेमिरिव) पु० मिः. १ સૂર્ય. २ આ-

भांत (भानामंतः) पु० तः. १ નક્ષત્રનો અંત. २ રાશિનો અંત. [કોપવું, ગુસ્સે થવું.

भाम् (भ्वा० आत्म० सेट् भामते) क्रोध પામવું,

भाम (भाम् घञ्) पु० मः. ક્રોધ, કોપ, ગુસ્સો.

भाम (भा म) पु० मः. १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ. ३ दीप्ति, कांति. ४ બનેવી.

भामक (भामः स्वार्थे क) पु० कः. બનેવી.

भामनी (भामं नयति नी क्विप्) पु० नीः. પરમેશ્વર.

' एष उ एव भामनीरेष हि सर्वेषु लोकेषु भाति सर्वेषु लोकेषु भाति य एवं वेद' छान्दाग्योपनिषद्.

भामिन् (भाम णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. ક્રોધવાળું, કોપવાળું, ગુસ્સાવાળું.

भामा (भाम अच् टाप्) स्त्री० मा. ક્રોધવાળી સ્ત્રી.

भामिनी (भामिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ भामा શબ્દ જુઓ. २ સ્ત્રી.

भार (भृ घञ्) पु० रः. १ ભાર, બોજો. २ ભાર-વાળો પદાર્થ. ३ વીશ તોલા બરાબર એક વજન. ४ વિષ્ણુ. ५ કાવડ.

भारक (भारः स्वार्थे क) पु० कः. ભાર, બોજો.

भारंगी (भृ अंगच् ङीप्) स्त्री० गी. પોષણ કરનારી સ્ત્રી. [ળીનું ઝાડ.

भारटी ( ) स्त्री० टी. એક જાતનું ગ-

भारंड ( ) पु० डः. એક જાતનું પંખી.

' एकोदराः पृथग्ग्रीवा अन्योन्यफलभक्षिणः ।
असंहता विनश्यंति भारण्डा इव पक्षिणः ' ॥
पञ्चतन्त्रम्. ॥

भारत (भरतान् भरतवंश्यानधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) क्ली० વેદવ્યાસે રચેલો લાખ શ્લોકના પૂર-વાળો તે નામનો એક ગ્રંથ, મહાભારત.

भारत (भरतेन चिह्नितं तस्येदं वा अण्) क्ली० तं. આર્યાવર્ત, હિંદુસ્તાન. [ભરતસંબંધી.

भारत (भरतस्येदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. ભરતનું,

भारत (भरतस्य गोत्रापत्यं अण्) क्ली० तं. ભરતરા-જાના વંશમાં પેદા થયલો પુરુષ વગેરે.

भारत (भारतेन मुनिना प्रोक्तं अण्) त्रि० तः-ता तं. ભરત મુનિએ રચેલું નાટયશાસ્ત્ર.

भारत (भारतमधीते वेत्ति वा अण्) पु० तः. નટ, નટવો. [स्तान.

भारतवर्ष (भारतो वर्षः) पु० क्ली० र्षः-र्षं. હિંદુ-

भारती (भृ अतच् स्वार्थे अण् ङीप्) स्त्री० ती. १ વાક્ય. २ સરસ્વતી. ३ એક જાતનું પંખી, અલં-કાર. ४ શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામની એક વૃત્તિ. ५ સં-ન્યાસીની એક જાતની ઉપાધિ.

' कीरानने स्फुरसि भारति का रतिस्ते '
गोविन्दराजः.

भारद्वाज (भरद्वाजस्य गोत्रापत्यं अण्) पु० जः. १ તે નામનો એક गोत्रप्रवर्तक મુનિ. २ અગસ્ત્ય મુનિ. ३ એક જાતનું પંખી. ४ બૃહસ્પતિનો પુત્ર.

भारद्वाज (भरद्वाज अण्) क्ली० जं. હાડકું.

भारद्वाजी (भारद्वाज ङीप्) स्त्री० जी. १ રાની કપાસનું ઝાડ. २ ચકલી. ३ વનસ્પતિ અતિબલા.

भारभृत् (भारं बिभर्ति भृ क्विप्) त्रि० त्-द्. १ બોજો ધારણ કરનાર. २ ભાર ઊંચકનાર.

भारभृत् (,, ,,) पु० त्-द्. વિષ્ણુ.

' भारभृत् कथितो योगी ' विष्णुसहस्र०

भारय (भासा रयो वेगो यस्य) पु० यः. એક જાત-નું પંખી.

भारयष्टि (भारस्य वाहनार्थं यष्टिः) स्त्री० ष्टिः. १ ખીંટી, ખુંટી. २ ભાર વહી જવાનો દાંડો.

भारव (भारं वाति वा क) क्ली० वं. ધનુષ્ની દોરી.

भारवाह् (भारं वहति वह् ण्वि) त्रि० ट्-ड्. ભાર વહન કરનાર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

भारवाह (भारं वहति वह् अण्) त्रि० हः-ही-हं.

भारवाहक (,, ण्वुल्) त्रि० कः-हिका-कं. भारवाह् શબ્દ જુઓ.

भारवि (भासा रविरिव) पु० विः. १ किरातार्जुनीय નામનું મહાકાવ્ય કરનારો એક વિદ્વાન્. २ किरा-तार्जुनीय નામનું મહાકાવ્ય.

' तावद् भा भारवेर्भाति यावन्माघस्य नोदयः ।
उदिते च पुनर्माघे भारवेर्भी रवेरिव ॥ उद्भटः ॥
' उपमा कालिदासस्य भारवेरर्थगौरवम् ' उद्भटः

भारवृक्ष (भारीभूतो वृक्षः) पु० क्षः. એક જાતનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुगंधि द्रव्य, काक्षी.
भारशृंग (भारभूते शृंगे अस्य) पु० गः. साभर.
भारसह (भारं सहति सह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. भार सहन करनार, ओज्जे जमनार.
भारहर (भारं हरति हृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. भार लई जनार (हेलकरीवगेरे). [ण्ड जुओ.
भारहार (,, हृ अण्) रः-री-रं. उपलो श-
भारहारिन् (भारं हरति हृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. भार लई जनार (हेलकरीवगेरे).
भाराक्रांत (भारेण आक्रांतः) त्रि० तः-ता-तं. भारवाणुं. [એક वृत्त.
भाराक्रांता (भारेणाक्रांता) स्त्री० ता. ते नामनुं
' भाराक्रांता मभनरसना गुरुः श्रुतिरसहयैः '
छंदोमञ्जरी.
भारि (इभस्यारिः पृषो०) पु० रिः. सिंह.
भारिक (भारं वहति वह् ठक्) त्रि० कः-का-कं. भार वहन करनार (हेलकरीवगेरे).
भारिट (भासा रेटति रिट् क) पु० टः. काळो चकलेा.
भारिन् (भार इनि) त्रि० री-रिणी-रि. भार वहन करनार हेलकरीवगेरे.
भारुंड ( ) पु० डः. એક जातनुं पंखी.
भारूप (भा रूपमस्य) क्ली० यं. चिदात्मक ब्रह्म.
भारूप (,,) पु० यः आत्मा.
भारोद्धरण (भारस्य उद्धरणम्) क्ली० णं. भार उचकवेा ते. [करवेा ते.
भारोद्वहन (भारस्य उद्वहनं) क्ली० नं. भार वहन
भार्ग (भर्गस्य राजा अण्) पु० गः. भर्ग देशनेा राजा.
भार्गभूमि ( ) पु० मिः. १ आंगिरस. २ भार्गवनेा એક पुत्र.
भार्गव (भृगोरपत्यं पुमान् अण्) पु० वः. १ शुक्राचार्य. २ धनुर्धारी. ३ महादेव. ४ हाथी. ५ द्रुपदराजाना नगरमांहे ते नामनेा એક कुंभार. ६ ते नामनेा એક देश.
' ब्रह्मात्तरा प्रविजया भार्गवाज्ञेयः मल्लकाः '
मार्कण्डेयपुराणम्.
भार्गवप्रिय (भार्गवस्य प्रियः) पु० यः. हीरेा.
भार्गवी (भृगु अण् ङीप्) स्त्री० वी. १ वेदप्रसिद्ध એક विद्या. २ पार्वती. ३ लक्ष्मी. ४ प्रेा.
भार्गी (भार्गस्येयं अण् ङीप्) स्त्री० र्गी. वनस्पति भारंग.
भार्द्वाजी (भारद्वाजी पृषो०) स्त्री० जी. जंगली कपासनुं आड. [रवा योग्य.
भार्य (भृ ण्यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. भरणपेापण करवा
भार्या (भृ ण्यत् टाप्) स्त्री० र्या. १ विधिवडे लग्न करेली स्त्री. २ औरत, स्त्री.
' सा भार्या या गृहे दक्षा सा भार्या या प्रियंवदा ॥
सा भार्या या पतिप्राणा सा भार्या या पतिव्रता ' ॥
गरुडपुराणम् ॥
भार्याट (भार्यां तद्दनमटति अट् अण्) पु० टः. १ जर कर्मभाटे पेाताની स्त्रीने બીજા पुरुष पासे मेाકલનार. २ पेाताની स्त्रीना जर कर्मउपर पेातानुं गुजरान करनार.
भार्याटिक (भार्यया आटो गतिः प्रयोजनमस्य ठक्) पु० कः. १ એક जातनुं હरણ. २ स्त्रीवश थઇ गयेलेा पुरुष.
भार्यारु (भार्यं धार्यमृच्छति ऋ उण्) पु० रुः. १ १ એક जातनुं હरણ. २ ते नामनेा એક पर्वत.
भार्यारु (भार्यां ऋ उण्) पु० रुः. परભार्या पासे जनारेा पुरुष. [पतंगनुं आड.
भार्यावृक्ष (भार्येव प्रियत्वात् वृक्षो यस्य) पु० क्षः.
भार्योढ (ऊढा भार्या येन) पु० ढः. જે परણेलेा हेाय छे ते.
भाल (भा लच्) क्ली० लं. १ कपाल. २ तेજ.
' स्वामिन् भंगुरयालकं सतिलकं भालं विलासिन् कुरु '
साहित्यदर्पणम्.
भालचंद्र (भाले चंद्रो यस्य) पु० द्रः. १ शिव. २ गणेश.
भालचंद्रा (भाले चंद्रो यस्याः) स्त्री० द्रा. दुर्गा.
भालदर्शन (भाले दृश्यते दृश् ल्युट्) क्ली० नं. सिंदूर.
भालदर्शन (भाले दर्शनं नेत्रमस्य) पु० नः. महादेव.
भालदृश् (भाले दृगस्य) पु० क्-ग्. उपलेा शब्द जुओ.
भालनेत्र (भाले नेत्रमस्य) पु० त्रः. महादेव.
भाललोचन (भाले लोचनमस्य) पु० नः. उपलेा शब्द जुओ.
भालांक (भालस्येवांको यस्य भाले अंको यस्य वा) पु० कः. १ એક जातनुं माछलुं. २ એક जातनुं शाक. ३ काચબેા. ४ जेना कपाળમાં शुभકारક रेषा हेाय छे એવेा पुरुष. ५ महादेव. ६ કरવत.
भालु (भृ लुण् रस्य लः) पु० लः. १ सूर्य, सूरજ. २ आકડાનुं आड.
भालुक (भल् उक) पु० कः. रींछ.
भालूक (भल् ऊक) पु० कः. उपलेा शब्द जुओ.
भाल्लवि ( ) पु० विः १ सामवेदनी એક शाખा. २ सामवेदनी भाल्लवि शाખानेा अ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ભ્યાસ કરનારો.
'तामेतां भाल्लवय उपासते' ताण्ड्यब्रा०
भाल्लूक (भल्लूक स्वार्थे अण्) पु० कः. रीछ.
भाव (भावयति चिंतयति पदार्थान् भू अच्) पु० वः. पंडित (नाटचेतिभां).
भाव (भावयति ज्ञापयति हृदयगतविचारं भू णिच् अच्) पु० वः. १ हृदयनी अवस्था जणावनारो अने मनना विकारने जणावी आपनार व्यभिचारी भाव. २ रतियगेरेनो भाव.
भाव (भू घञ्) पु० वः. १ साध्यरूपमां सिद्धरूपमां के क्रियाना रूपमां धातुनो अर्थ. २ रोग. ३ आशय. ४ सत्ता.५ होवापणुं, थवापणुं. ६ चेष्टा. ७ जन्म. ८ विभूति. ९ गौरवित. १० पूज्य. ११ એક જાતનો અભિનય. १२ योनि. १३ उपदेश. १४ अहेानुं शुभाशुभ फल.
'निर्विकारात्मके चित्ते भावः प्रथमविक्रिया'
साहित्यदर्पणम्.
भाव (भू ण) पु० वः. १ आत्मा. २ शुभ. ३ जंतु.
भाव (भवस्येदं अण्) त्रि० वः-वी-वं १ शिवनुं, शिवसंबंधी. २ संसारनुं, संसारसंबंधी.
भावक (भाव स्वार्थे कः) पु० कः. मनोविकार.
भावक (भवि भू वा ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. होवापणाना आश्रयवाळुं, उत्पादक.
भावत (भू शतृ भवत् तस्येद अण्) त्रि० तः-ती तं. थतानुं, थतासंबंधी, होतानु, होनासंबंधी.
भावत्क (भवत् ठक्) त्रि० कः-का-क. भवदीय शब्द जुओ.
भावन (भू णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ५ल.
भावन (,,) पु० नः. १ विष्णु. २ पेदा करनारो.
भावन (भू ल्युट्) क्ली० नं. १ ध्यान. २ तजवीजथी जोवुं. ३ पर्यालोचन. ४ चिंता. ५ औषधनो એક જાતનો સંસ્કાર. भावना.
भावना (भावि युच्) स्त्री० ना. १ अनुभवजन्य स्मृतिनो એક હેતુ. २ थनारना थवानो એક જાતનો अनुकूल व्यापार.
'भावनाख्यस्तु संस्कारो जीववृत्तिरतीन्द्रियः'
भ षापरिच्छेदः.
भावना (भू युच्) स्त्री० ना. १ चिंता. २ निर्यास वगेरेनी साथे चूर्ण वगेरेनुं भिश्रित करवुं.
'द्रवेण यावन्मानेन चूर्णं सर्वं प्लुतं भवेत्।
भावनायाः प्रमाणस्तु चूर्णे प्रोक्तं भिषग्वरैः' ॥
भावप्रकाशः.

भावबोधक (भावस्य बोधकः) त्रि० कः-धिका-कं. हृदयना भावने जणावनार (કટાક્ષ, ઇસારો, मुખરાગવગેરે).
भावयत् (भू णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. १ कल्पना करनार. २ भावना करनार. [वाळुं.
भावयत् (भाव मतुप्) त्रि० वान्-वती वत्. भाव-
भावाविकार (भावस्य विकारः) पु० रः. यास्काचार्ये कहेला उत्पत्तियुक्त पदार्थना जन्मवगेरे छ धर्म.
षड् भावविकारा भवन्तीति वार्ष्यायणिः,
जायतेऽस्ति विपरिणमते वर्धतेऽपक्षीयते विनश्यतीति'
यास्कः.
भावयृत्त (भावे वृत्तः प्रवृत्तः) पु० त्तः. सृष्टि करनार ब्रह्मा. [रनी शांति.
भावशांति (भावस्य शांतिः) स्त्री० तिः. मनोविकार-
भावाट (भावमटति अट् अण्) पु० टः. १ कामुक शब्द जुओ. २ नट, नटवो. ३ साधु शब्द जुओ.
भावाट (भाव अट् घञ्) पु० टः. १ भावनी प्राप्ति. २ निवश शब्द जुओ.
भावानुग (भावं पदार्थमाशयं वाऽनुगच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. १ अभिप्रायने अनुसरनार. ३ साद्या स्वभावनुं. [यडो.
भावानुगा (,,) स्त्री० गा. छाया, छां-
भावाभास (भावस्य आभासः) पु० सः. हृदयमां भावनो आभास. [ना तात्पर्यनो अर्थ.
भावार्थ (भावस्य अर्थः) पु० र्थः. गद्य, पद्य, वगेरे
भावालीना (भावे पदार्थे आलीना) स्त्री० ना. छाया, छांयडो. [दयाळु.
भाघाव ( ) त्रि० वः-वा-वं. स्नेहवाळु,
भाविक (भवेन निर्वृत्तः ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ रसिक. २ काव्य, भणितवगेरेनो मर्म जाणनार. ३ स्वाभाविक. ४ स्वभावसिद्ध, भावसाध्य.
भाविक (,,) क्ली० कं. એક જાતનો અર્થાલંકાર.
भावित (भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मेळवेलुं, प्राप्त. २ सुगंधि द्रव्यथी खुशबोदार करेलुं वस्त्र वगेरे. ३ शुद्ध. ४ चिंतित. ५ मिश्रित. ६ निर्यासवगेरेनी साथे भिश्रित करेल चूर्ण वगेरे. ७ गणितमां कल्पित संख्याथी उत्पन्न थयेलुं.
भावितवत् (भू णिच् क्तवत्) त्रि० वान्-वती-वत्. भावना करनार, योजना करनार, कल्पना करनार.
भावित्र (भू णि त्रन्) क्ली० त्रं. स्वर्ग, मृत्यु अने पाताल એ त्रण लोक.
भाविन् (भू णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. १ होनार,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

थनार. २ भविष्यत्पदार्थ.
'यदभावि न तद्भावि भावि चेन्न तदन्यथा ।
इति चिन्ताविषघ्नोऽयमगदः किं न पीयते' ॥
हितोपदेशः ॥
भाविनि भूतवदुपचारः' न्यायः.

भाविनी (भाविन् ङीप्) स्त्री० नी. १ शृंगारना भाववाणी स्त्री. २ स्त्रीमात्र. ३ ते नामनी એક गंधर्वनी कन्या.

भावुक (भू उकञ्) क्ली० कं. मंगल, कल्याण.

भवुक (,,) त्रि० कः-का-कं. १ જેનું मंगल थयेलुं छे ते, क्षेमयुक्त. २ भावनावाणुं.
'मुहुरहो रसिका मुवि भावुकाः' भागवतम्.

भावुक (,,) पु० कः. भनेवी (नाटयेाक्तिभां).

भावोदय (भावस्य उदयः) पु० यः. भनोविकारनेा प्रादुर्भाव.

भाव्य (भू आवश्यके ण्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. अवश्य होवालायक, अवश्य भवितव्य.

भाव्य (भव्य स्वार्थे अण्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. भव्य शब्द जुओ.

भाष् (भ्वा० आत्म० सेट् भाषते) बोलवुं, कहेवुं.

भाषण (भाष् ल्युट्) क्ली० णं. १ બોલવું ते. २ બોલી, भाषण्. [કહેવું.

भाषमाण (भाष् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. બોલતું,

भाषा (भाष् अ) स्त्री० षा. १ બોલવું ते. २ संस्कृतवगेरे બોલી. ३ प्रतिज्ञासूचक वाक्य. ४ એક જાતની रागिणी.
'यदावेदयते राज्ञे तद्भाषेत्यभिधीयते' स्मृतिः.

भाषापाद (भाषायाः पादः) पु० दः प्रियाद, द्रावेा.

भाषासम ( ) क्ली० मं. श्लोक वगेरेनी संस्कृत अने प्राकृत भाषामां रचना करवी ते.

भाषिकस्वर (भाषिकः स्वरः) पु० रः वेदना भाग ब्राह्मणेानेा पठित स्वर. [હેલું.

भाषित (भाष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. બોલેલું, क-

भाषित (,,) क्ली० तं. બોલવું-કહેવું ते.

भाषिन् (भाष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. બોલનાર, કહેનાર. [યક, કહેવાયેાગ્ય.

भाष्य (भाष् ण्यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. બોલવા લા-

भाष्य (,,) क्ली० ष्यं. सूत्रनी व्याख्या करनार એક જાતનેા ग्रंथ; जेम के शंकरभाष्य, रामानुजभाष्य, पतंजलिभाष्यवगेरे.
'सूत्रार्थो वर्ण्यते यत्र पदैः सूत्रानुसारिभिः ।
स्वपदानि च वर्ण्यन्ते भाष्यं भाष्यविदो विदुः' ॥

भाष्यकार (भाष्यं करोति कृ अण्) पु० रः. पाणिनीसूत्र, ब्रह्मसूत्र, योगसूत्र, सांख्यसूत्र, मीमांसासूत्रवगेरे उपर व्याख्या करनार पतंजलि, शंकर, रामानुज, वेदव्यास, विज्ञानभिक्षु, शबरस्वामी वगेरे. [पहेला शब्द जुओ.

भाष्यकृत् (भाष्यं करोति कृ क्विप्) पु० तृ-द्. उ-

भास् (भ्वा० आत्म० सेट् भासते) प्रकाशवुं, दीपवुं.

भास् (भास् क्विप्) स्त्री० भाः १ कांति. २ किरण. ३ इच्छा. [ढोरने राખવાનેા વાડા.

भास (भास् घञ्) पु० सः १ दीपवुं, दीप्ति. २

भास (भास् अच्) पु० सः १ કૂતરેા. २ शुक. ३ गीध पंખા. ४ शकुंत पंખી. ५ ते नामनेा એક कवि.
'भासो हासः कविकुलगुरुः कालिदासो विलासः'
प्रसन्नराघवम्.

भासक (भास् ण्वुल्) त्रि० कः-सिका-कं. १ રપષ્ટ करनार. २ उधाडुं करनार. ३ भासनार.

भासंत (भास् झच्) पु० तः. १ चंद्र. २ सूर्य. ३ नक्षत्र. ४ એક જાતનું પંખી. ५ आકડાનું ઝાડ. ६ કપૂર. [કારવાળું, मनेाहर.

भासंत (,,) त्रि० तः-ती-तं. सुंदर आ-

भासंती (भासंत ङीप्) स्त्री० ती. तारा.

भासयत् (भास् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. प्रकाशतुं, तेजस्वी.

भासस् (भास् असिच) क्ली० सः. कांति, दीप्ति.

भासा (भास् अच टाप) स्त्री० सा. कुमारी, कन्या.

भासिन् (भास् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. प्रकाशनार.

भासु (भास् उण्) पु० सुः. १ सूर्य, सूरज. २ आકડાનું ઝાડ. [प्रકાશતું.

भासुर (भास् घुरच्) त्रि० रः-रा-रं. दीप्तिवाणुं,

भासुर (,,) पु० रः. १ वीर, योद्धो. २ स्फटिक.

भासुर (,,) क्ली० रं. कुलौषधि.

भासुरक (भासुर कै क) पु० कः. नामविशेष.

भासुरत्व (भासुरस्य भावः त्व) क्ली० त्व. कांति, दीप्ति.

भास्कर (भास् कृ रच्) पु० रः. १ सूर्य. २ आંકડાનું ઝાડ. ३ वीर. ४ अग्नि. ५ महादेव. ६ भास्कराचार्य. ७ चित्रानुं ઝાડ.
स स्तौति भास्कर भक्त्या नौति पापहरं हरम्'.

भास्कर (,,) क्ली० रं. सेानुं.

भास्करद्युति (भास्करं द्युतिरस्य) पु० तिः. विष्णु.
'चन्द्रांशुर्भास्करद्युतिः' विष्णुसहस्र०.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भास्करद्युति (भास्करस्य द्युतिः) स्त्री० तिः. सूर्यनुं तेज. [ज्यतनुं रत्न.

भास्करप्रिय (भास्करस्य प्रियम्) क्ली० यं. એક

भास्करलवण (भास्करेण निर्मितं लवणं) क्ली० णं. ભાસ્કરે બનાવેલું લવણ.

भास्करावर्त ( ) पु० र्तः. शुश्रुते કહેલો તે નામનો એક શિરોરોગ.

भास्करि (भास्करस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० रिः. ૧ વૈવસ્વત મનુ. ૨ કર્ણ. ૩ તે નામનો એક મુનિ.

भास्करेष्टा (भास्करस्य इष्टा) स्त्री० ष्टा. એક જાતનો વેલો.

भास्मन (भस्मनो विकारः अण्) त्रि० नः-नी-नं. ૧ ભસ્મનો વિકાર. ૨ ભસ્મનું કરેલું.

भास्वत् (भास् मतुप्) पु० स्वान्. ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. ૩ વીર. [પ્રકાશવાળું, ચળકતું.

भास्वत् (,,) त्रि० स्वान्-स्वती स्वत्.

भास्वती (भास्वत् ङीप्) स्त्री० ती. ૧ તે નામની એક નદી. ૨ સવારનું પહોર. ૩ તે નામનો એક જ્યોતિષ્નો નિબંધ.

भास्वर (भास् वरच्) पु० रः. ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. ૩ અગ્નિ. ૪ દિવસ. ૫ ચિત્રાનું ઝાડ.

भास्वर (भास् वरच्) त्रि० रः-रा-रं. ચળકતું, પ્રકાશવાળું.

भास्वर (,,) क्ली० रं. કુષ્ઠૌષધિ.

भिक्ष् (भ्वा० आत्म० सेट् भिक्षते) ૧ માગવું, ભીખવું. ૨ લોભ કરવું. ૩ ક્લેશ પામવું.

भिक्षण (भिक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. માગવું, ભિક્ષા માગવી તે. [માગતું.

भिक्षमाण (भिक्ष् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. ભીખ

भिक्षा (भिक्ष् अङ्) स्त्री० क्षा. ૧ માગવું. ૨ યાંચા, ભીખ. ૩ સેવા. ૪ ભાડું. ૫ ભિક્ષામાં મેળવેલી વસ્તુ. [ખારી.

भिक्षाक (भिक्ष् काकन्) पु० कः. ભાગણ, ભી-

भिक्षाचर (भिक्षां चरति) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભટકવું તે.

भिक्षाटन (भिक्षार्थमटनं) क्ली० नं. ભિક્ષા માટે

भिक्षान्न (भिक्षाया अन्नम्) क्ली० न्नं. ભીખ માંગી આણેલું અન્ન. [માંગી લાવવાનું પાત્ર.

भिक्षापात्र (भिक्षाहरणार्थं पात्रं) क्ली० त्रं. ભિક્ષા

भिक्षापात्र (भिक्षायाः पात्रम्) पु० त्रः. ભિક્ષા આપવા યોગ્ય બ્રહ્મચારી વગેરે.

भिक्षाशन (भिक्षायाः अशनम्) क्ली० नं. ભીખ માગી ખાવું તે.

' भिक्षाशनं तदपि नीरसमेकवारं ' वैराग्यशतकम्.

भिक्षाशत्व (भिक्षाशिनो भावः) क्ली० त्वं. ૧ ભીખ માંગી ખાવું તે. ૨ લુચ્ચાઈ, ખલપણું. भिक्षाशिता.

भिक्षाशिन् (भिक्षालब्धमश्नाति) त्रि० शी-शिनी-शि. ભિક્ષામાં મળેલું અન્ન ખાનાર.

भिक्षार्ह (भिक्षामर्हति अर्ह् अच्) त्रि० र्हः-र्ही-र्हं. ભિક્ષા આપવા યોગ્ય બ્રહ્મચારીવગેરે.

भिक्षित (भिक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. માગેલું, ભીખેલું. [માગનાર.

भिक्षु (भिक्ष् उन्) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. ભીખારી, ભીખ

भिक्षु (,,) पु० क्षुः. ૧ ચોથો આશ્રમ, સંન્યાસ. ૨ સંન્યાસી. ૩ બુદ્ધભેદ. ૪ કોકિલાક્ષ શબ્દ જુઓ. [ભીખ માગનાર.

भिक्षुक (भिक्ष् उक) त्रि० कः-की-कं. ભીખારી,

भिक्षुसंघाटी (भिक्षुं संघटते) स्त्री० टी. ભીખારીનું વસ્ત્ર (કંથા, કથરીવગેરે). ચીંથર.

भिक्षुसूत्र (भिक्षोः तदाश्रमविहितधर्मस्य ज्ञापकं सूत्रं) क्ली० त्रं. વ્યાસપ્રણીત બ્રહ્મસૂત્ર, शारीरकसूत्र.

भिक्षोत्कर (भिक्षाया उत्करः) पु० रः. ભિક્ષાનો સમૂહ.

भित्त (भिद् क्त) क्ली० त्तं. કટકો, ભાગ, ખંડ.

भित्ति (भिद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. ૧ ભીંત, દીવાલ. ૨ ભરેલી કે તોડેલી વસ્તુ. ૩ અવકાશ. ૪ પ્રભેદ. ૫ ખોડ. ૬ એબ. ૭ ભાગ.

' सिंहः शिशुरपि निपतति मदमलिनकपोलभित्तिषु गजेषु। प्रकृतिरियं सत्त्ववतां न खलु वयस्तेजसो हेतुः ' ॥ भर्तृहरिः ॥

भित्तिका (भित्तिः स्वार्थे क) स्त्री० का. ભીંત, દીવાલ.

भित्तिका (भित्तिः संज्ञायां कन्) स्त्री० का. गृहगोधा.

भित्तिघातन (भित्तिं कुड्यं घातयति भेदनेन) पु० नः. ધુંશ.

भित्तिचौर (भित्तिभेदेन चोरयति) पु० रः. ભીંત ફાડી ચોરી કરનારો ચોર. [नः. ધુંશ.

भित्तिपातन (भित्तिं कुड्यं पातयति. भेदनेन) पु०

भिद् (कुधा० उभय० अनिट् भिनत्ति भिन्ते) ૧ ભેદવું. ૨ ભિન્ન કરવું, કટકો કરવો. ૩ વિશેષ કરવું.

भिद् (भ्वा० पर० सेट् भिंदति) ભાગ કરવો.

भिद् (भिद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. ૧ ભેદ. ૨ વિશેષ કરવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भिद् (भिद् क्विप्) त्रि० तु-द्. १ भेद કરનાર २ ભેદનાર.
भिदक (भिद् कन्) क्ली० कं. १ ખંડ્રનું વજ્ર. २ ખર્જૂ. ३ હીરો. [२ તોડતું. ३ ફોડતું.
भिदत् (भिद् शतृ) त्रि० दन्-दंती-दन्. १ ભેદતું.
भिदा (भिद् अङ्) स्त्री० दा. १ ફાડવું તે. २ તોડવું તે. ३ ભેદવું તે. ४ વિશેષકરણ. ५ ક્રોધભીર.
भिदादिगण ( ) पु० णः. વ્યાકરણમાં अङ् પ્રત્યય જેમને લાગે છે એવા भिदा, छिदा, विदा વગેરે શબ્દો.
भिदि (भिद् कि) पु० दिः. ખંડ્રનું વજ્ર.
भिदिर (भिद् किरच्) क्ली० रं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
भिदु (भिद् कु) क्ली० दुः. ખંડ્રનું વજ્ર.
भिदुर (भिद् कुरच्) क्ली० रं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ પોપરનું ઝાડ.
भिदुर (,,) त्रि० रः रा-रं. ભેદનશીલ.
भिदेलिम (भिद् केलिम) त्रि० मः-मा-मं. १ ફોડવાલાયક. २ તોડવાયોગ્ય. ३ ફાડવાલાયક.
भिद्य (भिद् क्यप्) पु० द्यः. નદ.
भिद्र (भिद् रक) क्ली० द्रं. ખંડ્રનું વજ્ર.
भिंदिपाल (भिंदिं भेदनं पालयति पालि अण्) पु० लः. એક જાતનું અસ્ત્ર.
भिन्न (भिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ ભિન્ન. २ નિરાળું. ३ જુદું. ४ ફાડેલું. ५ ચેરેલું. ६ ભેદેલું. ७ પ્રસ્ફુટિત. ८ સાંધેલું. ९ સંગત.
भिन्न (,,) क्ली० न्नं. એક જાતનો રોગ.
' शक्तिकुन्तेपुखड्गाग्रविषाणैराशयो हतः ।
यत्किंचित् प्रसवेत्तद्धि भिन्नमित्यभिधीयते ' ॥
भावप्रकाशः ॥
भिन्नक (भिन्नं कं यस्य) पु० कः બૌદ્ધ.
भिन्नकूट ( ) क्ली० टं. કામન્દકી નીતિમાં કહેલો બલવ્યસનનો એક ભેદ.
भिन्नक्रम (भिन्नः क्रमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. જેમાં ક્રમ તુટ્યો હોય એવો કાવ્યનો એક દોષ.
भिन्नगात्रिका (भिन्नं गात्रं यस्याः) स्त्री० का. કાકડી. [ગુણકાર.
भिन्नगुणन (भिन्नं गुणनम्) क्ली० नं. અપૂર્ણાંકનો
' अंशाहतिश्छेदवधेन भक्ता
लब्धं विभिन्ने गुणने फलं स्यात् '
लीलावती.
भिन्नघन (भिन्नः घनः) पु० नः અપૂર્ણાંકનો ત્રિઘાત. [ભોરવેલ, મૂર્વા.
भिन्नदला (भिन्नं दलं यस्याः) स्त्री० ला. વનસ્પતિ
भिन्नदेश (भिन्नो देशः) पु० शः જુદો દેશ.
भिन्नदेश (भिन्नो देशो यस्य) त्रि० शः शा-शं. જેનો દેશ જુદો હોય છે તે.
भिन्नदेशत्व (भिन्नदेशस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. જુદો દેશ હોવો તે. भिन्नदेशता.
भिन्ननौक (भिन्ना नौका यस्य) त्रि० कः का-कं. જેનું વહાણ તુટ્યું હોય છે તે.
भिन्ननौका (भिन्ना नौका) स्त्री० का ફુટેલું વહાણ.
भिन्नभागहर (भिन्नभागं हरति) पु० रः. અપૂર્ણાંકનો ભાગાકાર. [त्मा. ચોળા. चणक.
भिन्नभिन्नात्मन् (भिन्नप्रकारः आत्मा यस्य) पु०
भिन्नमर्मन् (भिन्नं मर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. જેનું મર્મસ્થાન ભેદ પામ્યું હોય છે તે.
भिन्नयोजनी (भिन्नं युज्यतेऽनया युज् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતનું ઝાડ. પાષાણભેદક.
भिन्नवर्ग ( ) पु० र्गः. અપૂર્ણાંકનો દ્વિઘાત. [કડીનો વેલો.
भिन्नावटका (भिन्ना विटं मलं यया) स्त्री० का. કા-
भिन्नवृत्ति (भिन्ना वृत्तिर्यस्य) त्रि० त्तिः त्तिः-त्ति. જેની વૃત્તિ જુદી હોય છે તે.
भिन्नवृत्ति (भिन्ना वृत्तिः) स्त्री० त्तिः. જુદી વૃત્તિ.
भिन्नव्यवकलन (भिन्न वि अव् कल् ल्युट्) क्ली० नं. અપૂર્ણાંકની બાદબાકી.
भिन्नव्यवकालित (भिन्न वि अव कल् क्त) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ણીકનો સરવાળો.
भिन्नसंकलन (भिन्न सं कल् ल्युट्) क्ली० नं. અપૂ-
भिन्नसंकलित (भिन्न सं कल् क्त) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [અર્થ ભિન્ન હોય છે તે.
भिन्नार्थ (भिन्नः अर्थः यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. જેનો
भिया (भी अ) स्त्री० या. બીક, ભય.
भिरिंटिका ( ) स्त्री० का. ધોળી ચણોઠી.
भिरीटक ( ) पु० कः. શિયાળ.
भिल् (तुदा० पर० सेट् भिलति) ભેદવું, ભાગ કરવા. [જુઓ.
भिल् (चुरा० उभय० सेट् भिलयति-ते) ઉપલો ધાતુ
भिल्ल (भिल् लक्) पु० ल्लः. ભીલ.
' अतिपरिचयादवज्ञा संततगमनादनादरो भवति ।
मलये भिल्लपुरंध्री चन्दनतरुकाष्ठमिन्धनं कुरुते ' ॥
भिल्लगवी (भिल्लानां गौरिव षच् ङीप्) स्त्री० वी. એક જાતનું રોઝ.
भिल्लतरु (भिल्लप्रियः तरुः) पु० रुः. લોધ્રવૃક્ષ.
भिल्लभूषण (भिल्लं भूषयति भूष् ल्युट्) क्ली० णं. રાતી ચણોઠી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भिल्लोट (भिल्लप्रियं उट यस्य) पु० टः. लोध्रवृक्ष.
भिल्ली (भिल् लक् ङीप्) स्त्री० ल्ली. लोध्रवृक्ष.
भिल्ली (भिल्लस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० ल्ली. भीलडी.
'भिल्ली पल्लवशंकया वितनुते सांद्रद्रुम...' उद्भटः.
भिषक्प्रिया (भिषजः प्रिया) स्त्रा० या. ગળો.
भिषग्जित (भिषजा जितम्) क्ली० तं. औषध.
भिषग्भद्रा (भिषजि भद्रा) स्त्री० द्रा. ભદ્રદંતિકા.
भिषग्मातृ (भिषजां मातेव) स्त्री० ता. અરડુસો. वासक. [કીમ. २ વિષ્ણુ.
भिषज् (विभेत्यस्मात् रोगः) पु० क्-ग्. १ वैद्य, ६-
'गतस्पृहो धर्म्यधरः कृपालुः
शुद्धोऽधिकारी भिषगीदृशः स्यात्'
भिष्णज् (दिवा० उभय० भिष्ण ज्यतिते) सेवा કरવी, सेववुं.
भिस्सटा (भिस्सा मनं टीकते पृषो०) स्त्री० टा. દૂધ અન્ન. भिष्मटा, भिष्मिका, भिस्सिटा, भिस्स्.
भिस्सा (भिद् क्विप् सो क) स्त्री० स्सा. अन्न.
भिस्सिटा (भिस्सां अन्नं टीकते) स्त्री० टा. દૂધ અન્ન.
भी (क्रया० पर० अनिट् भिनाति) १ उपलो धातु જુओ. २ ભરવું, ભરણ પોષણ કરવું.
भी (भी क्विप्) स्त्रा० भी. બીક, ભય.
भीत (भी क्त) क्ली० तं. उपलो शब्द જુओ.
भीत (,,) त्रि० तः-ता-तं. બીધેલું, ભય પામેલું.
'न भीतो मरणादस्मि केवलं दूषितं यशः'.
भीत (भी क्त) पु० तः એક જાતનો મંત્ર.
भीतंकार (भीतं भयं करोति) त्रि० रः-रा-रं. ભય-કર. [બીધેલું.
भीतभीत (भी क्त भी क्त) त्रि० तः-ता-तं. अत्यंत
भीतवत् (भी क्तवत्) त्रि० वान्-वती-वत्. બીધેલું, ભય પામેલું. [કંપ.
भीति (भी क्तिन्) स्त्री० तिः. १ બીક, ભય. २
भीम (विभेत्यस्मात् भी मक्) त्रि० मः-मा-मं. વિકરાળ, ભયાનક.
'भिनत्ति भीमं करिराजकुलम्' उद्भटः.
भीम (,,) पु० मः. १ ભયાનક રસ. २ મહાદેવ. ३ અમ્લવેતસ. ४ ભીમસેન. ५ ५२मेश्वर. ६ તે નામનો એક દાનવ. ७ તે નામનો એક રાજા. ८ વિદર્ભ દેશનો તે નામનો એક રાજા. ९ એક જાતનો અઢાર અક્ષરનો મંત્ર.
'आदौ मध्ये तथा चान्ते चतुरस्रयुतो मनुः।
ज्ञातव्यो भीम इत्येष यः स्यादष्टादशाक्षरः ॥
तन्त्रसारः ॥
भीमक (भीम कै क) पु० कः. १ પાર્વતીના રૂપાળા-માંથી પેદા થયેલો એક ગણ. २ રુકિમણીનો બાપ.
भीमकर्मन् (भीमं कर्म यस्य) त्रि० र्मा:-र्मा-र्म. જેનું કામ ભયંકર હોય છે તે.
भीमकर्मन् (भीमं कर्म) क्ली० र्म. ભયંકર કામ.
भीमजानु (,,) पु० नुः. यम सभामां બેસનાર તે નામનો એક રાજા.
भीमतिथि (भीमोपासिता तिथिः) स्त्री० थिः. ભીમ-અગીઆરસ.
भीमदर्शन (भीमं दर्शनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ભયંકર, ભયાનક, બીહામણું. [ની બારસ.
भीमद्वादशी (भीमोपासिता द्वादशी) स्त्री० शी. ભીम-
भीमनाद (भीमो नादो यस्य) पु० दः. સિંહ.
भीमनाद (,,) त्रि० दः-दा-दं. જેનો અવાજ ભયંકર હોય છે તે.
भीमनाद (भीमो नादः) पु० दः. ભયંકર અવાજ.
भीमपराक्रम (भीमः पराक्रमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. જેનું પરાક્રમ ભયંકર હોય છે તે.
भीमपराक्रम (,,) पु० मः. विष्णु.
'भीमो भीमपराक्रमः' विष्णुसहस्र०.
भीमपुर (भीमराज्ञः पुरम्) क्ली० रं. કુંતિનપુર, દમયંતીના બાપનું શહેર.
भीमबल (भीमं बलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. ભયંકર સેના અથવા સામર્થ્યવાળું.
भीमबल (,,) पु० लः. १ धृतराष्ट्रनो તે નામનો એક પુત્ર. २ તે નામનો એક વાનર.
भीमर (भीम रा क) पु० रः. युद्ध
भीमरथ (भीमः रथः यस्य) पु० थः १ धृतराष्ट्रनो તે નામનો એક પુત્ર. २ તે નામનો એક અસુર. ३ धन्वंतरिना वंशमां पेदा थयेलो ते नामनो એક રાજા. ४ दशार्हवंशमां पेदा थयेलो ते नामनो એક રાજા. ५ શ્રીકૃષ્ણનો તે નામનો એક પુત્ર.
भीमरथी (,,) स्त्री० थी. १ તે નામની એક નદી. २ सित्तोतेर वर्षना सातमा मासनी सातमी रात्रि जे माणुसोने अतिदुस्तर होय छे.
'सप्तसप्ततिमे वर्षे सप्तमे मासि सप्तमी।
रात्रिर्भीमरथी नाम नराणामतिदुस्तरा' ॥
भीमरिका (,,) स्त्री० का. श्रीकृष्णनी તે નામની એક પુત્રી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भीमविक्रम (भीमो विक्रमो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. જેનું પરાક્રમ ભયંકર હોય છે તે.

भीमविक्रम (भीमः विक्रमः अस्य) पु० मः. તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.

भीमविक्रांत (भीमश्चासौ विक्रांतश्च) पु० तः. સિંહ.

भीमविक्रांत (भीमं विक्रांतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. ભયંકર પરાક્રમવાળું. [ભયંકર દેખાવવાળું.

भीमविग्रह (भीमो विग्रहो यस्य) त्रि० हः हा-हं.

भीमवेग (भीमो वेगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. ભયંકર વેગવાળું. [કર વેશવાળું.

भीमवश (भीमो वेशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. ભયં-

भीमवेश (,,) पु० शः. ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર. [એક ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.

भीमवेशवत् (भीमवेश मतुप्) पु० वान्. તે નામનો

भीमशर (भीमः शरो यस्य) पु० रः. તે નામનો એક ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.

भीमशासन (भीमं शासनं यस्य) पु० नः. १ યમ. ૨ ભયંકર શિક્ષા કરનાર (રાજા વગેરે).

भीमसेन (भीमा सेना अस्य) पु० नः. १ ભીમ નામનો પાંડવ. ૨ ભીમસેની કપૂર. ૩ જનમેજયનો તે નામનો એક ભાઇ. ૪ જનમેજયનો તે નામનો એક પુત્ર. [ગ્રીષ્મહાસ.

भीमहास (भीमः हासः अस्य) पु० सः. ઇંદ્રતૂણ.

भीमा (भीम टाप्) स्त्री० मा. १ દુર્ગા, ભવાની. ૨ આમલક. ૩ તે નામની એક નદી. ૪ ગોરોચન.

भीमादि ( ) पु० दिः. વ્યાકરણમાં भीम, भीष्म, भयानक આદિ શબ્દોનો ગણ. भीमादिगण. [मूर्ति.

भीमादेवी (भीमाख्या देवी) स्त्री० वी. દુર્ગાની એક

भीमैकादशी (भीमोपासिता एकादशी) स्त्री० शी. ભીમ અગીયારસ.

भीरु (भी कु) त्रि० रुः रुः-रु. ભીરુણ.

'अयं स ते तिष्ठति संगमोत्सुको
विशंकसे भीरु यतोऽवधीरणाम्' कालिदासः.

भीरु (,,) पु० रुः. १ શિયાળ. ૨ વાઘ. ૩ એક જાતની શેલડી.

भीरु (,,) स्त्री० रुः. १ સતાવળ. ૨ સ્ત્રી. ૩ બકરી. ૪ છાયા. ૫ ભોરીંગણી. ૬ શતપાદિકા. [વાળું, ભયંકર.

भीरुक (भिरु कुकन्) त्रि० कः-का-कं. ભીરુણ, ભય.

भीरुक (,,) पु० कः. १ વાઘ. ૨ શિયાળ. ૩ એક જાતની શેલડી.

'वातपित्तप्रशमनो मधुरो रसपाकयोः ।
सुशीतो बृंहणो वल्यः पौण्ड्रको भीरुकस्तथा' ॥
भावप्रकाशः. ॥

भीरुक (,,) स्त्री० कं. અરણ્ય.

भीरुकच्छ ( ) पु० च्छः. તે નામનો એક દેશ.

भीरुचेतस् (भीरु चेतो यस्य) पु० ताः भृग.

भीरुचेतस् (,,) त्रि० ताः-तसी-तः. ભીરુણ મનવાળું.

भीरुता (भीरोर्भावः तल्) स्त्री० ता. ભીરુણપણું.

'न लज्जा न विनीतत्वं न दाक्षिण्यं न भीरुता ।
प्रार्थनाभाव एवैकं सतीत्वे कारणं स्त्रियः ॥

भीरुत्व (भीरोर्भावः त्व) क्ली० त्व. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લો શબ્દ જુઓ.

भीरुपत्रिका (भीरुपत्री स्वार्थे क) स्त्री० का. નીચ-

भीरुपत्री (भीरूनि पत्राणि यस्याः ङीप्) स्त्री० त्री. વનસ્પતિ શતમૂલી.

भीरुष्ठान (भीरोः स्थानं) क्ली०णं. ભીરુણનું સ્થાન.

भीरुहृदय (भीरु हृदयमस्य) पु० यः. મૃગ.

भीरुहृदय (भीरुहृदयं यस्य) त्रि०यः-या-यं. ભીરુણ અંતઃકરણવાળું. [સે વિયાયલી ગાય.

भीरुसुता (भीरुः सुतः यस्य) स्त्री० ता. ઘણુ દિવ-

भीरू (भीरु स्त्रीयां ऊङ्) स्त्री० रूः. ભીરુણ સ્ત્રી.

भीलु (भी क्लु) त्रि० लुः-लुः-लु. ભીરુણ.

भीलुक (भी क्लु कन्) पु० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. भीलूक.

भीलुक (,,) पु० कः. રીંછ.

भीषक (भीषयते भी णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. ભયકારક.

भीषण (भीषयते भी णिच् ल्यु) पु० णः. १ ભયાનક રસ. ૨ હોળી. ૩ મહાદેવ. ૪ શલ્લકી. ૫ ત્રિતાલ. ૬ કુંદરુક.

भीषण (,,) त्रि० णः-णी-णं. १ દારુણ. ૨ ગાઢ. ૩ ભયાનક, ભીહામણું.

भीषा (भी णिच् सुक् अङ्) स्त्री० षा. १ ભીક દેખાડવી તે. ૨ ભીક, ભય. [નક, ભયંકર.

भीष्म (भी णिच् सुक् मक्) त्रि० ष्मः-ष्मा-ष्मं. ભયા-

भीष्म (,,) पु० ष्मः. १ રુદ્ર. ૨ ભયાનક રસ. ૩ ભીષ્મપિતામહ. ૪ રાક્ષસ.

'हते भीष्मे हते द्रोणे शल्ये च निधनं गते'
महाभारतम्.

भीष्मक (भीष्म कै क) पुं० कः. શ્રીકૃષ્ણની પત્ની રુક્મિણીનો બાપ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भीष्मगंधक (भीष्मः गंधः यस्य) पु० कः. એક જાતના ફૂલનો વેલો.

भीष्मजननी (भीष्मस्य जननी) स्त्री० नी. ગંગા નદી. भीष्मसू.

भीष्मरत्न (भीष्मं रत्नम्) क्ली० त्नं. હિમાલયના ઉત્તર ભાગમાં પેદા થતો એક જાતનો ધોળો પત્થર.

भीष्मसू (भीष्मं सूते सू क्विप्) स्त्री० सूः. ગંગા.

' हरशिरसि पतंती भीष्मसूर्वः पुनातु ' उद्भटः.

भीष्माष्टमी (भीष्ममरणार्थं अष्टमी) स्त्री० मी. માઘ માસની શુક્લ અષ્ટમી, જે દિવસે ભીષ્મપિતામહનો દેહ ત્યાગ થયો હતો. [क्षेलुं. २ भोगवेलुं.

भुक्त (भुज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता क्तं. १ ખાધેલું, ભક્ષણ કરેલું. २ ભોગવેલું.

' भोगा न भुक्ता वयमेव भुक्ता-
स्तपो न तप्तं वयमेव तप्ताः ' भर्तृहरिः.

भुक्त (,,) क्ली० क्तं. १ ખાવું તે, ભક્ષણ, ભોજન. २ ભોગ.

' न तद् भुक्तं न तद् पीतं न तत्सुप्तं न तद्गतम् '
उद्भटः

भुक्तवत् (भुज् क्तवत्) त्रि०वान्-वती-वत्. ખાનાર, ભક્ષણ કરનાર, ભોગવનાર.

भुक्तशेष (भुक्तात् शेषम्) क्ली० षं. ઉચ્છિષ્ટાન્ન.

भुक्तसमुज्झित (पूर्वं भुक्तं पश्चात् समुज्झितं त्यक्तं) त्रि० तः-ता-तं. ખાઈને છાંડેલું (અન્નવગેરે).

भुक्ति (भुज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः. १ ખાવું. २ ભક્ષણ. ३ ભોગવવું. ४ ભોગવટો. ५ રવિવગેરે ગ્રહનું રાશિવગેરેમાં જવું.

भुक्तिप्रद (भुक्तिं प्रददाति प्र दा क) पु० दः भृग.

भुग्न (भुज् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. १ વાંકું વળેલું. २ નમેલું.

' भर भुग्नवितत्वाहुषु गोपेषु ' वासवदत्ता.

भुज् (तुदा० पर० अनिट् भुंजति) વાંકું થવું.

भुज (रुधा० उभय० अनिट् भुनक्ति-भुंक्ते) १ ખાવું, ભક્ષણ કરવું. २ ભોગવવું. ३ પાલન કરવું.

' दिवं मरुत्वानिव भोक्ष्यते महीम् ' रघुः

भुज् (भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. १ ભોગવનાર. २ ઉપભોગ લેનાર. ३ ખાનાર, ભક્ષણ કરનાર. ४ વાંકું થનાર.

भुज (भुज् क) पु० जः १ બાવડું, હાથ. २ ત્રિકોણ, ચતુષ્કોણ વગેરેવાળા ક્ષેત્રનો એક અંશ. भुजा.

' तथायते तद्भुजकोटिघातः ' लीलावती.

भुजकोटर (भुजस्य कोटर इव) पु० रः કાખ, બગલ.

भुजग (भुजः कुटिलीभवन् गच्छति गम् ड) पु० गः [१ સર્પ, સાપ. २ અશ્લેશા નક્ષત્ર.

' तस्मिन् हित्वा भुजगवलयं शंभुना दत्तहस्ता '
मेघदूतम्.

भुजगदारण (भुजगं दारयति दृ ल्यु) पु० णः ગરુડપક્ષી. [भोर.

भुजगभोजिन् (भुजगं भुंक्ते भुज् णिनि) पु० जी.

भुजगनाशन (भुजगं नाशयति नश् ल्यु) पु० नः भोर. [भुजगभक्षक.

भुजगांतक (भुजगस्य अंतकः) पु० कः. ગરુડપંખી.

भुजगाशन (भुजगमश्नाति अश् ल्यु) पु० नः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

भुजगी (भुजग ङीष्) स्त्री० गी. સાપણ, સર્પણ.

भुजंग (भुजः कुटिलिभवन् गच्छति गम् खच् मुम्) पु० गः १ સર્પ, સાપ. २ ભોર, છીનાળવો. ३ અશ્લેષા નક્ષત્ર.

अस्मिन्नगरे प्रतिरथ्यं भुजगसंबाधरुद्धसंचारे '
उद्भटः

भुजंगघातिनी (भुजंगं तद्विषं हंति) स्त्री० नी. शर्पाक्षीलता. [७भ.

भुजंगजिह्वा (भुजंगस्य जिह्वा) स्त्री० ह्वा. સાપની ભુજંગજિહ્વા.

भुजंगजिह्वा (भुजंगस्य जिह्वा इव पत्राण्यस्याः) स्त्री० ह्वा. નકુલેટા.

भुजंगपर्णी (भुजंगः तदाकार इव पर्णानि यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. વનસ્પતિ નાગદમની.

भुजंगप्रयात ( ) क्ली० तं. બાર અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છંદ.

' भुजङ्गप्रयातं भवेद् यैश्चतुर्भिः ' वृत्तरत्नाकरः.

भुजगभुज् (भुजंगं भुंक्ते भुज् क्विप्) पुं० क्-ग्. १ ગરુડ પક્ષી. २ ભોર.

भुजंगभोजिन् (भुजंगं भुंक्ते भुज् णिनि) पु० जी. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ રાજસર્પ.

भुजंगम (भुजः कुटिलीभवन् गच्छति) पु० मः. १ સર્પ. २ અશ્લેષાનક્ષત્ર.

' भुजंगमानां वसतिं प्रविष्टम् ' रघुः
' शशिदिवाकरयोर्ग्रहपीडनं
गजभुजंगमयोरपि बन्धनम् ' भर्तृहरिः

भुजंगम (,,) क्ली० मं. સીસું.

भुजंगमी (भुजगम ङीप्) स्त्री० मी. સાપણ, સર્પણ.

भुजंगलता (भुजंग इव कुटिला लता) स्त्री० ता. તંબોળનો વેલો.

भुजंगहन् (भुजंगं हंति हन् क्विप्) पु० हा. १ ભોર. २ ગરુડપક્ષી. ३ નોળીઓ. [रास्ना.

भुजंगाक्षी (भुजंगस्येव अक्षि पुष्पमस्याः) स्त्री० क्षी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भुजंगाख्य (भुजंगतुल्या आख्या यस्य) पु० ख्यः. नागकेशर.

भुजंगी (भुजंग ङीप्) स्त्री० गौ. सापण, सर्पण.

भुजंगेश (भुजगस्य ईशः) पु० शः. १ वासुकि. २ शेषनाग. ३ पिंगलमुनि. ४ पतंजलि मुनि. भुजंगमेश. [जुओ.

भुजज्या (भुजस्य ज्या) स्त्री० ज्या. त्रिकोणनी भु-

भुजमध्य (भुजस्य मध्यम्) क्ली० ध्यं. भुजनो मध्य भाग.

भुजशिखर (भुजस्य शिखर इव) पु० रः. खांध.

भुजशिरस् (भुजस्य शिरः) क्ली० रः. खांध, स्कंध.

भुजा (भुज् क) स्त्री० जा. भुज शब्द जुओ.

गच्छता दशरथेन निर्वृतिं
भूभुजामसुलभां भुजावलात्'
रामायणचम्पूः.

भुजाकंट (भुजाया कंट इव) क्ली० टं. नख.

भुजाग्र (भुजस्य अग्रः) पु० ग्रः. हाथ.

भुजादल (भुजायाः दल इव) पु० लः. उपलो शब्द जुओ.

भुजांतर (भुजयोरंतरं) क्ली० रं. १ बे हाथ वच्चेनो भाग, खाथ. २ भुजनुं भाप. क्रोड.

'दिलीपसूनोः सवृहद्भुजांतरम्' रघुवंशम्.

भुजापीड (भुजा पीड् अच्) पु० डः. भेटवुं ते; आलिंगन करवुं ते. [२ चित्रानुं आड.

भुजि (भुज् इन् किच्च) पु० जिः. १ अग्नि, आग.

भुजिंग ( ) पु० गः. ते नामनो एक देश.

भुजिष्य (भुज् किष्यन्) पु० ष्यः. १ रोग. २ दास ३ हरतसूत्र.

भुजिष्या (भुज् किष्यन्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. स्वतंत्र.

भुजिष्या (भुज् किष्यन् टाप्) स्त्री० ष्या. १ दासी. वेश्या.

'अथांगदाश्लिष्टभुजं भुजिष्या' रघुवंशम्

भुज्यु (भुज् युच्) पु० ज्युः. १ अग्नि. २ भोजन. ३ खावुं ते. ४ वासण, पात्र. ५ यज्ञ. ६ चित्रानुं आड.

भुड (भ्वा० आत्म० सेट् भुंडते) १ भरणपोषण करवुं. २ पालन करवुं. ३ करवुं.

भुण्यु ( ) पु० ण्युः. पुरुवंशमां पेदा थयेलो भरत राजनो पुत्र. [पोषण करवुं.

भुरण् (कंडवा० पर० सेट् भुरण्यति) धारण करवुं,

भुरिज् (भृ इजि किच्च्) स्त्री० क्-ग् पृथ्वी.

भुरुंड ( ) पु० डः. एक जातनुं पंखी.

भुर्व् (भ्वा० अर० सेट् भुर्वति) खावुं, जमवुं.

भुव (भवतीति भू क) पु० वः. १ अग्नि. २ भुवलोक. ३ चित्रानुं आड.

भुवन (भू क्युन्) क्ली० नं. १ जगत्. २ जल. ३ आकाश. ४ जन (नानि) बौद्ध संख्यानी संज्ञा.

'अतलं सुतलं चैव वितलं च गभस्तिमत्।
महातलं रसातलं पातालं सप्तमं स्मृतम्।
रुक्मभामं शिलाभौमं पातालं नीलमृत्तिकम्।
रक्तपीतश्वेतकृष्णभौमानि च भवन्त्यपि।
पातालानां च सप्तानां लोकानां च यदन्तरम्।
सुशिरं तानि कथ्यंते भुवनानि चतुर्दश॥
वह्निपु०॥

भुवनकोष (भुवनस्य कोष इव) पु० षः. भूगोळ.

भुवनत्रय (भुवनानां त्रयम्) क्ली० यं. त्रण भुवन, त्रिभुवन. [ना पेटानी एक देवीनी मूर्ति.

भुवनेश्वरी (भुवनानामीश्वरी) स्त्री० री. महाविद्या-

भुवन्य (भु कन्युच्) पु० न्यः. १ सूर्य. २ चंद्र. ३ स्वामी. ४ अग्नि. ५ चित्रानुं आड. ६ कपूर. ७ आकाशनुं आड. [लोक.

भुवर् (भू अरु किच्च) अव्य० वः. ते नामनो एक

भुवर्लोक (भुवः लोकः) पु० कः. उपलो शब्द जुओ. [जुओ.

भुवस् (भ असुन् किच्च) अव्य० वः. भुवर् शब्द

भुविष्ठ (भुवि तिष्ठति स्था क) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. जमीनउपर रहेनार, पृथ्वीउपर रहेनार.

भुविस् (भु इसुन् किच्च) पु० विः. समुद्र, दरियो.

भुशुंडी ( ) स्त्री० डी. एक जातनुं अस्त्र.

भू (चुरा० आत्म० सेट् भावयते) मेळववुं, पामवुं.

भू (भ्वा० उभय० सेट् भवति-ते) उपलो धातु जुओ.

भू (चुरा० उभय० सेट् भावयति-ते) १ चिंतन करवुं. २ मिश्रण करवुं. ३ शुद्ध थवुं. ४ स्वच्छ थवुं.

भू (भ्वा० पर० सेट् भवति) होवुं, थवुं, पेदा थवुं, जन्मवुं. अधि (अधिभवति) अधिकार्थो थवुं, ईश्वर थवुं; अनु (अनुभवति) जाणवुं, समजवुं, अनुभव करवो; अभि (अभिभवति) तिरस्कारवुं, हरावबुं; उत् (उद्भवति) जन्मवुं, पेदा थवुं; परा (पराभवति) हरावबुं, पराभव करवो; परि (परिभवति) तिरस्कारवुं, धेरवुं, वीटवुं; प्रति (प्रतिभवति) तुल्यरूप थवुं; वि (विभवति) व्याप्त थवुं, व्यापवुं, जोवुं, आश्रय आपवो, ख्रूं करी देखाडवुं, हरावबुं; वि+अति(व्यातिभवति) परस्पर एकचित्त थवुं, परस्पर मित्र थवुं;

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सम् (संभवति) संभववुं, जन्मवुं, समावेश थवो, हराववुं, शक्तिमान् थवुं, पराक्रमी थवुं, ऐकत्र करवुं, भीलाप करवो; अंतर् (अंतर्भवति) अंतर्धान थवुं; आविष् (आविर्भवति) प्रगट थवुं, प्रकाशवुं; प्रादुस् (प्रादुर्भवति) प्रगट थवुं, प्रकाशवुं; तिरस् (तिरोभवति) अंतर्धान थवुं.

'क्रोधाद्भवति संमोहः संमोहात्स्मृतिविभ्रमः'

भगवद्गीता.

'दन्तिनि दारुविकारे दारु तिरोभवति सोऽपि तत्रैव'

शंकरः.

भू (भू क्विप्) स्त्री० भूः. १ पृथ्वी. २ स्थान. ३ ५-टकी.

'भूवमधिपतिर्बालावस्थोऽप्यलं परिरक्षितुं'.

भू (") पु० भूः. १ परमेश्वर. २ यज्ञनो अग्नि.

भू ( ) अव्य० भू. भूवस् शब्द जुओ.

भूक (भू कक्) पु० कः. १ समय, काळ, वेळा. २ छिद्र. [आड.

भूकदंब (भूमि कदंब इव) पु० वः. એક जातनुं

भूकदंबक (भूकदंब संज्ञायां कन्) पु० कः. यवानी शब्द जुओ. [गोरखमुंडी.

भूकदंबा (भूकदंब अच् टाप्) स्त्री० वा. वनस्पति

भूकदंबिका (भूकदंबा कन् टाप्) स्त्री० का. उपलेो धातु जुओ. [महाश्रावणिवृक्ष.

भूकंद (भुवः कंद इव) पु० दः. એક जातनुं आड.

भूकंप (भूवः कंपः) पु० पः. पृथ्वीनो कंप.

भूकल (भूत्र कलयति) पु० लः. अप्तीआरमां न रहे એवेा तेाफानी धेाडेा. [पिता वसुदेव.

भूकश्यप (भूमि जातः कश्यपः) पु० पः. श्रीकृष्णना

भूकाक (भूमि ख्यातः काकः) पु० कः. १ એક जातनेा कागडेा. २ काळेा होलेा. ३ क्रौंच पक्षी.

भूकुष्मांडी (भूमि कुष्मांडीव) स्त्री० डी. धेारडी.

भूकेश (भूवः पृथ्व्याः केश इव) पु० शः. १ वडलानुं आड. २ शेवाळ.

भूकेशी (भूकेश ङीप्) स्त्री० शी. राक्षसी, राखसणी.

भूक्षित् (भुवं क्षिणेाति क्षि क्विप् तुक्) पु० त्-द्. भूंड, डुक्कर. [नी खजूरी.

भूखर्जूरी (भुवि लग्ना खर्जूरी) स्त्री० री. એક जात-

भूगर (भुवः गरम्) क्ली० र. पृथ्वीनुं झेर.

भूगर ( ) पु० रः. भवभूति कवि.

भूगर्भ (भूर्गर्भे अस्य) पु० भः. १ विष्णु. २ भवभूति कवि. [गर्भां रहेलुं धर.

भूगृह (भूमध्यस्थं गृहं) क्ली० हं. पृथ्वीना मध्य भा-

भूगोल (भूर्गोल इव) पु० लः. पृथ्वीनुं गेाळाकार मंडल.

भूघ्नी (भू हन् टक् ङीप्) स्त्री० घ्नी. ४८डी, ५८डी.

भूचर (भुवि चरति) त्रि० रः-री-रं. पृथ्वी पउर चालनार. [गेा. २ अंधकार.

भूच्छाया (भुवः छाया) स्त्री० या. १ पृथ्वीनेा छा-

भूजंतु (भूरिव जंतुः) पु० तुः. हाथी, हरती.

भूजंघू (भूवो जंघूरिव स्वादुत्वात्) स्त्री० घूः. १ धउं. २ એક जातनुं आड. [आड.

भूजंबू (भू लीना जंबूः) स्त्री० बूः. नाना जांभुडानुं

भूत (भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ थयलुं, हेायलुं. २ यथार्थ. ३ सायुं. ४ उचित, लायक. ५ सरखुं, सदृश. ६ मेळवेलुं.

'भूतमप्यनुपन्यस्तं हीयते व्यवहारतः' स्मृतिः

भूत (भू क्त) क्ली० तं. सत्यपाणुं. २ पृथ्वी, पाणी, तेज, वायु अने आकाश એवां पांच भूतपैकी प्रत्येक. ३ प्राणी. ४ तत्वानुसंधान. ५ ५रीयादीनी खरी हकीकत. [येागींद्र. ४ कृष्णपक्ष.

भूत (भू क्त) पु० तः १ पिशाचवगेरे. २ कुमार. ३

भूतकला ( ) स्त्री० ला. पृथ्वीवगेरे पंच महाभूतने पेदा करनारी એक शक्ति.

'धरादिपंचभूतानां निवृत्त्याद्याः कलाः स्मृताः'

शा० ति०.

भूतकृत् (भूत कृ क्विप्) पु० त्-द्. विष्णु.

भूतकेश (भूतानां केश इव) पु० शः એક जातनुं तृण. [जुओ.

भूतकेशा (भूतकेश टाप्) स्त्री० शा. शेफालिका शब्द

भूतकेशी (भूतकेश ङीष्) स्त्री० शी. १ भूतकेश शब्द जुओ. २ काणी नगेाड.

भूतकेसरा (भूतकेसर टाप्) स्त्री० रा. मेथी.

भूतक्रांति (भूतस्य क्रांतिः) स्त्री० तिः मनुष्यवगेरेना शरीरमां पिशाचवगेरेनेा आवेश. भूतावेश.

भूतगण (भूतानां गणः) पु० णः पिशाचवगेरेनुं टेाणुं. [नामनुं सुगंधि द्रव्य.

भूतगंधा (भूतः प्रभूतः गंधो यस्याः) स्त्री० धा. मुरा

भूतगुण (भूतानां गुणः) नु० णः १ पृथ्वीवगेरेना गंध वगेरे गुण. २ भूतनेा गुण.

'शब्दस्पर्शरूपरसगन्धा भूतगुणाः स्मृताः'

शा० ति०

भूतग्राम (भूतानां ग्रामः) पु० मः पृथ्वी वगेरे पंच महाभूतनेा समुदाय.

भूतघ्न (भूतं हंति हन् टक्) पु० घ्नः भूर्जपत्र.

भूतघ्न (भूतं प्रकृतं गंधं हंति) पु० घ्नः १ लसण. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઝાડ. [રનાર.

भूतघ्न (भूतं हंति) त्रि० घ्नः-घ्नी-घ्नं. ભૂતનો નાશ કરનાર.

भूतघ्नी (भूत घ्न ङीप्) स्त्री० घ्नी. તુલસી.

भूतचतुर्दशी (भूतप्रिया चतुर्दशी) स्त्री० शी. કાળી ચૌદશ.

भूतजटा (भूतस्य पिशाचस्य जटेव) स्त्री० टा. ૧ વનસ્પતિ જટામાંસી. ૨ વનસ્પતિ ગંધમાંસી.

भूतदया (भूते प्राणिनि दया) स्त्री० या. પ્રાણીઉપર દયા.

भूतद्राविन् (भूतान् पिशाचान् द्रावयति अपसारयति द्रु णिच् णिनि) पु० वी. રાતી કણેર.

भूतद्रुम (भूतस्य आवासार्थं द्रुमः) पु० मः स्मशेष्भादक वृक्ष. [स्त्री० त्री: पृथ्वी.

भूतधात्री (भूतानि जंतून् धारयति धृ तृच् ङीप्) 'क्षत्रं तदा शासति भूतधात्रीम्' बृहत्संहिता.

भूतनाथ (भूतानां नाथः) पु० थः ૧ शिव, महादेव. ૨ બટુકભૈરવ.

'तत् भूतनाथानुगतार्हसि त्वम्' रघुवंशम्.

भूतनायिका (भूतानां नायिका) स्त्री० का. દુર્ગા, પાર્વતી. [द्राक्ष.

भूतनाशन (भूतान् नाशयति नश् ल्यु) क्ली० नं. રુ-

भूतनाशन (,,) पु० नः ૧ सर्षव. ૨ ભીલામું.

भूतपक्ष (भूतप्रियः पक्षः) पु० क्षः કૃષ્ણપક્ષ.

भूतपत्री (भूत इव कृष्णं पत्रं यस्याः) स्त्री० त्री. કાળી તુલસી. [वृक्ष.

भूतपुष्प (भूत इव पुष्पं यस्य) पु० ष्पः श्योनाक

भूतपूर्णिमा (भूतप्रिया पूर्णिमा) स्त्री० मा. આસો માસની પૂનમ.

भूतप्रिया (भूतस्य प्रिया) स्त्री० या. કાળી તુલસી.

भूतबलि (भूतार्थं बलिः) पु० लिः પ્રાણીમાત્રને બલિદાન કરવું તે. [પિશાચ વગેરેથી પીડા.

भूतबाधा (भूतस्य बाधा) स्त्री० धा. મનુષ્ય વગેરેને

भूतब्रह्मन् (भूतात्मनो ब्रह्मा) पु० त्मा. બાવલાનો પૂજારી.

भूतभर्तृ (भूतानां भर्ता) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. ૧ પ્રાણીમાત્રનું પોષણ કરનાર. ૨ ભૂતનો ધણી.

भूतभावन (भूतानि भावयति भू णिच् ल्युट्) पु० नः. ૧ વિષ્ણુ. ૨ બટુકભૈરવ. [જુઓ.

भूतभृत् (भूतं बिभर्त्ति) त्रि० त्-द्. भूतभर्तृ शब्द

भूतभृत् (,,) पु० त्-द्. વિષ્ણુ.

भूतमातृ (भूतानां मातेव) स्त्री० ता. પૃથ્વી.

भूतमारिन् (भूतान् मारयति) पु० री. એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય.

भूतयज्ञ (भूतानि प्राणिनो वायसादीन् उद्दिश्य यज्ञः) पु० ज्ञः. વૈશ્વદેવમાં પંચ મહાયજ્ઞપૈકી એક યજ્ઞ.

भूतयोनि (भूतस्य योनिः) स्त्री० निः. આકાશવગેરે પંચમહાભૂતનું કારણ પરમેશ્વર.

भूतल (भूरेव तलं) क्ली० लं. પૃથ્વી.

भूतल (भुवस्तलं) क्ली० लं. ૧ પૃથ્વીની સપાટી. ૨ પાતાલ.

भूतलिका (भूतलं पातालं मूलत्वेनास्त्यस्याः ठन्) स्त्री० का. એક જાતની વનસ્પતિ. पृक्का.

भूतवर्ण (भूतानां वर्णः) पु० र्णः. ધ્યેય પંચ મહાભૂતના ભિન્ન ભિન્ન વર્ણ.

भूतवास (भूतस्य वासः) पु० सः. બહેડાનું ઝાડ. भूतावास, विभीतक.

भूतविक्रिया (भूतानामिव विक्रिया यतः) स्त्री० या. વાઇ વગેરેનો રોગ. अपस्मार.

भूतविद्या (भूतादिनिवारणार्थाय विद्या) स्त्री० द्या. પિશાચવગેરેને નિવારણ કરવાની વિદ્યા.

भूतवृक्षा (भूतवृक्ष टाप्) स्त्री० क्षा. વનસ્પતિ ગોરખમુંડી. [કાળી નગોડ.

भूतवेशी (भूतानामिव वेशो यस्याः ङीप्) स्त्री० शी.

भूतशुद्धि (भूतानां देहारंभकपृथिव्यादीनां शुद्धिः भावना) स्त्री० द्धिः. દેહારંભક પૃથિવ્યાદિ તત્ત્વોની ભાવના. [શબ્દ જુઓ. भूतावेश.

भूतसंचार (भूतस्य संचारः) पु० रः. ભૂતક્રાંતિ

भूतसंचारिन् (भूत इव संचरति सं चर् णिनि) पु० री. દાવાનલ. [પંચમહાભૂત સાથે ભળેલું.

भूतसंपृक्त (भूतैः सह संपृक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं.

भूतसंप्लव (भूतां संप्लवः) पु० वः. પ્રલય.

'आभूतसंप्लवस्थानममृतत्वं हि भाषते'.

भूतसर्ग (भूतानां प्राणिनां सर्गः सृष्टिः) पु० र्गः. પ્રાણીમાત્રની સૃષ્ટિ. [ભેદ.

भूतसार (भूत इव सारो यस्य) पु० रः. શ્યોનાક

भूतस्थ (भूतेषु तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. પંચ મહાભૂતમાં રહેનાર.

भूतहंत्री (भूतान् तद्भयं हंति हन् तृच् ङीप्) स्त्री० त्री० ૧ પોણી ઘો. ૨ વાંઝણી કાકડી.

भूतहर (भूतान् हरति अपसारयति हृ अच्) पु० रः. ગુગળ. गुग्गुल. [पु० री. દેવદારનું ઝાડ.

भूतहारिन् (भूतान् हरति स्थानांतरं नयति हृ णिनि) भूता (भूत टाप्) स्त्री० ता. કાળી ચૌદશ.

भूतांश (भूतानां भूतस्य वा अंशः) पु० शः. ૧ પંચમહાભૂતનો ભાગ. ૨ ભૂતનો ભાગ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भूतांकुश (भूतानामंकुश इव) पु० शः. એક જાતનું ઝાડ.

भूतात्मन् (भूतानि आत्मा यस्य) पु० त्मा. १ દેહ. २ પરમેશ્વર. ३ હિરણ્યગર્ભ. ४ બટુકભૈરવ. ५ વિષ્ણુ.
' भूतात्मा भूतभावनः ' विष्णुसहस्र०

भूतादि (भूतानामादिः) पु० दिः. १ પરમેશ્વર. २ અહંકારતત્ત્વ.

भूतारि (भूतस्य अरिः) पु० रिः. હિંગ.

भूतार्त (भूतेनार्तः) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. ભૂતથી પીડાયેલો. [ખરેખરી–सत्य वात.

भूतार्थ (भूतः सत्यभूतोऽर्थो यस्य) पु० र्थः. યથાર્થ.
' आर्ये कथयामि ते भूतार्थम् ' भवभूतिः.

भूतावास (भूतानामावासः) पु० सः. १ વિષ્ણુ. २ દેહ. ३ બહેડાનું ઝાડ.
' वसन्ति त्वयि भूतानि भूतावासस्ततो हरिः '
हरिवंशम्.

भूताविष्ट (भूतेन आविष्टम्) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. જેના શરીરમાં ભૂત ભરાયું હોય છે તે.

भूतावेश (भूतस्य आवेशः) पु० शः. શરીરમાં ભૂતનું ભરાવવું તે.

भूति (भू क्तिन्) स्त्री० तिः. १ હોવું, થવું. २ આબાદી, અભ્યુદય. ३ જન્મ, પેદા થવું તે, ઉત્પત્તિ ४ શિવના અંગઉપરની રાખ. ५ રાખ. ६ અણિમાવગેરે આઠ પ્રકારનું ઐશ્વર્ય. ७ રાંધેલું માંસ. ८ તળેલું માંસ. ९ હાથીની ભરતી १० હાથીનો અલંકાર. ११ એક જાતનું તૃણ.

भूतिक (भूत्या संपत्त्या कायति कै क) क्ली० कं. १ કરીયાતું. २ કાયફળ. ३ યમાની. ४ ચંદન. ५ એક જાતનું તૃણ. [નખાં ખોદેલો ખાડો.

भूतिकील (भूतेः संपत्तेः कील इव) पु० लः. જમી-

भूतिकर्मन् (भूत्यर्थं कर्म) क्ली० र्म. વિવાહવગેરેનો મહોત્સવ.

भूतिकाम (भूतिं कामयते) पु० मः. १ રાજમંત્રી. २ બૃહસ્પતિ. ३ આબાદી ચાહનાર.

भूतिकृत्य (भूत्यर्थं कृत्यम्) क्ली० त्यं. भूतिकर्मन् શબ્દ જુઓ. [क्षत्र.

भूतिनिधान (भूतेर्निधानम्) क्ली० नं. ધનિષ્ઠા ન

भूतीक (भूतिक पृषो० दीर्घः) पु० कः. १ વનસ્પતિ ચિત્રો. २ भूतिक શબ્દ જુઓ.

भूतृण (भुव इव तृणं) क्ली० णं. १ એક જાતનું તૃણ. २ રોહિષ તૃણ.

भूतेज्य (भूतस्य इज्या यस्य) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. પિશાચ વગેરેની પૂજા કરનાર. [२ મહાદેવ.

भूतेश (भूतानामीशः) पु० शः. १ પરમેશ્વર. २
' भूतेशप्रीतिहेतोर्भुवनधवलनं नाटकं नाटयन्त्याः '
उद्भटः.

भूतेश्वर (भूतानामीश्वरः) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

भूतेष्टा (भूतैरिष्टा) स्त्री० ष्टा. કાળી ચૌદશ.

भूतोन्माद (भूतकृत उन्मादः) पु० दः. શરીરવગેરેમાં પિશાચવગેરેએ કરેલી ભરતી.

भूत्तम (भुवि उत्तमं) क्ली० मं. સોનું, સુવર્ણ.

भूदराश्रया (भूदरे आश्रयः अस्याः) स्त्री० या. વનસ્પતિ ઉંદરકાની.

भूदरीभवा (भूदर्यां भवा) स्त्री० वा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઉંદરકાની.

भूदरोद्भवा (भूदरे उद्भवति) स्त्री० वा. વનસ્પતિ

भूदर्या (भूदरे भवा) स्त्री० र्या. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

भूदार (भुवं दृणाति दृ अण्) पु० रः. ભૂંડ, ડુક્કર.

भूदेव (भुवि देव इव) पु० वः. બ્રાહ્મણ. ભૂસુર, ભૂમિદેવ.

भूधन (भूरेव धनमस्य) पु० नः. રાજા, નૃપ.

भूधन (भूरेव धनं) क्ली० नं. ભૂમિરૂપ ધન.

भूधन (भूरेव धनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. પૃથ્વી જ જેનું ધન છે તે. [રાજા. ३ કૃષ્ણ.

भूधर (भुवं धरति धृ अच्) पु० रः. १ પર્વત. २
' भवभूतेः संबंधाद् भूधरभूरेव भारती भाति '
उद्भटः.

भूधात्री (भू धृ तृच् ङीप्) स्त्री० त्री. વનસ્પતિ આંબાંબળી.

भूध्र (भुवं धरति धृ क) पु० ध्रः. પર્વત. महीध्र.

भूनाग (भुवि नाग इव) पु० गः. એક જાતનો ઉપરસ.

भूनिंब (भुवि लग्नः निंबः) पु० वः. કરીયાતું.

भूनीप (भुवि लग्नः नीपः) पु० पः. એક જાતના કદંબનું ઝાડ.

भूनेतृ (भू नी तृच्) पु० ता. રાજા.

भूप (भुवं पाति पा क) पु० पः. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ (पाः) સોળ સંખ્યાની સંજ્ઞા.

भूपति (भुवः पतिः) पु० तिः. રાજા, નૃપ. भूमिपति, भूपाल, भूमिपाल.
' भूपुत्री यस्य पत्नी स भवति कथं भूपती रामचन्द्रः '
रामायणम्.

भूपद् (भुवि पदं मूलमस्य) पु० दा. ઝાડ, વૃક્ષ.

भूपदी (भूपद ङीष्) स्त्री० दी. ભોગરાનો વેલો. म०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लिका.
'मल्लिका मदयंतीव शीतभीरुश्च भूपदी' भावप्रकाशः
भूपरिधि (भुवः परिधिः) पु० धिः पृथ्वीनो घेराव.
भूपाटलि (भुवि ख्याता पाटलिः) पु० लिः. भोंपाडण. [नृप.
भूपाल (भुवं पालयति पाल् अण्) पु० लः. राजा,
'भूपालसिंहं निजगाद सिंहः'
भूपिठरिका (भूपिठरी कन्) स्त्री० का. सोनामुखी.
भूपुत्र (भुवः पुत्रः) पु० त्रः. १ मंगल. २ नरकासुर. कुज. [मुखी. कुजा.
भूपुत्री (भूपुत्र ङीप्) स्त्री० त्री. १ सीता. २ सोना-
भूपुष्पा (भूपुष्प टाप्) स्त्री० ष्पा. भोंयपो.
भूपेष्ट (भूपस्येष्टः) पु० ष्टः. १ એક જાતનું ઝાડ. २ राजनो पहाडो–भानीतो. राजवल्लभ.
भूबदरी (भुवि ख्याता बदरी) स्त्री० री. એક જાતની બોરડી. क्षुद्रकोली. [भर्तृ.
भूभर्तृ (भुवः भर्ता) पु० र्ता. राजा, नृप. भूमि-
भूभा (भुवः भा) स्त्री० भा. १ चंद्र अने सूर्यमां अहश्य वभते पृथ्वीनी छाया पडे छे ते. २ पृथ्वीनी कांति. [भूमिभुज्.
भूभुज् (भुवं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. राजा, नृप.
'निवासाय प्रशस्यन्ते भूभुजां भूतिमिच्छताम्'
कामन्दकी.
भूभृत् (भुवं बिभर्मि भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ ઉપલो शब्द जुओ. २ पर्वत, डुंगर.
'निष्प्रभश्च रिपुरास भूभृताम्' रघुवंशम्.
भूमंडिनी (भूवः मंडिनीव) स्त्री० नी. भोगरानो वेलो.
भूमन् (बहोर्भावः बहु इमनिच्) पु० मा. १ બહુपणुं, अतिशयपणुं. २ विराट् पुरुष.
'यो वै भूमा तत्सुखम्.....' श्रुतिः.
भूमन् (बहुः स्वार्थे इमनिच्) त्रि० मा-मा-मन्. બહु, अतिशय. [तमक.
भूमय (भू मयट्) त्रि० यः-यी-यं. माटीनुं, मृदा-
भूमयी (भूमय ङीप्) स्त्री० यी. १ छाया. २ सूर्यपत्नी.
भूमि (भवत्यास्मिन् भूतानि भू मि) स्त्री० मिः. १ पृथ्वी, जमीन, भोंय. २ स्थान. ३ जभ. ४ योगशास्त्रप्रसिद्ध योगीनी એક चित्तावस्था. ५ (मिः) એક संख्यानी संज्ञा. भूमी.
'तस्य भूमिषु विनियोगः' योगसूत्रम्.
भूमिकदंब (भूमिजातः कदंबः) पु० बः. એક જાતना કદંબनुं ઝાડ. भूमिकदंब.
भूमिकदंबिका (भूमिकंदव कन् इत्वम्) स्त्री० का. वनस्पति गोरखमुंडी. [धरतीकंप. भूकंप.
भूमिकंप (भूम्याः कंपः) पु० पः. धरती डोलवी ते,
भूमिका (भूमिरिव कायति कै क) स्त्री० का. १ रचना. २ કथानो उपोद्घात. ३ नाट्यशास्त्रप्रसिद्ध भूमिका, वेशांतरपरिग्रह. ४ કાખ, કક્ષા.
'नैयायिकादिभिरात्मा प्रथममभूमिकायामवतारितः'
सांख्यप्रवचनभाष्यम्.
भूमिका (भूमि कन् टाप्) स्त्री० का. १ ભૂमि. २ योगीनी એક જાતની चित्तवृत्ति.
भूमिकालिका (भूमिकाली कन् टाप्) स्त्री० का. એક જાતની वनस्पति. [જાતનो वेलो.
भूमिकुष्मांड (भूमिजातः कुष्मांडः) पु० डः એક
भूमिखर्जूरिका (भूमिजाता खर्जूरिका) स्त्री० का. એક જાતની ખજૂरी.
'भूमिखर्जूरिका ... दुरारोहा मृदुच्छदा'
भावप्रकाशः.
भूमिगम ( ) पु० मः. ઉંટ, ઉષ્ટ્र.
भूमिचंपक (भूमिजातः चंपकः) पु० कः. भोंयचंपो.
भूमिज (भूम्या जातः) पु० जः. १ मंगलग्रह. २ २ नरकासुर. ३ भूमिકदंभ. ४ माणस.
भूमिज (भूम्या भूम्यां जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-ज. १ पृथ्वी उपर पेदा थनार. २ पृथ्वीथी पेदा थनार. [जनकी.
भूमिजा (भूमि जन् ड टाप्) स्त्री० जा. सीता,
भूमिजगुग्गुलु (भूमिजो गुग्गुलुः) पु० लुः. એક जातनो गुगळ. [ઝાડ. भूमिजंबू.
भूमिजंबु (भूमिलग्ना जंबुः) स्त्री० बुः. એક જાતનું
भूमिजंबुका (भूमिजंबुः स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉપલो शब्द जुओ.
भूमिजीविन् (भूमिं तत्कर्षणं जीवति जीव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. १ खेडुत. २ वैश्य.
भूमिजय (भूमिं जयति) पु० यः. ते नामनो विराट् राजानो એક पुत्र.
भूमिदेव (भूमौ देव इव) पु० वः. ब्राह्मण, विप्र.
भूमिधर (भूमिं धरति धृ अच्) पु० रः. १ पर्वत. २ कुलपर्वत. [भूमिपाल.
भूमिप (भूमिं पाति पा क) पु० पः. राजा, नृप.
भूमिपक्ष (भूमिः पक्ष इवास्य) पु० क्षः. उत्तम जातनो घोडो. [मिनाथ.
भूमिपति (भूमेः पतिः) पु० तिः. राजा, नृप. भू-
भूमिपतिता (भूमिपतेर्भावः तल्) स्त्री० ता. राजपणुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भूमिपतित्व (भूमिपतेर्भावः त्व) क्ली० त्व. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
भूमिपिशाच (भूमौ पिशाच इव) पु० चः. તાડનું ઝાડ.
भूमिपाल (भूम्याः पालः) पु० लः. રાજા, નૃપ.
भूमिपुत्र (भूमेः पुत्रः) पु० त्रः. ૧ મંગલગ્રહ. ૨ નરકાસુર.
भूमिपुत्री (भूमेः पुत्री) स्त्री० त्री. સીતા, જનકી.
भूमिभृत् (भूमिं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. ૧ રાજા. ૨ પર્વત. [જાતનો વેલો.
भूमिमंड (भूमिं मंडयति मंड् अण्) प० डः. એક
भूमिमंडपभूषण (भूमिमंडपे भूषणमिव) पु० णः. भाधवी लता. [ઘોડો.
भूमिरक्ष (भूमिं रक्षति) पु० क्षः. ઉત્તમ જાતનો
भूमिरक्षक (,,) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વૃક્ષ.
भूमिरुह् (भूमौ रोहति रुह् क्विप्) पु० ट्-ड्. ઝાડ,
भूमिरुह (भूमौ रोहति रुह् क) पु० हः. ઝાડ, વૃક્ષ.
भूमिलता (भूमिमग्ना लता) स्त्री० ता. વનસ્પતિ शंखपुष्पी. [૨ણુ, મૃત્યુ.
भूमिलाभ (भूमिर्लभ्यतेऽत्र लभ् घञ्) पु० भः. भ-
भूमिलेपन (भूमिर्लिप्यतेऽनेन लिप् ल्युट्) क्ली० नं. ૭ાણ.
भूमिवर्द्धन (भूमिं वर्द्धयति) पु० नः. શખ, મુડદું.
भूमिवर्द्धन (,,) त्रि०नः-नी-नं. જમીન વધારનાર. [૨ જમીન ઉપર સુનાર.
भूमिशय (भूमौ शेते) त्रि० यः-या-यं- ૧ બાલક.
भूमिष्ठ (भूमौ तिष्ठति स्था क) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. भु-विष्ठ शब्द જુઓ. [પી યજ્ઞ.
भूमिसत्र (भूमिदानरूपं सत्रं) क्ली० त्रं. ભૂમિદાનરૂ-
'अक्षयान् लभते लोकान् भूमिसत्रं हि तस्य तत्'
महाभारतम्.
भूमिसंभव (भूमि सं भू अच्) त्रि० वः-वा-वं. જ-મીનથી પેદા થનાર, જમીનમાં પેદા થનાર.
भूमिसंभव (,,) पु० वः. ૧ મંગલ. ૨ નરકાસુર. [જાનકી.
भूमिसंभवा (,, टाप्) स्त्री० वा. સીતા,
भूमिसेन ( ) पु० नः. દશમા મનુનો તે નામનો એક પુત્ર.
भूमिस्पृश् (भूमिं स्पृशति स्पृश् क्विन्) पु० क्-ग्. ૧ વૈશ્ય. ૨ મનુષ્ય. ૩ એક જાતનો ચોર.
भूमिस्पृश् (,,) त्रि० क्-ग्. ૧ આંધ-ળું. ૨ લંગડું, પાંગળું.
भूमी (भू मि किच्च ङीप्) स्त्री० मी. ૧ भूमि શબ્દ જુઓ. ૨ કાળા વર્ણની માટી.
भूमीच्छा (भूमौ तत्पतने इच्छा) स्त्री० च्छा. ભૂમિ-ઉપર પડવાની ઇચ્છા.
भूमींद्र (भूमौ इंद्र इव) पु० द्रः. રાજા, નૃપ.
भूमीसह (भूमीं सहते सह् अच्) पु० हः. એક જા-તનું ઝાડ.
भूम्यनंतर (भूमेरनंतरः) पु० रः. પોતાની દેશની પાસેના દેશમાં રહેનાર રાજાનો શત્રુ.
भूम्यामलकी (भूमौलग्ना आमलकी) स्त्री० की. ભોં-આંબલી.
'स्याद् भूम्यामलकी तिक्ता कषाया मधुरा हिमा'
भावप्रकाशः.
भूम्यामली (भूम्या सह आमलति आ मल् अच्) स्त्री० ली. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
भूम्युदराश्रया (भूमेरदरे आश्रयो यस्याः) स्त्री० या. भूदराश्रया शब्द જુઓ.
भूयस् (भुवे भावाय यस्यति भू यस् क्विप्) अव्य० यः વારંવાર, ફરી ફરી.
'भूयो भूयः स्वयमपि कृतां मूर्छनां विस्मरन्ती'
मेघदूतम्.
भूयस् (अतिशयेन बहुः बहु ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः ઘણું, બહુ, અતિશય. [भूयस्ता.
भूयस्त्व (भूयसो भावः त्व) क्ली०त्वं. અતિશયપણું.
भूयशस् (भूय शस्) अव्य० शः. बहुशस् शब्द જુઓ.
भूयिष्ठ (अतिशयेन बहुः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અત્યંત, બહુ. [શબ્દ જુઓ.
भूयुक्ता (भुवा युक्ता संबद्धा) स्त्री० क्ता. भूमिखर्जूरी
भूर् (भू रुक्) अव्य० र्. ભૂર્લોક.
भूरि (भू किन्) पु० रिः. ૧ વિષ્ણુ. ૨ શિવ. ૩ ઇંદ્ર. ૪ સોમદત્તનો પુત્ર.
भूरि (,,) क्ली० रि. સોનું, સુવર્ણ.
भूरि (,,) त्रि० रिः-रिः-रि. ઘણું, પુષ્કળ.
'भूरिभारभराक्रान्तः स्कन्ध एष नु बाधति'.
भूरिगंधा (भूरिः गंधो यस्याः) स्त्री० धा. એક જા-તનું સુગંધિ દ્રવ્ય. पुरा. [पु० मः. ગંધેડો.
भूरिगम (भूरिभारयुक्तत्वेऽपि बहु गच्छति गम् अच्) भूरिज्ञ (भू इज ऊश्च रपरः) स्त्री० क् ग् पृथ्वी.
भूरिदक्षिण (भूरिः दक्षिणा यस्य) पु० णः ૧ વિ-ષ્ણુ. ૨ ઘણી દક્ષિણાવાળો.
'कपीन्द्रो भूरिदक्षिणः' विष्णुसहस्र०
भूरिदुग्धा (भूरीणि दुग्धानि निर्यासो यस्याः) स्त्री०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ग्वा. वृश्चिकालु. [नो ते नाभनो એક પુત્ર.
भूरिद्युम्न (भूर द्युम्नं यस्य) पु० म्नः नवमा मनु-
भूरिधामन् (भूरि धाम यस्य) पु० मा. नवमा मनु-
नो ते नाभनो એક પુત્ર.
भूरिधामन् (,,) त्रि० मा-मा-मन्. १ श्रीमंत, तालेवर. २ चકચકित.
भूरिपत्र (भूरीणि पत्राण्यस्या) पु० त्रः એક જાતનું ખડ. उपवल. [स्त्री० दा. એક જાતની કેળ.
भूरिपलितदा (भूरि पलितमिव दायति दै क टाप्)
भूरिपुष्पा (भूरीणि पत्राण्यस्याः) स्त्री० ष्पा. शत-पुष्पी. [पક्षी.
भूरिप्रेमन् (भूरिः प्रचुरः प्रेमास्य) पु० मा. चકवाક-
भूरिफेना (भूरीणि फेनान्यस्याः) स्त्री० ना. वनस्पति शिઝકાઇ. [२पति अतिअला.
भूरिबला (भूरीणि बलान्यस्याः) स्त्री० ला. वन-
भूरिमंजरी (भूरिः मंजरी यस्य) स्त्री० री. तुलसी.
भूरिमल्ली (भूरि बहु यथा स्यात् तथा मर्लति मल् लच्) स्त्री० ल्ली. अंબष्ठा.
भूरिमाय (भूरयः माया यस्य) त्रि० यः-या-यं. घ-णी भायावाળું (विस्तृतप्रपंचवजेरे).
भूरिमाय (,,) पु० यः. शिયાળ.
भूरिमूलिका (भूरीणि मूलानि यस्याः) स्त्री० का. अंબष्ठा. [नडेश.
भूरिलाभ (भूरिर्लाभः) पु० भः. मोटो लाभ, घणो
भूरिलाभ (भूरिर्लाभः यस्मात् यस्य वा) त्रि० भः-भा-भं. १ જेनाथકी घणो लाभ होय छे ते. २ જे-ने घणो लाभ होय छे ते. [જुओ.
भूरिशस् (भूरि शस्) अव्य० शः. बहुशस् शब्द
भूरिश्रवस् (भूरिः श्रवः अस्य) पु० वाः चंद्रवंश-मां पेदा थयेलो सोमदत्त राजनो पुत्र.
भूरिश्रवस् (भूरिः श्रवः यस्य) त्रि० वाः-वाः-वः. घणा यशवाળું. [शींगडांवाળું.
भूरिशृंग (भूरीणि शृंगाण्यस्य) त्रि० गः-गा-गं. घणां
भूरिश्रेष्ठिक (भूरयः श्रेष्ठिनो यत्र) पु० कः ते ना-भनुं એક नगर. [घणाने भारनार. बहुव्र.
भूरिहन् (भूरीन् हंति हन् क्विप्) त्रि० हा-हा-हन्.
भूरिहन् (,,) पु० हा. ते नाभनो એક असुर.
भूरुंडी (भुवं रुंढति) स्त्री० डी. એક જાતનું ઝાડ.
भूरुह (भुवि रोहति रुह् क) पु० हः वृक्ष, ઝાડ. महीरुह.
भूर्ज (भूर्ज् अच्) पु० र्जः. भूर्जवृक्ष.
' भूर्जः कटुः कषायोष्णः भूतरक्षाकरः परः ' राजनि०
' भूर्जत्वचः स्पर्शवतीर्दधानाः ' कुमारसंभवम्.
भूर्जकण्टक ( ) पु० कः मनुએ કહેલી તે नामनी એક જાति.
' व्रात्यात्तु जायते विप्रात् पापात्मा भूर्जकण्टकः ' मनुः
भूर्जपत्र (भुवि उर्जं पत्रं यस्य) पु० त्रः भूर्ज शब्द જુओ.
भूर्जपत्र (भूर्जस्य पत्रं) क्ली० त्रं. भूर्जपत्र.
भूर्णि (भू नि उश्च रपरः) स्त्री० र्णिः पृथ्वी.
भूर्लोक (भूः लोकः) पु० कः. भूर्लोક.
भूलग्ना (भवि लग्ना) स्त्री० ग्ना. सुवा. शंखपुष्पी.
भूलता (भुवि लतेव) स्त्री० ता. એક જાતનो કીડો.
भूलिंगशकुनि (भूलिंगः शकुनिः) पु० निः २१४ડामां रहेतुं એક જાતનું પક્ષી. [भूमिपरिषि.
भूवलय (भूर्वलयमिव) क्ली० यं. पृथ्वीनो घेराव.
भूशमी (भुवि लग्ना शमी) स्त्री० मी. नाना ખीજ-डानुं ઝाड.
भूशय (भुवि शेते शी अच्) त्रि० यः-या-यं. १ रा-ક્ષડामां रहेनार नोणीओ वजेरे. २ पृथ्वी उपर सू-नार.
भूशय (,,) पु० यः. विष्णु.
' भूशयो भूषणो भूतिः ' विष्णुसहस्र०
भूशर्करा (भुवि ख्याता शर्करा) स्त्री० रा. એક જा-तनो કંद. [ઝાड.
भूशेलु (भुवि ख्याता शेलुः) स्त्री० लुः. એક જાતનું
भूष् (चुरा० उभय० सेट् भूषयति-ते) शोभाववुं, शणगारवुं.
भूष् (भ्वा० पर० सेट् भूषति) उपलो धातु जुओ.
भूषण (भूष् ल्युट्) क्ली० णं. १ दागीनो, नगीनो, अलंकार. २ शोभाववुं ते, शोभा.
भूषण ( ) पु० णः. विष्णु.
भूषणाख्य (भूषणाख्या यस्य) पु० ख्यः. वांदरो.
भूषणार्ह (भूषणमर्हति) त्रि० र्हः-र्हा-र्हं. भूषणने योग्य. [लायક.
भूषणीय (भूष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. शोभाववा
भूषयितव्य (भूष् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. उप-लो शब्द जुओ. [मंडनक्रिया.
भूषा (भूष् अ) स्त्री० षा. अलंकृत करवुं, भूषण.
' नभोभूषा पूषा कमलवनभूषा मधुकरः
.....सकलगुणभूषा च विनयः ' सुभाषितम्.
भूषित (भूष क्त) त्रि० तः ता-तं. अलंकृत, शोभा-वेलुं. [नशील.
भूष्णु (भू स्नु) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. होतु, थतु. भव-
भूसंस्कार (भुवः संस्कारः) पु० रः. यज्ञादिमां भू-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जिना परिसभूहनादि पांच संस्कारो.

भूसुत (भुवः सुतः) पु० तः. १ भंगलग्रह. २ नरकासुर.

भूसुता (भुवः सुता) स्त्री० ता. सीता, जनकी.

भूस्तृण (भुवः तृणं) क्ली० णं. छत्राक शब्द जुओ.

भूस्पृश् (भुवं स्पृशति स्पृश् क्विप्) पु० क्-ग्. माणुस, मनुष्य.

भूस्वर्ग (भुवि स्थितः स्वर्गः) पु० र्गः. मेरुपर्वत.

भूस्वामिन् (भुवः स्वामी) पु०मी. जमीननो मालिक.

भृ (भ्वा० पर० सेट् भरति) १ भरवुं. २ पूर्ण करवुं. [करवुं. २ पोषण करवुं.

भृ (जुहो० उभय० सेट् बिभर्ति–बिभृते) १ धारण

'पिशुनजनं खलु बिभ्रति क्षितीन्द्राः'

भामिनीविलासः.

भृकुंश (भ्रुवा कुंशा इंगितज्ञापनं यस्य) पु० शः. स्त्रीनो वेश धारण करी नाचनारो पुरुष.

भृकुंस (भ्रुवा कुंसा इंगितज्ञापनं यस्य) पु० सः. उपलो शब्द जुओ. [जुओ.

भृकुंसक (भ्रुकुंसः स्वार्थे क) पु० कः. उपलो शब्द

भृकुटि (भ्रुवः कुटिः भ्रुवः वा संप्रसारणम्) स्त्री० टिः. कोधवगेरेथी भमरनुं वांकापणुं थाय छे ते, भवां चढावबां ते. भ्रूभंग.

भृकुटि (भृकुटिः डीप्) स्त्री०टी. उपलो शब्द जुओ.

भृगु (भृक् ज्वाला तया सहोत्पन्नः) पु० गुः. १ ते नामनो एक ऋषि. २ महादेव. ३ शुक्रग्रह. ४ जमदग्नि. ५ पर्वतनुं उंचुं स्थान. ६ पर्वतनी सपाटी.

भृगुक (भृगु कै क) पु० कः. ते नामनो एक देश.

भृगुज (भृगोर्जायते जन् ड) पु० जः. शुक्राचार्य.

भृगुजा (भृगु जन् ड टाप्) स्त्री० जा. भारंग. भृगुभवा. [गुनंदन, भृगुसुत.

भृगुतनय (भृगोस्तनयः) पु० यः. शुक्राचार्य. भृ-

भृगुनन्दन (भृगुं जमदग्निं नन्दयति इति) पु० नः. जमदग्निना पुत्र परशुराम.

'कोऽप्येष संप्रति नवः पुरुषावतारो
वीरो न यस्य भगवान् भृगुनंदनोऽपि'।

उत्तररामचरितम्।

भृगुपति (भृगूणां भार्गववंशस्य पतिः) पु० तिः. परशुराम. [स्थानथी पडवुं ते.

भृगुपात (भृगोः पातः) पु० तः पर्वतना ऊंचा

भृगुभवा (भृगु भू अप् टाप्) स्त्री० वा. भारंग.

भृगूणांपति (भृगूणां भार्गववंशस्य पतिः) पु० तिः. परशुराम.

भृगुवल्ली (भृगुणा अधीता वल्ली) स्त्री० ल्ली. तैत्तिरीय उपनिषदनी त्रीजी वल्ली.

भृंग (भृ गन् किट् नुट् च) पु० गः. १ भमरो. २ एक जातनुं पंखी.३ भांगरो. ४ छीनाळवो, रंडीबाज. ५ काकडो.

'शब्दादिभिः पञ्चभिरेव पंच
पंचत्वमापुः स्वगुणेन बद्धाः।
कुरंगमातंगपतंगमीन-
भृंगादयः पंचभिरंचितः किम्'॥

शंकरः॥

भृंगक (भृंग इव कायति कै क) पु० कः. काकडो.

भृंगज (भृंग इव जायते जन् ड) क्ली० जं. १ तज, दालचीनी. २ अगुरुचंदन. ३ अभ्रक.

भृंगजा (,, टाप्) स्त्री० जा. भारंग.

भृंगपर्णिका (भृंगपर्णी स्वार्थे क) स्त्री० का. नानी एलायची. सूक्ष्मैला. [लो शब्द जुओ.

भृंगपर्णी (भृंग इव पर्ण यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी उप-

भृंगप्रिया (भृंगस्य प्रिया) स्त्री० या भोगरानो वेलो.

भृंगबंधु ( ) पु० धुः. कदंबनुं झाड.

भृंगमूलिका (भृंगस्य भृंगराजस्येव मूलं यस्याः) स्त्री० का. एक जातनी वनस्पति. भ्रमरछली.

भृंगरज (भृंगान् रंजयति रंज् अच्) पु० जः. भांगरो. [उपलो शब्द जुओ.

भृंगरजस् (भृंगान् रंजयति रंज् असुन्) पु० जाः.

भृंगराज (भृंगान् रंजयति रंज् णिच् अच्) पु० जः. भांगरो.

भृंगराज (भृंगराजन् टच्) पु० जः. १ भमरानो राजा. २ मोटो भमरो. ३ एक जातनुं पंखी. ४ ते नामनो एक यक्ष.

भृंगराजाद्य ( ) क्ली० द्यं. चक्रदत्ते कहेलुं एक प्रकारनुं तैल.

भृंगरिट (भृंग इव रटति रट् अच् इत्वं) पु० टः. शिवनो एक पार्श्वचर. [जुओ.

भृंगरिटि (,, इन्) पु० टिः. उपलो शब्द

भृंगरोल (भृंग इव राति रु लच्) पु० लः. एक जातनो कीडो. [झाड. २ अजमो.

भृंगवल्लभ (भृंगस्य वल्लभः) पु० भः. १ कदंबनुं

भृंगवल्लभा (भृंगवल्लभ्यते लभ् क) स्त्री० भा. नानो जांबुनुं झाड.

भृंगवल्लभा (भृंगस्य वल्लभा) स्त्री० भा. रानी शेवती.

भृंगसुहृद् (भृंगाणां सुहृद्) पु० द्. भोगरानो वेलो.

भृंगसोदर (भृंगस्य सोदर इव) पु० रः भांगरानुं झाड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भृंगानंदा (भृंगमानदयति आ नंद् णिच् अच्) स्त्री० ना. જુઓ.
भृंगाभीष्ट (भृंगैरभीष्टः) पु० ष्टः આંબાનું ઝાડ.
भृंगार (बिभर्ति जलं भृ आरक्) पु० कः રાજ્યાભિષેકના ઉપયોગમાં લેવાતું એક જાતનું સોનાનું પાત્ર, ઝારો. [५. २ सोनुं.
भृंगार (भृंग इव ऋच्छति ऋ अण्) क्ली० रं. १ लवि
भृंगारि (भृग इव वर्णमृच्छति) स्त्री० रिः એક જાતની વનસ્પતિ. ભ્રમરછલ્લી. [શબ્દ જુઓ.
भृंगारिका (भृंगारी स्वार्थे क) स्त्री० का. भृंगारी श-
भृंगारी (भृंगार ङीष्) स्त्री० री. એક જાતનો કીડો.
भृंगाह्व (भृंगमाह्वयते स्पर्द्धते) पु० ह्वः ૧ ભાંગરો. ૨ જીરું. ભ્રમરચ્છલ્લી શબ્દ જુઓ. [च२.
भृगि (भृ गिक् नुट् च) पु० गिः શિવનો એક પાર્શ્વ-
भृंगिका (भृंगी कन् टाप्) स्त्री० का. ઇંદ્રગોપ કીડો.
भृंगिन् (भृंग इनि) पु० गी. ૧ વડલો. ૨ શિવનો એક પાર્શ્વચર.

' तयोः कारणयोः सद्यः संभूतौ शंकरात्मजौ ।
एको भृंगसमः कृष्णो भिन्नाञ्जनसमोऽपरः ।
भृंगी तस्य तदा ब्रह्मा नाम भृंगीति चाकरोत् ' ॥
वामनपुराणम् ॥

भृंगी (भृ गन् कित् नुट् ङीप्) स्त्री० गी. અતિવિષની કળી. [पु० लः आम्रातक शब्द જુઓ.
भृंगीफल (भृंग्या अतिविषाया: फलमिव फलमस्य)
भृगीश (भृगेरिशः) पु० शः ભદ્રદેવ.
भृंगेरिटि (भृंगरिट पृषो०) पु० टिः. भृंगरिट शब्द જુઓ.
भृंगेष्टा (भृंगस्य इष्टा) स्त्री० ष्टा. ૧ એક જાતની કુંવાર. ૨ રાની શેવતી. ૩ નદીજંબુ. ૪ ભારંગ.
भृज् (भ्वा० आत्म० सेट् भर्ज्जते) શેકવું.
भृज्जन (भ्रस्ज् क्युन्) क्ली० नं. શેકવાનું કે તળવાનું પાત્ર લોઢી, કઢાયું વગેરે. અંબરીષ.
भृणीय् (भ्वा० आत्म० सेट् भृणीयते) કોપ કરવું, ગુસ્સે થવું.
भृंटिका (भिरिटिका पृषो०) स्त्री० का. ધોળી ચણોઠી.
भृंजु ( ) स्त्री० जिः. મોજું, લહેર, લોઢ.
भृत (भृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ધારણ કરેલું. ૨ પોષણ કરેલું. ૩ પગાર વગેરેથી પાળેલું.
भृत (भृ क्त) पु० तः ૧ પગાર, ભાડું, મજુરીવગેરે આપી રાખેલો નોકર. ૨ એક જાતનો દાસ.

' उत्तमस्त्वायुधीयो यो मध्यमस्तु कृषीवलः ।
अधमो भारवाही स्यादित्येवं त्रिविधो भृतः ' ॥
मिताक्षरा ॥

भृत (भृ क्त) क्ली० तं. ૧ ભરણ. ૨ પોષણ. ૩ ધારણ કરવું તે, ધારણ.
भृतक (भृतं भरणं वेतनमुपजीवति कन्) पु० कः. પગાર, મજુરીવગેરેઉપર પોતાનું ગુજરાન કરનાર નોકર મજુરવગેરે. [गार लइ शीखवनार.
भृतकाध्यापक (भृतकः अध्यापकः) पु० कः. ५-
' भृतकाध्यापको यस्तु भृतकाध्यापितस्तथा ' मनुः.
भृतकाध्यायिन् (भृतकः अध्यायी) पु० यी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
भृतभूति (भृता भूतिर्येन) त्रि० तिः-तिः-ति. ૧ જેણે વિભૂતિ ધારણ કરેલી છે તે. ૨ તાપેશ્વર. ૩ આબાદ.
भृति (भृ क्तिन्) स्त्री० तिः. ૧ ધારણ કરવું તે. ૨ પોષણ કરવું તે. ૩ ભરણ. ૪ પગાર. ૫ વેતન. ૬ મૂલ્ય.

' कालमानं त्रिधा ज्ञेयं चान्द्रं सौरं च सावनम् ।
भृतिदाने सदा सौरं चान्द्रं कौसीदवृद्धिषु ' ॥
शुक्रनीतिसारः ॥

भृतिभुज् (भृतिं वेतनं भुंक्ते भुज् क्विप्) त्रि० क्, ग्. પગાર વગેરે લઈ પોતાનું ગુજરાન ચલાવનાર ચાકર, મજુરવગેરે.
भृत्य (भृ क्यप् तुट्) पु० त्यः. ચાકર, દાસ.
भृत्य (,,) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. ૧ પોષણ કરવાલાયક. ૨ ધારણ કરવાયોગ્ય.
भृत्या (भृत्यः टाप्) स्त्री० त्या. ૧ ભરણ. ૨ પગાર, વેતન. [दासपणुं, दास्य, दासत्व.
भृत्यता (भृत्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. चाकरपणुं,
भृत्यत्व (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [पोषण करवुं ते.
भृत्यभरण (भृत्यस्य भरणं) क्ली० णं. नोकरचाकरनुं
भृत्यभर्तृ (भृत्यस्य भर्ता) पु० र्ता. नोकरचाकरनुं पोषण करनारो.
भृत्यशालिन् (भृत्यैः शलते इति) त्रि० ली-लिनी-लि. જેને નોકરચાકર પુષ્કલ હોય છે તે.
भृत्रिम (भृ क्त्रि मप् च) त्रि० मः-मा-मं. ભરણથી પેદા થયેલું. [वुं, भ्रमण.
भृमि (भ्रम् इन्) पु० मिः. ૧ તોફાની વા. ૨ ભ્રમ-
भृश् (दिवा० पर० सेट् भृश्यति) નીચે પડવું.
भृश (भृश क) क्ली० शं. ૧ અતિશય. ૨ ઝડી રીતે.
भृश (,, अच्) त्रि० शः-शा-शं. અતિશય, પુષ્કલ.
भृशपत्रिका (भृशाणि पत्राण्यस्याः) स्त्री० का. ગળીનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मृषद् (दृशद् पृषो०) स्त्री० षद्. पथ्थर.
मृष्ट (भ्रस्ज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. शेकेलुं.
'सुगन्धिः कफहा रूक्षः पित्तलो मृष्टतण्डुलः'
राजनि०
मृष्टयव (मृष्टः यवः) पु० वः. शेकेला जव.
मृष्टान्न (मृष्टं अन्नं) क्ली० न्नं. १ शेकेलुं अन्न. २ भूष्ट तंदुल. [भाग.
मृष्टि (भ्रस्ज् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. १ शेकवुं. २ सुनो-
मृ (क्या० पर० सेट् मृणाति) १ शेकवुं. २ ठपको-देवो. ३ दूषण आपवुं. ४ पोषण करवुं.
भेक (भी कन्) पु० कः. १ देडको. २ मेघ.
'तेजः सद्यो बलकरः भ्रमतृड् दाहमेहनुत्।
स्वापकुष्ठच्छर्दिनाशी भेकस्तु परिकीर्तितः' ॥
राजनि० ॥
भेकट (भेक इव टलति टल् अच्) पु० टः. एक जातनुं भाछलुं. [भाछलुं
भेकानि (,,) पु० निः. एक जातनुं
भेकपर्णी (भेक इव पर्णं यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. एक जातनो वेलो. भेकी, मंडूकपर्णी. [सर्प.
भेकभुज् (भेकं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. साप,
भेड (भी ड) पु० डः. १ गाडर, घेटो. २ नौका. ३ ते नामनो एक ऋषि. ४ कमलनुं बी.
भेडी (भेड ङीष्) स्त्री० डी. १ घेटी, भेंढी. २ कमलनुं बी.
भेड् (भेड पृषो०) पु० ड्रः. घेटो, भेंढो.
भेड्री (भेड्र ङीष्) स्त्री० ड्री. घेटी, भेढी.
भेतव्य (भी तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. बीवा योग्य.
'तावद् भयस्य भेतव्यं यावद् भयमनागतम्'
हितोपदेशः.
भेत्तृ (भिद् तृच्) त्रि० त्ता-त्री-तृ. १ पृथक् करनार. २ जुदुं करनार. ३ निराणुं करनार, फोडनार. ४ भेद करनार. ५ भिन्न करनार. भेदक.
भेद (भिद् घञ्) पु० दः. १ पृथक् करवुं. २ जुदुं करवुं. ३ निराणुं करवुं. ४ भेद. ५ फेर, ५२क. ६ फोडवुं. ७ फाडवुं. ८ चीरवुं. ९ रेच, जुलाब. १० साम, दान, दंड, अने भेद-एवा चार उपायपैकी ते नामनो एक. ११ न्यायमतप्रसिद्ध अन्योन्याभाव.
'परस्परं तु ये द्विष्टाः क्रुद्धभीतावमानिताः।
तेषां भेदं प्रयुञ्जीत परमं दर्शयेद् भयम्' ॥
अग्निपुराणम् ॥

भेदक (भिद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. १ भेद करनार. २ निराणुं करनार. ३ भिन्न करनार. ४ विरेचक. ५ फाडनार. ६ फोडनार. ७ विशेषण.
भेदक (,,) पु० कः. एक जातनुं शाक. [रथी.
भेदतस् (भेद तसिल्) अव्य० तः. १ भेदथी. २ फे-
भेदन (भिद् णि ल्युट्) क्ली० नं. १ पृथक् करवुं. २ निराणुं करवुं. ३ भिन्न करवुं. ४ फाडवुं. ५ फोडवुं. ६ चीरवुं. [भ्लवेतस. २ भूंड.
भेदन (भिद् णिच् ल्यु) पु० नः. १ वनस्पति आ-
भेदन (,,) क्ली० नं. १ विरेचन, जुलाब. २ विशेषण. ३ लिंग.
भेदनक (भेदन कै क) क्ली० कं. शाहजीरुं.
भेदनिक ( ) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ.
भेदनीय (भिद् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ पृथक् करवायोग्य. २ भेदवालायक. ३ फोडवा फाडवायोग्य.
भेदित (भिद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ भिन्न. २ फाडेलुं. ३ चीरेलुं. ४ फोडेलुं.
भेदिन् (भिद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ भेद करनार. २ जुदुं करनार. ३ निराणुं करनार. ४ फाडनार. ५ चीरनार. ६ फोडनार. [वेतस.
भेदिन् (,,) पु० दी. वनस्पति आम्ल-
भेदिनी (भेदिन् ङीप्) स्त्री० नी. शाहजीरुं.
भेदुर (भिदुर पृषो०) क्ली० रं. वज्र.
भेद्य (भिद् ण्यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ निराणुं करवालायक. २ जुदुं करवायोग्य. ३ फाडवालायक. ४ फोडवायोग्य. ५ भिन्न करवालायक. ६ विशेष्य.
'त्रिष्वेषां भेद्यगामि यत्' अमरः.
भेन ( ) पु० नः. सूर्य, चंद्र.
भेर (भी रन्) पु० रः. नगारुं, नोबत. पटह.
भेरि (भी रिन्) स्त्री० रिः. उपरनो शब्द जुओ. दुंदुभि, भेरि.
'रवः प्रगल्भाहतभेरिसंभवः' कुमारः.
भेरी (भेर ङीप्) स्त्री० री. उपलो शब्द जुओ.
'ततः शंखाश्च भेर्यश्च' गीता.
भेरुंड ( ) त्रि० डः-ण्डा-ण्डं. भयानक, भयंकर. [रवो ते.
भेरुंड ( ) क्ली० डं. गर्भ धारण करवो
भेरुंड ( ) पु० डः. महादेव.
भेरुंडा ( ) स्त्री० डा. १ ते नामनी एक यक्षिणी. २ ते नामनी एक देवता.
महाविद्येश्वरीश्वेता भेरुण्डा कुलसुन्दरी' कालिपुराणम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ભેલ (भी र रस्य लः) त्रि० लः-ला-लं. १ અજ્ઞાની. ૨ મૂર્ખ. ૩ બીકણ. ૪ ચંચલ. [મુનિ.

ભેલ (,,) पु० लः. તે નામનો એક

ભેલક (ભેલ સ્વાર્થે ક) पु० क्ली० कः-कं. ૧ વહાણ, નૌકા. ૨ ત્રાપો. [પામવું. ૨ જવું.

ભેષ્ (भ्वा० उभय० सेट् भेषति-ते) ૧ બ્હીવું, ભય-

ભેષજ (भेषं रोगभयं जयति जि ड) क्ली० जं. ઔષધ. ભૈષજ્ય.

' व्याधिभेषजसंग्रहैश्च विविधैर्मन्त्रप्रयोगैर्विषं
सर्वस्यौषधमास्ति शास्त्रविहितं मूर्खस्य नास्त्योषधम् ' ।
भर्तृहरिः ।

ભેષજાંગ (भेषजस्य अंगं) क्ली० गं. ઔષધની સાથે અનુપાન કરવાયોગ્ય વસ્તુ; મધ, ઘી, સાકરવગેરે.

ભૈક્ષ (भिक्षैव अण्) क्ली० क्षं. ભિક્ષા, ભીખ.

' अयाचितं तु तद् भैक्षं भोक्तव्यं मनुरब्रवीत् '
उशनाः.

ભૈક્ષ (भिक्षायाः समूहः अण्) क्ली० क्षं. ભિક્ષાનો સમૂહ. [માં હોનાર, ભીખમાં થનાર.

ભૈક્ષ (भिक्षायां भवः अण्) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. ભિક્ષા-

ભૈક્ષચરણ (भैक्षं चरणं) क्ली० णं. ભિક્ષા માગવી તે, ભીખ માગવી તે. [જુઓ.

ભૈક્ષચર્યા (भैक्षी चर्या) स्त्री० र्या. ઉપલો શબ્દ

ભૈક્ષજીવિકા (भैक्षेण जीविका) स्त्री० का. ભિક્ષા માગી ગુજરાન ચલાવવું તે, ભીખ માંગી પેટ ભરવું તે.

ભૈક્ષભુજ્ (भैक्षं भुंक्ते भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. ભિક્ષા માગી ખાનાર, ભીખથી જેનો નિર્વાહ ચાલે છે તે. ભૈક્ષાશિન્, ભૈક્ષાહાર.

ભૈક્ષવ (भिक्षूणां समूह. अण्) क्ली० वं. ભિક્ષુકનું ટોળું, ભીખારીનો સમૂહ.

ભૈક્ષ્ય (भिक्षैव स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० क्ष्यं. ભિક્ષા, ભીખ.

ભૈક્ષ્ય (भिक्षायाः समूहः ष्यञ्) क्ली० क्ष्यं. ભિક્ષાનો સમૂહ. [ભેશ ભેદવાલાયક.

ભૈદિક (नित्यं भेदमर्हति ठञ्) त्रि० कः-का-कं. હ-

ભૈમ (भीमस्येदं अण्) त्रि० मः-मी-मं. ૧ ભીમનું, ભીમસંબંધી. ૨ ભીમરાજાનું, ભીમરાજાસંબંધી. ૩ શિવનું, શિવસંબંધી. [ગોત્ર.

ભૈમગવ ( ) पु० वः. તે નામનું એક

ભૈમસેન્ય (भीमसेनस्य अपत्यम्) पु० न्यः. ભીમસેનનો પુત્ર. [યંતી.

ભૈમી (भीम ङीप्) स्त्री० मी. ભીમરાજાની પુત્રી દમ-

ભૈમી (भीमेनोपाषिता ङीप्) स्त्री० मी. ભીમે ઉપવાસ કરેલી પાંચમ.

ભૈરવ (भिरोरिदं अण्) पु० वः. ૧ ભય. ૨ ભયાનક રસ. ૩ શંકર. ૪ ભૈરવ. ૫ તે નામનો એક નદ. ૬ ગાયનનો એક રાગ.

' नन्दी भृंगी महाकालो वेतालो भैरवस्तथा ।
अङ्गं भूत्वा महेशस्य वीतभीतास्तपोधनाः ' ॥
कालिकापुराणम् ॥

ભૈરવ (भैरव अच्) त्रि० वः-वी-वं. ૧ બીકણ. ૨ બીકવાળું.

ભૈરવી (भिरु अण् ङीप्) स्त्री० वी. ૧ દુર્ગા. ૨ મહાવિદ્યાની એક મૂર્તિ. ૩ તે નામની એક રાગિણી.

ભૈરવીચક્ર (भैरव्याः पूजनार्थं चक्रं) क्ली० क्रं. કૌલિક મતમાં ભૈરવીની પૂજાભાટે પૂજાનું એક ચક્ર.

' प्रवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णा द्विजोत्तमाः ।
निवृत्ते भैरवीचक्रे सर्वे वर्णा पृथक् पृथक् ' ॥
उत्पत्तितन्त्रम् ॥

ભૈષજ (भैषजमेव स्वार्थे अण्) क्ली० जं. ઔષધ.

ભૈષજ્ય (भिषजः कर्म भावो वा ष्यञ्) क्ली० ज्यं. ઔષધ. [રુક્મિણી.

ભૈષ્મકી (भीष्मकस्य स्त्र्यपत्यं ङीप्) स्त्री० की.

ભોક્તવ્ય (भुज् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ૧ ભોગવવાલાયક. ૨ ભોગવટો કરવાયોગ્ય. ૩ વહીવટ કરવાલાયક. ૪ ભોજન કરવાયોગ્ય.

ભોક્તુકામ (भोक्तुं कामः) त्रि० मः-मा-मं. ૧ ભોગવવાને ઇચ્છનાર. ૨ ખાવાને ઇચ્છનાર.

ભોક્તૃ (भुज् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. ૧ ભોગવનાર. ૨ ભોગવટો કરનાર. ૩ ભોજન કરનાર, ખાનાર. ૪ રક્ષણ કરનાર.

ભોક્તૃ (,,) पु० क्ता. વિષ્ણુ.

ભોક્તૃતા (भोक्तुर्भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ ભોગવનારપણું, ભોગવટો. ૨ ખાનારપણું. ૩ રક્ષણ કરનારપણું. [જુઓ.

ભોક્તૃત્વ (,,) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

ભોગ (भुज् घञ्) पु० गः. ૧ સુખ. ૨ દુઃખ. ૩ સુખદુઃખનો અનુભવ. ૪ સ્ત્રી, કસબણવગેરેની સેવા અથવા ઉપભોગ બદલ જે મજુરી, પગાર. વગેરે અપાય છે તે. ૫ ભાડું. ૬ સર્પનું શરીર. ૭ સર્પની ફણ. ૮ ધન. ૯ પાળવું તે. ૧૦ રક્ષણ. ૧૧ ખાવું, ભોજન. ૧૨ દેહ. ૧૩ સર્પ. ૧૪ માન. ૧૫ રવિવગેરે ગ્રહનો દરેક રાશિમાં રહેવાનો કાળ. ૧૬ ભોગવવું તે, ભોગવટો. ૧૭ વહીવટ. ૧૮ એક જાતનો વિભવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'भोगा मेघवितानमध्यविलसत्सौदामिनीचंचलाः'
वैराग्यशतकम्.
'कर्ता च देही भोक्ता च आत्मा भोजयिता सदा ।
भोगोविभवभेदश्च निष्कृतिर्मुक्तिरेव च' ॥
ब्रह्मवै० पु० ॥

भोगकर (भोगं करोति) त्रि० रः-री-रं. उपभोग करनार. २ खानार. ३ वहीवट करनार.

भोगगुच्छ (भोगाय गुच्छम्) क्ली० च्छं. वेश्यानो उपभोग कर्याबदल तेने जे नाणुं आपवामां आवे छे ते. [घर, वासगृह.

भोगगृह (भोगार्थं गृहं) क्ली० हं. स्त्रीने भोगववानुं

भोगदेह (भोगार्थं देहः) पु० हः. १ पुण्यपापनां फल भोगववानुं शरीर. २ भोगसाधन देह.

भोगपति (भोगार्थं पतिः) पु० तिः. १ राजानो प्रतिनिधि. २ भोग करवावाळो धणी.

भोगपाल (भोगं भोगसाधनमश्वं पालयति पाल् अण्) पु० लः. घोडानो रखेवाळ, खासदार.

भोगपिशाचिका (भोगे पिशाचिकेव) स्त्री० का. भूख, क्षुधा.

भोगभूमि (भोगार्थैव भूमिः न कामार्था) स्त्री० मिः. भारतवर्षनी भूमिशिवाय बीजे कोई भूमि.

भोगवत् (भोग मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. भोगवाळुं, भोगी, भोगयुक्त. [नृत्य. ३ गायन.

भोगवत् (,,) पु० वान्. १ सर्प. २

भोगवती (भोगवत् ङीप्) स्त्री० ती. १ ते नामनी एक नदी. २ सर्पनी नगरी. ३ वनस्पति वेखंड. ४ पातालगंगा.
'भोगवती च पाताले स्वर्गे मन्दाकिनी तथा'
पुराणम्.

भोगस्थान (भोगार्थं स्थानं) क्ली० नं. १ भोगायतन शब्द जुओ. २ भोगगृह शब्द जुओ.

भोगसद्मन् (भोगार्थं सद्म) क्ली० द्म. भोगगृह शब्द जुओ. [देह.

भोगायतन (भोगस्य आयतनम्) क्ली० नं. स्थूल

भोगार्ह (भोगमर्हति अर्ह् अण्) क्ली० र्हं धान्य.

भोगार्ह (,,) त्रि० र्हः-र्हा-र्हं. भोगववायोग्य, भोग्य.

भोगावली (भोगानामावलीरत्र) स्त्री० ली. १ स्तुति २ भाट लोकनां वखाणु. ३ पुराणी पंडित. ४ सर्पनी नगरी.
'भोगावलीः कलगिरो वसरेषु पेठु.'
माघः.

भोगावास (भोगार्थमावासः) पु० सः. भोगगृह शब्द जुओ. [घोडानो रखेवाळ, खासदार.

भोगिक (भोगः अश्वभोगोऽस्त्यस्य ठन्) पु० कः.

भोगिकांत (भोगिनां सर्पाणां कांतः इष्टः भक्षणात्) पु० तः. पवन, वायु.

भोगिगंधिका (भोगिनः सर्पस्येव गंधो यस्याः) स्त्री० का. एक जातनी वनस्पति.

भोगिन् (भोग इनि) पु० गी. १ सर्प. २ अश्लेषानक्षत्र. ३ राजा. ४ कुबेर. ५ गामनो मुखी.

भोगिन् (,,) त्रि० गी-गिनी-गि. १ भोगवाळुं, भोगयुक्त. २ व्यावृत्तिकर.

भोगिनी (भोगिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ पटराणीविना राजानी बीजी राणी. २ सर्पनी नगरी. ३ विलासिनी स्त्री. ४ सापण. [भोर.

भोगिभुज् (भोगिनं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्.

भोगिराज (भोगिनां राजा) पु० जः. १ शेषनाग. २ वासुकिनाग.
'भुजे भोगिराजो गले कालिमा च'
शंकरः.

भोगिवल्लभ (भोगिनां सर्पाणां वल्लभं) क्ली० भं. चंदन, सुखड. [सुकिनाग.

भोगींद्र (भोगी इंद्र इव) पु० द्रः. १ शेषनाग. २ वा-

भोगीश (भोगिनामीशः) पु० शः. उपलो शब्द जुओ.

भोग्य (भुज् ण्यत् कुत्वं) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. १ भोगववालायक. २ खावायोग्य. ३ वहीवट करवायोग्य.

भोग्य (,,) क्ली० ग्यं. १ धन. २ धान्य.

भोग्य (भुज् ण्यत्) पु० ग्यः. एक जातनो आधि.
'विश्रंभहेतू द्वावत्र प्रतिभूराधिरेव च।
अधिक्रियत इत्याधिः स विज्ञेयो द्विलक्षणः ।
कृतकालोपनेयश्च यावद् देयोद्यतस्तथा ।
स पुनर्द्विविधः प्रोक्तो गोप्यो भोग्यस्तथैव च' ॥
नारदः ॥

भोग्या (भोग्य टाप्) स्त्री० ग्या. वेश्या, गणिका.

भोज (भुज् अच्) पु० जः. १ भोजराजा. २ भागलपुर. ३ वसुदेवनो ते नामनो एक पुत्र. ४ दुष्ट राजानो ते नामनो एक पुत्र.
'धन्यः श्रीभोजराजस्त्रिभुवनविजयी' उद्भटः.

भोजक (भुज् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-जिका-कं. १ जमाडनार. २ भोजनसंपादक.

भाजक (भुज् ण्वुल्) त्रि० कः जिका-कं. जमनार, भोजन करनार. [देश.

भोजकट (भोजः कट इव) पु० टः. ते नामनो एक

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भोजकटीय (भोजकटे भवः छ) त्रि० यः-या-यं. ભોજકટ દેશમાં હોનાર, ભોજકટ દેશમાં થનાર.

भोजन (भुज् ल्युट्) क्ली० न. १ ખાવું, જમવું તે, જમણ. २ ધન. [ગરી. ભોજપુર.

भोजनगर (भोजदेशस्थं नगरं) क्ली० रं. ધારાન-

भोजनपात्र (भोजनार्थं पात्रं) क्ली० त्रं. ભોજન કરવાનું પાત્ર. [ભોજનના માટે વ્યગ્ર થયેલું.

भोजनव्यग्र (भोजनाय व्यग्रः) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं.

भोजनीय (भुज् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ ખાવાયોગ્ય. २ જમવાલાયક. ३ ઉપભોગ કરવાલાયક.

भोजपति (भोजदेशस्य पतिः) पु० तिः १ ભોજ દેશનો રાજા. २ કંસરાજ.

भोजिन् (भुज् णिनि) त्रि० जी-जिनी जि. ખાનાર, જમનાર, ભોજન કરનાર.

भोज्य (भोज् ण्यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. १ ખાવા યોગ્ય, જમવાલાયક. २ શ્રાદ્ધમાં પિતૃને આપવા યોગ્ય (અન્નવગેરે).

' भोज्यं भोजनशक्तिश्च रतिशक्तिर्नरा स्त्रियः '
चाणक्यशतकम्.

भोज्यसंभव (भोज्यात् संभवति) पु० वः. ખાવાથી દેહમાં પેદા થયેલું (રસ, ધાતુવગેરે).

भोट ( ) पु० टः. ભુતાન દેશ.

भोटांग ( ) पु० गः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

भोमिरा ( ) स्त्री० रा. એક જાતનું રત્ન.

भोरी ( ) स्त्री० री. જંગલી ચકલી.

भोलि (भा उलि) पु० लिः ઉંટ.

भोस् (भा डोसि) अव्य० भोः સંબોધન અને પ્રશ્ન-વિધાનમાં વપરાતો અવ્યય.

' भो भोः पण्डिताः श्रूयताम् ।
अस्ति कश्चिदेवंविधो विद्वान्.... '
हितोपदेशः.

भौजीय (भोजदेशे भवः छ) त्रि० यः-या-यं. ભોજ દેશમાં હોનાર.

भौत (भूतानि प्राणिनः अधिकृत्य प्रवृत्तः अण्) पु० तः દેવનો પૂજારી બ્રાહ્મણ. દેવલ.

भौत (भूतानि प्राणिनः देवता अस्य) पु० तः ગૃહસ્થથી કરવાયોગ્ય પંચ યજ્ઞ પૈકી તે નામનો એક યજ્ઞ.

' होमो दैवो बलिर्भौतो नृयज्ञोऽतिथिपूजनम् '
मनुः.

भौत (भूतस्येदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. ભૂતનું, ભૂત-સંબંધી.

भौतिक (भूत ठक्) त्रि० कः-का-कं. ભૂતાધિકારથી પેદા થયલું, પિશાચવગેરેથી પેદા થયેલો ઉપદ્રવ, વ્યાધિવગેરે.

' आहंकारिकत्वश्रुतेर्न भौतिकानि ' सांख्यसूत्रम्.

भौतिक (,,) पु० कः १ મહાદેવ. २ મોતી.

भौती (भूत अण् ङीप्) स्त्री० ती. રાત, રાત્રિ.

भौत्य (भूतेरपत्यं पुमान् यक्) पु० त्यः ચૌદમો મનુ.

भौम (भूमेरपत्यं पुमान् अण्) पु० मः १ નરકાસુર. २ મંગલગ્રહ.

' त्वयि भौमं गते जेतुम् ' माघः

भौम (भूमेरिद अण्) त्रि० मः-मी-मं. પૃથ્વીનું, પૃથ્વીસંબંધી.

भौम (भूमि अण्) पु० मः १ વનસ્પતિ સાટોડી. २ એક જાતનો ખાર. ३ સુગંધિ દ્રવ્ય અંબર.

भौमन (भूम्नोऽपत्यं अण्) पु० नः વિશ્વકર્મા.

भौमरत्न (भौमं रत्नं) क्ली० त्नं. પરવાળું.

भौमवार (भौमपतिको वारः) पु० रः मंगळवार.

भौमवासर (भौमपतिको वासरः) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. मंगलवार.

भौमिक (भूमौ तिष्ठति अधिकरोति वा ठक्) त्रि० कः-का-कं. १ પૃથ્વી ઉપર રહેનાર. २ પૃથ્વીઉપર અધિકારી. [क्षितिज.

भौमी (भूमि अण् ङीप्) स्त्री० मी. સીતા, જાનકી.

भौरिक (भूरि सुवर्णमधिकरोति ठक्) पु० कः. સોના ઉપર દેખરેખ રાખનારો પુરુષ, કનકાધ્યક્ષ.

भौलिंग (भूलिंगस्य खगभेदस्य अपत्यम् अण्) पु० गः. ભૂલિંગનામના પક્ષીનું સંતાન.

भ्यस् (भ्वा० आत्म० सेट् भ्यसते) ભય પામવું, બીવું.

भ्यसते ( ) अव्य० ते. ઉત્તર દિશા.

भ्रंश् (दिवा० पर० भ्रश्यते) નીચે પડવું.

भ्रंश (भ्रंश् घञ्) पु० शः. १ નીચે પડવું તે. २ ઉચાઇમાંથી નીચે આવવું, अधोपात. ३ व्यसन. विनिपात.

भ्रकुंश (भ्रुवा कुंशा इंगितज्ञापनं यस्य) पु० शः. સ્ત્રીનો વેશ ધારણ કરી નાચનારો પુરુષ. भ्रकुंस.

भ्रकुटि (भ्रुवः कुटिः कौटिल्यं) स्त्री० टिः. ભ્રૂભંગ શબ્દ જુઓ. भ्रुकुटि, भ्रूकुटि. [શબ્દ જુઓ.

भ्रकुटी (भ्रुवः कुटिः कौटिल्यम्) स्त्री० टी. ભ્રૂભંગ

भ्रण् (भ्वा० पर० सेट् भ्रणति) અવાજ કરવો.

भ्रभंग (भ्रुवो भंगः) पु० गः. ભ્રૂભંગ શબ્દ જુઓ.

भ्रम् (भ्वा० पर० सेट् भ्रमति) ભમવું, ફરવું.

भ्रम् (दिवा० पर० सेट् भ्रम्यति-भ्राम्यति) ઉપલો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શબ્દ જુઓ.

ભ્રમ (ભ્રમ્ ઘઞ્) પુ૦ મઃ. ૧ ભમવું-ફરવું તે. ૨ ચક્રાકાર ફરવું તે. ૩ પાણીનું કુંડાળાના આકારમાં ફરવું તે. ૪ અયથાર્થ જ્ઞાન. ૫ ભ્રાંતિ. ૬ મૂર્ચ્છાભેદ. ૭ મિથ્યાજ્ઞાન.

'ભ્રમો દ્વિવિધઃ વિપર્યાસઃ સંશયશ્ચ' તર્કઃ.

ભ્રમણ (ભ્રમ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ णं. ભમવું-ભટકવું-ફરવું તે. [વું તે, ક્રીડિકા.

ભ્રમણી (ભ્રમ્ લ્યુટ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ णी. ક્રીડાભાટે ભમ-

ભ્રમત્કુટી (ભ્રમંતી કુટીવ) સ્ત્રી૦ टी. છત્રી, છત્ર.

ભ્રમર (ભ્રમ્ કરન્) પુ૦ રઃ. ૧ ભમરો. ૨ સ્ત્રીછંદી, આશક. [લની ભમર.

ભ્રમરક (ભ્રમર ઇવ કાયતિ કૈ ક) પુ૦ કઃ. કપા-

ભ્રમરક (ભ્રમરઃ સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ. ૧ ભમરો. ૨ જલનું ભ્રમણ. ૩ દડો. ૪ એક જાતનું વીંધવાનું અસ્ત્ર. [નો કીડો.

ભ્રમરકીટ (ભ્રમર ઇવ કીટઃ) પુ૦ टઃ. એક જાત-

ભ્રમરચ્છલ્લી ( ) સ્ત્રી૦ લ્લી. એક જાતનો વેલો. ભૃંગચ્છલ્લી, ભ્રમરા.

ભ્રમરપ્રિય (ભ્રમરાણાં પ્રિયઃ) પુ૦ યઃ. ૧ કદંબનું ઝાડ. ૨ મોગરાનો વેલો.

ભ્રમરબાંધવા (ભ્રમરસ્ય બાંધવા) સ્ત્રી૦ વા. ધોળી મોટી જુઈ.

ભ્રમરવિલસિતા (ભ્રમર ઇવ વિલસિતં અસ્ય) સ્ત્રી૦ તા. અગીઆર અક્ષરના ચરણવાળું એક વૃત્ત. ભ્રમરવિલસિત. [જુઓ.

ભ્રમરા (ભ્રમર ટાપ્) સ્ત્રી૦ રા. ભ્રમરચ્છલ્લી. શબ્દ

ભ્રમરાતિથિ (ભ્રમરઃ અતિથિર્યસ્ય) પુ૦ તિઃ. ચંપાનું ઝાડ.

ભ્રમરાનંદ (ભ્રમરાન્ આનંદયતિ આ નંદ્ અણ્) પુ૦ દઃ. ૧ બકુલવૃક્ષ. ૨ રક્તામ્લાન.

ભ્રમરાલક (ભ્રમર ઇવ અલતિ અલ્ ણ્વુલ્) પુ૦ કઃ. કપાળની ભમર.

ભ્રમરી (ભ્રમર ઙીષ્) સ્ત્રી૦ રી. ૧ ભમરી. ૨ વનસ્પતિ પુત્રદાત્રી. ૩ જતુકા.

'ત્વમરીકવરીભારભ્રમરીમુખરીકૃતમ્'

કુવલયાનન્દઃ.

ભ્રમરેષ્ટ (ભ્રમરાણામિષ્ટઃ) પુ૦ ષ્ટઃ. સ્યોનાક વૃક્ષ.

ભ્રમરેષ્ટા (ભ્રમરાણામિષ્ટા) સ્ત્રી૦ ષ્ટા. ૧ ભારંગ. ૨ ભૂમિજંબૂ શબ્દ જુઓ. [ધવીલતા.

ભ્રમરોત્સવા (ભ્રમરાણાં ઉત્સવો યત્ર) સ્ત્રી૦ વા. મા-

ભ્રમાસક્ત (ભ્રમે આસક્તઃ) પુ૦ क्तઃ. તલવાર, છરી, જુમીઓવગેરે શસ્ત્ર માઝ કરનારો પુરુષ. શસ્ત્રમાર્જક.

ભ્રમિ (ભ્રમ્ ઇન્) સ્ત્રી૦ મિઃ. ભ્રમ શબ્દ જુઓ.

ભ્રમિન્ (ભ્રમ્ ઘિનુણ્) ત્રિ૦ મી-મિણી-મિ. ભમનાર, ફરનાર.

ભ્રશ્ (દિવા૦ પર૦ સેટ્ ભ્રશ્યતિ) નીચે પડવું.

ભ્રશિમન્ (ભૃશસ્ય ભાવઃ ઇમનિચ્) પુ૦ મા. ઘણાપણું, અતિશયપણું, બાહુલ્ય, પુષ્કલતા. ભૃશતા, ભૃશત્વ. [અતિશય, અત્યંત, ઘણુંજ.

ભ્રશિષ્ઠ (અતિશયેન ભૃશં ઇષ્ઠન્) ત્રિ૦ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં.

ભ્રશીયસ્ (અતિશયેન ભૃશઃ ઈયસુન્) ત્રિ૦ યાન્-યસી-યઃ. અતિશય, ઘણું.

ભ્રષ્ટ (ભ્રશ્ ક્ત) ત્રિ૦ ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. ૧ નીચે પડેલું. ૨ અધિકારવગેરે ઉંચા સ્થાનઉપરથી નીચે પડેલું.

ભ્રષ્ટક (ભ્રષ્ટ સ્વાર્થે ક) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ભ્રષ્ટરાજ્ય (ભ્રષ્ટં રાજ્યં યસ્ય [રાજ્યાદ્ ભ્રષ્ટઃ ઇતિ યાવત્]) ત્રિ૦ જ્યઃ-જ્યા-જ્યં. રાજ્યગાદીઉપરથી કાઢી મૂકેલું, રાજ્ય જેનું છીનવી લીધેલું છે તે.

ભ્રસ્જ્ (તુદા૦ ઉભય૦ અનિટ્ ભૃજ્જતિ-તે) ૧ શેકવું. ૨ રાંધવું. [પવું.

ભ્રાજ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ ભ્રાજતે) પ્રકાશવું, દી-

ભ્રાજ ( ) ક્લી૦ જ. સામનો એક પ્રકાર.

'ભ્રાજા ભ્રાજે પવમાનમુખે ભવતો સુખત એવાસ્ય તાભ્યાં તમોઽપઘ્નન્તિ' તા૦ બ્રા૦.

ભ્રાજક (ભ્રાજ્ ણ્વુલ્) ક્લી૦ કં. પિત્ત.

ભ્રાજક (,,) ત્રિ૦ કઃ-જિકા-કં. ૧ પ્રકાશનાર, દીપનાર. ૨ ચમકનાર.

ભ્રાજથુ (ભ્રાજ્ અથુસ્) સ્ત્રી૦ થુઃ. ૧ કાંતિ. ૨ શોભા, પ્રકાશ.

ભ્રાજથુમત્ (ભ્રાજથુ મતુપ્) ત્રિ૦ માન્-મતી-મત્. કાંતિવાળું, શોભાવાળું, પ્રકાશવાળું.

ભ્રાજિષ્ણુ (ભ્રાજ્ ઇષ્ણુચ્) ત્રિ૦ ષ્ણુઃ-ષ્ણુ-ષ્ણુ. ચળકનાર, દીપનાર, પ્રકાશનાર.

ભ્રાજિષ્ણુ (,,) પુ૦ ષ્ણુઃ. વિષ્ણુ.

ભ્રાજિષ્ણુર્ભોજનં ભોક્તા' વિષ્ણુસહસ્ર૦

ભ્રાતુષ્પુત્ર (ભ્રાતુઃ પુત્રઃ) પુ૦ ત્રઃ. ભત્રીજો, ભાઇનો દીકરો.

ભ્રાતૃ (ભ્રાજ્ તૃચ્) પુ૦ તા. ભાઇ.

ભ્રાતૃ (ભ્રાતા ચ ભગિની ચ) પુ૦ દ્વિ૦ તરૌ. ભાઇ અને બહેન. [ભાઇસંબંધી.

ભ્રાતૃક (ભ્રાતુરિદં ઠઞ્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ભાઇનું,

ભ્રાતૃજ (ભ્રાતુર્જાયતે જન્ ડ) પુ૦ જઃ. ભત્રીજો.

ભ્રાતૃજા (,, જન્ ડ ટાપ્) સ્ત્રી૦ જા. ભત્રીજી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भ्रातृजाया (भ्रातुः जाया) स्त्री० या. ભાઇની વહૂ, ભોજાઇ, ભાભી. भ्रातृपत्नी.

भ्रातृद्वितीया (भ्रातृभोजनार्था द्वितीया) स्त्री० या. કાર્તિક શુદ્ધ બીજ, ભાઇબીજ, ભાયદૂબીજ.

भ्रातृपत्नी (भ्रातुः वधूः) स्त्री० त्नी. भ्रातृजाया શબ્દ જુઓ. [नाना ભાઇની વહૂ.

भ्रातृवधू (भ्रातुः पत्नीः) स्त्री० धूः. १ ભોજાઇ. २

भ्रातृभगिनी (भ्राता च भगिनी च) स्त्री० द्वि० न्यौ. ભાઇ અને બહેન. [વાળું, भ्रातृयुक्त.

भ्रातृमत् (भ्रातृ मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. ભાઇ-

भ्रातृबल (भ्रातृ बलच्) त्रि० लः-ला-लं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [२ शत्रु.

भ्रातृव्य (भ्रातुः पुत्रः व्यच्) पु० व्यः. १ ભત્રીજો.

भ्रातृश्वशुर (भ्राता पतिभ्राता श्वशुर इव) पु० रः. પોતાના પતિનો મોટો ભાઇ. [સસરો.

भ्रातृश्वशुर (भ्रातुः श्वशूरः) पु० रः. ભાઇનો સ-

भ्रात्र (भ्रातुरिदं अण्) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. ભાઇનું, ભાઇસંબંધી. [દીકરો.

भ्रात्रीय (भ्रातुरपत्यं छ) पु० यः. ભત્રીજો, ભાઇનો

भ्रांत (भ्रम् क्त) क्ली० तं. १ ભમવું તે. २ ફરવું તે. ३ ભટકવું તે.

'वरं पर्वतदुर्गेषु भ्रांतं वनचरैः सह ।
न मूर्खजनसंपर्कः सुरेन्द्रभवनेष्वपि' ॥
भर्तृहरिः ॥.

भ्रांत (भ्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ભમેલું. २ ફરેલું. ३ ભટકેલું. ४ શંકાવાળું. ५ ભ્રાંતિવાળું. ६ મિથ્યા જ્ઞાનવાળું. ७ ભ્રમણવાળું.

भ्रांत (,,) पु० तः. १ ગાંડો હાથી. २ ધંતૂરો.

भ्रांति (भ्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ ભમવું તે, ભ્રમણ. २ ફરવું તે. ३ ભટકવું તે. ४ ચકાકાર ભમવું તે. ५ ભ્રાંતિ. ६ અયથાર્થ જ્ઞાન.

'षण्मासिके तु संप्राप्ते भ्रांतिः संजायते नृणाम् ।
धात्राऽक्षराणि सृष्टानि पत्रारूढान्यतः पुरा' ॥
ज्यो० त० ॥

भ्रांतिमत् (भ्रांति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. १ ભ્રાંતિવાળું. २ સંભ્રાંત.

'बिंदूत्क्षेपान् पिपासुः परिपतति शिखी भ्रांतिमद्वारियंत्रम्' कालिदासः.

भ्रांतिमत् (,,) पु० मान्. તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

भ्रांतिहर (भ्रांतिं हरति ह ट) पु० रः भंत्री, વજીર.

भ्रांतिहर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ભ્રાંતિનો નાશ કરનાર.

भ्राम (भ्रम् ण) त्रि० मः-मा-मं. ભ્રમવાળું.

भ्रामक (भ्रम् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ ભમાવનાર. २ ભ્રમ પેદા કરનાર. ३ ધૂતારો.

भ्रामक (,,) पु० कः १ લોહચુંબક. २ સૂર્યકાંતમણિ. ३ સૂર્યપ્રકાશનું ઝાડ. ४ શિયાળ.

भ्रामर (भ्रमरेण संपादितं संभृतं वा अण्) क्ली० रं. ધોળું મધ, ભમરિયું મધ.

'निर्मलं स्फटिकाभं यत्तन्मधु भ्रामरं स्मृतम्'
भावप्रकाशः.

भ्रामर (भ्रमरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. ભમરાનું, ભમરાસંબંધી.

भ्रामर (भ्रमर अण्) पु० रः લોહચુંબક.

भ्रामर (भ्रमर अण्) क्ली० रं. અપસ્મારરોગ.

भ्रामरिन् (भ्रामरं रूपं अस्य इनि) त्रि० री-रिणी-रि. અપસ્માર રોગવાળું.

'भ्रामरी गण्डमाली च' मनुः.

भ्राश् (भ्वा० आत्म० सेट् भ्राशते-भ्राश्यते) प्रकाशवुं, दीपवुं, ચળકવું.

भ्राष्ट्र (भ्रस्ज् ष्ट्रन्) पु० ष्ट्रः. શેકવાનું કે તળવાનું પાત્ર (तवाऽविगेरे). अंबरीष.

भ्राष्ट्र (भ्राष्ट्रे संस्कृतः अण्) त्रि० ष्ट्रः-ष्ट्री-ष्ट्रं. तवाઈ વગેરેમાં તળેલું કે શેકેલું. [કવું.

भ्रास् (भ्वा० आत्म० सेट् भ्रासते) प्रकाशवुं, ચળ-

भ्री (क्या० पर० अनिट् भ्रीणाति-भ्रिणाति) १ ભય પામવું, બીવું. २ ધરવું, धारण કરવું. ३ ભરણ પોષણ કરવું.

भ्रुकुटि (भ्रुवः कुटिः कौटिल्यम्) स्त्री० टिः. ક્રોધવગેરેથી વાંકી ભમર. भ्रूकुटि. [જુઓ.

भ्रुकुटी (भ्रुवः कुटिः ङीप्) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ

'भ्रुकुटीकठोरितललाटमाननम्'.

भ्रुड् (तुदा० पर० सेट् भ्रुडति) १ આચ્છાદન કરવું. २ જમાવવું. ३ એકઠું કરવું.

भ्रू (भ्रम् डू) स्त्री० भ्रूः. ભમર.

भ्रूक्षेप (भ्रुवः क्षेपः) पु० पः. १ ક્રોધથી ભમરનું વાંકાપણું. २ ભમરથી સંજ્ઞા કરવી તે.

'भ्रूक्षेपमात्रानुमितप्रवेशाम्' कुमारः.

भ्रूजाह (भ्रुवो मूलं जाहच्) क्ली० हं. ભમરનું મૂલ.

भ्रूभंग (भ्रुवो भंगः) पु० गः. ક્રોધથી ભમરનું વાંકાપણું.

'तरंगभ्रूभंगा क्षुभितविहगश्रेणिरचना'
विक्रमोर्वशीयम्.

भ्रूण् (चुरा० आत्म० सेट् भ्रूणयते) १ આશા રાખ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वी. २ विश्वास राखवो.

भ्रूण (भ्रूण् घञ्) पु० णः १ स्त्रीनो गर्भ. २ बालक.

भ्रूणघ्न (भ्रूणं हंति हन् क) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. बालकने मारी नाखनार, गर्भने मारी नाखनार. भ्रणहन्.

भ्रूणहत्या (भ्रूणस्य हत्या) स्त्री० त्या. बालहत्या, गर्भने मारी नाखवो ते. [करनार.

भ्रूणहन् (भ्रूणं हंति हन् क्विप्) पु० हा. बालहत्या

'अपि भ्रूणहनं मासात्' मनुः.

भ्रेज् (भ्वा० आत्म० सेट् भ्रेजते) प्रकाशवुं, चळकवुं. [लवुं. ३ भय पामवुं. भ्लेष्.

भ्रेष् (भ्वा० उभय० सेट् भ्रेषति-ते) १ पडवुं. २ चालवुं. ३ तुकसान, तोटो. [भरतुं, भभरस'बंधी.

भ्रेष (भ्रेष् घञ्) पु० षः १ ऊंचा स्थानथी पडवुं. २ तुकसान, तोटो.

भ्रौवेय (भ्रुव इदं ढक् वुक् च) त्रि० यः-या-यं. भ.

भ्लक्ष् (भ्वा० उभय० सेट् भ्लक्षति-ते) खावुं, भक्षण करवुं. [चमकवुं.

भ्लाश् (भ्वा० आत्म० सेट् भ्लाशते) प्रकाशवुं,

भ्लाश् (दिवा० आत्म० सेट् भ्लाश्यते) उपलो धातु जुओ.

म.

म. व्यंजन वर्णपैकी पचीशमो अनुनासिक ओष्ठस्थानी वर्ण.

म (मा क) पु० मः. १ शिव. २ ब्रह्मा. ३ चंद्र. ४ यम. ५ काल, समय. ६ ऊंट. ७ विष्णु. ८ भगण. ९ सात स्वरपैकी चोथो स्वर. १० कपूर.

'मो भूमिश्चिगुरु श्रियं दिशति यः'

वृत्तरत्नाकरटीका.

म (मा क) क्ली० मं. आभादी.

मक् (भ्वा० आत्म० सेट् मंकते) १ जवुं. २ अलंकृत करवुं, शणगारवुं. [भकरराशि.

मकर (मं विषं किरति कृ अच्) पु० रः १ भगर. २

'प्रसह्य मणिमुद्धरेन्मकरवक्त्रदंष्ट्रान्तरात्'

भर्तृहरिः

मकर (मकं भूषणं राति रा क) पु० रः कुबेरनो एक भंडार.

मकरकुंडल (मकराकृति कुंडलं) क्ली० लं. भगरना आकारनुं कुंडल. [नः कामदेव.

मकरकेतन (मकरः मकरचिह्नितं केतनं यस्य) पु०

मकरकेतु (मकरः मकरचिह्नितः केतुरस्य) पु० तुः उपलो शब्द जुओ.

मकरध्वज (मकरः ध्वजोऽस्य) पु० जः कामदेव.

मकरंद (मकरमपि द्यति कामजनकत्वात्) पु० दः १ मध. २ कुंदवृक्ष, मोगरानो वेलो.

मकरंद (,,) क्ली० दं. कमलनुं केसर. किंजल्क. [धवाळुं.

मकरंदवत् (मकरंद मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. म-

मकरंदवती (मकरंद मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. वनस्पति पाडळ. पाटला. [एक वृत्त.

मकरन्दिका ( ) स्त्री० का. ते नामनुं

'रसैः षड्भिर्लोकै ममनसजजा गुरुर्मकरन्दिका'

वृत्तरत्नाकरटीका.

मकरव्यूह (मकराकारो व्यूहः) पु० हः. एक जातनी लश्करनी गोठवणी.

मकरसंक्रांति (मकरे सूर्यस्य संक्रांतिः) स्त्री० तिः मकरराशिमां सूर्यनुं संक्रमण, मकरसंक्रांत.

मकराकर (मकराणामाकरः) पु० रः समुद्र, दरियो.

मकराकार (मकरस्येव आकारो फले यस्य) पु० रः एक जातनुं झाड.

मलराक्ष (मकरस्य अक्षिणीव अक्षिण्यस्य) पु० क्षः रावणना पक्षमां रहेनार ते नामनो एक राक्षस.

मकरांक (मकरोंऽको यस्य) पु० कः १ कामदेव. २ ते नामनो एक मनु.

मकरांक (मकरा अंके यस्य) पु० कः दरियो.

मकरालय (मकराणामालयः) पु० यः समुद्र.

मकरावास (मकराणामावासः) पु० सः उपलो शब्द जुओ.

मकराश्व ( ) पु० श्वः वरुण.

मकरासन ( ) क्ली० नं. पूजा करती वखते ते नामनुं एक आसन.

'मकरासनमावक्ष्ये वायूनां स्तंभकारणात् ।
पृष्ठे पादद्वयं बद्धा हस्ताभ्यां पृष्ठबन्धनम्' ॥
व
रुद्रया० ॥

मकरिन् (मकरोऽस्यास्ति इनि) पु० री. समुद्र, दरियो.

मकरी (मकर ङीप्) स्त्री० री. एक जातनी माछली.

मकार (म स्वरूपे कार) पु० रः केवल म वर्ण. २ मध, मत्स्य, मांस, मैथुन अने मुद्रा-ए पांच मकारपैकी प्रत्येक.

मकुट (मक् [भूषणे] उट) क्ली० टं. मुगट, ताज.

मकुति (मक् उति) स्त्री० तिः राजनो शूद्रउपर हुकम.

मकुर (मक् उरच्) पु० रः १ चाटलुं, दर्पण, आरसी. २ चाक फेरववानो कुंभारनो दंड. ३ बकुल

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वृक्ष. ४ पुष्पनी कळी. [२ બકુલવૃક્ષ.
मकुल (मक् उलच्) पु० लः १ मुकुल शब्द જુઓ.
मकुष्टक (मकुं मूषां स्तकति स्तक् अच्) पु० कः रानी भग. [જાતના ચોખા.
मकुष्ठ (मा ङ कुत्सितं तिष्ठति स्था क) पु० ष्ठः એક
मकुष्ठ (,,) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. ધીમે ચાલનાર, આરતે જનાર.
मकुष्ठक (मकुष्ठ क) पु० कः रानी भग.
मकूलक (मक् ऊलच् कच्) पु० कः १ એક જાતનું ઝાડ. २ मुकुल शब्द જુઓ. [રોગ.
मकेरुक (मकेरु कन्) पु० कः એક જાતનો કૃમિ-
मक्क् (भ्वा० आत्म० सेट् मक्कते) જવું.
मक्कल (मक्कं लाति ला क) पु० लः એક જાતનો शूलरोग.
मक्कूल (मक्क् ऊलच्) क्ली० लं. शिलाजतु.
मक्कोल (मक्क् ओल) पु० लः ખડી, ચાક.
मक्ष् (भ्वा० पर० सेट् मक्षति) ગુસ્સે થવું. २ મિશ્રિત કરવું. ३ એકઠું કરવું ४ ભરવું. ५ રોકવું.
मक्ष (मक्ष अच्) पु० क्षः १ પોતાની ભૂલ સંતાડવી તે. २ ઢોંગ, પાખંડ. [ઝાડ. પિયાલવૃક્ષ.
मक्षवीर्य (मक्षं वीर्यं यस्मात्) पु० र्यः એક જાતનું
मक्षिका (मक्ष् सिकन्) स्त्री० का. માખી. मक्षीका.
मक्षिकानिकर (मक्षिकाणां निकरः) पु० रः માખીનું ટોળું. [सिक्थक.
मक्षिकामल (मक्षिकाया मलम्) क्ली० लं. મીણ.
मक्षीका (मक्ष् सिकन् पृषो०) स्त्री० का. માંખી.
मख् (भ्वा० पर० सेट् मखति) १ જવું. २ હાલવું.
मख् (भ्वा० पर० सेट् मंखति) ઉપલો शब्द જુઓ.
मख (मख् घ) पु० खः. यज्ञ.
मखत्रातृ (मखं त्रायते त्रै तृच्) पु० ता. दाशरथि राम. [क्षत्र.
मखद्विष् (मखाय द्वेष्टि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. रा-
मखप्रभु (मखे प्रभवति) पु० भुः सोमवल्ली.
मखवह्नि (मखस्य वह्निः) पु० ह्निः यज्ञनो अग्नि.
मखाग्नि (मखस्य अग्निः) पु० ग्निः उपलो शब्द જુઓ. [५ल. २ यज्ञनुं अन्न.
मखान्न (मखे भोज्यं अन्नम्) क्ली० न्नं. એક જાતનું
मखासुहृत् (मखस्य असुहृद्) पु० त्-द्. महादेव.
मग् (भ्वा० पर० सेट् मंगति) જવું, ગમન કરવું.
मगध (मगं दधाति धा क) पु० धः. १ બહારપ્રાંત. २ બંદિ.
मगध (,,) पु० धाः. બહાર પ્રાંતમાં રહેનાર લોક.
मगधा (मगध् अच् टाप्) स्त्री० धा. વનસ્પતિ पी-५२.
मगधीय (मगधे भवः छ) त्रि० यः-या-यं. બહારપ્રાંતમાં હોનાર.
मगधेश्वर (मगधस्य ईश्वरः) पु० रः. १ જરાસંધ-રાજા. २ મગધ દેશનો રાજા.
'प्राकरान्निकर्षं मगधेश्वरस्य' रघुवंशम्.
मगधोद्भवा (मगधदेशे उद्भवति उद् भू अच्) स्त्री० वा. मगधा शब्द જુઓ.
फलं बृहत्या मगधोद्भवानाम्' सुश्रुतः
मगध्य् (कंड्वा० पर० सेट् मगध्यति) पीઠવું.
मग्न (मस्ज् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. ડૂબેલું, બૂડેલું.
मघ् (भ्वा० आत्म० सेट् मंघते) १ જવું. २ ચાલવું. ३ નિંદવું. ४ शत्रु કરવું. ५ प्रारंभ કરવો. ६ धूत રમવું. ७ ઠગવું. ८ अप्रभाणिकपणे वर्तवुं.
मघ् (भ्वा० पर० सेट् मंघति) अलंकृत કરવું, शणगारવું. [२ आराकान देश.
मघ् (मघ् अच्) पु० घः. १ તે નામનો એક द्वीप.
मघ (,,) पं. એક જાતનું ફુલ.
मघवत् ( ) पु० वान्. १ ઇંદ્ર. २ ધૂડપક્ષી.
'स किल संयुगमूर्ध्नि सहायतां मघवतः प्रतिपद्य महारथः' रघुवंशम्.
मघवती (मघवत् ङीप्) स्त्री० ती. ઇંદ્રાણી.
मघवन् (मह् कनिन्) पु० वा. १ ઇંદ્ર. २ ધૂડ.
'दुदोह गां स यज्ञाय शस्याय मघवा दिवम्' रघुवंशम्.
मघा (मह् घ) स्त्री० घा. મઘા નક્ષત્ર.
मघात्रयोदशी (मघानक्षत्रेण युक्ता त्रयोदशी) स्त्री० शी. ભાદરવા વદી તેરશ.
मघाभू (मघासन्निकृष्टे ऋक्षे भवति भू क्विप्) पु० भूः. शुक्रयह. मघाभव. [धान्य.
मघी (मघा अच् ङीष्) स्त्री० घी એક જાતનું
मघोनी (मघवन् ङीप्) स्त्री० नी. ઇંદ્રાણી.
मंकलक ( ) पु० कः. તે નામનો એક ऋषि, તે નામનો એક यक्ष.
मंकि (मकि इन्) पु० किः. ધનને ઇચ્છનાર વેપારી.
मंकिल (मकि इलच्) पु० लः. દાવાનલ.
मंकुर (मकि उरच्) पु० रः. આરસી, દર્પણ.
मंक्षण (मंक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. સાથળનો બચાવ કરવાનું બખ્તર. [२ એકદમ. ३ ઘણું.
मंक्षु (मसि उन्) अव्य० क्षु. १ જલદીથી, ત્વરાથી.
मंक्षुण ( ) क्ली० णं. मंक्षण शब्द જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मंग (मगि घञ्) पु० गः. વહાણનું માથું.

मंगल (मगि अलच्) पु० लः. १ मंगलग्रह. २ આ-હેલો મતલબ પારપડવો તે, ઇષ્ટાર્થસિદ્ધિ. ३ વિષ્ણુ. ' पवित्रं मंगलं परम् ' विष्णुसहस्र०

मंगल („) क्ली० लं. સુખ, કલ્યાણ.

मंगल (मंगल अच्) त्रि० लः-ला-लं. १ શુભકારક. २ મંગલવાળું. ३ પ્રશસ્ત.

मंगलचंडिका (मंगलचंडी स्वार्थे क) स्त्री० का. તે નામની એક દેવી.

' मंगलेषु च या दक्षा सा च मंगलचंडिका '
ब्रह्मवै०पु०

मंगलचंडी (मंगले चंडी) स्त्री० डी. ઉપરનો શબ્દ જુઓ. [આડ.

मंगलच्छदा (मंगलं छादयति) स्त्री० दा. પીપરનું

मंगलच्छाय (मंगला छाया यस्य) पु० यः. વડનું ઝાડ.

मंगलपाठक (मंगलार्थं स्तुतिं पठति पठ् ण्वुल्) पु० कः. સ્તુતિપાઠક, ભાટ, બંદિજન.

मंगलप्रदा (मंगलं प्रददाति दा क) स्त्री० दा. હલદર.

मंगलसूत्र (मंगलसूचकं सूत्रं) क्ली० त्रं. વિવાહમાં કન્યાના ગળામાં સૌભાગ્યમાટે જે સૂત્ર પહેરાવે છે તે.

मंगला (मंगल टाप्) स्त्री० ला. १ દુર્ગા. २ હલદર. ३ બ્રો. ४ પતિવ્રતા સ્ત્રી. ५ તે. નામની એક યોગિની. ६ એક જાતનું કરંજ. ७ ત્રાયમાણ ઓષધિ.

मंगलागुरु (मंगलमगुरु) क्ली० रु. એક જાતનું અગુરુચંદન.

मंगलाचरण (मंगलार्थं आचरणम्) क्ली० णं. ગ્રંથવગેરે શુભ કાર્યની શરૂઆતમાં ઈશ્વરવગેરેની સ્તુતિ કરાય છે તે.

मंगलाष्टक (मंगलार्थं अष्टकम्) क्ली० कं. લગ્ન, મુંજવગેરે થઈ રહ્યા પછી આશીર્વાદાત્મક જે આઠ શ્લોક બોલાય છે તે.

मंगल्य (मंगलाय हितं यत्) क्ली० ल्यं. १ ચંદન. २ અગુરુચંદન. ३ સોનું. ४ દહિં. ५ સિંદૂર.

मंगल्य („) पु० ल्यः १ ત્રાયમાણ ઓષધિ. २ બીલીનું ઝાડ. ३ પીપળાનું ઝાડ. ४ મસૂર. ५ કોઠનું ઝાડ. ६ નાળિએર. ७ અરીઠાનું ઝાડ.

मंगल्य (मंगल यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. १ મંગલકર. २ શુભકારક. ३ શોભાયુક્ત, સુંદર.
' सर्वमंगलमंगल्ये ' देवी०

मंगल्यक (मंगल्यः स्वार्थे क) पु० कः એક જાતનું ધાન્ય, મસૂર.

मंगल्यकुसुमा (मंगल्यं कुसुमं यस्याः) स्त्री० मा. સુવા. मंगल्यपुष्पा. [વનસ્પતિ જીવંતી.

मंगल्यनामधेया (मंगल्यं नामधेयं यस्याः) स्त्री० या.

मंगल्यपुष्पा (मंगल्यं पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पा. मंगल्यकुसुमा શબ્દ જુઓ.

मंगल्या (मंगलाय हिता यत्) स्त्री० ल्या. १ દુર્ગા. २ બ્રો. ३ હલદર. ४ એક જાતનું અગુરુચંદન. ५ ખીજડાનું ઝાડ. ६ ધોળી વજ. ७ કાંગ. ८ સુવા. ९ રાની અડદ. १० ધઉંલો. ११ ગોરોચના. १२ ઋદ્ધિ નામની ઓષધિ.

' मंगल्याऽगुरुशिशिरा गन्धाद्या दोषवाहिका '
राजनि०

मंगिनी (मंगी अस्त्यस्य इनि ङीप्) स्त्री० नी. વહાણ, નૌકા. [રાજ.

मंगुष ( ) पु० षः તે નામનો એક

मच् (भ्वा० आत्म० सेट् मचते) १ દંભ કરવો. २ દાંભિક થવું. ३ લુચ્ચા થવું. ४ શઠપણું કરવું.

मच् (भ्वा० आत्म० सेट् मंचते) १ ઉંચાપણું કરવું. २ પૂજવું. ३ ધારણ કરવું. ४ દીપવું. ५ પ્રકાશવું.

मचर्चिका (मस्य शंभोरिव चर्चिका) स्त्री० का. વખાણેલું, ઉત્તમ, પ્રશસ્ત. (આ શબ્દ નિયતલિંગ છે વિશિષ્યનિઘ્ન નથી).

' मतल्लिकादयो नियतलिंगा न तु विशिष्यनिघ्नाः '
सिद्धान्तकौमुदी.

मच्छ (मद् सन् शेते शी ड) पु० च्छः. માછલું.

मजिर ( ) पु० रः. તે નામનો એક ઋષિ. [હાડકું.

मज्जकृत् (मज्जानं करोति कृ क्विप्) क्ली० त्-द्.

मज्जत् (मस्ज् शतृ) त्रि० ज्जन्-ज्जंती-ज्जत्. ડૂબતું, બૂડતું.

मज्जन् (मस्ज् क्विन्) पु० ज्जा. १ શરીરના હાડકાની ચરબી. २ ઓડવગેરેનો સારાંશ.

' अस्थि यत्स्वाग्निना पक्वं तस्य सारं द्रवो घनः ।
यः स्वेदवत् पृथग्भूतः स मज्जेत्यभिधीयते ' ॥
भावप्रकाशः ॥

मज्जन (मस्ज् ल्युट्) क्ली० नं. સ્નાન, નાહવું તે. २ ડૂબવું-બૂડવું તે. [પારો.

मज्जसमुद्भव (मज्ज्ञः समुद्भवति) क्ली० वं. વીર્ય,

मज्जा (मस्ज् अच् टाप्) स्त्री० ज्जा. मज्जन् શબ्द જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मज्जाज (मज्जातो जायते जन् ड) क्ली० जं. १ वीर्य, पारो. २ એક જાતનો ગુગળ.

मज्जारजस् (मज्जाया रजः) क्ली० जः. १ गु, न-२क. २ गुगળ. [पारो वीर्य.

मज्जारस (मज्जाया रसः परिपाकः) पु० सः.

मज्जासार (मज्जायां सारो यस्य) क्ली० रं. जायफल. जातीफल. [વગેરે ભૂકવાની પેટી.

मज्जूषा (मस्ज् ऊषन्) स्त्री० षा. દાગીનાધરેણાં-

मंच् (भ्वा० पर० सेट् मंचति) જવું.

मंच् (मंच् घञ्) पु० चः १ ખાટલો, માંચો. २ ખેતર વગેરેમાં રક્ષણ કરવાને બાંધાતો વાંસડાનો ઉંચો માળો. ३ ઉંચી બેઠક. ४ એક જાતનો ઉંચો મંડપ. [જુઓ.

मंचक (मंच स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ

'वारिधानी तु कुंभश्च मार्जनी मंचकस्तथा'

कथासरित्सागरः.

मंचकस्थायिन् (मंचके तिष्ठति) पु० यी. માકડ.

मंचकाश्रय (मंचकस्य आश्रयो यस्य) पु० यः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मंचमंडप (मंच् इव मंडपः) पु० पः. ખેતરવગેરેનું રક્ષણ કરવા માટે રચેલો વાંસડાનો માળો.

मंज् (चुरा० उभय० सेट् मंजयति) १ નાદ કરવો, શબ્દ કરવો. २ માંજવું.

मंजर (मंज् अरच्) क्ली० रं. ઝાડનો મહોર, માંજર. २ મોતી. ३ તિલકવૃક્ષ. ४ વેલો.

मंजरि (मंजु ऋच्छति ऋ इन्) स्त्री० रिः. १ ઝાડનો મહોર, માંજર. २ મોતી. ३ તિલકલતા. ४ તુલસી. मंजरी.

मंजरित (मंजर इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને મહોર-માંજર આવેલાં છે તે (આંબો તુલસી વગેરે).

मंजरी (मंजरि ङीप्) स्त्री० री. १ मंजरि शब्द જુઓ.

मंजरीनम्र (मंजर्या नम्रः) पु० म्रः. નેતર, વેતસ.

मंजरीपिंजरित (मंजर्या पिंजरितः) त्रि० तः-ता-तं. મોતીવગેરેથી સુશોભિત કરેલું. [બકરી.

मंजा (मांज अच्) स्त्री० जा. १ માંજર. २ મોર. ३

मंजि (मंजि इन्) स्त्री० जिः. માંજર, મહોર. मंजी.

मंजिका (मंजि ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. વેશ્યા.

मंजिफला (मंजिः मंजरी फले यस्याः) स्त्री० ला. કેળ. [મજીઠ.

मंजिष्ठा (अतिशयेन मंजांमती इष्ठन्) स्त्री० ष्ठा.

'मञ्जिष्ठा मधुरा तिक्ता कषाया स्वर्णवर्णकृत्।
रक्तातीसारकुष्ठास्रविसर्पव्रणमेहनुत्'॥

भावप्रकाशः॥

मंजिष्ठामेह (मंजिष्ठवर्णः मेहः) पु० हः. એક જાતનો પ્રમેહ.

मंजिष्ठाराग (मंजिष्ठाया रागः) पु० गः. १ મજીઠનો રંગ. २ અવિચલ પ્રેમ.

मंजीर (मंज् ईरन्) पु० क्ली० रः-रं. १ સાંકળાં, બગલદાણા, અઢારીઆંવગેરે પાદભૂષણ. नूपुर.

'काव्यमनभिज्ञसभायां मंजीरं केलिवेलायाम्'

उद्भटः.

मंजीर (,,) पु० रः. દહિં વલોવતી વખતે રવાઈ બાંધવાનો થાંભલો. विष्कंभ, कुदर.

मंजीरक (मंजीर इव कायते कै क) पु० कः. સાંકળાં, બગલદાણા, અઢારીયાં વગેરે પાદભૂષણના અવાજ જેવા અવાજવાળો.

मंजु (मंज् उ) त्रि० जुः जुः-जु. મનોહર, સુંદર.

'त्यक्त्वा गेहं झटिति यमुना मंजुकुंजं जगाम'

पदांकदूतम्.

मंजुकेशिन् (मंजुकेश इनि) पु० शी. શ્રીકૃષ્ણ.

मंजुकेशिन् (,,) त्रि० शी-शिनी-शि. સુંદર કેશવાળું. [ગતિવાળું.

मंजुगमन (मंजु गमनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. સુંદર

मंजुगमना (मंजु गमनं यस्याः) स्त्री० ना. હંસણ. હંસી.

मंजुघोष (मंजुः घोषः) पु० षः. મનોહર અવાજ.

मंजुघोष (मंजुः घोषोऽस्य) पु० षः. १ તે નામનો એક જિન સાધુ. २ તે નામની એક દેવતા.

मंजुघोष (मंजुः घोषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. સુંદર અવાજવાળું.

मंजुनाशी ( ) स्त्री० शी. १ પાર્વતી, દુર્ગા. २ ઇંદ્રાણી. ३ સુંદર સ્ત્રી.

मंजुपाठक (मंजु पठति पठ् ण्वुल्) पु० कः. પોપટ.

मंजुपाठक (,,) त्रि० कः-ठिका-कं. મનોહર પાઠ કરનાર.

मंजुप्राण (मंजु प्राणिति) पु० णः. બ્રહ્મા.

मंजुभद्र (मंजु भद्रं अस्मात्) पु० द्रः. તે નામનો એક જિન. [ણિણી-ણિ. મનોહર બોલનાર.

मंजुभाषिन् (मंजु भाषते भाष् णिनि) त्रि० षी-

मंजुभाषिणी (मंजु भाषिन् ङीप्) स्त्री० णी. १ તે નામનું એક વૃત્ત. २ મનોહર બોલનારી.

'सजसाजगौ भवति मञ्जुभाषिणी' वृत्तरत्नाकरः.

मंजुल (मंजि उलच्) त्रि० लः-ला-लं. સુંદર, મનો-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

६२. [पंखी. २ तितरपंखी.

मंजुल (,,) पु० लः. १ એક જાતનું

मंजुल (,,) क्ली० लं. १ शेवाળ. २ કુંજ, લતાગૃહ.

मंजुला (मंजुल टाप्) स्त्री० ला. भ७६.

मंजुश्री (मंजुः श्रीर्यस्य) पु० श्रीः. मंजुभद्र शब्द જુઓ. [शोભાવાળું.

मंजुश्री (,,) त्रि० श्रीः-श्रीः-श्रि. सुंदर

मंजुषा (मंजूषा पृषो०) स्त्री० षा. પેટી, પેટારો.

'मंजुषाऽपि च मंजूषा पेटा च पेटिकेत्यपि'
शब्दरत्नावली

मंजूषा (मंज् ऊषन्) स्त्री० षा. १ અલંકારવગેરે મૂકવાની પેટી. २ भ७६. ३ પથ્થર, પાષાણ.

मटची (मट् अचि ङीप्) स्त्री० ची. १ એક જાતનું પંખી. १ પથ્થરનો વરસાદ.

मटस्फटि (मट स्फट् इ) पु० ट्टिः. દર્પારંભ.

मठ् (भ्वा० पर० सेट् मठति) १ રહેવું, વસવું. २ મર્દન કરવું. [ચારવું.

मठ् (भ्वा० आ० सेट् मंठते) १ સંભારવું. २ वि-

मठ (मठ् क) पु० क्ली० ठः-ठं. १ સંન્યાસી, વિદ્યાર્થીવગેરેનું રહેવાનું ઠેકાણું, મઠ. २ ગાડી, રથ. ३ દેવાલય.

मठर (मठ् अरन्) पु० रः. તે નામનો એક મુનિ.

मठर (,,) त्रि० रः-रा-रं. કુશલ, પ્રવીણ, દક્ષ.

मड् (चुरा० उभय० सेट् मंडयति-ते) १ હર્ષ પામવું. २ અલંકૃત કરવું. ३ શણગારવું.

मड् (भ्वा० आत्म० सेट् मंडते) વિભાગ કરવા.

मड् (भ्वा० पर० सेट् मंडति) અલંકૃત કરવું, શણગારવું.

मडक (मड् कुन्) पु० कः. એક જાતનું ધાન્ય.

मडार (मड् आरन्) पु० रः. ભૂપક.

मडु (मज्जंति सर्वे शब्दा अत्र. मस्ज् उन्) पु० डुः. એક જાતનું વાદ્ય.

मडुक (मडुः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

मण् (भ्वा० पर० सेट् मणति) અવાજ કરવો.

मणि (मण् इन्) पु० स्त्री० णिः-णिः. १ હીરા, પોખરાજવગેરે રત્ન, મણિ. २ એક જાતનું માટીનું પાત્ર. ३ પુરુષના લિંગનો જાડો અગ્રભાગ. ४ મણિબંધ. ५ તે નામનો એક જાતનો નાગ. ६ બકરીના ગળાના આંચળ. ७ સ્ત્રીની યોનિનો ઉંચો ભાગ.

'दृष्ये कान्ताकरं वीक्ष्य मणिकंकणवर्जितम्'
सुभाषितम्.

'कुत्स्याः स्युः कुपरीक्षका न मणयो यैरर्घतः पातिताः'
भर्तृहरिः.

मणिक (मणिः स्वार्थे संज्ञायां वा कन्) क्ली० कं. એક જાતનું માટીનું વાસણ. अलिंजर.

मणिकंठ (मणिवर्णः कंठः अस्य) पु० ठः. ચાષપક્ષી.

मणिकर्ण (मणिः कर्णे यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णी-र्णं. જેના કાનમાં મણિ હોય છે તે.

मणिकर्णिका (मणिकर्णः मणिमयकर्णभूषणमस्त्यस्याः ठन्) स्त्री० का. બનારસમાં તે નામનું એક ક્ષેત્ર.

मणिकानन (मणिकमिव आननं यत्र) क्ली० नं. કંઠ, ગળું. [ઝવેરી.

मणिकार (मणिमयं भूषणं करोति कृ अण्) पु० रः.

मणिकृत् (,, कृ क्विप्) पु० त्-द्. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

मणिखनि (मणीनां खनिः) पु० निः. મણિની ખાણ.

मणिग्रीव (मणयः ग्रीवायामस्य) पु० वः. તે નામનો કુબેરનો એક પુત્ર.

मणिच्छिद्रा (मणिरिव छिद्रमस्याः) स्त्री० द्रा. १ વનસ્પતિ ભેદ. २ ऋषभ ઔષધિ.

मणिजला (मणिप्रचुरं जलमस्याः) स्त्री० ला. તે નામની એક નદી.

मणित (मण् क्त) क्ली० तं. રતિકાલમાં સ્ત્રીનો નહિ સમજાય તેવો અવ્યક્ત અવાજ.

'सीत्कृतानि मणितं करुणोक्तिः' माघः.

मणितारक (मणिरिव तारका यस्य) पु० कः. ભારસપક્ષી. [જનાવર, તરસ.

मणितुंड (मणिवर्णं तुंडमस्य) पु० डः. એક જાતનું

मणिद्वीप (मणिमयः मणिप्रचुरो वा द्वीपः) पु० पः. ક્ષીરસમુદ્રની મધ્યેનો તે નામનો એક દ્વીપ.

'सुधासिन्धोर्मध्ये सुरविटपिवाटीपरिसरे
मणिद्वीपे नीपोपवनवति चिन्तामणिगृहे'
सौंदर्यलहरी.

मणिधनुष् (मणिवर्णं धनुः) पु० नुः. ઇંદ્રધનુષ, કામચબો. [એક પર્વત.

मणिपर्वत (मणिप्रचुरः पर्वतः) पु० तः. તે નામનો

मणिपुष्पक (मणियुक्तं पुष्पमिव कायति) पु० कः. સહદેવનો શંખ. [નો એક દેશ.

मणिपुर (मणिप्रचुरं पुरं यस्मिन्) क्ली० रं. તે નામ-

मणिपूर ( ) क्ली० रं. છ ચક્રવાળું નાભિસમીપ આવેલું એક જાતનું પદ્મ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'तदूर्ध्वे नाभिदेशे तु मणिपूरं महाप्रभम्।
.....मणिवद्भिन्नं तत्पद्मं मणिपूरं तथोच्यते' ॥
योगग्रंथात् ॥

मणिबंध (मणिर्बध्यतेऽत्र बंध् घञ्) पु० धः. કાંડું અને હાથ વચ્ચેનો સાંધો.
'मणिबन्धैर्निगूढैश्च सुश्लिष्टशुभसन्धिभिः।
नृपाहीनैः करच्छेदसशब्दैर्धनवर्जिताः'॥
गरुडपुराणम्

मणिबीज (मणिरिव बीजमस्य) पु० जः દાડમનું ઝાડ. मणिबीज.

मणिभद्र (मणिभिर्भद्रमस्य) पु० द्रः १ તે નામનો એક યક્ષ. २ જિનનો પૂર્વ યક્ષ.

मणिभूमि (मणिप्रचुरा भूमिः) स्त्री० मिः જ્યાં રત્નની ખાણ હોય તે જમીન. मणिभू.

मणिमंडप (मणिमयः मणिप्रचुरो वा मंडपः) पु० पः. १ મણિજડેલો મંડપ. २ તે નામનું દેવતાપીઠસ્થાન. [માણવાળું.

मणिमत् (मणिरस्त्यस्य मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. 'गण्डस्थलोन्नसमुखं मणिमत्किरीटम्' भागवतम्.

मणिमत् (,, ,,) पु० मान्. १ તે નામનો એક યક્ષ. २ તે નામનો એક રાજા. ३ તે નામનો એક રાક્ષસ. ४ તે નામનો એક દૈત્ય.

मणिमंथ (मणिरिव मथ्यते मंथ् घञ्) क्ली० थं. સિંધવ. [છીપ.

मणिमंदिर (मणीनां मंदिरम्) क्ली० रं. મોતીની

मणिमाला (मणीनां माला) स्त्री० ला. તે નામનો એક છંદ. २ મણિનો હાર. ३ દૃતક્ષત. ४ લક્ષ્મી. ५ દીપ્તિ.

मणिराग (मणिरिव रागोऽस्य) पु० गः. હીંગળોક.

मणिराग (मणेः रागः) पु० गः મણિનો રંગ.

मणिल (मणि लच्) त्रि० ल.-ला-ल. મણિવાળું, મણિયુત.

मणिव (मणि अस्त्यर्थे व) पु० वः મણિવાળો નાગ.

मणिवाहन (मणिमयं वाहनं यस्य) पु० नः તે નામનો એક રાજા. [ઝાડ.

मणिवीज (मणिरिव बीजमस्य) पु० जः દાડમનું

मणिशैल (मणिप्रचुरः शैलः) पु० लः તે નામનો એક પર્વત. [જડેલો હાર.

मणिसर (मणीन् सरति स अच्) पु० रः મણિ
'मणिसरममलं तारकपटलं नखदशशशिभूषिते'
गीतगोविंदम्.

मणिसोपान (मणिमयं सोपानं) क्ली० नं. મણિજડેલું પગથિયું.

मणिस्कंध (मणिः स्कंधे यस्य) पु० धः એક જાતનો નાગ.

मणी (मण् इन् ङीप्) स्त्री० णी. मणि शब्द જુઓ.

मणीचक (मणेः इं शोभां चकते चक् अच्) पु० कः १ ચંદ્રકાંતમણિ. २ એક જાતનું પક્ષી.

मणीवक (मणीव कायति कै क) क्ली० कं. કૂલ, પુષ્પ. [એક નદી.

मणीवती (मणि मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. તે નામની

मंटपी (मंटं पाति पा क ङीष्) स्त्री० पी. क्षुद्रोपदंशी.

मंठ (मठ् अच्) पु० ठः એક જાતનું કૃતાન્ન.

मंड (मन् ड) पु० क्ली० डः-डं. १ સર્વ અન્નનો અર્ધરસ. २ સાર. ३ પીણું.

मंड (,, ,,) क्ली० डं. દહિંની તર.

मंड (,, ,,) पु० डः १ એરંડાનું ઝાડ. २ એક જાતનું શાક.
'तण्डुलानां सुसिद्धानां चतुर्दशगुणे जले।
रसः सिक्थैर्विरहितो मण्ड इत्यभिधीयते'॥
भावप्रकाशः॥

मंड (मडि अच्) पु० क्ली० डः-डं. અલંકાર, શણગાર.

मंडक (मंड कै क) पु० कः. એક જાતનું કૃતાન્ન.

मंडन (मंडयति मडि ल्युट्) त्रि० नः-नी-नं. અલંકારક, અલંકાર કરનાર, મંડન કરનાર, શોભાવનાર, દીપાવનાર, શણગારનાર.

मंडन (,, ,,) पु० नः. શંકરાચાર્યસાથે સંવાદ કરનારો એક પ્રસિદ્ધ મીમાંસક.
'शिष्यप्रशिष्यैरुपगीयमानं मवेहि तन्मण्डनमिश्रधाम'
शंकरदिग्विजयम्.

मंडन (मडि ल्युट्) क्ली० नं. १ ભૂષણ, અલંકાર, શણગાર, શોભા. २ એકના મતનું ખંડન કરી બીજાના મતનું સ્થાપન કરવું તે.

मंडप (मंडं भूषां पाति पा क मडि कपन् वा) पु० क्ली० पः-पं. १ માંડવો. २ દેવાલયવગેરેનો મંડપ, ३ માણસોનું વિશ્રામસ્થાન.

मंडपा (मंडं पिबति पा क टाप्) स्त्री० पा. એક જાતની વનસ્પતિ. शूकशिंबी, निष्पावी.

मंडयंत (मडि झच्) पु० तः. १ અલંકારક. २ અન્ત. ३ વધૂસંગ. ४ નટવો. ५ અલંકાર.

मंडयंती (मडि झच् ङीप्) स्त्री० ती. સ્ત્રી, યોષિત્.

मंडर (मडि अरन्) त्रि० रः-रा-रं. શોભાવનાર, દીપાવનાર, અલંકાર કરનાર, શણગારનાર.

मंडरी (मडि अरन् ङीप्) स्त्री० री. એક જાતની ભમરી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मंडल (मडि कलच्) क्ली० लं. १ चक्राकार घेराव. २ पृथ्वीनो वर्तुल. ३ वर्तुलाकार, गोळाकार. ४ चक्र, चाक. ५ वीश के त्रीशे योजन प्रमाणनो पृथ्वीनो प्रदेश. ६ बार राज्यनुं चक्र. ७ जमीननो तबेलुं गाम. ८ एक जातनो कुष्ठरोग. ९ शीळशनो रोग. १० मनुष्य, पशु वगेरेनो समूह. ११ निशान भारती वखते धनुर्धारीनुं एक जातनुं आसन. १२ गोळाकार नक्षत्र. १३ एक जातनो लश्करनो व्यूह. १४ पडवान्न, लाडु. १५ युद्ध, संग्राम. १६ सूर्य के चंद्रनो घेराव.

' अखंडमंडलाकारं व्याप्तं येन चराचरम् '.

मंडल (मडि कलच्) पु० लः. १ चंद्र के सूर्यनो घेराव. २ सुगंधि द्रव्य नखलो. ३ धूतरो. ४ एक जातनो सर्प.

मंडलक (मंडलः स्वार्थे क) पु० कः. १ विंध्य. २ शीळश. ३ एक जातनो क्रोट. ४ धूतरो. ५ आरसी, दर्पण. ६ निशान भारती वखते धनुर्धारीनुं एक जातनुं आसन. ७ एक जातनी लश्करनी गोठवण. ८ जंतरमंतर करवानुं रेखावाळुं चक्र. [मंडलपत्रिका शब्द जुओ.

मंडलच्छदा (मंडलाकारं छदं यस्याः) स्त्री० दा.

मंडलनृत्य (मंडलाकारेण नृत्यं) क्ली० त्यं. गोलाकारमां फरी नाचवुं ते.

मंडलपत्रिका (मडलाकारं पत्रं यस्याः) स्त्री० का. वनस्पति राती साटोडी.

मंडलपुच्छक (मडलाकारं पुच्छं यस्य) पु० कः. एक जातनो झींडो.

मंडलवर्तिन् (मंडले वर्त्तते वृत् णिनि) त्रि० र्ती-र्तिनी-र्ति. मंडलमां वर्तनार.

मंडलाकृत (मंडल क्यङ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. वर्तुलाकार, गोळ. [खूंडो.

मंडलाग्र (मंडलमिवाग्रमस्य) पु० ग्रः. एक जातनो

मंडलाधिप (मंडलस्य अधिपः) पु० पः. १ सार्वभौम राज्य. २ मंडलिक राज्य. ३ मंडलनो अधीश. मंडलेश्वर.

मंडलाधीश (मंडलस्य अधीशः) पु० शः. १ सार्वभौम राज्य. २ मांडलिक राज्य. ३ मंडलनो अधीश.

मंडलिन् (मंडलं कुंडलनमस्त्यस्य इनि) पु० ली. १ सर्प. २ एक जातनो सर्प. ३ भिलाडो. ४ केशवालो भिलाडो. ५ वड. ६ मंडलेश्वर राज्य.

मंडली (मंडल ङीप्) स्त्री० ली. १ चंद्र के सूर्यनुं बिंब. २ मंडल. ३ घेरो. ४ कुंवार. ५ वर्तुलाकारे फरवुं ते. [लाकार करवुं ते.

मंडलीकरण (मंडल च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. वर्तु-

मंडलीकृत (मंडल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. वर्तुलाकार करेलुं. [शब्द जुओ.

मंडलेश (मंडलस्य ईशः) पु० शः. मंडलाधिप

मंडलेश्वर (मंडलस्य ईश्वरः) पु० रः. मंडलाधिप शब्द जुओ.

मंडहारक (मंडं हरति हृ ण्वुल्) पु० कः. कलाल.

मंडा (मंडः कारणत्वेनास्त्यस्य अच्) स्त्री० डा. सुरा.

मंडा (मडि अच् टाप्) स्त्री० डा. आंबली.

मंडित (मडि क्त) त्रि० तः-ता-तं. भूषित, अलंकृत.

' मणिमयमकरमनोहरकुंडलमंडितगण्डमुदारम् '

गीतगोविंदम्.

मंडित (,,) पु० तः. जैन लोकना गणाधिपपैकी ते नामनो एक.

मंडु ( ) पु० डुः. ते नामनो एक ऋषि.

मंडूक (मडि ऊक) पु० कः. १ देडको. २ ते नामनो एक मुनि. ३ एक जातनुं आड.

मंडूक (,,) त्रि० कः-का-कं. अत्यंत तेजवाळुं.

मंडूक (मडि ऊक) क्ली० कं. एक जातनो बंध.

मंडूकपर्ण (मंडूक इव पर्णमस्य) पु० र्णः. १ श्योनाक वृक्ष. २ शोणुक.

मंडूकपर्णा (मंडूकपर्ण टाप्) स्त्री० र्णी. भजीड.

मंडूकपर्णिका (मंडूक इव पर्णी यस्याः) स्त्री० का. औषधि आदित्यभक्ता.

' मंडूकपर्णिका लघ्वी स्वादुपाका सरा हिमा '

वैद्यकम्.

मंडूकपर्णी (मंडूकपर्ण ङीप्) स्त्री० र्णी. १ भजीड. २ वनस्पति ब्राह्मी. ३ आदित्यभक्ता. मंडूपर्णिका.

मंडूकमातृ (मंडूकस्य मातेव पोषकत्वात्) स्त्री० ता. वनस्पति ब्राह्मी.

मंडूकसरस (मंडूकप्रचुरं सरः अच्) क्ली० सं. जेमां देडकां वधारे होय एवुं सरोवर.

मंडूर (मंडि ऊरच्) क्ली० रं. १ लोढानो मेल. २ एक जातनुं रसायन.

मंडोदक (मंड इवोदकं यत्र) क्ली० कं. १ महोत्साहना दिवसे भींत के जमीन उपर वेल, मुठा वगेरे काढी रंग पूराय छे ते. २ चित्र रंग.

मत (मन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मानेलुं. २ संमत. ३ जाणेलुं. ४ कबुल करेलुं. ५ सत्कार करेलुं, पूजेलुं. ६ अभिप्रेत. ७ समीकृत.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'अहमेव मतो राज्ञ इति यो मन्यते कुधीः ।
बलीवर्दः स विज्ञेयो विषाणपरिवर्जितः' ॥

मत (,,) क्ली० तं. १ ज्ञान. २ भानवुं ते, भत. ३ संमति. ४ अभिप्राय. ५ पूज्य: ६ अर्चा.

मतंग (माद्यति अनेन मद् अंगच्) पु० गः १ मेध. २ ते नामनो એક મુનિ. ૩ તે નામનો એક દાનव. ४ એક જાતનો ચંડાલ. ५ તે નામનો એક राजर्षि. [હાથી.

मतंगज (मतंगः मेघ इव जायते जन् ड) पु० जः

मतल्लिका (मतं मतिमर्लति अल् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. प्रशस्त, उत्कृष्ट. (गोमतल्लिका=उत्तम गाय).

मतानुज्ञा (मतस्य अनुज्ञा) स्त्री० ज्ञा. न्यायशास्त्रप्रसिद्ध એક નિગ્રહસ્થાન.

'स्वपक्षदोषाभ्युपगमात् परपक्षदोषप्रसंगो मतानुज्ञा' भाषा०

मताभिमान (मतस्य अभिमानः) पु० नः. મતનું અભિમાન. मताभीमान.

मति (मन् क्तिन्) स्त्री० तिः १ ज्ञान. २ બુદ્ધિ. ૩ भानवुं ते. ४ ઇચ્છા. ५ स्मृति. ६ सत्कार. ७ अर्चा.

मति (मन् क्तिच) स्त्री० ति. એક જાતનું શાક.

मतिद (मतिं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. મતિ આપનાર. [વેલો. જ્યોતિષ્મતી.

मतिदा (मतिं ददाति दो क) स्त्री० दा. એક જાતનો

मतिनीर ( ) पु० रः તે નામનો એક राजा. [शाणुपाणु.

मतिप्रकर्ष (मतेः प्रकर्षः) पु० र्षः બુદ્ધિની મોટાઈ,

मतिभ्रम (मतेः भ्रमः) पु० मः બુદ્ધિ ફરવી તે, भतिभां श्रम थवो ते. बुद्धिभ्रंश. [જુઓ.

मतिभ्रांति (मतेः भ्रांतिः) स्त्री० तिः ઉપલો શબ્દ

मतिमत् (मति मतुप्) त्रि० मान्-मती मत्. બુદ્ધિવાળું, અક્કલમંદ.

'मतिमतां च विलोक्य दरिद्रतां
विधिरहो बलवानिति मे मतिः' भर्तृहरिः.

मतिविभ्रम (मतेर्विभ्रमः) पु० मः. मतिभ्रम शब्द જુઓ. [ઉન્માદ રોગ.

मतिविभ्रम (मतेर्विभ्रमोऽत्र) पु० मः. એક જાતનો

मत्क (मद् क्विप् स्वार्थे क) पु० त्कः. માંકડ.

मत्क (ममेदं कन्) त्रि० त्कः-त्का-त्कं. મારું, હું સંબંધી. मदीय.

मत्कुण (मद् क्विप् कुण् अच्) पु० णः. १ માંકડ. २ દાંતવિનાનો હાથી. ૩ દાઢીમૂછવિનાનો પુરુષ. ४ સાથળ ઉપર પહેરવાનું બખ્તર.

मत्कुणा (मत्कुण अच् टाप्) स्त्री० णा. જેની યોનિ ઉપર બીલકુલ વાળ નથી તે સ્ત્રી. [ઝાડ.

मत्कुणारि (मत्कुणस्य अरिः) पु० रिः. ભાંગનું

मत्त (मद् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ ગાંડું. २ મદ પામેલું. ૩ મદવાળું. ४ કેફી. ५ છાકટું. ६ હર્ષ પામેલું, હૃષ્ટ.

मत्त (,,) पु० त्तः. १ મદોન્મત્ત હાથી. २ ધંતૂરો. ૩ કોયલ. ४ પાડો.

मत्तकाशिनी (मत्तेव क्षीवेव काशते काश् णिनि) स्त्री० नी. ઉત્તમ સ્ત્રી.

मत्तकासिनी (मत्तेव क्षीवेव कासते कास् णिनि) स्त्री० नी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मत्तकीश (मत्तः कीश इव) पु० शः. હાથી.

मत्तदंतिन् (मत्तो दंती) पु० ती. ગાંડો હાથી.

मत्तमयूर (मत्तो मयूरो यस्मात्) पु० रः. १ મેધ. २ તે નામનો એક છંદ.

'यत्र स्नेहे रक्तमनस्के किल पूर्वं दीर्घा वर्णाः पंच तथा चाष्टममेतत् तस्माद्दन्त्यो द्वादशशांत्यैः श्रुतिरन्ध्रैः विश्रामः स्यात् तत्कथितं मत्तमयूरम् ॥ लीलावृत्तमत्त.....रासक्रीडाकृष्टमना गोपवधूभिः कंसध्वंसी निर्जनवृंदावनमाप' ॥

'वैदैरन्ध्रैर्मृतौ यसगा मत्तमयूरम्' वृत्तरत्नाकरः.

मत्तमयूर (मत्तः मयूरः) पु० रः. ગાંડો મોર.

मत्तवारण (मत्तो वारणः) पु० णः. मत्तदंतिन् शब्द જુઓ.

मत्तवारण (मत्तं वारयति वृ णिच् ल्यु) क्ली० णं. १ મહેલ વગેરેનો ચિત્રવિચિત્ર ઉપર ભાળ. २ સોપારીનો ભૂકો. ૩ મહેલની દીવાલની ફરતી વાડ, કોટવગેરે. [ભદિરા.

मत्ता (मत्तं मदोऽस्त्यस्यां अच्) स्त्री० त्ता. સુરા.

मत्ताक्रीडा ( ) स्त्री० डा. તે નામનો એક છંદ.

'मत्ताक्रीडा म्नौ त्नौ नौ नल्गिति भवति वसुशरदशयनियुता' वृत्तरत्नाकरः.

मत्तालंब (मत्तैरालंब्यते आ लंबि घञ्) पु० बः. મહેલની દીવાલની ફરતી વાડ, કોટવગેરે.

मत्तेभविक्रीडित ( ) क्ली० तं. તે નામનો એક છંદ.

'सभरा न्मौ यलगास्त्रयोदशयतिर्मत्तेभविक्रीडितम्' वृ० र०

मत्तेभविक्रीडित (मत्तस्य इभस्य विक्रीडितं) क्ली० तं. ગાંડા હાથીની ક્રીડા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मत्पर (मयि परः) त्रि० रः-रा-रं. मारा ઉપર આસક્ત.

मत्य (मते साधु यत्) क्ली० लं. १ ખેડેલા ક્ષેત્રના સમીકરણનું સાધન. ૨ દાતાવગેરેની મુઠ્ઠિ.

मद्र (चुरा० आ० सेट् मंत्रय) गुप्त भाषण કરવું.

मत्स (मद् स) पु० त्सः. માછલું, મત્સ્ય.

मत्सगंड (मत्सेन गंडो लेपोऽत्र) पु० डः. એક જાતનું માછલીનું શાક.

मत्सर (मद् सरन्) पु० रः. १ બીજાના શુભનો દ્વેષ કરવો તે, પારકી સંપત્તિ જોઈ તેના અદેખા થવું તે. ૨ ક્રોધ. ૩ પોતાવિષે ધિક્કાર. ૪ મચ્છર.

'निन्दन्ति मां सदा लोका धिगस्तु मम जीवनम् ।
इत्यात्मनि भवेद् यस्तु धिक्कारः स च मत्सरः' ॥
क्रियायोगसारः. ॥

मत्सर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ પારકી સંપત્તિ જોઈ જેના મનમાં અદેખાઈ ઉત્પન્ન થાય છે તે. ૨ ક્રોધી. ૩ કૃપણ.

मत्सरा (मद् सरत् टाप्) स्त्री० रा. મચ્છર.

मत्सरिन् ( ) त्रि० री-रिणी रि. પારકી સંપત્તિ જોઈ જેના મનમાં અદેખાઈ ઉત્પન્ન થાય છે તે, દુષ્ટ.

मत्सी (मत्स्य ङीप्) स्त्री० त्सी. માછલી.

मत्स्य (मद् स्य) पु० त्स्यः. १ માછલું. ૨ એક જાતનો જલચર જંતુ. ૩ વિરાટ દેશ. ૪ મીનરાશિ. ૫ વિષ્ણુનો એક અવતાર.

मत्स्यक (मत्स्यः स्वार्थे क) पु० कः. માછલું.

मत्स्यकरंडिका (मत्स्यानां करंडिकेवाधारः) स्त्री० का. માછલાં રાખવાનો કંડિયો.

मत्स्यगंधा (मत्स्येव गंधो यस्याः) स्त्री० धा. १ व्यासની મા સત્યવતી. ૨ વનસ્પતિ જલપીંપર.

मत्स्यघंड ( ) पु० डः. એક જાતનું માછલાનું શાક. [રવાં તે.

मत्स्यघात (मत्स्यानां घातः) पु० तः. માછલાં મા-

मत्स्यजाल (मत्स्यधारणार्थं जालं) क्ली० लं. માછલાં પકડવાની જાળ.

मत्स्यजीविन् (मत्स्येन जीवति जीव् णिनि) पु० वी. માછીમાર. निषाद.

मत्स्यंडिका (मत्स्यंडी स्वार्थे कन्) स्त्री० का. नीचલો શબ્દ જુઓ. [ગોળનો વિકાર.

मत्स्यंडी ( ) स्त्री० डी. એક જાતનો

'इक्षो रसो यः संपक्को घनः किंचिद् द्रवान्वितः ।
मदवत् स्यंदते यस्मान् मत्स्यंडीति निगद्यते' ॥
भावप्रकाशः ॥

मत्स्यद्वीप (मत्स्यप्रधानो द्वीपः) पु० पः તે નામનો એક દ્વીપ. [ની. માછલાં રાખવાનો કંડિયો.

मत्स्यधानी (मत्स्या धीयतेऽत्र धा ल्युट् ङीप्) स्त्री०

मत्स्यनाशन (मत्स्यान् नाशयति नश् ल्यु) पु० नः. કરચલો, કુરર પક્ષી. मत्स्यनाशक.

मत्स्यनाशन (,,) त्रि० नः-नी-नं. માછલાંનો નાશ કરનાર.

मत्स्यपित्ता (मत्स्यस्य पित्तेव रसोऽस्याः अच्) स्त्री० ता. वनस्पति કટુરોહિણી, કડુ.

मत्स्यबंधक (मत्स्यान् बध्नाति बंध् ण्वुल्) पु० कः. માછીમાર. धीवर. [લો શબ્દ જુઓ.

मत्स्यबंधिन् (,, बंध् णिनि) पु० धी. ઉપ-

मत्स्यबंधिनी (मत्स्यबंधिन् ङीप्) स्त्री० नी. मत्स्यधानी शब्द જુઓ. [पित्ता शब्द જુઓ.

मत्स्यभेदिनी (मत्स्य भिद् णिनि) स्त्री० नी. मत्स्य-

मत्स्यरंग (मत्स्ये रजति रंज् घञ्) पु० गः. એક જાતનું પક્ષી. [શબ્દ જુઓ.

मत्स्यरंगक (मत्स्यरंगः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો

मत्स्यराज (मत्स्यानां राजेव) पु० जः. એક જાતનું મોટું માછલું. [નો રાજા.

मत्स्यराज (मत्स्यस्य राजा) पु० जः. વિરાટ દેશ-

मत्स्यविन्ना (मत्स्यरसो विन्नो यया) स्त्री० न्ना. मत्स्यपित्ता शब्द જુઓ. કટુકી.

मत्स्यवेधन (मत्स्यो विध्यतेऽनेन वध् ल्यु) पु० नः. એક જાતનું પક્ષી. મદ્ગુ.

मत्स्यवेधन (,, विध् ल्युट्) क्ली० न. માછલાં મારવાનો એક જાતનો આંકડો. વડિશ.

मत्स्यवेधनी (,, ,, ङीप्) स्त्री० नी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मत्स्यसंघात (मत्स्यानां संघातः) पु० तः. માછલાંનો સમૂહ. मीनसंहति.

मत्स्यसंतानिक ( ) पु० कः. એક જાતનું માછલાનું શાક.

'दग्धोऽङ्गारे सलवणो वेशवारैरुपस्कृतः ।
सार्द्रकः कटुतैलेन मत्स्यसंतानिको भवेत्' ॥
शङ्खच० ॥

मत्स्याक्षी (मत्स्यस्य अक्षि इव आकारोऽस्याः षच् ङीष्) स्त्री० क्षी. १ એક જાતની ભ્રો. ૨ વનસ્પતિ ભરાહી. ૩ વનસ્પતિ ખાહી. ૪ સોમલતા.

मत्स्यांगी (मत्स्यांग ङीष्) स्त्री० गी. એક જાતની વનસ્પતિ. हिलिमोचिका. [ખાનાર.

मत्स्याद (मत्स्यं अत्ति) त्रि० दः-दा-दं. માછલાં

मत्स्यादनी (मत्स्य इवाद्यते आस्वाद्यते अद् कर्मणि

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ल्युट्) स्त्री० नी. જલપીપર.

मत्स्याधानी (मत्स्या आधीयंतेऽत्र) स्त्री० नी. मत्स्यधानी शब्द જુઓ.

मत्स्याशन (मत्स्यानश्नाति अश् ल्यु) पु० नः. એક જાતનું પક્ષી. मद्गु.

मत्स्योदरी (मत्स्यगंधयुक्तं उदरं यस्याः) स्त्रां० री. १ व्यासनी माता सत्यवती. २ કાશીનું એક તીર્થ.

मथ् (भ्वा० पर० सेट् मथति) મથવું, વલોવવું.

मथ् (भ्वा० पर० सेट् मंथति) १ હાર મારવું, મારી નાખવું. २ દુઃખ કરવું. [२ ક્લેશ. ३ વધ.

मथन (मथ् ल्युट्) क्ली० नं. १ મથવું-વલોવવું તે.

मथन (मथ् ल्यु) पु० नः. અરણીનું ઝાડ.

मथित (मथ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ મથેલું, વલોવેલું. २ પીડેલું. ३ હાર મારેલું. ४ હણેલું.

मथित (मथ् क्त) क्ली० तं. પાણીવિનાની છાશ.

मथिन् (मथ्नाति इति मथ् णिनि) पु० थी. રવાઈ.

मथुरा (मथ् उरच्) स्त्री० रा. મથુરા.

'अयोध्या मथुरा माया काशी कांची अवन्तिका।
पुरी द्वारवती चैव सप्तैता मोक्षदायिकाः'॥
काशीखण्डम्॥

मथुरानाथ (मथुराया नाथः) पु० थः श्रीकृष्ण.

मथुरेश (मथुराया ईशः) पु० शः ઉપલો શબ્દ જુઓ. મથુરેશ્વર. [મદ પામવું.

मद् (दिवा० पर० सेट् माद्यति) १ હર્ષ પામવું. २

मद् (भ्वा० पर० सेट् मदति) ગર્વ કરવો, દીનતા કરવી. [તુષ્ટ કરવું.

मद् (चुरा० आत्म० सेट् मादयते) તૃપ્ત કરવું, સં-

मद् (भ्वा० आत्म० सेट् मंदते) १ પ્રકાશવું. २ સુવું. ३ વખાણવું, સ્તુતિ કરવી. ४ ઉન્મત્ત થવું. ५ મદવાળા થવું. ६ જડ થવું.

मद (मद् अच्) पु० दः १ મત્તપણું, મદ. २ હાથીના કુંભસ્થલ પાસેથી ઝરતું પાણી. ३ ગર્વ. ४ હર્ષ. ५ એક જાતનો મૃગ. ६ વીર્ય. ७ કલ્યાણકારક વસ્તુ. ८ નદ.

'यदाऽकिंचिज्ञोऽहं द्विप इव मदान्धः समभवं
तदा सर्वज्ञोऽस्मीत्यभवदवलिप्तं मम मनः'।
भर्तृहरिः।

मदकट (मदेन कटति कट् अच्) पु० टः પંડ.

मदकर (मदं करोति) पु० रः १ ધંતૂરાનું ઝાડ. २ મદ કરનાર.

मदकरी (मदं करोति) स्त्री० री. મદિરા.

मदकल (मदेन कलति कल् अच्) पु० लः મદોન્મત્ત હાથી.

मदकल (,,) त्रि० लः-ला-लं. અસ્પષ્ટ શબ્દ બોલનાર.

मदकल (मदेन कलो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. મદવડે અવ્યક્ત ભાષણ કરનાર.

'मदकलमदिराक्षीनीवीमोक्षो हि मोक्षः' उद्भटः

मदगंध (मदस्येव गंधोऽस्य) पु० धः એક જાતનું ઝાડ.

मदगंधा (मदगंध टाप्) स्त्री० धा. મદિરા, મધ.

मदग्गी (मदं हंति हन्) स्त्री० ग्गी. એક જાતનું શાક. पूतिका. [પર્વત.

मदधार (मदप्रधाना धारा यत्र) पु० रः તે નામનો

मदध्या ( ) स्त्री० ध्या. કાંગનું ઝાડ.

मदन (माद्यत्यनेन मद् ल्युट्) पु० १ કામદેવ. २ ધંતૂરાનું ઝાડ. ३ બકુલવૃક્ષ. ४ મદનવૃક્ષ. ५ ભમરો. ६ ભીણ. ७ મદિરા, સુરા. ८ વસંત ઋતુ. ९ એક જાતનું આલિંગન. १० આડદ. ११ ખેરનું ઝાડ. १२ એક જાતનું ઝાડ.

'मदनो मन्मथो मारः' अमरः

मदनक (मदनः स्वार्थे क) पु० कः એક જાતનું ઝાડ. દમનકવૃક્ષ. [ત્વક રોમાંચ.

मदनकंटक (मदननिमित्तः कंटक इव) पु० कः सा-

मदनकाकुरव (मदनेहेतुना काकुरवोऽस्य) पु० वः કબૂતર, પારેવું. पारावत.

मदनगृह (मदनस्य गृहं) क्ली० हं. १ સ્ત્રીની યોનિ. २ લગ્નથી સાતમું સ્થાન. मदनमंदिर.

मदनगोपाल (मदन इव गोपालः) पु० लः. १ श्रीकृष्ण. [ચૈત્ર શુદ ચૌદશ.

मदनचतुर्दशी (मदनपूजार्थं चतुर्दशी) स्त्री० शी.

मदनत्रयोदशी (मदनपूजार्थं त्रयोदशी) स्त्री० शी. ચૈત્ર શુદ તેરશ.

मदनपक्षिन् (माद्यति मद् ल्यु मदनश्चासौ पक्षी च) पु० क्षी. ખંજન પક્ષી. [कः. કોયલ.

मदनपाठक (मदनोद्दीपनार्थं पठति पठ् ण्वुल्) पु०

मदनमृग ( ) पु० गः. કસ્તૂરીમૃગ.

मदनमोहन (मदनमपि मोहयति सौंदर्येण मुह् णिच् ल्यु) पु० नः. श्रीकृष्ण.

मदनरिपु (मदनस्य रिपुः) पु० पुः. મહાદેવ.

मदनललिता ( ) स्त्री० ता. તે નામનો એક છંદ.

'वेदाङ्काऽङ्कैर्मदनललिता मो भो नमलसाः'
वृत्तरत्नाकरटीका.

मदनलेख (मदनज्ञापनार्थं लेखः) पु० खः. નાયક અને નાયિકાનો પરસ્પર મેલાપવગેરે થવામાટે

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક બીજાઉપર લખેલો પત્ર.

मदनशलाका (मदनोद्दीपिका शलाका) स्त्री० का. १ કામોદ્દીપન કરે એવી ઓષધિ. ૨ કોયલ. ૩ સારસપક્ષી.

मदनसदन (मदनस्य सदनं) क्ली० नं. १ સ્ત્રીની યોનિ. ૨ લગ્નથી સાતમું સ્થાન. [મેના.

मदनसारिका (मदनोद्दीपिका सारिका) स्त्री० का.

मदनाग्रक (मदनं मादकमग्रं यस्य कप्) पु० कः. કોદ્રા.

मदनांकुश (मदनस्य अंकुश इव) पु० शः. १ પુરુષનું લિંગ. ૨ મૈથુનકાલમાં થયેલો નખાઘાત.

मदनायुध (मदनस्य आयुधं) क्ली० धं. સ્ત્રીની યોનિ. [શબ્દ જુઓ.

मदनालय (मदनस्य आलयः) पु० यः. ઉપલો.

मदनावस्था (मदनेन कृतावस्था) स्त्री० स्था. સ્ત્રી કે પુરુષની કામથી થયલી અવસ્થા; ઉન્માદ, વિરહવગેરે.

मदनी (माद्यत्यनेन मद् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ સુરા. ૨ કસ્તૂરી. ૩ અતિમુક્તક.

मदनीया (मद् अनीयर् टाप्) स्त्री० या. એક જાતનું ઝાડ. [રસાળ આંબાનું ઝાડ.

मदनेच्छाफल (मदनेच्छां फलति फल् अच्) पु० लः

मदनोत्सव (मदननिमित्तः उत्सवः) पु० वः. હોળીનો ઉત્સવ. [સ્વર્ગવેશ્યા.

मदनोत्सवा (मदनस्य उत्सवः अस्याः) स्त्री० वा

मदप्रयोग (मदस्य प्रयोगः) पु० गः. હાથીના કુંભસ્થલમાંથી પાણીનો સ્રાવ થવો તે.

मदभंजिनी (मदं भंजति भंज् णिनि) स्त्री० नी. વનસ્પતિ શતમૂલી. [નું ઝાડ. નવમલ્લિકા.

मदयंतिका (मदयंती स्वार्थे क) स्त्री० का. મોગરા-

मदयंती (मद् णिच् झच् ङीष्) स्त्री० ती. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [૨ કલાલ. ૩ મેઘ.

मदयित्नु (मद् णिच् इत्नुच्) पु० त्नः. १ કામદેવ.

मदयित्नु (,,) क्ली० त्नु. મદ્ય, મદિરા.

मदयित्नु (,,) त्रि० त्नुः-त्नुः-त्नु. મદકર.

मदराग (मद रंज् घञ्) पु० गः १ કામ. ૨ કૂકડો.

मदलेखा (मदस्य दानोदकस्य लेखा पंक्तिः) स्त्री० खा. હાથીના કુંભસ્થલમાંથી નીકળતા પાણીની પંક્તિ. [હાથી.

मदविक्षिप्त (मदेन विक्षिप्तः) पु० प्तः मदोन्मत्त

मदविक्षिप्त (मदेन विक्षिप्तः) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. મદે વિક્ષેપ પામેલું.

मदशाक (मदार्थं शाकमस्य) पु० कः. उपोदकी શબ્દ જુઓ.

मदशौंड (मदे शौंडः) पु० डः जयपाल.

मदस्थल (मदविक्रयार्थं स्थलम्) क्ली० लं. કલાલની દુકાન, પીઠું વગેરે. मदस्थान. [वृक्ष.

मदसार (मदं सारयति स् णिच् अच्) पु० रः. तूल-

मदहास्तिनी (मदेन हस्तिनीव) स्त्री० महाकरंज-वृक्ष. [धातकी शब्द जुओ.

मदहेतु (मदस्य हेतुः) पु० तुः. १ મદનું કારણ. ૨

मदाढ्य (मदेन मदकारणेन रसेन आढ्यः) पु० ढ्यः. તાડનું ઝાડ.

मदाढ्य (मदेन आढ्यः) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. મદવાળું.

मदांतक (मद अंत् ण्वुल्) पु० कः. બાવાદિક ભાદક પદાર્થ પિવાથી પેદા થયલો શરીરનો એક રોગ.

मदात्यय (मदेन अत्ययोऽत्र) पु० यः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'मद्येन खलु जायन्ते मदात्ययमुखा गदाः'

भावप्रकाशः

मदाम्नात (मदस्यातिक्रमे आम्नातः) पु० तः હાથીની પીઠ ઉપર મુકવાની નોબત.

मदांवर (मदो दानमंवरमिवास्य) पु० रः મદોન્મત્ત હાથી.

मदार (मद् आरन्) पु० रः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ ભૂંડ. ૩ ધૂતારો. ૪ ઇશ્કી, રંડીબાજ. ૫ તે નામનો એક રાજા.

मदार्मद (मदजन्यमर्म ददाति दा क) पु० दः એક જાતનું ભાછલું. फलकमत्स्य.

मदालस (मदेन अलसः) पु० सः મદોન્મત્ત હાથી.

मदालस (,,) त्रि० सः-सा-सं. મદવડે આળસુ થયલું.

मदालसा (मदालस टाप्) स्त्री० सा. गंधर्वराज विश्वकेतुની તે નામની એક કન્યા.

मदालायिन् (मदेन आलयति आली णिनि) पु० यी. કોયલપક્ષી. [मृगमद.

मदाह्व (मदः मृगमदः आह्वा यस्य) पु० ह्वः કસ્તૂરી.

मदि (मृद् इन् पृषो०) पु० दिः ખેડ કરવાનું એક જાતનું યંત્ર. [જુઓ.

मदिक (मदिः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ

मदिर (मद् किरन्) पु० रः એક જાતના ખેરનું ઝાડ.

मदिरा (,, टाप्) स्त्री० रा. १ મદ્ય. ૨ ગાંડું ખંજનપક્ષી. ૩ વસુદેવની એક પત્ની. ૪ દુર્ગા. ૫ તે નામનો એક છંદ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'सप्तभकारकृतावसितौ च गुरुःकविभिः कथिता मदिरा'
वृत्तरत्नाकरटीका.

मदिराक्षी ( ) पु० क्षीः. विराट राजनो ते नामनो એક ભાઈ.

मदिराक्षी (मदिरामत्तखंजनाक्षीवाक्षि यस्याः) स्त्री० क्षी. ખંજન પક્ષીના નેત્રરંગસરખા નેત્રરંગવાળી સ્ત્રી.

'मधुकर मदिराक्ष्याः शंस तस्याः प्रवृत्तिं
वरतनुरथवाऽसौ नैव दृष्टा त्वया मे'
विक्रमोर्वशीयम्.

मदिरागृह (मदिरासाधनार्थं गृहं) क्ली० हं. મદ્ય ખેંચવાનું ઠેકાણું. [ઝાડ.

मदिरासख (मदिरा सखी टच्) पु० खः. આંબાનું

मदिरेक्षणा (मदिरामत्तखंजनेक्षणमिवेक्षणं यस्याः) स्त्री० णा. ખંજન પંખીના નેત્રરંગસરખા નેત્રરંગવાળી સ્ત્રી.

'अंतरा दुस्तरा न स्युर्यदि रे मदिरेक्षणाः'
भर्तृहरिः.

मदिष्ठा (अतिशयेन मदिनी इष्ठन् टाप्) स्त्री० ष्ठा. મદિરા, મદ્ય.

मदीय (मम इदम्) त्रि० यः-या-यं. મારું.

मदोत्कट (मदेन दानवारिणा उत्कटः) पु० टः. મદોન્મત્ત હાથી. [ઉદ્ધત થયેલું.

मदोत्कट (मदेन उत्कटः) त्रि० टः-टा-टं. મદવડે 'हस्तिनं कमलनालतन्तुना वद्धुमिच्छति वने मदोत्कटम्.'

मदोत्कटा (मदेन उत्कटा) स्त्री० टा. મદિરા, મદ્ય.

मदोदग्र (मदेन उदग्रः) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. મદ પામેલું, મત્ત.

'मदोदग्राः ककुद्मन्तः सरितां कुलमुद्रजाः'
रघुवंशम्.

मदोदग्रा (मदेन उदग्रा) स्त्री० ग्रा. નારી, સ્ત્રી.

मदोद्धत (मदेन उद्धतः) त्रि० तः-ता-तं. મદવડે ઉદ્ધત થયેલું, મત્ત.

'सत्पक्षामधुरगिरः प्रसाधिताशा मदोद्धतारंभाः'
वेणीसंहारम्.

मदोन्मत्त (मदेन उन्मत्तः) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. મદથી ઉન્મત્ત થયેલું. [એક જાતનું માછલું.

मद्गु (मस्ज् उ) पु० द्गुः. १ એક જાતનું પક્ષી. २

मद्गुर (मद् अरच्) पु० रः. એક જાતનું માછલું.

मद्गुरक (मद्गुरः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. शृंगीमत्स्य.

मद्गुरप्रिया (मद्गुरस्य प्रियेव) स्त्री० या. એક જાતનું માછલું. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मद्गुरसी (मद्गुरिव रस आस्वादो यस्याः) स्त्री० सी.

मद्य (माद्यत्यनेन मद् यत्) क्ली० द्यं. १ મદ્ય. २ દ્રાક્ષારસ.

'भिक्षो मांसनिषेवणं प्रकुरुषे किं तेन मद्यं विना'
साहित्यदर्पणम्.

मद्यकीट (मद्यजातः कीटः) पु० टः મદ્યમાં પેદા થનાર એક જીવડો.

मद्यद्रुम (मद्यहेतुर्द्रुमः) पु० मः. એક જાતનું ઝાડ.

मद्यप (मद्यं पिबति पा क) त्रि० पः-पा-पं. મદ્ય પીનાર. [દારુબાજ.

मद्यप (,,) पु० पः. તે નામનો એક

मद्यपंक (मद्यस्य पंक इव) पु० कः. સુરાકલ્ક.

मद्यपाशान (मद्यपैरद्यते अश् ल्युट्) क्ली० नं. મદ્યપિવાની રુચિ ઉત્પન્ન કરનાર ભક્ષ્યપદાર્થ.. ઉપદંશ, અવદંશ. [પીધેલું હોય છે તે.

मद्यपीत (पीतं मद्यं येन) त्रि० तः-ता-तं. જેણે મદ્ય

मद्यपुष्पा (मद्यसाधनं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. ધાતકી શબ્દ જુઓ. [ઔષધિ.

मद्यबीज (मद्यस्य बीजम्) क्ली० जं. મદ્ય ખેંચવાની

मद्यमंड (मद्यस्य मंडः) पु० डः. મદ્યની તર. કારોત્તમ, કારોત્તર, સુરામંડ.

मद्यवासिनी (मद्यस्येव वासो गधो यस्याः) स्त्री० नी. ધાતકી શબ્દ જુઓ.

मद्यसंधान (मद्यस्य मद्योत्पादनार्थं संधानं) क्ली० नं. મદ્ય તૈયાર કરવાનો વ્યાપાર.

मद्यस्थान (मद्यविक्रयार्थं स्थानम्) क्ली० नं. પીહું વગેરે મદ્ય પિવાનું સ્થલ.

मद्यामोद (मद्यस्येव आमोदः गंधोऽस्य) पु० दः. બકુલવૃક્ષ. मद्यगंध. [હર્ષ. ૩ મંગલ.

मद्र (मद् रक्) पु० द्रः. १ તે નામનો એક દેશ. २

'विराटपांड्ययोर्मध्ये पूर्वदक्षक्रमेण च।
मद्रदेशः समाख्यातः...'

मद्रगौण (मद्रगस्येदम्) त्रि० णः-णा-णं. મારા વર્ગનું. [શબ્દ જુઓ.

मद्रगौय (,,) त्रि० यः-या-यं. ઉપરનો

मद्रर्ग्य (,,) त्रि० र्ग्यः-र्ग्या-र्ग्यं. મારા વર્ગનું. [પેદા થનાર.

मद्रक ( ) त्रि० कः-द्रिका-कं. ભદ્ર દેશમાં

मद्य (मन् उ नस्य धः) क्ली० द्यु. १ મદ્ય. २ મદ્ય. ૩ પુષ્પનો રસ. ૪ મીઠો રસ. ૫ પાણી. ६ પ્રાણીનું શુભાશુભ કર્મ. ૭ દૂધ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'गर्ज गर्ज क्षणं मूढ मधु यावत् पिबाम्यहम्'
देवीमा०

मधु (,,) पु० धुः. १ विष्णुना कानना मेलमांथी पेदा थयलो એક राक्षस. २ ते नामनो એક दैत्य. ३ वसंतऋतु. ४ चैत्रमास. ५ એક જાતનું ઝાડ, महुडानुं ઝાડ. ६ अशोकवृक्ष. ७ જેઠીमध. ८ એક જાતનું પંખી. ९ બંદિભેદ.

मधु (,,) त्रि० धुः-धुः-ध्वी-धु. मीठुं, मधुर.

मधु (,,) स्त्री० धुः. જીવંતી ओषधि.

मधुक (मधु स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. मीठुं, मधुर.

मधुक (मधुः स्वार्थे क) पु० क्ली० कः-कं. १ જેઠીमध. २ જેઠીमधनो शीरो. ३ भीणु.

मधुक (मधु स्वार्थे संज्ञायां वा कन्) क्ली० कं. १ क्षीर. २ मध.

मधुक (मधुः स्वार्थे क) पु० कः. १ એક જાતનું પંખી. २ બંદિભેદ. ३ महुडानुं ઝાડ.

मधुकंठ (मधुः मधुरः कंठः अस्य) पु० ठः. કોયલ.

मधुकच्छदा ( ) स्त्री० दा. એક જાતની वनस्पति. मयूरशिखा.

मधुकर (मधूनि करोति संचित्य निष्पादयति कृ अच्) पु० रः. १ ભમરો. २ ભાંગરો. ३ કામીજન. ४ અધાડો.

'मधुकर मदिराक्ष्याः शंस तस्याः प्रवृत्तिं'
विक्रमोर्वशीयम्.

'सर्वतः सारमादत्ते यथा मधुकरो बुधः'
श्रीमद्भागवतम्.

मधुकरी (मधुकर ङीप्) स्त्री० री. १ ભમરી. २ राधेला अन्ननी भिक्षा.

मधुकर्कटिका (मधुकर्कटी स्वार्थे क) स्त्री० का એક જાતના थीजूरानुं ઝાડ, મીઠું લીંબુ.

मधुकर्कटी (मधुः मधुरा कर्कटी) स्त्री० टी. १ ઉપલો शब्द જુઓ. २ ખજૂરીનું ઝાડ.

मधुका (मध्वीव कन्) स्त्री० का. १ જેઠીमध. २ मधुपर्णीनुं ઝાડ.

मधुकारिन् (मधूनि करोति संचित्य निष्पादयति कृ णिनि) पु० री. ભમરો. [ઝાડ.

मधुकाष्ठ ( ) पु० ष्ठः. એક જાતનું

मधुकाष्ठ (मधुयुक्तं काष्ठं) क्ली० ष्ठं. જેઠી मध.

मधुकृत् (मधूनि करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. ભમરો.

मधुकेशट (मधुक शट् अच्) पु० टः. ઉપલો शब्द જુઓ.

मधुकोष (मध्वर्थं कोषः) पु० षः. मधपूडो.

मधुक्रम (मधु क्रम् अच्) पु० मः. १ ઉપલો शब्द જુઓ. २ दारुवगेरे पिवानो कालनियम.

मधुक्षीर (मधु क्षीरमस्य) पु० रः. ખજૂરનું ઝાડ.

मधुक्षीरक (मधुक्षीरः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો शब्द જુઓ. [ખજૂરનું ઝાડ.

मधुखर्जूरी (मधुः मधुरा खर्जूरी) स्त्री० री. મીઠા

मधुच्छदा (मधुर्मधुरः छदोऽस्याः) स्त्री० दा. मधुकच्छदा शब्द જુઓ.

मधुगंध (मधुः गंधः अस्मिन्) पु० धः. બકુલવૃક્ષ.

मधुगंधप्रसूनक (मधुगंध प्रसून कन्) पु० कः. અર્જુન સાદડાનું ઝાડ.

मधुघातक (मधु हन् ण्वुल्) पु० कः. પંખી, પક્ષી.

मधुघोष (मधुः घोषोऽस्य) पु० षः. કોયલપક્ષી.

मधुच्युत् (मधु च्युत् क्विप्) त्रि० त्-द्. જેમાંથી મધ પડે છે તે.

मधुज (मधुनो जायते जन् ड) क्ली० जं. भीणु.

मधुजा (मधुज टाप्) स्त्री० जा. पृथ्वी.

मधुजंबीर (मधुः मधुरः जंबीरः) पु० रः. મીઠું લીંબુ.

मधुजंभ (मधुः जंभः) पु० भः. ઉપલો शब्द જુઓ.

मधुजित् (मधुं असुरभेदं जितवान् जि क्विप्) पु० त्-द्. विष्णु.

मधुजीवन (मधु जीव् ल्युट्) पु० नः એડાનું ઝાડ.

मधुतृण (मधु तृणं) क्ली० णं. શેલડી.

मधुत्रय (मधूनां मधुराणां त्रयं) क्ली० यं. मध, साકર अने घी. [જુઓ.

मधुत्रिक (मधूनां त्रिकं) क्ली० कं. ઉપલો शब्द

मधुदीप (मद्यौ दीप्यते दीप् क) पु० पः કામદેવ.

मधुदूत (मधोः वसंतस्य दूतः) पु० तः આંબાનું ઝાડ. [પાડળ.

मधुदूती (मधुदूत ङीष्) स्त्री० ती. वनस्पति रातो

मधुद्रु (मधु द्रा क) पु० द्रुः ભમરો.

मधुद्रव (मधुः द्रवोऽस्य) पु०-वः राता शरगवानुं ઝાડ.

मधुद्रुम (मद्यवर्थं मद्यार्थं द्रुमः) पु० मः महुडानुं ઝાડ.

मधुधूलि (मधुः मधुरो धूलिरिव) पु० लिः. ખાંડ.

मधुधातु (मधुः धातुः) पु० तुः १ सुवर्णभाक्षिक. २ रौप्यभाक्षिक. [જુઓ.

मधुधातुक (मधुधातु कन्) पु० कः ઉપલો शब्द

मधुधेनु ( ) स्त्री० नुः. दान करवाभाटे मध वगेरे पदार्थोनी अपातवेली कृत्रिम गाय.

मधुनारिकेर (मधुः नारिकेरः) पु० रः. મીઠું नाળિયેર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मधुनारिकेरक (मधुनारिकेरः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मधुनेतृ (मधु नी तृच्) पु० ता. ભમરો.

मधुनोलेह ( ) पु० हः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मधुप (मधु पिबति पा क) पु० पः ભમરો.

'प्रारब्धो मधुपैरकारणमहो' उद्भटः

मधुप (,,) त्रि० पः-पा-पं. १ મધ પિનાર. २ મધ પિનાર, દારૂડિયો.

मधुपर्क (मधुनः पर्कः योगो यत्र) क्ली० कं. દહિં, ઘી, પાણી, મધ અને સાકર એવાં પાંચ દ્રવ્યવાળી કાંસાની થાળી યજમાન આપે છે તે.

'दधि सर्पिर्जलं क्षौद्रं सिता चैतैश्च पंचभिः ।
प्रोच्यते मधुपर्कस्तु.....' ॥

मधुपर्णी (मधु इव हितकरं पर्णं यस्याः) स्त्री० र्णी. १ ગળો. २ વનસ્પતિ ગાંભારી. ३ ગળીનું ઝાડ. ४ વનસ્પતિ વરાહક્રાંતા. ५ ભીરું લીંબુ. ६ જેઠીમધ. ७ કાળા મુખવાળા ચણોઠીનો વેલો.

मधुपाका (मधुः पाकोऽस्याः) स्त्री० का. ખરબુજ.

मधुपान (मधु पा ल्युट्) क्ली० नं. १ મધ પિવું તે. २ મદ્ય પિવું તે.

'धनलवमधुपानभ्रान्तसर्वेन्द्रियाणा-
मविनयमनुमन्तुं नोत्सहे दुर्जनानाम्' भर्तृहरिः

मधुपायिन् (मधु पिबति इति) त्रि० यी-यिनी-यि. १ મધ પિનાર. २ મદ્ય પિનાર.

मधुपायिन् (,,) पु० यी. ભમરો.

मधुपालिका (मधूनि पालयति पाल् ण्वुल्) स्त्री० का. વનસ્પતિ ગાંભારી.

मधुपीलु (मधुः पीलुः) पु० लुः ભીડા પીલુનું ઝાડ.

मधुपुरी (मधोर्दैत्यस्य पुरी) स्त्री० री. મથુરા.

मधुपुष्प (मधुप्रचुरं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः. १ મહુડાનું ઝાડ. २ અશોકવૃક્ષ, આસોપાલવ. ३ બકુલવૃક્ષ. [२ નાગદંતીનું વૃક્ષ.

मधुपुष्पा (मधुपुष्प टाप्) स्त्री० ष्पा. १ દંતીવૃક્ષ.

मधुपूपक (मधुः मधुरः पूपकः) पु० कः. એક જાતનું પકવાન્ન.

मधुप्रिय (मधु प्रियं यस्य) पु० यः. બલરામ.

मधुप्रिय (,,) त्रि० यः-या-यं. १ જેને મધ ભાવતું હોય તે. २ જેને મધ વહાલું હોય છે તે. [શબ્દ જુઓ.

मधुप्रिया (मध प्रिया टाप्) स्त्री० या. भूमिजंबु

मधुफल (मधु मद्यं फले यस्य) पु० लः. १ મહુડાનું ઝાડ. २ ભીડા નારિયેળનું ઝાડ.

मधुफला (मधुफल टाप्) स्त्री० ला. ભીડા ખજૂરનું ઝાડ. [माधवीलता.

मधुबहुला (मधु बहुलं यत्र) स्त्री० ला. ધોળી જાઈ.

मधुबीज (मधु मधुरं बीजं यस्य) पु० जः. દાડમનું ઝાડ.

मधुभिद् (मधुं भिनत्ति भिद् क्विप्) पु० त्-द्. વિષ્ણુ.

मधुमक्षिका (मधुसंचायिका मक्षिका) स्त्री० का. મધમાખી. [આંબો. ૨ કદંબવૃક્ષ.

मधुमज्जन् (मधुः मधुरः मज्जा सारोऽस्य) पु० ज्जा.

मधुमत् (मधुः मधुरो रसोऽस्य मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. १ મીઠું, મીઠાશવાળું ૨ મધવાળું. ३ મધવાળું.

'मधुमत् पार्थिवं रजः' मधुसूक्तम्.

मधुमती (मधुमत् ङीप्) स्त्री० ती. १ તે નામની એક નદી. २ કાશ્મરીવૃક્ષ. ३ યોગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ યોગીની એક જાતની ચિત્તવૃત્તિ. ४ તે નામની એક દેવીનાવિકા.

मधुमथन (मधुं मथ्नाति) पु० नः. વિષ્ણુ.

मधुमर्कटी (मधुजता मर्कटी) स्त्री० टी. મધની ખાંડ.

मधुमल्लि (मधुप्रधाना मल्लिः) स्त्री० ल्लिः. બટમોગરો. मालती. [જુઓ.

मधुमल्ली (मधुमल्लि ङीप्) स्त्री० ल्ली. ઉપલો શબ્દ

मधुमस्तक (मधु मस्तकमस्य) क्ली० कं. એક જાતનું પકવાન્ન, ખાજું.

'मधुतैलघृतैर्मध्ये वेष्टिताः समिताश्च याः ।
मधुमस्तकमुद्दिष्टम्' शद्वच०.

मधुमाध्वीक (मधुमाधुर्ययुक्तं माध्वीकम्) क्ली० कं. १ મહુડાનો દારૂ. २ મદ્ય. [ભીરું મૃગિયું.

मधुमूल (मधु मधुरं मूलं) क्ली० लं. એક જાતનું

मधुमह (मधुः मेहः मेहनं यत्र) पु० हः. એક જાતનો પ્રમેહ. [२ જેઠીમધ.

मधुयष्टि (मधु मधुरा यष्टिः) स्त्री० ष्टिः. १ શેલડી

मधुयष्टिका (मधु यष्टिः स्वार्थे क) स्त्री० का. જેઠીમધ.

मधुयष्टी (मधुयष्टि ङीप्) स्त्री० ष्टी. જેઠીમધ.

मधुयोनि (मधोः मद्यस्य योनिः) स्त्री० निः કાળી દ્રાક્ષનો વેલો. [ભીરું. २ स्वादिष्ठ. ३ प्रिय.

मधुर (मधु माधुर्ये राति रा क) त्रि० रः रा-रं. १

'पुंस्कोकिलोऽयं मधुर चुकूज' रघुवंशम्.

'स्वभाव एवात्र तथातिरिच्यते
यथा प्रकृत्या मधुरं गवां पयः' हितोपदेशः.

मधुर (,,) पु० रः. १ રાતો શરગવો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ રાતી શેલડી. ૩ એક જાતનો આંબો. ૪ શાળિ ચોખા. ૫ જીરૂં. ૬ મીઠાશ, માધુર્ય. ૭ ગોળ. ૮ એક જાતનું બીજોરૂં. [કથીર.

मधुर (,,) क्ली० रं. १ विष, ઝેર. २

मधुरक (मधुर कै क) पु० कः. જીવંતીનું ઝાડ.

मधुरकंटक (मधुरः कंटकः यस्य) पु० कः. એક જાતનું ભાજીલું. [જોરૂં.

मधुरकर्कटी (मधुरा कर्कटी) स्त्री० ङी. ખાટું બી-

मधुरजंबीर (मधुरः जंबीरः) पु० रः. મીઠા લીંબુનું ઝાડ. [મીઠાશ, મધુરપણું. માધુર્ય.

मधुरता (मधुरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. મીઠાપણું,

मधुरत्व (मधुरस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मधुरत्वच (मधुरा त्वचा यस्य) पु० चः એક જાતનું ઝાડ. ધવવૃક્ષ, मधुरत्वच्.

मधुरनिस्वना (मधुरो निस्वनो यस्य) स्त्री० ना. મીઠા અવાજવાળી સ્ત્રી.

मधुरप्रिया ( ) स्त्री० या. એક જાતની વનસ્પતિ. ऋद्धि. [ઝાડ. રાજવદર.

मधुरफल (मधुरं फलं यस्य) पु० लः. મોટા બોરનું

मधुरफला (मधुरं फलं यस्याः टाप्) स्त्री० ला. એક જાતની કાકડી. [લીંબુનું ઝાડ.

मधुरबीजपूर (मधुरः बीजपूरः) पु० रः. મીઠા

मधुरभूषण (मधुर भूष् ल्युट्) पु० णः. કાંગનું ઝાડ.

मधुरमिश्रि (मधुरा मिश्रिः) स्त्री० श्रिः. બડીશેપ.

मधुरस (मधुन इव रसो यस्य) पु० सः. १ શેલડી. २ તાડનું ઝાડ.

मधुरस (मधुर्मधुरो मधुनो वा रसः) पु० सः. १ મીઠો રસ, મીઠાશ. २ મધનો રસ.

मधुरसा (मधुरस टाप्) स्त्री० सा. १ વનસ્પતિ મૂર્વા. २ વનસ્પતિ ગાંભારી. ३ દ્રાક્ષા. ४ કાળી દ્રાક્ષા. ५ બડીશેપ. [જાતનાખજૂરનું ઝાડ.

मधुरस्रव (मधुरं स्रवति स्रु अच्) पु० वः. એક

मधुरा (मधुर टाप्) स्त्री० रा. १ સુવા. २ જેઠીમધ. ३ મીઠી કાકડી. ४ મથુરા નગરી. ५ વનસ્પતિ કાકોલી. ६ વનસ્પતિ શતાવળ. ७ એક જાતનું શાક. ८ બૃહજ્જીવંતી. ९ એક જાતની વનસ્પતિ. १० બડીશેપ. ११ વનસ્પતિ ભેદ. १२ મધૂલી શબ્દ જુઓ.

' मधुरया मधुबोधितमाधवी ' माघः.

मधुराम्लक (मधुरः आम्लकः) पु० कः. १ આમ્રાતક શબ્દ જુઓ. २ નારંગીનું ઝાડ. ३ દાડમનું ઝાડ. ४ લીંબુનું ઝાડ. [મેના. २ કોયલ.

मधुरालापा (मधुरः आलापो यस्याः) स्त्री० पा. १

मधुरालाबु (मधुरः आलाबुः) पु० बुः. १ દૂધીનો વેલો. २ મીઠી તુંબડીનો વેલો.

मधुरिका (मधुर क इत्वं) स्त्री० का. બડી શેપ.

मधुरिपु (मधोः दैत्यस्य रिपुः) पु० पुः. શ્રીકૃષ્ણ. मधुरि. [દ્રૌપદી તે નામનો એક.

मधुरोदक (मधुरं उदकं अस्य) पु० कः. સાત સમુ-

मधुल (मधु ला क) क्ली० लं. દ્રાક્ષારસ.

मधुलता (मधुयुक्ता लता) स्त्री० ता. જેઠીમધ.

मधुलग्न (मधुः मधुरसो लग्नो यत्र) पु० ग्नः. રાતા શરગવાનું ઝાડ. मधूलग्न, रक्तशोभांजन.

मधुलिका (मधु माधुर्यं लाति कन् इत्वं) स्त्री० का. રાઈ. मधूलिका, राजिका.

मधुलिह् (मधु लेढि लिह् क्विप्) पु० ट्-ड्. ભમરો. भ्रमर, द्विरेफ, षडंघ्रि.

' मधुलिहां मधुदानविशारदा ' रघुवंशम्.

मधुलेह (मधुनः लेहः अस्य) पु० हः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભમરો.

मधुलेहिन् (मधु लेढि इति लिह् णिनि) पु० ही.

' मधुलेहिगणौ ' भट्टिः

मधुलोलुप (मधुनि लोलुपः) पु० पः. ભમરો.

मधुवन (मधुदैत्याधिष्ठितं वनं) क्ली० नं. મથુરાપાસેનું તે નામનું એક વન.

मधुवन (मधौ वनति) पु० नः. કોયલ.

मधुवर्ग (मधूनां वर्गः) पु० र्गः. જુદી જુદી જાતનાં મધનો સમૂહ.

मधुवल्लिका (मधुः वल्लिका) स्त्री० का. બીજોરાનું ઝાડ. मधुरवल्ली.

मधुवल्ली (मधुयुता वल्ली) स्त्री० ल्ली. १ જેઠીમધ. २ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ३ કાળી દ્રાખ.

मधुवार (मधुनो मद्यस्य वारः क्रमः) पु० रः. વારંવાર મદ્ય પિવાનો ક્રમ. [તની વનસ્પતિ.

मधुवासिनी (मधु वस् णिनि) स्त्री० नी. એક જા-

मधुबीज (मधु मधुरं बीजं यस्य) पु० जः. દાડમનું ઝાડ. मधुबीज.

मधुबीजपूर (मधुः मधुरः बीजपूरः) पु० रः. મીઠા લીંબુનું ઝાડ. मधुबीजपूर.

मधुबृक्ष (मधुयुक्तः बृक्षः) पु० क्षः. મહુડાનું ઝાડ.

मधुब्रत (मधु तत्संचयः ब्रतं सततानुशीलनं यस्य) पु० तः. ભમરો.

' मालां मधुव्रतवरूथगिरोपघुष्टाम् '

श्रीमद्भागवतम्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मधुशर्करा (मधुजाता शर्करा) स्त्री० रा. मधनी साकर. [हुडानुं आड.
मधुशाख (मधुः मधुरा शाखा यस्य) पु० खः. म-
मधुशिग्रु (मधुः मधुरः शिग्रुः) पु० ग्रुः. रातो शर-गवो.
मधुशिला (मधुः शिला) स्त्री० ला. सुवर्णमाक्षिक.
मधुशीर्षक (मधुः शीर्षेऽस्य कप्) क्ली० कं. એક जातनुं पऽवान्न. मधुमस्तक. [नुं आड.
मधुशृंगक (मध शृंग कप्) पु० कः राता शरगवा-
मधुशेष (मधुनः शेषः उच्छिष्टं) पु० षः भीणु.
मधुश्रेणी (मधुनः श्रेणीव) स्त्री० णी. वनस्पति भो-रवेल. मूर्वा. [ज्वंतीवृक्ष.
मधुश्वासा (मधुन इव श्वसित्यस्मात्) स्त्री० सा.
मधुष्ठील (मधु अष्ठीले गर्भेऽस्य पृषो०) पु० लः म-हुडानुं आड.
मधुसख (मधोर्वसंतस्य सखा टच्) पु० खः कामदेव.
मधुसंभव (मधुनः सभवति इति) पु० वः भीणु.
मधुसंभवा (मधौ संभवति) स्त्री० वा. द्राणी द्राक्ष.
मधुसहाय (मधोर्वसंतस्य सहायोऽस्य) पु० यः. का-मदेव. [उपलो शब्द जुओ.
मधुसारथि (मधुः वसंतः सारथिः अस्य) पु० थिः
मधुसिक्थक ( ) पु० कः એક जातनुं झेर.
मधुसुहृद् (मधोः सुहृद्) पु० त्-द्. कामदेव.
मधुसूदन (मधु पुष्परसं सूदयति भक्षयति) पु० नः १ भमरो. २ अद्वैतसिद्धि वगेरे ग्रंथ करनार એક पंडित.

'गायन्कलं क्रीडति पद्मिनीषु
मधूनि पीत्वा मधुसूदनोऽसौ' छन्दोमञ्जरी.

मधुसूदन (मधु तन्नामासुरं सूदयति) पु० नः श्री-कृष्ण.

'भक्तानां कर्मणां चैव सूदनान्मधुसूदनः'

मधुस्नेह (मधुनः स्नेहः) पु० हः भीणु.
मधुस्रव (मधूनि स्रवंत्यस्मात् सु अप्) पु० वः म-हुडानुं आड. [जुओ.
मधुस्रवस् (मधु सु असुन्) पु० वा. उपलो शब्द
मधुस्रवा (मधु सु अप् टाप्) स्त्री० वा. १ जेठीम-ध. २ मोरटसता. ३ वनस्पति ज्वंती. ४ वनस्प-ति मूर्वा.
मधुस्वर (मधुः मधुरः स्वरोऽस्य) पु० रः कोयल.
मधुस्वर (मधुः मधुरः स्वरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. मीठा अवाजवाणुं. [विष्णु.
मधुहन् (मधुं तन्नामासुरं हंति हन् क्विप्) पु० हा.
मधूक (मह् ऊक ह्रस्य धः) क्ली० कं. जेठीमध..
मधूक (,,) पु० कः महुडानुं आड.
मधूकपर्णी (मधूक पर्णानीव पर्णान्यस्याः) स्त्री० र्णी. એક जातनी वनस्पति.
मधूच्छिष्ट (मधुनः उच्छिष्टं) क्ली० ष्टं. भीणु,
मधूज्झित (मधुनः उज्झितं) क्ली० तं. उपलो शब्द जुओ.
मधूत्थ (मधु उत् स्था क) क्ली० त्थं. भीणु.
मधून्मदा (मधो उन्मदो यस्याः) स्त्री० दा. कोयल.
मधूपघ्न (मधोर्दैत्यस्य उपघ्नः आश्रयः) पु० घ्नः. मथुरा.

'स च प्राप मधूपघ्नं कुभिनस्य च कुक्षिजः'
रघुवंशम्.

मधूल (मधु लाति ला क) पु० लः. हरीआमां के जमीन उपर उगनारं महुडानुं आड.
मधूलक ( ) त्रि० कः-का-कं. मीठुं, म-धुर. [जुओ, मीठाश.
मधूलक (मधूलः स्वार्थे क) पु० कः. मधूल शब्द
मधूलिका (मधूली कन्) स्त्री० का. १ वनस्पति मूर्वा. २ रोहि.
मधूली (मधूल ङीप्) स्त्री० ली. १ मीठा लींगुनुं आड. २ आंबानुं आड. ३ जेठीमध. ४ मोरवेल.
मध्य (मन् यत्) पु० क्ली० ध्यः-ध्यं. शरीरनो मध्य भाग, केड, कटि.

'दधाना.....मध्यं कर्णजाहचलोचना' भट्टिः.

मध्य (,,) क्ली० ध्यं. १ गायनवगेरेमां मंदता अने शीघ्रताथी भिन्न એક जातनो व्या-पार. २ मध्यभाग. ३ मध्य नामनी संख्या.
मध्य (,,) त्रि० ध्यः ध्या-ध्यं. १ मध्य-नुं, वचलुं. २ योग्य, युक्त. ३ न्याय्य, व्याजबी. ४ नीचुं, हलकुं. ५ मध्यस्थितिनुं. ६ ज्योतिषशास्त्र-प्रसिद्ध मध्यम गतिवाळा ग्रहवगेरे.
मध्यग (मध्यं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. म-ध्यमां जनार, वच्चे जनार. [भानुं आड.
मध्यगंध (मध्ये फलमध्ये गंधोऽस्य) पु० धः. आं-
मध्यचारिन् (मध्ये चरति चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ मध्ये चालनार. २ वचमां चालनार.
मध्यतस् (मध्य तसिल्) अव्य० तः. वचमांथी, म-ध्यथी.
मध्यदेश (मध्यो देशः) पु० शः. १ हिमालय अने विंध्याचल वच्चेनो, विनशननी पूर्वनो, अने प्र-यागनी पश्चिमनो देश. मध्यदेश.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

' हिमवद्विन्ध्ययोर्मध्यं यत्प्राग्विनशनादपि ।
प्रत्यगेव प्रयागाच्च मध्यदेशः प्रकीर्तितः ' ॥
मनुः ॥

मध्यंदिन (मध्यं दिनस्य) क्ली० नं. मध्याह्न.
' मध्यंदिनेऽर्धरात्रे च श्राद्धं भुक्त्वा च सामिषं '
मनुः.

मध्यंदिन (मध्यं दिनमप्यत्र) पु० नः. બપોરિયાનું ઝાડ. વંધૂક. [મધ્યભાગ.

मध्यम (मध्ये भवः म) पु० क्ली० मः-मं. દેહનો

मध्यम (मध्ये भवः म) त्रि० मः-मा-मं. મધ્યમાં હોનાર, વચમાં હોનાર, વચલું.
' ततोऽर्धं मध्यमस्य स्यात् तुरीयं तु यवीयसः '
मनुः.

मध्यम (मध्य म) पु० मः. ૧ ગાયનમાં ફ્રેંચ પક્ષીના અવાજસરખો એક જાતનો અવાજ. ૨ એક જાતનો મૃગ. ૩ એક જાતનો રાગ. ૪ ઉપપત્તિભેદ. [જુન. ૨ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ.

मध्यमपांडव (मध्यमः पांडवः) पु० वः. ૧ અ-
' प्रणमति पितरौ वां मध्यमः पांडवोऽयं '
वेणीसंहारम्.

मध्यमभृतक (मध्यमः भृतकः) पु० कः. ખેડુત.

मध्यमलोक (मध्यमः लोकः) पु० कः. મૃત્યુલોક. મધ્યલોક.

मध्यमवयस्क (मध्यमं वयो यस्य) त्रि० स्कः-स्का-स्कं. મધ્ય ઉમ્મરનું, વચલા વયનું.

मध्यमसंग्रह (मध्यमः संग्रहः) पु० हः. બીજાની સ્ત્રીસાથે પદ્ધતનતનો વ્યવહાર કરવામાટે તે સ્ત્રીને પૂલ, ખુશબોદાર પદાર્થવગેરે મોકલાવવા તે.
' प्रेषणं गंधमाल्यानां धूपभूषणवाससां ।
प्रलोभनं चान्नपानैः संग्रहो मध्यमो मतः ' ॥ व्यासः. ॥

मध्यमसाहस (मध्यमः साहसः) पु० सः. ૧ વચલા દરજ્જના ગુન્હાને યોગ્ય સજા. ૨ ઈમારતવગેરે પાડી નાંખવાની હરકત કરવી તે.

मध्यमा (मध्यम टाप्) त्रि० मा. ૧ તે નામની એક નાયિકા. ૨ પરાવગેરે ચાર વાણીમાંની તે નામની એક. ૩ જેને નવો અટકાવ આવેલો છે એવી નારી. ૪ પુષ્પના ગુચ્છામાંહેનું વચ્ચેનું પુષ્પ. ૫ હાથની વચલી આંગળી.

मध्यमीय (मध्ये भवः छ) त्रि० यः-या-यं. મધ્યમાં હોનાર, મધ્યમાં થનાર.

मध्यमाहरण (मध्यमस्य आहरणमस्मिन्) क्ली० णं. બીજગણિતમાં એક જાતનું ગણિત,

मध्ययव (मध्यः यवः) पु० वः. ૭ જવ બરાબર એક વજન. [निशीथ.

मध्यरात्र (मध्यं रात्रेः अच्) पु० त्रः. મધરાત.

मध्यलोक (मध्यः लोकः) पु० कः. મૃત્યુલોક, ભૂલોક. [પક્ષો શબ્દ જુઓ.

मध्यलोकक (मध्यलोकः स्वार्थे कन्) पु० कः. ઉ-

मध्यलोकेश (मध्यलोकस्य ईशः) पु० शः मृत्युलोकनો અધિપતિ. મધ્યલોકપાલ.

मध्यवर्तिन् (मध्ये वर्त्तते वृत् णिनि) त्रि० र्ती-र्तिनी-र्ति. ૧ મધ્યમાં વર્તનાર. ૨ પોતાના સ્વાર્થને અવિરોધ આવે તેવી રીતે બે પક્ષનું નિરાકરણ કરનાર ત્રાહિત માણસ. ૩ વચમાં આવી સમાધાન કરનાર.

मध्यवृत्त (मध्ये वृत्तं) क्ली० त्तं. ટૂંટી, નાભિ.

मध्यस्थ (मध्ये तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. ૧ મધ્યમાં રહેનાર, મધ્યે વર્તનાર. ૨ ત્રાહિત.

मध्यस्थ (,,) पु० स्थः. પંચ, ત્રાહિત. [ધ્યસ્થપણું. माध्यस्थ्य.

मध्यस्थता (मध्यस्थस्य भावः तल्) स्त्री० ता. भ-
' मध्यस्थतानैकतरोपहासः ' नैषधीयम्.

मध्यस्थत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચ્ચેનું સ્થલ.

मध्यस्थल (मध्यं स्थलम्) क्ली० लं. ૧ કેડ. ૨ વ-

मध्यस्थली (मध्या स्थली) स्त्री० ली. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
' कुचौ मरिचसंनिभौ मुरजमध्यमध्यस्थली '
उद्भटः.

मध्या (मध्य टाप्) स्त्री० ध्या. ૧ જેને નવો અટકાવ આવેલો છે એવી સ્ત્રી. ૨ મહની એક જાતની ગતિ. ૩ તે નામની એક નાયિકા. ૪ છંદોભેદ.

मध्याह्न (मध्यमह्नः टच्) पु० ह्नः. મધ્યાહ્ન, દિવસનો ત્રણ મુહૂર્તવાળો મધ્યભાગ.
' प्रातःकालो मुहूर्तास्त्रीन् संगवस्तावदेव तु ।
मध्याह्नस्त्रिमुहूर्तं स्यात् ' ॥ दक्षः. ॥

मध्याह्निक (मध्याह्ने भवः) पु० कः. બપોરીઆનું ઝાડ.

मध्याम्लकेसर (मध्ये आम्लकेसरे अस्य) पु० रः. બીલ્લેરાનું ઝાડ.

मध्वरांति (मधोर्दैत्यस्य अरातिः) पु० तिः. विष्णु.

मध्वरि (मधोर्दैत्यस्य अरिः) पु० रिः. विष्णु.

मध्वल (मधु अल् अच्) पु० लः. मधुवार शब्द જુઓ.

मध्वालु (मधुः मधुरः आलुः) पु० लः. એક જાતનું મીઠું આળુ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मध्वालुक (मध्वालुः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
मध्वावास (मधोः आवासो यस्मात्) पु० सः. આંબાનું ઝાડ. [મહુડાંનો દારુ.
मध्वासव (मधुना पुष्परसेन कृतः आसवः) पु० वः.
मध्वासवानक (मध्वासवन ठन्) पु० कः. મહુડાં વગેરેનો દારૂ કહાડનાર.
मध्विजा (मधु इज्ज क) स्त्री० जा. મધ, દારૂ.
मन् (भ्वा० पर० सेट् मनति) १ પૂજવું. २ ગર્વ ધરવો.
मन् (चुरा० आत्म सेट् मानयते) ગર્વિષ્ઠ થવું.
मन् (तना० आत्म० सेट् मनुते) १ જાણવું. २ સમજવું. ३ વિચાર કરવો.
मन् (दिवा० आत्म० अनिट् मन्यते) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [ધરવું
मन् (चुरा० उभय० सेट् मनयति-ते) ધારણ કરવું,
मन (मन् अच्) पु० नः. વનસ્પતિ જટામાંસી.
मनआप (मन आप्नोति आप् अण्) त्रि० पः-पी-पं. મનોજ્ઞ શબ્દ જુઓ. [એક ગ્રહ- મણડ.
मनउ ( ) पु० उः. વર્ષાકાલમાં ઉગનારો
मनःशिल (मनःशिला पृषो० ह्रस्वत्वं) पु० लः. મણસલ.
'टंकैर्मनःशिलमुद्दैरवदीर्यमाणा' मृच्छकटिकम्.
मनःशिला (मनःशब्दवाच्या शिला) स्त्री० ला. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
'मनःशिलाविच्छुरिता निषेदुः' रघुवंशम्.
मनन (मन् ल्युट्) क्ली० नं. १ અનુમાન. २ યુક્તિથી પદાર્થનો નિર્ણય કરવો તે. ३ વિચાર.
मनस् (मन्यतेऽनेन मन् असुन्) क्ली० नः. મન, અંતઃકરણ.
मनसा (मनं मननं स्यति सो क) स्त्री० सा. १ આસ્તિક મુનિની મા. २ વાસુકિની બેન. ३ જરત્કારુની પત્ની. [શબ્દ જુઓ.
मनसादेवी (मनसा दीव्यति) स्त्री० वी. ઉપલો શ-
मनसाज्ञायिन् (मनसा जानाति) त्रि० यी-यिनी-यि. મનથી જાણનાર. [પેદા થનાર.
मनसिज (मनसि जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. મનમાં
मनसिज (मनसि जायते जन् ड) पु० जः. કામદેવ. મનોજ.
'अकृतार्थेऽपि मनसिजे रतिमुभयप्रार्थना कुरुते' शाकुन्तलम्.
मनसिशय (मनसि शेते शी अच्) पु० यः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
मनस्कार (मनसः कारः व्यापारभेदः) पु० रः. મનના સુખમાં તત્પરપણું.
मनस्ताप (मनसः तापः) पु० पः. १ મનની પીડા. २ માનસિક દુઃખ. ३ પશ્ચાત્તાપ. ४ અનુતાપ.
मनस्ताल (मनसि तालः प्रतिष्ठा यस्य) पु० लः. દુર્ગાદેવીનો સિંહ. [નટભૂષણ.
मनस्ताल (मनसि तालः यस्य) क्ली० लं. હરતાલ.
मनस्विता (मनस्विनो भावः तल्) स्त्री० ता. મનસ્વીપણું. [શબ્દ જુઓ.
मनस्वित्व (मनस्विनो भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો.
मनस्विन् (प्रशस्तं मनोऽस्त्यस्य विनि) त्रि० स्वी-स्विनी-स्वि. ૧ શાણું, ડાહ્યું. ૨ જેનું મન પોતાને અધીન હોય છે તે. ૩ પ્રશસ્ત મનવાળું. મનસ્વી.
'क्वचित्कन्थाधारी क्वचिदपि च दिव्यांबरधरो।
मनस्वी कार्यार्थी न गणयति दुःखं न च सुखम्' ॥
भर्तृहरिः ॥
मनस्विन् (,,) पु० स्वी. શરભ જનવર. [મંદ.
मनाक् (मन् आ कि) अव्य० क्-ग्. થોડું, જરા,
मनाका (मन् आक् टाप्) स्त्री० का. હાથણી.
मनाकर (मनाक् करोति कृ अच्) पु० रः. એક જનતના અગુરુનું ઝાડ.
मनाकर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ૧ થોડું કામ કરનાર. ૨ આળસુ. ૩ મંદ.
मनायी (मनोः पत्नी ङीप् औङ् च) स्त्री० यी. મનુની સ્ત્રી. [બ્દ જુઓ.
मनावी (मनोः पत्नी ,,) स्त्री० वी. ઉપલો શ-
मानित (मन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જાણેલું, વિદિત.
मनीक (मन् ईक) क्ली० कं. એક જાતનું નેત્રાંજન.
मनीषा (मनसः ईषा) स्त्री० षा. બુદ્ધિ, જ્ઞાન.
मनीषिन् (मनीषाऽस्त्यस्य इनि) त्रि० षी-षिणी-षि. બુદ્ધિશાળી, અક્કલમંદ.
मनीषिन् (,,) पु० षी. પંડિત.
मनु (मन् उ) स्त्री० नुः १ મનુની સ્ત્રી. २ વનસ્પતિ પૂઇકા.
मनु (,,) पु० नुः १ તે નામનો એક પ્રજાપતિ. २ તે નામનો એક ધર્મશાસ્ત્રકર્તા. ३ ચૌદ મનુપૈકી પ્રત્યેક. ४ (मनवः) ચૌદ સંખ્યાની સંજ્ઞા. [નુષ્ય.
मनुज (मनोः जायते जन् ड) पु० जः માણસ, મ-
मनुजेंद्र (मनुजानामिंद्रः) पु० द्रः રાજા.
मनुष्य (मनोरपत्यं यत् सुक्) पु० ष्यः માણસ, આદમી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मनुष्यता (मनुष्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. मनुष्यपणुं. मानुष्य. [शब्द ९मुओ.

मनुष्यत्व (मनुष्यस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ७पलो

'दुर्लभं त्रयमेवैतद् देवानुग्रहहेतुकम्।
मनुष्यत्वं मुमुक्षुत्वं महापुरुषसश्रयः' ॥
विवेकचूडामणिः ॥

मनुष्यधर्मन् (मनुष्यस्येव धर्मोऽस्य अनिच्) पु० र्मा. कुबेर. [नी सभा

मनुष्यसभा (मनुष्याणां सभा) स्त्री० भा. माणुस-

मनुष्ययज्ञ (मनुष्यार्थं यः यज्ञः) पु० ज्ञः पंचमहायज्ञपैकी ते नामनो એક यज्ञ, अतिथिपूजावगेरे.

मनुष्यो (मनुष्यस्य स्त्री) स्त्री० ष्यॅ. नारी.

मनोगत (मनसि गतं) त्रि० तः-ता-तं. मनमां ગएलुं, मनमां होनारुं. [प्राय.

मनोगत (,,) क्ली० तं. मननो अभि-

मनोगति (मनसः गतिः) स्त्री० तिः. मननी गति.

मनोगति (मनसः गतिरिव गतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. मनना सरखो जेनो वेग होय छे ते.

मनोगम्य (मनसा मनसि वा गम्यः) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. १ मनवडे જાणवालायक. २ मनमां જाणवा लायक. ३. मनथी अभिप्राय એवुं. [आशा.

मनोगवी ( ) स्त्री० वी. ઇच्छा,

मनोगुप्ता (मनसा मनःशब्देन तच्छब्दवाचकत्वात् गुप्ता) स्त्री० प्ता. मणसल.

मनोज (मनसि जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. मनमां पेदा थनार.

मनोज (,,) पु० जः. કामदेव.

मनोजव (मनोजवं वेगवत् नमनाय यस्मिन्) त्रि० वः-वा-वं. બાપસरખुं, पितृतुल्य.

मनोजव (मनस इव जवो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. मनसरખा वेगवाणुं.

मनोजव (,,) पु० वः. विष्णु.

मनोजव (मनसो जवः) पु० वः. मननो वेग.

मनोजवस (मनस् जु असच्) त्रि० सः-सा-सं. पितृतुल्य.

मनोजवा (मनसो जव इव जवो यस्याः) स्त्री० वा. १ ते नामनी એક अग्निजिह्वा. २ ते नामनी એક दुर्गाशक्ति.

'काली कराली च मनोजवा च' श्रुतिः.

मनोजवृद्धि (मनोजस्य वृद्धिर्यस्मात्) पु० द्धिः. એક જातनुं ઝાड. [वनी वृद्धि.

मनोजवृद्धि (मनोजस्य वृद्धिः) स्त्री० द्धिः. કामदे-

मनोज्ञ (मनो जानाति ज्ञापयति बोधनाय प्रवीणो करोति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. मनोहर, सुंदर.

'इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी।
किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्' ॥
शाकुन्तलम् ॥

मनोज्ञ (मनस् ज्ञा क) क्ली० ज्ञं. सरल देवदारनुं ઝाड.

मनोज्ञा (मनस् ज्ञा क टाप्) स्त्री० ज्ञा. १ मणसल. २ पांઝणी કाકडी. ३ કटली. ४ ભૂરું. ५ मदिरा. ६ राજपुत्री. ७ જાई.

मनोदंड (मनसः दंडः) पु० डः. मननो निग्रह.

मनोनिग्रह (मनसः निग्रहः) पु० हः. मननो निग्रह, मननो संयम. [भंग.

मनोभंग (मनसः भंग) पु० गः. मनना उत्साहनो

मनोभव (मनसि भवति भू अच्) पु० वः. कामदेव.

मनोभव (मनसि भवति भू अच्) त्रि० वः-वा-वं. मनमां पेदा थनार.

'दृश्यमाना विनार्थेन न दृश्यन्ते मनोभवाः'
भाग्वतम्.

मनोभाव (मनसो भावः) पु० वः. मननो भाव.

मनोभू (मनसि भवति भू क्विप्) पु० भूः. कामदेव.

'श्यामा शुशुभे शशिना तया मनोभूः'
कलादिलासः.

मनोयायिन् (मन इव याति या णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. मननी पेठे જनार.

मनोयोनि (मन एव योनिरस्य) पु० निः. कामदेव.

मनोरंजन (मनस् रंज् ल्युट्) क्ली० नः मनने खुशी કरवुं ते.

मनोरथ (मन एव रथोऽत्र) पु० थः. मननी ઇच्छा.

'उत्पद्यंते विलीयंते दरिद्राणां मनोरथाः'
उद्भटः.

'आशा नाम नदी मनोरथजला'
वैराग्यशतकम्.

मनोरम (मनो रमयति रम् अण्) त्रि० मः-मा-मं. १ मनोहर. २ खुशी કरनार.

'पुरस्ताद्विमले पात्रे सुविस्तीर्णे मनोरमे'
सुश्रुतः.

मनोरम (,,) पु० मः. १ मुचुकुंदनुं ઝाड. २ कुंदवृक्ष, मोगरो.

मनोरमा (मनोरम टाप्) स्त्री० मा. १ गोरोચना. २ रुચिमनुनी पत्नी. ३ पीणी જुઈ. ४ એક विद्याधरनी पुत्री. [चणपणुं.

मनोलौल्य (मनसो लौल्यम्) क्ली० ल्यं. मननुं च-

मनोवृत्ति (मनसः वृत्तिः) स्त्री० त्तिः. मननी वृत्ति.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मनोहत (मनः हतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. नाઉમેદ थयलुं, જેના મનના ઉત્સાહનો ભંગ થયો છે તે.
मनोहर (मनो हरति ह अच्) क्ली० रं. સોનું.
मनोहर (,,) पु० रः. કુંદવૃક્ષ, મોગરો.
मनोहर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ખુબસુરત, મનને હરણ કરે તેવું.
'मनोहरा अमी वृक्षा दृश्यन्ते पुष्पधारिणः'
मनोहरा (,, टाप्) स्त्री० रा. પીળી જુઈ, જાઈ.
मनोहर्तृ (मनस् ह तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. મનને હરણ કરનાર.
मनोहारिन् (मनः हरति ह णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ખુબસુરત, મનને હરણ કરે તેવું.
'आवासः क्रियतां गांगे मनोहारिणि वारिणि' भर्तृहरिः.
मनोह्वा (मनःशब्देनाह्यते ह्वे क) स्त्री० ह्वा. મણસલ.
'मनःशीला मनोगुप्ता मनोह्वा नागजिह्विका' भावप्रकाशः.
मंतव्य (मन् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ માનવાયોગ્ય. ૨ મનમાં હસવા લાયક. ૩ મનન કરવાયોગ્ય. [૩ પ્રજાપતિ.
मंतु (मन् उन् तुट्) पु० तुः. १ અપરાધ ૨. મનુષ્ય.
मंतृ (मन् तृच्) पु० ता. १ સલાહ આપનારો. ૨ પવિત્ર જ્ઞાનવાળો ઋષિ. ૩ માનનારો. ૪ વિદ્વાન્
मंत्र (मंत्रि अच्) पु० त्रः. १ ગુપ્ત ભાષણ કરવું તે ૨ એકાંતમાં મસલત કરવી તે. ૩ દેવવગેરેના સાધનમાટે તંત્રવગેરેથી યુક્ત એક જાતનો શબ્દ. ૪ વેદનો તે નામનો એક વિભાગ.
'मंत्रो योध इवाधीरः सर्वांगैः संवृतैरपि' माघः.
मंत्रकृत् (मंत्रं तत्स्मरणं वा करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. १ વજીર, દીવાન. ૨ વેદમંત્રનું સ્મરણ કરનાર ઋષિ. ૩ સલાહ આપનાર. ૪ મંત્ર કરનાર. ૫ દૂતપણું કરનાર. ૬ મંત્રપ્રયોગ કરનાર.
'नवमंत्रकृतो मंत्रैर्दूरात्प्रशमितारिभिः' रघुवंशम्.
मंत्रकृत (मंत्रेण कृतं संस्कृतं) त्रि० तः-ता-तं. મંત્રવડે સંસ્કાર પામેલું.
मंत्रगंडक (मंत्रप्रधानो गंडकः) पु० कः. વિદ્યા.
मंत्रगुप्ति (मंत्रस्य गुप्तिः) स्त्री० प्तिः. એકાંતની મસલત.
मंत्रगूढ (मंत्राय गूढः) पु० ढः છાનો ખાતમીદાર.
मंत्रगृह (मंत्रस्य गृहम्) क्ली० हं. १ મસલત કરવાનું ઘર. ૨ મંત્ર જપવાનું ઘર.
मंत्रजिह्व (मंत्र एव जिह्वा यस्य) पु० ह्वः १ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.
मंत्रज्ञ (मंत्रं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. १ મંત્રને જાણનારો અધ્યાપક વગેરે. ૨ ખાતમીદાર. ૩ મંત્ર જાણનાર દીવાન.
'मंत्रज्ञैर्मंत्रिभिश्चैव विनीतः प्रविशेत्सभाम्' मनुः.
मंत्रण (मंत्र् ल्युट्) क्ली० णं. १ ગુપ્ત ભાષણ. ૨ ખાનગી મસલત. ૩ મંત્ર.
मंत्रणा (मंत्र् युच्) स्त्री० णा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
'गर्वी खर्व ..... मंत्रणायंत्रितः' स्तोत्रम्.
मंत्रतस् (मंत्र तसिल्) अव्य० तः મંત્રથી.
मंत्रद (मंत्रं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. १ મંત્ર આપનાર., મંત્રનો ઉપદેશ કરનાર. ૨ ગુરુ.
मंत्रदातृ (मंत्रं ददाति दा तृच्) पु० ता. १ ગુરુ. ૨ મંત્ર આપનાર. [ગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.
मंत्रदीधिति (मंत्रेण दीधितिरस्य) पु० तिः. १ અ-
मंत्रपूत (मंत्रेण पूतः) त्रि० तः-ता-तं. મંત્રથી પવિત્ર કરેલું. [ગરુડ.
मंत्रपूतात्मन् (मंत्रेण पूतः आत्माऽस्य) पु० त्मा.
मंत्रफल (मंत्रस्य फलं) क्ली० लं. મંત્રનું ફલ.
मंत्रवित् (मंत्रं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. મંત્રજ્ઞ શબ્દ જુઓ. [મંત્રવડે સંસ્કાર દીધેલું.
मंत्रित (मंत्र इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ મંત્રેલું. ૨
मंत्रिता (मंत्रिणो भावः तल्) स्त्री० ता. १ મંત્રીપણું. ૨ વજીરપણું, દીવાની. [જુઓ.
मंत्रित्व (मंत्रिणो भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
मंत्रिन् (मंत्र इनि) पु० त्री. १ સલાહ આપનારો. ૨ મંત્રી. ૩ દીવાન, વજીર. [મણ, સૂચના.
मंत्रोपदंभ ( ) पु० भः સલાહ, શીખા-
मंथ् (भ्वा० पर० सेट् मंथति) १ દુઃખ દેવું. ૨ ક્લેશ પામવું. ૩ વલોવવું, મથન કરવું, મથવું.
मंथ् (क्या० पर० सेट् मथ्नाति) વલોવવું, મથવું.
मंथ (मंथ् घञ्) पु० थः. १ વલોવવું-મથવું તે. ૨ દુઃખ દેવું તે, મારણ. ૩ રવાઇ. ૪ એક જાતનું પેય. ૫ આંખના ચીપડા. ૬ કિરણ.
'चूर्णं चतुष्पले शीते क्षुण्णद्रव्यं पलं क्षिपेत्।
मृत्पात्रे मन्थयेत् सम्यक् तस्माच्च द्विपलं पिबेत्' ॥
भावप्रकाशः ॥
मंथज (मंथाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. માખણ. નવનીત.
मंथदंडक (मंथार्थं दंडकः) पु० कः. રવાઇ.
मंथन (मंथ् ल्युट्) क्ली० नं. १ વલોવવું-મથવું તે. ૨ રવાઇ. ૩ દુઃખ દેવું તે. ૪ ક્લેશ. ૫ મારણ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મંથનઘટી (મથનાર્થે ઘટી) સ્ત્રી૦ ટી. દહિં વલોવવા-ની નાની ગોળી.

મંથર (મંથ્ અરચ્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. ૧ વાકું, વક્ર. ૨ હલકું, નીચ. ૩ ભારે, વજનદાર. ૪ જડ. ૫ મંદ, ધીમું. ૬ સૂચક. ૭ નિશ્ચલ.

' ...મંથરા દૃષ્ટિપાતાઃ કિં ક્ષિપ્યંતે વિરમ વિરમ વ્યર્થ એષ શ્રમસ્તે ' ભર્તૃહરિઃ.

મંથર (,,) ક્લી૦ રં. કમુંબો.

મંથર (,,) પુ૦ રઃ. ૧ રવાઇ. ૨ હળવે ચાલનારો સીપાઇ. ૩ ગુપ્ત બાતમીદાર. ૪ ભંડાર, ખજનો, ક્રોપ. ૫ કૂબ. ૬ આંધ. ૭ અટકાવ. ૮ તાળું આખણ. ૯ કિલ્લો. ૧૦ હરણ. ૧૧ વૈશા-ખમાસ. ૧૨ ક્રોધ. ૧૩ મંદરાચલ.

મંથરા (મંથ્ અરચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ રા. કૈકેયીની તે ના-મની એક દાસી.

' મંથરાં પ્રવિશસ્વાદૌ કૈકેયીં ચ ततः परम् '
અધ્યાત્મરામાયણમ્.

મંથરુ (મંથ્ અરુન્) પુ૦ રુઃ ચમરીનો વા. કુઠેરુ.

મંથશૈલ (મંથાય કલ્પિતઃ શૈલઃ) પુ૦ લઃ મંદરા-ચલ. [णानुं ઝાડ. ૩ મંદરાચલ.

મંથાન (મંથ્ આનચ્) પુ૦ નઃ ૧ રવાઇ. ૨ ગરમા-

' પ્રવિવેશાથ પાતાલં મંથાનઃ પર્વતોપમઃ '
રામાયણમ્.

મંથાનક (મંથાન કન્) ક્લી૦ કં. એક જાતનું તૃણ.

મંથિન્ (મંથ્ ણિની) ત્રિ૦ થી-થિની-થિ. ૧ વલો-વતું, મથતું. ૨ દુઃખદેનાર.

મંથિની (મંથિન્ ङીપ્) સ્ત્રી૦ ની. દહિં વગેરે વલોવ-વાની નાની ગોળી. [ધનો દરિયો.

મંથોદધિ (મંથાર્થે ઉદધિઃ) પુ૦ ધિઃ ક્ષીરસમુદ્ર, દૂ-

મંદ (મંદિ અચ્) ત્રિ૦ દઃ-દા-દં. ૧ હળવું ચાલના-ર. ૨ ધીમું ચાલનાર. ૩ મૂર્ખ. ૪ અભાગિયું. ૫ માંદું, રોગી. ૬ સ્વલ્પ, થોડું. ૭ સ્વતંત્ર. ૮ લુ-ચ્યું. ૯ કોમલ, મૃદુ. ૧૦ મદવગેરે પીને છાકટું થયેલું.

' મંદઃ કવિયશઃપ્રાર્થી ગમિષ્યામ્યુપહાસ્યતામ્ '
રઘુવંશમ્.

મંદ (મંદિ અચ્) પુ૦ દઃ ૧ શનિગ્રહ. ૨ હાથી. ૩ યમ. ૪ પ્રલય.

મંદગ (મંદં ગચ્છતિ ગમ્ ડ) ત્રિ૦ ગઃ-ગા-ગં. આરતે જનાર, ધીમે જનાર, હળવે જનાર.

મંદગ (,,) પુ૦ ગઃ શનિગ્રહ.

મંદગત (મંદં ગતં ગતિર્યસ્ય) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. જેની ગતિ ધીમી હોય છે તે.

મંદગતિ (મંદા ગતિર્યસ્ય) ત્રિ૦ તિઃ-તિ-તિ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

મંદગતિ (મંદા ગતિઃ) સ્ત્રી૦ તિઃ ધીમી ગતિ.

મંદગામિન્ (મંદં ગચ્છતિ ગમ્ ણિનિ) ત્રિ૦ મી-મિની-મિ. ધીમે જનાર. [શનિગ્રહની માતા.

મંદજનની (મંદસ્ય જનની) સ્ત્રી૦ ની. સૂર્યની પત્ની,

મંદટ (મંદ્ અટચ્) પુ૦ ટઃ એક જાતનું ઝાડ. પારિ-ભદ્રવૃક્ષ.

મંદતા (મંદસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. ૧ આળસ. ૨ માંદાપણું. ૩ જડપણું. ૪ ધીમાપણું. માંદ.

' ઉચ્ચૈરસ્યતિ મન્દનામરસતામ્ ' ચંદ્રાલોકઃ.

મંદત્વ (મંદસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

મંદન (મદિ લ્યુ) ક્લી૦ નં. વખાણ, સ્તુતિ.

મંદબુદ્ધિ (મંદા બુદ્ધિર્યસ્ય) ત્રિ૦ દ્ધિઃ-દ્ધિઃ-દ્ધિ. ૧ મંદ બુદ્ધિવાળું. ૨ બેવકૂફ, મૂર્ખ.

મંદબુદ્ધિ (મંદા બુદ્ધિઃ) સ્ત્રી૦ દ્ધિઃ. મંદબુદ્ધિ.

મંદભાગ્ય (મંદં ભાગ્યં યસ્ય) ત્રિ૦ ગ્યઃ-ગ્યા-ગ્યં. અભાગિયું, દુર્ભાગી.

મંદમતિ (મંદા મતિર્યસ્ય) ત્રિ૦ તિઃ-તિઃ-તિ. ૧ મંદ બુદ્ધિવાળું. ૨ બેવકૂફ, મૂર્ખ. [મંદ.

મંદર (મદિ અરન્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. ૧ ઘણું, બહુ. ૨

મંદર (,,) પુ૦ રઃ. ૧ મંદરાચલ. ૨ મંદારવૃક્ષ. ૩ એક જાતનો હાર. ૪ સ્વર્ગ. ૫ દર્પણ. [त्रानुं ઝાડ. ૩ પ્રાણ. ૪ ઉંઘ, નિદ્રા.

મંદસાન (મંદ અસાનચ્) પુ૦ નઃ. ૧ અગ્નિ. ૨ ચિ-

મંદસાનુ (મંદ સન્ ઉણ્) પુ૦ નુઃ. ૧ જીવ. ૨ સ્વપ્ન. [મંદ સ્ત્રી.

મંદા (મંદ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ દા. ૧ સંક્રાંતિવિશેષ. ૨

મંદાકિની (મંદ્ અક્ ણિનિ) સ્ત્રી૦ ની. ૧ સ્વર્ગગા. ૨ એક જાતની સંક્રાંતિ.

' સ્વર્ગે મન્દાકિની તથા ' પુરાણમ્.

મંદાક્રાંતા (મંદા સતિ આક્રાંતા) સ્ત્રી૦ તા. સત્તર અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છંદ. (– – –, –⏑⏑, ⏑⏑⏑, – –⏑, – –⏑, – –).

' મંદાક્રાન્તા જલધિષડજૈર્ભૌ નતૌ તૌ ગુરૂ ચેત્ '
વૃત્તરત્નાકરઃ.

મંદાક્ષ (મંદં સંકુચિતં અક્ષિ યસ્માત્ ષચ્) ક્લી૦ ક્ષં. લાજ, શરમ. વ્રીડા, ત્રપા, હ્રી.

' મંદાક્ષ મંદાક્ષરમુદ્રમુક્ત્વા ' નૈષધીયમ્.

મંદાગ્નિ (મંદઃ પચને અલ્પશક્તિકઃ અગ્નિઃ સ યસ્મા-દ્વા) પુ૦ ગ્નિઃ. ૧ ખાધું વગેરે હજમ ન થાય એવો થોડી શક્તિવાળો અગ્નિ. ૨ જેથી જઠરાગ્નિ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મંદ થાય છે તેવો રોગવગેરે.
मंदात्मन् (मंदः आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्मं. ધીમું, આળસુ.
मंदादर (मंदः आदरो यस्य त्रि० दः-दा-दं. થોડો આદર કરે તેવું, અનાદર કરતું.
मंदानिल (मंदः अनिलः) पु० लः. ધીમો પવન.
मंदायमान (मंद क्यच् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ ઢીલ કરતું. २ વિલંબ કરતું. ३ આળસ કરતું. ४ ધીમે જતું. [થોડા આયુષ્યવાળું.
मंदायुस् (मंदं अल्पं आयुर्यस्य) त्रि० युः-युः-युः.
मंदार (मदि आरक्) पु० रः. १ એક જાતનું સ્વર્ગનું ઝાડ. २ પારિભદ્રનું ઝાડ. ३ હાથ. ४ ધૂતારો. આકડાનું ઝાડ. ५ તે નામનું એક તીર્થ.
' वृंदारकारिविजये सुरलोकलब्ध-
मंदारमाल्यमधुवासितवासभूमिः '
रामायणचम्पूः.
मंदास्य (मंदं आस्यं यस्मात्) क्ली० स्यं. લાજ, શરમ. [તું ભાગ્યું.
मंदिकुकुर ( ) पु० रः. એક જાત-
मंदिर (मदि किरच्) क्ली० रं. १ ઘર. २ શહેર.
' मणिमयमंदिरमध्ये पश्यति पिपीलिका छिद्रम् '
सुभाषितम्.
मंदिर („) पु० रः. १ જાતુનો પાછલો ભાગ. २ સમુદ્ર. [ઘર.
मंदिरा (मदि किरच् टाप्) स्त्री० रा. भंदिर, भंदर,
मंदुरा (मदि उरच्) स्त्री० रा. १ તબેલો. २ સુવાની સાદડીવગેરે.
' क्षुरांचलैः क्षोभितमंदरोदरम् ' नैषधीयम्.
मंदीभव (मंद च्वि भू घञ्) पु० वः. ભૂર્ખપણું, જડપણું, ભંદપણું. [ઉંચી કે નીચી ગતિ.
मंदोच्च (मंदश्च उच्चश्च) पु० क्ली० च्चः-च्चं. ગ્રહની
मंदोदरी (मंदं उदरं अस्याः) स्त्री० दी. મયદાનવની પુત્રી, રાવણની પટરાણી.
' मंदोदरी कुटिलकोमलकेशपाश ' प्रसन्नराघवम्.
मंदोदरीश (मंदोदर्या ईशः) पु० शः. રાવણ.
मंदोष्ण (मंदं ईषदुष्णं) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. થોડું ગરમ, થોડું ઉનું, કોકરવર્ણું, ઉપાયલું.
मंदोष्ण („) क्ली० ष्णं. થોડો ગરમી, થોડી ઉનાશ. [ગંભીર ધ્વનિ.
मंद्र (मदि रक्) पु० द्रः. १ એક જાતનું વાઘ. २
मंद्र (मंद्र अच्) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. ગંભીર ધ્વનિવાળું.
' मंद्रास्निग्धैर्ध्वनिभिरबलावेणमिोक्षोत्सुकानि '
मेघदूतम्.
मन्मथ (मन् क्विप् मथ् अच्) पु० थः. १ કામદેવ. २ કોકનું ઝાડ. ३ કામચિંતા.
' न मन्मथस्त्वं स हि नास्ति मूर्तिः '
नैषधीयम्.
मन्मथानंद (मन्मथ आ नंद् अच्) पु० दः. કરમી આંબો. [આંબાનું ઝાડ. २ સ્ત્રીની યોનિ.
मन्मथालय (मन्मथस्य आलय इव) पु० यः. १
मन्मथिन् (मन्मथ णिनि) त्रि० थी-थिनी-थि. १ કામચિંતાવાળું. २ કામી.
मन्मय (मत् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. મારારૂપ.
मन्मयान (मन् शानच्) त्रि० नः-ना नं. १ માનતું. २ વિચારતું. [ગની સિરા.
मन्या (मन् क्यप्) स्त्री० न्या. ડોકના વાંસેના ભા-
' दोषास्तु दृष्टास्त्रय एव मन्या ' सुश्रुतः.
मन्याका (मन्या कन्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
मन्यु (मन् युच्) पु० न्युः. १ ક્રોધ, ગુસ્સો. २ દીનપણું. ३ શોક, પશ્ચાત્તાપ. ४ અહંકાર. ५ યજ્ઞ. ६ રુદ્રદેવ.
मन्युमत् (मन्यु मतुप्) त्रि० मान् मती-मत्. १ શોકવાળું. २ ક્રોધવાળું. ३ અહંકારવાળું. ४ દૈન્યવાળું, દીન.
मन्वंतर (मनूनामंतरं अवकाशः तदुपलक्षितः कालः वा) पु० रः. १ સ્વાયંભુવગેરે મનુનો અધિકાર. २ દરેક મનુનો કાળ, ૩૧૧૪૪૪૮૦૦૦ વર્ષ.
' मन्वंतरस्तु दिव्यानां युगानामेकसप्ततिः ' अमरः.
मन्वान (मन् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. માનતું. २ વિચારતું. ३ આદર કરતું.
मभ् (भ्वा० पर० सेट् मभ्रते) જવું.
मम (मा डम) अव्य० म. મારું.
ममता (मम भावः तल्) स्त्री० ता. १ મારાપણું. २ અહંકાર, ગર્વ, ભગરી. [જુઓ.
ममत्व (मम भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
' ममत्वं मम राज्यस्य ' देवीमाहात्म्यम्.
ममापताल (मव् आलन् अपतुक्) पु० लः. વિષય.
मय् (भ्वा० आत्म० सेट् मयते) જવું, ગમન કરવું.
मय (मय् अच्) पु० यः. १ ઉંટ. २ ખચ્ચર. ३ મયાસુર. ४ તુરશાન, ખરાબી.
' उपनीय विंदुसरसो मयने सा. '
मया (मय् अच् टाप्) स्त्री० या. ઔષધક્રિયા.
मयष्टक (मयं प्रक्षेप स्तकते स्तक् अच्) पु० कः. રાની મૃગ. [નાવેલી ઝૂંપડી.
मयट् (मय् अटच्) पु० टः. તૃણ, પત્રવગેરેની બ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मयु (मि उ) पु० युः. १ किन्नर. २ मृग.

मयुष्टक (मि उ स्तक् अच्) पु० कः. रानी मृग. मयुष्टक.

मयूख (माङ् ऊख मयादेशः) पु० खः १ कांति. २ अजवाणुं. ३ किरण. ४ शिखा. ५ शोभा. ६ खीलो.

मयूर (मी ऊरन्) पु० रः. १ मोर. २ मयूरशिखानुं आड. ३ अधाडो. ४ ते नामनो एक कवि, सूर्यशतकनो कर्ता.

' यस्याश्वोरश्विकुरनिकरः कर्णपूरो मयूरः '
प्रसन्नराघवम्.

मयूर (,,) क्ली० रं. मोरथुथु.

मयूरक (मयूरः स्वार्थे कन्) पु० कः. वनस्पति अधाडो.

मयूरक (मयूरं स्वार्थे क) क्ली० कं. मोरथुथु.

मयूरग्रीवक (मयूरग्रीवेव कन्) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ. मयूरग्रीव.

मयूरचटक ( ) पु० कः. कूकडो.

मयूरचूड ( ) पु० डः. मयूरशिखानुं आड. [श्येनाकवृक्ष.

मयूरजंघ (मयूरस्येव जंघेव मूलमस्य) पु० घः.

मयूरतुत्थ (मयूर इव तद्वर्ण तुत्थं) क्ली० त्थं. मोरथुथु. [रेलां चिह्न.

मयूरपदक (मयूर पद कन्) क्ली० कं. नखनां पा-

मयूरविदला (मयूरैर्विदल्यते) स्त्री० ला. अंबष्ठा शब्द जुओ.

मयूरशिखा (मयूरस्येव शिखाऽस्याः) स्त्री० खा. वनस्पति मयूरशिखा. नीलकंठशिखा.

' नीलकंठशिखा लघ्वी पित्तश्लेष्मातिसारजित् '
भावप्रकाशः.

मयूरारि (मयूरस्य अरिः) पु० रिः. डाकोडो.

मयूरिका (मयूरः तदाकारोऽस्त्यस्याः ठन्) स्त्री० का. अंबष्ठा शब्द जुओ.

मयूरी (मयूर ङीप्) स्त्री० री. १ ढेल. २ अजमोद.

मयूरोल्लासक (मयूर उत् लस् ण्वुल्) पु० कः. वर्षाऋतु.

मर ( ) क्ली० रं. विष.

मरक (मृ वुन्) पु० कः. मरडीनो रोग.

मरकत (मरकं मारिभयं तरत्यनेन वृ ड) क्ली० तं. लीलो मणि. [ब्द जुओ.

मरकतक (मरकतं स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो श-

मरकतपत्री (मरकतपत्र ङीप्) स्त्री० त्री. वनस्पति पाची. [जुओ.

मरक्त (मरकन् पृषो०) क्ली० क्तं. मरकत शब्द

मरंजिका ( ) स्त्री० का. एक जातनुं आड.

मरट ( ) पु० टः. एक जातनो घेर.

मरण (मृ ल्युट्) क्ली० णं. मृत्यु, मरण, मोत.

मरण (,,) क्ली० णं. वछनाग.

मरणज (मरणाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. मरणथी पेदा थनार.

मरत (मृ अतच्) पु० तः. मोत, मरण, मृत्यु.

मरंद (मरं मरणं ददाति भ्रमराणां दो क) पु० दः. मध. मकरंद. [जुओ.

मरंदक (मरंदः स्वार्थे कन्) पु० कः. उपलो शब्द

मरंदौकस् (मरंदस्य ओकः) क्ली० कं. फूल, पुष्प.

मराकाली (मराकः वृश्चिकः स इवालति अल् अच् ङीष्) स्त्री० ली. वृश्चिकालु.

मरार ( ) पु० रः धान्यनो कोठार.

मराल (मृ आलच्) पु० लः १ राजहंस. २ धोडो. ३ मेघ. ४ काजळ. ५ हंस. ६ झाडनुं वन. ७ एक जातनुं पंखी.

' तत्रामरालयमरालमरालकेशी ' नैषधीयम्.

मराल (,,) त्रि० लः-ला-लं. भूरु, कोभळ, चीकणुं.

मरालक (मरालः स्वार्थे क) पु० कः हंस.

मरालिका ( ) स्त्री० का. वनस्पति शिकाकाई.

मरिच (मृ इच) क्ली० चं. भरी, कंकोळ. मरीच.

मरिचपत्रक (मरिचस्येव पत्रमस्य कप्) पु० कः तेजपातर्नु आड. मरीचपत्रक.

मरिचसदृश ( ) क्ली० शं. कंकोळ.

मरिमन् (मृ मनिन्) पु० मा. मोत, मृत्यु.

मरीच (मृ इच दीर्घः) क्ली० चं. १ भरी. २ कंकोळ.

मरीचि (मृ ईचि) पु० चिः सप्तर्षिपैकी ते नामनो एक ऋषि.

मरीचि (,,) त्रि० चिः-चिः-चि. कृपण.

मरीचि (,,) पु० स्त्री० चिः-चिः. किरण.

' हुताग्निकल्पैः सवितुर्मरीचिभिः ' ऋतुसंहारम्.

मरीचिका (मरीचौ सूर्यकिरणे कमिव यत्र) स्त्री० का. आंजवानां पाणी. मृगतृष्णा, मृगतृष्णिका.

मरीचिमालिन् ( ) पु० ली. सूर्य.

मरु (मृ उ) पु० रुः १ पर्वत. २ निर्जल देश. ३ एक जातनुं आड. ४ मारवाड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'यद्धात्रा निजभालपट्टलिखितं स्तोकं महद्वा धनं।
तत्प्राप्नोति मरुस्थलेऽपि नितरां मेरौ ततो नाधिकम्'॥
भर्तृहरिः॥

मरुज (मरौ जायते जन् ड) पु० जः नभलो.
मरुज (,,) त्रि० जः-जा-जं. मारवाड-मां पेदा थनार., निर्जल देशमां उत्पन्न थनार.
मरुजा (,, टाप्) स्त्री० जा. એક જાતની વનસ્પતિ. [स्त्री.
मरुटा (मृ उटच् टाप्) स्त्री० टा. उंचा. કપાળવાળી
मरुंडा ( ) स्त्री० डा. उपलो शब्द જુઓ. [उ मरुवक.
मरुत् (मृ उति) पु० त्-द्. १ वायु, पवन. २ देव.
'मरुतां पश्यतां तस्य शिरांसि पतितान्यपि'
रघुवंशम्.
मरुत् (,,) क्ली० त्. वनस्पति ग्रंथि-पर्ण.
मरुत् (,,) स्त्री० त्. वनस्पति पृश्निका
मरुत (मारुत पृषो० ह्रस्वः) पु० तः १ देव. २ वायु. [भा प.
मरुत्करं (मरुतं अपानवायुं करोति) पु० रः राज-
मरुत्क्रिया (मरुतः क्रिया) स्त्री० या. पादवुं ते, पर्दन. [क्षो ते नामनो એક राज.
मरुत्त ( ) पु० त्तः चंद्रवंशमां पेदा थये-
मरुत्तक (मरुत् इव तकति तक् अच) पु० कः કાળા मरवा. मरुवक. [न्मार्ग, देवयान.
मरुत्पथ (मरुतां पंथाः) पु० थः. आकाश. मरु-
मरुत्पाल (मरुतो देवान् पालयति पाल् अण्) पु० लः. ४६. [हनुमान्.
मरुत्पुत्र (मरुतः पुत्रः) पु० त्रः. १ भीमसेन. २
मरुत्पुत्री (मरुतः पुत्रीव) स्त्री० त्री. राती नगोड.
मरुत्प्रिय (मरुत् प्रियः यस्य) पु० यः. उंट.
मरुत्प्लव (मरुतं प्रति प्लवोऽस्य) पु० वः. सिंह.
मरुत्फल (मरुतां फलमिव) क्ली० लं. કરેા.
मरुत्वत् (मरुत् मतुप) पु० त्वान्. १ इंद्र. २ हनुमान्. [कन्या, धर्मऋषिनी पत्नी.
मरुत्वती (मरुत्वत् ङीप्) स्त्री० ती. दक्षप्रजापतिनी
मरुत्सख (मरुतो वायोः सखा टच्) पुं० खः. १ अग्नि. २ चित्रानुं आड. ३ इंद्र.
मरुदांदोल (मरुतमांदोलयत्यनेन आंदोल घञ्) क्ली० लं. पंभेा, पींजणेा.
मरुदिष्ट (मरुतां देवानामिष्टः) पु० ष्टः. गुगल.
मरुद्भवा (मरुतो वायोः भवति) स्त्री० वा. એક જાતની वनस्पति.
मरुद्रथ (मरुतां रथः) पु० थः. देवरथ.
मरुद्रथ (मरुत् वायू रथः यानमिव अस्य) पु० थः. घेाडेा. [એક જાતના ખેરનું आड.
मरुद्द्रुम (मरोः निर्जलदेशस्य द्रुमः) पु० मः.
मरुद्वर्त्मन् (मरुतां वर्त्म) क्ली० र्त्मा. आकाश.
मरुद्वाह (मरुत् वाहो यस्य) पु० हः. १ अग्नि. २ चित्रानुं आड. ३ धूमाडेा.
मरुद्विप (मरुदेशे द्विप इव) पु० पः. उंट.
मरुद्वृता (मरुद्भिर्वृता) स्त्री० ता. કાવેરી नदी.
मरुन्माला (मरुतो मालेव) स्त्री० ला. वनस्पतिः पृक्षा.
मरुभू (मरुर्भूर्यत्र) पु० भूः. मारवाड देश.
मरुभू (मरुः भूः) स्त्री० भूः. જલવિનાની જમીન.
मरुभूरुह (मरौ विरोहति रुह् क) पु० हः. કરવીર वृक्ष.
मरुभूरुह (मरुभुविरोहति रुह् क) त्रि० हः-हा-हं. मरु भूमिमां उगनार आडवगेरे. मरुभूरुह.
'सत्पुंसौ मरुभूरुह इव जीवनमात्रमाशास्यम्'
आर्यासप्तशती.
मरुव (मरुं निर्जलदेशं वाति वा क) पु० वः. એક जातनुं आड.
मरुवक (मरुवः स्वार्थे क) पु० कः. १ मरवानुं आड. २ भीन्नेरानुं आड. ३ वाध. ४ राहु. ५ भयानक.
मरुसंभव (मरौ संभवति) पु० वः. मेाटेा भूखेा.
मरुसंभवा (,,) स्त्री० वा. એક જાતनेा धमासेा. मरुस्था. [ताळ देश.
मरुस्थल (मरोः स्थलम्) क्ली० नं. જલવિનાનेा रे-
मरुस्थली (मरोः स्थली) स्त्री० ली. उपलो शब्द જુઓ.
मरूद्भवा (मरौ उद्भवति उत् भू अच् टाप्) स्त्री० वा. १ धमासेा. २ रातेा कपास. ३ એક જાતनेा खेर. [२ मेार.
मरूक (मृ ऊक) पु० कः. १ એક જાતनेा मृग.
मरोल (मरौ लीयते पृषो०) पु० लः. भगर, नक.
मरोलि ( ) पु० लिः. उपलो शब्द જુઓ.
मर्क् (भ्वा० पर० सेट् मर्कति) જવું.
मर्क ( ) पु० कः. १ वांदरेा. २ देह. ३ वायु.
'मर्कान्भोक्ष्यन् विभजति न.....भांडं भिनत्ति'
श्रीमद्भागवतम्.
मर्कक (मर्क कन्) पु० कः. એક જાતनेा झीडेा, कરेाळियेा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મર્કટ (મર્ક અટન્) પુ૰ ટઃ. ૧ વાંદરો. ૨ રાતામુખવાળો વાંદરો. ૩ કરોળિયો. ૪ મોટો બગલો. ૫ એક જાતનું ઝેર.
'યુક્તં સભાયાં ખલુ મર્કટાનામ્' ભામિનીવિલાસઃ

મર્કટક (મર્કટઃ સ્વાર્થે ક) પુ૰ કઃ. ૧ કરોળિયો. ૨ વાંદરો.

મર્કટક (મર્કટઃ સંજ્ઞાયાં કન્) પુ૰ કઃ. ૧ એક જાતનું ભાજીનું. ૨ એક જાતનો દાનવ.

મર્કટતિંદુક (મર્કટપ્રિયઃ તિંદુકઃ) પુ૰ કઃ. એક જાતનું અમતુસનું ઝાડ. કુપીલુ.

મર્કટપિપ્પલી (મર્કટપ્રિયા પિપ્પલી) સ્ત્રી૰ લી. વનસ્પતિ અધાડો. [ઝાડ.

મર્કટપ્રિય (મર્કટસ્ય પ્રિયઃ) પુ૰ યઃ. એક જાતનું

મર્કટવાસ (મર્કટસ્ય વાસઃ) પુ૰ સઃ. ૧ કરોળીઆનું જાળું. ૨ વાંદરાનો વાસ.

મર્કટવાસક (મર્કટવાસઃ સ્વાર્થે ક) પુ કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [હીંગળોક.

મર્કટશીર્ષ (મર્કટસ્ય વાનરસ્ય શીર્ષમિવ) ક્લી૰ ર્ષં.

મર્કટાસ્ય (મર્કટસ્ય વાનરસ્ય આસ્યામિવ રક્તત્વાત્) ક્લી૰ સ્યં. તાંબું.

મર્કટાસ્ય (,,) પુ૰ સ્યઃ રાતો રંગ.

મર્કટાસ્ય (મર્કટાસ્ય અચ્) ત્રિ૰ સ્યઃ-સ્યા-સ્યં. રાતું, રાતા રંગવાળું. [મુખ.

મર્કટાસ્ય (મર્કટસ્ય આસ્યમ્) ક્લી૰ સ્યં. વાંદરાનું

મર્કટી (મર્કટ અચ્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ટી. ૧ અજમોદ. ૨ અધાડો. ૩ કરંજનું ઝાડ. ૪ પિંગલછંદશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ માત્ર, મેરુ, મર્કટીવગેરે. ૫ કપિકચ્છુ.

મર્કટી (મર્કટ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ટી. વાંદરી.

મર્કટીકંઠ (મર્કટીકંઠમિવ કંઠમસ્ય) પુ૰ ઠઃ. વનસ્પતિ રાતો અધાડો. [ભાંડ.

મર્કર (મર્ક અરચ્) પુ૰ રઃ. ૧ ભાંગરો. ૨ વાસણ,

મર્કરા (મર્ક અરચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ રા. ૧ વાંઝણી સ્ત્રી. ૨ સુરંગા.

મર્ચ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ મર્ચયતિ-તે) ગ્રહણ કરવું.

મર્જ્ (મૃજ્ ઉન્) પુ૰ જુઃ. ૧ ધોબી. ૨ પીઠમર્દ શબ્દ જુઓ. [અછંદપણું.

મર્જુ (,,) સ્ત્રી૰ જુઃ. ૧ શુદ્ધિ. ૨ સ્વ-

મર્ત (મૃ તન્) પુ૰ ત્તઃ. ૧ મનુષ્ય. ૨ ભૂલોક. ૩ માણવક. [લાયક.

મર્તવ્ય (મૃ તવ્યચ્) ત્રિ૰ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. મરવા-

મર્તુકામ (મર્તું કામઃ યસ્ય) ત્રિ૰મઃ-મા-મં. મરવાને ઇચ્છા રાખનાર. [વાને મન રાખનાર.

મર્તુમનસ્ (મર્તું મનો યસ્ય) ત્રિ૰ નાઃ-નાઃ-નઃ. મર-

મર્ત્ય (મર્તે ભવઃ યત્) ત્રિ૰ ર્ત્યઃ-ર્ત્યાઃ-ર્ત્યં. ભૂલોકમાં હોનાર.

મર્ત્ય (,,) પુ૰ ર્ત્યઃ. માણસ.
'ક્ષીણે પુણ્યે મર્ત્યલોકં વિશન્તિ' ભગવદ્ગીતા.
'તે મર્ત્યલોકે ભુવિ ભારભૂતા મનુષ્યરૂપેણ મૃગાશ્ચરન્તિ' ભર્તૃહરિઃ.

મર્ત્યમુખ (મર્ત્યમુખમિવ મુખમસ્ય) પુ૰ ખઃ. એક જાતનો ઉપદેવ.

મર્દ (મૃદ્ અચ્) ક્લી૰ દં. ગ્રહણના ગણિતમાં ઉપયોગી એક જાતનું ઉપકરણ.

મર્દક (મર્દ કન્) પુ૰ કઃ. ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ એક જાતની વનસ્પતિ.

મર્દન (મૃદ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ ચોળવું-મર્દન કરવું તે. ૨ ચૂર્ણ કરવું તે. ૩ લઢવું તે.

મર્દનક (મર્દન કન્) ક્લી૰ કં. તેજ.

મર્દનીય (મૃદ્ અનીયર્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. મર્દન કરવાલાયક. [વાઘ.

મર્દલ (મર્દં લાતિ લા ક) પુ૰ લઃ. એક જાતનું

મર્દિત (મૃદ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ તા-તં. ૧ ચોળેલું, મર્દન કરેલું. ૨ ગ્રથિત.

મર્દિન્ (મૃદ્ ણિનિ) ત્રિ૰ દ્દીં-ર્દિની-ર્દિ. મર્દન કરનાર.

મર્વ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ મર્વતિ) જવું, ગમન કરવું.

મર્મજ્ઞ (મર્મ જાનાતિ જ્ઞા ક) ત્રિ૰ જ્ઞઃ-જ્ઞા જ્ઞં. તત્ત્વને જાણનાર, મર્મને જાણનાર. મર્મવિદ્, મર્મવેદિન્.

મર્મન્ (મૃ મનિન્) ક્લી૰ મં. ૧ શરીરનો સંધિ. ૨ ગૂઢાર્થ. ૩ તાત્પર્ય. ૪ જીવનસ્થાન.

મર્મર (મૃ અરુન્ મુટ્) પુ૰ રઃ. ૧ ઝાડના પાંદડાનો અવાજ. ૨ વસ્ત્રનો અવાજ.

મર્મરી (મર્મર ડીષ્) સ્ત્રી૰ રી. ૧ પીતદારુનું ઝાડ. ૨ હલદર. [શરીરના સંધિસ્થાનને પીડનાર.

મર્મસ્પૃશ્ (મર્મ સ્પૃશતિ સ્પૃશ્ ક્વિન્) ત્રિ૰ ક્-ગ્.
'ત એતે હૃદયમર્મસ્પૃશઃ સંસારભાવા યેભ્યો વીભત્સમાનાઃ' ઉત્તરરામચરિતમ્.

મર્માવિધ્ (મર્મ સંધિસ્થાનં આવિધ્યતિ વિધ્ ક્વિપ્) ત્રિ૰ ત્-દ્. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

મર્ય (મૃ યત્) પુ૰ ર્યઃ. મનુષ્ય, માણસ.

મર્યા (ક્રિયતેઽવશિષ્યતેઽત્ર મૃ યત્) સ્ત્રી૰ ર્યા. હદ, મરજાદ.

મર્યાદા (મર્યા દા ક) સ્ત્રી૰ દા. ૧ ન્યાયના માર્ગમાં રહેવું તે. ૨ સીમા, મરજાદ, હદ. ૩ નદીવગેરેનું તીર.

મર્યાદિન્ (મર્યાદા ણિનિ) ત્રિ૰ દી-દિની-દિ. મર્યાદામાં રહેનાર, હદબહાર ન જનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मर्व् (भ्वा० पर० सेट् मर्वति) ભરવું, પૂર્ણ કરવું.
मर्श (मृश् घञ्) पु० शः. મસલત, ઉપદેશ, સલાહ.
मर्शण (मृश् ल्युट्) क्ली० णं. १ સલાહ આપવી તે. २ ઉપદેશ કરવો તે.
मर्ष (मृष्) पु० र्षः સહનશીલપણું, સહેનારપણું.
मर्षण (मृष् ल्युट्) क्ली० णं. સહેવું-ખમવું-સહન કરવું તે. [કરેલું.
मर्षित (मृष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખમેલું, સહન
मर्षितवत् (मर्षित वतु) त्रि० वान्-वती-वत्. ખમનાર, સહેનાર. [પહેરવું.
मल् (भ्वा० आत्म० सेट् मलते) १ ધારણ કરવું. २
मल (मृज्यते शोध्यते मृज् कल्) पु० लः १ પાપ. २ મેલ. ३ ગુ, મળ. ४ કપૂર. ५ દુષ્ટ. ६ વાત, પિત્ત અને કફ. ७ સંબંધ.

' वसाशुक्रसमृड्मज्जामूत्रं विट्कर्णविड्नखाः ।
श्लेष्माश्रुदूषिका स्वेदो द्वादशैते नृणां मलाः ' ॥
स्मृतिः ॥

मलघ्न (मलं हंति हन् क) पु० घ्नः એક જાતનો કંદ. शाल्मलीकंद.
मलघ्न (,,) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. १ પાપનો નાશ કરનાર. २ મેલનો નાશ કરનાર. ३ મળનો નાશ કરનાર. मलहन्, मलनाशक.
मलघ्नी (मलघ्न ङीप्) स्त्री० घ्नी. વનસ્પતિ નાગદમની.
मलज (मलाज्जायते जन् ड) १ પાપથી પેદા થનાર. २ મેલથી પેદા થનાર. ३ મળથી ઉત્પન્ન થનાર.
मलज (,,) क्ली० जं. પરૂ.
मलदूषित (मलेन दूषितं) त्रि० तः-ता-तं. १ મળવાળું. २ મેલથી દોષ પામેલું. ३ મેલે બગાડેલું.
मलद्रावेन् (मलं द्रावयति रेचयति) पु० वी. નેપાળો. જયપાલ. [ડાનું બનાવેલું ઘર.
मलन (मल् ल्यु) पु० नः तंબુ, રાવટીવગેરે લૂગ-
मलपू (मलं मलस्थानं पुनाति पू क्विप्) स्त्री० पूः એક જાતના ઉંબરાનું ઝાડ.
मलभुज् (मलं भुंक्ते भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. કાગડો.
मलभेदिन् (मलं भेदयति भिद् णिच् णिनि) पु० दी. કટુકા શબ્દ જુઓ. [સાધન લંગોટીવગેરે.
मलमल्लक ( ) पु० कः ગુહ્યાંગ ઢાંકવાનું
मलमास (मलः दुष्टः मासः) पु० सः. સૂર્યસંક્રાંતિ વિના બે માસમાં બે અમાસ આવે તે, અધિકમાસ, पुरुषोत्तमभास, મળમાસ.

' अमावास्याद्वयं यत्र रविसंक्रान्ति वर्जितम् ।
मलमासः स विज्ञेयः '.

मलय (मल् कयन्) पु० यः. १ મલયાચલ. २ મલબાર દેશ. ३ વાડી, બાગ. ४ શૈલાંગ. ५ ઇંદ્રનું નંદન વન. ६ તે નામનો એક ઉપદ્વીપ. ७ ઋષભ દેવનો તે નામનો એક પુત્ર.

' ललितलवंगलतापरिशीलनकोमलमलयसमीरे '
गीतगोविंदम्.

मलयगंधिनी ( ) स्त्री० नी. પાર્વતીની તે નામની એક સખી. [શમાં વાતો વા.
मलयज (मलये जायते जन् ड) पु० जः. મલય દે-
मलयज (,,) पु० क्ली० जः-जं. ચંદન.

' अयि मलयज महिमायं कस्य गिरामस्तु विषयस्ते '
भामिनीविलासः.

मलयज (,,) त्रि० जः-जा-जं. મલયાચલમાં પેદા થનાર, મલબાર દેશમાં પેદા થનાર.
मलया (मलय अच् टाप्) स्त्री० या. નસોતર.
मलयाचल (मलयनामा अचलः) पु० लः. મલયપર્વત.
मलयानिल (मलयदेशे मलयदेशाद्वा प्रवर्तमानः अनिलः) पु० लः. મલય દેશમાં વાનારો વા.
मलयू ( ) स्त्री० यूः. વનસ્પતિ બાબચી.
मलविनाशिनी (मलं तद्दोषं विनाशयति वि नश् णिच् णिनि) स्त्री० नी. વનસ્પતિ शंખપુષ્પી.
मला (मल् अच् टाप्) स्त्री० ला. ભોંયાંબલી.
मलाकर्षिन् (मलमाकर्षति आ कृष् णिनि) पु० पीं. १ ઝાડું કહાડનાર ભંગીઓ વગેરે. २ મેલ કહાડનાર. [३ કામિની.
मलाका (मल् आक) स्त्री० का. १ હાથણી. २ કૂતી.
मलापकर्षण (मल् अप कृष् ल्युट्) क्ली० णं. મેલ કહાડવો તે, સાફ કરવું તે. [ક્ષાર.
मलारि (मलस्य कलंककिट्टादेररिः) पु० रिः. સર્વ-
मलावह (मलमावहति आ वह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. १ મલનું વહન કરનાર. २ મલ કરનાર.
मलावह (मलस्य आवहः) पु० हः. કરમાવેલા પાપની કબુલત કરવી તે. [હોવું.
मलि (मल् इन्) स्त्री० लिः. યુક્ત થવું, વિશિષ્ટ
मलिन (मल् इनन्) त्रि० नः-ना-नं. १ મેલું, મલવાળું. २ દૂષિત. ३ કાળું. ४ નિત્યનૈમિત્તિક ક્રિયાનો ત્યાગ કરનાર. ५ નિકૃષ્ટ.

' प्रकटीभवंति मलिनाश्रयतः ' माघः.
' मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्मलक्ष्मीं तनोति '
शाकुन्तलम्.

मलिन् (,,) क्ली० नं. છાશનો મઠો. २ દોષ. ३ અપરાધ. ४ ટંકણખાર. ५ કથીર.
मलिनप्रभ (मलिना प्रभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જેની કાંતિ મલિન થઈ ગઈ હોય તે.

मलिनमुख (मलिनं मुखं यस्य) पु० खः. १ અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ. ३ વાંદરો. ४ પ્રેત.

मलिनमुख (,,) त्रि० खः-खा-खं. १ કૂર. २ ખલ. ३ મલિન મુખવાળું.

मलिनता (मलिनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. મલિનપણું. માલિન્ય. [શબ્દ જુઓ.

मलिनत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

मलिनय् (નામધા० પર० સેટ્ मलिनयति) મલિન કરવું, બગાડવું, કલંકિત-દૂષિત કરવું.

मलिनांग (मलिनं अंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. જેનું અંગ મેલવાળું હોય છે તે. [તિ ડોરલી.

मलिनांगी (मलिनं अंगं अस्याः) स्त्री० गी. વનસ્પ-

मलिनांबु (मलिनं अंबु) क्ली० बु. १ મેલવાળું પાણી. २ શાક. [સ્ત્રી.

मलिनी (मल इनि ङीप्) स्त्री० नी. અટકાવવાળી

मलिम्लुच (मली दुष्टः सन् म्लोचति) पु० चः. १ ચોર. २ અગ્નિ. ३ ચિત્રાનું ઝાડ. ४ વાયુ. ५ ભલભાસ. [મલિન.

मलिष्ठ (मलिन् इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અતિશય

मलिष्ठा (मलिन् इष्ठन् टाप्) स्त्री० ष्ठा. અટકાવવાળી સ્ત્રી.

मलीमस (मल ईमसस्) त्रि० सः-सा-सं. મલિન.

मलीमस (,,) पु० सः. १ લોહું. २ હીરાકસી.

मल् (भ्वा० आत्म० सेट् मल्लत) ધારણ કરવું.

मल्ल (मल् अच्) पु० ल्लः. १ મલ્લ, પહેલવાન. २ કંકપક્ષી. ३ એક વર્ણસંકર જાતિ. ४ ગાલ. ५ પાત્ર, વાસણ. ६ એક જાતનું માછલું. ७ તે નામનો એક દેશ.

' प्रभवति मल्लो मल्लेन ' व्याकरणम्.

मल्ल (मल् अच्) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. અત્યંત બલવાળું, બહુ જોરાવર.

मल्लक (मल्लः संज्ञायां कन्) पु० कः. દાંત.

मल्लक (मल्लयतेऽत्र मल् वुन्) पु० कः. १ કોડિયું. २ દીવો, પ્રદીપ. ३ નાળિયેરના ફલભાંથી કરેલું પાત્ર. ४ ભોગરાનું ઝાડ. [ભરી.

मल्लज (मल्ले देशे जायते जन् ड) क्ली० जं. કાળાં

मल्लभू (मल्लक्रीडनस्य योग्या भूः) स्त्री० भूः. પહેલવાનને યુદ્ધ કરવાનો અખાડો.

मल्लभूमि (मल्लक्रीडनस्य योग्या भूमिः) स्त्री० मिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मल्लयुद्ध (मल्लस्य युद्धं) क्ली० द्धं. પહેલવાનનું યુદ્ધ.

मल्लार (मल्ल इव ऋच्छति ऋ अण्) पु० रः. તે નામનો એક રાગ.

मल्लारी (,, ङीप्) स्त्री० री. તે નામની એક રાગિણી. [તે. २ જૈનમતનો એક સાધુ.

मल्लि (मल् इन्) पु० ल्लिः. १ ધારણ કરવું-ધરવું

मल्लि (,,) स्त्री० ल्लिः. ભોગરાનું ઝાડ. मल्ली. [२ માધમાસ.

मल्लिक (मल्लिः कन्) पु० कः. १ એક જાતનો હંસ.

मल्लिका (मल्लिः क) स्त्री० का. ભોગરાનું ઝાડ.

' वनमल्लिकामतल्लिकोद्वेल्लितधमिल्लो '

भारतचंपूः.

मल्लिकाक्ष (मल्लिका पुष्पमिव अक्षि अस्य) पु० क्षः. એક જાતનો હંસ.

' एतस्मिन्मदकलमल्लिकाक्षपक्षव्याधूतस्फुर-
दुरुदंडपुंडरीकाः '

उत्तररामचरितम्.

मल्लिकापुष्प (मल्लिकाया इव पुष्पमस्य) पु० ष्पः. કુટજવૃક્ષ. [નું ફૂલ.

मल्लिकापुष्प (मल्लिकायाः पुष्पं) क्ली० ष्पं. ભોગરા-

मल्लिकाख्य (मल्लिका आख्या यस्य) पु० ख्यः. મેલા પગ અને ચાંચવાળો એક જાતનો હંસ.

मल्लिकाख्या (मल्लिकेति आख्या अस्याः) स्त्री० ख्या. એક જાતનું પુષ્પ. [અગુરુચંદન.

मल्लिगंधि (मल्लिकाया गंध इव गंधोऽस्य) क्ली० धि.

मल्लिपत्र (मल्लिरिव पत्रमस्य) क्ली० त्रं. છત્રાક શબ્દ જુઓ.

मल्ली (मल् इन् ङीप्) स्त्री० ल्ली. ભોગરાનું ઝાડ.

' किं मल्ली मुकुलैः स्मितं विकसितं किं मालती कुड्मलैः '

राजेन्द्रकर्णपूरम्.

मल्लु (मल् उ) पु० ल्लुः. રીંછ.

मव् (भ्वा० पर० सेट् मवति) બાંધવું.

मवित (मव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. બાંધેલું.

मव्य् (भ्वा० पर० सेट् मव्यति) બાંધવું.

मश् (भ्वा० पर० सेट् मशति) १ નાદ કરવો, અવાજ કરવો. २ કોપ પામવું, ગુસ્સે થવું.

मशक (मश् वुन्) पु० कः. १ મચ્છર, ડાંસ. २ ચામડાની મશક. ३ એક જાતનો રોગ.

' सर्वं खलस्य चरितं मशकः करोति '

हितोपदेशः.

मशकिन् (मशकोऽस्त्यस्य इनि) पु० की. ઉંબરાનું ઝાડ. [तृण.

मशच्छद (मश छद् अच्) पु० दः. એક જાતનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मशहरी (मशं मशकं हरति ह् टं) स्त्री० री. मछरदानी. चतुष्की. [लिङ्ग.
मशि (मश् इन्) स्त्री० शीः १ शाप. २ नीलशेप्रा-
मशिधान (मशिः धीयतेऽत्र धा ल्युट्) क्ली० नं. ખડીઓ. मशिपात्र. [शब्द જુઓ.
मशिधानी (,, ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ઉપલો
मशी (मश् इन् ङीप्) स्त्री० शी. शाप.
'शिरसि मशीपटलं दधाति दीपः' भामिनीविलासः.
मष् (भ्वा० पर० सेट् मषति) १ દુઃખ દેવું. २ भारी नाખવું, ઠાર मारवुं.
मषि (मष् इन्) स्त्री० षिः. शाप.
मषिका (मषी कन्) स्त्री० का. એક જાતની वनस्पति.
मषिकूपी (मष्याधारः कूपी) स्त्री० पी. ખડીઓ.
मषिधान (मषिः धीयतेऽत्र धा ल्युट्) क्ली० नं. ખડીઓ. मषिपात्र. [જુઓ.
मषिधानी (ङीप्) स्त्री० नी. ઉપલો शब्द
मषी (मष् इन् ङीप्) स्त्री० षी. शाप.
मस् (दिवा० पर० सेट् मस्यति) १ भापवुं, भोजवुं. २ રૂપાંતર કરવું.
मस (मस् घञ्) पु० सः भापवुं, भोजवुं, भापणी, भोજણી. [२ सोभराजितुं ઝાડ.
मसन (मस् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઉપલો शब्द જુઓ.
मसरा (मस् अरच्) स्त्री० रा. मसूर शब्द જુઓ.
मसार (मस् ऋ अण्) पु० रः ઘેરનીલ મણિ.
'मसारतारासि ससारमात्मना' नैषधीयम्.
मसारक (मसार कन्) पु० कः. ઉપરનો शब्द જુઓ. [કાતું વૃક્ષ.
मसि (मस् इन्) पु० स्त्री० सिः १ शाप. २ शेप्रालि-
मसिका१ (मसीव इवार्थे कन्) स्त्री० का. એક જાતની वनस्पति. [ડીઓ.
मसिकूपिका (मस्याधारः कूपिका) स्त्री० का. ખ-
मसिकाकूपी (मस्याधारः कूपी) स्त्री० पी. ઉપલો शब्द જુઓ.
मसिजल (मसिमिश्रितं जलं) क्ली० जं. शाप.
मसिधान (मसिः धीयतेऽत्र ल्युट्) क्ली० नं. ખડીઓ. [शब्द જુઓ.
मसिधानी (,, ङीप्) स्त्री० नी. ઉપલો
मसिन (मस् इनन्) क्ली० नं. પ્રેતને પિંડદાન કરવા માટે અધિકારવાળો સંબંધ.
मसिपण्य (मसिस्तदुपलक्षितमक्षरमेत्र पण्यं यस्य) पु० ण्यः. १ લહીયો. २ કારકુન, मुत्सद्दी.
मसिपथ (मसेः पंथाः अच्) पु० थः. કલમ, લેખણ.
मसिप्रसू (मसिः प्रसूरिव यस्याः) स्त्री० सूः. ઉપલો शब्द જુઓ.
मसिप्रसू (मस्याः प्रसूरिव) स्त्री० सूः. ખડીઓ.
मसिवर्द्धन (मसि वृध् ल्यु) क्ली० नं. वनस्पति ગંધરસ.
मसी (मस् इन्) स्त्री० सी. शाप.
मसीना (मस ईनन्) स्त्री० ना. અતસી.
मसुर (मस् उरच्) पु० रः. એક જાતનું धान्य. मसुरा, मसूर, मसूरा. [જાતના ચોખા. मसूरा.
मसुरा (मसुर टाप्) स्त्री० रा. १ वेश्या. २ એક
मसूर (मस् ऊरच्) पु० रः मसुर शब्द જુઓ.
मसूरक (मसूरः संज्ञायां कन्) पु०कः गालभशुरीयुं.
मसूरविदला (मसूरस्येव विदलं यस्याः) स्त्री० ला. કાળું નશોતર. [જુઓ.
मसूरा (मस् ऊरच् टाप्) स्त्री० रा. मसुरा. शब्द
मसूरिका (मसूरेव इवार्थे कन्) स्त्री० का. १ वसंतराग. २ કુટણી સ્ત્રી, વેશ્યા.
मसूरी (मस् ऊरच ङीप्) स्त्री० री. १ वसंतराग. २ નશોતર. ३ કાળું નશોતર.
मसृण (मस् ऋण) त्रि० णः-णा-णं. १ ચીકણું. २ स्निग्ध. ३ કર્કશ નહિ તે.
'भग मसृणवाणि करवाणि चरणद्वयं
सरसलसदलक्तकरागम्' गीतगोविंदम्.
मसृणा (मसृण टाप्) स्त्री० णा. मसीना शब्द જુઓ.
मस्क् (भ्वा० पर० सेट् मस्कति) જવું.
मस्कर (मस्क् अरच्) पु० रः १ वांस. २ કાણાવાળો वांस. ३ गति. ४ ज्ञान.
मस्करिन् (मस्करः ज्ञानमस्त्यस्य इनि) पु० री. १ એક જાતનો સંન્યાસી. २ चंद्र. ३ કપૂર.
मस्ज् (तुदा० पर० सेट् मज्जति) નાહવું, स्नान કરવું; उद् (उन्मज्जति) પાણીમાંથી બહાર નીકળવું; नि (निमज्जति) ડૂબી જવું, ગરકી જવું, तिरोहित થવું, अदृश्य થવું, लय पामवुं.
'एको हि दोषो गुणसंनिपाते'
निमज्जतीन्दोः किरणेष्विवांकः' कुमारसंभवम्.
मस्त (मस् त) क्ली० स्तं. भाथुं.
मस्त (मस् त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. ઊંચું.
मस्तक (मस्तं स्वार्थे क) पु० क्ली० कः-कं. भाथुं.
मस्तकस्नेह (मस्तकस्य स्नेहः) पु० हः. भगજમાંથી તેલ સરખો पदार्थ भोંઉપર નીકળેછે તે.
मस्तदारु (मस्तं दारु) क्ली० रु. देवदार.
मस्तमूलक (मस्तस्य मूलमिव इवार्थे कन्) क्ली०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

कं. ગરદન.

मस्ति (मस् क्तिन्) स्त्री० स्तिः ભાપવું, ખોજવું.

मस्तिष्क (मस्ति मुष्कति मुष् अच् पृषो०) क्ली० ष्कं. मस्तकस्नेह शब्द જુઓ.

मस्तु (मस् तुन्) क्ली० स्तु. દહિંની તર.

मस्तुलुंग (मस्तु इव लिंगं सादृश्यमस्य) पु० गः. मस्तकस्नेह शब्द જુઓ. [शब्द જુઓ.

मस्तुलुंगक (मस्तुलुंगः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો

महू (भ्वा० पर० सेट् महति) १ પૂજવું. २ સંમાન કરવું. [જુઓ.

मह् (चुरा० उभय० सेट् महयति-ते) ઉપલો ધાતુ

मह् (भ्वा० आत्म० सेट् महते) વધવું, વૃદ્ધિ પામવું. [शवुं.

मह् (चुरा० पर० सेट् महयति) १ બોલવું. २ પ્રકા-

मह (मह् घनर्थे क) पु० हः. १ પાડો. २ યજ્ઞ. ३ ઉત્સવ. ४ સ્થાયી આનંદ પેદા કરે તેવો વ્યાપાર. ५ કાંતિ, તેજ.

' महमसाविति बंधुतयोदितैः ' माघः.

महक (मह् वुन्) पु० कः.१ ઉમદા માણસ. २ કાવ્યમાં. ३ વિષ્ણુ. [ફેલાતી ખુશબો.

महक्क (महस् के क पृषो०) पु० क्कः. ચારે તરફ

महच्छद (महत् छद् अच्) पु० दः. એક જાતની વનસ્પતિ. [२ वृक्ष.

महत् (मह् अति) त्रि० हान्-हती-हत. १ મોટું.

' तस्मिन् रामशरोत्कृत्ते बले महति रक्षसाम् '
रघुवंशम्.

' महान्महत्स्वेव करोति विक्रमम् '

महत् (,,) क्ली० त्. १ राज्य. २ બ્રહ્મ.

महत् (,,) पु० हान्. १ सांख्यशास्त्र-प्रसिद्ध महत्तत्व. २ હિરण्यगर्भनो लिंगदेह.

' बुद्धेरात्मा महान्परः ' श्रुतिः.

महती (महत् ङीप्) स्त्री० ती. १ એક જાતની વીણા. २ नारदनी वीणा. ३ મોટી સ્ત્રી. ४ વનસ્પતિ, વૃહતી. ५ વનસ્પતિ વાર્તાકી.

' अवेक्षमाणं महती मुहुर्मुहुः ' माघः.

महत्तत्व (महत् तत्वम्) क्ली० त्वं. सांख्यशास्त्रप्रसिद्ध એક તત્વ. [અતિશય મોટું.

महत्तम (अतिशयेन महान् तमप्) त्रि० मः-मा-मं.

महत्तर (महत् तरप्) त्रि० रः-रा-रं. ઘણું મોટું.

महत्तर (महत् तरप्) पु० रः. १ ગામનો મુખી. २ સભાસદ.

' शूद्रः स्यात्पादजो दासो ग्रामकूटो महत्तरः '
त्रिकाण्डशेषः.

महत्ता (महतो भावः तल्) स्त्री० त्ता. મોટાપણું, મોટાઈ. महिमन्.

महत्त्व (महतो भावः त्व) क्ली० त्वं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ શ્રેષ્ઠપણું. [आश्रय.

महदाश्रय (महतः आश्रयः) पु० यः. મોટાનો

महद्विल (महत् विलम्) क्ली० लं. आकाश.

महनीय (मह् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. પૂજવા લાયક, પૂજ્ય.

महर् (मह् अरु) अव्य० हः. १ સપ્ત લોકપૈકી તે નામનો એક લોક. २ व्याहृतिभेद.

महर्लोक (महः लोकः) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કચ્છુ.

महर्षभी (महती चासौ ऋषभी च) स्त्री० भी. कपि-

महर्षि (महांश्चासौ ऋषिः) पु० र्षिः. વેદવ્યાસવગેરે મોટા ઋષિ. [રૂપતિ ધોળી રીંગણી.

महर्षिका (महती चासौ ऋषिका) स्त्री० का. वन-

महल्लक ( ) पु० कः. સ્ત્રીના જનાનખાનામાં રહેનાર નાઝર.

महल्लिक (महांतं लिखति लिख् क पृषो.) पु० कः. પેળીયાવગરનો અને ગુહ્યસ્થાનરહિત સ્ત્રીસ્વભાવવાળો માણસ, ખોજો.

' मुष्कशून्योऽनुपस्थो यः स्त्रीस्वभावो महल्लिकः '
शब्दमाला.

महस् (मह् असुन्) क्ली० हः १ તેજ, કાંતિ. २ યજ્ઞ. ३ ઉત્સવ. ४ આનંદ.

' मन्महे किमपि तुन्दिलं महः ' मल्लिनाथः.

महस (मह् असच्) क्ली० सं. १ જાત. २ જ્ઞાન, સમજ. [२ गाय.

महा (मह् अच्) स्त्री० हा. १ એક જાતનો વેલો.

महाकंटकिनी (महती चासौ कंटकिनी च) स्त्री० नीं. એક જાતનું ઝાડ.

महाकच्छ (महान् कच्छः अस्य) पु० च्छः १ हरीओ. २ વરણ. ३ પર્વત.

महाकंद (महांश्चासौ कंदश्च) पु० दः. १ મોટો ભૂળો. २ લસણ. ३ મોટી કુંગળી.

महाकपित्थ (महांश्चासौ कपित्थश्च) पु० त्थः. १ બીલીનું ઝાડ. २ રાતું લસણ. ३ મોટો ભૂળો.

महाकर (महांश्चासौ करश्च) पु० रः. મોટો હાથ.

महाकर (महान् करो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. જેનો હાથ મોટો હોય છે તે. [જાતનું ઝાડ.

महाकरंज (महांश्चासौ करंजः) पु० ञ्जः એક

महाकर्णिकार (महांश्चासौ कर्णिकारश्च) पु० रः. ગરભાળો. आरग्वध.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

महाकर्मन् (महत् कर्म अस्य) पु० मां. विष्णु.
महाकर्मन् (महत् कर्म यस्य) त्रि० मां-मीं-मं. मोटा कामवाळुं.
महाकर्मन् (महत् कर्म) क्ली० मं. मोटुं काम.
महाकाय (महान् कायो यस्थ) पु० यः १ हाथी. २ शिवनो गण, नंदि. [शरीरवाळुं.
महाकाय (,,) त्रि० यः-या-यं. मोटा
महाकाय (महांश्चासौ कायश्च) पु० यः मोटुं शरीर.
महाकार्तिकी (महती चासौ कार्तिकी च) स्त्री० की. रोहिणी नक्षत्रयुक्त कार्तिक मासनी पुनम.
महाकाल (महांश्चासौ कालः) पु० लः. १ अनवच्छिन्न काल. २ शिव. ३ भैरवभेद. ४ એક જાતનो वेलो.

'महाकालं यजेद्देव्या दक्षिणे धूम्रवर्णकम्'
कालीतन्त्रम्.

महाकाली (महती चासौ काली च) स्त्री० ली. १ दुर्गानी એક मूर्ति. २ वनस्पति मेंढाशींगी. ३ જૈનની એક देवता.
महाकाव्य (महत्काव्यं) क्ली० व्यं. सर्गबंधरूपे अढारथी वधारे सर्गवाळो એક જાતનो ग्रंथ.
महाकुंभी (महती कुंभीव) स्त्री० भी. कायफल.
महाकुमारिका (महाकुमारी कन्) स्त्री० का. १ गुलाबी शेवती. २ मोटी शेवती.
महाकुमारी (महती कुमारीव) स्त्री० री. ઉપલो शब्द जुओ.
महाकुल (महत् कुलं) क्ली० लं. १ मोटुं कुळ. २ ज्ञानदान कुळ. ३ मोटुं टोळुं. ४ दश पुरुषसुधी वेदनो अभ्यास करनार वंश.

'दशपुरुषविख्यातं श्रोत्रियाणां महाकुलम्'
मनुः.

महाकुलीन (महाकुले भवः खच्) त्रि० नः-ना-नं. १ मोटा कुळमां पेदा थनार. २ ज्ञानदान कुळमां पेदा थनार. ३ दश पुरुषसुधी वेदनो अभ्यास करनार वंशमां पेदा थनार.
महाकुष्ट (महच्च तत्कुष्टं च) क्ली० ष्टं. એક જાતना कोढनो रोग.
महाकूप (महांश्चासौ कूपश्च) पु० पः. मोटो कूवो.
महाकृष्णा (महती चासौ कृष्णा च) स्त्री० ष्णा. गोकर्णीनो वेलो.
महाकोश (महान् कोशोऽस्य) पु० शः. विष्णु.
महाकोषातकी (महती चासौ कोषातकी) स्त्री० की. हस्तिघोषा.
महाक्रतु (महान् क्रतुरस्य) पु० तुः विष्णु.
महाक्रम (महान् क्रमः अस्य) पु० मः. ઉપલो शब्द जुओ.
महागद (महांश्चासौ गदः) पु० दः. ताव, ज्वर.
महागंध (महान् गंधो यस्य) पु० धः. १ हरिचंदननुं झाड. २ जलवेतस. ३ બોल. ४ गंधरस.
महागंधी (महान् गंधो यस्याः) स्त्री० धा. १ चामुंडा. २ वनस्पति नागબला.
महागर्त (महान् गर्तः अस्य) पु० तः विष्णु.
महागर्दभगंधिका (महागर्दभ गंधी कन्) स्त्री० का. भारंग.
महागिरि (महांश्चासौ गिरिः) पु० रिः. मोटो पर्वत.
महागुरु (महांश्चासौ गुरुश्च) पु० रुः. १ पिता, माता अने आचार्य–એ त्रण मोटा गुरु. २ स्त्रीनो मोटो गुरु पति.

'त्रयः पुरुषस्यातिगुरवो भवन्ति पिता माता चाचार्यश्च'
स्मृतिः.

महागुल्मा (महान् गुल्मो यस्याः) स्त्री० ल्मा. सोभवल्ली. [वणु. पृश्निपर्णी.
महागुहा (महती गुहेव) स्त्री० हा. वनस्पति पीठ.
महागुहा (महती गुहा) स्त्री० हा. मोटी गुफा.
महागोया (महती चासौ गोया च) स्त्री० या. वनस्पति उपजसरी. [मूर्ति.
महागौरी (महती गौरी) स्त्री० री. दुर्गानी એક
महाग्रीव (महती ग्रीवाऽस्य) पु० वः. ઊंट.
महाग्रीव (महती ग्रीवा यस्य) त्रि० वः-वा-वं. मोटी डोकवाळुं. [२ द्राक्षानो मध.
महाघूर्णा (महती घूर्णाऽस्याः) स्त्री० र्णा. १ मध.
महाघृत (महत् घृतं) क्ली० तं. એકसो दश वर्षनुं घी.
महाघोष (महांश्चासौ घोषः) पु० षः. मोटो अवाज.
महाघोष (महान् घोषः अत्र अस्य वा) क्ली० षं. १ બज्जर, पीठ. २ मेळो, गुजरी.
महाघोष (महान् घोषः यस्य) त्रि० षः-षा-षं. जेनो मोटो अवाज होय छे ते, मोटा नादवाळुं.
महाघोषा (महान् घोषः अस्याः) स्त्री० षा. १ वनस्पति काकडाशींगी. २ शेष गुंदरनुं झाड.
महांग (महदंगमस्य) पु० गः. १ ઊंट. २ वनस्पति चित्रो. ३ गोખरु. [गवाळुं.
महांग (महदंग यस्य) त्रि० गः-गी-गं. मोटा अं-
महांग (महदंगं) क्ली० गं. मोटुं अंग.
महाचंड (महान् चंडः) त्रि० डः-डा-डं. अत्यंत गरम. [झाड.
महाच्छद (महान् छदो यस्य) पु० दः. देवताऽनुं
महाच्छाय (महती छाया यस्य) पु० यः. वडलानुं

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઝાડ. [છાયાવાળું.
महाच्छाय (,,) त्रि० यः-या-यं. મોટી
महाच्छिद्र (महत् छिद्रं यस्य) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. મોટા કાણાવાળું, મોટા છેદવાળું. [મહામેદા.
महाछिद्रा (महत् छिद्रं यस्याः) स्त्री० द्रा. વનસ્પતિ
महाज (महांश्चासावजः) पु० जः. મોટો બોકડો.
महाजट (महती जटा यस्य) त्रि० टः-टा-टं. મોટી જટાવાળું. [તનું ઝાડ. રુદ્રજટા.
महाजटा (महती जटा यस्याः) स्त्री० टा. એક જા-
महाजटा (महतीजटा) स्त्री० टा. મોટી જટા.
महाजन (महांश्चासौ जनः) पु० नः. ૧ વેદવાક્યઉપર શ્રદ્ધા રાખનાર પુરુષ. ૨ મોટું માણસ. ૩ મહાજન.

' महाजनो येन गतः स पन्थाः '

' महाजनस्य संपर्कः कस्य नोन्नतिकारकः ।
पद्मपत्रस्थितं तोयं धत्ते मुक्ताफलश्रियम् ' ॥

महाजंबु (महती जंबुः) स्त्री० बुः. મોટા જાંબુનું ઝાડ. महाजंबू. [ટી જાઓ.
महाजाति (महती चासौ जातिश्च) स्त्री० तिः. મો-
महाजाति (महती जातिः) स्त्री० तिः. મોટી જાત.
महाजातीय (महाजाति छ) त्रि० यः-या-यं. મોટી જાતનું. [સોનામુખી.
महाजालि ( ) स्त्री० लिः. વનસ્પતિ
महाजालिनी (महती चासौ जालिनी च) स्त्री० नी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
महाजाली (महती चासौ जाली च) स्त्री० ली. ૧ પીત વર્ણની ધોષા. ૨ વનસ્પતિ રાજકોપાતકી.
महाज्यैष्ठी (महती चासौ ज्यैष्ठी च) स्त्री० રવિવાર-યુક્ત જ્યેષ્ઠમાસની પૂર્ણિમા.

' पूर्णिमा रविवारेण महाज्यैष्ठी प्रकीर्तिता '

महाज्योतिष्मती (महती ज्योतिष्मती) स्त्री० ती. મોટી માલકાંકણીનો વેલો.
महाज्वाल (महती ज्वाला अस्य) पु० लः. યજ્ઞાગ્નિ.
महाज्वाला (महति ज्वाला) स्त्री० ला. મોટી જ્વાલા. [ઝાડ.
महाढ्य (महेन उत्सवेन आढ्यः) पु० ढ्यः. કદંબનું
महाढ्य (महान् आढ्यः) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. મોટો પ્રભુ.
महातपस् (महत् तपः अस्य) पु० पाः. વિષ્ણુ.
महातपस् (महत् च तत् तपः च) क्ली० पः. મોટું તપ.
महातरु (महांश्चासौ तरुः) पु० रुः. મોટું ઝાડ.
महातरु (,,) पु० रुः. સ્તુહી વૃક્ષ.
महातल (सहच्च तत्तलं च) क्ली० लं. સાત પાતાળ-પૈકી પાંચમું પાતાળ.
महातारा (महती चासौ तारा च) स्त्री० रा. ૧ તે નામની એક જૈન દેવી. ૨ તે નામની એક તારિણી.
महातिक्त (महान् तिक्तः) पु० क्तः. લીંબડાનું ઝાડ.
महातिक्त (,,) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. અતિશય કડવું.
महातिक्ता (महातिक्त टाप्) स्त्री० क्ता. ૧ વનસ્પતિ પાઠ. ૨ વનસ્પતિ યવતિક્તા.
महातीक्ष्ण (महान् तीक्ष्णः) त्रि० क्ष्णः-क्ष्णा-क्ष्णं. ૧ અત્યંત તીખું. ૨ અતિશય તીક્ષ્ણ.
महातीक्ष्णा (महातीक्ष्ण टाप्) स्त्री० क्ष्णा. ભીલા-માનું ઝાડ.
महातुंबी (महती तुंबी) स्त्री० बी. મોટી તુંબડી.
महातेजस् (महत् तेजोऽस्य) पु० जाः. ૧ પારો. ૨ અગ્નિ. ૩ ચિત્રાનું ઝાડ. ૪ કાર્તિકસ્વામી.
महातेजस् (महत् तेजः यस्य) त्रि० जाः-जाः-जं. ઘણા તેજવાળું.
महातेजस् (महत् तेजः) क्ली० जः. મોટું તેજ.
महात्मन् (महान् आत्मा स्वभावः आशयो वा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. ૧ ધૈર્યવગેરે ગુણથી સંપન્ન. ૨ મોટા મનવાળું. ૩ મોટા વિચારવાળું. महाशय.

' विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः ।
यशसि चाभिरुचिर्व्यसनं श्रुतौ प्रकृतिसिद्धमिदं हि महात्मनाम् ' ॥ भर्तृहरिः ॥

महादंत (महान् दंतो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. મોટા દાંતવાળો (હાથીવગેરે).
महादंत (महांश्चासौ दंतः) पु० तः. મોટો દાંત.
महादान (महत् दानं) क्ली० नं. પુરુષ જેટલું સોનું તોળીને આપવું એવગેરે સોળ જાતનાં મહાદાન.

' अथातः संप्रवक्ष्यामि महादानस्य लक्षणम् '

महादारु (महांश्चासौ दारुश्च) पु० रुः देवदारनुं ઝાડ.
महादीर्घ (महान् दीर्घः) पु० र्घः. સરલ દેવદારનું ઝાડ. [નો ભાત.
महादूषक (महांश्चासौ दूषकः) पु० कः. એક જાત-
महादेव (महांश्चासौ देवः) पु० वः. ૧ શિવ. ૨ (वाः) અગીઆરની સંખ્યાની સંજ્ઞા.
महादेवी (महती देवी) स्त्री० वी. ૧ પાર્વતી. ૨ મોટી દેવી. [મોટું રણવાદ્ય.
महादुंदु (महांश्चासौ दुंदुश्च) पु० दुः એક જાતનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

महाद्रुम (महांश्चासौ द्रुमश्च) पु० मः पीपળાનું ઝાડ.

महाद्रुम (महांश्चासौ द्रुमश्च) पु० मः મોટું ઝાડ.

महाधन (महत् मूल्यरूपं धनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. મોટી કીમતનું, મોટા મૂલ્યનું.

महाधन (,, अस्य) क्ली० नं. १ સોનું. २ સેલારસ. ३ સુંદર વસ્ત્ર.

महाधन (महत् धनं यस्मात्) पु० नः ખેતી, કૃષિ.

महाधन (महत् धनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ઘણા ધનવાળું, પૈસાદાર. [સુવર્ણ.

महाधातु (महांश्चासौ धातुश्च) पु० तुः. સોનું,

महानट (महांश्चासौ नटः प्रलयकाले) पु० टः. શિવ, મહાદેવ. [२ તે નામની એક નદી.

महानदी (महती नदी) स्त्री० दी. १ મોટી નદી.

महानंद (महान् आनंदोऽत्र) पु० दः. મોક્ષ.

महानंद (महांश्चासौ आनंदश्च) पु० दः મોટો આનંદ, પરમ સુખ. [ઘણો આનંદવાળું.

महानंद् (महान् आनंदः यस्य) त्रि० दः-दा-दं.

महानंदा (महान् आनंदः यस्याः) स्त्री० दा. १ સુરા. २ તે નામની એક નદી. ३ भाध भासनी शुक्ल नवमी.

'माघमासस्य या शुक्ला नवमी लोकपूजिता ।
महानन्देति सा प्रोक्ता '.

महानरक (महान् नरकः) पु० कः. એક જાતનું નરક. [પારક.

महानल (महान् अनलः अस्य) पु० लः. પારો,

महानवमी (महती चासौ नवमी च) स्त्री० मी. આશ્વિન શુક્લ નવમી.

'ततोऽनु नवमी यस्मात्सा महानवमी स्मृता'

महानस (महदनः अच्) क्ली० सं. રસોડું, રસોઇખાનું, રાંધણીયું

महानाटक (महच्च तन्नाटकं च) स्त्री० कं. દૃश्य કાव्य नाटकनो એક भेद, महानाटक.

'एतदेव यदा सर्वैः पताकास्थानकैर्युतम् ।
अङ्कैश्च दशभिर्धीरा महानाटकमूचिरे ' ॥ सा० द० ॥

महानाद (महान्नादोऽस्य) पु० दः १ હાથી. २ સિંહ. ३ ઊંટ. ४ કાન. ५ મેઘ. ६ શંખ. ७ એક જાતનું કંકવાધ.

महानाद (महांश्चासौ नादः) पु० दः મોટો અવાજ.

महानाद (महान् नादो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. જેનો અવાજ મોટો હોય છે તે.

महानिद्रा (महती निद्रा) स्त्री० द्रा. મરણ, મૃત્યુ.

महानिधि (महांश्चासौ निधिः) पु० धिः મોટો ભંડાર.

महानिधि (महान् निधिरस्य) पु० धिः. વિષ્ણુ.

महानिंब (महांश्चासौ निंबश्च) पु० बः એક જાતનો પહાડી લીંબડો.

महानिवेश (महान् निवेश यस्मिन्) त्रि० शः-शा-शं. १ કઠણ. २ ધાટું. ३ અલંકૃત.

महानिशा (महती निशा) स्त्री० शा. રાત્રિના વચલા બે પહોર. [નીચ.

महानीच (महांश्चासौ नीचश्च) त्रि० चः-चा-चं. ઘણો

महानीच (,,) पु० चः ધોબી.

महानील (महान् नीलः) पु० लः १ ભાંગરો. २ એક જાતનો મણિ. ३ એક જાતનો નાગ. ४ મોટાં જાંબુડાનું ઝાડ. [तंत्र.

महानील (महत् नीलम्) क्ली० लं. એક જાતનું

महानीली (महती नीली) स्त्री० ली. वनस्पति नीलापराजिता.

महानुभाव (महान् अनुभावः आशयो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. १ ઉદાર મનનું. २ મોટા મનવાળું. ३ કામ ક્રોધ વગેરેથી જેનું મન અવ્યાપ્ત હોય છે તે. महाशय.

'महानुभावा हि नितांतमर्थिनः' माघः.

'एतान्यनीकानि महानुभावं गृह्णन्ति मेघा इव रश्मिमन्तम्'.

महापंचमूलक (महत् पंचमूलकम्) क्ली० कं. १ બિલ્વ, અગ્નિમંથ, શ્યોનાક, કાશ્મરી અને પાટલા.

महापंचविष (महत् पंचविषम्) क्ली० षं. शृंगी, कालकूट, मुस्तक, वत्सनाभक, अने शंखकर्णी.

'शृंगी च कालकूटश्च मुस्तको वत्सनाभकः ।
शंखकर्णीति योगोऽयं महापंचविषाभिधः'

महापत्र (महत्पत्रमस्य) पु० त्रः. એક જાતનું કંદ.

महापत्रक (महत्पत्रमस्य कप्) पु० कः. સાગનું ઝાડ. [शब्द જુઓ. २ ઓષધિ નાગબલા.

महत्पत्रा (महत्पत्रमस्याः) स्त्री० त्रा. १ महाजंबु

महापथ (महांश्चासौ पंथाश्च) पु० थः. १ રાજમાર્ગ, સરીયામ રસ્તો. २ મોટો રસ્તો. ३ હિમાલયની ઉત્તર દિશામાં સ્વર્ગમાં ચઢવાનો રસ્તો.

महापद्म ( ) पु० द्मः. १ આઠ નાગમધ્યે તે નામનો એક નાગ. २ કુબેરનો તે નામનો એક નિધિ. ३ એક, દશવગેરે સંખ્યાપૈકી તેરમી સંખ્યા. ४ મહાનંદિ રાજાનો એક પુત્ર.

महापद्म (महत् पद्मं) क्ली० द्मं. १ ધોળું કમલ. २ મોટું કમલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

महापातक (महच्च तत् पातकं च) पु० क. બ્રહ્મહત્યા, સુરાપાન, ચોરી, ગુરુસ્ત્રી સાથે વ્યભિચાર અને એ પાપ કરનારનો સંસર્ગ–એ પાંચ મોટાં પાપ.

' ब्रह्महत्या सुरापानं स्तेयं गुर्वङ्गनागमः ।
महान्ति पातकान्याहुस्तत्संसर्गश्च पंचमः ' ॥

महापाप (महत्पापं) क्ली० पं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

महापिंडीतक (महान् पिंडितकः) पु० कः. એક જાતનું ઝાડ. [લુંનું ઝાડ.

महापीलु (महांश्चासौ पीलुश्च) पु० लुः. મોઠા પી-

महापुराण (महत्पुराणं) क्ली० णं. વ્યાસપ્રણીત એક જાતનું પુરાણ.

' महापुराणं विज्ञेयमेकादशकलक्षणम् '
ब्रह्मवै०

महापुरुष (महांश्चासौ पुरुषश्च) पु० षः. ૧ શ્રેષ્ઠ નર. ૨ નારાયણ. ૩ મોટો માણસ.

महापुरुषदंता (महापुरुषस्य विष्णोः दंता इव महत्त्वात् मूलान्यस्याः) स्त्री० ता. વનસ્પતિ શતમૂલી.

महापुरुषदंतिका (महापुरुषदंता कन्) स्त्री० का. महापुरुषदंता શબ્દ જુઓ.

महापुष्प (महत् प्रशस्तं बृहत् वा पुष्पं यस्य) पु० ष्पः. ૧ કુંદવૃક્ષ. ૨ લવંગનું વૃક્ષ. ૩ કાળા ભંગનું ઝાડ. [તિ અપરાજિતા.

महापुष्पा (,, यस्याः) स्त्री० ष्पा. વનસ્પ-

महापृष्ट ( ) पु० ष्टः. महाग्रीव શબ્દ જુઓ. [ત્યંત તેજસ્વી.

महाप्रभ (महती प्रभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं. અ-

महाप्रभु (महांश्चासौ प्रभुश्च) पु० भुः. ૧ રાજા. ૨ ઇંદ્ર. ૩ મહાદેવ. ૪ તપસ્વી. ૫ મોટો ધણી. ૬ ધણી સમર્થ. [તનો સર્વ ભૂતનો પ્રલય.

महाप्रलय (महांश्चासौ प्रलयश्च) पु० यः. એક જા-

महाप्रसाद (महांश्चासौ प्रसादश्च) पु० दः. ૧ દેવ વગેરેનું નૈવેદ્ય. ૨ મોટી પ્રસન્નતા.

' पादोदकं च निर्माल्यं नैवेद्यं च विशेषतः ।
महाप्रसाद इत्युक्त्वा ग्राह्यं विष्णोः प्रयत्नतः ' ॥

महाप्रहारवल्ली (महती चासौ प्रहारवल्ली च) स्त्री० ल्ली. વનસ્પતિ ભાંસરોહિણી.

महाप्राण (महान् बहुकालस्थायित्वात् श्रेष्ठः प्राणो यस्य) पु० णः. ૧ એક જાતનો કાગડો. ૨ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ વર્ણોચ્ચારણનો બાહ્ય પ્રયત્નનો એક ભેદ.

महाफल (महत् फलं यस्य) पु० लः. ૧ બીલીનું ઝાડ. ૨ કોઠનું ઝાડ. ૩ તાડનું ઝાડ. ૪ નારિયેળનું ઝાડ. ૫ તેજપાલ. ૬ મોટો પીલુ વૃક્ષ.

महाफला (महत्फलमस्याः) स्त्री० ला. ઇંદ્રવારુણીનું ઝાડ. [તે નામનો એક ક્ષુદ્ર.

महाबल (महत् बलं यस्य) पु० लः. ૧ વાયુ. ૨

महाबल (,,) त्रि० लः-ला-लं. મોટા જોરવાળું, ઘણા બળવાળું.

' नियुज्यमानो राज्याय नैच्छद्राज्यं महाबलः '
रामायणम्.

महाबला (महत् बलं यस्मात्) क्ली० लं. સીસું.

महाबला (महत् बलं यस्याः) स्त्री० ला. વનસ્પતિ મહાબલા.

' महाबला च पीतपुष्पा सहदेवी च सा स्मृता '
भावप्रकाशः.

महाबाहु (महान् बाहुर्यस्य) त्रि० हुः-हुः-हु. મોટા હાથવાળું.

महाबाहु (महान् बाहुः) पु० हुः. મોટો હાથ.

महाबीज (महत् बीजमस्य) पु० जः પારો, પારદ.

महाबुद्धि (महती बुद्धिरस्य) पु० द्धिः વિષ્ણુ.

महाबोधि (महांश्चासौ बोधिश्च) पु० धिः બુદ્ધ.

महाब्राह्मण (महांश्चासौ ब्राह्मणश्च) पु० णः. મોટો બ્રાહ્મણ.

महाब्राह्मण (महान् अतिशयनिंदितः ब्राह्मणः) पु० णः અતિશય નિંદિત વિપ્ર, જોષી, વૈદ્યવગેરે.

महाभट (महांश्चासौ भट इव) पु० टः મોટો જોધો.

' तदोजसा दैत्यमहाभटार्पितम् ' श्रीमद्भागवतम्.

महाभद्रा (महती भद्रा) स्त्री० द्रा. ભાગીરથી નદી.

महाभरीवचा ( ) स्त्री० चा. વનસ્પતિ કોળીંજન.

महाभाग (महान् भागो यस्य) त्रि० गः गा-गं. ૧ ભાગ્યવાળું, સારા નશીબવાળું. ૨ સદાચારસંપન્ન.

' पूर्वान् महाभाग तयाऽतिशेषे '

महाभाग (महान् भागः अस्य) पु० गः. વિષ્ણુ.

महाभीत (महत् भीतं) त्रि० तः-ता-तं. અત્યંત બીધેલું. [રપતિ લાજાળુ.

महाभीता (महती चासौ भीता च) स्त्री० ता. વન-

महाभारत (महांतं भारं तनोति तन् ड) पु० क्ली० तः तं. તે નામનો એક વ્યાસપ્રણીત ગ્રંથ.

' महत्त्वाद्भारतत्वाच्च महाभारतमुच्यते '

महाभीम (महांश्चासौ भीमश्च) पु० मः તે નામનો એક રાજા.

महाभीष्म ( ) पु० ष्मः ભીષ્મનો પિતા.

महाभीष्म (महद् भीष्मं) त्रि० ष्मः-ष्मा-ष्मं. અત્યંત ભયંકર.

महाभूत (महद् भूतं) क्ली० तं. પૃથ્વી, પાણી, તેજ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आकाश अने वायु–એ પંચ મહાભૂતમાંથી પ્રત્યેક.

'तं वेधा विदधे नूनं महाभूतसमाधिना' रघुः

महाभूत (महांश्चासौ भूतश्च) पु० तः ५२मे०स्व२.

'तस्यैतस्य महाभूतस्य निःश्वसितमेतत् यदृग्वेदः'

श्रुतिः

महाभृंग (महांश्चासौ भृंगश्च) पु० गः ज्ञाणो लांगरो.

महामति (महती मतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. धणी बुद्धिवाणुं.

महामद (महान् मदो यस्य) पु० दः १ मदोन्मत हाथी. २ मोटा मदवाणो. [टा मनवाणुं.

महामनस् (महन्मनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-नः. मो-

महामात्र (महती मात्रा यस्य) पु० त्रः. मुख्य दीवान.

'मंत्रे कर्मणि भूषायाम् वित्ते माने परिच्छदे।
मात्रा च महती येषां महामात्रास्तु ते स्मृताः' ॥

महामात्री (महामात्रस्य स्त्री० ङीप्) स्त्री० त्री. मुख्य दीवाननी स्त्री.

महामानसी (महन्मानसमस्याः) स्त्री० सी. जैननी ते नामनी એક देवता.

महामाय (महती माया यस्य) पु० यः. विष्णु.

महामाया (महती माया) स्त्री० या. १ जगत्नी कारणभूत अविद्या. २ जगत्नी कारणभूत अविद्यानी अधिष्ठात्री देवी दुर्गा.

'महामाया हरेश्चैषां यया संमोह्यते जगत्'

देवीमहात्म्यम्.

महायायी (महती माया यस्याः ङीप्) स्त्री० यी. दुर्गा. [डीनो रोग, डोगळियुं. २ महाकाली.

महामारी (महत् मृ अण् ङीष्) स्त्री० री. १ भर-

महामाष (महांश्चासौ माषश्च) पु० षः. એક जातनो अउद. राजमाष. [मुખवाणुं.

महामुख (महन्मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. मोटा

महामुख (महन्मुखमस्य) पु० खः. એક जातनो भगर.

महामुंडी (महन्मुंडमस्याः) स्त्री० डी. वनस्पति गो-रખमुंडी. महामुंडनिका.

महामुनि (महांश्चासौ मुनिश्च) पु० निः. १ अगस्ति वगेरे मोटो मुनि. २ व्यास. ३ એક बौद्ध साधु. ४ कृपाचार्य. ५ काल. ६ श्रीनारायण.

महामुनि ( ) क्ली० नि. डोथमीर, धाणा.

महामूर्ति (महती मूर्तिर्यस्य) पु० र्तिः. विष्णु.

महामूल (महन्मूलमस्य) पु० लः. એક जातनी हुंगणी. राजपलांडु. [वेलो.

महामूला (महन्मूलमस्याः) स्त्री० ला. એક जातनो

महामूल्य (महन्मूल्यं यस्य) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. मोटी कीमतनुं. [रत्न.

महामूल्य (महन्मूल्यमस्य) पु० ल्यः. એક जातनुं

महामृग (महान् मृगः पशुः) पु० गः. १ हाथी. २ शरभ.

महामृत्यु ( ) पु० त्युः. शिव, महादेव.

महामेद (महान् मेदः यस्मात्) पु० दः. नीચेनो शब्द जुओ.

'महामेदाभिधो ज्ञेयः' भावप्रकाशः.

महामेदा (महत् मिद् टाप्) स्त्री० दा. એક जातनी वनस्पति. [रातुं झाड.

महामोहिन् (महांश्चासौ मोही च) पु० ही. धंतूर-

महाम्ल (महदाम्लं) क्ली० म्लं. १ घणी खटाश. २ आंबली.

महाम्ल ( ) पु० म्लः. आंबलीनुं झाड.

महाम्ल (महदाम्लं) त्रि० म्लः-म्ला-म्लं. घणुं खाटुं.

महायज्ञ (महान् यज्ञः) पु० ज्ञः. वेदाध्ययन, अग्निहोत्र, पितृतर्पण, भूतबलिकर्म अने अतिथिपूजन–એ पांच महायज्ञोमांथी प्रत्येक.

महायशस् (महद् यशो यस्य) त्रि० शाः-शाः-शः. मोटी आબરૂवाणुं, अति कीर्तिवाणुं, आબરૂदार.

महायशस्क (,, कप्) त्रि० स्कः-स्का-स्कं. उपलो शब्द जुओ.

महायुग (महांश्चासौ युगश्च) पु० गः. मोटो युग, चार युग भणीने એક युग. [नी वनस्पति.

महायोगेश्वरी ( ) स्त्री० री. એક जात-

महारजत (महद्रजतं) क्ली० तं. १ सोनुं. २ धंतूरो.

महारजन (महत् रंज् ल्युट्) क्ली० नं. १ सोनुं. २ कसुंबो.

महारण्य (महदरण्यं) क्ली० ण्यं. मोटुं जंगल.

महारथ (महांश्चासौ रथश्च) पु० थः. मोटो रथ.

महारथ (महान् रथः यस्य) पु० थः. ११००० धनुर्धरसाथे युद्ध करी शके એनो शस्त्रविद्यामां कुशल योधो.

'एकादश सहस्राणि योधयेद् यस्तु धन्विनाम्।
शस्त्रशास्त्रप्रवीणश्च विज्ञेयः स महारथः' ॥

महारंभ (महान् आरंभः यस्मिन्) पु० भः. એક जातनुं लवण.

महारस (महान् रसो यस्मिन् यस्य वा) पु० सः. १ खजूर. २ शेलडी. ३ पारो. ४ अभ्रक. ५ हिंगळोक. ६ कांतलोह. ७ सुवर्णमाक्षिक. ८ रौप्यमाक्षिक.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

' दरदः पारदं शस्त्रो वैक्रान्तं कान्तमभ्रकम् ।
माक्षिकं विमलश्चेति स्युरेतेऽष्टौ महारसाः ' ॥
राजनि० ॥

महारस (,,) क्ली० सं. कांजिक शब्द जुओ.

महाराज (महांश्चासौ राजा च टच्) पु० जः. १ मोटो राजा. २ सार्वभौम राजा. ३ ते नामनो एक पूर्वज्ञन.
' इति सत्यं महाराज बद्धोऽस्म्यर्थेन कौरवैः '
महाभारतम्.

महाराजक (महान् सन् राजते वुन्) पु० कः. બસેં બાવીશ ગણદેવમાંથી એક ગણદેવ. महाराजिक.

महाराजचूत (महाराजश्चासौ चूतश्च) पु० तः. એક જાતના રસાલ આંબાનું ઝાડ.

महाराजद्रुम (महाराजश्चासौ द्रुमश्च) पु० मः. ગરમાળાનું ઝાડ. आरग्वध.

महाराजिक (महान् सन् राजते) पु० कः. બસેં બાવીશ ગણદેવ પૈકી તે નામનો એક ગણદેવ.

महारात्रि (महत् रात्रे क) स्त्री० त्रिः महाप्रलय.
' ब्रह्मणश्च निपाते च महाकल्पो भवेन्नृप ।
प्रकीर्तिता महारात्रिः ' [२ ઇશ્વરની રાત્રિ.

महारात्रि (महति रात्रिः) स्त्री० त्रिः. १ મોટી રાત.

महाराष्ट्र (महांश्चासौ राष्ट्रश्च) पु० ष्ट्रः. જેની ઉત્તરે નર્મદા નદી, દક્ષિણે કર્ણાટકપ્રાંત, પૂર્વે તૈલંગ દેશ અને પશ્ચિમે સમુદ્ર આવેલો છે તે દેશ.

महाराष्ट्री (महाराष्ट्र अच् ङीप्) स्त्री० ष्ट्री. १ वनस्पति જલપીપળી. २ મરાઠી.

महारिष्ट (महदरिष्टमस्मात्) पु० ष्टः. એક જાતના પહાડી લીંબડાનું ઝાડ.

महारिष्ट (महदरिष्टं) क्ली० ष्टं. अत्यंत अशुभ.

महारोग (महांश्चासौ रोगश्च) पु० गः. १ ઉન્માદ. २ क्षयआदि મોટા રોગ.
' उन्मादो राजयक्ष्मा च श्यावस्त्वग्दोष एव च ।
' मधुमेहश्चाश्मरी च तथोदरभगंदरौ ।
इत्येतेऽष्टौ महारोगा सन्निपातकसंभवाः ' ॥

महारौरव (महांश्चासौ रौरवश्च) पु० वः. એક જાતનું નરક. [તનું પંખી.

महार्घ (महान् अर्घः मूल्यमस्य) पु० र्घः. એક જ-

महार्घ (महानर्घो मूल्यं यस्य) त्रि० र्घः-र्घा-र्घं. બહુ કીમતનું, મોંઘું. [મોંઘાપણું.

महार्घता (महार्घस्य भावः तल्) स्त्री० ता. મોંઘાઈ,

महार्घत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

महार्णव (महांश्चासौ अर्णवश्च) पु० वः. મહાસાગર. મોટો સમુદ્ર.

महार्द्ध (महान् अर्द्धः यस्य) पु० र्द्धः. એક જાતનું ઝાડ. [આદું.

महार्द्रक (महत् आर्द्रकम्) क्ली० कं. એક જાતનું

महार्बुद (महत् अर्बुदम्) क्ली० कं. સો કોટિની સંખ્યા. [ઝાડ.

महार्ह (महान् अर्हः यस्य) क्ली० र्हं. એક જાતનું

महार्ह (,,) त्रि० र्हः-र्हा-र्हं. १ મૂલ્યવાન્. २ પૂજાયોગ્ય.

महालक्ष्मी (महती लक्ष्मी) स्त्री० क्ष्मी. १ અઢાર હાથવાળી દુર્ગાની એક શક્તિ. २ મોટી લક્ષ્મી.
राजद्वारे महालक्ष्मीर्व्यापारे वसति तथा ' सुभाषितम्.
' सेवे सैरिभमर्दिनीमिह महालक्ष्मीं सरोजस्थिताम् '.

महालय (महान् आलयः) पु० यः. १ ધર્મશાલા. २ देवालय. ३ तीर्थस्थान. ४ सत्यलोक. ५ आदिदेव. ६ ભાદ્રપદવદમાં પિતૃશ્રાદ્ધ થાય છે તે. ७ પવિત્ર વૃક્ષ.

महालय (महान् लयः) पु० यः. મોટો લય.

महालय (महदादीनां लयो यस्मिन्) पु० यः. પરમાત્મા. [નું લોધ્રનું ઝાડ.

महालोध्र (महांश्चासौ लोध्रश्च) पु० ध्रः. એક જાત-

महालोभ (महान् लोभो यस्य) पु० भः. કાગડો.

महालोल (महान् लोलः) पु० लः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [लोह.

महालोह (महत् लोहं) क्ली० हं. लोहचुंबक. कांत-

महावन (महद्वनं) क्ली० नं. १ महारण्य शब्द જુઓ. २ મથુરા પાસેનું તે નામનું એક વન.

महावय (महती वयाऽस्य) पु० यः. महामेदा शब्द જુઓ.

महावरा (महती वरा) स्त्री० रा. प्रे.

महावराह (महांश्चासौ वराहश्च) पु० हः. १ વિષ્ણુના ત્રીજો અવતાર. २ મોટું ભૂંડ.

महावरोह (महान् अवरोहो यस्य) पु० हः. વડનું ઝાડ. [સ્પતિ સાટોડી.

महावर्षाभू (महत्यां वर्षायां भवति) पु० भूः. वन-

महावल्ली (महती वल्ली) स्त्री० ल्ली. १ મોગરાનો વેલો. माधवीलता.

महावल्ली (महती वल्ली) स्त्री० ल्ली. મોટી વેલ.

महावस ( ) पु० सः. એક જાતનું માછલું.

महावाक्य (महद् वाक्यं) क्ली० क्यं. १ પરસ્પર સંબંધવાળા વાક્યસમુદાયના રૂપમાં એક વાક્ય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ वेदांतप्रसिद्ध तत्त्वमसि वगेरे ब्रह्मप्रतिपादक उपनिषद्नां वाक्य. ३ ज्ञानवगेरेमां अभिलाषपवाक्य.

'वाक्यनामेकवाक्यत्वं पुनः संहृत्य जायते'

मीमांसकाः.

महावात (महांश्चासौ वातः) पु० तः. भारे वा.

महाविद्या (महती विद्या) स्त्री० द्या. काळी, तारा, षोडशी, भुवनेश्वरीवगेरे दश महाविद्या.

'काली तारा महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी ।
भैरवी छिन्नमस्ता च विद्या धूमवती तथा ।
वगला सिद्धविद्या च मातंगी कमलात्मिका ।
एता दश महाविद्याः '.

महाविल (महच्च विलंचेति) क्ली० लं. १ आकाश. २ मोटो रાફडो. [सर्प.

महाविष (महद्विषं यस्य) पु० षः. ओ मुખवाळो

महाविष (,,) त्रि० षः-षा-षं. जेमां धणुं ઝर होय छे ते. [राशिमां संક्रमण.

महाविषुव (महत् विषुवम्) क्ली० वं. रविनुं मेष-

महावीचि (नास्ति वीचिः सुखं यत्र स अवीचिः महांश्चासौ अवीचिश्च) पु० चिः. એક ज्ञातनुं नरક.

महावीज्य (महत् वीज् यत्) क्ली० ज्यं. शुક्र, पारो.

महावीर (महांश्चासौ वीरश्च) पु० रः. १ मोटो शूर. २ गરुड. ३ हनुमान्. ४ यज्ञनो अग्नि. ५ सिंह. ६ धोળो घोडो. ७ यम. ८ એક ज्ञातनुं पक्षी. ९ ते नामनो એક जिनसाधु. १० धनुर्धर. ११ डोयल. १२ એક ज्ञातनुं ઝाड. १३ એક ज्ञातनुं माटीनुं यज्ञपात्र. [रકाबीडी.

महावीरा (महावीर टाप्) स्त्री० रा. वनस्पति क्षी-

महावीर्य (महद्वीर्यं यस्मात् यस्य वा) पु० र्यः. १ हुડકरકंद. २ परમेश्वर.

महावीर्य (महत् वीर्यं यस्य) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. मोटा બलवाळुं, धणुं जोरावर.

महावीर्या (महत् वीर्यं यस्मात्) स्त्री० र्या. १ राની કपास. २ सूर्यनी स्त्री. [કाळी मुसળी.

महावृषा ( ) स्त्री० षा. वनस्पति

महावृष्या (महती वृष्या) स्त्री० ष्या. ઉपलो शब्द જुओ. [જुओ.

महावृहती (महती बृहती) स्त्री० ती. वार्ताकी शब्द

महावृक्ष (महांश्चासौ वृक्षश्च) पु० क्षः. मोटुं ઝाड.

महावृक्ष (,,) पु० क्षः. स्नुही शब्द જुओ. [वेगवाळुं.

महावेग (महान् वेगो यस्य) त्रि० गः गा-गं. मोटा

महावेग (महान् वेगः) पु० गः. मोटो वेग.

महावेग (महान् वेगो यस्य) पु० गः. पांदरो, भांडुं, वानर. [रोग शब्द જुओ.

महाव्याधि (महांश्चासौ व्याधिश्च) पु० धिः. महा-

महाव्याहृति (महती व्याहृतिः) स्त्री० तिः. वैदिक प्रयोगमां भूः, भुवः, स्वः ओ त्रણ मंत्र.

महाव्रत (महत् व्रतं) क्ली० तं. मोटुं व्रत शारदीय दुर्गापूजा वगेरे.

'महाव्रतं महापुण्यं शंकरायैरनुष्ठितम्'

देवीपुराणम्.

महाव्रतिन् (महान् व्रती) त्रि० ती-तिनी-तिं. मोटुं व्रत કरनार (तपस्वीवगेरे). [२ चात्तो.

महाव्याघ्र (महान् व्याघ्रः) पु० घ्रः. १ मोटो वाघ.

महाशंकु (महान् शंकुः) पु० कुः. ते नामनी એક चौदमी संખ्या.

महाशंख (महांश्चासौ शंखश्च) पु० खः. १ मोटो शंખ. २ माणुसनी खोपरीना हाડકानी એક माळा.

'पौण्ड्रं दध्मौ महाशंखम्' गीता.

'नृमुण्डास्थिखण्डेन रचिता जपमालिका ।
महाशंखमयी माला ताराविद्याजपे प्रिया ' ॥

तन्त्रम् ॥

महाशक्ति (महती शक्तिर्यस्य) पु० क्तिः. १ विष्णु. २ कार्तिकस्वामी.

महाशक्ति (महती शक्तिः) स्त्री० क्तिः. मोटी शक्ति.

महाशठ (महान् शठः) त्रि० ठः-ठा-ठं. मोटो शठ, पाको लुચ्चो.

महाशठ (,,) पु० ठः. पीळो धंतूरो.

महाशणपुष्पी ( ) स्त्री० ष्पी. એક ज्ञातनुं ઝाड. महाशणपुष्पिका. [सतावळ.

महाशता (महती शता) स्त्री० ता. वनस्पति मोटी

महाशतावरी (महती शतावरी) स्त्री० री. ઉपलो शब्द જुओ.

महाशय (महान् उदारः आशयः यस्य) त्रि० यः-या यं. उदार मनवाळुं, मोटा मनवाळुं. महानुभाव.

'दैवात्प्रबुद्धः शुश्राव वराहो हि महाशयः'

कथासरित्सागरः.

महाशय (महान् आशयः) पु० यः. समुद्र.

महाशय्या (महती शय्या) स्त्री० य्या. १ मोटी, शेज. २ सिंहासन.

महाशर (महान् शरः) पु० रः. मोटुं तीर.

महाशल्क (महान् शल्कः यस्य) पु० ल्कः. એક ज्ञातनुं माछलुं. [ति नागબला.

महाशाखा (महती शाखाऽस्याः) स्त्री० खा. वनस्प-

महाशालि (महान् शालिः) पु० लिः. आंबामहोर,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કમોદવગેરે ઉંચા ચોખા. [જાતનો વેલો.
महाशिंबी (महती शिंबी अस्याः) स्त्री० बी. એક
महाशीत (महत् शीतं) त्रि० तः-ता-तं. अत्यंत शीतળ, ઘણું ઠંડું. [ઘણી ટાઢ.
महाशीत (महत् शीतम्) क्ली० तं. ઘણી ઠંડક,
महाशीता (महती शीता) स्त्री० ता. शतमूली शब्द જુઓ. [છીપ. ૨ મોતીની છીપ.
महाशुक्ति (महती शुक्तिः) स्त्री० क्तिः. ૧ મોટી
महाशुक्ला (महती शुक्ला) स्त्री० क्ला. સરસ્વતી, शारदा. [શુદ્ધ.
महाशुद्ध (महत् शुद्धं) त्रि० द्धः द्धा-द्धं. अत्यंत
महाशुद्ध (,,) क्ली० द्धं. રૂપું, રજત.
महाशुभ्र (महत् शुभ्रं) क्ली० भ्रं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
महाशुभ्र (,,) त्रि० भ्रः-भ्रा भ्रं. अत्यंत ધોળું.
महाशूद्रः (महान् शूद्रः) पु० द्रः. આહીર, ગોવાળ.
महाशूद्री (महाशूद्रस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० द्री. આહીરણ, ગોવાળીયણ. [૨ વિષ્ણુ.
महाशृंग (महान् शृंगः यस्य) पु० गः. ૧ સાબર.
महाशृंगिन् (महान् शृंगी) पु० गी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
महाश्मशान (महत् श्मशानम्) क्ली० नं. સમૂલ કર્મસહિત જીવત્વનો જ્યાં નાશ થાય તે ક્ષેત્ર, કાશી. [મનું ઝાડ. ૨ કાળી ઉપલસરી.
महाश्यामा (महती श्यामा) स्त्री० मा. ૧ शीश-
महाश्रमण (महान् श्रमणः) पु० णः. જૈનમતનો સાધુ. [રખમુંડી.
महाश्रावणिका (महती श्रावणिका) स्त्री० का. गो-
महाश्रावणी (महती श्रावणी) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ધોળું, ધણું સફેદ.
महाश्वेत (महान् श्वेतः) त्रि० तः-ता-तं. अत्यंत
महाश्वेता (महाश्वेत टाप्) स्त्री० ता. ૧ सरस्वती. ૨ એક જાતના કોળાનો વેલો.
महाश्वेता (महती श्वेता) स्त्री० ता. ૧ ઘણી ધોળી. ૨ તે નામની કાદંબરીની એક સહચરી.
महाष्टमी (महती अष्टमी) स्त्री० मी. આસો શુદ આઠમ.
'आश्विने शुक्लपक्षस्य भवेद् या तिथिरष्टमी ।
महाष्टमीति सा प्रोक्ता '.
महासत्व (महान् सत्वगुणो यस्मिन्) त्रि० त्वः-त्वा-त्वं. ઘણું સાત્વિક.
महासत्र (महान् सत्रः विषण्णः) पु० त्रः. કુબેર.
महासर्ज ( ) पु० र्जः. ૧ अ-
सन वृक्ष. ૨ પ્રણસનું ઝાડ. [હનશીલ.
महासह (महत् सह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. બહુ સ-
महासह (,,) पु० हः. કુબ્જક વૃક્ષ.
महासहा (,, टाप्) स्त्री० हा. ૧ वनस्पति अतिबला. ૨ કાંટાશેવતી. ૩ રાની અડદ, माषपर्णी.
महासांतपन (महत् सांतपनम्) क्ली० नं. સાત દિવસમુધી કરવાયોગ્ય એક જાતનું વ્રત.
महासार (महान् सारोऽस्य) पु० रः. એક જાતનો બેર. दुष्खदिर. [સમુદ્ર. મહોદધિ.
महासागर (महांश्चासौ सागरश्च) पु० रः. મોટો
महासाहस (महत् साहसम्) क्ली० सं. મોટું સાહસકામ.
महासाहसिक (महत् साहसिकम्) त्रि० कः-का-कं. મોટું સાહસ કર્મ કરનાર. [વાર.
महासि (महांश्चासौ असिश्च) पु० सिः. મોટી તલ-
महासिंह (महांश्चासौ सिंहश्च) पु० हः. મોટો સિંહ.
महासिंह (महान् सिंह इव) पु० हः. શરભ.
महासुख (महत् सुखमस्य) पु० खः. તે નામનો એક બૌદ્ધમતાનુસારી સાધુ.
महासुख (महत् सुखं यस्मिन्) क्ली० खं. મૈથુન.
महासुख (महत् सुख) क्ली० खं. મોટું સુખ.
महासुगंध (महान् सुगंधः यस्य) त्रि० धः-धा-धं. ઘણું ખુશબોદાર.
महासुगंधषट्क (महासुगंधानां षट्कम्) क्ली० ट्कं. કરતૂરી, ચંદન, કૃષ્ણાગુરુ, કપૂર, કેસર અને મોગરો.
महासुगंधा (महासुगंध टाप्) स्त्री० धा. એક જાતનો વેલો. गंधनाकुली.
महासूक्ष्म (महत् सूक्ष्मं) त्रि० क्ष्मः-क्ष्मा-क्ष्मं. અત્યંત સૂક્ષ્મ, ઘણું બારીક.
महासूक्ष्म (महासूक्ष्म टाप्) स्त्री० क्ष्मा. રેતી.
महासेन (महती सेनाऽस्य) पु० नः. કાર્તિકસ્વામી.
'महासेनो यस्य प्रमदयमद्रंष्ट्रा.....'
अनर्घराघवम्.
महासेन (महती सेना यस्य) त्रि० नः-ना-नं. મોટી સેનાવાળો અધિપતિવગેરે. [નું ઝાડ.
महास्कंधा (महान् स्कंधोऽस्याः) स्त्री० धा. જાંબુ-
महास्थली (महती स्थली) स्त्री० ली. ૧ પૃથ્વી. ૨ મોટું સ્થલ. [વાહિની.
महास्नायु (महान् स्नायुः) पु० युः. શરીરની રક્ત-
महास्वन (महान् स्वनोऽस्य) पु० नः. એક જાતનું રણવાદ્ય. [મોટા નાદવાળું.
महास्वन (महान् स्वनो यस्य) त्रि० नः-ना-नं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

महाहनु (महती हनुरस्य) पु० नुः. १ शिव. २ એક જાતનો સર્પ. [લડાઈ.

महाहव (महान् आहवः) पु० वः. મોટું યુદ્ધ, ભારે

महाहविस् (महत् प्रशस्तं हविः) क्ली० विः. ગાયનું ઘી.

महाहविस् (महान् हविर्यस्य) पु० विः. વિષ્ણુ.

महाहास (महान् हासः) पु० सः. મોટેથી હસવું તે. અટ્ટહાસ. [નાકુલી શબ્દ જુઓ.

महाहिंगंधा (महाहिंगंध अच्) स्त्री० धा. गंध-

महाह्रद (महान् ह्रदः) पु० दः. મોટો પાણીનો ધરો. [વનસ્પતિ. કપિકચ્છૂ.

महाह्रस्वा (महती ह्रस्वा) स्त्री० स्वा. એક જાતની

महि (मह् इन्) स्त्री० हिः १ પૃથ્વી. २ મહિમા. ३ મહત્તત્ત્વ.

'विज्ञानशक्तिं महिमामनन्ति' श्रीमद्भागवतम्.

महिका (मह् कुन्) स्त्री० का. હિમ.

महित (मह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પૂજ્ય, સત્કાર કરેલું.

'कलहं स राममहितः' भट्टिः

महित (,,) क्ली० तं. શિવનું ત્રિશૂલ.

महित (मह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પિતૃગણવિશેષ.

महिन (मह् इनन्) क्ली० नं. રાજ્ય.

महिंधक ( ) पु० कः १ ઉદર. २ ઓજ્યે ખેંચવાનો દોર.

महिमन् (महतो भावः इमनिच्) पु० मा. १ મોટાપણું, મોટાઇ. २ અષ્ટ સિદ્ધિપૈકી એક સિદ્ધિ.

'अधोऽधः पश्यतो बाले महिमा नोपजायते' शृंगारतिलकम्.

महिर (मह् किरच्) पु० रः १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ. मिहिर.

महिला (मह् इलच् टाप्) स्त्री० ला, १ સ્ત્રી, ઓરત. २ મત્ત સ્ત્રી. ३ પ્રિયંગુનો વેલો. ४ સુગંધિ દ્રવ્ય રેણુકાખીજ. [या. પ્રિયંગુનો વેલો.

महिलाह्वया (महिला इति आह्वया यस्याः) स्त्री० 'कांता लता महिलाह्वया'

महिष (मह् टिषच्) पु० षः १ પાડો. २ મહિષાસુર.

महिषकंद (महिषाख्यः कंदः) पु० दः એક જાતનું કંદ.

महिषध्वज (महिषो ध्वजः चिह्नं वाहनत्वेनास्यास्य) पु० जः. १ યમ. २ તે નામનો એક જિન સાધુ.

महिषमर्दिनी (महिषं महिषासुरं मृद्नाति) स्त्री० नी. દુર્ગા. महिषघ्नी.

महिषमस्तक ( ) पु० कः એક જાતનો ભાત.

महिषवाहन (महिषः वाहनं यस्य) पु० नः. महिषध्वज शब्द જુઓ. [તનો ગુણ.

महिषाक्ष (महिषस्य अक्षीव पच्) पु० क्षः એક જ-

महिषाक्षक (महिषाक्षः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

महिषासुर (महिषाख्यः असुरः) पु० रः રંભાસુરથકી મહિષીના પેટે પેદા થયલો એક રાક્ષસ.

महिषासुरसंभव (महिषासुरात् तन्मेदसः संभवति) पु० वः. એક જાતનો ગુગળ.

महिषी (मह् टिषच् ङीप्) स्त्री० षी. १ રાજાની પટરાણી. २ ભેંશ. ३ એક જાતની ઓષધિ. ४ છીનાળ સ્ત્રી. ५ સૈરંધ્રી.

'समं महिष्या महनीयकीर्तेः' रघुवंशम्.

महिषीप्रिया (महिषीणां प्रिया) स्त्री० या. એક જાતનું ઘાસ.

मही (मह् इन् ङीप्) स्त्री० ही. १ પૃથ્વી. २ તે નામની એક નદી. ३ ગાય. ४ હિલમોચિકા.

महीक्षित् (महीं क्षयते [ईष्टे] क्षी क्विप् तुक्) पु० त्-द्. રાજા.

'विभेद शतधा राजन् शरीराणि महीक्षिताम्' महाभारतम्.

महीज (मह्यां जायते जन् ड) क्ली० जं. આદું.

महीज (,,) पु० जः. १ મંગલ. २ નરકાસુર.

'इयं महीजे विधुजे शराष्टौ' समयप्रदीपः.

महीज (मही जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. પૃથ્વીથી પેદા થનાર.

महीजा (,, टाप्) स्त्री० जा. જનકી.

महीतल (मह्यास्तलं) क्ली० लं. પૃથ્વીની સપાટી. भूतल.

महीधर (महीं धारयति धृ अच्) पु० रः. પર્વત.

महीध्र (महीं धारयति धृ क) पु० ध्रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'शिरः शार्वं स्वर्गात्पतति शिरसस्तत्क्षितिधरं महीध्रादुत्तुंगादवनिमवनेश्चापि जलधिम्।'

भर्तृहरिः।

महीध्र (मही धृ क) त्रि० ध्रः-ध्रा-ध्रं. १ પૃથ્વીને ધારણ કરનાર. २ પૃથ્વીનો ઉદ્ધાર કરનાર.

महीप (महीं पाति पा क) पु० पः. રાજા.भूप, क्षितिपति, क्ष्मापाल. [જુઓ.

महीपति (मह्याः पतिः) पु० तिः. ઉપલો શબ્દ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

महीपाल (महीं पालयति) पु० लः. महीप शब्द જુઓ.
महीप्राचीर (मह्याः प्राचीरमिव) क्री० रं. समुद्र.
महीभुज् (महीं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. राजा. भूमिभुज्.
महीभृत् (महीं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ उपलो शब्द જુઓ. २ पर्वत.
' महीभृतः पुत्रवतोऽपि दृष्टिः ' कुमारसंभवम्.
महीमय (मही मयट्) त्रि० यः-यी-यं. मृत्तिકानुं બનावेलुं.
महीयस् (अतिशयेन महान् ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. ઘણું મોટું.
' अणोरणीयान् महतो महीया-
नात्माऽस्य जंतोर्निहितो गुहायाम् ।
तमक्रतुः पश्यति वीतशोको
धातुप्रसादान्महिमानमात्मनः ' ॥
कठोपनिषद् ॥
महीयमान (मही यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. पूજ્ય, શ્રેષ્ઠ. [वृक्ष.
महीरुह (मह्यां रोहति रुह् क्विप्) पु० ट्-ड्. ઝાડ,
महीरुह (मह्यां रोहति रुह् क) पु० हः. उपलो शब्द જુઓ. [झीडो.
महीलता (मह्याः लतेव) स्त्री० ता. એક જાતનો
महीसुत (मह्याः सुतः) पु० तः. १ मंगल. २ नरકासुर.
' तनयकृताश्च शुचो महीसुते ' वराहमिहिरसंहिता.
महीसुता (मह्याः सुता) स्त्री० ता. सीता, જનકी.
महेच्छ (महतीच्छा यस्य) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं. १ મોટા મનवाणुं. २ उदार मनवाणुं. महाशय.
महेच्छ (महती इच्छा यस्य) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं. १ મોટી ઇચ્છावाणुं. २ महाशय.
महेज्य (महती इज्या यस्य) पु० ज्यः १ विष्णु. २ મોટી पूજावाणो.
महेंद्र (महान् इंद्रः) पु० द्रः १ પરમेश्वर. २ महैश्वर्यवाणो ઇંद्र. ३ ते नामनो એક જંબुद्वीपनो पर्वत. [જાતની ડેળ.
महेंद्रकदली (महेंद्रप्रिया कदली) स्त्री० ली. એક
महेंद्रनगरी (महेंद्रस्य नगरी) स्त्री० री. ઇંद्रनी नगरी अमरावती. [જુઓ.
महेंद्रपुरी (महेंद्रस्य पुरी) स्त्री० री. उपलो शब्द
महेंद्रवारुणी (महेंद्रवरुणयोरियं प्रियत्वात्) स्त्री० णी. એક જાતનો વેલો.
महेंद्राणी (महेंद्रस्य पत्नी आनुक् ङीप्) स्त्री० णी. ઇંद्रनी स्त्री, ઇંद्राणी, शची.
महेरणा (महंगजोत्सवमीरयति ल्यु) स्त्री० णा. એક જાતનું ઝાડ. शाल्मलीवृक्ष.
महेला (मह् यलच्) स्त्री० ला. स्त्री, ओरत.
महेलिका (महेला स्वार्थे कन् इत्वं) स्त्री० का. उपलो शब्द જુઓ.
महेश (महान् ईशः) पु० शः शिव, महादेव.
' महेशस्त्वां धत्ते शिरसि रसराजस्य जयिनीम् '
उद्भटः.
महेशबंधु (महेशस्य बंधुरिव प्रियत्वात्) पु० धुः. બીલીનું ઝાડ. [अर्थे स्त्री.
महेशी (महेश ङीप्) स्त्री० शी. १ दुर्गा. २ મોટી स-
महेश्वर (महान् ईश्वरः) पु० रः शिव, महादेव.
महेश्वरस्त्र्यम्बक एव नापरः ' रघुवंशम्.
महेश्वरी (महेश्वर ङीप्) स्त्री० री. १ दुर्गा. २ वनस्पति गोકर्णी. [ता. કરतोया नदी.
महेश्वरकरच्युता (महेश्वरस्य कराच्च्युता) स्त्री०
महेषु (महान् इषुः) पु० षुः મોટું બાણ.
महेष्वास (महान् इष्वासः अस्य) पु० सः १ धनुर्धारी. २ विष्णु.
' शूरा महेष्वासाः ' गीता.
महैला (महती एला) स्त्री० ला. મોટી એલાયચી. स्थूलेला.
महोक्ष (महान् उक्षन् अच्) पु० क्षः મોટો બલદ.
' महोक्षं वा महाजं वा श्रोत्रियाय प्रकल्पयेत् '
मनुः
महोटिका (महोटी कन् टाप्) स्त्री० का. बृहती.
महोटी (महांतः उटाः पत्राण्यस्या) स्त्री० टी. उपरनो शब्द જુઓ.
महोत्का (महती उत्का) स्त्री० त्का. पीजणी.
महोत्पल (महन् उत्पलं) क्ली० लं. કમલ.
महोत्पल ( ) पु० लः सारसपक्षी.
महोत्सव (महान् उत्सवः) पु० वः મોટો ઓચ્છव, મોટો आनंद.
महोत्साह (महान् उत्साहो यस्य) त्रि० हः-हा-हं. મોટા ઉત્સાहवाणुं, अत्यंत उद्यमवाणुं. महोद्यम.
महोत्साम (महान् उत्साहः) पु० हः १ મોટો ઉત્સाह. २ મોટો ઉद्यम. [महासागर.
महोदधि (महान् उदधिः) पु० धिः. મોટો समुद्र,
महोदय (महान् उदयो वृद्धिरार्धिपत्यं वा यत्र) पु० यः. १ कनोज देश. २ मोक्ष. ३ स्वामी. ४ ज्योतिश्शास्त्रप्रसिद्ध એક જાતનો योग.
' किंचिदूने महोदयः. '

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

महोदय (,,) क्ली० यं. कनोज शहेर.
महोदया (,,) स्त्री० या. वनस्पति नागबला.
महोदर (महत् उदरं यस्य) त्रि० रः-री-रं. मोटा पेटवाळुं. [वळ. शतमूली.
महोदरी (महोदर ङीप्) स्त्री० री. वनस्पति सता-
महोदार (महान् उदारः) त्रि० रः-रा-रं. अत्यंत उदार, सभावत. [मोटो उत्साह.
महोद्यम (महान् उद्यमः) पु० मः. मोटो उद्यम,
महोद्यम (महान् उद्यमः यस्य) त्रि० मः-मा-मं. मोटा उद्यमवाळुं, मोटा उद्योगवाळुं, मोटा उत्साहवाळुं.

' महोद्यमाः कर्म समारंभते. '

महोन्नत (महदुन्नतः) त्रि० तः-ता-तं. मोटुं, ऊंचुं, मोटी उन्नतिवाळुं.
महोन्नत (,,) पु० तः. ताडनुं आड.
महोरग (महान् उरगः) पु० गः. मोटो सर्प.
महोरग (महोरग अच्) क्ली० गं. तगरमूल.
महौजस् (महत् ओजः) क्ली० जः मोटुं पराक्रम, मोटुं बल. [मोटा पराक्रमवाळुं, शूर.
महौजस् (महत् ओजः यस्य) त्रि० जाः-जाः-जः.
महौजस (महौजस् अच्) क्ली० सं. सुदर्शन चक्र.
महौषध (महदौषधं) क्ली० धं. १ शुंठ. २ लसण. ३ पीपर. ४ अतिविषनी कळी. ५ वछनाग. ६ वराही कंद. ७ वीर्यवाळुं औषध.
महौषधि (महती ओषधिः) स्त्री० धिः १ ब्रा. २ वनस्पति ब्राह्मणु.

' सहदेवी तथा व्याघ्री बला चातिबला त्वचा ।
शंखपुष्पी तथा सिंही अष्टमी च सुवर्चला ॥
महौषध्यष्टकंप्रोक्तं '.

महौषधी (महौषधि ङीप्) स्त्री० धी. १ उपलेट शब्द जुओ. २ वनस्पति ब्राह्मी. ३ धोणी भोंरीगणी. ४ काळी अतिविषनी कळी. ५ कटुकी, कडु.
मा (जुहो० आत्म० सेट् मिमीते) १ भापवुं, मोजवुं. २ शब्द करवो.
मा (अदा० पर० सेट् माति) भापवुं, मोजवुं.
मा (दिवा० आत्म० सेट् मायते) उपलेा धातु जुओ.
मा (मा क्विप्) अव्य० मा. नहि, ना, भा.

' मा निषाद प्रतिष्ठां त्वमगमः शाश्वतीः समाः '
रामायणम्.
' क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते '
गीता.

मा (मा क टाप्) स्त्री० मा. १ लक्ष्मी. २ भा.
मा (मा क्विप्) स्त्री० मा. मोजणी, भाप, भापवुं ते.
मांस (मन् स) क्ली० सं. भांस.
मांस (,,) पु० सः. १ काळ, समय. २ डीडो. ३ वर्णसंकरनी એક जात.
मांसकारि (मांसं करोति कृ णिनि) क्ली० रि. खेाडी.
मांसच्छदा (मांसं छादयति छद् णिच् अच्) स्त्री० दा. भांसरोहिणीनेा वेलेा.
मांसज (मांसाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. भांसथी पेदा थनार.
मांसज (मांसाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. चरबी.
मांसतेजस् (मांसात् तेजोऽस्य) क्ली० जः. उपलेा शब्द जुओ. [जतनुं आउ.
मांसदलन (मांसं दलयति दल् ल्यु) पु० नः. એક
मांसद्रावि न् (मांसं द्रावयति) पु० वी. वनस्पति अम्लवेतस. [पुं ते, भांसपाक.
मांसपचन (मांसस्य पचनम्) क्ली० नं. भांस रांधवुं.
मांसपेशी (मांसस्य पेशी) स्त्री० शी. १ गर्भमां रहेनार बालकनेा એક जतनेा अवयव. २ भांसनी पेशी. [शब्द जुओ.
मांसफला (मांसमिव फलमस्याः) स्त्री० ला. वार्ताकी
मांसभक्ष (मांसं भक्षयति) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. भांस खानार. [क्षिकी-कं. भांस खानार.
मांसभक्षक (मांसं भक्षयति भक्ष ण्वुल्) त्रि० कः-
मांसभक्षण (मांसस्य भक्षणं) क्ली० णं. भांस खावुं ते, भांसनुं भेाजन, भांसाहार.
मांसमासा (मांसस्य मासः परिणामो यस्याः) स्त्री० सा. रानी अडद. माषपर्णी.
मांसरोहिणी (मांसं रोपयति) स्त्री० णी. એક जतनुं सुगंधि द्रव्य.
मांसल (मांस लच्) त्रि० लः-ला-लं. १ बलवान्. २ पुष्ट. ३ स्थूल. ४ अतिशयुं.

' हृदस्य हंसावलिमांसलश्रियः ' नैषधीयम्.

मांसलफला (मांसलं फलं यस्याः) स्त्री० ला. मांसफला शब्द जुओ. [वि. भांस वेचनार.
मांसविक्रयिन् (मांस विक्रय इनि) त्रि० यी-यिणी-

' मांसविक्रयिणस्तथा ' मनुः.

मांससार (मांसस्येव सारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. स्थूल कायावाळु.
मांससार (मांसस्य सारः) पु० रः चरबी.
मांसस्नेम (मांसस्य स्नेहः) पु० हः उपलेा शब्द जुओ. [देहउपरनी चामडी.
मांसमासा (मांसेन हस्यते हस् घञ्) स्त्री० सा.
मांसाष्टका (मांसप्रधाना अष्टका) स्त्री० का. चांद्र

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

माधमासना कृष्णपक्षनी आठम.

मांसिक (मांसं पण्यमस्य) पु० कः कसाई, मांस वेचनारो. मांसविक्रयिन्. [मांसी.

मांसिनी (मांस इनि) स्त्री० नी. वनस्पति जटा-

मांसी (मांस अच् ङीष्) स्त्री० सी. १ ओपलो शब्द जुओ. २ मांसच्छदा शब्द जुओ. ३ કંકોળ.

माकंद (माः परिमितः कंदोऽस्य) पु० दः आंबो.

' माकंदकंदकांताऽधरधरणितलं ' गीतगोविन्दम्.

माकंद (माकंदस्य फलम्) क्ली० दं. केरी.

माकंदा (माकंद ङीष्) स्त्री० दी. १ पीलु चंदन. २ ते नामनुं એક शहेर. ३ आंबली.

माकर (मकरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. १ मकरराशितुं, मकरराशिसंबंधी. २ मगरनुं, मगरसंबंधी. [तभ.

माकरी (मकर अण् ङीप्) स्त्री० री. माघ वदि सा-

' तन्मे रोगं च शोकं च माकरी हन्तु सप्तमी '

ति० त०

माकालि (मातलिः पृषो०) पु० लिः. ઇંद्रनो सारथि.

माक्ष् (भ्वा० पर० सेट् मांक्षति) चाहवुं.

माक्षिक (मक्षिकाभिः संभृत्य कृतं अण्) क्ली० कं. १ मध. २ मधसरખा गुणवाणी ओपधातु सुवर्ण-माक्षिक-રૂપ્यमाक्षिक. ३ એક जातनी धातु. माक्षीक. [भीणु.

माक्षिकज (माक्षिकाज्जायते जन् ड) क्ली० जं.

माक्षिकफल (माक्षिकवत् मधुरं फलमस्य) पु० लः. नाणियेरी.

माक्षिकशर्करा (माक्षिककृता शर्करा) स्त्री० रा. એક जातनी खांड. माक्षीकशर्करा.

माक्षिकाश्रय (माक्षिकस्य आश्रयं) क्ली० यं. मध-पुडो. माक्षीकाश्रय.

माक्षीक (मक्षिका अण्) क्ली० कं. १ मध. २ એક जातनी धातु. ३ એક जातनी ओपधातु.

' माक्षीकधातुमधुपारदलोहचूर्ण ' राजतरंगिणी.

मागध (मगधदेशे भवः अण्) त्रि० धः-धी-धं. मगध देशमां होनार, मगध देशमां पेदा थनार.

मागध (,,) पु० धः. १ भाट. २ स्तुतिपाठक, भाट.

मागधी (मगध अण् ङीप्) स्त्री० धी. १ वनस्पति पीपर. २ ते नामनी એક भाषा. ३ शाકर. ४ नानी એલાયची. ५ એક जातनी जुઈ.

माघ (माघी साऽत्र अण्) पु० घः. १ माह महिनो. २ माघકाव्य. ३ माघ કાव्यनो कर्ता.

' तावद्भा भारवेर्भाति यावन्माघस्य नोदयः '

उद्भटः.

' उपमा कालिदासस्य भारवेरर्थगौरवम्।

दण्डिनः पदलालित्यं माघे संति त्रयो गुणाः ' ॥

उद्भटः ॥

माघवती (मघवन् अण् ङीप्) स्त्री० ती. पूर्व दिशा.

माघवन (मघवन् अण्) त्रि० नः-नी-नं. ઇंद्रनुं, ઇंद्रसंबंधी.

' कुकुभं समस्कुरुत माघवनीं ' माघः.

माघी (मघानक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी अण् ङीप्) स्त्री० घी. माह मासनी पुनम.

माघ्य (माघे भवं यत्) क्ली० घ्यं. डोलरनुं झाड.

मांगलिक (मंगल ठक्) त्रि० कः-की-कं. मंगलકारક.

मांगल्य (मंगलमेव, मंगलाय हितं वा ष्यञ्) क्ली० ल्यं. १ शुभકार्य. २ मंगल. ३ मंगलसाधन.

' सर्वमंगलमांगल्ये शिवे ' देवीस्तुतिः.

मांगल्य (मंगलाय हितं) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. मंगलना हितनुं. [त्रायभाणुनो वेलो.

मांगल्यार्हा (मांगल्यमर्हति अर्ह् अच्) स्त्री० र्हा.

माच (मा अंच् क) पु० चः. रस्तो, मार्ग.

माचल (मा चल् टच्) पु० लः १ चोर. २ मगर. ३ रोग. [छा शब्द जुओ.

माचिका (मच् ण्वुल्) स्त्री० का. १ माખी. २ अंब-

माची (मा अंच् क ङीप्) स्त्री. ची. એક जातनी वनस्पति. [मछलीनो रंग.

मांजिष्ठ (मंजिष्ठया रक्तं अण्) क्ली० ष्ठं. रातो रंग,

मांजिष्ठ (,,) त्रि० ष्ठः-ष्ठी-ष्ठं. रातुं, राता रंगे रंगेलुं. [आड.

माटाम्राक (माटाम्र कन्) पु० कः. એક जातनुं

माठ ( ) पु० ठः रस्तो, मार्ग.

माठर (मन् अरन् ठांतादेशः अण्) पु० रः १ सूर्यनो એક पारिपार्श्विक. २ व्यास. ३ કલાल. ४ ब्राह्मण.

' माठरोऽस्मि गोत्रेण ' व्याकरणम्.

माठ्य (माठ यत्) पु० ठ्यः रस्तो, मार्ग.

माड् (भ्वा० उभय० सेट् माडति-ते) मापवुं, मोजवुं. [भजावनारो.

माडुक (मडुक अण्) पु० कः એક जातनुं नगारुं

माडुकिक (मडुक ठक्) पु० कः ओपलो शब्द जुओ.

माढि (मह् क्तिन्) स्त्री० ढिः १ दुःख कही संभળावबुं ते. २ दरिद्रपणुं, गरीબाઈ. ३ अंकुर. ४ दुःખ, पीडा. ५ दांतઉपर दांत वधे छे ते. ६ दांतनी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પાછળનો દાંત. ૭ વસ્ત્રનો ફીનારો. ૮ કોંચ.

माणनक (मा अकच् णुट् नुट् वा) क्ली० कं० એક જાતનો કંદ. मानक.

' हरिद्रा माणकं कचुः ' नवपत्रिका.

माणव (मनोरपत्यं अण् णत्वं) पु० वः १ નાની વયનું માણસ. ૨ છોકરું. ૩ માનવી.

माणवक (माणवः स्वार्थे क) पु० कः १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ સોળ શરનો હાર.

माणवीन (माणवस्येदं खञ) त्रि० नः-ना-नं. १ બાળકનું, બાળકસંબંધી. ૨ બાળકયોગ્ય.

माणव्य (माणवानां समूहः यत्) क्ली० व्यं. બાળકનું ટોળું.

माणव्य (माणवस्य भावः यत्) क्ली० व्यं. બાળકપણું, બાળકવેડા. [૫૨ એક વજન.

माणिका (माणक टाप्) स्त्री० का. આઠ પલ ભરા-

माणिक्य (मणिरिव कायति कै क स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० क्यं માણેક.

' शैले शैले न माणिक्यं मौक्तिकं न गजे गजे ।
साधवो नहि सर्वत्र चन्दनं न वने वने ' ॥
सुभाषितम्. ॥

माणिक्या (माणिक्य टाप्) स्त्री० क्या. ગરોળી.

माणिबंध (मणिबंधपर्वते भवः अण्) क्ली० धं. સિંધવ. [લો શબ્દ જુઓ.

माणिमंथ (मणिमंथपर्वते भवः अण्) क्ली० थं. ઉપ-

मातंग (मतंगस्यायं अण्) पु० गः. १ હાથી. ૨ એક જાતનો ચાંડાલ. ૩ તે નામનો એક જૈન.

मातंगमकर (मातंग इव मकरः) पु० रः. એક જાતનું મોટું માછલું.

मातंगी (मातंग ङीप्) स्त्री० गी. १ પાર્વતી. ૨ વસિષ્ઠની પત્ની. ૩ દશ મહાવિદ્યાપૈકી એક. ૪ ચાંડાલની સ્ત્રી.

' नतांगी मातंगी रुचिरगतिभंगी ' आनन्दलहरी.

मातरपितृ (माता च पिता च) पु० द्वि० रौ. માબાપ. [वायु, પવન.

मातरिश्वन् (मातरि आकाशे श्वयति) पु० श्वा.

मातली (मतलस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० लिः. ઇંદ્રનો સારથિ. [મની એક બેનપણી.

मातली (मातृ आली) स्त्री० ली. પાર્વતીની તે ના-

माता (मा अतच्) स्त्री० ता. મા, જનની.

मातापितृ (माता च पिता च) पु० द्वि० तरौ. માબાપ. [બાપ.

मातामह (मातुः पिता डामहच्) पु० हः. માનો

मातामही (मातामह ङीप्) स्त्री० ही. માની મા.

मातुल (मातुः भ्राता डुलच्) पु० लः. મામો.

मातुल (मद् णिच् उलच्) पु० लः. १ ધંતૂરો. ૨ એક જાતનો ભાત.

मातुलपुत्र (मातुलस्य पुत्रः) पु० त्रः. મામાનો દીકરો. मातुलसुत, मातुलसूनु, मातुलात्मज.

मातुलपुत्रक (मातुलपुत्रः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [क्ली० कं. ધંતુરાનું ફલ.

मातुलपुत्रक (मातुलस्य पुत्र इव कायति कै क)

' माधुर्यसाराधरितामृतस्य तत्कंटकित्वं पनसस्यसह्यं ।
' उन्मादिनो मातुलपुत्रकस्य कथं सहामो वत
कंटकित्वम् ' ॥

मातुला (मातुल टाप्) स्त्री० ला. મામી.

मातुलानी (मातुलस्य पत्नी) स्त्री० नी. મામી.

मातुलाहि (मातुल इव अहिः) पु० हिः. એક જાતનો સર્પ.

मातुलि (मातलि पृषो०) पु० लिः. ઇંદ્રનો સારથિ.

मातुली (मातुल ङीप्) स्त्री० ली. મામી.

मातुलुंग (मातुलं गच्छति गम् खच् डिच्च्) पु० गः. બીજોરાનું ઝાડ. [શબ્દ જુઓ.

मातुलुंगक (मातुलुंगः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો

मातुलुंगा ( ) स्त्री० गा. મીઠું લીંબું.

मातृ (मा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ પ્રમાણ કરનાર. ૨ માપનાર, ભોજનાર.

मातृ (मा तृच्) स्त्री० ता. १ મા. ૨ માવડી. ૨ બ્રાહ્મી, વારાહી, માહેશ્વરી, ચંડી, વૈષ્ણવી, કૌમારી, ચામુંડા અને ચર્ચિકા—એ અષ્ટ માતૃપૈકી પ્રત્યેક. ૩ શિવની તે નામની એક સહચરી. ૪ ભૂમિ. ૫ આબાદી, વિભૂતિ. ૬ લક્ષ્મી. ૭ રેવતી. ૮ ગાય. ૯ વનસ્પતિ ઉંદરકાની. ૧૦ ઇંદ્રવારુણી. ૧૧ વનસ્પતિ જટામાંસી. ૧૨ ચંડી દેવી. ૧૩ વનસ્પતિ ગોરખમુંડી. ૧૪ કુંવાર. ૧૫ આકાશ. ૧૬ પોલાણ.

' ब्राह्मी माहेश्वरी चण्डी वाराही वैष्णवी तथा ।
कौमारी चैव चामुण्डा चर्चिकेत्यष्ट मातर ' ॥
' मातृजंघा हि वत्सस्य स्तंभीभवति बन्धने '
हितोपदेशः
' मातेव रक्षति पितेव हिते नियुंक्ते '

मातृक (मातृ कन्) त्रि० कः-का-कं. १ માનું, માસંબંધી. ૨ માના પક્ષનું.

मातृक ( ) पु० कः. મામો.

मातृका (मातेव कायति कै क) स्त्री० का. १ ધાઈ, ઉપમાતા. ૨ બ્રાહ્મણી. ૩ ચંડીની એક પ્રસિદ્ધ મૂર્તિ. ૪ અકારવગેરે એકાવનપચાશ વર્ણ. ૫ કરણ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मातृका (मातेव स्वार्थे कन्) स्त्री का. मा, જનની.
मातृकेशट (मातुः केशटः) पु० टः. मामो.
मातृगामिन् (मातरं गच्छति) त्रि० मी-मिनी-मि. मानी साथे ज्यारभ करनार.
मातृगोत्र (मातुः गोत्रं) क्ली० त्रं. मानुं गोत्र.
मातृघातक (मातुः घातकः) पु० कः. १ ४ंद्र. २ माने मारी नांખनार. [निકट संબंधी.
मातृबंधु (मातृपक्षीयः बंधुः) पु० धुः. माना पक्षनो 'मातुः पितुःष्वसुः पुत्रा मातुर्मातुःष्वसुः सुताः। मातुमातुलपुत्राश्च विज्ञेया मातृबन्धवः' ॥ स्मृतिः ॥
मातृबांधव (मातृपक्षीयः बांधवः) पु० वः. ઉપલો शब्द જુओ. [नुं मध्य.
मातृमंडल (मातृणां मंडलम्) क्ली० लं. બे आंખ-
मातृमुख (मातुरिव मुखं यस्य) पु० खः. मावडीमुખो, भूर्ख, બेवકूફ. [शब्द જુओ.
मातृशासित (मात्रा शासितम्) पु० तः. ઉપલો
मातृष्वसृ (मातुः स्वसा) स्त्री० सा. मानी બेन, માसी. मातुःष्वसृ, मातुः स्वसृ.
मातृष्वस्रीय (मातुःस्वसुरपत्यं पुमान् छण्) पु० यः मासीनो दीકरो. [ઉપલો शब्द જુओ.
मातृष्वस्रेय (मातृष्वसुरपत्यम् पुमान् ढक्) पु० यः
मातृष्वस्रेयी (मातृष्वस्रेय ङीप्) स्त्री० यी. માसीनी दीકरी. [ડુसानुं आड. वासक.
मातृसिंही (मातुः प्रमातुः सिंहीव) स्त्री० ही. अर-
मात्र (मा त्रन्) क्ली० त्रं. सधળापણुं, सકलपणुं, अवधारण.
मात्र (,,) अव्य० त्रं. ५कत, मात्र.
मात्रा (मीयतेऽनया मा त्रन्) स्त्री० त्रा. ४ंद्रियवृत्ति.
'मात्रास्पर्शास्तु कौंतेय शीतोष्णसुखदुःखदाः। आगमापायिनोऽनित्यास्तांस्तितिक्षस्व भारत'॥ गीता ॥
मात्रा (मा त्रन्) स्त्री० त्रा. १ परिमाण; २ परिच्छेद. ३ अल्पपणुं. ४ ज्ञानतुं भूषण. ५ धन, वित्त. ६ वर्णनो એક अवयव. ७ ह्रस्ववर्णनो उच्चारण, કાળ
'एकमात्रो भवेद् ह्रस्वः'
मात्रावृत्त (मात्रया कृतं वृत्तं) क्ली० त्तं. मात्रावडे २चेलुं वृत्त, आर्या, गीतिवगेरे.
मात्सर (मत्सर अण्) त्रि० रः-री-रं. पारકाना शुભनो द्वेष કरनार.
मात्सर्य्य (मत्सरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यः पारકाना उत्કर्षनो द्वेष કरवो ते.
'मात्सर्य्यमुत्सार्य्य विचार्य्य धूर्य्याः' साहित्यदर्पणम्.
१३०
मात्स्यिक (मत्स्य ठक्) पु० कः माछीमार.
माथ् (भ्वा० पर० सेट् मांथति) १ मारी नाખवुं, वध કरवो. २ दुःખ देवुं. ३ दुःખ भोगववुं.
माथ (मथ् घञ्) पु० थः १ मथवुं, वલोववुं. २ रस्तो, मार्ग.
माथुर (मथुरायां भवः अण्) त्रि० रः-री-रं. १ मथुरामां होनार. २ मथुरामां उत्पन्न थनार.
माथुर (मथुराया आगतः अण्) त्रि० रः-री-रं. मथुराथी आवेलुं. [वृत्ति.
माथुरी (मथुरा अण् ङीप्) स्त्री० री. એક જાતની
माद् (मद् घञ्) पु० दः १ गर्व. २ हर्ष. ३ मद पाभवो ते.
मादक (मद् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. १ मद पમાડનાર (द्रव्यवગेरे). २ ठेઠ चढावनार.
मादक (मद् ण्वुल्) पु० कः એક જાતનुं पंખी. दात्यूह.
मादन (मद् णिच् ल्यु) क्ली० नं. लविंग.
मादन (,,) पु० नः १ कामदेव. २ मदनवृक्ष. ३ धंतुरानुं आड. [पै કरनार.
मादन (मद् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. हर्षકारક, ह-
मादनी (मद् णिच् ल्यु ङीप्) स्त्री० नी. १ भांग. २ भाકंदीनुं आड. [रा सरખुं, भारा જेवुं.
मादृक्ष (ममेव दर्शनं यस्य) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. मा-
मादृश् (ममेव दर्शनमस्य दृश् क्विप्) त्रि० क्-ग्. मारासरખुं, भाराજेवुं. [भाराજेवुं.
मादृश (मत् दृश् क) त्रि० कः-की-कं. मारासरખुं,
'धृष्टद्युम्नस्य भगिनी सभ्यां कृष्णेत मादृशी'
महाभारतम्.
माद्री (मद्रे भवा अण् ङीप्) स्त्री० द्री. १ पांडु राજानी ते नामनी એક पत्नी. २ अतिविषनी કળी.
माद्रीपति (माद्र्याः पतिः) पु० तिः. पांडुराજा.
माधव (माया: लक्ष्म्याः धवः पतिः) पु० वः. नारायण, विष्णु.
'अंगुल्या कः कपाटं प्रहरति कुटिले माधवः किं वसन्तः'
उद्भटः.
माधव (मधु स्वार्थे अण्) पु० धः. वसंत.
'माधव प्रथमे मासि बलस्य प्रथमे पुनः'
चरकसूत्रस्थानम्.
'स माधवेनाभिमतेन सख्या' कुमारसंभवम्.
माधव (मधुने पुष्परसाय मद्याय वा हितं अण्) पु० वः. १ वैशाખमास. २ महुडानुं आड. ३ એક જાતનुं કાળुं पक्षी. ४ सायनाचार्यनो એક भाई.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

५ राजा मृग. ६ ते नामनो એક ऋषि.

माधवक (माधव कन्) पु० क्ली० कः મહુડાનું મધ.

माधविका (माध्वी कै कन्) स्त्री० का. દારૂ, ચાકરડી. [કુટણી. ૩ એક જાતની સાકર.

माधवी (मधु अण् ङीप्) स्त्री० वी. १ भद्रिरा. २

माधवी (मधु वाहुल्येन अस्त्यस्याः अण् ङीप्) स्त्री० वी. ભોગરાનો વેલો. વાસંતી.

'पत्त्राणामिव शोषणेन मरुता स्पृष्ट्वा लता माधवी'
शाकुंतलम्.

माधवीलता (माधवी लता) स्त्री० ता. ભોગરાનો વેલો. [વહાલું.

माधवेष्ट (माधवस्य इष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. કૃષ્ણને

माधवेष्टा (माधवे वैशाखे इष्टा) स्त्री० ष्टा. એક જાતનો કંદ. વારાહીકંદ.

माधवोचित (माधवे उचितः) क्ली० तं. કલ્પોલક.

माधवोद्भव (माधवे उद्भवांत उद् भू अच्) पु० वः. ચારોળીનું ઝાડ. રાજાદની.

माधुकरी ( ) स्त्री० री. ભીખ માંગેલું અન્ન. [દેશના લોક.

माधुमत (मधुमत्सु भवाः) पु० व० ताः કાશ્મિર

माधुर (मधु राति ग्रमरेभ्यो ददाति रा क) क्ली० रं. ભોગરાનું ઝાડ.

माधुर (मधुर अण्) त्रि० रः-री-रं. મધુર પદાર્થથી ઉત્પન્ન થનાર. [મધુરપણું.

माधुरी (मधुरस्य भावः ष्यञ्) स्त्री० री. મીઠાપણું,

'यैर्मांकन्दवने मनोज्ञपवने सद्यः स्खलन्माधुरी-
धाराधोरणिधौतधामनि धरार्धाशत्वमालंब्यते'
उद्भटः.

माधुरी (मधुर स्वार्थे अण्) स्त्री० री. મદિરા, મધ.

माधुर्य (मधुरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. મધુરપણું, મીઠાશ. મધુરતા, મધરત્વ.

'माधुर्यं मधुबिन्दुना रचयितुं क्षारांबुधेरीहते
नेतुं वांछति यः खलान्पथि सतां सूक्तैः सुधास्यन्दिभिः'
भर्तृहरिः.

माधुर्य (मधुर ष्यञ्) क्ली० र्यं. १ કાવ્યનો એક જાતનો ગુણ. ૨ ખુબસુરતી.

माध्य (मध्ये भवः अण्) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. વચલું, વચ્ચેનું, મધ્યનું.

माध्यम (माध्य मण्) त्रि० मः-मा-मं. મધ્યનું.

माध्यस्थ (मध्यस्थस्य भावः ष्यञ्) क्ली० स्थं. મધ્યસ્થપણું.

माध्यस्थमिष्टेऽप्यवलंबतेऽर्थे' कुमारसंभवम्

माध्यंदिन (मध्यंदिनमेव अण्) क्ली० नं. મધ્યદિવસ. [યજુર્વેદની એક શાખા.

माध्यंदिन (माध्यंदिने माद्यः अण्) क्ली० नं. શુક્લ

माध्वीक (मधुना मधूकपुष्पेण निर्वृत्तं ईकक्) क्ली० कं. મહુડાનો દારૂ. [द्राक्षा.

माध्वीक (मधु एव अण् ईकक्) क्ली० कं. દ્રાખ,

साध्वी माध्वीक ! चिन्ता न भवति भवतः शर्करा
कर्कशाऽसि' जयदेवः.

माध्वीकफल (माध्वीकमिव मधुरं फलमस्य) क्ली० लं. ભિલું નાળિયેર.

माध्वीमधुरा (माध्वीकमिव मधुरा) स्त्री० रा. એક જાતની ખજૂરી.

मान् (भ्वा० आत्म० सेट् मीमांसते) વિચારવું.

मान् (चुरा० उभय० सेट् मानयति-ते) પૂજવું, માન આપવું.

मान् (भ्वा० पर० सेट् मानति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

मान (मा ल्युट्) क्ली० नं. १ માપવું-મોજવું તે, માપણી. ૨ તાલના વિરામનો કાલવ્યાપાર. ૩ પ્રમાણ.

'मानाधीना मेयसिद्धिः' मीमांसकाः.

मान (मन् घञ्) पु० नः. १ ચિત્તની એક જાતની સમુન્નતિ, વડાઈ. ૨ અનુરાગ પામેલાં સ્ત્રીપુરુષની એક જાતની અવસ્થા. ૩ સંમાન.

'मुञ्च मयि मानमनिदानम्' जयदेवः.

मानक (मान कन्) क्ली० कं. એક જાતનો છોડ.

मानग्रंथि (मानस्य ग्रंथिर्धनं यस्मात्) पु० थिः. ૧ અપરાધ. ૨ ભૂલ, દોષ.

मानद (मानं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. માન આપનાર, સત્કાર કરનાર. [તોડનાર.

मानद (मानं यति दा क) त्रि० दः-दा-दं. ગર્વને

'इत्थं मानद नातिदूरमुभयोरप्यावयोरंतरं यद्यस्मासु
पराङ्मुखोऽसि वयमप्येकान्ततो निः स्पृहाः' भर्तृहरिः.

मानधानिका ( ) स्त्री० का. એક જાતની કાકડી.

माननीय (मान् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. પૂજવા લાયક, માન આપવાયોગ્ય, સંમાન્ય.

मानरंध्रा (मानाय कालप्रमाणाय रंध्रं यस्याः) स्त्री० ध्रा. તાંબાની ઘડી. [બાલ.

मानव (मनोरपत्यं अण्) पु० वः. १ માણસ. २

मानवत् (मान मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. માનવાળું, ગર્વવાળું. [વિનાનું, ગર્વવગરનું.

मानवर्जित (मानेन वर्जितम्) त्रि० तः-ता-तं. માન-

मानवी (मानव ङीप्) स्त्री० वी. १ मनुष्यस्त्रीजाति. २ स्वायंभूनी ते नामनी એક કન્યા. ૩ જૈનની

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક શાસનદેવતા. [સમૂહ.
मानव्य (मानवानां समूहः) क्ली० व्यं. બાલકનો
मानस (मनस इदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. મનનું, મનસંબંધી. [હોનાર.
मानस (मनसि भवम् अण्) त्रि० सः-सी-सं. મનમાં
मानस (मनसा कृतं अण्) क्ली० सं. તે નામનું એક સરોવર.
मानस (मन एव अण्) क्ली० सं. મન.
'न रमते मरालस्य मानसं मानसं विना'
उद्भटः.
मानसव्रत (मानसं व्रतं) क्ली० तं. મનનું વ્રત (અહિંસાવગેરે).
'अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्यमलुब्धता ।
एतानि मानसानि स्युर्व्रतानि'
मानसालय (मानसं आलयो यस्य) पु० यः. હંસ.
मानसूत्र (मानार्थं सूत्रम्) क्ली० त्रं. કેડ પરતી સોનાની કે રૂપાની સાંકળી. [હોનાર.
मानसिक (मानस ठन्) त्रि० कः-की-कं. મનમાં
मानसौकस् (मानसं ओकः यस्य) पु० काः. હંસ. मानसालय.
मानिका (मन् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. મથ.
मानिका (मान ठक् टाप्) स्त्री० का. શેર (વજનમાં). [માનવાળાપણું.
मानिता (मानिनो भावः तल्) स्त्री० ता. માનીપણું,
मानित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ગર્ભવાળું.
मानिन् (मान इनि) त्रि० नी-निनी-नि. માનવાળું,
मानिन् (,,) पु० नी. १ સિંહ. २ ફલીવૃક્ષ.
मानिनी (मान इनि ङीप्) स्त्री० नी. માનવતી સ્ત્રી.
'माधवे मा कुरु मानिनि मानमये' गीतगोविंदम्.
मानुष (मनोरपत्यं अण् सुक्) पु० षः. માણસ.
मानुष (मानुष्यस्येदं अण्) त्रि० षः-षी-षं. માણસનું, માણસસંબંધી.
मानुषी (मानुष ङीप्) स्त्री० षी. १ મનુષ્યજાતિની સ્ત્રી. २ ચિકિત્સાભેદ.
मानुष्य (मनुष्यस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ष्यं. માણસપણું, માણસાઈ. मानुषता, मानुषत्व.
मानुष्यक (मनुष्य वुन्) क्ली० कं. માણસનો સમૂહ.
मानोज्ञक (मनोज्ञस्य भावः वुञ्) क्ली० कं. મનોહરપણું, સુંદરતા સૌંદર્ય.
मांद्य (मंदस्य भावः ष्यञ्) क्ली० द्यं. મંદપણું, માંદાપણું. मंदता, मंदत्व.
मांधातृ (मामिदं धयति धे तृच्) पु० ता. તે નામનો એક રાજા.
मान्य (मान् ण्यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. १ સત્કાર કરવાલાયક, પૂજ્ય. २ માનવાલાયક.
मान्या (मान्य टाप्) स्त्री० न्या. મરુમાલા.
मापत्य (ऽपत्यं यस्य) पु० त्यः. કામદેવ.
मापन (मा ल्युट्) पु० नः. તોલવાનો કાંટો.
मापन (,,) क्ली० नं. માપવું-મોજવું તે, માપણી.
मामक (मम इदं अस्मत् वुण् मामादेशः) त्रि० कः-का-कं. મારું, મારાસંબંધી. [પણ.
मामक (ममाय इति बुद्धिर्यस्य) त्रि० कः-का-कं. કૃ-
मामक (माम कन्) पु० कः મામો.
मामकीन (मम इदं अस्मत् खञ् ममादेशः) त्रि० नः-ना-नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ડીચ્યો.
माय (मा यत्) पु० यः જાદુગર, બાજીગર, ગો-
माय (माया अन्) पु० यः પીતાંબર, વીષ્ણુ.
माय (मयस्यापत्यं पुमान्) पु० यः અસુર.
माया (मा यत्) स्त्री० या. १ કપટ, દગો. २ ઇંદ્રજાલવગેરેની જાદુગીરી. ३ મિથ્યાબુદ્ધિના અજ્ઞાનનો એક હેતુ. ४ કૃપા. ५ દંભ. ६ લક્ષ્મી. ७ બુદ્ધની મા. ८ ઈશ્વરની ઉપાધિ.
'मायां तु प्रकृतिं विद्यान्मायिनं तु महेश्वरम्'
श्वेताश्वतरोपनिषद्.
मायाकार (मायां करोति) पु० रः. બાજીગર, જાદુગર. मायाकर. [શબ્દ જુઓ.
मायाकृत् (मायां करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. ઉપલો
मायाचण (माया चणप्) त्रि० णः-णा-णं. માયાવી, માયામય.
मायाजीविन् (मायया जीवति जीव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. જાદુગર, બાજીગર.
मायाद (माया दा क) पु० दः મગરમચ્છ.
मायादेवी (माया देवी) स्त्री० वी. બુદ્ધિની માતા.
मायादेवीसुत (मायादेव्याः सुतः) पु० तः. બુદ્ધ.
मायापटु (मायायां पटुः) त्रि० टुः-टुः-ट्वी-टु. १ કપટ કરવામાં શાણું. २ જાદુગીરીમાં હુશીઆર.
मायामय (माया मयट्) त्रि० यः-यी-यं. માયાવાળું વિશ્વવગેરે. [બ્દ જુઓ.
मायावत् (माया मतुप्) वान्-वती-वत्. ઉપલો શ-
मायावत् (,,) पु० वान्. કંસરાજ.
मायावती (माया मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. કામદેવની પત્ની. [પટી, દગલબાજ, ઠગ.
मायावसिक (माया वस् ठक्) त्रि० कः-का-कं. કપ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मायाविन् (माया विनि) त्रि० वी-विनी-वि. माया-वाळुं. [२ બાજીગર.
मायाविन् (,,) पु० वी. १ બીલાડો,
मायिक (मायाऽस्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. मा-यावाळुं विश्ववगेरे. [ગર.
मायिक (,,) पु० कः. બાજીગર, જાદુ-
मायिन् (माया इनि) पु० यी. १ ઠગ, કપટી. २ બાજીગર. ३ शिव. ४ કામદેવ. ५ અગ્નિ. ६ બ્રહ્મા. ७ ચિત્રાનું ઝાડ.

'मायां तु प्रकृतिं विद्यान्मायिनं तु महेश्वरम्'
श्वेताश्वतरोपनिषद्.

मायिन् (,,) त्रि० यी-यिनी-यि. माया-वाळुं विश्ववगेरे.
मायु (मा यु) पु० युः. पित्तधातु.
मायुराज ( ) पु० जः. કુબેરનો દીકરો.
मायूर (मयूराणां समूहः अण्) क्ली० र. મોરનું ટોળું. [સંબંધી.
मायूर (मयूरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. મોરનું, મોર-
मायूरिक (मयूरं हंति) पु० कः. મોરનો શિકાર કર-નાર, મોરને મારી નાંખનાર. [અન્યમોદ.
मायूरी (मयूरस्येदं प्रियत्वात् अण् ङीप्) स्त्री० री.
मार (मृ घञ्) पु० रः મારવું તે, મરણ.
मार (मृ णिच् घञ्) पु० रः १ મારી નાખવું તે. २ કામદેવ. ३ વિઘ્ન. ४ ધંતૂરાનું દીંડવું.
मारक (मृ णिच् ण्वुल्) पु० कः १ મરકી. २ બાજ-પક્ષી. ३ મારી નાંખનારો.
मारकत (मरकत अण्) त्रि० तः-ती-तं. १ મરકત મણિના રંગનું. २ મરકતનું.

'काचः कांचनसंसर्गाद्धत्ते मारकतीं द्युतिम् ।
तथा सत्संनिधानेन मूर्खो याति प्रवीणताम्'॥
हितोपदेशः ॥

मारजातक ( ) पु० कः બિલાડો.
मारजित (मारं कामं जितवान् जि क्विप्) पु० तृ-द्. १ જિનદેવ. २ બુદ્ધ.
मारण (मृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ વધ, મારી નાંખવું તે. २ तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध એક અભિચાર કર્મ. [તે. २ મરકી.
मारि (मृ णिच् इन्) स्त्री० रिः १ વધ, મારી નાંખવું
मारिष (मा रिष् क) पु० षः १ નાટચોક્તિમાં આ-ર્ય. २ એક જાતનું શાક.
मारिषा (मा रिष् क टाप्) स्त्री० षा. દક્ષની માતા.
मारी (मृ णिच् इन् ङीप्) स्त्री० री. १ વધ, મારી નાંખવું તે. २ મરકી. ३ ચંડીની એક મૂર્તિ.
मारीच (मरीचि अण्) पु० चः १ તાડકા રાક્ષસીનો એક પુત્ર. २ રાવણનો એક મિત્ર. ३ યાજ્ઞક બ્રા-હ્મણ. ४ રાજાને બેસવાનો હાથી. ५ કડકોલક.
मारीची (मरीचि अण् ङीप्) स्त्री० ची. બૌદ્ધની તે નામની એક દેવતા.
मारुंड ( ) पु० डः. १ સાપનું ઈંડું. २ ઢોરના છાણથી લીંપાયલી જમીન. ३ રસ્તો, માર્ગ.
मारुत (मरुत् अण्) पु० तः. १ વાયુ, વા. २ શરી-રનો વાયુ. ३ ઓગણપચાસ વાયુ.
मारुत (मरुत इदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. પવનનું, પવનસંબંધી. [જે હવન થાય છે તે.
मारुत (,,) क्ली० तं. ગર્ભાધાન વખતે
मारुत (मरुद् देवता यस्य अण्) क्ली० तं. स्वाति નક્ષત્ર.
मारुता ( ) स्त्री० ता. વનસ્પતિ સ્પૃક્કા.
मारुतव्रत (मारुतं व्रतम्) क्ली० तं. જેમ પવનનો સઘળે ઠેકાણે પ્રવેશ છે તેમ રાજાએ દૂતદ્વારાએ સઘળે ઠેકાણે પ્રવેશ રાખવો-એવો એક મનુપ્રોક્ત રાજધર્મ.

'प्रविश्य सर्वभूतानि यथा चरति मारुतः ।
तथा चरैः प्रवेष्टव्यं व्रतमेतद्धि मारुतम्' ॥ मनुः ॥

मारुतात्मज (मारुतस्य आत्मजः) पु० जः. १ હ-નુમાન. २ ભીમસેન પાંડવ.
मारुतापह (मारुतं अपहंति) त्रि० हः-हा-हं. શરીર-ના વાયુનો નાશ કરનાર. [ઝાડ.
मारुतापह (,,) पु० हः. એક જાતનું
मारुताशन (मारुतः अशनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ વાયુ જેનું ભક્ષણ છે તે. २ સર્પ.
मारुति (मारुतस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० तिः १ હ-નુમાન, ભીમસેન, પાંડવ.
मार्कटपिपीलिका (मार्कटी पिपीलिका) स्त्री० का. એક જાતની નાની કાળી કીડી. [ઋષિ.
मार्कंड (मृकंडोरपत्यं पुमान् अण्) पु० डः. માર્કંડ
मार्कंडिका (मार्कंड क इत्वं) स्त्री० का. એક જાત-ની વનસ્પતિ. [કેદારઋષિ.
मार्कंडेय (मृकंडोरपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः. મા-
मार्कंडेय (मार्कंडेयेन प्रोक्तं अण्) क्ली० यं. માર્કંડે રચેલું એક મહાપુરાણ.

'यः शृणोति नरो भक्त्या पुराणमिदमादरात् ।
मार्कंडेयाभिधं वत्स ! स लभेत् परमां गतिम्' ॥
नारदपु० ॥

मार्कव (मारयति क्विप् मारि केशक्लेशे कृयते कृ

अच्) पु० वः. भांगरो. भृंगराज.
मार्ग् (चुरा० उभय० सेट् मार्गयति-ते) १ सिद्ध करवुं.२ तैयार करवुं. ३ जवुं. ४ संस्कृत करवुं.
मार्ग् (,,) तपासवुं, शोधवुं.
मार्ग् (भ्वा० पर० सेट् मार्गति) उपलो धातु जुओ.
मार्ग (मृज् घञ्) पु० र्गः. रस्तो, मार्ग.
'अनुगंतुं सतां वर्त्म कृत्स्नं यदि न शक्यते ।
स्वल्पमप्यनुगंन्तव्यं मार्गस्थो नावसीदति' ॥
सुभाषितम् ॥
मार्गक (मार्ग क) पु० कः भागशर महीनो.
मार्गण (मार्ग् ल्यु) त्रि० णः-णा-णं. भागणु, भीखारी, याचक.
मार्गण (,,) पु० णः शर, बाण.
मार्गण (मार्ग् ल्युट्) क्ली० णं. १ तपास, शोध. २ भागवुं ते, भागणी. ३ स्नेह. ४ प्रणय.
मार्गणक (मार्गण क) त्रि० कः-का-कं. भागण, भीखारी, याचक. [क्षेश.
मार्गक्लेशन (मार्गस्य क्लेशः) पु० नः. ओक याजन, चार
मार्गक्लेशनुक (मार्गक्लेशन कन्) क्ली० कं. ओक याजन.
मार्गशिर (मार्गशिरी पौर्णमासी अत्र मासे अण्) पु० रः. भागशर महीनो.
मार्गशिरी (मृगशिरया युक्ता पौर्णमासी अण् ङीप्) स्त्री० री. भागशर महीनानी पुनम.
मार्गशीर्ष (मार्गशीर्षी पौर्णमासी अत्र मासे अण्) पु० र्षः भागशर महीनो.
मार्गशीर्षी (मृगशीर्षेण युक्ता पौर्णमासी अण् ङीप्) स्त्री० र्षी. भागशर महीनानी पुनम.
मार्गिक (मृग मार्ग ठक्) पु० कः १ हरणने मारनारो. २ शीकारी. ३ मुसाफर. ४ वटेमार्गु.
मार्गित (मार्ग् क्त) त्रि० तः-ता-तं. शोधेलुं, तपासेलुं. [साफ करवालायक, शोधवालायक.
मार्ग्य (मृज् ण्यत् मार्ग् यत् वा) त्रि० र्ग्यः-र्ग्या-र्ग्यं.
मार्ज् (चुरा० उभय० सेट् मार्जयति-ते) १ साफ करवुं. २ अवाज करवो.
माज (मृज् घञ्) पु० र्जः. शरीर वगेरे साफ करवुं. ते. २ धोणी. ३ विष्णु. [निर्मल करवुं ते.
मार्जन (मृज् ल्युट्) क्ली० नं. साफ करवुं-लूछीने
मार्जन (मृज् ल्यु) पु० नः. लोध्रवृक्ष.
मार्जना (मृज् युच्) स्त्री० ना. १ साफ करवुं ते. २ लूछीने निर्मल करवुं ते. ३ मुरजनो ध्वनि.
मार्जनी (मृज् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. सावरणी. संमार्जनी.
मार्जनीय (मृज् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. साफ करवा योग्य, लूछी निर्मल करवा लायक.
मार्जार (मृज् आरन्) पु० रः १ बिलाडो. २ वनस्पति रातो चित्रो. ३ खट्टास जंतु. मार्जाल.
मार्जारक (मार्जारः संज्ञायां कन्) पु० कः मोर.
मार्जारकर्णिका (मार्जारकर्णी कन्) स्त्री० का. दुर्गानी ओक मूर्ति. [जुओ.
मार्जारकर्णी ( ) स्त्री० र्णी. उपलो शब्द
मार्जारगंधा (मार्जारस्येव गंधोऽस्याः) स्त्री० धा. रानी भृग. मुद्गपर्णी.
मार्जारी (मृज् आरक् ङीप्) स्त्री० री. १ बिलाडी. २ कस्तूरी. ३ खट्टास जंतु.
मार्जारीय (मार्जार स्वार्थे छ) पु० यः १ बिलाडो. २ शूद्र. ३ शरीर साफ करवुं ते. मार्जालीय.
मार्जारीया (मृज् आरीयक् टाप्) स्त्री० या. शूद्राणी. मार्जालीया.
मार्जालीय (मृज् आरीयक् रस्य लत्वं) पु० यः १ बिलाडो. २ शूद्र. ३ शरीर साफ करवुं ते.
मार्जित (मृज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ साफ करेलुं. २ लूछी निर्मल करेलुं.
मार्जिता (मृज् क्त टाप्) स्त्री० ता. भध, ओलायची तमालपत्र, तज, चारोळी, पीस्तांवगेरे मशालाथी स्वादिष्ट करेलुं दहिं.
मार्तंड (मृते अंडे भवः अण्) पु० डः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड. ३ भूंड.
'मारितं च यतः प्रोक्तमेतदण्डं त्वयोदित ।
तस्मान्मुने ! सुतस्तेऽयं मार्तण्डाख्यो भविष्यति' ॥
मार्कण्डपुराणम् ॥
मार्तिक (मृत्तिकाया निर्मितं अण्) क्ली० कं. १ राभपात्र. २ शकोरुं. शराव. [बनावेलुं.
मार्तिक (,,) त्रि० कः-की-कं. माटीनुं
मार्दंग ( ) पु० र्गः. शहेर, नगर.
मार्दंग (मृदंग अण्) पु० गः. १ नरधां बजावनारो, मृदंग बजावनारो. [उपलो शब्द जुओ.
मार्दंगिक (मृदंग वादनं शिल्पं यस्य ठक्) पु० कः.
मार्दव (मृदोर्भावः अण्) क्ली० वं. कोमळपणुं, कुमळापणुं. मृदुता, मृदुत्व.
'अभितप्तमयोऽपि मार्दवं भजते कैव कथा शरीरिषु'
रघुः.
मार्दव (मृदु अण्) पु० वः. ओक जातनो वर्णसंकर.
मार्द्विक (मृद्विका अण्) त्रि० कः-की-कं. द्राक्षनुं बनावेलुं.
मार्द्विक (,,) क्ली० कं. द्राक्षनुं मद्य.
मार्ष (मृष् क ततः स्वार्थे अण्) पु० र्षः. १ नाटचो-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ક્ષિતમાં શ્રેષ્ઠ. ૨ એક જાતનું શાક. मारिष.

मार्ष्टि (मृज् क्तिन्) સ્ત્રી० ष्टिः. ૧ સાફ કરવું તે, લૂછી નિર્મલ કરવું તે. ૨ શરીર સાફ કરવું તે. ૩ અત્તર, ખુશબોદાર ચોળવું તે.

माल (मल् घञ्) પુ० लः ૧ કપટ. ૨ તે નામનો એક દેશ. ૩ એક જાતનો મ્લેચ્છ. ૪ ક્ષેત્ર. ૫ વન. ૬ વિષ્ણુ. [નાળિયેરનું પાત્ર,

मालक (मल् ण्वुल्) પુ० कः. ૧ લીંબડાનું ઝાડ. ૨

मालक (,,) ક્લી० कं. એક જાતનું ફૂલ. स्थलपद्म. [નો એક રોગ.

मालकोश (मालस्य कोश इव) પુ० शः. તે નામ-

मालती (मां लक्ष्मीं लाताति वेष्टते लत् अच् ङीप्) સ્ત્રી० ती. ૧ જુવાન સ્ત્રી, જુવતી. ૨ જાયનો વેલો. ૩ પીળી ચમેલી. ૪ વનસ્પતિ પહાડમૂલ. ૫ ચદ્રનું અજવાળું. ૬ રાત્રિ. ૭ તે નામની એક નદી. ૮ કાકમાચી.

'मालतीकुसुमस्येव द्वे गती स्तो मनस्विनाम्।
मूर्ध्नि वा सर्वलोकस्य विशीर्येत वनेऽथवा' ॥
भर्तृहरिः ॥

मालतीतीरज (मालत्याः तीरे जायते जन् ड) પુ० जः. ટંકણખાર. [લો. शब्द જુઓ.

मालतीतीरभव (मालतीतीरे भवति) પુ० वः ઉપ-

मालतीपत्री (मालत्या पत्रमिव पत्रमस्याः) સ્ત્રી० त्री. જાવંત્રી. [लं. जायफल.

मालतीफल (मालत्यास्तन्नामकजात्याः फलं) ક્લી०

मालव (मालं वाति वा क) પુ० वः. ૧ માલવા દેશ. ૨ તે નામનો એક રાગ.

मालविका (मालवे भवा ठक्) સ્ત્રી० का. ૧ નશોતર. ૨ કાલિદાસકૃત માલવિકાગ્નિમિત્ર નાટકમાં તે નામની નાયિકા.

मालसी (मालं स्यति सो क ङीप्) સ્ત્રી० सी. ૧ તે નામની એક રાગિણી. ૨ એક જાતનું ઝાડ.

माला (मल् घञ्) સ્ત્રી० ला. ૧ હાર, શ્રેણી. ૨ પુષ્પ વગેરેનો હાર. ૩ જપની સંખ્યા કરવાબાટે રાખવાયોગ્ય બેરખો, માલા વગેરે.

मालाकंट (मालाकारः कंटः यस्य) પુ० टः વનસ્પતિ અધારો. [मालिका.

मालाका (माला कन् टाप्) સ્ત્રી० का. માળા, હાર.

मालाकार (मालां करोति) પુ० रः માલા વેચનારો, માલા કરનારો, માળી.

'मालाकार व्यरचि भवता या तरोरस्य पुष्टिः'
भामिनीविलासः.

'मालाकार इव प्रयोगनिपुणो राजा चिरं नंदतु'
उद्भटः

मालाकृत् (मालां करोति कृ क्विप्) પુ० तृ-द्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [नी प्रे.

मालाग्रंथि (मालया ग्रंथिरत्र) પુ० थिः એક જાત-

मालातृण (मालाकारं तृणं) ક્લી० णं. એક જાતનું ઘાસ. भूस्तृण. [શબ્દ જુઓ.

मालातृणक (मालातृणं स्वार्थे क) ક્લી० कं. ઉપલો.

मालादीपक (माला दीप् ण्वुल्) ક્લી० कं. તે નામનો એક અર્થાલંકાર. [नी प्रे.

मालादूर्वा (मालाकारा दूर्वा) સ્ત્રી० र्वा. એક જાત-

मालाफल (मालायां फलम्) ક્લી० लं. રુદ્રાક્ષ.

मालारिष्टा (मालाभूतमरिष्टं यस्याः) સ્ત્રી० ष्टा. પાચી. [ચેનો શબ્દ જુઓ.

मालालिका (माला अल् ण्वुल् टाप्) સ્ત્રી० का. ની-

मालाली (मालामलति अल् अण् ङीप्) સ્ત્રી० ली. વનસ્પતિ, રૂપકડા.

मालिक (माला तन्निर्माणं शिल्पमस्य ठक्) પુ० कः. ૧ માળી. ૨ એક જાતનું પક્ષી. ૩ ચીતારો. ૪ રંગારી. [કરનારો.

मालिक (,,) ત્રિ० कः-का-कं. માલા.

मालिका (मालैव कन् अत् इत्वं) સ્ત્રી० का. ૧ કંઠની માલા. ૨ ફૂલ વગેરેની માળા. ૩ દીકરી, પુત્રી. ૪ રાની બટમોગરો. ૫ મધ, સુરા. ૬ અળસી. ૭ તે નામની એક નદી.

'पाशाक्षमालिकांभोज' लक्ष्मीध्यानम्.

मालिन् (माला शिल्पमस्य इनि) પુ० ली. માળી.

मालिन् (माला इनि) ત્રિ० ली-लिनी-लि. માળા જેણે પેહેરી હોય છે તે, માલાવાળું.

मालिनी (मालिन् ङीप्) સ્ત્રી० नी. ૧ માળણ. ૨ માળીની સ્ત્રી. ૩ તે નામનો એક છંદ. ૪ તે નામની એક નદી. ૫ માલાવાળી સ્ત્રી. ૬ ગૌરી. ૭ ચંપા નગરી. ૮ તે નામની એક માતૃકા. ૯ ગંગા. ૧૦ અગ્નિશિખાનું ઝાડ. ૧૧ વનસ્પતિ ધમાસો.

'ननमयययुतेयं मालिनी भोगिलोकैः' वृत्तरत्नाकरः.

मालु (मल् उण्) સ્ત્રી० लुः. ૧ એક જાતનો વેલો. ૨ નારી. [એક જાતનો સર્પ.

मालुधान (मालुरिव धीयतेऽसौ धा ल्युट्) પુ० नः.

मालुधानी (मालु धा ल्युट् ङीप्) સ્ત્રી० नी. એક જાતનો વેલો. [કોઠનું ઝાડ.

मालूर (मा लू रक्) પુ० रः. ૧ બીલીનું ઝાડ. ૨

मालूर (मालूर अण्) ક્લી० रं. ૧ બીલું. ૨ કોહું.

मालेय (मालायां साधुः ढक्) ત્રિ० यः-या-यं. માલા રચવામાં હુશિયાર.

मालेया (मालेय टाप्) સ્ત્રી० या. મોટી એલાયચી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

माल्य (मालायै हितं यत्) क्ली० ल्यं. फूल.
माल्य (माला स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० ल्यं. १ फूलनो हार. २ माथे राखवानो फूलनो हार.
माल्य (माला यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. माळासंबंधी, माळानुं. [ऊंड.
माल्यपुष्प (माल्यं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः. शणनुं
माल्यपुष्पी (माल्यं पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पी. उपलो शब्द जुओ. माल्यपुष्पिका.
माल्यवत् (माल्यमस्त्यस्य मतुप्) पु० वान्. १ ते नामनो एक पर्वत. २ सुकेश राक्षसनो एक पुत्र, रावणनो दीवान. [एक नदी.
माल्यवती (माल्य मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. ते नामनी
माशब्दिक (मेति शब्दं निषेधाय करोति ठक्) त्रि० कः-का-कं. ना पाडनार, मनाइ करनार, निषेधक.
माष (मष् घञ्) पु० षः. १ अडद. २ पांच चणोठी भारनुं एक वजन, मासो. ३ दश चणोठी भारनुं एक वजन.
'गुञ्जाभिर्दशभिर्माषः'.
माषक (माषः स्वार्थे क) पु० कः. १ उपलो शब्द जुओ. २ बे चणोठी भार रूपानुं के सोनानुं एक वजन.
माषकलाय (माषाख्यः कलायः) पु० यः. अडद.
माषपर्णी (माषस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. रानी अडद.
माषवर्धक (माषं माषपरिमितं स्वर्णं वर्धयति वृध् ण्वुल्) पु० कः. सोनी, सोनार.
माषीण (माषाणां भवनं क्षेत्रं खञ्) क्ली० णं. अडदनुं खेतर. [शब्द जुओ.
माष्य (माषाणां भवनं क्षेत्रं यत्) क्ली० ष्यं. उपलो
मास् (माति परिच्छिनत्ति स्वगत्या कालं मा असुन्) पु० मासः. १ चंद्र. २ महिनो.
'चतुर्थे मासि कर्तव्यं शिशोर्निष्क्रमणं गृहात्'
मनुः.
मास (मा एव अण्) पु० सः. उपलो शब्द जुओ.
मास (मस्यतेऽनेन मस् घञ्) पु० सः. पांच चणोठी भारनुं एक वजन, मासो.
मास (मासः चंद्रः तस्येदं अण्) पु० सः. चांद्रमास.
मासक (मासः स्वार्थे क) पु० कः. पांच चणोठी भारनुं एक वजन.
मासजात (मासो जातस्य यस्य) त्रि० तः-ता-तं. जेने पेदा थये एक महीनो थयो छे ते, एक महीना थयां उत्पन्न थयलुं.
मासन (मासं नयति नी ड) क्ली० नं. एक जातनो वेलो. सोमराजी. [तः. पडवानो चंद्र.
मासप्रमित (मासं प्रमातुमारब्धः प्र मा क्त) पु०
मासमान ( ) पु० नः. वर्ष.
मासर (मासं परिमाणं राति रा क) पु० रः. ऊंटाओलो अनाजनुं धोण.
मासांत (मासस्य सौरस्य चंद्रस्य वा अंतः) पु० तः. १ पडवानो चंद्र. २ मासनो अंत (संक्रांतिवगेरे). [हीनाउं, मासे थनार.
मासिक (मासे भवः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. महीने
मासिक (,,) क्ली० कं. बार मासमां दरेक मासे करवा योग्य प्रेतनुं श्राद्ध, मासीसो.
'पितॄणां मासिकं श्राद्धमन्वाहार्यं विदुर्बुधाः' स्मृतिः.
'मासि मासि स्वकीये तु' स्मृतिः.
मासीन ( ) त्रि० नः-ना-नं. मासजात शब्द जुओ.
मासुरी (मस्) स्त्री० री. दाढी.
मासूर (मसूरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. मसूरनुं, मसूरसंबंधी.
मास्म (मस् णिच् मप्) अव्य० स्म. निषेधवाचक अने निवारणवाचक अव्यय.
'क्लैब्यं मास्म गमः पार्थ नैतत्त्वय्युपपद्यते' गीता.
मास्य (मास् यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. १ मासमुधी टकनार, मासमुधी रहेनार. २ मासनुं चोकुं. [जवुं.
माह् (भ्वा० उभय० सेट् माहति-ते) मापवुं, मोहेन (माह् ल्यु) पु० नः. ब्राह्मण.
माहा (मा हन् उ टाप्) स्त्री० हा. गाय.
माहाकुल (महाकुले भवः अण्) त्रि० लः-ला-लं. खानदान कुलमां पेदा थयलुं, कुलीन. अभिजात.
महाकुलीन (महाकुले भवः खञ्) त्रि० नः-ना-नं. उपलो शब्द जुओ.
माहाजनिक (महाजन ठञ्) त्रि० कः-की-कं. मोटा माणसने लायक, महाजनने योग्य.
माहात्म्य (महात्मनो भावः ष्यञ्) क्ली० त्म्यं. महात्मापणुं, मोटाई, महत्त्व.
'अजानन्माहात्म्यं पततु शलभो दीपदहने'
भर्तृहरिः.
माहाराजिक (महाराज्ञ इदं) त्रि० कः-की-कं. १ महाराजनुं, महाराजसंबंधी. २ बादशाही.
माहिन (महिन अण्) क्ली० नं. राज्य, राज.
माहिर (महिर अण्) पु० रः धंधक.
माहिष (महिष्या महिषस्य वा इदं अण्) त्रि० षः-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

षी-षं. १ भेंशनुं, भेंशस संबंधी. २ पाडानुं, पाडा संबंधी.
'माहिषं दधि सशर्करं पयः' उद्भटः
माहिष (,, ,,) क्ली० षं. भेंशनुं दूध.
माहिषिक (महिष्याः पतिः) पु० कः. १ व्यभिचारिणी स्त्रीनो पति. २ पोतानी स्त्रीना व्यभिचारथी आजीविका मेळवनार.
'महिषीत्युच्यते नारी या च स्याद् व्यभिचारिणी ।
तां दुष्टां कामयति यः स वै माहिषिकः स्मृतः' ॥
कालिपुराणम् ॥
'महिषीत्युच्यते नार्या भगेनोपार्जितं धनम् ।
उपजीवति यस्तस्याः स वै माहिषिकः स्मृतः ॥
विष्णुपुराणम् ॥
माहिष्य (महिष्यां भवः ष्यञ्) पु० ष्यः. क्षत्रियथी वैश्यना पेटे पेदा थयेलो पुत्र.
माहेंद्र (महेंद्रस्येदं अण्) त्रि० द्रः-द्री-द्रं. महेंद्रनुं, महेंद्रसंबंधी. माहेंद्रीय.
माहेंद्री (महेंद्र अण् ङीप्) स्त्री० द्री. १ ब्रह्माणी. २ पूर्वदिशा. ३ गाय. [गला. २ नरकासुर.
माहेय (मह्याः अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः. १ मं-
माहेयी (मही ढक् ङीप्) स्त्री० यी. गाय.
माहेश्वर (महेश्वरादधिगतं प्राप्तं वा अण्) त्रि० रः-री-रं. महेश्वरथी मेळवेलुं. २ महेश्वरथी आवेलुं.
माहेश्वर (महेश्वरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. महेश्वरनुं, महेश्वरसंबंधी.
माहेश्वरी (महेश्वर अण् ङीप्) स्त्री० री. १ दुर्गा. २ ते नामनी एक मातृका. ३ वनस्पति यष्टिमधु.
मि (स्वा० उभय० सेट् मिनाति-मिनुते) हिंसवुं.
मिच्छ् (तुदा० पर० सेट् मिच्छति) १ हुःभ देवुं. २ बाध करवो. ३ अटकावबुं.
मित (मि मा वा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मापेलुं, मोजेलुं. २ समजेलुं. ३ जाणेलुं. ४ हिंसेलुं. ५ शब्दित. [हाथी.
मितंगम (मितं गच्छति गम् खच् मुम्) पु० मः
मितंगम (,,) त्रि० मः-मा-मं. १ धीमे चालनार, हळवे जनार. २ नियमित चालनार.
मितंगमा (मितं गच्छति गम् खच् मुम्) स्त्री० मा. हाथणी.
मितद्रु (मितं द्राति द्रवति वा द्रा कु) पु० द्रुः. समुद्र.
मितभुज् (मितं भुंक्ते भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. मिताहारी.
'घृतभुङ् मितमुगशाकभुक् सोऽरुक्' उद्भटः.
मितभोजन (मितं भोजनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. उपलो शब्द जुओ.
मितंपच (मितं पचति पच् खच् मुम्) त्रि० चः-चा-चं. १ कृपण, करकसरियुं. २ मापेलुं रांधनार.
मितवाच् (मिता वाग्यस्य) त्रि० क्-ग्. थोडुं बोलनार, ख५ जेटलुं बोलनार. मितोक्ति, मितवचन.
मितवाणि (मिता वाणिर्यस्य) त्रि० णिः-णिः-णि. उपलो शब्द जुओ.
मिताशन (मितं अशनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. मितभोजन शब्द जुओ. [पलो शब्द जुओ.
मिताहार (मित आहारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. उ-
मिति (मा मि वा क्तिन्) स्त्री० तिः. १ मापवुं-मोजवुं ते, मापणी. २ ज्ञान. ३ अवच्छेद. ४ विक्षेप. [शत्रुथी ५२. मित्र.
मित्र (मिद् त्र) क्ली० त्रं. १ दोस्तदार. २ भाईबंध.
मित्र (,,) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. स्नेहवाळुं, स्नेही. [आड.
मित्र (मि त्र) पु० त्रः. १ सूर्य. २ आकडानुं
'मित्रावसानसमये विहितोदयोऽपि' उद्भटः.
'उदयशैलो मित्रमंडलस्य' कादम्बरी.
मित्रता (मित्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. दोस्तदारी, भाईबंधी. मैत्री. [जुओ.
मित्रत्व (मित्रस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द
मित्रद्रुह् (मित्राय द्रुह्यति द्रुह् क्विप्) त्रि० ध्रुक्-ग्-ध्रुट्-ड्. मित्रनो द्वेष करनार. [रवो ते.
मित्रद्रोह (मित्रस्य द्रोहः) पु० हः. मित्रनो द्वेष क-
मित्रद्विष् (मित्रं द्वेष्टि द्विष् क्विप्) त्रि० ट्-ड्. मित्रनो द्वेष करनार. [करवो ते.
मित्रद्वेष (मित्रस्य द्वेषः) पु० षः. मित्रनो द्वेष
मित्रभेद (मित्रयोर्भेदः) पु० दः. दोस्तदारीनो भंग.
मित्रयु (मित्रं याति या कु) त्रि० युः-यु-यु. जेने दोस्तदार वहालो छे ते, मित्रवत्सल.
मित्रयुद्ध (मित्रस्य युद्धं) क्ली० द्धं. दोस्तदारनी लढाई.
मित्रलाभ (मित्रस्य लाभः) पु० भः. १ दोस्तदारी हांसील करवी ते. २ ते नामनो 'हितोपदेश' नो एक भाग.
'मित्रलाभः सुहृद्भेदो विग्रहः संधिरेव च
हितोपदेशप्रस्ताविका.
मित्रशिस् (मित्रं शास्ति शास् क्विप्) पु० शिः. दोस्तदार उपर अमल करनारो.
मित्रा (मित्र टाप्) स्त्री० त्रा. सुमित्रा.
मित्रीयत् (मित्रीय् नामधातुः शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. दोस्तदार प्रमाणे आचरण करतुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मिथ् (भ्वा० उभय० सेट् मेथति-ते) १ समजवुं. २ जाणवुं. ३ ज्ञानी थवुं. ४ वध करवो, मारी नांखवुं. [२५२, એકાંતમાં.

मिथस् (मिथ् असुन्) अव्य० थः अन्योन्य, પરસ્પર.

मिथि (मिथ् इनि) पु० थिः निमि राजनो पुत्र.

मिथिला (मिथि लच् टाप्) स्त्री० ला. જનકરાજાની राजधानी.

' मिथिला वदत्ययोध्यां त्वं स्त्री परपुरुषानुरक्ताऽसि ' उद्भटः

मिथुन (मिथ् ठनन् किच्च) क्ली० नं. १ स्त्रीपुरुषनुं જોડું. २ તે નામની એક राशि.

' मा निषाद प्रतिष्ठां त्वमगमः शाश्वतीं समाः ।
यत्क्रौंचमिथुनादेकमवधीः काममोहितम् ' ॥
रामायणम् ॥

मिथुनीभाव (मिथुन च्वि भु घञ्) पु० वः કામેચ્છા.

मिथ्या (मिथ् क्यप्) स्त्री० थ्या. ખોટું, असत्य, अयथार्थ. [ખોટું આચરણ કરવું.

मिथ्याचरत् (मिथ्या चर् शतृ) त्रि० रन्-रंती-रत्.

मिथ्याचार (मिथ्या आचारः) पु० रः ખોટું આચરણ. मिथ्याचरण.

मिथ्यादृष्टि (मिथ्या सफलस्यापि अफलत्वे दृष्टिः) स्त्री० ष्टिः. ફલયુક્ત વૈદિકાદિ કર્મની निष्फलता માનવી તે, नास्तिकपणुं.

मिथ्याध्यवसिति (मिथ्या अध्यवसितिः) स्त्री० तिः જૂઠાપણાનો નિશ્ચય.

मिथ्यानिरसन (मिथ्या निरस्यतेऽनेन निस् अस् ल्युट्) क्ली० नं. કસમ, સમ, शपथ, સોગન.

मिथ्यापापोद्भावन (मिथ्या पापस्य उद्भावनम्) क्ली० नं. ખોટું આળ, જૂઠો આરોપ.

मिथ्याप्रतिज्ञ (मिथ्या प्रतिज्ञा यस्य) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. જેણે જૂઠી પ્રતિજ્ઞા કરેલી હોય તે.

मिथ्याभियोग (मिथ्या अभि युज् घञ्) पु० गः. ખોટી ફર્યાદ.

मिथ्याभिशंसन (मिथ्या अभि शंस् ल्युट्) क्ली० नं. ખોટું આળ, જૂઠો આરોપ.

मिथ्याभिशाप (मिथ्या अभि शप् घञ्) पु० पः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [अज्ञान.

मिथ्यामति (मिथ्या मतिः) स्त्री० तिः १ भ्रांति. २

मिथ्यामति (मिथ्या मतिः यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. ખોટી બુદ્ધિવાળું, भ्रांतिवाळुं.

मिथ्यावदत् (मिथ्या वद् शतृ) त्रि० दन्-दंती-दत्. ખોટું બોલતું, જૂઠું બોલતું.

मिथ्यावाद (मिथ्या वद् घञ्) पु० दः. ખોટું બોલવું તે, અયથાર્થ બોલવું તે.

मिथ्यावादिन् (मिथ्या वदति वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. જૂઠું બોલનાર, અયથાર્થ બોલનાર.

मिथ्यावादिनि दूति बान्धवजन... '
काव्यप्रकाशः.

मिथ्योत्तर (मिथ्या उत्तरं) क्ली० रं. ખોટો જવાબ.

' मिथ्यैतन्नाभिजानामि तदा तत्र न संनिधिः ।
अजातश्चास्मि तत्काले इति मिथ्या चतुर्विधम् ' ॥

मिथ्योपचार (मिथ्या उपचारः) पु० रः ખોટો ઉપાય, જૂઠો ઇલાજ.

' मिथ्योपचारैश्च वशीकृतानां किमर्थिनां वंचयितव्यमस्ति ' हितोपदेशः.

मिद् (भ्वा० उभय० सेट् मेदति-ते) १ જાણવું, समજવું. २ જ્ઞાની થવું. ३ પીડવું. ४ બાધ કરવો.

मिद् (भ्वा० आ० सेट् मेदति) ચીકણું થવું, स्निग्ध થવું. [જુઓ.

मिद् (चुरा० उभय० सेट् मिंदयति-ते) ઉપલો ધાતુ

मिद् (दिवा० उभय० सेट् मेद्यति-ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [જુઓ.

मिद् (चुरा० उभय० सेट् मेदयति-ते) ઉપલો ધાતુ

मिद्ध ( ) क्ली० द्धं. १ આળસ. २ सुस्ती. ३ બુદ્ધિવગેરેની જડતા.

मिन्मिल ( ) पु० लः अनुनासिक શબ્દનો જેમાં ઉચ્ચાર થાય છે એવો એક જાતનો રોગ.

' आवृत्य वायुः सकफो धमनीः शब्दवाहिनीः ।
नरान्करोत्यक्रियकान् मूकंमिन्मिलगद्गदान् ' ॥

मिन्मिल (मिन्मिल अच्) त्रि० लः-ला-लं. मिन्मिल નામના રોગવાળું.

मिमंक्षा (मस्ज् सन् अ) स्त्री० क्षा. १ નાહવાની ઉમેદ. २ डूબવાની ઇચ્છા.

मिमंक्षु (मस्ज् सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षु-क्षु. १ નાહવાની ઉમેદ રાખનાર. २ डूબવાને ઇચ્છનાર.

मिमंथिषा (मंथ् सन् अ) स्त्री० षा. १ નાશ કરવાની ઇચ્છા. २ મથવાની ઉમેદ.

मिमंथिषु (मंथ् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. १ નાશ કરવાને ઇચ્છનાર. २ મથવાની ઉમેદ કરનાર.

मिल् (तुदा० उभय० सेट् मिलति-ते) १ સંયોગ પામવું. २ મળવું. ३ ભેટવું. ४ મળી જવું.

मिलन (मिल् ल्युट्) क्ली० नं. १ સંયોગ. २ મળવું તે. ३ ભેટવું તે. ४ મળી જવું તે.

मिलित (मिल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ સંયોગ પામેલું. २ મળેલું. ३ ભેટેલું. ४ મળી ગયેલું.

मिव् (भ्वा० पर० सेट् मिन्वति) १ પ્રેક્ષણ કરવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ सिंचवुं. ३ छांटवुं.

मिश् (भ्वा० पर० सेट् मेशति) १ क्रोपवुं, गुस्से थवुं. २ अवाज करवो.

मिशि (मिश् इन्) स्त्री० शि. १ सुवा. २ वनस्पति मधुरिका. ३ जटामांसी. मिषि, मिषी, मिसि, मिसी. [जुओ.

मिशी (मिश् इन् ङीप्) स्त्री० शी. उपलो शब्द

मिश्र (चुरा० उभय० सेट् मिश्रयति-ते) १ भेळसेळ करवुं, भिश्रत करवुं. २ थोळ देवुं. मिस्र.

मिश्र (मिश् अच्) त्रि० श्रः-श्रा-श्रं. १ सेळभेळ करेलुं, भिश्रित करेलुं. २ उत्तरपदरूपे आ शब्द आववाथी श्रेष्ठार्थवाचक थाय छे, जेमके आर्य-मिश्र.

'भासकविसौमिल्लकविमिश्रादीनां प्रबन्धानतिक्रम्य'
मालविकाग्निमित्रम्.

मिश्र (,,) पु० श्रः. १ हाथीनी એક जात. २ ज्योतिश्शास्त्रप्रसिद्ध कृत्तिका, विशाखा नक्षत्रनो गण. [खारी जमीननुं भीडुं.

मिश्रक (मिश्र संज्ञायां कन्) क्ली० कं. १ ४ द्रव्यन. २

मिश्रकावना (मिश्रकनामकं वनं दीर्घः णत्वं) क्ली० णं. ४ द्रनो भाग.

मिश्रण (मिश् ल्युट्) क्ली० णं. १ सेळभेळ करवुं, भिश्रित करवुं. २ सरवाळो. [मेथी. मेथिका.

मिश्रपुष्पा (मिश्रं पुष्पं यस्याः टाप्) स्त्री० ष्पा.

मिश्रवर्ण (मिश्राः चित्रः वर्णः यस्य) पु० र्णः. काळुं अगुरु चंदन. कृष्णागुरु, कालागुरु.

मिश्रवर्णफला (मिश्रवर्णं फलं यस्याः) स्त्री० ला. वार्ताकी शब्द जुओ.

मिश्रित (मिश् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ सेळभेळ करेलुं, भेळवेलुं. २ सरवाळो करेलुं. ३ प्रतिष्ठित, गौरवित.

मिश्रिता (मिश् क्त टाप्) स्त्री० ता. कृत्तिका अने विशाखा नक्षत्रना काळमां रविनुं संक्रमण.

'मिश्रिता चैव विज्ञेया मिश्रितर्क्षेस्तु संक्रमः'.

मिश्रेया (मिश्रा ईयते ई [गतौ] यत्) स्त्री० या. १ सुवा. २ वनस्पति मधुरिका.

मिष् (भ्वा० पर० सेट् मेषति) १ प्रेक्षण करवुं. २ छांटवुं, सिंचवुं.

मिष (मिष् क) क्ली० षं. छल, कपट, दगो.

मिष (मिष् क) पु० षः. स्पर्धन.

मिषिका (मिषिः स्वार्थे कन्) स्त्री० का. १ सुवा. २ वनस्पति मधुरिका. ३ वनस्पति जटामांसी.

मिष्ट (मिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. छांटेलुं, सिंचेलुं, प्रेक्षण करेलुं, स्पर्धित.

मिष्ट (,,) पु० ष्टः. मधुर रस.

मिष्ट (मिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. मीठुं.

मिष्ट (मिष् क्त) क्ली० ष्टं. मीठाश, मिष्टपणुं.

मिष्टकर्तृ (मिष्टं करोति) पु० र्ता. मिष्टान्न करनार कंदोइ, सुखडियोवगेरे [ढापणुं.

मिष्टता (मिष्टस्य भावः तल्) स्त्री० ता. मीठाश, मी-

मिष्टत्व (मिष्टस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

मिष्टान्न (मिष्टं अन्नं) क्ली० न्नं. लाडु, पुरणपोळी, मीठो भात, ओरमुं वगेरे मिष्टान्न.

मिस्र् (चुरा० उभय० सेट् मिस्रयति-ते) मिश्र धातु जुओ.

मिह् (भ्वा० पर० सेट् मेहति) १ छांटवुं, प्रेक्षण करवुं, सिंचवुं. २ मूतरवुं, पीशाब करवो.

मिहिका (मिह् क्वुन् इत्वं) स्त्री० का. हिम.

मिहिर (मिह् किरच्) पु० रः १ सूर्य. २ आकडानुं झाड. ३ चंद्र, चांदो. ४ वा, वायु. ५ मेघ. ६ वृक्ष. ७ ते नामनो એક पंडित. ८ कपूर.

'धन्वंतरिक्षपणकामरसिंहशंकु-
वेतालभट्टघटकर्परकालिदासः।
ख्यातो वराहमिहिरो नृपतेः सभायां
रत्नानि वै वररुचिर्नव विक्रमस्य'॥

मिहिराण (मिहिर अन् अच्) पु० णः. शिव.

मी (दिवा० आत्म० सेट् मीयते) भारी नाखवुं, वध करवो. [तु जुओ.

मी (क्या० उभय० सेट् मीनाति-मीनुते) उपलो धा-

मी (चुरा० उभय० सेट् माययति-ते) १ जवुं. २ सभजवुं.

मी (भ्वा० पर० सेट् मयति) उपलो धातु जुओ.

मीढ (मिह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. पिशाब करेलुं, मूतरेलुं. मूत्रित. [३ आकडानुं झाड. ४ चोर.

मीढुष्टम (मीढ्वस् तमप्) पु० मः. १ शिव. २ सूर्य.

मीढ्वस् (मिह् क्वसुन्) पु० ढ्वाः. शिव.

मीन (मी नक्) पु० नः. १ माछलुं. २ विष्णुनो એક अवतार. ३ मीनराशि.

'मीनो नु हन्त कतमां गतिमभ्युपेतु'
भामिनीविलासः.

'स मीनोऽप्यज्ञानाद्बडिशयुतमश्नातु पिशितम्'
वैराग्यशतकम्.

मीनकेतन (मीनः केतनं यस्य) पु० नः. कामदेव.

मीनगोधिका (,,) स्त्री० का. तळाव.

मीनघातिन् (मीन् हन् णिनि) पु० ती. १ बगलो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ माछीमार. [देव.

मीनध्वज (मीनः ध्वजे चिह्नं यस्य) पु० जः. कामदेव.

मीननेत्रा (मीनस्य नेत्रमिव ग्रंथिरस्याः) स्त्री० त्रा. એક જાતની ઘ્રા. मीनाक्षी. [માછલું.

मीनर (मीन रा क) पु० रः. એક જાતનું ભોટું

मीनरंग (मीन् रंज् अच्) पु० गः. એક જાતનું પક્ષી. मीनरंक.

मीनाक्षी (मीनस्य अक्षीवाक्षि यस्याः) स्त्री० क्षी. १ કુબેરની તે નામની એક પુત્રી. २ માછલાંની આંખ જેવી આંખવાળી સ્ત્રી. ३ કુબેરની કન્યા. ४ એક જાતની ઘ્રા.

मीनांड (मीनस्य अंडं) क्ली० डं. માછલીનું ઈંડું.

मीनांडी (मीनस्य अंडं तदाकारा रेणुकाऽस्त्यस्य अच् ङीप्) स्त्री० डी. રવાદાર સાકર.

मीनालय ( ) पु० यः. સમુદ્ર.

मीनाम्रीण (मीन आम्र छ) पु० णः. १ ખંજન પક્ષી. २ એક જાતનું માછલાનું શાક.

मीम् (भ्वा० पर० सेट् मीमति) १ જવું. २ અવાજ કરવો.

मीमांसक (मीमांसां वेत्यधीते वा वुन्) पु० कः. १ મીમાંસાશાસ્ત્ર જાણનારો. २ મીમાંસાશાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનારો.

मीमांसक (मान् सन् ण्वुल्) त्रि० कः-सिका-कं. १ સિદ્ધાંત કરનાર. २ વિચારનાર.

मीमांसा (मान् सन् अ) स्त्री० सा. १ વિચારપૂર્વક તત્ત્વનો નિર્ણય કરવો તે. २ મીમાંસાશાસ્ત્ર, જેના બે ભાગ નીચે પ્રમાણે છેઃ—કર્મવિષયપ્રતિપાદન કરનાર જૈમિનિપ્રણીત પૂર્વમીમાંસા; અને બ્રહ્મવિષયપ્રતિપાદન કરનાર વ્યાસપ્રણીત ઉત્તરમીમાંસા.

मीमांसाकृत् (मीमांसां करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. १ પૂર્વમીમાંસા કરનાર જૈમિનિ. २ ઉત્તરમીમાંસા કરનાર વ્યાસ. ३ મીમાંસા કરનાર.

' मीमांसाकृतमुन्ममाथ सहसा हस्ती मुनिं जैमिनिम् '
पंचतंत्रम्.

मीर (मी रक्) पु० रः. સમુદ્ર.

मील् (भ्वा० पर० सेट् मीलति). १ આંખની પેઠે મીંચાવું. २ આંખની પેઠે મળી જવું; उद् (उन्मीलति) ઉઘડવું; नि (निमीलति) બંધ થવું, મીંચાવું.

मील (मील् क) क्ली० लं. વન.

मीलत् (मील् शतृ) त्रि० लन्-लंती-लत्. આંખની પેઠે મીંચાતું.

मीलन (मिल् ल्युट्) क्ली० नं. १ આંખની પેઠે મીંચાવવું તે. २ સંકોચન.

मीलित (मील् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ આંખની પેઠે મીંચાયલું. २ નહિ ઉઘડેલું પૂલવગેરે. ३ સંકુચિત. [ચૌલંકાર.

मीलित (मील् क्त) क्ली० तं. તે નામનો એક અમીલિતं वस्तुनो गुप्तिः केनचित्तुल्यलक्ष्मणा '
साहित्यदर्पणम्.
' मीलितं यदभिरामताधिके ' काव्यप्रकाशः.

मीव् (भ्वा० पर० सेट् मीवति) સ્થૂલ થવું.

मीवन् (मी वन्) पु० वा. १ પવન, વા. २ સીકર. ३ સાર.

मीवन् (मी वन्) स्त्री० वा. પેટમાંહેલો કૃમિ, કરમ.

मीवर (मी ष्वस्च्) त्रि० रः-रा-रं. १ અપકાર કરનાર. २ ભારી નાખનાર. ३ ઈજા આપનાર.

मीवा (मी वा) स्त्री० वा. એક જાતનો કીડો.

मु (मुच् डु) पु० मुः १ शिव. २ બંધન.

मुकंदक (मुदे कंदो यस्य कप् पृषो०) पु० कः डुંગળી. पलांडु. सुकंदक. [त्सर्ग.

मुकु (मुच् कु) पु० कुः १ મોક્ષ. २ છોડવું તે, उ-

मुकुट (मकि उट) क्ली० टं. મુગટ, તાજ. [તે.

मुकुटी (मकि उट् ङीप्) स्त्री० टी. ચપટી વગાડવી

मुकुंद (मुकुं ददाति दा क) पु० दः. १ વિષ્ણુ. २ લોબાન. ३ પારો. ४ એક જાતનું રત્ન. ५ કુબેરનો એક નિધિ.

मुकुंदक (मुकुंदः संज्ञायां कन्) पु० कः. डુંગળી.

मुकुम् ( ) अव्य० कुम्. १ મોક્ષ. २ ભક્તિ, પ્રેમ. ३ રસ.

मुकुर (मकि उरच) पु० रः १ આરસી, દર્પણ. २ કુંભારની ચાક ફેરવવાની લાકડી. ३ બકુલવૃક્ષ. ४ પૂલની કળી. ५ મોગરાનો વેલો.

मुकुल (मकि उलच्) पु० क्ली० लः-लं. १ દેહ. २ આત્મા. ३ થોડી ઉઘડેલી કળી.
' मुकुलजालमशोभत किंशुके ' रघुवंशम्.

मुकुलित (मुकुल इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ થોડી ઉઘડેલી કળીવગેરે. २ અડધી દીધેલી આંખવગેરે.
' बाले लीलामुकुलितममी मन्थरा दृष्टिपाताः
किं क्षिप्यन्ते विरम विरम व्यर्थ एष श्रमस्ते '
भर्तृहरिः.

मुकुलीकृत (मुकुल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ થોડી ઉઘાડેલી કળીવગેરે. २ અડધી દીધેલી આંખવગેરે. [भग.

मुकुष्टक (मुकुं स्तकति स्तक् अच्) क्ली० कं. રાની

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मुकूलक (मकि ऊलच्) पु० कः. ६'ती वृक्ष.
मुक्त (मुच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं १ मूऽेलुं, छोऽेलुं. २ त्याग ऽरेलुं. ३ मोऽळुं ऽरेलुं. ४ मोक्ष पामेलुं. ५ आनंदित. [शस्त्र. २ स्लोऽनुं चरण.
मुक्तक (मुक्त कन्) क्ली० कं. १ ऽे'ऽीने भारवानुं
मुक्तकंचुक (मुक्तं कंचुकं येन) पु० कः. पोतानी कांचणी ऽाढी नांऽेली छे ऐवो सर्प.
मुक्तकंठम् ( ) अव्य० ठम्. ऊंचा स्वरे, मोटा शब्दे. [थऽी छूटुं थयेलुं.
मुक्तबंधस् (मुक्तं बंधनात्) त्रि० नः-ना-नं. ब'धन
' पश्य मूषिकमात्रेण कपोता मुक्तबंधनाः '
हितोपदेशः.
मुक्तरसा (मुक्तो रसो यस्याः) स्त्री० सा. वनस्पति रास्ना.
मुक्तसंग (मुक्तः संगो येन) त्रि० गः-गा-गं. १ जेणे संग छोऽेलो छे ते. २ जेणे विषयनो त्याग ऽरेलो छे ते. [संन्यासी, यति.
मुक्तसंग (मुक्तः संगः विषयासक्तिर्येन) पु० गः.
मुक्तहस्त (मुक्तः दानाय प्रसारितः हस्तो येन) स्तः-स्ता-स्तं. सभावत, उदार. [२ मोती.
मुक्ता (मुच् क्त टाप) स्त्री० क्ता. १ वनस्पति रास्ना.
' नक्षत्रमुक्तावलिमस्य कंठे ' उद्भटः.
मुक्ताकलाप (मुक्तानां कलापः यत्र) पु० यः. मोतीनी भाणा.
मुक्ताकारता (मुक्ताकारस्य भावः तल्) स्त्री० ता. मोतीनी आकृति. मुक्ताकारत्व.
' संतप्तायसि संस्थितस्य पयसो नामापि न ज्ञायते
मुक्ताकारतथा तदेव नलिनीपत्रस्थितं राजते '
नीतिशतकम्.
मुक्तागार (मुक्ताया ागारं) क्ली० रं. मोतीनी छीप. [ध२.
मुक्तागार (मुक्ताना मागारम्) क्ली० रं. मोतीनुं
' लुठन्मुक्तागारे भवति परलोकं गतवतो
हरेरद्य द्वारे शिव शिव शिवानां कलकलः '
भामिनीविलासः.
मुक्तापुष्प (मुक्तेव शुभ्रं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः. मोगरानुं ाऽ. कुंदवृक्ष. [तीनी छीप.
मुक्ताप्रसू (मुक्तां प्रसूते प्र सू क्विप्) स्त्री० सूः. मो-
मुक्ताप्रालंब (मुक्तया मुक्ताविशिष्टतया प्रालंबते प्र आ लंब् अच्) पु० बः. मोतीनो ह्ार, मोतीनी भाणा. [ाऽ.
मुक्ताभा (मुक्तेव भा यस्याः) स्त्री० भा. मोगरानुं
मुक्तामातृ (मुक्ताया माता) स्त्री० ता. मोतीनुं छीप.
मुक्तामुक्त (मुक्तं च अमुक्तं च) क्तः-क्ता:-क्तं. छोऽेलुं अने नहि छोऽेलुं.
मुक्ताफल (मुक्तैव फलं) क्ली० लं. १ मोती. २ ऐक जातनुं ्फल. ३ कपूर. ४ बोपदेवे रचेलो भक्तिप्रधान ऐक ग्रंथ.
' चतुरेण चतुर्वर्गचिन्तामणिवणिज्यया ।
हेमाद्रिर्बोपदेवेन मुक्ताफलमचीकरत् ' ॥
मुक्ताफलम् ॥
मुक्तालता (मुक्ताया लतेव) स्त्री० ता. मोतीनो ह्ार, मोतीनी भाणा. [ह्ार, मोतीनी भाणा.
मुक्तावली (मुक्ताथा आवली) स्त्री० ली. मोतीनो
मुक्तावली (मुक्तानामावल्पत्र) स्त्री० ली. मोतीनी भाणा. [छीप.
मुक्तास्फोट (मुक्तायै स्फोटः) पु० टः मोतीनी
मुक्ति (मुच् क्ति) स्त्री० क्तिः. १ त्याग. २ छूटऽो, छूटऽारो. ३ मोऽळापणुं. ४ ब'धनशून्यपणुं. ५ ब्रह्मस्वरूपनी प्राप्ति, आत्यंतिऽ दुःखनी निवृत्ति, अने नित्य सुखनी प्राप्ति, संसारब'धनथी रहितपणुं, मोक्ष. [शब्द जुओ.
मुक्तिमुक्त (मुक्त्या मुक्तः रहितः) पु० क्तः. सिद्धऽ
मुक्त्वा (मुच् क्त्वा) अव्य० क्त्वा. छोऽीने, मूऽीने, त्याग ऽरीने.
मुख (खन् अच् डित् धातोः पूर्वं मुट्च) त्रि० खः-खा-खं. १ मुख्य. २ मुखी. ३ पहेलुं. ४ आद्य. ५ प्रधान. [लकुचवृक्ष.
मुख (,,) पु० खः ऐक जातनुं ाऽ.
मुख (,,) क्ली० खं. १ मों, मोढुं, वदन. २ चहेरो. ३ घरमां पेसवानुं द्वार. ४ प्रारंभ, शरुआत. ५ उपाय, युक्ति. ६ शब्द, अवाज. ७ वेद. ८ नाटऽवगेरेमां ऐक जातनो संधि.
' ओष्ठौ च दन्तमूलानि दन्ता जिह्वा च तालु च ।
गलो गलादि सकलं सप्तांगं मुखमुच्यते ' ॥
मुखगंधक (मुखस्य गंधो यस्य सेवनात् कप्) पु० कः डुंगळी. [ते.
मुखगोपन (मुखस्य गोपनं) क्ली० नं. मों संताऽवुं
' अवधीरितविधुमंडलमुखगोपनं किमिति ' उद्भटः.
मुखघंटा (मुखे घंटेव) स्त्री० टा. हर्षवगेरेनो मोटो ऐक जातनो भूभाट. [ऽ अवांतर भेद.
मुखचपला (मुखे चपलेव) स्त्री० ला. आर्यानो ऐ:
मुखज (ब्रह्मणो मुखाज्जायते जन् ड) पु० जः ब्राह्मण, विप्र.
' ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद् ' पुरुषसूक्तम्.
मुखज (मुखात् मुखे वा जायते जन् ड) त्रि० जः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જા-જં. મુખથકી પેદા થનાર, મુખમાં પેદા થનાર.

મુખચીરી (મુખચીર ङीष्) સ્ત્રી૦ રી. જીભ.

મુખતસ્ (મુખ તસિલ્) અવ્ય૦ તઃ. મુખથી, મુખથકી. [પુ૦ णः. કુંગળી.

મુખદૂષણ (મુખં દૂષયતિ સેવનાત્ દૂષ્ णिच् ल्युट्)

મુખધૌતા (ધૌતં મુખં યયા) સ્ત્રી૦ તા. એક જાતની વનસ્પતિ. બ્રાહ્મણયષ્ટિ, બ્રહ્મયષ્ટિ.

મુખનિરીક્ષક (મુખમિતરાસ્યં નિરીક્ષતે નિસ્ इक्ष् ण्वुल्) ત્રિ૦ કઃ-ક્ષિકા-કં. આળસુ, સુસ્ત. અલસ.

મુખનિવાસિની (મુખે નિવસતિ) સ્ત્રી૦ની. સરસ્વતી.

મુખપૂરણ (મુખં પૂરયતિ પૂર્ ल्युट्) ક્લી૦ णं. કોગળો.

મુખપ્રિય (મુખં પ્રીણાતિ પ્રી क) ક્લી૦ યં. લવિંગ.

મુખપ્રિય (મુખસ્ય પ્રિયં) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. મુખને વહાલું લાગે તે. [જવું તે.

મુખપાક (મુખસ્ય પાકઃ) પુ૦ કઃ. મુખનું પાકી

'દ્રાક્ષાવિપાકસમયે મુખપાકો હિ ભવતિ કાકાનામ્'

उद्भटः.

મુખભૂષણ (મુખં ભૂષયતિ ભૂષ્ ल्युट्) ક્લી૦ णं. ૧ તાંબૂલ. ૨ મુખનું ભૂષણ. [નું ભૂષણ.

મુખમંડન (મુખં મંડયતિ મંડ્ ल्युट्) ક્લી૦ નં. મુખ-

મુખમંડનક (મુખ મંડનં સ્વાર્થે क) ક્લી૦ કં. ઉપલો. શબ્દ જુઓ. [વૃક્ષ.

મુખમંડનક (મુખમંડનમિવ कन्) પુ૦ કઃ. તિલક

મુખમોદ (મુખં મોદયતિ મુદ્ णिच् अण्) પુ૦ દઃ. શરગવાનું ઝાડ. [ણી કરનાર.

મુખંપચ (મુખં પચતિ) પુ૦ चः. અરજદાર. ભાગ-

મુખયંત્રણ (મુખસ્ય યંત્રણ યસ્માત્) ક્લી૦ णं. લગામ.

મુખર (મુખં મુખવ્યાપારં કથનં રાતિ દત્તે કરોતિ રા क) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. ૧ અપ્રિય બોલનાર. ૨ અતિ બોલનાર.

'ન ગણસ્યાગ્રતો ગચ્છેત્સિદ્ધે કાર્યે સમં ફલમ્।
યદિ કાર્યવિપત્તિસ્યાન્મુખરસ્તત્ર હન્યતે'॥

हितोपदेशः॥

મુખર (,,) પુ૦ રઃ. ૧ કાગડો. ૨ શંખ.

મુખરિત (મુખર ઇવાચ રિતઃ મુખર ક્રિપ્ क્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. અવાજ કરતું, શબ્દ કરતું. शब्दायमान.

મુખરીકરણ (મુખર ચ્વિ कृ ल्युट्) ક્લી૦ णं. મુકરી કરવી તે, ઉપહાસ કરવો તે.

મુખરોગ (મુખસ્ય રોગઃ) પુ૦ गः. સપ્તાંગ મુખનો એક જાતનો રોગ. [ડ, હુકર.

મુખલાંગલ (મુખં લાંગલ મિવ યસ્ય) પુ૦ લઃ. ભૂંડ

મુખવલ્લભ (મુખસ્ય વલ્લભ इव) પુ૦ भः. દાઢમનું ઝાડ. [ને વહાલું લાગે તે.

મુખવલ્લભ (મુખસ્ય વલ્લભઃ) ત્રિ૦ भः-भा-भं. મુખ-

મુખવાચિકા (મુખં વાચયતિ વચ્ णिच् ण्वुल्) સ્ત્રી૦ કા. અંગ્રેજી શબ્દ જુઓ.

મુખવાદ્ય (મુખેન વાદ્યમ્) ક્લી૦ द्यं. મુખથી બજાવવાનું વાદ્ય; વાંસળીવગેરે.

મુખવાસ (મુખં વાસયતિ વાસ્ अण्) પુ૦ સઃ. મુખને સુગંધવાળું કરે એવા પદાર્થ; કપૂર, એલાયચીવગેરે.

મુખવાસન (મુખં વાસયતિ વાસ્ ल्युट्) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. મુખને સુગંધવાળું કરે તેવા પદાર્થ; કપૂર, એલાયચીવગેરે.

મુખવિલુંઠિકા (મુખં વિલુંઠતિ) સ્ત્રી૦ કા. બકરી.

મુખવિષ્ઠા (મુખં વિષ્ટેવ દુર્ગંધં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ષ્ઠા. એક જાતનો કીડો.

મુખવ્યાદાન (મુખસ્ય વ્યાદાનં) ક્લી૦ નં. બોં ફાડવું તે. [બોલનાર.

મુખશફ ( ) ત્રિ૦ फः-फा-फं. અપ્રિય

મુખશુદ્ધિ (મુખસ્ય શુદ્ધિઃ) સ્ત્રી૦ દ્વિ. ભોજન વગેરે કર્યા પછી મુખની તાંબૂલવગેરે પદાર્થથી શુદ્ધિ કરવી તે. [તજ, દાલચીની.

મુખશોધન (મુખં શોધયતિ શુધ્ णिच् ल्यु) ક્લી૦ નં.

મુખશોધન (,,) પુ૦ નઃ. કટુરસ.

મુખશોધિન્ (મુખં શોધયતિ શુધ્ णिच् णिनि) પુ૦ ધી. બીજોરાનું ઝાડ.

મુખસ્રાવ ( ) પુ૦ વઃ. થૂંક, લાળ.

મુખાગ્નિ (મુખમેવ અગ્નિતુલ્યં યસ્ય) પુ૦ ગ્નિઃ. બ્રાહ્મણ. ૨ દાવાનલ. [કર્કટ.

મુખાસ્ત્ર (મુખમેવાસ્ત્રં યસ્ય) પુ૦ સ્ત્રઃ. કરચલો.

મુખોલ્કા ( ) સ્ત્રી૦ ल्का. દાવાનલ.

મુખ્ય (મુખે ભવઃ यत्) ત્રિ૦ ख्यः-ख्या-ख्यं. ૧ મુખ્ય, મુખી, ૨ શ્રેષ્ઠ.

મુખ્યતા (મુખ્યસ્ય ભાવઃ तल्) સ્ત્રી૦ તા. ૧ મુખ્યપણું, મુખીપણું. ૨ શ્રેષ્ઠપણું. [જુઓ.

મુખ્યત્વ (મુખ્યસ્ય ભાવઃ त्व) ક્લી૦ त्वं. ઉપલો શબ્દ

મુખ્યશસ્ (મુખ્ય शस्) અવ્ય૦ शः મુખ્યત્વે કરીને.

મુગૂહ ( ) પુ૦ हः એક જાતનું પક્ષી.

મુગ્ધ (મુહ્ क્ત) ત્રિ૦ ग्धः-ग्धा-ग्धं. ૧ સુંદર, ખુબસુરત. ૨ મૂઢ. ૩ મૂર્ખ, બેવકુફ. ૪ સાદું.

'દૃષ્ટોત્સાહશ્ચકિતચકિતં મુગ્ધસિદ્ધાઙ્ગનાભિઃ
મેઘદૂતમ્.

મુગ્ધતા (મુગ્ધસ્ય ભાવઃ तल्) સ્ત્રી૦ તા. ૧ સુંદરપણું, ખુબસુરતપણું. ૨ મૂઢપણું. ૩ બેવકુફપણું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

४ सादापणुं. [शब्द जुओ.
मुग्धत्व (मुग्धस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો
मुग्धा (मुह् क्त टाप्) स्त्री० ग्धा. १ ते नामनी એક नायिका. २ मुग्ध स्त्री.
' मुग्धा निबध्नंति किमत्र चित्रम् ' उद्भटः
मुग्धानन (मुग्धमाननं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. सुंदर मुખवाणुं. [छांडवुं, मूકवुं, त्याग કरवुं.
मुच् (तुदा० उभय० अनिद् मुंचति-ते) छोડवुं,
' मुंच मुंच सलिलं दयानिधे ' उद्भटः
' न मुंचामः कामानहह गहनो मोहमहिमा '
वैराग्यशतकम्.
मुच् (चुरा० उभय० सेट् मोचयति-ते) ઉપલો धातु जुओ. [वुं. २ दंभ કरवो.
मुच् (भ्वा० आत्म० सेट् मोचते) १ ઠगवुं, छेतर-
मुच् (भ्वा० आत्म० सेट् मुंचते) १ ઉપલો धातु-जुओ. २ ઢળવું, चूर्ण કरवुं. ३ બોલવું.
मुचक (मुच् कुन्) पु० कः. लाખ.
मुचिर (मुच् किरच्) पु० रः-रा-रं. उદार, सખावत.
मुचिर (मुच् किरच्) पु० रः. १ देवता. २ वा. ३ धर्म. [आऽ. २ मांधातृ राजनो पुत्र.
मुचुकंद (मुचुः कंद इव) पु० दः. १ એક जातनुं
मुचुटी ( ) स्त्री० टी. आंगળीनी चપटी બजावવी ते, मुઠी.
मुज् (भ्वा० पर० सेट् मुंचति) १ अવाજ કरवो, शब्द કरवो. २ साફ કरवुं. [जुओ.
मुज् (चुरा० पर० सेट् मोजयति) ઉપલો धातु
मुंच् (भ्वा० पर० सेट् मुंचति) જવुं.
मुंचक (मुंच् ण्वुल्) पु० कः. १ लोડो, ડोફो. २ એક जातनुं आऽ.
मुंज (मुंज अच्) पु० जः. मुंજतृण.
' मुंजद्वयं तु मधुरं तुवरं शिशिरं तथा ।
दाहतृष्णाविसर्पास्रमूत्रबस्त्यक्षिरोगजित् ।
दोषत्रयहरं वृष्यं मेखलासूपयुज्यते ' ॥
भावप्रकाशः ॥
मुंजकेशिन् (मुंज् इव केशः अस्त्यस्य इनि) पु० शी. विष्णु. [शालूक.
मुंजर (मुंज अरन्) क्ली० रं. કમળनुं दीटीयुं.
मुंजातक (मुंज् अत् ण्वुल्) पु० कः. मुंजतृण.
मुट् (भ्वा० पर० सेट् मोटति) १ भरડवुं. २ દાબવું. ३ ઢળવું. ४ चूर्ण કरवुं.
मुट् (तुदा० पर० सेट् मुटति) ઉપલો धातु जुओ.
मुट् (चुरा० पर० सेट् मोटयति) १ भरડवुं. २ दाબवुं. ३ ઢળવું. ४ चूर्ण કरवुं. ५ भચरડवुं.
मुट् (भ्वा० पर० सेट् मुटति) ઉપલો धातु जुओ.
मुट् (तुदा० पर० सेट् मुटति) ઠપકો देवो, વડવું.
मुठ् (भ्वा० आत्म० सेट् मुंठते) नाशी જवुं. २ भागी જवुं. ३ रक्षण કरवुं, બचावવुं.
मुड् (भ्वा० पर० सेट् मुंडति) १ मुંડवुं. २ मर्दन કरवुं. ३ કાપવું. [रवुं.
मुड् (भ्वा० आत्म० सेट् मुंडते) डुબवुं, मज्जन કरवुं.
मुण् (तुदा० पर० सेट् मुणति) प्रतिज्ञा કरवी.
मुंड (मुडि घञ्) क्ली० डं. माथुं, કપाળ.
' अंगं गलितं पलितं मुंडं दशनविहीनं जातं तुंडं '
शंकरः.
मुंड (,,) पु० डः. १ मुંडो. २ रक्तबोળ. २ राहुग्रह. ४ ते नामनो એક दैत्य. ५ ब्रह्मभ, नाઈ. ६ स्थाणु वृक्ष, आऽनुं ठुंઠुं. ७ ते नामनी એક उपनिषद्.
' मुण्डमाण्ड्क्यतित्तिरिः '.
मुंड (,,) त्रि० डः-डा-डं. मुંडेलुं, ब्रह्मभत કरेलुं.
मुंडक (मुंडि णिच् ण्वुल्) पु० कः ब्रह्मभ, वाળंद.
मुंडक (मुंड स्वार्थे कन्) क्ली० कं. माथुं, ठोકुं.
मुंडन (मुंडि ल्युट्) क्ली० नं. मुंડण, मुंડवुंते, ब्रह्मभत, वतुं, क्षौर. वपन. [आऽ.
मुंडफल (मुंडमिव फलमस्य) पु० लः नાળियेरतुं
मुंडचणक (मुंडश्चणक इव) पु० कः. वटाणा. कलाय.
मुंडमंडली (मुंडानां मंडली) स्त्री० ली. मुंडेलानुं टोળुं. [जातनो भात.
मुंडशालि (मुंड शूकशून्यः शालिः) पु० लिः. એક
मुंडा (मुंड् टाप्) स्त्री० डा. १ मुंडी स्त्री. २ भज्जड. ३ वनस्पति महाशावणिका. [लोढुं.
मुंडायस (मुंडमयः अच्) क्ली० सं. એક जातनुं
मुंडित (मुंड् इतच्) त्रि० तः-ता-तं. मुंडेलुं, मुंડवुं.
मुंडितिका (मुंड् इत स्वार्थे क अत इत्त्वं टाप्) स्त्री० का. એક जातनी वनस्पति.
मुंडिन् (मुंडयति मुंड् णिच् णिनि) पु० डी. १ ब्रह्मभ, वाળंद. २ मुंडेला माथावाणुं.
' जटिली मुंडी लुंचितकेशः ' श्रीशंकरः
मुंडीरी (मुंडि ईरच् ङीप्) स्त्री० री. मुंडितिका शब्द जुओ.
मुक्त्य ( ) क्ली० त्यं. मोती.
मुथ् (भ्वा० पर० सेट् मुंथति) १ ઠार मारवुं, मारी नांખवुं. २ पीડवुं. ३ दुःख सहेवुं.
मुद् (चुरा० उभय० सेट् मोदयति-ते) भिश्र કरवुं.
मुद् (भ्वा० आत्म० सेट् मोदते) हर्ष पामवुं, खुशी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

થવું. [નામની ઔષધિ.

મુદ્ (મુદ્ ક્વિપ્) સ્ત્રી૦ તૃ-દ્. ૧ હર્ષ, ખુશી. ૨ વૃદ્ધિ 'मुदे विद्यादाता प्रचुरधनदाताऽपि न मुदे' उद्भटः.

मुदा (मुद् अङ् टाप्) સ્ત્રી૦ દા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मुदान्वित (मुदया अन्वितः) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. હર્ષ પામેલું, ખુશી થયેલું. [ખુશી થયેલું.

मुदित (मुद् क्त) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. હર્ષ પામેલું,

मुदित (,,) ક્લી૦ તં. હર્ષ, ખુશી.

मुदिर (मुद् किरच्) પુ૦ રઃ ૧ મેઘ. ૨ દેડકો.

मुदिर (,,) ત્રિ૦ ર-રા-રં. કામુક શબ્દ જુઓ.

मुदी (मुद् क ङीप्) સ્ત્રી૦ દી. ચંદ્રનું અજવાળું.

मुद्ग (मुद् गक्) પુ૦ દ્ગઃ. ૧ મગ. ૨ એક જાતનું પંખી. ૩ જલકાક. [રાની મગ.

मुद्गपर्णी (मुद्गस्येव पर्णमस्याः ङीप्) સ્ત્રી૦ ર્ણી.

मुद्गभुज् (मुद्गं भुंक्ते भुज् क्विप्) પુ૦ ક્-ગ્. ઘોડો. मुद्गभोजिन्.

मुद्गर (मुदं गिरति गृ अच्) પુ૦ રઃ. ૧ લોઢું વગેરે આંગવાનો મગદલ. ૨ મલ્લિકાના ફૂલનું ઝાડ.

मुद्गल (मुदं गिरति गृ अच्) પુ૦ લઃ. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ તે નામનો એક રાજા. ૩ તે નામનો એક મુનિ. [રોહિષતૃણ.

मुद्गल (,,) ક્લી૦ લં. એક જાતનું ઘાસ.

मुद्गष्ट (मुद्गं स्तकति स्तक् ड) પુ૦ ષ્ટઃ. રાની મગ.

मुद्गष्टक (मुद्गष्ट कन्) પુ૦ કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मुद्रा (मुद् रक्) સ્ત્રી૦ દ્રા. ૧ મહોર. ૨ અક્ષર કોતરેલી વીંટી. ૩ એક જાતની લિપિ. ૪ દેવપૂજના અંગરૂપ આંગળિયોની એક પ્રકારની રચના, મુદ્રા. [મુદ્રાવડે છાપેલું.

मुद्रांकित (मुद्रया अंकितं) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. છાપેલું,

'मुद्रालिपिः शिल्पलिपिर्लिपिर्लेखनिसंभवा।
गुण्डिका घुणसंभूता लिपयः पंचधा मताः' ॥
'स्त्रीमुद्रा ऋषकेतनस्य...' पंचतंत्रम्.

मुद्रांकिता (,,) સ્ત્રી૦ તા. ટંકશાળ.

मुद्रालिपि (मुद्रया लिपिः) સ્ત્રી૦ પિઃ. છાપેલા અક્ષરની લિપિ.

मुद्रिका (मुद्रैव क्षुद्रा वा मुद्रा कन्) સ્ત્રી૦ કા. મહોર, છાપેલા અક્ષરવગેરેવાળી વીંટી.

मुद्रित (मुद्रा इतच्) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ મુદ્રાવડે અંકિત. ૨ છાપેલું. ૩ અપ્રકાશિત. ૪ અંકિત.

मुधा (मुह् क हस्य धः) અવ્ય૦ ધા. ફોગટ, નાહક.

मुनि (मन् इन् उत्वं) પુ૦ निः. ૧ યાજ્ઞિનિ, જૈમિનિ, કપિલ, પતંજલિ, વ્યાસવગેરે મુનિ ૨ જૈન. ૩ ચારોળીનું ઝાડ. ૪ પરાશર વૃક્ષ. ૫ દમનકવૃક્ષ. ૬ (नयः) સાત સંખ્યાની સંજ્ઞા.

'दुःखेष्वनुद्विग्नमनाः सुखेषु विगतस्पृहः।
वीतरागभयक्रोधः स्थिरधीर्मुनिरुच्यते' ॥
श्रीमद्भगवद्गीता ॥

मुनि (,,) ત્રિ૦ निः-नेः-नि. મનન કરવાવાળું.

"मननान्मुनिरुच्यते'

मुनिखर्ज्जूरी (मुनि प्रिया खर्ज्जूरी) સ્ત્રી૦ રી. એક જાતની ખજૂરી.

मुनिच्छद (मुनिसंख्याताः छदाः पर्णमस्य) પુ૦ દઃ. સપ્તચ્છદ શબ્દ જુઓ. [થીયાનું ઝાડ.

मुनितरु (मुनिरगस्त्य नामकः तरुः) પુ૦ રુઃ. અગ-

मुनिद्रुम (मुनि प्रियः मुनि नामको वा द्रुमः) પુ૦ મઃ. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ શ્યોનાક વૃક્ષ.

मुनिपित्तल (,,) ક્લી૦ લં. તાંબું.

मुनिपुंगव (मुनिषु पुंगवः) પુ૦ વઃ મોટો મુનિ, મુનિરાજ.

मुनिपुत्र (मुनेः पुत्रः) પુ૦ त्रः. મુનિનો દીકરો.

मुनिपुत्रक (मुनेः पुत्रकः) પુ૦ કઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ. [અગથીઆનું ઝાડ. ૨ ખંજનપક્ષી.

मुनिपुत्रक (मुनेः पुत्रः संज्ञायां कन्) પુ૦ કઃ ૧

मुनिपुष्प (मुनिद्रुमस्य पुष्पं) ક્લી૦ ષ્પં. અગથીઆના ઝાડનું ફૂલ. [સોપારીનું ઝાડ.

मुनिपूग (मुनि प्रियः पूगः) પુ૦ गः. એક જાતના

मुनिभेषज (मुनीनां भेषज मिव) ક્લી૦ જં. ૧ અગસ્ત્ય મુનિ. ૨ હરડે. ૩ ભૂખ્યા રહેવું તે, લાંઘણ કરવી તે.

मुनिसुव्रत (,,) પુ૦ તઃ. બારમો જૈન.

मुनिस्थान (मुनेः स्थानं) ક્લી૦ નં. મુનિને રહેવાનું સ્થાન.

मुनींद्र (मुनिः इंद्र इव) પુ૦ द्रः. બુદ્ધ.

मुनींद्र (मुनीनामिंद्रः) પુ૦ द्रः મોટો મુનિ, મુનિરાજ.

मुनीश (मुनीनामीशः) પુ૦ शः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मुंश् (भ्वा૦ પર૦ સેટ્ मुंशति) જવું.

मुन्यन्न (मुनियोग्यमन्नं) ક્લી૦ न्नं. ૧ ખડધન. ૨ કંદ, મૂલ, ફલવગેરે મુનિને ખાવા યોગ્ય અન્ન.

मुमुक्षु (मोक्तुमिच्छुः मुच् सन् उ) ત્રિ૦ क्षुः-क्षुः-क्षु. મોક્ષની ઇચ્છાવાળું, છુટકારાને ઇચ્છતું.

मुमुक्षु (,,) પુ૦ क्षुः. યતિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मुमुक्षुता (मुमुक्षोर्भावः) स्त्री० ता. मोक्ष पामवानी ઇચ્છા, वेदांतप्रसिद्ध षट्संपत्तिभांनी એક.

मुमुक्षिषु (मुक्ष् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. चोरवाने ઇચ્છનાર.

मुमूचान (मुच् कान् दीर्घः) पु० नः. मेघ.

मुमूचान (,,) त्रि० नः-ना-नं. मूકतुं, छोડतुं, त्याग કरतुं. [ઇચ્છા.

मुमूर्षा (मर्तुमिच्छा मृ सन् अ) स्त्री० र्षा. मरवानी

मुमूर्षु (मर्तुमिच्छुः मृ सन् उ) त्रि० र्षुः-र्षुः-र्षु. मरવાने ઇચ્છનાર.

मुर् (तुदा० पर० सेट् मुरति) पींटवुं, घेरवुं.

मुर (मुर् क) पु० रः १ ते नामनो એક दैत्य. २ पींटवुं. ३ घेरवुं. ४ वेष्टन.

'यियक्षमाणेनाहूतः पार्थेनाथ द्विषन्मुरम् ।
अभिचैद्यं प्रतिष्ठासुरासीत्कार्यद्वयाकुलः' ॥
माघः ॥

मुरज (मुरात् वेष्टनात् जायते जन् ड) पु० जः એક जातनुं वाद्य, मृदंग.

'सानंदं नन्दिहस्ताहतमुरजरवाहूतकौमारबर्हिं...'
भवभूतिः.

मुरजफल (मुरज इव फलं यस्य) पु० लः शणस-नुं ઝાડ. [स्त्री. २ એક जातनुं मोटुं नगारुं.

मुरजा (मुर् जन् ड टाप्) स्त्री० जा. १ कुબेरनी

मुराजित् (मुरं जितवान् जि क्विप्) पु० त्-द्. १ श्रीकृष्ण. २ विष्णु.

मुरद (मुर दो ड) पु० दः. विष्णुनो शंख.

मुरंदला ( ) स्त्री० ला. नर्मदानदी.

मुररिपु (मुरस्य रिपुः) पु० पुः. १ श्रीकृष्ण. २ विष्णु. ३ मुरारि કवि.

मुरला (मुरं लाति ला क) स्त्री० ला. नर्मदानदी.

'मुरलामारुतोद्धतम्' रघुः.

मुरली (मुर ला क ङीष्) स्त्री० ली. वांसળी, भोरली.

मुरलीधर (मुरलीं धारयति) पु० पु० रः. श्रीकृष्ण.

मुरा (मुर क टाप्) स्त्री० रा. એક जातनुं सुगंधि द्रव्य. [शब्द જુओ.

मुरारति (मुरस्य अरातिः) पु० तिः. मुररिपु

मुरारि (मुरस्य अरिः) पु० रिः. मुररिपु शब्द જુओ.

'सकृदपि यस्य मुरारिसमर्चा तस्य यमः किं कुरुते चर्चाम्'

'पुनरपि जननं पुनरपि मरणं पुनरपि जननीजठरे शयनं । इह संसारे भवदुस्तारे कृपयाऽपारे पाहि मुरारे' ॥ श्रीशंकरः ॥

मुर्च्छ् (भ्वा० पर० सेट् मुर्छति) १ मूर्छा पामवुं, भेभान थवुं. २ वधवुं.

मुर्भिणी ( ) स्त्री० णी. १ नानी शगडी. २ नानी चूલ.

मुर्मुर (मुर् क द्वित्वं) पु० रः. १ કामदेव. २ सूर्यनो એક घोडो. ३ तुषाग्नि.

मुर्व् (भ्वा० पर० सेट् मूर्वति) बांधवुं.

मुल् (चुरा० उभय० सेट् मोलयति-ते) रोपवुं.

मुशरी (मुष् अटच् ङीप्) स्त्री० टी. धोળी કांग.

मुशलिका (मुशली संज्ञायां कन्) स्त्री० का. वेલो.

मुशली (मुष् कलच् ङीप्) स्त्री० ली. १ तालमूળी. २ गरोળी. मुसली.

मुष् (भ्वा० पर० सेट् मोषति) १ चोरवुं. २ लूटवुं.

मुष् (क्रया० पर० सेट् मुष्णाति) उपलो धातु જુओ.

मुष् (दिवा० पर० सेट् मुष्यति) १ छेदवुं. २ કापवुं.

मुषल (मुष् कलच्) पु० लः. मुसળुं, मुसળी. मुशल, मुसल. [लि. मुशળे मुशળे लडाई.

मुषलामुषलि (मुषलेन मुषलेन प्रवृत्तं युद्धं) अव्य०

मुषा (मुष् क टाप्) स्त्री० षा. धातु गાળवानी मुषा.

मुषित (मुष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. चोरेलुं.

मुष्क (मुष् कक्) पु० ष्कः. १ पेળियो, वृषण, अंड, आंडवो. २ એક जातनुं ઝાડ. ३ मज्जुत माणुस. ४ ढगलो, ज्थो. ५ चोर.

मुष्ककक (मुष्कः स्वार्थे क) पु० कः. એક जातनुं ઝાડ.

मुष्कर (मुष्क रच्) पु० रः. लांभा लेાडवाળो.

मुष्कशून्य (मुष्केण शून्यः) पु० न्यः. जनानખानानी चोકी કरनार, नाજर.

मुष्ट (मुष् क्त) क्ली० ष्टं. चोरी.

मुष्टि (मुष् क्तिन्) पु० स्त्री० ष्टिः. १ मुઠी. २ तલवार वगेरेनी मुઠ.

मुष्टि (,,) पु० ष्टिः. पળनाभनुं परिमाण. २ कुंचीनो आठमो भाग.

मुष्टि (मुष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. चोरी, चोरवुं ते.

मुष्टिक (मुष्टया कायति कै क) पु० कः. कंस राजनो એક मल्ल. [सोनी, सोनार.

मुष्टिक (मुष्टिर्मो षगं प्रयोजनमस्य कन्) पु० कः.

मुष्टिकांतक (मुष्टिकस्य अंतकः) બલराम, બલદેव.

मुष्टिद्यूत (मुष्टया द्यूतम्) क्ली० तं. કोડीवगेरेने मुઠीमां राખी એકी એકीनो खेल કरवो ते.

मुष्टिधम (मुष्टि धमा क) त्रि० मः-मा-मं. मुष्टिमां ફूંકनार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मुष्टिधय (मुष्टि धयति धे खच् मुम्) त्रि० यः-या-यं. બાલક.
मुष्टिपात (मुष्टयाः पातः) पु० तः. મુઠીનું પડવું તે.
मुष्टिबंध (मुष्टेः बंधो यत्र) पु० धः. સંગ્રહ.
मुष्टिबंध (मुष्टेः बंधः) पु० धः. મુઠી વાળવી તે, મુઠી બંધ કરવી તે.
मुष्णत् (मुष् शतृ) त्रि० ष्णन्-ष्णंती-ष्णत्. ચોરતું.
मुस् (दिवा० पर० सेट् मुस्यति) १ કાપવું. २ તોડવું. ३ ખંડન કરવું. [બેલું.
मुसल (मुस् कलन्) क्ली० लं. १ મુસળું. २ સાંમુસાલિન્** (मुसल इनि) पु० ली. બલરામ, બલદેવ. મુષલિન્, મુશલિન્.
मुसल्य (मुसल यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. મુસળું ભારી ભારવાલાયક, સાંબેલું ભારી ભારી નાંખવા-યોગ્ય. મુષલ્ય, મુશલ્ય.
मुस्त् (चुरा० उभय० सेट् मुस्तयति-ते) १ બેકહું કરવું. २ ઢગલો કરવો.
मुस्त (मुस्त् अच्) पु० स्तः. નાગરમોથ. મુસ્તા.
मुस्तक (मुस्त् ण्वुल्) पु० क्ली० कः-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
मुस्तक (मुस्त क) पु० कः. એક જાતનું ઝેર.
मुस्ता (मुस्त् अच् टाप्) स्त्री० ता. નાગરમોથ.
मुस्ताद (मुस्तान् अत्ति) पु० दः ડુક્કર, ભૂંડ.
मुस्ताभ (मुस्तेव भाति भा क) क्ली० भं. નાગરમોથ.
मुस्तु (मुस् तुन्) पु० स्तुः. મુઠી.
मुस्र (मुस् रक्) क्ली० स्रं. १ મુસલ. २ આંસું.
मुह् (दिवा० पर० सेट् मुह्यति) १ મોહ પામવું. २ બેવકૂફ થવું. ३ બેભાન થવું.
मुहिर (मुह् किरच्) पु० रः १ કામદેવ. २ કામના.
मुहिर (,,) त्रि० रः-रा-रं. મૂર્ખ, બેવકૂફ. [વું તે.
मुहुर्भाषा (मुहुस् भाषा) स्त्री० षा. વારંવાર બોલ-
मुहुर्मुहुस् (मुहस् मुहुस्) अव्य० हुः. વારંવાર.

' रणद्भिराघट्टनया नभस्वतः
पृथग्विभिन्नश्रुतिमंडलैः स्वरैः ।
स्फुटीभवद्ग्रामविशेषमूर्छना-
मवेक्षमाणं महतीं मुहुर्मुहुः ' ॥
माघः ॥

मुहुस् (मुह् उसि) अव्य० हुः વારંવાર, વારેવારે.
मुहूर्त (मर्च्छ् क्त मुम्) पु० क्ली० तैः-तै. રાત્રિ અને દિવસનો ત્રીશમો ભાગ, અડતાળીશ મીનીટ બરાબરનો કાળ, બાર પલ બરાબરનો કાળ.

मुहेर (मुह् एरक्) त्रि० रः-रा-रं. બેવકૂફ, મૂર્ખ, બેશહુર.
मू (भ्वा० आत्म० सेट् मवते) બાંધવું.
मू (मू क्विप्) स्त्री० मूः. બાંધવું, બંધન, બાંધણ.
मूक (मू कक्) पु० कः. १ બાબરું. २ તે નામનો એક દૈત્ય. [२ हीन.
मूक (,,) त्रि० कः-का-कं. १ મૂગું.

' मौनान्मूकः प्रवचनपटुर्वाटुलो जल्पको वा '
भर्तृहरिः
' मूकं करोति वाचालं पंगुं लंघयते गिरिम् '
व्यासस्तुतिः.

मूढ (मुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ બેવકૂફ, મૂર્ખ. २ મૂઢ. ३ બાલક. ४ તંદ્રાવાળું. ५ બેભાન. ६ શક-માં ગભરાઇ ગયેલું. ७ જડ.
मूढचेतस् (मूढं चेतो यस्य) त्रि० ताः-ताः-तः. બેભાન ચિત્તવાળું, મૂર્ખ મનવાળું.
मूढता (मूढस्य भावः तल्) स्त्री० ता. મૂઢપણું.
मूढत्व (मूढस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બેવકૂફ, મૂર્ખ.
मूढात्मन् (मूढ आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म.
मूत (मू क्त) त्रि० तः-ता-तं. બાંધેલું.
मूत्र् (चुरा० पर० सेट् मूत्रयति) પેશાબ કરવો, મૂતરવું.
मूत्र (मूत्र् अच्) क्ली० त्रं. પેશાબ, મૂતર.
मूत्रकृच्छ्र (मूत्रजन्यं कृच्छ्रम्) क्ली० च्छ्रं. મૂતરગઠ.

' व्यायामतीक्ष्णौषधरूक्षमद्यप्रसंगनृत्यद्रुतपृष्ठयानात् ।
आनूपमत्स्याध्यशनादजीर्णात् स्युर्मूत्रकृच्छ्राणि नृणां
तथाष्टौ ' ॥ भावप्रकाशः ॥

मूत्रदोष (मूत्रस्य दोषो यस्मात्) पु० षः. પ્રમેહ રોગ, પરમિયો. [વિકાર, પેશાબનો દોષ.
मूत्रदोष (मूत्रस्य मूत्रे वा दोषः) पु० षः. મૂતરમાં
मूत्रनिरोध (मूत्रं निरुणद्धि) पु० धः. જેમાં મૂત્રનો અટકાવ થાય છે એવો રોગ.
मूत्रनिरोध (मूत्रस्य निरोधः) पु० धः. પેશાબનો અટકાવ, મૂતરનું રોકાણ.
मूत्रपथ (मूत्रस्य पंथाः) पु० थः. પેશાબ કરવાનો રસ્તો; યોનિ, લિંગવગેરે. [પ્રદેશ, મૂત્રાશય.
मूत्रपुट (मूत्राधारः पुटः) क्ली० टं. કુંટીની નીચેનો
मूत्रफला (मूत्रमेव फलं यस्याः) स्त्री० ला. १ કાકડી. २ સીસું.
मूत्रमार्ग (मूत्रस्य मार्गः) पु० र्गः. પેશાબ નીકળવાનો માર્ગ; યોનિ, લિંગવગેરે.
मूत्ररोध (मूत्रं रुणद्धि) पु० धः. જેમાં પેશાબનો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અટકાવ થાય છે એવો રોગ.

મૂત્રરોધ (મૂત્રસ્ય રોધઃ) પુ૰ ધઃ. પેશાબનો અટકાવ, મૂતરનું રોકાણ.

મૂત્રલ (મૂત્ર લચ્) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. જેના યોગથી ઘણો પેશાબ થાય એવો પદાર્થ.

મૂત્રલ (,,) પુ૰ લઃ. કાકડી. મૂત્રલા.

મૂત્રશુક્ર (મૂત્રેણ સહ શુક્રમ્) ક્લી૰ ક્રં. પેશાબની સાથે ધાતુ નીકળે એવો એક રોગ.

મૂત્રાઘાત (મૂત્રમાહંતિ આ હન્ અણ્) પુ૰ તઃ. જેમાં પેશાબનો નિરોધ થાય છે એવો રોગ.

' પ્રાયો મૂત્રવિઘાતાદ્યૈર્વાતકુણ્ડલિકાદયઃ ।
જાયન્તે કુપિતૈર્દોષૈર્મૂત્રાઘાતાસ્ત્રયોદશ ' ॥

ભાવપ્રકાશઃ ॥

મૂત્રાતીત ( ) પુ૰ તઃ. ૧ ઘણીજ મુશ્કેલાઇથી પેશાબ થવો તે. ૨ ઘણી વખતે પેશાબ થવો તે.

મૂત્રાશય (મૂત્રસ્ય આશયઃ) પુ૰ યઃ. કુંટીના નીચેના ભાગમાં મૂત્ર રહેવાનું ઠેકાણું. મૂત્રપુટ.

મૂત્રિત (મૂત્ર ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. પેશાબ કરેલું, મૂતરેલું.

મૂત્રોત્સર્ગ (મૂત્રસ્ય ઉત્સર્ગઃ) પુ૰ ગઃ. ૧ ઘણો ધીમેથી પેશાબ થવો તે. ૨ પેશાબની સાથે લોહીનું નીકળવું. ૩ મૂત્ર છોડવું, પેશાબ કરવો તે.

મૂર્ખ (મુહ્ ખચ્ મુરાદેશઃ) ત્રિ૰ ર્ખઃ.ર્ખા ર્ખં. મૂર્ખ, બેવકુફ.

' મૂર્ખોઽપિ શોભતે તાવદ્યાવત્કિંચિન્ન ભાષતે '
હિતોપદેશઃ.

' તદા મૂર્ખોઽસ્મીતિ જ્વર ઇવ મદો મે વ્યપગતઃ '
ભર્તૃહરિઃ.

મૂર્ખ (,,) પુ૰ ર્ખઃ. રાની ભંગ.

મૂર્ખતા (મૂર્ખસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૰ તા. મૂર્ખપણું, મૂર્ખાઇ. [જુઓ.

મૂર્ખત્વ (મૂર્ખસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ

મૂર્ખભ્રાતૃક (મૂર્ખો ભ્રાતા યસ્ય) પુ૰ કઃ. મૂર્ખનો ભાઇ. [પામતું. ૨ વધતું.

મૂર્ચ્છત્ (મૂર્ચ્છ્ શતૃ) ત્રિ૰ છન્-ચ્છતી-ચ્છત્. ૧ મૂર્છા

' મૂર્ચ્છન્મોહમહર્ષિર્હર્ષવિહિતસ્નાનાહ્નિકાહ્નાય વઃ '
ન ન
કાવ્યપ્રકાશઃ.

મૂર્ચ્છન (મૂર્ચ્છ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ મૂર્છા પામવું, બેભાન થવું. ૨ મોહ પામવું.

મૂર્ચ્છના (મૂર્ચ્છ્ યુચ્) સ્ત્રી૰ ના. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ [ ]નની મૂર્છના.

' ભૂયો ભૂયઃ સ્વયમપિ કૃતાં મૂર્ચ્છનાં વિસ્મરંતી '
મેઘદૂતમ્.

' સ્ફુટીભવદ્ગ્રામવિશેષમૂર્ચ્છનામવેક્ષમાણં મહતીં
મુહુર્મુહુઃ ' માઘઃ.

મૂર્ચ્છા (મૂર્ચ્છ્ અઙ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ર્ચ્છા. ૧ મૂર્છા પામવું, બેભાન થવું. ૨ મોહ પામવું. ૩ વૃદ્ધિ.

મૂર્ચ્છાલ (મૂર્ચ્છા લચ્) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. મૂર્છાવાળું (મનુષ્યવગેરે). [ક્ષોભ શબ્દ જુઓ.

મૂર્ચ્છાવત્ (મૂર્ચ્છા મતુપ્) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્. ઉપ-

મૂર્ચ્છિત (મૂર્ચ્છા ઇતચ્) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ મૂર્છા પામેલું. ૨ વ્યાપ્ત. ૩ વધેલું. ૪ મૂઢ.

મૂર્ણ (મૂર્વ્ ક્ત) ત્રિ૰ ર્ણઃ-ર્ણા-ર્ણં. બાંધેલું.

મૂર્ત (મૂર્તિરસ્ત્યસ્ય અચ્) ત્રિ૰ તઃ-ર્તી-ર્તં. ૧ મૂર્તિવાળું, આકારવાળું. ૨ ન્યાયમતપ્રમાણે અવચ્છિન્ન પરિમાણવાળાં પૃથ્વી, જલ, તેજ, વાયુ અને મન.

મૂર્ત (મૂર્ચ્છ્ ક્ત) ત્રિ૰ ર્તઃ-ર્તી-ર્તં. ૧ મૂર્છાવાળું. ૨ મોહ પામેલું. ૩ મૂઢ. ૪ કઠણ, કઠિન. ૫ મૂર્તિવાળું. [દેહ. ૩ કઠણપણું.

મૂર્તિ (મૂર્ચ્છ્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ ર્તિઃ ૧ મૂર્તિ, પ્રતિમા. ૨

મૂર્તિમત્ (મૂર્તિ મતુપ્) ત્રિ૰ માન્-મતી-મત્. ૧ મૂર્તિવાળું. ૨ કઠણપણાવાળું.

મૂર્તિમત્ (,,) પુ૰ માન્. દેહ.

મૂર્દ્ધક (મૂર્દ્ધન્ કન્) પુ૰ કઃ ક્ષત્રિય.

મૂર્દ્ધકર્ણી ( ) સ્ત્રી૰ ર્ણી. છત્રી, છતર.

મૂર્દ્ધખોલ (મૂર્ધ્નઃ ખોલ ઇવ) ક્લી૰ લં. છત્રી, છતર.

મૂર્દ્ધજ (મૂર્ધ્નિ જાયતે જન્ ડ) પુ૰ જઃ કેશ.

મૂર્દ્ધજ (મૂર્ધ્નિ જાયતે જન્ ડ) ત્રિ૰ જઃ-જા-જં. માથા ઉપર પેદા થનાર.

મૂર્દ્ધન્ (મૂર્વ્ કનિન્ ધુટ્) પુ૰ ર્દ્ધા. માથું.

મૂર્દ્ધન્ય (મૂર્ધ્નિ ભવઃ યત્) પુ૰ન્યઃ. ઋ, ૠ, ઌ, ૡ, ણ, ર્ અને ષ્ એ વર્ણોમાંથી પ્રત્યેક.

' ઋદુરષાણાં મૂર્ધા ' વ્યાકરણમ્.

મૂર્દ્ધન્ય (,,) ત્રિ૰ ન્યઃ-ન્યા-ન્યં. ૧ માથાઉપર હોનાર. ૨ માથામાં થનાર.

મૂર્દ્ધપુષ્પ (મૂર્ધ્નિ પત્રશિરસિ પુષ્પં યસ્ય) પુ૰ ષ્પઃ. સરસડાનું ઝાડ. [પાણી.

મૂર્દ્ધરસ (મૂર્દ્ધસ્થઃ રસઃ) પુ૰ સઃ ઉંદાળેલા ચોખાનું

મૂર્દ્ધવેષ્ટન (મૂર્ધ્નિ વેષ્ટનમ્) ક્લી૰ નં. માથે બાંધણું; પાઘડી, ફેંટોવગેરે. શિરોવેષ્ટન.

મૂર્દ્ધાભિષિક્ત (મૂર્ધ્નિ અભિષિક્તઃ) પુ૰ ક્તઃ. ૧ ક્ષત્રિય. ૨ રાજા. ૩ મુખ્ય દીવાન.

મૂર્વા (મૂર્વ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ર્વા. મોરવેલ, જેની ધ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तुपनी दोरी બને છે તે વેલો.

मूल् (भ्वा० उभय० सेट् मूलति-ते) १ ઉભા રહેવું. २ દૃઢ થવું. ३ प्रतिष्ठित थवुं.

मूल (मूल् क) क्ली० लं. १ મૂળ, જડ. २ મૂળ નક્ષત્ર. ३ प्रारंभ, शરૂआत. ४ મુખ્ય, आद्यितुं. ५ पासे-नुं, પડોશનું. ६ निकुंज. ७ પોતાનું, ખુદનું. ८ આસનું. ९ પીપળીમૂલ. १० પુષ્કરમૂલ. ११ चरण. १२ सरण. १३ टीકાવગેરેથી વ્યાખ્યાન કરવાયોગ્ય મૂલ ગ્રંથ. १४ મૂલધન.

'मूलं नास्ति कुतः शाखाः'

'लमूलघातमग्नन्तो रिपुंस्तावत् कुतः सुखम्'

माघः

'पुष्पं पुष्पं विचिन्वीत मूलच्छेदं न कारयेत्'

महाभारतम्.

मूलक (मूल संज्ञायां कन्) क्ली० कं. મૂળો.

मूलक (मूल कन्) पु० कः. એક જાતનું ઝેર.

मूलकपण (मूलकस्य पणः) पु० णः મૂળાની પણી.

मूलकपर्णी (मूलकवृक्षस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. शस्त्रवातुं ઝાડ. [रुपति क्षीरકાકોલી.

मूलकमूला (मूलक इव मुलमस्याः) स्त्री० ला. वन-

मूलकर्मन् (मूलेन मंत्रौषधिना कर्म) क्ली० र्मं. જાદુગીરી, બાળગરની विद्या.

मूलकारिका (मूल कृ ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. १ ચૂલો. २ मूलકारिका.

मूलकृच्छ्र (मूलेन कृथितवृक्षमूलेन कृच्छ्रं) क्ली० च्छ्रः. એક જાતનું प्रायश्चित्त.

'मूलकृच्छ्रः स्मृतो मूलैः' स्मृतिः.

मूलखानक (मूलं खनति) पु० कः मूल ખોદનારો.

मूलज (मूलाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. મૂલથી પેદા થનાર. २ મૂલમાં પેદા થનાર.

मूलज (,,) क्ली० जं. આદું. आर्द्रक.

मूलज (,,) त्रि० जः-जा-जं. १ મૂલથી પેદા થનાર (કમલવગેરે). २ મૂલનક્ષત્રમાં જેનો જન્મ થયો હોય તે.

मूलद्रव्य (मूलं द्रव्यं) क्ली० व्यं. મુદ્દલ, પુંજી.

मूलधन (मूलं धनम्) क्ली० नं. ઉપલો शब्द જુઓ.

मूलदेव (मूलश्चासौ देवश्च) पु० वः કંસરાજા. मूलभद्र.

मूलपर्णी (मूलमारभ्य पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. એક જાતની वनस्पति. मंडूकपर्णी.

मूलपुष्कर (पुष्करस्य मूलं) क्ली० रं. પુષ્કરમૂલ.

मूलप्रकृति (मूलीभूता प्रकृतिः) स्त्री० तिः १ सर्वनी કારણભૂત અને साम्यावस्थाने पामेली त्रिगुणात्मक प्रधान माया. २ दुर्गा.

मूलप्रकृतिरविकृतिर्महदाद्याः प्रकृतिविकृतयः सप्त।
षोडशकश्च विकारो न प्रकृतिर्न विकृतिः पुरुषः'॥

सांख्यकारिका॥

मूलफलद (मूलेऽपि फलं ददाति प्रसूते दा क) पु० दः કૃણુસનું ઝાડ.

मूलभद्र (मूले भद्रमस्य) पु० द्रः કંસરાજા.

मूलभृत्य (मूलः भृत्यः) पु० त्यः વંશપરંપરાનો ચાકર.

मूलभिभुज ( ) पु० जः २थ.

मूलरज (मूले रसोऽस्य) पु० सः भोरटाલતા.

मूलशाकट (मूलानां क्षेत्रं मूलशाकट) पु० टः કંદ, મૂલવગેરે જેમાં થાય એવું ખેતર.

मूलशाकिन (मूलानां क्षेत्रं मूलशाकिन) पु० नः ઉપલો शब्द જુઓ. [ईश्वर.

मूलस्थान (मूलं स्थानं) क्ली० नं. १ आકાश. २

मूलस्थानी (मूलस्थान ङीप्) स्त्री० नी. दुर्गा.

मूला (मूल अच्) स्त्री० ला. १ शतभूली. २ मूल-नक्षत्र.

मूलाधार ( ) पु० रः नाभि અને લિંગની વચ્ચે સકલ નાડીના મૂલસ્થાનભૂત ચક્ર.

'मूलाधारे त्रिकोणाख्ये इच्छाज्ञानक्रियात्मके'.

मूलिक (मूल ठन्) पु० कः. ઝાડ, वृक्ष.

मूलिन् (मूलमस्त्यस्य इन) पु० लीं. ઉપલો शब्द જુઓ.

मूलेर (मूल एरच्) पु० रः. वनस्पति જટામાંસી.

मूल्य (मूल् यत्) क्ली० ल्यं. કીમત, મૂલ, મૂલ્ય.

मूष् (भ्वा० पर० सेट् मूषति) ચોરવું, લૂંટવું.

मूष (मूष् क) पु० षः १ ઉંદર. २ धातु गाणवानी मुषा.

मूषक (मूष् ण्वुल्) पु० कः १ ઉંદર. २ ચોર.

मूषकपर्णी (मूषककर्ण इव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. वनस्पति ઉંદરકાની.

मूषकारति (मूषकस्य अरातिः) पु० तिः બિલાડી, બીંઢો. मूषकरिपु. [જુઓ.

मूषकारि (मूषकस्य अरिः) पु० रिः. ઉપલો शब्द

मूषण (मूष् ल्युट्) क्ली० णं. १ ચોરવું, ચોરી. २ લૂંટવું, લૂંટ.

मूषत् (मूष् शतृ) त्रि० षन्-षंती-षत्. ચોરતું, લૂંટતું.

मूषा (मूष् क टाप्) स्त्री० षा. એક જાતનું પાણીમાં પેદા થનાર તૃણ. [णी. ઉપલો शब्द જુઓ.

मूषाकर्णी (मूषायाः कर्ण इव पत्राण्यस्याः) स्त्री०

मूषातुत्थ (मूषाजातं तुत्थम्) क्ली० त्थं. ભુરો ભોરથુથુ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मूषेक (मूष् इन्) पु० कः १ ઉંદર. २ ચોર. ३ લૂંટારો. ४ તે નામનો એક દેશ.

' यानि कानि च मित्राणि कर्तव्यानि शतानि च ।
पश्य मूषिकमात्रेण कपोता मुक्तबन्धनाः ' ॥
हितोपदेशः ॥

मूषिकपर्णी (मूषिककर्ण इव पर्णमस्याः) स्त्री० र्णी. मूषाकर्णी शब्द જુઓ.

मूषिका (मूष् ण्वुल् टाप् इत्वं) स्त्री० का. १ ઉંદરડી. २ ચોરી કરનારી સ્ત્રી. ३ લૂંટનારી સ્ત્રી. ४ मूषाकर्णी शब्द જુઓ. ५ ધાતુ ગાળવાની મૂષા.

मूषिकांक (मूषिकः अंकः यस्य) पु० कः. ગણેશ.

मूषिकांचन (मूषिक अंच् ल्यु) पु० नः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લાડો, ભીંદોડો.

मूषिकारातिं (मूषिकाया अरातिः) पु० तिः બિ-

मूषिकारि (मूषिकाया अरिः) पु० रिः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मूषिकाह्वय (मूषिका आह्वया यस्य) पु० यः मूषापर्णी શબ્દ જુઓ. मूषिकाह्व.

मूषित (मूष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ચોરેલું. २ લૂંટેલું.

मूषी (मूष् इन् ङीष्) स्त्री० षी. १ ઉંદરડી. २ ધાતુ ગાળવાની મૂષા. ३ ધુંશ.

मूषीक (मुष् कीकन्) पु० कः. ઉંદર.

मृण्मयायण (मूष) त्रि० णः-णा-णं. જેનું માટીપણાપણાપત કાંઇ બબર નથી એવું છોકરું.

मृ (तुदा० आत्म० अनिट् म्रियते) મરવું.

मृकंड (मृगस्य कंडुः पृषो०) पु० डः. ભર્કંડેય મુનિનો પિતા. [જુઓ.

मृकंडु (मृगस्य कंडुः पृषो०) पु० डुः. ઉપલો શબ્દ

मृक्ष् (भ्वा० पर० सेट् मृक्षति) १ એકઠું કરવું. २ જમા કરવું.

मृक्ष् (चुरा० पर० सेट् मृक्षयति) મિશ્રિત કરવું.

मृग् (चुरा० आत्म० सेट् मृगयते) १ શોધવું, તપાસવું. २ માગવું, જાચવું. [સવું.

मृग (दिवा० पर० सेट् मृग्यते) १ શોધવું. २ તપા-

मृग (मृग् क) पु० गः. १ પશુ. २ એક જાતનો હાથી. ३ मृगशीर्ष नक्षत्र.

' दिगन्ते श्रूयन्ते मदमलिनगंडाः करटिनः
करिण्यःकारुण्यास्पदमसमशीलाः खलु मृगाः '
भामिनीविलासः.

' मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति ' भर्तृहरिः.

मृग (मृग् अच्) पु० गः. १ શોધવું, તપાસ. २ જાચવું, માગવું. ३ એક જાતનો યજ્ઞ. ४ માર્ગશીર્ષ માસ. ५ હરણ. ६ એક જાતનો હરણ. ७ મકરરાશિ. ८ પુરુષનો એક ભેદ.

' मृगे तृष्टा च चित्रिणी ' रतिमञ्जरी.

मृगक्षीर (मृग्या क्षीरं) क्ली० रं. હરણીનું દૂધ.

मृगगामिनी (मृग इव गच्छति गम् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. १ પાવડિંગ. २ મૃગની પેઠે ચાલનારી સ્ત્રી.

मृगचेटक (मृग चिट् ण्वुल्) पु० कः. રાની બિલાડો.

मृगजालिका (मृगस्य जालिका) स्त्री० का. હરણને પૂરવાની જાળ. [पु० नः. શીકારી.

मृगजीवन (मृगैस्तन्मांसादिभिः जीवति जीव् ल्यु)

मृगण (मृग् ल्युट्) क्ली० णं. શોધવું-તપાસવું તે, શોધ, તપાસ. [જુઓ.

मृगणा (मृग् युच् टाप्) स्त्री० णा. ઉપલો શબ્દ

मृगतृष् (मृग तृष् क्विप्) स्त्री० ट्-ड्. નીચેનો શબ્દ જુઓ. [પાણી.

मृगतृषा (मृग तृष् अङ् टाप्) स्त्री० षा. ઝાંઝવાનાં

मृगतृष्णा (मृगाणां तृष्णेव. तृष्णाहेतुत्वात्) स्त्री० ष्णा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પાણી.

मृगतृष्णिका (मृगतृष्णा क) स्त्री० का. ઝાંઝવાનાં

' लभेत सिकतासु तैलमपि यत्नतः पीडयन्
पिबेच्च मृगतृष्णिकासु सलिलं पिपासार्दितः '
भर्तृहरिः.

मृगदंशक (मृगं दंशति दंश् ण्वुल्) पु० कः. કૂતરો.

मृगद्यूत् (मृग द्यु क्विप् तुक्) पु० त्-द्. શીકારી.

मृगद्यू (मृग दिव् क्विप्) पु० द्यूः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मृगधूर्तक (मृगेषु धूर्तकः) पु० कः શિયાળ.

मृगनाभि (मृगस्य नाभिः जन्महेतुर्यस्य) पु० भिः. કસ્તૂરી. मृगमद.

मृगनाभेज (मृगस्य नाभेः जायते जन् ड) क्ली० जं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સ્તૂરી.

मृगनाभिजा (,,) स्त्री० जा. કસ્-

मृगपति (मृगाणां पतिः) पु० तिः. १ સિંહ. २ વાઘ. ३ સિંહરાશિ.

' नखानां पांडित्यं प्रकटयतु कस्मिन् मृगपतिः '
भामिनीविलासः

मृगपद (मृगस्य पदं) क्ली० दं. હરણનો પગ.

मृगपालिका ( ) स्त्री० का. કસ્તૂરીમૃગ.

मृगपिप्लु (मृगस्य पिप्लुः यस्मिन्) पु० प्लुः १ ચંદ્ર. २ કપૂર. मृगांक.

मृगप्रिय (मृगाणां प्रियं) क्ली० यं. પર્વતનું તૃણ.

मृगवधाजीव (मृगवधेन आजीवति) पु० वः. શીકારી. मृगाजीव.

मृगबंधनी (मृगो बध्यतेऽनया बंध् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. હરણ પકડવાની જાળ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મૃગબંધિની (મૃગાણાં બંધિની) સ્ત્રી॰ ની. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વર.

મૃગભક્ષ (મૃગં ભક્ષયતિ) પુ॰ ક્ષ: એક જાતનું જનાવર.

મૃગભક્ષા (મૃગૈર્ભક્ષ્યતે) સ્ત્રી॰ ક્ષા. વનસ્પતિ જટામાંસી.

મૃગભક્ષ્યા (મૃગૈર્ભક્ષ્યતે ભક્ષ્ યત્) સ્ત્રી॰ ક્ષ્યા. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વનસ્પતિ.

મૃગભોજની (મૃગૈર્ભુજ્યતે) સ્ત્રી॰ ની. એક જાતની

મૃગમદ (મૃગસ્ય મદો યસ્માત્) પુ॰ દ:. કસ્તૂરી.

'મૃગમદકૃતચર્ચા પીતકૌષેયવાસા:'

છન્દોમંજરી.

'મૃગમદસૌરભરભસવશંવદનવદલમાલતમાલે'

ગીતગોવિંદમ્.

મૃગમદવાસા (મૃગમદસ્યેવ વાસ: યસ્યા:) સ્ત્રી॰ સા. કસ્તૂરી–ભોગરો. [ભાદા.

મૃગમાતૃકા (મૃગસ્ય માતૃકા) સ્ત્રી॰ કા. હરણની

મૃગમાત્ર (મૃગ્ ણાનચ્) સ્ત્રી॰ ન:-ના-નં. ૧ શોધવું. ૨ તપાસ કરવું.

મૃગયા (મૃગં યાત્યનેન યા ક) સ્ત્રી॰ યા. શીકાર.

'મિથ્યૈવ વ્યસનં વદન્તિ મૃગયામીદૃગ્વિનોદ: કુત:'

શાકુન્તલમ્.

મૃગયુ (મૃગ યુ) પુ॰ યુ:. ૧ શીકારી. ૨ બ્રહ્મા. ૩ શિયાળ.

'મૃગયુમિવ મૃગોઽથ...' ભટ્ટિ:.

મૃગરસા (મૃગો મૃગમાંસં તસ્યેવ રસો યસ્યા:) સ્ત્રી॰ સા. સહદેવીનો વેલો. [હરાશિ.

મૃગરાજ્ (મૃગેષુ રાજતે) પુ॰ ટ્-ડ્. ૧ સિંહ. ૨ સિં-

મૃગરાજ (મૃગાણાં રાજા ટચ્) પુ॰ જ:. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચંદ્ર. ૨ કપૂર.

મૃગરાજ (મૃગેણ રાજતે રાજ્ અચ્) પુ॰ જ:. ૧

મૃગરાટિકા (મૃગં રટતિ જીવ્યત્વેન રટ્ અણ્ ઙીષ્ સ્વાર્થે ક) સ્ત્રી॰ કા. જીવંતી ઓષધિ.

મૃગરિપુ (મૃગાણાં રિપુ:) પુ॰ પુ:. ૧ સિંહ. ૨ સિંહરાશિ. [મૃગના રૂંવાટાનું વસ્ત્રવગેરે.

મૃગરોમજ (મૃગ રોમન્ જન્ ડ) ત્રિ॰ જ:-જા-જં.

મૃગલાંછન (મૃગો લાંછનં યસ્ય) પુ॰ ન:. ૧ ચંદ્ર. ૨ મૃગશિર નક્ષત્ર. ૩ કપૂર.

'અંકારોપિતમૃગશ્ચન્દ્રમા મૃગલાચ્છન:' માઘ:.

મૃગવલ્લભ (મૃગાણાં વલ્લભમ્) ક્લી॰ ભં. એક જાતનું ઘાસ. [૨ સ્વાતિ નક્ષત્ર.

મૃગવાહન (મૃગો વાહનં યસ્ય) પુ॰ ન:. ૧ વાયુ.

'ધાવન્હરિણપૃષ્ઠસ્થ:' વાયુધ્યાનમ્.

મૃગવ્ય (મૃગાન્ વ્યથતેઽત્ર વ્યથ્ ડ) ક્લી॰ વ્યં. શીકાર. [ર:. મૃગશિર શક્ષત્ર.

મૃગશિરસ્ (મૃગસ્યેવ શિરો યસ્ય) પુ॰ ક્લી॰ રા:-

મૃગશિરા ( ) સ્ત્રી॰ રા. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નક્ષત્ર.

મૃગશીર્ષ (મૃગસ્યેવ શીર્ષં યસ્ય) પુ॰ ર્ષ:. મૃગશિર

મૃગશીર્ષન્ ( ) ક્લી॰ ર્ષ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

મૃગા (મૃગ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી॰ ગા. સહદેવીનો વેલો.

મૃગાક્ષી (મૃગસ્યેવાક્ષિ તતુલ્યં પુષ્પં વા યસ્યા:) સ્ત્રી॰ ક્ષી. વિશાલા શબ્દ જુઓ.

મૃગાક્ષી (મૃગસ્યેવાક્ષિ યસ્ય) ત્રિ॰ ક્ષી:-ક્ષી-ક્ષિ. મૃગના સરખાં નેત્રવાળું.

'ત્વય્યાસન્ને નયનમુપરિસ્પન્દિ શંકે મૃગાક્ષ્યા:'

મેઘદૂતમ્.

મૃગાંક (મૃગ: અંક: યસ્મિન્) પુ॰ ક:. ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. [ચામડું.

મૃગાજિન (મૃગસ્ય અજિનં) ક્લી॰ નં. હરણનું

મૃગાંડજા (મૃગસ્ય અંડે જાયતે) સ્ત્રી॰ જા. કસ્તૂરી.

મૃગાદ્ (મૃગમત્તિ અદ્ ક્વિપ્) પુ॰ ત્-દ્. વાઘ. મૃગાંતક. [જુઓ.

મૃગાદન (મૃગમત્તિ અદ્ લ્યુ) પુ॰ ન:. ઉપલો શબ્દ

મૃગાદની (મૃગ ઇવાદ્યતે અદ્ લ્યુટ્) સ્ત્રી॰ ની. ૧ સહદેવીનો વેલો. ૨ ઇંદ્રવારુણી.

મૃગાધિરાજ (મૃગાણાં અધિરાજા) પુ॰ જ:. સિંહ.

'મૃગાધિરાજસ્ય વચો નિશમ્ય' રઘુ:.

મૃગારાતિ (મૃગસ્ય અરાતિ:) પુ॰ તિ:. ૧ મૃગનો શત્રુ. ૨ સિંહ. ૩ સિંહરાશિ. ૪ કૂતરો.

મૃગારિ (મૃગસ્ય અરિ:) પુ॰ રિ:. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ શરભવાનું ઝાડ. ૩ વાઘ.

મૃગાવિધ્ (મૃગં વિધ્યતિ વિધ્ ક્વિપ્) પુ॰ ત્-દ્. શીકારી.

મૃગિત (મૃગ્ ક્ત) ત્રિ॰ ત:-તા-તં. ૧ શોધેલું, તપાસેલું. ૨ માગેલું, યાચેલું, પ્રાર્થેલું.

મૃગેંદ્ર (મૃગ ઇંદ્ર ઇવ) પુ॰ દ્ર: ૧ સિંહ. ૨ સિંહરાશિ.

મૃગેંદ્રચટક (મૃગેંદ્ર ઇવ હિંસ્રશ્ચટક:) પુ॰ ક: બાજપક્ષી.

મૃગેંદ્રમુખ (મૃગેંદ્રસ્ય મુખં) ક્લી॰ ખં. સિંહનું મોં.

મૃગેંદ્રાશી (મૃગેંદ્રેણ અશ્યતે અશ્ ક ઙીપ્) સ્ત્રી॰ શી. અરડુસો. વાસક.

મૃગૈર્વારુ ( ) પુ॰ રુ:. ધોળું હરણ.

મૃગેષ્ટ (મૃગાણાં ઇષ્ટ:) પુ॰ ષ્ટ:. ભગ.

મૃગેક્ષણ (મૃગસ્ય ઈક્ષણમિવેક્ષણં યસ્ય) ત્રિ॰ ણ:-ણા-ણં. મૃગના સરખાં નેત્રવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मृग्य (मृग् क्यप्) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. १ शोधवालायक. २ तपासवालायक.

मृज् (तुरा० उभय० सेट् मार्जयति-ते) १ साफ करवुं, शुद्ध करवुं. २ निर्मल करवुं. ३ भूषण करवुं.

मृज् (अदा० पर० सेट् मार्ष्टि) उपरो धातु जुओ.

'यत्पूर्वं विधिना ललाटलिखितं तन्मार्जितुं कः क्षमः'
भर्तृहरिः

'त्यागेन पत्न्याः परिमार्ष्टुमैच्छत्'
रघुः

मृज (मृज् क) पु० जः. ओक जातनुं धाव.

मृजा (मृज् क टाप्) स्त्री० जा. १ निर्मल करवुं. २ शुद्ध करवुं. ३ भोजन.

मृजान्वय ( ) त्रि० यः-या-यं. निर्मल करेलुं, शुद्ध करेलुं, साफ करेलुं.

मृज्य (मृज् क्यप्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. १ साफ करवालायक. २ शुद्ध करवायोग्य. ३ निर्मल करवालायक. [संतुष्ट करवुं.

मृड् (क्या० पर० सेट् मृडाति) १ सुख आपवुं, २

मृड (मृड् क) पु० डः. शिव.

मृडंकण (मृड् कंकण) पु० णः, १ बालक, छोकरुं. २ शिष्य, चेलो. [दुर्गा.

मृडानी (मृड् आनुक् ङीष्) स्त्री० नी. शिवनी पत्नी,

मृडानीपति (मृडान्याः पतिः) पु० तिः. शिव.

'शंके सुंदरि कालकूटमपिवन्मृढो गृडानीपतिः'
गीतगोविंदम्.

मृडीक (मृड् कीकन्) पु० कः हरण.

मृण् (तुदा० पर० सेट् मृणति) १ हिंसा करवी, २ ध्वनि करवो.

मृणाल (मृण् कालन्) पु० क्ली० लः-लं. कमलवगेरेनी नालना तंतु. मृणाली, बिसतंतु.

'सूत्रं मृणालादिव राजहंसी' विक्रमोर्वशीयम्

'व्यालं बालमृणालतन्तुभिरसौ रोद्धुं समभ्युद्यते'
भर्तृहरिः.

मृणाल (,,) क्ली० लं. सुगंधी वाळो. वीरणमूल.

मृणालिन् (मृणालं विद्यतेऽस्य इनि) त्रि० ली-लिनी लि. कमलवगेरेनी नालना तंतुयुक्त.

मृणालिन् (,,) पु० ली. पक्ष.

मृणालिनी (मृणालं विद्यतेऽस्य समूहे तद्युक्तदेशे वा इनि) स्त्री० नी. १ कमलनो वेलो. २ कमलनो समूह. ३ पद्मयुक्त देश.

'मृणालिनी हैमनिव...' रघुः.

मृणाली (मृणाल ङीप्) स्त्री० ली. १ बिसतंतु. २ कमलवगेरेनो दांडो.

'परिमृदितमृणालीदुर्बलान्यंगकानि' उत्तररामः

'परिमृदितमृणालीम्लानसंगम्' मालतीमाधवम्.

मृणाली (,,) स्त्री० ली. थोडी मृणालजाति. [दीनुं बनावेलुं.

मृण्मय (मृत् मयट्) त्रि० यः-यी-यं. माटीनुं, मा-

मृत (मृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मरेलुं, मुवेलुं, जेना प्राण गया छे ते. २ भांगेली वस्तु.

'ये पराधीनतां यांति तेऽपि जीवन्ति के मृताः'
उद्भटः.

मृत्त (,,) क्ली० तं. १ मरण. २ भीखारीनी वृत्ति.

मृतक (मृत कन्) क्ली० कं. मडदुं, शव.

मृतक (मृतेन मरणेन कायति कै क) क्ली० कं. मरणनुं आशौच, मुआनुं सूतक.

मृतकल्प (मृत कल्प्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. मुआसरखुं, लगभग मरेलुं, अधमुवुं. मृताप्राय.

मृतकांतक (मृतः कांतः अभिमतो यस्य) पु० कः. शियाळ. [नो पिता.

मृतांड (मृतः अंडः कारणत्वेन यस्य) पु० डः. सूर्य.

मृतजीव (मृतः नष्टः सन् पुनर्जीवति) पु० वः. लिंबडा वृक्ष.

मृतमत्त (मृते मत्तः) पु० त्तः शियाळ.

मृतमस्तक (मृतमत्त कन्) पु० कः. शियाळ.

मृतवत्सा (मृतो वत्सो यस्याः) स्त्री० त्सा. जे स्त्रीनुं छोकरुं मरी गयेलुं छे ते. २ जे गायनुं वाछरु मरी गयेलुं छे ते. [नी शंका.

मृतशंका (मृतस्य मरणस्य शंका) स्त्री० का. मरण-

मृतसंजीवनी (मृतान् संजीवयति सं जीव् णिच् ल्युङीप्) स्त्री० नी. १ एक जातनी विद्या. २ औषधि गोरक्षदुग्धा.

मृतस्नात (मृतं मरणं तन्निमित्तं स्नातः) त्रि० तः-ता-तं. मरणनिमित्ते जेणे स्नान करेलुं छे ते. अपस्नात.

मृतस्नान (मृतं मरणं तन्निमित्तं स्नानं) क्ली० नं. मरण निमित्ते स्नान. अपस्नान.

मृतस्नायोक्षन् (मृत स्व सुच् तृच्) पु० क्षा. ते नामनो एक जनपद.

मृतांड ( ) पु० डः सूर्य.

मृतासृज् (मृतः नष्टः आसृदः यस्मात्) क्ली० दं. छुरो भोरशुथु.

मृतालक (मृतमालयति) क्ली० कं. एक जातनी घुशबोदार माटी. गृत्तालक, मृत्ताल.

मृति (मृ क्तिन्) स्त्री० तिः मरण, मृत्यु.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मृतोद्भव ( ) पु० वः शमुड.
मृत्कर (मृदं करोति) पु० रः कुंभार.
मृत्कार्य (मृन्निमित्तं कार्यं) क्ली० र्यं. माटीनुं वासण.
मृत्किरा (मृदं किरति) स्त्री० रा. એક जातनो डीडो.
मृत्तिका (मृत् तिकन् टाप्) स्त्री० का. १ माटी. २ એક जातनी खुशबोदार माटी.
मृत्फली (मृदि फलमस्याः ङीप्) स्त्री० ली. कुष्ठौषधि.
मृत्यु (मृ त्युक्) पु० त्युः १ यम. २ मरण, प्राणनो वियोग. ३ कंस.
'मृत्योः स मृत्युमाप्नोति य इह नानेव पश्यति' श्रुतिः.
'मृत्युः शरीरगोप्तारं धनरक्षं वसुंधरा' उद्भटः.
मृत्यु (मृ त्युक्) क्ली० त्यु. भोत, मरण.
मृत्युंजय (मृत्युं जयति जि अच्) पु० यः महादेव, शिव.
'न मृत्युना जितः शंभुः कल्पे कल्पे श्रुतौ श्रुतम्' ब्रह्मवै० पु०.
मृत्युनाशक (मृत्युं नाशयति नश् णिच् ण्वुल्) पु० कः. पारो, पारद. [मृत्युनो नाश करनार.
मृत्युनाशक (,,) त्रि० कः-शिका-कं.
मृत्युपुष्प (मृत्यवे स्वामि मरणाय पुष्पं यस्य) पु० ष्पः, शेशडी. [ला. केळ.
मृत्युफला (मृत्यवे स्वनाशाय फलं यस्याः) स्त्री०
मृत्युशंकुरक्त (मृत्यु शंकुर क) पु० कः. मरणकाले पगाडवानुं नगारुं.
मृत्युभृत्य (मृत्योः भृत्यः) पु० त्यः. भंदवाड, रोग.
मृत्युवंचन (मृत्युं वंचयति वंचि ल्यु) पु० नः. १ शिव. २ એક जातनो कागडो. ३ એક जातनुं आड. ४ णीलीनुं आड. [नः. वांस.
मृत्युबीज (मृत्युस्तद्धेतुर्हि बीजं कारणमस्य) पु०
मृत्युभूति (मृत्यवे सूतिः प्रसवो यस्याः) स्त्री० तिः. करचली. कर्कटकी.
'यथा कर्कटकी गर्भमादत्ते मृत्यवे निजम्' पुराणम्.
मृत्स्ना (मृत् स) स्त्री० त्सा. १ सारी माटी. २ खुशबोदार माटी.
मृत्स्ना (मृत् स्न) स्त्री० त्स्ना. उपलो शब्द जुओ.
मृत्स्नाभांड (मृत्स्नानिर्मितं भांडं) क्ली० डं. माटीनुं वासण. [उपलो शब्द जुओ.
मृत्स्नाभांडक (मृत्स्नाभांडं स्वार्थे क) क्ली० कं.
मृद् (क्या० पर० सेट् मृद्नाति) १ दळवुं. २ चूर्ण करवुं. ३ मर्दन करवुं. ४ चूरेचूरा करवा.
'बलान्यमृद्नान्नलिताभवक्त्रः' रघुवंशम्.
मृद् (मृद् क्विप्) स्त्री० तद्. माटी, खुशबोदार माटी. [कपूतर.
मृदंकुर (मृदि अंकुरः यस्य) पु० रः. એક जातनुं
मृदंग (मृद् अंगच् किच्च) पु० गः. तबलां, मृदंग.
'मृदंगो मुखलेपेन कुरुते मधुरध्वनिम्' भर्तृहरिः.
मृदंगक (मृदंगः स्वार्थे कन्) पु० कः. उपलो शब्द जुओ. [आड.
मृदंगफल (मृदंग इव फलमस्य) पु० लः. कणसतुं
मृदंगफलिनी (मृदंग इव फलमस्याः इनि ङीप्) स्त्री० नी. वनस्पति कोपातडी. [शब्द जुओ.
मृदंगी (मृद् अंगच् किच्च ङीप्) स्त्री० गी. उपलो
मृदर (मृ दर) त्रि० रः-रा-रं. १ खेलतुं, क्रीडा करतुं. २ जलदी जनार. [धि माटी.
मृदा (मृद् अङ् टाप्) स्त्री० दा. १ माटी. २ सुगंधद्रव्य.
मृदाकर ( ) पु० रः. धंद्रतुं वज्र.
मृदिमा (मृद् इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ सारी माटी. सारी जमीन.
मृदु (मृद् कु) त्रि० दुः-दुः-द्वी-दु. कोमल.
'मृदुनि मृगशरीरे तूलराशाविवाग्नेः' शाकुन्तलम्.
'अथवा मृदु वस्तु हिंसितुं मृदुनैवारमते प्रजांतकः' रघुः.
मृदु (मृद् कु) स्त्री० दुः. गृहकन्या.
मृदुकृष्णायस (मृदुच तत्कृष्णायसं च) क्ली० सं. सीसुं. [मृगशिरस्, अने रेवती नक्षत्र.
मृदुगण (मृदूनां गणः) पु० णः. चित्रा, अनुराधा,
मृदुगमना (मृदु गमनमस्याः) स्त्री० ना. हंसण.
मृदुचार्मिक (मृदु कोमलं चर्म यस्य) पु० र्मी. भूर्जपत्रनुं आड.
मृदुच्छद (मृदु कोमलं छदं यस्य) पु० दः. १ उपलो शब्द जुओ. २ पीलुनुं आड. ३ कुशवृक्ष. ४ श्रीतालवृक्ष.
मृदुता (मृदोर्भावः तल्) स्त्री० ता. कोमलपणुं, कुमळापणुं. [ओ.
मृदुत्व (मृदोर्भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जु.
मृदुत्वच (मृदुः त्वचा यस्य) पु० चः भूर्जपत्रनुं आड. मृदुत्वच्.
मृदुफक ( ) क्ली० कं. सीसुं.
मृदुपत्र (मृदूनि पत्राण्यस्य) पु० त्रः. એક जातनुं झाड. [मस पांदडावाळुं.
मृदुपत्र (मृदूनि पत्राणि यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. कोमल पांदडुं.
मृदुपत्र (मृदु पत्रं) क्ली० त्रं. कोमल पांदडुं.
मृदुपत्री (मृदूनि पत्राण्यस्याः ङीप्) स्त्री० त्री. એક जातनुं शाक.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मृदुपर्वक (मृदूनि पर्वाण्यस्य कप्) पु० कः नेतर. वेत्र.

मृदुपर्वन् (मृदूनि पर्वाण्यस्य) पु० र्वा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઝાડ.

मृदुपुष्प (मृदूनि पुष्पाण्यस्य) पु० ष्पः. सरसडानुं

मृदुपुष्प (मृदूनि पुष्पाणि यस्य) त्रि० ष्पः-ष्पा-ष्पं. કોમલ ફૂલવાળું.

मृदुपुष्प (मृदु पुष्पं) क्ली० ष्पं. કોમલ ફૂલ.

मृदुफल (मृदूनि फलान्यस्य) पु० लः १ विरंतऽ वृक्ष. २ એક જાતનું નાળિયેર.

मृदुफल (मृदूनि फलानि यस्य) त्रि० लः-ला-लं. કોમલ ફલવાળુ.

मृदुफल (मृदु फलं) क्ली० लं. કોમલ ફલ.

मृदुल (मृद् कुलच्) क्ली० लं. १ પાણી, જલ. २ એક જાતનું લાકડું. [કુમળું, કુણું.

मृदुल (,,) त्रि० लः-ला-लं. કોમલ, 'मृदुलतां ललनामलोकयत्' माघः.

मृदुलता (मृदुलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. કોમલપણું, કુમળાપણું, કુણાપણું.

मृदुलत्व (मृदुलस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मृदुलोमवत् (मृदुलोमन् मतुप्) पु० वान्. સસલો.

मृदुलोमवत् (,,) त्रि० वान्-वती-वत्. १ કોમલ રૂવાડાંવાળું. २ કોમળ વાળવાળું.

मृदुलोमक (मृदुलोमन् कप्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मृदुलोमक (,,) पु० कः. સસલો.

मृदुवात (मृदुः वातः) पु० तः કોમલ પવન.

मृदूत्पल (मृदु उत्पलं) क्ली० लं. १ કાળું કમલ. २ કાળું પોયણું.

मृद्वी (मृदु ङीप्) स्त्री० द्वी. કાળી દ્રાક્ષા.

मृद्वीका (मृदु की कन्) स्त्री० का. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ દ્રાક્ષા.

'मृद्वीका रसिता सिता समशिता स्फीतं निपीतं पयः'

भामिनीविलासः.

मृध (भ्वा० उभय० सेट् मर्द्धति-ते) ભીનું થવું.

मृध (मृध् क) क्ली० धं. લડાઈ, જુધ.

'हत्वा निवृत्ताय मृधे खरादीन्' रघुः.

मृल्लोष्ट (मृदो लोष्टं) क्ली० ष्टं. માટીનું ઢેકું.

मृश् (तुदा० पर० सेट् मृशति) १ અડકવું, અડવું, સ્પર્શ કરવો. २ જોવું. ३ વિચારવું; अभि (अभिमृशति) અડકવું; आ (आमृशति) १ અડકવું. २ ખાવું; परा (परामृशति) १ અડકવું. २ અટકાવવું. ३ દૂષિત કરવું, બગાડવું. ४ વિચાર કરવો; परि (परिमृशति) અડકવું; वि (विमृशति) १ અડકવું. २ વિચારવું. ३ ધ્યાનમાં લેવું, નિહાળવું. ४ પારખવું, પરીક્ષા કરવી. [કરવું.

मृष् (भ्वा० उभय० सेट् मृषति-ते) ખમવું, સહન

मृष् (चुरा० उभय० सेट् मर्षयति-ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

मृष् (भ्वा० पर० सेट् मर्षति) સીંચવું, છાંટવું.

मृष् (दिवा० उभय० सेट् मृष्यति-ते) ખમવું, સહન કરવું.

मृषा (मृष् का) स्त्री० षा. ફોગટ, મિથ્યા.

'अकरुण मृषाभाषासिन्धो विमुंच ममांचलम्'

भामिनीविलासः.

मृषार्थक (मृषा अर्थ कन्) क्ली० कं. અસંભવિત વાક્ય. [ઝાડ.

मृषालक (मृषा लक् अच्) पु० कः. આંબાનું

मृषावाद (मृषा वद् घञ्) पु० दः. મિથ્યાવાદ.

मृषावादिन् (मृषा वदति वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ખોટું બોલનાર. [૪રીયાદી.

मृषावादिन् (,,) पु० दी. ખોટો

मृषोद्य (मृषा वद् क्यप्) क्ली० द्यं. જૂઠું બોલવું તે.

मृषोद्यं प्रवदंतीं तां सत्यवद्यो रघूत्तमः' भट्टिः.

मृषोद्य (मृषा उद्यं विद्यते यस्य) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. જૂઠું બોલનાર.

मृष्ट (मृज् क्त) क्लो० ष्टं. ભરી, તીખાં.

मृष्ट (मृज् मृष् वा क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ સાફ કરેલું, શુદ્ધ કરેલું, નિર્મલ કરેલું. २ અડકેલું. ३ મર્દન કરેલું.

'स्थितपतितं च करोति मृष्टमन्नम्'

बृहत्संहिता.

मृष्टि (मृज् मृष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. १ સાફ કરવું-શુદ્ધ કરવું-નિર્મલ કરવું તે. २ અડકવું તે, સ્પર્શ. ३ છાંટવું તે. ४ ખાણામાટે ખોરાક તૈયાર કરવો તે.

मृष्टेरुक ( ) पु० कः १ સખાવત, ઉદાર, દાતા. २ મિષ્ટાન્ન ખાનાર. ३ અતિથિનો દ્વેષી. ४ ખરાબ સ્વભાવવાળો.

मृ (क्र्या० पर० सेट् मृणाति) १ ઇજા કરવી, હરકત કરવી. २ મારી નાખવું, ઠાર મારવું.

मे (भ्वा० आत्म० सेट् मयते) અદલોબદલો કરવો; नि-विनि (निमियते-विनिमयते) અદલોબદલો કરવો.

मेकल (मि कलच्) पु० लः તે નામનો એક પર્વત. मेखल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મેકલ (મે इति कलो यस्य) पु० लः. બકરો, બોકડો.

મેકલકન્યકા (મેકલાયુક્તસ્ય પર્વતસ્ય કન્યકા) સ્ત્રી० કા નર્મદા નદી. મેખલકન્યકા.

મેકલાદ્રિજા (મેકલાદ્રેર્જાયતે जन् ड) સ્ત્રી० જા. ઉપલો શબ્દ જુઓ. મેખલાદ્રિજા.

'रेवेंदुजा पूर्वगंगा नर्मदा मेकलाद्रिजा'

हेमचंद्रः.

મેક્ષણ ( ) ક્લી० णं. એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર.

મેખલા (मि खलच्) સ્ત્રી० લા. ૧ કમરપટો વગેરે કેડનું ભૂષણ, કટિસૂત્ર. ૨ તલવાર, ખડ્ગવગેરેની મુઠઉપર ચામડાનું બંધન બાંધે છે તે. ૩ તલવારના મિયાનઉપર વીંટવાનો ચામડાનો પટો. ૪ યજ્ઞકુંડની ચાર મેખલા કરેછે તેમાંથી દરેક. ૫ યજ્ઞકુંડ કરતી વખતે બ્રાહ્મણની કેડે બાંધવાનું મૃગના ચર્મનું કટિસૂત્ર. ૬ પર્વતનો ભાગ. ૭ ઉપનયનના સંસ્કારકાલમાં બ્રહ્મચારીવગેરેથી ધારણ કરવા યોગ્ય મૌંજ કટિસૂત્ર. ૮ નર્મદા. ૯ વનસ્પતિ પૃશ્નિપર્ણી.

'रघुपतिपदैरंकितं मेखलासु' मेघदूतम्.

'रत्नानुविद्धार्णवमेखलाया दिशः सपत्नी भव दक्षिणस्याः' रघुः.

મેખલાપદ્ (मेखलायाः पदम्) ક્લી० दं. કમર, કેડ.

મેખલિન્ (मेखला इनि) ત્રિ० ली-लिनी-लि. કમરપટાવાળું. ૨ મૌંજીના કટિસૂત્રવાળું.

મેઘ (मिह् घञ्) पु० घः. ૧ વાદળું, મેઘ. ૨ તે નામનો એક રાક્ષસ. ૩ નાગરમોથ. ૪ તે નામનો એક રાગ.

'मेघालोके भवति सुखिनोऽप्यन्यथावृत्ति चेतः'

मेघदूतम्.

મેઘકફ (मेघस्य कफ इव) पु० फः. વરસાદના કરા.

મેઘગર્જન (मेघस्य गर्जनं) ક્લી० नं. મેઘનું ગાજવું.

મેઘજ (मेघाज्जायते जन् ड) ત્રિ० जः-जा-जं. મેઘમેઘથકી પેદા થનાર, મેઘથી ઉત્પન્ન થનાર.

મેઘજ (,,) पु० जः મોતું મોતી.

મેઘજાલ (मेघानां जालम्) ક્લી० लं. વાદળાંનો સમૂહ. [मेघचिंतक.

મેઘજીવક (मेघेन जीवति) पु० कः ચાતકપક્ષી.

મેઘજીવન (मेघो जीवनं यस्य) पु० नः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જળનો અગ્નિ. વજ્રાગ્નિ.

મેઘજ્યોતિસ્ (मेघजन्यं ज्योतिः) ક્લી० तिः. વીજ

મેઘતિમિર (मेघात् तिमिरं) ક્લી० रं. વાદળાનું અંધારું.

મેઘદીપ (मेघे दीप इव) पु० पः. વીજળી.

મેઘદ્વાર (मेघस्य द्वारमिव) ક્લી० रं. આકાશ.

મેઘનાદ (मेघस्येव नादो यस्य) पु० दः. ૧ વરુણ. ૨ રાવણનો પુત્ર ઇંદ્રજિત્. ૩ ખાખરાનું ઝાડ. ૪ તાંદળજાની ભાજી.

મેઘનાદ (मेघस्य नादः) पु० दः. મેઘનો અવાજ.

મેઘનાદજિત્ (मेघनादं जयति) पु० त्-द्. લક્ષ્મણ.

મેઘનાદાનુલાસક (मेघनादेन अनुलस्यति) पु० कः. મોર. [પક્ષો શબ્દ જુઓ.

મેઘનાદાનુલાસિન્ (,,) पु० सी. ઉ-

મેઘનામન્ (मेघस्य नामेव नाम यस्य) पु० मा. મોથ. [વાજ.

મેઘનિર્ઘોષ (मेघस्य निर्घोषः) पु० षः મેઘનો અ-

મેઘપુષ્પ (मेघस्य पुष्पमिव) पु० ष्पः. વરસાદનો કરો. ૨ વિષ્ણુનો ધોડો.

મેઘપુષ્પક (मेघस्य पुष्पमिव) ક્લી० कं. જલ, પાણી.

મેઘપ્રસવ (मेघात् प्रसवः यस्य) पु० वः. પાણી, જલ.

મેઘભૂતિ (मेघाद् भूतिरस्य) पु० तिः. વીજળી.

મેઘમાલા (मेघस्य माला) સ્ત્રી० ला. વાદળાનું ટોળું.

મેઘયોનિ (मेघस्य योनिः) સ્ત્રી० निः. ધૂમાડો.

મેઘરાગ (मेघनामको रागः) पु० गः. એક જાતનો રાગ. [ઝાડ.

મેઘવર્ણા (मेघस्येव वर्णोऽस्याः) સ્ત્રી० र्णा. ગળીનું

મેઘવર્ત્મન્ (मेघानां वर्त्म) ક્લી० र्त्म. આકાશ. મેઘવીથિ. [ગ્નિ. મેઘાનલ.

મેઘવહ્નિ (मेघजन्यो वह्निः) पु० ह्निः. વજ્રનો અ-

મેઘવાહન (मेघो वाहनमिव यस्य) पु० नः. ઇંદ્ર.

'अर्यात स्म मेघ इव मेघवाहनः'

शिशुपालवधः.

મેઘવિસ્ફૂર્જિત (मेघस्य विस्फूर्जितं) ક્લી० तं. મેઘનો અવાજ.

મેઘસાર (मेघस्य सारः) पु० रः. ચીનાકપૂર.

મેઘસુહૃદ્ (मेघः सुहृद् यस्य) पु० त्-द्. મોર.

મેઘાગમ (मेघस्यागमः यत्र) पु० मः. વર્ષાઋતુ, વરસાદની મોસમ.

'नवांबुमत्ताः शिखिनो नदंति मेघागमे कुंदसमानदंति'

घटकर्परः.

મેઘાનંદા (मेघेन आनंदोऽस्याः) સ્ત્રી० ना. બગલી.

મેઘાનંદિન્ (मेघेन तद्ध्वनिना आनंदति) पु० दी. મોર. [કરા.

મેઘાસ્થિ (मेघस्य अस्थीव) ક્લી० स्थि. વરસાદના

મેઘાસ્પદ (मेघानां आस्पदमिव) ક્લી० दं. આકાશ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વાતાવરણ. [ખાપ.
મેઘોદર (મેઘસ્યેવ ઉદરમસ્ય) પુ૰ રઃ. અર્હત્નો
મેચક (મિચ્ વુન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. કાળું, કાળા રંગનું.

' અસંન્યસ્તે સતિ હલભૃતો મેચકે વાસસીવ '
મેઘદૂતમ્.

મેચક (,,) ક્લી૰ કં. ૧ અંધારૂં. ૨ સ્રોતોંજન. ૩ નીલાંજન.
મેચક (,,) પુ૰ કઃ. ૧ કાળો વર્ણ. ૨ ધૂમાડો. ૩ મેઘ. ૪ શરગવાનું ઝાડ.
મેચકાપગા (મેચકા આપગા) સ્ત્રી૰ ગા. યમુના નદી.
મેટ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ મેટતિ) ગાંડા થવું.
મેટુલા (મેટ્ ઉલચ્) સ્ત્રી૰ લા. આમલકી શબ્દ જુઓ. [મેંઢો.
મેડ (મેડ્ અચ્) પું૰ ડઃ. ૧ હાથીનો ભાવત. ૨
મેડ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ મેડતિ) ગાંડું થવું.
મેઢ્ (મિહ્ ઘ્ટન્) પુ૰ ઢ્રઃ. ૧ મેંઢો. ૨ લોડો.
મેઢ્રશૃંગી (મેઢ્રસ્યેવ શૃંગં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ગી. મેંઢાશીંગી.
મેથ્ (ભ્વા૰ ઉભય૰ સેટ્ મેથતિ-તે) ૧ ઠાર મારવું, મારી નાખવું. ૨ સગજવું. ૩ સંગી થવું.
મેથિ (મિથ્ ઇન્) પુ૰ થિઃ. ધાન્યના ખળાનો એક ભાગ.
મેથિકા (મેથ્ ણ્વુલ્) સ્ત્રી૰ કા. મેથી.
મેથિની (મેથ્ ણિનિ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ની. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
મેથી (મેથ્ અચ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ થી. મેથી.
મેદ્ (ભ્વા૰ ઉભય૰ સેટ્ મેદતિ-તે) ૧ સમજવું. ૨ મારી નાખવું, ઠાર મારવું.
મેદ (મિદ્ ઘઞ્) પુ૰ દઃ. ચરબી.
મેદક (મિદ્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ. દારૂનો તળેનો ભાગ.
મેદજ (મેદાજ્જાયતે જન્ ડ) પુ૰ જઃ. એક જાતનો ગુગળ.
મેદસ્ (મેદ્ અસુન્) ક્લી૰ દઃ. ચરબી.

' મેદચ્છેદકૃશોદરં લઘુ ભવત્યુત્થાનયોગ્યં વપુઃ '
શાકુન્તલમ્.

મેદસ્કૃત્ (મેદઃ કરોતિ સ્વપરિપાકેન) ક્લી૰ ત્. માંસ. [ચરબીવાળું. ૨ જાડું, મજબુત.
મેદસ્વિન્ (મેદસ્ વિનિ) ત્રિ૰ સ્વી-સ્વિની-સ્વિ. ૧
મેદા (મિદ્ અચ્) સ્ત્રી૰ દા. આદાના મૂલ જેવી આઠ પ્રકારની એક જાતની ઓષધિ.
મેદિની (મેદ ઇનિ) સ્ત્રી૰ ની. ૧ પૃથ્વી. ૨ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' ન મામવતિ સદ્વીપા રત્નસૂરપિ મેદિની '
રઘુવંશમ્.

મેદિનીદ્રુમ (મેદિન્યાઃ દ્રુમ ઇવ) પુ૰ મઃ. ધૂળ.
મેદુર (મિદ્ ઘુરચ્) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. અતિશય સ્નિગ્ધ.

' મેદૈર્મેદુરમમ્બરં વનભુવઃ શ્યામાસ્તમાલદ્રુમૈઃ '
ગીતગોવિંદમ્.

મેદુરા (મિદ્ ઘુરચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ રા. કાકોલી શબ્દ જુઓ. [બીની ગાંઠ.
મેદોગ્રંથિ (મેદસઃ ગ્રંથિઃ) પુ૰ થિઃ. શરીરમાં ચરબી
મેદોજ (મેદસો જાયતે જન્ ડ) ક્લી૰ જં. હાડકું.
મેદોદ્ભવા (મેદાત્ ઉદ્ભવતિ) સ્ત્રી૰ વા. મેદા શબ્દ જુઓ. [બીનો વધારો.
મેદોવૃદ્ધિ (મેદસો વૃદ્ધિઃ) સ્ત્રી૰ દ્ધિઃ. શરીરમાં ચરબી
મેધ્ (ભ્વા૰ ઉભય૰ સેટ્ મેધતિ-તે) ૧ સમજવું. ૨ મારી નાખવું, ઠાર મારવું.
મેધ (મેધ્ ઘઞ્) પુ૰ ધઃ. યજ્ઞ.
મેધસ્ (મેધ્ અસુન્) પુ૰ ધાઃ સ્વાયંભૂ મનુનો એક પુત્ર. [બુદ્ધિ.
મેધા (મેધ્ અઙ્) સ્ત્રી૰ ધા. સમજણ, ધારણાવાળી
મેધાજિત્ (મેધયા જયતિ) સ્ત્રી૰ ત્-દ્. કાત્યાયન મુનિ. [વાળું, અઽકલમંદ. મેધાવત્.
મેધાવિન્ (મેધા વિનિ) ત્રિ૰ વી-વિની-વિ. બુદ્ધિ-
મેધાવિન્ (,,) પુ૰ વી. પોપટ.
મેધાવિની (મેધાવિન્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ની. બ્રહ્માની પત્ની.
મેધિ (મેધ્ ઇન્) પુ૰ ધિઃ. મેથિ શબ્દ જુઓ.
મેધિ (,,) સ્ત્રી૰ ધિઃ. પશુને બાંધવાનો થાંભલો. [અઽકલમંદ.
મેધિર (મેધા ઇરચ્) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. બુદ્ધિશાળી,
મેધિષ્ઠ (અતિશયેન મેધાવાન્ ઇષ્ઠન્) ત્રિ૰ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. અતિશય બુદ્ધિશાળી.
મેધ્ય (મેધ્ યત્) ત્રિ૰ ધ્યઃ-ધ્યા-ધ્યં. પવિત્ર, શુચિ.
મેધ્ય (મેધાય હિતં) ત્રિ૰ ધ્યઃ-ધ્યા-ધ્યં. યજ્ઞને યોગ્ય.
મેધ્ય (,, યત્) પુ૰ ધ્યઃ. ૧ બકરો. ૨ જવ. ૩ ખેરનું ઝાડ.
મેધ્યા (,, ટાપ્) સ્ત્રી૰ ધ્યા. ૧ રોચના શબ્દ જુઓ. ૨ રાતી વજ. ૩ કેતકી. ૪ વનસ્પતિ શંખપુષ્પી. ૫ વનસ્પતિ શમી. ૬ વનસ્પતિ ભંડૂકી. ૭ જ્યોતિષ્મતી લતા. [અપ્સરા.
મેનકા (મિ નક્) સ્ત્રી૰ કા. તે નામની એક
મેનકા (મેનૈવ ક) સ્ત્રી૰ કા. હિમાલયની પત્ની.
મેનકાત્મજા (મેનકાયા આત્મજા) સ્ત્રી૰ જા. દુર્ગા, પાર્વતી. મેનાસુતા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મેના (મિ-ન) સ્ત્રી૦ ના. હિમાલયની પત્ની, પાર્વતીની માતા.
'મેનાં મુનીનામપિ માननीयाम्' કુમારસંભવમ્.
'शशाक मेना न नियंतुमुद्यमात्' કુમારः.

મેનાજા (મેના जन् ड टाप्) સ્ત્રી૦ જ્ઞા. પાર્વતી. મેનાતનયા, મેનાત્મજા, મેનાપુત્રી, મેનાસુતા.

મેનાદ (મે इति नादो यस्य) પુ૦ દः. ૧ મોર. ૨ બિલાડો. ૩ બકરો.

મેનાધવ (મેનાયા धवः) પુ૦ वः. હિમાલય પર્વત. મેનાપ્રાણેશ, મેનાસ્વામિન્, મેનાવલ્લભ.

મેધિકા (મેંધી कन्) સ્ત્રી૦ કા. નીચેનો શબ્દ જુઓ. [ધી. મેંદાનું ઝાડ.

મેંધી (मा लक्ष्मीः इध्यते यया इंध् घञ् ङीप्) સ્ત્રી૦

મેધ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ मेधते) જવું.

મેધ્ (,, मेध्रते) સેવવું, ચાકરી કરવી.

મેધ્ય (मा मि वा यत्) ત્રિ૦ यः-या-य. ૧ માપવા યોગ્ય, મોજવાલાયક. ૨ જાણવાલાયક.
'मायाधीना मेयसिद्धिः'

મેરક ( ) પુ૦ કः. તે નામનો એક અસુર.

મેરુ (મિ રુ) પુ૦ રुः. ૧ તે નામનો એક પર્વત. ૨ જપમાલામાં સહુથી મોટા વચ્ચેનો મણકો, મેર. ૩ હાથની એક આંગળીનો મોટો વેઢો.
'अथ जयाय नु मेरुमहीभृतः'
किरातार्जुनीयम्.
'यद्धात्रा निजभालपट्टलिखितं स्तोकं महद्वा धनं
तत्प्राप्नोति मरुस्थलेऽपि नितरां मेरौ ततो नाधिकम्'
भर्तृहरिः.

મેરુક (मेरुरिव कन्) પુ૦ કः. ૧ ધૂપ. ૨ યક્ષધૂપ.

મેરુસાવર્ણ ( ) પુ૦ र्णः. ચૌદ મનુપૈકી તે નામનો એક. [જમાવ.

મેલ (મિલ् घञ्) પુ૦ લः. મેળો, મનુષ્યવગેરેનો

મેલક (મિલ् घञ् स्वार्थे क) પુ૦ કः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નું ભીડું.

મેલકલવણ (मेलकं लवणम्) ક્લી૦ णं. એક જાત-

મેલન (મિલ् ल्युट्) ક્લી૦ નં. ૧ મળી જવું. ૨ મેળો, મનુષ્ય વગેરેનો જમાવ. ૩ વધારી દઈ એકઠું કરવું.

મેલા (મિલ् णिच् अच् टाप्) સ્ત્રી૦ લા. ૧ મેલ શબ્દ જુઓ. ૨ શાઈ. ૩ કાળો સુરમો. ૪ ગળીનું ઝાડ. [ખડિયો, દવાત.

મેલાનંદા (મેલયા મસ્યા આનંદોऽસ્યાः) સ્ત્રી૦ દા.

મેલાંધુ (મેલાયા अंधुरिव) પુ૦ धुः. ખડિયો, દવાત.

મેલાંબુ (મેલામિશ્રિતं अंबु यस्मिन्) પુ૦ બુः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રવી.

મેવ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ मेवते) સેવવું, ચાકરી કરવી.

મેષ (મિષ् अच्) પુ૦ षः. ૧ મેંઢો, ઘેટો. ૨ મેષરાશિ. ૩ યક્ષમર્દ વૃક્ષ. (કુવાડીઆનું ઝાડ).

મેષક (મેષ कन्) પુ૦ કः. એક જાતનું શાક.

મેષકંબલ (મેષેण तल्लोम्ना निर्मितः कंबलः) પુ૦ લः. મેંઢાના વાળનો કામળો. [યક્ષમર્દ વૃક્ષ.

મેષલોચન (મેષસ્य लोचनमिव पुष्पं अस्य) પુ૦ નः

મેષવલ્લી (મેષસ્य तदाकारफलयुता वल्ली) સ્ત્રી૦ લ્લી. નીચેનો શબ્દ જુઓ. મેષવિષાણી, મેષશૃંગી.

મેષવિષાણિકા (મેષવિષાણી स्वार्थे क) સ્ત્રી૦ કા. વનસ્પતિ મેંઢાશીંગી.

મેષશૃંગ (મેષસ્य शृंगमिवाकारोऽस्त्यस्य अच्) પુ૦ કः એક જાતનું ઝેર. [સૂક્ષ્મૈલા.

મેષા (મિષ् घञ् टाप्) સ્ત્રી૦ षा. નાની એલાયચી.

મેષાક્ષિકુસુમ (મેષાક્ષિવત् कुसुमानि यस्य) પુ૦ મः મેશલોચન શબ્દ જુઓ.

મેષાંડ (મેષસ્ये अंड इव अंडः अस्य) પુ૦ डः, ધંધ.

મેષાલુ (મેષાणामालुरिव प्रियः) પુ૦ લુः. એક જાતનું ઝાડ.

મેષિકા (મેષી स्वार्थे कन्) સ્ત્રી૦ કા. મેંઢી, ઘેટી.

મેષી (મેષસ્ય સ્ત્રીજાતિः ङीष्) સ્ત્રી૦ षी. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ નીચેનો શબ્દ જુઓ.

મેષી (મિષ् अच् ङीष्) સ્ત્રી૦ षी. ૧ વનસ્પતિ જટામાંસી. ૨ તિનિશવૃક્ષ. [પ્રમેહરોગ.

મેહ (મિહ् घञ्) પુ૦ हः. ૧ પેશાબ, મૂતરવું તે. ૨

મેહ (મિહ् अच्) પુ૦ हः. મેઘ. [મૂતરવું.

મેહત્ (મિહ् शतृ) ત્રિ૦ हन्-हंती-हत्. પેશાબ કરતું,

મેહઘ્ની (મેહं हंति हन्) સ્ત્રી૦ घ्नी. હલદર.

મેહન (મિહ् ल्युट्) ક્લી૦ નં. ૧ પેશાબ, મૂતર. ૨ પેશાબ કરવો–મૂતરવું તે. ૩ લોઢો, શિશ્ન.

મેહના (મિહ् णिच् युच्) સ્ત્રી૦ ના. મહિલા.

મેહિન્ (મિહ् णिनि) ત્રિ૦ હી-હિની-હિ. પેશાબ કરનાર, મૂતરનાર, પ્રમેહ રોગવાળું.

મૈત્ર (મિત્રस्येदं अण्) ત્રિ૦ त्रः-त्री-त्रं. ૧ દોસ્તદારનું, દોસ્તદારસંબંધી. ૨ સૂર્યનું, સૂર્યસંબંધી.

મૈત્ર (મિત્રादागतः अण्) ત્રિ૦ त्रः-त्री-त्रं. મિત્રથી આવેલું, મિત્રથકી મેળવેલું. [નક્ષત્ર.

મૈત્ર (મિત્રો देवताऽस्य अण्) ક્લી૦ त्रं. અનુરાધા

મૈત્ર (મૈત્રं वायुः तस्येदं अण्) ક્લી૦ त्रं. હગવું, વિષ્ટોત્સર્ગ. [મિત્ર.

મૈત્ર (મિત્રमेव स्वार्थे अण्) પુ૦ त्रः. ૧ બ્રાહ્મણ. ૨

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મૈત્રભ (મૈત્ર च त द् भं च) ક્લી૦ ભે. અનુરાધા નક્ષત્ર. [णः. અગસ્ત્ય મુનિ.

મૈત્રાવરુણ (મિત્રાવરુણયોરપત્યં પુમાન્ અણ્) પુ૦

મૈત્રાવરુણિ (મિત્રવરુણયોરપત્યં પુમાન્ इञ्) પુ૦ णिः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

મૈત્રી (મિત્રસ્ય ભાવઃ અણ્ ङीप्) સ્ત્રી૦ ત્રી. ભાઈબંધપણું, દોસ્તદારી, ભિત્રાઈ, દોસ્તી. મિત્રતા, મિત્રત્વ, મૈત્ર્ય.

' સ્ફુટિતકમલામોદમૈત્રીકષાયઃ ' મેઘદૂતમ્.

'કુરુત કરુણામૈત્રીપ્રજ્ઞાવધૂજનસંગમમ્' વૈરાગ્યશતકમ્.

મૈત્રીવલ (મૈત્ર્યા વલમસ્ય) પુ૦ લઃ બુદ્ધ.

મૈત્રેય (મિત્રાયા અપત્યં પુમાન્ ઢક્) પુ૦ યઃ ૧ તે નામનો એક મુનિ. ૨ તે નામનો એક બુદ્ધ.

મૈત્રેયક (મૈત્રેય कन्) પુ૦ કઃ. રાજા, શ્રીમંતવગેરેને સમય કહી આપનારો પુરુષ.

મૈત્રેયિકા (મિત્રયુના ભાવઃ કર્મ વા) સ્ત્રી૦ કા. મિત્રની લડાઈ. [શબ્દ જુઓ.

મૈત્ર્ય (મિત્રસ્ય ભાવઃ ष्यञ्) ક્લી૦ ત્રં. મૈત્રી,

' પ્રાહુઃ સાપ્તપદં મૈત્ર્યં જનાઃ શાસ્ત્રવિચક્ષણાઃ '

પંચતંત્રમ્.

મૈથિલ (મિથિલાયા રાજા અણ્) પુ૦ લઃ. મિથિલાનો રાજા.

મૈથિલ (મિથિલાયાં ભવઃ અણ્) ત્રિ૦ લઃ-લી-લં. મિથિલામાં હોનાર, મિથિલામાં થનાર.

મૈથિલ (મિથિલાયા इदं અણ્) ત્રિ૦ લઃ-લી-લં. મિથિલાનું, મિથિલાસંબંધી. [સીતા.

મૈથિલી (મિથિલાયાં ભવા અણ્ ङीप्) સ્ત્રી૦ લી.

' એષિ કાર્યકરસ્ત્વં મે ગત્વા પ્રવદ રાઘવમ્ ।
દિદક્ષુર્મૈથિલી રામ પશ્યતુ ત્વાઽવલમ્બિતમ્ ' ॥

મૈથુન (મિથુનસ્ય ભાવઃ અણ્) ક્લી૦ નં. ગ્રામ્યધર્મ.

મૈથુન (મિથુનેન સ્ત્રીપુંસાભ્યાં નિર્વૃત્તં અણ્) ત્રિ૦ નઃ-ની-નં. ૧ સ્ત્રીપુરુષથી કરાયલું અગ્ન્યાધાનવગેરેનું કર્મ. ૨ સ્ત્રીપુરુષનો સંભોગ.

' આહારનિદ્રાભયમૈથુનં ચ સામાન્યમેતત્પશુભિર્નરાણામ્ '

હિતોપદેશઃ.

મૈનાક (મૈનકાયાં ભવઃ અણ્) પુ૦ કઃ. તે નામનો એક પર્વત.

' ચિરં જલનિધૌ મગ્નો મૈનાક ઇવ માર્જવમ્ '

ભામિનીવિલાસઃ.

મૈનાકસ્વસૃ (મૈનાકસ્ય સ્વસા) સ્ત્રી૦ સા. દુર્ગા, પાર્વતી.

મૈનિક (મીનં હંતિ ઠક) પુ૦ કઃ. માછીમાર.

મૈદ ( ) પુ૦ દઃ. તે નામનો એક દૈત્ય.

મૈદ્દહન્ (મૈદં હતવાન્ हन् क्विप) પુ૦ હા. વિષ્ણુ,

મૈરેય (મિરા ઢક્ ક્લી૦ યં. ૧ એક જાતનો આસવ. ૨ એક જાતનું મદ્ય.

' મૈરેયં ધાતકીપુષ્પગુડધાનામ્લસંભવમ્ '

માધવઃ.

મૈલંદ (મિલંદ अण् પૃષો૦) પુ૦ દઃ. ભમરો.

મોક્તવ્ય (મુચ્ तव्यच्) ત્રિ૦ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. મૂકવાલાયક, છોડવાયોગ્ય.

મોક્ષ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ મોક્ષતિ) મૂકવું, છોડવું.

મોક્ષ્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ મોક્ષયતિ-તે) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

મોક્ષ (મોક્ષ્ घञ्) પુ૦ ક્ષઃ. ૧ આત્યંતિક ક્લેશની નિવૃત્તિ અને પરમાનંદની પ્રાપ્તિ, મોક્ષ. ૨ મૂકવું—છોડવું તે. ૩ મરણ. ૪ એક જાતનું ઝાડ.

' નીવિમોક્ષો હિ મોક્ષઃ ' સાહિત્યદર્પણમ્.

મોક્ષક (મોક્ષ્ ण्वुल्) ત્રિ૦ કઃ-ક્ષિકા-કં. છોડનાર, મૂકી દેનાર. [મૂકી દેવું.

મોક્ષણ (મોક્ષ્ ल्युट्) ક્લી૦ णं. છોડવું, મૂકવું,

મોક્ષણીય (મોક્ષ્ अनीयर्) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. છોડવાલાયક, મૂકવાયોગ્ય.

મોક્ષિત (મોક્ષ્ क्त) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. છોડેલું, મૂકેલું.

મોઘ (મુહ્ घञ्) ત્રિ૦ ઘઃ-ઘા-ઘં. નિરર્થક, હીન.

' યાચ્ઞા મોઘા વરમધિગુણે નાધમે લબ્ધકામા '

મેઘદૂતમ્.

મોઘ (,,) પુ૦ ઘઃ. વાડ, કોટ.

મોઘા ( ) સ્ત્રી૦ ઘા. ૧ વાવડિંગ. ૨ પાટલા. [ણી સ્ત્રી.

મોઘપુષ્પા (મોઘં પુષ્પં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ષ્પા. વાંઝ-

મોઘોલી ( ) સ્ત્રી૦ લી. વાડ, કોટ.

મોચ (મુચ્ अच्) ક્લી૦ चं. કેળું.

મોચ (,,) પુ૦ चः. ૧ શરગવાનું ઝાડ. ૨ કેળનું ઝાડ. ૩ શીમળાનું ઝાડ.

મોચક (મુચ્ ण्वुल्) પુ૦ કઃ. ૧ કેળનું ઝાડ. ૨ મૂકનારો, છોડનારો. ૩ શરગવાનું ઝાડ. ૪ મોક્ષ. ૫ મુષ્કકવૃક્ષ. [ગવાળું.

મોચક (,,) ત્રિ૦ કઃ-ચિકા-કં. વૈરા-

મોચન (મુચ્ ल्युट्) ક્લી૦ નં. ૧ છોડવું મૂકીદેવું તે. મુક્તિ. ૩ દંભ, શઠપણું.

મોચની (મુચ્યતે રોગાદનયા) સ્ત્રી૦ नी. ભોંરીંગણી.

મોચનીય (મુચ્ अनीयर्) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. મૂકવા યોગ્ય, છોડવાલાયક.

મોચરસ (મોચસ્ય રસઃ) પુ૦ રઃ. મોચરસ. મોચસાર, મોચનિર્યાસ, મોચસ્રાવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मोचा (मुच् अच् टाप्) स्त्री० चा. १ કેળનું ઝાડ. २ शीમળાનું ઝાડ. ३ ઉપલો शબ્દ જુઓ. ४ ગળીનું ઝાડ.

मोचाट (मोचाय अटति अट् अच्) पु० टः. १ કાળું જીરું. २ કેળું. ३ रંભાસ્થિ. ४ ચંદન.

मोटक (मुट् ण्वुल्) क्ली० कं. શ્રાદ્ધમાં પિતૃદાનાર્થે વપરાતા બે કુશ. [રાગિણી.

मोटकी (,,) स्त्री० की. તે નામની એક

मोटन (मुट् ल्यु) पु० नः. વાયુ, પવન.

मोटन (मुट् ल्युट्) क्ली० नं. १ દળવું. २ ભરડવું.

मोटा (मुट् अच्) स्त्री० टा. વલા શબ્દ જુઓ.

मोट्टायित (मुट् घञ् तुट्) क्ली० तं. સ્ત્રીનો એક જાતનો અભિલાષ.

' कांतस्मरणवार्तादौ हृदि तद्भावभावतः ।
प्राकट्यमभिलाषस्य मोट्टायितमुदीर्यते ' ॥

मोण (मुण् घञ्) पु० णः. १ સુકું કમલ. २ એક જાતનું કમલ.

मोद (मुद् घञ्) पु० दः. હર્ષ, ખુશી.

' अनुपदनिगदितमधुरिपुमोदम् ' गीतगोविंदम्.

मोदक (मोदयति मुद् णिच् ण्वुल्) पु० कः. લાડુ.

मोदक (,,) त्रि० कः-दिका-कं. ખુશ કરનાર, હર્ષ પમાડનાર. [તું ઝાડ.

मोदमोदिनी (मोद इव मोदयति) स्त्री० नी. જાંબુ.

मोदयत् (मुद् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. ખુશકારક, હર્ષ પમાડતું.

मोदयंती (मुद् णिच् शतृ ङीप्) स्त्री० तीं. १ ભોગરાનું ઝાડ. २ અજમો. [હર્ષ પામેલું.

मोदित (मुद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખુશ થયેલું,

मोदित (,,) क्ली० तं. ખુશી, હર્ષ.

मोरट (मुर् अटन्) पु० टः. क्षीर भोरटा.

मोदा (मोदयति अजान् मुद् णिच् अच्) स्त्री० अजમોદ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मोदाढ्या (मोदः अजमोदः तेनाढ्या) स्त्री० ढ्या.

मोदिनी (मोदयति मुद् णिच् णिनी) स्त्री० नी. १ અજમોદ. २ ભોગરાનો વેલો. ३ यूथिका शબ્દ જુઓ. ४ ભદ્રિરા. ५ કસ્તૂરી.

मोरट (मुर् अटन्) क्ली० टं. १ शેલડીનું મૂલ. २ અંકોટક વૃક્ષ. ३ સાત રાત્રિસુધી રહેલું દૂધ.

मोरटा (मुर् अटन् टाप्) स्त्री० टा. મૂર્વાનો વેલો.

मोष (मुष् घञ्) पु० षः. १ ચોર, લૂટારો. २ ચોરી, લૂટ. ३ ચોરાયલી માલમિલકત.

' वसंतसेने न पुष्पमोषमर्हत्युद्यानलता ' मृच्छकटिकम्.

मोषक (मुष् ण्वुल्) पु० कः ચોર.

मोषण (मुष् ल्युट्) क्ली० णं. १ ચોરવું, ચોરી. २ લૂટવું, લૂટ. ३ છેદવું. ४ વધ. [કોયલ.

मोषयित्नु (,,) पु० त्नुः. १ બ્રાહ્મણ. २

मोषा (मुष् अङ् टाप्) स्त्री० षा. ચોરવું, ચોરી.

मोषितृ (मुष् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ચોરનાર.

मोष्टृ (मुष् तृच्) पु० ष्टा. ચોર.

मोह (मुह् घञ्) पु० हः १ મૂર્છા. २ મોહ. ३ ભ્રાંતિસાધન અજ્ઞાન. ४ દુઃખ. ५ દેહવગેરેઉપર આત્માનું અભિમાન.

' मोहे मोहे रामभद्रस्य जीवं ' उत्तररामचरित्रम्.

' न मुंचामः कामानहह गहनो मोहमहिमा '
वैराग्यशतकम्.

मोहन (मुह् णिच् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नी-नं. મોહ પમાડનાર, મોહકારક. [દેવનું એક બાણ.

मोहन (,,) पु० नः. १ ધંતૂરો. २ કામ-

मोहन (,,) क्ली० नं. १ મૈથુન, ગ્રામ્ય ધર્મ. २ મોહ પામવું.

मोहित (मुह् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ મોહ પમાડેલું. २ ગભરાયલું.

मोहना (,,) स्त्री० ना. १ એક જાતનું ફૂલનું ઝાડ. २ उपोदकी शબ્દ જુઓ. ३ वटपत्री शબ્દ જુઓ.

मोहरात्रि (मोहस्य रात्रिः) स्त्री० त्रिः. १ બ્રહ્માનો પચાશ વર્ષે થતો પ્રલય. २ જન્માષ્ટમી.

' कालरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रिश्च ' चण्डीपाठः.

मोहशास्त्र (मोहोत्पादकं शास्त्रं) क्ली० स्त्रं. મોહ પેદા કરે તેવું શાસ્ત્ર. [પમાડનાર. २ મોહકારક.

मोहिन् (मुह् घिनुण्) त्रि० ही-हिनी-हि. १ મોહ

मोहिनी (मुह् घिनुण् ङीप्) स्त्री० नी. १ વટપત્રી શબ્દ જુઓ. २ મધ, ભદ્રિરા. ३ એક જાતના ફૂલનું ઝાડ. [અપ્સરા.

मोहिनी (मुह् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. તે નામની એક

मौकुलि (,,) पु० लिः. કાગડો.

' स्तंवाडंवरमूकमौकुलिकुलः क्रौंचावतोऽयं गिरिः '
उत्तररामचरितम्.

मौक्तिक (मुक्तैव स्वार्थे ठक्) क्ली० कं. મોતી.

' शैले शैले न माणक्यं मौक्तिकं न गजे गजे ।
साधवो नहि सर्वत्र चन्दनं न वने वने ' ॥
चाणक्यशतकम् ॥

मौक्तिकप्रसवा (मौक्तिकं प्रसूते प्र सू अच्) स्त्री० वा. મોતીની છીપ. मौक्तिकशुक्ति, मुक्तास्फोट.

मौक्य (मूकस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्यं. મૂગાપણું. मूकता, मूकत्व.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मौख (मुखस्येदं अण्) त्रि० खः-खी-खं. मुખનું, મુખસંબંધી. [અગ્રેસરપણું.

मौखर्य (मुखरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. મુખરપણું,

मौखिक (मुखस्येदं ठक्) त्रि० कः-की-कं. મુખનું, મુખસંબંધી. [પ્રધાનપણું.

मौख्य (मुखस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ख्यं. મુખ્યપણું,

मौग्ध (मुग्धस्य भावः) क्ली ग्धं. મુગ્ધપણું.

मौञ्जी (मुंजस्येयं अण् ङीप्) स्त्री० ञ्जी. મુંજના ઘાસનું બનાવેલું ત્રણ દોરીવાળું કટિસૂત્ર. મેખલા.

'पिशंगमौञ्जीयुजमर्जुनच्छविं' माघः

मौञ्जीबंध (मौञ्ज्याः मेखलायाः बंधो यत्र) पु० धः. ઉપનયન સંસ્કાર. [નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

मौञ्जीबंधन (मौञ्ज्याः मेखलायाः बंधनं यत्र) क्ली०

मौढ्य (मूढस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ढ्यं. ૧ મૂઢપણું, મોહ. ૨ બાલપણું.

'हित्वार्चां भजते मौढ्याद् भस्मन्येव जुहोति सः'

श्रीमद्भागवतम्.

मौढ्य (मूढस्यापत्यं पुमान् ण्य) पु० ढ्यः. મૂઢનો છોકરો.

मौदलि ( ) पु० लिः. કાગડો.

मौड्य (मुंडस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ड्यं. મુંડિયાપણું.

मौद्गीन (मुद्गानां भवनं क्षेत्रं खञ्) क्ली० नं. મગ ઉત્પન્ન થવા યોગ્ય ખેતર. [રહેવું તે, મૌન.

मौन (मुनेर्भावः अण्) क्ली० नं. ચુપકી, મૂગા-ચુપ

'ज्ञाने मौनं क्षमा शक्तौ त्यागे श्लाघाविपर्ययः'

रघुवंशम्.

मौनिन् (मौनमस्त्यस्य इनि) त्रि० नी-निनी-नि. ચુપ રહેનાર, ચુપકી રાખનાર.

मौनिन् (,,) पु० नि. મુનિ.

मौनेय (मुनेरपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः. એક ગંધર્વનું ટોળું. [કાં. તબલાં વગાડનારો.

मौरजिक (मुरजः तद्वादनं शिल्पमस्य ठक्) पु०

मौर्ख्य (मूर्खस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्ख्यं. મૂર્ખપણું, મૂર્ખાઈ, મૂર્ખવેડા. मूर्खता, मूर्खत्व.

मौर्वी (मूर्वालतातंतुना निर्वृत्ता अण्) स्त्री० र्वी. ધનુષ્યની દોરી.

'धनुः पौष्पं मौर्वी मधुकरमयी पंच विशिखा
वसंतः सामन्तो मलयमरुदायोधनरथः।
तथाऽप्येकः सर्वं हिमगिरिसुते कामपि कृपा-
मपांगात्ते लब्ध्वा जगदिदमनंगो विजयते'॥

सौन्दर्यलहरी॥

मौल (मूलं वेत्ति मूलादागतं वा अण्) त्रि० लः-ली-लं. ૧ મૂળથી આવેલું. ૨ મૂળનું. ૩ જમીનવગેરેની પરંપરાએ આવેલ જાણનાર; મામલતદાર, પટેલવગેરે.

मौलि (मूलस्यादूरे भवः इञ्) पु० स्त्री० लिः-लिः. ૧ માથું, મસ્તક. ૨ શિખા. ૩ કેશનો સમૂહ. ૪ બાંધેલા કેશ. ૫ મુગટ, તાજ.

मौलि (,,) पु० लिः. અશોક વૃક્ષ.

मौलिक (मूल ठक्) त्रि० कः-की-कं. ૧ મૂલનું. ૨ મૂલભારને હરણ કરનાર. ૩ મૂલભારને વહેનાર. ૪ મૂલભારને આણનાર.

मौली (मूल इञ् ङीप्) स्त्री० ली. પૃથ્વી.

मौषल (मुषलस्येदं तत्सदृशं वा अण्) त्रि० लः-ली-लं. ૧ મુશળાસંબંધી, મુશળાનું. ૨ મુશળાના સરખું નિસ્ચેષ્ટ સ્નાનવગેરે.

'गंगायां मौषलं स्नानं महापातकनाशनम्'.

पुराणम्.

मौष्टा ( ) स्त्री० ष्टा. મુષ્ટિપ્રહારની રમત.

मौहूर्त (मुहूर्तं तत्प्रतिपादकं शास्त्रं वेत्त्यधीते वा अण्) पु० र्तः. ૧ જ્યોતિશ્શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર. ૨ જ્યોતિશ્શાસ્ત્ર જાણનાર, જોષી.

मौहूर्तिक (,, ठक्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રહેનાર.

मौहूर्तिक (मुहूर्ते ठक्) त्रि० कः-की-कं. મુહૂર્તમાં

म्रक्ष (भ्वा० पर० सेट् मनति) ૧ અભ્યાસ કરવો. ૨ ગોખી યાદ કરવું. [ચોપડવું.

म्रक्ष् (भ्वा० पर० सेट् म्रक्षति) ૧ એકઠું કરવું. ૨

म्रक्ष् (चुरा० उभय० सेट् म्रक्षयति-ते) ૧ સેળભેળ કરવું. ૨ ચોપડવું.

म्रक्ष (म्रक्ष् घञ्) पु० क्षः ૧ ધૂતારાપણું, ધૂર્તતા. ૨ પોતાના દોષને ઢાંકવા તે.

म्रक्षण (म्रक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ તેલ. ૨ ચોપડવું કરવું તે, રાસીકરણ. ૩ શરીરવગેરેઉપર તેલ ચોપડવું તે. ૪ ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

म्रद् (भ्वा० आत्म० सेट् म्रदते) ૧ દળવું. ૨ ચૂર્ણ કરવું. ૩ કચરી નાખવું.

म्रदिमन् (मृदोर्भावः इमनच्) पु० मा. કોમલપણું, કુણાપણું. मृदुता, मृदुत्व, मार्दव.

'तुल्येऽपराधे स्वर्भानुर्भानुमन्तं चिरेण यत्।
हिमांशुमाशु ग्रसते तन्म्रदिम्नः स्फुटं फलम्'॥

माघः॥

म्रदिष्ठ (अतिशयेन मृदुः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અત્યંત કોમલ, અત્યંત કુણું.

म्रद्रीयस् (अतिशयेन मृदु ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः ઘણું કોમલ. બહુ કુણું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

म्रातन ( ) क्ली० नं. એક જાતની ભોય.
म्रियमाण (मृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. મરતું.
म्रुच् (भ्वा० पर० सेट् म्रोचति) જવું.
म्रुंच् (भ्वा० पर० सेट् म्रुंचति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
म्रेट् (भ्वा० पर० सेट् म्रेटति) ગાંડા થવું, ઉન્મત્ત થવું.
म्रेड् (भ्वा० पर० सेट् म्रेडति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
म्लक्ष् (चुरा० उभय० सेट् म्लक्षयति-ते) ૧ સેળ-ભેળ કરવું. ૨ ચોપડવું.
म्लक्क (म्लच् क्त) क्ली० क्तं. ચોરિત.
म्लान (म्लै क्त) त्रि० नः-ना-नं. ૧ મલિન. ૨ ચીમળાઇ ગયલું, મ્લાનિવાળું.
म्लान (म्लै क्त) क्ली० नं. ગ્લાનિ.
म्लानि (म्लै क्तिन्) स्त्री० निः ૧ ચીમળાઈ જવું. ૨ થાક, થાકી જવું. ૩ મલિનપણું. ૪ હર્ષક્ષય. ૫ ધાતુક્ષય. [ળાઈ ગયલું. ૨ ઘટી જવું.
म्लायिन् (म्लै णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. ૧ ચીમ-
'माने म्लायिनि खण्डिते च वसुनि व्यर्थं प्रयातेऽर्थिनि'
भर्तृहरिः.
म्लिष्ट (म्लिच्छ् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ અસ્પષ્ટ વા-ક્ય બોલનાર. ૨ મ્લાનિવાળું.
म्लिष्ट (,,) क्ली० ष्टं. અસ્પષ્ટ વાક્ય.
म्लुच् (भ्वा० पर० सेट् म्लोचति) જવું.
म्लुंच् (,, म्लुंचति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
म्लेच्छ् (भ्वा० पर० सेट् म्लेच्छति) ૧ અસ્પષ્ટ બોલવું. ૨ અપશબ્દવાળું બોલવું. ૩ પરમુલકી બોલવું. [શબ્દ જુઓ.
म्लेच्छ् (चुरा० उभय० सेट् म्लेच्छयति-ते) ઉપલો
म्लेच्छ (म्लेच्छ् घञ्) पु० च्छः. અપશબ્દ.
'म्लेच्छो ह वा नाम यदपशब्दः' श्रुतिः.
म्लेच्छ (म्लेच्छ् अच्) पु० च्छः. ૧ પામર જાતિ, નીચ જાતિ. ૨ આર્યવ્યતિરિક્ત ગાયનું માંસખગેરે ખાનાર લોક. ૩ પાપી, પાપરત.
'गोमांसखादको यस्तु विरुद्धं बहु भाषते।
सर्वाचारविहीनश्च म्लेच्छ इत्यभिधीयते' ॥
वोधायनः ॥
म्लेच्छ (,,) क्ली० च्छं. હિંગળોક.
म्लेच्छकंद (म्लेच्छप्रियः कंदः) पु० दः. લસણ.
म्लेच्छजाति (म्लेच्छभिन्ना जातिः) पु० तिः. આર્યવ્યતિરિક્ત ગાયનું માંસખગેરે ખાનાર જાત.
म्लेच्छदेश (म्लेच्छाधारो देशः) पु० शः. મ્લેચ્છ લોકોનો દેશ.
म्लेच्छभोजन (म्लेच्छैर्भुज्यते भुज् ल्युट्) क्ली० नं. અડધા કાચાં યવ. म्लेच्छान्न.
म्लेच्छभोजन (,,) पु० नः. ધઉં.
म्लेच्छमंडल (म्लेच्छानां मंडलम्) क्ली० लं. ૧ म्लेच्छदेश शब्द જુઓ. ૨ म्लेच्छनुं मंडल.
म्लेच्छमुख (म्लेच्छानां मुखमिव रक्तत्वात्) क्ली० खं. तांबुं. [स्यं. ઉપલો शब्द જુઓ.
म्लेच्छास्य (म्लेच्छानां मास्य मिव रक्तत्वात्) क्ली०
म्लेच्छित (म्लेच्छ् क्त) क्ली० तं. ૧ અપશબ્દ. ૨ અસંસ્કૃત શબ્દ. [થવું.
म्लेट् (भ्वा० पर० सेट् म्लेटति) ગાંડા થવું, ઉન્મત
म्लेड् (भ्वा० पर० सेट् म्लेडयति) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [સેવવું.
म्लेव् (भ्वा० आत्म० सेट् म्लेवते) ૧ સેવા કરવી,
म्लै (भ्वा० पर० अनिट् म्लायति) ચીમળાઇ જવું.

य.

य. व्यंजनपैकी छवीशमो वर्ण; अंतःस्थ घोष.
य (या ड) त्रि० यः-या-यं. જનાર.
य (,,) पु० यः. ૧ વાયુ, પવન. ૨ આ-બરૂ, જશ. ૩ યોગ, જોગ. ૪ ગતિ, જવું.
य (यम् ड) पु० यः. ૧ સંભય. ૨ પિંગલશાસ્ત્રપ્ર-સિદ્ધ યગણ.
यक्क (यद् अकच्) त्रि० कः-का-कं. જે.
यकार (य स्वरूपे कारः) पु० रः. કેવલ य અક્ષર.
यकृत् (यं संभयं करोति कृ क्विप् तुक्) क्ली० त्-द्. ૧ કુખના જમણા ભાગે આવેલો માંસપિંડ. ૨ તે સ્થાનમાં થતો રોગ.
'अधो दक्षिणतश्चापि हृदयाद् यकृतः स्थितिः।
तत्तु रञ्जकपित्तस्य स्थानं शोणितजं मतम्' ॥
भावप्रकाशः ॥
यकृदात्मिका (यकृत इवात्मा यस्याः कप्) स्त्री० का. એક જાતનો કીડો. तैलपायिका.
यकृद्वैरिन् (यकृतो वैरी हंतृत्वात्) पु० री. એક જાતનું ઝાડ. रोहितकवृक्ष.
यक्ष् (चुरा० आत्म० सेट् यक्षयते) પૂજવું.
यक्ष (यक्ष् घञ्) पु० क्षः. ૧ પૂજા, પૂજન. ૨ ઉપ-દેવની એક જાત. ૩ યક્ષરાજ કુબેર.
'यक्षश्चक्रे जनकतनयास्नानपुण्योदकेषु
स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु'
मेघदूतम्.
यक्षकर्दम (यक्षप्रियः कर्दमः) पु० मः. કેસર, અગ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રુ, કસ્તૂરી, કર્પૂર અને ચંદન–એ પદાર્થનું સમભાગે ખુશબોદાર ચૂર્ણ.

'कुंकुमागुरुकस्तूरीकर्पूरं चन्दनं तथा ।
महासुगन्धमित्युक्तं नामतो यक्षकर्दमः' ॥

યક્ષતરુ (यक्षाणां वासयोग्यः तरुः) पु० रुः. વડનું ઝાડ.

યક્ષ્ય (यक्षे पूजने योग्यः धूपः) पु० पः. રાળ.

યક્ષરાજ્ (यक्षेषु राजते राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. કુબેર.

યક્ષરાજ (यक्षाणां राजा टच्) पु० जः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નગરી, અલકાપુરી.

યક્ષરાજપુરી (यक्षराजस्य पुरी) स्त्री० री કુબેરની

યક્ષરાત્રિ (यक्षाणिया रात्रिः) स्त्री० त्रिः. કાર્તકીપુનમ.

[તનું ખમ્બૂર.

યક્ષામલક (यक्षाणामलकमिव) क्ली० कं. એક જા-

યક્ષાવાસ (यक्षाणामावासः) पु० सः વડનું ઝાડ.

યક્ષી (यक्षस्य स्त्री ङीप्) स्त्री० क्षी. ૧ જખણી. ૨ કુબેરની સ્ત્રી. [પીપળાનું ઝાડ.

યક્ષોડુંબરક (यक्षाणामुडुंबरमिव कन्) पु० कः.

યક્ષ્મઘ્ની (यक्ष्माणं हंति हन् टक् ङीप्) स्त्री० घ्नी. દ્રાખ, દ્રાક્ષા.

યક્ષ્મન્ (यक्ष् मनिन्) पु० क्ष्मा. રાજરોગ, ક્ષયરોગ.

'वेगरोधात् क्षयाच्चैव साहसाद्विषमाशनात् ।
त्रिदोषो जायते यक्ष्मा गदो हेतुचतुष्टयात्' ॥

चरकः ॥

યક્ષ્યમાણ (यक्ष् यक् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. પૂજાતું.

યજ્ (भ्वा० उभय० अनिट् यजति-ते) ૧ પૂજવું. ૨ આપવું, બક્ષવું. ૩ સંગમાં મળી જવું.

યજત્ (यज् शतृ) त्रि० जन्-जंती-जत्. ૧ પૂજતું. ૨ યજ્ઞ કરતું,

યજત (यज् अतच्) पु० तः. ઋત્વિજ્.

યજાતિ (यज् अतिच्) पु० तिः. એક જાતનો યાગ.

યજત્ર (यज् अत्र) क्ली० त्रं. અગ્નિહોત્ર.

યજત્ર (,,) पु० त्रः. અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણ. [વો તે.

યજન (यज् ल्युट्) क्ली० नं. પૂજવું. ૨ યજ્ઞ કર-

યજંત (यज् झच्) पु० तः ૧ યજ્ઞ કરનારો. ૨ પૂજારી. ૩ પૂજા કરનારો. [શબ્દ જુઓ.

યજમાન (यज् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. યજત્

યજમાન (,,) पु० नः. યજ્ઞમાં ઋત્વિજ્ વગેરેને કામે લગાડનારો મુખ્ય પુરુષ, જજમાન.

'ततः प्रविशति कुशदानाय यजमानशिष्यः'

शाकुन्तलम्.

યજાક (यज् आकन्) पु० कः. ૧ દેનાર, આપનાર. ૨ દાતા. ૩ યજ્ઞનો ખરચ આપી યજ્ઞ કરાવનાર. [યાગ. ૩ યજ્ધાતુ.

યજિ (यज् इन्) पु० जिः. ૧ યજ્ઞ કરનારો. ૨ યજ્ઞ,

યજુર્વેદ (यजुषां ऋक्सामभिन्नानां मंत्राणां प्रतिपादको वेदः) पु० दः. ઋગ્વેદ અને સામવેદના મંત્રથી ભિન્ન મંત્રનું પ્રતિપાદન કરનાર વેદ. એના બે ભાગ છેઃ— (૧) તૈત્તિરીય અથવા શુક્લયજુર્વેદ અને (૨) વાજસનેયિ અથવા કૃષ્ણયજુર્વેદ.

યજુસ્ (यज् उसि) क्ली० जुः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'वृत्तगीतिवर्जितत्वेन प्रश्लिष्टपठिता मन्त्रा यजूंषि'

सायनभाष्यम्.

યજ્ઞ (यज् नङ्) पु० ज्ञः. ૧ જગત, યાગ. ૨ વિષ્ણુ.

યજ્ઞકર્મન્ (यज्ञस्य कर्म) क्ली० र्म. યજ્ઞનું કામ.

યજ્ઞકર્મન્ (यज्ञस्य कर्म) क्ली० र्म. યજ્ઞનું કામ.

યજ્ઞકૃત્ (यज्ञं करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. યજ્ઞ કરનારો.

'विघ्नानितां यज्ञकृतो मयाज्जनः' श्रीमद्भागवतम्.

યજ્ઞદ્રુહ્ (यज्ञ दुह् क्विप्) पु० ध्रुक्-ग्-ध्रुट्-ड्. રાક્ષસ.

યજ્ઞપતિ (यज्ञस्य पतिः) पु० तिः. વિષ્ણુ.

યજ્ઞપશુ (यज्ञार्थं पशुः) पु० शुः. ૧ યજ્ઞમાં હોમવાનું પશુ. ૨ બકરો. ૩ ઘોડો.

'वैण्ये यज्ञपशुं स्पर्धन्नपोवाह तिरोहितः'

श्रीमद्भागवतम्.

યજ્ઞપાત્ર (यज्ञार्थं पात्रं) क्ली० त्रं. યજ્ઞમાં ઉપયોગનું વાસણ; ચમસવગેરે.

યજ્ઞપુરુષ (यज्ञरूपः पुरुषः) पु० षः. વિષ્ણુ.

'साक्षात्स यज्ञपुरुषस्तपनीयवर्णः' श्रीमद्भागवतम्

યજ્ઞભાજન (यज्ञार्थं भाजनं) क्ली० नं. યજ્ઞપાત્ર શબ્દ જુઓ. [મીન.

યજ્ઞભૂમિ (यज्ञार्थं भूमिः) स्त्री० मिः યજ્ઞ કરવાની જ-

યજ્ઞભૂષણ (यज्ञं भूषयति भूष् णिच् ल्यु) पु० णः. ૧ ધોળો દર્ભ. ૨ દર્ભ.

'कुशो दर्भस्तथा बर्हिः सूच्यग्रो यज्ञभूषणः'

भावप्रकाशः.

યજ્ઞયોગ્ય (यज्ञे योग्यः) पु० ग्यः. ઉંબરાનું ઝાડ.

યજ્ઞયોગ્ય (,,) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. યજ્ઞ કરવા કરાવવા યોગ્ય; યજમાન, બ્રાહ્મણ વગેરે.

યજ્ઞવરાહ (यज्ञरूपो वराहः) पु० हः. ૧ વિષ્ણુ. ૨ આદિવરાહ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

યજ્ઞવલ્લી (યજ્ઞાર્થા વલ્લી) સ્ત્રી૦ લ્લી. સોમવલ્લી.
યજ્ઞવાટ (યજ્ઞસ્ય વાટઃ ગૃહમ્) પુ૦ ટઃ. યજ્ઞસ્થાન.
' ઇત્યુક્ત્વા મુનિપત્ન્યસ્તા યજ્ઞવાટં પુનર્ગતાઃ '
શ્રીમદ્ભાગવતમ્.
યજ્ઞવૃક્ષ (યજ્ઞાર્થઃ વૃક્ષઃ) પુ૦ ક્ષઃ. વડલાનું ઝાડ.
યજ્ઞશિષ્ટ (યજ્ઞે શિષ્ટમ્) ત્રિ૦ ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. યજ્ઞમાં હોમતાં બાકી રહેલો બલિવગેરે.
યજ્ઞશેષ (યજ્ઞસ્ય શેષઃ) પુ૦ ષઃ. યજ્ઞમાં હોમતાં બાકી રહેલો પદાર્થ.
' યજ્ઞશેષં તથામૃતમ્ ' મનુઃ.
યજ્ઞશ્રેષ્ઠા (યજ્ઞેષુ તત્સાધનેષુ શ્રેષ્ઠા) સ્ત્રી૦ ષ્ઠા. સોમવલ્લી. [ઝાડ.
યજ્ઞસાર (યજ્ઞેષુ સારઃ શ્રેષ્ઠઃ) પુ૦ રઃ. ઉંબરાનું
યજ્ઞસૂત્ર (યજ્ઞાર્થં સંસ્કૃતં સૂત્રં) ક્લી૦ ત્રં. યજ્ઞોપવીત, જનોઇ. [જુઓ.
યજ્ઞસ્થાન (યજ્ઞાર્થં સ્થાનં) ક્લી૦ નં. યજ્ઞવાટ શબ્દ
યજ્ઞાંગ (યજ્ઞસ્યાંગં સાધનત્વેનાસ્ત્યસ્ય) પુ૦ ગઃ. ૧ ઉંબરાનું ઝાડ. ૨ ખેરનું ઝાડ.
યજ્ઞાંગ (યજ્ઞસ્ય અંગં) ક્લી૦ ગં. યજ્ઞનું અંગ.
યજ્ઞાંગા (યજ્ઞસ્ય અંગં સાધનત્વેનાસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ગા. સોમવલ્લી, શ્રવયષ્ટિકા.
યજ્ઞાંત (યજ્ઞસ્ય અંતઃ) પુ૦ તઃ ૧ યજ્ઞનો અંત. ૨ યજ્ઞની સમાપ્તિ. અવભૃથ. [જુઓ.
યજ્ઞાંત (,,) પુ૦ તઃ. યજ્ઞશેષ શબ્દ
યજ્ઞારિ (યજ્ઞસ્ય દક્ષયજ્ઞસ્ય અરિઃ) પુ૦ રિઃ. શિવ.
યાજ્ઞિક (યજ્ઞઃ યજ્ઞાંગં સાધ્યત્વેનાસ્ત્યસ્ય ઠક્) પુ૦ કઃ. ખાખરાનું ઝાડ.
યાજ્ઞિય (યજ્ઞાય હિતં ઘ) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. ૧ યજ્ઞકર્મ-યોગ્ય. ૨ યજ્ઞના હિતનું.
યાજ્ઞિય (યજ્ઞાય હિતઃ ઘ) પુ૦ યઃ. ૧ દ્વાપરયુગ. ૨ ખેરનું ઝાડ. ૩ ખાખરાનું ઝાડ.
' પલાશઃ કિંશુકઃ પર્ણો યજ્ઞિયો રક્તપુષ્પકઃ '
ભાવપ્રકાશઃ.
યાજ્ઞિયદેશ (યજ્ઞિયઃ દેશઃ) પુ૦ શઃ. યજ્ઞકર્મ કરવાયોગ્ય દેશ.
યાજ્ઞિયશાલા (યજ્ઞિયા શાલા) સ્ત્રી૦ લા. યાગમંડળ.
યજ્ઞીય (યજ્ઞાય હિતઃ છ) પુ૦ યઃ. ઉંબરાનું ઝાડ.
યજ્ઞીય (યજ્ઞસ્યેદં છ) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. યજ્ઞનું, યજ્ઞસંબંધી. [પઃ. એક જાતનું ઝાડ.
યજ્ઞીયવ્રહ્મપાદપ (યજ્ઞીયશ્ચ વ્રહ્મપાદપશ્ચેતિ) પુ૦
યજ્ઞેશ્વર (યજ્ઞસ્ય ઈશ્વરઃ) પુ૦ રઃ. વિષ્ણુ.
યજ્ઞેષ્ટ (યજ્ઞે ઇષ્ટમ્) ક્લી૦ ષ્ટં. ૧ એક જાતનું તૃણ. ૨ યજ્ઞમાં ચાહેલું.

યજ્ઞોડુંબર (યજ્ઞોચિતઃ ઉડુંબરઃ) પુ૦ રઃ. ઉંબરાનું ઝાડ.
યજ્ઞોપવીત (યજ્ઞધૃતં ઉપવીતમ્) ક્લી૦ તં. જનોઇ.
' વામાંસાવલંવિના યજ્ઞોપવીતેનોચ્ચાસમાનઃ '
કાદંબરી.
' કૌશં સૂત્રં ત્રિવૃત્તં યજ્ઞોપવીત... ' વૌધાયનઃ.
યજ્યુ (યજ યુંચ્) પુ૦ જ્યુઃ. યજુર્વેદ ભણેલો બ્રાહ્મણ.
યજ્વન્ (યજ્ ક્વનિપ્) પુ૦ જ્વા. ૧ વેદવિધાનવડે યજ્ઞ કરનારો પુરુષ. ૨ વિષ્ણુ.
યજ્વનાંપતિ ( ) પુ૦ તિઃ. ચંદ્ર, ચાંદો.
યત્ (ચુરા૦ પર૦ સેટ્ યાતયતિ) ૧ મારવું, તાડન કરવું. ૨ અભિપ્રાય મુજબ હરાવવું.
યત્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ યતતે) યત્ન કરવો, મહેનત કરવી.
' મનુષ્યાણાં સહસ્રેષુ કશ્ચિદ્યતતિ સિદ્ધયે '
શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા.
યત્ (યત્ ક્વિપ્ તુક્) અવ્ય૦ યત્. ૧ જે માટે. ૨ જેથી.
' યત્ર સ્થિતા તૃણમદાદ્ બહુશોઽ યદેભ્યઃ '
ઉત્તરરામચરિતમ્.
યત (યમ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ નિગ્રહ કરેલું. ૨ દબાણમાં લીધેલું. ૩ સંયમ કરેલું.
યતચિત્ત (યતં ચિત્તં યેન) ત્રિ૦ ત્તઃ-ત્તા-ત્તં. જેણે મનનો નિગ્રહ કરેલો હોય છે તે.
યતત્ (યત્ શતૃ) ત્રિ૦ તન્-તંતી-તત્. મહેનત કરતું, યત્ન કરતું.
' યતતામપિ સિદ્ધાનાં કશ્ચિન્માં વેત્તિ તત્ત્વતઃ '
શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા.
યતન (યત્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. મહેત, યત્ન.
યતનીય (યત્ અનીયર્) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. મહેનત કરવાલાયક, યત્ન કરવાયોગ્ય. [કોઇ.
યતમ (યત્ ડતમચ્) ત્રિ૦ મઃ-મા-મં. અનેકમાંથી
યતમાન (યત્ શાનચ્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. મહેનત કરતું, યત્ન કરતું.
યતર (યત્ ડતરચ્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. બેમાંથી કોઇ.
યતસ્ (યત્ તસિલ્) અવ્ય૦ તઃ. ૧ જેથી. ૨ જે માટે. ૩ જ્યાં.
' યતો યતઃ ષટ્ચરણોઽભિવર્તતે ' શાકુન્તલમ્.
' યતશ્ચ ભયમાશંકેત્તતો વિસ્તારયેદ્વલમ્ ' મનુઃ.
યતાત્મન્ (યત આત્મા યેન) ત્રિ૦ ત્મા-ત્મા-ત્મ. જેણે આત્માનો નિગ્રહ કર્યો હોય છે તે.
યતાહાર (યત આહારો યસ્ય) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. મિ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

તાહારવાળું. [જતિ.

यति (यतते मोक्षाय यत् इन्) पु० तिः. સંન્યાસી,

यति (यम्यते जिव्हाग्र यम् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ पिंगलशास्त्रप्रसिद्ध पद्यमां विराम. २ જીભનું કષ્ટ વિશ્રામસ્થાન.

'यतिर्जिह्वेष्टविश्रामस्थानं कविभिरुच्यते'

छन्दोमञ्जरी.

'यतिभङ्गप्रवृत्तस्य यतिभंगो न दोषभाक्'

शंकरदिग्विजयः.

यति (यत् इन्) स्त्री० तिः. १ विधवा, रांडी रांड. २ संधि. ३ राग. [णं. એક જાતનું વ્રત.

यतिचांद्रायण (यतिना कर्तव्यं चांद्रायणं) क्ली० 'अष्टावष्टौ समश्नीयात् पिण्डान्मध्यदिने गते।
नियतात्मा हविष्याशी यतिचांद्रायणं चरन्'॥

मनुः. ॥

यतिन् (यतमनेन इनि) पु० तौ. સંન્યાસી, જતિ.

यतिनी (यतिन् ङीप्) स्त्री० नी. विधवा स्त्री.

'विधवा.....विश्वस्ता यतिनी यतिः'

शब्दरत्नावलिः.

यतिपात्र (यतेः पात्रं) क्ली० त्रं. જતિનું વાસણ; કમંડલ, તુંબડું વગેરે. [नं. છાનું મૈથુન.

यतिमैथुन (यतीनां दुष्टयतीनां गोपनीयं मैथुनं) क्ली०

यतुका (यत् उक) स्त्री० का. એક જાતનું ઝાડ. यतूका.

यत्न (यत् नङ्) पु० त्नः. મહેનત, યત્ન, ઉદ્યોગ.

अस्मिन्द्वये रूपविधानयत्नः
पत्युः प्रजानां वितथोऽभविष्यत्'

रघुः.

यत्नतस् (यत्न तसिल्) अव्य० तः. મહેનતથી, યત્નથી. [વાળું.

यत्नवत् (यत्न मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. यत्न-

यत्र (यत् त्रल्) अव्य० त्र. જ્યાં.

'यत्र यत्र मनो याति तत्र तत्र समाधयः'

वेदान्तग्रन्थात्.

यत्र् (चुरा० उभय० सेट् यंत्रयति-ते) દાબમાં રાખવું, સંકોચવું.

यत्र् (भ्वा० पर० सेट् यंत्रति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

यथा (यत् थाल्) अव्य० था. १ જેમ કે. २ જેવું. ३ યોગ્યતા, સરખાપણું, અનુરૂપપણું બતાવનાર અવ્યય.

'न तथा बाधते शीतं यथा बाधति बाधते'.

'आज्ञापितोऽस्मि परिषदा यथाद्य त्वया...
नाटकं नाटयितव्यमिति' मुद्राराक्षसम्.

यथांशतस् (यथा अंश तसिल्) अव्य० तः सरखा भागे. [तेवुं.

यथाकथा ( ) अव्य० था. જેવું હોય

यथाकाम ( ) अव्य० मं. મરજીમુજબ, ખુશીપ્રમાણે.

यथाकामिन् (यथाकाम इनि) त्रि० मी-मिनी-मि. મરજીમુજબ ચાલનાર, ખુશીપ્રમાણે વર્તનાર.

'स निर्विश्य यथाकामं तटेष्वालीनचन्दनौ'

रघुः.

यथाकाल (कालस्य आनुरूप्यं) अव्य० लं. કાળપ્રમાણે, સમયપ્રમાણે.

'जजागार यथाकालं स्वपन्नपि' रघुः.

यथाक्रम (क्रमस्य आनुरूप्यं तस्यानतिक्रमो वा) अव्य० मं. ક્રમપ્રમાણે, ક્રમમુજબ.

'यथाक्रमं पुंसवनादिकाः क्रियाः' रघुः.

यथाजात (जातं समयविशेषं यथाजातं तदस्यास्ति अच्) त्रि० तः-ता-तं. १ મૂર્ખ. २ નીચ.

यथातथ (तथानतिक्रम्य अनति वृत्तौ) अव्य० थं. યથાર્થ, ખરેખરૂં.

'विभाव्यंते यथातथम्' श्रीमद्भागवतम्.

यथातथता (यथातथस्य भावः तल्) स्त्री० ता. યથાર્થપણું, ખરેખરાપણું,

यथातथत्व (यथातथस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ગમે તેમ.

यथातथा (यथा च तथा) अव्य० था. સૂકે તે રીતે,

यथापूर्व (पूर्वस्य आनुरूप्यं) अव्य० र्वं. આગાઉ પ્રમાણે, પૂર્વપ્રમાણે.

यथामुखीन (यथा मुख ख) त्रि० नः-ना-नं. १ સરખું, મળતું આવતું. २ બરાબર.

'यथामुखीनः सीतायाः' भट्टिः.

यथारुचि (रुचिमनतिक्रम्य) अव्य० चि. મરજીમુજબ, ગોઠે તેપ્રમાણે.

यथारूप (रूपमनतिक्रम्य) अव्य० पम्. १ રૂપનો યોગ્ય. २ યોગ્ય રીતે.

यथार्थ (अर्थं अनतिक्रम्य) अव्य० र्थं. સાચે, ખરે, સાચાપણે, ખરાપણે.

यथार्थ (यथार्थ अच्) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. ખરૂં, સાચું, યથાર્થ, અર્થપ્રમાણે, વાજબી.

'सौम्येति चाभाष्य यथार्थभाषी स्थितं निदेशे पृथगादिदेश' रघुः.

यथार्थता (यथार्थस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ખરાપણું, સાચાપણું, યથાર્થપણું, વાજબીપણું.

यथार्थत्व (यथार्थस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શબ્દ જુઓ.

યથાર્હ (અર્હં યોગ્યતામનતિક્રમ્ય) અવ્ય૦ હું. યોગ્યતાપ્રમાણે, ઘટતી રીતે, લાયકીમુજબ.

યથાર્હ (યથાર્હ અચ્) ત્રિ૦ હઃ-ર્હા-ર્હં. યોગ્ય, ઘટિત, વાજબી, લાયક.

યથાર્હતા (યથાર્હસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. યોગ્યપણું, ઘટિતપણું, લાયકપણું

યથાર્હત્વ (યથાર્હસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દૂત, ચર.

યથાર્હવર્ણ (યથાર્હં વર્ણયતિ વર્ણ અચ્) પુ૦ ર્ણઃ.

યથાવકાશ (અવકાશમનતિક્રમ્ય) અવ્ય૦ શં. તક-પ્રમાણે, અવકાશમુજબ.

યથાવત્ (યથા વતુ) અવ્ય૦ ત્. ૧ યોગ્ય રીતે, વાજબી રીતે. ૨ કાયદાપ્રમાણે.

યથાવસર (અવસરમનતિ ક્રમ્ય) અવ્ય૦ રં. અવસરપ્રમાણે, તકપ્રમાણે.

યથાવિધિ (વિધિમનતિક્રમ્ય) અવ્ય૦ ધિ. વિધિપ્રમાણે, ધારામુજબ.

'યથાવિધિ હુતાગ્નીનાં' રઘુઃ

'અથ સ વિષયવ્યાવૃત્તાત્મા યથાવિધિ સૂનવે'

રઘુઃ.

યથાશક્તિ (શક્તેરાનુરૂપ્યં) અવ્ય૦ ક્તિ. શક્તિપ્રમાણે. [પ્રમાણે.

યથાશાસ્ત્ર (શાસ્ત્રમનતિક્રમ્ય) અવ્ય૦ સ્ત્રં. શાસ્ત્ર-

યથાસુખ (યથા સુખમ્) અવ્ય૦ ખં. સુખે, સુખથી.

યથાસ્થિત (યથા યેન રૂપેણ સ્થાતું યોગ્યં તથા) અવ્ય૦ તં. જેવું હોય તેવું, ખરેખર, વાજબી.

યથાસ્થિત (યથાસ્થિત અચ્) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ખરેખર, સાચું, વાજબી.

યથાસ્થિતતા (યથાસ્થિતસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. ખરેખરાપણું, સાચાપણું, વાજબીપણું.

યથાસ્થિતત્વ (યથાસ્થિતસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૦ ત્વં ઉપલો શબ્દ જુઓ. [૨ યથાવાંછિત.

યથાસ્વ (સ્વમનતિક્રમ્ય) અવ્ય૦ સ્વં. ૧ યથાર્થરીતે.

'અધ્યાસતે ચીરભૃતો યથાસ્વમ્' રઘુઃ.

યથાસ્વ (યથાસ્વ અચ્) ત્રિ૦ સ્વઃ-સ્વા-સ્વં. ૧ યથાર્થ. ૨ યથાવાંછિત. [ર્થપણું.

યથાસ્વતા (યથાસ્વસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. યથા-

યથાસ્વત્વ (યથાસ્વસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

યથેપ્સિત (ઈપ્સિતસ્યાનતિક્રમઃ) અવ્ય૦ તં. મરજીમુજબ, ખુશી પ્રમાણે, સ્વચ્છંદે.

યથેપ્સિત (યથેપ્સિત અચ્) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. મરજીમુજબનું, ખુશી પ્રમાણેનું, ચાહવા પ્રમાણેનું.

યથેષ્ટ (ઇષ્ટસ્યાનતિક્રમઃ) અવ્ય૦ ષ્ટં. મરજીમુજબ, ખુશીપ્રમાણે.

'યથેષ્ટં ચેષ્ટન્તે સ્ફુટકુચતટાઃ પશ્ય કુલટાઃ'

ઉદ્ભટઃ

યથોચિત (ઉચિતસ્યાનતિક્રમઃ) અવ્ય૦ તં. યોગ્ય, ઉચિતપણે.

'તાવદ્ ભયસ્ય ભેતવ્યં યાવદ્ભયમનાગતમ્ ।
આગતં તુ ભયં વીક્ષ્ય નરઃ કુર્યાદ્યથોચિતમ્' ॥

હિતોપદેશઃ ॥

યથોચિત (યથોચિત અચ્) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. યોગ્ય, ઉચિત, લાયક. [પ્રમાણે.

યથોદિત (ઉદિતમનતિક્રમ્ય) અવ્ય૦ તમ્. કહેવા-

યદ્ (યત્ અિ ડિચ્ચ) ત્રિ૦ યઃ-યા-યત્. જે.

યદ્ ( ) અવ્ય૦ ત્-દ્. જેથી, જે થકી.

યદા (યદ્ દાચ્) અવ્ય૦ દા. જ્યારે, જે વારે, જે ટાણે.

'યદા યદા મુંચતિ વાક્યબાણં
તદા તદા જાતિકુલપ્રમાણમ્'

સુભાષિતમ્.

યદિ (યદ્ ણિચ્ ઇન્) અવ્ય૦ દિ. જો.

યદીય (યસ્યેદમ્) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. જેનું.

'યદીયાનાં વાચામમૃતમયમાચામતિ રસમ્'

ભામિનીવિલાસઃ.

યદુ (યજ્ ઉ પૃષો૦) પુ૦ દુઃ. યયાતિરાજાનો દેવયાનિના પેટે પેદા થયેલો તે નામનો મોટો પુત્ર.

યદુ (યદોર્ગોત્રાપત્યં અણ્) પુ૦ ૧૦ વઃ. યદુરાજાના કુલમાં પેદા થયલા પુરુષ, જાદવો.

'પતિર્યદૂનામથવા રઘૂણામ્' ઉદ્ભટઃ

યદુ (યદુ અણ્) પુ૦ ૧૦ વઃ એક દેશ. દશાર્હ.

યદુનાથ (યદૂનાં નાથઃ રક્ષકત્વાત્) પુ૦ થઃ. શ્રીકૃષ્ણ. [શબ્દ જુઓ.

યદુપતિ (યદૂનાં પતિઃ રક્ષકત્વાત્) પુ૦ તિઃ. ઉપલો

યદૃચ્છા (યદ્ ઋચ્છ્ અ ટાપ્) સ્ત્રી૦ ચ્છા. સ્વતંત્રપણું, સ્વચ્છંદપણું.

'યદૃચ્છયા ચોપપન્નં સ્વર્ગદ્વારમપાવૃતમ્' ગીતા.

યદૃચ્છાશબ્દ (યદૃચ્છયા સ્વીકૃતઃ શબ્દઃ) પુ૦ બ્દઃ જાતિવગેરેનો અર્થ જેમાં નથી એવો "ડિત્થ" "કપિત્થ" વગેરે શબ્દ.

'અસંપાદયતઃ કંચિદર્થં જાતિક્રિયાગુણૈઃ ।
યદૃચ્છાશબ્દવત્ પુંસઃ સંજ્ઞાયૈ જન્મ કેવલમ્' ॥

માઘઃ ॥

યદ્યપિ (યદિ અપિ) અવ્ય૦ પિ. ભલે જો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'यद्यपि का नो हानिः परकीयां चरति रासभे द्राक्षां' उद्भटः.

यद्युवा (यदि च उ च वा च) अव्य० वा, यदि शब्द जुओ.

यंतृ (यम् तृच्) पु० ता. १ सारथि. २ भावत.

'गेह्योऽपि सानुनयमाकलनाय यंत्रा' माघः.

यंतृ (,,) त्रि० ता-त्री-तृ. १ संयमवाणुं. २ विरति करनार.

यंत्र (यत्रि अच्) क्ली० त्रं. १ संथो, सांधो, यंत्र. २ तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध जंतर. ३ औषधना पाकमाटे वपरातुं એક जातनुं पात्र. ४ संयमन. ५ ज्योतिश्शास्त्रप्रसिद्ध चक्रवगेरे जोई काढवानो એક पदार्थ. ६ सुथारनुं वींधणुं.

'भ्रामयन्सर्वभूतानि यंत्रारूढानि मायया' श्रीमद्भगवद्गीता.

यंत्रक (यन्त्रमिव कन्) क्ली० कं. दारुश्रामक यंत्र.

यंत्रक (यंत्र् ण्वुल्) त्रि० कः-त्रिका-कं. पाज वगेरे बांधनार.

यंत्रगृह (यंत्रस्य गृहम्) क्ली० हं. १ तेल काढवानुं घाणीखानुं. २ संचानुं कारखानुं.

यंत्रगोल (यंत्रमिव गोलः) पु० लः. वटाणा.

यंत्रण (यन्त्रि ल्युट्) क्ली० णं. १ नियमन. २ बंधन. ३ रक्षण. ४ पीडा.

यंत्रणा (यंत्रि युच्) स्त्री० णा. पीडा.

'निबिड पीनकुचद्वययंत्रणा तमपराधमधात् प्रतिबध्नती' नैषधीयम्.

यंत्रपेषणी (यंत्रेणैव पिष्यतेऽनया) स्त्री० णी. संचाथी दळवानी धंटी.

यंत्रिका (यंत्र् ण्वुल्) स्त्री० का. वहूनी नानी भेन.

'कनिष्ठा श्यालिका हाली यंत्रिका केलिकुंचिका' हेमचंद्रः.

यंत्रित (यंत्र इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ बांधेलुं. २ डेढ करेलुं, भेडी नांखेलुं. ३ निग्रह करेलुं.

यंत्रितकथ (यंत्रिता कथा येन) त्रि० थः-था-थं. बोलवुं जेणे बंध करेलुं छे ते. [२७.

यंत्रिन् (यंत्र् णिनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. बंधनकारक.

यम् (भ्वा० पर० अनिट् यभति) मैथुन करवुं, चोदवुं.

यम् (भ्वा० पर० अनिट् यच्छति) १ बंध करवुं. २ भोडुं राखवुं. ३ विराम पामवुं.

यम् (चुरा० पर० सेट् यमयति-यामयति) धरी जवुं.

यम (यम् घञ्) पु० मः. १ नियम. २ संयमन.

यम (यमयति यम् अच्) पु० मः. १ जम, यम. २ कागडो. ३ शनिग्रह. ४ भरणी नक्षत्र. ५ (यमौ) बे संख्यानी संज्ञा.

'अवश्यं नश्वरे देहे दुर्दमे च यमे द्विषि।
हास्यं नास्याद्विनिर्यायात् यत्पुंसामिदमद्भुतम्' ॥

यम (यम् अच्) त्रि० मः-मा-मं. जोडुं, बेटलुं.

यमक (यम कै क) क्ली० कं. એક जातनो शब्दालंकार. [पुं ते.

यमक (यम कन्) पु० कः. व्रत, नियमवगेरे पाळनार.

यमकालिंदी (यमः कालिंदी च सुतः सुता च यस्याः) स्त्री० दी. सूर्यनी पत्नी संज्ञा.

यमकीट (यमसूचकः कीटः) पु० टः, એક जातनो प्रीडो.

यमकोटि ( ) पु० स्त्री० टिः-टिः, लंकाथी पूर्व दिशामां रहेली देवनिर्मित એક नगरी.

'लंका कुमध्ये यमकोटिरस्याः' सिद्धान्तशिरोमणिः.

यमघंट (यमं घंटयति) पु० टः. એક जातनो योग. यमघटक. [भद्गिन मुनि.

यमदाग्नि (जमन् प्रज्वलितः अग्निरिव) पु० ग्निः. ज-

यमज (यम जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. એક समये એક गर्भमांथी पेदा थयेलां पुत्र, पुत्रीवगेरे.

यमदूत (यमस्य दूतः) पु० तः. जमनो दूत.

यमदूतक (यमस्य दूत इव कायति कै क) पु० कः. कागडो.

यमदूतक (यमस्य दूतः कन्) पु० कः. जमनो दूत.

यमदूतिका (यमस्य दूतीव कन्) स्त्री० का. आंणलीनुं आड. तिंतिडीवृक्ष. [क्षत्र. यमदैवत.

यमदैवत (यमो देवता यस्य) क्ली० तं. भरणी न-

यमद्रुम (यमस्य द्रुम इव) पु० मः. शीमलानुं आड. शाल्मलिवृक्ष. [शुद्ध बीज, भावदग्धीज.

यमद्वितीया (यमप्रिया द्वितीया) स्त्री० या. कार्तिक

यमधानी (यमस्य धानी) स्त्री० नी. यमनुं रहेठाण.

'नरः संसारान्ते विशति यमधानीजवनिकाम्' विरागशतकम्.

यमधार (यमसंख्याका धारा यस्य) पु० रः. बन्नेतरथ धारवाणुं એક अस्त्र.

यमन (यम् ल्युट्) क्ली० नं. १ बंधन, बांधवुं ते. २ निग्रह. ३ विराम, उपगम.

यमन (यमयति यम् ल्यु) पु० नः. यम, जम.

यमनिका (यम् ल्यु कन् टाप्) स्त्री० का. तंबुनी फरती लूगडानी दीवाल के पडदो.

यमप्रिय (यमस्य प्रियः) पु० यः. वडनुं आड.

यमभगिनी (यमस्य भगिनी) स्त्री० नी. यमुना,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જમના.

યમરથ (યમસ્ય રથ ઇવ) પુ૰ થઃ. પાડો.

યમરાજ્ (યમેષુ રાજતે રાજ્ ક્વિપ્) પુ૰ ટ્-ડ્. ધર્મરાજ, યમરાજ. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

યમરાજ (યમાનાં નિયામકો રાજા ટચ્) પુ૰ જઃ.

યમલ (યમં યોગં લાતિ લા ક) ક્લી૰ લં. જોડું, યુગ્મ. [થનાર.

યમલ (યમ લા ક) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. જોડે પેદા

યમલપત્ર (યમલાનિ યુગ્માનિ પત્રાણિ યસ્ય) પુ૰ ત્રઃ. ૧ અસ્મંતક વૃક્ષ. ૨ કોવિદાર વૃક્ષ.

યમલાર્જુનહન્ (યમલાર્જુનં હંતિ હન્ ક્વિપ્) પુ૰ હા. શ્રીકૃષ્ણ. [અંગરક્ષણનું વસ્ત્ર.

યમલી (યમ્ કલચ્) સ્ત્રી૰ લી. ઝબલું, બંડીવગેરે

યમવત્ (યમ મતુપ્) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્. ઇંદ્રિયને વશમાં રાખનાર, સંયમી, જિતેંદ્રિય.

'દશરથઃ પ્રશશાસ મહારથઃ યમવતામવતાં ચ ધુરિ સ્થિતઃ' રઘુઃ.

યમવાહન (યમં વાહયતિ વહ્ ણિચ્ લ્યુ) પુ૰ નઃ. પાડો. [હરકોઇને સજા કરવી તે.

યમવ્રત (યમાય વ્રતમ્) ક્લી૰ તં. નિષ્પક્ષપાત રીતે

યમસભ (યમસ્ય સભા) ક્લી૰ ભં. જમની સભા.

યમસાત્કૃત (યમ સાતિ કૃ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. યમપાસે મોકલેલું, યમને સોંપી દીધેલું.

યમસ્વસૃ (યમસ્ય સ્વસા) સ્ત્રી૰ સા. જમના, યમુના.

યમાનિકા (યમાની સ્વાર્થે ક) સ્ત્રી૰ કા. ખોડી અજમોદ. [ની. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

યમાની (યચ્છતિ અગ્નિમાંદ્યં અનયા યમ્ લ્યુટ્) સ્ત્રી૰

યમાંતક (યમસ્ય અંતકઃ) પુ૰ કઃ. શિવ.

યમિન્ (યમ્ ઇનિ) ત્રિ૰ મી-મિની-મિ. સંયમવાળું.

યમિન્ (,,) પુ૰ મી. જતિ, સંન્યાસી.

યમી (યમ્ અચ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ મી. જમના નદી.

યમુના (યમ્ ઉનન્) સ્ત્રી૰ ના. ૧ જમના નદી, યમની બહેન. ૨ દુર્ગા. [સૂરજ.

યમુનાજનક (યમુનાયા જનકઃ) પુ૰ કઃ. સૂર્ય,

યમુનાભિદ્ (યમુના ભિદ્ ક્વિપ્) પુ૰ ત્-દ્. બલરામ.

યમુનાભ્રાતૃ (યમુનાયા ભ્રાતા) પુ૰ તા. યમ, જમ.

યમેરુકા (યમં ઈરયતિ) સ્ત્રી૰ કા. દંડનુ નગાડું.

યયાતિ (યસ્ય વાયોરિવ યાતિઃ રથગતિર્યસ્ય) પુ૰ તિઃ. નહુષ રાજાનો પુત્ર.

યયી (યા ઈ) પુ૰ યીઃ. ૧ મહાદેવ. ૨ ઘોડો.

યયુ (યા કુ) પુ૰ યુઃ. ૧ ઘોડો. ૨ અશ્વમેધનો ઘોડો.

યર્હિ (યદ્ હિલ્) અવ્ય૰ હિ. જ્યારે.

યવ (યુ અચ્) પુ૰ વઃ. ૧ જવ. ૨ એક જવનું પરિમાણ. ૩ આંગળીની યવાકાર એક રેખા. ૪ જવાખેટ.

'વસન્તે સર્વશસ્યાનાં જાયતે પત્રશાતનમ્।
મોદમાનાશ્ચ તિષ્ઠન્તિ યવાઃ કણિશશાલિનઃ' ॥
મીમાંસા ॥

યવક (યવ કન્) પુ૰ કઃ. યવ, જવ.

યવક્ય (યવક યત્) ત્રિ૰ ક્ય-ક્યા ક્યં. જવ પેદા કરવાલાયક ક્ષેત્રવગેરે.

યવક્ષાર (યવજાતઃ ક્ષારઃ) પુ૰ રઃ. જવખાર.

યવક્ષોદ (યવાનાં ક્ષોદઃ) પુ૰ દઃ. જવનો લોટ.

યવજ (યવાજ્જાયતે જન્ ડ) પુ૰ જઃ. જવખાર.

યવતિક્તા (યવાકારં તિક્તં ફલં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ક્તા. શંખિની.

યવદ્વીપ (યવાહ્યો દ્વીપઃ) પુ૰ પઃ. જવાખેટ.

યવન (યુ યુ) પુ૰ નઃ. ૧ યવનદેશ. ૨ ઘણા વેગવાળો ઘોડો. ૩ ઘોડો. ૪ ધડું. ૫ એક જાતનું તૃણ. [લોક. ૨ યુનાની લોક.

યવન (યવનોઽભિજનો યસ્ય અણ્) પુ૰ નઃ. ૧ યવન

યવન (યુ યુ) ત્રિ૰ નઃ-ના-નં. વેગવાળું.

યવનદ્વિષ્ટ (યવનૈઃ દ્વિષ્ટઃ) પુ૰ ષ્ટઃ ગુગળ.

યવનપ્રિય (યવનાનાં પ્રિયં) ક્લી૰ યં. ભરી, તીખાં.

યવનાચાર્ય (યવનઃ આચાર્યઃ) પુ૰ ર્યઃ જ્યોતિઃશાસ્ત્રના તાજકવગેરે ગ્રંથ રચનારો એક પંડિત.

યવનાની (યવનાનાં લિપિઃ ઙીપ્ આનુક્) સ્ત્રી૰ ની. યવનની લિપિ.

યવનારિ (યવનસ્ય અરિઃ) પુ૰ રિઃ શ્રીકૃષ્ણ.

યવનાલ (યવસ્યેવ નાલા યસ્ય) પુ૰ લઃ. એક જાતનું ધાન્ય.

યવનાલ (યવાનાં નાલઃ) પુ૰ લઃ. જવનું ડાંસરું.

યવનાલજ (યવનાલાજાયતે જન્ ડ) પુ૰ જઃ. જવખાર. [જવનિકા શબ્દ જુઓ.

યવનિકા (યુવંત્યસ્યાં યુ લ્યુટ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ કા.

'નરઃ સંસારાન્તે વિશતિ યમધાનીયવનિકામ્'
ભર્તૃહરિઃ.

યવની (યુ લ્યુટ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ની. એક જાતની ઓષધિ.

યવની (યવનસ્ય સ્ત્રી ઙીષ્) સ્ત્રી૰ ની. યવનની સ્ત્રી.

'યવનીમુખપદ્માનાં સેહે મધુમદં ન સઃ' રઘુઃ.
એષ વાણાસનહસ્તાભિર્યવનીભિઃ પરિવૃત ઇવાગચ્છતિ પ્રિયવયસ્યઃ' શાકુંતલમ્.

યવનેષ્ટ (યવનાનામિષ્ટં) ક્લી૰ ષ્ટં. સીસું.

યવનેષ્ટ (યવનાનામિષ્ટઃ) પુ૰ ષ્ટઃ ૧ લીંબડાનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨ ગાજર. ૩ લંસણ. ૪ ડુંગળી. ૫ ભરી, તીખાં.

યવનેષ્ટા (યવનેરિષ્ટા) સ્ત્રી૰ ષ્ટા. ખજૂરીનું ઝાડ.

યવફલ (યવ इव फलमस्य) પુ૰ લઃ. ૧ વાંસ. ૨ ધંદરજવનું ઝાડ. ૩ જટામાંસી. ૪ પ્લક્ષવૃક્ષ.

યવમધ્ય (यव इव मध्यं यस्य) ક્લી૰ ધ્યં. એક જાતનું ચાંદ્રાયણવ્રત. [ખાર.

યવલાસ (યવેન लस्यते लस् घञ्) પુ૰ સઃ. જવ-

યવશૂક (યવાનાં शूकः कारणत्वेनास्त्यस्य) પુ૰ કઃ. જવખાર. યવશૂકજ.

યવસ (यु असच्) ક્લી૰ સં. ઘાસ, તૃણ.

યવાગૂ (यु आगू) સ્ત્રી૰ ગૂઃ. રાબ, રાબડી.

યવાગ્રજ (યવસ્ય आग्राजायते जन् ड) પુ૰ જઃ. જવખાર.

યવાનિકા (યવાની कन्) સ્ત્રી૰ કા. અજમોદ.

યવાની (दुष्टः यवः ङीप् आनुक्) સ્ત્રી૰ ની. ઉપલો શબ્દ જુઓ

'यवानी पाचनी रुच्या तीक्ष्णोग्रा कटुका लघुः'
भावप्रकाशः.

યવાપત્ય (યવસ્યાપત્યમિવ) ક્લી૰ ત્યં. જવખાર.

યવાસ (यु आस) પુ૰ સઃ. ૧ વનસ્પતિ ધમાસો. ૨ ખેરનું ઝાડ. [જુઓ.

યવાસક (યવાસઃ સ્વાર્થે ક) પુ૰ કઃ. ઉપલો શબ્દ

યવાસા (यु आस टाप्) સ્ત્રી૰ સા. એક જાતનું તૃણ. મુંડાસિની.

યવાહ્વ (यव आ ह्वे क) પુ૰ હ્વઃ. જવખાર.

યવિષ્ઠ (युवन् इष्ठन्) ત્રિ૰ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. ૧ ઘણુંજ નાનું, નાનામાં નાનું. ૨ અતિતરુણ.

'भ्रातुर्यविष्ठस्य सुतान्' श्रीमद्भागवतम्.

યવીયસ્ (युवन् ईयसुन्) ત્રિ૰ યान्-यसी-यः- ૧ ઘણું નાનું. ૨ કનિષ્ઠ. ૩ બહુ તરુણ.

'अवाच्यो दीक्षितो नाम्ना यवीयानपि यो भवेत्'
मनुः.

યવ્ય (યવાનાં भवनं क्षेत्रं यत्) ક્લી૰ વ્યં. જવનું ખેતર. [હિતનું.

યવ્ય (યवेभ्यो हितं यत्) ત્રિ૰ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. જવના

યવ્ય (यव् यत्) પુ૰ વ્યઃ. ચાંદ્રમાસ.

યશઃકાય (યશ एव कायः) પુ૰ યઃ. યશરૂપી શરીર.

'नास्ति येषां यशःकाये जरामरणजं भयम्'
भर्तृहरिः

યશઃપટહ (યશસઃ पटहः) પુ૰ હ્વઃ. યશનું નગારું.

યશઃશેષ (યશઃ एव शेषः यस्मिन्) પુ૰ ષઃ. મોત, મરણ.

યશઃશેષ (યશ एवे शषो यस्य) ત્રિ૰ ષઃ-ષા-ષં. મોત પામેલું, મરેલું, મુએલું. કીર્તિશેષ.

યશઃશેષીભૂત (યશસ્ शेष् च्वि भू क्त) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ઉપરનો શબ્દ જુઓ. [જાતની ધાતુ.

યશદ (येन वायुना शीयते शद् अच्) ક્લી૰ દં. એક

'यशदं रंगसदृशं रीतिहेतुश्च तन्मतम्' भावप्रकाशः.

યશસ્ (अश् असुन् युट्) ક્લી૰ શઃ. જશ, આબરૂ, કીર્તિ. [આપનાર કામધેરે.

યશસ્કર (યશઃ करोति) ત્રિ૰ રઃ-રી-રં. જશ

યશસ્કામ (યશસ્ काम) ત્રિ૰ મઃ-મા-મં. જશની જેને ચાહના છે તે.

યશસ્કામ્યન્ (યશસ્ काम्यन्) ત્રિ૰ મ્યન્-મ્યંતી-મ્યત્. યશની ચાહના રાખતું. [તું સાધન.

યશસ્ય (યશસે हितं यत्) ત્રિ૰ સ્યઃ-સ્યા-સ્યં. જશ-

યશસ્યા (યશસે हिता यत्) સ્ત્રી૰ સ્યા. ૧ જીવંતી ઓષધિ. ૨ ઋદ્ધિ નામની ઓષધિ.

યશસ્વત્ (યશસ્ मतुप्) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્. જશવાળું, આબરૂદાર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

યશસ્વિન્ (યશસ્ विनि) ત્રિ૰ સ્વી-સ્વિની-સ્વિ. 'विप्राणां वेदवेदुषां गृहस्थानां यशस्विनाम्' मनुः.

યશસ્વિની (યશસ્ विनि ङीप्) સ્ત્રી૰ ની. ૧ રાની કપાસ. ૨ જ્યોતિષ્મતી લતા. ૩ ભાલકંકણી. ૪ યવતિક્તા શબ્દ જુઓ. [નાર.

યશોઘ્ન (યશઃ हंति) ત્રિ૰ ઘ્નઃ-ઘ્ના-ઘ્નં. જશને હણ-

યશોદ (યશો ददाति दा क) પુ૰ ક્લી૰ દઃ-દા-દં. પારો, પારદ. [પનાર, આબરૂ દેનાર.

યશોદ (,,) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. જશ આ-

યશોદા (,, टाप्) સ્ત્રી૰દા. ૧ નંદગોપની પત્ની, જશોદા. ૨ દ્વિલીપ રાજાની ભા.

યષ્ટૃ (यज् तृच्) પુ૰ ષ્ટા. યાગ કરનાર.

યષ્ટિ (यज् क्तिन्) સ્ત્રી૰ ષ્ટિઃ. ૧ લાકડી, ડાંગ, દંડ. ૨ ધ્વજાવગેરેની કાઠી.

યષ્ટિ (यज् क्तिच्) સ્ત્રી૰ ષ્ટિઃ. ૧ જેઠીમધ. ૨ તંતુ. ૩ ભારંગ. ૪ હાર, માલા. ૫ વેલો. ૬ એક જાતનું શસ્ત્ર.

'क्वचित्प्रभालेपिभिरिन्द्रनीलैर्मुक्तामयी यष्टिरिवानुविद्धा'
रघुः.

યષ્ટિક (યષ્ટિ कै क) પુ૰ કઃ એક જાતનું પક્ષી.

યષ્ટિકા (યષ્ટિ कन् टाप्) સ્ત્રી૰ કા. ૧ લાકડી. ૨ એક જાતનો હાર. ૩ ઘાત. ૪ જેઠીમધ.

યષ્ટિગ્રહ (યષ્ટિ ग्रह् अच्) પુ૰ હઃ ૧ લાકડી ધારણ કરનાર. ૨ કાઠી લેનાર.

યષ્ટિમધુ (યષ્ટૌ मधु यस्य) ક્લી૰ ધુ. જેઠીમધ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

यष्टिमधुका (यष्टिमधु कप्) स्त्री० का. જેઠીમધ. यष्ट्याह्व.
यष्टिनिवास (यष्ट्या उपरि निवासः) पु० सः. १ પક્ષીઓને બેસવાનો સ્તંભ. ૨ સીધા થાંભલાઉપર બાંધેલું કબુતરખાનું.
यष्टी (यष्टि ङीप्) स्त्री० ष्टी. જેઠીમધ.
यष्टी (यष्टी ङीष्) स्त्री० ष्टी. એક જાતનો હાર.
यष्टीक (यष्ट्या कायति कै क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઝાડ. પુત્રજીવવૃક્ષ.
यष्टीपुष्प (यष्टीव पुष्पमस्य) पु० ष्पः. એક જાતનું
यष्टीमधु (यष्ट्यां मधु यस्य) क्ली० धु. જેઠીમધ.
यष्ट्याह्व (यष्टिरिति आह्वा अस्य) क्ली० ह्वं. જેઠીમધ.
यस् (दिवा० पर० सेट् यस्यति) મહેનત કરવી.
यस् (भ्वा० पर० सेट् यसति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
यस्क (यस् क) पु० स्कः. યાસ્કનો પિતા.
यह्व (यज् वन्) पु० ह्वः. યજમાન.
या (अदा० पर० अनिट् याति) જવું.
'किं यासि बालकदलीव विकंपमाना' मृच्छकटिकम्.
याग (यज् घञ्) पु० गः. યજ્ઞ, યાગ.
याच् (भ्वा० उभय० सेट् याचति-ते ભાગવું, ભીખવું.
याचक (याच् ण्वुल्) त्रि० कः-चिका-कं. ભાગનાર, ભીખારી, ભીખ ભાગનાર.
'तृणादपि लघुस्तूलस्तूलादपि च याचकः'
उद्भटः.
याचन (याच् ल्युट्) क्ली० नं. ભાગવું તે, ભાગણી, ભીખ.
'भीमजार्थयाचनवाचे यूयमेव गुरवः करणीयाः'
नैषधीयम्.
याचनक (याच् ल्यु स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. याचक શબ્દ જુઓ.
'आचारहीनः क्लीवश्च नित्यं याचनकस्तथा' मनुः.
याचना (याच् युच्) स्त्री० ना. याचन શબ્દ જુઓ.
'नयस्व मां साधु कुरुष्व याचनां' रामायणम्.
याचमान (याच् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ભાગતું, ભીખતું.
'याचमानजनमानसवृत्तेः पूरणाय बत जन्म न यस्य।
तेन भूमिरतिभारवतीयं न द्रुमैर्न गिरिभिर्न समुद्रैः'॥
याचित (याच् क्त) क्ली० तं. ભાગવાની વૃત્તિ.
याचित (,,) त्रि० तः-ता-तं. ભાગેલું, ભીખેલું. [વાથી મળેલી વસ્તુ.
याचितक (याचितेनाधिगतं कन्) क्ली० कं. ભાગ-
याच्य (याच् यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. ભાગવા લાયક. [ભાગવું, ભીખવું.
याच्ञा (याच् नङ्) स्त्री० चा. પ્રાર્થના, ભાગણી,
याज (यज् घञ्) पु० जः. ઉકાળેલા ચોખા.
'याच्ञा मोघा वरमधिगुणे नाधमे लब्धकामा'
मेघदूतम्.
याजक (यज् णिच् ण्वुल्) पु० कः. યજ્ઞ યાગ કરાવનાર બ્રાહ્મણ, ઋત્વિક્વગેરે. [રાજાનો હાથી.
याजक (यज् ण्वुल्) पु० कः. १ ગાંડો હાથી. २
याजन (यज् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. યજ્ઞ કરાવવો તે.
याजि (यज् इन्) पु० जिः. યજ્ઞ કરનાર.
याजिन् (यज् घिनुण्) पु० जी. યજ્ઞકર્તા.
याजुष (यजुष इदं अण्) त्रि० षः-षी-षं. यजुर्वेदसंबंधी, यजुर्वेदनुं.
याज्ञदत्ति (यज्ञदत्त इञ्) पु० त्तिः. કુબેર.
याज्ञवल्क्य ( ) पु० ल्क्यः. १ શુક્લ યજુર્વેદ પ્રવર્તાવનાર તે નામનો એક મુનિ. २ ધર્મશાસ્ત્ર કરનાર તે નામનો એક ઋષિ.
याज्ञसेनी (यज्ञसेनस्यापत्यं स्त्री अत इञ् ङीप्) स्त्री० नी. દ્રૌપદી.
'याज्ञसेनीं पुरस्कृत्य षडेवाथ प्रवव्रजुः'
महाभारतम्.
याज्ञिक (यज्ञाय हितः यज्ञः प्रयोजनं यस्य वा ठक्) पु० कः. १ દર્ભ. २ ખેરનું ઝાડ. ३ પીપળાનું ઝાડ. ४ ખાખરાનું ઝાડ. ५ યજમાન. ६ याजक શબ્દ જુઓ. [ની પ્રતિભા.
याज्य (यज् ण्यत्) क्ली० ज्यं. १ યજ્ઞસ્થાન. २ દેવ-
यात् (या शतृ) त्रि० यान्-याती-यांती-यात्. જતું.
यात (या क्त) त्रि० तः-ता-तं. ગયેલું.
यातना (यत् युच्) स्त्री० ना. १ તીવ્ર વેદના. २ નરકની પીડા.
यातयाम (यातः गतः यामः उचितसमयः यस्य) त्रि० मः-मा-मं. १ જીર્ણ, જુનું. २ વાપરેલું. ३ ઉપભોગ કરેલું. ४ ઉચ્છિષ્ટ. ५ વારંવાર પ્રયોજેલું. ६ રદ્દ કરેલું.
'यातयामं गतरसं भोजनं तामसप्रियम्'
भगवद्गीता.
यातव्य (या तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. જવા લાયક. गंतव्य. [થી સામે જવાલાયક શત્રુ.
यातव्य (,,) पु० व्यः. યુદ્ધમાટે રાજા-
यातायात (यातं च आयातं च) क्ली० त. જવું અને આવવું. गतागति, गमनागमन, गतागत.
यातु (या तु) त्रि० तुः-तुः-तु. જનાર.
यातु (,,) पु० तुः. १ કાળ, સમય. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

राक्षस. ३ मुसाश्र, वटेभार्गु. ४ वायु.

यातुघ्न (यातुं राक्षसं हंति गंधेन हन् ठक्) पु० घ्नः. गुगळ. [पु० नः. राक्षस.

यातुधान (यातुः इति धीयतेऽभिधीयते धा ल्यु) ' यातुधानः पुण्यजनो नैर्ऋतो यातुरक्षसी ' अमरः.

यातृ (या तृन्) स्त्री० ता. देराणी, द्वियरनी वहू. देवरपत्नी.

यातृ (या तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. जनार.

यातृक (यातृ कन्) पु० कः. वटेभार्गु, मुसाश्र.

यात्य ( ) पु० त्यः. नरकनी पीडा भोगवनारो.

यात्रा (या ष्ट्रन्) स्त्री० त्रा. १ मुसाश्रीरी. २ जवुं, गमन. ३ कुच करवी ते. ४ तीर्थवगेरेनी जात्रा. ५ वखत काढवो ते. ६ उपाय.

' शरीरयात्रापि च ते न प्रसिध्येदेककर्मणः ' भगवद्गीता.

यात्राकरण (यात्रा कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ यात्रा करवी ते. २ मुसाफरी करवी ते. ३ कुच करवी ते.

' मार्गशीर्षे शुभे मासि यायाद् यात्रां महीपतिः ' मनुः.

यात्राप्रसंग (यात्रायाः प्रसंगः) पु० गः जात्रा करवानो प्रसंग.

यात्रिक (यात्रायै हितं ठक्) क्ली० कं. १ उत्सव. २ उपाय. ३ कुच, मुसाश्रीवगेरे करवामां शुभ नक्षत्रवगेरे.

यात्रिक (यात्रा ठक्) पु० कः जात्राळु.

यात्रोत्सव (यात्रायै उत्सवः) पु० वः यात्रामाटे उत्सव. [खरापणुं, वाजबीपणुं.

याथातथ्य (यथा तथा ष्यञ्) क्ली० थ्यं. साचापणुं,

याथार्थिक (यथार्थ ठञ्) त्रि० कः-का-कं. वाजबी, साचुं.

याथार्थ्य (यथार्थस्य भावः) क्ली० र्थ्यं. यथार्थपणुं.

' स्वपतो जागरूकस्य याथार्थ्यं वेद कस्तव ' रघुः

यादईश (यादसामीशः) पु० शः समुद्र.

यादःपति (यदसां जलजंतूनां पतिः) पु० तिः १ उपलो शब्द जुओ. २ वरुण.

यादव (यदोर्गोत्रापत्यं अण्) पु० वः १ यदुवंशनो पुरुष. २ श्रीकृष्ण. [संबंधी.

यादव (यदोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. यदुनुं, यदु-

यादव (,,) क्ली० वं. गाय, भेंशवगेरे धन.

यादवी (यदु अण् ङीप्) स्त्री० वी. दुर्गा.

यादस् (या असुन् दुक्) क्ली० दः जलजंतु.

' वरुणो यादसामहम् ' भगवद्गीता.

यादसांनाथ (यादसां नाथः) पु० थः १ समुद्र. २ वरुण. [जुओ.

यादसांपति (यादसां पतिः) पु० तिः. उपलो शब्द

यादृक्ष (यस्येव दर्शनमस्य यत् दृश् क्स) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. जेवुं. यादृश, यादृश्.

यादृच्छिक (यदृच्छया आगतः ठक्) त्रि० कः-का-कं. यथेच्छावडे पामेलुं.

यान (या ल्युट्) क्ली० नं. १ रथ, गाडी, पालखीवगेरे वाहन. २ जवुं, गति. ३ कुच करवी ते. ४ हुमलो करवो ते.

' समुद्रयानकुशला देशकालार्थदर्शिनः ' मनुः.

यानपात्र (यानाय पात्रम्) क्ली० त्रं. वहाण, होडी.

यानपात्रक (यानपात्र क) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ. [नो अग्रभाग.

यानमुख (यानस्य मुखं) क्ली० खं. रथ, गाडीवगेरे-

यानस्वामिन् (यानस्य स्वामी) पु० मी. वाहननो धणी, वाहननो मालेक.

यापन (या णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ काळ काढवो ते, वखत काढवो ते. २ रद करवुं. ३ रहेवुं. ४ होवुं. ५ रोग, पीडा, दुःखवगेरेनुं उपशमन करवुं ते.

यापनीय (या णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ काळनी पेठे काढवालायक. २ रद करवालायक. ३ केवळ उपशमन करवा योग्य रोग वगेरे. याप्य.

याप्ता ( ) स्त्री० प्ता. जटा.

याप्य (या णिच् ष्यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. १ निंदवालायक. २ अधम. ३ काळनी पेठे काढवायोग्य. ४ केवळ उपशमन करवालायक रोगवगेरे.

याप्ययान (याप्यं यानं) क्ली० नं. पालखि, भियानो.

याभ (यम् घञ्) पु० भः. मैथुन, चोदवुं.

' श्मश्रुलं प्रेष्ठं मीढुांसं याभकोविदम् ' श्रीमद्भागवत.

याम (यमस्येदं अण्) त्रि० मः-मी-मं. यमनुं, यमसंबंधी.

याम (यम् घञ्) पु० मः. १ प्रहर, पहोर. २ समय. ३ संयम. ४ ते नामनो एक देवगण.

' उत्थाप्य पश्चिमे याने कृतशौचः समाहितः ' मनुः.

यामघोष (यामे घोषो यस्य) पु० षः. कुकडो.

यामघोषा (यामे घोषोऽस्याः) स्त्री० षा. घडियाळ, घटिकायंत्र.

यामनाली (यामस्य नालीव) स्त्री० ली. १ कलाक वगेरे सूत्रवनाइं नगाडुं. २ घडियाळ.

यामनेमि ( ) पु० मिः. ४६.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

यामल (यामलमेव स्वार्थे अण्) क्ली० लं. १ જોડો, જોડલું. २ એક જાતનું તંત્રશાસ્ત્ર. [હલદ્ર.

यामवती (याम मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ रात्रि. २

यामातृ (जायां माति मा तृच्) पु० ता. જમાઈ.

यामार्द्ध (यामस्य अर्द्धं) क्ली० र्द्धं. પહોરનો અડધો ભાગ.

यामि (यम् इन्) स्त्री० मिः. १ કુલવાળી સ્ત્રી. २ બહેન. ३ रात्रि. ४ હલદર. ५ યમની પત્ની.

यामिका (यामि कन्) स्त्री० का. १ रात्रि. २ હલદર. [જુઓ. २ કશ્યપની પત્ની.

यामिनी (याम इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ यामवती श- 'समालिंगिता कामिनीं यामिनीषु' शंकरः.

यामिनीपति (यामिन्याः पतिः) पु० तिः. १ ચંદ્ર. કપૂર.

'यामिनीपतिरिवैष दिनान्ते' श्रीमद्भागवतम्.

यामिनीश (यामिन्या ईशः) पु० शः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

यामी (यमस्येयं यमो देवता यस्य वा अण् ङीप्) स्त्री० मी. १ दक्षिण दिशा. २ ભરણીનક્ષત્ર. ३ यमतरुनी पीडा. ४ ધર્મપત્ની.

यामी (यामि ङीप्) स्त्री० मी. यामि शब्द જુઓ.

यामीर (यामी रा क) पु० रः. १ ચંદ્ર. २ કપૂર.

यामीरा (यामी रा क टाप्) स्त्री० रा. १ रात्रि. २ હલદર. [સંબંધી, યમુનાનું.

यामुन (यमुनाया इदं अण्) त्रि० नः नी नं. यमुना-

यामुन (यमुना अण्) क्ली० नं. १ કાળો સુરમો. २ यमुनामां होनार.

यामुनेष्टक (यामुनमिवेष्टकं) क्ली० कं. સીસું.

यामेय (यामि ढक्) पु० यः. १ ભાણેજ, બહેનનો દીકરો. २ ધર્મપત્નીનું કરજંદ.

याम्य (यामी दिशा निवासो यस्य यत्) पु० म्यः. १ અગસ્ત્ય મુનિ. २ ચંદનનું ઝાડ.

याम्य (यमस्येदं ण्य) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. १ यमनुं, यमसंबंधी. २ दक्षिण दिशानुं.

'द्वारं ररंघतुर्याम्यं महापार्श्वमहोदरौ'
भट्टिः.

याम्य (यम् ण्य) पु० म्यः यमनो दूत.

याम्या (यमो देवताऽस्याः ण्य) स्त्री० म्या. १ ભરणी नक्षत्र. २ दक्षिण दिशा.

'दिशे याम्यामभिमुखो रुदन् वचनमब्रवीत्'
रामायणम्.

याम्यायन (याम्यायां सूर्यस्य अयनं) क्ली० नं. सूर्यनुं दक्षिणायन.

यायजूक (यज् यङ् ऊक) पु० कः. वारंवार यज्ञ करनारो.

'राजा महात्मा तेजस्वी यायजूकः सतांगतिः'
रामायणम्.

यायावर (या यङ् वरच्) पु० रः. १ अश्वमेधनो घोडो. २ જરત્કારુ મુનિ.

यायावर (या यङ् वरच्) त्रि० रः-रा-रं. १ वार-वार જનાર. २ ઘણું જનાર. ३ વાંકું જનાર. ४ रखडनार, रखडपट्टी करनार.

यायावराः पुष्पफलेन चान्ये' भट्टिः.

यायावर (या यङ् वरच्) क्ली० रं. यांचा.

यायिन् (या णिनि युक्) त्रि० यी-यिनी-यि. જનાર, ગમન કરનાર. [સંબંધી.

याव (यवस्येदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. यवनुं, यव-

याव (यु अप् स्वार्थे अण्) पु० वः. લાખ, અળતો.

यावक (यावः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

यावक (याव इव कन्) पु० कः. કળથી.

यावच्छक्य (शक्यमनतिक्रम्य) अव्य० क्यं. જેટલું બની શકે તેટલું. [જીવ હોય ત્યાંસુધી.

यावज्जीव (यावत् जीवः) अव्य० वं. જ્યાંસુધી

'यावज्जीवं त्रयो वंद्या वेदान्तो गुरुरीश्वरः'.

यावत् (यत्परिमाणमस्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જેટલું.

यावत् (,,) अव्य० त्. જ્યાંસુધી.

यावतिथ (यावतां पूरणः डट् इथुक्) त्रि० थः-था-थं. १ જેટલું હોય તેટલું. २ જ્યાંસુધી હોય ત્યાંसुधी. [यवनसंबंधी.

यावन (यवनस्येदं अण्) त्रि० नः-नी-नं. यवननुं,

यावन (यु णिच् ल्यु) पु० नः. सेलारस. सिहु, यावनकल्क. [એરંડો.

यावनक (यावन इव कायति कै क) पु० कः. रातो

यावनाल (यवनाल एव अण्) पु० लः. એક જાતનु धान्य. [જાતનું બાણ.

यावनालशर (यावनाल इव शरः) पु० रः. એક

यावनीय (यवन ढक्) पु० यः. કરમાણી અજમોદ.

यावशूक (यवशूकस्य विकारः अण्) पु० कः. જવખાર. [तृणनो જથ્થો.

यावस (यु असच् णिच्) की० सं. ખડનો ઢગલો,

याव्य (यु ण्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. भिश्र करवालायक, એકઠું કરવાલાયક. [नो पुत्र.

याशोधरेय (यशोधरा ढक्) पु० यः. शाक्यमुनि-

याष्टीक (यष्टिः प्रहरणमस्य ईकक्) पु० कः. લાકડ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ડીથી લડનારો, ડાંગથી યુદ્ધ કરનારો.

यास (यस् घञ्) पु० सः. १ प्रयास. २ वनस्पति धमासो.

यियक्षमाण (यज् सन् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. याग करवाने ઇચ્છતું.

'यियक्षमाणेनाहूतः पार्थेनाथ द्विषन्मुरम् ।
अभिचैद्यं प्रतिष्ठासुरासीत्कार्यद्वयाकुलः' ॥
माघः ॥

यियक्षु (यज् सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. यज्ञ करवा ઇચ્છનાર.

यियविषा (यु अङ् टाप्) स्त्री० षा. भिश्रित करवानी ઇચ્છા, सेणभेण करवानी ઉभेद.

यियविषु ( ) त्रि० षुः-षुः-षु. भिश्रित करवा ઇચ્છનાર, सेणभेण करवाने ઇચ્છનાર.

यु (अदा० पर० सेट् यौति) १ सेणभेण करवुं, भिश्रित करवुं. २ भिश्रित न करवुं, એકઠું न करवुं.

यु (क्या० उभय० अनिट् युनाति-युनीते) બાંધવું.

यु (चुरा० आत्म० सेट् यावयते) निंदवुं.

युक् ( ) ખરાબ રીતે.

युक्त (युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ જોડેલું. २ એકઠું કરેલું. ३ साचुं, ખરું. ४ લાયક, वाજબी. ५ ભરોબર. ६ साબीत કરેલું. ७ सिद्ध કરેલું. ८ विशिष्ट.

'जन्म यस्य पुरोर्वंशे युक्तरूपमिदं तव'
शाकुन्तलम्.

युक्त (,,) पु० क्तः. सर्व विषयना ज्ञानवाળો योगी.

'युक्तस्य सर्वदा भानम्' मुक्तावली.

युक्तरसा (युक्तो रसो यस्याः) स्त्री० सा. रास्ना, આહન.

युक्ता (युज् क्त टाप्) स्त्री० क्ता. એલાનીનું ઝાડ.

युक्ति (युज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः १ योજવું ते. २ જોડવું-એકઠું કરવું ते. ३ न्याय. ४ ઉચિતપણું. ५ લાયકપણું. ६ युक्ति, तदणीर. ७ व्यवहार. ८ अनुमान. [रवो. २ छांડવું.

युग (भ्वा० पर० सेट् युंगति) १ छोડવું, त्याग કરવો.

युग (युज् अच्) क्ली० गं. १ જોડું, જોટો. २ सत्य. त्रेता, द्वापर अने कलि-એ युगोमांथी प्रत्येक.

'धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे'
श्रीमद्भगवद्गीता.

युग (,,) पु० गः. १ धोसरुं. २ ऋद्धि-नामनी ओषधि. ३ चार હાથનું परिमाण.

युगकीलक (युगस्य कीलकः) पु० कः. धोंसरानो ખીલો.

युगंधर (युगं धरति धृ अच्) पु० रः. धोंसराने टेકो आपनार એક કાષ્ઠ. २ ते नामनो એક पर्वत.

युगपत् (युगमिव पद्यते पद् क्विप्) अव्य० त्-द्. १ એકદમ. २ એકઠું.

'भालेष्वज्जभुवो लिखंति युगपत्.....'
प्रसन्नराघवम्.

युगपत्र (युगमिव संहतं पत्रं यस्य) पु० त्रः. કોવિ-दारवृक्ष. [જુઓ.

युगपत्रक (युगपत्र कन्) पु० कः. ઉપલો शब्द

युगपात्रिका (युगमिव संहतं पत्र यस्याः) स्त्री० का. सीसमनुं ઝાડ.

युगपार्श्वग (युगपार्श्वं गच्छति गम् ड) पु० गः. અભ્યાસને માટે धोंसरे જોડેલો नवो બલદ. युग-पार्श्वक. [જોડું.

युगल (युगं द्वित्वं लाति ला क) क्ली० लं. જોડો,

'नारीपीनपयोधरोरुयुगलं स्वप्नेऽपि नालिंगितं'
भर्तृहरिः.

युगलाख्य (युगल आ ख्या क) पु० ख्यः. એક જા-तनुं ઝાડ. वर्वरवृक्ष.

युगांत (युगानामंतः तदुपलक्षितः कालः वा) पु० तः. प्रलय, प्रलयકાળ.

'असुं युगांतोचितयोगिनिद्रः' रघुः.

युग्म (युज् मक्) क्ली० ग्मं. १ युगल शब्द જુઓ. २ सभराशि. ३ मिथुनराशि. [જુઓ.

युग्मक (युग्मं स्वार्थे क) क्ली० कं. युगल शब्द

युग्मपत्र (युग्मानि पत्राण्यस्य) पु० त्रः. એક જાત-नुं ઝાડ. युग्मपर्ण. [सभनुं ઝાડ.

युग्मपत्रिका (युग्मानि पत्राण्यस्याः) स्त्री० का. सी-

युग्मफला (युग्मानि फलान्यस्याः) स्त्री० ला. १ वृ-श्चिकालु. २ ઇંद्रवारुणी. [वाहन.

युग्य (युगमर्हति यत्) क्ली० ग्यं. २थ, गाडीवगेरे

युग्य (युगं वहति यत्) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. धोंसरी वहेनार घोडो, બલદવગેરે.

युच्छ (भ्वा० पर० सेट् युच्छति) चुકવું, भूलवुं, गફલતવાળો थवुं, प्रમाद કરવો.

युज् (रुधा० उभय० अनिट् युनक्ति-युंक्ते) १ जो-ડવું, योજવું. २ भिश्रित करवुं, सेणभेण करवुं. ३ ध्यान करवुं. अनु (अनुयुंक्ते) १ पूछवुं. २ परीक्षा करवी; अभि (अभियुंक्ते) १ हुमલो करवो. २ भागवुं, द्वावो करवो; उद् (उद्युनक्ति-उद्युंक्ते) उद्योग करवो; उप (उपयुंक्ते) १ अनुभव करवो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨ વાપરવું. ૩ ખાવું; નિ (નિયુંક્તે) ૧ નીમવું. ૨ એકઠા થવું; પ્ર (પ્રયુંક્તે) ૧ નાણું ધીરવાં. ૨ આપવું. ૩ ઉપયોગ-પ્રયોગ કરવો. ૪ ગતિમાન્ કરવું. ૫ નાટકની પેઠે ભજવી બતાવવું. ૬ પ્રયત્ન કરવો; વિ (વિયુંક્તે) ૧ છુટું પડવું. ૨ તજવું. ૩ મોકલવું; વિનિ (વિનિયુનક્તિ-વિનિયુંક્તે) ૧ નીમવું. ૨ વાપરવું, ખરચવું. ૩ વહેંચી આપવું; સં (સંયુનક્તિ-સંયુંક્તે) એકઠા કરવું.

' યુંજન્નેવ સદાત્માનં યોગી નિયતમાનસઃ ' ગીતા.

યુજ્ (ચુરા૦ આત્મ૦ સેટ્ યોજયતે) નિંદવું, તિરસ્કાર કરવો. [ધવું.

યુજ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ યોજયતિ-તે) જોડવું, બાંધવું.

યુજ્ (દિવા૦ આત્મ૦ સેટ્ યુજ્યતે) મનમાં સમાધાન કરવું. [યતિવર્ગેરે.

યુજ્ (યુજ્ ક્વિપ્) ત્રિ૦ ક્-ગ્. મનની સમાધિવાળો

યુજ્ (,,) ત્રિ૦ યુજ્. સંયોગવાળું, જોડનાર.

યુંજત્ (યુજ્ શતૃ) ત્રિ૦ જન્-જંતી-જત્. ૧ જોડતું, જોડી દેતું. ૨ મિશ્રિત કરતું. ૩ સમાધિ કરતું.

યુંજાન (યુજ્ શાનચ્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ૧ જોડતું, જોડી દેતું. ૨ મિશ્રિત કરતું.

યુંજાન (,,) પ૦ નઃ. ૧ સારથિ. ૨ બ્રાહ્મણ. ૩ સમાધિવાળો યોગી.

યુત્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ યોતતે) પ્રકાશવું.

યુત (યુ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ જોડેલું. ૨ સંયુક્ત. ૩ મિશ્રિત. ૪ અમિશ્રિત.

યુત (,,) ક્લી૦ તં. ચાર હાથનું પરિમાણ.

યુતક (યુત ક) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ૧ જોડેલું. ૨ સંયુક્ત, મિશ્રિત.

યુતક (યુ ક્ત તતઃ સ્વાર્થે ક) ક્લી૦ કં. ૧ સંદેહ, સંશય, શક. ૨ જુગ, જોટો, જોટલું. ૩ સ્ત્રીના વસ્ત્રનો છેડો. ૪ સ્ત્રીનું વસ્ત્ર. ૫ વિવાહસમયે આપેલી બક્ષીસ. ૬ ચરણનો અગ્રભાગ. ૭ સુપડાનો અગ્રભાગ. ૮ મિત્રતા કરવી તે. ૯ આશ્રય, વિશ્રામ. [સરખાળો.

યુતિ (યુ ક્તિન્) સ્ત્રી૦ તિઃ ૧ જોડવું, જોડી દેવું. ૨ ભાં ગાંડું. [કરવું.

યુદ્ધ (યુધ્ ક્ત) ક્લી૦ દ્ધં. લડાઈ, જુધ.

' સુખદુઃખે સમે કૃત્વા લાભાલાભૌ જયાજયૌ ।
ततો યુદ્ધાય યુજ્યસ્વ નૈવં પાપમવાપ્સ્યસિ ' ॥

ગીતા.

યુદ્ધરંગ (યુદ્ધે રંગઃ અસ્ય) પુ૦ ગઃ. કાર્તિકસ્વામી.

યુદ્ધસાર (યુદ્ધે સારઃ) પુ૦ રઃ ધોડો.

યુદ્ધોન્મત્ત (યુદ્ધે ઉન્મત્તઃ) ત્રિ૦ ત્તઃ-ત્તા-ત્તં. જુદ્ધ-

યુધ્ (દિવા૦ આત્મ૦ અનિટ્ યુધ્યતે) લડવું, જુધ

યુધ્ (યુધ્ ક્વિપ્) સ્ત્રી૦ ત્-દ્. લડાઈ, જુધ.

' વિપદિ ધૈર્યમથાભ્યુદયે ક્ષમા સદસિ વાક્પટુતા યુધિ વિક્રમઃ ' ભર્તૃહરિઃ.

યુધા ( ) સ્ત્રી૦ ધા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

યુધાજિત્ (યુધાયાં જિતવાન્) પુ૦ ત્-દ્. કૈકેયરાજાનો પુત્ર.

' માતુલસ્ય નગરે યુધાજિતઃ પ્રેષિતૌ ભરતલક્ષ્મણાનુજૌ ' રામાયણચમ્પૂઃ.

યુધાન (યુધ્ કાન) પુ૦ નઃ ૧ ક્ષત્રિય. ૨ દુશ્મન.

યુધિષ્ઠિર (યુધિ યુદ્ધે સ્થિરઃ) પુ૦ રઃ સહુથી મોટો પાંડવ.

યુધીય (યુધ્ ઈય) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. લડનાર.

યુધ્મ (યુધ્ મક્) પુ૦ ધ્મઃ ૧ સંગ્રામ. ૨ ધનુષ્. ૩ બાણ. ૪ યોદ્ધો. ૫ શેષસંગ્રામ. ૬ શરભપશુ.

યુપ્ (દિવા૦ પર૦ સેટ્ યુપ્યતિ) ૧ મોહ પામવું. ૨ ગભરાઈ જવું.

યુયુ ( ) પુ૦ યુઃ ધોડો.

યુયુક્ખુર (યુયુક્ ખુરઃ યસ્ય) પુ૦ રઃ નાનો વાઘ.

યુયુધાન (યુધ્ કાનચ્) પુ૦ નઃ ૧ ધંદ્ર. ૨ સાત્યકિ નામનો જાદવ. ૩ લડવૈયો. ૪ ક્ષત્રિયભેદ.

યુવક (યુવન્ કન્) પુ૦ કઃ જુવાન.

યુવખલતિ (ખલતિશ્ચાસૌ યુવતિશ્ચ) સ્ત્રી૦ તિઃ માથામાં તાળવાણી જુવાન સ્ત્રી. [ત્રણ.

યુવગંડ (યુવન્ ગંડ અચ્) પુ૦ ડઃ. એક જાતનું

યુવજરત્ (જરંશ્ચાસૌ યુવા ચ) રન્-રંતી-રત્. નાનપણ છતાં જેને વૃદ્ધપણાનાં ચિહ્ન આવેલાં છે તે.

યુવજાનિ (યુવતિર્જાયા યસ્ય) પુ૦ નિઃ. જેની સ્ત્રી જુવાન છે તે પુરુષ. [સ્ત્રી. ૩ હલદર.

યુવતિ (યુવન્ તિ) સ્ત્રી૦ તિઃ. ૧ જુવાન સ્ત્રી. ૨

પ્રાણાઘાતાન્નિવૃત્તિઃ પરધનહરણે સંયમઃ સત્યવાક્યં
કાલે શક્ત્યા પ્રદાનં યુવતિજનકથામૂકભાવઃ પરેષામ્ '

ભર્તૃહરિઃ.

યુવતી (યુવન્ તિ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ તી. ૧ જુવાન સ્ત્રી. ૨ સ્ત્રી. ૩ હલદર.

યુવતીષ્ટા (યુવતીનામિષ્ટા) સ્ત્રી૦ ષ્ટા. પીપળી જુધ.

યુવન્ (યુ કનિન્) ત્રિ૦ વા-વતી-યૂની-યુવ. ૧ તરુણ, જુવાન. ૨ શ્રેષ્ઠ. ૩ સ્વાભાવિક બલવાળું.

યુવનાશ્વ ( ) પુ૦ શ્વઃ. માંધાતૃ રાજાનો બાપ. [માંધાતૃરાજા.

યુવનાશ્વજ (યુવનાશ્વાજ્જાયતે જન્ ડ) પુ૦ જઃ.

યુવપલિત (પલિતશ્ચાસૌ યુવા ચ) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુવાન અવસ્થામાં જેને પળિયાં આવેલાં હોય તે.
युवराज (युवैव राजा टच्) पु० जः १ પાટવી કુંવર. २ બુદ્ધભેદ.
' निसर्गसंस्कारविनीत इत्यसौ
नृपेण चक्रेयुवराजशब्दभाक् '
रघुः.
युवराज्य (युवराजस्य भावः यत्) क्ली० ज्यं. પાટવીકુંવરપણું. [તમે.
युष्मद् (युष् मदिक्) सर्व० त्वं. तुं; ब० व० यूयम्.
यू (यु क्विप्) स्त्री० यूः કઠોળવગેરે જેમાં પલાળેલું હોય તે પાણી.
यूक (यू क्विप् क) पु० कः. જૂ.
यूका (यूक टाप्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
यूकांड (यूकाया अंडं) क्ली० डं. લીંખ, જૂનું ઈંડું.
यूति (यू क्तिन्) स्त्री० तिः, જોડી દેવું-મિશ્રિત કરવું તે.
यूथ (यु थक् पृषो० दीर्घः) क्ली० थं પશુ, પક્ષીવગેરેનો સજાતીય સમુદાય.
' स्त्रीरत्नेषु ममोर्वशी प्रियतमा यूथे तवेयं वशा '
विक्रमोर्वशीयम्.
यूथनाथ (यूथस्य नाथः) पु० थः. જંગલી હાથીના ટોળામાં મોટો હાથી. यूथेश्वर, यूथपति.
यूथप (यूथं पाति पा क) पु० पः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
यूथभ्रष्ट (यूथाद् भ्रष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. સજાતીય સમુદાયમાંથી છૂટો પડેલો હાથી, ઊંટવગેરે.
यूथिका (यूथी स्वार्थे क) स्त्रीं० का. १ જુઈ. २ વનસ્પતિ પાડ. ३ અમલાનક.
यूथी (यु थक् ङीप्) स्त्री० थी. જુઈ.
यूथीनाथ (यूथ ख) पु० नः. यूथनाथ शब्द જુઓ.
यूनि ( ) स्त्री० नि:. १ મિશ્રણ. २ સંયોગ
यूनी (युवन् ङीप्) स्त्रीं० नी. જુવાન સ્ત્રી.
यूप (यु पक्) पु० क्ली० पः-पं. १ યજ્ઞમાં યજ્ઞિય પશુ બાંધવાનો થાંભલો. २ યજ્ઞની સમાપ્તિ દેખાડવામાટે ઉભો કરેલો સ્તંભ. ३ વિજય બતાવવા ઉભો કરેલો થાંભલો.
' ग्रामेष्वात्मविसृष्टेषु यूपचिह्नेषु यज्वनाम् ' रघुः
यूपकटक (यूपस्य कटक इव) पु० कः. યજ્ઞની સમાપ્તિ સૂચવનાર થાંભલાને માથે નાંખેલું લાકડાનું કડું. चपाल. [યજ્ઞસ્તંભનો એક ભાગ.
यूपकर्ण (यूपस्य कर्ण इव) पु० र्णः धी ચોપડેલો
यूपद्रु (यूपाय द्रुः) पु० द्रुः. ખેરનું ઝાડ.
यूपद्रुम (यूपाय द्रुमः) पु० मः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
यूष (भ्वा० पर० सेट् यूषति) ભારી નાંખવું, ઠાર મારવું. [ડચાથ. २ એક જાતનું ઝાડ.
यूष (यूष् क) पु० क्ली० षः-षं. १ ભગવગેરેનો
येष् (भ्वा० आत्म० सेट् येषते) મહેનત કરવી.
योक्तव्य (युज् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ જોડવાલાયક. २ મિશ્ર કરવાયોગ્ય.
योक्त्र (युज्यतेऽनेन युज् घ्टून्) क्ली० क्त्रं. જોતરું.
योग (युज् घञ्) पु० गः १ જોડણી, જોડવું તે. २ યોજવું, યોજના. ३ જોગ, મણી જવું. ४ મંડળીમાં ભળવું. ५ ઉપાય. ६ બખ્તરવગેરે ધારણ કરવું. ७ ધ્યાન. ८ યુક્તિ, તદબીર. ९ સર્વ વિષયથકી અંતઃકરણની વૃત્તિનો નિરોધ કરવો તે. १० જીવાત્માપરમાત્માનું એકપણું. ११ જ્ઞાન, યોગ અને ભક્તિ એ ત્રણ માર્ગમાંથી તે નામનો એક માર્ગ. १२ અલભ્ય અર્થ મેળવવામાટે વિચારવું તે. १३ દેહનું સ્થિરપણું. १४ શબ્દવગેરેનો પ્રયોગ. १५ દવા, ઔષધ. १६ વિશ્વાસઘાત ક. १७ દ્રવ્ય. १८ સમુદાયશબ્દનો અવયવાર્થસંબંધ. १९ યથાસ્થિત વસ્તુનું બીજી રીતે પ્રતિપાદન કરવું તે. २० જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ વિષ્કુંભવગેરે સત્તાવીશ યોગપૈકી પ્રત્યેક. २१ છલ, દગો. २२ નૈયાયિક. २३ ધન. २४ સૂત્ર. २५ દૂત, ચાર.
' योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः ' पातंजलयोगसूत्रम्.
' संयोगं योगमित्याहुर्जीवात्मपरमात्मनोः '
योगक्षेम (योगश्च क्षेमं च) क्ली० मं. १ પારકાં ઢોરવગેરેના રક્ષણ કરવાનો અધિકાર. २ પારકો માલ અમુક ઠેકાણે વેચવાનો છે એ પ્રમાણે જાણી તેને સહીસલામત પહોંચાડવાનો અધિકાર. ३ ઉદ્યોગના અંતે થયેલા નફાનું રક્ષણ, બીજે નફો પેદા કરવાનો ઉપાય. ४ જે વસ્તુ ઉપર વારસના વિભાગનો અધિકાર નથી તે વસ્તુ. ५ અન્ન આચ્છાદનવગેરેથી પોતાના વ્યવહારનો નિર્વાહ કરવો તે. ६ કલ્યાણ, શ્રેય.
' तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम् '
श्रीमद्भगवद्गीता.
योगक्षेमकर (योगक्षेमं करोति) त्रि० रः-रा-री-रं. અન્નવસ્ત્રવગેરેથી પોતાના સંસારનો નિર્વાહ કરનાર.
योगचर (योगं चरति चर् ट) पु० रः. હનુમાન્.
योगचूर्ण ( ) क्ली० र्णं. એક જાતનું અદ્‌ભુત ચમત્કારિક ચૂર્ણ.
' फणिमुखकाकलीसंदंशकपुरुषशीर्षकयोगचूर्णयोगवर्तिकाप्रभृत्यनेकोपकरणयुक्तः ' दशकुमारचरितम्
योगज (योगाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. ગુગળ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

योगज (योगाज्जायते जन् ड) त्रि० ज:-जा-जं. યોગથી પેદા થનાર.
योगतस् (योग तसिल्) अव्य० त:. યોગથી.
योगदान (योगेन च्छलेन दानं) क्ली० नं. १ કપટથી દાન કરવું તે. २ ક્ષોપાધિક દાન.
योगनिद्रा (योगरूपा निद्रा) स्त्री० द्रा. १ પ્રલયમાં પરમેશ્વરનો જીવસંહારરૂપ વ્યાપાર. २ દુર્ગા. ३ ગાઢ સમાધિ.
' गंगातीरे हिमगिरिशिलाबद्धपद्मासनस्य
ब्रह्मध्यानाभ्यसनविधिना योगनिद्रां गतस्य '
भर्तृहरि:.
योगपट्ट (योगाभ्यासार्थं पट्टं) क्ली० ट्टं. १ યોગીલોક યોગાભ્યાસ વખતે કમરે જે વસ્ત્ર બાંધે છે તે. योगपदक. [વગેરેનું એક આસન.
योगपीड (योगयोग्यं पीडं) पु० क्ली० ड:-डं. देव-
योगमाया (योग एव माया) स्त्री० या. १ જગત્ને સરજવા માટે ભગવાન્ની શક્તિ. २ દુર્ગા.
योगरंग (योगेन रंगोऽत्र) पु० ग:. નારંગીનું ઝાડ.
योगवाहिन् (योगेन वहति वह् णिनि) पु० ही. १ પારો. २ સાળખાર.
योगविक्रय (योगेन च्छलेन विक्रय:) पु० य:. કપટથી વેચાણ કરવું તે. [બ્રાહ્મણનાર જોગી.
योगविद् (योगं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. योग-
योगशास्त्र (योगप्रतिपादकं शास्त्रम्) क्ली० स्त्रं. पत-ञ्जलि मुनिकृत योगशास्त्र. [ઝાડ.
योगसारक (योग सृ ण्वुल्) पु० क:. નારંગીનું
योगसेवा (योगस्य सेवा) स्त्री० वा. योगाभ्यास.
योगाधमन (योगेन च्छलेन आधमनं) क्ली० नं. કપટથી ધરેણે મૂકવું તે.
योगारूढ (योगमारूढ:) त्रि० ढ:-ढा-ढं. योगा-भ्यासમાં ગુંથાયલો યોગી.
' योगारूढस्य तस्यैव शम: कारणमुच्यते ' गीता.
योगासन (योगार्थमासनम्) क्ली० नं. योगाभ्यास કરતી વખતે સ્વસ્તિકવગેરે થતાં આસન.
योगिन् (युज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि. योगी, યોગવાળું, સંયોગવાળું.
' योगी युंजीत सततमात्मानं रहसि स्थित: ' गीता.
योगिनी (योगिन् ङीप्) स्त्री० नी. દુર્ગા, જોગણી.
योगीश्वर (योगिनां ईश्वर:) पु० र:. याज्ञवल्क्य मुनि, યોગીમાં શ્રેષ્ઠ.
योगीश्वरी (योगीश्वर ङीप्) स्त्री० री. દુર્ગા.
योगेश्वर (योगस्य ईश्वर:) पु० र: श्रीकृष्ण.
योगेश्वरी (योगस्य ईश्वरी) स्त्री० री. દુર્ગા.
योगेष्ट (योगाय योजनार्थं इष्टं) क्ली० ष्टं. સીસું.
योग्य (योगमर्हति यत् युज् ण्यत्) त्रि० ग्य:-ग्या-ग्यं. १ યોગ્ય, લાયક, ઉચિત. २ હુશિયાર. ३ યોગને લાયક. ४ શક્ત.
योग्य (,,) पु० ग्य:. પુષ્ય નક્ષત્ર.
योग्य (,,) क्ली० ग्यं. १ ઋદ્ધિ નામની ઓષધિ. २ પુરી. ३ વાહન. [પણું.
योग्यता (योग्यस्य भाव: तल्) स्त्री० ता. યોગ્ય-
' पदार्थे तत्र तद्गता योग्यता परिकीर्तिता ' भाषा०
योग्यत्व (योग्यस्य भाव: त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સૂર્યપત્ની. ३ શાસ્ત્રાભ્યાસ.
योग्या (योगमर्हति यत्) स्त्री० ग्या. १ અભ્યાસ. २
योजन (युज् ल्युट्) क्ली० नं. १ જોડવું, જોડણી, સંયોગ. २ યોજવું.
योजन (युज् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ પરમાત્મા. २ ચાર ક્રોશ. ३ આંગળી.
' स्याद् योजनं क्रोशचतुष्टयेन '
' प्रथममगमदह्ना योजने योजनेश: '
लीलावती.
योजनगंधा (योजनं व्याप्य गंधो यस्या:) स्त्री० धा. १ કસ્તૂરી. २ સીતા. ३ વ્યાસની મા સત્યવતી.
योजनगंधिका (योजनगंधा कप् इत्वं) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ.
योजनपर्णी (योजनं व्याप्य पर्णान्यस्या:) स्त्री० र्णी.
योजनवल्लिका (योजनवल्ली स्वार्थे क) स्त्री० का. ભળ્ય. [લો શબ્દ જુઓ.
योजनवल्ली (योजनं व्याप्य वल्लीव) स्त्री० ल्ली. ઉપ-
योजना (युज् युच्) स्त्री० ना. १ કાર્યવગેરેમાં મનુષ્યવગેરેની નીમણૂક. २ યોજવું, યોજન.
योजनीय (युज् अनीयर्) त्रि० य:-या-यं. જોડવા-લાયક, યોજવાયોગ્ય, ઉમેરવાલાયક. योज्य.
योजित (युज् णिच् क्त) त्रि० त:-ता-तं. १ જોડેલું. २ યોજેલું. ३ નીમેલું. [સાફ કરનાર.
योतु (यु तु) पु० तु:. १ ભાપ. २ સાફ કરવું. ३
योत्र (यु ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. જોતરું [યક.
योद्धव्य (युध् ण्यत्) त्रि० व्य:-व्या-व्यं. લડવાલા-
योद्धृ (युध् तृच्) पु० द्धा, લડવૈયો, લડનારો.
योध (युध् अच्) पु० ध: ઉપલો શબ્દ જુઓ.
' मंत्रो योध इवाधीर: सर्वागैः संवृतैरपि ' माघ:.
योध (युध् घञ्) पु० ध:. લડાઇ, જુદ્ધ.
योधन (युध् ल्युट्) क्ली० नं १ લડાઇ, જુદ્ધ, લ-ડવું. २ લડવાનું આયુધ.
योधन (युध् ल्यु) त्रि० न:-नी-नं. લડનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

योधनसंराव (योधनस्य युद्धाय संरावः आह्वानं) पु० नः. પરસ્પર લડવાભાટે લડવૈયાનું બોલાવવું.
योधमुख्य (योधानां मुख्यः) पु० म्यः. १ લશ્કર-નો સરદાર. २ લડવૈયાનો મુખ્ી.
योधयत् (युध् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. લડાઇ કરાવતું.
योधिन् (युध् घिनुण्) पु० धी. લડવૈયો.
योधेय (युद्ध ढक्) पु० यः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
योनल (यवस्य नल इव कांडमस्य) पु० लः. એક જાતનું ધાન્ય.
योनि (यु नि) पु० स्त्री० निः-निः. १ ભણિયગેરેનું ઉત્પત્તિસ્થાન ખાણ. २ કારણ. ३ જલ. ४ સ્ત્રી-ની યોનિ. ५ ઉત્પત્તિસ્થાન. ६ પૂર્વફલ્ગુની નક્ષત્ર.
' योनिश्च हि गीयते ' ब्रह्मसूत्रभाष्यम्.
योनिदेवता (योनिर्देवता यस्याः) स्त्री० ता. પૂર્વફલ્ગુની નક્ષત્ર. [ભાગ.
योनिनासा (योनेर्नासेव) स्त्री० सा. યોનિનો ઉપલો
योनिमुद्रा (योन्याकृतिर्मुद्रा) स्त्री० द्रा. એક જાતની મુદ્રા. [નો અટકાવ.
योनिरंजन (योनिः रज्यतेऽस्मात्) क्ली० नं. સ્ત્રી-
योनिसंवृत्ति (योन्या संवृत्तिः) स्त्री० त्तिः. યોનિનો સંકોચ.
योषा (युष् अच् टाप्) स्त्री० षा. સ્ત્રી, નારી.
' मद्योषा काचभूषाः किमिति न सहसा '
भोजप्रबन्धः.
योषित् (युष् इत्) स्त्री० त्-द्. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
' गच्छन्तीनां रमणवसतिं योषितां तत्र नक्तं '
मेघदूतम्.
योषिता (युत् इत् टाप्) स्त्री० ता. સ્ત્રી, નારી.
' योषा योषिद् योषिता च जोषा जोषिच्च जोषिता '
शब्दरत्नावली.
योषित्कृत् (योषिता कृतं) त्रि० तः-ता-तं. સ્ત્રીએ કરેલું. [વહાલું
योषित्प्रिय (योषितः प्रियः) त्रि० यः-या-यं- સ્ત્રીને
योषित्प्रिया (योषित् प्रिया) स्त्री० या. હલદર.
यौक्तिक (युक्तिः आगत्तः ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ યુક્તિથી સિદ્ધ થયલું. २ તદબીરથી સિદ્ધ થયલું. ३ યોગ્ય.
यौक्तिक (युक्तौ अधिकृतः ठक्) पु० कः. १ ગમત કરાવનારો પ્રધાન. २ ગમત કરાવનાર સોબતી. नर्मसचिव. [યોગયોગ્ય
यौगिक (योगाय प्रभवति ठक्) त्रि० कः-की-कं.
यौगिक (योगात् प्रकृतिप्रत्ययार्थसंबंधात् आगतः ठक्) त्रि० कः-की-कं. प्रकृतिप्रत्ययनो लभ्यार्थवाचक शब्द.
यौजनशतिक (योजन शत ठञ्) त्रि० कः-की-कं. १ સો યોજન જનાર. २ સો યોજન લાંબું.
यौजनिक (योजन ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ યોજન જનાર. २ યોજન લાંબું.
यौट् (भ्वा० पर० सेट् यौटति) બાંધવું.
यौड् (भ्वा० पर० सेट् यौडति) ઉપલો શબ્દ જુઓ.
यौतक (युते विवाहकाले अधिगत वुन्) क्ली० कं. વિવાહકાલે મેળવેલું ધન.
' यु मिश्रणे इति धात्वनुसाराद्विवाहकाले एकासनोपविष्टयोर्वधूवरयोर्यद् वन्धुभिर्दीयते तत् युतयोरिदं यौतकमिति व्युत्पत्त्या यौतकमित्युच्यते ' वीरमि०
यौतव (यौतोर्भावः अण्) क्ली० वं. ભાપ, પરિમાણ.
यौतुक (यौतुः विवाहकालः तत्र लब्धः कण्) क्ली० कं. વિવાહકાલે મેળવેલું ધન.
यौधेय (योध एव स्वार्थे ढक्) पु० यः. લડવૈયો.
यौधेय (युधाया अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः. યુધાનો પુત્ર.
यौन (योनितः योनिसंबंधादागतः अण्) त्रि० नः-नी-नं. १ યોનિથી આવેલું. २ યોનિસંબંધથી મેળવેલું.
यौन (योनेरयं अण्) पु० नः. વૈવાહિક સંબંધ.
यौवत (युवतीनां समूहः अण्) क्ली० तं. જુવાન સ્ત્રીનું ટોળું.
यौवत (यूवतीभिः कृतम् अण्) त्रि० तः-ती-तं. જુવાન સ્ત્રીએ કરેલું નૃત્ય વગેરે.
यौवत ( ) क्ली० तं. પરિમાણ.
यौवन (युनो भावः अण्) क्ली० नं. જોબન, જુવાનપણું, જુવાની.
' मातुर्केवलमेव यौवनवनच्छेदे कुठारा वयम् '
भर्तृहरिः.
' यौवनं धनसंपत्तिः प्रभुत्वमविवेकिता ।
एकैकमप्यनर्थाय किमु यत्र चतुष्टयम् ' ॥
हितोपदेशः ॥
यौवनकंटक (यौवनस्य कंटकमिव चिह्नं) पु० क्ली० कः-कं. જુવાનીમાં મોઉપર જે ખીલ થાય છે તે.
यौवनदर्प (यौवनस्य दर्पः) पु० र्पः. જુવાનીનું અભિમાન. [वस्था.
यौवनदशा (यौवनस्य दशा) स्त्री० शा. જુવાન અ-
यौवनपीडका (यौवनपीड कन्) स्त्री० का. यौवन-कंटक शब्द जुओ.
यौवनलक्षण (यौवनस्य लक्षणम्) क्ली० णं. १

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्तन. २ ખુબસુરતી. २ જુવાનીનું ચિહ્ન.
यौवनवत् (यौवन मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જોબનવાળું, જુવાન. [જોબનથી ભરપૂર.
यौवनाढ्य (यौवनेन आढ्यः) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं.
यौवनाश्व (युवनाश्व अण्) पु० श्वः માંધાતા રાજા. યૌવનાશ્વક. [તમાકું.
यौष्माक (युष्माकमिदं अण्) त्रि० कः-की-कं. તારું,
यौष्माकीन (युष्माकमिदं खञ्) त्रि० नः-ना-नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

र.

र. સત્તાવીશમો વ્યંજનાક્ષર.
र (रा ड) पु० रः १ અગ્નિ, આગ. २ ઉગ્ર. ३ કામદેવનો અગ્નિ. ४ २गण (—⏑—).
रह् (चुरा० उभय० सेट् रंहयति-ते) જવું.
रंहति ( ) स्त्री० तिः વેગ.
रंहस् (रंह् असुन्) क्ली० हः. વેગ.
' न पादपोन्मूलनशक्तिरंहः ' रघुः.
रक् (चुरा० पर० सेट् राकयति) १ આખવું. २ ભેળવવું.
रक्त (रज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ રંગેલું. २ રાતું. ३ અનુરાગવાળું. ४ કીડારત.
रक्त (रंज् क्त) क्ली० क्तं. १ કેસર. २ તાંબું. ३ સિંદૂર. ४ પતંગ. ५ હિંગળોક. ६ કુસુંભ. ७ લોહી. ८ પ્રાચીનામલક. ९ હિંગળ. १० રાગ, રંગ.
' यदा रसो यकृद् याति तत्र रञ्जकपित्ततः।
रागं पाकं च संप्राप्य स भवेद्रक्तरंञ्जकः ॥
रक्तं सर्वशरीरस्थं जीवस्याधारमुत्तमम्।
स्निग्धं गुरु चलं स्वादु विदग्धं पित्तवद् भवेत् ' ॥
भावप्रकाशः ॥
रक्त (रंज् क्त) पु० क्तः. રાતો વર્ણ.
रक्तक (रक्तमिव कायति कै क) पु० कः. १ બંધૂક વૃક્ષ. २ અમ્લાનવૃક્ષ. ३ રાતો શરગવો. ४ રાતો એરંડો. [વસ્ત્ર.
रक्तक (रक्त कन्) क्ली० कं. १ લોહિ. २ રાતું
रक्तक (,,) त्रि० कः-का-कं. १ અનુરાગી. २ વિનોદી.
रक्तकंद (रक्तवर्णः कंदो यस्य) पु० दः १ પરવાળું. २ રાતી કુંગળી. ३ રતાળુ.
रक्तकंदल (रक्तकंद लच्) पु० लः. પરવાળું.
रक्तकमल (रक्तंच तत् कमलं च) क्ली० लं. રાતું કમલ.
रक्तकरवीर (रक्तः करवीरः) पु० रः. રાતી કણેર.
रक्तकरवीरक (रक्तकरवीर क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સાટોડી.
रक्तकांडा (रक्तः कांडो यस्याः) स्त्री० डा. રાતી
रक्तकुमुद (रक्तं कुमुदं) क्ली० दं. રાતું પોયણું.
रक्तकैरव (रक्तं कैरवं) क्ली० वं. રાતું કમલ.
रक्तखदिर (रक्तवर्णः खदिरः) पु० रः. રાતો ખેર.
रक्तगंधक (रक्तेन गंधकमिव) क्ली० कं. १ ગંધરસ. २ બોળ.
रक्तघ्न (रक्तं हंति हन् ठक्) पु० घ्नः. રોહિતવૃક્ષ.
रक्तघ्नी (,,) स्त्री० घ्नी. દ્રો.
रक्तचंदन (रक्तं चंदनं) क्ली० नं. રાતું ચંદન.
' रक्तं (चन्दनं) पीतं गुरु स्वादु छर्दितृष्णास्रपित्ततुत्।
पित्तनेत्रहितं वृष्यं ज्वरव्रणविषापहम् ' ॥
भावप्रकाशः ॥
रक्तचूर्ण (रक्तं चूर्णमस्य) क्ली० र्णं. સિંદૂર.
रक्तचूर्ण (रक्तं चूर्णं) क्ली० र्णं. રાતો ભૂકો.
रक्तजिह्व (रक्ता जिह्वाऽस्य) पु० ह्वः. સિંહ.
रक्ततुंड (रक्तं तुंडं यस्य) पु० डः. પોપટ.
रक्ततुंड (रक्तं तुंडं यस्य) त्रि० डः-डा-डं. રાતામુખવાળું. [२ राग. रक्तता.
रक्तत्व (रक्तस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. १ રાતાપણું.
रक्तदंतिका (रक्ता दंता यस्याः) स्त्री० का. દુર્ગાની એક શક્તિ.
' भक्षयंत्याश्च तानुग्रान् वैप्रचित्तान् महासुरान्।
रक्त दंता भविष्यन्ति..... ॥
ततौ मां देवताः सर्वे मर्त्यलोके च मानवाः।
स्तुवन्तो व्याहरिष्यन्ति सततं रक्तदन्तिकाम् ' ॥
देवीमाहात्म्यम् ॥
रक्तदृश् (रक्ता दृगस्य) पु० क्-ग्. કુકુતર.
रक्तदृश् (रक्ता दृग्यस्य) त्रि० क्-ग्. રાતી આંખવાળું.
रक्तधातु (रक्तः धातुः) पु० तुः. १ ગેરૂ. २ તાંબું.
रक्तनासिक (रक्ता नासिका यस्य) पु० कः ધુડપક્ષી.
रक्तप (रक्तं पिबति पा क) पु० पः. રાક્ષસ.
रक्तप (,,) त्रि० पः-पा-पं. લોહિ પિનાર.
रक्तपक्ष (रक्तौ पक्षा) पु० क्षः. ગરુડ.
रक्तपत्रिका (रक्तानि पत्राण्यस्याः) स्त्री० का. રાતી સાટોડી. [મણીનો વેલો.
रक्तपदी (रक्त पाद ङीष् पद्भावश्च) स्त्री० दी. રીસા-
रक्तपात (रक्त पत् घञ्) पु० तः. લોહિ પાડવું તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रक्तपल्लव (रक्तानि पल्लवानि अस्य) पु० व: अशो-कवृक्ष.

रक्तपाता (रक्तस्य पातः अस्याः) स्त्री० ता. જળો.

रक्तपाकी (रक्तः पाकः फलं अस्याः) स्त्री० की. वनस्पति वृहती. [२ हंस.

रक्तपाद (रक्तौ पादौ यस्य) पु० दः १ पोपट.

रक्तपाद (,,) त्रि० दः-दा-दं. રાતા પગવાળું.

रक्तपायिन् (रक्तं पातुं शीलमस्य) पु० यी. માંકડ.

रक्तपायिनी (रक्तं पातु शीलमस्याः) स्त्री० नी. જળો. [સિંગળોક.

रक्तपारद (रक्तं रक्तवर्णं पारदम्) पु० क्ली० दः-दं.

रक्तपिंड (रक्तं रक्तवर्णं पिंडमिव) पु० डः. १ ચીનાઈ ગુલાબ. २ રાતું ગુમડું. ३ નાક અને મોંમાંથી લોહિનું એકદમ નીકળવું.

रक्तपिंडक (रक्तपिंड कन्) पु० कः. રતાળુ.

रक्तपित्त (रक्तदूषकं पित्तम्) क्ली० त्तं. એક જાતનો રોગ, રગતપિત્ત.

' संयोगात् दूषणात् तत्तु सामान्यात् गन्धवर्णयोः ।
रक्तं च पित्तमाख्यातं रक्तपित्तं मनीषिभिः ' ॥
भावप्रकाशः ॥

रक्तपित्तहा (रक्तपित्तं हंति) स्त्री० हा. એક જાતની દ્રાક્ષ.

रक्तपुष्प (रक्तं पुष्पं) क्ली० ष्पं. રાતું ફૂલ.

रक्तपुष्प (रक्तं पुष्पमस्य) पु० ष्पः. १ બંધૂકવૃક્ષ. २ બપોરિયાનું ઝાડ. ३ દાડમનું ઝાડ. ४ કરેણનું ઝાડ. ५ નાગકેસરનું ઝાડ. ६ રોહિડાનું ઝાડ.

रक्तपुष्पक (,, कन्) पु० कः. १ ખાખરાનું ઝાડ. २ પીતપાપડો. ३ સીમળાનું ઝાડ. ४ રોહિડાનું ઝાડ. [નું ઝાડ. २ સાટોડી.

रक्तपुष्पा (रक्तं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. १ સીમળા-
' पुनर्नवा पररक्ता रक्तपुष्पा पररिका '
भावप्रकाशः.

रक्तपुष्पिका (रक्तानि पुष्पाणि यस्याः) स्त्री० का. १ લાલળુનો વેલો. २ રાતી સાટોડી.

रक्तपुष्पी (रक्तानि पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० ष्पी. એક જાતનું ઝાડ. [म्ल शब्द જુઓ.

रक्तपूरक (रक्तं पूरयति पूर् ण्वुल्) क्ली० कं. वृक्षा-

रक्तप्रसव (रक्तः रक्तवर्णः प्रसवः अस्य) पु० वः. રાતી કણેર. [ઝાડ.

रक्तफल (रक्तानि फलानि यस्य) पु० लः. પડતું

रक्तफेनज (रक्तफेनाज्जायते जन् ड) पु० जः. ફેરસું. [સિંદૂર.

रक्तबालुक (रक्ता बालुका यस्मिन्) क्ली० कं.

रक्तबालुका (रक्ता बालुका यस्यां) स्त्री० का. ઉપલેટા શબ્દ જુઓ.

रक्तबीज (रक्तं बीजमस्य) पु० जः. १ દાડિમનું ઝાડ. २ અરીઠો. ३ તે નામનો એક અસુર.

रक्तमंजर (रक्तवर्णा मंजरी अस्य अच्) पु० रः. એક જાતનું ઝાડ. નિચુલવૃક્ષ.

रक्तमूलक (रक्त मूल कै क) पु० कः. દેવસર્ષપ.

रक्तमूला (रक्तानि मूलानि अस्याः) स्त्री० ला. લાલળુનો વેલો.

रक्तमेह (रक्तः मेहः) पु० हः. એક જાતનો પ્રમેહ.
' विस्रमुष्णं सलवणं रक्ताभं रक्तमेहतः ' भावप्रकाशः.

रक्तमोक्षण (रक्तस्य मोक्षणम्) क्ली० णं. લોહિ કાઢવું તે.

रक्तयाष्ट (रक्तवर्णा यष्टिरस्याः) स्त्री० ष्टिः. મજીઠ.

रक्तयष्टिका (रक्तयष्टिः स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉપલેટા શબ્દ જુઓ.

रक्तरेणु (रक्ता रेणवोऽस्य) पु० णुः. १ ખાખરાની કળી. २ સિંદૂર. ३ નાગકેસર.

रक्तरेणुका (रक्ता रेणवः परागा अस्याम्) स्त्री० का. ખાખરાની કળી.

रक्तलशुन (रक्तं लशुनं) क्ली० नं. રાતું લસણ.

रक्तलोचन (रक्तं लोचनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. રાતી આંખવાળું.

रक्तलोचन (रक्ते लोचनेऽस्य) पु० नः. કબુતર.

रक्तवटी ( ) स्त्री० टी. શીળી.

रक्तवर्ण (रक्तो वर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. લાલ રંગનું, રાતું.

रक्तवर्ण (रक्तः वर्णः) पु० र्णः. લાલ રંગ.

रक्तवर्धन (रक्तं वर्धयति वृध् णिच् ल्यु) पु० नः. वार्ताकि શબ્દ જુઓ.

रक्तवर्षाभू (रक्ता वर्षाभूः) स्त्री० भूः. રાતી સાટોડી.

रक्तवीज (रक्तवर्णानि वीजान्यस्मिन्) पु० जः. દાડમ. रक्तवीज.

रक्तवीज (रक्तं रुधिरं वीजमुत्पत्तिस्थानं यस्य) पु० नः. તે નામનો એક રાક્ષસ.
' रक्तबिन्दुर्यदा भूमौ पतत्यस्य शरीरतः ।
समुत्पतति मेदिन्यास्तत्प्रमाणस्तदाऽसुरः ' ॥
देवीमाहात्म्यम्.

रक्तवृंता (रक्तं वृंतं यस्याः) स्त्री० ता. शेफालिका શબ્દ જુઓ.

रक्तवृष्टि (रक्तस्य वृष्टिः) स्त्री० ष्टिः. દેવકૃત. ઉપ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ક્રવરૂપે લોહિનો વરસાદ.
' रक्ते शस्त्रोद्योगो मांसास्थिवसादिभिर्मरकः ।
धान्याहिरण्यत्वक्फलकुसुमाद्ये वर्षिते भयं स्यात्' ॥
ज्योतिस्तत्त्वम् ॥

रक्तशालि (रक्तः शालिः) पु० लिः. રાતી શાળ.
रक्तशासन (रक्त शास् ल्यु) क्ली० नं. સિંદૂર.
रक्तशिग्रु (रक्तः शिग्रुः) पु० ग्रुः. રાતો શરગવો.
रक्तशीर्षक (रक्तं शीर्षमस्य कप्) पु० कः. સરલ દેવદારનું ઝાડ. [ઝેર.
रक्तशृंगिक (रक्त शृंग ठन्) क्ली० कं. એક જાતનું
रक्तसंकोच (रक्तं संकोचयति रागेण) क्ली० चं. કસુંબ. [રાતું કમલ.
रक्तसंकोचक (रक्तं संकोचयति ण्वुल्) क्ली० कं.
रक्तसंज्ञ (रक्तमिति संज्ञा यस्य) क्ली० ज्ञं. કેસર. रक्तनामक, रक्तनामन्. [લોહાર.
रक्तसंध्यक (रक्तं संध्येव कन्) क्ली० कं. રાતું કમ-
रक्तसरोरुह (रक्तं सरोरुहं) क्ली० हं. રાતું કમલ.
रक्तसर्षप (रक्तः सर्षपः) पु० पः. રાઈ.
रक्तसार (रक्तः सारोऽस्य) क्ली० रं. १ રાતું ચંદન. २ આમ્લવેતસ. [રાતું કલ્હાર.
रक्तसौगंधिक (रक्तं सत् सौगंधिकं च) क्ली० कं.
रक्तस्राव (रक्तस्य स्रावः) पु० वः લોહિનો સ્રાવ.
रक्तहीन (रक्तेन हीनं) त्रि० नः-ना-नं. १ લોહિવિનાનું. २ રાગવિનાનું. रक्तरहित, रक्तवर्जित.
रक्ता (रंज् क्त टाप्) स्त्री० क्ता. १ લાખ. २ ચણોઠી. ३ મજીઠ. [પરવાળું.
रक्ताकार (रक्तवर्णः आकारो मूर्तिर्यस्य) पु० रः.
रक्ताक्ष (रक्ते अक्षिणी यस्य टच्) पु० क्षः. १ કબુતર. २ પાડો. ३ ચકોર. ४ સારસ. ५ ક્રૂર જન.
रक्ताक्ष (,,) त्रि० क्षः-क्षी-क्षं. રાતી આંખવાળું. [ગલગ્રહ. ३ પરવાળું.
रक्तांग (रक्तमंगं यस्य) पु० गः. १ કેસર. २ મં-
रक्तांग (,,) क्ली० गं. પરવાળું.
रक्तांगी (रक्तांग ङीप्) स्त्री० गी. १ ઓષધિ જ્યંતી. २ મજીઠ.
रक्तातिसार (रक्तमिश्रितः अतिसारः) पु० रः. એક જાતનો રોગ. रक्तातीसार.
' पित्तकृत्तु यदाऽत्यर्थं द्रव्यमश्नाति पैत्तिके ।
तद्दोषाज्जायते शीघ्रं रक्तातीसार उल्वणः' ॥
भावप्रकाशः. ॥
रक्ताधार (रक्तस्य आधार इव) पु० रः. દેહ ઉપરની ચામડી.
रक्तापह (रक्तमपहंति हन् ड) पु० हः. ગંધરસ.

रक्तापामार्ग (रक्तः अपामार्गः) पु० र्गः, રાતો અધેડો.
रक्तांबर (रक्तं अंबरं) क्ली० रं. રાતું વસ્ત્ર.
रक्तांबर (रक्तं अंबरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. રાતું કપડું જેણે ધારણ કરેલું છે તે.
रक्ताम्र ( ) पु० म्रः. તે નામનું એક ઝાડ. कोषाम्र. [सहालता.
रक्ताम्लान ( ) पु० नः. रक्तमहा-
रक्तालु (रक्तः आलुः) पु० लुः. १ શકરકંદ. २ રતાળુ. [રંગ.
रक्ति (रंज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः. १ રાગ, પ્રીતિ. २
रक्तिका (रक्तैव कन्) स्त्री० का. १ ચણોઠી. २ રાઈ. ३ રતી.
रक्तेक्षण (रक्तं ईक्षणं) क्ली० णं. લાલ આંખ.
रक्तेक्षण (रक्तं ईक्षणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. લાલ આંખવાળું.
रक्तेक्षु (रक्तः इक्षुः) पु० क्षुः. રાતી શેલડી.
रक्तैरंड (रक्तः एरंडः) पु० डः રાતો એરંડો.
रक्तोत्पल (रक्तं उत्पलं) क्ली० लं. રાતું કમલ.
रक्तोत्पल (रक्तमुत्पलमिव) क्ली० लं. એજ.
रक्तोत्पल (रक्तोपलमिव पुष्पमस्त्यस्य अच्) पु० लः. સીમલાનું ઝાડ. [રતાશ, રાતો વર્ણ.
रक्तोत्पलाभ (रक्तोपलस्येवाभा यस्य) पु० भः.
रक्तोत्पलाभ (रक्तोत्पलमिव आभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं. રાતું. [બચાવવું. २ રાખવું.
रक्ष् (भ्वा० पर० सेट् रक्षति) १ રક્ષણ કરવું,
रक्षःसभ (रक्षसां सभा) क्ली० भं. રાક્ષસની સભા.
रक्षक (रक्ष् ण्वुल्) त्रि० कः-क्षिका-कं. રક્ષણ કરનાર, બચાવનાર.
रक्षक (,,) पु० कः १ વાલી. २ રખેવાળ.
रक्षण (रक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. રક્ષણ, રક્ષા.
' यज्ञैर्नावाप्यते स्वर्गो रक्षणात्प्राप्यते यथा '
रक्षणि (रक्ष् अनि) स्त्री० णिः ત્રાયમાણનો વેલો.
रक्षणी (,, ङीप्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
रक्षणीय (रक्ष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. રક્ષણ કરવાલાયક. [બચાવવું.
रक्षत् (रक्ष् शतृ) त्रि० क्षन्-क्षंती-क्षत्. રક્ષણ કરતું,
रक्षस् (रक्ष्यते हविरस्मात् रक्ष् असुन्) क्ली० क्षः. રાક્ષસ.
रक्षा (रक्ष् अ टाप्) स्त्री० क्षा. १ રક્ષણ. २ બલેવ-ઉપર બંધાતી રાખડી. ३ રાખ. ४ લાખ.
रक्षाधिकृत् (रक्षायै अधिकृतः) त्रि० तः-ता-तं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રક્ષણમાટે નિમાયલો ફૌજદાર કોટવાળ વગેરે.

રક્ષાપત્ર (રક્ષાર્થં પત્રમસ્ય) પુ० त्रः ભૂર્જપત્રનું ઝાડ. [બચાવેલું, રાખેલું.

રક્ષિત (रक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. રક્ષણ કરેલું,

' अरक्षितं तिष्ठति दैवरक्षितं
सुरक्षितं तद्विहतं विनश्यति ।
जीवत्यनाथोऽपि वने विसर्जितः
कृतप्रयत्नोऽपि गृहे विनश्यति ' ॥
भर्तृहरिः ॥

રક્ષિતવ્ય (रक्ष् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. રક્ષણીય શબ્દ જુઓ. [બચાવનાર.

રક્ષિતૃ (रक्ष् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. રક્ષણ કરનાર,

રક્ષિન્ (रक्ष् घिनुण्) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ટોળું, ચોકીદારનું ટોળું.

રક્ષિવર્ગ (रक्षिणां वर्गः) पु० र्गः પહેરાગીરનું

રક્ષોગણ (रक्षसां गणः) पु० णः રાક્ષસનું ટોળું.

રક્ષોઘ્ન (रक्षो हंति हन् टक्) क्ली० घ्नं. ૧ હીંગ. ૨ કાંજિક. [ધોળો સર્ષપ.

રક્ષોઘ્ન (,, ङीप्) पु० घ्नः ૧ ભીલ્લાતુ. ૨

રક્ષોઘ્ની (,, ङीप्) स्त्री० घ्नी. વજ.

રક્ષોહન્ (रक्षः हंति हन् क्विप्) पु० हा. ૧ ગુગળ. ૨ ધોળો સર્ષપ.

રક્ષણ (रक्ष् नङ्) क्ली० क्षणं. રક્ષણ, બચાવ.

રક્ષ્ય (रक्ष् यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. રક્ષણીય શબ્દ જુઓ.

રખ્ (भ्वा० पर० सेट् रंखति) ૧ જવું. ૨ ખસવું.

રખ્ (भ्वा० पर० सेट् रखति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

રગ્ (भ्वा० पर० सेट् रगति) શક લાવવો.

રગ્ (भ्वा० पर० सेट् रंगति) જવું.

રગ્ (चुरा० उभय० सेट् रागयति-ते) ચાખવું, મેળવવું, પામવું. [પવું.

રઘ્ (चुरा० उभय० सेट् रंघयति-ते) પ્રકાશવું, દીપ્તિ

રઘ્ (भ्वा० आत्म० सेट् रंघते) જવું.

રઘુ (लप् उ लस्य रः) पु० घुः. સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલો દિલીપ રાજાનો પુત્ર, રામચંદ્રના દાદાનો બાપ.

' चकार नाम्ना रघुमात्मसंभवम् ' रघुवंशम्.

રઘુ (रघोरपत्यं अण् बहुषु लुक्) पु० ब० वः. રઘુના વંશમાં પેદા થયેલો પુરુષ.

' रघूणामन्वयं वक्ष्ये तनुवाग्विभवोऽपि सन् ।
तद्गुणैः कर्णमागत्य चापलाय प्रचोदितः ' ॥
रघुवंशम् ॥

રઘુ (रघूनधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) पु० घुः. મહાકાવ્ય રઘુવંશ. [रः. મહાકવિ કાલિદાસ.

રઘુકાર (रघुं तदाख्यं काव्यं करोति कृ अण्) पु० ' पूर्वैर्विभिन्नवृत्तां गुणाढ्यभवभूतिबाणरघुकारैः '
गोवर्धनसप्तशती.

રઘુનંદન (रघून् नंदयति नंद् णिच् ल्यु) पु० नः. ૧ દાશરથિ રામ. ૨ દશરથપુત્ર ભરત વગેરે.

રઘુનાથ (रघूणां नाथः रक्षकत्वात्) पु० थः. દાશરથિ રામ.

' रघुनाथोऽप्यगस्त्येन मार्गसंदर्शितात्मना '
रघुवंशम्.

રઘુપતિ (रघूणां पतिः रक्षकत्वात्) पु० तिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

રઘુવંશ (रघूणां वंशः) पु० शः. રઘુરાજાનો વંશ.

' जयति रघुवंशतिलकः कौशल्यानन्दवर्धनो रामः '
रामायणम्.

રઘુવંશ (रघुवंशमधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) क्ली० शं. તે નામનું એક મહાકાવ્ય. [રથિ રામ.

રઘુવંશતિલક (रघुवंशे तिलक इव) पु० कः. દાશ-

રઘુવર (रघुषु वरः श्रेष्ठः) पु० रः. દાશરથિ રામ.

રઘૂદ્વહ (रघुषु उद्वहः) पु० हः. દાશરથિ રામ.

રંક (रंकि अच्) त्रि० कः-का-कं. ૧ કૃપણ. ૨ મંદ.

' निरातंको रंको ' शंकरः.

રંકુ (रंकि उ) पु० कुः. જેની પીઠ કાબરચીતરી હોય છે એવું એક જાતનું હરણ.

રંગ (रंगि अच्) पु० क्ली० गः-गं. કલઈ.

' तथैव रंगोऽखिलहेमवर्गम् ' भावप्रकाशः.

રંગ (रंज् घञ्) पु० गः. ૧ રાગ, પ્રીતિ. ૨ રણભૂમિ. ૩ નાટયસ્થાન. ૪ નાચવું તે, નૃત્ય. ૫ ઢંકણુખાર. ૬ ખેરસાર. ૭ રંગ.

' अहो रागबद्धचित्तवृत्तिरालिखित इव सर्वतो रंगः '
शाकुन्तलम्.

રંગજ (रंगाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. સિંદૂર.

રંગજીવક (रंगेण जीवति जीव् ण्वुल्) पु० कः. ૧ ચીતારો. ૨ રંગારો. ૩ નાટક કરનારો.

રંગદ (रंगं रागं ददाति दा क) पु० दः. ૧ ઢંકણુખાર. ૨ ખેરસાર.

રંગદા (,, टाप्) स्त्री० दा. કટકી.

રંગપત્રી (रंगाय पत्रमस्याः ङीप्) स्त्री० त्री० ગળીનું ઝાડ. [ગળીનું ઝાડ.

રંગપુષ્પી (रंगं पुष्प्यति पुष्प् अण् ङीप्) स्त्री० ष्पी.

રંગભૂતિ (रंगस्य भूतिरत्र) पु० तिः. શરદપુનમનો દિવસ.

રંગભૂમિ (रंगस्य भूमिः) स्त्री० मिः. ૧ નાટયસ્થાન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ रणभूमि. ३ मल्लनो अखाडो.
रंगभूमिं समासाद्य'

रंगमल्ली (रंग मल्ल् अच् ङीष्) स्त्री० स्त्री. वीणा, तंबुरावगेरे वाद्य. [टणी स्त्री.

रंगमातृ (रंगस्य मातेव) स्त्री० ता. १ लाभ. २ कुरंगमातृका (रंगमातृ कन्) स्त्री० का. लाभ.

रंगलासिनी (रंगं रागं लासयति) स्त्री० नी. शेफालिका शब्द जुओ. [३पुं. रंगबीज.

रंगबीज (रंगं बीजं उत्पत्तिस्थानं यस्य) क्ली० जं.

रंगशाला (रंगस्य शाला) स्त्री० ला. गावा, भजववा, नाचवावगेरेनी शाला.

रंगांगा (रंगं रंगार्हमंगमस्याः) स्त्री० गा. ५टकडी.

रंगाजीव (रंगं आजीवति आ जीव् अण्) पु० वः. १ चीतारो. २ रंगारो. ३ नाटक करनारो.

रंगारि (रंगस्य अरिरिव) पु० रिः. करवीर शब्द जुओ. [जववुं ते.

रंगावतरण (रंगे अवतरणम्) क्ली० णं. नाटक भ-

रंगावतारक (रंगे अवतरति अव तृ ण्वुल्) पु० कः. नाटक करनारो, नटवो.
'कर्मारस्य निषादस्य रंगावतारकस्य च'
मनुः.

रंगावतारिन् (रंगे अवतरति अव तृ णिनि) पु० री. उपलो शब्द जुओ.

रंगिणी (रंगमिव शुभ्राणि मूलान्यस्याः) स्त्री० णी. १ शतभूली. २ એક जातनी भोथ.

रंघस् (रघि असुन्) क्ली० घः. वेग.
'रंघः संघोऽसुराणां जगदुपकृतये नित्यमुक्तस्य यस्य'
सूर्यशतकम्.

रच् (चुरा० उभय० सेट् रचयति-ते) रचवुं.
'रचयति रेखाः सलिले यस्तु खले चरति सत्कारम्'
भामिनीविलासः.

रचक (रच् वुन्) पु० कः. रचनारो, बनावनार.

रचन (रच् ल्युट्) क्ली० नं. १ रचवुं. २ (पुष्पवगेरे) गोठववुं.
'शृंगारोत्तरसत्प्रमेयरचनैराचार्यगोवर्धनः'
गीतगोविंदम्.

रचना (रच् युच्) स्त्री० ना. उपलो शब्द जुओ.
'भूषणामर्धरचना वृथा विश्वगवेषणम्'
साहित्यदर्पणम्.

रचित (रच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ रचेलुं. २ गोठवेलुं.
'शिरः पद्मश्रेणीरचितचरणांभोरुह...'
पुष्पदंताचार्यः.

रज (रंज् क) क्ली० जं. १ धूळ. २ पुष्पनी रज. ३ स्त्रीनी योनिनुं फूल.

रज (,,) पु० जः. २ल्लेगुण.

रजःशय (रजसि शेते शी अच्) पु० यः. कूतरो.

रजःसारथि (रजसां सारथिरिव) पु० थिः. पवन, वा.

रजक (रंज् ण्वुल्) पु० कः. धोबी.

रजकी (रजकस्य स्त्री) स्त्री० की. धोबण.

रजत (रंज् अतच्) क्ली० तं. १ रूपुं. २ हाथीदांत. ३ धोळो रंग, ४ हार. ५ ते नामनो એક पर्वत. ६ ते नामनुं એક सरोवर. ७ लोहि.
'समूच्छितां रजतभित्तिमयूखजालैः'
किरातार्जुनीयम्.

रजत (,,) त्रि० तः-ता-तं. धोळुं.

रजतद्युति (रजतवर्णा द्युतिरस्य) पु० तिः. हनुमान्. [कैलास पर्वत. रजतगिरि.

रजताचल (रजत इव शुभ्रः अचलः) पु० लः.

रजताद्रि (रजत इव शुभ्रः अद्रिः) पु० द्रिः. उपलो शब्द जुओ.

रजन (रंज् क्युन्) क्ली० नं. १ रंगवुं ते. २ रात.

रजनि (रंज् कनि) स्त्री० निः. १ रात्रि. २ हलदर. ३ लाभ.
'रतिश्रांता शेते रजनिरमणी गाढमुरसि'
काव्यप्रकाशः.

रजनी (रंज् क्युन् ङीप्) स्त्री० नी. १ उपलो शब्द जुओ. २ કસુંબ. [२ કપૂર.

रजनीकर (रजनीं करोति कृ ट) पु० रः. १ चंद्र.

रजनीगंधा (रजन्यां गंधो यस्याः) स्त्री० धा. એક जातनुं आड.

रजनीचर (रजन्यां चरति चर् ट) पु० रः. १ राक्षस. २ चोर. ३ चोकीदार. रजनिचर.

रजनीजल (रजन्या जलमिव) क्ली० लं. हिम, आकळ. [प्रदोष.

रजनीमुख (रजन्या मुखं) क्ली० खं. रात्रिनुं मुख,
'प्रदोषो रजनीमुखम्' अमरः.

रजनीहासा (रजन्यां हासो यस्याः) स्त्री० सा. शेफालिका शब्द जुओ.

रजस् (रंज् असुन्) क्ली० जः. १ धूळ, रज. २ पुष्पनी रज. ३ स्त्रीनी योनिनुं फुसुम. ४ २ल्लेगुण.
'उपैति शांतरजसं ब्रह्मभूतमकल्मषम्'
भगवद्गीता.
'जालसूर्यमरीचिस्थं त्रसरेणु रजः स्मृतम्'
याज्ञवल्क्यस्मृतिः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रजसानु (रजस्य सानुः) पु० नुः. १ मेघ. २ अंतःकरण.
रजस्वल (रजस् वलच्) त्रि० लः-ला-लं. २ज्वाणुं.
रजस्वल (,,) पु० लः. पाडो.
रजस्वला (रजस् वलच् टाप्) स्त्री० ला. अटकाव-वाणी स्त्री. [अंधारुं, अंधकार.
रजोरस (रजस इव रसोऽनुभवो यस्य) क्ली० सं.
रजोजुष् (रजः जुषते) त्रि० ट्-ड्. २ज्ञेगुणने भोगवनार.
'रजोजुषे जन्मनि सत्त्ववृत्तये' बाणः.
रजोवल (रज इव वलति वल् अच्) क्ली० लं. अंधारुं.
रजोहर (रजांसि हरति) पु० रः. धोभी.
रज्जु (ऋज् उ) स्त्री० ज्जुः. १ दोरी, दोरडी. २ केशनी वेणी. [धूड.
रज्जुदालक ( ) पु० कः. जंगली
रंज् (भ्वा० उभय० सेट् रजति-ते) रंगवुं.
रंजक (रंज् णिच् ण्वुल्) पु० कः. १ हिंगळोक. २ कांपिलवृक्ष. [तिकारक. २ रंगनार.
रंजक (,,) त्रि० कः-जिका-कं. १ प्री-
रंजन (रंज् ल्युट्) क्ली० नं. १ रंगवुं ते, रंग. २ राग. ३ हिंगळोक. ४ रातुं चंदन. ५ मुंज तृण. ६ राग. [करनार.
रंजन (रंज् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. प्रीति पेदा
रंजनी (रंज् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ गणी. २ भजीठ. ३ हलदर. ४ शेफालिका. ५ पर्पटी.
रंजनक (रंजनं संज्ञायां कन्) पु० कः. कायफल.
रट् (भ्वा० पर० सेट् रटति) बोलवुं, कहेवुं.
रटन (रट् ल्युट्) क्ली० नं. बोलवुं, कहेवुं.
रटंती (रट् झष् ङीप्) स्त्री० ती. भाद्रपदमहिनाना कृष्णपक्षनी चौदश.
'माघे मास्यसिते पक्षे रटन्त्याख्या चतुर्दशी ।
तस्यां प्रदोषसमये पूजयेत् मुण्डमालिनीम्' ॥
रटित (रट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. बोलेलुं, कहेलुं.
रटित (,,) क्ली० तं. आगना भडकातुं बोलवुं.
रट् (भ्वा० पर० सेट् रठति) बोलवुं, कहेवुं.
रण् (भ्वा० पर० सेट् रणति) १ जवुं. २ अवाज करवो. [२ण्.
रण (रण् अप्) पु० क्ली० णः-णं १ युद्ध, लडाइ. २
रण (,,) पु० णः. १ शब्द, अवाज. २ क्षण. ३ गति. [युद्धमाटे उच्छनार.
रणकामिन् ( ) त्रि० मी-मिनी-मि.
रणत् (रण् शतृ) त्रि० णन्-णंती-णत्. १ युद्ध करवुं. २ अवाज करतुं.
रणतूर्य (रणस्य तूर्यम्) क्ली० र्यं. युद्धनुं नगारुं.
रणपंडित (रणे पंडितः) पु० तः. लडवैयो, शूर.
रणप्रिय (रणं प्रियं यस्य) त्रि० यः-या-यं. जेने युद्ध वहालुं होय छे ते.
रणमत्त (रणे मत्तः) पु० त्तः. हाथी.
रणरंक (रणेषु रंकः) पु० कः. १ हाथीना बे दांत वच्चेनो चहेरानो भाग. २ रणमां भीरुए.
रणरण (रण रण अच्) पु० णः. भछर.
रणरण (रणे रणः शब्दः यस्य) त्रि० णः-णा-णं. २णमां गर्जना करनार लडवैयो.
'अव्याद्वः करणो रणो रणरणो राणो रणो रावणः'
उद्भटः.
रणरणक (रणः प्रकारे द्वित्वं संज्ञायां कन्) पु० कः. उद्वेग, हायहाय.
'रणरणकाविर्वृद्धिं बिभ्रदावर्तमानम्'
मालतीमाधवम्.
रणसंकुल (रणमेव संकुलं) क्ली० लं. मोटुं जबरुं युद्ध. तुमुलयुद्ध.
रणस्तंभ (रणस्य स्तंभः) पु० भः रणनो थांभलो.
रणांगण (रणस्य अंगणं) क्ली० णं. रणनुं आंगणुं. रणाजिर. [जतनुं पंखी.
रणालंकरण (रणस्य अलंकरणः) पु० णः એક
रणित (रण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. नाद करेलुं, शब्द करेलुं
रणित (,,) क्ली० तं. नाद, शब्द.
रणोत्साह (रणे उत्साहः) पु० हः. रणमां उत्साह.
रंड (रम् ड) त्रि० डः-डा-डं. १ धूताउं. २ फलविनानुं, विफल (आडवगेरे). ३ जेनुं अवयव छेदायलुं होयछे ते. [आवतां એવું आड.
रंडक (रंड कन्) पु० कः. जेना उपर फल नथी
रंडा (रम् ड टाप्) स्त्री० डा. १ विधवा, रांडीरांड. २ निंद्य स्त्री. ३ वनस्पति उंदरकानी.
'केशेष्वाकृष्य तां रण्डां पाखंडेषु नियोजय'
प्रबोधचन्द्रोदयः.
रंडाश्रमिन् (रंडः आश्रमः यस्य) पु० मी. अडतालीश वर्षपछी रंडातो पुरुष. [२ंत.
रत (रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ रमेलुं. २ अनुरक्त
रत (रम् क्त) क्ली० तं. १ मैथुन. २ गुह्यांग.
'विपरीतमयिरतं तं स्रोतो नद्या इवानुकूलमिदम्'
गोवर्धनसप्तशती.
रतकील (रते क्रीलति कील् क) पु० लः. १ कूतरो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ लिंग, शिश्न. [तो शब्द. मणित.
रतकूजित (रते कूजितं) क्ली० तं. रतिक्रीडामां थ-
रतक्रिया (रतरूपा क्रिया) स्त्री. या. मैथुन.
रतगुरु (रतस्य रते वा गुरुः) पु० रुः. धणी, कंथ, पति.
रतज्वर (रतेन ज्वरः अस्य) पु० रः. कागडो.
रततालिन् (रते तलंति प्रतिष्ठां लभते) पु० ली. रं-डीबाज, छीनाळवो. [कुटणी स्त्री.
रततालो (रते तालः प्रतिष्ठा अस्य ङीप्) स्त्री० ली.
रतनारीच (रते नार्यां चिनोति चि ड) पु० चः. १ कामदेव. २ जुगरो. ३ रंडीबाज. ४ मैथुन-नो सीत्कार. [कलो.२ खंजरीट पंखी.
रतनिधि (रतं निधिरेव गौण्यमस्य) पु० धिः. च-
रतर्द्धिक (रतस्य ऋद्धिरत्र) क्ली० कं. १ दिवस. २ शुभस्वप्न. ३ अष्टमंगल.
रतव्रण (रतेन व्रणः अस्य) पु० णः. जुगरो. रतशा-यिन्, रतांदुक.
रतहिंडक (रते रतार्थं वा हिंडते) पु० कः १ रंडी-बाज. २ स्त्रीने चोरी लइ जनार.
रतांदुक (रतार्थमंदुक इव) पु० कः. जुगरो.
रतामर्द (रते रतकाले आमर्दः अस्य) पु० र्दः. जु-गरो. [वेश्या, कसबण.
रतायनी (रतमेवायनं जीवनगतिरस्याः) स्त्री० नी.
रति (रम् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ कामदेवनी पत्नी. २ प्रीति. ३ उत्साह. ४ मैथुन. ५ शुक्रांग. ६ ते नामनी एक अप्सरा.
'विद्यायां व्यसनं स्वयोषिति रतिर्लोकापवादाद्भयम्'
भर्तृहरिः.
'रतिर्मनोनुकूलेऽर्थे मनसः प्रवणायितम्'
साहित्यदर्पणम्.
रतिकुहर (रत्याः कुहरम्) क्ली० रं. स्त्रीनी योनि. रतिगृह, रतिमंदिर.
रतिक्रिया (रतिरूपा क्रिया) स्त्री० या. मैथुन.
'धर्मोऽयं गृहिणां काले पर्ववर्जं रतिक्रिया'
कामंदकीयम्.
रतिगृह (रत्या गृहम्) क्ली० हं. १ योनि. २ काम-क्रीडा करवानुं घर.
रतिपति (रतेः पतिः) पु० तिः. कामदेव. रति-प्रिय, रतिकांत, रतिवल्लभ, रातिरमण.
'पूर्वं यत्र समं त्वया रतिपतेरासादिताः सिद्धयः'
गीतगोविंदम्.
रतिबन्ध (रतौ बन्धः) पु० न्धः. सोळ प्रकारना रतिबंध.
रतिमदा (रतौ मदो यस्याः) स्त्री० दा. अप्सरा.
रतिमंदिर (रतेर्मंदिरम्) क्ली० रं. १ योनि. २ काम क्रीडा करवानुं घर.
'संचारो रतिमंदिराविधि' रसमंजरी.
रतिरमण (रत्या रमणः) पु० णः. कामदेव.
रतिलक्ष (रतेर्लक्षं पदं) क्ली० क्षं. मैथुन.
रतिसत्वरा (रतिं सत्वरयति) स्त्री० रा. एक जा-तनुं शाक. [गंगा.
रतू (ऋ जीयते) स्त्री० तूः. १ प्रभाविष्णु स्त्री. २
रतोद्वह (रत उद् वह् अच्) पु० हः. ऐरावत.
रत्न (रमतेऽत्र रम् नतान्तादेशः) क्ली० त्नं. १ रत्न, हीरो, माणेक. २ स्वजातिमां श्रेष्ठ.
'न रत्नमन्विष्यति मृग्यते हि तत्'
कुमारसंभवम्.
रत्नकंदल (रत्नेषु कंदल इव रक्तत्वात्) पु० लः. परवाळुं. [मेरु એક પર્વત.
रत्नकूट (रत्नमयः कूटः शृंगमस्य) पु० टः. ते ना-
रत्नगर्भ (रत्नयुक्तं गर्भे मध्यं यस्य) पु० र्भः. १ समुद्र. २ कुबेर.
रत्नगर्भा (रत्नयुक्तं गर्भे मध्यं यस्याः) स्त्री० र्भा. १ पृथ्वी. २ सत्पुत्रवाळी नारी.
रत्नदीप (रत्नरूपः दीपः) पु० पः. रत्नरूपी दीवो.
रत्ननाभ (रत्नयुक्तः नाभिरस्य) पु० भः. विष्णु.
रत्ननायक (रत्नेषु नायक इव) पु० कः. माणेक.
रत्ननिधि (रत्नेषु तत्प्रदाने निधिरिव) पु० धिः. खंजन पंखी. [क्ली० नं. रत्नतुं स्थान.
रत्नपारायण (रत्नानां पारायणं साकल्येन स्थानं)
'रत्नपारायणं नाम्ना लंका' भट्टिः.
रत्नपरीक्षक (रत्नानां परीक्षकः) पु० कः. रत्नने पारखनारो.
रत्नप्रभा (रत्नस्य प्रभा) स्त्री० भा. रत्ननो चळकाट.
रत्नमुख्य (रत्नेषु मुख्यं) क्ली० ख्यं. हीरो.
रत्नराज् (रत्नेषु राजते राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. १ माणेक. २ रत्ननो राजा. [रत्नवाळुं.
रत्नवत् (रत्न मतुप्) त्रि० दान्-वती-वत्. रत्नयुक्त,
'आसेदिवान् रत्नवदासनं सः' रघुवंशम्.
रत्नवती (रत्न मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. पृथ्वी.
रत्नवर्षुक (रत्नानि वर्षितुं शीलमस्य) क्ली० कं. कुबेरनो रथ.
रत्नवृक्ष (रत्नानां वृक्ष इव) पु० क्षः. परवाळुं.
रत्नसानु (रत्नानि सानावस्य) पु० नुः. सुमेरु पर्वत.
रत्नसू (रत्नानि सू क्विप्) स्त्री० सूः. पृथ्वी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રત્નસ્ (રત્નાનિ સૂતે सू क्विप्) त्रि० सूः-सूः-सू. રત્ન પેદા કરનાર.
'न मामवति सद्वीपा रत्नसूरपि मेदिनी'
रघुवंशम्.
રત્નાકર (रत्नानामाकरः) पु० रः. સમુદ્ર.
રત્નાકર (रत्नानामाकरः) पु० रः. રત્નની ખાણ.
રત્નાંક (रत्नानामंकः चिह्नमस्मिन्) पु० कः. વિષ્ણુનો રથ. [જડેલું ધરેણું.
રત્નાભરણ (रत्नघटितमाभरणं) क्ली० णं. રત્નથી
રત્નાવલી (रत्नानामावली) स्त्री० ली. १ રત્નની હાર, રત્નની માલા. २ વત્સરાજની પત્ની.
રત્નાવલી (रत्नावलीमधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) स्त्री० ली. તે નામની એક નાટિકા.
રત્નિ (ऋ कत्निच्) पु० स्त्री० त्निः-त्निः. મુંઢો હાથ.
રત્ની (रत्नि ङीप्) स्त्री० त्नी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
રત્યંગ (रतेरंगम्) क्ली० गं. યોનિ.
રથ (रम्यतेऽत्र अनेन वारम् क्थन्) पु० थः. १ રથ. २ દેહ. ३ ચરણ, પગ. ४ તિનિશ વૃક્ષ. ५ વેતસ વૃક્ષ.
'आत्मानं रथिनं विद्धि शरीरं रथमेव तु'
कठोपनिषद्.
રથક (रथ कन्) पु० कः. ભંદિરનું એક અવયવ.
રથકટ્યા (रथानां समूहः कट्यच्) स्त्री० ट्या. રથનો સમૂહ.
રથકર (रथं करोति कृ अच्) पु० रः. સુતાર.
રથકાર (,, कृ अण्) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
રથકુટુંબિન્ (रथस्य कुटुंबीव) पु० बी. સારથિ.
રથગંભક (रथस्य गर्भमिव कन्) पु० कः. પાલખી ડોળીવગેરે વાહન.
રથગુપ્તિ (रथस्य गुप्तिः शस्त्रवारणार्थं) स्त्री० प्तिः. શસ્ત્રવગેરેથી રથનું રક્ષણ કરવા માટે કરેલું લોખંડવગેરેનું આવરણ.
રથગોપન (रथस्य गोपनं शस्त्रवारणार्थं) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
રથચરણ (रथस्य चरणमिव गतिहेतुत्वात्) पु० णः. १ રથનું ચક્ર, પૈડું. २ ચક્રવાકપક્ષિ.
રથદ્રુ (रथनिर्माणाय द्रुः) पु० द्रुः. એક જાતનું ઝાડ. તિનિશવૃક્ષ. [જુઓ.
રથદ્રુમ (रथनिर्माणाय द्रुमः) पु० मः ઉપલો શબ્દ
રથપાદ (रथस्य पाद इव गतिहेतुत्वात्) पु० दः. રથચરણ શબ્દ જુઓ. [ભેદ.
રથંતર (रथेन तरति तृ खच् मुम्) क्ली० रं. સામ-
'स्वरादिविशेषानुपूर्वीमात्रस्वरूपे ऋगक्षरव्यतिरिक्तं यद् गानं तद् रथंतरम्'
सामार्चिकभाष्यम्.
રથયાત્રા (रथेन यात्रा) स्त्री० त्रा. १ દેવવગેરેને રથમાં બેસાડી ફેરવવાનો ઉત્સવ. २ રથવડે જવું તે.
રથવાહક (रथं वहति वह् ण्वुल्) पु० कः રથ હાંકનાર સારથિ.
રથાંગ (रथस्य अंगं) क्ली० गं. १ રથ, ગાડીવગેરેનું અંગ. २ ચક્ર, પૈડું. ३ સુદર્શનચક્ર.
'रथांगपाणेः पटलेन रोचिषा' माघः.
રથાંગ (रथांग अच्) पु० गः ચક્રવાકપક્ષી.
'इह सहचरीं नाम्नाहं रथांगविहंगमाः'
नैषधीयम्.
રથાંગપાણિ (रथांगः पाणावस्य) पु० णिः વિષ્ણુ. चक्रपाणि, रथांगिन्.
'दुरन्तवीर्यस्य रथांगपाणेः' श्रीमद्भागवतम्.
રથાંગાહ્વાન (रथांग आ ह्वे ल्युट्) पु० नः ચક્રવાકપક્ષી.
'रथांगाह्वानानां भवति विधुरं...' उद्भटः
રથાંગી (रथांग ङीप्) स्त्री० गी. ઋદ્ધિ નામની ઓષધિ. शकटी.
રથાભ્ર (रथ आ भृ क) पु० भ्रः. વેતસવૃક્ષ.
રથાભ્રપુષ્પ (रथाभ्रमिव पुष्पमस्य) पु० ष्पः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચઢેલું.
રથારૂઢ (रथं आरूढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. રથઉપર
રથારોહણ (रथं आरोहणं) क्ली० णं. १ રથમાં ચઢવું તે. २ રથમાં બેસવું તે.
રથારોહિન્ (रथं आरोहति) त्रि० ही-हिणी-हि. १ રથમાં ચઢનાર. २ રથમાં બેસનાર.
રથાવરોહણ (रथादवरोहणं) क्ली० णं. રથમાંથી ઉતરવું તે. [રથમાંથી ઉતરનાર.
રથાવરોહિન્ (रथादवरोहति) त्रि० ही-हिणी-हि.
રથિક (रथो युद्धसाधनत्वेनास्त्य स्य ठन्) पु० कः १ રથમાં બેસી યુદ્ધ કરનાર. २ તિનિશવૃક્ષ.
રથિન્ (रथ इनि) पु० थी. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ રથવાળો.
'आत्मानं रथिनं विद्धि शरीरं रथमेव तु।
बुद्धिं तु सारथिं विद्धि मनः प्रग्रह एव च'॥
कठोपनिषद्॥
રથિન (रथ इन) पु० नः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
રથિર (रथ इर) पु० रः. રથિન્ શબ્દ જુઓ.
રથોપસ્થ (रथस्य उपस्थ इव) पु० स्थः. રથનો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મધ્ય ભાગ.

'રથોપસ્થ उपाविशत्' गीता.

રથ્ય (રથસ્યેદં यत्) त्रि० थ्यः-थ्या-थ्यं. २थनुं, २थसंबंधी (अक्षवगेरे). [२थनो धोडो.

રથ્ય (रथं वहति यत्) पु० थ्यः. २थ, गाडी वगे-

રથ્યા (रथानां समूहः यत् टाप्) स्त्री० थ्या. २थनुं टोणुं.

રથ્યા (रथ यत् टाप्) स्त्री० थ्या. १ नानो २स्तो. २ अभ्यंतर मार्ग. ३ २स्तो, मार्ग. ४ २थ, गाडी वगेरे चाले तेटलो मार्ग. ५ चोक, चत्वर. ६ पहोळो २स्तो. [धोदवुं.

રદ્ (भ्वा० पर० सेट् रदति) १ पाडवुं, चीरवुं. २

રદ (रद् अच्) पु० दः. १ दांत. २ (रदाः) બત્રીश संख्यानी संज्ञा.

'विदुषां वदनाद्वाचः सहसा यांति नो बहिः।
याताश्चेन्न परांचंति द्विरदानां रदा इव'॥

भामिनीविलासः. ॥

રદ (रद् अप्) पु० दः. કાપવુं, पाडवुं, धोदवुं.

રદચ્છદ (रदान् छादयति) पु० दि० दौ. होठ. रदनच्छद.

રદન (रद् ल्युट्) क्ली० नं. पाडवुं, चीरवुं.

રદાયુધ (रदः आयुधमस्य) पु० धः. राती हुडर.

રંતિદેવ (रम् तिन्) पु० वः. १ विष्णु. २ चंद्रवंशमां पेदा थयेलो ते नामनो એક राजा. ३ डूतरो.

રંતુ (रम् तुन्) पु० स्त्री० तुः. १ २स्तो. २ नदी.

રંધન (रध् ल्युट्) क्ली० नं. १ रांधवुं. २ अपकार करवो. ३ नाश करवो.

'रंधनाय स्थाली' सिद्धांतकौमुदी.

રંધન (रंध् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. नाश करनार.

'यदनु स्मर्यते काले स्वबुद्ध्याऽभद्ररंधन'

श्रीमद्भागवतम्.

રંધિત (रंध् क्त) त्रि० तः-ता-तं. रांधेलुं.

રંધ્ર (रम् क्रिप् धृ क) की० ध्रं. १ छेद, छिद्र. २ दूषण, दोष. ३ योनि. ४ खाडो.

રંધ્રકંટ (रंध्रे कंटोऽस्य) पु० टः. એક जातनुं झाड.

રંધ્રબભ્રુ (रंध्रे गर्ते बभ्रुरिव) पु० भ्रुः. उंदर.

રંધ્રવંશ (रंध्रबहुलो वंशः) पु० शः. એક जातनो वांस. [कहेवुं.

રપ્ (भ्वा० पर० सेट् रपति) खुल्लुं बोलवुं, खुल्लुं

રફ્ (भ्वा० पर० सेट् रफति) १ जवुं. २ ठार मारवुं. [करवो.

રબ્ (भ्वा० आत्म० सेट् रंबते) १ जवुं. २ अवाज

રબ (रब् अच्) पु० बः. अवाज.

રબ્ધ (रभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. आरंभेलुं, शरू करेलुं. [शरू करनार.

રબ્ધૃ (रभ् तृच्) त्रि० ब्धा-ब्धी-ब्धृ. आरंभनार,

રભ્ (भ्वा० आत्म० सेट् रंभते) अवाज करवो.

રભ્ (भ्वा० आत्म० सेट् रभते) उत्सुक थवुं.

રભસ (रभ् असच्) पु० सः १ वेग. २ हर्ष. ३ उत्सुकपणुं. ४ आरंभ, परिणामवगेरे न विचारवुं ते, अविचार. ५ ते नामनो એક प्रेमोत्साह. ७ संभ्रम. ८ संरंभ.

'अतिरभसकृतानां कर्मणामाविपत्ते-
र्भवति हृदयदाही शल्यतुल्यो विपाकः'

भर्तृहरिः.

રભસ (रभस अच्) त्रि० सः-सा-सं. १ वेगवाणुं. २ मोटुं.

રમ્ (भ्वा० आत्म० सेट् रमते) २मवुं, खेलवुं.

'रमते न मरालस्य मानसं मानसं विना' उद्भटः.

રમ (रम् अच्) त्रि० मः-मा-मं. पहोलुं, चाहेलुं.

'निधिगुह्यकादिपरमैः परमैः'

किरातार्जुनीयम्.

રમ (,,) पु० मः. अशोकवृक्ष. २ धणी, कंथ. ३ कामदेव.

રમક (रम् कुन्) पु० कः यार, आशक, वहालो.

રમઠ (रम् अठन्) क्ली० ठं. हिंग, वधारणी. रामठ.

રમઠધ્વનિ (रमठ इति शब्देन ध्वन्यते) पु० निः. हिंग, वधारणी.

રમણ (रमयति रम् णिच् ल्यु) पु० णः १ कामदेव. २ पति, धणी. ३ गधेडो. ४ पेणियो. ५ लीं भडानुं झाड. ६ पलद.

'गच्छन्तीनां रमणवसतिं' मेघदूतम्.

રમણ (रम् ल्युट्) क्ली० णं. १ २मवुं, खेलवुं. २ ४२४भाळ. ३ मैथुन, सुरत. ४ स्त्रीनुं पेहुं. ५ पटोलमूल. ६ रतिनुं उत्थापन.

રમણા (रम् ल्यु टाप्) स्त्री० णा. १ स्त्री. २ ते नामनी पीपरथ शक्ति.

રમણી (रम्यतेऽनया रम् ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. १ नारी. २ उत्तम नारी. ३ એક जातनुं झाड.

રમણીય (रम् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. सुंदर, २मुज आपनारं.

'दशमुखमौलिबलिं रमणीयम्' गीतगोविंदम्.

રમણીયતા (रमणीयस्य भावः तल्) स्त्री० ता. सुंदरपणुं, सौंदर्य, खुबसुरती.

'क्षणे क्षणे यन्नवतामुपैति तदेव रूपं रमणीयतायाः'

माघः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રમણીયત્વ (રમણીયસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પનાર્ં.
રમણ્ય (રમ્ અન્ય) ત્રિ૰ ણ્યઃ-ણ્યા-ણ્યં. રમણજ આ-
રમતિ (રમ્ અતિચ્) પુ૰ તિઃ. ૧ ચાયક. ૨ સ્વર્ગ. ૩ કામદેવ. ૪ કોળ, સભય. [ખેલવું.
રમમાણ (રમ્ શાનચ્) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. રમતું,
રમા (રમયતિ રમ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ મા. ૧ લક્ષ્મી. ૨ શોભા. ૩ કલ્કિની પત્ની.
' રમા યત્ર ન વાક્ તત્ર યત્ર વાક્ તત્ર નો રમા '
ઉજ્જટઃ.
રમાનાથ (રમાયા નાથઃ) પુ૰ થઃ. વિષ્ણુ. રમાકાંત, રમાવલ્લભ. રમાપ્રિય, રમારમણ, રમાધવ.
રમાપતિ (રમાયાઃ પતિઃ) પુ૰ તિઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
રમાપ્રિય (રમાયાઃ પ્રિયં) ક્લી૰ યં. કમલ.
રમાપ્રિય (રમાયાઃ પ્રિયઃ) પુ૰ યઃ. વિષ્ણુ.
રંભ (રભિ અચ્ મુમ્) પુ૰ ભઃ. ૧ મહિષાસુરનો બાપ રંભાસુર. ૨ વેણુ. ૩ તે નામનો એક વાંદરો.
રંભા (રભિ અચ્ મુમ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ભા. ૧ કેળ. ૨ તે નામની એક અપ્સરા. ૩ વેશ્યા, ૪ ગૌરી. ૫ ગાયનો અવાજ. ૬ ઉત્તર દિશા.
' ગતિર્જનમનોરમા વિજિતરંભમૂરુદ્વયમ્ '
ગતિગોવિંદમ્.
રંભોરુ (રંભા ઇવ ઉરૂ અસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ રુઃ. કેળના જેવી જાંઘવાળી સ્ત્રી.
' પ્રસીદ રંભોરુ વિરમ સંરંભાત્ ' વિક્રમોર્વશીયમ્.
રમ્ય (રમ્ યત્) ત્રિ૰ મ્યઃ-મ્યા-મ્યં. ૧ સુંદર. ૨ દેખાવડું. ૩ ખુબસુરત. ૪ બલકર.
' ન રમ્યં નારમ્યં પ્રકૃતિગુણતો વસ્તુ કિંમપિ '
ઉજ્જટઃ.
રમ્ય (,,) પુ૰ મ્યઃ. ૧ ચંપાનું ઝાડ. ૨ બકવૃક્ષ. [રમણક.
રમ્ય (,,) ક્લી૰ મ્યં. પટોલમૂલ. રમ્યક,
રમ્યક (રમ્ય સંજ્ઞાયાં કન્) ક્લી૰ કં. ૧ પારો, શુક્ર. ૨ વર્ષભેદ. [શબ્દ જુઓ.
રમ્યતા (રમ્યસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૰ તા. રમણીયતા
રમ્યત્વ (રમ્યસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નું ઝાડ.
રમ્યપુષ્પ (રમ્યાણિ પુષ્પાણ્યસ્ય) પુ૰ ષ્પઃ. સીમળા-
રમ્ર (રમ્ ર) પુ૰ મ્રઃ. ૧ રાતો વર્ણ. ૨ શોભા, કાંતિ. [કમલિની. ૩ ગંગા.
રમ્યા (રમ્ યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ મ્યા. ૧ રાત્રિ. ૨ સ્થલ-
રય્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ રયતે) જવું.
રય (રય્ અચ્) પુ૰ યઃ. ૧ પ્રવાહ. ૨ વેગ.
' પ્રવાહઃ પુનરોઘઃ સ્યાદ્ વેણીધારા રયશ્ચ સઃ '
હેમચન્દ્રઃ.
રયિ (રય્ ઇન્) ક્લી૰ યિ. ૧ ધન. ૨ પાણી.
રયિષ્ઠ (રયિન્ ઇષ્ઠન્) ત્રિ૰ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. ઘણાજ વેગવાળું. [ગિ. ૩ બહા. ૪ ચિત્તાનું ઝાડ.
રયિષ્ઠ (,,) પુ૰ ષ્ઠઃ. ૧ કુબેર. ૨ અ-
રરાટ (લલાટ પૃષો૰) ક્લી૰ ટં. લલાટ શબ્દ જુઓ.
' નયો રરાટીં વિદુરાદિપુંસઃ ' શ્રીમદ્ભાગવતમ્.
રલ્લક (રમ્ ક્વિપ્ તુક્ લા ક) પુ૰ કઃ. ૧ એક જાતનો મૃગ. ૨ કામળો. ૩ આંખની પાંપણ.
' સીતારાટ્કકમલ્લભરનહૃદયઃ સ્વસ્થો ન લંકેશ્વરઃ '
હનૂમન્નાટકમ્.
રવ્ (ભ્વા૰ આત્મ સેટ્ રંવતે) જવું.
રવ (રુ અપ્) પુ૰ વઃ. ૧ અવાજ, ધ્વનિ. ૨ ચીસ.
' નરવરો રવરોષિતકેસરી ' રઘુવંશમ્.
રવણ (રુ યુચ્) પુ૰ ણઃ. ૧ કોયલ. ૨ ઊંટ.
' સ્વનામ નિમ્યે રવણસ્ફુટાર્થતામ્ માઘઃ.
રવણ (,,) ક્લી૰ ણં. કાંસું.
રવણ (,,) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. ૧ અવાજ કરનાર, શબ્દ કરનાર. ૨ તીક્ષ્ણ. ૩ પ્રીતું. ૪ મરકરું.
' ઉત્કંઠાવર્ધનૈઃ શુભ્રં રવણૈરમ્બરં ત્તમ્ '
ભટ્ટિઃ.
રવથ (રુ અથન્) પુ૰ થઃ. કોયલ.
રવિ (અવ્ ઇન્ રુટ્) પુ૰ વિઃ. ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. ૩ બાર સંખ્યાની સંજ્ઞા. ૪ રવિવાર.
રવિકાંત (રવિણા કાંતઃ) પુ૰ તઃ. સૂર્યકાંતમણિ.
રવિજ (રવેર્જાયતે જન્ ડ) પુ૰ જઃ. ૧ શનિ. ૨ યમ. ૩ સાવર્ણિ મનુ. ૪ વૈવસ્વત મનુ. ૫ સુગ્રીવ વાનર. ૬ કર્ણ. રવિપુત્ર, રવિસુત, રવિનંદન.
રવિજા (રવેર્જાયતે જન્ ડ ટાપ્) સ્ત્રી૰ જા. યમુના. રવિપુત્રી, રવિસુતા, રવિનંદિની.
રવિનાથ (રવિર્નાથઃ યસ્ય) ક્લી૰ થં. કમલ.
રવિનાથ (,,) પુ૰ થઃ. બપોરિયાનું ઝાડ. [તાંબું.
રવિપ્રિય (રવેઃ પ્રિયં) ક્લી૰ યં. ૧ રાતું કમલ. ૨
રવિપ્રિય (,,) પુ૰ યઃ. કરવીરનું ઝાડ.
રવિરત્ન (રવિપ્રિયં રત્નં) ક્લી૰ ત્નં. માણેક.
રવિલોહ (રવેઃ પ્રિયં લોહં ધાતુઃ) ક્લી૰ હં. તાંબુ.
રવિવાર (રવિપતિકો વારઃ) પુ૰ રઃ. આદિત્યવાર, રવિવાર, આતવાર, [શબ્દ જુઓ.
રવિવાસર (રવિપતિકઃ વાસરઃ) પુ૰ રઃ. ઉપરનો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रविसंज्ञक (रविरिति संज्ञा यस्य) क्ली० कं. तांबुं.
रश् (भ्वा० पर० सेट् रशते) अवाज કરવો.
रशना (अश् युच् रशादेशः) स्त्री० ना. १ જીભ. २ સ્ત્રીની કટિમેખલા. ૩ દામણું. રસના.
रश्मि (अश् मि रश्) पु० श्मिः. १ કિરણ. २ લગામ. ૩ આંખની પાંપણ.
' मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकायाः ' शाकुंतलम्.
रश्मि (,,) क्ली० श्मि. પદ્મ.
रस् (भ्वा० पर० सेट् रसति) अवाज કરવો.
रस् (चुरा० उभय० सेट् रसयति-ते) ચાખવું.
रस (रस् अच्) पु० सः. १ २स. २ પારો. ૩ પુષ્પનું મધ. ४ स्वाद. ५ शृंगारादि આઠ અને शांत, वात्सल्य तथा भक्ति-એમ અગિયાર रसपैकी प्रत्येक. ६ પારદ, પારો. ७ विष. ८ राग. ९ द्रव. १० जल. ११ गंधरस. १२ गंधक.
' शृंगारहास्यकरुणरौद्रवीरभयानकाः ।
बीभत्साद्भुतसंज्ञौ चेत्यष्टौ नाट्ये रसाः स्मृताः' ॥
काव्यप्रकाशः ॥
रस (रस् अच्) क्ली० सं. गंधरस.
रसक (रस कन्) पु० कः. ઉકાળેલું માંસ.
रसकर्पूर (रसेन कर्पूरमिव) क्ली० रं. २सકપૂર.
रसकेसर (रसेन केसरमिव) क्ली० रं. કપૂર.
रसगंध (रसेन गंधोऽस्य) पु० क्ली० धः-धं. गंधरस.
रसगंधक (रसगंध कन्) पु० कः. १ ઉપલેા શબ્દ જુએા. २ गंधक. [એક જાતનું २सांजन.
रसगर्भ (रसो गर्भेऽस्य) क्ली० भं. १ હિંગળોક. २
रसघ्न (रसं पारदं हंति हन् टक्) पु० घ्नः. ટંકણખાર. [સર્વા પેદા થનાર.
रसज (रसाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. २
रसज (रसाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. લેાહિ.
रसज (,,) पु० जः १ गेाળ. २ મધનેા કીડેા. [જાણનાર.
रसज्ञ (रसं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. २सને ' सांसारिकेषु च सुखेषु वयं रसज्ञाः ' उत्तररामचरितम्.
रसज्ञा (रसं जानाति अनया ज्ञा क) स्त्री० ज्ञा. જીભ.
रसज्येष्ठ (रसेषु ज्येष्ठः) पु० ष्ठः. १ મધુર २स. २ शृंगार २स. [२ ચાખતું.
रसत् (रस् शतृ) त्रि० सन्-संती-सत्. १ બેાલતું.
रसतेजस् (रसस्य तेजः सारः) क्ली० जः. લેાહિ.
रसदालिका (रसार्थं दल्यते) स्त्री० का. એક જાતની શેલડી.
रसधातु (रसाख्यो धातुः) पु० तुः. પારો, પારદ.

रसन (रस् ल्युट्) क्ली० नं. १ ચાખવું તે, स्वाद. २ અવાજ, ध्वनि. ૩ જીભ.
रसना (रस्यतेऽनया रस् ल्युट् टाप्) स्त्री० ना. १ જીભ. २ રાસના. ૩ સ્ત્રીની કટિમેખલા. ४ દોરી, દોરડું.
' सोऽपूर्वो रसनाविषर्ययविधिस्तत् कर्णयोश्चापलं '
काव्यप्रकाशः.
रसनाथ (रसस्य नाथः) पु० थः. પારો, પારદ. रसराज.
रसनायक (रसानां नायक इव) पु० कः. शिव.
रसनालिह् (रसनां लेढि लिह् क्विप्) पु० ट्-ड्. કૂતરો. [का. मणुसल.
रसनेत्रिका (रसो नेत्रमिव अस्त्यस्य ठन्) स्त्री०
रसपाकज (रसपाकेन जायते जन् ड) पु० जः. गेाળ.
रसफल (रसो जलं फले यस्य) पु० लः. નાળિયેર.
रसराज (रसेषु राजेव) पु० जः. १ પારો, પારદ. २सांजन.
रसलेह (रस लिह् अच) पु० हः. પારો, પારદ.
रसवत् (रस मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. २સવાળું.
' शेषोऽपि रसवतीनां न कर्कशो वा चिरानुबंधी वा '
आर्यासप्तशती.
रसवती (रसोऽस्त्यस्यां मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. २સેાડું, પાકસ્થાન. [તે, २सનું વેચાણ.
रसविक्रय (रसस्य विक्रयः) पु० यः. २स વેચવેા
रसशोधन (रसं शोधयति शुध् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ટંકણખાર. [ધવેા તે.
रसशोधन (रसस्य शोधनं) क्ली० नं. પારા શેા-
रसस्थान (रसस्य पारदस्य स्थानं) क्ली० नं. હિંગળોક.
रसस्थान (रसस्य स्थानं) क्ली० नं. २सનું २थल.
रससिंदूर (रसजातं सिंदूरं) क्ली० रं. એક જાતનું २सायन.
रसा (रसोऽस्त्यस्याः अच् टाप्) स्त्री० सा. १ પૃથ્વી, २ વનસ્પતિ આહન. ૩ દારૂ. ४ વનસ્પતિ કાકોલી. ५ કાંગ. ६ વનસ્પતિ પાઠ. ७ સલ્લકી. ८ २सાતલ.
' रसासाररसा सारसायताक्षक्षताय सा '
काव्यप्रकाशः.
रसाखन (रसां खनति खन् अच्) पु० नः. કુકડેા.
रसाग्रज (रसस्य अग्राज्जायते जन् ड) क्ली० जं. २सांजन. [સુરમેા.
रसांजन (रसजातं अंजनं) क्ली० नं. એક જાતનેા

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रसाढ्य (रसेन आढ्यः) त्रि० ढ्यः-ढ्या-ढ्यं. २सवाळुं, २सथी भरपूर. [झऽ.

रसाढ्य (,,) पु० ढ्यः. એક જાતનું

रसातल (रसायाः तलं) क्ली० लं. તે નામનું એક પાતાળ.

' जातिर्यातु रसातलं गुणगणस्तस्याप्यधो गच्छतु '
भर्तृहरिः.

रसाधिक (रसाय द्रवाय अधिकः) पु० कः. ટંકણખાર. [પહેલો બીજો રસ.

रसांतर (अन्यो रसः) क्ली० रं. મૂળરસથી બદલા-

रसाभास (रस इव आभासते आ भास् अच्) पु० सः. અલંકારશાસ્ત્રમાં રસનું અનૌચિત્ય.

' अनौचित्यप्रवृत्तत्वे आभासो रसभावयोः '
साहित्यदर्पणम्.

रसाभिनिवेश (रसे अभिनिवेशः) पु० शः. રસમાં આસક્તિ.

रसाम्ल (रसेनाम्लं) क्ली० म्लं. આમ્લવેતસ.

रसायन (रसस्य अयनमिव) क्ली० नं. १ ઘડપણ, રોગવગેરે દૂર કરવામાટે અને આયુષ્ની વૃદ્ધિ કરવામાટે પારો, ગંધક, હિંગળોકવગેરે ઔષધ. २ કીમિયો. ३ રસાયનશાસ્ત્ર. ४ છાશ. ५ વિષ, ઝેર. ६ ઔષધ. [વાવડિંગ.

रसायन (,,) पु० नः. १ ગરુડપક્ષી. २

रसायनफला (रसायनमिव फलं यस्याः) स्त्री० ला. હરડે.

रसायनी (रसस्य अयनीव) स्त्री० नी. १ ગળો. २ એક જાતની ગળો. ३ વનસ્પતિ શંખપુષ્પી. ४ અન્નરસ વહન કરનારી નાડી. ५ મજ્જા. ६ ધોળું નસોતર. ७ કાકમાચી.

रसाल (रसमालाति आ ला क) पु० लः. १ આંબો. २ ગુગળનું ઝાડ. ३ શેલડી. ४ ધોળી શેલડી. ५ પનસનું ઝાડ. ६ ધઉં. [સેલારસ.

रसाल (,,) क्ली० लं. १ ગંધરસ. २

रसाला (टाप्) स्त्री० ला. १ જીભ. २ દ્રાખ. ३ શીખંડ. ४ ધ્રો. [સિકાકાઇ.

रसालिका (रसाली स्वार्थे क) स्त्री० का. વનસ્પતિ

रसावेष्ट (रसेन आवेष्टः अस्य) पु० ष्टः. એક જાતનો ધૂપ. [લડી.

रसाली (रसमालाति) स्त्री० ली. એક જાતની શે-

रसाश्वासा (रसामाश्वासयति) स्त्री० सा. પલાશીનો વેલો.

रसास्वाद (रसस्य आस्वादः) पु० दः. १ કાવ્યમાં રસનું જ્ઞાન થવું તે. २ આત્મસાક્ષાત્કારમાં એક જાતનું વિઘ્ન.

' संसारविषवृक्षस्य द्वे फले अमृतोपमे ।
काव्यामृतरसास्वादः संगश्च सुजनैः सह ' ॥

रसास्वादिन् (रसमास्वदते आ स्वद् णिनि) पु० दी. ભમરો. [રસને ચાખનાર.

रसास्वादिन् (,,) त्रि० दी-दिनी-दि.

रसाह्वा (,, टाप्) स्त्री० ह्वा. १ રાસ્ના. २ શતાવરી.

रसिक (रसं वेत्ति अनुभवति वा ठञ्) त्रि० कः-का-कं. १ રસ જાણનાર. २ રસને અનુભવનાર.

रासक (,,) पु० कः. १ ઘોડો. २ હાથી. ३ સારસપક્ષી.

रसिक (रसोऽस्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. રસવાળું.

' अंतर्धानव्यसनरसिका रात्रिकापालिकीयम् '
काव्यप्रकाशः.

रसिका (रस ठन् टाप्) स्त्री० का. १ જીભ. २ સ્ત્રીની કટિમેખલા. ३ શીખંડ. ४ મેના. ५ શેલડીનો રસ. [પણું.

रसिकता (रसिकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. રસિકપણું.

रसिकत्व (रसिकस्य भावः त्व) क्ली० त्व. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [२ પક્ષીવગેરેનો શબ્દ.

रसित (रस् क्त) क्ली० तं. १ મેઘવગેરેનો શબ્દ.

' गम्भीरमेघरसितव्यथिता कदाऽहम् '
घटकर्परः.

रसित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ શબ્દવાળું. २ ચાખેલું. ३ રસેલું.

' मृद्वीका रसिता सिता समशिता स्फीतं निपीतं पयः '
भामिनीविलासः.

रसिन् (रस णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. રસિક.

रसुन (रस् उनन्) पु० नः. લસણ. રસોન, રસોનક.

रसेंद्र (रस इंद्र इव) पु० द्रः. પારો.

रसेंद्रवेधन (रसेंद्रस्य वेधनं यस्मात्) क्ली० नं. સોનું.

रसेंद्रसंजात (रसेंद्रात्संजायते) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રસ.

रसेश्वर (रसः पारदः ईश्वर इव) पु० रः. ધન્વિરતુલ્ય

रसोत्तम (रसेषु उत्तमः) पु० मः. १ પારો. २ લીલા ભગ. ३ રસાંજન. [હિંગળોક.

रसोद्भव (रसः पारदः उद्भवत्यस्मात्) क्ली० वं.

रसोन (रस उनन्) पु० नः. લસણ.

रसोनक (रसोनः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લં. મોતી.

रसोपल (रसः पारदः इव उपलीयते ली ड) क्ली०

रत्न (रस् न) क्ली० त्नं. १ વસ્તુ. २ પદાર્થ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रस्य (रस् यत्) क्ली० स्यं. १ लोहि. २ मांस. ३ पातणुं दहिं.
रस्या (रस् यत् टाप्) स्त्री० स्या. रास्ना.
रह् (भ्वा० पर० सेट् रंहति) जवुं.
रह् (भ्वा० पर० सेट् रहति) त्याग करवो, छोडवुं.
रह् (चुरा० उभय० सेट् रहयति-ते) उपलो धातु जुओ.
रहस् (रह् असुन्) क्ली० हः. १ एकांत स्थान. २ मैथुन, सुरत. ३ गुह्यांग. ४ खरापणुं, यथार्थपणुं.
' रहो नास्ति क्षणं नास्ति नास्ति प्रार्थयिता नरः ।
तेन नारद नारीणां सतीत्वमुपजायते ' ॥
पंचतन्त्रम् ॥
रहस् (,,) अव्य० हः. गुप्तपणे, छानी रीते, चोरीथी.
रहस (रहस् अच्) पु० सः. स्वर्गलोक, समुद्र.
रहस्य (रहसि भवः यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. एकांतमां होनार, निर्जन देशमां होनार, गोप्य.
रहस्य (,, ,,) क्ली० स्यं. १ गुप्त वस्तु २ गुप्त तात्पर्य-उपदेश.
' रहस्यं साधूनामनुपधि विशुद्धं विजयते '
भवभूतिः.
रहस्य (रहस् यत् टाप्) स्त्री० स्या. १ वनस्पति पाठ. २ रास्ना. ३ सरस्वती नदी.
रहाट ( ) पु० टः. १ भंत्री, वज्जर. २ अन्नराक्षस. [रेलुं, वर्जित.
रहित (रह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. छोडेलुं, त्याग क-
रहीभूत (रहस् च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. एकांतनुं. [ग्रहण करवुं.
रा (अदा० पर० सेट् राति) १ आपवुं, देवुं. २
राका (रा क) स्त्री० का. १ पुनम. २ जेने पहेल वहेलो अटकाव आवेलो छे तेवी स्त्री. ३ ते नामनी एक नदी. ४ एक जातनो रोग. ५ अंगिरस्नी कन्या.
' राकायामकलंकं चेदमृतांशोर्भवेद् वपुः. '
काव्यप्रकाशः.
राकापति (राकायाः पतिः) पु० तिः. चंद्र.
राक्षस (रक्षस इदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. राक्षसनुं, राक्षससंबंधी.
राक्षस (रक्ष एव अण्) पु० सः. राक्षस.
राक्षसी (राक्षसस्य स्त्रीजातिः ङीप्) स्त्री० सी. राक्षसणी.
राक्षसी (रक्षस् अण् ङीप्) स्त्री० सी. १ मोटी दाढ. २ चोर नामनुं सुगंधि द्रव्य ३ चंडिका.
राक्षसेंद्र (राक्षस इंद्र इव) पु० द्रः. १ रावण. २ राक्षसनो राजा.
राक्षा (रक्ष् घञ्) स्त्री० क्षा. लाख.
राख् (भ्वा० पर० सेट् राखति) १ निवारण करवुं. २ सुकुं थवुं. ३ भूषित करवुं, शणगारवुं. ४ समर्थ थवुं.
राग (रंज् घञ्) पु० गः. १ रंगवुं ते, रंग. २ प्रीति, अनुराग. ३ गायननो राग. ४ राजा. ५ रातो वर्ण.
' सुखमप्यधिकं चित्ते सुखत्वेनैव रज्यते ।
यतस्तु प्रणयोत्कर्षात् स राग इति कथ्यते ' ॥
उज्ज्वलमणिः ॥
' भैरवः कौशिकश्चैव हिंदोलो दीपकस्तथा ।
श्रीरागो मेघरागश्च रागाः षडिति कीर्तिताः ' ॥
रागचूर्ण (रागस्य चूर्ण इव) पु० र्णः. अभ्रक.
रागचूर्ण (रागाय चूर्ण्यते) पु० र्णः. १ अबीर. २ लाख. ३ सिंदूर. ४ गुलाल.
रागच्छन्न (रागेण छन्नः) पु० न्नः. रामचंद्र.
रागद (रागं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. १ रंगनार. २ चीतरनार. ३ राग देनार.
रागदा (,, टाप्) स्त्री० दा. स्फटिकमणि.
रागदालि (रागयुक्ता दालिः) स्त्री० लिः. भमरो.
रागपुष्प (रागयुक्तं पुष्पमस्य) पु० ष्पः. अपोरियानुं झाड. [शब्द जुओ.
रागप्रसव (रागयुक्तः प्रसवोऽस्य) पु० वः. उपलो.
रागयुज् (रागेण युज्यते युज् क्विप्) पु० क्-ग्. भाणेज.
रागरज्जु (रागो रज्जुरिवास्य) पु० ज्जुः. अभ्रक.
रागवत् (राग मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ रंगवाळुं. २ रागवाळुं.
रागवृंत (रागस्य वृंत इव) पु० तः. अभ्रक.
रागसूत्र (रागयुक्तं सूत्रं) क्ली० त्रं. १ रंगेलुं सूतर. २ तुलासूत्र. [जुओ.
रागांगी (रागयुक्तं अंगं यस्याः ङीप्) स्त्री० गी. भरागाढ्या (रागेण आढ्या) स्त्री० ढ्या. उपलो शब्द जुओ. [डी निराश करनार.
रागारु ( ) त्रि० रुः-रुः-रु. आशा देखा-
रागाशनि (रागेषु अशनिरिव) पु० निः. बुध.
रागिणी (राग इनि ङीप्) स्त्री० णी. १ चतुर स्त्री. २ रागणी. ३ मेनकानी एक कन्या.
रागिन् (राग इनि) त्रि० गी-गिणी-गि. १ अनुरक्त, कामुक, आशक. २ रंगनार. ३ रंगवाळुं.
' रागी भिनत्ति निद्रां तल्पं न जहाति निष्ठुरं दशति '

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रागिन् (रंज् घिनुण्) त्रि० गी-गिणी-गि. रागवाळुं, रतियुक्त.
रागिष्ठ (रागिन् इष्ठन्) पु० ष्ठः. रींछ.
राघ् (भ्वा० पर० सेट् राघति) समर्थ थवुं, शक्त थवुं.
राघव (रघोर्गोत्रापत्यं अण्) पु० वः. १ रघुवंशमां पेदा थनार पुरुष. २ दशरथि राम. ३ समुद्र. ४ એક જાતનું भत्स्य.
'अद्य बार्हस्पतः श्रीमान् युक्तः पुष्येण राघव' रामायणम्.
रांकल ( ) पु० लः. कांटो.
रांकव (रंकोर्विकारः अण्) क्ली० वं. रंकु જાતના હરણના વાળનું બનાવેલું વસ્ત્ર.
राज् (भ्वा० उभय० सेट् राजते) १ दीपवुं, प्रकाशवुं. २ शोभवुं.
राज् (राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. राजा.
राज् (,,) त्रि० ट्-ड्. १ दीपनार, प्रकाशनार. २ शोभनार.
राजक (राज्ञां समूहः कन्) क्ली० कं. राजानुं टोळुं.
'प्रणैक्ते दक्षिणीयानां विप्राणां चरणौ च सः।
यत्पादौ मुकुटज्योत्स्नाजलैर्नेनक्ति राजकम्' ॥
राजक (राजेव कन्) पु० कः. राजा.
राजक (राज् ण्वुल्) त्रि० कः-जिका-कं. १ दीपनार. २ शोभनार. [કદંબનું ઝાડ.
राजकदंब (कदंबानां राजा) पु० वः. એક જાતનું
राजकन्या (राज्ञः कन्या) स्त्री० न्या. राजानी कन्या.
राजकर (राज्ञे देयः करः) पु० रः. राजाએ नांખેલો કર. [જાના સરખું.
राजकल्प (राजन् कल्पप्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. रा-
राजकर्कटी (कर्कटीषु राजेव) स्त्री० टी. એક જાતની કાકડી.
राजकशेरु (कशेरूणां राजा) पु० रुः. भद्रमोथ.
राजकशेरुक (राजकशेरुः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો शब्द જુઓ.
राजकार्य (राज्ञः कार्यं) क्ली० र्यं. राजानुं કામ.
राजकीय (राज्ञ इदं छ कुक्) त्रि० यः-या-य. राजानुं, राजसंબંધी.
राजकुमार (राज्ञः कुमारः) पु० रः. राजકુંવર.
राजकुल (राज्ञः कुलम्) क्ली० लं. राजानुं ઘર, राजानुं કુળ.
'अग्निरापः स्त्रियो मूर्खः सर्पो राजकुलानि च'.
'नदीनां शस्त्रपाणीनां नखिनां शृंगिणां तथा।
विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च' ॥
हितोपदेशः ॥
राजकुष्मांड (राज्ञः कुष्मांड इव) पु० डः. वार्ताकी शब्द જુઓ.
राजक्षवक ( ) पु० कः. राजसर्षप.
राजखर्जूरी (राजप्रिया खर्जूरी) स्त्री० री. એક જાતની ખજૂરી. [રાજાપાસે જનાર.
राजगामिन् (राजानं गच्छति) त्रि० मी-मिनी-मि.
राजगिरा ( ) स्त्री० रा. राजगरो.
राजगिरि (राजाश्रमो गिरिः) पु० रिः. તે નામનો એક પર્વત. [ગર.
राजगुरु (राज्ञो गुरुः) पु० रुः. राजानो गुरु, राज-
राजग्रीव ( ) पु० वः. એક જાતનું માછલું. [રનારો.
राजघ (राजानं हंति हन् क) पु० घः. राजाने मा-
राजघ (,,) त्रि० घः-घा-घं. तीक्ष्णु.
राजचिह्न (राज्ञः चिह्नं) क्ली० ह्नं. राजानुं नीशान; छत्र, चामरવગેરે.
राजचिह्नक (राजचिह्न कन्) क्ली० कं. योनि, लिंग.
राजजंबू ((राज्ञः जंबूरिव) स्त्री० बूः. એક જાતની ખજૂરી. [જાંબૂડો.
राजजंबू (जंबूनां राजा) स्त्री० बूः. એક જાતનો
राजजक्ष्मन् (राज्ञः चंद्रस्य क्षयकारकः जक्ष्मा) पु० क्ष्मा. એક જાતનો क्षयरोग.
राजत (रजतस्य विकारः अण्) त्रि० तः-ती-तं. રૂપાના દાગીના વગેરે.
राजत (रजतमेव स्वार्थे अण्) क्ली० तं. રૂપું.
राजतरु (तरूणां राजा) पु० रुः. १ કર્ણિકારનું ઝાડ. २ ગરમાળાનું ઝાડ. [રાજાની પાસેથી.
राजतस् (राजन् तसिल्) अव्य० तः. राजाथी,
राजता (राज्ञो भावः तल्) स्त्री० ता. राजापणुं, राजत्व. [નું ઝાડ. गुवाकवृक्ष, क्रमुक.
राजताल (राज्ञः ताल इव प्रियः) पु० लः. सोपारी-
राजताली (राजताल ङीप्) स्त्री० ली. ઉપલો शब्द જુઓ.
'राजतालीवनध्वनिः' रघुः.
राजतेजस् (राज्ञः तेजः) क्ली० जः. राजानुं तेज.
राजदंत (दंतानां राजा) पु० तः, ઉપલા દાંતની હારમાં વચલા બે દાંત.
राजदेशीय (राजन् देशीयर्) त्रि० यः-या-यं. राजातुल्य, બગીરદારવગેરે. [शब्द જુઓ.
राजदेश्य (राजन् देश्य) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. ઉપલો
राजद्वार (राज्ञः द्वारं) क्ली० रं. १ राजानुं બારણું, २ राजद्वार.
राजद्रोह (राज्ञे द्रोहः) पु० हः. राजा प्रति द्रोह.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

राजद्रोहिन् (राज्ञे द्रुह्यति) त्रि० ही-हिणी-हि. રાજાનો દ્રોહ કરનાર.

राजधुस्तूर (धुस्तूराणां राजा) पु० रः. પીળો ધંતૂરો. राजधस्तूरक, राजधूर्त.

राजधुस्तूरक (राजधुस्तूर क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

राजधर्म (राज्ञो धर्मः) पु० मः રાજાનો ધર્મ.

राजधर्मविद् (राजधर्मं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. રાજાના ધર્મને જાણનાર.

राजधानी (राजा धीयतेऽस्यां धा ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. જ્યાં રાજાનો કાયમ નિવાસ છે એવું મોટું શહેર.

' तौ दंपती स्वां प्रति राजधानीं
प्रस्थापयामास वशी वसिष्ठः ' रघुवंशम्.

राजधान्य (धान्येषु राजा) क्ली० न्यं. એક જાતના ચોખા.

राजन् (राज् रंज् वा कनिन्) पु० जा. ૧ રાજા. ૨ પ્રભુ. ૩ યક્ષ. ૪ ઇંદ્ર. ૫ ચંદ્ર. ૬ ક્ષત્રિય. ૭ પૃથુરાજા.

' राजा प्रकृतिरंजनात् ' रघुः.

' पित्रा न रंजितास्तस्य प्रजास्तेनानुरंजिताः ।
अनुरागात्ततस्तस्य नाम राजेत्यभाषत ' ॥
विष्णुपुराणम् ॥

राजनग ( ) पु० गः. રાજગરો.

राजनय (राजयुक्तः नयः) पु० यः રાજનીતિ.

राजनिंबूक (निंबूकानां राजा) पु० कः. કાગદી લીંબુ.

राजनीति (राज्ञां नीतिः) स्त्री० तिः ૧ રાજાએ જાણવાયોગ્ય સામ, દામ, દંડ, અને ભેદ–એ નીતિ. ૨ રાજનીતિનું વર્ણન કરનાર કામંદકીવગેરે શાસ્ત્ર. [તનું રત્ન.

राजनील (नीलरत्नानां राजा) क्ली० लं. એક જા-

राजन्य (राज्ञोऽयं यत्) पु० न्यः ૧ ક્ષત્રિય. ૨ અગ્નિ. ૩ રાજકુમાર. ૪ ક્ષીરિકાવૃક્ષ. ૫ ચિત્રાનું ઝાડ. [યનું ટોળું.

राजन्यक (राजन्यानां समूहः कन्) क्ली० कं. ક્ષત્રિ-

राजन्वत् (प्रशस्तो राजाऽस्त्यस्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. વખાણવાયોગ્ય ધર્મશીલ રાજા જ્યાં હોય એવો દેશ, ભૂમિવગેરે.

' कामं नृपाः सन्तु सहस्रशोऽन्ये
राजन्वतीमाहुरनेन भूमिं ।
नक्षत्रताराग्रहसंकुलाऽपि
ज्योतिष्मती चंद्रमसेव रात्रिः ' ॥ रघुः ॥

राजपटोल (राजप्रियः पटोलः) पु० लः. પટોળ. राजपटोलक.

राजपट्ट (राज्ञः पट्ट इव) पु० ट्टः એક જાતનો ભણિ. [પીતળ. રાજી.

राजपत्नी (राज्ञः पत्नी) स्त्री० त्नी. ૧ રાણી. ૨

राजपथ (राजगमनयोग्यः पंथाः अच्) पु० थः. રાજમાર્ગ, સરીયામ રસ્તો.

' धनूंषि दश विस्तारे श्रीमान् राजपथः स्मृतः ।
नृवाजिरथनागानामसंबाधः सुसंचरः ' ॥

राजपर्णी (राजपर्ण अच् ङीप्) स्त्री० र्णी. એક જાતનો વેલો.

राजपलांडु (पलांडूनां राजा) पु० डुः રાતી ડુંગળી.

राजपुत्र (राज्ञः चंद्रस्य नृपस्य वा पुत्रः) पु० त्रः ૧ રાજાનો પુત્ર. ૨ રજપુત. ૩ બુધગ્રહ. ૪ એક જાતનો આંબો.

राजपुत्री (राज्ञः चंद्रस्य नृपस्य वा पुत्री) स्त्री० त्री. ૧ રાજાની પુત્રી. ૨ જાઇનો વેલો. ૩ ભોંગરાનો વેલો. ૪ પીતળ. ૫ છછુંદર. ૬ કડવી તુંબડી. ૭ રેણુકાખીજ.

राजपुरुष (राज्ञा अधिकृतः पुरुषः) पु० षः રાજાએ હરકોઇ કામઉપર નીમેલો પુરુષ; ફોજદાર, કોટવાળવગેરે. [કેસરનું ઝાડ.

राजपुष्प (राजा चंद्र इव पुष्पमस्य) पु० ष्पः. નાગ-

राजपुष्पी (राजपुष्प अच् ङीप्) स्त्री० ष्पी. ૧ જાઇનો વેલો. ૨ ભોંગરાનો વેલો.

राजपूज्य (राज्ञा पूज्यः) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. રાજાથી પૂજવાલાયક.

राजपूज्य (,, ,,) क्ली० ज्यं. સોનું.

राजाप्रय (राज्ञः प्रियः) पु० यः. રાતી ડુંગળી.

राजप्रेष्य (राज्ञः प्रेष्यः) पु० ष्यः. રાજાનો નોકર–સેવક.

राजप्रैष्य (राज्ञः प्रैष्यं) क्ली० ष्यं. રાજાની નોકરી.

राजफणिज्झक ( ) पु० कः. નારંગીનું ઝાડ.

राजफल (राजप्रियं फलमस्य) क्ली० लं. પટોળ.

राजफला (राजप्रियं फलमस्याः) स्त्री० ला. જાંબુનું ઝાડ. [ઝાડ.

राजफलु ( ) पु० ल्गुः એક જાતનું

राजबदर (बदराणां राजा) पु० रः ઉત્તમ બોરનું ઝાડ.

राजबदर ( ) क्ली० रं. લવણ, મીઠું.

राजबला ( ) स्त्री० ला. એક જાતનો વેલો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

राजबीजिन् (राजबीज णिनि) त्रि० जी-जिनी-जि. राज्ञना वंशनुं.
राजभद्रक (राज्ञो भद्रं यस्मात् कप्) पु० कः. १ पनस्पति कुश. २ लींबडानुं आड.
राजभूय (राज्ञो भावः भू क्यप्) क्ली० यं. १ राज्यपणुं. २ राज्यधर्म. [जुओ.
राजमृत्य (राज्ञां भृत्यः) पु० त्यः. राजपुरुष शब्द
राजभोग्य (राज्ञा भोक्तुं योग्यं) क्ली० ग्यं. १ चारोणीनुं आड. २ जयपळ.
राजभोग्य (राज्ञा भोग्यं) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. राज्यथी भोगववालायक. [ट्रकोळियो.
राजभौत (राज्ञः भौतः) पु० तः. राज्यनो भस्करो,
राजमंडल (राज्ञां मंडलम्) क्ली० लं. राज्यनुं टोळुं.
राजमंडूक (मंडूकेषु राजा) पु० कः. मोटो देडको.
राजमंदिर (राज्ञो मंदिरं) क्ली० रं. राज्यनो महेल.
राजमल्ल (मल्लेषु राजा) पु० ल्लः. राज्यनो मल्ल.
राजमान्य (राज्ञा मान्यः) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. राज्यथी मानवालायक. [ब्द जुओ.
राजमार्ग (राजयोग्यो मार्गः) पु० र्गः. राजपथ श-
राजमाष (माषेषु राजा) पु० षः. एक जातनो अडद.
राजमुद्ग (मुद्गेषु राजा) पु० द्गः. एक जातनो भग.
राजमुद्रा (राज्ञो मुद्रा) स्त्री० द्रा. सिक्को, महोरवगेरे राजचिह्न. [शब्द जुओ.
राजयक्ष्मन् ( ) पु० क्ष्मा. राजजक्ष्मन्
'राजयक्ष्मेव रोगाणां समूहस्य महीभृताम्' माघः
राजयोग्य (राज्ञो योग्यं) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. राज्यने योग्य.
राजरंग (राजयोग्यं रंगं) क्ली० गं. शुं.
राजराज (राज्ञां राजा) पु० जः. १ राज्यनो राज्य. २ कुबेर. ३ चंद्र.
'अन्तर्बाष्पश्चिरमनुचरो राजराजस्य दध्यौ' मेघदूतम्.
राजरीति (रीतेः राजा) स्त्री० तिः एक जातनुं पीतळ.
राजर्षि (राजा ऋषिरिव) पु० र्षिः. जेणे पोताना आत्माने नियममां राखेलो छे एवो राज्य, क्षत्रिययोगी. [शब्द जुओ.
राजलक्षण (राज्ञः लक्षणम्) क्ली० णं. राजचिह्न
राजलक्ष्मन् (राज्ञः लक्ष्म अस्य) पु० क्ष्मा. युधिष्ठिर. [लक्ष्मी अथवा विभूति, राज्यविभव.
राजलक्ष्मी (राज्ञः लक्ष्मीः) स्त्री० क्ष्मीः. राज्यनी
राजलेख (राज्ञा लिखितो लेखः) पु० खः राज्यए लखी आपेलो दस्तावेज.
राजवंश्य (राजवंशे भवः यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. राज्यना वंशमां पेदा थनार.
राजवत् (राजा राजमात्रं विद्यतेऽस्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. राज्यवाळो देश वगेरे.
राजवर्त्मन् (राजयोग्यं वर्त्म) क्ली० र्त्म. राजपथ शब्द जुओ.
राजवल्लभ (राज्ञो वल्लभः) पु० भः. १ चारोणीनुं आड. २ एक जातनो आंबो. ३ एक जातनी बोरडी. ४ ते नामनो एक ग्रंथ.
राजवल्लभ (राज्ञो वल्लभः) त्रि० भः-भा-भं. राज्यने वहालुं, राज्यनुं मानीतुं.
राजवल्ली ( ) स्त्री० ल्ली. एक जातनो वेलो.
राजवाह (राजानं वहति) पु० हः घोडो.
राजवाह्य (राज्ञः वाह्यः) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. राज्यनो वहन करवालायक हाथीवगेरे.
राजवीजिन् (राजा बीजं कारणं यस्य इनि) त्रि० जी-जिनी-जि. राज्यना बीजनुं. [आड.
राजवृक्ष (वृक्षाणां राजा) पु० जः. गरमाळानुं
राजवृक्ष (राजप्रियो वृक्षः) पु० क्षः. चारोणीनुं आड. [शेज.
राजशय्या (राज्ञः शय्या) स्त्री० य्या. राज्यनी
राजशाक (शाकेषु राजा) पु० कः. एक जातनुं शाक. [गरी.
राजशाकिनी (राज्ञः शाकिनी) स्त्री० नी. राज्य-
राजशुक (शुकेषु राजा) पु० कः. एक जातनो पोपट. [राजचिह्न.
राजशृंग (राज्ञां शृंगमिव) क्ली० गं. छत्र, चामरवगेरे
राजस (रजसा निर्मितः अण्) त्रि० सः-सी-सं. रजोगुणथी पेदा थयेलुं (इंद्रियवगेरे).
राजस (रजस इदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. रजोगुण-संबंधी, रजोगुणनुं. २ रजोगुणी.
'ऊर्ध्वं गच्छन्ति सत्त्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसाः' गीता.
'येनास्मिन् कर्मणा लोके ख्यातिमाप्नोति पुष्कलाम् ।
न च शोचत्यसंपत्तौ तद्विज्ञेयं तु राजसम्' ॥
राजस (रजः प्रधानतयाऽस्त्य अण्) त्रि० सः-सी-सं. रजोगुण जेमां प्रधान होय छे ते.
राजसी (रजस् अण् ङीप्) स्त्री० सी. जे.
राजसत्ता (राज्ञः सत्ता) स्त्री० त्ता. राज्यनी सत्ता, राज्यनो अधिकार. [डळ.
राजसभ (राज्ञां सभा) क्ली० भं. राज्यनुं टोळुं-भं-
राजसर्षप (सर्षपाणां राजा) पु० पः. १ काळो सर्षप. २ सर्षप जेटलुं एक वजन.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

राजसात् (राजन् सात्) अव्य० त्. राजाने अधीन.

राजसारस (राज्ञः सारस इव) पु० सः. चोर.

राजसिंह (राजसु सिंहः) पु० हः. सार्वभौम राजा.

राजसूय (राज्ञा सूयते सू क्यप्) पु० यः. राजाओ करवालायक એક जातनो यज्ञ.

' राजा राजसूयेन यजेत ' श्रुतिः.

राजसूययाजिन् (राजसूयं यजते) पु० जी.राजसूय यज्ञनो ऋत्विज्.

राजसेवक (राज्ञः सेवकः) पु० कः. राजानो नोकर.

राजस्व (राज्ञे देयं स्वं) क्ली० स्वं. राजाने आपातो कर.

राजस्व (राज्ञः स्वं) क्ली० स्वं. राजानुं धन.

राजस्वर्ण (स्वर्णानां राजा) पु० र्णः. पीळो धंतूरो.

राजहंस (हंसानां राजा) पु० सः. १ राती चांचवाळो, राता पगवाळो अने धोळी पांखवाळो हंस. २ कलहंस. ३ कदंब.

' कूजितं राजहंसानां नेदं नूपुरशिञ्जितम् '

विक्रमोर्वशीयम्.

राजहंस (राजा हंस इव) पु० सः. राजाओ श्रेष्ठ.

राजहस्तिन् (राज्ञः हस्ती) पु० स्ती. राजानो हाथी.

राजहासक (राजानं हासयति) पु० कः. १ એક जातनो भत्स. २ राजाने हसावनार मश्करो.

राजादन (राज्ञा अद्यते) पु० नः. १ प्रियालवृक्ष. २ केसुडानुं झाड.

राजाद्रि ( ) पु० द्रिः. राजगरी.

राजाधिराज (राज्ञः काधिराजः) पु० जः सार्वभौम राजा. [नोकर.

राजानुजीविन् (राज्ञः कनुजीवी) पु० वी. राजानो

राजान्न (अन्नानां राजा) क्ली० न्नं. એક जातना चोखा. [आंबो.

राजाम्र (आम्राणां राजा) पु० म्रः. એક जातनो

राजाम्ल (आम्लानां राजा) पु० म्लः आम्लवेतस.

राजार्क (अर्काणां राजा) पु० र्कः धोळा आकडानुं झाड. [चंदन.

राजार्ह (राजानमर्हति अर्ह अण्) क्ली० र्हं. अगुरु

राजार्ह (राजानमर्हति) त्रि० र्हः-र्हा-र्हं राजाने योग्य.

राजार्ह (,,) पु० र्हः. कपूर.

राजावर्त (राजानमावर्त्तयति) पु० र्तः એક जातनो हीरो. [सर्प. राजसर्प.

राजाहि (अहीनां राजा) पु० हिः બे मुखवाळो

राजि (राज् इन्) स्त्री० जिः. १ पंक्ति, ओळ. २ रेखा. राजी.

' आसीदनाविष्कृतदानराजिः ' रघुः

राजिका (राजिः स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉपलो शब्द जुओ.

राजिका (राज् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. राई.

राजिकाफल (राजिका इव फलमस्य) पु० लः. श्वेतसर्षप.

राजित (राज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. शोभेलुं.

राजिफल (राजिभूतानि फलानि अस्य) पु० लः पटोल. राजीफल.

राजिफला (राजिभूतानि फलानि यस्याः) स्त्री० ला. એક जातनी झाडी. चीनाकर्कटी, राजीफला.

राजिल (राज् इलच्) पु० लः. એક जातनो निर्विष मोटो साप.

राजीव (राजी दलं अस्त्यस्य व) क्ली० वं. पद्म.

' राजीवं यदपास्य कैरवकुलं नीतं विकासास्पदम् '

उद्भटः

राजीव (,,) पु० वः १ એક जातनुं हरण. २ એક जातनुं माछलुं. ३ हाथी. ४ सारसपक्षी.

राजीवलोचन (राजीवे इव लोचने यस्य सः) त्रि० नः-ना-नं. कमलसरखी आंखवाळुं.

' ऊनषोडशवर्षो मे रामो राजीवलोचनः '

रामायणम्.

राजेंद्र (राचा इंद्र इव) पु० द्रः सार्वभौम राजा.

राजेभ (राज्ञः इभः) पु० भः. राजानो हाथी.

राज्ञी (राज्ञः पत्नी ङीप्) स्त्री० ज्ञी.. १ राणी. २ राज करनारी स्त्री. ३ सूर्यनी पत्नी. ४ कांसुं.

' तयोर्जगृहतुः पादान् राजा राज्ञी च मागधी '

रघुवंशम्.

राज्य (राज्ञो भावः कर्म वा यत्) क्ली० ज्यं. १ राजापणुं. २ राजानुं काम. ३ लाभगामनुं अधिपतिपणुं. ४ राज्य.

राज्यक्ता (राज्या अक्ता) स्त्री० क्ता. राईतुं.

राज्यच्युत (राज्यात् च्युतः) पु० तः. राज्यभ्रष्ट राजा. [सरी.

राज्यधुरा (राज्यस्य धुरा) स्त्री० रा. राजनी धोंसरी.

राज्यभाज् (राज्यं भजते भज् क्विप्) पु० क्-ग्. राजा. [क्षण.

राज्यरक्षा (राज्यस्य रक्षा) स्त्री० क्षा. राज्यनुं रक्षण.

राज्यांग (राज्यस्य अंगम्) क्ली० गं. स्वामी, वजीर, मित्र, खजानो, किल्लो, राष्ट्र, प्रकृति अने सेना—

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એ રાજ્યનાં આઠ અંગપૈકી પ્રત્યેક.
'स्वाम्यमात्यसुहृत्कोषराष्ट्रदुर्गबलानि च
राज्यांगानि'। अमरः.

राटि (रट् इण्) पु० टिः. એક જાતનું પક્ષી.
राटि (,,) स्त्री० टिः. યુદ્ધ, લઢાઈ. राटी, राडि.
राड ( ) पु० डः ગળીનું ઝાડ.
राढ (रह् घञ्) पु० ढः. તે નામનો એક દેશ.
राढक (राढः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શહેર. ૨ સૂક્ષ્મ. ૩ શોભા.
राढा ( ) स्त्री० ढा. ૧ તે નામનું એક
राढीय (राढो निवासो यस्य छ) त्रि० यः-या-यं. રાઢ દેશમાં રહેનાર. [પીછું.
राण (रण अण्) क्ली० णं. ૧ પાંદડું. ૨ મોરનું
राति (रा क्तिन्) स्त्री० तिः આપવું, દાણ.
रात्रि (रा त्रिप्) स्त्री० त्रिः. ૧ રાત. ૨ હલદર. रात्री. [૨ કપૂર.
रात्रिकर (रात्रिं करोति कृ अच्) पु० रः. ૧ ચંદ્ર.
रात्रिचर (रात्रौ चरति चर् ट) त्रि० रः-री-रं. ૧ રાતમાં ચાલનાર. ૨ રાતમાં ફરનાર.
'तं विप्रदर्शं कृतघातयत्ना
यांतं वने रात्रिचरी डुढौंके' भट्टिः
रात्रिचर (रात्रौ चरति चर् ट) पु० रः. રાક્ષસ.
रात्रिचर्या (रात्रौ चर्या) स्त्री० र्या. ૧ રાત્રે ફરવું તે. ૨ રાતે કરાતું કામ. ૩ વૈદ્યકમાં રાત્રિચર્યા.
रात्रिज (रात्रौ जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. રાત્રિમાં પેદા થનાર. [રી-રં. રાત્રિમાં ફરનાર.
रात्रिंचर (रात्रौ चरति चर् ट खच् मुम्) त्रि० रः-
रात्रिंचर (,,) पु० रः. રાક્ષસ.
रात्रिजागर (रात्रौ जागर्ति जागृ अच्) पु० रः. કૂતરો. [ત્રિમાં જાગનાર.
रात्रिजागर (,,) त्रि० रः-रा-रं. રા-
रात्रिजागर (रात्रौ जागरः) पु० रः. રાતે જાગવું તે, ઉજાગરો.
रात्रिजागरद (रात्रौ जागरं ददाति दा क) पु० दः. ઉજાગરો કરાવનાર ચાંચડ. [યણું.
रात्रिपुष्प (रात्रौ पुष्पति पुष्प् अच्) क्ली० ष्पं. પો-
रात्रिपुष्पिका (रात्रिपुष्पी कन्) स्त्री० का. ધોળો બાર્ડ
रात्रिमणि (रात्रौ मणिरिव) पु० णिः. ચંદ્ર, કપૂર.
रात्रिमन्य ( ) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. રાત જેવું લાગનાર (વાદળાંવાળો દિવસવગેરે).
रात्रिराज् (रात्रौ राजते राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. ૧ ચંદ્ર, કપૂર.

रात्रिवासस् (रात्रौ वासः इवाच्छादनं) क्ली० सः. ચંધાડું. [રાતે પહેરવાલાયક વસ્ત્ર.
रात्रिवासस् (रात्रौ परि धेयं वासः) क्ली० सः.
रात्रिविगम (रात्रेर्विगमः) पु० मः. રાત્રિનો છેડો-અંત, પ્રભાતકાલ. [મી. ચકવાક પક્ષી.
रात्रिविश्लेषगामिन् (रात्रौ विश्लेषं गच्छति) पु०
रात्रिवेद (रात्रि रात्रिशेषं वेदयति रवेण विद् णिच् अण्) पु० दः. કુકડો. [શબ્દ જુઓ.
रात्रिवेदिन् (रात्रिं वेदयति रवेण) पु० दी. ઉપલો
रात्रिसत्र (रात्रौ सत्रम्) क्ली० त्रं. તેરશવગેરે તિથિની રાતે કરવાયોગ્ય યજ્ઞ.
रात्रिहास (रात्रौ हास इव शुभ्रत्वात्) पु० सः ધોળું કમળ.
रात्र्यंध (रात्रावंधः) त्रि० धः-धा-धं. રતાંધળું.
राद्ध (राध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. ૧ રાંધેલું, પક્વ. ૨ સિદ્ધ. [૨ ઠરાવ.
राद्धांत (राद्धः अंतः यस्मात्) पु० तः. ૧ સિદ્ધાંત.
'वैशेषिकराद्धांतो दुर्युक्तियेगान्नापेक्षितव्य इत्युक्तम्'.
शंकरभाष्यम्.
राध् (दिवा० पर० अनिट् राध्यति) ૧ રાંધવું. ૨ સિદ્ધ કરવું. आ (आराध्यति) પૂજા-આરાધના કરવી, પ્રસન્ન કરવું; अप (अपराध्यति) ૧ અપરાધ કરવો, ગુનેગાર થવું, ભાડું લગાડવું. ૨ ધન્ય કરવી; वि (विराध्यति) નુકસાન કરવું, ધન્ય કરવી, ભાડું લગાડવું. [જુઓ.
राध् (स्वा० पर० अनिट् राध्नोति) ઉપલો ધાતુ
राध (राधी पौर्णमासी यत्र अण्) पु० धः. વૈશાખ માસ. [૩ સંતોષ.
राधन (राध् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ સાધન. ૨ પ્રાપ્તિ.
राधना (राध् णिच् युच्) स्त्री० ना. પૂજા, પૂજન.
राधरंक ( ) पु० कः. ૧ હળ. ૨ ઝીણો ઝીણો વરસાદ.
राधस् (राध् असुन्) क्ली० धः. અન્ન.
राधा (राध् अच् टाप्) स्त्री० धा. ૧ ગોવાળિયણ રાધા. ૨ અનુરાધા નક્ષત્ર. ૩ કર્ણની પાળનારી મા. ૪ શક્તિભેદ. [ધાવલ્લભ.
राधाकांत (राधायाः कांतः) पु० तः. શ્રીકૃષ્ણ. રા-
राधातनय (राधायाः तनयः) पु० यः. કર્ણ राधापुत्र, राधेय.
राधापुत्र ( ) पु० त्रः. કર્ણ.
राधाभेदिन् (राधा भिद् णिनि) पु० दी. અર્જુન. राधावेधिन्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

राधेय (राधाया अपत्यं पालनात् ढक्) पु० यः. કર્ણ. [રા. ૨ હિંગળોક.૩ અશોકવૃક્ષ.

राभस्य (रभसस्य भावः) क्ली० स्यं. १ વેગ, ત્વ-

राम (रम् घञ् ण वा) पु० मः. १ પરશુરામ. ૨ દાશરથિરામ. ૩ બલરામ. ૪ (रामाः) ત્રણ સંખ્યાની સંજ્ઞા.

' राकारोच्चारमात्रेण मुखान्निर्याति पातकम् ।
पुनः प्रवेशशंकायां मकारोऽस्ति कपाटवत् ' ॥

राम (रम् ण) क्ली० मं. १ કુષ્ઠૌપધિ. ૨ એક જાતનું શાક. ૩ તમાલપત્ર. [કાળું, ધોળું.

राम (रम् ण) त्रि० मः-मा-मं. મનોહર, સુંદર,

रामक (रामः संज्ञायां कन्) पु० कः. એક જાતની વનસ્પતિ. [ગણી.

रामकरी ( ) स्त्री० री. રામકલી રા-

रामकर्पूरक (रामं मनोहरं कर्पूरमिव कन्) पु० कः. એક જાતનું સુગંધ તૃણ. [ખાણ.

रामकांड ( ) पु० क्ली० डः-डं. રામ-

रामगिरि (रामाश्रितो गिरिः) पु० रिः. ચિત્રકૂટ પર્વત.

' यक्षश्चक्रे जनकतनयास्नानपुण्योदकेषु
स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु '
मेघदूतम्.

रामचंद्र (रामश्चंद्र इव) पु० द्रः. દાશરથિ રામ.

रामजननी (रामस्य जननी) स्त्री० नी. ૧ જમદગ્નિની પત્ની રેણુકા. ૨ દશરથની પત્ની કૌસલ્યા. ૩ વસુદેવની પત્ની રોહિણી.

रामजयंती ( ) स्त्री० ती. રામનવમી.

रामठ (रमठ स्वार्थे अण्) क्ली० ठं. હિંગ.

रामठी (रमठ अण् ङीप्) स्त्री० ठी. વનસ્પતિ ડીકામાલી. નાડીહિંગુ, રામઠાનાડી.

रामण (रमयति रम् णिच् ल्यु) पु० णः. ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ પહાડી લીંબડો.

रामणीयक (रमणीयस्य भावः वुञ्) क्ली० कं. રમણીયતા શબ્દ જુઓ. [णीय શબ્દ જુઓ.

रामणीयक (रमणीनमेव वुञ्) त्रि० कः-का-कं. રમ-

रामतरुणी (रामा अभिरामा तरुणीव) स्त्री० णी. શેવંતીનું ઝાડ. [૨ રેવતી.

रामतरुणी (रामस्य तरुणी स्त्री) स्त्री० णी. ૧ સીતા.

रामदूत (रामस्य दूतः) वार्ताहरः) पु० तः. હનુમાન્. [તળશી.

रामदूती (रामा अभिरामा दूतीव) स्त्री० ती. રામ-

रामनवमी (रामस्य जन्माधारो नवमी) स्त्री० मी. શ્રીરામના જન્મની તિથિ, ચૈત્ર શુદ નોમ, રામનવમી.

' चैत्रे मासि नवम्यां तु रामो जातः स्वयं हरिः '
अगस्त्यसंहिता.

रामपूग (रामः अभिरामः पूगः) पु० गः. એક જાતનું સોપારીનું ઝાડ.

रामफल ( ) क्ली० लं. રામફલ.

रामबाण ( ) पु० णः. ૧ રામબાણ. ૨ એક જાતનો રસ.

रामभद्र (राम एव भद्रः) पु० द्रः. રામચંદ્ર.

रामलवण ( ) क्ली० णं. શાંભરિ લવણ.

रामवल्लभ (रामस्य वल्लभं) क्ली० भं. ભૂર્જપત્ર.

रामवल्लभ (रामस्य वल्लभं) त्रि० भः-भा-भं. રામને વહાલું, રામનું માનીતું. [વીણા.

रामवीणा ( ) स्त्री० णा. એક જાતની

रामसख (रामस्य सखा टच्) पु० खः. સુગ્રીવ.

रामा (रमतेऽनया) स्त्री० मा. ૧ ગાયન, નૃત્ય, વાદ્યગેરેમાં ચતુર સ્ત્રી. ૨ નારી. ૩ હિંગ. ૪ નદી. ૫ ધોળી ભોરીંગણી. ૬ ગૃહકન્યા. ૭ ગેરુ. ૮ ગોરોચના. ૯ બાલા.

' रामा हरंति हृदयं प्रसभं नराणाम् '
ऋतुसंहारम्.

रामाप्रिय (रामाया प्रियः) पु० यः. તજ, દાલચિની.

रामायण (रामस्य अयनं चरितं अधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) क्ली० णं. રામચરિત વર્ણન કરનાર, વાલ્મીકિપ્રણીત રામાયણ. [૨ કામદેવ.

रामिल (राम इलच्) पु० लः. ૧ ધણી, કંથ, યાર.

रांभ (रंभो वेणुः तद्विकारः अण्) पु० भः. એક જાતના વ્રતમાં ધારણ કરવા લાયક દંડ.

रायण ( ) क्ली० णं. ૧ દુઃખ, પીડા. ૨ અવાજ, નાદ. [પ્રવાહ.

रायभाटी ( ) स्त्री० टी. નદીનો

राल (रा अलच्) पु० लः. રાળ. [ઝાડ.

रालकार्य (रालः कार्यो यस्य) पु० र्यः. સાગનું

राव (रु घञ्) पु० वः. અવાજ, નાદ.

रावण (रावणस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० णः. રાવણ.

रावणारि (रावणस्य अरिः) पु० रिः. રામચંદ્ર. रावणांतक, रावणरिपु. [નાદ.

रावणि (रावणस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० णिः. મેઘ-

राश् (भ्वा० आत्म० सेट् राशते) शब्द કરવો, અવાજ કરવો.

राशि (अश् इन् रुट्) पु० शिः. ૧ ઢગલો. ૨ મેષ, વૃષભ, મિથુન, કર્ક, સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ધન, મકર, કુંભ અને મીન–એ બાર રાશિમાંથી પ્રત્યેક. ૩ વ્યક્તાવ્યક્તગણિતભેદ.

'ન खलु न खलु बाणः संनिपात्योऽयमस्मिन्
मृदुनि मृगशरीरे तूलराशाविवाग्निः'

शाकुन्तलम्.

राशिचक्र (राशिघटितं चक्रं) क्ली० कं. બાર રાશિનું ચક્ર.

राशिभाग (राशेर्भागः) पु० गः. રાશિનો ભાગ.

राशिभोग (राशीनां स्वस्वगत्या ग्रहैः भोगः) पु० गः. રવિવગેરે ગ્રહનું રાશિનું ભોગવવું.

राशिमंडल (राशिघटितं मंडलं) क्ली० लं. राशिचक्र શબ્દ જુઓ. [કરવો. પુંજીકરણ.

राशीकरण (राशि च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. ઢગલો

राशीकृत (राशि च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઢગલો કરેલું. राशीकृत, पुंजीकृत. [લો થયલું.

राशीभूत (राशि भू च्वि क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઢગ-

राष्ट्र (राज् ष्ट्रन्) पु० ष्ट्रः. ૧ કોંકણ, કર્ણાટક, નિઝામ, મહીસોરવગેરે દેશ. ૨ ઉપદ્રવ. ૩ રાજ્ય.

राष्ट्रिका (राष्ट्री कन्) स्त्री० का. ભોરીંગણી.

राष्ट्रिय (राष्ट्रे भवः घ) त्रि० यः-या-यं. રાષ્ટ્રમાં પેદા થનાર. [૮કમાં રાજાનો સાળો.

राष्ट्रिय (,,) पु० यः. ૧ રાજા. ૨ ના-

'एष राष्ट्रियशालः कुपितो भणति'

मृच्छकटिकम्.

राष्ट्रीय (राष्ट्रे भवः छ) पु० यः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પેદા થનાર.

राष्ट्रीय ( ) त्रि० यः-या-यं. રાષ્ટ્રમાં

रास् (भ्वा० आत्म० सेट् रासते) શબ્દ કરવો.

रास (रस् रास् वा घञ्) पु० सः. ૧ ધ્વનિ, અવા-જ. ૨ ગડબડાટ, કોલાહલ. ૩ રાસક્રીડા.

'रासरसे सह नृत्यपरा हरिणा युवतिः प्रशशंसे'

गीतगोविंदम्.

रासभ (रास् अभच्) पु० भः. ગધેડો.

रासभवंदनी (रासभस्य वंदनीव) स्त्री० नी. મલ્લિકા શબ્દ જુઓ. [ધેડી.

रासभी (रासभस्य स्त्रीजातिः ङीष्) स्त्री० भी. ગ-

रासमंडल (रासार्थं मंडलं मंडलाकारेण भ्रमणं यत्र) क्ली० लं. रासभंडल.

रासयात्रा (रासार्थं यात्रा) स्त्री० त्रा. કાર્તિકી પુન-મના દિવસે કૃષ્ણપ્રીત્યર્થે જે ઉત્સવ થાય છે તે.

रासेवास (रासे वासः) पु० सः. ૧ મંડળી. ૨ ગો-પી. ૩ રાસક્રીડા. ૪ પ્રેમ, પ્રીતિ. ૫ શૃંગાર. ૬ સ્ત્રી-ના ગર્ભપ્રસવ પછી છઠ્ઠીની રાત્રિ. ૭ રસસિદ્ધિ. ૮ ઉત્સવ. ૯ ગમ્મત, પરિહાસ.

रासेश्वरी (रासे ईश्वरी) स्त्री० री. રાધા, રાધિકા.

रास्ना (रस् णन्) स्त्री० स्ना. વનસ્પતિ રાસ્ના.

'नाकुली सुरसा रास्ना.....।
नाकुली तुवरा तिक्ता कटुकोष्णा विनाशयेत्।
भोगिलूतावृश्चिकाखुविषज्वरकृमिव्रणान्'॥

भावप्रकाशः॥

राहु (रह् उण्) पु० हुः. ૧ ત્યાગ, ત્યાગ કરનારો. ૨ રાહુગ્રહ. ૩ તે નામનો એક રાક્ષસ.

'स हि गगनविहारी कल्मषध्वंसकारी
दशशतकरधारी ज्योतिषां मध्यचारी।
विधुरपि विधियोगाद् ग्रस्यते राहुणाऽसौ
लिखितमपि ललाटे प्रोज्झितुं कः समर्थः॥

हितोपदेशः॥

राहुग्रस्त (राहुणा ग्रस्तः) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. રા-હુથી ઘેરાયલું. [ગ્રહણ.

राहुग्राह (राहोर्ग्राहः) पु० हः. ૧ ચંદ્રગ્રહણ. ૨ સૂ-

राहुच्छत्र (राहोः छत्रमिव) क्ली० त्रं. આહુ.

राहुदर्शन (राहोर्दर्शनं यत्र) क्ली० नं. ૧ ચંદ્રગ્રહણ. ૨ સૂર્યગ્રહણ. [વિષ્ણુ.

राहुभेदिन् (राहुं भिनत्ति भिद् णिनि) पु० दी.

राहुमूर्द्धभिद् (राहोर्मूर्द्धानं भिनत्ति भिद् क्विप्) पु० त्-द्. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

राहुरत्न (राहुप्रियं रत्नं) क्ली० त्नं. ગોમેદમણિ.

राहुस्पर्श (राहोः स्पर्शो यत्र) पु० र्षः. ૧ ચંદ્રગ્રહણ. ૨ સૂર્યગ્રહણ.

राहुहन् (राहुं हंति हन् क्विप्) पु० हा. વિષ્ણુ.

राहूच्छिष्ट (राहुणा उच्छिष्टः) पु० ष्टः. લસણ.

राहूत्सृष्ट (राहुणा उत्सृष्टः) पु० ष्टः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

रि (तुदा० पर० सेट् रियति) જવું.

रिक ( ) क्ली० कं. ૧ કાયદો. ૨ કાનુન. ૩ અંતઃકરણ, મન. [૨ નિરર્થક.

रिक्त (रिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ૧ ખાલી, શૂન્ય.

रिक्त (,,) क्ली० क्तं. વન.

रिक्तक (रिक्तः स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. ૧ ખા-લી, શૂન્ય. ૨ નિરર્થક.

रिक्तता (रिक्तस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ ખાલી-પણું, શૂન્યપણું. ૨ નિરર્થકપણું. [જુઓ.

रिक्तत्व (रिक्तस्य भावः त्वं) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

रिक्तपाणि (रिक्तः पाणिः यस्य सः) त्रि० णिः-णिः-णि. ખાલી હાથવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'अरिक्तपाणिनाऽस्मादृशजनेनार्थपतिर्द्रष्टव्यः'
मालविकाग्निमित्रम्.

रिक्तभांड (रिक्तं भांडं) क्ली० डं. पाणी, तेलवगेरेथी खाली वासण.

रिक्तहस्त (रिक्तो हस्तो यस्य) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ निर्धन. २ खाली हाथवाळुं. ३ धणुं दानवडे जेनुं धन खरचायेलुं छे ते.

रिक्ता (रिच् क्त टाप्) स्त्री० क्ता. बन्ने पखवाडियानी चोथ, नोम अने चौदश.

रिक्थ (रिच् थक्) क्ली० क्थं. १ धन. २ द्रव्य, मालमत्ता. ३ अप्रतिषंध दाय.
'विभजेरन् सुताः पित्रोरूर्ध्वं रिक्थमृणं समम्'
याज्ञवल्क्यस्मृतिः.

रिक्थग्राह (रिक्थं दायं गृह्णाति ग्रह् अण्) पु० हः. वारसो लेनार, पुत्रवगेरे.

रिक्थग्राहिन् (रिक्थं गृह्णाति ग्रह् णिनि.) त्रि० ही-हिणी-हि. वारसो लेनार, पुत्रवगेरे.

रिक्थाद (रिक्थमादत्ते आ दा क) त्रि० दः-दा-दं. उपलो शब्द जुओ. [२सो लेनार, पुत्रवगेरे.

रिक्थिन् (रिक्थ इनि.) त्रि० क्थी-क्थिनी-क्थि. वा-

रिख् (भ्वा० पर० सेट् रिंखति) जवुं.

रिख् (भ्वा० पर० सेट् रेखति) उपलो धातु जुओ.

रिग् (भ्वा० पर० सेट् रिंगति) जवुं.

रिंखण (रिख् ल्युट्) क्ली० णं. १ धर्म, नीति वगेरेथी स्खलन थवुं ते. २ छोकरानी पेठे धुंटणीओ चालवुं ते.

रिंगण (रिग् ल्युट्) क्ली० णं. उपलो शब्द जुओ.

रिच् (चुरा० उभय० अनिट् रेचयति-ते) १ अडकवुं, अडवुं. २ वियुक्त करवुं.

रिच् (भ्वा० पर० रेचति) उपलो धातु जुओ.

रिच् (रुधा० उभय० अनिट् रिणक्ति-रिंक्ते) १ खाली करवुं. २ अतिशय हगवुं. अति-उद्-व्यति (अतिरिणक्ति, उद्रिणक्ति, व्यतिरिणक्ति) अतिशय वधवुं, श्रेष्ठतामां चढी जवुं.
'संभावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते' गीता.

रिज् (भ्वा० आत्म० सेट् रेजते) १ शेकवुं, २ तपावुं.

रिटि ( ) स्त्री० टिः. १ भडकानो अवाज. २ एक जातनुं वाद्य. ३ काळुं मीडुं.

रिटि ( ) पु० टिः. ते नामनो एक शिवनो अनुचर. [वसंत.

रिधम ( ) पु० मः. १ काम. २

रिपु (रप् उन् पृषो०) पु० पुः. १ शत्रु, दुश्मन. २ एक जातनुं सुगंधि द्रव्य.
'समूलघातमघ्नन्तो रिपूंस्तावत्कुतः सुखम्' माघः.

रिपुघातिन् (रिपुं हंति) त्रि० ती-तिनी-ति. शत्रुने मारनार. [तनो वेसो.

रिपुघातिनी (,,) स्त्री० नी. एक जा-

रिपुंजय (रिपुं जयति जि अच्) त्रि० यः-या-यं. शत्रुने जितनार. [राजा.

रिपुंजय (,,) पु० यः. ते नामनो एक

रिपुता (रिपोर्भावः तल्) स्त्री० ता. शत्रुपणुं, शत्रुपट, दुश्मनाइ. [जुओ.

रिपुत्व (रिपोर्भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

रिप्र (रिङ् पुट् रक्) त्रि० प्रः-प्रा-प्रं. १ खराब. २ नीच. ३ धातकी.

रिफ् (तुदा० पर० सेट् रिफति) १ वखाणवुं. २ बोलवुं. ३ कहेवुं. ४ निंदवुं. ५ ठार मारवुं. ६ भारी नाखवुं.

रिव् (भ्वा० पर० सेट् रिंवति) जवुं.

रिभ् (भ्वा० पर० सेट् रेभति) अवाज करवो.

रिंफ् (तुदा० पर० सेट् रिंफति) भारी नांखवुं; ठार मारवुं. [इच्छा.

रिरंसा (रंतुमिच्छा रम् सन् अ) स्त्री० सा. रमवानी

रिरंसु (रंतुमिच्छुः रम् सन् उ) त्रि० सुः-सुः-सु. रमवाने इच्छनार. [धातु.

रिरी ( ) स्त्री० री. एक जातनी

रिव् (भ्वा० पर० सेट् रिण्वति) जवुं.

रिश् (तुदा० पर० अनिट् रिशति) भारी नांखवुं, ठार मारवुं. [रिष्य.

रिश्य (रिश् कयप्) पु० श्यः. एक जातनुं हरण.

रिष् (भ्वा० पर० अनिट् रेषति) १ ठार मारवुं, भारी नांखवुं. २ इजा करवी.
'तेन यायात्सतां मार्गं तेन गच्छन्न रिष्यते'
मनुः.

रिष्ट (रिष् क्त) क्ली० ष्टं. १ मंगल. २ अशुभ. ३ पाप. ४ नाश. [शरगवो.

रिष्ट (,,) पु० ष्टः. १ खड्ग. २ रातो

रिष्ट (,,) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ खराब नशीबवाळुं. २ सारा नशीबवाळुं. ३ ठार मारेलुं.

रिष्टक (रिष्ट स्वार्थे क) पु० कः. १ राता शरगवानुं झाड. २ खड्ग. [२ एक जातनुं शस्त्र.

रिष्टि (रिश् रिष् वा क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. १ अशुभ.

रिष्टि (रिश् क्तिच्) पु० ष्टिः. खड्ग.

रिष्य (रिष् कयप्) पु० ष्यः. एक जातनुं हरण.

रिष्व (रिष् वन्) त्रि० ष्वः-ष्वा-ष्वं. भारी नांखना-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२, वध करनार. [नांखवुं.
रिह् (भ्वा० पर० सेट् रेहति) ठार मारवुं, मारी
री (दिवा० आत्म० अनिट् रीयते) १ भरवुं. २ ट-पकवुं.
री (क्या० पर० अनिट् रिणाति) १ जवुं. २ हार मारवुं, मारी नांखवुं. ३ अवाज करवो.
रीज्या (रीज् क्यप्) स्त्री० ज्या. १ दया. २ लज्जा.
रीठा (री ठक्) स्त्री० ठा. रीठाकरंज. रीठकरंज.
रीढा (रिह् क्त) स्त्री० ढा. अपमान, अवज्ञा.
रीण (री क्त) त्रि० णः-णा-णं. १ भरेलुं. २ ट्प-केलुं.
रीति (री क्तिच्) स्त्री० तिः. पीतळ.
रीति (री क्तिन्) स्त्री० तिः. १ भरवुं, टपकवुं. २ रीत, रीति. ३ लोढानो मेल. ४ गति. ५ स्वभाव. ६ आळेला सोनावगेरेनो मेल. ७ सीमा. ८ वैदर्भी, गौडी, पांचाली अने मागधी—ए चार भाषानी शैली.
'पुत्रादपि धनभाजां भीतिः सर्वत्रैषा विहिता रीतिः' शंकरः.
रीतिक (रीत्या पित्तलेन कायति कै क) क्ली० कं. पुष्पांजन. [शब्द जुओ.
रीतिका (,, टाप्) स्त्री० कां. उपलो
रीतिकुसुम (रीतेः कुसुममिव) क्ली० मं. रीतिक शब्द जुओ. [जुओ.
रीतिपुष्प (रीतेः पुष्पमिव) क्ली० ष्पं. रीतिक शब्द
रीतिहेतु (रीतेः हेतुः) पु० तुः. जसत.
रीव् (भ्वा० पर० रीचति) १ ग्रहण करवुं. २ आडुं आवी बचाव करवो. ३ अंतर्धान थवुं.
रु (अदा० पर० सेट् रौति रवीति) नाद करवो, अवाज करवो.
'कथं जीर्णत्वाद् गृहस्य विरौति कपाटः' मृच्छकटिकम्.
रु (भ्वा० आत्म० अनिट् रवते) १ जवुं. २ हार मारवुं, मारी नांखवुं.
रु (रु क्विप्) पु० रुः. अवाज.
रुक ( ) पु० कः. उदार, सभावत.
रुक्प्रतिक्रिया (रुजः प्रतिक्रिया) स्त्री० या. रोग-थी आराम करवा दवा करवी ते. चिकित्सा, रुक्प्रतीकार. [३ नागकेसर.. ४ धंतूरो.
रुक्म (रुच् मन्) क्ली० क्मं. १ सोनुं. २ वैदूर्य.
रुक्म (रुच् मन्) पु० क्मः. सोनानो दागीनो.
रुक्मकारक (रुक्मं तन्निमित्तभूषणं करोति कृ ण्वुल्) पु० कः. सोनी.
रुक्मपृष्ठ (रुक्ममयं पृष्ठं यस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. सोनाथी मढेलुं.
रुक्मिणी (रुक्म इन् ङीप्) स्त्री० णी. १ श्रीकृष्णनी एक पत्नी. २ सोनामुखी. ३ मीठी आवळ.
रुक्मिदर्प (रुक्मिणि दर्पः अस्य) पु० र्पः. बलराम.
रुक्मिदारिन् (रुक्मिणं दारयति) पु० री. उपलो शब्द जुओ. [मोटो पुत्र.
रुक्मिन् (रुक्म इनि) पु० क्मी. भीष्मक राजानो
रुक्मिन् (,,) त्रि० क्मी-क्मिणी-क्मि. सुवर्णयुक्त.
रुक्सद्मन् (रुक् सद्मनि अस्य) क्ली० द्म. विष्टा, गु.
रुक्ष (रुह् क्स) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ लूखुं. २ स्नेह-वितानुं, कठण. ३ नीरस.
रुग्ण (रुज् क्त) त्रि० ग्णः-ग्णा-ग्णं. १ वांकुं. २ रोगी, व्याधिग्रस्त. ३ भग्न.
रुग्णता (रुग्णस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ वांकापणुं. २ रोगीपणुं. [शब्द जुओ.
रुग्णत्व (रुग्णस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो श-
रुग्दाह (रुचि दाहः अस्मात्) पु० हः. संनिपात.
रुच् (भ्वा० आत्म० सेट् रोचते) १ गमवुं. २ प्रकाशवुं.
'नारदाय रोचते कलहः' 'हरये रोचते भक्तिः'
रुच् (रुच् क्विप्) स्त्री० क्-ग्. १ दीपवुं ते. २ कांति, प्रकाश. ३ शोभा. ४ भेना के पोपटनी वाणी. ५ इच्छा. ६ गमवुं.
'बलभिदो धनुः पूरयितुं भवन्ति विभवः शिखर-मणिरुचः' किरातार्जुनीयम्.
'कुसुमोत्खचितान्वलीभृतश्चलयन्भृंगरुचस्तरुवालकान्' रघुः.
रुचक (रुच् ण्वुल्) त्रि० कः-चिका-कं. १ गमनार. २ आनंद आपनार. ३ दीप्ति करनार. ४ प्रकाशनार, शोभनार. ५ उत्कट.
रुचक (रुच् ण्वुल्) पु० कः १ पीन्जेरानुं झाड. २ दांत. ३ कपुतर. ४ निष्क.
रुचक (,,) क्ली० कं. १ साजीखार. २ टंकणखार. ३ संचळ. ४ मीठुं. ५ पीन्जेरुं. ६ भंगडपणुं. ७ द्रव्य. ८ चाणवालापक रस. ९ अस्वच्छपणुं. १० माणा, हार. ११ रोचना. १२ वावडिंग. १३ एक जातनुं सोनानुं पात्र.
रुचा (रुच् टाप्) स्त्री० चा. रुच् शब्द जुओ.
रुचि (रुच् क्ति) स्त्री० चिः १ गमवुं. २ आतुरराग. ३ आसक्ति. ४ स्पृहा. ५ इच्छा. ६ किरण. ७ शोभा. ८ कांति. ९ भूख. १० गोरोचना. रुचौ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'नाट्यं भिन्नरुचेर्जनस्य बहुधा ह्येकं समाराधनम्'
मालविकाग्निमित्रम्.

रुचि (,,) पु० त्रिः. ते नामनो એક भनु.

रुचिकर (रुचिं करोति कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. રुચि કરનાર.

रुचिकर (,,) पु० रः नारंगानुं ઝાડ.

रुचिता (रुचि तल्) स्त्री० ता. આસક્તિ.

रुचित्व (रुचि त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ.

रुचिर (रुचिं राति रा क) त्रि० रः-रा-रं. १ મનોહર, सुंदर. २ मधुर.

'विद्युल्लेखाकनकरुचिरं श्रीवितानं ममाध्रम्'
विक्रमोर्वशीयम्

रुचिर (,,) क्ली० रं. १ भूगो. २ કેસર. ३ લવિંग.

रुचिरा (रुचिं राति रा क टाप्) स्त्री० रा. ગોરોચના.

रुचिरांजन (रुचिरः शोभायुक्तः अंजनः) पु० नः शरगवानुं ઝાડ.

रुचिरांगद (रुचिरः अंगदः यस्य) पु० दः विष्णु.

रुचिरानन (रुचिरं आननं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. सुंदर मुખવાળું. [सुंदर કટાક્ષવાળી स्त्री.

रुचिरापांगी (रुचिरं अपांगं यस्याः) स्त्री० गी.

रुचिष्य (रुच् किष्यन्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. १ રुચિકર. २ भीडुं. [सुंदर. २ રुચિકર.

रुच्य (रुचये हितः यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. १

रुच्य (,,) पु० च्यः. १ धणी, पति. २ એક જાતનું ઝાડ. ३ शालिधान्य.

रुच्य (,,) क्ली० च्यं. संચल.

रुच्यकंद (रुच्यः कंदोऽस्य) पु० दः. सुरण.

रुज् (तुदा० पर० अनिट् रुजति) १ दुःખ કરવું. २ ભાંगવું. ३ ભરડવું.

'रावणस्येह रोक्ष्यन्ति कपयो भीमविक्रमाः' भट्टिः.

रुज् (चुरा० उभय० अनिट् रोजयति-ते) ઠાર મારવું, મારી નાંખવું. [ભાંगવું ते.

रुज् (रुज् क्विप्) स्त्री० क्-ग्. १ रोग. २ ભંग,

रुजत् (रुज् शतृ) त्रि० जन्-जंती-जत्. १ પીડા કરવું. २ दुःખ દેવું. ३ ભાંगतुं. ४ तोડतुं.

रुजस्कर (रुजः करोति) त्रि० रः-रा-रं. १ रोग-કારક પદાર્થ. २ ઉપદ્રવ કરનાર.

रुजा (रज् टाप्) स्त्री० जा. रुज् शब्द જુઓ.

रुजा (रुज् क टाप्) स्त्री० जा. १ मेंढी. २ કુષ્ઠૌષધિ. [रोग કરનાર.

रुजाकर (रुजां करोति कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं.

रुजाकर (,,) पु० रः. व्याधि.

रुजाकर (,,) क्ली० रं. એક જાતનું ફલ. [ટાઢનાર, દવાવગેરે.

रुजापह (रुजां अपहंति) त्रि० हः-हा-हं. रोग म-

रुची (रुची ङीप्) स्त्री० ची. रुचि.

रुट् (भ्वा० पर० सेट् रुंटति) चोरवुं.

रुट् (चुरा० उभय० सेट् रोटयति-ते) १ रोકવું. २ दीપવું. [मारवुं.

रुट् (भ्वा० आत्म० सेट् रोटते) १ दीપવું. २ सामुं

रुठ् (भ्वा० पर० सेट् रोठति) मारवुं.

रुठ् (भ्वा० आत्म० सेट् रोठते) सामुं मारवुं.

रुठ् (भ्वा० पर० सेट् रुंठति) १ જવું. २ लंगडा थवुं. ३ भंद थवुं. ४ चोरवुं.

रुणस्करा ( ) स्त्री० रा. सुખથી દોહવા દે તેવી गाय.

रुंड (रुडि अच्) पु० डः. धड, कबंध.

'वेल्लद्भैरवरुंडमुंडनिकरैर्वीरोऽपिधत्ते भुवम्'
उत्तररामचरितम्.

रुंडिका (रुंड् कन्) स्त्री० का. १ ઉંબરો. २ रणभूमि. ३ अलौकिक शक्ति. ४ दूती.

रुत (रु क्त) क्ली० तं. पशु, પક્ષીવગેરેનો અવાજ.

'पदे पदे हंसरुतानुकारिभिः' ऋतुसंहारम्.

रुद् (अदा० पर० सेट् रोदिति) रोवुं.

'अपि ग्रावा रोदित्यपि दलति वज्रस्य हृदयम्'
उत्तररामचरितम्.

रुदत् (रुद् शतृ) त्रि० दन्-दंती-दत्. रोतुं.

रुदथ ( ) पु० थः. १ चेलो, शिष्य. २ दूतरो.

रुदित (रुद् क्त) क्ली० तं. रोवुं-रडवुं ते.

रुदित (,,) त्रि० तः-ता-तं. रोयलुं.

रुद्ध (रुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. रोકेलुं, घेरेलुं

रुद्र (रोदिति रुद् रक्) पु० द्रः. १ शिवनी એક मूर्ति. २ आर्द्रा नक्षत्र. ३ (रुद्राः) अगियार संખ્યાની સંજ્ञા. [पारद. २ કार्तिકस्वामी.

रुद्रज (रुद्राज्जायते जन् ड)) पु० जः. १ पारो,

रुद्रजटा (रुद्रस्य जटेव पिंगत्वात्) स्त्री० टा. એક જાતનો વેલો.

रुद्रजटा (रुद्रस्य जटा) स्त्री० टा. शिवनी જટા.

रुद्रपत्नी (रुद्रस्य पत्नी) स्त्री० त्नी. १ दुर्गा. २ आणसी. [હરડે.

रुद्रप्रिया (रुद्रस्य प्रिया) स्त्री० या. १ दुर्गा. २

रुद्ररोदन (रुद्रं रोदयति) क्ली० नं. सोनुं.

रुद्रलता (रुद्रा लता) स्त्री० ता. એક જાતનો વેલો.

रुद्रसू (रुद्रं सूते सू क्विप्) स्त्री० सूः. अगियार छोકरा

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રાંની ભા.

રુદ્રાક્રીડ (રુદ્રસ્ય આક્રીડા યત્ર) ક્લી૰ ડં. મસાણ.

રુદ્રાક્ષ (રુદ્રસ્ય અક્ષિ કારણત્વેનાસ્ત્યસ્ય અચ્) પુ૰ ક્ષઃ. રુદ્રાક્ષ. [ભવાની, મૃડાની, શર્વાણી.

રુદ્રાણી (રુદ્રસ્ય પત્ની આનુક્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ણી. દુર્ગા.

રુદ્રારિ (રુદ્રઃ અરિઃ યસ્ય) પુ૰ રિઃ. કામદેવ.

રુદ્રાવાસ (રુદ્રસ્ય આવાસઃ યત્ર) પુ૰ સઃ. ૧ સ્મશાન. ૨ કાશી. ૩ કૈલાસ. [પ્રીતિ કરવી.

રુધ્ (દિવા૰ આત્મ૰ સેટ્ રુધ્યતે) ૧ ઇચ્છવું. ૨

રુધ્ (રુધા૰ ઉભય૰ અનિટ્ રુણદ્ધિ-રુદ્ધે) ૧ રોકવું. ૨ ઘેરવું. ૩ ઘેરો ઘાલવો. ૪ પીડા કરવી. ૫ આધાર આપવો. ' સદ્યઃપાતિ પ્રણયિહૃદયં વિપ્રયોગે રુણદ્ધિ ' મેઘદૂતમ્. અનુ (અનુરુણદ્ધિ-અનુરુધ્યતે) ૧ તાબે થવું, સ્વીકારવું. ૨ આજ્ઞા પાળવી. ૩ ચાહવું. અવ (અવરુણદ્ધિ) રોપવું, માંહે દઉ કરવું. ઉપ (ઉપરુણદ્ધિ) ૧ કેદ કરવું. ૨ પ્રતિબંધ કરવો. ૩ હરકત કરવી. નિ. (નિરુણદ્ધિ) ૧ હરકત કરવી. ૨ કેદ કરવું. ૩ અટકાવવું, રોકવું. વિ (વિરુણદ્ધિ) ૧ રોકવું. ૨ વિરોધ કરવો. સં (સંરુણદ્ધિ) ૧ અટકાવવું. ૨ કેદ કરવું.

રુધિર (રુધ્ કિરચ્) ક્લી૰ રં. ૧ લોહિ. ૨ કેસર. ૩ એક જાતનો મણિ. [મંગલગ્રહ.

રુધિર (,,) પુ૰ રઃ. ૧ રાતો વર્ણ. ૨

રુધિર (રુધિર અચ્) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. રાતું, રાતા વર્ણવાળું. [લોહી પીનાર. કીલાલપ.

રુધિરપાયિન્ (રુધિરં પિબતિ) ત્રિ૰ યી-યિની-યિ.

રુધિરપાયિન્ (,,) પુ૰ યી. રાક્ષસ.

રુપ્ (દિવા૰ પર૰ સેટ્ રુપ્યતિ) આકુળ કરવું.

રુમણ્વત્ ( ) પુ૰ વાન્. તે નામનો એક પર્વત.

રુમા (રુ મક્) સ્ત્રી૰ મા. ૧ સુગ્રીવની સ્ત્રી. ૨ જેમાં લવણ પેદા થાય છે એવો એક દેશ.

રુમાભવ (રુમાયાં ભવતિ) ક્લી૰ વં. એક જાતનું લવણ.

રુરુ (રુ કુ) પુ૰ રુઃ. એક જાતનું હરણ.

રુરુક (રુરુ કૈ ક) પુ૰ કઃ. સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલો એક રાજા. [રોકવાને ઇચ્છનાર.

રુરુત્સુ (રોદ્ધુમિચ્છુઃ રુધ્ સન્ ઉ) ત્રિ૰ ત્સુ-ત્સુઃ-ત્સુ.

રુરુદિષુ (રોદિતુમિચ્છુઃ રુદ્ સન્ ઉ) ત્રિ૰ ષુ-ષુઃ-ષુ. રોવાને ઇચ્છનાર.

રુવથુ (રુ અથ) પુ૰ થુઃ. ૧ અવાજ, નાદ. ૨ કુકડો.

રુવુ (રુ કુ) પુ૰ વુઃ. ૧ એરંડાનું ઝાડ. ૨ રાતો એરંડો.

રુવુક (રુવુઃ સ્વાર્થે ક) પુ૰ કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

રુવૂક (રુ ઊકક્) પુ૰ કઃ. એરંડાનું ઝાડ.

રુશ્ (તુદા૰ પર૰ અનિટ્ રુશતિ) હાર મારવું, મારી નાંખવું.

રુષ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ રોષતિ) ઉપલો શબ્દ જુઓ.

રુષ્ (દિવા૰ પર૰ સેટ્ રુષ્યતિ) ક્રોધ પામવું, ગુસ્સે થવું.

' માનાનુભૂઃ સ્વકાન્ દોષાત્મા મુહો મા રુષોઽધુના ' ભટ્ટિઃ.

રુષ્ (રુષ્ ક્વિપ્) સ્ત્રી૰ ટ્-ડ્. ક્રોધ, ગુસ્સો.

રુષા (રુષ્ અજ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ષા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

રુષિત (રુષ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ક્રોધ પામેલું, ગુસ્સે થયલું. રુષ્ટ.

' સ્વસૈન્યં રુષિતો વવંધ હ ' શ્રીમદ્ભાગવતમ્.

રુષ્ટ (રુષ્ ક્ત) ત્રિ૰ ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

રુષ્ટિ (રુષ્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ ષ્ટિઃ. ક્રોધ, ગુસ્સો.

રુહ્ (ભ્વા૰ પર૰ અનિટ્ રોહતિ) ૧ ઉત્પન્ન થવું, પેદા થવું. ૨ ઉગવું. અધિ (અધિરોહતિ) ઉપર ચઢવું; અવ (અવરોહાત) ઉતરવું; આ (આરોહતિ) ચઢવું; પ્ર (પ્રરોહતિ) ઉગવું, અંકુર ફુટવાં.

' કીટોઽપિ સુમનઃસંગાદારોહતિ સતાં શિરઃ ।
અશ્માઽપિ યાતિ દેવત્વં મહદ્ભિઃ સુપ્રતિષ્ઠિતઃ ' ॥
હિતોપદેશઃ ॥

રુહ (રુહ્ ક) ત્રિ૰ હઃ-હા-હં. ૧ પેદા થયલું. ૨ ઉગેલું.

રુહક (રુહ્ કન્) ક્લી૰ કં. છિદ્ર.

રુહા (રુહ્ ક ટાપ્) સ્ત્રી૰ હા. ધ્રો.

રુહિરુહિકા (રુહિ રુહિ કૈ ક) સ્ત્રી૰ કા. ઉત્કંઠા.

રુક્ષ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ રુક્ષયતિ-તે) ૧ કઠોર થવું. ૨ સ્નેહરહિત થવું. [નું. ૨ કઠોર.

રૂક્ષ (રુક્ષ્ અચ્) ત્રિ૰ ક્ષઃ-ક્ષા-ક્ષં. લૂખું, સ્નેહવિનાનું. ' ક્ષાન્તયૈવાક્ષેપરૂક્ષાક્ષરમુખરમુખાન્ દુર્મુખાન્ દૃષયન્તઃ ' ભર્તૃહરિઃ.

રૂક્ષ (રૂક્ષ્ અચ્) પુ૰ ક્ષઃ ૧ ઝાડ. ૨ એક જાતનું તૃણ.

રૂક્ષગંધ (રૂક્ષઃ ગંધો યસ્ય) પુ૰ ધઃ ગુગળ.

રૂક્ષણાત્મિકા ( ) સ્ત્રી૰ કા. એક જાતનું ધાન્ય. લંકાધાન્ય.

રૂક્ષતા (રૂક્ષસ્ય ભાવઃ તલ્) ૧ સ્ત્રી૰ તા. લૂખાપણું, નિઃસ્નેહપણું. ૨ કઠોરપણું.

રૂક્ષત્વ (રૂક્ષસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રૂક્ષદર્ભ (રૂક્ષો દર્ભઃ) પુ૰ ર્ભઃ એક જાતનો દર્ભ.
રૂક્ષપ્રિય (રૂક્ષં પ્રીણાતિ) પુ૰ યઃ. ઋષભ ઔષધિ.
રૂઢ (રુહ્ ક્ત) ત્રિ૰ ઢઃ-ઢા-ઢં. ૧ પેદા થયલું. ૨ પ્રસિદ્ધ. ૩ ઉગેલું.

' ક્ષતાત્કિલ ત્રાયત ઇત્યુદગ્રઃ
ક્ષત્રસ્ય શબ્દો ભુવનેષુ રૂઢઃ ' રઘુઃ.

રૂઢ (રૂઢિરસ્યાસ્તિ અચ્) ત્રિ૰ ઢઃ-ઢા-ઢં. લોકરૂઢિમાં ચાલેલું (શબ્દવગેરે).
રૂઢિ (રુહ્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ ઢિઃ. ૧ પેદા થવું. ૨ જન્મ, ઉત્પત્તિ. ૩ ઉગવું. ૪ પ્રસિદ્ધિ, વિખ્યાતિ. ૫ એક જાતની શબ્દશક્તિ. [લો શબ્દ.
રૂઢિશબ્દ (રૂઢેઃ શબ્દઃ) પુ૰ બ્દઃ લોકરૂઢિમાં ચાલે-
રૂપ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ રૂપયતિ-તે) હાવભાવથી પ્રદર્શીત કરવું, અભિનય કરવો.

' શેષાસ્તથૈતિ શૈલાધિરોહણં રૂપયિત્વા સ્થિતાઃ '
વિક્રમોર્વશીયમ્.

રૂપ (રૂપ્ ક અચ્ વા) ક્લી૰ પં. ૧ સ્વભાવ. ૨ સુંદરપણું. ૩ પશુ. ૪ આકાર, ડોળ, ઘાટ. ૫ રૂપ. ૬ નામ. ૭ શબ્દ. ૮ ગ્રંથની આવૃત્તિ. ૯ શ્લોક. ૧૦ નાટક, પ્રકરણ, ભાણ, ઈહામૃગવગેરે રૂપક. ૧૧ નામ, શબ્દ, ધાતુવગેરેનું રૂપ. ૧૨ ગણિતમાં એક સંખ્યાની સંજ્ઞા. ૧૩ શબ્દ, સ્પર્શવગેરે પંચેંદ્રિયના વિષયપૈકી એક વિષય.
રૂપક (રૂપ્ ણ્વુલ્) ક્લી૰ કં. ૧ અભિનયપ્રદર્શક એક જાતનું દૃશ્ય કાવ્ય. ૨ ત્રણ ચણોઠીભારનું એક વજન. ૩ રૂપૈયો. ૪ રૂપકાલંકાર.

' નાટકમથ પ્રકરણં ભાણવ્યાયોગસમવકારડિમાઃ ।
ઈહામૃગાંકવીથ્યઃ પ્રહસનમિતિ રૂપકાણિ દશ ' ॥
સાહિત્યદર્પણમ્ ॥

રૂપક (રૂપસ્યાસ્તિ કન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ૧ રૂપવાળું, આકારવાળું. ૨ મૂર્ત્તિવાળું.
રૂપક (રૂપ ક) પુ૰ કઃ. ૧ ધોળોવગેરે વર્ણ. ૨ એક મુદ્રા, શિક્ષો.
રૂપતત્ત્વ (રૂપસ્ય તત્ત્વમ્) ક્લી૰ ત્વં. મૂળ સ્વભાવ.
રૂપતસ્ (રૂપ તસિલ્) અવ્ય૰ તઃ રૂપથકી.
રૂપધારિન્ (રૂપં ધારયતિ ધૃ ણિનિ) ત્રિ૰ રી-રિણી-રિ. ૧ રૂપવાળું. ૨ સુંદર. ૩ રૂપ ધારણ કરનાર. ૨. ૪ બીજો વેશ લેનાર. [ધુડ.
રૂપનાશન (રૂપં નાશયતિ નશ્ ણિચ્ લ્યુટ્) પુ૰ નઃ
રૂપભૃત્ (રૂપં બિભર્તિ ભૃ ક્વિપ્) ત્રિ૰ ત્-દ્. રૂપધારણ કરનાર. [કરનાર.
રૂપયત્ (રૂપ્ શતૃ) ત્રિ૰ યન્-યંતી-યત્. નિરૂપણ
રૂપલાવણ્ય (રૂપસ્ય લાવણ્યમ્) ક્લી૰ ણ્યં. સુંદરરૂપણું, ખુબસુરતી.
રૂપવત્ (રૂપ મતુપ્) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્. ૧ રૂપાળું, રૂપવાળું. ૨ સુંદર આકારવાળું.
રૂપશિખ (રૂપયુક્તા શિખાઽસ્ય) ક્લી૰ ખં. કથીર.
રૂપાજીવા (રૂપં સૌંદર્યમાજીવો યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ વા. વેશ્યા.

' રૂપાજીવાશ્ચ વાદિન્યો વણિજશ્ચ મહાધનાઃ '
રામાયણમ્.

રૂપાસ્ત્ર (રૂપમેવાસ્ત્રં અસ્ય) પુ૰ સ્ત્રઃ. કામદેવ.
રૂપિકા (રૂપમસ્ત્યસ્ય ઠન્) સ્ત્રી૰ કા. ધોળા આકડાનું ઝાડ. [જુઓ.
રૂપિન્ (રૂપ ઇનિ) ત્રિ૰ પી-પિણી-પિ. રૂપવત્ શબ્દ
રૂપ્ય (રૂપ યત્) ક્લી૰ પ્યં. ૧ રૂપાનાણું. ૨ સોનાનાણું.
રૂપ્ય (રૂપ યત્) ક્લી૰ પ્યં. ૧ રૂપું. ૨ ઉપમેય.
રૂપ્ય (,,) ત્રિ૰ પ્યઃ-પ્યા-પ્યં. સુંદર.
રૂપ્યાધ્યક્ષ (રૂપ્યેષુ અધ્યક્ષઃ) પુ૰ ક્ષઃ. રૂપું અથવા રૂપાનાણાની સંભાળ રાખનાર કામદાર.
રૂવુક (રુવૂક પૃષો૰) પુ૰ કઃ. એરંડો.
રૂષ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ રૂષયતિ-તે) ધૂળવગેરેથી મિશ્રિત કરવું.
રૂષક (રૂષ્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ. અરડુસાનું ઝાડ.
રૂષક (,,) ત્રિ૰ કઃ-ષિકા-કં. મિશ્રિત કરનાર.
રૂષિત (રૂષ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ ધૂળેવગેરેથી મિશ્રિત કરેલું. ૨ નિઃસ્નેહ કરેલું, લૂખું કરેલું. ૩ ચંદનવગેરેથી ઘસેલું. [પરાતો અવ્યય.
રે (રા કે) અવ્ય૰ રે. નીચવગેરેને બોલાવવામાં વ-

' રે રે ચાતક સાવધાનમનસા મિત્ર ક્ષણં શ્રૂયતામ્ '
ભર્તૃહરિઃ.

રેક (રિચ્ ઘઞ્) પુ૰ કઃ. વિરેચન, જુલાબ, રેચ.
રેક (રેક્ અચ્) પુ૰ કઃ. ૧ સંદેહ, શક. ૨ નીચ માણસ. ૩ દેડકો.

' કૃતા ભિક્ષા રેકૈઃ ' પંચતંત્રમ્.

રેકણસ્ (રિચ્ અસુન્ નુટ્) ક્લી૰ ણઃ. સોનું.
રેકા (રેક્ અ ટાપ્) સ્ત્રી૰ કા. સંદેહ, શંકા.
રેખા (લિખ્ અચ્) સ્ત્રી૰ ખા. ૧ અખંડિત ઓળ. ૨ અલ્પ. ૩ છળ, દગો. ૪ તૃપ્તિ. ૫ આભોગ.

' તથાપિ તસ્યા લાવણ્યં રેખયા કિંચિદન્વિતમ્ '
શાકુન્તલમ્.

રેચક (રિચ્ ણ્વુલ્) ત્રિ૰ કઃ-ચિકા-કં. જેથી રેચ આવે એવી દવાવગેરે.
રેચક (,,) પુ૰ કઃ. ૧ નેપાળો. ૨

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સુરેખાર. ૩ તિલકવૃક્ષ. ૪ જવખાર.

રેચક (,,) ક્લી૦ કં. ૧ પીચકારી. ૨ જુલાબ, રેચ, મલ પાતળો થઈ અપદ્વારમારપ્રત નીકળે છે તે.

રેચન (રિચ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. જુલાબ, રેચ, વિરેચન.

રેચનક (રેચન કન્) પુ૦ કઃ. કાંપિલ્લવૃક્ષ.

રેચના (રિચ્ યુચ્) સ્ત્રી૦ ના. વનસ્પતિ શુંડારેચની.

રેચની (રિચ્ લ્યુટ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ની. ૧ ઉપલેા શબ્દ જુએા. ૨ ધેાળું નસેાતર. ૩ દંતીવૃક્ષ.

રેચિત (રિચ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. રેચ આપેલું.

રેચિત (,,) ક્લી૦ તં. એક જાતની અશ્વગતિ.

રેજ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ રેજતે) દીપવું, પ્રકાશવું.

રેજ્ (રેજ્ ક્વિપ્) પુ૦ ટ્-ડ્. ૧ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. [ચવું.

રેટ્ (ભ્વા૦ ઉભય૦ સેટ્ રેટતિ-તે) ૧ બેાલવું. ૨ જા-

રેણુ (રિ નુ) પુ૦ સ્ત્રી૦ ણુઃ-ણુઃ ધૂળ, પરાગ.

'અગ્રે યાંતિ રથસ્ય રેણુવદમી ચૂર્ણીભવન્તો ઘનાઃ'
વિક્રમોર્વશીયમ્.

રેણુ (,,) પુ૦ ણુઃ. ૧ પીતપાપડેા. ૨ વાવડિંગ.

રેણુક (રેણુ કૈ ક) પુ૦ કઃ વટાણા.

રેણુકા (રેણુના કાર્યાત કૈ ક) સ્ત્રી૦ કા. ૧ ઉપલેા શબ્દ જુએા. ૨ રેણુકાખીજ. ૩ જમદગ્નિની પત્ની અને પરશુરામની મા.

રેણુકાસુત (રેણુકાયાઃ સુતઃ) પુ૦ તઃ પરશુરામ. રેણુકાત્મજ, રેણુકાતનય, રેણુકાસૂનુ, રેણુકાપુત્ર.

રેણુરૂષિત (રેણુભિઃ રૂષિતઃ) પુ૦ તઃ ગધેડેા.

રેણુરૂષિત (રેણુભિઃ રૂષિતઃ) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ધૂળથી ભરેલું. ધૂલિધૂસર.

રેણુવાસ (રેણૌ વાસોઽસ્ય) પુ૦ સઃ. ભમરેા.

રેણુસાર (રેણુરિવ સારો યસ્ય) પુ૦ રઃ. કપૂર.

રેણુસારક (રેણુરિવ સારો યસ્ય કપ્) પુ૦ કઃ. ઉપલેા શબ્દ જુએા.

રેતજા (રેત ઇવ જાયતે જન્ ડ) સ્ત્રી૦ જા. રેતી.

રેતન ( ) ક્લી૦ નં. પારેા, વીર્ય.

રેતસ્ (રી અસુન્ તુટ્) ક્લી૦ તઃ. ૧ વીર્ય. ૨ પારેા, પારદ.

રેત્ય (રીતિ યત્) ક્લી૦ ત્યં. ૧ પુષ્પાંજન ૨ પીતળ.

રેત્ર (રી ત્ર) ક્લી૦ ત્રં. ૧ વીર્ય. ૨ પારેા, પારદ. ૩ અભ્રત. ૪ પટવાસ. ૫ સૂતક.

રેપ્ (ભ્વા૦ આત્મ સેટ્ રેપતે) ૧ જવું. ૨ શબ્દ કરવેા, અવાજ કરવેા.

રેપ (રેપ્ અચ્) ત્રિ૦ પઃ-પા-પં. ૧ નિંદેલું, નિંદિત. ૨ ક્રૂર. ૩ કૃપણ.

રેફ (ર ઇફ) પુ૦ ફઃ. ૧ રકારાત્મક વર્ણ. ૨ રાગ. ૩ શબ્દ. ૪ કામ.

'કંઠેન સામાનિ સમસ્તરેફાન્' શ્રીમદ્ભાગવતમ્.

રેફ (રિફ્ અચ્) ત્રિ૦ ફઃ-ફા-ફં. કુત્સિત.

રેફસ્ (રેપ્ અસુન્) ત્રિ૦ ફાઃ-ફાઃ-ફઃ. ૧ અધમ. ૨ દુષ્ટ. ૩ કૃપણ. ૪ ક્રૂર. [રેવ્.

રેવ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ રેવતે) ૧ જવું. ૨ કુદવું.

રેભ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ રેભતે) અવાજ કરવેા, નાદ કરવેા.

રેભણ (રેભ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણં. ગાયનું ભરાડવું.

રેરિહાણ ( ) પુ૦ ણઃ. ૧ મહાદેવ. ૨ અસુર. ૩ ચેાર.

રેવટ (રેવ્ અટચ્) ક્લી૦ ટં. દક્ષિણાવર્ત શંખ.

રેવટ (,,) પુ૦ ટઃ. ૧ ભૂંડ. ૨ વેણુ. ૩ વિષવૈદ્ય. ૪ વાયડેા.

રેવત (રેવ્ અતચ્) પુ૦ તઃ. ૧ બીજોરાનું ઝાડ. ૨ ગરમાળાનું ઝાડ. ૩ બલરામનેા સસરેા.

રેવત (,,) ત્રિ૦ તઃ-તી-તં. દ્રવ્યવાન્, ભાગ્યવાન્.

રેવતક (રેવત ઇવ કાયતિ કૈ ક) પુ૦ કઃ. પારેવું.

રેવતિ (રેવ્ અડ્) સ્ત્રી૦ તિઃ. કામદેવની એક પત્ની.

રેવતી (રેવતસ્યાપત્યં સ્ત્રી અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ તી. રેવત રાજાની પુત્રી, બલરામની પત્ની.

'રેવતીવદનોચ્છિષ્ટ.....' માઘઃ.

રેવતી (રેવ અતચ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ તી. ૧ રેવતી નક્ષત્ર. ૨ ગાય. ૩ તે નામની એક માતૃકા. ૪ દુર્ગા. ૫ તે નામની એક નદી. ૬ પાંચમા મનુની પત્ની.

રેવતીભવ (રેવત્યાં ભવતિ) પુ૦ વઃ. ૧ શનૈશ્ચર ગ્રહ. ૨ રૈવત મનુ.

રેવતીરમણ (રેવતીં રમયતિ રમ્ ણિચ્ લ્યુ) પુ૦ ણઃ. બલરામ. રેવતીપતિ, રેવતીશ, રેવતાવલ્લભ.

રેવંત (રેવ્ ઝચ્) પુ૦ તઃ. ૧ સૂર્યપુત્ર. ૨ ગુહ્યકનેા અધિપતિ.

રેવંતમનુસૂ (રેવતમનુસૂતે) સ્ત્રી૦ સૂઃ. સંજ્ઞા.

રેવા (રેવ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ વા. ૧ નર્મદા નદી. ૨ દુર્ગા. ૩ ગળીનું ઝાડ. ૪ કામદેવની પત્ની.

'રેવાં દ્રક્ષ્યસ્યુપલવિષમે વિન્ધ્યપાદે વિશીર્ણામ્'
મેઘદૂતમ્.

રેષ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ રેષતે) હણહણવું.

રેષણ (રેષ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણં. હણહણવું.

રોષિત (રેષ્ ક્ત) ક્લી૦ તં. ઉપલેા શબ્દ જુએા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રેષ્ટૃ (રेष् तृच्) पु० ष्टा.नुકસાન કરનાર २, અપકારક.
રૈ (भ्वा० पर० अनिट् रायति) અવાજ કરવો.
રૈ (रा डै) पु० राः. १ ધન. २ સોનું. ३ शब्द.
રૈત્ય (रीतेः विकारः ष्यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. પીતળનું બનેલું (વાસણવગેરે).
રૈવત (रेवती अ) पु० तः. १ ગિરનાર પર્વત. २ એક જાતનું ઝાડ. ३ शिव. ४ તે નામનો એક દૈત્ય. [२ शनैश्चरग्रह.
રૈવત (रेवत्या भवः अण्) पु० तः. १ પાંચમો મનુ.
રૈવતક (रैवत एव क) पु० कः. रैवत પર્વત, ગિરનાર. [५२४६.
રૈવાતિક (रेवत्यां अपत्यं पुमान्) पु० कः. રેવતીનું
રોક (रु कन्) क्ली० कं. १ છિદ્ર २ વહાણ.
'तन्मे रोकं च शोकं च' ति० त०
રોક (,,) त्रि० कः-का-कं. ચળ, ચંચળ.
રોક (रुच् घञ्) पु० कः. १ દીપ્તિ, પ્રકાશ. २ રોકડા પૈસા આપી ખરીદ કરવું તે.
રોગ (रुज् घञ्) पु० गः. १ વ્યાધિ, દર્દ, બિમારી, આજાર. २ કુપ્રૈાપધિ.
'भोगे रोगभयं कुले च्युतिभयं वित्ते नृपालाद्भयं'
भर्तृहरिः.
રોગગ્રસ્ત (रोगेण ग्रस्तः) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. વ્યાધિગ્રસ્ત, રોગથી પીડાતું. [હણનાર.
રોગઘ્ન (रोगं हंति हन् टक्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. રોગને
રોગઘ્ન (,,) क्ली० घ्नं. १ ઔષધ. २ વૈદ્યકશાસ્ત્ર.
રોગપતિ (रोगाणां पतिरिव) पु० तिः. તાવ, જ્વર.
રોગભાજ્ (रोगं भजते भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. રોગી.
રોગભૂ (रोगाणां भूः) स्त्री० भूः. શરીર.
રોગરાજ (रोगाणां राजा टच्) पु० जः. રાજયક્ષ્મ રોગ. [क्षण.
રોગલક્ષણ (रोगस्य लक्षणं) क्ली० णं. વ્યાધિનું લ.
રોગશાન્તિ (रोगस्य शान्तिः) स्त्री० न्तिः. રોગની શાંતિ. [ણશલ.
રોગશિલા (रोगाय तन्निवृत्तये शिला) स्त्री० ला. भ-
રોગહ (रोगं हंति हन् ड) क्ली० हं. ઔષધ.
રોગહન્ (रोगं हंति हन् क्विप्) पु० हा. વૈદ્ય.
રોગહર (रोगं हरति) त्रि० रः-री-रं. રોગને હણનાર (ઔષધવગેરે). [ઉપલો શબ્દ જુઓ.
રોગહારિન્ (रोगं हरति ह णिति) त्रि० री-रिणी-रि.
રોગહારિન્ (,,) पु० री. વૈદ્ય.
રોગાંતક (रोगस्य अंतकः) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નો નાશ કરનાર (ઔષધિવગેરે).
રોગાંતક (रोगान् अंतयति) त्रि० कः-का-कं. રોગ-
રોગાન્વિત (रोगेण अन्वितः) त्रि० तः-ता-तं. રોગી.
રોગાયતન (रोगस्य आयतनं) क्ली० नं, જીવનું શરીર.
રોગાર્ત (रोगेणार्तः) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. રોગથી પીડાતું.
રોગિતરુ (रोगिप्रियस्तरुः) पु० रुः. અશોકવૃક્ષ.
રોગિતા (रोगिणो भावः तल्) स्त्री० ता. રોગીપણું.
રોગિત્વ (रोगिणो भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દી, આજારી.
રોગિન્ (रुज् घिनुण्) त्रि० गी-गिणी-गि. રોગી, દ-
રોગ્ય (रोग् यत्) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. १ રોગનું, રોગસંબંધી. २ રોગના હિતનું, કુપથ્ય.
રોચક (रुच् ण्वुल्) त्रि० कः-चिका-कं. રુચિકારક.
રોચક (,,) पु० कः १ કેળનું ઝાડ. २ ડુંગળી. ३ ભૂખ. ४ જઠરાગ્નિ પેદા કરનાર; ચાટણું, ઔષધવગેરે.
રોચન (रुच् ल्यु) पु० नः. १ દાડમનું ઝાડ. २ ધોળો શરગવો. ३ ડુંગળી. ४ એક જાતના સીમળાનું ઝાડ. ५ ગરમાળાનું ઝાડ. ६ કરંજ. ७ અંકોટવૃક્ષ.
રોચન (रुच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. રુચિકારક.
રોચના (रुच् ल्यु टाप्) स्त्री० ना. १ ગોરોચન. २ રાતું કમલ. ३ ઉત્તમ સ્ત્રી. [રાતું ઝાડ.
રોચનક (रोचनाय कायति कै क) पु० कः. બીજો-
રોચનફલ (रोचनं रुचिकरं फलमस्य) पु० लः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રોચન. २ વંશરોચન.
રોચનિકા (रोचना टाप् इत्वं) स्त्री० का. १ શુંડા-
રોચની (रुच् ल्युट् ङीष्) स्त्री० नी. १ મણશલ. २ આંબલી. ३ ગોરોચન. ४ શુંડારોચન. ५ ધોળું નસોતર. [રતો વાળનો ગુચ્છો.
રોચમાન (रुच् शानच्) पु० नः. ધોડાની ગરદનપર-
રોચમાન (,,) त्रि० नः-ना-नं. રોચયુક્ત. [વાળું. २ કાંતિવાળું.
રોચિષ્ણુ (रुच् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. १ રુચિ-
રોચિસ્ (रुच् इसुन्) क्ली० चिः. કાંતિ.
રોચી (रुच् अच् ङीष्) स्त्री० ची. એક જાતનું શાક.
રોચ્ય (रुच् ण्यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. १ પ્રીતિવિષય. २ પ્રકાશ્ય.
રોટિકા (रुट् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. રોટલી.
રોડ્ (भ्वा० पर० सेट् रोडति) અનાદર કરવો.
રોદન (रुद् ल्युट्) क्ली० नं. १ રોવું, રડવું. २ . આંસુ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रोदनिका ( ) स्त्री० का. यवासा शब्द ज्युओ.
रोदनी (रुद् ल्युट्) स्त्री० नी. वनस्पति धमासो.
रोदस् (रुद् असुन्) क्ली० दः. १ स्वर्ग. २ भूमि.
'रामाकर्षणभग्नकार्मुकभुवा ध्वानेन रोदोरुधा'
रामायणचम्पूः.
रोदसी (रुद् असुन् ङीष्) स्त्री० सी. आकाश अने पृथ्वी.
'वेदान्तेषु यमाहुरेकपुरुषं व्याप्य स्थितं रोदसी'
विक्रमोर्वशीयम्.
रोदिका (रोदन ठञ्) स्त्री० का. लाञ्जण.
रोध (रुध् घञ्) पु० धः. १ नदीवगेरेनो क्षीनारो. २ अटकाव, रोकाण.
'उपलरोधविवर्तिभिरम्बुभिः' किरातार्जुनीयम्.
रोधन (रुध् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. अटकाव करनार, रोकनार. [प्रतिबंध.
रोधन (रुध् ल्युट्) क्ली० नं. अटकाव. २ रोकाण. ३
रोधन (रुध् ल्यु) पु० नः. क्षुध ग्रह.
रोधावक्रा (रोधेन तीरेण वक्रा) स्त्री० का. नदी.
रोधोवक्रा (रोधसा वक्रा) स्त्री० का. उपलो शब्द ज्युओ.
रोधस् (रुध् असुन्) क्ली० धः. नदीवगेरेनो क्षीनारो.
रोध्र (रुध् रन्) पु० ध्रः. लोध्र वृक्ष.
रोध्र („) क्ली० ध्रं. अपराध, पाप.
रोध्रक (रोध्रः क) पु० कः. लोध्रवृक्ष.
रोध्रपुष्प (रोध्रस्येव पुष्पमस्य) पु० ष्पः भहुडानुं आड. [भात.
रोध्रशुक ( ) पु० कः. એક જાતનો
रोप (रुह् णिच् अच्) पु० पः. १ रोपवुं ते. २ थाणु.
रोप (रुह् णिच् अच्) क्ली० पं. छेद, छिद्र.
रोपक (रुह् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. रोपनार.
रोपण (रुह् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ रोपवुं ते. २ स्थापवुं ते. ३ भूकवुं ते. ४ એક જાતનું અંજન.
'शिलायां रसकं पिष्ट्वा सम्यक् संप्लाव्य वारिणा।
गृहीत्वा तज्जलं सर्वं त्यजेच्चूर्णमधोगतम्॥
शुष्कं च तज्जलं सर्वं पर्पटीसंनिभं भवेत्।
विचूर्ण्य भावयेत् सम्यक् त्रिवेलं त्रिफलारसैः॥
कर्पूरस्य रसं तत्र दशमांशेन निक्षिपेत्।
अंजयेन्नयने तेन नेत्राखिलगदच्छिदा'॥
भावप्रकाशः॥
रोपण (रुह् ल्युट्) क्ली० णं. विमोहन.
रोपित (रुह् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ रोपेलुं. २ भूकेलुं. ३ स्थापेलुं.
रोम ( ) पु० मः. छिद्र, छेद.
रोम ( ) क्ली० मं. १ पाछुं. २ लोम, वाळ. ३ रोमशहेर.
रोमक (रोम इव कायति कै क) क्ली० कं. १ रोमशहेर. २ लोहचुंबक. ३ એક જાતનું લવણ.
रोमक (रोमक अण्) पु० व० काः रोमशहेरना रहीश.
रोमकंद (रोमयुक्तः कंदः यस्य) पु० दः. डुंगळी.
रोमकपत्तन (रोमकाख्यं पत्तनम्) क्ली० नं. रोम शहेर.
'प्राक् पश्चिमे रोमकपत्तनं च' सूर्यसिद्धान्तः.
रोमकर्णक (रोमयुक्तौ कर्णौ यस्य) पु० कः. सस्सलो. [डंगाडानां काणां.
रोमकूप (रोम्णां कूप इव) पु० पः. चामडाउपर
रोमकेसर (रोमभिः केसरः सिंहसटेव) पु० रं. चमर, चमरी. [ज्युओ.
रोमगुच्छ (रोमभिः गुच्छ) क्ली० च्छं. उपलो शब्द
रोमगुच्छक (रोमगुच्छ स्वार्थे क) क्ली० कं. चमर, चमरी.
रोमन् (रु मनिन्) क्ली० म. डंगाडुं.
रोमंथ (रोमं मथ्नाति मंथ् अच्) ह्रा० थं. वागोळवुं ते.
'छायाबद्धकदंबकं मृगकुलं रोमन्थमभ्यस्यतु'
शाकुन्तलम्
रोमभूमि (रोम्णां भूमिः) स्त्री० मिः. चामडी, चर्म.
रोमलता (रोम्णां लतेव) स्त्री० ता. १ डंगाडानी पंक्ति. २ हुंटीसु॥ जनार डंगाडानी पंक्ति. रोमराजि. [डावाणुं.
रोमवत् (रोमन् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. डंगा-
रोमविकार (रोम्णां विकारः) पु० रः. डंगाडां उभां थयां ते. रोमोद्गम, रोमांच, रोमविक्रिया
रोमश (रोमन् अ) त्रि० शः शा-शं. डंगाडावाणुं.
रोमश („) पु० शः. १ डुक्कर, भेंडो. २ पिंडालु. [ज्युओ.
रोमहर्ष (रोम्णः हर्ष इव) पु० र्षः रोमविकार शब्द
'वेपथुश्च शरीरे मे रोमहर्षश्च जायते।
गाण्डीवं स्रंसते हस्तात् त्वक् चैव परिदह्यते'॥
श्रीमद्भगवद्गीता॥
रोमहर्षण (रोम्णः हर्षमिव) क्ली० णं. रोमविकार शब्द ज्युओ.
रोमहर्षण (रोमाणि हर्षयति) पु० णः १ भेडानुं आड. २ ते नामनो એક મુનિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रोमांच (रोम्णामंचः उद्गमः) पु० चः. रोमविकार शब्द जुओ.
रोमांचित (रोमांचः जातो यस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेनां रुंवाडां ऊभां थयां होय छे ते. पुलकित.
रोमाली (रोम्णामाली) स्त्री० ली. १ रुंवाडानी पंक्ति. २ दुंटीसुधी जनार रुंवाडानी लार.
रोमालु (रोमयुक्तः आलुः) पु० लुः पिंडालु.
रोमालु (रोमन् आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लुं. रुंवाडांवाणुं.
रोमावली (रोम्णामावली) स्त्री० ली. १ रुंवाडानी पंक्ति. २ दुंटीसुधी जनार रुंवाडानी लार. रोमावलि. [रोमविकार शब्द जुओ.
रोमोद्गम (रोम्णामुद्गमः उद् गम् घञ्) पु० मः.
रोमोद्भेद (रोम्णामुद्भेदः उद् भिद् घञ्) पु० दः उपरो शब्द जुओ. [रोवुं ते.
रोरुदा (रुद् यङ् अ टाप्) स्त्री० दा. अतिशय
रोरुदावत् (रोरुदा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. अतिशय रोनार. [शय रोतुं.
रोरुदमान (रुद् यङ् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. अति-
रोल (रु लच्) नु० लः. १ पानीयाभक्षक. २ शुंड.
रोलंब (रौति रु विच् रौः सन् लंबते लंब् अच्) पु० बः. १ भमरो. २ सुंडी जमीन.
रोसंसा ( ) स्त्री० सा. चाहना, प्रीति.
रोष (रुष् घञ्) पु० षः. क्रोध, कोप.
रोषण (रुष् यच्) पु० णः. १ पारो, खारनी जमीन. २ क्षेत्रोटानो पथ्थर.
रोषण (,,) त्रि० णः-णा-णं. क्रोधवाळुं, गुस्से थनार. [थवुं ते, रीस.
रोषणता (रोषणस्य भावः तल्) स्त्री० ता. गुस्से
'भर्तुर्विप्रकृताऽपि रोषणतया मास्म प्रतीपं गमः'
शाकुन्तलम्.
रोषवाह ( ) त्रि० णः-णा-णं. क्रोधवाळुं, गुस्से थनार. [स्से थनार.
रोषट्टृ (रुष् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. क्रोध करनार, गु-
रोह (रुह् अच्) पु० हः अंकुर.
रोह (,,) त्रि० हः-हा-हं. चढनार.
रोहक (रुह् ण्वुल्) त्रि० कः-हिका-कं. उपरो शब्द जुओ. [એક पर्वत.
रोहण (रुह्यतेऽसौ रुह् ल्युट्) पु० णः. ते नामनो
रोहण (,,) क्ली० णं. १ पारो, वीर्य. २ प्रादुर्भाव. ३ चढवुं ते. [ઝાડ.
रोहंत (रुह् झच्) पु० तः. એક जातनुं ઝાડ. २
रोहंती (रुह् झच् ङीप्) स्त्री० ती. એક जातनो वेलो. २ वेलो.
रोहि (रुह् इन्) पु० हिः. १ ઝાડ. २ णीज.
रोहि (,,) त्रि० हिः-हिः-हि. धार्मिक मनुष्य. [६२ भागपैकी नवमो भाग.
रोहिण (रुह् इनन्) क्ली० णं. दिवसना सरखा पं-
रोहिण (,,) पु० णः. १ वड. २ रोहितकवृक्ष. ३ भूतृण. [लचोळ थयली स्त्री.
रोहिणिका (रोहिणी कन्) स्त्री० का. गुस्साथी लाल-
रोहिणी (रुह् इनन् ङीप्) स्त्री० णी. १ रोहिणी नक्षत्र. २ गाय. ३ वसुदेवनी पत्नी, બલરામની मा. ४ चीजणी. ५ કડવી तुंबडी.
रोहिणी (रोहित ङीप्) स्त्री० णी. १ रोहिणिका शब्द जुओ. २ हरडे. ३ मजीठ. ४ सुरभिकन्या. ५ नव वर्षनी कन्या.
रोहिणीनाथ (रोहिण्या नाथः) पु० थः १ चंद्र. २ वसुदेव. ३ कपूर. रोहिणीश.
रोहिणीपति (रोहिण्याः पतिः) पु० तिः. उपरो शब्द जुओ. [णीनाथ शब्द जुओ.
रोहिणीवल्लभ (रोहिण्याः वल्लभः) पु० भः. रोहि-
'परमसुहृदनंगो रोहिणीवल्लभस्य' विद्धशालभंजिका.
रोहिणीशकट ( ) क्ली० टं. शकटनी आकृतिवाळुं रोहिणी नक्षत्र.
'रोहिणीशकटमर्कनन्दनश्चेद्
भिनत्ति रुधिरोऽथवा शशी' पञ्चतन्त्रम्.
रोहित् (रुह् इति) पु० त्. १ सूर्य. २ એક जातनुं माछलुं. ३ એક जातनो वर्ण. ४ आकडानुं ઝાડ.
रोहित् (,,) स्त्री० त्. १ हरणी. २ એક जातनो वेलो. [હિંડાનું ઝાડ.
रोहित (रुह् इतच्) पु० तः. १ रातो वर्ण. २ रो-
रोहित (,,) क्ली० तं. १ केसर. २ लोहि. ३ ध्रुवधनुष्.
रोहित (रोहित अच्) त्रि० तः-ता-हिणी-तं. लाल-
रोहितक (रोहितः स्वार्थे क) पु० कः. रोहिडानुं ઝાડ.
रोहितास्य (रोहितो मृगभेदः अश्व इव गतिसाधनं यस्य) पु० स्यः. १ अग्नि. २ चित्रानुं ઝાડ.
रोहितिका (रोहिती कन्) स्त्री० का. लालरंगवाळी स्त्री. [ઝાડ.
रोहितेय (रोहित एव ढक्) पु० यः. रोहिडानुं
रोहिन् (रुह् णिनि) पु० ही. १ वडनुं ઝાડ. २ पीपळानुं ઝાડ. ३ रोहिडानुं ઝાડ.
रोहिन् (,,) त्रि० ही-हिणी-हि. १ चढनार. २ पेदा थनार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રોહિષ (રુહ્ ઇષન્) પુ૰ ષઃ. એક જાતનું તૃણ.
રૌક્ષ્ય (રૂક્ષસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ ક્ષ્યં. લૂખાપણું.
રૌચનિક (રોચનયા રક્તં ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. રોચનાથી રંગેલું.
રૌચ્ય ( ) પુ૰ ચ્યઃ. તેરમો મનુ.
રૌટ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ રૌટતિ) અનાદર કરવો. રૌડ્.
રૌદ્ર (રુદ્રો દેવતાઽસ્ય અણ્) ક્લી૰ દ્રં. ૧ સૂર્યનો તાપ. ૨ ઉગ્ર રસ. ૩ અલંકારશાસ્ત્રમાં નવરસપૈકી ક્રોધ-૩૫ સ્થાયીભાવવાળો તે નામનો એક રસ.
'રૌદ્રઃ ક્રોધસ્થાયિભાવો રક્તો રુદ્રાધિદૈવતઃ ।
આલમ્બનમરિસ્તત્ર તચ્ચેષ્ટોદ્દીપન મતમ્' ॥
સાહિત્યદર્પણમ્ ॥
રૌદ્ર (રુદ્ર અણ્) ત્રિ૰ દ્રઃ-દ્રા-દ્રં. ૧ ભીષણ, ભયંકર. ૨ ઉગ્ર રસવાળું. [દ્રજટા.
રૌદ્રી (રુદ્ર્ અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ દ્રી. ૧ પાર્વતી. ૨ રુ-
રૌપ્ય (રુપ્યમેવ અણ્) ક્લી૰ પ્યં. રૂપું.
રૌપ્યમય (રૌપ્ય મયટ્) ત્રિ૰ યઃ-યી યં. રૂપાનું બનાવેલું (રૂપૈયાવગેરે). [વણ્. રૌમક.
રૌમ (રુમાયાં ભવઃ અણ્) ક્લી૰ મં. એક જાતનું લ-
રૌરવ (રોરૂયતેઽત્ર) પુ૰ વઃ. એક જાતનું નરક.
'યદા રૌરવાદીન્ સ્મરન્નેવ ભીત્યા' શંકરઃ.
'રૌરવે કૂટસાક્ષી તુ યાતિ યશ્ચાનૃતો નરઃ'
માર્કણ્ડેયપુરાણમ્.
રૌરવ (,,) ત્રિ૰ વઃ-વા-વં. ૧ ધૂતારું. ૨ ચંચલ. ૩ ઘોર.
રૌહિણ (રુહ્ ઇનન્ અણ્) પુ૰ ણઃ. રાતું ચંદન.
રૌહિણેય (રોહિણ્યાં ભવઃ ઢક્) પુ૰ યઃ. ૧ બલરામ. ૨ શનૈશ્ચર. ૩ બુધગ્રહ. ૪ વાછરડો.
રૌહિણેય (,,) ક્લી૰ યં. મરકત મણિ, લીલમ.
રૌહિષ (રુહ્ ઇષન્ અણ્) પુ૰ ષઃ. ૧ એક જાતનું માછલું. ૨ એક જાતનો મૃગ.
રૌહિષ (,,) ક્લી૰ ષં. એક જાતનું તૃણ.
રૌહિષી (,, ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ષી. ૧ પ્રિયંગુ. ૨ રાતી ગાય.

લ.

લ. વ્યંજનપૈકી અઠાવીશમો ઘોષ વર્ણ.
લ (લા ક) પુ૰ લઃ. ધૂંધ.
લ (,,) ક્લી૰ લં. મંત્રભેદ.
લ (લાતિ લા ક) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. લેનાર.
લક્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ લાકયતિ-તે) ૧ ચાખવું. ૨ મેળવવું, પામવું.
લક (લક અચ્) ક્લી૰ કં. કપાળ, લલાટ.
લકચ (લક્ અચન્) પુ૰ ચઃ. નીચલો શબ્દ જુઓ.
લકુચ (લક્ ઉચન્) પુ૰ ચઃ. એક જાતનું ઝાડ.
લક્તક (લક્ ક્ત સંજ્ઞાયાં કન્) પુ૰ કઃ. ૧ અળતો. ૨ રંગેલું વસ્ત્રનો કટકો.
લક્તકર્મન્ (લક્તં કરોતિ કૃ મનિન્) પુ૰ ર્મા. ગતા લોધ્રનું વૃક્ષ.
લક્ષ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ લક્ષયતિ-તે) ૧ જોવું. ૨ તપાસવું. ૩ નિશાનમાં લેવું. ૪ નિશાન કરવું. આ (આલક્ષયતિ-તે) જોવું, લક્ષમાં લેવું; ઉપ (ઉપલક્ષયતિ-તે) ૧ તપાસવું, ધ્યાનમાં લેવું. ૨ સમાવેશ કરવો, લક્ષણાવૃત્તિથી જણાવવું. ૩ વિચારવું; વિ (વિલક્ષયતિ-તે) ૧ જોવું, નિહાળવું. ૨ ગભરાઇ જવું, આકુલવ્યાકુલ-વિક્લ થઈ જવું. ૩ ઓળખવું, ભેદ પારખવો; સમ્ (સંલક્ષયતિ-તે) ૧ જોવું. ૨ પારખવું. ૩ પરીક્ષા કરવી, કસવું.
'હેમ્નઃ સંલક્ષ્યતે હ્યગ્નૌ વિશુદ્ધિઃ શ્યામિકાઽપિ વા' રઘુઃ.
૪ શીખવું, જાણવું, સમજવું.
લક્ષ (લક્ષ્ અચ્) ક્લી૰ ક્ષં. ૧ દગો. ૨ વ્યાજ. ૩ ચિહ્ન. ૪ નિશાન. ૫ લાખની સંખ્યા. ૬ પદ.
'નિઃસ્વો વષ્ટિ શતં શતી દશશતં લક્ષં સહસ્રાધિપઃ'
સુભાષિતમ્.
લક્ષણ (લક્ષ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. ૧ લક્ષણ. ૨ ચિહ્ન, નિશાની. ૩ સ્વરૂપ. ૪ વ્યવહારોપયોગી નામ.
'અવ્યાક્ષેપો ભવિષ્યંત્યાઃ કાર્યસિદ્ધેર્હિ લક્ષણમ્'
રઘુઃ.
લક્ષણ (લક્ષ્ લ્યુ) પુ૰ ણઃ. ૧ સ્વરૂપપ્રતિપાદક ધર્મ. ૨ સારસપક્ષી.
લક્ષણા (લક્ષ્ યુચ્) સ્ત્રી૰ ણા. ૧ જહત્સ્વાર્થા, અજહત્સ્વાર્થાવગેરે લક્ષણા. ૨ સારસપક્ષીની માદા. ૩ હંસની માદા. ૪ તે નામની એક અપ્સરા.
લક્ષા (લક્ષ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ક્ષા. લાખની સંખ્યા.
લક્ષિત (લક્ષ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ તોલ. ૨ લક્ષણથી જાણેલું. ૩ લક્ષમાં લીધેલું.
'યૈઃ સાદિતા લક્ષિતપૂર્વકેતૂન્' રઘુવંશમ્.
લક્ષ્મણ (લક્ષ્ મનિન્ અણ્) પુ૰ ણઃ. ૧ રામનો ભાઈ લક્ષ્મણ. ૨ સારસ પક્ષી.
લક્ષ્મણ (,,) ક્લી૰ ણં. ૧ ચિહ્ન. ૨ નામ.
'અથ લક્ષ્મણાનુગતકાંતવપુઃ' માઘઃ.
લક્ષ્મણ (,,) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. ૧ પ્રધાન. ૨ ભાગ્યવાળું.
લક્ષ્મણપ્રસૂ (લક્ષ્મણં પ્રસૂતે) સ્ત્રી૰ સૂઃ. સુમિત્રા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लक्ष्मणा (लक्ष् मनिन् टाप्) स्त्री० णा. १ सारस-पक्षीनी मादा. २ धोणी भोंरीगणी. ३ लक्ष्मणा-कंद. ४ दुर्योधननी दीकरी. [२ प्रधान.

लक्ष्मन् (लक्ष् मनिन्) क्ली० क्ष्म. १ चिह्न, निशान

' सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं
मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति '

शाकुन्तलम्.

लक्ष्मी (लक्ष् ईमुट्) स्त्री० क्ष्मीः. १ विष्णुनी पत्नी. २ शोभा. ३ कांति. ४ संपत्ति. ५ ऋद्धि ओषधि. ६ वृद्धि ओषधि. ७ पद्मिनी वृक्ष. ८ हलदर. ९ मोती. १० द्रव्य. ११ वेश्या, कसबण. १२ स्थल-पद्मिनी. १३ खीजडानुं आड. १४ पीडा.

' प्रत्यब्दं पूजयेल्लक्ष्मीं शुक्लपक्षे गुरोर्दिने ।
नापराह्णे न रात्रौ च नासिते न त्र्यहस्पृशि ' ॥

स्कन्दपुराणम् ॥

लक्ष्मीकांत (लक्ष्म्याः कांतः) पु० तः १ विष्णु. २ राजा. लक्ष्मीपति. [२ लक्ष्मीनुं घर.

लक्ष्मीगृह (लक्ष्म्याः गृहं) क्ली० हं. १ रातुं कमल.

लक्ष्मीपति (लक्ष्म्याः पतिः) पु० तिः. १ लक्ष्मीकांत शब्द जुओ. २ लविंग. ३ सोपारीनुं आड.

लक्ष्मीफल (लक्ष्म्यै फलमस्य) पु० लः. बीलीनुं आड. [वाणु.

लक्ष्मीवत् (लक्ष्मी मतुप्) त्रि वान्-वती-वत्. लक्ष्मी-

' लक्ष्मीवंतो न जानंति प्रायेण परवेदनाम् ।
शेषे धराभरक्रान्ते शेते नारायणः सुखम् ' ॥

उद्भटः ॥

लक्ष्मीवत् (,,) पु० वान्. १ धोळा रोहिडानुं आड. २ पनसनुं आड.

लक्ष्मीश (लक्ष्म्या ईशः) पु० शः. १ विष्णु. २ राजा. ३ आंबानुं आड. [या. सीता.

लक्ष्मीसमाह्वया (लक्ष्मीवत् समाह्वयः यस्याः) स्त्री०

लक्ष्मीसहज (लक्ष्म्या सह जायते) पु० जः. १ चंद्र. २ कपूर. ३ उच्चैःश्रवा घोडो.

लक्ष्य (लक्ष् यत्) क्ली० क्ष्यं. १ ताकवानुं निशान. २ चिह्न.

लक्ष्य (,,) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. १ जोवालायक. २ तपासवायोग्य. ३ उद्देश्य. ४ ज्ञेय.

लख् (भ्वा० पर० सेट् लखति) जवुं.

लख् (भ्वा० पर० सेट् लंखति) उपलो धातु जुओ.

लग् (भ्वा० पर० सेट् लंगति) १ लंगडा थवुं, खोडावबुं. २ जवुं.

लग् (भ्वा० पर० सेट् लगति) संगत थवुं.

लग् (चुरा० उभय० सेट् लागयति-ते) १ चाखवुं. २ पामवुं, मेळववुं. [सुंदर.

लगड ( ) त्रि० डः-डा-डं. खुशसुरत,

लगित (लग् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मेळवेलुं, पामेलुं. २ संसक्त, लागेलुं. [खोढानी गेडी.

लगुड (लग् उलच्) पु० डः. १ लाकडी, दंडो. २

लगुर (,,) पु० रः. उपलो शब्द जुओ.

लगुल (,,) पु० लः. लगुड शब्द जुओ.

लग्न (लस्ज् क्त) क्ली० ग्नं. मेषवगेरे राशिनो उदय.

लग्न (,,) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. लाज पामेलुं, शरम पामेलुं. लज्जित. [सक्त.

लग्न (लग् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. १ जोडायलुं. २ संसक्त.

' येषां न चेतो ललनासु लग्नम् ' लोलिंबराजः.
' वृद्धस्तावच्चिंतामग्नः परे ब्रह्माणि कोऽपि न लग्नः '

शंकरः.

लग्न (,,) पु० ग्नः. भाट, बंदीजन.

लग्नक (लग्न इव कन्) पु० कः. जमीन, हाभी.

' खादको वित्तहीनः स्यात् लग्नको वित्तवान् यदि '

स्मृतिः.

लग्निका (लग्नेव कन्) स्त्री० का. जेने गटकाव आवेलो नथी एवी कन्या. नग्निका.

लघ् (भ्वा० आत्म० सेट् लंघते) १ लांघवुं, भूख्या रहेवुं. २ ओळंगवुं, पडी जवुं. ३ जवुं.

लघ् (भ्वा० पर० सेट् लंघति) शुष्क थवुं.

लघ् (चुरा० उभय० सेट लंघयति-ते) प्रकाशवुं.

लघ् (चुरा० उभय० सेट् लाघयति-ते) १ चाखवुं. २ मेळववुं, पामवुं.

लघट् (लघ् अटि) पु० ट्. वायु, वा.

लघटि (,,) पु० टिः. उपलो शब्द जुओ. [ते नामनी एक सिद्धि.

लघिमन् (लघोर्भावः इमनिच्) पु० मा. १ लघुपणुं. २

' समश्नते मे लघिमानमात्मा ' रघुः.

लघिष्ठ (अतिशयेन लघुः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अतिशय लघु.

' लघिष्ठेदं षष्ठाक्षरपरविलोपात्पठ पुनः '

विदग्धमुखमंडलम्.

लघीयस् (अतिशयेन लघुः ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. घणुं लघु.

लघु (लघि कु) त्रि० घुः-घुः-घ्वी-घु. १ शीघ्र. २ ह्रस्व. ३ मनोहर. ४ हलकुं. ५ निःसार.

' तृणमिव लघु लक्ष्मीर्नैव तान् संरुणद्धि ' भर्तृहरिः

लघु (,,) क्ली० घु. १ कृष्णागरु. २ सुगंधी वाळो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લઘુ (,,) અવ્ય૦ ધુ. જલ્દીથી, ત્વરાથી.

લઘુકાય (લઘુ કાયો યસ્ય) પુ૦ યઃ. બકરો, બોકડો. [કાયા.

લઘુકાય (લઘુઃ કાયઃ) પુ૦ ક્લી૦ યઃ-યં. હલકી

લઘુખટ્ટિકા (લઘ્વી ખટ્ટિકા) સ્ત્રી૦ કા. નાનો ખાટલો, પલંગડી.

લઘુકાશ્મર્ય (લઘુઃ કાશ્મર્યઃ) પુ૦ ર્યઃ. કાયફળ.

લઘુગણ (લઘુર્ગણઃ) પુ૦ ણઃ. અશ્વિની, પુષ્ય અને હસ્ત નક્ષત્ર. લઘુ. [માછલું.

લઘુગર્ગ (લઘુઃ ગર્ગ ઇવ) પુ૦ ર્ગઃ. એક જાતનું

લઘુચંદન (લઘુઃ ચંદનઃ) પુ૦ ક્લી૦ નઃ-નં. કૃષ્ણાગરુ.

લઘુચેતસ્ (લઘુ ચેતો યસ્ય) ત્રિ૦ તાઃ-તાઃ-તઃ. હલકા મનવાળું.

' અયં નિજઃ પરો વેતિ ગણના લઘુચેતસામ્ ।
ઉદારચરિતાનાં તુ વસુધૈવ કુટુમ્બકમ્ ' ॥
મહાભારતમ્ ॥

લઘુતા (લઘોર્ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. લઘુપણું. લાઘવ. [જુઓ.

લઘુત્વ (લઘોર્ભાવઃ ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ

લઘુદુંદુભિ (લઘુઃ દુંદુભિઃ) પુ૦ ભિઃ. નાનું નગારું.

લઘુદ્રાક્ષા (લઘ્વી દ્રાક્ષા) સ્ત્રી૦ ક્ષા. એક જાતની દ્રાક્ષ. [રુચકંદન.

લઘુનામન્ (લઘુવર્ણયુક્તં નામ યસ્ય) પુ૦ મા. અગુ-

લઘુપત્રક (લઘૂનિ પત્રાણિ યસ્ય કપ્) પુ૦ કઃ. એક જાતનો વેલો. [પીપળાનું ઝાડ.

લઘુપત્રા (લઘૂનિ પત્રાણિ યસ્યાઃ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ત્રી.

લઘુપુષ્પ (લઘૂનિ પુષ્પાણિ યસ્ય) પુ૦ ષ્પઃ. એક જાતના કદંબનું ઝાડ. [ગંધીવાળો.

લઘુલય (લઘુ શીઘ્રં લીયતે લી અચ્) ક્લી૦ યં. સુ-

લઘૂકૃત (લઘુ ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. હલકું કરેલું, લઘુ કરેલું. [હલકો આહાર કરનાર.

લઘ્વાશિન્ (લઘુ અન્નં અશ્નાતિ) ત્રિ૦ શી-શિની-શિ.

લઘ્વાહાર (લઘુઃ આહારઃ) પુ૦ રઃ. હલકો આહાર.

લઘ્વી (લઘુ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ઘ્વી. ૧ ટુંકી. ૨ પૃથ્વી. ૩ એક જાતનું રપંદન.

' આરંભગુર્વી ક્ષયિણી ક્રમેણ
લઘ્વી પુરા વૃદ્ધિમતી ચ પશ્ચાત્ ।
દિનસ્ય પૂર્વાર્ધપરાર્ધભિન્ના
છાયેવ મૈત્રી ખલસજ્જનાનામ્ ' ॥
ભર્તૃહરિઃ ॥

લંકા (લક્ અચ્ મુમ્) સ્ત્રી૦ કા. ૧ લંકા નગરી. ૨ વેશ્યા. ૩ શાખા.

' વિજેતવ્યા લંકા ચરણતરણીયેન જલનિધિઃ '
ઉદ્ભટઃ.

લંકાદાહિન્ (લંકાં દહતિ દહ્ ણિનિ) પુ૦ હી. હનુમાન્. [કુબેર.

લંકાધિપ (લંકાયા અધિપઃ) પુ૦ પઃ. ૧ રાવણ. ૨

લંકાનાથ (લંકાયા નાથઃ) પુ૦ થઃ. ઉપલો શબ્દ. જુઓ.

લંકાપતિ (લંકાયાઃ પતિઃ) પુ૦ તિઃ. રાવણ, કુબેર.

લંકાયિકા (લંકામયતે. અય્ ણ્વુલ્) સ્ત્રી૦ કા. એક જાતનું શાક. લંકાયિકા.

લંકાસ્થાયિન્ (લંકાયાં તિષ્ઠતિ સ્થા ણિનિ) ત્રિ૦ યી-યિની-યિ. લંકામાં રહેનાર. [તનું ઝાડ.

લંકાસ્થાયિન્ (,,) પુ૦ યી. એક જા-

લંકેશ (લંકાયા ઈશઃ) પુ૦ શઃ. ૧ રાવણ. ૨ કુબેર.

' ગર્વીશપત્રો નગજાર્તિહારી
કુમારતાતઃ શશિખંડમૌલિઃ ।
લંકેશમંપૂજિતપાદપદ્મઃ
પાયાદનાંદઃ પરમેશ્વરો નઃ ' ॥

લંકોપિકા ( ) સ્ત્રી૦ કા. લંકાયિકા શબ્દ જુઓ.

લંખની (લંખ્ યુચ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ની. લગામની કડી.

લંગ (લચ્ અચ્) પુ૦ ગઃ. ૧ સંગ. ૨ છીનાળવો.

લંઘન (લઘ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. ૧ લાંઘણ, જમવું નહિ તે. ૨ ઓળંગવું, કૂદી જવું. ૩ ખેંચવું. ૪ પ્લવન. ૫ ક્ષમણ.

' લંઘનં જ્વરનાશાય ' વૈદ્યકમ્.

લંઘના (લઘિ યુચ્) સ્ત્રી૦ ના. ૧ ઉપરનો શબ્દ જુઓ. ૨ અવમાનતા.

લંઘનીય (લઘ્ અનીયર્) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. ૧ ઓળંગવાલાયક. ૨ વટાવવાયોગ્ય. [શાન કરવું.

લચ્છ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ લચ્છતિ) ચિહ્ન કરવું, નીલજ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ લજતે) લાજ પામવું, શરમાવું.

લજ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ લંજતિ) તિરસ્કાર કરવો.

લજ્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ લંજયતિ-તે) ૧ વસવું, રહેવું. ૨ ઠાર મારવું. ૩ બોલવું, કહેવું. ૪ દેવું, આપવું. ૫ સમર્થ થવું.

લજ્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ લજયતિ-તે) પ્રકાશવું.

લજકારિકા (લજં કરોતિ કૃ ણ્વુલ્) સ્ત્રી૦ કા. રીસામણીનો વેલો. [મરવું, શરમાવું.

લજ્જત્ (લજ્જ્ શતૃ) ત્રિ૦ જન્-જંતી-જત્. લાજ પા-

લજ્જમાન (લજ્જ્ શાનચ્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लज्जा (लस्ज् अङ् टाप्) स्त्री० ज्जा. १ लाज, शरम. २ लाज्णुनो वेलो.
'लज्जा तिरश्चां यदि चेतसि स्या-
दसंशयं पर्वतराजपुत्र्याः' कुमारसंभवम्.
लज्जाकर (लज्जां करोति कृ ट) त्रि० रः-रा-रं. शरमभरेलुं, लाज पमाडे तेवुं
लज्जाकारिन् (लज्जां करोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. उपलो शब्द जुओ.
लज्जान्वित (लज्जया अन्वितः) त्रि० तः ता-तं. लाज्वाणुं, शरमाळ.
लज्जारहित (लज्जया रहितः) त्रि० तः-ता-तं. लाज्विनानुं, बेशरम, निर्लज्ज. [वेलो
लज्जालु (लज्जा आलुच्) पु० लुः रीसामणीनो
'लज्जालुः स्यात् शर्मापत्रा समेगांजलिकारिका ।
रक्तपादी नमस्कारी नाम्ना खादरकेऽपि ॥
लज्जालुः शीतला तिक्ता कषाया कफपित्तजित् ।
रक्तपित्तगतीसारं योनिरोगं विनाशयेत् ॥
भावप्रकाशः ॥
लज्जावत् (लज्जा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. लाज्वाणुं, शरमाळ. [उपलो शब्द जुओ.
लज्जाशील (लज्जां शीलयति) त्रि० लः-ला-लं.
लज्जाहीन (लज्जया हीनः) त्रि० नः-ना-नं. लाज्विनानुं, बेशरम. [भेलुं, शरम पामेलुं.
लज्जित (लज्जा इतच्) त्रि० तः-ता-तं. लाज पा-
'प्राङ् मत्वा सत्यमस्यान्तं जीवितास्मीति लज्जिता'
रघुवंशम्.
लज्जिरी (लज्जा इरच् ङीष्) स्त्री० री. रीसामणीनो वेलो.
लज्ज्या ( ) स्त्री० ज्ज्या. लाज, शरम.
लञ्ज (चुरा० उभय० सेट् लंजयति ते) प्रकाशवुं.
लंज (लंज् अच्) पु० जः १ पग. २ पूछडुं. ३ कमळ. [क्षमी. ३ प्रवाह.
लंजा (लंज् अच् टाप्) स्त्री० जा. १ वेश्या. २ ल-
लञ्जिका (लंजा कन् इत्वं) स्त्री० का. वेश्या.
लट् (भ्वा० पर० सेट् लटति) प्राणहरना जेवुं बोलवुं.
लट (लट् क) पु० टः. १ प्रभादवचन. २ दोष.
लटक (लट् वुन्) पु० कः. दुर्जन.
लटकपर्ण (लटसुग्रं पर्णमस्य) क्ली पुं. हालचिनी, तज, त्वच. [मनोहर.
लटभ (लडह?) त्रि० भः-भा-भं. सुंदर, खुबसुरत,
'अतिक्रांतः कालो लटभललनाभोगसुलभः'
भर्तृहरिः.
लटा (लट् अच् टाप्) स्त्री० टा. १ એક जातनुं वाद्य. २ गाभनो चकलो. ३ कसुंबो. ४ भमरो.
लट्ट ( ) पु० ट्टः. दुर्जन.
लट्ठ ( ) पु० ट्ठः १ એક जातनुं करंजः. २ घोडो. [केलो. ३ कसुंबो. ४ भमरो.
लट्ठि ( ) स्त्री० ट्ठि. १ करंजभोर. २ च-
लड् (भ्वा० पर० सेट् लडति) १ विलास करवो. भोज करवो. २ छभ प्रहार काढी हलावबो.
लड् (चुरा० उभय० सेट् लाडयति-ते) १ लाड लडा-वबां. २ व्यापवुं. [हेवुं.
लड् (चुरा० उभय० सेट् लंडयति-ते) ओलवुं, क-
लड् (भ्वा० उभय० सेट् लंडति-ते) उपलो धातु. जुओ.
लड् (चुरा० उभय० सेट् लडयति-ते) ईंडवुं.
लडह (लडं हंति) त्रि० हः-हा-हं. सुंदर, आनंद-कारक.
लड्ड (लड् ड) त्रि० ड्डः-ड्डा-ड्डं. दुर्जन.
लड्डु (लड् डु) पु० ड्डुः. लाडु.
लड्डुक (लड्डु स्वार्थे क) पु० कः. उपलो शब्द जुओ.
'पृथुलड्डुकस्तनांति' नैषधीयम्.
लंड (लंड् घञ्) क्ली० डं. लाद, विष्टा.
'पपात लंडं विसृजन्' श्रीमद्भागवतम्.
लंड् (लडि रन्) पु० ड्डः. लंडनदेश.
लंड्ड (लंड्डाज्जायते) त्रि० जः-जा-ज. लंडनामां पेदा थनार, अंग्रेजवगेरे.
लता (लत् अच् टाप्) स्त्री० ता. १ वेल, वेलो. २ शाखा. ३ सारिवौषधि. ४ प्रियंगु. ५ असनपर्णी. ६ वनस्पति वृक्ष. ७ भाखडांकणीनो वेलो. ८ द्रो-ण भोगरानो वेलो.
'लतेव संनद्धमनोज्ञपल्लवा' रघुः.
लताकस्तूरिका (लतायां कस्तूरिकेव) स्त्री० का. એક जातनो वेलो.
'लताकस्तूरिका तिक्ता हृद्या शीतास्यरोगहृत्'
राजवल्लभः.
लताजिह्व (लतेव जिह्वा यस्य) पु० ह्वः सर्प.
लतातरु (लतेव दीर्घस्तरुः) पु० रुः. १ सागनुं झाड. २ ताडनुं झाड. ३ नारंगानुं झाड. लताद्रुम.
लताद्रुम (लतेव दीर्घो द्रुमः) पु० मः. उपलो शब्द जुओ.
लतापनस (लतायां पनसमिव) पु० सः. तरभुच.
लताप्रतान (लतायाः प्रतानः) पु० नः. वेलानो ईलाव.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लताप्रतानिनी (लताप्रतानोऽस्याः) स्त्री० नी. वेलो.
लताफल (लतायां फलमस्य) क्ली० लं. पटोળ.
लतामणि (लतासदृशो मणिः) पु० णिः. પન્નાળું.
लतामरुत् (लतायां मरुत् वायुर्यस्याः) स्त्री० त्-द्. पृश्निपर्णी. [ધવો લતા.
लतामाधवी (लताप्रधाना माधवी) स्त्री० वी. मा-
लतामृग (लतायां मृग इव) पु० गः. ખાંદરો. शाखामृग.
लतायष्टि (लताऽपि यष्टिरिव) स्त्री० ष्टिः. મજીઠ.
लतायावक (लताया यावकमिव) क्ली० कं. પરવાળું.
लतारसन (लतेव रसना यस्य) पु० नः. સર્પ.
लतार्क (लतयाऽर्क इव) पु० र्कः. લીલી ડુંગળી.
लतालक (लताल कै क) पु० कः. હાથો.
लतावेष्ट ( ) क्ली० ष्टं. એક જાતનું આલિંગન.
'बाहुभ्यां पादयुग्माभ्यां वेष्टयित्वा स्त्रियं रमेत् ।
लघुलिंगताडनं योनौ तल्लतावेष्टमुच्यते' ॥
रसमञ्जरी ॥
लतावेष्टितक (लतावेष्टित कै क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નું આડ.
लताशंख (लतावेष्टनेन शंख इव) पु० खः. साग-
लतिका (लता कन् इत्वं) स्त्री० का. વેલો.
'समीरणोत्क्षिप्तं नवकुसुमिता चूतलतिका'
उद्भटः.
लप् (भ्वा० पर० सेट् लपति) બોલવું.
लपन (लप् ल्युट्) क्ली० नं. १ મુખ. २ બોલવું તે.
'प्रकटयति रागमधिकं लपनमिति'
गोवर्धनसप्तशती.
लपित (लप् क्त) त्रि० तः-ता-तं. બોલેલું, કહેલું.
लपित (,,) क्ली० तं. બોલવું તે, કથન.
लप्सिका (लप्सी कन्) स्त्री० का. લાપસી.
'लप्सिका वृंहणी वृष्या वल्या पित्तानिलापहा'
भावप्रकाशः.
लब् (भ्वा० आत्म० सेट् लंबते) १ શબ્દ કરવો. २ લટકવું. [પામેલું. २ વ્યાપ્ત.
लब्ध (लभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. १ મેળવેલું,
'लब्धं कुंभवर त्वया नहि सुखं दुःखैर्विना लभ्यते'
शृंगारतिलकम्.
लब्ध (,,) क्ली० ब्धं. १ પામવું, મેળવવું. २ प्राप्ति, લાભ.
लब्धजन्मन् (लब्धं जन्म येन) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. જન્મેલું, જન્મ પામેલું.
लब्धधन (लब्धं धनं येन) त्रि० नः-ना-नं. જેણે ધન મેળવેલું છે તે. [ડિત, વિદ્વાન્.
लब्धवर्ण (लब्धः वर्णो येन) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. પં-
'कृच्छ्रवर्णमपि लब्धवर्णभाक्' रघुवंशम्.
लब्धविद्य (लब्धा विद्या येन) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. જેણે વિદ્યા મેળવી છે તે, ભણેલું. कृतविद्य.
लब्धि (लभ् क्तिन्) स्त्री० ब्धिः. १ प्राप्ति. २ નફો. ३ ભાગાકાર.
लभ् (भ्वा० आत्म० आनिट् लभते) મેળવવું, પામવું. आ (आलभते) ઠાર મારવું; उप+आ (उपालभते) તિરસ્કાર કરવો.
'यल्लभसे निजकर्मोपात्तं वित्तं तेन विनोदय चित्तम्'
शंकरः.
लभ् (भ्वा० आत्म० सेट् लंभते) શબ્દ કરવો.
लभस (लभ् असच्) क्ली० सं. ઘોડાના પગે બાંધવાનું દોરડું.
लभ्य (लभ् यत्) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं. १ મેળવી શકાય તેવું. २ न्याय्य, વાજબી.
'प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्बाहुरिव वामनः'
रघुः.
लमक (रम् वुन्) पु० कः. જર, છીનાળવો.
लंपट (रस् अटन् पुक्) पु० टः. १ પરાઈ સ્ત્રીઉપર મોહ પામેલો પુરુષ. २ આસક્ત. [પણું.
लंपटता (लपटस्य भावः तल्) स्त्री० ता. लंपट-
लंपटत्व (लंपटस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દેશ.
लंपाक ( ) पु० कः. તે નામનો એક
लंपापटह ( ) पु० हः. એક જાતનું નગારું. [કતું.
लंब (लब् अच्) त्रि० बः-बा-बं. १ લાંબું. २ લટ-
लंब (,,) पु० बः. १ નાચનારો. २ ક્રાંત. ३ અંગ. ४ ઉત્કોચ. ५ અંકુશાસ્ત્રમાં ત્રણ ભુજાવાળા ક્ષેત્રવગેરેમાં ભુજા અને કર્ણવચ્ચે લટકતું સૂત્ર.
'स्वाबाधाभुजकृत्योरन्तरमूलं प्रजायते लम्बः ।
लंबगुणं भूम्यर्धं स्पष्टं त्रिभुजे फलं भवति' ॥
लीलावती ॥
लंबकर्ण (लंबौ कर्णौ यस्य) पु० र्णः. १ બોકડો, બકરો. २ अंकोटवृक्ष. ३ राक्षस. ४ હાથી. ५ બાજપક્ષી.
लंबकर्ण (,,) त्रि० र्णः-र्णी-र्णं. જેને લાંબા કાન હોય છે તે, જેને લટકતા કાન હોય

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

छे ते.

लंबकर्ण (लंबः कर्णः) प० णैः. લાંબો કાન.

लंबकेश (लंबः केशो यस्य) त्रि० शः-शी-शं. १ લાંબા કેશવાળું. २ લટકતા કેશવાળું.

लंबकेश (लंबः केशः) पु० शः. લાંબા વાળ, લટકતા કેશ.

लंबदंत (लंबः दंतो यस्य) त्रि० तः-ती-तं. લાંબા [દાંતવાળું.

लंबदंत (लंबः दंतः) पु० तः લાંબો દાંત.

लंबदंता (लंबो दीर्घः दंत इव बीजकंटको यस्य) स्त्री० ता. એક જાતની પીપર.

लंबन (लबि ल्युट्) क्ली० नं. १ ગળાથી તે નાભિસુધી લટકતી માળાવગેરે. २ આશ્રયણ.

लंबमान (लब् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. લટકતું, ઝૂલતું.

' शशांकबिंबतो मेरौ लम्बमान इवोरगः.

रसगङ्गाधरः.

लंबा (लबि अच् टाप्) स्त्री० बा. १ કડવી તુંબડી. २ ગૌરી. ३ લક્ષ્મી. ४ દક્ષની એક કન્યા. ५ હિમાલયની એક કન્યા. [ડેલું.

लंबित (लंब क्त) त्रि० तः-ता-तं. લટકેલું, લબ-

लंबुषा ( ) स्त्री० षा. સાત શરનો હાર.

लंबोदर (लंबं उदरं यस्य) पु० रः. ગણપતિ.

लंबोदर (,,) त्रि० रः-री-रं. લાંબા પેટવાળું. [દેવી.

लंबोदरी (लंबं उदरं यस्याः ङीष्) स्त्री० री. તારા

लंबोष्ठ (लंबौ ओष्ठौ यस्य) पु० ष्ठः. ઉંટ. लंबौष्ठ.

लंबौष्ठ (,,) त्रि० ष्ठः-ष्ठी-ष्ठं. લાંબા ઓહવાળું.

लंभा( ) स्त्री० भा. એક જાતની વાડ.

लय् (भ्वा० आत्म० सेट् लयते) જવું.

लय (ली अच्) पु० यः. १ સંશ્લેષ, આલિંગન. २ નૃત્ય, ગાન, વાદ્યવગેરેમાં એકતાનપણારૂપ સમપણું. ३ વિનાશ. ४ પ્રલય. ५ ધૈર્ય.

' ध्यानलयेन पुरः परिकल्प्य भवंतमतीव दुरापम् '

गीतगोविंदम्.

लयकाल (लयस्य कालः) पु० लः. જગતના સંહારનો સમય, પ્રલયકાલ. [નટી.

लयपुत्री (लयस्य पुत्रीव) स्त्री० त्री. નાચનારી,

लयालंब (लयः आलंबः यस्य) पु० बः. નાચનારો, નટ.

लर्व् (भ्वा० पर० सेट् लर्वति) જવું.

लल् (चुरा० उभय० सेट् लालयति-ते) ઇચ્છવું, ચાહવું, લડાવવું.

लल् (चुरा० उभय० सेट् लालयति-ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

' लालयेत् पंच वर्षाणि दश वर्षाणि ताडयेत्।

प्राप्ते तु षोडशे वर्षे पुत्रं मित्रवदाचरेत् ' ॥

स्मृतिः ॥

ललज्जिह्व (ललंती जिह्वा यस्य) पु० ह्वः १ કૂતરો. २ ઉંટ.

ललज्जिह्व (,,) त्रि० ह्वः-ह्वा-ह्वं. १ હિંસા કરનાર, પશુવગેરે. २ જેની જીભ હાલતી-ચળવળતી હોય તે. [ચળવળતું.

ललत् (लल् शतृ) त्रि० लन्-लंती-लत्. હાલતું,

ललन (लड् ल्युट्) क्ली० नं. १ જીભનું હલાવવું. २ રમત, કેલિ. [ઝાડ. ३ પિયાલવૃક્ષ.

ललन (,,) पु० नः १ બાળ. २ સાગનું

ललना (लड् ल्यु टाप्) स्त्री० ना. १ જીભ. २ સ્ત્રી.

ललनाप्रिय (ललनायाः प्रियं) त्रि० यः-या-यं. १ નારીને વહાલું. २ જીભને વહાલું. [ઝાડ.

ललनाप्रिय (ललनायाः प्रियः) पु० यः કદંબનું

ललनाप्रिय (ललनायाः प्रियं) क्ली० यं. સુગંધીવાળો.

ललंतिका (लड् झच क इत्वं) स्त्री० का. १ ગળાથી તે નાભિસુધી લટકતી માળા. २ ગરોળી.

ललाक (लड् आकन्) पु० कः ડોક્કો, લોડો.

ललाट (ललमटति अट् अण्) क्ली० टं. કપાળ.

' यत्पूर्वं विधिना ललाटलिखितं तन्मार्जितुं कः क्षमः '

भर्तृहरिः.

ललाटक (ललाटं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ललाटतट (ललाटस्य तटं) क्ली० टं. કપાળ.

ललाटंतप (ललाटं तापयति तप् णिच् खच्) पु० पः. १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ.

ललाटंतप (,,) त्रि० पः-पा-पं. કપાળ તપાવી દે એવું (તાપવગેરે).

' लिपिर्ललाटन्तपनिष्णुराक्षरा ' नैषधीयम्.

ललाटपट्ट (ललाटं पट्टमिव) क्ली० ट्टं. કપાળ. ललाटफलक.

' धगद्धगद्धगज्ज्वलल्ललाटपट्टपावके

किशोरचन्द्रशेखरे रतिः प्रतिक्षणं मम ' रावणः.

ललाटरेखा (ललाटे लिखिता ललाटस्य वा रेखा) स्त्री० खा. १ કપાળમાં લખેલી રેખા. २ કપાળઉપરની લીંટી.

ललाटिका (ललाटे आवश्यते ठन्) स्त्री० का. १ કપાળનું એક ભૂષણ. २ ચંદનવગેરેનું ટિલું. ३ કપાળનું ચિહ્ન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ललाम (ललममति अम् अण्) क्ली० मं. १ प्रधान. २ ध्वज. ३ चिह्न, नीशानी. ४ शींगडुं. ५ पूछडुं. ६ भूषण. ७ तिलक. ८ घोडो. ९ प्रभाव.

' तामाश्रमललाममूतां शकुन्तलामधिकृत्य ब्रवीमि '
शाकुन्तलम्.

ललाम (,,) त्रि० मः-मा-म. २भ्य.

ललामक (ललामं तिलकमिव कन्) क्ली० कं कपाळ-उपर लटकती झूलनी भाळा.

ललामी (लल् अम् अण् ङीप्) स्त्री० मी. कर्णभूषण.

ललित (लल् क्त) क्ली० तं. शृंगारानुगुण એક જાતની ચેષ્ટા.

ललित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ सुंदर. २ चाहेलुं. ३ हालेलुं. ४ धीमुं, मंद. ५ आनंदी.

' ललितलवंगलतापरिशीलनकोमलमलयसमीरे '
गीतगोविंदम्.

ललित (लड् क्त) क्ली० तं. हलावबुं, चालन.

ललित (,,) पु० तः. એક જાતનो २५२.

ललिता (लड् क्त टाप्) स्त्री० ता. १ राधानी એક सખी. २ ते नामनी એક नदी. ३ કસ્તૂરી. ४ ગૌरी. ५ नारी. [भाद्रपद शुद्ध सातम.

ललितासप्तमी (ललिताप्रीत्यर्थं सप्तमी) स्त्री० मी.

लव (लू अप्) पु० वः १ विनाश. २ छेदबुं. ३ लણबुं. ४ दाशरथि रामनो ते नामनो એક पुत्र. ५ લेश. ६ એ કાષ્ઠના બराબर કાળનું એક માપ. ७ गाय के બળદના पूछडाना वाળ. ८ वाળ, केश. ९ એક જાતનું પક્ષી. [सुगंधी वाळो.

लव (लू अप्) क्ली० वं. १ लवण५ળ. २ लविंग ३

लवक (लू ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. १ छेदन.२. २ કાપનार. लणनार.

लवंग (लू अंगच्) क्ली० गं. लविंग.

लवंगक (लवंगं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. उपलो शब्द જુओ. [नी કળी.

लवंगकलिका (लवंगं कलिकेव) स्त्री० का. लवंग-

लवण (लू ल्युट्) पु० णः. खारो २स, खाराश.

लवण (,,) क्ली० णं. सयण, सिंधव, भीठुंवगेरे खारो पदार्थ. [असुरत.

लवण (,,) त्रि० णः-णा-णं. १ खारुं. २ ખु-

लवण (,, अच्) पु० णः. १ सिंधु देश. २ समुद्र. ३ मधु दैत्यनो पुत्र. [क्षार.

लवणक्षार (लवणमयः क्षारः) पु० रः. लवणयुक्त

लवणखनि (लवणस्य खनिः) स्त्री० निः. शांभरि લવણ જેમાં પેદા થાય છે તે ખાણ.

लवणसमुद्र (लवणमयः समुद्रः) पु० द्रः. मीठानो दरियो. [खाण.

लवणाकर (लवणस्य आकरः) पु० रः मीठानी

लवणाब्धि (लवणमयोऽब्धिः) पु० ब्धिः. लवणसमुद्र शब्द જુओ. [ते नामनी એક नदी.

लवणा (लवण अच् टाप्) स्त्री० णा. १ दीप्ति. २

लवणोत्तम (लवणेषु उत्तमं) क्ली० मं. सिंधव.

लवणोद (लवणमयमुदकं यस्य) पु० दः. लवणसमुद्र शब्द જુओ. [ते. ३ लणबुं ते.

लवन (लू ल्युट्) क्ली० नं. १ छेदबुं ते. २ કાપबुं

लवनी (लू ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતનું ઝાડ.

लवली (लवं लेशं लाति ला क ङीप्) स्त्री० ली. એક જાતનું ઝાડ.

' लवली तव लीलया कपोले
कवलीकुर्वति कोमलत्विषा ' भामिनीविलासः

लवाक (लू आकन्) पु० कः १ लणवानुं दातरडुं. २ दातरडुं. [જુओ.

लवाणक (लू आण क) पु० कः. उपलो शब्द

लावत्र (लू इत्र) क्ली० त्रं. १ लणवानुं दातरडुं. २ दातरडुं. [ઇચ્છનार.

लवेप्सु (लवमीप्सुः) त्रि० प्सुः-प्सुः प्सु. કાપવાનો

लव्य (लू यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ छेदवाલાયક. २ કાપવાયોગ્ય.

लश् (चुरा० उभय० सेट् लाशयति-ते) १ કારીગર थवुं. २ हुन्नरमंद थवुं. ३ કારીગરીथी કરવું. ४ हुन्नरमंदपणाथी કરવું. लष, लस्.

लशुन (अश् उनन्) क्ली० नं. लसण.

' अमितगुणोऽपि पदार्थो दोषेणैकेन निन्दितो भवति ।
निखिलरसायनमहितो गन्धेनोग्रेण लशुन इव ' ॥
भामिनीविलासः ॥

लशून (अश् ऊनन्) क्ली० नं. उपलो शब्द જુओ.

लष् (भ्वा० दिवा० उभय० सेट लषति-ते; लष्यति-ते) चाहवुं; अभि (अभिलषति-ते-लष्यति-ते) चाहवुं.

' सर्वोऽभिलषति श्रीमानिन्द्रियार्थोपसेवनम् ।
अभिलष्यत्यसौ योगी तेभ्य एव निवर्तनम् ' ॥

लष्ट (लष् क्त) प० ष्टः नायनारो, नट.

लस् (भ्वा० पर० सेट् लसति) १ भेटवुं, आलिंगन કરવું. २ दीपबुं, प्रકाशबुं. उद् (उल्लसति) १ प्रકाशबुं, दीपबुं. २ आविर्भाव पामबुं. ३ विકासबुं; परि (परिलसति) १ दीपबुं. २ ભભકो राખवो; वि (विलसति) १ प्रકाशबुं, शोભबुं, दीपबुं. २ प्रકट थबुं, आविर्भाव पामबुं. ३ रમबुं, लीला-विहार-क्रीडा કરवी. ४ अवाज કરवो,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

प्रतिध्वनि કરવો.
' हरिरिह मुग्धवधूनिकरे विलासिनि विलसति केलिपरे ' गीतगोविंदम्.

लसत् (लस् शतृ) त्रि० सन्-संती-सत्. १ दीपतुं, प्रકાशतुं. २ भेटतुं.

लसा (लस् अच् टाप) स्त्री० सा. હલદર.

लसिका (लस् अच् टाप् इत्वं) स्त्री० का. લાળ.

लसीका ( ) स्त्री० का. १ शेલડીનો રસ. २ ચામડી અને માંસવચ્ચેનો રસ. ३ એક જાતનું પાણી. [પામવું, શરમાવું.

लस्ज् (भ्वा० आत्म० सेट् लज्जते) લાજવું, શરમ

लस्त (लस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता स्तं. १ ભેટેલું, આલિંગન કરેલું. २ ઝારીગર. ३ રમેલું.

लस्तक (लस्तः संज्ञायां कन्) पु० कः. ધનુષ્નો મધ્યભાગ.

लस्तकिन् (लस्तक इनि) पु० की. ધનુષ્.

लहरि (ल ह इन्) स्त्री० रिः. મોટો મોજો.

लहरी (ल ह इन् ङीष्) स्त्री० री. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [મેળવવું. ३ લેવું.

ला (अदा० पर० सेट् लाति) १ આપવું, દેવું. २

लाक्षणिक (लक्षणया बोधयति ठक्) त्रि० कः-की-कं. લક્ષણાવડે અર્થ જણાવનાર; શબ્દ વગેરે.

लाक्षणिक (लक्षण उन् अण्) त्रि० कः-की-कं. લક્ષણવાળું. [શુભાશુભ લક્ષણ જાણનાર.

लाक्षण्य (लक्षणं वेत्ति भ्य) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं.

लाक्षण्य (लक्षण भ्य) त्रि० ण्य-ण्या-ण्यं. લક્ષણયુક્ત. [તનું રંજનદ્રવ્ય.

लाक्षा (लक्ष् अच्) स्त्री० क्षा. १ લાખ. २ એક જા-

लाक्षागृह (लाक्षानिर्मितं गृहम्) क्ली० हं. પાંડવને મારી નાંખવાને બનાવેલું લાખનું ઘર.

लाक्षातरु (लाक्षाप्रधानस्तरुः) पु० रुः. એક જાતનું ઝાડ. [એક જાતના લોધ્રનું ઝાડ.

लाक्षाप्रसाद (लाक्षायां प्रसादो यस्य) पु० दः.

लाक्षाप्रसाधन (लाक्षेव प्रसाधनं यस्य) पु० नः. રાતા લોધ્રનું ઝાડ.

लाक्षारस (लाक्षानिःसृतो रसः) पु० सः. અળતો.

लाक्षिक (लाक्षया रक्तं ठक्) त्रि० कः-का-कं. લાખથી રંગેલું.

लाख् (भ्वा० पर० सेट् लाखति) १ આપવું, દેવું. २ વારવું. ३ શુષ્ક થવું, સુકાઈ જવું. ४ શૃંગારવું. ५ સમર્થ થવું. [ક્રિતવાળું થવું.

लाघ् (भ्वा० आत्म० सेट् लाघते) સમર્થ થવું, શ-

लाघव (लघोर्भावः अण्) क्ली० वं. લઘુપણું. લઘુતા, लघुत्व. लघिमन्.
' येषां च त्वं बहुमतो भूत्वा यास्यसि लाघवम् '
श्रीमद्भगवद्गीता.

लांगल (लगि कलच्) पु० लः. १ તાંડવું ઝાડ. २ હલ. ३ લિંગ. ४ એક જાતનું ફૂલ. ५ ધરતું લાકડું.

लांगलग्रह (लांगलं गृह्णाति) पु० हः. ખેડુત.

लांगलदंड (लांगलस्य दंडः) पु० डः. હલની વચ્ચેનું એક લાકડું.

लांगलपद्धति (लांगलखाता पद्धतिः) स्त्री० तिः. જમીનઉપર હળ પાડેલી ઓળ. सीता.

लांगलिक (लांगल ठन्) त्रि० कः-का-कं. હળનું, હળસંબંધી. [विष.

लांगलिक (,,) पु० कः. એક જાતનું

लांगलिकी (,, ङीप्) स्त्री० की. એક જાતનું ઝાડ. [ली.बलराम.

लांगलिन् (लांगलं प्रहरणं साधनत्वेनास्त्यस्य) पु०
' बंधुप्रीत्या समरविमुखो लांगली याः सिषेवे '
मेघदूतम्.

लांगलिन् (लांगल इनि) पु० ली. १ નાળિયેરનું ઝાડ ૨ સર્પ.

लांगुल (लांगूल पृषो०) क्ली० लं. પૂછડું.

लांगूल (लगि ऊलच्) क्ली० लं. १ પૂછડું. २ અનાજ રાખવાની વખાર.
' लांगूलचालनमधश्चरणावपातं
भूमौ निपत्य वदनोदरदर्शनं च ' भर्तृहरिः.

लांगूलिन् (लांगूल इनि) त्रि० ली-लिनी-लि. પૂછડાવાળું. [ऋषभ नामनी ओषधि.

लांगूलिन् (,,) पु० ली. १ વાંદરો. २

लाच्छ् (भ्वा० पर० सेट् लांच्छति) નીશાન કરવું.

लाज् (भ्वा० पर० सेट् लाजति) १ ધિક્કારવું, તિરસ્કાર કરવો. २ ઠપકો દેવો.

लाज् (,, लांजति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

लाज (लाज् अच्) क्ली० जे. સુગંધી વાળો.

लाज (,,) पु० जः. ભીના ચોખા.

लाज (,,) पु० ब० जाः. શેકેલી શાળ.

लाजा (लाज् अच् टाप्) स्त्री० जा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [૩ અંકના.

लांछन (लाछि ल्युट्) क्ली० नं. १ નામ. २ ચિહ્ન.
' बलादनाविष्कृतलांछनेन ' कुमारसंभवम्.

लांछन (लाछ् ल्यु) पु० नः. એક જાતનું ધાન્ય. लांछनी.

लाट (लट् घञ्) पु० टः. १ તે નામનો એક દેશ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ वस्त्रं. ३ जुनो अलंकार. ४ डाबो पुरुष.
'लाटजनवल्लभत्वाच्च लाटानुप्रासः' काव्यप्रकाशः.
लाड् (चुरा० उभय० सेट् लाडयति-ते) ईंडवुं.
लाप (लप् घञ्) पु० पः. બોલવું-કહેવું તે.
लाप्य (लप् ण्यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. કહેવાયોગ્ય, બોલવાલાયક. [२ મેળવવું. ३ પ્રાપ્તિ.
लाभ (लभ् घञ्) पु० भः. १ ફાયદો, નફો, હાંસલ.
'यल्लाभात् नापरो लाभः' वेदान्तग्रन्थात्.
लाभकृत् (लाभं करोति कृ क्विप्) त्रि० तृ-द्. મેળવનાર, લાભ કરનાર. लाभकारक.
लामज्जक (लाः आदीयमानः मज्जा यस्य कप्) क्ली० कं. સુગંધી વાળો. [२ સ્નેહપૂર્વક પાલન.
लालन (लाल ल्युट्) क्ली० नं. १ લાડ લડાવવાં તે.
'लालने बहवो दोषास्ताडने बहवो गुणाः.'
'लालनात् ताडनं श्रेयः.'
लालप्यमान (लप् यङ् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. અત્યંત વિલાપ કરતું.
'मम लालप्यमानस्य सुतार्थं नास्ति वै सुखम्'
रामायणम्
लालस (लालसा अच्) त्रि० सः-सा-सं. १ લોલ શબ્દ જુઓ. २ લોલુપ.
लालसा (लस् यङ् अ) स्त्री० सा. १ અત્યંત ઇચ્છા. २ યાચ્ચા. ३ ગર્ભિણીના મનોરથ.
लाला (लल् णिच् अच् टाप) स्त्री० ला. લાળ.
लालाटिक (ललाटं प्रयोजनमस्य पश्यति ठ) त्रि० कः-की-कं. ધણીના ભાગ્યઉપર ગુજરાન ચલાવનાર નોકરવગેરે. [ટનું. કપાળસંબંધી.
लालाटिक (ललाटस्येदं ठ) त्रि० कः-की-कं. લલા-
लालाटिक (ललाट्यादागतः ,,) त्रि० कः-की-कं. ભાગ્યનું, નશીબનું, ભાગ્યાધીન.
लालाविष (लालायां विषं यस्य) पु० षः. એક જાતનો કીડો. [કરોળિયો.
लालास्राव (लालां स्रावयति स्रु णिच् अण्) पु० वः
लालिक (लाला ठक्) पु० कः પાડો.
लालित (लल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. લાડ લડાવેલું સ્નેહપૂર્વક પાળેલું.
लालित्य (ललितस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. १ સુંદરપણું, મનોહરપણું. २ લલિતપણું.
'उपमा कालिदासस्य भारवेरर्थगौरवम्।
दण्डिनः पदलालित्यं माघे सन्ति त्रयो गुणाः'॥
उद्भटः॥
लाव (लू घञ्) पु० वः १ છેદવું તે. २ એક જાતનું પક્ષી.
लावक (लावः स्वार्थे क) पु० कः એક જાતનું પક્ષી.
लावक (लू ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. છેદનાર.
लावण (लवणस्येदं अण्) त्रि० णः-णी-णं. લવણનું, મીઠાસંબંધી. [દીપેલું ઔષધવગેરે.
लावण (लवणे संस्कृतं अण्) त्रि० णः-णी-णं. મીઠું
लावणिक (लवणं संस्कृतं ठ) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લવણ વેચનાર.
लावणिक (लवणं पण्यं यस्य ठ) त्रि० कः-की-कं.
लावण्य (लवणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. १ ખારાપણું, ખારાશ. २ ખૂબસુરતી. लवणता, लवणत्व.
'मुक्ताफलेषु छायायास्तरलत्वमिवान्तरा।
प्रतिभाति यदंगेषु तल्लावण्यमिहोच्यते'॥
लावण्यश्री (लावण्यस्य श्रीः) स्त्री० श्रीः. ખૂબસુરતીની શોભા.
लावण्यार्जित (लावण्येन अर्जितम्) त्रि० तः-ता-तं. વિવાહકાલે સાસુસસરાએ કન્યાને આપેલું ધન.
लावा (लाव टाप्) स्त्री० वा. એક જાતનું પક્ષી.
लाविक ( ) पु० कः પાડો.
लाव्य (लू ण्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ છેદવાલાયક. २ લણવાયોગ્ય. [३ રાજડી, કાંછ.
लास (लस् घञ्) पु० सः १ નાચ. २ સ્ત્રીનો નાચ.
'मदनजनितलासैर्दृष्टिपातैर्मुनीन्द्रान्' ऋतुसंहारम्.
लासक (लस् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ નાચનારો. २ નટ. ३ ભેટનાર. ४ જુગટું રમનાર. ५ શિવ. ६ મોર. [ભાળ.
लासक (,,) क्ली० कं. ઘરનો ઉપલો
लासकी ( ) स्त्री० की. નાચનારી સ્ત્રી.
लासिका (लस् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
लास्य (लस् ण्यत्) क्ली० स्यं. १ નાચ. २ નાચવું, ગાવું અને બજાવવું. ३ સ્ત્રીનો નાચ.
'आस्यं सहास्यं नयनं सलास्यम्' उद्भटः
लास्यक (लास्यं स्वार्थे क) क्ली० कं. १ નાચ. २ સ્ત્રીનો નાચ.
लास्या (लास्य अच् टाप्) स्त्री० स्या. નાચનારી.
लि (ली ला वा कि) स्त्री० लिः १ થાક. २ નાશ. ३ અંત. ४ સમાનતા, બરોબરપણું. ५ એકપણું.
लिकुच् (लकुच् पृषो०) पु० चः. એક જાતનું ઝાડ.
लिक्षा (लिष् क्स) स्त्री० क्षा. १ લીખ. २ રાઇના છઠ્ઠાભાગ જેટલું વજન.
'जालांतरगते भानौ यच्चाणु दृश्यते रजः।
तैश्चतुर्भिर्भवेल्लिक्षा'

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लिख् (तुदा० पर० सेट् लिखति) १ લખવું. २ નિશાની કરવી. ૩ ચીતરવું. ૪ અડકવું. ૫ સાપ-લીસું કરવું. ६ સંભોગ કરવો. उद् (उल्लिखति) १ લખવું. २ કોતરવું. ૩ ચળકાટવાળું કરવું, પા-લીસ કરવું; प्रति (प्रतिलिखति) સામું-પાછું લ-ખવું, પ્રત્યુત્તર આપવું.

लिख् (भ्वा पर० सेट् लिखति) જવું.

लिख (लिख् क) त्रि० खः-खा-खं. લખનાર, લેખક.

लिखत् (लिख् शतृ) त्रि० खन्-खंती-खत्. १ લખ-તું. २ ચીતરતું. ૩ લીંટી કરતું.

लिखन (लिख् ल्युट्) क्ली० नं. १ લખવું. २ લિપી.

लिखित (लिख् क्त) त्रि० तः-ता-तं. લખેલું.

' स्वयमपि लिखितं स्वयं न वाचयति '

उद्भटः.

' यद्धात्रा निजभालपट्टलिखितं स्तोकं महद्वा धनम् '

भर्तृहरिः.

लिखित (,,) पु० तः. તે નામનો એક स्मृतिકार ऋषि.

लिखित (,,) क्ली० तं. १ લખવું. २ લેખ, લખાણ, લિપિ. ૩ લખેલું પત્ર, દસ્તાવેજ-વગેરે. [गनुं परिभाण. लिक्षा.

लिख्या (लिख् क्यप्) स्त्री० ख्या. રાજના છઠ્ઠા ભા-

लिग् (भ्वा० पर० सेट् लिगति) જવું.

लिग् (चुरा० उभय० सेट् लिंगयति-ते) ચીતરવું.

लिगु (लग् कु) क्ली० गु. १ अंतःકरण. २ मन.

लिगु (,,) पु० गुः. १ એવકુશ, ભૂખ્યું. २ હરણ. ૩ પૃથ્વીનો એક ભાગ.

लिंग (लिगि अच्) क्ली० गं. १ ચિહ્ન, નીશાન. २ પુરુષનું લિંગ. ૩ અનુમાનસાધન હેતુ. ४ શિવ-લિંગ. ५ व्याकरणप्रसिद्ध पुल्लिंग, स्त्रीलिंग, न-पुंसકलिंग–એ ત્રણમાંથી પ્રત્યેક જાતિ. ६ शब्द-निष्ठ એક ધર્મ.

लिंगक (लिंगेन कायति कै क) पु० कः. કોહનું ઝાડ.

लिंगजा (लिंग जन् ड टाप्) स्त्री० जा. એક જા-તની વનસ્પતિ.

लिंगदेह (लिंगः देहः) पु० हः. दश इंद्रिय, पांच विषय, અને મન મળીને જીવનું સૂક્ષ્મ શરીર.

लिंगन (लिंग् ल्युट्) क्ली० नं. આલિંગન, ભેટવું.

लिंगनाश (लिंगस्य नाशः) पु० शः. १ શિશ્નનો નાશ. २ ચિહ્નનો નાશ.

लिंगपरामर्श (लिंगस्य परामर्शः) पु० र्शः. न्याय-शास्त्रमां अनुमानसाधन हेतुनो विचार.

लिंगपुराण (लिंगमाहात्म्यवर्णकं पुराणं) पु० णं. व्यासप्रणीत ते नामनुं એક મહાપુરાણ.

लिंगवत् (लिंग मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. लिंग-वाળું. लिंगिन्.

लिंगवर्धन (लिंगं वर्धयति) पु० नः. કોહનું ઝાડ.

लिंगवर्धिनी (लिंगं वर्धयति वृध् णिच् णिनि) स्त्री० नी. વનસ્પતિ અધાડો.

लिंगवृत्ति (लिंगं सन्यासादिधारणमेव वृत्तिः जीवि-का यस्य) त्रि० त्तिः-त्तिः-त्ति. પોતાનો નિર્વાહ કરવા માટે સંન્યાસી, જટાધારીવગેરેનો કપટવેશ લેનાર.

लिंगस्थ (लिंग स्था क) पु० स्थः. બ્રહ્મચારી.

लिंगार्चन (लिंगस्य अर्चनं) क्ली० नं. લિંગની પૂજા.

लिंगालिका (लिंगेन अलति) स्त्री० का. નાની ઉંદ-રડી.

लिंगिन् (लिंग इनि) त्रि० गी-गिनी-गि. १ लिंगवत् શબ્દ જુઓ. २ वासनाश्रय. ૩ धर्मध्वज. ४ કપ-ટી સંન્યાસીવગેરે.

लिंगिनी (लिंगिन् ङीप्) स्त्री० नी. વનસ્પતિ शिव-लिंगी. लिंगभूता, लिंगसंभवा.

लिंगिवेश (लिंगिनो वेशः) पु० शः. કમંડલ, ભિ-क्षापात्र ઇત્યાદિ પરિવ્રાજકનો વેશ.

लिप् (तुदा० उभय० अनिट् लिंपति) १ લીંપવું, ચોપડવું, લેપ કરવો. २ ઢાંકવું, ઉપર પાથરવું. ૩ ચેતવવું, સળગાવવું. ४ દૂષિત કરવું, મેલું કરવું.

' लिम्पतीव तमोऽगानि वर्षतीवाञ्जनं नभः ।
असत्पुरुषसेवेव दृष्टिर्विफलतां गता ' ॥

अनु-अव-आ-वि (अनु-अव-आ-विलिम्पति) લેપ કર-વો, ચોપડવું.

लिपि (लिप् इक्) स्त्री० पिः. १ अक्षर. २ लिपि. ૩ અક્ષર લખેલો કાગળ, દસ્તાવેજ, પુસ્તકવગેરે. लिपी, लिवि, लिवी, लिबि, लिबी.

लिपिकर (लिपिं करोति कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. લ-ખનાર, લેખક, લહિયો. लिपीकर.

लिपिकार (लिपिं करोति कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. लिपीकार.

लिपिका (लिपी कन्) स्त्री० का. ગુજરાતી, બંગા-લી, મરાઠીવગેરે લિપિ.

लिपिसज्जा (लिप्यर्थं सज्जते) स्त्री० ज्जा. લેખણ, શાહી, કાગળવગેરે લખવાની સામગ્રી.

लिप्त (लिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ લીંપેલું. २ ચોપડેલું. ૩ ભોગવેલું. ४ ઉપર ચોપડેલું. ५ મિ-લિત.

' उपाधिस्थोऽपि तद्धर्मैर्न लिप्तो व्योमवन्मुनिः '

लिप्तक (लिप्तः संज्ञायां कन्) पु० कः. ઝેરવાળું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બાણ. [જુઓ.

लिप्तवत् (लिप्त वतु) त्रि० वान्-वती वत्. लिप्त श-

लिप्ता (लिप् क्त टाप्) स्त्री० प्ता. नीचेनो शब्द જુઓ.

लिप्तिका (लिप्ता कन्) स्त्री० का. દંડાત્મક કાળ.

लिप्सा (लभ् सन् अ) स्त्री० प्सा. १ લાભની ઇ-ચ્છા. ૨ ઇચ્છા.

'मृतस्य लिप्सा कृपणस्य दित्सा
विमार्गगायाश्च रतिः स्वकान्ते'

भाग्निीविलासः.

लिप्साावत् (लिप्सा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ લાભની ઇચ્છાવાળું. ૨ ઇચ્છનાર.

लिप्सित (लिप्सा इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ચાહેલું, વાંછિત.

लिप्सु (लब्धुमिच्छुः लभ् सन् उ) त्रि० प्सुः-प्सुः-प्सु. १ લાભની ઇચ્છા રાખનાર. ૨ ઇચ્છનાર.

लिंपाक (लिप् आ कन्) पु० कः. १ ગધેડો. ૨ એક જાતનું બીજોરું.

लिश् (दिवा० आत्म० अनि० लिश्यते) १ કમી કરવું, અલ્પ કરવું. ૨ ભેટવું, આલિંગવું. ૩ કમી થવું, ઓછું થવું.

लिश् (तुदा० पर० अनिट् लिशति) જવું.

लिश्च (लिश् वन्) पु० श्चः. નાચનારો, નટવો.

लिह् (भ्वा० उभय० अनिट् लोढि-लींढे) १ ચાટવું. ૨ ચાખવું.

'लींढे जिघ्रति संक्षिप्य करोत्युन्नतमासनम्'

भामिनीविलासः.

लिह् (लिह् क्विप्) त्रि० ट्-ड्. १ ચાટનાર. ૨ ચા-ખનાર.

ली (दिवा० आत्म० अनिट् लीयते) સંયુક્ત કરવું, જોડવું, યુક્ત થવું. अभि (अभिलीयते) ઢાંકવું, આવરણ કરવું; आ (आलीयते) १ ઢાંકવું. ૨ ચો-પડવું. ૩ સંતાઇ જવું; नि (निलीयते) १ સુઈ જવું. ૨ પક્ષીની પેઠે જમીનઉપર ઉતરવું. ૩ સં-તાવું. ૪ ભરી જવું; प्र (प्रलीयते) १ લીન થઇ જવું. ૨ તિરોધાન પામવું, અદૃશ્ય થવું; वि (वि-लीयते) १ ચોંટવું, વળગી રહેવું. ૨ ઉતરવું, આ-ધાર-આશ્રય લેવો. ૩ અદૃશ્ય થવું, ઓગળી જ-વું; सं (संलीयते) १ વળગવું. ૨ સંતાવું. ૩ સુ-ઇ જવું. ૪ ઓગળી જવું, અદૃશ્ય થવું.

ली (क्रया० पर० अनिट् लिनाति) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [ગાળવું.

ली (चुरा० उभय० अनिट् लीनयति-ते) સોનું વગેરે

लीक्का ( ) स्त्री० क्का. લીખ.

लीक्षा ( ) स्त्री० क्षा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

लीढ (लिह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ ચાટેલું. ૨ ચા-ખેલું. ૩ સ્પર્શ કરેલું. ૪ અડકેલું.

लीन (ली क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ ચોંટેલું. ૨ આસ-ક્ત થયલું. ૩ જોડાઈ ગયલું. ૪ વિનયવગેરેથી નમ્ર.

'लीनं दिवाभीतमिवान्धकारं' कुमारसंभवम्.

लीनता (लीनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. લીનપણું, ત-ન્મયપણું. [જુઓ.

लीनत्व (लीनस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-

लीला (लियं लाति ला क टाप्) स्त्री० ला. १ લીલા. ૨ કેલિ, ક્રીડા. ૩ વિલાસ. ૪ શૃંગારચેષ્ટાવગેરે રસથી પેદા થતી ચેષ્ટા. ૫ પ્રિયાનુકરણ.

'बाले लीलामुकुलितमसी मंथरा दृष्टिपाताः'

भर्तृहरिः

लीलाखेल (लीलया खेलो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ ખેલાડી. ૨ વિલાસી.

लीलागृह (लीलार्थं गृहं) क्ली० हं. ક્રીડાગૃહ.

लीलायित (लीलाय् नामधातुः क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ લીલાથી લખેલા અક્ષર, વેલ, બુટ્ટાવગેરે. ૨ લીલાથી આચરેલું.

लीलावतार (लीलार्थं अवतारः) पु० रः શ્રીવિષ્ણુ-ભગવાન્ આદિનું શ્રીકૃષ્ણાદિરૂપે લીલાર્થે પૃથ્વીઉપર અવતરણ.

लीलावती (लीला मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ વિલા-સવાળી સ્ત્રી. ૨ ભાસ્કરાચાર્યની પુત્રી. ૩ ભાસ્કરા-ચાર્યની પુત્રીએ રચેલો એક ગ્રંથ. ૪ મંડનાચાર્યની ભાર્યા. ૫ તે નામની એક વેશ્યા.

'लीलावतीनां सहजा विलासाः'.

लीलोद्यान (लीलार्थमुद्यानं) क्ली० नं. ક્રીડા કરવાનો બાગ, દેવવન. लीलावन, लीलोपवन.

लुक्कायित (लुक्काय क्त) त्रि० तः-ता-तं. અંતર્ધાન થયલું, સંતાઈ ગયલું. [સંતાઈ જવું.

लुक्कायन (लुक्काय् ल्युट्) क्ली० नं. અંતર્ધાન થવું,

लुच् (लुच् क्विप्) पु० क्-ग्. લોપ.

लुच् (भ्वा० पर० सेट् लुंचति) १ કાપવું, છેદવું. ૨ છીનવું. ૩ છોલવું.

लुज् (चुरा० उभय० सेट् लुंजयति-ते) કહેવું.

लुंचन (लुच् ल्युट्) क्ली० नं. १ કેશવગેરે ખેંચી કાઢવા તે. ૨ કેશવગેરે છેદવા તે.

लुंचित (लुंच् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ દૂર કરેલું. ૨ છેદેલું-કાઢી નાંખેલું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'जटिली मुण्डी लुंचितकेशः काषायाम्बरबहुकृतवेषः'
शंकरः

लुट् (भ्वा० आत्म० सेट् लोटते) १ दीपवुं, प्रकाशवुं. २ सामुं ठोकवुं.
लुट् (भ्वा० पर० सेट् लुटति) १ हरवुं. २ लूटवुं.
लुट् (चुरा० उभय० सेट् लोटयति-ते) १ दीपवुं. २ प्रकाशवुं. [३ आळोटवुं.
लुट् (दिवा० पर० सेट् लुट्यति) १ हरवुं. २ लूटवुं.
लुट् (भ्वा० पर० सेट् लुटति) १ चोरवुं. २ जवुं. ३ लंगडावुं, खोडावुं. ४ आगासु थवुं.
लुठ्यत् (लुठ् शतृ) त्रि० त्यन्-त्यती-त्यत्. सुख दुःखवगेरेमां आळोटतुं.
लुठ् (चुरा० उभय० सेट् लोठयति-ते) चोरवुं.
लुठ् (तुदा० पर० सेट् लुठति) १ संयुक्त करवुं. २ आळोटवुं.
'हारोऽयं हरिणाक्षीणां लुठति स्तनमण्डले'
अमरुशतकम्.
लुठ् (भ्वा० पर० सेट् लोठति) आळोटवुं.
लुठन (लुठ् ल्युट्) क्ली० नं. श्रम दूर करवामाटे जमीनउपर धोडावगेरेनुं आळोटवुं.
लुठित (लुठ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. जमीनउपर आळोटेलुं.
लुड् (भ्वा० पर० सेट् लोडति) पखोववुं, मथवुं.
लुड् (तदा० पर० सेट् लुडति) १ आलिंगवुं, भेटवुं. २ आश्रय आपवो. [अपमान करवुं.
लुंट् (चुरा० उभय० सेट् लुंटयति-ते) १ चोरवुं. २
लुंठ् (भ्वा० पर० सेट् लुंठति) उपलो धातु जुओ.
लुंठक (लुंठ् ण्वुल्) पु० कः एक जातनुं शाक.
लुंठक (लुंठ् ण्वुल्) पु० कः चोर.
लुंठन (लुंठ् ल्युट्) क्ली० नं. हरवुं-चोरवुं-लूंटवुं ते.
'यज्ञस्य दैत्या इव लुंठनाय' विक्रमांकदेवचरितम्.
लुंठा (लुंठ् अच् टाप्) स्त्री० ठा. धोडानुं जमीनउपर आळोटवुं.
लुंठाक (लुंठ् षाकन्) पु० कः १ चोर. २ कागडो.
लुंठाकी (लुंठाक ङीष्) स्त्री० की. चोर स्त्री.
'तरुणानां हृदयलुंठाकीम्' काव्यप्रकाशः.
लुंठी (लुंठ् अच् ङीष्) स्त्री० ठी. धोडानुं जमीनउपर आळोटवुं. लुठा.
लुंड् (चुरा० उभय० सेट् लुंडयति-ते) चोरवुं.
लुंडिका (लुंडी कन्) स्त्री० का. १ योग्य वर्तणुक. २ एकत्र वींटेलुं (गाडरवगेरे).
लुंडी ( ) स्त्री० डी. राजसंबंधी धर्म पाळवा ते.

लुभ् (भ्वा० पर० सेट् लुंभति) १ भारी नांखवुं, ठार मारवुं. २ दुःख देवुं.
लुप् (तुदा० उभय० अनिट् लुंपति-ते) १ छेदवुं. २ नाश करवो. [रावुं.
लुप् (दिवा० पर० सेट् लुप्यति) आकुळ थवुं, गभ-
'न लुप्यति मतिस्तस्य सकलेऽप्यर्थसंशये'
लुप् (लुप् क्विप्) पु० प्. लोप.
लुप्त (लुप् क्त) क्ली० प्तं. लूंटेलुं धन, लूटनी मता.
लुप्त (,,) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ नाश पामेलुं. २ छेदेलुं. ३ लोप पामेलुं.
'परिवृतनाभि लुप्तात्रिवलि श्यामस्तनाग्रमलसाक्षि'
गोवर्धनाचार्यः.
लुप्तता (लुप्तस्य भावः तल) स्त्री० ता. १ अदर्शन. २ अभाव. ३ लोप. [जुओ.
लुप्तत्व (लुप्तस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द
लुप्तपिंडोदकक्रिय (लुप्ता पिंडोदकक्रिया यस्य) त्रि० यः-या-यं. पिंडदान अने उदकदान जेना प्रति थतां नथी ते.
लुब्ध (चुरा० उभय० सेट् लुंबयति-ते) दुःख देवुं, ईजा करवी. [लोलुप, लंपट.
लुब्ध् (भ्वा० पर० सेट् लुंबति) उपलो शब्द जुओ.
लुब्ध (लुभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा: ब्धं. लोभियुं.
लुब्ध (,,) पु० ब्धः. १ शीकारी, व्याध. २ लोभीओ. ३ लंपट. [जुओ.
लुब्धक (लुब्धः स्वार्थे क) पु० कः. उपलो शब्द
'मृगमीनसज्जनानां तृणजलसंतोषविहितवृत्तीनाम्।
लुब्धकधीवरपिशुना निष्कारणंवैरिणो जगति'॥
भर्तृहरिः॥
लुब्धक (लुब्ध इव कायति कै क) पु० कः. १ आकाशमां शीकारीना आकारनो एक तारो. २ वायु.
लुभ् (तुदा० पर० सेट् लुभति) १ आकुल थवुं. २ मोह पामवुं. [लोभावबुं.
लुभ् (दिवा० पर० सेट् लुभ्यति) लोभ पामवुं,
'असंभवं हेममृगस्य जन्म
तथाऽपि रामो लुलुभे मृगाय।
प्रायः समापन्नविपत्तिकाले
धियोऽपि पुंसां मलिनीभवन्ति'॥
हितोपदेशः॥
लुल् (भ्वा० पर० सेट् लोलति) उश्केरवुं.
लुलाप (लुलम्प्नोति आप् अ) पु० पः. पाडो.
लुलाप.
'केचित्पक्षधमं लुलायहतकं व्याजं वितन्वन्.....'
महिषशतकम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લુલિત (લુલ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ હલાવેલું, આંદોલિત. ૨ વ્યાપ્ત. ૩ કંપિત. ૪ ખંડિત. ૫ વિધ્વસ્ત. ૬ ગ્લાનિ પામેલું.

' अनतिलुलितज्याघातांकं मुहुर्मणिबन्धनात् '

शाकुन्तलम्.

लुष् (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ લોષતિ) ૧ ચોરવું. ૨ હાર મારવું.

लुषभ (રુષ્ અભચ્) પુ૰ ભઃ. મત્ત હાથી.

लुह् (ભ્વા૰ પર૰ અનિટ્ લોહતિ) ૧ લોભ પામવું. ૨ ઇચ્છવું. [૨ લણવું.

लू (ક્યા૰ ઉભય૰ સેટ્ લુનાતિ-લુનીતે) ૧ છેદવું.

' पुरीमवस्कन्द लुनाहि नन्दनम्
मुषाण रत्नानि हरामराङ्गनाः ' माघः.

लूता (લૂ તક્) સ્ત્રી૰ તા. ૧ એક જાતનો કીડો. ૨ કરોળિયો. ૩ એક જાતનો રોગ.

लूतिका (લૂતા સ્વાર્થે ક) સ્ત્રી૰ કા. કરોળિયો.

लून (લૂ ક્ત) ત્રિ૰ નઃ-ના નં. ૧ છેદેલું, કાપેલું. ૨ લણેલું.

' स्वहस्तलूनः शिशिरात्ययस्य ' कुमारसंभवम्.

लूतक (લૂત કન્) પુ૰ કઃ. પશુ.

लूम (લૂ મત્) ક્લી૰ મં. પૂછડું.

लूमविष (લૂમં વિષં યસ્ય) ત્રિ૰ ષઃ-ષી-ષં. જેના પૂછડામાં ઝેર હોય છે એવું પ્રાણી.

लूष् (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ લૂષયતિ-તે) ૧ ચોરવું. ૨ હાર મારવું. ૩ મારી નાખવું.

लेख (લિખ્ ઘઞ્) પુ૰ ખઃ. ૧ દેવ. ૨ દસ્તાવેજ, લેખ. ૩ લખવું. ૪ લેખનાધાર પત્ર.

' अनंगलेखक्रिययोपयोगम् ' कुमारसंभवम्.

लेखक (લિખ્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ. ૧ લખનારો. ૨ લહિયો. [પત્ર. ૩ છર્દન, ઉલટી.

लेखन (લિખ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ લખવું. ૨ ભૂર્જ-

लेखन (,,) પુ૰ નઃ. કસાડાનું તૃણ.

लेखनिक (લેખન ઠક્) પુ૰ કઃ. ૧ ટપાલવગેરે લઈ જનાર કાસદવગેરે. ૨ લહિયો.

लेखनी (લિખ્યતેઽનયા) સ્ત્રી૰ ની. ૧ લેખણ, કલમ. ૨ ખડી.

' असितगिरिसमं स्यात् कज्जलं सिन्धुपात्रे
सुरतरुवरशाखा लेखिनी पत्रमूर्वी ।
लिखति यदि गृहीत्वा शारदा सर्वकालं
तदपि तव गुणानामीश पारं न याति ' ॥

पुष्पदंतः ॥

लेखनीय (લિખ્ અનીયર્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. લખવાલાયક.

लेखवंभ (લેખ ઋષભ ઇવ) પુ૰ ભઃ. ઘન્દ.

लेखहार (લેખં હરતિ હૃ અણ્) પુ૰ રઃ. કાગળ, પત્ર વગેરે લઈ જનાર કાસદવગેરે.

लेखहारक (લેખં હરતિ હૃ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

लेखहारिन् (લેખં હરતિ હૃ ણિનિ) પુ૰ રી. લેખહાર

लेखा (લિખ્ અ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ખા. રેખા, પંક્તિ.

' पाणिर्लेखाविधिषु नितरां वर्तते किं करोमि '

मालतीमाधवम्.

लेखा (લિખ્ ઘઞ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ખા. લિપિ.

लेखित (લિખ્ ઇતચ્) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. લખેલું.

लेख्य (લિખ્ ણ્યત્) ત્રિ૰ ખ્યઃ-ખ્યા-ખ્યં. લખવાલાયક. [૨જી કરવાલાયક દસ્તાવેજ. ૨ લેખ.

लेख्य (,,) ક્લી૰ ખ્યં. ૧ ધનસાટમાં

लेख्यक (લેખ્ય કન્) ક્લી૰ કં. લેખ, દસ્તાવેજ.

लेख्यपत्र (લેખ્યં પત્રં યસ્ય) પુ૰ ત્રઃ. તાલવૃક્ષ.

लेख्यपत्र (લેખ્યં પત્રં) ક્લી૰ ત્રં. લખેલો દસ્તાવેજ.

लेख्यपत्रक (લેખ્યપત્રં કન્) ક્લી૰ કં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

लेख्यपत्रक (લેખ્યપત્રઃ કન્) પુ૰ કઃ. તાલવૃક્ષ.

लेख्यप्रसंग (લેખ્યસ્ય પ્રસંગો યત્ર) પુ૰ ગઃ. લખેલો દસ્તાવેજ.

लेंड ( ) ક્લી૰ ડં. લીંડું.

लेप् (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ લેપતે) જવું.

लेप (લિપ્ લેપ્ ઘઞ્) પુ૰ પઃ. ૧ ભોજન. ૨ ખોરાક. ૩ લેપ, લીંપવું તે. ૪ ચૂનો. ૫ પિતરોને અપાતા પિંડનો શેષભાગ. [૫ કરનાર.

लेपक (લિપ્ ણ્વુલ્) ત્રિ૰ કઃ-પિકા-કં. લીંપનાર, લે-

लेपक (,,) પુ૰ કઃ. ૧ કડિયો. ૨ લીંપનારો. ૩ થાપ કરનારો.

लेपन (લિપ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ લીંપવું, લેપ. ૨ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય.

लेपभागिन् (લેપં ભજતે) પુ૰ ગી. ચોથી, પાંચમી અને છઠ્ઠી પેઢીના પિતૃ.

लेपभुज् (લેપં ભુક્તે) પુ૰ ક્-ગ્. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

लेपिन् (લિપ્ ઇનિ) ત્રિ૰ પી-પિની-પિ. લીંપનાર, ચોપડનાર.

लेपिन् (,,) પુ૰ પી. કડિયો.

लेप्यकृत् (લેપ્યં કરોતિ કૃ ક્વિપ્) પુ૰ ત્-દ્. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

लेप्यमयी (લેપ્ય મયટ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ યી. પુતળી.

लेप्यस्त्री (લેપ્યા સ્ત્રી) સ્ત્રી૰ સ્ત્રી. સુગંધિ દ્રવ્યે ચોપડાયલી સ્ત્રી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लेय ( ) पु० यः. सिंहराशि.
लेलिहान (लिह् यङ् लुक् शानच्) पु० नः. १ साप. २ शिव. [चाटनार.
लेलिहान (,,) त्रि० नः-ना-नं. चारं-
लेश (लिश् घञ्) पु० शः. १ थोडुं, जरा. २ अल्पपणुं. ३ क्षण, लव.
'अथमनर्थं भावय नित्यं नाऽस्ति ततः सुखलेशः सत्यम् ।
पुत्रादपि धनभाजां भीतिः सर्वत्रैषा विहिता रीतिः' ॥ शंकरः ॥
लेष्टु (लिश् तुन्) पु० ष्टुः. माटीनुं ढेकुं.
लेष्टुघ्न (लेष्टुं हंति) पु० घ्नः. माटीनुं ढेकुं भांगनार एक जातनो भमरडो. लोष्टभेदक.
लेष्टुभेदन (लेष्टुं भिनत्ति) पु० नः. उपलो शब्द जुओ.
लेसिक ( ) पु० कः. भावत.
लेह (लिह् घञ्) पु० हः. १ चाटवुं, चाटणुं. २ खातुं, आहार. ३ रस.
लेह (लिह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. चाटनार.
'दद्येऽहं मधुनो लेहैर्दावैरुग्रैर्यथागिरिः' भट्टिः.
लेहन (लिह् ल्युट्) क्ली० नं. १ चाटवुं ते. २ चाटणुं. [२ चाखनार.
लेहिन् (लिह् घिनुण्) त्रि० ही-हिनी-हि. १ चाटनार.
लेहिन (लिह् इनन्) पु० नः. ठंकणखार.
लेह्य (लिह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. १ चाटवाजेवुं. २ चाखवालायक. [चाटणुं.
लेह्य (,,) क्ली० ह्यं. १ अमृत. २
लैंग (लिंगमधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) क्ली० गं. लिंगपुराण. [गसंबंधी.
लैंग (लिंगस्येदं अण्) त्रि० गः-गी-गं. लिंगतुं, लिं-
लैंगी (लिंग अण् ङीप्) स्त्री० गी. लिंगिनी वृक्ष.
लोक् (चुरा० उभय० सेट् लोकयति-ते) दीपवुं, प्रकाशवुं. अव-आ-वि (अव-आ-विलोकयति-ते) १ जोवुं. २ तपासवुं.
लोक् (भ्वा० आत्म० सेट् लोकते) जोवुं.
'नोलूकोऽप्यवलोकने यदि दिवा सूर्यस्य किं दूषणम्' भर्तृहरिः.
लोक (लुच् घञ्) पु० कः. १ जोवुं. २ दर्शन. ३ दुनिया, भुवन. ४ माणुस. ५ माणुसजाति.
लोककांत (लोकस्य कांतः) त्रि० तः-ता-तं. १ लोकप्रिय, लोकने वहालुं. २ लोकस्वामी.
लोककांता (लोकस्य कांतेव) स्त्री० ता. ऋषभौषधि.
लोककृत् (लोकं करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. ब्रह्मा.

लोकचक्षुस् (लोकस्य चक्षुरिव) पु० क्षुः. १ सूर्य, सूरज. २ आकडानुं आड.
लोकजित् (लोकं लोकाचारं वा जितवान्) पु० त्-द्. १ बुद्ध. २ जगतने जितनार.
लोकत्रय (लोकस्य त्रयम्) क्ली० यं. स्वर्ग, मृत्यु अने पाताळ-ए त्रण लोक.
'लोकत्रयपतिर्यस्य भ्राता मे स्वपिति क्षितौ'.
लोकत्रयी (लोकस्य त्रयी) स्त्री० यी. उपलो शब्द जुओ. [धणी. २ बुद्ध.
लोकनाथ (लोकस्य नाथः) पु० थः. १ लोकनो
लोकनीय (लोक् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. जोवा लायक, जोवाजेवुं.
लोकपाल (लोकान् पालयति) पु० लः. १ लोकने पाळनार राजा. २ इंद्रादिक लोकपाळ.
'गुरुभिरभिनिविष्टं लोकपालानुभावैः' रघुः.
लोकपाल (,,) त्रि० लः-ला-लं. लोकनुं रक्षण करनार. [कमां प्रसिद्ध.
लोकप्रसिद्ध (लोके प्रसिद्धः) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. लो-
लोकबांधव (लोकानां बांधवः) पु० वः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड.
लोकमातृ (लोकानां मातेव) स्त्री० ता. लक्ष्मी.
लोकमातृ (लोकानां माता) स्त्री० ता. लोकनी मा.
लोकंपृण (लोकं पृणाति इति) त्रि० णः-णा-णं. जगत्मां व्यापी जनार, जगत्ने आनंदकारक.
'लोकंपृणैः परिमलैः परिपूरितस्य' भामिनीविलासः.
लोकलोचन (लोकस्य लोचनमिव) पु० नः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड. लोकनेत्र. [वात.
लोकवाद (लोके वादः) पु० दः. लोकमां चालेली
लोकांतर (अन्यः लोकः) क्ली० रं. बीजी दुनिया, बीजो लोक, लोकांतर. [लुं, भरी गयलुं.
लोकांतरगत (लोकांतरं गतं) त्रि० तः-ता-तं. मुओ-
लोकांतरप्राप्त (लोकांतरं प्राप्तं) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. उपलो शब्द जुओ. [सिद्ध धर्म.
लोकायत (लोकेषु आयतं) क्ली० तं. चार्वाक मतनो
लोकायतिक (लोकायतं तन्मतं अस्त्यस्य ठन्) पु० कः. चार्वाक मतने माननारो.
लोकालोक (लोकश्चासावलोकश्च) पु० कः अंधकार अने जगत्नी वच्चे आवेलो ते नामनो एक कल्पित पर्वत.
'प्रकाशश्चाप्रकाशश्च लोकालोक इवाचलः' रघुः.
लोकित (लोक् क्त) त्रि० तः-ता-तं. जोयलुं, देखेलुं.
लोकेश (लोकानां लोकस्य वा ईशः) पु० शः. १ ब्र-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ह्या. २ राज्ञ. ३ पारो. ४ बुद्धभेद.

लोकेश्वर (लोकानां लोकस्य वा ईश्वरः) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કાશવું.

लोच् (चुरा० उभय० सेट् लोचयति-ते) દીપવું, પ્રકાશવું.

' इति यदि शतकृत्वस्तत्त्वमालोचयामः '

लोच् (भ्वा० आत्म० सेट् लोचते) જોવું, દેખવું.

लोचक (लोच् ण्वुल्) त्रि० कः-चिका-कं. જોનાર, દેખનાર.

लोचक (,,) क्ली० कं. १ આંખની કીકી. ૨ માંસપિંડ. ૩ સર્પની કાંચળી. ૪ કાજળ, મેશ. ૫ કાળું વસ્ત્ર. ૬ સ્ત્રીનું કપાળનું ભૂષણ. ૭ કાનનું એક જાતનું ભૂષણ. ૮ કેળ. ૯ ધનુષ્ની દોરી. ૧૦ ભ્રકુટિઉપરની કરચલીવાળી ચામડી. ૧૧ નિર્બુદ્ધિ. [આંખ, નેત્ર.

लोचन (लोच् ल्युट्) क्ली० नं. १ જોવું, દેખવું. ૨

' स्फुरदधरसीधवे तव वदनचंद्रमा
रोचयति लोचनचकोरम् ' गीतगोविन्दम्.

लोचना (लोच् युच्) स्त्री० ना. १ તપાસી જોવું. ૨ દેખવું. ૩ અવલોકન. [દર્દ, નેત્રરોગ.

लोचनामय (लोचनस्य आमयः) पु० यः આંખનું

लोचमर्कट ( ) पु० टः. એક જાતનું પૂલ.

लोचमस्तक (लोचं मस्तकं यस्य) पु० कः. મોર.

लोट् (भ्वा० पर० सेट् लोटति) ગાંડા થવું, ઉન્મત્ત થવું.

लोटन (लुट् ल्युट्) क्ली० नं. આળોટવું.

लोड् (भ्वा० पर० सेट् लोडति) ગાંડા થવું, ઉન્મત્ત થવું.

लोणक ( ) क्ली० कं. મીઠું.

लोणा (लवणमस्त्यस्याः भक्षणसमये अच्) स्त्री० णा. क्षुद्राम्लिका. लोणाम्ला. [એક જાતનો ખાર.

लोणार (लवणमृच्छति कारणत्वेन ऋ अण्) क्ली० रं.

लोणी (लवण अच् ङीप्) स्त्री० णी. लोणा શબ્દ જુઓ.

लोत (लू तन्) पु० क्ली० तः-तं. ૧ ચોરેલું ધન. ૨ લૂટેલું ધન. ૩ આંસુ. ૪ ચિકિત્સક. ૫ લવણ.

लोत्र (लू ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. ૧ ચોરેલું ધન. ૨ લૂટનું ધન.

लोध (रुध् अच्) पु० ध्रः लोध्र वृक्ष.

लोध्र (रुध् रन्) पु० ध्रः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

लोप (लुप् घञ्) पु० पः १ विनाश. ૨ છેદન. ૩ આકુળ થવું તે. ૪ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પ્રત્યયવર્ણવગેરેનો અદર્શનરૂપ નાશ.

' अदर्शनं लोपः ' पाणिनिः.

लोपा (लोपयति स्त्रीणां रूपवर्गं) स्त्री० पा. અગસ્ત્ય મુનિની પત્ની. लोपामुद्रा. [लोपाक.

लोपाक (लोपं अदर्शनं आप्नोति) पु० कः शियाળ.

लोपामुद्रा (लोपा मुदं रा क) स्त्री० द्रा. અગસ્ત્ય મુનિની પત્ની. [गस्त्य मुनि.

लोपामुद्रापति (लोपामुद्रायाः पतिः) पु० तिः अ-

लोपाशक (लोप अश् ण्वुल्) पु० कः शियाળ.

लोप्त्र (लुप् ष्ट्रन्) क्ली० प्त्रं. ચોરીનું ધન.

लोप्त्री (लुप् ष्ट्रन् ङीप्) स्त्री० प्त्री. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

लोभ (लुभ् घञ्) पु० भः. ૧ આકાંક્ષા, અપ્રાપ્ત વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની ઉત્કટ ઇચ્છા, તૃષ્ણા. ૨ પારકી વસ્તુમાં અત્યંત આસક્તિ.

' परवित्तादिकं दृष्ट्वा नेतुं यो हांद जायते ।
अभिलाषो द्विजश्रेष्ठ ! स लोभः परिकीर्तितः ' ॥
पद्मपुराणम् ॥

लोभमोहित (लोभेन मोहितः) त्रि० तः-ता-तं. લોભવડે મોહ પામેલું. [વિનાનું. लोभहीन.

लोभरहित (लोभेन रहितः) त्रि० तः-ता-तं. લોભ-

लोभविरह (लोभस्य विरहः यस्य) त्रि० हः-हा-हं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

लोभाकृष्ट (लोभेन आकृष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. લોભથી ખેંચાયલું (મનવગેરે). [લોભી.

लोभिन् (लुभ् णिनि) त्रि० भी-भिनी-भि. લોભવાળું,

लोभ्य (लुभ् यत्) पु० भ्यः. भग.

लोभ्य (,,) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं. ૧ ચાહવાલાયક. ૨ લોભ પામવાયોગ્ય. [પૂછવું.

लोम (लू मन्) क्ली० मं. ૧ રૂવાંડાં. ૨ વાળવાળું

लोमकर्ण (लोमबहुलः कर्णो यस्य) पु० र्णः ससલો.

लोमकूप (लोम्नां कूप इव) पु० पः ચામડીઉપર રૂવાડાંનાં કાણાં.

लोमघ्न (लोमानि हंति हन् ठक्) क्ली० घ्नं. જેમાં વાળ ખરી જાય છે એવો એક રોગ.

लोमन् (लू मनिन्) पु० मा. રૂવાડાં.

लोमपाद (लोमयुक्तौ पादावस्य) पु० दः અંગ દેશનો તે નામનો એક રાજા.

लोमश (लोमानि बाहुल्येन संत्यस्य श) त्रि० शः-शा-शं. બહુ રૂવાડાંવાળું.

लोमश (,,) पु० शः. ૧ તે નામનો એક મુનિ. ૨ મેંઢો.

लोमशपर्णिनी (लोमशा सती पर्णिनी) स्त्री० नी. એક જાતની વનસ્પતિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લોમશા (લોમન્ શ ટાપ્) સ્ત્રી૰ શા. ૧ વનસ્પતિ કાકજંઘા. ૨ વનસ્પતિ જટામાંસી. ૩ વજ. ૪ વનસ્પતિ શુક્લશિંબી. ૫ હીરાકસી. ૬ વનસ્પતિ મહામેદા. ૭ વનસ્પતિ શણપુષ્પા. ૮ વનસ્પતિ અતિબલા. ૯ વનસ્પતિ ગંધમાંસી.

લોમશકાંડા (લોમશ ઇવ કાંડો યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ડા. કાકડી. [ભગ.

લોમશપર્ણિકા (,,) સ્ત્રી૰ કા. રાની

લોમશપુષ્પક (લોમશ ઇવ પુષ્પં યસ્ય કપ્) પુ૰ કઃ. શિરીષવૃક્ષ.

લોમશાતન (લોમાનિ શાતયતિ) ક્લી૰ નં. વાળ ખેરવી નાંખે એવું એક ઔષધ.

લોમહર્ષણ (લોમ્નાં હર્ષણમિવ યાવત્) ક્લી૰ ણં. શરીરઉપર રૂવાડાં ઉભાં થવાં તે.

લોમહર્ષણ (લોમાનિ હર્ષયતિ કથયા) પુ૰ ણઃ. વ્યાસનો એક શિષ્ય. [હડતાળ.

લોમવૃત્ (લોમાનિ હરતિ હૃ ક્વિપ્ તુક્) પુ૰ ત્-દ્.

લોમાંચ (રોમાંચ) પુ૰ ચઃ. રોમાંચ શબ્દ જુઓ. [ભાદ્ર.

લોમાલિકા ( ) સ્ત્રી૰ કા. શિયાળની

લોલ (લોડ્ અચ્) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. ૧ તૃષ્ણાવાળું. ૨ ચંચળ.

'તૃષ્ણાલોલાંબુલોચને કલયતિ પ્રાચીં ચકોરીગણે'
ભામિનીવિલાસઃ.

'લોલા યૌવનલાલનાસ્તનુભૃતામિત્યાકલય્ય દ્રુતં'
ભર્તૃહરિઃ.

લોલા (લોલ ટાપ્) સ્ત્રી૰ લા. ૧ લક્ષ્મી. ૨ જીભ.

લોલિકા ( ) સ્ત્રી૰ કા. એક જાતનું જનાવર.

લોલિત (લુલ્ ણિચ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ હલાવેલું, ચલાવેલું. ૨ ચંચળ કરેલું.

લોલુપ (લુભ્ યઙ્ અચ્) ત્રિ૰ પઃ-પા-પં. અત્યંત લોભવાળું. લોલભ.

'લોલુપં ननु मनो मेमेति तं गोत्रविस्खलितमूचुरंगनाः'
રઘુઃ.

લોલુભ (લુભ્ યઙ્ અચ્) ત્રિ૰ ભઃ-ભા-ભં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [છેદવું. ૨ અત્યંત છેદવું.

લોલુવ (લૂ યઙ્ અચ્) ત્રિ૰ વઃ-વા-વં. ૧ વારંવાર

લોલૂપા (લૂ યઙ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ પા. છેદવાનો ધરાદો.

લોષ્ટ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ લોષ્ટતે) ૧ જમા કરવું, એકઠું કરવું. ૨ ઢગલો કરવો.

લોષ્ટ (લોષ્ટ્ અચ્) પુ૰ ક્લી૰ ષ્ટઃ-ષ્ટં. માટીનું ઢેકું.

'समलोष्टाश्मकांचनः' ગીતા.

લોષ્ટ (,,) ક્લી૰ ષ્ટં. લોઢાનો મેલ.

લોષ્ટઘ્ન (લોષ્ટં હંતિ હન્ ટક્) પુ૰ ઘ્નઃ. નીચલો શબ્દ જુઓ.

લોષ્ટભેદન (લોષ્ટં ભેદયતિ) પુ૰ નઃ. માટીનું ઢેકું ભાંગવાનું એક જાતનું લાકડાનું સાધન.

લોષ્ટમર્દિન્ (લોષ્ટં મૃદ્નાતિ) ત્રિ૰ દ્દી-દ્દિની-દ્દિ. માટીના ઢેફાનું મર્દન કરનાર.

લોષ્ટૂ (લોષ્ટૂ રન્) પુ૰ ષ્ટૂઃ. માટીનું ઢેકું.

લોહ (લૂ વિચ્ લૌઃ તં જહાતિ હા ક) પુ૰ ક્લી૰ હઃ. હં. ૧ લોઢું. ૨ ગળવેલ. ૩ ધાતુ. ૪ હથિયાર. ૫ લોહિ.

લોહ (,,) ક્લી૰ હં. અગુરુચંદન.

'अगुरु प्रवलं लोहं राज्ञार्हं योगजं तथा'
ભાવપ્રકાશઃ.

લોહ (,,) પુ૰ હઃ. બકરો, બોકડો.

कालशाकं महाशल्का खड्गलोहामिषं मधु'
મનુઃ.

લોહકંટક (લોહમિવ કંટકં યસ્ય) પુ૰ કઃ. મદનવૃક્ષ. [કાંટો.

લોહકંટક (લોહમયઃ કંટકઃ) પુ૰ કઃ. લોઢાનો

'सखि लोहकंटकनिभस्तथा तथा मदनशिखोऽपि'
આર્યાસપ્તશતી.

લોહકાંત (લોહઃ કાંતો યસ્ય) પુ૰ તઃ. લોહચુંબક.

લોહકાર (લોહં લોહમયં શસ્ત્રાદિ કરોતિ કૃ અણ્) પુ૰ રઃ. લુવાર.

'गोपालात् तन्तुवाय्यां वै कर्मकारोऽभवत् सुतः'
પરાશરઃ.

લોહકારક (લોહમયં શસ્ત્રાદિ કરોતિ કૃ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લોઢાનો મેલ.

લોહકિટ્ટ (લોહસ્ય કિટ્ટં) ક્લી૰ ટ્ટં. લોઢાનો કાટ,

લોહચૂર્ણ (લોહસ્ય ચૂર્ણં) ક્લી૰ ર્ણં. લોઢાની ભૂકી.

લોહજ (લોહાત્ લોહાભ્યાં વા જાયતે જન્ ડ) ક્લી૰ જં. ૧ કાંસું. ૨ લોઢાનો મેલ.

લોહજિત્ (લોહં જિતવાન્) પુ૰ ત્-દ્. હીરો.

લોહદ્રાવિન્ (લોહં દ્રાવયતિ) પુ૰ વી. ટંકણખાર.

લોહનાલ (લોહસ્ય નાલં યત્ર) પુ૰ લઃ. નારાચ.

લોહપૃષ્ઠ (લોહમિવ કઠિનં પૃષ્ઠં યસ્ય) પુ૰ ષ્ઠઃ. કંકપક્ષી. [મૂર્તિ.

લોહપ્રતિમા (લોહમયી પ્રતિમા) સ્ત્રી૰ મા. લોઢાની

લોહમય (લોહ મયટ્) ત્રિ૰ યઃ-યી-યં. ૧ લોઢાનું બનાવેલું. [છોડ.

લોહમારક (લોહં મારયતિ) પુ૰ કઃ. એક જાતનો

લોહલ (લોહમિવ લાતિ લા ક) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. અ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२५७८ भाषण् करनार.
लोहवर (लोहेषु धातुषु वरं) क्ली० रं. सोनुं.
लोहवर्मन् (लोहमयं वर्म) क्ली० र्म. लोढानुं બખ્તર, लोहકવચ.
लोहशंकु (लोहमयः शंकुः) पु० कुः. लोढानो खीलो.
लोहश्लेषण (लोहानि श्लेषयति) पु० णः. ટંકણ-खार.
लोहाभिसार (लोह अभि सृ घञ्) पु० रः. युद्धना प्रारंभमां कुच करती वખते राजાओरे हथियारनुं पूजन करे छे ते. [शब्द જુओ.
लोहाभिहार (लोह अभि हृ घञ्) पु० रः उपलो
लोहार्गल (लोहमयः अर्गलः) पु० लः. लोढानो आगळो.
लोहित (रुह् इतच् रस्य लः) पु० तः. १ रातो वर्ण. २ सर्प. ३ मर्दन. ४ ते नामनो એક नद. ५ એક જાતનो मृग. ६ એક જાતનुं माछलुं. ७ मसूर. ८ रक्तालु. ९ ते नामनुं એક वन. १० रातो चोખो.
लोहित (लोहित अच्) त्रि० तः-ता-नी-तं. रातुं.
' मुहुश्चलत्पल्लवलोहिनीभिः
उच्चैः शिखाभिः शिखिनोऽवलीढाः '
किरातार्जुनीयम्.
लोहित (रुह् इतच्) क्ली० तं. १ रातुं चंदन. २ केसर. ३ पतंग. ४ हरिचंदन. ५ लोहि. ६ रातुं गोशीर्षक. ७ तृणकुंकुम. ८ युद्ध.
लोहित (रुह् इतच्) त्रि० तः-ता-तं. रोहण करनार.
लोहितक (लोहितमिव कायति कै क) क्ली० कं. पीतळ. [ख. २ पद्मराग मणि.
लोहितक (लोहितः स्वार्थे कन्) पु० कः. १ भंग-
लोहितचंदन (लोहितं चंदनं) क्ली० नं. १ रातुं चंदन. २ केसर. [दाढमनुं ઝાડ.
लोहितपुष्पक (लोहितानि पुष्पाणि यस्य) पु० कः.
लोहितपुष्पक (,,) त्रि० कः-का-कं. राता फूलवाळुं. [राती भाटी. २ गेरु.
लोहितमृत्तिका (लोहिता मृत्तिका) स्त्री० का. १
लोहिता (रुह् इतच् टाप्) स्त्री० ता. १ वनस्पति वराहक्रांता. २ वनस्पति साटोडी. ३ राता वर्णवाळी स्त्री. [१ विष्णु. २ केवल.
लोहिताक्ष (लोहिते अक्षिणी यस्य षच्) पु० क्षः.
लोहिताक्ष (,,) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. राता नेत्रवाळुं.
लोहितांग (लोहितमंगं यस्य) पु० गः. भंगलग्रह.
लोहितानन (लोहितमाननं यस्य) पु० नः, नोળियो.
लोहितानन (,,) त्रि० नः-ना-नं. राता मुખवाळुं. [तांबु.
लोहितायस् (लोहितं वर्णमेति इण् असुन्) क्ली० तः
लोहितायस् (लोहितं अयः अच्) क्ली० सं. उपलो शब्द જુओ.
लोहितिमन् (लोहित इमनच्) पु० मा. रताश.
लोहिनी (रुह् इतच् ङीप्) स्त्री० नी. राता रंगवाળी स्त्री.
लोहोत्तम (लोहेषु धातुषु उत्तमं) क्ली० मं. सोनुं.
लौकायातिक (लोकायतमधीते वेत्ति वा ठक्) पु० कः १ चार्वाक मतनो अभ्यास करनारो. २ चार्वाक मतने जाणनारो.
लौकिक (लोके विदितः प्रसिद्धः हितो वा ठण्) त्रि० कः-का-कं. १ लोकमां जाणेलुं. २ लोकप्रसिद्ध. ३ मशहुर. ४ लोकना हितनुं. [लोकरूढि.
लौकिक (,, ,,) क्ली० कं. लोकव्यवहार,
' वनौकसोऽपि संतो लौकिकज्ञा वयम् '
शाकुन्तलम्.
लौकिकता (लौकिकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. लौकिकपणुं [જુओ.
लौकिकत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द
लौकिकाग्नि (लौकिकः अग्निः) पु० ग्निः. विधानवडे संस्कारशून्य अग्नि. [थवुं.
लौड् (भ्वा० पर० सेट् लौडति) उन्मत्त थवुं, गांडा
लौह (लोहमेव स्वार्थे अण्) पु० हः. लोખंड, लोढुं.
लौह (लोहस्येदं विकारो वा अण्) त्रि० हः-ही-हं. लोढानुं, लोहासंबंधी, लोढानुं बनावेलुं.
लौहबंध (लौहो बंधः) पु० धः. लोढानो बंध.
लौहभांड (लौहं भांडं) क्ली० डं. लोढानुं वासण.
लौहमल (लौहं मलं) क्ली० लं. लोढानो मेल.
लौहित्य (लोहितस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. रातो वर्ण, रातापणुं, रताश.
' चम्पके तीर्णलौहित्ये तस्मिन् प्राग्ज्योतिषेश्वरः ' रघुः.
लौहित्य (,,) पु० त्यः ब्रह्मपुत्र नद..
ल्यी (क्र्या० पर० सेट् ल्यिनाति) जोडी देवुं.
ल्वी (क्र्या० पर० अनिट् ल्विनाति) जवुं.

व.

व. व्यंजनवर्णनी ओगणत्रीशमो घोषाक्षर.
व (वा ड) पु० वः १ वायु. २ वरुण. ३ सांत्वन. ४ भंजन. ५ कल्याण. ६ समुद्र. ७ जलवान्. ८ राहु. ९ वाघ. १० देखाणुं, रहेवाणु. ११ शालूक.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१२ वंदन. १३ पाणी. [अव्यय.

व (वा ड) अव्य० व. सरखापणुं बतावतो 'शात्रवं व यशः पपुः' रघुः.

व (वा ड) क्ली० वं. १ वरुण. २ वरुणपत्नीज.

वंश (वमति वम् श) पु० शः १ वंश. २ वांसडो. ३ समूह, टोळुं. ४ वांसानुं हाडकुं. ५ वांसणी. ६ शेलडी. ७ सागनुं आड.

'धनुर्वंशविशुद्धोऽपि निर्गुणः किं करिष्यति' हितोपदेशः.

वंशक (वंश इव कायति कै क) पु० कः १ एक जातनुं माछलुं. २ एक जातनी शेलडी.

वंशक (,,) क्ली० कं. अगुरुचंदन.

वंशकफ (वंशः कफ इव) क्ली० फं. वांसना आकारमां हवामां उडता रुना तंतु.

वंशकर्पूररोचना (वंशस्य कर्पूररोचना) स्त्री० ना. वांसकपूर. वंशरोचनः. [२ वांसनो नाश.

वंशक्षय (वंशस्य क्षयः) पु० यः. १ वंशनो नाश.

वंशक्षीरी (वंशस्य क्षीरमिवास्त्यस्याः अच्) स्त्री० री. वांसकपूर.

वंशज (वंशाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ सारा वंशमां पेदा थनार. २ वांसमां पेदा थनार.

वंशज (,,) पु० जः. वांसना धडुं. वेणुयव.

वंशजा (,, टाप्) स्त्री० जा. वांसकपूर.

'वंशजा बृंहणी वृष्या वल्या स्वाद्वी च शीतला' भावप्रकाशः.

वंशतंडुल (वंशजातस्तंडुलः) पु० लः. वांसना धडुं.

वंशधर (वंशं धरति धृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ वंशनुं पोषण करनार. २ वांसडो धारण करनार.

वंशनालिका (वंशनिर्मिता नालिका) स्त्री० का. वांसणी. [भूल.

वंशनेत्र (वंशस्येव नेत्रमस्य) क्ली० त्रं. शेलडीनुं

वंशपत्र (वंशस्य पत्रमिव पत्रमस्य) पु० त्रः. एक जातनुं तृण

वंशपत्र (वशस्य पत्रं) क्ली० त्रं. वांसनुं पांदडुं.

वंशपत्रपतित ( ) क्ली० तं. सत्तर अक्षरनुं एक जातनुं वृत्त.

'दिङ्मुनि वंशपत्रपतितं भरनभननगैः' छन्दोमञ्जरी.

वंशपत्री (वंशपत्र ङीप्) स्त्री० त्री. एक जातनी हिंग. नाडीहिंगु. [जातनो गुगळ.

वंशपीत (वंशः तत्पत्रमिव पीतः) पु० तः. एक

वंशपुष्पा (वंशस्य पुष्पाणीव पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० ष्पा. एक जातनो वेलो. सहदेवी.

वंशपूरक (वंशस्येव पूरकमस्य) क्ली० कं. ईक्षुभूल.

वंशरोचना (वंशेषु रोचते) स्त्री० ना. वांसकपूर. वंशलोचना. [जुओ.

वंशलोचना (वंशरोचना) स्त्री० ना. उपलो शब्द

वंशवृद्धि (वंशस्य वृद्धिः) स्त्री० द्धिः. १ वंशनो वधारो. २ वांसनो वधारो.

वंशशर्करा (वंशस्य शर्करेव) स्त्री० रा. वांसकपूर.

वंशशलाका (वंशस्य शलाकेव) स्त्री० का. सुगंधी वाळो. [समाचार.

वंशसमाचार (वंशस्य समाचारः) पु० रः. वंशना

वंशस्तुनित ( ) क्ली० तं. आर अक्षरनुं ते नामनुं एक वृत्त. [जुओ.

वंशस्थविल ( ) क्ली० लं. उपलो शब्द

'वदन्ति वंशस्थविलं जतौ जरौ' छन्दोमञ्जरी.

वंशहीन (वंशेन हीनः) त्रि० नः-ना-नं. वंशविनानुं, निर्वंश.

वंशाग्र (वंशस्य अग्रं) क्ली० ग्रं. वांसडानो कांटो.

वंशांकुर (वंशस्य अंकुरः) पु० रः. उपलो शब्द जुओ. [वंशिका.

वंशिक (वंशोऽस्त्यस्य ठन्) क्ली० कं. अगुरुचंदन.

वंशिका (वंशिक टाप्) स्त्री० का. वांसणी. वंशी.

वंशी (वंश ङीष्) स्त्री० शी. वांसणी.

वंशीधर (वंशीं धरति धृ अच्) पु० रः. १ श्रीकृष्ण. २ वांसणी धारण करनारो.

वंश्य (वंशे सत्कुले जातः यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. सारा कुळमां पेदा थयलुं. [पेदा थनार.

वंश्य (वंशे भवः यत्) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. वंशमां

'नूनं मत्तः परं वंश्याः पिण्डविच्छेददर्शनः' रघुः.

वंश्य (वंश यत्) क्ली० श्यं. १ धरनुं उंचेनुं लाकडुं. २ पीठनुं एक अवयव. [अतिशय.

वंहिष्ठ (वृंदारक इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अत्यंत,

वंहीयस् (वृंदारक ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. घणुं ज, घणुज. [थवुं.

वक् (भ्वा० आत्म० सेट् वंकते) १ जवुं. २ वांका

वक (वकि अच्) पु० कः १ णगलो. २ एक जातनुं आड. ३ औषध पकावधानुं एक जातनुं यंत्र. ४ कुबेर. ५ बकासुर. [श्रीकृष्ण. २ भीमसेन.

वकजित् (वकं जितवान् जि क्विप्) पु० त्-द्. १

वकधूप (वक इव शुभ्रो धूपः) पु० पः एक जातनो धूप. [शब्द जुओ. वकांतक.

वकनिषूदन (वकं निषूदयति) पु० नः वकजित्

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वकपुष्प (वक इव कुटिलं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः એક જાતનું ઝાડ.

वकवृत्ति (वकस्येव स्वार्थपरा वृत्तिर्यस्य) पु० त्तिः પોતાનો સ્વાર્થ સાધવામાં બીજાને ઠગી જનાર પુરુષ.

' नालेनैव स्थित्वा पादेनैकेन कुंचितग्रीवः ।
जनयति कुमुदभ्रान्तिं वृद्धवको बालमत्स्यानाम् ' ॥

वकव्रतधर (वकव्रतं धारयति) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

वकव्रतिक (वकव्रत ठक्) पु० कः वकवृत्ति શબ્દ

वकव्रतिन् (वकव्रत इनि) पु० त्ती. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

वकाची ( ) स्त्री० ची. એક જાતની ભાજી.

वकुल (वकि कुलच्) पु० लः બકુલવૃક્ષ. વકૂલ.

वकुला (वकि कुलच् टाप्) स्त्री० ला. કટુકા શબ્દ જુઓ.

वकुली (वकि कुलच् ङीप्) स्त्री० ली. વનસ્પતિ કાકોલી. [વળી ગયલી ઝાડની ડાળી.

वकेरुका ( ) स्त्री० का. પવનથી વાંકી

वक्क् (भ्वा० आत्म० सेट् वक्कते) જવું.

वक्तव्य (वच् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ૧ કહેવા જેવું, બોલવાલાયક. ૨ દુષ્ટ. ૩ હીણું.

वक्तव्य (,,) क्ली० व्यं. ૧ કહેવું, બોલવું. ૨ દૂષણ.

वक्तव्यता (वक्तव्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ કહેવા જેવાપણું. ૨ કપટ. ૩ દૂષણ.

वक्तव्यत्व (वक्तव्यस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

वक्तुकाम (वक्तुं कामः) त्रि० मः-मा-मं. કહેવાને ઇચ્છનાર, બોલવાને ઇચ્છનાર.

वक्तुमनस् (वक्तुं मनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-नः. બોલવાનું મન જેને છે તે, કહેવાનું મન જેને છે તે.

वक्तृ (उचितं वहु वदति वच् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. ૧ યોગ્ય બોલનાર. ૨ વાજબી કહેનાર. ૩ બોલનાર, કહેનાર.

' न नु वक्तृविशेषनिस्पृहा गुणगृह्या वचने विपश्चितः '
किरातार्जुनीयम्.

' अप्रियस्य च पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभः '
महाभारतम्.

वक्तृ (,,) पु० क्ता. પંડિત.

वक्त्र (वच् ष्ट्रन्) क्ली० क्त्रं. ૧ મુખ. ૨ તગરમૂલ. ૩ એક જાતનો વસ્ત્રનો પોશાક. ૪ એક જાતનો છંદ.

वक्त्रखुर (वक्त्रस्य खुर इव) पु० रः. દાંત.

वक्त्रज (वक्त्राज्जायते जन् ड) पु० जः. બ્રાહ્મણ.

वक्त्रताल (वक्त्रात् तालः यस्य) पु० क्ली० लः-लं. મોઢે વગાડવાનું એક જાતનું વાદ્ય.

वक्त्रपट्ट (वक्त्रस्य पट्ट इव) पु० ट्टः. તોબરો.

वक्त्रभेदिन् (वक्त्रं भिनत्ति भिद् णिनि) पु० दी. તીખો રસ. [पु० धी. બીજોરું.

वक्त्रशोधिन् (वक्त्रं शोधयति शुध् णिच् णिनि)

वक्त्रशोधिन् (वक्त्रं शोधयति शुध् णिच् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. મુખ સાફ કરનાર તાંબૂલવગેરે.

वक्त्रासव (वक्त्रस्य आसव इव) पु० वः. ૧ લાળ. ૨ અધરરસ.

वक्र (वकि रन्) त्रि० क्रः-क्रा-क्रं. ૧ વાંકું. ૨ ક્રૂર.

' वक्राः स्युः पंच षष्ठेऽर्के अतिवक्रा नगाष्टगे ।
नवमे दशमे चैव जायते सहजा गतिः ' ॥
ज्योतिस्तत्वम् ॥

वक्र (,,) पु० क्रः. ૧ શનૈશ્ચર. ૨ ભંગલગ્રહ. ૩ રુદ્ર. ૪ ત્રિપુરાસુર. ૫ પીતપાપડો.

वक्र (,,) क्ली० क्रं. નદી, નેરું, ઝરોવગેરેનો વાંકો રસ્તો. [ઝાડ. वक्रकंटक.

वक्रकंद (वक्रः कंटः कंटको यस्य) पु० टः. બોરનું

वक्रकंटक (वक्रकंटः संज्ञायां कन्) पु० कः. બોરનું ઝાડ. [વાલ.

वक्रखड्ग (वक्रः खड्ग) पु० ड्गः. વાંકી તલવાર. कर-

वक्रगामिन् (वक्रं गच्छति गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. વાંકું જનાર.

वक्रग्रीव (वक्रा ग्रीवा यस्य) पु० वः. ઊંટ.

वक्रग्रीव (,,) त्रि० वः-वा-वं. વાંકી ડોકવાળું.

वक्रग्रीवा (वक्रा ग्रीवा) स्त्री० वा. વાંકી ડોક.

वक्रचंचु (वक्रा चंचुर्यस्य) पु० चुः. પોપટ.

वक्रता (वक्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વાંકાપણું. वक्रिमन्. [જુઓ.

वक्रत्व (वक्रस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

वक्रदंष्ट्र (वक्रा दंष्ट्रा यस्य) पु० ष्ट्रः. ડુક્કર.

वक्रनासिक (वक्रा नासिका यस्य) पु० कः. ઘુડ.

वक्रनासिक (,,) त्रि० कः-का-कं. વાંકા નાકવાળું. [વાંકા પૂછડાવાળું.

वक्रपुच्छ (वक्रं पुच्छं यस्य) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं.

वक्रपुच्छ (,,) पु० च्छः. કુતરો.

वक्रपुच्छ (वक्रं पुच्छं) क्ली० च्छं. વાંકું પુછડું.

वक्रपुष्प (वक्राणि पुष्पाणि यस्य) पु० ष्पः. એક જાતનું ઝાડ. ૨ ખાખરાનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वक्रभणित (वक्रं भणितं) क्री० तं. वांकुं-आडुं બોલવું તે, વાંકા બોલ, વક્રોક્તિ.
वक्रा (वक्र टाप्) स्त्री० का. વાંકી ગતિ. પર્વત.
वक्रांग (वक्रं अंगं यस्य) पु० गः. હંસ.
वक्रांग (,,) त्रि० गः-गी-गं. વાંકા અંગવાળું.
वक्रांग (वक्रं अंगं) क्री० गं. વાંકું અંગ.
वक्रिमन् (वक्रस्य भावः इमनिच्) पु० मा. વાંકાપણું.
' वशितवाक्रिमप्रेक्षितम् ' मालतीमाधवम्.
वक्रीकरण (वक्र च्वि कृ ल्युट्) क्री० णं. વાંકું કરવું તે. [કરેલું.
वक्रीकृत (वक्र च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. વાંકું
वक्रीभाव (वक्र भू घञ्) पु० वः. વાંકા થવું તે.
वक्रीभूत (वक्र भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. વાંકું થયલું.
वक्रोक्ति (वक्रा उक्तिः) स्त्री० क्तिः. ૧ વાંકું બોલવું તે. ૨ તે નામનો એક અર્થાલંકાર. ૩ કાકુવચન.
' अन्यस्यान्यार्थकं वाक्यमन्यथा योजयेद्यदि ।
अन्यश्लेषेण काक्वा वा सा वक्रोक्तिस्ततो द्विधा ' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥
वक्रोष्ट्रिका (वक्रोष्ठ ठन्) स्त्री० का. દાંત ન દેખાય તેમ હસવું તે.
वक्ष् (भ्वा० पर० सेट् वक्षति) ગુસ્સે થવું.
वक्षःस्थल (वक्षः स्थलमिव) क्री० लं. છાતી.
वक्षःसंमर्दिनी (वक्षः संमृद्नाति) स्त्री० नी. પ્યારી, પત્ની.
वक्षण (वक्ष् ल्युट्) क्री० णं. છાતી.
वक्षस् (वह् असुन् सुट्) क्री० क्षः. છાતી.
' रघुर्भृशं वक्षसि तेन ताडितः ' रघुः.
वक्षस्स्थल (वक्षः स्थलमिव) क्री० लं. वक्षःस्थल શબ્દ જુઓ. [ધાયા.
वक्षोज (वक्षसि जायते जन् ड) पु० जः. સ્તન,
' वक्षोजयोर्मन्दता ' साहित्यदर्पणम्.
वक्षोरुह (वक्षसि रोहति रुह् क) पु० हः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
' मा शबरतरुणि पीवरवक्षोरुहभरेण भज गर्वं '
आर्यासप्तशती.
वक्ष्यमाण (वच् यक् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. કહેવાશે તે, બોલાશે તે, કહેવાવાનું, બોલાવાનું.
वख् (भ्वा० पर० सेट् वंखति) જવું.
वग् (भ्वा० पर० सेट् वंगति) લંગડાવવું, બોડાવવું. [જુઓ.
वगाह (अव् गाह् घञ्) पु० हः. अवगाहन શબ્દ
वग्नु (वच् नु) पु० ग्नुः. ૧ બોલનારો. ૨ બોલ બોલ કરનારો, વાતડિયો.
वघ् (भ्वा० पर० सेट् वंघति) ૧ જવું. ૨ આરંભવું. ૩ નિંદવું. ૪ જલ્દીથી જવું. [ચુંટેલો રસ્તો.
वंक (वकि घञ्) पु० कः. નદી, નાળાંવગેરેનો વાંકો-
वंका (वंक टाप) स्त्री० का. पल्ययन શબ્દ જુઓ.
वांकेल (वंक इलच्) पु० लः. એક જાતનો કાંટો.
वंक्य (वंच् ण्यत्) त्रि० क्यः-क्या-क्यं. વાંકું.
वंक्रि (वक् रि) स्त्री० क्रिः. બરડાનું હાડકું.
वंक्रि (,,) पु० क्री० क्रिः-क्रि. ૧ એક જાતનું વાદ્ય. ૨ ગૂમડાદાર.
वंक्षण (वंक्ष् ल्यु) क्री० णं. જાંઘનો સાંધો.
वंक्षु (वह् कुन्) स्त्री० क्षु. ગંગાનો એક જાતનો પ્રવાહ.
वंग (वगि अच्) क्री० गं. ૧ કલઈ. ૨ સીસું.
वंग (,,) पु० गः. ૧ બંગાળા દેશ. (व० व० वंगाः) ૨ ચંદ્રવંશમાં પેદા થયલો તે નામનો એક રાજા. ૩ કપાસ. ૪ એક જાતનો છોડ.
' रत्नाकारं समारभ्य ब्रह्मपुत्रान्तगं प्रिये ।
वङ्गदेश इति प्रोक्तः '
वंगज (वंगाज्जायते जन् ड) क्री० जं. સિંદૂર.
वंगज (वंगे जायते जन् ड) त्रि०, जः-जा-जं. બંગાળામાં પેદા થનાર.
वंगन (वगि ल्यु) पु० नः. એક જાતનો છોડ.
वंगशुल्वज (वंगशुल्वाभ्यां जायते जन् ड) क्री० जं. કાંસું.
वंगसेन (वंगमिव सेना पुष्पमस्य) पु० नः. બકવૃક્ષ.
वंगारि (वंगस्य अरिः) पु० रिः. હડતાળ.
वच् (अदा० पर० अनिट् वक्ति) કહેવું, બોલવું.
वच् (चुरा० उभय० अनिट् वाचयति-ते) ૧ ઉપલો ધાતુ જુઓ. ૨ ખબર કરવી. ૩ વાંચવું.
' वाचयति नान्यलिखितं लिखितमनेन वाचयति नान्यः ।
अयमपरोऽस्य विशेषः स्वयमपि लिखितं स्वयं न
वाचयति ' ॥
वच (वच् अच्) पु० चः. પોપટ. [ચાળ.
वचकु (वच् अकुच्) त्रि० कुः-कूः-कु. વાતડિયું, વાचनु नु नु
वचन (वच् ल्युट्) क्री० नं. ૧ કહેવું-બોલવું તે. ૨ વાક્ય. ૩ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એકવચન, દ્વિવચન, બહુવચનપૈકી દરેક.
वचन (वच् ल्यु) क्री० नं. શુંઠ.
वचनकर (वचनं करोति कृ ट) त्रि० रः-री-रं. તા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બેદાર, વચનપ્રમાણે ચાલનાર.

वचनक्रम (वचनस्य क्रमः) पु० मः બોલવાનો ક્રમ.

वचनग्राहिन् (वचनं गृह्णाति ग्रह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. १ તાબેદાર. ૨ વચનને અધીન. ૩ વશ થયલું.

वचनीय (वच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ કહેવા-લાયક, બોલવાયોગ્ય. ૨ નિંદવાલાયક, ઠપકાજોગ.

वचनीय (,,) क्ली० यं. લોકાપવાદ.

'वचनीयमिदं व्यवस्थितम्' कुमारः.

'न कामवृत्तिर्वचनीयमीक्षते' कुमारः.

वचनीयता (वचनीयस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ લોકાપવાદ. ૨ કહેવાયોગ્યપણું.

वचनीयत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. १ લોકાપ-વાદ. ૨ કહેવાલાયકપણું.

वचनेस्थित (वचने वाक्ये स्थितः) त्रि० तः-ता-तं. १ વચનને અધીન, તાબેદાર. ૨ વશ થયલું. ૩ વચન પાળનાર. [આરંભ.

वचनोपक्रम (वचनस्य उपक्रमः) पु० मः વાક્યનો

वचर (अव चर् अच्) त्रि० रः-रा-रं. શઠ.

वचर (,,) पु० रः. કુકડો.

वचलु (वच् अलुच्) पु० लः. १ કસૂર, વાક, ભૂલ. ૨ અપરાધ. ૩ શત્રુ.

वचस् (वच् असुन्) क्ली० चः. વાક્ય, વાણી.

'मृगाधिराजस्य वचो निशम्य' रघुः.

वचसांपति (वचसां पतिः) पु० तिः. બૃહસ્પતિ.

वचस्कर (वचः करोति कृ अच्) त्रि० रः-री-रं. १ વચન પાળનાર. ૨ વશ થયલું.

वचा (वच् अच् टाप्) स्त्री० चा. વજ.

वचोग्रह (वचसां ग्रहः) पु० हः. જ્ઞાન.

वज् (भ्वा० पर० सेट् वजति) જવું.

वज् (चुरा० उभय० सेट् वाजयति-ते) १ ખાણ સુ-ધારવું. ૨ જવું.

वज्र (वज् रन्) पु० क्ली० ज्रः-ज्रं. १ હીરો. ૨ ઇંદ્ર-નું વજ્ર. ૩ છોકરું, બાલક. ૪ આંબલી. ૫ તલનું ફૂલ. ૬ કાંજિક.

'वज्रादपि कठोराणि मृदूनि कुसुमादपि।
लोकोत्तराणां चेतांसि को हि विज्ञातुमर्हति॥
उत्तररामचरितम्॥

वज्र (,,) त्रि० ज्रः-ज्रा-ज्रं. કઠણ.

वज्र (,,) पु० ज्रः. १ ધોળો દર્ભ. ૨ યદુવંશમાં પેદા થયલો એક રાજા. ૩ કોકિલાક્ષ વૃક્ષ. ૪ એક જાતનો યોગ. [હનુમાન.

वज्रकंकट (वज्रः कंकटः देहावरणमस्य) पु० टः.

वज्रकंटक (वज्रमिव कंटकमस्य) पु० कः. १ કોકિ-લાક્ષ. ૨ થોરનું ઝાડ.

वज्रचर्मन् (वज्रमिव चर्म यस्य) पु० र्मा. ગેંડો.

वज्रतुंड (वज्राकारं तुंडं यस्य) पु० डः. १ ગણેશ. ૨ મચ્છર. ૩ ગરુડ. ૪ ગીધ. [૨ ડુક્કર.

वज्रदंत (वज्रमिव दंतः यस्य) पु० तः. १ ઉંદર.

वज्रदशन (वज्रमिव दशनः यस्य) पु० नः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

वज्रद्रु (वज्राकारो द्रुः) पु० द्रुः. એક જાતનું ઝાડ.

वज्रद्रुम (वज्राकारो द्रुमः) पु० मः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

वज्रधर (वज्रं धरति धृ अच्) पु० रः. १ ઇંદ્ર. ૨ ધુડ. ૩ તે નામનો એક જિન. वज्रभृत्.

वज्रानिर्घोष (वज्रस्य निर्घोषः) पु० षः. વજ્રનો અવાજ. वज्रस्तनित. [શબ્દ જુઓ.

वज्रनिष्पेष (वज्रस्य निष्पेषः) पु० षः. ઉપલો

वज्रपाणि (वज्रं पाणौ यस्य) पु० णिः. १ ઇંદ્ર. ૨ ધુડ. वज्रहस्त.

वज्रपात (वज्रस्य पातः) पु० तः. વજ્રનું પડવું.

'यावन्निष्ठुरवज्रपातसदृशं देहीति नो भाषते'
उद्भटः.

वज्रपुट (वज्रमिव कठिनं पुटमस्य) क्ली० टं. ઔષધ પકાવવાનું એક જાતનું પાત્ર.

वज्रपुष्प (वज्रमिव पुष्पं) क्ली० ष्पं. તલનું ફૂલ.

वज्रपुष्पा (वज्रमिव पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पा. સુવા. शतपुष्पा. [કઠણ.

वज्रमय (वज्रात्मकं मयट्) त्रि० यः-यी-यं. અત્યંત

वज्रमूली (वज्रमिव कठिणं मूलं यस्याः ङीप्) स्त्री० ली. રાની અડદ. माषपर्णी.

वज्ररथ (वज्रमिव रथः अस्य) पु० थः. ક્ષત્રિય.

वज्ररद (वज्रमिव रदो यस्य) पु० दः. ડુક્કર.

वज्रलेप (वज्रमिव लेप) पु० पः. વજ્ર જેવો કઠિણ લેપ.

'वज्रलेपघटितेव' मालतीमाधवम्.

वज्रवल्ली (वज्रमिव कठिना वल्ली) स्त्री० ल्ली. એક જાતનો વેલો. [દેવી.

वज्रवाराही (वज्रा सती वाराही) स्त्री० ही. भाया-

वज्रशल्य (वज्रमिव शल्यमस्य) पु० ल्यः. એક જા-તનો જંતુ. [ઘાદેવી.

वज्रशृंखला (वज्रवत् शृंखलमस्याः) स्त्री० ला. वि-

वज्रसूर्य (वज्रः सन् सूर्य इव) पु० र्यः. તે નામનો એક બુદ્ધ. [૩ સ્નુહી શબ્દ જુઓ.

वज्रा (वज् रक् टाप्) स्त्री० ज्रा. १ ગળો. ૨ દુર્ગા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वज्रांग (वज्रमिव अंगं यस्य) पु० गः. सर्प.
वज्रांगी (वज्रमिव अंगं यस्याः) स्त्री० गी. એક જાતનું અનાજ.
वज्राघात (वज्रस्य आघातः) पु० तः. વજ્રનો ઘા.
वज्रिन् (वज्रमस्त्यस्य इनि) पु० ज्री. १ ઇંદ્ર. २ ધુડ. ३ બુદ્ધભેદ.

'यमकुबेरजनेश्वरवज्रिणाम्' रघुवंशम्.
'ननु वज्रिण एव वीर्यमेत-
द्विजयंते द्विषतो यदस्य पक्ष्याः'
विक्रमोर्वशीयम्.

वज्री (वज्र् रक् ङीष्) स्त्री० ज्री. સ્નુહી શબ્દ જુઓ.
वंचक (वंच् णिच् ण्वुल्) पु० कः शियाળ.

अनन्तरं स वञ्चकः कर्पूरतिलकसमीपं गत्वा साष्टां-
गपातं प्रणम्य.....' हितोपदेशः.

वंचक (,,) त्रि० कः-चिका-कं. १ ઠગારું, ઠગનાર. २ લુચ્ચું.
वंचथ (वंच् अथच्) पु० थः. १ ઠગારો, લુચ્ચો. २ ક્રોયલ. ३ ઠગાઈ. [તરવું તે, છેતરામણ.
वंचन (वंच् ल्यु) क्ली० नं. ઠગવું તે, ઠગાઈ, છે-

'वंचनं चापमानं च मतिमान्न प्रकाशयेत्'
चाणक्यशतकम्.

वंचना (वंच् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

'स्वर्गाभिसंधिसुकृतं वंचनामिव मेनिरे' कुमारसंभवम्.

वंचनीय (वंच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ઠગવાલા-યક, છેતરવા જેવું.

'न वंचनीयाः प्रभवोऽनुजीविभिः'

वंचित (वंच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઠગેલું, છેતરેલું.

'विधिना जन एष वञ्चितः' कुमारसंभवम्.

वंचुक (वंच् उकञ्) त्रि० कः-का-कं. १ ઠગારું. २ લુચ્ચું. [અશોકવૃક્ષ. ३ વેતસવૃક્ષ.
वंजुल (वंच् उलच्) पु० लः. १ તિનિશવૃક્ષ. २
वंजुल (,,) त्रि० लः-ला-लं. વાંકું.
वंजुला (वंच् उलच् टाप्) स्त्री० ला. १ બહુ દૂધવા-ળી ગાય. २ તે નામની એક નદી.
वंजुलद्रुम (वंजुलप्रियः द्रुमः) पु० मः. અશોકવૃક્ષ.
वंजुलप्रिय (वंजुलं वकं प्रीणाति प्री क) पु० यः. વેતસવૃક્ષ. [ઠવું. २ ભાગ કરવા.
वट् (चुरा० उभय० सेट् वंटयति-ते) १ ઘેરવું, વીં-
वट् (भ्वा० पर० सेट् वटति) ઘેરવું, વીંટવું.
वट् (चुरा० उभय० सेट् वंटयति-ते) ભાગ કરવા, વિભાગ કરવા.
वट (वट् अच्) पु० टः. १ વડ. २ કોડી. ३ મજબુત

દોર. ४ સમપણું. ५ ગોળો. ६ વડું.

'सोऽयं वटः श्याम इति प्रतीतः' रघुवंशम्.

वटक (वट् कुन्) पु० कः વડું.
वटपत्र (वटस्येव पत्रमस्य) पु० त्रः. એક જાતનું ઝાડ. [તનો વેલો.
वटपत्री (वटस्येव पत्रमस्याः) स्त्री० त्री. એક જા-
वटर (वट् अरच्) पु० रः. કુકડો.
वटर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ ચોર. २ લુચ્ચું. ३ ચંચળ.
वटाकर ( ) पु० रः. દોર, દોરડું, રશી.
वटारक ( ) पु० कः. દોર.
वटारकामय (वटारक मयट्) त्रि० यः-यी-यं. બહુ દોરવાળું.
वटारका ( ) स्त्री० का. દોર.
वटावीक ( ) पु० कः નામાંકિત ચોર.
वटिका (वटी कन्) स्त्री० का. १ ગોળી. २ વડી.
वटी (वट् अच् ङीष्) स्त्री० टी. १ દોરી. २ ગોળી. ३ વડી. ४ એક જાતનું ઝાડ.
वटु (वट् उ) पु० टुः १ બ્રહ્મચારી. २ બાણવક.

'निवार्यतामालि किमप्ययं वटुः
पुनर्विवक्षुः स्फुरितोत्तराधरः'
कुमारसंभवम्.

वटुक (वट् उक) पु० कः १ છોકરો. २ બાલક. ३ બટુકભૈરવ. ४ બ્રહ્મચારી. ५ ઉપનયનસંસ્કાર કરવાયોગ્ય છોકરો. [દેવાની ક્રિયા.
वटूकरण (वटु च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. જનોઈ
वठ् (भ्वा० पर० सेट् वठति) સમર્થ થવું, શક્તિ-વાળું થવું.
वठ् (भ्वा० आत्म० सेट् वंठते) સહાયવિના ચાલવું.
वठर (वठ् अरन्) त्रि० रः-रा-रं. १ મૂર્ખ, બેવકુફ. २ મંદ. ३ ધાતકી. ४ લુચ્ચું.
वड् (चुरा० उभय० सेट् वंडयति-ते) ભાગ કરવા.
वड् (भ्वा० आत्म० सेट् वंडते) १ ઉપલો ધાતુ જુઓ. २ વીંટવું. ३ ઘેરવું.
वडभि (वड् अभि) स्त्री० भिः १ ઘરના છાપરાની વળી, વાંસવગેરે કાષ્ઠ. २ ઘરઉપર થોડી વારમાટે કરેલું છાપરું.

'धूपैर्जालविनिःसृतैर्वडभयः संदिग्धपारावताः'
विक्रमोर्वशीयम्.

वडभी (वड् अभि ङीष्) स्त्री० भी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
वडा (वड् अच् टाप्) स्त्री० डा. વડું.
वडिश (वडिं श्यति शो क) क्ली० शं. માછલાં પક-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ડવાનો લોઢાનો આંકડો.

વડ્ડ (વલ્ રક્) ત્રિ૦ ડ્ડઃ-ડ્ડા-ડ્ડં. મોટું.

વણ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ વણતિ) અવાજ કરવો.

વણિજ્ (પણાયતે વ્યવહરતિ પણ્ ઇજિ ઇજો વા પસ્ય વઃ) પુ૦ ક્ગ્. ૧ વ્યાપાર કરનાર, વાણિયો. ૨ તુલારાશિ. [વ્યાપાર.

વણિજ્ય (વણિજો ભાવઃ કર્મ વા ય) ક્લી૦ જ્યં.

વંટ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ વંટયતિ-તે) ભાગ કરવા.

વંટ (વંટ્ અચ્) પુ૦ ટઃ ૧ ભાગ. ૨ વાંઢો. ૩ દાતરડાવગેરેનો હાથો.

વંટક (વંટ્ ઘઞ્ સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ ભાગ.

વંટક (વંટ્ ણ્વુલ્) ત્રિ૦ કઃ-ટિકા-કં. ભાગ કરનાર, વિભાજક.

વંટન (વંટ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. ભાગ પાડવા, ભાગ કરવા.

વંઠર (વંઠિ અરચ્) પુ૦ રઃ ૧ બકરાંવગેરેને બાંધવાની દોરી. ૨ કુતરાનું પૂછડું. ૩ તાડનું પલ્લવ. ૪ સ્તન. ૫ મેઘ. ૬ કરીરવૃક્ષ.

વંડ (વડિ અચ્) પુ૦ ડઃ વાંઢો.

વંડ (,,) ત્રિ૦ ડઃ-ડા-ડં. ૧ હાથવિનાનું ઠૂંઠું. ૨ નપુંસક.

વંડર (વડિ અરચ્) પુ૦ રઃ. ૧ સ્ત્રીના જનાનખાનામાં રહેતો નાજર. ૨ કૃપણ.

વંડા (વડિ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ ડા. છીનાળ સ્ત્રી.

વંડાલ (વડિ આલચ્) પુ૦ લઃ. ૧ શૂરનું યુદ્ધ. ૨ વહાણનો પાવડો.

વત્ (વા ઉતિ) અવ્ય૦ ત્. સરખું, બરોબર.

' દુરાલોકઃ સ સમરે નિદાઘાંવરરત્નવત્ '

કાવ્યપ્રકાશઃ.

વત (વન્ ક્ત) અવ્ય૦ ત. ૧ ખેદ, ૨ આમંત્રણ, ૩ દયા, ૪ હર્ષ, અને ૫ વિસ્મયમાં વપરાતો અવ્યય.

વતંસ (અવ તંસ્ ઘઞ્) પુ૦ સઃ. ૧ કાનનું એક ભૂષણ. ૨ કલગી. ૩ શિરોભૂષણ. ૪ ભૂષણ.

વતંડ (અવ તડિ અચ્) પુ૦ ડઃ. તે નામનો એક મુનિ. [તોકા શબ્દ જુઓ.

વતોકા (અવગતં તોકં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ કા. અવ-

વત્સ (વદ્ સ) ક્લી૦ ત્સં. છાતી.

વત્સ (,,) પુ૦ ત્સઃ. ૧ ગાયવગેરેનું વાછરડું વગેરે. ૨ વર્ષ. ૩ બેટો, બચ્ચો. ૪ છોકરું, બચ્ચું.

' ઉત્તિષ્ઠ વત્સેત્યમૃતાયમાનં
વચો નિશમ્યોત્થિતમુત્થિતઃ સન્ '

રઘુવંશમ્.

વત્સક (વત્સ કન્) પુ૦ કઃ ૧ ગાયવગેરેનું વાછરડું વગેરે. ૨ બાલક છોકરું. ૩ ઇંદ્રજવ.

વત્સકામ (વત્સં કામયતે ઇતિ) ત્રિ૦ મઃ-મા-મં. છોકરાંમાટે ઇચ્છા રાખતું (સ્ત્રીવગેરે).

વત્સકબીજ (વત્સકસ્ય બીજં) ક્લી૦ જં. ઇંદ્રજવ.

વત્સગુરુ (વત્સાનાં ગુરુઃ) પુ૦ રુઃ છોકરાંનો મહેતાજી.

વત્સતર (ક્ષુદ્રઃ વત્સઃ તરપ્) પુ૦ રઃ નાનું વાછરડું.

વત્સતરી (વત્સ તરપ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ રી. બાલક અવસ્થાથી કાંઇક મોટી અવસ્થામાં આવેલી ગાય.

વત્સતંત્રી (વત્સઃ તંત્રઃ યસ્યામ્) સ્ત્રી૦ ત્રી. વાછરડું બાંધવાની દોરી. [ભઃ વછનાગ.

વત્સનાભ (વત્સસ્ય નાભિરાકારોઽસ્ત્યસ્ય અચ્) પુ૦

વત્સપત્તન (વત્સસ્ય વત્સરાજસ્ય પત્તનં) ક્લી૦ નં. કૌશાંબી નગરી.

વત્સપાલ (વત્સાન્ પાલયતિ પાલ્ અણ્) પુ૦ લઃ ૧ શ્રીકૃષ્ણ. ૨ બલદેવ. ૩ વાછરડાં પાલનારો.

વત્સર (વસ્ સરન્) પુ૦ રઃ વર્ષ, સાલ.

વત્સરાજ (વત્સઃ રાજઃ) પુ૦ જઃ ચંદ્રવંશમાં પેદા થયેલો તે નામનો એક રાજા.

વત્સરાંતક (વત્સરસ્ય અંતં કરોતિ) પુ૦ કઃ. વર્ષનો છેલ્લો માસ, ફાગણમાસ.

વત્સલ (વત્સં લાતિ લા ક) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. ૧ સ્નેહવાળું ૨ માયાળુ. ૩ વિષ્ણુ.

વત્સલ (,,) પુ૦ લઃ. માયાળુપણું, સ્નેહયુક્તપણું. વાત્સલ્ય.

વત્સલા (,, ટાપ્) સ્ત્રી૦ લા. પોતાના વાછરડામાટે આતુરતાવાળી ગાય.

વત્સલતા (વત્સલસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. માયાળુપણું, સ્નેહયુક્તપણું. વાત્સલ્ય.

વત્સલત્વ (વત્સલસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

વત્સાદન (વત્સં અદનં યસ્ય) પુ૦ નઃ. વરુ. વૃક.

વત્સાદની (વત્સૈરદ્યતે) સ્ત્રી૦ ની. ગળો.

વત્સીય (વત્સ છ) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. વાછરડાને લાયક. [વાળ.

વત્સીય (,,) પુ૦ યઃ. ભરવાડ, ગો-

વદ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ વંદતે) ૧ નમવું, વંદન કરવું. ૨ વખાણવું.

' વાગર્થાવિવ સંપૃક્તૌ વાગર્થપ્રતિપત્તયે ।
જગતઃ પિતરૌ વન્દે પાર્વતીપરમેશ્વરૌ ' ॥

રઘુવંશમ્ ॥

વદ્ (ભ્વા૦ ઉભય૦ સેટ્ વદતિ-તે) કહેવું, બોલવું, ૨ ખબર કરવી.

વદ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ વદતિ) બોલવું, કહેવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वद् (चुरा० उभय० सेट् वादयति-ते) १ વગાડવું. બજાવવું. ૨ ખબર કરવી.

वद् (वद् अच्) त्रि० दः-दा-दं. બોલનાર, કહેનાર.

वदत् (वद् शतृ) त्रि० दन्-दंती-दत्. બોલતું, કહેતું. [મુખ. ૨ બોલવું, કહેવું.

वदन (वद् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ બોલવાની ઇંદ્રિય,

वदंति (वद् झिच्) स्त्री० तिः. ૧ વાણી. ૨ વાત, બોલ. [જુઓ.

वदंती (,, ङीष्) स्त्री० ती. ઉપલો શબ્દ

वदन्य (वद् अन्य) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. સખાવત, દાતા, ઉદાર.

वदरिक ( ) पु० कः. બોરડીનું ઝાડ.

वदान्य (वद् अन्य) पु० न्यः वदन्य शब्द જુઓ.

' गतो वदान्यांतरमित्यये मे
माभूत् परीवादनवावतारः '

रघुवंशम्.

वदाम (वद् आमन्) क्ली० मं. બદામ.

वदाल (वद् आल) पु० लः. એક જાતનું માછલું.

वदालक (वदाल स्वार्थे कः) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બહુ બોલનાર, વાચાળ.

वदावद (अत्यंतं वदति वद् अच्) त्रि० दः-दा-दं.

वधू (वह् ऊ धुकच्) स्त्री० धूः. ૧ ભાર્યા, પત્ની, વહૂ. ૨ નવોઢા સ્ત્રી. ૩ દીકરાની વહૂ. ૪ શઢી-કચુરો.

वधूजन (वधूः जनः) पु० नः. સ્ત્રી, બૈરાં.

वधूटी (अल्पा वधूः टी) स्त्री० टी. તરુણ વયની નારી.

' गोपवधूटी दुकूलेति ' भाषापरिच्छेदः.

वधूशयन (वधू शी ल्युट्) क्ली० नं. જાળી, બારી, ગોખ.

वन् (भ्वा० पर० सेट् वनति) ૧ સેવવું, આકરી કરવી. ૨ અવાજ કરવો. ૩ વ્યાપાર કરવો.

वन् (तना० आत्म० सेट् वनुते) ભાગવું, જાચવું, ભીખવું. [કરવો. ૨ દુઃખ દેવું.

वन् (चुरा० उभय० सेट् वानयति-ते) ૧ ઉપકાર

वन् (भ्वा० पर० सेट् वनति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

वन (वन् अच्) क्ली० नं. ૧ અરણ્ય, જંગલ. ૨ પાણી. ૩ ઠેકાણું, રહેઠાણ. ૪ ઘર. ૫ પાયરણું.

' साधवो नहि सर्वत्र चन्दनं न वने वने '

सुभाषितम्.

वनकदली (वनस्था कदली) स्त्री० ली. જંગલી કેળ.

वनकरिन् (वनस्थः करी) पु० री. જંગલી હાથી.

वनकार्पासी (वनोद्भवा कार्पासी) स्त्री० सी. જંગલી કપાસ. [બોરડી.

वनकोलि (वनोद्भवः कोलिः) पु० लिः જંગલી

वनगज (वनोद्भवः गजः) पु० जः જંગલી હાથી.

वनगहन (गहनं वनं) क्ली० नं. ધાતુ-ધીય જંગલ.

वनचर (वने चरति चर् ट) त्रि० रः-री-रं. વનમાં રહેનાર (પશુવગેરે).

' वरं पर्वतदुर्गेषु भ्रान्तं वनचरैः सह ' भर्तृहरिः.

वनचंदन (वनोद्भवं चंदनं) क्ली० नं. ૧ અગુરુ ચંદન. ૨ દેવદાર.

वनचंपक (वनोद्भवः चंपकः) पु० कः જંગલી ચંપો.

वनचारिन् (वने चरति चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. જંગલી, જંગલમાં રહેનાર-વિચરનાર.

वनछाग (वनजः छागः) पु० गः જંગલી બકરો.

वनछाग (वने छाग इव) पु० गः ડુક્કર.

वनज (वने जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. વનમાં પેદા થનાર.

वनज (वने जायते जन् ड) क्ली० जं. પદ્મ.

वनज (,,) पु० जः ૧ નાગરમોથ. ૨ હાથી. ૩ એક જાતનું સુરણ.

वनजा (वने जायते जन् ड टाप्) स्त्री० जा. ૧ વનસ્પતિ આસન. ૨ રાની ભંગ. ૩ જંગલી કપાસ.

वनतिक्त (वनेषु वनजातेषु मध्ये तिक्ताः) पु० क्तः કરડે. [શબ્દ જુઓ.

वनतिक्तक (वनतिक्तः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો

वनतिक्ता (वनेषु वनजातेषु तिक्ता) स्त्री० क्ता. વનસ્પતિ પાઠ. वनतिक्तिका.

वनदीप (वनस्य दीप इव) पु० पः જંગલી ચંપો.

वनपल्लव (वनमिव निविडः पल्लवः) पु० वः શરગવો.

वनपुष्पा (वनमिव संहतं पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पा. સુવા.

वनपूरक (वने पूरकः) पु० कः જંગલી બીજોરું.

वनप्रिय (वनं वनस्थान् प्रीणाति प्री क) पु० यः. કોયલ. [૨ ઋષભ ઓષધિ.

वनभुज् (वनं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. ૧ બલદ.

वनमक्षिका (वनोद्भवा मक्षिका) स्त्री० का. ડાંસ.

वनमल्ली (वनजा मल्ली) स्त्री० ल्ली. જંગલી મોગરો.

वनमाला ( ) स्त्री० ला. ધૂંટણસુધી લટકતી માળા.

' आजानुलंबिनी माला सर्वर्तुकुसुमोज्ज्वला ।
मध्ये स्थूलकदंबाढ्या वनमालेति कीर्तिता ' ॥

वनमालिन् (वनमाला इनि) पु० ली. શ્રીકૃષ્ણ.

' धीरसमीरे यमुनातीरे वसति वने वनमाली '

गीतगोविंदम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वनमालिनी (वनमालिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ દ્વારકા. २ વારાહી લતા.
वनमुच् (वनं जलं मुंचति मुच् क्विप्) पु० क्-ग्. મેઘ.
वनमुद्ग (वनोद्भवः मुद्गः) पु० द्गः. રાની મગ.
वनमूत ( ) क्ली० तं. મેઘ.
वनमूर्धजा (वनस्य मूर्धजं शृंगमस्त्यस्याः अच्) स्त्री० जा. કાકડાશીંગી.
वनमोचा (वनोद्भवा मोचा) स्त्री० चा. રાની કેળ.
वनर (वन् रम् ड) पु० रः. વાંદરો.
वनराज (वने राजेव) पु० जः. સિંહ.
वनलक्ष्मी (वनस्य लक्ष्मीरिव) स्त्री० क्ष्मीः. કેળ.
वनलता (वनोद्भवा लता) स्त्री० ता. જંગલી છોડ.
' दूरीकृताः खलु गुणैरुद्यानलता वनलताभिः '
शाकुन्तलम्.
वनवास (वने वासः) पु० सः. વનમાં વસવું તે.
वनवासिन् (वने वसति वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. વનમાં રહેનાર.
वनवीज ( ) पु० जः. જંગલી બીજોરું.
वनव्रीहि (वनस्य व्रीहिः) पु० हिः. જંગલી ચોખા.
वनशृंगाट (वनस्य शृंगाट इव) पु० टः. ગોખરૂ.
वनशृंगाटक (वनशृंगाटः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નં. કમળ.
वनशोभन (वनं शोभयति शुभ् णिच् ल्युट्) क्ली०
वनश्वन् (वने श्वेव) पु० श्वा. १ વિયાળ. २ વાઘ. ३ રાની બીલાડો.
वनश्वन् (वनोद्भवः श्वा) पु० श्वा. રાની કુતરો.
वनसंकट (वन सं कट् अच्) पु० टः. ખસ્કર.
वनसरोजिनी (वनस्य सरोजिनी पद्मिनीव) स्त्री० नी. રાની કપાસ. [વનમાં રહેનાર.
वनस्थ (वने तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं.
वनस्थ (,,) पु० स्थः. १ હરણ. २ તપસ્વી.
वनस्पति (वनस्य पतिः सुट्) पु० तिः. १ પુષ્પ, મહોર, ફળવિના ફલને ધારણ કરનાર ઝાડ, પીપળો વગેરે. २ ઝાડ. [काशतृण.
वनहास (वनस्य हास इव) पु० सः. કસાડાનું તૃણ.
वनाखु (वने आखुरिव) पु० खुः. સસલો.
वनाखुक (अव नख् उकञ्) पु० कः. મગ.
वनाज (वनोद्भवः अजः) पु० जः. જંગલી બકરો.
वनाटु (वनमटति अट् उच्) पु० टुः. ભૂરો ભમરો.
वनांत (वनस्य अंतं) क्ली० तं. વનનો છેડો.
वनाभिलाव (वनमभिलुनाति) त्रि० वः-वा-वं. જંગલનો નાશ કરનાર. [ભટું.
वनामल (वनस्यामलः आमलक इव) पु० लः. કરનાયુ (वन आयुच्) पु० युः. અરબસ્તાન.
वनायुज (वनायुदेशे जायते जन् ड) पु० जः. આરબી ઘોડો. [ગલી હલદર.
वनारिष्टा (वनस्य न रिष्टं यस्याः) स्त्री० ष्टा. જં-
वनार्चक ( ) पु० कः. ફૂલ એકઠાં કરનારો. [જાતનો વેલો.
वनालिका (वनमलति अल् ण्वुल्) स्त्री० का. એક
वनाहिर (वने अहिर इव) पु० रः. ડુક્કર.
वनि (वन् इन्) पु० निः. १ અગ્નિ. २ રાશિ. ३ માંગવું તે, યાચન. ४ ચિત્રાનું ઝાડ.
वनि (,,) त्रि० निः-निः-नि. જાચક, માગનાર.
वनिका (वनी कन्) स्त्री० का. ઝાડી.
वनित (वन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. માગેલું, જાચેલું.
वनिता (वन् इत् टाप्) स्त्री० ता. १ સ્ત્રી. २ અનુરાગ પામેલી ઔરત.
वनिन् (वनमाश्रयतयाऽस्त्यस्य इनि) पु० नी. વાનપ્રસ્થના આશ્રમયુક્ત પુરુષ.
वनिष्णु (वन् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. જાચક, માગનાર.
वनी (वन् अच् ङीप्) स्त्री० नी. રાન, જંગલ.
' न वनी माधवनी विलासहेतुः ' भामिनीविलासः.
वनीपक (वनीयक पृषो०) पु० कः. જાચક, માગનારો. वनीक. [કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
वनीयक (वनिं याचनं इच्छति क्यच् ण्वुल्) पु०
वनेचर (वने चरति चर् ट) त्रि० रः-री-रं. વનમાં ફરનાર.
' वनेचराणां वनितासखानां दरीगृहोत्संगनिषक्तभासः '
कुमारसंभवम्.
वनेशय (वने शेते शी अच्) त्रि० यः-या-यं. વનમાં રહેનાર [ભાગ.
वनैकदेश (वनस्य एकदेशः) पु० शः. વનનો એક
वनोद्भव (वने उद्भवति) त्रि० वः-वा-वं. વનમાં પેદા થનાર. [પાસ.
वनोद्भवा (,,) स्त्री० वा. જંગલી કુ-
वनौकस् (वनमेव ओकः स्थानं यस्य) पु० काः વાંદરો. [વનવાસી.
वनौकस् (,,) त्रि० काः-काः-कः
वंदका ( ) स्त्री० का. એક જાતનો છોડ. [જન. २ સ્તુતિપાત્ર.
वंदथ (वंद् अथ) पु० थः १ ભાટ, ચારણ, બંદિ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વંદન (વંદ્ ल्युट्) क्ली० नं. ૧ વંદવું તે, વંદન, પ્રણામ. ૨ મુખ, વદન.

વંદનમાલા (વંદનસ્ય માલેવ) स्त्री० ला. દરવાજની શણગારેલી કમાન. [શબ્દ જુઓ.

વંદનમાલિકા (વંદનમાલા कन्) स्त्री० का. ઉપલો.

વંદના (વંદ્ युच्) स्त्री० ना. વંદવું તે, પ્રણામ.

વંદનીય (વંદ્ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. વંદવા-લાયક, વખાણવાલાયક.

વંદનીય (,,) पु० यः પીળો ભાંગરો.

વંદનીયા (,, टाप्) स्त्री० या. ગોરોચના.

વંદા ( ) स्त्री० दा. ૧ એક જાતની વેલ. ૨ ભીખારણ. [વેલ.

વંદાકા ( ) स्त्री० का. એક જાતની

વંદારુ (वदि आरु) त्रि० रुः-रुः-रु. વંદનશીલ.

' वंदारुजनमंदारम् ' मल्लिनाथः.

વંદિ (वदि इन्) स्त्री० दी. ૧ કેદી, બંધીવાન. ૨ વંદન. ૩ સ્તુતિ. ૪ પગથિયું. વંદી.

વંદિગ્રાહ (વંદિ ગ્રહ્ अण्) पु० हः બલાત્કાર વાપરી ખૂન કરનાર.

' चन्द्रिग्राहांस्तथा वाजिकुञ्जराणां च हारिणः ' मनुः.

વંદિચૌર ( ) पु० रः ધર પાડી ચોરી કરનાર. [કરાવવું. ૨ વખાણેલું.

વંદિત (વંદ્ क्त) त्रि० तः-ता-तं. વંદન-પ્રણામ

વંદિન્ (વંદતે સ્તૌતિ વંદ્ णिनि) पु० दी. રાજવગે-રેની સ્તુતિ કરનાર ભાટ, ચારણવગેરે. વંદિજન, સ્તુતિપાઠક.

વંદિપાઠ (વંદિનઃ પાઠઃ) पु० ठः ૧ રાજવગેરેના ચારણ, ભાટવગેરેથી થતાં વખાણ. ૨ સ્તુતિગ્રંથ.

વંદ્ય (वदि यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. ૧ વંદવાલાયક, નમવાયોગ્ય. ૨ વખાણવાલાયક.

વંદ્યા (वदि यत् टाप्) स्त्री० द्या. ગોરોચના.

વંદ્ર (वदि रन्) क्ली० द्रं. કલ્યાણ.

વંદ્ર (,,) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. પૂજારો, પૂજા કરનાર, પૂજક.

વન્ય (वने भवः यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. વનમાં હોનાર, વનમાં થનાર.

' नामधेयानि पृच्छंतौ वन्यानां मार्गशाखिनाम् '
रघुवंशम्.

વન્ય (,,) पु० न्यः. ૧ એક જાતનું સુ-રણ. ૨ એક જાતનો કંદ. ૩ એક જાતનું ઘાસ.

વન્ય (,,) क्ली० न्यं. તજ, દાલચીની.

વન્યા (,, टाप्) स्त्री० न्या. ૧ રાની ભગ. ૨ ચણોઠી. ૩ એક જાતની ભોય. ૪ વનસ્પતિ આ-હન.

વન્યા (वनानां अरण्यानां जलानां वा समूहः यत् टाप्) स्त्री० न्या. ૧ રાનનો સમૂહ. ૨ પાણીનો જથ્થો. [વાળું.

વન્ર (वन् रन्) त्रि० न्रः-न्रा-न्रं. ભાગવાળું, અંશ-

વપ્ (भ्वा० उभय० सेट् वपति-ते) ૧ વાવવું. ૨ મું-ડવું. ૩ વણવું. [મુંડણ. ૩ વણવું તે.

વપ (वप् अच्) पु० पः. ૧ વાવવું તે, વાવણી. ૨

વપન (वप् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપરો શબ્દ જુઓ.

' प्रयागे भास्करक्षेत्रे पितृमातृवियोगतः ।
आधाने सोमपाने च वपनं पंचसु स्मृतम् ' ॥

વપની (उप्यतेऽनया अत्र वा वप् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ અસ્ત્રો. ૨ વણવાનું રહેવાણ. ૩ વણવાનું એક જાતનું સાધન. ૪ મુંડનશાળા.

વપા (वप् अच् टाप्) स्त्री० पा. ૧ છિદ્ર. ૨ હૃદયસ્થ એક જાતની ધાતુ. ૩ ચરબી.

વપિલ (वप् इलच्) पु० लः. બાપ.

વપુન (वप् उनच्) पु० नः. દેવતા, દેવ.

વપુષ્મા (वपुस् तमप् टाप्) स्त्री० मा. ૧ પદ્મચારિ-ણી લતા. ૨ જનમેજયની તે નામની એક પત્ની. ૩ કાશીપતિની તે નામની એક કન્યા.

વપુષ્મત્ (वपुस् मतुप्) त्रि० ष्मान्-ष्मती-ष्मत्. શ-રીરવાળું. [કાર. ૩ તેજનો અંશ.

વપુસ્ (वप् उसि) क्ली० पुः. ૧ શરીર. ૨ રૂડો આ-

' नवं वयः कान्तमिदं वपुश्च ' रघुवंशम्
' लिखितवपुषौ शंखपद्मौ च दृष्ट्वा ' मेघदूतम्.

વપ્તવ્ય (वप् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. વાવવાલા-યક.

વપ્તૃ (वप् तृच्) त्रि० प्ता-प्त्री-प्तृ. વાવનાર.

વપ્તૃ (,,) पु० प्ता. ૧ બાપ. ૨ ભેહુત.

વપ્ર (वप् रन्) पु० प्रः ૧ બાપ. ૨ પ્રજાપતિ. ૩ કોટ.

વપ્ર (,,) क्ली० प्रं. સીસું.

વપ્ર (,,) पु० क्ली० प्रः-प्रं. ૧ કોટ. ૨ ખેતર. ૩ રેણુ. ૪ તટ.

વપ્રક્રીડા (વપ્રે ક્રીડા) स्त्री० डा. માટીવગેરેના ટેક-રાને ટક્કર મારી હાથી, બલદ, ભેંસવગેરે ક્રીડા કરે છે તે.

' आषाढस्य प्रथमदिवसे मेघमाश्लिष्टसानुं
वप्रक्रीडापरिणतगजप्रेक्षणीयं ददर्श '
मेघदूतम्.

વપ્રા (वप् रन् टाप्) स्त्री० प्रा. ખીજડ.

વપ્રિ (वप् रि) पु० प्रिः. ૧ દુર્ગતિ. ૨ સમુદ્ર. ૩

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખેતર.
વપ્રી ( ) સ્ત્રી૰ પ્રી. રાપડો.
વભ્ર્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ વભ્રતિ) જવું.
વમ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ વમતિ) ૧ ઓકવું, ઉલટી કરવી, વમન-વાંતિ કરવી. ૨ રેડવું. ઉદ્ (ઉદ્વમતિ) ૧ ઓકી કાઢવું, ઉલટી કરવી. ૨ બહાર કાઢવું.
'અવિદિતગુણાપિ સત્કવિભણિતિઃ
કર્ણેષુ વમતિ મધુધારામ્' વાસવદત્તા.
વમ (વમ્ અચ્) પુ૰ મઃ. ૧ ઉલટી, ઓકવું તે, વમન, વાંતિ.
વમથુ (વમ્ અથુચ્) પુ૰ થુઃ. ૧ ઓકવું, ઉલટી. ૨ હાથીની સુંઢમાંથી નીકળતા પાણીના કણ.
વમન (વમ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ ઓકવું, ઉલટી, વાંતિ. ૨ મર્દન. ૩ આહુતિ. ૪ નિઃસારણ.
વમન ( ) પુ૰ નઃ. શણ.
વમની (વમ્ લ્યુટ્ ङीप्) સ્ત્રી૰ नी. જળો.
વમનીયા (વમ્ અનીયર્ टाप्) સ્ત્રી૰ या. ભાખી.
વમિ (વમ્ ઇન્) સ્ત્રી૰ મિઃ. ઓકવું, ઉલટી.
વમિ (,,) ત્રિ૰ મિઃ-મિઃ-મિ. ધૂતારું.
વમિ (,,) પુ૰ મિઃ. ૧ અગ્નિ. ૨ આકડાનું ઝાડ. [ઉલટી કરાવેલું.
વમિત (વમ્ णिच् क्त) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ઓકાવેલું,
વમિન્ (વમ્ णिनि) ત્રિ૰ મીઃ-મિની-મિ. ઉલટી કરનાર, ઓકનાર.
વંમ ( ) પુ૰ મઃ. વંશ.
વંમારવ ( ) પુ૰ વઃ. જનાવરનું બરાડવું.
વમ્રીકુટ ( ) પુ૰ ટઃ. રાપડો.
વય્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ વયતે) જવું.
વયસ્ (અજ્ અસુન્) ક્લી૰ યઃ. ૧ પક્ષી. ૨ ઉમ્મર. ૩ યૌવન, જોબન.
'પશ્ચિમે વયસિ નૈમિષં વશી' રઘુવંશમ્.
વયસ્ક (વયસ્ कन्) ત્રિ૰ સ્કઃ-સ્કા-સ્કં. ૧ ઉમ્મરનું, ઉમ્મરસંબંધી. ૨ ઉમ્મરે પહોંચેલું.
વયઃસ્થ (વયસિ તિષ્ઠતિ સ્થા ક) ત્રિ૰ સ્થઃ-સ્થા-સ્થં. તરુણ. વયસ્થ.
વયઃસ્થા (,, टाप्) સ્ત્રી૰ સ્થા. ૧ બહેડાં. ૨ આમલી. ૩ હરડે. ૪ ગળો. ૫ સોમવલ્લી. ૬ નાની એલાયચી. ૭ સીમળાનું ઝાડ. ૮ કાકોલી. ૯ ક્ષીરકાકોલી. ૧૦ સ્ત્રી, જુવતી.
વયસ્ય (વયસા તુલ્યઃ यत्) ત્રિ૰ સ્યઃ-સ્યા-સ્યં. સરખી ઉમ્મરનું. [તણ.
વયસ્યા (,, टाप्) સ્ત્રી૰ સ્યા. સખી, સોબ-
વયુન (વય્ उनन्) ક્લી૰ નં. ૧ દેવળ. ૨ જ્ઞાન.

'છિદ્રં હ્યંતરનિહિતવયુનઃ શિક્ષયભાંડેષુ'
શ્રીમદ્ભાગવતમ્.
વયુન (,,) પુ૰ નઃ. દેવળ.
વયોધસ્ (વયો ધત્તે धा असुन्) પુ૰ धाઃ. તરુણ, યુવક, જુવાનિયો. [ધરડું.
વયોધ્રિક (વયસિ અધિકઃ) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ઘણું
વયોરંગ (વયસા રંગમિવ) ક્લી૰ ગં. સીસું.
વર (વૃ અચ્ અપ્ વા) ક્લી૰ રં. કેસર.
વર (,,) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ૧ શ્રેષ્ઠ. ૨ ચાહેલું, અભીષ્ટ.
વર (,,) પુ૰ રઃ. ૧ યાચના, માગવું તે. ૨ ઇચ્છા. ૩ તપશ્ચર્યાવગેરે કરી દેવવગેરે પાસેથી ઇષ્ટાર્થ માગવો તે. ૪ ઘેરો, વીંટવું તે. ૫ જમાઇ. ૬ પતિ, વર. ૭ ગુગળ. ૮ છીનાળવો, રંડીબાજ.
વર (,,) અવ્ય૰ રં. સારું, ઠીક.
'વરં ગર્ભસ્રાવો વરમૃતુષુ નૈવાભિગમનં
વરં જાતપ્રેતો વરમપિ ચ કન્યૈવ જનિતા ।
વરં વન્ધ્યા ભાર્યા વરમપિ ચ ગર્ભેષુ વસતિ-
ર્ન ચાવિદ્વાન્ રૂપદ્રવિણગુણયુક્તોઽપિ તનયઃ' ॥
પંચતંત્રમ્ ॥
વરક (વૃ વુન્) પુ૰ કઃ. ૧ રાની ભગ. ૨ પીતપાપડો. ૩ એક જાતનું ધાન્ય. [વસ્ત્ર.
વરક (,,) ક્લી૰ કં. વહાણને ઢાંકવાનું
વરક્રતુ (વરાઃ ક્રતવઃ યસ્ય) પુ૰ તઃ. ૧ ઇંદ્ર. ૨ ધુડ. [લાગુરુ.
વરચંદન (વરં ચંદનં) ક્લી૰ નં. ૧ દેવદાર. ૨ કા-
વરટ (વૃ અટન્) ક્લી૰ ટં. ભોગરાનું ફૂલ.
વરટ (,,) પુ૰ ટઃ. ૧ હંસ. ૨ એક જાતનો કીડો.
વરટ (વૃ અટન્ टाप्) સ્ત્રી૰ ટા. કસુંબાનું બી.
વરણ (વૃ લ્યુટ્) ક્લી૰ णं. ૧ નીમવું તે. ૨ પસંદ કરવું તે. ૩ ઘેરવું-વીંટવું તે. ૪ પડદો કરવો. ૫ આચ્છાદન કરવું. ૬ ઉછેરવું. ૭ પોષણ કરવું.
વરણ (,,) પુ૰ णઃ. ૧ ઉંટ. ૨ એક જાતનું ઝાડ. ૩ પૂલ.
વરણસી ( ) સ્ત્રી૰ સી. કાશી.
વરણા (વરણ અચ્ टाप्) સ્ત્રી૰ णા. તે નામની એક નદી.
વરંડ (વૃ અંડચ્) પુ૰ ડઃ. ૧ એક જાતનો મુખરોગ. ૨ સમૂહ. ૩ ઘાસનો ઢગલો. ૪ મધ્યવેદિ. ૫ ટીપું, બિંદુ.
વરંડક (વૃ અંડચ્ સંજ્ઞાયાં કન્) પુ૰ ક્લી૰ કઃ-કં.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧ ભીંત. ૨ હાથીનો હુદ્દો, અંબાડીવગેરે. ૩ વર્તુલ.

વરંડક (,,) ત્રિ૰ કઃ-કા- કં. ૧ કૃપણ. ૨ બીહેલું. ૩ વિશાલ.

વરંડાલુ (વરંડ ઇવાલુઃ) પુ૰ લુઃ. એરંડાનું ઝાડ.

વરતનુ (વરા તનુઃ યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ નુઃ. સુંદર દેહવાળી સ્ત્રી.

'મધુકર મદિરાક્ષ્યાઃ શંસ તસ્યાઃ પ્રવૃત્તિં
વરતનુરથિવાડસૌ નૈવ દૃષ્ટા ત્વયા મે'

વિક્રમોર્વશીયમ્.

વરતા (વરસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૰ તા. વરપણું.

વરતિક્ત (વરઃ શ્રેષ્ઠઃ તિક્તઃ રસઃ યસ્ય) પુ૰ ક્તઃ. કુટજવૃક્ષ. [શબ્દ જુઓ.

વરતિક્ત (,, યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ક્તા. પાઠા

વરત્કરી ( ) સ્ત્રી૰ રી. સુગંધી પદાર્થ રેણુકા.

વરત્રા (વૃ અત્રચ્) સ્ત્રી૰ ત્રા. ૧ વરતડી. ૨ હાથીના મુખ ઉપર બાંધવાનો દોર.

'વંશઃ પ્રાંશુરસૌ ઘુણવ્રણમયો જીર્ણા વરત્રા ઇમાઃ'

ઉદ્ભટઃ.

વરત્વ (વરસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૰ ત્વં. વરપણું.

વરત્વચ (વરા ત્વચા યસ્ય) પુ૰ ચઃ. લીંબડાનું ઝાડ. [ચામડીવાળું. ૨ સારી છાલવાળું.

વરત્વચ (,,) ત્રિ૰ ચઃ-ચા-ચં. ૧ સારી

વરદ (વરં દદાતિ દા ક) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. ૧ ચાહેલો પદાર્થ આપનાર, વરદાન આપનાર. ૨ પ્રસન્ન.

વરદા (,, ટાપ્) સ્ત્રી૰ દા. ૧ કન્યા. ૨ દુર્ગા. ૩ વનસ્પતિ આસન.

વરદાતુ (વર દા તુચ્) પુ૰ તુઃ. એક જાતનું ઝાડ.

વરદાન (વરસ્ય દાનં) ક્લી૰ નં. વરદાન.

વરનિશ્ચય (વરસ્ય નિશ્ચયઃ) પુ૰ યઃ. વરનો નિર્ણય. [નાં સગાંવહાલાંનો પક્ષ.

વરપક્ષ (વરસ્ય પક્ષઃ) પુ૰ ક્ષઃ. વિવાહસમયે વર-

'પ્રમુદિતવરપક્ષમેકતસ્તત્
ક્ષિતિપતિમંડલમન્યતો વિધાનમ્' રઘુઃ.

વરપ્રદ (વરં પ્રયચ્છતિ પ્ર દા ક) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. વરંદ શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

વરપ્રદા (,, ટાપ્)) સ્ત્રી૰ દા. લોપામુદ્રા

વરફલ (વરં ફલં યસ્ય) પુ૰ લઃ. નાળિયેરનું ઝાડ.

વરફલ (,,) ત્રિ૰ લઃ-લા-લં. સારા ફલવાળું.

વરફલ (વરં ફલં) ક્લી૰ લં. સારું ફલ.

વરમુખી (વરં મુખં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ખી. સુગંધી પદાર્થ રેણુકા.

વરમ્ (વૃ અમુ) અવ્ય૰ રમ્. સારું ઠીક.

વરંવરા (વરં વૃણાતિ) સ્ત્રી૰ રા. ૧ એક જાતનો વેલો. ૨ પતિને વરનારી કન્યા.

વરયિતૃ (વૃ તૃચ્) પુ૰ તા. વર, ધણી.

વરરુચિ (વરા રુચિર્યસ્ય) ત્રિ૰ ચિઃ-ચિઃ-ચિ. શ્રેષ્ઠ પ્રીતિવાળું.

વરરુચિ (,,) પુ૰ ચિઃ. ૧ પાણિનીય અષ્ટાધ્યાયીસૂત્રઉપર વાર્તિક કરનાર કાત્યાયન મુનિ. ૨ વિક્રમ રાજાની સભાનો એક પંડિત.

વરલ (વૃ અલચ્) પુ૰ લઃ. ભમરો.

વરલા (વૃ અલચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ લા. હુંસણ.

વરલબ્ધ (વરઃ ઉત્કૃષ્ટઃ પુષ્પેષુ લબ્ધો યેન) પુ૰ બ્ધઃ. ચંપાનું ઝાડ.

વરવત્સલા (વરઃ વત્સલઃ યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ લા. સાસુ.

વરવર્ણિની (વરા વર્ણિની) સ્ત્રી૰ ની. ૧ ઉત્તમ સ્ત્રી. ૨ હલદર. ૩ લાખ. ૪ ગોરોચના. ૫ સાધ્વી સ્ત્રી. ૬ ગૌરી. ૭ લક્ષ્મી. ૮ પાર્વતી.

વરવારણ (વરઃ વારણઃ) પુ૰ ણઃ સારો હાથી.

વરવાહ્લિક (વરં વાહ્લિકં) ક્લી૰ કં. કેસર.

વરા (વૃ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ રા. ૧ હરડાં, બેડાં અને આમળાં. ૨ ગળો. ૩ વનસ્પતિ બ્રાહ્મી. ૪ હલદર. ૫ વનસ્પતિ પાઠ. ૬ વાવડિંગ. ૭ મેદા.

વરાક (વૃ ષાકન્) પુ૰ કઃ શિવ.

વરાક (,,) ક્લી૰ કં. યુદ્ધ.

વરાક (,,) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. ૧ બાપડું, બિચારું. ૨ અધમ.

'સેવાયૈ મૃગયામહે નરમહો મૂઢા વરાકા વયમ્'

મુકુંદમાલા.

'તદપિ ન વરાકી વિરમતિ' ભર્તૃહરિઃ.

વરાંગ (વરં અંગં યસ્ય) ત્રિ૰ ગઃ-ગી-ગં. શ્રેષ્ઠ-સુંદર અંગવાળું. વરાંગક.

વરાંગ (વરં અંગં) ક્લી૰ ગં. ૧ માથું. ૨ શ્રેષ્ઠ અંગ. ૩ ગુહ્ય અંગ, યોનિ. ૪ તજ.

વરાંગ (વરં અંગં યસ્ય) પુ૰ ગઃ. ૧ કામદેવ. ૨ હાથી. ૩ વિષ્ણુ. [ચીની.

વરાંગક (વરાંગં સંજ્ઞાયાં કન્) ક્લી૰ કં. તજ, દાલ-

વરાંગના (વરા અંગના) સ્ત્રી૰ ના. શ્રેષ્ઠ સ્ત્રી.

'વરાંગનાસેવનમલ્પભોજનમ્' લક્ષ્મીચરિત્રમ્.

વરાંગિન્ (વરાંગમસ્ય) પુ૰ ગી. અમ્લવેતસ.

વરાંગિન્ (વરાંગં યસ્ય) ત્રિ૰ ગી-ગિની-ગિ. સારા અંગવાળું.

વરાંગી (વરં અંગં યસ્યાઃ ङीष्) સ્ત્રી૰ ગી. સારા અંગવાળી સ્ત્રી. ૨ હલદર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વરાટ (વરं अल्पं अटति अट् अण्) पु० टः १ કોડી. २ દોર, દોરડું. [જુઓ.

વરાટક (वराटः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ

' प्राप्तः काणवराटकोऽपि न मया तृष्णेऽधुना मुंच माम् '
भर्तृहरिः.

વરાટક (वर अट् ण्वुल्) पु० कः પદ્મબીજનો કોષ.

વરાટકરજસ્ (वराटके इव रजो यत्र) पु० जा. નાગકેસર. [२ ગરીબડી. ૩ તુચ્છ.

વરાટિકા (वराट कन् इत्वम्) स्त्री० का. १ કોડી.

' प्रयागे मृत्यते येन तस्य गंगा वराटिका ' उद्भटः.

વરાણ (वृ आनन्) पु० णः. १ ઈંદ્ર. २ વરુણ વૃક્ષ.

વરાણસી (वाराणसी पृषो०) स्त्री० सी. બનારસ, કાશી. [રાળી.

વરાદન (वरैः नृपैः अद्यते अद् ल्युट्) क्ली० नं. ચા-

વરામ્ર (वरः आम्र इव) पु० म्रः. કરમદું.

વરારક (वर ऋ ण्वुल्) क्ली० कं. હીરો.

વરારોહ (वरः आरोहो मध्यं यस्य) पु० हः હાથી.

વરારોહા (वरः आरोहो यस्याः) स्त्री० हा. શ્રેષ્ઠ કુલવાળી સ્ત્રી. [પૂર.

વરાલિ (वरा आलिरस्य) पु० लिः. १ ચંદ્ર. २ કુ-

વરાલિકા (वरा आलिर्यस्यां कप्) स्त्री० का. દુર્ગા.

વરાશિ (वरमावरणमश्नुते अश् इन्) पु० शिः. જાડું કપડું. [હેરેગીર, દ્વારપાળ.

વરાસન (वरानपि अस्यति दूरीकरोति) पु० नः. ५-

વરાસન (वरं आसनं) क्ली० नं. ઉત્તમ આસન.

વરાસન (वरं पतिं अस्यति) पु० नः. છીનાળવો, જાર. [તનું ફૂલ. જપાપુષ્પ.

વરાસન (वराय अस्यते क्षिप्यते) क्ली० नं. એક જા-

વરાસિ (वराय आवरणाय अस्यते अस् इन्) पु० सिः. १ જાડું વસ્ત્ર. २ તલવાર ધારણ કરનારો.

વરાહ (वराय अभीष्टाय मुस्तादिलाभाय आहंति) पु० हः. १ ભૂંડ. २ વિષ્ણુનો એક અવતાર. ૩ તે નામનો એક પર્વત. ४ મોથ. ५ એક જાતનું ભાપ. ६ અઢાર દ્વીપમાંથી તે નામનો એક.

' वराहयूथो विशतीव भूतलम् ' ऋतुसंहारम्.

વરાહક્રાંતા (वराहेण क्रांतेव) स्त्री० ता. રીસામણીનો વેલો. [વિષ્ણુનો વરાહરૂપે અવતાર.

વરાહાવતાર (वराहरूपेण अवतारः) पु० रः. શ્રી-

વરાહિકા (वराह ठन्) स्त्री० का. કપિકચ્છુ શબ્દ જુઓ.

વરાહી (वराह ङीष्) स्त्री० ही. ભૂંડણ.

વરાહી (वराह अच् ङीष्) स्त्री० ही. એક જાતની મોથ.

વરિમન્ (वर इमनिच्) पु० मा. શ્રેષ્ઠતા, મહત્ત્વ.

વરિવસ્ (वृ सुन् इट्) क्ली० वः. १ પૂજન. २ ધન.

વરિવસિત (वरिवः पूजनं क्यच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પૂજેલું. २ સેવેલું. [વા. २ પૂજા.

વરિવસ્યા (वरिवस् क्यच् अङ्) स्त्री० स्या. १ સે-

વરિવસ્યિત (वरिवस्या इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ સેવેલું. २ પૂજેલું.

વરિષ્ઠ (अतिशयेन उरुः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ મોટું. २ ઘણું ભારે, અતિશય મહાન્.

વરિષ્ઠ (,,) क्ली० ष्ठं. १ તાંબું. २ મરી.

વરિષ્ઠ (,,) पु० ष्ठः. १ તિતરપંખી.. २ નારંગીનું ઝાડ.

વરી (वरी शतावरी पूर्वपदलोपः) स्त्री० री. १ સતાવળ. २ સૂર્યની પત્ની.

વરીયસ્ (उरु ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. १ બહુ મોટું. २ ઘણું ભારે.

વરીયસ્ (,,) पु० यान्. અઢાર યોગપૈકી તે નામનો એક.

વરીવર્દ્ધ ( ) पु० र्द्धः. બલદ.

વરીષુ (वृ ईषुन्) पु० षुः. કામદેવ.

વરુટ ( ) पु० टः. તે નામની એક મ્લેચ્છ જાતિ.

વરુડ (वृ उडन्) पु० डः. એક અધમ જાતિ.

વરુણ (वृ उनन्) पु० णः. १ પશ્ચિમ દિશાનો પતિ, વરુણ. २ જલ. ૩ સૂર્ય. ४ વરુણ દ્વીપ. ५ એક જાતનું ઝાડ. ६ આકડાનું ઝાડ.

' अतिसक्तिमेत्य वरुणस्य दिशा
भृशमन्वरज्यदतुषारकरः ' शिशुपालवधम्.

વરુણાત્મજા (वरुणस्य जलस्य आत्मजेव) स्त्री० जा. મદ્ય. [વરુણની પત્ની.

વરુણાની (वरुणस्य पत्नी आनुक् ङीष्) स्त्री० नी.

વરુત્ર (वृ उत्र) क्ली० त्रं. ઉત્તરીય વસ્ત્ર.

વરૂથ (वृ ऊथन्) क्ली० थं. १ બખ્તર. २ ચામડું. ૩ રહેઠાણ. ४ ઘર.

વરૂથ (,,) पु० थः. શત્રુના પ્રહારમાંથી રથનું રક્ષણ કરવામાટે રથપરનું કરેલું લોઢાવગેરેનું આવરણ. [કીલ્લા. २ રથ.

વરૂથિન્ (वरूथ इनि) पु० थी. १ પહેરેગીર, ચો-

વરૂથિની (वरूथिन् ङीप्) स्त्री० नी. સેના, લશ્કર.

' अप्रबोधाय सुप्तायाः गृध्रच्छाये वरूथिनी '
रघुवंशम्.

વરેણ્ય (वृ णन्य) क्ली० ण्यं. કેસર.

વરેણ્ય (,,) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. १ પ્ર-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ધાન. ૨ મુખ્ય. ૩ પ્રાર્થના કરવાલાયક.
'સૂંતર્પણો નાકસદાં વરેણ્યઃ' ભટ્ટિઃ.
વરંદ્રી ( ) સ્ત્રી૰ દ્રી. ગૌડ દેશ.
વરેશ્વર (વરઃ ઈશ્વરઃ) પુ૰ રઃ. શિવ.
વરોટ (વરાણ્યુટાનિ દલાનિ યસ્ય) પુ૰ ટઃ. એક જાતનું ઝાડ.
વરોલ (વૃ ઓલ) પુ૰ લઃ. એક જાતનો ૪ ડો.
વર્કર (વૃક્ અરન્) પુ૰ રઃ. ૧ નાનું પશું. ૨ ગાડરનું બચ્ચું. ૩ બકરો. ૪ ગમ્મત. ૫ પરિહાસ.
વર્કરાટ (વર્કર અટ્ અચ્) પુ૰ ક્લી૰ ટઃ-ટં. સ્ત્રીના સ્તન ઉપર પુરુષનાં નખક્ષત.
વર્ગ (વૃજ્ ઘઞ્) પુ૰ ર્ગઃ. ૧ સજાતીય સમૂહ. ૨ વિભાગ. ૩ સમાન ધર્મવાળા પ્રાણી કે અપ્રાણીનું ટોળું. ૪ ગ્રંથનો પરિચ્છેદ. ૫ ત્યાગ. ૬ લીલાવતી-વગેરે ગણિતગ્રંથપ્રસિદ્ધ વર્ગ.
વર્ગમૂલ (વર્ગસ્ય મૂલં) ક્લી૰ લં. વર્ગમૂલ.
વર્ગીય (વર્ગ છ) ત્રિ૰ યઃ-યા યં. વર્ગનું, વર્ગસંબંધી. [જ્યોતિષ્પૂશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ નવાંશભેદ.
વર્ગોત્તમ (વર્ગેષુ ષટ્સુ ક્ષેત્રાદિષુ ઉત્તમઃ) પુ૰ મઃ.
વર્ધ્ (દિવા૰ પર૰ સેટ્ વર્ધતિ) જવું.
વર્ચ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ વર્ચતે) ચળકવું, પ્રકાશવું.
વર્ચ્ (ચુરા૰ પર૰ સેટ્ વર્ચયતિ) ૧ કાપવું. ૨ ભરવું. [૩ વીર્ય, પારો. ૪ વિષ્ટા, ગુ.
વર્ચસ્ (વર્ચ અસુન્) ક્લી૰ ચઃ. ૧ રૂપ. ૨ તેજ.
વર્ચસ્ (,,) પુ૰ ચાઃ. ચંદ્રનો પુત્ર.
વર્ચસ્ક (વર્ચસ્ સ્વાર્થે કન્) પુ૰ ક્લી૰ સ્કઃ-સ્કં. વિષ્ટા, ગુ. [તેજસ્વી.
વર્ચસ્વિન્ (વર્ચસ્ વિન્) ત્રિ૰ સ્વી-સ્વિની-સ્વિ.
વર્જક (વૃજ્ ણ્વુલ્) ત્રિ૰ કઃ-ર્જિકા કં ત્યાગ કરનાર, છોડનાર. [૨ હિંસા, મારણ.
વર્જન (વૃજ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ ત્યાગ, છોડવું તે.
વર્જમ્ (વૃજ્ અમુ) અવ્ય૰ જંમ્. વિના.
'પ્રત્યગ્રહીત્સર્વમમંત્રવર્જમ્' કુમારસંભવમ્.
વર્જિત (વર્જ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ ત્યાગ કરેલું, છોડેલું. ૨ હીન.
વર્જ્ય (વર્જ્ યત્) ત્રિ૰ જ્યઃ-જ્યા-જ્યં. ત્યાગ કરવાલાયક, છોડવાયોગ્ય. વર્જનીય, વર્જિતવ્ય.
વર્ણ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ વર્ણયતિ-તે) ૧ વર્ણવું, ૨ રંગવું. ૩ વિસ્તારવું. ૪ વખાણવું. ૫ હુકમ કરવો. ૬ પ્રકાશવું. ૭ ઉદ્યોગ કરવો.
વર્ણ (વર્ણ્ અચ્) ક્લી૰ ર્ણં. કેસર.
વર્ણ (,,) પુ૰ ર્ણઃ. ૧ બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, શૂદ્રમાંથી પ્રત્યેક વર્ણ. ૨ સોનું. ૩ ધોળોવગેરે રંગ. ૪ વ્રત. ૫ ધર્માચરણ. ૬ અકારાદિ અક્ષર. ૭ ભેદ. ૮ ગાયનમાં એક ક્રમ. ૯ ચિત્ર. ૧૦ એક જાતનો તાલ. ૧૧ અંગરાગ. ૧૨ હાથીની પીઠઉપર નાખવાની ઝૂલ. ૧૩ યશ. ૧૪ ગુણ. ૧૫ વખાણ.
'રાજા પ્રજારંજનલબ્ધવર્ણઃ
પરંતપો નામ યથાર્થનામા'
રઘુવંશમ્.
વર્ણ (વર્ણ્ અચ્) પુ૰ ક્લી૰ ર્ણઃ-ર્ણં. ૧ અક્ષર. ૨ ભેદ. ૩ રૂપ. [ચંદન.
વર્ણક (વર્ણ્ ણ્વુલ્) ક્લી૰ કં. ૧ હડતાળ. ૨ ધસેલું
વર્ણક (,,) પુ૰ કઃ. ચારણ.
વર્ણક (,,) પુ૰ સ્ત્રી૰ કઃ-કા. હિંગળોકવગેરે.
વર્ણકવિ ( ) પુ૰ વિઃ. કુબેરનો પુત્ર.
વર્ણકૂપિકા (વર્ણકૂપી કન્) સ્ત્રી૰ કા. ખડિયો, દુવાત. વર્ણકૂપી. [કઃ. ચીતારો.
વર્ણચારક (વર્ણ ચારયતિ ચર્ ણિચ્ ણ્વુલ્) પુ૰
વર્ણજ્યેષ્ઠ (વર્ણેષુ જ્યેષ્ઠઃ) પુ૰ ષ્ઠઃ. વિપ્ર.
વર્ણજ્યેષ્ઠ (,,) ત્રિ૰ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. જેની જાતિ શ્રેષ્ઠ છે તે.
'વર્ણજ્યેષ્ઠા ચ યા નારી' સ્મૃતિઃ.
વર્ણતસ્ (વર્ણ તસિલ્) અવ્ય૰ તઃ. વર્ણથી.
વર્ણતૂલિ (વર્ણાનાં લેખનસાધનં તૂલિઃ) સ્ત્રી૰ લિઃ. લેખણ, કલમ. [શબ્દ જુઓ.
વર્ણતૂલિકા (વર્ણતૂલિઃ સ્વાર્થે ક) સ્ત્રી૰ કા. ઉપલો
વર્ણતૂલી (વર્ણાનાં લેખનસાધનં તૂલી) સ્ત્રી૰ લી. લેખણ, કલમ. [આપનાર.
વર્ણદ (વર્ણ દદાતિ દા ક) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. વર્ણ
વર્ણદ (,,) ક્લી૰ દં. એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. કાલીયક. [વર્ણ આપનાર.
વર્ણદાતૃ (વર્ણ દદાતિ દા તૃચ્) ત્રિ૰ તા-ત્રી-તૃ.
વર્ણદાત્રી (વર્ણ દદાતિ દા તૃચ્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ત્રી. હલદર.
વર્ણદૂત (વર્ણા એવ દૂતો યત્ર) પુ૰ તઃ. ૧ લખેલો પત્ર. ૨ લખેલો દસ્તાવેજ. ૩ લિપિ.
વર્ણધર્મ (વર્ણાનાં ધર્મઃ) પુ૰ ર્મઃ. બ્રાહ્મણાદિના યજનયાજનાદિ ધર્મ. [રંગવું તે.
વર્ણન (વર્ણ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ વર્ણન, બ્યાન. ૨
વર્ણના (વર્ણ્ યુચ્) સ્ત્રી૰ ના. વખાણ, સ્તુતિ.
વર્ણનીય (વર્ણ્ અનીયર્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. ૧ વર્ણન કરવાલાયક. ૨ વખાણવાયોગ્ય.
વર્ણમાતૃ (વર્ણાનાં માતેવ) સ્ત્રી૰ તા. લેખણ, કલમ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वर्णमातृका (वर्णानां मातृका) स्त्री० का. सरस्वती.
वर्णमाला (वर्णानां माला) स्त्री० ला. अक्षरनी हार.
वर्णरेखा (वर्णान् लिखत्यस्मात्) स्त्री० खा. खडी.
वर्णलेखा (वर्णान् लिखत्यस्मात्) स्त्री० खा. उपलो शब्द जुओ. [वाळुं.
वर्णवत् (वर्ण मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. वर्ण-
वर्णवती (वर्ण मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. हलदर.
वर्णविलोडक (वर्ण वि लोड् ण्वुल्) पु० कः. १ धर तोडी चोरी करनारो. २ काव्यचोर.
वर्णवृत्त ( ) क्ली० त्तं. अक्षरवृत्त.
वर्णश्रेष्ठ (वर्णेषु श्रेष्ठः) पु० ष्ठः. ब्राह्मण.
वर्णसंकर (वर्णतः संकरः) पु० रः. अेक वर्णना पुरुषथी बीजी वर्णनी स्त्रीना पेटे पेदा थयली संतति.

'स्त्रीषु दुष्टासु वार्ष्णेय जायते वर्णसंकरः'
श्रीमद्भगवद्गीता.

वर्णसि (वर्ण् असिच्) पु० सिः. पाणी.
वर्णहीन (वर्णैः हीनः) त्रि० नः-ना-नं. वर्णणहारनुं. [जुओ.
वर्णा (वर्ण अच् टाप्) स्त्री० र्णा. आढकी शब्द
वर्णाका (वर्णाः अंक्यतेऽनया अंक् अच् टाप्) स्त्री० का. लेखण, कलम.
वर्णाट (वर्ण अट् अच्) पु० टः. १ गवैयो. २ नाटक करनारो. ३ चितारो. [शब्द.
वर्णात्मन् (वर्णः आत्मा स्वरूपं यस्य) पु० त्मा.
वर्णापसद (वर्णे अपसदः) त्रि० दः-दा-दं. १ वर्णबहारनुं. २ वर्णमां नीच. [हार काढेलुं.
वर्णापेत (वर्णादपेतः) त्रि० तः-ता-त. वर्णथी भ-
वर्णार्ह (वर्ण अर्हति अर्ह् अण्) पु० र्हः. भग.
वर्णाश्रम (वर्णस्य आश्रमः) पु० मः. वर्णाश्रम.
वर्णि (वर्ण् इन्) क्ली० र्णि. सोनुं.
वर्णिका (वर्ण ठन् टाप्) स्त्री० का. १ लेखण. २ खडी. ३ शाही.
वर्णित (वर्ण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ वर्णेलुं. २ वखाणेलुं. ३ रूपांतर पमाडेलुं. ४ रंगेलुं.
वर्णिन् (वर्ण इनि) पु० र्णी. १ ब्रह्मचारी. २ लहियो, लेखक. ३ चितारो. ४ विप्रवगेरेनी जाति.

'अथाह वर्णी विदितो महेश्वरः' कुमारसंभवम्.

वर्णिनी (वर्ण इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ हलदर. २ ओरत. [रीना चिह्नवाळो माणस.
वर्णिलिंगिन् (वर्णो चास्मै लिंगी) पु० गी. ब्रह्मचा-
वर्णु (वर्ण् उन्) पु० र्णुः. १ ते नामनो अेक नद. २ आदित्य. [होनार.
वर्तक (वृत् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. १ वर्तनार. २
वर्तक (,,) पु० कः. १ अेक जातनुं पक्षी. २ घोडानी खरी. [धातु.
वर्तक (,,) क्ली० कं. अेक जातनी
वर्तका (वृत् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. अेक जातनुं पक्षी.
वर्तजन्मन् ( ) पु० न्मा. मेघ.
वर्तन (वृत् ल्युट्) क्ली० नं. १ वर्तवुं-होवुं ते. २ स्थिति.
वर्तन (वृत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ स्थापन. २ जीववानो उपाय. ३ धंधो, उद्यम. ४ पगार. ५ लाडु. ६ जेमांथी दोरा वणाय छे अेवा इना दडानो छेडो. ७ वर्तुल, गोळो.

'विना वर्तनमेवैते न त्यजन्ति ममान्तिकम्।
मत्प्रभुत्वफलं ब्रूहि कदा किं तद् भविष्यति' ॥
हितोपदेशः ॥

वर्तन (वृत् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. १ वृत्तिवाणुं. २ वर्त्तनुं. ३ स्थावर. ४ डींगणुं, वामन.
वर्तनदान (वर्तनस्य दानं) क्ली० नं. १ जीववानो उपाय-जीविका आपवी ते. २ पगार आपवो ते. ३ भाडुं आपवुं ते. [उपायनो अभाव.
वर्तनाभाव (वर्तनस्य अभावः) पु० वः. जीववानो
वर्तनि (वर्तनी पृषो० ह्रस्वः) स्त्री० निः. हिंदुस्तानना पूर्व देश. [२ दळवुं ते.
वर्तनी (वृत् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ रस्तो.
वर्तनीय (वृत् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ होवालायक. २ वर्तवायोग्य. ३ रहेवालायक.
वर्तमान (वृत् शानच्) पु० नः. वर्तमान काळ.
वर्तमान (,,) त्रि० नः-ना-नं. १ होतुं, थतुं. २ वर्ततुं. ३ रहेतुं.

'वर्तमानकवेः कालिदासस्य कृतौ किं कृतो बहुमानः'
मालविकाग्निमित्रम्.

वर्तमानता (वर्तमानस्य भावः तल्) स्त्री० ता. वर्तमानपणुं. [शब्द जुओ.
वर्तमानत्व (वर्तमानस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो
वर्तरुक (वर्त रा ऊक्) पु० कः. १ पाणीनुं चक्राकार भमवुं. २ ते नामनो अेक नद. ३ पहेरेगीर, चोकीदार. ४ डागडानो भाळो. [लोहुं.
वर्तलोह (वर्त लोहम्) क्ली० हं. अेक जातनुं
वर्ति (वृत् इन्) स्त्री० र्तिः. १ वाट. २ दीवो. ३ नयनांजन. ४ शरीरनुं अनुलेपन. ५ तंबु. ६ लेख. ७ पोशाकनो छेडो. ८ लीटी. ९ आंकेली

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લીટી.
'कर्पूरवर्तिरिव लोचनतापहंत्री' भामिनीविलासम्.
वर्तिक (वृत् तिकन्) पु० कः. એક જાતનું પક્ષી.
वर्तिका (वर्तः तत्र साधुः हितो वा ठन्) स्त्री० का. १ એક જાતનું પક્ષી. २ મેંઢાશીંગી. ३ દીવાની વાટ.
'अंगुलिक्षरणसन्नवर्तिकः' रघुवंशम्.
वर्तितव्य (वृत् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. વર્તનીય શબ્દ જુઓ.
वर्तिन् (वृत् णिनि) त्रि० र्ती-र्तिनी-र्ति. १ હોનાર, થનાર. २ વર્તનાર. ३ રહેનાર.
वर्तिष्णु (वृत् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. १ હોતું, થતું. २ વર્તતું. ३ રહેતું. ४ સ્થિર.
वर्ती (वृत् इन् ङीप्) स्त्री० र्ती. वर्ति शब्द जुओ.
वर्तुल (वृत् उलच्) त्रि० लः-ला-लं. ગોળાકાર.
वर्तुल (,,) क्ली० लं. માજર.
वर्तुल (,,) पु० लः. १ વટાણા. २ ગોળો.
वर्तुला (वृत् उलच् टाप्) स्त्री० ला. १ તર્કુપીઠી શબ્દ જુઓ. २ ગજપીપર.
वर्त्मन् (वृत् मनिन्) क्ली० र्त्म. १ રસ્તો. २ આચાર. ३ આંખની પાપણ.
'अनुगन्तुं सतां वर्त्म कृत्स्नं यदि न शक्यते।
स्वल्पमप्यनुगन्तव्यं मार्गस्थो नावसीदति' ॥
सुभाषितम् ॥
वर्त्मनि (वृत् अनि मुट्) स्त्री० निः. રસ્તો.
वर्ध् (चुरा० उभय० सेट् वर्धयति-ते) १ છેદવું, વધેરવું. २ પૂરવું. [ब्राह्मणयष्टि शब्द जुओ.
वर्ध (वर्ध् अच्) पु० र्धः. १ છેદવું. २ પૂરવું. ३
वर्ध (,,) क्ली० र्धं. સિંદૂર.
वर्धक (वर्ध् ण्वुल्) त्रि० कः-र्धिका-कं. १ છેદનાર. २ પૂરનાર.
वर्धक (वृध् ण्वुल्) त्रि० कः-र्धिका-कं. વૃદ્ધિકારક.
वर्धक (वर्ध् ण्वुल्) पु० कः. ब्राह्मणयष्टि शब्द जुओ.
वर्धकि (वर्ध् अच् कष् डि) पु० किः. સુતાર.
वर्धकिन् (वर्धक इनि) पु० की. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [આબાદ થનાર.
वर्धन (वृध् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. १ વધનાર. २
वर्धन (वृध् ल्युट्) क्ली० नं. १ વધવું તે. २ આબાદ થવું તે, આબાદી, અભ્યુદય.
वर्धन (वृध् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. વૃદ્ધિકારક.
'करोमि क्षितिवर्धनम्' भट्टिः.
वर्धन (वर्ध् ल्युट्) क्ली० नं. १ છેદવું. २ પૂરવું.
वर्धनी (वृध् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ સાવરણી. २ ખરી. ३ નાળવાળું એક પાત્ર.
वर्धमान (वृध् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ વધતું. २ આબાદ થતું.
वर्धमान (,,) पु० नः. १ એરંડાનું ઝાડ. २ રામપાતર, શકોરું. ३ વિષ્ણુ. ४ એક જાતનો પશુ. ५ તે નામનો એક જિન. ६ તે નામનો એક દેશ. ७ તે નામનું એક નગર. [ઢાંકણ.
वर्धमानक (वर्धमानं स्वार्थे क) पु० कः. ઢાંકણું,
वर्धापन (वर्धं छेदं करोति वर्ध् णिच् आप् ल्युट्) क्ली० नं. १ નાડીછેદનક્રિયા. २ ઉત્સવ.
वर्धित (वर्ध् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ છેદેલું. २ પૂરેલું. ३ પ્રસ્તુત.
वर्धित (वृध् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વધેલું.
वर्धिन् (वृध् इनि) त्रि० र्धी र्धिनी र्धि. १ વધતું. २ આબાદ થતું.
वर्धिष्णु (वृध् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णु. વધતું.
'उच्चैर्ब्रह्माण्डखण्डद्वितयसहचरं कुंभयुग्मं दधानः
प्रेंखन्नागारिपक्षप्रतिभटविकटश्रोत्रतालाभिरामः।
देवः शंभोरपत्य भुजगपतितनुस्पार्धिवार्धिष्णुहस्त-
त्रैलोक्याश्चर्यमूर्तिः स जयति जगतामीश्वरः कुंजरास्यः' ॥
वर्ध्र (वृध् ष्ट्रन्) क्ली० र्ध्रं. ચામડું.
वर्ध्री (वृध् ष्ट्रन् ङीप्) स्त्री० र्ध्री. ચામડાની દોરી.
वर्यस् (वृ असुन् पुट्) क्ली० र्यः. ३५.
वर्ष् (भ्वा० पर० सेट् वर्षति) १ જવું. २ ઠાર મારવું. [५ठो. पर्पट.
वर्मकंटक (वर्म इव कंटको यस्य) पु० कः. पीतपा-
वर्मकषा (वर्म कषति कष् अच् टाप्) स्त्री० षा. એક જાતનો છોડ. सप्तला.
वर्मन् (वृ मनिन्) क्ली० र्मा. બખ્તર. कवच, सन्नाह.
'विधौ विध्यति सक्रोधे वर्म धर्मः शरीरिणाम्।
स एव केवलं तस्मादस्माकं जायतां गतिः' ॥
वर्महर (वर्म हरति हृ अच्) पु० रः. બખ્તર ધારણ કરવાયોગ્ય જેની અવસ્થા થયલી છે એવો તરણ પુરુષ.
वर्मि (वृ मिन्) पु० मिः. એક જાતનું માછલું.
वर्मिन् (वर्म णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ બખ્તર પહેરેલું. २ તૈયાર થયલું.
वर्य (वृ यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. १ શ્રેષ્ઠ. २ પ્રધાન.
'माहेन्द्रं नगमभितः करेणुवर्यः'
किरातार्जुनीयम्.
वर्य (,,) पु० र्यः. ज्ञानदेव.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વર્યા (વૃ યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ યાં. ૧ કન્યા. ૨ પતિને વરનારી કન્યા. [ભાખી.

વર્વણા (વર્ વર્ણ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ ણી. એક જાતની

વર્વર (વૃ અરચ્ વુટચ્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. ૧ નીચ. ૨ અધમ. ૩ મૂર્ખ. [પીળું ચંદન. ૩ ગંધરસ.

વર્વર (,,) ક્લી૦ રં. ૧ હિંગળોક. ૨

વર્વર (,,) પુ૦ રઃ. ૧ વાંકડિયા કેશ. ૨ તે નામનો એક દેશ. ૩ એક જાતનું ઝાડ. ૪ એક જાતની ભાખી.

વર્વરિકા (વર્વરી સંજ્ઞાયાં કન્) સ્ત્રી૦ કા. ૧ એક જાતનું ચંદન. ૨ એક જાતનું પુષ્પ.

વર્વરીક (વૃ ઈકન્) પુ૦ કઃ. ૧ વાંકડિયા કેશ. ૨ બ્રાહ્મણયષ્ટિ શબ્દ જુઓ. ૩ મહાકાલ, શિવ.

વર્વરોત્થ (વર્વર ઉત્ સ્થા ક) ક્લી૦ ત્થં. ધોળું ચંદન.

વર્વા (વૃ વ) સ્ત્રી૦ ર્વા. એક જાતની તુલસી

વર્વિ (વૃ વિન્) પુ૦ ર્વિઃ. અક્ષાંતિયો, ખાવડો, ખાડિયો.

વર્વુર (વૃ ઉરચ્ વુટ્) પુ૦ રઃ. બાવળનું ઝાડ.

વર્ષ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ વર્ષતિ) ૧ ભીનું થવું. ૨ વરસવું. [વૃષ્ટિ.

વર્ષ (વર્ષ્ ઘઞ્) પુ૦ ર્ષઃ. ૧ વરસવું તે ૨ વરસાદ,

વર્ષ (વર્ષ્ અચ્) પુ૦ ક્લી૦ ર્ષઃ-ર્ષં. ૧ કુરુ, હિરણ્મય, રમ્યક, ઇલાવૃત, હરિ, કેતુમાલ, ભદ્રાશ્વ, કિંનર અને ભારત—એ ભૂગોલના નવ ભાગપૈકી પ્રત્યેક. ૨ વર્ષ, સાલ. ૩ જંબુદ્વીપ.

' शापेनास्तंगमितमहिमा वर्षभोग्येण भर्तुः '
મેઘદૂતમ્.

વર્ષ (વર્ષ્ અચ્) પુ૦ ર્ષઃ. ૧ મેઘ. ૨ નવ વર્ષપૈકી પ્રત્યેક. ૩ સાઠ સંવત્સરપૈકી તે નામનો એક.

વર્ષ (વર્ષ અચ્) ત્રિ૦ ર્ષઃ-ર્ષા-ર્ષં. વરસનાર.

વર્ષકર (વર્ષ કરોતિ) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. વરસાદ કરનાર.

વર્ષકર (,,) પુ૦ રઃ મેઘ.

વર્ષકરી (વર્ષ કરોતિ) સ્ત્રી૦ રી. એક જાતનો કીડો.

વર્ષકેતુ (વર્ષસ્ય કેતુરિવ) પુ૦ તુઃ રાતી સાટોડી.

વર્ષકોષ (વર્ષસ્ય કોષ ઇવ) પુ૦ ષઃ ૧ જોપી. ૨ મહીનો.

વર્ષજ (વર્ષાજાયતે જન્ ડ) ત્રિ૦ જઃ-જા-જં. ૧ વરસાદથી પેદા થનાર. ૨ વરસથી પેદા થનાર. ૩ જંબુદ્વીપથી પેદા થનાર.

વર્ષણ (વર્ષ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ ણં. વરસવું, વરસાદ.

વર્ષણિ (વૃષ્ અનિ) સ્ત્રી૦ ણિઃ. ૧ વરસવું, વરસાદ. ૨ વર્તવું, રહેવું તે. ૩ ક્રતુ. ૪ કૃતિ.

વર્ષત્ (વર્ષ્ શતૃ) ત્રિ૦ ર્ષન્-ર્ષતી-ર્ષત્. વરસતું.

વર્ષધર (વર્ષ ધૃ અચ્) પુ૦ રઃ. નપુંસક, નાજર.

વર્ષધર્ષ (વર્ષ ધૃષ્ અચ્) પુ૦ ર્ષઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ.

વર્ષપર્વત (વર્ષાણાં ચિહ્નભૂતઃ સીમાભૂતો વા પર્વતઃ) પુ૦ તઃ. ૧ વર્ષના આંતરા પાડનાર પહાડ. ૨ વર્ષમાં આવેલો પહાડ.

' हिमवान् हेमकूटश्च निषधो मेरुरेव च ।
चैत्रः कर्णी च शृंगी च सप्तैते वर्षपर्वताः ' ॥

વર્ષપાકિન્ (વર્ષેણ પાકોઽસ્ત્યસ્ય ઇનિ) પુ૦ ક્લી૦ એક જાતનું ઝાડ. [જાતનો વેલો. સહદેવી.

વર્ષપુષ્પા (વર્ષે વર્ષાકાલે પુષ્પમસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ષ્પા. એક

વર્ષપ્રિય (વર્ષઃ પ્રિયો યસ્ય) પુ૦ યઃ. બપૈયો.

વર્ષવર (વર્ષ રેતોવર્ષણં વૃણોતિ વૃ અચ્) પુ૦ રઃ. નપુંસક, નાજર.

' ये स्वल्पसत्ताः प्रथममात्मीयाः स्त्रीस्वभाविनः ।
जाता न दुष्टाः कार्येषु ते वै वर्षवराः स्मृताः ' ॥
અમરઃ ॥

વર્ષવૃદ્ધિ (વર્ષસ્ય વૃદ્ધિઃ અધિકતા યસ્મિન્) પુ૦ દ્ધિઃ. જન્મતિથિ, જનમગાંઠ, વરસગાંઠ, સાલગીરી.

વર્ષશત (વર્ષાણાં શતં) ક્લી૦ તં. સો વર્ષ, સૈકો.

વર્ષસહસ્ર (વર્ષાણાં સહસ્રં) ક્લી૦ સ્રં. હજાર વર્ષ.

વર્ષા (વર્ષતિ મેઘા યત્ર) સ્ત્રી૦ ૦ ષાઃ. વરસાદની મોસમ.

' ववौ वर्षा प्रभंजनः ' ભટ્ટિઃ
' वर्षासु च मघासु च ' મનુઃ.

વર્ષાંશ (વર્ષસ્ય અંશઃ) પુ૦ શઃ. મહીનો, માસ.

વર્ષાકાલ (વર્ષાણાં કાલઃ) પુ૦ લઃ. વરસાદની મોસમ. [વરસાદના કાળમાં હોનાર.

વર્ષાકાલીન (વર્ષાકાલે ભવઃ ખ) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં.

વર્ષાંગ (વર્ષસ્ય અંગઃ) પુ૦ ગઃ. મહીનો, માસ.

વર્ષાંગી (વર્ષાસુ અંગમસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ગી. વનસ્પતિ સાટોડી.

વર્ષાંઘોષ (વર્ષાસુ ઘોષો યસ્ય) પુ૦ ષઃ. દેડકો.

વર્ષાપગમ (વર્ષાણામપગમો યત્ર) પુ૦ મઃ. શરત્કાલ.

વર્ષાપગમ (વર્ષાણામપગમઃ) પુ૦ મઃ. વરસાદની મોસમનો અંત, વર્ષાસમાપ્તિ.

વર્ષાપ્રભંજન (વર્ષાઃ પ્રભનક્તિ પ્ર ભંજ્ યુચ્) ત્રિ૦ નઃ-ના નં. વરસાદને વિખેરી નાંખે તેવું.

વર્ષાપ્રભંજન (વર્ષાસુ પ્રવર્તમાનઃ પ્રભંજનઃ) પુ૦ નઃ વરસાદની મોસમમાં વાતો પવન.

વર્ષાભવ (વર્ષાસુ ભવતિ) પુ૦ વઃ. વનસ્પતિ સાટોડી.

વર્ષાભૂ (વર્ષાસુ ભવતિ ભૂ ક્વિપ્) ત્રિ૦ ભૂઃ-ભૂ-ભુ. વ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ર્ષાકાળમાં હોનાર. વર્ષાભવ. [દ્રગોપ કીડો.
वर्षाभू (,,) પુ० भूः. ૧ દેડકો. ૨ ઇં-
वर्षाभ्वी (वर्षासु भवति भू क्विप् ङीप्) સ્ત્રી० भ्वी. ૧ વનસ્પતિ સાટોડી. ૨ એક જાતનો વેલો. ૩ દેડકી.
वर्षामद (वर्षासु माद्यति मद् अच्) પુ० दः. મોર.
वर्षाभःपारणाव्रत (वर्षाभसि पारणायां व्रतमस्य) पु० तः. બપૈયો, ચાતક.
वर्षायुत (वर्षाणामयुतं) क्ली० तं. દશ હજાર વર્ષ.
वर्षारात्र (वर्षाणां रात्रिः) पु० त्रः. વરસાદની રાત.
वर्षावसान (वर्षाणमवसानमत्र) पु० नः. શરદ ઋતુ.
वर्षार्चिस् (वर्षासु अर्चिरस्य) पु० र्चिः. ભંગલગ્રહ.
वर्षिक (वर्षस्य इदं ठक्) त्रि० कः-की-कं. ૧ વરસાદનું, વરસાદસંબંધી. ૨ વરસતું.
वर्षिक ( ) क्ली० कं એક જાતનું લાકડું.
वर्षिन् (वृष् घिनुण्) त्रि० र्षी-र्षिणी-र्षि. વરસનાર.
वर्षिष्ठ (अतिशयेन वृद्धः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અતિશય વૃદ્ધ. [यः. બહુ વૃદ્ધ.
वर्षीयस् (अतिशयेन वृद्धः ईयसुन्) त्रि० यान्-यसा-
वर्षुक (वृष् उकन्) त्रि० कः-की-कं. વરસનાર.
' वार्षुका पुष्पचयं बभूव ' भट्टिः
वर्षुकाब्द (वर्षुकः अब्दः) पु० ब्दः. વરસનાર વાદળું. [સાદમાં પેદા થનાર.
वर्षेज (वर्षे जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. વર-
वर्षोपल (वर्षस्य उपल इव) पु० लः. આકાશમાંથી પડતા કરા.
वर्ष्म (वृष् म) क्ली० र्ष्म. દેહ.
वर्ष्मन् (वृष् मनिन्) क्ली० र्ष्म. ૧ દેહ. ૨ પાષાણ. પથ્થર.
' गजवर्ष्म किरातेभ्यः शशंसुर्देवदारवः '
रघुवंशम्.
वर्ष्मन् (,,) त्रि० र्ष्मा-र्ष्मा-र्ष्म. અતિ-
सुंदर. [પ્રકાશવું. ૩ ભારી નાખવું.
वर्ह् (चुरा० उभय० सेट् वर्हयति-ते) ૧ દીપવું. ૨
वर्ह् (भ्वा० आत्म० सेट् वर्हते) ઉત્કૃષ્ટ થવું.
वर्ह (वर्ह् अच्) पु० र्हः મોરનું પીછું.
वर्ह (,,) क्ली० र्ह. ૧ પાંદડું. ૨ એક જાતનું ઝાડ. ૩ મોરનું પીછું. ૪ પરિવાર.
वर्हण (वर्ह् ल्युट्) क्ली० णं. પાંદડું. ..
वर्हिःकुसुम (वर्हिरिव कुसुममस्य) क्ली० मं. એક જાતનું ઝાડ. ગ્રંથિપર્ણ, वर्हिकुसुम, वर्हिपुष्प.
वर्हिःशुष्मन् (वर्हिः शुष्म बलमस्य) पु० ष्मा. ૧ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.
वर्हिःष्ठ (वर्हिरिव तिष्ठति स्था क) क्ली० ष्ठं. સુગંધી વાળો. वर्हिष्ठ.
वर्हिण (वर्हमस्त्यस्य इन) पु० णः. મોર.
वर्हिणवाहन (वर्हिणः वाहनमस्य) पु० नः. કાર્તિકસ્વામી.
वर्हिध्वजा (वर्ही ध्वजेऽस्याः) स्त्री० जा. ચંડી.
वर्हिन् (वर्हमस्त्यस्य इनि) पु० र्ही. મોર.
वर्हिर्ज्योतिस् (वर्हिषा ज्योतिर्यस्य) पु० तिः અગ્નિ.
वर्हिर्मुख (वर्हिर्मुखं यस्य) पु० खः દેવ.
वर्हिषद् ( ) पु० त्-द् પિતૃગણનો એક ભેદ. [અગ્નિ.
वर्हिष्केश (वर्हिः दीप्तिमान् केशः यस्य) पु० शः.
वर्हिष्ठ (वर्हि स्था क) क्ली० ष्ठं. સુગંધી વાળો.
वर्हिस् (वृहि इसुन्) पु० र्हिः ૧ અગ્નિ. ૨ વનસ્પતિ ચિત્રો. ૩ અધિપર્ણનું ઝાડ. ૪ યજ્ઞ.
वर्हिस् (,,) पु० क्ली० र्हिः-र्हिः કુશ, દર્ભ.
' नियमविधिजलानां वर्हिषां चोपनेत्री '
कुमारसंभवम्.
वल् (भ्वा० आत्म० सेट् वलते) ૧ ઢાંકવું, આચ્છાદન કરવું. ૨ ઘેરવું. ૩ ચાલવું.
' त्वदभिसरणरभसेन वलंती
पतति पदानि कियंति चलंति ' गीतगोविंदम्.
वल (वल्यतेऽनेन वल् अच्) क्ली० लं. લશ્કર, સેના.
वलक्ष (वल् क्विप् अक्ष् अच्) पु० क्षः ધોળો વર્ણ.
वलक्ष (,,) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. ધોળું.
वलक्षगु (वलक्षा गावः अस्य) पु० गुः ૧ ચંદ્ર, ચાંદો. ૨ કપૂર. [મધ્ય.
वलग्न (अवलग्न) पु० क्ली० ग्नः-ग्नं. કેડ, કટિ,
वलन (वल् ल्युट्) क्ली० नं. સંવરણ.
वलभि (वल् अभि) स्त्री० भिः વડભિ શબ્દ જુઓ.
वलभी (वल् अभि ङीप्) स्त्री० भी. ૧ વડભિ શબ્દ જુઓ. ૨ વલભીપુર. ૩ ઘરના છાપરાઉપર કરેલી મેડી-માળ.
' यस्यामसेवंत नमद्वलीकाः समं वधूभिर्वलभीर्युवानः '
शिशुपालवधम्.
वलंभ (अव लबि घञ्) पु० बः. અવલંબ શબ્દ જુઓ.
वलय (वल् अयन्) पु० क्ली० यः-यं. ૧ બલોયું. ૨ હાથપગનાં કડાંવગેરે. ૩ કંકણ. ૪ વર્તુલ. ૫ વેષ્ટનભૂમિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'बहलानुरागकुरुविंददलप्रतिबद्धमध्यमिव दिग्वलयम्'
शिशुपालवधम्.
'मणिना वलयं वलयेन मणिर्मणिना वलयेन विभाति करः'
वलय (,,) पु० यः. એક જાતનો ગળાનો રોગ.
वलायत (वलयमिवाचरितं वलय क्यि क्त) त्रि० तः-ता-तं १ વીંટેલું, ઘેરેલું. २ વળોયાની પેઠે આચરેલું-કરેલું.
वला (वल् अच् टाप्) स्त्री० ला. बला शब्द જુઓ.
वलाक (वल् आकन्) पु० कः. બગલો.
वलाका (वल् आकन् टाप्) स्त्री० का. બગલી.
'सेविष्यन्ते नयनसुभगं खे भवन्तं बलाकाः'
मेघदूतम्.
वलाहक (वारिं वहति पृषो०) पु० हः. १ મેઘ. २ મોથ. ३ એક પર્વત. ४ તે નામનો એક દૈત્ય. ५ શ્રીકૃષ્ણનો ઘોડો. ६ તે નામનો એક નાગ.
वलि (वल् इन्) पु० लिः. बलि शब्द જુઓ.
वलित (वल् क्त) त्रि० तः-ता-त. ચલાવેલું, ઘેરેલું.
वलिर (वल इरन्) त्रि० रः-रा-रं. કેકર.
वलिश (वलिना श्यति मत्स्यान् शो क) क्ली० शं. વડિશ શબ્દ જુઓ.
वलूक (वल् ऊक) क्ली० कं. કમલનું મૂલ.
वलूक (,,) पु० कः. એક જાતનું પક્ષી.
वलक् (चुरा० उभय० सेट् वल्कयति-ते) કહેવું, બોલવું. [છલાનું ચામડું. ३ ખંડ.
वल्क (वल् क) क्ली० ल्कं. १ ઝાડની છાલ. २ भा-
वल्क (,,) पु० ल्कः. એક જાતના લોધ્રનું ઝાડ. [ઝાડ.
वल्कतरु (वल्कप्रधानः तरुः) पु० रुः. સોપારીનું
वल्कद्रुम (वल्कप्रधानः द्रुमः) पु० मः. ભૂર્જપત્રનું ઝાડ.
वल्कल (वल् कलन्) क्ली० लं. ત્વચ.
वल्कल (,,) पु० क्ली० लः-लं. ઝાડની છાલ.
'इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी
किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्'
शाकुन्तलम्.
वल्कलोध्र (वल्कभवो लोध्रः) पु० ध्रः. એક જાતનો લોધ્રવૃક્ષ.
वल्ग् (भ्वा० पर० सेट् वल्गति) १ જવું. २ કૂદવું.
वल्गत् (वल्ग् शतृ) त्रि० ल्गन्-ल्गंती-ल्गत्. १ જતું. २ કૂદતું.
वल्गा (वल्ग् अच् टाप्) स्त्री० ल्गा. લગામ.
'वाजी वल्गासु गृह्यते' मृच्छकटिकम्.
वल्गित (वल्ग् क्त) क्ली० तं. १ ઘોડાની એક જાતની ગતિ. २ ગતિ. ३ બહુ બોલવું તે. ४ કૂદવું તે.
'निमित्तादपराद्धेषोर्धानुष्कस्यैव वल्गितम्'
माघः.
वल्गित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ ગયલું. २ કૂદેલું.
वल्गु (वल् उ गुक्) पु० ल्गुः. બકરો, બોકડો.
वल्गु (,,) त्रि० ल्गुः-ल्गुः-ल्गु. મનોહર, સુંદર.
'...वल्गुना युगपदन्मिषितेन तावत्' रघुवंशम्.
'वल्गु वल्गन्ति सूक्तयः' पंचतन्त्रम्.
वल्गुक (वल्गुः स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [वन. ३ કોમળ.
वल्गुक (वल्गुः संज्ञायां कन्) क्ली० कं. १ ચંદન. २
वल्गुपत्र (वल्गूनि पत्राण्यपि यस्य) पु० त्रः. રાની ભંગ.
वल्गुल (वल्ग् उल्) पु० लः. એક જાતનું પક્ષી.
वल्गुला (वल्ग् उल टाप्) स्त्री० ला. સોમરાજી.
वल्गूयत् (वल्गूय् नामधातुः शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. મનોહર થતું, સુંદર થતું. [કરવું.
वल्भ् (भ्वा० आत्म० सेट् वल्भते) ખાવું, ભક્ષણ-
वल्भन (वल्भ् ल्युट्) क्ली० नं. १ ખાવું તે. २ ખોરાક.
वल्भित (वल्भ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખાધેલું, ભક્ષણ કરેલું. [રાક્ષસ.
वल्मिक (वल् इक् मुट्) पु० कः. કીડાએ બનાવેલો
वल्मीक (वल् इकि मुट्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. वल्मीकि. [બનાવેલો રાક્ષસ.
वल्मीक (वल् ईक् मुट्) पु० क्ली० कः-कं. કીડાએ
'वल्मीकाग्रात् प्रभवति धनुःखण्डमाखण्डलस्य'
मेघदूतम्.
वल्मीक (वल्मीक अच्) पु० कः. १ વાલ્મીકિ. २ એક જાતનો રોગ.
वल्मीकभव (वल्मीकाद् भवति भू अच्) पु० वः. વાલ્મીકિ મુનિ. वाल्मीकि, प्राचेतस.
वल्मीकूट (वल्मीकसंचितं कूटं) क्ली० टं. રાફડો.
वल्युल् (चुरा० उभय० सेट् वल्युलयति-ते) १ છેદવું. २ પવિત્ર કરવું.
वल्यूल् (,,) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
वल्ल् (भ्वा० आत्म० सेट् वल्लते) १ ઢાંકવું. २ ચાલવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વલ્લ (વલ્ લ્ ઘઞ્) પુ૰ લ્લઃ. ૧ ત્રણ ચણોઠીના વજન બરોબર એક વજન, વાલ. ૨ બે ચણોઠીના વજન બરોબર એક વજન. ૩ દોઢ ચણોઠી બરોબર એક વજન. [સલ્લકીવૃક્ષ.

વલ્લકી (વલ્ લ્ ક્વુન્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ કી. ૧ વીણા. ૨ ' પ્રતિયોજયિતવ્યવલ્લકી સમવસ્થામથ સત્ત્વવિપ્લવાત્ ' શિશુપાલવધમ્.

વલ્લભ (વલ્ અભચ્) ત્રિ૰ ભઃ-ભા-ભં. ૧ વહાલું. ૨ અધ્યક્ષ. [૨ વહાલો.

વલ્લભ (,,) પુ૰ ભઃ. ૧ ઉત્તમ ઘોડો.

વલ્લભા (,,) સ્ત્રી૰ ભા. વહાલી સ્ત્રી. દયિતા.

વલ્લભપાલ (વલ્લભં પાલયતિ) પુ૰ લઃ. ખાસદાર.

વલ્લર (વલ્ લ અરન્) ક્લી૰ રં. ૧ કૃષ્ણાગુરુ. ૨ ગહન. ૩ કુંજ. [૦૬ જુઓ. ૩ ચિત્રમૂળા. વલ્લરી.

વલ્લરિ (વલ્ લ અરિ) સ્ત્રી૰ રિઃ. ૧ મેથી. ૨ મંજરી શ-

વલ્લરી (વલ્લરિ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ રી. ૧ મેથી. ૨ ચિત્રમૂલ. ૩ મંજરી. ૪ વેલો.

' અનપાયિને સંશ્રયદ્રુમે ગજભગ્ને પતનાય વલ્લરી ' કુમારસંભવમ્.

વલ્લવ (વલ્લં વાતિ વા ક) પુ૰ વઃ. ૧ ગોવાળિયો. ૨ ભીમસેન. ૩ રસોયો. [વાઙણ.

વલ્લવી (વલ્લવ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ વી. ગોવાળિયણ, ભર-

' નિરીક્ષિતું નોપરરામ વલ્લવીઃ ' કિરાતાર્જુનીયમ્.

વલ્લિ (વલ્ લ્ ઇન્) સ્ત્રી૰ લ્લિઃ. ૧ વેલો. ૨ પૃથ્વી.

વલ્લી (વલ્ લ્ ઇન્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ લ્લી. ૧ અજમોદ. ૨ વનસ્પતિ ચ૰૫ક. ૩ વેલો. [તીખાં.

વલ્લીજ (વલ્લ્યાં જાયતે જન્ ડ) ક્લી૰ જં. મરી,

વલ્લીદૂર્વા (વલ્લીરૂપા દૂર્વા) સ્ત્રી૰ વાં. એક જાતની ઘો.

વલ્લીબદરી (વલ્લીરૂપા બદરી) સ્ત્રી૰ રી. એક જાત-

વલ્લીમુદ્ગ (વલ્લીપ્રધાનઃ મુદ્ગઃ) પુ૰ દ્ગ. રાની મગ.

વલ્લીવૃક્ષ (વલ્લીવ દીર્ઘો વૃક્ષઃ) પુ૰ ક્ષઃ. સાગરનું ઝાડ.

વલ્લુર (વલ્ લ્ ઉરન્) ક્લી૰ રં. ૧ કુંજ. ૨ વેલો. ૩ રાન, જંગલ. ૪ નિર્જન સ્થલ. ૫ ક્ષેત્ર. ૬ ખેડ્યાવિનાની ઘાસ ઉગેલી જમીન.

વલ્લૂર (વલ્ લ્ ઊરન્) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ૧ સુકું માંસ. ૨ ડુક્કરનું માંસ.

વલ્લૂર (,,) ક્લી૰ રં. ૧ રાન, જંગલ. ૨ ખેડ્યાવિનાની ઘાસ ઉગેલી જમીન. ૩ વાહન. ૪ ક્ષારવાળી જમીન.

વલ્લ્યા (વલ્ લ્ યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ લ્યા. ધાત્રીવૃક્ષ.

વલ્વજ (વલ્ સન્ વજતિ વજ્ અચ્) ક્લી૰ જં. એક જાતનું ઘાસ. [વું. ૨ દીપવું.

વલ્હ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ વલ્હયતિ-તે) ૧ પ્રકાશ-

વલ્હ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ વલ્હતે) ઉત્કૃષ્ટ થવું.

વશ્ (અદા૰ પર૰ સેટ્ વષ્ટિ) ચાહવું, ઇચ્છવું.

' નિઃસ્વો વષ્ટિ શતં શતી દશશતં લક્ષં સહસ્રાધિપઃ ' સુભાષિતમ્.

વશ (વશ્ અપ્) પુ૰ ક્લી૰ શઃ-શં. ૧ તાબેદારી, તાબેદારપણું, પરવશતા. ૨ ધણીપણું, પ્રભુપણું. ૩ ઇચ્છા. [થયેલું.

વશ (વશ્ અચ્) ત્રિ૰ શઃ-શા-શં. તાબેદાર, વશ-

વશ (વશ્ અચ્) પુ૰ શઃ. ૧ ઇચ્છા. ૨ વેશ્યાનું ઘર. ૩ જન્મ.

વશંવદ (વશં વશકરં મધુરં વશોઽહમિતિ વા વદતિ વદ્ ખચ્ મુમ્) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. ૧ વશ કરે તેવું. ૨ મીઠું બોલનાર. ૩ ' હું તને વશ છું ' એમ બોલનાર.

વશકા (વશા કન્) સ્ત્રી૰ કા. તાબામાં વર્તતી સ્ત્રી.

વશક્રિયા (વશસ્ય ક્રિયા કરણં) સ્ત્રી૰ યા. વશીકરણ. [થયલું, તાબેદાર.

વશગ (વશં ગચ્છતિ ગમ્ ડ) ત્રિ૰ ગઃ-ગા-ગં. વશ

વશગા (વશં ગચ્છતિ ગમ્ ડ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ગા. તાબામાં રહેતી સ્ત્રી. [તાબેદાર.

વશંગત (વશં ગતઃ) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. વશ થયેલું,

વશના (વશ્ યુચ્) સ્ત્રી૰ ના. સ્ત્રીનું કંઠભૂષણ.

' સારસનં સારશનં વસના વશના તથા ' શબ્દરત્નાવલી.

વશવર્તિન્ (વશે વર્ત્તતે વૃત્ ણિનિ) ત્રિ૰ ર્તી-ર્તિની-ર્તિ. વશમાં વર્તનાર, તાબેદાર.

વશા (વશ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ શા. ૧ વાંઝણી સ્ત્રી. ૨ પુત્રી. ૩ તાબેદાર સ્ત્રી. ૪ હાથણી. ૫ ગાય. ૬ નખ૰ દ્ર.

' સ્ત્રીરત્નેષુ મમોર્વશી પ્રિયતમા યૂથે તવેયં વશા ' વિક્રમોર્વશીયમ્.

વશાકુ ( ) પુ૰ કુઃ. એક જાતનું પક્ષી.

વશાનુગ (વશં અનુગચ્છતિ અનુ ગમ્ ડ) ત્રિ૰ ગઃ-ગા-ગં. વશગ શબ્દ જુઓ.

વશાપાયિન્ (વશાં પિબતિ) પુ૰ યી. કુતરો.

વશિ (વશ્ ઇન્) પુ૰ શિઃ. બીજાને વશ કરનાર પુરુષ.

વશિ (વશ્ ઇન્) ક્લી૰ શિ. વશીકરણ.

વશિક (વશ્ ઠન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. શૂન્ય, ખાલી.

વશિકા (વશ્ ઠન્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ કા. અગુરુયંદન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वाशिता (वशः भावः तल्) स्त्री० ता. બીજાને વશ કરવું તે. [જુઓ.
वाशित्व (वशः भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
वाशिन् (वशोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० शी-शिनी-शि. ઇંદ્રિય જેને વશ છે એવો પુરુષ.
' तौ दंपती स्वां प्रति राजधानीं
प्रस्थापयामास वशी वसिष्ठः ' रघुवंशम्.
वाशिनी (वाशिन् ङीप्) स्त्री० नी. બીજાનું ઝાડ.
वाशिर (वश् इरन्) क्ली० रं. સમુદ્રનું મીઠું.
वाशिर (,,) पु० रः. १ ગજપીપર. २ वनस्पति अव्यक.
[મુનિ.
वाशिष्ठ (अतिशयेन वशी इष्ठन्) पु० ष्ठः. વશિષ્ઠ
वशीकरण (अवशः वशः क्रियतेऽनेन वशं च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. બીજાને વશ કરે તેવો મંત્ર, પ્રયોગવગેરે. [કરેલું, તાબે કરેલું.
वशीकृत (वश च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. વશ
वशीभूत (वश च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. વશ થયલું, તાબે થયલું.
वशीर (वश् ईरन्) पु० रः ગજપીપર.
वश्य (वश यत्) क्ली० श्यं. લવિંગ.
वश्य (,,) त्रि० श्यः-श्या-श्यं. १ તાબે થાય-વશ કરાય એવું. २ તાબે-વશ થયલું.
' मनः नवद्वारनिषिद्धवृत्ति
हृदि व्यवस्थाप्य समाधिवश्यम् ' कुमारसंभवम्.
वश्यका (वश्या कन्) स्त्री० का. નીચેનો શબ્દ જુઓ. [સ્ત્રી.
वश्या (,, टाप्) स्त्री० श्या. તાબામાં રહેતી
' यं ब्राह्मणमियं देवी वाग्वश्येवानुवर्तते '
उत्तररामचरितम्.
वष् (भ्वा० पर० सेट् वषति) હાર મારવું, મારી નાખવું. [પતાં છેવટે વપરાતો શબ્દ.
वषट् (वह् उषटि) अव्य० ट्. અગ્નિમાં બલિ આ
वषट्कार (वषट् कृ घञ्) पु० रः. અગ્નિમાં બલિદાન આપવારૂપ યજ્ઞ.
वषट्कृत (वषट् इति कृतं) त्रि० तः-ता-तं. હોમેલું.
वष्क् (भ्वा० आत्म० सेट् वष्कते) જવું.
वष्कय (वष्क् अयन्) पु० यः. એક વર્ષનું વાછરું.
वष्कयणी (वष्कं एकहायनवत्सं नयति स्थानांतरं नी ड ङीष्) स्त्री० णी. ઘણા કાળથી વિયાયલી ગાય.
वष्कयिणी (वष्कः एकहायनो वत्सो यस्याः इनि ङीष्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
वस् (भ्वा० पर० अनिट् वसति) १ વસવું, રહેવું. २ હોવું. ३ ગાળવું (સમયવગેરેને). अधि (अधिवसति) १ રહેવું. २ કબજો લેવો, સ્વાધીન કરવું; आ (आवसति) १ રહેવું. २ ગાળવું, વીતાવવું (સમયવગેરે); उप (उपवसति) १ રહેવું. २ ઉપવાસ કરવો; नि (निवसति) १ રહેવું. २ કબજો લેવો-સ્વાધીન કરવું; परि (परिवसति) १ રહેવું. २ પ્રવાસ કરવો; प्र (प्रवसति) બહાર કરવું, પ્રવાસ કરવો.
वस् (चुरा० उभय० सेट् वासयति-ते) १ ચાહવું. २ भायाणु थवुं. ३ કાપવું. ४ છેદવું. ५ ભારી નાખવું. [સીવું થવું. २ થંભવું.
वस् (दिवा० पर० सेट् वस्यति) १ થાંભલાપેઠે
वस् (अदा० आत्म० सेट् वस्ते) પહેરવું (કપડાંવગેરે). [કરવું.
वस् (चुरा० उभय० सेट् वासयति-ते) સુગંધવાળું
वसत् (वस् शतृ) त्रि० सन्-संती-सत्. વસતું, રહેતું.
वसति (वस् अति) स्त्री० तिः. १ વાસ. २ રહેઠાણ. ३ રાત્રિ. ४ સ્થાન. ५ નિકેતન. ६ शिविर शब्द જુઓ.
' वसतीरुपित्वा ' रघुः
वसती (वस् अति ङीप्) स्त्री० ती. १ વાસ. २ રાત્રિ. ३ રેઠાણું.
वसन (वस् ल्युट्) क्ली० नं. १ પહેરવાનું કપડું. २ वस्त्र. ३ આચ્છાદન. ४ રહેઠાણ, વાસ. ५ સ્ત્રીનું કટિભૂષણ.
' सीतेऽतीते वसनमशनं वासरांते निशांते ' उद्भटः.
वसनसद्मन् (वसननिर्मितं सद्म) क्ली० द्म. તંબુ, વસ્ત્રગૃહ. पटमंदिर.
वसना (वस् युच्) स्त्री० ना. સ્ત્રીનું કટિભૂષણ.
वसंत (वस् झ) पु० तः. १ વસંત ઋતુ. २ અતિસાર. ३ એક જાતનો રોગ.
' धनुः पौष्पं मौर्वी मधुकरमयी पंच विशिखा
वसंतः सामन्तो मलयमरुदायोधनरथः '
सौंदर्यलहरी.
वसंतक (वसंते कायति कै क) पु० कः. श्योनाक वृक्ष. [જાતનું ઝાડ. સેલુવૃક્ષ.
वसंतकुसुम (वसंते कुसुमं यस्य) पु० मः. એક
वसंतघोषन् (वसंते घोषयति घुष् णिनि) पु० षी. કોયલ.
वसंतज (वसंते जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. વસંત ઋતુમાં પેદા થનાર.
वसंतजा (वसंते जायते जन् ड टाप्) स्त्री० जा. માધવીલતા. वासंती.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વસંતતિલક (વસંતસ્ય તિલકમિવ) ક્લી૰ કં. તે નામનો ચૌદ અક્ષરના ચરણવાળો એક છંદ.

' જ્ઞેયં વસંતતિલકં તભજા જગૌ ગઃ '

છન્દોમઞ્જરી.

વસંતતિલકા (,, ,,) સ્ત્રી૰ કા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

વસંતદૂત (વસંતસ્ય દૂત ઇવ) પુ૰ તઃ. ૧ કોયલ. ૨ આંબાનું ઝાડ. ૩ પંચમ રાગ.

વસંતદૂતી (વસંતદૂત ઙીપ્) સ્ત્રી૰ તી. ૧ કોયલ પક્ષીની માદા. ૨ માધવીલતા. ૩ કણેરનું ઝાડ. ૪ પાટલી વૃક્ષ. [વસંતવૃક્ષ, વસંતતરુ.

વસંતદ્રુ (વસંતસ્ય દ્રુઃ) પુ૰ દ્રુઃ. આંબાનું ઝાડ.

વસંતદ્રુમ (વસંતસ્ય દ્રુમઃ) પુ૰ મઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પાંચમ.

વસંતપંચમી (વસંતસ્ય પંચમી) સ્ત્રી૰ મી. વસંત-

વસંતસખ (વસંતસ્ય સખા અચ્) પુ૰ ખઃ. કામદેવ.

વસંતોત્સવ (વસંતસ્ય ઉત્સવઃ) પુ૰ વઃ. હોળીનો ઓચ્છવ. [જાતનો વેલો.

વસા (વસ્ અડ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ સા. ૧ ચરબી. ૨ એક

' શુદ્ધમાંસસ્ય યઃ સ્નેહઃ સા વસા પરિકીર્તિતા '

સુશ્રુતઃ.

વસાઢ્ય (વસાભિઃ આઢ્યઃ) પુ૰ ઢ્યઃ. એક જાતનો મોટો મધર. [શબ્દ જુઓ.

વસાઢ્યક (વસાઢ્યઃ સ્વાર્થે ક) પુ૰ કઃ. ઉપલો

વસાન (વસ્ શાનચ્) ત્રિ૰ નઃ-ના-નં. (કપડું)વગેરે) પહેરતું.

વસિ (વસ્ ઇન્) પુ૰ સિઃ રહેઠાણ, ઘર.

વસિતૃ (વસ્ તૃચ્) ત્રિ૰ તા-ત્રી-તૃ. (કપડાંવગેરે) પહેરનાર. [ગજપીપર.

વસિર (વસ્ ઇરન્) ક્લી૰ રં. ૧ સમુદ્રનું મીઠું. ૨

વસિષ્ઠ (વશિષ્ઠઃ પૃષો૰) પુ૰ ષ્ઠઃ વશિષ્ઠ મુનિ.

વસુ (વસ્ ઉ) ક્લી૰ સુ. ૧ ધન. ૨ રત્ન. ૩ વૃદ્ધિ, ઔષધ. ૪ સોનું. ૫ જળ. ૬ એક જાતનું કઠોળ. ૭ એક જાતનું મીઠું.

વસુ (વસ્ ઉ) પુ૰ સુઃ ૧ આઠ વસુપૈકી પ્રત્યેક. ૨ એક જાતનું ઝાડ. ૩ અગ્નિ. ૪ સૂર્ય. ૫ કિરણ. ૬ ધોંસરાની ગાંઠ. ૭ વસુ જેનો દેવતા છે એવું ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર. ૮ તે નામનો એક રાજા. ૯ આઠ સંખ્યાની સંજ્ઞા. ૧૦ ચિત્રાનું ઝાડ. ૧૧ આકડાનું ઝાડ.

' ધરો ધ્રુવશ્ચ સોમશ્ચ અહશ્ચૈવાનિલોઽનલઃ ।
પ્રત્યૂષશ્ચ પ્રભાસશ્ચ વસવોઽષ્ટાવિતિ સ્મૃતાઃ ' ॥

૧૪૪

વસુ (વસ્ ઉ) ત્રિ૰ સુઃ-સુઃ-સુ. ૧ મધુર, મીઠું. ૨ સુકું, સુકાઈ ગયલું. [દીપ્તિ.

વસુ (,,) સ્ત્રી૰ સુઃ. ૧ વૃદ્ધિ ઔષધિ. ૨

વસુક (વસુના સૂર્યનામ્ના કાયતિ કૈ ક) પુ૰ કઃ. ૧ આકડાનું ઝાડ. ૨ બકવૃક્ષ.

વસુક (વસુ સ્વાર્થે ક) ક્લી૰ કં. એક જાતનું મીઠું.

વસુકીટ (વસુનિ ધને કીટ ઇવ) પુ૰ ટઃ. ભીખારી, માગણ, જાચક.

વસુદ (વસુ દા ક) પુ૰ દઃ. ૧ કુબેર. ૨ વિષ્ણુ.

વસુદ (,,) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. વસુ આપનાર. [૨ ધન આપનારી.

વસુદા (વસુ દદાતિ દા ક ટાપ્) સ્ત્રી૰ દા. ૧ પૃથ્વી.

વસુદેવ (વસવો દેવા અસ્ય) ક્લી૰ વં. ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર. [ષ્ણના પિતા વસુદેવ.

વસુદેવ (વસુના દીવ્યતિ દિવ્ અચ્) પુ૰ વઃ. શ્રીકૃ-

વસુદેવતા (વસવો દેવતા અસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ તા. ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર. [શ્રીકૃષ્ણ.

વસુદેવભૂ (વસુદેવાદ્ ભવતિ ભૂ ક્વિપ્) પુ૰ ભૂઃ.

વસુદેવ્યા ( ) સ્ત્રી૰ વ્યા. ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર.

વસુધા (વસૂનિ દધાતિ ધા ક ટાપ્) સ્ત્રી૰ ધા. પૃથ્વી.

વસુધાધર (વસુધાં ધારયતિ) પુ૰ રઃ. પર્વત, પહાડ.

વસુધાધિપ (વસુધાયા અધિપઃ) પુ૰ પઃ. રાજા.

વસુધાનગર ( ) ક્લી૰ રં. વરુણની રાજધાની.

વસુધારા (વસોઃ રત્નસ્યેવ ધારા યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ રા. ૧ કુબેરની નગરી. ૨ જિનની એક શક્તિ.

' કુર્ય્યલમાં વસોર્ધારાં સપ્ત વારાન્ ઘૃતેન તુ ।
કારયેત્પઞ્ચ વારાન્ વા નાતિનીચાં ન ચોચ્છ્રિતામ્ ' ॥

છન્દોગપ૰ ॥

વસુધારા (વસોઃ પ્રીત્યર્થં ધારા ઘૃતસંતતિઃ) સ્ત્રી૰ રા. વસુને ઉદ્દેશી ધીની ધાર. [પૃથ્વી.

વસુંધરા (વસૂનિ ધારયતિ ધૃ ખચ્ મુમ્) સ્ત્રી૰ રા.

વસુપ્રાણ (વસુઃ દીપ્તિઃ પ્રાણ ઇવ યસ્ય) પુ૰ ણઃ ૧ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

વસુમત્ (વસુ મતુપ્) ત્રિ૰ માન્-મતી-મત્. પૈસાવાળું, પૈસાદાર, ધનાઢ્ય.

વસુમતી (વસુ મતુપ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ તી. પૃથ્વી.

' વસુમત્યા હિ નૃપાઃ કલત્રિણઃ ' રઘુવંશમ્.

વસુરોચિસ્ (વસુને ધનાય રોચતે રુચ્ ઇસુન્) પુ૰ ચિઃ. યજ્ઞ.

વસુલ (વસું દીપ્તિં લાતિ લા ક) પુ૰ લઃ. દેવ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વસુષેણ (વસુયુક્તા સેનાઽસ્ય) પુ૰ ણઃ. કર્ણ.
વસુસેન (વસુયુક્તા સેનાઽસ્ય) પુ૰ નઃ. ઉપરનો શબ્દ જુઓ.
વસુસ્થલી (વસૂનાં ધનાનાં સ્થલી) સ્ત્રી૰ લી. ૧ કુબેરની નગરી. ૨ ધનનું સ્થલ.
વસુહટ્ટ (વસૂનાં હટ્ટ ઇવ) પુ૰ ટ્ટઃ. એક જાતનું ઝાડ. વકવૃક્ષ. [જુઓ.
વસુહટ્ટક (વસુહટ્ટ કન્) પુ૰ કઃ. ઉપરનો શબ્દ
વસૂક (વસુક પૃષો૰) ક્લી૰ કં. એક જાતનું લવણ.
વસૂરા ( ) સ્ત્રી૰ રા. વેશ્યા.
વસ્ક્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ વસ્કતે) જવું, ચાલવું.
વસ્ક (વસ્ક્ ઘઞ્) પુ૰ સ્કઃ. અધ્યવસાય, નિશ્ચય.
વસ્કરાટિકા ( ) સ્ત્રી૰ કા. વીંછી.
વસ્ત્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ વસ્તયતિ-તે) ૧ જવું. ૨ ભાગવું, જાચવું. ૩ મારી નાખવું.
વસ્ત (વસ્ત્ ઘઞ્) પુ૰ સ્તઃ. બોકડો, બકરો.
વસ્ત (વસ્ત્ અચ્) ક્લી૰ સ્તં. ધર.
વસ્તક (વસ્ત ઇવ કાયતિ કૈ ક) ક્લી૰ કં. બનાવટી મીઠું. [સાગનું ઝાડ.
વસ્તકર્ણ (વસ્તસ્ય કર્ણઃ પત્રાકારે યસ્ય) પુ૰ ર્ણઃ.
વસ્તગંધા (વસ્તસ્યેવ ગંધો યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ધા. અજગંધા. [જમોદ. અજમોદા.
વસ્તમોદા (વસ્તસ્યેવ મોદો યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ દા. અ-
વસ્તવ્ય (વસ્ ત્વ્યચ્) ત્રિ૰ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. રહેવાલાયક, વસવાયોગ્ય.
વસ્તિ (વસ્ તિચ્) પુ૰ સ્તિઃ. ૧ નાભિથી નીચેનું મૂત્રાધાર સ્થાન. ૨ વાસ, રહેઠાણ. ૩ ઝાડાની કબજિયતવગેરે રોગોને ટાળવાસારૂ ગુદાદ્વારા લેવાતી પીચકારી. બસ્તિ.
વસ્તિ (,,) પુ૰ સ્ત્રી૰ બ૰ સ્તયઃ. ૧ પીચકારી. ૨ વસ્ત્રની દશા.
વસ્તિકર્મન્ (વસ્ત્યાઃ કર્મ) ક્લી૰ મં. ગુદાદ્વારા પીચકારી મારવી તે. [પુ૰ બ્યઃ. અરીઠાનું ઝાડ.
વસ્તિકર્માઢ્ય (વસ્તિકર્મણા તચ્છોધનવ્યાપારેણાઢ્યઃ)
' અરિષ્ટો વસ્તિકર્માઢ્યો વેણીરઃ ફેનિલઃ ક્ષુણઃ '
શબ્દચન્દ્રિકા.
વસ્તિમલ (વસ્તેર્મલં) ક્લી૰ લં. મૂત્ર, પેશાબ.
વસ્તુ (વસ્ તુન્) ક્લી૰ સ્તુ. ૧ ચીજ, દ્રવ્ય. ૨ પદાર્થ. ૩ સત્ય પદાર્થ. ૪ પાત્રભૂત. ૫ અર્થ. ૬ નાટકવગેરેનો વિષય (પ્લૉટ).
' સ્પૃહાવતી વસ્તુષુ કેષુ માગધી ' રઘુવંશમ્.
વસ્તુક (વસ્તુ ઇવાર્થે કન્) ક્લી૰ કં. એક જાતનું શાક. વાસ્તુક,
વસ્તુતસ્ (વસ્તુ તસિલ્) અવ્ય૰ તઃ. વાજબી રીતે, વાસ્તવિક રીતે, વસ્તુથી.
વસ્તુમાત્ર (વસ્તુ માત્રમ્) ક્લી૰ ત્રં. પદાર્થમાત્ર.
વસ્તુહાનિ (વસ્તુનો હાનિઃ) સ્ત્રી૰ નિઃ. વસ્તુનું નુકસાન, ચીજની હાણ.
વસ્ત્ય (વસતૌ સાધુઃ યત્) ક્લી૰ સ્ત્યં. ઘર.
વસ્ત્વંતર (અન્યદ્વસ્તુ) ક્લી૰ રં. ૧ બીજી વસ્તુ. ૨ બીજો પદાર્થ. [ભાવ.
વસ્ત્વભાવ (વસ્તુનઃ અભાવઃ) પુ૰ વઃ. વસ્તુનો અ-
વસ્ત્ર (વસ્ ષ્ટ્રન્) ક્લી૰ સ્ત્રં. ૧ કપડ. ૨ કપડું, લુગડું. ૩ તમાલપત્ર. ૪ આચ્છાદન.
' સ્નાતસ્યાનન્તરં સમ્યગ્ વસ્ત્રેણ તનુમાર્જનમ્ ।
કાન્તિપ્રદં શરીરસ્ય કણ્ડૂયાદોષનાશનમ્ ॥
કૌષેયં ચિત્રવસ્ત્રં ચ રક્તવસ્ત્રં તથૈવ ચ ।
વાતશ્લેષ્મહરં તત્તુ શીતકાલે વિધારયેત્ ॥
મેષ્યં સુશીતં પિત્તઘ્નં કાષાયં વસ્ત્રમુચ્યતે ।
તદ્ધારયેદુષ્ણકાલે તચ્ચાપિ લઘુ શસ્યતે ॥
શુક્લં તુ શુભદં વસ્ત્રં શીતાતપનિવારણમ્ ।
ન ચોષ્ણં ન ચ વા શીતં તત્તુ વર્ષાસુ ધારયેત્ ' ॥
ભાવપ્રકાશઃ ॥
વસ્ત્રકુટ્ટિમ (વસ્ત્રનિર્મિતં કુટ્ટિમં યત્ર) ક્લી૰ મં. ૧ છત્ર, છત્રી. ૨ તંબુ.
વસ્ત્રગૃહ (વસ્ત્રનિર્મિતં ગૃહં) ક્લી૰ હં. તંબુ. પટમંદિર.
વસ્ત્રગ્રંથિ (વસ્ત્રસ્ય ગ્રંથિઃ) પુ૰ થિઃ. સ્ત્રીએ પહેરેલા કપડાની કેડઉપરની ગાંઠ. નીવી.
વસ્ત્રનિર્ણેજક (વસ્ત્ર નિસ્ નિજ્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ. ધોબી. [ડાની પુતળી.
વસ્ત્રપુત્રિકા (વસ્ત્રનિર્મિતા પુત્રિકા) સ્ત્રી૰ કા. લુગ-
વસ્ત્રભૂષણા (વસ્ત્રસ્ય ભૂષણં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ણા. ભજીઠ.
વસ્ત્રભેદક (વસ્ત્ર ભિદ્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ. દરજી.
વસ્ત્રભેદિન્ (વસ્ત્ર ભિદ્ ણિનિ) પુ૰ દી. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
વસ્ત્રયુગ્મ (વસ્ત્રસ્ય યુગ્મં) ક્લી૰ ગ્મં. કપડાનો જોટો.
વસ્ત્રયોનિ (વસ્ત્રસ્ય યોનિઃ) સ્ત્રી૰ નિઃ. ૩, ઉન, રેશમવગેરે કાપડ બનાવવાનું મૂળ કારણ.
વસ્ત્રરંજન (વસ્ત્રં રંજયતિ રંજ્ ણિચ્ લ્યુ) પુ૰ નઃ. કસુંબો.
વસ્ત્રાંચલ (વસ્ત્રસ્ય અંચલં) ક્લી૰ લં. લુગડાનો છેડો.
વસ્ત્રાપહારક (વસ્ત્રાણ્યપહરતિ અપ્ હૃ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ. કપડાં ચોરનારો, વસ્ત્ર ચોરનારો, કપડાંચોર.
વસ્ત્રાપહારિન્ (વસ્ત્રાણ્યપહરતિ અપ હૃ ણિનિ) પુ૰ રી. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वस्न (वस् मन्) पु० स्नः કીમત, મૂલ્ય.

वस्न (,,) क्ली० स्नं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ ધન. ३ મૃત્યુ. ४ ભાડું. ५ પગાર. ६ દ્રવ્ય. ७ વસ્ત્ર. ८ રહેઠાણ.

वस्नन ( ) क्ली० नं. સ્ત્રીનું કટિભૂષણ.

वस्नसा (वस्नं स्यति सो क टाप्) स्त्री० सा. સ્નાયુ શબ્દ જુઓ.

वस्वौकसारा (वसूनामोकस्य सारो यत्र) स्त्री० रा. १ ઇંદ્રની રાજધાની. २ કુબેરની રાજધાની. ३ તે નામનું એક તળાવ. [પવું.

वह् (चुरा० उभय० सेट् वंहयति-ते) પ્રકાશવું, દી-

वह् (भ्वा० उभय० अनिट् वहति-ते) १ વહેવું. २ લઈ જવું. ३ વાવું. ४ પરણવું. ५ સંભાળ લેવી, જવાબદારી લેવી. ६ ઉપાડવું, ભારવગેરે વહન કરવું. ७ રાખવું, ધરવું. अति (अतिवहति-ते) વહેવું (કાળની પેઠે); अप (अपवहति-ते) १ દૂર કરવું, લઈ જવું, હરણ કરવું. २ બાદ કરવું, ઓછું–કમી કરવું; आ (आवहति-ते) १ ઉત્પન્ન કરવું, પેદા કરવું. २ વહેવું. ३ પાસે હોવું, રાખવું, ધરવું; उद् (उद्वहति-ते) १ ઉંચકવું, ઉન્નત-ઉંચું કરવું. २ પરણવું. ३ ભાર વહન કરવો, સહન કરવું. ४ પહેરવું. ५ ધારણ કરવું, રાખવું; उप (उपवहति-ते) शत्रु કરવું, ઉત્પન્ન કરવું; नि (निवहति-ते) આશ્રય–આધાર–ટેકો આપવો; निस् (निर्वहति-ते) પૂરું–સમાપ્ત થવું; परि (परिवहति-ते) પાણીની પેઠે ફરી વળવું; प्र (प्रवहति-ते) १ ખેંચવું, લઈ જવું. २ વાવું. ३ વહેવું. ४ ભારવગેરે ઉપાડવું; वि (विवहति-ते) પરણવું; सं (संवहति-ते) १ ધસડી જવું. २ પરણવું. ३ દાબવું. ४ પ્રકટ કરવું, જણાવવું.

वह (वह् अच्) पु० हः. १ બલદની ખુંધ. २ ઘોડો. ३ હાથ. ४ રસ્તો. ५ નદ. ६ વાયુ.

वह (वह् घ) त्रि० हः-हा-हं. વહન કરનાર, વાહક.

वहंलिह (वहं लेढि) पु० हः. બલદ.

वहत् (वह् शतृ) त्रि० हन्-हंती-हत्. १ વહેતું. २ લઈ જતું.

वहत (वह् अतच्) पु० तः. १ મુસાફર. २ બલદ.

वहति (वह् अति) पु० तिः. १ બલદ. २ સલાહ આપનારો. ३ વજીર, દીવાન. ४ પવન, વાયુ.

वहती (,, ङीष्) स्त्री० ती. १ નદી. २ ગાય.

वहतु (वह् अतु) पु० तुः. १ મુસાફર. २ બલદ.

वहन (वह् ल्युट्) क्ली० नं. १ વહેવું તે. २ લઈ જવું તે. ३ વાહન. ४ જવું તે. ५ પહોંચાડવું તે. ६ એક નગર. ७ વહાણવગેરે તરવાનું સાધન.

वहनीय (वह् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. વહેવાલાયક.

वहंत (वह् झच्) पु० तः. १ વાયુ. २ બાળક.

वहमान (वह् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ વહેતું. २ લઈ જતું.

वहल (वह् अलच्) पु० लः. વહાણ.

वहल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ મજબુત, દઢ. २ બહુ.

' स्पर्शो वपुषि वहलश्चन्दनरसः '

उत्तररामचरितम्.

वहलगंध (वहलो गंधो यस्य) क्ली० धं. એક જાતનું ચંદન. [क्षुः. भेंढाशींगी.

वहलचक्षुस् (वहलानि चक्षूंषीव पुष्पाणि यस्य) पु०

वहलत्वच (वहला त्वचा यस्य) पु० चः. ધોળો લોધ્રવૃક્ષ. [ટી એલાયચી.

वहला (वहल अच् टाप्) स्त्री० ला. १ સુવા. २ भे-

वहा (वह् अच् टाप्) स्त्री० हा. નદી.

वहित्र (वह् इत्र) क्ली० त्रं. વહાણ, હોડી.

' विहितवहित्रचरित्रमखेदम् ' गीतगोविंदम्.

वहित्रक (वहित्रं स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [२ લઇ જનાર.

वहिन् (वह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि. १ વહેનાર.

वाहिनी (वह् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. વહાણ.

वहिरंग (वहिः प्रकृतेः वाह्यं अंगं यस्य) क्ली० गं. વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પ્રત્યયવગેરેના નિમિત્તવાળું પ્રકૃતિના અવયવવગેરેનું કાર્ય.

वहिरिंद्रिय (वहिः बाह्यस्य पदार्थस्य ग्राहकं इंद्रियं) क्ली० यं. શબ્દવગેરે બાહ્ય વિષય ગ્રહણ કરનાર જ્ઞાનવગેરે ઇંદ્રિય.

वहिर्गत (वहिः गतं) त्रि० तः-ता-तं. બહાર ગયલું.

वहिर्गमन (वहिः गमनं) क्ली० नं. બહાર જવું તે.

वहिर्द्वार (वहिःस्थं द्वारं) क्ली० रं. બહારનો દરવાજો.

' वहिर्द्वारे येषां तृणलवनिभाः सन्ति गुणिनः '

भर्तृहरिः.

वहिर्भव (वहिर्भवति भू अच्) त्रि० वः-वा-वं. બહાર હોનાર. [થયલું.

वाहिर्भूत (वहिः भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. બહાર

वाहिर्मुख (वहिः बाह्यविषये मुखं प्रवणता यस्य) त्रि० खः-खा-खं. બહારના વિષયઉપર જેનું મન આસક્ત હોય છે તે, આત્મસ્વરૂપથી વિમુખ.

वहिश्चर (वहिः चरति चर् ट) पु० रः કરિયાવો.

वहिश्चर (,,) त्रि० रः-री-रं. १ બહાર

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ચાલનાર. ૨ બહાર જનાર.

વહિષ્કરણ (વહિસ્ કૃ લ્યુટ્) ક્લી૰ णं. ૧ બહાર કાઢવું તે. ૨ હાંકી કાઢવું તે. ૩ જાતિબહાર મૂકવું તે. વહિષ્કાર.

વહિષ્કૃત (વહિસ્ કૃ ક્ત) ત્રિ૰ तः-ता-तं. ૧ બહાર કાઢેલું. ૨ હાંકી કાઢેલું. ૩ જાતિબહાર મૂકેલું.

વહિસ્ (વહ્ ઇસ્) અવ્ય૰ હિઃ બહાર.

વહૈડક ( ) પુ૰ કः બહેડાનું ઝાડ.

વહ્નિ (વહ્ નિ) પુ૰ હ્નિः ૧ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. ૩ ભીલામાનું ઝાડ. ૪ લીંબુનું ઝાડ. ૫ રેફ.

' સુરસરિદિવ તેજો વહ્નિનિષ્ઠ્યૂતમૈશમ્ ' રઘુવંશમ્.

વહ્નિકર (વહ્નિः કરોતિ કૃ ટ) ત્રિ૰ રः-રી-રં. અગ્નિ ઉદ્દીપન કરનાર.

વહ્નિકરી („) પુ૰ રી. એક જાતનું ઝાડ.

વહ્નિકાષ્ઠ (વહ્નેः દાહાય અનુકૂલં કાષ્ઠં) ક્લી૰ ષ્ઠં. ૧ એક જાતનું અગુરુ ચંદન. ૨ અગ્નિ સળગાવવામાં અનુકૂળ પડે તેવું કાષ્ઠ.

વહ્નિગંધ (વહ્નૌ દાહકાલે ગંધः યસ્ય) પુ૰ धः એક જાતનો ધૂપ.

વહ્નિગર્ભ (વહ્નિः ગર્ભે યસ્ય) પુ૰ र्भः વાંસ, વાંસડો.

વહ્નિગર્ભા (વહ્નિः ગર્ભે યસ્યાः) સ્ત્રી૰ र्भा. ખીજડાનું ઝાડ. [ળા, આગની ઝાળ.

વહ્નિજ્વાલા (વહ્નેર્જ્વાલા) સ્ત્રી૰ ला. અગ્નિની જ્વા-

વહ્નિજ્વાલા (વહ્નેર્જ્વાલેવ પીડાકરત્વાત્) સ્ત્રી૰ ला. એક જાતનું ઝાડ. ઘાતકીવૃક્ષ.

વહ્નિદીપક (વહ્નિ દીપયતિ દીપ્ ણ્વુલ્) પુ૰ કः. કુસુંભાનું ઝાડ. [અગ્નિનું ઉદ્દીપન કરનાર.

વહ્નિદીપક („) ત્રિ૰ કः-પિકા-કં.

વહ્નિદીપિકા (વહ્નિં જઠરાગ્નિં દીપયતિ) સ્ત્રી૰ का. અજમોદ.

વહ્નિનામન્ (વહ્નિરિતિ નામ યસ્ય) પુ૰ मा. ૧ ભીલામાનું ઝાડ. ૨ વનસ્પતિ ચિત્રો.

વહ્નિની (વહ્નિં તત્કાંતિં નયતિ नी ड ङीष्) સ્ત્રી૰ नी. વનસ્પતિ જટામાંસી.

વહ્નિપુષ્પી (વહ્નિરિવ તાપકં પુષ્પં યસ્યાः ङीष्) સ્ત્રી૰ ष्पी. એક જાતનું ઝાડ. ધાતકીવૃક્ષ.

વહ્નિભોગ્ય (વહ્નેર્ભોગ્યં) ક્લી૰ ग्यं. ઘી, ઘૃત.

વહ્નિમન્થ (વહ્નયે વહ્નિજનનાય મથ્યતેઽસૌ मन्थ् घञ्) પુ૰ ગણિકારી વૃક્ષ.

વહ્નિમન્થ (વહ્નેः મન્થः) પુ૰ न्थः. મંથનથી અગ્નિ પ્રકટાવવો તે.

વહ્નિમારક (વહ્નિં મારયતિ) પુ૰ कं. પાણી.

વહ્નિમિત્ર (વહ્નેः મિત્રં) પુ૰ त्रः. વાયુ, પવન.

વહ્નિરેતસ્ (વહ્નિનિષિક્તં રેતો યસ્ય) પુ૰ ताः શિવ.

વહ્નિલોહ (વહ્નિપ્રચુરં લોહમ્) ક્લી૰ हं. તાંબું.

વહ્નિલોહક (વહ્નેः પ્રિયં લોહં સ્વાર્થે क) ક્લી૰ कं. ૧ કાંસું. ૨ કાંચન.

વહ્નિવધૂ (વહ્નેः વધૂः) સ્ત્રી૰ धूः. ૧ અગ્નિની ભાર્યા સ્વાહા. ૨ સ્વાહાનો મંત્ર.

વહ્નિવર્ણ (વહ્નેરિવ વર્ણો યસ્ય) ક્લી૰ र्णं. રાતું કમલ.

વહ્નિબીજ (વહ્નેः બીજમિવ) ક્લી૰ जं. ૧ જીરું. ૨ લીંબુ.

વહ્નિશિખ (વહ્નેરિવ શિખા યસ્ય) ક્લી૰ खं. કસુંબો.

' સ્યાત્કુસુંભં વહ્નિશિખં વસ્ત્રરઞ્જકમિત્યપિ '

ભાવપ્રકાશઃ.

વહ્નિશિખા (વહ્નેः શિખા) સ્ત્રી૰ खा. અગ્નિની શિખા.

વહ્નિસખ (વહ્નેः સખા અચ્) પુ૰ खः. વાયુ, પવન.

વહ્નિસંજ્ઞક (વહ્નેः સંજ્ઞા અસ્ય કપ્) પુ૰ कः. ૧ ચિત્રાનું ઝાડ. ૨ ભીલામાનું ઝાડ.

વહ્ય (વહ્ યત્) ક્લી૰ ह्यं. ૧ વાહન. ૨ ગાડું.

વહ્યા (વહ્ યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ह्या. મુનિની સ્ત્રી.

વા (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ વાયયતિ-તે) ૧ જવું. ૨ સુખ પામવું. ૩ સેવવું.

વા (અદા૰ પર૰ અનિટ્ વાતિ) ૧ જવું. ૨ વાવું. ૩ વાયુની પેઠે ફૂંકવું. ૪ નુકસાન કરવું, ધજા કરવી. આ (આવાતિ) વાવું, ફૂંકવું; નિસ્ (નિર્વાતિ) ૧ વાવું. ૨ ઠંડું પાડવું. ૩ ઓલવાઈ જવું, બુઝાઈ જવું, ' નિર્વાણભૂયિષ્ઠમથાસ્ય વીર્યં સંધુક્ષયંતીવ વપુર્ગુણેન ' કુમારસંભવમ્; પ્ર (પ્રવાતિ) વાવું, ફૂંકવું; વિ (વિવાતિ) વાવું, ' વાયુર્વિવાતિ હૃદયાનિ હરન્નરાણામ્ ' ઋતુસંહારમ્.

વા (વા ક) અવ્ય૰ વા. વિકલ્પ, સરખાપણું, સમુચ્ચય, અવધારણ અને વિતર્ક બતાવનાર અવ્યય.

' એક એવ ખગો માની સુખં જીવતિ ચાતકઃ ।
ત્રિયતે વા પિપાસાયાં યાચતે વા પુરંદરમ્ ' ॥

વાંશ (વંશસ્યેદં અણ્) ત્રિ૰ शः-शी-शं. ૧ વાંસડાનું, વાંસડાસંબંધી. ૨ વંશનું, વંશસંબંધી.

વાંશિક (વંશી તદ્વાદનં શિલ્પમસ્ય ઠક્) પુ૰ કः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वांसळी બજાવનારો. [ને વહેનાર.
वांशिक (वंश् ठञ्) त्रि० कः-की-कं. वांसना બેજા-
वांशी (वंश् अण् ङीप्) स्त्री० शी. વંશરોચના.
' वांशी वंशजा वंशलोचना ' वैद्यकरत्नमाला.
वाःकिटि (वारो जलस्य किटिः) पु० टिः. शिशुમार.
वाःपुष्प ( ) क्ली० ष्पं. लविंग.
वाःसदन (वारो जलस्य सदनम्) क्ली० नं. પાણીનું भेहुं वासणु.
वाक (वच् घञ्) पु० कः. १ वयन. २ वेदनो એક भाग.
' इदं कविभ्यः पूर्वेभ्यः नमो वाकं प्रशास्महे '
उत्तररामचरितम्.
वाक (वकस्येदं अण्) त्रि० कः-की-कं. બગલાનું, બગલાસંબંધી. [ટોળું.
वाक (वकानां समूहः अण्) क्ली० कं. બગલાનું
वाकुची (वा कुच् क ङीप्) स्त्री० ची. सोभराજ.
वाक्कलह (वाचां कलहः) पु० हः. વાણીનો ઝઘડો-કલહ. [સાળો.
वाक्कीर (वाचा कौतुकवाचा कीर इव) पु० रः.
वाक्छल (वाचा छलं) क्ली० लं. વાણીવડે છલ.
वाक्पटु (वाचि पटुः) त्रि० टुः-टुः-टु. બોલવામાં हुशियार. [हुशियारी.
वाक्पटुता (वाचि पटुता) स्त्री० ता. બોલવામાં
' विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा
सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः ' भर्तृहरिः.
वाक्पटुत्व (वाचि पटुत्वं) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ. [પુષ્ય નક્ષત્ર.
वाक्पति (वाचः पतिः) पु० तिः. १ બૃહસ્પતિ. २
वाक्पति (वाचः पतिरिव) त्रि० तिः-तिः-ति. નિર્દો-ષ ઉદ્ધત ભાષણ કરનાર.
वाक्पथ (वाचः पंथाः विषयः अच्) पु० थः. બોલ-વાનો અથવા વર્ણન કરવાનો વિષય.
वाक्पारुष्य (वाचा कृतं पारुष्यं) क्ली० ष्यं. કઠોર વાણી. [२ બોલવું તે.
वाक्य (वच् ण्यत्) क्ली० क्यं. १ વાક્ય, પદસંધ.
' संक्षिप्तस्याप्यतोऽस्यैव वाक्यस्यार्थगरीयसः ।
सविस्तरतरा वाचो भाष्यभूता भवंतु मे ' ॥
शिशुपालवधम् ॥
वाक्यखंडन (वाक्यस्य खंडनं) क्ली० नं. વાક્યનું ખંડન. [ક્યની રચના, વાક્યની ગોઠવણ.
वाक्यविन्यास (वाक्यस्य विन्यासः) पु० सः. वा-
वाक्ष् (भ्वा० पर० सेट् वांक्षति) ચાહવું, ઇચ્છવું.
वागर (वाच् ऋ अच्) पु० रः. १ પંડિત. २ वि-द्वान्. ३ शूर. ४ કસોટી. ५ મોક્ષાર્થી પુરુષ, मु-मुक्षु. ६ ખાતરી. ७ અડચણ. ८ વરૂ. ९ વડવાગ્નિ. १० જેણે ભય ત્યાગ કરેલો છે તે.
वागा ( ) स्त्री० गा. લગામ.
वागारु (वाचि आरुः) त्रि० रुः-रुः-रु. વચન તોડ-નાર.
वागाशनि ( ) पु० निः. બુદ્ધ.
वागीश (वाचामीशः) पु० शः. १ બૃહસ્પતિ. २ पु-ष्य नक्षत्र. ३ રૂડું બોલનાર. ४ બ્રહ્મા.
' वागीशाद्याः सुमनसः ' न्यायमाला.
वागीशा (वाचामीशा) स्त्री० शा. सरस्वती.
वागीश्वर (वाचामीश्वरः) पु० रः. १ બૃહસ્પતિ, शु-क्र. २ પુષ્યનક્ષત્ર. ३ भंजुघोष.
वागीश्वरी (वागीश्वर ङीष्) स्त्री० री. १ सरस्वती. २ ગુરુની પત્ની. [મરાઠી.
वागुजी (वाचा गुज्यते गुज् क ङीप्) स्त्री० जी. सो-
वागुरा (वा उरच् गन्) स्त्री० रा. હરણને પકડવા-ની જાળ.
' को वा दुर्जनवागुरासु पतितः क्षेमेण यातः पुमान् '
सुभाषितम्.
वागुरावृत्ति (वागुराया वृत्तिः) स्त्री० त्तिः. જાળ નાખી પશુઓને પકડવાનો ધંધો.
वागुरावृत्ति (वागुरैव वृत्तिर्यस्य) पु० त्तिः. જાળ નાખનારો, शीકारी. व्याध.
वागुरिक (वागुरया चरति ठक्) पु० कः. જાળ ना-ખનારો, शीકारी.
' वागुरिकैः प्रथमास्थितम् ' रघुवंशम्.
वागृषभ (वाचि ऋषभ इव) पु० भः. પંડિત, वि-द्वान्.
वाग्गुद (वाद् गुद् क) पु० दः. એક જાતનું પક્ષી.
वाग्गुलि (वाचां गुडति) पु० लिः. १ રાજાવગેરેનો પાનસોપારી રાખનારો. २ તંબોળી.
वाग्गुलिक (वाग्गुलिः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો शब्द જુઓ.
वाग्डंबर (वाचः डंबरः) पु० रः. વાણીનો આડંબ-ર, ભારે ભારે શબ્દો વાપરવા તે.
वाग्दंड (वाचो वागिंद्रियस्य दंडः संयमनं) पु० डः १ થોડું બોલવું તે, मित भाषण. २ વાણીનો निग्रह, વાણીનિરોધ.
वाग्दत्त (वाचा दत्तं) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. વચનથી આપેલું, વાગ્દાન કરેલું. [કન્યા.
वाग्दत्ता (वाचा दत्ता) स्त्री० त्ता. વેવિશાળ કરેલી
वाग्दरिद्र (वाचा दरिद्रः) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. થોડું બો-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લનાર.

वाग्दल (वाचां दलमिव) क्ली० लं. ઓઠ.

वाग्दान (वाचया कन्याया दानं) क्ली० नं. કન્યાનું વેવિશાળ કરવું તે.

वाग्दुष्ट (वाचा दुर्वचनेन दुष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. શુદ્ધ છતાં અશુદ્ધ કહેવાયાથી દૂષિત થયલું.

' वाग्दुष्टं भावदुष्टं च वर्जयेद् ' स्मृतिः.

वाग्देवता (वाचां देवता) स्त्री० ता. સરસ્વતી गिरांदेवी. [જુઓ.

वाग्देवी (वाचां देवी) स्त्री० वी. ઉપલો શબ્દ

वाग्दोष (वाचा वाचो वा दोषः) पु० षः. ૧ કોઈ-નું ભૂંડું બોલવું. ૨ વાણીનો દોષ.

वाग्बंधन (वाचो बंधनं) क्ली० नं. બોલતું બંધકર-વું, ચુપ કરવું.

' दंपत्योर्निशि जल्पतोर्गृहशुकेनाकर्णितं यद्वच-
स्तत्प्रातर्गुरुसंनिधौ निगदतस्तस्योपहारं वधूः ।
कर्णालंकृतिपद्मरागशकलं विन्यस्य चंचूपुटे
क्रीडार्ता प्रकरोति दालिमफलव्याजेन वाग्बन्धनम् ' ॥
अमरुकः ॥

वाग्मिन् (वाच् ग्मिन्) त्रि० ग्मी-ग्मिनी-ग्मि. ૧ બો-લ્યા બોલનારો. ૨ વાચાળ. ૩ પટુ, હુશિયાર.

' अनिर्लोडितकार्यस्य वाग्जालं वाग्मिनो वृथा '
शिशुपालवधम्.

वाग्मिन् (,,) पु० ग्मी. ૧ બૃહસ્પતિ. ૨ વિષ્ણુ. [મૂલ.

वाग्मूल (वाचो मूलं) क्ली० लं. વાણીનું મૂલ. वाङ्-

वाग्मात्र ( ) क्ली० त्रं. ફક્ત બોલવું તે, માત્ર વાણી. वाङ्मात्र.

वाग्य (वाचं यच्छति यम् ड) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. वाग्दरिद्र શબ્દ જુઓ. [શક.

वाग्य (वाच् यत्) पु० ग्यः. ૧ ખેદ. ૨ દીનતા. ૩

वाग्यत (वाचि यतम्) त्रि० तः-ता-तं. वाग्द-रिद्र શબ્દ જુઓ. [છાનામાના.

वाग्यतस् (वाग्य तसिल्) अव्य० तः. ચુપકીથી,

वाग्याम (वाचि यामो यस्य) त्रि० मः-मा-मं. ૧ થોડું બોલનાર. ૨ ચુપ રહેનાર. ૩ વાણીનો સંયમ.

वाग्विलास (वाचो विलासः) पु० सः. વાણીનો વિલાસ.

वाग्यम (वाचं तद्व्यापारं यच्छति) पु० मः. મુનિ.

वांक (वंक अण्) पु० कः. દરિયો, સમુદ્ર.

वाङ्मय (वाचः स्वरूपं मयट्) त्रि० यः-यी-यं. ૧ વાક્યસ્વરૂપ શાસ્ત્રવગેરે. ૨ વાણીથી પેદા થયલું (પાપવગેરે). ૩ વાક્યાત્મક.

वाङ्मयी (वाच् मयट् ङीप्) स्त्री० यी. સરસ્વતી.

वाङ्मुख (वाचो मुखं) क्ली० खं. પ્રથમ વાક્યનો ઉ-પક્રમ. [તે. ૩ સરસ્વતી.

वाच् (वच् क्विप्) स्त्री० क्-ग्. ૧ વાણી. ૨ બોલવું

' विदुषां वचनाद्वाचः सहसा यान्ति नो बहिः ।
याताश्चेन्न परांचंति द्विरदानां रदा इव ' ॥
भामिनीविलासम् ॥

वाच ( ) पु० चः. એક જાતનો છોડ.

वाचंयम (वाचं यच्छति यम् ड खच् मुम्) त्रि० मः-मा-मं. થોડું બોલનાર, મૌન સેવનાર.

' विद्वांसो वसुधातले परवचःश्लाघासु वाचंयमाः.
भामिनीविलासम्.

वाचंयम (,,) पु० मः. મુનિ.

वाचक (वच् ण्वुल्) त्रि० कः-चिका-कं. ૧ કહેનાર, બોલનાર. ૨ સાક્ષાત્ સાંકેતિક અર્થને જણાવનારો શબ્દ. [વગેરે વાંચનારો.

वाचक (वाचयति वच् णिच् ण्वुल्) पु० कः. પુરાણ-

वाचकता (वाचकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વાચ-કપણું. [શબ્દ જુઓ.

वाचकत्व (वाचकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

वाचन (वच् णिच् स्वार्थे णिच् वा ल्युट्) क्ली० नं. ૧ વાંચવું તે, પાઠ કરવો. ૨ કહેવું-બોલવું તે, કથન. [હેપિકા.

वाचनक (वाचनेन कायति कै क) क्ली० कं. भ-

वाचना (वच् णिच् स्वार्थे णिच् वा युच्) स्त्री० ना. वाचन શબ્દ જુઓ.

वाचनिक (वचनेन निर्वृत्तं ठक्) त्रि० कः-का-कं. બોલવાથી પેદા થયલું (પાપવગેરે).

वाचस्पति (वाचः पतिः) पु० तिः. ૧ બૃહસ્પતિ. ૨ પુષ્યનક્ષત્ર. वाचसांपति.

वाचा (उच्यतेऽनया वच् टाप्) स्त्री० चा. વાણી, વાગિંદ્રિય. वाच्.

' क्षुधा वाचा निशा गिरा ' कातंत्रम्.

वाचाट (वाच् आटच्) त्रि० टः-टा-टं. વાતુડિયું, બડબડ કરનાર, બહુ બોલનાર.

' नातिलोभां न वाचाटां न पिंगलाम् ' मनुः.

वाचाल (वाच् आलच्) त्रि० लः-ला-लं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' नित्यं प्रगल्भवाचालामुपतिष्ठे सरस्वतीम् '

वाचिक (वाचा कृतं वाच् ठक्) त्रि० कः-की-कं. બોલવાથી પેદા થયલું (પાપવગેરે).

वाचिक (वाच् ठक्) क्ली० कं. ખબર, સમાચાર.

वाचिक (वाचा निष्पन्नः ठक्) पु० कः વાક્યારંભ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वाचिकपत्रक (वाचिकस्य पत्रकं) क्ली० कं. १ ખબરનો કાગળ. ૨ સમાચારનું પત્ર. ૩ લિપિ.

वाचिकहारक (वाचिकं हरति हृ ण्वुल्) पु० कः १ १ કાસદ. ૨ કાગળ, પત્ર.

वाचोयुक्ति (वाचः युक्तिः) स्त्री० क्तिः १ બોલવાની જુક્તિ. ૨ વાણીનું નિર્મલપણું.

वाचोयुक्ति (वाचः युक्तिर्यस्य) त्रि० ०क्तिः-क्तिः-क्ति. બોલવામાં કુશલ. વાક્પટુ, વાગ્મી.

वाचोयुक्तिपटु (वाचो युक्तौ पटुः) त्रि० टुः-टुः-ट्टी-टु. બોલવાની યુક્તિમાં હુશિયાર.

वाच्य (वच् ण्यत्) क्ली० च्यं. १ દૂષણ. ૨ પ્રતિપાદન. ૩ કથન.

' प्रमदामनुसंस्थितः शुचा नृपतिः सन्निति दर्शनात् '
रघुवंशम्.

वाच्य (,,) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. १ બોલવાયોગ્ય, કહેવાલાયક. ૨ પ્રતિપાદ્ય. ૩ દૂષ્ય. ૪ કુત્સિત. ૫ હીન.

वाछ् (भ्वा० पर० सेट् वांछति) ચાહવું.

' अत्तुं वांछति शांभवो गणपतेराखुं क्षुधार्तः फणी '.

वाज् (वज् घञ्) पु० जः १ બાણનું પીછું, શરપક્ષ. ૨ વેગ. ૩ અવાજ. ૪ પક્ષ, ૫ મુનિ.

वाज (,,) क्ली० जं. १ અન્ન. ૨ ઘી. ૩ જળ. ૪ યજ્ઞ. [મનો એક યાગ.

वाजपेय (वाजं पेयं यत्र) पु० क्ली० यः-यं. તે ના-

वाजपेयिन् (वाजपेय इनि) पु० यी. १ વાજપેય યાગ કરનારો. ૨ વાજપેય યાગ કરનારાના વંશમાં પેદા થનારો.

वाजभोजिन् (वाजं भुंक्ते) पु० जी. વાજપેય યાગ.

वाजसन (वाजं अन्नं सनोति सन् अच्) पु० नः. १ શિવ. ૨ વિષ્ણુ.

वाजसनि (वाजस्य अन्नस्य सनिः दानं येन) पु० निः. १ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ.

वाजसनेय (वाजसनेः सूर्यस्य छात्रः ढक्) पु० यः. યાજ્ઞવલ્ક્ય મુનિ. [રેલો એક વેદાર્થ ગ્રંથ.

वाजसनेय (वाजसनि ढक्) पु० यः. જનમેજયે ક-

वाजसनेयिन् (वाजसनेयेन प्रोक्तमधीते इनि) पु० बo नः. યાજ્ઞવલ્ક્યમુનિએ રચેલો શુકલ યજુર્વેદ ભણનાર બ્રાહ્મણ. [અશ્વગંધા.

वाजिगंधा (वाजिगंध अच् टाप्) स्त्री० धा. આસન.

वाजिता (वाजिनो भावः तल्) स्त्री० ता. ઘોડાપણું.

वाजित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [અરડુસાનું ઝાડ. वासक.

वाजिदंत (वाजिनो दंता इव पुष्पाण्यस्य) पु० तः.

वाजिदंतक (वाजिदंतः स्वार्थे क) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

वाजिन् (वाजः वेगः पक्षो वा यस्य इनि) पु० जी. १ ઘોડો. ૨ બાણ. ૩ અરડુસાનું ઝાડ.

वाजिन् (वाज इनि) त्रि० जी-जिनी-जि. વેગવાળું.

वाजिनी (वाजिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ ઘોડી. ૨ વનસ્પતિ આસન.

वाजिन (वाजिभ्यो देयं अण्) क्ली० नं. યજ્ઞમાં આભિક્ષમાંથી નીકળેલું જલ. [જાતનું ઝાડ.

वाजिपृष्ठ (वाजिन इव पृष्ठमस्य) पु० ष्ठः એક

वाजिभक्ष (वाजिनः भक्षः) पु० क्षः ચણા.

वाजिभोजन (वाजिभिः भुज्यते) पु० नः भग.

वाजिमत् (वाजि मतुप्) पु० मान्. પટોલ.

वाजिशाला (वाजिनां शाला) स्त्री० ला. ઘોડાર, તબેલો.

वाजीकरण (वाजिन् च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ વીર્યની વૃદ્ધિ કરનાર ઔષધ. ૨ ઔષધવગેરેથી વીર્યની વૃદ્ધિ કરવી તે.

' यद् द्रव्यं पुरुषं कुर्यात् वाजिवत्सुरतक्षमम् ।
तद्वाजीकरणं ख्यातम् ' सुश्रुतः.

वांच्छत् (वाछि शतृ) त्रि० च्छन्-च्छंती-च्छत्. ચાહતું.

' वांच्छन् देशमनातपं विधिवशात् तालस्य मूलं गतः '
भर्तृहरिः.

वांछत् (वाछि ल्युट्) क्ली० नं. ચાહવું, ઇચ્છા.

वांछनीय (वाछि अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ચાહવાલાયક, ઇચ્છવાયોગ્ય.

वांछा (वाछि अ) स्त्री० छा. ઇચ્છા, ચાહના.

' वांछा सज्जनसंगमे परगुणे प्रीतिर्गुरौ नम्रता '
भर्तृहरिः.

वांछित (वाछि क्त) त्रि० तः-ता-तं. ચાહેલું, ઇચ્છેલું. [वांछनीय શબ્દ જુઓ.

वांछितव्य (वाछि तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं.

वांछिन् (वाछि इनि) त्रि० छी-छिनी-छि. ચાહનાર, ઇચ્છનાર. [नारी.

वांछिनी (वांछ णिनि ङीष्) स्त्री० नी. ચાહવાલાયક

वाट (वटस्य विकारः अण्) त्रि० टः-टी-टं. વડનું બનાવેલું.

' क्षत्रियो वाटखादिरौ ' मनुः

वाट (वट् घञ्) पु० टः १ રસ્તો, વાટ. ૨ ભીંત, કોટવગેરેથી ઘેરાયલું સ્થાન. ૩ વાસ્તુ. ૪ મંડપ, માંડવો.

' विवेश...मेघवाटम् ' श्रीमद्भागवतम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વાટ (વટ્ અચ્) ક્લી૦ ટં. ૧ વરંડ. ૨ એક ગાત્ર.
વાટગૃંખલા (વાટરોધિકા શૃંખલા) સ્ત્રી૦ લા. રસ્તો રોકનાર સાંકળ.
વાટિકા (વટ્ ણ્વુલ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ કા. ૧ વાસ્તુભૂમિ, ઘરની જમીન. ૨ એક જાતની વનસ્પતિ, હિંગુપત્રી. ૩ વાડી.

' अये दक्षिणेन वृक्षवाटिकामालाप इव श्रूयते '
शाकुन्तलम्.

વાટી (વટ્ ઘઞ્ ઙીષ્) સ્ત્રી૦ ટી. ૧ વાસ્તુભૂમિ, ઘરની જમીન. ૨ વાડી. ૩ એક જાતની વનસ્પતિ.
વાટ્ટક ( ) ક્લી૦ કં. શેકેલા યવ.
વાટ્ય (વાટ્યા ઇદં યત્) ત્રિ૦ ટ્યઃ-ટ્યા-ટ્યં. વાડીનું, વાડીસંબંધી. [જાતની વનસ્પતિ.
વાટ્યા (વાટ્યૈ હિતા યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ ટ્યા. એક
વાટ્યાલ (વાટીમલતિ ભૂષયતિ અલ્ અણ્) પુ૦ લઃ એક જાતની વનસ્પતિ. વાટ્યાલી.
વાટ્યાલક (વાટીમલતિ અલ્ ણ્વુલ્) પુ૦ કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બડી ભારવી.
વાડ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ વાડતે) ૧ નાહવું. ૨ ડુ-
વાડ (વાડ્ ઘઞ્) પુ૦ ડઃ. ઘેરવું તે, વીંટાળવું તે.
વાડવ (વડવાયાં જાતઃ અણ્) પુ૦ વઃ. સમુદ્રને તળિયે રહેતો અગ્નિ. વડવાગ્નિ. [સમુદાય.
વાડવ (વડવાનાં સમૂહઃ અણ્) ક્લી૦ વં. ઘોડીઓનો
વાડવ (વાડ્ ઘઞ્ વલ્ ઘઞ્ લસ્ય ડો વા વાડો વૃદ્ધિઃ તં વાતિ વા ક) પુ૦ વઃ. બ્રાહ્મણ.
વાડવેય ( ) પુ૦ યઃ. બલદ.
વાઢ (વહ્ ક્ત) ત્રિ૦ ઢઃ-ઢા-ઢં. અતિશય, ઘણું, બહુ.
વાઢ („) અવ્ય૦ ઢમ્. ૧ પ્રતિજ્ઞા અને કબુલતમાં વપરાતો અવ્યય. ૨ ઘણું, બહુ, અતિશય. [અતિશય પરાક્રમવાળું.
વાઢવિક્રમ (વાઢઃ વિક્રમઃ યસ્ય) ત્રિ૦ મઃ-મા-મં.
વાણ (વણ્ ઘઞ્) પુ૦ ણઃ. ૧ બાણ. ૨ અગ્નિ. ૩ બાણાસુર. ૪ ચિત્રાનું ઝાડ. ૫ કાદંબરીવગેરે ગ્રંથ કરનાર તે નામનો એક કવિ. ૬ ગાયનું આંચળ. ૭ કેવળ. ૮ એક જાતનું મુંજ તૃણ. ૯ કાંડનો અવયવ. વાણ.
વાણદંડ (વાણસ્ય દડઃ) પુ૦ ડઃ વણકરની સાળ.
વાણનિકૃત (વાણેન નિકૃતં) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. બાણથી ઘાયેલ થયલું. વાણનિકૃત.
વાણપાણિ (વાણઃ પાણૌ યસ્ય) ત્રિ૦ ણિઃ-ણિઃ-ણિ. જેના હાથમાં બાણ હોય છે તે. બાણપાણિ.
વાણપુર (વાણાસુરસ્ય પુરં) ક્લી૦ રં. શોણિતપુર. [વાણવાર.
વાણવાર (વાણં વારયતિ વૃ અણ્) પુ૦ રઃ. બખ્તર.
વાણસુતા (વાણસ્ય સુતા) સ્ત્રી૦ તા. બાણાસુરની પુત્રી ઉષા. બાણસુતા. [વાણહન્.
વાણહન્ (વાણં હંતિ હન્ ક્વિપ્) પુ૦ હા. શ્રીકૃષ્ણ.
વાણારિ (વાણસ્ય અરિઃ) પુ૦ રિઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. બાણારિ. [णासन.
વાણાશ્રય (વાણસ્ય આશ્રયઃ) પુ૦ યઃ. કામદેવ. વા-
વાણિ (વણ્ ઇન્) સ્ત્રી૦ ણિઃ. વણવું તે. ૨ વાણદંડ શબ્દ જુઓ. વાણી.
વાણિજ્ય (વણિજો ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૦ જ્યં. વેપાર.

' धनमस्तीति वाणिज्यं किंचिदस्तीति कर्षणम् ।
सेवा न किंचिदस्तीति नाहमस्मीति साहसम् ' ॥

વાણિન્ (વાણ ઇનિ) ત્રિ૦ ણી-ણિની-ણિ. બાણવાળું.
વાણિની (વલ્ ણિનિ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ની. ૧ નાચનારી સ્ત્રી. ૨ હુશિયાર સ્ત્રી. ૩ ગાંડી સ્ત્રી.

' यस्मिन्महीं शासति वाणिनीनाम् ' रघुवंशम्.

વાણી (વણ્ ઇન્ ઙીપ્) સ્ત્રી૦ ણી. ૧ વાણિ શબ્દ જુઓ. વાઙ્મય. ૩ સરસ્વતી.

' तव करकमलस्थां स्फाटिकीमक्षमालां
नखकिरणविभिन्नां दाडिमीबीजबुद्ध्या ।
अनुलवमनुकर्षन् येन कीरो निषिद्धः
स भवतु मम भूत्यै वाणि ते मंदहासः ' ॥

વાત્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ વાતયતિ-તે) ૧ સેવવું. ૨ સુખી કરવું. ૩ જવું. [૨ ફૂંકવું.
વાત્ (વા શતૃ) ત્રિ૦ વાન્-વાતી-વાંતી-વાત્. ૧ વાતું.
વાત (વા ક્ત) પુ૦ તઃ. ૧ પવન, વા. ૨ દેહમાંહેલો એક ધાતુ. ૩ જ્વર. ૪ ધૃષ્ટ નાયક.
વાતક (વાત સ્વાર્થે ક) પુ૦ કઃ. જ્વર.
વાતક (વાત ઇવ કાયતિ કૈ ક) પુ૦ કઃ. એક જાતની વનસ્પતિ.
વાતકર્મન્ (વાતાનાં કર્મ) ક્લી૦ ર્મ. પાદવું તે.
વાતકિન્ (વાતોઽસ્ત્યસ્ય ઇનિ) ત્રિ૦ કી-કિની-કિ. વાયુના રોગવાળું. [ભસ્થલનો નીચેનો ભાગ.
વાતકુંભ (વાતસ્ય કુંભ ઇવ) પુ૦ ભઃ. હાથીના કું-
વાતકેતુ (વાતસ્ય કેતુરિવ) પુ૦ તુઃ. ધૂળ.
વાતકેલિ (વાતેન સુખેન કેલિર્યત્ર) પુ૦ લિઃ. ૧ સ્ત્રીના સ્તનઉપર પુરુષનાં નખક્ષત. ૨ આશકપણાની વાત, કલાલાપ.
વાતગામિન્ (વાતે ગચ્છતિ) પુ૦ મી. પક્ષી.
વાતગુલ્મ (વાતો ગુલ્મ ઇવ) પુ૦ લ્મઃ. ૧ પવનનો મોટો અપાટો. ૨ એક જાતનો રોગ, વાયુનો ગોળો.
વાતગ્રસ્ત (વાતરોગેણ ગ્રસ્તઃ) ત્રિ૦ સ્તઃ-સ્તા-સ્તં.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧ વાયુના દરદથી પીડાતું. ૨ વાયુ થેરાયલું.

वातघ्न (वातं हंति हन् ड) त्रि० घ्नः-घ्नी-घ्नं. વાયુને હણનાર.

वातघ्नी (वातं हंति हन् ड) स्त्री० घ्नी. ૧ વનસ્પતિ સાલપર્ણી. ૨ વનસ્પતિ આસન.

वातचक्र (वातानां चक्रम्) क्ली० क्रं. પૂર્વાદિ વાયુનું કાલભેદથી શુભાશુભ સૂચવનાર અમુક પ્રકારે વાયું તે.

वातज्वर (वातोत्थितो ज्वरः) पु० रः. વાયુનો તાવ.

वाततूल (वातेन उड्डीयमानं तूलं) क्ली० लं. આકાશમાં ઉડતાં સૂત્ર.

वातध्वज (वातो ध्वज इव यस्य) पु० ज्ञः. ધૂળ.

वातपुत्र (वातस्य वायोः पुत्रः) पु० भ्रः. ૧ હનુમાન. ૨ ભીમસેન. ૩ હગારો.

वातपोथ (वातं पुथ्यति पुथ् अण्) पु० थः. બાણરાનું ઝાડ. [એક જાતનું વેગવાળું હરણ.

वातप्रमी (वातं प्रमिणोति प्र मा ई किच्च) पु० मीः.

वातफुल्ल (वातेन फुल्लं) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. વાથી ફૂલેલું. [એક જાતનું હરણ.

वातमज (वातगनुलक्ष्य अजति अज् अच्) पु० जः.

वातमंडली (वातस्य मंडली) स्त्री० ली. વંટોળિયો વા. [રણ.

वातमृग (वातानुगो मृगः) पु० गः. એક જાતનું હ-

वातरक्त (वातजं दुष्टं रक्तं रुधिरं यत्र) पु० क्तः એક જાતનો રોગ.

'कृत्स्नं रक्तं विदहत्याशु तच्च दुष्टं स्रस्तं पादयोश्रीयते तु।
तत्संपृक्तं वायुना दूषितेन तत्प्राबल्याद्दुच्यते वातरक्तम्'॥

वातरक्तघ्न (वातरक्तं हंति हन् ठक्) पु० घ्नः. એક જાતનું ઝાડ. [रिः. એક જાતનો વેલો.

वातरक्तारि (वातरक्तस्य अरिः तन्नाशकत्वात्) पु०

वातरग (वातस्येव रंगं चलनं यस्य) पु० गः પાપણાનું ઝાડ.

वातरथ (वातस्य रथ इव) पु० थः. વાદળું, આભ.

वातरायन (वातरं अयनं यस्य) पु० नः. ૧ ગાંડો માણસ. ૨ આળસુ પુરુષ. ૩ સરલ દેવદારનું ઝાડ. ૪ કરવત. ૫ બાણ. ૬ બાણનું વેગથી જવું તે. ૭ પર્વતની ટોચ.

वातरूष (वातेन रूष्यते रूष् घञ्) पु० षः. ૧ પવનની લહેર, વાનો સપાટો. ૨ ધનુષ્ય. ૩ લાંચ, રૂશવત. [રોગ. वातव्याधि.

वातरोग (वातेन जनितो रोगः) पु० गः. વાયુનો

वातरोगिन् (वातरोग इनि) त्रि० गी-गिणी-गि. વાયુના દર્દવાળું.

वातर्द्धि (वातस्य ऋद्धिर्यत्र) पु० द्धिः. ૧ લોઢાની પડધીવાળો લાકડાનો પ્યાલો. ૨ લોઢાની મેખવગેરે વાળા લાકડી.

वातर्द्धि (वातस्य ऋद्धिः) स्त्री० द्धिः. વાયુની વૃદ્ધિ.

वातल (वातं लाति ला क) पु० लः. ચણો.

वातल (वातं लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. વાયુ કરનાર. [રોગ શબ્દ જુઓ.

वातव्याधि (वातजनितो व्याधिः) पु० धिः. वात-

वातवस्ति ( ) स्त्री० स्तिः. મૂત્રનો અટકાવ

वातवैरिन् (वातस्य वैरी) पु० री. એરંડાનું ઝાડ.

वातशीर्ष (वातस्य शीर्षमिव) क्ली० र्षं. પેટની નીચેનો ભાગ, અસ્થિ. [શૂળ.

वातशूल (वातेन जनितं शूलं) क्ली० लं. વાયુનુ

वातसह (वात् सह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. ૧ વાયુના અત્યંત દર્દવાળું. ૨ વાને સહન કરનાર.

वातसारथि (वातः सारथिरस्य) पु० थिः. ૧ અગ્નિ, આગ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

वाताट (वात इवाटति अट् अच्) पु० टः. ૧ સૂર્યનો ઘોડો. ૨ એક જાતનું હરણ.

वातांड (वातदूषितौ अंडौ यस्मात्) पु० डः. એક જાતનો અંડરોગ.

'वृषणौ दूषयेद्वायुः श्लेष्मणा यस्य संवृतः।
तस्य मुष्कफलप्रेको रोगो वातांडसंज्ञकः'॥
माधवकरः॥

वातात् (वाताय अयतेऽसौ) पु० दः. બદામનું ઝાડ.

वातापि ( ) पु० पिः ते नामनो એક અસુર. [નીચેનો શબ્દ જુઓ.

वातापिद्विष् (वातापिं द्वेष्टि द्विष् क्विप्) पु० ट्.

वातापिसूदन (वातापिं सूदयति सूद् ल्यु) पु० नः. અગસ્ત્યમુનિ. [સ્તૂરી.

वातामोदा (वातेन आमोदो यस्याः) स्त्री० दा. क-

वातायं (वात अय् अच्) क्ली० यं. પાંદડું.

वातायन (वातस्येव शीघ्रं अयनं यस्य) पु० नः. ઘોડો. [બિયું, બારી, જરખો, ગોખ.

वातायन (वातस्य अयनं गतिर्येन) क्ली० नं. જ-

'प्रकटीकृतः प्रसादो दत्वा वातायने व्यजनम्'
गोवर्धनाचार्यः.

वातायु (वात अय् उण्) पु० युः. હરણ.

वातारि (वातस्य रोगभेदस्य अरिः) पु० रिः. ૧ એરંડાનું ઝાડ. ૨ શતમૂલી. ૩ વનસ્પતિ ભારંગ. ૪ વાવડિંગ. ૫ ભીલામો. ૬ સુરણ. ૭ યવાની ૮ શેફાલિકા. ૯ જતુકા. ૧૦ એક જાતનું ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वाताली (वातसः आली) स्त्री० ली. વંટોળિયો વા.
वाताश्व (वात इव शीघ्रगोऽश्वः) पु० श्वः. ઉત્તમ જાતિનો ઘોડો.
वाति (वा क्तिच्) पु० तिः. १ વા, પવન. २ ચંદ્ર. ३ સૂર્ય. ४ આકડાનું ઝાડ. ५ કપૂર.
वातिक (वातादागतः ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ વાથી થયલું. २ વાથી પેદા થયલો જ્વરવગેરે. ३ વાચાલ. [જાતનું ઝાડ. वार्तिगम.
वातिग (वार्ति वायुं गच्छति गम् ड) पु० गः. એક
वार्तिग (,,) त्रि० गः-गा-गं. ખનિજ પદાર્થનું માહિતગાર, ધાતુવાદી.
वार्तिगण (वार्ति देहस्थं वायुं गणयति) पु० णः. એક જાતનું ઝાડ.
वातीय (वाताय हितः छ) त्रि० यः-या-यं. १ વાના હિતનું. २ વાયુમાટે ઇષ્ટદાતાર. ३ વાતરોગવાળું.
वातीय (,,) स्त्री० यं. કાંજિક શબ્દ જુઓ. [મૂહ.
वातुल (वातानां समूहः उलच्) पु० लः. વાનો સ-
वातुल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ વાયડું. २ વાયુની પ્રકૃતિવાળું. [પક્ષી.
वातुलि (वा उलच् तुट्) पु० लिः. એક જાતનું
वातूल (वात ऊलच्) त्रि० लः-ला-लं. १ વાયડું. २ વાયુની પ્રકૃતિવાળું. ३ વાતરોગવાળું.
वातूल (वातानां समूहः ऊलच्) पु० लः વાનો સમૂહ.
वातृ (वा तृच्) पु० ता. વા, પવન.
वातोन (वातेन ऊनः) त्रि० नः-ना-नं. વાયુહીન.
वात्या (वातानां समूहः यत् टाप्) स्त्रो० त्या. તોફાની વા, વાતું તોફાન.
' वात्या खेदं कुशांगयाः सुचिरमवयवैर्दत्तहस्ता करोति ' वेणीसंहारम्.
वात्सक (वत्सानां समूहः वुञ्) क्ली० कं. વાછરડાનું ટોળું.
वात्सल्य (वत्सलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. १ પુત્ર, ભક્તવગેરેઉપર સ્નેહ, વાત્સલ્ય. २ તે નામનો એક અલંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ રસ. वत्सलता, वत्सलत्व.
वात्सीपुत्र (वात्स्याः पुत्रः) पु० त्रः હુજામ, વાળંદ.
वात्सायन (वत्स यञ् फक्) पु० नः १ ન્યાયસૂત્ર-ઉપર ભાષ્ય કરનારો પ્રસિદ્ધમુનિ. २ કામસૂત્ર કરનાર એક મુનિ.
वाद (वद् घञ्) पु० दः १ તત્વ જાણવાની ઇચ્છા-પૂર્વક કહેવું તે. २ શબ્દ, બોલવું તે.
' वादे वादे जायते तत्त्वबोधः ' रंभाशुकसंवादः.
वादकर (वादं करोति कृ अण्) त्रि० रः-री रं. વાદ કરનાર. [वधु ते. २ मृदंगवगेरे वाद्य.
वादन (वद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ વગાડવું-બજા-
वादयत् (वद् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. વગા-डतु, બજાવતું.
वादर (वदरायाः कार्पास्या विकारः अण्) त्रि० रः-री-रं. રૂનું બનાવેલું (વસ્ત્રવગેરે). [ઝાડ.
वादरंग (वादर गम् खच् मुम्) पु० गः पीपળાનું
वादरत (वादे विवादे रतः) त्रि० तः-ता-तं. વાદ-વિવાદ કરનાર.
वादरा (वात रा क) स्त्री० रा. કપાસનું ઝાડ.
वादरायण (वादरं अयनं स्थानं यस्य) पु० णः. વેદવ્યાસ. [શબ્દ જુઓ. २ શુકદેવ.
वादरायणि (वादरायण इञ्) पु० णिः. १ ઉપલો
वादरिक (वदर ठक्) त्रि० कः-की-कं. બોર વીણ-નાર.
वादल (वातं लाति ला क) क्ली० लं. જેઠીમધ.
वादवादिन् (वादं वदति वद् णिनि) पु० दी. આ-र्हत, જિનભેદ. [સભાવત, ઉદાર.
वादान्य (वदान्य स्वार्थे अण्) त्रि० न्यः-न्यी-न्यं.
वादाम (वातममति अम् अण्) क्ली० मं. બદામ.
वादि (वद् इन्) त्रि० दिः-दिः-दि. વિદ્વાન્.
वादित्र (वद् णिच् इत्र) क्ली० त्रं. મૃદંગવગેરે વાદ્ય, વાજું.
वादिन् (वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ બોલનાર. २ કહેનાર. ३ અર્થી. ४ વાદી. ५ વાદ-કથા કર-નાર. [ઝાડ.
वादिर (वद् णिच् किरच्) पु० रः. એક જાતનું
वादिश (वाद इशच्) पु० शः. १ વિદ્વાન્. २ સુ-જાણ. ३ સદ્‌ગુણી માણસ. [વાજું.
वाद्य (वद् ण्यत्) क्ली० द्यं. મૃદંગવગેરે વાદ્ય,
' ततं वाद्यं तु देवानां गन्धर्वाणां च शोषिरम् ।
आनद्धं राक्षसानां तु किंनराणां घनं विदुः ' ॥
संगीतदा० ॥
वाद्यनिर्घोष (वाद्यस्य निर्घोषः) पु० षः વાદ્યનો અ-વાજ
वाद्यभांड (वाद्यस्य भांडम्) क्ली० डं. વાદ્યપાત્ર.
वाध् (भ्वा० आत्म० सेट् वाधते) १ દુઃખ આપવું. २ બાધ કરવો. बाध्.
वाध (वाध् घञ्) पु० धः. વાધ શબ્દ જુઓ.
वाधन (वाध् ल्युट्) क्ली० नं. વાધન શબ્દ જુઓ.
वाधा (वाध् अङ् टाप्) स्त्री० धा. વાધા શબ્દ જુઓ.
वाधूक्य (वध्वां साधु यत् कुक्) क्ली० क्यं. વિવાહ.
वान् (वन् यञ्) क्ली० नं. સુકું ઘાસ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वान (,,) त्रि० नः-ना-नं. सुकुं.
वान (वनस्येदं अण्) त्रि० नः-नी-नं. वननुं, वन-संबंधी.
वान (वनस्य समूहः अण्) क्ली० नं. वननो समूह.
वान (वा ल्युट्) क्ली० नं. १ जवुं ते, गति. २ वा-वडे थतो जणनो मोटो लोट. ३ सुरंगा. ४ सुगंध, सुवास. ५ तपणीर. ६ घरनी भींतमां छिद्र.
वान (वै ल्युट्) क्ली० नं. १ सीववुं ते. २ साडडी.
वानप्रस्थ (वाने प्रतिष्ठति प्र स्था क) पु० स्थः. १ खाखरानुं झाड. २ मधूक वृक्ष.
वानप्रस्थ (वनप्रस्थ एव स्वार्थे अण्) पु० स्थः. १ जेणे वानप्रस्थाश्रम .स्वीकार्यो छे ते ब्राह्मण. २ यति.

' तपसा कर्षितोऽत्यर्थं यस्तु ध्यानपरो भवेत् ।
संन्यासीह स विज्ञेयो वानप्रस्थाश्रमे स्थितः ' ॥

वानर (वानं राति रा क) पु० रः. वांदरो.
वानरप्रिय (वानरस्य प्रियः) पु० यः. એક जतनुं झाड. क्षीरिवृक्ष. [लोध्रवृक्ष.
वानराघात (वानराणामाघातो यत्र) पु० तः.
वानरी (वानर अण् ङीप्) स्त्री० री. शुकशिंगी.
वानरी (वानरस्य स्त्रीजातिः ङीष्) स्त्री० री. वांदरी.
वानरेंद्र (वानर इंद्र इव) पु० द्रः. १ सुग्रीव. २ वांदराने राजा. [तृण.
वानल (वानं लाति ला क) पु० लः. એક जतनुं
वानस्पत्य (वनस्पतेरयं) पु० त्यः. केवल महोर वगेरेउपरथी जेने फल आवेछे એवुं झाड; आंબोवगेरे.
वानायु (वनायु पृषो०) पु० युः. अरબस्तान.
वानायुज (वानायुदेशे जायते जन् ड) पु० जः. आरબी घोडो. [जतनुं तृण.
वानीर (वनीर अण्) पु० रः. १ नेतर. २ એક

' यमुनातीरवानीरानिकुञ्जे मंदमास्थितं '
गीतगोविंदम्.

वानीरक (वानीर इव कन्) पु० कः. मुंज तृण.
वानीरज (वानीर जन् ड) क्ली० जं. कुष्ठ औषध.
वानेय (वने जले भवः ढक्) क्ली० यं. એક जतनी मोथ. [होनार.
वानेय (,,) त्रि० यः-या-यं. जणमां
वांत (वम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ओकेलुं, उलटी करी काढेलुं.
वांताद (वांतमत्ति) पु० दः. कुतरो.
वांति (वम् क्तिन्) स्त्री० तिः. उलटी, ओकवुं ते, वमन.

' वांतिरुल्लेखनं छर्दिर्वमनं वमथुर्वमिः ' रत्नमाला.

वांतिकृत् (वांतिं करोति कृ क्विप्) त्रि० तृ-द्. उलटी करावनार दवाओगेरे.
वांतिहृत् (वांतिं हरति हृ क्विप्) पु० तृ-द्. १ એક जतनुं झाड. २ उलटी બेसाडनार.
वांतिद (वांतिं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. उल-टी करावनार दवाओगेरे.
वांतिदा (,,) स्त्री० दा. कडवी वृक्ष.
वाप (वप् घञ्) पु० पः. १ वावबुं ते. २ वणबुं ते. ३ मुंडबुं ते. ४ क्षेत्र.
वापदंड (वापस्य दंडः) पु० डः. वणकरनी साण.
वापित (वप् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ वावेलुं. २ मुंडेलुं. [धान्य.
वापित (,,) क्ली० तं. એક जतनुं
वापि (उप्यते पद्मादिकमस्यां) स्त्री० पि. नीचेनो शब्द जुओ.
वापी (वप् इञ् ङीप्) स्त्री० पी. वाव.

' वापीकूपतडागादि देवतायतनानि च ' स्मृतिः.

वापीह (वापीं तत्रस्थजलं जहाति हा क) पु० हः. બपैयो.
वाप्य (वप् ण्यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. वावनालायक.
वाप्य (वाप्यां भवः यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. वावमां होनार, वावमां थनार.
वाप्य (,,) क्ली० प्यं. कुष्ठौषधि.
वाम (वा मन्) क्ली० मं. १ धन. २ डाबुं शरीर. ३ એક जतनुं शाक.
वाम (,,) त्रि० मः-मा-मं. १ मनोहर. २ प्रतिकूल. ३ डाबुं. ४ अधम.

' वामश्चायं नदति मधुरं चातकस्ते सगंधः '
मेघदूतम्.

वाम (,,) पु० मः १ कामदेव. २ महा-देव. ३ जेमां मत्स्य, मांस, मदिरा, मैथुन, अने मुद्रा–એ पांच मકार खावापीवावगेरेनुं आचरण चाले छे એवो એક धर्म, दक्षिणाचारथी भिन्न मार्ग, वाममार्ग.
वामता (वामस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ मनोहर-पणुं. २ प्रतिकूलपणुं. ३ डाबापणुं. ४ अधमपणुं.
वामत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.
वामदेव (वामः एव देवः) पु० वः १ महादेवनी એક मूर्त्ति. २ ते नामनो એક ऋषि.
वामन (वम् णिच् ल्युट् ल्यु वा) पु० नः १ दक्षिण दिशाना रक्षण माटे ते दिशामां रहेलो ते नामनो

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક હાથી. ૨ એક જાતનું ઝાડ. ૩ બલિરાજાને ઠગવાને માટે થયેલો વિષ્ણુનો એક અવતાર. ૪ કા-શિકાવૃત્તિ કરનારો તે નામનો એક પંડિત.

વામન (,,) ત્રિ૦ નઃ-ની-નં. ઠીંગણું.

'પ્રાંશુલભ્યે ફલે લોભાદુદ્બાહુરિવ વામનઃ'
રઘુવંશમ્.

વામનીકૃત (વામન ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ઠીંગણું કરેલું, ટુંકું કરેલું.

વામલૂર (વામ લૂ રક્) પુ૦ રઃ રાક્ષસ.

વામલોચના (વામે સુંદરે લોચને યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ના. સુંદર નેત્રવાળી સ્ત્રી.

'દૃશા દગ્ધં મનસિજં જીવયન્તિ દૃશૈવ યાઃ ।
વિરૂપાક્ષસ્ય જયિનીસ્તાઃ સ્તુવે વામલોચનાઃ' ॥
વિદ્ધશાલભઞ્જિકા ॥

વામા (વા મન્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ મા. ૧ સ્ત્રી. ૨ ગૌરી. ૩ લક્ષ્મી. ૪ સરસ્વતી.

'ક્લિશ્યતિ કામપિ ચુંબતિ કામપિ કામપિ
રમયતિ વામામ્' ગીતગોવિંદમ્.

વામાંગીકૃત (વામાંગ ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ડાબે અંગે બેસાડેલું.

'વામાંગીકૃતવામાંગિ કુંડલીકૃતકુંડલિ' ઉદ્ભટઃ.

વામાક્ષી (વામે સુંદરે અક્ષિણી યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ સ્ત્રી. વામલોચના શબ્દ જુઓ.

વામાચાર (વામઃ વેદવિરુદ્ધઃ આચારઃ) પુ૦ રઃ જે-માં માંસ, મદ્ય, મત્સ્ય, મૈથુન, અને મુદ્રા—એ પાંચ મકારનું સેવન થાય છે અને બીજું નિંદ્ય આચરણ કરવામાં આવે છે તે ધર્મ.

વામાચારિન (વામાચાર ઇનિ) પુ૦ રી. કૌલિક મ-તને માનનારો પુરુષ.

વામાપીડન્ (વામ આ પીડ્ લ્યુટ્) પુ૦ નઃ. પીલુ વૃક્ષ.

વામાવર્ત્ત (વામેનાવર્તતે આ વૃત્ અચ્) પુ૦ ર્તઃ. એક જાતનો શંખ.

વામિકા (વામા કન્) સ્ત્રી૦ કા. ચંડી.

વામિલ (વામ ઇલચ્) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. ૧ દાંભિક. ૨ મનોહર.

વામી (વામ ઙીષ્) સ્ત્રી૦ મી. ૧ ઘોડી. ૨ ગધેડી. ૩ નાની હાથણી. ૪ શિયાળની માદા.

વામોરૂ (વામૌ સુંદરૌ ઊરૂ યસ્યાઃ ઊઙ્) સ્ત્રી૦ રૂઃ. સુંદર સાથળવાળી સ્ત્રી.

'વામોરૂ.....વિભ્રમસ્ય' શિશુપાલવધમ્.

વાય (વૈ ઘઞ્) પુ૦ યઃ. વણવું તે.

વાયક (વે ણ્વુલ્) પુ૦ કઃ. ૧ સમૂહ. ૨ વણકર. તંતુવાય.

વાયદંડ (વાયસ્ય દંડઃ) પુ૦ ડઃ. વાયદંડ શબ્દ જુઓ. [ણને મીઠાઈ આપવી તે.

વાયન ( ) ક્લી૦ નં. શુભ પ્રસંગે બ્રાહ્મ-

વાયનક (વાયન કન્) ક્લી૦ કં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

વાયવી (વાયોરિયં ષ્ય ઙીપ્ યલોપઃ) સ્ત્રી૦ વી. ૧ વાયુની સ્ત્રી. ૧ વાયુની શક્તિ. ૩ વાયુકોણની દિશા.

વાયવ્ય (વાયુઃ દેવતા યસ્ય ષ્ય) ત્રિ૦ વ્યઃ-વ્યી-વ્યં. વાયુ જેનો દેવ છે એવો પશુયજ્ઞેરે.

વાયવ્ય (વાયોરિદં ષ્ય) ત્રિ૦ વ્યઃ-વ્યી-વ્યં. વાયુનું, વાયુસંબંધી.

વાયસ (વય એવ અણ્) પુ૦ સઃ. કાગડો.

વાયસ (વાયં સ્યતિ સો ક) પુ૦ સઃ. અગુરુનું ઝા-ડ, શ્રીવાસ. [કાગવિદ્યા જાણનારો.

વાયસવિદ્યિક (વાયસવિદ્યાં વેત્તિ ઠક્) પુ૦ કઃ.

વાયસાદની (વાયસૈરદ્યતે) સ્ત્રી૦ ની. ભાલકાંકણી.

વાયસારાતિ (વાયસઃ અરાતિઃ યસ્ય) પુ૦ તિઃ ઘુડ. [ગડી. ૨ વાયસોલી શબ્દ જુઓ.

વાયસી (વાયસસ્ય ઇયમ્ અણ્) સ્ત્રી૦ સી. ૧ કા-

વાયસેક્ષુ (વાયસાનામિક્ષુરિવ પ્રિયઃ) પુ૦ ક્ષુઃ. કાશ-તૃણ. [વાયસોલી.

વાયસોલિકા (વાયસોલી કન્) સ્ત્રી૦ કા. ઝાડ.

વાયસોલી (વાયસમોડતે ઓડ્ અચ્) સ્ત્રી૦ લી. વ-નસ્પતિ કાકમાચી. વાયસી, વાયસોલિકા.

વાયુ (વા ઉણ્ યક્) પુ૦ યુઃ. ૧ પવન, વા, વાયુ. ૨ દેવભેદ.

'વાયુર્વિધૂનયતિ ચમ્પકપુષ્પરેણૂં-
સ્તત્કાનને ધવતિ ચન્દનમઞ્જરીશ્ચ'.

વાયુકેતુ (વાયોઃ કેતુરિવ) પુ૦ તુઃ. ધુડ.

વાયુગતિ (વાયોઃ ગતિઃ) સ્ત્રી૦ તિઃ. પવનની ગતિ.

વાયુગતિ (વાયોરિવ ગતિર્યસ્ય) ત્રિ૦ તિઃ-તિઃ-તિ. વાયુના જેવી ગતિવાળું. [ચક્રાકાર ફરવું તે.

વાયુગુલ્મ (વાયુના ગુલ્મ ઇવ) પુ૦ લ્મઃ. પાણીનું

વાયુજાત (વાયોર્જાતઃ) પુ૦ તઃ. ૧ ભીમ. ૨ હનુ-માન્.

વાયુદારુ (વાયુના દીર્યતેઽસૌ દૃ ઉણ્) પુ૦ રુઃ. મેઘ.

વાયુપુત્ર (વાયોઃ પુત્રઃ) ૧ ભીમ. ૨ હનુમાન્. વા-યુતનય, વાયુસુત.

વાયુફલ (વાયુના ફલતિ ફલ્ અચ્) ક્લી૦ લં. ૧ આકાશમાંથી પડતા કરા. ૨ ધંધરનું ધતુપ્.

વાયુભક્ષ (વાયું ભક્ષતિ ભક્ષ્ અચ્) પુ૦ ક્ષઃ. સર્પ, સાપ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वायुभक्षण (वायुः भक्षणं यस्य) पु० णः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [सा५.

वायुभक्ष्य (वायुः भक्ष्यः यस्य) पु० क्ष्यः. सर्प,

वायुमित्र (वायुः मित्रमस्य) पु० त्रः. अग्नि.

' वायुमित्रसुतबन्धुबाहनारातिबंधुशिरोवलंबिनी ।
तज्जवैरिभगिनीपतेः सखा पातु मां कमललोचनो हरिः'॥

वायुरोषा (वायुना रोषः अस्याः) स्त्री० षा. रात्रि, रात.

वायुवर्त्मन् (वायोर्वर्त्म यत्र) पु० त्मा. आकाश.

वायुवाह (वायुना उह्यते) पु० हः. धूमाडो.

वायुवाहिनी (वायुं वाहयति वह् णिच् णिनि) स्त्री० नी. शरीरमांहेली એક જાતની शिरा.

वायुसख (वायोः सखा सहचरः अच्) पु० खः. अग्नि. [शब्द जुओ.

वायुसखि (वायुः सखा यस्य) पु० खिः. ઉપલો

वायुसंभव (वायुना संभवः अस्य) पु० वः. १ हनुमान्. २ भीम. [आकाश.

वारवास्पद (वायोः आस्पदं स्थानम्) क्ली० दं.

वार् (वृ क्विप्) क्ली० वाः. पाणी.

वार (वृ घञ्) पु० रः. १ संध, टोळुं. २ ढगलो. ३ अवसर, तक. ४ सात वार. ५ क्षण. ६ शिव. ७ द्वार. ८ भद्दिरानुं पात्र.

' जगति तमोभूतेऽस्मिन् सृष्ट्यादौ भास्करादिभिः सृष्टैः ।
यस्माद्दिनप्रवृत्तिर्वारोऽकोंदयात् तस्मात् ' ॥

वार (वार अण्) क्ली० रं. पाणीनो समुदाय.

वारक (वृ णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं- रोकनार, प्रतिबंध करनार, अडचण-हरकत करनार.

वारक (,,) पु० कः. १ घोडानी એક गति. २ એક जातनो घोडो. ३ चित्राश्व. ४ दुश्मन, शत्रू. ५ पांदडां खाई रहेनार योगी.

वारक (,,) क्ली० कं. १ कण्ठस्थान. २ सुगंधी वाळो. [तम जातिनो घोडो.

वारकिन् (वारक इनि) पु० की० १ समुद्र. २ उ-

वारकीर (वारे कीर इव) पु० रः. १ साळो. २ जु. ३ वाडवाग्नि. ४ नानो दांतीओ. ५ लडाइनो घोडो.

वारंक (वारि अंकः अस्य) पु० कः. पक्षी.

वारंग (वृ अंगच्) पु० गः. खड्ग वगेरेनी मुठ.

वारट (वृ अटच्) क्ली० टं. १ क्षेत्र. २ क्षेत्रनो समूह.

वारटा (वृ अटच् टाप्) स्त्री० टा. हंसण.

वारण (वृ ल्युट्) क्ली० णं. १ वारवुं ते. २ हरकोइ पदार्थनी प्रवृत्तिनुं रोकाण. ३ निषेध. ४ બખ્તર.

' अभिनवमदलेखाश्यामगण्डस्थलानां
न भवति विसतन्तुर्वारणं वारणानाम् '
भर्तृहरिः.

वारण (,,) पु० णः. १ हाथी. २ બખ્તર.

वारणपुष्पा (वारणं पुष्णाति) स्त्री० षा. કેળ.

वारणवल्लभा (वारणस्य वल्लभा) स्त्री० भा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [वायोग्य, रोकवालायक.

वारणीय (वृ णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. वार-

वारनारी (वाराणां जनसमूहानां नारी) स्त्री० री. वेश्या. [ણા भाणुसे सत्कार करेली वेश्या.

वारमुख्या (वारे वेश्यावृंदे मुख्या) स्त्री० ख्या. ध-

वारंवारम् (वृ णमुल्) अव्य० रम्. वारेवारे, वा-रंवार.

वारयितृ (वृ तृच) पु० ता. वर, पति.

वारयितृ (,,) त्रि० ता-त्री-तृ. वारनार, वारण करनार. [वेश्या. वारवधू, वारवधूटी.

वारयोषा (वारस्य जनसमूहस्य योषा) स्त्री० षा.

वारलोक (वार्जलं अलोकं यत्र) पु० कः. એક જातनुं तुलसीनुं आड. [બખ્તર.

वारवाण (वारो वार्यो वाणो यस्मात्) पु० णः.

वारवाणि (वारं वणते वण् इण्) स्त्री० णिः. वेश्या. वारांगना, वारवाणी, वारवधू, वारविलासिनी.

वारवाणि (,,) पु० णिः. १ वांसणी બજાવનારो. २ गवैयो. ३ वर्ष. ४ न्यायाधीश.

वारवृषा (वारं वर्धत्यत्र वृष् क) स्त्री० षा. १ કેળ. २ धान्य.

वारवेला (वारस्य वेला) स्त्री० ला. रविवारवगेरे दिवसमां धर्मसंबंधी कामवगेरे करवाने त्यागं करवायोग्य समय.

' कृतमुनियमशरमंगलरामर्तुषु भास्करादियामार्धे ।
प्रभवति हि वारवेला न शुभा शुभकार्यचरणाय ' ॥
ज्योतिस्तत्त्वम् ॥

वारसुंदरी (वारस्य जनसमूहस्य सुंदरी) स्त्री० री. वेश्या. वारयोषित्.

वारसेवा (वारस्य सेवा) स्त्री० वा. वेश्यापणुं, गणिकापणुं, वारांगनानो धंधो.

वारस्त्री (वारस्य जनसमूहस्य स्त्री) स्त्री० स्त्री. वेश्या.

वारांनिधि (वारां निधिः) पु० धिः. समुद्र.

' पाथोधिर्जलधिः पयोधिरुदधिर्वारांनिधिर्वारिधिः '
उद्भटः.

वाराणसी (वारणा च असी च सीमात्वेनास्त्यस्याः

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अण् पृषो०) स्त्री० सी. બનારસ, કાશી. વરાણસી.
' कदा वाराणस्याममरतटिनीरोधसि वसन् '
भर्तृहरिः.

वाराणसेय (वाराणस्यां भवः ढक्) त्रि० यः-या-यं. બનારસમાં હોનાર, કાશીમાં થનાર.

वारासन (वारां आसनम्) क्ली० नं. १ પાણીનું મોટું વાસણ. २ પાણીનો ઝરો.

वाराह (वराहस्येदं अण्) त्रि० हः-ही-हं. १ ભુંડનું, ભુંડસંબંધી. २ વરાહ અવતારનું, વરાહ અવતારસંબંધી.

वाराहकर्णी (वाराह इव कर्णः पत्रमस्याः ङीप्) स्त्री० णी. વનસ્પતિ આસન. વારાહપત્રી, અશ્વગંધા.

वाराही (वराहस्येयं अण् ङीप् प्रियत्वात्) स्त्री० ही. १ મહાપિંડિતકવૃક્ષ. २ વરાહશક્તિ. ३ તે નામની એક યોગિની. ४ ભુંડણ.
' यज्ञवराहमतुलं रूपं या बिभ्रतो हरेः ।
शक्तिः साप्यायया तत्र वाराही बिभ्रती तनुम् ' ॥
देवीमाहात्म्यम् ॥

वारि (वृ इण्) क्ली० रि. १ પાણી. २ સુગંધી વાળો.

वारि (वृ णिच् इन्) स्त्री० रिः. १ પાણી, સરસ્વતી. २ કેદી. ३ હાથીને બાંધવાની જગા. ४ ઘડો, ગાગર. ५ હાથીને બાંધવાનું દોરડું.

वारिकंटक (वारीणां कंटक इव) पु० कः. શૃંગાટક, શીંગોડું. [વનસ્પતિ. કુંભી.

वारिकर्णी (वारिकर्ण ङीप्) स्त्री० र्णी. એક જાતની

वारिकर्पूर (वारिणि कर्पूर इव) पु० रः. એક જાતનું માછલું. [શીંગોડું.

वारिकुञ्ज (वारिणि कुञ्ज इव) पु० ञ्जः. શૃંગાટક,

वारिकुञ्जक (वारिकुञ्जः कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

वारिकृमि (वारिणः कृमिरिव) पुं० मिः જળો.

वारिचर (वारिषु चरति चर् ट) पु० रः. માછલું.

वारिचर (,,) त्रि० रः-री-रं. પાણીમાં રહેનાર જંતુવગેરે.

वारिचामर (वारिणां चामरमिव) क्ली० रं. શેવાળ.

वारिज (वारिणि जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. પાણીમાં પેદા થનાર.

वारिज (वारिणि जायते जन् ड) क्ली० जं. १ કમલ. २ એક જાતનું લવણ. ३ લવિંગ. ४ ગૈરસુવર્ણ. [શંખૂક.

वारिज (,,) पु० जः. १ શંખ. २

वारित (वृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. વારેલું, અટકાવેલું.

वारितस्कर (वारणः तस्कर इव) पु० रः. १ સૂર્ય. २ મેઘ. ३ નાગરમોથ. ४ આકડાનું ઝાડ.

वारित्रा (वारि त्रै क टाप्) स्त्री० त्रा. છત્રી.

वारिद (वारि ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. પાણી આપનાર.

वारिद (,,) पु० दः. મેઘ, વાદળું.
' विद्युद्वारिदगर्जितैः सचकिता तद्दर्शनाकांक्षिणी '
मृच्छकटिकम्.

वारिद (,,) क्ली० दं. નાગરમોથ.
' शस्त्रास्त्रव्रणवर्षाभूकटुक्षोशिरवारिदैः ' सुश्रुतः.

वारिदा (,, टाप्) स्त्री० दा. સુગંધી વાળો.

वारिद्र ( ) पु० द्रः. ચાતકપક્ષી.

वारिधि (वारीणी धीयंतेऽस्मिन् धा कि) पु० धिः. સમુદ્ર. वारिनिधि.
' पादांभोरुहधारिवारिधिसुतामक्ष्णां दिदक्षुः शतैः '
गीतगोविंदम्.

वारिनाथ (वारिणः नाथः) पु० थः. १ વરુણ. २ સમુદ્ર. ३ મેઘ. [विः. સમુદ્ર.

वारिनिधि (वारीणि निधीयंतेऽस्मिन् धा कि) पु०

वारिपथिक (वारिपथेन गच्छति) त्रि० कः-की-कं. જલમાર્ગે જનાર.

वारिपर्णी (वारीणि पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. એક જાતની વનસ્પતિ. कुंभिका, वारिपृश्नि, वारिपालिका, वारिमूली. [धी વાળો.

वारिबालक (वारिणो बालक इव) क्ली० कं. સુગં-

वारिभव (वारि भू अच्) त्रि० वः-वा-वं. પાણીમાં હોનાર.

वारिभव (,,) क्ली० वं. સ્રોતોંજન.

वारिमासि (वारि जलं मसिरिव यस्य) पु० सिः. १ મેઘ. [પહેલો શબ્દ જુઓ.

वारिमुच् (वारीणि मुंचति मुच् क्विप्) पु० क्-ग् उ-
' आदानं हि विसर्गाय सतां वारिमुचामिव '
रघुवंशम्.

वारिरथ (वारिणि रथ इव) पु० थः. વહાણ, હોડી.

वारिराशि (वारीणां राशिर्यत्र) पु० शिः. સમુદ્ર.

वारिराशि (वारीणां राशिः) पु० शिः પાણીનો સમૂહ.

वारिरुह (वारिणि रोहति रुह् क) क्ली० हं. પદ્મ.
' विकचवारिरुहं दधतं सरः ' किरातार्जुनीयम्.

वारिरुह (,,) त्रि० हः-हा-हं. પાણીમાં ઉગનાર.

वारिलोमन् (वारिणि लोमान्यस्य) पु० मा. વરુણ.

वारिवदन (वारियुक्तं वदनं यस्मात्) क्ली० नं. प्रा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ચીનાભક્ષક.

વારિવર (વારિ વૃ અચ્) ક્લી૦ રં. કરમદું.

વારિવાસ (વારિસમીપે વાસઃ અસ્ય) પુ૦ સઃ. શૌંડિક શબ્દ જુઓ. [મેદ્ય. ૨ નાગરમોથ.

વારિવાહ (વારીણિ વહતિ વહ્ અણ્) પુ૦ હઃ. ૬

વારિવાહન (વારીણિ વહતિ) પુ૦ નઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

વારિશ (પારિણિ શેતે શી ડ) પુ૦ શઃ. વિષ્ણુ.

વારીશ (વારીણામીશઃ) પુ૦ શઃ.૧ સમુદ્ર. ૨ વરુણ.

વારી (વૃ ઇન્ ડીપ્) સ્ત્રી૦ રી. ૧ હાથીને બાંધવાનો દોર. ૨ ગાગર.

વારુ (વારિ ઉણ્) પુ૦ રુઃ. વિજયનો વાવટો ઉપાડનારો લડાઈનો હાથી.

વારુણ (વરુણસ્યેદં અણ્) ત્રિ૦ ણઃ-ણી-ણં. વરુણનું, વરુણસંબંધી.

વારુણ (,,) ક્લી૦ ણં. પાણી.

વારુણ (વરુણો દેવતા યસ્ય અણ્) ત્રિ૦ ણઃ-ણી-ણં. વરુણ જેનો દેવતા છે તે, વરુણથી અધિષ્ઠિત.

વારુણ (,,) ક્લી૦ ણં. શતતારક.

વારુણિ (વરુણસ્યાપત્યં પુમાન્ ઇઞ્) પુ૦ ણિઃ. અગસ્ત્ય મુનિ.

વારુણી (વરુણ અણ્ ડીપ્) સ્ત્રી૦ ણી. ૧ પશ્ચિમ દિશા. ૨ મદિરા. ૩ શતભિષા નક્ષત્ર. ૪ દ્રો. ૫ ધંદ્રવારુણી. ૬ વરુણની સ્ત્રી.

' પયોઽપિ શૌણ્ડકીહસ્તે વારુણીત્યભિધીયતે '
હિતોપદેશઃ.

' વારુણીપરગુણાત્મગુણાનામ્ ' કિરાતાર્જુનીયમ્.

વારુણીવલ્લભ (વારુણ્યા વલ્લભઃ) પુ૦ ભઃ. વરુણ.

વારેણ ( ) અવ્ય૦ ણ. વારંવાર.

વારેંદ્રી ( ) સ્ત્રી૦ દ્રી. બંગાળા અને બહારનો એક ભાગ.

વાર્ક્ષ (વૃક્ષ અણ્) ત્રિ૦ ક્ષઃ-ક્ષી-ક્ષં. વૃક્ષનું. ૨ વૃક્ષનું બનાવેલું.

વાર્ક્ષ (,,) ક્લી૦ ક્ષં. જંગલ, રાન.

વાર્ચ (વાર્સું ચરતિ ચર્ ડ) ત્રિ૦ ર્ચઃ-ર્ચા-ર્ચં. પાણી ઉપર ફરનાર હંસવગેરે. [નારો.

વાર્ણિક (વર્ણ ઠક્) પુ૦ કઃ. લહિયો, લેખક, લખ-

વાર્ત્ત (વૃત્તિ અણ્) ક્લી૦ ર્ત્તં. ૧ તંદુરસ્તી. ૨ અસાર.

વાર્ત્ત (,, અચ્) ત્રિ૦ ર્તઃ-ર્તા-ર્તં. ૧ તંદુરસ્ત. ૨ વૃત્તિવાળું.

વાર્ત્તા (વૃત્તિ અણ્) ક્લી૦ ર્ત્તા. ૧ વૃત્તિ, ધંધો. ૨ રોજગાર. ૩ વૃત્તાંત, સમાચાર. ૪ રહેવું-હોવું તે. ૫ વાત. ૬ દુર્ગા. ૭ કાલવડે થતો પ્રાણીનો સંહાર.

' અસ્મિન્મહામોહમયે કટાહે
સૂર્યાગ્નિના રાત્રિદિનેન્ધનેન ।
માસર્તુદર્વીપરિઘટ્ટનેન
ભૂતાનિ કાલઃ પચતીતિ વાર્તા ' ॥ મહાભારતમ્.॥

વાર્ત્તાક (વાર્તમારોગ્યમાકયતિ) પુ૦ કઃ. રીંગણું, વેંગણ. વાર્ત્તાકી, વૃંત્તાક, વાર્ત્તાકિન્, વાર્ત્તાકિ.

વાર્ત્તાકુ (વાર્તમારોગ્યમાકયતિ) પુ૦ કુઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જાસુદ, દૂત.

વાર્ત્તાયન (વાર્ત્તાયા અયનં યેન) પુ૦ નઃ. કાસદ,

વાર્ત્તાવહ (વાર્ત્તામાવહતિ આ વહ્ અણ્) પુ૦ હઃ. વેપાર, ખેડવગેરેનો ધંધો કરી રહેનારો પુરુષ.

વાર્ત્તાવહ (,,) ત્રિ૦ હઃ-હી-હં. સમાચાર લઈ જનાર.

વાર્ત્તિક (વૃત્તિરૂપેણ કૃતો ગ્રંથઃ ઠક્) ક્લી૦ કં. ઉક્ત અનુક્ત, અને દુરુક્ત અર્થનો સ્પષ્ટ કરનાર ગ્રંથ.

' ઉક્તાનુક્તદુરુક્તાર્થચિન્તકારિ તુ વાર્તિકમ્ '.

વાર્ત્તિક (વાર્ત્તાયાં તદ્વરણે નિયુક્તઃ ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. ૧ સમાચાર આણનાર (કાસદ, ફાગળવગેરે) ૨ વૃત્તાંત પહોંચાડનાર (દૂત, પત્રવગેરે).

વાર્ત્તિક (વૃત્તિઃ કૃષ્યાદિઃ પ્રયોજનમસ્ય ઠક્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. ૧ કૃષિવગેરે કર્મ કરનાર વૈશ્ય. ૨ એક જાતનું પક્ષી.

વાર્દર (વારેવ દરં) ક્લી૦ રં. ૧ પાણી.

વાર્દર (વારે જલાય દીર્યતે દૃ અપ્) ક્લી૦ રં. ૧ દક્ષિણાવર્ત શંખ. ૨ ભારતી, વાણી. ૩ રેશમ. ૪ આમ્રબીજ.

વાર્દલ (વાર્ દલ્યતેઽત્ર દલ્ ક) ક્લી૦ લં. ૧ કયખતનો વરસાદવગેરે. ૨ તોફાનનો દિવસ, દુર્દિન.

વાર્દલ (,,) પુ૦ લઃ. ખડિયો, દુવાત.

વાર્દ્ધક (વૃદ્ધાનાં સમૂહઃ વુઞ્) ક્લી૦ કં. ઘરડાનું મંડલ; વૃદ્ધનો સમૂહ, વૃદ્ધમંડલ.

વાર્દ્ધક (વૃદ્ધસ્ય ભાવઃ કર્મ વા વુઞ્) ક્લી૦ કં. ઘરડાપણું, ઘડપણ, વૃદ્ધપણું, વૃદ્ધાવસ્થા, જરા.

' વાર્ધકે મુનિવૃત્તીનામ્ ' રઘુવંશમ્.

વાર્દ્ધક્ય (વૃદ્ધસ્ય ભાવઃ કર્મ વા ષ્યઞ્ કુક્) ક્લી૦ કર્યં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઘરિયો.

વાર્દ્ધિ (વારીણી ધીયતેઽત્ર ધા કિ) પુ૦ દ્ધિઃ સમુદ્ર,

વાર્દ્ધિભવ (વાર્દ્ધૌ ભવતિ ભૂ અચ્) ક્લી૦ વં. મીઠું.

વાર્દ્ધિભવ (,,) ત્રિ૦ વઃ-વા-વં. સમુદ્રમાં હોનાર. [ઉપજીવિકા કરનારો પુરુષ.

વાર્દ્ધુષિ (વૃદ્ધયા જીવતિ ઇણ્) પુ૦ ષિઃ બ્યાજઉપર

વાર્દ્ધુષિક (વાર્દ્ધુષિ કન્) પુ૦ કઃ ઉપલો શબ્દ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ. [ઉપર ઉપજીવિકા કરનારો પુરુષ.
वार्द्धुषिन् (वृद्धिः अस्त्यर्थे इनि) पु० षी. વ્યાજ-
वार्द्धुष्य (वार्द्धुषेर्भावः ष्यञ्) क्ली० ष्यं. વ્યાજ, દા-
ણુવગેરે વધારે લેવાભાટે દાણાવગેરે ધીરવા તે.
वार्द्धीणस (वार्द्धीव नासिकाऽस्य) पु० सः. ૧ એક
જાતનો પશુ. ૨ એક જાતનું પંખી. ૩ ગેંડો.
वार्द्धीनस (वार्द्धीव नासिकाऽस्य) पु० सः. ગેંડો.
वार्भट (वारि भट इव) पु० टः. એક જાતનું મો-
ટું માછલું. [સમૂહ.
वार्मण (वर्मणां समूहः अण्) क्ली० णं. બખ્તરનો
वार्मिण (वर्मिणां समूहः अण्) क्ली० णं. બખ્તર પ-
હેરેલાનું ટોળું. [૨ નાગરમોથ.
वार्मुच् (वारि मुंचति मुच् क्विप्) पु० क्-ग्. ૧ મેઘ.
'तं तात वयमन्येव वार्मुचां पतिमीश्वरम्'
श्रीमद्भागवतम्.
वार्य (वृ ण्यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. વારવાલાયક.
वार्य (वारि ष्यञ्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. વારિનું, વારિ-
સંબંધી.
वार्युद्भव (वारिणि उद्भवति) क्ली० वं. કમલ.
वार्वट (वार् वट् क) पु० टः. વહાણ, મછવો.
वार्वणा ( ) स्त्री० णा. એક જાતની ભૂ-
રા રંગની ભાખી. [કરા. કરકા.
वार्शिला (वार्जाता शिला) स्त्री० ला. વરસાદના
वार्ष (वर्षस्येदं अण्) त्रि० र्ष-र्षीः-र्षं. ૧ વર્ષનું, વર્ષ-
સંબંધી. ૨ વરસાદનું, વરસાદસંબંધી.
वार्षक ( ) क्ली० कं. પૃથ્વીનો એક
ભાગ.
वार्षिक (वर्ष वर्षा ठञ्) त्रि० कः-का-कं. ૧ વર્ષે હો-
નાર, વર્ષે થનાર. ૨ વરસાદમાં થનાર, વરસાદ-
માં હોનાર.
'शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी'
देवीमाहात्म्यम्.
वार्षिक (,,) क्ली० कं. ત્રાયમાણ.
वार्षिला (वार्जाता शिला) स्त्री० ला. વરસાદના
કરા. [ભીનું કરવું. ૩ વરસવું.
वार्षुक (वृष् उ कन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ છાંટવું. ૨
वार्ष्णेय (वृष्णेर्गोत्रापत्यं ढक्) पु० यः. ૧ શ્રીકૃષ્ણ.
૨ વૃષ્ણિના કુલમાં ઉત્પન્ન થયલું.
'स्त्रीषु दुष्टासु वार्ष्णेय जायते वर्णसंकरः'
श्रीमद्भगवद्गीता.
वार्हत (बृहत्याः फलं अण्) क्ली० तं. વૃહતીનું ફલ.
वार्हद्रथ (बृहद्रथस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० थः. જ-
રાસંધ રાજા. [વૃહદ્રથસંબંધી.
वार्हद्रथ (बृहद्रथ अण्) त्रि० थः-र्थी-र्थं. बृहद्रथनुं,
वार्हद्रथि (बृहद्रथस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० थिः.
જરાસંધ રાજા.
वार्हस्पत (बृहस्पतेरिदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. બૃહ-
સ્પતિનું, બૃહસ્પતિસંબંધી.
वार्हस्पत्य (बृहस्पतेरिदं यक्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. ઉ-
પલો શબ્દ જુઓ. [ચાર્વાક.
वार्हस्पत्य (बृहस्पतिना प्रोक्तमधीते यक्) पु० त्यः.
वार्हस्पत्य (बृहस्पतिना प्रोक्तं यक्) क्ली० त्यं. બૃ-
હસ્પતિએ કહેલું નીતિશાસ્ત્ર. ૨ બૃહસ્પતિપ્રોક્ત
ઔદ્ભાગમ. [પુષ્ય નક્ષત્ર.
वार्हस्पत्य (बृहस्पतिर्देवता यस्य यक्) क्ली० त्यं.
वाल्क (वल्केन निर्वृत्तं अण्) क्ली० ल्कं. ઝાડની છા-
લનું વસ્ત્ર. [શબ્દ જુઓ.
वाल्कल (वल्कलेन निर्वृत्तं अण्) क्ली० लं. ઉપલો
वाल्कली (वल्कल अण् ङीप्) स्त्री० ली. એક જાતનું
મદ્ય. [કર્તા વાલ્મીકિ મુનિ.
वाल्मिकि (वल्मिके भवः इञ्) पु० किः. રામાયણ-
वाल्मीक (वल्मीके भवः अण्) पु० कः રામાયણ-
કર્તા વાલ્મીકિ મુનિ. [શબ્દ જુઓ.
वाल्मीकि (वल्मीके भवः इञ्) पु० किः. ઉપલો
'कवींदुं नौमि वाल्मीकिं यस्य रामायणीं कथाम्।
चन्द्रिकामिव चिन्वन्ति चकोरा इव साधवः' ॥
उद्भटः ॥
वावदूक (वद् यङ् लुक् उकञ्) त्रि० कः-का-कं.
બોલબોલ કરતું, વાચાળ. ૨ વારંવાર બોલનાર.
वावदूकता (वावदूकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. બો-
લકણપણું, વાચાળપણું. [પહેલો શબ્દ જુઓ.
वावदूकत्व (वावदूकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉ-
वावय (वय् यङ् लुक् अच्) पु० यः. એક જાતની
તુલસી. [ખળ બોળો ઉપાડનાર.
वावहि (वह् यङ् लुक् इञ् ?) त्रि० हिः-हिः-हि. पु-
वावृत् (दिवा० आत्म० सेट् वावृत्यते) સેવા કરવી,
ભક્ત થવું.
'ततो वावृत्यमानाऽसौ रामशालां न्यवेक्षत'
भट्टिः.
वावृत्त (वावृत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પસંદ કરેલું,
ચુંટી કાઢેલું.
वाश् (दिवा० आत्म० सेट् वाश्यते) ૧ બોલાવવું.
૨ તેડવું. ૩ પક્ષીસરખો અવાજ કરવો.
'तां श्रिताः प्रतिभयं ववाशिरे (शिवाः)'
रघुवंशम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वाशत् (वाश् शतृ) त्रि० शन्-शंती-शत्. પક્ષીસરખો અવાજ કરતું. [કરવો તે.
वाशन (वाश् ल्युट्) क्ली० नं. પક્ષીસરખો અવાજ
वाशर (वासर पृषो०) पु० क्ली० रः-रं. वासर શબ્દ જુઓ. [રહુસો.
वाशा (वां कासगतिं श्यति शो क) स्त्री० शा. અવાશિકા (वाशा क इत्वं) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તેડવું તે. ૩ પક્ષીનો અવાજ.
वाशित (वाश् क्त) क्ली० तं. ૧ બોલાવવું તે. ૨
वाशित (वाश् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખુશબોદાર-સુગંધવાળું કરેલું. [स्त्री.
वाशिता (वाश् क्त टाप्) स्त्री० ता. ૧ હાથણી. ૨
' अभ्यपद्यत स वाशितासखः
पुष्पिताः कमलिनीरिव द्विपः ' रघुवंशम्.
वाशिष्ठ (वशिष्ठस्येदं अण्) त्रि० ष्ठः-ष्ठी-ष्ठं. ૧ વશિષ્ઠનું, वशिष्ठसंबंधी. वासिष्ठ.
वाशिष्ठ (वशिष्ठेन प्रोक्तं अण्) त्रि० ष्ठः-ष्ठी-ष्ठं. ૧ વશિષ્ઠે કહેલું ઉપપુરાણવગેરે. ૨ વશિષ્ઠે રચેલું યોગશાસ્ત્રવગેરે. [नदी. वासिष्ठी.
वाशिष्ठी (वशिष्ठ अण् ङीप्) स्त्री० ष्ठी. ગોમતી
वाशी ( ) स्त्री० शी. ગર્જના.
वाशीमत् (वाशी मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. ગર્જનાવાળું.
वाशुरा (वाश् उरच् टाप्) स्त्री० रा. રાત્રિ.
वाश्र (वाश् रक्) पु० श्रः. દિવસ, દિન.
वाश्र (,,) क्ली० श्रं. ૧ ઘર. ૨ ચોક.
वाष्कल ( ) त्रि० लः-ला-लं. મોટું.
वाष्कल ( ) पु० लः. ૧ યોદ્ધો ૨ શૂર.
वाष्प (वा प षुक्) पु० ष्पः. ૧ આંસુ. ૨ લોહું. ૩ ગરમી, ઉષ્ણતા. [वाष्पिका.
वाष्पक (वाष्पः कन्) पु० कः. એક જાતનું શાક.
वास् (चुरा० उभय० सेट् वासयति-ते) ૧ ખુશબોદાર કરવું, સુગંધવાળું કરવું. ૨ હરણ કરવું. ૩ મસાલાથી મિશ્રિત કરવું.
' दरविदलितवल्लीवल्लिचंचत्परागप्रकटितपटवासैर्वासयन्काननानि
गीतगोविंदम्.
वास (वस् घञ्) पु० सः. ૧ રહેવું તે, રહેઠાણ, વાસ. ૨ ઘર. ૩ વસ્ત્ર, કાપડ.
वास (वास् अच्) पु० सः. અરડુસો, વાસ.
वासक (वासः, कन्) पु० कः. અરડુસો.
वासकर्णी (वासं देववासं कर्णयति अत्र कर्ण् अच् ङीष्) स्त्री० र्णी. યજ્ઞશાલા.

वासकसज्जा (वासके प्रियसमागमवासरे सज्जा) स्त्री० ज्जा. તે નામની એક નાયિકા. वाससज्जा.
' कुरुते मण्डनं या तु सज्जिते वासवेश्मनि ।
सा तु वासकसज्जा स्यात् ' साहित्यदर्पणम्.
वासका (वासक टाप्) स्त्री० का. અરડુસો.
वासगृह (वासयोग्यं गृहं) क्ली० हं. ઘરનો મધ્ય ભાગ.
वासगृह (वासाय गृहम्) क्ली० हं. વાસ માટે ઘર.
वासत (वास् अतच्) पु० तः. ગધેડો.
वासतेय (वसतये हितं ढक्) त्रि० यः-यी-यं. રહેવાલાયક, વાસ કરવાયોગ્ય.
वासतेयी (वसतये हिता ढक् ङीप्) स्त्री० यी. ૧ રાત્રિ. ૨ હલદર.
वासन (वास् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ખુશબોદાર કરવું, સુગંધવાળું કરવું. ૨ ધૂપ દેવો. ૩ વાસણ, જલપાત્ર. ૪ વાસસ્થાન. ૫ મુકામ. ૬ જ્ઞાન.
वासन (वस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ નિક્ષેપને માટે હરકોઇ વસ્તુ અંદર નાંખી સીલ મહોર કરી રાખવાયોગ્ય પાત્ર. ૨ ફેંકવું તે, ક્ષેપણ.
वासना (वास् युच्) स्त्री० ना. ૧ સામી આશા, પ્રત્યાશા. ૨ જ્ઞાન. ૩ સ્મરણહેતુ. ૪ સુગંધવાળું કરવું તે, ખુશબોદાર કરવું તે. ૫ અજ્ઞાન. ૬ મિથ્યાજ્ઞાનજન્ય એક સંસ્કાર, ઇચ્છા, એષણા.
' कः शत्रुवर्द खेददानकुशलो दुर्वासनासंचयः '
भामिनीविलासम्.
वासंत (वसंतस्येदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. વસંતનું, વસંતસંબંધી.
वासंत (वसंते भवः अण्) त्रि० तः-ती-तं. વસંતમાં હોનાર, વસંતમાં થનાર.
वासंत (वसंत अण्) पु० तः. ૧ ઉંટ. ૨ કોયલ. ૩ ભગ. ૪ મલયવાયુ. ૫ કાળા ભગ. ૬ મદનવૃક્ષ. ૭ ગાંડમરાઉ, નાજર.
वासंती (वसंत अण् ङीप्) स्त्री० ती. ૧ મોગરાનો વેલો. ૨ ડોલરનો વેલો. ૩ પીળી જાઇનો વેલો.
' वासंतीकुसुमसुकुमारैरवयवैः ' गीतगोविंदम्.
वासंतीपूजा (वासंती तदाख्या पूजा) स्त्री० जा. ચૈત્રમાસમાં થતી દુર્ગાની પૂજા.
वासयोग (वासेन योगो यत्र) पु० गः. અશ્લીલ.
वासर (वस् अरण्) पु० क्ली० रः-रं. દિવસ, દિન.
वासर (,,) पु० रः. તે નામનો એક નાગ.
वासव (वसुरेव अण्) पु० वः. ઇંદ્ર.
वासव (वसु अण्) क्ली० वं. ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वासव (,, ,,) त्रि० वः-वी-वं. ઇંદ્રનું, ઇંદ્ર-સંબંધી.
' रक्षाहेतोर्नवशशिभृता वासवीनां चमूनाम् '
मेघदूतम्.

वासवी (वसोरपत्यं स्त्री अण् ङीप्) स्त्री० वी. વ્યાસની માતા સત્યવતી. [२ પાંડો.

वासस् (वस् असि णिच्च) क्ली० सः. १ કપડું, વસ્ત્ર.

वासकसज्जा (वासे प्रियसमागमवासरे सज्जा) स्त्री० जा. वासकसज्जा शब्द જુઓ.

वासा (वास् अच् टाप्) स्त्री० सा. અરડુસો.

वासागार (वासयोग्यं आगारं) क्ली० रं. १ વાસ કરવાલાયક ઘર. २ ઘરનો મધ્ય ભાગ.

वासि (वस् इञ्) स्त्री० सिः. કરવત. वासी.

वासिका (वासा क इत्वं) स्त्री० का. અરડુસો.

वासित (वास् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ખુશબોદાર કરેલું, સુગંધવાળું કરેલું. २ પ્રખ્યાત. ३ વસ્ત્રથી આચ્છાદિત, કપડાથી ઢાંકેલું.

वासित (वाश् क्त) क्ली० तं. १ ચીસ. २ પક્ષીનો શબ્દ. ३ જ્ઞાનગાત્ર. ४ વાસના.

वासिता (वाश् क्त टाप्) स्त्री० ता. १ સ્ત્રી. २ હાથણી. वासिती. [રહેનાર, વસનાર.

वासिन् (वस् इनि) त्रि० सी-सिनी-सि. વાસ કરનાર,

वासिनी (वस् इनि ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતની વનસ્પતિ.

वासिष्ठ (वासिष्ठ अण्) क्ली० ष्ठं. લોહિ.

वासु (वस् उण्) पु० सुः १ વિષ્ણુ. २ વિશ્વદેવ. ३ પુનર્વસુ નક્ષત્ર. [पु० किः सर्पराज्ञ.

वासुकि (वसुना शिरोरत्नेन कायति कै क स एव इञ्)

वासुकेय (वसुकस्यापत्यं पुमान् ढञ्) पु० यः ઉપરનો શબ્દ જુઓ. [कृष्णु.

वासुदेव (वसुदेवस्यापत्यं पुमान् अण्) पु० वः श्री-

वासुदेव (वसुः देवो यस्य अण्) क्ली० वं. श्रवण नક્ષત્ર. [नी वनस्पति.

वासुदेवी (वसुदेव अण् ङीप्) स्त्री० वी. એક જાત-

वासुदेवप्रियंकरी (वासुदेवस्य प्रियं करोति) स्त्री० री. વનસ્પતિ शतावरी.

वासुर (वस् उरण्) पु० रः शियाળ.

वासुरा (वस् उरण्) स्त्री० रा. १ સ્ત્રી. २ રાત્રિ. ३ હાથણી. ४ પૃથ્વી. ५ હળદર.

वासू (वस् ऊ) स्त्री० सूः ખાળણી, કુમારી. (नाटयोक्तिभां).
' वासु प्रसीद न मरिष्यसि तिष्ठ तावत् '
मृच्छकटिकम्.

वासौकस् (वासाय ओकः) क्ली० कः રહેવાનું ઠેકાણું.

वास्तव (वस्त्वेव अण्) क्ली० वं. सत्यभूत પદાર્થ, સાચું, પારમાર્થિક, ખરું.
' वेद्यं वास्तवमत्र वस्तु शिवदं तापत्रयोन्मूलनम् '
श्रीमद्भागवतम्.

वास्तव (,,) त्रि० वः-वी-वं. ખરું, સાચું. [१ વાજબી, સાચું. २ ખરું.

वास्तविक (वस्तुतो निर्वृत्तं ठक्) त्रि० कः-की-कं.

वास्तवोषा ( ) स्त्री० षा. १ રાત, રાત્રિ. २ હળદર.

वास्तव्य (वस् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. વાસ કરનાર, રહેનાર.
' इहैवास्मि महाराज वास्तव्यो नगरे द्विजः '
कथासरित्सागरः.

वास्तव्य (,,) क्ली० व्यं. १ રહેવાલાયક ઘર. २ સ્થાન, રહેઠાણ. [ये ज्य.

वास्तव्य (वस् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. રહેવા-

वास्तु (वस् तृण्) पु० क्ली० स्तु. १ વાસ કરવાયોગ્ય ભૂમિ. २ ઘર.
' वास्तुमध्ये बलिं हरेत् ' मनुः.

वास्तु (वस् तृण्) क्ली० स्तु. નીચેનો શબ્દ જુઓ.

वास्तुक (वास्तु कन्) क्ली० कं. એક જાતનું શાક.

वास्तूक (वसंति गुणा अच् क) क्ली० कं. એક જાતનું શાક. [वासायक, રહેવાયોગ્ય.

वास्तेय (वसतेय हितं ढक्) त्रि० यः-यी यं. વાસ-

वास्तेय (वसतेरिदं ढक्) त्रि० यः-ची-यं. વાસનું, વાસસંબંધી.

वास्तोष्पति (वास्तोः पतिः) पु० तिः. १ ઇંદ્ર. २ વાસ્તુની જમીનનો ધણી. ३ દેવતા.

वास्त्र (वस्त्रेणावृतो रथः अण्) पु० स्त्रः. વસ્ત્રથી વીંટેલો રથ. [वस्त्रसंबंधी.

वास्त्र (वस्त्रस्येदं अण्) त्रि० स्त्रः-स्त्री-स्त्रं. વસ્ત્રનું.

वास्प (वाष्प पृषो०) पु० स्पः. वाष्प शब्द જુઓ.

वास्पेय (वास्पाय हितं ढक्) पु० यः. નાગકેસર.

वाह् (भ्वा० आत्म० सेट् वाहते) यत्न કરવો.

वाह (वह् घञ्) पु० हः. १ વહેવું તે. २ પ્રવાહ. ३ ઘોડો. ४ ઊંટ. ५ ગધેડો. ६ બલદ. ७ વાયુ. ८ દશ કુંભ જેટલા એક પરિમાણ. ९ ભુજ.

वाहक (वह् ण्वुल्) त्रि० पु० कः-हिका-कं. વહેનાર, વહન કરનાર. [પાડો.

वाहद्विषत् (वाहाय द्वेष्टि द्विष् शतृ) पु० षन्.

वाहन (वह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. રથ, ગાડી, પાલખી વગેરે વાહન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'तं वाहनादवनतोत्तरकायम्'. रघुवंशम्.

वाहन (वह् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. વહેનાર.

वाहस (वाहं स्यति सो क) पु० सः. १ એક જાતનું શાક. २ અજગર. ३ પરિમાણ.

वाहा (वाह टाप्) स्त्री० हा. ભુજ, બાહુ.

वाहिक (वह् णिच् इक्) पु० कः. १ નગારું. २ બલદથી ખેંચવાલાયક ગાડીવગેરે. ३ બોજો વહેનારો.

वाहित्थ (वाही तस्मिन् तिष्ठति स्था क) पु० त्थः. હાથીના કુંભસ્થલનો નીચલો ભાગ.

वाहिन् (वह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि. વહેનાર, વહન કરનાર.

वाहिनी (वाह् इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ નદી. २ સેના. ३ ८१ હાથી, ८१ રથ, २४३ સ્વાર અને ४०५ પાળાનું સૈન્ય.

'पश्चादवस्थापितवाहिनीकः' रघुवंशम्.

वाहिनीपति (वाहिन्याः पतिः) पु० तिः. १ સમુદ્ર. २ સેનાપતિ. [देश. २ જાટની જાતિ.

वाहीक (वह् ईकण्) पु० कः. १ તે નામનો એક

वाह्य (वह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. १ વહેવાલાયક, २ ઉપાડવા–સહન કરવા યોગ્ય.

'मनुष्यवाह्यं चतुरस्रयानम्' रघुवंशम्.

वाह्या (वाहं चालनमर्हति यत्) क्ली० ह्यं. ઘોડાવગેરે વાહન. [नार.

वाह्य (वहिर्भवः ष्यञ्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. બહાર હો-

वाह्येंद्रिय (वाह्यं इंद्रियम्) क्ली० यं. શબ્દાદિ વિષય ગ્રહણ કરનાર શ્રોત્રાદિ ૫ ઇંદ્રિય. बाह्येंद्रिय.

वाह्लिक (वह् लिण् क) पु० कः. તે નામનો એક દેશ, બલખ. वाह्लीक. [हिं. वाह्लीक.

वाह्लिक ( ) क्ली० कं. १ કેસર. २

वि (वा कि) पु० विः. १ વાયુલોક. २ પક્ષી. ३ સ્વર્ગલોક. ४ ડોળો. ५ નેત્ર.

वि (,,) अव्य० वि. નિયોગ, વિશેષ, નિશ્ચય, અસહન, નિગ્રહ, હેતુ, અવ્યાપ્તિ, થોડાપણું, અવલંબન, આધાર, પરિભવ, જ્ઞાન, વિશેષ અને ગતિ બતાવનાર ઉપસર્ગ

विंश (विंशतेः पूरणः) त्रि० शः-शी-शं. વીશમું.

विंशक (विंशतेरवयवः डुन्) क्ली० कं. વીશની સંખ્યા.

विंशति (द्वे दशती) स्त्री० तिः. વીશ.

विंशतिक (विंशतिमर्हति कन्) त्रि० कः-का-कं. વીશ સંખ્યાને યોગ્ય.

विंशतितम (विंशतेः पूरणः तमप्) त्रि० मः-मा-मं. વીશમું. [ગામડાંનો ધણી.

विंशतीश (विंशतेर्ग्रामाणां ईशः) पु० शः. વીશ

विंशिन् (त्विंशतिः डिन्) पु० शी. વીશ.

विक (विरुद्धं विगतं वा कं जलं सुखं वा यत्र) क्ली० कं. તાજી વિયાયલી ગાયનું દૂધ. પેયૂષ.

विक (,,) त्रि० कः-की-कं. १ પાણી-વિનાનું. २ સુખવિનાનું.

विकंकट (वि ककि अटन्) पु० टः. ગોખરૂ.

विकंकत (वि ककि अतच्) पु० तः. એક જાતનું ઝાડ. [બલા.

विकंकता (वि ककि अतच् टाप्) स्त्री० ता. અતિ-

विकच (वि कच् अच्) त्रि० चः-चा-चं. ખીલેલું પ્રફુલ્લવગેરે.

'पुरा सरसि मानसे विकचसारसालिस्खल-
त्परागसुरभीकृते सपदि यस्य यातं वयः'

भामिनीविलासम्.

विकच (विगतः कचो यस्य) पु० चः. ક્ષપણક.

विकच (,,) त्रि० चः-चा-चं. કેશવિનાનું. [२ ધ્વજ.

विकच (विशिष्टः कचो यत्र) पु० चः. १ કેતુગ્રહ.

विकचा (,, टाप्) स्त्री० चा. એક જાતની વનસ્પતિ. महाश्रावणिका.

विकचीकरण (विकच च्वि कृ ल्युट्) क्ली० नं. પ્રફુલ્લવગેરેને વિકસિત કરવું. [વિકસિત કરેલું.

विकचीकृत (विकच च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं.

विकच्छ (विगतः कच्छः यस्य) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं. કાછડાવિનાનું. [ઝાડ. २ વિરેટક.

विकट (वि कट् अच्) पु० टः. १ એક જાતનું

विकट (वि कटच्) त्रि० टः-टा-टं. १ વિકટ. २ વિશાલ. ३ સુંદર. ४ દાંતવાળું. ५ વિકાર પામેલું.

'विधुमिव विकटविधुंतुददंतदलनगलितामृतधारम्'

गीतगोविंदम्.

'आवरिष्ट विकटेन विद्वोढुर्वक्षसैव कुचमंडलमन्या'

शिशुपालवधम्.

विकटा (वि कटच् टाप्) स्त्री० टा. ભાષાદેવી.

विकंटक (विगतः कंटको यस्य) त्रि० कः-का-कं. १ કાંટાવિનાનું. २ શત્રુવિનાનું. [ભાસો.

विकंटक (,,) पु० कः. વનસ્પતિ ધ-

विकत्थन (वि कत्थ ल्युट्) क्ली० नं. १ પોતાનાં વખાણ કરવાં તે, ખોટી બડાઈ મારવી તે. २ બ્યાજોક્તિ.

विकत्थन (वि कत्थ् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. પોતાનાં

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વખાણ કરનાર, ખોટી બડાઈ મારનાર.

विकत्था (वि कत्थ् टाप्) स्त्री० त्था. પોતાનાં વખાણ કરવાં તે, ખોટી બડાઈ મારવી તે.

विकत्थिन् (वि कत्थ् णिनि) त्रि० त्थी-त्थिनी-त्थि. પોતાનાં વખાણ કરનાર, ખોટી બડાઈ કરનાર.

विकंप (विशिष्टः कंपः यस्य) त्रि० पः-पा-पं. ધ્રુજનાર, કાંપનાર. [त तृ देश.

विकर (वि कर् अच्) पु० रः. १ રોગ. २ સારસ્વ-

विकरणी ( ) स्त्री० णी. એક જાતનું ઝાડ. [કર.

विकराल (विशेषेण कराल:) त्रि० लः-ला-लं, ભયં-

विकरालता (विकरालस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વિકરાળપણું. [પહેલો શબ્દ જુઓ.

विकरालत्व (विकरालस्य भावः त्व) क्ली० त्वं ઉ-

विकर्ण (विगतः कर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. કાન વિનાનું. [नरपति. विकर्णसंज्ञ.

विकर्णक (विकर्ण कन्) पु० कः. એક જાતની વ-

विकर्तन (वि कृत् ल्युट्) पु० नः. १ સૂર્ય. २ આંકડાનું ઝાડ. [साध. २ હિંસા કરનારો.

विकर्त्तृ (वि कृत् तृच्) पु० र्त्ता. १ ખાટકી, ક-

विकर्मक (विकर्म निंदिताचारः यस्य) त्रि० कः-का-कं. १ ખરાબ આચરણવાળું. २ નિંદિત કર્મ કરવા વાળું. [પહેલો શબ્દ જુઓ.

विकर्मकृत् (विकर्म करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. ઉ-

विकर्मन् ( ) क्ली० र्म. કુકર્મ, ખરાબ કામ.

विकर्मस्थ (विकर्मणि तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ ખરાબ આચરણવાળું. २ નિંદિત કર્મ કરવાવાળું. [નો શબ્દ જુઓ.

विकर्ष (वि कृष् घञ्) पु० र्षः. १ ખાણ. २ નીચે-

विकर्षण (वि कृष् ल्युट्) क्ली० णं. ખેંચવું -તાણવું તે.

विकल (विगता कला यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ વિહ્વલ. २ ગાભરું. ३ શ્રાંત. ४ સ્વભાવહીન. ५ કળાવિનાનું.

'श्रुतियुगले पिकरुतविकले मम शमय चिरादवसादम्'
गीतगोविंदम्.

विकला (विगता कला यस्याः) स्त्री० ला. રજસ્વલા સ્ત્રી. [ઠો ભાગ.

विकला (विभक्ता कला यया) स्त्री० ला. કળાનો છ-

विकलांग (विकलं अंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. १ સ્વભાવથી ન્યૂન કે અધિક અંગવાળું. २ વિહ્વલ, ગાભરું, આકુલવ્યાકુલ-

विकली (विगता कला यस्याः ङीप्) स्त्री० ली. રજસ્વલા સ્ત્રી.

विकलीकरण (विकल च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. વિહ્વલ કરવું તે. [વિહ્વલ કરેલું, ગાભરું કરેલું.

विकलीकृत (विकल च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं.

विकलीभूत (विकल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. વિહ્વલ થયલું, ગાભરું થયલું.

विकल्प (विभिन्नः कल्पः) पु० ल्पः. १ ચુક. २ તપ્રાવત. ३ ભ્રાંતિજ્ઞાન. ४ કલ્પવું તે. ५ જુદી જુદી રીતે કલ્પવું તે. ६ સંસર્ગારોપણ. ७ બંને પક્ષમાં પ્રાપ્તિ.

'तस्मिंश्चैवं नियोगेन स विकल्पपराङ्मुखः'
रघुवंशम्.

विकल्पक (वि कल्प् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. વિકલ્પ કરનાર. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विकल्पिन् (विकल्प णिनि) त्रि० ल्पी-ल्पिनी-ल्पि.

विकश्वर (वि कश् ष्वरच्) त्रि० रः-रा-रं. પ્રકાશવાળું, પ્રકાશનારું. विकस्वर.

'ग्रहजादस्य विकश्वरस्वरैः' नैषधीयम्.

विकश्वरा (विकश्वर टाप्) स्त्री० रा. રાતી સાટોડી. विकश्वरा. [भांसरोहणी. विकसा.

विकषा (वि कष् क टाप्) स्त्री० षा. १ भज्ञ. २

विकस (वि कस् अच्) पु० सः. १ ચંદ્ર. २ કપૂર.

विकसा (वि कस् क टाप्) स्त्री० सा. विकषा शब्द જુઓ. [પામેલું. विकशित.

विकसित (वि कस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વિકાસ

'यदवधि विबुद्धमात्रा विकसितकुसुमोत्कश...'
आर्यासप्तशती.

विकस्वर (वि कस् ष्वरच्) त्रि० रः-रा-रं. विकश्वर शब्द જુઓ.

'मुदा रमते कलभा विकश्वरैः' शिशुपालवधम्.

विकश्वरा (वि कश् ष्वरच् टाप्) स्त्री० रा. રાતી સાટોડી.

विकार (वि कृ घञ्) पु० रः १ પદાર્થના સ્વભાવમાં ફેરફાર થવો તે. २ રૂપાંતર. ३ વ્યાધિ, રોગ, માંદગી. ४ અંતઃકરણમાં ફેરફાર. ५ આવેશ, લાગણી. ६ આકુલતા, ગુસ્સો. ७ સંકોચ. ८ પરિણામ, કાર્ય. ९ अस्ति, जायते, वर्धते, विपरिणमते, अपक्षीयते अने विनश्यति—એ ૬ વિકાર.

'वहिर्विकारं प्रकृतेः पृथग् विदुः
पुरातनं त्वां पुरुषं पुराविदः' शिशुपालवधम्

विकारतस् (विकार तसिल्) अव्य० तः વિકારથકી.

विकारिन् (वि कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. વિકા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रवाणुं.

विकाल (विरुद्ध कालः) पु० लः १ राक्षसी नामनी वेला. २ सांज. ३ कार्य न करवालायक समय.

विकालक (विकालः स्वार्थे क) पु० कः उपलो शब्द जुओ. [यंत्र.

विकालिका (विज्ञातः कालोऽनया) स्त्री० का. घटी-

विकाश (वि काश् घञ्) पु० शः १ એકांत, निर्जन, रहस्. २ प्रकाश. ३ ખીલવું તે, विकास.

' विकाशः केषांचिन्नयनविषमैर्विद्युदुदयैः '
राजतरंगिणी.

विकाशक (वि काश् ण्वुल्) त्रि० कः-शिका-कं. १ प्रकट-ખુલ્લું કરનાર. २ विकास करनार. ३ प्रकाशनार. [२ प्रकाशवुं ते. ३ ઉઘાડું थवुं ते.

विकाशन (वि काश् ल्युट्) क्ली० नं. १ ખીલવું તે.

विकाशिन् (वि काश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. १ ખીલનાર. २ प्रકाशनार. विकश्वर.

विकास (वि कास् घञ्) पु० सः विकाश शब्द जुओ. [विकाशिन् शब्द जुओ.

विकासिन् (वि कास् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि.

विकिर (वि कृ क) पु० रः १ પક્ષી. २ आड.

विकिर (वि कृ घञ्) पु० रः. १ विघ्नशांतिमाटे ફેંકેલા धेणा सर्षपगेरे. २ ફેલાવ, प्रसार.

' कंकोलीफलजग्धिमुग्धविकिरन्याहारिणस्तद्भुवो '
आगाः ' मालतीमाधवम्.

विकिरण (वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ ફેંકવું તે. २ ઉડાડવું તે. ३ भारी नांખવું તે. ४ ज्ञान.

विकिरण (वि कृ ल्यु) पु० णः आકડાનું आड.

विकिरण (विगतः किरणः यस्मात्) त्रि० णः-णा-णं. किरणविनानुं. [२ ઉડાડનું. ३ विખેरतुं.

विकिरत् (वि कृ शतृ) त्रि० रन्-रंती-रत्. १ ફેંકતું.

विकीर्ण (वि कृ क्त) त्रि० र्ण-र्णा-र्णं. १ ફેંકેલું. २ ઉડાડેલું. ३ विખેरेलुं.

' विललाप विकीर्णमूर्द्धजा ' कुमारसंभवम्.

विकुर्वाण (वि कृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. १ विकृति पामेलुं. २ हर्षवगेरे हेतुथी જેનાં રૂવાંડાં ઉભાં थयां छे ते. [थयेला ४क्ष्वाकु राजानो पुत्र.

विकुक्षि ( ) पु० क्षिः सूर्यवंशमां पेदा

विकुस्र (वि कुस् रक्) पु० स्रः १ चंद्र. २ કપૂર.

विकूणन (वि कूण् ल्युट्) क्ली० नं. १ કટાક્ષ. २ वांडी नजरे जोवुं ते. [स्त्री० का. नाक.

विकूणिका (वि कू र अच् स्वार्थे क अत् इत्वम्)

विकृत (वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ विકार पामेलुं. २ रोगी. ३ अपूर्ण. ४ मलिन करेलुं. ५ બીભત્સ. ६ मायावी.

' शिवाघोरस्वनां पश्चाद् बुबुधे विकृतेति ताम् '
रघुवंशम्.

विकृत (,,) क्ली० तं. विकार.

विकृतवेशिन् (विकृतः वेशः यस्य) त्रि० शी-शिनी-शि. બીભત્સ વેશ धारण करनार.

विकृतवेशिन् (,,) पु० शी. विद्रूपक.

विकृतांग (विकृतं अंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. જેનું अंग विकार पाम्युं छे ते. [कार. २ रोग.

विकृति (वि कृ क्तिच् क्तिन् वा) स्त्री० तिः. १ वि-

' घृष्टं घृष्टं पुनरपि पुनश्चन्दनं चारुगन्धं
छिन्नं छिन्नं पुनरपि पुनः स्वादु चैवेक्षुकाण्डम् ॥
तप्तं तप्तं पुनरपि पुनः कांचनं कांतवर्णं
न प्राणान्ते प्रकृतिविकृतिर्जायते ह्युत्तमानाम् ' ॥
सुभाषितम् ॥

विकृतिमत् (विकृति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. विकारवाणुं. [ब्द जुओ.

विकृती (वि कृ क्तिच् ङीप्) स्त्री० ती. विकृति श-

विकृष्ट (वि कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ખેંચેલું, ताणेलुं.

विकृष्टकाल (विकृष्टः कालः) पु० लः. લાંબો કાળ.

विकेश (विगतः केशो यस्य) त्रि० शः-शी-शं. केश-विनानुं, બોડું.

विकेशी (विगतः केशो यस्याः) स्त्री० शी. १ मुंडी स्त्री. २ पटवर्ति. ३ महीરૂપ शिवनी पत्नी.

विकोक ( ) पु० कः. वृकासुरनो पुत्र.

विकोष (विगतः कोषो यस्य) त्रि० षः-षा-षं. १ भियान विनानुं. २ ઉઘાડું.

विक्क (विक् कै क) पु० कः. नीચેનો शब्द जुओ.

विक्कु (वि क्कण् उ) पु० क्कुः. हाथीनुं બચ્ચું.

विक्रम (विशेषेण क्रमति क्रम् अच्) पु० मः. १ त्रिविक्रम. २ विष्णु. ३ विक्रमादित्य.

विक्रम (विक्रम् घञ्) पु० मः १ पराक्रम. २ समर्थपणुं. ३ साठ संवत्सरपैકी એક. ४ क्रमण, चालवुं ते, पगलां भरवां ते. ५ चरण. ६ शौर्यनुं अतिशयपणुं.

' सदास्ति वाक्पटुता युधि विक्रमः ' भर्तृहरिः.

विक्रमण (वि क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. विष्णुनुं पगलुं.

' छलयसि विक्रमणे बलिम् ' गीतगोविंदम्.

विक्रमसेन (विक्रमयुक्ता सेना यस्य) पु० नः. नीચેનો शब्द जुओ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विक्रमादित्य (विक्रमेण आदित्य इव) पु० स्त्रः. विक्रमराजा.
विक्रमार्क (विक्रमेण अर्क इव) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ક્રમવડે મેળવેલું.
विक्रमार्जित (विक्रमेणार्जितं) त्रि० तः-ता-तं. પરા-
विक्रमिन् (वि क्रम् णिनि) पु० मी. १ સિંહ. २ વિષ્ણુ. [ક્રમવાળું.
विक्रमिन् (,,) त्रि० मी-मिणी-मि. परा-
विक्रय (वि क्री अच्) पु० यः. १ વેચાણ, વેચવું તે. २ વકરો. [જુઓ.
विक्रयण (वि क्री ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ
विक्रयानुशय (विक्रयस्य अनुशयः पश्चात्तापः) पु० यः. વેચાણસંબંધી. પશ્ચાત્તાપ.
विक्रयिक (विक्रय ठन्) त्रि० कः-की-कं. વેચનાર, વેચાણ કરનાર. विक्रेतृ. [શબ્દ જુઓ.
विक्रयिन् (वि क्री इनि) त्रि० यी-यिणी-यि. ઉપલો.
विक्रांत (वि क्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પરાક્રમવાળું.
विक्रांत (,,) क्ली० तं. પરાક્રમ.
विक्रांत (,,) पु० तः. १ સિંહ. २ શૂરો.
विक्रांति (वि क्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ પરાક્રમ. २ અતિશય સામર્થ્ય. ३ ઘોડાની એક જાતની ગતિ. [કરનાર. २ શૂર.
विक्रांतृ (वि क्रम् तृच्) त्रि० तः-त्रो-तृ. १ પરાક્રમ
विक्रायक (वि क्री ण्वुल्) पु० कः. વેચનારો, વેચાણ કરનારો.
विक्रिया (वि कृ श) स्त्री० या. વિકાર.

'प्रयत्नसंस्तंभितविक्रियाणां
कथंचिदाशा मनसां बभूवुः'

कुमारसंभवम्.

विक्रिया (विरुद्धा क्रिया) स्त्री० या. १ કુકર્મ, ખરાબ કામ. २ વિરુદ્ધ કામ.
विक्रीडित (वि क्रीड क्त) क्ली० तं. ખેલ, રમત.
विक्रीत (वि क्री क्त) त्रि० तः-ता-तं. વેચેલું.
विक्रीय (वि क्री ल्यप्) अव्य० य. વેચીને.
विक्रेतृ (वि क्री तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ વેચનાર. २ વેચાણ કરનાર.
विक्रेय (वि क्री यत्) त्रि० यः-या-यं. વેચવાલાયક, વેચાણ કરવાયોગ્ય, વેચાઉ.
विक्रोशन (वि क्रुश् ल्युट्) क्ली० नं. १ દુઃખવગેરેથી મોટેથી ચીસ પાડવી તે. २ ગાળવગેરેથી નિંદા કરવી. विक्रुष्ट.
विक्रोष्टृ (वि क्रुश् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. १ ગાળ-દેનાર. २ નિંદનાર. ३ મોટેથી ચીસ પાડનાર.
विक्लव (वि क्लव् अच्) त्रि० वः-वा-वं. વ્યાકુળ થયલું, ગાભરું થયલું.

'तोयोत्सर्गस्तनितमुखरो मास्म भूर्विक्लवास्ताः'

मेघदूतम्.

विक्लव (वि क्लव् अप्) पु० वः વ્યાકુળપણું, ગભરાટ, ગભરાટપણું.
विक्लवता (विक्लवस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વ્યાકુળપણું, ગભરાટ, ગાભરાપણું.
विक्लवत्व (विक्लवस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
विक्लित्ति (वि क्लिद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः જલ અને તેજના સંયોગથી શિથિલ થવું તે.
विक्लिद्यमान (विक्लिद् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ભીનું થયલું, આર્દ્ર થયલું.
विक्लिन्न (वि क्लिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ ભીનું, આર્દ્ર. २ જીર્ણ. જુનું. ३ શીર્ણ શબ્દ જુઓ.
विक्लेद (वि क्लिद् घञ्) पु० दः. પૂર્વ અવસ્થાનો નાશ. [२ ખાંસીવગેરેથી થતો અવાજ.
विक्षाव (वि क्षु घञ्) पु० वः. १ શબ્દ, અવાજ.
विक्षिपत् (वि क्षिप् शतृ) त्रि० पन्-पती-पन्ती-पत्. ફેંકતું, ઉડાડતું. [ઉડાડેલું, વિખેરેલું.
विक्षिप्त (वि क्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ફેંકેલું,
विक्षिप्त (,,) क्ली० प्तं. યોગશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ચિત્તની એક ભૂમિ.

'क्षिप्तं मूढं विक्षिप्तमेकाग्रं निरुद्धमिति चित्तभूमयः। तत्र विक्षिप्ते चेतसि विक्षेपोपसर्जनीभूतः समाधिर्न योगपक्षे वर्तते' योगसूत्रभाष्यम्.

विक्षीण (वि क्षि क्त) त्रि० णः-णा-णं. १ નાશ પામેલું. २ ક્ષીણ થયલું. [ઝાડ.
विक्षीर (विशिष्टं क्षीरं यस्य) पु० रः. આકડાનું
विक्षीर (विगतं क्षीरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. દૂધવિનાની (ગાયવગેરે).
विक्षेप (वि क्षिप् घञ्) पु० पः. १ ફેંકવું તે. २ ઉડાડવું તે. ३ વિખેરવું તે. ४ દૂર કરવું તે. ५ ત્યાગ. ६ પ્રેરણ, પ્રેરવું તે.
विक्षेपण (वि क्षिप् ल्युट्) क्ली० णं. १ ફેંકવું તે. २ ઉડાડવું તે. ३ વિખેરવું તે. ४ પ્રેરવું તે, પ્રેરણ. [વેદાંતપ્રસિદ્ધ અવિદ્યાની એક શક્તિ.
विक्षेपशक्ति (विक्षेपजनिका शक्तिः) स्त्री० क्तिः.
विख (विगता नासिका यस्य) त्रि० खः-खा-खं. નાકવિનાનું, નકટું.
विखंडित (वि खंड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ભાંગે-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખુ. ૨ તોડેલું. ૩ ખંડિત કરેલું.

विखनस् ( ) પુ૦ નાઃ. બ્રહ્મા-
'विखनसार्थितो विश्वगुप्तये' શ્રીમદ્ભાગવતમ્.

विखानस् ( ) પુ૦ નાઃ એક જાત-નો યતિ.

विखासा ( ) સ્ત્રી૦ સા. જીભ.

विखुर (विखु रा क) પુ૦ રઃ. ૧ રાક્ષસ. ૨ ચોર.

विख्य (विगता नासिका यस्य) ત્રિ૦ ख्यः-ख्या-ख्यं. નાકવિનાનું, નકટું.

विख्यात (वि ख्या क्त) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. પ્રખ્યાત, નામાંકિત, નામીચું, પ્રસિદ્ધ.

विख्याति (वि ख्या क्तिन्) સ્ત્રી૦ તિઃ. પ્રખ્યાતિ, નામાંકિતપણું, નામીચાપણું, પ્રસિદ્ધિ.

विख्यापन (वि ख्या णिच् ल्युट्) ક્લી૦ નં. ૧ ખ્યા-પ્યાન. ૨ જ્ઞાન, વર્ણન. ૩ પ્રસિદ્ધિમાં આણવું તે.

विखु (विगता नासिका यस्य) ત્રિ૦ खुः-खुः-खु. નકટું. [નકટું.

विख (विगता नासिका यस्य) ત્રિ૦ खः-खा-खं.

विगणन (वि गण् ल्युट्) ક્લી૦ નં. ૧ ગણવું તે. ૨ વિચારવું તે. ૩ કર્જ આદા કરવું.

विगणित (वि गण् क्त) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ ગણેલું. ૨ વિચારેલું. ૩ કર્જ આદા કરેલું.

विगत (वि गम् क्त) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ મરેલું, મૃત. ૨ પ્રમાદરહિત. ૩ વિશેષ ગયેલું. ૪ જીતું પડેલું. ૫ પ્રકાશવિનાનું. [ગતિ.

विगत (वेः पक्षिणो गतं गतिः) ક્લી૦ તં. પક્ષીની

विगतकल्मष (विगतः कल्मषः यस्य) ત્રિ૦ षः-षा-षं. નિર્મલ, મેલવિનાનું.

विगतज्वर (विगतो ज्वरो यस्य) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. જેનો તાવ ગયો હોય તે.

विगतराग (विगतो रागो यस्य) ત્રિ૦ गः-गा-गं. જેનો રાગ ગયો હોય તે.

विगतार्तवा (विगतं आर्तवं यस्याः) સ્ત્રી૦ वा. જેને અટકાવ ગયો છે એવી સ્ત્રી.

विगतार्ति (विगता आर्तिः यस्याः) ત્રિ૦ र्तिः-र्तिः-र्ति. જેનું દુઃખ નાશ પામ્યું છે તે.

विगंधक (विरुद्धः गंधः यस्य कप्) પુ૦ कः. એક જાતનું ઝાડ.

विगंधिका (विगतः गंधः यस्मात्) સ્ત્રી૦ का. વન-સ્પતિ આસન. અશ્વગંધા.

'चारुनृत्यविगमे च तन्मुखं स्वेदभिन्नतिलकं परिश्रमात्' રઘુવંશમ્.

विगम (वि गम् घञ्) પુ૦ मः. ૧ વિરામ, બંધ થવું—અટકવું તે, અંત. ૨ નાશ. ૩ ત્યાગ.

विगर (वि गृ अच्) પુ૦ રઃ. ૧ નાગો માણસ. ૨ પવન ખાઈ રહેનારો માણસ. ૩ પર્વત.

विगर्हण (वि गर्ह् ल्युट्) ક્લી૦ णं. નિંદવું તે, નિંદા.

विगर्हणीय (वि गर्ह् अनीयर्) ત્રિ૦ यः-या-यं. નિંદવાલાયક. विगर्ह्य. [૨ નિષેધ કરેલું.

विगर्हित (वि गर्ह् क्त) ત્રિ૦ तः-ता-तं. ૧ નિંદેલું.
'विगर्हितं धर्मधनैर्निवर्हणम्' નૈષધીયમ્.

विगर्हित ( ) ક્લી૦ तं. નિંદવું તે, નિંદા.

विगर्ह्य (वि गर्ह् यत्) ત્રિ૦ र्ह्यः-र्ह्या-र्ह्यं. નિંદવાલાયક. [ભાષણ, ગાળ દેવી તે.

विगर्ह्यकथा (विगर्ह्या कथा) સ્ત્રી૦ था. અપશબ્દ

विगलत् (वि गल् शतृ) ત્રિ૦ लन्-लंती-लत्. ૧ ગળતું, ટપકતું. ૨ ગતિમાં મંદ થતું.

विगाढ (वि गाह् क्त) ત્રિ૦ ढः-ढा-ढं. ૧ નાહેલું. ૨ ડુબેલું. [બોલવું તે.

विगान (वि गै ल्युट्) ક્લી૦ नं. ૧ નિંદા. ૨ ખરાબ

विगाह (वि गाह् घञ्) પુ૦ हः. ૧ નાહવું તે, સ્નાન. ૨ પાણીવગેરેમાં ડૂબવું તે.

विगाहमान (वि गाह् शानच्) ત્રિ૦ नः-ना-नं. ૧ નાહતું. ૨ પાણી વગેરેમાં ડૂબતું.

विगीत (वि गै क्त) ત્રિ૦ तः-ता-तं. નિંદેલું, નિંદિત. [જુઓ.

विगीति (वि गै क्तिन्) સ્ત્રી૦ तिः. विगान શબ્દ

विगुण (विरुद्धः विगतः वा गुणो यस्य) ત્રિ૦ णः-णा-णं. ગુણવિનાનું, વિરુદ્ધ ગુણવાળું.

विगूढ (वि गुह् क्त) ત્રિ૦ ढः-ढा-ढं. ૧ ગુપ્ત. ૨ નિંદિત.

विगृहीत (वि ग्रह् क्त) ત્રિ૦ तः-ता-तं. ૧ ગ્રહણ કરેલું. ૨ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ વિગ્રહવાક્યમાં રહેલું પદવગેરે. [વિનાનું, નકટું.

विग्र (विगता नासिका यस्य) ત્રિ૦ ग्रः-ग्रा-ग्रं. નાક-

विग्रह (वि ग्रह् अच्) પુ૦ हः. ૧ દેહ. ૨ વિસ્તાર. ફેલાવ, ૩ વિશેષ જ્ઞાન. ૪ સમાસવગેરે વૃત્તિ જણાવનાર એક વાક્ય.
'समासार्थावबोधकं वाक्यं विग्रहः' વ્યાકરણમ્.

विग्रह (,,) પુ૦ ક્લી૦ हः-हं. લડાઈ, યુદ્ધ.
'शत्रौ मित्रे पुत्रे बन्धौ मा कुरु यत्नं विग्रहसंधौ।
भव समचित्तः सर्वत्र त्वं वांछस्यचिराददि सत्तत्वम्' ॥
શંકરાચાર્યઃ ॥

विग्रहवत् (विग्रह मतुप्) ત્રિ૦ वान् वती-वत्. શરીરવાળું, શરીરી. [કરનાર, છુટું પાડનાર.

विघटक (वि घट् ण्वुल्) ત્રિ૦ कः-टिका-कं. વિયોગ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विघटिका (विभक्ता घटिका यया) स्त्री० का. ध-डीनेा छठ्ठेा भाग. [डेलुं. २ विशेष रचित.
विघटित (वि घट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ छुटुं पा-
विघट्टन (वि घट्ट् ल्युट्) क्ली० नं. १ धसवुं ते, धर्षण. २ भेाकळुं करवुं ते. ३ अन्याय करवेा. ४ प्रहार करवेा. ५ उल्लंघन.
विघट्टना (वि घट्ट युच्) स्त्री० ना. वियेाग.
विघट्टित (वि घट्ट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ चला-वेलुं. २ छुटुं पाडेलुं.
विघट्टिन् (वि घट्ट् णिनि) त्रि० ट्टी-ट्टिनी-ट्टि. १ स्प-र्श करनार, २ अडकनार.
विघन ( ) पु० नः. हथेाडेा.
विघस (वि अद् घञ्) पु० सः. १ आहार. २ भेा-जनमांथी बाकी रहेलुं अन्न.
' विघसेा भुक्तशेषं तु यज्ञशेषं तथामृतम् '
मनुस्मृतिः.
विघस (,,) क्ली० सं. भीणु.
विघसाश (विघसमश्नाति) त्रि० शः-शा-शं. देव, पितृ, गुरु, अतिथिआदिना भेाजननेा शेष भाग खानार. [शी-शिनी-शि. उपरेा शब्द जुओ.
विघसाशिन् (विघसमश्नाति अश् णिनि) त्रि०
विघात (वि हन् क्त) पु० तः. व्याघात, आघात.
विघातक (वि हन् ण्वुल्) त्रि० कः-तिका-कं. नीचे-नेा शब्द जुओ.
विघातन् (वि हन् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. १ निवारण करनार. २ नाश करनार. ३ नाशप्रति-योगी. [२ विघ्न. ३ એક જાતનું ઝાડ.
विघ्न (वि हन् क) पु० घ्नः. १ अडचण, हरकत.
' प्रारभ्यते न खलु विघ्नभयेन नीचैः
प्रारभ्य विघ्नविहता विरमन्ति मध्याः ।
विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः
प्रारभ्य तूत्तमजना न परित्यजन्ति ' ॥
भर्तृहरिः. ॥
विघ्नकर (विघ्नं करोति) त्रि० रः-री-रं. विघ्न क-रनार. [रिणी-री. उपरेा शब्द जुओ.
विघ्नकारिन् (विघ्नं करोति कृ णिनि) त्रि० री-
विघ्ननायक (विघ्नानामुत्पत्त्यनुपत्त्योः नायकः) पु० कः. गणपति. [कः. उपरेा शब्द जुओ.
विघ्ननाशक (विघ्नं नाशयति नश् णिच् ण्वुल्) पु०
विघ्ननाशक (,,) त्रि० कः-शिका-कं. विघ्ननेा नाश करनार.
विघ्ननाशन (विघ्नं नाशयति) त्रि० नः-नी-नं. उपरेा शब्द जुओ.
विघ्ननाशन (,,) पु० नः. गणपति.
विघ्नराज (विघ्ने राजते राज् अच्) पु० जः. उप-रेा शब्द जुओ. [घ्नवाणुं.
विघ्नवत् (विघ्न मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. वि-
विघ्नविनायक (विघ्नानां विनायकः) पु० कः. ग-णपति. [रेा शब्द जुओ.
विघ्नहारिन् (विघ्नं हरति हृ णिनि) पु० री. उप-
विघ्नित (विघ्नः जातः यस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेने विघ्न नडेलुं हेाय ते. [गणपति.
विघ्नेश (विघ्नानामुत्पत्त्यनुपत्त्योः ईशः) पु० शः.
' विघ्नेशो वः स पायाद्विवृतिषु जलधीन् पुष्करायेण पीत्वा
तस्मिन्नुद्धृत्य हस्तं वमति तदखिलं दृश्यते व्योम्नि देवैः ।
क्वाप्यंभः क्वापि विष्णुः क्वचन कमलभूः क्वाप्यनन्तः क्व च श्रीः
क्वाप्यौर्वः क्वापि सत्त्वाः क्वचन मणिगणाः क्वापि नक्रादि-सत्त्वाः '
विघ्नेशानकांता (विघ्नेशानस्य कांता) स्त्री० ता. धेाणी स्त्री.
विघ्र ( ) पु० घ्रः. घेाडानी खरी.
विच् (रुधादि० उभय० अनिट् विनक्ति-विंक्ते) जुदुं करवुं, निराणुं करवुं; वि (विविनक्ति-विविंक्ते) १ जुदुं पाडवुं. २ भेद पाडवेा. ३ वर्णन करवुं. ४ फाडवुं, चीरवुं. ५ दूर करवुं.
विच् (जुहेा० उभय० अनिट् वेवेक्ति-वेविक्ते) उप-रेा धातु जुओ.
विचकिल (विच् क किल् क) पु० लः. १ भद्दनवृ-क्ष. २ એક જાતના भेागरानेा वेलेा.
विचक्षण (वि चक्ष् ल्यु) पु० णः. १ पंडित. २ चतुर, शाणेा.
विचक्षणा (वि चक्ष् ल्यु टाप्) स्त्री० णा. नागदंती.
विचक्षस् ( ) पु० क्षाः. शीखवनारेा, अध्यापक. [भविनाशुं.
विचक्षुस् (विगतं चक्षुर्यस्य) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. आं-
विचक्षुस् (वि चक्ष् उसि) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. विमन-स्क शब्द जुओ. [णेरवुं ઝાડ.
विचंडिका (विशिष्टा चंडिका) स्त्री० का. रातेा क-
विचयन (वि चि ल्युट्) क्ली० नं. १ शेाधवुं ते. २ पुष्पवगेरेने એકઠાં करवां ते. [लटकवुं.
विचरत् (वि चर् शतृ) त्रि० रन्-रंती-रत्. फरवुं,
विचर्चिका (वि चर्च् ण्वुल्) स्त्री० का. भस. पामन्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'एकं कुष्ठं स्मृतं पूर्वं गजचर्म ततः स्मृतम् ।
ततश्चर्मदलं प्रोक्तं ततश्चापि विचर्चिका' ॥
भावप्रकाशः ॥

विचर्षणि ( ) त्रि० णिः-णिः-णि. चपळ.

विचल (वि चल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. अत्यंत चंचल. [तु, चंचळ थतुं.

विचलत् (वि चल् शतृ) त्रि० लन्-लंती-लत्. चाल-

विचलन (वि चल् ल्युट्) क्ली० नं. १ चंचळपणुं, चांचल्य. २ अस्थिरपणुं. ३ अभिमान.

विचार (वि चर् घञ्) पु० रः. १ विचार. २ पूर्वापरनो निर्णय करवो ते.

'न मृणालानि विचारपेपलानि' भामिनीविलासम्.

विचारक (वि चर् ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. १ विचार करनार. २ तत्त्वनो निर्णय करनार.

'परामृशंतो लिंगानि व्यभिचारविचारकाः' उद्भटः.

विचारकता (विचारकस्य भावः त्व) स्त्री० ता. विचारतत्त्वनो निर्णय [उपलो शब्द जुओ.

विचारकत्व (विचारकस्य भावः तल्) क्ली० त्वं.

विचारकर्तृ (विचारं करोति कृ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. विचारक शब्द जुओ.

विचारण (वि चर् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. विचार शब्द जुओ.

विचारणा (वि चर् णिच् युच्) स्त्री० णा. १ उपलो शब्द जुओ. २ मीमांसाशास्त्र.

विचारणीय (वि चर् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. विचारवालायक.

विचारणीय (वि चर् अनीयर्) क्ली० यं. शास्त्र.

विचारभू (विचारार्थं भूः) स्त्री० भूः. विचार करवानुं स्थळ. [शब्द जुओ.

विचारस्थल (विचारार्थं स्थलम्) क्ली० लं. उपलो

विचारित (विचार इतच्) त्रि० तः-ता-तं. विचारेलुं. [विचार करनार.

विचारिन् (वि चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि.

विचाल (वि चल् कर्तरि ण) त्रि० लः-ला-लं. भीतरनुं, अंदरनुं, अभ्यंतर, अंतराल.

विचि (विच् इक्) पु० स्त्री० चिः-चिः. पाणीनो मोजो, तरंग. तरंग, विची.

विचिकित्सा (वि कित् सन् अ) स्त्री० त्सा. संदेह.

'येयं प्रेते विचिकित्सा मनुष्ये
अस्तीत्येके नायमस्तीति चान्ये'
कठोपनिषद्.

विचिति ( ) स्त्री० तिः. शोध, तपास.

विचित्र (विशेषेण चित्रं) क्ली० त्रं. १ झाझरचित्रो. वर्ण. २ चित्रविचित्र रंग. ३ नवाई.

विचित्र (,,) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. १ चित्रविचित्र रंगवाळुं. २ अजब, नवाईनुं, अद्भुत.

'क्वचिद्विचित्रं जलयंत्रमंदिरम्' ऋतुसंहारम्.

विचित्रक (विचित्रः संज्ञायां कन्) पु० कः भूर्जपत्रनुं झाड. [अर्थ ओ, आश्चर्य.

विचित्रक (विचित्रं स्वार्थे क) क्ली० कं. नवाई,

विचित्रता (विचित्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. विचित्रपणुं. [लो शब्द जुओ.

विचित्रत्व (विचित्रस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उप-

विचित्रदेह (विचित्रा देहा अस्य) पु० हः. भेध.

विचित्रवीर्य (विचित्राणि वीर्याणि यस्य) पु० र्यः. ते नामनो एक राजा. [नी काकडी.

विचित्रा (विचित्र अच् टाप्) स्त्री० त्रा. एक जात-

विचित्रांग (विचित्रं अंगं यस्य) पु० गः. १ चित्तो. २ मोर. [त्र अंगवाळुं.

विचित्रांग (,,) त्रि० गः-गा-गं. विचित्र-

विचित्रांग (विचित्रं अंगम्) क्ली० गम्. विचित्र अंग.

विचित्रान्न (विचित्रमन्नमस्मिन्) क्ली० न्नं. खीचडी.

विचिन्वत् (वि चि शतृ) त्रि० न्वन्-न्वती-न्वत्. एकठुं करतुं.

विचीर्ण (वि चृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ कब्जे करेलुं, राखेलुं. २ प्रवेश करेलुं.

विचेतन (विगता चेतना यस्य) त्रि० नः-ना-नं. चेतनारहित, बेभान.

विची (विचि ङीष्) स्त्री० ची. विचि शब्द जुओ.

विचेतस् (विरुद्धं चेतो यस्य) त्रि० ताः-ताः-तः. १ खराब अंतःकरणवाळुं. २ मूर्ख, अज्ञानी. ३ दिलगीर. [तणुक.

विचेष्टा (विशिष्टा चेष्टा) स्त्री० ष्टा. १ चेष्टा. २ व-

विचेष्टित (विचेष्ट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ चेष्टाविनानुं. २ तपासेलुं. [जुओ.

विचेष्टित (,,) क्ली० तं. विचेष्टा शब्द

विच्छ् (चुरा० उभय० सेट् विच्छयति-ते) दीपवुं, प्रकाशवुं.

विच्छ् (तुदा० पर० सेट् विच्छति) जवुं.

विच्छ् (तुदा० उभय० सेट् विच्छायति-ते) उपलो धातु जुओ. [लय, देवगृह, ईश्वरगृह.

विच्छंदक (विशिष्टः छंदो यत्र कप्) पु० कः देवा-

विच्छर्दन (वि छर्द् ल्युट्) क्ली० नं. १ ओकवुं ते, उलटी, वमन. २ अपमान करवुं. ३ मरवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विच्छर्दिका (विच्छर्दी कन्) स्त्री० का. ઉલટી, વાંતિ, વમન.
विच्छाय (वीनां छाया) क्ली० यं. પક્ષીની છાયા.
विच्छाय (विगता छाया यस्य) त्रि० यः-या-यं १ છાયાવિનાનું. ૨ કાંતિવગરનું.
विच्छाय (विशिष्टा छाया अस्य) पु० यः એક જાતનો મણિ.
विच्छित्ति (वि छिद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ છેદ. ૨ નાશ, અંત, અવસાન. ૩ અંગરાગ. ૪ વિનાશ. ૫ એક જાતનો હાર. ૬ સ્ત્રીની એક જાતની ચેષ્ટા.

' न ध्यातं पदमीश्वरस्य विधिवत्संसारविच्छित्तये
स्वर्गद्वारकपाटपाटनपटुर्धर्मोऽपि नोपार्जितः '
भर्तृहरिः.

विच्छिन्न (वि छिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ છેદેલું. ૨ કાપેલું. ૩ ભાગ કરેલું. ૪ વિભક્ત. ૫ કુટિલ.
विच्छिन्न (,,) क्ली० न्नं. १ છેદ. ૨ કાપ.
विच्छेद (वि छिद् घञ्) पु० दः १ છેદવું તે. ૨ કાપવું તે. ૩ વિભાગ. ૪ નિઃસંતાનપણું, સંતતિરહિતપણું. ૫ વિયોગ. [કરવું.
विज् (जुहो० उभय० अनिट् वेवेक्ति-वेविक्ते) જીતવું
विज् (रुधा० पर० सेट् विनक्ति) १ ખીલવું. ૨ કંપવું, ધ્રુજવું; उद् (उद्विनक्ति) १ ખીલવું. ૨ ઉદ્વેગ થવો, કંટાળવું. ૩ ભેદ પામવું.

' उद्विनक्ति तु संसारादसारात् तत्त्वदर्शिनः '

विज् (तुदा० आत्म० अनिट् विजते) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
विजन (विगतो जनो यस्मात्) त्रि० नः-ना-नं. જ્યાં કોઇ માણસ ન હોય એવું સ્થલ, એકાંત.
विजन (वि जन् ल्युट्) क्ली० नं. १ જણવું તે. ૨ પ્રસવ, ઉત્પત્તિ. [ઉત્પન્ન થયલું.
विजनित (वि जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જણેલું,
विजपिल (विज् क पिल् क) क्ली० लं. પંક, કાદવ.
विजन्मन् (विरुद्धं जन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. છીનાળાથી પેદા થયલું.
विजय (वि जि अच्) पु० यः १ અર્જુન. ૨ વિમાન. ૩ યમ. ૪ વિષ્ણુનો એક અનુચર. ૫ તે નામનો એક રાજા. ૬ કલ્કિપુત્ર. ૭ ફતેહ, જય.

' अभिप्रयामि संग्रामे यदहं युद्धदुर्मदान् ।
नाजित्वा विनिवर्तामि तेन मां विजयं विदुः ' ॥
महाभारतम् ॥

विजयकुंजर (विजयाय कुंजरः) पु० रः. યુદ્ધમાં શ્રેષ્ઠ હાથી.
विजयच्छद (विजयस्य छदः यस्मात्) पु० दः. પાંચસો સરનો હાર.
विजयंत (वि जि अच्) पु० तः. ઇંદ્ર.
विजयंती ( ) स्त्री० ती. वनस्पति આહી. [વાવડો.
विजयध्वज (विजयाय ध्वजः) पु० जः. ફતેહનો
विजयमर्दल (विजयाय मर्दलः) पु० लः. ફતેહનું નગારું.
विजया (वि जि अच् टाप्) स्त्री० या. १ પાર્વતી. ૨ પાર્વતીની એક સખી. ૩ દુર્ગા. ૪ મજીઠ. ૫ ભાંગ. ૬ ખીજડાનું ઝાડ. ૭ યમભાર્યા. ૮ હરડે. ૯ વજ્ર.

' विजित्य पद्मनामानं दैत्यराजं महाबलम् ।
विजया तेन सा देवी लोके चैवापराजिता ' ॥
देवीपुराणम्.

विजयादशमी (विजयाप्रीत्यर्थं दशमी) स्त्री० मी. આશો શુદ દશમ. વિજયા. [વાળું, ફતેહમંદ.
विजयिन् (वि जि णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. જય-
विजर ( ) क्ली० रं. ફલ, ફૂલ વગેરેનું ઢીંટિયું. [વિનાનું, અજર.
विजर (विगता जरा यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ઘડપણ-
विजल (विगतं जलं यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. પાણીવિનાનું, જલરહિત.

' तोयाशया विजला सरितोऽपि ' बृहत्संहिता.

विजल्प (वि जल्प अच्) पु० ल्पः. એક જાતનું વાદ્ય.
विजल्पित (वि जल्प् क्त) क्ली० तं. લવારો.

' परिहासविजल्पितं सखे परमार्थेन न गृह्यतां वचः '
शाकुंतलम्.

विजात (वि जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જન્મેલું, પ્રસવેલું. ૨ છીનાળાથી પેદા થયેલું.
विजाता (वि जन् क्त टाप्) स्त्री० ता. પુષ્કળ છોકરાંવાળી સ્ત્રી.
विजाति (विरुद्धा जाति) स्त्री० तिः. પોતાની જાતથી બીજી જાત.
विजातीय (विभिन्नां जातिं धर्मं अर्हति छ) त्रि० यः-या-यं. બીજાના ધર્મને અનુસરનાર.
विजानत् (वि ज्ञा शतृ) त्रि० नन्-नती-नत्. વિશેષ કરીને જાણતું. [વાને ઇચ્છનાર.
विजिगीष (विजिगीषा अच्) त्रि० षः-षा-षं. જિત-
विजिगीषा (विजेतुमिच्छा वि जि सन् अ) स्त्री० षा. १ જયની ઇચ્છા, ફતેહની ઉમેદ. ૨ પોતાનું પેટ ભરવાભારે નિંદવાયોગ્ય કર્મમાં પ્રવૃત્ત થવું તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विजिगीषिन् (विजिगीषा इनि) त्रि० षी-षिणी-षि. જયની ઇચ્છાવાળું.

विजिगीषु (विजेतुमिच्छुः वि जि सन् उ) त्रि० षुः-षु:-षु. જયની ઇચ્છા રાખનાર, પ્રતેહની ઉભેદ રાખનાર.

विजित (वि जि क्त) त्रि० तः-ता-तं. જિતેલું.

विजितवत् (वि जि क्त मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. જિતતું, જયનશીલ.

विजिन (विज् इनच् किच्च) क्ली० नं. स्वादिष्ट કઢી.

विजिल (विज् इलच् किच्च) क्ली० लं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विजिहीर्षा (विहर्तुमिच्छा वि ह सन् अ) स्त्री० र्षा. ક્રીડા કરવાની ઇચ્છા, વિલાસ કરવાની ઉભેદ.

विजिहीर्षु (विहर्तुमिच्छुः) त्रि० र्षुः-र्षुः-र्षु. ક્રીડા કરવા ઇચ્છનાર, વિલાસ કરવાની ઉભેદ કરનાર.

विजिह्म (विशिष्टः जिह्मः) त्रि० ह्मः-ह्मा-ह्मं. વાંકું.

विजिह्मता (विजिह्मस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વાંકાપણું. [લો શબ્દ જુઓ.

विजिह्मत्व (विजिह्मस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપ-

विजृंभण (वि जृभि ल्युट्) क्ली० णं. १ ઉઘડવું તે. २ ખીલવું તે, વિકાસ. ३ બગાસું ખાવું તે.

'वनेषु सायंतनमल्लिकानां
विजृंभणोद्गंधिषु कुड्मलेषु' रघुवंशम्.

विजृंभा (वि जृभि अ) स्त्री० भा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विजृंभित (वि जृभि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉઘડેલું. २ ખીલેલું, વિકાસેલું. ३ બગાસું ખાધેલું. ४ બગાસું ખાનાર.

विजृंभित (,,) क्ली० तं. १ બગાસું. २ પ્રકાશ. ३ ચેષ્ટા. ४ ખીલવું તે.

विजेतृ (वि जि तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. વિજય પામનાર, જિતનાર. [પંગત.

विजोली ( ) स्त्री० ली. હાર, ઓળ,

विज्जन (विद् जनयति जन् अच्) क्ली० नं. ભાણ.

विज्जल (विदा जडयति जड् अच्) क्ली० लं. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ विजिल શબ્દ જુઓ.

विज्जुल (विज् उलच् जुट्) क्ली० लं. તજ, દાલચીની. [શબ્દ જુઓ.

विज्जुलिका (विज्जुल कन् इत्वं) स्त्री० का. जतुका

विज्वर (विगतो ज्वरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. જેનો તાવ ગયો હોય છે તે.

विज्ञ (विशेषेण जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. હુશિયાર, પ્રવીણ, ડાહ્યું.

विज्ञ (,,) पु० ज्ञः. પંડિત.

विज्ञता (विज्ञस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ હુશિયારી, ડહાપણ. २ પંડિતપણું, પાંડિત્ય.

विज्ञत्व (विज्ञस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વેલું, ખબર કરેલું.

विज्ञप्त (वि ज्ञा णिच् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. જણા-

विज्ञप्ति (वि ज्ञा णिच् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. १ ખબર. २ વિનંતિ, અરજ. [પ્રખ્યાત.

विज्ञात (वि ज्ञा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જાણેલું. २

विज्ञान (वि ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. १ જ્ઞાન જાણવું તે. २ કર્મ. ३ વેદાંતપ્રસિદ્ધ એક અવિદ્યાની વૃત્તિ. ४ બૌદ્ધમતપ્રસિદ્ધ આત્મરૂપ જ્ઞાન.

विज्ञानपाद (विज्ञानमेव पादं यस्य) पु० दः. व्यास.

विज्ञानमयकोष (विज्ञानात्मकः कोषः) पु० षः. જ્ઞાનેંદ્રિયસહિત બુદ્ધિપદાર્થ. [વિજ્ઞાનવાળું.

विज्ञानिक (विज्ञानमस्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-पिका-कं.

विज्ञापक (वि ज्ञा णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-की-कं. જણાવનાર, જાણ કરનાર, ખબર આપનાર.

विज्ञापन (वि ज्ञा णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ જણાવવું તે, જાણ કરવું તે. २ વિનંતિ-અરજ કરવી તે. [જુઓ.

विज्ञापना (,, ,,) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ

'कालप्रयुक्ता खलु कार्यविद्भि-
विज्ञापना भर्तृष सिद्धिमेति'
कुमारसंभवम्.

विज्ञापनीय (वि ज्ञा णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ જણાવવાલાયક, જાણ કરવાયોગ્ય. २ વિનંતિ કરવાલાયક.

विज्ञापित (वि ज्ञा णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જણાવેલું, જાણ કરેલું, २ વિનંતિ કરેલું.

विज्ञेय (वि ज्ञा यत्) त्रि० यः-या यं. જાણવાલાયક. [હાર.

विज्योली (विज् उल्) स्त्री० ली. ઓળ, પંગત,

विट् (भ्वा० पर० सेट् वेटति) १ અવાજ કરવો. २ શાપ દેવો.

विट (विट् क) पु० टः. १ છીનાળવો, જાર. २ શૃંગારરસના નાયકનો એક અનુચર. ३ ધૂતારો. ४ તે નામનો એક પર્વત. ५ એક જાતનું મીઠું. ६ એક જાતનો બેર. ७ નારંગાતું ઝાડ. ८ ઉંદર.

'न नटा न विटा न गायका
न परद्रोहनिबद्धबुद्धयः।

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नृपसद्मनि नाम के वयं
कुचभारानमिता न योषितः ' ॥
भर्तृहरिः ॥

विटंक (वि टकि अच्) क्ली० कं. કબૂતરખાટે ધરનો ઝરખો. कपोतपालिका.

विटंकक (विटंक क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विटप (विटं विस्तारं पाति पिबति वा पा क) पु० क्ली० पः-पं. १ शाखा. २ पल्लवविस्तार. ३ नवो अंकुर. ४ स्तंब शब्द જુઓ. ५ पल्लव.

' क्षपिता तद्विटपाश्रिता लता ' रघुवंशम्.

विटपिन् (विटप इनि) पु० पी. १ ઝાડ. २ વડનું ઝાડ. [ઝાડ.

विटप्रिय (विटस्य प्रियः) पु० यः. એક જાતનું

विटमाक्षिक (विटप्रियः माक्षिकः) पु० कः. એક જાતની ધાતુ.

विटि (विट् कि) स्त्री० टिः. પીળું ચંદન.

विटी (विट् कि ङीप्) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विट्खदिर (विडिव दुर्गंधः खदिरः) पु० रः. એક જાતના ખેરનું ઝાડ.

विट्चर (विशि विष्टायां चरति चर् अच्) पु० रः. ગંધકીમાં રહેનારૂં ભૂંડ.

विट्पण्य (विशः पण्यं) क्ली० ण्यं. વેપારનો માલ.

विट्पति (विशः कन्यायाः पतिः) पु० तिः. જમાઈ.

विट्संग (विषः संगः यस्मात्) पु० गः. જેમાં દસ્ત કબજ રહેછે એવો એક રોગ.

विट्सारिका (विडिव दुर्गंधा सारिका) स्त्री० का. એક જાતનું પક્ષી. [કુત્સિત.

विठंक ( ) त्रि० कः-का-कं. ખરાબ,

विड् (भ्वा० पर० सेट् वेडति) ગાળ દેવી.

विड् (विड् क्विप्) स्त्री० ट्-ड्. ટુકડો, ભાગ.

विड (विड् क) क्ली० डं. એક જાતનું લવણ.

' विडं सक्षारमूर्ध्वाधः कफवातानुलोभनम् '
भावप्रकाशः.

विडंग (विड् अंगच्) त्रि० गः-गा-गं. १ शाणुं, ચતુર. २ હુશિયાર, સુજાણ.

विडंग (विड् अंगच्) पु० क्ली० गः-गं. વાયડિંગ.

विडंब् (चुरा० उभय० सेट् विडंबयति-ते) १ નકલ કરવી. २ તિરસ્કાર કરવો. ३ દુઃખ કરવું. ४ સંતાપવું.

विडंबन (वि डंब् ल्युट्) क्ली० नं. १ अनुकरण, નકલ. २ तिरस्कार. ३ क्लेश, संताप. ४ निरर्थक करवुं तें, व्यर्थ करवुं ते, निष्फल करवुं ते.

विडंबना (वि डंब् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' असति त्वयि वारुणीमदः प्रमदानामधुना विडंबना '
कुमारसंभवम्.

' इयं च तेऽन्या पुरतो विडंबना ' कुमारसंभवम्.

विडारक (विडाल कः) पु० कः. બીંદડો, બીલાડો.

विडाल (विड् कालच्) पु० लः. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ नेत्रपिंड. ३ એક જાતનું અંજન.

विडालक (विडालः स्वार्थे कन्) पु० कः. બીલાડો, બીંદડો.

विडालक (विडाल संज्ञायां कन्) क्ली० कं. હડતાળ.

विडालपदक (विडालपद कन्) पु० कः. સોળ માસા બરાબર એક વજન. कर्ष.

विडालिका (विडाल ङीप् कन्) स्त्री० का. વિદારી શબ્દ જુઓ. [બીલાડો, બીંદડો.

विडाली (विडालस्य स्त्रीजातिः ङीप्) स्त्री० ली.

विडीन (वि डी क्त) क्ली० नं. પંખીની એક જાતની ગતિ. [જુઓ.

विडीनक (विडीनं कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ

विडुल (विड् कुलन्) पु० लः. વેતસવૃક્ષ.

विड्रज ( ) क्ली० जं. એક જાતનું રત્ન. [૧ દ્રવ્ય. ૨ ધુળ.

विडोजस् (विट् व्यापकमोजो यस्य) पु० जाः. १ **विडौजस्** (,, पृषो०) पु० जाः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विड्गंध (विडिव गंधो यस्य) क्ली० धं. વિડલવણ. विड. [રોધ રહે એવો વાતરોગ.

विड्ग्रह (विषः ग्रहः) पु० हः. જેમાં દસ્તનો અવ-

विड्ज (विशो जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. વિષ્ટાથકી પેદા થનાર.

विड्भव (विशो भवति भू अच्) त्रि० वः-वा-वं. વિષ્ટાથકી ઉત્પન્ન થનાર.

विड्लवण (विडिव दुर्गंधं लवणं) क्ली० णं. વિડ લવણ. विड, विडलवण. [શબ્દ જુઓ.

विड्वराह (विडप्रियो वराहः) पु० हः. विट्चर

वितंस (नितंस् अच्) पु० सः. પક્ષીને બાંધવાનું સાધન, દોરીવગેરે.

वितंडा (वि तडि अ) स्त्री० डा. १ પોતાના પક્ષનું મંડન કર્યાવિના બીજાના પક્ષનો જેમાં નિરાસ કરાય છે એવો એક વાદ, મિથ્યાવાદ. २ કણેરનું ઝાડ. ३ शेलारस. ४ दर्वी, કડછી. ५ બીજાના ગુણદોષ પ્રકાશ કરવા તે.

' स प्रतिपक्षस्थापनाहीनो वितण्डा '
गौतमन्यायसूत्रम्.

वितत (वि तन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ફેલાયલું,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વિસ્તારેલું.

वितति (वि तन् क्तिन्) स्त्री० तिः ફેલાવ, વિસ્તાર.

वितथ (वि तत् क्थन्) त्रि० थः-था-थं. અસત્ય, ખોટું, મિથ્યાભૂત. વિતથ્ય.

वितद्र (वि तम् रु दान्तादेशः) स्त्री० द्रुः. પંજાબ દેશની એક નદી. [પાતળું.

वितनु (विशिष्टः तनुः) त्रि० नुः-नुः-नु. નાજુક,

वितन्वत् (वि तन् शतृ) त्रि० न्वन्-न्वती-न्वत्. ફેલાતું, પ્રસરતું,

वितमस् (विगतं तमो यस्य) त्रि० माः-माः-मः. ૧ જેનું અંધારું ગયું હોય તે. ૨ તમોગુણ જેનામાં નથી તે.

वितरण (वि तृ ल्युट्) क्ली० णं. દાન.

' वित्ते नष्टे वितरणमहो कर्तुमिच्छन्ति मूढाः '

' पूर्णाशा बहवः कृता वितरणैर्येन त्वया याचकाः '

उद्भटः.

वितर्क (वि तर्क् अच्) पु० कः. સંદેહ, તર્ક.

वितर्कण (वि तर्क् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

वितर्दि (वि तृद् इन्) स्त्री० र्दिः. વેદિકા શબ્દ

वितर्दि (वि तृद् इन् ङीप्) स्त्री० र्दी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. वितर्द्धि, वितर्दी. [તાળ

वितल (विगतं तलं) क्ली० लं. તે નામનું એક પા-

वितल (विगतं तलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. તળ-વિનાનું. [એક નદી.

वितस्ता ( ) स्त्री० स्ता. તે નામની

वितस्ति (वि तस् क्तिच्) पु० स्त्री० स्तिः-स्तिः. વેંત.

वितान (वि तन् घञ्) पु० नः. ૧ ફેલાવ, પ્રસરવું તે, પ્રસાર. ૨ વૃત્તિભેદ. ૩ અવસર. ૪ યજ્ઞ. ૫ અગ્નિહોત્ર. [છત. ચંદ્રાતપ.

वितान (,,) पु० क्ली० नः-नं. ચંદરવો,

' भोगा मेघवितानमध्यविलसत्सौदामिनीचंचला
आयुर्वायुविघट्टिताभ्रपटलीलीनांबुवद् भंगुरम् '।
भर्तृहरिः ।

वितान (विगतं तानमस्मात्) त्रि० नः-ना-नं. ૧ ખાલી, શૂન્ય. ૨ મંદ, તુચ્છ.

वितानक (वितान स्वार्थे कन्) पु० क्ली० कः-कं. ચંદરવો, છત. [તનું ઝાડ.

वितानक (वितान संज्ञायां कन्) पु० कः. એક જા-

वितानीकरण (वितान च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. ચંદરવો બાંધવો તે.

वितानीकृत (वितान च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ચંદરવો બાંધેલું, છત જરેલું.

वितानमूलक (वितानाय मूलं यस्य कप्) क्ली० कं. સુગંધી વાળો.

वितीर्ण (वि तॄ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ૧ સામે પાર જવાયલું, ઓળંગેલું. ૨ દાનમાં આપેલું, બક્ષીસ કરેલું. ૩ વશ કરેલું, પરાભવ થયલું, હારેલું.

वितुन्न (वि तुद् क्त) क्ली० न्नं. ૧ એક જાતનું શાક. ૨ શેવાળ. [૨ ભોરથુથુ. ૩ નાગરમોથ.

वितुन्नक (वितुन्नं संज्ञायां कन्) क्ली० कं. ૧ ધાણા.

वितुन्ना (वि तुद् क्त टाप्) स्त्री० न्ना. ભોંયાંબલીનું ઝાડ. वितुन्नभूता. [ગયેલી છે તે.

वितृष् (विगता तृड् यस्य) त्रि० ट्-ड्. જેની તરસ

वितृष्ण (विगता तृष्णा यस्य) त्रि० ष्णः-ष्णा-ष्णं. જેની તૃષ્ણા ગયલી છે તે, તૃષ્ણારહિત, અનાસક્ત, વિરાગી. [કરવો. ૨ દાન કરવું.

वित् (चुरा० उभय० सेट् वित्तयति-ते) ૧ ત્યાગ

वित्त (वित्तयते त्यज्यते वित्त् घञ्) क्ली० त्तं. ધન, દોલત.

वित्त (विद् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं ૧ જાણેલું, જ્ઞાત. ૨ પ્રખ્યાત. ૩ વિચારેલું. ૪ મેળવેલું.

वित्तक (वित्त कन्) त्रि० कः-का-कं. ૧ પ્રખ્યાત. ૨ ધનવાન. [દોલતથી પેદા થનાર.

वित्तज (वित्ताज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं.

वित्तद (वित्तं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. દોલત આપનાર. [વાળું, પૈશાવાળું.

वित्तवत् (वित्त मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. દોલત-

वित्तहीन (वित्तेन हीनः) त्रि० नः-ना-नं. દોલતવિનાનું, ગરીબ.

वित्ति (विद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. ૧ જ્ઞાન, સમજ. ૨ વિચાર. ૩ મેળવવું, પામવું તે.

वित्तेश (वित्तस्य ईशः) पु० शः. ૧ કુબેર. ૨ દોલતનો ધણી.

वित्तेहा (वित्तस्य ईहा) स्त्री० हा. ધનની લાલસા.

' धर्मार्थं यस्य वित्तेहा वरं तस्य निरीहता ।
पादप्रक्षालनात्पंके दूरादस्पर्शनं वरम् ' ॥
उद्भटः ॥

वित्रप (विगता त्रपा यस्य) त्रि० पः-पा-पं. શરમ વિનાનું, નિર્લજ્જ, બેશરમ. [પામેલું.

वित्रस्त (वि त्रस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. ત્રાસ

वित्रास (वि त्रस् घञ्) पु० सः. ત્રાસ, બીક.

वित्सन (विद् क्विप् तं सनोति सन् अच्) पु० नः. ૧ બળદ. ૨ વૃષભરાશિ. [પ્રાર્થના કરવી.

वित्थ् (भ्वा० आत्म० सेट् वेत्थते) ભાગવું, જાચવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विथुर (विथ् उरच् किच्च) पु० रः. १ राक्षस. २ चोर.

विथ्या (विथ् यत्) स्त्री० थ्या. वनस्पति गोळिंडी.

विद् (दिवा० आत्म० अनिट् विद्यते) होवुं.

'नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः'

श्रीमद्भगवद्गीता.

विद् (रुधा० आत्म० अनिट् वित्ते) १ विचारवुं, धारवुं. २ जाणवुं, समजवुं. ३ वादविवाद करवो, शोधवुं.

विद् (चुरा० उभय० सेट् वेदयति-ते) १ सुखवगेरे अनुभववुं. २ रहेवुं. ३ वसवुं. ४ बोलवुं. ५ आख्यान करवुं.

विद् (तुदा० उभय० अनिट् विंदति-ते) मेळववुं, पामवुं.

विद् (अदा० पर० अनिट् वेत्ति-वेद) १ जाणवुं. २ मानवुं, धारवुं, गणवुं. 'अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्वमिदं ततम्' श्रीमद्भगवद्गीता; सम् (संवित्ते) १ जाणवुं. २ ओळखवुं, पारखवुं.

विद् (विद् क्विप्) पु० त्-द्. १ पंडित. २ बुधग्रह. ३ जाणनारो.

विद (विद् क) पु० दः. उपलो शब्द जुओ.

विदंश (विदश्यतेऽनेन दंश् घञ्) पु० शः. चाटणुं.

विदग्ध (वि दह् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. १ नागर. २ चतुर, शाणुं. ३ पंडित. ४ विशेष दग्ध.

विदग्ध (,,) क्ली० ग्धं. એક जातनुं वृण.

विदग्धता (विदग्धस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ नागरपणुं. २ चतुराई. ३ पंडितपणुं.

विदग्धत्व (विदग्धस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [२ ते नामनी એક नायिका.

विदग्धा (वि दह् क्त टाप्) स्त्री० ग्धा. १ चतुर स्त्री.

विदत् (विद् शतृ) त्रि० दन्-दती-दत्. १ जाणतुं. २ ज्ञानवंतुं. [शब्द जुओ.

विदथ (विद् कथच्) पु० थः. १ योगी. २ कृतिन्

विदथ (,,) क्ली० थं. यज्ञ.

विदधत् (वि धा शतृ) त्रि० धन्-धती-धत्. १ धारण करतुं. २ पोषण करतुं. ३ विधान करतुं, करतुं. [शब्द जुओ.

विदधान (वि धा शानच्) त्रि० नः-ना-नं. उपलो

विदर (विगतः दरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. डरविनानुं.

विदर (वि दृ अच्) क्ली० रं. એક जातनुं झाड.

विदर (,, अप्) पु० रः. १ फाडवुं-चीरवुं ते. २ भाग करवा. [विदर्भ देश. विदर्भा.

विदर्भ (विगता दर्भाः कुशा यतः) पु० व० व० र्भाः

'अस्ति दक्षिणापथे विदर्भेषु पद्मपुरं नाम नगरम्'

मालतीमाधवम्.

विदर्भज (विदर्भेषु जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. विदर्भदेशमां पेदा थनार.

विदर्भजा (,, टाप्) स्त्री० जा. १ लोपामुद्रा शब्द जुओ. २ दमयंती. ३ रुक्मिणी. ४ विदर्भनी स्त्री. वैदर्भी. [डाबिनानुं.

विदल (विगतं दलं यस्मात्) त्रि० लः-ला-लं. पांद.

विदल (विशेषेण दल्यते दल् क) त्रि० लः-ला-लं. १ बे भाग करेलुं. २ चीरेलुं. ३ फाडेलुं.

विदल (,,) क्ली० लं. १ वांसनुं बनावेलुं पात्र. २ वटाणानी दाळ. ३ दाडमनी छाल. ४ छाल. [जुओ.

विदल (,,) क्ली० लं. पिटक शब्द

विदलन (विदल् ल्युट्) क्ली० नं. १ चीरवुं-फाडवुं ते. २ बे भाग करवा ते.

विदलित (वि दल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ चीरेलुं. २ फाडेलुं. ३ बे भाग करेलुं.

विदलीकरण (विदल च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ चीरवुं-फाडवुं ते. २ बे भाग करवा ते.

विदा (विद् अङ्) स्त्री० दा १ ज्ञान. २ बुद्धि.

विदार (वि दृ णिच् अच्) पु० रः. १ फाडवुं-चीरवुं. २ बे भाग करवा ते. ३ युद्ध. ४ पाणीतुं पूर. [भां रहेलुं (झाड, शिलावगेरे).

विदारक (वि दृ णिच् ण्वुल्) पु० कः. जलनी वच्-

विदारक (वि दृ णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. फाडनार, चीरनार.

विदारक (,,) क्ली० कं. १ पाणीनो अंध. २ सूकायली नदीवगेरेनुं जल धारण करनार खाडो.

विदारण (वि दृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ फाडवुं-चीरवुं ते. २ बे भाग करवा ते. ३ मारवुं-ठार मारवुं ते. ४ छिन्न करवी ते, दुःख देवुं ते.

'युवजनहृदयविदारणमनसिजनखरुचिकिंशुकजाले'

गीतगोविंदम्.

विदारण (,,) पु० णः. १ लडाई, युद्ध. २ कर्णिकारवृक्ष. विदारणा.

विदारिका (वि दृ णिच् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. १ એક जातनी वनस्पति. २ गांभारी शब्द जुओ. ३ धमासो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विदारिणी (वि दृ णिनि ङीप्) स्त्री० णी. काश्मरी शब्द जुओ. [ફાડેલું.

विदारित (वि दृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. चीरेलुं, ફાડેલું,

विदारी (वि दारि अच् ङीप्) स्त्री० री. १ वनस्पति शालवण. २ भूमिकुष्मांड. ३ એક જાતનો કંદરોગ.

'विदारी वातपित्तघ्नी बल्या वृष्या रसायनी'
राजवल्लभः.

विदारीगंधा (विदार्या इव गंधो यस्याः) स्त्री० धा. वनस्पति शालवण.

विदारु (वि दृ उन्) पु० रुः. કાકીડો.

विदाह (वि दह् घञ्) पु० हः. બળવું તે, બળતરા.

विदाहिन् (वि दह् णिनि) त्रि० ही-हिनी-हि. દાહ કરનાર. [તનું પક્ષી.

विदिक्चंग ( ) पु० गः. એક જા-

विदित (विद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જાણેલું, ज्ञात. २ માગેલું, પાર્થિત. [શાણો. २ કવિ.

विदित (,,) पु० तः. १ પંડિત,

'विदितः समायथौ' किरातार्जुनीयम्.

विदित (,,) क्ली० तं. १ જ્ઞાન. २ બુદ્ધિ. ३ ઉપગમ. ४ વિખ્યાતિ. [જાણનાર.

विदित (विदितमस्त्यस्य अच्) त्रि० तः-ता-तं.

विदिश् (विगता दिशौ) स्त्री० क्-ग्. બે દિશાની વચ્ચેનો ખુણો.

विदिश (विगता दिशा अस्मात्) पु० शः. વિષ્ણુ.

विदिशा (विशिष्टा दिशाऽस्याम्) स्त्री० शा. તે નામનું એક શહેર.

विदीर्ण (वि दृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ફાડેલું, ચીરેલું.

विदु (विद् कु) पु० दुः. १ હાથીના કુંભસ્થલનો મધ્ય ભાગ. २ પાણીનો ઘોડો.

विदुर (विद् कुरच्) पु० रः. વ્યાસવડે દાસીના પેટે પેદા થયલો કૌરવનો મંત્રી.

विदूर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ શાણું, चतुर. २ જાણ, ज्ञाता. ३ નાગર. ४ ધીર.

विदुल (विद् कुलच्) पु० लः. १ નેતર. २ જલવેતસ. ३ ગંધરસ. ४ તે નામનો એક ક્ષત્રિય.

विदुला (विद् कुलच् टाप्) स्त्री० ला. सातला शब्द जुओ. [આપત્તિમાં આવેલું.

विदून (वि दु क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ દુઃખી. २

विदूर (विशिष्टं दूरं) क्ली० रं. અત્યંત દૂરપણું.

विदूर (,,) त्रि० रः-रा-रं. અત્યંત દૂરનું.

'विदूरे केयूरे कुरु' साहित्यदर्पणम्.

विदूर (,,) पु० रः. જ્યાં વૈદૂર્ય મણિ પેદા થાય છે તે સ્થાન. [અત્યંત દૂર જનાર.

विदूरग (विदूरं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं.

विदूरज (विदूरे जायते जन् ड) क्ली० जं. વૈદૂર્યમણિ. [ચંદ્રવંશનો રાજા.

विदूरथ ( ) पु० थः તે નામનો એક

विदूराद्रि (विदूरस्य अद्रिः) पु० द्रिः. તે નામનો એક પર્વત.

विदूषक (विदूषयति वि दूष् णिच् ण्वुल्) पु० कः. નાટકમાં સૂત્રધારનો સોબતી મશ્કરો.

'शृंगारस्य सहाया विटचेटविदूषकाद्याः स्युः ।
भक्ता नर्मसु निपुणाः कुपितवधूमानभंजनाः शुद्धाः' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

विदूषक (,,) त्रि० कः-षिका-कं. १ બારકાની નિંદા કરનાર. २ મશ્કરું.

विदूषण (वि दूष् ल्युट्) क्ली० णं. દોષ, ઠપકો.

विदेश (विभिन्नो देशः) पु०शः બીજો દેશ, પરદેશ. देशांतर.

'को विदेशः सविद्यानां किं दूरं व्यवसायिनाम्'
चाणक्यशतकम्.

विदेशग (विदेशं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. પરદેશ જનાર. [ગયલું.

विदेशगत (विदेशं गतः) त्रि० तः-ता-तं. પરદેશ

विदेशगमन (विदेशे गमनं) क्ली० नं. પરદેશ જવું તે. [પરદેશમાં પેદા થનાર.

विदेशज (विदेशे जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं.

विदेशजात (विदेशे जातः) त्रि० तः-ता-तं. પરદેશમાં પેદા થયલું. [સ્વં. પરદેશમાં રહેનાર.

विदेशस्थ (विदेशे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-

विदेशिन् (विदेश इनि) त्रि० शी-शिनी-शि. પરદેશમાં રહેનાર.

विदेह (विगतो देहो देहसंबंधो यस्य) पु० हः. १ જનકરાજા. २ (ब० व० विदेहाः) મિથિલા દેશ. ३ મિથિલા દેશના લોક.

विदेह (,,) त्रि० हः-हा-हं. १ શરીરવિનાનું २ કૈવલ્યમુક્તિ પામેલું.

विदेहा (,, टाप्) स्त्री० हा. મિથિલા.

विद्ध (व्यध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ વીંધેલું, છેદ પાડેલું. २ ફેંકેલું. ३ સરખું, सदृश. ४ મારેલું, તાડિત. ५ બાધ પામેલું.

विद्धकर्ण (विद्धौ कर्णौ यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. જેના કાન વીંધેલા હોય છે તે.

विद्धकर्ण (विद्धः कर्ण इव पत्रमस्य) पु० र्णः. वनस्प-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ति पाठ. पाठा.

विद्धकर्णी (,, पत्राण्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. विद्धकर्णिका.

विद्यमान (विद् शानच्) पु० न० वर्त्तमानકાળ.

विद्यमान (,,) त्रि० नः-ना-नं. वर्त्तमानકાળમાં હોતું, વર્ત્તતું.

विद्या (विद् क्यप्) स्त्री० द्या. १ ज्ञान. २ विधा. ३ तत्त्वसाक्षात्કાર. ४ દુર્ગા. ५ गणिકારિકા वृक्ष.६ तंत्रोકત देवीमंत्र. ७ विधाहेतु शास्त्र.

विद्या नाम नरस्य रूपमधिकं प्रच्छन्नगुप्तं धनं
विद्या भोगकरी यशःसुखकरी विद्या गुरूणां गुरुः ।
विद्या बन्धुजनो विदेशगमनो विद्या परं दैवतं
विद्या राजसु पूजिता न तु धनं विद्याविहीनः पशुः ।
भर्तृहरिः ॥

विद्याचण (विद्यया विख्यातः चण) त्रि० णः-णा-णं. વિધાવડે પ્રખ્યાત થયલું.

विद्याचन (विद्यया विख्यातः चन) त्रि० नः-ना-नं. ઉપલો શબ્દ જૂઓ.

विद्याचुंचु (विद्यया विख्यातः चुंचु) त्रि० चुः-चुः-चु. વિધાવડે પ્રખ્યાત થયેલું.

विद्यातस् (विद्या तसिल्) अव्य० तः. વિધાર્થી.

विद्यादल (विद्यायै दल्यतेऽसौ) पु० लः. ભૂર્જવૃક્ષ.

विद्यादान (विद्याया दानं) क्ली० नं. १ વિધા શીખવવી તે. २ પુસ્તકવગેરે આપવાં તે.

विद्याधन (विद्यया लब्धं धनं) क्ली० नं. વિધાથી મેળવેલું ધન.

विद्याधन (विद्यैव धनं) क्ली० नं. વિધારૂપીધન.

'विद्याधनं सर्वधनप्रधानम्' भर्तृहरिः.

विद्याधर (विद्यां धरति धृ अच्) पु० रः. તે નામની એક ઉપદેવયોનિ.

'न्यस्ताक्षरा धातुरसेन यत्र भूर्जत्वचः कुंजरबिंदुशोणाः ।
व्रजंति विद्याधरसुंदरीणामनंगलेखक्रिययोपयोगम्' ॥
कुमारसंभवम् ॥

विद्याधरी (विद्याधर ङीष्) स्त्री० री. વિધાધરની સ્ત્રીજાતિ.

विद्यानुपालन (विद्याया अनुपालनं) क्ली० नं. પ્રાપ્ત વિધાનું સંરક્ષણ.

विद्यानुसेवन (विद्याया अनुसेवनं) क्ली० नं. વિધાનો અભ્યાસ કરવો તે.

विद्याप्राप्ति (विद्यायाः प्राप्तिः) स्त्री० प्तिः વિધાનો લાભ.

विद्यारंभ (विद्याया आरंभः) पु० भः. ભણતરવગેરે વિધાનો પ્રારંભ.

विद्यार्जन (विद्याया अर्जनं) क्ली० नं. વિધાનો લાગ.

विद्यार्जित (विद्यया अर्जितं) त्रि० तः-ता-तं. વિધાથી મેળવેલું. विद्यापार्जित. [भतलब.

विद्यार्थ (विद्यायाः अर्थः) पु० र्थः. વિધા શીખવાની

विद्यार्थिन् (विद्यायाः अर्थी) त्रि० र्थी-र्थिनी-र्थि. વિધા શીખવાની જેની ઇચ્છા છે તે, વિધાર્થી.

विद्यालब्ध (विद्यया लब्धं) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. વિધાથી મેળવેલું. [વિધાલય.

विद्यालय (विद्यायाः आलयः) पु० यः. પાઠશાળા,

विद्यालाभ (विद्यायाः लाभः) पु० भः. વિધાનો લાભ. [લોભ.

विद्यालोभ (विद्यायाः लोभः) पु० भः. વિધાનો

विद्यावत् (विद्या मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. વિધાવાળું. [વિધાવગરનું, મૂર્ખ.

विद्याविहीन (विद्यया विहीनः) त्रि० नः-ना-नं. વિ-

'विद्याविहीनः पशुः' भर्तृहरिः.

विद्याव्रतस्नातक (विद्याव्रतेन स्नातकः) पु० कः જેણે બાર વર્ષમાં વિધા અને બ્રહ્મચર્યવ્રત સંપૂર્ણ કરેલાં છે તે વિપ્ર.

विद्यास्नातक (विद्यया स्नातकः) पु० कः જેણે બ્રહ્મચર્યવ્રતમાં વિધા સંપૂર્ણ કરી છે એવો બ્રહ્મચારી. [વગરનું, મૂર્ખ.

विद्याहीन (विद्यया हीनं) त्रि० नः-ना-नं, વિધા-

विद्युत् (विद्योतते वि द्युत् क्विप्) स्त्री० त्-द् १ વીજળી. २ સંધ્યા. [તેજોહીન.

विद्युत् (विगता द्युत् यस्य) त्रि० त्-द् કાંતિવિનાનું,

विद्युत्प्रिय ( ) क्ली० यं. કાંસું.

विद्युन्मत् (विद्युत् मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. વીજળીવાળું.

विद्युन्माला ( ) स्त्री० ला. આઠ અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છંદ.

'मो मो गो गो विद्युन्माला' छन्दोमञ्जरी.

विद्युन्मालिन् ( ) पु० ली. તે નામનો એક રાક્ષસ.

विद्योतन (वि द्युत् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. પ્રકાશવું તે.

विद्योतन (वि द्युत् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. પ્રકાશનાર. [લાભ.

विद्योपार्जन (विद्यायाः उपार्जनं) क्ली० नं. વિધાનો

विद्योपार्जित (विद्यया उपार्जितं) त्रि० तः-ता-तं. વિધાથી મેળવેલું.

विद्र (व्यध् रक्) क्ली० द्रं. છેદ, ખાડો.

विद्राधि (विद हृदयं रुणद्धि रुध् कि) पु० धिः એક જાતનો રોગ.

'त्वग्रक्तमांसमेदांसि प्रदूष्यास्थिसमाश्रिताः ।
दोषाः शोथं शनैर्घोरं जनयंत्युच्छ्रिता भृशम् ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

महामूलं रुजापन्नं वृत्तं वाप्यथ वायतम् ।
स विद्रधिरिति ख्यातो विज्ञेयः षड्विधश्च सः ' ॥
॥ भावप्रकाशः

विद्रधिघ्न (विद्रधिं हंति हन् टक्) पु० घ्नः. शरगवानुं ઝાડ. [पु० नः. ઉપલો शब्द જુઓ.

विद्रधिनाशन (विद्रधिं नाशयति नश् णिच् ल्युट्)

विद्रव (वि द्रु अप्) पु० वः. १ नाशी જવું ભાગીજવું તે, પલાયન. २ ખરવું તે, क्षरण. विद्राव.

विद्राव (वि द्रु घञ्) पु० वः. ઉપલો शब्द જુઓ.

विद्रावक (वि द्रु ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. ગાળી દેનાર, द्रव કરનાર.

विद्रुत (वि द्रु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नाशी गयलुं, ભાગી गयलुं. २ અગ્નિવગેરેના યોગથી પાતળું પાણી જેવું કરેલું. [२ પરવાળાનું ઝાડ.

विद्रुम (विशिष्टो द्रुमः) पु० मः. १ પરવાળું. २ 'मुक्ताफलं वा स्फुटविद्रुमस्थम्' कुमारसंभवम्.

विद्रुमफला ( ) स्त्री० ला. એક જાતની वनस्पति. [तनुं सुगंधिद्रव्य.

विद्रुमलता (विद्रुमस्य लतेव) स्त्री० ता. એક જા-

विद्रुमलतिका (,, कन् टाप्) स्त्री० का. ઉપલો शब्द જુઓ.

विद्वत्कल्प (ईषदसमाप्तो विद्वान् कल्पप्) त्रि० ल्पः-ल्पा-ल्पं. विद्वान्थी सहेज ઉતરતો, विद्वान्જેવો. [अतिशयविद्वान्.

विद्वत्तम (अतिशयेन विद्वान् तमप्) त्रि० मः-मा-मं.

विद्वत्तर (अतिशयेन विद्वान् तरप्) त्रि० रः-रा-रं. બહુ વિદ્વાન્. [વિદ્વત્તા.

विद्वत्ता (विदुषो भावः तल्) स्त्री० त्ता. विद्वान्પણું,

विद्वत्त्व (विदुषो भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ.

' विद्वत्वं च नृपत्वं च नैव तुल्यं कदाचन ।
स्वदेशे पूज्यते राजा विद्वान् सर्वत्र पूज्यते ' ॥

विद्वद्देशीय (ईषदसमाप्तो विद्वान् देशीयर्) त्रि० यः-या-यं. विद्वत्कल्प शब्द જુઓ.

विद्वस् (विद् क्वसु) त्रि० द्वान्-दुषी-द्वत्. १ જાણું, પ્રાજ્ઞ. २ આત્મજ્ઞાનવાળું.

' विद्वांसो वसुधातले परवचःश्लाघासु वाचंयमाः '
भामिनीविलासम्.

विद्वस् ( ) पु० द्वान्. પંડિત.

विद्विष् (विशेषेण द्वेष्टि द्विष् क्विप्) त्रि० ट्-ड्. शत्रु, દુશ્મન.

विद्विष (वि द्विष् क) त्रि० षः-षा-षं. ઉપલો शब्द જુઓ. [દુશ્મન.

विद्विषत् (वि द्विष् शतृ) त्रि० षन्-षंती-षत्. शत्रु,

' दत्तं पदं शिरसि विद्विषतां ततः किम् '
भर्तृहरिः.

विद्वेष (वि द्विष् घञ्) पु० षः. વેર, દુશ્મનાઈ.

विद्वेषण (वि द्विष् ल्युट्) क्ली० णं. ઉપલો शब्द જુઓ.

विद्वेषण (वि द्विष् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. જેથી એક બીજાને દુશ્મનાઈ પેદા થાય તેવું એક તંત્રોક્ત કર્મ. [द्वेष करनार.

विद्वेषिन् (वि द्विष् णिनि) त्रि० षि-षिणी-षि. शत्रु,

विद्वेष्टृ (वि द्विष् तृच्) त्रि० ष्टा-ष्ट्री-ष्टृ. ઉપલો शब्द જુઓ.

विध् (तुदा० पर० सेट् विधति) १ वींधवुं, छेदवुं. २ हुકમ કરવો. ३ બંદોબસ્ત કરવો.

विध (विध् क अच् वा) पु० धः. १ પ્રકાર, ભેદ. २ હાથીને ખવાલાયક અન્ન. ३ વિધાન. ४ વીંધવું તે, ५ વધવું તે, વધારો, वृद्धि. ६ વેતન, પગાર, રોજ. [પણું. विधनत्व.

विधनता (विधनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. નિર્ધન-

विधवा (विगतो धवो यस्याः) स्त्री० वा. રાંડેલી સ્ત્રી, રાંડીરાંડ.

विधवागामिन् (विधवा गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. રાંડીરાંડનો સંગ કરનાર.

विधवावेदन (विधवाया वेदनम्) क्ली० नं. રાંડીરાંડને પરણવું તે.

विधा (विध् अच् टाप्) स्त्री० धा. विध शब्द જુઓ.

विधातव्य (वि धा तव्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. કરવાલાયક વિધેય.

विधातृ (वि धा तृच्) पु० ता. १ બ્રહ્મા. २ કામદેવ. ३ ભૃગુમુનિનો એક પુત્ર. ४ ભદ્રિરા. ५ અધર્મ.

' सर्पस्य शांतिः कुटिलस्य मैत्री
विधातृसृष्टौ न हि दृष्टपूर्वा '
भामिनीविलासम्.

विधातृ (,,) त्रि० ता-त्री-तृ. १ કરનાર. २ વિધાયક. [२ भरीचिवगेरे ऋषि.

विधातृभू (विधातृ भू क्विप्) पु० भूः १ नारदमुनि.

विधात्रायुस् (विधातुः आयुषः प्रमाणं यस्मात्) पु० युः. १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ.

विधात्री (वि धा तृच् ङीप्) स्त्री० त्री. गजपीपर.

विधान (वि धा ल्युट्) क्ली० नं. १ કરવું તે. २ કામ. ३ વિધિ. ४ હાથીનું ભક્ષ્યાન્ન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'निधानं धर्माणां किमपि च विधानं नवमुदां
प्रधानं तीर्थानाममलपरिधानं त्रिजगतः'
गंगालहरी.

विधानक (विधानं संज्ञायां कन्) क्ली० कं. दुःख, व्यथा.

विधानज्ञ (विधानं जानाति ज्ञा क) पु० ज्ञः. पंडित.

विधानज्ञ (,,) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. विधिने जाणनार. [करनार, करनार.

विधायक (वि धा ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. विधान

विधायकता (विधायकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. करनारपणुं.

विधायकत्व (विधायकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [यक शब्द जुओ

विधायिन् (वि धा णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. विधा-

विधारण (वि धृ ल्युट्) क्ली० णं. धरवुं-धारण करवुं ते.

विधि (वि धा कि) पु० धिः. १ प्रेरणा. २ ब्रह्मा. ३ भाग्य. ४ कर्म. ५ विष्णु. ६ काम. ७ हाथीनुं भक्ष्यान्न. ८ अप्राप्तप्रापक३५ એક जातनुं वाक्य. ९ व्याकरणप्रसिद्ध એક जातनुं सूत्र.

'निस्त्रैगुण्ये पथि विचरतां को विधिः को निषेधः'
'संज्ञा च परिभाषा च विधिर्नियम एव च।
अतिदेशोऽधिकारश्च षड्विधं सूत्रलक्षणम्'॥

विधिघ्न (विधिं हंति हन् ठक्) त्रि० घ्नः-घ्नी-घ्नं. विधिने हणनार. [विधिने जाणनार.

विधिज्ञ (विधिं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं.

विधितस् (विधि तसिल्) अव्य० तः. विधिथी, विधिप्रमाणे. [त्सा. विधान करवानी इच्छा.

विधित्सा (विधातुमिच्छा विधा सन् अ) स्त्री०

विधित्सु (विधातुमिच्छुः वि धा सन् उ) त्रि० त्सुः-त्सुः-त्सु. करवाने इच्छनार.

विधिदर्शक (विधिं दृश् ण्वुल्) पु० कः. यज्ञमां सर्व कर्म थयुं छे के नहि ते संभाळी संपूर्ण करावनारो ब्राह्मण. [शब्द जुओ.

विधिदर्शिन् (विधिं दृश् णिनि) पु० र्शी. उपलो

विधिदेशक (विधिं दिशति दिश् ण्वुल्) पु० कः. १ विधिदर्शक शब्द जुओ. २ सदस्य शब्द जुओ. ३ गुरु. [विधिनो प्रयोग. विधिप्रसंग.

विधिप्रयोग (विधेः प्रयोगः) पु० गः. यथाशास्त्र

विधिवत् (विधिमर्हति विधि वत्) अव्य० वत. विधिप्रमाणे, विधिने अनुसरीने.

विधिहीन (विधिना हीनः) त्रि० नः-ना-नं. विधिहीन अनुष्ठानवगेरे.

विधीयमान (वि धा यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. विधिप्रमाणे, करवालायक, करवायोग्य.

विधु (व्यध् कु) पु० धुः. १ चंद्र. २ कपूर. ३ विष्णु. ४ ब्रह्मा. ५ शंकर. ६ वायु. ७ युद्ध. ८ राक्षस.

'स हि गगनविहारी कल्मषध्वंसकारी
दशशतकरधारी ज्योतिषां मध्यचारी।
विधुरपि विधियोगाद् ग्रस्यते राहुणाऽसौ
लिखितमपि ललाटे प्रोज्झितुं कः समर्थः॥
भर्तृहरिः॥

विधुत (वि धु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ कंपेलुं. २ छोडेलुं.

विधुति (वि धु क्तिन्) स्त्री० तिः. कंप, हालवुं ते.

विधुनन (वि धु णिच् नुक्च) क्ली० नं. कंपावबुं-हलावबुं ते.

विधुंतुद (विधुं तुदति) पु० दः. राहु.

विधुपंजर (विधोः पंजर इव) पु० रः. भरुं.

विधुप्रिय (विधुः प्रियः अस्य) पु० यः એક जातनुं धान्य.

विधुप्रिया (विधोः प्रिया) स्त्री० या. चंद्रनी स्त्री.

विधुर (विगता धूर्यस्य अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ वियोग पामेलुं, विश्लिष्ट. २ कंप, अस्थिरपणाथी भ्रमित थयेलुं.

'प्रसरति शशधरबिम्बे विहितविलम्बे च माधवे विधुरा'
गीतगोविंदम्.

विधुर (विगता धूः) क्ली० रं. १ विकलपणुं. २ वियोग, विश्लेष. [जुओ.

विधुरता (विधुरस्य भावः) स्त्री० ता. उपलो शब्द

विधुरत्व (विधुरस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

विधुरा (विधुर टाप्) स्त्री० रा. शीखंड.

विधुवन (वि धु ल्युट्) क्ली० नं. कंपवुं-हालवुं ते.

विधूत (वि धू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ कंपेलुं, हालेलुं. २ छोडेलुं, त्यजत.

विधूति (वि धू क्तिन्) स्त्री० तिः कंपवुं-हालवुं ते.

विधूयमान (वि धू यक् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. कंपन करातुं, हलावातुं.

विधृत (वि धृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ धारण करेलुं, धरेलुं. २ अधीर, असंतुष्ट.

विधेय (वि धा यत्) त्रि० यः-या-यं. १ विधातव्य शब्द जुओ. २ वचनमां रहेनार, अधीन. ३ विधिथी जाणवालायक.

विधेयता (विधेयस्य भावः तल्) स्त्री० ता. करवा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

योग्यपणुं. [शब्द जुओ.
विधेयत्व (,, त्व) क्ली० त्वं.. उपरो.
विध्याभास (विधेराभासः यत्र) पु० सः. ते नामनो એક અર્થાલંકાર. [પમાન. ૩ વૈર, શત્રુત્વ.
विध्वंस (वि ध्वंस् घञ्) पु० सः. १ नाश. २ अ-
विध्वंसिन् (वि ध्वंस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. १ नाश કરનાર. २ અપરાધી, ગુન્હેગાર. ૩ અપમાન કરનાર.
विनत (वि नम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નમેલું. २ વાંકું. ૩ શિક્ષિત.
विनता (वि नम् क्त टाप्) स्त्री० ता. १ ગરુડની મા. २ કશ્યપની પત્ની. ૩ એક જાતનો રોગ.
विनतासूनु (विनतायाः सूनुः) पु० नुः. १ અરુણ. २ ગરુડ. विनतासुत, विनतापुत्र, वैनतेय.
विनति (वि नम् क्तिन्) स्त्री० तिः. નમ્રપણું, નમ્રતા, નમ્રતા.
विनद (वि नद् अच्) पु० दः એક જાતનું ઝાડ.
विनम्र (विशेषेण नम्रः) त्रि० म्रः-म्रा-म्रं. વિશેષ નમ્ર. [પુષ્પ.
विनम्रक (विशेषेण नम्रमिव कन्) क्ली० कं. तगर-
विनय (वि नी अच्) पु० यः. १ વિનય. २ શિક્ષા. ૩ અનુનય. ४ વશીકરણ.
' वपुःप्रकर्षादजयद् गुरुं रघुस्तथापि नीचैर्विनयाददृश्यत ' रघुवंशम्.
विनय (,,) त्रि० यः-या-यं. १ વિનયવાળું २ નિભૃત શબ્દ જુઓ. ૩ ફેરવેલું. ४ જિતેંદ્રિય.
विनयग्राहिन् (विनयं गृह्णाति ग्रह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. વચનમાં રહેનાર, હુકમમાં રહેનાર.
विनयन (वि नी ल्युट्) क्ली० नं. शिक्षा.
विनयभाज् (विनयं भजते भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. વિનયવાળું. [પહેલો શબ્દ જુઓ.
विनयवत् (विनय मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ઉ-
विनयस्थ (विनये तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. विनयग्राहिन् शब्द जुओ. [કરતું.
विनर्दत् (वि नर्द् शतृ) त्रि० दन्-दती-दत्. નાદ
विनशन (वि नश् ल्युट्) क्ली० नं. १ नाश. २ કુરુક્ષેત્રનું એક તીર્થ.
' हिमवद्विंध्ययोर्मध्यं यत्प्राग् विनशनादपि ' मनुस्मृतिः.
विनश्यत् (वि नश् शतृ) त्रि० श्यन्-श्यंती-श्यत्. નાશ પામતું. [વંત.
विनश्वर (विशेषेण नश्वरः) त्रि० रः-रा-रं. નાશ-
विनष्ट (वि नश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ નાશ પામેલું. २ નહિ જેવું થયેલું. [નહિ જેવું થવું તે.
विनष्टि (वि नश् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. १ વિનાશ. २
विनस (विगता नासा यस्य) त्रि० सः-सा-सं. નાકવગરનું, નકટું. [વણ.
विना (वि ना) अव्य० ना. शिवाय, વગર, વિના,
' विना मलयमन्यत्र चंदनं न विवर्धते '.
विनाकृत (विनेति कृत कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ત્યક્ત. રહિત. [પળ, ઘડીનો સાઠમો ભાગ.
विनाडिका (विभक्ता नाडिका यया) स्त्री० का.
विनाडी (विभक्ता नाडी यया) स्त्री० डी. ઉપરો. શબ્દ જુઓ.
विनाथ (विगतो नाथो यस्य) त्रि० थः-था-थं. १ નાથવિનાનું, ધણીવગરનું. २ નિરાધાર, આશ્રયરહિત. [બુદ્ધ. ૩ વિદ્વાન. ४ ગુરુ. ५ ગરુડ.
विनायक (वि नी ण्वुल्) पु० कः. १ ગણેશ. २
विनायिका (वि नी ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. ગરુડની પત્ની. [જુઓ.
विनाश (वि नश् घञ्) पु० शः. विनष्टि शब्द
विनाशक (वि नश् ण्वुल्) त्रि० कः-शिका-कं. विध्वंसिन् शब्द જુઓ. [કરનાર.
विनाशन (वि नश् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. નાશ
विनाशन (वि नश् ल्युट्) क्ली० नं. १ નુકસાન. २ વિનાશ.
' विषयेषु विनाशधर्मसु ' रघुवंशम्.
विनाशयत् (वि नश् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. નાશ કરતું. [નાશ કરેલું.
विनाशित (वि नश् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.
विनाशिन् (वि नश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. १ નાશ કરનાર. २ અવિનાશી.
विनाशोन्मुख (विनाशाय उन्मुखः) त्रि० खः-खा-खं. १ નાશ થવા તૈયાર થયેલું. २ પડવા.
' विनाशोन्मुखं दृष्ट्वा तत्प्रयुक्तं कार्यं कुर्वन्ति ' कौमुदी.
विनासिक (विगता नासिका यस्य) त्रि० कः-का-कं. નાકવિનાનું, નકટું. [કણું. વીનાહ.
विनाह (वि नह् घञ्) पु० हः. કુવાનો ભીંત હો-
विनिग्रह (विशेषेण निग्रहः) पु० हः. નિગ્રહ.
विनिद्र (विगता निद्रा यस्य) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ નિદ્રાવિનાનું, ઉઘવગરનું. २ પ્રકાશિત.
विनिद्रता (विनिद्रस्य भावः तल्) स्त्री० त्व ' જાગવું તે, જાગરણ. २ પ્રબોધ.
विनिद्रत्व (विनिद्रस्य भावः त्व) क्ली०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શબ્દ જુઓ.

विनिपात (वि नि पत् घञ्) पु० तः. १ निपात. २ દૈવયોગેરેથી થયલી આકૃત, પડતી. ૩ અપમાન. 'संपद्विनिमयेनैभौ दधतुर्भुवनद्वयम्' रघुवंशम्. 'अधो गंगा सेय पदंमुपगता स्तोकमथवा विवेकभ्रष्टानां भवति विनिपातः शतमुखः' भर्तृहरिः.

विनिमय (वि नि मि अच्) पु० यः. १ तुल्य द्रव्य आपी બીજી ચીજ લેવી તે, અદલોબદલો. २ વંધક શબ્દ જુઓ.

विनिमेष (विशिष्टो निमेषः) पु० षः. આંખને ઉઘાડવા દેવાનો વ્યાપાર.

विनियम (विशिष्टः नियमः) पु० मः. નિયમ.

विनियोग (वि नि युज् घञ्) पु० गः. १ કાર્ય, લક્ષ્યયોગેરેમાં પુરુષ, બાણવગેરેનું સ્થાપન. २ અનુષ્ઠાન. ૩ ક્રમનું વિધાન. ४ વિયોગ. ५ ઉપયોગ. ६ પ્રતિબંધ, હરકત, અડચણ.

'अनेनेदं तु कर्तव्यं विनियोगः प्रकीर्तितः'
'आर्षं छन्दश्च दैवत्यं विनियोगस्तथैव च'
योगियाज्ञवल्क्यः.

विनिर्गत (वि निस् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं, બહાર ગયલું-નીકળેલું, [જવું તે.

विनिर्गम (वि निस् गम् घञ्) पु० मः. બહાર

विनिर्जय (विशिष्टः निर्जयः) पु० यः કૃતેહ, જય.

विनिर्जित (वि निस् जि क्त) त्रि० तः-ता-तं. જિતેલું, [૨ કાયદો, નિયમ.

विनिर्णय (विशिष्टः निर्णयः) पु० यः. १ निर्णय.

विनिर्णीत (वि निस् नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. નિર્ણય કરેલું. [ભયવિનાનું.

विनिर्भय (विनिर्गतं भयं यस्मात्) त्रि० यः-या-यं.

विनिर्भय (,,) पु० यः. એક જાતનો દેવગણ. [ભેગું કરેલું, છુટેલું.

विनिर्मुक्त (वि निस् मुच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं.

विनिवारित (वि नि वृ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. નિવારણ કરેલું. [ખાતરી.

विनिश्चय (विशेषण निश्चयः) पु० यः. નિશ્ચય,

विनिश्चल (विशेषेण निश्चलः) त्रि० लः-ला-लं. અચલ, સ્થિર. [નિશ્ચય કરેલું.

विनिश्चित (वि निस् चि क्त) त्रि० तः-ता-तं.

विनिश्वसत् (वि नि श्वस् शतृ) त्रि० सन्-संती-सत्. નિશાસો મૂકતું.

विनिष्कपट (विनिर्गतः कपटो यस्मात्) त्रि० टः टा-टं. કપટવિનાનું, ભોળું.

विनिष्काम (विनिर्गतः कामो यस्मात्) त्रि० मः-मा-मं. કામનાવિનાનું અનુષ્ઠાનવગેરે.

विनिष्कासन (वि निस् कास् ल्युट्) क्ली० नं. બહાર કાઢવું તે. [રવું, નિકળવું.

विनिस्सरण (वि निस् सृ ल्युट्) क्ली० णं. નિસરવું, નિકળવું.

विनिस्सृत (वि निस् सृ क्त) त्रि० तः-ता तं. નિસરેલું, નિકળેલું.

विनीत (वि नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ નમ્ર. २ વિનયવાળું. ૩ ઠંડા સ્વભાવનું, શાંત. ४ કબ્જામાં રહેનાર. ५ સારી ચાલવાળું. ६ હરેલું, અપનીત. ७ શીખવેલો ઘોડો, બળદવગેરે. ८ ઉડાડેલું. ९ શીખવેલું, શિક્ષિત. १० સુંદર.

विनीत (,,) पु० तः. १ હળનો બળદ. २ સારી રીતે શીખવેલો ઘોડો. ૩ એક જાતનું ઝાડ. ४ વેપારી, વણિક્.

विनीतक (विनीतं संज्ञायां कन्) पु० कः-कं માણસને બેસાડી ઉપાડવાની પાલખી, ડોળીવગેરે.

विनीतता (विनीतस्य भावः तल्) स्त्री० ता. નમ્રપણું, નમ્રતા, વિનય. [શબ્દ જુઓ.

विनीतत्व (विनीतस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

विनीतात्मन् (विनीतः आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्मं. નમ્ર સ્વભાવવાળું. [પાપ, કુકર્મ.

विनीय (वि नी क्यप्) पु० यः. १ કાઢવ, મેલ. २

विनीय (वि नी ल्यप्) अव्य० य. શીખવીને.

विनेतृ (वि नी तृच्) पु० ता. १ રાજા. २ શિક્ષક.

विनेय (वि नी यत्) त्रि० यः-या-यं. १ શિક્ષણીય. २ પામવાલાયક. [હરવાને ઇચ્છતું.

विनेष्यत् (वि नी लृट् शतृ) त्रि० ष्यन्-ष्यंती-ष्यत्.

विनोक्ति (विनाशब्दस्य उक्तिरस्यां) स्त्री० क्तिः. તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

विनोद (वि नुद् घञ्) पु० दः. १ કૌતુહલ. २ ક્રીડા. ૩ ખંડન. ४ એક જાતનું ગૃહ.

'काव्यशास्त्रविनोदेन कालो गच्छति धीमताम्।
व्यसनेन तु मूर्खाणां निद्रया कलहेन वा' ॥
हितोपदेशः ॥
'प्रायेणैते रमणविरहे त्वंगनानां विनोदाः'
मेघदूतम्.

विनोदन (वि नुद् ल्युट्) क्ली० नं. ક્રીડા, ખેલ.

विनोदित (वि नुद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જેણે વિનોદ કરેલો છે તે. [કરનાર.

विनोदिन् (वि नुद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. વિનોદ

विंध्य (विंध् यत् मुम्) पु० ध्यः. १ વિંધ્યાચલ. २ શિકારી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विंध्यकूट (विंध्यं कूटयति) पु० टः. अगस्त्यमुनि.
विंध्यवासिन् (विंध्ये वसति वस् णिनि) पु० सी. व्याडिमुनि. विंध्यस्थ.
विंध्यवासिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. यशोदाना पेटे पेदा थयली दुर्गा. [मुनि.
विंध्यस्थ (विंध्ये तिष्ठति स्था क) पु० स्थः व्याडि.
विंध्या (विंध्य अच् टाप्) स्त्री० ध्या. १ એક જાતનું ઝાડ. २ नानी એલાયચી.
विंध्याचल (विंध्यः अचलः) पु० लः. विंध्य पर्वत.
विंध्याटवी (विंध्यस्य अटवी) स्त्री० वी. विंध्याचलनुं अरण्य. [सुरनी भा.
विंध्यावली (विंध्याया आवली) स्त्री० ली. બ્રાહ્મણ.
विंध्यावलीपुत्र (विंध्यावल्याः पुत्रः) पु० त्रः. બ્રાહ્મણસુર.
विंश (विद् क्त) त्रि० शः-ञ्ञा-शं. १ विचारेलुं. २ જાણેલું. ३ मेળवेलुं. ४ रहेलुं.
विन्यस्त (वि नि अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ स्थापेलुं, मूકेलुं. २ ફેંકેલું. ३ आपेलुं. ४ બક્ષેલું. ५ ગોઠવેલું. [ઝાડ.
विन्याक ( ) पु० कः. એક જાતનું
विन्यास (वि नि अस् घञ्) पु० सः. १ मूકवुं ते. ३ रचवुं ते, रचना. ४ બક્ષવું તે, બક્ષીસ.
विप् (चुरा० उभय० सेट् वेपयति-ते) ફેંકવું.
विपक्त्रिम (वि पच् क्त्रिमपच्) त्रि० मः-मा-मं. १ पाકेलुं. २ परिणामनी दशामां आवेलुं.
विपक्ष (विरुद्धोः पक्षो यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ शत्रु. २ प्रतिકूળ પક્ષનું અવલંબન કરનાર.
विपक्ष (विरुद्धः पक्षः) पु० क्षः. १ सामो पक्ष. २ सामावाળानो पक्ष. [४थी, शत्रुरीते.
विपक्षतस् (विपक्ष तसिल्) अव्य० तः. शत्रुता.
विपक्षता (विपक्षस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ शत्रुपणुं. २ प्रतिકूल पक्ष. [शब्द જુઓ.
विपक्षत्व (विपक्षस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો
विपंचिका (विपंची स्वार्थे कन्) स्त्री० कां. वीणा.
विपंची (वि पचि अच् ङीप्) स्त्री० ची. १ ઉપલો शब्द જુઓ. २ કેલિ. [विકय.
विपण (वि पण् क) पु० णः. वेચवुं ते, वेचाण,
विपणन (वि पण् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો शब्द જુઓ.
विपणि (वि पण् इन्) स्त्री० णिः. १ બજાર, પીઠ. २ दुકान, हाट. ३ જ્યાં વેચાણ થાય છે તે સ્થલ.
' पूरावभासे विपणिस्थपण्या सर्वाङ्गनद्धाभरणेव नारी '
रघुवंशम्.
विपणिन् (विपण इनि) त्रि० णी-णिनी-णि. दुકान-दार, वेपारी. [જુઓ.
विपणी (वि पण् इन् ङीप्) स्त्री० णी. विपणि शब्द
विपत्काल (विपदः कालः) पु० लः. आપत्तनो वખत, आपत्तिनो समय.
विपत्ति (वि पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. १ आપत, विपत्ति. २ दुःખ. ३ वेदना. ४ नाश.
' तस्यास्तथाविधनरेन्द्रविपत्तिशोकात् ' रघुवंशम्.
विपत्तियुक्त (विपत्त्या युक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. आપत्तवाળुं. [आपत्तवગरनुं, विपत्तिविनानुं.
विपत्तिरहित (विपत्तिना रहितः) त्रि० तः-ता-तं.
विपत्तिसागर (विपत्तेः सागरः) पु० रः आपत्तनो दरियो. [मार्ग. २ निंदित मार्ग.
विपथ (विरुद्धः पंथाः अच्) पु० थः १ खराब
विपद् (वि पद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. आपत, विपत्ति, आपनि.
'विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा
सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः ' भर्तृहरिः.
विपदा (वि पद् टाप्) स्त्री० दा. ઉપલો शब्द જુઓ. [ઉગારવું. विपदुद्धरण.
विपदुद्धार (विपदः उद्धारः) पु० रः आपत्तमांथी
विपद्ग्रस्त (विपदा ग्रस्तः) त्रि०स्तः स्ता-स्तं. आपत्तथी घेराયेलुं. [तवाળुं.
विपद्युक्त (विपदा युक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. आપ-
विपन्न (वि पद् क्त) पु० न्नः. सर्प.
विपन्न (वि पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ आपत्तवाળुं, विपत्तिमां आवी पडेलुं. २ खोवायेलुं, नाश पामेलुं. ३ भरी गयेलुं.
विपन्नक (विपन्नः स्वार्थे कन्) पु० कः. सर्प.
विपरिणाम (वि परि नम् घञ्) पु० मः. परिणाम.
विपरिवर्त्तन (वि परि वृत् ल्युट्) क्ली० नं. पाछुं ફरवुं ते.
विपरीत (वि परि इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉલटुं, विपरीत. २ જેણે ક્રમનો ત્યાગ કરેલો છે તે.
विपरीतगति (विपरीता गतिः यस्य) त्रि० तिः-ति-ति. ઉલટી गतिवाળुं. [गति.
विपरीतगति (विपरीता गतिः) स्त्री० तिः. ઉલટી
विपरीतता (विपरीतस्य भावः तल्) स्त्री० ता. विपरीतपणुं, [लो शब्द જુઓ.
विपरीतत्व (विपरीतस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉप-
विपरीतरत (विपरीतं रतम्) क्ली० तं. જેમાં સ્ત્રી पुरुषना જેવું આચરણ કરે છે તે रत.
विपरीता (वि परि इ क्त टाप्) स्त्री० ता. छीनाळ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સ્ત્રી, પતિઉપર પ્રેમવિનાની નારી.

विपर्णक (विगतानि पर्णान्यस्य कप्) पु० कः. ખાખરાનું ઝાડ.

विपर्यय (वि परि इ अच्) पु० यः. १ ઉલટાપણું, વ્યતિક્રમ ૨ જે વસ્તુ જેવી ન હોય તે વસ્તુને તેવી માનવી તે. ૩ એક જાતની ચિત્તવૃત્તિ.

'विपर्ययो मिथ्याज्ञानमेतत्प्रतिष्ठम्'

पातंजलयोगसूत्रम्.

विपर्यस्त (वि परि अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. ૧ ઉલટું. ૨ જુદું હોય તેને સાચું ધારેલું.

विपर्याय (वि परि इ घञ्) पु० यः. विपर्यय શબ્દ જુઓ. [જુઓ.

विपर्यास (वि परि अस् घञ्) पु० सः. विपर्यय શબ્દ

विपर्यास (वि परि अस् घञ्) पु० सः. १ ઉલટાપણું, વિપરીતપણું. ૨ વિપરીત ભ્રાંતિ.

'विपर्यासं यातो न घनविरलभावः क्षितिरुहाम्'

उत्तररामचरितम्.

विपल (विभक्तं पलं येन) क्ली० लं. પળનો છઠ્ઠો ભાગ.

विपलायन (वि परा अय् ल्युट्) क्ली० नं. ભાગી જવું તે, નાશી જવું તે.

विपव्य (वि पू क्यप्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. ૧ નિર્મલ કરવાલાયક. ૨ પવિત્ર કરવાયોગ્ય.

विपश्चित् (विप्रकृष्टं चेतति) पु० त्-द्. ૧ પંડિત. ૨ જ્ઞાનસ્વરૂપ આત્મા.

'न जायते म्रियते वा विपश्चित्' कठोपनिषद्.

विपाक (वि पच् घञ्) पु० कः. ૧ રાંધવું તે. ૨ પાકવું તે, પાક. ૩ સ્વાદ. ૪ કર્મફલનું પરિણામ. ૫ ફલ.

'विपाकः पुण्यानां जनयति भयं मे विमृशतः'

भर्तृहरिः.

विपांडुर (विशिष्टः पांडुरः) त्रि० रः-रा-रं. ઘીકું, ધોળું. [ઠાર મારવું.

विपादन (वि पद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. મારી નાખવું,

विपादनीय (वि पद् णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. મારી નાંખવાલાયક, ઠાર મારવાયોગ્ય. विपाद्य, विषादयितव्य. [નાખેલું, ઠાર મારેલું.

विपादित (वि पद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. મારી

विपाल (विगतः पालो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. પાલકવિનાનું. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विपालक (विगतः पालको यस्य) त्रि० कः-का-कं.

विपाश् (वि पाश् णिच् क्विप्) स्त्री० श्. બિયા નદી. विपाशा.

विपाश (विगतः पाशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. પાસળાવિનાનું.

विपिन (वप् इनन्) क्ली० नं. વન, જંગલ.

विपुल (वि पुल् क) त्रि० लः-ला-लं. ૧ મોટું. ૨ વિસ્તારવાળું. ૩ અગાધ.

विपुल (,,) पु० लः. ૧ હિમાલય. ૨ મેરુ. ૩ મેરુની પશ્ચિમ દિશામાં આવેલો એક પર્વત.

'क्षितिरतिविपुलतरे तव तिष्ठति पृष्ठे'

गीतगोविंदम्.

विपुला (,, टाप्) स्त्री० ला. ૧ એક જાતની આર્યા. ૨ પૃથ્વી.

विपुलास्राव (विपुल आ सु अच्) पु० वः એક જાતનું કુંવારનું ઝાડ.

विपूय (वि पू क्यप्) पु० यः. મુંજતૃણ.

विप्र (वि प्रा क) पु० प्रः. ૧ બ્રાહ્મણ. ૨ પીપળાનું ઝાડ. ૩ વિશેષ પૂરક.

'जन्मना जायते शूद्रः संस्काराद् द्विज उच्यते।
विद्यया याति विप्रत्वं त्रिभिः श्रोत्रियः उच्यते' ॥

विप्रकार (वि प्र कृ घञ्) पु० रः. ૧ અપકાર. ૨ તિરસ્કાર.

विप्रकारिन् (वि प्र कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ૧ અપકાર કરનાર. ૨ તિરસ્કાર કરનાર.

विप्रकृत (वि प्र कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ અપકાર કરેલું. ૨ તિરસ્કાર કરેલું.

'तस्मिन् विप्रकृताः काले' कुमारसंभवम्.

विप्रकृति (वि प्र कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. विप्रकार શબ્દ જુઓ. विप्रकरण. [દૂર રહેલું.

विप्रकृष्ट (वि प्र कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. દૂરનું,

विप्रकृष्टक (विप्रकृष्ट कन्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દૂરપણું. विप्रकर्ष.

विप्रकृष्टता (विप्रकृष्टस्य भावः तल्) स्त्री० ता.

विप्रकृष्टत्व (विप्रकृष्टस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [એક દાનવ.

विप्रचित्ति (वि प्र चित् क्तिच्) पु० त्तिः. તે નામનો

विप्रतिकार (वि प्रति कृ घञ्) पु० रः. ૧ ઉલટાપણું. ૨ સામાપણું. ૩ ઇલાજ લેવો તે.

विप्रतिकृत (वि प्रति कृ क्त) त्रि० तः ता-तं. ૧ સામું. ૨ ઇલાજ લીધેલું.

विप्रतिपत्ति (वि प्रति पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. ૧ વિરોધ, વિરુદ્ધતા, ઉલટાપણું. ૨ સંશય પેદા કરનાર શબ્દ. ૩ બે વિરુદ્ધ કોટિનો ઉપસ્થાપક શબ્દ. ૪ તફાવત.

विप्रतिपन्न (वि प्रति पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ૧

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જેનો વિરોધ કરેલો હોય છે તે. ૨ સંદિગ્ધ.

विप्रतिसार (वि प्रति सृ घञ्) पु० रः. १ પસ્તાવો, અનુતાપ. ૨ રોષ. विप्रतीसार.

विप्रतिषिद्ध (वि प्रति सिध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. મનાઈ કરેલું, નિષેધ કરેલું. [શબ્દ જુઓ.

विप्रतीसार (वि प्रति सृ घञ्) पु० रः. विप्रतिसार

विप्रदह ( ) पु० हः. સુકાયેલું ૫લ, મૂલવગેરે. [ગરેલું. ૨ ખરાબ.

विप्रदुष्ट (वि प्र दुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ બ-

विप्रप्रिय (विप्राणां प्रियः) पु० यः. ખાખરનું ઝાડ.

विप्रमोक्ष्य (वि प्र मुच् यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. મોકળું કરવાલાયક, છોડવાયોગ્ય.

विप्रयाण (वि प्र या ल्युट्) क्ली० णं. १ નાસવું. ૨ જવું, પ્રયાણ.

विप्रयुक्त (वि प्र युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ જુદું કરેલું. ૨ વિયોગ પામેલું, વિરહી.

विप्रयोग (वि प्र युज् घञ्) पु० गः १ વિયોગ, વિરહ, વિપ્રલંભ. ૨ વિરોધ.

'मामूदेवं क्षणमपि च ते विद्युता विप्रयोगः'

'सद्यः पाति प्रणयि हृदयं विप्रयोगे रुणद्धि'

मेघदूतम्.

विप्रलब्ध (वि प्र लभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. ઠગેલું, છેતરેલું. [નામની એક નાયિકા.

विप्रलब्धा (वि प्र लभ् क्त टाप्) स्त्री० ब्धा. તે

विप्रलंभ (वि प्र लभ् घञ्) पु० भः. १ ઠગવું તે, છેતરવું તે. ૨ વિરહ, વિયોગ.

विप्रलाप (वि प्र लप् घञ्) पु० पः १ અનર્થક બોલવું તે, બડબડાટ. ૨ કળીઓ.

विप्रलोभिन् (वि प्र लुभ् णिच् णिनि) पु० भी. આસોપાલવનું ઝાડ. [વસવું તે.

विप्रवास (वि प्र वस् घञ्) पु० सः પરદેશમાં

विप्रश्निक (विशेषेण प्रश्नो यस्याः) स्त्री० का. દેવજ્ઞ સ્ત્રી. [જોનો સમાગમ.

विप्रसमागम (विप्राणां समागमः) पु० मः બ્રાહ્મ-

विप्रसात् (विप्र साति) अव्य० त. બ્રાહ્મણને તાબે, બ્રાહ્મણને અધીન. [ધણી છે એવું દાન.

विप्रस्व (विप्रस्य स्वं) क्ली० स्वं. બ્રાહ્મણ જેનો

विप्रहीण (वि प्र हा क्त) त्रि० णः-णा-णं. છીનવી લીધેલું, રહિત, વિનાનું. [પ્રિય.

विप्रिय (वि प्री क) क्ली० यं. १ અપરાધ. ૨ અ-

'कृतवानसि विप्रियं न मे प्रतिकूलं न च ते मया कृतम्'

कुमारसंभवम्.

विप्रिय (विगतं प्रियं यस्य) त्रि० यः-या-यं. જેની વહાલી વસ્તુ નાશ પામેલી હોય તે.

विप्रुष् (वि प्रुष् क्विप्) स्त्री० व० षः. १ બિંદુ, છાંટ. ૨ વેદનો પાઠ કરતી વખતે મોમાંથી જે બિંદુ નીકળે છે તે.

'नोच्छिष्टं कुर्वते मुख्या विप्रुषोऽगं नयन्ति याः।

दन्तवद् दन्तलग्नेषु जिह्वास्पर्शेऽशुचिर्भवेत्' ॥

कूर्मपुराणम्॥

विप्रोषित (वि प्र वस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પ્રવાસમાં ગયલું.

विप्रोषितभर्तृका (विप्रोषितो भर्ता यस्याः) स्त्री० का. જેનો ધણી પ્રવાસમાં ગયલો છે એવી સ્ત્રી.

विप्लव (वि प्लु अप्) पु० व.. १ બળવો, તોફાન, ઉથલપાથલ. ૨ તસ્દી. ૩ આફત. ૪ ધાતકીપણું. ૫ પાપ. ૬ દેશમાં ઉપદ્રવ.

'उत्सवे व्यसने चैव दुर्भिक्षे राष्ट्रविप्लवे।

राजद्वारे स्मशाने च यस्तिष्ठति स बान्धवः'

विप्लाव (वि प्लु घञ्) पु० वः. १ અશ્વની એક જાતની ગતિ. ૨ ચારે તરફથી જળની રેલ.

विप्लुत (वि प्लु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉપદ્રવ પામેલું. ૨ ધાતકી. ૩ પાપ કરતું. ૪ વ્યસનયુક્ત. ૫ રેલ આવેલું. [જુઓ.

विप्लुष् (वि प्लुष् क्विप्) स्त्री० व० षः विप्रुष् શબ્દ

विप्सा ( ) स्त्री० प्सा. वीप्सा શબ્દ જુઓ. [નાનું, નિરર્થક.

विफल (विगतं फलमस्य) त्रि० लः-ला-लं. ફલવિ-

विफला (विगतं फलमस्याः) स्त्री० ला. કેતકી.

विफलीकरण (विफल च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. ફ-લવિનાનું કરવું તે, નિરર્થક કરવું તે.

विफलीकृत (वि फल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. નિષ્ફલ કરેલું, નિરર્થક કરેલું.

विफलीभूत (विफल च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. નિષ્ફલ થયલું, નિરર્થક થયલું.

विबध (विगतो वधो हननं गतिः यस्य) पु० धः. १ સંધરેલું ધાન્ય, ચોખાવગેરે. ૨ બંને તરફ સી-કાવાળી કાવડ. वीबध.

'निरुद्धविबधासारा' शिशुपालवधम्.

विबंध (विबध्नाति मलं वि वध् अच्) पु० धः. દ્રસ્ત કબજ કરનારો એક જાતનો રોગ.

विबुद्ध (वि बुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. જગાડેલું.

विबुध (वि बुध् क) पु० धः. १ દેવ. ૨ પંડિત. ૩ ચંદ્ર. ૪ કપૂર.

'अभून्नृपो विबुधसखः परंतपः' भट्टिकाव्यम्.

विबोध (वि बुध् घञ्) पु० धः १ જાગવું તે. ૨

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખબર. [જગાડેલું. ૨ બોધ આપેલું.

विबोधित (वि बुध् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જુઓ.

विभक्त (वि भज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ જુદું કરેલું. ૨ ભાગ પાડેલું. [ભેદ.

विभक्त (,,) क्ली० क्तं. १ વિભાગ. ૨

विभक्तज (विभक्त जन् ड) पु० जः. વારસાવગેરેનો ભાગ પાડ્યાપછી પેદા થનાર પુત્ર.

विभक्ति (वि भज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः. १ વિભાગ. ૨ ભેદ. ૩ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ વિભક્તિ.

विभजनीय (वि भज् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. વિભાગ કરવાલાયક. ૨ ભાગાકાર કરવાયોગ્ય.

विभङ्ग (वि भञ्ज् घञ्) पु० ङ्गः. १ ભાંગવું તે, કટકા કરવા તે. ૨ ભાગ, અંશ. ૩ રોકાણ, પ્રતિબંધ. ૪ સંકોચ.

विभव (वि भू अच्) पु० वः. १ ધન. ૨ મોક્ષ. ૩ ઐશ્વર્ય. ૪ સાઠ સંવત્સરપૈકી તે નામનું એક સંવત્સર. [૩ પ્રકાશ.

विभा (विभा अच्) स्त्री० भा. १ કિરણ. ૨ શોભા.

विभाकर (विभां करोति कृ अच्) पु० रः. १ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. ૩ અગ્નિ. ૪ વનસ્પતિ ચિત્રો.

' भास्करोहस्करोऽभ्रप्रभाकरविभाकराः ' अमरः

विभाग (वि भज् घञ्) पु० गः. १ ભાગ. ૨ વારસાનો ભાગ. ૩ પ્રતિપાદન.

विभागकल्पना (विभागस्य कल्पना) स्त्री० ना. ભાગનો નિર્ણય કરવો તે.

विभागतस् (विभाग तसिल्) अव्य० तः. १ ભાગથકી. ૨ ભાગપ્રમાણે. [ગને ભોગવનાર.

विभागभाज् (विभागं भजते) त्रि० क्-ग्. વિભા-

विभाज्य (वि भज् ण्यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. વિભાગ પાડવાલાયક. [ચળકતું, પ્રકાશતું.

विभात् (वि भा शतृ) त्रि० भान्-भाती-भांती-भात्.

विभात (वि भा क्त) क्ली० तं. પ્રભાત, પરોઢિયું.

विभातक (विभातं कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विभाव (वि भू घञ्) पु० वः. १ પરિચય. ૨ અલંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ રસનું ઉદ્બોધન કરનાર આલંબન તથા ઉદ્દીપન.

' रत्याद्युद्बोधकौ लोके विभावाः काव्यनाट्ययोः
आलंबनोद्दीपनाख्यौ तस्य भेदाविमौ स्मृतौ ' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

विभावन (वि भू ल्युट्) क्ली० नं. १ તકરાર. ૨ તજવીજ. ૩ માનવું તે. ૪ જોવું તે. ૫ સાચાપણું વિચારવું તે.

विभावना (वि भू णिच् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विभावरी (विभा कनिप् ङीप्) स्त्री० री. १ રાત્રિ. ૨ હલદર. ૩ કુટણી સ્ત્રી. ૪ વક્ર નારી, બોલકી સ્ત્રી.

' वद प्रदोषे स्फुटचन्द्रतारका
विभावरी यद्यरुणाय कल्पते ' कुमारसंभवम्.

विभावस् (वि भा क्वसु) पु० वान्. १ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ.

विभावसु (विभायुक्ता वसवो यस्य) पु० सुः १ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. ૩ ચંદ્ર. ૪ અગ્નિ. ૫ ચિત્રાનું ઝાડ. ૬ એક જાતનો હાર. ૭ કપૂર.

विभाव्य (वि भू ण्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. માનવાલાયક, જોવાયોગ્ય.

विभाषा (वि भाष् अ) स्त्री० षा. વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પાક્ષિક પ્રાપ્તિરૂપ પ્રકલ્પાળું વિકલ્પવિધાન. " न वेति विभाषा " पाणिनिसूत्रम्. [ચળકાટ.

विभासा (वि भास् अङ् टाप्) स्त्री० सा. પ્રકાશ,

विभासित (वि भास् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પ્રકાશેલું, ચળકેલું.

विभिन्न (वि भिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ ભેદેલું. ૨ ભેદ પામેલું. ૩ ભાગેલું. ૪ પ્રકાશેલું.

विभिन्नता (विभिन्नस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વિભેદ. [શબ્દ જુઓ.

विभिन्नत्व (विभिन्नस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

विभीत (वि भी क्त) त्रि० तः-ता-तं. બીધેલું.

विभीत (,,) पु० तः બહેડાનું ઝાડ.

विभीतक (विभीतः इवार्थे कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विभीषण (वि भी णिच् सुक् ल्यु) पु० णः १ રાવણનો તે નામનો ભાઈ. ૨ નલ તૃણ.

विभीषण (,,) त्रि० णः-णा-णं. ભયંકર, ભયકારક. [ય દેખાડવો તે.

विभीषिका (वि भी सुक् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. ભ-

विभु (वि भू डु) त्रि० भुः-भुः-भ्वी-भु. १ ધણી મહત્તાવાળું. ૨ સમર્થ. ૩ વ્યાપક. ૪ નિત્ય. ૫ દૃઢ. ૬ સર્વ મૂર્ત દ્રવ્યસાથે સંબદ્ધ કાલાદિ.

' खण्डितविग्रहं बलभिदो धनुरिह विविधाः
पूरयितुं भवंति विभवः शिखरमणिरुचः '
किरातार्जुनीयम्.

विभु (,,) पु० भुः १ મહાદેવ. ૨ વિષ્ણુ. ૩ બ્રહ્મા. ૪ અર્હદ્ દેવ. ૫ ધણી. ૬ ચાકર. ૭ કાળ.

विभुता (विभोर्भावः तल्) स्त्री० ता. १ સમર્થપણું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ व्यापकपणुं. ३ नित्यपणुं. ४ दृढपणुं.

विभुत्व (विभोर्भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

विभूति (वि भू क्तिन्) स्त्री० तिः. १ तालेवरी. २ वैभव. ३ आभादी. ४ भभूति, भस्म. ५ એક जातनुं ऐश्वर्य. [विभूतिवाळुं.

विभूतिमत् (विभूति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्.

विभूषण (वि भूष् ल्युट्) क्ली० णं. १ धरेणुं. २ शृंगार, शोभा. [जुओ.

विभूषा (वि भूष् अङ् टाप्) स्त्री० षा. उपलो शब्द

विभूषित (वि भूष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. शणगारेलुं, शोभावेलुं. [२ पोषण करेलुं.

विभृत (वि भृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ धारण करेलुं.

विभ्रत् (विभृ शतृ) त्रि० भ्रत्-भ्रती-भ्रत्. १ धारण करतुं. २ पोषण करतुं. विभ्रत्.

विभ्रम (वि भ्रम् घञ्) पु० मः. १ विभ्रम, भ्रांति. २ स्त्रीनी એક शृंगारांग चेष्टा. ३ शोभा. ४ भभवुं ते, भ्रमण. ५ त्वराने लीधे अयोग्य स्थाने धरेणुं पहेरवुं ते.

'क्रोधं स्मितं च कुसुमाभरणादि याञ्चा
तद्वर्जनं च सहसैव विमण्डनं च ।
आक्षिप्य कान्तवचनं लपनं सखीभि-
र्निष्कारणोत्थितगतं वद विभ्रमं तत् ' ॥

विभ्रमा (वि भ्रम् अच् टाप्) स्त्री० मा. धडपण, वृद्धावस्था. [२ खोवायलुं. ३ भ्रष्ट.

विभ्रष्ट (वि भ्रस्ज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ गयलुं.

विभ्राज् (वि भ्राज् क्विप्) त्रि० ट्-ड्. १ शोभनार. २ दीपनार. ३ चळकनार.

विभ्राजमान (वि भ्राज् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ शोभतुं. २ दीपतुं. ३ चळकतुं.

विभ्राण (वि भृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. विभ्रत् शब्द जुओ.

'दुकूलं विभ्राणो दलितहरितालद्युतिहरम्'.

विभ्रांति (वि भ्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः. भ्रांति, भभवुं ते.

विमत (वि मन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ विरुद्ध मतिवाळुं. २ संदेहवाळुं. ३ शत्रु. ४ विषम.

विमति (वि मन् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ विरुद्ध मत. २ न चाहवुं ते. [मत्सरविनानुं.

विमत्सर (विगतो मत्सरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. 'द्वंद्वातीतो विमत्सरः' श्रीमद्भगवद्गीता.

विमनस् (विक्षिप्तं मनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-नः. चिंतावगेरेथी व्याकुळ चित्तवाळुं.

विमनस्क (,, कप्) त्रि० स्कः-स्का-स्कं. उपलो शब्द जुओ.

विमनीकृत (विमनस् च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नाखुश करेलुं. २ व्याकुळ करेलुं.

विमनीभूत (विमनस् च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नाखुश थयलुं. २ व्याकुल थयलुं.

विमय (वि मि अच्) पु० यः. साधु, अदलो-बदलो.

विमर्द (वि मृद् घञ्) पु० र्दः. १ मर्दन. २ कस्तूरी, केसरवगेरे सुगंधि पदार्थ शरीरउपर घसवा ते. ३ એક जातनुं झाड.

विमर्दन (वि मृद् ल्युट्) क्ली० नं. १ मर्दन. २ कस्तूरी, केसरवगेरे सुगंधि पदार्थ शरीरउपर घसवा ते. ३ भारी नाखवुं ते. [जुओ.

विमर्श (वि मृश् घञ्) पु० र्षः. नीचलो शब्द

विमर्शन (वि मृश् ल्युट्) क्ली० नं. १ निश्चय करवो ते. २ वितर्क.

विमर्शिन् (वि मृश् णिनि) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि. १ निश्चय करनार. २ वितर्क करनार.

विमर्ष (वि मृष् घञ्) पु० र्षः. १ असंतोष. २ अधीरता. ३ એક जातनो नाटकांग संधि.

'यत्र मुख्यफलोपाय उद्भिन्नो गर्भतोऽधिकः ।
शोकाद्यैः सांतरायश्च स विमर्ष इति स्मृतः' ॥

विमर्षण (वि मृष् ल्युट्) क्ली० णं. विचार.

विमर्षिन् (वि मृष् णिनि) त्रि० र्षी-र्षिणी-र्षि. विचारनार.

विमल (विगतो मलो यस्मात् यस्य वा) त्रि० लः-ला-लं. १ निर्मळ, स्वच्छ. २ उज्ज्वळ, धवल, सफेत. ३ पारदर्शक. [देव.

विमल (विगतो मलो यस्य) पु० लः जैननो विमल

विमल (विगतो मलो यस्मात् यस्य वा) क्ली० लं. १ એક जातनो उपरस. २ એક जातनुं सात्त्विक दान. [शब्द जुओ.

विमला (विगतो मलो यस्याः) स्त्री० ला. सप्तला

विमलात्मक (विमलाः आत्मा यस्य) त्रि० कः-त्मिका-कं. निर्मळ, स्वच्छ.

विमलात्मन् (विमलः आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. उपलो शब्द जुओ. [आत्मा.

विमलात्मन् (विमलः आत्मा) पु० त्मा. निर्मळ

विमस्तकित (विमस्तक इतच्) त्रि० तः-ता-तं. जेनुं माथुं कापेलुं छे ते.

विमांस (विरुद्धं मांसं) पु० क्ली० सः-सं. कुतरावगेरेनुं निषिद्ध मांस.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विमातृ (विरुद्धा माता) स्त्री० ता. ओरभान भा.
विमातृज (विमातुर्जायते जन् ड) पु० जः. ओरभान भाई. [બહેન.
विमातृजा (,, टाप्) स्त्री० जा. ओरभान
विमान (वि मन् घञ् मा ल्युट् वा) पु० क्ली० नः-नं. १ विमान. २ चक्रवर्ती राजनो महेल. ३ सात माळनी हवेली. ४ हरकोइ वाहन. ५ अपमान.
'नेत्रा नीताः सततगतिना यद्विमानाग्रभूमीः'
मेघदूतम्.
विमान (वि मा ल्युट्) क्ली० नं. मापवुं ते, परिमाण.
विमान (वि मन् घञ्) पु० नः. धोडो.
विमानित (विमान इतच्) त्रि० तः-ता-तं. अपमान करेलुं. [२ निंदितात्यार.
विमार्ग (विरुद्धो मार्गः) पु० र्गः. १ खराब रस्तो.
विमार्ग (वि मृज् घञ्) पु० र्गः. सावरणी.
विमार्गण (वि मृग् ल्युट्) क्ली० णं. शोधवुं ते, तपासवुं ते, शोध, तपास, अन्वेषण.
विमुक्त (वि मुच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ छोडेलुं, भूकेलुं. २ मोकळुं करेलुं. [णुं करवुं ते.
विमुक्ति (वि मुच् क्तिन्) स्त्री० क्तिः. छोडवुं-मोक-
विमुख (विरुद्धं प्रतिकूलं मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. १ बहिर्मुख. २ विरुद्ध. ३ प्रतिकूल.
'प्राप्ते मित्रे भवति विमुखः किं पुनर्यस्तथोच्चैः'
मेघदूतम्.
विमुखता (विमुखस्य भावः तल्) स्त्री० ता. विमुखपणुं. [शब्द जुओ.
विमुखत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो
विमुद्र (विगता मुद्रा यस्य) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ खीलेलुं, विकास पामेलुं. २ मुद्राविनानुं.
विमूढ (वि मुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. मूढ, मोह पामेलुं. [चेष्टाविनानुं, अेभान.
विमूढसंज्ञ (विमूढा संज्ञा यस्य) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं.
विमूढात्मन् (विमूढ आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मात्म. मूढ आत्मावाळुं, अेभान, अेशुद्ध.
विमृदित (वि मृद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. मर्दन करेलुं. [रिणी-रि. विचारीने काम करनार.
विमृश्यकारिन् (विमृश्य करोति इति) त्रि० री-
'वृणुते हि विमृश्यकारिणम्' किरातार्जुनीयम्.
विमोक्ष (वि मोक्ष् घञ्) पु० क्षः. मोक्ष, छुटुं थवुं ते, मोकळुं थवुं ते. [भूकी देवुं ते.
विमोक्षण (वि मोक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. छोडी देवुं-
विमोक्षण (वि मोक्ष् युच्) स्त्री० णा. उपलो शब्द जुओ. [वुं ते.
विमोचन (वि मुच् ल्युट्) क्ली० नं. भूकवुं-छोड-
विमोचित (वि मुच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. छोडेलुं, भूकी दीधेलुं.
विंब (वी वन् मुम्) पु० क्ली० बः. १ बिंब. २ कमंडल. ३ चंद्रमंडल. ४ सूर्यमंडल. विंब.
विंब (,,) पु० बः. काकीडो.
विंब (विंबायाः फलं अण्) क्ली० बं. बिंबिकानुं फल. विंब.
विंबक (विंब कन्) क्ली० कं. १ सूर्यनुं मंडल. २ चंद्रनुं मंडल. ३ कमंडल. विंबक.
विंबजा (विंबं फलं जायतेऽस्याः जन् ड) स्त्री० जा. अेक जातनो वेलो. बिंबजा. [बिंबट.
विंबट (विंबमटति अट् अच्) पु० टः. सरपेव.
विंबागत (विंब आ गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. प्रतिबिंब पडेलुं. बिंबागत.
विंबिका (विंबा क इत्वं) स्त्री० का. १ अेक जातनो वेलो. २ चंद्रमंडल. ३ सूर्यमंडल. विंबिका.
विंबी (विंबा अच् ङीष्) स्त्री० बी. अेक जातनो वेलो. विंबा. [रिणी-रि. आकाशमां फरनार.
वियच्चारिन् (वियति चरति चर् णिनि) त्रि० री-
वियच्चारिन् (,,) पु० री. समडी.
वियत् (वि यम् क्विप् तुक्) क्ली० त्-द्. आकाश.
'हंसपंक्तिरपि नाथ संप्रति प्रस्थिता वियति मानसं प्रति'
घटकर्परः.
वियति ( ) पु० तिः. पक्षी.
वियद्गंगा (वियत्स्था गंगा) स्त्री० गा. गंगा, भंदाकिनी. [गति.
वियद्गति (वियति गतिः) स्त्री० तिः. आकाशमां
वियद्गति (वियति गतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. आकाशमां जेनी गति होय छे ते.
वियद्भूति (वियतो भूतिरिव) स्त्री० तिः. अंधारुं.
वियन्मणि (वियतो मणिरिव) पु० णिः. १ सूर्य. २ आकाशनुं झाड. [वियाम.
वियम (वि यम् घञ्) पु० मः. १ संयम. २ दुःख.
वियात (वि या क्त) त्रि० तः-ता-तं. अेशरम, निर्लज्ज.
वियातता (वियातस्य भावः तल्) स्त्री० ता. अेशरमपणुं, निर्लज्जपणुं. वैयात्य.
वियातत्व (वियातस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.
वियाम (वि यम् घञ्) पु० मः. वियम शब्द जुओ.
वियुक्त (वि युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ वियोग

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પામેલું. ૨ જુદું પડેલું.

वियोग (वि युज् घञ्) पु० गः. ૧ વિજોગ, વિરહ. ૨ જુદું પડવું તે.

' क्षामच्छायं भुवनमधुना मद्वियोगेन नूनम् '
मेघदूतम्.

वियोगभाज् (वियोगं भजते भज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. વિયોગ ભોગવનાર.

वियोगिन् (वि युज् घिनुण्) पु० गी. ચક્રવાક પક્ષી.

वियोगिन् (,,) त्रि० गी-गिनी-गि. વિયોગવાળું.

' वियोगिनीमैक्षत दाह्यमीमसौ ' नैषधीयम्.

वियोजित (वि युज् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વિયોગ પાડેલું, જુદું પાડેલું.

विरक्त (वि रंज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. વિરાગ પામેલું, અનુરક્ત નહિ તે, આસક્તિવિનાનું.

विरक्ता (वि रज् क्त टाप्) स्त्री० क्ता. અભાગણી સ્ત્રી.

विरक्ति (वि रंज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः વિરાગ.

विरचत् (वि रच् शतृ) त्रि० चन्-चंती-चत्. રચતું.

विरचित (वि रच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ રચેલું. ૨ ગોઠવેલું.

विरजस् (विगतं रजो यस्य यस्माद्वा) त्रि० जाः-जाः-जः. ૧ રજવિનાનું. ૨ રજોગુણરહિત. ૩ રજોદર્શનવિનાનું.

विरजस् (विगतं रजो यस्याः) स्त्री० जाः. જેનો અટકાવ બંધ થયો છે એવી સ્ત્રી. વિરજસ્કા.

विरजस्क (विगतं रजो यस्य यस्माद्वा) त्रि० स्कः-स्का-स्कं. ૧ રજવિનાનું. ૨ રજોગુણવિનાનું. ૩ રજોદર્શનવગરનું.

विरजस्तमस् (विगते रजस्तमसी यस्मात्) त्रि० माः-माः-मः. રજોગુણ અને તમોગુણ જેમાં નથી તે, શુદ્ધસાત્વિક.

विरजस्का (विगतं रजः यस्याः कप्) स्त्री० स्का. જેનો અટકાવ ગયો છે તે સ્ત્રી.

विरजा (वि रंज् क टाप्) स्त्री० जा. ૧ ધ્રો. ૨ એક જાતનું ઝાડ. ૩ રાધાની એક સખી. ૪ યયાતિની ભા. ૫ કપિત્થની વૃક્ષ. ૬ તે નામની એક નદી.

' मुण्डनं चोपवासश्च सर्वतीर्थेष्वयं विधिः ।
वर्जयित्वा गयां गङ्गां विशालां विरजां तथा ' ॥

विरंच (वि रच् अच् मुम्) पु० चः. બ્રહ્મા.

विरंचि (वि रच् अच् इन् मुम्) पु० चिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विरट (वि रट् अच्) पु० टः. ૧ તે નામનો એક રાજા. ૨ ખભો. ૩ કાલાગુરુ.

विरण (विशिष्टो रणो यस्य) क्ली० णं. સુગંધી વાળો.

विरणमूल (विरणस्य मूलम्) क्ली० लं. સુગંધી વાળો.

विरत (वि रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વિરામ પામેલું, નિવૃત્ત, શાંત. [વૃત્તિ, શાંતિ.

विरति (वि रम् क्तिन्) स्त्री० तिः ૧ વિરામ. ૨ નિ-

' विरतिवनितासंगमुदितः ' भर्तृहरिः.

विरल (वि रा कलन्) क्ली० लं. દહિં.

विरल (,,) त्रि० लः-ला-लं. ૧ દુર્લભ. ૨ નાજુક. ૩ પાતળું. ૪ ઢીલું, પોચું. ૫ દૂરનું, દૂર હોનાર. [કા-કં. વાંકા પગવાળું.

विरलजानुक (विरला जानुर्यस्य कप्) त्रि० कः-

विरलद्रवा (विरलः द्रवः यस्याः) स्त्री० वा. ચોખાવગેરેની રાબ, રાબડી. [સોતર.

विरला (वि रा कलन् टाप्) स्त्री० ला. કાળું ન-

विरस (विगतो रसो यस्मात्) त्रि० सः-सा-सं. રસવિનાનું.

विरह (वि रह् अच्) पु० हः ૧ વિયોગ, જુદા પડવું તે. ૨ અભાવ. ૩ શૃંગાર રસની એક ચેષ્ટા.

' कः संनद्धे विरहविधुरां त्वय्युपेक्षेत जायां
न स्यादन्योऽप्यहमिव जनो यः पराधीनवृत्तिः '
मेघदूतम्.

विरहार्त (विरहेणार्तः) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. વિયોગવડે દુઃખી. [૨ છોડેલું. ૩ હીન.

विरहित (वि रह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ત્યાગ કરેલું.

विरहिणी (वि रह् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. ૧ વિયોગિની સ્ત્રી. ૨ ભાડું, ભૃતિ. [વાળું.

विरहिन् (वि रह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. વિરહ-

विरहोत्कंठिता (विरहेणोत्कंठिता) स्त्री० ता. તે નામની એક નાયિકા.

विराग (वि रंज् घञ्) पु० गः विरक्ति શબ્દ જુઓ.

विराग (विगतो रागो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. રાગવિનાનું. [ગવાળું.

विरागिन् (विराग इनि) त्रि० गी-गिणी-गि. વિરા-

विराज् (विशेषेण राजते राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. ૧ ક્ષત્રિય. ૨ બ્રહ્માંડરૂપ સ્થૂલ દેહનો અભિમાની આદિ પુરુષ. ૩ તે નામનો એક છંદ.

विराजत (वि राज् शतृ) त्रि० जन्-जंती-जत्. બિરાજતું. [પક્ષો શબ્દ જુઓ.

विराजमान (वि राज् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ઉ-

विराट (विशेषेण राटो यत्र) पु० टः ૧ તે નામનો એક દેશ. ૨ વિરાટ દેશનો રાજા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विराटज (विराटे जायते जन् ड) पु० जः એક જાતનો હીરો.
विराणिन् (वि रण् अण् इनि) पु० णी. હાથી.
विराद्ध (वि राध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. અપમાન કરેલું, ધિક્કારેલું. [राक्षस.
विराध (वि राध् अच्) पु० धः તે નામનો એક
विराधन (वि राध् ल्युट्) क्ली० नं. પીડા.
विराध्यत् (वि राध् शतृ) त्रि० ध्यन्-ध्यंती-ध्यत्. સામું થતું.
विराम (वि रम् घञ्) पु० मः १ અંત. २ અવસાન. ३ મધ્ય. ४ નિવૃત્તિ, વિરામ. ५ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પરવર્ણનો અભાવ.
' हरिरभिमानी रजनिरिदानीमियमपि याति विरामम् '
गीतगोविंदम्.
विराल (वि डल् घञ्) पु० लः બિલાડો.
विराव (वि रु घञ्) पु० वः નાદ, શબ્દ.
विराव (विगतो रावो यस्मात्) त्रि. वः-वा-वं. નાદવિનાનું, જેનો અવાજ બંધ થયો છે તે.
विरावित् (विराव इनि) त्रि० वी-विणी-वि. શબ્દ કરનાર, નાદ કરનાર. [આપેલું, રેચ દીધેલું.
विरिक्त (वि रिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. જુલાબ
विरिंच (वि रिच् अच् मुम्) पु० चः १ शिव. २ विष्णु. ३ બ્રહ્મા. [જુઓ.
विरिंचि (वि रिच् इन् मुम्) पु० चिः ઉપલો શબ્દ
विरिब्ध ( ) पु० ब्धः નાદ, અવાજ.
विरुत (वि रु क्त) क्ली० तं. અવાજ, નાદ, સ્વર.
' परभृतविरुतं कलं यथा प्रतिवचनीकृतमेभिरीदृशम् '
शाकुन्तलम्.
विरुद (वि रुद् क) पु० दः. १ રોવું તે. २ પોકાર. રવું તે. [વાળું. २ સામું, પ્રતિકૂલ.
विरुद्ध (वि रुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ विरोध-
विरुद्धता (विरुद्धस्य भावः तल्) स्त्री. ता. વિરુદ્ધપણું, પ્રતિકૂલતા. [શબ્દ જુઓ.
विरुद्धत्व (विरुद्धस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો
विरुद्धभूज् (विरुद्धं भुंक्ते भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. અપથ્ય ખાનાર. [ખાવું તે.
विरुद्धभोजन (विरुद्धं भोजनं) क्ली० नं. કુપથ્ય
विरुक्षण (वि रुक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ અપમાન, ગાળ. २ કસમ. ३ બાધા. [२ ઉગેલું.
विरूढ (वि रुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ પેદા થયલું.
' गंगाप्रवाहान्तविरूढशाष्पं ' रघुवंशम्.
विरूप (विकृतं रूपं यस्य) त्रि० पः-पा-पं. १ ખરાબ રૂપવાળું, બેડોળ. २ નિંદિત.
' वपुर्विरूपाक्षमलक्ष्मजन्म ' कुमारसंभवम्.
विरूप (,,) क्ली० पं. પીપળીમૂળ.
विरूपक (विरूप कन्) त्रि० कः-पिका-कं. ખરાબ રૂપવાળું.
विरूपा (विकृतं रूपं यस्याः) स्त्री० पा. १ ધમાસો. २ અતિવિષની કળી. ३ યમની પત્ની.
विरूपाक्ष (विरूपे अक्षिणी यस्य अच्) पु० क्षः. મહાદેવ.
' दृशा दग्धं मनसिजं जीवयन्ति दृशैव याः ।
विरूपाक्षस्य जयिनीस्ताः स्तुवे वामलोचनाः ' ॥
विद्धशालभाञ्जिका ॥
विरूपिन् (विकृतं रूपं यस्य इनि) त्रि० पी-पिणी-पि. ખરાબ રૂપવાળું, બેડોળ, બદશિકલ.
विरेक (वि रिच् घञ्) पु० कः જુલાબ, રેચ.
विरेचन (वि रिच् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
विरेचन (वि रिच् णिच् ल्यु) पु० नः પીલુવૃક્ષ.
विरेचन (वि रिच् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. રેચ લગાડનાર દવા વગેરે. विरेचक. [वृक्ष.
विरेचनफल (विरेचनं फलं यस्य) पु० लः પીલુ-
विरेचित (वि रिच् णिच् क्त) त्रि०तः-ता-तं. જુલાબ આપેલું.
विरेफ (वि रिफ् अच्) पु० फः નદ, નદી.
विरेफ (विगतो रेफो यस्मात्) त्रि० फः-फा-फं. રેફવિનાનું. [કિરણ.
विरोक (वि रुच् घञ्) पु० कः. १ છિદ્ર. २ સૂર્ય-
विरोचन (वि रुच् युच्) पु० नः १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ. ३ અગ્નિ. ४ ચંદ્ર. ५ બલિનો પિતા. ६ પુર. ७ ચિત્રાનું ઝાડ.
विरोचन (वि रुच् णिच् ल्यु) पु० नः १ રોહિડાનું ઝાડ. २ શ્યોનાક વૃક્ષ. [કારક.
विरोचन (,,) त्रि० नः-नी-नं. રુચિ-
विरोचनपुत्र (विरोचनस्य पुत्रः) पु० त्रः બલિરાજા. विरोचनसुत, विरोचनसूनु.
विरोचिष्णु (वि रुच् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. ચળકતું, પ્રકાશતું.
विरोध (वि रुध् घञ्) पु० धः १ વેર, દુશ્મનાઈ. २ દબાણ. ३ સામાપણું. ४ વિપરીતપણું. ५ અડચણ. ६ લડાઈ. ७ આકૃત. ८ તે નામનો એક અર્થાલંકાર. ९ હેતુદોષ. [शत्रुवट.
विरोधन (वि रुध् ल्युट्) क्ली० नं. વેર, દુશ્મનાઈ,
विरोधिन् (वि रुध् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. १ શત્રુ, દુશ્મન. २ વિરોધકારક. ३ સાઠ સંવત્સરપૈકી

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

તે નામનો એક.

વિરોધી ( ) સ્ત્રી॰ ધી. બાંધેલો ધારો.

વિરોધોક્તિ (વિરોધયુક્તા ઉક્તિઃ) સ્ત્રી॰ ક્તિઃ વિરોધકારક બોલવું તે, વિરોધી—પ્રતિકૂલ ભાષણ.

વિલ્ (તુદા॰ પર॰ સેટ્ વિલતિ) ૧ પહેરવું. ૨ ભાંગવું. [રવું. ૩ ફેંકવું.

વિલ્ (ચુરા॰ પર॰ સેટ્ વેલયતિ) ૧ મોકલવું. ૨ પ્રે-

વિલ (વિલ્ ક) ક્લી॰ લં. ૧ ખાડો. ૨ ગુપ્ત.

' વિલાદ્ વહિર્વિલસ્યાંતઃ સ્થિતમાર્જારસર્પયોઃ '
ઉદ્ભટઃ.

વિલ (,,) પુ॰ લઃ ૧ ઇંદ્રનો એક ધોડો. ૨ એક જાતનું ઘર.

વિલક્ષ (વિ લક્ષ્ અચ્) ત્રિ॰ ક્ષઃ–ક્ષા—ક્ષં. ૧ વિસ્મયયુક્ત. ૨ નિશાનીવિનાનું. ૩ લક્ષવગરનું.

વિલક્ષણ (વિશિષ્ટં લક્ષણં યસ્ય) ત્રિ॰ ણઃ-ણા-ણં. ૧ બીજું. ૨ જુદું. ૩ વિભિન્ન. ૪ જુદી તરેહનું.

વિલક્ષણ (વિ લક્ષ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ ણં. ૧ પ્રયોજનવિનાની સ્થિતિ. ૨ જોવું તે.

વિલક્ષતા (વિલક્ષસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી॰ તા. ૧ શરમ. ૨ વિસ્મય. ૩ નિશાનીનો અભાવ.

વિલક્ષત્વ (,, ત્વ) ક્લી॰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

વિલગ્ન (વિ લગ્ જ્ ક્ત) ત્રિ॰ ગ્નઃ-ગ્ના-ગ્નં. ૧ ચોંટેલું, બાઝતું, વળગેલું. ૨ ચોપડેલું. ૩ પાતળું, કૃશ, નાજુક.

' વેદિવિલગ્નમધ્યા ' કુમારસંભવમ્.

' તયા વિયુક્તસ્ય વિલગ્નમધ્યયા '
વિક્રમોર્વશીયમ્.

વિલગ્ન (,,) ક્લી॰ ગ્નં. ૧ કેડ. ૨ મધ્ય ભાગ. ૩ ઉદય પામેલી મેષવગેરે રાશિ.

વિલંઘન (વિ લઘિ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ૧ ઓળંગવું–વટવું તે. ૨ ઉલ્લંઘન.

વિલંઘનીય (વિ લઘિ અનીયર્) ત્રિ॰ યઃ–યા–યં. ૧ ઓળંગવાલાયક. ૨ વટવાયોગ્ય.

વિલંઘિત (વિ લઘિ ક્ત) ત્રિ॰ તઃ–તા–તં. ઓળંગેલું, વટેલું. [જ્જં. લાજવિનાનું, બેશરમ.

વિલજ્જ (વિગતા લજ્જા યસ્માત્) ત્રિ॰ જ્જઃ-જ્જા-

વિલજ્જમાન (વિ લસ્જ્ શાનચ્) ત્રિ॰ નઃ-ના-નં. શરમાતું. [લતું. ૨ વિલાપ કરતું.

વિલપત્ (વિ લપ્ શતૃ) ત્રિ॰ પન્-પંતી-પત્. ૧ બો-

વિલંબ (વિ લબિ અચ્) પુ॰ બઃ વાર, વિલંબ.

વિલંબન (વિ લબિ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' તન્મુગ્ધે વિફલં વિલંબનમસૌ રમ્યોઽભિસારક્ષણઃ '
ગીતગોવિંદમ્.

વિલંબમાન (વિ લબિ શાનચ્) ત્રિ॰ નઃ-ના-નં. લટકતું.

વિલંબિત (વિલંબ ઇતચ્) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ૧ જેને વાર લાગી હોય છે તે. ૨ મંદ. ૩ ઉતાવળું નહિ તે.

' વિલંબિતફલૈઃ કાલં નિનાય સ મનોરથૈઃ '
રઘુવંશમ્.

વિલંબિન્ (વિ લંબિ ઇનિ) ત્રિ॰ બી–બિની–બિ. ૧ વાર લગાડનાર. ૨ લટકનાર.

' વહતિ ગિરિરયં વિલંબિઘંટાદ્વયપરિવારિતવારણેન્દ્રલીલામ્ ' શિશુપાલવધમ્.

વિલંભ (વિ લભિ અચ્) પુ॰ ભઃ ૧ ખક્ષીસ. ૨ અતિદાન.

વિલય (વિ લી અચ્) પુ॰ યઃ ૧ પ્રલય. ૨ નાશ.

વિલલા (વિ લલ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી॰ લા. શ્વેતબલા.

વિલસત્ (વિ લસ્ શતૃ) ત્રિ॰ સન્-સંતી-સત્. ૧ વિલાસ કરતું. ૨ રમતું. ૩ ચળકતું.

વિલસિત (વિ લસ્ ક્ત) ક્લી॰ તં. વિલાસ શબ્દ જુઓ. [લાસ કરેલું.

વિલસિત (,,) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. વિ-

વિલાપ (વિ લપ્ ઘઞ્) પુ॰ પઃ. વિલાપ, કલ્પાંત. વિલપન.

વિલાલ (વિડાલઃ) પુ॰ લઃ. ૧ બિલાડો. ૨ સંચો.

વિલાસ (વિ લસ્ ઘઞ્) પુ॰ સઃ. ૧ સ્ત્રીની એક જાતની ચેષ્ટા. ૨ એક જાતનો સાત્ત્વિક ભાવ. ૩ દીપવું તે, દીપ્તિ. ૪ વિલાસ. ૫ ગમ્મત.

' સત્યપિ રૂપવિલાસોપહસિતરતિવિભ્રમે.....
વિનયવત્યન્વયવતિ ચાવરોધજને ' કાદમ્બરી.

વિલાસમંદિર (વિલાસાય મંદિરં) ક્લી॰ રં. વિલાસ કરવાનું ઘર, ક્રીડાગૃહ. [વિલાસી.

વિલાસવત્ (વિલાસ મતુપ્) ત્રિ॰ વાન્-વતી-વત્.

વિલાસિકા (વિ લસ્ ણ્વુલ્) સ્ત્રી॰ કા. ઉપરૂપકનો એક ભેદ. [લાસવાળું.

વિલાસિન્ (વિલાસ ઇનિ) ત્રિ॰ સી-સિની-સિ. વિ-

' વિલાસિની કાંચનપીઠિકાયામ્ ' ઉદ્ભટઃ.

વિલાસિન્ (,,) પુ॰ સી. ૧ ચંદ્ર. ૨ શ્રીકૃષ્ણ. ૩ મહાદેવ. ૪ સર્પ. ૫ અગ્નિ. ૬ ત્રિત્રાનું ઝાડ. ૭ કપૂર. [૨ વેશ્યા.

વિલાસિની (,, ઙીપ્) સ્ત્રી॰ ની. ૧ નારી.

વિલિપ્ત (વિ લિપ્ ક્ત) ત્રિ॰ પ્તઃ-પ્તા-પ્તં. લીંપેલું.

વિલીન (વિ લી ક્ત) ત્રિ॰ નઃ-ના-નં. ૧ ગળેલું. ૨ દ્રવ થયલું. ૩ વિશ્લેષ પામેલું. ૪ નાશ પામેલું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विलेपन (वि लिप् ल्युट्) क्ली० नं. १ લીંપવું તે. २ ચોપડવું તે. ३ ચોપડવાયોગ્ય પદાર્થ; ચંદન, કેસરવગેરે. [રાજ.

विलेपनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. १ नारी. २

विलेप्य (वि लिप् यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. લેપ કરવાલાયક.

विलेप्य (,,) पु० प्यः. રાજ.

विलोक (विगतो लोको यस्मात्) पु० कः. એકાંત.

विलोकन (वि लुक् ल्युट्) क्ली० नं. જોવું.

विलोकना (वि लुक् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જોવાલાયક, નીરખવાયોગ્ય.

विलोकनीय (वि लुक् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं.

विलोकनीयता (विलोकनीयस्य भावः तल्) स्त्री० ता. જોવાલાયકપણું, નીરખવાયોગ્યતા.

विलोकनीयत्व (विलोकनीयस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विलोकित (वि लुक् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જોયલું.

विलोचन (वि लुच् ल्युट्) क्ली० नं. १ આંખ. २ જોવું તે.

' तृष्णालोलविलोचने कलयति प्राचीं चकोरीगणे
मौनं मुंचति किं च कैरवकुले कामे धनुर्युन्वति '
भामिनीविलासम्.

विलोचनपात (विलोचनस्य पातः) पु० तः. નજર નાંખવી તે.

विलोचनांबु (विलोचनस्थं अंबु) क्ली० बु. આંસુ.

विलोटक ( ) पु० कः. એક જાતનું માછલું.

विलोडित (वि लुड् क्त) क्ली० तं. છાશ.

विलोडित (,,) त्रि० तः-ता-तं. મથેલું, વલોવેલું.

विलोभ (वि लुभ् घञ्) पु० भः. લોભ.

विलोम (विगतं लोम यत्र) त्रि० मः-मा-मं. વિપરીત, ઉલટું, અવળું. [તરેા. ३ વરુણ.

विलोम (,,) पु० मः. १ સર્પ. २

विलोम (,,) क्ली० मं. પાણી કાઢવાનો એક સંચ.

विलोमकर्मन् (विलोमं कर्म) क्ली० र्मं. અવળું કામ, ઉલટું કામ, વિપરીત કર્મ.

विलोमक्रिया (विलोमा क्रिया) स्त्री० या. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विलोमज (विलोमाज्जायते जन् ड) पु० जः. ઉત્તમ વર્ણની સ્ત્રીપેટે અધમ વર્ણના પુરુષથી પેદા થયલો પુત્ર.

विलोमजिह्व (विलोमा जिह्वा यस्य) पु० ह्वः. હાથી.

विलोमवर्ण (विलोमः वर्णः यस्य) पु० र्णः. વિલોમજ શબ્દ જુઓ. [मकर्मन् શબ્દ જુઓ.

विलोमविधि (विलोमो विधिः) स्त्री० धिः विलो-

विलोमी (विशिष्ट लोम केशो यस्याः ङीप्) स्त्री० मी. આખલીનું ઝાડ.

विलोल (वि लुल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. १ ચંચલ. २ અત્યંત તૃષ્ણાવાળું.

' कापि विलासविलोलविलोचनखेलनजनितमनोजम् '
गीतगोविंदम्.

विलोलता (विलोलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ચંચલપણું, ચાંચલ્ય. [શબ્દ જુઓ.

विलोलत्व (विलोलस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

विलोलन (वि लुल् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. હલાવવું તે.

विल्ल (विल् लच्) क्ली० ल्लं. १ હિંગ. २ ખાડો. ३ ગુફા.

विल्व ( ) पु० ल्वः. બીલીનું ઝાડ.

विल्व (विल्वस्य फलं अण्) क्ली० ल्वं. બીલું.

विवक्षा (विवक्तुमिच्छा वच् सन् अ) स्त्री० क्षा. કહેવાની ઇચ્છા, બોલવાની ઉમેદ.

विवक्षु (विवक्तुमिच्छुः) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. કહેવાને ઇચ્છનાર, બોલવાની ઉમેદ રાખનાર.

' निवार्यतामालि किमप्ययं वटुः
पुनर्विवक्षुः स्फुरितोत्तराधरः ' कुमारसंभवम्.

विवंचिषु (वि वंच् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. ઠગ, લુચ્ચું. [ગુપ્ત.

विवर (वि वृ अच्) क्ली० रं. १ છેદ. २ દોષ. ३

विवरण (वि वृ ल्युट्) क्ली० णं. १ વ્યાખ્યાન. २ વ્યાખ્યાન કરનાર ગ્રંથ. ३ ખુલ્લું કરવું તે, ઉઘાડું કરવું તે, સ્પષ્ટીકરણ.

विवरनालिका (विवरयुक्तं नालमस्याः) स्त्री० का. એક જાતનો વાંસ, વેણુ.

विवरिषु (वि वृ सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. ઉઘાડું કરવા ઇચ્છનાર, ખુલ્લું કરવાની ઉમેદ રાખનાર.

विवर्जन (वि वृज् ल्युट्) क्ली० नं. છોડવું તે, તજવું તે, ત્યાગ.

विवर्जनीय (वि वृज् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. છોડવાલાયક, તજવા યોગ્ય. [તજેલું.

विवर्जित (वि वृज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. છોડેલું,

विवर्ण (विरुद्धो वर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. નીચ, અધમ, મલિન.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विवर्णवदन (विवर्णं वदनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. ફીકા મુખવાળું.

विवर्त्त (वि वृत् घञ्) पु० र्त्तः. १ नाच, नृत्य. २ समुदाय. ३ ५२वुं ते. ४ "छीपने રૂપું ગણવું" એ પ્રકારની भ्रांति, अध्यासमूलक प्रतीति. ५ विકार, રૂપांतर.

'ब्रह्मणीव विवर्तानां क्वापि विप्रलयः कृतः'
'एको रसः करुण एव निमित्तभेदाद्
भिन्नः पृथक् पृथगिवाश्रयते विवर्तान्'
उत्तररामचरितम्.

विवर्द्धन (वि वृध् ल्युट्) क्ली० नं. १ વધવું, वृद्धि. २ કાપવું ते. [२ કાપેલું.

विवर्द्धित (वि वृध् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વધેલું.

विवश (विगतो वश आयत्तता यस्य) त्रि० शः-शा-शं. १ સ્વતંત્ર નહિ તે, પરતંત્ર. २ व्याकुળ. ३ અરિષ્ટ બુદ્ધિવાળું.

'विवशा शापनिवृत्तिकारणम्' रघुवंशम्.

विवस्त्र (विगतं वस्त्रं यस्य) त्रि० स्त्रः-स्त्रा-स्त्रं. નાગું, વસ્ત્રવગરનું, દિગંબર.

विवस्वत् (वि वस् क्विप् मतुप्) पु० स्वान्. १ सूर्य. २ આકડાનું ઝાડ. ३ અરુણ. ४ દેવ.

विवात् (वि वा शतृ) त्रि० वान्-वाती-वांती-वात्. વાતું. [३ દાવો.

विवाद (वि वंद् घञ्) पु० दः. १ वाद. २ કલહ.

'अलं विवादेन यथा श्रुतस्त्वया
तथाविधस्तावदशेषमस्तु सः' कुमारसंभवम्.

विवादार्थिन् (विवादस्य अर्थी) त्रि० र्थी-र्थिनी-र्थि. १ દાવાની મતલબવાળું. २ વિવાદને ચાહનાર-ઇચ્છનાર. [કરનાર.

विवादिन् (विवाद इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. विवाद

विवार (वि वृ घञ्) पु० रः. १ ઢેલાવ. २ સ્વર-વગેરેનો ઉચ્ચાર કરવામાં વાણીની ઇંદ્રિયનું ખુલ્લા-પણું.

विवास (वि वस् घञ्) पु० सः. દેશનીકાલ.

विवासस् (विगतं वासो यस्य) त्रि० सः-सा-सः. विवस्त्र शब्द જુઓ.

विवासन (वि वस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. દેશનીકાલ.

'सीताविवासनपटोः करुणा कुतस्ते'
उत्तररामचरितम्.

विवासित (वि वस् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. દેશનીકાલ કરેલું. [લગ્ન.

विवाह (वि वह् घञ्) पु० हः. પરણવું ते, विवाह,

विवाहित (विवाह इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેનો વિવાહ થયેલો હોય છે તે. [યોગ્ય.

विवाह्य (वि वह् ण्यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. विवाह-

विवाह्य (,,) पु० ह्यः. જમાઈ.

विविक्त (वि विच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ પવિત्र. २ निर्जन. ३ विवेકी. ४ असंयुक्त.

विविक्तसेविन् (विविक्तं सेवते) त्रि० वी-विनी-वि. એકાંતને સેવનાર. [नीती स्त्री.

विविक्ता (वि विच् क्त टाप्) स्त्री० क्ता. अणुभा-

विविक्षत् (विश् सन् शतृ) त्रि० क्षन्-क्षंती-क्षत्. પેસવાને ઇચ્છતું. [ઇચ્છા.

विविक्षा (विश् सन् अ टाप्) स्त्री० क्षा. પેસવાની

विविक्षु (विश् सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षु. પેસવાને ઇચ્છનાર. [વતું, પામતું.

विविदिवस् (विद् कसु) त्रि० वान्-दुषी-वत्. મેળવ-

विविद्वस् (विशिष्टः विद्वान्) त्रि० वान्-दुषी-वत्. ડાહ્યું, જાણતું.

विविध (विविधा विधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. જુદું જુદું, તરેહ તરેહનું, ભાત ભાતનું, ભિન્ન ભિન્ન, અનેક પ્રકારનું, જાત જાતનું.

विविशिवस् (विश् वसु इट्) त्रि० वान्-ष्युषी वत्. પેસતું. [વગેરેવાળો દેશ.

विवीत (विशिष्टं वीतं यत्र) पु० तः. ઘાસ

'पथिग्राम विवीतां ते क्षेत्रे दोषो न जायते'
याज्ञवल्क्यः.

विवृक्त (वि वृच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. છોડેલું, તજેલું. [જેલી સ્ત્રી.

विवृक्ता (वि वृच् क्त टाप्) स्त्री० क्ता. ધણીએ त-

विवृत (वि वृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ખુલ્લું કરેલું. २ વિસ્તાર કરેલું. ३ व्याख्यान કરેલું.

विवृता (वि वृ क्त टाप्) स्त्री० ता. એક જાતનો રોગ. [क्षं. વિશાલ નેત્રવાળું.

विवृत्ताक्ष (विवृत्ते अक्षिणी यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-

विवृति (वि वृ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ ખુલ્લાપણું. २ व्याख्यान. ३ વિસ્તાર.

विवृत्त (वि वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ નીચે હલાવેલું. २ પ્રકટ કરેલું. [રોગ.

विवृत्ता (वि वृत् क्त टाप्) स्त्री० त्ता. એક જાતનો

विवृत्सत् (वृत् सन् शतृ) त्रि० त्सन्-त्सती-त्सत्. હોવાને ઇચ્છતું.

विवृद्ध (वि वृध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. વધેલું.

विवृद्धि (वि वृध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः. વધવું ते, વધારો.

विवेक (वि विच् घञ्) पु० कः. १ યથાર્થ રીતે વ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रतुं स्वરૂપ વિચારવું તે. ૨ પ્રકૃતિપુરુષનું ભેદજ્ઞાન. ૩ વિચારવું તે. ૪ વિવેક. ૫ હોજ, ઝરો.
' विवेकप्रध्वंसादुपचितमहामोहगहनो (विकारः) '
मालतीमाधवम्.

विवेकता (विवेकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વિવેકપણું. [शब्द જુઓ.

विवेकत्व (विवेकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

विवेकदृश्वन् (विवेकेन पश्यति) पु० श्वा. વિવેકવાળો પુરુષ. [કીપણું.

विवेकिता (विवेकिनो भावः तल्) स्त्री० ता. વિવે-

विवेकित्व (विवेकिनो भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વેકી.

विवेकिन् (वि विच् घिनुण्) त्रि० की-किनी-कि. વિ-

विवेक्तव्य (वि विच् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. વિવેચન કરવાલાયક.

विवेचन (वि विच् ल्युट्) क्ली० नं. વિચાર.

विवेचनीय (वि विच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. વિવેક્તવ્ય શબ્દ જુઓ. [જમાઈ.

विवोढृ (वि वह् तृच्) पु० ढा. ૧ ધણી, પતિ. ૨

विव्वोक (वि वा कु तस्य ओकः स्थानम्) पु० कः. સ્ત્રીની એક શૃંગારચેષ્ટા.
' गर्वाभिमानादिष्टेऽपि विव्वोकोऽनादरक्रिया '.

विश् (तुदा० पर० अनिट् विशति) ૧ પેસવું, પ્રવેશ કરવો. ૨ કબજામાં આવવું. ૩ આવી પડવું. ૪ વ્યાપી જવું; अनु (अनुविशति) ૧ પેઠેલાની પછી પેસવું. ૨ પેસવું; अनुप्र (अनुप्रविशति) ૧ ભાંહે પ્રવેશ કરવો. ૨ યોગ્ય-અનુરૂપ કરવું; अभिनि (अभिनिविशते) ૧ આશ્રય લેવો. ૨ કબજે કરવું. ૩ તરફ જવું; आ (आविशति) ૧ પેસવું. ૨ પાસે જવું. ૩ કબજે કરવું; उप (उपविशति) ૧ બેસવું. ૨ છાવણી નાંખી પડવું. ૩ પેસવું; नि (निविशते) ૧ બેસવું. ૨ પેસવું. ૩ આસક્ત હોવું. ૪ પરણવું; निस् (निर्विशति) ૧ ભોગ કરવો. ૨ શણગારવું; प्र (प्रविशति) ૧ પેસવું. ૨ આરંભ કરવો, શરુ કરવું; सम् (संविशति) ૧ પેસવું. ૨ સંભોગ કરવો. ૩ સુવું; समा (समाविशति) ૧ પેસવું. ૨ પાસે જવું.

विश् (विश् क्विप्) पु० ट्-ड्. ૧ માણસ. ૨ વૈશ્ય.

विश (विश् क) क्ली० शं. કમલનો તંતુ. વિસતંતુ.

विश (विश् क) त्रि० शः-शा-शं. પેસનાર.

विशकंडा (विशमिकं कंडोऽस्याः) स्त्री० डा. બગલી. विशकंडा. [વિનાનું, નિઃશંક.

विशंक (विगता शंका यस्य) त्रि० कः-का-कं. शंका-

विशंकट (वि शंकटच्) त्रि० टः-टा-टं. વિશાળ.

विशत् (विश् शतृ) त्रि० शन्-शती-शंती-शत्. પેસતું.

विशद (वि शद् अच्) पु० दः. ધોળો વર્ણ.

विशद (,,) त्रि० दः-दा-दं. ૧ ધોળું. ૨ નિર્મલ. ૩ ખુલ્લું.
' जातो ममायं विशदः प्रकामं
प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा '
शाकुन्तलम्.

विशय (वि शी अच्) पु० यः. સંશય.

विशयिन् (वि शी णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. સંશયવાળું. [કતલ કરવું.

विशर (वि शृ अच्) पु० रः. ૧ હાર મારવું. ૨

विशर (विगतः शरो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. બાણવિનાનું. [નાંખ્યું તે.

विशरण (वि शृ ल्युट्) क्ली० णं. હાર મારવું-મારી

विशल्य (विगतः शल्यो यस्मात्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. કાંટાવિનાનું. [જાતનું ઝાડ.

विशल्यकृत् (विशल्य कृ क्विप्) पु० त्-द्. એક

विशल्यकरणी (विशल्य कृ ल्युट् ङीप्) स्त्री० णी. એક જાતની ઓષધિ.

विशल्या (विगतं शल्यं यस्याः) स्त्री० ल्या. ૧ दंतिवृक्ष. ૨ અજમોદ. ૩ ગળો. ૪ એક જાતનું ઝાડ. [હાર મારવું તે.

विशसन (वि शस् ल्युट्) क्ली० नं. મારી નાખવું-

विशसन (वि शस् ल्यु) पु० नः. ખડ્ગ, તલવાર.

विशसित (वि शस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. હાર મારેલું, મારી નાખેલું. [મારનાર, મારી નાંખનાર.

विशसितृ (वि शस् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. હાર

विशस्त (वि शंस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. ૧ વખાણેલું, પ્રસિદ્ધ, પ્રશસ્ય. ૨ કાપેલું. ૩ ઉદ્ધત.

विशस्त्र (विगतं शस्त्रं यस्य) त्रि० स्त्रः-स्त्रा-स्त्रं. શસ્ત્રવિનાનું.

विशस्तृ (वि शस् तृच्) पु० स्ता. ચાંડાલ.

विशाख (विशिष्टा शाखाऽस्य) पु० खः. ૧ કાર્તિકસ્વામી. ૨ નીશાનને તાકતી વખતે ધનુષ્ધારીનું એક જાતનું ઉભું રહેવું. ૩ અરજદાર. ૪ બાગણ. ૫ શિવ. ૬ સાટોડી. [શાખાવિનાનું.

विशाख (विगताः शाखा यस्य) त्रि० खः-खा-खं.

विशाखज (विशाख जन् ड) पु० जः. નારંગીનું ઝાડ.

विशाखल (विशाख लच्) क्ली० लं. નીશાન તાકતી વખતે ધનુષ્ધારીનું એક જાતનું ઉભું રહેવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विशाखा (विशिष्टा शाखा यस्याः) स्त्री० खा. ते नामनुं એક નક્ષત્ર. [રાપ્રમાણે સુવું.
विशाय (वि शी अच्) पु० यः. પેહેરેગીરનું પહે-
विशारण (वि शृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. મારી નાખવું–ઠાર મારવું તે. [વૃક્ષ.
विशारद (विशालं ददाति दा क) पु० दः. બકુલ-
विशारद (,,) त्रि० दः-दा-दं. १ પંડિત. २ ભણેલું. ३ શ્રેષ્ઠ. ४ હીમતવાળું, બાધડ. ५ પ્રસિદ્ધ, બાહોશ. [વાળું. २ મોટું.
विशाल (वि शालच्) त्रि० लः-ला-लं. १ વિસ્તાર-
विशालकुल (विशालं कुलं) क्ली० लं. १ મોટું કુળ. २ ખાનદાન કુળ.

' रूपयौवनसंपन्ना विशालकुलसंभवाः ।
विद्याहीना न शोभन्ते निर्गन्धा इव किंशुकाः ' ॥
हितोपदेशः ॥

विशालता (विशालस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ વિશાળપણું. २ વિસ્તાર. [શબ્દ જુઓ.
विशालत्व (विशालस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો
विशालत्वच् (विशाला त्वगस्य) पु० क्-ग्. એક જાતનું ઝાડ. [क्षा-क्षं. વિશાળ નેત્રવાળું.
विशालाक्ष (विशाले अक्षिणी यस्य षच्) त्रि० क्षः
विशालाक्ष (,,) पु० क्षः. १ મહાદેવ. २ ગરુડ. ३ વિષ્ણુ.
विशालाक्षी (विशाले अक्षिणी यस्याः षच् ङीष्) स्त्री० क्षी. १ પાર્વતી. २ મોટી આંખવાળી સ્ત્રી.
विशाली (वि शालच् ङीष्) स्त्री० ली. અજમોદ.
विशिख (विशिष्टा विगता वा शिखा यस्य) पु० खः. १ બાણ. २ તોમર શબ્દ જુઓ. ३ બરૂની એક જાત. [વિનાનું.
विशिख (,,) त्रि० खः-खा-खं. शिખा-
विशिखा (विशिष्टा विगता वा शिखा यस्याः) स्त्री० खा. १ કોદાળી. २ પાવડો. ३ મોટો રસ્તો. ४ વાળદંડી. ५ બીમારને સુવાનું ઘર.
विशिजान (वि शिज् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. અવાજ કરતું.
विशिप (विश् इपक्) क्ली० पं. ભંદિર.
विशिष्ट (वि शिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ યુક્ત. २ વિશેષણવાળું. ३ વિલક્ષણ.
विशिष्टबुद्धि (विशिष्टस्य बुद्धिः) स्त्री० द्धिः. १ વિશેષણસહિત વિશેષ્યનું જ્ઞાન.
विशिष्टाद्वैत (विशिष्टमद्वैतं) क्ली० तं. રામાનુજાદિના સિદ્ધાંત પ્રમાણે પ્રકૃતિવિશિષ્ટ બ્રહ્મનું અદ્વયત્વ.

विशीर्ण (वि शृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ સુકું. २ ઘડપણની અવસ્થાને પામેલું. [ડાતું ઝાડ.
विशीर्णपर्ण (विशीर्णं पर्ण यस्य) पु० र्णः. क्षीअ-
विशील (विगतं शीलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. शील-विनातुं. [निर्मल. ३ દોષવિનાનું.
विशुद्ध (वि शुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ शुद्ध. २

' न भीतो मरणादस्मि केवलं दूषितं यशः ।
विशुद्धस्य हि मे मृत्युः पुत्रजन्मसमः किल ' ॥

विशुद्धि (वि शुध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः. १ शुद्धि. २ નિર્મલપણું. ३ દોષરહિતપણું, નિર્દોષતા.
विशृंखल (विगता शृंखला यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ કેદમાંથી છૂટેલું. २ સાંકળવિનાનું.
विशेष (वि शिष् घञ्) पु० षः. १ ભેદ, પ્રકાર. २ જાત. ३ તફાવત. ४ વ્યક્તિ. ५ તિલક. ६ વ્યાપ્યધર્મ.
विशेषक (वि शिष् णिच् ण्वुल्) पु० क्ली० कः-कं. १ તિલક. २ લક્ષણ, ચિહ્ન. ३ ત્રણ શ્લોકનું એક વાક્ય. [વિશેષ કરનાર.
विशेषक (,,) त्रि० कः-षिका-कं.
विशेषक (,,) पु० कः. તલનું ઝાડ.
विशेषज्ञ (विशेषं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. વિશેષ જાણનાર, વિદ્વાન્.

' अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः ।
ज्ञानलवदुर्विदग्धं ब्रह्मापि नरं न रंजयति ' ॥
भर्तृहरिः ॥

विशेषण (वि शिष् ल्युट्) क्ली० णं. ગુણ, ક્રિયાવગેરેમાં ભેદક ધર્મ. [નામનો એક હેત્વાભાસ.
विशेषणासिद्ध (विशेषणेनासिद्धः) पु० द्धः. તે
विशेषतस् (विशेष तसिल्) अव्य० तः. ઘણું કરી, વિશેષે કરીને.
विशेषधर्म (विशेषः धर्मः) पु० र्मः. ખાસ ધર્મ.
विशेषलक्षण (विशेषः लक्षणं) क्ली० णं. ખાસ લક્ષણ. [વિધિ.
विशेषविधि (विशेषः विधिः) स्त्री० धिः. ખાસ
विशेषित (विशेष इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ ભેદ પાડેલું. २ વિશેષણયુક્ત.
विशेषोक्ति (विशेषः युक्तिरस्याः) स्त्री० क्तिः. તે નામનો એક અર્થાલંકાર. [લવવું ઝાડ.
विशोक (विगतः शोको यस्य) पु० कः. આસોપા-
विशोक (,,) त्रि० कः-का-कं. શોક-વિનાનું. [નૈલ કરવું તે.
विशोधन (वि शुध् ल्युट्) क्ली० नं. શુદ્ધ કરવું–નિ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विशोधन (वि शुध् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. शोधन કરનાર. [वृक्ष.

विशोधनी (वि शुध् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. દંતી.

विशोधित (वि शुध् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. શુદ્ધ કરેલું, નિર્મલ કરેલું.

विशोधिन् (वि शुध् णिच् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. १ શુદ્ધ કરનાર. ૨ નિર્મલ કરનાર.

विश्न (विश् दीप्तौ भावे नङ्) पु० श्नः. દીપ્તિ, પ્રકાશ, શોભા. [विश्राणन.

विश्रणन (वि श्रण् ल्युट्) क्ली० नं. દાન, બક્ષીસ.

विश्रब्ध (वि श्रंभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. વિશ્વાસ પામેલું, વિશ્વાસુ. ૨ શાંત. ૩ ઉદ્ધત નહિ તે. ૪ ગાઢ. [विश्राम.

विश्रम (वि श्रम् घञ्) पु० मः. વિશામો, આરામ.

विश्रमित (विश्रम इतच्) त्रि० तः-ता-तं. થાકેલું.

विश्रंभ (वि श्रंभ् घञ्) पु० भः. १ વિશ્વાસ, ભરોસો. ૨ સ્નેહ. ૩ ગમ્મતનો કજિયો, વિનોદકલહ.

'विश्रंभादुरसि निपत्य लब्धनिद्राम्'
उत्तररामचरितम्.

विश्रय (वि श्रि अच्) पु० यः. આશ્રય.

विश्राणन (वि श्रण् ल्युट्) क्ली० नं. દાન, બક્ષીસ.

विश्राणित (वि श्रण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. આપેલું, બક્ષેલું.

'निःशेषविश्राणितकोशजातम्' रघुवंशम्.

विश्रांत (वि श्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વિશામો પામેલું. ૨ શાંત. [જુઓ.

विश्रांति (वि श्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः. विश्राम શબ્દ

विश्राम (वि श्रम् घञ्) पु० मः. विश्रम શબ્દ જુઓ. [ख्याति.

विश्राव (वि श्रु घञ्) पु० वः. १ પ્રસિદ્ધિ. ૨

विश्रुत (वि श्रु क्त) त्रि० तः-ता-तं. પ્રખ્યાત, પ્રસિદ્ધ. [જુઓ.

विश्रुति (वि श्रु क्तिन्) स्त्री० तिः विश्राव શબ્દ

विश्लथ (वि श्लथ् अच्) त्रि० थः-था-थं. १ ઢીલું, શિથિલ. ૨ નબળું, નિર્બલ.

विश्लथांग (विश्लथं अंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. ઢીલા અંગવાળું.

विश्लिष्ट (वि श्लिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ વિયોગ પામેલું. ૨ જુદું પડેલું. ૩ શિથિલ, ઢીલું.

विश्लेष (वि श्लिष् घञ्) पु० षः. १ વિયોગ. ૨ જુદું પડવું તે. ૩ શિથિલતા.

विश्व (विश् व) क्ली० श्वं. १ સંસાર. ૨ શુદ્ધ.

'नीरक्षीरविवेके हंसालस्यं त्वमेव तनुषे चेत्।
विश्वस्मिन्नधुनाऽन्यः कुलव्रतं पालयिष्यति कः'॥
भामिनीविलासम्॥

विश्व (,,) त्रि० श्वः-श्वा-श्वं. સઘળું, સમસ્ત, સમગ્ર, બધું. [જુઓ.

विश्व (,,) पु० श्वः. સંસારાભિમાની

विश्व (,,) पु० वः. श्वाः. १ વસુ. ૨ સત્યકતુવગેરે દેવ. ૩ શ્રાદ્ધ.

विश्वकद्रु (विश्वकं द्रवति द्रु डु) पु० द्रुः. १ શીકાર કરવામાં કસાયલો કુતરો. ૨ અવાજ.

विश्वकद्रु (,,) त्रि० द्रुः-द्रुः-द्रु. લુચ્ચું.

विश्वकर्मन् (विश्वेषु कर्म व्यापारो यस्य) पु० र्मा. १ સૂર્ય. ૨ દેવતાનો શિલ્પી. ૩ પરમેશ્વર. ૪ તે નામનો એક મુનિ. ૫ આકડાનું ઝાડ.

विश्वकर्मसुता (विश्वकर्मणः सुता) स्त्री० ता. સૂર્યની એક પત્ની. વિશ્વકર્મજા.

विश्वकृत् (विश्वं करोति कृ क्विप्) पु० त्. त्. १ પરમેશ્વર. ૨ વિશ્વકર્મા. ૩ સઘળું કરનારો.

विश्वकेतु (विश्वे केतवो यस्य) पु० तुः. અનિરુદ્ધ.

विश्वक्सेन (विशूची सेना यस्य) पु० नः. વિષ્ણુ. विश्वक्सेन. [ચુતું ઝાડ, કાંગ.

विश्वक्सेना (विशूची सेनाऽस्याः) स्त्री० ना. प्रिय-

विश्वगंध (विश्वतो गंधो यस्य) क्ली० धं. ગંધરસ, હુંગળી.

विश्वगंधा (विश्वे गंधा यस्यां) स्त्री० धा. પૃથ્વી.

विश्वगोप्तृ (विश्वस्य गोप्ता) पुं. १ ब्रह्म. २ विष्णु. [२नार.

विश्वंकर (विश्वं करोति) त्रि० रः-री-रं. સઘળું કર-

विश्वच् (विषु विश्वं यथा अंचति अंच् क्विप्) अ० क्-ग्. સઘળી દિશામાં, ચોમેર, સર્વત્ર.

विश्वजन (विश्वं जनं) क्ली० नं. સમસ્ત જન.

विश्वजनीन (विश्वजनाय हितं) त्रि० नः-ना-नं. વિશ્વને હિતકારી, આખા જગતનું કલ્યાણ કરનાર. [मनुष्यना हितनुं.

विश्वजनीय (विश्वजन छ) त्रि० यः-या-यं. સઘળા

विश्वजन्य (विश्वजन यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. उपलो शब्द જુઓ.

विश्वंच् (विषु अंच् क्विप्) त्रि० श्वङ्-शूची-श्वक्-ग्. ચારે તરફનું, ચારે તરફ જતું.

विश्वंच् (,,) अव्य० क्-ग्. ચારે તરફ.

विश्वतस् (विश्व तसिल्) अव्य० तः. સઘળે, સર્વજેથી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विश्वतोमुख (विश्वतो मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. બધી બાજુએ મ્હોવાળું.

विश्वदेव (विश्व दिव् अच्) पु० व० वां:. એક જાતના શ્રાદ્ધના દેવ.

' वसुसत्यौ क्रतुदक्षौ कालकामौ धुरि: कुरु: ।
पुरूरवा मार्द्रवाश्च विश्वे देवा: प्रकीर्तिता: ' ॥

विश्वदेवा (,, टाप्) स्त्री० वा. વનસ્પતિ નાગબલા.

विश्वधारिणी (विश्वं धारयति) स्त्री० णी. પૃથ્વી.

विश्वधारिन् (,,) त्रि० री-रिणी-रि. સર્વનું ધારણ કરનાર.

विश्वनाथ (विश्वेषां नाथः) पु० थः. શિવ.

विश्वपा (विश्वं पाति) पु० पाः. १ સૂર્ય. २ ચંદ્ર. ३ અગ્નિ. ४ ચિત્રાનું ઝાડ. ५ કપૂર. ६ આકડાનું ઝાડ.

विश्वप्सन् (विश्व प्सा कनिन्) पु० प्सा. १ અગ્નિ. २ ચંદ્ર. ३ વિશ્વકર્મા. ४ ભૂમિ. ५ સૂર્ય. ६ આકડાનું ઝાડ. ७ કપૂર. ८ ચિત્રાનું ઝાડ.

विश्वभुज् (विश्वं भुंक्ते भुज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. સઘળાને ખાનાર.

विश्वभेषज (विश्वेषां भेषजं) क्ली० जं. શુંઠ.

विश्वमदा (विश्वस्य मदः अस्याः) स्त्री० दा. અગ્નિની એક જીભ. [४ ६. २ વિષ્ણુ.

विश्वंभर (विश्वं बिभर्ति भृ अच् मुम्) पु० रः १

विश्वंभरा (,,) स्त्री० रा. પૃથ્વી.

' विश्वंभरा भगवती भवतीमसूत '
उत्तररामचरितम्.

विश्वयु (विश्व यु क्विप्) पु० युः પવન.

विश्वराज् (विश्व राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. વિશ્વનો રાજા. [ગરુ. વિશ્વરૂપ.

विश्वरूपक (विश्वं रूपमस्य कप्) क्ली० कं. કૃષ્ણા-

विश्वरेतस् (विश्वं रेतो रेतोजन्यं यस्य) पु० ता. બ્રહ્મા. [नः એક જાતનું શાક.

विश्वरोचन (विश्वान् रोचयति रुच् णिच् ल्यु) पु०

विश्वविधायिन् (विश्वं विधत्ते) पु० यी. વિશ્વને કરનાર. [દ્રવિગેરે દેવ.

विश्ववेदस् (विश्वं वेत्ति विद् असुन्) पु० दाः ४-

विश्ववेदस् (,,) त्रि० दाः-दाः-दः સઘળાને જાણનાર સર્વજ્ઞ.

' स्वस्ति न इन्द्रो वृद्धश्रवाः स्वस्ति न: पूषा विश्ववेदा: '
आशीर्वादमंत्रः.

विश्वव्यापक (विश्व वि आप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. બધે વ્યાપનાર, સર્વવ્યાપક.

विश्वव्यापिन् (विश्व वि आप् णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વ્યાપવું તે.

विश्वव्याप्ति (विश्व वि आप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः બધે

विश्वसन (वि श्वस् ल्युट्) क्ली० नं. વિશ્વાસ, ભરોસો. [સહન કરનાર.

विश्वसह (विश्व सह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. સઘળું

विश्वसहा (,, टाप्) स्त्री० हा. પૃથ્વી.

विश्वसार (विश्वेषां सारं) क्ली० रं. એક જાતનું તંત્ર. [नुं ઝાડ.

विश्वसारक (विश्वसार कन्) पु० कः એક જાત-

विश्वसित (वि श्वस् इट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વિશ્વસ્ત શબ્દ જુઓ. [બ્રહ્મા.

विश्वसृज् (विश्वं सृजति सृज् क्विप्) पु० ट्-ड्.

विश्वस्त (वि श्वस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. વિશ્વાસ પામેલું. [વા स्त्री.

विश्वस्ता (वि श्वस् क्त टाप्) स्त्री० स्ता. વિધ-

विश्वस्था (विश्वतः तिष्ठति स्था क) स्त्री० था. વનસ્પતી शतावरी. [જનાર. २ બ્રહ્મા.

विश्वस्रष्टृ (विश्व सृज् तृच्) पु० ष्टा. १ વિશ્વને સર-

विश्वा (विश् व टाप्) स्त्री० श्वा. १ શુંઠ. २ સતાવળ. ३ દક્ષની એક કન્યા. ४ અતિવિષની કળી. ५ વીશ પળની બરાબર એક વજન.

विश्वाची (विश्व अच् क्विप्) स्त्री० ची. તે નામની એક અપ્સરા.

विश्वात्मन् (विश्वं आत्मा यस्य) पु० त्मा. વિષ્ણુ.

विश्वाधायस् (विश्व आङ् धा असुन्) पु० यः દેવ. [વિપ્ર.

विश्वानर ( ) पु० रः. તે નામનો એક

विश्वामित्र (विश्वं मित्रं यस्य) पु० त्रः. ગાધિ-सुत विश्वामित्र.

विश्वामित्रप्रिय (विश्वामित्रस्य प्रियः) पु० यः १ નાળિયેરનું ઝાડ. २ શ્રીરામ.

विश्वाराज् (विश्वेषु राजते) पु० ट्-ड्. પરમેશ્વર.

विश्वावसु (विश्वेषां वसु यस्मात्) पु० सुः. તે નામનો એક ગંધર્વ. [રાત.

विश्वावसु (विश्वेषां वसुरस्याः) स्त्री० सुः. રાત્રિ,

विश्वास (वि श्वस् घञ्) पु० सः. ભરોસો, શ્રદ્ધા.

' न मातरि न दारेषु न सोदर्ये न चात्मनि ।
विश्वासस्तादृशः पुंसां यादान्मित्रे स्वभावजे ' ॥
पंचतन्त्रम् ॥

विश्वासकारण (विश्वासस्य कारणं क्ली० णं. વિશ્વાસનું કારણ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'दुर्जनः प्रियवादी च नैतद्विश्वासकारणम्।
मधु तिष्ठति जिह्वाग्रे हृदये तु हलाहलम्॥

विश्वासकृत् (विश्वासं करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. विश्वास કરનાર. [સનો ધાત.

विश्वासघात (विश्वासस्य घातः) पु० तः. विश्वा-

विश्वासघातक (विश्वासस्य घातकः) त्रि० कः-तिका-कं. विश्वासधात કરનાર, કપટી.

विश्वासघातिन् (विश्वासस्य घाती) त्रि० ती-तिनी-ति. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તોડવો તે.

विश्वासभंग (विश्वासस्य भंगः) पु० गः. ભરોસો

विश्वासस्थान (विश्वासस्य स्थानं) क्ली० नं. विश्वासનું ઠેકાણું, ભરોસાને પાત્ર.

विश्वेदेव (विश्वे देवः) पु० वः. અગ્નિ.

विश्वेदेव (विश्वे दीव्यंति) पु० व० वाः. તે નામના એક શ્રાદ્ધદેવ.

विश्वेश (विश्वेषामीशः) पु० शः शिव.

विश्वेश्वर (विश्वेषामीश्वरः) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विश्वौषध (विश्वेषु रोगेषु औषधं) क्ली० धं. शुंઠ.

विष् (जुहो० उभ० अनिट् वेवेष्टि-वेविष्टे) व्याપવું.

विष् (भ्वा० पर० अनिट् वेषति) सींચવું.

विष् (क्र्या० पर० अनिट् विष्णाति) छुटुं પાડવું, જુદું કરવું.

विष (विष् क्विप्) स्त्री० ट्-ड्. १ विष्ઠा, शु. २ કન્યા.

विष (विष् क) क्ली० षं. १ જલ. २ ઝેર. ३ पछनाग. ४ પદ્મનું કેશર. ५ गंધરસ.

'तीव्राणि तेनोज्झति कोपितोऽसौ
स दानतोयेन विषाणि नागः'

शिशुपालवधम्.

विष (विष् क) पु० षः. १ ઝેર. २ मृणाल शબ્દ જુઓ. [नी. એક જાતનો વેલો.

विषकंटकिनी (विषयुक्तं कंटकमस्याः इनि) स्त्री०

विषकंठ (विषं कंठे यस्य) पु० ठः. शिव.

विषघा (विषं हंति) स्त्री० घा. ગળો.

विषघ्न (विषं हंति हन् ठक्) पु० घ्नः. १ शिरीष वृक्ष. २ यवास. ३ બહેડાનું ઝાડ. ४ ચંપકનું ઝાડ.

विषघ्नी (,,) स्त्री० घ्नी. १ હલદર. २ રાતી સાટોડી. ३ ઇંદ્રવારુણી.

विषजुष्ट (विष् जुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा:-ष्टं. १ ઝેર ખાધેલું. २ ઝેર દીધેલું. [रः. પાડો.

विषज्वर (विषमिव प्राणहंता ज्वरो यस्य) पु०

विषंड (विशेषेण षंडं) क्ली० डं. मृणाल शબ્દ જુઓ. [ળો પામેલું. २ નાઉમેદ થયલું.

विषण्ण (वि सद् क्त) त्रि० ण्णः-ण्णा-ण्णं. १ કંટા-

विषण्णमुख (विषण्णं मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. જેનું મોં દિલગીરીને લીધે ઉતરી ગયલું છે તે.

विषण्णवदन (विषण्णं वदनं यस्य सः) त्रि० नः-ना-नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઝાડ. कुपीलु.

विषतिंदु (विषयुक्तः तिंदुः) पु० दुः. એક જાતનું

विषतुल्य (विषेण तुल्यं) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. ઝેર જેવું.

विषद (विषं जलं ददाति दा क) पु० दः. મેઘ.

विषद (विषं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. ઝેર આપનાર.

विषद (वि षच् अच्) क्ली० दं. ભોરથુથુ.

विषद (वि षद् अच्) पु० दः. ધોળો વણ.

विषद (विषदं अच्) त्रि० दः-दा-दं. ધોળું.

विषदंष्ट्रा (विषयुक्ता दंष्ट्रा) स्त्री० ष्ट्रा. १ સાપની દાઢ. २ ઝેરવાળી દાઢ. [નો વેલો.

विषदंष्ट्रा (विषस्य दंष्ट्रेव) स्त्री० ष्ट्रा. એક જાત-

विषदंतक (विषं दंते यस्य कप्) पु० कः. सर्प, साप. [पु० कः. ચકોર પક્ષી.

विषदर्शनमृत्युक (विषस्य दर्शनेन मृत्युर्यस्य कप्)

विषधर (विषं धरति धृ अच्) पु० रः. सर्प.

'वहति विषधरान् पटीरजन्मा
शिरसि मसीपटलं दधाति दीपः।
विधुरपि भजतेतरां कलंकं
पिशुनजनं खलु बिभ्रति क्षितीन्द्राः'॥

भामिनीविलासम्॥

विषधर (,,) त्रि० रः-री-रं. ઝેર ધારણ કરનાર. [એક જાતનું ઝાડ.

विषधर्मन् (विषस्येव धर्मो यस्य अनिच्) पु० र्मा.

विषधात्री (विषं धारयति) स्त्री० त्री. જરકકારુની વહૂ. [शिरीष वृक्ष, शरशडो.

विषनाशन (विषं नाशयति नश् णिच् ल्यु) पु० नः.

विषनाशन (,,) त्रि० नः-नी-नं. ઝેરનો નાશ કરનાર.

विषनाशिन् (विषं नाशयति नश् णिनि) त्रि० शी-शिनी-शि. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નાક વૃક્ષ.

विषनुद् (विषं नुदति नुद् क्विप्) पु० त्-द्. श्यो-

विषपुष्प (विषमिव नीलं पुष्पं यस्य) क्ली० ष्पं. કાળું કમળ.

विषपुष्पक (,, कप्) पु० कः भद्दनवृक्ष.

विषप्रयोग (विषस्य प्रयोगः) पु० गः ઝેર લગાડવું તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विषभक्षण (विषस्य भक्षणं) क्ली० णं. ઝેર ખાવું તે.
विषभुजंग (विषवान् भुजंगः) पु० गः ઝેરી સાપ.
विषभृत् (विषं बिभर्ति भृ क्विप्) त्रि० त्-द्. વિષ ધારણ કરનાર.
विषभृत् (,,) पु० त्-द्. સર્પ.
विषम (विगतः विरुद्धो वा समः) त्रि० मः-मा-मं. ૧ બેજોડ. ૨ મુશ્કેલ. ૩ અસમ, સરખું નહિ તે. ૪ ઉંચું નીચું. ૫ દારુણ.
' रेवां द्रक्ष्यस्युपलविषमे विन्ध्यपादे विशीर्णाम् '
मेघदूतम्.
विषम (,,) क्ली० मं. એક જાતનું પદ્ય.
विषम (,,) पु० मः ૧ મેષ, મિથુનવગેરે એકી રાશિ. ૨ એક જાતનો તાલ.
विषमच्छद (विषमाणि अयुग्मानि सप्त च्छदा यस्य) पु० दः એક જાતનું ઝાડ. [તનો તાવ.
विषमज्वर (विषम उग्रो ज्वरः) पु० रः એક જા-
' दोषोऽल्पोऽहितसंभूतो ज्वरोत्सृष्टस्य वा पुनः ।
धातुमन्यतमं प्राप्य करोति विषमज्वरम् ' ॥
विषमनयन (विषमाणि नयनानि यस्य) पु० नः. શિવ. [શબ્દ જુઓ.
विषमनेत्र (विषमाणि नेत्राणि यस्य) पु० त्रः ઉપલો.
विषमंत्र ( ) पु० त्रः સાપ પકડનારો ગોડિયો.
विषमय (विषमादागतः मयट्) त्रि० यः-यी-यं. વિષમથી થયલું. વિષમરૂપ્ય, વિષમીય.
विषमस्थ (विषम स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. ૧ ઉપદ્રવ પામેલું. ૨ સંકટમાં રહેનાર. ૩ ઉંચાનીચા દેશમાં રહેનાર. [લો શબ્દ જુઓ.
विषमस्थित (विषमे स्थितं) त्रि० तः-ता-तं ઉપ-
' सुप्तं प्रमत्तं विषमस्थितं वा
रक्षंति पुण्यानि पुरा कृतानि '
भर्तृहरिः.
विषमशिष्ट (विषमं शिष्टं) क्ली० ष्टं. અનુચિત શાસન. [પાંચ બાણવાળો કામદેવ.
विषमायुध (विषमाणि आयुधानि यस्य) पु० धः
विषमाशनं (विषमं अशनं) क्ली० नं. અયોગ્ય કાલે અથવા અનિયમિત પ્રમાણમાં ખાવું તે.
विषमाशय (विषमः आशयः यस्य) त्रि० यः-याયं. અપ્રામાણિક, લુચ્ચું, દુષ્ટ આશયવાળું.
विषमीय (विषम छ) त्रि० यः-या-यं. વિષમથી થયલું. [પ૦ભેદ.
विषमुष्टि (विषं मुष्णाति मुष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः क्षु-
विषमृत्यु (विषात् तद्दर्शनान्मृत्युर्यस्य) पु० त्युः. ચકોરપક્ષી.
विषमेक्षण (विषमाणि ईक्षणानि यस्य) पु०णः शिव.
विषमेषु (विषमाः इषवः यस्य) पु० षुः. કામદેવ.
विषय (वि सि अच्) पु० यः. ૪ ઇંદ્રિયગોચર શબ્દ વગેરે, ૪ ઇંદ્રિયાર્થ. ૨ દેશ. ૩ ભોગસાધન. ૪ પારો, વીર્ય. ૫ આશક. ૬ પતિ. ૭ ઉપભોગ્ય વસ્તુ. ૮ આરોપાશ્રય.
' विषया विनिवर्तन्ते निराहारस्य देहिनः '
श्रीमद्भगवद्गीता.
' अथ स विषयव्यावृत्तात्मा यथाविधि सूनवे '
रघुवंशम्.
विषयकर्मन् (विषयस्य कर्म) क्ली० र्म. વિષયનું કામ. [ચાહના.
विषयकाम (विषयस्य कामः) पु० मः. વિષયની
विषयाज्ञान (विषयाणामज्ञानं यत्र) क्ली० नं. તંદ્રા શબ્દ જુઓ. [ત્મિકા-કં. વિષયી.
विषयात्मक (विषय आत्मा यस्य कप्) त्रि० कः-
विषयायिन् (विषये अयति) पु० यी. ૧ રાજા. ૨ કામદેવ. ૩ જ્ઞાનેંદ્રિય. ૪ વિષયી પુરુષ.
विषयासक्त (विषये आसक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. વિષયમાં આસક્ત. [શબ્દ જુઓ.
विषयिन् (विषय इनि) त्रि० यी-यिणी-यि. ઉપલો.
' इदं विषयिणामवश्यं कर्तव्यम् '
हितोपदेशः.
विषयिन् (,,) क्ली० यि. ૧ જ્ઞાન. ૨ ઇંદ્રિય.
विषयिन् (,,) पु० यी. ૧ કામદેવ. ૨ રાજા. [વિષયનું સેવન.
विषयोपसेवा (विषयस्य उपसेवा) स्त्री० वा. वि-
विषरूपा (विषं मूषिकविषं रूपयति) स्त्री० पा. અતિવિષની કળી.
विषल (विष् लच्) पु० लः ઝેર, વિષ.
विषविद्या (विषाय तन्निवृत्तये विद्या) स्त्री० द्या. ઝેર ઉતારવાના મંત્રાદિ ઉપયોગનું જ્ઞાન.
विषवेग (विषस्य वेगः) पु० गः ઝેરનો વેગ.
विषवैद्य (विषे विषापहारे वैद्यः) पु० द्यः મંત્રથી ઝેર ઉતારનારો. [પદ્મકંદ.
विषशालूक (विषस्य मृणालस्य शालूकः) पु० कः
विषशूक (विषे शूक इव) पु० कः ભમરો.
विषशृंगिन (विषशृंग इनि) पु० गी. ભમરો.
विषसूचक (विषं सूचकं हिंसकं यस्य) पु० कः. ચકોરપક્ષી.
विषसृक्कन् (विषं सृक्केव यस्य) पु० क्कः. ભમરો.
विषहंतृ (विषं हंति हन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विषने हणनार. [એક જાતનો વેલો.
विषहंत्री (विषं हंति हन् तृच् ङीप्) स्त्री० त्री. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
विषहरी (विषं हरति हृ अच् ङीष्) स्त्री० री. १ મનસા દેવી. २ એક જાતની તંત્રવિદ્યા.
विषहृदय (विषतुल्यं हृदयं यस्य) त्रि० यः-या-यं. ઝેરી હૈયાવાળું. [કળી. २ ખુદ્ધિ.
विषा (विष् अच् टाप्) स्त्री० षा. १ અતિવિખની
विषांकुर (विषदिग्धं अंकुरं यस्य) पु० रः. ભાલું.
विषाण (विष कानच्) क्ली० णं. १ શીંગડું. २ હાથીદાંત. ३ કુષ્ઠૌષધિ. ४ ડુક્કરનો દાંત.

' साहित्यसंगीतकलाविहीनः
साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः '
भर्तृहरिः.

विषाणिका (विषाण ठन् टाप्) स्त्री० का. १ મેંઢાશીંગી. २ કાકડાશીંગી.
विषाणिन् (विषाणमस्त्यस्य इनि) पु० णी. १ હાથી. २ બળદ. ३ શીંગોડું. ४ વૃષભૌષધિ.
विषाणिन् (,,) त्रि० णी-णिनी-णि. શીંગડાવાળું.
विषाणी (विष् कानच् ङीष्) स्त्री० नी. १ મેંઢાશીંગી. २ આંબલી. ३ વૃશ્ચિકાલુ. [જડપણું.
विषाद (वि सद् घञ्) पु० दः. १ નાઉમેદી. २

' तदपो हितुमर्हसि प्रिये
प्रतिबोधेन विषादमाशु मे ' रघुवंशम्.

विषादनी (वि सद् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતનો વેલો. पलाशीलता.
विषादिन् (विषाद इनि) त्रि० दी-दिनी-दि. १ નાઉમેદ. २ જડતાવાળું.
विषानन (विषं आनने यस्य) पु० नः. સર્પ.
विषांतक (विषस्य अंतक इव) पु० कः. शिव.
विषांतक (विषस्य अंतकः) त्रि० कः-का-कं. વિષને હણનાર. [નાર.
विषापह (विषमपहंति) त्रि० हः-हा-हं. વિષને હણુ-
विषापहा (विषमपहंति) स्त्री० हा. એક જાતનું ઝાડ. २ ઈંદ્રવારુણી.
विषायुध (विषं आयुधमस्य) पु० धः. સર્પ.
विषार (विषमृच्छति ऋ अण्) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ધંતૂરો.
विषारति (विषस्य अरातिः) पु० तिः. કાળો
विषारति (विषस्य अरातिः) पु० तिः. ઝેરનું દુશ્મન. [ઝેરી.
विषालु (विष आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. ઝેરવાળું,
विषास्य (विषं आस्ये यस्य) पु० स्यः સર્પ.
विषास्या (विषयुक्तं आस्यं यस्याः) स्त्री० स्या. ભિલામું. [જુઓ.
विषु (विष कु) अव्य० षु. १ સરખું. २ જુઓ
विषुव (विषु साम्यं वाति वा क) क्ली० कं. જેમાં રાત્રિ અને દિવસ સરખાં છે તે કાળ.
विषुवत् (विषु मतुप्) क्ली० वत्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ખવુ.
विष्क् (चुरा० आत्म० सेट् विष्कयते) ભારી નાં-
विष्क् (चुरा० उभय० सेट् विष्कयति-ते) જોવું.
विष्कंभ (वि स्कंभ् अच्) पु० भः. १ સૂર્યચંદ્રના યોગથી પેદા થયલા યોગપૈકી તેરમા નામનો એક. २ પ્રતિબંધ. ३ વિસ્તારરૂપક નાટકનું એક અંગ. ४ યોગીનો એક બંધ. ५ ઝાડ.

' वृत्तवर्तिष्यमाणानां कथांशानां निदर्शकः ।
संक्षिप्तार्थस्तु विष्कंभ आदावंकस्य दर्शितः ' ॥
साहित्यदर्पणम्.

विष्कंभक (विष्कंभ कन्) पु० कः. તે નામનો એક યોગ. [ડુક્કર.
विष्कल (विषं कलयति कल् अण्) पु० लः. જંગલી
विष्किर (वि कृ क सुट्) पु० रः. १ પક્ષી. २ એક જાતનું પક્ષી.
विष्ट (विष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. પેઠેલું, પેસેલું.
विष्टप (विश् कपन् तुट्) क्ली० पं. ભુવન. विष्टभ.

' तुष्टे विष्टपहारिणीष्टदहरौ संप्राप्यते देहिना '
भर्तृहरिः.

विष्टब्ध (वि स्तंभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. અટકાવેલું, રોધ કરેલું.
विष्टंभ (वि स्तंभ् घञ्) पु० भः. १ અટકાવવું તે, અટકાવ. २ નડતર, પ્રતિબંધ, પ્રતિરોધ, બંધ કરવું તે. ३ ભૂકવું તે. ४ એક જાતનો રોગ.
विष्टंभिन् (वि स्तंभ् णिनि) त्रि० भी-भिनी-भि. १ અટકાવનાર. २ પ્રતિબંધક. ३ વિષ્ટંભ રોગવાળું.
विष्टर (वि स्तृ अप्) पु० रः. १ દર્ભનું કરેલું એક જાતનું આસન. २ આસન. ३ ઝાડ. ४ દર્ભની મુઠી.

' ऊर्ध्वकेशो भवेद् ब्रह्मा लम्बकेशस्तु विष्टरः '.

विष्टरस्थ (विष्टरे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ દર્ભના આસનઉપર બેસનાર. २ આસન ઉપર રહેનાર. [वाः. विष्णु.
विष्टरश्रवस् (विष्टर इव श्रवसी कर्णौ यस्य) पु०

' तं वदंतामिति विष्टरश्रवाः ' शिशुपालवधम्.

विष्टरुहा (विष्टा सती रोहति रुह् क) स्त्री० हा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સોનકેતકી.

विष्टार (वि स्तृ घञ्) पु० रः. એક જાતનો છંદ.

विष्टि (विश् क्तिच्) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. १ કામ કરનાર. २ ચાકર. ३ મજુરી કે પગાર લીધાવિના કામ કરનાર.

विष्टि (विश् क्तिन् क्तिच् वा) स्त्री० ष्टिः. १ મજુરી લીધાવિના કરેલા કામનો ક્લેશ. २ ધંધો, રોજગાર, કામ. ३ પગાર, મજુરીવગેરે. ४ તે નામનું એક કરણ. ५ મોકલવું-કેહેવું તે. ६ વર્ષવું તે.

विष्टृल (विप्रकृष्टं स्थलं) क्ली० लं. દૂરનું સ્થલ.

विष्ठा (विविधं तिष्ठति स्था क टाप्) स्त्री० ष्ठा. १ પેટ, ઉદર. २ ગુ, વિષ્ઠા, નરક.

विष्णु (विष् नुक्) पु० ष्णुः १ સર્વત્ર વ્યાપક પરમેશ્વર. २ અગ્નિ. ३ શુદ્ધ વસુદેવતા. ४ ધર્મશાસ્ત્ર કરનારો તે નામનો એક મુનિ. ५ શ્રવણ નક્ષત્ર. ६ વનસ્પતિ ચિત્રો.

'यस्माद्विश्वमिदं सर्वं तस्य शक्त्या महात्मनः ।
तस्मादेवोच्यते विष्णुर्विशधातोः प्रवेशनात्' ॥

विष्णुकंद (विष्णुप्रियः कंदः) पु० दः. એક જાતનું મૂલ. [અપરાજિતા.

विष्णुक्रांता (विष्णुस्तद्वर्णः क्रांतो यया) स्त्री० ता.

विष्णुगुप्त (विष्णुना गुप्तः) पु० प्तः. ચાણક્યમુનિ.

विष्णुदैवत (विष्णुः देवतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. વિષ્ણુ જેનો દેવતા છે એવું દ્રવ્યવગેરે. विष्णु-दैवत्य. [क्षत्र.

विष्णुदैवत („) क्ली० तं. શ્રવણ न-

विष्णुधर्म (विष्णूपासनोपयोग्यो धर्मः) पु० र्मः. વિષ્ણુની ઉપાસનાને ઉચિત ધર્મ.

विष्णुधर्मोत्तर (विष्णुधर्मः उत्तरः प्रधानः वर्ण्यत्वेन यस्य) क्ली० रं. તે નામની એક સંહિતા.

विष्णुपद (विष्णोः पदमिव व्यापकत्वात्) क्ली० दं. १ આકાશ. २ क्षीरसमुद्र. ३ પદ્મ.

विष्णुपद (विष्णोः पदं) क्ली० दं. વિષ્ણુનો પગ.

विष्णुपदी (विष्णुपदं कारणत्वेनास्त्यस्य अच् ङीष्) स्त्री० दी. ગંગા.

'निर्गता विष्णुपादाब्जात्तेन विष्णुपदी स्मृता'
ब्रह्मवैवर्तपुराणम्.

विष्णुपुराण ( ) क्ली० णं. વ્યાસપ્રણીત તે નામનું એક મહાપુરાણ.

विष्णुमाया (विष्णोः परमेश्वरस्य माया) स्त्री० या. १ ઘટિતનું અઘટિત કરે અને અઘટિતનું ઘટિત કરે એવી ઈશ્વરની માયા. २ દુર્ગા.

विष्णुयशस् (विष्णोर्यश इव यशः अस्य) पु० शाः. કલ્કિનો બાપ.

विष्णुरथ (विष्णोः रथ इव) पु० थः. ગરુડ.

विष्णुरथ (विष्णोः रथः) पु० थः. વિષ્ણુનો રથ.

विष्णुरात (विष्णुना रातः) पु० तः. પરીક્ષિત્ રાજા. [નું વહાલું.

विष्णुवल्लभ (विष्णोर्वल्लभं) त्रि० भः-भा-भं. વિષ્ણુ-

विष्णुवल्लभा (विष्णोर्वल्लभा) स्त्री० भा. १ तुलसी. २ લક્ષ્મી. ३ એક જાતનું ઝાડ. [नः. ગરુડ.

विष्णुवाहन (विष्णुं वाहयति वह् णिच् ल्यु) पु०

विष्णुवाह्य (विष्णुर्वाह्योऽस्य) पु० ह्यः. ગરુડ.

विष्फार (वि स्फुर् णिच् अच्) पु० रः. ધનુષ્નો ટંકાર. [દઈ મારવાલાયક.

विष्य (विषेण वध्यः यत्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. ઝેર

विष्व (विष् व) त्रि० ष्वः-ष्वा-ष्वं. १ હરકત કરનાર. २ નુકશાની.

विष्वक्सेन (विष्वक् सेना यस्य) पु० नः. વિષ્ણુ.

विष्वक्सेनप्रिया (विष्वक्सेनस्य प्रिया) स्त्री० या. १ લક્ષ્મી. २ વારાહી ઔષધિ. [प्रियंगु.

विष्वक्सेना (विष्वक्सेन अच् टाप्)) स्त्री० ना.

विष्वच् (विषु अंचति अंच् क्विप्) त्रि० ङ्-ष्वूची-क्-ग्. સર્વવ્યાપક, વિશ્વવ્યાપી. [ભોજન.

विष्वण्न (वि स्वन् ल्युट्) क्ली० नं. ખાવું તે,

विष्वद्यच् (विष्वद्रि अंच् क्विप्) त्रि० ङ्-द्रीची-क्-ग्- સર્વવ્યાપક. [જુઓ.

विष्वाण (वि स्वन् घञ्) पु० णः. ઉપલો શબ્દ

विसंयुक्त (वि सम् युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. સંયુક્ત નહિ તે. [સંયોગ નહિ તે.

विसंयोग (वि सम् युज् घञ्) पु० गः- વિયોગ,

विस (विस् क) क्ली० सं. विस शब्द જુઓ.

विसंवाद (वि सम् वद् घञ्) पु० दः. १ ખોટું કહી ભમાવવું તે, ઠગવું તે. २ મળતું ન આવવું તે, વિરોધ, પ્રતિકૂલતા.

विसकुसुम (विसयुक्तं कुसुमं) क्ली० मं. પદ્મ.

विसंकट (विशिष्टः संकटो यस्मात्) पु० टः. સિંહ.

विसज (विस जन् ड) क्ली० ज. પદ્મ.

विसनाभि (विसं नाभिरिव यस्याः) स्त्री० भिः. १ પદ્મનો સમૂહ. २ પદ્મનો વેલો.

विसपुष्प (विसयुक्तं पुष्पं) क्ली० ष्पं. કમલ.

विसप्रसून (विसयुक्तं प्रसूनं) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विसर (वि सृ अप्) पु० रः. १ સમૂહ. २ વિસ્તાર.

विसर्ग (वि सृज् घञ्) पु० र्गः. १ દાન. २ ત્યાગ,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

मोक्ष. ३ ह्यगवुं ते. ४ व्याकरणप्रसिद्ध ते नामनो वर्ण. ५ सूर्यनुं એક જાતનું અયન. ६ પ્રલય.

'आदानं हि विसर्गाय सतां वारिमुचामिव'

रघुवंशम्.

विसर्जन (वि सृज् ल्युट्) क्ली० नं. १ दान. २ त्याग.

विसर्जन (वि सृज् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. प्रेरवुं ते, प्रेरण.

विसर्जनीय (वि सृज् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ छोऽवाલાયક, तજવાયોગ્ય. २ દેવાયોગ્ય.

विसर्जित (वि सृज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ छोडेलुं. २ दीधेलुं. [रोग. २ ફેલાવ, પ્રસાર.

विसर्प (वि सृप् घञ्) पु० र्पः. १ એક જાતનો

'लवणाम्लकटूष्णादिसेवनाद्दोषकोपतः।
विसर्पः सप्तधा ज्ञेयः सर्वतः परिसर्पणात्' ॥

भावप्रकाशः. ॥

विसर्पघ्न (विसर्प हंति) क्ली० घ्नं. મધમાખીનું ભીણ.

विसर्पण (वि सृप् ल्युट्) क्ली० णं. ફેલાવો, પ્રસાર

विसर्पिन् (वि सृप् घिनुण्) त्रि० र्पि-र्पिणी-र्पि. ફેલાતું, ઠળવે જતું.

विसल (विस् कलच्) क्ली० लं. पल्लव शब्द જુઓ.

विसार (वि सृ ण) पु० णः. भाछलु.

विसार (,,) क्ली० रं. ધમારતી લાકડું.

विसारिणी (वि सृ णिनि ङीप्) स्त्री० नी. રાની અડદ. माषपर्णी.

विसारिन् (वि सृ णिनि) पु० री. भाछलु.

विसारिन् (,,) त्रि० री-रिणी-रि. ફેલાતું.

विसिनी (विस् इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ પદ્મનો સમૂહ. २ પદ્મનો વેલો. ३ मृणाल शब्द જુઓ.

विसूचिका (विशिष्टा सूचीव कन्) स्त्री० का. એક જાતનો રોગ.

'सूचीभिरिव गात्राणि तुदन् संतिष्ठतेऽनिलः
यस्याजीर्णेन सा वैद्यैर्विसूचीति निगद्यते' ॥

भावप्रकाशः. ॥

विसूरण (वि सूर् ल्युट्) क्ली० णं. १ दीलगीरी. २ दुःખ. [જુઓ.

विसूरणा (वि सूर् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ

विसूरित (वि सूर् क्त) क्ली० तं. १ પસ્તાવો. २ शोक. [નો તાવ.

विसूरिता (वि सूर् क्त टाप्) स्त्री० ता. એક જાત-

विसृजत् (वि सृज् शतृ) त्रि० जन्-जती-जंती-जत्. १ छोऽतुं-२ आपतुं.

विसृज्य (वि सृज् यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. विसर्जनीय शब्द જુઓ.

विसृत (वि सृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. विस्तारेलुं.

विसृत्वर (वि सृ क्वरप्) त्रि० रः-रा-रं. ફેલાતું, विस्तार पामतुं. [विस्तार पामतुं.

विसृमर (वि सृ क्मरच्) त्रि० रः-रा-रं. ફેલાતું,

विसृष्ट (वि सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ छोडेलुं. २ ફેંકેલું. ३ प्रेरेलुं. ४ आपेलुं.

विसृष्टि (वि सृज् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. १ छोऽवुं ते, त्याग. २ दान.

विस्कन्त्त (वि स्कंद् तृच्) त्रि० त्ता-त्त्री-त्तृ. જનાર.

विस्कंद (वि स्कंद् अच्) पु० दः. જવું ते, गमन.

विस्त (विस् क्त) पु० क्ली० स्तः-स्तं. १ सोनानुं કર્ષ. २ એંશી રતી બરાબરનું એક વજન.

विस्तर (वि स्तृ अप्) पु० रः. १ ફેલાવ, विस्तार. २ પાટલો, બાજઠ. ३ वाक्यनो समूह. ४ शब्दनो समूह. ५ प्रणय शब्द જુઓ.

'सुविस्तरतरा वाचो भाष्यभूता भवंतु मे'

शिशुपालवधम्.

विस्तरशस् (विस्तर शसि) अव्य० शः. विस्तारथी.

विस्तार (वि स्तृ घञ्) पु० रः. १ विस्तार, ફેલાવ. २ પદનો સમૂહ. ३ स्तंब शब्द જુઓ. ४ विटप शब्द જુઓ.

'मध्ये श्यामः स्तन इव भुवः शेषविस्तारपाण्डुः'

मेघदूतम्.

विस्तीर्ण (वि स्तृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ विस्तारेलुं, विस्तारवाणुं. २ मोटुं, विशाળ.

विस्तीर्णता (विस्तीर्णस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ विस्तार. २ विशालपणुं. [જુઓ.

विस्तीर्णत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

विस्तृत (वि स्तृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. विस्तारेलुं, विस्तारवाणुं. [પહોળાઈ. ३ विशाળપણું.

विस्तृति (वि स्तृ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ विस्तार. २

विस्पष्ट (विशिष्टं स्पष्टम्) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ખુલ્લું, સ્પષ્ટ.

विस्फार (वि स्फर् घञ्) पु० रः. धनुषनो टंકार.

विस्फुलिंग (विस्फुरति वि स्फुर् डु तादृशं लिंगमस्य) क्ली० गं. १ એક જાતનું વિષ. २ દેવતાનો તણખો.

विस्फूर्जथु (वि स्फूर्ज् अथुच्) पु० थुः. ગડગડાટ.

'ममैव जन्मान्तरपातकानां विपाकविस्फूर्जथुरप्रसह्यः'

रघुवंशम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विस्फोट (वि स्फुट् घञ्) पु० टः. १ ફોડલો. २ विस्फोटक.

विस्मय (वि स्मि अच्) पु० यः. १ અચંબો. २ अहंकार. ३ शक. ४ अद्भुत रसने उत्पन्न કરનાર તે નામનો ભાવ.

'विविधेषु पदार्थेषु लोकसीमातिवर्तिषु ।
विस्फारश्चेतसो यस्तु स विस्मय उदाहृतः' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

विस्मयान्वित (विस्मयेन अन्वितः) त्रि० तः-ता-तं. અચંબો પામેલું, વિસ્મય પામેલું, આશ્ચર્યમગ્ન. [સ્મયવાળું.

विस्मयिन् (विस्मय इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. वि-

विस्मरण (वि स्मृ ल्युट्) क्ली० णं. વિસરી જવું–ભૂલી જવું તે.

विस्मरणीय (वि स्मृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. વિસરવાલાયક, નહિ સંભારવાયોગ્ય.

विस्मापन (वि स्मि णिच् अच् आत् ल्यु पुक्) पु० नः. १ કામદેવ. २ भ्रांति, माया, કપટ, જાદુ.

विस्मापन (,,) क्ली० नं. ગંધર્વપુર.

विस्मापयत् (वि स्मि णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. અચંબો પમાડતું, આશ્ચર્ય કરતું.

'विस्मापयन् विस्मितमात्मवृत्तौ' रघुवंशम्.

विस्मित (वि स्मि क्त) त्रि० तः-ता-तं. અચંબો પામેલું, વિસ્મય પામેલું, આશ્ચર્યમગ્ન.

विस्मृत (वि स्मृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. વિસારેલું, ભૂલી જવાયલું.

विस्मृति (वि स्मृ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ વિસરવું–યાદ ન રાખવું તે, સંભારવું નહિ તે.

विस्मेर (वि स्मि र) त्रि० रः-रा-रं. અચંબો પામેલું, વિસ્મય પામેલું, આશ્ચર્યમગ્ન.

विस्र (विस् रक्) क्ली० स्रं. १ કાચા માંસની ગંધ. २ કાચી ગંધ. ३ ચિતાનો ધૂમાડોવગેરે.

विस्रंस (वि स्रंस् घञ्) पु० सः. १ પડવું તે. २ क्षरण, ટપકવું તે. [આસંધ. હયુષા.

विस्रगंधा (विस्रो गंधोऽस्याः) स्त्री० धा. वनस्पति

विस्रगंधि (विस्रस्येव गंधो यस्य इत्) पु० धिः. હડતાળ. [ચાપણું, કાચી ગંધ.

विस्रता (विस्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ગંધનું કા-

विस्रत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

विस्रब्ध (वि स्रंभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. १ જેના ઉપર વિશ્વાસ રાખ્યો હોય તે. २ शांत मनवाणुं. ३ વિશ્વાસ–ભરોસો રાખનાર.

विस्रंभ (वि स्रंभ् घञ्) पु० भः. १ વિશ્વાસ, ભરોસો. २ प्रीति. ३ દરકાર. ४ ઓળખાણ. ५ મારી નાંખવું તે.

विस्रंभिन् (वि स्रंभ् णिनि) त्रि० भी-भिणी-भि. १ વિશ્વાસયુક્ત. २ प्रीतिवाणुं. ३ પરિચયવાળું.

विस्रंसा (वि स्रंस् क) स्त्री० सा. ધડપણ, જરા, वृद्धावस्था. [લું. २ ખરેલું.

विस्रस्त (वि स्रंस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ પડે-

विस्रा ( ) स्त्री० स्रा. हयुषा शब्द જુઓ. [સ્વરવિનાનું.

विस्वर (विगतः स्वरः यस्मात्) त्रि० रः-रा-रं.

विस्वाद (विगतः स्वादो यस्मात्) त्रि० दः-दा-दं. સ્વાદવિનાનું.

विहग (विहायसा गच्छति गमड) पु० गः १ पक्षी. २ બાણ. ३ सूर्य. ४ चंद्र. ५ મેઘ. ६ सूर्यवगेरे ગ્રહ. ७ આકડાનું ઝાડ. ८ કપૂર.

'व्योमैकान्तविहारिणोऽपि विहगाः संप्राप्नुवन्त्यापदं
बध्यन्ते निपुणैरगाधसलिलान्मत्स्याः समुद्रादपि'
हितोपदेशः

विहंगम (विहायसा गच्छति गम् खच् मुम्) पु० मः पक्षी.

विहंगमा (विहायसा गच्छति) स्त्री० मा. બોજો વહેવાનો દાંડો, લાકડીવગેરે. भारयष्टि, विहंगिका.

विहंगराज (विहंगानां राजा अच्) पु० जः गरुड. विहंगपति, खगेश, खगराज, विहंगमराज, वीश, विपति. [મારી નાંખેલું. २ અટકાવેલું.

विहत (वि हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ હણેલું,

विहति (वि हन् क्तिन्) स्त्री० तिः મારવું–મારી નાંખવું તે.

विहति (वि हन् क्तिच्) पु०तिः द्वेस्तद्वार, સોબતી.

विहनन (वि हन् ल्युट्) क्ली० नं. १ મારી નાંખવું તે. २ विघ्न. ३ ३ પીંજવાનું ધનુષ્.

विहर (वि हृ अप्) पु० रः विहार शब्द જુઓ.

विहरण (वि हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ વિહાર કરવો તે. २ લઈ જવું તે.

विहरणीय (वि हृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ વિહાર કરવાલાયક. २ લઈ જવાયોગ્ય.

विहर्तृ (वि हृ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. १ ચોર, લૂટારો. २ ભટકનાર, રખડનાર, ફરનાર.

विहसन (वि हस् ल्युट्) क्ली० नं. ધીમેથી હસવું તે. विहास. [જુઓ.

विहासित (वि हस् क्त) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ

विहस्त (विगतो हस्तो यस्य) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१ हाथविनातुं. २ व्याकुळ. ३ पंडित.

विहा (वि हा आ) अव्य० हा. स्वर्ग.

विहापित (वि हा णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. आपेलुं. [पक्षीस.

विहापित (,,) क्ली० तं. १ दान. २

विहाय (वि हा ल्यप्) अव्य० य. छोडीने.

विहायत ( ) क्ली० तं. दान, पक्षीस.

विहायस् (वि हय् असुन्) पु० क्ली० याः-यः. आकाश.

विहायस् (,,) पु० याः. पक्षी.

विहायस (विहायस् स्वार्थे अच्) पु० सः. उपलो शब्द जुओ.

विहायस (,,) क्ली० सं. आकाश.

विहायसा (विहायस् टाप्) अव्य० सा. उपलो शब्द जुओ.

विहार (वि ह घञ्) पु०रः. १ गम्मतने माटे फरवुं ते. २ भटकवुं ते. ३ आथडवुं ते. ४ गम्मत, विनोद. ५ बौद्धनुं देवालय. ६ भलो. ७ એક जातनुं पक्षी.

विहारिन् (विहार इनि) त्रि०री-रिणी-रि. १ गम्मतने माटे फरनार. २ विनोदी, गम्मती.

'व्योमैकान्तविहारिणोऽपि विहगाः संप्राप्नुवन्त्यापदम्' हितोपदेशः.

विहास (वि हस् घञ्) पु० सः. विहसन शब्द जुओ. [विधिथी भोधित. ३ भूडेलुं.

विहित (वि धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ करेलुं. २

'पुत्रादपि धनभाजां भीतिः सर्वत्रैषा विहिता रीतिः' चर्पटपंजरिकास्तोत्रम्

विहितवत् (वि धा क्तवतु) त्रि० वान्-वती-वत्. करतुं.

विहितागस् (विहितं आगो यस्य) त्रि० गाः-गाः-गः. जेणे अपराध करेलो होय ते.

विहितांजलि (विहितः अंजलिः येन) त्रि० लिः-लिः-लि. जेणे अंजलि करेलो होय ते.

विहीन (वि हा क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ तजेलुं, छोडेलुं. २ वर्जित.

'अंगं गलितं पलितं मुण्डं दशनविहीनं जातं तुण्डं वृद्धो याति गृहीत्वा दण्डं तदपि न मुंचत्याशापिण्डम्' श्रीशंकराचार्यः.

विहृत (वि ह क्त) त्रि० तः-ता-तं. रमेलुं.

विहृत (,,) क्ली० तं. १ गम्मत. २ भोजमाटे फरवुं ते. ३ स्त्रीनी એક जातनी चेष्टा.

विहृति (वि ह क्तिन्) स्त्री० तिः. १ गम्मत. २ भोजमाटे फरवुं ते. ३ बोलवुं ते. ४ हेलाव.

विहेठ (वि हेठ् अच्) पु० ठः. हिंसा.

विहेठन (वि हेठ् ल्युट्) क्ली० नं. १ हिंसा. २ दुःख. ३ मर्दन. ४ विपाधा.

विह्वल (वि ह्वल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. भयवगेरेथी व्याकुळ थयलुं, भेभाकुळ.

विह्वलता (विह्वलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. विह्वलपणुं, भेभाकुळापणुं. [शब्द जुओ.

विह्वलत्व (विह्वलस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो

वी (अदा० पर० अनिट् वेति) १ जवुं. २ जमवुं, खावुं. ३ चाहवुं. ४ भोकलवुं. ५ व्यापवुं. ६ पेदा थवुं. ७ हेंकवुं.

वी (वी क्विप्) पु० वीः. १ जवुं ते. २ ढांकवुं ते.

वीक (अज् कक्) पु० कः. १ वायु. २ पक्षी. ३ मन. [काश. विकाश.

वीकाश (वि काश् घञ्) पु० शः. १ એकांत. २ प्र-

वीक्ष (वि ईक्ष् क) पु० क्षः. जोवुं ते. वीक्षा.

वीक्ष (,,) क्ली० क्षं. १ विस्मय. २ देखातो पदार्थ. [नेत्र.

वीक्षण (वि ईक्ष ल्युट्) क्ली० णं. १ जोवुं ते. २

वीक्षणीय (वि ईक्ष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. जोवालायक.

वीक्षमाण (वि ईक्ष् शानच्) त्रि० णः-णा-णं. जोतुं.

वीक्षा (वि ईक्ष् अङ्) स्त्री० क्षा. जोवुं ते.

वीक्षापन्न (वीक्षां आपन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. विस्मय पामेलुं.

वीक्षित (वि ईक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. जोयलुं.

वींखा (वि इंखि अ) स्त्री० खा. १ जवुं ते. २ એक जातनी गति. ३ એक जातनो घोडानी चाल. ४ नाचवुं ते. ५ सांधो.

वींखा (वि इंखि अच्) स्त्री० खा. शूकशिंगी.

वीचि (वे डीचि) पु० स्त्री० चिः-चिः. १ मोजे, तरंग. २ खुशी. ३ सुख. ४ प्रसद, नीरांत. ५ किरण. ६ थोडुं. वीची. [ली. समुद्र.

वीचिमालिन् (वीचीनां मालाऽस्त्यस्य इनि) पु०

वीची (वे डीचि ङीप्) स्त्री० ची. वीचि शब्द जुओ.

'वीचीवातैः सीकरक्षोदशीतै-
राकर्षद्भिः पद्मकिंजल्कगन्धान्।
मोहे मोहे रामभद्रस्य जीवं
स्वैरं स्वैरं प्रेषितैस्तर्पयेति'॥
उत्तररामचरितम्॥

वीज् (चुरा० उभय० सेट् वीजयति-ते) पंखो करवो, वा नांखवो, धीजवुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

बीज (वी क्विप् जन् ड) क्ली० जं. १ કારણ. ૨ બી-જ, બી. ૩ વીર્ય. ૪ પારો. ૫ અંકુર. ૬ તત્ત્વાધા-ન. ૭ ચરબી. ૮ એક જાતનું ગણિત. ૯ એક જાતનો મંત્ર. बीज. [बीजक.

बीजक (बीजं स्वार्थे क) क्ली० कं. બીજ, બી.

बीजक (बीजेन कायति कै क) पु० कः. બીજોરું.

बीजकृत् (बीजं शुक्रवृद्धिं करोति कृ क्विप्) क्ली० त्-द्. વીર્યની વૃદ્ધિ કરનાર ઔષધવગેરે.

बीजकोश (बीजानां कोश इवाधारः) पु० शः. કમ-લ બીમાં જ્યાં રહે છે તે ડોડો.

बीजगर्भ (बीजानि गर्भेऽस्य) पु० र्भः. પીતપાપડો. पटोल. [बीजकोशी.

बीजगुप्ति (बीजानां गुप्तिः यस्यां) स्त्री० प्तिः. શીંગ.

बीजतस् (बीज तसिल्) अव्य० तः. બીજવડે, બીથી. [બીજવું તે. ૨ બીજ, વસ્તુ.

बीजन (बीज् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ પંખો કરવો તે.

बीजन (,,) पु० नः. ૧ ચક્રવાક પક્ષી. ૨ સારો હંસ. [મારવું ઝાડ.

बीजपादप (बीजप्रधानः पादपः) पु० पः. બિલા-

बीजपुष्प (बीजात् पुष्पं यस्य) पु० ष्पः. ૧ બીજોરાનું ઝાડ. ૨ એક જાતનું ઝાડ.

बीजपूर (बीज पूर् घञ्) पु० रः. બીજોરું.

बीजपूरक (बीजपूरः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [વૃષણને રહેવાની કોથળી.

बीजपेशिका (बीजस्य शुक्रस्य पेशिकेव) स्त्री० का.

बीजफलक (बीजानि फले यस्य कप्) पु० कः. બીજોરાનું ઝાડ. [પદ્મબીજ.

बीजमातृका (बीजस्य मातेव कन्) स्त्री० का.

बीजरत्न (बीजं रत्नमिवास्य) क्ली० त्नं. વટાણા.

बीजरुह (बीजेन रोहति रुह् क) त्रि० हः-हा-हं. બીજથકી પેદા થનાર.

बीजरुह (,,) पु० हः. અનાજ, ધાન્ય.

बीजरेचन (बीजं रेचयति रिच् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. જયપાળનું બીજ. [વાળું.

बीजवत् (बीज मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. બીજ-

बीजवपन (बीज वप् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ક્ષેત્ર. ૨ બી વાવવું તે. [નવક્ષ.

बीजवृक्ष (बीजमात्राज्जातो वृक्षः) पु० क्षः. અસ

बीजसंचय (बीज सं चि अच्) पु० यः. વાવવા લા-યક બીનો સંગ્રહ.

बीजसू (बीजं सूते सू क्विप्) स्त्री० सूः पृथ्वी.

बीजा (बीज डाच्) अव्य० जा. ૧ બીજથી. ૨ બી-જસાથે.

बीजाकृत (बीजेन सह कृष्टं बीज डाच् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. બીજસાથે ખેડેલું.

बीजित (बीज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. પંખો નખાતું. ' वारस्त्रीभिश्चमरमरुता बीजितो भूमिपालः '

बीजिन् (बीजमस्त्यस्य इनि) पु० जी. બાપ.

बीजिन् (,,) त्रि० जी-जिनी-जि. બી-જવાળું.

बीजोत्कृष्ट (उत्कृष्टं बीजं) क्ली० ष्टं. સારું બીજ.

बीजोदक (बीजमिव उदकं यत्र) क्ली० कं. વરસાદ-ના કરા. [કુલીન.

बीज्य (विशेषेण इज्यः क्यप्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं.

बीज्य (बीज् यत्) त्रि० ज्यः-ज्या-ज्यं. બીજથી પેદા થનાર.

बीटि (वि इट् इन्) स्त्री० टिः. પાનની બીડી.

बीटिका (बीटिः स्वार्थे कन्) स्त्री० का. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ કાંચળીની ગાંઠ.

' त्वं मुग्धाक्षि विनैव कंचुलिकया धत्से मनोहारिणीं शोभामित्यभिधायिनि प्रियतमे तद्बीटिकासंस्पृशि '

अमरुशतकम्.

बीटी (वि इट् इन् ङीप्) स्त्री० बीटि शब्द जुओ.

बीणा (अज् नक्) स्त्री० णा. ૧ એક જાતનું વાદ્ય, બીન. ૨ વિજળી.

' क्वचिद्वीणावाद्यं क्वचिदपि च हाहेति रुदितम् '

भर्तृहरिः

बीणादंड (बीणाया दंडः) पु० डः. વીણાના તુંબ-ડાઉપરના ભાગનો દાંડો. [બજાવનાર.

बीणावाद (बीणां वादयति) त्रि० दः-दी-दं. વીણા

बीणावादक (बीणां वादयति) त्रि० कः-का-कं. વીણા બજાવનાર.

बीणावाद्य (बीणावाद्यमस्य) पु० द्यः. નારદ.

बीत (वि इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ શાંત. ૨ ગ-યેલું.

' वीतरागभयक्रोधः ' श्रीमद्भगवद्गीता.

बीत (,,) क्ली० तं. ૧ હાથી અને ઘોડાનું લડવાને અસમર્થ સૈન્ય. ૨ હાથીને અંકુશ-માં રાખવાનું કામ. ૩ એક જાતનું અનુમાન.

' निर्धूतवीतमपि बालकमुल्ललन्तम् ' शिशुपालवधम्.

बीतंस (वि तंस् घञ्) पु० सः. ૧ મૃગ, પક્ષીવ-ગેરેને પકડવાની જાળ. ૨ મૃગ પક્ષીવગેરેને પા-ળી રાખવાનું ચડીયાખાનું.

बीतकाम (बीतः कामो यस्मात्) त्रि० मः-मा-मं. કામનાવગરનું, નિષ્કામ. [મધ્યનાં પડખાં.

बीतन (विशिष्टं तनोति तन् अच्) पु० नः. બાંધના

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વીતભય (વીતः ભયः યસ્માત્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. ભયવિનાનું, નિર્ભય. [રાગવાળું, વિરાગી.

વીતરાગ (વીતः રાગः યસ્માત્) ત્રિ૰ ગઃ-ગા-ગં. વિ-

વીતશોક (વીતः શોકः યસ્માત્) પુ૰ કઃ. આસોપાલવનું ઝાડ. અશોક.

વીતશોક (,,) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. શોકવિનાનું, શોકરહિત. [સ્પૃહાવિનાનું.

વીતસ્પૃહ (વીતા સ્પૃહા યસ્માત્) ત્રિ૰ હઃ-હા હં.

વીતિ (વિ ઇ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ તિઃ. ૧ જવું તે, ગતિ. ૨ દીપવું તે, દીપ્તિ. ૩ ધારણ કરવું તે. ૪ ખાવું તે, ભોજન. ૫ ઉત્પન્ન કરવું તે, પ્રજનન.

વીતિહોત્ર (વીતિ હુ ત્રલ્) પુ૰ ત્રઃ ૧ અગ્નિ. ૨ સૂર્ય. ૩ આકડાનું ઝાડ. ૪ ચિત્રાનું ઝાડ.

વીતિહોત્રક (વીતિહોત્રઃ સ્વાર્થે ક) પુ૰ કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

વીતોત્તર (વીતઃ ઉત્તરઃ યસ્ય) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ૧ જવાબ આપવા નાખુશ. ૨ જવાબ આપવાને અશક્ત.

વીથિ (વિથ્ ઇન્) સ્ત્રી૰ થિઃ. ૧ રસ્તો. ૨ હાર, પંક્તિ. ૩ ઘરની અગાશી. ૪ દુકાન. ૫ તે નામનું એક રૂપક.

' વીથ્યામેકો ભવેદેકઃ કશ્ચિદેકોઽત્ર કલ્પ્યતે ।
આકાશભાષિતૈરુક્તૈશ્ચિત્રાં પ્રત્યુક્તિમાશ્રિતઃ ' ॥
સાહિત્યદર્પણમ્ ॥

વીથી (,, ડીપ્) સ્ત્રી૰ થી. ઉપલો શબ્દ જુઓ. વીથિકા.

વીધ્ર (વિ ઇંધ્ રક્) ત્રિ૰ ધ્રઃ-ધ્રા-ધ્રં. નિર્મલ, સ્વચ્છ.

વીધ્ર (,,) પુ૰ ધ્રઃ. ૧ આકાશ. ૨ વાયુ. ૩ અગ્નિ. ૪ ચિત્રાનું ઝાડ.

વીનાહ (વિ નહ્ ઘઞ્) પુ૰ હઃ. કુવાના મ્હોનું ઢાંકણ. વિનાહ.

વીપા ( ) સ્ત્રી૰ પા. વીજણી.

વીપ્સા (વિં આપ્ સન્ અ) સ્ત્રી૰ પ્સા. ૧ રાત્રિ. ૨ વ્યાપ્તિ.

વીવુકોશ ( ) પુ૰ શઃ. ચમરી.

વીવ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ વીભતે) વખાણવું.

વીર્ (ચુરા૰ પર૰ સેટ્ વીરયતિ) વીર થવું, શૂર હોવું.

વીર (વીર્ અચ્) ક્લી૰ રં. ૧ સુગંધી વાળો. ૨ તીખાં, મરી. ૩ પદ્મમૂલ. ૪ કાંજી. ૫ શૃંગી. ૬ નડ.

વીર (,,) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ૧ શૂર. ૨ બ્રેવ્ડ. ૩ મજબુત. ૪ કૈલિક મતના આચારવાળું.

વીર (,,) પુ૰ રઃ ૧ વીર રસ. ૨ પતિ. ૩ પુત્ર. ૪ વિષ્ણુ. ૫ નટવો. ૬ અર્જુન. ૭ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ. ૮ અગ્નિ. ૯ યજ્ઞનો અગ્નિ. ૧૦ ચિત્રાનું ઝાડ. ૧૧ કરવીર શબ્દ જુઓ.

' શસ્ત્રક્ષતાશ્વદ્વિપવીરજન્મા
બાલારુણોઽભૂદ્ રુધિરપ્રવાહઃ ' રઘુવંશમ્.

વીરક (વિ ઈર્ વુલ્) પુ૰ કઃ. કરવીર શબ્દ જુઓ.

વીરજયંતિકા (વીરાણાં જયંતિકા) સ્ત્રી૰ કા. ૧ લડાઇમાં પ્રતેહ વખતે સીપાઇઓનો એક જાતનો નાચ. ૨ લડાઈ. [વીરણમૂલ.

વીરણ (વિ ઈર્ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. સુગંધી વાળો.

વીરણી (વિ ઈર્ લ્યુ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ણી. ૧ કટાક્ષ. ૨ ઉંડું સ્થળ.

વીરતર (વીર તરપ્) ક્લી૰ રં. સુગંધી વાળો.

વીરતર (,,) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. અત્યંત શૂર.

વીરતરુ (વીરઃ તરુઃ) પુ૰ રુઃ. ૧ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ. ૨ બિલાસું. ૩ બીલીનું ઝાડ. વીરવૃક્ષ.

વીરતા (વીરસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૰ તા. શૂરપણું, શૌર્ય. [જુઓ.

વીરત્વ (વીરસ્ય ભાવઃ ત્વ) ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ

વીરધન્વન્ (વીરઃ ધન્વા) પુ૰ ન્વા. કામદેવ.

વીરપત્ની (વીરસ્ય પત્ની) સ્ત્રી૰ ત્ની. શૂરની સ્ત્રી. વીરપતિ.

વીરપત્રા (વીરાણિ પત્રાણ્યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ત્રા. ભાંગ.

વીરપાન (વીરાણાં પાનં) ક્લી૰ નં. યુદ્ધનો ખેદ મટાડવાસારુ વીર પુરુષ મધવગેરે પિયે છે તે. વીરપાણ.

વીરભદ્ર (વીરો ભદ્રો યસ્ય) પુ૰ દ્રઃ ૧ સુગંધી વાળો. ૨ અશ્વમેધનો ઘોડો. ૩ તે નામનો એક શિવનો ગણ.

' મહાવીરોઽપિ રે ભદ્ર મમ સર્વગણેષ્વિહ ।
વીરભદ્રાહ્વયા હિ ત્વં પ્રથિતિ પરમાં વ્રજ ।
કુરુ મે સત્વરં કર્મ દક્ષયજ્ઞક્ષયં નય ' ॥
કાશીખણ્ડમ્ ॥

વીરભદ્રક (વીરભદ્ર કન્) પુ૰ કઃ સુગંધી વાળો.

વીરભાર્યા (વીરસ્ય ભાર્યા) સ્ત્રી૰ ર્યા. વીરપત્ની શબ્દ જુઓ. [વીરજનની.

વીરમાતૃ (વીરસ્ય માતા) સ્ત્રી૰ તા. શૂરની મા.

વીરમુદ્રિકા ( ) સ્ત્રી૰ કા. વચલી આંગળીએ પહેરવાની વીંટી.

વીરરજસ્ (વીર ઇવ રજઃ) ક્લી૰ જઃ સિંદૂર.

વીરરેણુ (વીરો રેણુર્ધૂલિમર્દનં યસ્ય) પુ૰ ણુઃ ભીમ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सेन.

वीरवत् (वीर मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. शूरवाणुं.

वीरवती (,, ङीप्) स्त्री० ती. भांसरोहणी.

वीरवत्सा (वीरो वत्सो यस्याः) स्त्री० त्सा. शूरनी भा. [लई यज्ञ करनार ब्राह्मण.

वीरविप्लावक ( ) पु० कः शूद्रनुं धन

'वीरविप्लावको जुह्वन् धनैः शूद्रसमाहृतैः.'

हेमचन्द्रः.

वीरवृक्ष (वीरो वृक्षः) पु०क्षः वीरतरु शब्द जुओ.

वीरसू (वीरं सूते सू क्विप्) स्त्री० सूः वीरनी भा. वीरप्रसवा. [બાપ.

वीरसेन (वीरा सेना यस्य) पु० नः नळ राजानो

वीरसेन (,,) त्रि० नः-ना-नं. शूर सेनावाणुं. [राज.

वीरसेनज (वीरसेनाज्जायते जन् ड) पु० जः नळ

वीरस्कंध (वीरः स्कंधः यस्य) पु० धः पाडो.

वीरहन् (वीरो यज्ञाग्निस्तं हतवान्) पु० हा. अग्निहोत्रनो अग्नि जेनो ओलवाई गयो छे एवो ब्राह्मण.

वीरहन् (वीरं हंति) पु० हा. विष्णु.

वीरा (वि ईर् अच् वीर अच् वा) स्त्री० रा. १ भद्दिरा. २ सतावण. ३ अतिविषनी कणी. ४ आंबली. ५ मुरा नामनुं सुगंधी द्रव्य. ६ केळ. ७ वनस्पति ब्राह्मी. ८ कुंवार. ९ शीशमनुं आड. १० पतिपुत्रवाणी स्त्री. [युद्धनुं क्षेत्र.

वीराशंसन (वीर आ शंस् ल्युट्) क्ली० नं. भयंकर

वीरासन (वीरस्येवासनं) क्ली० नं. १ भींतवगेरेनो आधार राखी बेसवुं ते. २ એક जातनुं आसन.

'एकपादमथैकस्मिन् विन्यसेदूरुसंस्थितम् ।
इतरस्मिंस्तथा पश्चाद्वीरासनमिति स्मृतम् ' ॥

वीरुध् (वि रुध् क्विप्) स्त्री० त्-द्: वेलो.

'अभिभूय विभूतिमार्तवीं
मधुगन्धातिशयेन वीरुधाम् ' रघुवंशम्.

वीरुधा (वीरुध् टाप्) स्त्री० धा. उपलो शब्द जुओ.

वीरेश्वर (वीराणामीश्वरः) पु० रः. १ वीरभद्र गण. २ शूरनो धणी.

वीरोज्झ (वीरो यज्ञाग्निः तमुज्झति) पु० ज्झः. सांज सवारनो होम नहि करनार ब्राह्मण.

वीरोपजीविक (वीरः यज्ञाग्निः उपजीविका यस्य) पु० कः. यज्ञाग्नि उपर पोतानुं गुजरान चलावनार ब्राह्मण.

वीर्य (वीर यत् वीरस्य भावः यत् वा) क्ली० र्यं. १ पारो. २ वीर्य. ३ शूरपणुं. ४ पराक्रम. ५ बळ, जोर. ६ तेज, दीप्ति.

'ननु वज्रिण एव वीर्यमेत-
द्विजयन्ते द्विषदो यदस्य पक्ष्याः '

कालिदासः.

वीर्यवत् (वीर्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. वीर्यवाणुं, जोरावर.

वीर्यविरहित (वीर्येण विरहितः) त्रि० तः-ता-तं. वीर्यविनानुं, जोरवगरनुं, निर्बळ, निर्वीर्य.

वीर्यविशिष्ट वीर्येण विशिष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. वीर्यवत् शब्द जुओ. [विनोदार्थे ફરવું ते.

वीहार (वि हृ घञ्) पु० रः. १ युद्धनुं मंदिर. २

वुग् (भ्वा० पर० सेट् वुगति) योजवुं.

वुट् (चुरा० पर० सेट् वोटयति) भारी नांखवुं.

वृ (चुरा० उभय० सेट् वारयति-ते) ढांकवुं, ढांकण करवुं, आच्छादन करवुं.

वृ (क्रया० उभय० सेट् वृणाति-वृणीते) १ वरवुं, पसंद करवुं. २ सेवन करवुं.

वृ (भ्वा० उभय० सेट् वरति-ते) वरवुं, पसंद करवुं.

वृ (स्वा० उभय० सेट् वृणोति-वृणुते) वरवुं, पसंद करवुं. अप (अपवृणोति-वृणुते) ખતावबुं; अपा (अपावृणोति-वृणुते) उघाडवुं; आ(आवृणोति-वृणुते) १ संताडवुं. २ भरवुं. ३ पसंद करवुं. ४ याचवुं, मागवुं. ५ रोकवुं; निस् (निर्वृणोति-निर्वृणुते) संतुष्ट-सुखी थवुं; परि (परिवृणोति-वृणुते) घेरवुं, ફરी वळवुं; प्र (प्रवृणोति-वृणुते) १ ढांकवुं. २ पहेरवुं. ३ पसंद करवुं; प्रा (प्रावृणोति-प्रावृणुते) पहेरवुं; वि (विवृणोति-विवृणुते) १ उघाडवुं. २ जाहेर-प्रसिद्ध करवुं. ३ सभजावबुं. ४ पसंद करवुं; सम् (संवृणोति-संवृणुते) १ ढांकवुं. २ रोकवुं. ३ બांध करवुं.

वृंहित (वृह् क्त) क्ली० तं. हाथीनुं गाजबुं.

वृंहित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ वधेलुं. २ पोषेलुं.

वृक् (भ्वा० आत्म० सेट् वर्कते) सेवुं.

वृक (वृक् क) पु० कः. १ वरु. २ कागडो. ३ शियाळ. ४ क्षत्रिय. ५ धणा सुगंधीदार पदार्थनो धूप. ६ એક जातनुं आड. ७ सरलद्रव. ८ એક जातनो जठरमां रहेलो वह्नि.

वृकदंश (वृकं दशति दंश् अच्) पु० शः. कुतरो.

वृकधूप (वृकः धूपः) पु० पः. धणा सुगंधीदार पदार्थनो धूप.

वृकधूर्त (वृक इव धूर्तः) पु० र्तः. शियाळ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वृका (वृक् अच् टाप्) स्त्री० का. अंधळा. वृकी.
वृकाक्षी (वृकस्येवाक्षि पुष्पं यस्य षच् ङीप्) स्त्री० क्षी. नसोतर. [करिपु.
वृकारांति (वृकस्य अरातिः) पु० तिः. कुतरो. वृ-
वृकोदर (वृकनामाऽग्निरुदरे यस्य) पु० रः. भीमसेन् पांडव. [पेलुं.
वृक्ण (व्रश्च् क्त) त्रि० क्णः-क्णा-क्णं. छेदेलुं, झा-
वृक्ष् (भ्वा० आत्म० सेट् वृक्षते) १ पसंद करवुं. २ वरवुं. ३ नीभवुं.
वृक्ष (व्रश्च् क्स) पु० क्षः. आड, वृक्ष.
वृक्षक (वृक्ष कन्) पु० कः. नानुं आड.
वृक्षकुकुट (वृक्षस्थः कुकुटः) पु० टः. जंगली कुकडो. [उपर चालनार.
वृक्षचर (वृक्षं चरति चर् ट) त्रि० रः-रा-रं. आड
वृक्षचर (,,) पु० रः. वांदरो.
वृक्षच्छाय (बहूनां वृक्षाणां छाया) क्ली० यं. घणुं आडनो छांयडो. [यडो.
वृक्षच्छाया (वृक्षस्य छाया) स्त्री० या. आडनो छां-
वृक्षतल (वृक्षस्य तलं) क्ली० लं. वृक्षनी तळेटी.
वृक्षधूप ( ) पु० पः. सरल देवदार.
वृक्षनाथ (वृक्षस्य नाथः) पु० थः. वडनुं आड.
वृक्षनिर्यास (वृक्षस्य निर्यासः) पु० सः. गुंदर.
वृक्षपाक (वृक्षस्य पाकः जटिलत्वात्) पु० कः. वडनुं आड.
वृक्षभवन ( ) क्ली० नं. आडनी पोलाण.
वृक्षभिद् (वृक्षं भिनत्ति भिद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. कुवाडी.
वृक्षभेदिन् (वृक्षं भिनत्ति भिद् णिनि) पु० दी. १ सुतारनुं टांकणुं. २ आड पाडवानुं हथियार.
वृक्षमय (वृक्ष मयट्) त्रि० यः-यी-यं. ज्यां आड घणुं होय छे ते स्थल. [शकोली.
वृक्षमर्कटिका (वृक्षस्था मर्कटिका) स्त्री० का. खी-
वृक्षमृद्भू (वृक्षस्य मृदि भवति भू क्विप्) पु० द्भूः. जलवेतस. [पासेनी नानी वाडी.
वृक्षवाटिका (वृक्षैर्वाटीव कन्) स्त्री० का. धरनी
वृक्षारोपण (वृक्षस्य आरोपणं) क्ली० णं. आड रोपवुं ते. वृक्षरोपण.
वृक्षाग्र (वृक्षस्य अग्रं) क्ली० ग्रं. आडनी टोच.
वृक्षांघ्रि (वृक्षस्य अंघ्रिः) पु० घ्रिः. आडनुं मूळ.
वृक्षादन (वृक्षमत्ति अद् ल्यु) पु० नः. कुवाडो.
वृक्षादन (वृक्षांतरं अत्ति अद् ल्यु) पु० नः. पीपणानुं आड. [आलिंगन.
वृक्षादिरुहक ( ) क्ली० कं. भेटवुं ते,
वृक्षाम्ल (वृक्षजातमम्लं) क्ली० म्लं. आंबली.
'वृक्षाम्लमाममम्लोष्णं वातघ्नं कफपित्तलम्।
पक्वं तु गुरु संग्राहि कटुकं तुवरं लघु' ॥
भावप्रकाशः ॥
वृक्षारोपक (वृक्षस्य आरोपकः) पु० कः. वृक्षने रोपनारो.
वृक्षार्हा (वृक्षेषु अर्हा) स्त्री० र्हा. वनस्पति महाभेदा.
वृक्षालय (वृक्षः आलयः यस्य) पु० यः. पक्षी.
वृक्षाश्रयिन् (वृक्षमाश्रयति) पु० यी. उपलो शब्द जुओ. [पेदा थनार.
वृक्षोत्थ (वृक्षादुत्तिष्ठति) त्रि० त्थः-त्था-त्थं. आडथी
वृक्षोत्पल (वृक्षेषु उत्पलमिव) पु० लः. कणेरनुं आड.
वृच् (रुधा० पर० सेट् वृणक्ति) जवुं. [जवुं.
वृज् (चुरा० उभय० सेट् वर्जयति-ते) छोडवुं, त-
वृज् ((भ्वा० पर० सेट् वर्जति) उपलो धातु जुओ.
वृज् (रुधा० पर० सेट् वृणक्ति) १ छोडवुं. २ पसंद करवुं. ३ शुद्ध करवुं.
वृज् (रुधा० आत्म० सेट् वृंक्ते) छोडवुं, तजवुं.
'वृणक्ति वृजिनैः संगं वृंक्ते च वृषलैः सह।
वर्जयत्यार्जवोपेतैः स वर्जयति दुर्जनैः' ॥
वृजन (वृज् क्यु) पु० नः. केश.
वृजन (,,) क्ली० णं. १ पाप. २ आकाश. [टिल.
वृजन (,,) त्रि० नः-ना-नं. वांकुं, कु-
वृजि (वृज् कि) स्त्री० जिः. श्रीजदेश.
वृजिक (वृजि कन्) त्रि० कः-का-कं. श्रीजदेशनुं.
वृजिन (वृज् इनच् किच) त्रि० नः-ना-नं. १ वांकुं. २ धातकी. ३ पापी.
वृजिन (,,) पु० नः केश.
वृजिन (,,) क्ली० नं. १ पाप. २ दुःख.
वृण् (तना० उभय० सेट् वृणोति-वृणुते) खावुं.
वृण्वत् (वृ शतृ) त्रि० ण्वन्-ण्वती-ण्वत्. वरतुं, पसंद करतुं. [जुओ.
वृण्वाण (वृ शानच्) त्रि० णः-णा-णं. उपलो शब्द
वृत् (चुरा० उभय० सेट् वर्तयति-ते) १ दीपवुं. २ चमकवुं.
वृत् (भ्वा० आत्म० सेट् वर्त्तते) होवुं, थवुं, वर्तवुं
वृत् (दिवा० आत्म० सेट् वृत्यते) १ पसंद करवुं. २ भक्त थवुं.
वृत् (वृत् क्विप्) त्रि० त्-द्. थयलुं, होतुं.
वृत (वृत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ वरेलुं. २ पसंद करेलुं. ३ भागेलुं, प्राप्तं. ४ आभवगेरेमां नीमे-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

लुं. ५ स्वीकारेलुं. ६ वर्तुल. [ज्ञातनो वेलो.

वृतपत्रा (वृतं आवृतं पत्रं यस्याः) स्त्री० त्रा. એક

वृति (वृ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ वरवुं-पसंद करवुं ते. २ घेरवुं ते. ३ वाड. ४ भागवुं ते. ५ काम वगेरेमां नीमवुं ते. [ઝાડ.

वृतिंकर (वृतिं करोति इति) पु० रः. એક ज्ञातनुं

वृत्त (वृत् क्त) क्ली० त्तं. १ गुरुपूजा, शौच, धृणा-वगेरे એક ज्ञातनुं चरित. २ शार्दूलविक्रीडितादि वृत्त.

' पद्यं चतुष्पदी तच्च वृत्तं जातिरिति द्विधा ।
वृत्तमक्षरसंख्यातं जातिर्मात्राकृता भवेत् ।
सममर्धं समं वृत्तं विषमं चेति तत् त्रिधा ' ॥
छन्दोमञ्जरी ॥

वृत्त (वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ थयलुं, वर्तेलुं. २ वहेलुं. ३ पसंद करेलुं. ४ कामवगेरेमां नीमेलुं. ५ भागेलुं, प्रार्थित. ६ दृढ. ७ वर्तुल. ८ भरेलुं. ९ पेदा थयलुं. १० प्रख्यात. ११ ढांकेलुं. १२ अभ्यास करेलुं.

वृत्त (,,) पु० त्तः काचबो.

वृत्तखंड (वृत्तस्य खंडं) क्ली० डं. वर्तुलनो कटको.

वृत्तगन्धि (वृत्तस्य पद्यभेदस्य इव गन्धो लेशोऽत्र इत्) क्ली० न्धि. गधेडानो એક भेद.

वृत्तज्ञ (वृत्तं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. भाणुसवगेरेनुं चरित जाणनार.

वृत्तपर्णी (वृत्तानि पर्णान्यस्याः) स्त्री० र्णी. १ महाशणपुष्पिका. २ वनस्पति पाठ.

वृत्तपुष्प (वृत्तानि पुष्पाण्यस्य) पु० ष्पः १ कदंबनुं झाड. २ सरसडानुं झाड. [३भ.

वृत्तफल (वृत्तं फलमस्य) क्ली० लं. १ तीखां. २ दा-

वृत्तमल्लिका (वृत्ता मल्लिकेव) स्त्री० का. १ धोळो आकडो. २ એક ज्ञातनो वेलो.

वृत्तवत् (वृत्त मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. व्रतवाळुं.

वृतसंपन्न (वृत्तेन संपन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. सारी वर्तणुकवाळुं [भालविनानुं, हल कुं.

वृत्तसादिन् (वृत्त सद् घिनुण्) त्रि० दी-दिनी-दि.

वृत्तस्थ (वृत्ते तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. गुरुपूजवगेरे व्रत पाळनार.

वृत्तांत (वृत्तः अंतः यस्मात्) पु० तः १ ખબર, वृत्तांत. २ संदेश. ३ ज्ञात. ४ रीति. ५ आख्यापणुं, सबळापणुं. ६ अवसर, तक. ७ भाव. ८ એકांत. ९ प्रक्रिया. १० प्रस्ताव. ११ प्रारंभ.

वृत्ता (वृत् क्त टाप्) स्त्री० त्ता. १ प्रियंगु, कांग. २ रेणुका, पीतपापडो. ३ वनस्पति ऋषिरिष्टा. ४ रोहिणी.

वृत्ति (वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः १ धंधो, रोजगार. २ गुजराननो उपाय. ३ वर्तवुं ते, वर्तन. ४ स्थिति. ५ विवरण. ६ कौशिकी, सात्वती, भारती, अने आरभटीमांथी प्रत्येक.

' शृंगारे कौशिकी वीरे सात्वत्यारभटी पुनः ।
रसे रौद्रे च वीभत्से वृत्तिः सर्वत्र भारती ।
चत्तस्रो वृत्तयो ह्येताः सर्वनाट्यस्य मातृकाः ' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

वृत्तिकर्पित (वृत्त्या कर्पितः) त्रि० तः-ता-तं. धंधामां खेचायलुं. [रोजगार.

वृत्तिता (वृत्ति तल्) स्त्री० ता. १ स्थिति. २ धंधो,

वृत्तित्व (वृत्ति त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

वृत्तिदान (वृत्तेर्दानं) क्ली० नं. गुजरानतुं साधन आपवुं ते. [वाळुं, धंधादार.

वृत्तिमत् (वृत्ति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. स्थिति-

वृत्तिहेतु (वृत्तेः हेतुः) पु० तुः गुजरानतो उपाय.

वृत्तौजस् (वृत्तं ओजः यस्य) त्रि० जाः-जाः-जः धणुं ज ज्तेरावर.

वृत्र (वृत् रक्) पु० त्रः १ अंधारुं. २ ते नामनो એક दानव. ३ ઈंद्र. ४ मेघ. ५ शब्द. ६ ते नामनो એક पर्वत. [वृत्रारातिः.

वृत्रद्विष् (वृत्रं द्वेष्टि) पु० ट्-ड्. ઇंद्र. वृत्रारि, वृत्ररिपु,

वृत्रहन् (वृत्रं हंति हन् क्विप्) पु० हा. उपलो शब्द जुओ.

वृथा (वृ थाक्) अव्य० था. नकामुं, खोटुं, ફोकट.

वृथाकथा (वृथा कथा) स्त्री० था. खोटी वात.

वृथाघात (वृथा आघातः) पु० तः १ खोटुं मारवुं ते. २ ફोकट ठोकवुं ते.

वृथादान (वृथा दानं) क्ली० नं. ફोकट दान, सोळ ज्ञातनां निष्फल दान.

' देवपितृविहीनं यदीश्वरेभ्यः स्वदोषतः ।
दत्त्वानुकीर्तनाच्चैव वेदाग्निव्रतत्यागिने ॥
अन्यायोपार्जितं दानं व्यर्थं ब्रह्महणे तथा ।
गुरवेऽनृतवक्त्राय स्तेनाय पतिताय च ॥
कृतघ्नाय च यद्दत्तं सर्वदा ब्रह्मविद्विषे ।
याजकाय च सर्वस्य वृषल्याः पतये तथा ॥
परिचारकाय भृत्याय सर्वत्र पिशुनाय च ।
इत्येतानि तु राजेन्द्र ! वृथादानानि षोडश ' ॥
वीट्टपुराणम् ॥

वृथापशुघ्न (वृथा पशुं हंति) पु० घ्नः यज्ञना पशु-विना बीजा पशुने मारनार.

वृथामांस (वृथा मांसं) क्ली० सं. देवतावगेरेने न

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

धरायलुं पशुनुं मांस.

वृथालंभ (वृथा लभि घञ्) पु० भः १ खोटुं मारवुं ते. २ मिथ्या कापवुं ते. [वृह. ३ भोटुं.

वृद्ध (वृध् क्त) त्रि० द्धः द्धा-द्धं. १ वधेलुं. २ धरडुं,

' वृद्धस्तावच्चिन्तामग्नः परे ब्रह्मणि कोऽपि न लग्नः '

शंकरः.

वृद्ध (,,) क्ली० द्धं. એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. [२ पंडित.

वृद्ध (,,) पु० द्धः १ એક જાતનું ઝાડ.

वृद्धकाक (वृद्धः काकः) पु० कः એક જાતનો કાગડો. [જુઓ.

वृद्धता (वृद्धस्य भावः तल्) स्त्री० ता. वार्द्धक शब्द

वृद्धत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

वृद्धदारक (वृद्धं दारयति) पु० कः એક જાતનું ઝાડ. [शब्द જુઓ. वृद्धदार.

वृद्धदारु (वृद्धं दारयति दृ णिच् उण्) पु० रुः ઉપલો

वृद्धनाभि (वृद्धा नाभिर्यस्य) त्रि० भिः-भिः-भि. મોટી ડુંટીવાળું. [નો દાદો.

वृद्धप्रपितामह (वृद्धः प्रपितामहात्) पु० हः दादा-

वृद्धप्रमातामह (वृद्धः प्रमातामहात्) पु० हः. माना दादાનો બાપ. [જુઓ.

वृद्धभाव (वृद्धस्य भावः) पु० वः. वृद्धता शब्द

वृद्धवाहन ( ) पु० नः. આંબાનું ઝાડ.

वृद्धश्रवस् (वृद्धेषु श्रवो यस्य) पु० वाः. ४ंद्र.

वृद्धसंघ (वृद्धानां संघः) पु० घः. धरडानुं टोળું.

वृद्धसूत्रक (वृद्धसूत्रं संज्ञायां कन्) क्ली० कं. आકાશમાં ઉડતું તૂલ.

वृद्धा (वृध् क्त टाप्) स्त्री० द्धा. धरडी, डोसी.

वृद्धावस्था (वृद्धा अवस्था) स्त्री० स्था. धडपण, वृद्धावस्था, જરા.

वृद्धि (वृध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः १ वधवुं ते, वधारो. २ समृद्धि, आબાદી. ३ अभ्युदय. ४ संपत्ति. ५ समूह. [पधि.

वृद्धि (वृध् क्तिच्) स्त्री० द्धिः. એક જાતની ઓ-

वृद्धिकर (वृद्धिं करोति) त्रि० रः-री-रं. वृद्धि કरનार. [औषध.

वृद्धिका (वृद्धिः स्वार्थे कन्) स्त्री० का. એક જાતનું

वृद्धिजीविका (वृद्धिस्तद्रूपा जीविका) स्त्री० का. व्याજવટાવનો धंधो. [तनो सन्नियो.

वृद्धिपत्र (वृद्धियुक्तं पत्रमस्य) क्ली० त्रं. એક જા-

वृद्धिमत् (वृद्धि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. वृद्धिવાળું.

' आरंभगुर्वी क्षयिणी क्रमेण
लघ्वी पुरा वृद्धिमती च पश्चात् '

भर्तृहरिः.

वृद्धिश्राद्ध (वृद्धये अभ्युदयाय श्राद्धं) क्ली० द्धं. विवाहवगेरेना मंगળકાર્યમાં अभ्युदयमाटे थतुं नांदीश्राद्ध. [जरद्दव

वृद्धोक्ष ( ) पु० क्षः. धरडो બળદ.

वृद्ध्याजीव (वृद्धि आ जीव् अण्) पु० वः. व्याજવટાવनो धंधो કरनारो.

वृध् (भ्वा० आत्म० सेट् वर्धते) वधवुं. [शवुं.

वृध् (चुरा० उभय० सेट् वर्द्धयति-ते) दीपवुं, प्रકા-

वृधसान (वृध् आन् असुक्) पु नः. भाणस.

वृधसानु (वृध् आनु असुक्) पु० नुः. १ पुरुष. २ पांडवुं. ३ आभ.

वृंत (वृ क्त मुम्) क्ली० तं. इलपत्रवगेरेनुं બંधन.

वृंताक (वृंतमकति अक् अण्) पु० कः. रींगણी, वेंगण. [पलो शब्द જુઓ.

वृंताकी (वृंतमकति अक् अण् ङीप्) स्त्री० की. ઉ-

वृंतिता (वृंतं जातमस्याः इतच्) स्त्री० ता. कटुका शब्द જુઓ. [समूह, टोળું.

वृंद (वृण्यते वृणुते वा वृत् वृ दन् वा) क्ली० दं.

वृंदा (,, टाप्) स्त्री० दा. १ तुलसी. २ કેદા-रકन्या. ३ राधिका. [नोहर. २ आબરૂદार.

वृंदार (वृंदमृच्छति ऋ अण्) त्रि० रः-री-रं. १ भ-

वृंदारक (वृंद आरकन्) पु० कः. १ देव. २ टोળा-नो ઉપરી.

' वृंदारकारिविजये सुरलोकलब्ध-
मन्दारमाल्यमधुवासितवासभूमिः '

रामायणचम्पूः.

वृंदारक (,,) त्रि० कः-का-कं. १ मनोहर. २ मुख्य. [शमां ते नामनुं એક वन.

वृंदावन (वृंदायाः क्रीडार्थं वनं) क्ली० नं. श्रीज देवी

' वृंदा यत्र तपस्तेपे तत्तु वृन्दावनं स्मृतम् ।
वृन्दयाऽत्र कृता क्रीडा तेन वा मुनिपुंगव ॥
राधाषोडशनाम्नां च वृन्दा नाम श्रुतौ श्रुतम् ।
तस्याः क्रीडा वनं रम्यं तेन वृन्दावन स्मृतम् ॥

ब्रह्मवैवर्तपुराणम् ॥

वृंदिष्ठ (अतिशयेन वृंदारकः इष्ठन्) त्रि० कः-का-कं. १ सर्वथी मुख्य. २ अतिशय मनोहर.

' वृन्दिष्ठमार्चीद्वसुधाधिपानाम् ' भट्टिः.

वृंदीयस् (,, ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. १ घणुं मुख्य. २ घणुं मनोहर.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वृश् (दिवा० पर० सेट् वृश्यति) પસંદ કરવું.
वृश (वृश् क) पु० शः. १ અરડુસો. २ ઉંદર.
वृशा (वृ शक्) स्त्री० शा. આદુ. [पृषि.
वृशा (वृश् क टाप्) स्त्री० शा. એક જાતની ઓ-
वृश्चिक (व्रश्च् किकन्) पु० कः. १ વીંછી. २ વૃ-श्चिक રાશિ. ३ એક જાતનો કીડો. ४ એક જાતનો ઝાણનો કીડો. ५ એક જાતની ઓષધિ. ६ મદન વૃક્ષ. [तनुं शाक. पूतिका.
वृश्चिकप्रिया (वृश्चिकस्य प्रिया) स्त्री० या. એક જા-
वृश्चिककर्णी (वृश्चिकस्य कर्ण इव पत्रं यस्याः) स्त्री० र्णी. ઉંદરકાની.
वृश्चीर (व्रश्च् कीरच्) पु० रः ધોણી સાટોડી.
वृष् (भ्वा० पर० सेट् वर्षति) १ છાંટવું, સિંચવું. २ વરસવું. ३ ભારી નાખવું. ४ ઈસ્વર થવું. ५ ગર્ભવાળું થવું. [२ ગર્ભવાળું થવું.
वृष् (चुरा० आत्म० सेट् वर्षति) १ ઈસ્વર થવું.
वृष (वृष् क) पु० षः १ બલદ. २ વૃષભરાશિ. ३ એક જાતનો પુરુષ. ४ ઇંદ્ર. ५ ધર્મ. ६ ઉંદર. ७ અરડુસાનું ઝાડ. ८ એક જાતની ઓષધિ. ९ મુ-ખ્ય. १० શત્રુ. ११ કામ. १२ બલવાળું. १३ વી-ર્યવાળું. १४ વૃષભ નામની ઓષધિ. १५ ખારવુ પીછું. १६ શ્રીકૃષ્ણ. १७ એક જાતની વાસ્તુભૂમિ. १८ અરિષ્ટાસુર.

' बहुगुणबहुबन्धः शीघ्रकामो नतांगः
सकलरुचिरदेहः सत्यवादी वृषो ना '
रतिमञ्जरी.

वृषकर्णी (वृष इव सुदर्शनः कर्णो यस्याः) स्त्री० र्णी. એક જાતનો વેલો.
वृषण (वृष् क्यु) पु० णः પેળીઓ. अंडकोष.
वृषण (,,) त्रि० णः-णा-णं. વીર્યવાળું.
वृषणश्व (वृषणः अश्वः) पु० श्वः ઇંદ્રનો ઘોડો.
वृषण्वत् (वृषन् मतुप्) त्रि० ण्वान्-ण्वती-ण्वत्. વર્ષ-ણવાળું. [ऋी; २थवगेरे.
वृषण्वसु (वृषन् वसु) त्रि० सुः-सुः-सु. ઇંદ્રની સામ-
वृषदंशक (वृषान् दशति) पु० कः બીલાડો, भी-ंदडो. [गणेश. ३ पुण्य કર્મવાળો.
वृषध्वज (वृषः ध्वजो यस्य) पु० जः १ शिव. २
वृषन् (वृष् कनिन्) पु० षा. १ ઇંદ્ર. २ કર્ણ. ३ દુ:-ખ. ४ વેદનાજ્ઞાન. ५ બળદ. ६ ઘોડો.
वृषनाशन (वृषान् नाशयति नश् णिच् ल्यु) पु० नः વાવડિંગ.
वृषपर्णी (वृषपर्ण ङीष्) स्त्री. र्णी. ઉંદરકાની.
वृषपर्वन् (वृषे पर्व उत्सवो यत्र) पु० र्वा. १ शिव. १५२ २ તે નામનો એક દૈત્ય.
वृषभ (वृष् अभच् किच) पु० भः १ બળદ. २ वृष-भ રાશિ. ३ શ્રેષ્ઠ. ४ કાનનો છેદ. ५ વિદર્ભી રીતિ. ६ હાથીનો કાન. ७ એક જૈનસાધુ. ८ वृषभ ना-મની ઓષધિ. [भयान.
वृषभगति (वृषभेण गतिर्यस्य) पु० तिः शिव. वृष-
वृषभध्वज (वृषभो ध्वजो यस्य) पु० जः शिव वृष-भकेतन, वृषभकेतु.

' असुं पुरः पश्यसि देवदारुं
पुत्रीकृतोऽसौ वृषभध्वजेन '
कुमारसंभवम्.

वृषभाक्षी (वृषभस्य अक्षीव पुष्पमस्याः) स्त्री० क्षी. ઇંદ્રવારુણી. [वृषभान.
वृषभानु ( ) पु० नुः. રાધિકાનો બાપ.
वृषभासा (वृष्णा इंद्रेण भासते भास् अच् टाप्) स्त्री० सा. અમરાવતી.
वृषल (वृष् कलच्) पु० लः. १ ચંદ્રગુપ્ત. २ ધો-ડો. ३ શૂદ્ર. ४ અધાર્મિક પુરુષ. ५ ગાજર.
वृषलता (वृषलस्य भावः तल्) स्त्री० ता- શૂદ્રપણું, નીચપણું. [જુઓ.
वृषलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
वृषली (वृषल ङीष्) स्त्री० ली. १ શૂદ્રની સ્ત્રી. २ શૂદ્ર સ્ત્રીજાતિ. ३ અટકાવ જેને આવેલો છે એવી પરણ્યાવિનાની કન્યા.

' पितुर्गेहे च या नारी रजः पश्यत्यसंस्कृता ।
भ्रूणहत्या पितुस्तस्याः सा कन्या वृषली स्मृता ' ॥

वृषलोचन (वृषस्येव लोचनं यस्य) पु० नः. ઉંદર.
वृषलोचन (,,) त्रि० नः-नी-नं. બલ-દના સરખા નેત્રવાળું. [આંખ.
वृषलोचन (वृषस्य लोचनं) क्ली० नं. બલદની
वृषवाहन (वृषो वाहनं यस्य) पु० नः. शिव. वृष-भवाहन.
वृषशत्रु (वृषस्य शत्रुः) पु० त्रुः. श्रीकृष्ण. वृषांतक.
वृषस्यंती (वृषेण जंभनमिच्छति शतृ ङीप् वृष् क्यच् सुक्) स्त्री० ती. બહુ મૈથુનની ઇચ્છાવાળી સ્ત્રી. कामुकी.

' लक्ष्मणं वा वृषस्यन्ती ' भट्टिकाव्यम्.

वृषा (वृष् क टाप्) स्त्री० षा. १ ઉંદરકાની. २ કપિકચ્છૂ, કૌંચા.
वृषाकपायी (वृषाकपेः पत्नी ङीष् ऐङ् च) स्त्री० यी. १ લક્ષ્મી. २ ગૌરી. ३ ઇંદ્રાણી. ४ સતાવળ. ५ સ્વાહા. ६ જીવંતી ઓષધિ.
वृषाकपि (वृषं धर्मं न कंपयति कपि हन्) पु० पिः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१ शिव. २ विष्णु. ३ ४ंद्र. ४ अग्नि. ५ चित्रानुं ऋऽ. [ऽद.

वृषाकर (वृषस्य सामर्थ्यस्य आकरः) पु० रः. अ-

वृषांक (वृषः अंको यस्य) पु० कः. १ शिव. २ भी-लामुं. २ सद्गुणी पुरुष. ४ नपुंसऽ.

वृषांजन (वृषः अंजनं गतिर्यस्य) पु० नः. शिव.

वृषाणक (वृष अन् कन्) पु० कः. शिव.

वृषांतक (वृषस्य अंतकः) पु० कः. श्रीकृष्ण.

वृषायण (वृषे अयनमस्य) पु० णः. चऽलांनी એક ज्ञात. [લાડો, ભીંદડો.

वृषाहार (वृषो मूषिक आहारो यस्य) पु० रः. ખી-

वृषि (वृष् कि) स्त्री० षिः. व्रत पाणनारनुं दर्भनुं એક ज्ञातनुं आसन. वृषी.

वृषिन् ( ) पु० षी. भेर.

वृषी (वृष् की ङीप्) स्त्री० षी. वृषि शब्द જુओ.

वृषोत्सर्ग (वृषस्य उत्सर्गः) पु० र्गः यज्ञकर्मथगेरेभां બલદने छूटो छोडी मूऽवो ते.

' एकादशाहे प्रेतस्य यस्य चोत्सृज्यते वृषः ।
प्रेतलोकं परित्यज्य स्वर्गलोकं च यच्छति ' ॥

वृष्टि (वृष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. १ वरसवुं ते, वरसाद. २ मेधथगेरेओ छांटेलुं ज्ञल.

' देवदुंदुभयो नेदुः पुष्पवृष्टिश्च खात्पतत् '

रामायणम्.

वृष्टिकर (वृष्टिं करोति) त्रि० रः-री-रं. वरसाद ऽर-नार.

वृष्टिकाल (वृष्टेः कालः) पु० लः. वरसादनी भेासभ.

वृष्टिघ्नी (वृष्टिं हंति कारणत्वेन जहाति हन् क ङीप्) स्त्री० घ्नी. नानी એલાયચી.

वृष्टिजीवन (वृष्टिः वृष्टिजलमेव जीवनं यस्य) पु० नः. चातऽपक्षी.

वृष्टिजीवन (,,) त्रि० नः-ना-नं. ऽेवण वरसादना ज्ञलउपर आधार राभनार देशवगेरे. देवमातृक. [भूः. देऽऽे. वर्षाभू.

वृष्टिभू (वृष्टौ तदुपलक्षितकाले भवति भू क्विप्) पु०

वृष्टिभू (,,) त्रि० भूः-भूः-भु. वरसा-दमां होनार. [वाणुं.

वृष्टिमत् (वृष्टि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत् वरसाद-

वृष्टिवैकृत ( ) क्ली० तं. उपद्रवसूचऽ वृष्टिनेा विऽार.

वृष्णि (वृष् नि किच्च) पु० ष्णिः. १ श्रीकृष्ण. २ मेध. ३ यादववंशमां पेदा थयलेा ते नामनेा એક राज्ञ. [२म. २ पाખंडी.

वृष्णि (,,) त्रि० ष्णिः-ष्णिः-ष्णि. १ ग-

वृष्णिगर्भ (वृष्णिः यादवकुलं गर्भे यस्य) पु० र्भः. श्रीकृष्ण.

वृष्य (वृषाय हितो यत्) पु० ष्यः. अऽद.

वृष्य (,,) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. वीर्यनी वृद्धि ऽरनार. [જુओ.

वृष्य (,,) क्ली० ष्यं. वाजीकरण शब्द

वृष्या (वृष् क्यप् टाप्) स्त्री० ष्या. १ आंभली. २ सतावरी. ३ ऋषभ नामनी ओषधि. ४ ऋद्धि नामनी ओषधि. [पवुं.

वृह् (चुरा० उभय० सेट् वृंहयति-ते) प्रऽाशवुं, दी-

वृह् (भ्वा० पर० सेट् बृंहति) उपलेा धातु જુओ.

वृह् (भ्वा० पर० सेट् वर्हति) १ वधवुं. २ आवाज ऽरवेा. [२ हाथीनुं गाजवुं.

वृह् (भ्वा० पर० सेट् बृंहति) १ उपलेा धातु જુओ.

वृह् (तुदा० पर० सेट् वृहति) उद्यम ऽरवेा.

वृहच्चंचु (वृहति चंचुरिव मंजरी यस्य) पु० चुः. એક ज्ञातनुं शाऽ. [ऋऽ.

वृहच्चित्त (वृहत् चित्तं यस्मात्) पु० त्तः. ખીल्लेारानुं

वृहच्चित्त (वृहत् चित्त यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. भेा-टा ध्यानवाणुं.

वृहच्छरीर (वृहत् शरीरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. भेाटा शरीरवाणुं, स्थूल देहवाणुं.

वृहच्छरीर (वृहत् शरीरं) क्ली० रं. भेाटुं शरीर.

वृहच्छल्क (वृहत् शल्को यस्य) पु० ल्कः. એક ज्ञातनुं माछलुं.

वृहज्जन (वृहत् जनः) पु० नः. भेाटेा माणस.

वृहद्ढक्का (वृहती ढक्का) स्त्री० क्का. भेाटुं नगाऽ.

वृहत् (वृह् आत) त्रि० त्-द्-ती-त्-द्. भेाटुं.

वृहातिका (वृहती संज्ञाया कन्) स्त्रा० का. उत्तरीय वस्त्र. [णी. २ भेारी गणी.

वृहातिका (वृहती स्वार्थे कन्) स्त्री० का. १ री गः

वृहती (वृहत् ङीप्) स्त्री० ती. १ भेाटी स्त्री. २ स-रस्वती. ३ नानी री गणी. ४ भेारी गणी. ५ पा-णीनी आरीथगेरे पात्र. ६ ते नामनेा એક छंद.

वृहतीपति (वृहत्याः पतिः) पु० तिः बृहस्पति.

वृहत्क (वृहत् कन्) त्रि० त्कः-त्का-त्कं. भेाटुं.

वृहत्कंद (वृहत् कंदो यस्य) पु० दः. १ गाजर. २ विष्णुऽंद. [टा शरीरवाणुं.

वृहत्काय (वृहती काया यस्य) त्रि० यः-या-यं. भेा-

वृहत्कालशाक (वृहत् कालशाकः) पु० कः. એક ज्ञातनुं शाऽ.

वृहत्काश (वृहत् काशः) पु० शः. भेाटुं ऽाशतृण.

वृहत्कुक्षि (वृहत् कुक्षिर्यस्य) त्रि० क्षिः-क्षिः-क्षि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મોટા પેટવાળું. [જુઓ.
वृहत्तिक्ता (वृहती तिक्ता) स्त्री० क्ता. पाठा शब्द
वृहत्तृण (वृहतं तृणं यत्र) पु० णः. वांस.
वृहत्त्वच् (वृहती त्वग्यस्य) पु० क्-ग्. એક જાતનું ઝાડ. [ઝાડ.
वृहत्पाटालि (वृहत् पाटलिः) पु० लिः. ધંતૂરાનું
वृहत्पाद (वृहत्पादो मूलमस्य) पु० दः. વડનું ઝાડ.
वृहत्पाद (वृहत्पादो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. મોટા પગવાળું.. [જીવ.
वृहत्पालिन् (वृहत् पाल् णिनि) पु० लिः. રાની
वृहत्पुष्प (वृहत्पुष्पं यस्य) त्रि० ष्पः-ष्पा-ष्पं. મોટાં ફૂલવાળું. [ફૂલવાળું.
वृहत्फल (वृहत् फलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. મોટા
वृहत्फला (वृहत् फलं यस्याः) स्त्री० ला. १ કડવી તુંબડી. २ કોળાનો વેલો. ३ મોટા ઝાંખરાનું ઝાડ.
वृहत्साम (वृहत् साम) क्ली० मं. તે નામનું એક સામ.
'वृहत्साम तथा साम्नाम्' गीता.
वृहदंग (वृहदंगमस्य) पु० गः. હાથી.
वृहदंग (वृहदंगं यस्याः) त्रि० गः-गा-गं. મોટા અંગવાળું.
वृहदंग (वृहद् अंगं) क्ली० गं. મોટું અંગ.
वृहदम्ल (वृहत् अधिकं अम्लं) पु० म्लः. એક જાતનું ઝાડ.
वृहदेला (वृहती एला) स्त्री० ला. મોટી એલાયચી.
वृहद्गुह (वृहती गुहा यस्मिन्) पु० हः. તે નામનો એક દેશ.
वृहद्गोल (वृहत् गोलं) क्ली० लं. તરબુજ.
वृहद्दल (वृहद् दलमस्य) पु० लः. એક જાતનું ક્ષોદ્રવૃક્ષ. [ઝાડ, ઉજ્જવળ પ્રકાશ.
वृहद्द्युति (वृहती द्युतिः) स्त्री० तिः. ધણો ચળ-
वृहद्धल ( ) क्ली० लं. મોટું હળ.
वृहद्भट्टारिका (वृहती भट्टारिका) स्त्री० का. દુર્ગા, ઉમા. [અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ
वृहद्भानु (वृहद् भानुः किरणो यस्य) पु० नुः. १
वृहद्रथ (वृहद् रथो यस्य) पु० थः. १ ४ દ્ર. २ તે નામનું એક સામ. ३ એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર
वृहद्राविन् (वृहद् रौति रु णिनि) पु० वी. એક જાતનું ધુડ. [ક્ષોદ્રવૃક્ષ.
वृहद्वल्क (वृहद् वल्कमस्य) पु० ल्कः. એક જાતનું
वृहद्वात (वृहत् वातः धातुभेदः यस्मात्) पु० तः. એક જાતનું ઝાડ.
वृहद्बीज (वृहद् बीजं यस्मिन्) त्रि० जः-जा-जं. મોટા બીવાળું.
वृहन्नड (वृहन्नलो यस्य) पु० डः. १ અર્જુન. २ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ. वृहन्नडा.
वृहन्नल (वृहन्नलो यस्य) पु० लः. ઉપક્ષો શબ્દ જુઓ. वृहन्नला.
वृहस्पति (वृहत्याः वाचः पतिः) पु० तिः. १ બૃહસ્પતિ ગ્રહ. २ દેવના આચાર્ય. ३ જીવ.
'संत्यन्त्येऽपि वृहस्पतिप्रभृतयः संभाविताः पञ्चषास्तान्प्रत्येष विशेषविक्रमरुची राहुर्न वैरायते'
भर्तृहरिः.
वृहस्पतिचक्र ( ) क्ली० क्रं. साठ वर्षનું ચક્ર. [પસંદ કરવું.
वृ (क्र्या० उभय० सेट् वृणाति-वृणीते) १ વરવું. २ વે (भ्वा० उभय० अनिट् वयति-ते) વણવું.
वेकट ( ) पु० टः. १ ઝવેરી. २ જુવાનિયો. ३ નાટક કરનારો. ४ એક જાતનું માછલું.
वेग (विज् घञ्) पु० गः. १ પ્રવાહ. २ વેગ. ३ ખુશી. ४ કામ. ५ રેતસ્. ६ એક જાતનું ફૂલ. ७ મૂત્ર, વિક્ષાવગેરે કાઢવાનો યત્ન.
'स्वभावतः प्रवृत्तानां मलादीनां जिजीविषुः।
न वेगं धारयेद्धीरः कामादीनां च धारयेत्'॥
राजनिघण्टुः॥
वेगतस् (वेग तसिल्) अव्य० तः. વેગથી.
वेगरोध (वेगस्य रोधः) पु० धः. વેગનો અટકાવ.
वेगवत् (वेग मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. વેગવાળું.
वेगवत्तर (वेगवत् तरप्) त्रि० रः-रा-रं. બહુ વેગવાળું. [વેગવાળું.
वेगवत्तम (वेगवत् तमप्) त्रि० मः-मा-मं. અત્યંત
वेगविधारण (वेगस्य विधारणं) क्ली० णं. વેગનો અટકાવ.
वेगसर (वेगेन सरति सृ ट) पु० रः. ખચ્ચર.
वेगसर (,,) त्रि० रः-रा-रं. વેગથી જનાર.
वेगाघात (वेगस्य आघातः) पु० तः. વેગનો અટકાવ. [હોવું તે.
वेगिता (वेगिनो भावः तल्) स्त्री० ता. વેગવાળું
वेगित्व (वेगिनो भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપક્ષો શબ્દ જુઓ.
वेगिन् (वेग इनि) पु० गी. १ બાજપક્ષી. २ કાસદ.
वेगिन् (,,) त्रि० गी-गिनी-गि. વેગ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वाणुं.

वेचा (विच् अच्) स्त्री० चा. १ भाडुं. २ पगार.

वेजानो (विज् अच् आ नी ङ) स्त्री० नी. सोभराळ.

वेड (विड् अच्) क्ली० डं. धाटुं छिद्रवगरनुं बांधणु.

वेडमिका (,,) स्त्री० का. वेऽभी.

वेडा (,, टाप्) स्त्री० डा. वहाण, नौका.

वेण् (भ्वा० उभय० सेट् वेणति-ते) १ जवुं. २ जाणवुं. ३ विचारवुं. ४ बांध लेवुं. ५ बांध वगाऽवुं. [वर्णुसंऽरनी એક जाति.

वेण (वेण् अच्) पु० णः १ पृथुराजनो पिता. २

वेणि (वेण् इनि) स्त्री० णिः. १ ओળेलो चोटलो. २ जलनो समूह. ३ जलनो प्रवाह. ४ એક जातनुं ઝાऽ. ५ ते नामनी એક नदी. ६ त्रिवेणी नदी. वेणी.

वेणिका (वेणि कन्) स्त्री० का. ओળेलो चोटलो.

वेणी (वेण् इन् ङीप्) स्त्री० णी. ओળेलो चोटलो.

' त्वय्यारूढे शिखरमचलः स्निग्धवेणीसवर्णे '
मेघदूतम्.

वेणीर (वेण् इरन्) पु० रः. अरीठो.

वेणु (वेण् उण्) पु० णुः. १ बांसऽो. २ बांसणी. ३ ते नामनो એક राजा.

वेणुक (वेणु कन्) क्ली० कं. हाथीनी आंऽऽ.

वेणुकर्कर (वेणुरिव कर्कराः) पु० रः. ऽरवीर वृक्ष.

वेणुज (वेणुतो जायते जन् ड) पु० जः. बांसना धऊं. [सणी वगाऽनार.

वेणुध्म (वेणुं धमति ध्मा क) त्रि० ध्मः-ध्मा- ध्मं. बां-

वेणुन (वेण् उनन्) क्ली० नं. तीખां.

वेणुपत्री (वेणुरिव पत्रमस्याः) स्त्री० त्री. એક जातनुं ઝाऽ.

वेणुयव (वेणुजातः यव इव) पु० वः. बांसना धऊं.

वेणुवाद (वेणुं वादयति वद् णिच् अण्) त्रि० दः-दी-दं. बांसणी वगाऽनार.

वेणुवादक (वेणुं वादयति वद् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. ઉपलो शब्द जुओ. [जुओ.

वेणुवीज (वेणुजातं वीजं) क्ली० जं. वेणुयव शब्द

वेतन (अज् तनन्) क्ली० नं. १ भाडुं. २ पगार. ३ जीवनोपाय.

वेतस (अज् असुन् तुक्) पु० सः. नेतर. वेतसी.

वेतसाम्ल (वेतस इव अम्लः) पु० म्लः. आम्लवेतस.

वेताल (अज् विच् तल् घञ्) पु० लः. १ ते नामनो એક मल्ल. २ भूत जेमां पेઽेलुं छे એवुं मऽदुं. ३ शिवनो એક अनुचर. ४ द्वारपाल.

' प्रमुदितकटपूतनोत्तालवेतालतालस्फुरत्कर्णसंभ्रान्त-
गौरीघनाश्लेषहृष्यन्मनस्त्र्यंबकानन्दि वस्ताण्डवं दे-
वि भूयादभीष्टयै च हृष्टयै च नः ' मालतीमाधवम्.

वेत्तृ (विद् तृच्) त्रि० त्ता-त्री-तृ. १ जाणनार. २ समजनार. ३ मेળवनार.

वेत्तृ (,,) पु० त्ता. १ पंऽित. २ आत्मज्ञानी.

वेत्र (अज् त्रल्) पु० त्रः. नेतर.

वेत्रकीय (वेत्र छ कुक्) त्रि० यः-या-यं. जयां घणी नेतर होय એवो प्रदेश.

वेत्रधर (वेत्रं धरति धृ अच्) पु० रः. द्वारपाળ.

वेत्रधर (,,) त्रि० रः-रा-रं. नेतरनी सोटी धारणु ऽरनार. [पाळ.

वेत्रधारक (वेत्र धारयति धृ ण्वुल्) पु० कः. द्वार-

वेत्रधारक (,,) त्रि० कः-रिका-कं. नेतरनी सोटी धारणु ऽरनार.

वेत्रवती (वेत्र मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ ते नामनी એક नदी. २ वृत्रासुरनी भा. वेत्रावती.

वेत्रासन (वेत्रनिर्मितं आसनं) क्ली० नं. नेतरनुं आसन.

वेत्रिन् (वेत्र इनि) पु० त्री. द्वारपाળ.

वेथ् (भ्वा० आत्म० सेट् वेथते) भागवुं, जवुं.

वेद (विद् अच् घञ् वा) पु० दः. १ वेद. २ विष्णु. ३ ज्ञान. ४ शास्त्रज्ञान. ५ शास्त्रोऽत चरित्र. ६ यજ्ञांग.

वेदकौलेयक ( ) पु० कः. शिव.

वेदगर्भ (वेदो गर्भे यस्य) पु० र्भः. १ ब्राह्मण. २ ब्रह्मा. ३ विष्णु. [राખवा ते.

वेदगुप्ति (वेदस्य गुप्तिः) स्त्री० प्तिः. वेदने गुप्त

वेदज्ञ (वेदं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. वेदने जाणनार.

वेदंड ( ) पु० डः. हाथी.

वेदतत्त्व (वेदस्य तत्त्वं) क्ली० त्त्वं. वेदनुं तत्त्व-रहस्य.

वेदत्रय ( ) क्ली० यं. त्रण वेद.

वेदन (विद् ल्युट्) क्ली० नं. १ जाणवुं ते, ज्ञान. २ सुખ दुःખवगेरेनो अनुभव. ३ विवाह.

वेदना (विद् युच्) स्त्री० ना. ઉपलो शब्द जुओ.

वेदनिंदक (वेदं निंदति निंद् ण्वुल्) पु० कः. १ नास्तिक. २ बौद्ध. ३ वेदने निंदनार.

वेदनिंदा (वेदस्य निंदा) स्त्री० दा. वेदनी निंदा.

वेदनीय (विद् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ जाणवालायक. २ जाणववायोग्य.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वेदपारग (वेदपारं गच्छति गम् ड) पु० गः. वेदना पारने पामेलो, वेदपारंगत.
वेदपुण्य (वेदस्य पुण्यं) क्ली० ण्यं. वेदनुं पुण्य.
वेदमातृ (वेदस्य माता) स्त्री० ता. गायत्री.
वेदय (विद् श) त्रि० यः-या-यं. १ जाणनार. २ पामनार. [वेदरक्षा.
वेदरक्षण (वेदस्य रक्षणं) क्ली० णं. वेदनुं रक्षण.
वेदवचन (वेदस्य वचनं) क्ली० नं. वेदवाक्य.
वेदवत् (वेदोऽभ्यस्यत्वेनास्त्यस्य मतुप्) पु० वान्. वेदना अभ्यासमां तत्पर ब्राह्मण.
वेदवती ( ) स्त्री० ती. कुशध्वज राजानी कन्या.
'कृते युगे वेदवती कुशध्वजसुता शुभा ।
त्रेतायां रामपत्नी सा सीतेति जनकात्मजा' ॥
ब्रह्मवैवर्तपुराणम् ॥
वेदवाक्य (वेदस्य वाक्यं) क्ली० क्यं. उपलो शब्द जुओ. [वेदावास.
वेदवास (वेदस्य वासः यत्र) पु० सः. ब्राह्मण.
वेदवित् (वेदं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. वेदज्ञ शब्द जुओ.
वेदवित् (,,) पु० त्-द्. विष्णु.
वेदविद्वस् (वेदेषु विद्वान्) पु० द्वान्. वेद जाणनारो विप्र.
वेदवृत (वेदस्य वृत्तं) क्ली० त्तं. वेदनुं मत.
वेदव्यास (वेदान् व्यस्यति विभिन्नशाखत्वेन पृथक्करोति वि अस् अण्) पु० सः. पराशरथी सत्यवतीना पेटे पेदा थयलो ते नामनो ऐक मुनि.
वेदस् (विद् असुन्) त्रि० दाः-दाः-दः. १ जाणनारो. २ मेळवनारो. [मानेलुं.
वेदसंमत (वेदेन संमतः) त्रि० तः-ता-तं. वेदे
वेदांग (वेदस्य अंगमिव) क्ली० गं. वेदनुं अंग, शिक्षा, कल्प, व्याकरणवगेरे.
वेदादि (वेदस्यादिरिव तत्पाठे प्रथमोच्चार्यमाणत्वात्) पु० दिः. प्रणव.
वेदाधिगम (वेदस्य अधिगमः) पु०मः. वेदनुं ज्ञान.
वेदाध्ययन (वेदस्य अध्ययनं) क्ली० नं. वेदनो अभ्यास. [अभ्यास करनार.
वेदाध्यायिन् (वेदमधीते) त्रि० यी-यिनी-यि. वेदनो
वेदाध्यापक (वेदस्य अध्यापकः) पु० कः. वेद शीखवनारो, [भणवा ते.
वेदाध्यापन (वेदस्य अध्यापनं) क्ली० नं. वेद शीखवगेरे.
'वेदान्तेषु यमाहुरेकपुरुषं व्याप्य स्थितं रोदसी'
विक्रमोर्वशीयम्.
वेदांतज्ञ (वेदांतं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. नीचलो शब्द जुओ.
वेदांतिन् (वेदान्तो ज्ञेयत्वेनास्त्यस्य इनि) त्रि० ती-तिनी-ति. वेदांतशास्त्र जाणनार.
वेदाभ्यास (वेदस्य अभ्यासः) पु० सः. वेदनो अभ्यास. वेदाभ्यसन.
वेदार ( ) पु० रः. क्रीडो.
वेदि (विद् इन्) पु० दिः. पंडित.
वेदि (,,) क्ली० दि. अंघष्टालता.
वेदि (,,) स्त्री० दिः. १ चाउवगेरेथी घेरेली भूमि. २ उपनयन, विवाहवगेरे विधिमां धरना आंगणामां चोखंडो माटीनो ओटलो करेछे ते. ३ आंगळीनी वींटी. ४ पशु बांधवा माटे डमरुना आकारमां करेली जमीन. वेदी.
'मध्येन सा वेदिविलग्नमध्या' कुमारसंभवम्.
वेदिका (वेदिः स्वार्थे कन्) स्त्री० का. मंगलकार्य माटे गृहद्वारवगेरे पासे चोखंडो माटीनो ओटलो करेछे ते. वितार्हि.
वेदिजा (वेदि जन् ड टाप्) स्त्री० जा. द्रौपदी.
वेदित (विद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. जणावेलुं.
वेदितव्य (विद् तव्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ जणवालायक. २ जणावायोग्य.
वेदितृ (विद् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. जाणनार.
वेदिता (वेदिनो भावः तल्) स्त्री० ता. समज, जाण, ज्ञान. [जुओ.
वेदित्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो शब्द
वेदिन् (विद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. जाणनार.
वेदिन् (,,) पु० दी. १ ब्रह्मा. २ पंडित.
वेदोदय ( ) पु० यः. सूर्य.
वेदोदित (वेदेन उदितं) त्रि० तः-ता-तं. वेदे कहेलुं.
वेद्य (विद् ण्यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. जाणवालायक.
वेध (विध् घञ्) पु० धः. १ वींधवुं ते, वेध. २ उंडाई. ३ परिधिनो नवमो भाग.
'परिधिनवमभागः शूकधान्येषु वेधः
लीलावती.
वेधक (विध् ण्वुल्) पु० कः कपूर.
वेधक (,,) क्ली० कं. १ अम्लवेतस. २ धाणा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વેધક (,,) ત્રિ૰ કઃ-ધિકા-કં. વીંધનાર, વેધ પાડનાર.

વેધન (વિધ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ વીંધવું તે. ૨ ઉંડાઈ.

વેધનિકા (વેધની કન્) સ્ત્રી૰ કા. ૧ રત્નવગેરે વીંધવાનું શસ્ત્ર. ૨ મેથી. ૩ હાથીના કાન વીંધવાનું શસ્ત્ર.

વેધની (વિધ્યતેઽનયા વિધ્ લ્યુટ્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ની. રત્નવગેરે વીંધવાનું શસ્ત્ર.

વેધમુખ્ય (વેધે મુખ્યઃ) પુ૰ ખ્યઃ. કપૂર.

વેધમુખ્યક (વેધમુખ્યઃ સંજ્ઞાયાં કન્) પુ૰ કઃ. હલદનું ઝાડ.

વેધસ્ (વિ ધા અસુન્) પુ૰ ધાઃ. ૧ બ્રહ્મા. ૨ વિષ્ણુ. ૩ સૂર્ય. ૪ આકડાનું ઝાડ. ૫ પંડિત. ૬ તે નામનો એક રાજા.

'વેધા દ્વેધા ભ્રમં ચક્રે કાન્તાસુ કનકેષુ ચ'

સુભાષિતમ્.

વેધસ (વેધસ્ અણ્) ક્લી૰ સં. હાથના અંગુઠાનું મૂળ. [છેદેલું.

વેધિત (વેધ ઇતચ્) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ વીંધેલું. ૨

વેધિન્ (વિધ્ ણિનિ) ત્રિ૰ ધી-ધિની-ધિ. વીંધનાર.

વેધિની (વિધ્ ણિનિ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ની. ૧ મેથી. ૨ જળો. [યક.

વેધ્ય (વિધ્ ણ્યત્) ત્રિ૰ ધ્યઃ-ધ્યા-ધ્યં. વીંધવાલા-

વેન્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ વેનતિ) જવું. વેણ્.

વેન (અજ્ ન) પુ૰ નઃ. બ્રહ્મા. [વેણા.

વેન્ના (વન્ ન) સ્ત્રી૰ ન્ના. તે નામની એક નદી.

વેપ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ વેપતે) ધ્રુજવું, કંપવું.

વેપથુ (વેપ્ અથુચ્) પુ૰ થુઃ. ધ્રુજારો, કંપ, થરથરાટ. [જારો, કંપ.

વેપન (વેપ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ધ્રુજવું-કંપવું તે, ધ્રુ-

વેપમાન (વેપ્ શાનચ્) ત્રિ૰ નઃ-ના-નં. ધ્રુજતું, કંપતું.

'વેપમાનજનનીશિરચ્છિદા પ્રાગજીયત ઘૃણા તતો મહી'

રઘુવંશમ્.

વેપસ્ (વેપ્ અસિ) ક્લી૰ પઃ. કંપ.

વેમ (વે મન્) પુ૰ મઃ. સાળ. વાપદંડ.

વેમન્ (વે મનિન્) પુ૰ ક્લી૰ મા-મ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કેસર.

વેર (અજ્ રન્) ક્લી૰ રં. ૧ દેહ. ૨ રીંગણી. ૩

વેરક (વેર સંજ્ઞાયાં કન્) ક્લી૰ કં. ૧ કપૂર. ૨ શ-ટીકચુરો. [નીચ જાતિનો માણસ.

વેરટ ( ) પુ૰ ટઃ. એક પ્રકારની

વેલ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ વેલતિ) હાલવું.

વેલ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ વેલયતિ-તે) વખત ગણવો.

વેલ (વેલ્ અચ્) ક્લી૰ લં. વાડી, બાગ.

વેલા (વેલ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ લા. ૧ વેળા, ટાણું, સમય. ૨ મર્યાદા. ૩ સમુદ્રવગેરેનો કીનારો. ૪ અકસ્માત્ મૃત્યુ. ૫ બીમારી, રોગ. ૬ શિવનું બાણું. ૭ વાણી. ૮ પુરસદ. ૯ બુધની પત્ની. ૧૦ હોરાત્મક કાળ.

'ગ્રહણસમયવેલા વર્તતે શીતરશ્મેઃ'

શૃંગારતિલકમ્.

વેલાકૂલ ( ) ક્લી૰ લં. તે નામનો એક દેશ. [નારો.

વેલામૂલ (વેલાયાઃ મૂલમ્) ક્લી૰ લં. દરિયાનો કી-

વેલ્લ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ વેલ્લતિ) ૧ જવું. ૨ ધ્રુજવું.

'યસ્મિન્વેલ્લતિ' ભામિનીવિલાસમ્.

વેલ્લ (વેલ્લ્ અચ્) પુ૰ લ્લઃ. ૧ જવું તે. ૨ હાલવું તે.

વેલ્લ (,,) પુ૰ ક્લી૰ લ્લઃ-લ્લં. વાવડિંગ.

વેલ્લજ (વેલ્લાજ્જાયતે જન્ ડ) ક્લી૰ જ. કાળાં મરી.

વેલ્લન (વેલ્લ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ જવું તે. ૨ હાલવું તે. ૩ ઘોડાવગેરેની પેઠે આળોટવું તે.

વેલ્લહલ (,,) પુ૰ લઃ. છીનાળવો, જાર.

વેલ્લિ (વેલ્લ્ ઇન્) સ્ત્રી૰ લ્લિઃ. વેલો.

વેલ્લિકા (વેલ્લી સંજ્ઞાયાં કન્) સ્ત્રી૰ કા. એક જાતનું ઝાડ.

વેલ્લિત (વેલ્લ્ ક્ત) ક્લી૰ તં. ૧ ગમન. ૨ કંપ.

વલ્લિત (,,) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ કંપેલું. ૨ હાલેલું. ૩ વાંકું.

વેલ્લી (વેલ્લ્ ઇન્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ લ્લી. વેલો.

વેવી (અદા૰ આત્મ૰ સેટ્ વેવીતે) ૧ જવું. ૨ ખાવું. ૩ વ્યાપવું. ૪ ગર્ભ ધારણ કરવો. ૫ ચાહવું. ૬ ભોકલવું.

વેશ (વિશ્ ઘઞ્) પુ૰ શઃ. ૧ પેસવું તે, પ્રવેશ. ૨ અલંકારવગેરેથી રૂપાંતર કરવું. ૩ વેશ. ૪ વેશ્યાનું ઘર. ૫ ઘર.

'ગતવતિ કૃતવેશે કેશવે કુંજશય્યામ્'

ગીતગોવિંદમ્.

વેશક (વિશ્ ણ્વુલ્) ત્રિ૰ કઃ-શિકા-કં. પેસનાર.

વેશક (વેશઃ સ્વાર્થે કન્) પુ૰ કઃ. ઘર.

વેશધારિન્ (વેશં ધારયતિ ધૃ ણિનિ) ત્રિ૰ રી-રિણી-રિ. વેશ ધારણ કરનાર.

વેશભૃત્ (વેશં બિભર્તિ ભૃ ક્વિપ) ત્રિ૰ ત્-દ્. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વેશન (વિશ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. પેસવું તે, પ્રવેશ.
વેશંત (વિશ્ ઝચ્) પુ૰ તઃ. ૧ અગ્નિ. ૨ નાનું સરોવર. ૩ ચિત્રાનું ઝાડ.
વેશભૂષા (વેષસ્ય ભૂષા) સ્ત્રી૰ ષા. વેશનો શણગાર.
વેશર (વેશ રાતિ રા ક) પુ૰ રઃ. ખચ્ચર. વેસર.
વેશવાર (વેશં વારયતિ) પુ૰ રઃ. કરિયાણું, વસાણું.
વેશિન્ (વેશ્ ઇનિ) ત્રિ૰ શી-શિની-શિ. વેશવાળું.
વેશ્મન્ (વિશ્ મનિન્) ક્લી૰ શ્મ. ઘર.
વેશ્મભૂ (વેશ્મનઃ ભૂઃ) સ્ત્રી૰ ભૂઃ ઘર કરવાયોગ્ય જમીન.
વેશ્ય (વેશાય હિતં યત્) ક્લી૰ શ્યં. વેશ્યાનું ઘર.
વેશ્યા (વિશ્ ણ્યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ શ્યા. ૧ પાઠા શબ્દ જુઓ. ૨ વેશ્યા.

' પતિવ્રતા ચૈકપત્ની દ્વિતીયે કુલટા સ્મૃતા ।
તૃતીયે વૃષલી જ્ઞેયા ચતુર્થે પુંશ્ચલી સ્મૃતા ।
વેશ્યા ચ પઞ્ચમે પષ્ઠે જુંગી ચ સપ્તમેઽષ્ટમે ' ॥
બ્રહ્મવૈવર્તપુરાણમ્ ॥

વેશ્યાગણ (વેશ્યાયા ગણઃ) પુ૰ ણઃ. વેશ્યાનું ટોળું.
વેશ્યાચાર્ય (વેશ્યાયા આચાર્ય ઇવ) પુ૰ ર્યઃ. ભડવો.
વેશ્યાવાર (વેશ્યાયા વારઃ) પુ૰ રઃ. વેશ્યાનું ટોળું.
વેશ્યાશ્રય (વેશ્યાયા આશ્રયઃ) પુ૰ યઃ. વેશ્યાનું ઠેકાણું. [શ્યાનું ઘર.
વેષ (વિષ્ અચ્ ઘઞ્ વા) પુ૰ ષઃ. ૧ વેશ. ૨ વેષણ (વિષ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. એક જાતનું ઝાડ.
વેષણા (,,) સ્ત્રી૰ ણા. ધન્યાક વૃક્ષ.
વેષ્ટ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ વેષ્ટતે) વીંટવું, ઘેરવું.
વેષ્ટ (વેષ્ટ્ અચ્ ઘઞ્ વા) પુ૰ ષ્ટઃ. ૧ વીંટવું તે. ૨ ઘેરવું તે. ૩ વાડ. ૪ ઝાડમાંથી વહેતો ચીકણો રસ. ૫ પાઘડી.
વેષ્ટક (વેષ્ટ્ ણ્વુલ્) ક્લી૰ કં. પાઘડી.
વેષ્ટક (,,) પુ૰ કઃ. ૧ વાડ. ૨ દીવાલ. ૩ કોળું. [નાર.
વેષ્ટક (,,) ત્રિ૰ કઃ-ષ્ટિકા-કં. વેષ્ટન કરનાર.
વેષ્ટન (વેષ્ટ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ વીંટવું તે. ૨ ઘેરવું તે. ૩ પાઘડી. ૪ મુગટ, તાજ. ૫ ગુગળ. ૬ બહારનો કાન. ૭ વાડ.
વેષ્ટનીય (વેષ્ટ્ અનીયર્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. ૧ વીંટવાલાયક. ૨ ઘેરવાયોગ્ય.
વેષ્ટવંશ (વેષ્ટઃ વંશઃ) પુ૰ શઃ. એક જાતનો વાંસ.
વેષ્ટસાર (વેષ્ટસ્ય સારઃ) પુ૰ રઃ. શ્રીવેષ્ટ શબ્દ જુઓ. [રેલું. ૩ રોકેલું.
વેષ્ટિત (વેષ્ટ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં ૧ વીંટેલું. ૨ ઘેરેલું. ૩ એક જાતનો નાચ.
વેષ્ટિત (,,) ક્લી૰ તં. ૧ ઘેરવું તે. ૨ વીંટવું તે.
વેસ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ વેસતિ) જવું.
વેસન (વેસ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ જવું તે. ૨ ચણાના ગેરેની દાળનો લોટ, વેસણ.
વેસર (વેસ્ અરન્) પુ૰ રઃ. ખચ્ચર.
વેસવાર (વેસં વારયતિ વૃ અચ્) પુ૰ રઃ. ૧ કરિયાણું, વસાણું. ૨ એક જાતનો ખાવાનો પદાર્થ.

' નિરસ્થિ પિશિતં પિષ્ટં સિદ્ધં ગુડઘૃતાન્વિતમ્ ।
કૃષ્ણમરિચસંયુક્તં વેસવાર ઇતિ સ્મૃતમ્ ' ॥
' વેસવારો ગુરુઃ સ્નિગ્ધો બલોપચયવર્ધનઃ '
રાજવલ્લભઃ.

વેહ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ વેહતે) યત્ન કરવો.
વેહત્ (વિ હન્ અતિ) સ્ત્રી૰ ત્. ગર્ભનો ઉપઘાત કરનારી સ્ત્રી.
વેહાર (વિ હૃ ઘઞ્) પુ૰ રઃ. બહાર પ્રાંત.
વેહ્વલ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ વેહ્વલતિ) ૧ જવું. ૨ કંપવું.
વૈ (ભ્વા૰ પર૰ અનિટ્ વાયતિ) સુકું થવું.
વૈ (વા ડૈ) અવ્ય૰ વૈ. પાદપૂરણ, સંબોધન અને અનુનયમાં વપરાતો અવ્યય.
વૈંશતિક (વિંશતિના ક્રીતં ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. વીશ આપી ખરીદ કરેલું.
વૈકક્ષ (વિશેષેણ કક્ષતિ અણ્) પુ૰ ક્ષં. ૧ જનોઇની પેઠે પહેરેલો હાર. ૨ ઉત્તરીય વસ્ત્ર.
વૈકક્ષક (વિકક્ષ વુન્) ક્લી૰ કં. જનોઇની પેઠે પહેરેલો હાર. [ઝાડ,
વૈકંકત (વિકંકત અણ્) પુ૰ તઃ. એક જાતનું
વૈકટિક (વિકટ ઠક્) પુ૰ કઃ. ઝવેરી.
વૈકલ્પિક (વિકલ્પ ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ૧ શક ભરેલું. ૨ અનિશ્ચિત. ૩ પક્ષમાં હોનાર. ૪ પક્ષથી પામેલું. [શબ્દ જુઓ.
વૈકલ્ય (વિકલસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ લ્યં. વિકલતા
વૈકાલ (વિકાલ અણ્) પુ૰ લઃ સાંજ.
વૈકુંઠ (વિકુંઠાયાં ભવઃ અણ્ વિવિધા કુંઠા માયા યસ્ય સ્વાર્થે અણ્ વા) પુ૰ ઠઃ ૧ વિષ્ણુ. ૨ ઇંદ્ર. ૩ અબરખ.
વૈકુંઠ (વિકુંઠાયાં ભવં અણ્) ક્લી૰ ઠં. વિષ્ણુલોક.
વૈકૃત (વિકૃતિતઃ આગતઃ અણ્) ત્રિ૰ તઃ-તી-તં વિકારથી પેદાયેલું [બીભત્સ રસ.
વૈકૃત (વિકૃતસ્ય ભાવઃ અણ્) ક્લી૰ તં. ૧ વિકાર. ૨

' તત્પ્રતીપવનાદિ વૈકૃતં
પ્રેક્ષ્ય શાંતિમધિકૃત્ય કૃત્યવિદ્ '
રઘુવંશમ્.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वैकृतापह (वैकृतं अपहंति) त्रि० हः-हा-हं. विकारने हणनार. [नो भणि.

वैक्रांत (विक्रांतं स्वार्थे अण्) क्ली० तं. એક જાત-

वैखरी (विशेषेण खं राति रा क स्वार्थे अण्) स्त्री० री. કંઠાદિ સ્થલવિષે જેનો ઉચ્ચાર કરાય છે એવો અર્થને જણાવનાર શબ્દવિશેષ.

' वारवैखरी शब्दझरी ' विवेकचूडामणिः.

वैखानस (वि खन् ड अन् असुन् अण्) पु० सः એક જાતનો વાનપ્રસ્થ તાપસ.

' वैखानसेभ्यः श्रुतरामवार्ताः ' भट्टिः

वैखानस (विखानसस्येदम् अण्) त्रि० सः-सी-सं. वानप्रस्थ तापससंबंधी. [तुं यज्ञपात्र.

वैखानसी (,, ङीप्) स्त्री० सी. એક જાત-

वैगुण्य (विगुणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. १ गुण-रहितपणुं. २ विरुद्ध गुणवाणुं होवुं ते. ३ दोष. ४ खोट. ५ अन्याय. [विचक्षणपणुं.

वैचक्षण्य (विचक्षणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. १

वैचित्र्य (विचित्रस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्र्यं. १ विचित्रपणुं. २ आश्चर्य. ३ अनेक प्रकारनुं होवुं ते.

वैजनन ( ) पु० नः गर्भिणी स्त्रीनो जणवानो नवमो के दशमो महीनो.

वैजयंत (वि जि झ स्वार्थे अण्) पु० तः १ इंद्र. २ इंद्रनो महेल. ३ घर. ४ इंद्रनी ध्वजा. ५ अग्निमंथ वृक्ष. [ऽनारो.

वैजयंतिक (वैजयंत ठक्) पु० कः वावटो उडा-

वैजयंतिका (वैजयंती स्वार्थे कन्) स्त्री० का. नीचलो शब्द जुओ.

वैजयंती (वि जि झ स्वार्थे अण् ङीप्) स्त्री० ती. १ ध्वजा, पताका. २ એક જાતનું ઝાડ.

वैजात्य (विजातेः भावः) क्ली० त्यं. विजातिपणुं.

वैजिक (वीजेन निर्वृत्तं ठक्) क्ली० कं. शिंगतैल.

वैजिक (वीजस्येदं ठक्) त्रि० कः-की-कं. बीजनुं, बीजसंबंधी.

वैजिक (वीजानागतं ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ बीजथी आवेलुं. २ बीजथी थयेलुं. [कारण.

वैजिक (वीजाय हितं ठक्) क्ली० कं. १ आत्मा. २

वैजिक (वीजादागतः ठक्) पु० कः नवांकुर.

वैज्ञानिक (विज्ञानाय साधु ठक्) त्रि० कः-की-कं. निपुण, हुशियार.

वैडालव्रतिक (विडालव्रतमस्त्यस्य ठन्) त्रि० कः-का-कं. छलवडे धर्मनुं आचरण करनार, ढोंगी, पाखंडी. वैडालव्रतिन्.

' यस्य धर्मध्वजो नित्यं शक्रध्वज इवोच्छ्रितः ।
प्रच्छन्नानि च पापानि वैडालं नाम तद् व्रतम् ' ॥
वैडालव्रतिनः पापाः सर्वधर्मविनाशकाः ।
सद्यः पतन्ति पापेषु कर्मणस्तस्य तत् फलम् ' ॥
कूर्मपुराणम् ॥

वैण (वेणु अण्) पु० णः. १ वांस कापनारो. २ वांसनुं काम करनारो.

वैणव (वेणोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. १ वांसनुं, वांससंबंधी. २ वांसणीनुं, वांसणीसंबंधी.

वैणव (वेणूनां फलं अण्) क्ली० वं. वांसना जव.

वैणव (वेणोर्विकारः अण्) त्रि० वः वी-वं. वांसनुं बनेलुं. [की-कं. वांसणी वगाडनार.

वैणविक (वैणवं वेणुवाद्यं शिल्पमस्य ठक्) त्रि० कः-

वैणिक (वीणा तद्वादनं शिल्पमस्य ठक्) त्रि० कः-की-कं. वीणा वगाडनार.

वैणुक (वेणोर्विकारः ठक्) क्ली० कं. हाथीने चलाववानी वांसनी आंकडो.

वैणुक (वेणुस्तद्वादनं शिल्पमस्य ठक्) त्रि० कः-की-कं. वांसणी वगाडनार. [वांससंबंधी.

वैणुकेय (वेणु छण् कुक) त्रि० यः-या-यं. वांसनुं,

वैण्य (वेणस्यापत्यं पुमान् यत्) पु० ण्यः. वेनराजनो पुत्र पृथुराज. वैन्य.

वैतंसिक (वितंसेन चरति ठक्) त्रि० कः-की-कं. भांस वेची गुजरान चलावनार.

वैतनिक (वेतनेन जीवति ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ भाडा उपर गुजरान चलावनार. २ मजुरी लई काम करनार. ३ पगार लई काम करनार.

वैतरणि (वितरण अण् ङीप्) स्त्री० णिः. यमद्वारमां रहेली ते नामनी એક नदी. वैतरणी.

वैतस (वेतस एव अण्) पु० सः. आम्रवेतस.

वैतान (वितान अण्) त्रि० नः-नी-नं. यज्ञनो पवित्र अग्निवगेरे.

' वैतानास्त्वां वह्नयः पावयन्तु ' शाकुन्तलम्.

वैतानिक (वितानस्यायं ठक्) पु० कः. श्रौत विधिवडे अग्निनुं स्थापन करवुं ते.

वैतानिक (वितानस्येदं ठक्) त्रि० कः-की-कं. वितानतुं, वितानसंबंधी.

वैतालिक (वितालेन व्यवहरति ठक्) पु० कः. सवारमां मंगळ गीत गाई राजवगेरेने जगाडनार बंदीजन. [मात्रावृत्त.

वैतालीय ( ) पु० यः. ते नामनुं એક

वैद (विद् अज्) त्रि० दः-दी-दं. जाणतुं, जाणासंबंधी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વૈદગ્ધ (વિદગ્ધસ્ય ભાવઃ અણ્) ક્લી॰ ગ્ધં. ૧ શાણપણું, ચતુરાઈ. ૨ લુચ્ચાઈ, પાજીપણું.

વૈદગ્ધી (વિદગ્ધસ્ય ભાવઃ અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી॰ ગ્ધી ઉપલો શબ્દ જુઓ.

વૈદગ્ધ્ય (વિદગ્ધસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી॰ ગ્ધ્યં. ૧ શાણપણ, ચતુરાઇ. ૨ લુચ્ચાઇ, પાજીપણું.

'ન ત્વસ્ય દુગ્ધજલભેદવિધૌ પ્રસિદ્ધાં
વૈદગ્ધ્યકીર્તિમપહર્તુમસૌ સમર્થઃ' ભર્તૃહરિઃ.

વૈદર્ભ (વિદર્ભાણાં રાજા અણ્) પુ॰ ર્ભઃ. વિદર્ભ દેશનો રાજા. [પણું.

વૈદર્ભ (વિદર્ભ અણ્) ક્લી॰ ર્ભં. બોલવામાં કુટિલ-

વૈદર્ભી (વિદર્ભે ભવા અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી॰ ર્ભી. ૧ નલરાજાની પત્ની દમયંતી. ૨ અગસ્ત્યમુનિની પત્ની. ૩ શ્રીકૃષ્ણની એક પટરાણી. ૪ એક જાતની કાવ્યરચના. ૫ વિદર્ભનો કાયદો.

'માધુર્યવ્યઞ્જકૈર્વર્ણૈ રચના લલિતાત્મિકા ।
અવૃત્તિરલ્પવૃત્તિર્વા વૈદર્ભી રીતિરુચ્યતે' ॥.

વૈદલ (વિદલસ્ય વિકારઃ અણ્) ક્લી॰ લં. ભિક્ષુકનું એક જાતનું ભિક્ષાપાત્ર.

વૈદલ (,,) પુ॰ લઃ. ધાણા જીરું નાખી ઘીમાં તળેલી એક જાતની પૂરી.

વૈદિક (વેદં વેત્ત્યધીતે વા ઠક્) ત્રિ॰ કઃ-કી-કં. ૧ વેદને જાણનારો. ૨ વેદનો અભ્યાસ કરનાર બ્રાહ્મણ. [હિત કર્મવગેરે.

વૈદિક (વેદેષુ વિહિતઃ ઠક્) ત્રિ॰ કઃ-કી-કં. વેદવિ-

વૈદુષ્ય (વિદુષો ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી॰ ષ્યં. વિદ્વાનપણું, પાંડિત્ય. વૈદુષી. [રત્ન.

વૈદૂર્ય (વિદૂરે ભવઃ ષ્યઞ્) ક્લી॰ ર્ય્યં. એક જાતનું

'સ્થાલ્યાં વૈદૂર્યમય્યાં પચતિ તિલકણાનિન્ધનૈશ્ચન્દનાદ્યૈઃ'
ભર્તૃહરિઃ.

વૈદેશિક (વિદેશે ભવઃ ઠક્) ત્રિ॰ કઃ-કી-કં. વિદેશમાં હોનાર. [હિક.

વૈદેહ (વિદેહ અણ્) પુ॰ હઃ. વેપારો, વણિક્. વૈદે-

વૈદેહ (વિદેહાનાં રાજા અણ્) પુ॰ હઃ. ૧ વિદેહ દેશનો રાજા. ૨ જનક. [શમાં હોનાર.

વૈદેહ (વિદેહે ભવઃ અણ્) ત્રિ॰ હઃ-હી-હં. વિદેહ દે-

વૈદેહી (વિદેહ અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી॰ હી. ૧ સીતા. ૨ હલદર. ૩ પીપર. ૪ વણિકની સ્ત્રી.

વૈદ્ય (વિદ્યાઽસ્ત્યસ્ય અણ્) પુ॰ દ્યઃ. ૧ પંડિત. ૨ વૈદ્ય. ૩ અરડુસાનું ઝાડ. [નું શાસ્ત્ર, આયુર્વેદ.

વૈદ્યક (વૈદ્યમધિકૃત્ય કૃતો ગ્રંથઃ કન્) ક્લી॰ કં. વૈદ્ય-

વૈદ્યનાથ (વૈદ્યઃ નાથઃ) પુ॰ થઃ. ૧ શિવ. ૨ ધન્વંતરિ.

વૈદ્યનાથ (,,) પુ॰ થઃ. તે નામનો એક દેશ.

વૈદ્યબંધુ (વૈદ્યસ્ય બંધુરિવ) પુ॰ ધુઃ ગરમાળાનું ઝાડ.

વૈદ્યમાતૃ (વૈદ્યસ્ય માતેવ) સ્ત્રી॰ તા. અરડુસાનું ઝાડ. [જુઓ.

વૈદ્યસિંહી (વૈદ્યસ્ય સિંહીવ) સ્ત્રી॰ હી. ઉપલો શબ્દ

વૈદ્યા (વૈદ્યઃ પાલ્યત્વેનાસ્ત્યસ્ય અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી॰ દ્યા. કાકોલી.

વૈધ (વિધિત આગતઃ અણ્) ત્રિ॰ ધઃ-ધા-ધં. ૧ વિધિપ્રમાણે. ૨ કાયદામુજબ. ૩ વિધિપ્રતિપાદ્ય.

વૈધહિંસા (વૈધી હિંસા) સ્ત્રી॰સા. વેદવિહિત હિંસા.

વૈધવ્ય (વિધવાયા ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી॰ વ્યં. વિધવાપણું.

'બાલવૈધવ્યદગ્ધાનાં કુલસ્ત્રીણાં કુચા ઇવ'
સુભાષિતમ્.

વૈધાત્ર (વિધાતુરપત્યં પુમાન્ અણ્) પુ॰ ત્રઃ સનત્કુમારવગેરે મુનિ. [બ્રાહ્મી.

વૈધાત્રી (વિધાતૃ અણ્ ઙીપ્) સ્ત્રી॰ ત્રી. વનસ્પતિ

વૈધૃતિ (વિગતા ધૃતિર્યસ્માત્) પુ॰ તિઃ વિષ્કંભવગેરે યોગમાંથી છેલ્લો યોગ.

વૈધેય (વિધેય અણ્) ત્રિ॰ યઃ-યી-યં. મૂર્ખ, બેવકૂફ.

વૈનતેય (વિનતાયા અપત્યં ઢક્) પુ॰ યઃ ૧ અરુણ. ૨ ગરુડ.

'વૈનતેય ઇવ વિનતાનન્દજનનઃ .....રાજા
શૂદ્રકો નામ'
કાદમ્બરી.

વૈનયિક (વિનયે રતઃ ઠક્) ત્રિ॰ કઃ-કી-કં. વિનયવાળું. [ણપતિનું, ગણપતિસંબંધી.

વૈનાયક (વિનાયકસ્યેદં અણ્) ત્રિ॰ કઃ-કી-કં. ગ-

'વૈનાયકસ્યશિરં વો વદનવિધુતયઃ પાન્તુ ચીત્કારવત્યઃ'
માલતીમાધવમ્.

વૈનાયિક (વિનાયં ખંડનમધિકૃત્ય કૃતો ગ્રંથઃ ઠક્) પુ॰ કઃ ૧ બૌદ્ધાગમ. ૨ બૌદ્ધમતાનુસારી.

વૈનાશિક (વિનાશ ઠક્) પુ॰ કઃ કરોળિયો.

વૈનાશિક (,,) ત્રિ॰ કઃ-કી-કં. ૧ ક્ષણિક. ૨ પરતંત્ર.

વૈનીતક (વિનીતેન કાયતિ અણ્) પુ॰ ક્લી. કઃ-કં. પાલખી, ડોલીવગેરે વાહન.

વૈપરીત્ય (વિપરીતસ્ય ભાવઃ ષ્વઞ્) ક્લી॰ ત્યં. વિપરીતપણું વિપર્યય, વિપરીતતા, વિપરીતત્વ.

વૈભવ (વિભોર્ભાવઃ અણ્) ક્લી॰ વં. વિભુપણું, વૈભવ. વિભુતા, વિભુત્વ.

વૈભ્ર (વિ ભ્રાજ્ ડ અણ્) ક્લી॰ ભ્રં વિષ્ણુલોક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વૈભ્રાજ (विभ्राज इदं अण्) क्ली० જં. દેવલોકની એક વાડી.
વૈમાત્ર (विमातुरपत्यं अण्) पु० त्रः ઓરમાન ભાઈ.
વૈમાત્રી (विमातुरपत्यं स्त्री अण् ङीप्) स्त्री० त्री. ઓરમાન બહેન. [માન ભાઈ.
વૈમાત્રેય (विमातुरपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः ઓર
વૈમાત્રેયી (विमातुरपत्यं स्त्री ढक् ङीप्) स्त्री० यी. ઓરમાન બહેન. [માનતું, વિમાનસંબંધી.
વૈમાનિક (विमानस्येदं ढक्) त्रि० कः-की-कं. વિ-
વૈમુખ્ય (विमुखस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ख्यं. વિમુખ-પણું. विमुखता, વિમુખત્વ. [અદેખો-અદેખો.
વૈમેય (वि मि यत् स्वार्थे अण्) पु० यः સાદું,
વૈયર્થ્ય (व्यर्थस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्थ्यं. વ્યર્થપણું.
વૈયાકરણ (व्याकरणं वेत्ति अधीते वा अण्) त्रि० णः-णी-णं. ૧ વ્યાકરણનો અભ્યાસ કરનાર. ૨ વ્યાકરણ જાણનાર.

' गणकचिकित्सकपाठकमुखगह्वराणि यदि हि न स्युः ।
वैयाकरणकिरातादपशब्दमृगाः क्व यांति संत्रस्ताः ' ॥
उद्भटः ॥

વૈયાઘ્ર (व्याघ्रचर्मणा परिवृतो रथः अण्) पु० घ्रः. વાઘના ચામડાથી મઢેલો રથ. [જંગલપણું.
વૈયાત્ય (वियातस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. નિર્લ-
' पराक्रमः परिभवे वैयात्यं सुरतेष्विव ' शिशुपालवधम्.
વૈયાસકિ (व्यासस्यापत्यं पुमान् इञ् कुक्) पु० किः. શુકદેવ. [વ્યાસે કહેલું.
વૈયાસિક (व्यासेन प्रोक्तं ठक्) त्रि० कः-की-कं.
' वाणीं काणभुजीमजीगणदवासासिच्य वैयासिकीम् '
मल्लिनाथः.
વૈયાસિકી (व्यास ठक् ङीप्) स्त्री० की. વ્યાસપ્ર-ણીત સંહિતા.
વૈર (वीरस्य भावः अण्) क्ली० रं. વીરપણું, વેર.
વૈરકર (वैरं करोति कृ ट) त्रि० रः-री-रं. વેર-કરનાર. [દુશ્મન.
વૈરકાર (वैरं करोति कृ अण्) पु० रः. શત્રુ,
વૈરક્ત્ય (विरक्तस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्तयं. વિર-ક્તપણું. [૨ વિરાગને યોગ્ય.
વૈરંગિક (विरंग ठन्) त्रि० कः-की-कं. ૧ વિરાગી.
વૈરાગિક (विराग ठक्) त्रि० कः-की-कं. ઉપલો શ-બ્દ જુઓ. [બાવું તે.
વૈરનિર્યાતન (वैरस्य निर्यातनम्) क्ली० नं. વેર વા-
વૈરપ્રતિક્રિયા (वैरस्य प्रतिक्रिया) स्त्री० या. ઉપલો શબ્દ જુઓ. વૈરપ્રતિકાર.
વૈરશુદ્ધિ (वैरस्य शुद्धिः) स्त्री० द्धिः. વેરનો બદલો.
વૈરાગ (विराग अण्) क्ली० गं. વિરાગ.
વૈરાગ્ય (विरागस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ग्यं. ૧ વિ-ષયવાસનારહિતપણું, કીટથી તે બ્રહ્મલોકપર્યંતના પદાર્થને કાકવિષ્ઠાસમાન તુચ્છ ગણવા તે. ૨ બેચેની, કંટાળો.

' सर्वं वस्तु भयान्वितं भुवि नृणां वैराग्यमेवाभयम् '
भर्तृहरिः.

વૈરાટ (विराटस्येदं अण्) त्रि० टः टी-टं. વિરાટનું વિરાટસંબંધી.
વૈરાટ (विराट अण्) पु० टः. એક જાતનો કીડો.
વૈરાંતક (वीरांतक अण्) पु० कः. અર્જુનસાદડાનું ઝાડ. [વેર કરવું.
વૈરાયમાણ (वैर क्यच् शानच्) त्रि० णः-णा-णं.
વૈરિન્ (वैरमस्त्यस्य इनि) त्रि० री-रिणी-रि. ૧ વેરી. શત્રુ, દુશ્મન. ૨ વીર. [બહરવું હોવું તે.
વૈરૂપ્ય (विरूपस्य भावः ष्यञ्) क्ली० प्यं. બેડોળ-
વૈરોચન (विरोचनस्यापत्यं अण्) पु० नः ૧ અગ્નિ-નો પુત્ર. ૨ સૂર્યનો પુત્ર. ૩ બલિરાજા. ૪ તે ના-મનો એક બુદ્ધ. ૫ તે નામનો એક સિદ્ધગણ.
વૈરોચનનિકેતન (वैरोचनस्य निकेतनं) क्ली० नं. પાતાળ. [નિ: વૈરોચન શબ્દ જુઓ.
વૈરોચનિ (विरोचनस्यापत्यं शिवादयण् इञ् वा) पु०
વૈરોચિ ( ) पु० चिः બાણાસુર.
વૈલક્ષ્ય (विलक्षस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्ष्यं. ૧ લાજ, શરમ. ૨ પ્રકૃતિભેદ.

' वैलक्ष्यहेतोर्गतिमेतदीयाम् ' नैषधीयम्.

વૈલક્ષણ્ય (विलक्षणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. વિ-લક્ષણપણું. [બીલીસંબંધી.
વૈલવ (विल्वस्येदं अण्) त्रि० ल्वः-ल्वी-ल्वं. બીલીનું,
વૈવધ્રિક (वीवधेन धान्यादिसंग्रहेण जीवति ठक्) त्रि० कः-की-कं. અનાજ, ઘી, તેલવગેરે વેચી ગુ-જરાન ચલાવનાર ભોદી.
વૈવર્ણ્ય (विवर्णस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्ण्यं. ૧ વિવ-ર્ણપણું, વર્ણ ઉતરી જવો તે, ફીકાશ. ૨ મલિન-પણું.
વૈવસ્વત (विवस्वतोऽपत्यं अण्) पु० तः ૧ યમ. ૨ તે નામનો એક રુદ્ર. ૩ અગ્નિ. ૪ સાતમો મનુ. ૫ ચિત્રાનું ઝાડ.

' मनोर्वैवस्वतस्येते दश पुत्राः परन्तप '
भागवतम्.

વૈવસ્વત (विवस्वत इदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. વિ-વસ્વત્નું, વિવસ્વત્સંબંધી. [દિશા.
વૈવસ્વતી (विवस्वत अण् ङीप्) स्त्री० ती. દક્ષિણ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વૈવાહિક (વિવાહસ્યેદં ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. વિવાહનું, વિવાહસંબંધી.
' વૈવાહિકીં તિથિં પૃષ્ટાઃ ' કુમારસંભવમ્.

વૈવાહિક (વિવાહાય હિતં સાધુ વા ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. ૧ વિવાહયોગ્ય. ૨ વિવાહના હિતનું.

વૈશદ્ય (વિશદસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ યં. ૧ ધોળાશ. ૨ નિર્મળપણું [નામનો એક શિષ્ય.

વૈશંપાયન ( ) પુ૰ નઃ વ્યાસનો તે
' જનમેજયેન પૃષ્ટઃ સન્ બ્રાહ્મણૈશ્ચ સહસ્રશઃ ।
શશાસ શિષ્યમાસીનં વૈશમ્પાયનમન્તિકે ' ॥
મહાભારતમ્ ॥

વૈશસ (વિશસસ્ય ભાવઃ અણ્) ક્લી૰ સં. ૧ હરકત. ૨ વિઘ્ન. ૩ કતલ. ૪ હિંસા.

વૈશસ (વિશસ સ્વાર્થે અણ્) ત્રિ૰ સઃ-સી-સં. ૧ હિંસક. ૨ કતલ કરનાર.

વૈશાખ (વૈશાખી પૌર્ણમાસી યત્ર માસે અણ્) પુ૰ ખઃ ૧ વૈશાખ માસ. ૨ વલોણું. ૩ તે નામનું એક વર્ષ. [જાતનું આસન.

વૈશાખ (વિશાખા અણ્) ક્લી૰ ખં. ધનુર્ધરનું એક

વૈશાખી (વિશાખાનક્ષત્રયુક્તા પૌર્ણમાસી અણ્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ખી. વૈશાખ માસની પુનમ.

વૈશિક (વેશ્યાયાં પ્રસૃતઃ ઠક્) પુ૰ કઃ. વેશ્યાસાથે હળેલો નાયક.

વૈશેષિક (વિશેષં પદાર્થભેદમધિકૃત્ય કૃતો ગ્રંથઃ ઠક્) ક્લી૰ કં. કણાદમુનિપ્રણીત તે નામનું શાસ્ત્ર.

વૈશેષિક (વૈશેષિકં અધીતે અણ્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. વૈશેષિક શાસ્ત્રને જાણનારો.

વૈશેષિક (વૈશેષિક અણ્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. કણાદ શાસ્ત્રનું, કણાદશાસ્ત્રસંબંધી.

વૈશેષ્ય (વિશેષસ્ય ભાવ ષ્યઞ્) ક્લી૰ ષ્યં. ૧ વિશેષપણું. ૨ ભેદ.
' વૈશેષ્યાદ્ તદ્વાદઃ ' શા૰ સૂત્રમ્.

વૈશ્ય (વિશ્ ક્વિપ્ ષ્યઞ્) પુ૰ શ્યઃ. વૈશ્યજાતિ.

વૈશ્યક્રિયા (વૈશ્યોચિતા ક્રિયા) સ્ત્રી૰ યા. વેપાર, ખેતીવગેરે વૈશ્યનો ધંધો. વૈશ્યવૃત્તિ, વૈશ્યકર્મન્.

વૈશ્રવણ (વિશ્રવસોઽપત્યં અણ્) પુ૰ ણઃ. કુબેર.

વૈશ્રવણાલય (વૈશ્રવણસ્ય આલયઃ) પુ૰ યઃ. ઘડતું ઝાડ. વૈશ્રવણાવાસ.

વૈશ્વદેવ (વિશ્વેભ્યો દેવેભ્યો દેયો બલિઃ અણ્) પુ૰ વઃ. વિશ્વદેવને અપાતો બલિ.

વૈશ્વદેવકર્મન્ (વૈશ્વદેવં કર્મ) ક્લી૰ ર્મ. વિશ્વદેવને અપાતા બલિનું કર્મ.

વૈશ્વાનર (વિશ્વેષાં નરાણામયં કુક્ષિસ્થત્વાત્ અણ્) પુ૰ રઃ. ૧ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. ૩ ચેતન.
' તાન્ હોવાચૈતે વૈ ખલુ યૂયં પૃથગિવેમમાત્મનં વૈશ્વાનરં વિદ્વાંસોઽન્નમત્થ યસ્ત્વેતમેવં પ્રાદેશમાત્રમભિવિમાનમાત્માનં વૈશ્વાનરમુપાસ્તે સ સર્વેષુ લોકેષુ સર્વેષુ ભૂતેષુ સર્વેષ્વાત્મસ્વન્નમત્તિ ' છાન્દોગ્યોપનિષદ્.

વૈશ્વાનર (વિશ્વાનરસ્યાપત્યં અણ્) પુ૰ રઃ. અગ્નિલોકાધિપતિ વહ્નિ.

વૈશ્વાનરી (વિશ્વાનર અણ્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ રી. વર્ષના પ્રારંભમાં થતો એક યજ્ઞ. [ક્ષત્ર.

વૈશ્વી (વિશ્વ અણ્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ શ્વી. ઉત્તરાષાઢા ન-

વૈષમ્ય (વિષમસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ મ્યં. વિષમપણું.

વૈષયિક (વિષયેણ નિર્વૃત્તઃ ઠક્) ત્રિ૰ કઃ-કી-કં. વિષયથી પેદા થતું સુખ, દુઃખવગેરે.

વૈષ્ટુત (વિષ્ટુત્યા નિર્વૃત્તં અણ્) ક્લી૰ તં. હોમની રાખ.

વૈષ્ટુત (વિષ્ટુતિ અણ્) ત્રિ૰ તઃ-તી-તં. વિષ્ટુતિસાધ્ય યજ્ઞવગેરે. [૨ વાયુ. ૩ સ્વર્ગ.

વૈષ્ટ્ર (વિ ષ્ટૂન્ ણિચ્) પુ૰ ષ્ટ્રઃ. ૧ વિષ્ટપ શબ્દ જુઓ.

વૈષ્ણવ (વિષ્ણોરિદં અણ્) ત્રિ૰ વઃ-વી-વં. વિષ્ણુનું, વિષ્ણુસંબંધી.

વૈષ્ણવ (વિષ્ણુર્દેવતા યસ્ય અણ્) ત્રિ૰ વઃ-વી-વં. વિષ્ણુ જેનો દેવ છે તે, વિષ્ણુનો ભક્ત અથવા ઉપાસક. [શક્તિ.

વૈષ્ણવી (વિષ્ણુ અણ્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ વી. વિષ્ણુની
' ગાયત્રી વૈષ્ણવી હ્યેષા ' સ્મૃતિઃ.

વૈસારિણ (વિ સૃ ણિનિ અણ્) પુ૰ ણઃ. માછલું.

વૈસૂચન ( ) ક્લી૰ નં. નાટકમાં સ્ત્રીવેશ ધારણ કરનાર ભરદ.

વૈહાર્ય (વિહારં પરિહાસમર્હતિ ષ્યઞ્) ત્રિ૰ ર્યઃ-ર્યી-ર્યં. મશ્કરી કરવાલાયક સાળોવગેરે.
યથા વાલેષુ નારીષુ વૈહાર્યેષુ તથૈવ ચ ।
સંકરેષુ નિપાનેષુ તથાપદ્યસનેષુ ચ ।
અનૃતં નોક્તપૂર્વં મે ' મહાભારતમ્.

વૈહાસિક (વિહાસ ઠક્) પુ૰ કઃ. ૧ વિદૂષક. ૨ ભાંડ. [૨ એક જાતનું માછલું.

વોડ્ર (વા ઉડ્ર) પુ૰ ડ્રઃ. ૧ એક જાતનો મોટો સાપ.

વોઢા ( ) સ્ત્રી૰ ઢા. ચારકરડી, ગુલામડી.

વોઢુ (વહ્ તુન્) પુ૰ ઢુઃ. તે નામનો એક મુનિ.

વોઢૃ (વહ્ તૃચ્) ત્રિ૰ ઢા-ઢ્રી-ઢૃ. ૧ વહેનાર, વહી જનાર. ૨ બીજે સ્થાનકે પમાડનાર. ૩ મૂઢ. ૪ ભારવાહક. [૨ બલદ. ૩ સુત.

વોઢૃ (,,) પુ૰ ઢા. ૧ વર, પરણનારો.

વોદ (અવસિક્તમુદં યત્ર) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. ભીનું,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

आर्द्र. [भाछलुं.
वोदाल (वोद अल् अच्) पु० लः. એક જાતનું
वोरक (अवनतं लेखनकाले उरो यस्य कप्) पु० कः. લહિયો, લેખક. वोलक. [મોગરાનું ઝાડ.
वोरट (वो इति भूंगा रटंत्यत्र रट् अच्) पु० टः.
वोरपट्टी (वोरः पट्टयामस्याः) स्त्री० ङी. એક જાતની સાદડી. [धोडो.
वोरुखान ( ) पु० नः. એક જાતનો
वोल (वा उलच्) पु० लः. ગંધરસ.
वोलक (वोलः स्वार्थे क) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [धोडो.
वोल्लाह ( ) पु० हः. એક જાતનો
वोशि ( ) स्त्री० शिः. પૃથ્વી અને પાણી બેમાં જીવી શકનાર પ્રાણીનો એક ભેદ.
वोहित्थ ( ) क्ली० त्थं. વહાણ.
वौषट् (वह् डौषट्) अव्य० षट्. દેવતાને ઉદ્દેશી બલિદાનનો ત્યાગ કરવો તે.
व्यंशक (विशिष्टोंऽशोऽस्य कन्) पु० कः. પર્વત.
व्यंशुक (विगतान्यंशुकानि यस्य) त्रि० कः-का-कं. વસ્ત્રવિનાનું, નાગું. [छेतरनार, धूताई.
व्यंसक (वि अंस् ण्वुल्) त्रि० कः-सिका-कं. ઠગ,
व्यंसक (विगतोंऽसो यस्य) त्रि० कः-का-कं. ખાંધ-विनानुं. [वुं ते.
व्यंसन (वि अंस् ल्युट्) क्ली० नं. ઠગવું તે, धूत-
व्यंसनीय (वि अंस् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ઠગ-वाલાયક. [धूतेलुं.
व्यंसित (वि अंस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઠગેલું,
व्यक्त (वि अंज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ ખુલ્લું, ઉઘાડું, રપુટ. २ प्रકાશित. ३ ડાહ્યું. ४ स्थूल.
' दंष्ट्राभंगं मृगाणामधिपतय इव व्यक्तमानावलेपाः ।
नाज्ञाभंगं सहन्ते नृवर नृपतयस्त्वादृशाः सार्वभौमाः ' ॥
व्यक्त (,,) पु० क्तः. વિષ્ણુ.
व्यक्तता (व्यक्तस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ખુલ્લા-પણું, રપુટપણું. [શબ્દ જુઓ.
व्यक्तत्व (व्यक्तस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-
व्यक्तदृष्टार्थ (व्यक्तं स्फुटं यथा तथा दृष्टः अर्थो येन) पु० थः. साक्षाद् द्रष्टा, साक्षी.
व्यक्तरूप (व्यक्तानि स्थूलानि भूतान्येव रूपं यस्य) पु० पः. વિષ્ણુ. [લલાપણું.
व्यक्ति (वि अंज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः. प्रકાશ, ખુ-
व्यक्ति (वि अंज् क्तिच्) स्त्री० क्तिः. १ જન. २ पृथगात्मताરૂપ એકેકવિશેષ.
व्यक्तीकरण (व्यक्त च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. ખુલ્લું કરવું–રપુટ કરવું તે.
व्यक्तीकृत (व्यक्त च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખુલ્લું કરેલું, રપુટ કરેલું.
व्यक्तीभूत (व्यक्त च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખુલ્લું થયલું, રપુટ થયલું. [બોલેલું.
व्यक्तोदित (व्यक्तं उदितं) त्रि० तः-ता-तं. ખુલ્લું
व्यग्र (विगतमग्रं यस्य) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. १ व्याकुण. २ આસક્ત.
व्यग्र (विशिष्टमग्रं यस्य) पु० ग्रः. વિષ્ણુ.
व्यग्रता (व्यग्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. व्यग्रपणुं.
व्यग्रत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
व्यंग (विगतं विकलं वा अंगं) क्ली० गं. १ ગયલું અંગ, न्यून अंग. २ विકल અંગ.
व्यंग (विगतं विकलं वा अंगं यस्य) त्रि० गः-गा-गं. १ અંગવિનાનું. २ विકल અંગવાળું.
व्यंग (,,) पु० गः. १ દેડકો. २ એક જાતનો મુખરોગ.
' क्रोधायासप्रकुपितो वायुः पित्तेन संयुतः ।
मुखमागत्य सहसा मंडलं विसृजत्यतः ।
नीरुजं तनुकं श्यावं मुखे व्यङ्गं तमादिशेत् ' ॥
माधवनिदानम् ॥
व्यंगार (विगतः अंगारः यस्मात्) त्रि० रः-रा-रं. અંગારવિનાનું. [જાણવાલાયક અર્થ.
व्यंग्य (वि अंज् ण्यत्) पु० ग्यः. व्यंजनावृत्तिथी
व्यंग्य (,,) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. प्रકાશ કરવાલાયક.
व्यच् (तुदा० पर० सेट् व्यचति) ઠગવું, છેતરવું.
व्यजन (वि अज् ल्युट्) क्ली० नं. પંખો. व्यज.
व्यंजक (वि अंज् णिच् ण्वुल्) पु० क्ली० कः-कं. १ હૃદયના ભાવવગેરેને પ્રકાશ કરનારો અભિનય. २ व्यंजनावडे अर्थबोधक शब्द.
व्यंजन (वि अंज् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ નિશાની, ડાઘ. २ દાઢી. ३ સ્ત્રી કે પુરુષનું ગુહ્યાંગ. ४ अवयव. ५ દિન, દિવસ. ६ व्यंजन. ७ શબ્દની એક વૃત્તિ. [દાળ, કઢીવગેરે.
व्यंजन (विशेषेण अज्यते वि अंज् ल्युट्) क्ली० नं.
' व्यञ्जनं शाकमत्स्याद्यं हृद्यं वृष्यं च पुष्टिदम् '
राजवल्लभः.
व्यंजना (वि अंज् णिच् युच्) स्त्री० ना. अलंકારशा-स्त्रप्रसिद्ध शब्दनी એક વૃત્તિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'विरतास्वभिधाद्यासु यया्थो बोध्यतेऽपरः ।
सा वृत्तिर्व्यञ्जना नाम शब्दस्यार्थादिकस्य च ।
अभिधालक्षणामूला शब्दस्य व्यञ्जना द्विधा' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

व्यंजित (वि अंज् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रकाश करेलुं, प्रकाशित. २ खुल्लुं. ३ स्पुट.

व्यंजिजिषु (वि अंज् सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. उघाडुं करवा इच्छनार, स्पुट करवाने इच्छनार.

व्यडंबक (विशेषेण न डंबकः डव् ण्वुल्) पु० कः ओरंडानुं झाड.

व्यतिकर (वि अति कृ अप्) पु० रः १ अनाव, योग. २ आकृत. ३ सेळभेळ करवुं ते, मिश्रण. ४ परस्पर संबंध. ५ वाराफरती बनवुं ते. ६ तफ, प्रसंग.

व्यतिक्रम (वि अति क्रम घञ्) पु० मः १ उलटापणुं, विपरीतपणुं, विपर्यय. २ ओळंगी जवुं ते, उल्लंघन. [उलटुं, विपरीत. २ ओळंगेलुं.

व्यतिक्रांत (वि अति क्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १

व्यतिरिक्त (वि अति रिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. भिन्न, जुदुं, निराळुं.

व्यतिरेक (वि अति रिच् घञ्) पु० कः १ भेद. २ अभाव. ३ ते नामनो एक अलंकार. ४ एक जातनी व्याप्ति.

'उपमानाद् यदन्यस्य व्यतिरेकः स एव सः'
काव्यप्रकाशः.

व्यतिरेकव्याप्ति (व्यतिरेकस्य व्याप्तिः) स्त्री० प्तिः अभावनी व्याप्ति.

व्यतिरेकिन् (व्यतिरेक इनि) त्रि० की-किनी-कि. १ भेदवाळुं. २ भिन्न. ३ अभाववाळुं.

व्यतिषक्त (वि अति संज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ परस्पर जोडायलुं. २ संबद्ध.

व्यतिषंग (वि अति संज् घञ्) पु० गः परस्पर संबंध, अन्योन्याश्रय. [परस्पर संबंधवाळुं.

व्यतिषंगवत् (व्यतिषंग मतुप्) त्रि० वान्-वती वत्.

व्यतिहार (वि अति हृ घञ्) पु० रः १ परस्पर एक जातनी क्रिया करवी ते. २ अदलो, सादुं. व्यतीहार.

व्यतीत (वि अति इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. गयलुं.

व्यतीपात (वि अति पत् घञ्) पु० तः १ अपमान. २ पडवुं ते. ३ पडती. ४ ते नामनो एक योग, व्यतीपात. [२ सामापणुं. ३ व्यतिक्रम.

व्यत्यय (वि अति इण् अच्) पु० यः १ उलटापणुं. उलटुं. [विपरीतपणुं. विपर्य्यय.

व्यत्यास (वि अति अस् घञ्) पु० सः उलटापणुं,

व्यथ् (भ्वा० आत्म० सेट् व्यथते) १ दुःख भोगववुं, दुःख पामवुं. २ भय पामवुं. ३ हालवुं.

व्यथन (व्यथ् ल्युट्) क्ली० नं. दुःख देवुं ते, पीडन.

व्यथा (व्यथ् अङ्) स्त्री० था. १ दुःख. २ पीडा.

'कटाक्षविशिखो निर्मातु मर्मव्यथाम्' गीतगोविंदम्.

व्यथाकर (व्यथां करोति) त्रि० रः-री-रं. १ दुःखकारक. २ पीडाकारक.

व्यथारहित (व्यथया रहितं) त्रि० तः-ता-तं. १ दुःखविनानुं. २ पीडाविनानुं.

व्यथित (व्यथा इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ दुःख पामेलुं. २ पीडा पामेलुं. [करवुं.

व्यध् (दिवा० पर० सेट् विध्यति) मारवुं, ताडन

'विधौ विध्यति सक्रोधे वर्म धर्मः शरीरिणाम्'.

व्यध (व्यध् अच्) पु० धः वेध.

व्यध (व्यध् अप्) पु० धः १ छेद पाडवो. २ भेदन.

व्यधन (व्यध् ल्युट्) क्ली० नं. वींधवुं ते, छेद पाडवो ते. अनु (अनुविध्यति) १ भोंकवुं, धायल करवुं. २ गुंथी लेवुं; अप (अपविध्यति) १ फेंकी देवुं. २ भोंकवुं; आ (आविध्यति) १ फेंकवुं. २ भोंकवुं. [भक्तिमां न होवुं ते.

व्यधिकरण (विभिन्नं अधिकरणं) क्ली० णं. एक विव्यध्य (व्यध् यत्) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. वींधवा लायक.

व्यध्य (,,) पु० ध्यः नीशान, लक्ष्य.

व्यध्व (वि अध्वन् अच्) पु० ध्वः खराब रस्तो.

व्यनुनाद (वि अनु नद् घञ्) पु० दः फेलातो अवाज.

व्यप् (चुरा० उभय० सेट् व्यापयति-ते) क्षय पामवुं.

व्यपदेश (वि अप दिश् घञ्) पु० शः १ ખંખેર. २ कहेवुं ते. ३ नाम. ४ मुख्य व्यवहार. ५ कपट.

व्यपदेष्टृ (वि अप दिश् तृच्) त्रि० ष्टा ष्ट्री-ष्टृ. १ ठगारुं, छेतरनार. २ बतावनार.

व्यपनीत (वि अप नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. क्षय लीधेलुं. २ दूर करेलुं.

व्यपरोपण (वि अप रुह् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ छेदवुं ते. २ उखेडी नांखवुं ते.

व्यपरोपित (वि अप रुह् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ छेदेलुं. २ उखेडी नांखेलुं.

व्यपाकृति (वि अप आ कृ क्तिन्) स्त्री० तिः १ ना पाडवी ते. २ निराकरण. ३ न स्वीकारवुं ते. ४

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સંતાડવું તે.

व्यपाश्रय (वि अप आ श्रि अच्) पु० यः आश्रय.

व्यपाश्रित (वि अप आ श्रि क्त) त्रि० तः-ता-तं. જેણે આશ્રય લીધેલો છે તે.

व्यपेक्ष (वि अप ईक्ष् अच्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. રાહ જોતું, વાટ જોતું. [શબ્દ જુઓ.

व्यपेक्षण (वि अप ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. નીચલો

व्यपेक्षा (वि अप ईक्ष् अ) स्त्री० क्षा. રાહ જોવી તે, વાટ જોવી તે. [યલું. ૨ રાહ જોયલું.

व्यपेक्षित (वि अप ईक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જો-

व्यपेत (वि अप इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ગયલું.

व्यपोढ (वि अप वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ સામું. २ ઉલટું.

व्यभिचार (वि अभि चर् घञ्) पु० रः. १ નિંદિત આચરણ. २ સ્ત્રીનો પર પુરુષસાથે સંસર્ગ. ૩ પુરુષનું પરસ્ત્રીસાથે સંસર્ગ. ૪ તે નામનો એક હેત્વાભાસ, નિયમભંગ. ૫ આડે રસ્તે જવું તે.

'वाङ्मनःकर्मभिः पत्यौ व्यभिचारो यथा न मे।
तथा विश्वंभरे देवि मामन्तर्धातुमर्हसि' ॥

रघुवंशम् ॥

व्यभिचारिन् (वि अभि चर् णिनि) त्रि० री-रि-णी-रि. વ્યભિચારી.

व्यभिचारिन् (,,) पु० री. રસપ્રાદુર્ભાવનું અંગ નિર્વેદવગેરે સંચારીભાવ.

व्यभ्र (विगतं अभ्रं यस्मात्) त्रि० भ्रः-भ्रा-भ्रं. વાદળાવિનાનું.

व्यय् (भ्वा० उभय० सेट् व्ययति-ते) જવું.

व्यय् (चुरा० उभय० सेट् व्याययति-ते) १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ તજવું. ૩ ખરચવું. [ટાડવું.

व्यय् (चुरा० पर० सेट् व्याययति) કમી કરવું, ધ-

व्यय (व्यय् अच्) पु० यः. १ ખરચવું તે. २ ખરચ. ૩ જવું તે. ૪ વિગમ.

'नित्यव्यया प्रचुरनित्यधनागमा च
वेश्याङ्गनेव नृपनीतिरनेकरूपा' भर्तृहरिः.

व्ययन (व्यय् ल्युट्) क्ली० नं. ખરચવું તે, ખરચ.

व्ययमान (व्यय् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ખરચતું.

व्ययित (व्यय् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખરચેલું, ક્ષય પામેલું. [ખરચવાળું, ખરચ કરતું.

व्ययिन् (व्यय णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. ખરચાઉ,

व्ययीकरण (व्यय च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. ખરચવું તે, ખરચ કરવો તે. [ચેલું, ઉડાવેલું.

व्ययीकृत (व्यय च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખર-

व्ययीभूत (व्यय च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. ખ-રચ થયલું.

व्यर्थ (विगतः अर्थः प्रयोजनं वा यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ ફોકટ, નિરર્થક. २ પ્રયોજનવિનાનું, બે-મતલબ. ૩ નિષ્ફલ. [શબ્દ જુઓ.

व्यर्थक (व्यर्थः स्वार्थे कन्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો

व्यर्थता (व्यर्थस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ ફોકટપણું, નિરર્થકપણું. २ નિષ્પ્રયોજનપણું. ૩ નિષ્ફલપણું. [બ્દ જુઓ.

व्यर्थत्व (व्यर्थस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-

व्यलीक (वि अल् ईकक्) क्ली० कं. १ અપરાધ. २ અકાર્ય. ૩ જુઠાણું, અસત્ય. ૪ અપ્રિયપણું. ૫ ઠગાઇ, છેતરવું તે. ૬ ઉલટાપણું. ૭ વિલક્ષણપણું.

'सुतनु हृदयात्प्रत्यादेशव्यलीकमुपैतु ते
किमपि मनसः संमोहो मे तदा बलवानभूत्'

शाकुन्तलम्.

व्यलीक (,,) त्रि० कः-का-कं. १ અપ્રિય. २ જૂઠું.

व्यलीकता (व्यलीकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ અપ્રિયપણું. २ જૂઠાપણું. ૩ ક્રૂરપ.

व्यलीकत्व (व्यलीकस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

व्यवकलन (वि अव कल् ल्युट्) क्ली० नं. १ બાદ કરવું તે. २ છુટું પાડવું-વિયુક્ત કરવું તે.

'व्यवकलनमार्गेऽसि कुशला' लीलावती.

व्यवकलित (वि अव कल् क्त) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બાદ કરેલું. २ વિયોજિત.

व्यवकलित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १

व्यवक्रोशन (वि अव क्रुश् ल्युट्) क्ली० नं. ગાળ દેવી તે.

व्यवच्छिन्न (वि अव छिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ જુદું કરેલું. २ ભાગ કરેલું. ૩ છેદેલ.

व्यवच्छेद (वि अव छिद् घञ्) पु० दः. १ ભાગ કરવા તે. २ છેદવું તે. ૩ જુદું કરવું તે, પૃથક્કરણ. ૪ બાણ છોડવું તે. ૫ વિશેષ કરવું તે.

व्यवतिष्ठमान (वि अव स्था शानच्) त्रि० नः-ना-नं. ગોઠવેલું.

व्यवधा (वि अव धा अ) स्त्री० धा. १ ઢાંકણ, २ એક દ્રવ્યથી બીજા દ્રવ્યનું આચ્છાદન. ૩ સંતાડવું તે, ગોપન.

व्यवधान (वि अव धा ल्युट्) क्ली० नं. १ તિરોધાન. २ એક દ્રવ્યથી બીજા દ્રવ્યનું આચ્છાદન. ૩ વ્યાકરણના વર્ણનું વચમાં આવો જવું તે. ૪ વચમાં આવવું તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

' दृष्टिं विमानव्यवधानमुक्तां
पुनः सहस्रार्चिषि संनिधत्ते '
रघुवंशम्.

व्यवधायक (वि अव धा ण्वुल्) त्रि० कः-यिका-कं. १ ढांकतुं. २ संताडतुं. ३ वचमां आवतुं.

व्यवधि (वि अव धा कि) पु० धिः. व्यवधान शब्द जुओ.

व्यवसाय (वि अव सो घञ्) पु० यः. १ उद्योग, उद्यम. २ धंधो, रोजगार. ३ अनुष्ठान. ४ ठराव. ५ अवधारणा.
' व्यवसायः प्रतिपत्तिनिष्ठुरः ' रघुवंशम्.

व्यवसायात्मक (व्यवसायः आत्मा यस्य) त्रि० कः-त्मिका-कं. उद्योगवाळुं, महेनतु, ठराववाळुं.

व्यवसायिन् (व्यवसाय इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. १ उद्योगी. २ महेनतु. ३ धंधे लागेलुं. ४ काममां गुंथायलुं.

व्यवसित (वि अव सो क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ठरेलुं. २ उद्योगी. ३ महेनत लेतुं. [निश्चय.

व्यवसित (,,) क्ली० तं. १ खातरी. २

व्यवस्था (वि अव स्था अङ् टाप्) स्त्री० स्था. १ दूर मूकवुं ते. २ जुदुं मूकवुं ते. ३ जुदुं करवुं ते. ४ उपर रहेवुं ते. ५ अंदर रहेवुं ते. ६ न्यायाधीशे लखी फरमावेलो એક हुकम. ७ ठराव. ८ शास्त्रमर्यादा. ९ गोठवण.
' आजह्रुतुस्तच्चरणौ पृथिव्यां
स्थलारविन्दश्रियमव्यवस्थाम् ' कुमारसंभवम्.

व्यवस्थातिक्रम (व्यवस्थायाः अतिक्रमः) पु० मः. १ शास्त्रमर्यादानुं उल्लंघन. २ ठराव तोडवो ते. ३ शरतनो भंग. [नं. उपलो शब्द जुओ.

व्यवस्थातिवर्तन (व्यवस्थायाः अतिवर्तनं) क्ली०

व्यवस्थान (वि अव स्था ल्युट्) क्ली० नं. व्यवस्था शब्द जुओ.

व्यवस्थापन (वि अव स्था णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ ठराव करवो ते. २ मुकरर करवुं ते. ३ नीमवुं ते. ४ जुदुं मुकवुं ते.

व्यवस्थित (वि अव स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ शास्त्रविहित. २ मर्यादामां मूकेलुं. ३ व्यवस्था करेलुं.

व्यवहर्तव्य (वि अव हृ तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ व्यवहार करवालायक. २ कायदारीते ठराववालायक. ३ बोलवालायक, कहेवालायक.
' सर्वथा व्यवहर्तव्यं कुतो ह्यवचनीयता ।
यथा स्त्रीणां तथा वाचां साधुत्वे दुर्जनो जनः ' ॥
उत्तररामचरितम् ॥

व्यवहर्तृ (वि अव हृ तृच्) त्रि० र्ता-त्री-र्तृ. व्यवहार करनार.

व्यवहर्तृ (,,) पु० र्ता. १ न्यायाधीश. २ कायदाप्रमाणे ठराव करनारो पुरुष.

व्यवहार (वि अव हृ घञ्) पु० रः. १ व्यवहार, वहेवार. २ ड्रिाज्दारी, दीवानीवगेरे कायदानो वहेवा. ३ धारो, ऋढि. ४ धंधो, रोजगार. ५ कायदा अने रवैयाने चोंटी रहेवुं ते.
' ददर्श संशयच्छेद्यान् व्यवहारानतंद्रितः '
रघुवंशम्.
' आहारे व्यवहारे च त्यक्तलज्जः सुखी भवेत् '
सुभाषितम्.

व्यवहारज्ञ (व्यवहारं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. व्यवहारने जाणनार.

व्यवहारदर्शन (व्यवहारस्य दर्शनम्) क्ली० नं. कायदानी तपास.

व्यवहारप्राप्त (व्यवहारं प्राप्तः) पु० प्तः. कायदासर उभरने पहोंचेलो जुवान.

व्यवहारमातृका (व्यवहारमातृ इवार्थे कन्) स्त्री० का. व्यवहारना निर्णयमाटे करेलो એક जातनो क्रियासमुदाय.

व्यवहारिक (व्यवहारः प्रयोजनतयाऽस्त्यस्य ठञ्) त्रि० कः-की-कं. १ व्यवहारयोग्य. २ व्यवहारमां गुंथायलुं. ३ व्यवहारमां चालेलो लोकप्रसिद्ध घाट, पटवगेरे.

व्यवहारिका (,,) स्त्री० का. १ लोकनी ऋढि. २ सावरणी. ३ એક जातनुं आड.

व्यवहारिन् (व्यवहार इनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ व्यवहारवाळुं. २ व्यवहारमां चालतुं. ३ कायदाने लगतुं.

व्यवहार्य (वि अव हृ ण्यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. व्यवहर्तव्य शब्द जुओ. व्यवहरणीय. [सवुं ते.

व्यवहास (वि अव हस् घञ्) पु० सः

व्यवहित (वि अव धा क्त) त्रि० तः-ता-त. व्यवधानवाळो पदार्थ.

व्यवाय (वि अव इण् घञ्) पु० यः १ मैथुन, ग्राम्य धर्म. २ शुद्धि. ३ ढांकवुं ते, अंतर्द्धान.

व्यवाय (,,) क्ली० यं. तेज.

व्यवायिन् (वि अव इण् णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. मैथुन करनार.

व्यसन (वि अस् ल्युट्) क्ली० नं. १ विपत्ति, आपत. २ दुःख. ३ अप्रीण, मद्यपानवगेरेनो दोष, ४ नशीब. ५ भूल, कसुर. ६ पाप. ७ नशीबनुं

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પરિણામ. ૮ દુર્ભાગ્ય. ૯ નિષ્ફલ મેહનત ૧૦ આસક્તિ. ૧૧ નાશાયકી. ૧૨ હરકોઈ વિપત્તિપર ચોંટવું તે. ૧૩ પડવું તે. ૧૪ વાયુ.

' रोगशोकपरीतापबन्धनव्यसनानि च ।
आत्मापराधवृक्षाणां फलान्येतानि देहिनाम् ' ॥
हितोपदेशः ॥

' यशसि चाभिरुचिर्व्यसनं श्रुतौ
प्रकृतिसिद्धमदं हि महात्मनाम् '
भर्तृहरिः

व्यसनप्रहारिन् ( ) त्रि० री-रिणी-रि. ઈજા કરતું, દુઃખ દેતું.

व्यसनार्त (व्यसनेन आर्तः) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. ૧ દુઃખી. ૨ વિપત્તિમાં આવી પડેલું.

व्यसनिता (व्यसनिनो भावः तल्) स्त्री० ता. વ્યસનીપણું. [શબ્દ જુઓ.

व्यसनित्व (व्यसनिनो भावः त्व) क्ली० त्वं ઉપલો

व्यसनिन् (व्यसन इनि) त्रि० नी-निनी-नि. વ્યસની.

व्यसनीय (व्यसन छ) पु० यः છીનાળવો.

व्यसु (व्यगता असवो यस्य) त्रि० सुः-सुः-सु. મરેલું, જેના પ્રાણ ગયલા છે તે.

व्यस्त (वि अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. ૧ વ્યાકુલ. ૨ વ્યાપેલું. ૩ ભાગ પાડેલું. ૪ વિપરીત, ઉલટું.

' विषज्योतिरुज्जृंभणोड्डामरव्यस्तविस्तारिदोःखण्ड-
पर्यासितक्ष्माधरम् '
मालतीमाधवम्.

व्यस्तता (व्यस्तस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ વ્યાકુલપણું. ૨ વ્યાપી જવું તે. ૩ ભાગ પાડવા તે. ૪ ઉલટાપણું. [જુઓ.

व्यस्तत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

व्यस्तपद (व्यस्तं पदं) क्ली० दं. ગભરાટવાળી સ્થિતિ.

व्यस्तार ( ) पु० रः. હાથીના કુંભસ્થલમાંથી નીકળતું મદનું પાણી.

व्याकरण (वि आ कृ ल्युट्) क्ली० णं. ૧ વ્યાકરણશાસ્ત્ર. ૨ નામરૂપવડે જગતનું વિકાસન.

' व्याकरणसिंहभीता अपशब्दमृगाः क्व विचरेयुः '
उद्भटः.

व्याकार (वि आ कृ घञ्) पु० रः. ૧ આકારમાં ફેરફાર. ૨ વિરુદ્ધ આકાર. [પલું.

व्याकुल (वि आ कुल् क) त्रि० लः-ला-लं. ગભરા-

व्याकुलता (व्याकुलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ગભરાટ, ગભરામણ.

व्याकुलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

व्याकुलमनस् (व्याकुलं मनो यस्य) त्रि० नाः-नाः-नः. ગભરાયલા મનવાળું. [રાયલું.

व्याकुलित (व्याकुल इतच्) त्रि० तः-ता-तं. ગભ-

व्याकृति (वि आ कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. દગો, કપટ.

व्याकृत (वि आ कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ખુલ્લું કરેલું. ૨ સ્પષ્ટ કરેલું. ૩ જેનો આકાર બદલાયલો છે તે, વિરુદ્ધ આકારવાળું.

व्याकृति (वि आ कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. ૧ વ્યાકરણ શાસ્ત્ર. ૨ ખુલ્લું કરવું તે. ૩ સ્પષ્ટ કરવું તે. ૪ બદલાયલો આકાર. વ્યાકિયા.

व्याकोश (व्यागतः कोशात्) त्रि० शः-शा-शं. ખીલેલું, પ્રફુલ્લ. વ્યાકોષ.

' विवेकव्याकोशे ' भर्तृहरिः.
' व्याकोशकोकनदतां दधते नलिन्यः '
शिशुपालवधम्.

व्याकोष (व्यागतः कोषात्) त्रि० षः-षा-ष. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

व्याक्षेप (वि आ क्षिप् घञ्) पु० पः ૧ આમ તેમ અથડાવું તે. ૨ વિલંબ. ૩ વિઘ્ન.

व्याख्या (वि आ ख्या अच्) स्त्री० ख्या. ૧ વિવરણાત્મક શબ્દ સમૂહરૂપ એક જાતનો ગ્રંથ. ૨ કહેવું તે. [કહેલું. ૨ બોલેલું.

व्याख्यात (वि आ ख्या क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧

व्याख्यान (वि आ ख्या ल्युट्) क्ली० नं. ૧ કહેવું તે, બોલવું તે. ૨ વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન કરવું તે.

व्याख्येय (वि आ ख्या ण्यत्) त्रि० यः-या-यं. ૧ કહેવાલાયક, બોલવાજોગ. ૨ વ્યાખ્યાન કરવાલાયક.

व्याघट्टन (वि आ घट्ट् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ચોળવું તે, ઘસવું તે. ૨ વલોવવું તે, મથવું તે.

व्याघट्टित (वि आ घट्ट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ચોળેલું. ૨ ઘસેલું. ૩ વલોવેલું, મથેલું.

व्याघात (वि आ हन्) पु० तः ૧ હરકત, વિઘ્ન, પ્રતિબંધ. ૨ પ્રહાર, માર. ૩ તે નામનો એક અર્થાલંકાર. ૪ અંતરાય. ૫ એક જાતનો યોગ.

' यद्यथा साधितं केनाप्यपरेण तदन्यथा ।
तथैव यद्विधीयेत स व्याघात इति स्मृतः ' ॥
काव्यप्रकाशः ॥

व्याघातक (वि आ हन् ण्वुल्) त्रि० कः-तिका-कं. અટકાવનાર, પ્રતિબંધ કરનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

व्याघातिन् (वि आ हन् णिनि) त्रि० ती-तिनी-ति. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
व्याघारित (वि आ घृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ છાંટેલું. ૨ છંટકાવ કરેલું.
व्याघ्र (वि आ घ्रा क) पु० घ्रः. १ વાઘ. ૨ રાતો એરંડો. ૩ કરંજનું ઝાડ. [મકું.
व्याघ्रचर्मन् (व्याघ्रस्य चर्म) क्ली० र्मं. વાઘનું ચા-
व्याघ्रदल (व्याघ्रः तत्पाद इव दलं यस्य) पु० लः. રાતા એરંડાનું ઝાડ. [વાઘનખ.
व्याघ्रनख (व्याघ्रस्य नखं) क्ली० खं. વાઘનો નખ,
व्याघ्रनख (व्याघ्रनख अच्) क्ली० खं. સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો.
व्याघ्रनखक (व्याघ्रनखं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. ૧ વાઘનો નખ. ૨ ઉપલો શબ્દ જુઓ.
व्याघ्रनायक (व्याघ्रं नयति स्थानांतरं नी ण्वुल्) पु० कः. શિયાળ.
व्याघ्रपाद् (व्याघ्रपाद इव पादो यस्य) पु० दः. ૧ તે નામનો એક મુનિ. ૨ એક જાતનું ઝાડ. व्याघ्रपद्. [च्छः. એરંડાનું ઝાડ.
व्याघ्रपुच्छ (व्याघ्रस्य पुच्छ इव दलं यस्य) पु०
व्याघ्रपुच्छ (व्याघ्रस्य पुच्छः) पु० च्छः. વાઘનું પૂછડું. [જાતનું પક્ષી.
व्याघाट (व्याघ्र इव अटति अट् अच्) पु० टः. એક
व्याघ्रादनी (व्याघ्रेण अद्यते) स्त्री० नी. વનસ્પતિ નસોતર.
व्याघ्रास्य (व्याघ्रस्येवास्यं यस्य) पु० स्यः. બિલાડો.
व्याघ्री (व्याघ्र अच् ङीप्) स्त्री० घ्री. ભોંરીંગણી.
व्याघ्री (व्याघ्रस्य स्त्रीजातिः ङीप्) स्त्री० घ्री. વાઘણ. ' व्याघ्रीव तिष्ठति जरा परितर्जयन्ती ' भर्तृहरिः.
व्याज (वि अज् घञ्) पु० जः. ૧ કપટ, દગો. ૨ બ્હાનું, મિષ. ૩ ધાતકીપણું.
व्याजनिंदा (व्याजयुक्ता निंदा) स्त्री० दा. ૧ કપટ-નિંદા. ૨ અંદર સ્તુતિ અને બહારથી નિંદા એ પ્રમાણે બોલવાનો એક પ્રકાર.
व्याजस्तुति (व्याजयुक्ता स्तुतिः) स्त्री० तिः. ૧ ઉપરથી સ્તુતિ અને અંદરથી નિંદા. ૨ ઉપરથી નિંદા અને અંદરથી સ્તુતિ.
व्याजोक्ति (व्याजयुक्ता उक्तिः) स्त्री० क्तिः. ૧ છલ-વડે બોલવું તે. ૨ કપટભરેલું ભાષણ.
व्याड (वि आ अड् अच्) पु० डः. ૧ સર્પ. ૨ દુષ્ટ. ૩ માંસભક્ષક પશુ, વાઘવગેરે. [નાર.
व्याड (,,) त्रि० डः-डा-डं. દુગ, દુગ-
व्याडायुध ( ) क्ली० धं. સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો.
व्याडि ( ) पु० डिः. " संग्रह " નામનો એક વ્યાકરણગ્રંથ કરનારો પંડિત.
व्याप्त (वि आ दा क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. ૧ વિશાળ. ૨ ફેલાયલું. ૩ ફાડેલું (મુખવગેરે).
व्याप्तयुक्षी (वि अति उक्ष् अण् ङीप्) स्त्री० क्षी. એક જાતની જલક્રીડા.
व्यादान (वि आ दा ल्युट्) क्ली० नं. ૧ મુખવગેરે ફાડવું તે. ૨ ઉઘાડવું તે.
व्यादिश (वि आ दिश् क) पु० शः. વિષ્ણુ.
व्याध (व्यध् ण) पु० धः ૧ પારધી, શીકારી. ૨ દુષ્ટ. [પીડન, પીડવું તે.
व्याध (व्यध् घञ्) पु० धः. ૧ વીંધવું તે, વેધન. ૨
व्याधभीत (व्याधाद् भीतः) पु० तः. હરણ.
व्याधाम (व्याधेन पीडनेन अमयति अम् णिच् अच्) पु० मः. વા૦. [મંદવાડ, બીમારી.
व्याधि (वि आ धा कि) पु० धिः. ૧ રોગ, દર્દ. ૨
व्याधिकर (व्याधिं करोति कृ अण्) त्रि० रः-रा-रं. વ્યાધિ કરનાર. [માળો.
व्याधिघात (व्याधिं हंति हन् अण्) पु० तः. ગર-
व्याधिघ्न (व्याधिं हंति हन्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. વ્યાધિને હણનાર. [વ્યાધિ થયલો હોય છે તે.
व्याधित (व्याधि इतच्) त्रि० तः-ता-तं. જેને

' दरिद्रान् भर कौंतेय मा प्रयच्छेश्वरे धनम् ।
व्याधितस्यौषधं पथ्यं नीरुजस्य किमौषधैः ' ॥
हितोपदेशः ॥

व्याधियुक्त (व्याधिना युक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. વ્યાધિવાળું. [વ્યાધિવગરનું, નીરોગી.
व्याधिरहित (व्याधिना रहितः) त्रि० तः-ता-तं.
व्याधूत (वि आ धू क्त) त्रि० तः-ता-तं. હલાવેલું.
व्याध्युपशम (व्याधेः उपशमः) पु० मः व्याधिनी शांति. [નામનો એક પ્રાણ.
व्यान (वि अन् घञ्) पु० नः. પંચ પ્રાણપૈકી તે

' व्यानः सर्वशरीरगः '

व्यापक (वि आप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. ૧ વ્યાપનાર. ૨ આચ્છાદક.

' व्यापको महिमा हरेः ' कुमारसंभवम्.

व्यापकता (व्यापकस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વ્યાપકપણું. [બ્દ જુઓ.
व्यापकत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-
व्यापद् (वि आ पद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. ૧ મોત, મૃત્યુ. ૨ વિપત્તિ, આપત.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

व्यापन (वि आप् ल्युट्) क्ली० नं. व्यापवुं ते.
व्यापन्न (वि आ पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ भरेलुं, मुओलुं, २ हरकत थयलुं. ३ धन्न थयलुं. ४ विपत्तिवाणुं. [वुं ते.
व्यापाद (वि आ पद् घञ्) पु० दः. अनिष्ट धन्छ-
व्यापादन (वि आ पद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ मारी नांखवुं—डार मारवुं ते. २ बीजने हरकत करवानुं धारवुं ते. [मारी नाओलुं.
व्यापादित (वि आ पद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं.
व्यापिन् (वि आप् णिनि) त्रि० पी-पिनी-पि. व्यापनार.
व्यापार (वि आ पृ घञ्) पु० रः. १ धंधो, रोजगार. २ क्रिया. ३ प्रयत्न, श्रम, ४ मायुं धालवुं ते. ५ वेपार.

'अव्यापारेषु व्यापारं यो नरः कर्तुमिच्छति'
पंचतन्त्रम्.

'न व्यापारशतेनापि शुकवत्पाठ्यते वकः'
हितोपदेशः.

व्यापारिन् (वि आ पृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ वेपारी. २ धंधादार, रोजगारवाणुं.
व्यापृत (वि आ पृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ गुंथायलुं. २ कामे लागेलुं.
व्यापृत (,,) पु० तः. वळगर, कारभारी.
व्याप्त (वि आप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ व्यापेलुं. २ पूर्ण. ३ स्थापित. ४ ख्यात.
व्याप्ति (वि आप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. १ व्यापवुं ते. २ એક जातनुं ऐश्वर्य. ३ भेगववुं ते.
व्याप्तिमत् (व्याप्ति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत् व्याप्तिवाणुं. [प्तिनुं लक्षण.
व्याप्तिलक्षण (व्याप्तेः लक्षणं) क्ली० णं. व्या-
व्याप्य (वि आप् ण्यत्) त्रि० प्यः-प्या-प्यं. व्यापवायोग्य.
व्याप्य (,,) क्ली० प्यं. १ कुपोपधि. २ अनुमितिसाधन लिंग. ३ साधनमात्र.

'व्याप्यत्वादपराऽपि च' भाषापरिच्छेदः.

व्याम (वि आ अम् घञ्) पु० मः. એક जातनुं मापः, बाम.
व्यामन (वि आ अम् ल्युट्) क्ली० नं. अनादर.
व्यामर्ष (वि आ मृष् घञ्) पु० र्षः. अधैर्य.
व्यामिश्र (वि आ मिश्र् अच्) त्रि० श्रः-श्रा-श्रं. मिश्रित.
व्यायत (वि आ यम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ लांबुं, दीर्घ २ कामां गुंथायलुं. ३ अतिशय. ४ दृढ.
व्यायत (,,) क्ली० तं. १ लंबाई, लांबापणुं. २ आयाम शब्द जुओ.
व्यायाम (वि आ यम् घञ्) पु० मः. १ थाक, थाडी जवुं ते. २ आग. ३ कुदवुं ते, कुस्तीवगेरेनी कसरत. ४ मरदाई, माणुसाई. ५ मुश्केली.
व्यायामशील (व्यायामः शीलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ चंचल. २ उद्योगी. ३ धंधादार. ४ मल्लकुस्तीवगेरे करनार. ५ थाकवाणुं.
व्यायामिन् (व्यायाम इनि) त्रि० मी-मिनी-मि. उपलो शब्द जुओ. [दृश्य काव्य.
व्यायोग (वि आ युज् घञ्) पु० गः. એક जातनुं

'ख्यातेतिवृत्तो व्यायोगः स्वल्पस्त्रीजनसंयुतः'
साहित्यदर्पणम्.

व्याल (वि आ अल् अच्) पु० लः. १ सर्प. २ दुष्ट हाथी. ३ हिंसा करनार पशु. ४ राजा. ५ मथुरेश. ६ चित्तो, वाघ.

'व्यालं बालमृणालतन्तुभिरसौ रोद्धुं समुज्जृंभते'
भर्तृहरिः.

व्याल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ शठ. २ लुच्चुं. ३ धूताउं.
व्यालक (व्याल स्वार्थे कन्) पु० कः. दुष्ट हाथी.
व्यालग्राह (व्याल ग्रह् अण्) त्रि० हः-ही-हं. सर्प पकडनार.
व्यालग्राहक (व्याल ग्रह् ण्वुल्) त्रि० कः-हिका-कं. उपलो शब्द जुओ. व्यालग्राहिन्.
व्यालग्राहिन् (व्याल ग्रह् णिनि) त्रि० ही-हिणी-हि. सर्प पकडनार.

'व्यालग्राही यथा व्यालं बलादुद्धरते बिलात्'
काशीखण्डम्.

व्यालतम (व्याल तमप्) त्रि० मः-मा-मं. १ घणुंज धातकी. २ घणुंज धूताउं.
व्यालतर (व्याल तरप्) त्रि० रः-रा-रं. १ घणुं धातकी. २ घणुं धूताउं. [गोखरु.
व्यालदंष्ट्र (व्यालस्य दंष्ट्रेव कंटकमस्य) पु० ष्ट्रः
व्यालनख (व्यालस्य व्याघ्रस्य नख इव) पु० खः सुगंधि द्रव्य नखलो. व्यालदल.
व्यालपत्रा (व्यालस्य पाद इव पत्रमस्याः) स्त्री० त्रा. એક जातनी काकडी. [रातो एरंडो.
व्यालंब (विशेषेण आलंब्यते आ लबि अंच्) पु० बः
व्यालंब (,,) त्रि० बः-बा-बं. विशेष लटकतुं. [नखलो.
व्यालायुध ( ) पु० धः सुगंधि द्रव्य
व्यालिखत् (वि आ लिख् शतृ) त्रि० खन्-खंती-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

खंती-खत्. १ खींटी काढवुं, खोतरवुं.

व्यालोल (वि आ लोड् अच् डस्य लः) त्रि० लः-ला-लं. ध्रुजवुं, कंपतुं, थरथरवुं. [हथाडी.

व्यावकलन (वि आ अव कल् ल्युट्) क्ली० नं. भा-

व्यावकलित (वि आ अव कल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. भाद करेलुं. [शी. पस्पर गाणा देवी ते.

व्यावक्रोशी (वि अव क्रुश् णिच् अण् ङीप्) स्त्री०

व्यावर्त (वि आ वृत् अच्) पु० र्तः नाभिऽंटऽ.

व्यावर्तन (वि आ वृत् ल्युट्) क्ली० नं. गोण ङरवुंते.

व्यावहारिक (व्यवहार ठञ्) त्रि० कः-की-कं. १ व्यवहारनुं. २ रीतनुं, व्यवहारसंबंधी. ३ दृश्य जगत्प्रपंचसंबंधी. [२ सलाह देनार.

व्यावहारिक (,,) पु० कः १ मंत्री.

व्यावहारी (वि अव हृ णिच् अण् ङीप्) स्त्री० री. पस्पर ऽरण ङरवुं ते. [स्पर ऽसवुं ते.

व्यावहासी (वि अव हस् अण् ङीप्) स्त्री० सी. पर-

व्याविध (वि आ विध्) त्रि० धः-धा-धं. जुदुं जुदुं, तरेह तरेहनुं. [२ निवृत्त.

व्यावृत्त (वि आ वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ वृत्त.

'व्यावृत्ता यत्परस्वेभ्यः श्रुतौ तस्करता स्थिता'

रघुवंशम्.

व्यावृत्ति (वि आ वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः निवारण.

व्यास (व्यस्यति वेदान् वि अस् घञ्) पु० सः. १ ते नामनो पराशरनो पुत्र. २ विस्तार. ३ पुराणपाठऽ.

व्यास (वि अस् घञ्) क्ली० सं. वर्तुलनो व्यास.

व्यासक्त (वि आ संज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ आसऽत. २ तत्पर. ३ संलग्न.

'व्यासक्तः सहसा द्विजोपहसितो नग्नो हरः पातु वः'

उद्भटः

व्यासंग (वि आ संज् घञ्) पु० गः. १ बीजं कार्य त्याग करी केवळ एक कार्यऽपर चोंटी रहेवुं ते. २ आसऽक्ति. व्यासक्ति.

व्यासिद्ध (वि आ सिध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ निषिद्ध. २ राजनी आज्ञावडे अवरोध पामेलुं.

व्याहत (वि आ हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. व्याघात-पाणुं.

'आविर्भूतज्योतिषां ब्राह्मणानां
ये व्याहारास्तेषु मा संशयोऽभूत्'

उत्तररामचरितम्.

व्याहार (वि आ हृ घञ्) पु० रः. १ वाऽय. २ बोलवुं ते.

व्याहरण (वि आ हृ ल्युट्) क्ली० णं. बोलवुं ते.

व्याहरत् (वि आ हृ शतृ) त्रि० रन्-रंती-रत्. बोलतुं.

व्याहृत (वि आ हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. बोलेलुं.

व्याहृति (वि आ हृ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ बोलवुं ते. २ 'भूर्भुवः' वगेरे सप्तलोकविषयनो एक मंत्र.

व्युत्क्रम (वि उत् क्रम् घञ्) पु० मः. १ क्रमनुं विपरीतपणुं. २ ओळंगवुं-वटी जवुं ते.

व्युत्थान (वि उत् स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ विरोध ङरवो. २ स्वतंत्रपणुं ङरवुं. ३ प्रतिबंध, प्रतिरोधन. ४ एक ज्ञातनुं नृत्य.

व्युत्पत्ति (वि उत् पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. १ उत्पत्ति. २ शब्दनो अर्थ जणावानी शक्ति.

व्युत्पन्न (वि उत् पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ शीखेलुं. २ भणेलुं. ३ व्युत्पत्तिवाणुं.

व्युदस्त (वि उत् अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ रद ङरेलुं. २ खंडन ङरेलुं. ३ निराकृत.

व्युदास (वि उत् अस् घञ्) पु० सः. १ रद ङरवुं ते. २ निराऽरण. [प्रभात थयुं.

व्युष्ट (वि उष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ बळेलुं. २

व्युष्ट (,,) क्ली० ष्टं. १ प्रभात. २ ङल. ३ दिवस. [परिणाम. ३ वर्षाण.

व्युष्टि (वि उष् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ समृद्धि. २ ङल,

व्यूढ (वि वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ गोठवेलुं, विन्यस्त. २ व्यवस्थित (सैन्यवगेरे). ३ मोटुं. ४ दृढ. ५ पृथुल. ६ पहेरेलुं.

'दृष्ट्वा तु पाण्डवानीकं व्यूढं दुर्योधनस्तदा'

श्रीमद्भगवद्गीता.

व्यूढकंकट (व्यूढः कंकटो येन) पु० टः जेणे बख्तर पहेरेलुं छे ते. [पहोळी छातीवाणुं.

व्यूढोरस्क (व्यूढं उरो यस्य) त्रि० स्कः-स्का-स्कं.

व्यूत (वि वे क्त) त्रि० तः-ता-तं १ वणेलुं. २ सीवेलुं. [वणवुं ते, वणाट.

व्यूति (वि वे क्तिन्) स्त्री० तिः १ सीववुं ते. २

व्यूह (वि ऊह् घञ्) पु० हः १ समूह. २ तर्क. ३ निर्माण. ४ देह. ५ सैन्य. ६ सैन्यनी गोठवण.

व्यूहन (वि ऊह् ल्युट्) क्ली० नं. सैन्यने गोठववुं ते.

व्यूहपार्ष्णि (व्यूहस्य पार्ष्णिः) पु० र्ष्णिः लश्करनो पछवाडेनो भाग. [त्ति, विपत्ति.

व्यृद्धि (विरुद्धा ऋद्धिः) स्त्री० द्धिः विपरीत संप-

'यवनानां व्यृद्धिर्दुर्यवनम्' व्याकरणम्.

व्ये (भ्वा० उभय० अनिट् व्ययति-ते) १ ढांकवुं, आच्छादन ङरवुं. २ सीववुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વ્યો (વ્યે ડો) અવ્ય૰ વ્યો. લોઢું.
વ્યોકાર (વ્યો કૃ અણ્) પુ૰રઃ ૧ લોઢું. ૨ લુહાર.
વ્યોમકેશ (વ્યોમૈવ કેશો યસ્ય) પુ૰ શઃ મહાદેવ.
વ્યોમકેશિન્ (વ્યોમાકારઃ કેશોઽસ્ત્યસ્ય ઇનિ) પુ૰ શી. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
વ્યોમચારિન્ (વ્યોમ્નિ ચરતિ ચર્ ણિનિ) પુ૰ રી. પક્ષી. ૨ દેવ. ૩ ગ્રહ, નક્ષત્રવગેરે.
વ્યોમચારિન્ (,,) ત્રિ૰ રી-રિણી-રિ. આકાશમાં ફરનાર. [શ્રંદ્ર રાજાનું શહેર.
વ્યોમચારિપુર (વ્યોમચારિ પુરમ્) ક્લી૰ રં. હરિ-
વ્યોમધૂમ (વ્યોમ્નઃ ધૂમ ઇવ) પુ૰ મઃ મેઘ.
વ્યોમન્ (વ્યે મનિન્) ક્લી૰ મ. ૧ આકાશ. ૨ આભ. ૩ જળ. ૪ સૂર્યની પૂજાનું સ્થાનક.

' વ્યોમૈકાન્તવિહારિણોઽપિ વિહગાઃ સંપ્રાપ્નુવન્ત્યાપદમ્ '
હિતોપદેશઃ.

વ્યોમમંડલ (વ્યોમ મંડલમિવ) ક્લી૰ આકાશ-મંડલ. [પતાકા.
વ્યોમમંડલ (વ્યોમ્નો મંડલમિવ) ક્લી૰ લં. ધ્વજ,
વ્યોમમુદ્ગર (વ્યોમ્નિ મુદ્ગર ઇવ) પુ૰ રઃ પવનનો એકાએક ઝપાટો.
વ્યોમયાન (વ્યોમ્નિ યાનમસ્ય) ક્લી૰ નં. વિમાન, વે-ભાન. [ગ્રહ, નક્ષત્રવગેરે.
વ્યોમસદ્ (વ્યોમન્ સદ્ ક્વિપ્) પુ૰ ત્-દ્. ૧ દેવ. ૨
વ્યોષ (વિ ઉષ્ અચ્) ક્લી૰ ષં. શુંઠ, મરી અને પી-પર. ત્રિકટુ, કટુત્રય.
વ્રજ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ વ્રજતિ) જવું; અનુ (અનુ-વ્રજતિ) ૧ પાછળ જવું, આનુસરવું. ૨ કરવું; પરિ (પરિવ્રજતિ) તપસ્વીની પેઠે એક સ્થલેથી બીજે સ્થલે ફરવું; પ્ર (પ્રવ્રજતિ) ૧ દેશનીકાલ થવું. ૨ સંસારત્યાગપૂર્વક સંન્યાસી થવું; પ્રતિ (પ્રતિવ્રજતિ) તરફ જવું; પ્રત્યુદ્ (પ્રત્યુદ્વ્રજતિ) સામે મળવા નિકળવું.
વ્રજ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ વ્રાજયતિ-તે) ૧ ઉપલો ધા-તુ જુઓ. ૨ શુદ્ધ કરવું, સંસ્કાર કરવો.
વ્રજ (વ્રજ્ ક) પુ૰ જ્રઃ. ૧ સમૂહ. ૨ ગાયની ક્રોડ, ગોષ્ઠ. ૩ તે નામનો એક દેશ. ૪ રસ્તો.

' રુચિરચિત્રતનૂરુહશાલિભિ-
ર્વિચલિતૈઃ પરિતઃ પ્રિયકવ્રજઃ ' શિશુપાલવધમ્.

વ્રજત્ (વ્રજ્ શતૃ) ત્રિ૰ જન્-જંતી જત્. જતું.
વ્રજન (વ્રજ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. જવું તે, ગતિ.
વ્રજનાથ (વ્રજદેશસ્ય નાથઃ) પુ૰ થઃ. શ્રીકૃષ્ણ. વ્રજપતિ, વ્રજપાલ. [નઃ. શ્રીકૃષ્ણ.
વ્રજમોહન (વ્રજાન્ મોહયતિ મુહ્ ણિચ્ લ્યુ) પુ૰
વ્રજવર (વ્રજાનાં વરઃ પ્રાર્થનીયઃ) પુ૰ રઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
વ્રજવલ્લભ (વ્રજાનાં વલ્લભઃ) પુ૰ ભઃ. શ્રીકૃષ્ણ.
વ્રજાંગના (વ્રજદેશસ્થાંઽગના) સ્ત્રી૰ ના. વ્રજ દેશની સ્ત્રી, ગોપી.
વ્રજિત (વ્રજ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં ગયલું.
વ્રજિત (,,) ક્લી૰ તં. જવું તે.
વ્રજ્યા (વ્રજ્ ક્યપ્) સ્ત્રી૰ જ્યા. ૧ આથડવું-ભટકવું તે. ૨ પર્યટન. ૩ સમૂહ. ૪ લશ્કરની કુચ. ૫ પ્રયાણ, જવું તે.
વ્રજ્યાવત્ (વ્રજ્યા મતુપ્) ત્રિ૰ વાન્-વતી-વત્. ૧ આથડવાવાળું. ૨ ભટકનારું. ૩ જનાર.
વ્રણ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ વ્રણતિ) અવાજ કરવો.
વ્રણ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ વ્રણયતિ-તે) ઘાયલ કરવું, જખમી કરવું. [જખમ.
વ્રણ (વ્રણ્ અચ્) પુ૰ ક્લી૰ ણઃ-ણં. શરીરમાં પડેલો
વ્રણકૃત્ (વ્રણં કરોતિ કૃ ક્વિપ્) પુ૰ ત્-દ્, બિલાડું.
વ્રણકૃત્ (,,) ત્રી૰ ત્-દ્. વ્રણ કરનાર.
વ્રણવસ્તુ ( ) ક્લી૰ સ્તુ. વ્રણ પાડવા-યોગ્ય શરીરનો હરકોઈ ભાગ.
વ્રણવેદના (વ્રણેન વેદના) સ્ત્રી૰ ના. વ્રણની વેદના.
વ્રણહ (વ્રણં હંતિ હન્ ડ) પુ૰ હ્રઃ. એરંડાનું ઝાડ.
વ્રણહા (,, ટાપ્) સ્ત્રી૰ હા. ગળો.
વ્રણિન્ (વ્રણ્ ઇનિ) ત્રિ૰ ણી-ણિની-ણિ. વ્રણવાળું.
વ્રણાશ (વ્રણમશ્નાતિ અશ્ અણ્) પુ૰ શઃ. ૧ અગ-થિયાનું ઝાડ. ૨ ગંધરસ.
વ્રત (વ્રજ્ ઘ જસ્ય તઃ) ક્લી૰ તં. ૧ એક જાતનું ભક્ષણ. ૨ ઉપવાસવગેરે રાખી એક જાતનો નિ-યમ પાળવો તે. ૩ પુણ્યસાધન.
વ્રતતિ (વ્રત્ અતિ) સ્ત્રી૰ તિઃ. ૧ વેલો. ૨ વિસ્તાર. વ્રતતી.

' પાદાકાષ્ટવ્રતતિવલ્યાસગસંજાતપાશઃ '
શાકુન્તલમ્.

વ્રતભિક્ષા (વ્રતાંગ ભિક્ષા) સ્ત્રી૰ ક્ષા. ઉપનયનકાલે શાસ્ત્રવિહિત ભિક્ષા. [તે, વ્રતભંગ.
વ્રતલોપન (વ્રતસ્ય લોપનમ્) ક્લી૰ નં. વ્રત તોડવું
વ્રતસંગ્રહ (વ્રતસ્ય સંગ્રહઃ) પુ૰ હ્રઃ. વ્રત ગ્રહણ કર-વા માટે કરેલી દીક્ષા. [વું તે, વ્રતપાલન.
વ્રતાચરણ (વ્રતસ્ય આચરણં) ક્લી૰ ણં. વ્રત આચર-
વ્રતાદેશ (વ્રતમાદિશ્યતેઽત્ર) પુ૰ શઃ. જનોઈ દેવું તે, ઉપનયન.
વ્રતિન્ (વ્રત ઇનિ) ત્રિ૰ તી-તિની-તિ. વ્રતવાળું.
વ્રતિન્ (,,) પુ૰ તી. ૧ યજમાન. ૨

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

યતિ. ૩ બ્રહ્મચારી. [ઝાડ

વ્રધ્ન ( ) પુ૦ ધ્નઃ. ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું.

વ્રશ્ચ્ (તુદા૦ પર૦ સેટ્ વૃશ્ચતિ) છેદવું.

વ્રશ્ચન (વ્રશ્ચ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. છેદવું તે, છેદન.

વ્રશ્ચન (વ્રશ્ચ્ લ્યુ) પુ૦ નઃ. સોનું વગેરે કાપવાની છીણી.

વ્રાજિ (વ્રજ્ ઇન્) સ્ત્રી૦ જિઃ. પવનનો સપાટો.

વ્રાત (વૃ અતચ્) પુ૦ તઃ. સમૂહ, ટોળું.

વ્રાતીન (વ્રતેન ચરતિ ખ) પુ૦ નઃ. સંઘ ઉપર જીવનાર. [યોગ્ય સંસ્કારહીન બ્રાહ્મણવગેરે.

વ્રાત્ય (વ્રતિ યત્) પુ૦ ત્યઃ. વ્યવહાર નહિ કરવા

' ભવત્યા હિ વ્રાત્યાધમપતિતપાષંડપરિષ-
ત્પરિત્રાણસ્નેહઃ શ્લથયિતુમશક્યઃ ખલુ યથા '
ગંગાલહરી.

વ્રાત્યસ્તોમ (વ્રાત્યયોગ્યઃ સ્તોમઃ) પુ૦ મઃ. એક જાતનો યજ્ઞ.

વ્રી (ક્રયા૦ ઉભય૦ અનિટ્ વ્રીણાતિ-વ્રિણાતિ-વ્રીણીતે-વ્રિણીતે) ૧ પસંદ કરવું. ૨ ઢાંકવું.

વ્રી (દિવા૦ આત્મ૦ અનિટ્ વ્રીયતે) જવું.

વ્રીડ્ (દિવા૦ પર૦ સેટ્ વ્રીડ્યતિ) ૧ લાજવું, લાજ પામવું. ૨ ફેંકવું.

વ્રીડ (વ્રીડ્ ઘઞ્) પુ૦ ડઃ. લાજ, શરમ. વ્રીડા.

વ્રીડન (વ્રીડ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. લાજ પામવું તે.

વ્રીડા (વ્રીડ્ અ ટાપ્) સ્ત્રી૦ ડા. લાજ, શરમ.

' વ્રીડામાવહતિ મે ચ સંપ્રતિ ' રઘુવંશમ્.

વ્રીડાનત (વ્રીડયા નતઃ) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. લાજવડે નમેલું. [શરમાળ, લાજવાળું.

વ્રીડાન્વિત (વ્રીડયા અન્વિતઃ) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં.

વ્રીડિત (વ્રીડ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. લાજ પામેલું.

વ્રીસ્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ વ્રીસયતિ-તે) ઠાર મારવું, વધ કરવા.

વ્રીસ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ વ્રીસતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

વ્રીહિ (વ્રી હિ) પુ૦ હિઃ. ૧ ચોખા. ૨ આશુધાન્ય.

વ્રીહિક (વ્રીહિ ઠન્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. ચોખાવાળું.

વ્રીહિકાંચન (વ્રીહિકાંચન અચ્) પુ૦ નઃ. એક જાતનો કઠોળ. [૬૬ જુઓ.

વ્રીહિન્ (વ્રીહિ ઇનિ) ત્રિ૦ હી-હિણી-હિ. વ્રીહિક શ-

વ્રીહિપર્ણી (વ્રીહીણામિવ પર્ણાન્યસ્યાઃ ङीष्) સ્ત્રી૦ ર્ણી. ક્ષુપભેદ. [વિકાર પુરોડાશવગેરે.

વ્રીહિમય (વ્રીહિ મયટ્) ત્રિ૦ યઃ-યી-યં. ચોખાનો

વ્રીહિરાજિકા (વ્રીહિરિવ રાજિકા) સ્ત્રી૦ કા. ક્ષાંગ. [તમ ચોખા.

વ્રીહિશ્રેષ્ઠ (વ્રીહિષુ શ્રેષ્ઠઃ) પુ૦ ષ્ઠઃ. એક જાતના ઉ-

વ્રીહ્યગાર (વ્રીહીણામગારમ્) ક્લી૦ રં. ચોખાનો કોઠાર. [લો કરવો. ૩ ડૂબવું.

વ્રુડ્ (તુદા૦ પર૦ સેટ્ વ્રુડતિ) ૧ ઢાંકવું. ૨ ઢગ-

વ્રુસ્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ વ્રુસયતિ-તે) વધ કરવો.

વ્રુસ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ વ્રુસતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

વ્રૈહ (વ્રીહિ અણ્) ત્રિ૦ હઃ-હી-હં. ચોખાનું બનાવેલું. [ખેતર.

વ્રૈહેય (વ્રીહીણાં ભવનં ક્ષેત્રં ઢક્) ક્લી૦ યં. ચોખાનું

વ્લી (ક્રયા૦ પર૦ સેટ્ વ્લીનાતિ-વ્લિનાતિ) ૧ પસંદ કરવું. ૨ જવું.

વ્લુક્ષ્ (ચુરા૦ પર૦ સેટ્ વ્લુક્ષયતિ) જોવું.

શ

શ. ત્રીશમો અઘોષ વ્યંજન.

શ (શી ડ) ક્લી૦ શં. મંગળ.

હર્તુર્યાતિ ન ગોચરં કિમપિ શં પુષ્ણાતિ યત્સર્વદા '
ભર્તૃહરિઃ.

શ (,,) પુ૦ શઃ. ૧ મહાદેવ. ૨ શસ્ત્ર.

શંયુ (શં યુસ્) ત્રિ૦ યુઃ-યુઃ-યુ. ૧ સુખી. ૨ શુભાન્વિત.

શંવ (શં વ) ત્રિ૦ વઃ-વા-વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

શંવ (,,) પુ૦ વઃ. ૧ વજ્ર. ૨ મુસળીનો અગ્ર ભાગ.

શંવર (શં વૃ અચ્) ક્લી૦ રં. પાણી, જળ.

શંસ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ સંસતિ) ૧ કહેવું. ૨ વખાણવું. ૩ ઇચ્છવું. ૪ ઇજ્ઞા કરવી, દુઃખ દેવું; અભિ (અભિશંસતિ) શાપ દેવો; આ (આશંસતે) ૧ આશા રાખવી, ધારવું. ૨ ઇચ્છા કરવી. ૩ (આશંસતિ) કહેવું વર્ણન કરવું; પ્ર (પ્રશંસતિ) સ્તુતિ કરવી, વખાણ કરવાં.

' જિતેન્દ્રિયે શૂલિનિ પુષ્પચાપઃ
સ્વકાર્યસિદ્ધિં પુનરાશશંસે ' કુમારસંભવમ્.

શંસા (શંસ્ અ ટાપ્) સ્ત્રી૦ સા. ૧ કહેવું તે. ૨ વાઙ્મય. ૩ ઇચ્છા, વાંછા. ૪ વખાણ, પ્રશંસા.

શંસિત (શંસ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ નિશ્ચય કરેલું. ૨ વખાણેલું. ૩ કહેલું. ૪ હસેલું. ૫ ચાહેલું.

શંસ્તૃ (શંસ્ તૃચ્) ત્રિ૦ સ્તા-સ્ત્રી-સ્તૃ. વખાણનાર.

શંસ્થ (શં સ્થા ક) ત્રિ૦ સ્થઃ-સ્થા-સ્થં. ૧ સુખી. ૨ શુભાન્વિત.

શંસ્ય (શંસ્ ણ્યત્) ત્રિ૦ સ્યઃ-સ્યા-સ્યં. ૧ વખાણવા લાયક. ૨ કહેવાયોગ્ય. ૩ ચાહવાલાયક.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शक् (दिवा० उभय० सेट् शक्यति-ते) ખમવું.
शक् (स्वा० पर० सेट् शक्नोति) १ સહન કરવું. २ शक्तिमान्-समर्थ थवुं.
'अन्तःसारं घन तुलयितुं नानिलः शक्ष्यति त्वाम्' मेघदूतम्.
शक (शक् अच्) पु० कः. તે નામની એક मनुष्य-જાતિ. २ शक જાતિનો દેશ. ३ युधिष्ठिर. ४ विक्रमादित्य, शालिवाहनગેરેનો शक.
शकट (शक् अटन्) पु० क्ली० टः-टं. ગાડી.
शकट (,,) पु० टः. १ તે નામનો એક દૈત્ય. २ એ હજાર પળ બરાબરનું એક વજન.
शकटहन् (शकटं हंति हन् क्विप्) पु० हा. श्रीकृष्ण.
शकटाह्वा (शकटाकारत्वात् तदाह्वा यस्याः) स्त्री० ह्वा. રોહિણી નક્ષત્ર. [शब्द જુઓ.
शकटिका (शकटी स्वार्थे कन्) स्त्री० का. नीचलो
शकटी (शकट स्वल्पार्थे ङीप्) स्त्री० टी. १ નાની ગાડી. २ રમકડાની ગાડી. ३ ગાડી.
शकन् ( ) क्ली० शकृत्. વિષ્ઠા.
शकल (शक् कलच्) पु० लः. કટકો, ભાગ, અવયવ.
शकल (,,) क्ली० लं. १ છાલ. २ તજ.
शकालेन् (शकल इनि) पुं० ली. ખાજવું.
शकलीकरण (शकल च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. કટકા કરવા તે. [કટકા કરેલું, ભાગ પાડેલું.
शकलीकृत (शकल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं.
शकव ( ) पु० वः. હંસ.
शकांतक (शकस्य अंतकः) पु० कः. १ विक्रमादित्य. २ शालिवाहन. [शक ના વર્ષની સંખ્યા.
शकाब्द (शकस्याब्दं) क्ली० ब्दं. १ शकनुं वर्ष. २
शकार (शक ऋ अण्) पु० रः. નાટકમાં રાજાનો સાળો.
'मदमूर्खताभिमानी दुष्कुलतैश्वर्यसंयुक्तः।
सोऽयमनूढा भ्राता राज्ञः श्यालः शकार उद्दिष्टः'॥ साहित्यदर्पणम्॥
शकारि (शकानामरिः) पु० रिः. विक्रमादित्य.
शकुन (शक् उनन्) क्ली० नं. शुકન.
शकुन (,,) पु० नः. १ પક્ષી. २ એક જાતનું પક્ષી. ३ गीध. [शुકન જાણનાર.
शकुनज्ञ (शकुनं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञ.-ज्ञा-ज्ञं.
शकुनज्ञा (,, टाप्) स्त्री० ज्ञा. નાની ગરોળી.
शकुनि (शक् उनि) पु० निः. १ એક જાતનું પક્ષી. २ પક્ષી. ३ દુર્યોધનનો મામો. ४ दुःसह નૃપનો પુત્ર. ५ વિકૃતિ નૃપનો પુત્ર. ६ તે નામનું એક કરણ.
शकुनिप्रपा (शकुनि प्र पा अङ् टाप्) स्त्री० पा. નાના પક્ષીને પાણી પિવાની પરબ. [પક્ષી.
शकुनी (शक् उनि ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતનું
शकुनीश्वर (शकुनीनामीश्वरः) पु० रः ગરુડ પક્ષી.
शकुंत (शक् उंत) पु० तः १ પક્ષી. २ એક જાતનું પક્ષી. ३ એક જાતનો કીડો.
'असव्यापि शकुंतनीडनिचितं विश्रब्धटामंडलम्' शाकुन्तलम्.
शकुंतला (शकुंतैः लायते ला क) स्त्री० ला. કણ્વ-ઋષિએ ઉછેરેલી મેનકાની પુત્રી, दुष्यंतની પત્ની અને ભરતની મા.
शकुंतला (शकुंतलामधिकृत्य कृतो ग्रंथः अण्) स्त्री० ला. મહાકવિ कालिदासप्रणीत शकुंतलानाटक.
शकुंतलांगज (शकुंतलायाः अंगजः) पु० जः ભરતराजा. शकुंतलात्मज, शकुंतलातनुज.
शकुंति (शक् उंति) पु० तिः १ પક્ષી. १ એક જાતનું પક્ષી.
'कलमविकलं रत्युत्कंठाः क्रमंतु शकुंतयः' उत्तररामचरितम्.
शकुंतिका (शकुंति कन्) स्त्री० का. તીડ.
शकुल (शक् उलच्) पु० लः એક જાતનું માછલું. [એક જાતની ઘ્રેા.
शकुलाक्षी (शकुलस्याक्षीव षच् ङीप्) स्त्री० क्षी.
शकुलादनी (शकुल अद् ल्युट्) स्त्री० नी. १ કાયફળ. २ જટામાંસી. ३ કટુકી.
शकृत् (शक् ऋतन्) क्ली० त्. વિષ્ઠા, ગુ.
शकृत्करि (शकृत् किरति कृ इन्) पु० रिः गायत्र-ગેરેનો વાછરડોવગેરે.
शकृत्करी (शकृत् करोति) स्त्री० री. વાછરડીવગેરે. [કરનાર.
शकृत्कार (शकृतं करोति) त्रि० रः-री-रं. વિષ્ઠા.
शकृद्द्वार (शकृतो द्वारं) क्ली० रं. ગાંડ, अपान-દ્વાર.
शक्कर (शक् क्विप् कृ अच्) पु० रः બલદ. शक्कर.
शक्कुरी (,, ङीप्) स्त्री० री. १ મેખલા. २ આંગળી. ३ તે નામની એક નદી. ४ તે નામનો એક છંદ. [વાળું.
शक्त (शक् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. સમર્થ, શક્તિ-
शक्तता (शक्तस्य भावः तल्) स्त्री० ता. શક્તિ, સામર્થ્ય. [જુઓ.
शक्तत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપરનો शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શક્તિ (શક્ ક્તિન્) સ્ત્રી॰ ક્તિ: ૧ શક્તિ, સામર્થ્ય. ૨ દેવીમૂર્તિ. ૩ કારણનિષ્ઠ કાર્યોત્પાદનયોગ્ય એક જાતનો ધર્મ. ૪ રાજનીતિમાં પ્રભુશક્તિ, મંત્રશક્તિ અને ઉત્સાહશક્તિ એ ત્રણ પ્રકારની શક્તિઓ. ૫ એક જાતનું અસ્ત્ર. ૬ અર્થ જણાવવામાં શબ્દનું સામર્થ્ય. ૭ કવિત્વશક્તિ. ૮ સ્ત્રીની યોનિ.

શક્તિગ્રહ (શક્તિ ગૃહ્ણાતિ) પુ॰ હ: શિવ. ૨ કાર્તિક સ્વામી. ૩ ભાલો ધારણ કરનાર.

શક્તિગ્રાહક (શક્તિ ગૃહ્ણાતિ ગ્રહ્ ણ્વુલ્) પુ॰ ક:. કાર્તિકસ્વામી. [ભાણે, શક્તિથી.

શક્તિતસ્ (શક્તિ તસિલ્) અવ્ય॰ત:. શક્તિપ્ર-

શક્તિધર (શક્તિ ધરતિ ધૃ અચ્) પુ॰ ર:. કાર્તિકસ્વામી. [ધારણ કરનાર.

શક્તિધર (,,) ત્રિ॰ ર:-રા-રં. શક્તિ

શક્તિપર્ણ (શક્તિરિવ પર્ણં યસ્ય) પુ॰ ર્ણ:. એક જાતનું ઝાડ. [સ્વામી. શક્તિહસ્ત.

શક્તિપાણિ (શક્તિ: પાણાવસ્ય) પુ॰ ણિ:. કાર્તિક-

શક્તિભૃત્ (શક્તિ બિભર્તિ ભૃ ક્વિપ્) પુ॰ ત્-દ્. ૧ કાર્તિકસ્વામી. ૨ ભાલાવાળો. [કિતવાળું.

શક્તિમત્ (શક્તિ મતુપ્) ત્રિ॰ માન્-મતી-મત્. શ-

શક્તિરહિત (શક્ત્યા રહિત:) ત્રિ॰ ત:-તા-તં. શક્તિવગરનું, અશક્ત, નિર્બલ.

શક્તિહીન (શક્ત્યા હીન:) ત્રિ॰ ન:-ના-નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

શક્તિહેતિક (શક્તિ: હેતિ: પ્રહરણં યસ્ય) ત્રિ॰ ક:-કા-કં. ૧ ભાલાવડે મારનારો. ૨ ભાલાથી લડનારો. [ગેરેનું ચૂર્ણ, સાતુ. સક્તુ.

શક્તુ (શચ્ તુન્) પુ॰ વ॰ ક્તવ:. શેકેલા યવવ-

શક્તુફલા (શક્તુરિવ સૂક્ષ્માણિ ફલાનિ યસ્યા:) સ્ત્રી॰ લા. ખીજડાનું ઝાડ. [બ્દ જુઓ.

શક્તુફલી (,, ઙીપ્) સ્ત્રી॰ લી. ઉપલો શ-

શક્ત્રિ ( ) પુ॰ ક્ત્રિ:. વશિષ્ઠ મુનિનો પુત્ર અને પરાશરનો પિતા તે નામનો એક ઋષિ. શક્તિ. [નાર.

શક્નુ (શક્ નુ) ત્રિ॰ ક્નુ:-ક્નુ:-ક્નુ. પ્રિય બોલ-

શક્મન્ (શક્ મનિન્) પુ॰ ક્મા. સત્તા, શક્તિ.

શક્ય (શક્ યત્) ત્રિ॰ ક્ય:-ક્યા-ક્યં. શક્ય.

' શક્યોઽસ્ય મન્યુર્ભવતા વિનેતુમ્ ' રઘુવંશમ્.
' શક્યો વારયિતું જલેન હુતભુક્ ' ભર્તૃહરિ:.

શક્યતા (શક્યસ્ય ભાવ: તલ્) સ્ત્રી॰ તા. શક્ય-પણું. [જુઓ.

શક્યત્વ (,, ત્વ) ક્લી॰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ

શક્ર (શક્ રક્) પુ॰ ક્ર:. ૧ ઇંદ્ર. ૨ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ. ૩ કુટજ વૃક્ષ. ૪ ધુડ. ૫ જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર. ૬ (શક્રા:) ચૌદ સંખ્યાની સંજ્ઞા.

' ઉદ્વેજયતિ ત્રૈલોક્યાનુચ્છિતાન્ દ્વેષ્ટિ દુર્મતિ: ।
શક્રં ત્રિદશરાજાનં પ્રધર્ષયિતુમિચ્છતિ ' ॥
રામાયણચમ્પૂ: ॥

શક્રક્રીડાચલ (શક્રસ્ય ક્રીડાચલ:) પુ॰ લ:. મેરુ પર્વત. [ઝાડો, ઇંદ્રગોપ.

શક્રગોપ (શક્ર ગુપ્ અણ્) પુ॰ પ:. એક જાતનો

શક્રજ (શક્રાજ્જાયતે જન્ ડ) પુ॰ જ:. કાગડો.

શક્રજ (,,) ત્રિ॰ જ:-જા:-જ. ઇંદ્રથી પેદા થનાર. [પેદા થયલું.

શક્રજાત (શક્રાજ્જાત:) ત્રિ॰ જ:-જા-જં. ઇંદ્રથી

શક્રજાત (,,) પુ॰ ત: કાગડો.

શક્રજિત્ (શક્રં જિતવાન્) પુ॰ ત્-દ્. ઇંદ્રજિત્.

શક્રધનુષ્ (શક્રસ્ય ધનુ:) ક્લી॰ નુ: ઇંદ્રનું ધનુષ્.

શક્રધ્વજ ( ) ક્લી॰ જં. ઇંદ્રની ધ્વજા.

શક્રનંદન (શક્રસ્ય નંદન:) પુ॰ ન: ૧ અર્જુન. ૨ જયંત.

શક્રપર્યાય ( ) પુ॰ ય: કુટજ વૃક્ષ.

શક્રપાદપ ( ) પુ॰ પ: ૧ દેવદારનું ઝાડ. ૨ કુટજવૃક્ષ.

શક્રભવન (શક્રસ્ય ભવનં) ક્લી॰ નં. સ્વર્ગ.

શક્રભિદ્ (શક્રં ભિનત્તિ ભિદ્ ક્વિપ્) પુ॰ ત્-દ્. ઇંદ્રજીત્. [ઇંદ્રવારુણી.

શક્રભૂત્રવા (શક્રરૂપભૂવિ ભવતિ ભૂ અચ્) સ્ત્રી॰ વા.

શક્રમાતૃ (શક્રસ્ય માતેવ) સ્ત્રી॰ તા. ભારંગ.

શક્રમાતૃ (શક્રસ્ય માતા) સ્ત્રી॰ તા. ઇંદ્રની મા.

શક્રમૂર્દ્ધન્ (શક્રસ્યેવ શિખાવાન્ મૂર્દ્ધા યસ્ય) પુ॰ ર્દ્ધા. રાયડો.

શક્રવલ્લી (શક્રપ્રિયા વલ્લી) સ્ત્રી॰ લ્લી. ઇંદ્રવારુણી.

શક્રવાહન (શક્રં વાહયતિ વહ્ ણિચ્ લ્યુ) પુ॰ ન: મેઘ. [જવ.

શક્રવીજ (શક્રસ્ય કુટજસ્ય વીજં) ક્લી॰ જં. ઇંદ્ર-

શક્રશરાસન (શક્રસ્ય શરાસનમ્) ક્લી॰ નં. ઇંદ્રનું ધનુષ્. [વૃક્ષ.

શક્રશાખિન્ (શક્રનામક: શાખી) પુ॰ ખી. કુટજ-

શક્રશિરસ્ ( ) ક્લી॰ ર: રાયડો.

શક્રસારથિ (શક્રસ્ય સારથિ:) પુ॰ થિ: ઇંદ્રનો સારથિ. માતલિ. [અર્જુન. ૩ જયંત.

શક્રસુત (શક્રસ્ય સુત:) પુ॰ ત: ૧ વાલી. ૨ અ-

શક્રસૃષ્ટા (શક્રેણ સૃષ્ટા) સ્ત્રી॰ ષ્ટા. હરડે.

શક્રાખ્ય (શક્રસ્યેવ આખ્યા યસ્ય) પુ॰ ખ્ય: ધુડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શક્રાણી (શક્રસ્ય પત્ની ङीष् आनुक्) સ્ત્રી૦ णी. ઇંદ્રાણી, શચી.
શક્રાશન (શક્ર अश् ल्यु) પુ૦ નઃ કુટજ વૃક્ષ.
શક્તિ (શક્ કિન્) પુ૦ ક્તિઃ ૧ મેઘ. ૨ હાથી. ૩ પાંદડું. ૪ વજ્ર. [કરનાર.
શક્ર (,,) ત્રિ૦ ક્રઃ-ક્રા-ક્રં. પ્રિય ભાષણ
શક્ક (શક્ વૅન્) પુ૦ ક્કઃ હાથી. [૨ બીજું.
શંક્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ શંકતે) ૧ શક કરવો.
શંક (શક્ અંચ્ મુમ્) પુ૦ કઃ ગાડીવગેરે વહેનારો બલદ. [લાવવા લાયક.
શંકનીય ((શંક્ અનીયર્) ત્રિ૦ યઃ-યી-યં. શક
શંકર (શં કરોતિ કૃ અચ્) ત્રિ૦ રઃ-રી-રં. ૧ કલ્યાણ કરનાર. ૨ સુખ કરનાર.
શંકર (,,) પુ૦ રઃ મહાદેવ.
શંકરી (,, ङीप्) સ્ત્રી૦ રી. ૧ ભવાની. ૨ મજીઠ. ૩ બીજાનું ઝાડ. [પર્વત.
શંકરાવાસ (શંકરસ્ય આવાસઃ) પુ૦ સઃ. કૈલાસ-
શંકરાવાસ (,,) પુ૦ સઃ. કપૂર.
શંકા (શંક્ અ टाप्) સ્ત્રી૦ કા. ૧ શક, સંશય. ૨ ત્રાસ. ૩ વિતર્ક.
'परिसरविषयेषु लीढमुक्ताहरिततृणोद्गमशंकया मृगीभिः'
किरातार्जुनीयम्.
શંકાન્વિત (શંકયા અન્વિતઃ) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ શંકાયરત. ૨ ત્રાસ પામેલું.
શંકામય (શંકા મયટ્) ત્રિ૦ યઃ-યી-યં. ૧ શંકાગ્રસ્ત. ૨ ત્રાસ પામેલું. [સ્થાન, શંકાપાત્ર.
શંકાસ્પદ (શંકાયા આસ્પદં) ક્લી૦ દં. શંકાનું
શંકાહીન (શંકાયા હીનઃ) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. શક વગરનું. [૨ વિતર્કિત. ૩ બીધેલું.
શંકિત (શંકા ઇતચ્) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ સંદિગ્ધ.
શંકિતવર્ણક (શંકા વર્ણ કપ્) પુ૦ કઃ. ચોર.
શંકુ (શકિ उण्) પુ૦ કુઃ. ૧ ઝાડનું હું હું. ૨ એક જાતનું અસ્ત્ર. ૩ બીલો. ૪ મહાદેવ. ૫ એક જાતનું માછલું. ૬ એક જાતની સંખ્યા (૧૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦,૦૦૦). ૭ પાપ. ૮ સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો. ૯ પુરુષનું ઉપસ્થ. ૧૦ પાંદડાનો ઝીણો રેષો. ૧૧ રાક્ષસ. ૧૨ હંસ. ૧૩ દૈત્ય. ૧૪ કામદેવ. ૧૫ જનમેજયનો પુત્ર. ૧૬ બ્હીક, ત્રાસ.
શંકુકર્ણ (શંકુરિવ કર્ણોઽસ્ય) પુ૦ र्णः. ગધેડો.
શંકુતરુ (શંકુયોગ્યસ્તરુઃ) પુ૦ રુઃ. સાગનું ઝાડ.
શંકુવૃક્ષ (શંકુયોગ્યો વૃક્ષઃ) પુ૦ क्षः. સાગનું ઝાડ.
શંકુર (શંકુ रा ड) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. ભયંકર.
શંકુલા (શકિ उलच्) સ્ત્રી૦ લા. સુડી.
શંકોચ (શકિ उच्) પુ૦ चः. એક જાતનું માછલું. शंकोचि.
શંખ (શમ્ ख) પુ૦ खः-खं. શંખ.
શંખ (,,) પુ૦ खः. ૧ કુબેરનો એક નિધિ. ૨ નખલો. ૩ એક જાતનું લશ્કરી નગારું. ૪ હાથીનો ગાલ. ૫ કપાળનું એક હાડકું. ૬ હાથીના દંતનો મધ્યભાગ. ૭ તે નામનો એક નાગ. ૮ દશ નિખર્વની સંખ્યા.
'पश्यति पित्तोपहतः शशिशुभ्रं शंखमपि पीतम्'
काव्यप्रकाशः.
શંખક (શંખસ્ય વિકારઃ વુન્) ક્લી૦ કં. શંખનું બનાવેલું એક જાતનું કડું.
શંખકાર (શંખં તદ્વિકારં કરોતિ) પુ૦ રઃ. શંખનાં ઘરેણાં કરનાર.
શંખચરી (શંખ चर् ट ङीप्) સ્ત્રી૦ રી. કપાલમાં થતું એક જાતનું નિશાન. ललाटिका.
શંખચર્ચા ( ) સ્ત્રી૦ ર્ચા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
શંખચૂર્ણ (શંખસ્ય ચૂર્ણં) ક્લી૦ ર્ણં. શંખનો ચૂનો.
શંખજ (શંખાજ્જાયતે जन् ड) પુ૦ જઃ એક જાતનું મોતી.
શંખદ્રાવિન્ (શંખં દ્રાવયતિ) પુ૦ વી. આમ્લવેતસ.
શંખધ્મ (શંખં ધમતિ ધ્મા ક) ત્રિ૦ ધ્મઃ-ધ્મા-ધ્મં. શંખ ફૂંકનાર. [શબ્દ જુઓ.
શંખધ્મા (,, ધ્મા ક્વિપ્) પુ૦ ધ્માઃ. ઉપલો
શંખધ્વનિ (શંખસ્ય ધ્વનિઃ) પુ૦ નિઃ. શંખ ફૂંકવાથી થતો અવાજ. [ખ. ૨ નખલો.
શંખનખ (શંખસ્ય નખ ઇવ) પુ૦ खः. ૧ નાનો શં-
શંખનખી (શંખસ્ય નખા ઇવ) સ્ત્રી૦ ખી. નખલો.
શંખપાલ (શંખં પાલયતિ) પુ૦ લઃ ૧ સૂર્ય. ૨ એક જાતનો નાગ. [એક જાતનું ઝાડ.
શંખપુષ્પી (શંખ ઇવ પુષ્પમસ્યાઃ ङीप्) સ્ત્રી૦ ષ્પી.
શંખપ્રસ્થ ( ) પુ૦ સ્થઃ ચંદ્રમાંહેલો ડાઘ. [ધારણ કરનાર.
શંખભૃત્ (શંખં બિભર્તિ भृ क्विप्) ત્રિ૦ ત્-દ્. શંખને
શંખભૃત્ (,,) પુ૦ ત્-દ્. વિષ્ણુ.
શંખમુખ (શંખ ઇવ મુખમસ્ય) પુ૦ खः. એક જાતનું માછલું. [વાજ.
શંખસ્વનઃ (શંખસ્ય સ્વનઃ) પુ૦ નઃ. શંખનો અ-
શંખિકા (શંખ कन्) સ્ત્રી૦ કા. એક જાતનું ઘાસ.
શંખિન્ (શંખ इनि) પુ૦ ખી. ૧ વિષ્ણુ. ૨ સમુદ્ર. [ખવાળું.
શંખિન્ (,,) ત્રિ૦ ખી-ખિની-ખિ. શં-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शंखिनी (शंख इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ शंखणी स्त्री. २ ते नामनी એક ઉપદેવતા. ૩ ચોરપુષ્પિકા.

'दीर्घा सुदीर्घनयना वरसुंदरी या
कामोपभोगरसिका गुणशीलयुक्ता ।
रेखात्रयेण च विभूषितकंठदेशा
संभोगकेलिरसिका किल शंखिनी सा' ॥
रतिमञ्जरी ॥

शंखिनीफल (शंखिन्या इव फलं यस्य) पु० लः. सरसडानुं ઝાડ. [જાતનું ઝાડ.

शंखिनीवास (शंखिन्याः वासः अत्र) पु० सः. એક

शञ्च् (भ्वा० आत्म० सेट् शंचते) જવું.

शञ्च् (भ्वा० आत्म० सेट् शचते) બોલવું.

शचि (शच् इन्) स्त्री० चिः. ઇંદ્રાણી.

शची (शच् इन् ङीप्) स्त्री० ची. ઇંદ્રાણી.

शचीपति (शच्याः पतिः) पु० तिः. ઇંદ્ર.

'उत्साहयति तच्चित्तमपि जेतुं शचीपतिम्.'

शट् (भ्वा० पर० सेट् शटति) १ ભાંદા થવું, બીમાર થવું. ૨ જવું. ૩ ભાગ કરવા. ૪ ભેદવું. ૫ નાખુશ થવું. [ખુશામત કરવી.

शट् (चुरा० पर० सेट् शाटयति) १ વખાણવું. ૨

शट (शट् अच्) त्रि० टः-टा-टं. ખાટું.

शटा (,, टाप्) स्त्री० टा. १ જટા. ૨ સિંહની યાળ.

शटि (शट् इन्) स्त्री० टिः. આંબા હલદર. શટી.

शटी (शट् इन् ङीप्) स्त्री० टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઘીથી મિશ્રિત શાલિનું ચૂર્ણ.

शट्टक (शट् क्विप् टक् अच्) क्ली० कं. પાણી અને

'शालिचूर्णं घृतं तोयं मिश्रितं शट्टकं वदेत्'
भावप्रकाशः.

शठ् (भ्वा० पर० सेट् शठति) १ વધ કરવો. ૨ ઠગવું. ૩ દુઃખ ભોગવવું. [બોલવા.

शठ् (चुरा० उभय० सेट् शाठयति-ते) અપશબ્દ

शठ् (चुरा० पर० सेट् शाठयति) આળસ કરવું.

शठ (शठ् अच्) त्रि० ठः-ठा-ठं. १ અપ્રમાણિક. ૨ ધૂર્ત, ધૂતારું.

शठ (,,) पु० ठः. १ ધંતૂરો. ૨ મધ્યસ્થ પુરુષ. ૩ તે નામનો એક નાયક.

'शठोयमेकत्र बद्धभावो यः।
दर्शितबहिरनुरागो विप्रियमन्यत्र गूढमाचरति' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

शठ (,,) क्ली० ठं. १ તગર. ૨ કેસર. ૩ લોહું.

शठता (शठस्य भावः तल्) स्त्री० ता. શઠપણું. शाठ्य.

शठत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [એકઠું કરવું.

शड् (भ्वा० पर० सेट् शंडति) १ રોગી થવું. ૨

शण् (भ्वा० पर० सेट् शणति) આપવું, દેવું.

शण (शण् अच्) पु० णः. शणु.

शणघण्टिका (शणः घण्टेव तत्तुल्यरवफलकत्वात् इवार्थे कन्) स्त्री० का. ઘંટ જેવો જેના ફલનો અવાજ થાય છે તે, शणपुष्पी.

शणतंतु (शणस्य तंतुः) पु० तुः. શણનો દોરો.

शणतांतव (शणतंतु अण्) त्रि० वः-वी-वं. શણના દોરાનું બનાવેલું. [असनपर्णी.

शणपर्णी (शणस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी.

शणपुष्पी ( ) स्त्री० ष्पी. જંગલી શણ. शणपुष्पीका.

शणसूत्र (शणाज्जातं सूत्रं) क्ली० त्रं. १ શણની દોરી, શણની સુતળી. ૨ શણની જાળ.

शणालुक (शण इवालुकः) पु० कः. આરેવત વૃક્ષ.

शणिका (शण ठञ् टाप्) स्त्री० का. જંગલી શણ.

शंड (शडि अच्) पु० डः. १ બલદ. ૨ નપુંસક.

शंड (,,) क्ली० डं. પદ્મવગેરેનો સમૂહ.

शंडता (शंडस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ નપુંસકપણું. ૨ બલદ હોવાપણું. [જુઓ.

शंडत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

शांडिल (शडि इलच्) पु० लः. शांडिल्य મુનિનો પિતા.

शंढ (शण् ढ) पु० ढः. १ જનાનખાનાનો નાઝર. ૨ નપુંસક. ૩ બલદ. ૪ ઉન્મત્ત માણસ. ૫ વાંઝિયો માણસ.

शत (शो डतच्) क्ली० तं. સો (૧૦૦).

शतक (शतं स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

शतक (शतं अवयवे कन्) क्ली० कं. સો.

शतक (शतं परिमाणं यस्य) त्रि० कः-का-कं. સો સંખ્યાવાળું.

शतकुंभ (शतं कुंभा यत्र) पु० भः. સોનાની ખાણવાળો એક પર્વત.

शतकृत्वः (शत कृत्वः) अव्य० त्वः. સો વાર.

शतकोटि (शतं कोटयोऽग्राणि यस्य) पु० टिः. ઇંદ્રનું વજ્ર.

शतक्रतु (शतं क्रतवो यस्य) पु० तुः ઇંદ્ર.

शतखांड ( ) क्ली० डं. સોનું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शतगुण (शतेन गुणनमस्य) त्रि० णः-णा-णं. सोगणुं. शतगुणित.
शतग्रंथि (शतं ग्रंथयो यस्याः) स्त्री० थिः प्रो.
शतघ्नी (शतं हंति हन् टक्) स्त्री० घ्नी. १ એક જાતનું અસ્ત્ર. २ કરંજ.
शततम (शत तमप्) त्रि० मः-मा-मं. सोमुं.
शततारा (शतगुणिताः ताराः) स्त्री० रा. शतभिषा नक्षत्र.
शतद्रु (शतधा द्रवति द्रु कु) स्त्री० द्रुः सतलज नदी.
'शतधा विद्रुता यस्माच्छतद्रुरिति विश्रुता'
महाभारतम्.
शतद्वार (शतं द्वाराणि यस्य) त्रि० रः-रा-रं. सो द्वारवाणुं.
शतधा (शतं ग्रंथीन् धत्ते धा क) स्त्री० धा. प्रो.
शतधा (शत धाच्) अव्य० धा. सो रीते, सो प्रकारे.
शतधामन् (शतं धामानि यस्य) पु० मा. विष्णु.
शतधार (शतं धारा अग्राणि यस्य) पु० रः नख.
शतधार (शतं धारा यस्य) त्रि० रः-रा-रं. सो धारवाणुं.
'वसोः पवित्रमसि शतधारम्' यजुर्वेदः.
शतधृति (शतं धृतयोऽस्य) पु० तिः १ ४ द्र. २ ब्रह्मा. ३ स्वर्ग.
शतपत्र (शतं पत्राणि यस्य) क्ली० त्रं. કમલ.
शतपत्र (,,) पु० त्रः १ भोर. २ सारस. ३ २ान्पोपट. ४ એક જાતનું પક્ષી.
शतपत्रक (शतपत्रः स्वार्थे कन्) पु० कः એક જાતનું પક्षी. [तीनुं आऽ.
शतपत्री (शतं पत्राण्यस्याः ङीप्) स्त्री० त्री. शेवं-
शतपथ (शतं पंथानः यस्य अच्) पु० थः. यजुर्वेदनो ते नामनो એક બ્રાહ્મણ ગ્રંથ.
शतपथिक (शतपथं वेत्त्यधीते वा ठक्) त्रि० कः-की-कं. शतपथ બ્રાહ્મણનો અભ્યાસ કરનાર. २ शतपथ બ્રાહ્મણ જાણનાર.
शतपदी (शतं पादाः यस्याः ङीप्) स्त्री० दी. १ એક જાતનો ઝીડો. २ शतभूली.
शतपद्म (शतदलयुक्तं पद्मं) क्ली० द्मं. १ सो पांખडीनुं કમલ. २ धोળुं કમલ.
शतपर्वन् (शतं पर्वाणि ग्रंथयो यस्य) पु० र्वा. १ वांस. २ એક જાતની शेलडी,
'शतपर्वा भवेत्किंचित्कोशकारगुणान्वितः।
विशेषात्किंचिदुष्णश्च सक्षारः पवनापहः' ॥
भावप्रकाशः ॥
शतपर्वा (शतपर्वन् टाप्) स्त्री० र्वा. १ વજ. २ प्रो. ३ भारंग. ४ शरद्पुनेभ. ५ કટુકા.
शतपर्विका ( ) स्त्री० का. જવ, यव.
शतपाद् (शतं पादा यस्य) स्त्री० त् द्. એક જાતનો કીડો. [१ કાકોલી. २ જળો.
शतपादिका (शतं पादा यस्याः कप्) स्त्री० का. १
शतपुष्प ( ) पु० ष्पः. भारवि કવિ.
शतपुष्पा (शतं पुष्पाणि यस्याः) स्त्री० ष्पा. सुवा.
'शतपुष्पा कटुः स्निग्धा तिक्तोष्णा कफवातकृत्'
भावप्रकाशः.
शतपुष्पिका (शतपुष्पा स्वार्थे कन्) स्त्री० का. ઉपलो शब्द જુઓ, [शेलडी.
शतपौरक ( ) पु० कः. એક જાતની
शतप्रसूना (शतं प्रसूनानि यस्याः) स्त्री० ना. सुवा.
शतप्रास (शतं प्रासा इव फलानि यस्य) प० सः. એક જાતનું ઝાડ. [सो
शतभिषज् (शतं भिषज इव तारा यत्र) ब.ी० क्-ग्. शततारा शब्द જુઓ. शतभिषा.
शतभीरु (शतं वियोगिनो भीरवो यस्याः) स्त्री० रुः भोगराનો વેલો. [२ ઘુડ પક્ષી.
शतमख (शतं मखा यज्ञा यस्य) पु० खः. १ ४ द्र.
शतमन्यु (शतं मन्यवो यस्य) पु० न्युः. ઉપલો शब्द જુઓ.
शतमारिन् (शतं मारयति) पु० री. १ सो માણસને મારનારો. २ ઘણા અનુભવવાળો વૈદ્ય.
शतमार्ज (शतं मार्जयति) पु० र्जः. शस्त्र ઘસનારો. [મુખવાળું.
शतमुख (शतं मुखानि यस्य) त्रि० खः-खी-खं. सो
'अधोऽधो गंगेयं पदमुपगता स्तोकमथवा
विवेकभ्रष्टानां भवति विनिपातः शतमुखः'
भर्तृहरिः.
शतमुखी (शतं मुखानि यस्याः) स्त्री० खी. सावરણી.
शतमूर्त्ति (शतं मूर्त्तयो यस्य) पु० र्तिः. विष्णु.
शतमूला (शतं मूलान्यस्याः टाप्) स्त्री० ला. १ प्रो. २ सतावળ. [વળ.
शतमूली (शतं मूलान्यस्याः ङीप्) स्त्री० ली. सता-
शतयष्टिक (शतं यष्टयो यस्य) पु० कः. सो सरનો હાર. [राजा.
शतरथ (शतं रथा यस्य) पु० थः. ते नामनो એક
शतरुद्रीय (शतरुद्रं अधिकृत्य कृतो ग्रंथः छ) क्ली० य. यजुर्वेदनो १३ अध्याय.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शतरूपा (शतं रूपाण्यस्याः) स्त्री० पा. १ ब्रह्मानी पत्नी. २ ब्रह्मानी એક કન્યા.
'शतरूपा च सा ख्याता सावित्रीति निगद्यते'
मत्स्यपुराणम्.

शतलक्ष (शतगुणितं लक्षं) क्ली० क्षं. सो लाખ, એક કરોડ.

शतलंपक (शतं लुंपयति) पु० कः. ભારવિ કવિ.

शतवीर्या (शतं वीर्याणि यस्याः) स्त्री० र्या. १ धोणी द्रो. २ सतावण. ३ એક જાતની દ્રાખ.

शतवेधिन् (शतं विध्यति विध् णिनि) स्त्री० धी. આમ્લવેતસ. [रीते, सेंકडो.

शतशस् (शत शस्) अव्य० शः १ सोગાર. २ सो-

शतशाख (शतं शाखाः यस्य) त्रि० खः-खा-खं. सो शाખાવાળું. [એક લાખ.

शतसहस्र (शतगुणितं सहस्रं) क्ली० स्रं. सो હજાર,

शतसाहस्र (शतसहस्र अण्) त्रि० स्रः-स्रा-स्रं. એક લાખવાળું, सो હજારવાળું.

शतह्रदा (शतं ह्रदाः शब्दा यस्याः) स्त्री० दा. १ वीજળી. २ વજ્ર. ३ દક્ષની એક કન્યા.

शताक्ष (शतं अक्षीणि यस्य षच्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. सो આંખવાળું.

शताक्षी (शत अक्षि षच् ङीप्) स्त्री० क्षी. १ सुवा. २ દુર્ગા. ३ રાત્રિ. ४ હલદર.
'ततः शतेन नेत्राणां निरीक्षिष्यामि यन्मुनीन्।
कीर्तयिष्यन्ति मनुजाः शताक्षीमिति मां ततः'॥
देवीमाहात्म्यम्॥

शतांग (शतं अंगानि यस्य) पु० गः २थ.

शतानक (शत आनक) क्ली० कं. મસાણ, સ્મશાન.

शतानंद (शतं आनंदयति अण्) पु०दः १ જનકનો પુત્ર. २ બ્રહ્મા. ३ વિષ્ણુ. ४ શ્રીકૃષ્ણ. ५ વિષ્ણુનો રથ.

शतानीक (शतं अनीकानि यस्य) पु० कः १ તે નામનો એક વ્યાસનો શિષ્ય. २ સુદાસ રાજાનો એક પુત્ર.

शतार (शतं अराण्यस्य) क्ली० रं. વજ્ર.

शतारुस् (शतं अरूंषि यत्र) क्ली० रुः એક જાતનો કોઢ.
'रक्तं श्यावं सदाहार्तिं शतारुः स्याद्बहुव्रणम्'
भावप्रकाशः.

शतायुस् (शतं आयुर्वर्षकालो यस्य) त्रि० युः-युः-युः. सो વર્ષનું જેનું આયુષ્ છે તે.

शतावरी (शतं आवृणोति आ वृ अच् ङीप्) स्त्री० री. १ सतावण. २ ધંદ્રની પત્ની.

शतावर (शतमावृणोति) पु० रः सो પણવગેરેનો દંડ.

शतावर्त (शतं आवर्ता यस्य) पु० र्तः विष्णु.

शतावर्तिन् (शत् आवर्त इनि) पु० र्ती. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

शताह्वा (शतं शतमूली शतपुष्पा वेति आह्वा यस्य) स्त्री० ह्वा. १ सतावण. २ सुवा.

शतिक (शतेन क्रीतं ठञ्) त्रि० कः-का-कं. सो ચીજવગેરે આપી ખરીદ કરેલો પદાર્થ.

शतिक (शतस्येदं ठञ्) त्रि० कः-का-कं. सोनुं, सो-संબંધી. [नो विકार.

शतिक (शतस्य विकारः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. सो-

शतेर (शद् एरक्) पु० रः १ शत्रु. २ અગ્નિ.

शत्रि (शद् त्रिप्) पु० त्रिः હાથી.

शत्य (शतेन क्रीतं यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. सो વસ્તુ વગેરે આપી ખરીદ કરેલો પદાર્થ.

शत्रु (शद् त्रुन्) पु० त्रुः १ રાજાનો સામાવાળો રાજા. २ દુશ્મન.
'कः शत्रुर्वद खेददानकुशलो दुर्वासनासंचयः'
भामिनीविलासम्.

शत्रुघात (शत्रुं हंति) त्रि० तः-ता-तं. शत्रुने હણનાર. [પહેલો શબ્દ જુઓ.

शत्रुघ्न (शत्रुं हंति हन् ठक्) त्रि० घ्नः-घ्ना-घ्नं. ઉ-

शत्रुघ्न (,,) पु० घ्नः દશરથ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર. [ભિત્રા.

शत्रुघ्नजननी (शत्रुघ्नस्य जननी) स्त्री० नी. सु-

शत्रुंजय (शत्रुं जयति) त्रि० यः-या-यं. शत्रुने જિતનાર, દુશ્મનને હરાવનાર.

शत्रुता (शत्रोर्भावः तल्) स्त्री० ता. शत्रुपणुं.

शत्रुत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ટાળું.

शत्रुनिकाय (शत्रोर्निकायः) पु० यः દુશ્મનનું

शत्रुनिलय (शत्रोर्निलयः) पु० यः દુશ્મનનું રહેઠાણ. [લદર.

शत्वरी (शद् क्वरप् ङीप्) स्त्री० री. १ रात्रि. २ હ-

शद् (भ्वा० आत्म० अनिट् शीयते) १ જવું. २ धीमे धीमे नाश पामवुं.

शद (शद् अच्) पु० दः કંદ, મૂલવગેરે.

शद्रि (शद् क्रिन्) पु० द्रिः १ मेध. २ હાથી. ३ જિતનારો. [એક જાતની ખાંડ.

शद्रि (' ,,) स्त्री० द्रिः १ वीજળી. २

शत्रु (शद् रु) त्रि० द्रुः-द्रुः-द्रु. १ જનાર. २ धीमे धीमे नाश पामनार.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शनकावलि (शनैः कायति कै क पृषो० तेषामावलि-र्यत्र वा ङीप्) स्त्री० लिः गजपीपर. शनकावली.
शनपर्णी (शनस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. કડુકી. [शनिवार.
शनि (शो अनि किच) पु० निः १ सूर्यनो पुत्र. २

'शनिर्विहंगोऽनिलवन्यवन्द्या
शूद्रांगना धातुसमः स्थिरश्च ।
क्रूरः प्रतीची तुवरोऽतिवृद्धो-
ऽकरःक्षितीद् दीर्घसुर्नीललौहम्' ॥
नील० ताज० ॥

शनिज (शनि जन् ड) क्ली० जं. કાળાં મરી.
शनिप्रसू (शनिं प्रसूते) स्त्री० सूः सूर्यनी पत्नी अने शनैश्चरनी मा छाया.
शनिवार (शनिस्वामिको वारः) पु० रः शनिवार.
शनिवासर (शनिस्वामिको वासरः) पु० रः ઉપલો शब्द જુઓ.
शनैश्चर (शनैः चरति चर् अच्) त्रि० रः-रा-रं. હળવે હળવે ચાલનાર.
शनैश्चर (,,) पु० रः शनिग्रह.
शनैस् (शण् डैसि नुक्) अव्य०नैः હળવે હળવે, ધીમે ધીમે, મંદ મંદ. [अव्यय.
शप् ( ) अव्य० प्. કમુલત બતાવનારો
शप् (भ्वा० उभय० अनिट् शपयति-ते) સમ ખાવા, शाप દેવો. [तु જુઓ.
शप् (दिवा० उभय० अनिट् शप्यति-ते) ઉપલો धा-
शप (शप् अच्) पु० पः १ કસમ, સમ. २ शाप.
शपथ (शप् अथन्) पु० थः. ઉપલો शब्द જુઓ.

'नैतं मतं मत्कमिति ब्रुवाणः
सहस्रशोऽसौ शपथानशप्यत्'
भट्टिकाव्यम्.

शपन (शप् ल्युट्) क्ली० नं. १ સમ ખાવા તે. २ शाप દેવો તે. [तुं. २ शाप દેવું.
शपमान (शप् शानच्) त्रि० न:-ना-नं. १ સમ ખા-
शप्त (शप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ કસમ ખાધેલું. २ સમ દીધેલું. ३ અભિશાપગ્રસ્ત.
शप्त (,,) पु० प्तः. એક જાતનું તૃણ.
शफ (शम् अच् पृषो०) पु० क्ली० फः-फं. १ ખરી. २ ઝાડનું મૂલ.
शफर (शफ रा क) पु० रः. એક જાતનું માછલું.
शफराधिप (शफराणामधिप इव) पु० पः. એક જાતનું મોટું માછલું. [છલી.
शफरी (शफर ङीप्) स्त्री० री. એક જાતની મા-

'त्रस्यन्ती चलशफरीविघट्टितोरूः' शिशुपालवधम्.

शब्द् (चुरा० पर० सेट् शब्दयति) અવાજ કરવો.
शब्द (शब्द् अच्) पु० ब्दः. १ અવાજ, शब्द. २ આકાશનો ગુણ शब्द. ३ વાદિત્રનો અવાજ. ४ અર્થવાચક शब्द. ५ व्याकरणप्रसिद्ध नाम. ६ "शब्दप्रमाणु" नामनुं એક પ્રમાણ. ७ संज्ञा, नाम.

'नृपेण चक्रे युवराजशब्दभाक्' रघुवंशम्.

शब्दकार (शब्द कृ अण्) त्रि० रः-री-रं. शब्द કરનાર, અવાજ કરનાર.
शब्दग्रह (शब्दं गृह्णाति ग्रह् अच्) पु० हः. शब्द ગ્રહણ કરનાર જ્ઞાનની ઇંદ્રિય, શ્રોત્રેંદ્રિય.
शब्दग्रह (शब्द ग्रह अप्) पु० हः. शब्दज्ञान.
शब्दन (शब्द् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. शब्द કરનાર, અવાજ કરનાર. [કરવો.
शब्दन (शब्द् ल्युट्) क्ली० नं. અવાજ કરવો, शब्द
शब्दब्रह्मन् (शब्दात्मकं ब्रह्म) क्ली० ह्म. વેદાત્મક નિત્ય शब्दરૂપ બ્રહ્મ, સ્ફોટાત્મક નિત્ય शब्दરૂપ બ્રહ્મ.

'शब्दब्रह्मविदः कवेः परिणतप्रज्ञस्य वाणीमिमाम्.'
उत्तररामचरितम्.

शब्दभेदिन् (शब्द भिद् णिनि) पु० दी. १ અર્જુન. २ એક જાતનું બાણ. ३ पायुस्थान, ગાંડ.
शब्दवेधिन् (शब्द विध् णिनि) पु० धा. ઉપલો शब्द જુઓ. [शब्दित.
शब्दशक्ति (शब्दस्य शक्तिः) स्त्री० क्तिः. शब्दनी
शब्दशास्त्र (शब्दप्रतिपादकं शास्त्रं) क्ली० स्त्रं. व्याकरण शास्त्र.
शब्दाधिष्ठान (शब्दस्य अधिष्ठानं) क्ली० नं. કાન.
शब्दानुशासन (शब्द अनु शास् ल्युट्) क्ली० नं. शब्दनी साधुता असाधुता જણાવનાર व्याकरण.
शब्दायमान (शब्द शानच्) त्रि० नः-ना-नं. અવાજ કરતું.
शब्दालंकार (शब्दमात्रकृतः अलंकारः) पु० रः. અલંકારશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ અનુપ્રાસવગેરે અલંકાર.
शब्दित (शब्द् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ शब्द કરેલું, અવાજ કરેલું. २ બોલાવેલું.
शम् (दिवा० पर० सेट् शाम्यति) १ शांत થવું. २ शांत કરવું 'न जातु कामः कामानामुपभोगेन शाम्यति' मनुः उप (उपशाम्यति) १ शांत થવું. २ બોલાઈ જવું; नि (निशाम्यति) १ સાંભળવું. २ જાણવું; प्र (प्रशाम्यति) १ शांत થવું. २ ઠંડા પડવું. ३ બોલાઈ જવું ४ કરમાઈ જવું; सं (संशाम्यति) १ ઠંડા પડવું. २ બોલાઈ જવું;

'सत्त्वं संशाम्यतीव मे' भट्टिकाव्यम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શમ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ શામયતિ-તે) જોવું.
શમ (શમ્ ઘઞ્) પુ૰ મઃ. ૧ શાંતિ. ૨ અંતરિંદ્રિયનું દમન. ૩. હાથ. ૪ ઉપચાર. ૫ મોક્ષ.
'વિવેકન્યાકોશે વિકસતિ શમે શામ્યતિ તૃષા'
ભર્તૃહરિઃ.
શમક (શમ્ ણ્વુલ્) ત્રિ૰ કઃ-મિકા-કં. ૧ શાંત થનાર. ૨ શાંત કરનાર. [શાંતિ.
શમથ (શમ્ અથ) પુ૰ થઃ. ૧ રાજાનો મંત્રી. ૨
શમન (શમ્ ણિચ્ લ્યુ) પુ૰ નઃ. યમ, જમ.
શમન (શમ્ ણિચ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ શાંતિ. ૨ શાંત કરવું તે. ૩ રાખવું તે. ૪ હિંસા. ૫ યજ્ઞાર્થ પશુનો વધ કરવો તે. ૬ એક જાતનો મૃગ.
શમનસ્વસૃ (શમનસ્ય સ્વસા) સ્ત્રી૰ સા. યમુના, જમના નદી. [રાત. ૨ હલદર.
શમની (શમ્ ણિચ્ લ્યુ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ની. ૧ રાત્રિ,
શમનીપદ ( ) પુ૰ દઃ. રાક્ષસ.
શમયત્ (શમ્ ણિચ્ શતૃ) ત્રિ૰ યન્-યંતી-યત્. શાંત કરતું.
શમ્પલ (શમ્ કલ) ક્લી૰ લં. ૧ વિષ્ઠા, ગુ. ૨ પાપ.
શમિ (શમ્ ઇન્) સ્ત્રી૰ મિઃ.૧ ખીજડો. ૨ શિંબા. ૩ વાગુચિ. [શાંત.
શમિત (શમ્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. શાંતિ પામેલું,
શમિન્ (શમ્ ણિનિ) ત્રિ૰ મી-મિની-મિ. શાંત, શાંતિવાળું.
શમિરોહ (શમિન્ રુહ્ ક) પુ૰ હઃ. શિવ.
શમી (શમ્ ઇન્ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ મી. શમિ શબ્દ જુઓ.
'શમી તિક્તા કટુઃ શીતા કષાયા રેચની લઘુઃ ।
કમ્પકાસશ્રમશ્વાસકુષ્ઠાર્શઃકૃમિજિત્ સ્મૃતા' ॥
ભાવપ્રકાશઃ ॥
શમીગર્ભ (શમી ગર્ભઃ આધારત્વેનાસ્ત્યસ્ય) પુ૰ ર્ભઃ. ૧ અગ્નિ. ૨ બ્રાહ્મણ. ૩ ચિત્રાનું ઝાડ.
શમીધાન્ય (શમી શિંબૈવ ધાન્યં) ક્લી૰ ન્યં. શિંગમાંથી પેદા થનાર ધાન્ય; મગ, તલવગેરે.
શમીપત્રી (શમ્યા ઇવ પત્રમસ્યાઃ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ત્રી. રીસામણીનો વેલો. [ઝાડ. શમિર.
શમીર (અલ્પા શમી ર) પુ૰ રઃ. નાના ખીજડાનું
શંપા (શંપાતિ પા ક) સ્ત્રી૰ પા. વીજળી.
શંપાક (શં શિવં પાકે યસ્ય) પુ૰ કઃ. ૧ ગરમાળો. ૨ અળતો. ૩ વિપાક.
શંબ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ શંબતિ) જવું.
શંબ (શંબ્ અચ્) ત્રિ૰ બઃ-બા-બં. ૧ દરિદ્ર. ૨ ભાગ્યવાળું.
શંબ (,,) પુ૰ બઃ. ૧ વજ્ર. ૨ મુસલનો લોઢાનો અગ્ર ભાગ. ૩ ખેતરને બીજી વાર ખેડવું તે. ૪ કેડ ઉપર બાંધવાની લોઢાની સાંકળી.
શંબર (શંબ્ અરન્) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. શ્રેષ્ઠ.
શંબર (,,) ક્લી૰ રં. ૧ ધન. ૨ પાણી. ૩ વ્રત. ૪ ચિત્ર. ૫ બૌદ્ધનું એક જાતનું વ્રત.
શંબર (,,) પુ૰ રઃ. ૧ ચિત્રાનું ઝાડ. ૨ એક જાતનો મૃગ. ૩ તે નામનો એક દૈત્ય. ૪ એક જાતનું માછલું. ૫ યુદ્ધ. ૬ લોધ્રવૃક્ષ. ૭ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ. ૮ તે નામનો એક પર્વત.
શંબરચંદન (શંબરપર્વતજાતં ચંદનં) ક્લી૰ નં. શંબર પર્વતમાં પેદા થયલી સુખડ. [નઃ. કામદેવ.
શંબરસૂદન (શંબરં સૂદયતિ હિનસ્તિ સૂદ્ લ્યુ) પુ૰
શંબરારિ (શંબરસ્ય અરિઃ) પુ૰ રિઃ. કામદેવ. શંબરરિપુ, શંબરારાતિ. [૨ માયા.
શંબરી (શંબર અચ્ ઙીષ્) સ્ત્રી૰ રી. ૧ ઉંદરકાની.
શંબલ (શંબ્ કલચ્) પુ૰ ક્લી૰ લઃ-લં. ૧ મત્સર. ૨ કીનારો. ૩ મુસાફરીમાં ઉપયોગી પદાર્થ.
શંબાકૃત (શંબ ડાચ્ કૃ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. બીજી વાર અનુલોમ ખેડેલું.
શંબુ (શંબ્ ઉન્) પુ૰ બુઃ. એક જાતની છીપ.
શંબુક (શંબુ સ્વાર્થે કન્) પુ૰ કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. શંબૂ.
શંબુક (શંબુ સંજ્ઞાયાં કન્) પુ૰ કઃ. ૧ તે નામનો એક તાપસ. ૨ હાથીના કુંભસ્થળનો એક ભાગ. ૩ શંખ.
શંભ (શં ભા ક) પુ૰ ભઃ. ૧ વજ્ર. ૨ મુસલનો લોઢાનો અગ્ર ભાગ. ૩ સુખી માણસ.
શંભલ (શંભં લાતિ લા ક) પુ૰ લઃ. જ્યાં શ્રીવિષ્ણુ ભગવાનનો કલ્કિ અવતાર પ્રકટ થનાર છે તે શહેર.
શંભલી (,, ઙીપ્) સ્ત્રી૰ લી. કુટણી, દલાલ સ્ત્રી.
શંભુ (શં ભૂ કુ) પુ૰ ભુઃ. ૧ મહાદેવ. ૨ બ્રહ્મા. ૩ સિદ્ધ. ૪ વિષ્ણુ. ૫ વૃદ્ધ. ૬ ધોળો આકડો.
શંભુતનય (શંભોઃ તનયઃ) પુ૰ યઃ. ૧ કાર્તિકસ્વામી. ૨ ગણેશ. શંભુનંદન, શંભુપુત્ર, શંભુસૂનુ.
શંભુતનુજ (શંભોઃ તનુજઃ) પુ૰ જઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [આમળું.
શંભુપ્રિયા (શંભોઃ પ્રિયા) સ્ત્રી૰ યા. ૧ દુર્ગા. ૨
શંભુવલ્લભ (શંભોઃ વલ્લભં) ક્લી૰ ભં. ધોળું કમલ.
શંભુવલ્લભ (,,) ત્રિ૰ ભ-ભા ભં. શંભુનું વહાલું.
શમ્યા (શમ્ યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ મ્યા. ૧ ધોંસરાનો ખીલો. ૨ તે નામનો એક તાલ. ૩ લાકડી. ૪ એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ज्ञातनुं यज्ञोय पात्र. [पऽवुं ते.

शय्यापात (शय्यायाः पात्तः) पु० तः. लाऽडीनुं

शय (शी अच्) पु० यः. १ हाथ. २ शय्या, शेज. ३ निद्रा. ४ એક ज्ञातनो मोटो सर्प. ५ पशु.

शयंड (शी अंडच्) त्रि० डः-डा-डं. सुतुं.

शयथ (शी अथच्) पु० थः. १ अऽगर. २ मृत्यु, मोत. ३ भूऽ. ४ मत्स्य, माछलुं.

शयथ (,,) त्रि० थः-था-थं. १ निद्रावाणुं, निद्राग्रस्त, ઉંઘतुं.

शयन (शी ल्युट्) क्ली० नं. १ सुवुं ते, सेन. २ निद्रा. ३ शय्या. ४ मैथुन. [यऽ.

शयनीय (शी अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. सुवाला-

शयनीय (,,) क्ली० यं. शय्या, शेज.

' परिशून्यं शयनीयमद्य मे ' रघुवंशम्.

शयनीयक (शयनीय स्वार्थे कन्) क्ली० कं. शय्या, शेज. [पाऽ शुऽ अगियारस.

शयनैकादशी (शयनस्य एकादशी) स्त्री० शी. आ-

शयान (शी शानच्) त्रि० नः-ना-नं. सुतुं, ઉંઘतुं.

शयानक (शी आनक्) पु० कः. १ सर्प. २ डाडीओ. [निऽछाऽ.

शयालु (शी आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. ઉંઘણशी,

शयालु (,,) पु० लुः. १ अऽगर. २ डुगरो.

शयित (शी क्त) त्रि० तः-ता-तं. सुतेलुं, ઉંઘेलुं.

शयित (,,) क्ली० तं. सूवुं-ઉંઘवुं ते.

शयितवत् (ये क्वसु) त्रि० वान्-वती-वत्. सूतुं ઉંઘेलुं.

शयु (शी उ) पु० युः अऽगर.

शयुन (शी ठनच्) पु० नः. हिंसो. शब्द ऽतुओ.

शय्या (शी ण्यत्) स्त्री० य्या. १ शेज, पऽगनो शयन. ३ सूवेलुं ते. सूवुं.

' शय्या दर्भमयी विशो ऽपि कमल शालाकृतं मोक्षत

क्षेत्रे यस्य सुदुर्लभे वट गये कल्पद्रुम मठ श्रीमत

शय्याशय्य शय्याया अपत्य पु० ञ्यः. १ शय्यानी ऽपत्यमांहेनुं हिंसक वीजमांनुं ऽपत्य.

शर पृ अच् स्त्री० र. १ अऽद.

शर पृ अच् पु० र. १ ऽ...

शरकंद शरः कंद पु० तः. शरद ऋतुनो थ.

शरज शर जन् ड पु० जः. डाभनो मो.

शरज ,, स्त्री० जे. એક तिरवनुं आ- ऽषवुं हिंस ऽवुं. हिंसवुं ऽपऽ. [ज्ञानो.

शरजनन शरेण जन्य यत् पु० न्यः. डाभनो-

शरट शृ अटच् पु० टः. १ डाडीओ. २ એક ऽ-

तनुं शाऽ.

शरण (शृ ल्युट्) क्ली० णं. १ घर. २ शरणु. ३ ऽथाव. ४ ऽथावनारो. ५ वध. ६ धातऽ.

' अग्निशरणं प्रविष्टस्य शरीरं विना छन्दोमय्या वाचया '

शाकुन्तलम्.

शरणागत (शरण आ गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. शरणे आवेलुं. [शरणु भागनार.

शरणार्थिन् (शरण अर्थ णिनि) त्रि० थी-र्थिनी-र्थि.

शरणि (शृ अनि) स्त्री० णिः रस्तो, मार्ग. सरणि.

शरणी (शृ अनि ङीप्) स्त्री० णी. १ ઉपलो शब्द ज्युओ. २ प्रसारिणी. ३ ज्यंती. ४ पृथ्वी. सरणि.

शरणैषिन् (शरणमिच्छति) त्रि० षी-षिणी-षि. शरणुने चाहनार. [३ धूतारो. ४ छीनाणवो.

शरंड (शृ अंडन्) पु० डः १ पंखी. २ डाडीओ.

शरण्य (शरण यत्) क्ली० ण्यं. १ घर. २ रक्षणु, ऽथाव. ३ शरणु. ४ रक्षऽ.

शरण्य (,,) त्रि० ण्यः-ण्या-ण्यं. शरणागतनो ऽथाव ऽरवा समर्थ.

शरण्या (,, टाप्) स्त्री० ण्या. दुर्गा.

' विषमेषु भयघोरेषु शरणं स्मरणाद् यतः ।

शरण्या तेन सा देवी पुराणे परिपठ्यते ' ॥

देवीपुराणम् ॥

शरण्यु (शृ अन्यु) पु० ण्युः १ मेघ. २ वा.

शरत्काशिन् (शरदि काशते कन् णिनि) पु० नी. डुगरो. [समथ.

शरत्काल (शरदृतोः कालः) पु० लः शरद ऋतुनो

शरत्पद्म (शरदि भवं पद्मं) क्ली० मं. धोणुं ऽ-ऽथ.. [ઉ-ऽथ.

शरत्पर्वन् (शरदः पर्व) क्ली० र्व. शरदऋतुनो

शरद शृ अंदच् क्ली० दम्. १ शरदऋतु. २ वर्ष. ३ ऽ..

' वर्षासु नाम्नो शरि सेवतोद्भवेद य ।

सर्व शरदे हेमन्ते शरद सरद तु च ' ॥

नाममाला ॥

शरद शृ अंदच् डाप् स्त्री० द, शरदऋतु.

शरदिज शरदि जायते जन् ड पेः ज-जा-जं. शरद ऋतुमां थऽ ऽनार. [ऽण.

शरदिंद शरद चंद्रेव इव पु० पेः ऽ...

शरदिज शरद्य यदः पु० दः ऽ...ऽवुं ऽ...वुं ते

शरदुद्भवा शरद्य उद्भवा स्त्री० वा. ऽ...वुं पोषणे

शरदुद्भव शरद्य उद्भव पु० वः ऽ...वुं पोषणे

शरभ शृ अभच् पु० भः २ ऽऽ ऽ...ओ એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જાતનો મૃગ. ૨ તે નામનો એક વાનર. ૩ તે નામનો શિશુપાલનો પુત્ર. ૪ તે નામનો એક દાનવ. ૫ ઉંટ. ૬ હાથીનું બચ્ચું. ૭ તીડ.

'अष्टपादूर्ध्वनयनः शरभो वनगोचरः'
महाभारतम्.

शरभू (शरे शरवणे भवति भू क्विप्) पु० भूः કાર્તિકસ્વામી.

शरमय (शरस्य विकारः मयट्) त्रि० यः-यी-यं. શર નામના તૃણનો બનાવેલો પદાર્થ.

शरयु (शृ अयु) स्त्री० युः. તે નામની એક નદી. शरयू, सरयु, सरयूः [જુઓ.

शरयू (शृ अयु ऊ ङ्) स्त्री० यूः. ઉપલો શબ્દ

शरल (शृ अलच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ સીધા મનવાળું. ૨ સુગમ. सरल. [આ. सरल.

शरल (,,) पु० लः. એક જાતનું

शरलक (शरल संज्ञायां कन्) क्ली० कं. પાણી.

शरलता (शरलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. सरलપણું. [જુઓ.

शरलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

शरव ( ) पु० वः. ૧ શિવ. ૨ ઢાંકણ.

शरवणोद्भव (शरवणे उद्भवति) पु० वः. કાર્તિકસ્વામી. [સાદ. शरवर्ष.

शरवृष्टि (शराणां वृष्टिः) स्त्री० ष्टिः. બાણનો વરસાદ.

शरव्य (शरु यत्) क्ली० व्यं. ૧ નીશાન. ૨ ભક્ષ્ય.

'कृताः शरव्यं हरिणा तवासुराः
शरासनं तेषु विकृष्यतामिदम्' कालिदासः.

शराटि (शर अट् इन्) स्त्री० टिः. એક જાતનું પક્ષી. शराडि, शरालि. [ફેંકવાનો અભ્યાસ.

शराभ्यास (शरक्षेपणे अभ्यासः) पु० सः. બાણ

शरारीमुखी ( ) स्त्री० खी. કાતર.

शरारु (शृ आरु) त्रि० रुः-रुः-रु. હિંસા કરનાર, હિંસ્ર.

शरारोप (शराः आरोप्यंतेऽत्र) पु० पः. ધનુષ્.

शराव (शर अव् अण्) पु० वः. ૧ રામપાતર. ૨ શકોરું. ૩ બે કુડવ બરોબર એક પરિમાણ.

शरावती (शर मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. તે નામની એક નદી.

शराश्रय (शराः आश्रीयंतेऽत्र) पु० यः. ભાથો.

शरासन (शराः अस्यंतेऽनेन) पु० नः. ધનુષ્, કામઠું.

शरासन (शराणामासनं) क्ली० नं. ભાથો.

शरासन (शराणामसनं) क्ली० नं. બાણ ફેંકવું તે.

शराहत (शरेणाहतः) त्रि० तः-ता-तं. બાણથી મારેલું.

शरिमन् (शृ इमनिच्) पु० मा. પ્રસવ.

शरीर (शृ ईरन्) क्ली० रं. ૧ શરીર. ૨ કોઇપણ જડ વસ્તુનો આકાર. ૩ શબ, મૃત શરીર.

शरीरक (शरीरं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [शारीरक.

शरीरक (शरीरं कायति कै क) पु० कः. જીવ.

शरीरकर्तृ (शरीरस्य कर्ता) पु० र्ता. બાપ, પિતા.

शरीरकर्षण (शरीरस्य कर्षणम्) क्ली० णं. શરીર સુકું થઇ જવું તે, કૃશતા.

शरीरज (शरीराज्जायते जन् ड) पु० जः. ૧ કામદેવ. ૨ પુત્ર. ૩ રોગ.

शरीरज (,,) त्रि० जः-जा-जं. શરીરથી પેદા થનાર.

शरीरजन्मन् (शरीराजन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

शरीरभाज् (शरीरं भजते भज् क्विप्) त्रि० क्-ग् શરીરને સેવનાર, શરીરધારી, શરીરી, દેહી.

शरीरावरण (शरीर आ वृ ल्युट्) क्ली० णं. ૧ ચામડી. ૨ દેહનું આચ્છાદન. [देहिन्.

शरीरिन् (शरीर इनि) त्रि० री-रिणी-रि. દેહવાળું.

शरीरिन् (,,) पु० री. જીવ.

शरु (शृ उ) पु० रुः ૧ ક્રોધ. ૨ બાણ. ૩ આયુધ. ૪ વજ્ર.

शरेष्ट (शरस्य इष्टः) पु० ष्टः. આંબાનું ઝાડ.

शर्करक (शर्करः रस इव कायति कै क) पु० कः. મીઠા લીંબુનું ઝાડ.

शर्करा (शृ करन्) स्त्री० रा. ૧ સાકર. ૨ પથ્થરના કટકા. ૩ ખાંડ. ૪ કટકો.

'स्निग्धा पण्ड्रकशर्करा हितकरी क्षीणे क्षयेऽरोचके
चक्षुष्या बलवर्धनी सुमधुरा रूक्षा च वंशेक्षुजा'
राजनिघण्टुः.

शर्करावत् (शर्करा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. પથ્થરના કટકાવાળો પ્રદેશવગેરે.

शर्करिक (शर्करा ठञ्) त्रि० कः-की-कं. પથ્થરના કટકાવાળું.

शर्करिल (शर्करा इलच्) त्रि० लः-ला-लं. જ્યાં પથ્થરના કટકા વધારે હોય તેવો પ્રદેશવગેરે.

शर्ध् (भ्वा० पर० सेट् शर्धति) ૧ મારવું. ૨ ઠાર મારવું.

शर्ध (शृध् घञ्) पु० र्धः પાડવું તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શર્ધન (शृध् ल्युट्) ક્લી૰ નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
શર્ધજહ (शर्ध जहाति) પુ૰ હઃ અડદ.
શર્ધ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ शर्धति) ૧ જવું. ૨ ઠાર મારવું. [દેનાર. ૨ સુખદાયક.
શર્મદ (शर्म ददाति दा क) ત્રિ૰ દઃ-દા-દં. ૧ સુખ
શર્મન્ (शृ मनिन्) ત્રિ૰ ર્મા-ર્મા-ર્મ. ૧ સુખી. ૨ ખુશ.
શર્મન્ (,,) ક્લી૰ ર્મ. ૧ સુખ. ૨ ખુશી.
શર્મન્ (शृ मनिन्) પુ૰ ર્મા. બ્રાહ્મણનો ઉપાધિ.

'शर्मान्तं ब्राह्मणस्य स्यात् वर्मान्तं क्षत्रियस्य तु ।
धनान्तं चैव वैश्यस्य दासान्तं चान्त्यजन्मनः' ॥
शातातपः ॥

શર્મમત્ (शर्मन् मतुप्) ત્રિ૰ માન્-મતી-મત્. ૧ સુખી. ૨ ખુશ.
શર્મર (शर्म राति रा क) પુ૰ રઃ એક જાતનું વસ્ત્ર.
શર્મર (,,) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. સુખદાયક.
શર્મરા (,, टाप्) સ્ત્રી૰ રા. દાડ હલદર.
શર્યા (शृ यत् टाप्) સ્ત્રી૰ ર્યા. ૧ રાત્રિ, રાત. ૨ હલદર.
શર્યાતિ ( ) પુ૰ તિઃ. વૈવસ્વત મનુનો એક પુત્ર. [મારવું.
શર્વ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ शर्वति) મારી નાંખવું, ઠાર
શર્વ (शर्व् अच्) પુ૰ ર્વઃ. ૧ મહાદેવ. ૨ વિષ્ણુ.
શર્વર (शर्व् अरन्) પુ૰ રઃ. કામદેવ.
શર્વર ( ) ક્લી૰ રં. અંધારું.
શર્વરી (शर्व अरन् ङीप्) સ્ત્રી૰ રી. ૧ રાત્રિ. ૨ સ્ત્રી. ૩ સંધ્યા. ૪ હળદર.

'वद प्रदोषे स्फुटचंद्रतारका.....शर्वरी'
रघुवंशम्.

શર્વરીશ (शर्वर्या ईशः) પુ૰ શઃ. ચંદ્ર.
શર્વલા (शर्व लाति ला क) સ્ત્રી૰ લા. એક જાતનું અસ્ત્ર. શર્વલી. [ભવાની.
શર્વાણી (शर्वस्य पत्नी ङीष् आनुक्) સ્ત્રી૰ ણી.
શર્વરીક ( ) પુ૰ કઃ. નીચ માણસ, હલકો માણસ, લુચ્ચો આદમી.
શલ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ शलते) હલાવવું, ચલાવવું.
શલ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ शलति) જવું.
શલ્ (चुरा૰ આત્મ૰ સેટ્ शालयते) વખાણવું.
શલ (शल् अच्) ક્લી૰ લં. સીસોળિયું.
શલ્ (,,) પુ૰ લઃ. ૧ બ્રહ્મા. ૨ શૃંગી નામનો ગણ. ૩ ઉંટ. ૪ એક જાતનું ખેતર. ૫ એક જાતનું અસ્ત્ર.
શલક (शल् वुन्) પુ૰ કઃ. કરોળિયો.
શલંગ (शल् अंगच्) પુ૰ ગઃ. ૧ રાજા. ૨ એક જાતનું લવણ.
શલભ (शल् अभच्) પુ૰ ભઃ. પતંગિયું.

'शलभसमूह इवाश्रमद्रुमेषु' शाकुन्तलम्.

શલ્લ (शल् कलच्) ક્લી૰ લં. સીસોળિયું.
શલ્લી (,, ङीप्) સ્ત્રી૰ લ્લી. સીસોળિયું.
શલાકા (शल् आकन् टाप्) સ્ત્રી૰ કા. ૧ આંજવાની સળી. ૨ સળી. ૩ બાણ. ૪ સીસોળિયું. ૫ એક જાતનું ઝાડ. ૬ હાડકું. ૭ રંગવા, ચીતરવાવગેરેની કુંચી.

'अज्ञानान्धस्य लोकस्य ज्ञानांजनशलाकया ।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै पाणिनये नमः' ॥
शिक्षा ॥

શલાકાપુરુષ ( ) પુ૰ षः. જૈનના ત્રેસઠ પવિત્ર સાધુ. [ભાર.
શલાટ ( ) પુ૰ टः. એક ગાડીનો
શલાટુ (शल् आटु) ત્રિ૰ टुः-टुः-टु. અપકવ કાચું કલ. [મૂલ. ૨ બીલીનું ઝાડ.
શલાટુ (,,) પુ૰ टुः. ૧ એક જાતનું
શલભોલિ ( ) પુ૰ लिः. ઉંટ.
શલાલુ (शल् आलुच्) પુ૰ लुः એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય.
શલાલુક (शलालुना क्रीतं ठक्) ત્રિ૰ कः-की-कं. શલાલુ નામનું સુગંધિ દ્રવ્ય આપી ખરીદ કરેલું. [છાલ. ૩ માછલાનું ચામડું.
શલ્ક (शल् क) ક્લી૰ ल्कं. ૧ કટકો. ૨ ઝાડની
શલ્કલ (शल् कलच्) ક્લી૰ लं. ૧ ઝાડની છાલ. ૨ માછલાનું ચામડું.
શલ્કલિન્ (शल्कल इनि) પુ૰ ली. માછલું.
શલ્કિન્ (शल्क इनि) પુ૰ ल्की. માછલું.
શલ્યદા ( ) સ્ત્રી૰ દા. ભેદા ઓષધિ.
શલ્મ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ शल्मते) વખાણવું.
શલ્મલિ (शल् मलच् इन्) સ્ત્રી૰ लिः. સીમળાનું ઝાડ. [જુઓ.
શલ્મલી (,, ङीप्) સ્ત્રી૰ લી. ઉપલો શબ્દ
શલ્ય (शल् यत्) ક્લી૰ લ્યં. ૧ બાણ. ૨ તોમર અસ્ત્ર. ૩ વિષ. ૪ ખરાબ બોલવું તે. ૫ દુર્વાઙ્ય. ૬ પાપ. ૭ વાંસનો સોટો. ૮ ખીલો. ૯ કાંટો. ૧૦ મુશ્કેલી. ૧૧ દુઃખ.

'शल्यप्रोतं प्रेक्ष्य सकुंभं मुनिपुत्रम्'
रघुवंशम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'पुरुषाधःस्थितं शल्यं न गृहे दोषदं भवेत्।
प्रासादे दोषदं शल्यं भवेद्यावज्जलान्तकम्॥
गृहारंभेऽतिकंडूतिः स्वाम्यङ्गे यदि जायते।
शल्यं त्वपनयेत्तत्र प्रासादे भवनेऽपि वा'॥
देवीपुराणम्॥

शल्य (,,) पु० ल्यः. १ भदनवृक्ष. २ नकुलनो भाभो. ३ भीलीनुं आऽ. ४ सीभा. ५ शाहुडी. [भीसेा. ३ शाहुडी.

शल्यक (शल्य कन्) पु० कः. १ तोभर अस्त्र. २

शल्यक्ष (शल्य इव कायति कै क) पु० कः भदनवृक्ष.

शल्यकंठ (शल्यः कंठे यस्य) पु० ठः शाहुडी.

शल्यलोमन् (शल्यमिव लोम) क्ली० म. सीसेाजियुं.

शल्यारि (शल्यस्य अरिः) पु० रिः. युधिष्ठिर.

शल्ल् (भ्वा० पर० सेट् शल्लति) ज्वुं.

शल्ल (शल्ल् अच्) क्ली० ल्लं. छाल.

शल्ल (,,) पु० ल्लः. देडेा.

शल्लक (शल्लं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. छाल.

शल्लक (शल्लः कन्) पु० कः. १ એક જાતનुं आऽ. २ એક જાતનुं पक्षी.

शल्लकी (शल्लक ङीप्) स्त्री० की. शाहुडी.

शल्लकीद्रव (शल्लक्या द्रव इव) पु० वः. शेलारस.

शल्व (शल् व) पु० ल्वः. ते नामनेा એક देश. शाल्व. [ईरशर ईरवेा.

शव् (भ्वा० पर० सेट् शवति) १ ज्वुं. २ भदलवुं,

शव (शव् अच्) पु० क्ली० वः-वं. भऽदुं, शभ.

शव (,,) क्ली० वं. पाणी.

शवकाम्य (शवः काम्यो यस्य) पु० म्यः. डूतरेा.

शवदाह (शवस्य दाहः) पु० हः भऽदुं ज्याणवुं ते.

शवदाहिन् (शवं दहति) त्रि० ही-हिनी-हि. भऽदुं ज्याणनार. [वानी ढाढीवगेरे.

शवयान (शववाहनं यानं) क्ली० नं. भऽदुं लध ज-

शवर (शव् अरन्) पु० रः. १ म्लेच्छनी એક જાત. २ शिव. ३ पाणी. ४ हाथ. ५ એક જાતનुं शास्त्र. [જુઓ.

शवरथ (शववाहनार्थं रथः) पु० थः. शवयान शब्द

शवरलोध्र (शवरप्रियो लोध्रः) पु० ध्रः. धेाणेा लेाध्र.

शवराल (शवर अल् अच्) पु० लः. शवरलोध्र शब्द જુઓ.

शवल (शव् कलन्) पु० लः. चित्रविचित्र वर्ण.

शवल (शवल अच्) त्रि० लः-ला-लं. चित्रविचित्र वर्णवाणुं.

शवलता (शवलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. चित्रविचित्र रंगवाणुं होवुं ते.

शवलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपरेा शब्द જુઓ. [गाय.

शवला (शवल अच् टाप्) स्त्री० ला. डाभरचित्री

शवसान (शव् आनच् सुक्) पु० नः. मुसाइर, वटेमार्गु. [रस्तान.

शवसान (शव सा ल्युट्) क्ली० नं. भशाणु, डभ-

शश् (भ्वा० पर० सेट् शशति) डुदीने ज्वुं.

शश (शश् अच्) पु० शः. १ ससलेा. २ गंधरस. ३ चंद्रमां ज्णातेा मृग. ४ लेाध्रवृक्ष. ५ એક જાતનेा नर.

'मृदुवचनसुशीलः कोमलांगः सुकेशः
सकलगुणनिधानं सत्यवादी शशोऽयम्'
रतिमञ्जरी.

शशक (शश कन्) पु० कः. ससलेा.

शशत् (शश शतृ) त्रि० शन्-शंती-शत्. डुदीने ज्वुं.

शशधर (शश धृ अच्) पु० रः. १ चंद्र. २ डपूर. शशभृत्. [भना वींछेाडा.

शशप्लुतक (शश इव प्लुतकमस्मिन्) क्ली० कं. न-

शशबिंदु ( ) पु० दुः. १ विष्णु. २ डृष्णु. [२ डपूर.

शशभृत् (शशं बिभर्ति भृ क्विप्) पु० त्-द्. १ चंद्र.

शशलांछन (शशः लांछनं यस्य) पु० नः. १ चंद्र. २ डपूर.

शशविषाण (शशस्य विषाणं) क्ली० णं. १ शशलानुं शींगडुं. २ अभावात्मक वस्तु.

'कदाचिदपि पर्यटञ्शशविषाणमासादये
न्तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत्'
भर्तृहरिः.

शशस्थली (शशवासयोग्या स्थली) स्त्री० ली. १ गंगा अने यमुना वच्चेनेा प्रदेश. २ अंतर्वेदी.

शशांक (शशः अंकः यस्य) पु० कः. १ चंद्र. २ डपूर. [तनी डाडी.

शशांडुली ( ) स्त्री० ली. એક જા-

शशाद (शशमत्ति अद् अण्) पु० दः. भाजपक्षी. श्येन. [ब्द જુઓ.

शशादन (शशः अदनं यस्य) पु० नः. उपरेा श-

शशिकला (शशिनः कला) स्त्री० ला. चंद्रनी डणा.

शशिकांत (शशी कांतो यस्य) पु० तः. १ पेाषणुं. २ चंद्रडांत मणि. [राज.

शशिदेव ( ) पु० वः. २तिदेव

शशिन् (शशोऽस्त्यस्य इनि) पु० शी. १ चंद्र. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કપૂર.

शशिपाद (शशिनः पादः) पु० दः. ચંદ્રનું કિરણ.

शशिप्रभ (शशिन इव प्रभा यस्य) क्ली० भं. ૧ પોપણું. ૨ મોતી. [વાળું.

शशिप्रभा (शशिनः प्रभा) स्त्री० भा. ચંદ્રનું અજ-

शशिभूषण (शशी भूषणं यस्य) पु० णः. મહાદેવ.

शशिमंडन (शशी मंडनं यस्य) पु० नः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

शशिलेखा (शशिनो लेखा) स्त्री० खा. ચંદ્રની કળા.

शशिलेखा (शशिनः लेखेव) स्त्री० खा. ગળો.

शशिवाटिका (शशिनो वाटीव कन्) स्त्री० का. સાપેટી. [शशिमूर्द्धन्.

शशिशेखर (शशी शेखरं यस्य) पु० रः. મહાદેવ.

शशीश (,,) पु० शः. મહાદેવ.

शशोर्ण (शशस्य उर्णा) स्त्री० र्णा. સસલાના વાળ.

शश्वत् (शश् वति) अव्य० त्. નિરંતર, વારંવાર.

शष् (भ्वा० पर० सेट् शषति) મારી નાંખવું, હાર મારવું.

शष्कुल (शश् कुलच्) पु० लः. એક જાતનું ઝાડ.

शष्कुली (,, ङीप्) स्त्री० ली. ૧ જલેબી. ૨ કાનનું કાણું.

'अवलम्बितकर्णशष्कुली' नैषधीयम्.

शष्प (शष् पक्) क्ली० ष्पं. નાનું ખડ.

शष्प (,,) पु० ष्पः. પ્રતિભાનો ક્ષય.

शस् (भ्वा० पर० सेट् शसति) હાર મારવું, મારી નાંખવું.

शस् (भ्वा० आत्म० सेट् शंसते) ૧ આશીર્વાદ દેવો. (ધણું કરી आङ् ઉપસર્ગના પછી આ ધાતુ આવી આશીર્વાદનો અર્થ બતાવે છે.) [રવો તે.

शसन (शस् ल्युट्) क्ली० नं. યજ્ઞને માટે પશુ મા-

शस्त (शस् क्त) क्ली० स्तं. ૧ કલ્યાણ. ૨ સુખ. ૩ દેહ.

शस्त (,,) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. ૧ કલ્યાણવાળું. ૨ સુખી. ૩ વખાણેલું, સ્તુતિ કરેલું.

शस्तक (शस्तं संज्ञायां कन्) क्ली० कं. આંગળીનું બખ્તર. [का-कं. સુંદર વાળવાળું.

शस्तकेशक (शस्ताः केशा यस्य कप्) त्रि० कः-

शस्त्र (शस् ष्ट्रन्) क्ली० स्त्रं. ૧ હથિયાર. ૨ લોઢું. ૩ ગજવેલ. ૪ ખડ્ગ.

'अथातः शस्त्रावचारणीयमध्यायं व्याख्यास्यामः । विंशतिः शस्त्राणि । तद्यथा । मण्डलाग्रकरपत्रार्द्धपत्रनखशस्त्रमुद्रिकोत्पलपत्रकार्धधारसूचीकुशपत्राटोमुखशरारीमुखान्तर्मुखत्रिकूर्चककुठारिकात्रीहिमुखारावेतसपत्रकवडिशदन्तशंक्वेषण्य इति ' सुश्रुतः.

शस्त्रक (शस्त्रं कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

शस्त्रकार (शस्त्रं करोति) त्रि० रः-री-रं. શસ્ત્ર કરનાર. [तनुं आड.

शस्त्रकोपतरु (शस्त्रकोपस्य तरुः) पु० रुः એક જ-

शस्त्रग्राहिन् (शस्त्रं गृह्णाति) त्रि० ही-हिणी-हि. શસ્ત્ર ગ્રહણ કરનાર. [ગણો

शस्त्रजाल (शस्त्रस्य जालं) क्ली० लं. હથિયારનો ઢ-

शस्त्रजीविन् (शस्त्रेण जीवति जीव् णिनि) प० वी. સીપાઇ. [ડી દેવાં તે.

शस्त्रत्याग (शस्त्रस्य त्यागः) पु० गः. હથિયાર છો-

शस्त्रधर (शस्त्रं धारयति) त्रि० रः-रा-रं. હથિયાર ધારણ કરનાર.

शस्त्रपाणि (शस्त्रं पाणौ यस्य) त्रि० णिः-णिः-णि. જેના હાથમાં હથિયાર હોય છે તે.

' नदीनां शस्त्रपाणीनां नखिनां शृंगिणां तथा ।
विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च ' ॥
हितोपदेशः ॥

शस्त्रपात (शस्त्रस्य पातः) पु० तः શસ્ત્રનું પડવું તે. [વિત્ર થયલું.

शस्त्रपूत (शस्त्रेण पूतं) त्रि० तः-ता-तं. શસ્ત્રવડે પ-

' यावदहमपि तस्याप्रगल्भस्य पाण्डवस्य जयद्रथपरिरक्षणेन मिथ्याप्रतिज्ञाबलक्ष्यसंपादितमशस्त्रपूतं मरणमुपादिशामि '
वेणीसंहारम्.

शस्त्रभृत् (शस्त्रं बिभर्ति भृ क्विप्) त्रि० त्-द्. શસ્ત્ર-ધારણ કરનાર. [સાફ કરનાર.

शस्त्रमार्ज (शस्त्रं मार्ष्टि मृज् अण्) पु० र्जः શસ્ત્ર

शस्त्रसंहति (शस्त्रस्य संहतिः) स्त्री० तिः શસ્ત્રનો જથ્થો. [ખાતું.

शस्त्रसंहति (शस्त्राणां संहतिर्यत्र) पु० तिः હથિયાર-

शस्त्रहत (शस्त्रेण हतं) त्रि० तः-ता-तं. શસ્ત્રવડે મારી નાંખેલું.

शस्त्रहस्त (शस्त्रं हस्ते यस्य) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. શસ્ત્રપાણિ શબ્દ જુઓ. [શબ્દ જુઓ.

शस्त्राजीव (शस्त्रेणाजीवति) पु० वः શસ્ત્રજીવિન્.

शस्त्राभ्यास ( ) पु० सः હથિયાર વાપરવાનો અભ્યાસ. [એક જાતનું લોઢું.

शस्त्रायस्य (शस्त्रयोग्यं अयः अयस् अच्) क्ली० सं.

शस्त्रिन् (शस्त्र इनि) त्रि० स्त्री-स्त्रिणी-स्त्रि. જેની પાસે શસ્ત્ર હોય છે તે.

शस्त्री (स्वल्पं शस्त्रं ङीप्) स्त्री० स्त्री० છરી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शस्त्रोत्थापन (शस्त्रस्य उत्थापनं) क्ली० नं. शस्त्र उपाडवुं ते. [जीविन् शब्द जुओ.
शस्त्रोपजीविन् (शस्त्रेण उपजीवति) पु० वी. शस्त्र-
शस्य (शस् य) क्ली० सं. शस्य शब्द जुओ.
शस्य (शस् यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. उभदा, उनभ.
शस्य (,,) क्ली० सं. १ फल. २ क्षेत्रस्थ धान्य.
' शस्यं क्षेत्रगतं प्राहुः सतुषं धान्यमुच्यते. '
शस्यक्षेत्र (शस्ययोग्यं क्षेत्रं) क्ली० त्रं. अनाजनुं खेतर. [એક જાતનું ઝાડ.
शस्यध्वंसिन् (शस्यं ध्वंसयति ध्वस् णिनि) पु० सी.
शस्यभक्षक (शस्यं भक्षयति भक्ष् ण्वुल्) त्रि० कः-क्षिका-क. अनाज खानार. [खावुं ते.
शस्यभक्षण (शस्यानां भक्षणं) क्ली० णं. अनाज
शस्यमंजरी (शस्यानां मंजरी) स्त्री० री. नवा धान्यवगेरेनुं भांजर.
शस्यरक्षक (शस्यानां रक्षकः) पु० कः. खेतरना अनाजनुं रक्षण करनार. [शब्द जुओ.
शस्यशूक (शस्यस्य शूकः) क्ली० कं. शस्यमंजरी
शस्यसंवर (शस्यं संवृणोति सं वृ अच्) पु० रः. એક જાતનું ઝાડ. [नुं ઝાડ.
शस्यारु (शस्य ऋ अण्) पु० रुः. नाना खीजडा-
शांशप (शिंशपा अण्) त्रि० पः-पी-पं. शीशमनुं बनावेलुं.
शाक (शक् घञ्) पु० क्ली० कः-कं. शाक.
शाक (,,) पु० कः. १ सरसडानुं ઝાડ. २ सागनुं ઝાડ. ३ शक्ति. ४ शकप्रवर्तक राजा. ५ शकप्रवर्तक राजानुं वर्ष. ६ ते नामनो એક द्वीप. ७ साथिया. [गाडीसंबंधी.
शाकट (शकटस्येदं अण्) त्रि० टः-टी-टं. गाडीनुं,
शाकट (शकट अण्) पु० टः. १ धववृक्ष. २ એક જાતનું ઝાડ. [એક व्याकरण करनार मुनि.
शाकटायन (शकटस्यापत्यम्) पु० नः. ते नामनो
' इन्द्रश्चन्द्रः काशकृत्स्न्यापिशली शाकटायनः ।
पाणिन्यमरजैनेन्द्राः जयन्त्यष्टादिशाब्दिकाः ' ॥
कविकल्पद्रुमः ॥
शाकटिक (शकटेन चरति चर् ठक्) त्रि० कः-की-कं. गाडीमां बेसी फरनार. [गाडीसंबंधी.
शाकटीन (शकट खञ्) त्रि० नः-ना-नं. गाडीनुं,
शाकटीन (,,) पु० नः. એક गाडु ओळे. [ઝાડ. शाकवृक्ष.
शाकतरु (शाकाख्यस्तरुः) पु० रुः. એક જાતનું
शाकपत्र (शाकस्येव पत्रमस्य) पु० त्रः. शरगवानुं ઝાડ. [એક नगर.
शाकंभर (शाक भृ खच् मुम्) क्ली० रं. ते नामनुं
शाकंभर (शाक भृ खच् मुम्) क्ली० रं. ते नामनुं એક शहेर.
शाकंभरी (,, ङीप्) स्त्री० री. दुर्गा.
' भरिष्यामि सुराः शाकैरावृष्टेः प्राणधारकैः ।
शाकंभरीति विख्यातिं तदा यास्याम्यहं भुवि ' ॥
देवीमाहात्म्यम्.
शाकंभरीय (शाकंभरेर्भवः छ) क्ली० यं. એક જાતनुं लवण. [एण, क्रोथभीर.
शाकयोग्य (शाके तद्भक्षणे योग्यः) पु० ग्यः. धा-
शाकरी (शकारस्येयं अण् ङीप्) स्त्री० री. नाटकमां शकारनी भाषा.
शाकल (शकलेन ऋषिणा प्रोक्तमधीते अण्) पु० व० लाः. शकल नामना ऋषिए करेला कल्पग्रंथवगेरेनुं अध्ययन करनारा. [कटकासंबंधी.
शाकल (शकलस्येदं अण्) त्रि० लः-ली-लं. कटकानुं,
शाकालिक (शकलस्येदं ठक्) त्रि० कः-की-कं. कटकानुं, कटकासंबंधी. [गणी.
शाकविल्व (शाकोऽपि विल्व इव) पु० ल्वः. रींगणी-
शाकविल्वक (शाकविल्वः स्वार्थे क) पु० कः. ઉपलो शब्द जुओ. [वास्तूकशाक.
शाकवीर (शाकेषु वीरः वीर्याधायकत्वात्) पु० रः.
शाकवृक्ष (शाकाख्यः वृक्षः) पु० क्षः. शाकतरु शब्द जुओ. [क वावयानुं खेतर.
शाकशाकट (शाकस्य क्षेत्रं शाकटच्) क्ली० टं. शा-
शाकशाकटिन (शाक शाकटिन) क्ली० नं. ઉपलो शब्द जुओ. [शाक.
शाकश्रेष्ठ (शाकेषु श्रेष्ठः) पु० ष्ठः. એક જાતनुं
शाकश्रेष्ठा (शाकेषु श्रेष्ठा) स्त्री० ष्ठा. रींगणी.
शाकाख्य (शाक इति आख्या यस्य) पु० ख्यः सागनुं ઝાડ. [तीखां.
शाकांग (शाके तद्भक्षणेऽङ्गं उपयोगि) क्ली० गं. भरी,
शाकिनी (शाकमस्त्यस्याः इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ शाक खेदा थवाआपक जमीन. २ दुर्गादेवीनी એક सहचरी. [करनार, परिताप करनार.
शाकुण (शा क उणन्) त्रि० णः-णा-णं. दीक्षगीरी
शाकुन (शकुन अण्) त्रि० नः-नी-नं शुकननुं, शुकनसंबंधी.
शाकुनिक (शकुनेन पक्षिवधादिना जीवति ठञ्) पु० कः पक्षीने पकडी शीकार करी गुजरान करनारो पुरुष. [त राजा, दुष्यंतनो पुत्र.
शाकुंतलेय (शकुंतलाया अपत्यं ठक्) पु० यः भर-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शाकुलिक ( ) पु० कः माछीमार.

शाक्त (शाक्तिर्देवता यस्य अण्) त्रि० क्तः-क्ती-क्तं. १ शक्तिनुं उपासक. २ शाक्तमतानुसारी.

'शाक्ता एव द्विजाः सर्वे न शैवा न च वैष्णवाः।
उपासते यतो देवीं गायत्रीं परमाक्षराम्' ॥
निर्वाणत० ॥

शाक्तीक (शक्तिः प्रहरणमस्य ईकक्) पु० कः सांगथी लडनारो.

शाक्य (शक् घञ् तत्र साधुः यत्) पु० क्यः बौद्ध धर्मनो स्थापक बुद्ध, शाक्यमुनि. [नाम.

शाक्यमुनि (शाक्यो मुनिः) पु० निः बुद्धनुं एक

शाक्यसिंह (शाक्यवंशे सिंह इव) पु० हः बुद्धनुं एक नाम. [संबंधी.

शाक्र (शक्रस्येदं अण्) त्रि० क्रः-क्री-क्रं. इंद्रनुं, इंद्र-

शाक्र (शक्रो देवता यस्य अण्) त्रि० क्रः-क्री-क्रं इंद्र जेनो देवता छे एवुं अग्निद्यानयगेरे.

शाक्री (शक्र ङीप्) स्त्री० क्री. इंद्र जेटला पराक्रमवाणी दुर्गा देवी.

'इन्द्राणी इन्द्रजननी शाक्री शक्रपराक्रमा'
देवीपुराणम्.

शाकर (शक् ष्वरप् स्वार्थे अण्) पु० र. बलद.

शाख् (ल्वा० पर० सेट् शाखति) व्याप्तुं.

शाख (शाख अच्) पु० खः कृत्तिकानो पुत्र.

शाखा (शाख् अच् टाप्) स्त्री० खा. १ डाळी, शाखा. २ ग्रंथनो परिच्छेद. ३ पेटा भाग. ४ पक्षांतर. ५ देहनो एक अवयव.

शाखानगर (शाखेव नगरं) क्ली० रं. पडं.

शाखापुर (शाखेव पुरं) क्ली० रं. उपलो शब्द जुओ.

शाखाभेद (शाखाया भेदः) पु० दः. शाखानो भेद.

शाखापित्त (शाखासु पित्तं यतः) पु० त्तः. हाथ, पगवगेरे देहनी शाखामां दाह थवो ते.

शाखामृग (शाखास्थो मृगः) पु० गः. वांदरो, वानर.

शाखारंड (शाखायां वेदशाखायां रंडः) पु० डः. पोतानी शाखानो त्याग करी बीजनी शाखानां कर्मने करनार ब्राह्मण.

शाखाल (शाखा लच्) पु० लः. एक जातनुं झाड.

शाखाशिफा (शाखारूढा शिफा मूलं) स्त्री० फा. वड वगेरेनी डाळमांथी नीकळतुं मूल.

शाखिन् (शाखा इनि) त्रि० खी-खिनी-खि. शाखावाणुं.

शाखिन् (शाखा इनि) पु० खी. १ झाड. २ ते नामनो एक राजा. ३ एक जातनी म्लेच्छ जाति.

'नैर्गुण्यमेव साधीयो धिगस्तु गुणगौरवम्।
शाखिनोऽन्ये विराजन्ते खण्ड्यन्ते चन्दनद्रुमाः' ॥
भामिनीविलासम् ॥

शाखोट (शाख ओटन्) पु० टः. एक जातनुं झाड. [जुओ.

शाखोटक (शाखोटः कन्) पु० कः. उपलो शब्द

'मां विद्धि शाखोटकं' भर्तृहरिः.

शांकर (शंकर अण्) पु० रः. बलद.

शांकर (शंकरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. शंकरनुं, शंकरसंबंधी. [तिकस्वामी. २ गणेश.

शांकरि (शंकरस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० रिः. १ का-

शांख (शंख अण्) क्ली० खं. शंखनो अवाज.

शांखिक (शंख ठक्) पु० कः. शंख, छीपवगेरेनां घरेणां करनार कारीगर. [ठीनो वेपारी.

शांगुष्ठा (शः अंगुष्ठ इव यस्याः) स्त्री० ष्ठा. चणोठी.

शाट (शट् घञ्) पु० टः. साडी. शाटी.

शाटक (शट् ण्वुल्) पु० कः. उपलो शब्द जुओ.

शाटी (शाट ङीप्) स्त्री० टी. साडी.

'स्फुरत्कांचीशाटी'
आनंदलहरी.

शाट्यायन ( ) पु० नः. ते नामनो एक मुनि. [च्याध, कपट.

शाठ्य (शठस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ठ्यं. शठता, धु-

'शाठ्यं सदा दुर्जने' भर्तृहरिः.

शाड् (भ्वा० आत्म० सेट् शाडते) वखाणवुं.

शाड्वल (शाड् वलच्) त्रि० लः-ला-लं. लीला घासवाणुं. [वेलुं.

शाण (शण् अण्) त्रि० णः-णी-णं. शणनुं बनावे-

शाण (शणेन निर्वृत्तं अण्) क्ली० णं. शणनुं वस्त्र.

शाण (शण अण्) पु० णः. १ कसोटी. २ अस्त्रावगेरेनी धार काढवानी सराण. ३ करवत. ४ चार मासा भरोभरतुं एक वजन.

'मणिः शाणोल्लीढः' भर्तृहरिः.
'अलब्धशाणोत्कषणा नृपाणां
न जातु मौलौ मणयो वसंति'
भामिनीविलासम्.

शाणाजीव (शाणमाजीवति आ जीव् अण्) पु० वः. अस्त्रवगेरेने सराण उपर घसी धार काढी आपी गुजरान चलावनार कारीगर.

शाणि (शण् इञ्) पु० णिः. एक जातनुं झाड.

शाणित (शण् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. सराणु

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઉપર ચઢાવી ધાર કાઢેલું.

शाणी (शण् इन् ङीप्) स्त्री० णी. १ शणનું બનાવેલું એક જાતનું લૂગડું. २ હાથ, આંખવગેરેના ચાળા. ३ તંબુ, રાવટી. ४ કાણાવાળું વસ્ત્ર.

शाणीर (शण् ईरन्) क्ली० रं. શેાણનદનું મધ્યનું તળિયું.

शांडिल्य (शंडिलस्यापत्यं यञ्) पु० ल्यः. १ ભક્તિનેા એક સૂત્રગ્રંથ કરનારેા મુનિ. २ બીલીનું ઝાડ. ३ અગ્નિ. ४ ચિત્રાનું ઝાડ.

शात (शो क्त) क्ली० तं. સુખ.

शात (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ છેદેલું. २ કાપેલું. ३ સુકું, કૃશ, પાતળું. ४ સુખી, સુખવાળું.

शात (,,) पु० तः. ધંતૂરેા.

शतकुंभ (शत कुंभ अण्) क्ली० भं. સેાનું.

शातकुंभ (,,) पु० भः. १ ધંતૂરેા. २ કરવીરવૃક્ષ. ३ કણેર.

शातकौंभ (शतकुंभे भवः अण्) क्ली० भं. સેાનું.

शातकौंभ (,,) पु० भः. ધંતૂરેા.

शातन (शो णिच् तङ् ल्युट्) क्ली० नं. १ પાતળું કરવું તે. २ વિનાશન.

'वसन्ते सर्वशस्यानां जायते पत्रशातनम्'

अधिकरणमाला.

शातपत्रक (शतपत्रमिव कायति कै क स्वार्थे अण्) पु० कः. ચંદ્રનેા પ્રકાશ.

शातमन्यव (शतमन्योरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. ઇંદ્રનું, ઇંદ્રસંબંધી.

शातमान (शतमानेन क्रीतं अण्) त्रि० नः-नी-नं. સેા માપે ખરીદ કરેલું. [જાતનું ઝાડ.

शातला (शातं लाति ला क टाप्) स्त्री० ला. એક

शातशिख (शाता शिखा यस्य) त्रि० खः-खी-खं. ઝીણી અણીવાળું.

शातातप (शातहः आतपः अस्य) पु० पः. તે નામનેા એક સ્મૃતિ કરનાર મુનિ.

शातातपीय (शातातपेन प्रोक्तं छ) क्ली० यं. शातातप મુનિએ કરેલેા કર્મવિપાક ગ્રંથ.

शात्रव (शत्रुरेव स्वार्थे अण्) पु० वः. શત્રુ, દુશ્મન.

शात्रव (शत्रूणां समूहः अण्) क्ली० वं દુશ્મનનું ટેાળું, શત્રુનેા સમુદાય. [નાશ.

शात्रव (शत्रोर्भावः अण्) क्ली० वं. શત્રુપણું, દુશ્મ-

शात्रवीय (शात्रव छ) त्रि० यः या-यं. શત્રુનું, શત્રુસંબંધી.

शाद (शद् घञ्) पु० दः. १ લીલું ઘાસ. २ કીચડ.

शादहरित (शादेन हरितः) त्रि० तः-ता-तं. લીલા ઘાસને લીધે લીલું. [ળેા પ્રદેશવગેરે.

शाद्वल (शाद् वलच्) त्रि० लः-ला-लं. લીલા ઘાસવા-

शान् (भ्वा० उभय० सेट् शीशांसति-ते) સરાણ ઉપર ચઢાવી ધાર કાઢવી તે.

शान (शान् अच्) पु० नः. સરાણ.

शानी (शान् इन् ङीप्) स्त्री० नी. ધ્રુવારુણી.

शात (शम् क्त) त्रि० तः-ता तं. १ શાંતિવાળું, શાંત. २ અભિયુક્ત.

'ज्वरज्वाला शान्ता तदपि न वराकी विरमति'

भर्तृहरिः.

शांत (शम् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. શાંતિ પમાડેલું. [વધાળેા એક રસ.

शांत (,,) पु० तः. શમરૂપ સ્થાયીભા-

'शान्तः शमस्थायिभाव उत्तमप्रकृतिर्मतः ।
कुन्देन्दुसुन्दरकायः श्रीनारायणदेवतः' ॥

साहित्यदर्पणम् ॥

शांतचेतस् (शांतं चेतो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. શાંત મનવાળું. [શાંતિ.

शांतता (शांतस्य भावः तल्) स्त्री० ता. શાંતપણું,

शांतत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલેા શબ્દ જુએા.

शांतनव (शंतनोरपत्यं अण्) पु० वः. ભીષ્મ.

शांतनु ( ) पु० नुः. ભીષ્મનેા પિતા, પ્રતીપ રાજાનેા પુત્ર. [વેગ શાંત થયલેા છે તે.

शांतरय (शांतः रयः यस्य) त्रि० यः-या-यं. જેનેા

शांतम् (शांति डसु) अव्य० तम् નિવારણના અર્થમાં વપરાતેા અવ્યય.

शांता (शम् क्त टाप्) स्त्री० ता. १ શાંત સ્ત્રી. २ લેામપાદ રાજાની કન્યા. ३ ઋષ્યશૃંગની પત્ની.

शांतात्मन् (शांतः आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. શાંત આત્માવાળું.

शांति (शम् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ શાંતપણું, શાંતિ. २ કામ, ક્રોધવગેરેનેા જય. ३ વિષયથી મનને નિવારવું તે. ४ ઉપદ્રવનું નિવારણ. ५ નિવારણ, વારવું તે. ६ દુર્ગા.

'यत्किंचिद्वस्तु संप्राप्य स्वल्पं वा यदि वा बहु ।
या तुष्टिर्जायते चित्ते स शांतिः कथ्यते बुधैः' ॥

पद्मपुराणम् ॥

शांतिक (शांतये हितं ठक्) त्रि० कः-की-कं. હેામવગેરે શાંતિસાધન કર્મ. [કરનાર.

शांतिकर (शांतिं करोति कृ) त्रि० रः-रा-रं. શાંતિ

शांतिकर्तृ (शांतिं करोति कृ तृच्) त्रि० र्ता-त्री-र्तृ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शांति કરનાર. [ઇચ્છા.

शांतिकाम (शांतेः कामः) पु० मः. शांतिनी

शांतिगृह (शांत्यर्थं गृहम्) क्ली० हं. यज्ञस्थलपासे ખાનગી જગો.

शाप (शप् घञ्) पु० पः. १ ક્રોધનું અનિષ્ટ થાય એવો પ્રબલ સંકલ્પ, शाप. २ गाળ. ३ કસમ.

' कश्चित्कांताविरहगुरुणा स्वाधिकारप्रमत्तः
शापेनास्तं गमितमहिमा वर्षभोग्येण भर्तुः '
मेघदूतम्.

शापमुक्त (शापान्मुक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. शाप થકી છૂટેલું.

शापांत (शापस्य अंतः) पु० तः. शापनो अंत.

शापास्त्र (शाप एवास्त्रं यस्य) पु० स्त्रः. मुनि, ऋषि.

शाफरिक (शफर ठक्) पु० कः. માછીમાર.

शाब्द (शब्दस्येदं अण्) त्रि० ब्दः-ब्दी-ब्दं. शब्दनुं, शब्दसंबंधी.

शाब्दबोध (शब्देन निर्वृत्तः बोधः अण्) पु० धः. न्यायमतप्रसिद्ध शब्दज्ञानजन्य पदार्थस्मृतिमूलक ज्ञानભેદ.

शाब्दिक (शब्दं शब्दसाधुताज्ञापकं शास्त्रं वेत्ति अधीते वा ठक्) पु० कः. व्याકરણशास्त्र જાણનારો, व्याકરણशास्त्रमां કુશલ.

शाब्दी (शब्द अण् ङीप्) स्त्री० ब्दी. सरस्वती.

शामन् (शम् मनिन्) क्ली० म. सज्ञाह, संधि.

शामन (शम् ल्युट्) क्ली० नं. १ भारी नांખવું-હાર भारवुं ते. २ सज्ञाह. [धवो ते.

शामित्र (शम् णिच् इत्र) क्ली० त्रं. पशुने ખાં-

शामित्र (शमितुर्भावः अण्) क्ली० त्रं. यज्ञमाटे पशुने भारवो ते.

शामीन (शम् इनच्) क्ली० नं. ભરગ.

शामीनी (,, ङीष्) स्त्री० नी. सरवो.

शांवरी (शंवर अण् ङीप्) स्त्री० री. ઇન્દ્રજાલવગેરે माया.

शांवविक (शंवुः पण्यं यस्य ठक्) पु० कः. शंख, છીપવગેરેનાં ઘરેણાં કરનાર કારીગર, शांखिक.

शांवुक (शंवुकः स्वार्थे अण्) पु० कः. शंवुक शब्द જુઓ. [જુઓ.

शांवूक (शंवूकः स्वार्थे अण्) पु० कः. ઉપલો शब्द

शाभव (शंभोर अण्) पु० वः. १ गुगળ. २ કપૂર. ३ એક જાતનું ઘેર. ४ शंभुपुत्र. ५ शंभुनो ભક્ત. [शंभुसंबंधी.

शांभव (शंभोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. शंभुनुं,

शांभव (,,) क्ली० वं. देवદારનું ઝાડ.

शांभवी (शंभु अण् ङीप्) स्त्री० वी. १ दुर्गा. २ ते नामनी એક मुद्रा.

' अन्तर्लक्ष्यं बहिर्दृष्टिर्निमेषोन्मेषवर्जिता ।
सा एषा शांभवी मुद्रा सर्वतन्त्रेषु गोपिता ' ॥

शायक (शो ण्वुल्) पु० कः. १ બાણ. २ ખડ્ગ. सायक.

शायिका (शी ण्वुल्) स्त्री० का. ઉંઘ, निद्रा.

शायिन् (शी णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. सुतुं.

शार् (चुरा० उभय० सेट् शारयति-ते) दुर्बल थवुं.

शार (शृ अच् घञ् वा) पु० रः. १ चित्रविचित्र वर्ण. २ वा, पवन. ३ शेत्रंજ રમનાર. ४ ઈજા કરનાર.

' कालः काल्या सह...क्रीडति प्राणिशारैः '
भर्तृहरिः.

शार (शार अच्) त्रि० रः-रा-रं. चित्रविचित्र वर्ण-वाळुं.

शारंग (शारं अंगं यस्य) पु० गः. १ चातक पक्षी. २ હરણ. ३ ભમરો. ४ मोर. ५ હાથી.

शारंगी (शार अग ङीप्) स्त्री० गी. सारंगी.

शारता (शारस्य भावः तल्) स्त्री० ता. चित्रविचित्र रंगवाळुं होवुं ते.

शारत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ.

शारद (शरदि भवं अण्) क्ली० दं. धोળुं કમલ.

शारद (शरदि भवः अण्) पु० दः. १ કાશતૃણ. २ બકુલવૃક્ષ. ३ લીલા ભગ. [तुभां होनार.

शारद (शरदि भवं अण्) त्रि० दः-दी-दं. शरद्ऋ-

शारद (शरद् अण्) त्रि० दः-दी-दं. १ नवुं. २ अप्रतिभ. ३ अहंपवाळुं. [सरस्वती, दुर्गा.

शारदा (शरदं श्वेतपद्ममस्त्यस्याः अच्) स्त्री० दा.

' शरत्काले पुरा यस्मान्नवम्यां बोधिता सुरैः ।
शारदा सा समाख्याता पीठे लोके च नामतः ' ॥
ति० त० ॥

शारदिक (शरदि भवः ठञ्) पु० कः. शरद्ऋतुमां પેદા થનાર રોગ. [थवुं એક श्राद्ध.

शारदिक (शरदि भवं ठञ्) क्ली० कं. शरद्ऋतुमां

शारदी (शरद् अण् ङीप्) स्त्री० दी. १ शरद्पुनम. २ शरद्ऋतुमां थतुं दुर्गापूजन. ३ तोयपिप्पली.

शारदीय (शरदि भवः छण्) त्रि० यः-या-यं. शरद् ऋतुमां होनार.

' अदूरे जगदंबायाः शारदीयो महोत्सवः '
ति० त०.

शारि (शृ इञ्) स्त्री० रिः. १ चोपाट, शेत्रंજવગે-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રેનું સોગઠું, મોહરૂંવગેરે. ૨ હાથીનું બખ્તર. ૩ મેના પક્ષી. ૪ કપટ.

शारिका (शारिः स्वार्थे क) स्त्री० का. १ मेना. २ सारंगीवगेरे वगाडवानी कामडी. सारिका.

शारिफल (शारेः फलमिवाधारः) पु० क्ली० लः-लं. चोपाट, शेत्रंजवगेरे रमवानुं खानावाळुं लूगडुं, पाटियुं वगेरे. [लो शब्द जुओ.

शारिफलक (शारिफलं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. उप-

शारिवा (शारिरिव वनति वन् ड) स्त्री० वा. એક जातनो वेलो, उपलसरी. श्यामालता.

शारिशृंखला (शारेः शृंखलेव) स्त्री० ला. એક जातनो पासो.

शारी (शृ इञ् ङीप्) स्त्री० री. शारि शब्द जुओ.

शारीर (शरीरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. शरीरनुं, शरीरसंबंधी. [थलद.

शारीर (शारीरं सुखदुःखादि सोढं यस्य) पु० रः.

शारीर (शरीरमात्मत्वेनाभिमन्यते अण्) क्ली० रं. જીव. शारीरक.

शारीरक (शारीरं जीवं दुःखं वा अधिकृत्य कृतो ग्रन्थः कन्) क्ली० कं. १ व्यासकृत वेदान्तसूत्र. २ सुश्रुतग्रंथादिनो એકદેश.

शारीरिक (शरीरे भवः ठक्) त्रि० कः-का-कं. देह-

शारुक (शृ उकञ्) त्रि० कः-की-कं. हिंसा करनार, हिंसक.

शार्क (शृ क) पु० कः. साકर.

शार्कर (शर्कराया विकारः अण्) पु० रः. दूधनुं प्रीण.

शार्कर (शर्करा अण्) त्रि० रः-री-रं. પથ્થરના કાંકરાવાળો પ્રદેશવગેરે. शार्करक, शार्करिक.

शार्ङ्ग (शृंगस्य विकारः अण्) त्रि० र्ङः-र्ङी-र्ङं. शींगडानुं बनावेलुं. [धनुष्.

शार्ङ्ग (,,) पु० र्ङ. १ धनुष्. २ विष्णुनुं

शार्ङ्ग (,,) क्ली० र्ङ. आदुं.

शार्ङ्गधर (शार्ङ्ग धृ अच्) पु० रः. १ विष्णु. २ धनुष् धारण करनारो. शार्ङ्गपाणि.

शार्ङ्गिन् (शार्ङ्ग इनि) पु० र्ङी. उपलो शब्द जुओ.

शार्दूल (शृ उकञ् दूक्) पु० लः. १ वाघ. २ शरभ जनवर. ३ ते नामनो એક राक्षस. ४ એક जातनुं पक्षी.

' शार्दूलसिंहर्क्षवृकादिहिंस्रान्
संत्रासयत्वीशधनुः पिनाकः ' शिवकवचम्.

शार्दूलचर्मन् (शार्दूलस्य चर्म) क्ली० मं. वाघनुं चामडुं.

शार्दूलविक्रीडित ( ) क्ली० तं. ते नामनुं ओगणीश अक्षरनुं એક वृत्त (– – –, ᴗ ᴗ –, ᴗ – ᴗ, ᴗ ᴗ –, – – ᴗ, – – ᴗ, –)

' सूर्याश्वैर्यदि मः सजौ सततगाः शार्दूलविक्रीडितम् '
वृत्तरत्नाकरः.

शार्वर (शर्वर्या इदं अण्) क्ली० रं. अत्यंत अंधકार. [तसंबंधी.

शार्वर (,,) त्रि० रः-री-रं. रातनुं, रा-

शार्वर (,,) त्रि० रः-री-रं. घातકी, हिंसક. [२ હલદર.

शार्वरी (शर्वरी अण् ङीप्) स्त्री० री. १ रात्रि, रात.

शार्वरिक (शर्वर्या भवः ठक्) त्रि० कः-का-कं. रातमां होनार.

शाल् (भ्वा० आत्म० सेट् शालते) ओढवुं भारवी.

शाल (शल् घञ्) पु० लः. १ शालिवाहन. २ એક जातनुं माछलुं. ३ ते नामनो એક नद. ४ એક जातनुं आड. ५ आड.

शालग्राम (शालानां वृक्षाणां ग्रामः समूहो यत्र) पु० मः. ते नामनो એક पर्वत. [એક मूर्ति.

शालग्राम (शालग्रामे भवः अण्) पु० मः. विष्णुनी

शालकायन ( ) पु० नः. ते नामनो એક ऋषि. [स्त्री० सूः. व्यासनी माता.

शालंकायनजीवसू (शालंकायनजीवं सूते सू क्विप्)

शालज (शालाज्जायते जन् ड) पु० जः. सर्जरस शब्द जुओ. सालज. [शब्द जुओ.

शालनिर्यास (शालस्य निर्यासः) पु० सः. उपलो

शालपर्णी (शालस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. એક जातनुं आड.

शालभंजिका (शालेन भज्यते भंज् ण्वुल्) स्त्री० का. १ लाકडानी पुतणी. २ वेश्या.

शालभंजी (शालेन भज्यते) स्त्री० जी. लाકडानी पुतणी. [वृक्ष.

शालव (शाल इव वलते वल् ड) पु० वः. लोध्र-

शालवेष्ट (शालस्य वेष्ट इव) पु० ष्टः. शालनिर्यास शब्द जुओ.

शालसार (शालस्य सारः) पु० रः हिंग.

शालसार (शालेषु सारः) पु० रः. वृक्षमां श्रेष्ठ.

शाला (शाल् अच् टाप्) स्त्री० ला. १ घर, गृह. २ ओरडो. ३ वृक्षनी मोटी शाखा. [मुनि.

शालांक (शालः अंकः यस्य) पु० कः. पाणिनि

शालांकी (शाला अंक् अच् ङीष्) स्त्री० की. पुतणी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शालाजिर (शाला अजिर अच्) पु० क्ली० रः-रं. એક જાતનો માટીનો પ્યાલો. [શાક.
शालांजि (शाल अंज् इन्) पु० जिः. એક જાતનું
शालातुरीय (शालातुरे भवः छ) पु० यः. પાણિનિ મુનિ. शालोत्तरीय. [વિદારી.
शालानी (शालमानयति आ नी डीप्) स्त्री० नी.
शालामृग (शालायां गृहे मृग इव) पु० गः. શિયાળ.
शालार (शाल आ रा क) क्ली० रं. નીસરણી, દાદર.
शालावृक (शालायां गृहे वृक इव) पु० कः. १ શિયાળ. २ કુતરો. ३ વાંદરો. ४ મૃગ. ५ બિલાડો.

' लीलालुंठितशारदापुरमहासंपद्भराणां पुरो
विद्यासद्मविनिर्गलत्कणमुषो वल्गन्ति चेत् पामराः ।
अद्यश्वः फणिनां शकुंतशिशवो दन्तावलानां शशाः
सिंहानां च सुखेन मूर्धसु पदं धास्यंति शालावृकाः ' ॥
भामिनीविलासम् ॥

शालि (शल् इन्) पु० लिः. १ ચોખા, ભાત. २ એક જાતનો બિલાડો.

' क्वचिच्छाकाहारी क्वचिदपि च शाल्योदनरुचिः '
भर्तृहरिः.

शालिक (शालाया इदं) त्रि० कः-का-कं. શાળાનું, શાળાસંબંધી. [२ જકાત.
शालिक ( ) पु० कः. १ વણકર.
शालिका ( ) स्त्री० का. વિદારી.
शालिचम (शालिं चमति चम् ड) पु० चः. એક જાતનું શાક.
शालिता (शालिनो भावः तल्) स्त्री० ता. १ યુક્તપણું. २ ભોગવટો, વહીવટ. ३ વિશ્વાસ.
शालित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નરપતિ સાલવણ.
शालिदला (शालेर्दलमिव दलमस्याः) स्त्री० ला. ५-
शालिन् (शाल् णिनि) त्रि० ली-लिनी-लि. (આ શબ્દ સામાન્ય રીતે સમાસને છેડે આવે છે) १ યુક્ત. २ શોભનાર.
शालिनीकरण (अशालीनः शालीनः लज्जितः क्रियतेऽनेन शालिन च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. તિરસ્કાર.
शालिपर्णी (शालिरेव पर्णान्यस्याः डीप्) स्त्री० र्णी. સાલવણ.
शालिपिष्ट (शालेः पिष्ट इव) क्ली० ष्टं. ચટિક.
शालिवाहन (शालिर्वाहन मस्य) पु० नः. તે નામનો એક રાજા.
शालिहोत्र (शालि हु ष्ट्रन्) पु० त्रः. १ ઘોડો. २ અશ્વશાસ્ત્ર કરનાર તે નામનો એક મુનિ.
शाली (शाल् अच् डीप्) स्त्री० ली. ડાળું છડું, શાહછડું. [નાનું, બેશરમ, નિર્લજ્જ.
शालीन (शालामर्हति ख) त्रि० नः-ना-नं. લાજવિ-
शालीनता (शालीनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. નિર્લજ્જપણું, બેશરમ હોવું તે. [જુઓ.
शालीनत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
शालु (शाल् उण्) पु० लुः. १ દેડકો. २ કષાયદ્રવ્ય. ३ ચોર નામનું સુગંધિ દ્રવ્ય.
शालु (,,) क्ली० लु. કમલનું મૂલ.
शालुक (शालु स्वार्थे कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. शालूक. [જળપિપળ.
शालूक (शाल् उकञ्) क्ली० कं. १ કમલનું મૂળ. २
शालेय (शालायां भवः ढक्) त्रि० यः-या-यं. શાલમાં હોનાર. [જુઓ.
शालेय (,,) पु० यः. મધુરિકા શબ્દ
शालेया (शाले भवा) स्त्री० या. મિશ્રેયા શબ્દ જુઓ. [એક ગામ.
शालोत्तर (शालः उत्तरेऽस्य) पु० रः. તે નામનું
शालोत्तरीय (शालोत्तरे भवः ढक्) पु० यः. પાણિનિ મુનિ. [२ તે નામનો એક દ્વીપ.
शाल्मल (शाल् मलच्) पु० लः. १ સીમળાનું ઝાડ.

' शाल्मलस्येश्वराधीरो वपुष्मांस्तत्सुताञ् शृणु ।
तेषां तु नामसंचारैः सप्त वर्षाणि तानि वै ' ॥
विष्णुपुराणम् ॥

शाल्मलि (शाल मलिच्) पु० लिः. १ સીમળાનું ઝાડ. २ ભોચરસ. ३ તે નામનો એક દ્વીપ. शाल्मली.

' शाल्मली शीतला स्वच्छा रसे पाके रसायनी ।
शेष्मला स्निग्धवीर्याजा च वृंहणी रक्तपित्तजित् '
भावप्रकाशः ॥

शाल्मलिक (शाल्मलि कै क) पु० कः. રોહિતક વૃક્ષ.
शाल्मलिवेष्ट (शाल्मलि वेष्ट् अण्) पु० ष्टः. ભોચરસ.
शाल्मलिवेष्टक (शाल्मलिवेष्टः कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
शाल्व (शाल् व) पु० ल्वः. તે નામનો એક દેશ. २ શાલ્વ દેશનો રાજા.
शाव (शवस्येदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. મડદાનું, મડદાસંબંધી.
शाव (शव् घञ्) पु० वः. બાલક, બચ્ચું.
शावक (शाव कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
शावर (शव् भिच् अरन्) पु० रः. १ પાપ. २ અ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पराध. ३ लोध्रवृक्ष. [शबरस्यापत्यं. शबरस्वामिकृत मीमांसाशास्त्रनुं भाष्य.

शावर (शबरस्येदं अण्) त्रि० र:-री-रं. शबरनुं,

शावर (शबरेण प्रोक्तं अण्) क्ली० रं. शबरस्वामिकृत मीमांसाशास्त्रनुं भाष्य.

शावरमेदाक्ष (,,) क्ली० क्षं. तांबुं.

शावरी (शबर अण् ङीप्) स्त्री० री. १ એક જાતनी विद्या. २ शङ्खिणी. [यमनुं.

शाश्वत (शश्वत् अण्) त्रि० त:-ती-तं. नित्य, हा- 'तेषां शान्तिः शाश्वती नेतरेषाम्'.

शाश्वत (,,) पु० त:. १ शिव. २ व्यास.

शाश्वत (,,) क्ली० तं. स्वर्ग.

शाश्वती (,, ङीप्) स्त्री० ती. पृथ्वी.

शाष्कुल (शष्कुली अण्) त्रि० ल:-ली-लं. मांस खानार.

शास् (अदा० पर० सेट् शास्ते) १ शासन करवुं. २ उपदेश-बोध आपवो. ३ ખબર કરવી. ४ शिक्षा करवी. ५ सलाह आपवी; अनु (अनुशास्ति) १ ताबे राखवुं, नियममां राखवुं. २ सलाह आपवी. ३ शिक्षा करवी; आ (आशास्ति) १ हुकम करवो, आज्ञा करवी. २ (आशास्ते) आशीर्वाद देवो. ३ ઇચ્છવું. ४ वखाणवुं; प्र (प्रशास्ति) १ ताबामां-नियममां राखवुं. २ हुकम करवो. ३ शीखववुं, बोध-उपदेश करवो. ४ शिक्षा करवी. ५ (प्रशास्ते) विज्ञप्ति करवी, अरज करवी.

'इदं कविभ्यः पूर्वेभ्यो नमोवाकं प्रशास्महे'

उत्तररामचरितम्.

शासन (शास् ल्युट्) क्ली० नं. १ हुकम. २ राजाએ आपेली भूमि. ३ लखेलो दस्तावेज.

शासनहर (शासनं हरति हृ अच्) पु० र:. आज्ञा उठावनार दूत. [नार.

शासितृ (शास् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. शासन करनार.

शास्तृ (शास् तृच्) त्रि० स्ता-स्त्री-स्तृ. उपलो शब्द जुओ. [राज्ञ. ३ उपाध्याय. ४ बुद्ध.

शास्तृ (,,) पु० स्ता. १ बाप. २

शास्त्र (शास् ष्ट्रन्) क्ली० स्त्रं. १ शास्त्र. २ हितानुशासन ग्रंथ.

'यस्यं नास्ति स्वयं प्रज्ञा शास्त्रं तस्य करोति किम्'

पञ्चतन्त्रम्.

शास्त्रकृत् (शास्त्रं करोति कृ क्विप्) पु० त्-द्. १ ऋषि. २ शास्त्र करनारो.

शास्त्रगंड (शास्त्रं गंडेऽस्य) पु० ड:. शास्त्रवेत्ता.

शास्त्रचक्षुस् (शास्त्रस्य चक्षुः) क्ली० क्षुः. व्याकरण. [शास्त्र जाणनार.

शास्त्रज्ञ (शास्त्रं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. शास्त्रज्ञपणुं. [शब्द जुओ.

शास्त्रज्ञता (शास्त्रज्ञस्य भावः तल्) स्त्री० ता. शास्त्र-

शास्त्रज्ञत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो

शास्त्रज्ञान (शास्त्रस्य ज्ञानं) क्ली० नं. शास्त्रनुं ज्ञान.

शास्त्रतत्त्व (शास्त्रस्य तत्त्वं) क्ली० त्वं. शास्त्रनुं तत्त्व.

शास्त्रतत्त्वज्ञ (शास्त्रतत्त्वं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. शास्त्रना तत्वने जाणनार. २ जोषी.

शास्त्रतस् (शास्त्र तसिल्) अव्य० तः. शास्त्रप्रमाणे, शास्त्रानुसार. [शास्त्रमां निपुण.

शास्त्रदर्शिन् (शास्त्रं पश्यति) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि.

शास्त्रदृष्ट (शास्त्रेण शास्त्रे वा दृष्टं प्रतिपादितं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. शास्त्रमां प्रतिपादन करेलुं, शास्त्रोक्त.

'तदहं यष्टुमिच्छामि शास्त्रदृष्टेन कर्मणा'

रामायणम्.

शास्त्रविद् (शास्त्रं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. शास्त्र जाणनार. [देश.

शास्त्रशिल्पिन् (शास्त्रशिल्प इनि) पु० ल्पी. काश्मीर

शास्त्रसिद्ध (शास्त्रे सिद्धं) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. शास्त्रवडे निर्णय करायलुं, शास्त्रथी निश्चित थयलुं.

शास्त्रातिक्रम (शास्त्रस्य अतिक्रमः) पु० मः शास्त्रनुं उल्लंघन. [स्त्रमां कुशल.

शास्त्राभिज्ञ (शास्त्रस्य अभिज्ञः) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. शा-

शास्त्रिन् (शास्त्रं वेत्त्यधीते वा इनि) त्रि० स्त्री-स्त्रिणी-स्त्रि. १ शास्त्र जाणनार. २ शास्त्रनो अभ्यास करनार, शास्त्री. [स्त्रमां कहेलो धर्मवगेरे.

शास्त्रीय (शास्त्रेण विहितः छ) त्रि० यः-या-यं. शा-

शास्त्रोक्त (शास्त्रेण शास्त्रे वा उक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. शास्त्रमां कहेलुं, शास्त्रे कहेलुं. [वाक्यपद.

शास्त्र (शास् यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. शासन करशि (स्वा० उभय० अनिट् शिनोति-शिनुते) १ धार काढवी. २ पातળું करवुं. [३ शांति.

शि (शो कि) पु० शिः १ शिव. २ साउं नसीब.

शिंशपा (शिवं पाति पा क षषो०) स्त्री० पा. शीशमनुं झाड.

'शिंशपा कटुका तिक्ता कषाया शोषकारिणी ।
उष्णवीर्या हरेन्मेदः कुष्ठचित्रवमिकृमीन् ' ॥

भावप्रकाशः ॥

शिकु (शिच् कु) त्रि० कुः-कुः-कु. १ आळसु, सुस्त. २ कामकाजविनानुं

शिक्थ (शिच् थक् कुक्) क्ली० क्थं. भीणु.

शिक्थक (शिक्थं स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो शब्द

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ. [જવાની દોરી.

शिक्य (शि यत् कुक्) क्ली० क्यं. १ સીકું. २ તા-

शिक्यित (शिक्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ શીકા-માં લટકાવેલું. २ શીકામાં લીધેલું.

शिक्ष् (भ्वा० आत्म० सेट् शिक्षते) શીખવું.

'स्वं स्वं चरित्रं शिक्षेरन्' मालविकाग्निमित्रम्.

शिक्षक (शिक्ष् ण्वुल्) त्रि० कः-क्षिका-कं. શીખવ-નાર, શિક્ષક. [पालायक.

शिक्षणीय (शिक्ष् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. શીખ-

शिक्षा (शिक्ष अङ् टाप्) स्त्री० क्षा. १ વર્ણસ્વરાદિના ઉચ્ચારણભેદને જણાવનાર તે નામનું વેદનું એક અંગ. २ અભ્યાસ, શીખવું તે. ३ શ્યેનાક વૃક્ષ.

'वर्णस्वरादुच्चारणप्रकारो यत्रोपदिश्यते सा सिक्षा'

ऋग्वेदभाष्यम्.

शिक्षाकर (शिक्षां करोति कृ अच्) पु० रः. व्यास.

शिक्षाकर (,,) त्रि० रः-रा-रं. शिक्षा કરનાર.

शिक्षित (सिक्षा इतच् शिक्ष् क्त वा) त्रि० तः-ता-तं. १ હુશિયાર, નિપુણ. २ તાલીમ આપેલું. ३ પાળેલું. ४ શીખેલું. [णीय शब्द जुओ.

शिक्षितव्य (शिक्ष् तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. शिक्ष-

शिक्षिताक्षर (शिक्षितानि अक्षराणि येन) त्रि० रः-रा-रं. १ ભણેલું. २ ચેલો. [शब्द जुओ.

शिक्ष्य (शिक्ष् यत्) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं. शिक्षणीय

शिख् (भ्वा० पर० सेट् शिंखति) જવું.

शिखंड (शिखाममति अम् ड तस्य नेत्वम्) पु० डः. १ મોરનું પીછું. २ ચૈાલકર્મ કરતી વખતે માથા-ના પડખે જે કાનશિયા રાખે છે તે.

शिखंडक (शिखंड इव कन्) पु० कः. ચૈાલકર્મ કરતી વખતે માથાના પડખે જે કાનશિયા રાખે છે તે. शिखंडिका.

शिखंडिक (शिखंडोऽस्त्यस्य ठक्) पु० कः. કુકડો.

शिखंडिन् (शिखंडोऽस्त्यस्य इनि) पु० डी. १ મોર. २ કુકડો. ३ મોરનું પીછું. ४ બાણ. ५ દ્રુપદ રા-જાનો પુત્ર. [२ स्वर्णयुथिका. ३ जुही.

शिखंडिनी (शिखंडिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ ચણોઠી.

शिखर (शिखा अरच्) क्ली० रं. १ પર્વતની ટોચ. २ અંત.

शिखर (शिखा अरच्) पु० क्ली० रः-रं. १ વૃક્ષની ટોચ. २ ડુંગર ઉભા થયાં તે. ३ ટોચ. ४ એક જાતનું રત્ન. ५ તલવારવગેરેની અણી. ६ સુકું ઘાસ, ખડ. ७ મૂર્વાલતા.

शिखरवासिन् (शिखरे वसति वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. ટોચ ઉપર રહેનાર.

शिखरवासिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. દુર્ગા [વાળું, ટોચવાળું.

शिखरिन् (शिखर इनि) त्रि० री-रिणी-रि. शिखर-

शिखरिन् (,,) पु० री. १ પર્વત. २ ઝાડ. ३ અધાડો. ४ મજબુત કિલ્લો. ५ કોયષ્ટિ.

शिखरिणी (शिखर इनि ङीप्) स्त्री० णी. १ તે નામનો એક છંદ. (⏑ – –, – – –, ⏑ ⏑ ⏑, ⏑ ⏑ –, – ⏑ ⏑, ⏑ –). २ ઉત્તમ સ્ત્રી. ३ દુંટી-ઉપરની વાળની પંક્તિ. ४ એક જાતનું સ્વાદિષ્ઠ ભોજન. ५ મલ્લિકા.

'रसैः रुद्रैश्छिन्ना यमनसभला गः शिखरिणी'

वृत्तरत्नाकरः.

शिखा (शी खक्) स्त्री० खा. १ અગ્નિ. २ અગ્નિની જ્વાલા. ३ માથાના મધ્યના કેશની લટ. ४ કામ-જ્વર. ५ ટોચ, શિખર. ६ લાંગલિકી. ७ પ્રધાન.

'निबद्धशिख आसीनो द्विज आचमनं चरेत्।

कृत्वोपवीतं सव्येऽंसे वाङ्मनःकायसंयतः'॥

शिखाकंद (शिखेव कंदो यस्य) क्ली० दं. ગાજર.

शिखातरु (शिखाया दीपशिखायास्तरुरिव) पु० रुः. દીવી, શુભાદાની. [ધારણ કરનાર.

शिखाधर (शिखा धृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. शिखा

शिखाधर (,,) पु० रः. १ મોર. २ જંબુદ્વીપ નામનો જૈન સાધુ.

शिखाधार (शिखां धारयति) पु० रः. મોર.

शिखामूल (शिखेव मूलमस्य) क्ली० लं. ગાજર.

शिखामूल (शिखाया मूल) क्ली० लं. शिખાનું મૂળ.

शिखालु (शिखा आलुच्) पु० लुः એક જાતનું ઝાડ. [ખાવાળું.

शिखावत् (शिखा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. शि-

शिखावत् (,,) पु० वान्. १ અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ. ३ કેતુગ્રહ. [લતા.

शिखावती (शिखा मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. મૂર્વા-

शिखावर (शिखां वृणोति वृ अच्) पु० रः પનસનું ઝાડ. [ક જાતનું ઝાડ.

शिखावल (शिखा वलच्) पु० लः १ મોર. २ એ-

शिखावल (,,) त्रि० लः-ला-लं. शिખા-વાળું. [शब्द जुओ.

शिखावृक्ष (शिखाया वृक्ष इव) पु० क्षः शिखातरु

शिखावृद्धि (शिखायाः वृद्धिः) स्त्री० द्धिः કરજઉ-પર હમેશાં ચઢતું વ્યાજ.

शिखिकंठ (शिखिनो मयूरस्य कण्ठस्तद्वर्णोऽस्त्यस्य) क्ली० ठं. મોરયુથુ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शिखिग्रीव (शिखिनो मयूरस्य ग्रीवा तद्वर्णोऽस्त्यस्य) पु० वः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભાડો.

शिखिध्वज (शिखिनो वह्नेर्ध्वज इव) पु० जः ધૂ-

शिखिध्वज (शिखी मयूरो ध्वजो यस्य) पु० जः કાર્તિકસ્વામી. [વાળું.

शिखिन् (शिखा इनि) त्रि० खी-खिनी-खि. શિખા-

शिखिन् („) पु० खी. १ વહ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. ૩ કેતુગ્રહ. ૪ મોર. ૫ કુકડો. ૬ ઝાડ. ૭ બલદ. ૮ ધોડો. ૯ પર્વત. ૧૦ બાકરાના વાળ. ૧૧ બ્રાહ્મણ. ૧૨ દીવો. ૧૩ બાણ.

' क्रोधमयशिखिशिखापटलैः '

शिशुपालवधम्.

' उष्णालुः शिशिरे निषीदति तरोर्मूलालवाले शिखी '

विक्रमोर्वशीयम्

शिखिपुच्छ (शिखिनः पुच्छं) क्ली० च्छं. મોરનું પૂછડું. [ઝાડ

शिखिप्रिय (शिखिन् प्री क) पु० यः નાના બોરનું

शिखिमंडल (शिखिनां मंडलमिव यत्र) पु० लः પરુષવૃક્ષ. [સ્ત્રી० દા. અજમોદા.

शिखिमोदा (शिखिनः अजलोम्न इव मोदो यस्याः)

शिखिरूप (शिखी शिखावान् यूप इव) पु० पः એક જાતનો મૃગ. [कः કોળું.

शिखिवर्धक (शिखिनं वर्धयति वृध् णिच् ण्वुल्) पु०

शिखिवाहन (शिखी वाहनं यस्य) पु० नः કાર્તિકસ્વામી. [કલગી. ૨ અગ્નિની શિખા.

शिखिशिखा (शिखिनः शिखा) स्त्री० खा. ૧ મોરની

शिखिशेखर (शिखिनः शेखरं) क्ली० रं. મોરની કલગી. [શાક.

शिग्रु (शि रुक् गुक्) पु० ग्रुः ૧ શરગવાનું ઝાડ. ૨

शिग्रुज (शिग्रुतो जायते जन् ड) क्ली० जं. શરગવાનું બી.

शिग्रुमूल (शिग्रोर्मूलं) क्ली० लं. શરગવાનું મૂળ.

शिग्रुबीज (शिग्रोर्बीजं) क्ली० जं. શરગવાનું બી. શોભાંજનબીજ.

शिघ् (भ्वा० पर० सेट् शिंघति) સુંઘવું.

शिंघाण (शिघि आणक्) क्ली० णं. ૧ કાચનું પાત્ર. ૨ લોઢાનો કીટો. ૩ લીંટ, શેડા.

शिंघाणक (शिंघाण स्वार्थे क) क्ली० कं. લીંટ, શેડા, નાકનો મેલ.

शिंघाणक ( ) पु० कः. શ્લેષ્મ

शिंघित (शिघि क्त) त्रि० तः ता-तं. સુંઘેલું.

शिज् (चुरा० उभय० सेट् शिंजयति-ते) અવ્યક્ત અવાજ કરવો.

शिज् (अदा० आत्म० सेट् शिंक्ते) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [કંદોરો.

शिंजाजका ( ) स्त्री० का. કટિમેખલા,

शिंजा (शिज् अच् टाप्) स्त्री० जा. ધનુષ્ની દોરી.

शिंजा (शिज् अङ् टाप्) स्त्री० जा. ભૂષણનો અવાજ.

शिंजित (शिज् क्त) क्ली० तं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' मंजुमंजीरशिंजितमनोहरमंबिकायाः '

काव्यप्रकाशः.

शिंजिनी (शिजि णिनि) स्त्री० नी. ૧ ધનુષ્ની દોરી. ૨ નૂપુર, ટોડા.

शिट् (भ्वा० पर० सेट् शेटति) અનાદર કરવો.

शिति (शि शी वा क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ દુબળું, કૃશ, નબળું. ૨ શરાણે ચઢાવેલું. ૩ ધાર કાઢેલું.

शितद्रु (शित द्रु कु) स्त्री० द्रुः. સતલજ નદી.

शितधार (शिता धारा यस्य) त्रि० रः-रा-रं. તીક્ષ્ણ ધારવાળું. [ધઉં.

शितशूक (शितः शूको यस्य) पु० कः. ૧ જવ. ૨

शिताग्र (शितं अग्रं यस्य) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. તીક્ષ્ણ અણીવાળું. [કાળો વર્ણ. ૩ ધોળો વર્ણ.

शिति (शि क्तिच्) पु० तिः. ૧ ભૂર્જપત્રનું ઝાડ. ૨

शिति („) त्रि० तिः-तिः-ति. ૧ કાળું. ૨ ધોળું.

शितिकंठ (शितिः नीलः कंठो यस्य) पु० ठः. ૧ શિવ. ૨ મોર. ૩ એક જાતનું પક્ષી.

' अवनतशितिकंठकंठलक्ष्मी-

मिह दधति स्फुरिताणुरेणुजालाः ' शिशुपालवधम्.

शितिचार ( ) पु० रः. એક જાતનું શાક.

शितिच्छद (शितिः छदो यस्य) पु० दः. હંસ.

शितिपक्ष (शितिः पक्षो यस्य) पु० क्षः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રત્ન.

शितिरत्न (शिति रत्नम्) क्ली० त्नं. એક જાતનું

शितिसारक (शितिः शुभ्रः सारो यस्य कप्) पु० कः. એક જાતનું ઝાડ.

शितेषु (शितः इषुः) पु० षुः. તીક્ષ્ણ બાણ.

शिथिल (श्लथ् किलच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ ઢિલું, પોચું. ૨ નબળું. ૩ આલસ. ૪ મંદ.

' अशिथिलगुणबन्धाः सत्यसंधा नरेन्द्रा

जललिपिरिति कामं संगिरन्तां गिरं ताम् '

रामायणचम्पूः.

शिथिलता (शिथिलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. શિથિલપણું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शिथिलत्व („ त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લ થયલું.

शिथिलित (शिथिल इतच्) त्रि० तः-ता-तं. शिथि-

शिथिलीकरण (शिथिल च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. शिथिल કરવું તે.

शिथिलीकृत (शिथिल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. शिथिल કરેલું. [तं. शिथिल थयलुं.

शिथिलीभूत (शिथिल च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-

शिति (शि तिक्) पु० तिः. યદુવંશમાં પેદા થયલો તે નામનો એક ક્ષત્રિય. [શબ્દ જુઓ.

शिपविष्ट (शिपिविष्टः पृषो०) पु० ष्टः. शिपिविष्ट

शिपि (शी पा कि) पु० पिः किरण.

शिपि („) क्ली० पि. જલ, પાણી.

शिपिविष्ट (शिपौ विष्टमस्य) पु० ष्टः. १ મહેશ્વર. २ વિષ્ણુ. ३ તાલિયો માણસ. ४ ખરાબ ચામડી.

'नैकरूपो बृहद्रूपः शिपिविष्टः प्रकाशनः'

विष्णुसहस्रनामावलिः.

शिप्र (शि रक् पुक्) पु० प्रः. તે નામનું એક સરોવર.

'ततो हिमवतः प्रस्थे प्रतीच्यां तत्पुरस्य च ।
शिप्रं चाप्य सरः पूर्णं ददृशुर्द्रुहिणादयः' ॥

कालिकापुराणम् ॥

शिप्रा (टाप्) स्त्री० प्रा. ઉજ્જયિની પાસેથી વહેનારી તે નામની એક નદી.

'शिप्रावातः प्रियतम इव प्रार्थनाचाटुकारः'

मेघदूतम्.

शिफा (शि फक्) स्त्री० फा. १ વૃક્ષનું જટાકાર મૂલ. २ સુવા. ३ હલદર. ४ નદી. ५ બા. ६ કમલનું મૂલ. [फाक.

शिफाकंद (शिफेव कंदः) पु० दः. પદ્મમૂલ. शि-

शिफाधर (शिफा अधरा यस्मात्) पु० रः. શાખા.

शिफारुह (शिफायां रोहति रुह् क) पु० हः. વડનું ઝાડ.

शिव (शन् डिवच्) पु० वः. એક જાતનું ઝાડ.

शिवा („ टाप्) स्त्री० वा. शि ग. शिवि, शिवी. [જુઓ.

शिविका (शिवी स्वार्थे क) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ

शिवीधान्य (शिवीजातं धान्यं) क्ली० न्यं. शिंगभांथी પેદા થતું ભગવગેરે અનાજ.

शिवीपर्णी (शिवीव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. જંગલી ભગ. शिवीपर्णिका.

शिर (शॄ क) क्ली० रं. १ માથું. २ પીપળીમૂળ.

शिरःपीडा (शिरसः पीडा) स्त्री० डा. માથું દુઃખવું તે, માથાની પીડા, મસ્તકવ્યથા.

शिरःफल (शिर इव फलं यस्य) पु० लः. નાળિયેર.

शिरज (शिरे जायते जन् ड) पु० जः. કેશ.

शिरस् (शॄ असुन्) क्ली० रः. १ માથું. २ ટોચ, શિખર. ३ પ્રધાન. ४ સેનાનો અગ્રભાગ.

शिरसिज (शिरसि जायते जन् ड) पु० जः. કેશ.

शिरोज. [એ શબ્દ જુઓ.

शिरसिरुह (शिरसि रोहति रुह् क) पु० हः. ઉપ-

शिरस्क (शिरसि कायति कै क) क्ली० स्कं. પાઘડી-વગેરે શિરસ્ત્રાણ. [જુઓ.

शिरस्त्र (शिरः त्रायते त्रै क) क्ली० स्त्रं. ઉપલો શબ્દ

शिरस्त्राण (शिरः त्रायतेऽनेन त्रै ल्युट्) क्ली० णं. शिरस्क શબ્દ જુઓ.

'अपनीतशिरस्त्राणाः' रघुवंशम्.

शिरस्य (शिरसि भवः यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. માથા ઉપર હોનાર.

शिरस्य (शिरसि भवः यत्) पु० स्यः. નિર્મલ કેશ.

शिरस्स्थ (शिरसि तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. માથે રહેનાર.

शिरस्स्थ („) पु० स्थः. સરદાર.

शिरा (शॄ क टाप्) स्त्री० रा. શરીરમાંહેની મોટી નસ.

शिरापत्र (शिरेव पत्रं यस्य) पु० त्रः. એક જાતનું ઝાડ.

शिराल (शिरा लच्) त्रि० लः-ला-लं. શિરાવાળું.

शिराल („) क्ली० लं. કરમદું.

शिरालक (शिरा ल कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ઝાડ.

शिरालक (शिरा अल् णुल्) पु० कः. એક જાતનું

शिरावृत्त (शिरेव वर्त्तते वृत् क्त) क्ली० त्तं. રીંગણ.

शिरि (शॄ कि) पु० रिः. १ બાણ. २ ખડ્ગ. ३ ભારી નાખનાર. ४ તીડ.

शिरीष (शॄ ईषन्) पु० षः. સરસડાનું ઝાડ.

'छेत्तुं वज्रमणीञ् शिरीषकुसुमप्रान्तेन संनह्यते'

भर्तृहरिः.

शिरोगृह (शिरस्स्थं गृहं) क्ली० हं. અગાશી.

शिरोज (शिरसि जायते जन् ड) पु० जः. કેશ.

शिरोधरा (शिरो धरति धृ अच् टाप्) स्त्री० रा. ગ્રીવા, ડોક. [એ શબ્દ જુઓ.

शिरोधि (शिरो धीयतेऽत्र धा कि) स्त्री० धिः. ઉપ-

शिरोमणि (शिरसि धार्यो मणिः) पु० णिः. १ માથા ઉપર ધારણ કરવાલાયક મણિ. २ શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ.

शिरोमर्मन् (शिरसि मर्म यस्य) पु० र्मा. કુડાર,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भूंड. [मणि शब्द जुओ.

शिरोरत्न (शिरसि धार्यं रत्नं) क्ली० त्नं. शिरो-

शिरोरुजा (शिरसि रुजा) स्त्री० जा. माथानो रोग.

शिरोरुह् (शिरसि रोहति रुह् क्विप्) पु० ट्-ड्. केश.

शिरोरुह् (,, रुह् क) पु० हः. उपलो शब्द जुओ.

शिरोरोग (शिरसो रोगः) पु० गः. माथानो रोग.

' अथातः शिरोरोगविज्ञानीयमध्यायं व्याख्यास्यामः ॥
शिरो रुजति मर्त्यानां वातपित्तकफैस्त्रिभिः ।
संनिपातेन रक्तेन क्षयेण कृमिभिस्तथा ' ॥

सुश्रुतः ॥

शिरोवल्ली (शिरस्था वल्ली) स्त्री० ल्ली. भोरनी क-लगी.

शिरोवृत्त (शिर इव वृत्तं) क्ली० त्तं. तीभां, भरी.

शिरोवेष्ट (शिरसो वेष्टः वेष्ट घञ्) पु० ष्टः. पाघडी, ईंटो, टोपी. [ब्द जुओ.

शिरोवेष्टन (शिरस् वेष्ट् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो श-

शिल् (तुदा० पर० सेट् शिलति) वीणवुं, दाणे दाणे लेवुं, कणे कणे लेवुं. [वीणवा ते.

शिल (शिल् क) क्ली० लं. खेतरमां पडेला दाणा

शिलकर्णी (शिलेव कर्णमस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. એક જાતનું ઝાડ.

शिला (शिल् क टाप्) स्त्री० ला. १ पथ्थर. २ म-णशल. ३ ઉંબરો. ४ रतंभनुं भाथुं.

' गंगातीरे हिमगिरिशिलाबद्धपद्मासनस्य
ब्रह्मध्यानाभ्यसनविधिना योगनिद्रां गतस्य '

भर्तृहरिः.

शिलाकुट्टक (शिलां कुट्टयति कुट् ण्वुल्) पु० कः. पथ्थर भांगवानुं टांकणुं.

शिलाकुट्टक (शिलया कुट्टति कुट् ण्वुल्) पु० कः. એક જાતનો वानप्रस्थ. [णशल.

शिलाकुसुम (शिलायाः कुसुममिव) क्ली० मं. भं-

शिलाघन (शिलेव घनः) त्रि० नः-ना-नं. पथ्थर જેવું કઠણ. [पाषाणथरी पेदा थनार.

शिलाज (शिलातो जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं.

शिलाज (,,) क्ली० जं. १ मणशल. २ लोहुं. [२ गेरु.

शिलाजतु (शिलाजातं जतु) क्ली० तु. १ शेलारस.

' निदाघे घर्मसंतप्ता धातुसारंधरा धराः ।
निर्यासवत् प्रमुञ्चन्ति तच्छिलाजतु कीर्तितम् ' ॥

भावप्रकाशः ॥

शिलाजिन् (शिला जि क्विप्) स्त्री० त्-द्. शेलारस.

शिलांजनी ( ) स्त्री० नी. એક જા-तनुं ઝાડ.

शिलाटक (शिलेव अटति अट् ण्वुल्) पु० कः. १ धरनो उपलो भाग; आगाशीवगेरे. २ शेरडो.

शिलात्मज (शिलाया आत्मज इव) पु० जः. लोहुं.

शिलात्मिका (शिलेव आत्म यस्य कप्) स्त्री० का. सोनुं वगेरे आणवानी मूश.

शिलादद्रु (शिलाया दद्रुरिव) पु० द्रुः. शेलारस.

शिलाधातु (शिलाया धातुः चरमधातुरिव) पु० तुः. १ खडी. २ गेरु. [साधन.

शिलापुत्र (शिलाया पुत्र इव) पु० त्रः. वाटवानुं

शिलापुत्रक (शिलापुत्रः कन्) पु० कः. उपलो श-ब्द जुओ.

शिलापुष्प (शिलायाः पुष्पमिव) क्ली० ष्पं. मणुशल.

शिलाभव (शिलायां भवति) क्ली० वं. शैलेय शब्द जुओ.

शिलाभेद (शिलां भिनत्ति भिद् अण्) पु० दः. १ એક જાતનું ઝાડ. २ पथ्थर भांगवानुं टांकणुं.

शिलामय (शिला मयट्) त्रि० यः-यी-यं. पथ्थरनुं બનાવેલું. [કેળ.

शिलारंभा (शिलेव रंभा) स्त्री० भा. એક જાતની

शिलारस (शिलाया रस इव) पु० सः. शेलारस.

शिलावल्का (शिलेव कठिनो वल्को यस्याः) स्त्री० ल्का. એક જાતનું ઝાડ. शिलात्वच्.

शिलावृष्टि (शिलाया वृष्टिः) स्त्री० ष्टिः. पथ्थरनो वरसाद. [लेय शब्द जुओ.

शिलाव्याधि (शिलाया व्याधिरिव) पु० धिः शै-

शिलासन (शिला आसनं यस्य) क्ली० नं. शैलेय श-ब्द जुओ. [आसन.

शिलासन (शिलानिर्मितं आसनं) क्ली० नं. पथ्थरनुं

शिलासार (शिलायाः सार इव) क्ली० रं. लोहुं.

शिलि (शिल् कि) पु० लिः. भूर्जपत्रनुं ઝાડ.

शिलि (,,) स्त्री० लिः. ઉંબરો. शिली.

शिलिंद (शिलिं ददाति दा क) पु० दः. એક જાત-नुं भाछलुं.

' शिलिंदः श्लेष्मलो बल्यो विपाके मधुरो गुरुः ।
आमवतकरो ह्यो वातपित्तहरो मतः ' ॥

राजवल्लभः ॥

शिली (शिल् कि ङीप्) स्त्री० ली. १ ઉંબરો. २ रतंभनुं भाथुं. ३ देडकी.

शिलींध्र (शिलीं धरति धृ क) क्ली० ध्रं. १ केणानुं फूल. २ आकाशमांथी पडता करा. ३ कागडानी टोपी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'कर्तुं यच्च प्रभवति महीमुच्छिलींन्ध्रामवन्ध्याम्'
मेघदूतम्.

शिलींध्रक (शिलींध्रं कन्) क्ली० कं. કાગડાની ટોપી.
शिलीपद (शिलीव पदमस्मात्) पु० दः. श्लीपद शब्द જુઓ.
शिलीमुख (शिलीव मुखमस्य) पु० खः. ૧ ભમરો. ૨ બાણ. ૩ જડ, બેવકુફ. ૪ યુદ્ધ.
शिलोच्चय (शिलानामुच्चयो यत्र) पु० यः. પર્વત.
शिलोञ्छ (शिला उञ्छ् अच्) पु० च्छः. દાણે દાણા વીણવા તે.
शिलोत्थ (शिलाया उत्तिष्ठति उत् स्था क) त्रि० त्थः-त्था-त्थं. પથ્થર થકી પેદા થનાર.
शिलोत्थ (,,) क्ली० त्थं शैलेय शब्द જુઓ. [ઉત્પન્ન થનાર
शिलोद्भव (शिलाया उद्भवति) क्ली० वं. પથ્થરથકી
शिलौकस् (शिला ओकः अस्य) पु० काः. ગરુડ.
शिल्प (शिल् पक्) क्ली० ल्पं. ૧ ચિત્રકળાવગેરે કારીગરી. ૨ શરવો.
'मृदुध्रुवक्षिप्रचरे ज्ञे गुरौ वा खलग्रगे।
विधौ ज्ञजीववर्गस्थे शिल्पारंभः प्रशस्यते' ॥
शिल्पकर्मन् (शिल्पं कर्म) क्ली० र्मं. કારીગિરીનું કામ, હુન્નરનું કામ.
शिल्पकार (शिल्पं करोति) पु० रः કારીગર, હુન્નરમંદ. शिल्पकारिन्. [કે જાતનું તૃણ.
शिल्पका (शिल्पमिव कायति कै क) स्त्री० का. એ-
शिल्पविद्या (शिल्पस्य विद्या) स्त्री० द्या. કારીગિરીની વિદ્યા.
शिल्पशाला (शिल्पार्थं शाला) स्त्री० ला. જ્યાં કારીગર પોતાનું કામ કરે છે તે જગો.
शिल्पिन् (शिल्प इनि) त्रि० ल्पी-ल्पिनी-ल्पि. કારીગર, હુન્નરમંદ.
शिल्पिन् (शिल्प इनि) पु० ल्पी. નખલો.
शिल्पिनी (शिल्पिन् ङीप्) स्त्री० नी. કોલદલ ઔષધિ.
शिव (शो वन्) क्ली० वं. ૧ મંગલ. ૨ સુખ. ૩ અદ્વૈત બ્રહ્મ. ૪ સૈંધવ. ૫ સમુદ્રનુંલવણ. ૬ જલ. ૭ ધોળો ટંકણખાર.
'शिवमद्वैतं तुरीयं मन्यन्ते'
श्रुतिः
शिव (,,) पु० वः ૧ મહાદેવ. ૨ દેવ. ૩ મોક્ષ. ૪ ગુગળ. ૫ વેદ. ૬ કાળો ધંતૂરો. ૭ પારદ, પારો. ૮ લિંગ. ૯ ઢોરને બાંધવાનો ખીલો કે થાંભલો. ૧૦ પુંડરીક વૃક્ષ. ૧૧ તે નામનો એક યોગ.
'शिवमगात्मजया च कृतेर्ष्यया
सकलहंसगणं शुचिमानसम्'
किरातार्जुनीयम्.
शिव (,,) त्रि० वः-वा-वं. ૧ સુખી. ૨ માંગલિક.
शिवक (शिव कन्) पु० कः ૧ ઢોરને બાંધવાનો ખીલો કે થાંભલો. ૨ ખીલો.
शिवकर (शिवं करोति) त्रि० रः-रा-रं. સુખ કરનાર, મંગલ કરનાર. [गलग्रह.
शिवघर्मज (शिवघर्माज्जायते जन् ड) पु० जः મં-
'पुरा दक्षविनाशाय कुपितस्य त्रिशूलिनः।
अपतद्भीमवक्त्रस्य स्वेदबिन्दुर्ललाटजः ॥
.....
शान्तिप्रदानात्सर्वेषां ग्रहाणां प्रथमो भव।
अङ्गारक इति ख्यातिं गमिष्यसि धरात्मज' ॥
मत्स्यपुराणम् ॥
शिवज्ञ (शिवं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. ૧ શિવને જાણનાર. ૨ મંગલને જાણનાર. ૩ સુખને જાણનાર. [ગણ વદિ ચૌદસ.
शिवचतुर्दशी (शिवप्रिया चतुर्दशी) स्त्री० शी. ફા-
शिवतातिल (शिव तातिल्) स्त्री० तिः મંગલપર૫૨. [આપેલું.
शिवदत्त (शिवेन दत्तं) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. શિવે
शिवदारु (शिवः देवः तदादिको दारुः) पु० रुः દેવદારનું ઝાડ. [૨ તે નામની એક યોગિની.
शिवदूती (शिवो दूतो यस्याः) स्त्री० ती. ૧ દુર્ગા.
शिवद्रुम (शिवप्रियः द्रुमः) पु० मः બીલીનું ઝાડ.
शिवद्विष्टा (शिवेन द्विष्टा) स्त्री० ष्टा. કેતકી.
शिवधातु (शिवाख्यः धातुः) पु० तुः પારદ, પારો.
शिवनगरी (शिवप्रिया नगरी) स्त्री० री. કાશી, બનારસ. [જુઓ.
शिवपुरी (शिवप्रिया पुरी) स्त्री० री. ઉપલો શબ્દ
शिवप्रिय (शिवस्य प्रियं) क्ली० यं. રુદ્રાક્ષ.
शिवप्रिय (,,) त्रि० यः-या-यं. શિવને વહાલું. [ધંતૂરાનું ઝાડ. રપટિક.
शिवप्रिय (,,) पु० यः. ૧ બકવૃક્ષ. ૨
शिवप्रिया (शिवस्य प्रिया) स्त्री० या. દુર્ગા.
शिवमल्लक (शिवः मल्लः इव कायति कै क) पु० कः. અર્જુનસાદડાનું ઝાડ.
शिवमल्ली (शिवस्य मल्लीव) स्त्री० ल्ली. બકવૃક્ષ.
शिवरात्रि (शिवप्रिया तदुपसनार्था रात्रिः) स्त्री० त्रिः. शिवरात.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'शैवो वा वैष्णवो वापि यो वा स्यादन्यपूजकः।
सर्वं पूजाफलं हन्ति शिवरात्रिबहिर्मुखः' ॥
ईश्वरसंहिता ॥

शिवलोक (शिवस्य लोकः) पु० कः. कैलासनुं स्थानक. [ने वहालुं.

शिववल्लभ (शिवस्य वल्लभं) त्रि० भः-भा-भं. शिव-

शिववल्लभ (,,) पु० भः. आंबानुं झाड. [२ शतपत्री.

शिववल्लभा (शिवस्य वल्लभा) स्त्री० भा. १ दुर्गा.

शिववाहन (शिवं वाहयति वह् णिच् ल्युट्) पु० नः. बलद.

शिववीज (शिवस्य बीजम्) क्ली० जं. पारो, पारद.

शिवशेखर (शिवस्य शेखर इव) पु० रः. धंतूरो.

शिवसुंदरी (शिवस्य सुंदरी) स्त्री० री. दुर्गा.

शिवा (शी वन् टाप्) स्त्री० वा. १ मंगलत्राणी स्त्री. २ दुर्गा. ३ हलदर. ४ आंबली. ५ शियाळवी. ६ हरडे. ७ मुक्ति. ८ खीजडो. ९ गोरोचन.

'लुठन्मुक्ताभारे भवति परलोकं गतवतो
हरेरग्र द्वारे शिव शिव शिवानां कलकलः' ॥
भामिनीविलासम् ॥

शिवाक्ष (शिवस्य अक्षि कारणत्वेनास्त्यस्य अच्) क्ली० क्षं. रुद्राक्ष. [वंशपत्री.

शिवाटिका (शिवाय अटति अट् ण्वुल्) स्त्री० का.

शिवात्मक (शिवो मंगलः आत्मा यस्य कप्) पु० कः. सैंधव. [मंगलमय.

शिवात्मक (,,) त्रि० कः-त्मिका-कं.

शिवानी (शिवमानयति आ नी ड ङीष्) स्त्री० नी. जयंतीवृक्ष.

शिवानी (शिव आनुक् ङीप्) स्त्री० नी. दुर्गा.

शिवाप्रिय (शिवायाः प्रियः) पु० यः. भंकरो, भोकडो.

शिवापीड (,,) पु० डः. भकवृक्ष.

शिवाफला (शिवाया इव फलं यस्याः) स्त्री० ला. खीजडानुं झाड. [डूतरो.

शिवारति (सिवायाः शृगालस्य अरातिः) पु० तिः.

शिवारुत (शिवाया रुतं) क्ली० तं. शियाळनी लाळी, शियाळनी शुभ. [स्मशान.

शिवालय (शिव आलीयतेऽत्र आली अच्) क्ली० यं.

शिवालय (शिवस्य आलयः) पु० यः १ शिवनुं देहेरुं वगेरे. २ राती तुलसी.

शिवालु (शिवायालति अल् उन्) पु० लुः शीयाळ.

शिवास्मृति (शिवायाः स्मृतिर्यस्याः) स्त्री० तिः जयंती वृक्ष.

शिवि (शि वि न गुणः) पु० विः. १ शीकारी पशु. २ ते नामनो એક राजा. ३ भूर्जपत्रनुं झाड.

शिविका (शिव् णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. पालखी, मियानो, डोळी. [शिपिविष्ट.

शिविपिष्ट ( ) पु० ष्टः. शिव.

शिविर (शो किरक् वुक्) क्ली० रं. १ लश्करनी छावणी. २ राजानी छावणी. ३ लश्करना सीपाइनो भचाव. ४ એક जातनुं अनाज.

'शिविरं परिखायुक्तमुच्चैः प्राकारवेष्टितम्।
युक्तद्वादशद्वार च सिंहद्वारपुरस्कृतम्।
युक्तं चित्रैर्विचित्रैश्च कृत्रिमैश्च कपाटकैः।
निषिद्धवृक्षरहितं प्रसिद्धैश्च पुरस्कृतम्।
सुलक्षणं चन्द्रवेधं प्रांगणं च तथैव च' ॥
ब्रह्मवैवर्तपुराणम् ॥

शिवेष्ट (शिवस्य इष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. शिवनुं वहालुं, शिवने प्रिय.

शिवेष्ट (शिवस्य इष्टः) पु० ष्टः. भकवृक्ष.

शिवेष्टा (शिवस्य इष्टा प्रिया) स्त्री० ष्टा. दुर्गा.

शिशयिषा (शयितुमिच्छा शी सन् अ) स्त्री० षा. सुवानी इच्छा. [पु. सुवाने इच्छनार.

शिशयिषु (शयितुमिच्छुः शी सन् उ) त्रि० षुः-षुः-

शिशिर (शश् किरच्) क्ली० रं. १ हिम. २ शियाळानी ऋतु. ३ माघ अने फाल्गुन मास. ४ शीतल स्पर्श.

'करीषः धूमः कन्दः पद्मदाहः शिशिरोत्कर्षः'
कविकल्पलता.

शिशिर (,,) त्रि० रः-रा-रं. ठाढुं, ठंडुं.

शिशु (शी कु) पु० शुः. बालक, बच्चुं.

'जातमात्रः शिशुस्तावद् यावदष्टौ समा वयः।
स हि गर्भसमो ज्ञेयो व्यक्तिमात्रप्रदर्शकः' ॥
मनुः ॥.

शिशु (,,) त्रि० शुः-शुः-शु. थोडुं, अल्प. [भाछलुं. २ એક जातनुं झाड.

शिशुक (शिशुरिव कन्) पु० कः. १ એક जातनुं

शिशुक (शिशुः स्वार्थे कन्) पु० कः. बालक, बच्चुं.

शिशुक्रंद (शिशोः क्रंदः) पु० दः. बालकनुं रोवुं.

शिशुक्रंदन (शिशोः क्रंदनं) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ. [रोवा बाबतनो એક ग्रंथ.

शिशुक्रंदनीय (शिशुक्रंदन छ) पु० यः. बालकना

शिशुगंधा (शिशुः स्वल्पो गंधो यस्याः) स्त्री० धा. એક जातनो भोगरो.

शिशुता (शिशोर्भावः तल्) स्त्री० ता. बालकपणुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शिशुत्व (शिशोर्भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. शैशव. [તે નામનો એક રાજા.
शिशुपाल (शिशु पाल् अण्) पु० लः. ચેદિ દેશનો
शिशुपालक (शिशुपालः कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
शिशुपालहन् (शिशुपालं हंति) पु० हा. શ્રીકૃષ્ણ.
शिशुमार (शिशुं मारयति मृ णिच्) पु० रः. ૧ એક જાતનું માછલું. ૨ એક જાતનું તારાચક્ર.
शिशुवाहक (शिशुं वहति वह् ण्वुल्) पु० कः. જંગલી બકરો. [શબ્દ જુઓ.
शिशुवाह्यक (शिशुर्वाह्यो यस्य) पु० कः. ઉપલો
शिश्न (शश् नक) पु० श्नः. ડોક્કો, મેઢ્રસ્થાન.
शिश्निवदान (शिवद् कानच् द्वित्वम्) त्रि० नः-ना-नं. પાપી, પાપકારક. [કરવો.
शिष् (भ्वा० पर० सेट् शेषति) મારી નાંખવું, વધ
शिष् (रुधा० पर० अनिट् शिनष्टि) ૧ બાકી રાખવું. ૨ ભેદ પાડવો, જુદું પાડવું; अव (अवशिनष्टि) બાકી રાખવું, ' कियदवशिष्टं रजन्याः ' शाकुन्तलम्; परि (परिशिनष्टि) બાકી રાખવું; वि (विशिनष्टि) ૧ ભેદ પાડવો, જુદું પાડવું. ૨ વધારવું, ' पुनरकांडविवर्तनदारुणो विधिरहो विशिनष्टि मनोरुजम् ' मालतीमाधवम्. ૩ શ્રેષ્ઠ હોવું.
शिष्ट (शिस् शास् वा क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ શાંત. ૨ ધીર. ૩ સુબોધ. ૪ વેદવાક્ય ઉપર વિશ્વાસવાળું. ૫ બાકી રહેલું. ૬ શાસન કરાયલું.
शिष्टाचार (शिष्टानामाचारः) पु० रः રૂઢો વ્યવહાર, સદ્વ્યવહાર. [સન. ૩ તાડન.
शिष्टि (शास् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. ૧ આજ્ઞા. ૨ શા-
शिष्य (शास् क्यप्) त्रि० ष्यः-ष्या-ष्यं. ૧ શિક્ષણ આપવાયોગ્ય. ૨ ઉપદેશ કરવાયોગ્ય.
शिष्य (,,) पु० ष्यः. ચેલો.
शिह्लु (शिह् लक्) पु० ल्लः. સેલારસ.
शिह्लुक (शिह्लुः कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
शी (अदा० आत्म० सेट् शेते) સુવું, ઉંઘવું. अति (अतिशेते) ૧ વધારે વાર ઉંઘવું. ૨ શ્રેષ્ઠ હોવું. ૩ ચઢી જવું,
' पूर्वान्महाभाग तयातिशेषे ' रघुवंशम्; अधि (अधिशेते) ૧ ઉપર સુઈ જવું. ૨ વસવું, રહેઠાણ કરવું; उप (उपशेते) પાસે સુવું; सं (संशेते) વહેમ રાખવો, શંકા રાખવી.
शी (शी क्विप्) स्त्री० शीः. ૧ સુવું તે. ૨ ઉંઘવું તે, શયન. ૩ શાંતિ. [જવું.
शीक् (भ्वा० आत्म० सेट् शीकते) ૧ છાંટવું. ૨
शीक् (चुरा० उभय० सेट् शीकयति-ते) ૧ છાંટવું. ૨ સીંચવું. ૩ શાંતિથી ખમવું. ૪ સહન કરવું.
शीक् (भ्वा० पर० सेट् शीकति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
शीकर (शीक् अरन्) क्ली० रं. સરલદ્રવ.
शीकर (,,) पु० रः. ૧ વાયુ. ૨ જલકણ.
' वीचीवातैः शीकरक्षोदशीतैः ' उत्तररामचरितम्.
शीघ्र (शी वि रक्) क्ली० घ्रं. વિલંબનો અભાવ, જલદીપણું. [કરનાર, ઉતાવળું, ઝડપવાળું.
शीघ्र (,,) त्रि० घ्रः-घ्रा-घ्रं. વિલંબ નહિ
शीघ्र (,,) अव्य० घ्रं. જલદી, વેગે, ઝડપથી, ઉતાવળે.
शीघ्रग (शीघ्रं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. જલદી જનાર, વેગે જનાર.
शीघ्रगामिन् (शीघ्रं गच्छति गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
शीघ्रचेतन (शीघ्रा चेतना यस्य) पु० नः. ૧ કુતરો. ૨ આકડાનું ઝાડ.
' वह्वाशी स्वल्पसंतुष्टः सुनिद्रः शीघ्रचेतनः '
चाणक्यनीतिः.
शीघ्रचेतना (शीघ्रं चेतनमस्याः) स्त्री० ना. વનસ્પતિ અતિબલા. [જાતનું ઝાડ.
शीघ्रजन्मन् (शीघ्रं जन्म यस्य) पु० न्मा. એક
शीघ्रता (शीघ्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ઉતાવળ, ઝડપ, વેગ, ત્વરા. [જુઓ.
शीघ्रत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
शीघ्रवेधिन् (शीघ्रं विध्यति व्यध् णिनि) पु० धी. સારી રીતે નિશાન તાકનારો.
शीघ्रिय (शीघ्र य) पु० यः. ૧ શિવ. ૨ વિષ્ણુ. ૩ બિલાડાની લડાઈ. [૩ હિમ. ૪ ટાઢ.
शीत (श्यै क्त) क्ली० तं. ૧ શીતલ સ્પર્શ. ૨ જલ.
शीत (,,) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ટાઢું, ઠંડું. ૨ બાળસુ. ૩ ક્વાથ કરેલું.
शीत (,,) पु० तः. ૧ કપૂર. ૨ એક જાતનું ઝાડ. ૩ વેતસ વૃક્ષ. ૪ લીંબડાનું ઝાડ. ૫ શિયાળાની ઋતુ. ૬ પીતપાપડો.
शीतक (शीतमिव करोति कृ ड) पु० कः. ૧ દીર્ઘસૂત્રી. ૨ સુસ્થિત.
शीतक (शीतः स्वार्थे कन्) पु० कः. ૧ હિમઋતુ. ૨ ટાઢો પદાર્થ. ૩ વીંછી.
शीतकाल (शीतस्य कालः) पु० लः. ૧ ટાઢનો સમય. ૨ માર્ગશીર્ષ અને પૌષમાસ.
शीतकालीन (शीतकाले भवः ख) त्रि० नः-ना-नं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ટાઢના સમયમાં હોનાર. [ચંદ્ર. ૨ કપૂર.
शीतकर (शीतः शीतलः करो यस्य) पु० रः. १ शीतकुंभ (शीत कुंभ् अच्) पु० भः. એક જાતનું ઝાડ. [તનું પ્રાયશ્ચિત્ત.
शीतकृच्छ्र ( ) क्ली० च्छ्रं. એક જા-
'त्र्यहं शीतं पिबेत्तोयं त्र्यहं शीतं पयः पिबेत्।
त्र्यहं शीतं घृतं पीत्वा वायुभक्षपरस्त्र्यहम्' ॥
यमः. ॥
शीतक्षार (शीतं क्षारं) क्ली० रं. ધોળો ટંકણખાર.
शीतगंध (शीतः गंधः यस्य) क्ली० धं. ધોળું ચંદન.
शीतगु (शीता गावः किरणा यस्य) पु० गुः. १ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. [૨ દીવો.
शीतचंपक (शीतः चंपक इव) पु० कः. १ દર્પણ.
शीतता (शीतस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ટાઢ, ઠંડા-પણું, શીતલતા. [જુઓ.
शीतत्व (शीतस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
शीतपर्णी (शीतं पर्ण यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. એક જાતની વનસ્પતિ. [સ્ત્રી० नी. કાકોલી.
शीतपाकिनी (शीते पाकोऽस्त्यस्याः इनि ङीप्)
शीतपाकी (शीतेन पाकोऽस्त्यस्याः ङीप्) स्त्री० की. १ પાટવાલક. ૨ કાકોલી.
शीतपुष्प (शीतं शीतवीर्यकरं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः १ સરસડાનું ઝાડ. ૨ આકડાનું ઝાડ.
शीतपुष्प (,,) क्ली० ष्पं. शिलाजित.
शीतपुष्पक (शीतपुष्प कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [રપતિ અતિબલા.
शीतपुष्पा (शीतानि पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० ष्पा. વન-
शीतप्रभ (शीतस्य हिमस्येव प्रभा यस्य) पु० भः કપૂર.
शीतप्रिय (शीतः सन् प्रियः) पु० यः पीतपापડો.
शीतफल (शीतं शीतवीर्यकरं फलं यस्य) पु० लः ઉંબરાનું ઝાડ. [૨ કપૂર.
शीतभानु (शीता भानवो यस्य) पु० नुः १ ચંદ્ર.
शीतभीरु (शीतात् शीतकालात् भीरुः) स्त्री० रुः ભોગરાનો વેલો.
शीतभोजिन् (शीतं शीतपदार्थं भुंक्ते) त्रि० जी-जिनी-जि. ટાઢો પદાર્થ ખાનાર, ઉનું નહિ જમનાર. [વનસ્પતિ શેફાલિકા.
शीतमञ्जरी (शीतकाले मञ्जरी यस्याः) स्त्री० री.
शीतमयूख (शीता मयूखा यस्य) पु० खः १ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. शीतमरीचि, शीतकिरण, शीतांशु.
शीतमूलक (शीतं शीतवीर्यकरं मूलमस्य कप्) क्ली० कं. સુગંધી વાળો.

शीतमूलक (शीतं शीतवीर्यकरं मूलं यस्य) त्रि० कः-का-कं. ટાઢા મૂલવાળું.
शीतरम्य ( ) पु० म्यः. દીવો.
शीतरश्मि (शीता रश्मयो यस्य) पु० श्मिः. १ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. शीतरुच्.
शीतल (शीत लच्) त्रि० लः-ला-लं. ટાઢું, ઠંડું.
'पयोधराश्चन्दनपङ्कशीतलाः' ऋतुसंहारम्.
शीतल (शीत लच्) पु० लः. १ शीत २पर्श. २ चंद्र. ३ કપૂર. ૪ ચંપો. ૫ રાળ. ૬ એક જાતનું ઝાડ.
शीतल (,,) क्ली० लं. १ भलयाचलतुं चंदन. २ કમલ. ૩ મોતી. ૪ હીરાકસી. ૫ સુગંધી વાળો.
शीतलक (शीतलमिव कन्) क्ली० कं. ધોળું કમલ.
शीतलक (,,) पु० कः. એક જાતનું ઝાડ. [નું ઝાડ.
शीतलच्छद (शीतलः छदो यस्य) पु० दः. ચંપા-
शीतलता (शीतलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. शीतળ-પણું. [જુઓ.
शीतलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
शीतलजल (शीतलं जलं यस्मात्) क्ली० लं. કમલ.
शीतलजल (शीतलं जलं) क्ली० लं. ટાઢું પાણી.
शीतलप्रद (शीतलं प्रददाति) पु० दः. સુખડ, ચંદન.
शीतलवात (शीतलः वातः) पु० तः. ઠંડો પવન.
शीतलवातक (शीतल वात कप्) पु० कः. અસન-पर्णी. [રેતી.
शीतला (शीत लच् टाप्) स्त्री० ला. शीतળાદેવી. ૨
'नमामि शितलां देवीं रासभस्थां दिगम्बरीम्।
मार्जनीकलसोपेतां सूर्पालंकृतमस्तकाम्' ॥
स्कन्दपुराणम्. ॥
शीतवल्क (शीतः वल्को यस्य) पु० ल्कः. ઉંબરા-નું ઝાડ. [कः. પ્લક્ષવૃક્ષ.
शीतवीर्यक (शीतं शीतकरं वीर्यं यस्य कप्) पु०
शीतवीर्यक (,,) त्रि० कः-का-कं. શી-त वीर्यवाળું. शीतवीर्य.
शीतशिव (शीतं शीतलमपि शिवं) क्ली० वं. १ सैं-धव. २ शिलाजित. [ઝાડ.
शीतशिवा (शीता शिवा) स्त्री० वा. ખીજડાનું
शीतसह (शीतं सहते सह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. ટાઢને ખમનાર.
शीतसह (,,) पु० हः. પીલુનું ઝાડ.
शीतसहा (,, टाप्) स्त्री० हा. १ કાળી નધોડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ वासंती शब्द जुओ.

शीता (श्यै क्त टाप्) स्त्री० ता. १ हळथी करेली रेखा. २ दाशरथि रामनी पत्नी. ३ प्रेा. ४ अतिबला. ५ એક જાતનું તૃણ. ६ चांदनी रात.

शीतांशु (शीताः अंशवो यस्य) पु० शुः. १ चंद्र. २ કપૂર. हिमांशु, प्रालेयांशु, तुहिनांशु.

'शीतांशुस्तपनो हिमं हुतवहः क्रीडामुदो यातनाः' गीतगोविंदम्.

शीताकुल (शीतेन आकुलः) त्रि० लः-ला-लं. ટાઢથી વ્યાકુળ થયલું. [અંગવાળું.

शीतांग (शीतं अंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. ટાઢા

शीतांग (शीतं अंगं) क्ली० गं. ટાઢું અંગ.

शीतांगी (शीत अंग ङीप्) स्त्री० गी. હંસપદીનું ઝાડ.

शीताद (शीतं आदत्ते आ दा क) पु० दः. એક જાતનેા દંતરેાગ.

शीताद्य (,,) पु० द्यः. ટાઢીએા તાવ.

शीताद्रि (शीतः अद्रिः) पु० द्रिः હિમાલય પર્વત. हिमाद्रि, शीतगिरि. [शब्द जुओ.

शीतार्त (शीतेन आर्तः) त्रि० र्तः-र्ता-र्तं. शीताकुल

शीतालु (शीत आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. ઉપલેા शब्द जुओ.

शीताश्मन् (शीतः अश्मा) पु० श्मा. चंद्रकांतमणि.

शीतीभाव (शीत च्वि भू घञ्) पु० वः. १ मेाक्ष २ अध्यात्म, अधिभूत अने अधिदैव–એ ત્રણ તાપની शांति. ३ ઠંડું થવું તે.

शीतोत्तम (शीतं उत्तमं यत्र) क्ली० मं. જલ, પાણી.

शीत्कार (शीत् कृ घञ्) पु० रः. રતિકાળવગેરેમાં સ્ત્રીઓનેા એક જાતનેા અવ્યક્ત અવાજ.

शीत्य (शीतामर्हति यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. હળથી ખેડવાલાયક ક્ષેત્રવગેરે.

शीधु (शी धुक्) पु० क्ली० धुः-धु. શેલડીના રસનું એક જાતનું મધ. सीधु. [वृक्ष.

शीधुगंध (शीधोरिव गंधो यस्य) पु० धः. બકુલ-

शीधुप (शीधु पिबति पा क) त्रि० पः-पा-पं. શેલડીના રસનું મધ પિનાર. [२ मूर्ख.

शीन (श्यै क्त) त्रि० नः-ना नं. १ ઠરેલું (धीवगेरे)

शीन (,,) पु० नः. અજગર.

शीभ् (भ्वा० आत्म० सेट् शीभते) બડાઈ મારવી.

शीभ्य ( ) पु० भ्यः. મહાદેવ, બલદ.

शीर (शी रक्) पु० रः. અજગર.

शीरिका (शीर कन् इत्वम्) स्त्री० का. વંશપત્રી.

शीरिन् (शीर इनि) पु० री. લીલેા દર્ભ.

शीर्ण (शॄ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ કૃશ, પાતળું. २ सुકાપણાને પામેલું. ३ स्थौल्येयुक्त.

शीर्णता (शीर्णस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ કૃશતા. २ सुકાપણું. [જુઓ.

शीर्णत्व (शीर्णस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલેા शब्द

शीर्णदल (शीर्णं दलं यस्य) पु० लः. લીંબડાનું ઝાડ. [नी ओषधि.

शीर्णनाला (शीर्णं नालमस्याः स्त्री० ला. એક જાત-

शीर्णपत्र (शीर्णं पत्रं यस्य) पु० त्रः. १ કણેરનું ઝાડ. २ લીંબડાનું ઝાડ. ३ એક જાતના લેાધ્રનું ઝાડ. [शीर्णांघ्रि.

शीर्णपाद (शीर्णः पादोऽस्य) पु० दः. शनैश्चर.

शीर्णपुष्पी (शीर्णं पुष्पमस्याः ङीप्) स्त्री० ष्पी. એક જાતની વનસ્પતિ. शीर्णपुष्पिका, अवाक्पुष्पी.

शीर्णमाला (शीर्णानां माला यत्र) स्त्री० ला. पृश्नि-पर्णी.

शीर्णवृंत (शीर्णं वृंतमस्य) क्ली० तं. तरभुज.

शीर्णवृंतक (शीर्णवृंतं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. ઉપલેા शब्द जुओ.

शीर्णांघ्रि (शीर्णः अंघ्रिः यस्य) पु० घ्रिः. शनैश्चर.

शीर्वि (शॄ किन्) त्रि० र्विः-र्विः-र्वि. १ अपકાર કરનાર. २ હિંસક.

शीर्ष (शॄ क सुक्) क्ली० र्षं. १ माथुं. २ કૃષ્ણાગુરુ.

शीर्षक (शीर्ष स्वार्थे कन्) क्ली० कं. ઉપલેા शब्द जुओ.

शीर्षक (शीर्षेण कायति कै क) पु० कः. राहु ग्रह.

शीर्षक (शीर्षे कायति कै क) क्ली० कः १ पाघडी, टेापी, ફેંટાવગેરે शिरस्त्राण. २ હુકમનામું, ફેંસલેા. ३ माथानुं હાડકું.

शीर्षकस्थ (शीर्षक स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ माथाउपर रहेनार. २ જેનાઉપર હુકમનામું थयलुं छे ते.

'शीर्षकस्थेऽभियोक्तरि' याज्ञवल्क्यस्मृतिः

शीर्षच्छेद (शीर्षस्य छेदः) पु० दः माथुं કાપવું તે. शीर्षच्छेदन.

शीर्षच्छेदक (शीर्षं छिनत्ति छिद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं. माथुं કાપનાર. शीर्षच्छेदिन्.

शीर्षच्छेद्य (शीर्षच्छेदमर्हति यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. माथुं કાપવાલાયક. शीर्षच्छेदिक.

'शीर्षच्छेद्यमतोऽहं त्वाम्' भट्टिः

शीर्षण्य (शीर्षे बध्यते यत्) पु० ण्यः पाघडी, टेापी, ફેંટાવગેરે शिरस्त्राण.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शीर्षण्य (शीर्षे भवः यत्) पु० ण्यः निर्मल केश.
शीर्षत्राण (शीर्ष त्रै ल्युट्) क्ली० णं. शिरस्त्राण श-ब्द जुओ.
शील् (भ्वा० पर० सेट् शीलति) १ चिंतन करवुं. २ विचारवुं. ३ समाधानमां रहेवुं. ४ पूजवुं, संमान करवुं.
शील् (चुरा० उभय० सेट् शीलयति-ते) १ अभ्यास करवो. २ पूजवुं, संमान करवुं. ३ मुलाकात लेवी. ४ पहेरवुं, धारण करवुं.
' स्मेरानना सपदि शीलय सौधमौलिम् '
भामनीविलासम्.
' चल सखि कुंजं सतिमिरपुंजं शीलय नीलनिचोलम् '
गीतगोविन्दम्.
शील (शील् अच्) पु० क्ली० लः-लं. १ स्वभाव, प्रकृति. २ सारी वर्तणूक, सद्वृत्त.
' पात्रे निधायार्घ्यमनर्घशीलः '
रघुवंशम्.
शील (शील् अच्) पु० लः १ अजगर. २ रागद्वेष वगेरेनो त्याग.
शीलतस् (शील् तसिल्) अव्य० तः शीलथकी.
शीलता (शीलस्य भावः तल्) स्त्री. ता. १ वर्तणूक. २ स्वभाव. ३ वहिवट. ४ अभ्यास,
शीलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.
शीलन (शील् ल्युट्) क्ली० नं. १ अभ्यास. २ सेवा करवी ते, संमान करवुं ते. ३ पहेरवुं-धारण करवुं ते. [लवाणुं.
शीलवत् (शील् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. शी-
शीलवृत्त (शीलं वृत्तं यस्य) त्रि० त्तः-ता-त्तं. १ सारा आचरणवाळुं २ भूल स्वभाववाळुं.
शीलसंपन्न (शीलेन संपन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. सारी वर्तणूकवाळुं.
शीलित (शील् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ जेणे अभ्यास कर्यो छे ते. २ सदाचारवाळुं. ३ मुलाकात लीधेलुं. ४ युक्त, संपन्न. [नी पत्नी.
शीला (शील् अच् टाप्) स्त्री० ला. कौंडिन्य मुनि-
शीवन् (शी क्वनिप्) पु० वा अजगर.
शुक् (भ्वा० पर० सेट् शोकति) जवुं, हिंडवुं, चालवुं.
शुक (शुक् क) क्ली० कं. १ ग्रंथिपर्ण. २ वस्त्र. ३ वस्त्रनो पल्लो. ४ शिरस्त्राण शब्द जुओ.
शुक (,,) पु० कः. १ पोपट. २ व्यासपुत्र शुकदेव. ३ सरसडानुं झाड. ४ रावणनो ते नामनो एक मंत्री. ५ तालीसपत्र.
' पराशरकुलोत्पन्नः शुको नाम महायशाः ।
व्यासादरण्यां संभूतो विधूमोऽग्निरिव ज्वलन् ' ॥
वह्निपुराणम् ॥
' वामः पठन् राजशुकः प्रयाणे
शुभं भवेद्दक्षिणतः प्रवेशे ।
वनेचराः काष्ठशुकाः प्रयातुः
स्युः सिद्धिदाः संमुखमापतन्तः ' ॥
वसन्तराजः ॥
शुकच्छद (शुकस्य छद इव छदो यस्य) पु० दः. १ तमालपत्र. २ ग्रंथिपर्ण.
शुकजिह्वा (शुकस्य जिह्वेव पर्णानि यस्याः) स्त्री० ह्वा. एक जातनुं झाड. [जभ.
शुकजिह्वा (शुकस्य जिह्वा) स्त्री० ह्वा. पोपटनी
शुकतरु (शुकप्रियस्तरुः) पु० रुः. सरसडानुं झाड. शुकद्रुम.
शुकदेव (शुकः देवः) पु० वः. व्यासपुत्र शुकदेवजी.
शुकद्रुम (शुकप्रियो द्रुमः) पु० मः. सरसडानुं झाड.
शुकनामन् (शुकः शुकजिह्वा नामास्य) पु० मा. एक जातनुं झाड. [एक जातनुं झाड.
शुकनाशन (शुकं नाशयति नश् णिच् ल्यु) पु० नः.
शुकनास (शुकस्य नासेव पत्रमस्य) पु० सः. एक जातनुं झाड. [जातनी वनस्पति.
शुकनासा (शुकनासेव पत्राण्यस्याः) स्त्री० सा. एक
शुकपिंडी (शुकानां प्रिया पिंडीव) स्त्री० डी. शुक-शिंबी शब्द जुओ. [मुनि.
शुकपितामह (शुकस्य पितामहः) पु० हः. पराशर
शुकपुच्छ (शुकस्य पुच्छ इव) पु० च्छः. गंधक.
शुकपुच्छ (शुकस्य पुच्छः) पु० च्छः पोपटनुं पूछडुं.
शुकपुच्छक (शुकपुच्छः स्वार्थे कन्) पु० कः. १ पोपटनुं पूछडुं. २ गंधक. [रसडानुं झाड.
शुकपुष्प (शुक इव हरित् पुष्पं यस्य) पु० ष्पः. स-
शुकप्रिय (शुकस्य प्रियः) पु० यः. १ दाडमनुं झाड. २ सरसडानुं झाड. ३ लींबडानुं झाड.
शुकप्रिया (शुकस्य प्रिया) स्त्री० या. जांबुनुं झाड.
शुकफल (शुक इव फलं यस्य) पु० लः. आकडानुं झाड. [नी वनस्पति.
शुकबर्ह (शुकस्येव बर्होऽस्य) क्ली० र्हं. एक जात-
शुकवल्लभ (शुकस्य वल्लभः) पु० भः. दाडमनुं झाड.
शुकवाह (शुकं वहति) पु० हः. कामदेव.
शुकशिंबी (शुक इव शिंबी) स्त्री० बी. कपिकच्छु. शुकसिंबी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शुकादन (शुकैरद्यते अद् ल्यु) पु० नः. દાડમ.
शुकानना (शुकस्य आननमिव पत्रं यस्याः) स्त्री० ना. એક જાતનું ઝાડ. શુકજિહ્વા.
शुकी (शुक् ङीप्) स्त्री० की. ૧ પોપટડી, પોપટી. ૨ કશ્યપ પત્ની તામ્રાની એક કન્યા.
शुकोदर (शुकस्य उदरमिव) क्ली० रं. તાલીસપત્ર.
शुकोदर (शुकस्य उदरं) क्ली० रं. પોપટનું પેટ.
शुक्त (शुच् क्त) क्ली० क्तं. ૧ માંસ. ૨ ત્રણ રાત્રિની ટાઢી કાંજી. ૩ કાંજી. ૪ સરકો. ૫ કાળને લીધે ખાટો થયલો મધુર રસ.

' कन्दमूलफलादीनि सस्नेहलवणानि च ।
यद्द्रव्ये अभिसूयन्ते तच्छुक्तमभिधीयते ' ॥
राजानिघण्टुः ॥

शुक्त (,,) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ૧ ખાટું. ૨ નિષ્ઠુર. ૩ કઠોર. ૪ પવિત્ર. ૫ નિર્ભળ. ૬ નિર્જન. ૭ ભેટેલું. ૮ શ્લિષ્ટ, અડકેલું.
शुक्ति (शुच् क्तिन्) स्त्री० क्तिः ૧ છીપ. ૨ શંખ. ૩ સુગંધિ દ્રવ્ય નખલો. ૪ ઓપરીનો એક ભાગ. ૫ એક જાતનો અર્શનો રોગ. ૬ અશ્વાવર્તક. ૭ બે કર્ષના પ્રમાણનું એક વજન. ૮ ચાર કર્ષ બરાબર એક માપ.

' स्वात्यां सागरशुक्तिमध्यपतितं तन्मौक्तिकं जायते
प्रायेणाधममध्यमोत्तमगुणः संसर्गतो जायते '
भर्तृहरिः.

शुक्तिका (शुक्तिरव कन्) स्त्री० का. ૧ છીપ. ૨ ચુકિયા.
शुक्तिज (शुक्तौ जायते जन् ड) क्ली० जं. મોતી.
शुक्तिमत् (शुक्ति मतुप्) पु० मान्. તે નામનો એક કુલાચલ પર્વત.
शुक्र (शुच् रक्) क्ली० क्रं. ૧ પારો, વીર્ય. ૨ એક જાતનો નેત્રરોગ.
शुक्र (,,) पु० क्रः ૧ દૈત્યગુરુ શુક્રાચાર્ય. ૨ તે નામનો એક યોગ. ૩ અગ્નિ. ૪ ચિત્રાનું ઝાડ. ૫ જેઠ મહિનો. ૬ શુક્રવાર. [કારક.
शुक्रकर (शुक्रं करोति कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. વીર્યકારક.
शुक्रकर ( ) पु० रः મજ્જા શબ્દ જુઓ. [ક્ષીણતા.
शुक्रकार्श्य (शुक्रस्य कार्श्यं) क्ली० र्श्यं. વીર્યની
शुक्रकार्श्य (शुक्रस्य कार्श्यं यस्मात्) पु० र्श्यः એક જાતનો વાતરોગ.
शुक्रद (शुक्रं ददाति) पु० दः બારીક ધઉં.
शुक्रनाश (शुक्रस्य नाशः यस्मात्) पु० शः વાયુ.
शुक्रभुज् (शुक्रं भुंक्ते भुज् क्विप्) स्त्री० क्-ग्. ઢેલ, મોરની માદા.
शुक्रभू (शुक्रः भवत्यस्मात्) पु० भूः મજ્જા શબ્દ જુઓ.
शुक्रमातृ (शुक्रस्य मातेव) स्त्री० ता. ભારંગનું ઝાડ. [વૃદ્ધિ કરનાર.
शुक्रल (शुक्रं लाति ला क) त्रि० लः-ला-लं. વીર્યની
शुक्रला (,, टाप्) स्त्री० ला. એક જાતનું ઝાડ.
शुक्रवार (शुक्रपतिको वारः) पु० रः શુક્રવાર.
शुक्रवासर (शुक्रपतिको वासरः) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
शुक्रशिष्य (शुक्रस्य शिष्यः) पु० ष्यः. ૧ દૈત્ય, અસુર. ૩ શુક્રાચાર્યનો ચેલો.
शुक्रीय (शुक्रस्येदं घ) त्रि० यः-या-यं. શુક્રાચાર્યનું શુક્રાચાર્યસંબંધી. [જેનો દેવ છે તે.
शुक्रीय (शुक्रो देवता यस्य घ) त्रि० यः-या-यं. શુક્ર
शुक्ल (शुच् लक्) त्रि० क्लः-क्ला-क्लं. ૧ ધોળું. ૨ શુદ્ધ.

' मानसे रमतां नित्यं सर्वशुक्ला सरस्वती '
काव्यादर्शः

शुक्ल (,,) पु० क्लः. ૧ ધોળો વર્ણ. ૨ ધોળો એરંડો. ૩ શુક્લપક્ષ. ૪ તે નામનો એક યોગ. [૩ એક જાતનો નેત્રરોગ.
शुक्ल (,,) क्ली० क्लं. ૧ રૂપું. ૨ માખણ.
शुक्लक (शुक्ल कन्) पु० कः. એક જાતનું ઝાડ.
शुक्लकंठ (शुक्लः कंठो यस्य) पु० ठः. એક જાતનું પક્ષી. [જુઓ.
शुक्लकंठक (शुक्लकंठः कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ
शुक्लकंद (शुक्लः कंदः) पु० दः. ધોળો કાંદો.
शुक्लकंदा (शुक्लः कंदो यस्याः) पु० दा. અતિવિખની કળી. [કાકોલી.
शुक्लक्षीरा (शुक्लं क्षीरं निर्यासो यस्याः) स्त्री० रा.
शुक्लकर्मन् (शुक्लं शुद्धं कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. ૧ રૂડા ચરિત્રવાળું. ૨ શુભ આચરણવાળું.
शुक्लकर्मन् (शुक्लं कर्म) क्ली० र्म. રૂડું કર્મ.
शुक्लकुष्ठ (शुक्लं च तत् कुष्ठं च) क्ली० ष्ठं. ધોળો કોઢ.
शुक्लता (शुक्लस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ધોળાપણું.
शुक्लत्व (शुक्लस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
शुक्लदुग्ध (शुक्लं दुग्धं यस्य) पु० ग्धः. શીંગોડું.
शुक्लधातु (शुक्लश्चासौ धातुः) पु० तुः. ૧ ખડી. ૨ ધોળી ધાતુ.
शुक्लपक्ष (शुक्लश्चासौ पक्षः) पु० क्षः. ૧ ધોળું પખવાડિયું, અજવાળિયું. ૨ ધોળી પાંખ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'तत्र पक्षावुभौ मासे शुक्लकृष्णौ क्रमेण हि।
चन्द्रवृद्धिकरः शुक्लः कृष्णश्चन्द्रक्षयात्मकः'॥
ज्योतिस्तत्त्वम्॥

शुक्लपक्ष (शुक्लौ पक्षौ यस्य) पु० क्षः. બગલો.
शुक्लपुष्प (शुक्लं च तत्पुष्पं) क्ली० ष्पं. ધોળું ફૂલ.
शुक्लपुष्प (शुक्लं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः. १ ભોગરાનું ઝાડ. २ એક જાતનું ઝાડ. [ફૂલવાળું.
शुक्लपुष्प (,,) त्रि० ष्पः-ष्पा-ष्पं. ધોળા
शुक्लपुष्पा (शुक्लं पुष्पं यस्याः) स्त्री० ष्पा. १ સૂરજ-ફૂલનું ઝાડ. २ નાગદંતી. [ઝાડ.
शुक्लपृष्ठक (शुक्लं पृष्ठं यस्य कप्) पु० कः. નગોડનું
शुक्लफला (शुक्लं फलं यस्याः) स्त्री० ला. મોટા ખી-જડાનું ઝાડ.
शुक्लभंडी (शुक्ला भंडी) स्त्री० डी. ધોળું નસોતર.
शुक्लमंजरी (शुक्ला मंजरी यस्याः) स्त्री० री. ધોળી નગોડ.
शुक्लमूल (शुक्लं मूलं यस्य) पु० लः. ધોળું લસણ.
शुक्लयजुस् (शुक्लं च तद् यजुः) क्ली० जुः. શુક્લ યજુર્વેદ. [અને રાતો વર્ણ.
शुक्लरोहित (शुक्लश्च रोहितश्च) पु० तः. ધોળો વર્ણ
शुक्लरोहित (शुक्लश्च रोहितंच) त्रि० तः-ता-तं. ધોળું અને રાતું. [રોહિડો.
शुक्लरोहित (शुक्लश्चासौ रोहितः) पु० तः. ધોળો
शुक्लला (शुक्लं लाति ला क टाप्) स्त्री० ला. એક જાતનું ઝાડ. उचटा. [કાગડો, બગલો.
शुक्लवायस (शुक्लश्चासौ वायसः) पु० सः. ધોળો
शुक्लवृक्ष (शुक्लः वृक्षः) पु० क्षः. એક જાતનું ઝાડ.
शुक्लशाल (शुक्लः शालः) पु० लः. કડવા લીંબડાનું ઝાડ.
शुक्ला (शुक्ल अच् टाप्) स्त्री० क्ला. १ સરસ્વતી. २ સાકર. ३ વિદારી. ४ ધોળી સ્ત્રી. ५ કાકોલી.
शुक्लांग (शुक्लमंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. ધોળા અંગવાળું.
शुक्लांग (शुक्लं अंगम्) क्ली० गं. ધોળું અંગ.
शुक्लांग (शुक्लमंगमस्य) पु० गः. વનસ્પતિ ચોપ-ચીની. [લિકા શબ્દ જુઓ.
शुक्लांगी (शुक्लमंगं यस्याः ङीष्) स्त्री० गी. શેફા-
शुक्लापांग (शुक्लः अपांगो यस्य) पु० गः. મોર.
'शुक्लापांगैः सजलनयनैः स्वागतीकृत्य केकाः'
मेघदूतम्.
शुक्लार्क (शुक्लश्चासावर्कः) पु० र्कः. ધોળો આકડો.
शुक्लिमन् (शुक्लस्य भावः इमनिच्) पु० मा. ધોળા-પણું.
शुक्लीकरण (शुक्ल च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. ધોળું કરવું તે.
शुक्लीकृत (शुक्ल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ધોળું કરેલું.
'येन शुक्लीकृता हंसाः शुकाश्च हरितीकृताः।
मयूराश्चित्रिता येन स ते वृत्तिं विधास्यति'॥
सुभाषितम्॥
शुक्लोपला ( ) स्त्री० ला. સાકર.
शुंग (क्लम् ग उत्वं) पु० गः. १ વડનું ઝાડ. २ આ-म्रातકનું ઝાડ. ३ કંટક.
शृंगा (,, टाप्) स्त्री० गा. १ પીતપાપડાનું ઝાડ. २ ધાન્યવગેરેનો કંટક.
शुंगाकर्मन् (शुंगैः वटपल्लवैः आ सम्यक् कर्म) क्ली० र्म. એક જાતનો ગર્ભસંસ્કાર.
'पुंसवने चंद्रनामा शुंगाकर्मणि शोभनः' ति० ति०.
शुंगिन् (शुंगोऽस्त्यस्य इनि) पु० गी. १ વડનું ઝાડ. २ પીપરનું ઝાડ. [વેા. २ ભીનું થવું.
शुच् (दिवा० उभय० सेट् शुच्यति-ते) १ શોક કર-
शुच् (भ्वा० पर० सेट् शोचति) १ શોક કરવેા. २ પસ્તાવેા કરવેા; अनु (अनुशोचति) શોક કરવેા; परि (परिशोचति) શોક કરવેા.
'अशोच्यानन्वशोचस्त्वं प्रज्ञावादांश्च भाषसे।
गतासूनगतासूंश्च नानुशोचन्ति पण्डिताः'॥
'सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेकं शरणं व्रज।
अहं त्वां सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुच'॥
श्रीमद्भगवद्गीता॥
शुच् (शुच् क्विप्) स्त्री० क् ग् १ શોક, દિલગીરી. २ પસ્તાવેા. शुचा.
'प्रमदामनुसंस्थितः शुचा नृपतिः सन्निति वाच्यदर्शनात्'
रघुवंशम्.
शुचा (शुच् क्विप् टाप्) स्त्री० चा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ડનાર.
शुचापह (शुचामपहंति) त्रि० हः-हा-हं. શોક મટા-
शुचि (शुच् कि) पु० चिः. १ અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ. ३ ધોળો વર્ણ. ४ સૂર્ય. ५ અષાડનું ઝાડ. ६ આષાઢમાસ. ७ જેઠમાસ. ८ ગ્રીષ્મ ઋતુ. ९ ઋતુ. १० શુદ્ધ આચરણ. ११ શૃંગાર રસ. १२ તે નામનો એક અગ્નિ. १३ જવ. १४ દોષરહિતપણું. १५ શુદ્ધપણું. १६ ચંદ્ર. १७ શુક્ર. १८ શુદ્ધ મંત્રી. १९ બ્રહ્મચર્ય. २० વિષ્ણુ. २१ કપૂર.
शुचि (,,) त्रि० चिः-चिः-चि. १ શુદ્ધ. २ પવિત્ર. ३ નિર્મલ. ४ સફેદ, ધોળું. ५ નિરપ-રાધી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शुचित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ शुद्ध करेलुं. २ शोक करेलुं.

शुचिता (शुचेर्भावः तल्) स्त्री० ता. १ शुद्धपणुं २ पवित्रपणुं. [जुओ.

शुचित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

शुचिद्रुम (शुचिश्चासौ द्रुमः) पु० मः. पीपळानुं झाड. [नवगेरेथी शुद्ध करवुं ते.

शुचिप्रणी (शुचि प्र णी क्विप्) स्त्री० णीः. आचमन

शुचिमणि (शुचिश्चासौ मणिः) पु० णिः. १ धोळो मणि. २ स्फटिक मणि.

शुचिमल्लिका (शुचिश्चासौ मल्लिका) स्त्री० का. नवमल्लिका शब्द जुओ. [२ कपूर.

शुचिरोचिस् (शुचि रोचिरस्य) पु० चिः. १ चंद्र.

शुचिव्रत (शुचि व्रतं यस्य) त्रि० तः ता-तं. शुद्ध व्रतवाळुं.

शुचिव्रत (शुचि व्रतमस्य) पु० तः. पुंडरीक वृक्ष.

शुचिश्रवस् (शुची श्रवो यस्य) पु० वाः. विष्णु.

शुचिस्मित (शुचि स्मितं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. जेणे मंद हास्य करेलो छे ते.

शुच्य् (भ्वा० पर० सेट् शुच्यति) १ नाहवुं. २ आसव काढवो. ३ भथवुं. ४ पीडवुं. ५ सांधवुं.

शुरीर (शौरीर पृषो०) पु० रः. पीर, शूर.

शुरीरता (शुरीरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. पीरपणुं, शूरपणुं. [शब्द जुओ.

शुरीरत्व (शुरीरस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो

शुठ् (भ्वा० पर० क्षेट् शोठति) गति अटकावी.

शुठ् (चुरा० उभय० सेट् शोठयति-ते) आळस करवुं, आळसु थवुं.

शुठ् (चुरा० उभय० सेट् शुंठयति-ते) शोधवुं.

शुठ् (भ्वा० पर० सेट् शुंठति) उपलो धातु जुओ.

शुंठि (शुठि इन्) स्त्री० ठिः. शुंठ.

शुंठी (शुठि इन् ङीप्) स्त्री० ठी. उपलो शब्द जुओ.

' शुंठी रुच्यामवातघ्नी पाचनी कटुका लघुः ।
स्निग्धोष्णा मधुरा पाके कफवातविबन्धनुत् ।
वृष्या स्वर्य्या च निश्वासशूलकासहृदामयान् ।
हन्ति श्लीपदशोथार्शस्तोयांशं परिशोधयेत् ' ॥
भावप्रकाशम् ॥

शुंठ्य (शुठि यत्) क्ली० ठ्यं. शुंठ

शुंड (शुन् ड) पु० डः. १ हाथीनी शुंढ. २ मद्यनुं अरवुं ते. [कलाल.

शुंडक (शुंडः संज्ञायां कन्) पु० कः. मद्य वेचनारो

शुंडा (शुन् ड टाप्) स्त्री० डा. १ हाथीनी शुंढ. २ मद्य पिवानुं ठेकाणुं, पीठुंवगेरे. ३ वेश्या. ४ कलाल स्त्री. ५ मद्य, सुरा. ६ पाणीनो हाथी. ७ कमलनुं दींटियुं.

शुंडापान (शुंडा पांयतेऽत्र पा ल्युट्) क्ली० नं. मद्य पिवानुं ठेकाणुं, पीठुंवगेरे.

शुंडापान (शुंडायाः पानं) क्ली० नं. मद्यपान.

शुंडार (शुंडा र) पु० रः. १ हाथी. २ कलाल.

शुंडारा (शुंडा र टाप्) स्त्री० रा. खराब मद्य.

शुंडाल (शुंडा लच्) पु० लः. हाथी.

शुंडिका (शुंडा कन्) स्त्री० का. शुंड शब्द जुओ.

शुंडिन् (शुंडा इनि) पु० डी. १ हाथी. २ कलाल.

शुंडिनी (शुंडिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ छछुंदर. २ हाथणी. ३ कलाल स्त्री.

शुंडिमूषिका (शुंडिनी मुषिकेव) स्त्री० का. छछुंदर.

शुंडी (शुंडा अच् ङीष्) स्त्री० डी. એક જાતનुं झाड. [३पुं.

शुद्ध (शुध् क्त) क्ली० द्धं. १ सैंधव. २ भरी. ३

शुद्ध (,,) त्रि द्धः-द्धा-द्धं. १ शुद्ध. २ पवित्र. ३ निर्दोष. ४ धोळुं. ५ केवळ.

' अंतः शुद्धस्त्वमपि भविता वर्णमात्रेण कृष्णः '
मेघदूतम्.

शुद्धकोटि (शुद्धा कोटिः) स्त्री० टिः. १ त्रिकोणनी सरळ बाजु. २ चतुष्कोणनी सरळ बाजु.

शुद्धजंघ (शुद्धा जंघा यस्य) पु० घः. गधेडो.

शुद्धता (शुद्धस्य भावः तल्) स्त्री० ता. शुद्धपणुं.

शुद्धत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [भेल दांतवाळुं.

शुद्धदत् (शुद्धा दंता यस्य) त्रि० दन्-दंती-दत्. नि-

शुद्धधी (शुद्धा धीर्यस्य) त्रि० धीः-धीः-धि. निर्मल बुद्धिवाळुं. [लो शब्द जुओ.

शुद्धमति (शुद्धा मतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. उप-

शुद्धमति (शुद्धा मतिर्यस्याः) स्त्री० तिः भीमक राजानी पत्नी, रुक्मिणीनी माता.

शुद्धवध (शुद्धश्चासौ वधः) पु० धः केवळ वध.

शुद्धवल्ली (शुद्धा चासौ वल्ली) स्त्री० ल्ली. १ गळो. २ पवित्र वेलो. [शुद्ध वस्त्रवाळुं.

शुद्धवासस् (शुद्धं वासा यस्य) त्रि० सः-सा-सः

शुद्धा (शुध् क्त टाप्) स्त्री० द्धा. १ रटकी. २ कसाडानुं थी.

शुद्धांत (शुद्धः अंतः पर्यंतो यस्य) पु० तः १ जनानखानुं. २ जनानखानामां रहेनारी स्त्री.

' शुद्धान्तदुर्लभमिदं (वपुः) '
शाकुन्तलम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'स तैराक्रमयामास शुद्धान्तं शुद्धकर्मभिः'
कुमारसंभवम्.

शुद्धान्तपालक (शुद्धांतस्य पालकः) पु० कः જનાનખાનાનો પહેરેગીર. [અનુમાન.

शुद्धानुमान (शुद्धं अनुमानं) क्ली० नं. દોષવિનાનું

शुद्धापह्नुति (शुद्धा अपह्नुतिः) स्त्री० तिः તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

शुद्धि (शुध् क्तिन्) स्त्री० द्धि. १ પવિત્રપણું. २ સાફ કરવું તે. ३ નિર્દોષપણું. ४ શુદ્ધતા. ५ દુર્ગા દેવી.

'स्मरणाच्चिन्तनाद्वापि शोध्यते येन पातकात्।
तेन शुद्धिः समाख्याता देवी रुद्रतनौ स्थिता'॥
देवीपुराणम्॥

शुद्धिकंद (शुद्धिफलः कंदः) पु० दः ધોળો કાંદો.

शुद्धोदन ( ) पु० नः शाऽय મુનિનો પિતા. [મુનિ.

शुद्धोदनसुत (शुद्धोदनस्य सुतः) पु० तः शाऽय

शुध् (दिवा० पर० सेट् शुध्यति) १ શુદ્ધ થવું. २ પવિત્ર થવું. ३ નિઃશેષ થવું. ४ શોધવું.

शुन् (तुदा० पर० सेट् शुनति) જવું.

शुन (शुन् क) पु० नः કુતરો.

शुनक (शुनः स्वार्थे कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. शुनि. [મુનિ.

शुनक (शुन इव कन्) पु० कः તે નામનો એક

शुनःशेफ (शुन इव शेफो यस्य) पु० फः તે નામનો એક મુનિ. [જાતનું શાક.

शुनकचिल्ली (शुनकप्रिया चिल्ली) स्त्री० ल्ली. એક

शुनाशीर (सुष्ठुनासीरं यस्य) पु० रः १ ઇંદ્ર. २ ધુડ પક્ષી. सुनासीर, शुनासीर.

'शुनाशीरो द्वितालव्यः सुनासीरो द्विदन्त्यकः।
तालव्यादिर्दन्त्यमध्यः शुनासीरश्च दृश्यते'॥
द्विरूपकोशः॥

शुनि (शुन् कि) पु० निः કુતરો.

शुनी (शुनः स्त्रीजातिः) स्त्री० नी. १ કુતરી. २ કોળાનો વેલો. [કુતરીનું ટોળું.

शुनीर (शुनी संघार्थे र) पु० रः કુતરીનો સમુદાય,

शुंध् (चुरा० उभय० सेट् शुंधयति-ते) શુદ્ધ કરવું.

शुं (भ्वा० पर० सेट् शुंधति) १ શુદ્ધ થવું. २ શુદ્ધ કરવું.

शुंध्यु (शुंध् युच्) पु० ध्युः વાયુ, વા.

शुन्य (शुनीनां समूहः यत्) क्ली० न्यं. કુતરીનું ટોળું.

शुन्य (शून्य पृषो०) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. ખાલી, રિક્ત.

शुभ् (तुदा० पर० सेट् शुंभति) १ શોભવું, દીપવું. २ હાર મારવું.

शुभ् (भ्वा० आत्म० सेट् शोभते) શોભવું, દીપવું, પ્રકાશવું; वि (विशोभते) પ્રકાશવું, દીપવું, ચળકવું.

'अधिकं शुशुभे शुभंयुना द्वितयेन द्वयमेव संगतम्'
रघुवंशम्.

शुभ (शुभ् क) क्ली० भं. १ મંગલ, સારું, શુભ. २ આકાશનું એક શહેર.

शुभ (,,) पु० भः १ બોકડો. २ તે નામનો એક યોગ. ३ પતંગનું લાકડું.

शुभ (शुभ् क) त्रि० भः-भा-भं. १ માંગલિક, સારું. २ શોભતું. ३ પ્રસિદ્ધ. [જુઓ.

शुभंयु (शुभम् युस्) त्रि० युः-युः-यु. ઉપલો શબ્દ

शुभकर (शुभं करोति कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. મંગલ કરનાર, શુભ કરનાર. [ગંધરસ.

शुभगंधक (शुभो गंधो यस्य कप्) पु० कः બોલ,

शुभगंधक (,,) त्रि० कः-का-कं. સારા ગંધવાળું. [ગ્રહ, સારો ગ્રહ.

शुभग्रह (शुभः शुभदायकः ग्रहः) पु० हः सौम्य

शुभंकर (शुभं करोति कृ खच् मुम्) त्रि० रः-रा-रं. शुभकर શબ્દ જુઓ. [તી, દુર્ગા.

शुभंकरी (शुभं करोति ,, ङीप्) स्त्री० री. पार्व-

शुभद (शुभं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. મંગલદાયક.

शुभद (,,) पु० दः. પીપળાનું ઝાડ.

शुभदंती (शुभा दंता यस्याः ङीप्) स्त्री० ती. १ સારા દાંતવાળી સ્ત્રી. २ વાયવ્ય કોણના હાથીની સ્ત્રી. [સારું.

शुभम् (शुभ् कसु) अव्य० भम्. મંગલ, કલ્યાણ,

शुभलग्न (शुभं च तल्लग्नं च) क्ली० ग्नं. १ સારું લગ્ન. २ મંગલકારક લગ્ન. [કરવાનો પદાર્થ.

शुभवासन (शुभ् वासि ल्यु) पु० नः. મુખવાસ

शुभशील (शुभः शीलो यस्य) त्रि० लः-ला-लं. સારા સ્વભાવવાળું. [એક દેવી.

शुभसूचनी (शुभं सूचयति) स्त्री० नी. તે નામની

'रक्ता पद्मचतुर्मुखी त्रिनयना चामीकरालंकृता
पीनोत्तुंगकुचा दुकूलवसना हंसाधिरूढा परा।
ब्रह्मानन्दमयी कमण्डलुकराक्षा भीतिहस्ता शिवा
ध्येया सा शुभसूचनी त्रिजगतामम्वापदुद्धारिणी'॥

शुभस्थली (शुभा स्थली) स्त्री० ली. १ યજ્ઞસ્થલ. २ સારું સ્થલ.

शुभा (शुभ् क टाप्) स्त्री० भा. १ શોભા. २ કાંતિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

३ ઇચ્છા. ४ ગોરોચના. ५ રોચના. ६ વનસ્પતિ પલાંડૂમૂલ. ७ વેખંડ. ८ પ્રિયંગુ, કાંગ. ९ ખીજડાનું ઝાડ. १० ઉભાની એક સખી. ११ દેવની સભા. १२ ધોળી પ્રેા. [ની વનસ્પતિ.

शुभाकिनी ( ) स्त्री० नी. એક જાત-

शुभांग (शुभं अंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. સુંદર અંગવાળું.

शुभांग (शुभं अंगम्) क्ली० गं. સારૂં અંગ.

शुभाचार (शुभः आचारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. સારા આચરણવાળું. [ની એક સખી.

शुभाचारा (शुभः आचारो यस्याः) स्त्री० रा. ઉભા-

शुभांजन (शुभं अंजनं यस्मात्) पु० नः. શરગવાનું ઝાડ. [મુખવાળું.

शुभानन (शुभं आननं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. સારા

शुभानन (शुभं आननम्) क्ली० नं. સારૂં મુખ.

शुभापांग (शुभं अपांगं यस्याः) स्त्री० गा. મનોહર કટાક્ષવાળી સ્ત્રી. [નરમું.

शुभाशुभ (शुभं च अशुभं च) क्ली० भं. સારૂં અને

'यस्माच्च येन च यथा च यदा च यच्च
यावच्च यत्र च शुभाशुभमात्मकर्म ।
तस्माच्च तेन च तथा च तदा च तच्च
तावच्च तत्र च विधातृवशादुपैति' ॥
हितोपदेशः ॥

शुभेतर (शुभात् इतरत्) त्रि० रः-रा-रं. અશુભ, બુરૂં, નરસું, ખરાબ.

शुभ्र (शुभ् रक्) त्रि० भ्रः-भ्रा-भ्रं. ધોળું.

शुभ्र (,,) पु० भ्रः ધોળો વર્ણ.

शुभ्र (,,) क्ली० भ्रं. १ રૂપું. २ અભ્રક. ३ સૈંધવ. ४ હીરાકસી. ५ ધોળું ચંદન.

शुभ्रकर (शुभ्राः कराः यस्य) पु० रः १ ચંદ્ર. २ કપૂર. शुभ्रकिरण, शुभ्रांशु.

शुभ्रकृत् (शुभ्रं करोति कृ क्विप्) पु० तृ-द्. સાઠ સંવત્સરપૈકી તે નામનો એક. [ધોળાશ.

शुभ्रता (शुभ्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ધોળાપણું,

शुभ्रत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [લા દાંતવાળી.

शुभ्रदंती (शुभ्राः दंता यस्याः ङीप्) स्त्री० ती. धो-

शुभ्ररश्मि (शुभ्रः रश्मिर्यस्य) पु० श्मिः १ કપૂર. २ ચંદ્ર.

शुभ्रा (शुभ्र अच् टाप्) स्त्री० भ्रा. १ એક જાતનો ખાવાનો પદાર્થ. २ ભાગીરથી નદી. ३ સાકર. ४ વંશલોચન. ५ કટકી. ६ રાઠિક.

शुभ्रालु (शुभ्रः आलुः) पु० लुः ધોળો આલુ.

शुभ्रि (शुभ् क्रि) पु० भ्रिः. બ્રહ્મદેવ.

शुंभ (शुंभ् अच्) पु० भः. તે નામનો એક રાક્ષશ.

'कश्यपस्य दनुर्नाम भार्यासीद् द्विजसत्तम ।
तस्यास्तु द्वौ सुतावास्तां सहस्राक्षाद् बलाधिकौ ।
ज्येष्ठः शुंभ इति ख्यातो निशुंभश्चापरोऽसुरः'
वामनपुराणम् ॥

शुंभमर्दिनी (शुंभं मृद्नाति मृद् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. દુર્ગા.

शुंभघातिनी (शुंभं हंति) स्त्री० नी. દુર્ગા.

शुंभपुरी (शुंभस्य पुरी) स्त्री० री. તે નામનું એક શહેર. [૨ સ્તબ્ધ થવું.

शुर् (दिवा० आत्म० सेट् शूर्यते) १ ભારી નાખવું.

शुल्क् (चुरा० उभय० सेट् शुल्कयति-ते) १ બોલવું. २ છોડવું. ३ મેળવવું.

शुल्क (शुल्क् घञ्) पु० क्ली० ल्कः-ल्कं. १ જકાત. २ કર. ३ લગ્નકાર્યવગેરેમાં કન્યાપક્ષવાળા કન્યા આપી વરપક્ષવાળા પાસેથી જે ધન લે છે તે. ४ એક જાતનું સ્ત્રીધન. ५ મૂલ્ય, કિમ્મત. ६ સંભોગમાટે સ્ત્રીને અપાતું દ્રવ્ય.

'भगिनीशुल्कं सोदर्याणाम्' स्मृतिः.
अशुल्कोपहृतायास्तु पिण्डदावोढुरेव ते' स्मृतिः

शुल्कस्थान (शुल्कस्य स्थानम्) क्ली० नं. १ જ્યાં જકાત, કરવગેરે લેવાતું હોય તેવું સ્થલ. २ જેના ઉપર જકાત લેવાય એવી ચીજ.

शुल्व् (चुरा० उभय० सेट् शुल्वयति-ते) १ આપવું, દેવું. २ માપવું.

शुल्व (शुल्व् अच्) क्ली० ल्वं. १ તાંબું. २ જલનો સમૂહ. ३ યજ્ઞકર્મ. ४ આચાર. ५ દોરી.

शुल्व (शुल्व् अच्) क्ली० ल्वं. १ તાંબુ. २ ધર્મ. ३ આચરણ. ४ જલનો સમૂહ.

शुल्वा (टाप्) स्त्री० ल्वा. દોરી.

शुल्वारि (शुल्वस्य ताम्रस्य अरिः तस्य जारकत्वात्) पु० रिः ગંધક.

शुशुमा ( ) स्त्री० मा. શુક્રાચાર્યની પત્ની.

शुश्रुवस् (श्रु क्वसु) त्रि० वान् वुषी-वत्. સાભળનાર, શ્રવણ કરનાર.

शुश्रू ( ) स्त्री० श्रूः. મા, માતા.

'शिशोः शुश्रूषणात् शुश्रूः' महाभारतम्.

शुश्रूषक (शुश्रु ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ચાકર, નોકર, સેવા કરનાર. [ચાકરી કરવી તે.

शुश्रूषण (श्रु सन् ल्युट्) क्ली० णं. સેવા કરવી તે,

शुश्रूषणा (श्रु सन् युच्) स्त्री० णा. સાંભલવાની ઇચ્છા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शुश्रूषा (शु सन् अ) स्त्री० धा. १ सेवा, चाकरी. २ सांभळवानी इच्छा. ३ कहेवुं ते.
'शुश्रूषाऽपि समाहितेन मनसा पित्रोर्न संपादिता'
भर्तृहरिः.

शुश्रूषापर (शुश्रूषायां परः) त्रि० रः-रा-रं. चाकरी करवामां तत्पर. [थवुं.

शुष् (दिवा० पर० सेट् शुष्यति) सुकाई जवुं, सुकुं

शुष (शुष् क) पु० षः १ भाडो. २ राक्षसो.

शुषि (शुष् कि) स्त्री० षिः १ पथ्थर. २ राक्षसो.

शुषिर (शुष् किरच्) क्ली० रं. १ छिद्र. २ वांसळी-वगेरे छिद्रवाळुं वाद्य.

शुषिर (,,) त्रि० रः-रा-रं. छिद्रवाळुं.

शुषिर (,,) पु० रः. १ उंदर. २ अग्नि. ३ चित्रानुं झाड.

शुषिरा (,, टाप्) स्त्री० रा. १ नदी. २ नली नामनुं सुगंधि द्रव्य.

शुषिल ( ) पु० लः. वायु, पवन.

शुष्क (शुष् क्त) त्रि० ष्कः-ष्का-ष्कं. सुकुं, सुकाई गयलुं. [जवुं ते.

शुष्क (,,) क्ली० ष्कं. सुकुं थवुं-सुकाव

शुष्कता (शुष्कस्य भावः तल्) स्त्री० ता. सुकापणुं.
'याते मध्यचिरान्निदाघमिहिरज्वालाशतैः शुष्कताम्'
भामिनीविलासम्.

शुष्कत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपरो शब्द जुओ. [शाक.

शुष्कपत्र (शुष्कं पत्रं यस्य) पु० त्रः એક जातनुं

शुष्कपत्र (शुष्कं पत्रं) क्ली० त्रं. सुकुं पांदडुं.

शुष्कमत्स्य (शुष्कश्चासौ मत्स्यः) पु० त्स्यः सुकुं माछलुं.

शुष्कमांस (शुष्कं मांसं) क्ली० सं. सुकुं भांस.
'त्रिदोषकृत् व्यालजुष्टं शुष्कं शूलकरं गुरु'
भावप्रकाशः.

शुष्करेवती ( ) स्त्री० ती. ते नामनी એક मातृका.
'अस्थिभक्षश्च तथा काली सृष्टा पूर्वं महात्मना ।
तया तद्रुधिरं पीतमन्धकानां महात्मनाम् ।
सा चास्मिन् कथिता लोके नामतः शुष्करेवती' ॥
वह्निपुराणम्. ॥

शुष्कल (शुष् कलच्) क्ली० लं. भांस.

शुष्कल (शुष्कं लाति ला क) क्ली० लं. सुकुं भांस.

शुष्कवृक्ष (शुष्कश्चासौ वृक्षः) पु० क्षः १ सुकुं झाड. २ धववृक्ष. [विनानुं वेर.

शुष्कवैर (शुष्कं फलशून्यं वैरं) क्ली० रं. कारण-

शुष्कांग (शुष्कं अंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं सुका. अंगवाळुं.

शुष्कांग (शुष्कं अंगं अस्य) पु० गः धववृक्ष.

शुष्कांगी (शुष्कमंगमस्याः) स्त्री० गी. गोधिका शब्द जुओ.

शुष्कार्द्रक (शुष्कमार्द्रकं) क्ली० कं. शुंठ.

शुष्ण ( ) पु० ष्णः. १ सूर्य. २ आकडानुं झाड. ३ अग्नि. ४ चित्रानुं झाड. [२ तेज.

शुष्म (शुष् मन् किच्च) क्ली० ष्मं. १ पराक्रम.

शुष्म (,,) पु० ष्मः. १ सूर्य. २ आकडानुं झाड. ३ अग्नि. ४ चित्रानुं झाड. ५ वायु. ६ पक्षी.

शुष्मन् (शुष् मनिप्) क्ली० ष्मं. १ तेज. २ शौर्य.

शुष्मन् (,,) पु० ष्मा. १ अग्नि. २ चित्रानुं झाड. [सुकाव जवुं.

शुष्यत् (शुष् शतृ) त्रि० ष्यन्-ष्यंती-ष्यत्. सुकातुं,

शूक (श्विं कक्) पु क्ली० कः-कं. १ दधा. २ तीक्ष्ण अग्रभाग. ३ शिखा. ४ विषवाळा जलनो એક जंतु.
'अक्रमाच्छेफसो वृद्धिं योऽभिवांछति मूढधीः'
व्याधयस्तस्य जायन्ते दश चाष्टौ च शूकजाः' ॥
भावप्रकाशः ॥

शूकक (शूक कै क) पु० कः. १ रस. २ वर्षाकाळ.

शूककीट (शूकाकारः कीटः) पु० टः. १ એક जातनो કीडो. २ वींछी.

शूकज (शूकाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. जवखार.

शूकतृण (शूकयुक्तं तृणम्) क्ली० णं. એક जातनुं घास. [धान्य.

शूकधान्य (शूकयुक्तं धान्यं) क्ली० न्यं. जवगेरे
'व्रीह्यादिकं यदिह शूकसमन्वितं स्यात्
तत् शूकधान्यमथ मुद्गमकुष्टकादि ।
शिम्बीनिगूढमिति तत्प्रवदन्ति शिम्बी
धान्यं तृणोद्भवमथो तृणधान्यमन्यत्'
राजनिघण्टुः ॥

शूकपाक्य (शूकयुक्तं पाक्यमस्य) क्ली० क्यं. जवखार. [शब्द जुओ.

शूकपिंडी (शूकस्य पिंडीव) स्त्री० डी. शूकशिंबी

शूकर (शू इत्यव्यक्तं शब्दं करोति कृ अच्) पु० रः. भूंड, डुक्कर. [वाराहीकंद.

शूकरकंद (शूकर इव रोमशः कंदो यस्य) पु० दः.

शूकरमुख ( ) क्ली० खं. ते नामनुं એક नरक.

शूकरी (शूकर अच् ङीष्) स्त्री० री. એક जातनी वनस्पति. शूकराकांता, वराहाक्रांता.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શૂકરી (શૂકરસ્ય સ્ત્રીજાતિઃ ङीष्) સ્ત્રી૦ રી. ભૂંડણ.
શૂકલ (શૂક લા ક) પુ૦ લઃ અડિયલ ધોડો.
શૂકવતી (શૂક મતુપ્ ङीप्) સ્ત્રી૦ તી. કપિકચ્છૂ શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
શૂકશિંબા (શૂકયુક્તા શિંબા) સ્ત્રી૦ બા. ઉપલો શબ્દ
શૂકશિંબી (શૂકયુક્તા શિંબી) સ્ત્રી૦ બી. કપિકચ્છૂ શબ્દ જુઓ. શૂકશિંબિ. [જુઓ.
શૂકા (શૂક અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ કા. ઉપલો શબ્દ
શૂકાણુટ્ટ ( ) પુ૦ ટ્ટઃ એક જાતનો ભણિ.
શૂકુલ ( ) પુ૦ લઃ ૧ માછલું. ૨ એક જાતનું માછલું. ૩ નાગરમોથ.
શૂતિપર્ણ (શૂતિ સ્ફીતં પર્ણમસ્ય) પુ૦ ર્ણઃ ગરમાળો.
શૂદ્ર (શુચ્ રક્) પુ૦ દ્રઃ શૂદ્ર.
શૂદ્રતા (શૂદ્રસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. શૂદ્રપણું.
શૂદ્રત્વ (,, ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
શૂદ્રધર્મ (શૂદ્રસ્ય ધર્મઃ) પુ૦ ર્મઃ શૂદ્રનો ધર્મ.
શૂદ્રભિક્ષિત (શૂદ્રાદ્ ભિક્ષિતં) ક્લી૦ તં. શૂદ્રપાસેથી માગેલી ભિક્ષા.
શૂદ્રભૂયિષ્ઠ (શૂદ્રાઃ ભૂયિષ્ઠાઃ યત્ર) ત્રિ૦ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. જેમાં શૂદ્રની વસતિ ઘણી છે તે.
શૂદ્રા (શૂદ્ર ટાપ્) સ્ત્રી૦ દ્રા. શૂદ્ર સ્ત્રીજાતિ.
શૂદ્રાપરિણયન (શૂદ્રાયાઃ પરિણયનં) ક્લી૦ નં. શૂદ્ર સ્ત્રીને પરણવું તે. [કરો.
શૂદ્રાપુત્ર (શૂદ્રાયાઃ પુત્રઃ) પુ૦ ત્રઃ. શૂદ્રસ્ત્રીનો દી-
શૂદ્રાભાર્ય (શૂદ્રા ભાર્યા યસ્ય) પુ૦ ર્યઃ. શૂદ્ર સ્ત્રીનો ધણી.
શૂદ્રાર્તા (શૂદ્રેણાર્તા પીડિતા) સ્ત્રી૦ તા. પ્રિયંગુ શબ્દ જુઓ. [ણયન શબ્દ જુઓ.
શૂદ્રાવેદન (શૂદ્રાયા આવેદનમ્) ક્લી૦ નં. શૂદ્રાપરિ-
શૂદ્રાવેદિન્ (શૂદ્રાં વિંદતે વિદ્ ણિનિ) પુ૦ દી. શૂદ્ર સ્ત્રીજાતી સાથે વિવાહ કરનારો.
શૂદ્રાન્ન (શૂદ્રસ્વામિકં અન્નં) ક્લી૦ ન્નં. શૂદ્રનું અન્ન.
શૂદ્રાસુત (શૂદ્રાયાઃ સુતઃ) પુ૦ તઃ. શૂદ્રાપુત્ર શબ્દ જુઓ.
શૂદ્રી (શૂદ્રસ્ય સ્ત્રી ङीप्) સ્ત્રી૦ દ્રી. શૂદ્રની સ્ત્રી.
શૂના (શિ ક્ત ટાપ્) સ્ત્રી૦ ના. ૧ પ્રાણીનું વધસ્થાન. ૨ પડજીભ.

'પઞ્ચ શૂના ગૃહસ્થસ્ય ચૂલ્હી પેષણ્યુપસ્કરઃ ।
કણ્ડની ચોદકુમ્ભશ્ચ વધ્યતે યાસ્તુ વાહયન્' ॥
મનુઃ ॥

શૂન્ય (શૂનાયૈ પ્રાણિવધાય હિતં યત્) ક્લી૦ ન્યં. ૧ નિર્જન સ્થલ. ૨ આકાશ. ૩ પોલાણ. ૪ અનુસ્વાર, મીંડું, શુન્ય. ૫ અભાવ.
શૂન્ય (,,) ત્રિ૦ ન્યઃ-ન્યા-ન્યં. ૧ ખાલી. ૨ નિર્જન. ૩ તુચ્છ. ૪ અસંપૂર્ણ. ૫ ઉણું. ૬ લક્ષવિનાનું (મનવગેરે).

'શૂન્યા જગામ ભવનાભિમુખી કથંચિત્'
કુમારસંભવમ્.

શૂન્યગેહ (શૂન્યં ગેહં) ક્લી૦ હં. ખાલી ઘર, ધણીવિનાનું ઘર.
શૂન્યતા (શૂન્યસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. શૂન્યપણું.
શૂન્યત્વ (,, ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
શૂન્યમધ્ય (શૂન્યં મધ્યે યસ્ય) પુ૦ ધ્યઃ. નલતૃણ.
શૂન્યવાદિન્ (શૂન્યં અભાવમાત્રં કારણતયા વદતિ વદ્ ણિનિ) પુ૦ દી. ૧ નાસ્તિક. ૨ બૌદ્ધમતાનુસારી. [શૂન્યસ્થલ.
શૂન્યસ્થાન (શૂન્યં સ્થાનં) ક્લી૦ નં. સુનું સ્થલ.
શૂન્યહસ્ત (શૂન્યઃ હસ્તઃ યસ્ય) ત્રિ૦ સ્તઃ-સ્તા-સ્તં. ખાલી હાથવાળું. રિક્તપાણિ.
શૂન્યા (શૂન્ય અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ ન્યા. નલી.
શૂન્યા (શૂન્ય ટાપ્) સ્ત્રી૦ ન્યા. વાંઝણી સ્ત્રી.
શૂયમાન (શ્વિ યક્ શાનચ્) ત્રિ૦ નઃ-ના-નં. વધતું.
શૂર્ (દિવા આત્મ સેટ્ શૂર્યતે) ૧ મારી નાંખવું. ૨ સ્તબ્ધ થવું. [પરાક્રમ કરવું.
શૂર્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ શૂરયતિ-તે) પરાક્રમી થવું.
શૂર (શૂર્ અચ્) પુ૦ રઃ. ૧ વીર, શૂર. ૨ સિંહ. ૩ વસુદેવ નામનો જાદવ. ૪ સૂર્ય. ૫ આકડાનું ઝાડ. ૬ ભૂંડ. ૭ ચિત્રાનું ઝાડ. ૮ ભમ્મર. ૯ સાગનું ઝાડ.

'અત્ર શૂરા મહેષ્વાસા ભીમાર્જુનસમા યુધિ'
શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા.

શૂરણ (શૂર્ લ્યુ) પુ૦ ણઃ. સૂરણ.
શૂરતા (શૂરસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. શૂરપણું.
શૂરત્વ (,, ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
શૂરસેન (શૂરા સેના યત્ર યસ્ય વા) પુ૦ નઃ. ૧ તે નામનો એક રાજા. ૨ તે નામનો એક દેશ.
શૂરસેનજ (શૂરસેનાજાયતે જન્ ડ) પુ૦ જઃ. શ્રીકૃષ્ણનો મામો.
શૂર્પ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ શૂર્પયતિ-તે) માપવું.
શૂર્પ (શૂર્પ ઘઞ્) પુ૦ ર્પઃ. ૧ સૂપડું. ૨ બે દ્રોણ ભરાય તેનું એક વજન. [દૈત્ય.
શૂર્પક ( ) પુ૦ કઃ. તે નામનો એક
શૂર્પકર્ણ (શૂર્પ ઇવ કર્ણોઽસ્ય) પુ૦ ર્ણઃ. ૧ હાથી. ૨ ગણપતિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शूर्पणखा (शूर्प इव नखा यस्याः) स्त्री० खा. રાવણની તે નામની બહેન. शूर्पणखी.

शूर्पनिष्पाव ( ) पु० वः. ધાન્યનું સૂપડાપ્રમાણનું માપ. [રાની ભગ.

शूर्पपर्णी (शूर्प इव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी.

शूर्पवात (शूर्पस्य वातः) पु० तः. સૂપડાનો વા.

शूर्पश्रुति (शूर्प इव श्रुतिरस्य) पु० तिः. १ હાથી. २ ગણપતિ.

शूर्म (सुष्ठु ऊर्मिरस्त्यस्याः अच्) पु० र्मः. १ લોઢાની પ્રતિમા. २ લુહાર, સોનીવગેરેની એરણ.

शूर्मि (,,) स्त्री० र्मिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. शूर्मी.

शूल् (भ्वा० पर० सेट् शूलति) રોગવાળા થવું.

शूल (शूल् क) पु० क्ली० लः-लं. १ પડખું પેટવગેરેમાં આવતું શૂલ. २ ત્રિશૂલ. ३ અપરાધીને ચઢાવવાની શૂળી. ४ ભાલો. ५ વ્યથા. ६ મૃત્યુ. ७ ચિહ્ન. ८ માંસ શેકવાનો લોઢાનો સળિયો.

'अयःशूलेनान्विच्छतीत्यायःशूलिकः'

काव्यप्रकाशः.

शूल (,,) पु० लः. १ તે નામનો એક મુનિ. २ તે નામનો એક યોગ.

शूलक (शूल कन्) पु० कः. અડેલ ઘોડો.

शूलग्रंथि (शूलाकारः ग्रंथिरस्य) पु० थिः. એક જાતની ઘ્રો. [२ ભંડુર.

शूलघातन (शूलं घातयति) क्ली० नं. १ લોહભરમ.

शूलघ्न (शूलं हन्ति हन् क) पु० घ्नः. તુંબુર વૃક્ષ.

शूलद्विष (शूलं द्वेष्टि) पु० षः. હિંગ.

शूलधन्वन् (शूलं धनुरायुधं यस्य) पु० न्वा. મહાદેવ, शिव. [शूलभृत्.

शूलधर (शूल धृ अच्) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

शूलधरा (,, टाप्) स्त्री० रा. પાર્વતી.

शूलधारिणी (शूलं धारयति) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [शिव.

शूलधारिन् (शूलं धारयति) पु० री. મહાદેવ,

शूलधृज् (शूल धृज् क्विप्) पु० क्-ग्. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ङ्. મહાદેવ.

शूलधृष् (शूलेन धर्षति राक्षसान् धृष् क्विप्) पु० ट्-

शूलधृष् (,,) स्त्री० ट्-ड्. પાર્વતી, દુર્ગા. [२ પુષ્કરમૂલ.

शूलनाशन (शूलं नाशयति) क्ली० नं. १ સંચલ.

शूलनाशन (,,) पु० नः. હિંગ.

शूलपाणि (शूलः पाणावस्य) पु० णिः. મહાદેવ, शिव. शूलहस्त.

शूलशत्रु (शूलस्य रोगस्य शत्रुः) पु० त्रुः. એરંડાનું ઝાડ.

शूलहृत् (शूलं हरति ह क्विप्) पु० त्-द्. હિંગ.

शूला (शूल अच् टाप्) स्त्री० ला. १ શૂળો, શૂળી. २ વેશ્યા.

शूलाकृत (शूल डाच् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. શૂળી-ઉપર વીંધી રાંધેલું માંસવગેરે.

शूलाग्र (शूलाग्रं) क्ली० ग्रं. શૂળીનો અગ્રભાગ.

शूलिक (शूल ठन्) पु० कः. સસલો.

शूलिक (,,) त्रि० कः-का-कं. शूलाकृत શબ્દ જુઓ.

शूलिन् (शूलमस्त्यस्य इनि). त्रि० ली-लिनी-लि. १ શૂલ રોગવાળું. २ શૂલ અસ્ત્ર ધારણ કરવાવાળું.

'कस्त्वं शूली मृगय भिषजं नीलकण्ठः प्रियेऽहम्.'

उद्भटः.

'कुर्वन्संध्याबलिपटहतां शूलिनः श्लाघनीयाम्.'

मेघदूतम्.

शूलिन् (,,) पु० ली. १ મહાદેવ. २ સસલો.

शूलिन (शूल इनन्) पु० नः. એક જાતનું ઝાડ.

शूलोत्खा (शूलमुत्खनति उत् खन् ड) स्त्री० त्खा. સોભરાજી. [कृत शब्द जुओ.

शूल्य (शूले संस्कृतं यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. શૂલા-

शूष् (भ्वा० पर० सेट् शूषति) પ્રસવવું.

शृकाल (शृगालः पृषो०) पु० लः. શિયાળ.

शृगाल (असृजं लाति ला क) पु० लः. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ તે નામનો એક દૈત્ય. ३ વાસુદેવ. ४ ખલ. ५ બીકણ. ६ નિષ્ઠુર, નિર્દય, કઠોર.

शृगालकंटक (शृगाल इव कंटकोऽस्य) पु० कः. એક જાતની વનસ્પતિ.

शृगालकोलि (शृगाल इव कंटकितः कोलिः) पु० लि. એક જાતના બોરનું ઝાડ.

शृगालविन्ना (शृगालैर्विद्यते विद् क्त) स्त्री० न्ना. पृश्निपर्णी. शृगालवृंता. [નાશી જવું તે.

शृगालिका (शृगालीव कन्) स्त्री० का. ભયથી

शृगालिका (शृगाली स्वार्थे कन्) स्त्री० का. શિયાળની સ્ત્રી. शृगाली.

शृगाली (शृगाल ङीष्) स्त्री० ली. શિયાળવી.

शृगाली (शृगाल अच् ङीष्) स्त्री० ली. १ ભયથી નાશી જવું તે. २ કોકિલાક્ષ. २ વિદારી.

शृंखल (शृंगात् प्राधान्यात् स्खल्यतेऽनेन) पु० लः १ બેડી. २ સાંકળ. ३ લોઢાનું પાદબંધન. ४ કેડનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भूषण, कटिभूषण. शृंखला. [७६ जुओ.
शृंखलक (शृंखलः स्वार्थे कन्) पु० कः शृंखल श-
शृंखलक (शृंखल इव कायति कै क) पु० क. ઉંટ.
शृंखला (शृंखल टाप्) स्त्री० ला. शृंखल शब्द जुओ.
'कंसारिरपि संसारवासनाबद्धशृंखलाम्'
गीतगोविंदम्.
शृंखलित (शृंखला जाताऽस्य इतच्) त्रि० तः-ता-तं १ सांकળथी બાંધેલું. २ બેડી જડેલું.
शृंखली (शृंखल अच् ङीप्) स्त्री. ली. १ કેડિલાક્ષ. २ પુરુષનું કેડે બાંધવાનું એક વસ્ત્ર.
शृंग (शृ गन् मुम्) क्ली० गं. १ शिंगडुं. २ પર્વતની ટોચ. ३ ચિહ્ન. ४ પીચકારી. ५ પ્રભુપણું. ६ પ્રધાનપણું. ७ ઉત્કર્ષ. ८ પદ્મ. ९ તીક્ષ્ણ. १० રણશિંગડું. ११ આદું. १२ કામનું અતિશયપણું.
'अद्रेः शृंगं हरति पवनः किंस्विदित्युन्मुखीभिः'
मेघदूतम्.
शृंग (,,) पु० गः १ તે નામનો એક મુનિ. २ એક જાતનું ઝાડ. [वृक्ष.
शृंगक (शृंगमिव कायति कै क) पु० कः जीवक
शृंगक (शृंगं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. १ પર્વતની ટોચ. २ આદું.
शृंगकंद (शृंगमिव कंदो यस्य) पु० दः शिंગોડું.
शृंगकंदक (शृंगकंदः स्वार्थे कन्) पु० कः ઉપલો શબ્દ જુઓ. शृंगाटक. [चंद्रन.
शृंगज (शृंग जायते जन् ड) क्ली० जं. અગરુ ચં
शृंगज (,,) त्रि० जः-जा-जं. १ પર્વતની ટોચ ઉપર પેદા થનાર. २ શિંગડા ઉપર પેદા થનાર. [पक्षी.
शृंगधूम (शृंगः धूमः धूमवर्णः यस्य) पु० मः હોલો
शृंगनाम्नी (शृंग इति नाम अस्याः) स्त्री० म्नी. वनस्पती કાકડાશિંગી.
शृंगमूल (शृंगमिव मूलं यस्य) पु० लः शिંગોડું.
शृंगमोहिन् (शृंग मुह् णिच् णिनि) पु० ही. ચંપાનું ઝાડ. [डाशिंभी.
शृंगला (शृंगं तदाकारं लाति ला क) स्त्री० ला. भर-
शृंगवत् ( ) पु० वान्. તે નામનો એક सीमापर्वत.
'उत्तरोत्तरेणेलावृतं नीलः श्वेतः शृंगवान् इति त्रयो रम्यकहिरण्मयकुरूणां वर्षाणां मर्यादागिरयः'
भागवतम्.
शृंगवत् (शृंग मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. शृंगવાળું.
शृंगवेर (शृंगमिव वेरमवयवो यस्य) क्ली० रं. १ આદું. २ शुंઠ. ३ रामभित्र गुहक चांडालनुं એક शहेर.
शृंगवेरक (शृंगवेरं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. આદું.
शृंगाट (शृंगमटति अट् अन्) पु० टः. १ જ્યાં ચાર રસ્તા ભેગા થાય તેવો ચોક. २ તે નામનો એક પર્વત. ३ शिंગોડાનું ઝાડ.
शृंगाट (शृंगाटस्य फल अण्) क्ली० टं. शिंગોડું.
शृंगाटक (शृंगाटः स्वार्थे कन्) पु० कः. १ જે કોણે ચાર માર્ગ ભેગા થાય છે તે ચોક. २ शिंગોડાનું ઝાડ. ३ દરવાજો.
शृंगार (शृंगं कामोद्रेकमुच्छलत्यनेन कृ अण्) पु० रः. १ તે નામનો એક રસ. २ शणગાર. ३ साधारण शोभा. ४ सिंदूर. ५ मैथुन. ६ હાથીની शुंढने જે शोभा કરે છે તે.
'शृंगं हि मन्मथोद्रेदस्तदागमनहेतुकः ।
उत्तमप्रकृतिप्रायो रसः शृंगार इष्यते' ॥
साहित्यदर्पणम्.
शृंगार (,,) क्ली० रं. १ लविंग. २ सिंदूर. ३ चूर्ण.
शृंगार (शृंग कृ अण्) क्ली० रं. १ કાલાગુરુ. २ આદું. ३ ભૂષણ. ४ ગર્ભભૂષણ.
शृंगारक (शृंगारं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. सिंदूर.
शृंगारभूषण (शृंगारे तदर्थं भूषणं) क्ली० णं. सिंदूर.
शृंगारयोनि (शृंगारः योनिरस्य) पु० निः. कामદેવ.
शृंगाररस (शृंगारनामा रसः) पु० सः. अलंकारशास्त्रप्रसिद्ध रसनायक शृंगाररस.
शृंगारसहाय (शृंगारे सहायः) पु० यः. शृंगारमां मदद કરનાર. [२थी २ंगेलुं. २ शणगारेलुं.
शृंगारित (शृंगार इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ सिंदू-
शृंगारिन् (शृंगार इनि) पु० री. १ सोपारी. २ હાથી. ३ भाणेक. [गारवाळुं.
शृंगारिन् (,,) त्रि० री-रिणी-रि. शृं-
शृंगाह्वा (शृंग इति आह्वा यस्याः) स्त्री० ह्वा. शिंगोडुं.
शृंगिक (शृंग तदाकारोऽस्त्यस्य ठन्) क्ली० कं. એક જાતનું विष. [કળી.
शृंगिका (,, टाप्) स्त्री० का. अतिविषनी
शृंगिण (शृंग इनन्) पु० णः. ધેટો, મેંઢો.
शृंगिणी (शृंगिन् ङीप्) स्त्री० णी. १ ગાય. २ भोगरानो वेशो. ३ भालकांकणी.
शृंगिन् (शृंग इनि) त्रि० गी-गिणी-गि. शृंगવાળું.
शृंगिन् (,,) पु० गी. १ પર્વત. २ ઝાડ. ३ ધેટો. ४ તે નામનો એક મુનિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શૃંગી (શૃંગ અચ્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ગી. એક જાતની માછલી. ૨ અતિવિષની કળી. ૩ ઋષભ ઔષધિ. ૪ કાકડાશીંગી. ૫ વનસ્પતિ મેંઢાશીંગી. ૬ મજીઠ. ૭ ભેંશ. ૮ દાગીનાનું સોનું. ૯ એક જાતનું ઝેર. ૧૦ પ્લક્ષવૃક્ષ.

'મદ્‌ગુરસ્ય પ્રિયા શૃંગી' રત્નકોષઃ.

શૃંગીકનક (શૃંગી અલંકારસ્તદર્થં કનકં) ક્લી૰ કં. દાગીનાનું સોનું. [સુણિ.

શૃણિ (શૃ સૃ વા ક્તિન્) સ્ત્રી૰ ણિઃ. અંકુશ, આંકડો.

શૃણ્વત્ (શ્રુ શતૃ) ત્રિ૰ ણ્વન્-ણ્વતી-ણ્વત્. સાંભળતું, શ્રવણ કરતું. [કરેલું.

શૃત (શૃ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ પકવ. ૨ ઉકાથ

'દ્રવ્યાદુત્થાપિતાત્તોયાદ્ વહ્નિના પરિતાપિતાત્।
નિઃસૃતો યો રસઃ પૂતઃ સ શૃતઃ સમુદાહૃતઃ' ॥
વૈદ્યકાત્ ॥

શૃધ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ શર્ધતે) પાડવું.

શૃંધ્ (ભ્વા૰ ઉભય૰ સેટ્ શર્ધયતિ-તે) છેદવું.

શૃધ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ શર્ધયતિ-તે) ગ્રહણ કરવું.

શૃધુ (શૃધ્ કુ) સ્ત્રી૰ ધુઃ. ૧ બુદ્ધિ. ૨ ગાંડ.

શૃ (ક્રયા૰ પર૰ સેટ્ શૃણાતિ) ઠાર મારવું, મારી નાખવું,

શેખર (શિખિ અરન્) પુ૰ રઃ. ૧ માથા ઉપર શિખા, વેણીવગેરેમાં રખાતો ગજરો, તુરોવગેરે. ૨ શિખા.

શેખરિત (શેખર ઇતચ્) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. જેની શિખા કે વેણીમાં ગજરો, તુરોવગેરે નાંખેલો છે તે.

શેખરી (શિખ્ અરન્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ રી. વંદા શબ્દ જુઓ. [શેખર થયલું.

શેખરીકૃત (શેખર ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં.

શેખરીભૂત (શેખર ચ્વિ ભૂ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. શેખર થયલું.

શેગવી ( ) સ્ત્રી૰ વી. બુદ્ધિ, અક્કલ.

શેણા ( ) સ્ત્રી૰ ણા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

શેપ (શી પન્) પુ૰ પઃ. શિશ્ન. [કરનાર.

શેપ (,,) ત્રિ૰ પઃ-પા-પં. સુનાર, શયન

શેપસ્ ( ) પુ૰ પાઃ. શિશ્ન.

શેપાલ (શેપ અલ્ અચ્) પુ૰ લઃ. શેવાળ.

શેફ (શી ફન્) પુ૰ ક્લી૰ ફઃ-ફં. શિશ્ન.

શેફ (,,) ત્રિ૰ ફઃ-ફા-ફં. સુનાર, શયન કરનાર.

શેફસ (શી અસિ ફુક્) ક્લી૰ સઃ. શિશ્ન.

શેફાલિ (શેફાઃ શયનશાલિનઃ અલયો યત્ર) સ્ત્રી૰ લિઃ. નગોડ. શેફાલી.

શેફાલિકા (શેરતે ઇતિ શેપાઃ અલયો યત્ર વા કપ્) સ્ત્રી૰ કા. નગોડ.

'શેફાલિકા કટૂષ્ણા ચ તિક્તા રૂક્ષા ચ વાતહૃત્'
રાજનિઘણ્ટુઃ.

શેમુષી (શેઃ મોહઃ તં મુષ્ણાતિ મુષ્ ક) સ્ત્રી૰ ષી. બુદ્ધિ, અક્કલ.

'શેમુષી કાર્યરૂપા' શ્રીભાષ્યમ્.

શેલ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ શેલતિ) ૧ જવું. ૨ હાલવું.

શેલુ (શેલ ઉણ્) પુ૰ લુઃ. એક જાતનું ઝાડ.

શેવ (શી વન્) પુ૰ વઃ. ૧ શિશ્ન. ૨ સર્પ. ૩ ઉપાધ. [કુબેરના નવ નિધિ.

શેવધિ (શેઃ ધનાદિમોહઃ તસ્ય અવધિઃ) પુ૰ ધિઃ

'સર્વે કામાઃ શેવધિર્જીવિતં વા
સ્ત્રીણાં ભર્તા ધર્મદારાશ્ચ પુંસામ્'
માલતીમાધવમ્.

'જાનામ્યહં શેવધિરિત્યનિત્યમ્' કઠોપનિષદ્.

શેવલ (શી વલ્ અચ્) ક્લી૰ લં. શેવાળ.

શેવાલ (શે વલ ઘઞ્) ક્લી૰ લં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

શેષ (શિષ્ અચ્) પુ૰ ષઃ. ૧ શેષ નાગ. ૨ બલરામ. ૩ બાકીનો ભાગ. ૪ હાથી.

'વહતિ ભુવનશ્રેણીં શેષઃ ફણાફલકસ્થિતામ્'
ભર્તૃહરિઃ.

શેષકાલ (શેષઃ કાલઃ) પુ૰ લઃ. ૧ મરણકાલ. ૨ બાકીનો સમય.

શેષભાગ (શેષઃ ભાગઃ) પુ૰ ગઃ. બાકીનો ભાગ.

શેષભુજ્ (શેષં ભુંક્તે ભુજ્ ક્વિપ્) ત્રિ૰ ક્-ગ્. છાંડેલું ખાનાર. [વું તે.

શેષભોજન (શેષસ્ય ભોજનં) ક્લી૰ નં. છાંડેલું ખા-

શૈક્ષ (શિક્ષાં વેત્તિ અધીતે વા અણ્) ત્રિ૰ ક્ષઃ-ક્ષી-ક્ષં. ૧ શિક્ષાના ગ્રંથનો અભ્યાસ કરનાર. ૨ શિક્ષાનો ગ્રંથ જાણનાર. [અધાડો.

શૈખરિક (શિખરે ભવઃ ઠક્) પુ૰ કઃ. વનસ્પતિ

શૈખરેય (શિખરે ભવઃ ઢક્) પુ૰ યઃ. વનસ્પતિ અધાડો. [વેગ, ત્વરા, ઉતાવળ, ઝડપ.

શૈઘ્ર (શીઘ્રસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ ઘ્રં. જલદીપણું,

શૈત્ય (શીતસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ ત્યં. શીતતા શબ્દ જુઓ. [લતા શબ્દ જુઓ.

શૈથિલ્ય (શિથિલસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ લ્યં. શિથિ-

શૈનેય (શિનેર્ગોત્રાપત્યં ઢક્) પુ૰ યઃ. સાત્યકિ યાદવ. [૨ તે નામનો એક રાજા.

શૈવ્ય ( ) પુ૰ વ્યઃ. ૧ કૃષ્ણનો ઘોડો.

શૈવ્યા ( ) સ્ત્રી૰ વ્યા. તે નામની કૃષ્ણની એક નાયિકા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શૌરીય (શિરા છણ્) પુ૦ યઃ. એક જાતનું ઝાડ.
શૌરેયક (શિરા ઢક્) પુ૦ કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
શૈલ (શિલાઃ સંત્યસ્મિન્ અણ્) પુ૦ લઃ. પર્વત.
' શૈલે શૈલે ન માણિક્યં મૌક્તિકં ન ગજે ગજે ।
સાધવો નહિ સર્વત્ર ચન્દનં ન વને વને ' ॥
ઉદ્ભટઃ. ॥
શૈલ (શિલાયાઃ ઇદં અણ્) ત્રિ૦ લઃ-લી-લં. ૧ શિલાનું. ૨ શિલાસંબંધી.
શૈલ (શિલાયાં ભવઃ અણ્) ક્લી૦ લં. ૧ શિલાજિત. ૨ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. ૩ તાર્ક્ષ્ય શૈલ.
શૈલગંધ (શૈલસ્ય શૈલજસ્યેવ ગંધો યસ્ય) પુ૦ ધઃ. એક જાતનું ચંદન.
શૈલગર્ભા (શૈલં ગર્ભેઽસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ર્ભા. ઔષધમાં ઉપયોગી એક જાતનો ધોળો પથ્થર.
શૈલજ (શૈલ જન્ ડ) ત્રિ૦ જઃ-જા-જં. શૈલમાં ઉત્પન્ન થનાર.
શૈલજ (,,) ક્લી૦ જં. એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય.
શૈલજા (,, ટાપ્) સ્ત્રી૦ જા. ૧ દુર્ગા. ૨ ગજપીપર. ૩ શૈલગર્ભા શબ્દ જુઓ.
શૈલધન્વન્ (શૈલં ગિરિતુલ્યં ધનુરસ્ય) પુ૦ ન્વા. મહાદેવ.
શૈલધર (શૈલં ધરતિ ધૃ અચ્) પુ૦ રઃ. શ્રીકૃષ્ણ.
શૈલનિર્યાસ (શૈલઃ નિર્યાસઃ) પુ૦ સઃ. શિલાજિત.
શૈલપતિ (શૈલાનાં પતિરિવ) પુ૦ તિઃ. હિમાલય.
શૈલપત્ર (શૈલમિવ સુગંધિપત્રં યસ્ય) પુ૦ ત્રઃ. ખીલીનું ઝાડ. [પથ્થર ફાડવાનું ટાંકણું.
શૈલભિત્તિ (શૈલં ભિનત્તિ ભિદ્ ક્તિચ્) પુ૦ ત્તિઃ.
શૈલરંધ્ર (શૈલસ્ય રંધ્ર ઇવ) પુ૦ ધ્રઃ. પર્વતની ગુફા.
શૈલરાજ (શૈલાનાં રાજા ટચ્) પુ૦ જઃ. હિમાલય.
શૈલરાજસૂતા (શૈલરાજસ્ય સુતા) સ્ત્રી૦ તા. પાર્વતી. શૈલરાજદુહિતૃ. [ઝાડ.
શૈલવીજ (શૈલં વીજં યસ્ય) પુ૦ જઃ. ભેલાનું
શૈલશિખર (શૈલસ્ય શિખરં) ક્લી૦ રં. પર્વતની ટોચ.
શૈલશિવિર (શૈલાનાં શિવિરમિવ) ક્લી૦ રં. સમુદ્ર.
શૈલશૃંગ (શૈલસ્ય શૃંગં) ક્લી૦ ગં. પર્વતની ટોચ.
શૈલસંભવ (શૈલે સંભવતિ) પુ૦ વઃ. શિલાજિત.
શૈલસાર (શૈલસ્ય સાર ઇવ) પુ૦ રઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ગંગા.
શૈલસુતા (શૈલસ્ય સુતા) સ્ત્રી૦ તા. ૧ પાર્વતી. ૨ ' વિવૃણ્વતી શૈલસુતાઽપિ ભાવમ્. ' કુમારસંભવમ્.
શૈલાગ્ર (શૈલસ્યાગ્રં) ક્લી૦ ગ્રં. પર્વતની ટોચ.
શૈલાટ (શૈલમટતિ અટ્ અણ્) પુ૦ ટઃ. ૧ સિંહ. ૨ પહાડી માણસ. ૩ ધોળા વર્ણનો કાચ. ૪ મૂર્તિપૂજારો. [શિવનો તે નામનો એક નંદિ.
શૈલાદિ (શિલાદસ્યાપત્યં પુમાન્ ઇઞ્) પુ૦ દિઃ.
શૈલાલિન્ (શિલાલિના પ્રોક્તં નટસૂત્રં અધીતે ણિનિ) પુ૦ નઃ. નટવો. [ખંડી.
શૈલિક્ય (શૈલિકઃ સ્વાર્થે ષ્યઞ્) પુ૦ ક્યઃ. પા-
શૈલી (શૈલમેવ સ્વાર્થે ષ્યઞ્ ઙીપિ યલોપઃ) સ્ત્રી૦ લી. ૧ વ્યાકરણસૂત્રનું સંક્ષિપ્ત વિવરણ. ૨ સંકેત ભેદ. ૩ ચરિત્ર, રીત, વર્તણુક.
' આર્યવિદુરાજ્ઞયા પુરુષાઃ સર્વમેવ શૈલૂષજનં વ્યાહરન્તિ ' વેણીસંહારમ્.
શૈલુક ( ) પુ૦ કઃ. એક જાતનું ઝાડ.
શૈલૂષ (શિલૂષ અણ્) પુ૦ ષઃ. ૧ બીલીનું ઝાડ. ૨ નટવો. ૩ ઠગ. ૪ સંગીતમાં તાલ આપનાર માણસ. ૫ ગવૈયો. [ખ્ય નટ.
શૈલૂષિક (શૈલૂષ ઠક્) પુ૦ કઃ નટવાનો ઉપરી, મુ-
શૈલેંદ્રજા (શૈલેંદ્રાજ્જાયતે જન્ ડ ટાપ્) સ્ત્રી૦ જા. ૧ પાર્વતી. ૨ ગંગા. [ર્જવૃક્ષ.
શૈલેંદ્રસ્થ (શૈલેંદ્રે તિષ્ઠતિ સ્થા ક) પુ૦ સ્થઃ ભૂ-
શૈલેય (શિલાયાં ભવઃ ઢક્) ક્લી૦ યં. એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. [માં હોનાર. ૨ પર્વતસરખું.
શૈલેય (,,) ત્રિ૦ યઃ-યી-યં. ૧ શિલા-
શૈલેય (શિલા ઢક્) પુ૦ યઃ. ૧ સિંહ. ૨ ભમરો.
શૈલેયી (શૈલેય ઙીપ્) સ્ત્રી૦ યી. પાર્વતી.
શૈલોદ્ભવા (શૈલ ઉત્ ભૂ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ વા. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પણું. શૈલ્યા.
શૈલ્ય ( ) ક્લી૦ લ્યં. પથ્થર જેવું કઠણ-
શૈવ (શિવસ્યેદં અણ્) ત્રિ૦ વઃ-વી-વં. શિવનું, શિવસંબંધી. [વભાત. ૨ શિવ જેનો દેવ છે તે.
શૈવ (શિવો દેવતાઽસ્ય અણ્) ત્રિ૦ વઃ-વી-વં. ૧ શિ-
શૈવ (શિવમધિકૃત્ય કૃતો ગ્રંથઃ અણ્) ક્લી૦ વં. શિવપુરાણ.
' અષ્ટાદશ પુરાણાનિ પુરાણજ્ઞાઃ પ્રચક્ષતેન
બ્રાહ્મં પાદ્મં વૈષ્ણવં ચ શૈવં ભાગવતં તથા ' ॥
વિષ્ણુપુરાણમ્ ॥
શૈવ (શિવ અણ્) ક્લી૦ વં. ૧ શેવાળ. ૨ આર્દ્રા નક્ષત્ર. [જાતનો આચાર.
શૈવ (,,) પુ૦ વઃ. ૧ ધંતૂરો. ૨ એક
શૈવલ (શી વલચ્) પુ૦ લઃ. શેવાળ.
' સરસિજમનુવિદ્ધં શૈવલેનાપિ રમ્યં
મલિનમપિ હિમાંશોર્લક્ષ્મ લક્ષ્મીં તનોતિ '
શાકુન્તલમ્.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'वहतो बहुशैवललक्ष्मताम्' नैषधीयम्.

શૈવલ (,,) क्ली० लं. પતંગનું લાકડું.

શૈવલિની (शैवल इनि) स्त्री० नी. નદી.

શૈવાલ (शी वालच्) पु० लः. શેવાળ. સેવાલ.

શૈવાલક (सैवालः स्वार्थे कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

શૈવ્ય (शिवेर्गोत्रापत्यं ञ्य) पु० व्यः. શિવિરાજાના ગોત્રમાં પેદા થયલો એક રાજા.

'शैव्यश्च नरपुंगवः' गीता.

શૈવ્ય (शिवतोऽधिगतः ञ्य) पु० व्यः. ૧ ઘોડો. ૨ શ્રીકૃષ્ણનો ઘોડો. [જુઓ.

શૈશવ (शिशोर्भावः अण्) क्ली० वं. शिशुता शब्द

શૈશિર (शिशिरं स्वार्थे अण्) क्ली० रं. शिशिर ऋतु.

શૈશિર (शिशिरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. शिशिर ऋतुનું, शिशिरऋतुसंबंधी.

'प्रायः शैशिर एष संप्रति मरुत्कान्तासु कान्तायते' भर्तृहरिः.

શૈશિર (शिशिर अण्) पु० रः. કાળો ચકલો.

શૈષ્યોપાધ્યાયિકા (शिष्योपाध्याययोः कर्म वुञ्) स्त्री० का. शिष्यने ભણાવવાનું કામ.

શો (दिवा० पर० सेट् श्यति) १ तीक्ष्णे કરવું. २ પાતળું કરવું. [સોસ. शोचन.

શોક (शुच् घञ्) पु० कः. शोक, દીલગીરી, અફ-

'विसृज्य सशरं चापं शोकसंविग्नमानसः'

श्रीमद्भगवद्गीता.

શોકઘ્ન (शोकं हंति) पु० घ्नः. અશોક વૃક્ષ.

શોકચર્ચા (शोकस्य चर्चा) स्त्री० र्चा. શોક કરવો તે. [તાપ.

શોકજ્વર (शोकजनितो ज्वरः) पु० रः. શોકનો

શોકાચ્છિદ્ (शोकं छिनत्ति छिद् क्विप्) त्रि० त्-द्. શોકને છેદનાર.

શોકનાથ ( ) पु० थः. અશોકવૃક્ષ.

શોકનાશ (शोकं नाशयति नश् णिच् अण्) पु० शः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

શોકનાશ (शोकस्य नाशः) पु० शः. શોકનો નાશ.

શોકભંગ (शोकस्य भंगः) पु० गः. શોકનો નાશ.

શોકમૂર્ચ્છિત (शोकेन मूर्च्छितः) त्रि० तः-ता-तं. શોકથકી મૂર્ચ્છા પામેલું. [વાળું.

શોકવત્ (शोक मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. શોક-

શોકહારી (शोकं हरति ह अण् ङीप्) स्त्री० री. पनवर्वरिका. [વ્યાકુળ થયલું.

શોકાકુલ (शोकेनाकुलः) त्रि० लः-ला-लं. શોકથી

શોકાગ્નિ (शोकजनितोऽग्निः) पु० ग्निः शोकनो અગ્નિ. [જુઓ.

શોકાનલ (शोकजनितोऽनलः) पु० लः ઉપલો શબ્દ

શોકાપુનુદ્ (शोकमपनुदति नुद् क्विप्) त्रि० त्-द्. શોક મટાડનાર. [આડ.

શોકારિ (शोकस्य अरिरिव) पु० रिः. કદંબનું

શોકોદ્ભવ (शोकादुद्भवति) त्रि० वः-वा-वं. શોકથી પેદા થનાર.

શોચન (शुच् ल्युट्) क्ली० नं. શોક, દીલગીરી.

શોચન (शुच् ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. શોક કરનાર.

શોચનીય (शुच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. શોક કરવાયોગ્ય, અફસોસ કરવાજોગ.

શોચિત (शुच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. શોક કરેલું.

શોચિતવ્ય (शुच् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. શોક કરવાલાયક. [અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ.

શોચિષ્કેશ (शोचिः केश इव यस्य) पु० शः. १

શોચિસ્ (शुच् इसि) क्ली० चिः કાંતિ, પ્રભા.

શોચ્ય (शुच् ण्यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. १ શોક કરવાલાયક. २ દયા લાવવાયોગ્ય. ३ ક્ષુદ્ર.

શોચ્યક (शोच्य कन्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [શૌરીર્ય.

શૌટીર્ય (शुटीरस्य भावः यत्) क्ली० र्यं. વીરપણું.

શૌઠ (शुठ् अच्) त्रि० ठः-ठा-ठं. १ મૂર્ખ. २ અજ્ઞાની. ३ આળસુ. ४ ધૂતારૂં. ५ નીચ.

શૌઠ (,,) पु० ठः કપુતર.

શૌણ્ (भ्वा० पर० सेट् शोणति) १ લાલ થવું. २ જવું.

શોણ (शोण् अच्) क्ली० णं. १ લોહી. २ સિંદૂર.

શોણ (,,) पु० णः १ લાલ રંગ. २ તે નામનો એક નદ. ३ અગ્નિ. ४ ચિત્રાનું ઝાડ. ५ રાતી શેલડી. ६ શ્યોનાક વૃક્ષ. ७ મંગલગ્રહ.

'भागीरथी शोण इवोत्तरंगः'

रघुवंशम्.

શોણ (शोण् अच्) त्रि० णः-णा-णं. લાલ, રાતું.

'चिन्तयामि तदाननं कुटिलभ्रु कोपभरेण
शोणपद्ममिवोपरि भ्रमताकुलं भ्रमरेण' ॥

गीतगोविंदम् ॥

શોણક (शोण इव कायति कै क) पु० कः એક જાતનું ઝાડ. [પાંદડાવાળું.

શોણપત્ર (शोणं पत्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. લાલ

શોણપત્ર (,,) पु० त्रः રાતી સાટોડી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

शोणपुष्पक (शोणं पुष्पमस्य कप्) पु० कः કોવિદારનું ઝાડ.

शोणपुष्पक (शोणं पुष्पं यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं લાલ ફૂલવાળું. [કે જાતનું ઝાડ.

शोणपुष्पी (शोणं पुष्पमस्याः ङीप्) स्त्री० ष्पी. એ-

शोणफलिनी (शोणा फलिनी) स्त्री० नी. પીળું કાંચનવૃક્ષ.

शोणरत्न (शोणं रत्नं) क्ली० त्नं. માણેક.

शोनाक (शोणमकति अक् अच्) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.

शोणित (शोण इतच्) क्ली० तं. १ લોહી. २ કેસર.

उपस्थिता शोणितपारणा मे'

रघुवंशम्.

शोणित (,,) पु० तः લાલ વર્ણ.

शोणित (शोण इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ લાલ, રાતું. २ લોહી જેવા રંગવાળું. [લોહી પિનાર.

शोणितप (शोणितं पिबति पा क) त्रि० पः-पा-पं.

शोणितपुर (शोणितं पुरम्) क्ली० रं. બાણાસુરની રાજધાની. [શર.

शोणितात्रिध (शोणितेत्याभिधाऽस्य) क्ली० धं. કે-

शोणितोपल (शोणितं उपलं) क्ली० लं. માણેક. शोणोपल. [લપણું, રતાશ. शोणता, शोणत्व.

शोणिमन् (शोण इमनिच्) पु० मा. રાતાપણું, લા-

शोणोपल (शोणः उपलः) पु० लः. માણેક.

शोथ (शु थन्) पु० थः. હાથ પગવગેરે જેમાં સુજી જાય છે તેવો એક રોગ. [જુઓ. शोफ.

शोथक (शोथ स्वार्थे कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ

शोथघ्न (शोथं हंति हन् टक्) त्रि० घ्नः-घ्नी-घ्नं. સોજાને હણનાર. [ડી. २ સાલવણ.

शोथघ्नी (,, ङीप्) स्त्री० घ्नी. १ સાટોડી.

शोथजित् (शोथं जयति जि क्विप्) पु० त्-द्. ભિલામું.

शोथजिह्म (शोथे जिह्मः) पु० ह्मः. સાટોડી.

शोथहृत् (शोथं हरति हृ क्विप्) पु० त्-द्. ભિલામું. [સોજાના રોગવાળું.

शोथिन् (शोथोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० थी-थिनी-थि.

'श्वासः पिपासा च्छर्दिश्च दौर्बल्यं ज्वर एव च ।
यस्य चान्ने रुचिर्नास्ति शोथिनं तं विवर्जयेत्' ॥

शोधक (शुध् ण्वुल्) त्रि० कः. १ શોધ કરનાર, શોધનાર. २ સુધારનાર. ३ બાદ કરવાનો અંક.

शोधन (शुध् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ શોધવું તે, શોધ. २ શુદ્ધ કરવું-રચ્છ કરવું તે. ३ સુધારવું તે. ४ મલ કાઢવો તે. ५ દોષનિવારણ. ६ બાદ કરવું તે. ७ વિષ્ઠા. ८ અપરાધથકી મુક્ત કરવું તે. ९ હીરાકસી. १० ઋણવગેરે વાળવું તે. ११ વિહિત અવિહિત માસવગેરે વિચારવું તે.

शोधन (शुध् णिच् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. शोधक શબ્દ જુઓ. [ચુનો.

शोधन (,,) पु० नः. १ લીંબુ. २

शोधनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. १ સાવરણી. २ ગળી. ३ તાંબૂલનો વેલો.

शोधनीय (शुध् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. १ શુદ્ધ કરવાલાયક, શોધવાયોગ્ય. २ બાદ કરવાલાયક.

शोधनीबीज (शोधन्यर्ः बीजं) क्ली० जं. નેપાળાનું બી.

शोधित (शुध् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ શોધેલું, શુદ્ધ કરેલું. २ બાદ કરેલું. ३ વાળેલું (વેરવગેરે). [धक શબ્દ જુઓ.

शोधिन् (शुध् णिच् णिनि) त्रि० धी-धिनी-धि. शो-

शोफ (शु फन्) पु० फः. शोथ. શબ્દ જુઓ.

शोफघ्नी (शोफं हंति हन् टक् ङीप्) स्त्री० घ्नी. १ સાટોડી. २ સાલવણ. [મું. शोफजित्.

शोफहृत् (शोफं हरति हृ क्विप्) पु० त्-द्. ભિલા-

शोभन (शुभ् ल्यु) क्ली० नं. १ પદ્મ. २ સૌંદર્ય, શોભા. ३ શુભ થવા માટે અપાતો બલિ. ४ શિવ.

शोभन (,,) पु० नः- १ તે નામનો એક યોગ. २ ગ્રહ. [વાળું २ સુંદર, રૂડું.

शोभन (,,) त्रि० नः-नी-नं. १ શોભા-

शोभनक (शोभन कै क) पु० कः. शरगवानुं ઝાડ.

शोभना (शोभयति लेपनात् शुंभ् ल्यु) स्त्री० ना. १ હલદર. २ ગોરોચના.

शोभनाचरित (शोभनं आचरितं) क्ली० तं. રૂડું આચરણ. शोभनाचरण. [તિ ગોરખમુંડી.

शोभनीया (शुभ् अनीयर् टाप्) स्त्री० या. વનસ્પ-

शोभमान (शुभ् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. શોભતું.

शोभा (शुभ् अ) स्त्री० भा. १ શોભા, દીપ્તિ. २ તે નામની એક ગોપી. ३ હલદર. ४ ગોરોચના.

'शोभां शुभ्रत्रिनयनवृषोत्खातपंकोपमेयाम्'

मेघदूतम्.

शोभांजन (शोभायै अज्यते अञ्ज् ल्युट्) पु० नः. शरगवानुं ઝાડ. [ભા પામેલું.

शोभित (शुभ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. शोभेलुं, शो-

शोभिन् (शुभ् णिनि) त्रि० भी-भिनी-भि. શોભનાર.

शोली (शुल् अच् ङीष्) स्त्री० ली. રાની હલદર. शोलिका. [ઘણો શોક કરતું.

शोशुच्यमान (शुच् यङ् शानच्) त्रि० नः-ना-नं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શોષ (शुष् घञ्) पु० षः. ૧ સુકાઈ જવું-સુકું થવું તે. ૨ પાતળા થવું તે, કૃશતા.
'शफरीं हृदशोषविक्लवाम्' कुमारसंभवम्.
શોષ (शुष् णिच् अच्) पु० षः. क्षयरोग.
શોષણ (शुष् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ સુકાઈ જવું-સુકું થવું તે. ૨ ચુસીને રસ ખેંચવો તે. ૩ શુંઠ. ૪ શ્યોનાક વૃક્ષ.
'मातासमं नास्ति शरीरपोषणं
चिन्तासमं नास्ति शरीरशोषणम्'
उद्भटः.
શોષણ (शुष् णिच् ल्यु) पु० णः. કામદેવનાં પાંચ બાણપૈકી તે નામનું એક બાણ.
'उन्मादनः शोषणश्च तापनं स्तंभनस्तथा।
मारणश्चेति विज्ञेयाः कामस्य पंच सायकाः' ॥
શોષસંભવ (शोष सं भू अप्) क्ली० वं. પીપળીમૂળ.
શોષહા (शोषं हंति हन् ड) स्त्री० हा. એક જાતની વનસ્પતિ.
શોષિત (शोष इतच्) त्रि० तः-ता-तं. શોષણ કરેલું. [કરનાર.
શોષિન્ (णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. શોષણ
શૌક (शुकानां समूहः अण्) क्ली० हं. પોપટનું ટોળું. [બૂડસંબંધી.
શૌકર (शूकरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. ભૂંડનું,
શૌકર (,,) તે નામનું એક તીર્થ.
शौकरव.
શૌક્તિકેય (शुक्तिकायां भवं ढक्) की० यं. મોતી.
શૌક્તેય (शुक्तौ भवः ढक्) क्ली० यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
શૌક્લિકેય ( ) पु० यः. સોમશ્ર.
શૌક્લ્ય (शुक्लस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्ल्यं. ધોળાપણું, ધોળાશ.
શૌચ (शुचेर्भावः अण्) क्ली० चं. ૧ સૂતકનું નિવારણ. ૨ શારીરિક અને માનસિક સ્વચ્છતા. ૩ મલત્યાગ. ૪ પ્રામાણિકતા.
'अभक्ष्यपरिहारश्च संसर्गश्चाप्यनिन्दितैः।
स्वधर्मे च व्यवस्थानं शौचमित्यभिधीयते' ॥
बृहस्पतिः ॥
'सर्वेषामेव शौचानामर्थशौचं विशिष्यते।
योऽर्थेष्वशुचिः शौचान्न मृदा वारिणा शुचिः' ॥
गरुडपुराणम् ॥
શૌચેપ્સુ (शौचाय ईप्सुः) त्रि० प्सुः-प्सुः-प्सु. શુદ્ધિ માટે ઇચ્છા રાખનાર.
શૌચેય ( ) पु० यः. ધોણી.

શૌટ્ (भ्वा० पर० सेट् शौटति) ગર્વ ધરવો.
શૌટીર (शौट् ईरन्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ શૂર. ૨ ત્યાગી. ૩ ગર્વવાળું.
શૌટીર્ય (शौटीरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्य्यं. ૧ શૂરપણું. ૨ ગર્વ. ૩ પરાક્રમ.
શૌડ્ (भ्वा० पर० सेट् शौडति) ગર્વ કરવો.
શૌંડ (शुंडायामभिरतः अण्) त्रि० डः-डी-डं. ૧ મત્ત. ૨ દારૂડિયું. ૩ ડાહ્યું.
શૌંડ (,,) पु० डः. કુકડો.
શૌંડર્ય ( ) क्ली० र्यं. ગર્વ, ગુમાન.
શૌંડિક (शुंडा पण्यमस्य ठक्) पु० कः. દારૂ વેચનારો, કલાલ.
'पयोऽपि शौंडकीहस्ते वारुणीत्यभिधीयते'
શૌંડિન્ (शौंड इनि) पु० डी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
શૌંડી (शुंडा अण् ङीष्) स्त्री० डी. ૧ વનસ્પતિ ચવ્યક. ૨ ગજપીપર. [ગુમાની.
શૌંડીર (शुंडा ईरन् अण्) त्रि० रः-रा-रं. ગર્વવાળું,
શૌદ્ર (शूद्रस्येदं अण्) त्रि० द्रः-द्री-द्रं. શૂદ્રનું, શૂદ્રસંબંધી.
શૌદ્ર (शूद्रायां भवः अण्) पु० द्रः. ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ બાર જાતના પુત્રપૈકી તે નામનો એક.
શૌદ્ધોદનિ (शुद्धोदनस्यापत्यं इञ्) पु० निः. તે નામનો એક બૌદ્ધ મુનિ.
'शौद्धोदनेः प्रवचनानी विरञ्जयन्ति'
विराधमुखमंडनम्.
શૌધિકા (शोध ठक् टाप्) स्त्री० का. રાતી ફાંગ.
શૌન (शूना अण्) क्ली० नं. વધસ્થાનઉપરનું માંસ.
શૌનક (शुनकस्यापत्यं अण्) पु० कः. તે નામનો એક મુનિ. [શીકાર. ૩ શીકારી.
શૌનિક (श्वन् ठक्) पु० कः. ૧ ખાટકી, કસાઈ.
શૌભ (शोभायै हितं अण्) क्ली० भं. આકાશમાં ફરતી તે નામની હરિશ્ચંદ્રની નગરી.
શૌભ (शोभा अण्) पु० भः ૧ દેવ. ૨ સોપારી.
શૌભનેય (शोभनाया अपत्यं ढक्) पु० यः સુંદર સ્ત્રીનો દીકરો. [વાનું ઝાડ.
શૌભાંજન (शोभांजनः स्वार्थे अण्) पु० नः शरग-
શૌભિક (शौभं व्योमपुरं शिल्पमस्य ठक्) त्रि० कः-का-कं. જાદુગર, ખાંડગર, ગારુડી.
શૌરિ (शूरस्यापत्यं इञ्) पु० रिः ૧ વિષ્ણુ. ૨ શનૈશ્ચર.
શૌર્પ (शूर्प अण्) त्रि० र्पः-र्पी-र्पं. સૂપડાથી માપેલું.
શૌર્પિક (शूर्प ठक्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શૌર્ય (શૂરસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી॰ ર્યં. ૧ શૂરપણું. ૨ વીરરસ જે નાટકમાં ભજવાય છે તે. ૩ શક્તિ.
' શૌર્યં શ્વાપદચેષ્ટિતમ્ ' રઘુવંશમ્.

શૌર્યાર્જિત (શૌર્યેણ અર્જિતં) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. શૂરપણાથી મેળવેલું. શૌર્યોપાર્જિત.

શૌલ્ક (શુલ્કસ્યેદં અણ્) ત્રિ॰ લ્કઃ-લ્કી-લ્કં. શુલ્કસંબંધી, શુલ્કનું. [નાર અધિકારી.

શૌલ્ક (શુલ્ક અણ્) પુ॰ લ્કઃ જકાત, કરવગેરે લે-

શૌલ્કિક (શુલ્ક ઠક્) પુ॰ કઃ ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સંબંધી.

શૌલ્કિક (,,) ત્રિ॰ કઃ-કી-કં. શુલ્ક-

શૌલ્વિક (શુલ્વઃ તામ્રં તન્મયપાત્રાદીનિ પણ્યમસ્ય ઠક્) પુ॰ કઃ કંસારો.

શૌવસ્તિક (શ્વઃ પરદિને ભવઃ શ્વસ્ તુટ્ ઠક્) ત્રિ॰ કઃ-કી-કં. આવતી કાલે હોનાર.

શૌવાપદ (શ્વાપદસ્યેદં અણ્) ત્રિ॰ દઃ-દી-દં. શીકારી પશુનું, શીકારી પશુસંબંધી.

શૌષ્કલ (શુષ્કલં શુષ્કમાંસં પણ્યમસ્ય અણ્) ત્રિ॰ લઃ-લી-લં. સુકું માંસ વેચનાર.

શૌષ્કલ (શુષ્કલં શુષ્કમાંસં ભક્ષ્યમસ્ય અણ્) ત્રિ॰ લઃ-લી-લં. સુકું માંસ ખાનાર. [કીમત.

શૌષ્કલ (શુષ્કલ અણ્) ક્લી॰ લં. સુકા માંસની

શ્ચુત્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ શ્ચોતતિ) ખરવું.

શ્ચ્યુત્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ શ્ચ્યોતતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [૨ સીંચેલું.

શ્ચ્યુતિત (શ્ચ્યુત્ ક્ત) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ૧ ખરેલું.

શ્ચ્યોત (શ્ચ્યુત્ ઘઞ્) પુ॰ તઃ ઝરે તરફ છાંટવું તે. શ્ચોત.

' પ્રચલિતકરિકુત્તિપર્યન્તચઞ્ચન્નખાઘાતભિન્નેન્દુનિષ્યન્દમાનામૃતશ્ચ્યોતજીવત્કપાલાવલિમુક્તચણ્ડાટ્ટહાસત્રસદ્ભૂરિમૂતપ્રવૃત્તસ્તુતિ '
માલતીમાધવમ્.

શ્મન્ (શેતે શી મનિન્ ડિચ) ક્લી॰ શ્મ. ૧ પુરુષનું મુખ. ૨ શબ, મડદું.

શ્મશાન (શ્માનઃ શવાઃ શેરતેઽત્ર શી આનચ્ ડિચ) ક્લી॰ નં. શવદહનભૂમિ, મસાણ, સ્મશાન, સ્મશાન.

' શ્મન્શબ્દેન શવઃ પ્રોક્તઃ શાનં શયનમુચ્યતે ।
નિર્વચન્તિ શ્મશાનાર્થં મુને શબ્દાર્થકોવિદાઃ ' ॥
કાલિકાપુરાણમ્ ॥

શ્મશાનનિવાસિન્ (શ્મશાને નિવસતિ નિ વસ્ ણિનિ) ત્રિ॰ સી-સિની-સિ. મશાણમાં રહેનાર.

શ્મશાનવાસિન્ (શ્મશાને વસતિ વસ્ ણિનિ) ત્રિ॰ સી-સિની-સિ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

શ્મશાનવાસિન્ (,,) પુ॰ સી. ૧ મહાદેવ. ૨ બટુકભૈરવ.

શ્મશાનવેશ્મન્ (શ્મશાનં વેશ્મ યસ્ય) પુ॰ શ્મા. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

શ્મશ્રુ (શ્મ પુંમુખં શ્રૂયતે લક્ષ્યતેઽનેન શ્રુ ડુ) ક્લી॰ શ્રુ. પુરુષના મુખઉપર દાઢી, મુછવગેરે કેશ.

શ્મશ્રુકર્મન્ ( ) ક્લી॰ ર્મ. હજામત કરવી તે.

શ્મશ્રુમુખી (શ્મશ્રુ મુખે યસ્યાઃ ઙીપ્) સ્ત્રી॰ ખી. દાઢી મુછવાળી સ્ત્રી. પોટા. [વાળું.

શ્મશ્રુલ (શ્મશ્રુ લચ્) ત્રિ॰ લઃ-લા-લં. દાઢી મુછ-

શ્મશ્રુવર્ધક (શ્મશ્રુ વૃધ્ ણ્વુલ્) પુ॰ કઃ. હજામ, વાળંદ.

શ્મીલ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ શ્મીલતિ) આંખ મીંચવી.

શ્મીલન (શ્મીલ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. મીંચવું તે.

શ્મીલિત (શ્મીલ્ ક્ત) ક્લી॰ તં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ચેલું.

શ્મીલિત (,,) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. મીં-

શ્યાન (શ્યૈ ક્ત) ત્રિ॰ નઃ-ના-નં. ૧ ધી, તેલવગેરેની પેઠે ઠરી ગયલું. ૨ સંકોચ પામેલું, શુષ્ક.
' મદક્ષીણો નાગઃ શરદિ સરિતઃ શ્યાનપુલિનાઃ '
ભર્તૃહરિઃ.

શ્યાન (,,) ક્લી॰ નં. ધૂમાડો.

શ્યામ (શ્યૈ મક્) પુ॰ મઃ. ૧ એક જાતનું ઝાડ. ૨ પ્રયાગ તીર્થનો એક વડ. ૩ મેઘ. ૪ કોયલ. ૫ કાળો વર્ણ. ૬ લીલો વર્ણ. ૭ ધંતૂરો. ૮ પીલુ વૃક્ષ. ૯ એક જાતનું ઝાડ. ૧૦ શામો. ૧૧ એક જાતનું તૃણ. [૨ સૈંધવ.

શ્યામ (,,) ક્લી॰ મં. ૧ તીખાં, મરી.

શ્યામ (,,) ત્રિ॰ મઃ-મા-મં. ૧ કાળું. ૨ લીલું.
' અગ્રે સ્ત્રીનખપાટલં કુરવકં શ્યામ દ્વયોર્ભાગયોઃ '
વિક્રમોર્વશીયમ્.

શ્યામક (શ્યામ કન્) ક્લી॰ કં. એક જાતનું તૃણ.

શ્યામક (,,) પુ॰ કઃ શામો.

શ્યામકંઠ (શ્યામઃ કંઠો યસ્ય) પુ॰ ઠઃ ૧ મોર. ૨ શિવ. [વિષની કણી.

શ્યામકંદા (શ્યામઃ કંદો યસ્યાઃ) સ્ત્રી॰ દા. અતિ-

શ્યામકાંડા (શ્યામઃ કાંડો યસ્યાઃ) સ્ત્રી॰ ડા. એક જાતની ઘો. [શબ્દ જુઓ.

શ્યામગ્રંથિ (શ્યામા ગ્રંથિઃ યસ્યાઃ) સ્ત્રી॰ થિઃ ઉપલો

શ્યામતા (શ્યામસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી॰ તા. ૧ કા-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

णाश. २ लीलाश. [જુઓ.

श्यामत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

श्यामपत्र (श्यामानि पत्राण्यस्य) पु० त्रः तभाल-वृक्ष.

श्यामल (श्याम ला क) पु० लः १ કાળો વર્ણ. २ લીલો વર્ણ. ३ ભમરો. ४ કાળાં મરી. ५ પીપળો.

श्यामल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ કાળું. २ લીલું.

' (इंदीवर) श्रेणीश्यामलकोमलैरुपनयन्नंगैरनंगोत्सवम् ' गीतगोविन्दम्.

श्यामलचूडा (श्यामला चूडाऽस्याः) स्त्री० डा. ચણોઠી. [નો વેલો. २ કાળી વેલ.

श्यामलता (श्यामा लता) स्त्री० ता. १ એક જાત-

श्यामलता (श्यामलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ કાળાશ. २ લીલાશ. [જુઓ.

श्यामलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

श्यामलिका (श्यामलो वर्णोऽस्त्यस्याः ठक्) स्त्री० का. નીલી નામની ઓષધિ.

श्यामलेक्षु (श्यामलः इक्षुः) पु० क्षुः. કાળી શેરડી.

श्यामला (श्याम ला क टाप्) स्त्री० ला. १ વનસ્પતિ આમ્બ. २ વનસ્પતિ કટુકી. ३ જાંબુડો. ४ કસ્તૂરી.

श्यामसुन्दर (श्यामोऽपि सुन्दरः) पु० रः. શ્રીકૃષ્ણ. ' श्यामसुन्दर ते दास्यः ' भागवतम्.

श्यामा (श्यै मन् टाप्) स्त्री० मा. १ ઉપલસરી. २ આંબળકા. ३ કાળી દ્રો. ४ જેને એકે જણુતર ન થયું હોય તે સ્ત્રી. ५ સોળ વર્ષની સ્ત્રી. ६ ગળી. ७ ગુગળ. ८ કાંગ. ९ યમુના નદી. १० રાત્રિ. ११ કાળું નસોતર. १२ હલદર. १३ કસ્તૂરી. १४ ગળો. १५ કાળી તુલસી. १६ ગાય. १७ બાકુચી. १८ છાયા. १९ વટપત્રી. २० શીશમ. २१ સુગંધિ દ્રવ્ય ધઉલો. २२ કૃષ્ણા. २३ પદ્મપીજ. २४ એક જાતનું કાળું પક્ષી.

' शीते सुखोष्णसर्वांगी ग्रीष्मे तु सुखशीतला ।
तप्तकांचनवर्णाभा सा स्त्री श्यामेति कथ्यते ' ॥
जयमङ्गलः ॥

श्यामाक (श्यामेव कायति कै क) पु० कः. શામો ધાન્ય.

' श्यामाकमुष्टिपरिवर्धितको जहाति ' शाकुन्तलम्.

श्यामांग (श्यामं अंगं) क्ली० गं. કાળું અંગ.

श्यामांग (श्याममंगं यस्य) पु० गः. બુધગ્રહ.

श्यामांग (,,) त्रि० गः-गी-गं. કાળા અંગવાળું.

श्यामांगी (श्यामं अंगं यस्या) स्त्री० गी. १ કાળી દ્રો. २ કાળા અંગવાળી સ્ત્રી.

श्यामाह्वा (श्यामेति आह्वा यस्या) स्त्री० ह्वा. વનસ્પતિ પી'પર. [२ સુવર્ણ વગેરેનો મેલ.

श्यामिका (श्याम् वुन्) स्त्री० का. १ કાળાપણું. ' हेम्नः संलक्ष्यते ह्यग्नौ विशुद्धिः श्यामिकाऽपि वा ' रघुवंशम्.

श्यामित (श्याम इतच्) त्रि० तः-ता-तं. કાળું થયલું.

श्याल (श्यै कालन्) पु० लः. સાળો.

श्यालक (श्यालः स्वार्थे कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

श्यालिका (श्याली कन्) स्त्री० का. સાળી.

श्याव (श्यै वन्) पु० वः. કાળો અને પીળો મિશ્ર વર્ણ. [પીળા મિશ્ર વર્ણવાળું.

श्याव (,,) त्रि० वः-वा-वं. કાળા અને

श्यावतैल (श्यावं तैलमस्मात्) पु० लः. એક જાતનું ઝાડ. [કાળા દાંતવાળું.

श्यावदत् (श्यावो दंतो यस्य) त्रि० दन्-दती-दत्.

श्यावदंत (श्यावः दंतः) पु० तः स्वभावથી કાળો દાંત.

श्यावदंतक (श्यावो दंतो यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. સ્વભાવથી કાળા દાંતવાળું. શ્યાવદંત. ' सुरापः श्यावदन्तकः ' विष्णुस्मृतिः.

श्येत (श्यै इतच्) पु० तः. ધોળો વર્ણ.

श्येत (,,) त्रि० तः-ता-नी-तं. ધોળું, સફેદ. [તનું ભાજીલું.

श्येतकोलक (श्येतः कोल इव) पु० कः. એક જા-

श्येतता (श्येतस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ધોળાપણું, સફેદપણું. [જુઓ.

श्येतत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

श्येन (श्यै इनन्) पु० नः. १ બાજપક્ષી. २ ધોળો વર્ણ. ३ જુલમગીરી. २ યજ્ઞભેદ પક્ષી. ' श्येनेनाभिचरन् यजेत ' श्रुतिः.

श्येन (,,) त्रि० नः-ना-नं. ધોળું, સફેદ.

श्येनकरण (श्येन कृ ल्युट्) क्ली० णं. જુદી ચિતા-ભાં બાળવું તે. [ઝાડ. દંતીવૃક્ષ.

श्येनघंटा (श्येनी घंटेव) स्त्री० टा. એક જાતનું

श्यै (भ्वा० पर० सेट् श्यायति) જવું.

श्यैनंपाता (श्येनपक्षिणः पातो यत्र अण् मुम्) स्त्री० ता. બાજ પક્ષીનો શીકાર. [ઝાડ.

श्योणाक (श्यै ओणाक) पु० कः. એક જાતનું

श्योनाक (श्यै ओनाक) पु० कः. ઉપલો શબ્દ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જુઓ.
અક્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ અંકતિ) જવું.
અગ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ અંગતિ) જવું.
અણ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ અણતિ) આપવું, દેવું.
અણ્ (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ આણયતિ-તે) આપવું, દેવું.
અત્ (શ્રી ઉતિ) અવ્ય॰ ત્. શ્રદ્ધા.
અથ્ (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ આથયતિ-તે) ૧ યત્ન કરવો. ૨ આનંદિત થવું. ૩ ઠાર મારવું. ૪ મુક્ત કરવું. ૫ બાંધવું.
અથ્ (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ અથયતિ-તે) દુર્બલ થવું.
અથ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ અથતિ) ૧ બાંધવું. ૨ મુક્ત કરવું. ૩ ઠાર મારવું. [શિથિલ કરવું.
અથ્ (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ અંથને) ૧ શિથિલ થવું. ૨
અથન (અથ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ૧ ઠાર મારવું તે, વધ. ૨ પ્રતિહર્ષ. ૩ મુક્તકરવું, છોડવું. ૪ યત્ન. અથના. [રાખતું. શ્રદ્દધાન.
અદ્દધત્ (અત્ ધા શતૃ) ત્રિ॰ ધત્-ધતી-ધત્. શ્રદ્ધા
અદ્ધા (અત્ ધા અડ્) સ્ત્રી॰ દ્વા. ૧ ગુરુ, વેદ, પિતાઆદિઉપર વિશ્વાસ. ૨ સ્પૃહા. ૩ આદર. ૪ શુદ્ધિ. ૫ ચિત્તની પ્રસન્નતા.
'ત્રિવિધા ભવતિ શ્રદ્ધા દેહિનાં સા સ્વભાવજા।
સાત્ત્વિકી રાજસી ચૈવ તામસી ચેતિ તાં શૃણુ' ॥
શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા ॥
અદ્ધાકૃત (શ્રદ્ધયા કૃતં) ત્રિ॰ તઃ તા-તં. શ્રદ્ધાથી કરેલું. [વાળું.
અદ્ધાન્વિત (શ્રદ્ધયા અન્વિતં) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. શ્રદ્ધા.
અદ્ધારહિત (શ્રદ્ધયા રહિતં) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. શ્રદ્ધા-વિનાનું.
અદ્ધાલુ (શ્રદ્ધા આલુચ્) ત્રિ॰ લુઃ-લુઃ-લુ. શ્રદ્ધાવાળું.
'મૂકારબ્ધં કમપિ બધિરાઃ શ્લોકમાકર્ણયંતિ
શ્રદ્ધાલુસ્તં વિલિખતિ કુણિઃ શ્લાઘયા વીક્ષતેંઽધઃ।
અભ્યારોઢુમ્રહહ સહસા પંગુરપ્યદ્રિશૃંગં
સાંદ્રાલસ્યા શિશુભરણતો મંદમાયાતિ વન્ધ્યા' ॥
અદ્ધાવત્ (શ્રદ્ધા મતુપ્) ત્રિ॰ વાન્-વતી-વત્ શ્રદ્ધાવાળું. [વું. ૨ ગોઠવવું, ગુંથવું.
અંથ્ (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ અંથયતિ-તે) ૧ ઠાર માર-
અંથ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ અંથતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
અંથ્ (ક્રયા॰ પર॰ સેટ્ અંથ્નાતિ) ૧ છુટું કરવું, છોડી દેવું. ૨ ખુશી થવું.
અંથ (અંથ્ ઘઞ્) પુ॰ થઃ. ૧ બાંધવું તે, ૨ છોડી દેવું તે. ૩ ગ્રંથન.
અંથ (અથ્ અચ્) પુ॰ થઃ વિષ્ણુ.
અંથન (અંથ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ફૂલ વગેરે ગુંથવું તે.
અંથના (અંથ્ યુચ્) સ્ત્રી॰ ના. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
અંથિત (અંથ્ ક્ત) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ૧ જોડેલું. ૨ બાંધેલું. ૩ ઠાર મારેલું. [ઉકાળવું તે.
અપણ (શ્રી ણિચ્ પુક્ લ્યુટ્) ક્લી॰ ણં. વાસણમાં
અપિત (શ્રી ક્ત ણિચ્ પુક્) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ઘી, દૂધ શિવાયનો માંસ વગેરે હરકોઇ પકાવેલો પદાર્થ.
અમ્ (દિવા॰ પર॰ સેટ્ આમ્યતિ) ૧ તન દુઃખ હરકોઇ કામ કરવું. ૨ થાકી જવું. ૩ તસ્દી લેવી. ૪ ખેદ પામવું. ૫ તપ કરવું. પરિ (પરિશ્રામ્યતિ) પરિશ્રમ લેવો, મહેનત કરવી; વિ (વિશ્રામ્યતિ) ૧ થાક ઉતારવો, આરામ લેવો. ૨ બંધ કરવું. અટકવું, થોભવું. [તકલીફ. ૪ શાસ્ત્રાભ્યાસ.
અમ (અમ્ ઘઞ્) પુ॰ મઃ. ૧ તપ. ૨ ખેદ. ૩ તસ્દી,
'અલં મહીપાલ તવ શ્રમેણ' રઘુવંશમ્.
અમજલ (શ્રમેણ જનિતં જલં) ક્લી॰ લં. મહેનતનો પરશેવો.
અમણ (અમ્ યુચ્) પુ॰ ણઃ. એક જાતનો યતિ.
અમણ (,,) ત્રિ॰ ણઃ-ણા-ણં. ભિક્ષા ઉપર ગુજરાન ચલાવનાર.
અમણક (અમણ કન્) પુ॰ કઃ. એક જાતનો યતિ.
અમણા (અમ્ યુચ્ ટાપ્) સ્ત્રી॰ ણા. ૧ સુંદર સ્ત્રી. ૨ હલકી જાતની સ્ત્રી. ૩ ભજ્જક. ૪ એક જાતની ભિક્ષુકી. ૫ જટામાંસી. અમણી.
અમસાધ્ય (અમેણ સાધ્યં) ત્રિ॰ ધ્યઃ-ધ્યા-ધ્યં. મહેનતથી-શ્રમથી સિદ્ધ થઇ શકે એવું.
અમસિદ્ધ (અમેણ સિદ્ધઃ) ત્રિ॰ દ્ધઃ-દ્ધા-દ્ધં. શ્રમથકી સિદ્ધ થયલું, મહેનતથી સિદ્ધ કરેલું-મેળવેલું.
અમિન્ (અમ્ ઘિનુણ્) ત્રિ॰ મી-મિણી મિ. શ્રમવાળું, તસ્દી જેને થઇ હોય તે.
અંભ્ (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ અંભતે) ભુલવું, ચુકવું, પ્રમાદ કરવો; વિ (વિશ્રંભતે) વિશ્વાસ કરવો, આસ્થા રાખવી.
અય (શ્રી અચ્) પુ॰ યઃ. આશ્રય.
અયણ (શ્રિ લ્યુટ્) ક્લી॰ ણં. આશ્રય.
અવ (શ્રુ અપ્) પુ॰ વઃ. ૧ કાન. ૨ ખ્યાતિ.
અવણ (શ્રુ લ્યુટ્) ક્લી॰ ણં. ૧ શ્રવણ નક્ષત્ર. ૨ કાન. ૩ સાંભળવું તે. [શ્રવણા.
અવણ (,,) પુ॰ ણઃ. શ્રવણ નક્ષત્ર,
અવણદ્વાદશી (શ્રવણેન યુક્તા દ્વાદશી) સ્ત્રી॰ શી. ભાદરવા શુદ બારશ.
અવણપથ (શ્રવણસ્ય પંથાઃ) પુ॰ થઃ કાનનો માર્ગ.
અવસ્ (શ્રુ અસિ) ક્લી॰ વઃ ૧ કાન. ૨ કીર્તિ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अवाच्य (अ आच्य) पु० य्यः यज्ञनो पशु.
अविष्टा (अतिशयेन अववतीइष्टन् टाप्) स्त्री० ष्टा. १ धनिष्ठा नक्षत्र. २ श्रवण नक्षत्र. [धग्रह.
अविष्टाज (श्रविष्टायां जायते जन् ड) पु० जः ष्णु-
आ (अदा० पर० अनिट् आज्ञि) रांधवुं, पकावबुं.
आण (आ क्त) त्रि० णः-णा-णं. धी, दूध शिवायनो गांसवगेरे कोइपण रांधेलो पदार्थ.
आणा (आ क्त टाप्) स्त्री० णा. राब, रामडी.
आद्ध (श्रद्धा अण्) क्ली० द्धं. श्राद्ध, शराध.
' श्रद्धया दीयते यस्मात् श्राद्धं तेन निगद्यते '
हेमाद्रिश्राद्धकल्पः.
आद्ध (,,) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. श्रद्धावाळुं.
आद्धकर (श्राद्धं करोति) त्रि० रः-रा-रं. श्राद्ध क-रनार.
आद्धदेव (श्राद्धेदिरयानां पितृणां देवः) पु० वः १ यम. २ वैवस्वत मनु. श्राद्धदेवता.
आद्धदेवता (श्राद्धे देवता त्यक्तव्यद्रव्यस्यो देरया) स्त्री० ता. पितरो.
' पितरः श्राद्धदेवताः ' स्मृतिः.
आद्धभुज् (श्राद्धं भुंक्ते भुज् क्विप) त्रि० क्-ग्. श्रा-द्ध खानार. [करवायोग्य शाक, फालशाक.
आद्धशाक (श्राद्धयोग्यं शाकम्) क्ली० कं. श्राद्धमां
आद्धिक (श्राद्ध ठन्) त्रि० कः-की-कं. १ श्राद्धमां आपवा लायक द्रव्यवगेरे. २ श्राद्धमां आपवालाय-क द्रव्य खानार.
आद्धिन् (श्राद्ध इनि) त्रि० द्धी-द्धिनी-द्धि. श्राद्धमां आपवालायक अन्नने खानार.
आंत (श्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ थाकेलुं. २ शांत. ३ जितेंद्रिय.
आंत (,,) क्ली० तं. श्रम.
आंतसंवाह (श्रांतस्य श्रमस्य संवाहः दूरीकरणं) पु० हः आसन, खीछाना वगेरेथी श्रम दूर करवो ते.
आंति (श्रम क्तिन्) स्त्री० तिः. थाक, परिश्रम.
आम् (चुरा० उभय० सेट् श्रामयति-ते) बोलाववुं, ते-डुं करवुं. [काळ. ३ महिनो.
आम (श्रम् घञ्) पु० मः १ मांडवो, मंडप. २
आव (श्रु घञ्) पु० वः १ झरवुं, टपकवुं ते. २ गर्भवगेरेनुं पडवुं.
आवक (श्रु ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. सांभळनार,
आवक (,,) पु० कः १ कागडो. २ शा-कयमुनिनो एक शिष्य. ३ श्रावक.
श्रावण (श्रवणेन युक्ता पौर्णमासी श्रावणी यत्र मासे अण्) पु० णः. श्रावण महिनो.
श्रावण (श्रवणस्येदं अण्) त्रि० णः-णी-णं. १ कानबुं. २ कानसंबंधी. ३ श्रवण नक्षत्रनुं, श्रवण नक्षत्र संबंधी.
श्रावण (श्रवण अण्) पु० णः. पाखंडी.
श्रावणा ( ) स्त्री० णा. कटुकी.
श्रावणिक (श्रावणी पौर्णमासी यत्र मासे टञ्) पु० कः. श्रावण महिनो.
श्रावणी (श्रवणनक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी अण् ङीप्) स्त्री० णी. श्रावण शुद्ध पुनेम.
श्रावणीय (श्रु णिच् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. सं-भळावबा लायक.
श्रावंती (श्रु झच् ङीप्) स्त्री० ती. धर्मपत्तन नगर.
श्रि (भ्वा० उभय० सेट् श्रयति-ते) १ सेववुं. २ लेवुं, धारण करवुं, सहन करवुं. ३ वळगी रहेवुं; आ-धार-आश्रय लेवो, अवलंबी रहेवुं. ४ मान आ-पवुं, पूजवुं. ५ रहेवुं, वसवुं; आ (आश्रयति-ते) १ आधार-आश्रय लेवो, अवलंबन करवुं. २ पे-सवुं, प्रवेश करवो. ३ लेवुं, धारण करवुं. ४ अनु-सरण करवुं. ५ पसंद करवुं. ६ वसवुं, रहेवुं. ७ थापरवुं; उद् (उच्छ्रयति-ते) उंचकवुं, उपाडवुं, उंचुं करवुं; सं (संश्रयति-ते) १ सेववुं. २ आ-धार लेवो. ३ मेळववुं. ४ ओलुं.
श्रित (श्रि क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ रक्षेलुं. २ आ-श्रित. ३ सेवेलुं,
श्रिय् (भ्वा० पर० सेट् श्रेयति) पाळवुं.
श्री (क्रया० उभय० सेट् श्रीणाति-श्रीणीते) रांधवुं.
श्री (श्रि क्विप्) स्त्री० श्रीः. १ लक्ष्मी. २ शोभा. ३ लविंग. ४ सरळ देवदारनुं झाड. ५ वाणी. ६ धर्म, अर्थ अने काम. ७ संपत्ति, ८ प्रकार. ९ बुद्धि. १० उपकरण. ११ आभादी, विभूति. १२ कांति. १३ प्रभा. १४ कीर्त्ति. १५ अधिकार. १६ वृद्धि, वधवुं ते. १७ सिद्धि. १८ कमल. १९ भीलीनुं झाड. २० वृद्धि नामनी ओषधि. २१ शृंगार. २२ वेशरचना.
' श्रियः पतिः श्रीमति शासितुं जगत् '
शिशुपालवधम्.
श्रीकंठ (श्रीः कंठे यस्य) पु० ठः. १ महादेव, शिव. २ भवभूति कवि. ३ ते नामनो एक देश.
श्रीकंठपदलांछन (श्रीकंठ इति पदं लांछनमस्य) पु० नः. भवभूति कवि.
श्रीकंठसख (श्रीकंठस्य सखा) पु० खः. कुबेर.
श्रीकंदा (श्रीयुक्तः कंदो यस्याः). स्त्री० दा. एक जातनी झाडी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

श्रीकर (श्रियं करोति कृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ લક્ષ્મી આપનાર. ૨ આબાદી કરનાર.
श्रीकर (,,) क्ली० रं. રાતું કમલ.
श्रीकर (,,) पु० रः. १ વિષ્ણુ. ૨ તે નામનો એક પંડિત. [લેખણ, કલમ.
श्रीकरण (श्रीयुक्तः क्रियतेऽनेन कृ ल्युट्) क्ली० णं.
श्रीकांत (श्रियाः कांतः) पु० तः. વિષ્ણુ.
श्रीकारिन् (श्रियं करोति कृ णिनि) पु० री. એક જાતનો મોટો વેગવાળો મૃગ.
श्रीकारिन् (,,) त्रि० री-रिणी-रि. શોભાકારક, લક્ષ્મી કરનાર. [દત.
श्रीखंड (श्रियः खंड इव यत्र) क्ली० डं. સુખડ, ચંદન

' यद्वच्छ्रीखण्डवृक्षप्रसृतपरिमलेनाभितोऽन्येऽपि वृक्षाः
शश्वत्सौगन्ध्यभाजोऽप्यतनुतनुभृतां तापमुन्मूलयन्ति '
श्रीशंकराचार्यः.

श्रीगर्भ (श्रीः गर्भेऽस्य) पु० र्भः. १ વિષ્ણુ. ૨ ખજૂર. [પાવાનું ઠેકાણું.
श्रीग्रह (श्रियः ग्रह इव यत्र) पु० हः. પક્ષીને પાણી
श्रीघन (श्रियः घनः) पु० नः. તે નામનો એક બુદ્ધ.
श्रीघन (श्रियः घनं) क्ली० नं. દહિં.
श्रीचक्र (श्रियाः चक्रं) क्ली० क्रं. તંત્રોકત ત્રિપુરાસુંદરીની પૂજાના અંગનું એક યંત્ર.

' बिन्दुत्रिकोणवसुकोणदशारयुग्मं
मन्वस्रनागदलसंगतषोडशारम् ।
वृत्तत्रयं च धरणीसदनत्रयं च
श्रीचक्रमेतदुदितं परदेवतायाः ' ॥
तन्त्रग्रन्थात् ॥

श्रीज (श्रियो जायते जन् ड) पु० जः. કામદેવ.
श्रीताल (श्रीयुक्तः तालः) पु० लः. એક જાતનું ઝાડ.
श्रीद (श्रियं ददाति दा क) पु० दः કુબેર.
श्रीद (,,) त्रि० दः-दा-दं. १ લક્ષ્મી આપનાર. ૨ શોભા આપનાર.
श्रीधर (श्रियं धरति धृ अच्) पु० रः વિષ્ણુ.
श्रीनंदन (श्रियं नंदयति) पु० नः કામદેવ.
श्रीनिकेतन (श्रियं निकेतयति नि कित् णिच् ल्यु) पु० नः. વિષ્ણુ. [ઠાકું.
श्रीनिकेतन (श्रियो निकेतनं) क्ली. नं. લક્ષ્મીનું ઠેકાણું.
श्रीनिवास (श्रियो निवासः) पु० सः લક્ષ્મીનો વાસ. [सः. વિષ્ણુ.
श्रीनिवास (श्रीः निवासोऽस्मिन् नि वस् घञ्) पु०
श्रीपति (श्रियः पतिः) पु० तिः १ વિષ્ણુ. ૨ રાજા.
श्रीपथ (श्रीयुक्तः पंथाः अच्) पु० थः રાજમાર્ગ, સરિયામ રસ્તો.
श्रीपर्ण (श्रीः पर्णे यस्य) क्ली० र्णं. પદ્મ.
श्रीपर्ण (श्रीयुक्तं पर्णं यस्य) पु० र्णः. અગ્નિમંથનનું ઝાડ. [કાયપ્રળાનું ઝાડ.
श्रीपर्णिका (श्रीयुक्तं पर्णमस्याः कन्) स्त्री० का.
श्रीपर्णी (श्रीयुक्तानि पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. १ ઉપલેટ શબ્દ જુઓ. ૨ ગાંભારી વૃક્ષ. ૩ અગ્નિમંથનું ઝાડ. ૪ શીમળાનું ઝાડ. [ઝાડ.
श्रीपिष्ट (श्री पिष् क्त) पु० ष्टः. સરલ દેવદારનું
श्रीपुत्र (श्रियः पुत्रः) पु० त्रः. १ કામદેવ. ૨ ઘોડો. ૩ લક્ષ્મીનો દીકરો. [૨ પદ્મકાષ્ઠ.
श्रीपुष्प (श्रीयुक्तं पुष्पं यस्य) क्ली० ष्पं. १ લવિંગ.
श्रीपूर्व (श्री इति शब्दः पूर्वः यस्मिन्) अव्य० र्वं. " श्री " શબ્દ આગળ લગાડીને.

' देवं गुरुं गुरुस्थानं क्षेत्रं क्षेत्राधिदेवताम् ।
सिद्धं सिद्धाधिकारांश्च श्रीपूर्वं समुदीरयेत् ' ॥

श्रीफल (श्रीयुक्तं फलमस्य) पु० लः. ૧ બીલીનું ઝાડ. ૨ બીલું.
श्रीफली (श्रीयुक्तं फलमस्याः) स्त्री० ली. ૧ ગળી. ૨ એક જાતની કારેલી. ૩ આમળાનું ઝાડ.
श्रीभद्रा (श्रीयुक्तं भद्रमस्याः) स्त्री० द्रा. એક જાતની મોથ.
श्रीभागवत (श्रीमद् भागवतम्) क्ली० तं. અઢાર પુરાણમાંહેલું તે નામનું બાર સ્કંધમાં વ્યાસે રચેલું પુરાણ.

' श्रीमद्भागवते महामुनिकृते ' भागवतम्.

श्रीभ्रातृ (श्रियः भ्राता) पु० ता. ૧ ઉચ્ચૈઃશ્રવા ઘોડો. ૨ ચંદ્ર. ૩ કપૂર.
श्रीमद् (श्री मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. ૧ લક્ષ્મીવાળું. ૨ શોભાવાળું.
श्रीमद् (,,) पु० मान्. ૧ પીપળાનું ઝાડ. ૨ વિષ્ણુ. ૩ શિવ. ૪ કુબેર.
श्रीमस्तक (श्रीयुक्तं मस्तकमस्य) पु० कः. લસણ.
श्रीमुख (श्रीयुक्तं मुखमस्य) पु० खः. તે નામનું એક સંવત્સર. [દેવતાની પ્રતિમા.
श्रीमूर्त्ति (श्रीपूर्वककथनयोग्या मूर्त्तिः) स्त्री० र्त्तिः.
श्रीयुक्त (श्रिया युक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ૧ લક્ષ્મીવાળું. ૨ શોભાવાળું. ૩ કીર્તિવાળું.
श्रीयुत (श्रिया युतः) त्रि० तः-ता-तं, ઉપલેટ શબ્દ જુઓ. [ગ-ધદ્રવ્ય.
श्रीरस (श्रियै रसो यस्य) पु० सः. તે નામનું એક
श्रीराम (श्रीशब्दयुक्तो रामः) पु० मः. દાશરથિ રામ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શ્રીલ (શ્રી લચ્) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. શ્રીયુક્ત શબ્દ જુઓ.

શ્રીવત્સ (વદતિ મહત્ત્વં વદ્ સ શ્રીયુક્તો વત્સઃ) પુ૦ ત્સઃ. ૧ વિષ્ણુ. ૨ એક જાતની સુરંગા.

શ્રીવત્સ (,,) પુ૦ ત્સઃ. મહત્ત્વસૂચક છાતી૬પર ધોળા રૂંવાડાનું કુંડાળું, શ્રીવત્સ.

શ્રીવત્સક (શ્રીવત્સેન કાયતિ કૈ ક) પુ૦ કઃ. છાતીમાં ધોળા વાળવાળો ઘોડો. શ્રીવત્સકિન્.

શ્રીવત્સભૃત્ (શ્રીવત્સં વિભર્તિ ભૃ ક્વિપ્) પુ૦ ત્-દ્. વિષ્ણુ. [વિષ્ણુ. શ્રીવત્સાંક.

શ્રીવત્સલાંચ્છન (શ્રીવત્સો લાંછનં યસ્ય) પુ૦ નઃ

શ્રીવત્સલાંછન (શ્રીવત્સસ્ય લાંછનમ્) ક્લી૦ નં. વિષ્ણુની છાતી૬પર એક જાતનું ચિહ્ન.

શ્રીવરાહ (શ્રિયા યુક્તો વરાહઃ) પુ૦ હઃ વિષ્ણુનો વરાહનો અવતાર.

શ્રીવાસ (શ્રી વસ્ ણિચ્ અચ્) પુ૦ સઃ સરલ દેવદારના ઝાડનો રસ. શ્રીવાસસ્.

'શ્રીવાસઃ સરલઃ પૂતિઃ કુન્દુરુગ્રંથિપર્ણકમ્ ।
સિહ્લકઃ પરમામાંસી દેવદારુસુરા નખી ।
સર્વેઽમી પરમાઽલક્ષ્મીરક્ષોઘ્ના જ્વરનાશનાઃ' ॥
રાજવલ્લભઃ ॥

શ્રીવાસ (શ્રી વસ્ ઘઞ્) પુ૦ સઃ ૧ વિષ્ણુ. ૨ શિવ. ૩ પદ્મ.

શ્રીવિદ્યા (શ્રિયૈ વિદ્યા) સ્ત્રી૦ વા. ત્રિપુરાસુંદરી.

શ્રીવૃક્ષ (શ્રિયઃ વૃક્ષઃ) પુ૦ ક્ષઃ પીપળાનું ઝાડ.

શ્રીવૃક્ષ (શ્રીનામકો વૃક્ષઃ) પુ૦ ક્ષઃ. બીલીનું ઝાડ.

શ્રીવૃક્ષ (શ્રિયાઃ શોભાયા વૃક્ષ ઇવ) પુ૦ ક્ષઃ. ધોડાના હૃદય૬પર ધોળા વાળનું એક જાતનું કુંડાળું.

શ્રીવેષ્ટ (શ્રિયૈ વેષ્ટયતેઽસૌ વેષ્ટ્ ઘઞ્) પુ૦ ષ્ટઃ. સરલ વૃક્ષના ઝાડનો રસ. [જુઓ.

શ્રીવેષ્ટક (શ્રીવેષ્ટઃ સ્વાર્થે કન્) પુ૦ કઃ. ઉપલો શબ્દ

શ્રીશ (શ્રિયઃ ઈશઃ) પુ૦ શઃ. ૧ લક્ષ્મીના પતિ વિષ્ણુ. ૨ દાશરથિ રામ. [જુઓ.

શ્રીશ્વર (શ્રિયઃ ઈશ્વરઃ) પુ૦ રઃ. ઉપલો શબ્દ

શ્રીસંજ્ઞ (શ્રિયઃ સંજ્ઞા સંજ્ઞાઽસ્ય) ક્લી૦ જ્ઞં. લવિંગ.

શ્રીસહોદર (શ્રિયઃ સહોદરઃ) પુ૦ રઃ. ૧ ઉચ્ચૈઃશ્રવા ઘોડો. ૨ ચંદ્ર. ૩ કપૂર.

શ્રીહસ્તિની (શ્રીયુક્તા હસ્તિનીવ) સ્ત્રી૦ ની. એક જાતનું ઝાડ.

શ્રુ (ભ્વા૦ પર૦ અનિટ્ શ્રવતિ) જવું.

શ્રુ (સ્વા૦ પર૦ અનિટ્ શ્રૃણોતિ) ૧ સાંભળવું. ૨ આજ્ઞા પાળવી, તાબે થવું; અનુ (અનુશ્રૃણોતિ) સાંભળવું; અભિ (અભિશ્રૃણોતિ) સાંભળવું. આ (આશ્રૃણોતિ) વચન આપવું; ઉપા (ઉપાશ્રૃણોતિ) ૧ સાંભળવું. ૨ કોઇ પાસેથી ખબર મેળવવી; પ્રતિ (પ્રતિશ્રૃણોતિ) વચન આપવું. 'પ્રતિશુશ્રાવ કાકુત્સ્થસ્તેભ્યો વિઘ્નપ્રતિક્રિયામ્;' સં (સંશ્રૃણોતિ-ણુતે) સાંભળવું. [દેશ. લુપ્ત.

શ્રુઘ્ન ( ) પુ૦ ઘ્નઃ. તે નામનો એક

શ્રુચ્ચિકા (શ્રુઘ્ન ટન્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ કા. સાળખાર.

શ્રુત (શ્રુ ક્ત) ક્લી૦ તં. ૧ શાસ્ત્ર. ૨ શાસ્ત્રજ્ઞાન.

શ્રુત (,,) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. સાંભળેલું.

શ્રુતકીર્તિ (શ્રુતા વિખ્યાતા કીર્તિર્યસ્ય) ત્રિ૦ ર્તિઃ-ર્તિઃ-ર્તિ. પ્રખ્યાત યશવાળું.

શ્રુતકીર્તિ (શ્રુતા વિખ્યાતા કીર્તિર્યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ર્તિઃ. શત્રુઘ્નની પત્ની, શુકધ્વજની કન્યા.

શ્રુતદેવી (તસ્યશ્રુ શાસ્ત્રસ્ય દેવી) સ્ત્રી૦ વી. સરસ્વતી, શારદા.

શ્રુતબોધ (શ્રુતમાત્રં બોધયતિ બુધ્ ણિચ્ અણ્) પુ૦ ધઃ. કાલિદાસપ્રણીત તે નામનો એક ગ્રંથ.

શ્રુતશ્રવસ્ (શ્રુતં શ્રવઃ યશો યસ્ય) પુ૦ વાઃ. શિશુપાલનો બાપ.

'નિર્વર્ત્યતેઽરિઃ ક્રિયયા સ શ્રુતશ્રવસઃ સુતઃ'
શિશુપાલવધમ્.

શ્રુતાદાન (શ્રુતસ્ય આદાનં) ક્લી૦ નં. ૧ વેદપાઠ. ૨ બ્રહ્મચાર.

શ્રુતિ (શ્રૃ ક્તિન્) સ્ત્રી૦ તિઃ. ૧ સાંભળવું તે. ૨ કાન. ૩ શ્રવણ નક્ષત્ર. ૪ વેદ. ૫ વાર્તા. ૬ ખબર. ૭ ભુજા અને કોણીને એકઠાં કરનારી એક રેખા. ૮ ષડ્જ રાગનો આધારભૂત એક અવયવ.

'ચતુશ્ચતુશ્ચતુશ્ચૈવ ષડ્જમધ્યમપઞ્ચમાઃ ।
દ્વે દ્વે નિષાદગાન્ધારૌ ત્રિસ્ત્રિર્ઋષભધૈવતૌ' ॥
મલ્લિનાથટીકા ॥

શ્રુતિકટ (શ્રુતિં કર્ણં કટતિ કટ્ અચ્) પુ૦ ટઃ. ૧ સર્પ. ૨ પાપશોધન. [કહેવું.

શ્રુતિકથિત (શ્રુત્યા કથિતં) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. વેદે

શ્રુતિજીવિકા (શ્રુતિં જીવયતિ મૂલતયાનુસરતિ જીવ્ ણ્વુલ્) સ્ત્રી૦ કા. સ્મૃતિશાસ્ત્ર. [વામાં તત્પર.

શ્રુતિતત્પર (શ્રુતૌ તત્પરઃ) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. સાંભળ-

શ્રુતિધર (શ્રુત્યા શ્રવણમાત્રેણ ધરતિ ધૃ અચ્) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. માત્ર સાંભળીને ધારણ કરનાર.

શ્રુતિન્ (શ્રુતમનેન ઇનિ) ત્રિ૦ તી-તિની-તિ. જેણે સાંભળ્યું હોય તે. [વેદનું મૂલ.

શ્રુતિમૂલ (શ્રુતેઃ મૂલં) ક્લી૦ લં. ૧ કાનનું મૂલ. ૨

શ્રુતિવર્જિત (શ્રુત્યા વેદાધ્યયનેન કર્ણેન વા વર્જિતઃ) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ બહેરું. ૨ વેદપાઠવિનાનું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શ્રુતિવિષય (શ્રુતેઃ વિષયઃ) પુ૰ યઃ. વેદનો વિષય.
શ્રુતિવેધ (શ્રુતેઃ કર્ણસ્ય વેધો યત્ર) પુ૰ ધઃ. જેમાં કાન વીંધાય છે એવો એક જાતનો સંસ્કાર.
શ્રુત્યુક્ત (શ્રુત્યા શ્રુતૌ વા ઉક્તં) ત્રિ૰ ક્તઃ-ક્તા-ક્તં. વેદે કહેલું, વેદમાં કહેલું.
શ્રુવ (શ્રુ ક) પુ૰ વઃ. યાગ, યજ્ઞ.
શ્રુવા (શ્રુ ક ટાપ્) સ્ત્રી૰ વા. શરવો. સ્રુવ. સ્રુવા.
શ્રુવાવૃક્ષ (શ્રુવાર્થં વૃક્ષઃ) પુ૰ ક્ષઃ. એક જાતનું ઝાડ. [ળાનું.
શ્રૂયમાણ (શ્રુ યક્ શાનચ્) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. સંભ-
શ્રેણિ (શ્રિ ણિ) સ્ત્રી૰ ણિઃ. ૧ પંક્તિ, હાર. ૨ એક જાતનો ધંધો કરનારની ટોળી.
'મનસિ વચસિ કાયે પુણ્યપીયૂષપૂર્ણા-
ત્રિભુવનમુપકારશ્રેણિભિઃ પૂરયન્તઃ'
ભર્તૃહરિઃ.
શ્રેણી (શ્રિ ણિ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ણી. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
'શ્રેણી ઘનીભૂય મધુવ્રતાનામ્' ઉદ્ભટઃ.
શ્રેણિકા (શ્રેણિ કૈ કન્) સ્ત્રી૰ કા. તંબુ.
શ્રેણીભૂત (શ્રેણિ ચ્વિ ભૂ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. પંક્તિમાં-હારમાં ગોઠવાયલું.
શ્રેયસ્ (અતિશયેન પ્રશસ્યં ઈયસુન્) ક્લી૰ યઃ. ૧ કલ્યાણ ૨ શુભ. ૩ ધર્મ. ૪ મોક્ષ.
શ્રેયસ્ (,,) ત્રિ૰ યાન્-યસી-યઃ. ૧ ઉત્તમ, ઉમદા. ૨ શુભયુક્ત, હિતકર, કલ્યાણકારી.
'શ્રેયાન્ સ્વધર્મો વિગુણઃ પરધર્માસ્તવનુષ્ઠિતાત્ ।
સ્વધર્મે નિધનં શ્રેયઃ પરધર્મો ભયાવહઃ' ॥
શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા ॥
શ્રેયસી (શ્રેયસ્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ સી. ૧ હરડે. ૨ ગજપીંપર. ૩ રાસ્ના. ૪ વનસ્પતિ પાડા.
શ્રેયસ્કર (શ્રેયઃ કરોતિ કૃ અચ્) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. કલ્યાણકારક, શુભકારક, હિતકર.
શ્રેયસ્કામ ( ) ત્રિ૰ મઃ-મા-મં. ૧ કલ્યાણને ઇચ્છનાર. ૨ મોક્ષને ચાહનાર.
શ્રેષ્ઠ (અતિશયેન પ્રશસ્યઃ ઇષ્ઠન્) પુ૰ ષ્ઠઃ ૧ કુબેર. ૨ રાજા. ૩ વિષ્ણુ. ૪ બ્રાહ્મણ.
શ્રેષ્ઠ (,,) ક્લી૰ ષ્ઠં. ગાયનું દૂધ.
શ્રેષ્ઠ (,,) ત્રિ૰ ષ્ઠઃ-ષ્ઠા-ષ્ઠં. અત્યંત ઉત્તમ, ઘણું જ ઉમદા. [ઝાડ.
શ્રેષ્ઠકાષ્ઠ (શ્રેષ્ઠં કાષ્ઠમસ્ય) પુ૰ ષ્ઠઃ એક જાતનું
શ્રેષ્ઠતા (શ્રેષ્ઠસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૰ તા. શ્રેષ્ઠપણું.
શ્રેષ્ઠત્વ (,, ત્વ) ક્લી૰ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
શ્રેષ્ઠલવણ (શ્રેષ્ઠં ચ તલ્લવણં ચ) ક્લી૰ ણં. સૈંધવ.
શ્રેષ્ઠવેધિકા (શ્રેષ્ઠા વેધિકા) સ્ત્રી૰ કા. કસ્તૂરી.
શ્રેષ્ઠા (શ્રેષ્ઠ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ષ્ઠા. ૧ મહામેદા. ૨ સ્થલપદ્મિની.
શ્રેષ્ઠામ્લ (શ્રેષ્ઠમમ્લમસ્મિન્) પુ૰ મ્લઃ કોકમનું ઝાડ.
શ્રેષ્ઠિન્ (શ્રેષ્ઠં ધનાદિકમસ્ત્યસ્ય ઇનિ) પુ૰ ષ્ઠી. વણિક્માં પ્રધાન પુરુષ, શેઠ.
'સહિ શ્રેષ્ઠી ચત્વરે પ્રતિવસતિ'
મૃચ્છકટિકટીકા.
શ્રૈ (ભ્વા૰ પર૰ અનિટ્ શ્રાયતિ) સ્વેદવાળું થવું.
શ્રૈષ્ઠ્ય (શ્રેષ્ઠસ્ય ભાવઃ ષ્યઞ્) ક્લી૰ ષ્ઠ્યં. શ્રેષ્ઠપણું, ઉત્કર્ષ, શ્રેષ્ઠતા.
શ્રોણ (શ્રોણ્ અચ્) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-ણં. લુલું.
શ્રોણા (શ્રોણ્ અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ ણા. કાંબી.
શ્રોણિ (શ્રોણ્ ઇન્) સ્ત્રી૰ ણિઃ. ૧ કેડ, કમર. ૨ રસ્તો, માર્ગ. [દર કેડ. ૨ કટિપ્રદેશ.
શ્રોણિફલક (શ્રોણિઃ ફલકમિવ) ક્લી૰ કં. ૧ સુ-
શ્રોણિબિંબ (શ્રોણૌ બિંબાકારં ભૂષણમ્) ક્લી૰ બં. કમરપટોવગેરે કટિભૂષણ.
શ્રોણિસૂત્ર (શ્રોણૌ સ્થિતં સૂત્રં) ક્લી૰ ત્રં. કેડે તલવારવગેરે બાંધવા માટે પટોવગેરે.
શ્રોણી (શ્રોણ્ ઇન્ ડીપ્) સ્ત્રી૰ ણી. કેડ, કમર.
'શ્રોણીભારાદલસગમના સ્તોકનમ્રા સ્તનાભ્યાં
યા તત્ર સ્યાદ્યુવતિવિષયે સૃષ્ટિરાદ્યૈવ ધાતુઃ'
મેઘદૂતમ્.
શ્રોતવ્ય (શ્રુ તવ્યચ્) ત્રિ૰ વ્યઃ-વ્યા-વ્યં. સાંભળવાલાયક, શ્રવણ કરવાયોગ્ય.
'આત્મા વા અરે દ્રષ્ટવ્યઃ શ્રોતવ્યો મન્તવ્યો
નિદિધ્યાસિતવ્ય આત્મનો વા અરે દર્શનેન શ્રવણેન
મત્યા વિજ્ઞાનેન સર્વમિદં વિદિતમ્' શ્રુતિઃ.
શ્રોતસ્ (શ્રુ અસુન્ તુટ્) ક્લી૰ તઃ. ૧ કાન. ૨ ઇંદ્રિય. ૩ નદીનો વેગ.
શ્રોતુકામ (શ્રોતું કામઃ) ત્રિ૰ મઃ-મા-મં. સાંભળવાને ઇચ્છનાર, વેદાંત શ્રવણની ઇચ્છા રાખનાર.
શ્રોતુમનસ્ (શ્રોતું મનો યસ્ય) ત્રિ૰ નાઃ-ન્નાઃ-નઃ. સાંભળવાને જેનું મન છે તે.
શ્રોતૃ (શ્રુ તૃચ્) ત્રિ૰ તા-ત્રી-તૃ. સાંભળનાર.
શ્રોત્ર (શ્રુ ષ્ટ્રન્) ક્લી૰ ત્રં. કાન.
'શ્રોત્રં શ્રુતેનૈવ ન કુંડલેન' ભર્તૃહરિઃ
શ્રોત્રવિષય (શ્રોત્રસ્ય વિષયઃ) પુ૰ યઃ. નાદ, શબ્દ.
શ્રોત્રિય (છંદો વેદમધીતે વેત્તિ વા છન્દસ્ ઘ શ્રોત્રાદેશઃ) પુ૰ યઃ. ૧ વેદનો અભ્યાસ કરનારો વિપ્ર. ૨ છ અંગ સાથે એક શાખાનો અભ્યાસ કરી ય-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

દુકર્મ કરતો બ્રાહ્મણ.

શ્રોત્રિયતા (શ્રોત્રિયસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. શ્રોત્રિયપણું. [જુઓ.

શ્રોત્રિયત્વ (,, ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ

શ્રૌત (શ્રુતિવિહિતં અણ્) ત્રિ૦ તઃ-તી-તં. વેદવિહિત ધર્મ, કર્મવગેરે.

શ્રૌત (શ્રુતિ અણ્) પું૦ તઃ. ૧ ગાર્હપત્યાગ્નિ. ૨ આહવનીયાગ્નિ. ૩ દક્ષિણાગ્નિ.

શ્રૌત્ર (શ્રોત્રં સ્વાર્થે અણ્) ક્લી૦ ત્રં. કાન.

શ્રૌત્ર (શ્રોત્રિયસ્ય ભાવઃ કર્મ વા અણ્) ક્લી૦ ત્રં. ૧ વૈદિકપણું. ૨ વૈદિક કર્મ.

શ્રૌષટ્ (શ્રુ ડૌષટિ) અવ્ય૦ ટ્. યજ્ઞના અગ્નિમાં હવિર્દાન કરતી વખતે થતો એક મોટો શબ્દ.

શ્લક્ (ભ્વા૦ આત્મ સેટ્ શ્લંકતે) જવું.

શ્લક્ષ્ણ (શ્લિષ્ કસ્ન) ત્રિ૦ ક્ષ્ણઃ-ક્ષ્ણા-ક્ષ્ણં. ૧ ચોકખું. ૨ ચીકણું.

'શ્લક્ષ્ણં વચનમબ્રવીત્' રામાયણમ્.

શ્લક્ષ્ણક (શ્લક્ષ્ણ કન્) ત્રિ૦ કઃ-કા-કં. મનોહર.

શ્લક્ષ્ણક (શ્લક્ષ્ણ સંજ્ઞાયાં કન્) પું૦ કઃ. સોપારીનું ઝાડ. [તનું ઝાડ.

શ્લક્ષ્ણત્વચ્ (શ્લક્ષ્ણા ત્વગ્યસ્ય) પું૦ કઃ. એક જાતનું ઝાડ.

શ્લગ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ શ્લંગતિ) જવું.

શ્લથ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ શ્લથયતિ-તે) ૧ શિથિલ થવું. ૨ દુર્બલ થવું. [દુર્બલ.

શ્લથ (શ્લથ્ અચ્) ત્રિ૦ થઃ-થા-થં. ૧ શિથિલ. ૨

શ્લાખ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ શ્લાખતિ) વ્યાપવું.

શ્લાઘ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ શ્લાઘતે) વખાણવું.

શ્લાઘનીય (શ્લાઘ્ અનીયર્) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. શ્લાઘ્ય શબ્દ જુઓ.

શ્લાઘા (શ્લાઘ્ અ) સ્ત્રી૦ ઘાઃ ૧ વખાણ, તારીફ. ૨ ચાકરી, સેવા. ૩ અભિલાષ. ૪ પોતાના ગુણ ખુલ્લા કરવા તે.

'વિદ્વાંસો વસુધાતલે પરવચઃશ્લાઘાસુ વાચંયમાઃ'

ઉદ્ભટઃ.

શ્લાવિત (શ્લાઘ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. વખાણેલું, તારીફ કરેલું. [નાર, તારીફ કરનાર.

શ્લાવિન્ (શ્લાઘ્ ણિનિ) ત્રિ૦ વી-વિનૌ-વિ. વખાણ-

શ્લાઘ્ય (શ્લાઘ્ ણ્યત્) ત્રિ૦ ઘ્યઃ-ઘ્યા-ઘ્યં. વખાણવા-લાયક, તારીફ કરવાયોગ્ય. શ્લાઘનીય.

'શ્લાઘ્યઃ સ એકો ભુવિ માનવાનાં
સ ઉત્તમઃ સત્પુરુષઃ સ ધન્યઃ ।
યસ્યાર્થિનો વા શરણાગતા વા
નાશાભિભંગાદ્વિમુખાઃ પ્રયાન્તિ' ॥

સુભાષિતમ્ ॥

શ્લિકુ (શ્લિષ્ કું) ક્લી૦ કુ. જ્યોતિઃશાસ્ત્ર.

શ્લિક્યુ (શ્લિષ્ ક્યુ) પું૦ ક્યુઃ. ૧ ચાકર, નોકર. ૨ જાર.

શ્લિષ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ શ્લેષતિ) બાળવું.

શ્લિષ્ (દિવા૦ પર૦ સેટ્ શ્લિષ્યતિ) ૧ ભેટવું, આલિંગવું. ૨ વળગી જવું. ૩ સંસર્ગ કરવો; આ (આશ્લિષ્યતિ) ભેટવું; વિ (વિશ્લિષ્યતિ) ૧ ફાટવું. ૨ છૂટા થવું; સં (સંશ્લિષ્યતિ) વળગવું, બાઝવું. [ધાતુ જુઓ.

શ્લિષ્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ શ્લેષયતિ-તે) ઉપલો

શ્લિષ્ટ (શ્લિષ્ ક્ત) ત્રિ૦ ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. ૧ ભેટેલું, આલિંગેલું. ૨ અડકેલું, સંસર્ગ કરેલું. ૩ જેના અનેક અર્થ થાય એવું ગદ્ય, પદ્યવગેરે, તે નામનો એક અર્થાલંકાર. [ભેટવું. ૨ આલિંગવું.

શ્લિષ્યત્ (શ્લિષ્ શતૃ) ત્રિ૦ ષ્યન્-ષ્યંતી-ષ્યત્. ૧

શ્લીપદ (શ્રીયુક્તં વૃદ્ધિયુક્તં પદમસ્માત્) પું૦ દઃ. એક જાતનો રોગ.

'પુરાણોદકભૂયિષ્ઠાઃ સર્વર્તુષુ ચ શીતલાઃ ।
યે દેશાસ્તેષુ જાયન્તે શ્લીપદાનિ વિશેષતઃ' ॥

ભાવપ્રકાશઃ ॥

શ્લીપદપ્રભવ (શ્લીપદ પ્ર ભૂ અચ્) પું૦ વઃ આંબાનું ઝાડ. [લા-લં. શોભાવાળું, સુંદર.

શ્લોલ (શ્રીરસ્યસ્ય લચ્ પૃષો૦ રસ્ય લઃ) ત્રિ૦ લઃ-

શ્લેષ્ (શ્લિષ્ ઘઞ્) પું૦ ષઃ ૧ આલિંગન, ભેટવું તે. ૨ સંસર્ગ. ૩ દાહ, બાળવું તે. ૪ શ્લેષાલંકાર.

શ્લેષ્મક ( ) પું૦ કઃ કફ, શ્લેષ્મ.

શ્લેષ્મઘ્ન (શ્લેષ્માણં હંતિ) ત્રિ૦ ઘ્નઃ-ઘ્ના-ઘ્નં. શ્લેષ્મનો નાશ કરનાર. [મલ્લિકા.

શ્લેષ્મઘ્ના (,,) સ્ત્રી૦ ઘ્ના. ૧ કેતકી. ૨

શ્લેષ્મઘ્ની (,,) સ્ત્રી૦ ઘ્ની ૧ સાટોડી. ૨ ત્રિકટુ શબ્દ જુઓ.

શ્લેષ્મજ (શ્લેષ્મણો જાયતે જન્ ડ) ત્રિ૦ જઃ-જા જં. કફથી પેદા થનાર, શ્લેષ્મથી પેદા થનાર.

શ્લેષ્મણ (શ્લેષ્માઽસ્યસ્ય ન) ત્રિ૦ ણઃ-ણા-ણં. કફવાળું, જેને કફ હોય છે તે.

શ્લેષ્મણા (,, ટાપ્) સ્ત્રી૦ ણા. અરડુસો.

શ્લેષ્મન્ (શ્લિષ મનિન્) પું૦ શ્મા. કફ, શ્લેષ્મ.

'સ્તનૌ માંસગ્રન્થી કનકકલશાવિત્યુપમિતૌ
મુખં શ્લેષ્માગારં તદપિ ચ શશાંકેન તુલિતમ્'

ભર્તૃહરિઃ.

શ્લેષ્મલ (શ્લેષ્મન્ લચ્) ત્રિ૦ લઃ-લા-લ. શ્લેષ્મણ શબ્દ જુઓ.

શ્લેષ્મહ (,,) ત્રિ૦ હઃ-હા-હં. કફનો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નાશ કરનાર, શ્લેષ્મ મટાડનાર.

श्लेष्मात (श्लेष्मणा अतति अत् अच्) पु० तः એક જાતનું ઝાડ. [शब्द જુઓ.

श्लेष्मातक (श्लेष्मातः स्वार्थे कन्) पु० कः ઉપલો

श्लोक् (भ्वा० आत्म० सेट् श्लोकते) ૧ પદ્યરચના કરવી. ૨ એકઠું કરવું, મેળવવું. ૩ છોડવું, ત્યાગ કરવો.

श्लोक (श्लोक् अच्) पु० कः ૧ કવિએ રચેલું ચાર ચરણવાળું વાક્ય. ૨ આબરૂ, જશ, કીર્તિ.

' पुण्यश्लोको नलो राजा पुण्यश्लोको युधिष्ठिरः '.

श्लोण् (भ्वा० पर० सेट् श्लोणति) એકત્ર કરવું, જમા કરવું.

श्वःश्रेयस् (श्वः परदिने श्रेयो यस्मात्) क्ली० सं. ૧ પરમાત્મા. ૨ મંગલ. ૩ સુખ.

श्वःश्रेयस (,, अच्) त्रि० सः-सा-सं. ૧ મંગલયુક્ત. ૨ સુખી.

श्वक् (भ्वा० आत्म० सेट् श्वकते) જવું.

श्वगण (शुनां गणः) पु० णः. કુતરાનું ટોળું.

श्वगणिक (श्वगण ठक्) पु० कः. કુતરાના ટોળાની સહાયતાથી શીકાર કરનારો.

श्वच् (भ्वा० आत्म० सेट् श्वंचते) જવું.

श्वज् (भ्वा० पर० सेट् श्वंजति) જવું.

श्वट् (चुरा० उभय० सेट् श्वठयति-ते) ૧ ભુંડું બોલવું, ખરાબ બોલવું. ૨ જવું. ૩ સંસ્કાર કરવો.

श्वदंष्ट्र (शुनो दंष्ट्रः) पु० ष्ट्रः કુતરાની દાઢ.

श्वदंष्ट्रक (शुनो द्रंष्ट्रेव कंटकोऽस्य कप्) पु० कः ગોખરૂ. श्वदंष्ट्र. [લો. શબ્દ જુઓ.

श्वदंष्ट्रा (शुनो द्रंष्ट्रेव कंटकत्वात्) स्त्री० ष्ट्रा. ઉપ-

श्वद्रंष्ट्रा (शुनो दंष्ट्रा) स्त्री० ष्ट्रा. કુતરાની દાઢ.

श्वधूर्त (शुनां वंचनार्थं धूर्तः) पु० र्तः શિયાળ.

श्वन् (श्वि कनिन्) पु० श्वा. કુતરો.

लांगूलचालनमधश्चरणावपातं ।
भूमौ निपत्य वदनोदरदर्शनं च ॥
श्वा पिंडदस्य कुरुते गजपुंजवस्तु ।
धीरं विलोकयति चाटुशतैश्च भुंक्ते ' ॥
भर्तृहरिः ॥

श्वनिश (शुनां निशा) स्त्री० शं. જે રાત્રિએ કુતરા મદ પામી ગહું ભસે છે તે રાત્રિ. [જુઓ.

श्वनिशा (,,) स्त्री० शा. ઉપલો શબ્દ

श्वपच (श्वानं पचति पच् अच्) पु० चः શ્વપાક શબ્દ જુઓ.

श्वपद (शुनः पदं) क्ली० दं. કુતરાનો પગ.

श्वपाक (श्वानं पचति पच् घञ्) पु० कः હીન જાતિનો એક જાતનો ચાંડાળ.

' श्वपाको जल्पाको भवति मधुपाकोपमगिरा '
आनन्दलहरी.

' क्षतुर्जातस्तथोग्रायां श्वपाक इति कीर्त्यते '
मनुः.

श्वपुच्छक (श्व पुच्छ कै क) पु० कः વીંછી.

श्वपुच्छा ( ) स्त्री० च्छा. વનસ્પતિ પીઠવણ. [ઝાડ.

श्वफल (शुनः प्रियं फलमस्य) पु० लः બીજોરાનું

श्वफल्क ( ) पु० ल्कः वृष्णि वंशમાં પેદા થયેલો અક્રૂરનો બાપ.

श्वभीरु (श्वभ्यो भीरुः) पु० रुः શિયાળ.

श्वभ्र् (चुरा० उभय० सेट् श्वभ्रयति-ते) ૧ જવું. ૨ છેદ કરવો. ૩ ખરાબ હાલતમાં રહેવું.

श्वभ्र (श्वभ् अच्) क्ली० भ्रं. છિદ્ર, છેદ.

श्वयथु (श्वि अथुच्) पु० थुः સોજો.

श्वयीचि (श्वि ईचि) स्त्री० चिः સુજવાનો રોગ.

श्वयीची (श्वि ईचि ङीप्) स्त्री० ची. પીડા.

श्वल् (भ्वा० पर० सेट् श्वलति) વેગવાળું થવું.

श्वल्क् (चुरा० उभय० सेट् श्वल्कयति-ते) બોલવું, કહેવું.

श्वल्ल् (भ्वा० पर० सेट् श्वल्लति) વેગવાળું થવું.

श्ववत् (श्वत् वत्) अव्य० त्. કુતરાસરખું.

श्ववृत्ति (शुन इव पराधीना वृत्तिः) स्त्री० त्तिः. દાસપણું, ચાકરી, નોકરી.

' सेवा श्ववृत्तिराख्याता तस्मात्तां परिवर्जयेत् '
मनुः.

' दीनदृष्टिसंदर्शनस्वामितर्जननीचक्रियादिधर्मयोगात् श्वतुल्याम् ' कुल्लूकभट्टटीका.

श्वव्याघ्र (शुनो [श्वघातकः] व्याघ्रः) पु० घ्रः. ચીતો.

श्वशुर (शु अश् उरच्) पु० रः સસરો.

' असारे खलु संसारे सारं श्वशुरमंदिरम् ।
हरो हिमालये शेते हरिः शेते महोदधौ ' ॥
सुभाषितम् ॥

श्वशुरक (श्वशुरः स्वार्थे कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ભા. ૨ દ્વિપ૨.

श्वशुर्य (श्वशुरस्यापत्यं पुमान् यत्) पु० र्यः. ૧ સા-

श्वश्रू (श्वशुरस्य पत्नी ऊङ्) स्त्री० श्रूः. સાસુ.

श्वस् (आगामि अहः) अव्य० श्वः. આવતી કાલ, આવતો દિવસ.

' श्वःकार्यमद्य कुर्वीत पूर्वाह्णे चापराह्णिकम् ।
न हि प्रतीक्षते मृत्युः कृतमस्य न वा कृतम् ' ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

श्वस् (अदा० पर० सेट् श्वसिति) श्वास लेवो, જીવવું. [જીવતું.

श्वसत् (श्वस् शतृ) त्रि० सन्-सती-सत् श्वास लेतुं,

श्वसन (श्वस् ल्युट्) क्ली० नं. श्वास लेवो ते. २ જીવવું ते, જીવન. [नवृक्ष.

श्वसन (श्वस् ल्युट्) पु० नः. १ वा, पवन. २ भद्र-

श्वसनाशन (श्वसनः अशनं यस्य) पु० नः. सर्प, साप [જુનસાદડાનું ઝાડ.

श्वसनेश्वर (श्वसनो वायुरीश्वरो यस्य) पु० रः. अ-

श्वसनोत्सुक (श्वसने उत्सुकः) पु० कः. सर्प, साप.

श्वसित (श्वस् क्त) क्ली० तं. १ निश्वास. २ श्वास लेवो ते.

श्वसुन (श्वस् उनन्) पु० नः. એક જાતનું ઝાડ.

श्वस्तन (श्वो भवः श्वस् ट्युल् तुट् च) त्रि० नः-नी-नं. आवती કાલે હોનાર, आवती કાલનું.

श्वस्त्य (श्वो भवः श्वस् त्यप्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. उप-लो शब्द જુઓ. [કેલું.

श्वस्पृष्ट (शुना स्पृष्टं) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. કુતરાએ અ-

श्वागणिक (श्वगणेन चरति ठक्) पु० कः. કુતરાના ટોળાની સહાયતાથી शीકार કરનારો शीકारी.

श्वादंत (शुन इव दंतो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. કુત-રાના સરખા દાંતવાળું.

श्वान (श्वेव अण् न टिलोपः) पु० नः. કુતરો.

श्वानी (श्वानस्य स्त्रीजातिः ङीप्) स्त्री० नी. કુતરી. शुनी. [शीકारी પશુ. २ वाध.

श्वापद (शुन इवा पदमस्मात् अच्) पु० दः. १

श्वाविध् (शुना आविध्यते आ व्यध् क्विप्) पु० त्-द्. शाહુડી. [शब्द જુઓ.

श्वाविध (,, ,, क) पु० धः. उपलो

श्वाश्व ( ) पु० श्वः. भैरव.

श्वास (श्वस् घञ्) पु० सः. १ श्वास लेवानी ક્રિયા, श्वास. २ એક જાતનો रोग. [साथे उधरस.

श्वासकास (श्वासयुक्तः कासः) पु० सः. श्वास-

' पिशुनो नरकस्यान्ते जायते श्वासकासवान्।
घृतं तेन प्रदातव्यं सहस्रपलसंमितम्. ' ॥
कर्मविपाकः. ॥

श्वासकुठार (श्वासे कुठार इव) पु० रः. श्वास उ-પર અપાતું એક જાતનું औषध.

' रसो गन्धो विषं चापि टंकणं च मनःशिला।
एतानि कर्षमात्राणि मरिचं चाष्टकर्षकम्।
कटुत्रयं कर्षयुग्मं पृथगत्र विनिःक्षिपेत्।
रसः श्वासकुठारोऽयं सर्वश्वासनिवारकः ' ॥
भावप्रकाशः ॥

श्वासहेति (श्वासस्य हेतिरिव) स्त्री० तिः. ઉંઘ, निद्रा.

श्वासारि (श्वासस्य अरिः) पु० रिः. पुष्કरमूल.

श्वासिन् (श्वस् णिच् णिनि) पु० सी. वा, पवन.

श्वि (भ्वा० पर० सेट् श्वयति) १ જવું. २ વધવું.

श्वित् (भ्वा० आत्म० सेट् श्वेतते) धोળું थवुं.

श्वित्र (श्वित् रक्) क्ली० त्रं. એક જાતનો धोળो કોઢ. [કોઢવાળું.

श्वित्रिन् (श्वित्र इनि) त्रि० त्री-त्रिणी त्रि. धोળा

श्विद् (भ्वा० आत्म० सेट् श्विदते) धोળું थवुं.

श्वेत (श्वित् अच्) त्रि० तः-ता-तं. धोળु, सફેद

श्वेत (,,) पु० तः. १ धोળो वर्ण. २ કોડી. ३ शुક्ल यજु. ४ शंખ. ५ धोળું वાદળું. ६ જીરું. ७ ते नामनो એક द्वीप.

श्वेत (,,) क्ली० तं. રૂપું.

श्वेतक (श्वेतः स्वार्थे कन्) पु० कः. કોડી.

श्वेतक (श्वेतं संज्ञायां कन्) क्ली० कं. રૂપું.

श्वेतकुंजर (श्वेतः कुंजरः) पु० रः. १ ઇંद्रनो हाथी. २ धोળो हाथी.

श्वेतकंटकारी (श्वेता कंटकारी) स्त्री० री. धोળी ભોંરીંગણી. श्वेतकंटकारिका. [ખની કણી.

श्वेतकंदा (श्वेतः कंदो यस्याः) स्त्री० दा. अतिवि-

श्वेतकुश (श्वेतः कुशः) पु० शः. धोળो दर्भ.

श्वेतकेतु (श्वेतः केतुरस्य) पु० तुः. १ केतु ग्रह. २ बुद्ध. [२मयो.

श्वेतकेश (श्वेतः केश इव यस्य) पु० शः. रानो श-

श्वेतकेश (श्वेतः केशः) पु० शः. धोળो केश.

श्वेतकेश (श्वेताः केशा यस्य) त्रि० शः-शी-शं. धोળा केशवाળું. [भाछलु.

श्वेतकोल ( ) पु० लः. એક જાતનું

श्वेतखदिर (श्वेतः खदिरः) पु० रः. धोળो खेर.

श्वेतगज (श्वेतः गजः) पु० जः. १ ઇંद्रनो हाथी. धोળो हाथी.

श्वेतगरुत् (श्वेतो गरुदस्य) पु० त्-द्. हंस.

श्वेतच्छद (श्वेतः छदो यस्य) पु० दः. हंस.

श्वेतटंकण (श्वेतं टंकणं) क्ली० णं. धोળो टंકणખार.

श्वेतदूर्वा (श्वेता दूर्वा) स्त्री० र्वा. धोળी ધ્રો.

श्वेतद्विप (श्वेतश्चासौ द्विपः) पु० पः. १ ઇंद्रनो हा-थी. २ धोળो हाथी. [द्वीप.

श्वेतद्वीप (श्वेतनामा द्वीपः) पु० पः ते नामनो એક

' क्षीरोदधेरुत्तरतः श्वेतद्वीपो महाप्रभः।
एकान्तिनस्ते पुरुषाः श्वेतद्वीपनिवासिनः ' ॥
महाभारतम् ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

श्वेतधातु (श्वेतश्चासौ धातुः) पु० तुः. १ ચાક. २ धोणी धातु. [કપૂર. ૩ સમુદ્રનું ફીણ.
श्वेतधामन् (श्वेतं धाम यस्य) पु० मा. १ ચંદ્ર. २
श्वेतनील (श्वेतः सन् नीलः) पु० लः. मेध.
श्वेतपत्र (श्वेतं पत्रमस्य) पु० त्रः. मेध.
श्वेतपत्र (श्वेतं पत्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. १ धोणा पांदडावाणुं. २ धोणी पांभवाणुं.
श्वेतपत्र (श्वेतं पत्रमस्य) पु० त्रः. हंस.
श्वेतपत्ररथ (श्वेतपत्रो रथ इव वाहनं यस्य) पु० थः. ब्रह्मा.
श्वेतपद्म (श्वेतं पद्मं) क्ली० द्मं. धोणुं पद्म.
श्वेतपर्णा (श्वेतं पर्णं यस्याः) स्त्री० वारिपर्णी.
श्वेतपर्णास (श्वेतः पर्णासः) पु० सः. धोणी तुलसीनुं ઝાડ. [ફૂલ.
श्वेतपाटला (श्वेता पाटला) स्त्री० ला. એક જાતનું
श्वेतपिंग (देहेन श्वेतः जटया पिंगः) पु० गः. सिंह.
श्वेतपिंगल (देहेन श्वेतः जटया पिंगलः) पु० लः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
श्वेतपुष्प (श्वेतं पुष्पमस्य) पु० ष्पः. नधोडनुं ઝાડ.
श्वेतपुष्प (श्वेतं पुष्पं यस्य) त्रि० ष्पः-ष्पा-ष्पं. धोणा फूलवाणुं.
श्वेतपुष्प (श्वेतं पुष्पं) क्ली० ष्पं. धोणुं फूल.
श्वेतपुष्पक (श्वेत पुष्पः संज्ञायां कन्) पु० कः धोणा कणेरनुं ઝાડ. [નો વેલો.
श्वेतपुष्पा (श्वेतं पुष्पमस्याः) स्त्री० ष्पा. धोपातडी-
श्वेतपुष्पिका (श्वेतं पुष्पमस्याः कप् अतः इत्त्वम्) स्त्री० का. १ महाशण वृक्ष. २ पुत्रदात्री.
श्वेतप्रसूनक (श्वेतं प्रसूनं यस्य कप्) पु० कः એક જાતનું ઝાડ. [જિંતા.
श्वेतभंडा (श्वेता भंडा) स्त्री० डा. श्वेत अपरा-
श्वेतमंदार (श्वेतश्चासौ मंदारः) पु० रः धोणा मंदारनुं ઝાડ. [બાં ભરી. ૨ શરગવાનું બીજ.
श्वेतमरिच (श्वेतं च तन्मरिचं च.) क्ली० चं. १ धो-
श्वेतरक्त (श्वेतो रक्तः) पु० क्तः गुलाबी रंग.
श्वेतरंजन (श्वेत रंज् ल्युट्) क्ली० नं. सीसुं.
श्वेतरथ (श्वेतश्चासौ रथः) पु० थः धोणो रथ.
श्वेतरथ (श्वेतो रथो यस्य) पु० थः शुक्र ग्रह.
श्वेतराजी (श्वेतेन वर्णेन राजते राज् अच्) स्त्री० जी. सरसों ડા. [કપૂર.
श्वेतरोचस् (श्वेतं रोचिर्यस्य) पु० चिः १ ચંદ્ર. २
श्वेतरोहित (श्वेतः सन् रोहितः) पु० तः गरुड.
श्वेतवचा (श्वेता वचेव) स्त्री० चा. अतिविषनी કળી.
श्वेतवल्कल (श्वेतं वल्कलमस्य) पु० लः उंबरानुं ઝાડ. [धोणी छालवाणुं.
श्वेतवल्कल (श्वेतं वल्कलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं.
श्वेतवाजिन् (श्वेतो वाजो यस्य) पु० जी. १ ચંદ્ર. २ કપૂર. ૩ અર્જુન, પાંડવ.
श्वेतवासस् (श्वेतं वासो यस्य) त्रि० सः-सा-सः धोणा कपडावाणुं, श्वेत पोषाकवाणुं.
श्वेतवाह् (श्वेतेन श्वेता श्वेन उह्यते वह् ण्वि.) पु० द्-ड्. १ ઇંદ્ર. २ ચંદ્ર. ૩ કપૂર. ૪ અર્જુન પાંડવ.
श्वेतवाहन (श्वेतं वाहनमस्य) पु० नः उपलो शब्द जुओ.
श्वेतवाहिन् ( ) पु० ही. अर्जुन.
श्वेतवुह्ना ( ) स्त्री० वनतिकता.
श्वेतवृक्ष (श्वेतश्चासौ वृक्षः) पु० क्षः धोणुं ઝાડ.
श्वेतवृक्ष (श्वेतः वृक्षः) पु० क्षः वरुणवृक्ष.
श्वेतवृहती ( ) स्त्री० ती. धोणी क्षुद्र भृहती. [રીંગણી.
श्वेतशिग्रु (श्वेतश्चासौ शिग्रुः) पु० ग्रुः धोणो श-
श्वेतशृंग (श्वेता शृंगाऽस्य) पु० गः यव, જવ.
श्वेतसर्प (श्वेतः सन् सर्पति) पु० र्पः. वरुणवृक्ष.
श्वेतसर्प (श्वेतश्चासौ सर्पः) पु० र्पः धोणो साप.
श्वेतसर्षप (श्वेतश्चासौ सर्षपः) पु० पः धोणो सरसव. [એરંડ.
श्वेतसार (श्वेतः सारः अस्मिन्) पु० रः धोणो
श्वेतसुरसा (श्वेता सुरसा) स्त्री० सा. धोणी शेपालिका. [જુન. ૩ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ.
श्वेतहय (श्वेतो हयोऽस्य) पु० यः १ ઇંદ્ર. २ अ-
श्वेतहय (श्वेतश्चासौ हयश्च) पु० यः १ धोणो घोडो. २ उच्चैःश्रवा घोडो.
श्वेता (श्वेत अच् टाप्) स्त्री० ता. १ अतिविषनी કળી. २ धोणी द्रो. ३ शंखिनी. ४ कोडी. ५ धोणी भोरींगणी. ६ धोणी रींगणी.
श्वेतार्क (श्वेतश्चासावर्कश्च) पु० र्कः धोणो आकडो.
श्वेतावर (श्वेतं श्वेतवर्णमावृणोति आ वृ अच्) पु० रः सितावर शाक. [એક વેદ શાખા.
श्वेताश्वतर ( ) पु० रः ते नामनी
श्वेतोदर (श्वेतमुदरमस्य) पु० रः कुबेर.
श्वेतीही (श्वेतीहः पत्नी ङीष्) स्त्री० ही. ઇંદ્રાણી,
श्वैत्य (श्वेतस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. धोणापणुं.
श्वोवसीयस (अतिशयेन वसुः प्रशस्तः श्वोवसीयः अच्) क्ली० सं. भावि कालनुं मंगल.
श्वोवसीयस (श्वोवसीयस् अच्) त्रि० सः-सी-सं. मंगलयुक्त, शुभयुक्त.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ष.

ष. व्यंजन वर्णपैकी એકत्रीशमो अघोषाक्षर.

ष (शे क) त्रि० षः-षा-षं. १ श्रेष्ठ. २ सर्व. ३ हुशियार, सुज्ञाण.

ष (,,) पु० षः १ द्वेश. २ स्वर्ग. ३ निद्रा. ४ अंत. ५ गर्भविमोचन. ६ नाश. ७ मोक्ष.

ष (,,) क्ली० षं. धैर्य, धीरज.

षग् (भ्वा० पर० सेट् सगति) ढांकवुं.

षघ् (स्वा० पर० सेट् सघ्नोति) हिंसा करवुं.

षच् (भ्वा० आत्म सेट् सचते) छांटवुं, सींचवुं.

षच् (भ्वा० पर० सेट् सचति) १ संबंधवाळुं थवुं. २ भधुं सभजवुं.

षंच् (भ्वा० पर० सेट् संचति) भजवुं.

षट् (भ्वा० पर० सेट् सटति) भाग थवा.

षट्क (षष् कन्) त्रि० ट्कः-ट्का-ट्कं. १ छ. २ जेभां छ होय छे ते. ३ छगणुं.

षट्कर्मन् (षट्प्रकारं कर्म) क्ली० मं. तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध शांति, वशीकरण, स्तंभन, विद्वेष, उच्चाटन अने मारण એ ७ प्रयोग. २ यजन, याजन, अध्ययन, अध्यापन, दान, अने प्रतिग्रह એ ब्राह्मणनां ७ कर्म. ३ धौति, बस्ति, नेति, नौलि, त्राटक अने कपालभाति એ ७ हठयोगांग क्रियाओ.

'धौतिर्बस्तिस्तथा नेतिर्नौलिकी त्राटकस्तथा।
कपालभातिश्चैतानि षट् कर्माणि समाचरेत्' ॥

षट्कर्मन् (षट् कर्माणि यस्य) पु० मी. ब्राह्मण.

षट्कोण (षट् कोणा यस्य) क्ली० णं. १ छ खुणावाळो आकार. २ यन्त्र. ३ तंत्रशास्त्रप्रसिद्ध એક जातनुं जंतर. [छेंताळीश.

षट्चत्वारिंशत् (षडधिका चत्वारिंशत्) स्त्री० त्. **षट्चरण** (षट् चरणा यस्य) पु० णः. १ भमरो. २ जु.

षट्ट् (चुरा० उभय० सेट् सट्टयति-ते) १ आपवुं. २ वसवुं. ३ हिंसा करवी. ४ बलवाळा थवुं.

षट्तिलिन् (षट्तिलाः तिलोद्वर्तनाद्यः कर्माण्यस्य) पु० ली. तलवडे शरीर मर्दन, तलवडे स्नान, तलवडे होम, तलनुं दान, तलनुं भोजन अने तलनुं वावेतर એ ७ तलसंबंधी क्रिया करनार.

'तिलोद्वर्ती तिलस्नायी तिलहोमी तिलप्रदः।
तिलभुक् तिलवापी च षट्तिली नावसीदति' ॥

षट्त्रिंशत् (षडधिका त्रिंशत्) स्त्री० त्. छत्रीश.

षट्पंचाशत् (षडधिका पंचाशत्) स्त्री० त्. ७५न.

षट्पंचाशिका (षट्पंचाशत्परिमाणमस्याः) स्त्री० का. वराहमिहिरना पुत्र पृथुयशे रचेलो એક प्रश्नग्रंथ.

षट्पद (षट् पादा अस्य) पु० दः. १ भमरो. २ जु.

षट्पदप्रिय (षट्पदस्य प्रियः) पु० यः. १ नागकेशर. २ भमराने वहालुं. [भानुं आड.

षट्पदातिथि (षट्पदः अतिथिर्यस्य) पु० थिः. आं-

षट्पदानंदवर्धन (षट्पदस्य आनंदं वर्धयति) पु० नः. आसोपालवनुं आड.

षट्पदी (षट् पादा अस्याः ङीष्) स्त्री० दी. १ जु. २ भभरी. ३ ७ चरणवाळो એક छंद.

षट्पदी (षण्णां पदानां समाहारः) स्त्री० दी. छ श्लोकवाळा पदनो संघात.

षट्प्रज्ञ (षट्सु प्रज्ञा यस्य) पु० ज्ञः. १ धर्म, अर्थ, काम, मोक्ष, संसारनुं स्वरूप अने परमात्मतत्व—એ छमां कुशल पुरुष. २ विषयासक्त. ३ बुद्ध.

'धर्मार्थकाममोक्षेषु लोकतत्त्वार्थयोरपि।
षट्सु प्रज्ञा तु यस्यासौ षट्प्रज्ञः परिकीर्तितः' ॥

षडंग (षण्णामंगानां समाहारः) क्ली० गं. १ બे जांघ, બे बाहु, शिर अने केड—એ ७ अंग એकठां. २ शिक्षा, कल्प, व्याकरण, निरुक्त, छंदःशास्त्र, अने ज्योतिःशास्त्र—એ ७ वेदांग.

'षडंगादि वेदो मुखे शास्त्रविद्या कवित्वादि गद्यं सुपद्यं करोति।
गुरोरंघ्रियुग्मे मनश्चेन्न लग्नं ततः किं ततः किं ततः किं ततः किम्' ॥
शंकरः ॥

षडंग (षडंगानि यस्य) त्रि० गः-गी-गं. छ अंगवाळुं.

षडंगजित् (षडंग जि क्विप्) पु० त्-द्. विष्णु.

षडंघ्रि (षट् अंघ्रयो अस्य) पु० घ्रिः. १ भमरो. २ जु.

षडभिज्ञ (षट् अभिज्ञा यस्य) पु० ज्ञः. बुद्ध.

षडशीति (षडधिका अशीतिः) स्त्री० तिः. छाशी. (८६) [स्वामी.

षडानन (षड् आननानि यस्य) पु० नः. कार्तिके-

षडास्य (षड् आस्यानि यस्य) पु० स्यः. उपरो. शब्द जुओ. षण्मुख, षड्वदन.

षड्ऊर्मि (षड् ऊर्मयः यस्य) पु० र्मिः. क्षुधा, तृषा, हर्ष, शोक, जन्म अने मरण એ ७ विकारयुक्त जीव. [कोल.

षड्षण (षट्संख्यमूषणं) क्ली० णं. भरी साथे पंच

'पंचकोलं समरिचं षड्षणमुदाहृतम्।
पंचकोलगुणं तच्तु रूक्षमुष्णं विषापहम्' ॥
भावप्रकाशः ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ષડ્ગવ (ષણ્ણાં ગવાં સમાહારઃ ષચ્) ક્લી૰ વં. ૭ બળદનું ટોળું.

ષડ્ગવ (ષડભિર્ગોભિરાકૃષ્ટઃ) ત્રિ૰ વઃ-વા-વં. ૭ બળદથી ખેંચાતું હલ, ગાડીવગેરે.

ષડ્ગુણા (ષડ્ ગુણાઃ યસ્ય) ત્રિ૰ ણઃ-ણા-તં. ૭ગણું.

' આહારો દ્વિગુણસ્ત્રીણાં વુદ્ધિસ્તાસાં ચતુર્ગુણા ।
ષડ્ગુણો વ્યવસાયશ્ચ કામશ્ચાષ્ટગુણઃ સ્મૃતઃ ' ॥
ચાણક્યઃ ॥

ષડ્ગુણ (ષણ્ણાં ગુણાનાં સમાહારઃ) ક્લી૰ ણં. ૭ ગુણનો સમૂહ.

ષડ્ગુણ (ષડ્ભિઃ ગુણિતાઃ ગુણાઃ) પુ૰ ણં. રાજાને જણવા લાયક સંધિ, વિગ્રહ, યાન, સ્થાન, આસન અને દ્વૈધીભાવ એ ૭ ગુણ. ષાડ્ગુણ્ય.

' ષડ્ગુણાઃ શક્તયઃ તિસ્રઃ ' શિશુપાલવધમ્.

ષડ્ગ્રંથા (ષડ્ ગ્રંથયઃ સંત્યસ્યાઃ અચ્) સ્ત્રી૰ ષા. ૧ વજ. ૨ ધોળી વજ. ૩ શઢી.

ષડ્ગ્રંથિ (ષડ્ ગ્રંથયોઽસ્ય) ક્લી૰ થિ. પીપળીમૂલ.

ષડ્ગ્રંથિ (ષડ્ ગ્રંથયો યસ્ય) ત્રિ૰ થિઃ-થિઃ-થિ. ૭ ગાંઠવાળું. [ગ્રંથી.

ષડ્ગ્રંથિ (ષડ્ ગ્રંથયોઽસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ થિઃ. વજ. ષડ્-

ષડ્ગ્રંથિકા (ષડ્ગ્રંથિ કન્) સ્ત્રી૰ કા. શઢી.

ષડ્જ (ષડ્ભ્યો નાસાદિસ્થાનેભ્યો જાયતે જન્ ડ) પુ૰ ડ્જઃ. સાત સ્વરપૈકી તે નામનો એક સ્વર.

' નાસાં કણ્ઠમુરસ્તાલુ જિહ્વાં દન્તાંશ્ચ સાશ્રિતઃ ।
ષડ્ભ્યઃ સંજાયતે યસ્માત્ તસ્માત્ ષડ્જ ઇતિ સ્મૃતઃ ' ॥

ષડ્દર્શન (ષડ્ગુણિતં દર્શનં) ક્લી૰ નં. પૂર્વમીમાંસા, ઉત્તરમીમાંસા, સાંખ્ય, પાતંજલ, વૈશેષિક અને ન્યાય એ ૬ આસ્તિક શાસ્ત્ર.

ષડ્ધા (ષષ્ ધાચ્) અવ્ય૰ ધા. ૬ પ્રકારે, ૬ રીતે.

ષડ્બિંદુ (ષડ્ બિંદવો યત્ર) પુ૰ દુઃ. ૧ વિષ્ણુ. ૨ એક જાતનો કીડો.

ષડ્ભુજ (ષડ્ ભુજા યસ્ય) ત્રિ૰ જઃ-જા-જં. ૧ ૬ હાથવાળું. ૨ ૬ ભુજાવાળું.

ષડ્ભુજા (ષડ્ ભુજા યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ જા. તરભુજ.

ષડ્રસ (ષણ્ણાં રસાનાં સમાહારઃ) સ્ત્રી૰ સં. મીઠો, ખાટો, ખારો, તીખો, કડવો અને તુરો–એ ૬ રસ.

ષડ્રેખા (ષડ્ રેખા યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ખા. તરભુજ.

ષડ્વર્ગ (ષણ્ણાં વર્ગઃ) પુ૰ ર્ગઃ. ૧ કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ, મદ, અને મત્સર–એ ષડ્રિપુ. ૨ જ્યોતિઃશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ક્ષેત્ર, હોરા, દ્રેક્કાણ, નવાંશ, દ્વાદશાંશ, અને ત્રિંશાંશ. [પ્રકારનું, ૬ તરેહનું

ષડ્વિધ (ષડ્ વિધાઃ યસ્ય) ત્રિ૰ ધઃ-ધા-ધં. ૬

ષણ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ સનતિ) ચાકરી કરવી. સન્.

ષણ્ (તના૰ ઉભય૰ સેટ્ સનોતિ-સનુતે) આપવું. સન્.

ષંઢ (સન્ ડ) પુ૰ ઢઃ. ૧ બળદ. ૨ નપુંસક.

ષંઢ (,,) પુ૰ ક્લી૰ ઢઃ-ઢં. પદ્મવગેરેનો સમૂહ. [(૬૬).

ષણ્ણવતિ (ષડધિકા નવતિઃ) સ્ત્રી૰ તિઃ. ૯૬

ષણ્માસ (ષણ્ણાં માસાનાં સમાહારઃ) ક્લી૰ સં. ૬ માસની મુદત. [હિનાની ઉભરતું.

ષણ્માસ્ય (ષણ્માસ યત્) ત્રિ૰ સ્યઃ-સ્યા-સ્યં. ૬ મ-

ષણ્મુખ (ષડ્ મુખાનિ યસ્ય) પુ૰ ખઃ. કાર્તિકસ્વામી. ષડ્વદન.

ષદ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ સાદયતિ-તે) જવું.

ષદ્ (તુદા૰ પર૰ સેટ્ સીદતિ) ૧ આકુળ થવું. ૨ ગભરાવું. ૩ જવું. ૪ દુઃખી થવું. ૫ આપત્તિમાં પડવું. ૬ નાઉમેદ થવું.

ષપ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ સપતિ) સંબંધવાળું થવું.

ષમ્ (ચુરા૰ ઉભય૰ સેટ્ સમયતિ-તે) વિકલ થવું.

ષંબ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ સંવતિ) જવું.

ષર્જ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ સર્જતિ) મેળવવું.

ષર્વ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ સર્વતિ) જવું. ષર્વ્.

ષર્વપી ( ) સ્ત્રી૰ પી. એક જાતનું પક્ષી.

ષલ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ સલતિ) જવું.

ષષ્ (ષો ક્વિપ્) ત્રિ૰ વ૰ ટ્-ડ્. ૬.

ષષ્ટિ (ષટ્ગુણિતા દશતિઃ) સ્ત્રી૰ ષ્ટિઃ. સાઠ.

ષષ્ટિક (ષષ્ટ્યા ક્રીતં કન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. સાઠ વાનાં આપી ખરીદ કરેલું. [જાતના ચોખા.

ષષ્ટિક (ષષ્ટ્યા અહોભિઃ પચ્યતે કન્) પુ૰ કઃ. એક

ષષ્ટિકા (ષષ્ટિ કન્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ કા. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ષષ્ટિક જાતના ચોખા થવાનું ક્ષેત્ર.

ષષ્ટિક્ય (ષષ્ટિકધાન્યસ્ય ભવનં ક્ષેત્રં યત્) ક્લી૰ ક્યં.

ષષ્ટિતમ (ષષ્ટેઃ પૂરણઃ તમપ્) ત્રિ૰ મઃ-મી-મં. સાઠમું.

ષષ્ટિધા (ષષ્ટિ ધા) અવ્ય૰ ધા. સાઠ પ્રકારે, સાઠ રીતે. [મદયુક્ત હાથી.

ષષ્ટિમત્ત (ષષ્ટ્યા વર્ષૈઃ મત્તઃ) પુ૰ ત્તઃ. સાઠ વર્ષનો

ષષ્ટિહાયન (ષષ્ટેઃ હાયના વયો યસ્ય) પુ૰ નઃ. સાઠ વર્ષનો હાથી. [ષષ્ટિકા શબ્દ જુઓ.

ષષ્ટિહાયન (ષષ્ટિદિનપચ્યો હાયનઃ વ્રીહિઃ) પુ૰ નઃ.

ષષ્ઠ (ષણ્ણાં પૂરણઃ ષષ્ ડટ્ થુક્) ત્રિ૰ ષ્ઠઃ-ષ્ઠી-ષ્ઠં. ૬ઠું.

ષષ્ઠક (ષષ્ઠ કન્) ત્રિ૰ કઃ-કા-કં. ૬ઠું.

ષષ્ઠાંશ (ષષ્ઠઃ અંશઃ) પુ૰ શઃ. ૬ઠ્ઠો ભાગ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

षष्ठान्न (षष्ठं अन्नं) क्ली० नं. छठ्ठुं धाणुं.

षष्ठी (षण्णां पूरणी डट् थक् ङीप्) स्त्री० छी. १ छठ्ठ. २ छठ्ठी. ३ ते नामनी એક માતृકા.

' मातृकासु पूज्यतमा सा च षष्ठी प्रकीर्तिता ।
शिशूनां प्रति विश्वेषु प्रतिपालनकारिणी ।
तपस्विनी विष्णुभक्ता कार्तिकेयस्य कामिनी ।
षष्ठांशरूपा प्रकृतेस्तेन षष्ठी प्रकीर्तिता ' ॥
ब्रह्मवैवर्तपुराणम् ॥

षस् (अदा० पर० सेट् सस्ति) सुवुं, ઉંઘવું.

षस्ज् (भ्वा० पर० सेट् सज्जति) જવું.

षह् (चुरा० उभय० सेट् साहयति-ते) ખમવું, सहन કરવું. [કરવું.

षह् (भ्वा० उभय० सेट् सहति-सहते) ખમવું, सहन

षहसानु (सह् आनुक् असुक्) पु० नुः. १ यज्ञ. २ मेघ. [अव्यय.

षाट् (सह् ण्वि) अव्य० ट्. संबोधनमां वपराती.

षाट्कौषिक (षष् कोष ठक्) त्रि० कः-की-कं. छ भियानमां ढंકાયલું.

षाडव (षडवति अव् अच् स्वार्थे अण्) पु० वः १ गान. २ २स, ३ छ स्वरवाणो राग.

षाड्गुण्य (षड् गुणा एव स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० ष्यं. संधि, विग्रह, यान, स्थान, आसन अने द्वैधीभाव-ओ राज्यमां जाणवायोग्य छ गुण.

षाण्मातुर (षण्णां मातृणां अपत्यं अण् डत्) पुः रः કાર્તિકस्वामी. [छ मासे होनार.

षाण्मासिक (षष्ठे मासे भवः ठञ्) त्रि० कः-की-कं.

षाण्मासिक (,,) क्ली० कं. छमासी.

षाध् (स्वा० पर० अनिट् साध्नोति) साधवुं, सिद्ध કરવું. [જુओ.

षाध् (दिवा० पर० अनिट् साध्यति) उपलो धातु

षांत्व् (चुरा० उभय० सेट् सांत्वयति-ते) दीलासो આપवो, शांत કरवुं, ઠંડું પાડવું, आश्वासन કरवुं.

षि (स्वा० उभय० अनिट् सिनोति-सिनुते) બાંधवुं.

षि (क्रया० उभय० अनिट् सिनाति-सिनीते) उपलो धातु જુओ.

षिच् (तुदा० उभय० अनिट् सिंचति-ते) सींचवुं.

षिट्ग (षिट् गन्) पु ङः. १ २ंडीभाज, छीनाળवो. २ ભાર, उपपति.

षिट् (भ्वा० पर० सेट् सेटति) अनादर કरवो.

षिध् (भ्वा० पर० सेट् सेधति) १ मंगलકार३ કाम કरवुं. २ शासन કरवुं.

षिध् (भ्वा० पर० सेट् सेधति) જવું.

षिध् (दिवा० पर अनिट् सिध्यति) १ सिद्ध थवुं. २ पूर्ण थवुं. ३ समाप्त थवुं; आ (आसिध्यति) राजनी आज्ञाथी अटકाव કरवो; उद् (उत्सिध्यति) ઉંચું થવું; नि (निषिध्यति) निषेध કरवो; परिप्रति (परिप्रतिषिध्यति) निवारण કरवुं, अटકाव કरवो; व्या (व्याषिध्यति) निषेध કरवो; विप्रति (विप्रतिषिध्यति) विरोध होवो, व्याघात કरवो.

षिम् (भ्वा० पर० सेट् सिंभति) १ दीपवुं. २ ઠार मारवुं.

षिम् (भ्वा० पर० सेमति) ઠार मारवुं.

षिल् (तुदा० पर० सेट् सिलति) दाणे दाणो वीणवो.

षिव् (दिवा० पर० सेट् सीव्यति) १ सीववुं. २ थी-वाऽवुं.

षु (स्वा० उभय० अनिट् सुनोति-सुनुते) १ सोमरस કाढवो. २ न्हावुं. ३ अर्क કाढवो. ४ मथवुं.

षु (भ्वा० उभय० अनिट् सवति-ते) જવું.

षु (भ्वा० पर० अनिट् सवति) १ जाणवुं. २ ऐश्वर्ययुक्त थवुं. ३ समर्थ होवुं.

षु (अदा० पर० अनिट् सौति) उपलो धातु જુओ.

षु (सु डु) पु० षुः. જણવું ते, गर्भविमोचन.

षुट्ट् (चुरा० उभय० सेट् सुट्टयति-ते) अनादर કरवो.

षुंभ् (भ्वा० पर० सेट् सुंभति) १ दीपवुं, शोभवुं. २ ઠार मारवुं.

षुर् (तुदा० पर० सेट् सुरति) १ दीपवुं, शोभवुं. २ ઇश्वर थवुं. ३ समर्थ होवुं.

षुह् (दि० पर० सेट् सुह्यति) १ खमवुं. २ भाइ કरवुं. ३ तृप्त थवुं.

षू (अदा० आत्म० सेट् सूते) જણવું.

षू (दिवा आत्म० सेट् सूयते) उपलो धातु જુओ

षू (तुदा० पर० सेट् सुवति) १ सुवुं. २ मोકलवुं.

षू (ष् क्विप्) स्त्री० षूः. જન્મ, उत्पत्ति.

षूद् (चुरा० उभय० सेट् सूदयति-ते) १ खमवुं. २ ટપકવुं. ३ मूકवुं. ४ पीડवुं. ५ ઠार मारवुं.

षूद् (भ्वा० पर० सेट् सूदति) भारी नाખवुं.

षूर् (दिवा० आत्म० सेट् सूर्यते) १ स्तब्ध કरवुं. २ स्थिर કरवुं.

षूक्ष् (भ्वा० पर० सेट् सूर्क्षति) अनादर કरवो.

षृभ् (भ्वा० पर० सेट् सर्भति) ઠार मारवुं.

षृंभ् (भ्वा० पर० सेट् सृंभति) ઠार मारवुं.

षेक् (भ्वा० आत्म० सेट् सेकते) જવું.

षेल् (भ्वा० पर० सेट् सेलति) १ જવું. २ चालवुं.

षेव् (भ्वा० उभय० सेट् सेवति-ते) १ आराधवुं. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સેવવું. ૩ ચાકરી કરવી. ૪ પાછળ જવું. ૫ વાપરવું. ભોગવવું, ઉપયોગમાં લેવું, આશ્રય કરવો. ૬ આચરવું, કરવું. ૭ સ્ત્રીસંભોગ કરવો. ૮ વસવું, રહેવું. ૯ રક્ષણ કરવું.

ષૈ (ભ્વા॰ પર॰ અનિટ્ સાયતિ) ક્ષય પામવું.

ષો (દિવા॰ પર॰ અનિટ્ સ્યતિ) ૧ નાશ કરવો. ૨ ઉચ્છેદ કરવો. [વેલા છે એવો બલદવગેરે.

ષોડત્ (ષડ્ દંતા યસ્ય) પુ॰ દન્. જેને છ દાંત આ.

ષોડશ (ષોડશાનાં પૂરણઃ ડટ્) ત્રિ॰ શઃ-શી-શં. સોળમું.

' પ્રાપ્તે તુ ષોડશે વર્ષે પુત્રં મિત્રવદાચરેત્ '
સ્મૃતિઃ.

ષોડશક (ષોડશન્ કન્) ક્લી॰ કં. સોળ.

ષોડશન્ (ષડધિકા દશ) ત્રિ॰ બ॰ શ. સોળ.

ષોડશાંશ (ષોડશઃ અંશઃ) પુ॰ શઃ. સોળમો ભાગ.

ષોડશાંશુ (ષોડશ અંશવઃ અસ્ય) પુ॰ શુઃ. શુક્રગ્રહ.

ષોડશાંગ (ષોડશ અંગાન્યસ્ય) પુ॰ ગઃ. એક જાતનો ધૂપ.

ષોડશાંઘ્રિ (ષોડશ અંઘ્રયોઽસ્ય) પુ॰ ઘ્રિઃ. કરચલો.

ષોડશાર્ચિસ્ ( ) પુ॰ ર્ચિ. શુક્રગ્રહ.

ષોડશાર (ષોડશ અરાઃ કોણાસ્ત ઇવ વા અસ્ય) ક્લી॰ રં. ૧ શરીરમાં આવેલું સોળ પાંખડીનું કમલ. ૨ તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક જાતનું જંતર.

ષોડશાવર્ત ( ) પુ॰ તઃ. એક જાતનો શંખ. [એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર.

ષોડશિન્ (ષોડશન્ ઇનિ) પુ॰ શી. ૧ સોમ. ૨

ષોડશોપચાર (ષોડશસંખ્યાતા ઉપચારાઃ) પુ॰ બ॰ રાઃ. સોળ અંગની પૂજા.

' આસનં સ્વાગતં પાદ્યમર્ઘ્યમાચમનીયકમ્ ।
મધુપર્કાંચમસ્નાનં વસનાભરણાનિ ચ ।
ગન્ધપુષ્પે ધૂપદીપૌ નૈવેદ્યં વન્દનં તથા ' ॥

ષોઢા (ષષ્ ધાચ્) અવ્ય॰ ઢા. છ પ્રકારે, છ જાતે.

ષ્ટક્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્તકતિ) હરકત કરવી, વિઘ્ન કરવું. [કરવું.

ષ્ટગ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્તગતિ) ઢાંકવું, આચ્છાદન

ષ્ટન્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્તનતિ) અવાજ કરવો.

ષ્ટમ્ (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ સ્તંભતે) ૧ અટકાવવું. ૨ બંધ કરવું. ૩ નિશ્ચેષ્ટ થવું. ૪ આધાર આપવો. ૫ ગર્વિષ્ઠ થવું.

' સ્તંભતે પુરુષઃ પ્રાયો યૌવનેન ધનેન ચ '.

ષ્ટમ્ (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ સ્તમયતિ-તે) ગભરાવવું.

ષ્ટમ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્તમતિ) ઉપલો શબ્દ જુઓ.

ષ્ટિધ્ (સ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ સ્તિધ્નુતે) હુમલો કરવો.

ષ્ટિપ્ (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ સ્તેપતે) ૧ ખરવું. ૨ ટપકવું.

ષ્ટિમ્ (દિવા॰ પર॰ સેટ્ સ્તિમ્યતિ) ભીનું થવું.

ષ્ટીમ્ (દિવા॰ પર॰ સેટ્ સ્તીમ્યતિ) ભીનું થવું.

ષ્ટુ (અદા॰ ઉભય॰ અનિટ્ સ્તૌતિ-સ્તુતે) ૧ વખાણવું. ૨ સ્તુતિ કરવી. અભિ (અભિસ્તૌતિ-સ્તુતે) વખાણ કરવાં; પ્ર (પ્રસ્તૌતિ-સ્તુતે) ૧ વખાણવું. ૨ પ્રસ્તાવ કરવો, આરંભવું, શરૂ કરવું; સં (સંસ્તૌતિ-સ્તુતે) ૧ વખાણવું. ૨ પરિચિત થવું.

ષ્ટુચ્ (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ સ્તોચતે) પ્રસન્ન થવું.

ષ્ટુપ્ (ચુરા॰ પર॰ સેટ્ સ્તોપયતિ) ઉંચો ઢગલો કરવો. [બંધ કરવું.

ષ્ટુભ્ (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ સ્તોભતે) અટકાવવું.

ષ્ટૃક્ષ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્તૃક્ષતિ) જવું.

ષ્ટૃહ્ (તુદા॰ પર॰ વેટ્ સ્તૃહતિ) ઠાર મારવું, મારી નાખવું. [નાંખવું.

ષ્ટૃહ્ (તુદા॰ પર॰ વેટ્ સ્તૃહતિ) ઠાર મારવું, મારી

ષ્ટેપ્ (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ સ્તેપતે) ખરવું, ટપકવું.

ષ્ટૈ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્તાયતિ) ઘેરાવવું, વીંટાવવું.

ષ્ટ્યુભ્ ( ) પુ॰ ભઃ. ૧ ચંદ્ર. ૨ કાંતિ. ૩ કપૂર. [રવો. ૨ ટોળું મળવું.

ષ્ટ્યૈ (ભ્વા॰ પર॰ અનિટ્ સ્તાયતિ) ૧ અવાજ કરવો.

ષ્ઠગ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્થગતિ) આચ્છાદન કરવું, ઢાંકવું. [સ્થિર રહેવું ૩ સ્થિત થવું.

ષ્ઠલ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્થલતિ) ૧ ઉભા રહેવું. ૨

ષ્ઠસ્ (દિવા॰ પર॰ સેટ્ સ્થસ્યતિ) રહેવું, વસવું.

ષ્ઠા (ભ્વા॰ પર॰ અનિટ્ તિષ્ઠતિ) ૧ ઉભા રહેવું. ૨ ગતિ બંધ થવી, અટકવું, નિશ્ચેષ્ટ થવું. ૩ રાહ જોવી, વાટ જોવી. ૪ ચલાવી લેવું, વશ થવું. ૫ હોવું, રહેવું. ૬ પાસે હોવું, ઉપયોગમાં લઈ શકાય એવી સ્થિતિમાં હોવું. ૭ પાસે ઉભા રહેવું, સહાયતા કરવી. ૮ આધાર લેવો, અવલંબી રહેવું. ૯ કોઈ પણ સ્થિતિ, હાલત અથવા અવસ્થામાં હોવું. ૧૦ (તિષ્ઠતે) વેશ્યાપેઠે પોતાની જાતને પુરુષને સ્વાધીન કરવી. ૧૧ ન્યાયાધીશતરીકે આશ્રય લેવો. ' સંશય્ય કર્ણાદિષુ તિષ્ઠતે યઃ ' કિરાતાર્જુનીયમ્; અતિ (અતિતિષ્ઠતિ) ૧ રહેવું. ૨ વધી જવું, ચઢી જવું; અધિ (અધિતિષ્ઠતિ) ૧ ઉપર ચાલવું. ૨ આશ્રય–આધાર લેવો. ૩ હોવું, રહેવું. ૪ વસવું. ૫ ઉભા રહેવું. ૬ શાસન–આજ્ઞા–હુકમ કરવો. ૭ ઉપર ચાલી જવું, અલક્ષ કરવો. ૮ શ્રેષ્ઠ હોવું, હરાવવું. ૯ ઉપર ચઢવું, સ્થિર થવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१० કરવું; अनु (अनुतिष्ठति) ૧ પાસે ઉભા રહેવું. ૨ પાછળ જવું, વશ થવું, આજ્ઞા પાળવી. ૩ રહેવું. ૪ કૃપા કરવી, બક્ષીસ કરવી. ૫ હુકમ કરવો; अव (अवतिष्ठते) ૧ ખેંચી લેવું. ૨ સ્થિર રહેવું. ૩ નિશ્ચય કરવો. ૪ રહેવું. ૫ હાજર હોવું. ૬ ઉપર આવી પડવું; आ (आतिष्ठति) ૧ પાસે હોવું. ૨ રહેવું. ૩ તરફ ચાલવું. ૪ તરફ ફરવું. ૫ ચઢવું. ૬ ધારણ કરવું. ૭ લગાડવું. ૮ જોવું. ૯ વર્તવું. ૧૦ કરવું. ૧૧ આચરવું. ૧૨ આશ્રય લેવો; उद् (उत्तिष्ठति) ૧ ઉભા થવું. ૨ પ્રેરાવું, ઉશ્કેરાવું, આળસ ઉડાડી દેવું. ૩ પરિણામ હોવું, નીપજવું. ૪ (आतिष्ठते) પ્રયત્ન કરવો; उप (उपतिष्ठति) ૧ પાસે ઉભા રહેવું. ૨ ઝઝુમી રહેવું, પડવાની તૈયારીમાં હોવું. ૩ સામે ઉભા રહેવું. ૪ આવી પહોંચવું. ૫ (उपतिष्ठते) સેવા–પૂજા કરવી. ૬ દોરવું, પહોંચાડવું. ૭ એકઠું કરવું, જોડવું; प्र (प्रतिष्ठते) નીકળવું, પ્રસ્થાન કરવું; वि (वितिष्ठते) ૧ પાથરવું. ૨ વેગળા ઉભા રહેવું; व्यव (व्यवतिष्ठते) ૧ જુદું પાડવું. ૨ સ્થાપવું. ૩ આધાર–આશ્રય લેવો. ૪ રોકવું, અટકાવવું. ૫ ગોઠવવું. ૬ સ્થિર થવું; सं (संतिष्ठते) ૧ પાસે ઉભા રહેવું ૨ ઉપર ઉભા રહેવું. ૩ અનુરૂપ હોવું, આજ્ઞા પાળવી. ૪ હોવું, રહેવું. ૫ પૂર્ણ થવું, સમાપ્ત થવું. ૬ નાશ પામવું. ૭ (संतिष्ठति) કંઈ કર્યા વિના રહેવું, નિષ્ક્રિય રહેવું; समव (समवतिष्ठते) ૧ તૈયાર હોવું, ૨ ક્રિયા કર્યા વિના ઉભા રહેવું; समुद् (समुत्तिष्ठति) ૧ સાથે ઉઠવું. ૨ સજીવ થવું; समुप (समुपतिष्ठति) ૧ પાસે આવવું. ૨ માર્ગમાં–રસ્તામાં આવવું. ૩ મોકલવું.

ष्ठिव् (દિવા૦ પર૦ સેટ્ ષ્ઠીવ્યતિ) થૂંકવું, મુખમાંથી થૂંક કાઢવું.

ष्ठिव् (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ ષ્ઠીવતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

ष्ठीवन (ष्ठिव् ल्युट्) ક્લી૦ નં. થૂંકવું તે, થૂંક.

ष्ठ्यूत (ष्ठिव् क्त) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. થૂંકેલું.

ष्णस् (દિવા૦ પર૦ સેટ્ સ્નસ્યતિ) થૂંકવું.

ष्णा (અદા૦ પર૦ સેટ્ સ્નાતિ) નાહવું.

ष्णिह् (દિવા૦ પર૦ સેટ્ સ્નિહ્યતિ) સ્નેહ રાખવો, ચાહવું. [પદાર્થયુક્ત.

ष्णिह् (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ સ્નેહયતિ-તે) તેલવગેરે

ष्णु (અદા૦ પર૦ સેટ્ સ્નૌતિ) વખાણવું.

ष्णुच् (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ સ્નોચતે) સીંચવું.

ष्णुस् (દિવા૦ પર૦ સેટ્ સ્નુસ્યતિ) ૧ ખાવું. ૨ લેવું. ૩ થૂંકવું.

ष्णुह् (દિવા૦ પર૦ સેટ્ સ્નુહ્યતિ) ૧ અડકાર ખાવા. ૨ ઉલટી કરવી.

ष्णै (ભ્વા૦ પર૦ અનિટ્ સ્નાયતિ) ધોરાવવું, વિંટાવવું.

ष्मि (ભ્વા૦ પર૦ અનિટ્ સ્મયતે) મંદ હસવું; वि (विस्मयते) આશ્ચર્ય પામવું, તાજ્જુબ થવું.

ष्वक्क (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ ષ્વક્કતે) જવું.

ष्वंज् (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ ષ્વજતે) આલિંગવું, ભેટવું. [વું. ૨ છેદવું.

ष्वद् (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ સ્વાદયતિ-તે) ૧ ચાખ-

ष्वद् (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ સ્વાદતે) ચાખવું.

ष्वप् (અદા૦ પર૦ અનિટ્ સ્વપિતિ) સુવું, ઉંઘવું.

ष्वर्त् (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ સ્વર્તયતિ-તે) ૧ દુઃખથી જીવવું. ૨ જવું.

ष्वष्क् (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ ષ્વષ્કતે) જવું.

ष्विद् (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ સ્વેદતે) ૧ પરસીનો આવવો. ૨ પરશેવાવાળું થવું. ૩ તેલવગેરેથી ચીકટ થવું. ૪ છોડવું. ૫ મોહ પામવું.

ष्विद् (દિવા૦ પર૦ સેટ્ સ્વિદ્યતિ) પરસેવાવાળું થવું.

स.

स. વ્યંજન વર્ણપૈકી બત્રીશમો અઘોષાક્ષર.

स (सो ड) પુ૦ સઃ. ૧ વિષ્ણુ. ૨ ઈશ્વર. ૩ પક્ષી. ૪ સર્પ. ૫ વાયુ. [રસ્તો. ૩ વાડ. ૪ ધ્યાન.

स (,,) ક્લી૦ સં. ૧ જ્ઞાન. ૨ ગાડીનો

संय (सम् यम् ड) પુ૦ યઃ. હાડપીંજર.

संयत् (सम् यम् क्विप् तुक्) સ્ત્રી૦ ત્-દ્. લડાઈ, યુદ્ધ.

संयत् (,,) ત્રિ૦ ત્-દ્. સંયમ કરનાર.

संयत (सम् यम् क्त) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ દબાણમાં લીધેલું. ૨ દબાવેલું. ૩ બાંધેલું. ૪ નિયમમાં આણેલું.

संयतात्मन् (संयतः आत्मा येन) ત્રિ૦ त्मा-त्मा-त्म. જેણે આત્માને નિયમમાં રાખેલો છે તે.

संयतेंद्रिय (संयतानि इंद्रियाणि येन) ત્રિ૦ यः-या-यं. જેણે પોતાની ઇંદ્રિય નિયમમાં રાખેલી છે તે.

संयत्वर (सम् यम् क्वरप् तुक्) ત્રિ૦ રઃ-રા-રં. વાણીનો સંયમ કરનાર.

संयत्वर (,,) પુ૦ રઃ. જંતુનો સમૂહ.

संयद्वर (सं यत् वर) પુ૦ રઃ. રાજા, ભૂપ.

संयंतृ (सम् यम् तृच्) ત્રિ૦ તા-ત્રી-તૃ. સંયમમાં રાખનાર, નિયમમાં રાખનાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

संयम (सं यम् घञ्) पु० मः. १ બંધન. २ ઇંદ્રિયવગેરેનો નિગ્રહ. ३ દબાણ. ४ નિયમ. संयम.

संयमन (सम् यम् ल्युट्) क्ली० नं. १ संयाम शब्द જુઓ. २ ચાર ધરનો સમુદાય.

संयमन (सम् यम् णिच् ल्यु) पु० नः. જમ, યમ. ' वैवस्वतः संयमनः ' श्रुतिः.

संयमनी (सम् यम् ल्युट्) स्त्री० नी. જમપુરી.

संयमिन् (सम् यम् णिनि) पु० मी. એક જાતનો મુનિ. [યનો નિગ્રહ કરનાર.

संयमिन् (,,) त्रि० मी-मिनी-मि. ઇંદ્રિ-

संयात्रा ( ) स्त्री० त्रा. મુસાપરી.

संयाम (सम् यम् घञ्) पु० मः. संयम शब्द જુઓ.

संयाव (सम् यु घञ्) पु० वः ઘી, ગોળ, અને દૂધવગેરેથી પકાવેલું ધઉંનું ચૂર્ણ.

' संयावस्तु घृतक्षीरगुडगोधूमपाकजः '
शब्दचन्द्रिका.

संयुज् (सम् युज् क्विप्) त्रि० क्-ग्. ગુણાઢ્ય, संयुक्त. [સંયોગ કરેલું.

संयुक्त (सम् युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. જોડેલું,

संयुग (सम् युज् क) क्ली० गं. લડાઇ, યુદ્ધ.

संयुत (सम् यु क्त) त्रि० तः-ता-तं. संयुक्त शब्द જુઓ.

संयुयूषु (सम् यु सन् उ) त्रि० षुः-षुः-षु. १ જોડવાને ઇચ્છનાર. २ ભિશ્ર કરવા ચાહનાર.

संयोग (सम् युज् घञ्) पु० गः. १ સંજોગ. २ સંબંધ. ३ મેલન.

' अप्राप्तयोस्तु या प्राप्तिः सैव संयोग ईरितः ।
कीर्तित स्त्रिविधस्त्वेष आद्योऽन्यतरकर्मजः ॥ '

संयोगित (संयोग इतच्) त्रि० तः-ता-तं. સંયોગથી જોડેલું.

संयोजन (सम् युज् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ મૈથુન. २ જોડી દેવું તે. ३ સારી રીતે યોજવું તે.

संयोजित (सम् युज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જોડેલું, યોજેલું.

संरक्षण (सम् रक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. રક્ષણ, બચાવ.

संरक्षित (सम् रक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. રક્ષેલું.

संरब्ध (सम् रभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. ક્રોપેલું, ક્રોપ પામેલું.

संरंभ (सम् रभ् घञ् मुम्) पु० मः १ ક્રોપ, ક્રોધ. २ વેગ. ३ આડંબર. ४ ઉત્સાહ.

' अवृष्टिसंरंभमिवाम्बुवाहम् ' कुमारसंभवम्.

संरंभिन् (संरंभ इनि) त्रि० भी-भिणी-भि. १ ક્રોપવાળું. २ આડંબરવાળું.

संराग (सम् रंज् घञ्) पु० गः १ ક્રોધ. २ પ્રીતિ.

संराधन (सम् राध् ल्युट्) क्ली० नं. ૩ઠી રીતે આરાધન.

संराव (सम् रु घञ्) पु० वः અવાજ, શબ્દ.

संराविन् (सम् रु विनुण्) त्रि० वी-विणी-वि. અવાજવાળું, શબ્દવાળું. [રૂંધેલું.

संरुद्ध (सम् रुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. રોકેલું,

संरूढ (सम् रुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ વિસ્વાસુ. २ ખીલેલું.

संरोध (सम् रुध् घञ्) पु० धः રોકવું તે, રોકાણ.

संलग्न (सम् लग् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. १ જોડેલું. २ એકઠું કરેલું. [લાગ પામતું, શરમાતું.

संलज्जमान (सम् लज्ज् शानच्) त्रि० नः-ना-नं.

संलय (सम् ली अच्) पु० यः १ નિદ્રા, ઉંઘ. २ પ્રલય.

संलाप (सम् लप् घञ्) पु० पः १ એકાંતમાં બોલવું તે. પરસ્પર વાત કરવી તે. ३ પરસ્પર પ્રીતિથી બોલવું તે. [કરાતું, બોલાતું.

संलापित (सं लप् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. વાત

' संलापितानां मधुरैर्वचोभि-
र्मिथ्योपचारश्च वशीकृतानाम् ॥
आशावतां श्रद्दधतां च लोके
किमर्थिनां वंचयितव्यमस्ति ' ॥
हितोपदेशः ॥

संलापिन् (सम् लप् इनि) त्रि० पी-पिनी-पि. વાત કરનાર, બોલનાર.

संवत्सर (सम् वस् सरन्) पु० रः વર્ષ, સાલ.

संवत् (सम् वप् क्विप् तुक्) अव्य० त्. વર્ષ, સાલ.

संवदन (सं वद् ल्युट्) क्ली० न. १ કહેવું–બોલવું તે. २ જોવું તે, આલોચન. ३ વશીકરણ.

संवनन (सम् वन् ल्युट्) क्ली० नं. વશીકરણ.

' नहीदृशं संवननं त्रिषु लोकेषु विद्यते ।
दया मैत्री च भूतेषु दानं च मधुरा च वाक् ' ॥

संवर (सम् वृ अप्) क्ली० रं. જલ, પાણી.

संवर (सम् वृ अच्) पु० रः १ તે નામનો એક દૈત્ય. २ એક જાતનો મૃગ. ३ એક જાતનું માછલું.

संवर्त्त (सम् वृत् णिच् अच्) पु० र्त्तः १ મેઘ. २ કર્પૂરફલનું ઝાડ. ३ પ્રલય કાળ. ४ તે નામનો એક સ્મૃતિકાર વિદ્વાન.

संवर्त्तक (सम् वृत् णिच् ण्वुल्) पु० कः વડવાનલ.

संवर्त्तक (,,) क्ली० कं. બલરામનું હળ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

संवर्त्तक (संवर्त्तक अच्) पु० कः. બલરામ.
संवर्त्तकिन् (संवर्तक इनि) पु० स्त्री० ઉપલો શબ્દ જુઓ.
संवर्त्तिका (सम् वृत् णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. १ નવું પાંદડું. २ દીવાબગેરેની શિખા. ३ પદ્મબગેરેના કેસર પાસે ઉગેલું પાંદડું.
संवर्धक (सम् वृध् णिच् ण्वुल्) त्रि० कः-र्धिका-कं. १ વૃદ્ધિકારક. २ સંમાન કરનાર.
संवर्धन (सम् वृध् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ વધારવું. २ ઉછેરવું. [વધારેલું. २ ઉછેરેલું.
संवर्धित (सम् वृध् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १
संवर्मित (संवर्मन् इतच्) त्रि० तः-ता-तं. બખ્તર પહેરેલું. [त. २ भिश्रित.
संवलित (सम् वल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ भिलि-
' उदितोपलस्खलनसंवलिता ध्वनयः प्रतेनुरनुवप्रमपाम्' किरातार्जुनीयम्.
संवसथ (सम् वस् अथच्) पु० थः. ગામ, ગામડું.
संवह (सम् वह् अच्) पु० हः. તે નામનો એક વાયુ. [वातुं.
संवात् (सम् वा शतृ) त्रि० वान्-वाती-वांतीं-वात्.
संवाद (सम् वद् घञ्) पु० दः. સંવાદ.
संवार (सं वृ घञ्) पु० रः. १ સંગોપન. २ શિક્ષા-ગ્રંથપ્રસિદ્ધ વર્ણના ઉચ્ચારણ માટે ગળું અને હોઠના સંકોચરૂપ એક જાતનો બાહ્ય પ્રયત્ન.
संवास (सम् वस् घञ्) पु० सः. १ વસવું તે, વાસ. २ ઘર. ३ શહેરવગેરેના વાસીઓને એકઠા મળવાનું એક ખુલ્લું સ્થાન.
' अनित्ये प्रियसंवासे संसारे चक्रवद्भ्रतौ ।
पथि संगतमेवैतद् भ्राता माता पिता सखा ' ॥
संवाह (सम् वह् णिच् अच्) पु० हः. અંગનું મર્દન કરનાર ચાકર. [શબ્દ જુઓ.
संवाहक (सम् वह् णिच् ण्वुल्) पु० कः. ઉપલો
संवाहन (सम् वह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. અંગનું મર્દન કરવું તે. [भेलुं.
संविग्न (सम् विज् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. ઉદ્વેગ પા-
संविग्नमानस (संविग्नं मानसं यस्य) त्रि० सः-सा-सं. ઉદ્વેગ પામેલા મનવાળું.
संविति (सम् विद् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ જ્ઞાન. २ બુદ્ધિ. ३ અંગીકાર. ४ પ્રતિપત્તિ. ५ ચેતના.
संविद् (सं विद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. १ જ્ઞાન. २ બુદ્ધિ. ३ અંગીકાર. ४ પ્રતિપત્તિ. ५ આચાર. ६ નામ. ७ સમાધાન. ८ સંતોષ. ९ સંભાષા. १० સંકેત. ११ યુદ્ધ, લડાઈ.
संविदा (सम् विद् क्विप् टाप्) स्त्री० दा. ઉપલો.
संविदित (सम् विद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ સારી રીતે જાણેલું. २ અંગીકાર કરેલું.
संविद्व्यतिक्रम (संविदो व्यतिक्रमो यत्र) पु० मः. ઠરાવ, કરારવગેરે ન પાળવો તે.
संविधान (सम् वि धा ल्युट्) क्ली० नं. १ ઉપાય. २ રચના. ३ વિધાન. [ભાગ કરેલું.
संविभक्त (सम् वि भज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं.
संविभाग (सम् वि भज् घञ्) पु० गः. १ ભાગ. २ વહેંચણ. [नी कणी.
संविषा (संमर्दितं विषं यया) स्त्री० षा. અતિવિષ-
संविष्ट (सं विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ પહેરેલું. २ સૂતેલું.
' संविष्टः कुशशयने निशां निनाय ' रघुवंशम्.
संवीक्षण (सम् वि ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ રૂડી રીતે જોવું તે. २ તપાસવું તે. ३ તજવીજ કરવી તે. [२ રોકેલું. ३ આવૃત.
संवीत (सम् व्ये क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઘેરાયેલું.
' येनैवाम्बरखण्डेन संवीतो निशि चन्द्रमाः '
भर्तृहरिः.
संवीत (सम् वि इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. સંગત.
संवुवूर्षु (सं वृ सन् उ) त्रि० र्षुः-र्षुः-र्षु. १ સંતાડવા ઇચ્છનાર. २ છાનું રાખવા ચાહનાર.
संवृत (सम् वृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ આવરણ કરેલું. २ સંતાડેલું. ३ સંવાર નામના બાહ્ય પ્રયત્નવાળો વર્ણવગેરે.
संवृत्त (सम् वृत् क्त) पु० त्तः. વરુણ.
संवृत्ति (सम् वृत् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ છાનું રાખવું તે. २ સંતાડવું તે. ३ છાનું કારણ. ४ આચ્છાદન. [ભયવગેરેથી થયલી ઉતાવળ.
संवेग (सम् विज् घञ्) पु० गः. १ સારો વેગ. २
संवेद (सम् विद् घञ्) पु० दः. જ્ઞાન, સમજ.
संवेदना (सम् विद् णिच् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
संवेश (सम् विश् घञ्) पु० शः. १ ઉંઘ, નિદ્રા. २ સ્વપ્ન, સાણ. ३ પાટલો, ખાટલો, ખુરશીવગેરે આસન. ४ એક જાતનો રતિબંધ.
संवेशन (सम् विश् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. મૈથુન, રતિક્રિયા. [२ वस्त्र.
संव्यान (सम् व्ये ल्युट्) क्ली० नं. १ ઉત્તરીય વસ્ત્ર.
संव्यूढ (सम् वि वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. ભેળવેલું, ભિશ્રિત, એકઠું થયલું.
संव्यूह (सम् वि ऊह् घञ्) पु० हः ભેળવણ, મિ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શ્રણ, એકઠું થવું તે.

संशप्तक (सम्यक् शप्तं अंगीकारो यस्य कप्) पु० कः. પ્રતિજ્ઞા કરી લશ્કરમાંથી પાછું ન હઠનાર સૈન્ય.

संशय (सम् शी अच्) पु० यः. १ શક, સંદેહ. ૨ ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક ધર્મીને વિષે વિરુદ્ધ નાના કોટિને અવગાહન કરનાર જ્ઞાન. ૩ જોખમ, અડચણ. ૪ સંભવ. [સ્થં. શકવાળું. સંદેહયુક્ત.

संशयस्थ (संशये तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-

संशयात्मन् (संशय आत्मनि यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. સંદેહયુક્ત અંતઃકરણવાળું.

'संशयात्मा विनश्यति' श्रीमद्भगवद्गीता.

संशयान (सम् शी शानच्) त्रि० नः-ना-नं. શકવાળું, સંદેહયુક્ત. [સંદેહવાળું.

संशयालु (संशय आलुच्) त्रि० लुः-लुः-लु. શકવાળું,

संशयितृ (सम् शी तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. સંશય કરનાર, સંદેહકારક.

संशरण (सम् शृ ल्युट्) क्ली० णं. લડાઇની શરૂઆત.

संशित (सम् शो क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ વ્રતસંબંધી યત્ન જેણે કરેલો છે તે. ૨ સંપૂર્ણ કરેલું. ૩ ખાત્રી કરેલું. ૪ નિશ્ચય કરેલું.

संशितव्रत (संशितं व्रतमनेन) त्रि० तः-ता-तं. ૩ડી રીતે જેણે વ્રત સંપાદન કરેલું છે તે.

संशुद्ध (सम् शुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ સ્વચ્છ, નિર્મલ. ૨ સાફ, શુદ્ધ.

संशुद्धि (सम् शुध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः १ દેહવગેરે સાફ કરવું તે. ૨ સારી રીતે શુદ્ધ કરવું તે.

संशुष्क (सम् शुष् क्त) त्रि० ष्कः-ष्का-ष्कं. સુકું, સુકાઈ ગયલું. [૨ શુદ્ધ કરવું–સાફ કરવું તે.

संशोधन (सम् शुध् ल्युट्) क्ली० नं. १ શોધવું તે.

संश्चत् (सम् श्च्यु डति) क्ली० त्. १ દગો. ૨ જાદુગીરી. संश्चत्. [પામેલું.

संश्यान (सम् श्यै क्त) त्रि० नः-ना-नं. સંકોચ

संश्रय (सम् श्रि अच्) पु० यः आश्रय.

'येन श्रियः संश्रयदोषरूढं स्वभावलोलेत्ययशः प्रमृष्टम्' रघुवंशम्.

संश्रव (सम् श्रु अप्) पु० वः કબુલત, કોલ.

संश्राव (सम् श्रु घञ्) पु० वः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

संश्रुत (सम श्रु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ કબુલેલું, અંગીકૃત. ૨ સારી રીતે સાંભળેલું.

संश्लिष्ट (सम् श्लिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ આલિંગેલું, ભેટેલું. ૨ સંબદ્ધ.

श्लेष (सम् श्लिष् घञ्) पु० षः. १ આલિંગન, ભેટવું તે. ૨ સંબંધ. [જુઓ.

संश्वत् (सम् श्वि डति) क्ली० त्. संश्चत् શબ્દ

संसक्त (सम् संज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ પાસેનું, લગભગનું. ૨ જોડેલું. ૩ વળગાડેલું. ૪ બાંધેલું. ૫ ચારે તરફ વિસ્તારવાળું.

'मदमुखरमयूरी मुक्तसंसक्तकेकः' मालतीमाधवम्.

संसक्तयुग (संसक्तः युगः यस्य) त्रि० गः-गा-गं. ધોંસરિયે જોડેલું.

संसक्ति (सम् संज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः. १ પાસેપણું, નજદીકપણું. ૨ જોડવું તે. ૩ વારંવારગારી, બાહેતી. ૪ ચોંટી રહેવું તે. ૫ બાંધવું તે.

संसज्जमान (सम् सज्ज् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. તૈયાર થયલું.

संसद् (सम् सद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. સભા.

संसरण (सम् सृ ल्युट्) क्ली० णं. १ સંસાર. ૨ સાથે જવું તે. ૩ સંગમ. ૪ પ્રવાહ. ૫ મોટો રસ્તો. ૬ સરિયામ રસ્તો. ૭ લડાઇનો પ્રારંભ. ૮ ગામ કે શહેર પાસેની આરામની જગા.

संसर्ग (सम् सृज् घञ्) पु० र्गः. १ સંબંધ. ૨ વારસાનું વિભાગ કરેલું ધનવગેરે પાછું એકઠું કરી દેવું તે. ૩ બાહેતગારી. ૪ પરિચય. ૫ સાથે રહેવું તે. ૬ વિષયનો સંબંધ.

'न मूर्खजनसंपर्कः सुरेन्द्रभवनेष्वपि' भर्तृहरिः.

संसर्गाभाव (संसर्गेण अभावः) पु० वः. १ ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક અભાવ. ૨ સંબંધનો અભાવ. [વાળાપણું. संसर्गिता.

संसर्गित्व (संसर्गिणो भावः त्व) क्ली० त्वं. संसर्ग-

संसर्गिन् (सं सृज् घिनुण्) त्रि० र्गी-र्गिणी-र्गि. १ સંસર્ગવાળું. ૨ વારસોવગેરે જુદો પાડી જુદા થયા પછી ફરીથી એકઠા થયલા ભાઈઓ વગેરે.

संसर्जन (सम् सृज् ल्युट्) क्ली० नं. છોડી દેવું–મૂકવું તે.

संसर्प (सम् सृप् घञ्) पु० र्पः. १ પાણીના રેલાની પેઠે જવું તે. ૨ સાપના જેવી ગતિ.

संसार (सम् सृ घञ्) पु० रः. १ વિશ્વ, સંસાર. ૨ સાથે જવું તે. ૩ સંગમ.

'परिवर्तिनि संसारे मृतः को वा न जायते' हितोपदेशः

संसारगुरु (संसारे गुरुरिव) पु० रुः. કામદેવ.

संसारगुरु (संसारस्य गुरुः) पु० रुः. જગદ્ગુરુ.

संसारचक्र (संसारश्चक्रमिव) क्ली० क्रं. સંસારરૂપી ચક્ર. [ઠાર.

संसारमार्ग (संसारस्य मार्ग इव) पु० र्गः. योनि-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

संसारिन् (सम् सृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ संसारवाळुं. २ शरीराभिमानी जीवगणेरे.

संसिद्ध (सम् सिध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ सारी रीते सिद्ध थयलुं. २ स्वभावसिद्ध.

संसिद्धि (सम् सिध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः. १ सारी रीते सिद्ध थवुं ते. २ स्वभाव, प्रकृति. ३ मुक्ति.

'कर्मणैव हि संसिद्धिमास्थिता जनकादयः'

श्रीमद्भगवद्गीता.

संसूचन (सम् सूच् ल्युट्) क्ली० नं. १ कहेवुं ते. २ सूचववुं ते. ३ गाळ देवी ते, ठपको.

संसूचित (सत् सूच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ कहेलुं. सूचवेलुं. ३ गाळ दीधेलुं.

संसृति (सम् सृ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ संसार. २ प्रवाह. ३ संगम, संगति.

'किं मां निपातयसि संसृतिगर्तमध्ये'

भामिनीविलासम्.

संसृष्ट (सम् सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ जोडाई गयलुं. २ एकठुं थयलुं. ३ मिश्रित. ४ ५रीथी एकठुं थयलुं. ५ विभक्त थया पछी ५रीथी एकठा थयला पुत्रोवगेरे. ६ वमनवगेरेथी शुद्ध करेलुं. ७ संयुक्त.

संसृष्ट (सम् सृज् क्त) क्ली० ष्टं. संबंध, संसर्ग.

संसृष्टि (सम् सृज् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ संबंध. २ संसर्ग. ३ भिक्षकतना भाग पाड्या पछी भाईओनुं एकठुं थवुं ते. संसृष्टता, संसृष्टत्व.

संसृष्टिन् (संसृष्टमनेन इनि) पु० ष्टी. जुदा पडयापछी ५रीथी एकठा थयला भाईओ.

संसेवन (सम् सेव् ल्युट्) क्ली० नं. १ सेववुं ते. २ चाकरी ५रवी ते.

संसेवित (सम् सेव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. सेवेलुं.

संस्कर्तृ (सम् कृ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. १ सिद्ध करनार. २ पूर्ण करनार. ३ स्थापन करनार. ४ पाचक, रांधनार. ५ गर्भाधान वगेरे संस्कार करनार.

संस्कार (सम् कृ घञ्) पु० रः. १ गर्भाधान, सीमंतोन्नयन, पुंसवनवगेरे संस्कार. २ स्मृतिनो हेतु अने अनुभवजन्य आत्मवृत्तिगुणभेद. ३ वेगाख्य गुण. ४ स्थितिस्थापनाख्य गुणभेद. ५ शास्त्राभासजन्य व्युत्पत्ति. ६ व्याकरणशास्त्रप्रसिद्ध शब्दोने साधवानी रीत. ७ पाक.

'संस्कारभेदो वेगेऽथ स्थितिस्थापकभावने ।
मूर्तमात्रे तु वेगः स्यात् कर्मजो वेगजः क्वचित् ॥
स्थितिस्थापकसंस्कारः क्षितौ केचित्चतुष्टयेपि ।
अतीन्द्रियः स विज्ञेयः क्वचित्स्पन्देऽपि कारणम् ॥
भावनाख्यस्तु संस्कारो जीववृत्तिरतीन्द्रियः ।
उपेक्षानामकस्तस्य निश्चयः कारणं भवेत् ।
स्मरणे प्रत्यभिज्ञायामप्यसौ हेतुरुच्यते' ॥

भाषापरिच्छेदः ॥

संस्कारज (संस्काराज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. संस्कारथकी पेदा थनार.

संस्कारवर्जित (संस्कारेण वर्जितः) त्रि० तः-ता-तं. १ चौलकर्म, अन्नप्राशन, उपनयनवगेरे संस्कार विनानुं. २ संस्कारवगरनुं.

संस्कारहीन (संस्कारेण हीनः) त्रि० नः-ना-नं. उपलो शब्द जुओ संस्काररहित.

संस्कृत (सम् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ संस्कार करेलुं. २ पक्व. ३ भूषित. ४ शोधित.

संस्कृतात्मन् (संस्कृत आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. संस्कार पामेला आत्मावाळुं.

संस्कृत (सम् कृ क्त) क्ली० तं. प्राकृतभिन्न संस्कृत भाषा. [ओली, संस्कृत भाषा.

संस्कृतोक्ति (संस्कृता उक्तिः) स्त्री० क्तिः. सुधरेली

'श्रुतो हितोपदेशोऽयं पाटवं संस्कृतोक्तिषु'

हितोपदेशः.

संस्कृत्रिम (सम् कृ क्त्रिमप्) त्रि० मः-मा-मं. सुधरेलुं, संस्कार पामेलुं. [जुओ.

संस्क्रिया (सम् कृ श) स्त्री० या. संस्कार शब्द

संस्तर (सम् स्तृ अप्) पु० रः. १ यज्ञ. २ शेज. ३ पांदडानी बनावेली शय्या.

संस्तब्ध (सम् स्तंभ् क्त) त्रि० ब्धः-ब्धा-ब्धं. १ थंभावेलुं. २ अटकावेलुं. ३ स्थिर करेलुं.

संस्तव (सम् स्तु अप्) पु० वः. १ परिचय. २ ओळखाण. ३ स्तुति, तारीफ.

संस्तवान (सम् स्तु शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ वाचाळ. २ सारी रीते बोलनार.

संस्ताव (सम् स्तु घञ्) पु० वः. १ यज्ञमां मंत्र बोलती वखते ब्राह्मणो जे जगाओ भेळा होय ते जगा. २ वेदना मंत्र वारंवार बोलवा ते.

संस्तुत (सम् स्तु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ स्तुति करेलुं, वखाणेलुं. २ परिचित.

संस्तुति (सम् स्तु क्तिन्) स्त्री० तिः स्तुति, वखाण.

संस्राय (सम् स्रै घञ्) पु० यः १ संघात. टोळुं. २ ढगलो. ३ जथो. ४ धर. ५ संस्थान. ६ पडोश. ७ विस्तार. [एक देशनुं माणस. ४ प्रलय.

संस्थ (सम् स्था क) पु० स्थः १ दूत. २ चर. ३

संस्थ (,,) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ रहेनार. २ रहेलुं. ३ स्थिर. ४ मरेलुं. ५ समाप्त.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

संस्था (सम् स्था अङ्) स्त्री० स्था. १ न्यायना रस्तामां रहेवुं ते. २ स्थिति. ३ खुल्लापणुं. ४ व्यक्ति. ५ सरखापणुं. ६ नाश. ७ छेडो. ८ व्यवस्था.

संस्थान (सम् स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ रहेवुं ते. २ स्थिति. ३ अवयवीनो आरंभक संयोगभेद. ४ मृत्यु. ५ पडोश. ६ आकार. ७ सरखापणुं. ८ चिह्न. [सरखुं.

संस्थान (सम् स्था ल्यु) त्रि० नः-ना-नं. भळतुं,

संस्थापन (सम् स्था णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ मूकवुं ते. २ स्थापवुं ते. ३ एकठुं करवुं ते.

संस्थापित (सम् स्था णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मूकेलुं. २ स्थापेलुं. ३ एकठुं करेलुं.

संस्थित (सम् स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ रहेलुं. २ भरेलुं, भुओलुं.

संस्थिति (सम् स्था क्तिन्) स्त्री० तिः १ मोत, मृत्यु. २ रहेवुं ते, स्थिति.

'यस्य मित्रेण संभाषा यस्य मित्रेण संस्थितिः ।
मित्रेण सह यो भुंक्ते ततो नास्तीह पुण्यवान्' ॥

संस्पर्श (सम् स्पृश् घञ्) पु० र्षः अडकवुं ते, स्पर्श. [जातनुं आड.

संस्पर्शा (सम् स्पृश् अच् टाप्) स्त्री० र्शा. एक

संस्पृष्ट (सम् स्पृश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. अडकेलुं, अडेलुं. [धेटो, मेंढो.

संस्फाल (सम्यक् स्फालः स्फुरणं यस्य) पु० लः.

संस्फुट (सं स्फुट् क) त्रि० टः-टा-टं. विकास पामेलुं.

संस्फेट (सम् स्फिट् घञ्) पु० टः लडाई, युद्ध.

संस्फोट (सम् स्फुट् घञ्) पु० टः उपलो शब्द जुओ.

संस्मरण (सम् स्मृ ल्युट्) क्ली० णं. यादद्दास्ती, स्मृति, संभारवुं ते.

संस्मृत (सम् स्मृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. संभारेलुं, याद आवेलुं. [जुओ.

संस्मृति (सम् स्मृ क्तिन्) स्त्री० तिः संस्मरण शब्द

संहत (सम् हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ हणेलुं, सारी रीते हणेलुं. २ दृढ. ३ मजबूत सांधावाळुं. ४ दृढ संयोगवाळुं. ५ मिलित.

'संहतास्तु हरन्त्येते मम जालं विहंगमाः'
हितोपदेशः.

'संहतपरार्थत्वात्' सांख्यसूत्रम्.

संहत (,,) क्ली० तं. संघात शब्द जुओ.

संहतजानु (संहते जानुनी यस्य) त्रि० नुः-नुः-नु. जेनां बन्ने धूंटण घणुं पासे पासे होय छे ते.

संहतजानुक (,, कप्) त्रि० कः-का-कं. उपलो शब्द जुओ.

संहतपुष्पिका (संहतानि दृढसंयुक्तानि पुष्पाण्यस्याः कप् अत इत्त्वम्) स्त्री० क्रः. वनस्पति भिन्नेथा.

संहतल (संहतं लाति ला क) पु० लः. उघाडा पासे भेळवेला बन्ने हाथ.

संहतस्तनी (संहतौ स्तनौ यस्याः) स्त्री० नी. जेना बंने स्तन घणा पासे होय एवी स्त्री.

संहति (सम् हन् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ टोळुं. २ जभाव. ३ जथो. ४ सारी रीते मारवुं ते.

'स्वल्पानामपिः वस्तूनां संहतिः कार्यसाधिका ।
तृणैर्गुणत्वमापन्नैर्बध्यन्ते मत्तदन्तिनः' ॥
हितोपदेशः ॥

संहनन (सम् हन् ल्युट्) क्ली० नं. १ मारी नाखवुं ते, वध. २ देह. ३ संघात शब्द जुओ.

संहरण (सम् हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ संहार. २ लेवुं ते. ३ हरवुं ते. ४ एकठुं करवुं ते.

संहर्ष (सम् हृष् घञ्) पु० र्षः. १ वायु, पवन. २ हरख, आनंद. ३ रुवांडां उभां थवां ते. ४ रुपधा, हरीफाई.

संहवन (सम् हु ल्युट्) क्ली० नं. चार धरनो जथ्थो.

संहात ( ) पु० तः. ते नामनुं एक नरक.

संहार (सम् हृ घञ्) पु० रः. १ नाश. २ प्रलय. ३ संक्षेप. ४ ते नामनुं एक नरक. ५ दाबवुं ते. ६ विसर्जन. [मुद्रा.

संहारमुद्रा (संहारार्था मुद्रा) स्त्री० द्रा. एक जातनी

संहित (सम् धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ जोडेलुं. २ वळगाडेलुं. ३ एकठुं करेलुं. ४ मूकेलुं.

संहिता (सम्यक् हितं प्रतिपाद्यं यस्याः) स्त्री० ता. १ मानवधर्मशास्त्रवगेरे. २ इतिहासवगेरे. ३ पुराण. ४ कर्मकांडप्रतिपादक वेदनो एक भाग. ५ व्याकरणमां पूर्वापर वर्णनो अत्यंत संनिकर्ष.

'संहितैकपदे नित्या नित्या धातूपसर्गयोः ।
नित्या समासे वाक्ये तु सा विवक्षामपेक्षते' ॥
व्याकरणम् ॥

संहृति (सम् हृ क्तिन्) स्त्री० तिः. घणा जणे करेलो पोकार.

संहृत (सम् हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ खेंचेलुं. २ ताणेलुं. ३ हरेलुं. ४ नाश करेलुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

संहृति (सम् हृ क्तिन्) स्त्री० तिः. संहार शब्द जुओ.
संहृद (सम् हृद् घञ्) पु० दः. अवाज, शब्द.
संहृदिन् (सम् हृद् घिनुण्) त्रि० दी-दिनी-दि. अवाज करतुं, शब्द करतुं. [लाजवाळुं.
संह्रीण (सम् ह्री क्त) त्रि० णः-णा-णं. शरमाळ,
संह्लाद (सम् ह्लद् घञ्) पु० दः. आनंद.
सकट (स कट) त्रि० टः-टा-टं. खराब. [आड.
सकट (,,) पु० टः. એક जातनुं नानुं
सकटान्न (सकटं च तदन्नं च) क्ली० न्नं. खराब अन्न. [कांटावाळुं.
सकंटक (कंटकेन सह वर्तमानः) त्रि० कः-का-कं.
सकंटक (,,) पु० कः. એક जातनुं आड. [दयावाळुं, दयाळु, करुणायुक्त.
सकरुण (करुणया सह वर्तमानः) त्रि० णः-णा-णं.
सकर्ण (कर्णेन सह वर्त्तमानः) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. कानवाळुं, सांभळतुं. [भवाळुं.
सकर्मन् (कर्मणा सह वर्तमानः) त्रि० र्मा-र्मी-र्मं. क्रा-
सकर्मक (सह कर्मणा कप्) पु० कः. व्याकरणप्रसिद्ध सकर्मक धातु.

' फलव्यापारयोरेकनिष्ठतायामकर्मकः ।
धातुस्तयोर्धर्मिभेदे सकर्मक उदाहृतः ' ॥
व्याकरणम् ॥

सकल (सह कलया अवयवमात्रया चतुःषष्टया कलाभिर्वा) त्रि० लः-ला-लं. १ कळावाळुं. २ सधळुं, બધું. ३ संपूर्ण. [हित, कारणयुक्त.
सकारण (सह कारणेन) त्रि० णः-णा-णं. कारणुस-
सकाश (सह काशेन) पु० शः. अत्यंत पासेपणुं.
सकुरुंड (सह कुरुंडेन) पु० डः. એક जातनुं आड.
सकुल (सह कुलेन) त्रि० लः-ला-लं. १ कुळसहित. २ कुळवाळुं. ३ समान कुलवाळुं. [भांजलुं.
सकुल (सह समानं कुलमस्य) पु० लः. એક जातनुं
सकुल्य (सकुले भवः यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. समान कुलमां पेदा थनार.
सकृत् (एक नि) अव्य० तू. એક वार.

' अजातमृतमूर्खाणां वरमाद्यौ न चान्तिमः ।
सकृदुःखकरावाद्यावन्तिमस्तु पदे पदे ' ॥
हितोपदेशः ॥

सकृतप्रज (सकृत् एकवारं प्रजायते) पु० जः. आगडो. [केळनुं आड.
सकृतफला (सकृत् फलति फल् अच्) स्त्री० ला.
सकृद्गर्भ (सकृद् गर्भो यस्य) पु० र्भः. खेसर.
सकृद्गर्भा (,, यस्यः) स्त्री० र्भा. એક वार नेने गर्भ रखो होय એવी स्त्री.
सकोप (सह कोपेन) त्रि० पः-पा-पं. कोपसहित, गुस्सावाळुं. [योगी.
सक्त (संज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. आसक्त, उ-
सक्ति (संज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः. आसक्ति.
सक्तु (संज् तुन् किच्च) पु० क्तुः. शेकेला यववगेरेनो लोट.

' भिक्षासक्तुभिरेव संप्रति वयं वृत्तिं समीहामहे '
भर्तृहरिः.

सक्तुक (सक्तु कन्) क्ली० कं. એક जातनुं विष.
सक्तुफला (सक्तव इव फलान्यस्याः) स्त्री० ला. भीजडानुं आड. [उपलो शब्द जुओ.
सक्तुफली (सक्तव इव फलान्यस्याः ङीप्) स्त्री० ली.
सक्थि (संज् क्थिन्) क्ली० क्थि. १ साथळ. २ गाडानुं એક अवयव.
सखि (सह समानं ख्यायते ख्या डिच्) त्रि० खा-खी-खि. सोभती, दोस्तदार.
सखिता (सखि तल्) स्त्री० ता. दोस्तदारी, सोभत, मित्रता, मैत्री, मित्राचारी. [सख्य.
सखित्व (सखि त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.
सखी (सखि ङीप्) स्त्री० खी. सोभती स्त्री, स्त्री मित्र. [जुओ.
सख्य (सख्युर्भावः यत्) क्ली० ख्यं. सखिता शब्द
सख्य ( ) पु० ख्यः. दोस्तदार, सोभती.
सग् (भ्वा० पर० सेट् सगति) आच्छादन करवुं.
सगंध (सह गंधेन लेशेन वा) पु० धः. १ सगो. २ ज्ञाति. [सहित.
सगंध (सह गंधेन) त्रि० धः-धा-धं. गंधवाळुं, गंध-
सगर (सह गरेण) त्रि० रः-रा-रं. झेरवाळुं, झेरी.
सगर (सह गरेण जातः) पु० रः. ते नामनो એક राजा.

' तस्याश्रमे च सा गर्भं सुषुवे ज्वलनप्रभम् ।
व्यजायत महाबाहुर्गरेणैव सह द्विज ।
सगरो नाम तेनाभूत् बालकोऽतिमनोहरः ' ॥
पद्मपुराणम् ॥

सगर्भ (सह समानो गर्भो यस्य) त्रि० र्भः-र्भा-र्भं. सहोदर भाइ, બહેનવગેरे.
सगर्भ (सह गर्भेण) त्रि० र्भः-र्भा-र्भं. गर्भवाळुं, गाभणुं, गाभसहित.
सगर्भ (सह गर्भे यत्) पु० र्भ्यः. એક माबापथी पेदा थयला भाइवगेरे, सहोदर भाइ.
सगर्व (सह गर्वेण) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. गर्ववाळुं, गर्वि-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ષ્ઠ, ભગરૂર, ગર્વસહિત. [૨ દોશવાળું.

सगुण (सह गुणेन) त्रि० णः-णा-णं. १ गुणवाळुं. **सगोत्र** (सह समानं गोत्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. समान गोत्रवाळुं.

सगोत्र (सह समानं गोत्रं) क्ली० त्रं. कुळ.

सग्धि (सह अद् क्तिन्) स्त्री० ग्धिः साथे खावुं ते, એકઠું જમવું તે.

सघ् (स्वा० पर० सेट् सघ्नोति) हार मारी नाखवुं.

संकट (सम् कटच्) त्रि० टः-टा-टं. १ सांकडुं. २ संकोच पामेलुं. ३ धीय थयलुं. ४ नहि जवाय तेवुं.

संकट (,,) क्ली० टं. १ संकट. २ दुःख. ३ જ્યાં અવકાશ નમળે તેવું સ્થાન, સંબાધ, ગીરદી.

'नरो मुच्यते संकटात्'

देवीमहात्म्यम्.

संकटा (सम् कट् अच् टाप्) स्त्री० टा. १ ते नामनी એક દેવી. ૨ જ્યોતિઃશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક જાતની દશા. [જાતનું ઝાડ.

संकटाक्ष (संकटं अक्षति अक्ष् अच्) पु० क्षः એક

संकथा (सम् कथ् अ) स्त्री० था. १ પરસ્પર બોલવું તે. ૨ વાતચીત કરવી તે, સંલાપ,

संकर (सम् कृ अप्) पु० रः १ सावरणीवगेरेथी वालेलो पुंजो. २ એક જાતના પુરુષથી તેનાથી ભિન્ન જાતિની સ્ત્રી પેટે પેદા થયલી સંતતિ. ૩ મેળવવું તે, મિશ્ર કરવું તે, સેળભેળ કરવું તે. ૪ સંસર્ગ. ૫ તે નામનો એક અર્થાલંકાર. ૬ ભડકાનો અવાજ.

'स्त्रीषु दुष्टासु वार्ष्णेय जायते वर्णसंकरः'

श्रीमद्भगवद्गीता.

संकरीकरण (सम् कृ अप् च्वि ल्युट्) क्ली० णं. १ મિશ્ર કરવું તે. ૨ સેળભેળ કરવું તે. ૩ એક જાતનું પાપ. [શ્ર કરેલું, સેળભેળ કરેલું.

संकरीकृत (संकर च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. मि-

संकरी (संकीर्यते सम् कृ घ ङीष्) स्त्री० री. નવીન બગડેલી કન્યા, દૂષિત કન્યા.

संकर्षण (सम् कृष् युच्) पु० णः બલરામ.

'सप्तमो देवकीगर्भः योंऽशः सौम्यो ममाग्रजः।
स संक्रामयितव्यस्ते सप्तमे मासि रोहिणीम्।
संकर्षणात्तु गर्भस्य स तु संकर्षणो युवा।
भविष्यत्यग्रजो भ्राता मम शीतांशुदर्शनः'॥

हरिवंशम्॥

संकर्षण (सम् कृष् ल्युट्) क्ली० णं. १ ખેંચવું તે, તાણવું તે. ૨ ખેડવું તે. ૩ રસવગેરે ખેંચી કાઢવો તે, ચાહ કરવી તે.

संकल (सं कल् अच्) पु० लः १ જથ્થો, સમૂહ. ૨ સરવાળો કરી વધારવું તે.

संकलन (सम् कल् ल्युट्) क्ली० नं. १ યોજના. ૨ સંગ્રહ. ૩ એકત્ર કરવું તે. ૪ સરવાળો કરવો તે.

संकलना (सम् कल् युच्) स्त्री० ना. १ સંકળના. ૨ યોજવું તે, યોજના.

संकलित (सम् कल् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ એકઠું કરેલું. ૨ ઢગલો કરેલું. ૩ સરવાળો કરેલું. ૪ સંસર્ગમાં આણેલું.

संकलित (,,) क्ली० तं. सरवाळो.

संकल्प (सम् कृप् घञ्) पु० ल्पः. १ ઈષ્ટાર્થની સિદ્ધિ માટે "આ આમ કરવું" એવો એક મનનો વ્યાપાર. ૨ કર્મના સાધનમાટે ખરેખરા કસમ કે પ્રતિજ્ઞા લેવી તે. ૩ સંકલ્પ.

'संकल्पेन विना राजन् यत्किंचित्कुरुते नरः।
फलस्याल्पाल्पकं तस्य धर्मस्यार्धक्षयो भवेत्'॥

ब्रह्मपुराणम्॥

संकल्पज (संकल्पाज्जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. સંકલ્પથી પેદા થનાર.

संकल्पज (,,) पु० जः. कामदेव.

संकल्पजन्मन् (संकल्पाज्जन्म यस्य) पु० न्मा. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કલ્પથી પેદા થયલું.

संकल्पजात (संकल्पाज्जातः) त्रि० तः-ता-तं. सं-

संकल्पभव (संकल्पात् भवति) पु० वः. कामदेव.

संकल्पयोनि (संकल्पो योनिरुत्पत्तिकारणं यस्य) पु० निः. कामदेव. संकल्पसंभव.

'संकल्पयोनेरभिमानभूतम्' कुमारसंभवम्.

संकसूक (सम् कस् उकञ्) त्रि० कः-का-कं. १ अस्थिर. २ भंद. ३ दुष्णुं. ४ मिश्रित. ५ संकीर्णु. ६ अपवादवाळुं.

संकार (सम् कृ घञ्) पु० रः. १ सावरणीवगेरेथी वाळी काढेलो पुंजो वगेरे. २ अग्निनो अवाज.

संकारी (सम् कृ घञ् ङीष्) स्त्री० री. नवीन दूषित कन्या. [शं. सरखुं. જેવું.

संकाश (सम्यक् काशते काश् अच्) त्रि० शः-शा-

'तरुणादित्यसंकाशम्' तन्त्रम्.

संकिल (सम् किल् क) पु० लः. अग्निनो अंगारो.

संकीर्ण (सम् कृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ ઘણા જણની ભીડથી અવકાશવિનાનું સ્થાન વગેરે. ૨ જેમાં જુદી જુદી જાત આવેલી હોય છે તે. ૩ મિશ્રિત. ૪ સેળભેળ કરેલું. ૫ વ્યાપ્ત. ૬ અશુદ્ધ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

संकीर्ण (,,) पु० र्णः. वर्णसंकर.
संकीर्तन (सम् कृत् ल्युट्) क्ली० नं. १ स्तुति, वखाण. २ देवगेरेनुं नामोच्चारण. ३ देवगुरुवगेरेना गुणोनुं कीर्तन.
'कृष्णसंकीर्तनस्थाने ये च नृत्यन्ति वैष्णवाः ।
तेषां पादरजःस्पर्शात् सद्यः पूता वसुंधरा' ॥
नारदपंचरात्रम्. ॥
संकीर्तित (सम् कृत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. वखाणेलुं.
संकुचित (सम् कुच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नहि खांचेलुं. २ नहि उघाडेलुं. ३ संकोच पामेलुं. ४ सुतेलुं.
संकुल (सम् कुल् क) त्रि० लः-ला-लं. घणा जणनी भीडथी ज्यां अवकाश न मळे तेवुं स्थानकवगेरे.
संकुल (,,) क्ली० लं. १ घडाविनानुं अने उलटसुलट भेलवुं ते. २ युद्ध, लडाई.
संकृत्ति (सम् कृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. एक जातनो छंद.
संकेत (सम् कित् घञ्) पु० तः १ मननो भाव प्रकट करवाभाटे करेलो हाथवगेरेनो इसारो. २ एक जातनी अर्थबोधनशक्ति. ३ प्रियना संगम माटे नीमेलुं गुप्त स्थान.
'संकेतो गृह्यते जातौ गुणद्रव्यक्रियासु च'
हरिः
संकेतस्थान (संकेतस्य स्थानम्) क्ली० नं. प्रियना संगमभाटे नीमेलुं गुप्त स्थान.
संकेतित (संकेत इतच) त्रि० तः-ता-तं. संकेतवाळुं, संकेतयुक्त.
'साक्षात्सकेतितं योऽर्थमभिधत्ते स वाचकः'
काव्यप्रकाशः.
संकोच (सम् कुच् घञ्) पु० चः. १ संकडास, संकोच. २ बांधवुं ते. ३ जड थई जवुं ते. ४ बोध.
'संकोचमचति सरस्त्वयि दीनदीनो
मीनो नु हन्त कतमां गतिमभ्युपैतु'
भामिनीविलासम्.
संकोच (सम् कुच् अच्) पु० चः. एक जातनुं भाजवुं.
संकोच (,,) क्ली० चं. केसर.
संकोचनी (सम् कुच् ल्यु ङीष्) स्त्री० नी. शीसामणीनो वेलो.
संक्रंदन (सम् क्रंद् णिच् ल्युट्) पु० नः. ४ंद्र.
संक्रंदन (सम् क्रंद् ल्युट्) क्ली० नं. खुब रोवुं ते.
संक्रम (सम् क्रम् घञ्) पु० मः रविवगेरे ग्रहनुं राशिमां जवुं. २ एक ठेकाणे रहेली वस्तुनुं बीजे ठेकाणे जवुं. ३ पाणीनुं बंधनस्थान.
'आत्मानं संक्रमं कृत्वा' स्मृतिः.
संक्रमण (सम् क्रम् ल्युट्) क्ली० णं. १ जवुं ते. २ सूर्यवगेरे ग्रहनुं राशिमां जवुं, संक्रांति.
संक्रमितृ (सम् क्रम् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ जनार २ संक्रमण करनार.
संक्रांत (सम् क्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ गयलुं. २ राशिवगेरेमां गयलुं. ३ पामेलुं, प्राप्त.
संक्रांति (सम् क्रम् क्तिन्) स्त्री० तिः संक्रमण शब्द जुओ. [जुओ.
संक्राम (सम् क्रम् घञ्) पु० मः. संक्रम शब्द
संक्रीडन (सम् क्रीड् ल्युट्) क्ली० णं. रमवुं ते, खेलवुं ते. [खेलतुं, रमतुं.
संक्रीडमाण (सम् क्रीड् शानच्) त्रि० णः-णा-णं.
संक्रुद्ध (सम् कुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. क्रोध पामेलुं, गुस्से थयलुं.
संक्षय (संक्षि अच्) पु० यः. १ नाश. २ प्रलय.
संक्षिप्त (सम् क्षिप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ फेंकेलुं. २ उडाडेलुं. ३ भेगलेलुं. ४ टुंकुं करेलुं.
संक्षिप्ति (सम् क्षिप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. संक्षेप, टुंकाण. २ फेंकवुं ते. ३ उडाडवुं ते. ४ भेगलवुं ते.
संक्षेप (सम् क्षिप् घञ्) पु० पः. उपलो शब्द जुओ.
संख्य (सम् ख्या क) क्ली० ख्यं. युद्ध, लडाइ.
'कथं भीष्ममहं संख्ये द्रोणं च मधुसूदन ।
इषुभिः प्रतियोत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन' ॥
श्रीमद्भगवद्गीता. ॥
संख्या (सम् ख्या अङ्) स्त्री० ख्या. १ विचार. २ सारी बुद्धि. ३ संज्ञा.
संख्यात (सम् ख्या क्त) त्रि० तः-ता-तं. गणेलुं.
संख्यान (सम् ख्या ल्युट्) क्ली० नं. गणवुं ते, गणतरी. [ज्यावाळुं.
संख्यावत् (संख्या मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. सं-
संख्यावत् (,,) पु० वान्. पंडित.
संख्येय (सम् ख्या यत्) त्रि० यः-या-यं. गणवायोग्य, संज्ञा करवालायक.
संग (संज् घञ्) पु० गः. १ संग. २ सरखातरीके भळवुं ते. ३ संबंध. ४ विषयवगेरेमां प्रीति.
'ध्यायतो विषयान्पुंसः संगस्तेषूपजायते ।
संगात्संजायते कामः कामात् क्रोधोऽभिजायते' ॥
श्रीमद्भगवद्गीता ॥
संगणिका (सम् गण् ण्वुल्) स्त्री० का. जेनो मुकाबलो न थाय तेवी वात.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

संगत (सम् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ युक्तिथी सिद्ध थयलुं. २ यराभर, व्याजभी. ३ એકઠું થયલું, भળेલું. ४ संगतिवाणुं. ५ साथे गयलुं.

संगत (सम् गम् क्त) क्ली० तं. १ सोબત, દોસ્તી. २ संगम.

संगति (सम् गम् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ सोબત, દોસ્તી. २ संगम. ३ એકઠું भળવું તે. ४ प्रसंग.

' सत्संगतिः कथय किं न करोति पुंसाम्. '

संगम (सम् गम् घञ्) पु० मः. १ એકઠા भળવું તે. २ नदी વगेरेनो એક ठेકाणे संगम. ३ सोબत.

' अयं स ते तिष्ठति संगमोत्सुको
विशंकसे भीरु यतोऽवधीरणाम् ' शाकुन्तलम्.

संगम (,,) पु० क्ली० मः-मं. स्त्रीपुरुषनो संभोग.

संगर (सम् गृ अप्) पु० रः. १ युद्ध. २ लडाઈ. ३ प्रतिज्ञा. ४ आકृत, आपत्ति. [२नारो.

संगर (सम् गृ अच्) पु० रः. १ विप्र. २ क्रियां ka-

संगर (,,) क्ली० रं. ખीજडानुं ઝाड.

संगररहित (संगेन रहितं) त्रि० तः-ता-तं. संग-विनानुं. [शब्द જुओ.

संगवर्जित (संगेन वर्जितः) त्रि० तः-ता-तं. उपरो.

संगविच्युति (संगाद् विच्युतिः) स्त्री० तिः. संग-थकी छुटा पडवुं ते, वियोग.

संगव (संगता गावो दोहनाय यस्मिन् काले) पु० वः. सवारनुं पहोर.

' प्रातःकालो मुहूर्तांस्त्रीन् संगवस्तावदेव तु '
दक्षः.

संगिन् (संज् घिनुण्) त्रि० गी-गिनी-गि. संगवाणुं.

संगीत (सम् गै क्त) क्ली० तं. गावुं, नाचवुं अने भजावबुं એ त्रण कला.

' साहित्यसंगीतकलाविहीनः
साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः '
भर्तृहरिः.

संगीत (,,) त्रि० तः-ता-तं. सारी रीते गायलुं.

संगीति (सम् गै क्तिन्) स्त्री० तिः. १ सारी रीते गावुं ते. २ गावुं, नाचवुं अने भजावबुं એ त्रण कला. ३ वातચीत, आलाप.

संगीर्ण (सम् गृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ वचन आपेलुं. २ स्वीકारेलुं. [ताडेलुं.

संगुप्त (सम् गुप् क्त) त्रि० प्तः प्ता-प्तं. छानुं, सं-

संगुप्त (,,) पु० प्तः. ते नामनो એક ભौद्ध साधु.

संगृहीत (सम् ग्रह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ग्रहण करेलुं. २ पકડेलुं. ३ संधरेलुं.

संगोपन (सम् गुप् ल्युट्) क्ली० नं. संताडवुं ते, छानुं राખवुं ते.

संग्रह (सम् ग्रह् अप्) पु० हः. १ संचय. २ घणा अर्थवाળा वाકयनुं એક ठेકाणे संकलन. ३ स्वीકारवुं ते, स्वीકार. ४ संક्षेप. ५ ग्रहण. ६ पકડवुं ते. ७ ઉंचाઈ, ઉंचापणुं. ८ જ्यां चीजोनो संग्रह थाय छे ते स्थल. ९ मोटो उद्यम. १० मोटापणुं. ११ व्याडिपंडितप्रणीत ते नामनो એક व्याकरण ग्रंथ.

' विस्तारेणोपदिष्टानामर्थानां सूत्रभाष्ययोः ।
निबन्धो यः समासेन संग्रहं तं विदुर्बुधाः ' ॥

संग्रहण (सम् ग्रह् ल्युट्) क्ली० णं. १ लेवुं ते. २ पકડवुं ते. ३ आशा. ४ संग्रह करवो ते. ५ જडवुं ते.

' कनकभूषणसंग्रहणोचितो यदि मणिस्त्रपुणि प्रणिधीयते ।
न स विराति न चापि शोभते भवति योजयितुर्वचनी-
यता ' ॥ पञ्चतन्त्रम् ॥

संग्रहणी (संचिता ग्रहणी) स्त्री० णी. એક જातनो रोग.

संग्राम् (चुरा० उभय० सेट् संग्रामयति-ते) लडवुं.

संग्राम (संग्राम् अच्) पु० मः. लडाઈ, युद्ध.

संग्रामपटह (संग्रामार्थे पटहः) पु० हः. लडाઈनुं नगारुं.

संग्राह (सम् ग्रह् घञ्) पु० हः. मुઠ, मुડी.

संग्राहिन् (सम् ग्रह् णिनि) पु० ही. कुटज वृक्ष.

संग्राहिन् (सम् ग्रह् णिनि) पु० ही. कुटज वृक्ष.

संग्राहिन् (,,) त्रि० ही-हिणी-हि. १ संग्रह करनार. २ भलनो अवरोध करनार.

संघ (सम् हन् घञ्) पु० घः. १ टोળुं, समूह. २ ढगलो, राशि. [माछलुं.

संघचारिन् (संघीभूय चरति चर् णिनि) पु० री.

संघचारिन् (,,) त्रि० री-रिणी-रि. टोળे भणी चालनार. [भजुर.

संघजीविन् (संघेन जीवति जीव् णिनि) पु० वी.

संघट्ट (सम् घट्ट् अच्) पु० ट्टः. १ साभसामा घसवुं ते. २ साभसामा अथडावबुं ते. ३ भेलन, भेળो.

' तं चेद्वायौ सरति सरल स्कन्ध संघट्टजन्मा '
मेघदूतम्.

संघट्टन (सम् घट्ट् ल्युट्) क्ली० नं. १ भेलन. २ साभसामा अथडावबुं ते. ३ नायक, नायिकावगेरेने

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સંબંધ. ૪ રચના.

संघट्टना (सम् घट्ट् युच्) स्त्री० ना. રચના.

संघट्टा (सम् घट्ट् अच् टाप्) स्त्री० ट्टा. વેલો.

संघपुष्पी (सघानि संहतानि पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० ष्पी. ધાતકી. [२५ધ्पी. ३ હળવે હળવે જવું.

संघर्ष (सम् घृष् घञ्) पु० र्षः. १ ५२२५२ ઘસારો. २

संघशस् (संघ शसि) अव्य० शः. १ ટોળે. ટોળે ૨ ઘણું જ.

संघाटिका (सम् घट् णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. १ દલાલ. २ કુટણી. ३ જોડું. ४ એક જાતની ધનસ્પતિ. ५ સુંઘવું તે, ઘ્રાણ.

संघात (सम् हन् घञ्) पु० तः. १ ટોળું. २ કર. ३ દૃઢ સંયોગ. ४ સારી રીતે મારવું તે.

'आपत्सु च महाशैलशिलासंघातकर्कशम्'

भर्तृहरिः.

संघातवत् (संघात मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ દૃઢ સંયોગવાળું. २ ટોળાવાળું.

संघातपत्रिका (संघातयुक्तं पत्रमस्याः) स्त्री० का. યુવા.

संघुष्ट (सम् घुष् क्त) पु० ष्टः. અવાજ, ઘોષ.

संघ् षच् ધાતુ જુઓ.

सचराचर (सह चराचरेण) त्रि० रः-रा-रं. ચલ અને અચલ વસ્તુ સહિત.

सचि ( ) स्त्री० चिः. દોસ્તી, મૈત્રી, મિત્રાચારી, મિત્રતા.

सचि (सच् इन्) स्त्री० चिः. ઇંદ્રાણી.

सचिक्लुक (सह चिक्ल कन्) त्रि० कः-का-कं. ચીપડાવાળી આંખવાળું.

सचिव (सच इन् तथा सन् वाति वा क) पु० वः १ મદદગાર. २ વજીર, કારભારી. ३ કાળો ધંતૂરો.

'तेन धूर्जगतो गुर्वीं सचिवेषु निचिक्षिपे'

रघुवंशम्.

सचिवामय (सचिवः सहायः आमयो यस्य) पु० यः. એક જાતનો રોગ.

सची (सच् इन् ङीप्) स्त्री० ची. ઇંદ્રાણી.

सचीनन्दन ( ) पु० नः. વૈષ્ણવસંપ્રદાયપ્રવર્તક તે નામનો વૈષ્ણવાચાર્ય.

'शाके मुनिव्योमयुगेन्दुमाने (१४०७)
पुण्ये तिथौ फाल्गुनपौर्णमास्याम्।
त्रैलोक्यभाग्योदयपुण्यकीर्ति-
र्देवःसचीनन्दन आविरासीत्'॥ चैतन्यचन्द्रोदयः॥

सचेतन (सह चेतनया) त्रि० नः-ना-नं. १ ચેતનાવાળું. २ વિશિષ્ટ જ્ઞાનવાળું. ३ ભાનસહિત.

सचेतस् (सह चेतसा) त्रि० ताः-ताः-तः. મનવાળું, ચિત્તસહિત. [વસ્ત્રસાથે.

सचेल (सह चेलेन) त्रि० लः-ला-लं. લુગડાસહિત,

सचेष्ट (सह चेष्टया) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ચેષ્ટાવાળું.

सचेष्ट (सचते सच् अच् तथा भूतः सन् सन् इष्टः) पु० ष्टः. આંબાનું ઝાડ. [વસ્ત્રસાથે.

सचैल (सह चैलेन) त्रि० लः-ला-लं. લુગડાસહિત,

सच्चारा (सत् चारो यस्याः) स्त्री रा. હલદર.

सच्चरित (सत् चरितं यस्याः) त्रि० तः-ता-तं. १ १ સારી ચાલવાળું. २ ૩ઠા ચરિતવાળું.

सच्चिदानंद (सत् नित्यः चित् चैतन्यं आनंदः) पु० दः. નિત્ય, જ્ઞાનસ્વરૂપ અને સુખમય બ્રહ્મ.

सच्चिदानंद (,,) त्रि० दः-दा-दं. નિત્ય જ્ઞાનસ્વરૂપ અને સુખમય. [શૂદ્ર.

सच्छूद्र (सत् शूद्रः) पु० द्रः ગોવાળિયો, વાળંદ વગેરે

'सच्छूद्रौ गोपनापितौ' स्मृतिः.

सजंवाल (सर जंवालेन) त्रि० लः-ला-लं. ફાદવસહિત, કચરાવાળું, મેલું. [પાણીવાળું.

सजल (सह जलेन) त्रि० लः-ला-लं. પાણીસહિત,

सजाति (सह समाना जातिरस्य) पु० तिः એકજ જાતિના સ્ત્રીપુરુષનો પુત્ર.

'सवर्णेभ्यः सवर्णासु जायन्ते च सजातयः'

स्मृतिः

सजाति (सह समाना जातिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-तिः. સમાન જાતિવાળું.

सजातीय (सह जाति छ) त्रि० यः-या-यं. १ સરખી જાતનું, સમાન જાતિનું. २ એકજ જાતિના માણપથી પેદા થયલું. ३ સમાન ગુણવાળું.

सजुस् (सह जुषते जुष् क्विप्) अव्य० जुः સાથે.

सजुस् (,,) त्रि० जुः-जुः-जुः १ પ્રીતિવાળું. २ સેવા કરનાર. ३ તપસ્વી.

सज्ज (सस्ज् अच्) त्रि० ज्जः-ज्जा-ज्जं. १ તૈયાર. २ સજેલું. ३ બખ્તર પહેરેલું. ४ શણગારેલું. ५ કપડાં પહેરેલું.

सज्ज (सतः साधोः जायते जन् ड) त्रि० ज्जः-ज्जा-ज्जं. સાધુથી ઉત્પન્ન થયલું.

सज्जन (सन् जनः) पु० नः १ સુજનતાવાળું માણસ. २ સારા કુલમાં પેદા થયલો પુરુષ.

'निजाचारग्राहिणो ये कुर्वन्ति वेदसंमतम्।
पापाभिलाषरहिताः सज्जनास्ते प्रकीर्तिताः'॥

पद्मपुराणम्॥

सज्जन (सस्ज् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. લડાઈમાટે

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

લશ્કર સજવું તે. ૨ ઘાટ.

सज्जना (सस्ज् णिच् युच्) स्त्री० ना. રાજાવગેરેને ચઢવામાટે હાથી શણગારવો તે.

सज्जमान (सस्ज् शानच्) त्रि० न:-ना-नं. ૧ તૈયાર થતું. ૨ સજતું. ૩ વેશ પહેરતું. ૪ બખ્તર પહેરતું. [ખ્તર.

सज्जा (सस्ज् अच् टाप्) स्त्री० ज्जा. ૧ વેશ. ૨ બ-

सज्जित (सज्जा इतच्) त्रि० त:-ता-तं. ૧ વેશ પહેરેલું. ૨ શણગારેલું. ૩ બખ્તર પહેરેલું. ૪ તૈયાર થયલું. [કરવું તે. ૨ શણગારવું તે.

सज्जीकरण (सज्ज च्वि कृल्युट्) क्ली० णं. ૧ તૈયાર

सज्जीकृत (सज्ज च्वि कृ क्त) त्रि०त:-ता-तं. ૧ તૈયાર કરેલું. ૨ શણગારેલું.

सज्जीभूत (सज्ज च्वि भू क्त) त्रि० त:-ता-तं. તૈયાર થયલું. [પત્ર.

संच (सम् चि ड) पु० च:. લખવાનો એક જાતનો

संचकित (सम् चकित) त्रि० त:-ता-तं. ૧ બીકણ. ૨ બીધેલું. [છેતરનારું.

संचत् (सम् चत् क्विप्) त्रि० त्-द्-चती-त्. ઠગારું,

संचय (सम् चि अच्) पु० य:. ૧ સમૂહ, ઢગલો. ૨ સંગ્રહ.

संचयन (सम् चि ल्युट्) क्ली० नं. સંગ્રહ.

संचयिन् (सम् चि इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. સંગ્રહ કરનાર.

संचर (सं चर् क) पु० र:. ૧ રસ્તો. ૨ સાંકડી ગલી. ૩ પેસી ન શકાય તેવો સાંકડો રસ્તો. ૪ સેતુ, પુલ. ૫ દેહ. ૬ ગ્રહવગેરેનું રાશિમાં જવું તે. ૭ જવું તે, ગમન.

'यत्रौषधिप्रकाशेन नक्तं दर्शितसंचरा:'

कुमारसंभवम्.

संचाय (सम् चि ण्यत्) पु० य:. એક જાતનો યજ્ઞ.

संचार (सम् चर् घञ्) पु० र:. संचर શબ્દ જુઓ.

'संचारपूतानि दिगंतराणि' रघुवंशम्.

संचारिका (सम् चर् णिच् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. ૧ દૂતી. ૨ કુટણી સ્ત્રી, દલાલ સ્ત્રી. ૩ જોડું. ૪ સુંઘવું તે, ઘ્રાણ,

संचारित (सम् चर् णिच् क्त) त्रि० त:-ता-तं. ૧ ગતિમાં આણેલું. ૨ ચલાવેલું. ૩ દોરેલું. ૪ હાંકી કાઢેલું.

संचारिन् (सम् चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ૧ ચંચલ. ૨ ઝાઝી વાર ન ટકે તેવું. ૩ બદલાઈ જાય તેવું. ૪ સંચારવાળું.

संचारिन् (,,) पु० री. ૧ વાયુ. ૨ ધૂપ. ૩ રસશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ શૃંગારરસવગેરેને અનુગુણ ભાવ.

'नानाभिनयसम्बन्धात् भावयन्ति रसान् यतः ।
तस्माद्भावा अमी प्रोक्ताः स्थायिसंचारिसात्त्विकाः' ॥

साहित्यदर्पणम् ॥

संचाली (सम् चल् ण ङीष्) स्त्री० ली. ચણોઠી.

संचित (सम् चि क्त) त्रि० त:-ता-तं. ૧ સંગ્રહ કરેલું. ૨ સંધરેલું. ૩ એકઠું કરેલું.

संचित (,,) क्ली० तं. સંચિત કર્મ.

संचिता ( ) स्त्री० ता. વનસ્પતિ ઉંદરકાની. [ચિંતવું તે.

संचिंतन (सम् चिंत् ल्युट्) क्ली० नं. વિચારવું તે,

संचूर्णन (सम् चूर्ण् ल्युट्) क्ली० नं. ચૂર્ણ કરવું તે.

संचेय (सम् चि ण्यत्) त्रि० य:-या-यं. એકઠું કરવાયોગ્ય. [કરેલું. ૨ પ્રેરેલું.

संचोदित (सम् चुद् क्त) त्रि० त:-ता-तं. ૧ હુકમ

संछन्न (सम् छद् क्त) त्रि० न्न:-न्ना-न्नं. આચ્છાદિત.

संछिन्न (सम् छिद् क्त) त्रि० न्न:-न्ना-न्नं. છેદેલું, કાપેલું,

संज् (भ्वा० पर० अनिट् सर्जति) ૧ વળગવું, ચોંટવું. ૨ બાંધવું; अनु (अनुषजति) સંગતિ કરવી, સાથે જવું; अव (अवसजति) ૧ વળગવું. ૨ સોંપવું; आ (आसजति) ૧ બાંધવું, જોડવું, સ્થાપવું. ૨ ધારણ કરવું. ૩ સોંપવું. ૪ આસક્ત થવું; नि (निषजति) ૧ ચોંટવું, વળગવું. ૨ આસક્ત થવું; प्र (प्रसजति) ૧ વળગવું. ૨ પ્રસ્તુત હોવું; व्यति (व्यतिषजति) જોડવું, એકત્ર કરવું, યુક્ત કરવું, સંયોગ કરવો.

'व्यतिषजति पदार्थानान्तरः कोऽपि हेतु-
र्न खलु बहिरुपाधीम्प्रीतयः संश्रयन्ते'

मालतीमाधवम्.

संज (सम् जन् ड) पु० ज:. ૧ બ્રહ્મા. ૨ શિવ.

संजनन (सम् जन् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ પેદા થવું તે. ૨ ઉત્પન્ન થવું તે.

संजवन (सम् जु युच्) क्ली० नं. ચાર ઘરનો જથ્થો.

संजय (सम् जि अच्) पु० य:. ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક સારથિ.

संजा (सम् जन् ड टाप्) स्त्री० जा. બકરી.

संजात (सम् जन् क्त) त्रि० त: ता-तं. પેદા થયલું, ઉત્પન્ન થયલું. [ણવું. ૨ પહેરેલ રાખવું.

संजानान (सम् ज्ञा शानच्) त्रि० न:-ना-नं. ૧ જા-

संजीवन (सम् जीव् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ જીવવું તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ सामासामा पडतां चार घरनो समुदाय.
संजीवनी (संजीवयति सम् जीव् णिच् ल्युट्) स्त्री० नी. એક જાતની ઓષધિ [પીળું લાકડું.
संज्ञ (स ज्ञा क) क्ली० ज्ञं. એક જાતનું ખુશબોદાર
सज्ञ (संहते जानुनी यस्य) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. संहतजानु शब्द જુઓ.
संज्ञपि (सम् ज्ञा णिच् पुक् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. १ મારી નાંખવું તે, મારણ. २ ખબર આપવી તે, જણાવવું તે.
संज्ञा (सम् ज्ञा अङ्) स्त्री० ज्ञा. १ ચેતના. २ બુદ્ધિ. ३ આખ્યા. ४ નામ. ५ સૂર્યની પત્ની. ६ ગાયત્રી. ७ હાથ વગેરેથી ઇસારો કરવો તે.
संज्ञापन (सं ज्ञा णिच् पुक् ल्युट्) क्ली० नं. મારી નાંખવું તે, મારણ.
संज्ञापन (सं ज्ञा णिच् पुक् ल्युट्) क्ली० नं. १ મારી નાખવું તે, મારણ. २ જણાવવું તે. ३ ખબર આપવી તે. [વાળું, સંજ્ઞાવાળું.
संज्ञावत् (संज्ञा मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ચેતનાં-
संज्ञासुत (संज्ञायाः सुतः) पु० तः. शनैश्चर.
संज्ञित (संज्ञा इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ નામ પાડેલું. સંજ્ઞા પાડેલું. [જાનુ શબ્દ જુઓ.
संज्ञु (संहते जानुनी यस्य) त्रि० ज्ञुः-ज्ञुः-ज्ञु. संहत-
संज्वर (स ज्वर् अप्) पु० रः. અગ્નિથી પેદા થયલો તાવ.
सट् (,,) षट् ધાતુ જુઓ.
सट (सट् अच्) क्ली० टं. १ તાપસવગેરેનો કેશનો જથ્થો. २ જટા. ३ સિંહની યાળ. ४ શિખા. સટા.
सटा (सट् अच् टाप्) स्त्री० टा. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सटांक (सटा अंको यस्य) पु० कः સિંહ.
सटि (सट् इन्) स्त्री० टिः शढीकचुरो.
सटी (सट् इत् ङीप्) स्त्री० ट्टी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सटीक (सह टीकया) त्रि० कः-का-कं. टीकासहित, टीकासाथेनुं
सट्ट (,,) षट् ધાતુ જુઓ.
सट्टा (सट् ब पृषो०) स्त्री० ट्टा. १ એક જાતનું પક્ષી. २ વાઘ. [२ સંરક્ષાર કરવો. ३ જવું.
सठ् (चुरा० उभय० सेट् साठयति-ते) १ પૂરું કરવું.
सणसूत्र (शणसूत्रं पृषो०) क्ली० त्रं. શણનો તાગ.
संडिश (संदश पृषो०) पु० सः. સાણસી.
संडीन (सम् डी क्त) क्ली० नं. પક્ષીની એક જાતની ગતિ.
सत् (अस् शतृ) त्रि० सन्-सती-सत्. १ સાચું. २ સારું. ३ સાધુ. ४ પૂજિત, પૂજેલું. ५ વખાણેલું. ६ પ્રશસ્ત. ७ હોતું, થતું. ८ ધીર.
सत् (,,) क्ली० त्-द्. અબ્ય.
' ओंतत्सदिति निर्देशो ब्रह्मणस्त्रिविधः स्मृतः '
गीता.
सत् (,,) अव्य० त्. આદરમાં વપરાતો અવ્યય.
' सदसती आदरानादरयोः '
पाणिनिः
सतत (स तन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. નિરંતરનું, કાયમનું. [યમ.
सतत (,,) अव्य० तं. નિરંતર, કાયમ-
सततता (सततस्य भावः तल्) स्त्री ता. १ કાયમપણું. २ નિરંતરપણું, નૈરંતર્ય.
सततत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. સાતત્ય. [યથાર્થપણું.
सतत्त्व (सह सदृशं तत्त्वेन) क्ली० त्त्वं. १ સ્વભાવ. २
सतानंद ( ) पु० दः ગૌતમથકી અહલ્યાના પેટે પેદા થયલો એક પુત્ર.
सति (सन् सो वा क्तिन्) स्त्री० तिः. १ નાશ. २ અંત. ३ દાન.
सती (अस् शतृ ङीप्) स्त्री० ती. १ દક્ષની તે નામની એક કન્યા. २ સતી. ३ પતિવ્રતા સ્ત્રી. ४ એક જાતની ભાટી. [તિવ્રતાપણું.
सतीता (सत्या भावः तल्) स्त्री० ता. સતીપણું, પ-
सतीत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सतीन (सतीं नयति नी ड) पु० नः १ એક જાતનો વાંસ. २ એક જાતનો કઠોળ, મટર.
सतीनक (सतीनः स्वार्थे क) पु० कः મટર.
सतीर्थ (समानः तीर्थः गुरुः यस्य) पु० र्थः એકજ ગુરુપાસે ભણેલો (શિષ્ય).
सतीर्थ्य (समाने तीर्थे गुरौ वसति यत्) पु० र्थ्यः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सतील (सतीं लक्षयति लक्ष् ड) पु० लः. १ મટર. २ વાયુ. ३ એક જાતનો વાંસ.
सतीलक (सतील इव कायति के क) पु० कः. १ મટર. २ એક જાતનો વાંસ.
सतील ( ) स्त्री० ला. મટર.
सतृष् (सह तृषा) त्रि० ट्-ड्. તરસ્યું.
सतेर (सन् एर तान्तादेशः) पु० रः. ધાન્યનાં છોડાં.
सत्कदंब ( ) पु० बः. એક જાતનું કદંબનું ઝાડ.
सत्कर्तृ (सत् कृ तृच्) पु० र्ता. વિષ્ણુ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सत्कर्तृ (,,) त्रि० र्ता-त्री-र्तृ. १ सत्कार करनार. २ सारूं करनार.
सत्कर्मन् (सत् कर्म) क्ली० र्म. १ सारूं काम. २ वेदविहित यागादि कर्म. [रतांजणी.
सत्कांचनार ( ) पु० रः. એક જાતनी
सत्कांड (सत्कांड शब्दव्यापारो यस्य) पु० डः. सभणा, सभडी. [उ संभानन.
सत्कार (सत् कृ घञ्) पु० रः. १ पूजा. २ सत्कार.
सत्कार्यवाद (कार्यस्य सत्त्वनिर्णायकः वादः) पु० दः. कार्यना आविर्भाव पूर्वे कारणमां तेना अस्तित्वनो निर्णय करनार वाद.
सत्कृत (सत् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पूजेलुं. २ सत्कार करेलुं. ३ संमान पामेलुं. [जुओ.
सत्क्रांत (सत् कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. सत्क्रिया शब्द
सत्क्रिया (सत् कृ श) स्त्री० या. सत्कार शब्द जुओ. [२ धणुं उगडा.
सत्तम (सत् तमप) त्रि० मः-मा-मं. १ धणुं सारूं.
सत्ता (सतो भावः तल्) स्त्री० त्ता. १ होवापणुं. २ थवापणुं. ३ द्रव्यगुणकर्मनी वृत्ति. ४ એક જાतनी जाति.

'द्रव्यादित्रिकवृत्तिस्तु सत्ता परतयोच्यते'

भाषापरिच्छेदः.

सत्र (सन् ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. १ स्थान. २ એક જાतनो यज्ञ. ३ घर. ४ अरण्य. ५ सरोवर. ६ कपट. ७ धन. ८ दान. ९ उदारता. १० आच्छादन.
सत्रशाला ( ) स्त्री० ला. જ्यां ब्राह्मण, भीखारी वगेरेने अन्नजलवगेरे आपवामां आवे छे ते घर.
सत्रा ( ) अव्य० त्रा० साथे.
सत्राजित् ( ) पु० त्-द्. सत्यभामानो बाप, श्रीकृष्णनो ससरो. [तनारो.
सत्रि (सद् त्रि) पु० त्रिः. १ हाथी. २ मेध. ३ जिन.
सत्रिन् (सत्र इनि) पु० त्री. १ गृहस्थ, घरधणी. २ सत्रयज्ञ करनारो.
सत्त्व (सतो भावः तल्) क्ली० त्वं. १ द्रव्य. २ प्राण. ३ व्यवस्था. ४ बल. ५ स्वभाव. ६ पिशाचवगेरे. ७ होवापणुं. ८ थवापणुं. ९ चित्त. १० रस. ११ आयुष्. १२ धन. १३ आत्मा. १४ सत्ता. १५ जातिभेद. १६ प्रकृतिना त्रण गुणोमांनो ते नामनो એક गुण.

'सत्त्वं लघु प्रकाशकम्' सांख्यकारिका.

'तत्र सत्त्वं निर्मलत्वात्प्रकाशकमनायम्।
सुखसंगेन बध्नाति ज्ञानसंगेन चानघ' ॥

श्रीमद्भगवद्गीता ॥

सत्त्व (,, त्व) पु० क्ली० त्वाः-त्वानि. जंतु.
सत्त्वगुण ( ) पु० णः. सात्त्विक गुण.
सत्पत्र (सत् शोभनं पत्रं) क्ली० त्रं. पद्मनुं नवुं पांदडुं. [सुंदर पांदडावाळुं,
सत्पत्र (सन् शोभनं पत्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं.
सत्पथ (सत् पथिन् अच्) पु० थः. १ सारो रस्तो. २ उत्तम मार्ग [पासेथी दान लेवुं ते.
सत्परिग्रह (सतः परिग्रहः) पु० हः. सारा माणुस
सत्पशु (सन् पशुः) पु० शुः. १ यज्ञनो पशु. २ सारो पशु.
सत्पुत्र (सन् पुत्रः) पु० त्रः. सारो पुत्र, सपुत.
सत्पुरुष (सन् पुरुषः) पु० षः. सारो माणुस.
सत्फल (संति शोभनानि फलान्यस्य) पु० लः. दाडमनुं आड. [फलवाळुं.
सत्फल (संति फलानि यस्य) त्रि० लः-ला-लं. सारा
सत्य (सते हितं यत्) क्ली० त्यं. १ कसम. २ सोगन. ३ सत्ययुग. ४ साचापणुं. ५ खरापणुं.

'सत्यमेव जयते नानृतम्' मुण्डकोपनिषद्.
'सत्यं ब्रूयात्प्रियं ब्रूयान्न ब्रूयात्सत्यमप्रियम्'

मनुस्मृतिः.

सत्य (सते हितः यत्) पु० त्यः. १ परमात्मा. २ श्रीराम. ३ सत्यलोक. ४ पीपળानुं आड. ५ नांदीमुख श्राद्धनो એક देव. ६ सिद्धांत.
सत्य (सत् यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. सायुं, खरूं.
सत्य (,,) अव्य० त्यम्. साचे, खरे.
सत्यक (सत्य कन्) त्रि० कः-का-कं. सायुं, खरूं.
सत्यक (,,) क्ली० कं. नीचलो शब्द जुओ.
सत्यंकार (सत्यं कृ घञ् मुम्) पु० रः. "भारे आ वस्तु अवश्य खरीद करवी छे" એवुं कहेवुं ते; भानुं आपवुं ते.
सत्यंकारकृत (,, कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. वायदो पाळवाना भानामां आपेलुं. [એક मुनि.
सत्यतपस् (सत्यं तपो यस्य) पु० पाः. ते नामनो
सत्यता (सत्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. साचापणुं, खरापणुं. [जुओ.
सत्यत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द
सत्यधन (सत्यमेव धनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. सायुं बोलवुं ते ज जेनुं धन होय छे ते.
सत्यधृति (सत्या धृतिर्यस्य) पु० तिः. ते नामनो એક मुनि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सत्यपुर (सत्ययुक्तं पुरं) क्ली० रं. विष्णुलोक.
सत्यपूत (सत्येन पूतं) त्रि० तः-ता-तं. सत्यथी પવित्र थयेलुं.
'सत्यपूतं वदेद्वाक्यम्' मनुस्मृतिः.
सत्यफल (सत्यं सदातनं फलमस्य) पु० लः બीलीनुं आड.
सत्यभामा ( ) स्त्री० मा. सत्राजित् राजानी पुत्री अने श्रीकृष्णनी એક पत्नी.
सत्यभारत ( ) पु० तः. वेदव्यास.
सत्ययुग (सत्यप्रधानं युगं) क्ली० गं. सत्ययुग, सतयुग. [नामना એક उपदेव.
सत्ययौवन (सत्यं यौवनमस्य) पु० नः. विद्याधर
सत्यरत (सत्ये रतः) त्रि० तः-ता-तं. सायुं બोलवामां आसक्त. [नो पिता.
सत्यरत (,,) पु० तः. हरिश्चंद्र राजा-
सत्यलोक (सत्यप्रचुरो लोकः) पु० कः. ઊर्ध्व सप्त लोकमध्ये सर्वथी ઉपरनो ते नामनो એક लोक.
'षड्गुणेन तपोलोकात्सत्यलोको विराजते ।
अपुनर्मारका यत्र ब्रह्मलोकाभिधः स्मृतः' ॥
विष्णुपुराणम् ॥
सत्यवक्तृ (सत्यं वक्ति वच् तृच्) त्रि० क्त्री-क्त्री-क्तृ. सायुं બोलनार.
सत्यवचन (सत्यं वचनं) क्ली० नं. सायुं वचन, सायुं બोलवुं ते, सत्य भाषण.
सत्यवचस् (सत्यं वचो यस्य) त्रि० चाः-चा-चः सायुं બोलनार.
सत्यवचस् (सत्यं वचोऽस्य) पु० चाः. मुनि, ऋषि.
सत्यवत् (सत्य मतुप्) त्रि० वान्-वती वत्. सायुं, ખरुं. [आप, ते नामनो એક मुनि.
सत्यवत् (,,) पु० वान्. सावित्रीनो
सत्यवती (सत्य मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ व्यासनी भा. २ नारदनी पत्नी. ३ ऋचीकमुनिनी पत्नी.
सत्यवतीसुत (सत्यवत्याः सुतः) पु० तः. व्यास
सत्यवद्य (सत्यं वद्यं यस्य) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. सायुं બोलनार. [लनार.
सत्यवाच् (सत्या वाग्यस्य) त्रि० क्-ग्. सायुं બो-
सत्यवाच् (,,) पु० क्-ग्. १ ऋषि. २ झાगडो. [सत्यवादीपणुं.
सत्यवादिता (सत्यवादिनो भावः तल्) स्त्री० ता.
सत्यवादित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉपलो शब्द જुओ. [दिनी-दि. सायुं બोलनार.
सत्यवादिन् (सत्यं वदति वद् णिनि) त्रि० दी-
सत्यव्रत (सत्यं व्रतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. જेनो सायुं બोलवानो नियम छे ते. [राजा.
सत्यव्रत (सत्यं व्रतमस्य) पु० तः. त्रिशंकु नामनो
सत्यसंगर (सत्यः संगरः प्रतिज्ञाऽस्य) पु० रः. कुબेर. [रा-रं. सायी प्रतिज्ञावाळु.
सत्यसंगर (सत्यः संगरः प्रतिज्ञा यस्य) त्रि० रः-
सत्यसंध (सत्या संधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. १ सायाने वળगी रहेनार. २ सायाने पाળनार.
'अशिथिलगुणबन्धाः सत्यसंधा नरेन्द्रा
जललिपिरिति कामं संगिरन्तां गिरं ताम्'
रामायणचम्पूः.
सत्यसंध (सत्या संधा अस्य) पु० धः. १ श्रीराम. २ श्रीरामनो नानो भाई भरत. ३ जनमेजय.
सत्यसंधा (सत्या संधाऽस्याः) स्त्री० धा. द्रौपदी
सत्या (सत् यत् टाप्) स्त्री० त्या. १ सीता. २ द्रौपदी ३ व्यासनी माता सत्यवती. ४ दुर्गा.
सत्याकृति (सत्य डाच् कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. सत्यंकार शब्द જुओ. [अगस्त्य मुनि.
सत्याग्नि (सत्यः अग्निः जठराग्निर्यस्य) पु० ग्निः.
सत्यानुरक्त (सत्ये अनुरक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ प्रामाणिक. २ सायुं બोलनार.
सत्यानृत (सत्यसहितं अनृतं यत्र) क्ली० तं. वेपार, वणिग्वृत्ति. [सायुं अने બोटुं જेमां छे ते.
सत्यानृत (सत्यं च अनृतमस्मिन्) त्रि० तः-ता-तं.
'सत्यानृता च परुषा प्रियवादिनी च
हिंस्रा दयालुर पि चार्थपरा वदान्या' भर्तृहरिः.
सत्यापन (सत्य णिच् पुक् ल्युट्) क्ली० नं. सत्याकृति शब्द જुओ. [कृति शब्द જुओ.
सत्यापना (सत्य णिच् युक् युच्) स्त्री० ना. सत्या-
सत्योत्कर्ष (सत्याय उत्कर्षः सत्यः वा उत्कर्षः) पु० र्षः. १ सायाभाटे मोटाઈ. २ सायी मोटाઈ.
सत्योद्य (सत्यं उद्यं यस्य) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. सायुं બोलनार. [सत्यवद्य.
सत्योद्य (सत्यं उद्यं) क्ली० द्यं. सायुं બोलवुं ते.
सत्र (सत्र् अच्) क्ली० त्रं. એક जातनो यज्ञ.
सत्रप (त्रपया सह वर्त्तमानः) त्रि० पः-पा-पं. शरમाળ, लाજवाळु. [श्रीकृष्णनो ससरो.
सत्राजित् (सत्रेण आजयति लोकान्) पु० त्-द्.
सत्रिजातक (सत्रिजात कै क) क्ली० कं. એક जातनुं रांधेलुं मांस.
'मांसं बहुघृते भृष्टं सिक्त्वा चोष्णांबुना मुहुः ।
जीरकाद्यैः समायुक्तं परिशुष्कं तदुच्यते ।
तदेव घृततक्राढ्यं सुस्निग्धं सत्रिजातकम्' ॥
शब्दरत्नमाला ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सत्वर (सह त्वरया) अव्य० रं. જલ્દીથી, ઉતાવળે.
सत्वर (त्वरया सह वर्त्तमानः) त्रि० रः-रा-रं. ઉતાવળું, ત્વરાવાળું. [જલ્દીપણું, ત્વરા.
सत्वरता (सत्वरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ઉતાવળ,
सत्वरत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સાથે સંગ.
सत्संसर्ग (सता सह संसर्गः) पु० र्गः. સારા માણસ-
सत्संग (सता सह संगः) पु० गः ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સનો સમાગમ.
सत्समागम (सतः समागमः) पु० मः. સારા માણ-
सथूत्कार (सह थूत्कारेण) क्ली० रं. થુંક ઉડતું ભાષણ.
सदंशक (सह दंशेन कप्) पु० कः કરચલો.
सदंशक (,,) त्रि० कः-शिका-कं. દંશવાળું. [નું પક્ષી.
सदंशवदन (सदंशं वदनमस्य) पु० नः. એક જાત-
सद् (तुदा० परस्मै० अनिट् सीदति) ૧ બેસી જવું, તળિયે સ્થિર થવું. ૨ ગરકી જવું, નીચે પડી જવું. ૩ નાશભેદ થવું, અપ્રસન્ન થવું. ૪ અડચણ નડવી, પ્રતિબંધ આવવો. ૫ ક્ષય થવો, નાશ થવો. ૬ થાકી જવું, શિથિલ થઇ જવું, ' सीदंति मम गात्राणि मुखं च परिशुष्यति ' गीता. ૭ નિરાધાર થઇ જવું, દુઃખી થવું; अव (अवसीदति ૧ નીચે પડી જવું. ૨ થાકી જવું. ૩ મૂર્ચ્છા આવવી. ૪ નાશભેદ થવું. ૫ નાશ-ક્ષય થવો; आ (आसीदति) ૧ બેસી જવું, પાસે બેસવું. ૨ મૂકવું. ૩ પાસે જવું. ૪ હુમલો કરવો, સામે થવું; उद् (उत्सीदति) ૧ નીચે પડી જવું. ૨ ક્ષય-નાશ થવો, પાયમાલ થવું. ૩ છોડી દેવું; उप (उपसीदति) પાસે જવું. ૨ પૂજવું. नि (निषीदति) ૧ બેસવું. ૨ દુઃખ થવું, પીડાવું; प्र (प्रसीदति) ૧ પ્રસન્ન થવું, કૃપા કરવી, મેહેરબાની કરવી. ૨ શાંત થવું ઠંડા પડવું, ૩ સ્વચ્છ-નિર્મલ થવું. ૪ સફલ થવું. वि (विषीदति) ૧ થાકી જવું. ૨ પીડાવું. ૩ નાશભેદ થવું. ' विषीदन्तमिदं वाक्यमुवाच मधुसूदनः ' गीता.
सद (सद् अच्) पु० दः ઝાડનું ફલ
सदंजन (सत् अंजनं) क्ली० नं. એક જાતનું અંજન. પુષ્પાંજન. [સ્થિતિ, રહેઠાણ.
सदन (सद् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ ઘર. ૨ પાણી. ૩
सदय (सन् अयः) पु० यः સારો કલ્યાણકારક વિધિ, [યાળું.
सदय (सह दयया) त्रि० यः-या-यं. દયાવાળું, દ-
सदर (सह दरेण) त्रि० रः-रा-रं. બીકવાળું, ડર-સહિત.
सदस् (सद् असि) स्त्री० क्ली० दाः-दं. સભા.

' विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा
सदसि वाक्पटुता युधि विक्रमः '

भर्तृहरिः

सदस्य (सदस् यत्) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. સભામાં બેસનાર, સભાસદ.
सदस्य (,,) पु० स्यः. યજ્ઞમાં ન્યૂનાધિકતા દર્શાવી તેને ટાળી આપનારો બ્રાહ્મણ.
सदा (सर्वस्मिन् काले दाच्) अव्य० दा. હમેશ, રોજ, કાયમ.
सदागति (सदा गतिर्यस्य) पु० तिः. ૧ વાયુ. ૨ સૂર્ય ૩ નિર્વાણ. ૪ ઈશ્વર. ૫ આકડાનું ઝાડ.
सदागति (,,) त्रि० तिः-तिः-ति. કાયમની ગતિવાળું. [चरण.
सदाचार (सन् आचरः) पु० रः. સદાચાર. सदा-
सदातन (सदा भवः ट्युल् तुट्) त्रि० नः-नी-नं. હમેશનું, નિત્યનું.
सदातन (,,) पु० नः. વિષ્ણુ.
सदातोया (सदा तोयानि यस्यां) स्त्री० या. ૧ કરતોયા નદી. ૨ વનસ્પતિ એલાપર્ણી.
सदात्मन् (सन् आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. સારા સ્વભાવવાળું.
सदादान (सदा दानं मदजलं यस्य) पु० नः. ૧ ગણપતિ. ૨ ઐરાવત હાથી. ૩ હાથી.
सदादान (सदा दानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. સદા દાન કરનાર. [૨ પરમાત્મા.
सदानंद (सदा आनंदो यस्य) पु० दः. ૧ સદાશિવ.
सदानंद (,,) त्रि० दः-दा-दं. સદા આનંદવાળું. [પક્ષી.
सदानर्त (सदा नृत्यति नृत् अच्) पु० र्तः. ખંજન-
सदानर्त (,,) त्रि० र्तः-र्ती-र्तं. નિત્ય નાચનાર. [નદી. सदानीरवहा.
सदानीरा (सदा नीरं यस्यां) स्त्री० रा. કરતોયા
सदापुष्प (सदा पुष्पं यस्य) पु० ष्पः. ૧ નાળિયેરનું ઝાડ. ૨ રાતા આકડાનું ઝાડ.
सदाप्रसून (सदा प्रसूनं यस्य) पु० नः. ૧ રોહિડાનું ઝાડ. ૨ આકડાનું ઝાડ. ૩ મોગરાનો વેલો.
सदाफल (सदा फलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. કાયમ ફલવાળું.
सदाफल (सदा फलमस्य) पु० लः. ૧ નાળિયેરનું ઝાડ. ૨ બીલીનું ઝાડ. ૩ સદાફલ વૃક્ષ. ૪ ઉંબ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रानुं ઝાડ.

सदाफला (,, टाप्) स्त्री० ला. वार्ताकी भेद.

'सदाफला त्रिदोषघ्नी रक्तपित्तप्रसादनी ।
कण्डूकच्छूहरी चैव वार्ताकी बलवत्तमा' ॥
राजवल्लभः. ॥

सदाभद्रा (सदा भद्रमस्याः) स्त्री० द्रा. गांभारी वृक्ष.

सदायोगिन् (सदा युज्यते युज् घिनुण्) पु० गी. विष्णु. [કાયમ યોગવાળું.

सदायोगिन् (,,) त्रि० गी-गिनी-गि.

सदाशिव (सदा शिवमस्मात्) पु० वः. महादेव.

सदाश्रित (सत् सदा वा आश्रितं) त्रि० तः-ता-तं. १ सारं आश्रित. २ કાયમ આશ્રિત. ૩ સારાનો આશ્રિત. [જબી ઉત્તર.

सदुत्तर (सत् उत्तरं) क्ली० रं. सारो જવાબ, વા-

सदृक्ष (समानं दर्शनमस्य दृश् क्स) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. સરખું. [શબ્દ જુઓ.

सदृश् (समानं दृक् दर्शनमस्य) त्रि० क्-ग्. ઉપલો

सदृश (समानं दर्शनमस्य दृश् टक्) त्रि० शः-शी-शं. સરખું. [પણું.

सदृशता (सदृशस्य भावः तल्) स्त्री० ता. સરખા-

सदृशत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [દીકનું.

सदेश (सह देशेन) त्रि० शः-शा-शं. પાસેનું, નજ-

सदेश (सह समानो देशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. એક દેશનું.

सद्गति (सती गतिः) स्त्री० तिः. સારી ગતિ.

सद्गुण (सन् गुणः) पु० णः. સારો ગુણ.

सद्धेतु (सन् हेतुः) पु० तुः. १ સારો હેતુ. ૨ ન્યાય-પ્રસિદ્ધ હેત્વાભાસદોષરહિત એક હેતુ.

सद्भाव (सतो भावः) पु० वः. હોવાપણું, થવાપણું.

सद्भाव (सन् भावः) पु० वः. સારો ભાવ.

सद्भूत (सत् च्वि भू क्त) क्ली० तं. १ સાચાપણું. ૨ યથાર્થપણું. [૨ યથાર્થ.

सद्भूत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ સાચું.

सद्मन् (सद् मनिन्) क्ली० द्म. १ ઘર. ૨ પાણી.

सद्मचिति (सद्मनां चितिः) स्त्री० तिः. ઘરનો જથ્થો.

सद्यःकृत (सद्यः तत्क्षणात् कृतः) त्रि० तः-ता-तं. १ એકદમ કરેલું. ૨ તત્ક્ષણ કરેલું.

सद्यःशोथा (सद्यः शोथो यस्याः) स्त्री० था. કપિ-કચ્છૂ, કૌંચા. [ક્ષણ. ૩ તેજ દિવસે.

सद्यस् (समेऽह्नि) अव्य० द्यः. १ એકદમ. ૨ ત-

'नाधर्मश्चरितो लोके सद्यः फलति गौरिव ।
शनैरावर्तमानस्तु कर्तुर्मूलानि कृन्तति' ॥

सद्यस्क (सद्यो भावः कन्) त्रि० स्कः-स्का-स्कं. १ १ તત્ક્ષણ પેદા થયલું. ૨ નવું.

सद्योजात (सद्यो जातः जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ તત્ક્ષણ પેદા થયલું. ૨ નવું.

सद्योजात (,,) पु० क्तः. १ વાછરડો. ૨ શિવની એક મૂર્તિ [છરડો.

सद्योभाविन् (सद्यो भवति भू णिनि) पु० वी. वा-

सद्योभाविन् (,,) त्रि० वी-विनी-वि. १ તત્ક્ષણ હોનાર. ૨ એકદમ પેદા થનાર.

सद्रु (सद् रु) त्रि० द्रुः-द्रुः-द्रु. જનાર.

सद्वंश (सन् वंशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. સારા વં-શવાળું, કુલીન. [રો વાંસડો.

सद्वंश (सन् वंशः) पु० शः. १ સારો વંશ. ૨ સા-

सद्वसथ (सत् वस् अथच्) पु० थः. ગામ, ગામડું.

सद्वृत्त (सत् वृत्तं) क्ली० त्तं. १ સારો સ્વભાવ. ૨ સારી વર્તણૂક.

सद्वृत्त (सद् वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ સારા સ્વ-ભાવવાળું. ૨ સારી વર્તણૂકવાળું.

'सद्वृत्तसंनिकर्षो हि क्षणार्धमपि शस्यते' ति० त०.

सद्वृत्ति (सती वृत्तिः) स्त्री० त्तिः. १ સારું ચરિત. ૨ સારી વર્તણૂક. ૩ સારી વૃત્તિ.. ૪ ઉત્તમ વ્યા-ખ્યાનરૂપ ગ્રંથ.

'सद्वृत्तिः सन्निबन्धना' शिशुपालवधम्

सद्वृत्ति (सती वृत्तिर्यस्य) त्रि० तिः-त्तिः-त्ति. १ ઉ-ત્તમ ચરિતવાળું. ૨ સારી વર્તણૂકવાળું.. ૩ સારી વૃત્તિવાળું.

सधन (सह धनेन) त्रि० नः-ना-नं. ધનવાળું.

सधर्मन् (समानो धर्मो यस्य अनिच्) त्रि० र्मा-र्मा-र्म. १ સરખું, સદૃશ. ૨ સમાન ધર્મવાળું.

सधर्मचारिणी (सह धर्मं चरति चर् णिनि ङीप्) स्त्री० णी. ધર્મની વિધિથી પરણેલી સ્ત્રી, ધર્મપત્ની.

सधर्मिणी (समानं धर्मं चरति चर् णिनि ङीप्) त्रि० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सधर्मिन् (समानं धर्मं चरति चर् णिनि) त्रि० र्मी-र्मिणी-र्मि. સમાન ધર્મ પાળનાર. [તે સ્ત્રી.

सधवा (सह धवेन) स्त्री० वा. જેનો ધણી જીવે છે

सधि (साधयति साध् इन् पृषो०) पु० धिः. १ અ-ગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ.

सधिस् (सह इसिन् ह्रस्य धः) पु० धिः. ખળદ.

सध्रीची (सध्र्यच् ङीप्) स्त्री० ची. १ સોબતણ. ૨ ગોઠણ. ૨ ભાર્યા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सध्यच् (सह अंचति अंच् क्विप्) त्रि० ध्यङ्-ध्रीची-ध्यक्. १ सोબતી. २ साथे જનાર, सहચર.

सन् (तना० उभय० सेट् सनोति-सनुते) १ चाहवुं. २ पूજવुं, मान आपवुं. ३ प्रसन्नाताथी सत्कार કरवो. ४ બક્ષीस आपवी.

सन् (भ्वा० पर० सेट् सनति) ઉપલો धातु જुओ.

सन (सन् अच्) पु० नः. १ એક જાતનું ઝાડ. २ હાथीना કાननो ફફડाट. [એક मानस पुत्र.

सनक (सन् वुन्) पु० कः. બ્રહ્માનો તે नामनो ' धर्मस्य भार्याऽहिंसाख्या तस्यां पुत्रचतुष्टयम्। सम्प्राप्तं मुनिशार्दूलं योगशास्त्रविचारकम्। ज्येष्ठः सनत्कुमारोऽभूत् द्वितीयश्च सनातनः। तृतीयः सनको नाम चतुर्थश्च सनन्दनः ' ॥ वामनपुराणम् ॥

सनत् (सन् अति) पु० त्-द्. બ્રહ્મા.

सनत् (,,) अव्य० त्-द्. હમેશ, કાયમ. [તે नामनो એક પુત્ર.

सनत्कुमार (सनतः कुमारः) पु० रः. બ્રહ્માનો

सनंद (सह नंदेन) पु० दः. બ્રહ્માનો તે नामनो એક પુત્ર.

सनंद (,,) त्रि० दः-दा-दं. आनंदवाળु.

सनपर्णी (सनस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. વનસ્પતિ असनपर्णी.

सनसूत्र (शणस्य सूत्रमस्त्यस्य अच्) क्ली० त्रं. भाછલાંવગેરે પકડવાની शણના सूत्रनी જાળ.

सना (सदा दस्य नः) अव्य० ना. सदा शब्द જुओ.

सनातन (सहाभवार्थे ट्युल् तुट्) त्रि० नः-ना-नं. હમેશ હોનાર, કાયમ थनार. २ निश्चल.

सनातन (,,) पु० नः. १ शिव. २ विष्णु. ३ બ્રહ્મા. ४ दिव्य मनुष्य. ४ पितृओनो अतिथि. [सरस्वती. ३ लक्ष्मी.

सनातनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. १ दुर्गा. २ ' सर्वकाले सना प्रोक्ता विद्यमाने तनोति च। सर्वत्र सर्वकालेषु विद्यमाना सनातनी ' ॥ ब्रह्मवैवर्तपुराणम् ॥

सनात् (सना नित्यमतति अत् क्विप्) पु० त्-द्. विष्णु. [જुओ.

सनात् (,,) अव्य० त्. सदा शब्द

सनाथा (सह नाथेन) स्त्री० था. सधवा शब्द જुओ. [सधुं.

सनाभि (समाना नाभिर्यस्य) पु० भिः. पीतरાઈ,

सनाभि (सह नाभ्या) त्रि० त्रि० भिः-भिः-भि. १ મધ્યવાળું २ स्नेहवाળું. ३ तुल्य.

सनि (सन् इन्) पु० निः. १ दान. २ पूજा. ३ सत्कारपूर्वक नियोग.

सनि (सन् इन्) स्त्री० निः. सत्कारपूर्वक नियोग.

सनी (सन् इन् ङीप्) स्त्री० नी. १ सत्कारपूर्वक नियोग. २ दिशा. ३ हाथीना કाननुं अथડावुं ते.

सनामक (सना अम् ण्वुल्) पु० कः. शरगवानुं ઝાડ. [भवाળुं.

सनामक (सह नाम्ना कप्) त्रि० कः-मिका-कं. ना-

सनिष्ठीव (सह निष्ठीवेन) क्ली० वं. थूંકसहित भाषण. [षण.

सनिष्ठेव (सह निष्ठेवेन) क्ली० वं. थूંકसहित भा-

सनीड (समानं नीडं यस्य) त्रि० डः-डा-डं. पासेनुं, निકટनुं.

सनीड (सह नीडेन) पु० डः-डा-डं. भाणासहित.

संत (सन् त) पु० तः. ખુલ્લા જોડેલા બે હાथ. संहतल.. [तुं. २ કાયમનું. ३ विस्तीर्ण.

संतत (सम् तन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ निरंतर-

संतत (,,) अव्य० तं. निरंतर, કાયમ.

संतति (सम् तन् क्तिच्) पु० तिः. १ गोत्र. २ पुत्र. ३ कन्या. ४ પરંપરા.

संतति (सम् तन् क्तिन्) स्त्री० तिः १ विस्तार. २ पंक्ति. ३ अविच्छिन्न धारा.

' चितासंततितन्तुजालनिबिडस्यूतेव लग्ना प्रिया ' मालतीमाधवम्.

संतप्त (सम् तप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ संताप पामेलुं. २ ताप पामेलुं. ३ दुःख पामेलुं. ४ स्तावगेरेथी थाકेलुं. ५ अग्निथी शुद्ध કरेलुं.

संतमस (सततं तमः अच्) क्ली० सं. १ घणुंज अंधारुं. २ महामोह. [२ गाળ देवी ते.

संतर्जन (सम् तर्ज् ल्युट्) क्ली० नं. १ तरछोડवुं ते.

संतर्जित (सम् तर्ज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ तरछोડेलुं. २ गाળ दीधेलुं. [भाડवुं ते.

संतर्पण (सम् तृप् णिच् ल्युट्) क्ली० र्णं. संतोष प-

संतर्पण (सम् तृप् णिच् ल्यु) त्रि० णः-र्णी-र्णं. संतोष पमाડनार. [तोष पमाડेलुं.

संतर्पित (सम् तृप् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. सं-

संतान (सम् तन् घञ्) पु० नः १ वंश. २ પરંपरा. ३ विस्तार. ४ કલ્પवृक्ष.

' संतानकामाय तथेति कामं राज्ञे प्रतिश्रुत्य ' रघुवंशम्.

संतानक (संतानः स्वार्थे कन्) पु० कः. કલ્પवृक्ष.

संतानिका (सम् तन् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. १ ફીણ. २ दूधनी तर. ३ छरीनुं ફળुं. ४ भरઠजल.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

संताप (सम् तप् घञ्) पु० पः १ ताप. संताप. क्लेश. ३ वेग, जुस्सो, आवेश. ४ पश्चात्ताप. ५ तपश्चर्या.

'संतापे दिशतु शिवः शिवां प्रसक्तिम्'

किरातार्जुनीयम्.

संतापन (सम् तप् णिच् ल्यु) पु० नः ते नामनुं कामदेवनुं એક બાણ. [કારક.

संतापन (,,) त्रि० नः-नी-नं. संताप-

संतापहर (संतापं हरति ह अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ संताप हरनार. २ ताप मटाडनार.

संतापित (सम् तप् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ संताप पमाडेलुं. २ ताप पामेलुं. ३ दुःख पामेलुं.

संति (सन् ति) स्त्री० तिः १ दान. २ अवसान.

संतुष्ट (सन् तुष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. संतोष पामेलुं. [पणुं. ३ संतोष.

संतोष (सं तुष् घञ्) पु० षः १ धैर्य. २ स्वस्थ-

'संतोषामृततृप्तानां यत्सुखं शान्तचेतसाम्।
कुतस्तद्धनलुब्धानामितश्चेतश्च धावताम्' ॥

संतोषन (सं तुष् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ खुश करवुं ते. २ संतोष पमाडवुं ते.

संतोषित (सम् तुष् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ खुश करेलुं. २ संतोष पमाडेलुं. [तर्पेलुं.

संत्यक्त (सम् त्यज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. छोडेलुं,

संत्यजन (सम् त्यज् ल्युट्) क्ली० नं. छोडवुं-तर्पवुं ते, त्याग. [पामेलुं.

संत्रस्त (सम् त्रस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. त्रास

संत्रास (सम् त्रस् घञ्) पु० सः. त्रास.

संदंश (सम् दंश् अच्) पु० शः सांडसी.

संदंशक (संदंश कन्) पु० कः. उपलो शब्द जुओ.

संदंशपतित (संदंशे तन्मध्ये पतित इव) पु० तः. मीमांसाशास्त्रप्रसिद्ध એક जातनो न्याय.

संदधान (सम् धा शानच्) त्रि० नः-ना-नं. धारण करतुं.

संदर्भ (सम् दृभ् अच्) पु० भः. १ रचना. २ गुंथवुं ते, ग्रंथन. ३ प्रबंध. ४ वक्तानुं એક जातनुं तात्पर्य.

'गूढार्थस्य प्रकाशश्च सारोक्तिः श्रेष्ठया गिरा।
नानार्थवत्त्वं वेद्यत्वं संदर्भः कथ्यते बुधैः' ॥

त्रिकाण्डशेषः. ॥

संदर्शन (सम् दृश् ल्युट्) क्ली० नं. जोवुं ते.

संदर्शन (सम् दृश् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. देखाडवुं ते, बतावबुं ते.

संदर्शयत् (सम् दृश् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. देखाडतुं, बतावतुं.

संदर्शित (सम् दृश् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. देखाडेलुं. बतावेलुं.

संदान (सम् दा ल्युट्) क्ली० नं. १ दामणुं. २ दोरडुं, बंधन. ३ सारी रीते खंडन करवुं ते.

संदान (सम् दा ल्युट्) क्ली० नं. साउं दान.

संदान (,,) पु० नः. ज्यांथी मदजळ झरे छे ते हाथीनुं कुंभस्थान.

संदानित (संदान इतच्) त्रि० तः-ता-तं. बांधेलुं.

'रशनासंदानितचरणां' मालविकाग्निमित्रम्.

संदानिका (संदानं खंडनमस्त्यस्य) ठन्) स्त्री० का. એક जातना ओरतुं झाड.

संदानिनी (संदान इनि ङीप्) स्त्री० नी. गोशाला.

संदाव (सम् दु घञ्) पु० वः. पलायन, नाशी जवुं ते.

संदाह (सम् दह् घञ्) पु० हः. १ सारी रीते बळवुं ते. २ मुखवगेरेमां शोष.

संदिग्ध (सम् दिह् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. १ संदेहवाळुं, शकवाळुं. २ संदेहनो विषय. ३ सारी रीते लीपेलुं. [लेप, लीपवुं ते.

संदिग्ध (,,) क्ली० ग्धं. १ संदेह. २

संदिग्धलेख्य (संदिग्धं लेख्यं) क्ली० ख्यं. संदेहवाळो दस्तावेज.

संदित (सम् दो क्त) त्रि० तः-ता-तं. बांधेलुं.

संदिशत् (सम् दिश् शतृ) त्रि० शन्-शती-शंती-शत्. संदेशो आपतुं.

संदिष्ट (सम् दिश् क्त) क्ली० ष्टं. संदेशो.

संदिष्ट (,,) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. संदेशो आपेलुं. [देहवाळुं.

संदिहान (सम् दिह् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. संदी (सम् दो ड ङीष्) स्त्री० दी. खाटलो, पलंगडी. [એક जातनुं झाड.

संदीप्य (संदीप्यतेऽसौ सम् दीप् श) पु० प्यः.

संदेश (सम् दिश् घञ्) पु० शः. संदेशो.

'संदेशं मे हर धनपतिक्रोधविश्लेषितस्य'

मेघदूतम्.

संदेशहर (संदेशं हरति ह अच्) पु० रः. दूत, जासुस. २ संदेशो लइ जनारो पुरुष.

संदेशहारक (संदेशं हरति ह ण्वुल्) पु० कः. उपलो शब्द जुओ.

संदेह (सम् दिह् घञ्) पु० हः. संदेह, शक.

संदोह (सम् दुह् घञ्) पु० हः. १ समूह. २ सारी

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

रीते दोहवुं ते. ३ दूध. [જવું તે.

संद्राव (सम् द्रु घञ्) पु० वः. पलायन, नाशी

संध (सम् धा क) त्रि० धः-धा-धं. १ धारण करनार. २ એકઠું થયલું. ૩ જોડાઈ ગયલું.

संधा (सम् धा अङ् टाप्) स्त्री० धा. १ स्थिति. २ प्रतिज्ञा. ३ संध्या. ४ संधाई જવું તે. ५ अनुसंधान. ६ संधि, सलाह.

संधातव्य (सम् धा तव्य) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ संधि करवा योग्य. २ सांधवा लायक. ३ જોડી देवा योग्य.

संधान (सम् धा ल्युट्) क्ली० नं. १ धारण करवुं ते. २ संधि, सलाह. ३ सोमरस જેમાં કढाय छे એવો અભિषव. ४ कांजी. ५ सुरावगेरे संपादन करवानो व्यापार.

' का कथा बाणसंधाने ज्याशब्देनैव दूरतः ' शाकु०

' यदर्धे विच्छिन्नं भवति कृतसंधानमिव तत् '

शाकुन्तलम्.

संधानी (सम् धा ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ मधवगेरे કાढवुं ते. २ भट्टिरा. ३ હથિયારવગેરે રાખવા કે કરવાની शाला. ४ धनुष् ઉપર બાણને योजवुं ते. ५ अवदंश. ६ सौराष्ट्र.

संधि (सम् धा कि) पु० धिः. १ संधि, सलाह. २ संयोग. ३ सांधो. ४ चोरवगेरेએ करेली सुरंग. ५ संघटित. ६ व्याकरणप्रसिद्ध બे अक्षरनो संधि. ७ नाटकनुं એક જાતનું अंग. ८ वर्णनो એક જાતનો विकार. ९ भेद. १० तिथि वगेरेनो એક आधंत भाग.

' ससन्धयस्ते मनवः कल्पे ज्ञेयाश्चतुर्दश ।
कृतप्रमाणः कल्पादौ सन्धिः पञ्चदशः स्मृतः ' ॥

मनस्मृतिः ॥

संधिका (संधिः स्वार्थे क) स्त्री० का. मधनुं संधान. [ઘર ફોડનારો ચોર.

संधिचौर (संधिना कृतसुरंगया चौरः) पु० रः

संधिजीवक (संधिना जीवति जीव् ण्वुल्) पु० कः लुच्चाઈથી પારકું द्रव्य હરનારો.

संधित (संधा इतच्) त्रि० तः-ता तं. १ બાંધેલું. २ જેનો સાંધો કરેલો છે તે. ३ मिलित.

सांधित („ „) क्ली० तं. आथणुं, अथाणुं.

संधित्सु (सम् धा सन् उ) त्रि० त्सुः त्सुः-त्सु. १ सलाह करवाने इच्छनार. २ सांधवा चाहनार.

संधिदूषण (संधेः दूषणं भंगः) क्ली० णं. सलाहनो भंग.

' अरिषु हि विजयार्थिनः क्षितीशा
विदधति सोपधिसंधिदूषणानि ' किरातार्जुनीयम्.

संधिनी (संधा इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ બલદના संयोगे જેને गर्भ रह्यो छे એવી गाय. २ अકાણે दूध आपती गाय. [જાતના ચંપાનું ઝાડ.

संधिबंध (संधिं बध्नाति बंध् अच्) पु० धः. એક

संधिबंध (संधेः बंधः) पु० धः. राजाओनुं अन्योन्य કોલકરાર અને सलाह करवानुं नियमबंधन.

संधिबंधन (संधेः बंधनं) क्ली० नं. सांधातुं બાંધવું ते.

संधिभंग (संधेः भंगः) पु० गः. १ सलाह तोડवी ते, सलाहनो भंग. २ शरीरनो सांधो भांगी જवो ते. [ઉલું બાકું.

संधिरंध्रका ( ) स्त्री० का. भींतमां पा-

संधिला (संधि लच् टाप्) स्त्री० ला. ઉપલો शब्द જુઓ. २ सुरंगा.

संधिला (संधिं लाति ला क) स्त्री० ला. नदी.

संधिविग्रहाधिकारिन् (संधिविग्रहेषु अधिकरोति कृ णिनि) पु० री. सलाह अने लડાઈ करवा माटे नीमायलो राजनो એક अधिકारी.

संधिविचक्षण (संधौ विचक्षणः) त्रि० णः-णा-णं. सलाह करवामां हुशियार.

संधिविद् (संधिं वेत्ति विद् क्विप्) पु० त्-द्. सलाह करवानी कला જાणनारो पुरुष.

संधिवेला (संधियुक्ता वेला) स्त्री० ला. १ संध्या. २ सलाहनी वेળા.

संधिहारक (संधिना हरति परद्रव्यं हृ ण्वुल्) पु० कः. संधिचौर शब्द જુઓ.

संधुक्षित (सम् धुक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ બાળેलुं, સળગાવેલું. २ आवेशमां आवेलुं.

संधेय (सम् धा यत्) त्रि० यः-या-यं. १ सांधवा लायक. २ सलाह करवायोग्य.

' सत्यार्यौ धार्मिकौऽनार्यो भ्रातृसंघातवान् बली ।
अनेकयुद्धविजयी सन्धेयाः सप्त कीर्तिताः ' ॥

हितोपदेशः ॥

संध्या (सम् ध्यै अङ् संधौ भवः यत् वा) स्त्री० ध्या. १ संध्याकाळ. २ दिवस अने रात्रिनो मध्यકाळ. ३ सांज, सायाहून. ४ संध्याकाळे उपासना करवा योग्य देव. ५ संध्याकाळे थती देवनी उपासना. ६ युगनो संधिકाळ. ७ ते नामनी એક नदी. ८ ब्रह्मानी पत्नी. ९ चिंता. १० विचार. ११ ध्यान. १२ प्रतिज्ञा, वचन. १३ सीमा, हद. १४ એક જાતનું ફૂલ. १५ सलाह, કોલકરાર, संधान.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

' अहोरात्रस्य यः सन्धिः सूर्यनक्षत्रवर्जितः ।
सा च सन्ध्या समाख्याता ' स्मृतिः.
' संध्यामुपासते ये तु सततं शंसितव्रताः '
स्मृतिः.

संध्यांश (संध्याया अंशः) पु० शः १ संध्यानो भाग. २ सत्ययुगवगेरे युगना संधिनो भाग.

संध्याचल ( ) पु० लः ते नामनो એક पर्वत.
' संध्यां वसिष्ठः कृतवान् तत्र यस्माद्विधेः सुतः ।
ततः सन्ध्याचलं नाम तस्य गायन्ति देवताः ' ॥
कालिकापुराणम् ॥

संध्यात्रय (संध्याया त्रयं) क्ली० यं. प्रातःसंध्या मध्याह्नसंध्या अने सायंसंध्या એ त्रण संध्या.

संध्यानाटिन् (संध्यायां नटति नट् णिनि) पु० टी. शिव.

संध्यावल (संध्यायां बलं यस्य) पु० लः राक्षस.

संध्यावालि (संध्यायां बलिरस्य) पु० लिः नंदिनी भूर्ति.

संध्याभ्र (संध्याया अभ्रमिव) क्ली० भ्रं. सोनागेरु.

संध्याभ्र (संध्याया अभ्रं) क्ली० भ्रं. संध्याकाळनुं वादणुं. [सिंदूर.

संध्याराग (संध्याया इव रागो यस्य) पु० गः.

संध्याराग (संध्याया रागः) पु० गः संध्यानो रंग.

संध्याराम (संध्यायां रमते रम् घञ्) पु० मः. ब्रह्मा.

संध्यासमय (संध्यायाः समयः) पु० यः. १ संध्यानो वખत. २ બे युगनो संधिકाल. संध्याकाल.

सन्न (सद् क्त) पु० न्नः १ એક જાતનું ઝાડ, पियाल वृक्ष. २ ઠીંગણો.

सन्न (,,) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. नाश पामेलुं, જેને छेडो आव्यो छे ते.

सन्नक (सन्न कन्) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.

सन्नकटु (सन्नकः टुः) पु० टुः उपલेटा शब्द જુओ.

सन्नत (सम् नम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ नमेलुं. २ ध्वनियुक्त.

सन्नति (सम् नम् क्तिन्) स्त्री० तिः १ प्रणाम, नमवुं ते. २ ध्वनि, नम्रता. ३ એક જાતનो होम.

सन्नद्ध (सम् नह् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ बांधेलुं. २ જેણे બખ્तर पेहेरेलुं होय छे ते. ३ व्यूहरचनावगेरे જેમાં કરેલી छे એવी सेनावगेरे. ४ मंत्रवगेरेवाळुं. ५ धुनी, आततायी. ६ गोઠવायेलुं, रचायेलुं. ७ पासेतुं. ८ व्यापेलुं, प्रચलित.
' कः संनद्धे विरहविधुरां त्वय्युपेक्षेत जायां
न स्यादन्योऽप्यहमिव जनो यः पराधीनवृत्तिः '
मेघदूतम्.

सन्नय (सम् नी अच्) पु० यः. समूह. २ पछवाडे-नुं लश्कर. ३ लश्करनो पछवाडानो भाग.

सन्नहर्ष (सन्नः हर्षः यस्य) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं. हर्षविनानुं, दुःખी.

सन्नहन (सम् नह् ल्युट्) क्ली० नं. सारी रीते बांधवुं ते. २ બખ્तर पहेरवुं ते. ३ उद्योग.

सन्नाह (सम् नह् घञ्) पु० हः. १ બખ્तर. २ सारी रीतनुं બંधन.
' अस्मिन्कलौ खलोत्सृष्टदुष्टवाग्बाणदारुणे ।
कथं जीवेज्जगन्न स्युः सन्नाहाः सज्जना यदि ' ॥

सन्नाह्य (सम् नह् ण्यत्) पु० ह्यः. लडाईनो हाथी.

सन्निकर्ष (सम् नि कृष् घञ्) पु० र्षः. नजदीકपणुं. २ विषय अने इंद्रियनो संबंध.

सन्निकर्षण (सम् नि कृष् ल्युट्) क्ली० णं. नजदीકपणुं, पासेपणुं. [तुं, नजदीકतुं.

सन्निकृष्ट (सम् नि कृष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. पासे-

सन्निक्षार ( ) पु० रः. એક जातनुं ઝાડ. [नजदीકतुं.

सन्निध (सम् नि धा क) त्रि० धः-धा-धं. पासेतुं,

संनिध (सम् नि धा क) पु० धः. निકटपणुं, समीપपणुं.

संनिधातृ (सम् नि धा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ पासे भूકनार. २ अमानत राખनार.

संनिधान (सम् नि धा ल्युट्) क्ली० नं. निકटपणुं, समीપपणुं.
' क्वाचः क्वांचनसंसर्गाद्धत्ते मारकतीं द्युतिम् ।
तथा सत्संनिधानेन मूर्खो याति प्रवीणताम् ' ॥
हितोपदेशः ॥

सन्निधि (सम् नि धा कि) पु० धिः. १ निકटपणुं. समीપपणुं. २ पडोश. ३ आश्रय. ४ इंद्रियविषय. ५ पासे भूકवुं ते.

सन्निधि (सन् निधिः) पु० धिः. सारो भंडार.

सन्निधि (सतो निधिः) पु० धिः. सारा माणुसनो भंडार.

सन्निपतित (सम् नि पत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ એકठुं भળेलुं. २ मिश्रित. ३ भળेलुं. ४ उतरेलुं. ५ उपस्थित. ६ भरेलुं, भुએलुं.

सन्निपात (सम् नि पत् घञ्) पु० तः. १ એકठुं भળवुं ते, જमाव. २ सन्नेपात. ३ नाश. ४ आवी पहोंચवुं ते, आगमन, उपस्थिति. ५ એક जातनो ताव.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'एको हि दोषो गुणसंनिपाते
निमज्जतीन्दोः किरणेष्विवांकः'
कुमारसंभवम्.
'धूमज्योतिःसलिलमरुतां संनिपातः क्व मेघः.
मेघदूतम्.

सन्निपातज्वर (सन्निपातजो ज्वरः) पु० रः. त्रिदोषना विकारथी पेदा थयेलो ताव.
'संनिपातज्वरान् कष्टानसाध्यानपरे जगुः।
दोषे प्रवृद्धे नष्टेऽग्नौ सर्वसंपूर्णलक्षणः।
संनिपातज्वरोऽसाध्यः कष्टसाध्यस्ततोऽन्यथा'॥

सन्निबद्ध (सम् नि बंध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. सारी रीते बांधेलुं.

सन्निबंध (सम् नि बंध् घञ्) पु० धः. १ सारी रीते बांधवुं ते. २ बांधवुं ते. ३ असरकारकपणुं. ४ परिणाम. ५ संबंध.

सन्निबंधन (सम्यङ् निबंधनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. सारा निबंधनवाळुं.

सन्निबंधन (सम्यक् निबंधनं) क्ली० नं. १ सारी रीते बांधवुं ते. २ जुदा जुदा स्थानउपर रहेला वाक्यनुं एक ठेकाणे संकलन. [जेवुं.

सन्निभ (सम् नि भा क) त्रि० भः-भा-भं. सरखुं,

सन्निमग्न (सम् नि मस्ज् क्त) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. १ डुबेलुं. २ सुतेलुं.

सन्नियुक्त (सम् नि युज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ निमेलुं. २ कामे लगाडेलुं. ३ युक्त.

सन्नियोग (सम् नि युज् घञ्) पु० गः. १ निभवुं ते. २ योग.

सन्निरुद्ध (सम् नि रुध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ रोकेलुं. २ अटकाव. ३ विघ्न.

सन्निरोध (सम् नि रुध् क्त) पु० धः. १ रोकाण. २ अटकाव. ३ विघ्न.

सन्निविष्ट (सम् निं विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ हाजर. २ नजीकनुं, पडोशनुं. ३ पेठेलुं. ४ एकठुं करेलुं.

सन्निवेश (सम् नि विश् घञ्) पु० शः. १ पेसवुं ते. २ सारी स्थिति. ३ नगरवगेरे वहार ५रवा अर्थे खुल्ली जगा. ४ पडोश. ५ जभाव. ६ एकठुं थवुं ते.
'अहो सुलभानुकारः खलु वेधसो
जगति निर्माणसेनिवंशः' कादम्बरी.

सन्निवृत्त (सम् नि वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ निवृत्ति पामेलुं. २ अटकावेलुं. ३ बंध करेलुं. ४ बंध थयेलुं.

सन्निवृत्ति (सम् नि वृत् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. १ निवृत्ति, अप्रवृत्ति. २ अटकवुं-बंध पडवुं ते.

सन्निहित (सम् नि धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पासे मूकेलुं. २ समीपनुं, नजदीकनुं. ३ सारी रीते स्थापेलुं.
'अपि संनिहितोऽत्र कुलपतिः' शाकुन्तलम्.

सन्मार्ग (सन् मार्गः) पु० र्गः. १ सारो रस्तो. २ सारानो रस्तो.
'सन्मार्गे तावदास्ते प्रभवति पुरुषस्तावदेवेंद्रियाणाम्'
हितोपदेशः.

सन्न्यस्त (सम् नि अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ फेंकी दीधेलुं. २ त्याग करेलुं. ३ अर्पेलुं. ४ युक्त. [ते. २ त्याग. ३ अर्पण.

सन्न्यसन (सम् नि अस् ल्युट्) क्ली० नं. १ फेंकी देवुं

सन्न्यास (सम् नि अस् घञ्) पु० सः. १ चतुर्थाश्रम, संन्यास. २ फेंकी देवुं ते. ३ त्याग करवो ते. ४ अर्पवुं ते. ५ वनस्पति जटामांसी.
'काम्यानां कर्मणां त्यागं संन्यासं कवयो विदुः'
श्रीमद्भगवद्गीताः

सन्न्यासिन् (सम् नि अस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. १ फेंकनार. २ त्याग करनार. ३ अर्पनार. ४ संन्यासाश्रम जेणे स्वीकार्यो छे ते, संन्यासी.

सप्. षप् धातु जुओ.

सपक्ष (समानः पक्षो यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ एक पक्षवाळुं. २ समान पक्षवाळुं.

सपक्ष (सह पक्षेण) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ पांखवाळुं. २ पक्षवाळुं. ३ पडखांसहित.

सपत्राकरण (सह पत्रेण पक्षेण सपत्रः तथा क्रियते सपत्र डाच् कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ अत्यंत दुःख देवुं ते. २ बहु व्यथा, घणी पीडा.

सपत्राकृत (सपत्र डाच् कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ अत्यंत व्यथावाळुं. २ घणुंज पीडायेलुं.

सपत्रकृत (,,) पु० तः. बाणथी वींधेलुं हरण. [त्राकरण शब्द जुओ.

सपत्राकृति (सपत्र डाच् कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. सप-

सपति (समानः पतिर्यस्याः) स्त्री० तिः. समान धणीवाणी पृथ्वी. [दुश्मन.

सपत्न (सह एकार्थं पतति पत् न) पु० त्नः. १ शत्रु,

सपत्नता (सपत्नस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ शत्रुपणुं, दुश्मनाइ. [जुओ.

सपत्नत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द

सपत्नारि (सपत्नस्य अरिरिव) पु० रिः. एक जातनो वांस.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सपत्नी (समानः पतिर्यस्याः ङीप् न) स्त्री० त्नी. १ शोभ. २ समान धणीवाळी पृथ्वी.

' शुश्रूषस्व गुरून् कुरु प्रियसखीवृत्तिं सपत्नीजने
भर्तुर्विप्रकृतापि रोषणतया मास्म प्रतीपं गमः '
शाकुन्तलम्.

सपदि (सह पद्यते पद् इन्) अव्य० दि० એકદમ, तत्क्षण, तरत, જલ્દીથી.

सपर् (कंड्वा० पर० सेट् सपर्यति) पूજવું.

सपर्या (सपर् यक् अ टाप्) स्त्री० र्या. पूજा.

' सोऽहं सपर्याविधिभाजनेन ' रघुवंशम्.

सपाद (सह पादेन) त्रि० दः-दा-दं. १ ચરણसहित. २ ચોથા ભાગसहित. [सपिंड, सगो.

सपिंड (समानः पिंडः श्राद्धे देयपिंडो यस्य) पु० ङः.

सपिंडीकरण (सपिंड च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. મુએલા સગાને પિંડદાન કरवुं ते.

सपिंडीकृत (सपिंड च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. જેને उद्देशी सपिंडीકरण કर्युं छे એवो (भरेलो पुरुष). [तनुं श्राड.

सपीतक (सह समानः पीतकेन) पु० कः. એક જા.

सपीति (सह एकत्र पीतिः) स्त्री० तिः. साथे पीवुं ते, એકठुं पीवुं ते. [श्राड.

सपीतिका (सपीति कन्) स्त्री० का. એક જાતनुं

सप्तक (सप्तानामवयवं कन्) क्ली० कं. सातनो समूह. [सात संખ્યावाणुं.

सप्तक (सप्त प्रमाणमस्य कन्) त्रि० कः-का-कं.

सप्तक (सप्तानां पूरणः कन्) त्रि० कः-का-कं. सातमुं. [स्त्री० की. स्त्रीनी કटिमेખला.

सप्तकी (सप्तभिः स्वरैः कायति शब्दायते कै क)

सप्तचत्वारिंशत् (सप्ताधिका चत्वारिंशत्) स्त्री० त्. सડताणीश. [शी-शं. सડताणीशमुं.

सप्तचत्वारिंश (सप्तचत्वारिंशत् डट्) त्रि० शः-

सप्तच्छद (सप्त सप्त च्छदाः प्रतिपत्रं यस्य) पु० दः એક जातनुं श्राड.

सप्ताजिह्व (सप्त जिह्वेव आस्वादनसाधनानि अर्चिषो यस्य) पु० ह्वः १ अग्नि. २ चित्रानुं श्राड.

' काली कराली च मनोजवा च
सुलोहिता चैव सुधूम्रवर्णा ।
उग्रा प्रदीप्ता च कृपीटयोनेः ।
सप्तैव कीलाः कथिताश्च जिह्वाः ' ॥

सप्तज्वाल (सप्त ज्वाला यस्य) पु० लः १ अग्नि. २ चित्रानुं श्राड.

सप्ततंतु (सप्तभिर्भूरादिभिर्महाव्याहृतिभिस्तन्यते सप्त तन् तुन्) पु० तुः. यज्ञ.

सप्तत (सप्तति डट्) त्रि० तः-ती-तं. सीत्तेरमुं.

सप्तति (सप्तगुणिता दशतिः) स्त्री० तिः. सीत्तेर.

सप्ततितम (सप्ततेः पूरणः तमप्) त्रि० मः-मा-मं. सीत्तेरमुं.

सप्तदश (सप्तदशन् डट्) त्रि० शः-शी-शं. सत्तरमुं.

सप्तदशन् (सप्ताधिका दश) त्रि० श. सत्तर.

सप्तदीधिति (सप्त दीधितयः अस्य) पु० तिः. १ अग्नि. २ चित्रानुं श्राड. [त रीते.

सप्तधा (सप्तन् धाच्) अव्य० धा. सात प्रકारे, सा-

सप्तधातु (सप्तगुणिता धातवः) पु० ब० वः. शरीरમांहेली सात धातु.

' रसासृङ्मांसमेदोऽस्थिमज्जानः शुक्रसंयुताः ।
शरीरस्था इमे ज्ञेयाः पण्डितैः सप्त धातवः ' ॥

सप्तन् (सप् तनिन्) त्रि० प्त. सात.

सप्तनाडीचक्र (सप्तानां नाडीनां चक्रम्) क्ली० क्रं. वृष्टि જાणवा अर्थे ते नामतुं એક ચક્र.

सप्तनामा (सप्त नामानि यस्याः) स्त्री० मा. आदित्य-भક्ता. [१ मुर्ज्जर वृक्ष. २ सप्तच्छद वृक्ष.

सप्तपत्र (सप्त सप्त पत्राणि प्रतिपत्रं यस्य) पु० त्रः.

सप्तपदी (सप्तानां पदानां समाहारः ङीप्) स्त्री० दी. विवाहકाले चोरीमां જे सात पगलां भराय छे ते. [श्राड.

सप्तपर्ण (सप्त पर्णान्यस्य) पु० र्णः. એક જાતनुं

सप्तपर्णी (सप्त पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. रीसा-मणीनो वेलो. [सात पाताળ.

सप्तपाताल (सप्तानां पातालानां समाहारः) क्ली० लं.

सप्तपुत्रसू (सप्त पुत्रान् सूते) स्त्री० सूः. सात छोक-रानी मा. [ऽनुं श्राड.

सप्तभद्र (सप्तसु स्थानेषु भद्रमस्य) पु० द्रः. सरस-

सप्तम (सप्तानां पूरणः मट्) त्रि० मः-मी-मं. सातमुं.

सप्तमी (सप्तन् मट् ङीप्) स्त्री० मी. १ सातम. २ सातमी विभक्ति.

सप्तरक्त (सप्त रक्तानि प्रशस्तान्यस्य) पु० क्तः. सात ठેકाणे જेने रताश होय छे એवो पुरुष.

' पाणिपादतले रक्ते नेत्रान्तरनखानि च ।
तालुकाधरजिह्वाश्च प्रशस्ता सप्तरक्तता ' ॥

सप्तरात्र (सप्तानां रात्रीणां समाहारः) क्ली० त्रं. सात रात्रि.

सप्तर्षि (सप्त ऋषयः संज्ञात्वात्) पु० र्षयः. मरीचि, अत्रि, पुलह, पुलस्त्य, क्रतु, अंगिरस् अने वशिष्ठ એ सात ऋषि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'मरीचिरत्रिः पुलहः पुलस्त्यः क्रतुरंगिराः ।
वशिष्ठश्च महाभाग सप्तैते ब्रह्मणः सुताः' ॥

सप्तर्षिमंडल ( ) क्ली० लं. आकाशमां ते नामनुं એક નક્ષત્રમંડલ.

सप्तला (सप्तधा लाति ला क) स्त्री० ला. १ બોગરા-નું ઝાડ. ૨ ચણોઠી. ૩ પાટલા. ૪ ચર્મકષા.

सप्तशती (सप्तानां शतानां समाहारः) स्त्री० ती. ચંદીપાઠવગેરે शतशाઇ. [વેલો.

सप्तशिरा (सप्त शिरा अस्याः) स्त्री० रा. तંબોળનો

सप्तसप्ति (सप्त सप्तयोऽश्वा यस्य) पु० तिः. १ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. सप्ताश्व.

'सर्वैरुक्तैः समग्रैस्त्वमिव नृप गुणैर्दीप्यते सप्तसप्तिः'
मालविकाग्निमित्रम्.

सप्तसागर (सप्तसंख्याताः सागराः) पु० बः राः. सात सागर.

'नवनीतसुरासर्पिर्दधिदुग्धजलान्तकाः.....'
मत्स्यपुराणम्.

सप्तांशु (सप्त अंशवो ज्वाला यस्य) पु० शुः. १ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. [शनैश्चर.

सप्तांशुपुंगव (सप्तभिरंशुभिः पुंगव इव) पु० वः.

सप्तार्चिस् (सप्त अर्चींषि यस्य) पु० र्चिः. १ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. ૩ शनैश्चर.

सप्ताश्व (सप्त अश्वा यस्य) पु० श्वः. १ સૂર્ય. ૨ ૨ આકડાનું ઝાડ. [नः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सप्ताश्ववाहन (सप्त अश्वाः वाहनानि यस्य) पु० 'शुचिः सप्ताश्ववाहनः' सूर्यस्तवः.

सप्ताह (सप्तानामहां समाहारः) क्ली० हं. सात રોજ.

सप्ति (सप् ति) पु० प्तिः. ઘોડો.

सफर (सप् अरन्) पु० रः. એક જાતનું માછલું.

सफरी (सप् अरन् ङीप्) स्त्री० री. એક જાતની માછલી.

सफल (सह फलेन) त्रि० लः-ला-लं. १ સફલ, નિ-ષ્ફલ નહિ તે. ૩ ફલવાળું, ફલસહિત.

सबधूक (सह वध्वा क) पु० कः. સ્ત્રીવાળો-પરણે-લો પુરુષ. सपत्नीक. [જોરાવર. ૨ સૈન્યવાળું.

सबल (सह बलेन) त्रि० लः-ला-लं. १ બળવાળું,

सबाध (सह बाधेन) त्रि० धः-धा-धं. બાધવાળું, બાધસહિત.

सहब्रह्मचारिन् (समानं ब्रह्म वेदग्रहणकालीनं व्रतं चरति चर् णिनि) पु० री. १ ગુરુપાસે વેદાધ્યયન-કાલે સમાન વ્રત આચરણ કરનાર વિપ્ર.

सभय (सह भयेन) त्रि० यः-या-यं. બીકવાળું.

सभर्तृका (सह भर्त्रा पत्या कप्) स्त्री० का. જેનો ધણી જીવતો છે તે સ્ત્રી.

सभा (सह भान्ति अभीष्टनिश्चयार्थमेकत्र यत्र गृहे) स्त्री० भा. १ ધણા જણને એકઠા મળવાનું સ્થાન. ૨ તત્ત્વવગેરેના નિશ્ચયમાટે એકઠા થયલા મા-ણસનો સમૂહ, સભા. ૩ દ્યૂત. ૪ ઘર. ૫ સમૂહ.

'यस्मिन्देशे निषीदन्ति विप्रा वेदविदस्त्रयः ।
राज्ञः प्रतिकृतो विद्वान् ब्राह्मणस्तां सभां विदुः' ॥

सभाज (चुरा० पर० सेट् सभाजयति) १ સેવવું. ૨ જોવું. ૩ ખુશ થવું.

सभाजन (सभाज् ल्युट्) क्ली० नं. १ મિત્રવગેરેના આગમનવગેરે પ્રસંગે સુખ, આનંદ અથવા પ્રી-તિથી વાત કરવી તે. ૨ પૂજવું તે, પૂજા, સંમાન.

सभाजन (सभाया जनः) पु० नः. સભાનું માણસ.

सभाजित (सभाज् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ખુશ થયલું. ૨ તૃપ્ત થયલું. ૩ આબરૂથી સેવેલું. ૪ આ-દરમાનથી બરદાસ્ત કરેલું.

सभापति (सभायाः पतिः) पु० तिः. સભાનો ધણી.

सभासद् (सभायां सीदति सद् क्विप्) पु० त्-द्. સભાસદ્, સભામાં બેસનાર.

सभास्तार (सभां स्तृणाति स्तृ अण्) पु० रः. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ સભાના મુખીનો મદદગાર.

'अर्थिप्रत्यर्थिनौ सभ्यान् लेखकप्रेक्षकांश्च यः ।
धर्मवाक्यैरञ्जयति स सभास्तारतामियात्' ॥
शुक्रनीतिः ॥

सभिक (सभा ठन्) पु० कः. જુગટિયાનો ઉપરી.

सभीक (सभा ईक) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सभोचित (सभा उचिता परिचिता यस्य) पु० तः. પંડિત. [લાયક.

सभोचित (सभायामुचितम्) त्रि० तः-ता-तं. सभा-

सभ्य (सभायां साधुः यत्) त्रि० भ्यः-भ्या-भ्यं. १ નિર્ભયહલાલ. ૨ વિશ્વાસપાત્ર. ૩ જુગટું રમ-નાર. ૪ સભાને યોગ્ય. ૫ સભ્યતાવાળું.

सभ्य (,,) पु० भ्यः. १ સભાસદ્. ૨ જુગટિયો. [सभ्यता.

सभ्यता (सभ्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. સભ્યપણું,

सभ्यत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सम् ( ) षम् धातु જુઓ.

सम् (सो कमु) अव्य० सम्. ૩પપણું, સમુચ્ચય, પ્રકર્ષ, સંગતિ અને શોભનપણું બતાવનાર ઉપ-સર્ગ.

सम (सम् अच्) त्रि० मः-मा-मं. १ સમાન, તુલ્ય,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सरखुं. २ सर्व. ३ साधु, साऱ्. ४ जोडुं, युग्म.
सम (,,) क्ली० मं. એક જાતનો તાલ.
समकन्या (समा कन्या) स्त्री० न्या. પરણવાલાયક થયલી કન્યા. [સર્પ.
समकोल ( ) पु० लः. એક જાતનો
समक्ष (अक्ष्णः समीपं) अव्य० क्षं. આંખની પાસે, રૂબરૂ, સમક્ષ. [२ प्रत्यक्ष विषयवाळुं.
समक्ष (,,) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. १ समक्ष.
समगंधक (समगंध कप्) पु० कः. એક જાતનો ધૂપ. [पु० कः. सुगंधीवाळो.
समगंधिक (सम सर्वदा तुल्य रूपो गंधोऽस्य ठन्)
समग्र (समं सकलं यथा स्यात्तथा गृह्यते ग्रह् ड) त्रि० ग्रः-ग्रा-ग्रं. १ सधळुं, समस्त. २ पूर्ण.
समंगा (समज्यतेऽनया सम् अंज् घञ् टाप्) स्त्री० गा. भळठे.
समचित्त (समं समभावं चित्तं यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ सरखा भाववाळा चित्तवाळुं. २ समग्र प्राणी पदार्थउपर समान दृष्टि राखनार तत्त्वज्ञानी.
' शत्रौ मित्रे पुत्रे बंधौ मा कुरु यत्नं विग्रहसंधौ ।
भव समचित्तः सर्वत्र त्वं वांछस्यचिराद् यदि सत्तत्त्वम् '
श्रीशंकराचार्यः ॥
समचित्तता (समचित्तस्य भावः तल्) स्त्री० ता. समचित्तपणुं [शब्द जुओ.
समचित्तत्व (,,) क्ली० त्वं. उपलो
समज (सम् अज् अप्) क्ली० जं. १ पन. २ समूह. ३ पशुनुं टोळुं. ४ मूर्खनुं टोळुं. [कीर्ति.
समज्ञा (समस्मिन् ज्ञायते ज्ञा क) पु० ज्ञा. आभऱ्,
समज्या (सम् अज् क्यप्) स्त्री० ज्या. उपलो शब्द जुओ. २ सभा.
समंजस (सम्यक् अंज औचित्यं यत्र अच्) त्रि० सः-सा-सं. १ वाजबी, योग्य, लायक. २ अत्यंत. ३ सद्गुणी, साऱ्- ४ अनुभवी.
समंजस (,,) क्ली० सं. १ उचितपणुं, योग्यपणुं, वाजबीपणुं. २ समाधान.
समंजसता (समंजसस्य भावः तल्) स्त्री० ता. उपलो शब्द जुओ.
समंजसत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उचितपणुं, योग्यपणुं, वाजबीपणुं.
समंठ ( ) पु० ठः. એક જાતનું शाक.
समता (समस्य भावः तल्) स्त्री० ता. समपणुं.
समत्रय (समं त्रयं यत्र) क्ली० यं. १ सरखे भागे हरडे, शुंठ अने गोळ. २ सरखा त्रण.
समत्व (समस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. समता शब्द जुओ. [वाळुं.
समत्सर (सह मत्सरेण) त्रि० णः-णा-णं. मत्सर-
समदर्शिन् (सम दृश् णिनि) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि. सधळा उपर समान दृष्टिवाळुं.
' विद्याविनयसंपन्ने ब्राह्मणे गवि हस्तिनि ।
शुनि चैव श्वपाके च पंडिताः समदर्शिनः ' ॥
श्रीमद्भगवद्गीता ॥
समदृष्टि (समा दृष्टिर्यस्य) त्रि० ष्टिः-ष्टिः-ष्टि. उपलो शब्द जुओ. [समान दृष्टि, समभाव.
समदृष्टि (समा दृष्टिः) स्त्री० ष्टिः. सरखी नजर,
समधिक (सम्यगधिकः) त्रि० कः-का-कं. अत्यंत, अधिक. [समतोल.
समधृत (सम धृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. बराबर,
समध्व (समानः अध्वा यस्य) त्रि० ध्वः-ध्वा-ध्वं. संधाते चालनार.
समनुज्ञात (सम् अनु ज्ञा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ रजा आपेलुं. २ कबूल करेलुं.
समानुज्ञान (सम् अनु ज्ञा ल्युट्) क्ली० नं. १ परवानगी. २ कबुलत.
समंत (सम्यगंतः) पु० तः. १ सीमा. २ छेडो, हद.
समंत (सम्यगंतो यत्र) त्रि० तः-ता-तं. बधुं, सधळुं. [काणे.
समंततस् (समंत तसिल्) अव्य० तः. सधळे ठे-
समंतदुग्धा (समंततो दुग्धमस्याः) स्त्री० ग्धा. એક જાતનुं आड.
समंतपंचक (समन्तात्पंचकं हृदपंचकं यत्र) क्ली० कं. कुरुक्षेत्रमां आवेलुं ते नामनुं એક तीर्थ.
' त्रिः सप्तकृत्वः पृथिवीं कृत्वा निःक्षत्रियां प्रभुः ।
समंतपंचके पंच चकार रौधिरान् ह्रदान् ।
स तेषु तर्पयामास भृगून्भृगुकुलोद्वहः ' ॥
महाभारतम् ॥
समंतभद्र (समंताद् भद्रमस्य) पु० द्रः. બુદ્ધ.
समंतभुज् (समंतात् भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. १ अग्नि. २ चित्रानुं आड. [शब्द जुओ.
समंतात् (समंत आति) अव्य० तात्. समंततस्
समन्यु (सह मन्युना) पु० न्युः. शिव.
समन्यु (,,) त्रि० न्युः-न्यु-न्यु. क्रोधवाळुं. [संगत.
समन्वित (सम् अनु इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. युक्त,
समपद (समं पदं यस्मिन्) क्ली० दं. धनुर्धरनुं निशान ताकती वखते એક જાતનुं उभुं रहेवुं.
समपद (समाः पादाः स्त्रीपुंसोर्यत्र) पु० दः. ते नामनो એક रतिबंध.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

' योषित्पादौ हृदि स्थाप्य कराभ्यां पीडयेत्सनौ ।
यथेष्टं ताडयेद् योनिं बन्धः समपदः स्मृतः ' ॥
रतिमञ्जरी ॥

समबुद्धि (समा बुद्धिर्यस्य) त्रि० द्विः-द्धिः-द्धि. સરખી બુદ્ધિવાળું. [જુઓ.

समभाव (समस्य भावः) पु० वः. समता शब्द

समभाव (समो भावो यस्य) त्रि० वः-वा-वं. સમાન ભાવવાળું.

समभिसरण (सम् अभि सृ ल्युट्) क्ली० णं. १ જવું તે. २ મેળવવા માટે શોધવું તે. ३ મેળવવા માટે ચાહવું તે.

समभिहरण (सम् अभि हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ હરવું તે. २ લેવું તે. ३ પકડવું તે.

समभिहार (सम् अभि हृ घञ्) पु० रः. १ વારંવારપણું. २ ક્રિયાનું સાતત્ય. ३ ઘણાપણું.

समभूमि (समा भूमिः) स्त्री० मिः. સરખી ભોંય.

समभ्यर्चन (सम् अभि अर्च् ल्युट्) क्ली० नं. અર્ચન, પૂજા. [પૂજેલું.

समभ्यर्चित (सम् अभि अर्च् क्त) त्रि० तः-ता-तं.

समम् (सम् अमु) अव्य० मम्. સાથે, એકજ વખતે.

' समेमेव समाक्रान्तं द्वयं द्विरदगामिना ' रघुवंशम्.

सममिति (समा मितिः) स्त्री० तिः. સમાન, માપ.

सममिति (समा मितिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. સમાન માપવાળું.

समय (सम् इ अच्) पु० यः. १ વખત, કાળ, જમાનો. २ કસમ, સોગન, સમ. ३ આચાર, આચરણ. ४ સિદ્ધાંત. ५ અંગીકાર, કબૂલ કરવું તે. ६ સંકેત. ७ ભાષા, બોલવું તે. ८ નિર્દેશ, હુકમ. ९ ઠરાવ. १० કરાર. ११ સાટું. १२ પુરસદ. १३ અવસર. १४ યોગ્ય કાળ. १५ મોસમ. १६ નિયમ. १७ સંપત્તિ. १८ શાસ્ત્ર. १९ કાળવિજ્ઞાન. २० નિયમબંધ. [ભંગ. २ કાળનો ભેદ.

समयभेद (समयस्य भेदः) पु० दः. १ કબુલતનો

समयव्यभिचार (समयस्य व्यभिचारः) पु० रः. ઠરાવનો ભંગ.

समया (सम् इ आ) अव्य० या. પાસે, મધ્યે.

समयाकार (समयस्य आकारः) पु० रः. સંકેત.

समयाध्युषित (समयः अध्युषितो यत्र) क्ली० तं. સૂર્ય અને તારા ન દેખાય તે વખત.

' तथा प्रभातसमये नष्टे नक्षत्रमण्डले ।
रविर्यावत्र दृश्येत समयाध्युषितं च तत् ' ॥

समयाशुद्धि (समयस्य अशुद्धिः) स्त्री० द्धिः. કાળની અશુદ્ધિ.

समर (सम् ऋ अप्) पु० रः. લડાઈ, યુદ્ધ.

समरभ ( ) पु० भः. કામશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામનો એક રતિબંધ.

' स्वजंघाद्वयसंयुक्तं कृत्वा योषित्पदद्वयम् ।
स्तनौ धृत्वा रमेत् कामी बन्धः समरभः स्मृतः ' ॥
रतिमञ्जरी ॥

समरमूर्धन् (समरस्य मूर्धा) पु० र्धा. લડાઈનો મોખરાનો ભાગ. [જવું તે.

समर्चन (सम्यक् अर्चनं) क्ली० नं. સારી રીતે પૂ-

समर्चित (सम् अर्च् क्त) त्रि० तः-ता-तं. સારી રીતે પૂજેલું.

समर्ण (सम् अर्द् क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. બહુ પીડેલું.

समर्थ (सम् अर्थ् अच्) त्रि० र्थः-र्थ-र्थं. १ શક્તિવાળું, સમર્થ. २ હિતનું,

समर्थ (संगतोऽर्थो यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ જોડાયલું. २ અર્થવાળું.

समर्थ (सम्यगर्थः) पु० र्थः. સારો અર્થ.

समर्थक (समर्थ कन्) क्ली० कं. અગુરુ ચંદન.

समर्थता (समर्थस्य भावः तल्) स्त्री० ता. સમર્થપણું. સામર્થ્ય. [જુઓ.

समर्थत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપરનો શબ્દ

समर्थन (सम् अर्थ् ल्युट्) स्त्री० नं. १ " આ આ પ્રમાણેજ છે " એવો નિશ્ચય કરવો તે. २ સમાધાન કરવું તે. ३ ટેકો આપવો તે. ४ કોઈ પણ કાર્યની યોગ્યાયોગ્યતાવિષે વિચાર કરવો તે. ५ તકરાર, વાંધો.

समर्थना (सम् अर्थ् युच्) स्त्री० ना. અશક્ય અને અસંભવિત કાર્ય કરવામાં આગ્રહ રાખવો તે.

समर्धक (सम् ऋध् ण्वुल्) त्रि० कः-का-कं. ઇષ્ટ ફલ આપનાર (દેવગેરે). [ક્ષવું તે.

समर्पण (सम्यक् अर्पणम्) क्ली० णं. અર્પવું તે, બ-

समर्पणीय (सम्यक् अर्पणीयम्) त्रि० यः-या-यं. અર્પવાલાયક, બક્ષવાયોગ્ય.

समर्याद (सह मर्यादया) त्रि० यः-या-यं. १ મર્યાદાવાળું, સીમાવાળું. २ પાસેનું.

समल (सम्यक् मल) क्ली० लं. વિષ્ટા, ગુ.

समल (सह मलेन) त्रि० लः-ला-लं. મેલવાળું, મેલું.

समवकार (सम् अव कृ घञ्) पु० रः. સાહિત્યપ્રસિદ્ધ તે નામનું એક નાટક.

' वृत्तं समवकारे तु ख्यातं देवसुराश्रयम् '
साहित्यदर्पणम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

समवतार (सम् अव तॄ घञ्) पु० रः. જલમાં ઉતરવાનાં પગથિયાં. [જમ.

समवर्तिन् (सम वर्तते वृत् णिनि) पु० र्ती. ધર્મ,

समवर्तिन् (,,) त्रि० र्ती-र्तिनी-र्ति. સમાન રીતે વર્ત્તનાર. [ભેલું.

समवसन्न (सत् अव् नम् क्त) त्रि० नः-ना-नं. ન-

समवसर्य (सम् अव् सृज् ण्यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. જવા દેવાલાયક.

समवाप्ति (सम् अव् आप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. મેળવવું તે, પામવું તે, પ્રાપ્તિ.

समवाय (सम् अव अय् घञ्) पु० यः. १ સમૂહ. २ મેળવી દેવું તે. ३ મેલન. ४ ન્યાયપ્રસિદ્ધ નિત્ય દ્રવ્યવગેરેમાં જાતિઓનો તે નામનો એક સંબંધ.

समवायिन् (समवाय इनि) त्रि० यी-यिनी-यि. १ સમવાય સંબંધવાળું. २ સમૂહવાળું.

समवायिकारण (समवायि कारणं) क्ली० णं. જુઓ ન પડે તેવું કારણ. [ન વૃત્તિવાળું.

समवृत्ति (समा वृत्तिर्यस्य) त्रि० त्तिः-त्ति-त्ति. સમા-

समवेत (सम् अव इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ મેળવેલું, મેળવી દીધેલું. २ સમૂહવાળું. ३ સમવાયસંબંધે રહેલું. ४ એકઠું થયલું.

' धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः '

श्रीमद्भगवद्गीता.

समशनीय (सम्यक् अशनाय हितं छ) पु० यः. વિવાહપછી તરતજ દંપતીને ખાવાસારૂ કરેલો એક સ્થાલીપાક.

समष्टि (सम् अश् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः १ સારી રીતે વ્યાપવું તે. २ સમસ્તપણું

समष्टि (सम् अश् क्तिच्) स्त्री० ष्टिः वेदांतशास्त्रप्रसिद्ध संघीभूत समस्त पदार्थ.

' समष्टिरीशः सर्वेषां स्वात्मतादात्म्यवेदनात् ।
तदभावात्तदन्ये तु ज्ञायन्ते व्यष्टिसंज्ञया ' ॥

पञ्चदशी ॥

समष्ठिल (सम तिष्ठति स्था इलच्) पु० लः એક જાતનું શાક. समष्ठील. [સંક્ષેપ.

समसन (सम् अस् ल्युट्) क्ली० नं. १ સમાસ. २

समस्त (सम् अस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. १ સઘળું, સમસ્ત. २ સમાસ કરેલું. ३ સંક્ષિપ્ત.

समस्थ (सम तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ સમ ભાવે રહેલું. २ તુલ્યપણાએ રહેલું.

समस्थली (समा स्थली) स्त्री० ली. વેદિની અંદરનો ભાગ. [समस्थल.

समस्थली (समा स्थली) स्त्री० ली. સરખી જમીન.

समस्थलीकृत (सम स्थल च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. સપાટ કરેલું.

समस्या (समस्यते संक्षिप्यतेऽनया सम् अस् क्यप् टाप्) स्त्री० स्या. સંક્ષેપમાં કહેલા શ્લોકના ચરણવગેરેનું પૂરણ કરવામાટે કરેલો પ્રશ્ન, સમશ્યા.

समा (सत् अच् टाप्) स्त्री० मा. વર્ષ.

समांश (समः अंशः) पु० शः સરખો ભાગ.

समांश (समः अंशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. સરખા ભાગવાળું.

समांशहारक (समांशं हरति हृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. સરખો ભાગ લેનાર.

समांशहारिन् (समांशं हरति हृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

समांसमीना (समां समां विजायते प्रसूते ख) स्त्री० ना. દરેક વર્ષે વિયાતી ગાય.

समाकर्षिन् (सम् आ कृष् णिनि) त्रि० र्षी-र्षिणी-र्षि. સારી રીતે આકર્ષણ કરનાર, ઘણું આકર્ષણ કરનાર.

समाकर्षिन् (,,) पु० र्षी. ઘણે દૂર જનારી ગંધ. [કુલ.

समाकुल (सन् आ कुल् क) त्रि० लः-ला-लं. વ્યા-

समाकुलता (समाकुलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. વ્યાકુળપણું. [શબ્દ જુઓ.

समाकुलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

समाख्या (सम् आ ख्या अङ् टाप्) स्त्री० ख्या. १ કીર્ત્તિ, આબરૂ. २ સંજ્ઞા. ३ યોગવડે અર્થબોધન.

समाख्यात (सम् आ ख्या क्त) त्रि० तः-ता-तं. પ્રખ્યાત, કીર્ત્તિવાળું, યશસ્વી, આબરૂદાર.

समागत (सम् आ गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ આવેલું. २ સમાગમ થયલું.

समागति (सम् आ गम् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ આવવું તે. २ સમાગમ. [જુઓ.

समागम (सम् आ गम् घञ्) पु० मः. ઉપલો શબ્દ

' समागमाः सापगमाः सर्वमुत्पादि भंगुरम् '

हितोपदेशः.

समाघात (सम् आ हन् घञ्) पु० तः. १ યુદ્ધ, લડાઇ. २ આઘાત.

समाचर (सम् आ चर् ट) त्रि० रः-रा-रं. આચરતું, આચરણ કરનાર. [રણ, આચરવું તે.

समाचरण (सम् आ चर् ल्युट्) क्ली० णं. આચ-

समाचरत् (सम् आ चर् शतृ) त्रि० रन्-रंती-रत्. આચરતું, આચરણ કરતું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

समाचार (सम् आ चर् घञ्) पु० रः. १ सभाचार. २ योग्य आचरण. ३ योग्य चलण.

समाज (सम् अज् घञ्) पु० जः. १ हाथी. २ सभा. ३ पशुशिवायनो हरकोईनो समूह.

'विशेषतः सर्वविदां समाजे
विभूषणं मौनमपण्डितानाम्' भर्तृहरिः.

समाज्ञा (सम् आ ज्ञा अङ् टाप्) स्त्री० ज्ञा. कीर्ति, आण३.

समादान (सम् आ दा स्युट्) क्ली० नं. १ सारी रीते लेवुं ते. २ योग्य दान लेवुं ते ३ बौद्धनुं निजकर्म.

समादाय (सम् आ दा ल्यप्) अव्य० य. लईने.

समादिष्ट (सम् आ दिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. हुकम करेलुं. [लायक.

समादेय (सम् आ दा यत्) त्रि० यः-या-यं. लेवा-

समाधा (सम् आ धा अङ्) स्त्री० धा. १ निष्पत्ति. २ विवादभंजन. ३ समाधान. [समाधान.

समाधान (सम् आ धा ल्युट्) क्ली० नं. समाधि,

समाधि (सम् आ धा कि) स्त्री० धिः. १ ध्येय वस्तुमांथे ऐकाग्रपताग्र समाधि. २ समाधान. ३ वचननो अभाव. ४ नियम. ५ ते नामनो एक अर्थालंकार. ६ धींद्रियनो निरोध. ७ काव्यनो एक जातनो गुण. ८ कमर.

'ध्यानमेव ध्येयाकारनिर्भासं प्रत्ययात्मकेन स्वरूपेण शून्यमिव यदा भवति ध्येयस्वभावावेशात्तदा समाधिरित्युच्यते' योगसूत्रभाष्यम्.

समाधिमत् (समाधि मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. समाधिवाळुं.

समाधमात (सम् आ धमा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ बहु गर्व पामेलुं. २ धमेलुं, फूंकेलुं.

समान (सम् अन् घञ्) त्रि० नः-ना-नं. १ सरखुं, तुल्य. २ साथें. ३ साधु. ४ एक.

'इति महति विरोधे वर्तमाने समाने
नृपतिजनपदानां दुर्लभः कार्यकर्ता'

पञ्चतन्त्रम्.

समान (सम् अन् णिच् घञ्) पु० नः. पांच प्राणुपैकी ते नामनो एक प्राणु.

समानकालीन (समानकाले भवः ख) त्रि० नः-ना-नं. एक कालमां होनार. [एक गोत्रनुं.

समानगोत्र (समानं गोत्र यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं.

समानजन्मन् (समानकाले जन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्म्नी-न्म. समान थयनुं. [ति. एक जातनुं.

समानजाति (समाना जातिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-

समानजातीय (,, छ) त्रि० यः-या-यं. एक जातमां होनार. [नपणुं.

समानता (समानस्य भावः तल्) स्त्री० ता. समा-

समानत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. [आणवुं ते.

समानयन (सम् आ नी ल्युट्) क्ली० नं. लावबुं—

समानविषयक (समानो विषयो यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. समान विषयवाळुं.

समानाकारक (समानः आकारो यस्य कप्) त्रि० कः-का-कं. समान आकारवाळुं.

समानाधिकरण (समानं एकं अधिकरणं यस्यः) त्रि० णः-णा-णं. १ एकाधिकरण वृत्ति जेनी छे एवो स्वाधिकरण वृत्तिवाळो पदार्थ. २ विभिन्न विभक्तिमां न होतां अभेदवडे एक अर्थनो बोध करनार पद.

'समानाधिकरणस्तत्पुरुषः कर्मधारयः'

पाणिनिसूत्रम्.

समानाधिकार (समानः अधिकारः) पु० रः. सरखो अधिकार. [लुं, आणेलुं.

समानीत (सम् आ नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. लावे-

समानोदक (समानं एकं तर्पणादौ देयमुदकं यस्य) पु० कः. अगियारमी पेढीथी ते चौदमी पेढीसुधीनो सगो. [पेढथी पेदा थयलो भाई.

समानोदर्य (समाने उदरे भवः यत्) पु० र्यः. एक

'समानोदकभावस्तु नि तेंताचतुर्दशात्'

स्मृतिः.

समाप्त (समया अंत) क्ली० तं. वर्षनो छेडो.

समाप (सम्यगापो यत्र अच्) पु० पः. देवनो पूजवानुं स्थान.

समापक (सम् आप् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. समाप्त करनार, पूरुं करनार. २ भारी नांखनार.

समापन (सम् आप् ल्युट्) क्ली० न. १ समाप्त करवुं ते, पूरुं करवुं ते, समाप्ति. २ भारी नाखवुं ते. वध. ३ समाधान. ४ मेळववुं ते.

समापन्न (सम् आ पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. समाप्त. २ पामेलुं. ३ मेळवेलुं. ४ क्लेश पामेलुं. ५ भारी नाखेलुं. ६ संपूर्ण. ७ थनेलुं. ८ ऋतुमती २ होलुं.

'प्रायः समापन्नविपत्तिकाले
धियोऽपि पुंसां मलिना भवंति'

हितोपदेशः.

समापन्न (,,) क्ली० नं. समाप्ति.

समार्पित (सम् आप् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. स-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આપ્ત કરેલું.

समाप्त (सम् आप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ સમાપ્ત, અંતને-છેડાને પામેલું.૨ સારી રીતે મેળવેલું.

' स्वात्मन्येव समाप्तहेममहिमा मेरुर्न मे रोचते '
भर्तृहरिः.

समाप्ति (सम् आप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. १ અંત, છેડો, અવસાન. ૨ પ્રાપ્તિ. ૩ કથા, તકરારવગેરેનું સમાધાન કરવું તે.

समाप्तिक (समाप्त ठक्) पु० कः १ સમાપ્ત કરનારો. ૨ છેડો પામનારો. ૩ વેદનો અભ્યાસ પૂરો કરનારો. [ગમ.

समाय (सम् आ या ड) पु० यः.આવવું તે, સમા-

समायात (सम् आ या क्त) त्रि० तः-ता-तं. આવેલું. [ગણત્રી. ૨ પુનરુક્તિ, વીપ્સા.

समाम्नान (सम् आ म्ना ल्युट्) क्ली० १ ગણના,

समाम्नाय (सम् आ म्ना घञ्) पु० यः. ૧ એકંદરપણું. ૨ પરાપૂર્વનો સંગ્રહ, શ્રુતિ. ૪ પઠન. ૫ પુનરુક્તિ. વીપ્સા. [૨ સંયોગ, સમવાયવગેરે સંબંધ.

समायोग (सम् आ युज् घञ्) पु० गः १ પ્રયોજન.

समाप्ताल (समाप्त अल् अच्) पु० लः. પતિ, ધણી. [૨ભેલું.

समारब्ध (सम् आ रभ् क्त) त्रि० ब्धा-ब्धा-ब्धं. આ-

समारंभ (सम् आ रंभ् घञ्) पु० भः. પ્રારંભ, શરૂઆત.

समाराधन (सम आ राध् ल्युट्) क्ली० नं. પ્રસન્ન કરવું તે, સંતુષ્ટ-આનંદિત કરવું તે.

' नाट्यं भिन्नरुचेर्जनस्य बहुधाप्येकं समाराधनम् '
मालविकाग्निमित्रम्.

समारूढ (सम् आ रुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. ચઢેલું.

समारोह (सम् आ रुह् घञ्) पु० हः. ચઢવું તે.

समालंबिन् (सम् आ लंब् णिनि) पु० वी. ભૂતૃણ.

समालंभ (सम् आ लभ् घञ्) पु० भः १ કેસરવગેરે શરીરઉપર ચોળવું તે. ૨ યજ્ઞમાં ભોગ આપવાસારૂ પકડવું તે. [શબ્દ જુઓ.

समालंभन (सम् आ लभ् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો

समावर्तन (सम् आ वृत् ल्युट्) क्ली० नं. વેદનું અધ્યયન પૂરું કર્યાપછી ગૃહસ્થાશ્રમ પાળવામાટે ગુરુપાસેથી શિષ્યનું ઘરતરફ આવવું તે.

समाविष्ट (सम् आ विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ૧ યુક્ત. ૨ અભિનિવેશવાળું. ૩ ઘરકોઈ કામ કરવામાટે ચિત્તની એકાગ્રતાવાળું.

समावृत (सम् आ वृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ઘેરાયલું. ૨ ઢાંકેલું.

समावृत्त (सम् आ वृत् क्त) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. જેને સમાવર્ત્તન સંસ્કાર થયલો છે તે.

' अतः परं समावृत्तः कुर्याद्दारपरिग्रहम् '
याज्ञवल्क्यस्मृतिः.

समावृत्तक (समावृत्त कन्) त्रि० कः-का-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [નિવેદન કરવાલાયક.

समावेद्य (सम् आ विद् णिच् यत्) त्रि० द्यः-द्या-द्यं.

समावेश (सम् आ विश् घञ्) पु० शः. ૧ કરવાલાયક કામમાં અભિનિવેશ. ૨ ઘણા અર્થની એકજ વાક્યમાં વ્યવસ્થા. ૩ ગ્રહણ, સમાવેશ કરવો તે.

समावेशित (सम् आ विश् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જેનો સમાવેશ કરેલો હોય છે તે.

समाश्रय (सम् आ श्रि अच्) पु० यः. આશ્રય.

समाश्लेष (सम् आ श्लिष् घञ्) पु० षः. જોરથી ભેટવું તે. [૧ વિરામ. ૨ દીલાસો.

समाश्वासन (सम् आ श्वस् णिच् ल्युट्) क्ली० नं.

समास (सम् अस् घञ्) पु० सः. ૧ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ દ્વંદ્વ, તત્પુરુષ, દ્વિગુ, કર્મધારય, બહુવ્રીહી, અને અવ્યયીભાવપૈકી પ્રત્યેક. ૨ સંક્ષેપ. ૩ સમર્થન.

समासक्त (सम् आ संज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. ૧ આસક્ત. ૨ સંયુક્ત. ૩ અભિનિવેશવાળું.

समासक्ति (सम् आ संज् क्तिन्) स्त्री० क्तिः. समासंग શબ્દ જુઓ.

समासंग (सम् आ संज् घञ्) पु० गः. ૧ આસક્તિ. ૨ સંયોગ. ૩ અભિનિવેશ.

समासज्जन (सम् आ संज् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [સંક્ષેપમાં.

समासतस् (समास तसिल्) अव्य० तः. ટુંકેથી,

समासवत् (समास मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. સમાસવાળું. [દેવું, મૂકી દેવું તે.

समासर्जन (सम् आ सृज् ल्युट्) क्ली० नं. છોડી

समासादन (सम् आ सद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. મેળવવું તે.

समासादित (सम् आ सद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ મેળવેલું. ૨ પાસેનું. ૩ સારી રીતે લીધેલું.

समासांत (समासस्य अंतः) पु० तः. વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ સમાસનો શેષાવયવ.

' समासान्तविधिरनित्यः ' परिभाषेन्दु०

समासार्थ (समासस्य अर्थः) पु० र्थः. સમાસથી જણવાલાયક અર્થ. [થો. સમસ્યા.

समासार्था (समासेन अर्थोऽभिहितो यस्याः) स्त्री०

समासीन (सम् आस् क्त) त्रि० नः-ना-नं. બેઠેલું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

समासृष्ट (सम् आ सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ भूडेलुं. २ छोडी दीधेलुं.
समासेवन (सम् आ सेव् ल्युट्) क्ली० नं. सेववुं ते.
समासेवित (सम् आ सेव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. सेवेलुं.
समाहत (सम् आ हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. हणेलुं.
समाहार (सम् आ हृ घञ्) पु० रः. समुच्चय, समूह.
समाहाराद्वंद्व ( ) पु० द्वः. ते नामनो એક દ્વંદ્વસમાસ (उदाहरणः-आहारनिद्राभयमैथुनं च समाने).
समाहारद्विगु ( ) पु० गुः. ते नामनो એક द्विगुसमास (उदाहरणः-त्रिभुवनमैश्वर्यं).
समाहित (सम् आ धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ કબુલ કરેલું. २ समाधान કરેલું. ३ समाधि જેણે કરી હોય છે તે. ४ शुद्ध. ५ सिद्ध કરેલું, પેદા કરેલું.
समाहित (,,) क्ली० तं. समाधान.
समाहृत (सम् आ हृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ भेળवेलुं. २ दीधेलुं. ३ એકઠું કરેલું.
समाहृति (सम् आ हृ क्तिन्) पु० तिः समाहार शब्द જુઓ. [ते. २ એક જાતનું ઘૂત.
समाह्वय (सम् आ ह्वे अच्) पु० यः. १ બોલાવવું

' प्राणिभिः क्रियमाणस्तु स विज्ञेयः समाह्वयः '

मनुः.

समाह्वा ( ) स्त्री० ह्वा. એક જાતનું �आऽड. [ते, आह्वान.
समाह्वान (सम् आ ह्वे ल्युट्) क्ली० न. બોલાવવું
समिक (सम् ठक्) क्ली० कं. એક જાતનું અસ્ત્ર.
समित् (सम् इण् क्विप्) स्त्री० त्-द्. युद्ध, લડાઈ.
समिता (सम् इण् क्त टाप्) स्त्री० ता. ઘઉંનો લોટ.
समिति (सम् इण् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ सभा. २ युद्ध. ३ સંકેત.
समिथ (सम् इण् थुक्) पु० थः. १ લડાઇ. २ अग्नि. ३ आहुति. ४ ચિત્રાનું ઓડ.
समिध् (सम् इंध् क्विप्) स्त्री० त्-द्. १ લાકડું, काष्ठ. २ यज्ञमां होमवानुं એક જાતનું લાકડું.

' नांगुष्ठादधिका नोना समित् स्थूलतया क्वचित् ।
न निर्मुक्तत्वचा चैव न सकीटा न पाटिता ।
प्रादेशान्नाधिका नोना न तथा स्याद्विशाखिका ।
न सपत्रा न निर्वीर्या हेमेषु च विजानता ' ॥

छन्दोग० ॥

समिध (सम् इंध् क) पु० धः. १ काष्ठ. २ अग्नि. ३ ચિત્રાનું ઓડ.
समिधन (सम् इंध् ल्युट्) क्ली० नं. ઈંધણું, काष्ठ.
समीक (सम् ईकक्) पु० कः. લડાઇ, युद्ध.
समीकरण (सम् च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. १ सरખું કરવું ते, तुल्य કરવું ते. २ બીજગણિતપ્રસિદ્ધ એક જાતનું ગણિત. [ખું કરેલું, तुल्य કરેલું.
समीकृत (सम् च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. सर-
समीक्ष (सम् ईक्ष् घञ्) क्ली० क्ष्यं. सांख्यशास्त्र.
समीक्ष (,,) पु० क्षः. पर्यालोचन, समीचीन अन्वेषण, सारी रीते तपासवुं ते.
समीक्षा (सम् ईक्ष् अ) स्त्री० क्षा. १ मीमांसाशास्त्र. २ ઉપલો शब्द જુઓ. ३ सत्त्व. ४ બુદ્ધિ. ५ यत्न.
समीक्षित (सम् ईक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ જોયેलुं. २ तर्जीज કરેલું.
समीक्ष्यकारिन् (समीक्ष्य करोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. योग्य विचार કરી કરનાર.
समीच (सम् इण् चट् कित्) पु० चः. १ દરિયો. २ संयोग.
समीचक (समीच कन्) पु० कः. मैथुन.
समीची (सम् इण् चट् कित् ङीप्) स्त्री० ची. १ હરણી. २ વખાણ, प्रशंसा. ३ वंदन.
समीचीन (सम् अंच् क्विप् ख) क्ली० नं. साચાપણું, सत्य. [३. २ यथार्थ. ३ साचुं.
समीचीन (,,) त्रि० नः-ना-नं. १ सा-
समीचीनता (समीचीनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. यथार्थपणुं. २ साચાપણું. [शब्द જુઓ.
समीचीनत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો
समीद ( ) पु० दः. ઘઉંનો લોટ.
समीनिका (समां प्राप्य प्रसूते ख स्वार्थे क) स्त्री० का. દર વર્ષે વિયાતી ગાય. [પાસેનું, નિકટનું.
समीप (संगता आपो यत्र अच्) त्रि० पः-पा-पं.
समीप (,,) क्ली० पं. પાસેપણું, નિકટતા संनिधि.

' पृथिव्या यो शरणं स तव समीपे वर्तते '

शाकुन्तलम्.

समीपग (समीपं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. પાસે જનાર, નિકટ જનાર.
समीपतस् (समीप तसिल्) अव्य० तः. પાસેથી.
समीपता (समीपस्य भावः तल्) स्त्री० ता. નજદીકપણું, નિકટપણું, सामीप्य, सांनिध्य.
समीपत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો शब्द જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

समीभूत (सम् च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. सरखुं थयलुं, बराबर थयलुं.

समीर (सम् ईर् अच्) पु० रः. १ वा, पवन. २ भीन्नडातुं आड.

'धीरसमीरे यमुनातीरे वसति वने वनमाली'

गीतगोविन्दम्.

समीरण (सम् ईर् ल्यु) पु० णः. १ वा, पवन. २ એક जातनुं आड. ३ मुसाप्र.

समीरण (सम् ईर् ल्युट्) क्ली० णं. १ ईंडवुं ते. २ सारी रीते બોલવું ते.

'दरीमुखोत्थेन समीरणेन' कुमारसंभवम्.

'आमोदानथ हरिदन्तराणि नेतुं
नैवान्यो जगति समीरणात् प्रवीणः'

भामिनीविलासम्.

समीरित (सम् ईर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ કહેલું. २ उच्चारेलुं. [४२छेलुं.

समीहित (सम् ईह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. चाहेलुं,

समीहित (सम् ईह् क्त) क्ली० तं. १ ४२च्छा, भरજી, चाहना. [બોલકું, वाचाળ.

समुख (सह मुखेन मुखव्यापारेण) त्रि० खः-खा-खं.

समुचित (सम् उच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. योग्य, वाજબी. [ગ્યપણું, वाજબીપણું.

समुचितता (समुचितस्य भावः तल्) स्त्री० ता. यो-

समुचितत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो श-ब्द જુओ.

समुच्चय (सम् उत् चि अच्) पु० यः. १ समाहार. २ બે, त्रण, चारवगेरेनी राशि. ३ क्रियावगेरेनो अन्वय.

समुच्चर (सम् उद् चर् अप्) पु० रः. १ सारी रीतनुं उच्चारण. २ सारी रीतनो त्याग.

समुच्चार (सम् उद् चर् घञ्) पु० रः. उपलो शब्द જુओ. [समुच्चय करेलो होय छे ते.

समुच्चित (सम् उद् चि क्त) त्रि० तः-ता-तं. જेनो

समुच्छेद (सत् उत् छिद् घञ्) पु० दः. १ विनाश. २ मूलमांथी उખेडी नांખवुं ते.

समुच्छ्राय (सम् उत् श्रि अच्) पु० यः. १ अत्यंत उंचाઈ. २ विरोध. [७६ જુओ.

समुच्छ्राय (सम् उत् श्रि घञ्) पु० यः उपलो श-

समुच्छ्वसित (सम् उत् श्वस् क्त) क्ली० तं. १ उसकुं. २ श्वास. [छवेलुं.

समुच्छ्वलित (सम् उत् श्वल् क्त) त्रि० सः-ता-तं. उ-

'समुच्छ्वलितविभ्रमा गतिः'

काव्यप्रकाशः.

समुच्छ्वस (सम् उत् श्वस् घञ्) पु० सः श्वास.

समुज्झित (सम् उज्झ् क्त) त्रि० तः-ता-तं. छोडेलुं, त्याग करेलुं. [पुं ते.

समुत्क्रम (सम् उत् क्रम् घञ्) पु० मः उंचे ज-

समुत्क्रोश (सम् उत् क्रुश् अच्) पु० शः એક જा-तनुं पक्षी. [पाडवी.ते.

समुत्क्रोश (सम् उत् क्रुश् घञ्) पु शः मोटेथी राड

समुत्थ (सम् उत् स्था क) त्रि० त्थः-त्था-त्थं. १ उ-त्पन्न थनार, पेदा थनार, २ उठेलुं.

'अथ नयनसमुत्थं ज्योतिरत्रेरिव द्यौः'

रघुवंशम्.

समुत्थान (सम् उत् स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ व्या-धिनो निर्णय. २ उद्योग. ३ वधवुं ते, वधारो.

समुत्थित (सम् उत् स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ उत्पन्न थयेलुं. २ उठेलुं, उभुं थयलुं.

समुत्पतन (सम् उत् पत् ल्युट्) क्ली० नं. १ जवुं ते. २ महेनत करवी ते. ३ चढवुं ते. चढाઈ. ४ उंचे उडवुं ते.

समुत्पतित (सम् उत् पत् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ गयलुं. २ चढेलुं. ३ उंचे उठेलुं. [पेदाश.

समुत्पत्ति (सम् उत् पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. उत्पत्ति,

'समुत्पत्तिः स्वच्छे सरसि हरिहस्ते निवसति-
र्निवासः पद्मायाः सुरहृदयहारी परिमलः'

भामिनीविलासम्.

समुत्पन्न (सम् उत् पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. उत्पन्न थयलुं, पेदा थयलुं.

समुत्पाट (सम् उत् पट् अच्) पु० टः. मूलथी उખे-डवुं ते, निर्मूल करवुं ते. [णथी उખेडेलुं.

समुत्पाटित (सम उत् पट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. मू-

समुत्पादन (सम् उत् पद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ पेदा करवुं ते. २ बनाववुं ते.

समुत्पादित (सम् उत् पद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. पेदा करेलुं, बनावेलुं. [गाभरुं.

समुत्पिज (सम् उत् पिंज् अच्) त्रि० जः-जा-जं.

समुत्पिज (,,) पु० जः गाभरुं थयलुं लश्कर. [पुं ते.

समुत्सर्ग (सम् उत् सृज् घञ्) पु० र्गः तज्जे दे-

समुत्सव (सम्यक् उत्सवः) पु० वः सोछव.

समुत्सुक (सम्यगुत्सुकः) त्रि० कः-का-कं. सारी रीते उत्सुक.

समुत्सेध (सम् उत् सिध् घञ्) पु० धः उंचाઈ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

समुदक्त (सम् उत् अंज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. કૂવાવગેરેમાંથી ખેંચી કાઢેલું જલવગેરે.

समुदय (सम् उत् इण् अच्) पु० वः. १ ઉદય. २ ઉગવું તે. ३ સમૂહ. ४ દિવસ.

' स्वभावादुद्भूतां गुणसमुदयावाप्तिविषयां
द्युतिं सैंहीं किं श्वा घृतकनकमालोऽपि लभते '
हितोपदेशः.

समुदय (सम् उत् इण् घञ्) पु० यः. યુદ્ધ, લડાઈ.

समुदागम (सम् उत् आ गम्) घञ्) पु० मः. સારું જ્ઞાન.

समुदाचार (सम् उत् आ चर् घञ्) पु० रः. १ અભિપ્રાય. २ ઇરાદો. ३ સારો આચાર.

समुदाय (सम् उत् आ इ घञ्) पु० यः. १ સમૂહ. २ યુદ્ધ. ३ ઉદય. ४ ઉગવું તે. [પામેલું.

समुदित (सम् उत् इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઉદય પામેલું.

' मद्राग्र्योपचयादयं समुदितः सर्वो गुणानां गणः '
रत्नावली.

समुदित (सम् वद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. સારી રીતે કહેલું. [કહેવું તે.

समुदीरण (सम् उत् ईर् ल्युट्) क्ली० णं. સારી રીતે

समुदीरित (सम् उत् ईर् क्त) त्रि० तः-ता-तं. સારી રીતે કહેલું.

समुद्ग (सम् उत् गम् ड) त्रि० द्गः-द्गा-द्गं. १ ઉદય પામનાર, ઉગનાર. २ ઉપર જનાર.

समुद्ग (,,) पु० द्गः. ઢાંકેલી પેટી, સંપુટ.

समुद्ग (सह मुद्गेन) त्रि० द्गः-द्गा-द्गं. મગવાળું, મગસહિત. [સંપુટ.

समुद्गक (समुद्गः स्वार्थे कन्) पु० कः ઢાંકેલી પેટી.

समुद्गम (सम् उत् गम् अच्) पु० मः १ ઉદય. २ ઉગવું તે. ३ જન્મ. ४ ઉત્પત્તિ.

समुद्गीत (सम उत् गै क्त) त्रि० तः-ता-तं. ઊંચે સ્વરે ગાયલું.

समुद्गीर्ण सम् उत् गृ क्त) त्रि० र्णः-र्णा र्णं. १ કહેલું. २ ઉલટી કરેલું. ३ ઉપર ખેંચેલું.

समुद्दिष्ट (सम् उत् दिश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. બતાવેલું. [વવું તે. २ સમજાવવું તે.

समुद्देश (सम् उत् दिश् घञ्) पु० शः. १ બતા-

समुद्धत (सम् उत् हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉદ્ધત. २ ઉંચે ખેંચેલું. ३ બેઅદબ.

समुद्धरण (सम् उत् हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ કૂવાવગેરેમાંથી જલવગેરે ખેંચવું તે. २ ઉલટી કરવી તે. ३ ઉન્મૂલન.

समुद्धर्तृ (सम् उत् हृ तृच्) त्रि० र्ता-र्त्री-र्तृ. १ ઉદ્ધાર કરનાર. २ વમન કરનાર. ३ ઉન્મૂલન કરનાર.

समुद्धत (सम् उत् हन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉદ્ધત. २ બેઅદબ. ३ ઉંચે ખેંચેલું. ४ જેનું ઉન્મૂલન કર્યું હોય છે તે. [શબ્દ જુઓ.

समुद्भव (सम् उत् भू अप्) पु० वः. समुत्पत्ति श-

समुद्भूत (सम् उत् भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. समुत्पन्न शब्द જુઓ. [થયલું, સંજ્ઞા થયલું.

समुद्यत (सम् उत् यम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. તૈયાર

समुद्यम (सम् उत् यम् घञ्) पु० मः. સારો પ્રયત્ન.

' दुरापमपि लोकेऽस्मिन् यद्यद्वस्त्वभिकांक्षति।
तत्तदाप्नोति मेधावी तस्मात् कार्यः समुद्यमः ' ॥

समुद्र (सम् उंद् [क्लेदने] रक्; सम् उद् रा क वा) पु० द्रः. દરિયો, સમુદ્ર.

समुद्र (मुद्रया सह वर्त्तमानः) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ મુદ્રાવાળું, મુદ્રાસહિત. २ મર્યાદાવાળું.

' बभौ मरुत्वान् विकृतः समुद्रः ।
बभौ मरुत्वान् विकृतः समुद्रः ' ॥ भट्टिः ॥

समुद्रकफ (समुद्रस्य कफ इव) पु० फः સમુદ્રનું ફીણ. [२ વનસ્પતિ પૃક્કા.

समुद्रकांता (समुद्रस्य कांता) स्त्री० ता. १ નદી.

समुद्रग (समुद्रं गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. સમુદ્રમાં જનાર.

समुद्रगा (,, ङ टाप्) स्त्री० गा. નદી.

' सर्वा नद्यः समुद्रगाः ' पुराणम्.

समुद्रगृह (समुद्र इव प्रचुरजलं गृहं) क्ली० हं. જલથી ઉપર બાંધેલું ઘર. [અગસ્ત્ય મુનિ.

समुद्रचुलुक (समुद्रः चुलुक इव पाते यस्य) पु० कः.

समुद्रतट (समुद्रस्य तटं) क्ली० टं. દરિયાકીનારો.

समुद्रनवनीत (समुद्रस्य नवनीतमिव) क्ली० तं. १ અમૃત. २ ચંદ્ર.

समुद्रफेन (समुद्रस्य फेनं) क्ली० नं. સમુદ્રનું ફીણ.

समुद्रमेखला (समुद्रः मेखलेव यस्याः) स्त्री० ला. પૃથ્વી. समुद्ररशना.

समुद्रयान (समुद्रः यायतेऽनेन या ल्युट्) क्ली० नं. વહાણ. [ફરી.

समुद्रयान (समुद्रे यानम्) क्ली० नं. દરિયાની મુસા-

समुद्ररमणी (समुद्रः रमण इव यस्याः) स्त्री० णी. पृथ्वी. [पृथ्वी.

समुद्ररशना (समुद्रः रशनेव यस्याः) स्त्री० ना.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

समुद्रलवण (समुद्रजलजातं लवणं) क्ली० णं. દરિયાનું મીઠું.
समुद्रवह्नि (समुद्रस्थो वह्निः) पु० ह्निः. વડવાનલ.
समुद्रवेला (समुद्रस्य वेला) દરિયાનો કિનારો.
समुद्रसुभगा (समुद्रः सुभगो यस्याः) स्त्री० गाः ગંગાનદી. [च्] क्ली० तं. જાયફળ.
समुद्रांत (समुद्रस्यांतः उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्य अ-
समुद्रांत (समुद्रस्य अंतः) पु० तः. દરિયાનો અંત.
समुद्रांता (समुद्रांत अच् टाप्) स्त्री० ता. ૧ વનસ્પતિ ધમાસો. ૨ વનસ્પતિ પૃશ્નિ. ૩ વનસ્પતિ યવાસ. ૪ કપાસનું ઝાડ.
समुद्रांबरा (समुद्रः अंबरमिव यस्याः) स्त्री० रा. પૃથ્વી. સાગરાંબરા.
समुद्रारु (समुद्र ऋ उण्) ૧ એક જાતનું ભાજીલું. ૨ એક જાતનું મોટું ભાજીલું. ૩ સેતુબંધ.
समुद्रिय (समुद्र घ) त्रि० यः-या-यं. સમુદ્રમાં હોનાર. [જુઓ.
समुद्रीय (समुद्र छ) त्रि० यः-या-यं. ઉપલો શબ્દ
समुद्वह (सम् उत् वह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. ૧ શ્રેષ્ઠ. ૨ વહન કરનાર. [વહન કરતું.
समुद्वहत् (सम् उत् वह् शतृ) त्रि० हन्-हती-हत्.
समुदन (सम् उद् ल्युट्) क्ली० नं. ભીનું થવું તે.
समुन्न (सम् उद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ભીનું, ભીનાશવાળું.
समुन्नत (सम् उत् नम् क्त) क्ली० तः-ता-तं. ઉંચું.
समुन्नत (,,) पु० तः. એક જાતનો રતંભ. [ઉંચાપણું.
समुन्नति (सम् उत् नम् क्तिन्) स्त्री० तिः. ઉંચાઈ,
'प्रायः पयोधरसमुन्नतिरत्र हेतुः' उद्भटः.
'मनसः शिखराणां च सदृशी ते समुन्नतिः'
कुमारसंभवम्.
समुन्नद्ध (सम् उत् नह् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. ૧ ગર્વ પામેલું, મગરૂર. ૨ પોતાને પંડિત માનનાર. ૩ પ્રભુ. ૪ ઉંચું કરી બાંધેલું. [ધવું તે.
समुन्नद्ध (,,) क्ली० द्धं. ઉંચું કરી બાં
समुन्नय (सम् उत् नी अच्) पु० यः. ૧ ઉંચું આણવું તે. ૨ ઉંચે લેવું તે. ૩ બનાવ. ૪ મેળવવું તે.
समुन्नयत् (सम् उत् नी शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. મેળવતું. ૨ પામતું.
समुपगत (सम् उप गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પહોંચેલું. ૨ પાસે ગયલું.
समुपगम (सम् उप गम् घञ्) पु० मः. ૧ પહોંચવું તે. ૨ પાસે જવું તે.
समुपचित (सम्यगुपचितं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ સારી રીયે વધારેલું. ૨ એકઠું કરેલું.
समुपजोषम् (सम् उप जुष् अमु) अव्य० षम्. અત્યંત આનંદથી, ઘણી ખુશીથી.
समुपेयिवस् (सम् उप इण् क्वसु) त्रि वान्-वुषी-वत्. પાસે ગયલું. [બેઠેલું, બેસેલું.
समुपविष्ट (सम् उप विश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं.
समुपवेश (सम् उप विश् णिच् घञ्) पु० शः. નીચે બેસાડવું તે. [જીકપણું. ૨ બનાવ.
समुपस्था (सम् उप् स्था अङ्) स्त्री० स्था. ૧ न-
समुपस्थान (सम् उप् स्था ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. समुपस्थिति.
समुपस्थिति (सम् उप् स्था क्तिन्) स्त्री० तिः. समुपस्थिता શબ્દ જુઓ. [જોયલું.
समुपेक्षित (सम् उप ईक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं.
समुपेत (सम् उप इ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ સાથે આવેલું. ૨ યુક્ત. [ગત. ૨ પેદા થયલું.
समुपोढ (सम् उप वह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. ૧ સં-
समुल्लेख (सम् उत् लिख् घञ्) पु० खः. આંગળી-વગેરેથી ભૂમિવગેરે ખોદવી તે.
समूढ (सम् ऊह् वह् वा क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. ૧ ઢગલો કરેલું. ૨ દમિત. ૩ એકઠમ પેદા થયલું. ૪ વાંકું. ૫ સોળતી. ૬ શોધેલું. ૭ જેનો વિવાહ કરેલો હોય તે. [रः. એક જાતનું હરણ.
समूर (संगतौ संधिहीनत्वात् ऊरू यस्य पृषो०) पु०
समूरु (संगतौ ऊरू यस्य) पु० रुः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જુઓ.
समूरुक (समूरुः स्वार्थे कन्) पु० कः. समूर શબ્દ
समूल (सह मूलेन) त्रि० लः-ला-लं. મૂળસહિત.
समूलघात (समूलं हत्वा हन् णमुल्) अव्य० तं. મૂળસહિત હણીને, નિર્મૂલ કરીને.
'समूलघातमघ्नन्तः परान्नोद्यंति मानिनः'
शिशुपालवधम्.
समूह (सम् ऊह् घञ्) पु० हः. ૧ જમાવ, ઢગલો. ૨ ટોળું. ૩ જથ્થો. ૪ સારો તર્ક.
'वाक्यं पदसमूहः' तर्कसंग्रहः.
समूहत् (सम् ऊह् शतृ) त्रि० हन्-हंती-हत्. ૧ એકઠું કરતું. ૨ તર્ક કરતું.
समूहन (सम् ऊह् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ વાળી સાફ કરવું તે. ૨ તર્ક કરવો તે.
समूहनी (सम् ऊह् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. સાવરણી.
समूहिन् (सम् ऊह् णिनि) त्रि० ही-हिनी हि. ૧ સમૂહવાળું. ૨ સારા તર્કવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

समूह्य (सम् ऊह् ण्यत्) पु० ह्यः. १ यज्ञनो अग्नि. २ यज्ञना अग्निनो એક જાતનો સંસ્કાર.

समृद्ध (सम्यक् ऋद्धः) त्रि० द्धः-द्धा द्धं. १ अत्यंत संपत्तिवाळुं. २ अतिवृद्ध. [ઘણું વેગવાળું.

समृद्धवेग (समृद्धः वेगः यस्य) त्रि० गः-गा-गं.

समृद्धि (सम्यक् ऋद्धिः) स्त्री० द्धिः. १ अत्यंत संपत्ति. २ घणी वृद्धि.

'मधुसमृद्धिसमेधितया मेक्षया' शिशुपालवधम्.

समेत (सम् आ इण् क्त) त्रि० तः-ता-तं. संगत, समागत, युक्त. [धारेलुं.

समेधित (सम् एध् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. व-

समोदक (सह मोदकेन) त्रि० कः-का-कं. लाडुसहित, लाडुसाथे.

समोदक (समं तुल्यभागेन उदकं यत्र) क्ली० कं. जेमां अडधा भागे दहिं अने अडधा भागे पाणी होय छे એવી છાશ.

संप (सम् पत् ड) त्रि० पः-पा-पं. उतरतुं, पडतुं.

संपत्ति (सम् पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. १ संपत्ति, संपत. २ अत्यंत विभव. ३ विभूति.

'यौवनं धनसंपत्तिः प्रभुत्वमविवेकिता ।
एकैकमप्यनर्थाय किमु यत्र चतुष्टयम्' ॥
हितोपदेशः ॥

संपद् (सम् पद् क्विप्) स्त्री० त्-द्. १ संपत्ति, संपत. २ गुणोत्कर्ष. [हार.

संपद् (,,) पु० त्-द्. એક જાતનો

संपद (सम् पद् क) क्ली० दं. એક જાતનું ઉભું रहेवुं.

संपद्धर (सम् पद् धरच्) पु० रः. राजा.

संपन्न (सम् पद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ संपत्तिवाळुं. २ संपूर्ण. ३ युक्त. ४ साधित.

'रूपयौवनसंपन्ना विशालकुलसंभवाः ।
विद्याहीना न शोभन्ते निर्गन्धा इव किंशुकाः' ॥
हितोपदेशः ॥

संपराय (सम् परा इण् अच्) पु० यः. १ लडाइ, युद्ध. २ उत्तर अवस्था, पुनर्जन्म. ३ आप्त.

संपरायक (संपराय कन्) क्ली० कं. लडाइ, युद्ध.

सांपरायिक (संपरायाय आपदे हितं ठन्) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ. सांपरायिक.

संपर्क (सम् पृच् घञ्) पु० र्कः. १ संबंध. २ भिश्रण. ३ मैथुन, रति. [संबंधवाळुं.

संपर्किन् (सम पृच् घिनुण्) त्रि० र्की-र्किणी-र्कि.

संपश्यत् (सम दृश् शतृ) त्रि० श्यन्-श्यंती श्यत्. जोतुं.

संपा (सम्यक् अतर्कितं पतति पत् ड) स्त्री० पा. वीजणी. [नुं ઝાડ.

संपाक (सम्यक् पाको यस्मात्) पु० कः. गरमाळा-

संपाक (,,) त्रि० कः-का-कं. १ थोडुं. २ अेशरम. ३ तर्क करनार. ४ लंपट.

संपात (सम् पत् घञ्) पु० तः. १ पक्षीनी એક જાતની गति. २ सारी रीते पडवुं ते. ३ रेखासूत्रवगेरेनुं संपतन. [धनो मोटो भाई.

संपाति (सम् पत् णिच् इन्) पु० तिः. जटायु गी-

संपातिक (संपातिः स्वार्थे कन्) पु० कः. उपलो शब्द जुओ. [नो मोटो दीकरो.

संपातिक (संपातिरिव कायति कै क) पु० कः. गरु-

संपादक (सम् पद् ण्वुल्) त्रि० कः-दिका-कं संपादन करनार. [ते, हांसील करवुं ते.

संपादन (सम् पद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. मेळववुं

संपादित (सम् पद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. मेळवेलुं, हांसील करेलुं.

संपिष्ट (सम् पिष् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. पीसेलुं, दळेलुं.

संपीडन (सम् पीड् ल्युट्) क्ली० नं. १ पीडवुं ते, पीडा. २ दाबवुं ते. ३ चोळवुं ते. ४ भोकलवुं ते.

संपीडित (सम् पीड् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पीडेलुं. २ दाबेलुं, भसळेलुं. ३ चोळेलुं. ४ भोकसेलुं. [पिवुं ते.

संपीति (सम् पा क्तिन्) स्त्री० तिः. એકठा भणी

संपुट (सम् पुट् क) पु० टः. એક જાતનું ઝાડ, કુરચક વૃક્ષ. [टः-टा-टं. संपुट, णभेल.

संपुट (सम्यक् पुटमिव उभयपार्श्ववर्ति यस्य) त्रि०

'सफेनलालावृतवक्त्रसंपुटम्' ऋतुसंहारम्.

संपुटक (सम् पुट् अच् वुन्) पु० कः. ढांकेली पेटी.

संपूर्ण (सम् पूर् क्त) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ परिपूर्ण. २ अधुं, अभग्न. [पणुं.

संपूर्णता (संपूर्णस्य भावः तल्) स्त्री० ता. संपूर्ण-

संपूर्णत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

संपृक्त (सम् पृच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ मिश्रित. २ संबद्ध.

'वागर्थाविव संपृक्तौ वागर्थप्रतिपत्तये ।
जगतः पितरौ वन्दे पार्वतीपरमेश्वरौ' ॥
रघुवंशम् ॥

संप्रणयन (सम् प्र णी ल्युट्) क्ली० नं. १ એક જાતનું विधान. २ એક જાતનો संस्कार.

संप्रणीत (सम् प्र नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ आ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

णेलुं. २ लावेलुं. [नार. २ आणनार.
संप्रणेतृ (सम् प्र नी तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ दोर-
संप्रति (सम् प्रति) अव्य० ति. हाल, हमणां.
संप्रतिपत्ति (सम् प्रति पद् क्तिन्) स्त्री० त्तिः. १ कबूल करवुं ते. २ भणता आवडवुं ते.
संप्रतीक्षा (सम् प्रति ईक्ष् अङ् टाप्) स्त्री० क्षा. १ आशा राखवी ते. २ वाट जोवी ते.
संप्रतीति (सम् प्रति इण् क्तिन्) स्त्री० तिः. प्रीति, आणउ. [नार, दान करनार.
संप्रदातृ (सम् प्र दा तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. आप-
संप्रदान (सम् प्र दा ल्युट्) क्ली० नं. १ आपवुं-देवुं ते. २ दान. ३ व्याकरणप्रसिद्ध दानकर्मोद्देश्य कारक.
संप्रदाय (सम् प्र दा घञ्) पु० यः. १ गुरुपरंपरायी चाल्यो आवेलो उपदेश. २ गुरुपरंपरायी चाल्या आवेला उपदेशथी युक्त माणस.

'निर्माणकाये मामधिष्ठाय सर्वसंप्रदायद्योतक इति पातञ्जलाः' कुसुमा०

संप्रधारणा (सम् प्र धृ णिच् युच्) स्त्री० णा. कोइ वस्तुनी योग्यायोग्यता बाबत विचार करवो ते.
संप्रपद् (सम् प्र पद् अच्) पु० दः. भटकवुं ते, आश्रयवुं ते. [जुदा पडवुं ते.
संप्रयाण (सम् प्र या ल्युट्) क्ली० णं. १ जवुं ते. २
संप्रयोग (सम् प्र युज् घञ्) पु० गः. १ व्याजवगेरेनी लाभेच्छाथी धनवगेरेनी व्यवस्था करवी ते. २ संबंध. ३ मैथुन. ४ अन्वय. ५ वशीकरण.
संप्रयोगिन् (संप्रयोग इनि) पु० गी० १ व्यहुगर. २ वशीकरणवगेरेमां हुशियार. ३ रंडीबाज, छीनाणवो. ४ व्याजवगेरेना लाभमाटे धनवगेरेनी व्यवस्था करनार. ५ संबंध करनार.
संप्रवदन (सम् प्र वद् ल्युट्) क्ली० नं. १ बोलवुं ते. २ वातचीत.
संप्रश्न (सम्यक् प्रश्नः) पु० श्नः. सारो प्रश्न.
संप्रसन्न (सम् प्र सद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ बहु प्रसन्न. २ निर्मल चित्तवाळुं. ३ सुषुप्त.

'तद्यत्रैतत् सुप्तः समस्तः संप्रसन्नः स्वप्नं विजानाति' श्रुतिः.

संप्रसाद (सम् प्र सद् घञ्) पु० दः. १ सारी मेहेरबानी. २ योगशास्त्रप्रसिद्ध चित्तनुं निर्मलपणुं करवानो एक जातनो प्रयत्न. ३ सुषुप्ति.
संप्रसाधन (सम् प्र साध् ल्युट्) क्ली० नं. १ डगां, गुजरीवगेरे भूषण. २ भूषणक्रिया.
संप्रसारण (सम् प्र सृ णिच् ल्युट्) क्ली० णं. १ व्याकरणप्रसिद्ध यण् स्थाने थतो इक् संज्ञावाळो वर्ण. २ सारी रीते विस्तार करवो ते.

'इग् यणः संप्रसारणम्' पाणिनिसूत्रम्.

संप्रस्थान (सम् प्र स्था ल्युट्) क्ली० नं. मुसाफरीवगेरेमाटे नीकळवुं ते, प्रयाण.
संप्रस्थित (सम् प्र स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. मुसाफरीवगेरे माटे नीकळेलुं.
संप्रहार (सम् प्र हृ घञ्) पु० रः. १ मार मारवो ते. २ जवुं ते. ३ युद्ध, लडाइ. [हसवुं ते.
संप्रहास (सम् प्र हस् घञ्) पु० सः. सारी रीते
संप्राप्त (सम् प्र आप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. मेळवेलुं, पामेलुं, प्राप्त.
संप्राप्ति (सम् प्र आप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. १ मेळववुं ते, पामवुं ते. २ प्राप्ति. ३ वैद्यकप्रसिद्ध रोगनी एक जातनी उत्पत्ति.

'यथा दुष्टेन दोषेण यथा चानुविसर्पता ।
उत्पत्तिर्याऽऽमयस्यासौ सम्प्राप्तिर्जातिरागतिः' ॥
भावप्रकाशम् ॥

संप्रीत (सम्यक् प्रीतः) त्रि० तः-ता-तं. सारी रीते प्रसन्न थयलुं. [घणो खुशी.
संप्रीति (सम्यक् प्रीतिः) स्त्री० तिः. सारी प्रीति,
संप्रेक्षण (सम् प्र ईक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. १ जोवुं ते. २ विचारवुं ते. [थलुं. २ विचारेलुं.
संप्रेक्षित (सम् प्र ईक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ जो-
संप्रेष (सम् प्र इष् घञ्) पु० षः. १ हुकम करवो ते, फरमावबुं ते, फरमाश. २ मोकलवुं ते. ३ विधि. संप्रेष.
संप्रेषित (सम् प्र इष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मोकलेलुं. २ हुकम करेलुं, फरमावेलुं. [जुओ.
संप्रेष (सम् प्र इष् घञ्) पु० षः. संप्रेष शब्द
संप्रोक्षण (सम् प्र उक्ष् ल्युट्) क्ली० णं. जलवगेरे छांटवुं ते.
संप्रोक्षित (सम् प्र उक्ष् क्त) त्रि० तः-ता-तं. जळवगेरे छांटी जेनो संस्कार करेलो होय छे ते.
संप्लव (सम् प्लु अच्) पु० वः. १ जुदी जुदी दिशामां पडवुं ते. २ रेल.
संफाल (सम् फल् ण) पु० लः. धोरो. मेढो.
संफुल्ल (सम् फुल्ल् अच्) त्रि० ल्लः-ल्ला-ल्लं. विकास पामेलुं, खीलेलुं. संफुल्ल.
संब् (भ्वा० पर० सेट् संबति) जवुं. [देवुं.
संब (चुरा० उभय० सेट् संबयति-ते) जोडवुं, जोडो
संब (संब् अच्) क्ली० बं. १ जोडलाने बीजाना ने.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ડવું તે. ૨ પાણી.

संवद्ध (सम् बंध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ બાંધેલું. ૨ સંબંધવાળું. [બંધન.

संबद्ध (,,) क्ली० द्धं. સારી રીતનું

संबंध (सम् बंध् घञ्) पु० धः. १ સંજોગ. ૨ સંબંધ. ૩ સારી રીતનું બંધન. ૪ સમૃદ્ધિ, સંપત્તિ, વૈભવ. ૫ સગપણ. ૬ સંસર્ગ.

'संबंधस्त्रिविधः पुंसां विप्रेन्द्र जगतीतले ।
विद्याजो योनिजश्चैव प्रीतिजश्च प्रकीर्तितः ।
मैत्रं तु प्रीतिजं प्रोक्तं स सम्बन्धः सुदुर्लभः' ॥
ब्रह्मवैवर्तपुराणम् ॥

संबंध (सम्यक् बंधो यतः) त्रि० धः-धा-धं. १ યોગ્ય. ૨ વાજબી. ૩ હિતનું.

संबंधिन् (संबंध इनि) त्रि० धी-धिनी-धि. સંબંધવાળું. [જાતનું બૈાદ્ધનું વ્રત. ૩ સંશય.

संबर (सं॰ अरन्) क्ली० रं. ૧ એક જલ. ૨ એક

संबर (,,) पु० रः. ૧ તે નામનો એક દૈત્ય. ૨ સેતુ. ૩ એક જાતનું માછલું. ૪ તે નામનો એક પર્વત. ૫ એક જાતનો મૃગ. ૬ તે નામનો એક જૈન.

संवरारि (संवरस्य अरिः) पु० रिः કામદેવ.

संवरी (सं॰ अरन् ङीप्) स्त्री० री. ૧ વનસ્પતી ઉંદરકાની. ૨ વનસ્પતી સતાવળ શંબરી.

संवल (सं॰ कलच्) क्ली० लं. પાણી, જલ.

संवल (सम्यक् वलं यतः) पु० लः મુસાપરીના ખર્ચમાટે ઉપયોગી સામાન, પાથેય.

संवाकृत (सं॰ प्र क्त डाच्) त्रि० तः-ता-तं. શંવાકૃત શબ્દ જુઓ. [નો ભય.

संवाध (सम्यक् बाधा यत्र) पु० धः નરકના રસ્તા-

संवाध (सम् वाध् घञ्) पु० धः ૧ સંકટ. ૨ યોનિ. ૩ અન્યોન્ય સંઘર્ષ.

'स्तनसंवाधमुरो जघान च'
कुमारसंभवम्.

संवाधन (सम् वाध् ल्यु) पु० नः ૧ દ્વારપાળ. ૨ શૂલનો અગ્રભાગ. ૩ યોનિ.

संवाधन (सम् वाध् ल्युट्) क्ली० नं. ઘણી પીડા.

संबुद्ध (सम् बुध् क्त) पु० द्धः બુદ્ધાવતાર.

संबुद्धि (सम् बुध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः ૧ સંબોધન વિભક્તિ. ૨ સારો બોધ.

संबोध (सम् बुध् घञ्) पु० धः. ૧ બોધન. ૨ સારૂં જ્ઞાન. ૩ નાશ. ૪ ટેકવું તે. [સંબોધના.

संबोधन (सम् बुध् ल्युट्) क्ली० नं. સારૂં જ્ઞાન.

संबोधन (सम् बुध् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ સંબોધન વિભક્તિ. ૨ સારી રીતે જણાવવું તે.

'स्थितस्याभिमुखीभावमात्रं संबोधनं विदुः ।
प्राप्ताभिमुख्यः पुरुषः क्रियासु विनियुज्यते' ॥
व्याकरणम् ॥

संभली (सम्यक् भलते भल् अच् ङीप्) स्त्री० ली. દલાલ સ્ત્રી. શંભલી.

संभव (सम् भू अप्) पु० वः. ૧ હોવું તે, થવું તે. ૨ ઉત્પન્ન થવું તે, ઉત્પત્તિ. ૩ સંભવ, હેતુ, કારણ. ૪ સંકેત.

'अन्नाद्भवन्ति भूतानि पर्जन्यादन्नसंभवः ।
श्रीमद्भगवद्गीता.

संभव (सम् भू अच्) पु० वः. ૧ નાશ, અંત, મરણ. ૨ મિશ્રિત કરનારો.

संभव्य (सम् भू यत्) पु० व्यः. કોઠનું ઝાડ.

संभव्य (,,) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. સારી રીતે હોનાર.

संभार (सम् भृ घञ्) पु० रः. ૧ સામગ્રી, તૈયારી. ૨ સમૂહ. ૩ પરિપૂર્ણ કરવું તે. ૪ સંભૂતિ. ૫ હરકોઇ ચીજમાં જોઇતો સામાન.

संभार्य (सम् भृ ण्यत्) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. ભરણપોષણ કરવાલાયક.

संभावन (सम् भू णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ માનવું તે. ૨ વિચારવું તે. ૩ કીર્તિ. ૪ પ્રસિદ્ધપણું. ૫ યોગ્યતા. ૬ સત્તા. ૭ શક્યપણું. ૮ પૂજા. ૯ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ સંભાવના. ૧૦ સંકેત. સંભાવના.

संभावित (सम् भू णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ માનેલું. ૨ વિચારેલું. ૩ સંભવવાળું. ૪ સંમાન પામેલું, આબરૂદાર, યશસ્વી, કીર્તિવાળું.

'संभावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते'
श्रीमद्भगवद्गीता.

संभावितात्मन् (संभावित आत्मा यस्य) त्रि० त्मा-त्मा-त्म. અમીર સ્વભાવવાળું, ઉદાર પ્રકૃતિવાળું.

संभाषण (सम् भाष् ल्युट्) क्ली० णं. ૧ બોલવું તે, કહેવું તે. ૨ વાતચીત.

संभाषा (सं भाष् अ) स्त्री० षा. ૧ વાતચીત. ૨ ગુન્હામાં સંબંધ. ૩ કરાર. ૪ સલામ, વંદન. ૫ યુદ્ધનાદ.

संभिन्न (सम् भिद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ૧ ભેદેલું. ૨ ભેદવાળું. ૩ સારી રીતે વિકાસ પામેલું.

संभु (सम् भू डु) पु० भुः. ૧ પેદા કરનારો. ૨ માબાપ.

संभुग्न (सम्यक् भुग्नः) त्रि० ग्नः-ग्ना-ग्नं. વાંકું.

संभूत (सम् भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ થયલું, હો-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

यलुं. २ पेदा थयलुं. [भव. २ सत्ता.

संभूति (सम् भू क्तिन्) स्त्री० तिः. १ उत्पत्ति, सं-

संभूयकारिन् (संभूय करोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. એકઠા મળી કરનાર.

संभूयसमुत्थान (संभूय सम् उत् स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ કામકાજમાં એકઠાપણું. २ વેપારવગેરેમાં ભાગિયાપણું. [२ ભરણ કરેલું.

संभृत (सम् भृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પોષેલું.

संभृति (सम् भृ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ ભરણપોષણ. २ તૈયારી.

संभृत्य (सम् भृ क्यप्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. પોષવા-લાયક.

संभेद (सम् भिद् घञ्) पु० दः. १ નદીવગેરેનો સંગમ. २ સંગમ. ३ ભેદ. ४ ફૂટવું તે. ५ એક-३५५ણું.

'संभेदे नान्यतरवैयर्थ्यम्' मीमांसा.

संभोग (सम् भुज् घञ्) पु० गः. १ ભોગવવું તે, ઉપભોગ. २ સ્ત્રીનો સંભોગ. ३ હર્ષ, ખુશી. ४ એક જાતનું જૈનશાસન. ५ રંડીબાજ, છીનાળવો. ६ શૃંગાર રસની એક જાતની અવસ્થા.

'दर्शनस्पर्शनादीनि निषेवेते विलासिनौ ।
यत्रानुरक्तावन्योन्यं संभोगः स उदाहृतः' ॥

संभोगिन् (संभोग इनि) त्रि० गी-गिनी-गि. १ ભોગવનાર. २ ઉપભોગ કરનાર. ३ છીનાળવું.

संभोजन (सम् भुज् ल्युट्) क्ली० नं. १ સારી રીતે જમવું તે. २ સાથે ભોજન.

संभ्रम (सम् भ्रम् अच्) पु० मः. १ ઉતાવળ. २ ભય-વગેરેથી પેદા થયલો વેગ. ३ ત્વરાથી પેદા થય-લો ભય. ४ આદર. ५ અતિશય ભ્રમ. ६ સૂત્ર.

'चौरैरुपप्लुते ग्रामे संभ्रमे चाग्निकारिते'
मनुस्मृतिः.

संभ्रांत (सम् भ्रम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ભ્રાંતિ પા-મેલું.

संमत (सम् मन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ માનેલું. २ કબૂલ કરેલું. ३ પસંદ કરેલું. ४ સંમાન કરેલું. [२ અભિલાષ. ३ આત્મજ્ઞાન.

संमति (सम् मन् क्तिन्) स्त्री० तिः. १ અનુમતિ.

'कथमिव तव संमतिर्भवित्रा सममृतुभिर्मुनिनावधीरितस्य' किरातार्जुनीयम्.

संमद (सम् मद् क) पु० दः. હર્ષ, આનંદ.

संमद (सम् मद् अच्) त्रि० द-दा-दं. હર્ષવાળું, આનંદવાળું, ખુશ. [२ યુદ્ધ, લડાઈ.

संमर्द (सम् मृद् घञ्) पु० र्दः. १ અન્યોન્ય સંઘર્ષ.

संमर्दिन् (संमर्द इनि) त्रि० र्दी-र्दिनी-र्दि. અન્યોન્ય સંઘર્ષવાળું. [पु० रः. સદ્‌ગુણી સ્ત્રીનો પુત્ર.

संमातुर (समीच्याः सत्या अपत्यं पुमान् अण् उत्)

संमाद (सम् मद् घञ्) पु० दः. આદ, ઉન્માદ.

संमान (सम् मन् घञ्) पु० नः. આદર, માન, પૂજા. [જણી.

संमान (सम् मा ल्युट्) क्ली० नं. માપવું તે, મા-

संमानन (सम् मन् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. પૂજા, આદર. [જોવું, આદર કરેલું.

संमानित (सम् मन् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. पू-

संमान्य (सम् मन् ण्यत्) त्रि० न्यः-न्या-न्यं પૂજ્ય, માન્ય.

संमार्जक (सम् मृज् ण्वुल्) पु० कः. વાળનારો.

संमार्जन (सम् मृज् ल्युट्) क्ली० नं. १ વાળવું તે. २ સાફ કરવું તે. [२णी.

संमार्जनी (सम् मृज् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. સાવ-

संमित (सम् मा क्त) त्रि० तः-ता-तं. સરખું, તુલ્ય માપવાળું. २ માપેલું, મોજેલું

संमितता (संमितस्य भावः तल्) स्त्री० ता. તુલ્ય-તા, સમાનતા, સામ્ય.

'कान्तासंमिततयोपदेशयुजे' काव्यप्रकाशः.

संमिश्र (सम्यक् मिश्रं) त्रि० श्रः-श्रा-श्रं. મિશ્ર, મિશ્રિત.

संमुख (संगतं मुखं येन) त्रि० खः-खा-खं. મોંસામું.

संमुखिन् (संमुख इनि) पु० खी. કાચ, આરસી.

संमुखीन (संमुख ख) त्रि० नः-ना-नं. મોંસામું.

संमुग्ध (सम् मुह् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. १ સં-મોહ પામેલું. २ ગભરાયલું.

संमूढ (सम् मुह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ બેવકૂફ. २ ગભરાયલું. ३ મૂઢ. [મૂઢ મનવાળું.

संमूढचेतस् (संमूढं चेतो यस्य) त्रि० ताः-ता-तः.

संमूर्च्छज (संमूर्च्छात् जायते जन् ड) क्ली० जं. ઘાસ, તૃણવગેરે.

संमूर्च्छन (सम् मूर्च्छ् ल्युट्) क्ली० नं. १ ઘણો વિસ્તાર. २ ઉંચાઈ. ३ મોહ. ४ મૂર્ચ્છા આવવી તે.

संमूर्च्छनोद्भव (समूर्च्छनादुद्भवति उत् भू अच्) पु० वः. માછલું.

संमृष्ट (सम् मृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ સાફ કરે-લું. २ વાળેલું. ३ કીડી, માખીવગેરે કાઢી નાંખી શુદ્ધ કરેલું અન્નવગેરે.

संमोद (सम् मुद् घञ्) पु० दः. હર્ષ, પ્રીતિ.

संमोह (सम् मुह् घञ्) पु० हः. १ મોહ. २ બેવકૂ-ફાઈ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'क्रोधाद् भवति संमोहः संमोहात् स्मृतिविभ्रमः ।
स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति' ॥
श्रीमद्भगवद्गीता ॥

संमोहित (सम् मुह् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. भोह પમાડેલું.

सम्यञ्च् (सम् अंच् क्विप्) अव्य० क्.ग्. १ सारी रीते, રૂડી રીતે, ઠીક. २ सुंदर रीते. ३ योग्य रीते, न्यायपूर्वक, व्याजभीपणे. ४ भिन्नपणे. ५ साथे. ६ બધું, તદન.

सम्यच् (,, , क्लीं० क्. सायुं वाक्य.

सम्यच् ( ) त्रि० म्यङ्-मीची-म्यक्. १ साई. २ રૂડું. ३ ઠીક. ४ सुंदर. ५ वाजभी. ६ संगत. [भूमिनो राजा.

सम्राज् (सम्यक् राजते राज् क्विप्) पुं० ट्-ड्. सर्व

'सम्राट् समाराधनतत्परोऽभूत्'
रघुवंशम्.

सयत्न (यत्ने सह वर्त्तमानः) त्रि० त्नः-त्ना-त्नं. १ મેહેનતु, पुरुषार्थी. २ यत्नसहित.

सयोनि (समाना योनिर्यस्य) त्रि० निः-निः-नि. समान उदरथी उत्पन्न थयलुं.

सयोनि (समाना योनिर्यस्य) पुं० निः १ એક ભાબાપથી उत्पन्न थयेलो भाई. २ सुडी.

सर (सृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ सारक शब्द જુओ. २ भेदक शब्द જુओ.

सर (,,) क्लीं० रं. १ सरोवर. २ पाणी. ३ દહિંની तर. ४ भाभण. ५ लवण. ६ बाण. ७ જવું તે. ८ भेदन.

सरक (सृ वुन्) त्रि० कः-का-कं. જનાર.

सरक (,,) पुं० क्लीं० कः-कं. १ मध पिवानुं એક જાતનું पात्र. २ मध. ३ शेલડીનું मध. ४ शेલડીનું मध पिवानुं એક જાતનું पात्र. ५ ખંડित थयाविनानी भागनी ओળ.

सरक (सर कन्) क्लीं० कं. सरोवर.

सरघा (सरं हंति हन् ड) स्त्री० घा. मधभाभी.

सरंग (सृ अंगच्) पुं० गः. १ पक्षी. २ चार पगवाणुं જંतु.

सरज (सरज्जायते जन् ड) क्लीं० जं. भाभण.

सरजस् (रजसा सह वर्त्तमानः) त्रि० जाः-जाः-जः. રજવાળું. [વવાણી स्त्री.

सरजस् (रजसा सह वर्त्तमाना) स्त्री० जाः. अटકા-

सरट् (सृ अटि) पुं० ट्. १ पवन. २ मेघ. ३ मधभाभी. ४ કાકીડો.

सरट (सृ अटन्) पुं० टः. કાકીડો.

'वल्लयाः प्रपाते च फलं सरटस्य प्ररोहणे ।
शीर्षे राजश्रियोऽवाप्तिर्भाले चैश्वर्यमेव च' ॥
दिवाकरः ॥

सरटि (सृ अटिन्) पुं० टिः. १ पवन. २ मेघ.

सरटु (सृ अटु) पुं० टुः. કાકીડો.

सरण (सृ ल्युट्) क्लीं० णं. १ જવું તે, गमन. २ लोढानो मेल. [એક જાતનો વેલો.

सरणा (सृ ल्युट् टाप्) स्त्री० णिः. १ नसोतर. २

सरणि (सृ अनि) स्त्री० णा. १ रस्तो. २ पंक्ति. ३ प्रसारणी. ४ नसोतर.

'अयशःसरणिसंमार्जनजागरूकाः'
रामायणचम्पूः.

सरणी (सृ अनि ङीप्) स्त्री० णी. ઉપલો शब्द જુओ.

सरंड (सृ अंडच्) पुं० डः. १ पक्षी. २ કાકીડો. ३ धूतारो, ઠગારો. ४ आशक. ५ એક જાતનું भूषण.

सरण्यु (सृ अन्यु) पुं० ण्युः. १ वायु. २ मेघ. ३ अग्नि. ४ वसंत. ५ जल, पाणी. ६ चित्रानुं ઝાડ. [गति करतुं.

सरत् (सृ शतृ) त्रि० रन्-रंती-रत्. જતું, चालतुं,

सरत् (,,) क्लीं० त्. सूत्र.

सरन्ति ( ) पुं० न्तिः. रन्ति शब्द જુओ. [પદ્મનું पांदडुं.

सरपत्रिका (सरपत्र ठन्) स्त्री० का. १ पद्म. २

सरभस (सर रभसेन) त्रि० सः-सा-सं. त्वरावाणुं, वेगवाणुं, उतावळुं. [જલ્દીथी.

सरभस (,,) अव्य० सं. उतावळथी,

सरमा (सह रमते रम् अच्) स्त्री० मा. १ कुतरी. २ देवनी कुतरी. ३ विभीषणनी पत्नी.

'गोलांगूलश्वकोरश्च श्येनापत्यं तथैव च ।
अपत्यं सरमायाश्च गणो वै भ्रमरादयः' ॥
वह्निपुराणम् ॥

सरयु (सृ अयु) पुं० युः. पवन, वा. [सरयू.

सरयु (,,) स्त्री० युः. सरજु नदी.

सरल (सृ अलच्) पुं० लः. १ એક જાતना देवदार-नुं ઝાડ. २ એક જાતનો धूपકાष्ट.

सरल (,,) त्रि० लः-ला-लं. १ सीधुं, सरल. २ उदार. [मांथी नीકળતो गुंदर.

सरलद्रव (सरलोत्थितो द्रवः) पुं० वः. सरल वृक्ष-

सरला (सृ अलच् टाप्) स्त्री० ला. त्रिपुटा शब्द જુओ. [श्रीवेष्ट नामनुं એક गन्धद्रव्य.

सरलांग (सरलो वृक्षोऽगं साधनं यस्य) पुं० गः.

सरस् (सृ असुन्) क्लीं० रः. १ जल, पाणी. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सरोवर. [पाणु, भीनुं.

सरस (रसेन सह वर्त्तमानः) त्रि० सः-सा-सं. रस-

सरस (,, वर्त्तमानं) क्ली० सं. सरोवर.

सरसंप्रत (सरमिव निर्यासं संप्रतनोति सम् प्र तन् ड) क्ली० तं. એક જાતનું ઝાડ. [सोतर.

सरसा (रसेन सह वर्त्तमाना) स्त्री० सा. धोળું न-

सरसिज (सरसि जायते जन् ड) क्ली० जं. કમલ.

' सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं
मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति '

शाकुन्तलम्.

सरसिज (,,) पु० जः. सारस પક્ષી.

सरसी (सृ असुन् ङीष्) स्त्री० सी. सरोवर.

सरसीक (सरस्यां कायति कै क) पु० कः. सारस-પક્ષી.

सरसीरुह (सरस्यां रोहति रुह् क) क्ली० हं. કમલ.

सरसीरुह (,,) पु० हः. सारसપક્ષી.

सरस्तीर (सरस्तीरं) क्ली० रं. સરોવરનો કાંઠો.

सरस्वत् (सरस् मतुप्) त्रि० स्वान्-स्वती-स्वत्. રસિક. [२ नद. ३ सरोवर.

सरस्वत् (,,) पु० स्वान्. १ हरिवो.

सरस्वती (सरस् मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. १ नदी. २ सरस्वती नदी. ३ वाणी. ४ शारदा. ५ गाय. ६ स्त्रीरत्न. ७ दुर्गा. ८ બ્રાહ્મી શક્તિ. ९ सोमवल्ली. १० જ્યોતિષ્મતીનો વેલો. ११ તે નામની એક બુદ્ધશક્તિ.

' सराः सरणशीलत्वाद् गेयाख्ये सप्त कीर्तिताः ।
अतिप्रापणदाने वा तेन देवी सरस्वती ' ॥

देवीपुराणम् ॥

सरा (सृ अच् टाप्) स्त्री० रा. १ પાણીનો વેગ. २ પ્રસારણી.

सराव (सर अव् अण्) पु० वः. રામપાતર, શકોરું.

सारि (सृ इन्) पु० स्त्री० रिः रिः. પાણીનો વેગ.

सारिका (सृ वुन् टाप्) स्त्री० का. હિંગુપત્રી.

सारिका (सृ ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. જનારી સ્ત્રી.

सरित् (सृ इति) स्त्री० त्-द्. १ नदी. २ सूत्र. ३ दुर्गा. [तांनाथ.

सरितांपति (सरितां पतिः) पु० तिः. समुद्र. सरि-

सरित्पति (सरितां पतिः) पु० तिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. सरिन्नाथ.

सरित्वत् (सरित् मतुप्) पु० त्वान्. समुद्र.

सरित्सुत (सरितः गंगायाः सुतः) पु० तः. ભીષ્મ, गांगेय.

सरिद्वरा (सरित्सु वरा) स्त्री० रा. ગંગાનદી.

सरिन्मुख (सरितः मुखं) क्ली० खं. નદીનું મુખ.

सरिमन् (सृ इमनिन्) पु० मा. १ જવું તે. २ પવન.

सरिल (सृ इलच्) क्ली० लं. પાણી, જલ.

सरिसप (सर्पण पृषो०) पु० पः. सरसव.

सरी (सृ इन् ङीप्) स्त्री० री. પાણીનો વેગ.

सरीसृप (वक्रं सर्पति सृप् यङ् लुक् अच्) पु० पः. १ सर्प. २ વીંછીવગેરે. ३ मीन, वृश्चिक, अने कर्कराशि.

' मृगपतिवशे तिष्ठन्त्येते विहाय सरीसृपान् '

ज्योतिस्तत्त्वम्.

सरु (सृ उन्) पु० रुः. તલવારવગેરેની મુઠ.

सरु (,,) त्रि० रुः-रुः-रु. १ पातळुं. २ नानुं. ३ બારીક. [३५वाणुं. २ सरखुं.

सरूप (समानं रूपं यस्य) त्रि० पः-पा-पं. १ समान

सरूपता (सरूपस्य भावः तल्) स्त्री० ता. समान ३-५वाणापणुं. [જુઓ. सारूप्य.

सरूपत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

सरोग (रोगेण सह वर्तमानः) त्रि० गः-गा-गं. બીमार, दर्दी, रोगवाणुं, रोगी.

सरोज (सरसि जायते जन् ड) क्ली० जं. કમલ.

सरोज (,,) पु० जः. सारसપક્ષી.

सरोज (,,) त्रि० जः-जा-जं. १ सरोवरमां पेदा थनार. २ पाणीमां पेदा थनार.

सरोजन्यन् (सरसि जन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सरोजन्मन् (,,) क्ली० न्म. કમલ.

सरोजन्मन् (,,) पु० न्मा. सारसપક્ષી.

सरोजिन् (सरोजं विष्णुनाभिपद्मं उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्य सरोज इनि) पु० जी. બ્રહ્મા.

सरोजिनी (सरोज इनि ङीप्) स्त्री० नी. १ કમલનો સમૂહ. २ કમલની વેલ.

सरोसत्व (सरे उत्सवो यस्य) पु० वः. सारसपક્ષી.

सरोरुह् (सरसि रोहति रुह् क्विप्) क्ली० ट्-ड्. કમલ.

सरोरुह (सरसि रोहति रुह् क) क्ली० हं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બ્રહ્મા.

सरोरुहासन (सरोरुहं आसनं यस्य) पु० नः

सरोवर (सरोभिर्जलैर्व्रियतेऽसौ वृ अप्) क्ली० रं. १ सरोवर. २ તળાવ.

सरोष (रोषेण सह वर्तमानः) त्रि० षः-षा-षं. क्रोधવાળું, ગુસ્સાસહિત, ગુસ્સે થયલું. [पति.

सर्क (सृ क) पु० कः १ वायु. २ मन. ३ प्रज्ञ-

सर्ग (सृज् घञ्) पु० र्गः १ स्वભાવ. २ સૃષ્ટિ. ३

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

निश्चय. ४ काव्यवगेरेनो परिच्छेद. ५ विनिर्मोह. ६ मोक्ष. ७ उत्साह. ८ कथुलत. ९ मंजुरी.

'अस्याः सर्गविधौ प्रजापतिरभूच्चन्द्रो नु कान्तिप्रदः' विक्रमोर्वशीयम्.

सर्गबंध (सर्गैर्बंधः बंध घञ्) पु० धः महाकाव्य.

'सर्गबन्धो महाकाव्यं तत्रैको नायकः सुरः।
सद्वंशः क्षत्रियो वापि धीरोदात्तगुणान्वितः' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

सर्ज् (भ्वा० पर० सेट् सर्जति) मेणवयुं.

सर्ज (सृज् अच्) पु० र्जः १ सालवृक्ष. २ सालवृक्षनो रस.

सर्जक (सृज् ण्वुल्) पु कः. उपलो शब्द जुओ.

सर्जगंधा (सर्जस्येव गंधो यस्याः) स्त्री० धा. राळनो.

सर्जन (सृज् ल्युट्) क्ली० नं. १ सर्जवुं ते. २ छोडी देवुं ते. ३ सैन्यनो पुढनो भाग.

सर्जमणि (सर्जस्य सालवृक्षस्य मणिरिव) पु० णिः. सालवृक्षनो रस. [जुओ.

सर्जरस (सर्जस्य रसः) पु० सः उपलो शब्द

सर्जि (सृज् इनि) स्त्री० र्जिः १ ते नामनी एक नदी. २ साजीखार. [सर्जिकाक्षार, सर्जिक्षार.

सर्जिका (सृज् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. साजीखार.

'सर्जिकाल्पगुणा तस्माद्विशेषाद् गुल्मशूलहृत्।
सवार्चिका सार्जिकावद् बोद्धव्या गुणतो जनैः' ॥
भावप्रकाशः ॥

सर्जी (सृज् इनि ङीप्) स्त्री० र्जी. सर्जि शब्द जुओ.

सर्जु (सृज् उन्) पु० र्जुः वेपारी.

सर्जू (,,) स्त्री० र्जूः १ वीजणी. २ अभिसार शब्द जुओ. [जुओ.

सर्ज्य (सर्जस्येदं यत्) पु० र्ज्यः सर्जरस शब्द

सर्प (सृप् अच्) पु० र्पः १ नागकेशर. २ साप. ३ अश्लेषा नक्षत्र.

सर्प (सृप् घञ्) पु० र्पः जवुं ते, गमन.

सर्पकंकाली (सर्पकंकाल ङीष्) स्त्री० ली. एक जातनो वेलो. [सवुं ते.

सर्पण (सृप् ल्युट्) क्ली० णं. १ जवुं ते. २ ख-

सर्पत् (सृप् शतृ) त्रि० र्पन्-र्पती-र्पत्. १ जतुं. २ खसतुं.

सर्पतृण (सर्पः तृणमिव यस्य) पु० णः. नोळियो.

सर्पदंष्ट्र (सर्पस्य दंष्ट्रेव पुष्पं यस्य) पु० ष्ट्रः. एक जातनुं झाड, नागदंती वृक्ष.

सर्पदंष्ट्रा (सर्पस्य दंष्ट्रा) स्त्री० ष्ट्रा. सापनी दाढ.

सर्पदंष्ट्रिका (सर्प दंष्ट्रा ठन्) स्त्री० का. वनस्पति अजशृंगी.

सर्पदंडी (सर्प तद्विषं दण्डयति दण्ड् अण्) स्त्री० गोरक्षी वृक्ष. [स्त्री० न्ती. नागदंती वृक्ष.

सर्पदन्ती (सर्पस्य दन्त इव पुष्पमस्त्यस्याः अच्)

सर्पदमनी (सर्पान् दमयति अनया दम् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. वनस्पति वंध्याकर्कोटी.

सर्पनामा (सर्पस्य नामात्र वाचकशब्दे) स्त्री० मा. सर्पकंकालीनो एक भेद.

सर्पपुष्पी (सर्प सर्पदन्त इव पुष्पमस्त्यस्याः) स्त्री० ष्पी. वनस्पति नागदंती.

सर्पफणज (सर्पस्य फणे जायते जन् ड) पु० जः. सापनी फणउपरनो मणि.

सर्पभुज् (सर्प भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. १ मोर. २ गरुड. [जुओ.

सर्पमणि (सर्पस्य मणिः) पु० णिः. सर्पफणज शब्द

सर्पराज (सर्पाणां राजा टच्) पु० जः. वासुकि नाग.

सर्पलता (सर्प इव लता) स्त्री० ता. तांबूलनो वेलो.

सर्पसत्र (सर्पनाशार्थं सत्रं) क्ली० त्रं. सघळा सर्पना नाशमाटे करेलो यज्ञ. [राजा.

सर्पसात्रिन् ( ) पु० त्री. जनमेजय

सर्पसहा (सर्प सहते सह् अच्) स्त्री० हा. सर्पकंकाली शब्द जुओ. [नोळियो ३ गरुड.

सर्पहन् (सर्प हंति हन् क्विप्) पु० हा. १ मोर. २

सर्पाख्य (सर्पस्य आख्या आख्या मस्य) पु० ख्यः १ नागकेशर. २ माहिपकंद.

सर्पाराति (सर्पस्य अरातिः) पु० तिः १ नोळियो. २ गरुड. सर्पारि, सर्पशत्रु, सर्परिपु. [झाड.

सर्पावास (सर्पाणामावासो यत्र) पु० सः सुखडतुं

सर्पावास (सर्पस्य आवासः) पु० सः सर्पनुं रहेठाण.

सर्पाशन (सर्पानश्नाति अश् ल्यु) पु० नः १ मोर. २ गरुड.

सर्पिणी (सर्प णिनि ङीप्) स्त्री० णी. सापण.

सर्पिन् (सर्प णिनि) त्रि० र्पी-र्पिणी-र्पि. जनार.

सर्पिस् (सर्प इसि) क्ली० र्पिः घी.

सर्पी (सर्प ङीष्) स्त्री० र्पी. सापण. [सुखड.

सर्पीष्ट (सर्पीणां भुजगीनामिष्टं) क्ली० ष्टं. चंदन,

सर्पेष्ट (सर्पाणामिष्टं) क्ली ष्टं. उपलो शब्द जुओ.

सर्पेष्ट (,,) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. सापने प्रिय.

सर्व् (भ्वा० पर० सेट् सर्वति) जवुं.

सर्व (सृ व) पु० र्वः. १ शिव. २ विष्णु.

'असतश्च सतश्चैव सर्वस्य प्रभवाप्ययौ।
सर्वस्य सर्वदा ज्ञानात् सर्वमेतं प्रचक्षते' ॥
विष्णुसहस्र० ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सर्व (सर्व् अच्) त्रि० र्वः-र्वा-र्वं. १ संपूर्ण. २ सधळुं, सर्व. [सधळुं ખમનાર.

सर्वंसह (सर्वं सहते सह् खच् मुम्) त्रि० हः-ह्वा-हं.

सर्वंसहा (,, टाप्) स्त्री० हा. पृथ्वी.

सर्वक (सर्व कन्) त्रि० कः-का-कं. १ संपूर्ण. २ सधळुं, सर्व. [२ परमेश्वर.

सर्वकर्तृ (सर्वं करोति कृ तृच्) पु० र्ता. १ ब्रह्मा. २

सर्वकर्मन् (सर्वं कर्म) क्ली. र्मं. सधळुं કામ.

सर्वकर्मीण (सर्वकर्मभ्योऽलं ख) त्रि० णः-णा-णं. सर्व કામ કરવાને સમર્થ.

'संग्रामे सर्वकर्मीणौ' भट्टिकाव्यम्

सर्वकाल (सर्वः कालः) पु० लः. સધળો કાળ.

सर्वकालीन (सर्वकाल ख) त्रि० नः-ना-नं. ત્રણે કાળમાં હોનાર.

सर्वकेशिन् (सर्वकेश इनि) पु० शी. નટ, નટવો.

सर्वग (सर्वं गच्छति गम् ड) क्ली० गं. પાણી, જલ.

सर्वग (,,) पु० गः. १ शिव. २ आत्मा. ३ परमेश्वर. [नार.

सर्वग (,,) त्रि० गः-गा-गं. સધળે જનાર.

सर्वगन्ध (सर्वं गन्धा अत्र) क्ली. न्धं. अन्धद्रव्यो-नुं એક જાતનું મિશ્રણ..

सर्वगन्ध (सर्वान् गन्धयति हिनस्ति संहारकाले, सर्वगन्धा उत्पाद्यतया सन्त्यस्य वा) पु० न्धः. परमेश्वर.

सर्वगा (,,)स्त्री० गा. प्रियंगु.

सर्वग्रंथि (सर्वत्र ग्रंथिरिवात्र) पु० थिः. પીપળીમૂલ.

सर्वग्रंथिक (,, कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सर्वंकष (सर्वं कषति कष् खच् मुम्) पु० षः. પાળી.

सर्वंकष (,,) त्रि० षः-षा-षं. સધળે ફેલાતું.

सर्वजगत् (सर्वं जगत्) क्ली० त्. સધળું જગત્.

सर्वजनीन (सर्वजनेषु विदितः सख) त्रि० नः-ना-नं. બધા લોકમાં પ્રખ્યાત. [જિતનાર.

सर्वजित् (सर्वं जयति जि क्विप्) त्रि० त्-द्. સધળું

सर्वज्ञ (सर्वं जानाति ज्ञा क) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. સધળું જાણનાર. [३ परमेश्वर.

सर्वज्ञ (,,) पु० ज्ञः. १ शिव. २ બુદ્ધ.

सर्वज्ञता (सर्वज्ञस्य भावः तल्) स्त्री० ता. सर्वज्ञपणुं. [જુઓ.

सर्वज्ञत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

सर्वज्ञा (सर्वं जानाति ज्ञा क टाप्) स्त्री० ज्ञा. દુર્ગા.

सर्वतःशुभा (सर्वतः शुभं यस्याः) स्त्री० भा. प्रियंगुनुं ઝાડ.

सर्वतस् (सर्व तसिल्) अव्य० तः. સધળે, બધે, બધી દિશામાં, ચોમેર, ચોતરફ.

सर्वतापन (सर्वं तापयति) पु० नः. કામદેવ.

सर्वतिक्ता (सर्वतः तिक्ता) स्त्री० क्ता. કાકમાચી.

सर्वतेजस् (सर्वं तेजः) क्ली० जः. સધળું તેજ.

सर्वतोभद्र (सर्वतो भद्राणि यस्य) पु० क्ली० द्रः-द्रं. १ ચારે તરફ દ્વારવાળું એક જાતનું ઘર. २ प्रतिष्ठामां પૂજ્ય દેવતાઓનું એક જાતનું મંડલ. ३ એક જાતનું ચિત્રકાવ્ય.

सर्वतोभद्र (सर्वतो भद्रमस्मात्) पु० द्रः. १ લીંબડાનું ઝાડ. २ વિષ્ણુનો એક રથ.

सर्वतोभद्रमण्डल (सर्वतोभद्रनामकं मडलं) क्ली० लं. प्रतिष्ठामां પૂજ્ય દેવતાઓનું એક જાતનું મંડલ. [२ वनस्पति ગાંભારી.

सर्वतोभद्रा (सर्वतो भद्रमस्याः) स्त्री० द्रा. १ નટી.

सर्वतोमुख (सर्वतो मुखमस्य) पु० खः. १ शिव. २ બ્રહ્મા. ३ परमेश्वर. ४ आत्मा. ५ स्वर्ग. ६ अग्नि. ७ ચિત્રાનું ઝાડ.

'सर्वतः पाणिपादान्तः सर्वतोऽक्षिशिरोमुखः ।
विश्वरूपो महानग्निः प्रणीतः सर्वकर्मसु' ॥

सर्वतोमुख (,,) क्ली० खं. १ પાણી. २ આકાશ. [ધળે કાળે. ३ સધળી દિશામાં.

सर्वत्र (सर्व त्रल्) क्ली० त्र. १ સધળે ઠેકાણે. २ स-

सर्वत्रग (सर्वत्र गच्छति गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. સધળે ઠેકાણે જનાર. सर्वत्रगामिन्. [पवन.

सर्वत्रग (,,) पु० गः. વાયુ,

सर्वथा (सर्व् थाल्) अव्य० था. સર્વ રીતે, સધળે પ્રકારે. [દુષ્યંતનો પુત્ર ભરત રાજા.

सर्वदम (सर्वान् दमयति दम् णिच् अण्) पु० मः.

सर्वदमन (सर्वान् दमयति दम् णिच् ल्यु) पु० नः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [બુદ્ધ. २ परमेश्वर.

सर्वदर्शिन् (सर्वं पश्यति दृश् णिनि) पु० र्शी. १

सर्वदर्शिन् (,,) त्रि० र्शी-र्शिनी-र्शि. સધળું જોનાર. [સર્વ કાળમાં.

सर्वदा (सर्वस्मिन् काले दाच्) अव्य० दा. હમેશ,

सर्वदुःखक्षय (सर्वेषां दुःखानां क्षयः) पु० यः. મોક્ષ.

सर्वदेवमुख (सर्वेषां देवानां मुखं यत्र) पु० खः. અગ્નિ. [ડ્રાચી-ક્-ગ્. બધાને પૂજનાર.

सर्वद्यङ्च् (सर्वमंचति पूजयति अंच् क्विप्) त्रि०

सर्वधुरावह (सर्वधुरां वहति वह् अच्) पु० हः. આખી ધોંસરી ઉપાડનારો બલદ.

सर्वधुरीण (सर्व धुरां वहति ख) पु० णः. સધળો

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ભાર ઉપાડનાર બલદવગેરે. [નામપણું.
सर्वनामता (सर्वनाम्नो भावः तल्) स्त्री० ता. सर्व-
सर्वनामत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सर्वनामन् (सर्वेषां नाम वाचकं) क्ली० म. सर्वनाम.
सर्वनाश (सर्वेषां नाशः) पु० शः. સઘળાનો નાશ.
सर्वपा ( ) स्त्री० पा. બલિ રાક્ષસની પત્ની.
सर्वपूर्णत्व (सर्वैः पूर्णत्वं) क्ली० त्वं. સામગ્રી, તૈયારી.
सर्वप्रहरणायुध (सर्वेषां प्रहरणानि सर्वाणि वा प्रहरणानि आयुधान्यस्य) पु० धः. વિષ્ણુ.
सर्वप्रिय (सर्वेषां प्रियं) त्रि० यः-या-यं. સઘળાને વહાલું. [ખાનાર.
सर्वभक्ष (सर्वं भक्षयति) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. સઘળું
सर्वभक्ष (,,) पु० क्षः. १ અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ.
सर्वभक्षा (सर्वं भक्षयति भक्ष् अण्) स्त्री० क्षा. બકરી. [સઘળું ખાનાર.
सर्वभक्ष्य (सर्वं भक्ष्यं यस्य) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं.
सर्वभृत् (सर्वं बिभर्ति भृ क्विप्) त्रि० त्-द्. १ સઘળાનું પોષણ કરનાર. २ સઘળાને ધારણ કરનાર.
सर्वभोगिन् (सर्वं भुंक्ते) त्रि० गी-गिनी-गि. સર્વને ભોગવનાર.
सर्वमंगला (सर्वाणि मंगलान्यस्याः) स्त्री० ला. દુર્ગા.
' सर्वाणि हृदयस्थानि मंगलानि शुभानि च ।
ददाति चेप्सितांल्लोके सा तेन सर्वमंगला ' ॥
देवीपुराणम् ॥
सर्वमय (सार्वात्मकः मयट्) पु० यः. પરમેશ્વર.
सर्वमय (,,) त्रि० यः-यी-यं. સર્વાત્મક.
सर्वमही (सर्वा मही) स्त्री० ही. સઘળી પૃથ્વી.
सर्वमूल्य (सर्वस्य मूल्यम) क्ली० ल्यं. કોડી.
सर्वमूषक (सर्वं मुष्णात मुष् वुन्) पु० कः. કાળો, સભય. [જુઓ.
सर्वरस (सर्वो रसमयः) पु० सः. સર્જરસ શબ્દ
सर्वरस (सर्वो रसो यस्मात् यस्मिन् वा) पु० सः. १ પંડિત. २ વીણાવગેરે વાદ્ય.
सर्वरस (सर्वो रसः) पु० सः. લવણ રસ.
सर्वरस (सर्वाणि रसयति रस् अण्) पु० सः. પરમેશ્વર. [ણરસ.
सर्वरसोत्तम (सर्वेषु रसेषु उत्तमः) पु० मः. લવ-
सर्वरात्र (सर्वा रात्रिः अच्) पु० त्रः. સઘળી રાત.
सर्वरी (सर्व वनिप् ङीप्) स्त्री० री. રાત્રિ, રાત.
सर्वरीकर (सर्वर्यां करा यस्य) पु० रः. १ ચંદ્ર. २ કપૂર. [વર્ષ, સાલ.
सर्वर्तुपरिवर्त्त (सर्वर्तूनां परिवर्त्तो यत्र) पु० त्तः.
सर्वला (सर्व लाति ला क) स्त्री० ला એક જાતનું અસ્ત્ર. [પાખંડી.
सर्वलिंगिन् (सर्वेषां लिंगानि संत्यस्य इनि) पु० गी.
सर्वली (सर्व लाति ला क ङीप्) स्त्री० ली. સર્વલા શબ્દ જુઓ.
सर्वलोक (सर्वो लोकः) पु० कः. આખું વિશ્વ.
सर्वलोह (सर्वः लोहमयोऽवयवो यस्य) पु० हः. લોઢાનું બાણ. [ગાંભારી.
सर्ववर्णिका (सर्वं वर्णयति वर्ण् ण्वुल्) स्त्री० का.
सर्ववल्लभा (सर्वेषां वल्लभा) स्त्री० भा. છીનાળ સ્ત્રી.
सर्वविद् (सर्वं वेत्ति विद् क्विप्) त्रि० त्-द्. સઘળું જાણનાર.
सर्वविद् (,,) पु० त्-द्. પરમેશ્વર.
सर्ववेद (सर्वान् वेदान् अधीते ठक्) पु० दः સઘળા વેદનો અભ્યાસ કરનારો.
सर्ववेद (सर्वं वेत्ति विद् अण्) त्रि० दः-दी-दं. સઘળું જાણનાર.
सर्ववेदस् (सर्वाणि धनानि वेदयते लंभयति पात्राय दक्षिणार्थं ददाति विद् [लाभे] णिच् असि) पु० दाः. પોતાનું સઘળું ધન બ્રાહ્મણને આપી યાગ કરનારો. [દિ. સઘળું જાણનાર, સર્વજ્ઞ.
सर्ववेदिन् (सर्वं वेत्ति विद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-
सर्ववेशिन् (सर्ववेश इनि) पु० शी. નટ, નટવો.
सर्वसंसर्गलवण (सर्वसंसर्गेण जातं लवणम्) क्ली० णं. એક જાતનું લવણ [જાતનું ધાન્ય.
सर्वसंगत (सर्वं संगतं उचितं यस्य) पु० तः. એક
सर्वसन्नहन (सर्वेषां सन्नहनं सज्जीकरणं यत्र) क्ली० नं. ચતુરંગ સેનાને તૈયાર કરી લડવા જવું તે.
सर्वसन्नाह (सर्वेषां सन्नहः सज्जीकरणं यत्र) पु० हः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सर्वसमता (सर्वेषां सर्वैः सह वा समता) स्त्री० ता. સઘળાનું સમપણું, સઘળા સાથે સમપણું.
सर्वसह (सर्वं सहते सह् अच्) पु० हः. ગુગળ.
सर्वसह (,,) त्रि० हः-हा-ह. સઘળું સહન કરનાર.
सर्वसिद्धि (सर्वेषां सिद्धिरस्मात्) पु० द्धिः श्रीકૃષ્ણ.
सर्वसिद्धि (सर्वेषां सिद्धिः) स्त्री० द्धिः સઘળાની સિદ્ધિ.
सर्वस्व (सर्वं स्वं) क्ली० स्वं. સઘળું ધન.
सर्वस्वहरण (सर्वस्वस्य हरणं) क्ली० णं. સઘળું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

धन હરિ લેવું તે. [ધણી.
सर्वस्वामिन् (सर्वेषां स्वामी) पु० मी. સઘળાનો
सर्वहरण (सर्वेषां हरणं) क्ली० णं. સઘળું હરી લે-વું તે. [જુઓ.
सर्वहार (सर्वेषां हारः हरणम्) पु० रः उपरो शब्द
सर्वांग (सर्वं अंगं) क्ली० गं. સઘળું અંગ.
सर्वांगीण (सर्वाण्यंगानि व्याप्नोति ख) त्रि० णः-णा-णं. સર્વાંગવ્યાપક.
'सर्वांगीणः स्पर्शः' विक्रमोर्वशीयम्.
सर्वाणी (सर्व आ नी ड) स्त्री० णी. દુર્ગા.
'सर्वान् मोक्षान् प्रापयति जन्ममृत्युजरादिकम्।
चराचरांश्च विश्वस्थान् सर्वाणी तेन कीर्तिता' ॥
ब्रह्मवैवर्तपुराणम् ॥
सर्वात्मक (सर्वस्य आत्मा यस्य) त्रि० कः-त्मिका-कं-सर्वमय शब्द જુઓ. [મસોતર.
सर्वानुभूति (सर्वेषां अनुभूतिर्यत्र) स्त्री० तिः ધોળું
सर्वानुभूति (सर्वस्य अनुभूतिर्यस्य) पु० तिः ૧ તત્ત્વજ્ઞાની. ૨ તે નામનો એક જિન.
सर्वान्नभक्षक (सर्वं सर्वेषां वा अन्नं भक्षयति) त्रि० कः-क्षिका-कं. ૧ સર્વ અન્ન ખાનાર. ૨ સઘળાનું અન્ન ખાનાર. [ઉપરો શબ્દ જુઓ.
सर्वान्नभोजिन् (सर्वान्नं भुंक्ते) त्रि० जी-जिनी-जि.
सर्वान्नीन (सर्वेषामन्नं सर्वमन्नं वा भुङ्क्ते ख) त्रि० नः-ना-नं. સર્વાન્નભક્ષક શબ્દ જુઓ.
सर्वाभिसंधिन् (सर्वत्र आचरणे अभिसंधा अस्त्यस्य इनि) त्रि० धी-धिनी-धि. ૧ સઘળાની નિંદા કરનાર. ૨ કપટી તાપસ. ૩ સર્વાભિસંધક.
सर्वाभिसार (सर्व अभि सृ घञ्) पु० रः. સર્વસન્નહન શબ્દ જુઓ.
सर्वार्थसिद्ध (सर्वेषु अर्थेषु सिद्धः) पु० द्धः બુદ્ધ.
सर्वार्थसिद्ध (,,) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. જેના બધા મનોરથ સિદ્ધ થયા છે તે.
सर्वावसर (सर्वेषां कर्मणां अवसरो यत्र) पु० रः. અવરાત, ભક્ષ્ય રાત. [ખાનાર.
सर्वाशिन् (सर्वमश्नाति) त्रि० शी-शिनी-शि. સઘળું
सर्वास्त्रा (सर्वाणि अस्त्राणि यस्याः) स्त्री० स्त्रा. તે નામની એક દેવી.
सर्वाह्ण (सर्वमहः टच्) पु० ह्णः સઘળો દિવસ.
सर्वीय (सर्व छ) त्रि० यः-या-यं. સઘળાનું, સઘળાસંબંધી.
सर्वेश (सर्वेषामीशः) पु० शः સઘળાનો ઈશ્વર.
सर्वेश्वर (सर्वेषामीश्वरः) पु० रः. ૧ ઉપરો શબ્દ જુઓ. ૨ શિવ.
सर्वौघ (सर्वस्य ओघः) पु० घः. સઘળા જલનો વેગ. [પુ० घः. ચતુરંગ સેનાનો સમૂહ.
सर्वौघ (सर्वेषां चतुरंगसेनानामोघो वृंदमभिसारे यत्र)
सर्वौषधि (सर्वा चासौ ओषधिश्च) स्त्री० धिः. એક પ્રકારનો ઔષધિઓનો સમૂહ.
सर्षप (सृ अप् सुक्) पु० पः. ૧ સરસવ. ૨ એક જાતનું વજન.
'जालान्तरगते भानौ यच्चाणु दृश्यते रजः।
तैश्चतुर्भिर्भवेल्लिक्षा लिक्षा षड्भिश्च सर्षपः' ॥
सर्षपतैल (सर्षपस्य स्नेहः तैलम्) क्ली० लं. સરસિયું.
सर्षपी (सर्षप ङीष्) स्त्री० पी. એક જાતનું પક્ષી.
सल् ( ) षल् ધાતુ જુઓ.
सल (सल् अच) क्ली० लं. પાણી, જલ.
सलज्ज (लज्जया सह वर्तमानः) त्रि० ज्जः-ज्जा-ज्जं. શરમાળ. [પાઢા નક્ષત્ર.
सलिल (सल् इलच्) क्ली० लं. ૧ પાણી. ૨ ઉત્તરા-
सलिलकुंतल (सलिलस्य कुंतल इव) पु० लः. શેવાળ. [ની ઉત્તરક્રિયાવગેરે.
सलिलक्रिया (सलिलेन प्रेतक्रिया) स्त्री० या. પ્રેત-
सलिलज (सलिले जायते जन् ड) क्ली० जं. કમલ.
सलिलनिधि (सलिलस्य निधिः) पु० धिः. સમુદ્ર.
सलिलनिलय (सलिलं निलयो यस्य) पु० यः. ૧ જલચર જંતુ. ૨ મીન અને કર્ક રાશિ.
'सलिलनिलयाभक्ष्या वद्याः सरीसृपजातयः'
ज्योतिस्तत्त्वम्.
सलिलरय (सलिलस्य रयः) पु० यः. પાણીનો વેગ.
सलिलराशि (सलिलस्य राशिरिव) पु० शिः. સમુદ્ર. [વાડવાગ્નિ.
सलिलेंधन (सलिलमिंधनमिव यस्य) पु० नः. વડ-
सलील (लीलया सह वर्तमानः) त्रि० लः-ला-लं. લીલાવાળું. [આડ. ગજભક્ષ્યા.
सल्यकी ( ) स्त्री० की. એક જાતનું
सव (,,) क्ली० व. પાણી જલ.
सव (सू अच्) पु० वः. ૧ યજ્ઞ. ૨ સૂર્ય. ૩ આકડાનું ઝાડ. ૪ સંતાન.
सवन (सू सु वा ल्युट्) क्ली० नं. ૧ સોમરસનું પાન કરવું તે. ૨ સોમવલ્લીનો રસ કાઢવો તે. ૩ મધ ખેંચવું તે. ૪ યજ્ઞમાં એક જાતનું સ્નાન. ૫ યજ્ઞ. ૬ પ્રસવ. [માન વયવાળો સોમતીવગેરે.
सवयस् (समानं वयो यस्य) त्रि० याः-याः-यः. સ-
'सवयोभिरन्वितः' रघुवंशम्.
सवर्ण (समानो वर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. ૧

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

भान वर्णवाळुं. २ स्थान तथा प्रयत्नवडे तुल्य.
'तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम्' पाणिनिसूत्रम्.

सवर्ण (वर्णेन सह वर्तमानः) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ वर्णवाळुं. २ वर्णसहित. [वर्ण करवुं ते.

सवर्णन (सवर्ण णिच् ल्युट्) क्ली० नं. तुल्यास्य–स-

सवर्णा (समानः वर्णः यस्याः) स्त्री० र्णा. सूर्यनी पत्नी.

सवहा (सह वहेन) स्त्री० हा. नसोतर.

सवास (वासेन सह वर्तमानः) त्रि० सः-सा-सं. बोवाळुं, वासवाळुं.

सवासस् (वाससा सह वर्त्तमानः) त्रि० साः-सा-स. १ कपडुं पहेरेलुं. २ वस्त्र पहेरेलुं. ३ सवस्त्र.

सविकल्पक (सह विकल्पेन कप्) क्ली० कं. १ वेदांतप्रसिद्ध एक जातनी समाधि. २ न्यायप्रसिद्ध एक जातनुं ज्ञान.

सविकाश (सह विकाशेन) त्रि० शः-शा-शं. १ प्रफुल्ल. २ विकास पामेलुं. ३ संकोचविनानुं.
'जगन्ति यस्यां सविकाशमासत' माघः.

सवितृ (सू तृच्) पु० ता. १ जगत्ने सर्जनार परमेश्वर.२ सूर्य. ३ आकडानुं झाड. ४ हस्त नक्षत्र.

'तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य
धीमहि धियो यो नः प्रचोदयेत्'
श्रुतिः.

सवितृदैवत (सविता देवतं यस्य) पु० तः. हस्तनक्षत्र. [नुं कारण.

सवित्र (सू इत्र) क्ली० त्रं. उत्पत्तिनुं साधन, ज-

सवित्रिय (सवितुरिदं घ) त्रि० यः-या-यं. सूर्यनुं, सूर्यसंबंधी.

सवित्री (सू तृच् ङीप्) स्त्री० त्री० १ मा. २ गाय.

सविद्य (विद्यया सह वर्तमानः) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. विद्यावाळुं, भणेलुं.
'को विदेशः सविद्यानां किं दूरं व्यवसायिनाम्'
पंचतन्त्रम्.

सविध (सह विधया) त्रि० धः-धा-धं. १ प्रकारवाळुं. २ विधानवाळुं.

सविध (सह विद्यति विध् क) त्रि० धः-धा-धं. पासेनुं, नजदीकनुं, निकटनुं.
'सविधेऽपि न सूक्ष्मसाक्षिणी' नैषधम्.

सविनय (विनयेन सह वर्तमानः) त्रि० यः-या-यं. विनयवाळुं, विनयी.

सविस्मय (सह विस्मयेन) त्रि० यः-या-यं. अचंभो पामेलुं, आश्चर्य पामेलुं.

सवृद्धिक (सह वृद्ध्या कन्) त्रि० कः-का-कं. व्याजवाळुं.

सवेश (विशत्यत्र) त्रि० शः-शा-शं. पासेनुं, निकटनुं. [शधारी.

सवेश (सह वेशेन) त्रि० शः-शा-शं. वेशवाळुं, वे-

सव्य (सू यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ वाम, डाबुं. २ दक्षिण, जमणुं. ३ प्रतिकूळ.

सव्य (,,) पु० व्यः. विष्णु.

सव्यथ (सह व्यथया) त्रि० थः-था-थं. व्यथा भोगवनार. [णिनि) पु० ची. अर्जुन.

सव्यसाचिन् (सव्येन वामेनापि सचति वाणं सच्
'उभौ मे दक्षिणौ पाणी गांडीवस्य विकर्षणे।
तेन दैवमनुष्येषु सर्वसाचीति मां विदुः'॥
महाभारतम्॥

सव्याज (सह व्याजेन) त्रि० जः-जा-जं. १ बहानावाळुं. २ ढगावाळुं.

सव्येष्ठ (सव्ये तिष्ठति स्था क) पु० ष्ठः. सारथि.

सव्येष्ठृ (सव्ये तिष्ठति स्था ऋन् किच्च) पु० ष्टा. सारथि. [जवाळुं, शरमाळ.

सव्रीड (व्रीडया सह वर्तमानः) त्रि० डः-डा-डं. ला-
'सव्रीडा दयितानने' उद्भटः.

सशंक (सह शंकया) त्रि० कः-का-कं. शंकावाळुं, शंकासहित.

सशस्या (सह शस्येन) स्त्री० स्या. नागदंती.

सशोक (सह शोकेन) त्रि० कः-का-कं. दीलगीर, शोकवाळुं.

सश्मश्रु (सह श्मश्रुणा) स्त्री० श्रुः. दाढीवाळी स्त्री.

सस् (अदा० पर० सेट् सस्ति) सुवुं. [वाळुं.

ससत्त्व (सह सत्त्वेन) त्रि० त्त्वः-त्त्वा-त्त्वं. सत्त्व-

ससत्त्वा (सह सत्त्वेन) स्त्री० त्वा. गर्भिणी स्त्री.

ससन (सस् ल्युट्) क्ली० नं. यज्ञमांटे पशुनो वध करवो ते. सशन. [लुं, भउकेलुं.

ससाध्वस (सह साध्वसेन) त्रि० सः-सा-सं. भीरु-

ससौष्ठव (सह सौष्ठवेन) त्रि० वः-वा-वं. उत्तम, उतावळुं.

सस्ज्. षस्ज् धातु जुओ. [छातं.

सस्तर (सह स्तरेण) पु० रः. पांदडांवगेरेनुं भी-

सस्य (सस् यत्) क्ली० स्यं. १ गुण. २ शस्त्र. ३ वृक्षवगेरेनुं फल. ४ खेतर वाडी वगेरेनी अंदरनुं अनाज.
'सस्यं क्षेत्रगतं प्रोक्तम्' स्मृतिः.

सस्यक (सस्यमिव कायति कै क) पु० कः. १ अडद. २ एक जातनो मणि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सस्यमारिन् (सस्यं मारयति) पु० री. ઉંદર.
सस्यसंवर (सस्यं संवृणोति वृ अच्) पु० रः. સાલવૃક્ષ. [ખાનાર.
सस्याद् (सस्यमत्ति अद् क्विप्) त्रि० त्-द्. અનાજ
सस्येष्टि (सस्यार्थे इष्टिः) स्त्री० ष्टिः नवुं धान्य પાકવાઉપર થતી એક જાતની ઇષ્ટિ.
सस्वेद (सह स्वेदेन) त्रि० दः-दा-दं. જેને પરસેવો થયો હોયછે તે.
सस्वेदा (,,) स्त्री० दा. દૂષિત કન્યા,
सह ( ) षह् धातु જુઓ.
सह (सह् अच्) अव्य० हः સાથેપણું, સબળાપણું, સરખાપણું, એકદમપણું, હોવાપણું, સમૃદ્ધિ અને સંબંધ બતાવનાર અવ્યય.
सह (सह् अच्) पु० हः અગ્રહાયન માસ.
सह (,,) द्वि० हः-हा-हं. ભારવગેરે ખમનાર, સહન કરનાર, સહિષ્ણુ.
सह (,,) पु० क्ली० हः-हं. १ બલ: २ २ ગંધલવણ. [ખુશબોદાર આંબાનું ઝાડ.
सहकार (सह किरति सुगंधं दूरात् कृ अण्) पु० रः
'वद्धपल्लवतया उपभोगक्षमः सहकारः'
शाकुंतलम्.
सहकार (सह कृ घञ्) पु० रः સાથે કામ કરવું તે.
सहकारिता (सहकारिणो भावः तल्) स्त्री० ता. સાથે કામ કરવાપણું. [બ૬ જુઓ.
सहकारित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-
सहकारिन् (सह करोति कृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि મદદગાર માણસ, સાધનવગેરે. [ચલું.
सहगत (सह गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. સાથે ગ-
सहगमन (सह गम् ल्युट्) क्ली० नं. १ સાથે જવું તે. २ મુવેલા પતિસાથે પત્નીનું મરવું તે.
सहगामिन् (सह गच्छति गम् णिनि) त्रि० मी-मिनी-मि. સાથે જનાર.
सहगामिनी (सह गच्छति गम् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. મુવેલા પતિની સાથે મરનારી સ્ત્રી.
सहचर (सह चरति चर् अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ સાથે જનાર. २ અનુચર. ३ સહાય. ४ પ્રતિબંધક.
सहचर (,,) पु० रः १ સોબતી. २ નીલ ઝિંટી. २ પીળી ઝિંટી.
'सहचरमधुहस्तन्यस्तचूतांकुरास्त्रः'
कुमारसंभवम्.
सहचरत् (सह चर् शतृ) त्रि० रन्-रती-रत्. १ સાથે જતું. २ સાથે ચાલતું. ३ સાથે ફરતું.
सहचरी (सह चर् ट ङीप्) स्त्री० री. १ સોબતણ. २ પીળી ઝિંટી. [ધર્મપત્ની.
सहचरी (सह चरति धर्मं चर् ट ङीप्) स्त्री० री.
सहचारिन् (सह चरति चर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. १ સાથે ફરનાર. २ સોબતી.
सहज (सह जायते जन् ड) पु० जः. સહોદર.
सहज (,,) त्रि० जः-जा-जं. १ સ્વભાવસિદ્ધ २ સાથે પેદા થનાર.
सहजमित्र (सहज स्वभावसिद्धं मित्रं) क्ली० त्र. ભાણેજવગેરે સ્વાભાવિક મિત્ર.
'केऽचित् स्वभावतोऽमित्रामित्राणि सन्ति सर्वदा ।
माता मातृकुलं चैव पिता तत्पितरौ तथा ।
पितृपितृव्यात्मकन्या पत्नी तत्कुलमेव हि ।
पितृमात्रात्मभगिनी कन्यका सन्ततिस्तथा ।
प्रजापालो गुरुश्चैव मित्राणि सहजानि तु' ॥
शुक्रनीतिः ॥
सहजारि (सहजः स्वभावसिद्धः अरिः) पु० रिः. સ્વાભાવિક દુશ્મન; કાકો, ભત્રીજોવગેરે.
'स्वभावतो भवन्त्येतेऽरयो दुर्वृत्त एव च ।
ऋणकारी पिता शत्रुर्माता स्त्री व्यभिचारिणी ।
आत्मापितृभ्रातरश्च तत्स्त्रीपुत्राश्च शत्रवः ।
स्नुषाश्वः सपत्नी च ननान्दा यातरस्तथा ।
मूर्खः पुत्रः कुवैद्यश्चारक्षकश्च पतिः प्रभुः ।
चण्डश्चण्डा प्रजा शत्रुरदाता धनिकश्च यः ।
दुष्टानां भूपतिः शत्रुः कुलटानां पतिव्रता ।
साधुः खलानां शत्रुः स्यान्मूर्खाणां बोधको रिपुः' ॥
शुक्रनीतिः ॥
सहजेतर (सहजात् इतरः) त्रि० रः-रा-रं. જે સહજ નહિ હોય તે.
सहता (सहस्य भावः तल्) स्त्री० ता. १ ખમનારપણું. २ સહેનારપણું. ३ સાથેપણું. [જુઓ.
सहत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
सहदेव (सह दीव्यति दिव् अच्) पु० वः. માદ્રીનો પુત્ર, તે નામનો એક પાંડવ.
सहदेवा (,, टाप्) स्त्री० वा. १ વનસ્પતિ બલા. २ ઉપલસરી. ३ દંતોત્પલ. [સર્પાક્ષી.
सहदेवी (,, ङीप्) स्त्री० वी. વનસ્પતિ
सहधर्मिणी (सह समानो धर्मोऽस्त्यस्याः इनि) स्त्री० णी. પત્ની.
सहधर्मिन् (सह समानो धर्मोऽस्त्यस्य इनि) त्रि० मी-र्मिणी-र्मि. સમાન ધર્મ પાલનાર.
सहन (सह् ल्युट्) क्ली० नं. १ ખમવું-સહેવું તે. २ ક્ષમા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सहन (सह् ल्युट्) त्रि० नः-ना-नं. सहनशील.
सहनर्तन (सह् नृत् ल्युट्) क्ली० नं. साथे नाचवुं ते.
सहपान (सह पा ल्युट्) क्ली० नं. साथे पिवुं ते.
सहपान (सह समानं पानं) क्ली० नं तुल्य पान.
सहपांशुकिल (सह पांशुभिः किलति किल् क) पु० लः. सरखी उमरनो सोबती.
सहभाविन् (सह भवति भू णिनि) पु० वी. द्वेरतद्वार, सोबती, सहाय. [थेशी जन्मवुं ते.
सहभोजन (सह एकत्र भोजनं) क्ली० नं. साथे
सहमरण (मृतेन पत्या सह मरणं) क्ली० णं. मुवेला पतिसाथे अेक चिताउपर चढी पत्नीनुं बळी मरवुं ते. [सप्तशति, २साळ.
सहरस (सह रसेन) त्रि० सः-सा-सं. २सवाळुं, २-
सहरसा (सह रसेन) स्त्री० सा. राती भग. मुद्गपर्णी.
सहरि (,,) पु० रिः. अलद्द, सूर्य.
सहर्ष (समानो हर्षो यत्र) पु० र्षः. स्पर्द्धन शब्द जुओ.
सहर्ष (सह हर्षेण) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं. हरखवाळुं.
सहस् (सह असि) क्ली० हः. १ बळ. २ तेज.
सहस् (,,) पु० हाः. मागशर महीनो.
'सहसा सहसा कृतवेपथुः' शिशुपालवधम्.
सहस (सह हसेन) त्रि० सः-सा-सं. हारयवाळुं.
'न सहसा सहसा परिरभ्य तम्' शिशुपालवधम्.
सहसा (सह सो डा) स्त्री० सा. १ हठथी. २ अकस्मात्.
सहसाहृष्ट (,,) पु० ष्टः. दत्तकपुत्र.
सहसान (,,) पु० नः. १ भोर. २ बलिदान. [भास.
सहस्य (सहसे बलाय हितः यत्) पु० स्यः. पीपर
सहस्र (समानं हसति हस् र) क्ली० स्रं. १ हजार. २ मोटी संख्या.
'सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात्'
पुरुषसूक्तम्.
सहस्रकर (सहस्रं कराः किरणा यस्य) पु० रः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड. [द्रो.
सहस्रकांडा (सहस्रं कांडा यस्याः) स्त्री० डा. धोळी
सहस्रकिरण (सहस्रं किरणा यस्य) पु० णः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड.
'तं चेत्सहस्रकिरणो धुरि नाकरिष्यत्'
कालिदासः.
सहस्रकृत्व (सहस्र कृत्वसुच्) अव्य० त्वः. १ हजार २ वार. २ घणी वार.
सहस्रद (सहस्रं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. १ हजार आपनार. २ सभावतवाळुं, उदार.
सहस्रदंष्ट्र (सहस्रं दंष्ट्रा यस्य) पु० ष्ट्रः. अेक जातनुं माछलुं. [ष्ट्रो. उपलो शब्द जुओ.
सहस्रदंष्ट्रिन् (सहस्रं दंष्ट्राः संत्यस्य इनि) पु०
सहस्रधा (सहस्र धाच्) अव्य० धा. १ हजार रीते, हजार प्रकारे, हजार तरेहथी. २ घणी रीते.
सहस्रधारा (सहस्रगुणिता धारा) स्त्री० रा. १ हजारगणी धारा. २ घणी धार.
सहस्रनयन (सहस्रं नयनान्यस्य) पु० नः. १ इंद्र. २ धुडपक्षी. [जुओ.
सहस्रनेत्र (सहस्रं नेत्राण्यस्य) पु० त्रः. उपलो शब्द
सहस्रपत्र (सहस्र पत्राण्यस्य) पु० त्रः. कमळ. सहस्रदल. [भ्णु. २ पर्मेश्वर.
सहस्रपाद् (सहस्रं पादाः यस्य) पु० त्-द्. १ विराट्
'सहस्रशीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपाद्।
स भूमिं विश्वतो वृत्वा अत्यतिष्ठद्दशांगुलम्' ॥
पुरुषसूक्तम् ॥
सहस्रपाद (सहस्रं पादाः संत्यस्य) पु० दः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड. ३ अेक जातनुं पक्षी. ४ विष्णु.
सहस्रबाहु (सहस्रं बाहवो यस्य) पु० हुः. १ विष्णु. २ कार्तवीर्य अर्जुन, सहस्रार्जुन. ३ बाणासुर.
सहस्रभुज (सहस्रं भुजा यस्य) पु० जः. उपलो शब्द जुओ. [सहस्रशीर्ष.
सहस्रमूर्धन् (सहस्रं मूर्धानो यस्य) पु० र्द्धा. विष्णु.
सहस्रमूली (सहस्रं मूलान्यस्याः ङीप्) स्त्री० ली. अेक जातनो वेलो. द्रवंती.
सहस्ररश्मि (सहस्रं रश्मयः यस्य) पु० श्मिः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड.
सहस्रवीर्या (सहस्रं वीर्याण्यस्याः) स्त्री० र्या. १ महाशतावरी. २ द्रो. [कस्तूरी.
सहस्रवेधिन् (सहस्रं विध्यति विध् णिनि) पु० धी.
सहस्रवेधिन् (,,) क्ली० धि. १ हिंग. २ अंशुवेतस. [हजारने वींधनार.
सहस्रवेधिन् (,,) त्रि० धी-धिनी-धि.
सहस्रशस् (सहस्र शसि) अव्य० शः. हजारो.
सहस्रा (सहस्र अच् टाप्) स्त्री० स्रा. अंजणहा.
सहस्रांशु (सहस्रमंशवो यस्य) पु० शुः. १ सूर्य. २ आकडानुं आड. [क्षं. हजार आंखवाळुं.
सहस्राक्ष (सहस्रमक्षीणि यस्य षच्) त्रि० क्षः-क्षा-
सहस्राक्ष (,,) पु० क्षः. १ इंद्र. २

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ધુડપક્ષી. ૩ વિષ્ણુ. ૪ ઈશ્વર.

सहस्रार (सहस्रमारा यस्य) क्ली० रं. માથામાં સુષુમ્ણા નાડીની મધ્યમાં રહેલું હજાર પાંખડીનું કમલ.

'सहस्रारे पद्मे सह रहसि पत्या विहरसि'

सौन्दर्यलहरी.

सहस्रिन् (सहस्र इनि) त्रि० स्त्री-स्निणी-स्नि. ૧ હજારવાળું. ૨ હજાર સીપાઇનો ઉપરી રાજા, સરદાર વગેરે.

सहा (सह् अच् टाप्) स्त्री० हा. ૧ એક જાતની કુંવાર. ૨ રાની ભંગ. ૩ પૃથ્વી. ૪ રાસ્ના. ૫ સોનામુખી. ૬ નખભેપજ. ૭ નારીપુષ્પ.

सहाय (सह एति इण् अच्) पु० यः. ૧ મદદગાર. ૨ સોબતી. ૩ અનુકૂલ.

'धर्मेण हि सहायेन तमस्तरति दुस्तरम्'.

सहायता (सहायस्य समूहः तल्) स्त्री० ता. ૧ મદદગારનું ટોળું. ૨ સોબતીનું ટોળું.

सहयता (सहायस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ મદદ, મદદગાર થવું તે. ૨ સોબત, સંગત.

सहायत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [હાયવાળું, મદદવાળું.

सहायवत् (सहाय मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. સ-

सहार (सह ऋ अच्) पु० रः. એક જાતનો આંબો.

सहार (सह हारेण) त्रि० रः-रा-रं. હારવાળું, હાર-સહિત.

सहार (सह हारेण हरणेन) पु० रः. મહાપ્રલય.

सहारोग्य (सह आरोग्येण) त्रि० ग्यः-ग्या-ग्यं. तं-दुरस्त, રોગવિનાનું. [ઉપર બેસવું તે.

सहासन (सह आस् ल्युट्) क्ली० नं. એક આસન

सहित (सह इतच्) त्रि० तः-ता तं. ૧ સહિત, સાથેનું. ૨ સહેલું. [નાર.

सहितृ (सह् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ખમનાર, સહે-

सहित्र (सह् इत्र) क्ली० त्रं. સહનસાધન એક જાતનો ધર્મ. [લ, સહેવાના સ્વભાવવાળું.

सहिष्णु (सह् इष्णुच्) त्रि० ष्णुः-ष्णुः-ष्णु. સહનશી-

सहिष्णुता (सहिष्णोर्भावः तल्) स्त्री० ता. સહનશીલપણું, ક્ષમા. [ષ્ટ જુઓ.

सहिष्णुत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-

सहुरि (सह् उरि) पु० रिः. ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ.

सहुरि (,,) स्त्री० रिः. પૃથ્વી.

सहृदय (सह हृदयेन) त्रि० यः-या-य. ૧ સારા અંતઃકરણવાળું. ૨ કાવ્યની અર્થભાવના સમજવામાં જેની પકવ બુદ્ધિ છે તે.

सहृल्लेख (हृदयस्य लेखः कालुष्यकरणं हृद्भावः सह हृल्लेखेन) पु० खः. ૧ દૂષિત અન્ન. ૨ એક જાતનો મંત્ર.

सहेल (सह हेलया) त्रि० लः-ला-लं. ગમતી, મોજી.

सहोक्ति (सह उक्तिः) स्त्री० क्तिः ૧ સાથે કહેવું તે. ૨ એક ઉક્તિ. [ભનો એક અલંકાર.

सहोक्ति (सह शब्दस्य उक्तिरत्र) पु० क्तिः. તે ના-

सहोटज (सहते आतपादि यत्र सह् अच्) पु० क्ली० जः-ज. મુનિવગેરેની પર્ણશાલા.

सहोढ (सह ऊढया) पु० ढः. પરણતી વખતે જણેલો સ્ત્રીનો ગર્ભ.

'या गर्भिणी संस्क्रियते ज्ञाताऽज्ञातापि वाऽसती।
वोढुः स गर्भो भवति सहोढ इति चोच्यते'॥

मनस्मृतिः॥

सहोढज (सहोढ जन् ड) पु० जः. તે નામનો એક ધર્મશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પુત્ર.

सहोदर (सह समानं उदरं यस्य) पु० रः. એક ગર્ભથી ઉત્પન્ન થયેલો ભાઈ.

सहोर (सह ओर) त्रि० रः-रा-रं. સાધુ મનુષ્ય.

सहोषित (सह उषित) त्रि० तः-ता-तं. સાથે રહેલું.

सह्य (सहायस्य भावः यत्) क्ली० ह्यं. મદદગાર થવું તે, મદદ. [ભવાયોગ્ય.

सह्य (सह् यत्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. સહેવાલાયક, ખ-

सह्य (,,) क्ली० ह्यं. ૧ આરોગ્ય. ૨ મધુરપણું, મીઠાશ. ૩ સમપણું.

सह्य (,,) पु० ह्यः. તે નામનો એક પર્વત. सह्याद्रि, सह्याचल, सह्यगिरि.

'माहेन्द्रो मलयः सह्यः शुक्तिमानृक्षपर्वतः।
विन्ध्यश्च पारिपात्रश्च सप्तैवात्र कुलाचलाः'॥

मार्कण्डेयपुराणम्॥

सह्यात्मजा (सह्यस्य आत्मजेव) स्त्री० जा કાવેરી નદી.

सा (सो ड) स्त्री० सा. ૧ લક્ષ્મી, ૨ ગૌરી.

सांयात्रिक (संयात्रा ठञ्) पु० कः. દરિયારસ્તે વેપાર કરનાર, વેપારી.

'सांयात्रिकः पोतवणिक् कर्णधारस्तु नाविकः'

अमरकोशः.

सांयुगीन (संयुगे साधुः खञ्) त्रि० नः-ना-नं. લડાઈમાં હુશિયાર. [ટોળાંવગેરેનો ધોંધાટ.

सांराविण (सम् रु णिनि अण्) क्ली० णं. મોટો

'उत्तालाः कटपूतनप्रभृतयः सांराविणं कुर्वते'

मालतीमाधवम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सांवत्सर (संवत्सरस्येद अण्) त्रि० रः-री-रं. वर्षनुं, वर्षसंबंधी.

सांवत्सर (संवत्सर अण्) पु० रः. ज्योतिषी, ज्योषी.

सांवत्सरिक (संवत्सरे भवः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. दरेक वर्षे होनार, सभत्यरीवगेरे. [थिक.

सांवादिक (सम्यग्वादाय अलं ठञ्) पु० कः. नैया-

सांशयिक (संशयमापन्नः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. शकवाळुं, संशययुक्त. [संसारमां होनार.

सांसारिक (संसारे भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं.

सांसारिक (सांसाराय हितं ठक्) त्रि० कः-की-कं. संसारमाटे उपयोगी. [वसिद्ध.

सांसिद्धिक (सांसिद्धे ठञ्) त्रि० कः-की-कं. स्वभा-

साकम् (सह अक् अमु) अव्य० कम्. साथे, जोडे.

साकल्य (सकलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. १ सघळापणुं. २ समुदाय.

साकल्य (सकलं स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० ल्यं. १ सघळुं, तमाम. २ होमभाटे भेळवेलां तलवगेरे द्रव्य.

साकांक्ष (सह आकांक्षया) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. अभिलाषवाळुं, इच्छावाळुं, अभिलाषी.

साकार (सह आकारेण) त्रि० रः-रा-रं. आकारवाळुं, अवयववाळुं.

साकेत (सह आकेतेन) क्ली० तं. अयोध्या.

साक्तुक (सक्तु ठञ्) पु० कः. जव.

साक्तुक (,,) क्ली० कं. सक्तुनो समुदाय.

साक्षात् (सह अक्षति अक्ष् अति) अव्य० त्. १ प्रत्यक्ष, प्रत्यक्ष. २ तुल्य. ३ खुल्ली रीते.

साक्षिता (साक्षिणो भावः तल्) स्त्री० ता. शाख, शाक्षीपणुं. [ष्ट जुओ.

साक्षित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो श-

साक्षिन् (सह अक्ष् इनि) पु० क्षी० १ शाहीदी. २ साक्षी आत्मा, उदासीन होई बधुं जाणनार परमेश्वर.

'उदासीनत्वे सति बोद्धा साक्षी'.

'साक्षी चेता केवलो निर्गुणश्च' श्रुतिः.

साक्षिन् (,,) त्रि० क्षी-क्षिणी-क्षि साक्षात् जोनार.

साक्षिपरीक्षण (साक्षिणः परीक्षणं) स्त्री० णं. साहीदीनी परीक्षा. साक्षिपरीक्षा.

साक्ष्य (साक्षिणो भावः कर्म वा यत्) क्ली० क्ष्यं. १ शाहीदीपणुं, शाक्षीपणुं, शाख. २ शाहेदनुं काम.

'समक्षदर्शनात्साक्ष्यं श्रवणाच्चैव सिध्यति'

मनुस्मृतिः.

साक्ष्य (साखि यत्) क्ली० क्ष्यं. देरासदारी.

सागर (सगरेण निर्वृत्तः अण्) पु० रः. १ दरियो. २ एक जातनो मृग.

'सरसामस्मि सागरः' श्रीमद्भगवद्गीता.

सागरगामिनी (सागरं गच्छति गम् णिनि) स्त्री० नी. १ नदी. २ नानी एलायची. [पृथ्वी.

सागरनेमि (सागरः नेमिरिव यस्याः) स्त्री० मिः.

सागरमेखला (सागरः मेखलेव यस्याः) स्त्री० ला. पृथ्वी. [पृथ्वी.

सागरांवरा (सागरः अंबरमिव यस्याः) स्त्री० रा.

सागरालय (सागरः आलयो यस्य) पु० यः. वरुण. [रियानुं भीडुं.

सागरोत्थ (सागरादुत्तिष्ठति स्था क) क्ली० त्थं. द-

साग्नि (सह अग्निना अग्निहोत्रेण वा) पु० ग्निः. जेने श्रौत के स्मार्त अग्निनुं आधान होय छे ते, अग्निहोत्री. [जुओ.

साग्निक (,, कप्) पु० कः. उपलो शब्द

सांकर्य (संकरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. १ संकरपणुं. २ संकरनो धर्म.

सांकल (संकल अण्) त्रि० लः-ली-लं. १ जभावथी पेदा थयेलुं. २ संकुलथी नीपजेलुं.

सांकाश्य ( ) पु० श्यः. ते नामनो एक प्रांत. [हित.

सांकुर (सह अंकुरेण) त्रि० रः-रा-रं. अंकुरस-

सांकृति ( ) पु० तिः. ते नामनो एक मुनि. [पी (कोढवगेरे रोग.)

सांक्रमिक (संक्रमे साधुः ठञ्) त्रि० कः-का-कं. चे-

सांख्य (संख्यायतेऽत्र संख्या सम्यग् ज्ञानं साऽस्त्यत्र अण्) क्ली० ख्यं. १ सम्यग् दर्शन. २ कपिलमुनिप्रणीत सांख्य दर्शन. ३ एक जातनो याग.

'एषा तेऽभिहिता साख्ये बुद्धिर्योगे त्विमां शृणु'

श्रीमद्भगवद्गीता.

सांख्यप्रसाद ( ) पु० दः शिव, महादेव. [गसहित.

सांग (सह अंगेन) त्रि० गः-गा-गं. अंगयुक्त, अं-

सांगतिक (संगत्या निर्वृत्तः ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ संगतिथी सिद्ध थयलुं. २ संगतिवाळुं.

सांगम (संगम अण्) पु० मः संगम.

सांग्रामिक (संग्राम ठक्) पु० कः लश्करनो सरदार, सेनानो उपरी.

साचि (षच् इण्) अव्य० चि. वांकु, तीरछुं.

साचिवाटिका (साचि वट् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. धोणी साटोडी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

साचिविलोकित (साचि विलोकितम्) क्ली० तं. तीरछुं જોવું તે, વાંકી નજર.

साचीकृत (साचि च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. વાંકું કરેલું, તીરછું કરેલું.

'साचीकृता चारुतरेण वक्त्रौ'

कुमारसंभवम्.

साचीभूत (साचि च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. તીરછું થયલું. [પણું, દીવાનગીરી.

साचिव्य (सचिवस्य भावः ष्यञ्) क्ली० व्यं. વજીર-

सांजन ( ) पु० नः કાકીડો.

साट् (चुरा० उभय० सेट् साटयति-ते) १ પ્રકાશવું. २ પ્રકાશમાં મૂકવું. [સગર્વ. २ વિકટ.

साटोप (सह आटोपेन) त्रि० पः-पा-पं. १ ગર્વવાળું.

साटोप (,,) अव्य० पं. ગર્વથી, અભિમાનથી.

सात् (साति क्विप्) क्ली० त्. ખલ.

सात (सान् अच्) क्ली० तं. સુખ. [પામેલું.

सात (सन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. આપેલું. २ નાશ

सातला (सातं सुखं लाति ला क) स्त्री० ला. शातला શબ્દ જુઓ. [રાજ.

सातवाहन (सातं वाहनमस्य) पु० नः शालिवाहन

साति (षन् क्तिन्) स्त्री० तिः १ अवसान. २ दान. ३ ધણી જ પીડા.

सातिसार (सह अतिसारेण) त्रि० रः-रा-रं. અતિસારયુકત, અતિસારરોગથી પીડાતું.

सातीनक (सतीन एव स्वार्थे अण्) पु० कः વટાણા. [લો શબ્દ જુઓ.

सातीलक (सतील एव स्वार्थे अण्) पु० कः ઉપ-

सात्यकि (सत्यकस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० किः કૃષ્ણનો એક સારથિ.

सत्यवत (सत्यवत्यां भवः अण्) पु० तः वेदव्यास.

सात्यवतेय (सत्यवत्याः अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सात्वत् (सात् मतुप्) पु० त्वान्. વિષ્ણૂપાસક.

सात्वत (सात्त्वं तनोति तन् ड) पु० तः. १ વિષ્ણુ. २ તે નામનો એક રાજા. ३ તે નામનો એક વિષ્ણુભકત.

सात्वती (सात्वत ङीप्) स्त्री० ती. १ એક જાતની નાટકની શૈલી. २ શિશુપાલની મા.

'न दूये सात्वतीसूनुर्यन्मद्यमपराध्यति'

शिशुपालवधम्.

सात्त्विक (सत्व ठञ्) पु० कः. १ બ્રહ્મા. २ વિષ્ણુ. ३ શૃંગારવગેરે રસનો એક જાતનો અનુગુણ

ભાવ.

सात्त्विक (,,) त्रि० कः-की-कं. १ સત્ત્વગુણથી પેદા થયલું. २ સાચું. ३ સારું.

'दातव्यमिति यद्दानं दीयतेऽनुपकारिणे।
देशे काले च पात्रे च तद्दानं सात्त्विकं विदुः' ॥

सात्त्विकी (,, ङीप्) स्त्री० की. દુર્ગા.

साद (षद् घञ्) पु० दः. १ નાશ, ક્ષય. २ સ્વચ્છતા, નિર્મલપણું. ३ થાક.

सादन (सद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ નાશ કરવો તે. २ ખુટી જવું તે. ३ ઘર, રહેઠાણ.

सादनी (सद् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. કટુકી.

सादयत् (सद् णिच् शतृ) त्रि० यन्-यंती-यत्. નાશ કરતું.

'अस्माकं तु प्रतिदिनमियं सादयन्ती शरीरं
सेवाकारा परिणतिरहो स्त्रीषु कष्टोऽधिकारः'

विक्रमोर्वशीयम्.

सादयितव्य (सद् णिच् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. નાશ કરવા યોગ્ય. [લડવૈયો.

सादि (सद् इञ्) पु० दिः. १ સારથિ. २ વાયુ. ३

सादिन् (सद् णिनि) पु० दी. १ ઘોડેસ્વાર. २ હાથીઉપર બેસનાર. ३ રથ ઉપર બેસનાર.

सादृश्य (सदृशस्य भावः ष्यञ्) क्ली० श्यं. सदृशता શબ્દ જુઓ. [જિતવું.

साध् (स्वा० पर० सेट् साध्नोति) १ સાધવું. २

साध् (दिवा० पर० सेट् साध्यति) પૂર્ણ થવું, સમાપ્ત થવું.

साध् (चुरा० पर० सेट् साधयति) જવું.

साधक (साध् ण्वुल्) त्रि० कः-धिका-कं. १ સાધનાર. २ પૂરું કરનાર. ३ મોક્ષાર્થ સાધન કરનાર. ४ મંત્રવગેરે સાધનાર.

साधन (साध् ल्युट्) क्ली० नं. १ સાધવું તે. २ સાધન. ३ ભારી નાંખવું તે. ४ મારણ. ५ અગ્નિદાનનો મૃતસંસ્કાર. ६ જવું તે, ગતિ. ७ દ્રવ્ય. ८ પદાર્થ. ९ ધન. १० હાથી, ઘોડા વગેરેની યુદ્ધસામગ્રી. ११ ઉપકરણ. १२ નિષ્પાદન. १३ પાછળ જવું તે, અનુગમન. १४ સિદ્ધ ઔષધ. १५ ઉપાય. १६ લશ્કર, સૈન્ય. १७ આંચળ. १८ સિદ્ધિ. १९ મોહન. २० પ્રમાણ. २१ વેગ. २२ શિક્ષન.

साधना (साध् युच्) स्त्री० ना. ઉપાસના.

साधर्म्य (सधर्मस्य समानधर्मस्य वा भावः ष्यञ्) क्ली० र्म्यं. સધર્મપણું, સમાનધર્મપણું, સમાન ધર્મ-ગુણ હોવા તે. [क्ली० र्म्यं. સમાન ધર્મ.

साधर्म्य (समानो धर्मो यस्य तस्य भावः ष्यञ्)

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

साधारण (सह धारणया अण्) त्रि० णः-णा-णं. १ सरखुं. २ साधारण, सामान्य.

साधारणधर्म (साधारणो धर्मः) पु० र्मः. अहिंसादि सर्ववर्णाश्रमतुल्य धर्म.

'अहिंसा सत्यमस्तेयं शौचमिन्द्रियनिग्रहः ।
दमः क्षमाऽऽर्जवं दानं धर्मं साधारणं विदुः' ॥

साधारणस्त्री (साधारणा स्त्री) स्त्री० स्त्री. वेश्या.

'अथ नायिका त्रिविधा स्वाऽन्या साधारणस्त्री'
साहित्यदर्पणम्.

साधारणी (साधा अरणीव) स्त्री० णी. कुंची.

साधारण्य (साधारणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. साधारणपणुं, सामान्यता.

साधारणी (साधारण ङीष्) स्त्री० णी. वेश्या.

साधारण्य (साधारणी ष्यञ्) क्ली० ण्यं. कुंची.

साधिका (साधयति गमयति सर्वोपशमम् गम् णिच् साधादेशः ण्वुल्) स्त्री० का. अत्यंत निद्रा.

साधित (सिध् णिच् क्त) द्वि० तः-ता-तं. १ अपावेलुं. २ साधेलुं. ३ करजवगेरे अद्या करेलुं. ४ निष्पादित.

'साधिताद्दशकं शतम्' स्मृतिः.

साधिदैव (सह अधिदैवेन स्वार्थे अण्) त्रि० वः-वा-वं. अधिदेवतासहित.

साधिष्ठ (अतिशयेन साधुः दृढः वा इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ अतिशय दृढ. २ अतिशय साधु, घणुं सारुं, घणुंज रहुं. ३ न्याय्य, वाजबी. ४ अत्यंत उभद्रा, आर्य. [धिष्ठानसहित, आधारवाळुं.

साधिष्ठान (सह अधिष्ठानेन) त्रि० नः-ना-नं. अ-

साधीयस् (अतिशयेन साधुः दृढो वा ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. १ अत्यंत दृढ. २ अतिशय सारुं, घणुं रहुं. ३ अतिशय वाजबी.

'नैर्गुण्यमेव साधीयो धिगस्तु गुणगौरवम् ।
शाखिनोऽन्ये विराजन्ते खण्ड्यन्ते चन्दनद्रुमाः' ॥
भामिनीविलासम् ॥

साधु (साध् उन्) त्रि० धुः-धूः-ध्वी-धु. १ सारुं. २ ठीक. ३ उचित, लायक. ४ वाजबी. ५ उत्तम कुलमां पेदा थयलुं. ६ सुंदर. ७ मनोहर. ८ सद्गुणी.

साधु (,,) पुं० धुः. १ मुनि. २ जिन.

साधुक (साधु कन्) पु० कः. नीच जातनो पुरुष.

साधुज (साधु जन् ड) त्रि० जः जा-जं. सारा कुलमां पेदा थनार.

साधुता (साधोर्भावः तल्) स्त्री० ता. साधुपणुं.

साधुत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ऊपलो शब्द जुओ.

साधुधी (साध्वी धीर्यस्याः) स्त्री० धीः. सासु.

साधुधी (साध्वी धीः) स्त्री० धीः सारी बुद्धि.

साधुधी (साध्वी धीर्यस्य) त्रि० धीः-धीः-धि. सुंदर बुद्धिवाळुं.

साधुवाह (साधुर्वाहः) पु० हः. उभद्रा घोडो.

साधुवाहिन् (साधुर्वाही) पु० ही. ऊपलो शब्द जुओ.

साधुवृक्ष (साधुर्वृक्षः) पु० क्षः. कदंबनुं झाड.

साधुवृत्त (साधु वृत्तं) क्ली० त्तं. सारी वर्तणूक.

साधुवृत्त (साधु वृत्तं यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. सारी वर्तणूकवाळुं. [सारा शीलवाळुं.

साधुशील (साधु शीलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं.

साधूक्त (साधु उक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ साइं बोलेलुं. २ ठीक कहेलुं.

साधृत (सहाधृतेन) क्ली० तं. १ मोरनुं टोळुं. २ छत्री, छत्तर. ३ दुकान. ४ बजार.

साध्य (सिध् णिच् यत्) पु० ध्यः. १ ते नामनी एक गणदेवता. २ ते नामनो एक पीशमो योग.

'मनोमन्ता तथा प्राणो भरोऽपानश्च वीर्यवान् ।
निर्भयो नरकश्चैव दंशो नारायणो वृषः ।
प्रभुश्चेति समाख्याताः साध्या द्वादश देवताः' ॥

साध्य (,,) त्रि० ध्य-ध्या-ध्यं. साधवा लायक.

साध्य (साध्य अच्) पु० ध्यः. १ न्यायशास्त्रप्रसिद्ध साध्यवाळो पक्ष. २ मंत्र. ३ एक जातनो मंत्र. ४ देत्र. [ध्यवाळुं.

साध्यवत् (साध्य मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. सा-

साध्याभाव (साध्यस्य अभावः) पु० वः. साध्यनो अभाव.

साध्वस (साधु अस् अच्) क्ली० सं. भय, बीक.

साध्वाचार (साधुः आचारः) पु० रः. रहुं आचरण. [सारा आचरणवाळुं.

साध्वाचार (साधुः आचारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं.

साध्वी (साधु ङीप्) स्त्री० ध्वी. १ भेद्रा. २ रुडा आचरणवाळी स्त्री. ३ पतिव्रता स्त्री.

सानंद (सह आनंदेन) त्रि० दः-दा-दं. आनंदी, आनंदवाळुं. [खुशीथी.

सानंद (,,) अव्य० दं. आनंदथी,

'सानन्दं नन्दिहस्ताहतमुरजरवाहूतकौमारबर्हि-
त्रासान्नासाग्रगन्धं विशति फणिपतौ भोगसंकोचभाजि'
मालतीमाधवम्.

सानसी (सन् इण् असुक्) पु० सिः. सोनुं, सुवर्ण.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सानिका (सन् ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. वांसणी, બંસી.

सानु (सन् नुन्) पु० क्ली० नुः-नु. १ पर्वत ઉપરની સપાટ જમીન. २ वन. ३ वायुनो समूह. ४ २स्तो. भार्ग. ५ अंकुर. ६ पल्लव. ७ सूर्य. ८ डाघो भाणस. ९ पंडित. १० आકાशનું ઝાડ.

'जनकः सानुविशेषो जातिः काष्ठं भुजंगमैः संगः ।
स्वगुणैरपि पटीरज यातोऽसि तथाऽपि महिमानम् ' ॥
भामिनीविलासम् ॥

सानुकंप (सह अनुकंपया) त्रि० यः-या-यं. दयाળु, દયાસહિત. [सहित.

सानुज (सह अनुजेन) त्रि० जः-जा-जं. नाना भाઈ-

सानुज (सानौ जायते जन् ड) पु० जः. એક જાતનું ઝાડ.

सानुमत् (सानु मतुप्) पु० मान्. पर्वत.

सानुराग (सह अनुरागेण) त्रि० गः-गा-गं. अनुराग-सहित, અનુરાગવાળું, પ્રેમી.

सानेयिका (सानेयी स्वार्थे क) स्त्री० का. वांसणी.

सानेयी (सह आनेयेन स्वरेण ङीष्) स्त्री० यी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [એક व्रत.

सांतपन (संतपनाय साधु अण्) क्ली० नं. તે નામનું

सांतर (सह अंतरेण) त्रि० रः-रा-रं. १ अंतरवाળું. २ व्यवधानसहित. ३ विरल.

सांतानिक (संतान ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ વેલાની પેઠે ફેલાતું. २ संतानसंબંધ.

सांतानिक (,,) पु० कः. संतानમાટે પરણવાનો ધરાદો રાખનાર વિપ્ર.

सांत्व् (चुरा० उभय० सेट् सांत्वयति-ते) १ दीलासो આપવો. २ शांत-ઠંડું પાડવું.

सांत्व (सांत्व् अच्) क्ली० त्वं. १ ज्ञान अने मनने प्रीति કરનાર વાક્ય. २ दीलासो. ३ अनुકૂलपणुं. ४ अत्यंत माधुर्य.

सांत्वन (सांत्व् ल्युट्) क्ली० नं. १ दीलासो आपवो તે. २ प्रिय वाક્યવગેરેથી ક્રોધવગેરે મટાડવો તે.

सांत्वना (सांत्व् युच्) स्त्री० ना. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તે નામનો એક મુનિ.

सांदीपनि (संदीपनस्यापत्यं पुमान् इञ्) पु० निः.

'विदिताखिलविज्ञानौ तत्त्वज्ञानमयावपि ।
शिष्याचार्यक्रमं वीरौ ख्यापयन्तौ यदूत्तमौ ।
ततः सान्दीपनिं काश्यमवन्तिपुरवासिनम् ।
अस्त्रार्थं जग्मतुर्वीरौ बलदेवजनार्दनौ ' ॥
विष्णुपुराणम् ॥

सांद्र (सह अंद्रेण) क्ली० द्रं. वन.

सांद्र (,,) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. १ धाढुं, गाढ, જાડું. २ मृदु, કોમલ. ३ आनंदકારક. ४ मनोहर. ५ तेलवाળું, स्निग्ध.

सांद्रपुष्प (सांद्रं पुष्पमस्य) पु० ष्पः. એહેડાનું ઝાડ.

सांद्रस्निग्ध (सांद्रं च स्निग्धम्) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. १ જાડું અને તેલવાળું. २ अतिमनोहर.

सांद्रता (सांद्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. सांद्रपणुं. सांद्रत्व.

सांधिक (संधा ठक्) पु० कः. કલાલ.

सांधिक (संधि प्रयोजनमस्य ठञ्) त्रि० कः-की-कं. संधि કરનાર. [संध्याકાળે હોનાર.

सांध्य (संध्यायां भवः अण्) त्रि० ध्यः-ध्यी-ध्यं.

सांनहनिक (संनहन ठक्) पु० कः. બખ્તર પહેરનારો. [संस्કार કરવા જેવું धी.

सान्नाय्य (सम् नी ण्यत्) क्ली० य्यं. मंत्रवगेरेथी

सान्निध्य (सन्निधिरेव ष्यञ्) क्ली० ध्यं. नજદીકપણું, निકટપણું.

सान्निपातिक (सन्निपातादागतः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. सनेपातथी पेदा थनार.

'मंत्रिणां भिन्नसंधाने भिषजां सांनिपातिके ।
कर्मणि व्यज्यते प्रज्ञा स्वस्थे को वा न पण्डितः ' ॥
पंचतन्त्रम् ॥

साऽन्यासिक (सन्न्यासः प्रयोजनमस्य ठक्) पु० कः. संन्यासी. [सहित. २ अन्वयसहित.

सान्वय (सह अन्वयेन) त्रि० यः-या-यं. १ वंश-

सापत्न (सपत्नी अण्) पु० त्नः. शोખનો દીકરો.

सापत्न्य (सपत्न ष्यञ्) पु० त्न्यः शत्रु, दुश्मन.

'सापत्न्यात् पंडितमपि तस्मात्कृपणमाश्रये '
उद्भटः.

सापत्न्य (सपत्न्या अपत्यं पुमान् घञ्) पु० त्न्यः. शोખનો દીકરો. सापत्न.

सापत्य (सह अपत्येन) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. ફરજંદ-સહિત, ફરજંદવાળું.

सापराध (सह अपराधेन) त्रि० धः-धा-धं. अपराधी, अपराधवाળું, गुन्हेગાર.

सापिंड्य (सापिंडस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ड्यं. सपिंडपणुं. [भित्रपणुं.

साप्तपदीन (सप्तपद खञ्) क्ली० नं. दोरतद्वारी,

'सप्तपदीनं सख्यम् ' पाणिनिसूत्रम्.

साप्तपौरुष (सप्त पुरुष अण्) त्रि० षः-षी-षं. सात पेઢीसुधी व्यापક. [पणुं. सफलता.

साफल्य (सफलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. सફલ-

साम् (चुरा० उभय० सेट् सामयति-ते) शांत पाડવું,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

दीलासो आपवो. [मुद्दल धनवाणुं ऽरज.
सामक (सामकमेव अण्) क्ली० कं. व्याजविनानुं
सामक (साम् ण्वुल्) पु० कः. छरीवगेरे घसवानी पथरी, सराण. [यत्न करनार ब्राह्मण.
सामग (साम गायति) पु० गः. सामवेदनुं अध्य-
सामग्री (समग्रस्य भावः ष्यञ् ङीप्) स्त्री० ग्री. समग्रपणुं, सभरतपणुं, तमामपणुं, सामग्री, संपूर्ण तैयारी. [लो शब्द जुओ.
सामग्र्य (समग्रस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ग्र्यं. उप-
' प्रायेण सामग्र्यविधौ गुणानां
पराङ्मुखी विश्वसृजः प्रवृत्तिः ' कुमारसंभवम्.
सामज (साम्नो जायते जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. १ सामवेदथी पेदा थनार. २ सामथकी होनार.
सामज (,,) पु० जः. हाथी.
सामंजस्य (समंजसस्य भावः ष्यञ्) क्ली० स्यं. उचितपणुं, योग्यपणुं, औचित्य, योग्यता.
सामन् (सो मनिन्) क्ली० म. १ सामवेद. २ शत्रुने वश करवानो एक ज्ञातनो उपाय. ३ मीठां वाक्यवगेरेथी सांत्वन करवुं ते.
' बृहत्साम तथा साम्नाम् ' श्रीमद्भगवद्गीता.
सामनी (षो मनिन् ङीप्) स्त्री० नी. पशुने बांधवानो दोर.
सामंत (समंत अण्) पु० तः. १ पोताना देशनी पासे रहेनार बीजा देशनो राजा. २ खंडणी आपनार राजा, खंडियो राजा. ३ पडोशी. ४ नायक, सेनापति.
' कुर्वन्ति सामंतशिखामणीनां
प्रभाप्ररोहास्तमयं रजांसि ' रघुवंशम्.
सामंत (समंतात् भवः अण्) पु० तः. श्रेष्ठ प्रजा.
सामन्य (साम्नि कुशलः) पु० न्यः. सामवेदमां कुशल ब्राह्मण. [भार, दर्दी.
सामय (सह आमयेन) त्रि० यः-या-यं. रोगी, बी-
सामयिक (समय ठञ्) त्रि० कः-की-कं. १ समये होनार. २ समयने योग्य. ३ नियमबद्ध.
सामयोनि (साम योनिरुत्पत्तिस्थानं यस्य) पु० निः. १ हाथी. २ ब्रह्मा. [भवेदथी पेदा थनार.
सामयोनि (,,) त्रि० निः-नि:-निं. सा-
सामर्थ्य (समर्थस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्थ्यं. १ देहनुं बल. २ संगतार्थपणुं. ३ शक्ति. ४ योग्यता.
सामर्ष (सह अमर्षेण) त्रि० र्षः-र्षा-र्षं. क्रोधवाळुं, गुस्सावाणुं, गुस्से थयेलुं. [स्मार्थी, क्रोधभां.
सामर्ष (अमर्षेण सहितं यथा तथा) अव्य० र्षं गु-
सामवायिक (समवाये प्रभृतः ठञ्) पु० कः भंत्री, मुख्य दीवान. [समवायसंबंधी.
सामवायिक (समवायस्येदं ठञ्) त्रि० कः-की-कं.
सामसंगायक (सामन् सम् गै ण्वुल्) पु० कः सामगान करनारो ब्राह्मण.
सामाजिक (समाजः प्रयोजनमस्य ठञ्) त्रि० कः-की-कं. सभामां बेसनार, सभासद्, सभ्य.
सामाजिक (समाजस्येदं ठञ्) त्रि० कः-की-कं. समाजनुं, सभाजसंबंधी.
सामानाधिकरण्य (समानाधिकरणस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ण्यं. एक विभक्तिमां होवुं ते, समानाधिकरणपणुं. [मानपणुं.
सामान्य (समानस्य भावः ष्यञ्) क्ली० न्यं. स-
सामान्य (समान ष्यञ्) क्ली० न्यं. जाति, जात.
सामान्य (,,) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. समान, साधारण. [न्य लक्षण.
सामान्यलक्षण (सामान्यं लक्षणं) क्ली० णं. सामा-
सामान्या (समानैव स्वार्थे ष्यञ् टाप्) स्त्री० न्या. साधारण स्त्री, वेश्या. [वपरातो अव्यय.
सामि (साम् इन्) अव्य० मि. १ अडधुं. २ निंदामां
' सामि घटिता ' नैषधीयम्.
सामिकृत (सामि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. अडधुं करेलुं. [डधुं खावेलुं.
सामिभुक्त (सामि भुज् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. अ-
सामिपीत (सामि पा क्त) त्रि० तः-ता-तं. अडधुं पीधेलुं.
सामिधेनी (सम् इंध् ल्युट्) स्त्री० नी. १ यज्ञना अग्निमां लाकडां नांखती वखते बोलातो मंत्र. २ समित्काष्ठ.
' समिन्द्धे सामिधेनीभिर्होता तस्मात् सामिधेन्यो नाम ' श्रुतिः.
सामिधेन्य ( ) पु० न्यः. एक ज्ञातनो मंत्र. [कटपणुं, नजदीकपणुं, सांनिध्य.
सामीप्य (समीपस्य भावः ष्यञ्) क्ली० प्यं. नि-
' सामीप्यात्सप्तविषयैर्व्याप्त्याधारश्चतुर्विधः '
मुग्धबोधव्याकरणम्.
सामीप्य (समीप स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० प्यं. नजदीक, निकट. [होनार.
सामुद्र (समुद्रे भवः अण्) त्रि० द्रः-द्री-द्रं. समुद्रमां
सामुद्र (,,) क्ली० द्रं. दरियानुं मीठुं.
सामुद्रक (सामुद्रं स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ.
सामुद्रक (समुद्रेणर्षिणा प्रोक्तं वुण्) क्ली० कं. हस्तवगेरेनां रेखावगेरे चिह्नथी स्त्रीपुरुषनुं शुभाशुभ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વર્ણન કરનારો ગ્રંથ.

'इति सामुद्रकसारमुद्रणा' नैषधीयम्.

सामुद्रिक (समुद्रेण प्रोक्तं वेत्त्यधीते वा ठञ्) त्रि० कः-की-कं. હસ્તવગેરેનાં રેખાવગેરે ચિહ્નથી સ્ત્રી-પુરુષના શુભાશુભનું વર્ણન કરનાર ગ્રંથનો અભ્યાસ કરનાર. [ગાર.

साम्परायिक (संपराय ठक्) क्ली० कं. યુદ્ધ, લ-

साम्परायिक (,,) त्रि० कः-की-कं. પરલોકનું સાધન.

साम्प्रतम् (सम् प्र तन् डमु) अव्य० तम्. १ હમણાં, હાલ. २ વાજબી, યોગ્ય.

सांव् (चुरा० उभय० सेट् सांवयति-ते) જોડી દેવું.

सांव (अंवया सह) त्रि० वः-वा-वं. १ અંબાસાથે. २ માસાથે. [મીહું.

सांवर (संवरदेशे भवं अण्) क्ली० रं. એક જાતનું

सांभवी (संभवं अण् ङीष्) स्त्री० वी. રક્ત લોધ્ર.

सांभस् (सह अंभसा) त्रि० भाः-भाः-भः. પાણીસહિત. સજલ, સોદક. [જીઓ.

साम्य (समस्य भावः ष्यञ्) क्ली० म्यं. समता शब्द

साम्राज्य (सम्राजो भावः ष्यञ्) क्ली० ज्यं. १ સાર્વભૌમપણું. २ સઘળી દુનિયાની બાદશાહી. ३ દશ લાખ ગામનું અધિપતિપણું.

'लक्षाधिपत्यं राज्यं स्यात् साम्राज्यं दशलक्षके'

साय (सो घञ्) पु० यः. १ સાંજ. २ બાણ.

सायंसंध्या (सायं सम् ध्यै क) स्त्री० ध्या. સાંજની વખતે થતી સંધ્યોપાસના.

सायक (सो ण्वुल्) पु० कः. १ બાણ. २ ખર્જૂર.

सायकपुंखा (सायकस्य पुंखो यस्याः) स्त्री० खा. એક જાતનું ઝાડ. [વીની લંબાઇ.

सायन (सो ल्युट्) क्ली० नं. વિષુવૃત્તથી તે ગ્રહસુ-

सायंतन (सायं भवः सायं ट्युल् तुट्) त्रि० नः-नी-नं. સાંજે હોનાર, સાંજનું.

'संध्यां सायंतनीं कुर्याद् द्वादश्यादिष्वपि प्रिये।
अकुर्वन्निरयं याति यतो नित्यागमक्रिया' ॥

वृहन्नालतन्त्रम् ॥

सायिका (सो ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. કમની સ્થિતિ.

सायम (सो ञमु) अव्य० यम्. સાંજે, સાંજરે.

'सायं संप्रति वर्तते' भट्टिकाव्यम्.

सायाह्न (सायोऽह्नः) पु० ह्नः સાંજ.

सायिन् ( ) पु० यी. ઘોડેસ્વાર.

सायुज्य (सयुजो भावः ष्यञ्) क्ली० ज्यं. १ સહભાવ. २ એકરૂપતા, ઐક્ય, અભેદ. ३ તે નામની એક મુક્તિ.

'सालोक्यसार्ष्टिसामीप्यसारूप्यैकत्वमप्युत।
दीयमानं न गृह्णन्ति विना मत्सेवनं जनाः' ॥

भागवतम् ॥

सार (सार् अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ શ્રેષ્ઠ. २ અતિદૃઢ. ३ સારું. ४ ઉત્તમ. ५ ન્યાય્ય, વ્યાજબી.

सार (सृ घञ् सार् अच् वा) क्ली० रं. १ માખણ. २ પાણી. ३ ધન. ४ લોઢું. ५ વન. ६ ઉચિતપણું. ७ વ્યાજબીપણું.

सार (,,) पु० रः. १ સાર. २ બલ. ३ સ્થિરાંશ. ४ ચરબી. ५ વાયુ. ६ પવન. ७ દહિંનો અગ્રભાગ. ८ સાજીખાર. ९ પાસો. १० પરમેશ્વર.

'दृष्टिस्तृणीकृतजगत्त्रयसत्त्वसारा
धीरोद्धता नमयतीव गतिर्धरित्रीम्'

उत्तररामचरितम्.

सारक (सारयति सृ णिच् ण्वुल्) पु० कः नेपाળો..

सारक (,,) त्रि० कः-रिका-कं. રેચ લાવે તેવી દવાવગેરે. [ખેર. विटखदिर.

सारखदिर (सारः खदिरः) पु० रः એક જાતનો

सारगंध (सारः श्रेष्ठो गंधो यस्य) पु० धः ચંદન.

सारघ (सरघाभिर्निर्वृत्तं अण्) क्ली० घं. મધ.

सारंग (सृ अंगच्) पु० गः १ ચિત્રવિચિત્ર વર્ણ. २ ચાતક પક્ષી. ३ હાથી. ४ હરણ. ५ કોયલ. ६ મેઘ. ७ ભમરો. ८ એક જાતનું પક્ષી. ९ ચંદન. १० કપૂર. ११ પૃથ્વી. १२ રાત્રિ. १३ ફૂલ. १४ છત્ર. १५ રાજહંસ. १६ કામરચિત્રો મૃગ. १७ વસ્ત્ર. १८ મોહ. १९ કામદેવ. २० કેશ. २१ બાણ. २२ સોનું. २३ આભરણ. २४ પદ્મ. २५ શંખ. २६ દીપ્તિ. २७ મેઘ.

सारंग (,,) त्रि० गः-गा-गं. ચિત્રવિચિત્ર વર્ણવાળું. [રંધી.

सारंगिक (सारंगं हंति ठक्) पु० कः. વ્યાધ, પા-

सारंगी (सृ अंगच् ङीप्) स्त्री० गी. સારંગી વાદ્ય.

सारज (साराज्जायते जन् ड) क्ली० जं. માખણ.

सारण (सृ णिच् ल्यु) पु० णः. १ અતિસાર રોગ. २ ગંધદ્રવ્ય. ३ રાવણનો તે નામનો એક પ્રધાન.

सारणि (सृ णिच् अनि) स्त्री० णिः. १ નાની નદી. २ એક જાતનો વેલો. ३ નદીવગેરેની સારણ.

सारणी (,, ङीप्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सारंड (सृ णिच् अंड) पु० डः. સાપનું ઈંડું.

सारतरु (सारप्रधानस्तरुः) पु० रुः. કેળ.

सारतस् (सार तसिल्) अव्य० तः. १ સારથી. २

બલથી. [૨ સાર.

सारता (सारस्य भावः तल्) स्त्री० તા. ૧ જોર.

सारत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सारथि (सृ अथिण् सह रथेन सरथः घोटकः तत्र नियुक्तः इञ् वा) पु० थिः. ૨૪ હાંકનાર, સારથિ.

' निमित्तशकुनप्रज्ञो हयशिक्षाविशारदः ।
हयायुर्वेदतत्त्वज्ञो भूमिभागविशेषवित् ।
स्वामिभक्तो सहोत्साही सर्वेषां च प्रियंवदः ।
शूरश्च कृतविद्यश्च सारथिः परिकीर्तितः ' ॥
मत्स्यपुराणम् ॥

सारथिता (सारथेर्भावः तल्) स्त्री० તા. સારથિપણું, સારથિનું કામ. [શબ્દ જુઓ.

सारथित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો

सारथ्य (सारथि यत्) क्ली० थ्यं. સારથિપણું.

सारद (सारं ददाति दा क) त्रि० दः-दा-दं. સાર આપનાર. [૨ દુર્ગા.

सारदा (,, टाप्) स्त्री० दा. ૧ સરસ્વતી.

' लिखति यदि गृहीत्वा सारदा सर्वकालम् '
शिवस्तवः.

सारद्रुम (सारप्रधानो द्रुमः) पु० मः. ખેરનું ઝાડ.

सारभांड (सारं भांडं) क्ली० डं. ૧ શ્રેષ્ઠ પાત્ર. ૨ અકૃત્રિમ પાત્ર.

सारमेय (सरमाया अपत्यं ढक्) पु० यः. કુતરો.

सारमेयी (सारमेयस्य स्त्रीजातिः ङीप्) स्त्री० यी. કુતરી. [પોલાદ.

सारलोह (लोहेषु सारः) पु० हः. ૧ ગજવેલ. ૨

सारव (सरय्वां भवः सरयू अण्) त्रि० वः-वी-वं. સરયૂ નદીમાં ઉત્પન્ન થયલું.

सारस (सरस इदं अण्) त्रि० सः-सी-सं. ૧ સરોવરનું, સરોવરસંબંધી. ૨ તળાવનું, તળાવસંબંધી.

सारस (सरो नियतवसतिरस्य अण्) क्ली० सं. ૧ પદ્મ. ૨ સ્ત્રીનું એક જાતનું કટિભૂષણ.

सारस (सह रसेन स्वार्थे अण्) पु० सः. ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. ૩ સારસપક્ષી.

सारसन (सारं सनोति सन् अच्) क्ली० नं. ૧ સ્ત્રીનું એક જાતનું કટિભૂષણ. ૨ કેડે બાંધવાનો પટો. [સરસ્વતીનું, સરસ્વતીસંબંધી.

सारस्वत (सरस्वत्या इदं अण्) त्रि० तः-ती-तं. ' देवीं वाचमुपासते हि बहवः सारं तु सारस्वतम् '
उद्भटः.

सरस्वत (सरस्वती देवता यस्य अण्) त्रि० तः-ती-तं. સરસ્વતી જેની દેવતા છે તે.

सारस्वत (सरस्वती अण्) पु० तः. ૧ બીલીના લાકડાનો દંડ. ૨ સારસ્વત બ્રાહ્મણ. ૩ તે નામનો એક દેશ. ૪ સરસ્વતીએ જેનું પ્રતિપાલન કરેલું છે એવો તે નામનો એક મુનિ.

सारस्वत (सरस्वती अण्) पु० ताः સારસ્વત દેશના રહેનાર લોક. [નસોતર. ૨ પ્રો.

सारा (सारयति सृ णिच् अच्) स्त्री० रा. ૧ કાળુ

साराल (सारमालाति आ ला क) पु० लः. તલનું ઝાડ. [ગેરેનું મહોરું. સારી.

सारि (सृ इण्) पु० स्त्री० रिः-रिः. શેત્રંજ, બાજીવગેરેનું

सारिका (सृ ण्वुल् टाप्) स्त्री० का. મેના.

' पृच्छंती वा मधुरवचनां सारिकां पंजरस्थां
कच्चिद्भर्तुः स्मरसि रसिके त्वं हि तस्य प्रियेति '
मेघदूतम्.

सारी (सृ इण् ङीप्) स्त्री० री. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ શેત્રંજ, બાજીવગેરેનું મહોરું.

सारिणी (सृ णिनि) स्त्री० णी. ૧ સહદેવી લતા. ૨ કપાસ. ૩ ધમાસો. ૪ રાતી સાટોડી. ૫ એક જાતનું શીશમ. [સરી.

सारिवा (सारिरिव वाति वा क) स्त्री० वा. ઉપલ-

सारूप्य (सरूपस्य भावः ष्यञ्) क्ली० प्यं. ૧ સમાન રૂપ. ૨ ઈશ્વરના રૂપ સાથે સમાનતારૂપ મુક્તિ.

सार्थ (सृ यन् स्वार्थे अण्) पु० र्थः. ૧ સમૂહ. ૨ જંતુસમૂહ.

' स जयत्यरिसार्थसार्थकीकृतनामा ' नैषधीयम्.

सार्थ (सह अर्थेन) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. ૧ ધનવાળું. ૨ અર્થવાળું.

सार्थ (,,) पु० र्थः. વેપારી.

सार्थक (सह अर्थेन कप्) त्रि० कः-का-कं. ૧ અર્થવાળું. ૨ ધનવાળું. [થવાળું. ૨ સમૂહવાળું.

सार्थवत् (सार्थ मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत् ૧ અ-

सार्थवाह (सार्थं वहति वह् अण्) पु० हः. વણિગ્જન, વેપારી. ૨ વણજારો.

सार्थिक (सार्थ ठक्) पु० कः. વાણિગ્જન, વેપારી.

सार्द्र (सह आर्द्रेण) त्रि० र्द्रः-र्द्रा-र्द्रं. ભીનાશવાળું, ભીનું. [ભીનાપણું.

सार्द्रता (सार्द्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ભીનાશ,

सार्द्रत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सार्द्ध (सह अर्द्धेन) त्रि० र्द्धः-र्द्धा-र्द्धं. અડધાસહિત.

सार्द्धम् (सह ऋध् अमु) अव्य० र्द्धम्. સાથે.

' नीता रात्रिः क्षण इव मया सार्धमिच्छारतैर्या '
मेघदूतम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सार्प (सर्पस्येदं अण्) त्रि० र्पः-र्पी-र्पं. सापनुं, सापसंबंधी. [क्षत्र.

सार्प (सर्पो देवताऽस्य अण्) क्ली० र्पं. अश्लेषा न.

सार्पिष (सर्पिस् अण्) त्रि० षः-षी-षं. घीमां तळेलुं, रांधेलुंवगेरे. [शब्द जुओ.

सार्पिष्क (सर्पिस् ठक्) त्रि० ष्कः-ष्का-ष्कं. उपलो

सार्व (सर्वस्येदं अण्) त्रि० र्वः-र्वी-र्वं. सर्वनुं, सर्वसंबंधी. [कं. सधळा काळमां होनार.

सार्वकालिक (सर्वकाले भवः ठञ्) त्रि० कः-की-

सार्वजनीन (सर्वेषु जनेषु विदितः खञ्) त्रि० नः-नी-नं. १ सर्वजनतुं, सर्वजनसंबंधी. २ सर्व लोकमां प्रसिद्ध. सार्वजनिक. [जे होनार.

सार्वत्रिक (सर्वत्र भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. सध-

सार्वधातुक (सर्वधातून् व्याप्नोति ठक्) क्ली० कं. व्याकरणप्रसिद्ध सर्वधातुप्रकृतिवाळा लट्, लोट्, लङ्, अने विधिलिङ् ए चार "ल" कार.

सार्वभौतिक (सर्वाणि भूतानि व्याप्नोति ठञ्) त्रि० कः-की-कं. सर्व प्राणीपदार्थमां व्यापक.

सार्वभौम (सर्वस्या भूमेरीश्वरः अण्) पु० मः. १ चक्रवर्ती राजा. २ उत्तर दिशानो एक हाथी. ३ ते नामनो एक राजा.

सार्वभौम (सर्वासु भूमिषु विदितः अण्) त्रि० मः-मी-मं. सधळी पृथ्वीमां प्रख्यात.

सार्वलौकिक (सर्वेषु लोकेषु विदितः ठञ्) त्रि० कः-की-कं. सर्व लोकमां विदित.

'स रामः सार्वलौकिकः' भट्टिकाव्यम्.

सार्ववर्णिक (सर्ववर्णस्येदं ठञ्) त्रि० कः-की-कं. सधळा वर्णनुं, सधळा वर्णसंबंधी.

सार्षप (सर्षपस्य विकारः अण्) त्रि० पः-पी-पं. सरसवनुं, सरसवसंबंधी.

'अदुष्टं सार्षपं तैलम्' स्मृतिः.

साल (सल् घञ्) पु० लः. १ वृक्ष. २ सालवृक्ष. ३ राळ. ४ कोट, भींतवगेरे. ५ एक जातनुं माछलुं.

'सालस्तु सर्जकाख्यश्चकर्णकः सस्यसंवरः ।
अश्वकर्णः कषायः स्याद् व्रणस्वेदकफकमीन् ।
ब्रध्नविद्रधिबाधिर्ययोनिकर्णगदान् हरेत्' ॥
भावप्रकाशः ॥

सालन (सालः कारणत्वेनास्त्यस्य न) क्ली० नं. सालवृक्षमांथी नीकळतो रस.

सालपर्णी (सालस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. वनस्पति सालवण.

सालभंजिका (सालं भनक्ति भंज् ण्वुल्) स्त्री० का. १ लाकडानी पुतळी. २ वेश्या.

साला (साल अच् टाप्) स्त्री० ला. १ घर. २ शाळा.

सालार (साल ऋ अण्) क्ली० रं. १ खींटी. २ अभराई.

सालावृक (सालायां वृक इव) पु० कः. कुतरो.

सालूर (सल् ऊरच्) पु० रः. देडको.

सालेय (सालायां भवः ढक्) पु० यः. मधुरिका शब्द जुओ.

सालोक्य (सलोकस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्यं. ईष्ट देवसहित तेमना लोकमां रहेवारूप मुक्ति.

साल्व ( ) पु० व० ल्वाः. ते नामनो एक देश. [राज्य.

साल्व (साल्वानां राजा अण्) पु० ल्वः साल्वदेशनो

साल्वहन् (साल्वं हंति हन् क्विप्) पु० हा. श्रीकृष्ण.

साल्विक (साल्व ठक्) पु० कः. एक जातनुं पक्षी.

सावज्ञ (सह अवज्ञया) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. अवज्ञावाळुं, अपमानसहित.

सावधान (सह अवधानेन) त्रि० नः-ना-नं. १ सावचेत, सावध. २ सचेतन. ३ ध्यानवाळुं.

सावन (संवनस्येदं अण्) क्ली० नं. अहोरात्र३५ दिवस.

सावन (,,) पु० नः. १ अहोरात्र३५ त्रीश दिवसनो मास. २ एक जातनुं वर्ष. ३ यज्ञांत. ४ यजमान. ५ वरुण.

'चान्द्रः शुक्लादिर्दर्शान्तः सावनस्त्रिंशता दिनैः'

सावर (सवरेण निर्वृत्तं अण्) पु० रः. १ पाप. २ अपराध. ३ लोध्रवृक्ष. [आठमो मनु.

सावर्ण (सवर्णायां सूर्यपत्न्यां भवः अण्) पु० र्णः.

सावर्णि (सवर्णा इञ्) पु० णिः. ऊपलो शब्द जुओ. [भग३२.

सावलेप (सह अवलेपेन) त्रि० पः-पा-पं. गर्विष्ठ,

सावशेष (सह अवशेषेण) त्रि० षः-षा-षं. १ शेष भागवाळुं. २ अपूर्ण, समाप्त नहि ते, अधुरुं.

सावित्र (सविता देवता यस्य अण्) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. सूर्य जेनो देवता छे ते.

सावित्र (सविता देवताऽस्य अण्) पु० त्रः. ब्राह्मण.

सावित्र (सविता स्वार्थे अण्) पु० त्रः. सूर्य.

सावित्र (सवितृ अण्) क्ली० त्रं. जनोई, यज्ञोपवीत.

सावित्र (,,) पु० त्रः. १ महादेव. २ कर्ण. ३ गर्भ. [सूर्यसंबंधी.

सावित्र (सवितुरिदं अण्) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. सूर्यनुं,

सावित्री (सवितृ अण् ङीप) स्त्री० त्री. १ ब्रह्मानी पत्नी. २ उमा. ३ एक जातनी ऋचा, गायत्री.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'ततः संजपतस्तस्य भित्त्वा देहमकल्मषम्।
स्त्रीरूपमर्धमकरोदूर्ध्वं पुरुषरूपवत्।
शतरूपा च सा ख्याता सावित्री च निगद्यते।
सरस्वत्यथ गायत्री ब्रह्माणी च परन्तप'॥
मत्स्यपुराणम्॥

सावित्रीपतित ( ) पु० तः. બ્રાહ્મણ, क्षत्रिय अने वैश्यपैकी हरकोઈ माणुस. सावित्री-भ्रष्ट. [यज्ञोपवीत.

सावित्रीसूत्र (सावित्रीदीक्षाकालिकं सूत्रं) क्ली० त्रं.

साविष्कार (सह आविष्कारेण) त्रि० रः-रा-रं. १ अहंકારી. २ ખુલ્લું.

साशूक ( ) पु० कः. ધાબળી, કામળી.

साश्वधी (साश्वं ध्यायति ध्यै क्विप्) स्त्री० धी. सासु.

सास्ना (सस् न णिच) स्त्री० स्ना. गाय, બલદના गળાआगળ भांसनो वाणवाળो भाग.

सास्र (सह असृजेण) त्रि० स्रः-स्रा-स्रं. आंसुवाળું, साश्रु.

'सास्रे मा कुरु लोचने प्रियसखि न्यस्तं शलाकांजनम्' उद्भटः.

साहंकार (सह अहंकारेण) त्रि० रः-रा-रं. अहंકार-वाળું. [२५णું, साथे होवुं ते.

साहचर्य (सहचरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. सहाय-

साहस (सहसा अण्) क्ली० सं. બલથી કરેલી चोरी, स्त्रीसंभोगવગેરે.

साहस (साहसमनुसरति अण्) पु० सः. १ એક જાતનો દંડ. २ એક જાતનો अग्नि.

सहसांक ( ) पु० कः. विક्रमादित्य.

साहसिक (सहसा ठक्) त्रि० कः-की-कं. साहस કામ કરનાર. [शब्द જુओ.

साहासिन् (साहस इनि) त्रि० सी-सिनी-सि. ઉપલો.

साहस्र (सहस्राणां समूहः अण्) क्ली० स्रं. હજારનો समूह.

साहस्र (सहस्रं स्वार्थे अण्) क्ली० स्रं. હજાર.

साहस्र (सहस्रेण क्रीतं अण्) त्रि० स्रः-स्री-स्रं. હજાર-થી ખરીદ કરેલું.

साहस्र (सहस्र अण्) पु० स्रः. હજાર હાથીનો समूह. [शब्द જુओ.

साहायक (सहायस्य भावः वुन्) क्ली० कं. नीચેનો

साहाय्य (सहायस्य भावः ष्यञ्) क्ली० य्यं. मदद-गारी, सहाय.

साहित्य (सहितस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. १ स-हितपणुं, साथेपणुं. २ मेलन. ३ એકઠા मળवुं ते. ४ पद्यात्मक काव्य. ५ प्रબંध.

'साहित्यसंगीतकला विहीनः
साक्षात्पशुः पुच्छविषाणहीनः' भर्तृहरिः.

साह्य (सह्यस्य भावः अण्) क्ली० ह्यं. १ सहायपणुं. २ मेलन. [કરનારો. २ દોસ્તદાર.

साह्यकृत् (साह्यं करोति कृ क्विप्) पु० त्. १ मदद

साह्वय (सह आह्वयेन) पु० यः सामसामा લડનાર प्राणी; कुકडो, मेंढावगेरे.

सि ( ) षि धातु જુओ.

सिंह (हिंस् अच्) पु० हः १ सिंह. २ सिंहराशि. ३ श्रेष्ठ. ४ रातो शरगवो. ५ जिनदेवजर.

'सिंहो वर्णविपर्ययात्' व्याकरणम्.

'सिंहो व्याकरणस्य कर्तुरहरत् प्राणान् प्रियान् प्राणिनः'
पंचतन्त्रम्.

सिंहकेलि (सिंहस्येव केलिरस्य) पु० लिः भंजुधोष साधु. [लवृक्ष.

सिंहकेशर (सिंहस्येव केशरो यस्य) पु० रः थड-

सिंहकेशर (सिंहस्य केशरः) पु० रः सिंहनी याण.

सिंहतल (संहतल पृषो०) क्ली० लं. એકઠા કરેલા ઉઘાડા બે હાથ. [જાતનું ઝાડ.

सिंहतुंड (सिंहस्येव तुंडः पुष्पमस्य) पु० डः એક

सिंहद्वार (सिंहचिह्नितं द्वारं) क्ली० रं. शहेर, गाम વગેરેમાં પેસવાનો मुખ્ય દરવાજો.

सिंहध्वनि (सिंहस्येव ध्वनिः) पु० निः. सिंहना स-रખો અવાજ. सिंहनाद. [वाज.

सिंहध्वनि (सिंहस्य ध्वनिः) पु० निः सिंहनो अ-

सिंहनर्दिका (सिंह इव नर्दति नर्द् ण्वुल्) स्त्री० का. એક જાતનું वाद्य.

सिंहनादिका (सिंहमपि नादयति नद् णिच् ण्वुल्) स्त्री० का. १ ઉપલો शब्द જુओ. २ धમासो.

सिंहपर्णी (सिंहस्य पुच्छमिव पर्णमस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी. અરડુसानुं ઝાડ.

सिंहपुच्छी (सिंहस्य पुच्छमिव पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० च्छी. १ रानी અડદ. २ वनस्पति चित्रपर्णी. ३ पृश्निपर्णी. [खी. અરડુसानुं ઝાડ.

सिंहमुखी (सिंहस्य मुखमिव पुष्पमस्याः ङीप्) स्त्री०

सिंहयाना (सिंहो यानं यस्याः) स्त्री० ना. दुर्गा.

सिंहल (सिंह लच्) पु० लः ते नामनो એક देश.

सिंहल (,,) क्ली० लं. १ तज. २ क-लઈ. ३ पीतण. [એક જાતનો वेलो.

सिंहलस्था (सिंहले तिष्ठति स्था क) स्त्री० स्था.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सिंहलास्थान (सिंहल आस्थानं यस्य) पु० नः એક જાતનું ઝાડ. [सिंहवाहिनी.
सिंहवाहना (सिंहो वाहनं यस्याः) स्त्री० ना. દુર્ગા.
सिंहविक्रांत (सिंह इव विक्रांतः) पु० तः ધોડો.
सिंहविन्ना (सिंह इव विन्ना) स्त्री० न्ना. વનસ્પતિ भाषपर्णी. [नं. सिंह જેટલું જોરાવર.
सिंहसंहनन (सिंहस्येव संहननं यस्य) त्रि० नः-ना-
सिंहान (शिघि आनच्) क्ली० नं. ૧ લોઢાનો કીટાડો. ૨ નાકનું ગુંગું.
सिंहासन (सिंहचिह्नितं आसनं) क्ली० नं. सिंहासन.
सिंहास्य (सिंहस्य आस्यमिव पुष्पं यस्य) पु० स्यः. અરડુસો. [२ राहुनी भा.
सिंहिका (सिंही कन्) स्त्री० का. ૧ કાશ્યપની પત્ની.
सिंहिकासुत (सिंहिकायाः सुतः) पु० तः. राहु. सिंहिकासूनु, सिंहिकापुत्र.
सिंही (हिनस्ति रोगान् हिंस् अच् ङीप्) स्त्री० ही. ૧ રીંગણી. ૨ ભોંરીંગણી. ૩ અરડુસો. ૪ રાની ભ-ગ. ૫ રાહુની भा.
सिंही (सिंह जातौ ङीष्) स्त्री० ही. सिंहण.
सिकता (सिक् अतच् किच्च) स्त्री० व० ताः. રેતી.

' लभेत सिकतासु तैलमपि यत्नतः पंडियन्
पिबेच्च मृगतृष्णिकासु सलिलं पिपासार्दितः '

भर्तृहरिः.

सिकता (सिकता अण्) स्त्री० ता. રેતાળ જમીન.
सिकतामय (सिकता मयट्) त्रि० यः-यी-यं. રેતીવાળો કાંઠોનગેરે. [રેતીવાળું, રેતાળ.
सिकतावत् (सिकता मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्.
सिकतिल (सिकता इलच्) त्रि० लः-ला-लं. ઉપલો शब्द જુઓ. [ટેલું.
सिक्त (सिच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. સિંચેલું, છાં-
सिक्थ (सिच् थक्) क्ली० क्थं. ૧ ભીણ. ૨ ગળી.
सिक्थ (,,) पु० क्थः. ૧ ઉકાળેલા ચોખા. ૨ ચોખાનો કોળિયો.
सिक्थक (सिक्थं स्वार्थे क) क्ली० कं. ભીણ.
सिक्थ (सिक् यत्) क्ली० क्थं. शीकुं.
सिंघाण (शिघि आनक्) क्ली० णं. નાકનો મેલ.
सिंघाणक (सिंघाणं स्वार्थे क) क्ली० कं. ઉપલો श-ब्द જુઓ.
सिच् (तुदा० उभय० अनिट् सिंचति-ते) ૧ છાંટવું. ૨ પલાળવું, ભીનું કરવું. ૩ રેડવું. ૪ છોડવું, બ-હાર કાઢવું; अभि (अभिषिंचति-ते) ૧ પલાળવું. ૨ રેડવું. ૩ પવિત્ર જલથી અભિષેક કરવો; उद् (उत्सिंचति-ते) ૧ છાંટવું. ૨ ખગરૂ કરવું; नि (निषिंचति-ते) ૧ છાંટવું, રેડવું. ૨ સંગર્ભ કરવું.

' निषिंचन् माधवमेतां लतां कौन्दीं च नर्तयन् ';

परि (परिषिंचति-ते) છાંટવું, આસપાસ રેડવું.
सिच् (षिच् क्विप्) त्रि० क्-ग्. સેચન કરનાર, છાં-ટનાર.
सिच् (,,) स्त्री० क्-ग्. વસ્ત્ર.
सिचय (सिच् अयच् किच्च) पु० यः. ૧ વસ્ત્ર. ૨ જુ-નું વસ્ત્ર. [રેડવું. ૨ છાંટવું.
सिंचत् (सिच् शतृ) त्रि० चन्-चती-चंती-चत्. ૧
सिंचिता (सिच् इतच् पृषो०) स्त्री० ता. પિપ્પલી.
सिट् ( ) षिट् धातु જુઓ.
सित (सो क्त) क्ली० तं. ૧ રૂપું. ૨ સુખડ. ૩ મૂળો.
सित (,,) पु० तः. ૧ ધોળો વર્ણ. ૨ શુક્ર ગ્રહ. ૩ બાણ.
सित (,,) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ધોળું. ૨ જાણેલું. ૩ બાંધેલું. ૪ સમાપ્ત.
सितकुंजर (सितः कुंजरोऽस्य) पु० रः. ઇંદ્ર.
सितकुंजर (सितश्चासौ कुंजरश्च) पु० रः. ઇંદ્રનો હાથી, ધોળો હાથી, ઐરાવત. [પક્ષી.
सितकंठ (सितः कंठोऽस्य) पु० ठः. એક જાતનું
सितकर (सिताः कराः यस्य) पु० रः. ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. सितरश्मि, सितांशु. [णी. અરડુસો.
सितकर्णी (सितः कर्ण इव पुष्पमस्याः ङीप्) स्त्री०
सितगुंजा (सिता गुंजा) स्त्री० जा. ધોળી ચણોઠી.
सितच्छत्र (सितं च तच्छत्रं च) क्ली० त्रं. ધોળું છ-त्र, ધોળી છત્રી. [सुवा.
सितच्छत्रा (सितं छत्रमिव पुष्पमस्याः) स्त्री० त्रा.
सितच्छद (सितः छदो यस्य) पु० दः. હંસ.
सितच्छदा (सितः छदो यस्याः) स्त्री० दा. ધોળી ધ્રો.
सितदर्भ (सितश्चासौ दर्भश्च) पु० र्भः. ધોળો દાભ.
सितदीधिति (सिताः दीधितयो यस्य) पु० तिः. ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. [ધોળું જીરું.
सितदीप्य (दीपयति अग्निं दीप् णिच् यत्) पु० प्यः.
सितदूर्वा (सिता दूर्वा) स्त्री० र्वा. ધોળી ધ્રો.
सितद्रु (सितः द्रुः) पु० द्रुः. ધોળું ઝાડ.
सितधातु (सितः धातुः) पु० तुः. ૧ ખડી. ૨ ધોળી ધાતુ; રૂપું વગેરે.
सितपक्ष (सितः पक्षो यस्य) पु० क्षः. હંસ.
सितपक्ष (सितश्चासौ पक्षश्च) पु० क्षः. શુક્લ પક્ષ.
सितपाटलिका (सिता पाटलिका) स्त्री० का. ધોળા ગુલાબનું ઝાડ. [શરપુંખા નામનું વૃક્ષ.
सितपुंखा (सितः पुंखः यस्याः) स्त्री० खा. श्वेत-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सितपुष्प (सितानि पुष्पाण्यस्य) क्ली० ष्पं. એક જાતની મોથ.
सितपुष्प (,,) पु० ष्पः. १ તગરનું ઝાડ. २ કસાયાનું ઝાડ. ३ ધોળા રોહિડાનું ઝાડ.
सितपुष्प (सितं पुष्पं) क्ली० ष्पं. ધોળું ફૂલ.
सितपुष्पा (सितानि पुष्पाण्यस्याः) स्त्री० ष्पा. મોગરાનો વેલો. मल्लिका. [भरी.
सितमरिच (सितं च तन्मरिचं च) क्ली० चं. ધોળાં
सितमाष (सितश्चासौ माषश्च) पु० षः ધોળા અડદ. राजमाष.
सितरंजन (सितं रंजयति) पु० नः. પીળો વર્ણ.
सितरश्मि (सिताः रश्मयो यस्य) पु० श्मिः. १ ચંદ્ર. २ કપૂર. [ટાઢો.
सितवर्षाभू (सिता वर्षाभूः) स्त्री० भूः. ધોળી સા-
सितशिंशिक (सिता सिंशिर्यस्य कप्) पु० कः. ધઉં, गोधूम.
सिताशूक (सिता शूको यस्य) पु० कः. જવ, यव.
सितसप्ति (सिताः सप्तयो यस्य) पु० प्तिः. १ અર્જુન. २ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ.
सितसर्षप (सितः सर्षपः) पु० पः. ધોળા સરસવ.
सितसिंधु (सिता सिंधुः) स्त्री० धुः. ગંગા નદી.
सितसिंधु (सितश्चासौ सिंधुश्च) पु० धुः. ધોળો દરિયો.
सिता (सो क्त टाप्) स्त्री० ता. १ સાકર, शर्करा. २ મલ્લિકા. ३ ધોળી ભોરીંગણી. ४ વનસ્પતિ વિદારી. ५ બાણચી. ६ ધોળી દ્રો. ७ ચંદ્રનું અજવાળું. ८ કુટુંબિની. ९ મધ, સુરા. १० વનસ્પતિ ત્રાયમાણા. ११ વનસ्પતિ અપરાજિતા.

' मृद्वीका रसिता सिता समधिता स्फीतं निपीतं पयः '
भामिनीविलासम्.

सितांशु (सिता अंशवो यस्य) पु० शुः. १ ચંદ્ર. २ કપૂર. [સાકર.
सिताखंड (सितायाः खंड इव) पु० डः. મધની

' मधूजा शर्करा रूक्षा कफपित्तहरी गुरुः ।
छर्यतिसारतृड्दाहरक्तहृत् तुवरा हिमा ।
यथा यथाऽस्या नैर्मल्यं मधुरत्व तथा तथा ।
स्निग्धलाघवशैत्यादि सरसत्वं तथा तथा ' ॥
भावप्रकाशः ॥

सिताखंड (सितायाः खंडः) पु० डः. સાકરનો કટકો. [જાતનું ભાજણું.
सितांक (सिता सिकता अंगो यस्य) पु० गः. એક
सिताग्र (सितमग्रं यस्य) पु० ग्रः. કાંટો.
सितादि (सितायाः आदिः कारणं) पु० दिः. ગોળ.
सितानन (सितं आननं यस्य) पु० नः. ગરુડ.
सितापांग (सितं अपांगं अस्य) पु० गः. મોર.
सिताब्ज (सितं अब्जं) क्ली० ब्जं. ધોળું કમલ.
सिताभ (सिता आभा यस्य) पु० भः. १ ચંદ્ર. २ કપૂર.
सिताभा (सिता आभा यस्याः) स्त्री० भा. છાશ.
सिताभ्र (अभ्र इव सितः) पु० भ्रः. કપૂર.
सिताभ्रक (अभ्रकमिव सितं) क्ली० कं ઉપલો શબ્દ જુઓ. [કપડાવાળું.
सितांबर (सितं अंबरं यस्य) त्रि० रः-रा-रं. ધોળાં
सितांबर (,,) पु० रः. ધોળાં કપડાંવાળો સાધુ, यतिपगेरे.
सितांबर (सितं च तदंबरं च) क्ली० रं. ધોળું વસ્ત્ર.
सितांभोज (सितं च तदभोजं च) क्ली० जं. ધોળું કમલ.
सितार्जक (सितः अर्जकः) पु० कः. ધોળી તુલસી.
सितालता (सिता सती आलतते) स्त्री० ता. ધોળી દ્રા.
सितावर (सितं श्वेततां आवृणोति आ वृ अच्) पु० रः १ એક જાતનું શાક. २ વનસ્પતિ બાકુચી.
सिताश्व (सिता अश्वा यस्य) पु० श्वः १ અર્જુન. २ અર્જુનસાદડાનું ઝાડ. [लदेव.
सितासित (वर्णेन सितः कृष्णेनासितः) पु० तः. ય-
सितासित (सितं च असितं च) त्रि० तः-ता-तं. ધોળું અને કાળું.
सिताह्वय (सितमाह्वयते आ ह्वे श) पु० यः. ધોળો શરગવો. [વર્ણ.
सिति (सो क्तिच्) पु० तिः. १ ધોળો વર્ણ. २ કાળો
सितिमन् (सितस्य भावः इमनिच्) पु० ता. ધોળાપણું. सितता, सितत्व.

' सितं सितिम्ना सुतरां मुनेर्वपुः '
शिशुपालवधम्.

सितिवासस् (सिति कृष्णं वासो यस्य) पु० साः બલદેવ. [કલથી.
सितेतर (सितादितरः) पु० रः. १ કાળી શાળ. २
सितेतर (,,) पु० रः. કાળો વર્ણ.
सितेतर (,,) त्रि० रः-रा-रं. કાળું.
सितेतरगति (सितेतरा कृष्णा गतिर्यस्य) पु० तिः. १ અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ.
सितोदर (सितमुदरमस्य) पु० रः. કુબેર.
सितोपल (सितः उपलः) पु० लः. १ સ્ફટિક. २ ધોળો પથ્થર.
सितोपल (सितः उपलः इव) क्ली० लं. ખડી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सितोपला (,,) स्त्री० ला. साકર.
सिद्ध (सिध् क्त) क्ली० द्धं. सैંધવ.
सिद्ध (सिद्धिरस्यास्ति अच्) पु० द्धः. १ વ્યાસવગેરે સિદ્ધિયુકત મુનિ. २ એક જાતની દેવયોનિ.
सिद्ध (सिध् क्त) त्रि० द्धः-द्धा-द्धं. १ સિદ્ધ, નિષ્પન્ન. २ રાંધેલું, પકવ. ३ નિત્ય. ४ નિશ્ચય કરેલું. ५ સારી રીતે બોલેલું. ६ પ્રસિદ્ધ. ७ ચુકાદો કરેલું. ८ કુશલ. ९ પવિત્ર. १० ઈશ્વરી.

'नैसर्गिकी सुरभिणः कुसुमस्य सिद्धा
मूर्द्धन स्थितिर्न चरणैरवताडनानि'
मालतीमाधवम्.

सिद्ध (") पु० द्धः. १ ગોળ. २ કાળો ધંતૂરો. ३ તે નામનો એક યોગ. ४ વ્યાપાર.
सिद्धक (सिद्ध इव कन्) पु० कः. १ નગોડનું ઝાડ. २ સાલ વૃક્ષ. ३ સાગ. [કિની.
सिद्धगंगा (सिद्धलोकस्य गंगा) स्त्री० गा. મંદા-
सिद्धजल (सिद्धं पक्वं जलमत्र) क्ली० लं. કાંજિક.
सिद्धजल (सिद्धं जलं) क्ली० लं. પકવ જલ.
सिद्धता (सिद्धस्य भावः तल्) स्त्री० ता. સિદ્ધપણું. [જુઓ.
सिद्धत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
सिद्धदेव (सिद्धानां पूज्यो देवः) पु० वः. મહાદેવ.
सिद्धधातु (सिद्धः प्रसिद्धो धातुः) पु० तुः. પારો, પારદ.
सिद्धपुर (सिद्धप्रचुरं पुरं) १ લંકાની નીચે આવેલું તે નામનું એક શહેર. २ સિદ્ધપુર પાટણ.

'लंकाकुमध्ये धमकोटिरस्याः
प्राक् पश्चिमे रोमकपत्तनं च।
अधोगतं सिद्धपुरं च' सि० शि०

सिद्धपुष्प (सिद्धप्रियं पुष्पमस्य) पु० ष्पः. કણેરનું ઝાડ. [ધોળા સરશવ.
सिद्धप्रयोजन (सिद्धं प्रयोजनं यस्मात्) पु० षः.
सिद्धरस (सिद्धः प्रसिद्धो रसः) पु० रः. પારો, પારદ. [વગેરે ખનિજ પદાર્થ.
सिद्धरस (सिद्धो रसोऽत्र) त्रि० सः-सा-सं. ધાતુ-
सिद्धसंघ (सिद्धानां संघः) पु० घः. સિદ્ધનું ટોળું.
सिद्धसाधन (सिद्धस्य निश्चितस्य साधनं) क्ली० नं. નિશ્ચય કરેલાનું અનુમાન.
सिद्धसाध्य (सिद्धं साध्यं) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. સાબીત કરેલું, સિદ્ધ કરેલું. [નો ભંગ.
सिद्धसाध्य (,,) पु० ध्यः. એક જાત-
सिद्धसिंधु (सिद्धानां सिन्धुः) स्त्री० धुः. ગંગા નદી. સિદ્ધનદી.
सिद्धसेन (सिद्धा सेना यस्य) पु० नः. કાર્તિકસ્વામી.
सिद्धांत (सिद्धः निश्चितः अंतो यस्मात्) पु० तः. १ સિદ્ધાંત. २ જ્યોતિષશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ સૂર્યસિદ્ધાંત-વગેરે સિદ્ધાંત.
सिद्धांतिन् (सिद्धांत इनि) पु० ती. સિદ્ધાંતવાળું. સિદ્ધાંત શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનારો.
सिद्धापगा (सिद्धानां आपगा) स्त्री० गा. ગંગા નદી.
सिद्धार्थ (सिद्धः अर्थो यस्य) त्रि० र्थः-र्था-र्थं. १ જેનો અર્થ સિદ્ધ થયો હોય છે તે. २ પ્રસિદ્ધ અર્થવાળું. સિદ્ધાર્થક.
सिद्धार्थ (सिद्धः अर्थः यस्मात्) पु० र्थः. १ ધોળા સરસવ. २ એક જાતનું ઝાડ. ३ શાકય સિંહ. સિદ્ધાર્થક. [જિનની મા.
सिद्धार्था (सिद्धः अर्थो यस्याः) स्त्री० र्था. ધોળા
सिद्धि (सिध् क्तिन्) स्त्री० द्धिः. १ ઋદ્ધિ નામની ઔષધિ. २ તે નામનો એક યોગ. ३ પરિપૂર્ણતા. ४ પૂરું કરવું તે, સમાપ્તિ. ५ આબાદી. ६ ફતેહ. ७ જ્ઞાન. ८ સમજ. ९ શુદ્ધપણું. १० ખરાપણું. ११ ફરજમાંથી છુટા થવું તે. १२ રાંધવું તે. १३ પાક. १४ મોક્ષ. १५ પાદુકા. १६ અણિમાદિ આઠ પ્રકારનું ઐશ્વર્ય. १७ દક્ષની તે નામની એક કન્યા. १८ સાંખ્યશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ઊહાદિક સિદ્ધિહેતુનો ભેદ.

'ऊहादिभिः सिद्धिः' सांख्यसूत्रम्.
'ते समाधावुपसर्गाव्युत्थाने सिद्धयः'
पातञ्जलयोगसूत्रम्.

सिद्धिद (सिद्धिं ददाति दा क) पु० दः. બટુક ભૈરવ. [આપનાર.
सिद्धिद (,,) त्रि० दः-दा-दं. સિદ્ધિ
सिद्धिली ( ) स्त्री० ली. એક જાતની નાની ઝાડી.
सिद्धेश्वरी (सिद्धा ईश्वरी) स्त्री० री. તે નામની એક દેવી.
सिध् ( ) षिध् धातु જુઓ.
सिध्म (सिध मन् किच्च) क्ली० ध्म. એક જાતનો રોગ. [જુઓ.
सिध्मन् (सिध् मनिन् किच्च) क्ली० ध्म. ઉપલો શબ્દ
सिध्मल (सिध्मन् लच्) त्रि० लः-ला-लं. સિધ્મ રોગવાળું. [માછલું. २ મીઠાવાળું માછલું.
सिध्मला (,, टाप्) स्त्री० ला. १ સુકું
सिध्मवत् (सिध्मन् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. સિધ્મરોગવાળું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सिध्य (सिध् णिच् यत्) पु० ध्यः. पुष्य नक्षत्र.
सिध्र (सिध् रक्) पु० ध्रः. १ ऑड. २ साधु भाणुस.
सिध्रक (सिध् रक् स्वार्थे क) पु० कः. એક જાતનું ઑડ. [णं. દેવનો બાગ.
सिध्रकावण (सिध्रकप्रधानं वनं णत्वं दीर्घश्च) क्ली०
सिन (सीयते बध्यते सि क्त) पु० नः. કોળિયો, ગ્રાસ.
सिनी (सित ङीप्) स्त्री० नी. ધોળા વર્ણવાળી સ્ત્રી.
सिनीवाली (सिनीं श्वेतां चन्द्रकलां वलति धारयति वल् अण् ङीप्) स्त्री० ली ચૌદશયુક્ત અમાશ.
सिंदुक (स्यं उ क) पु० कः. નગોડનું ઑડ. सिंधुक.
सिंदुवार (सिंदु गजमदं वारयति) पु० रः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. सिंधुवार.
सिंदूर (स्यंद् ऊरन्) क्ली० रं. સિંદૂર.
'सिन्दूरमुष्णं विसर्पकुष्ठकण्डूविषापहम् ।
भग्नसन्धानजननं व्रणशोधनरोपणम् ' ॥
भावप्रकाशः ॥
सिंदूरकारण ( ) क्ली० णं. સીસું.
सिंदूरतिलक (सिंदूरवर्णस्तिलकः यस्य) पु० कः. હાથી.
सिंदूरतिलका (सिंदूरवर्णस्तिलकः यस्याः) स्त्री० ૧ જેના કપાળમાં સિંદૂરનું ટીલું હોય છે તે સ્ત્રી. ૨ જેનો પતિ જીવે છે તે સ્ત્રી.
सिंदूरिका ( ) स्त्री० का. હિંગળોક.
सिंदूरित (सिंदूर इतच्) त्रि० तः-ता-तं. સિંદૂર ચોપડેલું. [શબ્દ જુઓ. ૨ ધાતકી.
सिंदूरी (सिंदूर अच् ङीष्) स्त्री० री. ૧ રોચના
सिंधु (स्यंद् उ) पु० धुः ૧ દરિયો. ૨ સિંધ દેશ. ૩ સિંધુ નદી. ૪ ધોળો ટંકણખાર. ૫ નગોડનું ઑડ. ૬ હાથીના મદનું પાણી.
'शतद्रोर्विपाशायुजः सिन्धुनद्याः
सुशीतं लघु स्वादु सर्वामयघ्नम् ।
जलं निर्मलं दीपनं पाचनं च
प्रदत्ते बलं बुद्धिमेधायुषं च ॥
राजनिघण्टुः ॥
सिंधु (,,) स्त्री० धुः. ૧ નદી. ૨ તે નામની એક નદી.
सिंधुक (सिंधु कन्) पु० कः. નગોડનું ઑડ.
सिंधुकफ (सिंधोः कफ इव) पु० कः. સમુદ્રફીણ.
सिंधुकर (सिंधु कृ अप्) क्ली० रं. ધોળો ટંકણખાર.
सिंधुखेल (सिंधु खेल् अच) पु० लः. સિંધ દેશ.
सिंधुज (सिंधुदेशे जायते जन् ड) क्ली० जं. સૈંધવ.
सिंधुज (सिंधौ जायते जन् ड) पु० जः. ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. [શબ્દ જુઓ.
सिंधुजन्मन् (सिंधौ जन्म यस्य) पु० न्मा. ઉપલો
सिंधुजा (सिंधौ जायते जन् ड) स्त्री० जा. લક્ષ્મી.
सिंधुनंदन (सिंधोः नंदनः) पु० नः. ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર.
सिंधुनंदनी (सिंधोः नंदनी) स्त्री० नी. લક્ષ્મી.
सिंधुपुत्र (सिंधोः पुत्रः) पु० त्रः. ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર.
सिंधुपुष्प (सिंधौ पुष्प्यति पुष्प् अच्) पु० ष्पः. શંખ.
सिंधुमंथज (सिंधुमंथाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. ૧ સૈંધવ. ૨ અમૃત.
सिंधुर (सिंधुः मदजलमस्यास्ति र) पु० रः. હાથી.
'मदान्धसिन्धुरघटा' गंगास्तवः
सिंधुलवण (सिंधुदेशजातं लवणं) क्ली० णं. સૈંધવ.
सिंधुवार (सिंधु वृ अण्) पु० रः ૧ નગોડનું ઑડ. ૨ ઉત્તમ ઘોડો. [ડનું ઑડ.
सिंधुवारित (सिंधुः वारितः येन) पु० तः નગોડ-
सिंधुवेषण (सिंधु विष् ल्यु) पु० णः. એક જાતનું ઑડ. ગાંભારી.
सिंधुशयन (सिंधौ शयनमस्य) पु० नः विष्णु.
सिंधुसंगम (सिन्ध्वोः नद्योः नदीसमुद्रयोर्वा संगमः) पु० मः. ૧ બે નદીને મળવાનું સ્થાન. ૨ નદીનું મુખ. [સૈંધવ.
सिंधूद्भव (सिंधोः उद्भवति उद् भू अच्) क्ली० वं.
सिंधूपल (सिंधोरुपल इव) पु० लः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सिप्र (सप् रक् पृषो०) पु० प्रः. ૧ ચંદ્ર. ૨ તે નામનું એક સરોવર. ૩ બજારો. ૪ ધામ, પરસેવો. ૫ કપૂર. [નદી. ૨ ભેંશ.
सिप्रा (सप् रक् टाप्) स्त्री० प्रा. ૧ તે નામની એક
'सिप्रातरंगानिलकम्पितासु' रघुवंशम्.
सिम् ( ) षिम् ધાતુ જુઓ.
सिम (सि मन् किच्च) पु० मः. સબળું, બબૂલ, તમામ. [શિંગ.
सिंबा (शाम्यति वृद्धिरनया शम् अच्) स्त्री० बा.
सिंबि (शम् अच् इन्) स्त्री० विः. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ નખિ નામનું સુગંધિ દ્રવ્ય.
सिंबिजा (सिंबि जन् ड टाप्) स्त्री० जा. શિંગમાં પેદા થનાર ધાન્ય; કઠોળવગેરે. [નિષ્પાવી.
सिंबी (शम् अच् इन् ङीप्) स्त्री० बी. ૧ શિંગ. ૨
सिभ् ( ) षिभ् ધાતુ જુઓ.
सिर (सि रक्) पु० रः. પિપળીમૂલ.
सिरा (सि रक् टाप्) स्त्री० रा. ૧ નાડી. ૨ એક જાતનું પાત્ર.
सिल् ( ) षिल् ધાતુ જુઓ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सिल्लकी (सि क्विँ लक् अच् ङीष्) स्त्री० की એક જાતનું ઝાડ.
सिव् ( ) षिव् धातु જુઓ.
सिवर (सि क्वरप्) पु० रः. હાથી.
सिसृक्षा (स्रष्टुमिच्छा सृज् सन् अ) स्त्री० क्षा. સરજવાની ઇચ્છા. [क्षु. સરજવાને ઇચ્છનાર.
सिसृक्षु (स्रष्टुमिच्छति सृज् सन् उ) त्रि० क्षुः-क्षुः-
सिहुंड ( ) पु० डः. એક જાતનું ઝાડ.
सिह्ल (स्निह् लक्) पु० ह्लः क्षेपान.
सिह्लक (सिह्लः कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सिह्लकी (सिह् लकक् ङीष्) स्त्री० की. એક જાતનું ઝાડ.
सीक् (भ्वा० आत्म० सेट् सीकते) રેડવું, છાંટવું.
सीक् (चुरा० उभय० सेट् सीकयति-ते) અડકવું, સ્પર્શ કરવો.
सीक् (भ्वा० पर० सेट् सीकति) ઉપલો ધાતુ જુઓ.
सीकर (सीक् रन्) पु० रः. જલકણ.
' वीचीवातैः सीकरक्षोदशीतैः ' उत्तररामचरितम्.
सीता (सित पृषो० दीर्घः) स्त्री० ता. १ દાશરથિ રામની પત્ની. २ લક્ષ્મી. ३ ઉમા. ४ ખેતરમાં હલથી પાડેલી રેખા. ५ ભદ્રિરા. [રામ.
सीतापति (सीतायाः पतिः) पु० तिः. દાશરથિ
सीतायाःपति (सीतायाः पतिः अलुक्समासः) पु० तिः. દાશરથિ રામ.
' सीतायाःपतये नमः ' पुराणम्.
सीतीनक ( ) पु० कः. સતીલક શબ્દ જુઓ.
सीत्कार (सीदिति अव्यक्तस्य कारः कृ घञ्) पु० रः. १ ટાઢ, અનુરાગ વગેરેથી થતો એક જાતનો અવાજ.
' सीत्कारं शिक्षयति व्रणयत्यधरं सनोति रोमाञ्चम् ' विदग्धमुखमंडनम्.
सीत्कृत (सीत् कृ क्त) क्ली० तं. सीत्कार शब्द જુઓ.
सीत्य (सीतया निर्वृत्तं यत्) त्रि० त्यं. ધાન્ય.
सीत्य (सीतामर्हति यत्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. ખેડવાલાયક. [સેલડીનો સરકો.
सीधु (सिध् उ) पु० धुः. १ મદ્ય. २ ગોળનો દારૂ,
' सीधुः पक्करसः श्रेष्ठः स्वराग्निबलवर्णकृत् ।
वातपित्तकरो हृद्यः स्नेहनो रोचनो हरेत् ।
विबन्धमेदशोफार्शःशोफोदरकफामयान् ।
तस्मादल्पगुणः शीतरसः संलेखनः स्मृतः ' ॥
राजनिघण्टुः ॥
सीधुगंध (सीधोरिव गंधो यस्य) पु० धः. બકુલ વૃક્ષ.
सीधुप (सीधु पा क) त्रि० पः-पा-पं. મદ્ય પિનાર.
सीधुपुष्प (सीधुगंधयुक्तं पुष्पमस्य) पु० ष्पः. १ કદંબનું ઝાડ. २ બકુલ વૃક્ષ.
सीधुपुष्पी (सीधुपुष्प ङीप्) स्त्री० ष्पी. ધાતકી.
सीधुरस (सीधुरिव रस आस्वादो यस्य) पु० सः. આંબાનું ઝાડ. [એક જાતની કેશરચના.
सीमंत (सीम्नः अंतः) पु० तः. १ સેંથી, સેંથો. २
सीमंतक (सीमंते कायति कै क) क्ली० कं. સિંદૂર.
सीमंतिनी (सीमंत इनि) स्त्री० नी. નારી, સ્ત્રી.
सीमंतोन्नयन (सीमंतस्य उन्नयनमत्र) क्ली० नं. એક જાતનો સંસ્કાર.
सीमन् (सि इमनि पृषो०) स्त्री० स्त्री० मा. १ સીમા, મર્યાદા, હદ, સીમ, અવધિ. २ સ્થિતિ. ३ પેળિયો. ४ વેળા. ५ ક્ષેત્ર.
सीमा (सीवन् टाप्) स्त्री० मा. १ મર્યાદા, હદ, સીમ, અવધિ. २ સ્થિતિ. ३ પેળિયો. ४ વેળા. ५ ક્ષેત્ર.
सीमीक (ष्यम् कीकन्) पु० कः એક જાતનું ઝાડ.
सीर (सि रक्) पु० रः १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ. ३ હલ. [છલું.
सीरक (सीर कन्) पु० कः. એક જાતનું ભોંયું ઘા-
सीरपाणि (सीरः पाणौ यस्य) पु० णिः બલદેવ.
सीरिन् (सीर इनि) पु० री. ઉધરો શબ્દ જુઓ.
सीलंद ( ) पु० दः એક જાતનું ઘાછલું.
सीवन (सिव् ल्यूट्) क्ली० नं. સીવવું તે.
सीवनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. લિંગમણિનું નીચેનું સૂત્ર.
सीस (सो क) क्ली० सं. સીસું.
सीसक (सीस कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सु ( ) षु धातु જુઓ.
सु (सु डु) अव्य० सु. પૂજા, અતિશયપણું, સારાપણું, મુશ્કેલાઇ, સહેલાઇ, અનુમતિ અને સમૃદ્ધિ બતાવનાર અવ્યય.
' सुजीर्णमन्नं सुविचक्षणः सुतः
सुशासिता स्त्री नृपतिः सुसेवितः ।
सुचिन्त्य चोक्तं सुविचार्य यत्कृतं
सुदीर्घकालेऽपि न याति विक्रियाम् ' ॥
हितोपदेशः ॥
सुकंटका (सुष्ठु कंटको यस्याः) स्त्री० का. એક જાતની કુંવાર.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुकंडु (सु कंडु यक् डु) पु० ङः. ખુજલી, ચેળ.
सुकंद (शोभनः कंदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. સારા કંદવાળું.
सुकंद (,,) पु० दः કસેરુ.
सुकंदक (सुकंदः संज्ञायां कन्) पु० कः. ડુંગળી.
सुकंदिन् (सुकंद इनि) पु० दी. સુરણ.
सुकन्यका ( ) स्त्री० का. શર્યાતિ રાજાની પુત્રી અને ચ્યવન ઋષિની સ્ત્રી.
सुकर (सुखेन क्रियते कृ खल्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ સહેલું. ૨ સુખે કરાય તેવું.
सुकरा (,, टाप्) स्त्री० रा. નરમ સ્વભાવવાળી ગાય. [રેકાની.
सुकर्णिका (सुकर्ण कन्) स्त्री० का. વનસ્પતિ ઉંદ-
सुकर्णी (सुकर्ण ङीप्) स्त्री० र्णी. ઇંદ્રવારુણી.
सुकर्मन् (शोभनं कर्म) क्ली० र्म. સારું કામ.
सुकर्मन् (शोभनं कर्म यस्य) त्रि० र्मा-र्मा र्म. સારાં કામ કરનાર. [૨ તે નામનો એક યોગ.
सुकर्मन् (सुष्ठु कर्म यस्मात्) पु० र्मा. ૧ વિશ્વકર્મા.
सुकल (सु कल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. જ્ઞાન આપવામાં અને જગાડવામાં પ્રખ્યાત થયલું.
सुकल (सुष्ठु कलम्) त्रि० लः-ला-लं. સારો મધુર અને અવ્યક્ત શબ્દ કરનાર.
सुकांड (सुष्ठु कांडो यस्य) पु० डः. કારેલાંનો વેલો.
सुकांडिन् (सुकांड इनि) पु० डी. ભમરો.
सुकाम्या (सुष्ठु काम्यतेऽसौ) स्त्री० म्या. વનસ્પતિ ત્રાયમાણ.
सुकाष्ठ (सुष्ठु काष्ठं यस्य) स्त्री० ष्ठ. દેવદારનું ઝાડ.
सुकाष्ठ (शोभनं काष्ठं) क्ली० ष्ठ. રૂડું લાકડું.
सुकाष्ठा ( ) स्त्री० ष्ठा. ૧ કાષ્ઠકદલી. ૨ કડુકા.
सुकुंदक (सु कुदि ण्वुल्) पु० कः. ડુંગળી.
सुकुमार (सु कुमार् अच्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ સારી કુમાર અવસ્થાવાળું. ૨ અત્યંત કોમળ.
सुकुमार (,,) पु० रः. ૧ એક જાતની શેવડી. ૨ રાની ચંપો. ૩ નવમલ્લિકા. ૪ સામો ધાન્ય. [લપત્ર.
सुकुमारक (सुकुमार. संज्ञायां कन्) क्ली० कं. તમા-
सुकुमारक (,,) पु० कः. શાળ.
सुकुमारा (सु कुमार् अच् टाप्) स्त्री० रा. ૧ જાઈનું ફૂલ. ૨ નવમલ્લિકા. ૩ કેળ. ૪ માલતી. ૫ વનસ્પતિ પૃશ્નિ.
सुकृत (सु कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. ૧ પુણ્યકારક. ૨ ધાર્મિક જન.
सुकृत (सु कृ क्त) क्ली० तं. પુણ્ય, ધર્મ.
सुकृत (शोभनं कृतं) क्ली० तं. રૂડું કામ.

'न क्षुद्रोऽपि प्रथमसुकृतापेक्षया संश्रयाय'
मेघदूतम्.

सुकृत (सुष्ठु कृतं) त्रि० तः-ता-तं. ૧ શુભ. ૨ સારી રીતે કરેલું.
सुकृति (सु कृ क्तिन्) स्त्री० तिः. ૧ મંગલ. ૨ પુણ્ય. ૩ શુભ કામ. ૪ સારી કૃતિ.
सुकृतिन् (सुकृतमनेन इति) त्रि० ती-तिनी-ति. ૧ પુણ્યશાલી. ૨ શુભયુક્ત. ૩ સારાં કામ કરનાર.

'जयन्ति ते सुकृतिनो रससिद्धाः कवीश्वराः ।
नास्ति येषां यशःकाये जरामरणजं भयम्' ॥
भर्तृहरिः ॥

सुकेसर (सुष्ठु केसरो यस्य) पु० रः. બીજોરાનું ઝાડ.
सुकोलो ( ) स्त्री० ली. ક્ષીરકાકોલી.
सुक्रिया (सुष्ठु क्रिया) स्त्री० या. સારું કામ, સારી ક્રિયા.
सुख् (चुरा० उभय० सेट् सुखयति-ते) સુખી કરવું.
सुख (सुख् अच्) क्ली० खं. અનુકૂલ વેદનીય, સુખ, આનંદ.
सुख (सुखमस्त्यस्य अच्) त्रि० खः-खा-खं. સુખી,
सुखकर (सुखं करोति) त्रि० रः-रा-रं. સુખ કરનાર.
सुखंकर. [ઝાડ.
सुखंकरी (,, कृ खच् मुम्) स्त्री० री. જયંતીનું
सुखंगुण (सुख गुण् क मुम्) पु० णः. એક જાતનું શિવનું હથિયાર. [ઉત્તમ ઘોડો.
सुखचार (सुखः सुखकारकः चारो यस्य) पु० रः.
सुखच्छेद्य (सुखेन छेद्यः) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. સહેલાઈથી છેદવાલાયક. [સુખ પેદા થયલું છે તે.
सुखजात (जातं सुखं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. જેને
सुखजात (सुखेन जातः) त्रि० तः-ता-तं. સહેલાઈથી પેદા થયલું.
सुखद (सुखं ददाति दा क) पु० दः. વિષ્ણુ.
सुखद (,,) त्रि० दः-दा-दं. સુખ આપનાર.

'नखमुखलालनसुखदा रामा यामा नितंबविस्तारा'
उद्भटः.

सुखदा (,, टाप्) स्त्री० दा. ૧ સ્વર્ગની વેશ્યા. ૨ ખીજડાનું ઝાડ.
सुखदोह्या (सुखेन दोह्या दुह् ण्यत्) स्त्री० ह्या. મહેનત, મુશ્કેલાઈવિના દોહવા દે તેવી ગાય.
सुखप्रतीक्ष (सुखस्य प्रतीक्षा यस्य) त्रि० क्षः-क्षा-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

क्षं. सुખની આશા રાખનાર.

सुखमाज् (सुखं भजते भज् क्विप्) त्रि० क.ग् सुખી, सुખવાળું. [शीથી. ૩ સહેલાઇથી.

सुखम् (सुख् अमु) अव्य० म्. १ सुખેથી. २ ખુ-

' अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः '

भर्तृहरिः.

सुखमय (सुख मयट्) त्रि० यः-यी.यं. सुખથી ભરેલું, सुખસ્વરૂપ. [तनुं ઝાડ.

सुखमोदा ( ) स्त्री० दा. એક જા-

सुखरात्रि (सुखा सुखकरी रात्रिर्यस्यां) स्त्री० त्रिः. આશો ભાસની અમાસ, દીવાળી.

सुखरात्रिका (सुखा सुखकरी रात्रिर्यस्याः कप्) स्त्री० का. ઉપલો शब्द જુઓ.

' पूजनीया तदा लक्ष्मीर्विज्ञेया सुखरात्रिका '

ज्योतिर्वचनम्.

सुखवर्चक (सुखं वर्चयति वर्च् ण्वुल्) पु० कः. સાજખાર. [ઉપલો शब्द જુઓ.

सुखवर्चस् (सुखं सुखकरं वर्चो यस्य) पु० चः.

सुखवास (सुखः सुखकरो वासो यस्य) पु० सः. तरબુજ.

सुखवासन (सुखं सुखकरं वासनं यस्य) पु० नः. મુખને ખુશબોદાર કરે તેવો સુગંધિ પદાર્થ.

सुखसाध्य (सुखेन साध्यः) त्रि० ध्यः-ध्या-ध्यं. १ સુખે સધાય તેવું. २ સહેલાઇથી આરામ થાય તેવું.

सुखा (सुख अच् टाप्) स्त्री० खा. વરુણની નગરી.

सुखाधार (सुखानामाधारः) पु० रः. સ્વર્ગ.

सुखानुभव (सुखस्य अनुभवः) पु० वः. સુખનો અનુભવ.

सुखांत (सुखस्य अंतः) पु० तः. સુખનો અંત.

सुखायत (सुखेनायम्यते) पु० तः. ઉત્તમ સુશીલ ઘોડો.

सुखायन (सुख अय् ल्युट्) पु० नः. ઉત્તમ ઘોડો.

सुखार्थ (सुखाय इति) अव्य० र्थं. સુખમાટે.

सुखार्थिन् (सुखस्य अर्थी) त्रि० र्थी-र्थिनी-र्थि. સુખ ભોગનાર. [हं. સુખ પેદા કરનાર.

सुखावह (सुखमावहति आ वह् अच्) त्रि० हः-हा-

सुखाश (सुखा सुखकरी आशा यस्य) पु० शः. વરુણ. [જાતનું ઝાડ.

सुखाश (सुखेन अश्यते अश् घञ्) पु० शः. એક

सुखाश (,,) त्रि० शः-शा-शं. સુખે ખવાય તેવું. [सुखाशन.

सुखाश (सुख अश् घञ्) पु० शः. સુખનું ખાણું.

सुखाशक (सुखाशः स्वार्थे क) पु० कः. એક જા-

तनुं ઝાડ. [બેરડું, ચેનથી બેરડું.

सुखासीन (सुखेनासीनं) त्रि० नः-ना-नं. સુખથી

सुखास्वाद (सुखस्य आस्वादः) पु० दः. સુખનો સ્વાદ. [शब्द જુઓ.

सुखाहर (सुखं आहरति) त्रि० रः-रा-रं. સુખાવહ

सुखिन् (सुख इनि) त्रि० खी-खिनी-खि. સુખી.

सुखेच्छा (सुखस्य इच्छा) स्त्री० च्छा. સુખની ઇચ્છા. [ઇચ્છનાર.

सुखैषिन् (सुखमिच्छति) त्रि० षी-षिणी-षि. સુખને

सुखोत्सव (सुखः सुखकरः उत्सवो यस्मात्) पु० वः. ધણી, કંથ, પતિ. [નંદકારક ઓચ્છવ.

सुखोत्सव (सुखः सुखकरः उत्सवः) पु० वः आ-

सुखोदक (सुखं सुखकरं उदकं) क्ली० कं. સુખકારક પાણી.

सुखोदय (सुखस्य उदयः) पु० यः સુખનો ઉદય.

सुखोद्य (सुखेन उद्यः) त्रि० द्यः-द्या-द्यं. १ સુખે બોલવાલાયક, २ સહેલાઇથી કહેવાયોગ્ય.

सुखोपविष्ट (सुखेनोपविष्टः) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. સુખાસીન शब्द જુઓ.

' प्रासादपृष्ठे सुखोपविष्टानां राजपुत्राणां पुरस्तात् '

हितोपदेशः.

सुखोर्जिक (सुख ऊर्ज् ठन्) पु० कः. સાજખાર.

सुख्यात (सु ख्या क्त) त्रि० तः-ता-तं. પ્રખ્યાત.

सुख्याति (सु ख्या क्तिन्) स्त्री० तिः. પ્રખ્યાતિ.

सुग (सुष्ठु गच्छति गम् ड) क्ली० गं. વિષ્ઠા, शु.

सुग (सु गम् ड) त्रि० गः-गा-गं. सुगम शब्द જુઓ.

सुगण (सु गण् क्विप्) त्रि० ण्. १ સારી રીતે ગણનાર. २ એકદમ ગણનારો. ३ સહેલાઇથી ગણનાર.

सुगणित (सुष्ठु गणितं) त्रि० तः-ता-तं. १ સારી રીતે ગણેલું २ બરાબર ગણેલું.

सुगत (सु गम् क्त) पु० तः. બુદ્ધ.

सुगत (सुष्ठु गतं यस्य) त्रि० तः-ता-तं. સારી ગતિવાળું.

सुगंध (सुष्ठु गंधो यस्य) त्रि० धः-धा-धं. સારા ગંધવાળી દુકાનગેરે, ખુશબોદાર.

सुगंध (सुष्ठु गंधोऽस्य. न इत्) पु० धः. એક જા-

તનું તૃણ. २ ચંદન. ३ ઑણું જીરું. ४ કાળું કમલ. ५ ગંધિપર્ણી. ६ ચણો. ७ ગંધક. ८ રાતો શરગવો.

सुगंध (सुष्ठु गंधः) पु० धः સારી ગંધ, ખુશબો.

सुगंधक (सुष्ठु गंधो यस्य कप्) क्ली० कं. १ રાતી

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

तुलसी. २ गंधक. ३ नारंगी. ४ काकडी.

सुगंधपत्रा (सुगंधं पत्रं यस्याः) स्त्री० त्रा. वनस्पति २द्रज्झटा. [२पति २।२ना. २ आहुन.

सुगंधमूला (सुगंधं मूलं यस्याः) स्त्री० ला. १ वन-

सुगंधा (सुगंध अच् टाप्) स्त्री० धा. १ २।२ना. २ બીજોરું ३ वांजणी काकडी. ३ वनस्पति २द्रज्झटा. ५ शढीकचुरो. ६ सुवा. ७ वनस्पति नाकुली. ८ तुलसी. ९ नवमल्लिका. १० वनस्पति पृश्निा. ११ એક જાતની જુઈ. १२ वनस्पति शतपुष्पा. १३ वनस्पति स्वर्णयूथिका. १४ वनस्पति सल्लकी. १५ अनन्ता. १६ मातुलुंगक.

सुगंधि (सुष्ठु गंधो यस्य इत्) त्रि० धिः-धिः-धि. सारा गंधवाळुं, खुशबोदार.

' एकेनापि सुवृक्षेण पुष्पितेन सुगन्धिना ।
वासितं तद्वनं सर्वं सुपुत्रेण कुलं यथा ' ॥

सुगंधि (सुष्ठु गंधोऽस्य इत्) पु० धिः. सारा गंधवाळो आंबो.

सुगंधि (,,) क्ली० धिः. १ मोथ. २ कशेरु. ३ એક જાતનું खुशबोदार खड. ४ धाणा. ५ पीपलीमूल. [એક જાતના ચોખા.

सुगंधिक (सुगंधिः स्वार्थे क) पु० कः. १ गंधक. २

सुगंधिक (सुगंधि स्वार्थे क) क्ली० कं. १ कल्हार. २ એક જાતનું पुष्करमूल. २ सुगंधि वाळो.

सुगंधिकुसुम (सुगंधि कुसुमं यस्य) पु० मः. पीणी कणेरनुं आड. [सुगंधि फूलवाळुं.

सुगंधिकुसुम (,,) त्रि० मः-मा-मं.

सुगंधिकुसुम (सुगंधि कुसुमं) क्ली० मं. खुशबोदार फूल. [वनस्पति पृश्निा.

सुगंधिकुसुमा (सुगंधि कुसुमं यस्याः) स्त्री० मा.

सुगंधित्रिफला (सुगंधि त्रिफलमस्याः अच् टाप्) स्त्री० ला. १ जायफल. २ सोपारी.

सुगंधिता (सुगंधेर्भावः तल्) स्त्री० ता. सुगंधिपणुं, खुशबोदार होवुं ते.

सुगंधित्व (सुगंधेर्भावः त्व) क्ली० त्वं. सुगंधिपणुं, खुशबोदार होवुं ते. [वाळो.

सुगंधिमूल (सुगंधि मूलमस्य) क्ली० लं. सुगंधि

सुगंधिमूषिका (सुगंधिः विरोधिलक्षणया दुर्गंधिः मूषिका) स्त्री० का. छछुंदर.

सुगम (सुष्ठु गम्यते) त्रि० मः-मा-मं. १ जवाय तेवुं. २ समजाय तेवुं. [पणुं. सुगमत्व.

सुगमता (सुगमस्य भावः तल्) स्त्री० ता. सुगम-

सुगहन (सुष्ठु गहनं) त्रि० नः-ना-नं. अत्यंत धाटुं.

सुगहना ( ) स्त्री० ना. यज्ञमां कुतरावगेरेनुं दर्शन वारवामाटे करेली वाडवगेरे.

सुगहनावृति (सुगहना आवृतिः) स्त्री० तिः. उपलो शब्द जुओ.

सुगुप्त (सुष्ठु गुप्तं) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. १ अत्यंत गुप्त. २ सारी रीते संताडेलुं.

सुगृह (सुष्ठु गृहं यस्य) पु० हः. એક જાતનું પક્ષી.

सुगृह (सुष्ठु गृहं) क्ली० हं. साउं घर.

सुगृहीत (सुष्ठु गृहीतं) त्रि० तः-ता-तं. १ मजबुत पकडेलुं. २ सारी रीते आवेलुं.

सुगृहीतनामन् (सुगृहीतं प्रातःकाले स्मरणीयं नाम यस्य) पु० मा. सवारमां जेनुं नाम संभारवालायक छे एवो पुरुष, प्रातःकाल स्मरणीय.

सुग्रन्थि (सुष्ठु ग्रन्थिर्यस्य) पु० न्थिः. चोरक वृक्ष.

सुग्रन्थि (,,) त्रि० न्थिः-न्थिः-न्थि. सुंदर गांठवाळुं. [डोकवाळुं.

सुग्रीव (सुष्ठु ग्रीवा यस्य) त्रि० वः-वी-वं. सारी

सुग्रीव (सुष्ठु ग्रीवाऽस्य) पु० वः. १ सुग्रीव वानर. २ श्रीकृष्णनो घोडो.

सुग्रीवेश (सुग्रीवस्य ईशः) पु० शः दाशरथि राम.

सुग्लं (सु ग्लै क) त्रि० ग्लः.ग्ला-ग्लं. सारी रीते ग्लानि पामेलुं.

सुघटित (सुष्ठु घटितं) त्रि० तः-ता-तं. १ सारी रीते गोठवेलुं. २ उडी रीते घटावेलुं.

' सुघटितचक्रा प्रभातवेलेव '
उद्भटः.

सुघोर (सुष्ठु घोरः) त्रि० रः-रा-रं. अत्यंत घोर.

सुघोष (सुष्ठु घोषः) पु० षः. सारो अवाज.

सुचक्षुस् (सुष्ठु चक्षुरिव फलमस्य) पु० क्षुः. उंबरानुं आड. [सुंदर नेत्रवाळुं.

सुचक्षुस् (शोभने चक्षुषी यस्य) त्रि० क्षुः-क्षुः-क्षुः

सुचक्षुस् (शोभनं चक्षुः) क्ली० क्षुः. सुंदर आंख.

सुचञ्चुका ( ) स्त्री० का. महाचंचु शाक. [वर्त्तणुकवाळुं, सारी चालवाळुं.

सुचरित्र (सुष्ठु चरित्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. सारी

सुचरित्रं (सुष्ठु चरित्रं) क्ली० त्रं. सारी चाल, शुद्ध वर्त्तणुक. [ता स्त्री.

सुचरित्रा (सुष्ठु चरित्रं यस्याः) स्त्री० त्रा. पतिव्र-

सुचर्मन् (सुष्ठु चर्मेव वल्कलं यस्य) पु० र्मा. भूर्जवृक्ष. [બસુરત અત્યંત, સુંદર.

सुचारु (सुष्ठु चारु) त्रि० रुः-रुः-र्वी-रु. धणुंज खु-

सुचारुस्वन (सुचारुः स्वनः यस्य) त्रि० नः-ना-नं. अत्यंत सुंदर अवाजवाळुं.

सुचित्रक (सुचित्रेण कायति कै क) पु० कः. १ એક જાતનું પક્ષી. २ डाणरचित्रो सर्प.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुचित्रबीजा (सुचित्रं बीजं यस्याः) स्त्री० जा. पावडिंग.
सुचित्रा (सुष्ठु चित्रा) स्त्री० त्रा. चीभडुं.
सुचिंता (सुष्ठु चिंता) स्त्री० ता. १ सारी रीते विचारवुं ते. २ योग्य विचार. सुचिंतन.
सुचिंतित (सुष्ठु चिंतितं) त्रि० तः-ता-तं. वाजबी विचारेलुं. [काळ.
सुचिरम् (सुष्ठु चिरम्) अव्य० रम्. घणो लांबो
सुचिरायुस् (सुचिरमायुर्यस्य) पु० युः. देव.
सुचुटी (सु चुट् क ङीष्) स्त्री० टी. चीपियो, चीमटो.
सुचेलक (सुष्ठु चेलकः) पु० कः. झीणुं वस्त्र.
सुचेलक (सुष्ठु चेलो यस्य कप्) त्रि० कः-लिका-कं. झीणुं वस्त्र धारण करनार.
सुच्छत्री (सुष्ठु छत्रमस्याः) स्त्री० त्री. सतलज नदी.
सुजन (सुष्ठु जनः) त्रि० नः-ना-नं. १ सारुं माणुस. २ सद्गुणी.
सुजनता (सुजनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. सज्जनता.
'ऐश्वर्यस्य विभूषणं सुजनता शौर्यस्य वाक्संयमः'
भर्तृहरिः.
सुजनत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. सौजन्य.
सुजन्मन् (सुष्ठु जन्म यस्य) त्रि० न्मा-न्मा-न्म. उंचा कुलमां उत्पन्न थयलुं, प्रानदान.
'या कौमुदी नयनयोर्भवतः सुजन्मा'
मालतीमाधवम्.
सुजल (शोभनं जलं यस्मात्) क्ली० लं. कमल.
सुजल (शोभनं जलं) क्ली० लं. १ सुंदर पाणी. २ सारुं पाणी. [जलवाळुं.
सुजाति (सुष्ठु जातिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. सारी
सुजात (सु जन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. भनोज्ञ.
सुजाता (,, टाप्) स्त्री० ता. तुवेर.
सुजीवित (सुष्ठु जीवितं) क्ली० तं. सारुं जीवतर.
सुट्ट् (चुरा० उभय० सेट् सुट्टयति-ते) अनादर करवो. षुट्ट्.
सुत (सु क्त) पु० तः. १ पुत्र. २ राजा.
सुत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ उत्पन्न. २ संगृहीत. ३ पीलेलुं.
सुतक (सुतात् जननादागतं कन्) क्ली० कं. १ जणवानुं सूतक. २ आशौच.
सुतनु (सुष्ठु तनुर्यस्याः) स्त्री० नुः. नारी. सुतनू.
'सुतनु ! सत्यमलंकरणाय ते' शिशुपालवधम्.
सुतनु (सुष्ठु तनुर्यस्य) त्रि० नुः-नुः-न्वी-नु. सुंदर तनवाळुं, खुबसुरत.
सुतनु (सुष्ठु तनुः) त्रि० नुः-नुः-न्वी-नु. अत्यंत नाजुक. २ घणुंज बारीक.
सुतनु (शोभना तनुः) स्त्री० नुः सुंदर अंग.
सुतपस् (सुष्ठु तपति तप् असि) पु० पाः. १ सूर्य. २ आकडानुं झाड.
सुतपस् (सुष्ठु तपो यस्य) पु० पाः. मुनि.
सुतपस् (,,) त्रि० पाः-पाः-पः. घणा तपवाळुं.
सुतपस् (सुष्ठु तपः) क्ली० पः. सारुं तप.
सुतप्त (सुष्ठु तप्तं) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. सारुं तपेलुं.
सुतराम् (सु तरप् आम्) अव्य० राम्. १ घणुं सारुं. २ अत्यंत ठीक. ३ अलबत. ४ छेवट.
'मय्यप्यास्था न ते चेत् त्वयि मम सुतरामेष राजन् गतोऽस्मि' भर्तृहरिः.
सुतर्दन (सुष्ठु तर्दति खेण तृद् ल्यु) पु० नः. डोयल.
सुतल (सुष्ठु तलं यत्र) पु० क्ली० लः-लं. १ ते नामनुं एक पाताळ. २ तळियुं.
सुतल (,,) पु० लः. मोटी धभारतनुं तळियुं के पायो. [वाळुं.
सुतवत् (सुत मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. छोकरांसुतवस्करा (सुता वस्करा इव यस्याः बहुत्वात्) स्त्री० रा. सात छोकरांनी मा.
सुतश्रेणी (सुता निष्पीडिता श्रेणीव) स्त्री० णी. उंट दोडानी.
सुता (सु क्त टाप्) स्त्री० ता. १ दीकरी. २ धभासो.
सुतात्मज (सुतस्य सुतायाः वा आत्मजः) स्त्री० जः. १ दीकरानो दीकरो. २ दीकरीनो दीकरो.
सुतात्मजा (सुतस्य सुतायाः वा आत्मजा) स्त्री० जा. १ दीकरानी दीकरी. २ दीकरीनी दीकरी.
सुतिक्त (सुष्ठु तिक्तः) पु० क्तः. पीतपापडो.
सुतिक्तक (सुतिक्तः संज्ञायां कन्) पु० कः. १ लींबडो. २ पारिभद्रनुं झाड.
सुतिक्ता ( ) स्त्री० क्ता. डोषातडी.
सुतिन् (सुत इनि) पु० ती. दीकरावाळो पुरुष.
सुतिनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. १ मा. २ दीकरावाळी.
'गुणिगणगणनारंभे पतति न कठिनी सुसंभ्रमाद्यस्य ।
तेनाम्बा यदि सुतिनी वद वन्ध्या कीदृशी भवति' ॥
हितोपदेशः ॥
सुतीक्ष्ण (सुष्ठु तीक्ष्णं) त्रि० क्ष्णः-क्ष्णा-क्ष्णं. १ अत्यंत तीक्ष्ण. २ बहुज तीखुं.
सुतुंग (सुष्ठु तुंगः) पु० गः. नाळियेरनुं झाड.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुतुंग („) त्रि० गः-गा-गं. अत्यंत ઉંચું. [એક જૈન સાધુ.
सुतेजस् (सुष्ठु तेजो यस्य) पु० जा. તે નામનો
सुतेजस् („) त्रि० जाः-जाः-जः. સારા તેજવાળું.
सुतोत्पति (सुतस्य सुतायां वा उत्पत्तिः) स्त्री० त्तिः. १ દીકરાનો જન્મ. २ દીકરીનો જન્મ.
सुत्या (षु क्यप्) स्त्री० त्या. १ સોમરસ કાઢવો તે. २ યજ્ઞાર્થ સ્નાન. ३ જન્મ આપવો તે, ઉત્પાદન.
सुत्रामन् (सुष्ठु त्रायते त्रै मनिन्) पु० मा. ઇંદ્ર. સૂત્રામન્.
सुत्वन् (सुनोति स्म सु क्वनिप्) पु० त्वा. યજ્ઞાર્થ સ્નાન જેણે કરેલું હોય છે તે. २ સોમનું નિષ્પીડન જેણે કર્યું હોય છે તે. [એક રાજા.
सुदक्षिण (सुष्ठु दक्षिणः) पु० णः. વિદર્ભ દેશનો
सुदक्षिणा (सुष्ठु दक्षिणा) स्त्री० णा. દિલીપ રાજાની પત્ની.
सुदंड (सुष्ठु दंडो यस्मात्) पु० डः. નેતર.
सुदत् (सुष्ठु दंतो यस्य) त्रि० दन्-दती-दत्. સારા દાંતવાળું. [દાંતવાળી સ્ત્રી.
सुदती (सुष्ठु दंतो यस्याः ङीप्) स्त्री० ती. સારા
सुदत्त (सुष्ठु दत्तं) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ સારી રીતે આપેલું. २ વાજબી રીતે દીધેલું.
सुदंत ( ) पु० तः. નટવો, નાચનારો.
सुदम (सुष्ठु दमः दमनं यस्य) त्रि० मः-मा-मं. १ સહેલી રીતે પળાય તેવું. २ મુશ્કેલાઇવિના તાબે થાય તેવું. [ભવાળું.
सुदर्भ (सुष्ठु दर्भो यत्र) त्रि० र्भः-र्भा-र्भं. સારા દા-
सुदर्शन (सुष्ठु दृश्यते दृश् युच्) पु० नः. १ વિષ્ણુનું ચક્ર. २ મેરુ. ३ જાંબુડાનું ઝાડ.

'ततः प्रीतः प्रभुः पादात् विष्णवे प्रवरं वरम् ।
प्रत्यक्षं तैजसं श्रीमान् दिव्यं चक्रं सुदर्शनम्' ॥
वामनपुराणम् ॥

सुदर्शन („) स्त्री० नं. ઇંદ્રપુર.
सुदर्शन (सुष्ठु दर्शनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. १ સુંદર. २ જોવામાં સારું.
सुदर्शनचूर्ण (सुदर्शनसंज्ञितं चूर्णं) क्ली० र्णं. વૈદ્યકશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ તે નામનું એક ચૂર્ણ.
सुदर्शना (सु दृश् युच् टाप्) स्त्री० ना. १ આજ્ઞા. २ એક જાતની ઔષધિ. ३ ખુબસુરત સ્ત્રી.
सुदर्शनी („ ङीप्) स्त्री० नी. અમરાવતી.
सुदला (सुष्ठु दलान्यस्याः) स्त्री० ला. વનસ્પતિ સાલવણ.
सुदामन् (सुष्ठु ददाति दा मनिन्) पु० मा. १ મેઘ. २ તે નામનો એક પર્વત. ३ સમુદ્ર. ४ શ્રીકૃષ્ણનો તે નામનો એક મિત્ર. ५ તે નામનો એક ગોવાળ. ६ ઐરાવત હાથી. ७ ડહોળા દાતા.
सुदाय (सुष्ठु दीयते दा घञ्) पु० यः. એક જાતનું સ્ત્રીધન. [એક પર્વત.
सुदारु (सुष्ठु दारु यत्र) पु० पु० रुः. તે નામનો
सुदि (सुष्ठु दीव्यति दिव् डि) अव्य० दि. માસનો શુક્લપક્ષ, સુદ.
सुदिन (सुष्ठु दिनं) क्ली० नं. સારો દિવસ.
सुदिन (सुष्ठु दिनमस्मात्) त्रि० नः-ना-नं. પ્રશસ્ત, સારું. [દિવસ, મંગલ-શુભ દિન.
सुदिनाह (सुदिनं प्रशस्तमहः टच्) पु० हः. સારો
सुदीर्घ (सुष्ठु दीर्घः) त्रि० र्घः-र्घा-र्घं. અત્યંત લાંબું.

'सुचिन्त्य चोक्तं सुविचार्य यत्कृतं
सुदीर्घकालेऽपि न याति विक्रियाम्'
हितोपदेशः.

सुदीर्घधर्मा ( ) स्त्री० र्मा. અસનપર્ણી.
सुदीर्घा (सुष्ठु दीर्घा) स्त्री० र्घा. એક જાતની કાકડી. [અત્યંત મુશ્કેલીથી જિતાય તેવું.
सुदुर्जय (सुतरां दुःखेन जयो यस्य) त्रि० यः-या-यं.
सुदुर्लभ (सुष्ठु दुर्लभम्) त्रि० भः-भा-भं. અત્યંત દુર્લભ. [અધરું.
सुदुष्कर (सुष्ठु दुष्करम्) त्रि० रः-रा-रं. અત્યંત
सुदूर (सुष्ठु दूरं) त्रि० रः-रा-रं. અત્યંત દૂર.
सुदृश् (सुष्ठु दृशो यस्य) त्रि० क्-ग्. સારી આંખવાળું.
सुदृढ (सुष्ठु दृढं) त्रि० ढः-ढा-ढं. અત્યંત દૃઢ.
सुद्युम्न ( ) पु० म्नः. વૈવસ્વત મનુનો પુત્ર.
सुधन्वन् (सुष्ठु धनुर्यस्य) पु० म्ना. १ સારો ધનુર્ધર. २ વિશ્વકર્મા. ३ તે નામનો એક રાજા. ४ આંગિરસ મુનિ. ५ અનંત નાગ.
सुधर्मन् (सु धृ मनिन्) स्त्री० र्मा. દેવની સભા.
सुधर्मन् („) पु० र्मा. કુટુંબી.
सुधर्मा (सुष्ठु धर्मो यस्याः) स्त्री० र्मा. દેવની સભા.
सुधर्मी (सुष्ठु धर्मो यस्याः) स्त्री० र्मी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सुधा (सुष्ठु धीयते धे धा वा क) स्त्री० धा. १ અમૃત. २ જલ. ३ રસ. ४ ગંગા. ५ સાલવણ. ६ ઇંટ. ७ ચૂનો. ८ મૂર્વા લતા. ९ વીજળી. १० હરડે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

११ धात्री. १२ मध.
' सुधासौन्दर्यं ते सलिलमशिवं नः शमयतु '
गंङ्गालहरी.

सुधांशु (सुधेवाह्लादकाः अंशवो यस्य) पु० शुः. १ चंद्र. २ કપૂર. [लं. કપૂરની વાસવાળું તેલ.

सुधांशुतैल (सुधांशुना कर्पूरेण वासितं तैलं) क्ली०

सुधांशुरत्न (सुधांशुप्रियं रत्नं) क्ली० त्नं. મોતી.

सुधाकर (सुधायुक्ताः कराः यस्य) पु० रः. १ चंद्र. २ કપૂર. [शब्द જુઓ.

सुधांग (सुधेवाप्यायनमंगमस्य) पु० गः. ઉપલો

सुधाजीविन् (सुधा आ जीव् णिनि) पु० वी. કડિયો. [ચુનાથી ધોળેલું.

सुधाधवलित (सुधया धवलितं) त्रि० तः-ता-तं.

सुधाधार (सुधाया आधारः) पु० रः. १ चंद्र. २ કપૂર. [धिः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सुधानिधि (सुधा निधीयतेऽत्र नि धा कि) पु०

सुधापाणि (सुधा पाणावस्य) पु० णिः. धन्वंतरि.

सुधाभवन (सुधालिप्तं भवनं) क्ली० नं. ચુનો દીધેલું ઘર. [देव.

सुधाभुज् (सुधां भुक्तवान् भुज् क्विप्) पु० क्-ग्.

सुधाभूति (सुधा भू क्तिच्) पु० तिः. १ चंद्र. २ કપૂર. ૩ યજ્ઞ. सुधासूति.

सुधामय (सुधा मयट्) त्रि० यः-यी-यं. १ અમૃતવાળું. २ ચુનાવાળું. [જાનું ઘરવગેરે.

सुधामय (,,) क्ली० यं. ચુનાવાળું રા-

सुधावर्ष (सुधाया वर्षः) पु० र्षः. અમૃતનો વરસાદ.

सुधावार्षिन् (सुधां वर्षति वृष् णिनि) पु० र्षी. १ चंद्र. २ કપૂર. ૩ ઋદ્ધા. ४ ખુદ્ધ.

सुधावास (सुधाया आवासो यत्र) पु० सः. १ चंद्र. २ કપૂર. [२साद.

सुधावृष्टि (सुधाया वृष्टिः) स्त्री० ष्टिः. અમૃતનો વ-

सुधासित (सुधेव सितः सुधया सितो बद्धो वा) त्रि० तः-ता-तं. १ અમૃત જેવું શ્વેત. २ અમૃતજેવું ઉજ્જ્વલ.. ३ અમૃતથી બાંધેલું.
' जगतीशरणे युक्तो हरिकांतः सुधासितः '
किरातार्जुनीयम्.

सुधासिंधु (सुधामयः सिंधुः) पु० धुः. અમૃતનો સમુદ્ર.
' सुधासिन्धोर्मध्ये सुरविटपिवाटीपरिवृते
मणिद्वीपे नीपोपवनवति चिन्तामणिगृहे '
सौन्दर्यलहरी.

सुधास्रवा (सुधां स्रवति) स्त्री० वा. પડજીભ.

सुधाहर (सुधां हरति हृ अच्) पु० रः. ગરુડ.

सुधाहारक (सुधां हरति हृ ण्वुल्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ. सुधाहृत्.

सुधिति (सु धा क्तिच्) पु० स्त्री० तिः. કુહાડી.

सुधी (सुष्ठु धीर्यस्य) पु० धीः. પંડિત.

सुधी (सुष्ठु धीः) स्त्री० धीः. સારી બુદ્ધિ.

सुधी (सुष्ठु ध्यायति ध्यै क्विप्) त्रि० धीः-धीः-धि. સારી બુદ્ધિવાળું. [भनुं सुगंधि द्रव्य.

सुधूम (सुष्ठु धूमः संतापो यस्य) पु० मः. એક ना-

सुधोद्भव (सुधया सह उद्भवति उद् भू अच्) पु० वः धन्वंतरि.

सुधोद्भवा (सुधा उद् भू अच् टाप्) स्त्री वा. હરડે.

सुध्युपास्य ( ) पु० स्यः. १ એક જાતનો મહેલ. २ શ્રીકૃષ્ણનો એક અનુચર.

सुनंद (सुष्टु नंदयति नंद् अच्) क्ली० दं. १ બલરામનું મુસળ. २ એક જાતનો રાજમહેલ.

सुनंद (सु नंद् अच्) त्रि० दः-दा-दं. આનંદ કરનાર, ખુશી કરનાર.

सुनंदा (सु नंद् अच् टाप्) स्त्री० दा. १ ઉમા. २ ઉમાની એક સખી. ३ નારી. ४ ગોરોચના.

सुनय (सुनी अच्) पु० यः. સારી નીતિ.

सुनयन (सुष्टु नयने यस्य) पु० नः. મૃગ.

सुनयन (,,) त्रि० नः-ना-नं. સુંદર આંખવાળું.

सुनयना (सुष्ठु नयने यस्याः) स्त्री० ना. નારી.

सुनाकृत (सुष्ठु न अकृतः) पु० तः. કપૂર.

सुनाभ (सुष्ठु नाभिरस्य अच्) पु० भः. મૈનાક પર્વત.

सुनार (सुष्ठु नालमस्य लस्य रः) पु० रः. १ સાપનું ઈંડું. २ ચકલો. ३ કુતરીનું આંચળ.

सुनालक (सुष्ठु नालेन कायति कै क) पु० कः. એક જાતનું ઝાડ. वकवृक्ष. [सुनाशीर.

सुनासीर (सुष्ठु नासीरः यस्य) पु० रः. ઇંદ્ર.

सुनिग्रह (सुष्ठु निग्रहः यस्य) त्रि० हः-हा-हं. સહેલાઈથી જેનો નિગ્રહ થાય છે તે.

सुनिद्रा (सुष्ठु निद्रा) स्त्री० द्रा. १ સારી નિદ્રા. २ ધણીજ ઉંઘ. [क्षांतभां.

सुनिभृत (सुष्ठु निभृतं) अव्य० तम्. अत्यंत એ-

सुनिभृतम् (सुष्ठु निभृतम्) अव्य० मू. १ अत्यंत गुप्त रीते. २ अत्यंत संक्षेपसथी, બહુ સંક્ષેપથી. ३ अत्यंत એકાંતમાં.

सुनिरूपित (सुष्ठु निरूपितं) त्रि० तः-ता-तं. १ સારી રીતે તપાસેલું. २ ઠીક જોયલું.

सुनिषण्ण (सुष्ठु निषण्णं स्वप्नो यस्मात्) क्ली०

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ण्णं. એક જાતનું શાક. सुनिषण्णक.

सुनीत (सु नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ સારી ચાલવાળું. २ સારી નીતિવાળું. [३ડी नीति.

सुनीत (,,) क्ली० तं. સારી ચાલ,

सुनीति (सुष्ठु नीतिर्यस्याः) स्त्री० तिः. १ उत्तानपाद રાજાની પત્ની. २ ધ્રુવની માતા.

सुनीति (सुष्ठु नीतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. સારી નીતિવાળું.

सुनीति (सुष्ठु नीतिः) स्त्री० तिः. સારી નીતિ.

सुनीथ (सु नी थक्) त्रि० थाः-था-थं. ધર્મવાળું.

सुनीथ (,,) पु० थः. બ્રાહ્મણ, વિપ્ર.

सुनील (सुष्ठु नीलं) क्ली० लं. १ લીલમ. २ દાઢમ.

सुनील (,,) त्रि० लः-ला.-लं. અત્યંત કાળું.

सुनील (सुष्ठु नीलः) पु० लः. અત્યંત કાળો વર્ણ.

सुनीलक (सुनील इव कायति कै क) पु० कः. કાળો ભાંગરો.

सुनीलक (सुनीलं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. લીલમ.

सुंदर (सु उंद् अरन्) पु० रः. १ કામદેવ. २ એક જાતનું ઝાડ.

सुंदर (,,) त्रि० रः-रा-रं. સુંદર, મનોહર.

सुंदरी (,, ङीप्) स्त्री० री. १ સુંદર સ્ત્રી. २ ત્રિપુરસુંદરી. ३ તે નામની એક યોગિની. ४ તે નામનો એક છંદ.

'एका भार्या सुंदरी वा दरी वा'

भर्तृहरिः.

'अयुजोर्यदि सौ जगौ युजोः
सभरा लौ यदि सुंदरी तदा'

छन्दोमञ्जरी.

सुन्वत् (सु शतृ) त्रि० न्वन्-न्वती-न्वत्. १ યજ્ઞ કરતું. २ સોમરસ કાઢતું.

सुपक्व (सुष्ठु पक्वाः) त्रि० क्वः-क्वा-क्वं. સારું પાકેલું.

सुपक्व (,,) पु० क्वः. એક જાતનો આંબો.

सुपच (सुखेन पच्यते भुक्तं पच् खल्) त्रि० चः-चा-चं. સહેલાઈથી હજમ થાય એવું.

सुपत्र (सुष्ठु पत्रमस्य) क्ली० त्रं. તેજપત્ર.

सुपत्र (सुष्ठु पत्रं यस्य) त्रि० त्राः-त्रा-त्रं. સુંદર પાંદડાંવાળું. [ગવાનું ઝાડ.

सुपत्रक (सुष्ठु पत्रं पक्षो यस्य कप्) पु० कः. शर-

सुपत्रा (सुष्ठु पत्रमस्याः) स्त्री० त्रा. ખીજવાનું ઝાડ. २ સતાવણ. ३ રુદ્રજટા. ४ સાલવણ.

सुपथ (सुष्ठु पंथाः यत्र अच्) त्रि० थः-था-थं. સારા માર્ગવાળું.

सुपथिन् (सुष्ठु पंथाः) पु० थाः. સારો માર્ગ.

सुपद्या (सुष्ठु पद्यते) स्त्री० द्या. १ વજ્ર. २ પદ્મિની.

सुपर्ण (सुष्ठु पर्णमस्य) पु० र्णः. १ ગરુડ. २ એક જાતનું ઝાડ. ३ નાગકેશર. ४ એક જાતનું પક્ષી.

सुपर्ण (सुष्ठु पर्ण यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. સારાં પાદડાંવાળું.

'द्वा सपर्णा सयुजा...समानवृक्षं परिषस्वजाते'

मुण्डकोपनिषद्.

सुपर्णक (सुष्ठु पर्णमस्य कप्) पु० कः. १ ગરમાળો. २ ગરુડ. [વિષ્ણુ.

सुपर्णकेतु (सुपर्णः गरुडः केतुर्यस्य) पु० तुः.

सुपर्णी (सुपर्ण अच् ङीप्) स्त्री० र्णी. ગરુડની મા.

सुपर्णी (सुष्ठु पर्णान्यस्याः) स्त्री० र्णी. પદ્મિની.

सुपर्णीतनय (सुपर्ण्यास्तनयः) पु० यः. ગરુડ.

सुपर्वन् (सुष्ठु पर्व यस्य) पु० र्वा. १ દેવ. २ વાંસડો. ३ ધૂમાડો. ४ બાણ. [ધ્રો.

सुपर्वा (सुष्ठु पर्वास्त्यस्य अच् टाप्) स्त्री० र्वा. ધોળી

सुपाक्य (सुपाकाय हितं यत्) क्ली० क्यं. બિડલવણ.

सुपात्र (सुष्ठु पात्रं) क्ली० त्रं. સારું પાત્ર.

सुपाद् (सुष्ठु पादावस्य) त्रि० त्-द्-त्-द्-पदी-त्-द्. સારા પગવાળું. [પુત્ર. २ પ્લક્ષ વૃક્ષ.

सुपार्श्व (सुष्ठु पार्श्वोऽस्य) पु० र्श्वः. १ સંપાતિનો

सुपार्श्व (सुष्ठु पार्श्वो यस्य) त्रि० र्श्वः-र्श्वी-र्श्वं. સારા પડખાવાળું. [તનું ઝાડ.

सुपार्श्वक (सुपार्श्वः संज्ञायां कन्) पु० कः. એક જ-

सुपीत (सुष्ठु पीतं पानमस्य) क्ली० तं. ગાજર.

सुपीत (सुष्ठु पीतं) त्रि० तः-ता-तं.. અત્યંત પીળું.

सुपीत (सुष्ठु पीतः) पु० तः. અત્યંત પીળો વર્ણ.

सुपुत्र (सुष्ठु पुत्रः) पु० त्रः. સારો દીકરો.

सुपुष्प (सुष्ठु पुष्पं) क्ली० ष्पं. १ સારું ફૂલ. २ લવંગકુસુમ. ३ સ્ત્રીનું રજસ્.

'सुपुष्पैराकीर्णं कुसुमधनुषो मन्दिरमहो'

श्यामास्तवः.

सुपुष्पी (सुष्ठु पुष्पमस्याः ङीष्) स्त्री० ष्पी. १ કેળ. २ સુવા.

सुपूर (सुष्ठु पूर्यते सु पूर् क) पु० रः. બીજોરું.

सुपूरक (सुष्ठु पूरयति पुर् ण्वुल्) पु० कः. એક જાતનું ઝાડ.

सुप्त (स्वप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. ઉંઘેલું, સુતેલું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'क्षुधितस्तृषितः कामी विद्यार्थी कृषिकारकः ।
भाण्डारी च प्रवासी च सप्त सुप्तान् प्रबोधयेत्' ॥
नीतिसारः ॥

सुप्त (,,) क्ली० सं. निद्रा, शयन, सुषुप्ति. [હિંસક. ૨ સુતેલાને મારનાર.

सुप्तघातक (सुप्त हन् ण्वुल्) त्रि० कः-तिका-कं. १

सुप्तजन (सुप्तो जनो यत्र) पु० नः. અડધી રાત.

सुप्तजन (सुप्तो जनः) पु० नः. ઉંઘેલો માણસ.

सुप्तज्ञान (सुप्ते निद्रायां ज्ञानं) क्ली० नं. સ્વપ્ન, સાણું. [સુષુપ્તિ. ૨ વિશ્વાસ.

सुप्ति (स्वप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. १ निद्रा, शयन, सु-

सुप्रतिभा (सुष्ठु प्रतिभा यस्याः) स्त्री० भा. १ સુરા. ૨ ભદિરા. ૩ ઉજ્જ્વલ બુદ્ધિ. [પ્રતિષ્ઠાવાળું.

सुप्रतिष्ठ (सुष्ठु प्रतिष्ठा यस्य) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. સારી

सुप्रतिष्ठा (सुष्ठु प्रतिष्ठा) स्त्री० ष्ठा. સારી પ્રતિષ્ઠા.

सुप्रतिष्ठित (सु प्रति स्था क्त) पु० तः ઉંબરાનું ઝાડ.

सुप्रतिष्ठित (,,) त्रि० तः-ता-तं. યોગ્ય વિધિથી જેની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે તે (દેવમૂર્તિવગેરે).

'कीटोऽपि सुमनःसंगादारोहति सतां शिरः ।
अश्मापि याति देवत्वं महद्भिः सुप्रतिष्ठितः' ॥
हितोपदेशः ॥

सुप्रतीक (सुष्ठु प्रतीकं यस्य) त्रि० कः-का-कं. સુંદર અંગવાળું.

सुप्रतीक (,,) पु० कः १ કામદેવ. ૨ શિવ. ૩ ઈશાન કોણનો હાથી.

सुप्रतीक (सुष्ठु प्रतीकं) क्ली० कं. સારું અંગ.

सुप्रभ (सुष्ठु प्रभा यस्य) त्रि० भः-भा-भं. સારી-કાંતિવાળું. [એક જીભ. ૨ બાકુચી.

सुप्रभा (सुष्ठु प्रभा यस्याः) स्त्री० भा. १ અગ્નિની

सुप्रभा (सुष्ठु प्रभा) स्त्री० भा. સારી કાંતિ.

सुप्रभ (सुष्ठु प्रभा यस्य) पु० भः शुक्लपक्ष.

सुप्रभात (सुष्ठु प्रभातं) त्रि० तः-ता-तं. સારી રીતે ચળકેલું. [તઃકાળ.

सुप्रभात (,,) क्ली० तं. સારો પ્રા-

सुप्रयुक्त (सुष्ठु प्रयुक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. સારી રીતે પ્રયોજેલું, ઉત્તમ રીતે વાપરેલું.

सुप्रयुक्तविशिख (सष्ठु प्रयोगो निक्षेपो यस्य तादृशो विशिखो यस्य) पु० खः ઝડપથી બાણ મારવામાં કુશલ. [ફેંકવામાં હુશિયાર.

सुप्रयुक्तशर (सुप्रयुक्तः शरो येन) पु० शः બાણ

सुप्रलाप (सुष्ठु प्रलापः) पु० पः સારું ભાષણ.

सुप्रसन्न (सु प्र सद् क्त) पु० न्नः કુબેર.

सुप्रसन्न (सुतरां प्रसन्नः) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. अत्यंत ખુશ. [शिव.

सुप्रसाद (सुखेनानायासेन प्रसादो यस्य) पु० दः.

सुप्रसाद (सुष्ठु प्रसादः) पु० दः. अत्यंत प्रसन्नता. सुप्रसन्नता, सुप्रसन्नत्व. [વાળું.

सुफल (सुष्ठु फलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. સારા ફલ

सुफल (सुष्ठु फलं) क्ली० लं. સારું ફલ.

सुफल (सुष्ठु फलमस्य) पु० लः. १ દાડમ. ૨ બોર. ૩ કોઠ. ૪ ભગ. ૫ કણેર.

सुफला (सुष्ठु फलमस्याः) स्त्री० ला. १ કેળ. ૨ ઇંદ્રવારુણી. ૩ કોળું. ૪ એક જાતની દરાખ. ૫ કાશ્મીરી.

सुफेन (सुष्ठु फेनं) क्ली० नं. समुद्रफेन.

सुबंध (सुखेन बध्यतेऽसौ) पु० धः. તલનું ઝાડ.

सुबुद्धि (सुष्ठु बुद्धिर्यस्य) त्रि० द्धिः-द्धिः-द्धि. સારી અકલવાળું.

सुबुद्धि (सुष्ठु बुद्धिः) स्त्री० द्धिः. સારી અકલ.

सुबोध (सुष्ठु बोधः) पु० धः. સારું જ્ઞાન.

सुबोध (सुष्ठु बोधो यस्य) त्रि० धः-धा-धं. સારા બોધવાળું.

सुभग (सुष्ठु भगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. १ પ્રિય, વહાલું. ૨ આંખને ખુશ કરે તેવું. ૩ રૂડા ઐશ્વર્યવાળું. ૪ સૌભાગ્યવાળું, નશીબદાર.

'सौभाग्यं ते सुभग विरहावस्थया व्यंजयन्ती'
मेघदूतम्.

सुभग (,,) पु० गः. १ ચંપાનું ઝાડ. ૨ અશોકનું ઝાડ. ૩ ટંકણખાર.

सुभगता (सुभगस्य भावः तल्) स्त्री० ता. નશીબદારપણું, સૌભાગ્ય. [બૃહદ્ જુઓ.

सुभगत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શ-

सुभगंभावुक (असुभगः सुभगो भवति भू खुकञ् सुम् च) त्रि० क-का-कं. પ્રિય થતું.

सुभगंमन्य (आत्मानं सुभगं मन्यते इति) त्रि० न्यः-न्या-न्यं. પોતાને પ્રિય માનનાર.

'वाचालं मां न खलु सुभगंमन्यभावः करोति'
मेघदूतम्.

सुभगा (सुष्ठु भगः यस्याः) स्त्री० गा. १ એક જાતની ગોથ. ૨ નીલદૂર્વા. ૩ તુલસી. ૪ હલદર. ૫ સાલવણ. ૬ પ્રિયંગુ. ૭ કસ્તૂરી. સોનકેળ. ૯ પતિની વહાલી સ્ત્રી.

सुभगासुत (सुभगायाः पतिप्रियायाः सुतः) पु० तः. પતિને વહાલી સ્ત્રીનો પુત્ર. સૌભાગિનેય.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुभंग (सुखेनानायासेन भज्यते) पु० गः. नाणिये-वुं ऑड. [भंगाय तेवुं.
सुभंग (,,) त्रि० गः-गा-गं. सहेलाइथी
सुभट (सुष्ठु भटः) पु० टः. सुंदर योधो.
सुभद्र (सुष्ठु भद्रं यस्मात्) पु० द्रः. विष्णु.
सुभद्र (सुष्ठु भद्रं यस्य) त्रि० द्रः-द्रा-द्रं. कल्याणु-वाळुं. [भीलीनुं ऑड.
सुभद्रक (सुभद्र कप्) पु० कः. १ देवनो २थ. २
सुभद्रा (सुष्ठु भद्रमस्याः) स्त्री० द्रा. १ अर्जुननी पत्नी, श्रीकृष्णनी बहेन. २ એક જાતનो वेलो.
सुभद्राणी (सुभद्र आ नी ङ ङीष्) स्त्री० णी. त्राय-माणा.
सुभद्रापति (सुभद्रायाः पतिः) पु० तिः. अर्जुन.
सुभद्रार्भर्तृ (सुभद्राया भर्त्ता) पु० र्ता. ઉપलो शब्द जुओ.
सुभद्रेश (सुभद्राया ईशः) पु० शः. अर्जुन.
सुभांजन (,,) पु० नः. शरगवानुं ऑड.
सुभाषित (सुष्ठु भाषितं) त्रि० तः-ता-तं. सारी रीते બોલેલું, સારીરીતે કહેલું. [सुभाषित.
सुभाषित (सु भाष् क्त) क्ली० तं. साइं भाषण, 'कथमिह मनुष्यजन्मा संप्रविशति सदसि विबुधगमि-तायाम् । येन न सुभाषितामृतमाह्लादि निपीतमातृप्तेः '॥
सुभिक्ष (सुखेन लभ्या भिक्षा यत्र) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. धणा अनाजवाळो देश, કાળવગેरे.
सुभिक्षा (सु भिक्ष् अ) स्त्री० क्षा. એક જાતનुं ऑड.
सुभीरक (सुभी ईर् ण्वुल्) पु० कः. ખાખरानुं ऑड.
सुभूति (सुष्ठु भवति भू क्तिच्) पु० तिः. ते नाम-नो એક પંडित. [तैर्थीर्थ.
सुभूम (सुष्ठु भूमिरस्य अच्) पु० मः. चक्रवर्ती हा-
सुभृत (सुष्ठु भृतं) त्रि० तः-ता-तं. १ सारी रीते પોષેલું. २ सारी रीते भरण કरेलुं. [ખુંજ.
सुभृश (सुष्ठु भृशं) त्रि० शः-शा-शं. अत्यंत, ध-
सुभैरव (सुष्ठु भैरवम्) त्रि० वः-वा-वं. अत्यंत બીहामणुं.
सुभ्रु (सुष्ठु भ्रुर्यस्याः) स्त्री० भ्रुः. नारी.
सुभ्रू (,, ऊङ्) स्त्री० भ्रूः. ઉપलो शब्द जुओ.
सुम (सुष्ठ मीयतेऽदः मा क) क्ली० मं. पूल, पुष्प.
सुम (सु मक्) पु० मः. १ चंद्र. २ કપूर. ३ आ-काश.
सुमंगल (सुष्ठु मंगलं यस्य) त्रि० लः-ली-लं. १ सारा नशीबवाळुं. २ सारा मंगलवाळुं.
'सुमङ्गलीरियं वधूः' श्रुतिः.
सुमंगला (सुष्ठु मंगलं यस्याः) स्त्री० ला. એક જા-तनुं ऑड. [અકलवाळुं.
सुमति (सुष्ठु मतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति. सारी
सुमति (सुष्ठु मतिर्यस्याः) स्त्री० तिः. કલ્કिनी भा.
सुमति (सुष्ठु मतिः) स्त्री० तिः. सारी अકल.
सुमद (सुष्ठु मदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. सारा म-दवाळुं. [पु० नः. आंબानुं ऑड.
सुमदन (सुष्ठु मदयति कोकिलान् मद् णिच् ल्युट्).
सुमदात्मजा (सुमद आत्मज इव यस्याः) स्त्री० जा. अप्सरा.
सुमधुर (सुतरां मधुरं) त्रि० रः-रा-रं. अत्यंत मीठुं.
सुमधुर (,,) पु० रः. अत्यंत मधुर २स. [કેડवाळी स्त्री.
सुमध्यमा (सुष्ठु मध्यमा यस्याः) स्त्री० मा. सारी
सुमन (सुष्ठु मन्यते मन् अप्) पु० नः. १ धंतूरो. २ धउं.
सुमन (,,) त्रि० नः-ना-नं. मनोहर.
सुमनःफल (सुष्ठु मनो यस्मात् तादृक् फलमस्य). पु० लः. કોઠानुं ऑड.
सुमनःफल (,,) क्ली० लं. जायफल.
सुमनस् (सुष्ठु मनो यस्मात् यस्य वा) क्ली० नः. पूल, पुष्प.
'कीटोऽपि सुमनःसंगादारोहति सतां शिरः'
हितोपदेशः.
सुमनस् (,,) पु० नाः. १ देव. २ पं-डित. ३ લींબडानुं ऑड.
सुमनस् (सुष्ठु मनो यस्य) त्रि० नाः-ना-नः. १ सा-रा मनवाळुं. २ शांत मनवाळुं.
सुमनस् (सुष्ठु मनः) क्ली० नः. १ साइं मन. २ शांत मन. [२ शतपत्री.
सुमनस् (सुष्ठु मनो यस्याः) स्त्री० नाः. १ मालती.
सुमना (सुष्ठु मन्यते मन् अप् टाप्) स्त्री० ना. मा-लती. [२ज.
सुमनोरजस् (सुमनसां रजः) क्ली० जः पुष्पनी
सुमनोहर (सुतरां मनोहरः) त्रि० रः-रा-रं. अत्यं-त मनोहर. [२थि.
सुमंत्र ( ) पु० त्रः. दशरथ राजानो सा-
'ततः सुमन्त्रस्त्वरितं गत्वा त्वरितविक्रमः.'
रामायणम्.
सुमंत्रित (सुष्ठु मंत्रितम्) क्ली० तं. सारी सलाह.
सुमंतु (सु मन् तुन्) पु० तुः. १ व्यासनो ते नाम-नो એક शिष्य. २ दशरथनो એક सारथि. ३ क-લ્કिनो मोटो भाई.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुमहत् (सुतरां महान्) त्रि० हान्-हती-हत्. अत्यंत मोटुं. [मित्रवाळुं.
सुमित्र (सुष्ठु मित्रं यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. सारा
सुमित्र (सुष्ठु मित्रमस्य) पु० त्रः. १ ते नामनो એક અર્હત્. २ सुरथ राजानो એક पुत्र.
सुमित्रा (सुष्ठु मित्रमस्याः) स्त्री० त्रा. लक्ष्मणनी मा, दशरथनी એક पत्नी.
सुमित्राभू (सुमित्रायाः भवति) पु० भूः. लक्ष्मण.
सुमुख (सुष्ठु मुखमस्मात् अस्य वा) पु० खः. १ એક જાતનું शाक. २ ते नामनो એક नाग. ३ गरुडनो पुत्र. ४ गणेश.
'सुमुख एकदन्तश्च कपिलो गजकर्णकः.'
सुमुख (सुष्ठु मुखं यस्य) त्रि० खः-खा-खी-खं. १ सारा मुખवाळुं. २ प्रसन्न मुખवाळुं. ३ मनोहर.
सुमुख (सुष्ठु मुखमस्य) क्ली० खं. એક જાતનું नખक्षत.
सुमुखसू (सुमुखं सूते) पु० सूः. गरुड.
सुमू (सुष्ठु मयते) पु० मूः. सारी रीते બાંधनारो.
सुमूल (सुष्ठु मूलमस्य) पु० लः. धोળो शरगवो.
सुमूल (सुष्ठु मूलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. सारा मूળवाळुं.
सुमूलक (सुमूलं संज्ञायां कन्) क्ली० कं. गाજर.
सुमूला (सुष्ठु मूलमस्याः) स्त्री० ला. १ सालवण. २ पृश्निपर्णी. [तृण.
सुमेखल (सुष्ठु मेखला यस्मात्) क्ली० लं. भुंજ
सुमेधस् (सुष्ठु मेधा यस्य) त्रि० धः-धा-धं. सारी બुद्धिवाळुं. [तिष्भतीनो वेलो. २ मालકांકणी.
सुमेधस् (सुष्ठु मेधा अस्याः) स्त्री० धाः. १ જ્યो-
सुमेरु (सुष्ठु मेरुः) पु० रुः. १ मेरु पर्वत. २ माળानो मेर.
सुंभ् ( ) षुंभ् धातु જુओ.
सुंभ (शुंभ् अच्) पु० भः. ते नामनो એક देश.
सुयामुन (सुयमुना अण्) पु० नः. १ विष्णु. २ पत्सराज. ३ એક જાતનो मेध. ४ ते नामनो એક पर्वत. ५ એક महेल.
सुयुद्ध (सुष्ठु युद्धं) क्ली० द्धं. सारी લડाઇ.
सुयोधन (सुखेन युध्यतेऽसौ युध् अच्) पु० नः. दुર्योधननो ते नामनो એક पुत्र.
सुर् ( ) षुर् धातु જુओ.
सुर (सुष्ठु राति रा क) पु० रः. १ देव. २ सूर्य. ३ पंडित. ४ आકડानुं ઝाड.
सुरकृत (सुरेण कृतं) त्रि० तः-ता-तं. १ देवे કरेलुं. २ सूर्ये કरेलुं. ३ पंडिते કरेलुं.
सुरक्त (सुष्ठु रक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ सारी रीते रंगेलुं. २ अत्यंत रातुं. ३ सारी रीते राग पामेलुं. [એક જાતनो आंબो.
सुरक्तक (सुरक्त कन्) पु० कः. १ सोनागेरु. २
सुरकृता ( ) स्त्री० ता. गળो.
सुरक्षण (सुष्ठु रक्षणं) क्ली० णं. सारुं रक्षण.
सुरक्षित (सुष्ठु रक्षितं) त्रि० तः-ता-तं. सारी रीते रक्षेलुं.
'अरक्षितं तिष्ठति दैवरक्षितं सुरक्षितं तद्विहतं विनश्यति'
भर्तृहरिः.
सुरगण (सुराणां गणः) पु० णः. देवनुं टोળुं.
सुरगुरु (सुराणां गुरुः) पु० रुः. बृहस्पति.
सुरग्रामणी (सुराणां ग्रामणीः) पु० णीः. इंद्र.
सुरंग (सुष्ठु रंगो यस्मात्) क्ली० गं. १ सिंगलोक. २ पतंग. [ળंग.
सुरंग (,,) पु० गः. १ नारंगी. २ स-
सुरंगधातु (सुरंगो धातुः) पु० तुः. गेरु.
सुरंगा (सृ अंगच्) स्त्री० गा. १ એક જાતनुं सुगंधि तृण. २ घरमां चोरी કरवा भीतमां पाડेलुं બાકुं.
सुरंगिका (सुष्ठु रंगो रंजनं यस्याः) स्त्री० का. भूर्वा. [२ કાકवास.
सुरंगी (,,) स्त्री० गी. १ रातो शरगवो
सुरजनी सुष्ठु रजनी) स्त्री० नी सारी रात.
सुरज्येष्ठ (सुरेषु ज्येष्ठः) पु० ष्ठः ब्रह्मा.
सुरंजन (सु रंज् णिच् ल्यु) पु० नः सोपारीनुं ઝाड. [३५ व्यापार.
सुरत (सु रम् क्त) क्ली० तं. स्त्री पुरुषनो संगम
'कलाशेषश्चन्द्रः सुरतमृदिता बललनाः
स्तनिम्ना शोभन्ते गलितविभवाश्चार्थिषु जनाः'
भर्तृहरिः.
सुरत (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ दयाळु. २ अत्यंत रमेलुं.
सुरततालो (सुरतं तालयति तल् णिच् अण्) स्त्री० ली. १ दूती. २ माथानो हार.
सुरता (सुरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. देवपणुं.
सुरता (सुराणां समूहः तल्) स्त्री० ता. देवनुं टोળुं.
सुरतोषक (सुरं तोषयति) पु० कः कौस्तुभ मणि.
सुरथ (सुष्ठु रथोऽस्य) पु० थः. ते नामनो એક राजा. [त्वात् दारु) क्ली० रु. देवदार.
सुरदारु (सुरप्रियं सुरलोकपर्यन्तमुच्छ्रितं वा उच्च-
सुरदीर्घिका (सुराणां दीर्घिकेव) स्त्री० का. गंगा-नदी. सुरवापी.
सुरदुंदुभी (सुराणां दुंदुभीव) स्त्री० भी. तुलसी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुरद्रुम (सुरप्रियो द्रुमः) पु० मः १ देवदार. २ देवनल. [सुर.
सुरद्विष् (सुरान् द्वेष्टि द्विष् क्विप्) पु० ट्-ड्. असुरधनुस् (सुराणां धनुः) क्ली० नुः ४ द्रनुं धनुष्.
सुरधूप (सुरप्रियो धूपः) पु० पः २ाळ.
सुरनदी (सुराणां नदी) स्त्री० दी. गंगा सुरणदी, सुरापगा, सुरनिम्नगा. [नदी.
सुरनंदा ( ) स्त्री० दा. ते नामनी એક
सुरपति (सुराणां पतिः) पु० तिः ४ द्र. सुरेश, सुरराज.

'सुरपतिमपि श्वा पार्श्वस्थं विलोक्य न शंकते
न हि गणयति क्षुद्रो जन्तुः परिग्रहफल्गुताम्'
भर्तृहरिः.

सुरपथ (सुराणां पंथा इव) पु० थः. आकाश.
सुरपर्ण (सुरप्रियं पर्णमस्य) क्ली० र्णं. એક જાતની ખુશબોદાર ઓષધિ. [જુઓ.
सुरपर्णिका (सुरपर्ण ठक्) स्त्री० का. पुन्नाग शब्द
सुरपादप (सुराणां पादपः) पु० पः. કલ્પવૃક્ષ.
सुरपुरी (सुराणां पुरी) स्त्री० री. अमरावती.
सुरप्रिय (सुराणां प्रियः) पु० यः १ ४ द्र. २ बृहस्पति. ३ अगथियानुं ઝાડ. [જાઓ.
सुरप्रिया (सुराणां प्रिया) स्त्री० या. १ सोनकेळ. २
सुराभि (सु रभ् इन्) क्ली० भिः. १ सोनुं. २ गंधક.
सुराभि (,,) पु० भिः. १ चंपानुं ઝાડ. २ કદંબનું ઝાડ. ३ वसंत ऋतु. ४ એક જાતનો गुगળ. ५ રાળ. ६ જાયફળ. ७ પંડિત. ८ गंधतृण. ९ બકુલવૃક્ષ. १० चैत्रमास. ११ खुशબો. १२ खुशબोदार पदार्थ. १३ खीजडानुं ઝાડ.

'स सुरभिं सुरभिं सुमनोभरैः.'
शिशुपालवधम्.

सुरभि (,,) त्रि० भिः-भिः-भि. १ खुशबोदार. २ सुंदर. ३ साधु. ४ गम्य. ५ मनोहर. ६ धीर. ७ विख्यात.
सुरभि (,,) स्त्री० भिः. १ गाय. २ ते नामनी એક मातृका. ३ वनस्पति रुद्रजटा. ४ तुलसी. ५ वनमल्लिका. ६ शल्लकी. ७ पृथ्वी. ८ कामधेनु. ९ सुरा. १० सुरा. सुरभी.

'गवामधिष्ठातृदेवी गवामाद्या गवां पुसूः ।
गवां प्रधाना सुरभिः गोलोके सा समुद्भवा' ॥
ब्रह्मवैवर्तपुराणम् ॥

सुरभिका (सुरभि स्वार्थे कन्) स्त्री० का. એક જાતની કેળ. [ટી એલાયચી.
सुरभित्वच् (सुरभिः त्वग्यस्याः) स्त्री० क्-ग्. भोसुरभिदारु (सुरभि दारु यस्य) पु० रुः. सरल देवदार. [डानुं ઝાડ.
सुरभिपत्रा (सुरभि पत्रमस्याः) स्त्री० त्रा. જાંબુ
सुरभिवल्कल (सुरभि वल्कलमस्य) क्ली० लं. तज, दालचिनी. [शब्द જુઓ. सुरभिस्रवा.
सुरभिरसा (सुरभि रसो यस्याः) स्त्री० सा. सल्लकी
सुरभूय (सुर भू क्यप्) क्ली० यं. देवपणुं, देवनुं પદ, सुरપદ. [ઝાડ.
सुरभूरुह (सुरप्रियो भूरुहः) पु० हः. देवदारनुं
सुरर्षि (सुरप्रियः ऋषिः) पु० षिः. देवर्षि.
सुरला (सुरान् लाति ला क) स्त्री० ला. १ गंगा. २ ते नामनी એક નદી.
सुरलोक (सुराणां लोकः) पु० कः. स्वर्ग.
सुरवर्त्मन् (सुराणां वर्त्मेव) क्ली० र्त्म. आकाश.
सुरवल्लभा (सुराणां वल्लभा) स्त्री० भा. धोળी द्रो.
सुरवल्ली (सुरप्रिया वल्ली) स्त्री० ल्ली. तुलसी.
सुरवैरिन् (सुराणां वैरी) पु० री. असुर. सुरविद्विष्, सुरविरोधिन्, सुरशत्रु, सुरारि, सुरारति.
सुरशाखिन् (सुरप्रियः शाखी) पु० खी. કલ્પવૃક્ષ.
सुरस (सुखेन रस्यते रस् क) क्ली० सं. १ गंधरस. २ तज. ३ गंधतृण.
सुरस (,,) पु० सः. १ वनस्पति नગોડ. २ भोचरस. ३ तुलसी. [स्वाद.
सुरस (सुष्ठु रसः) पु० सः. १ सारो रस. २ सारो
सुरस (सुष्ठु रसो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. १ सारा रसवाळुं. २ सारा स्वादवाळुं.
सुरसंघ (सुराणां संघः) पु० घः. देवनुं टोળुं.
सुरसद्मन् (सुराणां सद्म) क्ली० द्म. स्वर्ग.
सुरसमिति (सुराणां समितिः) स्त्री० तिः. देवनुं टोળुं. [सिंधु.
सुरसरित् (सुराणां सरित्) स्त्री० त्-द्. गंगा. सुर-

'सुरसरिदिव तेजो वह्निनिष्ठ्यूतमैशम्'
रघुवंशम्.

सुरसा (सुष्ठु रसो यस्याः) स्त्री० सा. १ वनस्पति ब्राह्मी २ तुलसी. ३ रास्ना. ४ नागमाता.
सुरसुंदरी (सुरप्रिया सुंदरी) स्त्री० री. १ मेनકા વગેરે અપ્સરા. २ ते नामनी એક योगिनी.
सुरा (सुर् क टाप्) स्त्री० रा. १ मध. २ चषक.

'गौडी पैष्टी च माध्वी च विज्ञेया त्रिविधा सुरा ।
यथैवैका तथा सर्वा न पातव्या द्विजोत्तमैः' ॥
मनुः. ॥

सुराकर (सुराया आकरः) पु० रः. मधनुं उत्पत्तिस्थान.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुरांगना (सुराणामंगना) स्त्री० ना. भेनकावगेरे अप्सरा.

' अभिनयमनसः सुराङ्गनायाः ' किरातार्जुनीयम्.

सुराचार्य (सुराणामाचार्यः) पु० रः. बृहस्पति.

सुराजक (सुष्ठु राजते राज् ण्वुल्) पु० कः. भांगरो. [राज्ञ.

सुराजन् (सुष्ठु पूजितो राजा) पु० जः. सारो

सुराजीविन् (सुरा आ जीव् णिनि) पु० वी. कलाल. सुराजीव.

सुरात्रि (शोभना रात्रिः) स्त्री० त्रिः. सारी रात.

सुराप (सुरां पिबति पा क) त्रि० पः-पा-पं. मद्य पिनार.

' ब्रह्महा च सुरापे च चौरे भग्नव्रते तथा ।
निष्कृतिर्विहिता सद्भिः कृतघ्ने नास्ति निष्कृतिः ' ॥
स्मृतिः ॥

सुरापगा (सुराणामापगा) स्त्री० गा. सुरतरंगिणी.

सुरापाण (सुरायाः पानं) क्ली० णं. मद्य पिवुं ते. सुरापान. [स्तानना पूर्व देशना लोक.

सुरापाण (सुरायाः पानं येषां) पु० व० णाः. हिंदु-

सुरापाण (सुरा पीयतेऽनेन पा ल्युट्) क्ली० णं. तरस वधे तेवा पदार्थ पिवा ते. सुरापान.

सुरापिन् (सुरा पा णिनि) त्रि० पी पिनी-पि. मद्य पिनार. [मद्य पीधुं होय छे ते.

सुरापीत (पीता सुरा येन) त्रि० तः-ता-तं. जेणे

सुराभाग (सुराया भागः) पु० गः. मद्यनी तर.

सुराभाजन (सुराया भाजनम्) क्ली० नं. मद्यनो प्याले.

सुरामंड (सुराया मंडः) पु० डः. मद्यनी तर.

सुरारि (सुराणामरिः) पु० रिः. असुर.

सुरारिहंतृ (सुरारीन् हंति हन् तृच्) पु० ता. विष्णु.

सुरार्चन (सुरस्य अर्चनं) क्ली० नं. देवनी पूजा.

सुरार्ह (सुरानर्हति अर्ह् अण्) क्ली० र्हं. हरिचंदन.

सुरालय (सुराणामालयः) पु० यः १ स्वर्ग. २ मेरु पर्वत.

सुराष्ट्र (सुष्ठु राष्ट्रः) पु० ष्ट्रः. सौराष्ट्र देश.

सुराष्ट्रज (सुराष्ट्रे जायते जन् ड) पु० जः. १ એક जातनुं विष. २ काळां मरी.

सुराष्ट्रज (,,) क्ली० जं. એક जातनी भाटी. सुराष्ट्रजा. [ष्ट्रदेशमां पेदा थनार.

सुराष्ट्रज (,,) त्रि० जः-जा-जं. सौरा-

सुराह्व (सुर आ ह्वे क) पु० ह्वः. देवदारनुं झाड.

सुरंग (सु रंज् अंगच्) पु० यः. शरगवानुं झाड.

सुरंगा (,, टाप्) स्त्री० गा. सलंग.

सुरंगाहि (सुरंगायामाहरिव) पु० हिः. २ धरनी भीत फाडी चोरी करनारो.

सुरुज (सुष्ठु रुजः यस्य) त्रि० जः-जा-जं. भांडु, दर्दी. [वाळुं.

सुरूप (सुष्ठु रूपं यस्थ) त्रि० पः-पा-पं. सारा रूप-

' सुरूपं शरीरं नवीनं कलत्रम् '
उद्भटः.

सुरूप (सुष्ठु रूपमस्य) क्ली० पं. तूल शब्द जुओ.

सुरूप (सुष्ठु रूपं) क्ली० पं. सारुं रूप.

सुरूपा (सुष्ठु रूपमस्याः) स्त्री० पा. १ भारंग. २ सालवण. [घोडो.

सुरूहक (सु रुह् क्वुन्) पु० कः. गधेडाना रंगनो

सुरेज्य (सुराणामिज्यः यज् क्यप्) पु० ज्यः. बृहस्पति.

सुरेज्या (सुराणामिज्या) स्त्री० स्या. तुलसी.

सुरेन्द्र (सुरेषु इंद्रः) पु० द्रः. ४ द्र.

सुरेन्द्रजित् (सुरेंद्रं जितवान्) पु० त्-द्. गरुड.

सुरेभ (सुराणामिभः) पु० भः. ऐरावत हाथी.

सुरेवट (सुष्ठु रेवटः) पु० टः. એક जातना सोपारीनुं झाड.

सुरेश्वर (सुराणामीश्वरः) पु० रः. १ शिव. २ ४ द्र.

सुरेश्वरी (सुराणामीश्वरी) स्त्री० री. १ दुर्गा. २ गंगा.

सुरेष्ट (सुराणामिष्टः) पु० ष्टः. सालवृक्ष.

सुरेष्टा (सुराणामिष्टा) स्त्री० ष्टा. ब्राह्मी

सुरै (सुष्ठु प्रचुरं राः धनं यस्य) पु० राः. धणी देालतवाळो माणस. [नुं झाड.

सुरोत्तम (सुरेषूत्तमः) पु० मः. १ सूर्य. २ आकडा-

सूरोत्तम (,,) त्रि० मः-मा-मं. देवमां उत्तम.

सूरोत्तर (सुरेषु तत्पूजनेषूत्तरः) पु० रः. चंदन.

सुरोद (सुरेव उदकमस्य) पु० दः. मद्यनो समुद्र.

सुलक्षण (सुष्ठु लक्षणं यस्य) त्रि० णः-णा-णं. सारां लक्षणवाळुं.

सुलभ (सुखेन लभ्यते लभ् खल्) त्रि० भः-भा-मं. १ महेनतविना मेळवी शकाय तेवुं, दुर्लभ नहि एवुं. २ येाग्य.

' न सुलभा सकलेन्दुमुखी च सा
किमपि चेदमनङ्गविचेष्टितम् ' विक्रमोर्वशीयम्.

सुलभा (,, टाप्) स्त्री० भा. रानी अडद.

सुलोचन (सुष्ठु लोचनमस्य) पु० नः. हरण.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुलोचन (सुष्ठु लोचनं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. सारी आंखवाळुं. [पुत्र मेघनादनी पत्नी.
सुलोचना (सुष्ठु लोचनयस्याः) स्त्री० ना. रावणना
सुलोचन (सुष्ठु लोचनम्) क्ली० नं. साउं लोचन.
सुलोमश (सुलोमन् श) त्रि० शः-शा-शं. सारां रूंवाडांवाळुं.
सुलोहक (सुलोह कन्) क्ली० कं. पीतळ.
सुलोहित (सुष्ठु लोहितः) पु० तः. सारो रातो वर्ण. [अत्यंत रातुं.
सुलोहित (सुतरां लोहितः) त्रि० तः-ता-हिनी-तं.
सुलोहित (सुष्ठु लोहिता) स्त्री० ता. अग्निनी એક જ્વાળ.

' काली कराली च मनोजवा च
सुलोहिता चैव सुधूम्रवर्णा ' मण्डुकोपनिषद्.

सुवचन (सु वच् ल्युट्) क्ली० नं. १ सारी रीते બોलवुं ते. २ ३६ुं भाषण. [એક દેવી.
सुवचनी (सु वच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ते नामनी
सुवचस् (सुष्ठु वचो यस्य) त्रि० चाः-चा-चं. सारी वाणीवाळुं.
सुवचस् (सुष्ठु वचः) क्ली० चः. सारी वाणी.
सुवन (सु क्यु) पु० नः. १ सूर्य. २ अग्नि. ३ यं- ६. ४ ६पूर. ५ चित्रानुं ઝાડ. ६ आકડાનुं ઝાડ.
सुवन (सुष्ठु वनं) क्ली० नं. साउं वन.
सुवर्चक (सुष्ठु वर्चयति वर्च् णिच् ण्वुल्) पु० कः. साજીખार. [देश.
सुवर्चल (,,) पु० लः. ते नामनो એક
सुवर्चला (सु वर्च् णिच् कलच्) स्त्री० ला. सूर्यनी पत्नी. २ अतसी. ३ ब्राह्मी. [सुवर्चो.
सुवर्चिक (सु वर्च् ठन्) पु० कः. साજીખार.
सुवर्चिन् (सु वर्च् णिच् णिनि) पु० चीं. ઉपलो शब्द જુओ.
सुवर्ण (सुष्ठु वर्णोऽस्य) क्ली० र्णं. १ सोनुं. २ सो-नागेरु. ३ हरिचंदन. ४ धन. ५ नाशકेसर. ६ એક જાતનुं વજન. ७ ६पं.

' कर्षे सुवर्णस्य सुवर्णसंज्ञम् ' राजनिघण्टुः.

सुवर्ण (,,) पु० र्णः. १ એક જાતनो यज्ञ. २ धंतुरो. ३ એક જાતनो गुगળ.
सुवर्ण (सुष्ठु वर्णः) पु० र्णः. सारो वर्ण.
सुवर्ण (सुष्ठु वर्णो यस्य) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. १ सारा रंगवाळुं. २ सारा ३पवाळुं. ३ सारा वर्णवाळुं. ४ सारा अक्षरवाळुं. [तळ.
सुवर्णक (सुवर्णमिव कायति कै क) क्ली० कं. पी-
सुवर्णक (सुष्ठु वर्णः कप्) त्रि० कः-का-कं. १ सारा रंगवाळुं २ सारा ३पवाळुं. ३ सारा वर्णवाळुं. ४ सारा अक्षरवाळुं. [तनी डेળ.
सुवर्णकदली (सुवर्णा कदली) स्त्री० ली. એક જા-
सुवर्णकार (सुवर्णं सुवर्णमयभूषणानि करोति कृ अण्) पु० रः. सोनी, सोनार. सुवर्णकृत्, सुव-र्णकर्तृ. [सोनागेरु.
सुवर्णगैरिक (सुवर्णमिव पीतं गैरिकं) क्ली० कं.

' गैरिकं मधुरं पीतं कषायं व्रणरोपणम् ।
विस्फोटाशोऽग्निदाहघ्नं वरं स्वर्णादिकं शुभम् ' ॥
राजनिघण्टुः ॥

सुवर्णबिंदु (सुवर्णस्य बिंदुरत्र) पु० दुः. विष्णु.
सुवर्णयूथी (सुवर्णमिव पीता यूथी) स्त्री० थी. पीणी જुઈ. [હલદર.
सुवर्णवर्णा (सुवर्ण स्येव वर्णो यस्याः) स्त्री० र्णा.
सुवर्णा (सुष्ठु वर्णो यस्याः) स्त्री० र्णा. १ કાલાગરु. २ હલદર. ३ सोनामुखी. [२ढानी.
सुवर्णी (,,) स्त्री० र्णी. वनस्पति ઉંદ-
सुवयस् (सुष्ठु वयोऽस्याः) स्त्री० याः. प्रौढ स्त्री.
सुवल्लि (सुष्ठु वल्लिः) स्त्री० ल्लिः. એક જાતनो वेलो. सुवल्ली. [सनी पुनभनो दिवस.
सुवसंत (सुष्ठु वसंतः अस्मिन्) पु० तः. चैत्र मा-
सुवसंतक (सुवसंतेन कायति कै क) पु० कः. १ माधवीलता. २ કામદેवनो उत्सव.
सुवह (सु वह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. सारी रीते व-हन કरनार. [थी वहन કरवालायક.
सुवह (सुखेन उह्यते खल्) त्रि० हः-हा-हं. सहेલाઈ-
सुवहा (,,) स्त्री० हा. १ रात्रि. २ वीणा. ३ नसोतर. ४ वनस्पति रुદ્રજટા. ५ કાળी नगोड.
सुवास (सुष्ठु वासः) पु० सः. १ सारी ओ. २ [सारो निवास.
सुवास (सुष्ठु वासो यस्य) त्रि० सः-सा-सं. १ सा-री ओवाळुं, खुशबोदार. २ सारा निवासवाळुं.
सुवासिन् (सु वस् णिनि) त्रि० सी-सिनी-सि. सारा वासभां रहेनार.
सुवासिनी (सुखेन वसति पित्राद्यवियोगेन) स्त्री० नी. १ બापना घरभां रहेनारी स्त्री. २ જेनो पति જીवे छे એवी कुलीन स्त्री.
सुविद् (सुष्ठु वेत्ति विद् क्विप्) पु० त्-द्. पंडित.
सुविद् (सुष्ठु विद्यते ,,) स्त्री० त्-द्. गु-णाढ्य स्त्री.
सुविद् (सु विद् क) पु० दः. १ राजा. २ राजव-गेरेना જनानખानामां रहेनार नाजर.
सुविदत् (सुविद् अत् क्विप्) पु० त्-द्. राजा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुविदित (सुष्ठु विदितः) द्वि० तः-ता-तं. सारी रीते जाणेलुं.
सुविदत्र (सु विद् कत्रच्) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. सारुं.
सुविदल्ल (सुविदन्तं लाति ला क) पु० ल्लः. जनानखानामां रहेनारो पुरुष.
सुविदल्ला (,, टाप्) स्त्री० ल्ला. जनानखानामां रहेनारी नारी. [विनयवाळुं.
सुविनीत (सु वि नी क्त) त्रि० तः-ता-तं. अत्यंत
सुविनीता (,, टाप्) स्त्री० ता. सुंवाणी गाय.
सुविहित (सुष्ठु विहितं) त्रि० तः-ता-तं. १ सारी रीते मूकेलुं. २ योग्य रीते पूरं पाडेलुं अथवा गोठवेलुं. ३ सारी रीते करेलुं.

' सुविहितप्रयोगतयाऽऽर्यस्य न किमपि परिहास्यते '
शाकुन्तलम्.

सुवीज (सुष्ठु वीजं यस्य) पु० जः. એક जातनुं आड. [थीवाळुं.
सुवीज (सुष्ठु वीजं यस्य) त्रि० जः-जा-जं. सारा
सुवीज (सुष्ठु वीजं) क्ली० जं. सारुं थी.
सुवीरक (सु वीर् ण्वुल्) क्ली० कं. એક जातनो सुरभो.
सुवीराम्ल (सुवीरः आम्लोऽस्य) म्ले. क्षांजिक.
सुवीर्य (सुष्ठु वीर्यं यस्मात्) क्ली० र्यं. १ ओर. २ कपास. [मोटुं थल.
सुवीर्य (सुष्ठ् वीर्यं) क्ली० र्यं. १ उत्तम वीर्य. २
सुवृत्त (सुष्ठु वृत्तः) पु० त्तः. सूरण.
सुवृत्त (,,) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. १ सारुं वर्तुल. २ सारी चालवाळुं.

' मयि तस्य सुवृत्त वर्तते लघुसन्देशपदा सरस्वती '
रघुवंशम्.

सुवृत्ता (सु वृत् क्त टाप्) स्त्री० त्ता. १ द्राक्ष. २ शतपत्री. [वाळुं.
सुवेग (सुष्ठु वेगो यस्य) त्रि० गः-गा-गं. सारा वेग-
सुवेगा (सुष्ठु वेगोऽस्याः) स्त्री० गा. એક जातनो वेलो. [चल.
सुवेल (सुगता वेला समुद्रकुलं येन) पु० लः. त्रिकूटा-
सुवेल (सुष्ठु वेला मर्यादा यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ शांत. २ नमेलुं, प्रणत.
सुवेश (सुखेन विश्यते विश् घञ्) पु० शः. धोणी शेलडी. [वेशवाळुं.
सुवेश (सुष्ठु वेशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. सारा
सुव्यक्त (सुतरां व्यक्तं) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. अत्यंत खुल्लुं.
सुव्रत (सुष्ठु व्रतं नियमो यस्य) त्रि० तः-ता-तं. १ सारा व्रतवाळुं. २ सारा नियमवाळुं.
सुव्रत (,,) पु० तः. ते नामनो એક जिन.
सुव्रता (सुष्ठु व्रतमस्याः) स्त्री० ता. सुंवाणी गाय.
सुशर्मन् (सुष्ठु शर्म सुखं यस्य) त्रि० मा-र्म्मा-र्म. घणा सुखवाळुं. [राज्य.
सुशर्मन् (,,) पु० र्मा. ते नामनो એક

' सुशर्मा नाम दुर्मेधाः सीमा पापात्मनामभूत् ।
अनाम्नायविदां वंशे विप्राणां क्रूरकर्मणाम् ' ॥
पद्मपुराणम् ॥

सुशल्य (सुष्ठु दृढं शल्यं यस्मात्) पु० ल्यः. खेरनुं आड. [वेलो. २ काणुं छोड.
सुशवी (सु शव् अच् ङीष्) स्त्री० वी. १ कारेलानो
सुशाक (सुष्ठु शाको यस्मात्) क्ली० कं. आदुं.
सुशाक (,,) पु० कः. भींडानुं आड.
सुशाका (सुष्ठु शाको यस्याः) स्त्री० का. १ तांदळजनी भाजी. २ खाटानी भाजी.
सुशिख (,,) त्रि० खः-खा-खं. सुंदर शिखावाळुं.
सुशीत (सुष्ठु शीतं) क्ली० तं. पीळुं चंदन.
सुशीत (,,) त्रि० तः-ता-तं. अत्यंत शीतळ. [शब्द जुओ.
सुशीतल (सुष्ठु शीतलं) त्रि० लः-ला-लं. उपलो.
सुशीतल (,,) क्ली० लं. એક जातनुं खुशबोदार घास. [टाढनुं.
सुशीम (सु श्यै मक्) पु० मः. टाढापणुं, ठंडापणुं,
सुशीम (,,) त्रि० मः-मा-मं. शीतळ, ठंडुं, टाढुं. [द्र शीलवाळुं. २ सुंवाळुं.
सुशील (सुंदरं शीलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. १ सु-
सुशीला (सुंदरं शीलमस्याः) स्त्री० ला. यमनी पत्नी. [२ सुंवाळापणुं. सुसीलत्व.
सुशीलता (सुशीलस्य भावः) स्त्री० ता. सुशीलपणुं.
सुश्रुत (सु श्रु क्त) त्रि० तः-ता-तं. सारी रीते सांभळेलुं.
सुश्रुत (,,) पु० तः. १ चिकित्साशास्त्रनो कर्ता विश्वामित्रनो ते नामनो એક पुत्र. २ आयुर्वेदनो ते नामनो એક ग्रंथ.
सुषम (सुंदरः समः) त्रि० मः-मा-मं. १ सुंदर, घणुंसुरत. २ सभ.
सुषमा (,,) स्त्री० मा. पराभ शोभा.

' तरुकुलसुषमापहारां जनयन्तीं जगति जीवजातार्तिम् ।
केन गुणेन भवानीतात हिमानीमिमां वहसि ' ॥
भामिनीविलासम् ॥

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सुषवी (सु सु अच् ङीष्) स्त्री० वी. १ सुशवी शब्द જુઓ. २ ७३.

सुषामन् (सु सामन्) त्रि० मा-मा-म. १ भंडुर भेा-लेलुं. २ प्रिय लागे तेवुं भेालेलुं.

सुषि (सुष् इन्) स्त्री० षिः. १ दछे, वि'ध, काणुं. २ पेालेा वांस.

सुषिर (सुष् किरच्) क्ली० रं. छेद, वि'ध, काणुं.

सुषिर (,,) पु० रः. अग्नि.

सुषिर (,,) त्रि० रः-रा-रं. काणुं पा-डेलुं, वी'ध पाडेलुं.

सुषीम (सुशोभ पृषो०) त्रि० मः.मा-मं. १ टाढुं, ठं-डुं भनेाज्ञ, भनेाहर, सुं६र.

सुषीम (,,) पु० मः. टाढक, ठंऽक.

सुषुप्त (सु स्वप् क्त) त्रि० प्तः-प्ता-प्तं. घणी निद्रा-भां आवेलुं, धसधसाट उंधेलुं.

सुषुप्त (,,) क्ली० प्तं. એક જાતની જ્ઞા-નશૂન્ય અવસ્થા.

सुषुप्ति (सु स्वप् क्तिन्) स्त्री० प्तिः. १ धसधसाट उंध. २ उपलेा शब्द જુઓ.

'अविद्यात्मिका हि सा महासुषुप्तिर्यस्यां स्वरूपप्रति-बोधरहिताः शेरते संसारिणो जीवाः'

शांकरभाष्यम्.

सुषुप्सु (स्वप् सन् उ) त्रि० प्सुः-प्सुः-प्सु. सुवाने ઇચ્છતું.

सुषुम्णा (सुष इत्यव्यक्तं शब्दं म्नायति यत्र म्ना क) स्त्री० म्णा. उंधमां જીવને रहेवानी એક જાતની नाडी.

सुषेण (सुष्ठु सेनयति सेनां करोति अच्) पु० णः. १ ६२भद्रानुं आड. २ ते नामनेा એક वैद्य. ३ वि-ष्णु. ४ नेतर.

सुषेणिका (सुषेणी कन्) स्त्री० का. काणे नसेातर.

सुषेणी (सुषेण ङीप्) स्त्री० णी. नसेातर.

सुषोमा ( ) स्त्री० मा. ते नामनी એક नदी.

सुष्ठु (सु स्था कु) अव्य० ष्ठु. १ सारुं, ३डुं. २ अत्यंय, अतिशय. ३ साचुं. ४ ठीक.

'सुष्ठु शोभसे विनयेन' उत्तररामचरितम्.

सुष्म (सु मक् सुक्) क्ली० ष्मं. होरी, होरडुं.

सुसंस्कृत (सुष्ठु संस्कृतं) त्रि० तः-ता-तं. १ प्रय-त्नवडे धी, तेल, मशालेावगेरे नांभी सुधारेलुं अन्नवगेरे. २ सं२४ार पामेलुं.

सुसत्या ( ) स्त्री० त्या. જનકરાજાની पत्नी.

सुसंपद् (सुष्ठु संपद्) स्त्री० त्-द्. सारी संपत्ति.

सुसंपद् (सुष्ठु संपद्यस्य) त्रि त्-द्. ३डी संपत्ति-वाणुं.

सुसह् (सुखेन सह्यते) त्रि० हः-ह्या-ह्यं. १ सहेलाइथी खभाय तेवुं. २ सुभे सहन थाय तेवुं.

सुसार (सुष्ठु सारोऽस्य) पु० रः. रातेा भेर.

सुसार (सुष्ठु सारो यस्य) त्रि० रः-रा-रं. सारा सा-रवाणुं.

सुसारवत् (सुसार मतुप्) क्ली० वत्. २५टिक.

सुसिकता (सुष्ठु सिकता) स्त्री० ता. १ सारी रेती. २ साકर. [त'दुरस्त. २ सुभी.

सुस्थ (सुष्ठु तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १

'सुस्थे को वा न पंडितः' सुभाषितम्.

सुस्थता (सुस्थस्य भावः तल) स्त्री० ता. त'दुरस्ती, सुभ. [જુઓ.

सुस्थत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलेा शब्द

सुस्ना (सु स्ने क्विप्) स्त्री० स्ना. એક જાતનું धान्य. [तनी नारी.

सुस्मिता (सुष्ठु स्मितमस्याः) स्त्री० ता. એક જા-

सुस्वप्न (सुष्ठु स्वप्नं) क्ली० प्नं. सारं सारुं.

सुह् ( ) षुह् धातु જુઓ.

सुहसातन (सुहसमानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. सा-रा हरता भेावाणुं. [विहित.

सुहित (सुष्ठु हितं) त्रि० तः-ता-तं. १ तृप्त. २

सुहित (,,) क्ली० तं. सारुं हित.

सुहिता ( ) स्त्री० ता. ते नामनी अ-ग्निनी એક જીભ. [४०५'ध.

सुहृद् (सुष्ठु हृदयं यस्य) पु० त्-द्. दोस्तदार, भा-

सुहृदय (सुष्ठु हृदयं यस्य) त्रि० यः-या-यं. सारा हृदयवाणुं.

सुहृदय (सुष्ठु हृदयं) क्ली० यं. सारुं हृदय.

सुह्म ( ) पु० ब० ह्माः. १ ते नामनेा એક देश. २ सुह्म देशना लेाक.

'आत्मा संरक्षितः सुह्मैर्वृत्तिमाश्रित्य वैतसीम्'

माघः.

सू ( ) षू धातु જુઓ.

सू (सू क्विप्) स्त्री० सूः. १ प्रसव, જણવું ते. २ भेा-कलवुं. २ प्रेरवुं ते. [वन. ३ બાણ.

सूक (सू क्विप् कन्) क्ली० कं. १ કમલ. २ वायु, प-

सूकर (सू इत्यव्यक्तं शब्दं करोति कृ अच्) पु० रः. १ भूंड. २ डुंभार. ३ એક જાતનેા मृग.

'घ्राणेन सूकरो हन्ति पक्षवातेन कुक्कुटः'

मनुस्मृतिः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सूकरी (सूकर ङीप्) स्त्री० री. १ वराहकांता. २ भूंडण. ३ कुंभारण. ४ એક જાતની મરઘલી.

सूक्त (सु वच् क्त) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. १ સારી રીતે બોલેલું. २ ઠીક કહેલું.

सूक्त (,,) क्ली० क्तं. १ સારૂં ભાષણ. २ ઠીક બોલવું તે. ३ એક દેવતાઅર્થે રચેલા વેદમંત્રનો સમુદાય.

'नेतुं वांछति यः खलान् पथि सतां सूक्तैः सुधास्यन्दिभिः'
भर्तृहरिः.

सूक्ता (सुष्ठु उक्तमस्याः) स्त्री० क्ता. મેના.

सूक्ति (सुष्ठु उक्तिः) स्त्री० क्तिः. १ સારૂં બોલવું તે. २ ઠીક કહેવું તે. [બોલીવાળું.

सूक्ति (सुष्ठु उक्तिर्यस्य) त्रि० क्तिः-क्तिः-क्ति. સારી

सूक्ष्म (सूच् मन् सुक्) त्रि० क्ष्मः-क्ष्मा-क्ष्मं. १ નાનું. २ ઝીણું. ३ બારીક. ४ થોડું.

सूक्ष्म (सूच् मन् सुक्) पु० क्ष्मः. કનકવૃક્ષ.

सूक्ष्म (,,) क्ली० क्ष्मं. १ દગો. २ અધ્યાત્મ પદાર્થ. ३ તે નામનો અર્થાલંકાર.

सूक्ष्मकृष्णाफला (सूक्ष्मं कृष्णं फलं यस्याः) स्त्री० ला. એક જાતના જાંબુનું ઝાડ.

सूक्ष्मतंदुला (सूक्ष्मः तंदुलोऽस्याः) स्त्री० ला. પીપર.

सूक्ष्मता (सूक्ष्मस्य भावः तल्) स्त्री० ता. સૂક્ષ્મપણું.

सूक्ष्मत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [ર્શિની-ર્શિ. ઝીણી બુદ્ધિવાળું.

सूक्ष्मदर्शिन् (सूक्ष्मं पश्यति दृश् णिनि) त्रि० र्शि-

सूक्ष्मपत्र (सूक्ष्मं पत्रमस्य) पु० त्रः. १ ધાણા. २ રાની જીરૂં. ३ એક જાતનો સરસવ. ४ રાતી રોહેડી. ५ એક જાતનો ગુંદર.

सूक्ष्मपत्रिका (सूक्ष्मं पत्रमस्याः) क्ली० का. १ સુવા. २ આકાશમાંસી. ३ વનસ્પતિ બ્રાહ્મી. ४ શતાવળ. ५ ધમાસો. [રામદૂતી.

सूक्ष्मपर्णी (सूक्ष्मं पर्णमस्याः) स्त्री० र्णी. વનસ્પતિ

सूक्ष्मफला (सूक्ष्मं फलमस्याः) स्त्री० ला. ભોંયાંબલી. [બોરડી.

सूक्ष्मबदरी (सूक्ष्मा बदरी) स्त्री० री. એક જાતની

सूक्ष्मबुद्धि (सूक्ष्मा बुद्धिर्यस्य) त्रि० द्धिः-द्धिः-द्धि. ઝીણી બુદ્ધિવાળું.

सूक्ष्मबुद्धि (सूक्ष्मा बुद्धिः) स्त्री० द्धि. ઝીણી બુદ્ધિ.

सूक्ष्ममक्षिक (सूक्ष्मा मक्षिका तदाकारोऽस्त्यस्य अच्) पु० कः. ભમ્છર.

सूक्ष्मवस्त्र (सूक्ष्मं वस्त्रं) क्ली० स्त्रं. ઝીણું કપડું.

सूक्ष्मशरीर (सूक्ष्मं च तत् शरीरं च) क्ली० रं. આત્માને આવરણ કરી રહેલું તે નામનું એક શરીર, લિંગશરીર.

सूक्ष्मशर्करा (सूक्ष्मा शर्करा) स्त्री० रा. રેતી.

सूक्ष्मशालि (सूक्ष्मा शालिः) पु० लिः. એક જાતના ઝીણા ચોખા.

सूक्ष्मषट्चरण (सूक्ष्माः षट्चरणः इव) पु० णः. આંખનાં પોપચાં પાસે રહેતી એક જાતની જુ.

सूक्ष्मा (सूच् मन् सुक् टाप्) स्त्री० क्ष्मा. १ નાની એલાયચી. २ રેતી. ३ યૂથિકા.

सूक्ष्मीकरण (सूक्ष्म च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. સૂક્ષ્મ કરવું તે, ઝીણું-બારીક કરવું તે. સૂક્ષ્મીકાર.

सूक्ष्मीकृत (सूक्ष्म च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઝીણું કરેલું. २ બારીક કરેલું. [થવું તે.

सूक्ष्मीभवन (सूक्ष्म च्वि भू ल्यु) क्ली० नं. સૂક્ષ્મ

सूक्ष्मीभूत (सूक्ष्म च्वि भूक्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઝીણું થયલું. २ બારીક થયલું.

सूक्ष्मैला (सूक्ष्मा एला) स्त्री० ला. નાની એલાયચી.

सूच् (चूरा० उभय० सेट् सूचयति-ते) १ પિશુનપણું કરવું, ચાડી ખાવી. २ દર્શાવવું, બતાવવું, સૂચવવું.

'सारंगास्ते जललवमुचः सूचयिष्यन्ति मार्गम्'
मेघदूतम्.

सूच ( ) पु० चः. દર્ભનો અંકુર.

सूचक (सूच् ण्वुल्) पु० कः. १ ખબર કરનારો. २ કહેનારો. ३ બુદ્ધ. ४ સિદ્ધ. ५ સૂત્રધાર નામનો પ્રધાન, નટ. ६ કૂતરો. ७ બિલાડો. ८ રાક્ષસ. ९ પિશાચ. १० એક જાતના ઝીણા ચોખા. ११ સીવવાનું સાધન દ્રવ્ય.

सूचन (सूच् ल्युट्) क्ली० नं. १ સૂચવવું २ ખબર કરવી તે. ३ જણાવવું તે. ४ હિંસન.

सूचना (सूच् युच्) स्त्री. ना. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. २ દ્રષ્ટિ. ३ ચાળા, અભિનય. ४ પીડા.

सूचि (सूच् इन्) स्त्री० चिः. १ સોય, સોયો. २ શિખા. ३ એક જાતનું નૃત્ય. ४ કાણાં પાડવાં તે. ५ દર્ભનો અંકુર. ६ અંકુર. ७ એક જાતની વ્યૂહરચના. ८ એક જાતનો ત્રિકોણ. ९ શંકુ. १० હાવભાવવડે સૂચવવું તે. ११ અભિનય. १२ પુસ્તકના વિષયનો કોઠો, સૂચીપત્ર. १३ ગ્રહણનું ગણિત કરવાના પૃથ્વીનું બિંબ.

सूचिक (सूचि ठन्) पु० कः. દરજી.

सूचिका (सूचिः स्वार्थे क) स्त्री० का. સોય, સોયો.

सूचिका (सूचिरिव कायति कै क) स्त्री० का. હાથીની શુંઢ. [હાથી.

सूचिकाधर (सूचिकां धरति धृ अच्) पु० रः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सूचिकामुख (सूचिकेव मुखमस्य) पु० खः. शंभ.
सूचिकामुख (सूचिकाया मुखं) क्ली० खं. सोयनुं भोंः. [णावेलुं. ३ हिंसित.
सूचित (सूच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ कहेलुं. २ ज-
सूचिता (सूचि तल्) स्त्री० ता. सोयतुं काम.
सूचिन् (सूच् णिनि) पु० चीं. १ कासद. २ जासुस. ३ दूत. ४ कहेनारो. ५ जणावनारो.
सूचिनी (सूच् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. १ रात. २ हलद२. [जातनुं शाक.
सूचिपत्रक (सूचिरिव पत्रमस्य कप्) पु० कः. એક
सूचिपुष्प (सूच्याकारं पुष्पमस्य) पु० ष्पः. કેતક वृक्ष. [सूचिरोमन्.
सूचिरोमन् (सूचिरिव रोमास्य) पु० मा. डुક્કર.
सूचिवत् (सूचि मतुप्) पु० वान्. गरुड.
सूचिवदन (सूचिरिव वदनमस्य) पु० नः. १ नोળियो. २ भ२७२. [ઝીણા ચોખા.
सूचिशालि (सूचिः शालिः) पु० लिः. એક जातना
सूची (सूच् इन् ङीप्) स्त्री० ची. सूचि शब्द જુओ.
सूचीपत्रा (सूचीव पत्रमस्याः) स्त्री० त्रा. એક જાતની ભ્રेा. [धोળो दाभ.
सूचीमुख (सूचीव मुखमस्य) क्ली० खं. १ हीरो. २
सूचीमुख (सूच्या मुखं) क्ली० खं. सोयनुं भोंः.
सूच्य (सूच् यत्) त्रि० च्यः-च्या-च्यं. १ ખબર आपवालायक. २ जणावयायोग्य. सूचनीय, सूचितव्य.
सूच्यग्र (सूच्या अग्रं) क्ली० ग्रं. सोयनो अग्र भाग.
सूच्यग्रस्थूलक (सूच्यग्रमिव स्थूलः कप्) पु० कः. એક जातनुं तृण.
सूच्यास्य (सूचीवास्यमस्य) पु० स्यः. उंदर.
सूच्यास्य (सूच्याः आस्यं) क्ली० स्यं. सोयनुं भोंः.
सूच्याह्व (सूची आह्वा यस्य) पु० ह्वः. એક जातनुं शाक. [णेलुं. ३ प्रेरेलुं.
सूत (सू क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ पेदा थयलुं. २ ज-
सूत (,,) पु० तः. १ सूर्य. २ आકડानुं आड. ३ એક जातनो वर्णसंકर. ४ विश्वકर्मा. ५ सारथि. ६ पारो, पारद. ७ भांદિજન, भाट, चारण.
सूत (,,) क्ली० तं. पारो.
सूतक (सूत कन्) क्ली० कं. १ जन्म, पेदाश. २ जણાવनारुं सूतक.
सूततनय (सूतस्य तनयः) पु० यः. કર્ण. राधेय.
सूतपुत्र (सूतस्य पुत्रः) पु० त्रः. उपलो शब्द જુओ.
सूति (सु क्तिन्) स्त्री० तिः. १ जણतर, प्रसव. २ सोभनो रस કાઢવાની ભૂमि.
' प्रबलैः सूतिमारुतैः ' स्मृतिः.
सूतिका (सू क्त स्वार्थे क) स्त्री० का. જેણે તાજું જણ્યું छे એવी स्त्री, सुवावडी स्त्री.
सूतिकागृह (सूतिकाया गृहं) क्ली० हं. सुवावडीએ જ્યાં જણ્યું छे अवो ओરडो, भेडीवगेरे. सूतिकागार.
' पुनर्वसौ च सूतिकागृहस्य निर्मितिः शुभा ।
विरंचिविष्णुभान्तरे प्रवेशनं हितं भवेत् ' ॥
श्रीपतिः ॥
सूतिकाभवन (सूतिकाया भवनं) क्ली० नं. उपलो शब्द જુओ. सूतिगृह.
सूतिकाषष्टि (सूतिकागहे पूज्या षष्टिः) स्त्री० ष्टिः. प्रसव पछी छठ्ठा दिवसे पूजनी छठ्ठी देवी.
सूतिमास (सूतेः प्रसव प्रसूतियोग्यः मासः) पु० सः. गर्भिणी स्त्रीने जणवानो छेल्लो मास.
सूत्थान (सुष्ठु उत्थानं यस्य) त्रि० नः-ना-नं. हुशियार, चतुर. [२ सोभनो रस કાઢवो ते.
सूत्पर (सु उत् पृ अप्) क्ली० रं. १ यज्ञांग स्नान.
सूत्याशौच (सूत्या आशौचं) क्ली० चं. જણ્યानुं सूतक. [वींटवुं.
सूत्र (चुरा० उभय० सेट् सूत्रयति-ते) १ गुंथवुं. २
सूत्र (सूत्र् अच्) क्ली० त्रं० १ वस्त्रसाधन तंतु, सुतर. २ व्यवस्था. ३ ગ્રંથવગેरेनुं सूत्र. ४ नाटકनुं उपકरण प्रस्ताव. [કપુતર. ३ ખજન પક્ષી.
सूत्रकंठ (सूत्रं कंठे यस्य) पु० ठः. १ ब्राह्मण. २ क-
सूत्रकोण (सूत्रवद्वः कोणो यस्य) पु० णः. ડમરૂ. सूत्रकोणक. [त्र पકડनार.
सूत्रग्रह (सूत्रं गृह्णाति गृह् अच्) त्रि० हः-हा-हं. सू-
सूत्रग्राह (सूत्र ग्रह् अण्) त्रि० हः-ही-हं, सूत्र धारण કरनार.
सूत्रतंतु (सूत्रमव तंतुः) पु० तुः. सूत्रधार तंतु.
सूत्रधार (सूत्रं धारयति धृ णिच् अच्) पु० रः. १ सुतार. २ ઈંद्र.
' अपि कुसुमपृषत्कैर्देवदेवस्य जेता
जयति सुरतलीलानाटिकासूत्रधारः '
विद्धशालभञ्जिका.
सूत्रपुष्प (सूत्रगर्भ पुष्पं यस्य) पु० ष्पः. કપास.
सूत्रभिद् (सूत्रं भिनत्ति सूच्या भिद् क्विप्) पु० त्-द्. ६२७.
सूत्रमध्यभू ( ) पु० भूः. यक्षधूप.
सूत्रयंत्र (सूत्रवायनं यंत्रं) क्ली० त्रं. शाળ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सूत्रला (सूत्रं लाति ला क) स्त्री० ला. तकुंटी शब्द जुओ. सूत्रतकुंटी. [वीणा.
सूत्रवीणा (सूत्रबद्धा वीणा) स्त्री० णा. એક જાતની
सूत्रवेष्टन (सूत्र वेष्ट् ल्युट्) क्ली० नं. सुतर पींट-वानो એક જાતનો પદાર્થ. [ઇથગર્ભ.
सूत्रात्मन् (सूत्रमिव आत्मा यस्य) पु० त्मा. હિર-
सूत्रामन् (,,) पु० मा. ઇંદ્ર.
सूत्राली (सूत्राणामाली) स्त्री० ली. ગળામાં પહેર-વાની એક જાતની માળા.
सूत्रिन् (सूत्र इनि) त्रि० त्री-त्रिणी-त्रि. સૂત્રવાળું.
सूत्रिल (,,) पु० न. કાગડો.
सूद् ( ) षूद् ધાતુ જુઓ.
सूद (सूद् अच्) त्रि० पु० दः. १ રસોયો, રાંધ-ણિયો. २ પાપ. ३ અપરાધ. ४ લોધ્રવૃક્ષ. ५ મશા-લો નાંખી સ્વાદિષ્ટ કરેલું અન્નવગેરે. ६ કાદવ.

'अनाहार्यः शुचिर्दक्षश्चिकित्सितविदां वरः ।
सूदशास्त्रविशेषज्ञः सूदाध्यक्षः प्रशस्यते' ॥

सूदन (सूद् ल्युट्) क्ली० नं. १ નાશ કરવો તે. २ હિંસન. ३ અંગીકાર. ४ નિક્ષેપ. [વહાલું.
सूदन (सूद् ल्यु) त्रि० नः-नी-नं. १ નાશ કરનાર. २
सूदशाला (सूदाधिष्ठिता शाला) स्त्री० ला. રાંધ-ણિયું, રસોડું. [દેખરેખ રાખનાર.
सूदाध्यक्ष (सूदेषु अध्यक्षः) पु० क्षः. રસોડાઉપર
सूदित (सूद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. નાશ કરેલું, મા-રી નાંખેલું. [મારી નાંખનાર.
सूदितृ (सूद् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. નાશ કરનાર,
सून (सू क्त) क्ली० नं. १ ફૂલ, પુષ્પ. २ પ્રસવ.
सून (सू क्त) त्रि० नः-ना-नं. વિકાસ પામેલું. २ જ-ન્મ પામેલું. ३ જણેલું.
सूना (सू क्त टाप्) स्त्री० ना. १ શુંઢ. २ દીકરી. ३ પ્રાણીનું વધસ્થાન. ४ માંસ વેચવું તે. ५ ગૃહ-સ્થના ઘરમાં જ્યાં વધારે જીવ મરે છે તે સ્થલ.
सूनु (सू नुक्) पु० नुः. १ દીકરો. २ નાનો ભાઈ. ३ સૂર્ય. ४ આકડાનું ઝાડ.
सूनु (,,) स्त्री० नुः. દીકરી. सूनू.
सूनू (सू नुक् ऊङ्) स्त्री० नूः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
सूनृत (सू नृत् क) क्ली० तं. १ સાચું અને વહાલું લાગે તેવું બોલવું તે. २ મંગલ.
सूनृत (,,) त्रि० तः-ता-तं. સાચું અ-ને વહાલું લાગે તેવું, મંગલયુક્ત.

'तृणानि भूमिरुदकं वाक् चतुर्थी च सूनृता ।
एतान्यपि सतां गृहे नोच्छिद्यन्ते कदाचन' ॥
हितोपदेशः ॥

सूप (सुखेन पीयते पा क) पु० पः. મશાલો નાંખી વઘારેલી દાળ.
सूप (सु वपांत वप् क) पु० पः. १ રસોયો. વાસણ.
सूप (सूद् क) पु० पः. બાણ.
सूपकार (सूपं करोति कृ अण्) पु० रः. રસોયો, રાં-ધણિયો.
सूपत् ( ) अव्य० त्. સારી રીતે.
सूपधूपक (सूप धूप् ण्वुल्) क्ली० कं. હિંગ.
सूपधूपन (सूपो धूप्यतेऽनेन धूप् ल्युट्) क्ली० नं. ઉ-પલો શબ્દ જુઓ. [णी. રાની મગ.
सूपपर्णी (सूपसाधनस्या मुद्गस्येव पर्णान्यस्याः) स्त्री०
सूपश्रेष्ठ (सूपेषु तत्साधनेषु श्रेष्ठः) पु० ष्ठः. મગ.
सूपांग (सूपस्य अंगं उपकरणं) क्ली० गं. હિંગ.
सूम (सू मक्) क्ली० मं. १ દૂધ. २ પાણી. ३ આ-કાશ.
सूर (सू क्रन्) षु० रः. १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ.
सूर (सूर् क) पु० रः. १ પંડિત. २ તે નામનો એ-ક જિન.
सूरण (सुर् ल्युट्) पु० णः. સૂરણ.

'मकरे मूलकं चैव सिंहे चालावुकं तथा ।
कार्तिके सूरणं चैव सद्यो गोमांसभक्षणम्' ॥

सूरत (सू रम् क्त पृषो०) त्रि० तः-ता-तं. દયાળુ.
सूरसूत (सुरस्य सूतः) पु० तः. १ અરુણ. २ સૂર્ય-નો સારથિ.
सूरि (सू क्रिन्) पु० रिः. १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ. ३ પંડિત. ४ તે નામનો એક જાદવ. ५ તે નામ-નો એક જિન.
सूरिन् (सूर् णिनि) पु० री. પંડિત.
सूरी (सू क्रिन् ङीप्) स्त्री० री. રાઈ.
सूर्क्ष् (भ्वा० पर० सेट् सूर्क्षति) અનાદર કરવો. सूर्क्ष्.
सूर्क्ष (सूक्ष् घञ्) पु० क्षः. અડદ.
सूर्क्षण (सूर्क्ष् ल्युट्) क्ली० णं. અનાદર. सूर्क्षण.
सूर्प (शूर्प पृषो०) पु० क्ली० र्पः-र्पं. १ સૂપડું. २ કું-ભપરિમાણ. ३ દ્રોણપરિમાણ.
सूर्पणखा (सूर्प इव नखा यस्याः) स्त्री० खा. રાવ-ણની બહેન. [ઘરનો થાંભલો.
सूर्मि (शूर्मि पृषो०) स्त्री० र्मिः. १ લોઢાની મૂર્તિ. २
सूर्य (सु क्यप्) पु० र्यः. १ સૂર્ય. २ આકડાનું ઝાડ. ३ સૂરજપૂલનું ઝાડ. ४ તે નામનો એક દાનવ.

'सूर्ये तपत्यावरणाय दृष्टेः कल्पेत लोकस्य कथं तमिस्रा'
रघुवंशम्.

सूर्यकांत (सूर्यस्य कांतः प्रियः) पु० तः. १ સ્ફટિ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ક ભણિ. ૨ આગિયો કીચ. [નું ઝાડ.

सूर्यकांति (सूर्येण कांतिरस्य) पु० तिः. એક જાત-

सूर्यकांति (सूर्यस्य कांतिः) स्त्री० तिः. સૂર્યની કાંતિ.

सूर्यकाल (सूर्योपलक्षितः कालः) पु० लः. દિવસ.

सूर्यग्रहण (सूर्यस्य राहुणा ग्रहणं आक्रमणं) क्ली० णं. સૂર્યનું ગ્રહણ.

सूर्यज (सूर्यान्जायते जन् ड) पु० जः. ૧ શનિગ્રહ. ૨ વૈવસ્વત મનુ. ૩ સુગ્રીવ વાનર. ૪ કર્ણ. સૂર્યપુત્ર, सूर्यतनय.

सूर्यजा (,, टाप्) स्त्री० जा. યમુના નદી. सूर्यतनया, सूर्यपुत्री.

सूर्यतेजस् (सूर्यस्य तेजः) क्ली० जः. સૂર્યનું તેજ.

सूर्यभक्त (सूर्यस्य भक्त इव प्रियः) पु० क्तः. બપોરિયાનું ઝાડ. सूर्यभक्तक. [ભક્તિ કરનાર.

सूर्यभक्त (सूर्यस्य भक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. સૂર્યની

सूर्यमणि (सूर्यप्रियः मणिः) पु० णिः. ૧ સ્ફટિકભણિ. ૨ એક જાતનું કૂલ.

सूर्यलता (सूर्यभक्ता लता) स्त्री० ता. એક જાતનો વેલો. [જાતનો વેલો.

सूर्यवल्ली (सूर्यतुल्यपुष्पिका वल्ली) स्त्री० ल्ली. એક

सूर्यसंक्रम (सूर्यस्य संक्रमः) पु० मः. સૂર્યનું સંક્રભણ. सूर्यसंक्रांति, सूर्यसंक्रमण.

सूर्यसंज्ञ (सूर्य इति संज्ञा यस्य) क्ली० ज्ञं. કેસર.

सूर्यसारथि (सूर्यस्य सारथिः) पु० थिः. सूरसूत शब्દ જુઓ. [નુષી પત્ની.

सूर्या (सूर्यस्य भार्या टाप्) स्त्री० र्य्या. સૂર્યની અભા-

सूर्यालोक (सूर्यस्य आलोकः) पु० कः. સૂર્યનું તેજ.

सूर्याश्मन् (सूर्यप्रियः अश्मा) पु० श्मा. સૂર્યકાંતભણિ.

सूर्याश्व (सूर्यस्य अश्वः) पु० श्वः. સૂર્યનો ઘોડો.

सूर्याह्व (सूर्य आ ह्वे क) पु० ह्वः. તાંબું.

सूर्याह्व (सूर्यस्य आह्वा आह्वा यस्य) पु० ह्वः. આકડાનું ઝાડ. [અભ્યાસ.

सूर्येदुसंगम (सूर्यस्य इंदोश्च संगमकालः) पु० मः.

सूर्योढ (सूर्यः ऊढः अस्तगतोऽत्र) पु० ढः. સૂર્યનો આથમવાનો કાળ.

सूर्योढ (सूर्यास्तकाले ऊढः प्रापितः) पु० ढः. સૂર્ય આથમતી વખતે આવેલો અતિથિ.

सूर्योदय (सूर्यस्य उदयः) पु० यः. સૂર્યનો ઉદય.

सृ (चुरा० उभय० सेट् सारयति-ते) ૧ જવું. ૨ સ્થિત થવું.

सृ (भ्वा० पर० अनिट् सरति-धावति) ૧ જવું. ૨ પાસે જવું. ૩ દોડવું. ૪ વહેવું. ૫ વાવું. अनु (अनुसरति) ૧ પાછળ જવું. ૨ તરફ જવું. ૩ પાછા ફરવું. अप (अपसरति) પાછા ફરવું, ચાલ્યા જવું. अभि (अभिसरति) ૧ તરફ જવું, પાસે જવું. ૨ આશકવગેરેને મળવા સંકેતસ્થાને જવું. ૩ હુમલો કરવો. उप (उपसरति) ૧ પાસે જવું. ૨ મુલાકાત લેવી. ૩ ચાલ્યા જવું. निस् (निः सरति) ૧ બહાર જવું. ૨ ચાલ્યા જવું, નિકળી જવું. ૩ વહેવું. परि (परिसरति) ૧ આસપાસ વહેવું. ૨ આસપાસ ફરવું. प्र (प्रसरति) ૧ ઉત્પન્ન થવું. ૨ વ્યાપી જવું. ૩ ધસવું, આગળ નિકળવું. ૪ કાળની ભાફક વહેવું. ૫ પ્રસરવું, ફેલાઇ જવું. ૬ વિસ્તરવું. ૭ પ્રચારમાં હોવું. ૮ સત્તાવાળા હોવું. ૯ તત્પર હોવું, વલણવાળા થવું. प्रति (प्रतिसरति) ૧ હુમલો કરવો. ૨ પાછા જવું. वि (विसरति) ફેલાવું, વિસ્તરવું. सम् (संसरति) પામવું.

सृ (जुहो० पर० सेट् ससर्ति) જવું.

सृक (सृ कक्) पु० कः. ૧ પવન. ૨ કમલ. ૩ કૈરવ. ૪ બાણ.

सृकंडु ( ) पु० डुः. એક જાતનો રોગ.

सृकाल (सृ कलन्) पु० लः. શિયાળ.

सृक्कन् (सृज् कनिन्) क्ली० क्कं. ૧ મોંનો ખુણો. ૨ હોઠનો છેડો. सृक्क, सृक्कन्, सृक्कि, सृक्किणी.

सृग (सृ गक्) पु० गः. એક જાતનું અસ્ત્ર.

सृगाल (सृ गालन्) पु० लः. ૧ શિયાળ. ૨ તે નામનો એક દૈત્ય. [છોડવું, મૂકી દેવું.

सृज् (दिवा आत्म० अनिट् सृज्यते) ૧ સરજવું. ૨

सृज् (तुदा० पर० अनिट् सृजति) સરજવું.

सृजकाक्षार ( ) पु० रः. સાજીખાર.

सृज् (सृज् क्विप्) त्रि० ट्-ड्- સરજનાર.

सृणि (सृ निक्) पु० णिः. શત્રુ, દુશ્મન.

सृणि (,,) स्त्री० णिः. અંકુશ, આંકડો.

सृणी (,, ङीप्) स्त्री० णी. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सृत (सृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. ગયલું.

सृति (सृ क्तिन्) स्त्री० तिः. ૧ જવું તે, ગમન. ૨ રસ્તો. [બુદ્ધિ.

सृत्वन् (सृ क्वनिप्) पु० त्वा. ૧ પ્રજાપતિ. ૨

सृत्वर (सृ क्वरप्) त्रि० रः-री-रं. જનાર.

सृत्वरी (,, ङीप्) स्त्री० री. મા, માતા.

सृदर (सृ अरक् दुक्) पु० रः. સર્પ, સાપ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सृदाकु (सृ काकु दुक्) पु० कुः. १ अग्नि. २ पवन. ३ वज्र. ४ भृग. ५ सूर्यनो परिघ. ६ चित्रानुं झाड.

सृदाकु (,,) स्त्री० कुः. नदी.

सृप् (भ्वा० पर० अनिट् सर्पति) १ जवुं. २ पेटे चालवुं; अनु (अनुसर्पति) पासे जवुं; अप (अपसर्पति) १ चाल्या जवुं. २ चणावुं. ३ जोवुं; उद् (उत्सर्पति) रेलनी पेठे चढवुं; उप (उपसर्पति) १ पासे जवुं. २ वेठवुं, सहेवुं, अनुभववुं. ३ चाल्या जवुं, नीकळवुं. ४ गतिमान् थवुं, चालवुं; परि (परिसर्पति) आम तेम फरवुं; प्र (प्रसर्पति) १ नीकळवुं. २ फेलावुं; वि (विसर्पति) १ आम तेम दोडवुं. २ कुच करवी. ३ फेलावुं. ४ वहेवुं. ५ छुटा थई जवुं. ६ वळवुं. ७ दोडी जवुं; सं (संसर्पति) १ वहेवुं. २ चालवुं, चरवुं.

सृपाट (सृप् काटन्) पु० टः. १ लोहीनी धार. २ એક जातनुं माप.

सृपाटिका (सृपाटी क) स्त्री० का. चांच.

सृपाटी (सृपाट ङीप्) स्त्री० टी. उपलो शब्द जुओ.

सृप्र (सृप् क्रन्) पु० प्रः. १ चंद्र. कपूर.

सृभ् ( ) घृभ् धातु जुओ.

सृमर (सृ क्मरच्) त्रि० रः-रा-रं. जनार.

सृमर (,,) पु० रः. એક जातनो भृग.

सृंभ् ( ) घृंभ् धातु जुओ.

सृष्ट (सृज् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. १ छोडेलुं, तजेलुं. २ सरजेलुं. ३ युक्त. ४ निश्चित. ५ व्याकुल. ६ भूषित.

सृष्टि (सृज् क्तिन्) स्त्री० ष्टिः. १ सृष्टि. २ सरजवुं ते. ३ निर्माण. ४ स्वभाव. ५ निर्गुण.

सृ (क्रया० पर० सेट् सृणाति) हिंसा करवी, मारी नांखवुं.

सेक् (भ्वा० आत्म० सेट् सेकते) जवुं.

सेक (सिच् घञ्) पु० कः. सींचवुं ते, पाणीवगेरे छांटवुं ते.

सेकपात्र (सेकार्थं पात्रं) क्ली० त्रं. छांटवानुं पात्र.

सेकिम (सेक डिम) क्ली० मं. भूळो.

सेक्तृ (सिच् तृच्) त्रि० क्ता-क्त्री-क्तृ. पाणीवगेरे छांटनार.

सेक्तृ (,,) पु० क्ता. पति.

सेकत्र (सिच् ष्ट्रन्) क्ली० क्त्रं. सेकपात्र शब्द जुओ.

सेचक (सिच् ण्वुल्) त्रि० कः-चिका-कं. पाणीवगेरे छांटनार.

सेचक (सिच् ण्वुल्) पु० कः. मेघ.

सेचन (सिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ जलवगेरे छांटवुं ते. २ क्षरण. ३ એક जातनुं नानुं पात्र.

सेचनी (,, ङीप्) स्त्री० नी. એક जातनुं नानुं पात्र.

सेटु (सिट् उन्) पु० टुः. तरबुज.

सेतु (सि तुन्) पु० तुः. १ खेतरवगेरेमां जल राखवा माटे बांधेली पाळ, सेतु, पाज. २ पुल. ३ वरुण वृक्ष. ४ प्रणवात्मक मंत्र.

सेतुक (सेतुः स्वार्थे क) पु० कः. वरुण वृक्ष.

सेतुबंध (सेतोर्बंधः) पु० धः. १ लंकामां जवा माटे रामे दरियाउपर बांधेली पाज. २ पाज बांधवी ते.

सेतुभेदिन् (सेतुं भिनत्ति भिद् णिनि) पु० दी. એक जातनुं झाड.

सेतुवृक्ष (सेतुनामको वृक्षः) पु० क्षः. वरुण वृक्ष.

सेत्र (सि ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. खेडी.

सेधा ( ) स्त्री० धा. शाहुडी.

सेना (सह इनेन प्रमुणा) स्त्री० ना. १ लश्कर. २ जिननी એક भातृ.

'स सेनां महतीं कर्षन् पूर्वसागरगामिनीम्'
रघुवंशम्.

सेनांग (सेनाया अंगं) क्ली० गं. लश्करनुं अंग.

'हस्त्यश्वरथपादातं सेनांगं स्याच्चतुष्टयम्'.

सेनाचर (सेनायां चरति चर् ट) त्रि० रः-रा-रं. १ सेना पाछळ जनार. २ लश्करनो सीपाई.

सेनानी (सेनां नयति नी क्विप्) पु० नी० १ सेनानो अधिपति. २ कार्त्तिकस्वामी.

सेनापति (सेनायाः प्रतिः) पु० तिः. सेनानो पति.

सेनापतिता (सेनापतेर्भावः तल्) स्त्री० ता. सेनापतिपणुं.

सेनापतित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ.

सेनामुख (सेनाया मुखं) क्ली० खं. सेनानो अग्रभाग.

सेनारक्ष (सेनां रक्षति रक्ष् अण्) पु० क्षः. लश्करनुं रक्षण करनार चोकीदार.

सेफ (सि फ) पु० फः. शिश्न.

सेरराह ( ) पु० हः धोळो घोडो.

सेरु (सि रुं) त्रि० रुः-रु-रु. बांधनार.

सेलु (सि लु) पु० लुः. એક जातनुं झाड.

सेल् ( ) षेल् धातु जुओ.

सेव् (भ्वा० क्रया० सेट् सेवते) सेववुं. षेव्.

सेवक (सीव्यति सिव् ण्वुल्) पु० कः. दरजी.

सेवक (सेव् ण्वुल्) पु० कः. दास, सेवक, नोकर.

सेवक (,,) त्रि० कः-विका-कं. सेवनार.

सेवधि (सेवं सेवनं दधाति धा कि) पु० धिः. शंख वगेरे कुबेरना निधि.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सेवन (सिव् सेव् वा ल्युट्) क्ली० नं. १ सीवणुं ते. २ सेवणुं ते. ३ उपभोग. ४ भज्वुं ते, भज्न. ५ ध'धन. ६ पूज.

सेवनी (सिव् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी० सोइ.

सेवनीय (सेव् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. सेववा-लायक. सेवितव्य, सेव्य.

सेवमान (सिव् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. सेवतुं.

सेवा (सेव् अ) स्त्री० वा. १ चाकरी, नोकरी. २ सेववुं ते. ३ भज्न. ४ पूज्वुं ते, पूज. ५ उपभोग. ६ आश्रयण. [सेवित.

सेवि (सेव् इन्) क्ली० वि. એક जातनुं ફૂल. सेव.

सेवित (सेव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ सेवेलुं. २ आराधेलुं. ३ उपभोग करेलुं.

सेवितृ (सेव् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. सेवनार.

सेविन् (सेव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. उपलो शब्द जुओ. [गंधी वाळो.

सेव्य (सेव् ण्यत्) क्ली० व्यं. १ वीरणमूल. २ सु-

सेव्य (,,) पु० व्यः. पीपळानुं ઝાડ.

सेव्य (,,) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. सेवनीय शब्द जुओ. [सेव्यत्व.

सेव्यता (सेव्यस्य भावः तल्) स्त्री० ता. सेव्यपणुं.

सेव्या (सेव् ण्यत् टाप्) स्त्री० व्या. એક जातनुं ઝાડ.

सै ( ) षै धातु जुओ. [हस'ध'धी.

सैंह (सिंहस्येदं अण्) त्रि० हः-ही-हं. सिंहनुं, सिं-

' स्वभावादुद्भूतां गुणसमुदयावासिविषयां
द्युतिं सैंहीं किं श्वा धृतकनकमालोऽपि लभते '
हितोपदेशः.

सैंहली (सिंहले भवा अण् ङीप्) स्त्री० ली. सिंह-पीप्पली.

सैंहिक (सिंहिकायां भवः ठक्) पु० कः. राहु.

सैंहिकेय (सिंहिकाया अपत्यं पुमान् ढक्) पु० यः. उपलो शब्द जुओ. [रेताळ.

सैकत (सिकताः संजत्र अण्) त्रि० तः-ती-तं.

सैकत (,,) क्ली० तं. रेताळ काठो.

सैकतिक (सैकत ठन्) पु० कः. १ संन्यासी. २ क्षपणक.

सैकतिक (सैकत् ठन्) क्ली० कं. मंगलसूत्र.

सैकतिक (,,) त्रि० कः-की-कं. १ संदेहयुक्त. २ संदेहथी ज्वनार.

सैकतेष्ट (सैकतमिष्टं यस्य) क्ली० ष्टं. आदु.

सैतवाहिनी (सैते मधुररसे वहति वह् णिनि) स्त्री० नी. खाडुवा नदी.

सैद्धांतिक (सिद्धांतं वेत्ति ठक्) त्रि० कः-की-कं. सिद्धांत जाणनार.

सैनापत्य (सेनापतेर्भावः ष्यञ्) स्त्री० त्यं. १ सेनापतिपणुं. २ सेनापतिनुं काम.

सैनिक (सेनाया इदं ठक्) त्रि० कः-की-कं. लश्कर-नुं, लश्करसंबंधी.

सैनिक (सेनायां समवेति ठक्) पु० कः. १ लश्कर-नो सीपाइ. २ लश्करनां हाथीघोडां, प्यादळवगेरे.

' तयोरुपांतस्थितसिद्धसैनिकं
गरुत्मदाशीविषभीमदर्शनैः ' रघुवंशम्.

सैंधव (सिंधोरदूरदेशे भवः अण्) पु० वः. १ એક जातनो घोडो. २ सिंधु देशमां होनारो.

सैंधव (सिंधुनदीसमीपे भवं अण्) क्ली० वं. એક जातनुं लवण, सैंधव.

सैंधवखिल (सैंधवमेव खिलं) क्ली० लं. सिंधवनी शिलाना कटकानी पेठे चिद्घनंदरूप परमेश्वर.

' स यथा सैन्धवखिलमनन्तरमवाह्यं रसघनम् '
शतपथब्राह्मणम्'

सैंधवघन ( ) पु० नः. सिंधवनो कटको.

सैन्य (सेनाया संघः ष्यञ्) क्ली० न्यं. लश्कर, सेना.

सैन्य (सेनायां समवेति ञ्य) पु० न्यः. १ लश्करनो सीपाइ. २ लश्करना हाथी, घोडा, प्यादळवगेरे.

सैन्याधिपति (सैन्यस्य अधिपतिः) पु० तिः. सेनापति.

सैमंतिक (सीमंत ठक्) क्ली० कं. सिंदूर.

सैरंध्री (सैरंध्रः कृषकः तस्येदं शिल्पकर्म अण् तदस्यास्ति अच् ङीष्) स्त्री० ध्री. १ पराया घरमां रहेनारी कारीगर स्त्री. २ द्रौपदी. सैरंध्री.

सैरिक (सीर ठक्) पु० कः. १ खेडुत. २ हळे जोडातो बळद.

सैरिभ (सीरेभ अण्) पु० भः. १ पाडो. २ स्वर्ग.

सैरीय (सैर छ) पु० यः. એક जातनी वनस्पति. सैरीयक, सैरेय, सैरेयक.

सैवाल (सेवाल अण्) क्ली० लं. सेवाळ.

सैवालक (सैवालं स्वार्थे क) क्ली० कं. उपलो शब्द जुओ. [सीसासंबंधी.

सैसक (सीसकस्येदं अण्) त्रि० कः-की-कं. सीसानुं,

सो ( ) षो धातु जुओ.

सो (षो क्विप्) स्त्री० सोः. पार्वती.

सोढ (सह् क्त) त्रि० ढः-ढा-ढं. १ सहेलुं, खमेलुं. २ क्षमावाळुं, क्षांत. [खमनार. २ क्षमावाळुं.

सोढृ (सह् तृच्) त्रि० ढा-ढ्री-ढृ. १ सहन करनार,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सोत्कंठ (सह उत्कंठया) त्रि० ठः-ठा-ठं. उत्कंठावाळुं.
सोत्प्रास (,,) पु० सः. खडखडाट हसवुं ते, अट्टहास. [पक्षेऽव्ययी.
सोत्प्रास (सह उत्प्रासेन) क्ली० सं. १ प्रियवाक्य. २
सोत्प्रास (,,) त्रि० सः-सा-सं. १ मोटेथी खडखडाट हसवावाळुं. २ अतिशय.
सोदक (सह उदकेन) त्रि० कः-का-कं. पाणीवाळुं, पाणीसहित.
सोदय (सह उदयेन) त्रि० यः-या-यं. उदयवाळुं. २ लाभवाळुं. ३ वृद्धिवाळुं. ४ व्याजसहित.
सोदर (समानमुदरं यस्य) पु० रः. એક પેટથી પેદા थयलो भाई.
सोदर्य (समाने उदरे शयितः यत्) पु० र्यः. ઉપલો शब्द જુઓ.

' न मातरि न दारेषु न सोदर्ये न चात्मनि ।
विश्वासस्तादृशः पुंसां यावान्मित्रे स्वभावजे ' ॥
पञ्चतन्त्रम् ॥

सोद्योग (सह उद्योगेन) त्रि० गः-गा-गं. ઉद्योगवाळुं, ઉद्योग.
सोनह (सु विच् सवे नह्यते नह् क) क्ली० हं. લसण.
सोन्माद (सह उन्मादेन) त्रि० दः-दा-दं. ઉन्माद-वाळुं, ઉन्मत्त. [सूर्य. २ ग्रहणग्रस्त चंद्र.
सोपप्लव (सह उपप्लवेन) पु० वः. १ ग्रहणग्रस्त
सोपप्लव (,,) त्रि० वः-वा-वं. ઉपद्रवयुक्त.
सोपधि (सह उपधिना) त्रि० धिः-धिः-धि. धूर्त२, ઠगनार, शठ, કपटी.
सोपधि (,,) अव्य० धि. કपटथी, दगाथी.

' विदधति सोपधि संधिदूषणानि ' किरातार्जुनीयम्.

सोपाधि (सह उपाधिना) त्रि० धिः-धिः-धि. १ ઉपाधिवाळुं. २ ઉपाधिसहित. ३ सामा लाभमाटे કरेलुं दानवगेरे. [शब्द જુઓ.
सोपाधिक (,, कप्) त्रि० कः-का-कं. ઉपलो
सोपान (सह विद्यमानः उपानः) क्ली० नं. પगथियुं.
सोभांजन (शोभांजनः पृषो०) पु० नः शरगवानुं आड.
सोम (सु मन्) पु० मः १ चंद्र. २ કपूर. ३ सोमवल्ली. ४ सोमरस. ५ वायु. ६ यम. ७ ते नामनो એક वसु. ८ पाणी. ९ वांदरो. १० अमृत. ११ કिरण.

' पुष्णामि चौषधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः '
श्रीमद्भगवद्गीता.

सोम (सह उमया ऊमया वा) पु० मः. १ शिव. २ सुग्रीव वानर.
सोम (सु मन्) क्ली० मं. १ चोખानुं पाणी. २ आકाश.
सोमगर्भ (सोमस्य गर्भः स्थानं) पु० र्भः विष्णु.
सोमज (सोमाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. दूध.
सोमज (,,) पु० जः બુध. [तीर्थ.
सोमतीर्थ (सोमेन कृतं तीर्थं) क्ली० र्थं. प्रभास
सोमधारा (सोमस्य धारेव) स्त्री० रा. आકाश.
सोमप (सोमं तद्रसं पिबति पा क) पु० पः. १ यज्ञमां सोमरस पिनारो. २ એક જાતનो पितृगण.
सोमपत्र (सोमस्येव पत्रमस्य) क्ली० त्रं. એક જાતनुं तृण. [शब्द જુઓ.
सोमपा (सोमं पिबति पा क्विप्) पु० पाः. सोमप
सोमपान (सोमस्य तद्रसस्य पानं) क्ली० नं. सोमरस पिवो ते.
सोमपीतिन् (सोमं पीती) पु० ती. यज्ञमां सोमरस पिनारो. सोमपीथिन्. सोमपीविन्.
सोमबंधु (सोमस्य बंधुः) पु० धुः. १ सूर्य. २ બુध.
सोमबंधु (सोमो बंधुरस्य) क्ली० धु. पोयणुं.
सोमभू (सोम एव भूरुत्पतिस्थानमस्य) पु० भूः. १ બુध. २ ते नामनो એક क्षत्रिय.
सोमयाग (सोमनामको यागः) पु० गः જेमां सोमरस पिवाय छे એवो એક याग.
सोमयाजिन् (सोम यज् णिनि) पु० जी. सोमयाग કरनारो. [तनुं चंदन.
सोमयोनि (सोमः योनिरस्य) क्ली० नि. એક જા-
सोमराजी (सोमेन राजते राज् अच् ङीप्) स्त्री० जी. એક જાતनी ओषधि, वाકुची. सोमराजिका, सोमराजिन्.
सोमलता (सोमस्य लता) स्त्री० ता. सोमवल्ली. सोमवल्ली, सोमलतिका, सोमवल्लिका.
सोमलतिका (सोमलता कन्) स्त्री० का. ગળो.
सोमवंश (सोमस्य वंशः) पु० शः चंद्रवंश.

' यज्ञेषु सोमं सुनुते सोमवंशविभूषणः ।
पुरः सुवति संग्रामे स्यन्दनं स्वयमेव सः ' ॥

सोमवत् (सोम मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ सोमरसवाळुं. २ सोमवाळुं.
सोमवल्क (सोमस्येव वल्कोऽस्य) पु० ल्कः १ धोળो खैर. २ कायफल.
सोमवल्लिका (सोमस्य वल्लीव कायति कै क) स्त्री० का. એક જાતनी ओषधि. सोमवल्लरी.
सोमवल्लिका (सोमवल्ली स्वार्थे क) स्त्री० का. सोमवल्ली.
सोमवल्ली (सोमाय अमृताय वल्ली) स्त्री० ल्ली. १ ग-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બો. ૨ સોમવલ્લી. ૩ વનસ્પતિ બ્રાહ્મી. ૪ સોમરાજી ઔષધી.

सोमवामिन् (सोमं तद्रसं वमति वम् णिनि) पु० मी. અધિક સોમરસ પિવાથી તે રસનું વમન કરનારો. [मवासर.

सोमवार (सोमपतिको वारः) पु० रः સોમવાર. સો-

सोमविक्रयिन् (सोमं विक्रीणाति) पु० यी. સોમવલ્લીને વેચનારો.

सोमवृक्ष (सोम इव वृक्षः) पु० क्षः १ કાયફલનું ઝાડ. ૨ ધોળા ખેરનું ઝાડ.

सोमसंज्ञ (सोम इति संज्ञा अस्य) क्ली० ज्ञं. કપૂર.

सोमसार (सोम इव शुभ्रः सारोऽस्य) पु० रः ધોળો ખેર.

सोमसिद्धांत (सोमकृतः सिद्धांतः) पु० तः ચંદ્રપ્રોક્ત એક જાતનો જ્યોતિઃસિદ્ધાંત. [विष्णु.

सोमसिंधु (सोमस्य अमृतस्य सिंधुरिव) पु० धुः

सोमसुत् (सोमं सुतवान् सु क्विप्) पु० त्-द्. યજ્ઞમાં સોમનો રસ કાઢનારો.

सोमसुत (सोमस्य सुतः) पु० तः બુધ.

सोमसुता (सोमस्य सुता) स्त्री० ता. નર્મદા નદી.

सोमसूत्र (सोमस्य जलस्य सूत्रमिव) क्ली० त्रं. ૧ પાણીને નીકળવાનો માર્ગ; નળવગેરે. ૨ પાણીને નીકળવાનું સ્થાન. [भल.

सोमाख्य (सोम आख्या क) क्ली० ख्यं. રાતું કમોદ.

सोलुंठ (सह उलुंठेन) त्रि० ठः-ठा-ठं. ૧ આળોટનાર; ધોડાવગેરે. ૨ વ્યાજસ્તુતિમાં બોલેલું.

सोलुंठन (सह उलुंठनेन) क्ली० नं. જેમાં દેખીતાં વખાણ અને અંદર નિંદા હોય તેવું ભાષણ.

सौकर (सूकर अण्) त्रि० रः-री-रं. ડુક્કરનું, ડુક્કરસંબંધી.

सौकर्य (सुकरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. ૧ હરકોઈ કામમાં સહેલાઈ. ૨ હરકોઈ કામનું મહેનતવિના થવાપણું. [सुकुमारपणुं.

सौकुमार्य (सुकुमारस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं.

सौक्ष्म्य (सूक्ष्मस्य भावः ष्यञ्) क्ली० क्ष्म्यं. सूक्ष्मता शब्द જુઓ. [दिग्जन.

सौखसुप्तिक (सुखसुप्तिं पृच्छति ठक्) पु० कः. ख-

सौखिक (सुखं प्रयोजनं यस्य ठक्) त्रि० कः-की-कं. સુખને ચાહનાર.

सौख्य (सुख यत्) क्ली० ख्यं. સુખ.

सौगत (सुगत एव अण्) पु० तः. સુગત બુદ્ધ.

सौगत (सुगत अण्) त्रि० तः-ता-तं. ૧ સુગત બુદ્ધનું, સુગત બુદ્ધસંબંધી. ૨ સુગત બુદ્ધનું શાસ્ત્ર ભણનારો.

' सौगतजरत्परिव्राजिकायास्तु कामन्दक्याः प्रथमां भूमिकां भाव एवाधीते ' मालतीमाधवम्.

सौगंध (सुगंध अण्) क्ली० धं. રામકપૂર.

सौगंधिक (सुगंध ठन् अण्) क्ली० कं. ૧ એક જાતનું પદ્મ. ૨ કલ્હાર.

सौगंधिक (,,) पु० कः. ૧ ગંધક. ૨ અત્તર બુશબો વેચનારો. [शबोदार.

सौगंधिक (,,) त्रि० कः-का-कं. ખુશબોદારપણું.

सौगंध्य (सुगंधस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ध्यं. ખુશબોદારપણું.

सौगंध्य (सुगंधं स्वार्थे ष्यञ्) क्ली० ध्यं. ખુશબો.

सौचि (सूची इन्) पु० चिः. દરજી, સઇ.

सौचिक (सूची ठन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सौजन्य (सुजनस्य ष्यञ्) क्ली० न्यं. સુજનપણું.

' सौजन्यजन्यं यशः ' मल्लिनाथः.

सौंडी (शुंडा अण् ङीप्) स्त्री० डी. ગજપીપર.

सौत्र (सूत्रं यज्ञसूत्रमर्हति अण्) पु० त्रः. બ્રાહ્મણ.

सौत्र (सूत्रस्येदं अण्) त्रि० त्रः-त्री-त्रं. સૂત્રનું, સૂત્રસંબંધી.

सौत्र (सूत्रेण कर्मविशेषाय पठितः अण्) पु० त्रः. ભ્વાદિવગેરે દશ ગણથી ભિન્ન ગણેલા સૂત્રમાત્રમાં ભણેલા ધાતુ.

सौत्रामणी (सुत्रामा इंद्रो देवताऽस्याः अण् ङीप्) स्त्री० णी. તે નામની એક ઇષ્ટિ.

सौदामनी (सुदामन् अण् ङीप्) स्त्री० नी. ૧ વીજળી. ૨ તે નામની એક અપ્સરા.

सौदामनी (सुदामा ऐरावतगजः तस्य पत्नी ङीप्) स्त्री० नी. ઐરાવત ગજની સ્ત્રી. सौदाम्नि.

सौदायिक (सुदायादागतः ठञ्) क्ली० कं. તે નામનું એક સ્ત્રીધન. [यज्ञो ६९मापपाद राज.

सौदास (सुदास अण्) पु० सः. સૂર્યવંશમાં પેદા થ-

सौध (सुधया लेपनद्रव्येण रक्तं अण्) पु० क्ली० धः-धं. મહેલ.

' ततस्तदालोकनतत्पराणां
सौधेषु चामीकरजालवत्सु ' रघुवंशम्.

सौध (सुधाया इदं अण्) त्रि० धः-धी-धं. અમૃતનું, અમૃતસંબંધી.

सौध (सुधां तद्वर्णमर्हति अण्) क्ली० धं. રૂપું.

सौध (,,) पु० धः. દૂધિયો પથ્થર.

सौन (सूनाया इदं अण्) त्रि० नः-नी नं. વધસ્થલનું, વધસ્થલસંબંધી. [सल.

सौनंद (सुनंद स्वार्थे अण्) क्ली० दं. બલરામનું મુ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सौनंदिन् (सौनंद इनि) पु० दी. બલરામ.
सौनिक (सूना ठक्) पु० कः. કસાઈ, ખાટકી.
सौंदर्य (सुंदरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० यं. સુંદરપણું, ખુબસુરતી. [મણિ.
सौपर्ण (सुपर्ण अण्) क्ली० णं. १ શુંઠ. २ મરકત-
सौपर्ण (,,) त्रि० र्णः-र्णी-र्णं. ગરુડનું, ગરુડસંબંધી.
सौपर्णेय (सुपर्णी ठक्) पु० यः. ગરુડ.
सौप्तिक (सुप्तकाले भवं ठक्) क्ली० कं. રાત્રિયુદ્ધ.
' मार्गो ह्येष नरेन्द्रसौप्तिकवधे पूर्वं कृतो द्रौणिना '
मृच्छकटिकम्.
सौप्तिक (सुप्तानाधिकृत्य कृतो ग्रंथः ठक्) क्ली० कं. મહાભારતનું તે નામનું એક પર્વ.
सौभ (सु भा क अण्) क्ली० भं. કામચારી શહેર, હરિશ્ચંદ્રનું પુર. [મન્યુ.
सौभद्र (सुभद्राया अपत्यं अण्) पु० द्रः. અભિ-
सौभद्र (सुभद्रायाः हितः अण्) पु० द्रः. બહેડાનું ઝાડ. [અભિમન્યુ.
सौभद्रेय (सुभद्राया अपत्यं पुमान् ढक्) पु० य्रः.
सौभरि ( ) पु० रिः. તે નામનો એક મુનિ. [ણીની ભાનીતી સ્ત્રીનો દીકરો.
सौभागिनेय (सुभगाया अपत्यं ढक्) पु० यः. ધ-
सौभाग्य (सुभगस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ग्यं. સારું નશીબ, નશીબદારપણું. [२ ટંકણખાર.
सौभाग्य (सुभगायै हितं ष्यञ्) क्ली० ग्यं. १ સિંદૂર.
सौभांजन (सुभांजनं अण्) पु० नः. શરગવાનું ઝાડ.
सौभिक (सौभ ठक्) पु० कः. જાદુગર, બાજીગર.
सौमनस्य (सुमनसो भावः ष्यञ्) क्ली० स्यं. સારા મનવાળું હોવું તે, ચિત્તની પ્રસન્નતા.
सौमनस्यायनी (सौमनस्यमयतेऽनया अर्यं ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. १ માલતી. २ માલતીની કળી.
सौमिक (सोम ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ સોમરસ-સંબંધી. २ ચંદ્રસંબંધી.
सौमिकी (सोम ठक् ङीप्) स्त्री० की. સોમયાગને માટે દીક્ષણીય ઇષ્ટિ.
सौमित्र (सुमित्रायां भवः अण्) पु० त्रः. લક્ષ્મણ.
सौमित्रि (सुमित्रायां भवः इञ्) पु० त्रिः त्रिः ઉપ-લો શબ્દ જુઓ.
सौमेचक ( ) क्ली० कं. સોનું.
सौम्य (सोम ष्यण्) त्रि० म्यः-म्या-म्यं. १ સોમ જેનો દેવ છે એવું બલિદાનવગેરે. २ સોમનું. ३ સોમસંબંધી.
सौम्य (सोम इव य स्वार्थे अण्) त्रि० म्यः-म्यी-म्यं. १ મનોહર. २ શાંત. ३ પ્રિયદર્શન. ४ ચળકતું. ५ આસ્તર. ६ ઉગ્ર નહિ તે.
सौम्य (,,) पु० म्यः. १ સોમરસ પિ-નારો બ્રાહ્મણ. २ જ્યોતિઃશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ શુભ ગ્રહ. ३ બુધ. ४ વૃષવગેરે સમરાશિ. ५ ઉંબરાનું ઝાડ. ६ તે નામનો એક દ્વીપ.
सौम्यकृच्छ्र (सोमदेवताकं कृच्छ्रसाध्यं व्रतं) क्ली० च्छ्रं. ચંદ્રસંબંધી એક જાતનું કષ્ટસાધ્ય વ્રત.
सौम्यगंधी (सौम्यः गंधो यस्याः ङीप्) स्त्री० धी. शतपत्री.
सौम्यधातु (सौम्यो धातुः) पु० तुः. કલ્હાર.
सौम्या (सोम ष्यण् टाप्) स्त्री० म्या. १ દુર્ગા. २ મલ્લિકા. ३ શઠી કચુરો. ४ વનસ્પતિ રુદ્રજટા. ५ ચણોઠી. ६ શાલપર્ણ. ७ મૃગશિર નક્ષત્રમાં રહેલા પાંચ તારા. ८ વનસ્પતિ બ્રાહ્મી.
सौर (सूरस्येदं अण्) त्रि० रः-री-रं. સૂર્યનું, સૂર્યસંબંધી. [દેવતા છે તે.
सौर (सूरो देवता यस्य) त्रि० रः-री-रं. સૂર્ય જેનો
सौर (सूर अण्) पु० रः. १ ઉંબરાનું ઝાડ. २ શનૈશ્ચર. ३ યમ. ४ સૂર્યનો ઉપાસક.
सौर (सूरेण निर्वृत्तः अण्) त्रि० रः-री-रं. એક એક રાશિમાં અથવા તેના અંશમાં સૂર્યની ગતિથી થયેલું (દિન, માસવગેરે.)
सौरज (सौर जन् ड) पु० जः. એક જાતનું ઝાડ.
सौरभ (सुरभेर्भावः अण्) क्ली० भं. સારો ગંધ, ખુશબો, સુગંધ. [બોળ.
सौरभ (सुरभिरस्त्यस्य अण्) क्ली० भं. १ કેસર. २
सौरभेय (सुरभेरपत्यं ठक्) पु० यः. બલદ.
सौरभेयी (सुरभि ठक ङीप्) स्त्री० यी. ગાય.
सौरभ्य (सुरभि ष्यत्) क्ली० भ्यं. १ ખુશબો. २ આસ્તર.
' सौरभ्यं भुवनत्रयेऽपि विदितं संभूतिरंभोनिधेः '
भामिनीविलासम्.
सौरभ्य (,,) पु० भ्यः. કુબેર.
सौरसेय (सुरसाया अपत्यं ठक्) पु० यः. સર્પ.
सौरसैंधव (सुरसिंधोरिदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. ગંગાનું, ગંગાસંબંધી.
सौराष्ट्र (सुराष्ट्र अण्) पु० ष्ट्रः. સોરઠ દેશ.
सौराष्ट्र (सुराष्ट्रे भवः अण्) त्रि० ष्ट्रः-ष्ट्री-ष्ट्रं સોરઠ દેશમાં હોનાર.
सौराष्ट्र (,,) पु० ष्टः. ફીટકરી.
सौराष्ट्र (,,) क्ली० ष्ट्रः. ફાંસુ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सौराष्ट्रक (सौराष्ट्र कन्) क्ली० कं. એક જાતની ધાતુ. [ઝેર.

सौराष्ट्रिक (सुराष्ट्र ठक्) क्ली० कं. એક જાતનું

सौराष्ट्री (सुराष्ट्र अण् ङीप्) स्त्री० ष्ट्री. એક જાતની ખુશબોદાર માટી. [ઝાડ.

सौराष्ट्रिका ( ) पु० रः. ખાખરાનું

सौरि (सूरस्यापत्यं इञ्) पु० रिः. १ शनैश्चर. २ यम. ३ કર્ણ. ४ सुग्रीव. ५ असनवृक्ष. ६ वनस्पति आदित्यभक्ता.

सौरिक (सौरिः स्वार्थे क) पु० कः. शनैश्चर.

सौरिक (सुराणां वासाय हितं ठक्) पु० कः. स्वर्ग.

सौरिरत्न (सौरिप्रियं रत्नं) क्ली० त्नं. नीलम.

सौल्विक (सुल्व ठक्) पु० कः. કંસારો.

सौव (स्वस्य स्वर्वा इदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. १ પોતાનું, પોતાસંબંધી. २ स्वर्गनुं, स्वर्गसंबंधी.

सौवग्रामिक (स्वग्रामे भवः ठक्) त्रि० कः-की-कं. પોતાના ગામમાં હોનાર.

सौवर्चल (सुवर्चलदेशे भवं अण्) क्ली० लं. સંચળ.

सौवर्ण (सुवर्णस्येदं अण्) त्रि० र्णः-र्णी-र्णं. સોનાનું, સોનાસંબંધી. [स्त्री० नी० प्रियंगु.

सौवर्णभेदिनी (सौवर्णमिव भिनत्ति भिद् णिनि)

सौवस्तिक (स्वस्तिकरणे कुशलः ठक्) पु० कः ગોર, पुरोहित.

सौविद (सुविद् क स्वार्थे अण्) पु० दः જનાનખાનાનો રખેવાળ. सौविदल्ल, सौविदल्लक.

सौवीर (सुवीरे भवं अण्) क्ली० रं. १ બોર. २ २ એક જાતનો સુરમો. ३ એક જાતની કાંજી.

सौवीर (सुवीर अण्) पु० रः. બોરનું ઝાડ.

सौवीरसार (सौवीरस्य सारः) पु० क्ली० रः-रं. એક જાતનો સુરમો. सौवीरांजन.

सौष्ठव (सुष्ठु भद्रं तस्य भावः अण्) क्ली० वं. १ अतिशयपणुं. २ सारापणुं.

' प्राप्य चाप्युत्तमं जन्म लब्ध्वा चेन्द्रियसौष्ठवम् ।
न वेत्यात्महितं यस्तु स भवेदात्मघातकः ' ॥

सौहार्द (सुहृदो भावः अण्) क्ली० र्दं. स्नेह, मित्रता.

सौहित्य (सुहितस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. तृप्ति.

सौहृद (सुहृदो भावः अण्) क्ली० दं. सौहार्द शब्द જુઓ. [ચકવું, ઉપાડવું. ૩ રેડવું.

स्कद (भ्वा० आत्म० सेट् स्कंदते) १ કુદવું. २ ઉં-

स्कंद (भ्वा० पर० अनिट् स्कंदति) १ કુદવું. २ ઉંચે જવું. ३ ફાટવું, ફાટી નીકળવું. ४ પડવું, ટપકવું. ५ નાશ થવો; अव (अवस्कंदति) હુમલો કરવો, ઘેરો ઘાલવો,

' पुरीमवस्कन्द लुनीहि नन्दनम् ' माघः;

आ (आस्कन्दति) હુમલો કરવો; परि (परिस्कन्दति) આસપાસ કુદવું; प्र (प्रस्कन्दति) આગળ ધસવું. [रो. ३ राज. ४ देह.

स्कंद (स्कंद् अच्) पु० दः १ कार्त्तिक स्वामी २ पा-

स्कंदन (स्कंद् ल्युट्) क्ली० नं. १ કુદવું તે. २ शोषण. ३ જુલાબ, रेच. ४ क्षरण, ખરવું તે. ५ જવું તે. [कः पारोह, पारह.

स्कंदांशक (स्कंदस्यांश एवांशो यस्य कप्) पु०

स्कंध (स्कद्यते आरुह्यतेऽसौ सुखन शोखया वा स्कंद् घञ्) पु० धः १ ખાંધ, ખભો. २ ઝાડનું થડ. ३ राज. ४ देह. ५ भाग. ६ समूह. ७ તે નામનો એક છંદ. ८ युद्ध. ९ ગ્રંથનો પરિચ્છેદ. १० डाहो माणस. ११ शिक्षक. १२ व्यूह.

स्कंधचाप (स्कंधे चाप इव) पु० पः બોજો લઈ જવા સીકાવાળું વાંસડાનું એક સાધન.

स्कंधज (स्कंध जन् ड) पु० जः મોટી ડાળમાંથી ઉગનાર ઝાડ. [ઝાડ.

स्कंधतरु (स्कंधप्रधानः तरुः) पु० रुः નાળિયેરનું

स्कंधदेश ( ) पु० शः. ખભો, ખાંધ.

स्कंधफल (स्कंधे फलमस्य) पु० लः २ નાળિયેરી. २ ઉંબરાનું ઝાડ. [धुरिका.

स्कंधबंधना (स्कंधे बंधनमिवास्याः) स्त्री० ना. भ-

स्कंधरुह (स्कंधात् रोहति रुह् क) पु० हः. વડનું ઝાડ.

स्कंधवाह (स्कंधेन वाहयति वह् णिच् अच्) पु० हः. બોજો વહેનાર બલદવગેરે. स्कंधवाहक.

स्कंधवाह्य (स्कंधेन वाह्यः) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. ખાંધે વહેવાલાયક કાવડવગેરે.

स्कंधशाखा (स्कंधात् प्रभृति शाखा) स्त्री० खा. ઝાડની મુખ્ય શાખા.

स्कंधशृंग (स्कंधपर्यंतं शृंगमस्य) पु० गः. પાડો.

स्कंधाग्नि (स्कंधजातः अग्निः) पु० ग्निः. મોટી ડાળનો અગ્નિ.

स्कंधावार (स्कंध आ वृ घञ्) पु० रः. १ લશ્કરની છાવણી. २ लश्कर. ३ राजधानी.

स्कंधिक (स्कंध ठन्) पु० कः. स्कंधवाह शब्द જુઓ.

स्कंधिन् (स्कंध इनि) पु० धी. ઝાડ.

स्कंधोपनेय (स्कंधेनोपनेयः) त्रि० यः-या-यं. ખભા-ઉપર નાંખી લઈ જવા લાયક.

स्कन्न (स्कंद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ પડેલું. २ ग-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ળેલું. ૩ ગયલું. ૪ ખરેલું. ૫ પટકેલું. ૬ શુષ્ક.

स्कन्न (,,) ક્લી॰ ન્ન. ખરવું તે, રક્ષણ.

स्कंभ् (ક્રયા॰ પર॰ સેટ્ સ્કભ્નાતિ) ૧ ઉત્પન્ન કરવું, સરજવું. ૨ રોકવું, અટકાવવું, બંધ કરવું. [જુઓ.

स्कंभ् (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્કભ્નોતિ) ઉપલો ધાતુ

स्कंभ् (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ સ્કંભતે) ૧ ઉત્પન્ન કરવું. ૨ રોકવું, અટકાવવું, બંધ કરવું.

स्कु (ક્રયા॰ ઉભય॰ અનિટ્ સ્કુનોતિ-સ્કુનીતે) ૧ જવું. ૨ કુદવું. ૩ ઉંચે લેવું. ૪ આચ્છાદન કરવું.

स्कु (સ્વા॰ ઉભય॰ અનિટ્ સ્કુનોતિ-સ્કુનુતે) ઉપલો ધાતુ જુઓ. [ચે લેવું.

स्कुद् (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ સ્કુંદતે) ૧ કુદવું. ૨ ઉ-

स्कुंभ् (ક્રયા પર॰ સેટ્ સ્કુભ્નાતિ) ૧ રોકવું. ૨ અટકાવવું. [જુઓ.

स्कुंभ् (સ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્કુભ્નોતિ) ઉપલો ધાતુ

स्खद् (દિવા॰ આત્મ॰ સેટ્ સ્ખદ્યતે) ૧ ફાડવું. ૨ ચીરવું.

स्खदन (સ્ખદ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ફાડવું તે, ચીરવું તે.

स्खल् (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ સ્ખલતિ) ૧ ખરવું. ૨ ચાલવું. ૩ ચળવું. ૪ ભૂલ કરવી. ૫ બોલતાં અચકાવું. ૬ ખરવું, ટપકવું. ૭ અદૃશ્ય થવું. ૮ બેકહું થવું. [રવું. ૨ ચળવું.

स्खलत् (સ્ખલ્ શતૃ) ત્રિ॰ લન્-લંતી-લત્. ૧ ખ-

स्खलन (સ્ખલ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ૧ ખરવું તે. ૨ પડવું તે. ૩ હાલવું તે. ૪ ચળવું તે. ૫ ભૂલ. ૬ બોલતાં અચકાવું તે.

स्खलित (સ્ખલ્ ક્ત) ક્લી॰ તં. ૧ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ યુદ્ધ વગેરેમાં વીર્યમર્યાદાથી ચળવું તે.

स्खलित (,,) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. ૧ ખળેલું. ૨ ચળેલું. ૩ ચાલેલું.

स्तक् ( ) ષ્ટક્ ધાતુ જુઓ.

स्तग् ( ) ષ્ટગ્ ધાતુ જુઓ.

स्तन् (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ સ્તનયતિ-તે) ગાજવું (મેઘપેઠે).

स्तन (સ્તન્ અચ્) પુ॰ નઃ. સ્તન, ધાવ.

' मध्ये श्यामः स्तन इव भुवः शेषविस्तारपाण्डुः '

मेघदूतम्.

स्तनन (સ્તન્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ૧ અવાજ. ૨ મેઘનો અવાજ. ૩ ગડગડાટ.

स्तनंधय (સ્તનં ધયતિ ધેટ્ ખશ્ મુમ્) પુ॰ સ્ત્રી॰ યઃ-યી. ધાવતું બાલક. [લો શબ્દ જુઓ.

स्तनप (સ્તનં પિબતિ પા ક) પુ॰ સ્ત્રી॰ પઃ-પા. ઉપ-

स्तनभर (સ્તનસ્ય ભરઃ) પુ॰ રઃ. ધાયાનો ભાર.

स्तनभर ( ) પુ॰ રઃ. સ્તનનું પરિપૂર્ણપણું.

स्तनयित्नु (સ્તન્ ઇત્નુ) પુ॰ ત્નુઃ. ૧ મેઘ. ૨ મોથ. ૩ મેઘનો અવાજ. ૪ મૃત્યુ. ૫ રોગ. ૬ વીજળી.

स्तनवृंत (સ્તનસ્ય વૃંત ઇવાગ્રં) પુ॰ તઃ. સ્તનની દીંટડીને ફરતો ભાગ. સ્તનાગ્ર.

स्तनांतर (સ્તનયોરંતરં) ક્લી॰ રં. ૧ હૃદય. ૨ બે ધાયાનો મધ્ય ભાગ.

स्तनाभोग (સ્તનસ્ય આભોગઃ) પુ॰ ગઃ. સ્તનનું પરિપૂર્ણપણું. [સુરતવગેરેનો શબ્દ.

स्तनित (સ્તન્ ક્ત) ક્લી॰ તં. ૧ મેઘનો અવાજ. ૨ ' जीमूतस्तनितविशंकिभिर्मयूरैः ' मालतीमाधवम्.

स्तनित (,,) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં. શબ્દિત.

स्तन्य (સ્તને ભવં યત્) ક્લી॰ ન્યં. સ્તનનું દૂધ, ધાવણ.

' स्तन्यत्यागप्रभृति सुमुखीदंतपांचालिकेव '

मालतीमाधवम्.

स्तब्ध (સ્તંભ્ ક્ત) ત્રિ॰ બ્ધઃ-બ્ધા-બ્ધં. ૧ અટકાવેલું. ૨ સ્તબ્ધ. ૩ રોકેલું. ૪ જડ કરેલું. ૫ જડ થયલું. [ક્કર.

स्तब्धरोमन् (સ્તબ્ધં રોમાસ્ય) પુ॰ મા. ભૂંડ, ડુ-

स्तब्धीकरण (સ્તબ્ધ ચ્વિ કૃ લ્યુટ્) ક્લી॰ ણં. સ્તબ્ધ કરવું તે. [સ્તબ્ધ કરેલું.

स्तब्धीकृत (સ્તબ્ધ ચ્વિ કૃ ક્ત) ત્રિ॰ તઃ-તા-તં.

स्तभ ( ) પુ॰ ભઃ. ૧ બકરો. ૨ મેઢો.

स्तंब (સ્થા અંબચ્) પુ॰ બઃ. ૧ ડાંડવિનાનું ઝાડ. ૨ તૃણનો ગુચ્છો. ૩ હાથીને બાંધવાનો ખીલો. ૪ પર્વત.

स्तंबकरि (સ્તંબ કરોતિ કૃ ઇન્) પુ॰ રિઃ. વ્રીહિ.

स्तंबकार (સ્તંબં કરોતિ કૃ અણ્) ત્રિ॰ રઃ-રી-રં. તૃણનો ગુચ્છો કરનાર.

स्तंबघन (સ્તંબો હન્યતેઽનેન હન્ ક) પુ॰ નઃ. તૃણવગેરે નીંદવા કાપવાનું લોઢાનું એક સાધન.

स्तंबहनन (સ્તંબો હન્યતેઽનેન હન્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. સ્તંબહનની, સ્તંબઘ્ન.

स्तंबेरम (સ્તંબે રમતે રમ્ અચ્) પુ॰ મઃ હાથી.

' स्तंबेरमा मुखरशृंखलकर्षिणस्ते '

रघुवंशम्.

स्तंभ् ( ) ષ્ટભ્ ધાતુ જુઓ.

स्तंभ (સ્તંભ્ અચ્) પુ॰ ભઃ. થાંભલો.

स्तंभ (સ્તંભ્ ઘઞ્) પુ॰ ભઃ. જડ થવું તે.

स्तंभन (સ્તંભ્ ણિચ્ લ્યુ) પુ॰ નઃ. કામદેવનાં પાંચ—

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બાણપૈકી તે નામનું એક.

સ્તંભન (સ્તંભ્ ल्युट्) क्ली० नं. ૧ જડ કરવું તે. ૨ તંત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક જાતનું અભિચારકર્મ.

સ્તંભિત (સ્તંભ્ णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જડ કરેલું.

સ્તર (સ્તૃ अच्) पु० रः. ૧ થર. ૨ બીછાનું.

સ્તરિમન્ (સ્તૃ इमनिच्) पु० मा. બીછાનું.

સ્તરી (સ્તૃ ई) स्त्री० रीः. ધૂમાડો.

સ્તવ (સ્તુ अप्) पु० वः. વખાણ, તારીફ, સ્તુતિ.

સ્તવક (સ્તુ वुन् स्था अवक पृषो० वा) पु० कः. ૧ ફૂલવગેરેનો ગોટો. ૨ સમૂહ. ૩ ગ્રંથનો પરિચ્છેદ.

સ્તવરક (સ્તવર કૈ क) पु० कः. વાડ.

સ્તવેય્ય (સ્તુ एय्य) पु० य्यः. ઇંદ્ર.

સ્તાવક (સ્તુ ण्वुल्) त्रि० कः-विका-कं. તારીફ કરનાર, વખાણનાર, સ્તુતિ કરનાર.

સ્તિઘ્ ( ) ष्टिघ् ધાતુ જુઓ.

સ્તિપ્ ( ) ष्टिप् ધાતુ જુઓ.

સ્તિમ્ ( ) ष्टिम् ધાતુ જુઓ.

સ્તિમિત (સ્તિમ્ क्त) क्ली० तं. ૧ ભીનાપણું, ભીનાશ. ૨ અચંચળપણું. [૨ અચંચળ.

સ્તિમિત (,,) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ભીનું.

સ્તિમિ (સ્તિમ્ इन् भुक्) पु० मिः. ૧ વાયુ. ૨ સમુદ્ર.

સ્તીમ્ ( ) ष्टीम् ધાતુ જુઓ.

સ્તોર્વિ (સ્તૃ क्विन्) पु० र्विः. ૧ અધ્વર્યુ. ૨ આકાશ. ૩ લોહી. ૪ પાણી. ૫ તૃણજાતિ. ૬ શત્રુ.

સ્તુ ( ) ष्टु ધાતુ જુઓ.

સ્તુચ્ ( ) ष्टुच् ધાતુ જુઓ.

સ્તુત (સ્તુ क्त) त्रि० तः-ता-तं. વખાણેલું, તારીફ કરેલું. [તારીફ.

સ્તુતિ (સ્તુ क्तिन्) स्त्री० तिः. વખાણ, પ્રશંસા,

સ્તુતિપાઠક (સ્તુતિં પઠતિ पठ् ण्वुल्) पु० कः. બંદિજન. [શબ્દ જુઓ.

સ્તુતિવ્રત (સ્તુતિરેવ વ્રતમસ્ય) पु० तः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

સ્તુત્ય (સ્તુ क्यप्) त्रि० त्यः-त्या-त्यं. વખાણવા-લાયક, તારીફ કરવાજોગ.

સ્તુનક (સ્તુ नकक्) पु० कः. બકરો, બોકડો.

સ્તૂપ્ ( ) ष्टूप् ધાતુ જુઓ.

સ્તુંભ (સ્તુંભ્ क) पु० भः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

સ્તુંમ્ ( ) ष्टुम् ધાતુ જુઓ.

સ્તુપ (સ્તુ पक् स्तूप् अच् वा) पु० पः. ૧ ઢગલો કરેલી માટીવગેરે. ૨ ઢગલો. ૩ સંઘાત, જમાવ. ૪ બલ.

સ્તૃ (સ્વા० उभय० अनिट् स्तृणोति-स्तृणुते) ૧ વિસ્તારવું. ૨ પાથરવું. ૩ ઢાંકવું, આચ્છાદન કરવું, બીછાવવું. ૪ વસ્ત્રવગેરે પહેરાવવાં; अव (अवस्तृणोति-णुते) ૧ ઢાંકવું. ૨ પૂરવું; आ (आस्तृणोति-णुते) ૧ પાથરવું. ૨ ઢાંકવું. परि (परिस्तृणोति-णुते) ૧ પાથરવું. ૨ ગોઠવવું. ૩ ઢાંકવું; वि (विस्तृणोति-णुते) પાથરવું; सम् (संस्तृणोति-णुते) પાથરવું.

સ્તૃ (સ્વા० पर० अनिट् स्तृणोति) ૧ ચાહવું. ૨ રક્ષણ કરવું.

સ્તૃક્ષ્ ( ) ष्टृक्ष् ધાતુ જુઓ.

સ્તૃહ્ ( ) ष्टृह् ધાતુ જુઓ.

સ્તૃ (ક્રયા० उभय० सेट् स्तृणाति-स्तृणीते) આચ્છાદન કરવું, ઢાંકવું, બીછાવવું, પાથરવું.

સ્તૃહ્ ( ) ष्टृह् ધાતુ જુઓ.

સ્તેન (ચુરા० उभय० सेट् स्तेनयति-ते) ચોરવું.

સ્તેર (સ્તેન્ अच्) क्ली० नं. ચોરી.

સ્તેન (,,) पु० नः ચોર.

સ્તેપ્ ( ) ष्टेप् ધાતુ જુઓ.

સ્તેમ (સ્તિમ્ घञ्) पु० मः ૧ સ્નેહ. ૨ ભીનાશ.

સ્તેય (સ્તેનસ્ય ભાવઃ यत्) क्ली० यं. ચોરી, ચોરપણું. સ્તેનતા, સ્તેનત્વ.

સ્તેયોપન (સ્તેય इनि) पु० यी. ૧ ચોર. ૨ સોની.

સ્તૈ ( ) ष्टै ધાતુ જુઓ.

સ્તૈનસ્ય (સ્તૈનસ્ય ભાવઃ अण्) क्ली० नं. ચોરી.

સ્તૈન્ય (સ્તેનસ્ય ભાવઃ ष्यञ्) क्ली० न्यं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

સ્તૈન્ય (સ્તેન એવ સ્વાર્થે ण्य) पु० न्यः. ચોર.

સ્તૈમિત્ય (સ્તિમિતસ્ય ભાવઃ ष्यञ्) क्ली० त्यं. ૧ સ્નેહ. ૨ ભીનાપણું, ભીનાશ. ૩ જડપણું.

સ્તોક (સ્તુચ્ घञ्) पु० कः. ૧ ચાતક. ૨ જલનું ટીપું. [જરા.

સ્તોક (,,) त्रि० कः-काकं. થોડું,

સ્તોકક (સ્તોક કૈ क) पु० कः ચાતક.

સ્તોકકાય (સ્તોકા કાયા यस्य) त्रि० यः-या-यं. હીંગણું. [શબ્દ જુઓ.

સ્તોતવ્ય (સ્તુ तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. સ્તુત્ય.

સ્તોતૃ (સ્તુ तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. વખાણનાર, તારીફ કરનાર.

સ્તોત્ર (સ્તુ ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. ૧ વખાણ, તારીફ. ૨ સ્તુતિસાધન વાક્ય. ૩ ગુણનું કથન.

સ્તોમ (ચુરા० ઉભય० સેટ્ स्तोमयति-ते) પોતાના ગુણને પ્રકટ કરવા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्तोम (स्तोम् अच्) त्रि० मः-मा-मं. पांडुं.
स्तोम (स्तोम् अच् स्तु मन्) पु० मः. १ समूह. २ न्यो. ३ यज्ञ. ४ वખाण. ५ એક જાતની स्तुति.
स्तोभ (स्तुभ् घञ्) पु० भः १ अटકાવવું તે. २ रोકવું તે. ३ અનાદર. ४ કંટાળો. ५ गानवगेरेना स्वरथी परिपूर्ण अर्थशून्य शब्द.
स्तोम (,,) क्ली० मं. १ मायुं. २ धन. ३ अनाज. ४ લોઢાથી બાંધેલી લાકડી.
स्त्यान (स्त्यै क्त) क्ली० नं. १ धनपणुं. २ स्नेह. ३ आणस. ४ પડધો. ५ संहति, જમાવ, समूह.
स्त्यान (,,) त्रि० नः-ना-नं. १ ध्वनि કરનાર. २ જમાવ કરનાર.
स्त्येन (स्त्यै इनच्) पु० नः. १ चोर. २ अभृत.
स्त्यै (भ्वा० उभय० अनिट् स्त्यायति-ते) १ अवाज કરવો. २ એકઠું કરવું. ३ પથરાવું.

' शिशिरकटुकषायः स्त्यायते सल्लकीना-
मिभदलितादिकर्णग्रन्थिनिष्यन्दगन्धः '
उत्तररामचरितम् ॥

स्त्री (स्तु ड्रट्) स्त्री० स्त्री. ओरत, नारी.

' पद्मिनी चित्रिणी चैव शंखिनी हस्तिनी तथा ।
शशो मृगो वृषोऽश्वश्च स्त्रीपुंसोर्जातिलक्षणम् ' ॥
रतिमञ्जरी ॥

स्त्रीकार्य (स्त्रियाः कार्यं) क्ली० र्यं. स्त्रीनुं કામ.
स्त्रीगवी (स्त्रीश्चासौ गौश्च षच्) स्त्री० वी. गाय.
स्त्रीघ्न (स्त्रीं हंति हन् टक्) पु० घ्नः. स्त्रीनो वध કરનાર पुरुष. [शरगवो.
स्त्रीचित्तहारिन् (स्त्रीचित्तं हरति ह णिनि) पु० री.
स्त्रीचित्तहारिन् (,,) त्रि० री-रिणी-रि. स्त्रीनुं मन हरनार.
स्त्रीचिह्न (स्त्रियाः असाधारणं चिह्नं) क्ली० ह्नं. १ १ योनि. २ स्तनवगेरे स्त्रीनुं असाधारण चिह्न.
स्त्रीचोर (स्त्रियाः चोर इव) पु० रः. छीनाळवो, કામુક.
स्त्रीजननी (स्त्रियाः जननी) स्त्री० नी. स्त्रीनी भा.
स्त्रीजित (स्त्रिया जितः) त्रि० तः-ता-तं. स्त्रीवश.
स्त्रीता (स्त्रियाः भावः तल्) स्त्री० ता. ओरतपणुं, स्त्रीत्व.
स्त्रीत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द જुओ.
स्त्रीधन ( ) क्ली० नं. स्त्रीनुं द्रव्य, स्त्रीधन.
स्त्रीधव (स्त्रियं धुनाति धु अच्) पु० वः. पुरुष.
स्त्रीधर्म (स्त्रियाः धर्मः) पु० र्मः. १ स्त्रीनो धर्म. २ २જोदर्शन, अटકાव.

स्त्रीधर्मिणी (स्त्रीधर्मोऽस्त्यस्याः इनि) स्त्री० णी. अटકાववाणी स्त्री.
स्त्रीपण्योपजीविन् (स्त्रीपण्येन जीवति जीव् णिनि) त्रि० वी-विनी-वि. संभोगमाटे स्त्री मेળवी आपी पैसा લઈ પોતાનું ગુજરાન ચલાવનાર.
स्त्रीपुंधर्म (स्त्रीपुंसोः धर्मः) पु० र्मः. स्त्रीपुरुषनो धर्म. [अने पुरुष.
स्त्रीपुंस (स्त्री च पुमांश्च अच्) पु० द्वि० सौ. स्त्री
स्त्रीपुंसलक्षणा (स्त्रीपुंसयोः लक्षणमस्याः) स्त्री० णा. દાઢી, મુછવગેરે પુરુષનાં ચિહ્ન તથા સ્તનવગેરે સ્ત્રીનાં ચિહ્નવાળી સ્ત્રી.
स्त्रीप्रिय (स्त्रियाः प्रियः) पु० यः. આંબાનું ઝાડ.
स्त्रीप्रिय (,,) त्रि० यः-या-यं. स्त्रीने वहालुं.
स्त्रीमत् (स्त्री मतुप्) पु० मान्. स्त्रीवाળो पुरुष.
स्त्रीरोग (स्त्रियाः रोगः) पु० गः. स्त्रीनो योनिरोग.
स्त्रीलिंग (स्त्रिया इव लिंगं तत्कार्यमस्य) क्ली० गं. व्याકરણप्रसिद्ध स्त्रीलिंग.
स्त्रीलिंग (स्त्रिया लिंगं) क्ली० गं. स्त्रीनुं चिह्न.
स्त्रीवश (स्त्रियः वशः) पु० शः. स्त्रीने वश थयलो पुरुष. स्त्रीविधेय. [थलुं.
स्त्रीवृत (स्त्रीभिर्वृतं) त्रि० तः-ता-तं. ओरतथी घेरा-
स्त्रीसंग्रहण (स्त्रियाः संग्रहणं यत्र) क्ली० णं. પરસ્त्रीनुं હરણ.
स्त्रीसभ (स्त्रियाः सभा) क्ली० भं. स्त्रीनी सभा.
स्त्रीसंबंध (स्त्रियाः संबंधः) पु० धः. स्त्रीसाथे संબંધ. [२ स्त्रीसंभोग.
स्त्रीसेवा (स्त्रियाः सेवा) स्त्री० वा. १ स्त्रीनी सेवा.
स्त्रीस्वभाव (स्त्रियाः स्वभावः) पु० वः. स्त्रीनो स्वભाव, स्त्रीनी प्रकृति.
स्त्रीस्वभाव (स्त्रिया इव स्वभावो यस्य) पु० वः. જનાનખાનામાં રહેનાર નાજર.
स्त्रैण (स्त्रिया इदं अण् नञ्) क्ली० णं. १ स्त्रीनो स्वભાव. २ स्त्रीपणुं.

' स्त्रैणेन नीता विकृतिं लघिम्ना ' भट्टिकाव्यम्.

स्त्रैण (स्त्रीणां समूहः अण् नञ्) क्ली० णं. स्त्रीनुं टोળुं.

' तृणे वा स्त्रैणे वा मम समदृशो यान्ति दिवसाः
क्वचित्पुण्यारण्ये शिव शिव शिवेति प्रलपतः '
भर्तृहरिः.

स्थ (स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ रहेनार. २ स्थितिवाળुं.
स्थ (,,) पु० स्थः. २यक्ष.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्थग् (भ्वा० पर० सेट् स्थगति) आच्छादन करवुं, ढांकवुं. छग्.
स्थग (स्थग् अच्) त्रि० गः-गा-गं. धूताऱ्.
स्थगन (स्थग् ल्युट्) क्ली० नं. आच्छादन.
स्थगित (स्थग् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ढांकेलुं. २ आच्छादित.
स्थगी (स्थग् क ङीप्) स्त्री० गी. पानद्दानियुं.
स्थगु (स्थग् उन्) क्ली० गु. खुंध.
स्थंडिल (स्थल इलच् नुक्) क्ली० लं. १ नीचाथ ऊंचाई विनानो सरखो सपाट करेलो प्रदेश. २ यज्ञ करवा माटे तैयार करेली सपाट जमीन. ३ माटीनो चोक. ४ माटीनो चोतरो.
'निषेदुषी स्थंडिल एव केवले' कुमारसंभवम्.
स्थंडिलशायिन् (स्थंडिले शेते शी णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. व्रत करवामां माटीना चोकउपर सुनार. [यं. उपरो शब्द जुओ.
स्थंडिलशय (स्थंडिले शेते शी अच्) त्रि० यः-या-यं. १ स्थलउपर सुनार. २ स्थलउपर चालनार.
स्थति (स्था क्ति) पु० तिः. १ वणुकर. २ जंगम. ३ स्वर्ग. [शब्द जुओ.
स्थविर (स्था किरच् स्थवादेशः) क्ली० रं. शैलेय
स्थविर (,,) पु० रः. ब्रह्मा.
स्थविर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ अचल. २ वृद्ध. ३ स्थिर. [अत्यंत वृद्ध.
स्थविष्ठ (अतिशयेन स्थूलः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं.
स्थवीयस् (अतिशयेन स्थूलः ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. अतिशय वृद्ध.
स्थस् ( ) ष्ठस् धातु जुओ.
स्था ( ) ष्ठा धातु जुओ.
स्थाणु (स्था नु) पु० णुः १ शिव. २ शाखा, डाळविनानुं आडनुं हुंडुं. ३ એક जातनुं आयुध.
'अन्तर्यश्च मुमुक्षुभिर्नियमितप्राणादिभिर्मृग्यते
स स्थाणुः स्थिरभक्तियोगसुलभो निःश्रेयसायास्तु वः'
विक्रमोर्वशीयम्.
स्थाणु (,,) त्रि० णुः-णुः-णु. वृद्ध.
स्थांडिल (स्थंडिले शयिता अण्) त्रि० लः-ली-लं. स्थंडिलशायिन् शब्द जुओ.
स्थातव्य (स्था तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ उभुं रहेवा लायक. २ रहेवा योग्य.
स्थातृ (स्था तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ रहेनार. २ उभुं रहेनार.
स्थान (स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ स्थान. २ स्थिति, अवस्था. ३ अवकाश. ४ रहेठाण, वसति. ५ सरखापणुं, सादृश्य. ६ संनिवेश. ७ शहेर. ८ उभा रहेवुं ते. ९ रहेवुं ते. १० भाजन. ११ ग्रंथनो भाग. १२ क्रम. १३ राजनीतिनां छ अंगभांनुं ते नामनुं એક अंग. १४ अधिकार. १५ योग्य स्थल. १६ व्याकरणशास्त्रप्रसिद्ध वर्णोच्चारमां हेतुभूत कंठादि स्थान. १७ मृत्यु पछी जीवनी उत्तर गति. १८ पवित्र स्थल. १९ वेदि. २० शहेरमां खुल्ली जगा. २१ नाटकमां नट जेनो भाव भजवे छे ते. २२ अंतर. २३ अवाज. २४ सूचना. २५ पात्र.
स्थानक (स्थानं स्वार्थे क) क्ली० कं. स्थान.
स्थानक (स्था कं जलमत्र) क्ली० क. पाणी रहेवाभाटे आड पडतो खाडो.
स्थानच्युत (स्थानात् च्युतः) त्रि० तः-ता-तं. स्था-

स्थलदेवता (स्थल्याः देवता) स्त्री० ता. स्थळनो देव. [जतनी कुंवार.
स्थलेरुहा (स्थले रोहति रुह् क) स्त्री० हा. એક
स्थलेशय (स्थले शेते शी अच्) त्रि० यः-या-यं. १ स्थलउपर सुनार. २ स्थलउपर चालनार.
स्थवि (स्था क्कि) पु० विः. १ वणुकर. २ जंगम. ३ स्वर्ग. [शब्द जुओ.
स्थविर (स्था किरच् स्थवादेशः) क्ली० रं. शैलेय
स्थविर (,,) पु० रः. ब्रह्मा.
स्थविर (,,) त्रि० रः-रा-रं. १ अचल. २ वृद्ध. ३ स्थिर. [अत्यंत वृद्ध.
स्थविष्ठ (अतिशयेन स्थूलः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं.
स्थवीयस् (अतिशयेन स्थूलः ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. अतिशय वृद्ध.
स्थस् ( ) ष्ठस् धातु जुओ.
स्था ( ) ष्ठा धातु जुओ.
स्थाणु (स्था नु) पु० णुः १ शिव. २ शाखा, डाळविनानुं आडनुं हुंडुं. ३ એક जातनुं आयुध.
'अन्तर्यश्च मुमुक्षुभिर्नियमितप्राणादिभिर्मृग्यते
स स्थाणुः स्थिरभक्तियोगसुलभो निःश्रेयसायास्तु वः'
विक्रमोर्वशीयम्.
स्थाणु (,,) त्रि० णुः-णुः-णु. वृद्ध.
स्थांडिल (स्थंडिले शयिता अण्) त्रि० लः-ली-लं. स्थंडिलशायिन् शब्द जुओ.
स्थातव्य (स्था तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. १ उभुं रहेवा लायक. २ रहेवा योग्य.
स्थातृ (स्था तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. १ रहेनार. २ उभुं रहेनार.
स्थान (स्था ल्युट्) क्ली० नं. १ स्थान. २ स्थिति, अवस्था. ३ अवकाश. ४ रहेठाण, वसति. ५ सरखापणुं, सादृश्य. ६ संनिवेश. ७ शहेर. ८ उभा रहेवुं ते. ९ रहेवुं ते. १० भाजन. ११ ग्रंथनो भाग. १२ क्रम. १३ राजनीतिनां छ अंगभांनुं ते नामनुं એક अंग. १४ अधिकार. १५ योग्य स्थल. १६ व्याकरणशास्त्रप्रसिद्ध वर्णोच्चारमां हेतुभूत कंठादि स्थान. १७ मृत्यु पछी जीवनी उत्तर गति. १८ पवित्र स्थल. १९ वेदि. २० शहेरमां खुल्ली जगा. २१ नाटकमां नट जेनो भाव भजवे छे ते. २२ अंतर. २३ अवाज. २४ सूचना. २५ पात्र.
स्थानक (स्थानं स्वार्थे क) क्ली० कं. स्थान.
स्थानक (स्था कं जलमत्र) क्ली० क. पाणी रहेवाभाटे आड पडतो खाडो.
स्थानच्युत (स्थानात् च्युतः) त्रि० तः-ता-तं. स्था-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

न थकी पडेलुं. स्थानभ्रष्ट. [नो रक्षक.

स्थानाध्यक्ष (स्थानस्य अध्यक्षः) पु० क्षः स्थान-

स्थानिक (स्थाने अधिकृतः ठक्) पु० कः ઉपલो शब्द જुओ.

स्थानिक (स्थान ठक्) त्रि० कः-की-कं. १ स्थानનुं, स्थानसंબंधी. २ ખાતાનुं, ખાતાસંબંધी.

स्थानिन् (स्थान इनि) पु० नी. स्थानाध्यक्ष शબ्द જुओ.

स्थानीय (स्था अनीयर्) क्ली० यं. नगर, शहेर.

स्थानीय (स्थानमर्हति छ) त्रि० यः-या-यं. रहेवा-लायક, वसवायोગ्य. [स्थानसंબंधी.

स्थानीय (स्थानस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. स्थाननुं,

स्थाने (स्था ने) अव्य० ने. १ ખरेખर. साचे. २ वाજબी रीते. ३ બराબर. ४ योग्य रीते. ५ કेગष्टे.

स्थापक (स्था णिच् पुक् ण्वुल्) त्रि० कः-पिका-कं. १ मूકनार. २ मुકरर કरनार. ३ स्थापनार.

स्थापन (स्था णिच् पुक् ल्युट्) क्ली० नं. १ स्थाप-वुं ते. २ आरोपણ. ३ पुंसवन नामनो એક ग-र्भसंસ्કार. ४ समृद्धि.

स्थापना (स्था णिच् पुक् युच्) स्त्री० ना. १ मूर्ति-वगेरेने स्थापवी ते. २ आरोपણ. ३ समाधि.

स्थापत्य (स्थपतिः स्वार्थे ष्यञ्) पु० त्यः. જनान-ખानानो रक्षक. [पણुं.

स्थापत्य (स्थपतेर्भावः ष्यञ्) क्ली० त्यं. स्थपति-

स्थापनी (स्था णिच् पुक् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. वनस्पति પाઠ.

स्थापित (स्था णिच् पुक् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ मूકेलुं. २ स्थापेलुं. ३ निश्चय કरेलुं. ४ मुકरर કरेलुं.

स्थामन् (स्था मनिन्) क्ली० म. બल, सामर्थ्य.

स्थायिन् (स्था णिनि) त्रि० यी-यिनी-यि. स्थिति-वाणु, स्थिर.

स्थायिन् (,,) पु० यी. अलंકारशास्त्र-प्रसिद्ध स्थितिशील रसानुકूल रत्यादि भाव.

' विभावेनानुभावेन व्यक्तः संचारिणा तथा ।
रसतामेति रत्यादिः स्थायी भावः सचेतसाम् ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

स्थायिभाव ( ) पु० वः. ઉपलो शब्द જुओ. [वाणु.

स्थायुक (स्था उकञ्) त्रि० कः-का-कं. स्थिति-

स्थायुक (,,) पु० कः. એક गामઉप-२ देખरेખ राખवामाटे नीमेलो पुरुष.

स्थाल (स्थल् घञ्) क्ली० लं. हांडो, तपेलुं वगेरे पाणी राખवानुं मोटुं वासण.

स्थाली (स्थल् घञ् ङीष्) स्त्री० ली. शाકभाજी वगेरे रांधवानुं पात्र; तपेली वगेरे.

' स्थाल्यां वैदूर्यमय्यां पचति
तिलकणानिन्धनैश्चन्दनाद्यैः '
भर्तृहरिः.

स्थालीपाक (स्थाल्यां पाकः) पु० कः. तपेली वगेरेमां रांधवुं ते.

स्थालीपाक (स्थाल्यां पच्यतेऽसौ) पु० कः. चरु.

स्थालीबिल (स्थाल्या बिलम्) क्ली० लं. तपेली वगेरे रांधवाना पात्रनी अंदरनो शून्य भाग.

स्थालीवृक्ष (स्थाल्यै वृक्षः) पु० क्षः. पीपળाना જेवुं એક ઝाड.

स्थावर (स्था वरच्) त्रि० रः-रा-रं. १ अचंचल. २ જंगम नहि એवी मिલकत; ध्रुवगेरे.

स्थावर (,,) पु० रः. पर्वत.

स्थावर (,,) क्ली० रं. धनुष्नी दोरी.

स्थाविर (स्थविर अण्) क्ली० रं. सीतेर वर्ष पછीनुं धडपण.

स्थासक (स्था स क) पु० कः. १ अलंकार. २ अंगने सुगंधि पदार्थथी मसળवुं ते. ३ पाणीनुं बुડबुडियुं.

स्थास्नु (स्था सु) क्ली० सु. शरीरनुं जोर.

स्थास्नु (स्था स्नु) त्रि० स्नुः-स्नुः-स्नु. १ स्थितिशी-णुं. २ स्थिर. ३ धणो काળ टકनार.

स्थास्नु (,,) पु० स्नुः. ઝाड.

स्थित (स्था क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ ઉभुं रहेलुं. २ रहेलुं. ३ निश्चित. ४ स्थितिवाणुं. ५ प्रतिज्ञा-वाणुं. ६ अડग.

स्थितप्रज्ञ (स्थिता प्रज्ञा यस्य) त्रि० ज्ञः-ज्ञा-ज्ञं. आत्मज्ञानमां जेनी मति स्थिर थઈ छे ते.

' प्रजहाति यदा कामान् सर्वान् पार्थ, मनोरथान् ।
आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ' ॥
श्रीमद्भगवद्गीता ॥

स्थिति (स्था क्तिन्) स्त्री० तिः. १ मर्यादा. २ हाल-त. ३ नीतिमार्गे चालवुं ते. ४ स्थान. ५ ઉभा रहेवुं ते. [स्थितिवाणुं.

स्थितिमत् (स्थिति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्.

स्थितिस्थापक (स्थिति स्था णिच् पुक् ण्वुल्) क्ली० कं. स्थितिस्थापક.

स्थिर (स्था किरच्) पु० रः. १ पर्वत. २ देव. ३ ઝाड. ४ मोक्ष. ५ બलद. ६ शनि. ७ કार्तिक स्वामी.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૮ એક જાતનું ઝાડ. ૯ વૃશ્ચિક, કુંભ, સિંહ અને વૃષ–એ ચાર રાશિ.

स्थिर (स्था किरच्) त्रि० रः-रा-रं. ૧ નિશ્ચલ. ૨ કઠણ. ૩ મજબુત. ૪ ન ડગે તેવું.

' विष्टपत्रयपराजयस्थिरां
रावणश्रियमपि व्यकंपयत् '
रघुवंशम्.

स्थिरगंध (स्थिरो गंधो यस्य) पु० धः. ચંપાનું ઝાડ.

स्थिरगंधा (स्थिरो गंधो यस्याः) स्त्री० धा. કેતકી.

स्थिरच्छद (स्थिरः छदो यस्य) पु० दः. ભોજપત્રનું ઝાડ. [૨ ઘણી છાયાવાળું ઝાડ; વડવગેરે.

स्थिरच्छाय (स्थिरा छाया यस्य) पु० यः. ૧ ઝાડ.

स्थिरजिह्व (स्थिरा जिह्वा यस्य) पु० ह्वः. માછલું.

स्थिरजीविता (स्थिरं जीवितं यस्याः) स्त्री० ता. સીમળાનું ઝાડ. [મં. अतिशय स्थिर.

स्थिरतम (अतिशयेन स्थिरः तमप्) त्रि० मा-मा-

स्थिरतर (अतिशयेन स्थिरः तरप्) त्रि० रः-रा-रं. અત્યંત સ્થિર.

स्थिरता (स्थिरस्य भावः तल्) स्त्री० ता. સ્થિરપણું.

स्थिरत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [૨ વિષ્ણુનો વરાહાવતાર. ૩ ધ્વનિ.

स्थिरदंष्ट्र (स्थिरा दंष्ट्रा यस्य) पु० ष्ट्रः. ૧ સાપ.

स्थिरपुष्प (स्थिरं पुष्पमस्य) पु० ष्पः. ૧ ચંપાનું ઝાડ. ૨ બકુલવૃક્ષ. [સ્થિર બુદ્ધિવાળું.

स्थिरमति (स्थिरा मतिर्यस्य) त्रि० तिः-तिः-ति.

स्थिरयोनि ( ) पु. निः. ધાડી છાયાવાળું મોટું ઝાડ. [ધરવગેરે દેવગણ.

स्थिरयौवन (स्थिरं यौवनमस्य) पु० नः-नं. વિધા-

स्थिररंगा (स्थिरो रंगो यस्याः) स्त्री० गा. ગળી.

स्थिररागा (स्थिरो रागो यस्याः) स्त्री० गा. દારુહલદર. [નગોડનું ઝાડ.

स्थिरसाधनक (स्थिरसाधनः स्वार्थे क) पु० कः.

स्थिरा (स्था किरच् टाप्) स्त्री० रा. ૧ સીમળાનું ઝાડ. ૨ કાકોલી. ૩ સાલવણ. ૪ પૃથ્વી.

स्थिरांघ्रिप (स्थिरः अंघ्रिपः) पु. पः. એક જાતનું ઝાડ. હિંતાલ, સ્થિરપત્ર. [ળાનું ઝાડ.

स्थिरायुस् (स्थिरं आयुः यस्य) पु० युः. સીમ-

स्थुड् (तुदा० पर० सेट् स्थुडति) ઢાંકવું.

स्थूणा (स्था नक्) स्त्री० णा. ૧ ખુંટો. ૨ ઘરનો થાંભલો. ૩ લોઢાની પ્રતિમા.

' यथेंद्रार्था स्थूणा इन्द्रः ' काव्यप्रकाशः

स्थूर (स्था ऊरन्) पु० रः. ૧ બળદ. ૨ ભાણસ.

स्थूरिन् (स्थूर इनि) पु० री. ૧ ભાર ખેંચનાર ધોડો. ૨ ભાર ખેંચનાર ગધેડો. स्थारिन्.

स्थूल् (चुरा० उभय० सेट् स्थूलयति-ते) ૧ વધવું. ૨ જાડું થવું. ૩ વજનદાર થવું.

स्थूल (स्थूल् अच्) त्रि० लः-ला-लं. ૧ જાડું. ૨ મોટું. ૩ ક્રૂર. ૪ બુદ્ધિમાં મંદ.

' दिङ्नागानां पथि परिहरन् स्थूलहस्तावलेपान् '
मेघदूतम्.

स्थूल (,,) पु० लः. પનસનું ઝાડ.

स्थूल (,,) क्ली० लं. સમૂહ.

स्थूलक (स्थूलः स्वार्थे क) त्रि० कः-का-कं. ૧ જાડું. ૨ વજનદાર.

स्थूलक (स्थूलः संज्ञायां कन्) पु० कः. એક જાતનું તૃણ. [ધાન્ય.

स्थूलकंगु (स्थूलः कंगुः) पु० गुः. એક જાતનું

स्थूलकंटकिका ( ) स्त्री० का. સીમળાનું ઝાડ. [રાતું લસણ.

स्थूलकंद (स्थूलः कंदोऽस्य) पु० दः. ૧ સૂરણ. ૨

स्थूलक्ष्वेड (स्थूलः क्ष्वेडो यत्र) पु० डः. ખાણ.

स्थूलचंचु (स्थूला चंचुरिव शिखा यस्य) पु० चुः. એક જાતનું શાક. [નું ઝાડ. स्थूलकणा.

स्थूलजीरक (स्थूलः जीरकः) पु० कः. એક જાત-

स्थूलता (स्थूलस्य भावः तल्) स्त्री० ता. स्थूलपणुं, જાડાશ.

स्थूलताल (स्थूलः तालः) पु० लः. હિન્તાલ.

स्थूलत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. स्थूलपणुं, જાડાશ. [शिमरा.

स्थूलत्वचा (स्थूला त्वचा यस्याः) स्त्री० चा. કા-

स्थूलदण्ड ( ) पु० ण्डः. દેવનલ.

स्थूलदर्भ (स्थूल दृम् घञ्) पु० र्भः. મુંજ તૃણ.

स्थूलदला (स्थूलानि दलानि यस्याः) स्त्री० ला. એક જાતની કુંવાર. [૦૩૨. स्थूलदंड.

स्थूलनाल ( ) पु० लः. એક જાતનું

स्थूलनास (स्थूला नासाऽस्य) पु० सः. ડુક્કર, ભુંડ.

स्थूलनासा (स्थूला नासा यस्य) त्रि० सः-सा-सं. જેનું નાક જાડું છે તે. स्थूलनासिक.

स्थूलपट्ट (स्थूलं पट्टं यस्मात्) पु० ट्टः. કપાસ. स्थूलपट्टाक.

स्थूलपट्ट (स्थूलं पट्टं) क्ली० ट्टं. જાડું કપડું.

स्थूलपाद (स्थूला पादावस्य) पु० दः. હાથી.

स्थूलपुष्प (स्थूलं पुष्पं यस्य) पु० ष्पः. એક જાતનું ઝાડ. [

स्थूलफल (स्थूलं फलमस्य) पु० लः. સીમળાનું

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्थूलभूत (स्थूलं भूतं) क्ली० तं. वेदान्तशास्त्रप्रसिद्ध જેનું પંચીકરણ થાય છે એવાં પૃથિવ્યાદિ તત્ત્વ.
स्थूलमरिच (स्थूलं मरिचं) क्ली० चं. કંકોળ.
स्थूललक्ष (स्थूलं लक्षयति लक्ष् अण्) त्रि० क्षः-क्षा-क्षं. સખાવત. [ઉપલો શબ્દ જુઓ.
स्थूललक्ष्य (स्थूलं लक्ष्यं यस्य) त्रि० क्ष्यः-क्ष्या-क्ष्यं.
स्थूलवल्कल (स्थूलं वल्कलमस्य) पु० लः. રાતું લોધ્ર વૃક્ષ.
स्थूलवैदेही (स्थूला वैदेही) स्त्री० ही. ગજપીંપર.
स्थूलशाटक (स्थूलः शाटकः) पु० कः. જાડું કપડું.
स्थूलशाटिका (स्थूला शाटिका) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ. स्थूलशाटी.
स्थूलशालि (स्थूलः शालिः) पु० लिः. જાડા ચોખા.
स्थूलशीर्षिका (स्थूलशीर्षी कन्) स्त्री० का. નાની કીડી. [તનું ઝાડ.
स्थूलस्कंद (स्थूलः स्कंदो यस्य) पु० दः. એક જા-
स्थूलहस्त (स्थूलः हस्त इव) पु० स्तः. હાથીની શુંઢ. [યજ્ઞી. ૨ ગજપીપર.
स्थूला (स्थूल् अच् टाप्) स्त्री० ला. ૧ મોટી એલા-
स्थूलांश (स्थूलः अंशो यस्य) त्रि० शः-शा-शं. જાડા ભાગવાળું.
स्थूलास्य (स्थूलं आस्यं यस्य) पु० स्यः. સર્પ.
स्थूलैला (स्थूला एला) स्त्री० ला. મોટી એલાયચી.
स्थूलोच्चय (स्थूलानामुपलानामुच्चयो यत्र) पु० यः. પર્વત પાસેની નાની ડુંગરી.
स्थूलोच्चय (स्थूलस्य उच्चयः) पु० यः. ૧ હાથીની મધ્ય ગતિ. ૨ અસંપૂર્ણપણું. ૩ ખામી. ૪ હાથીના દાંતનું છિદ્ર.
स्थेमन् (स्थस्य भावः इमनिच्) पु० मा. સ્થિરપણું.
'न यत्र स्थेमानं दधुरतिभयभ्रान्तनयनाः'
भामिनीविलासम्.
स्थेय (स्था यत्) पु० यः ૧ ગોર. ૨ સંશયનો નિર્ણય કરવા નીમેલું પંચ.
स्थेय (,,) त्रि० यः-या-यं. ૧ સ્થિર. ૨ રહેવાલાયક. ૩ સ્થાપવા લાયક.
स्थेयस् (अतिशयेन स्थिरः ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः अत्यंत સ્થિર. [તિશય સ્થિર.
स्थेष्ठ (अतिशयेन स्थिरः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. અ-
स्थैर्य (स्थिरस्य भावः ष्यञ्) क्ली० र्यं. સ્થિરપણું.
स्थौणेय (स्थूणायां भवः ठक्) पु० यः. એક જાતનો સુગંધિ પદાર્થ. स्थौणेयक. [ણું, જાડાશ.
स्थौल्य (स्थूलस्य भावः ष्यञ्) क्ली० ल्यं. સ્થૂલપ-
स्नपन (स्ना णिच् पुक् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ નવડાવવું તે. ૨ જલવગેરેથી અભિષેક કરવો તે. ૩ છાંટવું તે.
स्नपित (स्ना णिच् पुक् क्त) त्रि० त.-ता-तं. ૧ નવડાવેલું. ૨ જલવગેરેથી અભિષેક કરાયલું. ૩ છાંટેલું. [તે.
स्नव (स्नु अप्) पु० वः. ૧ ખરવું તે. ૨ ટપકવું
स्नस् ( ) ष्णस् धातु જુઓ.
स्नसा (स्नस् अच् टाप्) स्त्री० सा. स्नायु.
स्ना ( ) ष्णा धातु જુઓ. [નાહવું.
स्नात् (स्ना शतृ) त्रि० स्नान्-स्नाती-स्नांती-स्नात्.
स्नात (स्ना क्त) त्रि० तः-ता-तं. નાહેલું.
स्नातक (स्नातः स्वार्थे क) पु० कः. ૧ વેદનું અધ્યયન કર્યાપછી ગૃહસ્થાશ્રમમાટે સમાવર્તનનું અંગસ્નાન જેણે કરેલું છે એવો એક જાતનો ગૃહસ્થ.
स्नान (स्ना ल्युट्) क्ली० न. ૧ નાહવું તે, સ્નાન. ૨ નાહીને શુદ્ધ થવું તે. ૩ મર્જન.
स्नानतृण (स्नानार्थं तृणं) क्ली० णं. દર્ભ, દાભ.
स्नानीय (स्नानाय हितं छ) त्रि० यः-या-यं. ૧ સ્નાનસાધન. ૨ સુગંધિદ્રવ્ય ચૂર્ણ, અત્તર, ખુશબોવગેરે.
स्नानीय (स्नात्यनेन स्ना अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. નાહતી વખતે શરીરઉપર મર્દન કરવાનું સુગંધિ ચૂર્ણ. [નારો ચાકર.
स्नापक (स्ना णिच् पुक् ण्वुल्) पु० कः. નવડાવ-
स्नायिन् (स्ना णिनि युक्) त्रि० यी-यिनी-यि. નાહનાર. [મોટી નાડ.
स्नायु (स्ना उण्) स्त्री० युः. શરીરાદિના બંધનરૂપ
'स्नायवो बन्धनानि स्युर्देहमांसास्थिमेदसाम्'
भावप्रकाशः.
स्निग्ध (ष्णिह् क्त) त्रि० ग्धः-ग्धा-ग्धं. સ્નેહવાળું. ૨ ચીકણું. ૩ તેલવાળું. ૪ લીસું. ૫ ચળકતું. ૬ ભીનું. ૭ ઠંડું. ૮ દયાવાળું, માયાળુ. ૯ પ્રેમાળ. ૧૦ સુંદર, રમણીય. ૧૧ ઘાડું, જાડું, ગાઢ.
'स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु'
मेघदूतम्.
स्निग्ध (,,) पु० ग्धः. ૧ રાતો એરંડો. ૨ સરલ દેવદાર. ૩ મિત્ર.
स्निग्ध (,,) क्ली० ग्धं. ૧ મધનું મીણ. ૨ તેજ. ૩ અજવાળું.
स्निग्धता (स्निग्धस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ સ્નેહ, મૈત્રી. ૨ ચીકાશ. ૩ તેલવાળાપણું. ૪ ભીનાશ. [જુઓ.
स्निग्धत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्निग्धतंदुल ( ) पु० लः. જલદી ઉગે તેવા ચોખા. [રનું ઝાડ. ૨ સરલ દેવદાર.
स्निग्धदारु (स्निग्धं दारु यस्य) पु० रुः. ૧ દેવદા-
स्निह् (दिवा० पर० वेट् स्निह्यति) ष्णिह् धातु જુઓ.
स्निह् (चुरा० उभय० सेट् स्नेहयति-ते) ૧ તેલવાળું થવું. ૨ ચીકણું થવું. ૩ પ્રેમાળ થવું.
स्नु ( ) ष्णु धातु જુઓ.
स्नु (स्ना कु) पु० सानुः. ૧ સ્નાયુ શબ્દ જુઓ. ૨ પર્વતના સરખો ભૂમિભાગ.
स्नुच् ( ) ष्णुच् धातु જુઓ.
स्नुत (स्नु क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ખરેલું. ૨ ટપકેલું. [स्नुहीवृक्ष.
स्नुषा (स्नु सक्) स्त्री० षा. ૧ પુત્રની સ્ત્રી. ૨
स्नुस् ( ) ष्णुस् धातु જુઓ.
स्नुह् ( ) ष्णुह् धातु જુઓ.
स्नुह् (स्नुह् क्विप्) स्त्री० ट्-ड्. स्नुही वृक्ष. स्नुहा, स्नुहि, स्नुही. [तेल. ४ ऽव.
स्नेह (ष्णिह् घञ्) पु० हः. ૧ સ્નેહ. ૨ પ્રેમ. ૩ ' अस्ति मे सोदरस्नेहोऽप्येतेषु ' शाकुन्तलम्.
स्नेहच्छेद (स्नेहस्य छेदः) पु० दः. ૧ પ્રેમનો છેદ. ૨ તેલનો છેદ. स्नेहविच्छेद.
स्नेहन् (ष्णिह् कनिन्) पु० हा. ૧ મિત્ર. ૨ ચંદ્ર. ૩ એક જાતનો રોગ.
स्नेहन (ष्णिह् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ તેલવગેરેથી મર્દન કરવું તે. ૨ ચીકણું કરવાની એક જાતની ક્રિયા. [રાંધેલું.
स्नेहपक्व (स्नेहेन पक्वः) त्रि० क्वः-क्वा-क्वं. તેલથી
स्नेहप्रिय (स्नेहः प्रियोऽस्य) पु० यः. દીવો.
स्नेहभू (स्नेह भू क्विप्) स्त्री० भूः. શ્લેષ્મ, સળેખમ.
स्नेहरंग (स्नेहेन रज्यते रंज् घञ्) पु० गः. તલ.
स्नेहवत् (स्नेह मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. ૧ તેલવાળું. ૨ સ્નેહવાળું.
स्नेहविद्ध (स्नेहेन विद्धं) क्ली० द्धं. દેવદાર.
स्नेहाक्त (स्नेहेन अक्तः) त्रि० क्तः-क्ता-क्तं. તેલ લગાડેલું.
स्नेहाश (स्नेहमश्नाति अश् अण्) पु० शः. દીવો.
स्नेहिन् (स्निह् णिनि) पु० ही. દેવદાર, મિત્ર.
स्नेहिन् (,,) त्रि० ही-हिनी-हि. સ્નેહવાળું. [રોગ.
स्नेहु (स्निह् उ) पु० हुः. ૧ ચંદ્ર. ૨ એક જાતનો
स्नै ( ) ष्णै धातु જુઓ.

स्पंद् (भ्वा० आत्म० सेट् स्पंदते) ૧ ધડકવું. ૨ થોડું કંપવું. [કંપવું તે.
स्पंद (स्पंद् घञ्) पु० दः. ૧ ધડકવું તે. ૨ થોડું
स्पंदन (स्पंद् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
' नीवीविधोच्छ्वसनमधरस्पन्दनं दोर्विकारः '
मालतीमाधवम्.
स्पंदमान (स्पंद् शानच्) त्रि० नः-ना-नं ૧ ધડકતું. ૨ થોડું કંપતું. [થોડું કંપેલું.
स्पंदित (स्पंद क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ ધડકેલું. ૨
स्पर्द्ध् (भ्वा० आत्म सेट् स्पर्धते) હરાવવાને ઇચ્છવું, હરીફાઇ કરવી.
स्पर्धा (स्पर्ध् अ) स्त्री० र्धा. ૧ હરાવવાની ઇચ્છા. ૨ સંહર્ષ. ૩ ક્રમવડે ઉન્નતિ. ૪ સરખાપણું, સમપણું.
स्पर्धिन् (स्पर्धा इनि) त्रि० र्धी-र्धिनी-र्धि. સ્પર્ધાવાળું.
स्पर्श (चुरा० आत्म० सेट् स्पर्शयते) ૧ ચોરવું. ૨ ગ્રહણ કરવું.
स्पर्श (स्पर्श् स्पृश् वा अच् घञ् वा) पु० र्शः. ૧ અડકવું તે. ૨ ચેપ. ૩ ગ્રહણ. ૪ રોગ. ૫ યુદ્ધ. ૬ ખાનગી બાતમીદાર. ૭ વાયુ. ૮ કંઠ, તાલુ, મૂર્ધા, દંત અને ઓષ્ઠ એ પાંચ સ્થાનનો કોઇ પણ વ્યંજન. ૯ સંભોગ.
' तव स्पर्शे स्पर्शे मम हि परिमूढेन्द्रियगणः '
उत्तररामचरितम्.
स्पर्श (स्पृश् णिच् अच्) पु० र्शः. દાન,
स्पर्शन (स्पर्श् स्पृश् वा ल्युट्) क्ली० नं. ૧ અડકવું તે, અડવું તે. ૨ ગ્રહણ.
स्पर्शन (स्पर्श् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. દાન.
स्पर्शन (स्पृश् ल्यु) पु० नः. વાયુ. [જોગ.
स्पर्शनीय (स्पृश् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. અડવા-
स्पर्शमणि (स्पर्शेन लोहादीन् सुवर्णतां नयन्मणिः) पु० णिः. પારસમણિ. [સોનું.
स्पर्शमणिप्रभव (स्पर्शमणेः प्रभवति) क्ली० वं.
स्पर्शलज्जा (स्पर्शमात्रेण लज्जते) स्त्री० ज्जा. રીસામણીનો વેલો.
स्पर्शशुद्धा (स्पर्शे शुद्धा) स्त्री० द्धा. शतमूली.
स्पर्शी (स्पर्श अच् टाप्) स्त्री० र्शी. કુલટા.
स्पृष्ट (स्पृश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. અડકેલું
स्पर्ष्टृ (स्पृश् तृच्) पु० र्ष्टा. રોગ.
स्पश् (भ्वा० उभय० सेट् स्पशति-ते) ૧ અટકાવવું. ૨ બાધ કરવો. ૩ ગુંથવું. [૨ યુદ્ધ.
स्पश (स्पश् अच्) पु० शः. ૧ છાનો બાતમીદાર.
स्पष्ट (स्पश् क्त) त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. ખુલ્લું, સ્પષ્ટ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्पष्टता (स्पष्टस्य भावः तल्) स्त्री० ता. २५४५णुं.
स्पष्टत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ७५लो शब्द जुओ. [६२वुं ते.
स्पष्टीकरण (स्पष्ट च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. २५४
स्पष्टीकृत (स्पष्ट च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. २५४ ६२ेलुं. [शब्द जुओ.
स्पष्टीभवन (स्पष्ट च्वि भू ल्युट्) क्ली० नं. नीचेनो
स्पष्टीभाव (स्पष्ट च्वि भू घञ्) पु० वः. २५४ थवुं ते. [थयेलुं.
स्पष्टीभूत (स्पष्ट च्वि भू क्त) त्रि० तः-ता-तं. २५४
स्पृ (स्वा० पर० सेट् स्पृणोति) १ पाणवुं. २ २क्षवुं. ३ खुशी थवुं.
स्पृक्का (स्पृश् कक्) स्त्री० क्का. वनस्पति पृश्निपर्णी.
स्पृश् (तुदा० पर० सेट् स्पृशति) १ अडकवुं. २ वळगवुं. ३ असर ६२वी. ४ लेवुं, ग्रहण ६२वुं. ५ पामवुं, पहोंचवुं, मेळववुं. ६ धोवुं, छांटवुं; अप (अपस्पृशति) भोंं धोवुं; उप (उपस्पृशति) १ अडकवुं. २ पाणीथी छांटवुं. ३ आचमन ६२वुं. ४ नाहवुं. [डकवुं.
स्पृशत् (स्पृश् शतृ) त्रि० शत्-शती-शंती-शत्. अ-
स्पृशा (स्पृश् अङ् टाप्) स्त्री० शा. કંકોળ.
स्पृशी (स्पृश् ङीष्) स्त्री० शी. भोंरींगणी.
स्पृष्ट (स्पृश् क्त त्रि० ष्टः-ष्टा-ष्टं. अडकेलुं, अडेलुं.
स्पृष्ट (,,) क्ली० ष्टं. २५शे.
स्पृष्टास्पृष्ट ( ) क्ली० ष्टं. ५२२५२ अडवुं ते.
स्पृह् (चुरा० पर० सेट् स्पृहयति) चाहवुं.

' परिक्षीणः कश्चित्स्पृहयति यवानां प्रसृतये '
भर्तृहरिः.

स्पृहणीय (स्पृह् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. चाहवायोग्य.
स्पृहा (स्पृह् अङ् टाप्) स्त्री० हा. ४च्छा, चाहना.
स्पृहित (स्पृह् क्त) त्रि० तः-ता-तं. चाहेलुं, ४च्छेलुं.
स्पृह्य (स्पृह् क्यप्) त्रि० ह्यः-ह्या-ह्यं. चाहवालायक.
स्पृह्य (स्पृह् क्यप्) पु० ह्यः. थीजोरानुं आड.
स्फट् (भ्वा० पर० सेट् स्फटति) विशीर्ण थवुं.
स्फट (स्फट् अच्) पु० टः. सापनी ५ण.
स्फटत् (स्फट् शतृ) त्रि० टन्-टंती-टत्. खुल्लुं थतुं, विशीर्ण थतुं.
स्फटा (स्फट् अच् टाप्) स्त्री० टा. सापनी ५ण.
स्फटि (स्फट् इन्) स्त्री० टिः. ६८डी.
स्फटिक (स्फटिरिव कायति कै क) पु० कः. २५ाटिक भणि. स्फटीक.
स्फटिका (स्फटी स्वार्थे क) स्त्री० का. ६८डी.
स्फटिकाचल (स्फटिक इव अचलः) पु० लः. કैलास पर्वत. [पु० त्-द्. ४५२. स्फटिकाभ्र.
स्फटिकाद्रिभिद् (स्फटिकाद्रिं भिनत्ति भिद् किप्)
स्फटी (स्फट् इन् ङीप्) स्त्री० टी. ५८डी. स्फटिकारि.
स्फटीक (स्फटीव कायति कै क) पु० कः. २५ाटिक.
स्फड् (चुरा० उभय० सेट् स्फंडयति-ते) भश्करीथी हसवुं. [ऽकवुं, २५२वुं.
स्फर् (तुदा० पर० सेट् स्फरति) १ हालवुं. २ ध-
स्फरण (स्फर् ल्युट्) क्ली० णं. १ हालवुं ते, चालवुं ते. २ धऽकवुं ते. ३ २५ूर्ति.
स्फल् (तुदा० पर० सेट् स्फलति) १ हालवुं. २ ध-२कवुं. ३ २ंडवुं.
स्फाटक ( ) पु० कः. पाणीनुं टीपुं.
स्फाटिक (स्फटिक स्वार्थे अण्) क्ली० कं. २५ाटिक. स्फाटिकोपल. [७६ जुओ.
स्फाटीक (स्फटीक स्वार्थे अण्) क्ली० कं. ७५लो श-
स्फाति (स्फाय् क्तिन्) स्त्री० तिः. वधवुं ते, वृद्धि.
स्फाय् (भ्वा० पर० सेट् स्फायति) १ वधवुं. २ ज्हुं थवुं. [पुल. ३ धणुं. ४ विऽ८.
स्फार (स्फाय् रक्) त्रि० रः-रा-रं. १ भोटुं. २ वि-

' ग्रंथिनिष्पीडनस्फारफुल्लत्फणापीठनिर्यद्विषज्ज्योतिरु-
ज्जृंभणोड्डामरव्यस्तीवस्तारिदोःखण्डपर्यासित-
क्ष्माधरम्. ' मालतीमाधवम्.

स्फार (,,) पु० रः. सोनामां पर२पोटो.
स्फारण (स्फुर् णिच् ल्युट्) क्ली० णं. विकास.
स्फाल (स्फल् घञ्) पु० लः. हालवुं ते, धऽऽवुं ते, २५ूर्ति. [काय६ल.
स्फिग्घातन (स्फिचं घातयति हन् णिच् ल्यु) पु० नः.
स्फिग्घातनक (स्फिग्घातनः स्वार्थे क) पु० कः. ७५लो शब्द जुओ. [ज्ञतनो रोग.
स्फिच् (स्फाय् डिच्) स्त्री० क्-ग्. १ ढगडुं. २ એક

' (मांसानि) अंसस्फिक्पृष्ठपिण्डाद्यवयवसुलभान्यु
ग्रपूतीनि जग्ध्वा ' मालतीमाधवम्.

स्फिर् (चुरा० उभय० सेट् स्फेटयति-ते) १ अना-६२ ६२वो. २ ढांकवुं. ३ भारी नांખवुं.
स्फिर (स्फाय् किरच्) त्रि० रः-रा-रं. १ धणुं, प्रचुर. २ युद्ध. [२ समृद्ध. ३ ज्हुं.
स्फीत (स्फाय् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ वधेलुं. २
स्फुट् (चुरा० उभय० सेट् स्फोटयति-ते) १ भेदवाणुं ६२वुं, ३ाऽवुं. २ भाग ६२वो.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्फुट् (भ्वा० पर० सेट् स्फोटति) १ विकास पामवुं. २ ऽूटवुं. ३ खीलवुं. [जुओ. **स्फुट्** (तुदा० पर० सेट् स्फुटति) उपलो शब्द **स्फुट** (स्फुट् क) त्रि० टः-टा-टं. १ विकास पामेलुं. २ ऽूटेलुं. ३ खीलेलुं. ४ भिन्न. ५ खुल्लुं, २५ष्ट. ६ धोळुं, शुभ्र. **स्फुट** (,,) क्ली० टं. उत्प्रेक्षातुं द्योतन. **स्फुटत्** (स्फुट् शतृ) त्रि० टन्-टती-टती-टत्. १ विकास पामतुं. २ खुल्लुं थतुं. **स्फुटता** (स्फुटस्य भावः तल्) स्त्री० ता. खुल्लापणुं, २५ष्टपणुं. [शब्द जुओ. **स्फुटत्व** (स्फुटस्य भावः त्व) क्ली० त्वं. उपलो **स्फुटन** (स्फुट् ल्युट्) क्ली० नं. १ विकास. २ फोडवुं ते. ३ ऽूटवुं ते. **स्फुटा** (स्फुट् क टाप्) स्त्री० टा. सापनी फण. **स्फुटित** (स्फुट् क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ विकास पामेलुं. २ भिन्न. ३ खुल्लुं करेलुं. ४ परिहास करेलुं.

'धूनोति चम्पकवनानि धुनोत्यशोकं
चूतं धुनाति धुवति स्फुटितातिमुक्तम्'

कविरहस्यम्.

स्फुटी (स्फुट् इन् ङीप्) स्त्री० टी. १ काकडी. २ पनो सोजो. स्फुटि. [करवो. **स्फुड्** (चुरा० उभय० सेट् स्फुटयति-ते) अनादर **स्फुड्** (भ्वा० आत्म० सेट् स्फुंडते) विकास पामवुं. **स्फुड्** (तुदा० पर० सेट् स्फुडति) ढांकवुं. **स्फुत्कर** (स्फुदिति अव्यक्तं शब्दं करोति कृ अच्) पु० रः. १ अग्नि. २ चित्रातुं आड. **स्फुर्** (तुदा० पर० सेट् स्फुरति) १ स्पुरवुं. २ धडकवुं. **स्फुरण** (स्फुर् ल्युट्) क्ली० णं. १ धडकवुं ते. २ थोडुं कंपवुं ते. ३ स्पूर्ति. स्फुरणा. **स्फुरणा** (स्फुर् युच्) स्त्री० णा. स्फुरण शब्द जुओ. **स्फुर्च्छ्** (भ्वा० पर० सेट् स्फूर्च्छति) भुली जवुं, विस्मृति थवी. [गर्जवुं. **स्फुर्ज्** (भ्वा० पर० सेट् स्फूर्जति) गडगडाट करवो, **स्फुर्जथु** (स्फुर्ज् अथु) पु० थुः. वज्रनो गडगडाट. **स्फुल्** (तुदा० पर० सेट् स्फुलति) १ हालवुं. २ ऽरवुं. ३ ओकळुं थवुं. ४ ढगलो थवुं. ५ जथ्थाबंध होवुं. **स्फुल** (स्फुल् क) त्रि० लः-ला-लं. स्पूर्तिवाळुं. **स्फुल** (,,) क्ली० लं. तंबु, रावटी. **स्फुलन** (स्फुल् ल्युट्) क्ली० नं. स्फुरण शब्द जुओ. **स्फुलिंग** (स्फुल् इंगच्) पु० गः. देवतानो तणखो.

'स्फुलिंगावस्थया वह्निरधापेक्ष इव स्थितः'

महावीरचरितम्.

स्फुलिंगा (,, टाप्) स्त्री० गा. उपलो शब्द जुओ. [नी एक जीभ. **स्फुलिंगिनी** (स्फुलिंग इनि ङीप्) स्त्री० नी. अग्नि- **स्फूर्जक** (स्फुर्ज् ण्वुल्) पु० कः. एक जातनुं आड. **स्फूर्जथु** (स्फुर्ज् अथु) पु० थुः. स्फुर्जथु शब्द जुओ. **स्फूर्जन** (स्फुर्ज् ल्युट्) क्ली० नं. गडगडाट. **स्फूर्ति** (स्फुर्छ् स्फुर् वा क्तिन्) स्त्री० र्तिः. १ स्पुरवुं ते. २ धडकवुं ते. ३ फरकवुं ते. ४ विकास. ५ खीलवुं ते. ६ प्रतिभा. **स्फूर्तिमत्** (स्फूर्ति मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत्. विकासवाळुं, प्रतिभावाळुं. [अत्यंत, बहु. **स्फेयस्** (अतिशयेन स्फिरः) त्रि० यान्-यसी-यः. **स्फेष्ठ** (अतिशयेन स्फिरः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अतिशय, घणुं. **स्फोट** (स्फुट् घञ्) पु० टः. १ फोडलो, गुमडुं. २ ऽाडवुं ते. ३ व्याकरणप्रसिद्ध अर्थनो प्रत्यय करावनार अखंड शब्दनो भेद.

'बुधैर्वैयाकरणैः प्रधानभूतस्फोटरूपव्यंग्यव्यंजकस्य शद्वस्य ध्वनिरिति व्यवहारः कृतः' काव्यप्रकाशः.

स्फोटक (स्फुट् ण्वुल्) पु० कः. उपलो शब्द जुओ. **स्फोटन** (स्फुट् ल्युट्) क्ली० नं. १ फाडवुं ते. २ विकास. ३ ऽूटवुं ते. ४ खीलवुं ते. **स्फोटनी** (स्फुट् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. भणि विंधवानुं एक जातनुं यंत्र. **स्फोटबीजक** (स्फोटबीजः स्वार्थे क) पु० कः. भेलामुं. [नो वैयाकरण मुनि. **स्फोटायन** (स्फोट एवायनं यस्य) पु० नः. ते नाम- **स्फोटिका** (स्फुट् ण्वुल्) स्त्री० का. एक जातनुं पक्षी. **स्फ्य** (स्फाय् यत्) क्ली० स्फ्यं. यज्ञमां उकाळेला चोखा हलावता माटे तैयार करेलुं एक जातनुं तलवारना आकारनुं काष्ठ. **स्म** (स्मि ड) अव्य० स्म. अतीतपणुं, अने पादपूरणुमां वपरातो अव्यय.

'मा स्म सीमंतिनी काचिज्जनयेत्पुत्रमीदृशम्'.

स्मय (स्मि अच्) पु० यः. १ गर्व. २ अचंभो. **स्मर** (स्मृ अप्) पु० रः. १ कामदेव. २ स्मृति, याददाश्त.

'स्मरसि स्मर मेखलागुणै-
रुत गोत्रस्खलितेषु बन्धनम्'

कुमारसंभवम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्मरकूपक (स्मरस्य कूप इव कायति कै क) पु० कः. કામગૃહ, યોનિ.
स्मरगुरु (स्मरस्य गुरुः) पु० रुः. વિષ્ણુ.
स्मरगृह (स्मरस्य गृहमिव) क्ली० हं. યોનિ. स्मर-मंदिर, [દ્વારતી.
स्मरण (स्मृ ल्युट्) क्ली० णं. સંભારવું તે, યાદ.
स्मरणीय (स्मृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. સંભારવાલાયક. [વી દશા.
स्मरदशा (स्मरकृता दशा) स्त्री० शा. કામદેવે કરે-
स्मरध्वज (स्मरस्य ध्वज इव) क्ली० जं. યોનિ.
स्मरध्वज (,,) पु० जः. વાધ.
स्मरप्रिया (स्मरस्य प्रिया) स्त्री० या. કામદેવની પત્ની, રતિ.
स्मरलेखनी (स्मरस्य लेखनीव) स्त्री० नी. મેના.
स्मरवल्लभ (स्मरस्य वल्लभः) पु० भः. અનિરુદ્ધ.
स्मरवीथिका (स्मरस्य वीथिकेव) स्त्री० का. વેશ્યા, કસબણ. [કપૂર.
स्मरसख (स्मरस्य सखा) पु० खः. १ ચંદ્ર. २
स्मरस्तंभ (स्मरस्य स्तंभ इव) पु० भः. શિશ્ન.
स्मरस्मर्य (स्मरः स्मर्यो यस्य) पु० र्य्यः. ગધેડો.
स्मरहर (स्मरं हरति हृ अच्) पु० रः. મહાદેવ.
स्मराकुल (स्मरेण आकुलः) त्रि० लः-ला-लं. કામદેવથી આકુલ. [નખ.
स्मरांकुश (स्मरं तत्कार्ये अंकुश इव) पु० शः.
स्मरातुर (स्मरेण आतुरः) त्रि० रः-रा-रं. કામદેવથી પીડિત. [આંધળું થયલું.
स्मरांध (स्मरेण अंधः) त्रि० धः-धा-धं. કામદેવથી
स्मरासव (स्मरोद्दीपक आसव इव) पु० वः. લાળ.
स्मर्त्तव्य (स्मृ तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. સંભારવાયોગ્ય. [સ્મૃતિવિહિત ધર્મ, દાનવગેરે.
स्मार्त्त (स्मृतौ विहितः अण्) त्रि० र्त्तः-र्त्ता-र्त्तं.
स्मार्त्त (स्मृतिं वेत्ति अधीते वा अण्) त्रि० र्त्तः-र्त्ता-र्त्तं. १ સ્મૃતિ જાણનાર. २ સ્મૃતિનો અભ્યાસ કરનાર. [જુઓ.
स्मि (भ्वा० आत्म० अनिट् स्मयते) ष्मि धातु
स्मि (चुरा० आत्म० सेट् स्मापयते) १ વિસ્મય પામવું. २ અનાદર કરવો.
स्मिट् (चुरा० पर० सेट् स्मेटयति) અનાદર કરવો.
स्मित (स्मि क्त) क्ली० तं. મન્દ હાસ્ય.
स्मित (,,) त्रि० तः-ता-तं. १ વિકાસ પામેલું. થોડું હસેલું. [ઉઘડવું.
स्मील् (भ्वा० पर० सेट् स्मीलति) આંખની પેઠે
स्मृ (भ्वा० पर० अनिट् स्मरति) સંભારવું, યાદ

કરવું. [કરેલું.
स्मृत (स्मृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. સંભારેલું, યાદ
स्मृति (स्मृ क्तिन्) स्त्री० तिः. १ સંભારવું તે. २ યાદ કરવું તે. ३ યાદદાસ્તી. ४ સ્મૃતિશાસ્ત્ર.
स्मृतिवत् (स्मृति मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. १ સંભારતું. २ યાદદાસ્તીવાળું. [२ હસતું.
स्मेर (स्मि रन्) त्रि० रः-रा-रं. १ વિકાસ પામેલું.

' प्रत्युद्गता सविनयं सहसा पुरेव
स्मेरैः स्मरस्य सचिवैः सरसावलोकैः '
भामिनीविलासम्.

स्मेरमुख (स्मेरं मुखं यस्य) त्रि० खः-खी-खं. હસતા મુખવાળું.
स्यद (स्यंद् घञर्थे क) पु० दः. વેગ.
स्यन् (चुरा० आत्म० सेट् स्यनयते) વિચારવું.
स्यंद् (भ्वा० आत्म० वेट् स्यंदते) १ ખરવું, ટપકવું. २ દોડવું; अभि (अभिष्यन्दते) १ વરસવું; २ ટપકવું, ગળીજવું; नि (निष्यन्दते) વહેવું.
स्यंद (स्यंद् घञ्) पु० दः. પાણીવગેરે પાતળા પદાર્થનું ટપકવું તે.
स्यंदन (स्यंद् ल्युट्) क्ली० नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
स्यंदन (स्यंद् ल्यु) क्ली० नं. પાણી, જલ.
स्यंदन (,,) पु० नः. १ રથ. २ એક જાતનું ઝાડ. [ઝાડ.
स्यंदनद्रुम (स्यंदनो द्रुमः) पु० मः. એક જાતનું
स्यंदनारूढ (स्यंदनमारूढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. રથ-ઉપર ચઢેલું.
स्यंदनारोह (स्यंदनमारोहति युद्धार्थं आ रुह् अण्) पु० हः. રથમાં ચઢી લડનારો લડવૈયો, રથી.
स्यंदनि (स्यंद् अनि) पु० निः. એક જાતનું ઝાડ.
स्यंदिन् (स्यंद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. ટપકનાર, ખરનાર.

' सूक्तैः सुधास्यन्दिभिः ' भर्तृहरिः.

स्यंदिनी (स्यंद् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. લાળ. स्यंदनी.
स्यन्न (स्यंद क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. ટપકેલું.
स्यन्नवीण (स्यन्ना वीणा यत्र) त्रि० णः-णा-णं. સ્તુતિ કરેલું.
स्यम् (भ्वा० पर० सेट् स्यमति) અવાજ કરવો.
स्यम् (चुरा० उभय० सेट् स्यामयति-ते) વિચારવું.
स्यमंतक (स्यम् झच् कन्) पु० कः. १ શ્રીકૃષ્ણના હાથમાંહેલો એક મણિ. २ એક જાતનું ઝાડ. ३ સત્રાજિત્નો મણિ. [३ કાળ.
स्यमीक (स्यम् ईकक्) स्त्री० कः. १ રાઈડો. २ મેધ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्यमीका (स्यम् ईकक् टाप्) स्त्री० का. गणी.
स्याल (श्यालः पृषो०) पु० लः. साळो.
स्यूत (सिव् क्त) त्रि० तः-ता-तं. सीवेलुं.
स्यूत (,,) पु० तः. गुणपाट. स्योत.
स्यूति (सिव् क्तिन्) स्त्री० तिः. सीवणुं ते.
स्यून (सिव् नक्) पु० नः. १ सूर्य. २ किरण. ३ गुणपाट. ४ आकडानुं आड.
स्यूम (सिव् मक्) पु० मः. किरण. [२णु.
स्यूम (,,) क्ली० मं. १ पाणी. २ कि-
स्योत (स्यूत पृषो०) पु० तः. गुणपाट.
स्योन (स्यून पृषो०) पु० नः. १ उपलो शब्द जुओ. २ सूर्य. ३ किरण. ४ सुख. ५ आकडानुं आड. [ना२.
स्योन (,,) त्रि० नः-ना-नं. सुख क२-
स्रंस् (भ्वा० आत्म० सेट् स्रंसते) १ नीचे पडवुं. २ नीचे लटकवुं. ३ जवुं.

'गाण्डीवं स्रंसते हस्तात् त्वक् चैव परिदह्यते'
श्रीमद्भगवद्गीता.

स्रंसन (स्रंस् ल्युट्) क्ली० नं. १ नीचे पडवुं ते. २ पतन. स्रंसना. [पडतुं. २ मूर्च्छा पामतुं.
स्रंसमान (स्रंस् शानच्) त्रि० नः-ना-नं. १ नीचे
स्रंसिन् (स्रंस् णिनि) पु० सी. पीलु वृक्ष.
स्रंसिन् (,,) त्रि० सी-सिनी-सि. नीचे पडनार. [आड.
स्रंसिफल (स्रंसि फलमस्य) पु० लः. सरसडानुं
स्रक् (भ्वा० आत्म० सेट् स्रंकते) जवुं.
स्रग्धर (स्रज् धृ अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ हार धा-रण करनार. २ हार पहेरनार. [એક વૃત્ત.
स्रग्धरा (स्रज् धृ अच् टाप्) स्त्री० रा. ते नामनुं

'म्रभ्नैर्यानां त्रयेण त्रिमुनि-
यतियुता स्रग्धरा कीर्तितेयम्'
वृत्तरत्नाकरः.

स्रग्वत् (स्रज् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. हारवाळु.
स्रग्विन् ((स्रज् विनि) त्रि० ग्वी-ग्विणी-ग्वि. उ-पलो शब्द जुओ.
स्रज् (स्रज् क्विन्) स्त्री० क्-ग्. माळा, हार.
स्रज्वा (स्रज् वा) स्त्री० ज्वा. १ दोरडुं. २ प्रजा-पति. ३ तंतुसंघात.
स्रंभ् (भ्वा० आत्म० सेट् स्रंभते) विश्वास करवो.
स्रव (सु अप् घञ् वा) पु० वः. १ झरवुं ते. २ टपकवुं ते. स्राव.
स्रव (सु अच्) पु० वः. निर्झर. [शाप.
स्रवण (सु ल्यु) क्ली० णं. १ धाम, परसेवो. २ पे-
स्रवण (सु ल्युट्) क्ली० णं. झरवुं-टपकवुं ते.
स्रवत् (सु शतृ) त्रि० वन्-वती-वत्. झरतुं, ट-पकतुं.
स्रवद्गर्भा (स्रवन् गर्भो यस्याः) स्त्री० र्भा. १ दैव-शे जेनो गर्भ पडी गयो होय तेवी गाय. २ दैव-वशे जेनो गर्भ पडी गयो होय एवी स्त्री.
स्रवद्रंग (स्रवन् रंगो यत्र) पु० गः. १ जज्जर. २ गुजरी. [७मस्थान.
स्रवंती (सु झच् ङीप्) स्त्री० ती. १ नदी. २ गु-
स्रवा (सु अच् टाप्) स्त्री० पा. भूर्वा.
स्रष्टृ (सृज् तृच्) पु० ष्टा. १ सरजनारो. २ प्र-जापति. ३ शिव.
स्रस्त (स्रंस् क्त) त्रि० स्तः-स्ता-स्तं. नीचे पडेलुं.
स्रस्तर (स्रंस् तरच्) पु० रः. आसन.
स्राक् (सु डाकु) अव्य० क्. उतावळे, जल्दी.
स्रावक (सु ण्वुल्) क्ली० कं. तीखां.
स्रिभ् (भ्वा० पर० सेट् स्रेभति) भारी नांखवुं.
स्रिभ् (भ्वा० पर० सेट् स्रिंभति) उपलो धातु जुओ.
स्रिव् (दिवा० पर० सेट् स्रीव्यति) १ जवुं. २ सु-काई जवुं. [वुं. ३ जवुं.
स्रु (भ्वा० पर० अनिट् स्रवति) १ झरवुं. २ टपक-
स्रुग्दारु (स्रुचे दारु यस्य) पु० रुः. એક जातनुं आड.
स्रुघ्न ( ) पु० घ्नः. ते नामनो એક देश.

'न हि देवदत्तः स्रुघ्ने संनिधीयमानस्तदहरेव पाटलि-पुत्रे संनिधीयते' शंकरभाष्यम्.

स्रुघ्नी (स्रुघ्न अच् ङीष्) स्त्री० घ्नी. साळीखार:
स्रुच् (सु क्विप् चुट्) स्त्री० क्-ग्. शरवो.

'ऋत्विजां च्युतविकंकतस्रुचाम्' रघुवंशम्.

स्रुचा (,, टाप्) स्त्री० चा. उपलो शब्द जुओ.
स्रुत (सु क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ टपकेलुं. २ झरे-लुं. ३ गयलुं. [पत्री.
स्रुता (,, टाप्) स्त्री० ता. हींगडो. हिंगु-
स्रुव (सु क) पु० वः. खाभरानां लाकडानुं बना-वेलुं એક हाथ लांबुं यज्ञनुं એક जातनुं पात्र.
स्रुवा (,, टाप्) स्त्री० वा. १ उपलो शब्द जुओ. २ भूर्वा. ३ शल्लकी.
स्रुवावृक्ष (स्रुवायाः साधनं वृक्षः) पु० क्षः. એક जातनुं आड.
स्रू (सु क्विप्) स्त्री० स्रूः. स्रुव शब्द जुओ.
स्रेक् (भ्वा० पर० सेट् स्रेकते) जवुं.
स्रै (भ्वा० पर० अनिट् स्रायति) उकाळवुं.
स्रोत (सु तन्) क्ली० तं. १ वेगवाळो पाणीनो झ-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રો. ૨ પોતાની મેળે વેગથી જલનું નીકળવું તે.
स्रोतईश (स्रोतसां ईशः) पु० शः. સમુદ્ર.
स्रोतस् (स्रु तसि) क्ली० तः. ૧ વેગથી પોતાની મેળે જલનું નીકળવું તે. ૨ દ્વેહછિદ્ર. ૩ તરંગ, મોજો. ૪ ઝરો. ૫ પાણી. ૬ ઇન્દ્રિય. ૭ હાથીની શુંઢ. [૨ શિવ.
स्रोतस्य ( ) पु० स्यः. ૧ ચોર.
स्रोतस्वती (स्रोतस् मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. નદી.
स्रोतास्वनी (स्रोतस् विनि ङीप्) स्त्री० नी. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [જાતનો સુરંગ.
स्रोतोंजन (स्रोतसि भवं अंजनं) क्ली० नं. એક
स्रोतोवहा (स्रोतसा वहति) स्त्री० हा. નદી.
स्व (स्वन् ड) क्ली० स्वं. ધન. [સંબંધી.
स्व (,,) त्रि० स्वः-स्वा-स्वं. પોતા-
स्व (स्वन् ड) पु० स्वः. ૧ આત્મા. ૨ સગો ૩ જ્ઞાતિનો. મુદ્દ.
स्वक (स्व कन्) त्रि० कः-का-कं. પોતાસંબંધી,
स्वकंपन (स्व कंपि युच्) पु० नः. વાયુ, પવ
स्वकर्मकृत् (स्वकर्म करोति कृ क्विप्) त्रि० त्-द्. પોતાનું કામ કરનાર. [તાનું, દ્દનું.
स्वकीय (स्वस्येदं छ कुक्) त्रि० यः-या- પોતા-
स्वकुटुंब (स्वस्य कुटुंबं) क्ली० नं. પોતાનું કુટુંબ.
स्वकृत (स्वेन कृतं) त्रि० तः-ता-तं. પોતે લું.
स्वक् ( ) त्वक् धातु જુઓ
स्वग् (भ्वा० पर० सेट् स्वंगति) જવું.
स्वगत (स्व गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. ૧ પોતે જાણેલું. ૨ મનમાં રહેલું.
स्वगत (,,) क्ली० नं. નાટકમાં રંગભૂમિઉપરના માણસે ન સાંભળે તેમ દૂર જઈ બોલવું તે. [વેલો.
स्वगुप्ता (स्वेनैव गुप्ता) स्त्री० प्ता. રીસામણાંનો
स्वगृह (स्वस्य गृहं) क्ली० हं. પોતાનું ઘર.
स्वगृह (स्वकृतं गृहं यस्य) पु० हः. એક જાતનું પક્ષી. [ગવાળું.
स्वंग (सुष्ठु अंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. સારાં અં-
स्वच्छ (सुष्ठु अच्छं) त्रि० च्छः-च्छा-च्छं. ૧ અતિશય નિર્મલ. ૨ તંદુરસ્ત. ૩ ધોળું.

' समुत्पत्तिः स्वच्छे सरसि हरिहस्ते निवसति-
र्विवासः पद्माया: सुरहृदयहारी परिमलः '

भामिनीविलासम्.

स्वच्छ (,,) पु० च्छः. ૧ મોતી. ૨ સ્ફટિક. [પણું. स्वच्छत्व.
स्वच्छता (स्वच्छस्य भावः तल्) स्त्री० ता. स्वच्छ-
स्वच्छंद (स्वस्य छंदो यस्य) त्रि० दः-दा-दं. स्वाधीन. स्वच्छंदक.
स्वच्छपत्र (स्वच्छं पत्रं यस्य) क्ली० त्रं. અબરખ.
स्वच्छमणि (स्वच्छो मणिः) पु० णिः. સ્ફટિક મણિ.
स्वच्छा (सु अच्छ टाप्) स्त्री० च्छा. ધોળી ધ્રો.
स्वज (स्वस्मात् जायते जन् ड) क्ली० जं. લોહી.
स्वज (,,) पु० जः. પુત્ર, દીકરો.
स्वज (,,) त्रि० जः-जा-जं. પોતાથી પેદા થનાર. [દૂરનો સગો.
स्वजन (स्वस्येव जनः जननमेककुले यस्य) पु० नः.
स्वजन (स्वस्य जनः) पु० नः. પોતાનું માણસ.

' इतः प्रत्यादेशात् स्वजनमनुगन्तुं व्यवसिता '

शाकुन्तलम्.

स्वजाति (स्वस्य जातिः) स्त्री० तिः. પોતાની જાત. [જાતનું
स्वजातीय (स्वजाति छ) त्रि० यः-या-यं. પોતાની
स्वञ्ज् ( ) ष्वंज् धातु જુઓ.
स्वड् (चुरा० उभय० सेट् स्वडयति-ते) ૧ જવું. ૨ ૨ પૂર્ણ કરવું. ૩ અપૂર્ણ રાખવું.
स्वतंत्र (स्वस्य तंत्रं वशीकारो यस्य) त्रि० त्रः-त्रा-त्रं. સ્વતંત્ર. [ત્રપણું.
स्वतंत्रता (स्वतंत्रस्य भावः तल्) स्त्री० ता. સ્વતં-
स्वतंत्रत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [પોતાથી, જાતે.
स्वतस् (स्व तसिल्) अव्य० तः. પોતાની મેળે,
स्वता (स्वस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ૧ ખુદપણું, પોતાપણું. ૨ સ્વકીયપણું. ૩ સ્વતંત્ર હોવાપણું. ૪ ભાલીકી. [જુઓ.
स्वत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ
स्वद् (भ्वा० आत्म० सेट् स्वदते) ચાખવું. स्वद्.
स्वदन (सुष्ठु अदनं) क्ली० नं. સારું ભોજન.
स्वदन (स्वद् ल्युट्) क्ली० नं. ચાખવું તે, ચાટવું તે.
स्वधर्म (स्वस्य धर्मः) पु० र्मः. પોતાનો ધર્મ.

' स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः '

श्रीमद्भगवद्गीता.

स्वधर्मच्युत (स्वधर्माच्युतः) त्रि० तः-ता-तं. પોતાના ધર્મથકી ચુકેલું. [ધર્મનો ત્યાગ.
स्वधर्मत्याग (स्वधर्मस्य त्यागः) पु० गः. પોતાના
स्वधर्मस्थ (स्वधर्मे तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. પોતાના ધર્મમાં રહેનાર.
स्वधा (स्वद् आ) अव्य० धा. પિતૃને બલિદાન આપતી વખતે બોલાતો શબ્દ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्वधा (स्व धे क) स्त्री० धा. તે નામની એક માતૃકા.

स्वधाप्रिय (स्वधाशिनां प्रियः) पु० यः. तक्ष.

स्वधाभुज् (स्वधा भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. पितृगण, देव. [स्वधिती.

स्वधिति (स्वेन धीयते धा क्तिन्) स्त्री० तिः. કુહાડી.

स्वधितिहेतिक (स्वधित्या हेतयो यस्य) पु० कः. જેના હાથમાં કુહાડી છે એવો સીપાઇ.

स्वधीत (सुष्ठु अधीतं) त्रि० तः-ता-तं. સારી રીતે અધ્યયન કરેલું, પાકું ભણાયલું.

स्वन् (भ्वा० पर० सेट् स्वनति) અવાજ કરવો.

स्वन् (चुरा० उभय० सेट् स्वनयति-ते) અવાજ કરવો.

स्वन (स्वन् अप्) पु० नः. અવાજ શબ્દ.

स्वनगर (स्वस्य नगरं) क्ली० रं. પોતાનું શહેર.

स्वनत् (स्वन् शतृ) त्रि० नन्-नती-नत्. અવાજ કરતું.

स्वनाश (स्वस्य नाशः) पु० शः. પોતાનો નાશ.

स्वनि (स्वन् इन्) पु० निः. અવાજ.

स्वनित (स्वन् क्त) त्रि० तः-ता-तं. અવાજ કરેલું.

स्वनित (,,) क्ली० तं. १ અવાજ. २ મેઘની ગર્જના.

स्वनितादृय (स्वनित आ ह्वे श) पु० यः. તાંદળજો.

स्वप् ( ) ष्वप् ધાતુ જુઓ.

स्वपत् (स्वप् शतृ) त्रि० पन्-पती-पत्. સુતું.

स्वपन (स्वप् ल्युट्) क्ली० नं. १ સુવું તે. २ નિદ્રા.

स्वप्न (स्वप् नन्) पु० प्नः. १ સાણું. २ નિદ્રા. ३ સુવું તે. ४ દર્શન. [नुं शाक.

स्वप्नकृत् (स्वप्नं करोति) क्ली० त्-द्. એક જાત-

स्वप्नज् (स्वप् नजिङ्) त्रि० क्-ग्. ઉંઘનાર, નિદ્રાવાળું.

स्वप्नशील (स्वप्नः शीलं यस्य) त्रि० लः-ला-लं. નિદ્રાવાળું.

स्वभाव (स्वस्य भावः) पु० वः. સ્વભાવ, પ્રકૃતિ.

' बहिर्हेत्वनपेक्षी तु स्वभावोऽथ प्रकीर्तितः ।
निसर्गश्च स्वभावश्च इत्येष भवति द्विधा ।
निसर्गः सुदृढाभ्यासजन्यः संसर्ग उच्यते ।
अजन्यस्तु स्वतः सिद्धः स्वरूपो भाव उच्यते ' ॥
उज्ज्वलदत्तः ॥

स्वभावज (स्वभाव जन् ड) त्रि० जः-जा-जं. સ્વભાવથી પેદા થનાર. [थी.

स्वभावतस् (स्वभाव तसिल्) अव्य० तः. સ્વભા-

स्वभावदौर्जन्य (स्वभावस्य दौर्जन्यं) क्ली० न्यं. સ્વભાવથી દુર્જન. [નામનો એક અર્થાલંકાર.

स्वभावोक्ति (स्वभावस्य उक्तिर्यत्र) स्त्री० क्तिः. તે

स्वभू (स्व भू क्विप्) पु० भूः १ વિષ્ણુ. २ બ્રહ્મા. ३ શિવ. ४ કામદેવ. ५ ઈશ્વર.

स्वयंवर (स्वयमात्मना वरो वरणं) पु० रः જેમાં કન્યા પોતાની મેળે વરને પસંદ કરે છે એવો એક વિવાહ, સ્વયંવર.

स्वयंवरा (स्वयं वरति पतिं वृ अच्) स्त्री० रा. પોતાની મેળે વરને વરનારી કન્યા. [મેળે પડેલું.

स्वयंशीर्ण (स्वयं शीर्णं) त्रि० र्णः-र्णा-र्णं. પોતાની

स्वयंकृत (स्वयं कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. પોતાની મેળે કરેલું.

स्व यंकृत (,,) पु० तः. કૃત્રિમ પુત્ર.

स्व गंदत्त (स्वयं दा क्त) त्रि० तः-ता-तं. પોતાની ળે આપેલું. [પુત્ર.

स्व दत्त (,,) पु० त्तः. એક જાતનો

स्व म् (सु अय् अमु) अव्य० यम्. પોતે, પોતાની ે.

स्व भु (स्वयं भू डु) पु० भुः. બ્રહ્મા.

स्व भू (स्वयं भवति भू क्विप्) पु० भूः. १ બ્રહ્મા. २ शिव. ३ વિષ્ણુ. ४ કામદેવ. ५ કાળ. ६ રાની ः. ७ તે નામનો એક જિન. ८ રતન, કુચ. ९ ५ श्वर.

स्वर् (चुरा० पर० सेट् स्वरयति) ઠપકો દેવો.

स्वर (स्वृ विच्) अव्य० स्वः. १ સ્વર્ગ. २ સુખ-સંતાન. ३ આકાશ. ४ પરલોક. ५ શોભન.

स्वर (स्वर् अच् स्वृ अप्) पु० रः. १ ઉદાત્ત, અનુદાત્ત અને સ્વરિત એ ત્રણ જાતના સ્વર. २ સ્વર અને વ્યંજન પૈકી સ્વરવર્ણ. ३ ગાયનના સપ્ત સ્વરપૈકી પ્રત્યેક. ४ પ્રાણવગેરે વાયુનો એક જાતનો વ્યાપાર. ४ કાગડાવગેરેએ કરેલો ધ્વનિ.

' उदात्तश्चानुदात्तश्च स्वरितश्च स्वरास्त्रयः ' शिक्षा.

स्वरघ्न (स्वरं हंति हन् क) पु० घ्नः. એક જાતનો રોગ.

' यस्ताम्यमानः श्वसिति प्रसक्तं
भिन्नस्वरः शुष्कविमुक्तकण्ठः ।
कफोपदुष्टेष्वनिलायनेषु
ज्ञेयः स रोगः श्वसनात् स्वरघ्नः ' ॥ भावप्रकाशः ॥

स्वरपत्तन (स्वराणां पत्तनमाश्रयः) क्ली० नं. સાभवेद.

स्वरभंग (स्वरस्य भंगः) पु० गः. સ્વરનો ભંગ.

स्वरभंग (स्वरस्य भंगो यस्मात्) पु० गः. એક જાતનો રોગ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्वरमंडलिका (स्वरमंडल ठन्) स्त्री० का. वीणा.
स्वरमंडलिका (स्वराणां मंडलिका) स्त्री० का. स्व-
रनो समूह. [वांसळी, वीणा.
स्वरलासिका (स्वरैः लस्यते लस् ण्वुल्) स्त्री० का
स्वरशून्य (स्वरेण शून्यः) त्रि० न्यः-न्या-न्यं स्व-
रविनानुं.
स्वरस (स्वेन रसेन स्वभावेन रसः आस्वाद्यः) पु०
सः. १ એક જાતનो ઉકાથ. २ शिलाઉપર વાટેલા
પદાર્થનો કલ્ક.
स्वरस (स्वस्य रसः रागः) पु० सः. १ પોતાનો
અભિપ્રાય. २ પોતાનું તાત્પર્ય. ३ પોતાનુ વાદ્ય
વગેરે.
स्वरांश (स्वरस्य अंशः) पु० शः. स्वरनो भाग.
स्वरा ( ) स्त्री० रा. બ્રહ્માની પ-
હેલી પત્ની.
स्वरापगा (स्वः स्वरस्यापगा) स्त्री० गा. गंगा.
स्वरालु (स्वराय अलति अल् उण्) पु० लुः. વજ.
स्वराष्ट्र (स्वस्य राष्ट्रं) पु० ष्ट्रं. પોતાનો દેશ, પો-
તાનું રાજ્ય. [ઈશ્વર.
स्वराज् (स्वेनैव राजते राज् क्विप्) पु० ट्-ड्.
स्वरित (स्वर इतच्) पु० तः.તે નામનો એક स्वर.
स्वरित (,,) त्रि० तः-ता-तं. અવાજ
કરેલું.
स्वरु (स्वृ उ) पु० रुः. १ એક જાતનો વીંછી. २
ઈંદ્રનું વજ્ર. ३ સૂર્યકિરણ. ४ યૂપનો ખંડ. ५ બા-
ણ. ६ યજ્ઞ. [चिः-चि. स्वतंत्र.
स्वरुचि (स्वस्यैव रुचिः स्वकृत्ये यस्य) त्रि० चिः-
स्वरुचि (स्वस्य रुचिः) स्त्री० चिः. પોતાની રુચિ.
स्वरूप (स्वस्य रूपं) क्ली० पं. १ પોતાનું રૂપ. २
स्वભાव.
स्वरूप (स्वमेव रूपं) क्ली० पं. स्वात्मक पदार्थ.
स्वरूप (स्वं यथा स्वं रूपयति रूप् अण्) पु० पः.
પંડિત. [सुंदर.
स्वरूप (स्वेनैव रूपमस्य) त्रि० पः-पा-पं. मनोज्ञ,
स्वरेणु ( ) पु० णुः. સૂર્યની પત્ની.
स्वरोदय (स्वराणामुदयो शुभादिज्ञापकतया यत्र)
पु० यः. स्वरद्वारा शुभाशुभनुं ज्ञान જેવડે થાય
છે એવું શાસ્ત્ર, स्वरोदय शास्त्र. [रहेहाणु.
स्वर्ग (स्वरति गीयते गै क) पु० र्गः. स्वर्ग, देवनुं
स्वर्गगत (स्वर्ग गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. स्वर्गमां
गयलुं. [જવું તે.
स्वर्गगमन (स्वर्ग गम् ल्युट्) क्ली० नं. स्वर्गमां
स्वर्गगामिन् (स्वर्गं गच्छति गम् णिनि) त्रि० मी-
मिनी-मि. स्वर्गमां જનાર.
स्वर्गंगा (स्वर्लोकवाहिनी गंगा) स्त्री० का. मंदाकिनी.
स्वर्गत (स्वर् गम् क्त) त्रि० तः-ता-तं. स्वर्गमां
गयलुं. [જવું તે.
स्वर्गति (स्वर् गम् क्तिन्) स्त्री० तिः. स्वर्गमां
स्वर्गनाथ (स्वर्गस्य नाथः) पु० थः. ઇંદ્ર. स्वर्ग-
पति, स्वर्गभर्तृ.
स्वर्गवधू (स्वर्गस्था वधूः) स्त्री० धूः. અપ્સરા.
स्वर्गाचल (स्वर्गलोकस्थ अचलः) पु० लः. सुमेरु
पर्वत. स्वर्गगिरि. [ચઢવું તે.
स्वर्गारोहण (स्वर्गे आरोहणं) क्ली० णं. स्वर्गमां
स्वर्गिन् (स्वर्ग इनि) पु० र्गी. १ देव. २ देवलोक-
मां જનારો. [वैत.
स्वर्गिरि (स्वर्लोकस्थः गिरिः) पु० रिः. सुमेरु प-
स्वर्गौकस् (स्वर्ग ओको यस्य) पु० कः. देव.
स्वर्ग्य (स्वर्ग यत्) त्रि० र्ग्यः-र्ग्या-र्ग्यं. १ स्वर्गनुं,
स्वर्गसंबंधी. २ જેનાથી स्वर्ग પમાય છે એવું,
स्वर्गसाधन. [जिंकाक्षार.
स्वर्जिक (स्वर्ज् ठक्) पु० कः. साજીખાર. स्व-
स्वर्जिका ( ) स्त्री० का. જવખાર.
स्वर्जिन् (स्वर्ज णिनि) पु० जीं. साજીખાર.
स्वर्ण (सुष्ठु अर्णो वर्णो यस्य) क्ली० र्णं. १ सोनुं. २
धंतूरो. ३ नागकेशर. ४ એક જાતનું શાક.
स्वर्णक (स्वर्ण कन्) त्रि० कः-का-कं. सोनानुं, सो-
नानुं બનાવેલું. [नो गुगण.
स्वर्णकण (स्वर्णमिव कणोऽस्य) क्ली० णं. એક જાત-
स्वर्णकदली ( ) स्त्री० ली. એક જા-
તની કેળ.
स्वर्णकाय (स्वर्णमिव कायोऽस्य) पु० यः. गरुड.
स्वर्णकार (स्वर्णं स्वर्णमयमलंकारादि करोति कृ अण्)
पु० रः. सोनी. स्वर्णकृत्, [केतकी.
स्वर्णकेतकी (स्वर्णमिव केतकी) स्त्री० की. पीળી
स्वर्णक्षीरी (स्वर्णमिव क्षीरं निर्यासो यस्याः) स्त्री०
री. सोनामुखी.
'स्वर्णक्षीरी हिमा तिक्ता कृमिपित्तकफापहा ।
मूत्रकृच्छ्राश्मरीशोथदाहस्वरहरा परा' ॥
राजनिघण्टुः ॥
स्वर्णगैरिक (स्वर्णमिव पीतं गैरिकं) क्ली० कं. सो-
नागेरु. [पक्षी.
स्वर्णचूड (स्वर्णमिव चूडा यस्य) पु० डः. आय
स्वर्णज (स्वर्णाज्जायते जन् ड) क्ली० जं. કલઈ.
स्वर्णदी (स्वर्लोकस्था नदी) स्त्री० दी. गंगा.
स्वर्णदीधिति (स्वर्णमिव दीधितिरस्य) पु० तिः. १
अग्नि. २ चित्रानुं ઝાડ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સ્વર્ણદ્રુ (સ્વર્ણમિવ પીતો દ્રુઃ) પુ૦ દ્રુઃ. ગરમાળાનું ઝાડ.
સ્વર્ણપક્ષ (સ્વર્ણમિવ પક્ષોઽસ્ય) પુ૦ ક્ષઃ. ગરુડ.
સ્વર્ણપાટક (સ્વર્ણ પાટયતિ પટ્ ણિચ્ ણ્વુલ્) પુ૦ કઃ. ટંકણખાર. [ઝાડ. ૨ ગરમાળાનું ઝાડ.
સ્વર્ણપુષ્પ (સ્વર્ણમિવ પુષ્પમસ્ય) પુ૦ ષ્પઃ. ૧ ચંપાનું
સ્વર્ણપુષ્પી (સ્વર્ણમિવ પીતં પુષ્પમસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ષ્પી. ૧ ગરમાળાનું ઝાડ. ૨ વનસ્પતિ સાતલા. ૩ પીળી કેતકી. [એક જાતની કેળ.
સ્વર્ણફલા (સ્વર્ણમિવ પીતં ફલમસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ લા.
સ્વર્ણભૂમિકા (સ્વર્ણવર્ણા ભૂમિરસ્યાઃ કપ્) સ્ત્રી૦ કા. તજ, દાલચીની.
સ્વર્ણભૃંગરાજ (સ્વર્ણમિવ પીતો ભૃંગરાજઃ) પુ૦ જઃ. પીળો ભાંગરો. સ્વર્ણભૃંગાર. [નામુખી.
સ્વર્ણમાક્ષિકા (સ્વર્ણવર્ણા માક્ષિકા) સ્ત્રી૦ કા. સો-
સ્વર્ણયૂથિ (સ્વર્ણમિવ પીતા યૂથી) સ્ત્રી૦ થી. પીળી જુઈ. [કાંકણી.
સ્વર્ણલતા (સ્વર્ણમિવ પીતા લતા) સ્ત્રી૦ તા. માલ-
સ્વર્ણવર્ણા (સ્વર્ણમિવ પીતં વલ્કલમસ્ય) પુ૦ લઃ. શ્યોનાક વૃક્ષ. [જાતનો વેલો.
સ્વર્ણવલ્લી (સ્વર્ણમિવ પીતા વલ્લી) સ્ત્રી૦ લ્લી. એક
'સ્વર્ણવલ્લી રક્તફલા કાકાયુઃ કાકવલ્લ્યપિ ।
શિરઃપીડાત્રિદોષઘ્ની દુગ્ધદાત્રી તુ સા મતા' ॥
રાજનિઘણ્ટુઃ ॥
સ્વર્ણશેફાલિકા (સ્વર્ણમિવ પીતા શેફાલિકા) સ્ત્રી૦ કા. ૧ ગરમાળાનું ઝાડ. ૨ એક જાતનું ઝાડ.
સ્વર્ણાંગ (સ્વર્ણમિવ પીતમંગમસ્ય) પુ૦ ગઃ. ગરમાળાનું ઝાડ. [પીળી જુઈ.
સ્વર્ણાભા (સ્વર્ણમિવ પીતા આભા યસ્યાઃ) સ્ત્રી૦ ભા.
સ્વર્ણારિ (સ્વર્ણસ્ય અરિઃ) પુ૦ રિઃ. ગંધક.
સ્વર્ત્ (ચુરા૦ ઉભય૦ સેટ્ સ્વર્તયતિ-તે) ૧ જવું. ૨ ૨ દુઃખથી જીવવું. ધ્વર્ત્. [ખુશી થવું
સ્વર્દ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ સ્વર્દતે) ૧ ચાટવું. ૨
સ્વર્ભાનવ (સ્વર્ ભાનુ અણ્) પુ૦ વઃ. એક જાતનો મણિ. [રાહુ.
સ્વર્ભાનુ (સ્વઃ સ્વર્ગે ભાનુઃ દીપ્તિર્યસ્ય) પુ૦ નુઃ.
'તુલ્યેઽપરાધે સ્વર્ભાનુર્ભાનુમન્તં ચિરેણ યત્ ।
હિમાંશુમાશુ ગ્રસતે તન્ન્યાદિમ્નઃ સ્ફુટં ફલમ્' ॥
શિશુપાલવધમ્. ॥
સ્વર્યાત (સ્વર્ યા ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. સ્વર્ગમાં ગયલું.
'સ્વર્યાતેન મુધાઽપ્યધાયિ કતિધા રંભાધરઃ ખણ્ડિતઃ'
ભામિનીવિલાસમ્.
સ્વર્લોક (સ્વરેવ લોકઃ) પુ૦ કઃ. સ્વર્ગલોક.
સ્વર્વધૂ (સ્વઃ સ્વર્ગસ્ય વધૂઃ) સ્ત્રી૦ ધૂઃ. અપ્સરા.
સ્વર્વાપી (સ્વઃ સ્વર્ગસ્ય વાપીવ) સ્ત્રી૦ પી. ગંગા.
સ્વર્વેશ્યા (સ્વઃ સ્વર્ગસ્ય વેશ્યા) સ્ત્રી૦ શ્યા. અપ્સરા.
સ્વર્વૈદ્ય (સ્વઃ સ્વર્ગસ્ય વૈદ્યૌ) પુ૦ દ્વિ૦ દ્યૌ. અશ્વિનીકુમાર. [દાનવ.
સ્વલીન ( ) પુ૦ નઃ. તે નામનો એક
સ્વલ્પ (સુષ્ઠુ અલ્પઃ) ત્રિ૦ લ્પઃ-લ્પા-લ્પં. ઘણું જ થોડું. [જાતનું ઝાડ.
સ્વલ્પકેશરિન્ (સ્વલ્પકેશર ઇનિ) પુ૦ રી. એક
સ્વલ્પકેશિન્ (સ્વલ્પઃ કેશઃ અસ્ત્યસ્ય ઇનિ) ત્રિ૦ શી-શિની-શિ. થોડા કેશવાળું. [પણું.
સ્વલ્પતા (સ્વલ્પસ્ય ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૦ તા. સ્વલ્પ-
સ્વલ્પત્વ (,, ત્વ) ક્લી૦ ત્વં. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તનું ઝાડ.
સ્વલ્પપત્રક (સ્વલ્પં પત્રં યસ્ય કપ્) પુ૦ કઃ. એક જા-
સ્વલ્પબલ (સ્વલ્પં બલં યસ્ય) ત્રિ૦ લઃ-લા-લં. અત્યંત થોડા બલવાળું. [વશ.
સ્વવશ (સ્વસ્ય વશઃ) ત્રિ૦ શઃ-શા-શં. પોતાને
સ્વવાસિની (સ્વસ્મિન્ પિત્રાલયે વસતિ વસ્ ણિનિ) સ્ત્રી૦ ની. ૧ પિતાને ઘેર રહેનારી સ્ત્રી. ૨ જેનો પતિ જીવતો છે એવી સ્ત્રી.
સ્વહિતૈષિન્ (સ્વહિતમિચ્છતિ) ત્રિ૦ ષી-ષિણી-ષિ. પોતાના હિતને ચાહનાર. [૨ પુત્ર.
સ્વબીજ (સ્વમેવ બીજં યસ્ય) પુ૦ જઃ. ૧ આત્મા.
સ્વબીજ (સ્વસ્ય બીજં) ક્લી૦ જં. ૧ પોતાનું બીજ. પોતાનું કારણ.
સ્વસૃ (સુ અસ્ ઋન્) સ્ત્રી૦ સા. બહેન, ભગિની.
સ્વસ્રીય (સ્વસૃ છ) પુ૦ યઃ ભાણેજ. સ્વસ્રિય, સ્વસ્રેય.
સ્વસ્તિ (સુ અસ્ ક્તિન્) અવ્ય૦ સ્વીકાર, પુણ્ય, આશીર્વાદ, અને ક્ષેમપણું બતાવનાર અવ્યય.
સ્વસ્તિક (સ્વસ્તિ શુભાય હિતં ઠન્) પુ૦ ક્લી૦ કઃ-કં. એક જાતનું ઘર.
સ્વસ્તિક (,,) પુ૦ કઃ. ૧ એક જાતનું શાક. ૨ એક જાતનું આસન. ૩ ચોખાના લોટનો ત્રિકોણાકાર બનાવેલો એક જાતનો પદાર્થ. ૪ ૪ ચોરો. ૫ ચોક. ૬ છીનાળવો.
સ્વસ્તિમુખ (સ્વસ્તિ મુખે યસ્ય) પુ૦ ખઃ. ૧ બ્રાહ્મણ. ૨ કાગળ. ૩ દસ્તાવેજ, પત્ર.
સ્વસ્તિવાચન (સ્વસ્તિ શુભસ્ય વિપ્રદ્વારા વાચનં) ક્લી૦ નં. ૧ કર્મના પ્રારંભમાં વિઘ્નની ઉપશાંતિ માટે બ્રાહ્મણદ્વારા કર્તવ્યકર્મનું સારાપણું કહેવડ

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

वयुं ते.

स्वस्त्ययन (स्वस्ति शुभस्य अयनं यस्मात्) क्ली० नं. शुभमाटे करातो वेदविहित यागवगेरे.

स्वस्थ (स्वः परलोके तिष्ठति स्वेन स्वभावेन सुखेन वा स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. १ स्वर्गमां रहेनार. २ चेनथी रहेनार. ३ आयासविना रहेनार. ४ सुखथी रहेनार. ५ तंदुरस्त. ६ स्वभाववडे रहेनार.

'स्वस्था भवन्तु मयि जीवति धार्तराष्ट्राः'
वेणीसंहारम्.

स्वस्थता (स्वस्थस्य भावः तल्) स्त्री० ता. स्वस्थपणुं.

स्वस्थत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. उपलो शब्द जुओ. स्वास्थ्य. [वयुं ते.

स्वागत (सुखेन आगतं) क्ली० तं. सुखथी आ-

'प्रीतः प्रीतिप्रमुखवचनैः स्वागतं व्याजहार'
मेघदूतम्.

स्वागत (स्वागत अच्) त्रि० तः-ता-तं. १ कुशल. २ कुशल प्रश्न. [२ मृदंग वगाडनार.

स्वांकिक (स्वांकमर्हति ठक्) पु० कः. १ मृदंग.

स्वाच्छंद्य (स्वछंदस्य भावः ष्यञ्) क्ली० यं. १ स्वछंदपणुं. २ स्वाधीनपणुं, स्वतंत्रपणुं.

स्वातंत्र्य (स्वतंत्रस्य भावः ष्यञ्) क्ली० त्र्यं. स्वतंत्रपणुं.

स्वाति (स्वेनैव अतति अत् इन्) स्त्री० तिः. १ स्वाति नक्षत्र. २ सूर्यनी एक पत्नी. ३ एक जातनुं पक्षी.

'स्वात्यां सागरशुक्तिमध्यपतितं तन्मौक्तिकं जायते'
भर्तृहरिः.

स्वाती (,, ङीप्) स्त्री० ती. उपलो शब्द जुओ.

स्वाद् (भ्वा० आत्म० सेट् स्वादते) १ चाखवुं. २ चाटवुं. ३ खुश थवुं. ४ खुश करवुं.

स्वाद (स्वद् स्वाद् वा घञ्) पु० दः. १ रसनो अनुभव. २ चाखवुं ते. ३ चाटवुं ते. ४ प्रीति. ५ खुश करवुं ते.

'न जायते तदा स्वादो विना रत्यादिवासनाम्'
साहित्यदर्पणम्.

स्वादन (स्वाद् ल्युट्) क्ली० नं. १ चाखवुं ते. २ चाटवुं ते.

स्वादित (स्वाद् क्त) त्रि० तः-ता-तं. चाखेलुं.

स्वादिष्ठ (अतिशयेन स्वादुः इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. १ अत्यंत स्वादवाळुं. २ अतिमधुर.

स्वादीयस् (अतिशयेन स्वादुः ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. १ घणुं स्वादवाळुं. २ बहु मधुर.

स्वादु (स्वद् उण्) पु० दुः. १ मधुर रस. २ गोळ. ३ जीवडौपधि. ४ अगुरुसार.

स्वादु (,,) त्रि० दुः-दुः-दु. १ स्वाद लागे तेवुं. २ मधुर, ३ चाहेलुं, इष्ट. ४ सुंदर, मनोज्ञ.

स्वादु (,,) स्त्री० दुः. द्राक्ष.

स्वादुकंटक (स्वादुः कंटकोऽस्य) पु० कः. एक जातनुं झाड.

स्वादुखंड (स्वादुः खंडोऽस्य) पु० डः. गोळ.

स्वादुगंधा (स्वादुः गंधोऽस्याः) स्त्री० धा. १ भूमिकुष्मांड. २ रातो शरगवो.

स्वादुधन्वन् (स्वादूनि धनूंष्यस्य) पु० न्वा. कामदेव. [हुधी.

स्वादुपर्णी (स्वादूनि पर्णान्यस्याः ङीप्) स्त्री० र्णी.

स्वादुपाका (स्वादु पाको यस्याः) स्त्री० का. काकमाची. [स्त्री० ण्डा. पिंडखर्जूरी.

स्वादुपिण्डा (स्वादुः पिण्डः पिण्डाकारफलमस्याः)

स्वादुफल (स्वादु फलं) क्ली० लं. स्वादवाळुं फल.

स्वादुफल (स्वादु फलमस्य) क्ली० लं. बोर.

स्वादुमज्जन् (स्वादुः मज्जा यस्य) पु० ज्ञा. पीलुवृक्ष. [सं. काकोली.

स्वादुमांसी (स्वादुमांसमिव फलमस्याः ङीष्) स्त्री०

स्वादूमूल (स्वादु मूलमस्य) क्ली० लं. गाजर.

स्वादुरसा (स्वादु रसोऽस्याः) स्त्री० सा. १ काकोली. २ द्राक्ष. ३ भद्रिरा. ४ सतावळ.

स्वादुलता (स्वादुलता) स्त्री० ता. विदारी शब्द जुओ. [शब्द जुओ.

स्वादुपुष्प (स्वादु पुष्पमस्य) पु० ष्पः. कटभी श-

स्वादूदक (स्वादु उदकं यस्य) पु० कः. ते नामनो एक समुद्र.

स्वाद्वन्न (स्वादु अन्नं) क्ली० न्नं. स्वादवाळुं अन्न.

स्वाद्वम्ल (स्वादुः अम्लः) पु० म्लः. दाढमडी.

स्वाद्वी (स्वाद् उण् ङीप्) स्त्री० द्वी. द्राक्ष.

स्वाधिकार (स्वस्य अधिकारः) पु० रः पोतानो अधिकार. [अधिपतिपणुं.

स्वाधिपत्य (स्वस्य अधिपत्यं) क्ली० त्यं. पोतानुं

स्वाधिष्ठान ( ) क्ली० नं. लिंगमूलस्थ सुषुम्णा नाडीअंतर्गत ते नामनुं एक चक्र.

स्वाधीन (स्वस्याधानः) त्रि० नः-ना-नं. १ स्वतंत्र. २ पोताने अधीन.

'स्वाधीना वचनीयताऽपिहि वरं बद्धो न सेवाञ्जलिः'

स्वाधीनता (स्वाधीनस्य भावः तल्) स्त्री० ता. स्वतंत्रपणुं.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्वाधीनत्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [का. એક જાતની નાયિકા.

स्वाधीनपतिका (स्वाधीनः पतिर्यस्याः कप्) स्त्री० **स्वाधीनभर्तृका** (स्वाधीनः भर्ता यस्याः कप्) स्त्री० का. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

' कान्तो रतिगुणाकृष्टो न जहाति यदन्तिकम् ।
विचित्रविभ्रमा मत्ता सा स्यात् स्वाधीनभर्तृका ' ॥
साहित्यदर्पणम् ॥

स्वाध्याय (स्व आधि इङ् घञ्) पु० यः. બ્રાહ્મણથી પાઠ કરવાલાયક એક જાતનો વેદભાગ.

स्वाध्याय (सु आधि इङ् घञ्) पु० यः. અવશ્ય પાઠ કરવાલાયક વેદાધ્યયન. २ પોતાનો પાઠ.

स्वांत (स्वन् क्त) क्ली० तं. १ મન. २ ચુપ્પા.

स्वांत (,,) त्रि० तः-ता-तं. અવાજ કરેલું. [यत. ३ અજ્ઞાન. ४ સ્પર્શનું અજ્ઞાન.

स्वाप (स्वप् घञ्) पु० पः. १ નિદ્રા. २ સુવું તે, શ-

स्वापतेय (स्वपतेरागतः ठञ्) क्ली० यं. ધન, દોલત.

स्वाभाविक (स्वभाव ठक्) त्रि० कः-की-कं. स्वाभाविक. [ણીપણું ,ભાલીકી. २ રાજાપણું

स्वामिता (स्वामिनो भावः तल्) स्त्री० ता. १ ધ-

स्वामित्व (,, त्व) क्ली० त्वं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

स्वामिन् (स्व मनिन्) पु० मी. १ ધણી. २ પતિ, ભાલીક. ३ રાજા. ४ કાર્તિક સ્વામી. ५ વાત્સાયન મુનિ. ६ હર. ७ હરિ. ८ અધિપતિ. ९ તે નામનો એક જૈન. १० વિભુ. ११ પરિવ્રાજકની એક ઉપાધિ. [મોટું હોવાપણું.

स्वामिसद्भाव (स्वामिनः सद्भावः) पु० वः. स्वा-

स्वामिसेवा (स्वामिनः सेवा) स्त्री० वा. સ્વામીની સેવા. [શબ્દ જુઓ.

स्वाम्य (स्वामिनो भावः यत्) क्ली० स्यं. स्वामिता

स्वाम्युपकारक (स्वामिनः उपकारकः) पु० कः. ઘોડો. [સ્વયંભૂનો પુત્ર મનુ.

स्वायंभव (स्वयंभुवोऽपत्यं पुमान् अण्) पु० वः.

स्वायंभव (स्वयंभुव इदं अण्) त्रि० वः-वी-वं. સ્વયંભૂનું, સ્વયંભૂસંબંધી.

' धाम स्वायंभुवं ययुः ' कुमारसंभवम्.

स्वाराज् (स्वः स्वर्गे राजते राज् क्विप्) पु० ट्-ड्. ઇંદ્ર. [ઇત્વ, બ્રહ્મપણું.

स्वाराज्य (स्वराजः भावः ष्यञ्) क्ली० ज्यं. १ બ्र-

स्वारोचिष (स्वरोचिष् अण्) पु० षः. બીજો મનુ.

स्वार्थ (स्वस्य अर्थः) पु० र्थः. १ પોતાની મતલબ २ પોતાનો અર્થ.

' एके सत्पुरुषाः परार्थ घटकाः स्वार्थान् परित्यत्य ये '
भर्तृहरिः.

स्वार्थपरायण (स्वार्थे परायणः) त्रि० णः-णा-णं. પોતાની મતલબમાં તત્પર.

स्वार्थासिद्धि (स्वार्थस्य सिद्धिः) स्त्री० द्धिः. પોતાના મતલબની સિદ્ધિ.

स्वार्थिक (स्वार्थे विहितः ठण्) त्रि० कः-की कं. व्याकरणप्रसिद्ध स्वार्थविहित प्रत्ययवगैरे.

स्वास्थ्य (स्वास्थस्य भावः ष्यञ्) क्ली० थ्यं. १ સંતોષ. २ આરોગ્ય, સ્વસ્થપણું, તંદુરસ્તી.

स्वाहा (सु आ ह्वे डा) स्त्री० हा. १ અગ્નિની સ્ત્રી. २ તે નામની એક માતૃકા.

स्वाहा (,,) अव्य० हा. અગ્નિમાં બલિદાન નાંખતી વખતે કરાતો એક જાતનો ઉચ્ચાર. [स्वाहायति.

स्वाहाप्रिय (स्वाहा प्रिया यस्य) पु० यः. અગ્નિ.

स्वाहाभुज् (स्वाहा भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. દેવ.

स्विद् ( ) ष्विद् ધાતુ જુઓ.

स्विद् (स्विद् क्विप्) अव्य० द्. પ્રશ્ન, વિતર્ક, અને પાદપૂરણમાં વપરાતો અવ્યય.

स्विन्न (स्विद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. १ જેને પરસેવો થયો છે તે. २ જેને ધામ થયો છે તે. ३ પક્વ.

स्वीकरण (स्व च्वि कृ ल्युट्) क्ली० णं. स्वीकार શબ્દ જુઓ.

स्वीकरणीय (स्व च्वि कृ अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. સ્વીકારવાલાયક. સ્વીકાર્ય, સ્વીકર્તવ્ય.

स्वीकार (स्व च्वि कृ घञ्) पु० रः. કબુલત, સ્વીકારવું તે, અંગીકાર. [રેલું.

स्वीकृत (स्व च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. સ્વીકા-

स्वीय (स्वस्येदं छ) त्रि० यः-या-यं. પોતાનું, ખુદનું, જાતનું. [નાયિકા.

स्वीया (स्वस्येयं छ टाप्) स्त्री० या. તે નામની એક

स्वुच्छ् (भ्वा० पर० सेट् स्वूर्छति) ભુલી જવું.

स्वृ (भ्वा० पर० वेट् स्वरति) १ અવાજ કરવો. २ રોગવાળા થવું. [મારવું.

स्वॄ (क्र्या पर० सेट् स्वृणाति) મારી નાંખવું, ઠાર

स्वेक् (भ्वा० आत्म० सेट् स्वेकते) જવું.

स्वेच्छा (स्वा० इच्छा) स्त्री० च्छा. પોતાની મરજી.

स्वेच्छामृत्यु (स्वेच्छ या मृत्युर्यस्य) पु० त्युः. ભીષ્મ.

स्वेद (स्विद् घञ्) पु० दः. १ પરશેવો, ધામ. २ હુંફ, ગરમી.

' गण्डस्वेदापनयनरुजा क्लान्तकर्णोत्पलानाम् '
मेघदूतम्.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

स्वेद (स्विद् णिच् अच्) पु० दः. પરશેવો લાવવો તે. [માંથી પેદા થનાર માંકડવગેરે.
स्वेदज (स्वेदाज्जायते जन् ड) पु० जः. પરશેવા-
स्वेदज (,,) त्रि० जः-जा-जं. પરશેવા-માંથી પેદા થનાર. [પાણી.
स्वेदजल (स्वेदजातं जलं) क्ली० लं. પરશેવાનું
स्वेदन (स्विद् णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ પરશેવો લાવવો તે. २ પરશેવો લાવવાનો વ્યાપાર.
स्वेदनिका (स्वेदनी कन्) स्त्री० का. એક જાતનું પાત્ર, તવાઈ. [શબ્દ જુઓ.
स्वेदनी (स्विद् णिच् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. ઉપલો
स्वेदबिंदु (स्वेदस्य बिंदुः) पु० दुः. પરશેવાનું ટીપું. [શેવો આણેલો હોય છે તે.
स्वेदित (स्विद् णिच् क्त) त्रि० तः-ता-तं. જેને પર-
स्वेदोदक (स्वेदस्य उदकं) क्ली० कं. પરશેવાનું પાણી.
स्वैर (स्वस्य ईरं) क्ली० णं. પોતાની મરજી.
स्वैर (स्वैर अच्) त्रि० रः-रा-रं. १ પોતાની મરજી-મુજબ ચાલનાર, સ્વતંત્ર. २ મંદ.

'अव्याहतैः स्वैरगतैः स तस्याः
सम्राट् समाराधनतत्परोऽभूत्'
रघुवंशम्.

स्वैरिणी (स्वेनैव ईरयितुं शीलनस्याः) स्त्री० णी. છીનાળ સ્ત્રી, ઉચ્છૃંખલ સ્ત્રી.
स्वैरिन् (स्वेनैव ईरयितुं शीलमस्य स्व ईर् णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. પોતાની મરજી મુજબ ચાલનાર, સ્વતંત્ર. [ની મરજી મુજબ વર્તનાર.
स्वैरवृत्त (स्वैरं वृत्तं यस्य) त्रि० त्तः-त्ता-त्तं. પોતા-
स्वोपार्जित (स्वेन उपार्जितं) त्रि० तः-ता-तं. પોતે મેળવેલું (ધનવગેરે).

ह.

ह. વ્યંજન વર્ણપૈકી ત્રીશમો હકારાક્ષર.
ह (हा ड) अव्य० हं પાદપૂરણ, સંબોધન, હુકમ, નિંદા અને ગાળમાં વપરાતો અવ્યય.
ह (,,) त्रि० हः-हा-हं. १ શૂન્ય, સુનું. २ સુકું, શુષ્ક. ३ ગાંડું, મત્ત. ४ રક્ત.
ह (,,) पु० हः. १ શિવ. २ ચંદ્ર. ३ જલ. ४ આકાશ. ५ સ્વર્ગ. ६ શૂન્ય, ભીડું. ७ પાપહરણ. ८ કોપસહિત વારણ. ९ કપૂર.
हंस (हस् अच् पृषो०) पु० सः. १ હંસ. २ પરમાત્મા. ३ લોભવિનાનો રાજા. ४ સૂર્ય. ५ વિષ્ણુ. ६ મત્સર. ७ એક જાતનો યતિ. ८ એક જાતનો મંત્ર. ९ એક જાતનો દેહનો વાયુ. १० એક જાતનો ઘોડો. ११ ગુરુ. १२ શિવ. १३ પર્વત. १४ મોખરે રહેલો, અગ્રસ્થિત. १५ વિશુદ્ધ. १६ શ્રેષ્ઠ.

'हंसं तनौ संनिहितं चरन्तम्' नैषधीयम्.

हंसक (हंस इव कायति कै क) पु० कः. પગનું ઘરેણું, બગલદ્વાણાવગેરે.
हंसक (हंसः संज्ञायां कन्) पु० कः. રાજહંસ.
हंसक (हंसः स्वार्थे कन्) पु० कः. હંસ.
हंसकीलक ( ) पु० कः. એક જાતનો રતિબંધ.

'नारी पादद्वयं कृत्वा कान्तस्योरुयुगोपरि।
कटिमान्दोलयेद्यत्र बन्धोऽयं हंसकीलकः' ॥
स्मरदीपकः॥

हंसकूट (हंसस्य कूटमिव) पु० टः. બલદની ખુંધ.
हंसगद्गदा (हंसस्येव गद्गदः स्वरो यस्याः) स्त्री० दा. ભીડું બોલનારી સ્ત્રી.
हंसगामिनी (हंस इव गच्छति गम् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. હંસના જેવી ગતિવાળી સ્ત્રી.
हंसगामिनी (हंसेन गच्छति गम् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. બ્રહ્માણી. [ચુરચંદન.
हंसदाहन (हंस इव श्रेष्ठं दाहनमस्य) क्ली० नं. अ-
हंसनाद (हंसस्य नादः) पु० दः. હંસનો અવાજ.
हंसनादिनी (हंस इव नदति नद् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતની સ્ત્રી.
हंसपदी (हंसस्येव पदाः अस्याः ङीप्) स्त्री० दी. એક જાતનો વેલો. हंसपादिका, हंसपादी, हंसवती.
हंसपाद (हंसपाद अच्) क्ली० दं, હિંગળોક.
हंसमाला (हंसानां माला) स्त्री० ला. હંસની પંક્તિ.
हंसमाला ( ) स्त्री० ला. એક જાતનું વૃત્ત. [સ્ત્રી० ષા. રાની અડદ.
हंसमाषा (हंसो विशुद्धो माषः तदाकारः पर्णेऽस्याः)
हंसरथ (हंसो रथः वाहनमस्य) पु० नः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
हंसलोमश (हंस इव लोमशं) क्ली० शं. ઊંટકસી.
हंसलोहक (हंस इव लोहकं) क्ली० कं. પીતળ.
हंसांघ्रि (हंसस्य अंघ्रिरिव) पु० घ्रिः. હિંગળોક.
हंसाभिख्य (हंसस्येवाभिख्या यस्य) क्ली० ख्यं. રૂપું.
हंसारूढ (हंसमारूढः) पु० ढः. બ્રહ્મા.
हंसारूढा (हंसमारूढा) स्त्री० ढा. १ બ્રહ્માણી. २ સરસ્વતી.
हंसिका (हंसी स्वार्थे कन्) स्त्री० का. હંસણ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હંસી (હંસસ્ય સ્ત્રીજાતિઃ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ સી. હંસની માદા. [બોધનમાં વપરાતો અવ્યય.

હંહો (હમિત્યવ્યક્તં જહાતિ હા ડો) અવ્ય૰ હો. સં૰ ' હંહો ચિન્મયચિત્તચન્દ્રમણયઃ સંવર્ધયધ્વં રસાન્ '

ચન્દ્રાલોકઃ.

હક્ક (હકિસ્યવ્યક્તં કાયતિ કૈ ક) પુ૰ ક્કઃ. હાથીને બોલાવવો તે.

હક્કાર (હક્ ક્ક ઘઞ્) પુ૰ રઃ. બોલાવવું તે.

હંજા (હમ્ જપ્ ડા) અવ્ય૰ જા. હંજે શબ્દ જુઓ.

હંજે (હમ્ જપ્ ડે) અવ્ય૰ જે. નાટકમાં નીચ માણસને બોલાવવામાં વપરાતો શબ્દ.

' હંજે તરલિએ ઉવણેહિ મે અગ્ઘમાઅણમ્ '

વેણીસંહારમ્.

હંજિ (હમ્ જિ ડિ) પુ૰ જિઃ. ભૂખ.

હંજિકા (હંજૌ કાર્યાંત કૈ ક) સ્ત્રી૰ કા. ભારંગ.

હટ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ હટતિ) દીપવું, ચળકવું.

હટપર્ણી (હટં દીપ્તિં પિપર્તિ) સ્ત્રી૰ ર્ણિ. શેવાળ.

હટ્ટ (હટ્ ટ) પુ૰ ટ્ટઃ. ૧ બજાર. ૨ પીઠ, હાટ. ૩ ચુંગી. [વગેરેમાં ચોરી કરનારો.

હટ્ટચૌર (હટ્ટે એવ ચૌરઃ) પુ૰ રઃ. બજાર, ચુંગી-

હટ્ટચૌરક (હટ્ટચૌરઃ સ્વાર્થે કન્) પુ૰ કઃ. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

હટ્ટવિલાસિની (હટ્ટં વિલાસયતિ) સ્ત્રી૰ ની. ૧ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. ૨ હલદર.

હઠ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ હઠતિ) ૧ ખીલે બાંધવું. ૨ બલાત્કાર કરવો. ૩ કુદવું. [શબ્દ જુઓ.

હઠ (હઠ્ અચ્) પુ૰ ઠઃ. ૧ બલાત્કાર, હઠ. ૨ પ્રશ્ની

હઠપર્ણી (હઠં પ્લવમાનં પર્ણં યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ર્ણી. ૧ કુંભિકા શબ્દ જુઓ. ૨ શેવાળ.

હઠયોગ (હઠેન યોગઃ) પુ૰ ગઃ. રાજયોગવિનાનો. ચિત્તવૃત્તિનિરોધરૂપ પ્રાણાયામાદિ યોગ.

' હઠં વિના સિધ્યતિ રાજયોગો
નર્તે હઠાચ્ચાપિ ન રાજયોગઃ ।
તદાભ્યસેત્ પૂર્વમતઃ સુનિષ્પ-
ત્યન્તં હઠં સદ્ગુરુતોઽભિલબ્ધમ્ ' ॥

હઠાલુ (હઠઃ પ્લવમાનઃ આલુરિવ) પુ૰ લુઃ. કુંભિકા શબ્દ જુઓ.

હાડિ (હઠ્ ઇન્ પૃષો૰) પુ૰ ડિઃ. પશુને મારવાનું એક જાતનું લાકડાનું બનાવેલું યંત્ર, હડ.

હાડિક (હઠ ઇકક્) પુ૰ કઃ. એક જાતની નીચ જાતનો માણસ.

હડ્ડુ (હઠ ડ) સ્ત્રી૰ ડ્ડું. હાડકું. [માણસ.

હડ્ડુક (હડ્ડુ ક) પુ૰ કઃ. એક જાતની નીચ જાતનો

હડ્ડુજ (હડ્ડાજ્જાયતે જન્ ડ) ક્લી૰ જં. હાડકાની ચરબી. અસ્થિસાર. [મોટું વાસણ.

હંડા (હન્ ડા) સ્ત્રી૰ ડા. એક જાતનું માટીનું

હંડા (,,) અવ્ય૰ ડા. હંડે શબ્દ જુઓ.

હંડિકા (ક્ષુદ્રા હંડા કન્) સ્ત્રી૰ કા. એક જાતનું નાનું માટીનું વાસણ. હંડી.

હંડિકાસુત (હંડિકાયાઃ સુત ઇવ) પુ૰ તઃ. એક જાતનું નાનું માટીનું વાસણ.

હંડે (હન્ ડે) અવ્ય૰ ડે. નાટકમાં ચેટીને બોલાવવાનું સંબોધન.

હત (હન્ ક્ત) ત્રિ૰ તઃ-તા-તં. ૧ હણેલું. ૨ મારી નાંખેલું. ૩ નાશ કરેલું. ૪ આશારહિત. ૫ ગુણેલું.

હત (,,) ક્લી૰ તં. ૧ હણવું તે. ૨ મારી નાંખવું તે. ૩ ગુણવું તે. ૪ ગુણાકાર.

હતક (હત ઇવ કન્) ત્રિ૰ કઃ-તિકા-કં. ૧ નષ્ટપ્રાય. ૨ અભાગિયું.

હતક (હત કન્) પુ૰ કઃ. યુદ્ધમાં બીકણ.

હતચિત્ત (હતં ચિત્તં યસ્ય) ત્રિ૰ ત્તઃ-ત્તા-ત્તં. ૧ હણાયલા મનવાળું. ૨ ગભરાયલું.

હતાશ (હતા આશા યસ્ય) ત્રિ૰ શઃ-શા-શં. ૧ નિર્દય. ૨ આશાવિનાનું. ૩ ચાડિયું. ૪ વાંઝિયું.

હતાશ્વ (હતઃ અશ્વો યસ્ય) ત્રિ૰ શ્વઃ-શ્વા-શ્વં. જેનો ઘોડો હણાયલો હોય છે તે.

હતિ (હન્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ તિઃ. ૧ હણવું તે. ૨ મારી નાખવું તે. ૩ ગુણવું તે, ગુણાકાર. ૪ અપકર્ષ. ૫ વ્યાઘાત. ૬ વિઘ્ન.

હતૌજસ્ (હતં ઓજો યસ્ય) ત્રિ૰ જાઃ-જા-જ. જેનું બલ હણાયલું છે તે.

હત્નુ (હત્ ક્નુ) પુ૰ ત્નુઃ. ૧ વ્યાધિ. ૨ શસ્ત્ર.

હત્યા (હન્ ક્યપ્) સ્ત્રી૰ ત્યા. મારી નાંખવું, વધ, હત્યા.

હથ (હન્ કથ) ત્રિ૰ થઃ-થા-થં. નાઉમેદ થયલું.

હદ (ભ્વા૰ આત્મ૰ અનિટ્ હદતે) ૧ હગવું. ૨ ચરકવું. [કવું તે.

હદન (હદ્ લ્યુટ્) ક્લી૰ નં. ૧ હગવું તે. ૨ ચરક

હન્ (અદા૰ પર૰ સેટ્ હંતિ) ૧ હણવું. ૨ મારી નાખવું. ૩ જવું. ૪ ગુણવું. ૫ ઇજા કરવી, દુઃખ દેવું. ૬ હરાવવું. ૭ લઈ લેવું, છીનવી લેવું.

' અંભોજિનીવનનિવાસવિલાસમેવ
હંસસ્ય હન્તિ નિતરાં કુપિતો વિધાતા '

ભર્તૃહરિઃ.

૮ રોકવું, અટકાવવું. અંતર્ (અંતર્હન્તિ) વચમાં

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મારવું; અપ (अपहन्ति) ૧ આઘે કરવું, પાછું વાળવું. ૨ ઓછું કરવું; અભિ (अभिहन्ति) ૧ મારવું. ૨ વાદ્યિત્રવગેરે વગાડવું. ૩ પીડા કરવી; અવ (अवहन्ति) ૧ મારવું, પ્રહાર કરવો. ૨ આડકવું; આ (आहते) ૧ મારવું, તાકવું. ૨ પડધમવગેરે વગાડવું; ઉદ્ (उद्धन्ति) ૧ ઉંચકવું. ૨ ભગડવું થવું; ઉપ (उपहन्ति) ૧ મારવું. ૨ પજવવું; નિ (निहन्ति) ૧ મારવું. ૨ પડધમવગેરે વગાડવું. ૩ મારી નાંખવું. ૪ નિરર્થક કરવું. ૫ ભૂલી જવું, બેદરકારી કરવી ૬ રોગની પેઠે મટાડવું; परा (पराहन्ति) ૧ મારવું. ૨ હુમલો કરવો. ૩ હાંકી કાઢવું; પ્र (प्रहन्ति) ૧ મારવું. ૨ પડધમવગેરે વગાડવું; ૩ નાશ કરવો; प्रति (प्रतिहन्ति) ૧ સામું મારવું. ૨ હાંકી કાઢવું. ૩ સામા થવું. ૪ દૂર કરવું; वि (विहन्ति) ૧ જોરથી પ્રહાર કરવો. ૨ અટકાવવું, વિઘ્ન કરવું. ૩ ના પાડવી. ૪ મારી નાખવું; सम् (संहन्ति) ૧ એકઠા થવું. ૨ મળી જવું. ૨ મારી નાંખવું. ૪ ઓછું થવું. [૨ મારનાર.

हन् (हन् क्विप्) त्रि० हा-हा-ह. મારી નાંખનાર, ઠાર

हन (हन् अच्) त्रि० नः-ना-नं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.

हनन (हन् ल्युट्) क्ली० नं. ૧ મારી નાંખવું તે, ઠાર મારવું તે. ૨ ગુણવું તે.

हननीय (हन् अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. ૧ મારી નાંખવાલાયક. ૨ ઠાર મારવાલાયક. ૩ ગુણવાજોગ.

हनील (हन्यां लीयते ली ड) पु० लः. કેતકીનું ઝાડ.

हनु (हन् उन्) पु० स्त्री० नुः-नुः. જડબું. हनू.

हनु (,,) स्त्री० नुः. ૧ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. ૨ શસ્ત્ર. ૩ રોગ. ૪ મૃત્યુ.

हनुग्रह (हनुं गृह्णाति) पु० हः. એક જાતનો રોગ. हनुस्तंभ. [हनूमत्.

हनुमत् (हनु मतुप्) पु० मान्. વાયુપુત્ર હનુમાન્.

हनूष (हन् ऊषन्) पु० षः. રાક્ષસ.

हंत ((हन् त) अव्य० त. ખેદ, દયા, હર્ષ, સંભ્રમ, ઉતાવળ, તથા વાક્યારંભમાં વપરાતો અવ્યય.

हंतकार (हंत कृ घञ्) पु० रः. અતિથિને અપાતું અન્નદાન. [શબ્દ જુઓ.

हंतव्य (हन् तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. हननीय

हंतु (हन् तु) पु० तुः. ૧ બલદ. ૨ ખેત.

हंतृ (हन् तृच्) त्रि० ता-त्री-तृ. ૧ મારી નાંખનાર, ૨ ઠાર મારનાર.

'य एनं वेत्ति हन्तारं यश्चैनं मन्यते हतम्'
श्रीमद्भगवद्गीता.

हन्न (हद् क्त) त्रि० न्नः-न्ना-न्नं. હગેલું.

हपुषा (ह पुष् क) स्त्री० षा. રોંશ. हपुसां.

हम् (हा डमु) अव्य० हं. ગુસ્સામાં અને વિનંતિમાં વપરાતો અવ્યય. [ધ્વનિ. हम्मा, हंबा.

हम्भा (हम् भा अङ्) स्त्री० भा. ગાયનો બરાડવાનો

हम्म् (भ्वा० पर० सेट् हम्मति) જવું.

हय् (भ्वा० पर० सेट् हयति) पु० वः. ૧ જવું. ૨ થાકી જવું. [સંખ્યાની સંજ્ઞા. ૩ ૪૬.

हय (हय् हि वा अच्) पु० यः. ૧ ઘોડો. ૨ સાત

हयगंधा (हयस्येव गंधोऽस्याः) स्त्री० धा. ૧ આહન. ૨ અજમોદ.

हयग्रीव (हयस्येव ग्रीवाऽस्य) पु० वः. ૧ તે નામનો એક દૈત્ય. ૧ વિષ્ણુનો એક અવતાર.

हयग्रीवहन् (हयग्रीवं हतवान् हन् क्विप्) पु० हा. વિષ્ણુ.

हयंकष (हयमुखैःश्रवसं कषति कष् खच्) पु० षः. ૧ ૪૬ દ્રનો સારથિ, માતલિ. ૨ અશ્વચાલક, ઘોડેસ્વાર. [દોષ જાણનાર પુરુષ.

हयज्ञ (हयं जानाति ज्ञा क) पु० ज्ञः. ઘોડાના ગુણ

हयद्विषत् (हयं द्वेष्टि) पु० षन्. પાડો.

हयन (हि ल्युट्) क्ली० नं. ઢાંકેલી ગાડી. कर्णीरथ.

हयपुच्छ (हयस्य पुच्छः) पु० च्छः. ઘોડાનું પુછડું.

हयपुच्छी ( ) स्त्री० च्छी. રાની અડદ.

हयप्रिय (हयानां प्रियः) पु० यः. જવ.

हयप्रिया (हयानां प्रिया) स्त्री० या. ૧ આહન. ૨ ખજૂરી.

हयमार (हय मृ णिच् अण्) पु० रः. કણેરનું ઝાડ.

हयमारण (हयं मारयति) पु० णः. પીપળાનું ઝાડ.

हयमेध ( ) पु० धः. અશ્વમેધ.

'तदर्थं हयमेधेन यक्ष्यामीति मतिर्मम' रामायणम्.

हयवाहन (हयो वाहनयस्य) पु० नः. સૂર્યપુત્ર રેવંત. [તનું ઝાડ.

हयवाहनसंकर ( ) पु० रः. એક જા-

हयशाला (हयस्य शाला) स्त्री० ला. તબેલો, ઘોડાર.

हया (हय अच् टाप्) स्त्री० या. આહન.

हयाध्यक्ष (हयेषु अध्यक्षः) पु० क्षः. ઘોડાની દેખરેખ રાખનાર ખાસદારવગેરે. [મગ.

हयानंद (हयमानंदयति आ नंद् णिच् अण्) पु० दः.

हयारि (हयस्यारिः तन्नाशकत्वात्) पु० रिः. કણેર.

हयारूढ (हयमारूढः) त्रि० ढः-ढा-ढं. ૧ ઘોડેસ્વાર. ૨ ઘોડાઉપર ચઢેલું. [જાતનું ઝાડ.

हयाशना (हयैरश्यते अश् ल्युट्) क्ली० ना. એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હયી (હયસ્ય સ્ત્રીજાતિઃ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ઘો. ઘોડી.
હયોત્તમ (હયેષુ ઉત્તમઃ) પુ૰ મઃ. ઉત્તમ ઘોડો.
હર (હૃ અચ્) પુ૰ રઃ. ૧ શિવ. ૨ અગ્નિ. ૩ અધેડો.
હર (,,) ત્રિ૰ રઃ-રા-રં. ૧ હરનાર, હરણ કરનાર. ૨ લઈ જનાર. ૩ ભાગાકાર કરતો આંકડો. [જન, ભાંગવું તે.
હર (હૃ અપ્) પુ૰ રઃ. ૧ હરણ, હરવું તે. ૨ વિભા-
હરક (હૃ વુન્) પુ૰ કઃ. ૧ લુચ્ચો. ૨ ઠગ. ૩ ભાગાકાર કરનાર આંકડો. ૪ લઈ જનારો.
હરચૂડામણિ (હરસ્ય ચૂડામણિરિવ) પુ૰ ણિઃ. ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર. [ભાંગવું તે, વિભાજન.
હરણ (હૃ લ્યુટ્) ક્લી૰ ણં. ૧ હરણ. ૨ હરવું તે. ૩
હરણ (હૃ લ્યુ) પુ૰ ણઃ. હાથ.
હરણીય (હૃ અનીયર્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. ૧ હરવા-લાયક. ૨ લઈ જવા યોગ્ય. ૩ ભાંગવા યોગ્ય.

' ન કસ્યચિત્ કિમપિ નો હરણીયં
મર્મવાક્યમપિ નોચ્ચરણીયમ્ ' સુભાષિતમ્.

હરત્ (હૃ શતૃ) ત્રિ૰ રન્-રંતી-રત્. ૧ હરતું. ૨ લઈ જતું. ૩ ભાંગતું.
હરતેજસ્ (હરસ્ય તેજઃ) ક્લી૰ જઃ. ૧ પારો. ૨ શિવનું વીર્ય. હરબીજ.
હરશેખરા (હરશેખર અચ્ ટાપ્) સ્ત્રી૰ રા. ગંગા.
હરહૂરા ( ) સ્ત્રી૰ રા. દરાખ.
હરાદ્રિ (હરસ્ય અદ્રિઃ) પુ૰ દ્રિઃ. કૈલાસ.
હરિ (હૃ ઇન્) ત્રિ૰ રિઃ-રિઃ-રિ. ૧ લીલું. ૨ ભાંજ-રું. ૩ પીળું.
હરિ (હૃ ઇન્) પુ૰ રિઃ. ૧ વિષ્ણુ. ૨ સાપ. ૩ વા-નર. ૪ સિંહ. ૫ દેડકો. ૬ પોપટ. ૭ ચંદ્ર. ૮ સૂર્ય. ૯ વાયુ. ૧૦ ઘોડો. ૧૧ યમ. ૧૨ શિવ. ૧૩ બ્રહ્મા. ૧૪ કિરણ. ૧૫ ઇંદ્ર. ૧૬ મોર. ૧૭ કોયલ. ૧૮ તે નામનો એક વર્ણ. ૧૯ હંસ. ૨૦ અગ્નિ. ૨૧ પંડિત. ૨૨ લીલો વર્ણ. ૨૩ ભાંજરો વર્ણ. ૨૪ વાક્યપદીય નામનો ગ્રંથ કરનાર એક પંડિત. ૨૫ કપૂર. ૨૬ આકડાનું ઝાડ. ૨૭ ચિત્રાનું ઝાડ. ૨૮ ભર્તૃહરિ કવિનું એક નામ. ૨૯ ઇંદ્રનો ઘોડો.

' હરિં વિદિત્વા હરિભિશ્ચ વાજિભિઃ ' રઘુવંશમ્.

હરિક (હરિ સંજ્ઞાયાં કન્) પુ૰ કઃ. પીળા અને લી-લા વર્ણવાળો ઘોડો.
હરિકેલીય (હરિકેલિમર્હતિ છ) પુ૰ યઃ. બંગાળો.
હરિકેશ (હરિઃ પિંગલઃ કશોઽસ્ય) પુ૰ શઃ. ૧ શિ-વ. ૨ તે નામનો એક યક્ષ.
હરિચંદન ( ) પુ૰ ક્લી૰ નઃ-નં. ૧ એક જાતનું સુખડ. ૨ એક જાતનું સ્વર્ગવૃક્ષ.
હરિચંદન (,,) ક્લી૰ નં. ૧ પદ્મનું કે-સર. ૨ કેસર. ૩ સુંદરાંગ. ૪ ચંદ્રનું અજવાળું.
હરિણ (હૃ ઇનન્) પુ૰ ણઃ. ૧ હરણ. ૨ શિવ. ૩ ધોળો વર્ણ. ૪ પીળો વર્ણ. ૫ હંસ. ૬ વિષ્ણુ.

' હરિણશ્ચાપિ વિજ્ઞેયઃ પઞ્ચભેદોઽત્ર ભૈરવ !
ઋષ્યઃ ખડ્ગો રુરુશ્ચૈવ પૃષતશ્ચ મૃગસ્તથા ।
એતે બલિપ્રદાનેષુ ચર્મદાને ચ કીર્તિતાઃ ' ॥
કાલિકાપુરાણમ્ ॥

હરિણ (,,) ત્રિ૰ ણઃ-ણી-ણં. ૧ ધોળું. ૨ પીળું. [કિન્નર.
હરિણનર્તક (હરિણમિવ નૃત્યતિ નૃત્ ણ્વુલ્) પુ૰ કઃ.
હરિણપ્લુતા (હરિણપ્લુતમિવ પ્લુતમસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ તા. તે નામનું એક વૃત્ત.
હરિણહૃદય (હરિણમિવ ભીતં હૃદયં યસ્ય) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. ૧ બીકણ. ૨ બીનેલું.
હરિણાક્ષી (હરિણસ્યેવાક્ષિણી યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ ક્ષી. ૧ એક જાતનું સુગંધિ દ્રવ્ય. ૨ હરણના જેવા નેત્રવાળી સ્ત્રી.

' હરિણાક્ષિ ! કટાક્ષેણ આત્માનમવલોકય '
ઉદ્ભટઃ.

હરિણાંક (હરિણઃ અંકે યસ્ય) પુ૰ કઃ. ૧ ચંદ્ર. ૨ કપૂર.
હરિણી (હરિતવર્ણા સ્ત્રી૰ ઙીષ્) સ્ત્રી૰ ણી. ૧ લીલા વર્ણની સ્ત્રી. ૨ સોનાની મૂર્તિ. ૩ સ્વર્ણયૂથિકા શબ્દ જુઓ. ૪ મળઈ. ૫ તરણી. ૬ ઉત્તમ સ્ત્રી.
હરિણી (હરિણસ્ય સ્ત્રીજાતિઃ ઙીષ્) સ્ત્રી૰ ણી. ૧ હરણી. ૨ તે નામની એક અપ્સરા.
હરિત્ (હૃ ઇતિ) પુ૰ ત્. ૧ લીલો વર્ણ. ૨ સૂર્યનો ઘોડો. ૩ મગ. ૪ સિંહ. ૫ વિષ્ણુ.
હરિત્ (,,) ક્લી૰ ત્. તૃણ, ઘાસ.
હરિત્ (,,) ત્રિ૰ ત્. લીલું.
હરિત્ (,,) સ્ત્રી૰ ત્. ૧ દિશા. ૨ હલ-દર.
હરિત્પર્ણ (હરિત્ પર્ણમસ્ય) ક્લી૰ ર્ણં. ભૂળો.
હરિત (હૃ ઇતચ્) પુ૰ તઃ. ૧ સિંહ. ૨ લીલો વર્ણ. ૩ મંથાન તૃણ.
હરિત (હૃ ઇતચ્) ત્રિ૰ તઃ-તા-રિણી-તં. લીલું.
હરિત ( ) ક્લી૰ તં. સ્થૌણેયક શબ્દ જુઓ.
હરિતક (હરિત કૈ ક) ક્લી૰કં. શાક, લીલોતરી.
હરિતપત્રિકા (હરિતાનિ પત્રાણ્યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ કા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

पाची शब्द जुओ. [यंती-यत्. लीलुं थतुं.
हरितायत् (हरिताय् नामधातुः शतृ) त्रि० यन्-
हरितशाक (हरितं शाकमस्य) पु० कः. शरगवानुं आऽ. [હડતાળ.
हरिताल (हरिवर्णस्य तालः प्रतिष्ठा यत्र) क्ली० लं.
हरिताल (,,) पु० लः. એક જાતનुं पक्षी.
हरितालक (हरिताले स्वार्थे क) क्ली० कं. હડતાળ.
हरितालिका (हरितालः हस्ततालो यस्यां कप्) स्त्री० का. ભાદરવા शुદ ચોથ.
हरितालिका (हरितवर्णाय अलति) स्त्री० का. પ્રો.
हरितालो ( ) स्त्री० का. १ પ્રો. २ આકાशरेખા.
हरिताश्म (हरितवर्णमश्म अश्मेव वा अच्) क्ली० श्मं. १ એક જાતનो મણિ. २ મોरथुथु.
हरितीकृत (हरित च्वि कृ क्त) त्रि० तः-ता-तं. લીલुं કरेલुं.
'येन शुक्लीकृता हंसाः शुकाश्च हरितीकृताः।
मयूराश्चित्रिता येन स ते वृत्तिं विधास्यति' ॥
उद्भटः ॥
हरिदर्भ (हरिः हरिद्वर्णो दर्भः) पु० भः. લીલो દાભ.
हरिदश्व (हरिन्नामकोऽश्वोऽस्य) पु० श्वः. १ सूर्य. २ આકડાનुं आऽ.
हरिदेव (हरिर्देवोऽस्य) पु० वः. श्रवण नक्षत्र.
हरिदर्भ (हरिद्वर्णः गर्भोऽस्य) पु० भः. લીલो દાભ.
हरिद्रव (हरिवर्णः कपिलवर्णः द्रव इव) पु० वः. नागકेशरनी २જ.
हरिद्रा (हरि द्रु ड) स्त्री० द्रा. હલદર.
हरिद्रांग (हरिद्रावर्णमंगमस्य) पु० गः. એક જાતનुं पक्षी.
हरिद्राभ (हरिद्रेव आभाति आ भा क) पु० भः. १ પીળो વર્ણ. २ चित्रविचित्र २ंग. ३ पितसाल.
हरिद्राभ (,,) त्रि० भः-भा-भं. १ પીળुं. २ चित्रविचित्र २ंगनुं.
हरिद्राराग (हरिद्राया इव रागः) पु० गः. १ अस्थिर प्रीति. २ धणा દિવस न टકे એવी मित्राઇ.
'क्षणमात्रानुरागश्च हरिद्राराग उच्यते' हलायुधः.
हरिद्रु (हरिः हरिद्वर्णो द्रुः) पु० द्रुः. १ आऽ. २ દારु હલદર. [ઠાર.
हरिद्वार (हरेः तत्प्राप्तेः द्वारं सेवया) क्ली० रं. હર-
हरिनामन् (हरिरिव नामास्य) पु० मा. ४ग.
हरिनेत्र (हरिर्नेत्रमिव) क्ली० त्रं. धोળुं કમલ.
हरिनेत्र (हरेरिव नेत्रमस्य) पु० त्रः. ધુડ.
हरिन्मणि (हरिद्वर्णो मणिः) पु० णिः. મરકત મણિ.
हरिन्मुद्ग (हरिद्वर्णो मुद्गः) पु० द्गः. લીલो મગ.
हरिपर्ण (हरीणि पर्णान्यस्य) क्ली० र्णं. મૂળो.
हरिप्रिय (हरेः प्रियः) त्रि० यः-या-यं. હરિને વહાલुं. [દન. २ सुगंधिवाળो.
हरिप्रिय (हरेः प्रियं) क्ली० यं. १ એક જાતनुं चं-
हरिप्रिय (हरेः प्रियः) पु० यः. १ शिव. २ કદંબनुं आऽ. ३ એવકુસ. ४ वायुनी प्रકृतिवाળो भाणस. ५ पीળो भांगरो. ६ शंખ. ७ બપોरिયानुं आऽ.
हरिप्रिया (हरेः प्रिया) स्त्री० या. १ तुलसी. २ लक्ष्मी. ३ બારશ. ४ पृथ्वी. ५ હરિને વહાલी.
हरिबालुक (हरिप्रिया बालुका यत्र) क्ली० कं. એલबालुक. हरिभद्र. [वैष्णव.
हरिभक्त (हरेः भक्तः) पु० क्तः. विष्णुनो ભકત,
हरिभुज् (हरिं भेकं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. साप, सर्प.
हरिमन् ( ) पु० मा. કાળ, સમય.
हरिमथ (हरिर्मथः एकदेशो यस्य) पु० थः. ચણो.
हरिमंथ (हरिं मथ्नाति मंथ् अण्) पु० थः. १ એક જાતनुं आऽ. २ તે नामनो એક देश.
हरिमंथक (हरिमंथ कप्) पु० कः. ચણो. हरिमंथज. [ળા भग.
हरिमंथज (हरिमंथे जायते जन् ड) पु० जः. કા-
हरिय (हरिं हरिवर्णं याति या क) पु० यः. પીળो घोडो. [लावणीमां चपरातुं संबोधन.
हरिले ( ) स्त्री० ले. नाटકमां स्त्रीने બो-
हरिलोचन (हरेरिव लोचनमस्य) पु० नः. १ धुड. २ કરચલो.
हरिवंश (हरेर्वंशे वर्ण्यत्वेनास्त्यत्र अच्) पु० शः. महाभारतमां आवेलो ते नामनो એક ग्रंथ.
हरिवल्लभा (हरेः वल्लभा) स्त्री० भा. १ तुलसी. २ लक्ष्मी. ३ જया. [न. ४ ६.
हरिवात् (हरिणा उच्चैःश्रवसा वाति वा शतृ) पु०
हरिवासर (हरिप्रियं वासरं) क्ली० रं. १ એકादशी. २ ६ादशीनो प्रथम पाद.
हरिवाहन (हरिं वाहयति) पु० नः. ગરુड.
हरिवीज (हरिर्वीज अच्) क्ली० जं. હડતાળ.
हरिशयन (हरेः शयनं निद्रा) क्ली० नं. १ विष्णुनुं सुवुं ते. २ हरिनी निद्रा.
हरिश्चंद्र (हरिः चंद्र इव सुट्) पु० द्रः. त्रिशंकु राજાનो ते नामनो એક पुत्र.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

हरिश्चंद्रपुर (हरिश्चंद्रस्य पुरं) क्ली० रं. सौभन नगर. [એક જિન ચક્રવર્તી. હરિસુત.
हरिषेण (हरयः सेनायामस्य) पु० णः. ते नामनो
हरिसंकीर्त्तन (हरेः नाम्नः संकीर्तनं) क्ली० नं. હરિનું નામ બોલવું તે.
हरिहय (हरिर्हयोऽस्य) पु० यः. १ ઇંદ્ર. २ સૂર્ય. ३ કાર્તિકસ્વામી. ४ ગણેશ. ५ આકડાનું ઝાડ.
हरीतकी (हरीत कन् ङीष्) स्त्री० की. હરડેનું ઝાડ.
हरीतकी (हरीतक्याः फलं अण्) स्त्री० की. હરડે.
'कदाचित् कुपिता माता नोदरस्था हरीतकी'
वैद्यकम्.
हरेणु (ह एनु) स्त्री० णुः. १ रेणुकाख्यीज. २ કુલીન સ્ત્રી.
हरेणु (,,) पु० णुः. વટાણા. हरेणुक.
हर्त्तव्य (ह तव्यच्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. હરણ કરવા યોગ્ય. [ડાતું ઝાડ.
हर्तृ (ह तृच्) पु० र्त्ता. १ ચોર. २ સૂર્ય. ३ આક-
हर्तृ (,,) त्रि० र्त्ता-र्त्री-र्तृ. હરનાર, હરણ કરનાર.
हर्मन् (ह मनिन्) क्ली० र्म. બગાસું.
हर्मित (हर्मन् इतच्) त्रि० तः-ता-तं. १ ફેંફેલું. २ બાળેલું. ३ જેને બગાસું આવેલું છે તે.
हर्म्य (ह यत् मुट्) क्ली० र्म्यं. ધનવાનની હવેલી.
हर्य्य (भ्वा० पर० सेट् हर्य्यति) १ જવું. २ થાકી જવું. ३ ચાહવું.
हर्य्यक्ष (हरि अक्षि षच्) पु० क्षः. १ સિંહ. २ કુબેર.
हर्य्यश्व (हरिनामकोऽश्वोऽस्य) पु० श्वः. ઇંદ્ર.
हर्ष (हृष् घञ्) पु० र्षः. १ હરખ. २ સુખ. ३ કંદર્પનો બાપ.
'कन्दर्पो हर्षतनयो योऽसौ कामो निगद्यते ।
स शंकरेण संदग्धो ह्यनङ्गत्वमुपागतः' ॥
वामनपुराणम् ॥
हर्षक (हृष् ण्वुल्) त्रि० कः-र्षिका-कं. હરખનાર, ખુશી થનાર.
हर्षण (हृष् ल्युट्) क्ली० णं. હરખ.
हर्षण (हर्षयति हृष् णिच् ल्यु) पु० णः. १ તે નામનો એક યોગ. २ એક જાતનું શ્રાદ્ધ. ३ એક જાતનો શ્રાદ્ધદેવ.
हर्षण (,,) त्रि० णः-णी-णं. હર્ષકારક.
हर्षमाण (हृष् चानश्) त्रि० णः-णा-णं. હરખતું, ખુશી થતું.
हर्षयित्नु (हृष् णिच् इत्नु) पु० त्नुः. દીકરો, પુત્ર.
हर्षयित्नु (,,) क्ली० त्नु. સોનું.
हर्षयित्नु (,,) त्रि० त्नुः-त्नुः-त्नु. હર્ષકારક.
हर्षस्वन (हर्षस्य स्वनः) पु० नः હરખનો અવાજ.
हर्षिणी (हृष् णिच् णिनि ङीप्) स्त्री० णी० વિજયા.
हर्षित (हर्ष इतच्) त्रि तः-ता तं. હર્ષ પામેલું.
हर्षुल (हृष् उलच्) पु० लः १ મૃગ. २ આશક.
हल् (भ्वा० पर० सेट् हलति) બોલવું.
हल (हल् क) क्ली० लं. હળ.
'हलहतिभीतिमिलितयमुनाभम्'
गीतगोविन्दम्.
हलद्दी (हलत् दै क ङीष्) स्त्री० दी. હલદર.
हलधर (हलं धरति धृ अच्) पु० रः. બલદેવ. हलभृत्. [કરનાર.
हलधर (,,) त्रि० रः-रा-रं. હલ ધારણ
हलभूति (हलेन साध्या भूतिः) स्त्री० तिः ખેડનો ધંધો, ખેતી. [મુનિ.
हलभृति ( ) पु० तिः ते नामनो એક
हलभृति (हलस्य भृतिः) स्त्री० तिः. હલને ધારણ કરવું તે, ખેડ.
हला (हेति लीयते ला क टाप्) स्त्री० ला. નાટકમાં સ્ત્રીજાતિને બોલાવવામાં વપરાતું સંબોધન.
हला ( ) स्त्री० ला. १ પૃથ્વી. २ જલ. ३ સખી, સોબતણ.
'हला भएण विसुमरिदाह्मि'
वेणीसंहारम्.
हलायुध (हलमायुधमस्य) पु० धः १ બલદેવ. २ તે નામનો એક વિદ્વાન્.
हलाह ( ) पु० हः કાબરો ઘોડો.
हलाहल (हल् आ हल् अच्) पु० लः १ એક જાતનું ઝેર. २ એક જાતનો સર્પ. ३ અંજના. ४ તે નામનો એક બુદ્ધ.
'दुर्जनः प्रियवादीति नैतद्विश्वासकारणम् ।
मधु तिष्ठति जिह्वाग्रे हृदये तु हलाहलम्' ॥
हलिन् (हल इनि) पु० ली. १ બલદેવ. २ હલવાળો. ३ ખેડુત.
हलि (हल इन्) पु० लिः. મોટું હળ. [ઝાડ.
हलिनी (हल इनि ङीप्) स्त्री० नी. એક જાતનું
हलिप्रिय (हलिनः प्रियः) पु० यः કદંબનું ઝાડ.
हलिप्रिया (हलिनः प्रिया) स्त्री० या० મદિરા.
हलीन (हल ख) पु० नः સાગનું લાકડું.
हलीमक ( ) पु० कः કમળાનો રોગ. हलीसक.
हलीशा (हलस्य ईशा) स्त्री० शा. હળનો દાંડો.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

हल्य (हलं हलकर्षणमर्हति यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. હળથી ખેડવાલાયક. [હળસંબંધી.

हल्य (हलस्येदं यत्) त्रि० ल्यः-ल्या-ल्यं. હળનું,

हल्या (हलानां समूहः यत्) स्त्री० ल्या. હળનો સમૂહ.

हल् (भ्वा० पर० सेट् हल्लति) विकास पामवुं.

हल्लक (हल् ण्वुल्) क्ली० कं. રાતું કમલ.

हल्लन (हल् ल्युट्) क्ली० नं. ઉંધમાં આળોટવું તે.

हल्लीष (हल् लप् अच्) क्ली० षं. १ ગોળ કુંડાળામાં સ્ત્રીઓનું નાચવું તે. २ રાસક્રીડા.

हल्लीषक (हल्लीषं स्वार्थे कन्) क्ली० कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ. [તે. ૩ આજ્ઞા. ૪ હોમ.

हव (हु ह्वे वा अप्) पु० वः. १ યજ્ઞ. २ બોલાવવું

हवंग (हव गम् खश्) पु० गः. કાંસાના વાટકામાં ઘીચોખા ખાવા તે.

हवन (हु ल्युट्) क्ली० नं. હોમ.

हवनी (हु ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. યજ્ઞનો કુંડ.

हवनीय (हु अनीयर्) त्रि० यः-या-यं. હોમવાલાયક.

हवा (हव वा च) अव्य० वा. પ્રસિદ્ધ.

हविरशन (हविरश्नाति अश् युच्) पु० नः. १ અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ.

हविरशन (हविषः अशनं) क्ली० नं. ઘી ખાવું તે.

हविर्गंधा (हविषो गंधो यस्यां) स्त्री० धा. ખીજડાનું ઝાડ. [વાનાં દ્રવ્ય રાખવાનું ઠેકાણું.

हविर्गेह (हविषो गेहं) क्ली० हं. યજ્ઞમંડપપાસે હોમ-

हविर्भुज् (हविः भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. १ અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ. हविष्यभुज्.

'गतं तिरश्चीनमनूरुसारथेः
प्रसिद्धमूर्ध्वज्वलनं हविर्भुजः'
शिशुपालवधम.

मंथ (हविषे मथ्यतेऽसौ मंथ् घञ्) पु० थः. એક જાતનું ઝાડ.

य (हविषे हितं यत्) क्ली० ष्यं. ઘી, ઘૃત.

यान्न (हविष्यं च तदन्नं च) क्ली० न्नं. વ્રત વગરેમાં ખાવાના અમુક ભોજ્ય પદાર્થ.

हविस् (हु असुन्) क्ली० विः. १ ઘી. २ હોમવાલાયક દ્રવ્ય. ३ હોમ.

हव्य (हु यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. હોમવાલાયક.

हव्य (,,) क्ली० व्यं. १ દેવયોગ્ય અન્ન. २ હોમ. [આપવા યોગ્ય રાંધેલું અન્ન. २ ચરૂ.

हव्यपाक (हव्याय पाको यस्य) पु० कः. १ દેવને

हव्यवाह (हव्यं वहति वह् अण्) पु० हः. १ અગ્નિ. २ ચિત્રાનું ઝાડ. हव्यवाह्, हव्याश, हव्य भृदयभां हव्यवाहन (हव्यं वाहयति वह् णिच् ल्यु) पु० Ouपलो शब्द जुओ. तीय शब्द

हस् (भ्वा० पर० सेट् हसति) १ હસવું. २ विवाहन. सित थवुं, ઉધડવું. ૩ મશ્કરી કરવી. ૪ સરભ. ૩ હોવું, મળતા આવવું. ૫ પ્રકાશવું, દીપવું. लीला હસી કાઢવું; अप-अव-उप (अप-अव-उपहसति [ओर. હસી કાઢવું; परि (परिहसति) १ હસી કાઢવું तनुं २ મશ્કરી કરવી; प्र (प्रहसति) १ હસવું. २ મશ્કરી કરવી; वि (विहसति) १ ભંદ હાસ્ય કરવું. २ હસી કાઢવું.

हस (हस् अप्) पु० सः. હસવું તે, હાસ્ય. हास. ः-

हस (हस् अच्) त्रि० सः-सा-सं. હસનાર.

हसत् (हस् शतृ) त्रि० सन्-संती-सत्. હસતું.

हसन (हस् ल्युट्) क्ली० नं. હસવું તે, હાસ્ય.

हसनी ( ) स्त्री० नी. અંગારાની શગડી.

हसती (हस् अ ङीप्) स्त्री० ती. १ અંગારાની શગડી. २ ભલ્લિકા. ૩ તે નામની એક શાકિની.

हसित (हस् क्त) त्रि० तः-ता-तं. હસેલું.

हसित (,,) क्ली० तं. હસવું તે, હાસ્ય.

हस्त (हंस् तन्) पु० स्तः. १ હાથ. २ ચોવીશ-આંગળનું માપ. ૩ હસ્ત નક્ષત્ર, હાથિયો. ४ હાથીની શુંઢ.

हस्त (,,) क्ली० स्तं. ધમણ.

हस्तच्छेदन (हस्तस्य च्छेदनं) क्ली० नं. હાથ છેદવા તે. [અત્તરવગેરે ચોળવું તે.

हस्तविंब (हस्तस्य विंबं यत्र) क्ली० बं. શરીરઉપર

हस्तवारण (हस्तेन वारणम्) क्ली० णं. મારસામે આડા હાથ દેવા તે. [દ્વિઃ. પગાર, વેતન.

हस्तासिद्धि (हस्तस्य तत्कर्मणः सिद्धिर्यत्र) स्त्री०

हस्तसूत्र (हस्तस्य सूत्रमिव) क्ली० त्रं. વલય.

हस्तस्थ (हस्ते तिष्ठति स्था क) त्रि० स्थः-स्था-स्थं. હાથમાં રહેનાર. [માં રહેલું.

हस्तस्थित (हस्ते स्थितः) त्रि० तः-ता-तं. હાથ-

हस्ता (हस्ता अच् टाप्) स्त्री० स्ता. હસ્ત નક્ષત્ર.

हस्तामलक (हस्तस्थं आमलकं) क्ली० कं. હાથમાં રહેલું આંબળું; (आलंकारिक भाषामां) साक्षात् अनुभूत કોઇ પણ વસ્તુ. [ટોળું.

हस्तिक (हस्तिनां समूहः कन्) क्ली० कं. હાથીનું

हस्तिकक्ष्य ( ) पु० क्ष्यः. १ વાઘ. २ સિંહ.

हस्तिकर्ण (हस्तिनः कर्ण इव पर्णमस्य अच्) पु० र्णः. १ એરંડાનું ઝાડ. २ ખાખરાનું ઝાડ. ૩ એક જાતની ગણદેવતા.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ाकर्ण (हस्तेनः कर्णः) पु० र्णः. हाथीनो कान.
ाकर्णक (हस्तिकर्ण कन्) पु० कः. रातो એરંडनुं ઝાડ. [એક જાતના ખાખરાનું ઝાડ.
स्तकर्णदल (हस्तिकर्णमिव दलमस्य) पु० लः. **स्तिकोलि** (हस्तीव कोलिः) पु० लिः. એક જાતની બોરડી. [ગરી.
स्तिगिरि ( ) पु० रिः. કાંચી નદી.
स्तिघोषा (हस्तीव बृहती घोषा) स्त्री० षा. એક જાતનો વેલો. हस्तिघोषातकी. [વત.
हस्तिचारिन् (हस्तिन् चर् णिनि) पु० री. મહાવત.
हस्तिदंत (हस्तिनः दंतः) पु० तः. હાથીનો દાંત.
हरिदंत (हस्तिदंत अच्) क्ली० तं. ભૂલો.
हस्तिदंत (,,) पु० तः. ખીંટી.
हस्तिद्वयस् (हस्तिन् द्वयसच्) त्रि० सः-सी-सं. હાથી જેટલું મોટું.
हस्तिन् (हस्त इनि) पु० स्ती. હાથી.
हस्तिनख (हस्तिनः नख इव) पु० खः. શહેર, ગામવગેરેના દરવાજા પાસે તૈયાર કરેલો મોટો માટીનો ઢગલો. [क्ली० रं. ઢિલ્હી.
हस्तिनापुर (हस्तिना तदाख्यनृपेण चिह्नितं पुरं)
हस्तिनी (हस्तिन् ङीप्) स्त्री० नी. १ હાથણી. २ હસ્તિની સ્ત્રી.
हस्तिप (हस्तिनं पाति पा क) पु० पः. મહાવત.
हस्तिपक (हस्तिपः स्वार्थे कन्) पु० कः. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
'इति घोषयतीव डिंडिमः करिणो हस्तिपकाहतः क्वणन्' सुभाषितम्.
हस्तिपर्णी (हस्ती तत्पर्ण इव पर्णमस्याः) स्त्री० र्णी. १ કાકડાનો વેલો. २ મોટરા લતા.
हस्तिमद (हस्तिनः मदः) पु० दः. હાથીના કુંભસ્થલમાંથી ઝરતો રસ.
हस्तिमल्ल (हस्तिषु मल्लः) पु० ल्लः. १ ગણેશ. २ શંખ. ३ નાગ. ४ ઐરાવત હાથી.
हस्थियूथ (हस्तिनां यूथं) क्ली० थं. હાથીનું ટોળું.
हस्तिवाह ( ) पु० हः. અંકુશ, આંકડ.
हस्तिविषाणी ( ) स्त्री० णी. કેળ.
हस्तिशुंडा (हस्तिशुंडस्तदाकारोऽस्त्यस्याः अच्) स्त्री० डा. એક જાતનું ઝાડ. हस्तिशुंडी.
हस्तिस्नान (हस्तिनः स्नानं) क्ली० नं. હાથીનું નાહવું; (આલંકારિક ભાષામાં) કોઇ પણ નિરર્થક ક્રિયા.
'अवशेन्द्रियचित्तानां हस्तिस्नानमिव क्रिया' हितोपदेशः.

हस्त (हस्ते ए) अव्य० स्ते. १ હાથમાં. २ સ્વીકાર.
हस्तेकरण (हस्ते कृ ल्युट्) क्ली० णं. પાણિગ્રહણ.
हस्त्य (हस्तेन गृहीतः कृतः दत्तः वा यत्) त्रि० स्त्यः-स्त्या-स्त्यं. હાથે ગ્રહણ કરેલું, હાથે કરેલું, હાથે આપેલું. [મહાવત.
हस्त्यारोह (हस्तिनमारोहति आ रुह् अण्) पु० हः.
हस्र (हस् र) त्रि० स्रः-स्रा-स्रं. ભૂખ્યો, ભોજનકૂટ.
हहल (हेति हलति) क्ली० लं. એક જાતનું ઝેર.
हहा (ह हा किप्) पु० हा. તે નામનો એક ગંધર્વ.
हा (हा किप्) स्त्री० हा. १ છોડી દેવું તે, ત્યાગ. २ વીણા.
हा (जुहो० पर० अनिट् जहाति) १ છોડવું, તજવું. २ પડતું મૂકવું. ३ ઉત્સર્ગ કરવો. ४ ઉપેક્ષા કરવી.
हा (जुहो० आत्म० अनिट् जिहीते) १ જવું. १ પામવું. उद् (उज्जिहीते) १ ઉંચે જવું, ચઢવું. २ સજીવ થવું ३ ઉત્પન્ન થવું, ઉદ્ભવું. ४ ઉગવું, ५ ચાલ્યા જવું. ६ ઉંચકવું, ઉંચે ફેંકવું.
हा (हा का) अव्य हा. શોક, પીડા, વિષાદ અને નિંદામાં વપરાતો અવ્યય. [લજંતુ.
हांगर (हा अंग रा क) पु० रः એક જાતનો જંતુ.
हाटक (हट् णुल्) क्ली० कं. સોનું.
हाटक (हाटक अण्) त्रि० कः-की-कं. સોનાનું, સોનાનું બનાવેલું. [સોનાનું બનાવેલું.
हाटकमय (हाटक मयट्) त्रि० यः-यी-यं. સોનાનું,
हाटकेश्वर ( ) पु० रः ગોદાવરી તીર ઉપર આવેલું એક શિવલિંગ.
हातव्य (हा तव्यत्) त्रि० व्यः-व्या-व्यं. તજવા લાયક, છોડવા યોગ્ય.
'षड् दोषाः पुरुषेणेह हातव्या भूतिमिच्छता । निद्रा तन्द्रा भयं क्रोध आलस्यं दीर्घसूत्रता' ॥ हितोपदेशः ॥

हात्र (हा त्रल) क्ली० त्रं. રોજી, પગાર.
हान (हा क्त) क्ली० नं. છોડી દેવું તે, ત્યાગ.
हानि (हा क्तिन्) स्त्री० तिः १ હાણ. २ નુકસાન, હાનિ.
हांत्र (हन् ष्ट्रन्) क्ली० त्रं. મૃત્યુ, મરણ.
हापुत्रिका (हापुत्री स्वार्थे कन्) स्त्री० का. એક જાતનું પક્ષી. [જુઓ.
हापुत्री (हापुत्र ङीप्) स्त्री० त्री. ઉપલો શબ્દ
हाफिका ( ) स्त्री० का. બગાસું.
हायन ( ) पु० नः. એક જાતનો ચોખા.
हायन (भावं जहाति हा ल्यु) पु० नः. વર્ષ, સાલ.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

हायनी (हा ल्यु ङीप्) स्त्री० नी. १ ઉપલો શબ્દ જુઓ. ૨ અગ્નિશિખા. [કડો. ૩ યુદ્ધ.
हार (हृ घञ्) पु० रः. १ હાર. ૨ ભાંગનારો આં-
हार (हृ अण्) त्रि० रः-री-रं. હરનાર, હરણ કરનાર.
हारक (हृ ण्वुल्) त्रि० कः-रिका-कं. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
हारक (,, ,,) पु० कः. ૧ ચોર. ૨ ઠગારો. ૩ એક જાતનું વિજ્ઞાન. ૪ એક જાતનું ગધ. ૫ ભાંગનારો આંકડો.
हारयष्टि (,,) स्त्री० ष्टिः. માળા, હાર.
हारहारा (हार इव हरति आस्वादनात् ह ण) स्त्री० रा. એક જાતની દ્રાખ.
हारहूर (हार हू रा क) पु० रः. મધ.
हारहूरा (,,) स्त्री० रा. हारहारा શબ્દ જુઓ.
हारि (हृ णिच् इन्) स्त्री० रिः. ૧ મુસાફરનું કટુંબ. ૨ યુદ્ધ. ૩ જુગટાવગેરેમાં પરાજય.
हारिकंठ (हारि कंठो यस्य) पु० ठः. કોયલ.
हारिण (हरिणस्येदं अण्) त्रि० णः-णी-णं. હરણનું, હરણસંબંધી.
हारित (हरिदेव अण्) पु० तः. લીલો વર્ણ.
हारित (हृ णिच् क्त) पु० तः. એક જાતનું પક્ષી.
हारितक (हारितेन कायति कै क) क्ली० कं. શાક.
हारिद्र (हरिद्रा अण्) पु० द्रः. હલદરથી રંગેલું.
हारिद्र (हरिद्रया रक्तं अण्) त्रि० द्रः-द्री-द्रं. હલદરથી રંગેલું. [૨ હરવાવાળું.
हारिन् (हृ णिनि) त्रि० री-रिणी-रि. ૧ મનોહર.
' तुष्टे विष्टपहारिणीष्टदहरौ संप्राप्यते देहिना '
भर्तृहरिः.
हारिन् (हार इनि) त्रि० री-रिणी-रि. હારવાળું.
' आवासः क्रियतां गांगे पापहारिणि वारिणि ।
स्तनद्वये तरुण्या वा मनोहारिणि हारिणि ' ॥
शृंगारशतकम् ॥
हारिल (हृ णिच् इलच्) पु० लः. એક જાતનું પક્ષી.
हारी (हृ णिच् इन् ङीप्) स्त्री० री. મોતી.
हारीत (हृ णिच् इतच्) पु० तः. ૧ તે નામનો એક સ્મૃતિકાર. ૨ ઠગારો. ૩ हारिल શબ્દ જુઓ. ૪ તે નામનો એક વૈદ્યક ગ્રંથકાર.
हारीतक (हारीतः स्वार्थे क) पु० कः. हारिल શબ્દ જુઓ. [પ્રેમ.
हार्द (हृदयस्य भावः अण्) क्ली० र्दं. ૧ સ્નેહ. ૨
हार्द (हृदि भवः अण्) त्रि० र्दः-र्दी-र्दं. હૃદયમાં હોનાર. [જાણેલું.
हार्द (हृदि विदितः अण्) त्रि० र्दः-र्दी-र्दं. હૃદયમાં
हार्य (हृ ण्यत्) पु० र्यः. બહેડાનું ઝાડ.
हार्य (,,) त्रि० र्यः-र्या-र्यं. હરણીય શબ્દ જુઓ. [શાલિવાહન.
हाल (हल अण्) पु० लः. ૧ હળ. ૨ બલરામ. ૩
हालक (हाल कन्) पु० कः. પીળા અને લીલા વર્ણવાળો ઘોડો. [ઝેર.
हालहल (हलाहल पृषो०) क्ली० लं. એક જાતનું
हाला (हल् घञ्) पु० लः. ૧ મધ. ૨ તાડી.
' हित्वा हालामभिरुतरसां रेवतीलोचनां काम् '
मेघदूतम्.
हालाहल (हालेव हलति हल् अच्) पु० क्ली० लः-लं. એક જાતનું ઝેર.
' मधु तिष्ठति वाचि योषितां
हृदि हालाहलमेव केवलम् ।
अत एव निपीयतेऽधरो
हृदयं मुष्टिभिरेव ताड्यते ' ॥
शृंगारशतकम् ॥
हालाहल (,,) पु० लः. એક જાતનો કીડો.
हालाहली (,,) स्त्री० ली. મધ.
हालिक (हल् ठक् ठञ् वा) त्रि० कः-की-कं. ૧ ખેડુત. ૨ હલથી લડનાર. ૩ હલનું, હલસંબંધી.
हालिनी (हल णिनि ङीप्) स्त्री० नी. મોટી ગરોળી.
हाली (हल इण् ङीप्) स्त्री० ली. નાની સાળી.
हालु (हल् उण्) पु० लुः. દાંત.
हाव (ह्वे हु घञ्) पु० वः. ૧ બોલાવવું તે. ૨ સ્ત્રીની શૃંગારભાવજન્ય ચેષ્ટા.
' युवानोऽनेन हूयन्ते नारीभिर्मदनातले ।
अतो निरुच्यते हावस्ते विलासादयो मताः ' ॥
भरतः ॥
हास (हस् घञ्) पु० सः. હસવું તે, હાસ્યરસ.
हासक (हस् ण्वुल्) पु० कः. ૧ મશ્કરો. ૨ હસનારો. [કપૂર.
हासस् (हस् णिच् असुन्) पु० सः. ૧ ચંદ્ર. ૨
हासिका (हस् ण्वुल्) स्त्री० का. હસવું તે, હાસ્ય.
हासिन् (हस् घिनुण्) त्रि० सी-सिनी-सि. હસનાર.
हास्तिक (हस्तिनां समूहः वुन्) क्ली० कं. હાથીનું ટોળું.
हास्तिक (हस्तिनमारोहति ठक्) पु० कः. મહાવત.
हास्तिन (हस्तिनः इदं अण्) त्रि० नः-नी-नं. હાથીનું, હાથીસંબંધી.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

हास्तिन (हस्तिनः परिमाणं यस्य अण्) त्रि० नः-नी-नं. હાથીના માપનું.

हास्तिन (हस्तिना नृपेण निर्वृत्तं अण्) क्ली० नं. હસ્તિનાપુર. हास्तिनपुर. [સ્થરસ.

हास्य (हस् ण्यत्) क्ली० स्यं. १ હસવું તે. २ હા-

हास्य (,,) त्रि० स्यः-स्या-स्यं. હસવાલાયક, હસવાયોગ્ય. [हाहाल.

हाहल ( ) क्ली० लं. એક જાતનું ઝેર.

हाहस् ( ) पु० हाः. એક જાતના ગંધર્વ. हाहा.

हाहा (हा हित्वं) अव्य० हा. હાહા.

हाहाकार (हा हा कृ घञ्) पु० रः. १ શોકનો અવાજ. २ યુદ્ધનો અવાજ.

हि (स्वा० पर० अनिट् हिनोति) १ જવું. २ વધવું.

हि (हा हि वा डि) अव्य० हि. હેતુ, અવધારણ, વિશેષ, સંભ્રમ, હેતૂપદેશ, પાદપૂરણ, પ્રશ્ન, અસૂયા, અને શોકમાં વપરાતો અવ્યય. [२નાર.

हिंसक (हिंस् ण्वुल्) त्रि० कः-सिका-कं. હિંસા કરનાર પશુ. २ શત્રુ. ३ આથર્વણ વિપ્ર.

हिंसन (हिंस् ल्युट्) क्ली० नं. હિંસા.

हिंसा (हिंस् अ) स्त्री० सा. १ વધ, હિંસા. २ ચોરી વગેરેનું કામ.

'हिंसा चैव न कर्तव्या वैधहिंसा तु राजसी।
ब्राह्मणैः स न कर्तव्या यतस्ते सात्त्विका मताः' ॥
बृहन्मनुः ॥

हिंसारु (हिंस् आरु) पु० रुः. વાઘ.

हिंसालु (हिंसा आलुच्) पु० लुः કુતરો.

हिंसालु (,,) त्रि० लुः-लुः-लु. હિંસાશીલ. [લુચ્ચો.

हिंसीर (हिंस् ईरन्) पु० रः १ વાઘ. २ ડગારો. ३

हिंस्र (हिंस् र) त्रि० स्रः-स्रा-स्रं. १ હિંસા કરનાર. २ હિંસાશીલ. ३ ઘોર.

'हिंस्रा दयालुरपि चार्थपरा वदान्या'
भर्तृहरिः

हिंस्र (,,) पु० स्रः १ મહાદેવ. २ ભય. ३ ભીમસેન. ४ શીકારી પશુ. [જટામાંસી.

हिंस्रा (हिंस् रक् टाप्) स्त्री० स्रा. १ નાડ, રગ. २

हिक्क (भ्वा० उभय० सेट् हिक्कति-ते) ન સમજાય તેવો અવાજ કરવો.

हिक्क (चुरा० आत्म० सेट् हिक्कयते) મારી નાખવું.

हिक्का (हिक् अङ् टाप्) स्त्री० क्का. હેડકી.

हिंकार ( ) पु० रः वाघ.

हिंगु (हिमं गच्छति गम् डु) क्ली० गु. હિંગ.

हिंगूष्णं पाचनं रुच्यं तीक्ष्णं वातबलासहृत्।
रसे पाके च कटुकं स्निग्धं च वह्निदीपकम्।
शूलगुल्मोदरानाहकृमिघ्नं पित्तवर्धनम्' ॥
भावप्रकाशः ॥

हिंगुनाडिका (हिंगुनाडी कप्) स्त्री० का. હિંગડો.

हिंगुनिर्यास (हिंगुन इव निर्यासो यस्य) पु० सः હીંગડો. [तनु ઝાડ.

हिंगुपत्र (हिंगुन इव पत्रमस्य) पु० त्रः. એક જા-

हिंगुपर्णी ( ) स्त्री० र्णी. ચંશપત્રી.

हिंगुल (हिंगु ला क) पु० क्ली० लः-लं. હિંગળોક. हिंगुलु, हिंगुलि. [गुलं.

हिंगुलिका (हिंगुली कन्) स्त्री० का. રીંગણી. हिं-

हिंगूल (हिंगुल पृषो०) क्ली० लं. એક જાતનું ભીનું ભૂળિયું. [हिज्जल.

हिज्ज (हि जन् ड) पु० जः. એક જાતનું ઝાડ.

हिंजीर ( ) पु० रः હાથીના પગે બાંધવાની સાંકળ, દોરડું વગેરે.

हिड् (भ्वा० आत्म० सेट् हिंडते) જવું, ભમવું.

हिडिंब ( ) पु० बः. તે નામનો એક રાક્ષસ. [पु० तृ-द. ભીમસેન. हिडिंबारि.

हिडिंबाजित् (हिडिंब राक्षसमेदं जितवान् जि क्विप्)

हिडिंबा ( ) स्त्री० बा. તે નામની એક રાક્ષસણી. [ભસેન २ હનુમાન.

हिडिंबापति (हिडिंबायाः पतिः) पु० तिः १ ભી-

हिंडन (हिड् ल्युट्) क्ली० नं. १ જવું તે, २ ભમવું તે. ભટકવું તે. ३ રમવું તે, રમણ. ४ મૈથુન. ५ લખવું તે. [લગ્નાચાર્ય.

हिंडिक (हिंडी कायति कै क) पु० कः. જ્યોશી, हिंडिर (हिड् इरन्) पु० रः. સમુદ્રફીણ. हिंडीर.

हिंडी (हिड् इन् ङीप्) स्त्री० डी. દુર્ગા.

हिंडीर (हिड् ईरन्) पु० रः. १ રીંગણી. २ પુરુષ. ३ રુચક. ४ हिंडिर शब्द જુઓ.

हित (धा क्त) त्रि० तः-ता-तं. १ પથ્ય. २ હિત. ३ વાજબી. ४ યોગ્ય. ५ ગયલું. ६ મંગલ, શુભ. ७ ધારણ કરેલું. [३ हित.

हित (,,) क्ली० तं. १ સારું. २ મંગલ.

हित (,, ,,) पु० तः. ઉપકાર કરનાર, સલાહ આપનાર.

'हितान्न यः संशृणुते स किंप्रभुः' किरातार्जुनीयम्.

हितक (हित स्वार्थे क) पु० कः. બાલક, શિશુ.

हितकर (हितं करोति) त्रि० रः-रा-रं. હિત કર-

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

नार. हितकारिन्. [तभीदार, यार, छूपो दूत.
हितप्रणी (हितं प्रणयति प्र नी क्विप्) पु० णी. भा-
हितवादिन् (हितं वदति वद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. हितनुं बोलनार. [पि. हितने शोधनार.
हितान्वेषिन् (हित अनु इष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-
हितैषिन् (हितमिच्छति इष् णिनि) त्रि० षी-षिणी-षि. हितने चाहनार.
हितोक्ति (हिताय हिता उक्तिः) स्त्री० क्तिः. हित-माटे बोलवुं ते, वाजबी बोलवुं ते.
हितोपदेश (हितस्य उपदेशः) पु० शः. हितनी शीखामण्. [ज्ञातनुं आऽ. हिमहासक.
हिंताल (हीनस्तालो यस्मात् पृषो०) पु० लः. એક
हिंदोल (हिल्लोल् घञ् पृषो०) पु० लः. १ हिंडोळो, हींचको. २ ते नामनो એક राग. [हींचको.
हिंदोलक (हिंदोलः स्वार्थे क) पु० कः. हिंडोळो,
हिम (हि मक्) क्ली० मं. १ हिम. २ टाढ. ३ ઠંડક. ४ सुખऽ. ५ કલધ. ६ मोती. ७ ताજुं माખण.
हिम (,,) त्रि० मः-मा-मं. टाढुं, ઠંડું.
हिम (,,) पु० मः. १ हिम ऋतु. २ કપૂર. ३ सुખऽतुं ऽऽ. ४ हिमालय पर्वत.
हिमक (हिमेन कायति कै क) पु० कः. એક ज्ञातनुं ऽऽ. [કપૂર. हिमकिरण, हिमांशु.
हिमकर (हिमाः कराः यस्य) पु० रः. १ चंद्र. २
हिमकूट (हिमस्य कूटं यत्र) पु० टः. १ हिमालय पर्वत. २ शिशिर ऋतु.
हिमगिरि (हिमप्रधानो गिरिः) पु० रिः. हिमालय पर्वत. हिमाचल, हिमाद्रि, हिमप्रस्थ, हिमवत्, हिमशैल.
' गंगातीरे हिमगिरिशिलाबद्धपद्मासनस्य '
भर्तृहरिः.
हिमज (हिमाज्जायते जन् ड) पु० जः. मैनाक पर्वत. [पेदा थनार.
हिमज (,,) त्रि० जः-जा-जं. हिमथी
हिमजा (हिमाज्जायते जन् ड टाप्) स्त्री० जा. पार्वती.
हिमझंटि ( ) पु० टिः. आકળ.
हिमतैल (हीमवीर्यं तैलं) क्ली० लं. કપૂરનું तेल.
हिमदुर्दिन् (हिमहेतुकं दुर्दिनं) क्ली० नं. हिम પડવाथी ખराब थयेलो दिवस. [કપૂર.
हिमद्युति (हिमा द्युतिर्यस्य) पु० तिः. १ चंद्र. २
हिमद्रुम (हिमप्रधाने देशे जायमानः द्रुमः) पु० मः. लींपऽतुं ऽऽ.
हिमबालुक (हिममयी बालुकेव अंशो यस्य) पु० कः. કપૂર.
हिमवत् (हिम् मतुप्) त्रि० वान्-वती-वत्. हिम-वाणुं.
हिमवत् (हिम मतुप्) पु० वान्. हिमालय.
हिमवत्सुत (हिमवतः सुतः) पु० तः. मैनाक पर्वत. [पार्वती. हिमशैलजा.
हिमवत्सुता (हिमवतः सुता) स्त्री० ता. १ गंगा. २
' गंगा हिमवतो जज्ञे सर्वलोकैकपावनी ।
स योगाग्निबलाद्देवीं लेभे पुत्रीं महेश्वरीम् ' ॥
देवीपुराणम् ॥
हिमश्रय (हिम श्रि अच्) पु० यः. १ કપૂર. २ चंद्र. [ज्ञाभाव. २ બરફ.
हिमसंहति (हिमस्य संहतिः) पु० तिः. १ हिमनो
हिमा (हि मक् टाप्) स्त्री० मा. १ नानी એલાયચી. २ रेणुકा. ३ नागरमोथ. ४ भद्रमोथ.
हिमांशु (हिमाः अंशवः अस्य) पु० शुः. १ चंद्र. २ કપૂર.
' मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति '
शाकुन्तलम्.
हिमागम (हिमस्यागमो यत्र) पु० मः. हेमंत ऋतु. [हिमनो समूह.
हिमानी (हिमानां समूहः आनुक् ङीप्) स्त्री० नी.
' केन गुणेन भवानीतात हिमानीमिमां वहसि '
भामिनीविलासम्.
हिमारति (हिमस्य अरातिः) पु० तिः. १ सूर्य. २ अग्नि. ३ आકડानुं ऽऽ. ४ चित्रानुं ऽऽ.
हिमालय (हिमानामालयः) पु० यः. हिमालय पर्वत. [ज्ञा खेरनुं ऽऽ.
हिमालय (हिमप्रधानः आलयः यत्र) पु० यः. धो-
हिमावती (हिम मतुप् ङीप्) स्त्री० ती. सोनामुખी.
हिमाह्व (हिम इति आह्वा यस्य) पु० ह्वः. કપૂર.
हिमेल (हिम एलु) त्रि० लुः-लुः-लु. टाढ भोगवतुं.
हिमोत्तरा (हिमं उत्तरे यस्याः) स्त्री० रा. એક ज्ञातनी द्राખ. [ढीकरुरो.
हिमोद्भवा (हिम उत् भू अच् टाप्) स्त्री० वा. श-
हिरण (हृ ल्युट्) क्ली० णं. १ सोनुं. २ कोडी. ३ वीर्य. ४ पारो. [नानुं.
हिरण्मय (हिरण्मयं मयट्) त्रि० यः-यी-यं. सो-
' हिरण्मयं हंसमवोधि नैषधः ' नैषधीयम्.
हिरण्मय (,,) क्ली० यं. ते नामनो એક वर्ष.
हिरण्मय (,,) पु० यः. ब्रह्मा.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

हिरण्य (हिरणमेव स्वार्थे यत्) क्ली० ण्यं. १ सोनुं. २ कोडी. ३ वीर्य. ४ पारो. ५ धन, दोलत. ६ अनित्य द्रव्य. ७ रुपुं. ८ એક જાતનું માપ. ૯ અકुપ્य. १० धंतूरो. [એક દૈત્ય.

हिरण्यकशिपु (,,) पु० पुः. ते नामनो

हिरण्यकशिपुहन् (हिरण्यकशिपु हन् क्विप्) पु० हा. विष्णु. [ब्रह्मा.

हिरण्यगर्भ (हिरण्यमयः गर्भः यस्य) पु० भः

हिरण्यद (हिरण्यं ददाति दा क) पु० दः समुद्र.

हिरण्यदा (,, टाप्) स्त्री० दा. पृथ्वी.

हिरण्यनाभ (हिरण्यं नाभौ यस्य अच्) पु० भः मैनाक पर्वत.

हिरण्यरेतस् (हिरण्यं रेतो यस्य) पु० ताः १ शिव. २ सूर्य. ३ आकडानुं झाड. ४ अग्नि. ५ चित्रानुं झाड. [२ शोण नद. हिरण्य वाहु.

हिरण्यवाह (हिरण्यं वाहयति) पु० हः १ महादेव.

हिरण्याक्ष ( ) पु० क्षः ते नामनो એક દૈત્ય. [वाय, वगर. २ अंदर, मांहे.

हिरुक् (हि उकिक् रुक्) अव्य० कृ. १ विना, शि-

हिल् (तुदा० पर० सेट् हिलति) हावभाव करवा.

हिलमोचि (हिल् क मुच् इन्) स्त्री० चिः. એક જાતનું શાક. हिलमोचिका, हिलमोची.

हिल्ल (हिल् लक्) पु० ल्लः. એક જાતનું પક્ષી.

हिल्लोल (हिल्लोल् अच्) पु० लः. १ मोजे, तरंग.

हिल्लोल (हिल्लोल घञ्) पु० लः. १ હીંચવું તે, હીંચકો. २ એક જાતનો रतिबन्ध.

हिव् (स्वा० पर० सेट् हिन्वति) खुश करवुं.

हिस् (चुरा० उभय० सेट् हिंसयति-ते) हार मारवुं, मारी नांखवुं.

हिस् (रुधा० पर० सेट् हिनस्ति) उपरनो धातु जुओ.

हिहि ( ) अव्य० हि. खुशाली अने अचंभामां वपराते। अव्यय.

ही (हि डी) अव्य० ही. विस्मय, शोक, खेद, दुःख अने हेतु बतावनार अव्यय.

' हताविधिलसितानां ही विचित्रो विपाकः '

शिशुपालवधम्.

हीन (हा क्त) त्रि० नः-ना-नं. १ विनानुं, शिवायनुं. २ अधम. ३ निंद्य. ४ छोडेलुं, त्याग करेलुं.

' हीयते हि मतिस्तात हीनैः सह समागमात् '

हितोपदेशः.

हीन (,,) पु० नः. એક જાતનો प्रतिवादी.

हीनवादिन् (हीन वद् णिनि) पु० दी. मूगो.

हीनसेवा (हीनस्य सेवा) स्त्री० वा. हीणानी सेवा.

हीनांग (हीनं अंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. न्यून अंगवाणुं. [शब्द जुओ.

हींताल (हीनस्तालो यस्मात्) पु० लः. हिंताल

हीर (ह्रा क) क्ली० रं. १ वज्र. २ हीरो.

हीर (,,) पु० रः. १ हार. २ सिंह, ३ शिव. ४ सर्प.

हीरक (हीर कन्) क्ली० कं. हीरो.

हीरा (ह्रा क टाप्) स्त्री० रा. १ लक्ष्मी. २ कीडी, काश्मिरी.

हीरांग (हीरमिवांगमस्य) पु० गः. वज्र.

हील (ही ला क) क्ली० लं. १ वीर्य. २ पारो.

हीलुक (हिल् उक्) क्ली० कं. गोळनो दारु.

हु (जुहो० पर० सेट् जुहोति) १ होमवुं. २ यज्ञ करवो. ३ खुश करवुं.

हुंकार (हुम् कृ घञ्) पु० रः. १ घोघारीने बोलवुं ते. २ गडगडीने बोलवुं ते. हुंकृति, हुंकृत, हूंकार.

हुड् (तुदा० पर० सेट् हुडति) ढगलो करवो.

हुड (हुड् क) पु० डः. मेघ. २ चोरने अटकाववा माटे करेली घाश. ३ लोढानो खीलो. ४ सेनानी छावणी. ५ गुमुतरवगेरे काढवा माटे रथ उपरनो એક ભાગ.

हुडु (हुड् उ) पु० डुः. मेंढो, घेटो.

हुडुक्क (हुड् उक्क) पु० कः. १ એક જાતનું વાદ્ય. २ એક જાતનું પક્ષી. ३ कपाटदंड.

हुडुत् (हुड् उति) क्ली० त्. બલદનો અવાજ, अव्यक्त शब्द. [वसंतीमां रहेनार भूंड.

हुंड (हुडि अच्) पु० डः. १ वाघ. २ राक्षस. ३

हुंड (,,) त्रि० डः-डा-डं. मूर्ख.

हुत (हु क्त) त्रि० तः-ता-तं. होमेलुं.

हुत (,,) क्ली० तं. होम, हवन.

हुतभुज् (हुतं भुंक्ते भुज् क्विप्) पु० क्-ग्. १ अग्नि. २ चित्रानुं झाड. हुताशन, हुतवह, हुताश.

' नैशस्यार्चिर्हुतभुज इव च्छिन्नभूयिष्ठधूमा '

विक्रमोर्वशीयम्.

हुताशनी (हुतमश्नाति अश् ल्युट् ङीप्) स्त्री० नी. होळी.

हुम् (हु डुमि) अव्य० म्. स्मरण, प्रश्न, अनुज्ञा अने निवारणमां वपराते। अव्यय. हुम्.

हुर्च्छ् (भ्वा० पर० सेट् हूर्च्छति) वांकुं थवुं. हूर्च्छ.

हुल् (भ्वा० पर० सेट् होलति) १ जवुं. २ ढांकवुं,

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હુલહુલી (હુલ્ ક હુલ્ ક ङीष्) સ્ત્રી૦ લી. સ્ત્રીનો એક જાતનો મંગલધ્વનિ.

હુહુ ( ) પુ૦ હુઃ. ૧ તે નામનો એક ગંધર્વ. હુહૂ, હૂહૂ, હૂહૂ.

હૂડ્ (ભ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ હૂડતે) જવું.

હૂણ ( ) પુ૦ બ૦ ણાઃ ૧ હૂણ લોક. ૨ હૂણ લોકનો દેશ.

હૂત (હ્વે ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. બોલાવેલું.

હૂતિ (હ્વે ક્તિન્) સ્ત્રી૦ તિઃ. બોલાવવું તે.

હૂચ્છન (હુચ્છ્ લ્યુટ્) ક્લી૦ નં. વાંકું થવું તે, વાંકાપણું.

હૂરભ (હૂ ઇતિ રવો યસ્ય) પુ૦ વઃ. શિયાળ.

હૃ (ભ્વા૦ ઉભય૦ અનિટ્ હરતિ-તે) ૧ લઈ જવું. ૨ હરવું.

હૃચ્છય (હૃદિ શેતે શી અચ્) પુ૦ યઃ. કામદેવ.

હૃચ્છૂલ (હૃદિ શૂલં) ક્લી૦ લં. હૈયાઉપર શૂળ.

હૃણી (કંડ્વા૦ આત્મ૦ સેટ્ હૃણીયતે) લાજ પામવું, શરમાવું.

હૃણીયા (હૃણીય્ અ) સ્ત્રી૦ યા. નિંદા.

હૃત્ (હૃ ક્વિપ્ તુક્) ત્રિ૦ ત્-દ્. ૧ હરણ કરનાર. ૨ લઈ જનાર. [યલું. ૨ લઈ જવાયલું.

હૃત (હૃ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ હરેલું, હરણ કરા-

હૃતસર્વસ્વ (હૃતં સર્વસ્વં યસ્ય) ત્રિ૦ સ્વઃ-સ્વા-સ્વં. જેનું સર્વસ્વ હરાયલું છે તે.

હૃત્કંપ (હૃદિ કંપઃ) પુ૦ પઃ. હૃદયમાં થરથરાટ.

હૃત્પિણ્ડ (હૃદઃ પિંડઃ) ક્લી૦ ડં. હૃદય.

હૃત્સ્થ (હૃદિ તિષ્ઠતિ સ્થા ક) ત્રિ૦ સ્થઃ-સ્થા-સ્થં. હૃદયમાં રહેનાર. [૨ મન.

હૃદ્ (હૃ ક્વિપ્ તુક્ પૃષો૦) ક્લી૦ ત્-દ્. ૧ અંતઃકરણ.

' હૃહિ ક્ષતો ગોત્રભિદપ્યમર્ષણઃ '

નૈષધીયમ્.

હૃદય (હૃ કયન્ દુક્) ક્લી૦ યં. ૧ અંતઃકરણ. ૨ છાતી.

હૃદય (હૃદ્ એતિ ઇણ્ અચ્) ક્લી૦ યં. પરબ્રહ્મ.

હૃદયગ્રંથિ (હૃદયસ્ય ગ્રંથિરિવ) પુ૦ થિઃ. અવિદ્યારૂપે ભાવાવાળો સંસાર.

' ભિદ્યતે હૃદયગ્રન્થિશ્છિદ્યન્તે સર્વસંશયાઃ '

મુણ્ડકોપનિષદ્.

હૃદયંગમ (હૃદયં ગચ્છતિ ગમ્ ખચ્ મુમ્) ત્રિ૦ મઃ-મા-મં. ૧ મનોહર. ૨ યુક્તિયુક્ત.

હૃદયસ્થાન (હૃદયસ્ય સ્થાનં) ક્લી૦ નં. છાતી.

હૃદયિક (હૃદય ઠન્) ત્રિ૦ કઃ-કી-કં. સારા મનવાળું. હૃદયિન્, હૃદયવત્.

હૃદયેશ (હૃદયસ્ય ઈશઃ) પુ૦ શઃ. ધણી, કંથ.

હૃદયેશા (હૃદયસ્ય ઈશા) સ્ત્રી૦ શા. સ્ત્રી, ભાર્યા.

હૃદાવર્ત (હૃદિસ્થઃ આવર્તઃ) પુ૦ ર્તઃ. ઘોડાની છાતીઉપર ગોળાકાર રૂંવાટી.

હૃદિક ( ) પુ૦ કઃ. તે નામનો એક જાદવ, કૃતવર્મન્નો બાપ.

હૃદિસ્પૃશ્ (હૃદિ સ્પૃશ્ કિન્) ત્રિ૦ ક્-ગ્. ૧ મનોજ્ઞ. ૨ વહાલું. ૩ દુઃખ દેનાર.

હૃદ્ગોલ ( ) પુ૦ લઃ. તે નામનો એક પર્વત. [પર્વતમાં રહેનાર.

હૃદ્ગોલીય (હૃદ્ગોલ છ) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. હૃદ્ગોલ પ-

હૃદ્ગ્રંથ (હૃદ્ ગ્રંથ અચ્) પુ૦ તઃ. કાળજાનું વ્રણ.

હૃદ્ય (હૃદ્ યત્) ક્લી૦ યં. તજ, દાલચીની.

હૃદ્ય (,,) ત્રિ૦ યઃ-યા-યં. ૧ વહાલું. ૨ ગમે તેવું. ૩ ભાવાળુ. [કરણનો મંત્ર.

હૃદ્ય (,,) પુ૦ યઃ. એક જાતનો વશી-

હૃદ્યગ્રંથ (હૃદ્યો ગ્રંથો યસ્ય) ક્લી૦ થં. એક જાતનું ઝરૂં.

હૃદ્યગ્રંથ (,,) પુ૦ થઃ. બીલીનું ઝાડ.

હૃદ્યગંધા ( ) ક્લી૦ ધા. જાયનું ઝાડ, જાતિ. [પધિ.

હૃદ્યા (હૃત્ યત્ ટાપ્) સ્ત્રી૦ યા. વૃદ્ધિ નામની ઓ-

હૃદ્રોગ (હૃદિ રોગઃ) પુ૦ ગઃ. કાળજામાં રોગ.

હૃદ્રોગવૈરિન્ (હૃદ્રોગસ્ય વૈરી) પુ૦ રી. અર્જુન સાદડાનું ઝાડ.

હૃદ્વંટક ( ) પુ૦ કઃ. પેટ.

હૃલ્લાસ (હૃદો લાસો યત્ર) પુ૦ સઃ. હેડકી.

હૃલ્લેખ (હૃદ્ લિખ્ અચ્) પુ૦ ખઃ. ૧ જ્ઞાન. ૨ તર્ક. ૩ એક જાતનો મંત્ર.

હૃલ્લેખા (હૃદ્ લિખ્ અઙ્) સ્ત્રી૦ ખા. ઉત્સુકપણું.

હૃષ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ હર્ષતિ) હરખ પામવું, હરખાવું.

હૃષ્ (દિવા૦ પર૦ સેટ્ હૃષ્યતિ) ઉપલો ધાતુ જુઓ.

' ન પ્રહૃષ્યેત્ પ્રિયં પ્રાપ્ય ' ભગવદ્ગીતા.

હૃષ્ (ભ્વા૦ પર૦ સેટ્ હર્ષતિ) મિથ્યા કરવું.

હર્ષિત (હૃષ્ ક્ત) ત્રિ૦ તઃ-તા-તં. ૧ હર્ષ પામેલું. ૨ વિસ્મય પામેલું. ૩ જેનાં રૂવાડાં ઉભાં થયાં હોય છે તે. ૪ નાઉમેદ.

હૃષીક (હૃષ્ ઈકક્) ક્લી૦ કં. ઇંદ્રિય.

હૃષીકેશ (હૃષીકાણામીશઃ) પુ૦ શઃ. સર્વ ઇંદ્રિયોના પ્રવર્તક વિષ્ણુ ભગવાન્.

હૃષ્ટ (હૃષ્ ક્ત) ત્રિ૦ ષ્ટઃ-ષ્ટા-ષ્ટં. ૧ હરખેલું. ૨ વિસ્મય પામેલું. ૩ જેનાં રૂવાડાં ઉભાં થયાં હોય તે.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હૃષ્ટમાનસ (હૃષ્ટં માનસં યસ્ય) ત્રિ૰ સઃ-સી-સં. જેનું મન હરખ પામ્યું હોય છે તે.
હૃષ્ટરોમન્ (હૃષ્ટમિવ રોમ યસ્ય) ત્રિ૰ મા-મા-મ. જેનાં રૂવાડાં ઉભાં થયાં હોય છે તે.
હૃષ્ટિ (હૃષ્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ ષ્ટિઃ. ૧ આનંદ, હર્ષ. ૨ જ્ઞાન.
હે (હા ડે) અવ્ય૰ હે. હે, અરે.
'હે કૃષ્ણ હે યાદવ હે સખેતિ' ભગવદ્ગીતા.
હેક્કા (હિક્કા પૃષો) સ્ત્રી૰ ક્કા. હેડકી.
હેઠ્ (ભ્વા૰ પર૰ સેટ્ હેઠતિ) અટકાવવું.
હેઠ્ (તુદા૰ પર૰ સેટ્ હેઠતિ) ૧ થવું, ઉત્પન્ન કરવું. ૨ પવિત્ર કરવું.
હેઠ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ હેઠતે) બાધ કરવો.
હેઠ (હેઠ્ ઘઞ્) પુ૰ ઠઃ. ૧ બાધા. ૨ હરકત. ૩ વિઘ્ન.
હેડ્ (ભ્વા૰ આત્મ૰ સેટ્ હેડતે) અનાદર કરવો.
હેડજ ( ) પુ૰ જઃ. ક્રોધ, ગુસ્સો.
હેડાવુક્ક ( ) પુ૰ ક્કઃ. ઘોડા વેચવાનો ધંધો કરનારો.
હેતિ (હન્ ક્તિન્) સ્ત્રી૰ તિઃ. ૧ અસ્ત્ર. ૨ અગ્નિની શિખા. ૩ સાધન. ૪ સૂર્યનું કિરણ. ૫ તેજ.
'મમ સુરવરગીતખ્યાતિભિર્હેતિભિર્વા'
રામાયણચમ્પૂઃ.
હેતુ (હિ તુન્) પુ૰ તુઃ. ૧ કારણ. ૨ સબબ. ૩ કલ. ૪ અનુમિતિસાધન વ્યાપ્ય.
હેતુતા (હેતોર્ભાવઃ તલ્) સ્ત્રી૰ તા. હેતુપણું.
હેત્વાભાસ (હેતુરિવ આભાસતે) પુ૰ સઃ. ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ હેત્વાભાસ. [નાગકેશર.
હેમ (હિ મન્) ક્લી૰ મં. ૧ સોનું. ૨ ધંતૂરો. ૩
હેમ (,,) પુ૰ મઃ. ૧ બાવળો ઘોડો. ૨ માસો વજન. ૩ બુધ ગ્રહ. [રવાળું.
હેમકંદલ (હેમવર્ણં કંદં લાતિ લા ક) પુ૰ લઃ. પ-
હેમકાંતિ (હેમસ્યેવ કાંતિઃ યસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ તિઃ. દારુ હલદર.
હેમકાર (હેમ કૃ અણ્) પુ૰ રઃ. સોની.
હેમકિંજલ્ક (હેમમિવ કિંજલ્કમસ્ય) ક્લી૰ લ્કં. નાગકેશર. [એક પર્વત.
હેમકૂટ (હેમમયઃ કૂટો યસ્ય) પુ૰ ટઃ. તે નામનો
હેમકેલિ (હેમવર્ણા કેલિયસ્ય) પુ૰ લિઃ. ૧ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. હેમજ્વાલ.
હેમકેશ (હેમવર્ણાઃ કેશાઃ અસ્ય) પુ૰ શઃ. શિવ.
હેમક્ષીરી (હેમમિવ ક્ષીરમસ્યાઃ) સ્ત્રી૰ રી. સોનામુખી. હેમદુગ્ધા, હેમશિખા.
હેમગિરિ (હેમમયો ગિરિઃ) પુ૰ રિઃ. સુમેરુ પર્વત. હેમપર્વત, હેમાદ્રિ. [લવનું ઝાડ. હેમપુષ્પ.
હેમગૌર (હેમમિવ ગૌરઃ પુષ્પેણ) પુ૰ રઃ. આસોપા-
હેમતરુ (હેમવર્ણઃ તરુઃ) પુ૰ કઃ. ધંતૂરાનું ઝાડ.
હેમતાર (હેમ તૃ ણિચ્ અણ્) પુ૰ રઃ. ભોરથુથુ. હેમસાર. [ઉંબરાનું ઝાડ. હેમદુગ્ધ.
હેમદુગ્ધક (હેમવર્ણમિવ દુગ્ધમસ્ય કપ્) પુ૰ કઃ.
હેમન્ (હિ મનિન્) ક્લી૰ મ. ૧ સોનું. ૨ ધંતૂરો. ૩ નાગકેસર. ૪ હિમ.
'હેમ્નઃ સંલક્ષ્યતે હ્યગ્નૌ વિશુદ્ધિઃ શ્યામિકાપિ વા'
રઘુવંશમ્.
હેમંત (હિ ઞ મુટ્) પુ૰ ક્લી૰ તઃ-તં. જેમાં માગશીર્ષ અને પૌષ માસ આવેલા છે એવી હેમંત ઋતુ.
'વિલીનપદ્મઃ પ્રપતત્તુષારો
હેમન્તકાલઃ સમુપાગતઃ પ્રિયે' ઋતુસંહારમ્.
હેમંતનાથ (હેમંત નાથ્ ઘઞ્) પુ૰ થઃ. કોઠ.
હેમપુષ્પક (હેમપુષ્પ કપ્) પુ૰ કઃ. ચંપાનું ઝાડ.
હેમપુષ્પી (હેમમિવ પુષ્પમસ્યાઃ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ષી. ૧ ભોંઠ. ૨ ઇંદ્રવારુણી. ૩ મુશળી.
હેમમાલિન્ (હેમમાલા ઇનિ) પુ૰ લી. ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. [થિકા. મેમપુષ્પિકા.
હેમયૂથિકા (હેમેવ યૂથિકા) સ્ત્રી૰ કા૰ સ્વર્ણયૂ-
હેમરાગણી (હેમરાગ ઇનિ ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ણી. હલદર.
હેમલ (હેમ લા ક) પુ૰ લઃ. ૧ કાકીડો. ૨ સોની. ૩ કસોટી.
હેમવલ (હેમ વલ્ અચ્) ક્લી૰ લં. મોતી.
હેમશંખ (હેમેવ શુચિઃ શંખોઽસ્ય) પુ૰ ખઃ. વિષ્ણુ.
હેમાંગ (હેમેવાંગમસ્ય) પુ૰ ગઃ ૧ ગરુડ. ૨ સિંહ. ૩ સુમેરુ. ૪ બ્રહ્મા. ૫ વિષ્ણુ. ૬ ચંપાનું ઝાડ.
હેય (હા યત્) ત્રિ૰ યઃ-યા-યં. છોડવાલાયક.
હેર (હિ રન્) ક્લી૰ રં. ૧ હલદર. ૨ એક જાતનો તાજ.
હેરંબ (હે શિવે રંબતિ રંબ્ અચ્) પુ૰ બઃ. ૧ ગણેશ. ૨ પાડો. ૩ તે નામનો એક બુદ્ધ. ૪ શૂરપણાથી ગર્વ પામેલો.
હેરંબજનની (હેરંબસ્ય જનની) સ્ત્રી૰ ની. દુર્ગા.
'ઉદંચન્માત્સર્યસ્ફુટકપટહેરંબજનની-
કટાક્ષન્યાક્ષેપક્ષણજનિતસંક્ષોભનિવહાઃ'
ગીતગોવિન્દમ્.
હેરિક (હિ રુક્ ઇટ્) પુ૰ કઃ. ચર, દૂત.
હેરુક (હિ રુક્ ઉટ્) પુ૰ કઃ. ૧ મહાકાલનો એક ગણ. ૨ તે નામનો એક બુદ્ધ. [જાતનું શાક.
હેલંચો (હેલં ચિનોતિ ચિ ક ઙીપ્) સ્ત્રી૰ ચી. એક

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હેલન (હિલ્ લ્યુટ્) ક્લી॰ નં. અનાદર, અવજ્ઞા.
હેલા (હેડ અ) સ્ત્રી॰ લા. ૧ અનાદર, તિરસ્કાર. ૨ ૨ સ્ત્રીની એક જાતની ચેષ્ટા. ૩ ચંદ્રનું અજવાળું. [વાનો ધંધો કરનારો.
હેલાવુક ( ) પુ॰ કઃ. ધોડા વેચ-
હેલિ (હિલ્ ઇન્) પુ॰ લિઃ. ૧ સૂર્ય. ૨ આકડાનું ઝાડ. હેલિન્.
હેલિ (હિલ્ ઇન્) સ્ત્રી॰ લિઃ. અપમાન, અવજ્ઞા.
હેષ્ (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ હેષતે) ખોંખારવું, હણહણવું.
હેષા (હેષ્ અ) સ્ત્રી॰ ષા. ધોડાનો અવાજ.
હેષિન્ (હેષ્ ણિનિ) પુ॰ ષી. ધોડો.
હેહે (હે ચ હે ચ) અવ્ય॰ હે. હેહે.
હૈ (હા કૈ) અવ્ય॰ હે. હે.
હૈતુક (હેતો પ્રસૃતઃ ઠણ્) ત્રિ॰ કઃ-કી-કં. ૧ ભીમાંસક. ૨ યુક્તિપુરઃસર વાદ કરનાર.
' ત્રૈવિદ્યો હૈતુકસ્તર્કી નૈરુક્તો ધર્મપાઠકઃ '
મનુઃ.
હૈમ (હિમે ભવં અણ્) ક્લી॰ મં. સવારના હિમનું પાણી. [નાર.
હૈમ (,,) ત્રિ॰ મઃ-મી-મં. હિમમાં હો-
હૈમ (હેમ્નો વિકારઃ અણ્) ત્રિ॰ મઃ-મી-મં. ૧ સોનાનું. ૨ સોનાનો વિકાર.
હૈમંત (હેમંત એવ અણ્) પુ॰ નઃ હેમંત ઋતુ.
હૈમન (હેમંતે ભવઃ અણ્) ત્રિ॰ નઃ-ની-નં. હેમંતમાં હોનાર.
હૈમન (હેમ્નઃ ઇદં અણ્) ત્રિ॰ નઃ-ની-નં- સોનાનું.
હૈમંતિક (હેમંત ઠક્) પુ॰ કઃ. એક જાતના ચોખા.
હૈમલ (હિમલ્ અણ્) પુ॰ લઃ. હેમંત ઋતુ.
હૈમવત (હિમવત્ અણ્) પુ॰ તઃ. એક જાતનું ઝેર.
હૈમવત (હિમવત્ અણ્) ત્રિ॰ તઃ-તી-તં. હિમાલયનું, હિમાલયસંબંધી.
હૈમવત (,,) ક્લી॰ તં. હિંદુસ્તાન.
હૈમવતી (હિમવત્ અણ્ ડીપ્) સ્ત્રી॰ તી. ૧ હરડે. ૨ પાર્વતી. ૩ સોનામુખી. ૪ ધોળી વજ. ૫ ગંગા. ૬ રેણુકા.
હૈમી (હેમ અણ્ ડીપ્) સ્ત્રી॰ મી. સ્વર્ણયૂથિકા. હૈમા.
હૈયંગ ( ) ક્લી॰ નં. ૧ માખણ. ૨ આગલે દિવસ દોહેલા દૂધનું ઘી.
હૈયંગનીન (હ્યોગોદોહાદ્ ભવમ્ હ્યસ્ ગો ખ) ક્લી॰ નં. ઉપલો શબ્દ જુઓ.
હૈરિક (હેર ઠક્) પુ॰ કઃ. ચોર.
હૈહય (હૈહય અણ્) પુ॰ યઃ. કાર્તવીર્ય. હે હેય.
હો (હ્વે ડો) અવ્ય॰ હો. અહો, હે, ઓ.
હોડ્ (ભ્વા॰ આત્મ॰ સેટ્ હોડતે) ૧ જવું. ૨ અનાદર કરવો. [રનું ચિહ્ન.
હોડ (હોડ્ હુડ્ વા અચ્) પુ॰ ડઃ. ૧ હોડી. ૨ ચો-
હોતૃ (હુ તૃચ્) પુ॰ તા. હોતા.
હોતૃ (,,) ત્રિ॰ તા-ત્રી-તૃ. હોમનાર, હોમ કરનાર.
' યા હવિર્યા ચ હોત્રી ' શાકુન્તલમ્.
હોત્ર (હુ ષ્ટ્રન્) ક્લી॰ ત્રં. ૧ હોમવાનું ઘીવગેરે. ૨ હોમ.
હોત્રા (,, ટાપ્) સ્ત્રી॰ ત્રા. સ્તુતિ.
હોત્રીય (હોત્રાય હિતં છ) ક્લી॰ યં. ઘીવગેરે હોમવાનાં દ્રવ્ય રાખવાનું ઘર.
હોમ (હુ મન્) પુ॰ મઃ. હોમ, યજ્ઞ.
હોમકુંડ (હોમાર્થં કુંડં) પુ॰ ક્લી॰ ડઃ-ડં. હોમનો કુંડ. [૨ જુવ.
હોમધાન્ય (હોમોપયુક્તં ધાન્યં) ક્લી॰ ન્યં. ૧ તલ.
હોમિ (હુ ઇન્ મુટ્) પુ॰ મિઃ. ૧ અગ્નિ. ૨ ચિત્રાનું ઝાડ. ૩ જલ ૪ ઘી.
હોમિન્ (હોમ ઇનિ) પુ॰ મી. હોમ કરનારો.
હોમ્ય (હોમાય હિતં યત્) ત્રિ॰ મ્યઃ-મ્યા-મ્યં. ઘીવગેરે હોમમાં ઉપયોગી દ્રવ્ય.
હોરા (હુ રન્) સ્ત્રી॰ રા. ૧ રાશિનો અર્ધભાગ. ૨ લગ્ન. ૩ હોરાજ્ઞાપક એક જાતનું શાસ્ત્ર.
હોલક (હુ વિચ્ લક્ અચ્) પુ॰ કઃ અડધું પાકેલું શમીધાન્ય. [હોલકા, હોલિકા, હોલી.
હોલાકા (હુ વિચ્ લા ક કન્) સ્ત્રી॰ કા. હોળી.
હૌ (હ્વે ડૌ) અવ્ય॰ હૌ. હે, અહો.
હૌત્ર (હોતૃ અણ્) ક્લી॰ ત્રં. ૧ હોતાનું કામ. ૨ હોતાપણું.
હ્નુ (અદા॰ આત્મ॰ અનિટ્ હ્નુતે) ૧ ચોરવું. ૨ સંતાડવું. અપ (અપહ્નુતે) સંતાડવું, છાનું રાખવું; નિ (નિહ્નુતે) ૧ સંતાડવું, ગુપ્ત રાખવું. ૨ કોઇ આગળ ના કહેવી.
હ્યાલ્ (ભ્વા॰ પર॰ સેટ્ હ્યાલતિ) ચાલવું.
હ્યસ્ (ગતેઽહનિ) અવ્ય॰ હ્યઃ ગઇ કાલ.
હ્યસ્તન (હ્યસ્ ટ્યુલ્ તુટ્ ચ) ત્રિ॰ નઃ-ની-નં. ગઇ કાલે હોનાર. [કિરણ.
હ્રદ (હ્રાદ્ અચ્) પુ॰ દઃ. ૧ ઉંડા પાણીનો ઝરો. ૨
હ્રદિની (હ્રદ ઇનિ) સ્ત્રી॰ ની. નદી.
હ્રપ્ (ચુરા॰ ઉભય॰ સેટ્ હ્રાપયતિ-તે) બોલવું.
હ્રસ્ (ભ્વા પર॰ સેટ્ હ્રસતિ) ૧ અવાજ કરવો. ૨ ધોડું થવું, કમી થવું.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ह्रसिमन् (ह्रस्वस्य भावः इमनिच्) पु० मा. १ नानापणुं. २ ठुंकापणुं. ह्रस्वता, ह्रस्वत्व.

ह्रसिष्ठ (ह्रस्व इष्ठन्) त्रि० ष्ठः-ष्ठा-ष्ठं. अत्यंत नानुं, अत्यंत ठुंकुं. [नानुं, धणुंज ठुंकुं.

ह्रसीयस् (ह्रस्व ईयसुन्) त्रि० यान्-यसी-यः. बहु

ह्रस्व (ह्रस् वन्) त्रि० स्वः-स्वा-स्वं. १ ठुंकुं. २ ठीगणुं.

ह्रस्वकुश (,,) पु० शः. धोळो दाभ.

ह्रस्वगर्भ (ह्रस्वो गर्भो यस्य) पु० र्भः. दाभ, कुश.

ह्रस्वगवेधुका (ह्रस्वा गवे धुका) स्त्री० का. नागळला. [पणुं, नानापणुं.

ह्रस्वता (ह्रस्वस्य भावः तल्) स्त्री० ता. ठुंका-

ह्रस्वत्व (,, त्व) स्त्री० त्व. उपरनो शब्द जुओ.

ह्रस्वदर्भ (ह्रस्वो दर्भः) पु० र्भः. धोळो दाभ.

ह्रस्वमूल (ह्रस्वं मूलमस्य) पु० लः. राती शेलडी.

ह्रस्वा (ह्रस् वन् टाप्) स्त्री० स्वा० १ नागळला. २ रानी भंग. [डानुं आऽ.

ह्रस्वाग्नि (ह्रस्वः अग्निर्यस्मात्) पु० ग्निः. आक-

ह्रस्वांग (ह्रस्वमंगमस्मात्) पु० गः. जवक ओषधि.

ह्रस्वांग (ह्रस्वं अंगं यस्य) त्रि० गः-गी-गं. ठींगणुं.

ह्राद् (भ्वा० आत्म० सेट् ह्रादते) अवाज करवो.

ह्राद (ह्राद् घञ्) पु० दः. अवाज, शब्द.

ह्रादिन् (ह्राद् णिनि) त्रि० दी-दिनी-दि. अवाज करतुं. [२ नदी. ३ वज्र. ४ शल्लकी.

ह्रादिनी (ह्राद् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. १ वीजणी.

ह्रास (ह्रस् घञ्) पु० सः. १ ऊभी थवुं ते. २ अपचय. ३ शब्द.

ह्रिणी (कंड्वा० आत्म० सेट् हिणीयते) लाज पामवुं.

ह्रिणीया (ह्रिणी यक् अ) स्त्री० या. लाज, शरम. ह्रिणिया.

ह्रित ( ) क्ली० तं. भाग.

ह्री (जुहो० पर० अनिट् जिह्रीते) लाज पामवुं, शरमावुं.

'अन्योन्यस्यापि जिह्रीमः किं पुनः सहवासिनाम्'
किरातार्जुनीयम्.

ह्री (ह्री क्विप्) स्त्री० ह्रीः. लाज, शरम.

'ह्रीर्मद्यादनवेक्षणादपि कृषिः' भर्तृहरिः.

ह्रीका (ह्री कक्) स्त्री० का, १ उपलो शब्द जुओ. [लाज पामेलुं.

ह्रीकु (ह्री उन् कुक्) त्रि० कुः-कुः-कु. १ शरमाळी.

ह्रीकु (,,) पु० कुः १ लाख. २ कलई. ३ मजीठ.

ह्रीच्छ् (भ्वा० पर० सेट् ह्रीच्छति) लाज पामवुं.

ह्रीजित् (ह्री जि क्त) त्रि० तः-ता-तं. लाजपामेलुं, लाजवाळुं.

ह्रीण (ह्री क्त) त्रि० णः-णा-णं. लाज पामेलुं.

ह्रीत (,,) त्रि० तः-ता-तं. उपलो शब्द जुओ. [शरमाळ.

ह्रीमत् (ह्री मतुप्) त्रि० मान्-मती-मत. लाजवाळुं,

ह्रीवेर (ह्रिये वेरमस्य) स्त्री० रं. सुगंधी वाळो. ह्रीवेल, ह्रिवेर. [जुओ.

ह्रीवेलक (ह्रीवेल कन्) क्ली० कं. उपलो शब्द

ह्रुड् (भ्वा० पर० सेट् ह्रोडते) जवुं.

ह्रुड् (भ्वा० आत्म० सेट् ह्रूडते) उपलो धातु जुओ.

ह्रेय (भ्वा० आत्म० सेट् ह्रेयते) जवुं.

ह्रेषण (ह्री णिच् ल्युट्) क्ली० नं. १ शरमावबुं ते, लाज पमाडवुं ते. २ हरीफाई करवी ते. ३ चढियाता थवुं ते. [खोंखारवुं. २ जवुं.

ह्रेष् (भ्वा० आत्म० सेट् ह्रेषते) १ हणहणवुं,

ह्रेषा (ह्रेष् अ) स्त्री० षा. घोडानो अवाज, हणहणवुं.

ह्रौड् (भ्वा० आत्म० सेट् ह्रौडते) जवुं.

ह्लग् (भ्वा० पर० सेट् ह्लगति) ढांकवुं. [ऋवुं.

ह्लप् (चुरा० उभय० सेट् ह्लापयति-ते) बोलवुं, भा-

ह्लस् (भ्वा० पर० पर० सेट् ह्लासति) अवाज करवो.

ह्लाद् (ह्लाद् अच्) पु० दः. खुशी, आनंद. ह्लादन.

ह्लादन (ह्लाद् ल्युट्) क्ली० नं. उपलो शब्द जुओ.

ह्लादिनी (ह्लाद् णिनि ङीप्) स्त्री० नी. १ वीजणी. २ वज्र. ३ एक जातनी ईश्वरनी शक्ति.

ह्वल् (भ्वा० पर० सेट् ह्वलति) हालवुं.

ह्वान (ह्वे ल्युट्) क्ली० नं. बोलावबुं ते.

ह्वृ (भ्वा० पर० अनिट् ह्वरति) वांकुं करवुं.

ह्वे (भ्वा० उभय० अनिट् ह्वयति-ते) १ बोलावबुं. २ सामुं लडवाने बोलावबुं. ३ हांऽ बकवी. ४ नाम देवुं. ५ हरीफाई करवी. ६ पूछबुं, मागबुं. आ (आह्वयति-ते) १ बोलावबुं, आमंत्रण करबुं. २ (आह्वयते) हांऽ बकवी.

समाप्तोऽयं कोशः.

P. P. Ac. Gunratansuriji M.S. Jin Gun Aaradhak Trust